PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol 6. Phœnix, Natal, Saturday, January 4th, 1908. No 1.

P.O. Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc.

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:
Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.
Box 2988. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "RUSTOMJEE." JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 633.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS ON STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

FOR SALE
CORIANDER SEED,
(Natal Produce)
વેચવાના છે
સરતા અને સારા નાતાલ પાકના ધાણા કેસોનીઅલ પ્રોડ્યુસ હોવાથી ઉપર ગામડાંવાળાને રેલ ફીરાવું સરતું પડશે.
Amod Pattel, Box 7 STANGER

BABU TALWANTSING,
General Merchant & Produce Dealer,
54 Wick Street,
VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફાર નહિ.
પુછોઃ-મહેતા અને અડેરીઆ બધર્સ.
ઓફસ ૬૬૦, પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી
લખોઃ— ટી. ડી. ધુપેલીઆ,
ઓફસ ૫૦૭, ડરબન.

જથ્થાબંધ માલના વેપારો.
તમાકુ, બીનીસ, મગાઈ, દરકી વગેરે વગેરે મળતાથી તજવીજ કરી જરૂરીયાત મેસલ પરપુરતું મરજ મુજબ ઘી ઠીકીથી કરવામાં આવે છે. વધારે જાણવા માટે નીચેને સરનામે પુછવથી ખાત્રી કરી લેશો.
Tel. Add: Gandhi. એમ. કે. ગાંધી, ટોંગાટ.
A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory
મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
A. E. MAYET,
154 Queen Street, Durban

P.O. Box 441. Tel. Address 'ABOOBAKER'

ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, તરેહવાર વેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટી૦ ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ ઓટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing, Blouses, Night-gowns, Combinations Chemises, | Skirts, Underskirts, Children's Fancy Goods, Frocks, | Bibs, Bonnets, Bootees, Hats, Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obligingness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં જેપની રેતુ મખ્ખી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. રણી ગેનારને બહુ ફાયદાવાર આવે એવી. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ABDOL GANIE, - General Dealer.

SOFT GOODS, GROCERIES and MERCHANDISE

of all description always in stock.

5 & 7 CROSS STREET, CAPE TOWN

અબદુલ ગની. જનરલ ડીલર. કપડ, ગ્રોસરી અને બીજા દરેક જાતનો માલ સ્ટોકમાં રાખનાર. ૫૦૭ ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન.

અબદુલગની, જનરલ ડીલર, કપડ, ગ્રોસરી ઔર દુસરી સબ રકમકા માલ સ્टોકમેં રખનેવાલા. ૫૦૭, ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટૌન.

மிச். அப்தேல்கனி ஸ்டோரில் பெல்லையான பலவித சாமான்கள் எப்பொழுதும் இருப்பில்லிருக்கின்றன. அப்தேல்கனி, ஜெனரல் டீலர், நம்பர் 7. ஸ்ரோஸ் ஸ்டிரீட், கேப்டவுன்

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 885

The "SWADESI."

A BI-WEEKLY TAMIL JOURNAL

PUBLISHED in MADRAS

Rates of Subscription Rs. 7 per year

Post Free. Any part of the world

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં ફરમતની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવામાં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોનું નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ધુધી જુનુ નામ રાખવાનું કરાવ્યું હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કુ૦. ચલે છે.

જથાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સેઇટમુડસ, કાપડ બુટ, કાફરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant

Market Street, Box 43

HEIDELBEEG.

Branches:— Pietersburg, Box 20

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT"

શ્રી ડરબનકોલ સપ્લાઈ.

૫૨ કોમરશીઅલ રોડ.

વિલાયતી ઔર દેશી કોલસા ઔર લકડી છુટક ઔર જથાબંધ બેચનેવાલે.

બોક્સ ૭૫. ટેલીફોન નંબર ૧૪૩.

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

848 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "PABULAR." Box 254.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.

Merchants and Direct Importers

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 357 Tel. Add.: "TAYOB"

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમરે.

ડરબનથી હિંદુસ્થાન

નીચે મુજબ જરૂર ઉપડી જાશે.

કોલંબો થઈ કલકત્તા

અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ તા. ૨૦ જાન્યુઆરી

બેરા તથા કોલંબો થઇને મદ્રાસ તથા કલકત્તા.

નોર તથા ભાડાના દર વગેરે હકીકત માટે નીચેને સર નામે લખો અથવા મળો :—

यह कंपनीकी नयी और झडपस जानेवाली बोटो

डरबनसें हिंदुस्थान

नीचे मुजब रवाना होगी.

बेरा होके कोलंबो और कलकता.

કોલંબો થઈ કલકત્તા

અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ તા. ૨૦ જાન્યુઆરી

આ કંપનીની આગબોટ શીડ્યુલ મુજબ દરેક મહિનામાં મુંબઇ સારૂ અત્રેથી નીકળે છે. અમલાઝી તા. ૧૫મીના રોજ કોલંબો થઇ કલકત્તા ઉપડશે. મુલક જનાર ભાઇઓએ તયાર થઇ રહેવું.

વધુ ખુલાશા માટે લખો અથવા જાતે મળો.

King & Sons, West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S. A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And at :— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

Gandhi Image Portal

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ABDOL GANIE,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
HORMAJEE IDOLJEE,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
NANJEE DULABHDAS & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDAS & LALCHAND
Box 92.

DURBAN

ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ADOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
P. DAWJEE MAHOMED & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOONDAMA SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
V. M. JOOMA,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
100 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. D. PILLAY & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

GERMISTON

Bhimbhai,
Box 138
K. K. Desai,
Box 138,
B. Hazura Singh,
Box 292,

HEIDELBURG

AMOD SULEMAN & Co.,
Box 62.
A. M. BHYAT,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,
V. RANGOON & BRO.,
Box 116,

INHAMBANE

Ahba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. EBRAHIM & Co.,
Box 4420.
FAKIR SALEJEE,
Box 5280, 167 Market Street,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
SULIMAN ISMAIL MIA & Co.,
Box 3553.

Gandhi Heritage Portal

Indian Washermen

WATERVAL, near Johannesburg.

DHANJI MORAR,
Box 6031.
DOOKHI TELI,
Box 4980.
FAKIR KALIAN,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
GOVIND MOWJI,
Box 6369.
LAKHMAN MADHU,
Box 5999.
MORAR BHIKHA,
Box 5999.
PARBHU HIRA,
Box 5999.
PEMA JEHAM,
Box 651.
RATANJI KALIAN,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. SURATI,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
AHMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
KHANDOOBHAI & TULJARAM,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. SAMY, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jiwa,
Brett Street, Malay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
YUSUF PATEL,
Box 84, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD CAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.
SULIMAN EBRAHIM AMOD & Co.,
Box 262, Market Square.
VANMALI KOYA,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
Box 117, Church Street.
DAWOOD ISMAIL,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
AYOB MAHOMED & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 170.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

P. P. RUST (T'VAAL.)

A. M. H. BHANA, Box 4.

POTCHEFSTROOM

ABDOOLA HAJI KHAN MAHOMED,
Box 99, Church Square.
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOBERT,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Manabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Purshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HABIB,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
TAYOB HAJI KHAN MAHOMED & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi
Kalidas Khima,	Madopi

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragahvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Ragahvjee Dovjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory,
Wick Street.

Gandhi Heritage Portal

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossub Tayob & Co.
Market Street.
Joossub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Suliman Ismail Mia & Co.,
DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવાની વીગેરેની સગવડ સારી થયેલામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "Suliman."
Box 3553, JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

એ. ઇ. વોઇસો.

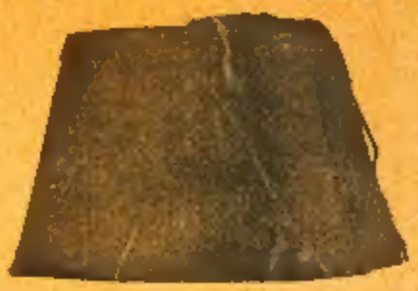
સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર મારી આપણીઘર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ રીચ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

મકાઈ, બીન્સ, બોયલર્સ, જુવાર વગેરે વગેરેના ખરીદનાર.
પલું, નાવવાના પટેરા, ઓટ, જનાવરો માટે ચારો વગેરેના વેચનાર.
વાવવાના ફ્રેંચ અરલીરોઝ પટેટા ૧૮ ૬૬ રતલના કેસ રના ૮/-
ઓરડર સાથે પક્ષસા મહત્વેથી ડરબન ફ્રેશનથી ચઢાવી આપવામાં આવશે.
ઓફસ અને યુક,
ફાયર સ્ટેશનની સામે.
પાઇન સ્ટ્રીટ—ડરબન.

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્લીશ ફ્રેલ્ટની તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

હુગેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપસ

મહારાજા ઓસ્ટરાબાદ અથવા પરસીઅન કેપસ

કીફાયત ભાવ.

બહારગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler.
506, West Street,
DURBAN.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણા માસીક કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

ક્યાની લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાંચસે પૌંડ પાંચ હજારતક સુદપર દેનેકા હૈ. માસીક હફતેસે યહ નાણા પાછા ચુમા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums from **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

જોહાન્સબરર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ક પ્રીટલબરગ)

માકેટ અને કમીશન એજંટસ

અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એછીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ મારલબરો હાઉસ
કોરનર કમીશનર અને ઈસેાફ સ્ટ્રીટસ
ઓફસ ૫૮૦ તારનું ધીરનામું "માના"
જોહાન્બસર્ગ.

પૌન્ડ એકની ભેટ.

ગુમ થએલા માણસનો પત્તો મેળવી આપનારને ઉપલી ભેટ કરવામાં આવશે.

૧૯૦૩ની શરૂઆતમા જોહાન્સબર્ગથી ક્રીબરલી અને ત્યાંથી—બુલવાયો તરફ ગામ અટેાદાનો રહીશ—નામ મીરજા મેાહમદ ચાલ્યેા ગયેા હતેા તેનેા કશેા પત્તેા નથી. ઉમર આશરે—૩૨ વરસની—ઉંચાઇ આશરે પા ફુટ—બુરી મુછેા—બુલતા રંગનેા—છેલ્લુ ઠેકાણું ફ્રાન્સીસટેાન—હાલ ધારણ કરેલું નામ—આજમ મેાહમદ. મેહેરબાની કરી નીચલે સીરનામે ખબર આપી આભારી કરશેા.

મીરજા અમીર બેગ.
ઓફસ ૮૮૦, જોહાન્સબરર્ગ.

Tuljaram D. Trivedi.

GENERAL DEALER.
ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.
Tel. Add: "TULJARAM"
5, Sydney Street,
KIMBERLEY.

ધી ડરબન ફ્રેલ સપ્લાઇ.

૫૨, કેામરસીઅલ રેાડ, ડરબન.
વિલાયતી તથા દેશી ફ્રેલસા અને બળતણના લાકડાં—કુટસ તથા જથાબંધ—સસ્તા દરે, ઓફસ ૭૫ ટેલી. સરનામું "ટરાંસવાલીઆ" ટેલીફેાન ૯૪૩.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg

Indian Opinion

PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 4TH, 1908 No. 1

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The New Year 1
A Christmas Box 1
Ram Sundar Pundit 1

OTHER ARTICLES:—

The Registration Law 2
Indians on the C.S.A.R. 6
Immigrants' Restriction Act ... 7
Mass Meeting in Johannesburg ... 10
Late News 11
Registration Notes 11
News from London 12
The Press on the Immigration Act 12

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 4TH, 1908.

The New Year

Now the New Year, reviving old Desires
The thoughtful Soul to Solitude retires,
OMAR KHAYYAM.

THE Christian world has entered upon a New Year, the calendar is altered, and it behoves us to turn the page and examine what is writ on the other side of it. What does the new-born year portend to the Asiatic communities in South Africa? Is this to be the beginning of the end for them? Are they, ere the year be out, to be trampled in the dust, there, with a sobbing groan, to expire? Are they, a degraded and enslaved people, to toil hopelessly, nervelessly, without backbone, as helots in this land of freedom? Or are they rather to awaken to the beauties of the night, the glories of the day, to see the mephitic vapours slowly roll away under the cleansing influence of the sun's glad rays?

We think we see the light ahead. The Asiatic communities in South Africa have been passing through a time of sore trouble and tribulation. They are being weighed in the balance, the balance quivers for the moment, and then slowly settles down *on the right side.* They are not being found wanting. That is the great hope for the future. British Indians, especially, should joy in their new-found liberty. They are discovering that, even in the land of their persecution, strength of purpose, purity of motive, and sensitiveness of conscience are the real keys wherewith to open wide to them the doors of freedom and self-respect. Their present struggle is in the nature of a process of purification. The dross is being separated from the gold, the chaff sifted from the wheat. It is a glorious portent, and a glad omen for the near future for all those who have been so critically tested. That they may continue to receive the Divine assistance in their bitter fight for life, honour, and self-respect is our fervent prayer. Believing that their cause is a right and a just one, and that the dim, distant flicker will presently blaze forth into the full splendour of day, we wish all our readers

A HAPPY NEW YEAR.

A Christmas Box

LORD ELGIN has presented British Indians in the Transvaal with a Christmas box in the shape of the Royal Assent to the Immigration Restriction Act, and General Smuts has presented them with another in the shape of the arrests of some of the Indian leaders who have taken an active part in the passive resistance crusade. The granting of the Royal assent has astonished many a Colonist. The *Star* wonders why Lord Elgin withheld the sanction for so long a time, and what induced him ultimately to advise His Majesty to give it.

It is a striking coincidence that the sanction was announced during the Christmas holidays and that it was followed immediately by the arrests we have referred to above. The names of 25 Indians appeared on the black list. Twenty-three of these have already been tried. Nineteen have been convicted and ordered to leave the Colony within periods ranging from 48 hours to 14 days. One has not yet been tried at the time of writing this, the cases of four have been postponed, and one, that is, Ram Sundar Pundit, has left the country.

The powers vested in the Government under the Immigration Act are admittedly arbitrary and are calculated to cause much misery. Under the Act it is possible for the Government to deport any Asiatic who may not possess a registration certificate under the Registration Act. Deportation in this instance may mean deprivation of even the barest necessities of life, and it may mean also the tearing away of husbands from their wives.

Reuter cables that the sanctioning of the Act has created deep resentment in all circles in London. Sir Mancherji, who has identified himself with the British Indian cause in South Africa, is reported to have stated that "the Asiatic legislation in the Transvaal was a calamity and one of the unjustifiable and hideous things done in the name of the Imperial Government, which it was impossible even for the most ardent friend of British rule in India to justify." Even here Sir Mancherji's conservatism would not leave him, and he rightly adds: "The thing will not rest here. We shall fight in the interest of the Imperial Government, for to give up the fight and to tell the people of India that nothing can be hoped for would be most dangerous." However, it is no use crying over spilt milk. It is as well that Indians should be tried and tested in every way possible. Their reliance in this struggle must be on self. The withdrawal of Imperial protection cannot be allowed to paralyse them. Their solemn obligation must stand self-supported; and we doubt not that the Colonists themselves when once they realise that Indians are actuated by pure and conscientious motives will themselves stay General Smuts' hands.

The Christmas box presented by General Smuts is not half so unpleasant as Lord Elgin's. Indeed, we consider that it is the right thing at the wrong moment. If he had not rushed into action during a season which ought to be that of peace on earth and goodwill amongst men, the arrests would not have been open to any objection at all. Before turning from a policy deliberately laid down by him, he was bound, in order to test the real feeling of the Asiatics, to arrest the prime movers. Engaged, as British Indians are, in a life-and-death struggle, it is not for them to cavil at the occasion General Smuts has chosen for effecting arrests. If we may use military terms, a brave foe will not ask or receive quarter. He must be prepared to face his adversary at any moment, and it is a matter of very great satisfaction that the response made by Indians has been prompt, and that the two incidents instead of weakening them seem to have nerved them for the struggle.

Ram Sundar Pundit

RAM SUNDAR PUNDIT HAS LEFT THE Transvaal. Apparently he had not the courage to face the lengthy term of Imprisonment that faced him on the following day. He has, notwithstanding solemn protestations to the contrary, deserted his temple, his congregation, and his brethren. Henceforth, he is dead to the Indians of South Africa, and his name is mentioned, it will be by way of warning. There can be no doubt of the value of such a struggle as that in which the Transvaal Indians are taking part. Its effect is to show up all the flaws in the metal, to expose all the weak links in the chain. The body of the community is healthy enough to expel impurities from the system, and the result can only be a greater strengthening, a greater power of resistance.

The Registration Law

Simultaneous Arrests in Johannesburg Pretoria and Pietersburg

Mr. Gandhi Ordered to Leave the Transvaal

WITHIN 48 HOURS

[FROM OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE]

On Friday morning, Mr. M. K. Gandhi received a telephone message from Mr. H. F. D. Papensus, Acting Commissioner of Police for the Transvaal, asking him to call at Marlborough House. Upon arriving there, he was informed that the arrests had been ordered of himself, Thambi Naidoo (Chief Picket, Johannesburg), P. K. Naidoo (Picket, Johannesburg), C. M. Pillay, Jamadar Nawab Khan (Picket, Johannesburg), Karwa (ex-soldier, Johannesburg), Leung Quinn (Chairman, Chinese Association, Johannesburg), John Fortoen (Chinese Picket), Martin Easton (Johannesburg); Ram Sundar Pundit (Germiston); G. P. Vyas (Pretoria), A. F. C. Beg (Pretoria), M. I. Desai (Chief Picket, Pretoria), A. M. Cachalia (Pretoria), Ismail Suliman Suj (Pretoria), Goolam Mahomed Abdool Rashid (Pretoria), B. Gangaram (Pretoria), V. U. Sheth (Pretoria), Ismail Joomia (Pretoria), Rainath Khan (Pretoria), Samandar Khan (Pretoria), Toolsi (Pretoria); M. M. Khanderia (Pietersburg), Amershi Sajul (Pietersburg), and Ambilal [illegible] (Pietersburg). Mr. Gandhi gave his word that all would appear before the respective Magistrates at 10 a.m. on Saturday, and Mr. Papensus accepted this guarantee. Sharp at 10 a.m. on Saturday last, all the Johannesburg men attended at the B. Criminal Court, where Mr. H. H. Jordan sits. They were asked by Supt. Vernon whether they held duly issued registration certificates under law 2 of 7, and upon receiving replies in negative, they were all promptly ted, and charged under Section b-section 2, of Act 2 of 1907, in they were in the Transvaal with- a registration certificate issued r the Act. The Court was crowd- excess, and it seemed as if, at me, the barrier would be over n.

ong those present were Mr. odfrey, Dr. M. A. Pereira, the of INDIAN OPINION, and many riends of and sympathisers with ne- ed.

Mr. J. J. Schuurman prosecuted behalf of the Crown.

Mr. M. K. Gandhi, Attorney, Barrister at law of the Inner Temple, Hon. Secretary of the British Indian Association of the Transvaal was the first of the accused to be dealt with.

He Pleaded Guilty

Superintendent Vernon, of the T.T.P., gave evidence as to the arrest. He said the accused was an Asiatic over 16 years of age, resident in the Transvaal. At 10 a.m. that morning he called on Mr. Gandhi to produce his registration certificate, but he failed to do so, and said he had not got one.

Mr. Gandhi asked no questions, but went into the box prepared to make a statement. He said what he was about to state was not evidence, but he hoped the Court would grant him indulgence to make a short explanation, seeing that he was an officer of that Court. He wished to say why he had not submitted to this.

Mr. Jordan: I don't think that has anything to do with it. The law is there, and you have disobeyed it. I don't want any political speeches made.

Mr. Gandhi: I don't want to make any political speeches.

Mr. Jordan: The question is, have you registered or not? If you have not registered there is an end of the case. If you have any explanation to offer *administercordiam* as regards the order I am going to make that is another story. There is the law, which has been passed by the Transvaal legislature and sanctioned by the Imperial Government. All I have to do and all I can do is to administer that law as it stands.

Mr. Gandhi said he did not wish to give any evidence in extenuation, and he knew that legally he could not give evidence at all.

Mr. Jordan: All I have to deal with is legal evidence. What you want to say, I suppose, is that you do not approve of the law and you consientiously resist it,

Mr. Gandhi: That is perfectly true.

Mr. Jordan: I will take the evidence if you say you conscientiously object.

Mr. Gandhi was proceeding to state when he came to the Transvaal and the fact that he was secretary to the British Indian Association when

Mr. Jordan said he did not see how that affected the case.

Mr. Gandhi: I said that before, I simply asked the indulgence of the Court for five minutes.

Mr. Jordan: I don't think this is a case in which the Court should grant any indulgence. You have defied the law.

Mr. Gandhi: Very well, sir, then I have nothing more to say.

Mr. Schuurman pointed out that the accused as well as all other Asiatics had been given ample time in which to register. It appeared that the accused did not intend to register, and therefore he did not think the Court should give him any long time in which to leave the country. He must apply for an order for accused to leave the country in 48 hours.

Mr Jordan, in giving his decision, said the Government had been extremely lenient and yet it appeared that none of these people had registered. They had set the law of the Colony at defiance with the result that the Government had taken that step. He had power under the Asiatic Registration Ordinance, the Peace Preservation Act, and the Immigration Act to order the accused to leave the Colony within a certain number of days. He had no wish to be harsh in the matter, and he did not intend to adopt the suggestion of Mr. Schuurman in regard to 48 hours. He should make reasonable orders. He must give Mr. Gandhi and the others time to collect their goods and chattels. At the same time he need not point out to Mr. Gandhi that under the law certain penalties were provided. The minimum sentence if the order were not complied with was one month with or without hard labour; and if the offender were found in the Colony seven days after that sentence expired the minimum sentence which could be inflicted was six months. He did hope that a little common sense would be shown in these matters, and that the Asiatic population of the Colony would realise that they could not trifle and play with the Government. If they did they would find that when an individual set himself up against the will of the State the State was stronger than the individual, and the individual suffered and not the State.

Mr. Gandhi interrupting the Magistrate, asked him to make the order for 48 hours. If they could get it shorter even than that they would be more satisfied.

Mr. Jordan: If that is the case I should be the last person in the world to disappoint you. Leave the Colony within 48 hours is my order.

All the other accused were defended by Mr. Gandhi. P. K. Naidoo, a picket, was next charged. He pleaded "not guilty." After formal evidence

of arrest and age had been given, he gave evidence on his own behalf, being examined by Mr. Gandhi.

Are you a British subject?—I am.

Were you in the Transvaal before the war?—Yes; since 1888.

Did you pay the Dutch Government £3?—I paid nothing.

You have not taken out a registration certificate under the law?—No, not under any law.

Why not?— I thought it was not fit for me to take out a permit under that law, it would be very degrading.

Mr. Jordan: Why?—If I had the Act in front of me I would point out some of the processes which I think it is not right for a British subject to submit to. The law clearly says that we should give our ten fingers' impression and then our eight fingers' impression separately, and besides that our thumb impressions. Then we have to give our fathers' and mothers' and children's names.

Cross-examined by Mr. Schuurman: How long have you been here?—Since 1888. I left in 1899, on October 18, and came back in 1902. I went to Natal and returned in July of 1907.

You have held meetings in reference to this Act?—After I came back there were meetings held.

Have you persuaded the Indians not to register?—I took an oath not to register.

Where?—It was taken at a meeting at Burghersdorp, in the Independent School, if I am not mistaken.

You do not intend to register?—I do not.

Mr. Jordan: Had you a permit to enter the country?—No, I had an authorisation from the Registrar of Asiatics.

Mr. Schuurman asked for the same order, which Mr. Jordan granted.

The cases of Nawab Khan and Samandar Khan were postponed till January 3, because there was no interpreter present.

The case of C. M. Pillay was next taken. He stated that he came to the Transvaal in 1883, and previous to the war he was inspector of Asiatic passes and licences. During the war he was a commissariat officer and messenger in the Court.

Mr. Gandhi: Why do you not register?—I consider that any self-respecting man would not comply with the provisions of the Act, as it simply places our liberty in the hands of the Registrar of Asiatics, who in my humble opinion, is not a fit and proper person to hold this post.

The Magistrate interrupted, and said he would not listen to nonsense of that kind. He thought it was a piece of gross impertinence for a person to come there and abuse an official of the Government in that way. He was not going to have his time wasted and the dignity of the Court lowered in that way. It was most improper.

Mr. Gandhi said that he agreed with the Magistrate as to the impropriety of the accused's remarks. He had no intention of leading evidence as to the Registrar's fitness for his position. (To accused.) Do you object to the officer or to the Act?—Mainly to the Act.

A similar order was made, at the request of the Prosecutor.

Thambi Naidoo objected to registration as it placed him lower than a Kaffir, and it was against his religion. He was a married man with five children, the eldest of whom was 13, and the youngst about 18 months. He carried on business as a cartage contractor.

Mr. Gandhi asked that forty-eight hours' notice only should be given. That was all accused wanted.

Mr. Jordan said that it was not what the accused wanted but what he (the Magistrate) wanted. The accused was a man of business, and the period would be fixed at fourteen days.

Karwa stated that he had been in the Transvaal since 1888, and during the war was a military contractor, being with Sir George White at Ladysmith. He had entered the Transvaal with a military column by way of Harrismith. He had just placed a thumb impression on a registration certificate under Law 3 of 1885. He refused to give his finger impressions as it was against his religion.

The Magistrate: But you have put on one?

Accused (waving his hand deprecatingly): One is all right, but ten is against my religion. (Laughter.)

The Magistrate: As a matter of fact I suppose you don't care whether you put on ten or five. You only have to be told to do it.

M. Easton, the first of the Chinese accused, said that he was a British subject from Hong Kong. He had also been here before the war and had paid his £3 to the Dutch Government for his certificate. By occupation he was a store assistant, and objected to registration because it was too degrading and was against his religion. He was not permitted by his religion—Taoism—to give any impressions. He was ordered to leave within 48 hours.

Leung Quinn, Chairman of the Chinese Association, stated that he was not a British subject, but had come to the Transvaal in 1896, and obtained a permit from the Dutch Government. In 1901 he left and returned in 1903, obtaining a permit under the Peace Preservation Ordinance. He was a storekeeper. He did not take out a permit because it was a Law that was disgraceful to himself and his nation. He had translated the law to his countrymen and had been expecting some such prosecution all the time. He would be quite contented with 48 hours' notice; he had made all his preparations.

The Magistrate insisted on giving Quinn, as he had given the Indian storekeeper, 14 days' notice.

John Fortpen, the last of the accused to go into the witness-box, stated that he had been in the Transvaal for about thirteen years before the war, having arrived in the Transvaal with his uncle as a child. He did not know where his uncle was, nor whether his parents were alive or not. He was a student, and had just come back from the Hankey Institution (near Humansdorp) in Cape Colony, where he had been since 1904. He considered that South Africa was his home, and he knew no one in China. He did not want to take out the registration certificate because it was degrading to his country and his honour. His age was 21.

Mr. Gandhi, pointing out that this would be his last opportunity of addressing the Court, said that he would like to make a few general remarks. He had deliberately advised all his clients to plead not guilty, so that the Court could hear from their own lips what they had to say. They had all said something more or less with reference to the finger print system. He asked the Court to dismiss from mind the idea that these men did not know what they were doing. He knew that what he was about to say could not affect the decision of the Court, but he thought it his duty to himself and his clients to make this explanation. There were certain things in this world which one could not explain, and there were certain things in this law which men felt but could not express, and he left it to the Court to interpret the feelings of the accused with regard to the finger print system.

Mr. Jordan, in the course of his reply, pointed out that a deputation of Indians had gone home to the Imperial Government on the very matter before them. That deputation had, however, been in vain. The Act to which such exception was taken had been passed by the present Legislative Assembly of the Transvaal, and the King's assent had been obtained. And, all sentimentality apart, he had nothing to do but to administer the law, which he had sworn to do to the best of his ability. These people (the accused) had deliberately defied the Government and had taken up a very serious position—one which he was sorry to see any resident in this country adopt. It had been a mistake, he had no doubt, which had been copied from the passive resisters at Home in connection with the Education Bill, and that was an attitude which had never appealed to him in any shape at all. The laws of a country must be complied with by the people resident there, and if they could not do that there was but one alternative—such people must go somewhere else. He could not, however, for the life of him understand, if a man put his thumb print on a registration certificate—as had been done in years past—where the offence against his religion came in when he had to put the print of the four fingers of each hand on this certificate. Proceeding, he referred to the previous

under the Peace Preservation Ordinance, and urged that had they objected then to the thumb print their position would have been stronger at the present time. The registration certificates which required the thumb print had been the only mode they had for identification. That was in the days of the old yellow pass which had been issued by the former Government; but all at once, when it came about that they had to register in the new form, the Asiatics simply defied the law. Mr. Gandhi must be aware that he (Mr. Jordan) had more experience under the Peace Preservation Ordinance in the Transvaal then any other Magistrate, and Mr. Gandhi must know also the big traffic that was done by the sale of the yellow certificates which rendered it difficult to trace the owner and caused an enormous amount of trouble and expense. Coming back to the case of the youth then before the Court, he would make an order that he (the accused) must leave the Colony in seven days.

In a brief reply, Mr. Gandhi said that a distinction had always been drawn between the thumb print on the old permit and finger prints under the new law. The one was compulsory and the other was a voluntary act. The Court, he said, was well aware that in cases where a clear thumb impression was taken the man could be spotted and trafficking in permits had been impossible. He thanked the Court, the Public Prosecutor and the Police for the courtesy which had been shown throughout the trials.

Copy of Notice

The following is the copy of the Notice to leave the Colony addressed to Mr. Gandhi:

In the Court of the Assistant Resident Magistrate, for the Witwatersrand District, at Johannesburg.

Before H. H. Jordan, Esq., Assistant Resident Magistrate.

In the matter of Rex *versus* M. K. Gandhi, an Asiatic over the age of sixteen years, charged with contravening Section 8 (3) of Act 2 of 1907.

It is ordered:—

That the said M. K. Gandhi having failed to satisfy me, the said Assistant Resident Magistrate, that he is the lawful holder of a certificate of registration, do leave this Colony within 48 hours from the date hereof.

Given under my hand at Johannesburg in terms of Section 8 (3) of the said Act this 28th day of December 1907.

(Sd.) HARRY H. JORDAN,
Assistant Resident Magistrate.

At the conclusion of the Court proceedings, on the open space of Government Square, Mr. Gandhi addressed a large crowd of Indians, Chinese and Europeans, detailing to the former in Hindustani what had transpired in Court.

Speaking afterwards in English, and addressing himself specially to the European lookers-on, he stated that they were going on with the struggle no matter what happened to him or to anyone else. He would certainly not change his views, and he urged the Asiatic communities to strive against the Registration Act even if it meant deportation from the Colony. He might have been mistaken all along. Or they might afterwards curse him. At the present time, he held no other views but those that he had indicated. If God's message came to him that he had erred, he would be the first to acknowledge his fault and beg their forgiveness. But he did not think that he would ever receive that message. He held that it was better to leave the Colony than to lose their self-respect and honour by remaining as slaves. This was a religious struggle, and he gave them the advice he had always given them—to fight to the bitter end.

Sheaves of telegrams expressing indignation and sympathy were received at Court Chambers from all over South Africa on Saturday. Cables were despatched to the Indian National Congress and the South Africa British Indian Committee.

At Germiston

Ram Sundar Pundit, the Hindu priest of Germiston, who was also ordered to appear before the Magistrate there on Saturday last, failed to do so, having left the Colony for Natal the previous evening.

At Pretoria

The British Indians who were ordered to appear before the Magistrate at Pretoria on Saturday, attended the Court, with the exception of two of them, one of whom appeared before Mr. Jordan in Johannesburg, and the other was temporarily absent in Benoni and had not received the warning.

The first to be charged was Ismail Suliman Suj. When asked to plead, he said "I have not registered, but I have a reason for not doing so." After police evidence as to the failure of the accused to produce a registration certificate when called upon to do so, Suj made a statement. He said he had been in the Transvaal for fifteen years. When the war broke out he went to the Cape, returning after the war on a fresh permit. It was impossible for him to submit to the Registration Act, as it would degrade his caste and lower him in the estimation of his fellow men. He had discussed matters with his countrymen, and they all agreed as to this. He was a married man with children, and had lost all the money he had. He would comply with the law in all things except that he would not register.

The Magistrate said: The law is that he must register, and if he does not it is my duty to administer the law; whether it is good or bad does not concern me. I shall have to issue an order for you to leave the colony within a stated time. I do not wish to be harsh, but if you do not intend to register at all there will be no objection in extending the time. How many days do you require to enable you to leave.

Suj said he would need six months whereupon the Magistrate said that if he had lost everything as stated he could not need such a long time. The order of the Court would be that the accused should leave the colony before January 7, 1908.

The rest of the accused followed, and were dealt with in a similar way, with the exception of two, V. G. Sheth and Toolsie, who asked for and obtained a remand until the 30th inst., to enable them to prepare their defence.

A. F. C. Beg, the secretary of the Pretoria Committee, described himself as a solicitor's clerk, and said he could not register as the law violated his religion.

Goolam Mahomed said he came in under a certificate, and therefore did not mean to take out a new one.

B. Gangaram described the Act as a law not for human beings, but for dogs. They could send him to prison or cut him to pieces with the "cat," but he would not register.

A. M. Cachalia said he was a merchant, and could not leave because of his business, but he had not registered.

M. L. Desai, the chief picket, who was described as a general dealer, said he had not registered under the new Act because he had a certificate under the old law.

G. P. Vyas pleaded "guilty by law but not by conscience," and said he had been twelve years in the Transvaal.

At Pietersburg

Messrs. M. M. Khanderia, Amershi Gokul, and Ambilal appeared before the Magistrate at Pietersburg on Saturday last. Bail had been fixed at £50 each, but they had declined to be bailed out. They were all ordered to leave the Colony within 4 days.

A Meeting at Vrededorp

On Friday evening a packed meeting of British Indians was held in the hall of the Hamidia Islamic Society at Vrededorp to discuss the new phase of the struggle. The hall was crowded, and large numbers were unable to find a place and were obliged to remain outside. There must have been at least 1,000 people present. Mr. Essop Mia, Chairman of the Association, presided, and amongst those who supported him were Mr. M. K. Gandhi and his fellow-prisoners on parole, G. P. Vyas and M. L. Desai (Chief Picket, Pretoria), also on parole, Syed Edrus, Moulvi Ahmed Mukhtiar, Imam Abdool Cadir, Chairman of the Hamidia Is-

lamic Society, and many other leaders of the community. Mr. H. S. L. Polak was also present, as well as one or two European sympathisers and members of the Press. With the exception of Mr. Gandhi's and Mr. Polak's speeches, the proceedings were conducted in the vernacular. Amongst the others who addressed the meeting were Messrs. G. P. Vyas, M. L. Desai, Thambi Naidoo, Imam Abdool Cadir, Moulvi Ahmed Mukhtiar, Syed Edris, Omarjee Sale, and C. M. Pillay.

Mr. Gandhi said, when he read the announcement with reference to the Immigration Restriction Act that morning, the first thing that voluntarily came to his lips was that Lord Elgin had put an undue strain on Indian loyalty. Lord Elgin, an ex-Viceroy of India, had forgotten altogether Indian traditions. When he advised His Majesty to sanction this legislation he forgot altogether that he was trustee for the millions of India. He forgot altogether that India was to-day on the brink of a departure which had been unknown in Indian annals. India has never been revolutionary, but to-day they found that the revolutionary spirit had crept into the minds of some Indians. It would be a bad day for India when that forcible revolutionary spirit gained a substantial footing, but he could not help saying that Lord Elgin had sown the seed. If this had been confined to the student world it would probably never grow in Indian soil, but he found to-day that the merchant, who did not know a word of English, was steeped in the new spirit with reference to the Asiatic Act. He did not conceal from himself the fact that he had been partly instrumental in educating his countrymen with reference to the Act and its evil. He felt proud of the fact that he had taken so much part in the matter. But he coupled with that the statement that his thoughts had been their thoughts, and in expressing them he had, if anything, moderated them. It was for this reason that he expressed the feeling that Lord Elgin had put an undue strain on Indian loyalty by sanctioning this Immigration Restriction Act. That Act, to his mind, was a barbarous Act. It was the savage Act of a civilised Government, of a government that dared to call itself Christian. If Jesus Christ came to Johannesburg and Pretoria and examined the hearts of General Botha, General Smuts, and the others, he thought He would notice something strange, something quite strange to the Christian spirit. He (Mr. Gandhi) recognised that in proceeding under the Act General Smuts had selected those men who had been in the public eye, and had not laid his hands on the poor people. And he had not the slightest doubt that if those men who had to appear before the Magistrate were imprisoned or deported those who remained behind would be firm in opposition to the Registration Act. But this Registration Act gave powers which would press hardly on the poor husbands. They might be taken away from their families, and he instanced the case of Mr. Naidoo, who had shown brilliantly throughout the campaign. He had a wife and five children, who had been in the Colony for five years. What was to happen if he were deported, and who was going to take care of his wife and children? He could not find a single section in the Act which was to protect the families of those deported. What was it the Government wanted to do? Why had it not the honesty to tell the Indians they were not wanted in the country? And why this indirect method of enforcing its powers? He had called some sections of the Act savage, and he said they were only worthy of an uncivilised Government. If those powers were so used and if all of them were deported or imprisoned, that were an honour for them rather than that they should forsake their solemn obligations and bid good-bye to their manhood and self-respect only because they were earning a few miserable pence or pounds. He would never be sorry for the advice he had given them, and he also said, with reference to their 15 months' fight, that it was well done. This was legislation which no self-respecting nation and no self-respecting man could accept—not because of its regulations, but because it was class legislation of the worst type, based on entire distrust of the community and based on charges flung against them without any proof. They had asked Lord Selborne and General Smuts that these charges should be proved before an impartial tribunal. They were brought by a man steeped in prejudice and incapable of judging facts. Why should the Government not acknowledge that the least due to them was a fair trial. He did not dwell on the fact that the Indians had no representation, but he did dwell on the fact that the Government should be so callous in reference to the feelings of the people who had no representative. It seemed to him that they had come to the parting of the ways. The Imperial Government must hesitate if it meant to retain its hold on the people of India through their affections and not at the point of the bayonet. England might have to choose between India and the Colonies. It might not be to-day or to-morrow, but he felt the seeds had been sown by Lord Elgin's action. It had not been possible for him to choose soft words or to strain his comment when he found the Asiatic Act with the Immigration Act super-added. There was a story of how Mahomed and three fellows were sheltering in a cave, being pursued by a large hostile force. His companions began to quail, and asked what they three could do against such heavy odds. "You say 'We three,'" said Mahomed. "I say 'We four,' for God is with us, and with Him on our side we shall prevail." God was with them, and so long as their cause was good he did not mind a bit what powers the Government were given or how savagely those powers were used. Even then he would give the same advice that he had ventured to give them for the last 15 months. (Applause.)

Mr. Gandhi's speech, as were the speeches of others, was punctuated with loud shouts of "shame," and the feeling of bitterness and anger that animated the audience was intense. A resolution was unanimously agreed to protesting against the Immigrants' Restriction Act. Instructions were issued that a copy of the resolution should be forwarded to Lord Selborne, for transmission to the Imperial Government.

A Chinese Meeting

The same evening, a meeting of the Chinese Association was held for the same purpose, Mr. Quinn presided, and announced the appointment of an Acting Chairman during his absence, and that Mr. H. S. L. Polak had been appointed Honorary Advisor to the Association. Mr. Polak subsequently addressed the meeting and explained the position of affairs. Great enthusiasm was shown, and an earnest determination to prosecute the struggle to the bitter end.

On Monday, at Pretoria, the cases of V. M. Sheth and Toolsi were further remanded until the 4th inst.

Amongst those arrested or ordered to leave the Colony are 4 Surti Mahomedans, 1 Memon Mahomedan, 2 Pathans, 3 Madrassis, 3 Banians, 1 Lohana, 1 Brahman, 2 Desais, 1 Calcutta, 1 Parsi, 1 Panjabi, and 3 Chinese.

"H" writing from Pretoria to the *Transvaal Leader*, says:

I confess to an uncomfortable feeling that we in the Transvaal are not "playing the game" in this Indian question. Our avowed object is to restrict their immigration, but the effect of our legislation is something quite different—it is wholesale expulsion. This will please those who grudge the Asiatics their trade; but is it just? Are we not taking doubtful advantage of an ignorant prejudice to get rid of the whole lot? Is this the way we help to consolidate our Empire, which includes India? I have heard it said in more than one quarter that if the old law were faithfully administered it was sufficient for the purpose; but that it is, as a matter of fact, not so administered, owing to the prevalence of bribery. Personally, I would have been against any but very restricted immigration right from the first; but now these people have acquired rights I doubt whether it is worthy of this country as a British Colony to manœuvre them out in this slim fashion.

Indians on the C.S.A.R.

Denials and Counter-Denials

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Last week we published certain correspondence relating to the alleged ill-treatment of the dismissed Indians at Standerton. The *Transvaal Leader's* local correspondent telegraphing on Thursday, the 26th inst., says :

The statement in a letter which appeared in a contemporary yesterday, officially denying that the Indian gangers employed at Standerton on the C.S.A.R. were evicted, is incorrect. The Indian community at Standerton are indignant at the letter and state that the engineer does not know the facts. This morning I was approached, and asked to deny the statements made. The following are stated to be the facts :—In the Standerton district about 22 Indians were employed as gangers. On December 18 these men, without their usual notice, were discharged, and they were asked to leave at once. Four of the men were forced to return their rations, and one of these four Indians, named Rangaan, on hesitating to return the rations, it is asserted, was struck, and was not only deprived of his rations but of his fuel.

The letter states that 15 out of the 22 Asiatics concerned and their families are occupying their old quarters. I have been informed that this is not so, and that only four who are working up to the end of the month are staying on the premises. The statement that five of the men voluntarily returned 20 lbs. of rice is also incorrect. Only four men returned their rations, which amounted to 48 lbs. of rice, and then only when they were asked to return them, and not voluntarily. They assert that it is impossible for them to have returned their rations voluntarily, as they are all poor people, and have no further means of obtaining food. They add that, through the kindness of the local committee, they and their families were housed and fed.]

Official Communique

[With reference to the Standerton telegram appearing in yesterday's issue, repeating the charges of alleged ill-treatment of Indian employees of the C.S.A.Railways administration, the railway authorities have had the impression that the testimony of the district engineer, however trustworthy it might be, might be disputed on behalf of the Indians concerned. The General Manager therefore arranged on Tuesday to send to the district an officer, wholly unconnected with the matter previously, to make an independent and impartial investigation into the facts, seeing that the General Manager was unable to proceed to Standerton himself. The officer selected was Mr. H. W. Lloyd, the Native Labour Superintendent of the Administration, who is widely known in the Transvaal and in Natal. Mr. Lloyd proceeded to Standerton, and the Administration has received from him the following telegram :—

"I have already interviewed every Indian concerned, including Rangaan. I investigated each individual case. Rangaan's complaint of assault is apparently most trivial, and practically groundless. Have closely questioned ganger, and am proceeding to spot to question independent witnesses. Statement made by District Engineer that 15 Indians were still occupying quarters was quite correct. Indians had not moved when he wrote, but did so subsequently and quite on their own accord, no compulsion whatever being used. As matter of fact, five are at present moment in railway's quarters : Others could, if they so wished, still live there. Correct number Indians concerned is 20, not 22. *Natal's* statement that 40 had been paid off absolutely incorrect. *Leader* correspondent saw me last evening, and in my presence questioned each Indian concerned, and is to-day sending up withdrawal of his yesterday's statement. Indians stated most emphatically to him in my presence that they had received no ill-treatment whatever. All also in his presence begged of me to try and get them re-employed by railway."]

The "Leader" Man Explains

[In connection with the case of the Standerton gangers, I have now gone fully into the matter, and find that the local committee are alone responsible for the information which has lately appeared in the Press. They it was who incited the men to leave their quarters at the railway, and they were also responsible for the statements sent to Mr. Gandhi, who in turn informed a *Rand Daily Mail* representative.

I have no hesitation in saying that the railway authorities have acted in a most considerate manner towards these people. In the first place, the discharged men were duly warned that unless they registered they would have to leave the railway employ, and, secondly, they were paid up to the end of the month. The climax came on the 18th inst., when half of the 20 men employed were paid off, and as there were insufficient funds in hand to pay the balance of the men, these were paid the next day. These men, being daily-paid servants, were not entitled to claim any further consideration after the day on which they were discharged, and it is a matter of grace on the part of the railway authorities that they allowed them the full amount of money up to the end of the month.

The statement made in the *Rand Daily Mail* to the effect that everything was taken away from them, and their rooms were unroofed and even the children turned out, is incorrect. The Railway Department have sent a special officer (Mr. Lloyd) to make full enquiries into these statements, and in conjunction with him I investigated the matter. With the exception of the man Rangaan, who is employed under a ganger named Coetzee, each one stated that he was very well satisfied with the treatment meted out to him by his employers. Asked whether they were forced to leave quarters, the Indians stated that such was not the case, as the P.W.I. who is in charge told them they could remain in their quarters until new men were sent to occupy them. They also state that the local committee approached them and told them to live in town, and that they would feed them. There seems to be more in this than meets the eye, as each man stated he owes an amount of money to Indian storekeepers in town. The question of the compulsory return of rations is of such small importance that out of practically half a ton of rice issued only 20lbs. at most was handed in. This alone disproves any charge of undue harshness on the part of the railway authorities.]

[The following further letter from Mr. T. R. Price, the General Manager of the C.S.A.R., to the British Indian Association under date 27th ult. has been forwarded to us for publication :

With reference to your letter of the 20th instant, I have to inform you the Administration is advised that the Indians to whom you make reference are not entitled to more than has already been paid to them ; nor indeed could they have properly claimed such consideration as has already been extended to them, in view of their refusal to obey a lawful requirement of the Administration as their employers to the effect that if they desired to continue as servants of the Administration they must register themselves in terms of Act No. 2 of 1907 of the Transvaal.

The Administration is further advised that the Indian Employees in question have still less justification for the representations they have made inasmuch as the attention of each of the employees concerned was directed in September last to the terms of the Act and the fact impressed upon them that non-compliance therewith would place them beyond the jurisdiction and help of the Administration.]

CHINESE IMMIGRATION IN NEW ZEALAND. An amendment of the Chinese Immigration Act, introduced by Sir Joseph Ward, prevents Chinese from entering New Zealand unless they can read a printed passage of not less than 100 words of English. An immigrant has the right to appeal to the Magistrate, whose decision is final.—*Transvaal Leader.*

Immigrants' Restriction Act

Royal Sanction

Already to Force

A Notice in the *Government Gazette* of the Transvaal dated the 27th ulto. announces in regard to the Immigrants' Restriction Act No. 15 of 1907, "that it is His Majesty's pleasure not to disallow the same." A further Notice proclaims that the Act was to take effect on the 1st inst. It is, therefore, already in force. Mr. Montford Chamney has been appointed Chief Immigration Restriction Officer under the Act.

Extracts from the Act

We extract the following sections which apply to Asiatics :—

1. The Peace Preservation Ordinance 1903 shall be and is hereby repealed ; provided that no such repeal shall affect or abridge any powers or jurisdiction by the Asiatic Law Amendment Act 1907 conferred for the purpose of carrying out such Act ; but the said Ordinance shall for all the purposes of such Act be deemed to remain of full force and effect.

2. In this Act and in any regulation made thereunder unless inconsistent with the context ;

"prohibited immigrant" shall mean and include any of the following classes of persons desiring to enter or entering this Colony after the date of the taking effect of this Act ;

(1) any person who when asked whether within or outside this Colony by a duly authorized officer shall be unable through deficient education to write out (from dictation or otherwise) and sign in the characters of an European language an application for permission to enter this Colony or such other document as such officer may require ; provided that for the purposes of this subsection Yiddish shall be accepted as an European language ;

(4) any person who at the date of his entering or attempting to enter this Colony is subject or would if he entered this Colony be subject to the provisions of any law in force at such date which might render him liable either at such date or thereafter if found therein to be removed from or to be ordered to leave this Colony whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with its provisions or otherwise in accordance with its provisions, provided that such conviction be not the result of the commission by such person elsewhere than in this Colony of an offence for which he has received a free pardon ;

(8) any person who the Minister has reasonable grounds for believing would be dangerous to the peace order and good government of this Colony if he entered therein ;

but shall not include

(e) the wife or minor child of any person who is not a "prohibited immigrant ;"

(g) any Asiatic who is eligible for or has obtained a certificate of registration under the Asiatic Law Amendment Act 1907 and who does not come within the scope of sub-sections (3) (4) (5) (6) (7) or (8) of the definition of "prohibited immigrant ;"

4. The Governor may from time to time enter into agreement with the government of any colony or territory in South Africa for the doing of such acts or things as are necessary or expedient for the carrying out of the objects and purposes of this Act.

5. Every prohibited immigrant entering into or found within this Colony shall be guilty of an offence and shall be liable on conviction

(1) to a fine not exceeding one hundred pounds or in default of payment to imprisonment for a period not exceeding six months or to both such fine and such imprisonment ; and

(2) to be removed at any time from the Colony by warrant under the hand of the Minister and pending such removal to be detained in such custody as may by regulation be prescribed ; provided that

(a) such prohibited immigrant may be discharged from such detention if he find two approved sureties in this Colony (each in the sum of one hundred pounds) for his leaving the Colony within one month ;

(b) if such prohibited immigrant be sentenced to imprisonment such imprisonment shall terminate as soon as he is removed from the Colony.

6. Any person who

(a) is convicted after the date of the taking effect of this Act of a contravention of sections *three thirteen* or *twenty one* of the Immorality Ordinance 1903 or any amendment of such sections ; or

(b) is deemed by the Minister on reasonable grounds to be dangerous to the peace order and good government of this Colony if he remain therein ; or

(c) having been ordered under any law to leave this Colony fails to comply with the terms of such order ;

may be arrested and removed from this Colony by warrant under the hand of the Minister and pending removal may be detained in such custody as may be prescribed by regulation ; provided that no such person as is in paragraph (b) hereof described shall be removed from this Colony except on the order of the Governor ; provided further that every such person arrested shall be discharged from custody unless an order be made by the Governor for his removal from this Colony within ten days after the date of his arrest.

7. Any person who

(1) wilfully aids or abets a prohibited immigrant in entering or remaining in this Colony ; or

(2) wilfully aids or abets a person ordered to be removed under section *six* in remaining in this Colony ; or

(3) enters into or purports to enter into a contract as employer with any person outside this Colony with intent that the provisions of this Act be evaded or at the time of entering or purporting to enter into such contract shall be unable to fulfil his part thereof or has no reasonable expectation of being so able ; or

(4) uses or attempts to use any certificate issued under paragraph (1) of the classes of persons excluded from the definition of "prohibited immigrant" unless he be the lawful holder of such certificate ; or

(5) forges or uses knowing the same to be forged any document purporting to be such certificate

shall be guilty of an offence and shall be liable on conviction to a fine not exceeding one hundred pounds or in default of payment to imprisonment for a period not exceeding six months or to both such fine and such imprisonment.

8. No prohibited immigrant shall be entitled to obtain a licence to carry on in this Colony any trade or calling or to acquire therein any interest in land whether leasehold freehold or other interest ; and any such licence (if obtained) or any contract deed or other document by which such interest is acquired in contravention of this section shall on conviction of such immigrant under section *five* of this Act be null and void.

9. Every person found in this Colony who is reasonably suspected of being a prohibited immigrant may be arrested without warrant by any magistrate justice of the peace police officer or officer of the department and shall as soon as possible be brought before a court of resident magistrate to be dealt with according to law.

10. No prohibited immigrant shall be exempt from the provisions of this Act or allowed to remain in the Colony by reason only that he had

not been informed that he could not enter this Colony or that he may have been allowed to enter through oversight or owing to the fact being undiscovered that he was a prohibited immigrant.

11. Any person ordered to be removed from this Colony under this Act and any other person who shall have been convicted under section *seven* of aiding or abetting him in entering or remaining in the Colony in contravention of this Act shall be liable to pay all expenditure incurred by the Government in carrying out such removal whether from the Colony or South Africa or in the detention within the Colony or elsewhere of any person pending his removal: and the amount of such expenditure on production to the Sheriff of the certificate of an officer of the department stating the items and total amount of such expenditure shall be recovered by execution levied on the property within the Colony of the person so liable in manner provided for execution levied under a judgment of the Supreme Court; and the proceeds of such execution shall be paid by the Sheriff to the Treasurer who after deduction of the amount of expenditure aforesaid and the costs of execution shall remit the balance to the person so liable or to any person appointed by him to receive same.

13. The burden of proving that a person has not entered or remained in this Colony in contravention of this Act or any regulation shall in any prosecution for such contravention lie upon the accused person.

14. Every court of resident magistrate shall have jurisdiction to impose the maximum penalties for all contraventions of this Act or of any regulation.

Counsels' Opinion

IN RE IMMIGRATION RESTRICTION ACT, 1907.

We have considered the case submitted and are of opinion that no Act of the Transvaal Legislature could authorise the Government to "regulate or control the movements of people without the border" of the Colony. It is quite clear that the laws of a colony cannot extend beyond its territorial limits. In 1879 the Supreme Court of New Zealand decided that the New Zealand Foreign offenders apprehension Act, 1863, was *ultra vires*, on the ground that "the Colonial Legislature had no power to authorise the conveyance on the high seas to another Colony, and the detention outside its own jurisdiction, of any person whatsoever. Such power must be exercised—or expressly conferred on the local legislature—by Imperial enactment." The power to enact and remove persons, which is conferred on the Governor by Sec. 6 of the local Act, cannot, in our opinion, be challenged as unconstitutional [illegible], but it can only authorise the removal of persons to the borders of this colony. The moment they are across the border they would be subject only to the laws of the territory in which they might find themselves and the operation of the Act would cease. The Courts would not interfere in any way with any action taken by the Government in removing persons to the borders of the Colony.

(Sd.) J. W. LEONARD,
" ARTHUR D. HOME.

Chambers,
Dec. 30, 1907.

Mr. Gandhi's Protest

Mr. Gandhi has addressed the following letter to the Johannesburg Press:—

The Government are to be congratulated on boldly and honestly taking proceedings mainly against those only who have led the passive resistance movement against the Asiatic Act. That, indeed, is the only method of testing the reality and universality of Asiatic feeling. But among those arrested are some who have never taken an active part in the agitation, and there are also remarkable omissions. Both these facts tell their own tale. Some have even suggested that one or two arrests are due to private grudge. However, it is not my purpose, in trespassing on your courtesy, to deal with this phase of the question.

The arrests have synchronised with the announcement of the Royal Assent to the Immigration Act. This shows that the Government intend to use their newly acquired power. They have now three strings to their bow, viz., imprisonment, the stopping of trade licences, and deportation. All these powers have been taken or given in order to enable the Government, not to stop an influx of Asiatics, because no one wants it, and the Registration Act cannot stop it; not to avoid trade competition, because every Indian submitting to the Act can have as many licences as and where he wants; but, to enable them to bend Indians to their will, to force them to do violence to their conscience; in short, by delivering a crushing blow, to maim them, so that they may become as wax in their hands.

Do the colonists know that deportation under the Immigration Act is worse than ordinary deportation? If I committed murder and were sentenced to transportation for life I should be sent to a place were I should be housed and fed even as the few native rebels sent from Natal to St Helena are. But if I do not submit to the Asiatic Act I am deported, that is, put across the border or sent to India without a penny on me, if I do not possess private property, to shift for myself as best I can, the cost of deportation to be paid by me. And if I have a family in the Transvaal, so far as the Government are concerned, they will be allowed to die of starvation. And this, mind, is to happen to men to whom the Transvaal is their adopted home and India a foreign country for purposes of earning a livelihood. Some of the Indians arrested are traders of nearly fifteen years' standing, with wives born in South Africa and living in the Transvaal. One Chinaman came to South Africa a mere lad, knows China only in name. He was born and bred in Western institutions. All the Asiatics arrested are lawful residents in possession of documents entitling them to remain in the country. These men, because they do not violate their conscience, but violate the Asiatic Act, may not only be imprisoned, but deported, in the above fashion under a warrant signed by the Colonial Secretary! I do not say that those who do not comply with the law, even when non-compliance is due to the dictates of the conscience, should not be punished at all, but I do say that when the punishment is disproportionate to the offence it savours strongly of barbarism. And if the powers under the Immigration Act are exercised in respect of the Asiatic Law, an act of barbarism will have been committed in the name of the electors of the Transvaal. Will the people of this country chuckle with delight over such ruination of a whole people? What will the Guild of Loyal Women say regarding wives being kept without their natural protectors? I consider myself a lover of the British Empire, a citizen (though voteless) of the Transvaal, prepared to take my full share in promoting the general well-being of the country. And I claim it to be perfectly honourable and consistent with the above profession, to advise my countrymen not to submit to the Asiatic Act as being derogatory to their manhood and offensive to their religion. And I claim, too, that the method of passive resistance adopted to combat the mischief is the cleanest and safest, because, if the cause is not true, it is the resisters, and they alone, who suffer. I am perfectly aware of the danger to good Government, in a country inhabited by many races unequally developed, in an honest citizen advising resistance to a law of the land. But I refuse to believe in the infallibility of legislators. I do believe that they are not always guided by generous or even just sentiments in their dealings with unrepresented classes. I venture to say that, if passive resistance is generally accepted, it will once and forever avoid the contingency of a terrible death struggle and bloodshed in the event (not impossible) of the natives being exasperated by a stupid mistake of our legislators.

It has been said that those who do not like the law may leave the country. This is all very well, spoken from a cushioned chair, but it is neither possible nor becoming for men to leave their homes because they do not subscribe to certain laws enacted against them. The uitlanders of the Boer regime complained of harsh

laws; they, too, were told that if they did not like them they could retire from the country, but they thought better and did not go. Are Indians, who are fighting for their self-respect, to slink away from the country for fear of suffering imprisonment or worse?

No, Sir, if I could help it, nothing would remove Indians from the country save brute force. It is no part of a citizen's duty to pay blind obedience to the laws imposed on him. And if my countrymen believe in God and the existence of the soul, then, while they may admit that their bodies belong to the State to be imprisoned and deported, their minds their wills and their souls must ever remain free like the birds of the air, and are beyond the reach of the swiftest arrow. General Smuts, who puts trust in the tyrannical laws sanctioned by an obliging Secretary of State, forgets that those Asiatics who are fighting for conscience sake will not be bent by any machinery he may put in force. If, when the leaders are withdrawn, my countrymen succumb, we shall have deserved the last. Then, too, the cleanness of passive resistance, that is Jesus' teaching "resist not evil" will have been justified.

Meetings in Johannesburg

Several meetings were held in Johannesburg this week. On Monday afternoon, a meeting of the Chinese Association was held at their premises in Marshall Street, one of the purposes of which was to thank Mr. Gandhi for the advice given and services rendered to them in the crisis through which the Asiatic communities were passing. Some 400 Chinese permanent residents were present, and were presided over by Mr. J. L. Wengsee, the newly elected acting Chairman. Mr. Gandhi and Mr. Polak attended on behalf of the British Indian Association. In the course of a brief address, Mr. Gandhi said: "All who considered this was not a religious struggle, that this was not a religious cause, did not know what religion meant. He believed he had acquired some knowledge of most religions, and every religion taught that if a man did anything that degraded his manhood there was no religion in him. If religion meant communing with God, trusting in God, then he had no hesitation in saying that it was absolutely irreligious to degrade themselves in order that they might be able to earn a few pounds or pence in the Transvaal. Even then they considered the position was not right, and proper, and just. If the Asiatics of the country had blindly followed their leaders and immediately the leaders were withdrawn they were going to accept the Act, then he believed they would have deserved the Act. The key to the situation therefore lay in their own hands. If they believed in the righteousness of their cause, and if they believed they were going forward, no matter what happened, nothing that General Smuts might do in this Colony—nothing that the Imperial Government might sanction in the name of His Majesty could deter them one little bit from the step they had already taken.

In his own mind he had great doubts as to the ability of the Government to put domiciled Asiatics across the border, but he was now fortified in that belief by a well-reasoned opinion from the best lawyer in the Transvaal.

"But once more," concluded Mr. Gandhi. "I request you not to pin your faith to Mr. Leonard's opinion, or any other legal opinion that may be obtained. In this struggle the only opinion to which you can possibly pin your faith is that of your own conscience and communion with your God. If you rely upon any other thing whatsoever, you will be relying upon a broken reed."

Mr. Gandhi and his fellow "undesirables" having intimated their determination to disobey the order of the magistrate, had been informed that they should present themselves at the Court on the following Tuesday, at 10 a.m. Ten minutes before the appointed time, however, a message came from the Commissioner of Police, informing them that they need not appear until further notice. An enormous throng of Indians and Chinese, who were waiting in the neighbourhood of Court Chambers, hastened to congratulate the heroes of the occasion. A *Leader* man insisted upon photographing them and the crowd. Subsequently, Mr. Gandhi mounted a chair and addressed the people, in Hindustani and English, much in the terms of what has previously been reported. Just as Jamadar Nawab Khan was about to speak in his turn, the police appeared and declared that no meeting could take place without permission of the Municipality. The crowd, numbering at least 1,000 Asiatics, with a fair sprinkling of Europeans, accordingly slowly dispersed.

Mr. Wm. Hosken, M.L.A., just before Mr. Gandhi's speech, addressed a few words of sympathy with the Asiatics in their struggle. He sympathised greatly with the Indians, regretted their extremely difficult position, and personally thought the action taken by the authorities was contrary to British Administration.

Several European friends, in the course of the day, called upon Mr. Gandhi to express their sympathy with him, as also did not a few European gentlemen who were strangers to him. Obviously, public opinion is gradually veering round.

An able special article appeared in Wednesday's *Mail*, summing up the legal possibilities of deportation, and generally deciding against such a procedure on the part of the Transvaal Government.

Mass Meeting at Pretoria

At the Asiatic Location, Pretoria, on Monday afternoon a mass meeting of British Indians was held, under the auspices of the British Indian Association. About 300 persons were present, amongst them being Mr. M. K. Gandhi, of the Johannesburg Association, and four Chinese, two of whom were officials of the Chinese Association. Three British Indians who had been ordered to leave the Colony yesterday were also present. Mr. Hajee Habib presided, and speeches were made by the Chairman, Mr. M. K. Gandhi, Mr. Suleman Suj, Mr. Desai, Mr. Beg and others. All were firm in their determination to resist the new Act.

Kimberley

A mass meeting of British Indians and Chinese was held at Kimberley on the 20th ult. Resolutions of sympathy and protest were passed. Cables were sent to Lord Elgin and His Excellency the Governor of Cape Colony.

Cape Indians

The following resolutions were passed at a meeting of the South African Indian Association at Capetown on Sunday last:—

Intelligence conveyed in Reuter's telegram of 28th has alarmed entire Asiatic Community in Cape Colony, who are deeply grieved and shocked at the arrest of those patriots Gandhi, Leung Quinn and others. Asia's sons must applaud and admire the courage and dignity of these martyrs to a degrading, barbarous and unchristian law. Transvaal Government's action is a stain upon the honour of this great Empire. Even if our temporal King forsakes us, lose not faith in the King of Kings who will recompense the sufferers tenfold for their righteousness."

Indians of South Africa are sorely alarmed at the inactivity of the British Government in not disallowing the Transvaal Immigration Act, which empowers the Transvaal Ministers to deport Asiatics as undesirable without any discrimination whatever. We appeal to our national leaders to raise their voices in protest against this indignity and insult, and to save our Transvaal brethren from their degradation."

Messages of Sympat

The following cables and among others, have been r the British Indian Associat Surendranath Banerji, Sura Camp—

"All India Conferen thises: promises support

Miss F. Winterbottom, Se retary of the Union Societies)—"Interest s S. A. British Indian Women don—Courage!"

Mass Meeting

In Johannesburg

To Protest against Immigration Restriction Act

And Registration Law

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A Mass Meeting of British Indians was held in Johannesburg, at the Jorti Mosque, Fordsburg, last Wednesday. Amongst those present were the members of the committee of the British Indian Association, representatives of the Chinese community, and delegates from Pretoria and other of the chief towns of the Transvaal, besides a number of interested Europeans. Telegrams of acquiescence in the resolutions were received from a large number of distant places which did not send representatives. Altogether, there must have been well over 3000 people present, or nearly one third of the present adult male population of the Transvaal.

Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, who presided, delivered an eloquent address, which was rendered into English, as follows, by Mr. N. A. Camay:

Gentlemen and Delegates, we have latterly had what might be called almost a surfeit of meetings and mass meetings, but these are not of our seeking. They cost us, especially those who travel from distant parts of the country, a great deal; and, yet, in a movement such as the one we inaugurated in September of last year, frequent meetings, conferences and intercommunication are absolutely necessary to ensure success.

When notices were issued inviting you to attend this meeting, no one thought that the peace which everyone in this Christian county should be entitled to during the time marking the nativity of Jesus of Nazareth would be rudely and suddenly disturbed. We came to have met to consider the situation that was to arise in view of the refusal of trade licences during the year to those who have refused to submit to the Asiatic Act. But it was reserved for Lord Elgin and General Smuts to throw a bomb-shell into our midst during the last week of the year that closed upon us yesterday. was our faith in British jus- e had taken it for granted Elgin would not repeat the ade by him in sanctioning Registration Act by advis- jesty the King-Emperor to sent to the Immigrants' Act. We had begun to it was as dead as the dodo, 27th day of December, roughout the Transvaal awakened from their informed that there was ig as British justice for Immigration Act had re- Royal assent, and the al Smuts had been made stronger still. Let us hope that, for his sake and for the sake of the Empire, his very strength will prove his weakness, and save the Colony from what must be, in the opinion of thoughtful men, a very undesirable situation.

The announcement was quickly followed by the arrest of the Honorary Secretary of the Association and of other Asiatics, some of whom had taken an active part in this struggle. We had so used ourselves to the thought of being arrested that, though the event came as a surprise, it did not see us unprepared. I am glad that all here manfully discharged their duty and are prepared to suffer the penalty provided by law for non-submission to the Act. In this connection, I cannot but express my regret that Ram Sundar Pandit, who had suffered one month's imprisonment, left the Transvaal on learning that he was to be tried again for remaining in the country. Let his cowardice serve as a warning to us all, lest we, too, in a weak moment, succumb and violate our oath. The only manner in which we can hope to succeed in this struggle is to suffer, and to continue to suffer, until we have reached our goal. There can be no turning back for a man who fights on relying only on God. He must either win or perish in the fight.

We have already undergone much silent suffering. Hundreds of merchants have been obliged to reduce their stock, and are, to-day, living on their capital. Many Indian employees of the Government have been dismissed from employment for non-registration. I venture to call this intimidation. The Railway Department has deprived Indian labourers of their employment because they would not register. The Postmaster-General has dismissed Indian postmasters for the same reason, one of them, Mr. Camay, being a servant in that department of over 14 years' standing. Many, reckoned at nearly 6,000, have left the country, being unable to stand the stress. But this is not visible suffering. The time has now come for facing gaol, deportation, or any other punishment that the Government may choose to award us. Mr. Gandhi and others are with us to-day only by chance. He and his fellow-prisoners were to have been lodged in gaol yesterday. Whilst you may, therefore, hear them at this meeting, we have decided to carry on the proceedings without their assistance and show to the Government that, on the leaders being removed, every Indian will become a leader. The meanest among us can show the courage of his convictions and cheerfully go to gaol. In our struggle, which is so simple, nothing but bravery and trust in God are required. We have no reason to complain of the arrests made by the Government. Having got the powers, they were bound to exercise them, if only for the sake of testing your real feeling. It rests with us to show whether we have been blindly following a few leaders, or whether we have prepared ourselves to sacrifice all for the sake of a holy conviction. If, in spite of such demonstration, the Government continue to send us to gaol, to deprive us of licences to trade, they will have demonstrated that it is not identification that they want so much as our expulsion. But, expulsion or no expulsion, our determination must be fixed and unshakable. The Government may, in the knowledge that they possess arbitrary power over us who are totally unrepresented, take any high-handed measure they choose. We, conscious of our faith in the justice of our cause, must offer resistance equal to the extent of governmental oppression.

Several resolutions will be submitted to you at this meeting. I need scarcely review them. One of them, however, I shall venture to refer to, but briefly. Those who are engaged in trade have to take out licences. In order to circumvent us, the Asiatic Act provides that we cannot receive them unless we submit to it. What shall we do? Register we never will, so long as the sting of compulsion is there. This is the country of our domicile. We cannot earn our bread anywhere else. There are two alternatives, therefore, open. To steal is one of them, but that is foreign to the nature of most of us. To trade without licences is the other. It may be considered an imprudent step to take, but British officials have set us the example. Before the war, it was under the advice of British Consuls and Vice-consuls that, when the late Government refused to issue to trade licences except in locations, we traded without licences for years, and, whenever there was the threat of a prosecution, it was checked promptly by a protest on our behalf by the British Government. We were then under a foreign flag and accepted and treated as British subjects. Under our own, to-day, we hardly know that we are British subjects. We, therefore, propose to carry on our trade without licences, and, if we are prosecuted for a breach of the licensing law, we suffer the penalty for that breach. In this, we show defiance, but we show to the Government, in all humility, that we are unable to accept conditions which deprive us of our self-respect and do violence to our conscience.

Ours, let me repeat for the hundredth time, is a struggle for securing an honourable position for those who have a right to remain in the country. We want to offer no unfair competition. This can be regulated wherever it exists. Future immigration can always be controlled. This is common cause. But, after we obey the general laws of the Colony regarding trade, sanitation, and good behaviour, we claim the same personal freedom as the other inhabitants of the colony, a

claim which, in my opinion, is irresistible.

Before resuming my seat, I would venture to thank on your behalf, the Chinese gentlemen who are present to-day and who represent the Chinese Association. It is a great pleasure for me to know that the action that has been taken by the British Indian Association throughout the struggle has met with the approval of the official body representing the Chinese community of the Transvaal, and that, on all occasions we have been able to co-operate heartily with one another with a view to bringing about a solution favourable to us all.

Mr. H. S. L. Polak, Assistant Honorary Secretary of the British Indian Association, and Editor of INDIAN OPINION moved the first resolution. It was seconded by Mr. N. Gopal (Pretoria) in Tamil and afterwards in English, and supported by Mr. Abdool Ganie, ex-Chairman of the British Indian Association, who spoke in Urdu. Owing to a sudden heavy downpour of rain, it was found necessary to bring the proceedings to an abrupt close. The resolutions were accordingly formally put *en block*, and carried unanimously.

The Resolutions

I.—In the opinion of this meeting, the Imperial Government by sanctioning the Immigrants' Restriction Act have surrendered their right and their duty of protecting the interests of weaker and unrepresented parties.

II.—This meeting resolves to carry on trade without licences, should the Government decline to accept licence monies without production of certificates under the Registration Act.

III.—This meeting congratulates the Transvaal Government on the arrest of some of the leaders of the passive resistance movement, viewing the arrests as a test of the reality of the Indian sentiment as to the Registration Act; and earnestly hopes that the remaining Indians will adhere to the solemn oath taken by the community not to submit to the Act.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Jamadar Nawab Khan and Samandar Khan, the hearing of whose case was postponed from the 27th ulto., on account of there being no interpreter available, appeared before the Magistrate to-day. They were charged with being without new certificates and ordered to leave the Colony within 14 days.

The Rev. Mr. Doke, Baptist minister in Johannesburg, writes to the *Leader*, urging due regard for religious susceptibilities of the Asiatics, and asking for a reconsideration of the whole question.

Registration Notes

Attempt to Sell False Permits

Mr. M. K. Gandhi, under date the 31st ulto, writes to the Registrar of Asiatics, as follows:

I have just received a letter from Delagoa Bay informing me that certain two Indians from the Transvaal are at present in Delagoa Bay representing to the people that you will be prepared to grant to those Indians who may want permits to enter the Transvaal such permits at Delagoa Bay, on payment by these men of £12: 10s. per head.

I need hardly say that I consider the above statement to be a libel so far as you are concerned: but it is certain that the Indians in question have been making such statements with a view to preying upon gullible people. May I, therefore, ask you kindly to inform the British Indians in Delagoa Bay, in any manner you consider fit, that they are not to accept statements made by any such people, and that permits or certificates are obtainable only at your office at Pretoria? On my part, I have taken every precaution to warn the people through the columns of INDIAN OPINION and other channels.

The *Daily Graphic* in a leading article says:

No Englishman can read without a feeling of shame the news telegraphed from Johannesburg that a large number of Indian soldiers, many of them wearing medals for fighting Britain's battles, are threatened with starvation for refusing to comply with a law which was intended to humiliate them and their fellow countrymen. . . More than a hundred of these men have been dismissed from their employment for refusing to register. They have not the means to return to India, and are virtually outlawed in a British Colony for the crime of having a coloured skin. When President Kruger attempted to interfere with the full freedom of British Indians, his action constituted part of our *casus belli*. Yet nothing that President Kruger did will for a moment compare with what is now being done under the shadow of the British flag and under the authority of a Liberal and Free Trade Government.

Sir William Wedderburn's Appeal

Sir Wm. Wedderburn, Bart., chairman of the London Committee of the Indian National Congress, has addressed a letter to the *Daily News* from which we extract the following:

May I ask for your benevolent influence on behalf of some eight thousand of our Indian fellow-subjects, permanent residents in the Transvaal, who, since the 31st of October, have become "passive resisters" against the insulting Transvaal Registration Act of 1907, and have thereby become liable to imprisonment, confiscation, and expulsion from the Colony?

Surely it behoves the British public to inquire whether these men, admittedly docile and industrious, have done anything which deserves that they and their families should be driven from their homes, and whether there is any ground for this persecution except trade jealousy and race prejudice.

For the sake of our national credit some *modus vivendi* should be discovered by the Colonial Office before measures of severity are allowed against this inoffensive community.

I would remind your readers that under the London Convention of 1881 British Indians had "full liberty to enter and reside in the Transvaal, to own houses and shops, and to trade in person or by agent. And the withdrawal of such privileges and the enactment of differential laws by the Boer Government were put forward by Lord Lansdowne and Lord Selborne as an important part of the *casus belli*.

The New Reform Club, London, has written to Lord Elgin, protesting against the disabilities imposed on British Indians in the Transvaal.

A Churlish Refusal

The following letter addressed to Mr. M. M. Joshi, of Pretoria, by the Town Clerk of Pretoria, speaks for itself. The second paragraph is of especial interest:

In reply to your letters of the 4th and 19th inst. applying on behalf of an Indian named Rattanjee Makan for the lease of the above two stands in the Asiatic Bazaar, I have the honour to inform you that:—

1. Stand No. 530 is already under lease to another Indian.

2. Rattanjee Makan not having registered himself in terms of the Asiatic Law Amendment Act 1907, is only resident in the Transvaal.

My Council are therefore unable to grant him the lease of Stand No. 527.

Alleged Durban Registrations

The Durban correspondent of the *Transvaal Leader* telegraphed on Monday that the steamer *Kaiser* had arrived from India to-day with 80 Indians, 33 of whom have proceeded to the Transvaal. All have taken out visiting passes, but those going to the Transvaal were especially examined by the Transvaal Government Immigration Agent here, and were registered under the provisions of the new Act. We have ourselves made careful inquiries, and are quite unable to obtain confirmation of the alleged list of registrations in Durban. A representative of INDIAN OPINION has interviewed most of the passengers by the *Kaiser* who declare that no registrations have taken place and that the allegations are

The Port Elizabeth Indian Association has forwarded to the British Indian Association the sum of £25 in view of the heavy strain upon the resources of the Transvaal Indian community.

At a private meeting of the Madrassi community in Johannesburg over 50 persons agreed to re-place those of their leaders who should be kept in durance by the Government.

News from London

Lord Ampthill's Proposed Action in Parliament

Reuter sends the following cables :—

London, Jan. 1.—Lord Ampthill, who was for many years Governor of Madras, will preside at a non-party meeting in London, called for this evening, to protest against the Transvaal Immigration Act. It is further stated that Lord Ampthill's intention is to bring up the matter upon the re-assembly of the House of Lords, and it will also be introduced in the House of Commons in the form of an amendment to the address.

London, Jan. 1.—The *Morning Post*, reverting to the Indian question in the Transvaal, suggests that the Transvaal Government should give voluntary registration another chance; also that the Imperial Government should instruct the Indian Government to refuse in future to allow the emigration of indentured labourers to Natal.

London, Jan. 1.—The *Daily Chronicle* welcomes the suggestion of *The Times* that the question of Indian Immigration should be considered at a meeting of the Imperial Conference, and that, in the meantime a commission be organised by the Colonial Secretariat to investigate the problem. The *Chronicle* adds that such treatment of the question would be the means of expressing to the Colonies the desirability of effecting the restriction and regulation of Asiatic immigration, with due regard to Imperial interests and responsibilities.

London, Jan. 2.—*The Times*, in a leading article, remarks that if the present situation shows the way in which Colonials have heeded Imperial aspects of the question, the Mother Country must show that she could comprehend the local aspects, but, while not denying what was substantial in local prejudices and fears, she was entitled to claim that things involving the Empire in immense responsibilities and perils, of which she had to bear the brunt, would not be decided exclusively by local prejudices. The paper adds that the Transvaal Government's attitude towards Asiatics is provocative and harsh. It hopes that the delay in effecting the treatment of Mr. Gandhi and others is due to counsels of moderation from the Imperial Government.

The Press on the Immigration Act

A Few Choice Clippings

The Imperial Government, we are informed, was persuaded to acquiesce in the Immigration Act on the plea that if the Transvaal Administration were placed in a position to deport or imprison one or two of the leaders of the agitation the resistance of the Indians as a body would collapse.—*Pretoria News.*

Is not the root-question, Do we wish the Asiatics to be removed or not? If we do, let us say so straightforwardly. There is nothing to be ashamed of in that attitude. It is not immoral, though it may in the end prove unsound economically. It would simply be a measure of Protection, where at least there would be this to be said for it, that it was an attempt to protect a race and a civilisation, and not merely a few individual fortunes. Most of us say we do not wish to go this length. We say we are willing that Asiatics who have been here for a certain period should have the right to remain, on conditions. But if we find practically the entire community concerned rejecting these conditions and preferring imprisonment and deportation to compliance with them, must we not, as reasonable people, amend the law in a sense favourable to the complainants' views, or admit that our object is to expel them? But if this be the object—even if the other party persist by his actions in making this the effect—must the State not in justice compensate for disturbance?—*Transvaal Leader.*

They have to fight clever, and not very scrupulous opponents, who will mark their leaders and imprison or expel priests, lawyers, and doctors, who are keeping the commoner people together. The agitation will then languish and come to an ignoble end. The most valuable and intelligent members of the Indian community will find themselves permanently expelled from Transvaal, and the lower classes remaining, after having registered, will be at the mercy of those white traders—chiefly of foreign descent—who are insisting upon their being refused the ordinary rights of citizenship.—*Pretoria News.*

The new Act simply puts an end to a grotesque situation by giving the citizens of the Transvaal the power to enforce a claim which has already been admitted, and as such must be welcome from every logical and constitutional point of view. Whether it means an equally simple end to the practical Asiatic difficulty is a very different question. The enthusiastic meeting of Indians held last night in Vrededorp certainly showed no signs of weakening in the campaign of passive resistance and the Government will have to exercise its new powers with considerable patience and tact if it is to succeed in winning the day without losing credit in the eyes of the world.—*Star.*

Even at this late hour the position of the Indians should appeal to that sense of justice and fair play, to that sympathy with the weaker cause, which is so essentially a characteristic of the British nations and which is shared by our newly adopted Dutch-speaking fellow colonists. It is not too late for the Government to offer to the Indians some concession which while not affecting the spirit and practical usefulness of the Registration Act, will remove the religious objections to the Act. "O, it is excellent to have a Giant's strength; but it is tyrannous to use it like a Giant."—*Pretoria News.*

The deportation policy might easily lead to friction of an undesirable kind between the Transvaal and its neighbours. There are some difficult questions of law involved, or likely to be raised, in the event of deportation of Asiatics from the Transvaal—questions that might be awkward for the Transvaal Government itself, and not less awkward, say, for Natal, if we were forced to thrust back again into the Transvaal such deported Indians as the Transvaal authorities might dump amongst us. It is of special interest to us to note the suggestion of one important London Newspaper, to the effect that the reply to the Transvaal's policy might be an instruction from Downing Street to the Indian Government to refuse in future to allow the emigration of indentured labourers to Natal. No doubt, there are people in Natal who would be delighted at such a prospect, not realising the extent to which our industries and social arrangements would be dislocated. Such a contingency may be improbable or fantastic, but the mention of it serves to illustrate how far-reaching are the questions raised in connection with the Asiatic crisis in the Transvaal whatever may be the cause of the delay in forcing the crisis to extremes, the breathing space may be useful, if it is used for the purpose of deliberately and calmly weighing all the factors in the problem, and making one more effort to see whether Imperial, Indian, and Colonial interests cannot be reconciled and the threatened Imperial dangers averted.—*Natal Mercury.*

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૪ થી જાનેવારી, ૧૯૦૮. અંક ૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૪ થી જાનેવારીથી, તા૦ ૧૦ જાન્યુઆરી સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—પોશ સુદ ૧ થી, પોશ સુદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૨૯મી જીલ્હાદ થી ૫ મી જીલ્હેજ સુધી, ૧૩૨૫ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત
				ક. મી.	ક. મી.
શની ...	૪	૧	૨૯	૫ ૨૦	
રવી ...	૫	૨	૩૦	૫ ૨૦	
સોમ ...	૬	૩	૧	૫ ૨૦	
મંગળ	૭	૪	૨	૫ ૨૦	
બુધ ...	૮	૫	૩	૫ ૨૦	
ગુરૂ...	૯	૬	૪	૫ ૨૦	
શુક્ર ...	૧૦	૭	૫	૫ ૨૦	

અનુક્રમણિકા.

રામસુંદર પંડીત ૧
હવે રંગ જામ્યો ... ... ,,
ટ્રા. આ. જિ. ઈ. કમીટી. ૩
મી. ગાંધીનો કાગળ... ... ... ,,
ટ્રાંસવાલમાં અચેલો જંગ ૩
ખાણની કરાર. ૫
વિલાયતમાં હીંદી ચરચા ... ... ,,
જોહાન્સ્બરગનો ખબરપત્ર. ૬
જોહાન્સ્બરગમાં હીંદીની મંત્રણા મીટીંગ ૮
ટ્રાંસવાલના હિંદીની માત્ર મીટીંગ ૯
ગુજરી ખબરો ૧૦
નાતાલ ઉંડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ... ૧૧
ટ્રાંસવાલના દુઃખ માટે શોક પાળવા
નાતાલના ભાઇઓને અરજ... ... ... ,,
ટ્રાંસવાલ ઉંમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન એકટ.. ૧૨
ટ્રાંસ્વેસ્ટરમના હીંદીપર આરોપ ! ... ૧૪
ડર્બન બન્દર બાબત ... ... ,,

તા. ૨ જી એ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે:—લંડનમાં બરાનારી પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ [illegible] પ્રમુખપદ લોર્ડ એમ્પટહીલ લેશે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે લોર્ડ એમ્પટહીલ ટ્રાંસવાલની આખી બાબત [illegible] ઓફ લોર્ડઝમાં રજુ કરશે. તેમજ [illegible] ઓફ કોમન્સમાં પણ તે વાત [illegible]

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૪ થી જાનેવારી, ૧૯૦૮.

રામસુંદર "પંડિત"

રામ સુંદર ખરે 'પંડીત' નથી, તેથી તેના નામનો એટલો ભાગ અમે ત્રીજા અક્ષરમાં નોખો છાપ્યો છે. પંડિત એ તેણે અટક ધારણ કરેલી. પણ જ્યારે પંડિતાઇ ગઇ ત્યારે તેને 'પંડિત' એ નામથી ઓળખી શકાય નહિ.

રામ સુંદરને અમે આ પત્રમાં બહુ માન આપ્યું, તેને વિષે માનના શબ્દો વાપર્યા, અને ક્રાયદા સંબંધી તેની વરત બહુ અમે બધાને ધડો લેવા જેવી બતાવી, તેને સારૂં અમે અમારા વાંચક વરગની માફી માગીએ છીએ. અમે ખોટા દોર વાઇ ગયા—અમને ખરી હકીકતનું ભાન ન હતું—તેથી અમે નિર્દોષ છીએ. આપણામાં કહેવત છે કે માણસનું પેટ અને દેહલના પોલાણની કોઇને ખબર નથી પડતી. તેમજ અમે રામ સુંદરના પેટમાં શું હતું ને જોઇ શકતા નહતા. તેણે ઉપરથી જે કહી દેખાડયું તે ખરૂ માની અમે તેને શુરવીર ગણ્યા. આ પ્રમાણે અમે હજુ પણ બીજાઓને વિષે કરતા. તેજ રીતે સંસાર ચાલી શકે છે. ઇશ્વરને માણસો સાચા દિલે તેની ઉપર [illegible] તેને બાતલ કરવો એમાં આપણે બુદ્ધાદ જ્ઞાનનો ઢાંચો કર્યા જેવુ થાય. માણસનાં દિલ જાણનાર તો ઇશ્વર એકજ છે. આપણે તો માણસને તેનાં કાર્યોથીજ ઓળખી શકીએ છીએ. રામ સુંદરનું કાર્ય સારૂ લાગ્યું તે પ્રજાની આગળ મુકવાની અમારી ફરજ હતી. એજ પ્રમાણે હવે જ્યારે તે ઢગનો વેષ ખુલ્લો પડયો છે ત્યારે અમે તેની ઢગાઇ પણ વાંચક વરગની આગળ મુકતાં અચકાતા નથી. એજ રિતે અમારા બુદ્ધથી થએલા દોષનું નિવારણ કરીએ છીએ. રામ સુંદર કોમને મન આજે મરણ પામ્યા છે. તેનું જીવિત મિથ્યા થયું છે. તેણે [illegible] ને જેલનો પ્યાલો પીધો છે. [illegible] તેની ચેતા કરતા સારૂં છીએ. ગણીએ છીએ. તેણે ખરે વખતે જરમી રટનથી નાતાલની ટ્રેનમાં પગ મુકયો તેના પહેલાં તે અકસ્માતથી મરણ પામ્યા હત તો તે અમર થઇ જાત. પણ તેના નસીબ વાંકાં હતાં. તે કંગાળ થઇ પોતા ની જરમીસ્ટનની જગાતને, કોમને, પોતા ને, તથા પોતાના કુટુંબને ઢગો દઇ [illegible] કાયા બની જેલના ડરથી નાસી ગયા છે. ઇશ્વર તેને હજુ પણ સન્મતિ આપો એમ અમે તેની પાસે સ્તુતિ કરીએ છીએ.

અમે તીખા શબ્દો વાપર્યા છે પણ અમારી લાગણી દુભાની છે. તેનો દોષ ધુપાવવો એ અમે નિરદયતા સમજીએ છીએ. જો તેના ગુણ નહિ ગાયા હત તો તેના દોષ જાહેર કરવાની જરૂર ન રહેત.

રામ સુંદરની બની આપણે હજુ ચિંતવાની છે. તે બનીને જોઇ સદાય માગવાનું છે કે "હે ખુદા (ઇશ્વર) અમને રામ સુંદર જેવી દશામાંથી ઉગારજે, અમને બોટી હિમત ન આપજે, અને છેવટ લગી અમને સાચવજે. જ્યારે જ્યારે કોઇના મનમાં દુલકા વિચાર આવે ત્યારે રામ સુંદરનું નામ લઇ, અને હેબ તાઇ ઉડી, પોતાનો તિરસ્કાર કરી પછી ઇશ્વરને સંભાળવાનો છે. છોકરાંઓને જેમ 'બાઉ' કહી બડકાવીએ છીએ તેમ આપણે રામસુંદર બાઉનો વિચાર કરી આપણને પોતાને બાઉ ન વળગે એમ જોવાનું છે.

હિંદીને હજુ બહુ લડવાનું છે. લડત હવેજ શરૂ થઇ છે. તેમાં રામ સુંદરનુ નાટક આપણે જોઇ શકયા. એને સારૂ તેનો ઉપકાર માનવાનો છે.

હવે રંગ જામ્યો

હવે લડત ટ્રાંસવાલમાં શરૂ થઇ ચુકી છે. આજલગી તો માત્ર બંને પક્ષ કરૂ ગોળો એકઠો કરતા હતા. રણશિંગું વાગ્યું છે ને હિંદીને પોકારે છે કે 'ઉઠો, ને ઉઠયા પછી આંખ ન મીચતા.' આ સમામ દેવતાઓ જોવા આવશે એવો છે. અમે હિંદીની લડતને ખુદાઇ માનીએ છીએ, સરકારની લડતને શેતાની માનીએ છીએ, સત્ય હજુ તેથી રામચંદ્ર [illegible]

રતું સરકાર લઇ દશ માયાળા થવાનું હરાંસી ગાવ્યા હતા. હિંદી બરા છે, એટલે તેઓ અગણિત માથાવાળા સરકાર તે કરાવશે એવું અમારું પણ છે. તે એક શરતે—હિંદી સાચા, શુરા, ને સંપી લા રહેશે તો.

'ઇમીગ્રેશન કાયદો વડી સરકારે પસાર કર્યો, હાય હવે કેમ થશે?' એવું વચન માત્ર બીકણ કહાડશે. આપણે આશા વડી અરબારની રાખતા હતા. હજુએ રાખીએ. પણ આપણી માંસ તો એક પથ્થરની બાજળ છે. જ્યારે તે આપણને તજશે ત્યારે જોઇ લઇશું. પણ ખુદાએ કોઇને તજ્યા એવો દાખલો ઇતિહાસમાં નથી; એટલે આપણે તે વિચાર કરવાનો વખત નથી આવવાનો.

ઇમીગ્રેશન બીલ પસાર થયું તેથી શું? જેલમાં દેશ નિકાલ ભળ્યું. તે તો સગા કાકાના દીકરાઓ જેવું થયું. જે જેલમ સહાય રહેવા તયાર છે તે શું દેશ નિકાલ નહિ થાય? જેલમાં તો ચાર દિવાલોમાં ચગડાઇને રહેવાનું છે. તે તો પાંજરામાં સિંહ પડયો. દેશ નિકાલ થતાં તો વન માં પડેલો સિંહ રણકારા કરી આખું વન ગજાવી મુકે. ખુદા કંઇ ટરાંસવાલની તુરંત માંજ નથી વસનારો. તે તો આપણી સાથે છે. પછી ધરિત શી? આપણે જેલની વાતથી ટેવાએલા છીએ, એટલે કંઇક ભય છોડી દીધો છે. દેશપારની વાતથી ટેવાઇયું ત્યારે તે તો વધારે વહા લું લાગશે.

કોઇ કહે કે દેશ નિકાલ કરવાના પૈસા પણ સરકાર દેશ નિકાલ થનાર ધણીની પાસેથી લેશે. આ દલિલ ગેર સમજની ગણાય. જેલ જતાં પાઇસાની નુકસાની ખમવી પડશે તો દેશ નિકાલ થવે નહિ ખમવી? એ નુકસાનીમાં તો આપણે જેઠા છીએજ. એક પગ દહિંમાં ને બીજો દુધમાં એમ નહિ રખાય. માન અને પાઇસો, ધરમ અને શરીર, સુખ અને દુઃખ એ બધાં વિરોધી છે. હિંદી કોમ અત્યારે મહાન પુરષાર્થ કરવા નિકળી છે. ત્યાં પાઇસાની ગણત્રી નહિ કરે એમ અમે માનીએ છીએ.

ઇમીગ્રેશન બીલ પસાર થયાના ખબર મળ્યા તેવાજ જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરિઆ, પીટરસબરગના હિંદી પકડાયા. આ કામ ચુપ થયું. પકડાએલા પણ ચીણી કહ વામાં આવ્યા છે, તે ધણે ભાગે નહિ કરનારા તથા જેણે કાયદાની સજત લીધી છે તેવા છે. તે બધાને અમે મુકે રાવહી આવીએ છીએ. તેઓ કેવું કે સામી છાતે એમ તેઓની પાસે માગીએ છીએ. અને તેઓની આબરૂ રાખ સુંદર ની બબી બદી કરીએ છીએ. તેઓ ભલે જેલ જાય, દેશ પાર થાય. અને વહેલે પાપારી ત્યારે જેલમાં તો બિરાજ માન થઇ પણ ગણા હોય.

પાછળના કેમ કરશે? તેના સંતોષ કારક જવાબમાં બધું સમાએલું છે. જનરલ સ્મટસે જે આ પત્રનું ભરણું છે તેને સારૂ તેને ધન્યવાદ ઘટે છે. હવે આપણી ખરી કસોટી થશે. જો લોકોને પોતાના કસમ વહાલા હશે, પોતાની આબ રૂ વહાલી હશે, તો એક પણ હિંદીએ ખુની કાયદાને વશ થવું તેના જેવું બીજું દુઃખ નથી. એટલે બીજાં ગમે તે દુઃખ પડે તે ભલે, પણ કાયદો 'ન ખરે'

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન કમીટી.

શ્રી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

તા. ૬ ડીસેંબરના કાગળમાં શ્રી. રીચ લખે છે કેઃ—

સાથેના કાગળોથી જોશો કે અહિં શું ચાલે છે. સર વીલીયમ વેડરબરને ઘણો સરસ કાગળ 'ડેલી ન્યુસ'ને લખ્યો છે. ખેડૂત એંપ્ટહીલ મહેનત ખુબ કરી રહ્યા છે.

કનસરવેટીવ અને લીબરલ પક્ષના કલબો પણ દિલસોજીના ઠરાવ પસાર કરવાની હિલચાલ થઇ રહી છે.

સર મંચેરજી ત્યાંની મજબુત હડત ના સમાચાર જાણી ઘણાજ ખુશી થયા છે.

[શ્રી. રીચે ઘણા કાગળો મોકલ્યા છે તેનો તરજુમો અમે અહિં હવે નથી આપતા કેમ કે ઇમીગરેશન કાયદો મંજુર થવાથી તે નકામા થઇ પડયા. મીસીસ રીચની તબીયત હજુ ઘણી ખરાબ રહે છે અને તેનું ખરચ થયા કરે છે.—અ.ઇ.ઓ.

સુરત ખાતે કોંગ્રેસની મેાહરેટાની મોટી ગમાં ટરાંસવાલની લડાઇની સવાલ ચર્ચયેા હતેા. ટરાંસવાલના ડેલીગેટે રજીસ્ટ્રેશન કાયદા વિષે જાણ્યું કર્યું, તે જણાવ્યું કે ટરાંસવાલનું નાતાલ અનુકરણ કરે ત્યારે બહુ માઠી દશા થવાનેા સંભવ છે. ટરાંસવાલ સંબંધમાં વચ્ચે પડવા માટે વેાઇસરાયપર, તમા સેાડ ઝેલગ્રીનપર અરજો મેાકલવામાં આવ્યા હતા.

મી. ગાંધીનો કાગળ

મી. ગાંધીનેા નીચે મુજબ કાગળ ટરાંસવાલના છાપામાં પ્રગટ થયેા છે:—

એશીઆટીક કાયદાની સામે પાસીવ રીઝીસ્ટન્સની લડતમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ લેનારાઓ પર હિંમતથી અને પ્રમાણીકપણે કામ ચલાવવા માટે સરકારને મુબારકબાદી ઘટે છે. એશીઆ ટીક લાગણીની કસોટી કરવાનો એજ રસ્તો છે. પણ પકડાએલામાં કેટલાક આગેવાની ન લેનારા છે, તથા કેટલાક આગેવાની લેનારાને મુકી દેવામાં આવ્યા છે. આ બંને બાબતમાં અર્થ સમાએલેા છે. છતાં તે બાબત પર બોલવા માટે હું આપની જગા રોકવા માગતેા નથી.

ઇમીગ્રેશન કાયદાની મંજુરીની સાથેજ સરકારે પકડવાનું પગલું લીધું છે. એ બતાવે છે કે સરકાર પોતાની નવી સતા વાપરવા માગે છે. હવે સરકારના હાથમાં ત્રણ રસ્તા છે: જેલ, લાઇસેન્સ ની બંધી, અને દેશવટો. આ બધી સતાઓ સરકારે લીધી છે, અથવા તો સરકારને મળી છે તે એશીઆટીક ધસારો અટકાવવા માટે નહિ; કારણકે કોઇને એ ધસારો જોઇતો નથી. અને રજીસ્ટ્રેશન કાયદાથી એ ધસારો અટકાવી શકાય એમ પણ નથી. આ સતાઓ સરકારને મળી છે અથવા લીધી છે તે વેપારી હરિફાઇ દુર કરવા માટે પણ નથી કારણ કે કાયદાને શરણ થનાર હિંદીને જોઇએ તેટલા વેપારી લાઇસેન્સ મળી શકશે એટલે આ સતાઓ માત્ર એટ લાજ માટે છે કે હિંદીઓને સરકારની મરજી અનુસાર પળાવવા, તેમની અંતઃ કરણની લાગણીઓને દુભાવવી, અને દુઃખમાં કહીએ તો એક ધાતકી કટકાવડે હિંદીઓની મરદાઇ હરી લેવી અને તેમ કરીને તેમને કાયદાના હાથમાં બીલ્લા સમાન કરવા.

કોલોનીસ્ટો આ નવા કાયદાની ઇચ્છા આપવાના દેશવટાનો અર્થ સમજે છે (દેશવટાના જુલમનું બ્યાન કર્યા બાદ મી. ગાંધી કહે છે કે) ગુન્હા માટે સજા હદથી ત્યારે હોય ત્યારે તે માત્ર જંગલી પાર્યું બતાવે છે. ઇમીગ્રેશન એકટની સતાનો દુરપયોગ કરાય તો ટરાંસવાલના ચુંટણી કરનારાઓના નામે એક જંગલી કાય કર્યા બરોબર થશે. શું એક આખ પ્રજાની પાયમાલીના બનાવ જોઇ

ઠેકડી કરીને હસશે? ગોરાઓ તેમના કુદરતી રક્ષણ કરનારથી વિખુટી પડશે તે માટે 'લોયલ વીમેનસ ગીલ્ડ' મંડળીની સ્ત્રીઓ શું કહેશે? હું બ્રિટીશ રાજને વખાણનારો છું, ટ્રાંસવાલનો શહેરી (એ ટ વોટ વગરનો) છું, અને તેથી દેશના ભલાની બાબતોમાં ભાગ લેવા ઇચ્છનારો છું. એશીયાટીક કાયદો મરેદાક હરી લેનારો અને ધર્મનું અપમાન કરનારો હોવાથી તેને શરણ ન થવાની સલાહ આપવામાં મેં મારા ઉપર જણાવેલ ઇરાદાને વધતું જ કરેલું છે, અને તેમ કરવામાં હું માન સમજું છું. કાયદા ઘડનારાઓ ભુલ ન કરે એમ હું કદી માનતો નથી. પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ નિર્દોષ અને સહીસલામત રસ્તો છે. તેનો આશ્રય લેવાથી જરૂર પડયે કારભારીઓના જુલમથી કંટાળેલા કાફરો પણ સંભવીત લોહીલાલાણ યુધ્ધમાંથી બચી શકે તેવી એ લડત છે.

કેટલાક કહે છે કે કાયદો ખરાબ હોય તો હિંદીએ મુલક છોડી ચાલ્યા જવું. તેનો જવાબ એ છે કે બોયર સરકારના જુલમ વખતે અંગ્રેજો માટે ખરાબ કાયદા હતા. તેથી ડરીને અંગરેજો કદી ચાલતા થયા નથી. હિંદીઓ તેવીજ રીતે ટ્રાંસવાલ કદી છોડશે નહિ, સિવાય કે તેમને જંગલી રીતે, ને જોરાવરીથી પકડીને મોકલી દેવામાં આવે. કાયદાએ ને આંધળા થઇને શરણ થવું એ શહેરી પણાનો સદગુણ નહિ ગણાય. અને જો મારા દેશના ભાઇઓ ઇશ્વરને માનતા હશે અને ઇનસાન રહેવા ચાહતા હશે તો તેમનાં મન, તેમની મરજી, અને તેમનાં અંત:કરણ એ હવામાં નિરંકુશપણે ફરનાર અને રહેનાર પક્ષીઓ જેટલાં સ્વતંત્ર છે; અને સરકારની તિક્ષણતામાં તીક્ષ્ણ ગોળી તેમને ભેદી શકશે નહિ; અને એમ છે તો તેમનાં શરીરને સરકાર કબ્જે કરે, જેલમાં નાખે, અથવા દેશવટે મોકલે તેથી કાંઇ પણ થવાનું નથી.

કોઇ એલગીનના દયાળુપણાથી મંજુર થએલા જુલમગાર કાયદાઓ પર વિશ્વાસ મુકતાં જનરલ સ્મટસ ભુલી જાય છે કે પોતાની ટેક માટે લડનાર હિંદીઓ તેમના ગમે તેવા ધાતકી મંત્રથી ડરવાના નથી. આગેવાનોને પકડવા પકડવામાં આવ્યા બાદ જો મારા સ્વદેશી બંધુઓ કાયદાને શરણ થાય તો તો અમે કાયદાને લાયકજ ઠરીએ એમ લેખાશે; અને તેમ છતાં પણ પાસીવ રીઝીસ્ટન્સની લડત તો નિરદોશજ ગણાશે.

ટ્રાન્સવાલમાં મચેલો જંગ

આગેવાનો પકડાયા

કેસની વિગતવાર હકીકત

ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ!

સખણો ફૂલાઝલી ચરચા

[ઈ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

શુક્રવારે સવારે ટ્રાંસવાલ એટર્ટીંગ પોલીસ કમીશનર તરફથી મી. ગાંધીને ટેલીફોનથી સંદેશો આવ્યો કે તેમને તથા બીજાઓને (નામો અમારા જોહાન્સબરગ અખબારમાં અપાયાં છે.) પકડવાનો હુકમ થયો છે. મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે સહુ શનીવારે ૧૬ વાગે માજીસ્ટ્રેટ આગળ ખડા થશે. મી. પેપરફ્રસે એ જમીનગીરી કબુલ રાખી.

શનીવારે બરાબર ૧૦ વાગે જોહાન્સ બરગવાળાઓ સહુ મી. જોરડનની કોરટ માં હાજર થઈ ગયા હતા. તેમની પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ છે? એવો સવાલ સુપરીનટેન્ડન્ટ વરમને પુછતાં નકારમાં જવાબ મળતાં તે બધાને પકડવામાં આવ્યા, અને એશિયાટીક કાયદાની કલમ ૨ પેટા કલમ ૮ મુજબ નવાં રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ વગર ટ્રાંસવાલમાં રહેવા માટે કેસ ચાલ્યો. કોરટ જોનારાઓથી ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી. હાજર થનારામાં મી. જયોર્જ गોડફ્રે, ડો. એમ. એ. પરેરા, તથા બીજા હીંદી આગેવાનો હતા. પહેલાં મી. ગાંધીનો કેસ ચાલ્યો. તેમણે જણાવ્યું કે મારે રજુઆતમાં કાંઇ કહેવાનું નથી. છતાં શોધું સમેન્દવવા માટે કોરટ મને છુટ આપે એમ માગું છું.

મી. જોરડન—તેને કેસ સાથે સંબંધ નથી. તમે કાયદાનો ભંગ કર્યો છે. રાજદ્વારી ભાષણની જરૂર નથી.

મી. ગાંધી—હું રાજદ્વારી ભાષણ કરવા નથી માગતો.

મી. જોરડન—જો તમે રજીસ્ટર ન થયા હો તો તમારો કેસ થઇ ચુકયો. મારે જે કરવાનું છે અને હું જે કરી શકું છું તે કાયદાનિ અંમલમાં મુકવાનું કામ છે.

મી. ગાંધી—મારે કાંઇ લંબાણ પૂરાવા આપવા નથી. અને ડીફેન્સ તેમ ન કરી શકું એમ પણ જાણું છું.

મી. જોરડન—મારે અહીં ડીમેન્સ પુરો વાનું કામ છે. તમે કાયદાની વિરૂધ્ધ છો, અને અંત:કરણથી તેને નહારો માનવાનું કહેવા માગો છો.

મી. ગાંધી—બરોબર એમજ છે.

મી. જોરડન—હારે હું સાંભળીશ.

મી. ગાંધી રજુઆત કરતાં હતા ત્યારે માજીસ્ટ્રેટે તે વાતને કેસ સાથે સંબંધ ન હોવાનું જણાવ્યું.

મી. ગાંધી—તે તો મેં પહેલેથી કહ્યું મેં કોરટ પાસે પહેલેથી પાંચ મીનીટની છુટ માગી હતી.

મી. જોરડન—આમાં કોરટ છુટ આપી શકે તેમ નથી લાગતું.

મી. ગાંધી—ઠીક, સાહેબ, ત્યારે મારે કાંઇ વધુ નથી કહેવાનું.

૪૮ કલાકની નોટીસ

મી. જોરડને ચુકાદો આપતાં લડત વિષે બોલીમે કહ્યું કે આ બાબતમાં હું કુદ થવા માગતો નથી. તેમ ૪૮ કલાકની નોટીસ આપવા સરકારી વકીલે કહ્યું તેમ પણ કરવા ધારતો નથી. મી. ગાંધી તથા બીજાઓને તાબેદારી કરવા માટે પુરતો વખત આપવો જોઇએ. પણ મારે જણાવવું જોઇએ કે હુકમનો અનાદર થએ એક માસની સખત જેલ આપી શકાય છે, અને તે મુદત આઠ સાત દિવસમાં કોલોની ન છોડે તો કે માસની બીજી સજા કરી શકાય છે. એટલે આ બાબતમાં જરા ઢીલાપણાથી વરતવામાં આવે એવી આશા છે. લોક જો સરકાર વિરૂદ્ધ જાય તો સરકાર ઘણાંજ ઓશીયાળ છે, ને તેની સામે થનારને સહન કરવું પડે છે.

(અહીં મી. ગાંધીએ વચ્ચે પડીને કહ્યું કે તમે માત્ર ૪૮ કલાકમાં કોલોની છોડવા નો હુકમ કરશો એમ માગું છું. ને તે કરતાં પણ ઓછી નોટીસ આપવાનું બને તો તેથી અમે વધુ ખુશી થઇશું.) તેથી મી. જ્હેરડને ૪૮ કલાકમાં દરાંસવાલ છોડવાનો હુકમ કર્યો.

બીજા કેસો

કેસ પુરો થયા બાદ બીજા આરોપીઓને બોલાવવામાં આવ્યા. તેમના તરફથી મી. ગાંધીએ અત્રાત કર્યો. પહેલાં મી. પી. કે. નાઇડુને બોલાવવામાં આવ્યા. તેમણે જણાવ્યું કે—હું બીન ગુન્હેગાર છું. બ્રિટીશ પ્રજા છું. ૧૮૮૮થી અહીં છું. નવા કાયદા પ્રમાણે પરમીટ લેવાનું નામોશીભરેલું સમજું છું.

મી. જ્હેરડન—શા માટે? જવાબઃ જો કાયદાની નકલ મારી આગળ હોય તો બતાવી આપું કે આટલી આટલી બાબત ને લીધે બ્રિટીશ પ્રજાને માટે તેને શરણ થવું એ અણછાજતું છે. કાયદો અમારાં આંગળાં માગે છે. અમારી આંખોનાં નામોશી માગે છે.

સ—તમે રજીસ્ટર થવા નથી માગતા?

જ—ના.

પછી મી. નવાબખાન, અને મી. સમંદખાનના કેસો ઇંટરપ્રીટર ન મળવાથી તા. ૩જી જાનેવારીપર મૂલતવી રાખવામાં આવ્યા.

મી. સી. એમ. પીલેએ જણાવ્યું કે—૧૮૮૩થી હું અહીં છું. લડાઇ પહેલાં એશીઆટીક પાસ અને લાઇસેન્સનો ઇન્સ પેક્ટર હતો. લડાઇ વખતે લશ્કર ખાતા માં હતો, તથા કોરટના સંદેશા લાવવાનું કામ કરતો. હું માનું છું કે કોઇપણ સ્વાભિમાનની દરકાર કરનાર માણસ તે કાયદાને શરણ થશે નહિ. તેથી અમારી સ્વતંત્રતા એશિયાટીક રજીસ્ટરારના હાથમાં મુકાય છે, કે જે માણસ, મારા મત પ્રમાણે, એ હોદ્દા વાસ્તે લાયક નથી.

સરકારી અમલદારપર કોરટમાં એવી તોછડા રીતે બોલવા વિરૂદ્ધ ટીકા કરીને માજીસ્ત્રેટે ઉપર પ્રમાણે નોટીસ આપી.

મી. થંબી નાઇડુએ જણાવ્યું કે કાયદા થી હોદ્દીઓને કાબુ કરતાં હલકા ગણવા માં આવે છે. તેને શરણ થવું તે અધર્મ છે. પછી મી. ગાંધીએ ૪૮ કલાકની નોટીસ આરોપી માટે માગી. મી. જ્હેરડને કહ્યું કે એ માણસ વેપારી છે માટે તેને હું ૪૪ કિવસમાં દરાંસવાલ છોડવાની નોટીસ આપું છું.

મી. કડવાએ જણાવ્યું કે લડાઇ વખતે હું સરકારી ખાતાના કંત્રાકટનું કામ કરતો હતો. તે વખતે લેડીસ્મીથમાં સર જ્યોર્જ વાઇટની સાથે હતો. મેં મારા સરદીપ્રી કેટપર હમણાંજ અંગુઠા આપ્યા છે, હવે આંગળાં નહિ આપું. તે મારા ધર્મથી વિરૂદ્ધ છે.

મી. જ્હેરડન—પણ તમે બેઉ અંગુઠા તો આપ્યાને.

આરોપીએ (કોરાધમાં હાથ હલાવીને) કહ્યું. એક અંગુઠો તે જુદી વાત છે. ૧૦ આંગળાં તે ધર્મથી વિરૂદ્ધ છે

પછી મી. એસ્ટન (ચીનાઇ પીકેટ)ની રજુઆત સાંભળીને તેમને ૪૮ કલાકની નોટીસ અપાઇ.

મી. હયુઅંગ કરીને જણાવ્યું કે—હું ચાઇનીઝ એસોસીએશનનો પ્રમુખ છું. વેપારી છું. નવા કાયદા પ્રમાણે પરમીટ કઢાવવી તે મારે પોતાને માટે તથા પ્રજા માટે નામોશી છે. મેં એ કાયદાનો ચીનાઇ ભાષામાં તરજુમો કરીને મારા ભાઇઓમાં વહેંચ્યો છે. અને સરકાર કેસ ચલાવે તેની વાટ જોયા કરતો હતો. જો ૪૮ કલાકની નોટીસ આપશો તો રાજી થઇશ. મેં બધી તૈયારીઓ અગાઉથી કરી રાખેલ છે.

માજીસ્ત્રેટે આગ્રહથી કહ્યું કે બીજા હીંદી વેપારીઓની જેમ ૧૪ કિવસની નોટીસ આપું છું.

મી. જોન ફોરરીને કહ્યું કે—હું લડાઇ પહેલાં ૧૩ વરસ થયાં આ કોલોનીમાં છું. હું મારા કાકા સાથે અહીં આવ્યો હતો ત્યારે માત્ર બાળક હતો. હવે મારો કાકો કયાં છે તે હું જાણતો નથી. મારાં માબાપ જીવતાં છે કે નહિ તેની મને ખબર નથી. હું વિદ્યાર્થી છું, ને ૧૯૦૪ સુધી કેપમાં ક્રોંસ્ટની નીશાળમાં ભણતો હતો. દક્ષિણ આફ્રિકાને હું મારું વતન ગણું છું. ચીનમાં એક પણ માણસને હું ઓળખતો નથી. મારી ઉમર ૨૧ વરસની છે. કાયદાને શરણ થવું તેને હું નામોશી ગણું છું.

મી. ગાંધીએ છેવટનું ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે—મારે કોરટમાં ભાષણ કરવાની આ છેલ્લી તક છે. મારા અસીલોને બીનગુન્હેગાર હોવાનું કહેવાની મેં જાણી જોઇને સલાહ આપી હતી, કેમકે આ કરીને તેમને શું કહેવાનું છે એ વાતની કોરટને પ્રત્યક્ષ ખબર પડી શકે. દુનિયામાં હકીકત બાબત એવી છે કે જે દુઃખદાયક છતાં તે સમજવવાનું બનતું નથી; તેવીજ રીતે કાયદામાં કેટલીક બાબતો એવી છે કે તેથી લોકોને વેદના થાય છે, પણ લોકો તે સમજવી શકતા નથી. એટલે એ સમજીને આરોપીની લાગણીનો ખ્યાલ કરવા હું કોરટને અરજ કરું છું.

મી. જ્હેરડને ચુકાદામાં જણાવ્યું કે મારે કામ માત્ર કાયદાને અમલમાં મુકવાનું છે. આરોપીઓએ જાણી જોઇને કાયદો તોડયો છે ને એવી સ્થિતિ થઇ છે કે જે જેલને હું બહુ દિલગીર છું. આ લોકોએ બિલા વતના પાસીવ રીઝીસ્ટરોનું અનુકરણ કરવાનું ધારયું છે. તે બલબત્ત મને બીલકુલ પસંદ નથી. અંગુઠો અપાય તો પછી આંગળાં કેમ ન અપાય તે હું સમજી શકતો નથી. અંગુઠો આપતી વખતે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો તો પાસીવ રીઝીસ્ટરની દલીલને મજબુતી મળી શકત. પરમીટો બહુ વેચાઇ છે ને તેથી ખરા ખોટા ઓળખવાનું મુશ્કેલ થાય છે. ફોરરીનને હું સાત દિવસની નોટીસ આપું છું.

મીટીંગ

કેસ પુરો થયા બાદ ગવરમેંટ સ્કુલેરની સામેના ખુલ્લા મેદાનમાં મળેલા સેંકડો હીંદી, ચીના, તથા ગોરાઓના આગળ મી. ગાંધીએ ભાષણ કરયું. કેસની વિગત હીંદુસ્તાનીમાં સમજાવી. પછી અંગ્રેજીમાં ભાષણ કરતાં ખાસ કરીને ગોરાઓને ઉદ્દેશીને જણાવ્યું કે—મને અથવા બીજા કોઇને પણ ગમે તે થાય છતાં અમે અમારી લડત ચલાવ્યે રાખવાના છીએ. હું મારા વિચાર કદી બદલાવવાનો નથી, અને એસિયાટીક કોમોને આગ્રહ કરું છું કે દેશવટાની દરકાર ન કરતાં કાયદાની સામે ઝુકયા કરવું. જો ખુલ્લા સંદેશો આવે કે હું ભુલ કરું છું, તો હું મારી ભુલ ખુશીથી કબૂલીને માફી માગું. પણ તેવો સંદેશો કદી આવવાનો નથી. એટલે હું ભુલ કરતો હોઉં એમ માનતો નથી. માટે હું ભાર પૂરવક કહું છું કે ગુલામ ની માફક રહીને ઇજ્જત અને આબરૂ ગુમાવી બેસવા કરતાં કોલોની છોડવું તે બહેતર છે. આ લડત તે ધરમની છે. અને હું તો હમેશાં આપી છે તે એકજ સલાહ આપું છું—છેવટ તલક લડજો.

દિલસોજીને હિંમતના સંખ્યાબંધ તારો દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગમાંથી આવ્યા હતા તે વંચાયા હતા. ઇંડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ તથા સા. આ. કમીટીને બબલો ગોકલવામાં આવ્યા હતા.

જરમીસ્ટનનો કેસ

રામસુંદર પંડિત ગુરુવારે રાત્રે નાતાલ ઉપડી ગએલ હોવાથી કોરટમાં હાજર થએલ નહોતા.

પ્રીટોરીઆના કેસ.

પ્રીટોરીઆમાં પકડાએલા હીંદીમાંથી એકનો કેસ મા જોરડન આગળ આવેલ અને એક બેનોની કામસર ગએલ તેને કેસની નોટીસ ન મળેલ. એ બે સિવાય બાકીના શનીવારે વખતસર હાજર થએલ. પહેલાં મી. ઇસ્માએલ સુજને બોલાવતાં તેમણે જણાવ્યું કે—હું ૧૫ વરસ થયાં પ્રીટોરીઆમાં છું. ને હમેશાં કાયદાને માન આપનાર ગણાયો છું. આ કાયદો અમારી કોમને હલકી પાડનારો છે, તથા અમારે માટે નામોશી ભરેલો છે. મારે ત્રણ છોકરાં છે. રજીસ્ટર થવા સિવાય બીજું કોરટ જે કહે તે કરવા તયાર છું. માજીસ્ટ્રેટે પોતાના હાથમાં કાયદાના અમલ કરતાં વધુ સત્તા ન હોવાનું જણાવી તા. ૭મી જનેવારી પહેલાં કોલોની છોડવાની નોટીસ આપી.

મેસર્સ શેઠ અને તુલસીને તા. ૩૦ મી સુધીની મુદત આપવામાં આવી તે સિવાય બીજા બધાને ઉપર પ્રમાણે નોટીસ મળી.

બાબુ ગંગાદીને જણાવ્યું હતું કે—હું લડાઇ પહેલાંનો અહીં છું, અને તેથી અહીં રહેવા માટે મને સંપુર્ણ હક છે. જે કાયદો માણસ વાસ્તે તો શું, પણ કુતરાં વાસ્તે અણઘટતો છે, તેવા કાયદાને હું કદી શરણ થવાનો નથી. તમે ચાહે તો કેદ કરો, ચાહે તો દેશપાર કરો. મને કાપીને ચુરેચુરા કરો તે માટે પણ તયાર છું. બાકી કાયદાને શરણ મારાથી નહિ થવાય. વગેરે. બીજા આરોપીઓએ પણ પોતાની હકીકત જુસ્સાભેર રજુ કરી હતી.

પીટરમારીત્સબરગના કેસ

મેસર્સ ખંડેરીઆ, અમરશી ગોકળ, તથા અંબાપ્રસાદ શનીવારે કોરટમાં વખતસર હાજર થયા હતા. તેમને પા. પ૦ ના જમીન આપવાનું કહેલ પણ તેમણે જમીન લેવા ના પાડી હતી. તેમને તા. ૪ થી પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી હતી.

ઇમીગરેશન બીલ કેમ પાસ થયું

આ બાબતમાં 'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' લખે છે કે " અમને એવા ખબર મળ્યા છે કે વડી સરકારે ઇમીગરેશન બીલને મંજુરી એ કારણથી આપી કે તેને એવું કહેવામાં આવેલું કે જો પાસીવ રીઝીસ્ટન્સના એક બે આગેવાનોને દેશપાર કરવાની સત્તા ટ્રાંસવાલ સરકારને મળે તો હિંદીઓની એશીઆટીક કાયદા સામેની લડત પડી ભાંગશે. "

'સન્ડે ટાઇમ્સ'

લખે છે કે મી. ગાંધી તથા તેના પીડાએલા ભાઇઓ કેસ માટે કોરટમાં જતા હતા તે વખતના ટોળાનો દેખાવ એક વીજય મેળવનાર વરઘોડા જેવો લાગતો હતો. હિંદી તથા ચીના આરોપી ઓ ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક જુસ્સાના પ્રતીનીધીઓ જેવા જણાતા હતા. ને તેમની પુઠે સેંકડો માણસો ફરતા હતા. ને ઇમીગરેશન કાયદો પાસ થયાથી તેઓ જરાયે ડર્યા હોય એમ લાગતું નહોતું.

દિલસોજીના તાર

સુરત કોંગ્રેસ કેંપ, બાબુ સુરેંદ્રનાથ બેનરજી એ નામથી એસોસીએશનને નીચે મુજબ કેબલ મળ્યો છે:—"દિલસોજી બતા વીએ છીએ, ટેકો આપવા વચન આપીએ છીએ, હીંમત રાખજો." લંડનથી સાઉથ આફરિકા કમીટી તથા એથીકલ સોસાયટી ના સેક્રેટરી, કેપટાઉનથી ડો. અબદુલ રહેમાન તથા બીજે ઘણે ઠેકાણેથી દિલસોજી અને ઉતેજનના તારો એસોસીએશનને મળ્યા છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબનના સ્ટોર કીપર સુબ્રતીના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૭ મીએ ડરબન માજી સ્ટેટની આગળ ભરાશે.

ન્યુકેસ્લનના સ્ટોર કીપર નારાયણના લેણુદારોએ પોતાના દાવા તા. ૨૩ ડીસેંબર થી ૬ અઠવાડીયામાં ચંદરધજ મહારાજ, (૧૨૬, ગ્રે સ્ટ્રીટ બરનાર્ડ ગેપ્રીઅલ, ડરબન) આગળ નોંધાવવા; તથા દેણુદા રોએ તેજ મુદતમાં દેણું ભરવું.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

ટ્રાંસવાલની લડત સંબંધી લખાણોને લીધે જગાપર બહુ દબાણ હોવાથી અમે ચર્ચાપત્રો બીલકુલ જોઇ શકયા નથી.

અ. ઇ. ઓ.

વિલાયતમાં હિંદી ચર્ચા

'ટાઇમ્સ' નો ટીકા

મી. કોકસનો કાગળ

'ટાઇમ્સ' પત્ર ટ્રાંસવાલના આગલા પર ટીકા કરતાં લખે છે કે કોલોનીમાં એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનનો સવાલ ચર્ચવા માટે ખાસ ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ ભર વાની જરૂર ઉભી થાય છે. એ કામ માટે એક ખાસ કમીશન નીમાય તો તેના પુરાવાથી કેટલાક કોલોનીઓને ખાત રી થાય કે પુર્વના લોકો સામે સાવ દર વાજો બંધ કરવાનું અસંભવિત છે.

મી. હેરલ્ડ કોકસ 'ટાઇમ્સ' માં એક કાગળ દરમ્યાન લખે છે કે—વડી સરકારે ટ્રાંસવાલના એશીઆટીકો સંબંધમાં લીધેલું વલણ સખત રીતે વખોડવું લાયક છે. સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીનો મુરજી મુજબ કરવાનો હક છે એવી દલીલ ટકી શકે તેમ નથી. ટ્રાંસવાલના એશીઆટીકોને વોટ નથી. તેમનો એકજ ઉપાય વડી સરકાર આગળ રાવ ખાવાનો છે. એ જરા જેટલા કોલોનીને લોર્ડ એલગીન તથા તેના સાથીઓ ઠેકાણે નથી લાવી શકતા એ ઘણુંજ ખેદકુરી ભરેલું દેખાય છે. ટ્રાંસવાલપર દબાણ કરવાના ઘણા રસ્તા છે. ટ્રાંસવાલમાંનું લશ્કર તથા ૫૦ લાખની લોન પાછી ખેંચી લેવાથી ટ્રાંસવાલપર વડી સરકાર ઠીક દબાણ કરી શકશે.

લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે ટ્રાંસવા લના આમલાપર લોકો બહુ ધ્યાન આપી રહ્યા છે. એ સવાલને લીબરલો તથા કોનઝરવેટીવો ઘણો અગત્યનો ને મુંચવાડા ભરેલો ગણે છે.

સર હેનરી કોટને જણાવ્યું હતું કે મી. ગાંધીને દેશપાર કરવાથી હિંદુસ્તા ઉશ્કેરાઇ જશે, અને લોકોમાં ઘણોજ ખળભળાટ થશે.

સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જણાવ્યું હતું કે હિંદીમાં વફાદારી નરમ પડશે.

સર વીલીયમ બુલ જણાવે છે કે ટ્રાં સવાલમાંથી હિંદીને દેશપાર કરવા એ રાક્ષસીપણું ગણાશે.

ટ્રાંસવાલના કામ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૯ મીએ લંડનમાં માસ મીટીંગ ભરા વાનું જાહેર થયું છે.

'વેસ્ટમીનસ્ટર ગેઝેટ' લખે છે કે બ્રિટીશ વાવટા તળે હિંદીઓની દશા કુલીના વખ ત કરતાં વધારે ખરાબ થઇ છે.

મી. રીચે વિલાયતના છાપામાં કાગળ લખેલ છે, તથા પત્રવ્યુ આપેલ છે.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

C.O.I.VII 47

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી.)

પકડ પકડી

પ્રીટોરીયા, પીટર્સબર્ગ, જોહાન્સબર્ગ ને જરમીસ્ટનમાં સરકારે ફીંગરપ્રીંટર કારો ન રોપ્યો. પ્રીટોરીયામાં ૧૨, જોહાન્સ બરગમાં ૬, પીટર્સબર્ગમાં ૩, અને જરમીસ્ટનમાં ૧ એમ વોરંટ નીકળ્યાં. પ્રીટોરીયામાં મી. સુલેમાન સુજ, મી. ગ્રે. એમ. કાજીઆ, મી. અરદેસર બેગ, મી. નવરોજીઅર વ્યાસ, મી. ગુલામ મહમદ રશીદ, મી. ઇસ્માઇલ જુમા, મી. રહેમતખાન, મી. ચુનીલાલ શેઠ, મી. તુલસી, મી. ઝંગાદીન, તથા મી. મણી ભાઇ દેસાઇ ઉપર સમન્સ હતા. જોહા ન્સબરગમાં મી. ગાંધી, મી. થંબી નાઇડુ, મી. પી. કે. નાઇડુ, મી. મી, એમ, પીલે, મી. નવાબખાન, મી. સમુંદરખાન, મી. કડવા, મી. ફ્રીન, મી. ઇસ્ટન, અને મી. કોરબુને હતા, પીટરમારીત્સમાં મી. મેહનલાલ ખડેરીયા, મી. અમરશી ગોકળ, ને મી. અંબાપ્રસાદ હતા. અને જરમીસ્ટનમાં રામસુંદર 'પંડીત'. આમાંના મી. રહેમતખાન બહારગામ હોવાથી તે નહિ પકડાએલા. મી. કાચલીયા સમન વખાની લેવા પોતાનું કામ પડતું મેલી બપોર પડતાંજ વોકસરસ્ટથી પ્રીટોરીયા દોડયા. ત્યારે રામ સુંદરે પોબારાં ગણ્યા. મી. ચુનીલાલ તથા તુલસીએ કેસ મુલતવી રખાવ્યો.

રામસુંદરની કથા ફરવાની જરૂર છે. તે ભાઇ સાહેબ શુક્રવારે જ્યારે પોલીસ કસ્ટડીયનની તોહીમ આવી ત્યારે મી.ગાંધીની ઓફીસે હતા ને કહેલું કે રવીવારે ક્રોરટમાં હાજર થશેજ. પણ જરમીસ્ટન જઇ તેના એક બે શિષ્યો હતા તેને ભોલાવી જણાવ્યું કે તેનાથી વખારે જેલ સહન નહિ થાય. તેથી તેનો વિચાર જતા રહેવાનો છે. શિષ્યોએ બહુ સમજાવ્યા પણ રામસુંદરની ઉપર બીક ચડી બેઠી હતી. તેથી તેણે કોઇનું નહિ માનતાં બીજાને પાછર દીધા વિના ચુપકીથી નાતાલની ટ્રેન લીધી. આમ જોવા ચડયા વેવા પડયા છે. તેને લિખે હું બહુ લખાણ આ પત્રમાં લખી ચૂકયો છું તે હવે બીનજરૂર થઇ પડયાં. તેને વિષેનાં કાગળો તો નકામાં ગયાં. ખોટા રૂપિયા તે આવો નજ થાય. આ લડત એવી છે કે બધાનું ચોત ઉદયે કળાઇ આવશે. કોમને હિસાબે રામસુંદર હવે જીવતા નથી. તેને આપણે ભુલી જવાના છે.

એ સિવાયના બાકીતો મકમ જોવામાં આવે છે. પકડાએલામાં ઘણીખરી બધી જાત આવી જાય છે. એટલે કે ચાર સુરતી મુસલમાન, એક મેમણ, બે પઠાણ, એક પારસી, એક બ્રાહ્મણ, ત્રણ વાણીયા, એક કલકતાના હીંદુ, એક સીખ, બે દેસાઇ, એક ભુહાણા, ત્રણ મદ્રાસી હીંદુ, અને ત્રણ ગ્રીના એમ મળી ચેવીશ બ્લેકીઆટીક પકડાયા છે. તેમાંથી મી. સુજ, મી. દેસાઇ, મી. વ્યાસ, મી. અડેરીયા, મી. નાઇડુ એટલાનાં બાળ બચ્ચાં ટ્રાંસવાલમાં છે. કેટલાક વેપારી છે. કેટલાક નોકર છે. એટલે દરેક કોમને રાજી થવા જેવું છે.

વેપારી વર્ગારે કેમ નહિ પકડાયા?

આ સવાલ ઉઠેલો છે. હું એમ માનું છું કે વેપારીની ઉપર લાઇસેન્સની પજવણી કરવી છે તેથી મી. ઇસપમીંયા વગેરેને હાલ છોડી દીધા જણાય છે. વળી તેઓને છોડી દેવાનું એ પણ કારણ હોવાનો સંભવ છે કે કેટલાક વેપારીઓએ સરકારને લખ્યું છે કે જો પીકેટો વિગેરે તોફાની માણસો દુર થાય તો તેઓ કાયદાને તાબે થવા રાજી છે. આ ઉપરથી તેઓને નથી પકડયા એમ જણાય છે. કેટલાક એવાને પકડયા છે કે જેઓએ બિલકુલ લડતમાં ભાગ નથી લીધો. તેનું કારણ અત્યારે તપાસવાની જરૂર નથી જોતો.

એમીગ્રેશન કાયદામાં કેમ સહી થઇ

પકડા પકડી થઇ તેથી એમીગ્રેશન કાયદો મંજુર થવાની વાત જરા પાછળ પડી ગઇ છે. ને લોકોની માસ્તિ તે વિષેની ઉઠી ગઇ છે. તે કાયદામાં સહી થવાનું કારણ આપણે પોતે હોઇએ એમ હું માનું છું. ઉપર જણાવી ગયો તે મુજબ કેટલાક વેપારીઓએ કાગળ લખ્યો છે કે કેટલાક માણસ બસે તો તેઓ તાબે થશે. વળી બીજા એકની ચાર વાત રજીસ્ટરારની આગળ કરી આવે છે. આ બધું મોટા રૂપમાં મુકાઇને લોર્ડ એલગીન ને મળે કે જો એમીગ્રેશન કાયદો પસાર થાય તો માણસો બધા રજીસ્ટર થાય. આવી હકીકત લોર્ડ એલગીન પાસે જાય ને કાયદામાં સહી થાય તેમાં શી નવાઇ? સંતોષની વાત એ છે કે કાયદો હીંદી કોમ પીઇ ગઇ જણાય છે. તેમ છતાં

કેટલાક બીજાં તો

નીકળી પડયા છે. આમાંના જે કેટલાક મેમણો પીટરસબરગમાં બાકી રહ્યા હતા તેમાંથી અરજી જઇ પહોંચી છે કે તેઓ હાથ ઘસવા હવે રાજી છે. હું તો એમજ માનીશ કે જેમ જેમ ઇજા પડશે તેમ તેમ આવો કચરો નિકળતો જશે ને બાકી નું સોનું ખરું રહેશે. તેઓજ કોમના વહાણને બંદરે પહોંચાડશે. જેઓ શરમ થી દુર જેવા થઇ રહ્યા છે પણ અંતે બીકણ છે તે નબી શકે એમ માનવાનું કારણ નથી.

બીક નકામી છે.

પણ આવી બીક બીન સબબ છે. હજારો માણસો દેશનિકાલ થનારા નથી. ને તાબે થયા હશે તેના બુરા હાલ ટ્રાંસવાલમાં થશે એમ સહુ ગોરા માને છે.

ઇમીગ્રેશનના ધારા.

આ કાયદાની રૂએ ધારા ઘડાઇને બહાર પડયા છે તેનો તરજુમો આંધપતિ બીજી જગ્યાએ આપશે. તે ધારામાં ચમત્કારે તો એકજ નવાઇ જેવી વાત ઉપર હું ટીકા કરું છું. તે ધારાનીરૂએ જે પરમીટો, પાસો વિગેરે નીકળવાનાં છે તે બધા ઉપર દસ આંગળાં મુકવાનાં છે. આ ગોરા ગોરા કાળા બધાને લાગુ પડે છે. વિલાયતથી આવતા ગોરા નોકરોને એવો પાસ હશે ત્યારેજ તેઓ ટ્રાંસવાલમાં આવી શકશે. હવે બરોબર સમજી શકાશે કે ખુની કાયદાની લડત તે આંગળાંની નથી પણ તે કાયદાના મુજબ થાની સામે છે. ઇમીગ્રેશનના ધારાની સામે આપણે થઇ શકીએ એવું જરાએ નથી. અત્યારે તો તે કાયદો આપણને નકામો છે. તેનો ઉપયોગ જેઓ ખુની કાયદાને તાબે થયા છે તેજ કરી શકે છે. આપણને તો તેની દેશનીકાલનીજ કલમ સાથેજ સંબંધ રહ્યો છે. પણ ઉપરની બાબત ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે. આંગળાં ની વાત કહાડી નાખે તોપણ ખુની કાયદો આપણાથી કબુલ નજ થઇ શકે. કાયદોજ ઝેરરૂપી છે. તેની સરખામણી બીજા કાયદાની સાથે થાયજ નહિ.

મી. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં કોણ?

મી. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં કામ કરનાર વિષે સવાલ થયો છે. મી. પોલાકે હીંદી કોમને પોતાનો જાન અરપણ કરયો છે એમ મારું માનવું છે. તેમણે તે સવાલ નું જ્ઞાન સરસ મેળવ્યું છે. તે ખાનદાન કુટુંબનું માણસ છે. તેનું લખાણ તેજ છે. તેનું અંગ્રેજી બહુ ઠીક છે. બધુ

ખરા ગોરાઓના પ્રસંગમાં તે આવેલ છે, અને દરેક હીંદી તેને ઓળખે છે. તેની મદદ ઘણી આબતોમાં થઈ શકશે એમાં કંઈજ શક નથી. એટલે બ્રીટીશ ઈંડિઅન એસોસીએશનની ઉપર જે કાગળો વિગેરે આવશે તેની વ્યવસ્થા પણ તે કરી શકશે. તેની ઉપર બનતાં સુધી અંગ્રેજીમાં કાગળ લખાય તે વધારે ઠીક છે.

ઘેરૂવીવ રીઝીસ્ટન્સનો પ્રચાર

હીંદી કેસોના રિપોર્ટ બાબાઓમાં ખુબ આવે છે ને દરેક છાપાનું વલણ ચોખી રીતે આપણી તરફ જોવામાં આવે છે. ઘણા ગોરાતો હવે જનરલ સ્મટસથી કંટાળ્યા છે. ટ્રાંસવાલ લીડરે આ નવા કેસો કરવા માટે હિંદીના પક્ષમાં લાગણી ભરેલી ટીકા કરી છે.

હવે સંભવ શો?

હવે લડાઈનો અંત વહેલો આવવા જેવું છે. પકડ્યા છે તેની ઉપરાંત હાલ તુરત બીજાને પકડે એમ જણાતું નથી. લાયસેન્સની અટકાયત, તેમજ મી. ગાંધી તથા બીજાઓની ગેરહાજરીની અસર સરકાર તપાસશે. અને તેમ છતાં જો કોમ ઘણે ભાગે ચૂસ્ત રહેશે તો માર્ચ માસમાં નિકાલ પતે એમ જણાય છે. બધી બાજી આપણા હાથમાં છે.

રામ રાખે તેને કોણ ચાખે?

જનરલ સ્મટસે જે બળ હિંદીને સારૂ પાથરેલી તે ઉઠાવવી પડી છે. આજે (મંગળવારે) સવારે મી. નાયડુ, મી. પીલે, મી. પ્રસ્ટન, મી. કડવા, તથા મી. ગાંધી જેલ મહેલમાં બેસવાના હતા. પણ દસ વાગ્યા પહેલાં ટેલીફોન આવ્યો કે બીલકુલ કોરટમાં જવાની જરૂર નથી. જ્યારે નોટીસ મળે ત્યારે કોરટમાં આવવું. એટલે હમણાં તો જેલનું સુખ ઉપરના હીંદી જવાનો ચાખી શકવાના નથી. આથી પુલાઈ જવાનું નથી. હવે તો સહુ હિંદી સમજતા હશે કે લડાઈ કઠણ ચાલવાની છે. જેલ તો જવું જ પડશે. તેમાં કંઈ શક નથી. જેઓને હમણાં નથી પકડ્યા તેને હજુ પાછળથી પકડે એમજ માનવાનું છે.

આ વખતે તો સહુએ પોતાનાં હથી આર સજ કરી તયાર થઈ બેસી રહેવાનું છે. જનરલ બોંજ અને તેનું લશ્કર એક વેળા ચોવીસે કલાક બખ્તર પહેરી તયાર રહેલ, તેમજ આપણે કરવાનું છે. નહિ પકડે એવા ખબર મળવાથી લોકો જુસ્સા થી ઉભરાઈ ગયા. મી. ગાંધીની ઓરીસ ઘેરાઇ, બાપણો થયાં. દરમ્યાન આ મીટીંગ રસ્તામાં ચાલેલી તેથી સીપાઇએ આવી ખબર આપ્યા કે ટાઉન કાઉંસીલની પરવા નગી વિના રસ્તાપર મીટીંગ નહિ ભરવી જોઇએ. તેથી બુધા વીખરાઈ ગયા. અત્યારે તો તમામ હિંદી જોરમાં જોસમાં આવે છે.

દેશ નિકાલની જડ

દેશ નિકાલ કરવાની જે સરત ઇમીગ્રેશન કાયદામાં છે તે બાબત મી. લેનર્ડ મત આપ્યો છે. તે તદન આપણા પક્ષમાં છે, અને બતાવે છે કે હિંદીને હરગીજ દેશ નિકાલ નહિ કરી શકે. કરવાનો વિચાર કરશે તો લડશું. હિંદી અધિરા નહિ થઇ ઘર ઝાલી બેઠા રહેશે અને જે નુકશાન થાય તે સહન કરશે તો બધું ઠીક થઇ રહેશે.

મી. હોસકીનની લાગણી

મંગળવારે મી. હોસકીન ખાસ મી. ગાંધીની ઓફીસે આવેલા, અને ઘણા ગળા થઇ પોતાની લાગણી બતાવી ગયા. આપણી લડત ધાર્મીક છે એમ તેને ચોકકસ જણાયું. એજ પ્રશ્નો ઘણા નામાંકિત ગોરાઓ માંહોમાંહે વાતચીત ચલાવી રહ્યા છે. હવે તો ઘણે ભાગે બધા ગોરા હિતેચ્છુઓ લડત મજબુત રાખવાનું જ કહે છે.

દગાખોર હિંદી

ડેલાગોઆબેથી ખબર મળ્યા છે કે બે લુંટારા હીંદી ટ્રાંસવાલથી ડેલાગોઆબે ગએલા છે. તેઓ લોકોને કહે છે કે પા. ૧૨॥ જણદીક મળે તો મી. ચમની ને ડેલાગોઆબે ઓલાવી પરમીટ અપાવશે. આ વાત હું તદન જુઠી માનું છું. મી. ચમની ઓફી રિતે કાંઇ રજીસ્ટર કરી શકે નહિ. આવા માણસોથી દરેક હીંદીને ચેતવા હું ભલામણ કરું છું. તેવાઓ પરમીટ નથી અપાવી શકવાના અને, તેવા માણસો કોમને સરકારના કરતાં પણ વિશેષ નુકશાન કરે છે.

ડરબનમાં સરકારી ઠગો?

એવો તાર આવેલો છે કે દેશથી આવતા હીંદીને ડરબનમાંજ સુબામીબત આપવામાં આવે છે અને તે હીંદી અહિં આવે છે. ડરબનના હીંદી બહુ તાર કરે છે, વાતો કરે છે. મેં ઘણીવાર સુચના કરી છે કે એક માણસે દેશથી આવતા બધા હીંદીને મળવું જોઇએ, અને તેઓને કાયદો સમજાવવો જોઇએ. છતાં આવું સહેલું કામ કોઇ કરતું હોય તેમ જણાતું નથી. ટ્રાંસવાલને પછી હિંમત આપવી તે શા કામની? હું ઉમેદ રાખું છું કે ડરબનને એવો એક હીંદી તો મળશેજ કે જે સ્ટીમરપરથી ઉતરતા હીંદીને મળશે ને તપાસ કરશે. જરૂર જણાય તો તેવા હીંદીને ડેલાગોઆબેમાં પણ મળવું જોઇએ.

પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશન

ના એસોસીએશને પા. ૨૫ ની મદદ બિ. ઇ. એસોસીએશન પર મોકલી છે, જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવી છે.

હિંદીની મીટીંગ

ગુરવારે સાંજરે હમીદીઆના હોલમાં એક જંબલવર મીટીંગ થઇ હતી. ૧૦૦૦ જેટલા માણસો હાજર હતા. સ્ટેજમાં જુસ્સો ફેલાએલો હતો. ઇમીગ્રેશન કાયદા ને વખોડી કાઢનારા ઠરાવ પસાર કરી વિલાયત કેબલ મોકલવામાં આવ્યો છે.

ચીનાની મીટીંગ

તેજ સાંજરે ચીનાઓની મીટીંગ ભરાઇ હતી. મી. કવીને પોતાના દેશવટા ના સંભવને લીધે તેમની મંડળીના એકટીંગ ચેરમેન તરીકે મી. પોલાકને નીમવાની દરખાસ્ત કરી જે પાસ થઇ. મી. પોલાકે ભાષણ કરયું. સહુ હિમતમાં હતા, તથા છેવટ તલક લડવાનો ઉત્સાહ દેખાઇ રહ્યો હતો.

વધુ મીટીંગો

જોહન્સબરગમાં ઠેકાણે ઠેકાણે મીટીંગો ભરાઈ છે. સોમવારે સાંજરે ચીનાઓની મીટીંગ થઇ; તે પછી મદ્રાસી લોકની મીટીંગ હતી. બંને મીટીંગમાં ઘણો જુસ્સો તે હિંમત દેખાએલાં હતાં. મી. ગાંધી હાજર હતા. સોમવારે રાતના હીંદીઓની એક મંજલદર મીટીંગ ભરાઇ હતી. તેમાં ચીના પ્રતિનીધિઓ હાજર હતા. મી. ડસપ્રમીસ્યાએ મજબુત રહેવા તથા સહુએ આપેલાવચનોની જથ્થા પુરવાની ભલામણ કરનારૂં ભાષણ કર્યું હતું.

પ્રીટોરીયામાં મીટીંગ

પ્રીટોરીયામાં સોમવારે મીટીંગ હતી. ૩૦૦ માણસ હાજર હતા. મી. હજી હમીદ્ય પ્રમુખ હતા. મી. ગાંધી તથા ચાર ચીના આગેવાનો ખાસ બોલાવેલ હતા. મી. ગાંધીએ ભાષણમાં જણાવ્યું કે ચીના ઓના એકસંપનો આપણે બખલો લેવાનો છે. જો આપણે આપણી ફરજ બજાવે જશું તો ટ્રાંસવાલ સરકાર કે આખું રાજ આપણી વિરૂધ હોય તો પણ ગાંધ થવાનું નથી. મને તો જીતની ખાતરી છે. ખરી લડત હજુ હવેજ શરૂ થાય છે. મી. સુજે જણાવ્યું કે અમે તે બાબ પણ

હું કાયદાને શરણ થયો. નહિ. મી. દેસાઇએ જણાવ્યું કે હું દેશવટા માટે ખુશી છું. મી. એગે કહ્યું કે ભોગ આપવાથીજ જીત મળ્યાના દાખલા ઇતીહાસમાંથી મળે છે. હાજરથનારામાંથી મી.મનજી તથા બીજાઓ પણ બોલ્યા. મી. હાજી દમીએ કહ્યું કે મી. ગાંધીના બોલ સાંભળવાની આ છેલ્લી તક છે. છતાં તેઓ દેશપાર થયા પછી આપણે મજબુત રહીને તેમને પાછા બોલાવી શકશું. દેશવટાથી કે લાઇસેન્સ અટકવાથી આપણે બીવાનું નથી.

આ મીટીંગમાં વધુ માણસો નહોતા તે વાત ગોરા છાપાની નજર બહાર ગઇ જણાતી નથી.

પ્રીટોરીયામાં રટેંડનો કેસ

મી. રતનજી મકન માટે એશીયાટીક બજારમાં રટેંડના લીસ માટે અરજી કરવામાં આવી હતી. તેના જવાબમાં ટાઉન કલાર્કે જણાવ્યું છે કે 'અરજદાર રજીસ્ટર થએલ ન હોવાથી ટ્રાંસવાલમાં ગેરકાયદેસર રહેનાર ગણાય.' આમ એશીયાટીક કાયદાના લડનારાને વધુ ઘેરવા માંગે છે. આ બધાં આપણી અવદેશાનાં ચિન્હે છે. અને તે જોઇ ટ્રાંસવાલના હીંદીએ પોતાનાં બંધન તોડવા વધુ મક્કમ થઇ વગર રહેશે નહિ.

મી કેનડાલનો કાગળ

મી. ગોરડને ચુકાદા દરમ્યાન કરેલી ટીકાના જવાબમાં મી. કેનડાલે 'લીડર'માં કાગળ લખ્યો છે કે "અગાઉ હિંદીઓએ એક અંગુઠો આપ્યો હતો, અને તે પોતાની મરજીથી આપ્યો હતો. હાલ ૮૮ નીશાન માગવામાં આવે છે અને તે મરજી વાત માગે છે. આને હિંદીઓ બેશક ધારમીક વાંધો ગણી શકે છે. સુસ્ત મુસલમાન કદી પોતાનાં બધાં આંગળાં આપશે નહિ. તેમ કરવું એ મુર્તિ ચિતરવા બરોબર થયું. ને તે વાતની મુસલમાની મઝહબમાં મનાઇ છે."

ક્રેડની નોટીસ

નાદાર અહમદ ઇસ્માઇલ સાલે એન્ડ કું. ના લેણદારોની મીટીંગ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં તા. ૧૦ મીએ ૧૧–૩૦ થશે.

કવીન્સ ટાઉનના હીંદીઓની સભામાં ઠરાવ થતાં ત્યાં બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન નામથી એક મંડળ સ્થાપ્યું છે; તે તેના પ્રમુખ મી. કલ્યાણ વીઠલ, ઉપપ્રમુખ મી. કારા લાલા, તથા મી. લલુ નાગર, મેકરે ટરી મી. મહમદ ઇસ્માઇલ, તથા ત્રેઝરર મી. ગોવીંદ નીઝા એ મુજબ હોદ્દેદારો ચુંટાયા હતા. દર રવિવારે સભાઓ ભરી ચર્ચા કરવાનો ધારો રાખવામાં આવ્યો છે.

જોહાન્સબરગમાં હીંદીનો ગંજાવર મીટીંગ

મી. ગાંધીનું ભાષણ.

શુક્રવારે સાંજરે દમીદાઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં એક ગંજાવર મીટીંગ ભરાઇ હતી. હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. અને ઘણા લોકોને જગ્યાની તંગી ને લીધે બહાર ઉભા રહેવું પડયું હતું. હાજર થનારાઓની સંખ્યા આશરે ૧૦૦૦ની હશે. મી. ઇસપર્મીઆ પ્રમુખ હતા. સભામાં મી. ગાંધી, જોહાન્સબરગના બીજા પકડાએલાઓ, તથા મેસરસ વ્યાસ, એમ. એલ. દેસાઇ, સઇદ અેદરૂ સાહેબ, મોલવી અહમદ મુખ્તયાર સાહેબ, ઇમામ અબદુલ કાદર તથા બીજા આગેવાનો હાજર હતા. મી. પોલાક તથા બીજા કેટલાક ગોરાઓ પણ હતા. પહેલાં મીટીંગનું કામ ગુજરાતીમાં ચાલ્યું. મેસરસ વ્યાસ, દેસાઇ, થંબી નાઇડુ, ઇમામ અબદુલ કાદર, મોલવી સાહેબ, સઇદ સાહેબ, ઉમરજી સાલે. તથા સી. એમ. પીલેએ ભાષણો કર્યાં.

મી. ગાંધીએ અંગ્રેજીમાં ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી આપવાના સમાચારથી મારા મનમાં પહેલો વિચાર એજ આવ્યો કે લોર્ડ એલગીન ના આવા કામ છતાં હિંદીઓ કેવી રીતે વફાદારી સાચવી શકે? લોરડ એલગીન ભુલી જાય છે કે હિંદુસ્તાન અત્યારે જે બલબુતપર છે તેવું બલબુ હિંદુસ્તાનમાં અગાઉ કદી નહોતું. અગાઉ હિંદ કદી બળવાખોર નહોતું. પણ આજે કેટલાક હિંદીઓના દિલમાં તે બીજ રોપાએલું જોઇએ છીએ. એ બીજ ઉંડાં મુળ ઘાલશે ત્યારે બુરો દિવસ આવશે, છતાં લોરડ એલગીને તેવું બીજ રોપ્યું છે. એ જુસ્સો એકના વિદ્યાર્થીમાં હોત તો ઠીકજ હતું. પણ આજે એશિઆટીક કાયદાને લીધે હિંદી વેપારીઓને પણ એ જુસ્સાનો રંગ ચઢયો છે. આ લડતમાં મોટો ભાગ લેવા માટે હું મગરૂર છું. પણ સાથે કહેવું જોઇએ કે મારા વિચારો હું માત્ર નરમ રૂપમાં મુકું છું. અને આ કારણથી હું કહું છું કે ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી આપીને લોરડ એલગીને હિંદીની વફાદારીપર ન મુકવાનો ગોળો ગણ્યું છું. તે સુધરેલી સરકારનો જંગલી કાયદો છે. તે કાયદો પસાર કરનાર સરકાર ખ્રિસ્તી કહેવડાવવાને હિંમત કરે છે. જો ઇસુ ખ્રિસ્તી જોહાન્સબરગ અને પ્રીટોરીઆની મુલાકાત લેનાર હોય અને જનરલ બોથા, જનરલ સ્મટસ અને બીજાઓનાં અંતઃકરણ તપાસી જુએ તો ઇસુ ખ્રિસ્તને તેમાં કાંઇક એવું માલુમ પડશે કે જે ખ્રિસ્તીપણાથી તદન વિરૂદ્ધ છે. અને ખાતરી છે કે જેઓને પકડવામાં આવ્યા છે તેઓને જેલ કે દેશવટો આપવામાં આવે ત્યારે પાછળનાઓ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની લડતમાં મક્કમ રહેશે. આ કાયદાની કલમોને મેં જંગલી કહી છે. એક વગર સુધરેલા રાજ્યનેજ તે લાગે. તેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે અને અમને બધાને સરકાર દેશપાર કરે અથવા જેલ મોકલે તે એક માન છે. પેટને સારૂ થઇ આબરૂ અને મરદાનગી ગુમાવવા કરતાં અને પોતાના કસમનો ભંગ કરવા કરતાં જેલ ને દેશવટો બહેતર છે. આ કાયદો એવો છે કોઇ પણ સ્વાભિમાની પ્રજા કે માણસ તે કબુલ ન રાખે– તેના ધારાઓમાં લાઠમારીઓ છે તેટલા વાસ્તેજ નહિ, પણ તેવા જુલમી કાયદ માટે આપણને એકલા તારવવામાં આવ્યા છે તેટલા માટે. આપણને વોટ નથી તે વિષે હું કાંઇ નથી કહેતો, છતાં વોટ વગરનાપર આમ જુલમ થાય તે વિષે બોલવુંજ જોઇએ. વડી સરકાર હિંદુસ્તાનને રાખવા માગતી હોય તો તેણે આમ કરતાં અટકવું જોઇએ. ઇંગ્લાંડને હિંદુસ્તાન અથવા કોલોનીઓ એમ બેમાંથી એક છોડવાનો વખત આવશે. કદાચ તેને કાંઇક વખત લાગશે, પણ લોરડ એલગી નના કામથી તેવાં બીજ રોપાયાં છે. છેવટે ચેમ્બરલેન સાહેબ માત્ર વણ જાણ હોવા છતાં ખુદાની સહાયથી દુશ્મનોને હઠાવી શકયા હતા તે દાખલો આપી મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે ખુદા—ઇશ્વર આપણી સાથે છે, અને સત્ય આપણે પક્ષમાં છે. એટલે સરકારના હાથમ ગમે તેવી સત્તાઓ હોય, અથવા તો સરકાર ગમે તેટલા જંગલીપણાથી તેનો ઉપયોગ કરે તેની જરાપણ દરકાર કરવાની નથી. (તાળીઓ)

મી. ગાંધી તથા બીજાઓનાં ભાષણો દરમ્યાન શ્રોતાઓ 'શરમ, શરમ' એવા પોકારો કરી ઉશ્કેરાએલી લાગણીનો ખ્યાલ આપતા હતા. પછી ઇમીગ્રેશન કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટનો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો, જેની નકલ વડી સરકારપર મોકલ વાની સુચના કરી સભા બરખાસ્ત થઇ.

ટ્રાંસવાલના હીંદીની માસ મીટીંગ

૨૦૦૦ માણસોની હાજરી

બહારના સંખ્યાબંધ ડેલીગેટો

કાયદા સામે ગ્રોટેસ્ટ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ.]

ગુરુવારે એક ગંજાવર મીટીંગ સુરતી મરજીદમાં ભરાઇ હતી. ૨૦૦૦ જેટલા માણસો હાજર હતા. બહાર ગામના ડેલીગેટો ઘણેખરે ઠેકાણેથી હતા. ચીના તથા બીજાઓએ પણ ભાગ લીધો હતો.

મી. પ્રસપર્મોઆ પ્રમુખ હતા. તેમણે અસરકારક ભાષણ કરયું, જેનો તરજુમો મી. એન. એ. કામાએ અંગરેજીમાં વાંચી સંભળાવ્યો. તે ગુજરાતીમાં નીચે મુજબ છે.

ચેરમેનનું ભાષણ

જ્યારે આ મીટીંગ માટે નોટીસો કાઢવામાં આવી ત્યારે કોઇને ખબર નહોતી કે ઇસુ ખ્રિસ્તના જન્મ દિવસ માટે ઉત્સાહના ગણ્યાતા નાતાલના દહાડામાં આપણી શાંતિનો આ ખ્રિસ્તી મુલકમાં આવી નોછડાઇથી અને અક્ષરમાત રીતે ભંગ કરવામાં આવશે. એશીઆટીક કાયદાને શરણ ન થવા માટે નવા વરસના લાઇસેન્સ ન આપવામાં આવે તો શું કરવું તે વિચારવાનો આપણો હેતુ હતો. પણ ગઇ કાલે પુરા થએલા વરસના છેલ્લા અઠવાડીઆમાં

આપણા ઉપર ત્રાસો

ગબડાવવાનું કામ લોરડ એલગીન અને જનરલ સ્મટસે બજાવ્યું છે. બ્રિટીશ રાજના ન્યાય ઉપર આપણને એટલો બધો વિશ્વાસ હતો કે લોરડ એલગીન ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી નહિજ આપે એમ આપણે માની લીધું હતું. રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને મંજુરી આપવાથી લોરડ એલગીને એકવાર ભુલ કરી હતી, ને હવે ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી આપી ને બીજીવાર ભુલ કરી છે. આપણે તો એ કાયદાને મુદ્દાં જેટલો મરેલો માન્યો હતો, પણ ૨૭ મી ડીસેંબરે ટ્રાંસવાલના હિંદીને અચાનક

વિસવાસના ઘેનમાંથી

ઉઠાડવામાં આવ્યા, અને ખબર થઇ કે તેમને માટે બ્રિટીશ ન્યાયનું નામ પણ છે નહીં. ઇમીગ્રેશન બીલને મંજુરી મળી, ને જોરાવર જનરલ સ્મટસને એક વધુ હથિઆર સોપાયું. પણ આપણે આશા રાખીશું કે એ જોર ખુદ તેમની નબળાઇ નીવડે અને વિચારવંત માણસોની નજરમાં જ્યાનક લાગે તેવા મામલામાંથી કોસોની બચે.

આગેવાનોની ધરપકડ

એ ખબર થતાંવેંત એસોસીએશનના સેક્રેટરી તથા કેટલાક બીજા આગેવાનોને પકડવામાં આવ્યા. જો કે એ બનાવ અચાનક બન્યો છતાં આપણે એ વિચારથી એટલા ટેવાઇ ગયા છીએ કે આપણે તઇયારી વગરના નહોતા. સહિએ બહાદુરીથી પોતાની ફરજ બજાવી છે, અને સજાઓ ઉઠાવવા સહુ તઇયાર છે એ જાણીને હું ખુશી થયો છું. આ સંબંધમાં રામ સુંદર પંડિત ચાલ્યા જવા માટે મારે દિલગીરી બતાવ્યા વગર ચાલતું નથી. પણ તેના બીકણપણાથી આપણે ચેતવણી મળે છે કે આપણે નબળાઇમાં આપણા કસમનો ભંગ કરવાનો નથી. આ લડતમાં આપણે જીતવાનો એકજ રસ્તો એ છે કે હરી ફરીને દુઃખો સહન કરી દૃતેહ મેળવવી. જેઓ ઇશ્વરપર વિશ્વાસ રાખીને ચાલનારા છે તેમને માટે લડતમાં ડગવાપણું રહેતુંજ નથી. તેને મન ફાંતો આપાર ફાંતો પેલે પાર એમ હોવું જોઇએ. આપણે અત્યાર સુધીમાં

ઘણાં દુઃખો

ઉઠાવી ચુક્યા છીએ. વેપાર ધટાડી નાખેલ છે, ને ગાંઠ ખાઇને રહીએ છીએ. ઘણા હીંદીને રજીસ્ટર ન થવા માટે નોક રીપરથી રજા મળી છે. આને હું ડરા મણી કહું છું. રેલવે ખાતાએ હીંદી મજુરોને ધંધા વગરના કર્યા છે. પોસ્ટ ખાતાએ પોસ્ટ માસ્તરોને રજા આપી છે, જેમાંના એક મી. ગ્રામા છે. તેઓ ૧૪ વરસ સુધી એ ખાતાના નોકર હતા. આશરે ૬૦૦૦ જેટલા હીંદી લડતના દુઃખો ન ઉઠાવી શકવાથી દેશ છોડી ગયા છે. પણ આ દુઃખો લોકોની જાણમાં ન આવી શકે તેવાં છે. હવે જેલ, દેશવટો અને બીજી સજાઓ ઉઠાવવાનો વખત આવ્યો છે. મી. ગાંધી અને બીજાઓ આપણી સાચે છે એ માત્ર અણધાર્યા છે. કાલે તેમને જેલમાં નાખવાના હતા. એટલે આજે તેમને સાંભળવાની સહુને તક મળશે, પણ આપણે નિશ્ચય કર્યો છે કે

મી. ગાંધીની મહદ વગર

મીટીંગનું કામકાજ ચલાવવું, અને તેમ કરી સરકારને ખાતરી કરી આપવી આગેવાનોને મેદાનમાંથી અલેહદા કરવામાં આવે તો દરેક દરેક હીંદી આગેવાનોની જા પુરી શકશે. આપણામાંથી ઉતરતામાં ઉતરતો માણસ પણ પોતાની ટેક માટે દૃઢ છે અને જેલ જવા ખુશી છે. આપણી લડત બહુજ સહેલી છે અને હીંમત અને ખુદાપર ભરોસો એ બે કરતાં વધારે બાબતની તેમાં જરૂર પડે તેવું નથી. સરકારે કરેલી પકડાપકડીથી કોમ વાંકી હોવા જેવું નથી. આપણી હીંમત ખરી છે કે ખોટી તેની

કસોટી

માટેજ નવી મળેલો સતાનો દમયોગ કરવો એ સરકારને પુરતું કારણ છે. આપણી હીંમત આગેવાનોને લીધેજ હતી, અથવા તો આગેવાનો જતાં પણ આપણે આપણી ટેક માટે સર્વસ્વનો ભોગ આપવા તઇયારજ છીએ એ બતાવી આપવા તો વખત હવે આવ્યો છે. આપણે એટલી દૃઢતા બતાવીએ છતાં સરકાર આપણને જેલમાં નાખ્યાજ કરે અને લાઇસેન્સ બટકાવ્યા કરે તો તેનો અરથ એ થાય કે સરકાર આપણને રજીસ્ટર કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરવા માગે છે એમ નહિ, પણ આપણને હાંકીજ કાઢવા માગે છે. એમ હોય યા ન હોય પણ આપણા

કસમપર દૃઢ

અને અડગ રહેવાનું છે. આપણને વોટ વગરના ગણી સરકાર પોતાને મળેલી આપ ખુદ સતા વાપરવા ચાહે તો ભલે. પણ આપણે આપણી લડતના વાજબીપણાની ખાતરી છે, અને તેથી જેટલે દરજ્જે સરકાર સખતી ગુજારે તેટલે દરજ્જે આપણે વધારે સામા થવાનું છે. જે ઠરાવો તમારી આગળ રજુ કરવામાં આવશે તે વિષે મારે કાંઈ ખાસ કહેવાનું નથી. છતાં એક વિષે હું થોડું બોલીશ. આપણને હેરવા માટે સરકારે વેપારના લાઇસેન્સ નવા કરી ન આપવાનો ઇરાદો કર્યો છે. આપણે શું રસ્તો લેવું? જ્યાં સુધી કરજીયાતપણું દુર ન થાય ત્યાં સુધી રજીસ્ટર તો નથી થવાનાં. આ આપણા વસવાટનો મુલક છે. બીજે કયાંય આપણને ગુજરાનનાં સાધન નથી, ત્યારે રસ્તા બે છે. એક તો એ કે ચોરી કરવી. પણ આપણામાંના ઘણા ખરાના વિચારમાંજ તે નથીન છે. બીજો બીજો રસ્તો તે

લાઇસેન્સવગર વેપાર

કરવાનો રહેશે. કોઇ કોને તેજારતો કરેલું બતાવે. પણ બ્રિટીશ અમલદારો

મેજ આપણને તે શીખવેલ છે. ૧૯૦૨ પહેલાં જ્યારે બોઅર અમલ દરોએ લોકેસન બહાર વેપાર માટે લાઇસેન્સની ના પાડી હતી, ત્યારે આપણે બ્રિટીશ કોનસલ અને વાઇસ કોનસલની મદદથી વરસો સુધી લાઇસેન્સ વગર વેપાર કર્યો હતો. અને જ્યારે કેસ અદાલતમાં ચલાવવાની ધમકી દેતા ત્યારે આપણી વતી પ્રોટેસ્ટ કરી વડી સરકાર અટકાવતી. હવે બ્રિટીશ રાજ તળે આપણને બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે ભાગ્યેજ ગણે છે. તેથી આપણે નિશ્ચય કર્યો છે કે લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવો. અને કાયદાનો ભંગ કરવા માટે કેસ ચાલે તો

જેલની સજા

થાય તે ભોગવવી. આમાં આપણે સર કારનું અપમાન નથી કરતા. પણ સર કારને નમ્રતાપૂર્વક બતાવીએ છીએ કે અમારી મજબૂત હરી લે અને અમારી લાગણીને દુખાવે તેવી શરતો કબુલ કરવા અમે અશક્ત છીએ. હું ફરી ફરીને કહું છું કે આપણી લડત હકદાર હિંદી માટે

માન સહિત રહેવા

સારૂ છે. આપણે અઘટતી હરિફાઇ નથી માગતા. તે ઉપર ધારાસર અંકુશ મૂકી શકાય છે. નવા આવનારાઓને ખચર અટકાયતે આપવાનું પણ નથી કહેતા. તેમાં ગોરા સાથે આપણે એકમત છીએ. પણ આપણે વેપાર, સુધરાઇ ખાતું, અને સારી ચાલ ચલગત માટેના કાયદા પાળીએ, તો પછી આપણે કોલોનીના બીજા લોકની જેમ જાતની છુટ માટે હકદાર છીએ, તે તે હકની સામે કોઇથી કદી થઇ શકાશે નહિ. છેવટમાં હાજર થનારાઓનો તથા ચાઇનીઝ એસોસીએશનના પ્રતીની ધિઓનો હું આભાર માનું છું. ચાઇ નીઝ એસોસીએશન આપણી સાથે એક સંપ થઇને લડતમાં જોડાએલું રહેલ છે તે માટે ખુશાલી બતાવી પ્રમુખ સાહેબે પોતાનું ભાષણ બલાસ કરયું.

ઠરાવો

(૧) "આ મીટીંગ ઠરાવ કરે છે કે નવાં રજીસ્ટર સરટીફીકેટ ન બતાવી શકવા માટે લાઇસેન્સ ફી સ્વીકારવા સરકાર ના પાડે તો લાઇસન્સ વગર વેપાર ચાલુ રાખવો."

(૨) "આ મીટીંગના મત પ્રમાણે, ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન એક્ટને મંજુરી આપવાથી, નબળા અને વેટ વગરના લોક નું રક્ષણ કરવાની ફરજ અને હક વડી સરકાર ચુકતી જોઇ છે."

(૩) "પાસીવ રીઝીસ્ટન્સના આગેવા નોને ટ્રાંસવાલ સરકારે પકડયા તે માટે, તેથી એશિયાટીક એકટ સંબંધી હીંદીની લાગણીની પરીક્ષા થતી હોવાથી, આ મીટીંગ સરકારને મુબારકબાદી આપે છે; અને અંતઃકરણ પુરવક આશા બતાવે છે કે બાકીના હીંદીઓ કાયદાની સામે થવાના કામે લીધેલા પવિત્ર કસમને વળગી રહેશે.

પહેલો ઠરાવ મી. પોલાકે રજુ કરયો. તે ઉપર મી. એન. જોષાળે (પ્રીટોરીઆ) ટેકો લખમાં ભાષણ કરયું. (જેનો અરધ અંગ્રેજી માં કહેવામાં આવ્યો) ને ટેકો આપ્યો. મી. અબદુલ ગનીએ (એસોસીએશનના માજી પ્રમુખ) પણ ભાષણ કરી ટેકો આપ્યો. તેવામાં વરસાદનું સખત જાપટું આવવાથી ઉપરના ત્રણે ઠરાવોને પસાર કર વામાં આવ્યા, અને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે:—

બીજે દિવસે મીટીંગ થઇ ત્યારે પણ પ્રમુખની ચુંટણી સંબંધમાં ગડબડ અને તોફાનો થયાં, અને પોલીસ બોલાવવાની જરૂર પડી. આખરે મીટીંગ વિખેરી નાખવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૨૮ મીએ મોડરેટ પક્ષનું એક કોનફરન્સ ભરાયું, જેમાં લાલા લજપત રાય તથા બીજા એકસ્ટ્રીમ પક્ષના આગે વાનો જેઓ ડો. રાસ બીહારી ઘોસની ચુંટણી વિરૂદ્ધ નહોતા તેઓએ હાજરી આપી હતી. ડો. રાસ બિહારી ઘોસે પ્રમુખપદ લીધા બાદ કોંગ્રેસનું કામકાજ થયું હતું. ટ્રાંસવાલની બાબત ચર્ચાઇ ને પ્રોટેસ્ટના કેબલો મોકલવા ઠરાવ થયો.

કોંગ્રેસના મોડરેટ પક્ષની એક મીટીંગ ફરીથી થઇ હતી, જેમાં કોંગ્રેસનું ફરીથી બંધારણ કરવામાં આવ્યું. તે મુજબ સ્વરાજ્ય માટે લડત લેવા જુદી જુદી કમીટીઓ નીમાશે. ને અમુક ફી ભરનારા ઓ તેના મેંબર થઇ શકશે.

૧૯૦૮ ની ડાયરી

આ ડાયરી અમે આજરોજ પોસ્ટ કરવાના હતા પણ કેટલાક અગત્યના કામને લીધે પહોંચી શકયા નથી. સોમવારની સાંજે પોસ્ટ કરવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.

છેલ્લા ખબરો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, શુક્રવાર

જમાદાર નવાબખાન તથા મી. સમુંદર ખાન જેના કેસો ગયા શનીવારે ઇનટર પ્રીટર વગર મુલતવી રહ્યા હતા તે આજે ચાલ્યા છે. અને તેમને ૧૪ દિવસમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

'લીડર' માં રેવરન્ડ મી. ડોક (જોહાન્સ બરગના એપટીઝમની ક્રિયા કરનાર ધર્મગુરૂ) લખે છે કે એશીઆટીકોની ધાર્મિક લાગણીને માન અપાવું જોઇએ. એશીઆટીક સવાલપર ફરીથી વિચાર કરવા તેમણે માગણી કરી છે.

પરચુરણ ખબરો

સર રીચર્ડ સોલોમને 'મોરનીંગ પોસ્ટ'ને આપેલા ઇન્ટરવ્યુ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે રજીસ્ટ્રેશન સામેના વાંધા દુર કરવા ધારામાં ફેરફાર કરાવવો જોઇએ.

તા. ૨૭ એ લંડનનું 'ટાઇમ્સ' લખે છે કે ટ્રાંસવાલ સરકારની એશીઆટીકો સામેની વરતણુક નિર્દયતા ભરેલી અને ખીજવાટ પેદા કરે તેવી છે. વધુમાં તે આશા બતાવે છે કે મી. ગાંધી વગેરેને પકડવામાં ટ્રાંસવાલ સરકારે કરેલી ઢીલ તે વડી સરકારની જુલમ ન વાપરવાની માગણીને લીધે હોવી જોઇએ.

એક લખનાર 'ટાઇમ્સ'ને લખે છે કે ટ્રાંસવાલના હિંદીની હાડમારીઓથી બ્રીટીશ રાજની આબરૂને ભયંકર નુકસાન થાય છે. દેશીકાલની બાબતથી હિંદી લશ્કર ઉપર ઘણીજ માઠી અસર થશે.

તે ઉપર ટીકા કરતાં ટાઇમ્સ જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલનો મામલો બહુજ ચિંતા જનક થતો જાય છે. તેના વલણથી આખા રાજને નુકસાન થવાનો સંભવ છે.

બિલાયતનું 'મોરનીંગ પોસ્ટ' લખે છે કે ટ્રાંસવાલે હિંદીઓને મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની તક આપવી જોઇએ; તથા નાતાલને ગીરમીટીયા મજુર ન આપવાની મુખના હિંદી સરકારે પણ ચોકકસ કરવી જોઇએ.

નાતાલ કૉંગ્રેસની મીટીંગ

ફેલાએલી લાગણી

ઉધરાણા માટે પોકાર

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

રવીવારે સવારે મી. દાવુદ મહમદના હોલમાં કૉંગ્રેસની મીટીંગ ભરાઇ હતી. પ્રમુખ સાહેબે ચેરમેન થવા માટે મારી ચાહી. મી. આંગલીઆએ જોહાન્સબરગથી આવેલા તારો સંભળાવ્યા. મી. દાદા ઓસમાને જણાવ્યું કે દુઃખ ભોગવેથી હકો મળે છે. આપણે તુરત ઉધરાણું કરવું જોઇએ. મી. અબ્દુલ કરીમે લાગણી ભરેલું અને જુસ્સાદાર ભાષણ કરી જનમાલથી મદદ કરવા સખ્ત તાકીદ કરી. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ કહ્યું કે ટ્રાંસવાલના આગેવાનોને જેલ મળે તો દુકાનો બંધ રાખવી ને શોક પાળવો. પછી ટ્રાંસવાલની આફ્રતનું બ્યાન કરી મદદ માટે આગ્રહ કરતાં જણાવ્યું કે આ વખતે પૈસાની મદદ ન આપે તેને હીંદી બચ્ચો કહેવાશે નહિ: આ વખત મદદ ન કરનારાના પૈસા કફન અને દફન વાસ્તે છે એમ કહી ઘકાશે. મી. મુસા હાજી આદમે આબરૂની જરૂર ત્રિપે કહીને, એક વારતાથી એક સંપ રહેવા, ને નાતાલ કેપ ટ્રાંસવાલ વગેરેએ એક મેક જોડાએલા ને અરસપરસ સદ્ભાપ કરતા રહેવાની જરૂર બતાવી. ઉ. નાનજી એ જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં આજે ગરીબ લોકો જલ્દ સારૂં બીજ રોજગાર થઇ ભુખે મરે છે ત્યારે હીંદી કોમ મદદમાં પસ્ત રહે છે, ને મદદ અપાય છે તે ઘટતે રસ્તે નથી અપાતી. મી. દાવુદ શેઠે હાલમાં જે પા. ૬૯ આપ્યા તેમાંના અમ જેની મક્કેસાનાં બચ્ચાં માટેના પા. ૫ સિવાયની રકમ ટ્રાંસવાલના ભુખે મરતા ભાઇઓ માટે ખરચવાથી વધારે સારો ઉપયોગ થયો ગણાત. મેસરસ. હીરા ભાણેક, આર. કે. ખાન, અબદુલ કાદર, ધરમાઇલ ગોરા, ગ્રેબીઅલ, સાંદેરીઆ, શેલત વગેરે ગૃહસ્થોએ અસરકારક ભાષણો કરી ફંડ કરવા માટે વિવેચન કરયું. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ દરખાસ્ત કરી કે ટ્રાં સવાલના આગેવાનોને જેલ મળે તો વિદ્યા ર્થીઓ વગેરે ટેકાણે કેબલો મોકલવા, તથા શોક પ્રદર્શીત કરવા દુકાનો ને ધંધો રોજગાર બંધ કરવો. પહેલી દરખાસ્ત મી. અબદુલા હાજી આદમના ટેકાથી પસાર થઇ. બીજી દરખાસ્તપર મી. અબ દુલ કરીમ, મી. હાસમ જુમા, મી. અબ દુલ કાદર, મી. ગુલામ હુસેન મીંઆખાન, મી. દાદા ઓસમાન, મી. સંઘવી, મી. જે. બી. મહેતા, મી. ઇસ્માઇલ ગોરા, તથા મી. ખમીસા સુમાર (ટોંગાટવાળા)ઃ એ ગ્રહસ્થોએ ટેકા આપનારૂં વિવેચન કર્યા બાદ એક મતે તે ઠરાવ પાસ થયો. પછી પ્રમુખ સાહેબે ટ્રાંસવાલના આગેવાનોની તથા મી. ગાંધીની મહેનતનું બ્યાન કર્યા બાદ ભાષણ બ્રહ્યાસ કરયું.

પછી મી. શેખ મહેતાબે જોડેલા મર શીઆ ગાવામાં આવ્યા બાદ સહુ વિસરજન થયા હતા.

ટ્રાંસવાલના દુઃખ માટે શોક પાળવા નાતાલના ભાઇઓને અરજ

ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની લહતમાં નાતા લની શોકની લાગણી પ્રદર્શિત કરવા દુકાનો, ફેરી, તથા રોજગાર બંધ રાખવા નાતાલ કૉંગ્રેસ તરફથી વિનંતિપત્રો નોટી સ તરીકે નાતાલમાં ગામે ગામ મોકલ વામાં આવ્યા છે. તથા સાથે એવા સુચ નાપત્રો મોકલ્યા છે કે જેના જેના હાથમાં એ નોટીસો આવે તેઓ તે બબર આખા ગામમાં હિંદીઓમાં તે ફેલાવવા મહેરબાની કરશે. આગે પણ અમારા વાંચનારાઓને એ સુચના મુજબ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. તથા ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ તરફની પોતાની ફરજ ખરી રીતે સાબીત કરી આપવાની તક બરોબર સાચવવા વિનંતિ કરીએ છીએ. મજકુર જાહેર બબર નીચે મુજબ છે.

"મી. ગાંધી અને બીજા આગેવાનો ટ્રાં સવાલમાં ચાલુ લહતને લીધે જેલ જાય કે હદપાર થાય એવો કટા કટીનો મામલો હાલમાં આવી પહોંચ્યો છે. ને જો તેમ થાય તો આખી હિંદી કોમનું ટ્રાંસવાલ સરકારે અપમાન કરયું કહેવાય. આવા કારણસર નાતાલ ઇંડિઅન કૉંગ્રેસે તા. ૨૮ મીએ રાત્રે સભા ભરી ઠરાવ કરેલ છે કે ખુદા તેવો વખત આપે નહિ, પણ કદાચ તે પ્રસંગ આવી જાય તો આખા નાતાલ કોલોનીમાં તે બાબત દુકાનો, ફેરી, તથા રોજગાર બંધ કરી શોક પાળવો.

જો તેવો વખત આવશે તો અમે આપને તારથી બબર આપીશું, એટલે તેમાં જણાવેલ દિવસે તમામ રોજગાર બંધ રખાવશો. આમ કરવામાં આપણી પોતાની ઇજ્જત છે એ આપ જાણો છો માટે લંબાણથી લખવા જરૂર નથી."

"(સહી) દાદા ઓસમાણ
એમ. સી. આંગલીઆ
ઓ. જે. સે. ના. ઇ. કો.

અમારી ડાયરી

૧૯૦૮ની સાલની રોજનીશી—ડાયરી છપાઇ ગઇ છે તેમાં ૧૯૦૮ નું ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી તથા હિંદુ તહેવારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો, ત્રણે કોલોનીમાં એશીઆટિકને લગતા પ્રમીગરેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા કાયદાનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપ રથી આવતા હિંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, ૪મે રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સેરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદા ના નવા ધારા, વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાતી જમાત, ટપાલને લગતી બબરો, પરદેશ મોકલવામાં આવતા તારના દર, હિંદુ સ્તાન વગેરે મોકલવાના મની ઓરડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિધ વિધ બાબતો અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી બને ભાષાનાં દાખલ કરવામાં આવી છે. બસુસ યાદી, સરનામાં વગેરે લખવા માટે કેટલાંક કોરા પાનાં પણ રાખેલાં છે. આ રોજનીશી અમારા જે ગ્રાહકો તરફથી **ચાલુ સાલનુ લવાજમ મળી ગયું હશે તેમને બેટ મોકલવામાં આવશે.**

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઇન.]

અમલાન્સી—તા. ૨૩ મીએ મદરાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

,, તા. ૨ મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

[ઇડિઆ આફ્રિકા લાઇન]

દીન્હાર્ડિ—તા. ૨૨મીએ કલકતાથી જ દી છે.

ટ્રાંસવાલ ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન એકટ

—*—

ટ્રાંસવાલ ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન કાયદાનો બહુ ટુંક સાર અગાઉ અમે આપી ગયા છીએ. હાલમાં તે કાયદો વડી સરકારે મંજુર કરવાથી તા. ૧લી જાનેવારી થી અમલમાં મુકાયો છે, તેથી તેનો તરજુમો અમે આપીએ છીએ.

(૧). પરમીટનો કાયદો (પીસ પ્રીઝરવેશન) આથી રદ થાય છે. પણ એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશનના કાયદાથી જે સત્તા અપાયેલી છે તેમાંથી કંઈ આ બીલથી રદ નહિ થાય. એશીઆટીક કાયદા માટે કામ પડે ત્યારે પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાની કલમોને મોજુદ ગણવામાં આવશે.

(૨). (આ કલમમાં કેટલીક વ્યાખ્યા ઓ આપી છે. તેમાંથી એક પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ-બંધી છે તેવા-ની છે.) તે મુજબ જેને ટ્રાંસવાલમાં ન વાની લેખીત પરવાનગી આપવાની સત્તા રજીસ્ટ્રારને આપવામાં આવી છે તેવા માણસો નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) જો કોલોનીની અંદર અથવા કોલોનીની બહાર, સરકારી અમલદાર માગે ત્યારે, ઓછી કેળવણીને લીધે દાખલ થવાની અરજી, અથવા એનું કોઈ બીજું લખાણ (ડીક્લેરેશન અથવા બીજી રીતે) યુરોપી ભાષામાં લખી ન શકે અને તેપર સહી ન કરી શકે તેવો કોઇપણ માણસ. આ પેટા કલમ માટે યાહુદી લોકોની યીડીશ ભાષાને યુરોપી ભાષા ગણવામાં આવશે. કોઇ દેશ પોતાની પ્રજા વાસ્તે ખાસ રજા મેળવે તો ત્યાંના વતનીઓને આવવાની છુટ ગેઝેટમાં બહાર પાડવામાં આવશે.

(૨) દાખલ થયા બાદ બદતી મુદત સુધી પોતાનું ગુજરાન ચલાવવાનાં સાધનો જેની પાસે ન જણાતાં હોય તે, તથા ધંધા વગરનો થઇ પડે તેવો હોય તે.

(૩) વેશ્યાઓ અને તેના ભડવાઓ.

(૪) આ કોલોની માં દાખલ થતી વખતે અહીંના એવા કાયદાતલે આવતો હોય કે જેની રૂએ તેને (કાયદાને) શરણ ન થવા માટે અથવા બીજા ગુન્હા માટે જે તે આ કોલોની બહાર કાઢવો પડે તેવો કોઇપણ માણસ.

(૫-૬) ગાંડા માણસ અથવા કોઢીઆ અથવા એવા ચેપી રોગવાળા.

(૭) જેને વિષે વિલાયતથી કે બીજી જગ્યાએથી ભયંકર માણસ છે એવું લખાણ આવ્યું હોય તે માણસ.

(૮) જે માણસ રાજ્યને નુકસાન કરનારો છે એમ સરકાર માને તે માણસ.

આ કલમો નીચેનાને લાગુ નહિ પડે :-

(૧) બ્રિટીશ સરકરનાં માણસો.

(૨) પરદેશી વહાણના અમલદારો અને ખલાસીઓ.

(૩) કોઇ રાજ્યનો ખાસ પરવાનો લઇ આવનાર અને તેનું કુટુંબ ને ચાકરો.

(૪) દક્ષિણ આફ્રિકામાં નામદાર શહેનશાહની વોલંટીયર ફોજમાં જેણે કામ કરયું હોય તેઓ. સિવાય કે ઉપરની કલમની પેટા કલમ ૩-૪-૫-૬-૭-૮ મુજબ તેઓ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ હોય.

(૫) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ન હોય તેવા માણસની બૈરત અને તેનાં સગીર બાળક.

(૬) નવા કાયદા રૂએ સરટીફીકેટ કઢાવ્યું હોય, અથવા કઢાવવા હકદાર હોય તેવો કોઇપણ એશીઆટીક. સિવાય કે ઉપરની ૩-૪-૫-૬-૭-૮ પેટા કલમ પ્રમાણે પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ હોય.

(૭) દક્ષિણ આફ્રિકાના અસલ વતની તી ઓલાદના લોકો. સિવાય કે ઉપરની ૩-૪-૫-૬-૭-૮ પેટા કલમ પ્રમાણે તેઓ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ હોય.

(૮) મજુરો, કારીગરો, ખેડુતો, ઘરકામ ના ચાકરો, ખાણીઆઓ વગેરે ગોરા હોય તેઓ. તેમને તેવા હોવા માટેનું સરટીફીકેટ જોઇશે.

(૩). (૧) આ કાયદાને અમલમાં લાવવા ઇમીગ્રેશન ખાતું ખોલવામાં આવશે. ને તે ખાતા માટે ઉપરી અમલદાર નીમાશે.

(૨) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટોને દાખલ થતાં અટકાવવાને, અથવા તો કોલોનીની હદ બહાર મુકવાને પગલાં લેવાનું કામ આ ખાતાનું ગણાશે.

(૩) એ ખાતા માટે ગવરનર પોતાની મરજી પ્રમાણે જોઇતા અમલદારો નીમશે.

(૪). આ કાયદો અમલમાં લાવવા સારૂ ગવરનર બીજા કોલોનીની કરાર કરી શકશે.

(૫). જે પ્રોહીબીટેડ (ઉપર જણાવ્યા મુજબ દાખલ થવાને બંધી છે તેવા) ઇમીગ્રંટ કોલોનીમાં દાખલ થશે, અથવા દાખલ થએલો માલુમ પડશે તેને ગુન્હો સાબીત થતાં

(૧) પા. ૧૦૦ના દંડની અથવા ૬ માસની જેલની સજા કરી શકાશે.

(૨) અને કોલોનીમાંથી, વોરંટ કાઢી હદપાર કરી શકાશે. અને એમ હદપાર કરવામાં આવે તેવો વખત ધારા મુજબ કેદ રાખવામાં આવશે.

(અ) જો આવો માણસ એક માસમાં કોલોની છોડવાની બે જોઇતી જામીનગીરીઓ આપી શકે તો તેને છુટો કરી શકાશે.

(બ) જો આવા પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટને જેલની સજા થઇ હોય તો, તેને કોલોની બહાર મુકવામાં આવ્યેથી, કેદની મુદત પુરી થઇ ગણાશે.

(૬). જે માણસ

(૧) ભડવાઇના કાયદાનો ગુન્હો કરશે,

(૨) અથવા તો કોલોનીની સુલેહ, અને રાજકારભારનો ભંગ કરતો જણાશે

(૩) અથવા તો કોઇ કાયદાની રૂએ કોલોની છોડવાનો હુકમ થયા છતાં તેવો હુકમ ન પાળે

તે તે માણસોને સરકારી વારંટથી પકડીને કોલોનીની હદ બહાર કાઢી શકાશે. અને તેમ કરવામાં આવે તેટલો વખત તેને ધારા મુજબ જાપતા તળે રાખવામાં આવશે. તેમાં શરત કે ઉપરની ૨જી પેટા કલમમાં જણાવેલ માણસને હદપાર કરવા માટે ગવરનરનો હુકમ જોઇશે. વધુ શરત એ કે આમ પકડાએલા માણસને ૧૦ દિવસમાં હદ બહાર કરવાનો ગવરનરનો હુકમ ન હોય તો તેમને (નોટીસ મળી હોય તેટલો વખત) જાપતામાંથી મુકત કરવામાં આવશે.

(૭). જે માણસ

(૧) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટને આ કોલોનીમાં દાખલ થવામાં અથવા રહેવામાં મદદ કરે

(૨) હદપારની સજા થએલાને રહેવામાં મદદ કરે

(૩) આ કાયદાનો અનાદર કરવાના હેતુથી કોલોનીની બહારના માણસને નોકર રાખવાનો કોનટ્રાક્ટ કરે

(૪) ગોરા કારીગર કે ખાણીઆ વગેરેનું સરટીફીકેટ વાપરે

તે ગુન્હેગાર ગણાશે, અને તેને પા. ૧૦૦ના દંડની અથવા ૬ માસની જેલ ની અથવા જેલ અને દંડ સાથે એ મુજબ સજા થઇ શકશે.

(૮). પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટને આ કોલોનીમાં વેપાર કે બીજો ધંધો કરવાનો લાયસેન્સ મેળવવાનો, તેમજ લીસ મેળવવાનો હક નહિ રહે. અને તેવું લાયસેન્સ કે લીસ મેળવેલ હશે તો તે રદ કરી શકાશે.

(૯). પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ છે એવા શક ઉપરથી કોઇપણ માણસને વગર વોરંટે પકડી શકાશે, અને તેનાપર કામ ચલાવાશે.

(૧૦). પોતે પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ એમ જાણતો ન હોય, અથવા તો દાખલ થતી વખતે અમલદારે અજાણ્યે દાખલ થવા દીધો હોય એ વાત બચાવ નહિ ગણાય.

(૧૧). કોલોનીમાંથી અથવા દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી હદપાર કરવાનું ખરચ અને હદપાર કરાય તે વખત દરમ્યાન સરકારને બીજું થયું હોય તે ખરચ હદપાર કરેલા માણસ પાસેથી, તથા તેને કોલોનીમાં રહેવામાં મદદ કરનાર પાસેથી સરકાર વસુલ કરશે. તેવું ખરચ વસુલ કરવા માટે તેવા માણસની મીલ્કત સુપ્રીમ કોર્ટના હુકમ મુજબ વેચી શકાશે.

(૧૨) (૧) હોટેલમાં ખરચ આપીને રહેવા આવનાર દરેક માણસનાં નામ, ને ટ્રેઝની એક ખાસ ચોપડીમાં હોટેલના માલીક નોંધ રખાવવી.

(૨) આવી નોંધ બુક દરેક ઘટતે વખતે તપાસવાનો દરેક પોલીસ અમલદારને હક છે.

(૩) આ કલમનો જે માણસ ભંગ કરશે, અથવા તો આ કલમની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં અમલદારને જે આડે આવશે તેવા માણસને ગુન્હેગાર ઠરાવી પા. ૨૦ના દંડની અથવા એક માસની જેલની અથવા જેલ અને દંડ બંને સાથે એમ સજાઓ થઇ શકશે.

(૧૩). આ કાયદાની વિરૂદ્ધ અથવા તો તેના ધારાની વિરૂદ્ધ અમુક માણસ દાખલ થયો નથી, અથવા તો દાખલ થઇને રહ્યો નથી એમ સાબીત કરી આપવાની જોઇએ શકદાર આરોપીને શીર છે.

(૧૪). દરેક માજીસ્ટ્રેટને બધી સજા કરવાનો હક છે.

(૧૫). આ કાયદાને અનુસરતા ધારા ઓ કાઢવા, અથવા સુધારવા ગવરનરને હક છે. તેમ કરીને ગવરનર

(૧) આ ખાતાના અમલદારોને સત્તાઓ આપી શકશે,

(૨) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટોને દાખલ થતાં અટકાવી શકશે,

(૩) આ કાયદા રૂએ હદપાર કાઢવાના માણસોને બહાર મોકલવા હુકમો આપશે,

(૪) હદપાર કરતાં પહેલાંની મુદતમાં બાપતાના હુકમો કાઢશે.

(૫) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટોની બાબ્યામાં જાણવેલા રોગો કયા કયા તે જણાવશે,

(૬) વોરંટો કેવા કાઢવા તે, તથા કોર્ટમા કાપરોએ કેવી નોંધ બુક રાખવી તે કહેશે,

(૭) હદપાર કરવાના માણસને કેવી રીતે લઇ જવો તે કહેશે,

(૮) તથા કાયદાના હેતુઓ સારી રીતે અમલમાં મુકવાના દરેક રસ્તા લઇ શકશે; ને આ હેતુથી કાયદાના ભંગ માટે પા. ૧૦૦ના દંડની અથવા ૬ માસની જેલની અથવા જેલ ને દંડ બંનેને એવી સજાઓ દાખલ કરી શકશે.

(૧૬). આ કાયદો ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન કાયદો કહેવાશે, અને તે બહેનશાહ ની મંજુરી મળ્યા પછી અને ગવરનરે તે અમલમાં મુકવાની તારીખ ગેઝેટમાં જાહેર કર્યા પછી અમલમાં આવશે.

આ કાયદો તા. ૧ જાનેવારીથી અમલમાં મુકાયો છે, અને મી. ચમની એ ખાતાના ઉપરી અમલદાર તરીકે નીમાયા છે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં બહાર પડી છે.

ઇમીગ્રેશન એક્ટની રૂએ ઘડાએલા ધારા

ઇમીગ્રેશન એક્ટની રૂએ ઘડાએલા ધારા માંથી જાણવાલાયક ભાગનો ; તરજુમો નીચે મુજબ છે.

(૨). કોઇ ઇમીગ્રેશન અમલદારને અથવા પોલીસ અમલદારને કોઇ માણસ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ છે, અથવા કોઇ માણસે આ કાયદાનો બીજી રીતે ભંગ કર્યો છે એવો શક ઉઠાવવાને વટતાં કારણો મળશે તો તેવા માણસપર કામ ચલાવવાને સરકારી વકીલને તે અમલદાર નોટીસ આપશે. જે માણસપર પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ છે એવો શક ઉઠાવવાને વટતાં કારણ મળશે તે માણસને કાયદાની નવમી કલમની રૂએ ઇમીગ્રેશન અમલદાર વોરંટ વગર પકડાવશે, ને તેના પર કોરટમાં કામ ચલાવશે.

(૩). (૧) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટની બાબ્યા માટે પા. ૨૦ની રકમ જેની પાસે હોય ને વટતાં વખત સુધી ગુજરાનનાં સાધન પોતાનાં કરાવનાર ગણાશે. કોલોનીમાં મોભાદાર ગણાતા વેપારીનું નોકરીમાં રાખવાનું લખીતવાર વચન જેની પાસે હોય તે ધંધા વગરનો નહિ થઇ પડનાર ગણાશે.

(૨) આવા માણસ પાસે આવી રકમ અથવા આવું લખીતવાર સરટીફીકેટ છે કે નહિ તેનો શક જાય તો ઇમીગ્રેશન અમલદાર તે માટે પુરાવો માગી શકશે. ને તેવો પુરાવો ન આપી શકે તો તેવા માણસને શકમંદ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણવાને વટતાં કારણ મળ્યાં ગણાશે.

(૪). જે માણસ અમુક ચેપી રોગો વાળો હશે તેને તેની પરીક્ષા કરવા માટે ઇમીગ્રેશન અમલદાર શક ઉપરથી સમયસર પહલે ઠેકાણે રોગની સ્થિતિ બાબમાં બાતમી કાઢી શકશે.

(૫). કોઢ, ઉપદંશ, મરકી, અને શીતળા એ ચેપી રોગોમાં ગણાશે.

(૬). આ કાયદાની રૂએ બાપતામાં મુકવા માટે ઉપરની ૪થી કલમમાં જણાવેલાઓ સિવાયના જે કેસ ચાલતાં સુધી ગમે તે પોલીસ ચારજ ઓફીસરે, અથવા તો સાધારણ રીતે આરોપીઓને રાખવા આવતા હોય ત્યાં રાખી શકાશે.

(૭). (૧) જે માણસ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ન હોય તેને કોલોનીમાં દાખલ થવું હોય, અથવા કોલોની છોડતો હોય અને પાછા દાખલ થવા માગતો હોય; અને તેવા માણસને શક જાય કે દાખલ થતી વખતે અથવા ફરી દાખલ થતી વખતે તેનાપર પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકે શક જવાનો જે તેથી અટકાવ થવાનો સંભવ છે, તો તેવા માણસને, ચીફ ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને અથવા કોસ્ટગેઝમો જે અથવા બીજા પાસેથી કોલોનીમાં રાખેલા અમલદારને અરજ કરવાથી પાસપોર્ટ કાઢી આપવામાં આવશે.

(૨) આવો કોઇ પણ અમલદાર પોતાની બાબમાં મરજીથી પાસપોર્ટ આપી શકશે, અથવા આપવા પાડી શકશે. વળી તે તેમાં ખરો ફોટો આપે તો તે ક્યારથી અને કેટલો વખત ખરો ગણાય તે બાબ વખત નીચે લખી શકશે. પણ તે પર આપતાં પહેલાં

તેવા માણસે પોતાનાં જ
૧૦ આંગળાં ને અંગુઠા

નીશાન આપવાં પડશે તથા શી. ૫ ની ફી આપવી પડશે.

(૩) આવો પાસપોર્ટ ધરાવનારે ઇમીગ્રેશન અમલદાર સિવાય બીજા કોઇ ને તે આપી દેવો નહિ. જ્યારે કોલોની માં દાખલ થતી વખતે ઇમીગ્રેશન અમલદાર માગે ત્યારે તેને, અથવા તો ઓટો રીઆમાં ચીફ ઇમીગ્રેશન અમલદારને તે (પાસપોર્ટ) આપવો.

(૪) ઉપર મુજબ જ્યારે પાસ પોર્ટ સોંપવામાં આવે ત્યારે અમલદાર તે માણસ, પાસપોર્ટમાં જણાવેલ માણસ છે તે માટે પોતાને સંતોષ થાય તેવી ઓળ ખાણ માગી શકશે.

(૫) ઉપરની બે કલમો મુજબ ન થયું તો તેવો માણસ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ હોવાનું ખટતું કારણ મળ્યું ગણાશે.

(૮). (૧) પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટને કોલોની માંથી પસાર થઇને જવાને માટે ટ્રાવેલીંગ (મુસાફરીની) પરમીટો ઓળખાણ, બધાં આંગળાં, પા. ૧ ની ફી, તથા પા. ૧૦ની ડીપોઝીટ આપવાથી મળી શકશે.

(૨). અરોબર જણાવેલ વખત ની અંદર પાછા ફરનારને જતી વખતે ટ્રાવેલીંગ પરમીટ પાછી આપવાથી બધી રકમો પાછી હશે તો ડીપોઝીટની રકમ પાછી આપવામાં આવશે, ને નહિ પાળી હોય તો તે જપ્ત કરવામાં આવશે.

(૬). કોરટમાં કેસ ચલાવવા માટે, અથવા સાક્ષી તરીકે બોલાવવામાં આવ્યે થી કોલોનીમાં આવનારને અથવા પસાર થનારને તે વાતનો સંતોષ મળ્યેથી ઇમી ગ્રેશન અમલદાર વગર ફીએ મુદતની પર મીટ આપશે. તેમાં મુદત તથા ઠેકાણું જણાવશે. તે માટે બધાં આંગળાં ને અંગુઠા આપવા પડશે. ઇમીગ્રેશન અમ લદાર માગે ત્યારે તેવી પરમીટ, તથા તેના માલીકની ઓળખાણ તે અમલદાર ને બતાવવી પડશે. તેમાં જણાવેલી હદ બહાર થઇ પાછા જતાં માલીક ને તેની પરમીટ પાછી આપવી; અને ન આપે તો પણ મુદત વીત્યેથી તે રદ થશે.

(૧૦). ગોરા નોકરો વગેરેનાં સરટીફી કેટોપર બધાં આંગળાં લેવાશે.

(૧૧). પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ સંબંધે જમીનગીરી આપનારાઓએ (કાયદા ની પમી કલમ મુજબ) એ સંબંધી પોંડમાં પા. ૧૦૦ની જમીનગીરી તથા બે સાહ્યની સહી આપવી એવી જાતનું ફોરમ રાખવામાં આવ્યું છે.

(૧૨). (૧) સરટીફીકેટ, પરમીટ, કે પાસપોર્ટ ખોવાઇ જવાથી તેના ડુપ્લીકેટ માટે ચીફ ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને અરજ કરવાથી, ને પા. ૧ની ફી ભરવાથી, તે મળી શકશે.

(૨) અસલ સરટીફીકેટ, પરમીટ, કે પાસપોર્ટ ન ખોવાયા છતાં તેની ડુપ્લીકેટ કઢાવનાર ગુન્હેગાર ગણાશે.

(૧૩). સરટીફીકેટ, પાસપોર્ટ, કે પર મીટ કે તેનાં ડુપ્લીકેટ ધરાવનાર માણસે તેની શરતોનો ભંગ કર્યો જણાશે તો તે પરમીટ વગેરેને ચીફ ઇમીગ્રેશન ઓફી સર રદ કરશે. અને તે બાદ તે ધરાવ નાર માણસ પરમીટ કે પાસ વગરનો ગણાશે.

(૧૫). હોટેલકીપરો વગેરેએ રાખવા ની બુક ફોરમ પ્રમાણે જોઇએ. (તેમાં ત્રણ ખાનાં છે ને દરેક રહેવા આવનાર માણસનું નામ, ઠેકાણું, તથા રહેવા આવ વાની તારીખ એમ ત્રણ બાબતો નોંધવા માટે પાડેલાં છે.)

(૧૭). કોઇ પાસ કે પરમીટપર ખોટી સહી કરનાર અથવા ખોટી સહી હોવાનું જાણતા છતાં તેવી પાસ કે પરમીટ વાપર નાર માણસ ગુન્હેગાર ગણાશે.

(૧૮). આ કાયદાનો અમલ કરતાં અમલદારને આડે આવનાર માણસ ગુન્હે ગાર ગણાશે.

(૧૯). આ ધારાનો જે ભંગ કરશે અથવા તેની રૂએ બીજો ગુન્હો જે કરશે તેને કાયદામાં જણાવેલી બીજી સજાઓ ઉપરાંત પા. ૧૦૦ના દંડની અથવા ૬ માસની જેલની અથવા જેલ ને દંડ બંને સાથે એમ સજાઓ કરી શકાશે.

પોચેસ્ટરૂમના હીંદીપર આરોપ?

'આફ્રીકેન્ડર' નામથી એક ગોરાનો નીચે મુજબ કાગળ છાપામાં પ્રગટ થયો છે :—

મેં પોચેસ્ટરૂમના હિંદીઓ સાથે એશીયાટીક કાયદા સંબંધમાં ચરચા કરી હતી તે ઉપરથી જણાય છે કે મધ્યમ વર્ગ ના હિંદીઓને કાયદાની બીલકુલ ખબર નથી. તેઓ કહે છે કે હિંદી છાપો કાયદો ખોટી રીતે આપે છે. કેટલાક કહે છે કે રજીસ્ટર થઇએ તો નવ વાગ્યા પછી ફરવાની બંધી થાય, તથા અમને હદપાર કરવામાં આવે, તથા ઘરમનાં સ્ત્રીઓ બંધ થાય, તથા માલ લાવવાની પરવાનગી ન મળે તેટલા માટે નથી થતા. મેં જેની સાથે ચરચા કરી હતી તેઓ દરેક કહે છે કે અમારા હક ન છીનવી લેવાનું સરકાર વચન આપે તો રજીસ્ટર થઇએ. આગળાંનું ફોરમ વિરૂધ હોવાનું બોલું છે એમ કહે છે, તથા સ્ત્રીઓનાં નામ આપવાની ખુશી બતાવે છે.

હું તો માનું છું કે બધાને કાઢી મુકીએ, પણ તેમને હિંદુસ્તાનમાં ગુજરાન મળે તેમ નથી માટે તેમને રજીસ્ટર કરી ને રહેવા દેવા. સરકાર જો કાયદાનો તરજુમો કરીને ફેલાવે તો મધ્યમ વર્ગના ઘણા હિંદી રજીસ્ટર થશે.

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી. પે.	થી. પે.
ચાવલ.			
માંજા	૧ બસ્તાનું	૨૪ ૬	થી ૨૫ ૦
બીમડીના	,,	૩૦ ૦	,, ૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૨ ૦	,, ૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૨ ૦	,, ૨૩ ૦
ચીની સક્કર	૧	૨૫ ૦	,, ૨૬ ૭
કુડાના	,,	૨૪ ૦	,, ૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૬ ૬	,, ૨૭ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૭ ૬	,, ૨૮ ૦
બસુરની	૧	૨૪ ૦	,, ૨૫ ૦
મગની	,,	૨૮ ૦	,, ૨૮ ૬
અડદની	,,	૨૮ ૦	,, ૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૩ ૦	,, ૨૩ ૬
,, દાળ	,,	૨૮ ૦	,, ૨૯ ૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,, ૧૮ ૦
મઠાઇ	,,	૮ ૦	,, ૮ ૬
બીનીસ.		૨૨ ૦	,, ૨૩ ૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૪ ૩	,, ૪ ૬
એરંડીનું	,,	૩ ૦	,, ૩ ૪
મીઠું	,,	૩ ૧૦	,, ૪
નાળીએરનું	,,	૪ ૬	,, ૪ ૯
ખાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫ ૬	,, ૧૬ ૬
પીળી	,,	૧૫ ૬	,, ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૦	,, ૧૦ ૦
આટો		૧૪ ૬	,, ૧૫ ૦
બદામી સોપારી	૧ રતલ	૦ ૮	,, ૦ ૯
ચરબી.		૦ ૪	,, ૦ ૪૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	પૈ	૯ ૦	,, ૯ ૧૦
પોરબંદર	,,	૯ ૧૫	,, ૧૦ ૦
પારપ્રીન ડીવોસ.		૬ ૬	,, ૬ ૮
,, વાઇટ રોસ		૮ ૪	,, ૮ ૭
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬	,, ૧૨ ૦
નાળીએર		૧૮ ૦	,, ૧૯ ૦
દુધી		૧૦ ૬	,, ૧૧ ૦
કાઇમંડ સોફ્ટ		૧૩ ૬	,, ૧૪ ૦
દુધ નેસલનું.		૨૦ ૦	,, ૯૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)			
જસ્તા એકનું		૪ ૬	,, ૪ ૦

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column ... ... 2/6 per inch	One Inch S. C. One Year	£2-10-0
Double Column ... ... 5/- per inch	Two Inches ,,	£4-15-0
Repeats Half Charges	Three Inches ,,	£6-10-0

Liberal discount for standing advertisements for long periods

For further particulars write to:—

MANAGER,
INDIAN OPINION,
Phœnix, Natal.

For Passive Resisters

A short Review, with a number of Selections, of the Essay "On the Duty of Civil Disobedience" by David Thoreau

Re-printed
from INDIAN OPINION,
26th October, 1907.

INTERNATIONAL PRINTING
PRESS, PHOENIX, NATAL.

Price 3d., postage ½d.

રજાના દિવસોમાં વિદ્યાર્થીઓને ઉમદા તક

રજાનો વિદ્યાર્થીઓ તરફથી ઝેરઉપયોગ થતો હોવાથી ડરબનમાં ટ્યુશન ક્લાસ ખોલવામાં આવ્યો છે. વિદ્યાર્થીઓની સવડતા મુજબ દરરોજ ટ્યુશન આપવામાં આવશે. અંગ્રેજી, ગુજરાતી તથા ઉપયોગી હિસાબો અને ગુજરાતી આંક વિગેરે ઉમદા શિક્ષણ આપવામાં આવશે વખતની સગવડતા અને બીજા વધુ ખુલાસા માટે બને મળો.

૧૧૬ ક્વીનસ્ટ્રીટ, ડરબન. **સી.બી.દેસાઇ.**

વધુઘકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદ્યક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" માસીક. બાર વર્ષ થયી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે **વધુ જયશંકર લીલાધર, રોચીરોડ, અમદાવાદ** લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા ભેટનું પુસ્તક મોકલવાનું અર્ધ ૪ પેની અમારાથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વધુ જયશંકર લાલાધર
ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ.

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
JOHANNESBURG.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix, Natal. Post Free, 7d.

છપાઈ તઈયાર છે.

ખુની કાયદો, તેના ધારા તથા તેને લગતી પોલ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની

સાથેય આફ્રિકાના કોઈપણ સ્ટાંપ સ્વીકાર વામાં આવશે.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Seventh Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

HELPS TO THE STUDY OF ENGLISH (Third Edition)—An exhaustive collection of phrases, idioms and proverbs, with their explanations and proper uses, Rs. 3, 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as. post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS (Third Edition).—Explained and illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition, Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS, Vols. I and II.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Each vol. Re. 2, 2as. post free.

WONDERS OF THE WORLD (in Nature, Art and Science), Re. 1, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT" OFFICE, No. 108 UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

"PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity as they are expressed in the world's newspapers magazines, and books, and to put on record the ideas and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a lucid summary of what is happening in the different fields of human activity, and to focus within readable compass something of that teeming interest which comes from being in touch with many phases of life.

This object has been achieved with considerable success ever since PUBLIC OPINION was started in 1860. In the 47 years since then it has, consistently carried out its policy.

The need for a paper like PUBLIC OPINION increases with the years, for life becomes more complex and the busy man, though anxious to keep in touch with new developments of thought and activity, has not the time to read the many papers which would give him the needed facts. PUBLIC OPINION seeks to do this for him, and to present just that *Press* of life and thought which will enable him to quickly understand what is going on in the world.

PUBLIC OPINION (published every Friday, Price Twopence, 32 pages) can be obtained from any Newsagent or Bookstall or will be sent post free for one year to any place abroad for 13s. per annum. Orders should be addressed to:—

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House, Tallis Street, London. E.C.

"I know of two Prime Ministers who have read regularly PUBLIC OPINION" said the *Daily News*, May 18, 1907.

"We know of at least one who has misread it" added *Punch*, May 29, 1907.

SPECIMENS SENT FREE ON APPLICATION

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

Commercial Agency,

13 Upper Circular Road, CALCUTTA,

Is a concern which needs especially to be brought to your notice to enable you to keep in touch with the various markets in India. The rates of almost all the goods that you require from time to time fluctuate and it is therefore necessary in the interest of our reputed concern that before you place your orders elsewhere you will please refer the matter to us, sending samples (where this is practicable) for our especial offers. Should you feel inclined to correspond with us you will always find the Calcutta market at your door and that you will not only be in a position to ascertain the true aspect of the market as regards the genuineness, cheapness, durability and quality of the goods required, but that you will come across this as the only concern of the day which would render all sorts of services with promptitude and guaranteed satisfaciton.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

—o—

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅનની છૂટક નકલ ઇન્ડિઅન ખબરીક લાઇબ્રેરી, ૧૫૧ ક્વીન સ્ટ્રીટ મી. પી. વી. સંઘવી ૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા ધી સન બ્રેંડ ટાબેકો વર્કસ, ૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી ત્રણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ આરફ્રેન્ટ ૪ પેની, ફ્રાંસવાલ, ૩૫ વગેરે કોલોનીના સ્થાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

આ શીવાય નીચેને ઠેકાણેથી પણ મળશે.

ચોર્ટ ધલીઆમેન્ય—શ્રીકમદાસ ખબર્સ.

પ્રીટોરીયા—મી. પી. એમ. જોશી. બોક્સ ૧૧૫૭.

પીટર્સબરગ—મી. એમ. ખડેરીઆ, બોક્સ ૧૬૦.

બોક્સબરગ—મી. એચ. આર. દેશાઇ, બોક્સ ૨૧૫.

ક્રાંઅલી —મી. તુલબરામ ડી. ત્રીવેદી, બોક્સ ૩૭૨.

ડેલાગોઆબે—મેસર્સ વ્રજદાસ લાલચંદ ની ડ્રુ. બોક્સ ૬૨.

મી. એમ. બ્રુસ—મી. બી. એમ. પટેલ, ૪૬૧ ચર્ચ સ્ટ્રીટ.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 13.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Cor. Commissioner & Fountain Sts.
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street,
Johannesburg.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS!
P.O. Box 4 — Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONISTS
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. ■ NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 512, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE,
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Footwear, Leather-ware, Furniture, Grocery,
Rough Goods, &c., &c.
DRAGON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: BAGDAD. P. O. Box 57.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 31.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN,
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

J. M. H. GOOL,
129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from
India and England,
Also Exporter of Cape Snoek,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.
ઉપરનું સરનામું બદલાઈને નીચે મુજબ.
બજરંગ મેન્શન્સ,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Canvas, Feather Pillows, &c.
Market St. (West). Box 4420. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262. Market Square.
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.
આ સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બીજા કેમ વગેરે બનવી તમારૂ ગીરજે આવવાથી બનશે.
આ ભેજન ઉપરોક્ત પત્રક.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS,
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 69. Telegraphic Address: "KHOTA"
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman
GENERAL MERCHANT
Box 45 Tel. Add.: "SULIMAN"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇડિઅન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. માલ બી પેરબંદરનું તથા કલકત્તા નું—સરસ ચારલ—ચોખું ગંધીઆણું—જય ખેપ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegraphs: "FANCY,"

SUN
Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયામેં સબસે પુરાની
આગકા વિમાકી ઑફિસ.
સ્થાપણ-પૌંડ ૩૦,૦૦,૦૧૦.
અર્જી કરનેસે કમતીમેં કમતી માલ મિલેગા

દુનીયામાં સૌથી જુની આગના નીમાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ ની છે. વખી જાણવાથી ઓછામા ઓછા ચાલુ ભાવો મળી રહેશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૧૮, ૧૩૯ કવીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 864

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની કોઇપણ હોદાને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ધરાકોને કર સંદેશા દીઠ એક શીલીંગ અને વધની રીએટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના કોઇપણ ઠેકાણા પર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પકસા લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે ઘણી રીતે સપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ ઓછા ખરચે દરેક કામ થઇથી થઇ શકાય છે.

જ્યારે રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના મરચ કરી લેનાર બન્નેને તારી આપે છે

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો

એજંટ,
રૂટરની એજંસી,
કેપીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, સ્ટીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજંસી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS,
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

MANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Telegraphic Address "MANJEEDULABH."
P.O Box 141 LOURENCO MARQUES.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."
48 Church Street, MIDDELBURG.

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

PRICE 3D.

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, January 11th, 1908. No. 2.

P.O. Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "RUSTOMJEE." Telephone No., 925.

JALBHOY & SORABJEE Bros.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS ON STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

FOR SALE

CORIANDER SEED,
(Natal Produce)

વેચવાના છે

સરસ્તા અને સારા નાતાલ પાકના ધાણા ડેસીકેટેડ પ્રેડયુસ ડ્રોવાથી ઉપર આપવાથી રેલ ફીરાયું સસ્તું પડશે.

Amod Pattel, Box 7 STANGER.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
54 Wick Street,
VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નથી.

પ્રુફોઃ—મહેતા અને ખંડેરીઆ પ્રબંધક

બોક્સ ૧૬૦, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી.

લખો:— ટી. ડી. કુબેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

તમાકુ, બીડીસ, અકબાર, કુમી વગેરે વગર મળતા તજવીજ કરી આપવામાં તેમજ પરસ્પરણ સસ્તા થી ડીલીવરી કરવામાં આવે છે. વધારે વાત નીચેને સરનામે પુછાવો ખાત્રી કરી લેશો.

Tel. Add: Gandhi, એ. એ. ગાંધી, ટોંગા

A. A. Gandhi, Tonga

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવે

A. E. MAYET,

154 Queen Street, [illegible]

P.O. BOX 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'

વહેલવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટેલીફોન ૪૪૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls.

Handkerchiefs. Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સ્તુઇ બધી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચો નાખવાની છે. જેથી ગેનારને બહુ ફીકરાત આવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ABDOL GANIE, - General Dealer.

SOFT GOODS, GROCERIES and MERCHANDISE

of all description always in stock.

5 & 7 CROSS STREET, CAPE TOWN

અબ્દુલ ગની. જનરલ ડીલર.

કપડ, ગ્રોસરી અને બીજા દરેક જાતનો માલ સ્ટોકમાં રાખનાર.

૫ અને ૭ ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન.

અબદુલગની, જનરલ ડીલર,

કપડ, ગ્રોસરી ઔરે દુસરી સબ રકમકા માલ સ્ટોકમે રખનેવાલા.

૫ અને ૭, ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટૌન.

மிஸ். அப்தேல்கனி ஸ்டோரில் மலிவான பலவித சாமான்கள் எப்போதும் இருப்பில்லிருக்கின்றன. / அப்தேல்கனி, ஜெனரல் டீலர், நம்பர் 7. குராஸ் ஸ்ட்ரீட், கேப்டவுன்

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855 P.O. Box 37

The "SWADESI."

A BI-WEEKLY TAMIL JOURNAL, PUBLISHED in MADRAS

Rates or Subscription Rs. 7 per year Post Free. Any part of the world

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આઠ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં જોન. ડરમનની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો પરન્તુ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થઇ ગયાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કુ૦. ચાલે છે.

જથાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સોકટગુડસ, કાપડ બર, બુટ, કાદરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 45,

HEIDELBEEG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

श्री उरबनकोल सप्लाई.

५२ कोमरशीअल रोड.

विलायती और देशी कोलसा औ लकडी छुटक औ जथाबंध बेचनेवाले.

बोक्स ८ टेलीफोन नंबर ९४१.

P. DAWJEE MAHOMED & Co

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

343 PINE STREET, DURBAN

Tel. Address: "PARULAR." Box 254.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 357 Tel. Add.: "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમરો

સીધી મુંબઈ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૧ જાન્યુઆરી.

આ સ્ટીમર ડરબનથી તા. ૨૧ જાન્યુઆરીના રોજે ઉપડી બેરા ટચ કરી

સીધો મુંબઇ ૧૫ દહાડામાં પહોંચી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બોટી સરો બીજા કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

આ આગબોટમાં ફસ્ટ, સેંકંડ, તથા ડેકની સારી સગવડ છે.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

આ કંપનીની આગબોટ દરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી જાય છે માટે દેશ જનાર ભાઇઓને ભલામણ કરીએ છીએ.

यह कंपनीकी स्टीमर अमलाझी बरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

अमलाझी टन २२०० ता. २० जान्युआरी

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

King & Sons,
West St. Durban.

ગ્રેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
ઓ. ઇબ્રાહિમ ઇસમાઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
52 Field Street,
DURBAN.

Also at the head Office for S. A.:— And at:—
Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ABDOL GANIE,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street.
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lacheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pothoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27.
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
HORMASJI IDULJI,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
NANJEE DULABHDAS & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VE[illegible]DAS & LALCHAND

DURBAN

ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
P. DAWJEE MAHOMED & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOONDAMAL SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
V. M. JOOMA,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. D. PILLAY & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser.

HEIDELBURG

AMOD SULEMAN & Co.,
Box 62.
A. M. BHYAT,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. EBRAHIM & Co.,
Box 4420.
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. KAMODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
SULIMAN ISMAIL MIA & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

WATERFALL, near Johannesburg.
DHANJI MORAR.
Box 6931.

Dookhi Tela,
Box 4980.
Fakir Kalias,
Box 6031.
Govind Dalabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jeran,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6021.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Thejaram,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rabini Jina.
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.
Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.
Vanmali Kova,
Box 291.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 11.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawal,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
Aron Mahomed & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker.
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Morris & Kovensky Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 29, Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bourke,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Namdhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Bag Mahomed,
Box 198.
Hajee Hasan,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 298, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street, Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh.
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbah.
Kalidas Khimat, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67. 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gaston,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwansing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghvjee Devjee,
Goldsmith.
Subhan, Mineral Water Factory,
Wick Street.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 11TH, 1908 No. 2

Contents

NOTES OF THE COLONIES:—	PAGE
General Smuts' Speech	13
An Imperial Conference	13
OTHER ARTICLES:—	
Natal Indian Congress	13
Cape Indians	18
General Smuts' Speech	19
Mr. Neville Peters-ward	20
Passive Resistance	21
The Mass Meeting	22
Lord Ampthill's Speech in Parl.	23
The "Star" and Mr. Gandhi	23
Notes on the Campaign	24
Mass-Meeting in London	24
The Press on the Transvaal Situation	24
The Religious Objection to Registration	25
Late News	25
CORRESPONDENCE:—	
Mr. Jordan's Remarks	26
LETTERS:—	
The Strong Rolled and the Elephant	26

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 11th, 1908.

General Smuts' Speech

The speech delivered by General Smuts, at Mayville, Pretoria, on the Asiatic question reveals two men in one. He is "epigramatic and furious" at the same time. He wishes to be just and reasonable to Asiatics, and he is satisfied over the fact that 3,000, according to his estimation, have left owing to the stress of the Asiatic Act, and he threatens that, if, after the leaders have been dealt with, the rank and file do not repent and accept the Asiatic Act, the people of the Transvaal will put them across the border. General Smuts is incoherent because he is in anger. We will not deal with the many misstatements for which he made himself responsible, we fully believe unconsciously. These will be clearly brought out in the interview granted by Mr. Gandhi to the *Leader* reporter. But there are certain things in the speech which require to be noticed, although with a great deal of pain.

The honourable gentleman has seen fit to speak of a highly sensitive race as "coolies." He knows that the term is one of offence, applied to any but labourers pure and simple. Hitherto, British Indians have been induced to believe by most British statesmen that they were full British subjects, fellow-subjects with Englishmen. It was reserved for General Smuts to state that Indians were British subjects to a "certain extent" only. So that in this remarkable speech we have all the elements which go to prove that British Indians, abandoned by the Imperial Government, will receive short shrift at the hands of General Smuts. It is, therefore, perhaps as well that the opinions he expressed were, as he was careful to state, not those of the Government but only his own. And, yet, somehow or other, we feel that even General Smuts will not be impervious to truth, when it begins to shine upon him. To-day he has built around himself an impossible wall of prejudice. He has been fed upon reports and statements which he has accepted as incontrovertible, and he sincerely believes that everything emanating from an Indian source is tainted. So long as he retains that view, we can quite understand his anti-Asiatic attitude. It is for British Indians to show that they mean what they have always said: that the vast majority of them are opposed to the Asiatic Act, and that they decline to accept the charge of surreptitious entry on a wholesale basis. We feel certain that, when Indians have made good that position, the General will grant justice.

There is one remarkable admission made by General Smuts, which should be pondered over by every Imperially-minded statesman. He has admitted what Indians have been saying all along: that their position was infinitely better during the Boer *régime* than under the British. General Smuts now declares to the world that the very Government which, during the Boer *régime*, was prepared to back British Indians has now turned round and has been backing General Smuts to do what the late Boer Government was unable to accomplish.

An Imperial Conference

THE *Times* HAS SUGGESTED THAT an Imperial Conference should meet to discuss the difficulties attendent upon Asiatic immigration into British Colonies. The suggestion is an admirable one, and was made many months ago, it even being suggested to Mr. Winston Churchill that the matter should be dealt with at the Colonial Conference that met in London in April. The official reply was to the effect that the subject was not on the agenda of the Conference, but would be probably discussed if there were time. Such a Conference, however, even if convened, could do nothing, apparently, to safeguard the interests of Asiatics already resident in British Colonies. That must be left to the sense of honour of the Colonies themselves. But with regard to future immigration, no Conference would be complete without strong representation from India, including Indians as well as Anglo-Indians. Otherwise the Conference would be one-sided, to say the least, and all the blame would be laid on the Colonial side—and after all, there are three hundred millions of people in India who should, as Viscount Midleton has pointed out, have a voice in their own disposal.

Natal Indian Congress

Substantial Help for the Transvaal

A meeting of the Congress was held at Mr. Dawad Mahomed's Hall, Pine Street, Durban, on Monday evening last to discuss the developments in the Transvaal. Mr. Dawad Mahomed presided and was supported by the prominent leaders of the Indian community.

Mr. G. Isaac, of Johannesburg made an appeal for a message of sympathy, and for funds to assist the Transvaal Indians in supporting themselves, many of them having been deprived of their means of livelihood by the action of employers in dismissing them because they refused to register. Mr. Isaac pointed out that the conflict was not merely a local one, but it affected the whole of South Africa, and he exhorted them to do all they possibly could to assist their brethren who were having a hard fight for liberty and conscience.

The following cable was passed for transmission to England on the 8th inst.:

> "Natal Congress, to Lord Ampthill, c/o 'Africalia,' London. Natal Indians thank your lordship for fighting nobly for self-respecting Indians domiciled in Transvaal. Hope to-morrow's meeting will show might of Right."

Mr. Parsee Rustomjee called attention to a report that forty Indians had landed from *S.S. Kaiser* and had registered under the new Transvaal Law. After making inquiries, he wished to repudiate that statement as being entirely false.

In response to the appeal for funds, a special Transvaal Indians' Relief Fund was started, and at the time of writing about £260 had already been collected.

Cape Indians

Licences Refused

The Capetown Correspondent of the *Rand Daily Mail* telegraphs, that the campaign against granting of renewing general dealers' licences to Indians still goes on.

A large number of local councillors have spoken against Indian trading and numbers of licences have been refused. On Tuesday, the local divisional Council refused [illegible] of the motion of Mr. Gow, who said recently that he would drive all Indians out of the country if he could.

Indian Opinion

VOL. VI. PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 11TH, 1908 No. 2

Contents

EDITORIAL COMMENTS:— Page
General Smuts' Speech 13
An Imperial Conference 13
OTHER ARTICLES:—
Natal Indian Congress 15
Cape Indian 15
General Smuts' Speech 16
Mr. Gandhi Interviewed 16
Cape Revenue 18
The Mass Meeting 19
Lord Ampthill's Speech in Parl. ... 20
The "Natal" and Mr. Gandhi ... 20
Notes on the Campaign 22
Mass Meeting in London 23
The Position in the Transvaal Situation 24
The Religious Objections to Registration 25
Late News 25
CORRESPONDENCE—
Mr. Jordan's Remarks 26
CAPE NOTES:—
The Steam Roller and the Elephant 26

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 11th, 1908.

General Smuts' Speech

The speech delivered by General Smuts, at Maylfield, Pretoria, on the Asiatic question reveals two men in one. He is "temperate and furious" at the same time. He wishes to be just and reasonable to Asiatics, and he is satisfied over the fact that 5,000, according to his estimation, have left owing to the passing of the Asiatic Act, and he threatens that, if, after the leaders have been dealt with, the rank and file do not repent and accept the Asiatic Act, the people of the Transvaal will put them across the border. General Smuts is incoherent because he is in anger. We will not deal with the many misstatements for which he made himself responsible, we fully believe unconsciously. These will be clearly brought out in the interview granted by Mr. Gandhi to the *Leader* reporter. But there are certain things in the speech which require to be noticed, although with a great deal of pain.

The honourable gentleman has seen fit to speak of a highly sensitive race as "coolies." He knows that the term is one of offence, applied to any but labourers pure and simple. Hitherto, British Indians have been induced to believe by most British statesmen that they were full British subjects, fellow-subjects with Englishmen. It was reserved for General Smuts to state that Indians were British subjects to a "certain extent" only. So that in this remarkable speech we have all the elements which go to prove that British Indians, abandoned by the Imperial Government, will receive short shrift at the hands of General Smuts. It is, therefore, perhaps as well that the opinions he expressed were, as he was careful to state, not those of the Government but only his own. And, yet, somehow or other, we feel that even General Smuts will not be impervious to truth, when it begins to shine upon him. To-day he has built around himself an impossible wall of prejudice. He has been fed upon reports and statements which he has accepted as incontrovertible, and he sincerely believes that everything emanating from an Indian source is tainted. So long as he retains that view, we can quite understand his anti-Asiatic attitude. It is for British Indians to show that they mean what they have always said: that the vast majority of them are opposed to the Asiatic Act, and that they decline to accept the charge of surreptitious entry on a wholesale basis. We feel certain that, when Indians have made good that position, the General will grant justice.

There is one remarkable admission made by General Smuts, which should be pondered over by every Imperially-minded statesman. He has admitted what Indians have been saying all along: that their position was infinitely better during the Boer *régime* than under the British. General Smuts now declares to the world that the very Government which, during the Boer *régime*, was prepared to back British Indians has now turned round and has been backing General Smuts to do what the late Boer Government was unable to accomplish.

An Imperial Conference

THE *Times* HAS SUGGESTED THAT an Imperial Conference should meet to discuss the difficulties attendent upon Asiatic immigration into British Colonies. The suggestion is an admirable one, and was made many months ago, it even being suggested to Mr. Winston Churchill that the matter should be dealt with at the Colonial Conference that met in London in April. The official reply was to the effect that the subject was not on the agenda of the Conference, but would be probably discussed if there were time. Such a Conference, however, even if convened, could do nothing, apparently, to safeguard the interests of Asiatics already resident in British Colonies. That must be left to the sense of honour of the Colonies themselves. But with regard to future immigration, no Conference would be complete without strong representation from India, including Indians as well as Anglo-Indians. Otherwise the Conference would be too biased on the Colonial side—and after all, there are three hundred millions of people in India who should, as Viscount Midleton has pointed out, have a voice in their own disposal.

Natal Indian Congress

Substantial Help for the Transvaal

A meeting of the Congress was held at Mr. Dawad Mahomed's Hall, Pine Street, Durban, on Monday evening last to discuss the developments in the Transvaal. Mr. Dawad Mahomed presided and was supported by the prominent leaders of the Indian community.

Mr. C. Isaac of Johannesburg made an appeal for a message of sympathy, and for funds to assist the Transvaal Indians in supporting themselves, many of them having been deprived of their means of livelihood by the action of employers in dismissing them because they refused to register. Mr. Isaac pointed out that the conflict was not merely a local one, but it affected the whole of South Africa, and he exhorted them to do all they possibly could to assist their brethren who were having a hard fight for liberty and conscience.

The following cable was passed for transmission to England on the 8th inst.:

> "From Congress, to Lord Ampthill, *c/o* 'Africalia,' London. Natal Indians thank your lordship for fighting nobly for self-respecting Indians domiciled in Transvaal. Hope to-morrow's meeting will show might of Right."

Mr. Parsee Rustomjee called attention to a report that forty Indians had landed from *S.S. Kaiser* and had registered under the new Transvaal Law. After making inquiries, he wished to repudiate that statement as being entirely false.

In response to the appeal for funds, a special 'Transvaal Indians' Relief Fund was started, and at the time of writing about £2[illegible] had already been collected.

Cape Indians

Licences Refused

The Capetown Correspondent of the *Rand Daily Mail* telegraphs, that the campaign against granting or renewing general dealers' licences to Indians still goes on.

A large number of local councillors have spoken against Indian trading and numbers of licences have been refused. On Tuesday, the local divisional Council refused certain renewals on the motion of Mr. Grobe, who said recently that he would drive all Indians out of the country if he could.

General Smuts' Speech

The Asiatic Problem

Position of the Government

On Saturday evening, General J. C. Smuts, the Colonial Secretary of the Transvaal, addressed a meeting of his constituents at Mayville, Pretoria.

Mr. Smuts gave his version of the history of the Asiatic question from the year 1885, with which our readers are fairly well informed. The gallant General, we learn from the Johannesburg papers, then went on to say:

They had the British Government with them so far, but how long the Home Government would stand by them the future would show them. Still, the Imperial Government was with them now, and with the use of intelligence and prudence he saw no reason why the Home Government should not continue to assist the Transvaal. (Applause.) Someone had said they should throw the Asiatics out of the country. Well, under the law as it existed at present, there were three courses which could be pursued. One was that they could refuse to give licences to those people who did not comply with the law. There were about 5,000 Asiatics who with their licences were able to compete against the white merchants. Those men competed and were able to ruin the white merchants. He had seen the fruits of the competition. So by taking away the licences they could deal with the Asiatics in that way. Another way was to place them in prison. Even if they had prison accommodation for them all that would not be the most effectual way to deal with them. Then the third course was to put them over the border. Well, the Government must always act with as much fairness as possible. It was not in the nature of the population of the Transvaal to be harsh, to be cruel, and as long as the Government could enforce the laws and so maintain order in the country without being harsh and cruel so long would they do so. To seize about 9,500 persons and fling them into prison would be a terrible step to take. To take those people and put them all over the border would be an equally terrible step. But the day would come when the Government would be forced to take severe measures. But it was

The Duty of the Government

to deal with all in justice and equity and to take into consideration all the circumstances of the case. Well, the circumstances were these—that there were thousands and thousands of Asiatics who had objected to the law. But they misunderstood the case; they had been misled by certain of their leaders whom they had trusted. Their leaders had told them that the Government could not touch them because they were British subjects, and, therefore, the British Government would stand by and protect them as they had done in the days of the old Boer Government. The leaders had said: "We will see you through your difficulties: stand by us and we will help you." So the people had trusted their leaders, they had relied upon promises, with the inevitable result that they were now placed in great and grave difficulties. The people had been led away by their ignorance. He thought that they (his auditors) would agree with him that there was a way open to the Government to deal with the question, and that was to

Arrest the Leaders.

They could get at the root of the evil. They could get hold of the instigators—the people who had created these difficulties for the Government and the population, and fight it out with those men and see how far they (the Government) could go with them. That was what the Government had done. They had arrested those leaders, whom they held responsible, and with those men the law would take its course. He saw no other choice for the Government. If they wished to maintain law and order in the country there was no other course to be followed; those people must be treated according to the law. (Loud applause). There were thousands still in the country who wished to be registered. He had the proofs of that. As he had travelled about the country they had come to him and had said, "please register us." After Mr. Gandhi was arrested they got afraid of the consequences. They had said that it was not their intention to challenge the Government—"we would sooner register: give us the opportunity." Well, that was a question which it appeared to him the Government would have to take into consideration. If the Asiatic population—not as individuals, but as a whole—came forward and offered to register themselves, then the opportunity would be given to them, and they could say "yes" or "no" to it. When he said that, he was not expressing the opinion of the Government upon the subject, he was merely expressing his own personal opinion, for he wished to act with justice.

The Intention of the Law

The law had not been passed originally for the purpose of chasing the Asiatics out of the country—not to clear those men out who had been in the country for 10, 15, or 20 years. The intention was to recognise all Asiatics who were in the country before the war. Those people only comprised a small number, and by their presence constituted no threatening aspect to the members of the white community. Those people could remain in the country, could live and die their natural deaths, and they would not prove to be a source of danger to the Transvaal. That was the intention of the law. (Hear, hear.) The desire of the Government was to assure the position of those Indians in the country lawfully, and stop further immigration. And the Immigration Law had been passed now, and the Government could keep all Indians out of the country in the future. His personal opinion was that if the Indian population would come now as a whole, and say, "We recognise we have made a mistake, we recognise we have been led astray by our leaders, and we wish to have another chance to register," then it would be the duty of the Government to take into serious consideration such a request; but if they did not do that the Government could not accept individuals. They could not put aside the law, and therefore it appeared to him that it was in the hands of the coolies themselves.

A Bitter Result

If they kept on resisting, he (the Colonial Secretary) only saw one result. It was a very bitter result; but they would only have themselves to thank for it. The result would be that the white population, which had a very strong opinion on this question, would say, "No, get out of the country." His opinion was that they had not to take up that position at present. If the Indians would come *en masse*, and would try to register, then time should be given them; but if they did not wish to take that chance, then there was the law. No Government or party in the Transvaal had the power to revoke the laws which had been passed, and as long as the laws stood on the Statute Book they would have to be carried out. The question was a very serious one—serious for the Government, serious for the population, and for the British Government—for these people were, to a certain extent, British subjects. But if the Government had a law in front of them they could only execute it. There was a way out, and if that was not taken by the Indian population in general, then it appeared to him nothing else could be done. That was the position which he took up.

No Mercy for the Leaders

So far as the leaders of the Indians were concerned, he thought they were responsible, and he had no mercy for them. (Hear, hear.) He thought the law ought to be executed so far as they were concerned; but for those people who were placed in their present position through ignorance, he thought the Government would have to take into their serious consideration if a chance should not be given them. But if they did not wish to register, they must take the consequences, because the population of the country would not allow a law of the country to be set aside through agitation. That was the very dangerous principle which had been advocated by Mr. Gandhi and his friends. Never yet in a section of the population of South Africa put [illegible] and if the law were now set aside be-

cause the Indian population tried to do it, what would be the effect on the coloured population? The Kaffir would one day say, "No, we do not recognise you white people's law, because you make laws which are partial; you make class legislation." Therefore the Government had a great case. If they gave in easily on a point like this, then they saw the door opening to a terrible evil which would one day come over the country. Let them do their duty in all justice and fairness, and with a spirit of forbearance; but after having considered all those things, let them see that the laws of the country were carried out. (Hear, hear.) So far as he knew the opinion of the Government, they would carry out the law—(hear, hear)—and he hoped his hearers understood the position clearly which they took up. (Loud applause.)

Question

During question time Mr. Stent raised the Asiatic question. He asked if the Government did not think the time had come when they should try to meet those misguided persons. He suggested that it was an honourable obligation upon the Government to endeavour to settle the question amicably. Was it not possible to meet Mr. Gandhi and come to some arrangement. It was not solely a Transvaal question, for every man sent from the Transvaal went to India and became an agitator.

General Smuts replied that perhaps Mr. Stent was not aware that he (the speaker) had repeatedly met those people—Mr. Gandhi and others who were believed to be the leaders—and had discussed the question with them. He had done with the greatest moderation and reasonableness. After the conferences he had had, he could assure them (his audience) that no good purpose could be gained by further discussion. Mr. Gandhi insisted upon the repeal of the Act, and no Parliament in the country was capable of repealing that Act. He had discussed the question with the leaders, and came to the conclusion that they did not object to the finger-print system. They said it was class legislation, and as British subjects they should not be differentiated against. He had pointed out that it was class legislation: the whole subject had been dealt with as class legislation since 1885, and the Indians had submitted to it. They had submitted to having their thumb prints taken for the last five years, and if there was any social or sectional distinction made now, it had always been made, and they had always submitted to it. That was a position the Government could not concede them to-day. He had been extremely anxious to avoid unnecessary friction in the matter, and he did not see what could be served by further conference.

Continuing in the Assembly, he stated that after all was said and done, the Indians were not the worst, as they, to a certain extent, backed the farmers up. The people whom they should get rid of as soon as possible, however, were the low class Jews, whom it was impossible to compete with. The chairman called the speaker to order.

"Transvaal Leader's" Comment

In discussing Mr. Smuts' speech, the *Transvaal Leader* remarks:

It is, however, the Colonial Secretary's reference to the Asiatic difficulty which the public will study with most interest at the moment. The speech shows a more statesmanlike grasp of the difficulties and possibilities of the situation than any former comments from the same quarter. The hon. gentleman has taken the public into his confidence. If ever there was a case demanding that course this is it. It is curious to reflect that the old Republican Government of the Transvaal had in regard to its European population the severest difficulty which confronted any contemporary Administration, and that the new Colonial Government of the Transvaal at the beginning of its career has to deal with the most formidable Asiatic problem before any of the Imperial States. It would be easy to dwell upon the extent to which events have modified the Colonial Secretary's attitude. It would be easy, but neither useful nor justifiable, in view of the unanimity with which Parliament passed the Act a few months ago. The fact is that the Colony is attempting to deal with a situation which is unique, and unless this is kept in mind, unless all political parties deal with the question as one outside party, there is small hope of a [illegible] an early and [illegible]. The Colonial Secretary confesses the situation has developed along unforeseen lines. It might be wished that he had gone further, and said whether or not the Government desires the Opposition to join its councils at this essentially national conjuncture. Hitherto, with scrupulous correctness, the Opposition leaders have refrained from commenting upon the position; further they cannot go unless they are asked. If the Government wish them publicly to give an assurance that they are not opposed to a modification such as that hinted at by General Smuts, which would meet the views of reasonable upholders of the Act (which, it should never be forgotten, was not passed with the main object of putting Asiatics out, but of identifying those having the right to remain) while causing a minimum of local and Imperial disturbance, it is for the Government to say so. The Government cannot complain that the Opposition has placed party before country in the past.

It is in no spirit of destructive criticism that we point out that the hon. gentleman's admission, that the course of events has confounded the Government, must lead the public to question the soundness of the advice upon which the Government has acted hitherto. It is remarkable that whilst practically every ex-Indian official, and almost every European otherwise connected with India, both here and in London, have for months predicted what has happened, the Government's advisers have utterly misread the position. Do these advisers include men with official experience of India, with knowledge of the Indian languages, of Indian life and ways of thought, men with whom the leaders of the Indians can negotiate on a hopeful basis? An official assurance that this is the case would relieve the minds of many who know how greatly Britain's success in India is due to the enjoyment of the best available men in official positions. Upon the same point, it is not easy to understand how it is that officials can state positively that 5,000 Asiatics have crossed the border, and yet cannot check the incoming Asiatics along the same border. The Colonial Secretary says that three courses are open to the Government (a fourth, adoption of the bazaar system, now that the Transvaal is self-governing, seems, curiously enough, to have escaped attention hitherto). First, the Government can refuse licences. Can it, however, guarantee that its own white subjects will not hire out their names to the Asiatics, as was done here years ago? Secondly, it can put 9,000 or 10,000 men and women into gaol, meanwhile keeping the children. The Colonial Secretary dismisses this plan without waste of time. Its adoption would speedily cost the white community more than the Asiatics can by any stretch be supposed to be costing it now. Thirdly, there is deportation—provided the Judges at Pretoria and in London agree that *Civis Britannicus* means no more than this Act says it means. If we are come to deportation, the Colonial Secretary apparently means to invite the white population to fall upon the Asiatics bodily and put them over the border. Somehow it does not sound convincing. In the meantime, the hon. gentleman is resolved to strike vigorously at the Indian leaders, certain that this will end the trouble. The argument that a whole community is held by two or three men in the hollow of their hands is one that we distrust; but time and events will prove if it is applicable here. It must be confessed that the action of the Chinese affected by the Act in declining to register, despite the fact that their leader, their Consul-General, is co-operating with the Government, does not bear out General Smuts' contention. The Colonial Secretary, however, although he says the law cannot be departed from, is still willing to allow the rank and file of the Asiatics to register, provided they come forward in a body, and not as individuals. The object of this does not appear. If registration take place, [illegible] whether

it take place individually or collectively? The Colonial Secretary seems to fear the effect upon the native races of the success, to however slight an extent, of a campaign of passive resistance. But laws have had to be modified before this for others than Asiatics; and, after all, is it not something to the good that native races should feel that in any differences with the white race there are milder arguments than the rifle and the assegai? The "processes of the suns" affect coloured races as well as white races. The schoolmaster has been abroad.

Mr. Gandhi Interviewed

Reply to General Smuts

The Situation Reviewed

Judicial Inquiry Suggested

A representative of the *Transvaal Leader* waited upon Mr. Gandhi and sought from him an expression of opinion upon General Smuts' speech at Mayville on Saturday last.

Mr. Gandhi, in expressing his willingness to discuss the matter, said: "I wish to make it clear that Indians have no desire to oppose General Smuts or any Colonist, or to place any obstacles in the way of an honourable compromise. The Indians recognise that the only condition on which they can remain in the country is to work smoothly and amicably, and to understand their limitations also. They have always, I venture to think, worked on that basis, and, no matter what may be now said to the contrary, they still remain law-abiding residents of the Transvaal."

"How does that agree with their present attitude of 'passive resistance'?" asked the interviewer.

"Passive resistance is merely a respectable protest against what they, rightly or wrongly, consider to be a degradation and an offence to religious feeling" replied Mr. Gandhi. "The whole speech of General Smuts unfortunately shows that there is absolutely no desire on his part to consult or to reconcile Indian sentiment. I say without hesitation that he has not mastered his facts. For instance, he talks of the oft-denied influx of Asiatics into the country on an organised scale. Speaking for British Indians, I deny it *in toto*. This does not mean that some Indians have not surreptitiously entered this country, but all these can be effectively dealt with, even to-day, under the Peace Preservation Ordinance. Those who remain in the country without permits, or with false permits, can only be hiding themselves in nooks and corners, and these will never be reached by the Asiatic Law Amendment Act. It is not likely that those who have no permits at all, will go to the Registrar in order to receive notice to quit.

The Alleged Influx

"The allegation as to the surreptitious entering is based on the report that was published last year. That report condemns itself, and, if anything, proves the contrary; 1,500 prosecutions during five years show the effective working of the Peace Preservation Ordinance, and that was the deductions drawn from it by Captain Hamilton Fowle in his report to Lord Milner. Any Indian found without a permit in the Colony can be almost summarily removed, and, if he does not leave the Colony, soon finds himself in gaol. Most of the prosecutions, however, were in connection with Indians who were trying to enter the country, who were successfully prevented from so doing by strict inspection at the border towns. Nor were those Indians necessarily endeavouring to enter fraudulently. They were, in the initial stages, trying to do so under the false belief, shared by many Europeans, that under the British flag there could be no difficulty in them entering, or rather re-entering, the Transvaal, for most of those were Indian refugees waiting at the coast towns for an opportunity of re-entering.

"General Smuts talks of forged permits," continued Mr. Gandhi, "and in the same breath says it is difficult to say when a permit is forged and when it is genuine. This is preposterous. The permit officials always had counterfoils containing the same numbers as given on the permits issued to applicants, so that a forgery could always be detected. I know that a few months ago an official from the present Registrar's Office circulated some documents which he called permits. The dupes were never able to use those documents at all. They not only lost their money, but their honour. That official is now no longer in the country, but, I believe, left it after he had sufficiently deceived the people, and after he saw that the fraud was likely to be found out. There never was an office either in Bombay or Delagoa Bay, or in any other place, where the traffic alleged by General Smuts could possibly take place. Touts there undoubtedly were, not in India, but in South Africa, who gave real permits from the Asiatic Office in Johannesburg to refugees, and, in some instances, others who wanted to enter the country.

The Permit Fraud

"The fraud was committed in this way. The Asiatic officials in Johannesburg submitted the names to the Colonial Secretary as proper applicants for permits. The Colonial Secretary sanctioned the granting of such permits. These names, however, were often faked, though the permits were properly issued and bore proper thumb impressions, or signatures. In such manner men who were entitled to enter the country had to pay large sums before they could come in, or before their claims were considered. This was three times brought to the notice of Sir Arthur Lawley, who, at last, ordered a prosecution, which proved abortive, but the officials concerned were dismissed, because the charge was proved against them, so far as the department was concerned. But these things show how effective the Peace Preservation Ordinance was. It confuses the issue to talk about Law 3 of 1885 in connection with the influx, and to describe it as inadequate. That Law was never intended to control Asiatic immigration. It only says, "Those who settle in the Republic for the purpose of carrying on any trade or otherwise shall be bound to have their names entered in a register." Thus it was merely to collect poll tax from those who wish to settle in the Transvaal, but find they were not even bound to register or pay anything. Asiatic immigration was as free as European immigration. The question of restricting such immigration was raised after peace was declared, and the Peace Preservation Ordinance was then utilised, quite improperly, to check Asiatic entry. For some reason or other it was suggested that the Peace Preservation Ordinance should be amended. The draft Amendment appears at page 9 of the Blue Book, "Legislation affecting Asiatics in Transvaal, published last year. That compromise was quite [illegible] Amendment to Law 3 of 1885 was also suggested in the same Blue Book.

Policy Suddenly Changed

"It was quite of a mild type, but suddenly the whole thing was changed, and I believe it was Mr. Lionel Curtis who, after all, changed the whole scope and tenour of such legislation, and who sprung upon the community the draft of the Asiatic Amendment Ordinance, now sanctioned as an Act. It is a misnomer to call it an Amendment of Law 3 of 1885; it really makes a change in the whole [illegible] policy. Class legislation with regard to Asiatics has been passed before now and not much has been heard against it, but the Asiatic Registration Act is absolutely a novel thing, and, based as it is on the false charge also referred to, can never be accepted by the Indian community, more so as the community is bound by a solemn declaration.

"It is surprising to me that General Smuts has persistently ignored these things, and asked British Indians to violate their conscience. One would have thought that he, as representing a very strong Government and an overwhelmingly large number of Europeans, would have sufficient grace and condescension to respect Indian sentiment, so long as he got the essential thing—viz., identification of every Indian or Asiatic residing in the Colony. Then he could have had six months' time, and gone by a window."

In Mr. Gandhi, the Association of General Smuts are very different [illegible]

yours," our representative remarked.

"Quite so," was the reply. "I may be told that mine are merely counter-assertions, and that General Smuts must be saying what he knows to be true. I do not ask that the assertions made by the Indian community should be, *ipso facto*, accepted, but I do say that what I have stated above furnishes sufficient ground for a judicial and open enquiry. No reasonable Colonist can take exception to it, and if in the course of that enquiry it is found that the charges of an influx and statements as to the inadequacy of the Peace Preservation Ordinance are proved there will be something to be said for the Asiatic Registration Act. If, however, the finding of such a commission is in favour of the Indian contention, why should not a strong Government, which also claims to deal with British Indians fairly and justly, acknowledge its mistake and retrace its steps?"

Finger Prints

In reply to a question as to what was the real objection to finger-prints Mr. Gandhi remarked that a lot of good ink and paper had been devoted to this subject, but it had never formed an impossible barrier. As a matter of fact, thumb impressions have been given voluntarily. "There is, however, a very serious objection to simultaneous digit impressions, because they have the ring of criminality. According to E. R. Henry's book, simultaneous digit impressions are [illegible] only for classification purposes; [illegible] asked to [illegible] illiterates and [illegible] Indian. [illegible] by the Asiatic Act itself. Objections were raised [illegible] were published and [illegible]

Asked to [illegible] General Smuts' [illegible] tions, Mr. Gandhi said the [illegible] tion simply resolved itself [illegible] ostracism against those Indians who had taken out registration certificates, and he very much feared that such ostracism could not be prevented. Asiatics who had registered themselves had acknowledged more than once that they had done an improper act. It was fear that dictated the course and not then respect for the law. "General Smuts' remark as to deception by the leaders was unfortunate," continued Mr. Gandhi. "So far as I am aware, no leader has misled any Indians. The Asiatic Law has been translated and distributed broadcast. The protection of the Imperial Government has certainly been placed before the Indian community, and so long as I retain my faith in the Imperial Government and British justice, I shall continue to place it before my countrymen until I find that the whole of the Indian community has been entirely abandoned by the King-Emperor, in spite of solemn promises to the contrary. General Smuts has seen fit to describe our respectable community as a community of coolies. It must not be supposed that Indians do not know these things, or that they do not feel them. Every word that General Smuts has said has been greedily devoured by British Indians, and those who could not read have listened to the translations. Needless to say, those remarks naturally offended them, and so long as he holds British Indians so cheap and denies them the full status of British subjects, so far as their possible freedom and personal movements are concerned, so long must Indians rest content with imprisonment or deportation."

The Leaders

"I cannot help congratulating him upon having laid his hands upon the leaders. He will then find out for himself whether the Indian opposition is real or false. The questions is: Will he do justice after he finds out the guilty, or will he then put forth the enormous strength he possesses in order to crush a handful of Indians who have never done any harm to any portion of the Transvaal community? Talking of leaders, I must deny that all those who have been arrested have taken a leading part in the agitation. Some of them have never been known to have done anything in connection with the Act, and why should those who are in the employ of the Government be intimidated into registering, on pain of being dismissed. I am proud to say that most of the Indian employees of the Government—some of them of long standing—have accepted dismissal rather than register. But I maintain that the agitation has [illegible] set up only by the leaders, why [illegible] this extreme procedure been [illegible] missing even the Indian [illegible] on the railways?"

The "Irrevocable" Laws

Mr. Gandhi then drew attention to General Smuts' concluding remarks, and said he had there laid down a proposition which, if it were to hold good generally, would mean the end of [illegible] healthy or otherwise. General Smuts said that no law could be altered owing to agitation. "Without taking into consideration general laws, affecting all communities, I can," observed Mr. Gandhi, "cite the instance of the Natal Franchise Law having to be altered on reasonable opposition by the Indian community and on representations by the then Colonial Secretary, and this after Natal received self-government. The Natal Municipal Act still awaits Imperial sanction. In my humble opinion the real greatness of the British Empire [illegible] reasonable compromise and in [illegible] respect to the rights and complaints of minorities, especially when [illegible] are weak or unrepresented. Apropos the case of introducing the Transvaal Municipal Ordinance [illegible] Lord Selborne cited the instance of the 'coloured' people having rejected the Dutch Law. That law, so far as I am aware, has never been enforced against them."

"What of the [illegible] interviews the leaders of the Indian community have had with General Smuts? Could you come to no friendly understanding?"

"There have not been numerous interviews, so far as I am aware," was the reply. "I only know of one, but I do know that he has repeatedly rejected all advances from British Indians. It is perfectly true that each time an approach has been made it has been with a view to a repeal of the Asiatic Act. There can be no other course possible for Indians who believe in God, and who are bound by their solemn declaration taken after having had everything placed before them."

The Way Out

"Is there no honourable way out of the present difficulty?" our representative asked.

"Yes," was the reply; "Indians have always offered to fulfil the essential object of the Act—viz., to give every facility to the Government for complete identification of British Indians entitled to remain in the Colony. This could have been done voluntarily under the Peace Preservation Ordinance. Now that that Ordinance is virtually repealed, and must be totally repealed if the Asiatic Act is also repealed, the only practical way out of the difficulty is to amend, during the next session of Parliament, the Immigration Restriction Act, so as to embody the necessary clauses for identification, regard being had to the statements always made by the Indian community with reference to minors under 16, and with reference to those who can pass the education test under the Act, which is severe enough."

Asked to elaborate his proposal, Mr. Gandhi said the Immigration Restriction Act, which contains the drastic power of deportation under the hand of the Minister, is ample for every purpose. Let the Asiatic Law Amendment Act of 1907 be entirely withdrawn, and the Immigration Restriction Act be slightly amended so that every Asiatic would become a "prohibited immigrant." That was to say, he would then have to prove that he was entitled to remain in the Colony. If he could produce his certificate issued to him under the Peace Preservation Ordinance, or under Law 3 of 1885, he would be given a certificate of domicile, which would take the place of his former certificate, and other documents at present held, and this new certificate of domicile should contain ample proofs of the identity of the holder. Children under the age of 16 should not be required to take out certificates of domicile, but a complete enumeration of such children would be detailed, together with their names, on the certificates of domicile issued to their parents and guardians. The Immigration Act already contains sufficiently drastic provisions against traffic in these certificates of domicile. This scheme, Mr. Gandhi contended, would [illegible] the Government all

that they reasonably required—viz., would prevent any further immigration of Asiatics, and would ensure complete identification and registration of all Indians and Asiatics entitled to remain here. Thus the wishes of the Government and the people of the Transvaal would be fully met, without putting any unnecessary affront upon the Indians. "It has been often said," continued Mr. Gandhi, "that the Transvaal, being an inland Colony, cannot have an Immigration Act like the Cape or Natal. That, in my opinion, is a mistake. What is meant is that the Immigration Act of the Transvaal should provide for stricter identification than the Natal Act. According to the Natal Act, any Indian can at any time prove his domicile and demand entry. Under the amendment suggested by me, every Indian would have to prove his domicile, or his right of residence in the Transvaal, within a stipulated time, after which he would be for ever stopped. Surely nothing more than this can be required?"

Passive Resisters

The Ex-Soldiers' Case

Ordered to Leave within 14 Days

The *Star* of the 3rd instant gives the following report:

There was another big crowd both outside and in the Court this morning, when the two Indians whose cases were postponed when Mr. Gandhi and the others were dealt with first, were brought up and charged with contravening the Asiatic Registration Ordinance by not being in possession of a certificate of registration. One or two preliminary cases were taken first, and the best positions in the portion of the court devoted to the public were taken by the ordinary habitués for whom police proceedings seem to have an extraordinary fascination. The consequence was that the Indians, who did not expect the cases in which they were interested to come on before 11 o'clock, were many of them unable to get into the Court, and had to be content with crowding the approaches. Something like a thousand or 1,500 of Mr. Gandhi's compatriots assembled in and around the Court, and a subdued murmur of many voices, perfectly audible in court, testified to the interest taken in the proceedings by those outside.

A Soldier of the King

Nemo Khan, an ex-soldier of the Indian Army, was charged.

Superintendent Vernon, "B" Division, said that at 10 a.m. on December 28, he called upon the accused to produce his certificate of registration under Act 2 1907. He had known accused for the past twelve months or more.

Mr. Chiappini did not ask any questions, as the matter in the witness-box. He examined him as follows:—

You are a Jemadar?—Yes.

You came to the Transvaal at the time of the war?—Yes, during the war.

Attached to the transport corps?—Yes.

What expeditions have you served in?—Burmah, Chitral, Black Hill, Tirah Expedition (1897), and the Transvaal war.

And you were wounded three times?—Twice I was shot, and once I was cut over the eye.

Your father was attached to Lord Roberts' staff when he went to Kandahar?—Yes, he was subadar Major.

Witness said he was in charge of the native police on the C. S. A. Railways.

The Magistrate said the evidence did not affect the position.

Mr. Gandhi: You have refused to take out a registration certificate under the new Act?—I will not take it out under the new Act.

Will you explain your reasons?—Because it would ruin me altogether if I did so.

The Magistrate's Comments

Mr. Jordan, in giving his decision, said the accused was not registered, and he must register. Since the hearing of the last cases on the 28th he had been approached by both Indians and Chinese, and they had informed him that this question of the finger-prints had nothing at all to do with their religion, absolutely nothing. In fact, he would quote the words of one Indian who had been known to him personally for four years, and who said that if he had twenty finger prints he would put them all on as far as his religion was concerned. Also the same thing had been said to him by Chinamen, and that the whole thing was that they were frightened to register for fear of being molested. They had put it to him (Mr. Jordan) that the position taken up was absolute nonsense. Mr. Jordan added that the accused was a different class of man to the ordinary coolies, the basket wallahs, and he ought to know better than to refuse to register; he ought to register. Accused would have to leave the Colony in fourteen days.

Accused in reply to what the Magistrate had said as to his being a different class to some of his compatriots, said in this matter they were all united. They would leave the country and go to gaol together.

Came with Lord Roberts

Sumandar Khan, a Pathan, and ex-soldier of the Light Horse, who had also at least one wound to show, was next charged with the same offence.

Superintendent Vernon gave evidence to the effect that the accused [illegible] with and produce a certificate under the Ordinance, and Mr. Gandhi put the defendant into the box.

In reply to questions by Mr. Gandhi, Sumandar Khan said he came to this Colony with Lord Roberts. He had previously served thirty years in the Indian Army. He was present at the engagement at Paardekop and received a bullet wound in the right thigh. He was orderly at the Asiatic Office at Pretoria.

You don't want to submit to this Act?—No.

Have you been frightened by anyone?—No, who will frighten me? If I am hanged even I won't register.

You have just paid a visit to India?—Yes.

And have just returned?—Yes—about two weeks.

Mr. Jordan: Can you write?—No.

How did you get your pay in India?—I used to make a mark.

Did you not put your finger-print?—No.

This concluded the evidence.

Mr. Gandhi said the remarks that had fallen from the Bench came as somewhat of a surprise to him. His Worship had stated that some Indians and Chinese had approached him and stated they were afraid to register. Fortunately, or unfortunately, the Court had before it two soldiers who were not likely to be frightened by anybody at all, and in fact the last witness had said that he was not likely to be frightened.

The Magistrate: You know perfectly well, Mr. Gandhi, there is a great deal of difference between the plain tribes and hill tribes; this man belongs to the hill tribes.

Mr. Gandhi said there was a very great difference, but there was no question of fright at all, and if there were any question of fright the arm of the law was long enough and strong enough to protect the meanest subject in the country.

Mr. Jordan: I have no doubt it will be.

Mr. Gandhi said he did think it was futile to suggest that anyone had been frightened into not taking out a registration certificate and, as one of the witnesses had said, there was absolutely no question of thumb impression or fingerprints. It was a question that touched the vitals of the community. It was a question of compulsion or a voluntary act.

Mr. Jordan said if Mr. Gandhi liked to hold a meeting outside he could do so.

Mr. Gandhi: The Bench has led the way or otherwise I would have held my peace.

Mr. Jordan: I won't allow any more. It has nothing to do with the case.

Mr. Gandhi: I do not wish the public to leave the court under the impression that the whole of this fight is in connection with the thumb and finger impressions. The whole of the fight is a struggle for liberty.

Mr. Jordan said that both Indians and Chinese had come to him, and alleged they were intimidated and were frightened to go and register by a number of people and that was the reason they gave for not registering.

An order was made that the accused leave the Colony within 14 [illegible]

The Mass Meeting

European Sympathy

[FROM OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE]

The Mass Meeting of the 1st inst. was a memorable occasion. Over 2,000 people were present, or, approximately, one third of the present Indian population of the Transvaal. Quite 100 delegates came from Pretoria and large contingents from Potchefstroom and other centres. The proceedings were most enthusiastic. A temporary stage had been erected in the Mosque Grounds, upon which took their stations the Chairman (Mr. Essop Mia), Moulvi Ahmed Mukhtiar, Imam Abdul Cadir (Chairman of the Hamidia Islamic Society), and several other well-known members of the community. Several press representatives were present, together with a fair sprinkling of other Europeans.

An Englishman's Protest

Immediately after the Chairman's speech had been rendered into English, with splendid emphasis, by Mr. N. A. Cama, Mr. H.S.L. Polak, Editor of INDIAN OPINION and Assist. Hon. Sec. of the British Indian Association, rose to move the first resolution. He said:

Mr. Chairman, Friends, and Brothers,—On previous occasions, when we have held mass meetings, I felt it to be inadvisable, as a prominent member of the committee of the British Indian Association, and also with a view to preserving the incognito that is customary to the editor of a newspaper, to take a leading part in proceedings of this nature, but to-day, the circumstances are so changed, conditions are so altered, and the feeling of the people is so intense (and my feeling with it), that I have asked as a special privilege to be allowed to move the first resolution. This resolution is as follows: "In the opinion of this meeting, the Imperial Government by sanctioning the Immigrants' Restriction Act have surrendered their right and their duty of protecting the interests of weaker and unrepresented parties." I particularly asked for this privilege for three primary reasons first because I am a European, that is to say an English-born European, secondly, because I am an elector of the Transvaal (my name is on the voters' roll), and thirdly, because of the faith which I profess and which links me very closely to many of those whom I see here to-day. Let me now briefly outline these and certain subsidiary reasons why I have desired to appear thus prominently before you to-day.

I have been told by many friends that my attitude on the asiatic question was a very peculiar one, a very strange one, and that I should be isolated, that I should be the only one of my kind to play the part of the Apostles. Now all those kind people have told me so in all good faith, but possibly with a slight tinge of satire. Nevertheless, I cannot for one moment believe that I am the only European in the Transvaal to have the courage to stand up and protest against treatment which, in my opinion is iniquitous and opposed to the best interests of the Empire, and which disgraces the country of my domicile. I am fortified in my opinion by the many messages of sympathy that various members of the British Indian Association have, within the last few days, received from a large number of Europeans, high, low, and of all classes. It is a great pleasure indeed for me to find that I am not alone, because I never believed that I was alone; but what I did wish to see was that my own belief would be shared and expressed by a large number of other Europeans. It has been urged that European feeling in this matter is unanimously opposed to Asiatics, but I have always felt that that was not a true aspect of the question at all, that that was gross exaggeration, that that was a grave libel upon the small, thoughtful, and self-respecting section of the European community.

With Sir Mancherji, I have felt that, in regard to the Imperial aspect of the question, this was a matter in which we must all fight in the best and highest interests of the Empire. When I heard the news that the Royal sanction had been given to the Immigrants' Restriction Act, I received a terrible shock. I felt as though the standard of Imperialism, that had been held before my eyes for so many years during the time in which I had been bred in western institutions, had been riddled, that the staff had been shattered in my hand, and it was a very terrible thing indeed for me to think that, by according this most important assent, the Imperial Government had apparently betrayed those of whose special interests they were the particular trustees. I remembered in a flash all the Imperial promises that had been made to India, I remembered the promises that had been made through the old East India Company, the late Queen's proclamation, the King Emperor's message to the Delhi Durbar. I remembered all that and then I felt that everyone of those promises had been broken, that every one of those different treaties, as one might call them, had been violated, and it was a terrible thought that the public honour of Britain had been defiled by British Ministers of the Crown. This is one of the reasons inducing me, a British-born subject of the King, to protest against this new Law.

Secondly, I speak as a Transvaal elector. I am ashamed that this thing should have been done in my name by a Government supposed to represent me. The thought of it cuts me to the quick. I repudiate that Government and the action of that Government in this particular matter. I do not consider that I am to-day represented by that Government. At the time of the elections I made close inquiries of the two gentlemen who were standing for election in the division wherein I dwell, and I asked them for their views with regard to the treatment of Asiatics in this Colony, and because they could not give me satisfactory replies, because I considered their views were wrong views, I refused to give them a mandate on my behalf to legislate in an oppressive and arbitrary manner. I now consider, after seeing what has happened, that I acted rightly. I felt that it would have been a disgrace to throw away a precious privilege, as I should have done; that I should have betrayed my fellow-citizens had I thrown away a franchise granted for the purpose of rendering justice to everybody in this country.

Thirdly, I speak from the standpoint of my professed faith. I am born a Jew and I am proud of that fact. And I seem when I see legislation of this kind, when I hear the bitter cries of the Indian and other Asiatic communities, to hear the cry of my own people resounding through the years of oppression that have been and are to-day, and I realise that in the Transvaal under the British flag the spirit of persecution is still abroad.

I consider that where an individual opposes himself conscientiously to the State, it is he that gains and the State that loses, though the State take punitive measures against him. I believe that the movement of passive resistance is not only an ethical thing, a thing divine, but I also believe emphatically that it is in the interests of the Empire as a whole. I consider that men who have the courage to passively resist a law which they conscientiously believe to be degrading to their manhood and insulting to their religion, I consider that these men are by far the best citizens of any state and any Empire, and especially so of the British Empire, which has all these years held itself up as an example of equal justice for all British citizens, for all British subjects. It therefore seems to me that in adopting this attitude of passive resistance you have actually performed a primary duty to the Empire, as was suggested by Sir Mancherji Bhownaggree.]

I have just one word more to say before closing. Last night I was passing a Salvation Army hall—it was rather brilliantly lit up—and I saw this inscription fixed upon the opposite wall: "With God we shall all do valiantly. It struck me that that was a very apt motto for us here. To-day is the first day of a new year, when we turn over a new leaf, and if I may be permitted to offer you a New Year's greeting, if I may be permitted to offer you one more word of encouragement, it is that you should remember those few words: "With God we shall all do valiantly."

Owing to the threatening rain, the formal proceedings were brought to an abrupt close. But the enthusiasm of the people was so great that they continued to stand for an hour in the

steady downpour, listening to address after address, urging them to remain firm and fight on to a finish.

An Englishwoman's Sympathy

Mr. Gandhi, who took no prominent part in the proceedings, read the following exhortation on behalf of Miss Schlesin, a Colonial-born European:

Now that the struggle has reached its culminating point, I, who have followed it with the closest attention almost from its inception, would fain say a few words of sympathy, of heartfelt sympathy, in the sufferings which you have already undergone, in the sufferings still before you, of which the former are but a foretaste. But I implore you not to flinch from the hardships which now confront you, not to falter at the shoals ahead, but to continue steadfast in your heroic resolve to give up all, aye very life itself, for the noble cause of country and religion. Let me remind you of a similar crusade now being waged by my sisters in England. I refer to the suffragettes. For the sake of a principle, they are prepared to lose their all, to brave innumerable trials. Many have already suffered imprisonment, more are ready, nay eager, to do so. If delicately-nurtured women can do this, will hardy men, inured to toil, do less? Do not swerve from the course upon which you have entered, be true to the ideal before you; and "heart within and God o'erhead," proceed to conquer or to die. And, if you do that, if you adhere to your solemn covenant with God, if you prove yourselves resolute in deed, as you have already shown yourselves gentle in method, then it will not be to die! Success then is assured, victory is yours, is ours.

Lord Ampthill's Speech in Paris

We give below a further extract from Lord Ampthill's address on "British Imperialism" delivered recently in Paris:—

We white men think that we have an unquestionable right to enter the territories of Asiatic nations and to force upon them our trade and our religion, whether they want it or not. We consider it perfectly just and right that we should oblige these Asiatic nations to give us concessions for exploiting the resources of their countries and that in doing so we should disturb their social system. Yet when a few hundreds or thousands of these Asiatics go to a white man's country, not as conquerors or monopolists or concessionaries, but as humble traders or mere labourers, offering their labour for wages, there is wild excitement, political agitation and even mob violence. Nobody can pretend that this treatment of the coloured man by the white man is fair or dignified or consistent with the superiority to which the white man lays claim. This is a question which only the higher morality of Imperialism can decide. Let us not forget then that the Christian faith which should guide the actions of individual Christians, bids the powerful be just towards the poor and oppressed.

The first duty of Imperialists is to see that their policy is illumined by the highest ideals of justice, humanity and morality and that all their fellow citizens are inspired by the wholesome pride of taking part in the spread of enlightenment, civilization and universal peace.

Correspondence

Mr. Jordan's Remarks

To the Editor of INDIAN OPINION,

Sir,—I am sure Mr. Jordan's remarks made at yesterday's proceedings in connection with the trial of two Indian ex-soldiers who wear decorations and bear scars of bullet wounds received for the sake of the Empire must have caused deep offence to all right thinking men. I have myself been a Magistrate for 12 years and have occupied other judicial positions. I have always understood that a Magistrate while on the Bench must confine himself only to the facts before him. He can never use to the detriment or otherwise of the Accused before him information received by him otherwise than as a Magistrate or in any other case tried by him. Mr. Jordan, no doubt, in the heat of the moment, forgot himself and allowed himself to remark upon what some Indians and Chinese are stated to have told him about intimidation. Mr. Jordan was trying cases under the Asiatic Act, and not administering it. Why he should have passed any remarks upon the Act itself or what those who were affected by it have been doing is difficult to understand.

British Courts are rightly termed founts of justice. I am sure, in this mixed community, we do not want political Magistrates or Magistrates with a bias. I am afraid that, if Mr. Jordan continues, as he has begun, he will certainly bring down, with his own, the reputation of Colonial Courts. I cannot conceive of anything more disastrous to the fair fame of my race than that such a thing should happen. Hitherto, whatever the prejudice may be, we have been able to take traction to our souls from the acknowledgment made by Indians, so often, that at least in the Courts of Law of the Transvaal they obtained justice from Magistrates who were not afraid to exercise their independence and self-restraint. I hope that, like myself, the press and the public will appreciate and treasure the reputation we have deservedly gained.

I am, etc.,

[illegible]

Johannesburg,
4th January, 1908.

The "Star" and Mr. Gandhi

"False Issues"

A Reply

The *Star* (Johannesburg) of the 3rd instant has the following leading article under the heading "False Issues":—

The storm is gathering round the Asiatic passive resisters. Lengthening columns of telegrams show that they are already the topic of the hour in the English Press. Preparations are being made to raise their case in both Houses of Parliament, and meanwhile a mass meeting in London, under the chairmanship of Lord Ampthill, is announced for next week. There is every sign, too, of an organised agitation in India, though we have always doubted whether the stay-at-home Indian nationalist has any very deep sympathy with the struggles of his brother overseas. Still, a grievance is always a grievance, and we may certainly expect to see some adequate response to the invitation sent by the Surat Congress for a "vigorous protest all over India." All this, of course, must have been foreseen by the Imperial Government, when it decided to sanction the Immigration Law, and by the Transvaal Government, when it decided to make use of its new powers. The growth of a storm which was always inevitable cannot possibly affect their plans which seem nevertheless to be melting away into their old fluid condition. Much to the disappointment of the passive resisters the heavy artillery of the authorities is still hanging fire, and the agitation, of course, is gaining force with every fresh rumour that there is a chance after all that the position may be reconsidered. It is not our business to advise the two Governments in their dilemma, though we feel sure that we are voicing their sentiments in reprobating in the strongest terms the rather unfortunate suggestion of a Jewish correspondent that they should convene a public meeting to support their policy. We can imagine nothing more likely to embitter a controversy which is being carried on at present without any of that racial animosity which has disfigured similar struggles in other parts of the world. We venture, however, to point out that the real question between the Government and the Asiatics is already in serious danger of being overlaid with false issues, and that it is absolutely necessary to stick to essentials if we are to come to any reasonable solution.

The Government's Legal Right

Let it be clearly understood then, in the first place (and in spite of two clauses of [illegible] doubt in the [illegible]), that the Transvaal Government has a perfect legal right,

since the election of the Immigration Law, to remove from the Colony each and all of these non-registered Asiatics. It has, of course, no power beyond its own borders—no power for instance to convey a deported passive resister from Komati Poort to Delagoa Bay. But, so far as its own territory is concerned, its powers are quite complete, and it hardly needed the written opinion of eminent counsel, in which Mr. Gandhi still begs his followers "not to pin their faith," to establish a right which, indeed, is the whole *raison d'être* of the relevant clause of the new law. In the second place, the question of excluding fresh Asiatic immigrants is not involved in the present *impasse*. The Controversialists in England—pro-Asiatic partisans like Mr. Harold Cox and Mr. Ritch, and practically the whole of the Press—continue to raise the whole subject *de novo*. They talk, for instance, of "European jealousy," "trade rivals," "the virtues of the Indian," and so on; and, therefore, it must be clearly stated that, so far as this Colony is concerned, the question is not even in dispute.

The Asiatic Leaders

The Asiatic leaders themselves have always acquiesced in the principle of excluding fresh immigration. "No one wants it," as Mr. Gandhi admits in the letter which we published on Monday. He goes on, by the way, to say that "the Registration Act cannot stop it," to which the obvious retort is that under present conditions that must remain a matter of opinion. The Government experts maintain, not only that the Registration Act will stop fresh immigration, but that it is the only available means of stopping it, and the public have supported the Act on the strength of that assurance. In the third place, as we are dealing with Mr. Gandhi's letter, we venture to describe the whole of his comparison of deportation under the Immigration Law with what he calls "ordinary deportation," explaining it as penal servitude in a foreign settlement, as the most unmitigated nonsense. Mr. Gandhi would prefer the prospect, it seems, of being treated like a "native rebel sent from Natal to St. Helena," or of being shipped like a French murderer to Cayenne, to the knowledge that he has the freedom of the whole world except the one particular country whose laws he finds oppressive. If those were really his sentiments, we could only ascribe them to a strangely perverted passion for martyrdom. But of course they are nothing of the kind, and no one supposes it for a moment, and Mr. Gandhi has simply overreached himself in his anxiety as a good controversialist to depict the obvious hardship of any form of deportation. Everyone knows that there will be broken homes and financial ruin and infinite distress if the Asiatic community remain recalcitrant up to the point of being deported; but it is a sheer waste of time to pretend that there are pleasant methods of deportation which have been deliberately rejected by the Transvaal Government in favour of an "act of barbarism."

The Religious Objection

The last false issue which we wish to dispel is rather a delicate one. It is contained in the new assumption that the essential part of the passive resistance movement is a scruple on the score of religion. If that assumption were true, it would appeal with immense force to any British community, and the mere possibility of its being true is evidently putting a serious strain on a certain section of the public. We need only instance the letter which Mr. Joseph J. Doke has addressed to the Press and the open sympathy of Mr. William Hosken. But is religion, in the proper sense of the word, at the root of the objection to registration? Has it anything whatever to do with it? Is it even suggested that any of the finger-print formalities and so on are repugnant to any religious creed as such? Is it conceivable that a man like Sir Richard Solomon, who contributed a weighty defence of the Registration Law to yesterday's *Morning Post*, would have consented to the Law for a moment if that were the case? Why did we never hear of these religious scruples in the beginning? Is not the real truth of the matter that they have been evolved in the course of the controversy, and that when the Asiatic leaders speak, as they speak now, of a "religious struggle" they simply mean a conscientious objection to performing an act which they assert to be socially degrading? The essence of the Asiatic case, as we understand it, is not contained in any of these arguments. It is not that deportation is illegal, nor that it is deliberately planned in a peculiarly barbarous form. They do not claim free immigration for the future nor relief from a process of registration which violates their religious susceptibilities. What they really resent is that the Registration Law, backed by the Immigration Law, marks them out from other elements in the community—that is differential legislation. They dislike performing an act which it is not required of other people. Their objection, in short, is a social objection, and that fact should be kept steadily in view in dealing with controversialists like Mr. Harold Cox, who really knocks the whole bottom out of the social argument by his admission that South Africa must always remain in a sense a "black man's country." It is the possible effect on the native races, who live under differential legislation themselves, which makes it impossible in our opinion for the Government to yield to agitation without loss of prestige now that things have gone as far as they have.

A Reply from Mr. Gandhi

Mr. Gandhi replies as follows:—

In your survey of the Asiatic question you say: "It is the possible effect on the native races, who live under differential legislation themselves, which makes it impossible in our opinion for the Government to yield to agitation without loss of prestige now that things have gone as far as they have." May one infer from this that "if things had not gone as far as they have" the Asiatic case would, in your opinion, be strong enough to require a reconsideration? However, whether the inference is justified or not, with your permission, I would merely deal with the religious aspect of the question.

I beg to remind you that the matter wore a religious aspect at the first mass meeting, at the old Empire Theatre, in the September of 1906, when the now famous solemn covenant not to submit to the Asiatic Act was, after due deliberation, made by British Indians. The disqualification against Turkish Mahomedans on the ground of religion was then present in the Bill and has always been pointed out as a ground of complaint. In my humble opinion, the solemn obligation by itself constitutes sufficient religious objection against the Act. And a State that overbears such an objection on the part of its inhabitants fails to fulfil its primary duty to respect conscientious scruples.

I shall now endeavour to place before the public the general religious objection. A and B are resident in the same State. B is charged with having committed a fraud. Although both A and B have demanded a public inquiry into the charges, and fraud has never been proved; yet A and his children over the age of eight years, in common with B, are called upon to submit to a punitive measure on account of B's alleged fraud. If A accept that measure, and, for that matter even B, either does violence to his religion, because he surrenders his manhood and his conscience through fear of personal inconvenience or loss. The position of A and B is that of every Asiatic in the Colony. This would be the essential religious objection, even if there were no binding oath and no discrimination against a particular religion.

It be true that the Asiatic feeling has been intensely roused, a concession to that feeling, instead of producing an injurious effect on the native mind would produce a reaction, that is, in that, if the sentiments of the privileged class are respected, those of another such class will be argued, are likely to be [illegible]. Prestige is a high horse, which, under conceivable circumstances may bring down the rider, if he do not take care.

Notes on the Campaign

[Telegraphing on Wednesday, the London correspondent of the *Mercury* says:—

I have excellent official authority for stating that the Imperial Government do not intend to interfere in regard to the Transvaal Indians, being convinced of the inexpediency of such a step so soon after the grant of Responsible Government. Nevertheless, the regret is expressed by his Majesty's Government that the Transvaal authorities should not have found it possible to refrain at present from taking the action in view, having regard to Imperial policy, and also the cost of deportation. The guarding of the Natal frontier, it is felt, will be a difficult task, and is likely to lead to bribery and corruption.]

The two Pretoria Indians named Sheth and Toolsie who were defended by Mr. Berrange on the charge of being in the Transvaal Colony without Permit required by law, were brought up on remand at the Court on the 7th inst. before Major Dixon (A.R.M.), the former being ordered to leave the Colony by the 21st inst., and the latter by the 14th inst.,

[" Can we deport?" asks a special correspondent of the *Rand Daily Mail*. The writer quotes the late Sir Henry Jenkyn's "British Rule and Jurisdiction beyond the Seas" which holds that "the power to make laws for the peace, order, and good government of the colony confines colonial legislation to the territorial limits of the colony."]

The following telegram has been received: "African Political Organisation in conference assembled at Indwe unanimously passed resolution of sincerest sympathy in your struggle under the persecution you are undergoing."

[Rev. Dr. M. A. Ross, of the S. George's Presbyterian Church, Johannesburg, writes as follows to the *Transvaal Leader*:—

It seems to me that the question of the Indian Immigration cannot rest where it is. In the overwhelming judgment of the Transvaal people, registration is necessary in the present stage of our development, for the protection of the white population. As I understand, the Indians do not question the necessity for some effective method of restricting immigration; but what they say is, "We object to the mode of registration, as it is the mode used for the registration and identification not of ordinary, but only of dangerous, criminals." The objection is valid, and ought to weigh. Not only they, but we ourselves, will be the sufferers if we close our ears to this plea of humanity. I hope our Government will see its way to devise some effective means of registration, which will not carry the brand of degradation in the eyes of our fellow subjects.]

Mr. Ally has been interviewed at Cape Town by a *Natal Mercury* representative. He gives it as his opinion that if the Government of the Transvaal were to meet the leaders on the other side, and accept the voluntary registration of thumb-prints and, even the 10 finger-prints which the regulations require, they would be cheerfully given. They would then receive new permits in exchange for those which were issued in 1903, and he believed the whole difficulty would be settled. It is compulsory registration to which they took exception.

Mr. H. P. Kendall, in a letter to the *Transvaal Leader*, says:

I mix largely with the Johannesburgers, and I inform General Smuts that he misreads the mind of the people of Johannesburg if he conceives that Asiatics are without European sympathy. Indeed, the volume of sympathy is increasing day by day, and if General Smuts insists on unnecessarily making martyrs of Asiatics, I doubt not but that the British instinct of the men of Johannesburg will rise against the persecution of men who rightly or wrongly, are offering opposition to the Registration Act on the grounds of conscience. General Smuts is known to be strong, but his strength would be obstinacy if he declined to listen to reason and to the warnings given to him, in time, by many of his supporters, of whom, as I have already said, I count myself one.

Instructions emanating from the Colonial Secretary's Office, have been received by the various Sub-Commissioners of the Transvaal Town Police, requesting that a certain number of men from that force be selected, provisionally, to act as "Inspectors of Asiatics," says the *Leader*. The inspectors will first of all parade all Asiatics residing in locations for the purpose of drawing up a list of those men who are without registration certificates. All Asiatic storekeepers within the various Municipal areas will also be visited for the purpose of completing the list of those of their number who have failed to comply with the Asiatic Immigration Restriction Act. The names of men selected for this work have already been submitted to the authorities in Pretoria, but up to the present the chief of the T.T.P. has not been instructed to proceed with the work.

The arrest of men, with wives and children born in the Transvaal, makes painful reading, writes a correspondent named E. Manley in the *Transvaal Leader*. Should the husband be deported, the family must follow, whether he or she knows, and without money also, perhaps, for many of the Asiatics are poor. Personally, I do not think the Government capable of such cruelty. The festival in memory of Him who said "Do unto others as ye would they should do unto you" has just concluded, and surely it is possible, without offending the susceptibilities and religion of members of a civilisation older than our own, to devise means less objectionable than the finger-print system, compliance with which would seem degrading.

At a meeting of the White League at Pietersburg, when resolutions were passed approving of the Government's action in regard to the Asiatics, Mr. Munnik, M.L.A., who presided, said he had recently interviewed the Premier and asked that the Government should not give way one iota, but Mr. Botha replied that the back of the Government did not require stiffening in the matter.

In connection with the refusal of trade licences to Indians the Chairman of the British Indian Association has written to the Receiver of Revenues and says:

On behalf of my Association, therefore, I beg formally to inform you that, as the large majority of British Indians have for conscientious reasons declined to submit to the Asiatic Law Amendment Act, and as it is not possible for Indian traders or hawkers to earn their living otherwise than as traders or hawkers, they are reluctantly compelled to continue their trade without proper licences. I may further add that, should the notice regarding licences be withdrawn and should you be pleased to grant licences, on a notification from you, the licence fee will be immediately paid and licences taken out by British Indian traders and hawkers.

[Mr. Essop Mia, has received the following reply from the Receiver of Revenue:—

I have the honour to acknowledge the receipt of your communication of the 4th inst. written on behalf of the British Indian Association, disclosing the intention of Indian Traders to continue trading without proper licences, and advising that in the event of the withdrawal of the notice appearing in the Press relative to the renewal of Licences for 1908, licences will be immediately taken out.

In reply I beg to point out to you that Indian traders who are disposed to contravene the law in the manner indicated render themselves liable to the provisions of the Revenue Licence Ordinance 1905 which imposes heavy penalties on any persons carrying on any trade or business without being in possession of a licence, irrespective of whether the persons are offenders against the requirements of any other statute or not.

The Press Notice on the subject of Renewal of Licences 1908 is not of a statutory character, but merely an advisory notice inserted in the papers for the information and guidance of

the business community. Its publication or withdrawal has no force or effect on the question at issue.

I need scarcely reiterate what is now so well understood, namely that my action in refusing to issue licences to Asiatic traders without production of their certificates of registration is governed by the Asiatic Law Amendment Act 1907 Section 13.]

On Friday 14 Asiatics approached the Municipal authorities at Roodepoort, laid down the annual licence money five pounds—and their expired licences, and requested renewals. These latter were refused, the Town Clerk intimating that such refusals were made in accordance with instructions received from the Colonial Secretary.

The *Leader* reporter learns that a loss of revenue to the tune of something like £600 will be sustained by the Roodepoort-Maritzburg Municipality owing to the operation of new legislation affecting Asiatics. In Krugersdorp the loss will be greater. It is pointed out, however, that in the event of the exclusion of Asiatic traders, most of the lost revenue which hitherto accrued from the Indian source will be recovered from European traders who will, doubtless, apply for and take up the lapsed licences.

Mr. Mahomed Suleman, of Wakkerstroom, Transvaal, writes informing us that on application for his annual licence it was refused on the ground that he had not registered under the new Act; nevertheless, Mr. Suliman intends to continue to trade.

The following appeared in the *Pretoria News*:—

Sir,—I notice in several issues of your paper you refer to Mr. K. Gandhi as "Mr. Advocate Gandhi," and as an "Indian Barrister." Mr. Gandhi is not an advocate. He is an attorney. While I am sorry to deprive "Mr." Gandhi of some of the cheap notoriety which he has obtained through the instrumentality of your paper, I think you will agree that it is better not to deceive the public by giving this nigger a title to which he has no right and for which he possesses no qualifications. You see, while "Mr." Gandhi possesses the inherent low cunning of his race, he has not the education which would entitle him to admission as an advocate of the Supreme Court in this Colony.—I am etc.,

HERITAGE.

Mr. Gandhi should at least be able to teach our correspondent something about courtesy and good manners. We trust the attorneys of Pretoria will appreciate the point of view of a man who thinks "low cunning" a qualification for the profession of a solicitor though not for a barrister.—Ed., *Pretoria News*.]

To which the Editor of INDIAN OPINION replied:

Whilst I do not attach any importance to the vulgar buffoonery of the correspondent whose letter you published and commented upon, nevertheless it is quite possible that the opinion of some people may be that Mr. Gandhi has been masquerading or has led himself to be bedecked with plumes which he is not entitled to wear. The facts are these: Mr. Gandhi is the son of an Indian Prime Minister. He is an undergraduate of London University, a Barrister of the Inner Temple, an Advocate of the High Court of Bombay and the Supreme Court of Natal, and could have been, had he choosen, an Advocate of the Supreme Court of the Transvaal. As a barrister, he had the option of practising as an attorney or an advocate in this Colony, and, for various reasons, he chose the side-Bar in preference to the Bar. It is competent for him to cease practice for six months and to apply for admission as an Advocate of the Supreme Court of this Colony.]

The Bombay Anjuman Islam has appointed Mr. Jhina, Barrister-at-Law, to proceed to England and there to place the position of the Transvaal Indians before the people of England and to do all in his power to create public opinion in favour of a settlement of the Asiatic difficulty in the Colonies.

Mr. G. P. Vyas and other Pretoria Indians were before the court again on Thursday and charged with not complying with the order to leave the Colony. The case was adjourned until to-day (Friday).

The Johannesburg correspondent of the *Natal Mercury* states that letters have passed between Mr. Gandhi, the leader of the Asiatics, and the Private Secretary to Mr. Smuts. Mr. Gandhi wrote that, in his opinion, the speech by Mr. Smuts, on Saturday evening, showed that a great deal of misunderstanding existed with reference to the Asiatic Act, and, as he desired to serve the Government, consistent with his desire to serve his countrymen, he asked to be allowed to wait upon Mr. Smuts, and place the position before him.

In reply the Private Secretary to Mr. Smuts says:—"The Colonial Secretary is not conscious of any misunderstanding on his part in reference to the Act, and that Mr. Smuts has nothing to add to his speech, not being aware that any useful purpose would be served at this stage by the proposed interview."

It has been suggested by a writer in the *Rand Daily Mail* that, in order to obviate the present difficulty, a law should be passed compelling everyone in the Transvaal to register with finger-prints.

Reuter telegraphs as follows:

Johannesburg, Jan. 9—The Witwatersrand Church Council has investigated the plea of the Asiatics, and passed a resolution to the effect that the Registration Act was an interference with the religious prejudices of the Asiatics, and praying the Government to make some revision of the obnoxious restrictions.

The *Leader* to-day urges a compromise on the lines already telegraphed, and asks: "Does it matter if the registration is done under one Act or under another, provided it is done?" The *Leader* refers to the withdrawal of the troops during the recent riots in Belfast, and the allowance of the clergy to take command, as a precedent for the Government to follow, and presses the Government to exhaust every method before involving the Colony in a campaign causing great trouble and expense.

Mass Meeting in London

To Secure Peace in the Empire

Letter from Lord Roberts

Lord Ampthill's Sympathy

[Reuter's London Agency cables on Thursday: Lord Ampthill, a former Governor of Madras, presided at a mass meeting to protest against the action of the Transvaal Government, regarding Asiatics, which had been arranged under the aegis of the Aborigines Protection Society, and the East India Society, with the support of numerous members of Parliament of all shades of political opinion. The hall was crowded. Earl Roberts sent a telegram expressing his support of the object of the meeting. Letters and telegrams of a like nature were read from many other public men who were unable to attend.

Lord Ampthill, in his speech, advocated the consideration of the question in a non-party spirit, and the avoidance of recrimination. No political party would deny to the Colonists the general right to preserve the Transvaal as a white man's country. The Indians did not dispute that. (Cries of "No, no.") The Indians, however, should not be humiliated under the British flag, and the pledges of the King and the Imperial Government should not be set at nought by British subjects. The object of the meeting was not humanitarian or sentimental, but it was to secure peace in the Empire.]

DADABHAI NAOROJI. *India* reports satisfactory news regarding the health of Mr. Dadabhai Naoroji. It is announced that he is slowly and steadily making progress, at his family residence at Varsova, near Bombay, under the care of his grand-daughter, who is a M.D. of Edinburgh University.

The Press on the Transvaal Situation

Further Interesting Comments

[The references to the Transvaal Asiatic question by the South African press are so numerous and lengthy that we are only able to give the following brief extracts from the more important journals :-

The *Friend* (Bloemfontein) writes :

[In a matter of [illegible] Asiatic immigration should be carefully considered, for that is a different thing from anti-Asiatic legislation. The European population of the Transvaal have in our view a right to legislate so as to exclude all Asiatic immigration, but there are some thousands of Asiatics there who are already lawful residents, and the Government would not be justified in altering at this late date the terms of their residence in a manner prejudicial to their freedom or property or self-respect. Or, supposing such alteration to be essential in the interests of the white population, those Asiatics who were unwilling to accept the new law should be offered compensation, if they chose to quit the country.]

[There is much to be said for the suggestion of the *Morning Post* that compensation, if due at all, should be paid by the Imperial Government. It is to be remembered that it was the Imperial Government which, by cramping the action of President Kruger's administration, secured the Asiatics their footing in the Transvaal and their vested rights thence accruing. We cannot believe, however, that the Transvaal Government would shirk any proportion of payment which might appear to be their own liability. The vital point for them is to have their right acknowledged to fix terms for the residence of Asiatics in their colony, not to escape payment of compensation to those whose vested rights may suffer thereby. Would [illegible] not be entertained to the proposal to submit Asiatic legislation to an Imperial Conference or a joint committee, or any other suitable authority, saving always the King's Veto, Veto is the only one that any self-governing colony can recognise. The King has been pleased to approve the Registration and Immigration Acts, and the only question that remains is whether the Transvaal and the Imperial Government see their way to confer as to what compensation, if any, it may be appropriate to give to any sufferers under these new laws. The Transvaal Asiatics, if they feel they cannot self-respectingly submit, would be advised to confine their resistance to a formal protest, and to leave the colony, sending their appeal for compensation to the Imperial Government. The white people in the Transvaal must protect themselves, but we are sure they wish to do no injustice to the members of any other race.

The *Pretoria News*, under the heading "An Imperial Matter," remarks :

**The Asiatic question in the Transvaal may be said, without hyperbole, to be agitating the whole of the British Empire. Transvaal hardly seems to realise the seriousness of the business from an Imperial point of view. . . . We have heard that Nero, the unspeakable, fiddled when Rome was burning. The British Empire is not burning—yet, but we are in a fair way in Transvaal to set it afire. . . . The Asiatic problem in this country is at the present moment in a condition unnecessarily difficult, and has been allowed to get into that condition by Government which has from the first persistently refused to handle it, and which has displayed a supine indifference on its attitude towards the leaders of the Indian community which might have been expected from one [illegible] hoped [illegible] upon the [illegible] in the only but very [illegible] [illegible] [illegible]

difficulty or found in discriminating between the four digits and their brother thumb, might have gone a step further, and addressed a little homily to those who were listening to him on the whole question of finger print identification from the religious standpoint. He might have pointed out that, had the great Creator not intended the ramifications of thumb and finger prints to be of some use to their possessor, he would have made them all alike; that the very fact of the wonderful dissimilarity found in each individual of the human race—we believe there has never yet been found two finger-prints identical—proves that this dispensation of Providence was intended to be used for some practical purpose. . . . . The story goes that an old Boer summed up the difficulties of the colour question rather neatly. In reply to those who urged the equality of the black and the white man he stated that if the Creator had intended them to be equal he would have made their skins of the same colour. We do not wish to raise the colour question in connection with our Indian fellow-subjects, because in many important qualifications no such comparison can possibly hold, but who shall say that the old burgher was far from being wrong?

The *Times of Natal* discusses the deportation difficulty:

The Transvaal Government in its decision to "stand no nonsense" has overlooked one little fact. The Immigration Restriction Act gives the right to deport Indians who fail to comply with the provisions of the Registration Act, but it does not provide the machinery of deportation. The Transvaal is an inland state. If it tried to dump down deported Asiatics at Charleston or Ressano Garcia, or at any other point on its borders there is a probability amounting to a certainty that the neighbouring states would promptly return the compliment and the Asiatics. It is open to question whether the neighbouring colonies would, under any circumstances, be legally entitled to assist the Transvaal to the extent of conveying deported Indians through their territory and compulsorily expelling them out of the country at one or other of their ports. The whole question is fraught with issues of the utmost importance, and the only hope of a satisfactory settlement lies in the adoption of a policy of sweet reasonableness. [We entirely sympathise with the desire of the Transvaal to prevent an Asiatic influx; but cannot this be accomplished without imposing unnecessary humiliations or restrictions upon those Indians who have been allowed to settle in the country, and who, for the most part, have proved law-abiding and industrious residents?]

The *Natal Mercury*, in the course of a lengthy leading article, remarks:

There are no signs of any weakening in the attitude of the passive resisters, and the amount of attention being given to the matter in highly influential circles at Home, and the certainty that a big question will be made of it when the Imperial Parliament meets towards the end of the month, seem to be likely to have the effect of stiffening, instead of weakening, the resistance. [Any forcible measures adopted towards Mr. Gandhi and the other leaders of the agitation will only have the effect of making martyrs of them in a cause which is popular among their own people, and may produce quite unforeseen results, both here and in India. So far as intimidation goes, Mr. Smuts has used it more frequently than any of the Indian leaders, as he has again and again threatened that if the Indians would not register they would be bundled out of the country, and we can hardly imagine any stronger form of intimidation than for a prominent member of the Government to declare that unless the Indians followed a certain course they would lose their means of live hood, as that is what deportation would mean to the majority. We very much doubt whether the whole question will be materially simplified by Mr. Smuts' access to power, by showing no mercy to the leaders.]

The Religious Objections to Registration

Where the Shoe Pinches

[The Rev. Joseph Doke, Baptist minister in Johannesburg, writes as follows to the *Transvaal Leader*:

The question whether there is any religious reason for the "passive resistance" of the Asiatics may be very easily answered by referring to the Act itself, the text of which lies before me. In the list of "Definitions" on the first page, it is stated that "'Asiatic' shall mean any such male person as is described in Article 1 of Law No. 3 of 1885."

Article 1 of the Law referred to is this:—"This Law shall apply to the persons belonging to any of the native races of Asia, including the so-called coolies, Arabs, Malays, and Mahommedan subjects of the Turkish Dominion." That is, a distinction is made between the Mahommedan subjects of the Turkish Dominion and the Christian subjects of the Turkish Dominion, with the result that Syrians, who may profess to be Christians, are admitted without the process of registration demanded of the Mahommedans. In other words, a religious test of objectionable character is applied. It is this, I believe, which has more than anything else incensed the Mahommedans of the Transvaal and caused them to join forces with the other Asiatics. Before the finger prints were required, it mattered comparatively little. But now that it means for Mahommedans to be classed as criminals, and Christians to be regarded as free from that stigma, it matters a great deal. Another "religious" point worth noting, but difficult of explanation to anyone who has not travelled in India, is connected with the Hindoos.

The application form, P.9., requires the Asiatic adult to give his mother's name and wife's name, as well as other details. Anyone conversant with Oriental peoples knows that it is counted a sin and a shame to divulge the names of the women of the family. To do it is a religious degradation not to be tolerated. It was this that the Pundit tried to explain in the Court the other day, when he was sentenced to imprisonment. I am afraid he failed, as no doubt this letter will fail, to make clear a point that is so alien to our civilisation. But it is there, and one would imagine needlessly.

The thing, however, that hurts most, and I think that we should be glad that it hurts most—unless we wish ill to these men—is the inclusion of them all, except Christians and Jews, on the criminal list. If you take up E. R. Henry's book on the subject of "finger-prints" you will find that it is largely divided into two parts. One has to do with thumb-prints, of which he says in his introduction:—"This part will be useful to departments such as Registration, Pensions, Post Office, Survey, Opium, and others who take the impression of a single digit." Part II. has to do with the finger impressions. Of this he says:—"This part will be required by the Police Department." Everywhere in England, in South Africa, in India, the impressions of the whole hand are reserved for criminals. To claim this of these men is to claim degradation of manhood, intensified by a religious test which ought not to form a feature of our laws. We are all conscious of the difficulties of the Government in settling this matter. We are all anxious to help a settlement. We are all agreed as to the need of stringent regulations—but, surely, these facts would suggest that a revision of the Law is needed, and that the Asiatics are not being treated with that justice and regard to religious convictions which we pride ourselves are features of British legislation.]

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Mr. Gandhi and others Imprisoned

All whose notice has expired have been arrested. Messrs. Vyas, Rashid, Desai, Beg, Cachalia, Gungaram, and Juma were sentenced to three months' imprisonment with hard labour, and fined heavily in addition with the alternative of another three months' imprisonment with hard labour.

Messrs. Gandhi, Easton, Fortoen, Pillay, Naidoo, Thambi Naidoo, and Karwa's cases were fixed for two o'clock.

An enthusiastic meeting was held at eleven o'clock in the Surti Mosque compound, when all the people showed great firmness.

On the case coming on at two o'clock, Messrs. Gandhi, Fortoen, P. M. Pillay, P. K. Naidoo, Karwa and Easton were sentenced to two months' imprisonment without hard labour.

A Mass Meeting is now being held to pass a resolution of protest and also one to continue the struggle to the bitter end.]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧૧ મી જાનેવારી, ૧૯૦૮. અંક ૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

અસ્તી—તા૦ ૧૧ મી જાનેવારીથી, તા૦ ૧૭ જાન્યુઆરી સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—પોષ સુદ ૮ થી, પોષ સુદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૬ઠી જીલ્હેજ થી ૧૨ મી જીલ્હેજ સુધી, ૧૩૨૫ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	ચંદ્ર ઉદય	ભરતી	ઓટ	પારસી સુર્યોદય કે.	મી.	સુર્ય અસ્ત. કે.	મી.
શની.	૧૧	૮	૬	૩૦	૫	૨	૧૬	૦
રવી.	૧૨	૯	૧૭	૬	૫	૨	૧૭	૦
સોમ.	૧૩	૧૦	૮	૨	૫	૨	૧૭	૧
ભામ	૧૪	૧૧	૯	૩	૫	૩	૧૭	૧
બુધ.	૧૫	૧૨	૧૦	૪	૫	૩	૧૭	૧
ગુરૂ.	૧૬	૧૩	૧૧	૫	૫	૪	૧૭	૨
શુક્ર.	૧૭	૧૪	૧૨	૬	૫	૫	૧૭	૩

અનુક્રમણિકા.

જનરલ સ્મટસનું ભાષણ ૧૫–૧૬
રામસુંદર.. ... ... ૧૫
સા. આ. ખ્રિ. ઈ. કમીટી... ... ... ૧૬
મી. ગાંધીનો જવાબ. ૧૮
ટ્રાંસવાલના મામલાપર સ્ટાપાની ટીકા. ૧૯
હીંદીની હિમાયતના કાગળો ૨૦
ટ્રાંસવાલના મામલાપર વિલાયતમાં ચર્ચા. ,,
નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ.. ... ... ,
હીંદી માટે લંડનમાં ચોકકસ. ૨૧
ઉલ્લા ખબરો... ... ... ,,
જોહાન્સબરગમાં ઉલ્લી માસ મીટીંગ... ૨૨
જમાદાર નવાબખાન તથા સમુંદરખાન ના કેસો ૨૩
ઉલાગોઆબેના હીંદી.. ... ... ૨૪
જોહાન્સ્બરગનો ખબરપત્ર... ... ... ,,
ડમીદીઆ ઈસ્લામીક સોસાયટી... ... ૨૭
કેપના હીંદીપર હુમલો ... ...
એક અરજ ૨૮
પરમુરબ્બુ ચરચા ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફથી લડત ચલા ચલાને ચુંબઈ અમુમને—ઈસ્લામ તરફથી ડેલીગેટ ૨૯
નાદારી કેરટ... ... ... ,,
અમારી ડાયરી.. ... ... ૩૦
સનાતન ધરમસભા... ... ... ,,
રેલ્વે ખબર બાબ ... ... ,,

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૧૧મી જાનેવારી, ૧૯૦૮.

જનરલ સ્મટસનું ભાષણ.

[illegible]
—૨૦

જનરલ સ્મટસે લાંબું ભાષણ કરયું છે. તેનો જવાબ મી. ગાંધીની પાસેથી ઈંદર બ્યુતા આકારમાં 'રટારે' તથા 'લીડરે' છાપ્યો છે. તેનો તરજુમો અમે બીજી જગ્યાએ આપીએ છીએ ભાષણ બહુ સમજવા લાયક છે. ચાર માસ પહેલાં જે જોર સ્મટસ સાહેબ બતાવતા હતા તે હવે ગયું છે. તેજ ભાષણમાં એક ઠેકાણે કહે છે કે 'હજારો હીંદીને જેલમાં કેમ નખાય જેલજ કયાં છે? તેટલાને દેશ નીકાલ પણ કેમ કરાય?' બીજી જગ્યાએ કહે છે જો હીંદી રજીસ્ટર નહિ થાય તો છેવટે તે ઉપાય પણ લેમ ખરા. આજ સુધી વડી સરકારે મદદ કરી છે હવે કરશે કે નહિ તેનો ખ્યાલ જનરલ સ્મટસને નથી. વળી કહે છે કે આ વિચાર પોતાના ખાનગી છે. સ્થાનીક સરકાર શું કરશે તેની જનરલ સ્મટસને ખબર નથી. આવું ભાષણ તો ગાંડપણનુંજ ગણાય. જનરલ સ્મટસ ગુસ્સામાં છે. તેને ભાન નથી એટલે જેમ તેમ બોલે છે.

હીંદીનો તિરસ્કાર પણ ચોખ્ખો બતાવે છે. કુલી શબ્દ પચ્ચીસ વાપરે છે. આપણે 'કેટલેક દરજ્જે' જ ઑટીશ રૈયત કહીએ એમ કહે છે. આ વળી નવી વાત. આજ દહાડા સુધી તો ઑટીશ રૈયત હતા. પણ હવે તો થોડા વખતજ ઑટીશ રહેવાનું ગણાયએ. વળી કહે છે કે આજ સુધી વડી સરકાર વચમાં આવતી તેથી લેજીસ્લેશનમાં નહિ કહાડતા. હવે તેને ઇમેદ છે કે લેજીસ્લેશનમાં હીંદીને કહાડવા એ સહેલ વાત છે. વળી કહે છે કે મી. ગાંધીના પકડાયા પછી બધા હીંદીએ કહ્યું કે તેઓ રજીસ્ટર લેવા રાજી છે.

આ બધાનો શો અર્થ કરવો? એટલું તો દેખાતું છે કે હીંદી કોમે જનરલ સ્મટસનો પણ કેટલીક અગત્યની તો બતાવી છે. તે સાહેબ કબુલ કરે છે કે ગયા માર્ચ મહીનામાં તેને આશા નહતી કે આ પ્રમાણે હીંદી કોમ સામે થાય ને આટલું જોર બતાવે. હજુ તેઓ સાહેબ માને છે કે હીંદી કોમ માત્ર બેચાર આગેવાનોની શીખવણીથી ભમાય છે. આગેવાનો તો જેલ જશે. પછી શું કરીને હીંદી કોમ આગલી બનશે? જો તેમ નહિ કરે—હિંમત રાખશે—તો આંખોવો પણ જોઇ શકે છે ને બહેરો પણ સાંભળી શકે છે કે જનરલ સ્મટસથી કશું થનાર નથી. તેજ સાહેબ કહે છે કે ઇલાજ હીંદી કોમના હાથમાંજ છે. અરે તેમજ છે. માત્ર તફાવત એ કે મી. સ્મટસના કહેવા પ્રમાણે ઝટ ગુલામીની માળા પહેરવી એ ઇલાજ છે. અમારા કહેવા પર માણે આઝાદી—મરતબો—આબરૂ—સ્વતંત્રતા—ખુદા—ઇશ્વરની બીક—રૂપી સઘળી માળા પહેરવી તે ઇલાજ હીંદીના હાથમાં છે. લડત ચાલુ કરવા આંગણે આવી છે. હવે હીંદી કોમ શેહું કેરવશે? વિચાર આ છે. રજીસ્ટરની વાત સ્વપ્નેપણ ન કરવી. બેધડક ધંધા વેપાર કરવો. તેમ કરતાં જેલ આવે તો ભલે: દેશ નિકાલ થઇએ તોપણ ભલે. આમ કરતાં બેમાંથી એક પણ આફત નહિ આવે. અને આવશે તો કરજીયાત રજીસ્ટરની બલા કરતાં એ આફત બહુ સારી છે.

રામસુંદર

રામસુંદરને માન અપાયું તે બાબત અમે ઘણું સાંભળ્યું છે. અમને કેટલાક કાગળો પણ મળ્યા છે. કોઇ કહે છે કે તે ગીરમીટીઓ છે, કોઇ કહે તેણે ઘણા માણસોને ધુતેલાં છે, કોઇ કહે કે આવા માણસને બાદશાદી માન આપવાથી હવે ફરીથી હીંદી કોમ કંઇ કોઇ આગેવાનોનું સાંભળનાર નથી. આવા માણસને સારું દુકાનો બંધ કરી તે મોટી ભુલ થઇ ગણાય, અને હવે પછી ગમે તે હીંદીને સારું હશે તોપણ દુકાનો બંધ થવાની આશા કોઇ રાખે નહિ. કેટલાક વળી લાગ જોઇને હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે ફાંસો નાંખવા તલપી રહ્યા છે. આ બધાની અમે બહુ સમજીએ છીએ. જે તમ

સુંદર ગીરમીટીઓ હતા અને તેમ જાણી ને કેમે ખરી બહાદુરીને સારૂ માન આપ્યું હતા તો તેમાં કેમની વધારે શોભા ગણાત. ગરીબાઇમાં લાંછન નથી, તેમ ગીરમીટમાં પણ નથી. ગીરમીટીઓ મહાન બહાદુરી કરે તેમાં હીંદીને વધારે મગરૂર થવાનું છે. કેમકે તેનાથી સારી સ્થિતી ભોગવનારા તેથી પણ વધારે બહાદુરી કરે એવો અવસર આવે. પણ રામસુંદર ગીરમીટીઓ હતો અથવા કરજદાર હતો કે નહિ તેની કેમને ખબર ન હતી. તે વિષે કેમને દરકાર ન હતી. જે કામ તેણે કરવું, જે ભાષણો તેણે કર્યાં તે બધાં વખાણવા લાયક હતાં. બાદશાહી માન તે રામસુંદરને નથી અપાયું, પણ એક મહીનો જેલ ભોગવનારને અપાયું છે. દુકાનો બંધ રહી હતી તે રામસુંદર ને ખાતર નહિ પણ એક હીંદીને નહાકી જેલ મળી તેનો શોક બતાવવા. તથા આપણી એકત્રતાની બધાઓની ઉપર છાપ પાડવા બંધ કરી હતી. દુકાનો બંધ કરવાનો તથા બાદશાહી માન આપવાનો લાભ હીંદી કોમ ઝાઝ ચુકી છે. તેનો લાભ રામસુંદરને મળેલો તે તે બોઅર બેસેલ છે. આપણે જે માન આપ્યું છે તે તે માણસને નહિ પણ તેનામાં રહેલા અને આપણે માનેલાં સત્ય અને હીંમતને આપેલું છે. એટલે જે કંઇપણ રામસુંદર ના સંબંધમાં થયું તે થવા જોગ હતું. હવે જ્યારે આપણે તે માણસ બેલાડી છે એમ જોઇ શક્યા છીએ ત્યારે તેનો તુચ્છ કાર કરીએ છીએ. તે પણ વારતવીક છે. આ પ્રમાણે દુનીઆમાં સદાય ચાલતું આવ્યું છે. મદ્રાસવાળા આરબ્રુ થેતોટ ત્યાં સુધી પ્રમાણીક ગણાતા હતા ત્યાં સુધી રાજાના તથા પ્રજાના માનીતા હતા. જ્યારે તેનું બોપાણું બહાર પડયું ત્યારે તેજ સાહેબ ઉપર કામ ચાલ્યું અને દોઢ જેલ ભોગવી. દરેક બાબતની અંદર હમેશાં આપણે સત્ય અસત્યનો ભેદ રાખશું ત્યારેજ આપણે લાયક થયા ગણાઇશું, અને દરેક મામલાઓમાં જીતશું. હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે ભેદ ઉદાવેલો છે તે બાબત અમે વધારે કહેવા માગતા નથી. પણ એવો ભેદ ઉદાવવો એ અંત યંત ગેરસમજ છે એમાં જરાએ શંકા નથી. હીંદુ અને મુસલમાનના ભેદ જ્યાં બંનેનો સ્વાર્થ છે અને જ્યાં ધર્મની વાત નથી ત્યાં કેમ ઉઠવા કરે છે એ અમારી સમજની પણ બહાર છે.

તા. ૬૨ ના અકબારમાં હીંદુસ્તાનની ટપાલ આવવાની નથી

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન કમીટી.

મી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

તા. ૧૩ ડીસેંબરના કાગળમાં મી. રીચ લખે છે કે:—

તમારો કાગળ તથા રૂપરના પેપરો વિષેથી જોઉં છું કે ત્યાં હવે કામ ઝપાટા બેર ચાલી રહ્યું છે. જેમ જેમ કામ અંત ઉપાવતી જશે તેમ તેમ લડત મજ બુતી પકડશે. પંડીતના કેસ બાબતનો તમારો કાગળ અહીંના છાપાઓમાં મોકલાવ્યો છે. સાંના અખબારોમાં તે બહાર પડયો હતો. અહીંના છાપાઓ હવે એ સવાલ ઉપર બહુ ધ્યાન આપે છે. જેઓ ત્યાં બહાદુરીથી લડી રહ્યા છે તેઓને બહુ શાબાશી ઘટે છે. આ લડતનું પરિણામ બહુ ઉંડા મૂળ ઘાલશે. મારા પુસ્તકની ૭૦૦ નકલો અહીં પ્રસ રેલી છે. ઘણી જગોએથી કાગળો આવેલા છે અને તે દીલસોજીના છે.

અહીંની ટ્રેડ કાઉંસીલના સેક્રેટરીઓ ઉપર ત્રેવિસ કાગળ લખ્યા છે.

ડેલાગોઆબેના હીંદી બાબત દિલચાલ ચાલી રહી છે. કોલોનીઅલ ઓફીસ તરફથી જવાબ આવી ગયો છે.

[મી. રીચના કાગળ સાથે બીજા ઘણા કાગળીયા છે તેનો તરજુમો હવે કરવો કોઇક છે. કેપ વિગેરેને લગતા કાગળીયા હાલ આપવા જેટલી જગ્યા નથી. મીસીઝ રીચની તબીયત હજુ ઘણી બારીક રહ્યા કરે છે.—ઇ.ઓ.અ.]

તા. ૧૦ના અંકમાં 'મરકયુરી' લખે છે કે—ટ્રાંસવાલનો એશીયાટીક સવાલ અરસપરસ સમજુતીથી પતાવવા માટે મત વધતો જતો જોઇ અમે ખુશી થયા છીએ. હીંદીઓની ધાર્મીક લાગણી ન દુખાવવા હીંદી સરકારને હમેશાં કાળજી રાખવી પડેલ છે. આપણે પણ નાતા લમાં કાફરોના રીતરીવાજને માન આપવું પડયું છે. ગમે તેમ હોય, એતો દેખીતું છે કે કાયદો અમલમાં મુકવાના પ્રયત્નથી બેહુમાર ખરચ અને પંચાત ઉભા થાય છે, ને તેથી લાભ કાંઇ નથી; વળી તેથી ચડી સરકાર તથા પાડોશી કોલોનીઓને એવી રીતે નુકસાન થાય છે કે તેને વખોડી કાઢયા વગર ચાલે નહીં.

તા. ૨૦ મી એ ક્યારે ૯ વાગે હીંદુસ્તાનની ટપાલ પ્રીટોરીઆમાં બંધ થશે.

જનરલ સ્મટસનું ભાષણ

જનરલ સ્મટસે પોતાના ચુંટનારાઓ આગળ ગયા સોમવારે ભાષણ કરતાં એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં જણાવ્યું હતું કે:—

એ કાયદો ગયા માર્ચમાં પાસ થયો છે. તેને અમલમાં મુકતાં જેવો અનુભવ થયો તેવો થશે એમ પહેલાં કોઇએ ધારવું નહોતું. જો કાયદો કેમ પસાર થયો તે આપણે યાદ લાવવું જોઇએ. અગાઉ સંખ્યાબંધ લોકો ખોટી પરમીટો આવતા. એશીયાટીક ધસારાનો ભય જોઇને ૧૮૮૫ના રજીસ્ટ્રેશન કાયદા ઉપરાંત તેમને બજારમાં વેપાર માટે કાઢવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો. તેમને સારૂ વેપાર કરવા માટે બાસ લોકેશનો કાઢવામાં આવ્યાં પણ બ્રીટીશ સરકારે વચ્ચે પડી તે દબાવી દીધું. એટલે વોકસરાડનો કાયદો અમલમાં મુકાયો તેમ નહોતું. તે અમલમાં મુકાય તો લડાઇ થાય તેમ હતું. પરિણામે એશિઆટીક લડાઇ થયા સાં સુધી બાઇસેન્સ વગર વેપાર કરી શક્યા. કારણ કે કાયદા મુજબ તેમને બજારનાં લાઇસેન્સનો હક હતો. અને બ્રિટીશ સરકાર કહેતી કે 'તમે મરજી પ્રા ત્યાં વેપાર કરી શકશો.' આ પ્રમાણે

'કુલી' વેપારીઓનું બળ

બહુ વધી ગયું. લડાઇ બધ્યા અને તકરાર પછી ઘણાં માણસો આવ્યાં તેમને પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદા પ્રમાણે પરમીટો કઢાવવી પડતી. આવી પરમીટો મુંબઇ, કરબન તથા કોલાગોઆબેની ઓફીસોમાં પા. ૨૦ થી ૩૦ સુધી વેચાતી. જ્યારે જુની પરમીટો ન મળતી ત્યારે 'કુલીઓ' કામલદારને લાંચ આપતા. તે માટે ૧૯૦૨થી આજ સુધીમાં ૬૫૦૦ જેટલા કેસ ચાલેલ. તેવી સ્થિતિને લીધે આ દેશમાં 'કુલીઓ'ને ૨૭ સ્ટર કરવા માટે કાયદો બનાવ્યો. તેમને સારી ઓળખ સિવાય બીજા નહિ; તેમ ફોટોગ્રાફની રીત સરીસરામની વગ રની હોવાથી

૬૨૩ આંગળાં

લેવાની રીત તેમાં દાખલ કરી. હીંદીઓ એ ઉલટો અરથ લીધો; અને ઘણા લોકોનો અહીં દાખલ કરવાના હેતુથી કેટલાક પ્રપં ચી લોકોએ મેસરસ ગાંધી અને અલીનું ડેપ્યુટેશન વિલાયત મોકલ્યું. તેમણે ત્યાં જઇને ખળભળાટ કરી મુકયો. અને તેથી લોર્ડ સેલબોરનના કાયદાનો અંત આવ્યો. ત્યારે પછી કરવાનું બાકી રહ્યું. [હીંદીજ બારીસ્ટરોએ] મુકત થી કાયદો કરીયા

પડ્યો. વડી સરકારે અત્યારે તેને મંજુરી આપી. તે મુજબ રજીસ્ટરના બારા સર કારે પડીને રજીસ્ટર કરવાનાં વખત ને ઠેકાણાં નીમ્યાં. ત્યારે મી ગાંધી અને તેના દોસ્તોએ

સરકારના રસ્તામાં અડચણો

મુકી, ને ઠેકાણે ઠેકાણે પીકેટો મુક્યા. જેથી પણ ખરા રજીસ્ટર થયા નહીં. ને રીઝીસ્ટન્સ ફતેહમંદ ઉતર્યું. હજારો લોકોએ બીકને લીધે રજીસ્ટર થવા ના પાડી. મી. ગાંધી વગેરેએ કરેલી ઉશ્કેરણી સારુ ફતેહમંદ નીવડી એ હું ખાત્રીપુર્વક કહી શકું છું. કાયદો પસાર થયો ત્યારે ચાલીસ હજાર સલ મારી આસપાસ બોઅર કે ચીનાઓ રજીસ્ટર થવામાં કાંઇ વાંધો કાઢશે નહિ. જો તેમને કોનસલની ઓથીસે રજીસ્ટર કરવામાં આવે તો. આ વાતની મેં ના ન પાડી. પણ મી. ગાંધીની ફતેહ જોઇને

ચીનાઓ

એ પણ કહ્યું કે અમે પણ રજી સ્ટર નહિ થઇએ. એક ચીનો રજીસ્ટર થયો. તેનાપર એટલો જુલમ ગુજા રવામાં આવ્યો કે તેને આપઘાત કરીને મરી જવું પડ્યું. લોકો બહાર આવી રજીસ્ટર થતા તેમને બોયકોટ કરવામાં આવતા. એટલે કોઇએ રજીસ્ટર થયું નહિ. એટલે સરકારના હાથમાં

એકજ રસ્તો

રહ્યો. તેથી તેમણે ફરીથી વખત નીમ્યો ને એક માસની મુદત આપી. મારાપર સખત ટીકાઓ થએલી ને હું જાણું છું. પણ સરકારે ઉદાર નાથી, દહાપણથી, અને ધીરજથી કામ લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. મામલો બારીક છે તે વાત સરકાર જોઇ શકી. જ્યાં માસ પુરો થએ કોઇ રજીસ્ટર થયું નહિ. પણ કાયદાથી પરિણામ એ આવ્યું છે કે ઘણા બોઅરીકા મુલક છોડીને ચાલ્યા ગયા. તેમની સંખ્યા ૫૦૦૦ ની હશે. ફકત ૫૦૦ રજીસ્ટર થયા ને બાકી ૬૫૦૦ રજીસ્ટર થયા વગરના રહ્યા. આ લોકો નું કેમ કરવું એ સવાલ થયો. કોઇ બોલ્યું કે

'કાઢી મુકો.'

પણ આ મોટો ને ગંભીર સવાલ છે. દક્ષિણ આફ્રીકામાં સઉથી અધરામાં અધરો સવાલ આ છે. બોયર સરકારે તેનો નીકાલ કરવા બહુ કરેલ પણ વડી સરકાર વચ્ચે પડતી ને કહેતી કે એ લોકો અમારી પ્રજા છે. તમારાથી તેમને મરજી મુજબ નહિ પજવાય. આમાં કિચર મી. ગાંધી વગેરને આધાર છે. પણ આજે

ટ્રાંસવાલનું બળ

ચિટી ફ્રાલોની બવાથી પુરતું છે. રજીસ્ટ્રેશન કાયદો કર્યો પણ તેથી એ લોકોને ફ્રાલોની બહાર કાઢી શકાય તેમ નહોતું. તેથી ઇમીગ્રેશન કાયદો થયો. તે વિલાયતની સરકારે પાસ કર્યો છે. એટલે આજે સરકારની પક્ષમાં ચિટીશ સરકાર પણ છે. જ્યાં તે આપણી સાથે કેટલો વખત મળતી રહેશે તે હવે જોવાનું છે. છતાં હાલ તો સાથે છે અને ચતુરાઇથી અને ડહાપણ પુર્વક કામ લેશું તો ટ્રાંસવાલને મદદ દેવાનું તે બંધ કરશે નહિ. હાલ આપણા હાથમાં પણ રસ્તા છે લાઇસેન્સ બંધ કરવાથી ૫૦૦૦ બોઅરીકાનો નીકાલ થશે. બીજો રસ્તો કેદખાનાનો છે. એટલા બધા વાસ્તે જેલમાં મારગ હોય છતાં તેથી કાંઇ બહુ વળે તેવું નથી. ત્રીજો રસ્તો

હદપાર

કરવાનો છે. પણ સરકાર બને તેટલી ધીમાશ વાપરવામાગે છે. ટ્રાંસવાલના લોકોનો જુલમી કે નિરદય થવાનો સ્વભાવ નથી. ૬૫૦૦ માણ સને પકડીને જેલમાં નાખવા એ ભયાનક વાત છે. તેમને પકડીને હદપાર કરવા એ તેટલુંજ ભયાનક છે. પણ સર કારને સખત પગલાં લેવાનો વખત આવશે ખરો. કેસની બરી સ્થિતિ ધ્યાનમાં લેવી અને ન્યાય સ્થાપવો એ સરકારની ફરજ છે. સ્થિતિ આ પ્રમાણે છે. હજારોના હજારો બોઅરીકાર કાયદાની સામે થયા. તેઓ દ્રષ્ટાંત બરાબર સમજતા નથી.

આગેવાનો

તેમને બોટે રસ્તે દોરે છે. તેઓ કહે છે કે બોયર વખતની જેમ વડી સરકાર તેમનું રક્ષણ કરશે. આગેવાનો તેમને કહે છે: "અમે તમને બચાવી લેશું. અમારી પડખે ઉભા રહો, અને અમને મદદ કરો એટલે બસ." લોકોએ આગેવાનોપર વિશ્વાસ મુકયો. અને તેથી આજે લોકો મુશ્કીબતમાં આવી પડ્યા છે. અજ્ઞાનતાથી તેઓ બોટે રસ્તે દોરવાઇ ગયા છે. એટલે સરકારના હાથમાં ઇલાજ છે. ને તે એ કે આગેવાનોને પકડવા. તક લીધેલું બીજ તેઓ છે. સરકારને મુશ્કી બત આપનારાઓને પકડવા જોઇએ. ને સરકારે અને તેમ તેમનો નિકાલ કરવો જોઇએ. અને તે પ્રમાણેજ સરકારે કર્યું છે, ને જોખમદાર માણસોને પકડીને કાયદાનો અમલ કરવા માગે છે. તેમ કર્યાવગર સરકારને છુટકો નથી. કેટલાં સુધી. અજાયબી હોય તો તેઓએ

રજીસ્ટર થવા તયાર

છે. તે બાબતના મારી પાસે પુરાવા છે. કેદીમાં મારી સફર દરમ્યાન ઘણા લોકો મને આવીને કહે છે કે "બાપ સાહેબ, રજીસ્ટર કરો." મી. ગાંધીને પકડવા પછી તેઓને બીક પેઠી. તેઓ કહે છે કે અમારે સરકાર સામે નથી થવું "અમે રજીસ્ટર બ્રટ થઇએ. તક આપો તો." તે વાતનો હવે સરકારે વીચાર કરવાનો છે. જો બધા ચીંદી એક સામટા આવી ને કહે કે "અમે ભુલ કરી, અમને આગેવાનોએ ભમાવ્યા, અમને રજીસ્ટર થવાની તક આપો" તો સરકારે તે વિચારમાં લેશે. જો તેઓ સામે થવા નું ચાલુજ રાખશે તો ઝોસ્લો કહેશે કે "દેશ છોડી જાઓ." પણ હમણાં આવું પગલું લેવાની જરૂર નથી. ચિંદીઓ જો સામટા આવે તો તક આપી રજીસ્ટર થવા વખત આપવું. ને નહિ માને તો પછી કાયદો છે. આ લોકો ઘણીજ દરકારે ચિટીશ પ્રજા છે એટલે સવાલ બહુ બારીક છે. ઉતાવળ ઉપર મુજબ છે. પણ જો ચીંદીઓ તેમ ન કરે તો સર કાર કાયદો અમલમાં મુકવા સિવાય બીજું કરી શકે તેમ નથી. આગેવાનોની વાત કહીએ તો તેઓજ જોખમદાર છે અને હું તેમના તરફ દયા કરીશ નહિ. તેમના સંબંધમાં કાયદો અમલમાં મુકાવો જોઇએ. પણ બીજા અજ્ઞાન લોકોને રજીસ્ટર કરવાની તક આપવી કે નહિ તે સરકાર વીચારમાં લેશે. પણ જેઓ

રજીસ્ટર થવા ન માગતા

હોય તેમને પરિણામ ભગવું જોઇએ. કાયદો નકામો થવાની અસર ઉપર બાબત થયા વગર રહે નહિ. જો આપણે અત્યારે આમ સહેલાઇથી હારી જઇએ તો આગળ જતાં ભયંકર ખરાબી થાય. આપણે ન્યાયપુરવક અને ધીરજથી ફરજ બજાવવી, ને પછી આખરે કાયદા અમ લમાં મુકવા, ને અને લાગે છે કે સરકાર તેમ કરશે.

જનરલ રમટસના બાકીના બાદ સવાલ જવાબ વખતે એક ગોરાએ જણાવ્યું હતું કે ચીંદીઓ વિષે ગમે તેમ કહેવામાં અને કરવામાં આવે, છતાં તેઓથી ગોરા ખેડુતોને મોટો આધાર છે. આપણે તુરત નીકાલ કરવા બેસીએ તો હલકા લતુ ગોરા છે, કે જેની સાથે હરિફાઇમાં ઉતરવું જ બરાબર ગણાય છે

શ્રી. ગાંધીનો જવાબ

જનરલ સ્મટસના ભાષણ ઉપર 'ટ્રાંસવાલ લીડર' તથા 'સ્ટાર' ની. ગાંધી ઉપર ઇંટરવ્યુ લીધેલ છે. 'લીડર' ને આપેલા ઇંટરવ્યુ દરમ્યાન શ્રી ગાંધીએ જણાવ્યું હતું કે:—

આરોપનો ઇનકાર.

હું હીંદીઓવતી એશીઆટીક છુપી રીતે ટોળાબંધ આવ્યા મના છે એ વાત મેં કદાપ કબુલકાર કર્યું હોવાનો આરોપ કર્યો છે. આનો અર્થ એમ નહિ કે એકે હીંદી છુપી રીતે નથી આવ્યા. તેવા બધાનો ઉપાય આપણે પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાથી લઇ શકાય છે. જેઓ પરમીટધારના હાલે તેઓ અજાણ્યા જગાઓમાં ભરાઇ રહે. જેમની પાસે પરમીટ અથવા કોઇ જાત તો પરવાનો નથી તેમને એશીઆટીક કાયદો પહોંચી શકે તેમ નથી. પરમીટ કે હોય અથવા નકામા પરવાના હોય તેવા લોકો રજીસ્ટ્રાર આગળ રજીસ્ટર કરવા જાય તો તેમને ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસજ મળે; એટલે તેવાઓપર રજીસ્ટર કાયદો કામ લાગે એવો સંભવ નથી

રીપોર્ટ શું સાબીત કરે છે?

મના વરઘના રીપોર્ટપરથી મુકેલો આરોપ રીપોર્ટનીજ હકીકત ઉપરથી પડી ભાંગે છે. કોઇ કાંઇએ સાબીત થતું હોય તો તે એ કે ૧૫૦૦ માણસોપર પાંચ વરસમાં કામ ચાલ્યું. તો પછી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદો અસરકારક કરી ચુકયો. ઘણા બધાએ દાખલ થવા માગનારાઓ (કે જેને લીધે જે ૧૫૦૦ કેસો થએલ) કાંઇ ખોટીજ રીતે આવનારા હતા એમ છે નહિ. શરૂઆત માં ભુલમાં કેટલાક ગોરાઓની પેઠે અમે માનતા કે બ્રિટીશ વાવટા તળે દાખલ થવામાં કાંઇ મુશ્કીલત નથી. તેમાંના ઘણાખરા રેફ્યુજી (લડાઇ વખતે ભાગેલા) હતા. ને લડાઇ પુરી થાય તો ફરી દાખલ થવાની રાહ જોઇ પ્રીટોરાના ઝાંપામાં હતા.

બુઠ્ઠી પરમીટોની દલીલનું પોકળ.

જનરલ સ્મટસ ખોટી સહીવાળી પરમીટોનું કહે છે; પણ તેજ વાક્યમાં તે સાહેબ બોલ્યા છે કે ૬૪ પરમીટ ખોટી સહીવાળી ખરે સાચીવાળી એ ઓળખી કાઢાતું નથી. એટલે તે વાત અણઘટતી છે. મને ખબર છે કે રજીસ્ટ્રારની ઓફીસના કોઇ કામચલાઉ ઘોડા વખતપર કેટલાક કાગળો પરવાના તરીકે ફેલાવેલ. તે ખરા હોવાર હાલ અહીં નથી; અને મેમ લોકો છે કે લોકોને સારી પેઠે ધ્રુતીને પકડાવાની બીકને લીધે આવ્યો ગયો છે. બુંબઇ કે કોઇ જગાએ કદી પરમીટની ઓફીસ હતી નહિ. એકાદ કોઇક લુચ્ચા લોકો હતા (હીંદમાં નહિ, પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં) કે જેઓ જોહાન્સબરગ એશીઆટીક ઓફીસમાંથી પરમીટો લાઇ રેફ્યુજીને અથવા બીજાઓને આપતા.

તે કેમ નીકળતી.

જોહાન્સબરગના એશીઆટીક અમલદારો કેટલાંક નામ ખરા (પરમીટ માટે) અરજદાર તરીકે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને આપતા. તેથી પરમીટ આપવાની રજા મળતી. આ નામો ઘણી વખત ધારણ કરેલાં હતાં, જોકે પરમીટો બરોબર કાઢવામાં આવતી અને અંગુઠા પણ પરમીટ ધારણ કરનાર માણસના હતા. આ પ્રમાણે જેમને દાખલ થવા મળ્યું તેમને દાખલ થતા પહેલાં મોટી રકમો આપવી પડતી. આ વાત બધા વખત સુધ આરબર બોલી આવેલ રજુ થએલી; ને કેસ પણ ચાલેલા. તથા તે કામમાં ભળેલા અમલદારોને રજા પણ મળેલ. આ બતાવે છે કે પ્રીસ પ્રીઝરવેશન કાયદો અસરકારક હતો.

નવો કાયદો.

એશીઆટીક કાયદાથી તદ્દન નવુંજ વલણ લેવામાં આવ્યું છે. તે બોટા આરોપોને લીધે રચાએલો છે ને તેથી હીંદી કોમ કદી તે કબુલ રાખશેજ નહીં. તેની સામે બધા હીંદી કોમ સોગનથી બંધાએલી છે. તે આરોપોમાં તપાસ કરવા કોમે માગણી કરી છે. જો તે આરોપ સાબીત કરી શકાય તો રજીસ્ટ્રેશન કાયદા માટે કાંઇક કારણ છે એમ ગણાય. ને બોટા ઠરે તો સરકાર પોતાની ભુલ કબુલ કરી કાયદો સામટો પાછો ન ખેંચે?

સાંગળ્યાં.

અમે પહેલાં અંગુઠા, મરજીવાલ આપ્યા હતા. હવે આંગળાં આપવાં તે બદમાશ ઠરવા બરોબર છે. જે ચોપડી ઉપર જનરલ સ્મટસ આધાર રાખે છે તેજ જણાવે છે કે આંગળાં ગુન્હેગારો પાસેથી, અને અંગુઠા અજાણ લોકો પાસેથી, લેવાય છે. અમારો વાંધો આખા કાયદાની સામે છે.

કાયદો ખરાબ નથી!

જે એશીઆટીકો રજીસ્ટર થયા છે તેઓ રજીસ્ટર થયા તે બીકને લીધે, નહિ કે કાયદાને સારો ગણવાને લીધે. આગેવાનોએ જે લોકોને છેતરવા એવું જનરલ સ્મટસ કહે છે તે બનવાકટું છે. કાયદાનો તરજુમો થએલ છે અને લોકોમાં તે ફેલાવવામાં આવ્યો છે.

આભારદાર કોમ કે 'કુલી'?

જનરલ સ્મટસે આભારદાર હીંદી કોમને 'કુલી' ની કોમ ઠરાવેલ છે. એમ ધારવું નહીં કે હીંદીઓ આ વાત નથી જાણતા, અથવા તો તેથી તેમને દરદ નથી લાગતું. એમના શબ્દો હીંદીઓએ વાંચ્યા છે, અથવા તરજુમા સાંભળ્યા છે. કહેવાની જરૂરજ નથી કે તેવા શબ્દોથી કોમને દુઃખ થાય એ કુદરતી છે. જ્યાં સુધી હીંદીઓને આમ નમાલા ધારશે અને બ્રિટીશ પ્રજાના સામાન્ય હકો અને જાતની સ્વતંત્રતા નહીં આપશે ત્યાંસુધી હીંદીઓ કેફ અને દેશવટામાં સંતોષ માનશે.

કાયદામાં ફેરફાર કેમ ન થાય?

ફેરફાર કરવાથી કાફરોપર બરાબર અસરનું કહ્યું: પણ એ નિયમે તો કાયદાઓ સારા નરસા હોય તેની સામે બોલાયજ નહીં એવો અર્થ થયો. અમુક કોમનેજ લાગુ પડતા કાયદામાં ફેરફાર થવાના દાખલા આપું તોપણ મળી શકશે. નાતાલ પાર લીમેંટરી વોટના કાયદામાં ફેરફાર કેમ થયો હતો? નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કાયદો હજુ મંજુરીની રાહ જોતો પડયો છે. તેમજ ટ્રાંસવાલમાં કલરડ વોટના સંબંધમાં કાયદો અમલમાં ન આવ્યાના દાખલા છે.

ઇલાજ

'લીડર' ના પ્રતિનીધિએ પુછ્યું કે "આ મુસ્કેલીનો કાંઇ સારો ઇલાજ નથી? જવાબમાં શ્રી. ગાંધી બોલ્યા કે—હા છે. હીંદીઓ સરકારને પોતાની ઓળખાણ આપવા ખુશી છે. ને એથી ઓળખાણ લેવા એટલોજ કાયદાનો હેતુ છે. એશીઆટીક કાયદો રદ કરવો. ને રજીસ્ટ્રેશન કાયદામાં ફેરફાર કરી ઓળખાણની કલમ દાખલ કરવી એ રીતે પણ સમાધાન થાય તેમ છે.

રજીસ્ટ્રેશન કાયદામાં કેવી જાતનો ફેરફાર કરવો તે વિગેરે વિગે લંબાણ વિગતથી શ્રી. ગાંધીએ સમજાવ્યા બાદ ઇન્ટરવ્યુ બક્ષાસ થયું હતું.

તા. ૨૮ ડીસેંબરના અંકમાં ડેલાગોઆબે ની લાયબ્રેરીવાળા ચર્ચામાં પહેલું વાકય "જનરલ કુંડમાં બે ગ્રહસ્થો તરફથી ભરાયા છતાં એક પેની સરખી પણ આવી નથી" એમ લેખકે —અ. ઇ. ઓ

ટ્રાંસવાલના મામલાપર છાપાની ટીકા

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

લખે છે કે—ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી મળી છે. હવે જોવાનું છે કે ભાંધો સરકારના કામા તરફ હાજી હા કર્યા કરશે, અથવા તેના વિરૂદ્ધ ટીકા કરીને 'અનઈજાયરેબલ' ઠરીને રાજ્યની સુલેહ માટે જોખમકાર મણાવાનું જોખમ ઉઠાવશે. કાયદો ૧ લી જનેવારી પહેલાં અમલમાં આવતો નથી, છતાં બે દિવસ અગાઉજ તેના આધારે ઠેસ ચલાવાયો, અને દેશ નિકાલની નોટીસ અપાઇ. તો પછી સરકારની રાજનીતિ પર ટીકા કરનારાને પોતાનું શું યશે તેનો ડર લાગ્યા વગર કેમ રહે? ગોરા ઓને એશઆરામની વગર ચાલતું ન હોવાથી —તેના મુકરેલાપણાની આજ—નીશાની તેઓ એશીઆટીક સાથે હરિફાઇમાં ઉતરી શકતા નથી ને તેથી એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન બંધ કરવાનું કહેવામાં આવે છે. પણ જેઓ બ્રિટીશ રાજનાં સિદ્ધાંતો માટે અગત્ય માને છે તેઓને ખી. ગાંધી જેવા દેશ નીકાલ થવાથી દરદ થયા વગર રહે નહીં. આપણે એમ કહીએ છીએ કે એશીઆટીકો અમુક શરતે અહીં રહી શકે. પણ આ શરતો પાળવા આખી કોમ ના પાડે અને તે કરતાં જેલ અને દેશવટો બહેતર ગણે, તો આપણે સમજુ માણસ ગણાઇએ છીએ, એટલે આપણી ફરજ છે કે તેમને આકરક આવતી રીતે કાયદામાં ફેરફાર કરવો, અથવા તો કબુલ કરવું કે તેમને કાઢી મુકવાનો આપણે ઇરાદો છે. ને આમજ હોમતો ઇન્સાફની ખાતર રાજની ફરજ છે કે તેમને નુકસાની આપવી. આપણે વડી સરકારના હાથ તળે છીએ. તે આપણા રક્ષક તરીકે છે. વડી સરકારને બધી સત્તા હીંદને લીધે છે. જ્યારે કેનેડાના ગોરા કોલોની સ્ટોને જાપાન સાથે ટંટો હતો ત્યારે તેમને પોતાના ખાસ પ્રધાનને જાપાન મોકલવા જરૂર પડી હતી, ત્યારે ટ્રાંસવાલના બ્રિટીશ મુલકમાં બ્રિટીશ પ્રજા (કે જેમાં બાદશાહના લડવૈયા છે) સંબંધમાં ગમદેા ઘડવામાં આવે છે, ને કહેવામાં આવે છે કે તેને ગરજ થવું પડશે, નહીં તો કાઢી મુકશું! આ વાતથી હીંદીઓને દુઃખ થયા વગર રહે નહીં. વચ્ચે એ પણ કહેવું જોઇએ કે કેટલાક હીંદી દક્ષિણ આફરિકામાંજ જન્મેલા છે; અને તેઓ હીંદ અને હીંદની ભાષાથી તદન અજાણ્યા છે. શું તેમને તેમની જન્મ ભુમિ માંથી કાઢી મુકવાના છે? બારા બારમાં પ્રવીણ ગણાતા પુરૂષોનો મત એવો છે કે કોલોનીઓને પોતાની હદની બહાર કાર ભાર માટે રજ જેટલી પણ સત્તા નથી. આપણે આપણા મુલકને ફિતિવંત અને આબાદ બનાવવા ઇચ્છીએ છીએ, અને તેથી જણીએ છીએ કે આપણી શાખ એ બહુ નાજુક બાબત છે. વેપારી આબાદી માટે તેની બહુ અગત્ય છે. અને તેથી આપણે મુલક કોઇના હક તરફ અણઘટતી વરતણુક ચલાવે તો આપણે બાના માના નહીં બેસી રહી શકીએ. સરકાર કોઇને જરા પણ કને ડતી ન હોય એમ કહેવા શક્તિમાન થઇએ એવું ઇચ્છીએ છીએ.

'નાતાલ મરકયુરી'

તા. ૭ મીએ લખે છે કે—રજીસ્ટર ન થનારાઓને હદપાર કરવાની સત્તા ટ્રાંસ વાલને છે નહિ. પાસીવ રીઝીસ્ટરો નબળા પડવાનું એક પણ ચિન્હ જણાતું નથી. અને વિલાયતમાં જે ચર્ચા ચાલી રહી છે અને પાર્લામેંટ આગળ જે ગંભીર રૂપમાં તે સવાલ મુકાશે તે ઉપરથી અમને લાગે છે કે પાસીવ રીઝીસ્ટરની લડત ઢીલી પડવાને બદલે વધારે મજબુત થતી જશે. મી. ગાંધી તમા બીજા આગે વાનો સામે સખત પગલાં લેવાયાનું અહીં અને હીંદુસ્તાનમાં બહુધાર્યું પરિ ણામ આવે. ડરામણીનીતિ જો વાત હોય તો કોઇ હીંદી આગેવાન કરતાં જનરલ સ્મટસે તેનો બહુ ઉપયોગ કર્યો છે. કારણ કે તેમણે વારંવાર એવી ધમકીઓ આપેલી કે જે હીંદી રજીસ્ટર નહિ થાય તેને કોલોનીમાંથી હાંકી મુકવા માં આવશે. અને કોઇ રાજનો મુખ્ય કારભારી આવું બોલે તે કરતાં વધારે સખત ધમકી કઇ કહેવાય તે અમે સમ જતા નથી. જનરલ સ્મટસ આગેવાનો પર સખતી વાપરવાનું કહે છે તે ઉપાય વડે આ સવાલ પતે એ વાતનો અમને બહુ શક છે. આપણે કોલોનીઓએ એક વાત કબુલ રાખવી જોઇએ કે વડી સરકારના મુરબ્બીપણાના લાભો આપણે ઉઠાવીએ છીએ, તો સાથે થોડા ગેરલાભ પણ આપણે સહન કરવા જોઇએ. જનરલ બોથાએ લોર્ડ એલ્જીનને આપેલ વચન મુજબ, અને બ્રી. ઇ. ઇંડીયન ની સુચનાઓ મુજબ થોડા ફેરફાર કરી રાહત અપાવાથી હાલનો મામલો ઉભો થવા ન પામ્યો હોત.

'પ્રીટોરીયા ન્યુસ'

લખે છે કે—ટ્રાંસવાલનો એશીઆટીક સવાલ આખા બ્રિટીશ રાજમાં મરમાળ રહ્યો છે. છતાં ટ્રાંસવાલના કારભારીઓને એ ગંભીર મામલાનો ખ્યાલ આવ્યો જણાતો નથી. હજુ બ્રીટીશ રાજ સળગી ઉઠયું નથી, છતાં ટ્રાંસવાલ સળગાવે એવું દેખાય છે. ટ્રાંસવાલ સરકારે પહેલેથી હિંદી આગેવાનો તરફ જે મુરબ્બાઇ ભરેલી અને જકડી વરતણુક બતાવી છે, તે એક ના ! ગામડાના કારભારીને છાજે. હીંદીઓ જે યુધ્ધે ચઢયા છે, તેમાં તેઓ ધાર્મિક ગણે છે; ને તેમાંથી તેઓ પાછા નહિ હઠે એ દેખીતું છે. સારા નસીબે સરકારને પાછા ફરવાનો રસ્તો છે. જો ધમીગ્રેશન કાયદાને નિરર્થક નીવડેલો કાયદો જાહેર કરે તો ટ્રાંસવાલે અચકાયા વગર પોતાની હાર તુરત કબુલ કરવી જોઇએ, ને હીંદી આગેવાનોને મળી સમાધાનું લાવવું જોઇએ. ધાર્મિક ટેક મુકે નહિ તો દેશ છોડવો એમ કહેવું તે હાંકી કાઢવા બરોબર છે. તેમ થાય તો હજાર જેટલા હીંદીઓ વેરના માર્યા હીંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશ રાજના અન્યાય માટે પોકાર ઉઠાવશે.

જોહાનીસબર્ગનું 'કુરીઅર'

લખે છે કે—એશીઆટીકો પાસે હાલજ પરમીટો તો છે, છતાં તે બદલાવવાનું ટ્રાં સવાલ કહે ને તે માટે ગુન્હેગારોને લાગે પડે તેવી રીત વાપરવામાં આવે તો તેઓ સામે થાય એ સમજી શકાય એવું છે. કેટલાક એશીઆટીકો હાલજ વસેલા છે; તેઓ જે શરતે વસી શકે તે બાબતમાં હવે ટ્રાંસવાલને ફેરફાર કરવાને હક નથી. છતાં ટ્રાંસવાલ પોતે ચાહે તેવી સરતો બનાવવા માટેજ છે તેવું લાજમ છે કે તે સરતો ન કબુલ રાખનારને નુકસાની ભરી આપે.

મી. આમદ ભાયાત જણાવે છે કે લાલા લજપતરાય તથા સરદાર અજીત સીંહના છુટકારા વખતે તેમને મુબારક બાદીના ટેલ્લ મોકલવા મારિત્સબર્ગના હીંદીઓએ સભામાં ઠરાવ કરી તે માટે ઉઘરાણું કર્યું હતું, જેમાં પા. ૫-૨-૬ થયેલ. તેમાંથી બે કેબલનું ખર્ચ પા. ૩-૩-૧૧ બાદ જતાં બાકી પરાંત પા. ૧-૧૮-૭ મારી પાસે છે.

જુટનીકમાં દીનીઆ નામનો એક નિરાધાર હીંદુ ગુજરી જવાથી બાંની હીંદુ સોસાયટીએ પોતાને ખરચે મરનારની લાસને ઘટતી ક્રિયા સાથે દાટવા પાછી હતી.

હિંદીની હિમાયતના કાગળો

ટ્રાંસવાલ લીડર' માં મી. એચ. પી. ક્રનડોસ લખે છે કે—હું જોહાન્સબરગમાં ઘણા લોકોના સંબંધમાં આવું છું. એશીઆટીકોના તરફ જોહાન્સબરગના ગોરાની દિલસોજી નથી એમ જનરલ સ્મટસ ધારતા હોય તો તે ભુલ છે. દિવસે દિવસે તે દિલસોજીમાં વધારો થતો જાય છે. અને ટેકની ખાતર લડનારાપર જનરલ સ્મટસ જુલમી કાયદાનો અમલ કરે તેની સામે બ્રિટીશનું લોહી ઉકળ્યા વગર રહેશે નહિ. હું જનરલ સ્મટસના બહલવાળાઓમાંનો એક છું. તેમની રીતવણીઓપર ધ્યાન ન આપવું તે જોખમીપણું ગણાશે.

'ડા. મેનલી' નામથી એક ગોરા લખનાર લખે છે કે સરકાર હેશતીકાલનું ધાતકીપણું નહિ વાપરે એમ હું ધારું છું. ઇસુખ્રીસ્તીએ કહ્યું છે કે 'બીજાઓ આપણા તરફ વરતે એમ ઇચ્છો તેમ બીજા તરફ વરતવું.' તેની બાદબાકીના દિવસો ક્રમણુંજ વીતતા છે. જેઓ આપણા કરતાં વધારે પુરાણા ગુજારાવાળા છે તેમની ધાર્મીક લાગણી દુખાવ્યા વગર રજીસ્ટર કરવાની રીત શોધી કાઢવીજ.

રેવ. એ. રેસા લખે છે કે—રજીસ્ટરની રીત સામેનો હિંદીનો વાંધો સાચો ને વજનદાર છે. તેમની વાજબી ફરિયાદ નહિ સાંભળીએ તો તેમને નહિ પણ આપણ જોજ નુકસાન થશે. આપણી પ્રજાના લોકો ને હલકારા ભરેલું ન લાગે તેવી રીત રજીસ્ટર માટે શોધી કાઢવી.

રેવરંડ જે. ડોક હીંદીની ધાર્મિક લાગણી ઓને માન આપવા લંબાણ દલીલો સાથે લીડરમાં લખે છે કે—બધી હકીકત ઉપરથી જણાય છે કે કાયદો ફરીથી તપાસવાની જરૂર છે. આપણે મગરૂરી મારીએ છીએ કે બ્રિટીશ રાજના કાયદા માં ધાર્મિક ભેદો નથી. છતાં એવું જણાય છે કે એશીઆટીકોની ધાર્મિક લાગણીને માન અને ન્યાય અપાતાં નથી.

મી. જવલભાઇ મેદ્રીકમાં પાસ થયાના સમાચાર આપ્યા અમે તેમની ઉજ્વલ કારકીર્દની જાણી ને ઇચ્છીએ.

ટ્રાંસવાલના મામલા પર વિલાયતમાં ચરચા

ટેલાગ્રેલી લાગણી

(૨૮૨)

તા. ૩જીએ રૂટર જણાવે છે કે:—ટ્રાંસવાલનો સવાલ બહુ બહોળા રીતે ચર્ચાઇ રહ્યો છે. રાજદ્વારી માણસો અને કોલોનીઓ સાથે સંબંધ ધરાવતા માણસો જણાવે છે કે આ બાબતમાં વડી સરકારે જોર પકડવાની જરૂર છે. તેમાં હીંદનાં કરોડ માણસના હિતનો સવાલ સમાએલો છે. આથી બંગાળી 'એડવોકેટ' ના લાયમાં હથિયાર મળશે એવી ધાસ્તિ ઘણે ઠેકાણે બતાવવામાં આવે છે. મી. રીચે 'ટાઇમ્સ' માં હીંદીના હક બાબત કાગળ લખ્યો છે. બીજા કેટલાક માણસો કહે છે કે માંડ શાંતિ ફેલાવાનો વખત જણાવા લાગ્યો તેવામાં ટ્રાંસવાલે વડી સરકાર માટે મુશીબત ઉભી કરી છે. એક બીજા સમૂહના લોકો કહે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદો અટકાવવાની જરૂર હતી.

'ડેઇલ્યુસ' પત્ર લખે છે કે—મી. સ્મટસનું બાપણ અણુધરતું છે. જનરલ બોથા તથા જનરલ સ્મટસને વડી સરકા રની જોખમદારીઓની ખબર પડતી નથી. કોલોનીઓને સ્વતંત્રતા આપી તેનો અરથ લીજરલો એવોજ કરે છે કે તેમાં બ્રિટીશ રાજના બીજા ભાગમાંથી આવતા રાના હક સચવાવા જોઇએ. ટ્રાંસ વાલને વડી સરકારે સ્વતંત્રતા આપી ત્યારે દસ્તાવેજમાં ન આવી શકે એવી કેટલીક બાબતો દર્શાવી નથી. ટ્રાંસ વાલમાં હીંદીથી ભય છે એમ ગણાશેજ નહીં એ ગોરાઓએ જાણવું જોઇએ. સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીની વરતણુંક એવી ન હોવી જોઇએ કે તેથી આખા રાજનું બંધારણ જોખમમાં આવે. કોલો નીની પાસે આવી માગણી કરવા અમને હક છે. દેશ નિકાલની કલમને અમલમાં મુકવાનું, દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓ એકત્રતાથી જોડાઇ જાય ત્યાં સુધી મોંડી વાળવાની અમે સુચના કરીએ છીએ. ટ્રાંસવાલનો કારભારી કહે છે કે ૫૦૦૦ માણસો બીકને લીધે કોલોની છોડીને ચાલ્યા ગયા છે: અને આગેવાનો તરફ બીલકુલ નરમાશ વાપરતો નહીં. એ બતાવે છે કે બ્રિટીશ ઓથોરીટી તથા પારસીવ રીઝીસ્ટન્સને ટેકો આપે છે, તથા કહે છે કે વડી સરકારને નમ્રતા ઘરમા ખુબ ચાલવાનું નથી.

લોર્ડ એલગીને એવું જણાવ્યું છે કે એશીયાટીક ઓરડીનન્સને મંજૂરી અપાઇ, એટલે ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી આપ્યા વગર ચાલે તેમ નહોતું.

હિંદીઓને રાહત આપવા સારૂ વચ્ચે ન પડવા માટે લોર્ડ સેલબોર્નને 'નેશન' પત્ર ઠપકો આપે છે. તથા લોર્ડ એલગીને આપેલો જવાબ સ્વીકારવા ના પાડે છે. તે છાપો કહે છે કે ટ્રાંસવાલનો મામલો રંગદ્વેષને લીધે છે, કે જેને પરિણામે એટમોરલ ટોળો કે પ્રીન્સ રણજીતસિંહ જેવાને પણ જોહાન્સબરગ જવાનું ન ગમે. વડી સરકારે ટ્રાંસવાલને અટકી જવાનું કહેવું જોઇએ.

'ઓબઝરવર' તથા 'રેનોલ્ડઝ ન્યુસ પેપર' લોર્ડ એલગીનના વલણને સખત રીતે વખોડી કાઢે છે, અને જણાવે છે કે તેને બદલે જો કોઇ વધારે મજબુત કોલો નીઅલ સેક્રેટરી હોત તો ટ્રાંસવાલને મામલો ઉભો થવા પામત નહીં.

'ડેલી ન્યુસ' લખે છે કે હીંદીના હક નક્કી કરવાની જરૂર છે. હીંદીઓપર જુલમ કરવાની ટ્રાંસવાલને હાલ વડી સરકારે જેવી છુટ આપી દીધી છે તેવી બીજી સરકારને કદી આપાત નહીં.

'મોરનીંગ લીડર' લખે છે કે ટ્રાંસ વાલે વડી સરકારની મુશીબત દુર કરવી જોઇએ, અને હીંદીની સુચના સ્વીકારવી જોઇએ.

સર જોર્જ બર્ડવુડ કહે છે કે—જોહા ન્સબરગના ગોરાઓના પંજામાં હીંદીને ન ફસાવવા માટે વડી સરકાર બંધાએલી છે. હીંદીપર જુલમ થવા દેવો તે અધ મમાં અધમ હીચકારાપણું છે.

સર વેરટ રીજવે 'ટાઇમ્સ'માં લખે છે કે ગોરાઓને નવા આવનારને અટકા વવાનો સંપુર્ણ હક હોઇ શકે. પણ જુના વસેલાની વાત જુદી છે. તેમને ન્યાય અપાવવા વડી સરકારને હક છે. ટ્રાંસ વાલે રજીસ્ટર કરવા માટે નરમ રીત વાપરવી જોઇએ.

બીરકાંઉટ મેડલટને જણાવ્યું હતું કે આખા રાજનો સ્થંભ હીંદુસ્તાન છે, તે વાતનો વિચાર રાખી ગોરાઓએ કામ લેવું જોઇએ.

'સ્ટાંડરડ' પત્રનો લખનૌનો ખબરપત્રો જણાવે છે કે બધી કોમના હિંદીઓ ટ્રાંસવાલના કાયદાથી ગુસ્સે થયા છે, ને પારસીવ રીઝીસ્ટન્સને ટેકો આપે છે, તથા કહે છે કે વડી સરકારને નમ્રતા બતાવવા ચાલવાનું નથી.

તા. ૬ઠીએ રૂટર જણાવે છે કે:—

એશીઆટીક ચર્ચા આજે હમેશ કરતાં વધી પડેલી જોવામાં આવે છે. અગાઉ હીંદપરના જુલમ સંબંધમાં જે વચનો મી. ચેમ્બરલેન, લોર્ડ લેન્સડાઉન, લોર્ડ લીટલટન વગેરે બોલેલ છે તે ઉપર બધામાં ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલું છે. હીંદીઓ તરફનો એક કાગળ 'ટાઇમ્સ'માં પ્રસિદ્ધ થયો છે જેમાં જણાવે છે કે જે એ બોયરના જુલમને અગાઉ વખોડી કાઢતા હતા તેઓ આજે "મુંગા કુતરા" જેવા કેમ થઇ બેઠા છે? મી. હેરલ્ડ કોક્સ 'ટાઇમ્સ'માં લખે છે કે ટ્રાંસ્વાલની ના કાયદા રદ કરવાની સત્તા લોર્ડ એલ્ગીને પોતેજ ટ્રાંસ્વાલના પટામાં રાખેલી છે; છતાં ટ્રાંસ્વાલ આપણા આગળ લોન માટે ભીખ માગે છે તેવે વખતે લોર્ડ એલ્ગીને કાયદાને રદ્દ માટે મંજુરી આપી?"

તા. ૭મીએ રૂટર જણાવે છે કે—

સ્વરાજ્ય આપ્યા પછી વચ્ચે પડવાનું ન બને તેમ હોવાથી ટ્રાંસ્વાલના હીંદી સંબંધમાં વચ્ચે પડવાનો વડી સરકારનો ઇરાદો નથી એમ કહી શકાય છે. દેશ નીકાલનું ખરચ તથા વડી સરકારની જોખમદારી એ બાબતો ધ્યાનમાં લઈ ટ્રાંસ્વાલ સરકાર વધુ પગલાં લેતાં નથી અટકી, તે માટે વડી સરકાર તરફથી બેદ દર્શાવાયો છે.

તા. ૯મીએ રૂટર જણાવે છે કે:—

'પૅલમેલ ગેઝેટ' તથા 'વેસ્ટ મીનસ્ટર ગેઝેટ' લખે છે કે મી. ગાંધીની સુચના કબુલ રાખવામાં આવશે એવી આશા રાખીએ છીએ.

હીંદીઓ માટે લંડનમાં પોકાર

ગજાવર મીટીંગ

લોર્ડ રોબર્ટસનો કાગળ

(રૂટર)

તા. ૯મીએ લંડનમાં માસ મીટીંગ ભરાઇ હતી, જેમાં બધા પક્ષના પાર્લા મેંટના મેંબરોએ તથા બીજા નામાંકિત માણસોએ ભાગ લીધો હતો. ઘણા પ્રસિદ્ધ માણસો તરફથી હાજર ન થઇ શકવાથી તારો તથા કાગળો મોકલ્યા હતા. લોરડ રોબર્ટસેજે તાર મોકલીને જણાવ્યું હતું કે હું મીટીંગના હેતુને પોષો આપું છું લોર્ડ એમ્પટહીલે પ્રમુખ પદ લીધું હતું. તેમણે જણાવ્યું કે આ બાબતમા દરેક પક્ષે (લીબરલો, તથા કોનઝરવેટીવ વગેરે એ) પોતાના અંદર અંદરના મતભેદ દુર કરીને વિચાર કરવાનો છે. ટ્રાંસ્વાલને ગોરાનો મુલક રાખવાના હકની કોઇ ના પાડતું નથી. હીંદીઓ તેમાં વધો ઉહાપોહ નથી. (ના, ના, ના અવાજો) છતાં હીંદીઓનું બ્રિટીશ વાયટાનજો અપમાન કરી તેમને પછાડાશે નહીં. અને શહેનશાહે તથા બ્રિટીશ રાજ્યે આપેલાં વચનોને નકામાં ગણી નાખી દઇ શકાશે નહીં. મીટીંગનો હેતુ આખા રાજની સુલેહ જળવાવાનો છે. વિગેરે.

છાપાની ટીકા

લંડનની માસ મીટીંગપર ટીકા કરતાં 'મોરનીંગ લીડર' કહે છે કે વિલાયતના બધા પક્ષના મેંબરોએ એ મીટીંગમાં ભાગ લીધો છે એ અજાજ સમજવા જેવી વાત છે. મી. ગાંધીની દરખાસ્ત એવી છે કે જરા ડહાપણ વાપરવાથી બધી પંચાત મટી જશે. 'મોરનીંગ પોસ્ટ' કહે છે કે લીબરલ તથા રેડીકલ એવા પક્ષના મેંબરો સાથે લોર્ડ એમ્પટહીલ જેવા કનઝરવેટીવ એકમત છે એ ખાસ નજીવા લાયક છે. 'ડેલી ટેલીગ્રાફ' કહે છે કે ભયંકર જોખમો ભરેલો સવાલ ઉભો થયો છે એમ લંડનની મીટીંગ ઉપરથી જણાય છે. ટ્રાંસ્વાલ આપણુ ને આપે છે તે કરતાં વધારે નમણાં કારણો માટે આપણે લડાઇઓ કરી છે. 'ડેલીક્રોનીકલ' કહે છે કે મી. ગાંધીજીએ જણાવવા પ્રમાણે ફેરફાર થાય તો કોલોની ના રાજદ્વારીઓનું ડહાપણ ગણાશે.

જોહાન્સબરગ અખબારપત્રમાં સુચવેલુ ચિત્ર અંગ્રેજી વિભાગમાં આપ્યું છે તે ઉપર ગુજરાતી વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

પોર્ટ એલીઝાબેથના હિંદીઓએ ટ્રાંસ્વાલ ના લાઇસેંસો પર તેમની આફત માટે દીલ સોજી બતાવનારો તાર એસોસીએશનપર મોકલ્યો છે.

તા. ૧૫ જનેવારીને રોજ જરૂરી બંદ ના મુસલમાનો તહેવાર છે.

'ધ ડિઆ' પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે માનવંતા દાદાભાઇ હાલ પોતાના વતન વરસોવા ખાતે છે, અને તેમની તબીયત માં ધીમે ધીમે સુધારો થતો જણાય છે.

છેલ્લા ખબરો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, ગુરૂવાર.

પ્રીટોરીઆમાં નોટીસ પુરી થએલી તેવા બધા હીંદીને પકડયા છે. કેસ શુક્રવાર પર મુલતવી રહ્યો છે.

શુક્રવાર

મેસરસ ઇબ્રાસ, એજ, દેસાઇ, કાબલીઆ, ગંગાદાસ, રસીદ તથા જુમા એ દરેકને ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે જેલ ને દંડની, અને દંડ ન ભરે તો ત્રણ માસની વધુ સખત જેલની એ મુજબ સજાએ થઇ છે. મી. સુજનો કેસ મુલતવી રહ્યો છે. મી. ખટેરીયાનો કેસ સોમવારે છે.

મેસર્સ ગાંધી, એસ્ટન, ફોરટીન, પીલે, થંબી નાઇડુ, કડવા એમના કેસ બપોરે બે વાગે ચાલશે. ૨૬ વાગે સુરતી મરજીદ માં ગંજાવર મીટીંગ ભરાઇ હતી. સહુ મજબુત છે. ૨. ૩૦ વાગે.

મેસર્સ ગાંધી, એસ્ટન, ફોરટીન, પીલે, પી. કે. નાઇડુ, તથા કડવા એટલાને બે માસની (સખત મજુરી વગરની) જેલ મળી છે. અત્યારે માસમીટીંગ ભરાય છે. પ્રોટેસ્ટના તથા આખર સુધી લડત લેવા સૌ મજબુત રહેશે એવા ઠરાવો પસાર કરવામાં આવશે.

નાતાલ કોંગરેસે ઠરાવ કર્યો છે કે મી. ગાંધી વગેરેને જેલ મળવાથી તા. ૧૧મીને શનીવારે આખા નાતાલમાં દુકાનો તથા બધો રોજગાર બંધ કરવો. શનીવારે ૬૦ વાગે મેદની બજારમાં માસ મીટીંગ ભરાશે.

તા. ૬ઠ્ઠીના લખાણમાં 'લીડર' પત્ર હીંદીની સુચના સ્વીકારવા સરકારને આગ્રહ કરે છે તે જણાવે છે કે આપણે રજીસ્ટર કરવા એજ હેતુ છે, તો પછી રજીસ્ટર આ કાયદાથી થાય કે બીજી રીતે થાય તેમાં શું બગડ્યું? કોલોનીને મોટું ખરચ અને પંચાત પડે તેવી રીત લેવા કરતાં દરેક બીજી રીતે નીયંત્રણ લાવવાનો પ્રયત્ન કરવાની સરકારને પુરી જરૂર છે.

જોહાન્સબરગ ચર્ચ કાઉંસીલે એશિયા ટીકની દલીલમાં તપાસ ચલાવીને ઠરાવ કર્યો છે કે રજીસ્ટ્રેશન કાયદાથી એશિયાટીકની ધાર્મિક લાગણીઓ દુભાય છે માટે અરજ કરીએ છીએ કે બહારની બધી કાયતો સરકારે ફરીથી તપાસવી.

જોહાન્સબર્ગની છેલ્લી માસ મીટીંગ

વિગતવાર હેવાલ

ભાષણો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

છેલ્લી માસ મીટીંગ વખતે હાજર થએલાની સંખ્યા ૨૦૦૦ થી ૨૫૦૦ જેવડી અથવા ટ્રાંસ્વાલની હાલની બધી વસ્તિના ત્રીજા ભાગ જેવડી હતી. પ્રાંતો રીબાયી ૧૦૦ જેટલા ડેલીગેટો હતા, તથા બીજા પણ પોલેટરૂમ, રચ્છાપટન વગેરે ટેકાવાળી હતા. મસ્જીદના ચોદાનમાં મીટીંગના કામકાજ વાસ્તે ખાસ ઉંચી બેઠક કરવામાં આવી હતી. જ્યાં પ્રમુખ મી. કાજી મીયા, મોલવી મુખત્યાર સાહેબ, કામરૂ અબદુલ કાદર (હમીદી આ કોમ્પાનીના મેનેજર) તથા બીજા બીજા આગેવાનોએ બેઠક લીધી હતી. જાપાના પ્રતિનીધિઓ તથા કેટલાક મેમોબો પણ હાજર હતા.

શરૂઆતમાં પ્રમુખનું ભાષણ થયું. (જે અમે છેલ્લા અંકમાં આપી ગયા છીએ.) મી. એન. સી. કામાએ સૌનું સ્વાગત વાંચી સંભળાવ્યું. પછી ઇ. ઓ. ના અધિપતિ અને કોલોનીયલ કમીટીના મદદનીશ સેક્રેટરી મી. પોલાકે પહેલો ઠરાવ રજુ કરી ભાષણ કર્યું.

મી. પોલાકનું ભાષણ

બગાઉની માસ મીટીંગોમાં મેં બોલવા નું બોગ્ય નહોતું ગણ્યું પણ હાલ વખત બદલાઇ ગયો છે, મામલો ફરી ગયો છે, અને લોકોમાં એટલી બધી લાગણી ફેલા એલી છે કે આ (ઇમીગ્રેશન કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટનો) ઠરાવ રજુ કરવા મેં ખાસ માગણી કરી છે. તેમ કરવામાં મારે ઘણુ કારણો છે. હું ઈગ્લાંડમાં જન્મેલ ગોરો છું; ટ્રાંસ્વાલમાં વોટર છું, તથા જે ધરમ હું પાળું છું તેણે કરી આજ હાજર થએલાઓની સાથે મને નજીકમાં જોડાએલો સમજું છું. આ કાયદો બ્રિટીશ રાજને નુકશાન કરનારો છે, તથા મારા વતનના મુલક માટે નામોશી ભરેલો છે. એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે બધા ગોરાઓ એશિઆટીક સામે છે. હું કહું છું કે તે સાચું નથી. તેમ કહેવું તે એકદમ ખોટું છે. એ કાયદાની મંજુરીના બબર સાંભળી હું એકદમ લેવાઇ ગયો, ને વડી સરકારના અગાઉ અપાએલાં વચનો યાદ આવતાં મને એમજ લાગ્યું કે પડી સર કામની મોટપ ચાલી ગઇ કે શું! બ્રિટીશ નામને બ્રિટીશ પ્રધાનોએજ બદનામ કર્યા જેવું લાગ્યું. અને તેથી હું આજે બોલ વાની મારી ફરજ ગણું છું.

હું ટ્રાંસ્વાલનો ચુંટણી કરનાર છું. અમારા નામમાં રાજ કરનારાઓએ આ કામ કરવું તેથી હું શરમાઉં છું. તેથી મારે હૃદય ચીરાઇ જતા છે. જ્યારે મારે મારો વોટ આપવાનો હતો ત્યારે મારા વિભાગના મેમ્બરોના એશિયાટીક સવાલ પર મત માગ્યા હતા; ને તેમના વિચાર જુલ્મ ભરેલા જણાવાથી મેં મારો વોટ ઉપયોગમાં ન લેવાનું બહેતર ગણ્યું હતું. આજે મને લાગે છે કે તેમ કરવામાં મેં બાજબીજ કરેલું છે.

હું યહુદી જન્મેલો છું અને તે માટે મગરૂર છું. હીંદીઓ અને ઝેરીઆટી કોની દુઃખની ચુસ્કી જ્યારે હું સાંભળું છું, ત્યારે મારા ભાઇઓને વરસો સુધી જુલમ તળે જે ચીસો પાડવી પડી હતી તે ચીસો હિંદીનાં દુઃખ જોઇ મારા કાન સોંસરી નીકળી જતી મને લાગે છે.

હું એમ સમજું છું કે જ્યારે કોઇપણ માણસ વિચાર પુરવક રાજના કાયદાને ખરાબ ગણે છે, અને તેની સામે થાય છે ત્યારે લાજનો ઘણી તે સામે થનાર છે, અને કારભારીઓ ચોટના ધણી છે, જો કે સરકારના હાથમાં શારીરીક સજાની સત્તા છે. આ સત્યાગ્રહને હું નીતિની અથવા ખુદાઇ હિલચાલ ગણું છું, એટલું જ નહિ પણ તેથી આપણા રાજના હિત માં લાભ છે. પોતાની બરદાનગી, ટેક, અને ઇજ્જત હરી લેનારા કાયદાની સામે સત્યાગ્રહથી લડે છે તેઓજ કોમપણ રાજ ના લાયક શહેરી ગણાશે. તેથી હું માનું છું કે સત્યાગ્રહ ધારણ કરવામાં હિંદીઓ એ બ્રિટીશ રાજની સેવા બજાવી છે.

છેવટમાં હું એકજ બોલ કહેવા માગું છું. હું કાલ રાત્રે સેલ્વેશન આર્મીના હોલ આગળથી પસાર થતો હતો. ત્યારે મેં વાંચ્યા તે શબ્દો (ખુદાના પ્યારા અમે ગણાયશું) અહીં આપણા મુદ્રાલેખ માટે બરોબર શોભશે. આજે નવા વરસનો પહેલો દિવસ છે. અને નવા વરસ માટે મુબારકબાદીનો બોલ કહેવાને મને આ હોલ તો "ખુદાના પ્યારા અમે ગણાયશું" એ શબ્દો હું તમોને યાદ રાખવા સુચવું છું.

પછી સંમત વરસાદ રાહ જવાથી મીટીંગમાં કામકાજ આટોપવું પડ્યું. છતાં લોકોનો ઉત્સાહ એટલો બધો હતો કે વરસાદ વચ્ચે તેઓ એક કલાક જેટલો વખતસુધી ઉભા રહ્યા અને જે હિંમત અને ઉતેજન આપનારાં ભાષણો થયાં તે સાભળ્યાં. ભાષણ કરનારામાં હીંદી આગેવાનો ઉપરાંત એક ગોરી બાઇ પણ હતી.

[જગ્યાની તંગીને લીધે બધાં ભાષણો અમે આપી શકયા નથી.—અ. ઇ. ઓ.]

નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ

તા. ૬ઠીએ રાતરે બરાબર આઠ વાગ્યે (નોટીસમાં જણાવેલ વખતસર) મી. દાવુદ મહમદના હોલમાં કોંગ્રેસની મીટીંગ ભરાઇ હતી. ધણાખરા આગે વાનો તથા બીજા બહારથી ઉપરાંત જોહા ન્સબરગથી કામ પ્રસંગે આવેલ મી. આઇઝાક, તથા સ્ટેંગરથી આવેલા કેટ લાક વેપારીઓએ હાજરી આપી હતી. સેક્રેટરીએ મીનીટબુક વાંચી તેપર સહી થયા પછી મીટીંગના હેતુમાં વિલાયતમાં થનારી મીટીંગપર તારના ઠરાવ માટે, કોંગ્ રેસના કામકાજ માટે મી. શેલતને નીમવા માટે, તથા ઉઘરાણું એકસંપથી ને જપાટાબંધ ચલાવવાની જરૂર વિષે જણાવ્યું. પછી થએલ ઉઘરાણાની રકમો વાંચી સંભળાવી. પછી મી. અબ્દુલ કાદરે દરખાસ્ત કરી કે વિલાયતમાં તા. ૬ઠીએ ભરાનારી પ્રોટેસ્ટ મીટીંગપર તાર કરવા અને તે માટે જોઇતું ખરચ કરવા સેક્રેટરીને મંજુરી આપવી. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ ટેકો આપ્યા બાદ તે દરખાસ્ત પસાર થઇ. પછી મી. પારસી રૂસ્તમજીએ દરખાસ્ત કરી કે કોંગ્રેસના કામકાજ માટે મી. શેલતને પા. ઉના પગારથી નીમવા. કાયદામાં ઉતરેલા ૪૭ હીંદીઓ કરબનમાં રજીસ્ટર થયા એમ છાપામાં હતું તે વિષે કોંગ્રેસે કરેલી તપાસ પરથી તે વાત નાપાયાદાર ઠરે છે, માટે તેનો ઇન્કાર કરવો. મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ તેને ટેકો આપ્યો, ને જણાવ્યું કે કોંગ્રે સની મીલકતની દેખરેખ કરનીચરની વ્ય વસ્થા તથા બીજા કામકાજ માટે એ નીમ ણુકની જરૂર છે. બાદ સરવાનુમતે તે ઠરાવ પાસ થયો.

પછી મી. આઇઝાકે ટ્રાંસ્વાલની હાલત નો અસરકારક ચિતાર અંગ્રેજીમાં આપ્યો, જે બધાનો સાર ગુજરાતીમાં સમજાવતાં મી. આંબલીઆએ કહ્યું કે ટ્રાંસ્વાલ સર કારે હીંદીઓપર હડહડતો જુલમ આદર્યો છે. પણ હીંદી ભાઇઓ છેવટ સુધી

કાયમ રહેશે તો જીત થશે ને આખી દુનિઆમાં વખણાશે. લડાઇમાં લશ્કર જેમ જીત મેળવે છે તેમ આપણે એક સંપીથી રહેશું તો કતેહમંદ થશું. માટે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને સંદેશો મોકલવો કે તેમણે છેવટ સુધી કાયમ રહેવું. ડો. હીરા માણેક મી. આઇઝાટે વરણવેલી સ્થિતિપર વિવેચન કરતાં કહ્યું કે ટ્રાંસવાલ આપણને ગુલામગીરી કરાવવા માગે છે. આપણે સંપથી પાઇસાની મદદ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને કરવા જરૂર છે. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ મીટીંગ ઠરેલી બરાબર નીચેલ વખતસર બરાબરી માટે વખત સર હાજર થવાને સહુને વિનંતી કરી. ઉઘરાણા સંબંધમાં વિવેચન કરી સુરત હીંદુ એસોસીએશને ટ્રાંસવાલ માટે ના ઉઘરાણામાં મદદ કરવાની જરૂર બતાવી. લાઇસેન્સ અટકાવવા જનરલ સ્મટસે વિચાર જણાવ્યો તેપર મી. રૂસ્તમ માઇલ ગોરા અમલદારને અને સખ્ત ભાષામાં બોલ્યા. ટ્રાંસવાલ માટેના ઉઘરાણામાં અહીંની હીંદુ કોમ પછાત રહેતી જણાવા માટે મી. અબદુલ કાદરે દિલગીરી બતાવી. મી. દાદા ઓથમાને જણાવ્યું કે હીંદુઓ ઘટતી મદદ કરાવવા માં આનાકાની કરે તો તે મોટી દિલગીરી ગણાય. મી. કેશવલાલ હીંદુઓ સારી સ્થિતિમાં ન હોવા વિષે જણાવીને બોલ્યા કે સુરત એસોસીએશને ટ્રાંસવાલ માટે ફંડ કરેલ નથી. મી. શેલતે તથા મી. દાદા ઓસમાને જણાવ્યું કે તે ઉઘરાણા ની સુરત હીંદુ એસોસીએશનની મીટીંગ વખતે તેઓ હાજર હતા ને ફંડ ખાસ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની મદદ માટે થયેલું. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ જણાવ્યું કે મારે ત્યાં તે એસોસીએશનના અમુક માણસોએ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની મદદમાં પાઇસા આપવાનું જણાવેલ. મી. સફલાએ જણાવ્યું કે આપણે હીંદુ મુસલમાનને એક ગણીએ છીએ. મી. ગાંધી હીંદુ છે. તેઓ આપણી કોમ વાસ્તે લડી રહ્યા છે. ટ્રાંસવાલમાં હીંદુ અને મુસલમાનો મોટી નુકસાની ઉઠાવી રહ્યા છે; કેટલાકને પેપા રમાં ખોટ ખમવી પડી છે. કેટલાક નોકરી વગરના, ને કેટલાક સાવ મુજરા નનાં સાધન વગરના થઇ પડેલ છે. તેવા ને મદદ કરવામાં હીંદુ એસોસીએશન પછાત રહેવા માગે એ કરતાં વધારે દિલ ગીરી બનેલું કાંઇ હોઇ શકે નહિ. મુસલ માનો મદદના કામમાં હીંદુ મુસલમાનનો ભેદ કરી બતાવતા નથી; તે કોઇ હીંદુ કાઢવા માગે અને દિલેજાનીથી મદદ ન આપે તો તે બહુજ શરમ ભરેલું છે.

મી. અહમદ મીંદાએ કહ્યું કે સ્ટેંગરમાં જે ઉઘરાણું બાકી છે તે બનતી કોશીશે મેળવી તાકીદે મોકલી આપશું.

મી. રૂસ્તમ ઇસ્માઇલે જણાવ્યું કે સુરત હીંદુ એસોસીએશન ટ્રાંસવાલ માટે ઉઘ રાણું કરે તેમ કરવા કરતાં હીંદુઓ પાસે થી મુખ્ય ઉઘરાણામાં રકમો ભરાવવામાં આવે તો તેમના પાસેથી ૬૦૦ બતા હશે તો ૨૦૦ પૌંડ થશે. એમ કરવાથી મી. ઓથમ કાનજી, તથા મી. બાબુ પુરૂષોતમ જેવા મહત્વે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની મદદ જેવા ઉપયોગી અને અગત્યના કામ માં વધારે સારી રીતે મદદ કરી શકશે. અમે ફરટરરેની એસોસીએશન સ્થાપી છે તેમાંથી અમુક રકમ આપવા બનતી કોશીષ કરીશું.

મી. પારસી રૂસ્તમજીએ જણાવ્યું કે જે લોકો પોતાના દેશની ઇજ્જતની ખાતર પાયમાલીમાં આવી પડયા છે તે લોકોની મદદમાં પાઇસા ઓપવા તેના જેવું ધરમ નું કામ બીજું એક નથી. એટલે જેઓ ધરમ માટે લડત નથી એમ કહી મદદ કરવા ના પાડે તે અર્થ વગરનું છે. મી. રૂસ્માઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે હું સુરતી હોવાથી સુરત હીંદુ એસોસીએશનપર આવી ટીકા સાંભળી મને શરમ આવે છે. મી. ઇસપ રૂસ્માઇલે આ સંબંધી કામ માં બનતી મદદ કરવાનું જણાવ્યું. મી. અબદુલ કાદરે તથા મી. શેલતે કેટલુંક વીવેચન કર્યા બાદ છેવટે પ્રમુખે જણાવ્યું કે—અત્યારે થએલી ચર્ચા ઉપરથી કોમ મોટો ખ્યાલ લઇ બેસે. પણ હું એમજ કહું છું કે હીંદુ તથા મુસલમાન એ એક જ છે. બંને હીંદના બેટા છે. અમો આ વાત દરેક સભામાં હીંદી સ્વરાજ્યે છે. માટે ક્રમણાં થએલી ચર્ચા એ કોમ જાત ની ફાટફૂટ નહિ, પણ ટ્રાંસવાલના હીંદી ને મદદ કરવાની ખરી લાગણીને લીધે છે. તે કયા રૂપમાં વધુ જલદી કામ તેને લગતા મતફેર લીધેજ ચર્ચા છે. હું આશા રાખું છું કે આ મતફેર તુરત દુર થશે. અને સહુ બોલ્સપે કહેશે કે ટ્રાં સવાલના હીંદીઓ આપણા ભાઇઓ છે અને તેને દિલોજાનીથી ને જનમાલથી મદદ કરવા અમે તયાર છીએ. બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

ડરબનમાં શરૂ થએલું ઉઘરાણું

પા. શી. પે.

મી. દાવુદ મહમદ ...	...	૨૫	૦ ૦
,, એમ. સી. ક્રમરદીન ...		૨૫	૦ ૦
,, જી. અબુબકર આમદ ...		૨૫	૦ ૦
,, બી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ..		૨૫	૦ ૦
,, જી. એચ. મીઆખાન...		૨૫	૦ ૦
ઇસ્ટ ઇંડીઆ ટ્રેડીંગ કું. ...		૨૫	૦ ૦
મી. હુસેન કાસમ		૨૫	૦ ૦
,, પારસી રૂસ્તમજી. ...		૩૦	૦ ૦
,, દાદા અબદુલાની કું. ...		૨૦	૦ ૦
,, એમ. સી. આંગલીઆ...		૧૨	૧૨ ૦
,, મહમદ ઇબ્રાહીમ ...		૧૦	૧૦ ૦
,, ડો. હીરા માણેક. ...		૧૦	૧૦ ૦
		૨૫૮	૧૨ ૦

જમાદાર નવાબખાન તથા સમુંદરખાનના કેસો

૧૪ દિવસની મોદીસ

[ઇ. ઓ. માટે રીપોર્ટ]

તા. ૩ જી એ પાછા મી. જોરડનની કોરટમાં ટોળાબંધ માણસો હાજર થયા હતા. કોરટ ચીકાર ભરાઈ ગઇ હતી. તથા સેંકડો લોકો બહાર ઉભા રહ્યા હતા. હીંદીઓની સંખ્યા આશરે ૧૫૦૦ ની હશે. અને તેમનામાં ફેલાએલી લાગણીને લીધે ઝીણોઝીણો અવાજ કોરટની અંદર કાને પડતો હતો. મી. નવાબખાન, તથા મી. સમુંદરખાન વખતસર હાજર થએલ હતા. તેમના તરફથી બચાવ કરવા મી. ગાંધી હતા.

મી. નવાબખાનનો કેસ

તેમણે જણાવ્યું કે—હું લડાઇ વખતે ટ્રાંસવાલમાં આવ્યો હું. ઇલેંદેસ, ચીવલ. ગ્લેડસ્ટોન, ટીરાદ વગેરે ચડાઇમાં હું લડયો હું. એ વખત બાંયમાં ઉપરના ભાગમાં ગોળી થી ઇજા થઇ હતી. મારો બાપ બોરટ રેજીમેંટના લશ્કર સાથે કંદહાર ગએલ. તેનો હોદો સુબેદાર મેજરનો હતો. હું અહીં રેલ્વેપર કાયર પોલીસનો ઉપરી હતો. નવા કાયદા પ્રમાણે હું કરી રજી સ્ટર થઇશ નહિ. રજીસ્ટર થતે પાયમાલ થવા બરોબર છે.

ચુકાદામા મી. જોરડને જણાવ્યું કે મને કેટલાક હીંદી અને ચીનાએ કહ્યું હતું કે આમળામાં કાંઇ ધરમ વિરૂધ્ધ નથી. એક હીંદી તો કહે કે તે તો ૨૦ આંગળી આપે તેમાં પણ ધરમનો બાધ નથી. આ બારોપી 'કુલી' ને બારકેટવાળા બીજી જાતના કામનો છે. હું તેને ૧૪ દિવસની મોદીસ ફરમાવું છું.

શ્રી. નવાબખાનને જણાવ્યું કે હું બને જુદી ભાષાનો હોઉં, આ બાબતમાં અમે બધા એકજ છીએ. અમે દેશ છોડયુ તોપણ સાથે છીએ, ને જેલ જઈ તોપણ સાથેજ છીએ.

શ્રી. સમુ દરખાનનો કેસ

તેમણે જણાવ્યું કે:—હું મોર રિમર્ઝસ સાથે અહિં આવ્યો છું. તે પહેલાં હું ૩૦ વરસ સુધી હિંદી દરબારમાં હતો. ફરીદ કોટના દરબાર વખતે હું યુદ્ધમાં હતો. તે વખતે સાબળમાં ગોળી લાગવાથી જખમ થએલ. પ્રીટોરીયામાં એસીયાટીક ઓફીસમાં નોકરી. કાયદાને શરમ્ય થવા માગતો નથી.

સ—તમને કોઇએ ડરામણી કરેલ છે?

જ—ના. મને કોણ ડરાવનાર છે? મને ફાંસીએ લટકાવે તો પણ નહિ રજીસ્ટર થાઉં. હું બે અઠવાડીયાં થયાં દેશથી પાછો ફર્યો છું.

શ્રી. જોરદત—તમે લખી શકો છો?

જ—ના.

સ—તમારો મદાર તમને કેવી રીતે મળતો?

જ—હું વિનન્તી કરતો.

સ—આંગળાં ન આપતા?

જ—ના.

અહીં તપાસ પુરી થઇ.

શ્રી. ગાંધી—કોરટની કેટલીક ટીકાથી મને અગવડ થાય છે. પણ કોરટે જણાવ્યું તેમ એ લોકોને કોઇએ ડરાવ્યા નથી, ને કરે તેમ પણ નહોતા. એ છેલ્લા આરોપીની રજુઆતપરથી દેખાઇ આવે છે.

માજીસ્ટ્રેટ—શ્રી. ગાંધી, તમે જણાવો કે પંજાબી લોકોમાં અને બીજામાં ફેર છે. આ માણસ પંજાબી છે.

શ્રી. ગાંધી—ફેર છે તે સાચું, પણ ડરામણીની વાતજ નથી. જો ડરામણી હત તો તેનો ઉપાય લેવા કાયદાને સ પૂર્ણ સત્તા હતી. ડરામણીના કારણથી રજીસ્ટર ન લેવાએલ એમ બતાવ્યું એ નકામું છે. ને એક આરોપીએ જણાવ્યું છે કે આંખ ફોની વાત જુદી છે. કાયદો એજ કોમને પાયમાલ કરનાર છે. કરજીયાત અને મરજીયાત એજ મોટો સવાલ છે.

માજીસ્ટ્રેટ—શ્રી. ગાંધી બહાર મીટીંગ ભરી કહેવું હોય તે કહી શકે છે.

શ્રી. ગાંધી—ટીકાની પહેલ કોરટે ન કરી હોત તો મારે બોલવા કારણ નહોતું.

માજીસ્ટ્રેટ—તેમે કેસ સાથે સંબંધ નથા, તેથી તે બોલવાની વધુ છૂટ આપી નહિ.

શ્રી. ગાંધી—આખી લડત આંગળાં માટે છે એવો વહેમ કોરટમાંથી જનારને ન પેસી જવો જોઇએ. અમારી લડત છૂટ માટે છે.

માજીસ્ટ્રેટ—અને હિંદી તથા ચીનાઓએ જણાવેલ કે ડરામણીને લીધે તેઓ રજીસ્ટર નથી થયા.

હું આરોપીને ૧૪ દિવસની નોટીસ આપું છું.

ડેલાગોઆબેના હીંદી

એક લખનાર જણાવે છે કે:—અત્રે પ્લેગની અફવા ફેલાવાથી ડાકતરે સારૂ સુરી માટે ઘણી સખતી વાપરવા માંડી છે. રાતરે દુકાનમાં એક કરતાં વધારે માણસને સુવાની મનાઇ કરી છે. ડાકતર ઘણી વખતે રાતરે ફરવા નીકળે છે ત્યારે હીંદીમાં બહુ પજવણી કરે છે. કેદ લાકનો વચર વાંકે અરધે ઉઘાડે શરીરે પકડી જવામાં આવેલ, અને સવારે છોડી મુકેલ. એક વખત રાતરે તપાસ માટે ડાકતર એક બે હીંદી દુકાનોની બારીએ, તોડી અંદર સુતેલાને પકડી ગએલ. આમ અહીં જુલમ ચાલી રહ્યો છે.

અતરે એક એસોસીએશન સ્થપાયું છે. તા. ૨૬મીએ મેસરસ નાનજી કુલભદાસને ત્યાં મીટીંગ હતી. એસોસીએશનના પ્રમુખ, સેક્રેટરી વગેરેએ રાજીનામાં આપ વાથી શ્રી. બાલમણ કુન્નનદાસ પ્રમુખ, સેક્રેટરી શ્રી. સોરાબજી જીનવાળા, ટ્રેઝરર મેસરસ પુરૂસોતમ અમરચંદના ફા., તથા જોઈટ સેક્રેટરી શ્રી. અબદુ રહેમાન (મેસરસ અબુબકર સકુર ફા.ના ભાગી દાર) ને મંદ્રસ્થો ચુંટાયા. પ્રમુખ સાહેબે અસરકારક ભાષણ કરવું હતું. મીટીંગ ખલાસ થયા પછી ગવરનર જન રલ પાસે હક માણસનું એક ડેપ્યુટેશન ડાકતરની પજવણીમાંથી રાહત માગવા મોકલવું હતું.

શ્રી. એચ ઓ. અલીએ છાપાના રિપોર્ટાઉનના પ્રતિનિધિને જણાવ્યું આપ્યો છે. તેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે સરકાર હિંદી સુચના કબુલે અને મરજીઆત રજીસ્ટર થયા હોય તે અંધુઓથી સંતોષ માને તો રજીસ્ટર થવામાં હિંદીઓ આનાકાની નહિ કરે.

અખબારપત્ર

C.A.O.VIII
જોહાન્સબર્ગ —27—

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

પેસીવરીઝીસ્ટન્સ

પેસીવરીઝીસ્ટન્સનું ગુજરાતી અધિપતિ એ માગ્યું છે. મારી પાસે એક શબ્દ આવ્યો છે તે બરાબર નથી, જો કે તેમાં બધો અર્થ નથી સમાતો. છતાં હાલ તો વાપરું છું. તે શબ્દ 'સદાગ્રહ' છે. તેને બદલે 'સત્યાગ્રહ' કંઇક વધારે ઠીક માનું છું. કોઇ વસ્તુની સામે જોર કરવું તેને રીઝીસ્ટન્સ કહે છે. આ લખનારે તેને આગ્રહ કહ્યો. અને સાચો આગ્રહ તે સત્ અથવા સત્યઆગ્રહ થયો. પેસીવરીઝીસ્ટન્સને લેખકે સારો આગ્રહ કહ્યો. 'પેસીવ' તો બધો ભાવનો આમાં નથી આવતો પણ પ્રતાપી શબ્દ નીકળતાં સુધી 'સત્યાગ્રહ' ચલાવશું.

સત્યાગ્રહનું જોર હાલતો અત્યંત જોવામાં આવે છે. આખી દુનીયામાં હીંદી સત્યાગ્રહીનું નામ ગાજી રહ્યું છે. એટલુંજ નહિ પણ બધા આપણી તરફેણમાં બોલતા થઈ ગયા છે. આ સવાલ તે આખા બ્રિટીશ રાજ્યને લગતો ગણાયો છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનાં 'ઓલ્ડમેઈન્ટીન', 'ટ્રેન્સ' 'ટ્રાંસવાલ લીડર' 'પ્રીટોરીયાન્યુઝ', 'કેપ ટાઇમ્સ' 'નાતાલ વીટનેસ' 'ટાઇમ્સ ઓફ નાતાલ' 'નાતાલ મરકયુરી' એટલા બધા પોતપોતાની રીતે સરકારને કહે છે કે તેની ફરજ કાયદામાં ફેરફાર કરવાની અને હીંદીની સાથે સલાહ કરવાની છે. તે બધા છાપા કહે છે કે જો સરકાર સલાહ નહિ કરે તો તેથી આખા બ્રિટીશ રાજ્ય ને ધક્કો પહોંચશે અને હીંદુસ્તાન જાગશે. 'જાગશે' એ શબ્દ હીંદીને ઉછાળનારો છે. છતાં 'જાગશે' એમાં શક નથી—જો હીંદી કોમ ઉંચટનો ખોળને ઉલ્લાસી શકશે તો.

સ્ટાર વિગેરે જે બધા બહુ વિરૂદ્ધ બોલતા તે હવે મધ્યસ્થ થઇ ગયા છે. હીંદીની બહાદુરીને માન આપે છે કે જે ગુણ હીંદીમાં કદી જોવામાં નહોતા આવતા તે હવે દીપી નીકળ્યા છે.

જોહાન્સબરગના છાપામાં સારૂં લખનારા ચર્ચા પત્રીઓનો હવે પાર નથી રહ્યો. બધા નામાંકિત લખનારાઓ કહે છે કે સ્થાનિક સરકાર સમજુતી કરવા બોલાવેજ છે. પાદરીઓમાં હિલચાલ ચાલી રહી છે કે હીંદીની ધર્મની લાગણી દુભાવવા નહિ જોઇએ.

વિલાયતનું તેડું

પુછવું શું હોય? હવાભાય દરેક આપું હોંદાની હિમાયત કરી રહ્યું છે. મી. રીચે આખા ઇંગ્લાંડને સળગાવી મૂક્યા છે. તેના વિચારો ઠેઠ તારથી જણાવે છે. ફાઈબ્સ માગે છે કે ગમે તેમ કરીને હીંદીને વટી સરકારે દાદ આપવી જોઇએ. આ બલીદારી સત્ય આગ્રહની છે. સત્યને બેલી સદાય પ્રબ્બર છે એવા બાબકારો કાનમાં આ લખતાં આબાજ કરે છે. અને આટલે સુધી આપણે પહોંચ્યા છીએ તે સત્યનો જય બતાવે છે. હવે કદિ હારી જવાય તેવી સત્યની મોટાઇને ઐબ નથી લાગવાની. પણ આપણા અસત્યને-બેલને-કુસંપને-બીકને લીધે આપણે હારીએ. હાલની નીષ્ફાની કારવા ની નથી. હીંદી કોમબારે જોર કરી રહી છે. મીટીંગો બરાબાજ કરે છે. તેમાં સેંકડો માણસો આવે છે તે બધા જોઇ જરૂ દેશુપાર થવું પણ કાયદાને તાબે નહીં થઇએ, એવો અવાજ કર્બાજ કરે છે. આટલા બધા માણસો રામ સુંદરની જેમ માત્ર નાટક બજવે છે એમ હું તો માનીશ નહીં.

જંગી માસ મીટીંગ

જંગી માસ મીટીંગ જે પહેલી તારીખે બરાબ હતી તેમાં ૨૫૦૦ માણસો ભેગા મળી ભેગા થશે. બધા જોનરમાં હતા, તેનો આખો ઇયાલ બીજ વ્યવસાયે અધિપતિ આપશે. હું તો એટલી નોંધ કરું છું કે તે મીટીંગમાં મી. ડેવીડ પોલોક (એટર્ની ઠર નહીં) 'રાંડરેલી મેલ' ના મદદનીશ અધિપતિ, તેના ચિત્રકાર, તથા બીજા થોડા ગોરાઓ હતા. ને બધા માસ જોવા આવેલા. બહાર ગામથી પણ ઘણા હીંદી હતા.

મીસ શ્લેસીનનું ભાષણ

મીસ શ્લેસીન એ વીસ વર્ષની કુમારીકા છે. તેણે કોમને સારૂ કેટલું કામ કરવા છે તેનો ખ્યાલ ઘણા ઓછા હિંદીને છે. તે બાબ જે કરે છે તે પગારને સારૂ નથી કરતી પણ પોતાને અત્યંત બાગણી છે. જેટલું કામ તેની ઉપર મુકવામાં આવે તે પોતે હસતમુખે બજાવે કરે છે. તેનો વિચાર છેલ્લી માસ મીટીંગમાં બાષણ કરવાનો થયો. અને જે નરનુમો નીચે આપ્યો છે તે બધા તેનાજ વિચાર છે. આ બાષણ કરતાં પહેલાં તેણે પોતાના વડીલોની પરવાનગી લીધી હતી. આ બધા મેદ્રાસ્યુલેશનની પરીક્ષામાં પસાર થએલ છે ને તેનું બાલુતર સરસ છે એમ કહી શકાય. તેનું બાષણ મી. ગાંધીએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું. તે નીચે મુજબ છે:—

હવે બહુ ટોચ ઉપર આવી છે તેથી તમારાં દુઃખો કે જે હું શરૂઆતથીજ જોતી આવી છું તેને સારૂ ને બીજાં દુઃખો જે તમારે હજુ બોગવવાનાં છે તેને સારૂ બાગણી બતાવું છું. પણ જે દુઃખો હવે આવવાનાં છે તેથી નહિ ડરવા હું તમને આજીજી કરું છું. આગળ ઉપર જે ખડકો આવવાની છે તેથી હારતા નહિ, પણ દેવ અને દીનને સારૂ જે બહાદુર નીશ્ચય તમે કરેલો છે તે પાર પાડવામાં છેવટની જય તો જ લક્ષમાં કરજો. ઇંગ્લાંડમાં મારી બહેનો જે બહુ લડી રહી છે તેની યાદી હું તમને કહું છું. પોતાના હકને સારૂ પોતાનું બધું ગુમાવવા તે બોરતો તયાર થઇ છે. તેમાંની ઘણી તો જેલમાં જઇ બાબ થએલ છે. બીજીઓ તયાર છે. જો નાજુક બદનની બોરતો એ પ્રમાણે કરે તો શું મરદો પાછા હટશે? તમે જે રસ્તો પકડયો છે તેમાંથી પાછા ન હટશો. દીલ કાયમ રાખી ખુદાની તરફ નજર રાખી જીત મેળવો અથવા જંગમાં પડો. જો આવો નિરાબ રાખશો, ખુદના કસમ પાળશો અને તમારી રીતબાત જેટલી સરળ છે તેટલે દરજે તમારાં કામ બહાદુર હશે તો તમે જીતશોજ."

આમ એક બાલકની આપણને પોતાના દિલશ્યા હિંમત આપે છે. પછી તેને આપણે બાયલા બની જોઇયે કરી નામ બોળ્યું તો બહુ બસમું લાગશે એ બાદ સહુએ રાખવાનું છે.

દેશપાર થવાય નહિ

ઇમીગ્રેશન એકટ તે એક દહાડાનો તમાશો થઇ ગયો છે. કોમને દેશપાર મૂકી શકતા નથી એમ હવે બધા કબુલ કરતા થઇ ગયા છે. મી. લેનરકનો એવો મત છે એટલુંજ નહિ પણ 'રેલીમેલ'માં એક બાસ લખનારે બહુ દલીલો આપી બતાવ્યું છે કે હીંદીને દેશપાર મુકી શકાય એમ નથી. એટલે ઇમીગ્રેશન કાયદામાં સહી થઇ તેનો અરથ એજ થયો કે વટી સરકાર આપણને મદદ કરતાં અચકાય છે. પણ કેમ નહિ અચકાય? આપણે જે રજીસ્ટરારને છુપા કાગળ લખીએ છીએ કે અમે રજીસ્ટર કરવા તયાર છીએ, શરમ ને મારયે નથી કરતા, અમારાં નામ નોંધી રાખજો. આપણેજ રજીસ્ટરારને રામસુંદર બાબત કાગળ લખીએ છીએ કે તે માણસ આવો છે ને તેવો છે, ને ગમે તેવો હોય પણ છુપા કાગળ આ પ્રમાણે લખવાથી આપણું તોલ ઘટે છે. આપણે બાયલા કરીએ છીએ. આપણે જે બહાદુરી બતાવી રહ્યા છીએ તેમાં આવાં છુપાં લખાણોથી આપણને નુકશાન બહુ છે. છુપાં લખાણ છુપી રીતે લોરડ એલગીનને પહોંચે. તે લખાણો તેઓ જાહેજ માને કેમ નહિ માને? આવાં લખાણમાં જરા જેટલું સાચું હોય તેની આગે બહુ પડતું જુદાણું પણ ચાલ્યું જાય. એટલે આપણી કેરી બેટીજ અંકાય. આપણે જ્યારે માફી કેરી અંકાઇશું, ઘણા વરસોની જુલામતીરીયા આપણાં દાઢ પીગળી ગયાં છે તે જ્યારે કહ્યું થશે, જ્યારે છુપી રીતે કાળાં કર્મો કરતા અટકશું, ત્યારે વટી સરકારની વટી સરકાર પણ આપણને દાદ દેશે. જ્યાં સુધી આપણામાં ખરૂં શુર નથી આવ્યું ત્યાં સુધી આપણે વટી સરકારનો વાંક કેમ કાઢવું?

બીકણ બટી

ઇમીગ્રેશન કાયદામાં સહી થઇ ત્યારે પીટરસબરગથી તાર છુટ્યા 'અમે ભાંગીએ છીએ.' બહાદુર ઝવેરબાબેર પ્રીટોરીઆમાં પહોંચ્યા. પછી પુરબીંદર બાગતી બાદેજ ની તાજબ કરી. તેમણે કહ્યું કે તમને ગુલામીનેજ પડે નહિ બાકી રહું. માજ બેઠનો હુકમ લાવો. પછી પ્રીટોરીઆના માજીસ્ટ્રેટ પાસે બબ્યા. તેણે કહ્યું અને સત્તા નથી. હવે (રવીવાર પહેલાં) સવારી માજા પીટરસબરગ ફરી છે. ત્યાંના માજી સ્ટ્રેટ હુકમ આપશે ત્યારે વળી પ્રીટોરીઆમાં પધારશે. બા ત્રીજ પુરૂષોનાં નામ હું બતાવું છું. ઉપરની વાત ખરી છે, કે ગુલામી મળી ચુકી છે તે જિંદે હું ચોકસ કહી શકતો નથી. જેવી હકીકત મારી આગળ આવી છે તેવી હું રજુ કરું છું.

બહાદુરને બે બોલ

હું સાંભળું છું કે પીટરસબરગમાં જે કેટલાક મેમણો અત્યંત બહાદુર છે ને ઘણું જોર બતાવતા આવ્યા છે તે અને ત્યાંના સુરતી તથા હીંદુઓ પણ નરમ પડી ગયા છે, તેમને કાળમુખાઓનો ચેપ લાગી ગયો છે, અને થરથરી રહ્યા છે. આમ હોય તો તેમની તરફ મારી સંપૂરણ બાગણી છે. જ્યાં બીકણોનો સંગ મોટો હોય ત્યાં હિમતવાન્ તે ખળભળી જાય એ બનવા જોગું છે. છતાં તેઓને અને મુખ્યત્વે કરીને મેમણોને મારી બાસ અરજ છે કે કાંઠે આવેલું વહાણ ન ડુબાવતા. મેજરૂ માત્ર જશે તો કાઠીબાવાડને-પોરબંદર, બાણવડ અને રાણાબાવને બાંબબ પહોંચશે. બીકણોને આપણી જુની જરૂર.

વખત તેને શુરુ ચડાવવું. પણ એક પણ એમણ સાથે નહિ રહે તો આખી કોમ ડુબશે. એક જીવતો રહેશે ને બીજાને તારશે. વાસ્તે મી. અબદુલ લતીફ અને તેમની સાથે જે ખરી રીતે દુઃખી રહ્યા છે તેને હું વિનવું છું. સુરતી તથા હોંડુઓને એટલુંજ કહું છું કે તમે મુર્ખ—ધ્યરનું નામ લઇ હરીજ ન કુબશો. જરા હીંમત રાખશો તો હાલત તદન સહેલી અને સીધી છે. પીટરસબરગમાં ના ધબ્બા હોંદી ગયા તેમાં તમારે નાશીપાસ થવાનું નથી. આખા ટરાંસવાલના હીંદી જોરમાં છે. અને છેવટે પીટરસબરગમાં જે રહી જશે તેને ખરી બહાદુરી ઘટશે. કેમકે ત્યાં વધારે જોખમ જેવું છે.

ડેલાગોઆબેમાં ઠગાખોર

ડેલાગોઆબેમાં બે ઠગાખોર લુટારૂ હીંદી ની બાબત રજીસ્ટરારને કાગળ લખાયેા છે. રજીસ્ટરારે તેઓનાં નામ માગ્યાં છે. પણ તે અપાય તેવું નથી. મને ખબર એવી મળી છે કે તેમાંનેા એક પકડાયેા છે ને બીજાએ સાત પાંચ ગણ્યા છે. તેઓની સાથે એક ગોરેા રજીસ્ટરાર બન્યેા હતેા. આવા હીંદના શત્રુનેા ક્યારે પાર આવશે! પૈસા કમાવાનેા બીજો રસ્તેા કેટલાક માણસને સુઝી શકતેાજ નથી એવું જણાય છે. જો એમજ હેાય તેા પછી આપણેજ તેવા દુર્જનથી અળગા રહેવાનું છે.. હું ઉમેદ રાખું છું કે ડેલાગેાઆબે તથા બીજા બધા ઠામેાઠામે હીંદી બધાને ચેતવણી આપશે. આ બારે લડાઇમાં જૂનું કબાડ્યે રાખવાની જરૂર નથી. અંતે આપણે સારા જનવું છે. રામ સુંદરની માફક માત્ર ખેલ કરવેા નથી.

ચેારાઓની લાગણી

જ્યારે ફીક રૂપ પકડયું છે તેથી ચેારાઓ બધા લાગણી બતાવે છે. જ્યારે કોરટની સામે મેદાનમાં તથા મી. ગાંધીની ઓફીસની સામે મીટીંગ થઇ હતી ત્યારે દરેક વખતે લગભગ સેા ચેારા હાજર હતા. તે બધા ની લાગણી હીંદી તરફ દેખાઇ આવતી હતી જે મી. હેાસકીન આપણને ગુલામી ખત લેવાની સલાહ આપતા હતા તેઓ સાહેબ હવે આપણને હીંમત આપતા થઇ ગયા છે. એવું ફળ સત્યનું તથા હીંમતનું છે.

વેપારના પરવાના

લાઇસેન્સ વિના જેલનું જોખમ વેઠીને વેપારીઓ અને ફેરીવાળા વેપાર કરવાના છે એમ હેાવાથી મી. ભસપર્સિંગાએ કિમીશનર ઉપર કાગળ લખ્યેા છે કે હીંદી કોમ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરશે પણ રજીસ્ટર નહિ લેવ. તથા તેમના વેપાર કરતાં જોખમ આવે તે સહન કરશે. જો સરકારનેા ઇરાદેા લાઇસેન્સની ફી લેવાનેા થાય તેા હીંદી કોમ ફી આપવા તૈયાર છે.

આનેા જવાબ રીસીવરે મેાકલ્યેા છે કે એશિયાટીક કાયદાનીરૂએ વગર રજીસ્ટર ના હીંદીને લાઇસેન્સ ન આપી શકાય; તે જેઓ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરશે તેવા હીંદીને રેવન્યુ કાયદાની સજા થશે. સજા થશે એ વાક્ય હવે કોમ હીંદીને ડરાવે તેમ નથી. સજાનું જોખમ ઉંચકીને સહુ વેપાર અને ફેરી કરનારા છે. એમેા રીસીવરને જુદે જુદે ઠેકાણે મળી બેતેર કાગળેા લખ્યા છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે હીંદીએ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવેા. પેસા રેડર કર્યા હેાય કે નહિ તેની ફીકર નથી. કેમકે રેડર કરવાથી બચાવ નથી થઇ શકતેા. બચાવ માત્ર હીંદીની હીંમત તેા રહેલેા છે. વેપાર જારી રાખવેા; અને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાનું કામ ચાલે ત્યારે દંડ નહિ આપતાં જેલ ભોગવવી. પાછળ નેાકરેા દુકાન ચલાવી શકે છે. નેાકરેા ઉપર કામ ચાલી શકતું નથી. સરકાર દુકાન બંધ કરી શકતી નથી.

હીંદુ—મુસલમાન

હું જોઉ છું કે રામ સુંદરના સંબંધમાં કેટલક અંશે હીંદુ—મુસલમાનનેા સવાલ દાખલે ઉડાવ્યેા છે. હવે વળી નાતાલથી તાર આવ્યા છે તેમાં જોવામાં આવે છે કે કોઇએ મરકયુરીમાં તે સવાલ ઉપર ઘણેા ભાર આપ્યેા છે. તેનેા રદીયેા મી. દાઉદ મહમદ અને મી. પારન મહમદે આપ્યેા છે તે સંતેાષ કારક ગણાય. છતાં જોકે 'મરકયુરી' માં ખબર આપી તે માણસને હું કોમના દુશ્મન ગણું છું. જે વખતે મહા ભારી કામ હીંદી કોમ માથે બેઠી રહી છે તે વેળા હીંદુ—મુસલમાન વચ્ચે કંઇ પણ વિરોધ છે એવું કોઇ બતાવે તે જુઠું છે, એટલુંજ નહીં પણ સ્વાર્થ બુદ્ધિનું બેાલવું ગણાય. આવા કોમદ્રોહી અને દેશદ્રોહી માણસેાથી ગેરની જેમ આપણે અલગા રહેવાની મારી ભલામણ છે. એવા તટસ્થ રાખવાથી જોકે કોમનું સુધરે એવું નથી તે દેખીતું છે.

'સન્ડે ટાઇમ્સ' નું કારટુન

'સન્ડે ટાઇમ્સ' ના અધિપતિ જાણે હીંદીની ચિત્રકા[illegible] લખાવ્યું કરે, એમ તેનેા ચિતરનાર તેા હીંદીની ઉલ્ટી અવળી બનવી રહ્યેા છે. તેમાં એમ બતાવ્યું છે કે હીંદી કોમ તે હાથી છે. હાથી પગ પસારીને મજબુત બેઠેા છે. મી. રમટસ સ્ટીમરોલર પુઠે લગાડે છે. હાથી બોલી ઉઠે છે 'હવે તારૂં બળ બતાવ; ગદબદીયાં કરતેા બેસી જા.' મતલબ કે સ્ટીમરોલરથી હાથી બેઠેા છે તે કંઇ ઉઠવાનેા નથી. આ ચિત્રથી આપણી વાત ઘણી વધારે ફેલાઇ રહી છે ને જનરલ ટ ની મરકરી ચાલી રહી છે.

'ડેલી મેલ' નું કારટુન

ડેલી મેલમાં બતાવ્યું છે તે મુજબ મી. ગાંધીને પુરાના આત્મ બેાગ આપનારા પાદરીનેા વેશ આપ્યેા છે. તેનેા એક બાસેાટીયાની સાથે બાંધેલ છે. આસ પાસ પુળા છે. તેની ઉપર રણ તેલનાં પીપેા છે જેનાં નામ પરમીટનેા કાયદેા, એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદેા, અને ઇમીગ્રેશન કાયદેા. આ ત્રણે પીપામાંથી તેલ પુળા ઉપર પડે છે. મી. રમટસના હાથમાં સળગતી મસાલ છે. તેના પેાશાકમાં ટાંકેલી તલવારની અણી દેખાઇ આવે છે. 'સેાલ્ઝિટ' ગાંધી કહે છે "તમારૂં મુખતેા ભયંકર લાગે છે. હવે બહુ વાર થઇ. મસાલ શાને નથી લગાડતા. ઝટ કરેા કે નીકાલ પતે." પણ જનરલ સ્મટસે પુંઠ ફેરવી છે, ને સળગાવતાં દિવેલ ચાલતી નથી.

પેાચેસ્ટરૂમના હીંદી

પેાચેસ્ટરૂમના હીંદી ઉપર આરેાપ આવી રહેલેા કે તેઓ બીક બાજ થયા છે તેના જવાબ તેઓએ 'સ્ટાર'માં આપ્યેા છે કે તેઓમાં બધા મજબુત છે. માત્ર કેટલાક મેમણેાએજ કાળું કરવું છે. વળી સેક્રેટરી મી. અબદુર રહેમાન ઉપર રજીસ્ટર થવાનું આરેાપ આપેલું. તેના જવાબમાં તેમણે કાગળ લખ્યેા છે કે પેાતે રજીસ્ટર નથી થયા અને કેાઇ સાબીત કરે કે થયા છે તેા પેાતે પા. ૫૦ ખેરાત માં આપવા તયાર છે.

રવિવારે મીટીંગ

ગયે રવિવારે વળી મસજીદની સામે મીટીંગ થઇ હતી. તેમાં ઘણાં આપણે થયાં ને મીટીંગે વગર લાઇસેન્સથી દુકાનેા ઉઘાડી રાખવા અને ફેરી કરવાનેા નિશ્ચય કર્યેા. કાળ તેા જુસ્સેા મુજબ જેવામાં આવે છે.

લીડરની ટીકા

જનરલ સ્મટસનાં ભાષણપર ટીકા કરતાં 'ટ્રાંસવાલ લીડર' લખે છે કે :—

અગાઉનાં જનરલ સ્મટસના ભાષણો કરતાં આ છેલ્લું ભાષણ વધુ ડહાપણ ભરેલું લાગે છે. તેમનું વલણ કેમ ફરવું તેનું વર્ણન કરવાનો તેમણે ઇસારો કરેલો છે. તે કામમાં સામી પક્ષના મેંબરો ને બોલાવવા માગે છે કે નહિ તે પણ સાથે કહ્યું હોત તો ઠીક થાત. ફેરફારમાં તેઓ વિરુધ્ધ નથી એવી ખાતરી તેઓ જાહેર રીતે આપે એમ કહેવાનો સરકારનો ઘણેદા હોય તો તેમ કહી દેવું જોઇએ. ૫૦૦૦ એશીઆટીકો ગયા છે તે વાત જો સરકારી અમલદારો બરોબર કહી શકે છે; તો તેજ રસ્તે આવે છે તેઓ કોણ છે તે સરકાર ન કહી શકે એ અજબગીની વાત છે. જેલમાં નાખવાની વાતને મી. સ્મટસે વખત ગુમાવવા બરોબર ગણીને કાઢી નાખી છે. તે ઉપાય લેવાથી સરકારને જેટલું ખરચ થાય તેટલું એશીઆટીકો ટ્રાંસવાલમાં રહેવાથી કદી પણ થાય છે એમ કહેવાશે નહિ. જો દેશપાર કરવાની સત્તા હોય તો પણ તેમ કરવું તે કાંઇ બની શકે તેવું લાગતું નથી. એટલે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આગેવાનોને અટકાવવાનો નિશ્ચય કરેલો છે. ને માને છે કે તેથી બધું પતી જશે. એક બોખી કોમ બે ત્રણ આગેવાનોના હાથમાં રમે છે તેવી દલીલ પર બ્રમને ભરોસો નથી. તે સાચી પડશે કે નહિ તે તો વખત જતાં બધર પડે. ચીનાઇ કોનસલ કાયદા વિરુધ્ધ હોવા છતાં ચીના ઓએ રજીસ્ટર થવા ના પાડી છે; તેથી તો જનરલ સ્મટસની દલીલ ઉભી રહી શકતી નથી. હિંદી પાસીવ રીજીસ્ટરોની જીતની કાદરો પર શું અસર થાય એ વાતનો જનરલ સ્મટસને ડર છે. પણ કાયદામાં ફેરફાર અગાઉ એશીઆટીક સિવાયનાની બાબતમાં આપણે કેમ કરવા છે? વળી કાદરો પોતામાં કચવાટ વખતે એસેગાઇ અને બંદુક સિવાય બીજા નરમ રસ્તા (પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ) શું એમ શીખે તો પણ શું ખાટું?

વધારે કાળમુખા

પોચેફ્સ્ટરૂમના મી. હાજી અબ્દુલ તથા પીટરસબરગના મી. હાજી કાસમ સુલેમાન, મી. અલી કાસમ કાટકોડિયા, તથા મી. હાજી સાલે મહમદ હાજી વલી અને પ્રીટોરીઅાના મી. હાજી ઇબ્રાહીમ કાસમ, મી. બાવા ઇસ્માયલ, મી. કાસમ હાજી સુલેમાન તથા મી. ખરમામદ ઐયબ ગુલામી બૂત લઇ ચૂક્યા છે.

મોલવી સાહેબ અહમદ મુખત્યાર

મોલવી સાહેબને રજીસ્ટ્રારે લખ્યું છે કે જો પોતે એવી ખાતરી આપે કે પરમીટ ની મુદત બ્લાસ થએ ચાલ્યા જશે તો મુદત આપવામાં આવશે. આનો જવાબ મોલવી સાહેબે આપ્યો છે કે રજીસ્ટ્રાર એક વખત મી. હાજી હબીબની સમક્ષ ને બીજી વખત મી. નગદી તથા મી. મંગાની સમક્ષ દર ૬ માસે મુદત વધારી આપવા બંધાયા છે, તે ઉપરથી તેણે મહેસાનું કામ શરૂ કરવું, મસજીદનું ચાલુ છે, ને હમીદીઆ સોસાયટીમાં વાગેજ કરે છે, ને કાયદા બાબત પણ ધર્મની દલીલો બતાવે છે. એ તેમનું કામ છે ને એટલું કર્યે જશે.

પ્રીટોરીયાના કેસો

તા. ૭મી એ મી. તુલસી તથા મી. શેઠના કેસ સંભળાયા હતા. મી. શેઠને તા. ૨૬મી પહેલાં, તથા મી. તુલસીને તા. ૬૨મી પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

કલર્ડ લોકની દીલસોજી

આફ્રીકન પોલીટીકલ ઓરગેનાઇઝેશનના એક ડેલીગેટ્સે ટ્રાંસવાલના હિંદીની આફતમાં દિલસોજીનો ડરાવ કરેલો છે. તે બાબતનો તાર ડો. અબ્દુ રહેમાન તરફથી ઓસોસીએશનપર છે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

સેક્રેટરી મી. એમ. પી. દેનસી લખી જણાવે છે કે:—તા. ૨૬મીની મીટીંગમાં ઘણા લોકો હાજર હતા. પ્રમુખ સાહેબે નવા મામલા પર વિવેચન કરી સહુને હિમતથી રહેવા બલામણ કરી. રામ સુંદર પંડીત નાસી જવા માટે ખેદ બતાવ્યો. સેક્રેટરી એ આગલી મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચ્યા બાદ તે પાસ થયો. પછી સોસાયટીની મેનેજીંગ કમીટીનો રીપોર્ટ વાંચ્યો, જે મુજબ તા. ૧લી જનેવારીથી સોસાયટીના મેંબરો પાસેથી માસીક ૫ી ૨/૬ ને બદલે ૧ – લેવાનું, કબરસ્તાન સાફસુફ કરી તેમાં મરામત કરવાનું કામ પુરૂ કરવાનું, અને સોસાયટીના કાયમના ચેરમેન તરીકે હાલના આકટીંગ ચેરમેન મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદરની નીમણુંક કરવાનું થયું. જનાબ સઇદ મુસ્તફા એદ્રુસ સાહેબે સોસાયટીના ક્રમથી ખુશી થઇ કબરસ્તાનના ફંડમાં રૂા. ૧૦/- લીલાદ આપી, પોતાનું નામ મેંબરશીપ માં નોંધાવ્યું, ને સોસાયટીને માટે નેક દુવા ચાહી. પછી ઘણા માણસો થઇ જવા થી જગ્યાની તંગી જણાતાં સોસાયટીના હોલ સામેના ખુલ્લા મેદાનમાં સભા ગઇ. ત્યાં મી. નાયડુએ કાયદા વિશે લંબાણ સમજ પાડી ને હિમતમાં રહેવા કહ્યું. પછી મેસર્સ કડવા, મી. એમ. પીલે, નવાબખાન, અબદુલા અલી, અસ્વાત, મોલવી સાહેબ, સઇદ મુસ્તફા, હાજી સાહેબ વગેરેએ હિમત આપનારાં ભાષણો કર્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

કેપમાં હીંદીપર હુમલો

લાઇસેન્સપર તરાપ

'રાંડલી મેલ'નો કેપટાઉનનો ખબરપત્રી લખે છે કે –હીંદીઓના લાઇસેન્સ (નવા કરી આપવા)પર હુમલો થયો છે. અહીંના કેટલાક કાઉંસીલરો હીંદી વેપારી વિરુધ્ધ બોલ્યા હતા. અને સંખ્યાબંધ હીંદી લાઇસેન્સ બંધ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

મંગળવારે અહીંની ડીવીઝનલ કાઉંસી લમાં મી. ગીબ્સની દરખાસ્તથી કેટલા હીંદીના લાઇસેન્સ અટકાવવામાં આવ્યા છે. મી. ગીબ્સે એવું જણાવ્યું હતું કે મારાથી બનશે તો બધા હીંદીને હું અહીં થી હાંકી કાઢવા માગું છું.

મી. કેશવરામ ખેસાભાઇ ભટ જણાવે છે કે—પંડિત સત્યચંદ્ર કુમાર બેનરજી, જેઓ અમેરિકામાં મરહુમ સ્વામી શ્રીયુત વીવેકાનંદ સાથે તથા બીજા મુલકમાં ભાષણ કરતા, તે જેમણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઘણા ભાગોમાં ભાષણ કરેલ છે, તેઓ તા. ૧૨મીને રવિવારે ડીપો રોડપર લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં 'સ્વદેશી' તથા 'ટ્રાંસવાલના હીંદીની હાડમારી' એ વિષય ઉપર ભાષણ આપનાર છે.

નોટીસ.

જોહાન્સબરગ, ફોર્ડસબરગ ઉપર આવેલી ધી સુરતી મોહમેદન સ્ટેટ કંપનીનો ગયા વરસનો હીસાબ તપાસવા તથા હવે પછી એ સંબંધી કેવી રીતે વ્યવસ્થા કરવી તે બાબત સારૂ તા. ૨૬ જનેવારી સને ૧૯૦૮ના રોજ સદરહુ સ્ટેટ કંપનીના મકાનમાં બપોર પછી મીટીંગ ભરવાની છે ગટે એ બાબતમાં જેઓ લાગતા વળગતા હોય તેમણે સદર તારીખે આવવા મહેરબાની કરવી.

મી. સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆ
જોહાન્સબરગ તા. ૮–૧–૦૮.

ચરચા પત્ર.

આપણા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો બાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર વધારે સ્થાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા જારૂં નહિ, પણ આપણી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ ટુંકાં અને ટુંકસાર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. ડી. એન.—મુળ પણીએ જવાબ આપી દીધો છે.

મારીત્સબરગનો ભૂતો રહીશ—તમારા નામ સાથે આપી શકાય.

મી. પે. એલ્સ—તેજ વખતે જવાબ આપી શકાત. ફરીયાદ મીટીંગ બરાબર ત્યારે પણ, જરૂર લાગતી હોય તો, કહી શકશો.

એક દીનભાઇ—નામ વગરના કાગળ પર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. રતનજી લખમીદાસ—બધાં નામો માટે જુદા જણાવવાનું બની શકે તેમ નથી.

એક મુસેબ્બક—તમારા નામ સાથે આપી શકાશે.

મી. આદમ ગફર—એ વિષે વધુ ચર્ચા નકામી લાગે છે. અ. ઇ. ઓ.

એક અરજ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ડરબન, ડેલાગોઆબે, કેપટાઉન, ક્રીમરસ્ટી વગેરે ઠેકાણેના ભાઇઓએ જે મદદ દિલસોજીથી તથા હિંમતથી આપી છે તે માટે ટરાંસવાલના હિંદીઓ તેમના આભારી છે. પણ અમારે લડતમાં એવો વખત આવી લાગ્યો છે કે સંખ્યાબંધ લોકો મુજરાતનાં સાધન વિનાના થઇ પડયા છે. ને બીજા વધુ લોકોને પણ તેવો વખત આવે એવો સંભવ છે. એસોસીએશન પાસે પૈસા નથી તે તો સહુ જાણે છે. તેને ઘણું કામ કરવાનાં છે. તો દરિયા આરપારની સર્વ ઠેકાણાના ભાઇઓની ફરજ છે કે આ મહાન યુદ્ધમાં ટરાંસવાલના લોકોને સહાય થવું.

લી. ખાદીમ મહમદ.

વોકરસ્ટરૂમ, તા. ૩૧-૧૨-૦૭

ફીડરેશન હોલ બાંધવાની જરૂર

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતી જોગ,

તા. ૨૨ મીએ ફ્રમીદીઆ સોસાયટીની મીટીંગમાં 'ફીડરેશન હોલ' બાંધવાનો જે વિચાર મી. ગાંધીએ દર્શાવ્યો હતો તે દરેક સાઉથ આફ્રિકન હિંદીએ લક્ષ આપી વિચારમાં લેવો જોઇએ. કાયદાની લડતને લીધે મજુરવર્ગ તથા નોકરીઆત વર્ગપર દબાણ થએલું છે. ને સ્ટાંડરટન, હેડલબરગ વગેરે ઠેકાણે ઘણા લોકો મુજ શાનનાં સાધન વગરના થઇ પડયા છે. ને બીજા વધુની તેવી દશા થવાનો સંભવ છે. આપણે સારી પેઠે જાણીએ છીએ કે આપણામાંના વેપારી વરગના, મહેતા વર્ગના, લોડરીવાળા એવા કેટલાક લોકો લડતની ગમે તેટલી મુશીબતો છતાં પોતા નું મુજરાત સુખેથી કરી શકે તેમ છે. ત્યારે બીજા બાજુએ આપણા ગરિબ સ્થિતિના મજુરવરગના ભાઇઓ જુએ મરે તેવો પ્રસંગ આવ્યો છે. તો તેમના પોષણનો ભાર આપણે ઉપાડી લેવો જોઇએ. કહેવાની મતલબ એવી નથી કે તેમને વાસ્તે સદાવ્રત કાઢી મફત આવા આપવું. તે સંબંધમાં મી. ગાંધીએ ફીડરેશન હોલ બાંધવાની જે સુચના કરી છે તે ઉપાડી લઇએ તો 'એકપંથ ને દો કાજ' તેમ એ બીજા રોજગાર લાઇ ઓ માટે રોજીનાં સાધન થશે, તેમ આપ શ્રી લડતની એક અવિચળ યાદગીરી રખાશે. તેવા કામથી આપણે મગરૂર થવાનું છે એટલું જ નહિ પણ લાંબિબની પ્રજા પણ તેનાં દરશનથી મગરૂર થશે, અને આ વખતના બહાદુર હિંદીઓની નકલ આવતા વખતે કરીને વિજયી થતાં શીખશે.

લી. એક સ્વદેશી.

જોહાન્સબરગ, તા. ૨૩-૧૨-૦૭

'એક વાંચનાર' બેલફાસ્ટથી લખે છે કે ત્યાં ખાતેના ઉઘરાણાના પા. ૨૩-૫-૦ મી. સાલુજીને ત્યાં છે એમ ઓપિનિઅન માં વાંચવામાં આવ્યું હતું, તો તે સાહેબ તે પૈસા હવે જોહાન્સબરગ એસોસીએશ નપર મોકલી દેશે? (૨) મી. સાલુજીએ તા. ૫-૧૦-૦૭ના અંકમાં જણાવેલ કે હીંદુસ્તાન રેપ્યુટેશન જાય તો તેઓ તે માટે પા. ૨-૨-૦ દેવા કબુલે છે. તો હવે ડેલીગેટો ગયા છે તો તે પૈસા તેમણે એસોસીએશનને આપી દેવા કે નહિ તે જાણવા અમે ખુશી થઇશું.

પરચુરણ ચરચા

મી. પ્રાણજી ખંડુભાઇ દેસાઇ હારડીંગ થી લખે છે કે—બ્લેકલેગ બનારાઓએ પોતાના શોચનીય કામથી લડતને ધક્કો પહોંચાડી ટરાંસવાલની આખી કોમને (જે બહાદુરીથી મેદાનમાં ઝુઝી રહી છે) દુઃખ દેવા બરાબર કરયું છે. તે માટે બ્લેક લેગોને કોઇ જાતની લાગણી થતી હોય; અથવા તો પસ્તાવો જાહેર કરનારાઓ ઢોંગ ન કરતા હોય તો તેમની ફરજ છે કે તેમણે પોતાના મુલ્કની ખરડાને ઉપયોગ માં લેવાનું માંડી વાળવું અને તે બતાવ્યા વગરજ લાયસેન્સ માગવું. ને તેમ છતાં લાયસેન્સ ન મળે તો લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવો, અને દામની સાથે એક સંપીથી કામ કરવું. આશા છે કે પસ્તાવો કરનારા ભાઇઓ મોઢેથી બાપામાં વાતો કરવાને બદલે આમ કરીને પોતાનો પસ્તા વો ખરો છે એમ સાબીત કરી આપશે.

બેલફાસ્ટથી મી. સ. ફ. દીન લખે છે કે—એસોસીએશન માટે પૈસા સંબંધમાં તા. ૨૮ના અંકની સુચનાને હું સંપુરણ ટેકો આપું છું. અહીંના ભાઇઓ તેમ કર વામાં આનાકાની નહિ કરે એમ પ્રાથી જોતાં જણાય છે. બીજે ઠેકાણે પણ એ વાત ઉપાડી લેવાય તો બધેની એસોસી એશન તે સુચના મુજબ ઉઘરાણી કરી જોહાન્સબરગ મોકલવા તઇયાર થશે.

મચાડોડોરપથી એક લખનાર જણાવે છે કે—(૧) લાઇસેન્સ અમલદાર સાથે નવા લાઇસેન્સ સંબંધમાં મારે સંવાદ થયો હતો, પણ જ્યારે મેં કહ્યું કે હીંદી ઓ લાયસેન્સની પરવા ન કરતાં વગર લાયસેન્સે વેપાર કરશે ત્યારે અમલદાર ચુપ થઇને રસ્તે પડી ગયો હતો. (૨) અહીં એક મેમણની દુકાન છે તેણે અગાઉ કોમના ઠરાવ મુજબ દુકાનો બંધ થઇ હતી ત્યારે તેને માન ન આપતાં પોતાની દુકાન ખુલ્લી રાખી હતી તે બહુ દિલગીરની વાત છે.

લુઇસીકાર્ટથી એક લખનાર જણાવે છે કે જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીઆ તથા પીટર્સ બરગમાં હીંદી ભાઇઓ પકડાયા તે સમા ચારથી અહીંના ભાઇઓએ દુકાનો બંધ રાખી હતી; ત્યારે મી. કાસમ સુલેમાન ચોપરે નહિ કરેલી, એ ગોરી દિલગીરીની વાત છે.

ચાકરસ્ટ્રૂમથી મી. ઇસ્માઇલ સુલેમાન અસા લખે છે કે—અહીં સહુ સુસ્ત છે. દરેક ગામે દરેક ગામનો ખરચો ઉપાડી લેવો જોઇએ. અત્રેના વેપારીઓએ માલ બહુજ ઘટાડી નાખ્યો છે, ને વેપારીના પૈસા પણ બુજ બાકી છે એટલે સહુ જેલ માટે તયાર છે.

—

સ્ટેંગરથી મી. અહમદ ગીદા લખે છે કે—ડોમીસાઇલ બાબત અંગુઠા આપ વાનું કાયદામાં નથી. તેથી બહાદુર હશે તે નહિ આપશે એમ કહી કોંગ્રેસ ઉપાય લેતી નથી; પણ બહાદુર થવા જનારને ડોમીસાઇલ સરટીફીકેટ વગર જવું પડે તો થોડા દિવસમાં નાતાલમાંથી હીંદી વસ્તી ખલાસ થઇ જવાનો વખત આવશે. જો આ બાબતમાં કોંગ્રેસ પગલાં નહિ લેય તો ટ્રાંસવાલ માફક અહીં આંસળાં મારશે.

—

કીંબરલીથી 'એક હીંદી' લખે છે કે—ઓ સોસીએશન માટે પૈસા સંબંધમાં તા. ૨૮ ના અંકમાં ચરચાપત્રીએ કરેલી સુચના દરેક ઠેકાણે ઉપાડી લેવાની જરૂર છે. આજે જે હાલ ટ્રાંસવાલના છે તે આવતી કાલે બીજા કોલોનીના થવા સંભવ છે. માટે હીંદીઓએ જાગતા રહેવાની જરૂર છે. જેમ હીંદમાં નેશનલ કોંગ્રેસ છે તેમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં બ્રિટીશ ઇંડિયા કોન ફરન્સ ઉભું કરવું જોઇએ.

—

મી. એમ. એચ. મુસાજી જોહાન્સબર્ગથી લખે છે કે —હું હમણાંજ દેશ જઇ આવ્યો છું, ને મારા અનુભવ ઉપરથી કહી શકું છું કે હીંદુસ્તાનમાં આપણી વાત બહુ ચરચાય છે; હબીદીઆનો કાગળ જ્યાંથી ફાયદો થયો છે; ને દર અઠવાડીએ ઓપિનિઅનની એક નકલ સહુ પોતાના મિત્રોને દેશમાં મોકલે તો બહુ ફાયદો થાય એમ માનું છું; ને તેથી તેમ કરવાને ભલામણ કરું છું.

—

મી. નજરઅલી લખે છે કે મી. એમ. એચ. લુણતે જે દુકાન બંધ કરવા સંબંધમાં ઓપિનિઅનમાં લખ્યું તે ખોટું છે.

—

જોહનિસબર્ગથી મી. ડી. ડી. સુલેમાન ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને મી. ગાંધીનું જેલ કે દેશપાર જવાનું થાય ત્યારબાદ મક્કમ રહેવા ભલામણ કરે છે.

માઝમ્બજરી (કેપ)થી મી. ઇસિપ અબા રામ કાળા લખે છે કે—મી. હસન મહમદ કાળા ગ્રેજ્યુએટ થયા તે બદલ વાંચી બહુ દિલગીરી અને રોષ ઉત્પન્ન થાય છે.

—

કીંબરલીથી એક ચરચાપત્રી લખે છે કે જ્યારે પેટ્રોલીઝાએય તથા ક્રુટનીક ટ્રાંસ વાલના ભાઇઓને મદદ આપી ચુકેલ છે, ત્યારે કીંબરલીમાં આશરે ૫૦૦ જેટલા હીંદી હોવા છતાં હજુ સુધી તે ઉધરાણું કરવામાં પછાત રહેલ છે. આશા છે કે ટ્રાંસવાલનો તાજેતર બનાવ જોઇ તેઓ હવે મદદ કરવામાં ઢીલ કરશે નહિ.

—

પ્રીટોરીયાથી મી. ડી. એમ. શેખજી લખે છે કે થોડા વખતમાં હાજીસેઠ મદરે સાના ફાળા માટે ત્યાંના આગેવાન તરીકે ત્યારે તે ફંડમાં મદદ કરવા માટે હું ભલામણ કરું છું.

ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફથી લડત ચલાવવાને મુંબઇની અંજુમને—ઇસ્લામ તરફથી ડેલીગેટ.

મુંબઇની અંજુમને ઇસ્લામની મેને જીંગ કમીટીની એક સભા તા. ૨૬ મી એ મળી હતી, જે વેળા ટ્રાંસવાલમાં લડત ચલાવવા માટે મી. મહમદઅલી જીના બારીસ્ટરને અંજુમન તરફના એક ડેલીગેટ તરીકે એકમતે ચુંટી કહાડવામાં આવ્યા હતા. એસિયાટીકોને લગતા કાયદામાં ફેરફાર કરવા માટેનો જે કાયદો ટ્રાંસવાલની સરકારે બેહુદ થયું પસાર કીધો છે તેની વિરુદ્ધમાં ઇંગ્લાંડમાં કામકા પુરવક ચરચા ચલાવવા તથા પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાનું અને બદલતા સત્તાવાળાઓ તથા બ્રીટીશ પ્રજા પાસે દાદ માગવાનું કામ મી. જીનાને સોંપવામાં આવ્યું છે.—અમબારે ઇસ્લામ (મુંબઇ, તા. ૧૦ ડીસેંબર.)

—

તા. ૨૯ મી એ સ્ટેંગર જ્ઞાનવર્ધકસભા ની મીટીંગમાં રા. પુરુષોતમરાય દેસાઇએ 'સ્વદેશી' ઉપર ભાષણ કર્યું હતું. બીજા ગૃહસ્થોએ દેશાભિમાન વિષે તથા સ્વદેશી ના ઉતેજન માટે, અને તે ઉદ્દેશ સાધવા બોયકોટનું હથિયાર વાપરવાની જરૂર માટે વિવેચન કર્યું હતું.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

લેડીસ્મીથના વેંકટસામી ચેટીની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪મી ફેબરવારીએ અરજ થનાર છે.

ટ્રાંસ્વાલના અબ્દુલ સામાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦મી ફેબરવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

માલ્ટનના અહમદીન સાહેબની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૮ જાનેવારીએ પારિત્સબરગમાં સુપ્રીમ કોરટ ને અરજ થનાર છે.

મી. હાજી હબીબના માનમાં મેળાવડા

મી. હાજી હબીબના માનમાં તા. ૧૭ મીએ મી. મહમદ અલા જલપરીઆતરફથી બાપાર્ટીનો એક મેળાવડો મીટોરીઆ અંજુ મન ઇસ્લામના મકાનમાં કરવામાં આવ્યો હતો. તે માટે ૧૫૦ મુસલમાનોએ આ મંત્રણથી હાજરી આપી હતી. સમયને અનુસરતાં ભાષણો થયાં. મી. મહમદ અબાએ મસજીદના મીંબર માટે મીલાદ રશુ કરીને તે મી. હાજી હબીબના હાથે મસજીદમાં આપવા કહ્યું: તથા રૂા. ૧૦/- અંજુમનને ભેટ કરી. બાદ બદામ, ગાજર, કેક વીગેરે પછી આપીને પાન સુપારી લઇ સહુ વિસરજન થયા હતા.

—

મી. હાજી હબીબના માનમાં મેસરસ કાસમ નુર મામદ તથા અલી મામદ આબ દુલ્લ ગનીએ એક ચા પાર્ટીનો મેળાવડો કરેલો હતો, જેમાં સો સવાસો જેટલા મુસલમાન તથા હીંદુભાઇઓને આમંત્રણ કરી બોલાવ્યા હતા. સમય અનુસાર સંબંધ ઉપર તથા લડતમાં મક્કમ રહેવા બાબત ભાષણો થયા બાદ ચા નાસ્તો લીધા પછી પાન સોપારી લઇને સહુ વિસરજન થયા હતા.

—

જોહનસબરગથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીં સૌ લડત સંબંધમાં જાગ્રત છે. એક મીટીંગમાં અત્રેની કમીટીના પ્રમુખ મી. મુસા કાજાએ પોતે જેલ કે દેશનીકાલ માટે તૈયાર હોવાનું જણાવ્યું હતું.

અમારી ડાયરી

અમારા જે ગ્રાહકો પાસેથી ચાલુ સાલનું લવાજમ આવી ગયું છે તેને ભેટની ડાયરી અમે મોકલી આપી છે. જાન્યુ આરીની આખર સુધીમાં જેનું લવાજમ મળશે તેને હજુ આ ડાયરી ભેટ મોકલશું. ત્યારબાદ આ ડાયરી જે ગ્રાહકો લવાજમ ઉપરાંત ૧/– મોકલશે તેનેજ મળશે. માટે જેમનાં લવાજમ બાકી છે તેમનાં જાન્યુઆરી માસમાં મોકલી આપવા ભલામણ કરીએ છીએ. જાન્યુઆરી સુધીમાં લવાજમ મોકલી નવા થનાર ગ્રાહકોને પણ આ ડાયરી ભેટ તરીકે મોકલવામાં આવશે. આ ડાયરીમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી. તથા હિંદુ તહેવારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો, ત્રણે કોલોનીમાં એશીઆટિકને લગતા ઇમીગ્રેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા કાયદાનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપરથી આવતા હિંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, મર્ચે રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ધારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાની જમાત, ટપાલને લગતી બાબતો, પરદેશ મોકલવામાં આવતા તારના દર, હિંદુસ્તાન વગેરે ઠેકાણે મોકલવાના મનીઓરડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિષે વિષે બાબતો અંગરેજી તથા ગુજરાતી બંને ભાષામાં દાખલ કરવામાં આવી છે. ખાસ્સ યાદી, સરનામાં વગેરે લખવા માટે કેટલાંક કોરા પાનાં પણ રાખેલાં છે.

કોનાથી મેસર્સ દેસાઇ ખંડુભાઇ, પટેલ, તથા પુરૂષોત્તમ બીખા જણાવે છે કે—ત્યાં આશરે ૫૦ જણ તા. ૨ જી એ લાઇસેન્સ માટે મ્યુનીસીપાલીટીમાં ગએલ. રજીસ્ટર થાય તો લાઇસેન્સ મળશે એમ અમલદારે કહેતાં સૌ ભાઇઓએ જવાબ આપ્યો કે અમારાં ગળાં કાપી નખાય તોપણ અમે ખુની કાયદાને વશ નહિ થઇએ. દેશનીકાલ કરવાનું કહેતાં જવાબમાં કહ્યું કે અમે કંઇ મરજીથી દેશ છોડ્યું નહિ, તે લાઇસેન્સ વગર ધમધોકાર વેપાર ચલાવ્યું. તે તે માટે સરકાર પકડશે તો જેલ મહેલમાં જઇશું: પણ કંઇ રજીસ્ટર નહિ થઇએ.

સનાતન ધર્મ સભા

ડરબન, તા. ૧૯–૧૨–૦૭

તા. ૧૯ મીએ સભાના માજી પ્રમુખ શ્રીયુત અંબારામજી દેશ જતા હોવાથી તેમને માન આપવાને સભા તરફથી એક ખાસ મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. ૫૦–૬૦ ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. મુડલે પ્રમુખ નીમાયા બાદ સેક્રેટરી તથા બીજા ગૃહસ્થોએ માજી પ્રમુખની સેવાનાં વખાણ કરયાં. પછી મી. મુડલેએ જણાવ્યું કે તેમની સેવાની તુલના ખાતર યત્કિંચિત ભેટ (માનપત્ર) આપીએ છીએ તે સ્વીકારી શ્રીયુત અંબારામ આભારી કરશે. પછી રા. શુકલે એ માનપત્ર વાંચી સંભળાવી શ્રીયુત અંબારામને ભેટ કરયું. જે માટે તેમણે ઘટતો જવાબ વાળ્યા બાદ પોતાના તરફથી 'ઉપનિષદ' અને 'આત્મ નીક પ્રકાશ' એ પુસ્તકો બે ધર્મ જીજ્ઞાસુ ગૃહસ્થોને ભેટ આપ્યાં. પછી મહેતા કલ્યાણ તરફથી ચાપાર્ટી તથા પાન સોપારી સભામાં આપવામાં આવ્યા બાદ સહુ વિસરજન થયા હતા.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઇન.]

અમલાઝી—તા. ૨૦મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

ઝમબેલોસી—તા. ૨૦મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

કાંગેલા—તા. ૬ઠીએ કલકતા પહોંચી છે.

[જરમન લાઇન]

ગવરનર—તા. ૨૮મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[દક્ષિણ આફ્રિકન લાઇન]

ટીન્હાઉ—તા. ૨૫મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

કોંબરલીથી મી. તુલજારામ ત્રીવેદી લખે છે કે હીંદી આગેવાનોની ધડપકડ થયાના સમાચાર થયાં કોંબરલી ખાતે હીંદીઓ તથા ચીનાઓની એક ખાસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. સર્વાનુમતે ઠરાવ થવાથી ઇમીગ્રેશન કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટનો કેબલ સુરત કોંગ્રેસપર, તથા કેપના ગવરનર મારફત લોર્ડ એલગીનપર મોકલવામાં આવ્યો, તથા હીંદીભાઇઓને મજબુત કરવાની ત્રણગણતો તાર જોહા ન્સબરગ એસોસીએશનપર મોકલવામાં આવ્યો. આ કામ માટે ઉઘરાણું કરેલ જેમાં પા. ૭–૧૦–૬ થએલ; તેમાંથી પા. ૬–૦–૦ કોંગ્રેસના કેબલ માટે, શી. ૭/૧ લોર્ડ એલગીનપરના કેબલ માટે, શી. ૩/૧ એસોસીએશનપરના તાર માટે, તથા શી. ૭/૬ મીટીંગ હોલના ભાડાના માટે એમ કુલ પા. ૬–૧૭–૮ ખરચા એલ છે. બાકીના શી. ૧૨/૧૦ મી. તુલજારામ ત્રીવેદી પાસે છે.

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ.				
માંજ	૧ બસ્તાનું	૨૪ ૬	થી	૨૫ ૦
બીમડીના	,,	૩૦ ૦	,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર,		૨૨ ૬	,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૨ ૦	,,	૨૩ ૦
ચીની સક્કર	,,	૨૫ ૦	,,	૨૬ ૦
કુડાના	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨ ૬	,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦	,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૨૮ ૦	,,	૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૩ ૦	,,	૨૩ ૬
,, કાળા	,,	૨૯ ૦	,,	૨૯ ૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૦
મકાઇ	,,	૮ ૦	,,	૮ ૬
બીનીસ.		૨૨ ૦	,,	૨૩ ૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૪ ૩	,,	૪ ૬
એરંડીનું	,,	૩ ૦	,,	૩ ૪
મીઠું	,,	૩ ૧૦	,,	૪
નાળીએરનું	,,	૪ ૩	,,	૪ ૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫ ૯	,,	૧૬ ૯
પાળા	,,	૧૫ ૬	,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૦	,,	૧૦ ૦
આટો		૧૪ ૬	,,	૧૫ ૦
મલાસી સોપારી	૧ રતલ	૦ ૮	,,	૦ ૯
મરચાં.		૦ ૪	,,	૦ ૫
ક્રીમ ચેરી ૪ ટીનના ચૈા		૯ ૦	,,	૯ ૧૦
પોરબંદર	,,	૯ ૧૫	,,	૧૦ ૦
પારશીન ડીવેસ.		૬ ૬	,,	૬ ૮
,, વાઇટ રોસ		૮ ૩	,,	૮ ૬
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૦
નાળીએર		૧૮ ૦	,,	૧૯ ૦
કુલી		૧૦ ૬	,,	૧૧ ૦
ડાઇમંડ સોપ		૧૩ ૬	,,	૧૪ ૦
દુધ નેસલર્સ.		૨૧ ૦	,,	૨૨ ૬
મીગ્ઠ (લીવરપુલ)				
બસ્તા	એકનું	૪ ૬	,,	૫ ૦

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

"PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity as they are expressed in the world's newspaper magazines, and books, and to put on record the ideas and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a lucid summary of what is happening in the different fields of human activity, and to focus within readable compass something of that teeming interest which comes from being in touch with many phases of life.

This object has been achieved with considerable success ever since PUBLIC OPINION was started in 1860. In the 47 years since then it has consistently carried out its policy.

The need for a paper like PUBLIC OPINION increases with the years, for life becomes more complex and the busy man, though anxious to keep in touch with new developments of thought and activity, has not the time to read the many papers which would give him the needed facts. PUBLIC OPINION seeks to do this for him, and to present just that *Precis* of life and thought which will enable him to quickly understand what is going on in the world.

PUBLIC OPINION (published every Friday, Price Twopence, 32 pages) can be obtained from any Newsagent or Bookstall or will be sent post free for one year to any place abroad for 13s. per annum. Orders should be addressed to:—

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House, Tallis Street, London. E.C.

"I know of two Prime Ministers who have read regularly PUBLIC OPINION" said the *Daily News*, May 15, 1907.

"We know of at least one who has misread it" added *Punch*, May 29, 1907.

SPECIMENS SENT FREE ON APPLICATION

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

Commercial Agency,

13 Upper Circular Road, CALCUTTA,

Is a concern which needs especially to be brought to your notice to enable you to keep in touch with the various markets in India. The rates of almost all the goods that you require from time to time fluctuate and it is therefore necessary in the interest of our reputed concern that before you place your orders elsewhere you will please refer the matter to us, sending samples (where this is practicable) for our especial offers. Should you feel inclined to correspond with us you will always find the Calcutta market at your door and that you will not only be in a position to ascertain the true aspect of the market as regards the genuineness, cheapness, durability and quality of the goods required, but that you will come across this the only concern of the day which would render all sorts of services with promptitude and guaranteed satisfaciton.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅનનો છુટક નકલ ઈંડિઅન પબ્લીક લાઇબ્રેરી ૧૫૧ ક્વીન સ્ટ્રીટ મી. પી. વી સંભવી ૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા ચાર્લ્સ સન ગ્રેંડ ટાબેકો વર્કસ, ૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી ત્રણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ મારફત ૬ પેની. ટ્રાંસવાલ, ફ્રેંચ વગેરે કોલોનીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

આ સીવાય નીચેને ઠેકાણેથી પણ મળશે.

પોર્ટ એલીઝાબેથ—વીકમકાસ બ્રધર્સ.

પ્રીટારીયા—મી. પી. એમ. નરેલી ઓફસ ૧૧૫૭.

પીટર્સબરગ—મી. એમ. ખંડેરીઆ ઓફસ ૧૬૦.

ઓફસબરગ—મી. એચ. આર. દેસાઇ ઓફસ ૨૫૫.

ક્રીંબરલી—મી. તુલજારામ ડી. ત્રીવેદી ઓફસ ૩૭૨.

ડેલાગોઆબે—મેસર્સ વૃજદાસ લાલજી કું. ઓફસ ૬૨૬

પી. એમ. બરગ—મી. બી. એમ. પટેલ ૪૬૧ ચર્ચ સ્ટ્રીટ.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c,

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Nr. 4th Corner Commissioner/3rd Fountain Street
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS!
P.O. Box [illegible] Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.
Branches:
Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lintleyspoort, Steenhoktontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONIST
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. E. NAIDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
— AND —
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE,
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: BAGDAD. P. O. Box 52.
335, Prinsloo Street, PRETORIA.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 33.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

J. M. H. GOOL.
129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from
India and England.
Also Exporter of Cape Snoek,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.
[illegible]

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1120, Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

[illegible]

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 62, Telegraphic Address: "KHOTA
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 45 Tel. Add.: "SULIMAN"
VOLKSRUST

M. P. FANCY.
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇંડિઅન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ' થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું–સરસ ચાવલ–ચોખું ગંધીઆણું–જથ્થા બંધ. અજમાવેશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP,
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

SUN
Insurance Office.
ESTABLISHED 1710
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયામેં સબસે પુરાની
આગકા વિમાકી ઑફિસ.
સ્થાપણ પીંડ ૩૦,૦૦,૦૦૦.
ભરોસા કરનેસે કમતીમેં કમતી માલ મિલેગા
દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ની છે. હમેશાં બજાવવાની ઓલામા ઓલા બાહુ આવો મળી રહશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1893.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બોક્સ ૬૮. ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 864

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ફેાઇપણ હેાદેને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર માકલી શકે છે. નિયમીત ઘરાકોને દર સંદેશા દીઠ એક ટકીયુ અને બીની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના ફેાઈપણ ભાગપર પૈસા મેાકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મેાકલનાર તથા લેનાર બંનીના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાઇપણ પણસા લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ હેાદ ખુબ છે તે દરેક રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી હેાદ સાહેબમાં તાર લેવા તથા મેાકલવાથી પણા સસ્તે દરે કામ દેાડી શકાય છે.

વળી રૂટર કેાડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બંનીને ઠીલી પર કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચને સરનામે લખેા.

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
ડેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, રીસ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જેમ્સ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કેારનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Specialty.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
5 Jones Street,
KIMBERLEY

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDUL—BIL"
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."
43 Church S MIDDELBURG

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA — AFRICA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, January 18th, 1908. No. 3.

P.O Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square,

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "RUSTOMJEE." JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS ON STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle); Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

FOR SALE

CORIANDER SEED,
(Natal Produce)

વેચવાના છે

સરતા અને સારા નાતાલ પોડના ખપતા કલેક્શનીઅલ પ્રોડ્યુસ ઉપર ગામવાળાને રેલ ભાડાનું સસ્તું પડશે.

Amod Pattel, Box 7 STANGER.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

54 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસ તે તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફે નહિ.

પુડિંગ–મહેતા અને ખડેરીઆ બ્રધર્સ.

બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખો:— ટી. ડી. ખુપેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

તમાકુ, બીનીસ, મકાઈ, કુલી વગેરે વગેરે કલકત્તાથી તાજીજ કરો બજારભાવ તેમજ પરચુરણ સસ્તા ભાવ થી ડીલીવરી કરવામાં આવે છે. પધારે વાગત ચાહે નોધને સરનામે પુછાવો બાકી કરો બેસે.

Tel. Add: Gandhi. એ. બે. ગાંધી, ટોંગાત.

A. B. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory.

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

A. E. MAYET,

154 Queen Street, Durban

P.O. Box 441. ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ઘી૦ Y&Y **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂનુ અચ્છી અમારા આવડીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જેથી લેનારને બહુ ફીકાયત આવે મહસે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ABDOL GANIE, - General Dealer.

SOFT GOODS, GROCERIES and MERCHANDISE

of all description always in stock.

5 & 7 CROSS STREET, CAPE TOWN

અબદુલ ગની.

જનરલ ડીલર.

કપડ, ગ્રોસરી અને બીજા દરેક જાતનો માલ સ્ટોકમાં રાખનાર.

૫૦૭ ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન.

அப்துல் கனி.

ஜனரல் டீலர்.

துணி, கிரோசரி மற்றும் எல்லா விதமான சாமான்களும் விற்பனை செய்பவர்.

நம்பர் 7. கிராஸ் ஸ்ட்ரீட், கேப்டவுன்

அબદુલગની,

જનરલ ડીલર,

કપડ, ગ્રોસરી ઔર દુસરી સબ તરેહકા માલ સ્ટોકમે રખનેવાલા.

૫૦૭, ક્રોસ સ્ટ્રીટ, કેપટોન.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 872 Tel Address "MIANKHAN" Durban Telephone No. 1365

The "SWADESI."

A BI-WEEKLY TAMIL JOURNAL, PUBLISHED in MADRAS.

Rates of Subscription Rs. 7 per year Post Free. Any part of the world

---

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આઠ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં ગેસ. ગરમનની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતું. હવે તે નામ કેન્સલ કરી ઉપરના નામથી કુ૦. ચાલે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો મોસ્ટગુડસ, કાપડ ભર, બુટ, ક્રોકરી માલ, હાર્ડવેર, કામનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

R. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

श्री डरबनकोल सप्लाई.

५२ कोमरसीअल रोड.

विलायती और देशी कोलसा और लकडी छुटक और जथाबंध बेचनेवाले.

बोक्स ७८, टेलीफोन नंबर ९४३.

P. DAWJEE MAHOMED & Co

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

343 PINE STREET, DURBAN

Tel. Address "PARULAK." Box 454

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 352 Tel. Add. "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમરો

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૧ જાન્યુઆરી.

આ સ્ટીમર ડરબનથી તા. ૨૧ જાન્યુઆરીના રોજે ઉપડી બેરા ટચ કરી

સીધી મુંબઇ ૧૫ દહાડામાં પહોંચી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ઓફીસ સરો બીજા કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના. સભ્યતાવાળા તેમ જમાવ્યુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ રીતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

આ આગબોટમાં ફર્સ્ટ, સેંકડ, તથા ડેકની સારી સગવડ છે.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો તે વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

આ કંપનીની આગબોટ દરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી જાય છે માટે દેશ જનાર ભાઇઓને ભલામણ કરીએ છીએ.

यह कंपनीकी स्टीमर अमलाझी डरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ તા. ૨૦ જાન્યુઆરી

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

King & Sons,
West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
બી. ધનરાહિમ ઇસમાઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Also at the Head Office for S. A.:— And at :—

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg

Dookhi Teli,
Box 4980. Johannesburg

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Ranchhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ABDOL GANIE,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Rangeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Goot,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
HORMAJEE TODDY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hossen Motan,
Box 92.
NANJEE DULABHDAS & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Purshotam Amareband & Co.,
Box 1 9.
VALLIDAS & LALCHAND
Box 92.

DURBAN

ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
P. DAWJEE MAHOMED & Co.,
Box 254, 704 Queen Street.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOOSEMAMAL SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
V. M. JOOMA,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. P. PILLAY & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 384 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 184 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

AMOD SULEMAN & Co.,
Box 62.
A. M. BHYAT,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. EBRAHIM & Co.,
Box 4420.
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
SULIMAN ISMAIL MIA & Co.,
Box 3553.

Indian Washerman

WATERFALL, near Johannesburg.
DHANJI MORAR,
Box 6931.

Dossa Thaji,
Box 4888.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhmas Mahru,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jiwan,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Tuljaram,
Box 382, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Bardny.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Boers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cassi,
Box 11.
Kalan Lalou,
Box 391.
Sulliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262. Market Square.
Vanmali Kota,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Boer's Drift.
E. S. Davey,
Elandslaagte Drift.

MAFEKING

Cassim Seemar,
Box 611.
Ghoolam Ally,
Box 421.
Hajee Hasan,
Box 709.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
L. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Jonbert and Devanish Streets, Box 9.
Aruth Mahomed & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99, Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bonert,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Amboram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hasin,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1158.
Corner Prinsloo & Vermeulen Str.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPRINGBOK
(Transvaal)

Keevji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amodi
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
[redacted] Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factroy,
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Bhadha,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 13.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Suliman Ismail Mia & Co.,
DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆંદાદ કું. બહારના ગ્રાહકોને રહેવાની થીયેટરની સગવડ સારી પાડવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P. O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

એ. ઇ. વેાઇસો.

સ્થાવર મિલકતના એજન્ટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર્વ જાતની આપણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૬૩ રમીય સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

સઇ, બીન્ડર, સેાયસીન, સુથાર વગેરે વગેરેના જરીઇનાર.
બ્રશ, ચાવવાના પટેટા, બ્રેાઝ, જનાવરેા વેા ચારેા વગેરેના વેચનાર.
ચાવવાના ફ્રેંચ અરબીરેાઝ પટેટા ગેઝ ૬૬ રતલના કેસ ૨ના ૮/-
બેારડર સાથે પંથસા મધ્યેથી ડરબન સ્ટેશનથી ચઢાવી અપવામાં આવશે.
ગ્રાઇસ અને કું.,
ફાયર સ્ટેશનની સામે.
પાયન સ્ટ્રીટ—ડરબન.

નવી તથા ઉંચા ઇંગ્લીશ ફેલ્ટના તુરકી ટોપોઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેશનેબલ બંગલેાર અથવા નવાબ કેપસ

મહારાજા બેાર્ડરાખાન અથવા પરસીઅન કેપસ

કીફાયત ભાવ.

બહારગામના બેાર્ડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler.
506, West Street,
DURBAN.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૈાંડ પાંચથી પૈાંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજ આપવાના છે આ નાણા માસીક હપ્તાથી પાછા ભરી શકાશે.

ખાત્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પૈાંડ પાંચસે પૈાંડ પાંચ હજારતક મુદપર દેનેકા હૈ. માસીક કિસ્તોંસે યહ નાણા પાછા ચુકા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums from **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

જોહાન્સબરર્ગ પ્રેાડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ક કીટલબરગ)

આરકેટ અને કમીશન એજન્ટસ

અમે સારૂં દામ આપી પ્રેાડ્યુસ ખરીદી એાછીએ. પૈાસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ મારસબરેા હાઉસ

કેારનર કમીશનર અને ઇસેાફ્ સ્ટ્રીટસ

ટેલીફેાન ૫૮૦ તારનું ટેલીગ્રામ "આના" જોહાન્સબરર્ગ.

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OLDSTER GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
JOHANNESBURG.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix, Natal. Post Free, 7d.

KHANDUBHAI,
GENERAL DEALER.
ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.
P.O. Box 862.
73 George Street,
KIMBERLEY.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 18TH, 1908 No. 3

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

A Matter of Congratulation—and Otherwise 27
What is Intimidation? 27
The Cost of the Registration Fetish ... 28
Mr. Smuts' Facts 28

OTHER ARTICLES:—

For Conscience' Sake 28
The Crisis in the Transvaal Situation 29
The Caxton Hall Meeting 31
Leaders Imprisoned 33
The Situation in England 36
Notes on the Campaign 37
Durban Mass Meeting 40
At the Heart of the Empire 41
Late News 41

CORRESPONDENCE:—

A Chinese Denial 32

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 18th, 1908.

A Matter of Congratulation—and Otherwise

BOTH General Smuts and the Transvaal Indian community are to be warmly congratulated upon the drastic measures that have at last been taken in Johannesburg, Pretoria and Pietersburg. The Transvaal Colonial Secretary has taken the only honourable course open to him, and there can be no possible doubt of the genuineness and sincerity of Mr. (now Convict) Gandhi's sentiments on the subject. General Smuts' argument, as outlined in his Mayville speech, is that the Asiatic communities of the Transvaal are nothing but a flock of sheep under the supreme control of a shepherd and his sheep-dogs. He was, accordingly, perfectly justified in removing the formidable objects from his path, so that, with their withdrawal, the sheep might have the opportunity of rushing to eat of the poisoned grass. Time alone will show who is right.

But whilst we offer these congratulations to the parties entitled to them, we cannot refrain from asking the European colonists of the Transvaal whether they also claim to be felicitated on this extraordinary occasion. For what has happened? An attempt has been made to violate the conscience of the Asiatics and destroy a principle common to all forms of religious belief. Because the victims of this attempt have shown a determination to resist it, they have been forced to suffer enormous material loss, untold worry and anxiety, whilst some of their leaders have been snatched from them. Of these, a certain number are heads of families, and have been torn away from their wives and children, who, in some instances, are left to depend upon the charity of an impoverished community. That these brave women and their offspring will not be allowed to starve is nothing to the credit of the Government of the Colony. It is sufficient to note that they resigned themselves to the enforced absence of their natural protectors rather than betray the liberties, imperil the future, of their children. They have refused to sell their children's inheritance for a mess of pottage.

We prefer to say nothing of the tremendously disproportionate sentences passed. Had the severest penalties been imposed, it would not be for British Indians, passive resisters, to complain. Others have suffered for conscience' sake far more bitterly, and these penalties are what should have been expected, even though it might have been hoped that magistrates would exercise an amount of discretion that even a child might be supposed to possess. In any event, it is for Europeans to protest against any unjust punishment inflicted in their name, and already there are not wanting signs to show that the better nature of the white colonists of the Transvaal has suffered a severe shock. It cannot well be otherwise. It is not possible to contemplate this willing acceptance of all the consequences of acts done for the sake of religion and patriotism without sympathising deeply with those who prefer the ruin of all their material prospects for the sake of the cause that is held so dear. The time is not distant when this now silent body of sympathy will vent itself, and by its intensity of human emotion will cause a violent revulsion of feeling on the part of the white population.

We do not acclaim these men as martyrs who are now suffering imprisonment. Martyrdom is a grand word, and it is not the will of the people of the Transvaal to martyrise. But the courage of the imprisoned men is undoubted, and, coming from the people as many of them do, we are convinced that they but display a virtue that is common to the whole community. It is difficult, indeed, after the recent meetings in Johannesburg and Pretoria, to doubt the genuineness of the feeling that has been aroused. There is no spirit of fanatical objection abroad. There is decidedly a spirit of calm resolve to continue upon the present course of action unflinchingly, no matter what the consequences may be. Action is within the power of the Indian community. Results are with a Higher Power.

What is Intimidation?

IN his now memorable Mayville speech, General Smuts touched lightly upon the much-talked-of intimidation on the part of the Asiatic communities, and upon which Mr. Jordan commented from the privileged position of the magisterial bench. It is curious that not a single such case has been brought before the Courts, much less proved, and it is enough to note that the worthy General himself did not seem to believe in the charge, for the worst he could say of Indians and Chinese was that they employed the perfectly legitimate weapons of boycott and social ostracism to demonstrate their sentiments towards those of their compatriots who had violated a solemn oath and imperilled the welfare of their people.

But what of intimidation on the part of General Smuts himself? The *Natal Mercury* does not beat about the bush, but says quite bluntly:

> So far as intimidation is concerned, Mr. Smuts has used it more frequently than any of the Indian leaders, as he has again and again threatened that if the Indians would not register, they would be handled out of the country, and we can hardly imagine any stronger form of intimidation than for a prominent member of the Government to declare that, unless the Indians followed a certain course, they would lose their means of livelihood, as that is what deportation would mean to the majority. We very much doubt, therefore, if the whole question will be practically settled, as Mr. Smuts seems to think, by allowing no mercy to the leaders.

The *Cape Times* does not let Mr. Smuts down any more lightly. Referring to the unconcealed satisfaction with which he regarded the withdrawal of five thousand Asiatics from the Transvaal under duress, the Capetown paper says:

> Though we are not often in agreement on South African questions with our London contemporary, the *Tribune*, we quite agree that General Smuts' rhetorical chuckle over the soaring away of 5,000 Indians was neither politic nor dignified. So far as these five thousand consist of Indians who had a right to remain, an injustice has been committed; so far as they are Indians who were in the Transvaal without legal permits, some other means than terror ought to be within the resources of a civilised Government both to discover their presence and to secure their departure. The objection [will not be] that remedy, if the Transvaal authorities will bring [illegible] sympathy, and [illegible] of intimidation to [illegible]

It must be a bit disconcerting to be confronted with dicta of this nature, when one has been talking more or less convincingly of the unanimity of South African feeling on this subject.

But we have not yet done with intimidation on the other side. At the [illegible] of the Transvaal Parliament [illegible] this week, an effort

was made to induce the Chinese market gardeners to register under penalty of having their leases cancelled by the Johannesburg Municipality. We still bear in mind the cruel dismissal of the Indian employees of the C.S.A. Railways at Standerton for non-registration, and the compulsory registration of others from Volksrust, under fear of instant dismissal in the event of a refusal on their part to do so. There are, again, the cases of the Government servants who, be it said to their eternal honour, refused point-blank, to be coerced into paltering with their consciences. Nor do we forget the illegal action of the Government in endeavouring to terrorise private employers into dismissing their unregistered Indian employees. Why, the very refusal of trade licences to unregistered Asiatics is intimidation in the worst form! And what could General Smuts say last Saturday? He could, apparently, only hold out vague threats against the clerical gentlemen who have had the temerity to draw his attention to the fact of certain undesirable features in the circumstances of the Registration Act which created unnecessary religious difficulties. A mild enough suggestion, surely! But General Smuts can brook no opposition to-day. Mr. Hosken can be trusted to look after himself, but we merely remind our readers that the Colonial Secretary could not even refrain from wantonly attacking that valiant legislator. If all this is not intimidation, what is it? Surely the virtual head of the Government can offer some more noble example to the misguided Indians, something, say, founded upon the Kantian "Critique of Pure Reason"!

The Cost of the Registration Farce

How much the "peaceful picketing" cost the Transvaal, during the period from July to November of last year, the Colonial Treasurer alone knows. But the colonists will have to pay the bill, and it is just as well to point out that this is perhaps the least item in the amount that will have to be debited to their account. The Assistant Hon. Secretary of the British Indian Association has done a no mean service in enumerating a few other items of loss. Five thousand pounds' deficit in the revenue receipts from licences alone during three months is no trifle. In addition, there is the proportion of the amounts paid for annual licences and the interest on all these sums. Then, as has been pointed out, there will be a loss of half-a-crown a day for each man imprisoned for trading without a licence. But all this is a mere flea-bite. What of the premises lying empty, formerly occupied by the five thousand Asiatics who are acknowledged to have left the country? It is the white landlord that suffers this loss. What of the farmer whose produce, be it vegetables or fruit, Indians cannot to-day purchase? That loss falls on the European grower. What of the loss to public revenue due to diminished traffic and decreased customs imposts, as a result of the reduction and cancellation of orders by Asiatic traders? And so we could go on for a long time. Interest done on these various amounts totals up to a considerable sum. No wonder there is intensified depression. All this money is withheld from circulation, for, whilst the banks may hold it on deposit, it is easy to understand that, with a diminished outlet for capital, there is not much disposition to invest. And it all reacts on the vital question: How can South Africa attract foreign capital? Of course, it cannot, if internal capital is threatened in this reckless manner. General Smuts has done an ill turn indeed to the Transvaal by his obstinacy in regard to compulsory and degrading re-registration. The Colony has had to pay dearly enough for his costly fad.

Mr. Smuts' Facts

Mr. Gandhi pointed out last week how uncertain Mr. Smuts is of his facts. He was not even accurate in his reply to the clergy's memorial, where he averred that Asiatics had all along given mothers' names on their registration certificates. Will the Colonial Secretary be good enough to produce a single document containing this particular voluntarily given? But what is one to think of the chief spokesman of a Government who actually is ignorant of the history of the country that he is ruling? Mr. Polak's correction of General Smuts' misstatements regarding the non-objection of Asiatics to Law 3 of 1885 was well merited. Has Mr. Smuts read nothing of the vast mass of literature on this subject? Does he not know anything whatever of the contents of Green Books and Blue Books relating to Law 3 of 1885? Why, if he had only honoured us by reading these columns for the last three years and more, he would have derived much enlightenment from his studies in this connection. It is all very well for him to talk to European laymen in this manner, but Indian experts may be pardoned for asking if there is any hidden motive for this almost undisguised drawing of a red herring across the trail.

Japanese in Canada. London, Jan. 16. A Tokio telegram states that the Government has been notified that the report of Mr. Lemieux, the Canadian Minister of Labour, who recently visited Japan for the purpose of settling the question of Japanese immigration in Canada, is satisfactory, and Canada is willing to accept a verbal promise from the Japanese Government to restrict the immigration.—Reuter.

For Conscience' Sake

Christian Minister's Sermon

[In the course of an address given by the Rev. J. J. Doke at the Central Baptist Church, Johannesburg, on Sunday morning, the reverend gentleman said:

You do not need to go back three or four hundred years to see a heroic struggle for conscience' sake. I believe you have it here to-day. But the marvel of all is this: that a little handful of Indians and Chinese should have so imbibed the teaching of Christ in regard to the inherent nobility of man that they should become teachers of a mercenary age, while Christians stand by and smile or are silent as they suffer. Two scenes connected with the Court proceedings of last Friday will not easily be forgotten by me. The one, a procession of silent prisoners, Indians and Chinese, receiving sentence because, for conscience sake—I say it advisedly—they dared not accept an Act which, by its very spirit, degrades them as criminals. It was a pitiful sight, and such as I never thought to see in a city like Johannesburg. One of them had just said to his countrymen, "To repeat again the words of the Jew of Nazareth, those who would follow God have to leave the world. I call upon my countrymen in this particular instance to leave the world and cling to God, as a child would cling to the mother's breast." The other scene hurt me too much to be soon forgotten. It was the Asiatic crowd outside the court, when all was over. Excited, almost too excited to know what to do. With the possibility of disturbance when the police hustled them. And English voices ringing in my ears—with oaths—"That's right, let the beggars fight: let them all fight—that's what we want." Now there are those who say—and I respect their opinions, "This is a trade dispute or a political question." Well, if it be, we claim justice for all. But I am convinced it is not only that. It is the manhood of the Asiatic asserting itself in a Christian population and asking to be treated in a Christian way. There is no rioting—no violence, simply an acceptance of the severe punishment which the law can inflict on the sensitive of conscience. A wonderful picture for Johannesburg! Now what I am anxious to suggest is this—That the moment has come when the Christian Churches, the Christian Endeavour Societies, the Y.M.C.A., the Church Council, the Missionary Societies, with every minister of every denomination, should refuse to stand aside silently while these men are suffering, but should at least investigate the question for themselves, and act accordingly.]

The Press on the Transvaal Situation

Further Interesting Comments

We have chosen the following extracts from a pile of South African newspapers :—

The *Transvaal Leader* of Saturday last writes as follows :—

Yesterday may prove a landmark in the history not of South Africa only, but of that of the British Empire. . . . Mr. Gandhi, whose address to his fellow-resisters just before his appearance in Court can hardly be read unmoved by men nurtured on the traditions of the English-and Dutch-speaking peoples of this continent even by those of them who are farthest from his point of view . . was sentenced to two months' imprisonment without hard labour. In a number of cases at Pretoria sentences much more severe were passed, hard labour being given, with three months' imprisonment, with the prospect thereafter of the payment of fines ranging from £50 to £700, or further imprisonment. What the effects, local and Imperial, immediate and ultimate, will be, probably no man knows—even Europeans with a knowledge of the life and thought of the East, or Asiatics themselves; for the progress of education and the movement of the peoples of Asia up and down the world during the last score of years have been such, that what might have been predicted safely in former days may not hold good in the least to-day. Of course, whatever our sympathies with individual men may be, it is our duty to hope that neither here nor in India will the Government be faced with the slightest political difficulty. . . . Happily, there is no sign of public disorder. From the first the Asiatics have taken up an attitude purely passive.

The step now taken may be expected to settle one or two points which have been in doubt. . . . In view of the Colonial Secretary's words at Mayville on Saturday, it would seem that the Government believes that by imprisoning the leaders it will be able to deal without trouble with the "thousands still in the country" who, if the Colonial Secretary is correctly informed, "wish to be registered." The next week or two will doubtless show if the hon. gentleman has correctly gauged the position. . . . If the sentences passed at Johannesburg are commensurate with the breach of the law involved—and Mr. Gandhi is the admitted leader of the offenders—it seems only in accordance with what the Colonial Secretary said at Mayville—namely, that "it was not in the nature of the population of the Transvaal to be harsh, to be cruel," that no sentence should exceed in severity that of Mr. Gandhi.

As to the ethics of the question, with the imprisonment ends or begins another chapter in the eventful history of Asiatics on the Rand. We would wish that the last page had not been written, departing as it does from that large-hearted tolerance which has been proudly associated with the rule of Britons throughout the world. It cannot for a moment be disputed that the Government has had extreme difficulties to contend against, and has followed up points of exclusion to its logical sequence; but thousands here and elsewhere who have been watching the issues hoped that the spirit of compromise would have prevailed. Throughout the struggle there has been a marked absence of anything like arbitrary ruling with the law on the part of the Asiatics. They have consistently maintained that they pursued the course of passive resistance for the same reason that the hero of the Reformation in Europe refused obedience to the Papal Rescript. The conviction may have been wrong, as General Smuts has said, but, right or wrong, it was the conviction on which they sought with fortitude to defend the world as they understood it. . . . The imprisonment of Mr. Gandhi, who was the voice of a dumb people, gives rise to fears that must be the source of anxiety throughout the Empire. . . .

Look at the matter how we will, there are few Transvaalers who will not admit that Britain's has always been a humane treatment of imprisoning subjects of His Majesty whose offence in its last analysis is one of rather than moral. In the lamentable course pursued, the Government has given itself to a policy which every true citizen can only hope may not result in strengthening and strike at the Indian Empire, and bring upon South Africa a protracted and harmful agitation.

The *Star*, in the course of a leading article, says :

The peculiar feature of the Transvaal anti-Asiatic is that neither party to it is really pursuing the line of the language with which it is popularly credited abroad. The bulk of the white inhabitants, excluding those who have most votes in public affairs are not by any means anti-Asiatic: that is to say, they have no particular grievance or rude prejudice about the existing Asiatic community. The excited traders of Potchefstroom and Pietersburg, who are genuinely anti-Asiatic, represent a very small element in the total population. On the other hand the bulk of the Asiatic community have no particular grievance about registration. We firmly believe that nearly 90 per cent. of them at first would have registered with the greatest alacrity if they had been left to their own devices. Unfortunately, as the facts are the reverse of the element that matters, and the result of its labours has been to convince every Asiatic in the Colony that in some mysterious way he will be disgracing his religion and his race if he submits to the law.

The *Pretoria News*, which has been a bold champion of right and justice for British Indians, writes :

No loyal Imperialist, no man who has any regard for the great Empire to which we all belong, can contemplate the happenings of yesterday with any satisfaction. British subjects, men who have always lived in the Transvaal, have pledged, honourable traders, with not one breath of stain on their colour and their humanity, have been thrust into gaol, while others, of whose crimes they have committed, as the *Leader* in most spirited vein puts it—economic rather than moral, have been sent to prison not hard labour, and have been cried for conscience' sake.

As Europeans we ought not be able to appreciate the subtlety of religious thought which brings religion to bear upon a matter which to us appears merely ethical, but whether we appreciate the point or not, the fact remains that the Indians are fighting for a sentiment which to them is sacred, and they are answering the call of conscience when they submit to the extreme penalty of the law rather than—

The *Transvaal Leader* says :

The Asiatics' position is now clear to all. So long as it stood on the question of finger prints the ordinary, justice-loving Transvaaler could not see how it could be logical, owing to give fingerprints . . . it not degrading to give thumb-prints. But Mr. Gandhi and his friends explain that it is not the fingerprints, but to the spirit and to the principles of the regulations of the Act, that they object, namely, registration and imprisonment. They accept the principle of class legislation, but they will not, they say, accept this Act. Furthermore, they are willing that no new licences be granted to Asiatics to-day. Is compromise on these lines impossible? After all the Government and the country want one thing to be done. Does it matter if it is done under one Act or under another, provided it is done? There is a recent precedent in point. Since months ago, when riot broke out in Belfast, the British Government at last sent down the troops—and made matters worse. Next day it withdrew its troops, and allowed the clergy to take command of matters—and the riots were ended forthwith peacefully. Already, by the action of withdrawing . . . from the operation of the penal clauses of the Act, and for more by his reference . . . Mr. Asquith practically . . . [illegible] . . . Asiatics . . . [illegible] . . . Secretary has shown that the Government is not infallible in advising in this matter. If the Colony is to be involved in a . . . which may occupy many months, with great expense, trouble and expense . . . hoped the Government will reconsider . . . [illegible] . . .

The *Rand Daily Mail* sums up the situation as follows :

Whatever may be the outlook of Anglo-Indian society in London, the people of the Transvaal will view the result of the prosecution with a certain amount of satisfaction. . . . The law has at last been enforced: and the sympathy of a good many people in England will go out to the Asiatics. But there will be little of this feeling throughout the European population of South Africa. There was, it is true, no desire to force Mr. Gandhi or anyone else into gaol. The mere fact that they have been lodged in prison . . . Probably most people on . . . did not expect Mr. Gandhi . . . [illegible] . . . Every man, woman or [illegible] . . . the Vaal to the Limpopo, probably knew it was being thus defied. The intention to resist was too loudly proclaimed to be unnoticed. In these circumstances the authorities could not possibly give in. . . . We do not believe for a moment that the Ministry desired to act in a vindictive spirit. If the Asiatics . . . a desire to give up a losing battle when . . . never should have been begun they will . . . given the opportunity of complying with the law. But if in spite of persuasion and remonstrance, and warnings repeated time without number, they persist in their defiance, then the law will inevitably be gradually enforced against . . . them.

The *Natal Mercury*, after remarking that the issue is not one to be disposed of with a few columns of abuse of Asiatics in general and Mr. Gandhi in particular, says :

The question which . . . Transvaal is of Imperial importance . . . meets a large number of . . . British Crown, who have no representation . . . whatever in the country where they have taken up their residence. It may be perfectly . . . [illegible] . . . there, but the . . . [illegible] . . . [illegible] . . . [illegible]

loudest in their denunciations if the same policy had been pursued by Mr. Kruger.

Hanga lase Natal, the native organ in Natal, remarks:

It is not an easy matter to withhold admiration from those who act courageously, be they our friends or only mere acquaintances; and we shall be much surprised if there are not many who will admire the courageous manner in which the Indians are acting in the Transvaal. It is common for the Bantu to admire "pluck," and really, there is something in it that draws a man and tingles his blood, *saiti "sikisiki."* especially when the plucky contender has a fair claim for justice. The trouble, no doubt, like most troubles, is the outcome of vanity and inability to guide the differing influences into their respective and proper channels. The respect that those Hindus dare to have for themselves, is one of the best guarantees that British can have in Her people. Slaves can never make members of an Empire; nor does self hopelessness of life are the forces that weaken the Empire no matter how strong it may have been at first.

The *Friend* remarks:

Among the Asiatics who decline to register are some 1,500 free Chinamen. Their Consul had guaranteed the Government on their behalf that they would comply with the law, a thing which they are so far from doing that they have made a formal protest to their Government in China. If these 1,500 Chinamen are expelled from the Transvaal, they will go back to inflame the anti-European prejudice of their fellow countrymen and to stimulate, perhaps, a new Boxer movement. It is, too, possible that the lives of European missionaries and traders in the interior of China may pay for an indiscreet handling of Transvaal Asiatics.

The *Natal Mercury*, anticipating a compromise, says:

We are glad to observe the growth of the feeling in the Transvaal that some way out of the Asiatic difficulty must be found, otherwise than by the wholesale deportations which the Government appeared resolved to attempt, and to which they have been egged on by impulsive people, who have not stopped to consider the consequences of such an extreme measure. . . . To impose regulations under the Acts, which it is known that educated and respectable Asiatics would conscientiously resent, is to convert the law into a weapon for Asiatic expulsion by devious means. It has been urged that such Asiatics are unreasonable in refusing to comply with the regulations, and that the plea of conscientious scruples is a mere pretence, put forward to excuse their recalcitrance. It is always difficult to dogmatise upon matters within the province of conscience or religious conviction. The objections entertained by the Asiatics to the regulations prescribed may appear ridiculous to other people. That is not the question. Are the objections sincere and substantial, according to their way of thinking? The Indian Government has always been careful to respect the religious prejudices of its natives. In Natal, we have studiously made allowance for Kaffir customs and traditions.

The *Progressive Monthly* (Johannesburg) for the current month says:

The representatives of the Progressive Party supported the Government in the passing of the Act, as the restriction of Asiatic immigration is a plank in the policy of the party. In assisting the Government to pass this Act they however, naturally took it for granted that the Government had made the necessary inquiries as to the best means of registration, and that the methods to be adopted would not unnecessarily irritate those Asiatics who were loyal and willing to be in the colony. They were under the impression that it was proposed to legislate with Asiatics as with other people, and to impose such conditions which could not be complied with

We recognise that a large number of Asiatics have vested interests by reason of residence in this Colony, but what we do object to is any further Asiatic immigration. As a Party we have done all we can to assist the Government in controlling the immigration by supporting them in the passing of the Act, but the details of registration are a matter which the Government alone can deal with.

The *Friend* concludes a leading article with the following:

The registered Asiatics and their descendants after them will be authorised to live and die in the Transvaal, and will doubtless become as permanent a community there as the Malays are at the Cape. It cannot be good for the Transvaal to contain a considerable and intelligent community who have lost their self-respect. Deportation with pecuniary compensation to the deported would be far preferable. Or, when more imprisonments have tested the earnestness of the Asiatics, there might be a special meeting of parliament to consider what their scruples are, and whether there is discoverable a safe way of meeting them. The question has wide enough reaching effects to justify a special session. Meanwhile, if the Transvaal Asiatics continue obdurate, it is to be hoped we shall not impute their attitude to sheer obstinacy. That was the mistake of Pagan Rome in dealing with the Christians. It will be remembered that even Aurelius, while approving of suicides, excepted the martyrs who, in his opinion, rushed gratuitously to their destruction. The organised body of men, if they take their stand on grounds of conscience, are entitled to respect, were it by the mightiest government in the world.

Our Land writes as under on the crisis:—

The application of the Law regarding the registration of Indians in the Transvaal gives rise to a great deal of writing, in South Africa as well as in England, and some cannot restrain themselves from holding the present Transvaal Government responsible for that law, in order to bring the administration of General Botha into discredit. But those who do this forget that the Law belongs to the inheritance left by Lord Milner.

One should remember that there was before the outbreak of the war a "list of grievances," which had through Lord Milner been brought to the notice of Mr. Chamberlain, who then accurately reported it to President Kruger in a dispatch. In this list the Asiatic question was also to be found.

But what happened shortly after the war? Lord Milner was then the ruler of the Transvaal, and he quickly discovered that the anti-Asiatic movement in the Transvaal did not emanate from the best population, but instead from an English newspaper, and that it behoved him to take up a different attitude with reference to the "grievance."

Some Indians in the Transvaal refuse to submit to this Law, in other words, they will not allow themselves to be registered and do [illegible] to be placed over the border. In the meanwhile, they are holding protest meetings, and claim, as British subjects, to be treated in the same manner as all other British subjects.

Two interests clash here. The one party says: It is not in the interest of the British Empire to treat Indians in this manner in the Transvaal. The dissatisfaction there will create a disturbing influence on India, and the tranquility of India means for the British Empire too much to allow it to be brought into jeopardy by the protection of the interests of the shopkeepers of the Transvaal. The other party says: The interests of the Transvaal demand it that the Indians call in the aid of [illegible] but I remember, [illegible] to respect the Indians in such a manner as to respect the European settler. Thus, the registration law must be enforced strictly, sternly, even though hateful consequences may be felt in India.

It is not easy to find the right way out. We must say again that our sympathy is with those who place the interests of South Africa in the foreground; but, on the other hand, it cannot be denied that the other party has also well grounded arguments. The London *Times* waxes warm over this crisis, and brings the whole constitutional question of the relation between England and the self-governing Colonies on the tapis. It is to be doubted whether this is the right manner in which to reach a solution, and if the Imperialist *Times*, by taking up this line, accelerates the realisation of its ideal. . . . The Johannesburg press appears, latterly, to be rather weak in its support of the Government in its enforcement of the Law, for the passing of which they so loudly clamoured. This is possibly an additional reason why the Botha Ministry has hitherto refused to take the extreme step and to place the rebellious Indians over the border. And who shall take it amiss of General Botha, if he says: "This is not my law, but I am willing to carry it out. But if the defenders thereof do not support me therein, then I will also draw my hand back."

The *Natal Mercury*, discussing at length the remarks of Sir Charles Elliott in London upon the question of Finger Prints in India, points out:

The real question is not as to the extent to which this system is in operation in India, but what are the spirit and intention with which the Transvaal Government have made it a compulsory registration in that Colony. The purpose is to differentiate between the Asiatic, no matter how well educated and exemplary, and the people of European descent, no matter how debased. The Asiatic may be a better citizen in many cases than the man not differentiated against, and it does not signify so much what the Government and its supporters argue that the Asiatics ought to feel, as what they do actually feel in the matter. The facts as to the practice in India have been presented in a manner which we are bound to regard as what the lawyers call *suggestio falsi*. For instance, Sir Charles Elliott, as late Governor of Bengal, says that he never heard of any objection to the finger-mark method in India, where it is employed in the registration of deeds, and he thinks the Transvaal agitation founded upon a mistaken guarantee. On the strength of this statement by Sir Charles Elliott, the public have been asked to believe how foolish and reprehensible are the Indian leaders in making a ridiculous fuss over being required to do in the Transvaal what their compatriots do without a murmur every day in India. Another complication is put upon the matter by the replies of the Bishop of Southampton and Sir Henry Cotton, whose experience in India entitles them to speak at least as authoritatively as Sir Charles Elliott.

Sir Henry Cotton points out that the thumb impression only is the form of identification employed in India, except in the case of criminals. The Bishop of Southampton (who formerly occupied the see of Bombay) points out the vast difference there is between using digital impressions in India, on account of the illiteracy of the bulk of the people, and doing the same thing in the Transvaal in different case of certain of the King's subjects from others. From these letters, we infer that finger marks are commonly employed in India for the same reasons and for the same purposes as marks by persons are used by Kaffirs and other illiterate persons in Natal, as substitutes for the signature of names. That being so, there is no occasion for objection, and to that extent Sir Charles Elliott is right, although the deduction he suggests in relation to the Transvaal dispute would not be ingenuous. A simple illustration will suffice to show where it is the others are at fault. The [illegible] Form cases would not voluntarily get their feet [illegible] taken at one time of another, and we have their photographs taken frequently. But what should we say if a Gov-

eminent order went forth requiring us all to be photographed by the police? There would be a social revolution: few amongst us would not think we were being insulted, and would not join the ranks of passive resisters. This must be how the matter appears to the educated and respectable British Indians legally domiciled in the Transvaal, some of whom, as shown by their speeches, are a superior type of men, and some whom have rendered service to the Empire as soldiers of the King. . .

We look, however, upon all these questions as to the propriety or impropriety of the finger-print regulation as mere side issues. The object of the movement by which the Transvaal Government has been impelled in its present course is to compass the expulsion of Asiatics—a policy which we consider widely different from the perfectly legitimate policy of restricting the ingress of fresh Asiatic arrivals. . . . The spirit which animates the supporters of their policy was illustrated in a letter, published by us yesterday, in which "Colonist" wrote, "I am in accord with Mr. Botha and the Transvaal Government in their action with regard to the Indians, and hope they are successful in removing the whole lot of them. . . . The Transvaal has shown the way: Natal, follow suit, or you will get left behind." That is putting the matter quite plainly. The anti-Asiatic agitator wants to get rid of the whole lot of them."

The Caxton Hall Meeting

Spirited Speeches

Lord Elgin Urged to Action

We take the following from the South African press:—

London, Jan. 9.—The proceedings at to-night's meeting of protest against the treatment of British Indians in the Transvaal was characterised by the most earnest expression of feeling throughout. The speeches were of a spirited character. Many Indians attended.

The Trades Councils, who were represented, expressed the most sympathetic desire that every British subject in the Transvaal should receive equal treatment.

Lord Ampthill, in the course of his speech, referred to India as the strategical pivot of the Empire. They could not, he said, allow the Colonies to cause trouble in India. The Colonies should respect the Imperial Government's promises to India more than British promises to foreigners. He believed in the Colonists. They valued the unity of the Empire perhaps more than the people of the Mother Country. A golden opportunity was lost when the Imperial Government found no time to discuss the Asiatic question at the Imperial Conference. The Colonies only needed to be approached in a proper manner. The Immigration Act might easily have received the Royal assent with a stipulation to the effect that the regulations for registration be revised by the Imperial Government, which, however, did not trouble to intervene. He hoped that Lord Elgin might yet take action, for the sake of the national honour.

Mr. Harold Cox, Liberal M.P. for Preston, asserted emphatically that South Africa never could be a white man's country. Natives did the work which whites did not undertake.

Sir Mancherjee Bhownagree protested against the Imperial Government's assent to anti-Asiatic legislation.

Mr. J. O'Grady, Labour M.P. for East Leeds, whose speech was received with cheers, condemned the finger-print system of identification.

Sir Wm. Wedderburn, Bart., formerly in the Bombay Civil Service, declared that the treatment of Indians in the Transvaal was a clear case of race persecution. The people of that Colony must accept the elementary principles of justice if they wished to retain the privileges of the Empire.

Further speeches were made by Sir Raymond West, K.C.I.E., a former member of the Bombay Government, and Sir Henry Cotton, K.C.S.I., Liberal M.P. for East Nottingham, formerly Chief Commissioner of Assam.

Resolutions were unanimously adopted protesting against the humiliating Acts passed by the Transvaal Legislature, which were described as an attempt to expel British Indians from the country, and also expressing regret at the Imperial Government's assent to those measures, and soliciting the Imperial Government's intervention on behalf of the Indian community in that Colony.

Press Comments

The *Daily Chronicle* admits that it would be disastrous to override the decision of a Colony possessing Responsible Government on a question of principle, but declares that it would be a triumph for the Colonial Government's statesmanship if the law were modified on the lines suggested by Mr. Gandhi.

The *Morning Leader* dwells upon the significance of the fact that all political parties were represented at the meeting. It says that surely, in view of the statement made by Mr. Gandhi, the exercise of a little tact would solve the problem.

The *Morning Post* suggests that the Imperial Government should offer a substantial pecuniary inducement for the voluntary repatriation of British Indians in the hope of reducing their numbers.

The *Daily Graphic* declares that the meeting indicates that the public are awakening to the tremendous importance of the issues involved. It says: "We have gone to war for far less serious provocation than that now offered by a Colony whose financial stability is dependent on our largesse."

Correspondence

A Chinese Denial

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I have read the Colonial Secretary's speech with reference to the Asiatic Act, and I note therein his reference to the Chinese community. I beg to point out that the Chinese Consul-General, though we recognise his position as the representative of the Emperor, has no jurisdiction over non-indentured Chinese. The late Consul-General wrote to the local Government without any authority at all from the Chinese Association. It is quite possible that one or two of our community may have gone to him suggesting that, if the registration took place at the Consul-General's office, the Chinese would raise no objection. I may state that this communication was never brought to the notice of my Association by the late Consul-General, from which I infer that the letter must have been written on insufficient authority.

In any case, I beg to state that it is a mistake to say that the Chinese community took up opposition to the Asiatic Act on noticing the success of the British Indian community. I beg to remind the public that the Chinese community opposed the Act itself from the very beginning. The public will recollect that we sent a delegate to London also, in October of 1906, and the instructions given to the delegate were that he was to oppose the Ordinance itself, as the Act then was. The statement made to the Minister Plenipotentiary and Envoy-Extraordinary of His Imperial Majesty the Emperor of China in London raised that point very clearly, and there has never been an alteration in the Chinese attitude. And I am certain that, no matter what happens to the British Indian community and no matter whether the members of that community accept the Act, as foreshadowed in General Smuts' speech, speaking on behalf of the Chinese Association, I have no hesitation in saying that as members of an independent Empire we would never consent to submit to a special pass law like the Asiatic Law Amendment Act with all its cruel clauses. At the same time, we, who have inherited traditions of loyalty to Government for past ages, fully realise our responsibility.

We do not desire to hamper the Government. We merely wish to protect our religion as people belonging to an ancient and Imperial race.

Johannesburg,
8/1/08.

I am, etc.,

LEUNG QUIN,
Chairman, Transvaal Chinese Association.

Leaders Imprisoned

Mr. Gandhi's Valediction

Proceedings in Court

There was considerable commotion among the Indian community this morning, says the *Star* (Johannesburg) of Saturday last, when it became known that Mr. Gandhi and the other Indians and Chinese who were ordered to leave the Colony within 48 hours a fortnight ago were called upon to attend Court for sentence. There was a large gathering outside. The Court sat ten o'clock, and before the doors were opened word was circulated that the proceedings against the defaulters would not be taken until the afternoon. Mr. Gandhi availed himself of the opportunity the few hours' postponement allowed to address his countrymen. It was to be a valedictory exhortation to the rank and file of the Indians to stand firm during the incarceration of the leaders of the passive resisters movement. The meeting was held in the Mosque grounds, Newtown, at 10 o'clock, and despite the short notice of the meeting there was a large gathering. For the purpose of such meeting a platform had been erected in the grounds, and seating accommodation was provided by means of the serviceable paraffin tins which were strewn about in thousands. On the platform were Essop Ismail Mia, chairman of the British Indian Association, an Indian priest in an artistic Oriental garb, and Mr. Gandhi. A few introductory remarks were made by Mr. Mia, and then Mr. Gandhi spoke. He was listened to with the greatest attentiveness. Every eye was fixed upon the slim central figure of Mr. Gandhi, and the meeting gave an indication of the hold he has upon his countrymen.

After his speech in Hindustani Mr. Gandhi spoke in English. He said he could not detain them for any length of time. The telephone message he received that morning was that those who were under notice must themselves present and no legal aid had to appear before the Court at all. He had to say they were about to leave for the Court Superintendent Vernon came to inform them that they were to appear at 2 o'clock. He believed that those who had to go to gaol to-day were not at all afraid. On the contrary, they considered that it was a fit opportunity given by the Government to serve their country and to show that they were men, not dogs. All he came for was to impress upon them enough to believe that what these things were performed from time to time, even though they might immediately happen, they were not of this world. We [illegible] and they showed us [illegible] with them.

Free Hospitality

He thought he would not have had that opportunity of addressing his countrymen before accepting the hospitality of His Majesty. But God had willed otherwise, and he was there to give them the last word probably for a month, it might be for two months, it might be for six months, and the word he had to place before them was "Do not deceive yourselves; do not deceive the Government; do not deceive your humble servant." He believed sincerely that that struggle had been undertaken at their desire; that when he placed before them the true position of the case all of them said that it was not possible for them to submit to the law—that rather than submit to a law of that nature they would suffer no imprisonment, be banished from the country, lose everything that they possessed, rather than submit to the law.

The Sting of the Act

That law, he repeated for the thousandth time, was not a question of giving a wife's name or a mother's name, or giving one thumb impression or ten digit impressions, although all these things were undoubtedly to be considered when they were compelled to give these things, but the sting lay in the spirit itself. Jesus Christ had said that no man had seen God because He was a spirit. Similarly it was not possible to describe in words the underlying spirit of the Act. Every Indian felt that spirit, and having felt it shunned it as he would shun Satan. The law was based upon the condemnation of the whole of the Indian community, and it did not matter a bit whether General Smuts said that he wished to treat them justly and fairly. Judgment should be pronounced upon his acts and not upon his words. What they saw was that by reason of their dignity the Government would not have what they wanted to give freely, but wanted to compel them to give as if they were slaves. Comparison was possible in a matter of personal freedom only when it was slaves who were to be dealt with.

The Dog's Collar

He well remembered an incident that happened when with Mr. Polak he went to England on their mission. A gentleman on board said, "I see you are going to London in order to get rid of the dog's collar." Precisely; it was because they did not want to wear a dog's collar that they had put up their fight. They were willing to sacrifice everything for sentiment, but it was a noble sentiment. It was a sentiment that had to be cherished as a religious sentiment. It was a sentiment that united people together; it was a sentiment that bound creatures to the Creator. That was the sentiment for which he had asked them, if need be, to die. Their action would be subject to the closest [illegible] through the length and breadth of India, and they were now upon their trial.

General Smuts' Action

He did consider General Smuts had performed an honourable action in arresting them and wishing to lodge them in gaol. He (General Smuts) was quite justified in believing, because of the reports he had read, that the whole of this agitation depended upon a few Indians. If it depended upon a few Indians only, and if the whole of his countrymen had not been acting together throughout the past sixteen months, then he thought they had proved that they deserved the Act. But if after he and his colleagues were safely out of harm's way they remained firm, stuck together, and were prepared to suffer every inconvenience and to lose all, then he had not the slightest doubt that they would gain all, gain the estimation of all the reasonable Colonists whose estimation was worth prizing. If they submitted to the Act it was true that they would be able to live a dog's life, and had earned the Colonists' kicks. The gates of the Registration Office it was highly probable would be flung open once more immediately he and his colleagues had retired from the scene, but he did hope that whatever they had said in public, whatever they had prayed for in secrecy before their God, they would carry out to the bitter end. He hoped that no terrorism, no intimidation, no amount of meetings held by their fellow subjects, if he might call them so, held by European British subjects would deter them from the action that they had embarked upon. There was no terror and no fear for a man who believed in God.

"A Struggle for Religious Liberty."

No matter what might be said he would always repeat that that was a struggle for religious liberty. By religion he did not mean formal religion, or customary religion, but that religion which underlay all religions, which brought them face to face with their Maker. If they ceased to be men, if on taking a deliberate vow they broke that vow in order that they might remain in the Transvaal without physical inconvenience, they undoubtedly forsook their God. To repeat again the words of the Jew of Nazareth, those who would follow God had to leave the world, and he had called upon his countrymen in that particular instance to leave the world and cling to God as a child would cling to the mother's breast. If they did that he had not the slightest doubt that this struggle could have but one issue.

A Month Hence

It did not matter what General Smuts thought to-day, but it would matter what he thought a month hence, when they had shown, every one of them, that they were ready [illegible] had not the slightest doubt that

General Smuts had sufficient humanity in him to recognise the sincerity of purpose, the real feeling that underlay the community, and if they showed to him that the majority of Indians were not going to accept the Act, but would rather suffer imprisonment and degradation, forfeiture of all their goods, then General Smuts, without anybody going to him, would say, "Yes, these are the people I shall prize as my citizens; these are the people whom I shall prize as fellow citizens with me and who will be of service to the State." But if they did not take up that position, then General Smuts would certainly also say, "Yes, 10,000 Indians may remain in the Colony. We can keep them as dogs and allow them to die their natural death." Their natural deaths they would die far outside the Transvaal, wherever there was a piece of earth given them, but if they would die a noble death, a man's death, there was only one course open to them. If, perchance, even after they had taken that course it came to pass that every one of them had to leave the Transvaal, then was it not better that they should leave as men than remain as cowards who had gone back upon their sacred resolution taken at the old Empire Theatre? He thought the whole of the Colony would rise and tell General Smuts, if the Colony was convinced that they were sincere, willing to suffer for their cause and country, religion and honour, then the colonists would tell General Smuts he had not received a mandate to expel these people from the country. They did not want Asiatic immigration, they did not want to have them there and set up undue competition with white people. People who were capable of putting up a fight like that would not offer undue competition, but would fall in with any legislation that might be devised for the common good of all, but certainly not for the good of only a handful of storekeepers. If it were necessary that stores should be regulated for the common good of the country, why they had offered it trades without number. They did not want to flood the Colony with Indians, but the handful of Indians who had a right to remain in the Transvaal should be allowed to remain as worthy citizens of a mighty Empire, but should not remain as beasts of burden as he could help it. (Applause.)

The high priest, who arrived just as Mr. Gandhi concluded, said that although the leaders were being withdrawn the people had to remain firm. As their minister he told them it was a religious trouble, and they had to fight it out as one.

[The Proceedings

The eastern side of Government Square presented an extraordinary scene on Wednesday morning. All through Wednesday there was a big gathering of Indians and at two o'clock precisely a continuous stream of Indians indicated the approach of the leaders. Mr. Gandhi was the first to appear. It was drizzling, and his ardent admirers sheltered him with umbrellas as he walked along slowly reading the first edition of the *Star*. The Indians kept pouring on to the square, and the public entrance to the Court was blocked. The Magistrate, Mr. Jordan, was seen walking through the crowd, and of course he attracted considerable attention. At ten minutes past two the lock was heard in the door, and the press outside became greater. The doors were flung open and the crowd was met by Captain Potter, Superintendent Vernon, and two police. The officer ordered the entrance to be cleared and considerable confusion followed. The dense mass swayed backward, and when it was possible for egress to be obtained by a few people at a time, people were allowed to pass in. The Indians continued to force their way, and attempted to rush the police at the door. The Commissioner of Police, who was in the Court, saw that the force at the door was strengthened, and the entrance was again cleared. Another disturbance occurred and the police made three arrests. When the part of the court reserved for the public was filled, further admission was denied, and a few minutes afterwards the Magistrate entered the court.

"Silence" was called, and M. K. Gandhi was called.

A regular cordon of police was formed by mounted and foot police round the entrance to the court.

Mr. Gandhi's Case

Mr. M. K. Gandhi was first called, and he pleaded guilty to the charge, the charge of disobeying the order of the Court to leave the Colony within 48 hours.

Mr. Fred Klette, clerk in "B" Court, entered the witness-box and produced the records in the case Rex v. Gandhi heard in that Court on the 28th of December. Defendant was on that occasion ordered to leave the Colony within 48 hours. Witness served a written order personally on the accused.

On being asked by the Magistrate if he had any questions to ask, Mr. Gandhi replied, "No, sir."

Superintendent Vernon, "B" Division, said that at 3 p.m. that afternoon he arrested the accused for failing to comply with the order. He had seen the accused repeatedly from the date the order was made until to-day.

Mr. Gandhi again had no questions to ask.

Mr. Schuurman intimated that this was the case.

Mr. Gandhi asked leave to make a short statement, and, having obtained it, he said he thought there should be a distinction made between his case and those who were to follow. He had just received a message from Pretoria stating that his colleagues had been tried there and had been sentenced to three months' imprisonment with hard labour; and they had been fined a heavy amount, in lieu of payment of which they would receive a further period of three months' hard labour. If these men had committed an offence, he had committed a greater offence, and he asked the Magistrate to impose upon him the heaviest penalty.

Mr. Jordan: You asked for the heaviest penalty which the law authorised?

Mr. Gandhi: Yes, sir.

Mr. Jordan: I must say I do not feel inclined to accede to your request of passing the heaviest sentence, which is six months' hard labour with a fine of £500. That appears to me to be totally out of proportion to the offence which you have committed. The offence practically is contempt of Court in having disobeyed the order of December 28. This is more or less a political offence, and if it had not been for the defiance set to the law I should have thought it my duty to pass the lowest sentence which I am authorised by the Act. Under the circumstances, I think a fair sentence to meet the case would be two months' imprisonment without hard labour.

Mr. Gandhi was then removed in custody.

The Other Accused

The case of John Fortoen, the Chinese student, was next called. The clerk of the Court, Frederick Klette, produced the records of his Worship's sentence on December 28 ordering accused to leave the Colony within seven days.

Superintendent Vernon gave evidence that he arrested the accused at 3 p.m. that afternoon.

The accused said he did not wish to say anything.

The Magistrate sentenced the accused to two months' imprisonment without hard labour.

C. M. Pillay was the next to be called. He was ordered on 28th December to leave the Colony within 48 hours. Formal evidence was given as in the other cases.

In reply to the usual question, the accused said: I am simply here to receive the sentence of the Court.

The Magistrate: Two months' imprisonment without hard labour.

P. K. Naidoo, after formal evidence had been given, said: "I have come here to receive the sentence of the Court and to maintain the honour of my nation and my self-respect." He was also sentenced to two months' imprisonment without hard labour.

The next case was that of the Chinaman, Martin Easton, who had nothing to say and took the sentence of two months without hard labour very philosophically.

Mahomed Cadwa was the last on the list. He swore his fee, and addressed the Court on his name being called, and on a few questions replied to the

charge, "I am guilty."

Mr. Schuurman called the Magistrate's attention to the fact that if the accused remained in the Colony seven days after the expiration of his sentence he was liable to a sentence of from six to twelve months.

Mr. Jordan said he had already drawn attention to that when the order was made.

Accused was then sentenced in the same terms as those preceding him.

The Scene Outside

There was a big crowd outside the Court at the commencement of the proceedings, but when the Magistrate adjourned the case to get a little fresh air, after the Asiatic cross it had swelled to enormous proportions, practically every Asiatic in the town being present. One or two mounted police troopers on duty amongst the crowd set about dispersing the gathering and as soon as the news that the proceedings were over got about a large majority of the Indians produced little black flags of crepe and waved them over their heads, at the same time raising shrill cries. There was a good deal of crowding to get out of the courtyard, but when the assembly surged out into Kloff Street some sort of procession was formed headed by a big black flag on a long pole. The procession took its way round the southern side of the Courts into Rissik Street and then across Market Square and by President Street in the direction of the Newtown Mosque. All along the route black flags were waved on high, and there was a good deal of shouting, the only words which could be distinguished, owing to their frequent repetition, being some remarks about the British Empire.

The Pretoria Cases

Pretoria, Thursday.—The somewhat oppressive silence which the Government has maintained for several days past regarding its intentions concerning the Asiatics has been broken at last. And this evening it is known that all the men who were arrested at the end of last month are to be proceeded against immediately.

At a late hour this evening Mr. Tennant, Secretary of the Law Department, received his instructions from the Attorney General, in accordance with which he at once instructed the Resident Magistrate to take the necessary steps to apprehend the Asiatics who were ordered to leave the Colony and who had failed to do so.

The police were accordingly ordered to rearrest the Asiatics in question. Superintendent Betts notified these men to appear at the Charge Office, which they did voluntarily. The names of the accused are: Goolam Abdool Rashid, Ismail Suleman, M. E. Desai, A. E. C. Beg, G. P. Vyas, A. M. Cachalia, B. Gungaram and Ismail Jooma. They are charged under sub-section (3) section 8, of the Asiatic Law Amendment Act of 1907. The text of this sub-section is as follows:—"Any Asiatic over the age of 16 years, who, after a date notified by the Colonial Secretary in the *Gazette* is found within the Colony and fails upon demand to produce a certificate of registration, may be arrested without warrant and ordered to leave the Colony."

The accused were arrested on December 28 last, and ordered to leave the Colony before January 7. Having failed to do this, they are being proceeded against under section 7 of Ordinance 5 of 1903 (Peace Preservation Ordinance). This section reads, inter alia, as follows: That the accused "can be sentenced upon conviction to imprisonment with or without hard labour for a period of not less than one month and not more than six months; and with or without a fine not exceeding £500, and in default of payment to a further term of imprisonment for a period not exceeding six months."

The eight accused were formally charged at the Police Station this evening, and were released on finding bail to the extent of £25 each. They will answer to the charge at the Magistrate's Court to-morrow morning.

Pretoria, Friday.—The interest which has all along been exhibited in the Asiatic question reached fever heat this morning, when the eight Indians who were arrested last evening came before the Court. Long before the hearing of the case the court-yard and vicinity were crowded with members of the Asiatic community. The utmost order was maintained, and expressions were heard that no matter what the verdict should be the Asiatics would continue to resist passively.

At about 12 o'clock the case came before Major Dixon, A.R.M. The Court was packed to its utmost capacity. It was decided that seven of the accused should all be charged on the one indictment. They were arraigned as follows: (1) Goolam Mahomed Rashid, (2) G. P. Vyas, (3) B. Gungaram, (4) A. E. C. Beg, (5) M. E. Desai, (6) A. M. Cachalia, (7) Ismail Jooma. They were charged under sub-section 3 of section 8 of Act 2 of 1907 (the Asiatic Law Amendment Act) with having failed to leave the Colony when ordered to do so. They were proceeded against under that section and also under section 7 of Ordinance 5 of 1903 (the Peace Preservation Act).

When arraigned the accused pleaded guilty. They were represented by Mr. Lichtenstein and Mr. Ketjen.

Superintendent Betts, the first witness called, said that he knew all the accused were Asiatics over the age of 16 years. All the accused appeared before the Court on December 28, and were ordered to leave the Colony by or about January 7. All the accused were found in Pretoria on the evening of the 9th inst. Having failed to leave the Colony at the time specified in the Magistrate's order, they were brought to the charge office and charged.

Cross-examined by Mr. Lichtenstein. Witness said that some of the accused had told him that they were lawfully resident in the Transvaal under the Peace Preservation Ordinance.

By Mr. Ketjen: They all came to the charge office voluntarily.

Witness, in reply to the Magistrate, said that they were released on finding bail for £25 each.

This closed the case for the Crown.

Mr. Lichtenstein addressed the Court, and said that his clients were fully prepared to accept the consequence of declining to register. In doing so they were willing to make great personal and material sacrifices as a solemn protest against the principle contained in Law No. 2 of 1907, and the regulations passed thereunder. Under those circumstances, therefore, his clients submitted respectfully but courageously to the judgment of the Court.

The first accused, in reply to Major Dixon, said that he owned a laundry and had 10 men working for him. The second said he was a general agent, was doing a considerable business in town, and employed three clerks. The third said he was a general agent. The fourth said he was a solicitor's clerk. The fifth was a general dealer, and had one employee. The sixth was a general dealer, and had 10 or 12 employees, and the seventh was a hawker, employing two men.

Mr. Ketjen: Is Your Worship aware of the length of time that these men have been in this Colony?

His Worship: That is of no moment. The longer they have been in this Colony the better acquainted they should be with the law, and the more serious is the crime that they are charged with.

In sentencing the accused.

His Worship said: Each of the accused will be imprisoned with hard labour for three months and the first accused will, in addition, pay a fine of £100 or three months' imprisonment with hard labour. The second accused will be fined £50 or three months' imprisonment with hard labour. The third accused will be fined £50 or three months' hard labour, and the fifth accused will be fined £50 or three months' imprisonment with hard labour.

In the case of Ismail Suleman Suji, who was similarly charged, Mr. Ketjen asked for a remand until to-morrow morning. He said that for two reasons. He said that the accused had not finally settled his business, but would do so by to-morrow. He (the accused) would eventually plead guilty. The accused had also to arrange for his wife and three children, who were in Johannesburg, and for whom no provision had been made.

Mr. Stanford, the Public Prosecutor, opposed the application. He said that the accused had every opportunity to comply with the order which had previously been made by the Court. The accused knew that

he had to comply with the order and had had ample time to make provision for his family and to settle all his business.

The Court granted a remand until the following morning: bail of £25 was allowed.

Fifty More Arrests

Before Mr. Jordan on Tuesday at 2 o'clock the following British Indians and Chinese appeared to show cause why they should not be ordered to leave the Colony for being in the Transvaal without a registration certificate duly issued to them under the provisions of Law 2 of 1907:—

Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, Imam Abdul Cader Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, M. P. Fancy, Secretary of the Hamidia Islamic Society, Ismail Ahmed Noola, R. R. Dadabhai, Abdul Alibux, Omarjee Sulejee, Ahmed Halim, Jhiabhai Khandubhai, M. S. Coovadia Treasurer of the British Indian Association, J. R. Naidoo, Lalubhai Bhimbhai, Alibhai Akoojee, Goolabhai K. Desai, Lalbhai Patel, Morarji D. Desai, Ranechod Nichhabhai, Nadir Ardeshir Cama, S. Matthews, Jussab Ebrahim Gandi, F. D. Fakira, D. N. Naidoo, R. K. Naidoo, S. Verasamy, R. Thandapani, S. P. Padiachy, Francis, Ichharam Ranchhod, L. J. Winsor, Ming Loo, Chu, Yok Chu, Chan Nam, Hoi Ling, Fook Tim, Leary Lang, Chan Pak Wah, Sung Kai Yuen, Fook Tim, Leong Chin, Lo Tim, Sing For, Fook Ching, Sam Cho, and A. Tong.

Previous to the hearing of these cases, Leung Quinn, Chairman of the Chinese Association, was called and pleaded guilty to the charge of refusing to comply with an order of the Court to leave the country, issued on the 28th December last.

Mr. Jordan: Do you wish to say anything?

Defendant: No. I don't want to say anything.

Mr. Jordan: You will have two months' imprisonment without hard labour.

Thambi Naidoo, who was also charged with refusing to obey the order of the Court to leave the Colony, also pleaded guilty.

Evidence was given as to the date on which the order was made and served on the defendant. Asked if he had anything to say, the defendant stated that he had been the chief picket in Johannesburg and deserved the highest penalty.

He was sentenced to two months imprisonment without hard labour.

Essop Mia said he was a British subject and had been 19 years in the country. It was the first time he was in court. He had a big business and a lot of money outstanding. It was against his religion and conscience to register. He had a family and ventures upcountry £25 in the country. He did not look upon the matter with wife in his way. Charge had been crimes.

Imam Kadir Abdul went into the box and said he had been 15 years in South Africa and 5 years in the Transvaal. The Asiatic Ordinance was against his religion and it was against British policy. He said he had three properties in Johannesburg and was chairman of the Islamic Society.

Mr. M. P. Fancy said that he was a wholesale merchant and a British subject. He had been in the Transvaal since 1889. He had a permit from the late and the present Government. He also was unable to register under the new Act on account of his religion and religious principles.

J. A. Moola said they had all taken the oath not to register, and could not possibly break it. He had been in the country 13 years.

E. E. Dadabhay said he came to the country in 1897, and had registered under the old Government and the present Government. He had business involving £9,000 at least, and he asked that his time to leave the country should be extended as long as possible to enable him to dispose of his business.

All these were ordered to leave the Colony within 14 days.

Mr. R. K. Naidoo said that he was born in South Africa and had been in the Transvaal for 12 years, and had a permit and a registration certificate.

A. Halim said he had been 19 years in South Africa and 12 in the Transvaal. He was a storekeeper with a wife and five children. He considered the law a very bad one. He said, "I would be cursed by my children when they grow up if they found I registered under this Act."

Jhinabhai Khandoobhai said he had been 13 years in the Colony, and had been through the war. He was a storekeeper.

M. S. Coovadia said he had a wholesale business worth £6,000 or £7,000. During the war he lost about £5,000 worth of goods. He was a British subject. It was a very bad law, and he would not register.

The Magistrate ordered the accused to leave the Colony within 14 days.

J. R. Naidoo (chief picket), Lallubhai Bhimbhai, Alibhai Akoojee, G. K. Desai, and Lalbhai Patel were the next batch charged with refusing to comply with the law.

G. K. Desai said he did not recognise that as a law, and would not submit to it.

L. Bhimbhai said that if he obeyed this law, he would be regarded as a liar. He had already given one thumb impression and that was quite sufficient. He could not give more, and if he did he might as well wear handcuffs. If he had known all this before, he would never have given even one thumb-impression. As a Hindu he could not obey the law; nor did he want a long notice.

Alibhai Akoojee said he carried on business as a wholesale and retail [illegible]. He had property in the Pretoria location and some £6,000 worth of goods in the store. He did not want to register, as it was against his religion.

The Magistrate ordered them all to leave the Colony within 14 days.

Morarji D. Desai, Ranchhod Nichhabhai, N. A. Cama, S. Mathews, and J. R. Gandi formed the next batch to be charged with not complying with the law. They pleaded not guilty. Cama wished his case to be tried separately as it was quite different from the other accused. His objection was overruled by the Magistrate, who said that he could make his statement in due course.

Morarji Desai said that he was a British subject, and belonged to one of the highest castes in India. He was an Anavil Brahman. In that caste, he was the son of a respectable family. If he was proud of that fact he could not possibly submit to the Law, which took away every right and liberty, and would make him a slave if he compulsorily registered under it. He has disobeyed the Law not because he had been listening to other people but because his own conscience dictated that course.

Ranchhod Ichharam made a similar statement.

N. A. Cama said he was a postal clerk up to Dec. 31. He was a landed proprietor and had substantial interests in the firm Cama and Co. He had a business of his own. He belonged to a community, members of which sat in the British House of Commons and in the Imperial Council. He was a law-abiding subject and would obey any law that would not be revolting to his sense of honour. He came to the Colony in 1896. In the present law Malays and Syrians are excluded.

The Magistrate: It doesn't exclude you.

Cama said Parsees had been exempted under the Boer Government as well as by the British. He claimed that under the Asiatic Law of 1885, of which the present law was an amendment, the community to which he belonged was exempted. The Parsees who were here under the old law had to pay a poll tax. The fact of his having been called upon to pay a poll tax in the pre-war days showed that he had always been treated as a white man and not as an Asiatic. He also held a permit granted to white men before the war by the Boer Government. The British Government granted him a white residential pass, whereas Asiatics were granted a yellow residential pass.

Mr. Jordan: There is no exception in the law.

Defendant: The exception was made in the old law. He went on to say that his co-religionists had always been treated as white men. They had been granted liquor licences. Parsees had always been treated as whites.

Mr. Jordan: There is no such thing as an exempt Asiatic under this law.

Cama said if he had not been exempted from the operation of the Asiatic laws [illegible] did not have held such posts [illegible]. His co-religionist

ists before the war paid the poll tax and did not take out a registration certificate under the Asiatic law.

The magistrate said if that was so it was an act of grace.

Cama said the same treatment was meted out to all his co-religionists.

In reply to the Public Prosecutor, Cama said he was a Government servant and he was not required to take out a permit under the Peace Preservation Act. He did not hold either a certificate or a permit.

The magistrate again pointed out that there was no exception under the present law. The accused came under the same class as every other Asiatic.

Cama said he failed to see the value of the document he held (a poll tax receipt).

The Magistrate: So do I.

Cama applied for a remand to produce witnesses that Parsees were exempt from the operation of the Act of 1885, and the Magistrate remanded the case to the 18th inst.

S. Mathews said he was a British subject, and that he objected to the law.

All, with the exception of Cama, were ordered to leave the Colony within 14 days.

The other four received the usual notice, as did the remaining eight, S. Vensamy stating that he did not wish to register in this manner, as it was against his religion. He did not wish to wear a dog's collar.

The Chinese accused were remanded to the 20th instant, there being no interpreter present.

At Pietersburg, on Wednesday last, Mr. M. M. Khanderia was sentenced to two months' simple imprisonment and a fine of £50 for not having left the Colony in terms of the Notice served upon him.

At Pretoria, the following were arrested for being in the Colony without registration certificates under the new Act, and ordered to leave the Colony before the 25th instant: Govind Prag, Hoosein Mustafa, Mahomed Essop, Ahmed Suliman Kola, Nemjee Amandjee Khoja; and Chinese: T. Foote, A. Fun, and Tomson.

The following at Pretoria were ordered to leave the Colony before the 26th instant for a similar reason: M. M. Patel (the newly-appointed Secretary), Moosa Suliman (picket-watcher), Gulab Kodar Desai (ex-picket), V. Padiachy, N. Gopal, V. Naidoo, P. Padiachy, A. S. D. Chetty, N. Le Pieter; and Chinese: Ho Sing, Ho Chu, P. S. Wang, Toy Sing, Ho Fook, Ho Wingson, Kwang Chow, Ah Hoon.

A big protest meeting of 1000 Mahomedans was held on the 17th December last at Kathore. Resolutions of protest and sympathy were passed. Cables were sent to Mr. Morley, the Viceroy, British Indian Association, Natal Indian Congress and Mr. Mahomed of Rangoon [illegible] to Transvaal Government's action.

The Situation in England

Strong Comments

The following Resolution, passed at a recent meeting of the Walthamstow Local Committee of Friends of Indian Reform, has been forwarded to Mr. Morley, Mr. J. A. Simon, the Liberal member for the Division, and to Lord Elgin:— "That this meeting strongly protests against the treatment of Indians in the Transvaal and in view of the fact that one reason assigned for the necessity for the late war in South Africa was that the Boer laws with regard to the Indians were most unjust, and that no improvement seems to have taken place under the new constitution, this meeting calls upon Lord Elgin to use his utmost to ensure better conditions for our Indian fellow-subjects in South Africa."

The *Chronicle* says: "Now that the authority of the law has been vindicated, might not the Government consider the amending of it?"

The *Daily Graphic* declares that the proceedings are a national dishonour, for which Lord Elgin cannot evade responsibility.

The *Morning Leader* considers the prosecution as an unfortunate step, and says "the news of the sentences will cause strange emotions in India." It regrets the want of promised displayed by Lord Elgin.

The *Daily News* declares that the South African revulsion against Chinese and Indians has overstepped all bounds. The present perplexing problem might have been avoided if Lord Elgin had been firmer at an earlier stage.

The *Westminster Gazette* says it does not like the trend of recent events in the Transvaal, and adds: "Remember that the false step of one man may be most injurious to the Empire."

The *Globe* urges Parliament to consider the matter at the earliest opportunity. It considers that Britain's boast that her subjects can come and go where they will has been turned to shame. It points out that South Africans expressed little indignation in the presence of Chinese.

Mr. Harold Cox, M.P., interviewed regarding the conviction of the Transvaal Indians, said he deeply regretted that the flag had been degraded over these savage sentences upon men whose only crime lay in refusing to submit to treatment which every Englishman would regard as degrading.

Sir Charles A. Elliott, K.C.S.I., ex-Governor of Bengal, in a large-type letter in the *Times* says he thinks that the danger foreshadowed in exaggerated language used by Mr. Harold Cox, M.P., and others, in reference to the existence upon finger marks, is apparently based on the idea that this system is only applied to criminals. So far as he says he never heard any objection or complaint against the system in Bengal, where it is employed in the registration of deeds. He considers that the grievance is entirely manufactured.

Sir Charles Elliott says that the Transvaal Asiatic agitation is another instance of the axiom that the chief difficulty in dealing with Indians is their readiness to believe any lies they may read in the newspapers or hear from agitators.

The *Times* publishes letters from the Bishop of Southampton, formerly Bishop of Bombay, and Sir Henry Cotton, M.P., in reply to Sir Charles Elliott.

The Bishop says that there is a vast difference between the method being applied in India, on account of the illiteracy of the bulk of the people, and the same method being used to differentiate one class of the King's subjects from another.

Sir Henry Cotton points out that the thumb impression is the only means of identification employed in India, except in the case of criminals.

The Bishop of Southampton says he believes that it will cost Lord Elgin more than appears to assent to the recent legislation. He protests against the penalising of the King's Indian subjects by a method carrying an obvious stigma.

Sir Henry Cotton says that the regulations requiring ten finger impressions mean placing the Indians on the same footing as heinous criminals and ticket-of-leave men.

Sir Raymond West, Vice-President of the Royal Asiatic Society, interviewed on the Transvaal situation, said that all Britons deplored Gandhi's sufferings. They should frame a comprehensive appeal to be circulated throughout Great Britain and South Africa.

Sir Henry Cotton, interviewed, declared that the prosecution was a dangerous and disastrous step. He was certain that an amendment of the Asiatic Registration Act would be announced in the King's speech at the opening of the Imperial Parliament.

Sir Richard Solomon, declared that the intervention of Lord Elgin was out of the question, and the insinuation that the law was intentionally humiliating was baseless.

Lord Delamere, interviewed at Northwich, declared that the proposal to reserve East Africa for Indians was as great a mistake as had be n made in South Africa.

A large meeting held at Glasgow passed a resolution of protest against the Transvaal Asiatic legislation.

London, Jan. 15.—Mr. Harold Cox and Mr. James O'Grady will move and second, respectively, an amendment to the Address from the Throne at the opening of the Imperial Parliament, regretting that the Imperial Government has not protected the Indians in the Transvaal.—Reuter.

Notes on the Campaign

On Monday at a meeting of Indians at Zanzibar sincere regret was expressed at the punishment inflicted on Mr. Gandhi and others at Johannesburg and Pretoria, and admiring them for their firmness.

Mrs. Gandhi and family were the recipients of 48 telegrams on Saturday last. The prevailing tone was one of congratulation rather than commiseration.

The Indian National Progressive Association, Durban, sent telegrams of encouragement to Transvaal Indians and also one to Mr. Gandhi in gaol.

The *Pretoria News* states that the passive resisters in gaol will not be forced either to eat the food or to wear the clothes served out to ordinary criminals.

As far as Pretoria is concerned, says the *News*, the passive resisters show no signs whatever of weakening.

After the sentences at Pretoria a largely attended meeting of British Indians was held in the Indian Location, when several speeches were delivered by Indians emphasising their determination to resist, passively, the Asiatic Law despite the penalties involved by so doing. Mr. Vally Mahomed occupied the chair.

A resolution was passed resolving to continue to passively resist the Law.

The President of the Pretoria Chamber of Commerce (Mr. E. Chappell), accompanied by several members of the executive committee (says the *Star*) called on the Colonial Secretary and assured him of the continued support of the Pretoria merchants in the attitude General Smuts has taken up regarding the enforcement of the Asiatic Registration Act.

The Krugersdorp correspondent of the *Star* wrote last week that the market gardeners in that district were bitterly complaining that since the departure of the Chinese, their best customers, and the wrangle over the British Indians, their best hawkers, they were unable to find any market for their big crops and produce which are the feature of the present prolific season. Tons of vegetables which have hitherto found their way to the Mine Compounds and been a source of considerable profit to the producer are now dead matter, as it is impossible to dispose of one-half of the output to the white consumer. The market gardeners intend petitioning the Government through the district members to compensate them for the loss of a valuable trade as prices now rule the market, the farmers prefer to utilise their vegetables *for manure* rather than sell them at a sacrifice of sixpence per bag.]

The Maritzburg Indians gave expression to their intense feeling by holding a Mass Meeting on Saturday. Messrs. C. V. Pillay, N. B. Naik, Gumpat Rai, B. M. Patel, S. R. Naidoo, and R. M. Moodley addressed the meeting. Resolutions of sympathy and congratulation were passed and messages sent to the British Indian Association, the Chinese Association, and to Mrs. Gandhi and family.

The City correspondent of the *Natal Mercury* states that £3,500 has been collected in Maritzburg alone and more money is confidently anticipated. It is intended that the money shall be used for the purpose of helping the wives and children of the leaders of the movement in the Transvaal who are now in prison and generally for the purpose of forwarding the movement.

C.O.-VIII-31

In the course of an interview by a *Star* representative before the arrests, Mr. Gandhi insisted upon the elimination of the element of compulsion of the Act and the consequent withdrawal of the notices regarding the issue of licences and registration. In return he undertook that every Indian in the country would be registered in a month's time according to a form to be mutually agreed upon which would be issued to those Indians entitled to remain in the Colony or who were otherwise approved.

If voluntary registration were faithfully carried out the Restriction Act would become useless, and the Indian community would look for its withdrawal during the next session of Parliament. If on the other hand the undertaking of the leaders were not fulfilled, Mr. Gandhi said he would welcome the enforcement of the Act against those who had not complied.

He was prepared to go further, evidently with the view of meeting the prejudice against the Indian trader, and was anxious that the Government and the various municipalities should frame by-laws governing the issue of trading licences so that only Indians with suitable premises and with the means of keeping a proper system of accounts should be licensed to trade.]

[After the decision of the Court a great many Indians and interested spectators gathered in the courtyard, awaiting the departure of the "Black Maria," in order to obtain a last glimpse of the six men, who, for the sake of the cause, had resolved to submit themselves to the severest penalties of the law. The six men came out of the cell yard, looking very determined and cheerful, notwithstanding the three months' hard labour in front of them. The spectators crowded round, and whilst waving their hands the men entered the van. Cachalia was the last, but before going in he turned round and in a loud and clear voice spoke to those present, advising them to follow the example of their leaders and keep firm. The Government could do with them whatever they pleased, but they should not give in, and all of them should remember that. The door was then closed, and in deep silence the cart moved off.]

The Heidelberg Chamber of Commerce "places on record its thanks to the Transvaal Government for passing the Asiatic Amendment Law and the Immigration Restriction Law, with which Laws it fully concurs. The Chamber agrees with the policy adopted by the Government and most respectfully but strongly urges the Government to maintain the firm attitude it has taken."

Reuter cabled on Sunday from London:—The *Pall Mall Gazette* says that the course of the law has simply been followed by the Transvaal Government, but this does not mean that they refuse conciliation.

A mass meeting of Indians was held at East London on Saturday, when resolutions protesting against the action of the Transvaal Government, and sympathising with the Transvaal Indians, were unanimously passed. Cables were sent to Lord Elgin and the Viceroy of India, asking the Imperial Government to intervene. All Indian business places were closed.

Asked for a final message previous to his incarceration, Mr. Gandhi gave the following to a *Rand Daily Mail* representative:—"I have undertaken this struggle prayerfully and in all humility believing in the entire righteousness of the cause, and I hope that one day the Colonists will do justice to my countrymen. So far as my countrymen are concerned, I can only hope that they will remain firm in their sacred and solemn resolution. By doing so they have nothing to lose. Even though they may have to lose their all they can only gain in the esteem of their fellow-men by being resolute. I sincerely state that in effecting my arrest General Smuts has done a very honourable act. He believes that my countrymen have been mislead by me. I am not conscious of having done so, but I may have been mislead myself. In any case removing me from the arena will show whether the position is real or unreal. The position therefore is absolutely in our own hands."

[Mr. W. Hosken, M.L.A., in the course of a few remarks following upon a lecture by Dr. Gratan Guinness at the Presbyterian Church last night, made a reference to the Asiatic question. He said [illegible] this one lesson to learn [illegible]

notable day in the history of the Transvaal and of South Africa, because today several men have been sent to prison for conscience's sake. It is the bounden duty of every man and woman in this community carefully to consider what their duty is in these difficult conditions. At the conclusion of the meeting several members of the audience thanked Mr. Hosken for having made the statement.

A meeting of Chinese was held on Friday night in the Chinese Club, Johannesburg. Mr. J. L. Wongsee who acted as chairman made a strong appeal to his audience to stand together to the bitter end, and show the world that the Asiatics were going to combine.

Mr. Polak and Imam Abdool Cadir Bawazeer also spoke.

A letter was read from the Chinese Students' Association in Paris offering support.

The following officers were elected at Pretoria to take the place of those undergoing it:—Messrs. Vally Mahomed Bagas (Chairman), M. M. Patel (Secretary), O. Marji Mahomed (Treasurer), A. M. Soliman (Joint Treasurer), and 26 others to a committee of management. The general feeling of the meeting was that if these officials were arrested under the Act by the authorities they would proceed to elect others immediately, and continue such procedure until no others were left.

A meeting in support of the Government was held at Volksrust on Saturday, when a resolution heartily supporting the enforcement of the Asiatic Act was passed.

The Rev. Joseph Doke writes again to the *Leader* stating clearly the religious objections of the Registration Law and the terms on which the Asiatic communities can agree to register voluntarily.

Mr. H. Kallenbach has written a letter to the *Leader* describing certain insinuating attacks on Mr. Gandhi's character as quite unwarranted, untruthful and unjust. If, during a political struggle, writes Mr. Kallenbach, it is unavoidable to touch a man's character, let it be honourable and give to him what is due.

Magisterial meddling interference is the expression used by the *S. A. Jewish Chronicle* in discussing the remarks of Mr. Jordan. The recent [illegible] Court have naturally called forth correspondence in our daily contemporaries and not a little comment has been made upon the absurd attitude of the sitting magistrate in [illegible] the country the benefit [illegible] as well were [illegible] unanimously [illegible] by a unanimous vote, law as it is laid down for them, and the Bench is hardly the place from whence to deliver long-winded orations upon the number of Chinese or Asiatic coolies that may have privately communicated with him. In this, as in every new country, there is a tendency to attach a greater importance than their ability warrants to the occupants of the Magisterial Bench, and it would be as well if the Attorney-General were to occasionally remind a few of these gentlemen that they are there to try cases and award the penalties laid down by the statutes, rather than to afford an uninterested public the benefit of their more or less crude ideas.

After the sentences at Johannesburg a meeting was held at the Sufi Mosque. There was no sign of wavering.

Mr. Polak, who addressed the gathering, reminded them that although some of their leaders had been withdrawn from them for the time being, nevertheless it was for them to show that they did not need leaders in their struggle, and that each man was his own leader. They should prosecute that fight to the end. If they did that they would shorten the period of imprisonment of their compatriots and bring the end so much nearer. If there were any weak men among them, they should register now.

In reply to a question put as to whether they would register, there was a unanimous shout of "No."

The following resolution, proposed by Mr. N. A. Cama and seconded by Mr. Abdool Ganie, was carried unanimously: "This meeting of British Indians publicly assembled welcomes the inhuman sentences passed at Pretoria as a test of Indian suffering, but for the sake of humanity and the Empire, deplores them. Sentences notwithstanding, this meeting resolves to continue the struggle undertaken in the name of God."

A memorial has been forwarded to General Smuts by Johannesburg Ministers, protesting against the regulations of the Asiatic Act and appealing for an amicable settlement, signed by N. Audley Ross, LL.D., St. George's Presbyterian Church, Joseph J. Doke, Central Baptist Church, Amos Burnett, Chairman and General Superintendent Wesleyan Methodist Church, Transvaal and Swaziland, Digby M. Berry, Chaplain of Christ Church, William Miller, R.C. Bishop, Charles Phillips, Congregational Minister, Owen Owens, Baptist Church.

Mr. Smuts, in reply, says that there never has been any intention of inflicting indignity or hurting the religious susceptibilities of Asiatics on [illegible] legislation.

Mr. Essop Mia, on behalf of the British Indian Association writes:

Whilst my Association is deeply grateful to the distinguished representatives of the various branches of the Church who approached the Government on behalf of the unfortunate British Indians, I cannot help saying that they have not realised the chief central objection to the Registration Act. It is the compulsion that stings. As Lord Ampthill very properly said: The whole spirit of it is objectionable.

We do not desire to live in this country as "British subjects to a certain extent" and as "coolies" says the writer. General Smuts wishes to be just and fair to us by allowing us to die our natural deaths. His justice and fairness include pleasure over the withdrawal under terror, as the *Cape Times* puts it, of 5,000 Indians, maybe all of them *bona-fide* residents of the Transvaal. We have, then, under these circumstances, undoubtedly challenged the might of a strong Government, and, if we remain firm to our oath, a day will come when the Colonists themselves will from sheer humanity demand justice from the Government on behalf of British Indians.

A meeting of Cape Town Indians was held on Sunday afternoon to discuss the Transvaal situation. The following resolution was carried unanimously, moved by Mr. A. Cader and seconded by Mr. Hassim:—"That the members of the British Indian League assembled in Capetown desire firstly to express their deep and heartfelt sympathy with those who have been sentenced to imprisonment in the Transvaal owing to their refusal to sacrifice their self-respect, offend their conscience, and dishonour their nation by submitting to the degrading and humiliating requirements of the Registration Act; secondly, to place on record their sincere admiration of the courage displayed by those who are now suffering imprisonment in so glorious a cause; thirdly, to urge all Indians to stand true to their religion and conscience, and to follow the glorious example of their respected leader, Mr. Gandhi, and his fellow-sufferers."

A Rand correspondent in a Cape paper writes of the condition of Johannesburg as follows:—"Tens of thousands are poorer by far than they have been for years, and thousands who had worked, for good wages, hundreds and thousands of pounds, are penniless and starving. All the largest hotels are insolvent and being sold up. Many of the oldest and biggest storekeepers in the two main streets are selling off stock by auction, and clearing out of business and the country. Thousands (not to exaggerate a bit) of houses and shops are to let. Stands in near suburbs, which fetched as much as £50 and £100, are being sold for £5. Depression, desertion, ruin and suicides, are the general re-

perience and common topic." No mention of the Asiatic "influx," however.]

Mr. Gandhi is a tiresome fellow, remarks the *Pretoria News*, all lawyers are tiresome fellows; there are twenty-four of them members of Parliament for Het Volk, and he will in all probability give a good deal of trouble, but the Government is getting used to having trouble with the Indians, and it now means a steamroll them; or like the gentleman who killed the Duke of Buckingham in the wrong act, "bust the 'ole show," British bunpire or no British Empire.

For political reasons, says the *Times of Natal*, we would impose effective restrictions on the further influx of Asiatics into South Africa; but it must be considered that there are parts of Natal, and also of the low country in the Transvaal, which are unsuitable for Europeans, and eminently suitable for Indians; and our own experience in this colony is convincing proof of what the Indian small cultivator and the indentured servant can accomplish.

[Mr. W. Hills, of Boksburg, in a letter to the *Leader*, asks:—Would it not be a fair compromise to put the western section of British East Africa at the disposal of Indians from British Colonies? Seeing that they will suffer loss in leaving the Transvaal, I would suggest free grants of land and fair compensation to all Indians legitimately in residence in this Colony. We do not want to be unjust or harsh, but the inevitable working of social and economic laws teaches us that they must go if the Transvaal is to remain a Colony in which the descendants of the whites already here shall find occupation.]

Regarding the suggested compromise, Mr. P. Rabinowitz, of Pretoria, writes as follows to the *Leader*:—The only action which can now save the situation is that the bulk of the Asiatic population come forward and furnish the Government with an adequate guarantee that they will register voluntarily. The sufficiency of the guarantee is a matter of detail. Every Indian could enter into personal recognisance or furnish the Government with sureties for the due registration of himself. The law could for this purpose be suspended for three or even six months. The element of compulsion would be removed, and, with it, I am sure, their unwillingness to register. The Government, on the other hand, should not fail to embrace an opportunity of an honourable compromise, inasmuch as should such an arrangement not work well the Act could be re-enforced.

The Maritzburg Hindu Young Men's Association have passed a resolution supporting the Transvaal Indians, and have also sent a telegram to Mrs. Gandhi.

"Afrikander," writing to the *Leader*, says: It follows that, this being the British Empire, maintained and built up by us Britons, we have to consider the welfare of the Empire from our own point of view, not from that of our subjects, to whom we only owe protection and justice, while firmly following our own ideals.

Further on he remarks: The maintenance of the Empire is our burden, the ideals of the Empire are ours, and the laws of control must be ours, and our subjects of every race must know that they are our subjects.

[A meeting of Verulam Indians, presided over by Babu Tulwantsing, passed a resolution of sympathy with the Transvaal Indians and sent telegrams to Johannesburg and to Mrs. Gandhi. All stores, with the exception of Suleman Goolam & Sons, were closed on Saturday last. It was decided to boycott this well-known firm altogether.]

[General Smuts, in the course of a speech at Meintjes Kop on Saturday last, said: They had come to the intolerable situation of seeing a law passed by the unanimous vote of the representatives of the people of the Transvaal set at defiance by a handful of Indian leaders. They knew where these agitators were now, and he would assure his hearers that more would have to be sent to the same place, and, continued General Smuts, "when the Indian leaders continue to agitate, I shall know my duty and carry it out." The objection to giving wives' and mothers' names was frivolous, since every one of the 15,000 had given these on entering the Transvaal.

The Mayor of Durban has called a meeting in the Town Hall for Tuesday next at 8 o'clock, to discuss the Asiatic question.

[A Representative of the *Leader* called at the Fort on Monday and was informed that Mr. Gandhi was well and perfectly happy.]

Mr. Stent, Editor of the *Pretoria News*, attempted to move an amendment at a meeting in support of the Government, but he was howled down with boots and groans by the "intelligent" citizens of Pretoria. The uproar, it is stated, lasted for fifty minutes.

A correspondent suggests that, in future, those imprisoned for disobeying the Asiatic Acts, should be called "His Majesty's Guests," and those who have been given notices, should be termed as having received invitations from His Majesty.

Telegrams of sympathy, congratulation, and protest were received at Johannesburg, Pretoria and at the Press, Phœnix. Unfortunately we have not sufficient space to reproduce them.

At an enthusiastic meeting of Chinese at Johannesburg on Tuesday evening, Advocate Home, Mr. David Pollock and Mr. H. S. L. Polak made speeches urging the Chinese to remain firm to their resolution to resist the Asiatic Act.

At a meeting of the Johannesburg Chamber of Commerce on Tuesday, Mr. W. Hosken, M.L.A., moved the following amendment to a resolution: "That this Chamber trusts that in the difficult circumstances which have arisen in regard to the administration of the Asiatic Registration Law some recognition of the conscientious objections of the Asiatic people to the Law may be arrived at". This was greeted with cries of "Never!" and the amendment, which was seconded by Mr. Evans, was lost.

The following is taken from a report of a speech made at a meeting of the Transvaal Farmers' Association: The number of Chinese gardeners in the vicinity of Johannesburg is on the increase, and our committee have taken steps to bring this matter to the notice of the Government and the Johannesburg Town Council, with the result that enquiries are being made into the status of these men. The Council assured us that no licences will be granted to them for the ensuing year unless they are registered. Your committee consider that the Johannesburg Town Council is not justified in letting plots of land to Chinese under any conditions, and trust that the course will be discontinued without delay. It was rumoured that the Town Council intended letting two-acre plots of land under water at their Klipspruit Farm to natives, and your committee took immediate steps to ascertain the facts. We are happy to receive the assurance of the Parks and Estates Committee that no such scheme was contemplated and that before any scheme for letting out portions of the Klipspruit Irrigation Farm is adopted by them, our Association will be given an opportunity of expressing its views on such a scheme.

The *Natal Mercury* concludes an editorial note thus: The agitation, occurring as it does on the eve of the opening of the Imperial Parliament, must be exceedingly embarrassing to his Majesty's Government. A great deal is being said as to the duty of the Home people not to oppose Colonial sentiment. We fear very much that the Transvaal Government have not been sufficiently alive to the correlative duty of harmonising their action with Home sentiment and Imperial interests, when this could be done without sacrificing vital Colonial rights and privileges.

[Telegrams from Johannesburg state that the Parsis and all Indian and Chinese are as firm as a rock.

Durban Mass Meeting

Great Enthusiasm

A large gathering of Indians and other Asiatics was held on Saturday last, organised by the Natal Indian Congress. By mutual agreement the Indian stores throughout the colony had been closed for the day as a mark of their appreciation of the splendid stand made by Transvaal Indians against the unjust Laws of that colony. At the early hour of ten o'clock in the morning a great assembly of some 1,500 Indians met at the Indian Market Grey Street, and, punctually at the hour, Mr. Dawad Mahomed rose to open the proceedings.

An onlooker could not but realise that the people, both speakers and audience, were greatly affected, and the emotion which they showed came from the heart.

The Chairman, with a choking voice, said it behoved him as president of the Natal Indian Congress, and one who had watched the whole struggle throughout, ■ explain the situation in as few words as possible. The occasion was serious, and the times were critical. The struggle between the Transvaal Government and the Indians had reached an acute stage, and they, as Indians, residing ■ a neighbouring Colony, had their duty to perform, to help their brethren to the best of their ability and resources.

Under the circumstances, there was no other resort left to the Indian community but to resist passively an Act whose object was to put them even below the South African savage. (Applause.) At a mass meeting, the Indian community solemnly swore to suffer imprisonment and loss of trade or occupations, and face starvation, rather than submit to such degradation. As a contrast to the treatment meted out to the law abiding Indians, they noted the tolerance given to the people who thieved by night and robbed by day, blew up mines and houses with dynamite, held up banks, assaulted white women in the streets, and who were the various scum of Europe, but whose only recommendation was a dubiously white skin. That brought him to the startling events of the last few days. General Smuts was on the warpath, and was patrolling the roads of the Transvaal in his steam roller, only too willing to crush any form of Asiatic opposition. The climax was reached on Friday, when Mr. Gandhi, their able leader, and many others who had been in the forefront of the movement, had been imprisoned, many with hard labour and heavy fines. (Cries of "Shame!") That such a state of things should exist under the British flag, and in a British Colony which was protected by the Imperial troops and dependent on British bounty, passed ■ comprehension. If there be Indians ■ ■ with no British principles and ideals, but, although ■ King-Emperor claimed their allegiance, and an Imperial Government presided over their welfare, and a Viceroy administered their laws, they were without an effective guardian to whom to look for help. Therefore, help must come from within. Before concluding his address, he should like to refer, in brief, to the lesson that the history of the world had taught them, and which they, in common with others, could take to heart, and endeavour to make the best use of, if they were capable of doing so. Without going at elaborate length into the matter, let them consider for a moment how omnipotent the mighty legions of Rome were. That great power which carried its arms from one end of the world to the other, became dust and bones, not by one shot of gunpowder, or by the mighty blow of a revengeful enemy—but the great Power was crushed down and annihilated by the very weight of its iniquity, oppression, malice, and the policy of grabbing. In conclusion, he asked what had become of all the Imperial promises and the proclamation of 1857. He asked whether they had been faithfully carried out. He now called upon them ■ stand by their brethren in the Transvaal, and loyally support them in their struggle, to which expression would be given in the resolutions to be put before them, and to which he asked their loyal support. (Applause.)

Mr. Abdool Cader moved the resolution, as follows: "To Hon. Colonial Secretary, Maritzburg.—Natal Indian Congress request you to forward the following cable to Lord Elgin, London. Will pay expenses: 'From Congress to Lord Elgin, London:—Natal Indians, at mass meeting, solemnly protest against oppressive enforcement Asiatic Registration Immigration Restriction Acts, Transvaal. Regret so much power for harm entrusted people to oppress unrepresented British Indians, who are apparently disowned by all Governments, and deplore, notwithstanding, British justice, fair-play, Imperial Government seems impotent to extend effectual help. Enough shake Indian confidence, sham loyalty.'" In speaking to the motion, he said that, in his long career in this country, extending over a quarter of a century, he had looked upon the British Ministry as always judging every public question from the standpoint of conscience and according to fundamental ethical principles of statesmanship: but the grossest violation of these sacred principles in refusing protection to the weak from the strong, by an English Liberal Ministry, in the progressive 20th century, appeared to him to be a dream. It was equally inconceivable that the same Ministry should right the wrongs of, and even compensate, the Boers by a grant of self government and, at the same time, should allow to be inflicted on Indians and natives of the British Isles, the disabilities of whom formed a pre-eminent cause of the late Boer War. It was a national disgrace to the name of the British Empire that the oppression and race persecutions which they could not allow a small Republic to perpetrate on their subjects had now been sanctioned under their own flag. (Applause).

Mr. R. K. Khan seconded the resolution and it was supported by Mr. S. P. Mahomed and carried unanimously.

Mr. Jas. Godfrey moved the next resolution, to forward the following telegram:—From Congress to Lord Selborne: "Natal Indians at mass meeting most solemnly protest against the oppresive enforcement of Asiatic Registration and Immigration Restriction Acts Transvaal, regrets that your Excellency be the first great pro-Consul to recommend such an un-British measure derogatory to British honour and prestige. Hope that you will yet realise as befits the representative of a great nation the responsibilities entrusted to your charge, and save British traditions from ridicule and dishonour." He said that their duty had called them together that morning to solemnly protest against the insulting, un-Christian, and unrighteous indignities which had been imposed upon them by the Transvaal Government.

Mr. Dada Abdoola seconded the resolution. He was very enthusiastic, and expressed his deepest sympathy towards his Transvaal brethren. He was conscious of British justice and fair play, and trusted that Lord Selborne would do his best to redress the grievances of his countrymen in the Transvaal.

Mr. Parsee S. J. Randeria, in supporting the resolution, emphasised the fact that the struggles of his countrymen in the Transvaal were in conformity with the dictates of their consciences.

The resolution was put, and carried unanimously.

Mr. Parsee Rustomjee moved the third resolution to forward the following telegram:—"From Congress to Hon. Colonial Secretary, Maritzburg: "Natal Indian Congress requests you to forward following cable, Viceroy, India, Calcutta; will pay expenses: 'From Congress to Lord Minto, Calcutta,—Natal Indians at mass meeting protest against Transvaal's oppressive Acts. Indian leaders rigorous imprisonment. Helpless Indians look to Viceroy for intercession.'" The speaker described the method by which the Indian revenue had been drained to England and produced ■ photo of the famine-stricken people. He dwelt strongly on the loyalty of the 300,000,000 of India, but feared that the enforcement of such an un-British Act now threatened the loyalty of all of them. He was proud of the brave stand his brethren in the Transvaal had shown, and trusted that the continuation of their intrepidity and zeal, together with the element of personal

sacrifices, would succeed in winning the hardest of hearts.

Mr. Chetty, in seconding the resolution, said that he supposed if Jesus Christ were to go to the Transvaal to-day, he would have to give his finger-impressions, having been born in Asia. He had no doubt that the Transvaal Government wanted to throw these Indians out of the Transvaal. That Government did not consider the Indians as human beings, but looked upon them as lower than dogs. (Cries of "Shame.")

Mr. Hassim Jooma supported the resolution, and said that, if an instance were required of the Imperial Government misusing its holy trust, it was to be found in the present British Cabinet.

The resolution was then put, and carried unanimously.

Mr. B. Gabriel moved that the following cable be sent:— From Congress to "Africalia" (South African British Indian Committee in London): "Oppressive Transvaal Acts enforced. Gandhi, leaders, rigorous imprisonment. Imperial Government deaf Indian appeal. Look to British public for effectual relief. Serve copies members others."

Mr. Miankhan seconded the resolution and said that the Transvaal Government were conscious that they were doing wrong, but they still persisted.

Mr. Doorasamy Pillay supported the resolution, which was then put, and carried unanimously.

Mr. Sanghavi moved the fifth resolution, to forward the following cable:— From Natal Indian Congress, to Dinshaw Wacha and Pherozshah Mehta, Bombay: "Oppressive Transvaal Acts enforced. Gandhi leaders, rigorous imprisonment, Imperial Government deaf Indian appeal. India raise her voice loudest. Serve copies leaders whole India."

Mr. Aiyar seconded, and said that the position had now become so critical that they could no longer bear it, and consequently it was high time that they became united, and demonstrated their unity before a surprised world. (Applause.) The two Acts in question were in reality intended to drive the Indians out of South Africa. (Cries of "Shame.") It dared not be done openly, but it was to be done in that circuitous way. He hoped their friends in the Transvaal would stand up to the last, and fight to the bitter end. (Applause.)

Mr. U. M. Shelat supported the resolution, and said it was the duty of the Imperial Government to support them in pursuance of the promise given in 1857.

The resolution was then adopted unanimously.

Dr. Nanjee moved that the following telegram be despatched: From "Nicely," to Mrs. Gandhi, Phoenix.— "Natal Indians at mass meeting offer their sincere sympathy to Mrs. Gandhi and family during their trouble for the splendid self-sacrifice made by Mr. Gandhi in the Indian cause. May India produce many more Gandhis." He said they could not blame the Boer Government for the things which are taking place in the Transvaal. The Boer Government were following their usual tactics. They were driving the Englishmen out of their country and replacing them by Boers. They were now driving the Indians out of the country, and for them to expect relief from the Boers was to tap a stone for water. They could not blame the High Commissioner, because it was a common saying in India that on an Englishman leaving England, and as soon as he entered the Arabian Sea, he left all his principles behind. And they must remember that the Governors of self-governing Colonies were led by the Ministries for the time being. They had certain powers, but they very seldom exercised them. In the sense that their interests were only identified with the Colonies during the time they were in those Colonies, they were time-servers. But what they could blame Lord Selborne for was that he had departed from British traditions.

Mr. Rooknudin seconded the motion and Mr. Talvantsing, a delegate from Verulam, having supported the motion, it was put, and carried with enthusiasm.

It was also resolved to send similar telegrams to the wives and families of the other Indians imprisoned for non-compliance with the Transvaal Registration Law, and the meeting concluded with three cheers for Mr. Gandhi and other prisoners.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, December 1, 1907.

Early this month an interesting lecture was delivered by Mr. Wellington, of the Bombay Educational Service, on the question of the education of Indian women and girls. He urged that it should be on lines that would be useful to them, not merely on the lines that boys and men were following; that, in fact, instead of compelling a girl to solve algebraical problems she should study hygiene and sanitation. The lecturer also made a proposal that English and Indian ladies should work together in Bombay among their sisters on lines similar to the Settlements now found in the poorer parts of London: such sympathetic devotion, he maintained, would be splendidly helpful to Indian women and would be a notable link of Empire.

Another important meeting was the vigorous protest which the Mahomedans in London made against the treatment of British Indians in the Transvaal; it was interesting to see at the meeting men of widely differing political views, but all were united on this point. The chairman was Mr. Ameer Ali, and most of the speaking was done by young Mahomedan students, the only exceptions being Sir Raymond West and Mr. Ritch—no meeting dealing with this burning question would be complete without the presence and striking words of Mr. Ritch. The resolution was passed unanimously and with special enthusiasm. The London Indian Society has also held a meeting of protest on the same question, but it was not a public one. The Society, however, includes Hindus, Mahomedans, Parsis, Buddists, and Christians, and was urgent in supporting the passive resistance of British Indians in the Transvaal.

The first appearance in England of the first Mahomedan member of the Secretary of State's Council, Syed Husain Bilgrami, was at a meeting held in memory of the late Nawab Mohsin Ul Mulk, the hon. secretary of Aligarh College. Mr. Bilgrami made the principal speech, and expressed his appreciation of all that the Nawab had done for the benefit of his community. Sir Digges Latouche, who has recently returned from India, gave equally emphatic testimony, as also did Mr. Morison, Mr. Ameer Ali, and Mr. Tyabji.

OBSERVER.

Late News

Johannesburg, Friday.

An Indian was arrested at Pretoria for hawking without a licence, which was refused to him under the Registration Law. The case is proceeding.

Barbertou Indians, numbering six, were ordered to leave the Colony within 7 days, whilst Mr. Mungalee was given 14 days notice.

A cable of thanks has been sent to Lord Ampthill and other sympathisers.

At Potchefstroom all cases were postponed for 7 days.

At Heidelberg Messrs. Essakjee, Dehgamwallah and Virgasammy were sentenced to two months' imprisonment without hard labour for refusing to leave the Colony after due notice being given them.

Moulvi Ahmed Mukhtiar, the priest of the Surti Mosque at Johannesburg, has been refused a renewal of his temporary permit. He was ordered to leave the Colony immediately on pain of arrest. A petition, signed by 450 members of his congregation, has been written, urging renewal.

At Johannesburg, as expected, the soldiers, Messrs. Nawab Khan and Sumandar Khan were arrested, and will be sentenced to-morrow.

A mass meeting of East Rand Indians will be held at Germiston on Wednesday next in the Hindu Temple grounds at two o'clock. Wonderful enthusiasm, unanimity and firmness everywhere displayed.

Yesterday 12 Indians and 1 Chinese were given 14 days notice. One Indian, Mr. P. Morgan, broke the order in open court and was sent to for contempt of court.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧૮ મી જાનેવારી, ૧૯૦૮. અંક ૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી—તા૦ ૧૮ મી જાનેવારીથી, તા૦ ૨૪ જાન્યુઆરી સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—પોશ સુદ ૧૫ થી, પોશ વદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૧૩ જીલ્હેજ થી ૧૯ મી જીલ્હેજ સુધી, ૧૩૨૫ હીજરી.

વાર.	પ્રોસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	સુરજનક્ષત્રની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત. ક. મી.
શની.	૧૮	૧૫	૧૩	૭	૫ ૧૪	૬ ૫૯
રવી..	૧૯	૧	૧૪	૮	૫ ૧૪	૬ ૫૮
સોમ.	૨૦	૨	૧૫	૯	૫ ૧૬	૬ ૫૮
મોમ.	૨૧	૩	૧૬	૧૦	૫ ૧૭	૬ ૫૮
બુધ..	૨૨	૪	૧૭	૧૧	૫ ૧૮	૬ ૫૭
ગુરૂ .	૨૩	૫	૧૮	૧૨	૫ ૧૯	૬ ૫૭
શુક્ર .	૨૪	૬	૧૯	૧૩	૫ ૨૦	૬ ૫૭

અનુક્રમણિકા.

મુબારકબાદી ૩૧
સા. આ. ખ્રિ. ઈ. કમીટી... ... ... ૩૨
મી. ગાંધીના છેલ્લા બોલ... ... ... ,,
હીંદના હીરા જેલ મહેલમાં. ૩૩
પ્રીટોરીઆ ૩૬
કેપટાઉનમાં માસ મીટીંગ.. ... ... ૩૭
ટ્રાંસવાલમાં પકડાપકડ ૩૮
છેલ્લા ખબરો... ... ... ,,
ફોરમાં ગંજવર મીટીંગ ૪૦
ફ્રાંસવાલ મદિ તાલામાં શોક... ... ૪૧
મારીત્સબરગમાં ગંજવર મીટીંગ.. ... ૪૪
બહાદુર પંજાબી લડવૈયા.. ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના મામલાપર વિલાયતમાં ચર્ચા. ૪૫
લંડનની માસ મીટીંગ ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના મામલાપર જાપાની રીવ્યુ . ,,
નેહાન્સબરગનો ખબરપત્ર... ... ... ૪૬
એક ખુલાસો... ... ... ૪૮
બોઅર લશ્કરમાં નવી હકપર ઉપરાછે. ,,
થી સુરત હીંદુ એસોસીએશન ૪૯
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઈસ્લામ ... ... ,,
થી હરબન ઈંડિઅન ફ્રેટરર એસોસીએશન. ,,
નાદારી ફોરમ... ... ... ૫૦
અમારી ડાયરી.. ... ... ,,
રોકડ બબર બાબ ... ... ,,

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૧૮મી જાનેવારી, ૧૯૦૮.

મુબારકબાદી

ઘણા દિવસ થયાં આતુરતાથી સહુ વાટ જોઇ રહ્યા હતા તે દિવસ આખરે આવ્યો છે. વીર હીંદીઓ જેલ મહેલમાં બીરાજેલા છે. હીંદની કીર્તિ અળકાવવા ની આ કિંમતી તક મળવા માટે અમે ટરાંસવાલની હીંદી કોમને મુબારક બાદી આપીએ છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે કસોટીમાં કોમ સોયે સો ટચની ઉતરશે. હીંદી આગેવાનોથી હીંદી કોમને ખુટવવાનાં ફાંફાં મારતાં જનરલ સ્મટસ ગયે અઠવાડીએ જે ભડકામણા શબ્દો બોલેલ તે ઉપરથી એમ દેખાયું હશે કે આગેવાનોને કાયદાની સખતમાં સખત સજા થશે. હીંદી કોમ તો દુઃખ ઉઠાવી અને કષ્ટ ભોગવી પોતાની લાયકાત સાબીત કરવા માગે છે. એટલે ગમે તેટલી સજાઓ ઉઠાવવા સહુ તયારજ હતા. પણ એ હોંસ પુરી ન પડતાં માત્ર બોડા માસની સાદી જેલ મળી છે. કેટલાક કોરટને સખતમાં સખત સજા માટે માગણી કરી, પણ તે સ્વીકારાઇ નહીં. તોપણ જેલ જનારા ગોને જે ભોગ આપવાનો લાભ મળ્યો છે તેમાટે અમે તેમને ભાગ્યશાળી સમજીએ છીએ; અને ટરાંસવાલના દરેક હીંદી એમજ ઇચ્છતા હશે કે 'એવાં ભાગ્ય અમારાં કયારે થાય, અને અમને જેલ ભોગવી દેશ સેવાનો લાભ કયારે મળે?' જોહાન્સબરગ અને પ્રીટોરીઆમાં થએલી મીટીંગોનો રીપોર્ટ અમે બીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તે ઉપરથી તો એમજ દેખાય છે કે આજે એકેએક હીંદીવાનને ખરો રંગ ચડેલો છે; ને સત્યા ગ્રહનો દરેક સપાયેલો કદમ ભરી જરજના સાથે કહેતો જણાય છે કે હીંદિવંત ભરતભુમિના પુત્રો કદી ગુલામ બનશે નહીં; પણ પોતાની ઇજતની ખાતર, તથા પોતાના પવિત્ર ધર્મની ખાતર જેલ ભોગવશે, માલ ગુમાવશે, અને દેશનીકાલ પણ થશે—જો સરકારથી તે થઇજ શકતું હોયતો. બાકી સિંહ કદી ઘાસ ખાશે નહીં. ઉચ ભુમિ અને ઉંચ ધર્મોના હીંદીને અધમ ગોરાઓ 'કુલી' અથવા ટ્રેડ કહે, અને તે દશામાં સડવા માગે તો શું ઇજતવંત હીંદીઓ તે સહન કરશે? કદી નહીં. આજ કેટ દિવસો થયાં જુલમની ઘુંસરી તળે હીંદીઓ ચણુચણી રહ્યા છે; પણ તેની કોઇ હદ સાંભળતું નથી, તેની કરિયાદને કોઇ કાન દેતું નથી. તે દુઃખદાયક બંધન તોડવાનો શુભ દહાડો આજે આવ્યો છે. તે અધમ દશામાંથી બચવાનો વખત બારણે આવી ઉભો છે. લક્ષ્મી ચાંડલો કરવા આવી છે. તો કોણ મુર્ખ મોઢું ફેરવશે? કોઇજ નહીં. જોવાનું એટ લુંજ છે કે કઇ રીતે એ અવસર પહેલોં આવે. જો કે અધીરાઇ કરવાની નથી; પણ અમે નીડરપણે કહી શકાએ છીએ કે તેનો અધાર ટરાંસવાલના હીંદીના પોતાનાજ હાથમાં છે. સરકાર હજુ એમ માને છે કે આગેવાનોમાંજ હીંદુ પાણી છે, ને બાકીના પાંચે હજાર માને પેટ બાબલા જનમ્યા છે. આગેવાનોને થોડો વખત દુર કરશું એટલે બાળબચ્ચાંઓ ગાડરનાં ટોળાંની પેઠે આંખો મીંચી નરકની ખાડમાં કુદકી મારી આવશે, ને કાળાં મ્હોં કરી નાખશે. સરકારનું આ માનવું તદન જુઠ ભરેલું છે. ખુની કાયદાથી નાના કે મોટા, ગરીબ કે તવંગર દરેક હીંદીના કલેજામાં કારી જખમ થએલો છે. ને તેથી દરેક દરેક હીંદી આગેવાન છે, અને કેસરીઆં કરી જાન જતાં સુધી ઝુઝવા તયાર છે. આગેવાનોને જેલમાં નાખ્યાથી હવે આ બતાવી આપવાનો બરોબર વખત આવી લાગ્યો છે. એટલે આગેવાનો પકડાયા છે તેને અમે સારાં ચિન્હ ગણીએ છીએ. સરકાર ખાતરી માટે હવે રજીસ્ટર ઓરીજીનલ બોલાવે એવો પણ સંભવ છે. પણ તેમાં જરાએ ડરવાનું નથી. જેલમાં નાખતાં નાખતાં સરકાર પોતેજ થાકી જશે, ને પેપર લાઇસેન્સ વિના થઇ શકે છે. એટલે બીલકુલ ગભરાવાનું કારણ નથી. જેને આંખો છે ને કાન છે તે જોઇ શકે છે ને સાંભળી શકે છે કે લોકમત કોના પક્ષમાં છે. જેને ખુલાસો

જરા જેટલી પણ અકકલ આપી છે તો સહેલાઈથી સમજી શકે છે કે લાખ વાતે પણ ગુલામી કબુલ થાય તેમ નથી.—ને ફરજીઆત રજીસ્ટર ગુલામી છે તે નાનું બચ્ચું પણ હવે સમજી શકે છે. જેને ખુદા-ઈશ્વરપર જરાપણ ભરૂસો છે, અને જે એ પાક પરવરદીગારથી થોડું પણ ડરે છે તે ખુબ જાણે છે કે પવિત્ર કસમ તોડવા તે મહા પાપ છે. બીજું હવે તો લડત માટે સેંકડો મોશકીન લોકોએ રોટીનાં સાધન તજી દીધાં છે, અને કેટલાક તો જેલમાં પહોંચી ગયા છે. એટલે હવે કોણ દીચકારો બની કાળું મોં કરે તો તેના જેવો દગાખોરુ અને પાપી આ દુનીયામાં બીજો કોણ ? માટે હવે તો ખડકની જેમ સહુ મજબુત રહેશેજ એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. ને તેમ થશે એટલે સ્મટસ સાહેબનાં આંખ ના પડળા ઉઘડવાને વાર લાગશે નહિ. તેથી જેલ જનારાઓની જેલનો વહેલો અંત આવશે. દુઃખ વિના સુખ કોઇ પામ્યું નથી. રંજ વિના ગંજ મળતો નથી. એવી અમુલ્ય તક આજે છે. તેથીજ ટ્રાંસવાલની પાળી નાતાલ, કેપ વગેરેમાં પણ મોટો પોકાર ઉઠી રહ્યો છે. માટે ઇશ્વર—ખુદાપર પ્રતબાર રાખી, અને સત્યનો ઝુંડા હાથમાં લઇ લેના નામમાં આખર તલક લડો. પછી જોઇએ છીએ કે સ્મટસ સાહેબ ૫૦૦૦ને જેલમાં નાખે છે ? ને નાખે તો તેમ કરીને શું ખાટે છે ?

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન કમીટી.

મી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

તા. ૨૦ ડીસેંબરના કાગળમાં મી. રીચ લખે છે કે—

હીંદી લશ્કર બહાદુરીથી રહ્યું છે તે જોઇ ખુશી થાઉં છું. સરકારે જે ઉતાવળે કેસ ચલાવ્યા, ને પાછી પડી તે તેની ભુલ અને મુર્ખાઇ બતાવે છે. ગીરમીટીઆ સંબંધમાં પ્રેટોરીઆના રીપોર્ટ, નેશ. ઓ. ની અંગ્રેજીમાં થએલી ટીકા છાપાપર તથા ઇલ્ડઓને મોકલીને ફેલાવી છે.

કેપના હીંદી લાયસેન્સ સંબંધમાં કોલો નીમ્યો એપીલ સાથે લખાણ ચાલુ છે. યોહાન્સબર્ગની ટ્રેડ ને લેબર કાઉંસીલના સેક્રેટરી તરફથી દિલસોજી ભરેલો કાગળ મળ્યો છે. તેમાં જણાવે છે કે હું હીંદીની લડતને મળતો છું.

નાતાલના હીંદી અને ઝુલુલેંડની અશાંતિ સંબંધમાં છાપામાં કેટલીક ટીકા હતી તેના જવાબ પણ આપાને લખ્યા છે.

મી. ગાંધીના છેલ્લા બોલ

C.I.U.માં

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીને વિનંતિ

ટ્રાંસવાલના હીંદીને

જે હીંદીઓ કેદમાં ગયા છે તેઓ કેદમાં રહેશે તે દરમ્યાન ટ્રાંસવાલના હીંદી જે કરશે તેની ઉપર છતનો આધાર રહેશે એ સમજવા જેવું છે. સરકારે કેટલાકને કેદ કર્યા છે એ બહુ સરસ પગલું છે. બાકીના હીંદીની કસોટી હવે બરોબર થશે.

નબળા માણસો ડરાવશે. કલેક લેગ—કાળમુખા—તે તરેહ તરેહની વાતો કરશે. આમાંની એક પણ વાતથી ન ડગતાં કસમને વાફ કરી ઇજ્જત રાખવા મારા બહાદુર ભાઇઓને મારી વિનંતી છે.

લડત શરૂ કરતાંજ આપણે ધારેલું કે બધું ગુમાવીએ તોપણ ખુની કાયદાને વશ થઇ માન નહિ ગુમાવીએ. આપણે એમાં માનને—દેશને—ખાતર બધું ગુમાવવાના સેંકડો દાખલા મળી આવે છે. તેવું આપણે પણ કરવું તોજ માણસાઇમાં આવશું—રહેશું. એટલે લાયસેન્સ મળે કે ન મળે, માલ મળે કે ન મળે પણ એક નિશ્ચય રહી જેલ જવાનો કે દેશનિકાલ થવાનો વિચારજ કાયમ રાખશો એમ માની લઉં છું. મન વાળશો તો જેલ એ કંઇજ ચીજ નથી.

એકને આધારે બીજા ન રહેશો પણ સહુ પોતાને બળે રહેજો. એમ કરવાથી કેટલાક હીંદી નબળા થઇ કાયદાને વશ થશે તોપણ બાકીનાને તેમ કરવાનું મન નહિ થાય.

તમારી પોતાની, અને દેશની સેવા બંને સાથે આમાં થઇ જશે. જો ચુલચાપ બાઇ રજીસ્ટર થશો તો કાઢે આવેલા વહાણને ડુબાવશો.

આ ખુદાઇ લડતમાં જેમ હિંમતની જરૂર છે તેવીજ ને સચ્ચાઇની લડત છે. ઘણા ભુખે મરતા થશે. તેઓને મદદ કરવી પડશે. આમાં ઘણા પ્રમાણીકપણાની જરૂર છે. જુદે જુદે ગામથી ગભરૂ આવશે તેને ધીરજ સારે માર્ગે દરવો પડશે. યાદ રાખવું જોઇએ કે જરૂર વિના કોઇએ મદદ માગવી નહિ. અને મદદ દેનારાઓએ અત્યંત પ્રમાણીકપણે જે પૈસા અથવા અનાજ તેના હાથમાં આવે તેનો ઉપયોગ કરવો.

આ લડતમાં આપણા બધા સદ્‌ગુણોની અજમાએશ થશે, દુરગુણો બહાર આવી ઉઘાડા પડી જશે.

યાદ રાખજો કે આટલા માણસને કેદમાં મોકલી, હવે કર ખાઇ કાયદાને વશ થઇ લાગ નથી ગુમાવવાનો.

જેઓએ રજીસ્ટર લીધાં છે તેઓનો અને હવે કોઇ લેશ તેનો દ્વેષ કરવાનો નથી. તેઓએ સારું કામ નથી કર્યું એવી ખાત્રિ થશે તો તમારા મનમાં એમના જેવું કરવાનો વિચાર પણ નહિ આવે. જેઓ છેવટ સુધી લડ્યા જેટલી હિંમત રાખશે તે ગમે તે દેશમાં પોતાની રોજી કમાઇ શકશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા હીંદીને

ટ્રાંસવાલના હીંદી તન, મન, અને ધનનું દુઃખ ભોગવે છે. તમારે માત્ર પૈસાનું ભોગવવાનું છે. તો તેમાં ન ભુલશો. પૈસાની જરૂર બહુ પડશે. મુબારકબાદી વિગેરે આપો છો એ ઠીક છે, જરૂરનું છે. પણ તેની પાછળ તમે પૈસા આપશો ત્યારેજ મુબારકબાદી શોભશે. આ લડત માત્ર ટ્રાંસવાલના હીંદીને સારૂં નથી પણ આખી હીંદી કોમને સારૂં છે. એટલે તેમાં તમારો પણ સ્વાર્થ છે. તમે જેમ પૈસે મદદ કરી શકો છો તેમજ તમારી મીટીંગો અને તમારા ઠરાવોથી પણ કરી શકો છો.

બધા હીંદીને

ગમે તેમ હોય તોપણ હીંદુ મુસલમાનનો ભેદ સાર્વજનીક બાબતમાં કહ્યાડ્યા વિના જીત કદિ મળવાની નથી. આ ચાવી બધા ને લાગુ પડે છે. હીંદુ મુસલમાન આપણે એક દેશના છીએ ને એક માના બેટા છીએ એવો કાંટો આવશે ત્યારેજ જીતાશે.

લી. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

મી. રીચ તરફથી કેબલ મળેલો કે—કમીટી પાસે બીલકુલ પૈસા રહેલ નથી, તો કેબલથી મોકલવા જરૂર છે.

તેથી નાતાલ કોંગ્રેસ તરફથી પા. ૨૦૦ કેબલથી મોકલવામાં આવ્યા છે.

કોંગ્રેસે મી. કાલીનને તથા મી. ખટેરી આને તાર કરીને કે—તમારી હિંમત જોઇ ખુશી થયા છીએ. આફતમાં દિલ્ય રોજ બતાવીએ છીએ. બીજા બાળવા આપ એવું કરીએ.

હિંદના હીરા જેલ મહેલમાં

કેસોનો વિગતવાર હેવાલ

મી. ગાંધીનું છેલ્લું ભાષણ

ઉપરાઉપર મીટીંગો

છેવટ સુધી લડવાના ઠરાવો

[ઈ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ગુરુવારે સવારે પોલીસ કમીશનર તરફથી મી. ગાંધીને ટેલીફોન થયો કે ૧૦ વાગે કોરટમાં હાજર થવું. પવનવેગે આખા ગામમાં ખબર ફેલાઇ ગયા. અને સેંકડો લોકો મી. કોરટ આગળ તથા તેટલાજ લોકો મી. ગાંધીની ઓફીસ આગળ એકઠા થઇ ગયા. પણ ૫૦ વાગતા પહેલાં સંદેશો મળ્યો કે કેસ બપોર પછી ચાલશે. આથી લોકોને મી. ગાંધીને છેલ્લી વખત સાંભળવાની તક મળી. મસ્જીદના મેદાનમાં ૧૧ વાગે સભા ભરાઇ અને ઘણી ટુંક નોટીસ છતાં ઘણા લોકો જમા થયા. આવી મીટીંગો માટે એક ખાસ પ્લેટફોર્મ આગાઉથી તયાર રાખવામાં આવ્યો હતો. લોકોને બેસવાની સગવડ માટે હજારો પારાશીનનાં બોખાં મુકી રાખેલાં હતાં. મી. ઇસપમીઆ, મોલવી સાહેબ વગેરે આગેવાનો હાજર હતા. સરવે લોકો ચુપકીથી સાંભળવાને આતુર થઇ રહ્યા હતા.

મી. ગાંધીનું ભાષણ

આજે જેલ જનારાઓ સહુ હીંમત માં છે, ને હોંસથી જેલ ભોગવવા તૈયાર છે. દેશ સેવા બજાવવાને, તથા આપણે કુતરા નહિ પણ મરદ છીએ એમ દેખાડી આપવાને સરકારે આપણને સારી તક આપી છે. આગેવાનોના જેલ જવા પછી જરાપણ ગભરાવાનું નથી, પણ હાલ કરતાં વધુ મજબુત થવાનું છે. છેવટે જીત આપણીજ છે. સરકાર આ કેસોને ટેટલીક વખત મુલતવી રાખતી ગઈ છે એ ખુલ્લું બતાવે છે કે સરકાર ડરી ગએલ છે. વળી તેથી બીજું એ સાબીત થાયછે કે ખુદ આપણા પક્ષમાં છે. સરકાર વગર બીજો જે આગતાસ્વાગતા કરવા માગે છે તે પહેલાં મારા ભાઇઓ આગળ બોલવાની મને તક મળશે એમ મેં ધારવું નહોતું. પણ ઇશ્વરની મરજી આપણી તરફ હતી. અને એક, બે, કે કદાચ ૬ માસ સુધીમાં મારે કાંઇ કહેવું હોય તો તે કહેવાની તક અત્યારે છે. અને તે બોલ એટલાજ છે કે "તમે તમારી જાતને

દગો ન દેતા,

બ્રીટીશ સરકારને દગો ન દેતા, તમા તમારા આ નમ્ર સેવકને દગો ન દેતા." આ લડત ઉપાડી લેવાઇ છે તે આખી કોમના ભલા માટે છે. કાયદો વાંચીને તમે સહુ જોઇ શકયા છો કે તેને સરળ થવાનું બને તેમ નથી : તેવા કાયદાને સરળ થવા કરતાં જેલ જવું કે દેશ નીકાલ થવું અથવા તો સર્વસ્વ ગુમાવવું તે બહેતર છે. સહુ સારી પેઠે જાણે તો જાણતા હોવા જોઇએ કે

કાયદાનો મુખ્ય ડંખ

તે ફરજીઆતપણામાં છે. આંગળાં, તથા ઓરતનું તથા માનું નામ આપવાની બાબતો પણ બેશક દુઃખદાયક છે. પણ કાયદો માત્ર આપણને લાગુ પડે છે ને ફરજીઆત છે તેની સામે આપણો મુખ્ય વાંધો છે. ખ્રિસ્તે કહ્યું છે કે પરમેશ્વર માત્ર આત્મતત્વ રૂપે છે, ને તેથી તેનું વરણન કરી શકાતું નથી ; તેમજ કાયદા નો ડંખ આત્મતત્વ રૂપે છે ને તેથી તેનું બરાબર વરણન કરી શકાતું નથી. છતાં તે ડંખ છે, અને ઘણોજ તીવ્ર છે. આ ડંખથી દરેક હીંદીને વેદના થાય છે અને તેથી સંતાનની જેમ તેને તજી દેવા માં આવે છે. આખી હીંદી કોમને બદ બાસ થવાને કાયદો રચાયો છે : અને જનરલ સ્મટસ ન્યાયથી અને બહતી રીતે વરતવાનું બોલે તેનો કંઇ અરથ નથી. તે જે બોલે ને કરતાં જે તે કરે તે ઉપર આપણે જોવાનું છે. સરકાર બોટા અભીમાનમાં તણાઇ જાય છે, આપણે મરજીથી રજીસ્ટર થઇએ તે તેને નથી જોઇતું, પણ આપણે ગુલામો હોઇએ તેવી રીતે નમતું કરાવવા આપણને ફરજ પાડે છે. માત્ર ગુલામોનેજ જાતની છુટ સંબંધમાં ફરજ પાડી શકાય. ગુલામો બનવા કરતાં આપણું ઇન્સાનપણું બળવી રાખવાની લાગણી તે ધાર્મિક છે. તેને બળવા ખાતર જરૂર પડે તો મરવાને તયાર થવાની સલાહ મેં આપી છે. આપણું કામ આખા બ્રિટીશ રાજના વિસ્તારમાં ગાજતું રહેશે. અને આજે તે કસોટી શરૂ થઇ છે.

જનરલ સ્મટસે

અમને ફરી પકડવામાં, અને જેલમાં નાખી જોવામાં બરોબર કરયું છે. એની હકીકત બહાર પડેલી કે આખી લડત માત્ર બે ચાર આગેવાનો ઉપર છે : એટલે જેલમાં નાખવાથી તેમને બધી હકીકતની ખાતરી થશે. જે બધા હીંદી માત્ર શેઠાઇ ઉપર આધાર રાખે, અને છેલ્લા ૧૬ માસ થયાં એકસંપ નથી એમજ હોય તો તેઓ કાયદા માટે લાયક છે એમ ઠરે. પણ જો હું અને મારા સાથીઓ તમારાથી અળગા થઇએ; અને તે પછી તમે કદને એકસંપ રહો, બધી હાડમારીઓ ઉઠાવવા તયાર થાઓ, અને સર્વસ્વ ગુમાવવા જરૂર પડે તો તેમ કરવા તયાર થાઓ, તો તમે બધું એ મેળવી શકશો; બધા સમજુ કોલોનીસ્ટો તમારી તારીફ કરશે; અને તેથી લાભ છે. જો કાયદાને સરળ થવાય તો કુતરાની જીંદગી ગુજારવા અને ગોરા ઓની લાતો ખાવા વખત આવશે. સંભવ છે કે હું તથા બીજા આગેવાનો જેલમાં જઇશું તે પછી ફરીથી રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ ના દરવાજા ઉઘાડા મુકવામાં આવશે; પણ હું આશા રાખું છું કે તમે આજ સુધી જે જે વચન જાહેરમાં બોલેલા છો, જે જે દુઆઓ આપી છે, તે બધાને અગ્ન માં મુકી હરગીજ કાયદાને સરળ થશો નહિ. તમને ધમકીઓ દેવામાં આવે, અથવા તો કરાવવામાં આવે, અથવા તો ગોરાઓ આપણી વિરૂદ્ધમાં મીટીંગો ભરે, અથવા તો ગમે તે કરે, તોપણ જે યુદ્ધમાં તમે ઉતર્યા છો તેમાંથી કદી પાછી પીઠ કરશો નહિ એવી હું આશા રાખું છું. જે માણસને

ખુદાપર ઇતબાર

છે તેને કશાયનો ડરવાનું કારણ નથી. આ લડત ધાર્મિક છે. આપણું આપણું

પવિત્ર કસમથી બંધાએલા બીએ. ઇન્સાફ તરીકે ખુદાની મદદ કરવા આપણે લાયક બીએ. પણ જો ફાયદાને ખરણ થઇ માનવી મદદ જઇએ, અને શારીરીક અમેવડ ભોગવવાથી ડરીને પવિત્ર કસમનો ભંગ કરીએ તો બેશક તે ખુદાને તજવા બરોબર છે. દુનિયાની વાતને બાજુએ મુકી બધ્યું માતામી ટેકમાં બાકી રહે તેમ ખુદા-ઇશ્વરને બાકી રહેવાની મેં તમોને સલાહ આપી છે. જો તમે તેમ બાકીમાં થી વળગી રહેશો તો અવશ્ય આપણી કૂતેહ થવી જોઇએ એમાં કાંઇ શક નથી. જનરલ સ્મટસ આજે આપણી

બજત

સંબંધમાં ગમે તેમ ધારે; પણ એક માસમાં તમે બતાવી શક શકશો કે દરેક હીંદી એ મરદ છે; અને ત્યારે આપણા વિષે મત ફેરવવાનું આવશે. આપણી લડત સત્યની છે, ને આખી કોમ ટેકની બાતર લડે છે તે વાતની બાતરી થશે એટલે જનરલ સ્મટસ નીતિની બાતર તે કબુલ કરશેજ. ત્યારે તમે તેને બતાવી આપશો કે બધા ખરા હીંદીઓ કાયદો કબુલ કરવા બાગતા નથી; પણ જેલ અને નુકશાની ઉઠાવવા તયાર છે ત્યારે જનરલ સ્મટસ આગળ કોઇને જવું પણ નહિ પડે; પણ તેઓ પોતાની મેળેજ બોલી ઉઠશે કે "ખરેખર હું બાવા માણસોને મારા રહેરી તરીકે ઇચ્છતો ગયું છું; બા માણસોને મારા રહેરી બાબતોમાં લાભ સમજ્યું છું, અને બાવા માણસોજ રાજને ફાયદાકારક થશે." પણ જો ફાયદાને ખરણ થવાય તો જનરલ સ્મટસ વળી એમ પણ કહેવાનાજ "જુરીથી, ૧૦૦૦૦ હીંદી બસેને કોલોનીમાં પડયા. એટલાં કુતરાં કોલોનીમાં વધારે. પોતાની મેળે પડયા પડયા મરશે." પણ બાઇઓ

બધું તેઓ સહુને છે.

ટ્રાંસવાલમાં કે ગમે ત્યાં મરી તે મરીની સાથે મળવાની તો છેજ; પણ જો ઇજ્જત અને આબરૂમાં રહીને મરવું હોય તો લડતને વળગી રહેવું તે એકજ રસ્તો છે. ને બો રસ્તો લેતાં કદી ટ્રાંસવાલ છોડવું પડે એમ બને તોપણ, જેબ્યાપર રજીસ્ટર માં જે પાક કસમ લીધા છે તે તોડીને લીચકારા તરીકે ટ્રાંસવાલમાં રહેવા કરતાં મરદ તરીકે ટ્રાંસવાલ છોડવું તે શું બહેતર નથી? બો આપણે સાચા છીએ એ વાતની, તથા આપણી ટેક, આપણો દેશ, આપણો ધર્મ, અને બધીપણી ઇજ્જત ને ખાતર દુઃખ ઉઠાવવા આપણે તયાર છીએ બે વાતની,

ગોરા કોલોનીસ્ટો

ને બાતરી થાય તો આખું કોલોની એક સાથે ઉઠી ઉભું થશે, અને જનરલ સ્મટસ ને જણાવશે કે "બા-લોક (હીંદી)ને મુલક બાંથી હાંકી કાઢવાનો અબતાર અમે તમને નથી આપ્યો." આપણને ઇમીગ્રેશન નથી જોઇતું; આપણને ગોરા સાથે અણઘટતી હરીફાઇ નથી જોઇતી. આમ લડનારા બો તે અણઘટતી હરીફાઇ કરી શકનારા ન હોય. બધાના સામાન્ય લાભના બમે તેવા કાયદાઓને શરણ થવા આપણે તયાર છીએ, પણ નહિ કે મુઠીભર ગોરા દુકાનદારોના લાભ માટે તેમ કરીયે. આપણે કોલોનીને હીંદીથી ઉભરાવી નાખવા નથી બાગતા. પણ જે મુઠીભર હીંદીઓ બહીં છે તેમને બદ્યાન રાખ્યા ના લાયક શહેરીઓ તરીકે રહેવા મળવું જોઇએ; અને નહિ કે હેવાનની પેઠે.

કોરટમાં લોકોની ઠઠ

બપોરે બે વાગે કેસ ચાલવાનો હોવાથી એક કલાક અગાઉથી લોકોનાં ટોળેટોળાં કોરટ તરફ આવવા લાગ્યાં. બે વાગ્યા પહેલાં જોઇએ તરલાદ હતો તોપણ લોકોની બોહદ ગીરદી થઇ હતી. બરાબર એક વાગે હીંદીઓનું પુર આવતું હતું તે ઉપરથી બી. ગાંધી વગેરે બાગેવાનો કોરટમાં આવી પહોંચવાનું જણાયું. બી. ગાંધી તથા બીજા બાગેવાનો છાપો બાંચતા ધીમે ધીમે ચાલતાં વખતસર બાવી પહોંચ્યા. બી. જેરડન બાવતાં કોરટનાં બારણાં ઉઘડ્યાં. લોકોની ગીરદી વધતી ગઇ. તેથી પોલીસ બમ લહારે માણસોને બારણા બાગળથી બસેડવા માંડયા. તોપણ કોરટમાં ઘણાખરા બનારની બાજે લોકો બાગળ વધી જતા હતા. ફરીથી ગીરદી જણાવાને લીધે લોકોને બારણા બાગળથી બસેડવામાં આવ્યા. તેથી બીજીવાર મોટી ગડબડ થઇ. તેમાં ઘણા માણસોને પોલીસે પકડ્યા. કોરટના દરવાજા બાગળ પોલીસની ટુકડી રાખવાની જરૂર પડી હતી. કોરટની બંદરનો લોકોને બેસવાનો ભાગ બરાબર ભર્યો.

બી. ગાંધીનો કેસ

તેવામાં બી. ગાંધીનો કેસ શરૂ થયો. કોરટવા કલાર્કે બાને વોરંટ જણાવનારે જુબાની બાપ્યા બાદ બી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે બારો કેસમાં બને બીજા બારોપીબો ના કેસમાં તકસીર કબુલ કરેલું છું બાથું છું. મારે દમણજ પ્રોટેસ્ટબાથી બાબત મળ્યા કે ત્યાં મારા ભાઇબોનો કેસ ચાલતાં તેમને ત્રણ માસની સખત જેલ તે દંડ તથા દંડ ન ભરે તો બીજા ત્રણ માસની વધુ જેલ બેવી સજાબો થઇ છે. જો બે લોકોએ ગુન્હો કરેલો હોય, તો તેમના કરતાં વધારે મોટો ગુન્હો મેં કરેલો છે; માટે મને સખતમાં સખત સજા કરવી બેવું હું માગું છું.

બી. જેરડન કાયદામાં હોય તેટલી સખત સજામાટે તમે માગણી કરો છો?

બી. ગાંધી—હા, સાહેબ.

બી. જેરડન—સખતમાં સખત સજા ૬ માસની સખત મજુરી સાથે જેલ અને પા. ૫૦૦ના દંડની છે. પણ સખત માટેની તમારી માગણી સ્વીકારવી બેમ મને લાગતું નથી. તમારા ગુન્હાના પ્રમાણમાં ને બેકદમ ભારે બણાય. મને લાગે છે કે તમારે માટે સખત મજુરી વગરની બે માસની જેલ બસ થશે. બાદ બી. ગાંધીને બાપતામાટે લઇ જવામાં આવ્યા.

બીજા કેસો

બી. ફોરટીને જણાવ્યું કે હું કાંઇ પણ કહેવા માગતો નથી. બી. પીકોકે જણાવ્યું કે કોરટ સજા કરે એટલુંજ મારે જોવાનું છે. બી. પી. કે. નાયડુએ જણાવ્યું કે હું કોરટની સજા લેવા, અને મારી પ્રજાનું માન અને મારું સેંદ્ર રીરપેકટ બતાવવા માટે બાવ્યો છું. બી. આરટીન એસ્ટને કાંઇ કહેવાનું નહોતું. બી. કડવાએ તુરકી ટોપી પહેરેલી હતી. તેમનું નામ બોલાવતાં સલામ કરી કોરટ બાગળ ઉભા રહ્યા ને પડકારો કરીને કહ્યું કે ગુન્હેગાર છું. માજીસ્ટ્રેટે બધા ને સખત મજુરી વગરની જેલની સજા કરી. બી. કડવાના કેસ વખતે સરકારી વકીલે ૬ થી ૧૨ માસની સજા કરવા માગણી કરી પણ માજીસ્ટ્રેટે તે કબુલ રાખવા ના પાડી હતી.

બહારનો દેખાવ

કેસ શરૂ થયો ત્યારે લોકોની મોટી જમી હતી. પણ જ્યારે કેસ પુરો થયો ત્યારે તેમાં વધારો થઇને બે બજાર જીરદી થઇ ગઇ. અને ગોરા બાપાના રીપોરટર કહે છે તે પ્રમાણે કહીએ તો જોહાન્સબરગમાં વસતા દરેક બેશીબાટીક હાજર બએલ હશે. બે ગોરે સવારો લોકોને વિખેરવાના કામમાં લાગ્યા હતા. જેથી કટલાક હીંદીને બાપદા વેઠવી પડી હતી. બાખા કેસ બલાસ થવાના અબ્બર થતાં ઘણાખરા હીંદીઓએ કાળા વાવટા કાઢી ઉંચા કરી તે ફરકાવ્યા, અને દિલ્લી

રીની ગર્જના ફેલાયી મુકી. એટલાં બધાં માણસો જમા થયાં હતાં કે કોરટનાં આંગણામાંથી બહાર નીકળવાનું મુસ્કેલ હતું. પણ થોડી વારમાં માણસોનાં ટોળાં બહાર નીકળ્યાં અને એલેક્ઝાંડર સ્ટ્રીટ આગળ લાઇન બંધ ગોઠવાયા પછી એક સરઘસના આકારમાં ચાલવા લાગ્યા. મોખરાના માણસનાં આગળ એક વાંસડાની સાથે લટકાવેલો મોટો કાળો વાવટો હતો. સરઘસ કોરટની દક્ષિણ દિશાની પાછળ થઇ રીસીક સ્ટ્રીટ સોસરૂં ચાલ્યું. ને પછી મારકેટ સ્કોટમાં થઇને ન્યુટાઉન મસજીદમાં આવ્યું. આખી વાટમાં વાવટાઓ ફરકતા રાખવામાં આવ્યા હતા તથા કેટલીક ટુકો વારંવાર સંભળાયા કરતી હતી. અને સહુ બ્રિટીશ રાજના તિરસ્કારના અવાજને કરતા હતા.

શ્રી. ગાંધીનો સંદેશો

જેલમાં લઇ જતી વખતે શ્રી. ગાંધીએ નીચેનો સંદેશો 'રાઇટ ડેલી મેલ' ના પ્રતિનીધિને આપ્યો હતો. "દીર્ઘ લડત સત્યની ખાતર છે, તેથી ઇશ્વર-ખુદાના નામમાં હું આ લડતમાં ઉતર્યો છું, અને એવી આશા રાખું છું કે એક દિવસ કોલોનીસ્ટો મારા સ્વદેશી ભાઇઓને ન્યાય આપશે. વળી મારા સ્વદેશી ભાઇઓ સંબંધમાં મારે એટલુંજ કહેવાનું છે કે તેઓ પોતાના પવિત્ર કસમમાં દ્રઢ રહેશે એવી હું આશા રાખું છું. મને પકડીને જેલમાં નાખવામાં જનરલ સ્મટસે માન ભરેલું પગલું લીધું છે. તેને એમ લાગે છે કે મેં મારા સ્વદેશી ભાઇઓને ખોટે રસ્તે દોર્યા છે. મેં તેવું કરવું હોય એમ હું જાણતો નથી. મારા પોતાના વિચારને તેવા કહેવામાં આવે તો તે જુદી વાત છે. મને ખચેડવાથી સરકારને ખાતરી થશે કે બધા હીંદીઓની લાગણી એક સરખીજ છે. એટલે જીત કે હાર તે હીંદી કોમના પોતાનાજ હાથમાં છે."

બીજી મીટીંગ

છેવટસુધી લડવાનો નિશ્ચય

પછી મસજીદમાં મીટીંગ ભરાઇ. જેમાં ૬૦૦–૭૦૦ માણસો હાજર હતા. બધા લોકોમાં દ્રઢતા અને હિંમત ફેલાએલ જણાતાં હતાં. કેટલાંક જુસ્સાદાર ભાષણો થયા પછી મી. પોલાકે જણાવ્યું કે કેટલાક આગેવાનોને લડતના મેદાનમાંથી સરકારે ખસેડ્યા છે, પણ તેથી કોઇએ ગભરાવાનું નથી; પણ દરેક મજબુત રહીને બતાવી આપવાનું છે કે દરેક હીંદી કાયદા સામે મજબુત છે, અને આગેવાનો હોય કે ન હોય છતાં તેઓ કાયદાને કદી પણ શરણ થવા માગતા નથી. તમે જેટલે દરજ્જે વધુ મજબુતી બતાવશો તેટલે દરજ્જે તમારા બહાદુર ભાઇઓની જેલની મુદતમાં ઘટાડો કરાવવા શક્તિમાન થશો. પછી કોણ રજીસ્ટર થવા માગે છે કે કેમ એવા સવાલના જવાબમાં એકે અવાજે સૌએ જણાવ્યું કે "ના". નીચે મુજબ ઠરાવ મી. એમ. એ. કાજાની દરખાસ્તથી અને મી. અબદુલ મજીતા ટેકાથી પાસ થયો. "જે હેતુથી અત્ર ભરેલી સભા પ્રીટોરીઆના હીંદીને કરવામાં આવી છે તેને હીંદીની લાગણીની કસોટી તરીકે આ સભા આવકાર આપે છે; છતાં કાન્સાનની ખાતર તથા બ્રિટીશ રાજની ખાતર તેમાટે બેદ બતાવે છે. તથા સજાઓ છતાં, ખુદાના નામમાં થઇ કરેલી લડત ચાલુ રાખવાને નિશ્ચય કરે છે."

પછી જુદા જુદા બોલનારાઓએ ભાષણો કર્યાં. જે દરમ્યાન 'સરમ' ના પોકારો અને તાળીઓની ગર્જના થઈ રહી હતી. સહુમાં છેવટ સુધી લડવાનો જુસ્સો ફેલાઇ ગયો હતો. અને તેવી લાગણી દરેક ભાષણો દરમ્યાન વારંવાર જણાતી હતી. સરકારના જુલમપર સખત શબ્દોમાં ટીકા કરવામાં આવતી હતી. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

ચીનાઓની મીટીંગ

શનીવારે ચીનાઓની એક ગંભીર મીટીંગ થઇ હતી. મી. પોલાક, મી. ઇમામ અબદુલ કાદર તથા બીજા હીંદી પણ હાજર હતા. મી. કર્યાનને નોટીસ મળેલ હોવાથી નવા નીમાએલ ચેરમેન મી. જે. એલ. વેંગસીએ પ્રમુખપદ લીધું. તેમણે તથા ચીનાઓએ જુસ્સા ભરેલાં ભાષણ કર્યાં. ને જણાવ્યું કે કાયદા કરતાં મોત બહેતર છે. ત્યાર બાદ મી. પોલાકે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે—જાણે કોઇએ ન બન્યું હોય તેમ શાંત રહેવું અને સરકારને બતાવી આપવું કે આગેવા તેને ખસેડવાથી કોઈ કરવાનું નથી ને મરતાં સુધી રજીસ્ટર થશું નહિ. જો લાઇસેન્સ બંધ કરવામાં આવે તો લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરી શકાય છે. ને માલીકને પકડીને જેલમાં નાખે તોપણ નોકરો દુકાન ચલાવી શકે છે. પછી મી. ઇમામ અબદુલ કાદરે ભાષણ કરીને જણાવ્યું કે આપણે બધા એકજ છીએ, ને મરતેદમ સુધી લડવાનું છે પારીસમાં અભ્યાસ કરતા ચીના વિદ્યાર્થીઓના મંડળે ચીના ભાઇઓ તરફ લડતમાં દિલસોજીનો સંદેશો મોકલ્યો હતો તે વાંચવામાં આવ્યો. પછી ગીર્દીઓનો હેવાલ લંડનના ચાઇનીઝ ક્રોનસમ ને. તથા પેકીનમાં ચીનાઇ સરકારપર મોકલવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

મદ્રાસીઓની મીટીંગ

મદ્રાસી લોકોએ પોતાના બે આગેવાનો જેલમાં જવાથી દીલસોજી જાહેર કરવા મીટીંગ બોલાવી હતી. તેમાં ઘણા લોકોએ ભાગ લીધો હતો. મી. પોલાક પણ હાજર હતા. બધાએ એકસંપીથી ઠરાવ પાસ કર્યો કે મરતાં સુધી પણ આ કાયદાને વશ થવું નહીં. જે મદ્રાસી જેલમાં જાય તેમનાં બાળ બચ્ચાંનાં ભરણ પોષણ માટે પોતેજ બંદોબસ્ત કરવા ઠરાવ કરેલો હતો.

રવિવારની મીટીંગ

તા. ૧૨ મીએ મસજીદની સામેના મેદાનમાં મીટીંગ મળી હતી. જેમાં ૨૦૦૦ થી વધારે મહસ્થોએ ભાગ લીધો હતો. લગભગ યુરોપીઅનો પણ હાજર હતા. ચેરમેન મી. કાસપર્મોસ હતા. તેમણે હાજર રહેલા મહસ્થોનો અહેસાન માની જણાવ્યું હતું કે આજકાલ સરકાર આપણી સાથે બેઇનસાફી ચલાવી રહી છે. તે કોઇથી અજાણી નથી. માણસ જાત હમેશાં દુઃખ સહન કરે છે. અને જ્યારે દુઃખ પુરેપુરૂં સહન કરે છે ત્યારેજ આરામ મળે છે. આપણે આપણા જુના કાયદા તપાસીએ તોપણ એવાજ મળશે. દરેક માણસને દુઃખ પછી આરામ મળે છે. ખુદાએ જે ચીજો દુનીઆમાં માણસને માટે બનાવેલી છે તે બધી તેને મળશે. પણ માણસે તે ચીજોની પછાડી નહિ દોડતાં તેના બનાવનારની પાછલ દોડવું કે જે જરૂરજ તમને તે ચીજો પહોંચાડશે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મારી નાખે અગર ગમે તેમ કરે તોપણ આપણે આપણી લડત નરમ પાડવી નથી. સોનું જ્યારે આગમાં પડીને તવાઇને કસોટીપર ચડે છે ત્યારેજ તેની કીંમત આવે છે. તેમ આપણે દુઃખ ઉઠાવી બાધેલા કસમ ખુદા પર ભરોસો રાખી પાળ્યું તો જરૂર તેના તરફથી આપણને બદલો મળશે.

મી. ગાંધી તેમજ બીજા આગેવાનોને સરકારે પકડી જેલમાં નાખ્યા. એટલે

ધારવા પ્રમાણે અમે પકડાઈશું. માટે હું ઉમેદ રાખું છું કે અમારી (હાલના આગેવાનોની) જગ્યા તમારામાંથી ફોર્સ લઈ અમને ઉતારી મુકશે. મારે કહેવું જોઇએ કે મી. ગાંધી તેમજ બીજા આગેવાનોને પકડયા છે તેનું કારણ એટલુંજ છે કે સરકાર આગેવાનોપર, તેમાં ખાસ કરીને મી. ગાંધીપર એવો આરોપ મુકે છે કે બધાને ઉશ્કેરનાર એ છે. અને તેથી હીંદીઓ કાયદો કબુલ કરતા નથી. પણ મારે ખુશી સાથે જણાવવું પડે છે કે તેવું કંઈ નથી. અને તે હવે ખરું પડવું તમારા હાથમાં છે. તો તે અમારી જગ્યા લઇ ખરું કરી બતાવશો એમાં શક નથી.

મી. અબ્દુલ ગનીએ જણાવ્યું કે આ વખત હીંદુ અને મુસલમાન અને બીજી કોમનાં માણસોએ હળીમળીને સદરહુ કાયદા સામે થવાનું છે. અને તેમ થવાથી જરૂર ફાયદો થશે. જે નસીબવાન હશે તે પકડાશે. ફરી જનાર નામરદ લેખાશે. માણસ જ્યારે પેદા થયો ત્યારે સાથે કાંઇ નહોતો લાવ્યો. બધું જે કમાયો તે ખુદા એ આપ્યું. તો તેનાપરજ ભરોસો રાખ વાથી જરૂરજ ફાયદો થશે. "હીંમતે મરદાં મદદે ખુદા." તેમ આપણે હીંમત રાખવાની છે. ભલે સરકાર ગમે તે કરે. છતાં આપણે એ કાયદાને નહિજ કબુલ કરીશું. અને તેમ કરી દેખાડી આપીશું કે તમે જેમ જંગલી પ્રજા પા નથી. તમે જંગલી નથી, પણ સારેહરી સભ્યતા હકને લાયક છીએ.

મી. નવાબખાન જમાદારે જણાવ્યું કે સરકાર ગમે ત્યારે ગમે તેમ કરે. ફાંસી આપે, અગર દેશપાર કરે. તોપણ એ કાયદો કદી કબુલ કરવાના નથી. અને કોલોની નોરીસ એ દોઢસો માણસોને મળ્યા બરાબર છે. અને તેથી હું દિલગીર નથી. સરકાર જે કંઈ સજા આપશે તે ઉઠાવીશ પણ કાયદાને શરણ નહિ જાઉં.

મી. નાદીરશાહ કામાએ જણાવ્યું કે સરકારને ગોરાઓની સાથે કલર્ડ લોકનું પણ રક્ષણ કરવાની ફરજ છે. છતાં સરકાર કલર્ડ લોકપર તો અપમાન ઉપર અપમાન વરસાવવા જાય છે. જો સરકાર એમજ કહી દીએ કે કલર્ડ લોકને તેના રાજ્યમાં ન્યાય અને ન્યાય મળશે નહિ તો તે બહેતર છે. આ કરતાં તો રશિયાના રાજ માં વસવું વધારે સારું છે. આ કાયદાને શરણ થવું તે ગુલામ કરવા બરોબર છે. આપણે સરકારને દસ્તારેજ કરી દઇને છુટ બોજ નાખવા બરોબર થયું. ને હાથે કરીને એવું કરીએ તો હીંદમાં પાછા જઇ આપણે શું મહોં બતાવી શકીએ. જો આગેવાનોને જેલ મળે તો દરેક માણસ આગેવાન બનશે. ભલે હજારો રમટસ ભરવા કરે, પણ હીંદી કદી કાયદા ને શરણ નહિ થાય.

પછી મેસર્સ એસ. આર. ચેટી, નાના લાલ શાહ, ધરમાધલ, ડોડ, આઇઝાક, મોરારજી, નનુભીખા, મહમદ કસપ, ગોરધન કાનજી. ધરમાધલ મુલ્લા, જરૂરી, કાસમ, મુસા, કસપ મનસર, હજુરાસંગ વગેરેએ ઘટતું વિવેચન કર્યું. લોકો એટલા જુસ્સામાં હતા કે ભાષણો દરમ્યાન "શરમ, શરમ" "છેવટ સુધી લડશું" "શરણ નહિ થઇએ" એવા પોકારથી વારંવાર ગર્જના કરી મુકતા હતા. પછી સભા વિસરજન થઈ હતી.

પ્રીટોરીઆ

વધી ગએલો જુસ્સો

કેસ

શુક્રવારે ૧૦ વાગ્યાથી ટોળાંબંધ હીંદીઓ કોરટમાં હાજર થઇ ગયા હતા, અને કેસ સાંભળવા આતુર થઇ રહ્યા હતા. તેવામાં બેતેલાન્સજર્ગમાં મી. ગાંધી વગેરે પકડાયા ના ખબર મળતા લોકોમાં વધારે જુસ્સો ફેલાયો.

પહેલાં મી. ગુલામ મહમદનો કેસ ચાલ્યો. મી. લીચનસ્ટીને આરોપીઓ વતી જણાવ્યું કે બધાના કેસ જોગા લેવા જોઇએ. માજીસ્ટ્રેટે બધા કેસો જોગા ચલાવવા કબુલ કર્યું. જેથી મેસર્સ વ્યાસ, રંગારામ, બેગ, દેસાઇ. કાળલીઆ, તથા ધરમાધલ જુમા એ બધાને ડોકમાં લઇ જવામાં આવ્યા. બધાએ ગુન્હેગાર હોવાનું જણાવ્યું.

મી. લીચનસ્ટીને જણાવ્યું કે મારા અસીલો કાયદાની સજા ઉઠાવવા તૈયાર છે; તેઓ રજીસ્ટર થશે નહિ, અને તેટલા માટે જે જોગ આપવા પડે તે આપશે. માટે તેઓ માનપૂર્વક પણ હિંમતથી સજાઓને શરણ થશે.

મી. રસીદે જણાવ્યું કે હું ઘોબીખાનાનો ભાગીદાર છું. મી. વ્યાસે કહ્યું કે જનરલ એજંટ છું, ને મારે ત્યાં ત્રણ કારકુન રાખું છું. મી. રંગારામે જણાવ્યું કે વેપારી છું, ને એક નોકર રાખું છું. મી. બેગે સોલીસીટરના કારકુન હોવાનું કહ્યું. મી. દેસાઇએ કહ્યું કે વેપારી છું. ને એક નોકર રાખું છું. મી. કાળલીઆ એ જણાવ્યું કે વેપારી છું, ને મારે ત્યાં ૧૦-૧૨ માણસ રાખું છું. મી.ધરમાધલ જુમાએ કહ્યું કે ફેરીઓ છું, ને બે નોકર રાખું છું.

ચુકાદો

માજીસ્ટ્રેટ મી. મેજર ડીકસને કહ્યું કે દરેક ઓરોપીને ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે સજા કરું છું. તથા રસીદ ને પા. ૧૦૦ નો બીજા ચાર આરોપીઓને દરેકને પા. ૫૦ નો દંડ કરું છું. ને તે ન આપે તો ત્રણ માસની વધુ જેલ ફરમાવું છું.

જેવા આરોપીઓ કોરટમાંથી હસ્તે ચહેરે નીકળ્યા ત્યારે લોકોમાંથી તેમની તારીફનો અવાજ સંભળાતો હતો.

મી. સુજે પોતાની બીછનેસની વ્યવસ્થા માટે તથા પોતાના કુટુંબના બંદોબસ્ત માટે એક દિવસની મુદત માગી. સર કારી વકીલ તેની સામે થયા. છતાં માજીસ્ટ્રેટે પા. ૨૫નો જેલ લઇ મુદત આપી.

લોકોમાં જુસ્સો

ચુકાદો થઇ ગયા પછી પોતાના બહાદુર ભાઇઓને જોવામાટે કોરટમાં હાજર થએલા સરવ હીંદી આતુરતાથી વાટ જોઇ ઉભા થઇ રહ્યા હતા. જ્યારે તેઓ આવ્યા ત્યારે તેમના મુખ ઉપર ઘણીજ દૃઢતા જોવામાં આવતી હતી, ને ચહેરો હસતો હતો. બધાએ રૂમાલ સાથે હાથ ઉંચા કરીને સલામ કરી. મી. કાળલી આનો નંબર છેલ્લો હતો. તેમણે હિંમત પુરવક મોટે અવાજે હાજર થએલાઓને જણાવ્યું કે આગેવાનોનો દાખલો લઇને ચાલજો અને છેવટ સુધી દૃઢ રહેજો. સરકાર ભલે ચાહે તે કરી લીએ; પણ આપણે કાયદાને શરણ કદી થઇશું નહીં. બાદ ગાડીનો દરવાજો બંધ થયો. ને ચુપકીદીવચ્ચે ગાડી ચાલતી થયા પછી સહુ વિખરાઇ ગયા.

મીટીંગ

શુક્રવારે પ્રીટોરીઆના આગેવાનોને સજા થયા પછી એક જંગી મીટીંગ લેકિયનમાં થઇ હતી. ૩૦૦ ઉપરાંત માણસો હાજર હતા. જુસ્સા ભરેલાં ભાષણો થયાં. તથા છેવટ સુધી સહકાર

રહેવાનું સહુએ જણાવ્યું. પ્રીટોરીઆ કમીટીમાંના ઉપકડાએલા આગેવાનોની જગ્યા લેવા માટે નીચેના હોદ્દેદારોને ચુંટવા. મી. વલી મહમદ બગસ પ્રમુખ, મી. એમ. એમ. પટેલ સેક્રેટરી, મી. વી. પીલ્લે ટ્રેઝરર, મી. એ. એમ. સુલેમાન (જોઇંટ ટ્રેઝરર). બીજા ૨૬ માણસોની મેનેજીંગ કમીટી નીમાઇ. બાદ મક્કમ રહેવાના ઠરાવો કરી સહુ વિસરજન થયા હતા.

સાંજરે બીજી મીટીંગ થઇ. મી. વલી મહમદ પ્રમુખ હતા. મી. આઇઝાંક મી. ગાંધી તરફનો તાર વાંચ્યો. તેમાં જણાવ્યું હતું કે પ્રીટોરીઆના ભાઇઓને મોટી સજા થવાથી વધારે મોટો ભોગ આપવાની તક મળી છે તે માટે હું મુબારકબાદી આપું છું, ને છેવટ તકલીફ ભલામણ કરું છું. સહુ છેવટ સુધી લડવા તઇયાર છે કે નહીં એવો સવાલ મી. આઇઝાંકે પુછતાં એકે અવાજે પોકાર થયો કે "અમે સર્વસ્વનો ભોગ આપવા તઇયાર છીએ. અમે કાયદાને શરણ કદી નહીં થઇએ. બધા જેલ જઇશું." પછી જુદા જુદા બોલનારાઓએ લંબુન બારે ભાષણો કરયાં. એક જણે જણાવ્યું કે ફાંસીએ લટકાવે તોપણ રજીસ્ટર નહીં થઇએ. પછી પ્રીટોરેટના ને મક્કમ રહેવા ના ઠરાવો કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

શનીવારની મીટીંગમાં પ્રીટોરીઆના હીંદીઓ ઉપરાંત કેટલાક ચીનાઓ તથા જોહાન્સબરગના આગેવાનો હાજર હતા, જેમાં મેસરસ ઇસપ મીયાં, કુવાદીઆ, ઇનરશી, ઇમામ અબદુલ કાદર, મોલવી સાહેબ, તથા મી. પોલાક વગેરે હતા. પકડાએલા તરફ દિલસોઝીના સંખ્યા બંધ તારો મળ્યા હતા તે વાંચવામાં આવ્યા. મી. પોલાકે ભાષણ કરયું. તેમણે જણાવ્યું કે જેલના ઉપરીએ જણાવ્યું છે કે હીંદીની ધાર્મિક લાગણીને વાસ્તે સંભાળ રાખવામાં આવશે. બીજું જેમને સખત મજુરી મળી હતી તે કાઢી નાંખી હવે સાદી જેલ કરવામાં આવી છે. સરકાર પોતાની ધાનમી વરતણુક જોઇ શકી છે. પણ આપણે સરકાર ગમે તે કરે અને ગમે તેટલી નિરદય હોય છતાં દિલમાંથી ને છેવટસુધી લડવાનું છે. મી. રમટસ હીંદીને કુલી તરીકે રાખવા માગે છે. ને કુલી તરીકે દયા બતાવવા માગે છે. આપણે ઇજ્જત દાર હીંદી તરીકે રહેવા માગીએ છીએ. આગેવાનો જવાયા બીજા રજીસ્ટર થઇ જશે એમ સરકાર ધારે છે પણ તે ખુબ છે. દરેક દરેક હીંદી આગેવાન છે. મક્કમ રહેવાથી આપણને અવશ્ય જીત મળશે.

સ્ટારના રીપોર્ટર મી. એડવર્ડસ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા હતા—આપને યાદ રાખ વાની જરૂર છે અને આપના દીલમાં કોતરી રાખવું જોઇએ કે આપણે જે જે બોલ્યા છીએ ને સરવે કરી બતાવવાનું છે કોઇ સાહેબો સ્વાર્થનો અને જીંદગીનો ભોગ આપવા વિશે બોલ્યા છે. જીંદગીનો ભોગ આપવાની જરૂર નથી પડવાની. પણ સ્વારથનો ભોગ આપવાનો વખત આવ્યો છે અને એવો ભોગ આપી આપણી સંગીન મજબુતાઇ અને એકત્ર પણું બતાવી મજબુત રહેવું જોઇએ. તવારીખમાં જોયું છે કે પ્રજા રાજાઓએ નબળાઓપર પોતાનું જોર અને જુલમ ચલાવ્યું હતું, અને તેમ તમારા સંબધમાં પણ બનવાજોગ છે. માટે આવા મંહીર મામલા અને મુશ્કીલ વેળા આપણે આપણી દ્રઢતા અને અચલપણું દેખાડયું તો તેના પરિણામમાં પ્રબલ સરકારના જોર છતાં આ સાચી લડત માં ખુદ તમને ફતેહ દેશે. તમે દેખાડશો કે અમે સાચી રીતે લડયા છીએ ખુને સાચું માનીને કામ કરયું છે. હાલનો વખત મોટી મોટી વાતો કરવાનો નથી. ગઇ કાલે તમારા મુખીઓ અને ભાઇઓને કેદ માં પુર્યા છે તે બરાબર ધ્યાનમાં રાખજો. તેમની સખ્ત કેદખાનાની સજા આજે આસાન કેદખાનામાં ફેરવાઇ છે. એજ સરકારની નબળાઇ જાહેર કરે છે. સરકાર થી બીશો નહિ. હું એક દાખલો દઇશ કે જ્યારે ઇરાનનો શાહ ઝર્કસીસ ૧૦ લાખ માણસનું મોટું લશ્કર લઇ રપાટપર ચઢાઇ લઇ ગયો ત્યારે રપાટનો સરદાર લીયોનીદાસ મુઠીભર માણસનું લશ્કર લઇ તેની સામો થયો અને તેના મોટા લશ્કરને હરાવી ફતેહમંદ નીવડયો. તમારો મામલો તવારીખના આ દાખલાને બરાબર મળે છે; અને જો તમો બરાબર હીંમત રાખી સરકારના જોરથી બીધા વગર મજબુતપણે લડશો તો આખરે તમે ફતેહ પામશો.

બીજાઓએ પણ જુસ્સા ભરેલાં ભાષણો કરયાં. જે દરમ્યાન વારંવાર તાળીઓની ગર્જનાથી મકાન ગાજી રહેતું હતું. પછી ઘણા જુસ્સામાં મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

કેપટાઉનમાં માસ મીટીંગ

૨૦૦૦ માણસોની હાજરી

પ્રોટેસ્ટના ઠરાવો

કાળા ચાવટાનું સરઘસ

હડતાળ

કેપ ટીઝીકટના ઘણાખરા ભાગના હીંદી ની એક ગંભીરવર મીટીંગ તા. ૧૨ મીને રવિવારે ટ્રાંસવાલ સરકારના જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાને મળી હતી. ૨૦૦૦ જેટલા માણસો હાજર હતા. કેપટાઉનના બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન લીગના ચેરમેન મી. આદમ હા. ગુ. મહમદે પ્રમુખ પદ લીધું હતું. તેમણે એક જુસ્સાદાર ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે વટહુકમ અને કાયદેસર ચાલનાર હીંદી પ્રજાપર એક જુલમી કાયદો અમલમાં આવ્યો છે. કે જે કાયદાથી હીંદીઓ માનભંગ થાય છે. આમ કરવાથી બ્રિટીશ રાજનીતિપર મોટું કલંક બેઠું છે. હીંદુસ્તાન એ બ્રિટીશ રાજનો આધાર છે એ વાત લક્ષમાં જુલી જવામાં આવે છે. હીંદીઓના જુના હાલ કરવામાં આવે છે તેનું પરિણામ બ્રિટીશ પ્રજા માટે ભયંકર આવ્યા વગર રહેશે નહિ. બાદ સભામાં સરવાનુમતે ઠરાવ કરી વચ્ચે પડવા હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. જોન મોરલીપર ટેલીગ્રામ મોકલવામાં આવ્યો. તેવીજ મતલબના ટેલીગ્રામ હીંદી બાબાપર તથા લોરડ મીન્ટોપર મોકલવામાં આવ્યા. લોરડ સેલસ્બોરનપર એવો તાર કરવામાં આવ્યો કે મી. ગાંધી તથા બીજા હીંદી આગેવાનોને [illegible] કરવામાં આવી છે તે માફ થવી જોઇએ. કારણ કે તે લોકો જેલમાં જવા તઇયાર છે એવો કાયદાને જુલમી ગણે છે. એ વાતની ખાતરી એક દિવસ જેલમાં રાખવાથીજ થઇ શકે છે.

મીટીંગમાં કેટલાંક સખ્ત ભાષણો થયાં હતાં. મી. ગુલે તથા કેટલાક ગોરાઓએ પણ ભાષણો કરયાં હતાં. તથા એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે સોમવારે હીંદી દુકાનો તથા ધંધો રોજગાર બંધ રાખવો. મીટીંગ વિસરજન થયા બાદ લોકો એક સરઘસના આકારમાં ઓડરલી ઓફીસ તરફ ગયા હતા, જે વખતે કાળા ચાવટાઓ રાખવામાં આવ્યા હતા, તથા બ્રિટીશ ચાવટાને (બુનીયન બોર્ડને) કાળો કરીને દેખાડવામાં આવતો હતો.

ટ્રાંસવાલમાં પકડાપકડી

હીંદીઓ તથા ચીનાઓ

કેસોની વિગત

આગળ મુજબ હુકમો

મુલતવી રહેલા કેસો

મી. કવીન (ચાઇનીઝ એસોસીએશનના પ્રમુખ) તથા મી. કંપી નાઇડુ જેમને આગાઉ પકડયા હતા અને જેમની નોટીસ બલાસ થઇ છે તેમનો ફરીવાર કેસ મંગળવારે ચાલ્યો. તેમાં મી. કવીનને તથા મી. નાઇડુને બે માસની સાદી જેલ મળી છે. મી. નાઇડુએ જણાવ્યું કે જોહાન્સબરગમાં મુખ્ય પીકેટ હતો. માટે મને સખતમાં સખત સજા કરજો.

મી. તુલસીની નોટીસની મુદત બલાસ થવાથી તેને કોરટમાં ખડો કરવામાં આવતાં ઉમાસની સખત મજુરી સાથે જેલ મળી છે.

મેસર્સ અંબાલાલ તથા અમરશીને બે માસની જેલ, ને પા. પ૦ના દંડની ને દંડ ન આપે તો ૧ માસની વધુ જેલ નીં સજા થઇ છે.

મી. ખડેરીઆને બે માસની જેલ, અને પા. પ૦ના દંડની સજા થઇ છે.

મી. મુજનો કેસ જે મુલતવી રહ્યો હતો તેમને ત્રણ માસની જેલની સજા થઇ છે.

જોહાન્સબરગના નવા કેસો

મંગળવારે ૩૫ હીંદી તથા ૧૫ ચીના ને સરકારે નવા કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર થવા માટે પકડયા છે. તેમનાં નામ નીચે મુજબ છે.

મી. ધસપમીઆ (ચેરમેન, બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન), મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર (ચેરમેન, હમીદીઆ ધસ લામીક સોસાયટી), મી. એમ. પી. ફેનસી (સેક્રેટરી હમીદીઆ ઇ. સોસા યટી), મેસરસ મુલ્લાં, દાહ્યાભાઇ, અહ મદ હલીમ, અબદુલ્લા, ઉમરજી સાબેજી, ઝીણાભાઇ ખંડુભાઇ, એમ. એસ. કુવા ડીઆ, મોરારજી રણછોડ, નાદીરશા કામા, મેથ્યુ, ધસપજી ગારડી, કુરીરા, નાઇડુ, વીરસામી, નાઇડુ કંડાપાણી, પાઠ, હરાન મોસ, રણછોડ, મુલાભાભાઇ જીવાભાઇ, નાયડુ, લલુભાઇ, અલીભાઇ આકુજી, બાલભાઇ, અને ૧૭ ચીના એટલાને પકડયા છે. અને તેમનો કેસ મી. જોરડન ની કોરટમાં ચાલ્યો છે.

કેસોની હકીકત

મી. ધસપ મીઆએ જણાવ્યું કે—૧૯ વરસ થયાં અહી છું. આ પહેલીજ વખત કોરટમાં ખડા થવું પડયું છે. મારે મોટું ખીજનેસ છે. રજીસ્ટર થવું તે ધરમ વિરૂદ્ધ છે, ને અમારી કેમનો ભંગ થાય છે. મારે અહીં કુટુંબ છે, અને ૧૨૫ જેટલાં મારાં સંબંધીઓ આ મુલકમાં છે. હું મેં ગુન્હો કર્યો છે એમ ગણું છું. પછી મેસરસ ઇમામ અબદુલ કાદર, મુલ્લા, દાદાભાઇ વગેરેએ જુરસાબેર હકીકત રજુ કરી. બાદ બધાને ૧૪ દિવસમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી.

પછી બીજી ટુકડીનો વારો આવ્યો. તેમાં મેસરસ અબદુલ અલી બક્ષ, ઉમરજી સાબે, મહમદ હુસીમ, ઝીણાભાઇ ખંડુભાઇ, અને મુસા કમરાઇ એટલા હતા. મી. અબ દુલ અલી બક્ષે જણાવ્યું કે મારો જન્મ દક્ષિણ આફ્રિકામાં થયો છે. મી. હુસીમે જણાવ્યું કે હું આવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થાઉં તો મારા બચ્ચાં ધ્યાનત આપે. મી. મુસાએ કહ્યું કે કાયદો બહુજ ખરાબ છે. બધાને ૧૪ દીવસની નોટીસ મળી.

પછીની ટુકડીમાં મેસરસ જે. આર. નાઇડુ, લલુભાઇ બીમભાઇ, અલી આકુજી, જે. કે. દેસાઇ, ને બાલભાઇ પટેલ એટલા હતા. તેમાંના એકે જણાવ્યું કે "આને હું કાયદો માનતો નથી. ને તેને સરણ નહિજ જાઉં." બધાને ૧૪ દીવસ ની નોટીસ મળી.

પછીની ટુકડીમાં મેસરસ મોરારજી દાજીભાઇ, રણછોડ નીજાભાઇ, નાદીરશાહ કામા, એસ મેથ્યુસ, તથા ગારડી એટલા હતા. એકે અનાવીલ બ્રાહ્મણે એવું જણાવ્યું કે હું સ્યામાં ઉંચી જનતનો ગણાવું છું ને રજીસ્ટર થવું તેને ધરમ વિરૂધ્ધ માનું છું. મી. કામા સિવાયનાને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

મી. કામાએ જણાવ્યું કે વહી પાલગેંટ માં બીરાજનારાઓની કોમનો હું પોસ્ટમાસ્તરમાં ડીસેંબર સુધી નોકર હતો અપમાન ભરેલા કાયદાને શરણ થઇશ નહીં. પારસી કોમ એશીઆટીકમાં નથી ગણાતી; મોરાઓના જેવા પાસ તેમને મળ્યા છે. તેવા મુરાબા રજુ કરતા તા. ૧૪ ફેબ્રુ કેસ મુલતવી રહ્યો.

તે પછીની ટુકડીમાં મેસરસ કકર ફરા ફકીરા, ડી. એન. નાઇડુ, આર. કે. નાઇડુ, વીરા સામી, તથા કંડાપાણી હતા. તેમને પણ ૬૪ દિવસની નોટીસ મળી. ત્યાર પછી મેસરસ એસ. પી. પડીઆચી. ફ્રાન્સીસ લાંડ્રામ. ને ધનજીરામ રણછોડને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

પછી ૧૬ ચીનાનો કેસ ઇન્ટરપ્રીટર વગર મુલતવી રહ્યો.

અસજીદમાં મીટીંગ

કેસો બલાસ થયા બાદ મસજીદમાં ગંજવર મીટીંગ થઇ. મી. ધસપ ગીયા એ જણાવ્યું કે હું આજે બહુ ખુશી થયો છું કે મને જેલ મળશે. વધુ બાપણ કરીને પુછયું કે કોણ રજીસ્ટર થશે. એકે અવાજે જવાબ મળ્યો કે "નહિ." મેસર્સ અબદુલ ગની, ગારડી, કુવાડીયા વગેરેએ જુરસાદારબાપણો કર્યાં. મી. કુવાડીઆ એ જણાવ્યું કે સરકાર બલેને ૫ વરસની જેલ આપે. આપણે ટ્રાંસવાલ છોડયું નહિ. વડી સરકારની મદદની જરૂર નથી. શહેનશાહનો શહેનશાહ જે ખુદા તે આપણા પક્ષમાં છે. આજથી જોહાન્સબરગમાં ખુણે ખુણે પીકેટો ફરશે. ને આગેવાનો ટ્રાંસવાલમાં ગામે ગામ ફરશે. બાકી કોઇ પણ માણસ કાયદાને શરણ થાય એવી સરકારે આશા રાખવી નહિ.

મી. કવીને (ચીનાના પ્રમુખે) જણાવ્યુ કે હું હમણાંજ ચીનાઓની મીટીંગમાંથી આવું છું. ચીનાઓ કહે છે કે તેઓ ગમે તેમ થશે પણ કદી રજીસ્ટર થવાના નથી. ને તેઓ ઇચ્છે છે કે હિંદીઓ પણ તેવીજ રીતે વરતશે. આ લડતમાં દરેક એશીઆટીક પોતેજ આગેવાન છે. ચીનાની મીટીંગે એવો ઠરાવ પસાર કરયો છે કે જે હિંદી રજીસ્ટર થશે તેને ચીનાઓ બોયકોટ કરશે. રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ ઉઘડી ત્યારથી આજ સુધીમાં ૬ચીના રજીસ્ટર થયા. તેમાંથી બેજ અહિં છે: બાકી દેશ ચાલ્યા ગયા છે; ને એકે આપઘાત કરી મરણ પામ્યો છે. મને આજે ૬ માસની જેલ મળે તો પણ હું ખુશી થઇશ.

પછી મી. અલીભાઇ આકુજી, મી. પોલાક વગેરેએ ભાષણો કર્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ; ને સહુ કેસ સાંભળવા માટે કોરટમાં ગયા.

ચીનાઓનું ઝનુન

ચીનાઓની એક ગંજવર મીટીંગ મંગળ વારે રાત્રે મળી હતી. મી. વોંગસી નવા (ચેરમેન) પ્રમુખ હતા. મી. કવીનને જેલ મળ્યા થી ઠરાવમાંક ચીનાઓ હાજર થયા હતા

મી. વેંગસીએ જાહેર કરતાં જણાવ્યું કે જેમ જેમ સરકાર માણસને જેલમાં નાખતી જશે તેમ તેમ દરેક આગેવાનની જગા ચીનાઓ પુરતા જશે પછી એકે ચીનો બાકી ન રહે ત્યાં સુધી જેલમાં નાખશે એટલે સરકારને સહેજ આંચ જોઈ અટકવું પડશે. અપમાન ભરેલા કાયદાને આપણે કદી પણ શરણ થવાના નથી. મી. પોલાકે લાંબા ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે આ લડાઇ આખી દુનીયાના ઇતીહાસમાં જાણવા લાયક થશે. આથી ગોરાઓને ખાતરી થશે કે એશીયાટીકો હવે વધારે વખત ગોરાઓથી દબાવી રાખવાના નથી. પણ એશીયાટીકો તે યુરોપી લોક જેટલાજ ઉંચા ને સુધરેલા છે.

એડવોકેટ કોર્ટમાં ભાષણ કરતાં ઈતિહાસમાંથી દાખલા બતાવીને જણાવ્યું કે દેશ તે સ્વજની ખાતર જેલ અને દુઃખ ભોગવવાના ઘણા દાખલા મળે છે. એસીઆટીક કોર્ટમાં મકકમ રહેવાથી જીત મળશે. એમાં જરાએ શક નથી. મી. ડેવીટ પોલાકે પણ અસરકારક ભાષણ કરયું. પછી બીજા ગોલનારાઓ બોલી રહ્યા બાદ છેવટ સુધી લડવાનો ઠરાવ કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

લેડલબરગ

લેડલબરગમાં મી. ઇસાકજી, તથા મી. રંગુનને પકડીને કોરટમાં બંદા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને ૪૮ કલાકમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

પોચેસ્ટરૂમ

પોચેસ્ટરૂમમાં સાત હીંદીને પકડયા છે. તેમના નામ: મેસર્સ અબદુલ રહેમાન, મુસા હસન, હમાનદાસ. એ. ઇ. પટેલ, રતનજી લખમીદાસ, સુલેમાન બોપાત, અને હાફેજી મુસા. તેમના કેસ તા. ૧૬ મી પર મુલતવી રાખવામાં આવ્યા છે.

સહુ મજબુત છે. પોચેસ્ટરૂમ ઈંડિઅન એસોસીએશનની એક મીટીંગ ગુરૂવારે સાંજરે મળવાની હતી. બધાએ ગમે તે દુઃખ ઉઠાવવા દૃઢ નિશ્ચય કરયો છે.

પ્રીટારીઆ

મેસરસ ગોવિંદ નાનજી અહમદ મહમદ હુસેન ગોપાળ ચેટી વગ પડીઆથી નાઈડુ પીટર મુસા પટેલ ચેલા ખુશાલ તથા કેટલાક ચીનાને પકડયા છે. તેમના કેસ ચાલ્યા ત્યારે આખી કોરટ ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી. હીંદી તથા ચીનાઓ ટોળાબંધ હાજર થયા હતા. મજીસ્ટ્રેટે તેમને તા. ૨૫મા પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ આપી.

સોમવારે પકડાએલા ૮ ચીનાઓને તા. ૨૬મી પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે. તેમણે હુંબામાં હુંકી નોટીસની માગણી કરી હતી. પછી ૧૦ હિંદીના કેસ ચાલ્યા. તેમાંના એકે પણ હુંબામાં હુંકી નોટીસ માટે માગણી કરી. બધાને તા. ૨૬ પહેલાં ટ્રાંસ્વાલ છોડવા ની નોટીસ મળી છે.

પછી મીટીંગ ભરાઇ હતી ને ભાષણો થયાં. સહુ જેલ જવા માટે ઉમંગમાં છે. કેટલાક પીકેટો નીમાયા છે. તે પીકેટોને પકડવામાં આવે ત્યારે તેમની જગા લેવા બીજા ૭૫ તયાર છે ને તેને પણ સરકાર જેલ નાખે તો બીજા ૨૫૦ તેમની જગા લેશે. એશીઆટીક ઓરડીસ ઉઘડી નથી. પણ છુપી રીતે ઉઘડે તે માટે અગાઉથી પીકેટો ચોકી પહેરો ભરવા લાગ્યા છે. મી. ચમનીએ તો જણાવ્યું છે કે ઓરડીસ હવે ઉઘડશેજ નહિ.

છેલ્લા અખરો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, ગુરૂવાર.

બારબરટનમાં ૭ હીંદીઓને પકડવામાં આવ્યા છે, ને કોરટમાં કેસ ચાલતાં ૬ જણા ને ૭ દિવસમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ તથા મી. મંચલીને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળીછે.

બારબરટનવાળાનાં નામ: મેસરસ જીવી, કાળીદાસ, મંચણી, ગોનજામીન, કેવીડ, બુદત, અને વાલજી.

લેાર્ડ એમ્પટહીલ તથા બીજા લંડનમાં લડત લેનારાપર આભારનો કેબલ મોકલ્યો છે.

પોચેસ્ટરૂમના બધા કેસ મુલતવી રહ્યા છે.

હેડલબરગમાં પકડાએલાને ૭ દિવસની નોટીસ મળી છે.

નોટીસ પુરી થએલામાંના મી. ઇસપજી દેસાઇવાળા અને મી. કેવેટસામીને બે માસની (સખત મજુરી વગરની) જેલની સજા થઇ છે.

જમાદાર નવાબખાન તથા સમુંદરખાનને નોટીસ પુરી થયાથી ફરીથી પકડયા છે ને કાલે જેલની સજા થશે.

જરમીસ્ટન અને આસપાસના બાકીના હીંદીની નાસ મીટીંગ ગુરૂવારે બે વાગે હીંદુ મંદિરના મેદાનમાં મળશે.

સઘળે ઠેકાણે લોકોમાં અચંબો પમાડે તેવો જુસ્સો, એકસંપી, અને દૃઢતા દેખાય છે.

લેહાન્સબરગમાં બે વધુ મદ્રાસીઓને પકડેલ છે. તેમના કેસ આજ બપોરે ચાલશે. સંભવ છે કે ૧૪ દિવસની નોટીસ મળશે.

ગઈ કાલે ૧૨ હીંદી તથા ૫ ચીનાને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી છે. તેમાંના એક મી. પી. મુરજને કોરટની સમક્ષ નોટીસના કાગળના ચીરેચીરા કરી નાખ્યા. માજીસ્ટ્રેટે તે માટે પા. ૨ નો દંડ કરયો.

૬ ૪૩ વાગે

એશિયાટીક કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર ન થવાથી લાઇસેન્સ ન મળતાં, લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરનારામાંથી કેટલાક હીંદીને પ્રીટારીઆમાં પકડેલ છે. તેનો કેસ અત્યારે ચાલુ છે.

સુરતી મસ્જીદવાળા મૌલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબની પરમીટ લંબાવી આપવા નામદાર સાહેબે તુરતો તુરત ટ્રાંસવાલ છોડે નહીં તો પકડવામાં આવશે એવી તેમને નોટીસ મળી છે. મુદત લંબાવી આપવા માટે ૪૫૦ મુસલમાન આગેવાનોની સહીવાળી અરજી મોકલવામાં આવી છે.

પરચુરણ અખબરો

એવું જણાય છે કે મી. ગાંધીલાલ, તથા મી. અમરશી (પીટરસબરગના જેલ જનારા) ને પહેલાં સખત જેલની સજા થઇ હતી પણ પાછળથી આસાન જેલમાં ફેરવી નાખવામાં આવી છે.

'સ્ટાર' લખે છે કે રજીસ્ટર ઓફીસ ખુલશે એમ ધારી કેટલાંએ કેટલાંએ પીકેટો નીમાઈ ગયા છે. પણ ખરી રીતે ઓફીસ ખુલી નથી. મી. ચમની જોહાન્સબરગમાં આવેલ છે તે નવેમ્બર પહેલાં અરજી કરી હોય તેવા (બ્લેકલેગ) ને તેનાં સરટીફીકેટ આપવા આવેલ છે. રજીસ્ટર ઓફીસ ખોલવા માટે નહિ.

મિ. ઈજેકીયલ, હુસેનદીઆ સોલમંદીપર, મી. ઇસપ મીઆપર. તથા મી. કુવાદી આપર કોંગ્રેસ તરફથી તાર મોકલવામાં આવ્યો છે કે—જેલ ગએલાઓને અને જેલ જવા તયાર થએલાને દીલની બુલંદગી આદી આપીએ છીએ; બ્લેગ લેમને નહીં.

ઈંડી મજેસ્ટેસ્ટન કીમેંટીસ સોસાયટીએ દિલસોજીનો ઠરાવ પસાર કરી હમીદીઆ સોસાયટી પર મોકલી આપ્યો છે.

કઠોરમાં મંજાવર મીટીંગ

ટ્રાંસવાલના ભાઇઓમાટે દિલસોજી

ગઇ મેહફીલે ગુનકુલ ઈસ્લામના સેંકરે કરી મી. મહમદ ઈકબ અદ્રામાન, તથા મી. અબ્દુલ વાહેદ સબે છે કે:—ટ્રાંસવાલના હીંદીવાનોપર રહએલાબ એકટના અમલથી ગુજરાત કેરથી અત્યંત દુઃખી થએલા એસી આપીઓ ભાઈઓના દુઃખમાં ભાગ લેવાને કઠોર ખાતે ગઈ તા. ૧૭મા ડીસેંબરના રાને આશરે ૮॥ વાગે અતરેની મેહફીલે રોનકુલ ઈસ્લામના મકાન આગળ આવેલા પબલીક રોડપર એક જંગી મીલાવડો થયો હતો. તે વખતે કઠોરના હીંદુ તથા મુસલમાન મળી ને આશરે હજાર સદગૃહસ્થોએ પણ ઉત્સાહ થી તેમાં ભાગ લીધો હતો. એ વખત રાત રીનો હોવાથી ફીટસન લાઈટની રોશનીમાં કામાની ઠરમાં આવી હતી, સભાનું કામ શરૂ થતાં મી. અબ્દુલ વાહેદની દરખાસ્તથી તથા રોઠ મોહનલાલ લખમીચંદના ટેકાથી અતરેના લોકપ્રીય વકીલ મી. મણીભાઈ પ્રમુખસ્થાનપર બીરાજ્યા હતા. એકઠા થએલા સરવ સદગૃહસ્થોનો ઉપકાર માની પ્રમુખ સાહેબે ટ્રાંસવાલના રજીસ્ટ્રેશન એકટ ના બદલ જાહેર થએલા તાજેમી અમલનું પાસ્તવીક સ્વરૂપ પૂરાવાપણે દરશાવ્યું હતું. તેમના વીવેચનને મી. માધવરાવ તથા મી. અબરતલાલ તથા મી. મોલવી લાલ્લાભાઈ વલી અલ્લા વગેરેએ સારો ટેકો આપ્યો હતો. ત્યારબાદ પ્રમુખે નીચે મુજબના ઠરાવો જાહેરને વાંચી સંભળાવ્યા અને તે વીષે સરવનો મત મેળ્યો. સરવે સદગૃહસ્થોએ સધળા ઠરાવો એકમતે મંજુર રાખ્યા અને તેથી પ્રમુખ સાહેબે પોતાની અનુમતી આપી પોતાનું સ્વામાન લીધું.

સરવાનુમતે પસાર થએલા ઠરાવો

૧. ગઈ તારીખ રજમીના રોજ મુંબઈ ધારાસભા ઉપરાંતની સાર્વભૌમની સંસ્થાના ઈસ્ટ લાંડન તરફથી એક જંગી સભા મળી હતી. તે વખતે અતરેથી જઈને આફરીકામાં વસેલા આપણા હીંદીવાનો જે હાલ ત્યાં સખત જુલમ નીચે દબાઈ મરી રહ્યા છે તેઓના તરફેણ માં દુખાંડ જઈને સખત ચલાવવા ખાતર પ્રખ્યાત બારીસ્ટર-એટ-લો મી. ગાંધીજીને ડેલીગેટ તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. એ કામ વહેલું વખાણવા લાયક હોવાથી તે સભાને આપણે અભિનંદન આપવું ઘટે છે.

૨ મી. ગાંધીએ હિંદુ મુસલમાન સરવ તે ઓ નથી પોતે કે આ મહાન કઠણ કામ પોતાને માથે ઉપાડયું છે તે વાસ્તે આપણે તેમોના બહાજ આભારી હોઈએ, અને તે મદિ તેમોને આપણે અંતઃકરણથી અભીનંદન આપવું જોઇએ.

૩ આફરીકામાં વસતા આપણા હિંદી ભાઈઓ નાહીંમ ધીરજથી અને બહાદુર પણ બહાદુર છે તે માટે તેમોને ઘણા ધન્યવાદ ઘટે છે. અને આશા છે કે તેઓ પોતાના નીશ્ચયને છેક સુધી વળગી રહેશે. કારણ કે સત્યને ઈશ્વરની સહાય હોય છે અને ક્રિમતે મરદા મદદે ખોદા એ કહેવત પ્રમાણે તેઓ ઈશ્વર કૃપાથી આખરે જય મેળવશેજ.

૪ ગોરા લોકો ત્યાં ત્યાં સામાન્ય ભ્રાતૃ ભાવના (Universal Brotherhood) બાબતના અતિ પ્રશંસનીય સિધ્ધાંતને પોતે અનુસરે છે એમ જણાવવાને ઘણા ઉત્સુક હોય છે. અને પોતે ન્યાય દયા અને નિરા પક્ષપાતથી રાજ્ય વ્યવહાર ચલાવે છે એવો ભાવ પ્રકટ કરતાં થાકતા નથી પણ ત્યાં બોલતા ફરે છે પણ એ તો 'કહેનેકા કુચ ઔર કરનેકા નહિં' એ કહેવત પ્રમાણે જેમ પ્રમાણે વરતન રાખતા નથી. દ્રષ્ટાંત તરીકે હાલનો ટ્રાંસવાલ રેજીસ્ટ્રેશન એકટ જે સામાન્ય રીતે હિંદીવાનોપર અત્યંત નામોશી ભરેલો જુલમ ગુજારે છે તેજ કાયદો તુરક રતાનનાં મુસલમાનોને પણ હાજુ પડયો છે. છતાં ત્યાંના વિદ્યમનોને તેમાંથી મુક્ત રાખવામાં આવ્યા છે એ શું તેઓનો પક્ષ પાત રપષ્ટપણે સિદ્ધ કરી આપતું નથી.

૫. સુરતમાં ભરાનારી ૨૩મી નેશનલ કોંગ્રેસમાં આ બાબત પણ અગત્યની હોવા થી પુરમપણે ચરચાય એવી સુચના કોંગ્રેસ ને થવી જોઈએ. અને આશા છે કે તે પર સર્વે ઉપર જણાવેલો રજીસ્ટ્રેશન એકટ નાબ ના જુલમી કાયદો રદ થાય એવી સખત ચરચા કરવામાં આવશે.

૬. આ સભાનો એવો મત છે કે આ કાયદો જ્યાં સુધી રદ થશે નહિં ત્યાં સુધી હીંદીવાનો અને તેના તરફ દીલસોજી ભરાબ નાશ કોઈપણ મનુષ્યને કદી સંતોષ થશે નહિ.

૭ યુરોપીઅન વીગેરે બીજી પ્રજાઓનો એવો મત થઈ ગયો છે કે ઇંડીઅનો કહેણી પ્રમાણે રહેણી કરી શકે એવા નથી. કારણ કે તેઓ આળસુ પ્રમાદી અને બીકણ છે. અને તેથી તેઓ કોઈપણ મોટું કામ કરી કરી શકવા ના નથી. પણ હાલ બંગાળાએ બતાવવા માંડયું છે તેમ આપણે પણ બતાવવું જોઈએ કે ઈંડીઅનોને કંઈ નામરદ નથી. પણ સાંપ્રતીક ગુણપ્રાધાન્ય હોવાથી તેઓ દરગુજર કરવાના ચોટલે કોમળ સ્વભાવના હોય છે. પણ જ્યારે તેઓને અત્યંત કાયર કરીને હરકેરવામાં આવે છે ત્યારે તેઓ સત્યને રસ્તે હઠવામાં કદી પણ પાછી પાની કરે એવા નથી. અને ઉપર પ્રમાણે આપણે પણ દૃઢ આત્મી અને શુરવીર છઈએ તે બતાવવા ખાતર આપણા આફરીકાવાસી ભાઇઓને તેઓ જ્યાં સુધી સત્યને આશ્રયે રહી લડયે ત્યાં સુધી સર્વ પ્રકારની મદદ આપવા દૃઢ નીશ્ચય કરવો.

૮ ગોર લોકોની લડાઈ પહેલાં આપણાં હિંદીવાનો પર ટ્રાંસ સરકાર તરફથી જે જુલમ ગુજરાતો હતો તે હાલમાં બોઅર સરકાર તરફથી ગુજરતા જુલમ કરતાં ઘણો મોટો હતો. છતાં બોઅર સરકાર તે વખતે વધ દૃઢતાને તે બાબત ઠપકો આપતી હતી અને બોઅર વોર થવામાં એ પણ એક મોટું કારણ હતું એમ તેઓ જણાવે છે. છતાં જ્યારે હાલ પોતાના હાથમાં રાજ્ય આવ્યું ત્યારે તે લોકો કરતાં પણ વધીક જુલમ ગુજારે છે તે પ્રત્યક્ષ બેદકારક અને નીંદા પાત્ર છે એ રપષ્ટ માલમ પડે એવું છે.

૯ મહા રાણી વીક્ટોરીયાએ પ્રસિધ્ધ કરેલા ૧૮૫૮ના ઢંઢેરામાં તેઓ શ્રીએ સર્વ પ્રજાને સમાન હક આપવા, ન્યાય અને નિરપક્ષપાતપણે રાજ્ય ચલાવવા વચન આપ્યું હતું. તે વચન તેઓ શ્રીના અનુયાયીઓ 'બે આંખની શરમ' એ કહેવત પ્રમાણે અત્યારે ભંગ કરે છે એ તેઓ શ્રીને પણ એક રીતે અપમાન કરતા છે એમ કહી શકાય.

૧૦ આ ઠરાવો નીચેને ઠેકાણે મોકલાવી દેવા નક્કી બનાવવી.

લોર્ડ હિતેચ્છુ મી. ઓસ્ટ્રા બારીસ્ટર, ઈંડીઅન વાઇસરોય મારફતે હિંદી પ્રધાન, નાતાલ ઈંડીઅન કોંગ્રેસ, ટ્રાંસવાલ બરીટીસ ઈંડીઅન એસોસીએશન, કેપલાંડ ન્યુસપેપરો તથા સુરતમાં ભરાનારી કોંગ્રેસપર.

ઉપર પ્રમાણેના ઠરાવો પસાર કરી પ્રમુખ નો આભાર માની સભા વિસરજન થઇ હતી.

ઇસ્ટ લંડનમાં માસ મીટીંગ

હડતાળ

તા. ૬૧મીને શનિવારે ઇસ્ટ લંડનના હીંદીઓની એક માસ મીટીંગ મળી હતી, જેમાં ટ્રાંસવાલ સરકાર સામે પ્રોટેસ્ટના, તથા હીંદી ભાઇઓ તરફ દિલસોજીના ઠરાવો પસાર થયા હતા. લોરડ એલગીન પર, તથા હીંદી બોઅસરાયપર પત્રો પાઠ માટે કેપલો મોકલવામાં આવ્યા હતા. આખા ગામમાં હીંદી દુકાનો તથા બીજો રોજગાર બંધ કરી હડતાલ પાડવામાં આવી હતી.

ઝાંઝીબારની દિલસોજી

મી. ખીમજી ખટાઉ સાલે (ઝાંઝીબારના હીંદીની માસ મીટીંગના પ્રમુખ) તરફથી નીચે મુજબ સંદેશો મળ્યો છે: "ટ્રાંસ વાલમાં જોહાન્સબર્ગ, પ્રીટોરીઆ, તથા બીજે ઠેકાણે મી. ગાંધી તથા બીજા હીંદી ભાઇઓને સજા થવાના સમાચાર સાંભળી અહિંની કોમ દિલગીર થઇ છે, તથા ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની દૃઢતા જોઇને ખુશી થઇ છે".

રોડેશીઆની દિલસોજી

મી. ખીમજી નાયક સીસુકેથી તાર કરે છે કે—મી. ગાંધી તથા બીજા દેશાભિમાની નરો જેલો જેલ થયા છે તેમના તરફ અંતઃકરણ પુરઃસર દિલસોજી બતાવીએ છીએ.

ટ્રાન્સવાલ માટે નાતાલમાં શોક

ડરબનમાં ગંજાવર મીટીંગ

૨૦૦૦ માણસોની હાજરી

જુસ્સાદાર ભાષણો ને ઠરાવો

સંપૂર્ણ હડતાલ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મી. માંથી તથા બીજા આગેવાનોને સજા થયાના ખબર મળતાં ગુરુવારે સાંજરે કોંગરેસ કમીટીની એક સભા તુરતો તુરત બોલાવવામાં આવી, અને અગાઉ નઠારી થયા મુજબ શનીવારે આખા કોલોનીમાં દુકાનો તથા ધંધો રોજગાર બંધ રાખવાનો, તથા તા. ૧૬મી નો શનીવારે સવારે ૧૦ વાગે ગોદડી બજારમાં માસ મીટીંગ ભરવાના ઠરાવ થયા. આ બાબતના ખબરો તાબડતોબ આખા કોલોનીમાં ફેલાવવા માટે દરેક ઠેકાણે તારો મોકલવામાં આવ્યા, જેની સંખ્યા ૮૪ જેટલી થવા જાય છે. પછી હડતાલ સંબંધમાં દેખરેખ માટે તથા માસ મીટીંગ સંબંધમાં બીજા કામકાજ માટે કેટલાએક વોલંટીરો નીમવામાં આવ્યા. માસ મીટીંગ આગળ રજુ કરવાના ઠરાવો ના મુસદ્દા ઘડવા એક ખાસ કમીટી નીમાઇ જેણે સંપુરણ ચર્ચા કરી બને તેટલા સખત શબ્દોમાં મુસદ્દાઓ તયાર કર્યા હતા.

બીજે દીવસે સમારમાં હીંદી કોમના લોકોમાં શોકની લાગણી ફેલાએલી હતી. ઠેકાણે ઠેકાણે ટ્રાંસવાલની વાતની ચર્ચા થતી હતી, અને સહુ કોઈ ઇચ્છા બતાવતા હતા કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ મક્કમ રહી હતે મેળવે ને હીંદનું નામ રાખે. બીજી તરફ માસ મીટીંગ માટે વેરલમ, સ્ટેંગર વગેરે કેકાણેથી ડેલીગેટો આવતા જતા હતા. ગોદડી બજારમાં નીમેલ વખતની અગાઉ લોકો જમા થયા હતા, ને દસ વાગતાં મીટીંગનું કામકાજ શરૂ કરવામાં આવ્યું ત્યારે ૨૦૦૦ જેટલાં માણસો જમ થયાં હતાં; જેમાં બધી કોમના હીંદીઓ ઉપરાંત કેટલાક મેમનો પણ કોલોનમાં આવતા હતા. બેસવા માટે એટલાં બધા માણસો માટે મોકવણ નહિ થઇ શકેલ. ખાસ બાંધેલા સ્ટેજપર પ્રમુખ સાહેબ, આગેવાનો, તથા વોલંટી યરો વગેરે બીજા ગ્રહસ્થો હતા, જે બધા પણ મીટીંગની શરૂઆતથી તે છેવટ સુધી મોરજ્યો ઉભા રહ્યા હતા. મીટીંગમાં કામ બહુજ વ્યવસ્થીત રીતે ચાલ્યું હતું, જો કે ટ્રાંસવાલની સરકારની, વડીસરકારની તથા હીંદી સરકારની વખોડવા લાયક રાજ નીતીનો ચિતાર અપવામાં આવતો ત્યારે "શરમ શરમ" ના પોકાર થઇ રહેતા, અને તાળીઓની મોટી ગરજના કરી મુકવામાં આવતી હતી.

પ્રમુખનું ભાષણ

તાળીઓની મોટી ગરજના વચ્ચે મી. દાવુદ મહમદે ટેબલપર ઉભા થઇ મુદ્દાના નામથી મીટીંગનું કામકાજ કરવાનું કહી ભાષણ શરૂ કરતું: તેમણે ટ્રાંસવાલમાં હીંદી ભાઇઓની આવી પડેલી આફત માટે શોક ને દીલગીરી પ્રદર્શીત કરીને જણાવ્યું કે—હવે ટ્રાંસવાલનો જુલમ ટોચપર પહોંચ્યો છે, અને બહુ બારીક વખત આવી લાગ્યો છે. ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની લડત એવા મામલાપર આવી છે કે આપણે નાતાલના ભાઇઓએ મદદ દેવાને બનતું કરવામાં પાછા ન રહેવું જોઇએ. ટ્રાંસવાલ સરકાર હીંદીઓને બનાવટ મીસાલ બનાવવા માગે છે. કુલસો ની જંજરી કબુલ કરવા કરતાં હીંદી ભાઇઓ કાયદાની સામે થાય તે સ્વભાવીક છે. આપણે બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો છીએ, ને આપણું રક્ષણ કરવું તે વડી સરકારની ફરજ છે. છતાં કાયમનું મહત્વ તેથી આપણું રક્ષણ કરવા સરકાર ના પાડે છે. (શરમ, શરમના પોકારો), વીલાયતની સરકાર પોતાની જોહાજ બળવી બાજી છે તે હીંદુસ્તાનને લીધે. વીલાયતના જેટલો વૈભવ જોગવે છે તે હીંદુસ્તાનના પાકસાને લીધે છે. છતાં બધું ભુલી જઇ વીલાયતની સરકાર સંક હીંદી પ્રજાપર આવો જુલમ ચાલવા દીએ તે મોટા અફસોસની વાત છે. (શરમ, શરમ). અત્યારે ટ્રાંસવાલે નવો કાયદો ઘડી હીંદીને સંપામાં નાખી તેને ખુંદી લેવા નારા કરવાનો ઇલાજ કાઢયો છે. (શરમ, શરમ). શું તે કામદારને આપણા ટ્રાંસ વાલના ભાઇઓ શરણ થશે? નહિજ થાય. કોઇ બીજાનરના વખતમાં તેમના માનની ખાતર હીંદીઓ પોતાની મરજીથી રજીસ્ટર થયા હતા, ને એક અંગુઠો આપ્યો હતો. તેથીજ તે વખતે વચન આપ્યું હતું કે હીંદીઓને ફરીથી રજીસ્ટર થવાની જરૂર નહિ પડે. છતાં તે વચન આજે પુરા બેવા મળ્યાં છે. ને આજે રજીસ્ટ્રેશન કાયદો, તથા ઇમીગ્રેશન કાયદો પાસ થયા છે. સ્વરાજ્ય ગવર્તાવિત રજીસ્ટર કાયદો ઘડીને બોયરો એ બ્રિટીશ લોકની ઉદારતાનો કેવો ઠીક આપ્યો! હીંદીઓએ મરજીઆત રજીસ્ટર ની બોયર કરી, તથા ઘણી ઘણી અરજીઓ કરી, પણ કોઇએ દાદ ન દેવાથી કાયદા ની સામે સત્યાગ્રહથી લડવું એ સીવાય બીજો ઉપાય તેમની પાસે હતો. એ કામકાજ શરૂ થયું તે જંગલી જોર ઠરવા બરોબર છે. (તાળીઓ). તેથી હીંદી કોમે તે કાયદાની સામે થવા કસમ લીધા, અને કાયદા સામે શરણ થવા કરતાં જેલ કે દેશવટો કે દરેક જાતની નુકસાની સહન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. તે પવિત્ર કસમને હીંદી કોમ અદ્યતોદમ કદી તોડશે નહિ. ત્યારે હીંદી માટે ટ્રાંસવાલમાં આવા કાયદા બનવામાં આવે છે ત્યારે જુઓ કે બોયરોને કેટલી છુટ છે. જેઓ રાજે બાતર બાંડ છે, ને દિવસે લુંટ ચલાવે છે, જેઓ કરતી મદદ વડે બાજુએ ઉઠાડવાની અથવા પોતે જમીન દોસ્ત કરવાની કોશીશ કરે છે, જેઓ બેફ પર ઘાડ પાડે છે, અથવા ગોરી બોયરોના પર રસ્તામાં હુમલા કરે છે, અને ટુંકમાં કહીએ તો આપણા હુશીયના કમરા બરોબર છે તેવા લોકોને તેમની સફેદ ચામડી સારૂ બધા હક્ક છે! આ પ્રમાણે ટ્રાંસવાલે અન્યાય આદર્યો છે. હવે મી. ગાંધી તથા આગેવાનોને પકડીને જેલમાં નાખ્યા છે. (શરમના પોકારો). બીજા કેટલાકને જેલ સાથે સખત મજુરી તથા દંડની સજા થએલ છે. (શરમ, શરમ). આજ સુધી હીંદીઓને બ્રિટીશ ન્યાયમાં વિશ્વાસ હતો; છતાં આજે એમ જણાય છે કે

હીંદીનું રક્ષણ કરનાર કોઇ નથી. માટે આપણા બચાવનો આધાર આપણાપર છે ને તે કામ સત્યાગ્રહની લડતથી આપણે બજાવી શકશું. આગળ ઘણાંએ મોટાં રાજ્યો થયાં તે તેના જુલમને લીધે પડી ભાંગ્યાં છે. બ્રિટીશ રાજમાં આવો જુલમ થાય ને લોકોની દાદ ન સંભળાય તો બ્રિટીશ રાજ માટે ને બરાબ ચિન્હ છે. બોયર લડાઇ વખતે હીંદીઓએ મદદ કરી હતી: છતાં તેજ હીંદીને આજે વિલાયત ની સરકારે બોયરના ફાંસામાં સપડાવ્યા છે. આ દશાથી મારી આંખમાં આંસુ ઓ ભરાઇ આવે છે. ને મારૂં કલેજું ચીરાઇ જાય છે; ગાંડો હું વધુ લખી શકતો નથી. (બી. કાજુદ મહમદે આંખોમાંથી આંસુ સાથે ને ગળગળા અવાજે કહ્યું કે) મારે સાહેબો, આપની આગળ જે ઠરાવો રજુ કરવામાં આવે તે એકમતે પસાર કરશો એવી હું આશા રાખું છું. (નાણી ઓની અર્જના).

૧ લો ઠરાવ

પછી મી. અબદુલ કાદરે પહેલો ઠરાવ રજુ કર્યો. "ઓન. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી લોર્ડ, મારિત્સબરગ—નીચે મુજબ કેબલ લોરડ ઓલગીનપર મોકલવા નાતાલ ઇંડિ અનકોંગ્રેસ અરજ કરે છે. ખરચ આપશું. "કોંગ્રેસ તરફથી, લોરડ ઓલગીનને, લંડન. ટ્રાંસવાલનો એશિયાટીક રજીસ્ટ્રેશનનો કાયદો, તથા ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન કાયદો અમલ માં મુકી જે જુલમ આદરવામાં આવ્યો છે તેની સામે નાતાલના હીંદીઓની આ મીટીંગ સખત પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને વેટ વગરના હીંદીઓપર જુલમ ગુજારવા ને બાટલી ઉપર લાયસેન્સ આપવામાં આવી છે તે બદ અફસોસ કરે છે. હીંદી ની આજે કોઇ સુરક્ષા નથી. બ્રિટીશ રાજમાં ન્યાય અને ઇન્સાફ હોવા છતાં હીંદીઓને અસરકારક મદદ આપવા જેટલું જોર સરકાર બતાવી શકતી નથી તે માટે બેહદ દરગુદાવીએ છીએ. હીંદીનો વિશ્વાસ ઉઠી જવા, અને વફાદારીને ઢીલી કરવા માટે આ જુલમ પુરતો છે."

મી. અબદુલ કાદર

પહેલો ઠરાવ રજુ કરી તેપર ભાષણ કરતાં મી. અબદુલ કાદરે જણાવ્યું કે:—હું આ શહેરી થયો એમ ગણતો આવ્યો છું કે બ્રીટીશ સલતનત ઇન્સાફ અને ન્યાયથી રાજ ચલાવે છે પણ હાલમાં થઇ રહેલા જુલમપરથી જણાય છે કે એ ઇન્સાફના દરવાજા તો સ્વપ્નાની પેઠે ભાસવા લાગ્યા છે. બોઅરોને હિંદીપર આવેલો જુલમ કરવા દીધો તે ઇન્સાફની પ્રાપ્ત માટે નામોશી ભરેલું છે. લોર્ડ ઓલગીને સાચ બોલવા પણું બતાવ્યું છે. તે સાહેબે હીંદના વોઇસરોય તરીકે હીંદુસ્તાનનું નીમક ખાધું છે. છતાં હીંદીના બચાવ ખાતર કાંઇ ન કરે તે તેની કમનાકાદી અને કમઅકલપણું બતાવે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનો કોન્સોની ખોંસે પડશે એ વિચારથી એલગીન સાહેબ દીયકારા બની ગયા છે. જનરલ સ્મટસ તથા જનરલ બોથાએ યાદ રાખવું જોઇએ કે હીંદીઓ એક મહાન પ્રજાના અને પુરાણા સંસ્કારવાળા લોક છે. હીંદની ઉન્નતિ માટે આપણી ઉપર આધાર રાખવા હું જવાન હીંદીઓને બલામણ કરું છું. પણ ઇંગ્લાંડ એ હીંદીના હક માટે ત્રાગી છે ને તેથી હું આશા રાખું છું કે છેવટે તેને દાદ આપ્યા વગર છુટકો નથી.

મી. આર. કે. ખાન

ઠરાવને ટેકો આપતાં મી. ખાને જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલ જુલમી કાયદા માટે હીંદીને એકલા તારવે તે મોટા અજાયની વાત છે. મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનોને હું મુબારકબાદી આપું છું. ને ખાતરી પુરવક માનું છું કે હીંદીઓ છેવટ સુધી મકકમ રહેવાથી જરૂર ફતહ મેળવશે. ટ્રાંસવાલ ની વસ્તીનું બતાવે છે કે બ્રિટીશ રાજના લાભ તરીકે તેની સાથે ભળવાને ટ્રાંસ વાલ નાલાયક છે.

મી. પીરન મહમદ

મી. પીરન મહમદે ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં થાય છે તેવો જુલમ કદી પણ સાંભળવામાં આવ્યો નહોતો. ટ્રાંસ વાલનો તેમાં ફતેહ પામે તો દરેક કોલોની માં હીંદીના તેવા હાલ થવા સંભવ છે. માટે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓએ છેવટ તલક લડવું, ને બીજા કોલોનીના હીંદીઓએ તેમની મદદમાં રહેવું એ આપણી ફરજ છે. છેવટે ખુદા જરૂર સહાય કરશે.

બાદ ઠરાવ મીટીંગ આગળ મુકતાં સરવાનુમતે પાસ થએલો જાહેર કરવામાં આવ્યો.

૨ જો ઠરાવ

"કોંગ્રેસ તરફથી, લોર્ડ સેલબોરન જોગ—ટ્રાંસવાલ રજીસ્ટ્રેશન એકટ, અને ઇમીગ્રેશન એકટને અમલમાં મુકવા જુલમ આદરવા માટે નાતાલના હીંદીઓ માસ મીટીંગ ભરીને સખત પ્રોટેસ્ટ કરે છે: અને બ્રિટીશ રાજના પ્રતિનીધિ થઇને આપ નામદારે આવા બ્રિટીશનું નામ બોળનારા, અને બ્રિટીશની કીર્તિ અને દરજ્જાને નુકશાન કરનાર કાયદાને સહા પણ કરી તે માટે બેહદ દરગુદાવે છે. માતા છે કે એક મોટી પ્રજાના તમે પ્રતિનીધિ છો તેથી તમોને સોંપાએલી જોખમદારીઓ વિચારમાં લેશો. અને બ્રિટીશ નામને નામોશી અને હોશીમાંથી બચાવશો."

મી. જે. ડબલ્યુ. ગોડફ્રે

મી. ગોડફ્રેએ અંગરેજીમાં ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલે જે વલણ લીધું છે તે અપમાન ભરેલું, અનીતિ માન, અને ખ્રિસ્તીને અણછાજતું છે. હીંદીઓની કુતરા જેવી સ્થિતી થઇ પડી છે. ને તેમને હેવાન જેવા ગણે છે. આવા જુલમને ટેકો આપનારા ગોરાઓ, બ્રિટીશ નહિ પણ અદેખા દુકાનદારો. જ્યુ, આરીરીયન, પોલ. ને જરમન એવા લોકો છે. તે એ લોકો ગોરા થયા ના દાવો કરવા માગે છે! હજુ પણ હીંદીની સુચના સ્વીકારવાનો વખત છે; તેમ કરવાથી બ્રિટીશ પ્રજા કલંકમાંથી બચશે.

મી. દાદા અબદુલ્લા

મી. દાદા અબદુલ્લાએ ટેકો દેતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે મને બહુ લાગણી પેદા થાય છે. હીંદીઓ છેવટ સુધી લડશે એવી આશા છે. સરકારને દાદ આપ્યા વગર છુટકો નથી. નહિ તો હીંદ ખોઇ બેસે.

મી. શાપુરજી સાંઢેરીઆ

મી. સાંઢેરીઆએ ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે બંગાળામાં ભાગલા પાડવાથી અશાંતિ નું એક બીજ રોપાયું હતું; અને ટ્રાંસ વાલના ભાઇઓપરના જુલમથી બીજું પણ રોપાશે. ને તે મદ્રાસ તથા મુંબઇ પ્રેસીડન્સીમાં. સરકારના વલણથી તેનું જ નામ બદનામ થાય છે અને તેને સમાધાન કર્યા વગર છુટકો નથી.

બાદ ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થએલો જાહેર કરવામાં આવ્યો.

૩ જો ઠરાવ

"કોંગ્રેસ તરફથી, કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જોગ, મેરીત્સબરગ. નીચે મુજબ ઠરાવ હીંદી બોઇસરોયપર મોકલવા કોંગ્રેસ અરજ કરે છે. ખરચ આપશું.—કોંગ્રેસ તરફથી લોર્ડ મીંટો, કલકતા. ટ્રાંસ વાલના જુલમી કાયદા સામે નાતાલના હીંદીઓ માસ મીટીંગ ભરી પ્રોટેસ્ટ કરે છે. હીંદી આગેવાનોને સખત જેલ આપવામાં આવી છે. નિરાધાર હીંદીઓ આજીજી કરે છે કે બોઅરોરામ વચ્ચે પડશે."

મી. પારસી રૂસતમજી

મી. પારસી રૂસતમજીએ ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે—હીંદમાં આપણે લોકો

દુકાળને લીધે ભૂખથી પીડાય છે, ત્યારે તેવા ગરીબ લોકોના પક્ષકારો બ્રિટીશ લોકો ઐરાઆરામ કરે છે. હીંદમાંથી મેળવેલા પક્ષકારો આખું રાજ નભે છે; હીંદના પક્ષકારોથી ઈંડીયા ઓફીસનું ખરચ ખપાય છે, ત્યારે કોલોનીઓ ઈંગ્લાંડને એક પેની સરખી આપતાં નથી. એટલુંજ નહિ પણ ઉલટાના કોલોનીયલ સેક્રેટરીનું ખરચ વળી સરકાર આપે છે. છતાં વળી સરકાર હીંદી ઉપર જુલમ કરવા દે છે! તો હીંદીને લાજમ છે કે હવે સુસ્તી છોડી સરકારને બતાવી આપવું કે તેવો જુલમ તે મુંગે મોઢે સહન કરશે નહિ, પણ પાસીવ રીઝીસ્ટન્સથી વળી સરકારને ખાતરી કરી આપવાની છે કે હીંદીઓ ગુલામ થવા નથી માગતા. તેઓ સુધરેલી આબરૂદાર કોમના છે. જો હીંદી ભાઈઓ પોતાના જાતિઅભીમાન માટે તથા ઇજ્જત માટે છેવટ સુધી લડશે તો જરૂર જીત મળશે.

મી. ચેટીએ ટેકો આપ્યો ને તામીલમાં ભાષણ કરવું.

મી. હાસમ જુમા

મી. હાસમ જુમાએ ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે કોઇ વિશ્વાસભંજનનો દાખલો જોઇતો હોય તો તેવો મોટામાં મોટો દાખલો ઇંગ્લાંડના પ્રધાનમંડળનો છે. મી. ગાંધી વગેરેને કેદમાં નાખવાથી જુલમની હદ થઇ છે. હીંદી લડવૈયાઓ બ્રિટીશને માટે ટ્રાંસવાલમાંજ લડયા હતા છતાં તેવા હીંદીપર જુલમ થાય છે એ જોઇ લોહી ઉકળી આવે છે. વગેરે. બાદ સરવાનુમતે ઠરાવ પસાર થયો.

૪ થો ઠરાવ

["કોંગ્રેસ તરફથી, સા. આ. બ્રિ. ઇ. કમીટીને, લંડન—ટ્રાંસવાલના જુલમી કાયદા અમલમાં મુકાયા છે. મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનોને સખત જેલની સજા થઇ છે. વળી સરકાર હીંદીને દાદ આપતી નથી. બ્રિટીશ પ્રજા રાહેત આપશે એવી આશા રાખીએ છીએ."

મી. બી. ગેબરીઅલ

[મી. બી. ગેબરીઅલે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે બ્રીટીશ લોકની આપણે દીલસોજી માગીએ છીએ તે અર્થીના નહિ પણ વિકાયતના. અર્થના ગોરાને બ્રિટીશ નામ આપી શકાશે નહિ. તેઓ ઇંગ્લાંડનો કીનારો છોડતાં બ્રીટીશ વિચારો ને લાગણીઓને મુકી આવે છે. જો દક્ષાંડ કોલોનીપર હાથ ન ધરાવી શકે તો ઇંગ્લાંડની પડાઇ માત્ર નામનીજ છે. આશા છે કે હિંદીને ન્યાય આપી ઇંગ્લાંડ બતાવી આપશે કે ખરેખર મહાન રાજ્યના નામને તે લાયક છે.

મી. ગુલામ હુસેન મીયાંખાને ટુંક શબ્દોમાં પણ અસરકારક રીતે ટેકો આપ્યો. મી. દોરાસામી પીલેએ તામીલમાં ટેકો આપ્યા બાદ ઠરાવ પસાર થયો.

૫ મો ઠરાવ

"કોંગ્રેસ તરફથી, દીનશા વાછા તથા સર શીરોજશાહ મહેતાને, મુંબઇ.—ટ્રાંસવાલના જુલમી કાયદા અમલમાં મુકાયા છે. મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનોને સખત જેલની સજા થઇ છે. વળી સરકાર દાદ સાંભળતી નથી. હિંદમાં મોટો પોકાર ઉઠવાની જરૂર છે. આખાહિંદમાં આગેવાનો ને કેમલની નકલ પહોંચાડજો." આ ઠરાવને મી. સંઘવીએ રજુ કર્યો. મી. આયરે ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે આપણે એકસંપથી કેટલું કરી શકીએ છીએ તે બતાવી દુનિયાને અચંબામાં નાખવા જેવો વખત અત્યારે છે. સરકાર હિંદીને કાઢી મુકવા માગે છે, ને તેથી આડી રીતે કામ લીએ છે. પણ આશા છે કે હિંદીઓ આ વાત સમજી શકશે અને છેવટ સુધી લડશે. મી. રોલતે ટેકો આપ્યો ને સખત શબ્દોમાં ટુંક ભાષણ કરવું. બાદ ઠરાવ પસાર થયો.

૬ ઠો ઠરાવ

"કોંગ્રેસ તરફથી, મીસીસ ગાંધીને, ફીનીક્સ.—હિંદીની લડત માટે મી. ગાંધી પર બહાદુરીથી જે ભોગ આપ્યો છે તે માટેની આફતના વખતમાં મીસીસ ગાંધી તથા તેમના કુટુંબને નાતાલના હિંદીઓ માસ મીટીંગ ભરી અંતઃકરણ પૂર્વક દીલસોજી બતાવે છે, ને ઇચ્છે છે કે હિંદુસ્તાનમાં બીજા પણ ગાંધી પેદા થાય."

ડો. નાનજી

ડો. નાનજીએ અંગ્રેજીમાં ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે બોયર સરકારે પોતાની આબરૂની બાજી ચાલુ રાખી છે. અંગ્રેજને ને તેઓ ધાંધા કાઢવા માંડયા છે, ને તેની જગાએ બોયરોને લાવે છે. તે તેઓ હિંદીને કાઢી મુકવા માગે તે દેખીતું છે. લોર્ડ સેલબોર્ન બ્રીટીશ ધોરણને તજી દીએ તે અફસોસની વાત છે. લોર્ડ સેલબર્ન સાવ નમાલા નીવડેલ છે. હિંદુસ્તાનની તેની કારકીરદી વખતે પુનાના નાતુ બ્રધર્સ જેલમાં નખાયા હતા. ઇંગ્લાંડની તેજુરી ભરનાર હિંદ છે. કોલોની કાંઇ આપતાં નથી. હિંદુસ્તાનમાં બ્રીટીશ સરકાર રાજ કરી શકે છે. કારણકે હિંદુ મુસલમાનને તે લડાવી શકે છે. હવે ઇંગ્લાંડ બરડું બસ ગાંડું છે. હિંદની ફરજ છે કે તેણે એકય થવું. ઠરાવ સંબંધમાં કહેવાનું કે આપણે લાગણી બતાવવાની છે તે મી. ગાંધી તરફ નહિ. તે તો જેલથી આનંદ માને છે. પણ આપણે મીસીસ ગાંધી તરફ ખરી લાગણી બતાવવાની છે. મી. રહેતુદીને, તથા બાજુ તાલેવંતસીંહે ચટતા શબ્દોમાં ટેકો આપ્યા બાદ ઠરાવ પસાર થયો.

તે ઉપરાંત ઠરાવ થયો કે દરેક પક્ષકારો એલાઓની ઓરતોને તથા કુટુંબને એવાજ તાર મોકલવા. બાદ મી. ગાંધી તથા બીજા જેલ ગએલા આગેવાનો માટે પણ વાર ખુશાલીના પોકાર કરી સભા બરખાસ્ત થઇ. સભાના કામકાજ દરમ્યાન ડંડી, ચાર્લસટાઉન, વેરૂલમ, તથા બીજી ઘણી જગાએથી મીટીંગના હેતુને ટેકો આપનારા તથા હડતાળ પાડવાના તારો આવ્યા હતા.

હીંદ કોંગ્રેસ કમીટીની એસોસીએશનની મીટીંગ

નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ થઇ રહ્યા બાદ ઉપરના એસોસીએશનની એક મીટીંગ કવીન સ્ટ્રીટમાં ભરાઇ હતી. ટ્રાંસવાલના હીંદી માટે ભાષણો થયા બાદ નીચે મુજબ ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

"સરકારનો જુલમ જોતાં આ મીટીંગને મોટો અફસોસ થયો છે. અને આશા છે કે હજુ સરકારને તેમાં ભુલનું ભાન કરાવશે તથા હીંદીલાઇ છેવટ સુધી લડશે."

બીજો ઠરાવ જેલ જનારા બહાદુર હીંદી ઓ તરફ દિલસોજીના હતો. જેની નકલ કોલોનીઅલસ્પરમ એસોસીએશનપર તથા સેંટ્રલ જેલમાં મી. ગાંધી વગેરેપર મોકલવામાં આવી હતી.

વેરૂલમમાં મીટીંગ

મી. ગાંધી વગેરેને જેલ મળી તેની લાગણી બતાવવા નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ ના તાર મુજબ અત્ર બધી દુકાનો શનીવારે બંધ કરવામાં આવી હતી. સોમવારે સવળા હીંદીની એક મોટી સભા મળી હતી જેમાં ટ્રાંસવાલ સરકારના કામ તરફ વાંધો દરશાવનારા તથા મી. ગાંધી અને તેના કુટુંબ તરફ દિલસોજી દરશાવનારા ઠરાવ કરવામાં આવ્યા હતા. અત્રેના મી. સુલેમાન ગુલામ અને સનની દુકાન શનીવારે બંધ કરવામાં નહીં આવેલ તે માટે તેમની સાથે કોઇપણ જાતનો સંબંધ નહીં રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે.

ટોંગાટમાં શોક

આગેવાનો જેલ જવાના ખબર થતાં

સભાના કામમાં બહુ વાગતા જેટલું દુઃખ થયું હતું. ગઈકાલે બધી દુકાનો તથા બધી રેસ્ટોરાં બંધ હતાં. મુસલમાન ભાઈઓએ મસ્જીદમાં, તથા હીંદુ ભાઈઓ એ મી. રેમંડના મકાનમાં મળી મુલ્કાન્ બરને પ્રાર્થના કરી હતી કે હીંદી ભાઈ ઓના દુઃખનો અંત લાવે, ને તેમને હીંમત બક્ષે. મીટીંગ બંધ થયા પછી તેમાં કવિતાઓ ગવાઈ, તથા બાપજીએ બમાં. પછી પ્રેસીડેન્સનો તથા બેલ બજવાના કુટુંબ તરફ દીલસોજીઓ દર્શાવી તથા પ્રાર્થના કરી સભા વીસર્જન થઈ હતી.

મારિત્સબરમમાં ગંજાવર મીટીંગ

સંપૂર્ણ હડતાલ

તીખાં ભાષણો

તા. ૧૧મીને ગઈકાલે મારિત્સબરમમાં હીંદી દુકાનો તથા ધંધા બંધ હતો. તથા એક જંગી મસ્ત મીટીંગ ટાઉન હોલના ઉપર કરવામાં આવી હતી, જેમાં ૭૦૦ ઉપરાંત માણસો હાજર થયા હતા. કેટલાક આફ્રીકન ભીનાઓ પણ જોવામાં આવતા હતા. મી. સી. વી. પીલેએ જુસ્સાદાર અને લંબાણ ભાષણ કરેલું. અને મી. ગાંધી તથા બીજાઓને જેલ મોકલવા માટે મી. "રમટસ અને કું." ના ક્રમસે સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢયું. મી. ગાંધી વગે રેનો કાંઈ વાંક હોય તો તે એટલોજ છે કે ટરાંસવાલ સરકાર તેમને લડવૈયા અને બદમાશો જેમ ચમકવા માગે છે અને મી. ગાંધી વગેરે કહે છે કે હીંદી કોમ તેમ કદી રહેવી નહિ. બાંમ અપમાનોનો જે વરસાદ આપણાપર વરસાવવામાં આવે છે, તેને કોઈપણ સ્વાભિમાની હીંદી સહન કરે નહિ. પણ લોર્ડ મેલનરે આપણને તજ દીધા તે માટે આપણે જવાબ દેવાનું નથી. સરકારના જુલમ થી મને જે રોષ પેદા થયો છે તેનું વર્ણન કરવા હું શક્તિમાન નથી. જે દીવસથી હીંદીઓ બ્રિટીશ પ્રજા ગણાય છે, તે તેમને બ્રિટીશ સરકારે વચનો આપ્યાં છે ત્યારે બોઅરોનું ઈતિહાસમાં નામ પણ નહોતું જોવામાં આવ્યું. હેલ્ફ કાલ સવારના બોઅરોએ બ્રિટનનાં વચનો પર પાણી ફેરવાવ્યું છે, અને એવી ભય કર તુલ કરી છે કે આપણું રાજ તેના પરીણામે પામમાલ થશે. આપણી લડત સત્યની છે. માટે આપણે તીરપણે લડવાનું છે. બોથા, સ્મટસ અને તેના ગ્રેડીઓ ભલે ચાય તે કરી લીએ.

મી. એન. બી. નાયકે જણાવ્યું કે આપણે ટરાંસવાલના બ્રિટીશ રાજના મુંહ નારાઓને કહેવા માગીએ છીએ કે અમ ને ટરાંસવાલના ઘાડી ખાનારાં બીધના મોમાંથી બચાવો. હવે વધુ વખત સુધી આપણે મુંગે મોઢે જુલમ સહન કરવું નહિ.

મી. મણીપતરામ, મી. બી. એમ. પટેલ, મી. એસ. આર. નાયકુ, તથા મી. બાર. એમ. મુડલે વગેરેએ ભાષણો કર્યાં. બાદ નીચેના ત્રણ ઠરાવો એકમતે પાસ થયા.

(૧). ટરાંસવાલના બ્રિસ્તીપણાને ન લાજતા અને જંગલી કાયદાઓની સામે બહાદુરીથી થવા માટે મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનોને મારિત્સબરગના હીંદીઓ માસ મીટીંગ ભરીને મુબારકબાદી આપે છે; અને ટરાંસવાલના બીજા ભાઈઓને આગ્રહપુરવક જણાવે છે કે તમારા કસમને છેવટ સુધી વળગી રહેજો, ને ન્યાય અને ધાર્મિક સ્વતંત્રતા માટેની લડતમાં છેવટ સુધી મક્કમ રહેજો.

(૨). જોહાન્સબરગ ચાઇનીઝ એસો સીએશનને. ટરાંસવાલના જુલમગાર અને અપમાન ભરેલા કાયદાની સામે થવા માટે મેસરસ કરીત, એસ્ટન, તથા બીજા ચીના ઓને મારિત્સબરગના હીંદીઓ માસ મીટીંગ ભરીને મુબારકબાદી આપે છે તથા ચીના કોમને આગ્રહ કરે છે કે ન્યાયીપ તામ અને સ્વાભિમાન માટેની લડતમાં છેવટ સુધી મક્કમ રહેજો.

(૩). (મીસીસ ગાંધીને) આપણી પ્રાતવી સાધ્વી અને ધાર્મિક છુટ માટેની લડતમાં મી. ગાંધીને જેલમાં જવાનું બન્યું તે બદલમાં મારિત્સબરગના હીંદી ઓ મીસીસ ગાંધી તથા તેમના કુટુંબ તરફ અંતઃકરણપુરવક દીલસોજી બતાવેછે.

બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

રવિવારે પ્રાર્થના વખતે પણ બહુ ઠેકાણે હિંદીઓએ ટરાંસવાલના હીંદી ભાઈઓ માટે દુઆ માગી હતી. કેટલેક ઠેકાણે નાની નાની મીટીંગ હતી અને જુવાન વરસાતઓ હાલના સામલામાં વિવેચન કરતા હતા.

'ટરાંસવાલ લીડર' (જોહાનીસબરગ) નામના પત્રમાં જોહાન્સબરગના જેલમાં ગએલાઓ ના એક ફોટો, તથા એક બીજો ફોટો તે દિવસે મી. ગાંધીની ઓફીસ આગળ મળેલા ગોરાઓ માણસના દેખાવનો આપવામાં આવ્યો છે.

'ટરાંસવાલ લીડર' (જોહાનીસ) નામના પત્રમાં જોહાન્સબરગના જેલમાં ગએલાઓ ના એક ફોટો, તથા એક બીજો ફોટો તે દિવસે મી. ગાંધીની ઓફીસ આગળ મળેલા ગોરાઓ માણસના દેખાવનો આપવામાં આવ્યો છે.

બહાદુર પંજાબી લડવઈયા

અસરકારક અપીલ

"સ્મટસ ને બોથા અમને જલે ગોળીથી ઉડાવી દીએ"

પંજાબી લડવઈયા (જમાદાર નવાબખાન તથા સમુંદરખાન વગેરે) તરફથી લોર્ડ એલગીનને અરજી કરવામાં આવી છે તેનો સાર નીચે આપીએ છીએ.

"અમે વૃદ્ધ થએલા છીએ. અને થોડો વખત થયાં હિંદી લશ્કરની નોકરીમાંથી ફારગત થયા છીએ. બોયર લડાઈ વખતે અમે આવ્યા છીએ. તે વખતે અમે હિંદી લશ્કરમાં હતા.

ટરાંસવાલમાં રહેવાનો અમને હક છે એ બતાવનારાં સરટીફીકેટો આ સાથે બીડ્યાં છે. રજીસ્ટર થવું એ નામોશી ભરેલું છે; તથા હડહડતા અપમાન બરોબર છે; અને અમારા ધરમથી વિરુદ્ધ છે. હિંદી સરકારને અમારી ધાર્મિક લાગણીઓ સાંચવવા બહુ ચીવટ રાખવી પડે છે. આ સંબંધમાં ટરાંસવાલ સરકારે મોટી ભુલ કરી છે. દેશાભીમાની વૃદ્ધ લડવઈયાને અપમાન અને નામોશીમાંથી રક્ષણ નહિ મળી શકે? ના. શહેનશાહની વફાદારીથી અમે નોકરી બજાવી તેનો આવો બદલો હોય એ અમે માની શકતા નથી. જો ના. શહેનશાહના હિંદી લડવઈયા ઓને ટરાંસવાલમાં ન્યાય અપાવવા તમે સકિતવાન ન હો તો અમે એટલું માગીએ છીએ કે અમને નામોશી, જેલ, અને દેશવટામાંથી બચાવો. અમે બ્રિટીશ લડ વઈયા છીએ. રાજના ભલા માટે લડાઇના મેદાનમાં ઉતર્યા છીએ ને અમારા જનને જોખમમાં નાખ્યા તે માટે અમે મગરૂર છીએ. માટે અમે વધુમાં એવું ઇચ્છીએ છીએ કે ના. શહેનશાહે જનરલ બોથા અને સ્મટસને એવો હુકમ કરવો કે દક્ષીણ આફ્રીકાના રણક્ષેત્રમાં તેઓ (જનરલ બોથા અને સ્મટસ) અમને ગોળીથી ઠાર કરે, કે જે રણક્ષેત્રમાં બ્રિટીશ રાજ માટે અમે દુશ્મનોની ગોળીઓ તળે ઘુમેલા છીએ.

ટ્રાંસવાલના મામલા પર વિલાયતમાં ચરચા

(૩૬૨)

સર રેમંડ વેસ્ટે ગી. ગાંધી જેવાને જેલમાં નાખવા માટે બ્રિટીશ લોકોએ દિલગીર થવું જોઇએ. તથા આ બાબત માં જેઓ ભાગ લેવા માગતા હોય તેમણે આફ્રિકાના ગોરાઓમાં ફેરવવા એક અપીલ કાઢવી જોઇએ.

'ડેલી મારીઃ' લખે છે કે એ સજાઓ ઇંગ્લાંડના ઉપર કલંકરૂપે છે. ને તે માટે જોખમદાર લોરડ એલગીન છે.

'વેસ્ટ મીનસ્ટર ગેઝેટ' ટ્રાંસવાલનો મામલો ઉઘા મના માટે નાખુશી બતાવી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલની એક જુલથી આખું રાજ મોટા જોખમમાં આવી પડવા સંભવ છે.

'ગ્લોબ' કહે છે કે પાલમેંટે એ સવાલ પર તુરત વિચાર કરવો જોઇએ. ઇંગ્લાંડ કહેતું કે તેની પ્રજાના લોઠ તેના મુલકમાં ગમે તેમ આવી જઈ શકે. આ મંજરી તે આજે નામોશી થઇ પડી છે.

'ડેલી ન્યુઝ' લખે છે કે એ સજાઓથી ઇંગ્લાંડમાં ખળભળાટ જાગશે. દિલગીરીની વાત છે કે લોરડ એલગીન દૃઢતા બતાવી શકતા નથી.

'લીડર'ના કટરના લંડન બાતેના પ્રતિનીધિને મી. હેરલ્ડ કોકસ એમ. પી. એ જણાવ્યું હતું કે જે નામોશીને અંગ્રેજો કદી ન શરણ થાય તેવીજ નામોશીને લીધે હીંદીઓ કાયદાને શરણ થતા નથી. એવા ગુન્હા માટે માણસોને આવી જંગલી સજા કરવી તેથી બ્રિટીશ વાવટો બદનામ થાય છે; અને તેવી સ્થિતિ જોઇ મને મોટો ખેદ થાય છે.

વડી પાલમેંટની બેઠકની શરૂઆત વખતે ના. સહેનશાહના ભાષણ ઉપર મી. હેરલ્ડ કોકસ એવો સુધારો રજુ કરશે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીનું રક્ષણ નથી કરવામાં આવ્યું એ મોટા ખેદની વાત છે. આ સુધારાને મી. ઓ. ગ્રેડી ટેકો આપશે.

વિલાયત આસપાસ બાબતે એક મોટી માસ મીટીંગ મળી હતી, જેણે ઠરાવાનુસારે ઠરાવ કરી ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક કાયદા સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરવા છે.

મી. રીચ એસોસીએશનને કેબલ કરે છે કે વિલાયતમાં હિંદીની તરફેણ કરે એવી જાહેર મીટીંગ બહુ જલદીથી ભરાશે.

લંડનની માસ મીટીંગ

વધુ વિગત

(૩૬૨)

માસ મીટીંગના બોલનારાઓમાં પ્રસિદ્ધ ગોરાઓ તથા હિંદીઓ હતા. તેમાંના મી. હેરોલ્ડ કોકસ એમ. પી. એ જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રીકા કાને સાથ ગોરાઓનો મુલક બનાવવાનું કદી પણ થઇ શકશે નહિ. સર મંચેરજી ભાવનગરીએ એન્ટી એશીયાટીક કાયદાને મંજુરી આપવાની રાજનીતીને વખોડી કાઢી. મી. ઓ. ગ્રેડી એમ. પી. એ આંકડાની રીત દાખલ કરાઇ તેની સામે સખત વાંધો બતાવ્યો. સર વીલ્યમ વેડરબરને જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના હિંદીઓના હાલ ઉપરથી જણાય છે કે ગોરાઓ બીજી જાતના લોકોને કચરી નાખવા માગે છે. કે કોલોનીના લોકો આખા રાજના વિભાગ હોવા માટે હક્કો ભોગવે છે તેમણે ન્યાયના સિધાંતોને દાખલ રાખવાજ પડશે. સર રેમંડ વેસ્ટ તથા સર હેનરી કોટન એમ. પી. એ પણ ભાષણ કર્યાં હતાં. પછી પ્રોટેસ્ટનો ઠરાવો પસાર થયા હતા. તેમાં જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલનો કાયદો હિંદીઓને હાંકી કાઢવા માટે ઘડાયો છે. વડી સરકારે તેવા કાયદાને મંજુરી આપી તે દીલગીરી ભરેલું છે. અને તેની ફરજ છે કે તેણે વચ્ચે પડવું.

ટ્રાંસવાલના મામલાપર છાપાની ટીકા

'મરકયુરી'

તા. ૧૪ મી એ લખે છે કેઃ—મી. ગાંધી તથા કેટલાક બીજા હીંદી આગેવાનો જેલ જવાથી ટ્રાંસવાલનો એ આટીક સવાલ એક જગતું આગળ વધ્યો છે. ટ્રાંસવાલમાં ઉઠેલો સવાલ વડી સરકારને લગતો છે. તે હીંદીઓને લાગુ પડે છે કે જેને આ મુલકમાં બીલકુલ વોટ છે નહિ. ખોટી પરમીટો લઇને કેટલાક દાખલ થયા એમ કહેવામાં આવ્યું છે પણ તે કોણ તે સાબીત હજી હવે કરવાનું છે તેમાં વાંક હીંદીનો છે, કે ખરીદ ભરવા મામનારા ગોરાનો છે તે જોવાનું છે. ટ્રાંસવાલમાં વગર હકના હીંદી અને સુરોપનો કચરો ભરવા માટે એશીઆટીક ઓરીસનો દોષવાળો કારભાર તથા પ્રમીગ્રેશનના પારાનો કારભાર જોખમદાર છે. છતાં હીંદીઓને તે માટે જોખમદાર ગણવામાં આવ્યા છે. બને તેમ હોય પણ પ્રમીગ્રેશનનો કલાજ લેવામાં મી. ગાંધી તથા તેના સ્વદેશીઓ વિરૂદ્ધ નથી. પોતાને દિલગીરી અને કલાપણ વાપરવામાં ટ્રાંસવાલને કાંઇ બોજો તેમ નથી. ટ્રાંસવાલ સરકારે વડી સરકારની દિમતિનો વિચાર, અને તેમ કરીને પણ, કરવોજ જોઇએ. વડી સરકારે ટ્રાંસવાલના રાજકરવારા તરફ બહુ ઉદારતા બતાવી છે; એટલે વડી સરકારની સ્થિતિનો વિચાર કરવામાં આવે તેમાં ટ્રાંસવાલે બહુ કર્યું ગણાશે નહિ. કારણ કે વડી સરકાર મુશ્કેલીમાં છે, અને તે આ સવાલમાં ઠરેટી તરીકે છે. જો કુંગરે આવો અમલ શરૂ કર્યો હત તો આજે જુલમને ટેકો આપનારાઓ પોતેજ તેની વિરૂદ્ધ બોલત એમાં જરાએ શક નથી. 'ટ્રાંસવાલ લીડર' તથા મી. ચેમ્બરલીનના શબ્દો ધ્યાનમાં લેવા જેવા છે. જેઓ પોતાની ટેકની ખાતર લડતા હોય તેવાઓ માનને લાયક છે. આપણી પોતાની જાતના બહા લોકો ટેકને ખાતર લડયા છે અને પોતાની પ્રજાને તેમ કરીને તેમણે બળવાન કરી છે.

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

તા. ૬ઠ્ઠીના અંકમાં લખે છે કે—આપણે બધાને જેલમાં નાખી શકીએ એ કબુલ રાખીએ તોપણ ગોરાઓ તેવી રીતે જુના વસી રહેલાઓને ઉત્તેજન આપી જુલમ કરવા ઇચ્છે છે શું? આજે એશિયાટીક તો વારો છે: કાલે બીજાનો વારો આવશે. વળી આપણે બ્રિટીશ સરકારના પૈસાવડે કોલોનીને બીલવી શકીએ છીએ. તે પૈસા ઇંગ્લાંડને મોટે ભાગે હીંદમાંથી મળે છે. આપણે ઇંગ્લાંડપર લોન માટે આધાર રાખીએ છીએ, તેથી તે મુસીબત ન આવે તેમ કરવા નીતિની રીતે બંધાએલા છીએ.

તા. ૧૦મીના અંકમાં 'ટ્રાંસવાલ લીડર' લખે છે કે—કાલનો દિવસ એ દક્ષિણ આફ્રિકાના એકલાજ નહિ, પણ આખા બ્રિટીશ રાજના ઇતિહાસમાં જાણવા લાયક થઇ પડશે. મી. ગાંધીનું બોલવું આપણે જેમણે વાંચ્યું હશે તેમને લાગણી થયા વગર નહિ રહી હોય. આ સવાલ જોતા આવ્યા છે તેવા હજારો માણસ ઇચ્છતા હશે કે અરસપરસ સમજુતીથી કામ થાય તો ઠીક. મી. ગાંધી તે મુંગા લોકોના અવાજરૂપે હતા. તેમને જેલમાં મોકલ્યાથી આખા રાજમાં સઘળે બેચેની જેવા

કરે એવા વિચારો ઉભા થાય છે. તા. ૨૯મીના સાદની પ્રજાના લોકોને ટ્રાંસવાલે જેલમાં મોકલ્યા છે; તેમાં મગરૂરી માને એવો ટ્રાંસવાલર ભાગ્યેજ કોઇ હશે.

'રાંડેલી મેલ'

લખે છે કે:—મી. ગાંધી અથવા બીજા કોઇને જેલમાં નાખવાની કોઇની ઇચ્છા હતી નહિ. તેમને જેલમાં નાખ્યા એ હકીકતથી પણ કોઇ રાજી થતું નથી. તેમણે કાયદો કબુલ ન કરયો અને સખત પગલાંની જરૂર પડી તેથી ઘણા ખરા દિલ ગીર પણ થયા હશે. છતાં કાયદો ચોપડે ચડયો એટલે તેને અમલમાં મુકવો જોઇએ.

ધ્લોબમ્ફ્રેન્ટીન 'ફ્રેંડ'

લખે છે કે—આગેવાનોને પકડયા તેથી જો હીંદીઓ ડરી ન જાય ને સરકાર હદ કરે તો ૬૦૦૦૦ વાસ્તે નવી જેલો બાંધવી પડે. વળી રજીસ્ટર ન થનારામાં ચીનાઓ છે. તેમણે ચીનાઇ સરકારપર પ્રોટેસ્ટ મોકલેલ છે. આ ચીનાના કેસથી ચીનમાં ગોરાઓ સામે તિરસ્કાર વધશે, ને ચીનમાંના ગોરા વેપારી અથવા મિશનરીઓનાં ખુનનો બનાવ પણ બને. આમ થાય તો તે ટ્રાંસવાલની એસિયાટીક સામેની તોછડી વરતણુંકનું પરિણામ ગણાશે.

તા. ૧૩મીના લખાણમાં 'ફ્રેંડ' લખે છે કે—વધુ હીંદીઓને જેલમાં નાખવાથી સરકારને હીંદીના નિશ્ચયની ખાતરી થશે. એટલે પાર્લામેંટની ખાસ મીટીંગ ભરી હીંદીઓની ફરિયાદ ધ્યાનમાં લેવી અને એ સવાલનું સમાધાન કરવાનો રસ્તો લેવો. સત્યની ખાતર લડનારા ગમે તેવા હોય તોપણ તેઓ મોટામાં મોટી સરકારના પણ માનને પાત્ર છે.

'પ્રીટોરીયા ન્યુસ'

લખે છે કે—ગઇ હાલના બનાવો (મી. ગાંધી વગેરેને જેલ મળી તે) થી બધા વટી સરકારના જવાબદારીઓને, અને આખા રાજનું હીત ચાહનાર દરેક માણસને અસંતોષ થયા વગર નહિ રહેતો હોય. બ્રિટીશ પ્રજાના લોકોને જેલ ભોકલવામાં આવ્યા છે તથા સત્યની ખાતર દંડ અને સખત મજૂરીની સજાઓ પણ થએલી છે! તેઓ કાયદેસર ચાલનારા, પ્રમાણીક, ને નીતિવાન છે. તેમણે કોઇ જાતનો ગુન્હો કરયો નથી. તેમની લાગણી આપણે ગોરા સમજી શકતા નથી.

પણ કહેવું જોઇએ કે એ લાગણી ને સારૂં. તેઓ સખ્તમાં સખ્ત સજા ઉઠાવવા અને પોતાનું સરસ્વસ્વ ગુમાવવા તયાર થયા છે.

અખબારપત્ર

—*—

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

પકડશે

કદાચ થોડા બીજા આગેવાનોને પકડશે એવો સંભવ છે. પણ તે કોણ અને કયારે એ નકકી નથી. પણ મને ખબર મળ્યા છે તેપરથી એતો ખુલ્લુંજ છે કે થોડા પકડાશે, ગમે તેમ હો પણ હાલતો લોકોમાં જુસ્સો ખરેખરો પ્રગટી નીકળ્યો છે. અને એવોજ જુસ્સો કાયમ રહેશે તો કાયદાની બેડી બહુજ ટુંકા મુદતમાં કુટશે. આ વખત હીંમતને હિંમત હારવાની નથી. પણ એકત્ર થઇ સરકારને દેખાડી આપવાનું છે કે અમે પોતે આગેવાન છીએ. અને તેમ કરી પોતાને છુટા થવાનો મારગ મેળવવાનો છે.

ચાઇનીઝનું જોર

શુક્રવારે રાતના ૮ વાગે ચાઇનીઝ લોકોની મીટીંગ મળી હતી. તેમાં અત્યંત જુસ્સો જોવામાં આવતો હતો. કાયદાને શરણ થવા કરતાં મોતને શરણ થવા બહેતર ગણ્યું હતું. મી. પોલાકે ભાષણ કરયું હતું. પછી સભાએ ઠરાવ કરયો હતો કે જે કોઇ હીંદી રજીસ્ટર થશે તેને ચીનાઓ બાયકોટ કરશે.

મી. કવીનનો કાગળ

ચાઇનીઝ એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. લ્યુઅંગ કવીને જાપામાં કાગળ લખ્યો છે. તેમાં જનરલ સ્મટસને જવાબ આપવામાં આવ્યો છે. જનરલ સ્મટસે પોતાના ભાષણમાં જણાવેલું કે ચીનાઓ હીંદીને લીધેજ લડે છે, એટલે કે ચીનાઓ મજબુત હોવા કારણ નથી. મી. કવીને જણાવ્યું છે કે ચીનાઓ બહુજ મજબુત છે ને તેમણે લડત પોતાની મેળેજ લીધી છે. વળી તેઓ લખે છે કે હીંદી કોમ ગમે તેમ કરે. તેના માણસો ટાયદો કબુલ કરે કે ન કરે, છતાં ચીનાઓના પ્રમુખ તરીકે હું કહી શકું છું કે ચીનાઓ કદી કાયદો કબુલ કરશે નહી. અમે સ્વતંત્ર રાજના લોકો છીએ, અને અમને અમારી પ્રજાના માન વાસ્તે મગરૂરી છે. ચીનાઇ કોંનસલે જો કાંઇ રજીસ્ટર થવા બાબત કહ્યું હોય તો તે તેણે જાહેર કરવું જોઇતું હતું. વળી તેનો અખત્યાર ચીના કુલી ઉપર છે, સ્વતંત્ર ચીના ઉપર નહીં. તેણે એવું કહેવામાં અમારી કોમને પુછ્યું નહોતું.

કરગર્સડોર્પના ગોરા

કરગર્સડોર્પના ગોરાઓના સંબંધમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે—તેઓ કહે છે કે ચીના મજુરો અમારા સરસ્ત ધરાક હતા. તેમને કાઢવાથી અમારી ખેતરની પેદાશ વેચાતી નથી. તથા હીંદીઓ અમારા માલની ફેરીમાટે સરસ માં સરસ કામ બજાવતા. તેમના સંબંધમાં લડત શરૂ થઇ છે ત્યારથી અમારો માલ ખપાવવાનું મુશ્કેલ થઇ પડયું છે. ટનના હિસાબે તરકારી બાજોપર વેચાતી તે આજે સાય બંધ થઇ છે. તેને બદલે ગોરાઓમાં તેથી અરધા ભાગનો માલ પણ ખપશે નહીં. આ લોકો નુકસાની માટે પોતાના ડીસ્ટ્રીકટના મેંબર મારફત સરકારને અરજ કરવાના છે.

દિલસોજીના તારો

નાતાલ કોંગ્રેસ, સુરત હીંદુ એસોસી એશન, (ડરબન) મી. પારસી રુસ્તમજી, મેસરસ દાવુદ મહમદ, ભાભા (મીડલબરગ), પોચેફસ્ટ્રમ એસોસીએશન, મી. મહમદ ઇસ્માઇલ (કલર્કસડોર્પ), બોકસ બરગ હીંદી કોમ, દર્બ (લોયર ટ્વુગેલા), મેસરસ મેઢ, જેશી, મુકલ (ડરબન), મહેતા કલબ (ડરબન), પોર્ટ એલીઝાબેથ ચાઇનીઝ એસોસીશન, મી. બાલુ ગુરૂ (ડરબન), ત્રાઇબરગની હીંદી કોમ, જુટનીક હીંદુ સોસાયટી, પોચેફસ્ટ્રમ હીંદુ કોમ, મી બોકા (હેડલબરગ), મી નરસી જીણાભાઇ, મી. હીરજી મુળજી, મી. નાનજી દુલભદાસ (ત્રણે ડેલાગોઆ બેના), મી. આજમ આમેદ (લીકતન બરગ), મેફેકીંગ ઇંડિઅન એસોસીએશન, મી. મુસા નુર મહમદ (સ્ટેલનબોસ બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન), મી. બીખા (જુટનીક), ઇસ્ટ લંડન ઇંડિઅન એસોસીએશન, લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટી, ડરબન હીંદુ કોઓપરેટીવ એસોસીએશન, ઇસ્ટ લંડન હીંદુ ધરમ સભા. એ તથા બીજા કેટલાક કોંગ્રેસોથી દિલસોજી બતાવનારા, હિંમત આપનાર તથા લડતમાં છેવટ સુધી ટકી રહેવાની ભલામણના તારો બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનને મળ્યા છે. તે બધાનો આભાર માનવામાં આવે છે.

ફરીથી સ્મટસ સાહેબ

સ્મટસ સાહેબે ફરીથી ભાષણ કરયું છે. તેમાં પણ હિંદી આગેવાનોથી હિંદી કોમને ખુટવવાનો પ્રયત્ન કરયો છે. સાહેબ એમજ ગણે છે કે આગેવાનો જશે એટલે પાછળનાઓ મેંઢાની પેઠે રજીસ્ટર થઇ જશે. પણ આમાં તેમની

મોટી ભુલ છે. વળી તેઓ સાહેબ કહે છે કે બધા હિંદીઓ મારી પાસે આવીને કહે કે અમને બધાને રજીસ્ટર કરો તો હું તેવી તક આપીશ. આ પણ મી. રમટસે જાળ પાથરી છે. પણ કોઇ હિંદી તેમાં ફસાવાનો નથી. તેમણે એમ પણ જણાવ્યું છે કે છતાં સરકાર કાંઇ કરી શકશે નહિ તો આખરે તે વાતને પારલા મેંટ આગળ મુકવામાં આવશે. રમટસ સાહેબે પોતાના ભાષણમાં 'બ્લેંકરી' (કરજીયાત) એવો શબ્દ વાપરી ઠમવા પ્રયત્ન કર્યો હતો. પણ તેથી કોઇએ ભુલ ખાવાની નથી.

પાદરીઓની મદદ

જોહાન્સબરગના ખ્રિસ્તી ધરમ ગુરૂઓ હીંદી સારૂ અથાગ મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમણે કાયદામાં સુધારો કરવાની જરૂર છે એમ ઠરાવ પસાર કરી સરકારને મોકલ્યો હતો. તે માટે એસોસીએશને તેમનો આભાર માન્યો છે. તેઓ છાપા માં હીંદી માટે કાગળો લખે છે તથા બીજી રીતે મદદ કરે છે. રેવરંડ જે. ડોકે છાપામાં કાગળ લખી ફરીથી હીંદી માટે મજબુત રીતે હીમાયત કરી છે અને ખ્રિસ્તી ધરમનાં દરેક મંડળને આગ્રહ કર્યો છે કે આવો જુલમ સત્ય ની ખાતર સહનારાપર થાય તે તરફ આંખ મીંચામણું કરવાનું બંધ કરી કાંઇક ઉપાય લેવો જોઇએ.

જેલમાં મુલાકાત

રેવરંડ ચારલ્સ પ્રીલીપે મી. ગાંધી તથા બીજાઓની જેલમાં મુલાકાત લીધી. તથા તેમના તરફ લાગણી બતાવી આવ્યા છે. તેઓ જણાવે છે કે સહુ સારી તંદુરસ્તી માં છે, અને પોતાનો વખત સારી રીતે ગાળી શકે છે. તેમને રહેવા માટે, તથા ખાવા પીવા માટે સારી સગવડ કરવામાં આવી છે. તેમનો હોદ્દાને સંદેશો છે કે "દઢ રહેજો."

ઊપરા ઉપર મીટીંગો

જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીઆ વગેરે ઠેકાણે એક સામટી સંખ્યાબંધ મીટીંગો થવા લાગી છે. આગેવાનોપર હાલ પડવાથી લોકોમાં ઘણોજ જુસ્સો પ્રગટી નીકળ્યો છે. રવીવારની ફ્રોર્ડસબરગની મીટીંગ પછી સ્વીવારે બીજી મીટીંગ થઇ હતી. દરેક માણસ આગેવાનની જગ્યા લેવા તયાર હતા; અને સહુ જેલ માટે મકકમ હતા. ચીનાઓ, તથા મદ્રાસીઓ ની મીટીંગો પણ ભરાવા કરે છે અને સહુ મરણ સુધી લડવા માટે મકકમ છે.

મજબુત પ્રીટોરીઆ

કેટલાક આગેવાનો પ્રીટોરીઆ ગયા હતા. ત્યાં પણ સહુ મજબુત છે. આ અઠવા ડીયામાં બીજા ૩૦–૪૦ માણસોને પકડે એવો સંભવ છે. પ્રીટોરીઆના જેલમાં ગએલા હીંદીને ચાવલ, પટેટા, મીન્સ, મીલીસ, પોરેજ, તથા પોરબંદરનું ઘી એટલું ખાવાનું મળશે. જેલમાં બધા પોતાને હાથે રાંધીને જમશે. તેમને વાંચવા સારૂ ચોપડીઓ વગેરે મોકલી શકાશે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

આ સોસાયટીની મીટીંગનો રીપોર્ટ હાલ આપાતો નથી તેનું કારણ કે હાલમાં મીટીંગ ઘણીજ મોટી થાય છે, અને જોઇતા જગાજર હોલમાં સમાઇ શકતા નથી. તેથી માસ એક થયાં મીટીંગો બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનની મીટીંગ સાથે થાય છે.

ગોરાઓની મીટીંગ

મી. ગાંધીએ તેમના છેલ્લા ભાષણમાં જણાવ્યું હતું તેમ કેટલેક ઠેકાણે ગોરા ઓએ હિંદી વિરૂદ્ધ મીટીંગો ભરી હતી. એક ઠેકાણે મી. હોસ્કીને એવું જણાવ્યું કે એશીઆટીકોની લડત સત્ય માટે છે અને તેથી તેમના કેટલાક વાંધા કબુલ રખાવા જોઇએ એવો હું સુધારો મુકું છું પણ ઓછા મતને લીધે મી. હોસ્કીનનો સુધારો નીકળી ગયો હતો. આવી એક મીટીંગ ગોરાઓની પ્રીટોરીઆમાં હતી. ત્યાં 'પ્રીટોરીઆ ન્યુઝ' ના અધિપતિએ હીંદીના પક્ષમાં સુધારો મુકયો હતો પણ તેના બહુ મત મળ્યા નહીં.

મી. હોસકીનની લાગણી

પ્રેસબીટેરીઅન ચર્ચમાં એક ભાષણની આખરે ટીકા કરતાં એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં મી. હોસ્કીને જણાવ્યું હતું કે—એશીઆટીક સવાલ ઉપરથી આપ ણને એક શીખામણ મળે છે. આજનો દિવસ ટરાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇતિહાસમાં જાણવા લાયક છે. આજે કેટલાક માણસો પોતાના સત્યની ખાતર જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. દરેક પુરૂષ અને સ્ત્રીની પવિત્ર ફરજ છે કે આવી ગંભીર બાબતમાં તેમણે પોતાનો હિસ્સો અજમાવવો."

ચક્ર પકડા પકડી

હાલતો ખરેખરો જંગ મચ્યો છે. આખા કોલોનીમાં હાથ પડયો છે. લોકો તો એટલા મજબુત છે કે કોઇની પણ શીખામણ સાંભળવા ના પાડે છે. અને તેનાં બદલામાં ગમે તે સજા હોય તે ઉઠાવવા તયાર છે. પોતે મરવાસુધી પણ તયાર છે. ઠેકાણે ઠેકાણે મીટીંગો ભરાય છે. અને પીકેટો નીમાય છે. સહુ પલટનની જેમ મકકમ છે.

મી. કરીનનાં મનમા બધા ચાકરીઓ એ દુકાન બંધ રાખી હતી. અને કોર્ટ આગળ માણસો એટલા ભેગા થયા હતા કે આખું મેદાન ભરાઈ જતાં પણ માણસો સમાયાં નહોતા.

મી. હોસકીનનું ભાષણ

ગોરાઓની એક મીટીંગ દરમ્યાન ભાષણ કરતાં મી. હોસ્કીને જણાવ્યું હતું કે— તમે સુધરેલી પ્રજા માણસો છો. અને ખ્રિસ્તી છો. બીજી પ્રજાના લોકની લાગણીના વાંધા ધ્યાનમાં લેવા જોઇએ. આગળીઓ લેવાં એ બદમાશો ગણી કાઢવા બરોબર દેખાય છે. આટલા પળાવવા કરતાં જન માત્ર ગુમાવવાનું હીંદીઓ બહેતર ગણે છે. લોકોની હજત હરી લે તેવી હીલચાલમાં ગોરાઓ ભાગ ન લે એવી હું આશા રાખું છું. તેથી આપણા રાજને મરણતોલ ફટકો લાગશે. સારી રાજ વ્યવસ્થાને નુકશાન પહોંચશે. ઇમીગ્રેશન કાયદો કેટલી ઉતાવળે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે જોવાનું છે. જો તમે આપ સ્વર્થી થશો તો બુરો વખત આવશે. તેથી નુકસાન થશે તે અન્યાય કરનારાઓનેજ થશે. જેઓ બીજાપર હલ્લો પહોંચાડે છે તેમને પોતાનેજ તેથી ભયંકર પરિણામ વેઠવું પડે છે.

સખત મજુરી કેમ નીકળી ગઇ?

મને એવા ખબર મળ્યા છે કે પ્રીટો રીઆ તેમજ પીટરસબરગનાં માણસોને આપેલી સખત કેદની સજામાં સરકારે રૂપેરીઅન્સ કેબીનેટ બોસાડી ફેરફાર કરેલો છે. અને સાદી જેલ કબુલ રાખી છે. જનરલ સ્મટસ દીલા થઇ ગયા છે. આપણી ઓફર કબુલ થાય એમ પણ છે. તે પોતે કબુલ કરે છે કે એટલા બધાને કાઢી પણ ન મુકાય તેમ જેલમાં પણ ન નંખાય. જો એ લોકો વોલંટરી ઓફર કરશે તો પાર્લામેંટમાં મુકશે. જનરલ બોથા તો કામળ ઓઢી સુઈ ગએલ છે, ને બોલવા હિંમત થઈ શકેતેવું પણ નથી.

હકીકતની હકીકત અને બીજાથી સહેજ સાજું પરિણામે આવી શકે.

ગ્રહોની નોંધ

નાતાર ધ્વાદીમ મહોમદના કેસુદાસેની મીટીંગ ડોલબસ્તમાં મજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં તા. છથી ૧૪ સુધીમાં થશે.

ચર્ચા પત્ર.

અમારા વર્ચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઢરત ધ્યાન મપવાનો સંભવ છે.

૧. પ્રગટની જોખમ બાજુએ લખવું.
૨. અટક ચોખ્ખા અક્ષરોમાં લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.
૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો જેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.
૫. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

રીવાજ મુજબ ૧૬ને બદલે ૨૦ પાનાં આપવા છતાં જગ્યાની તંગીને લીધે કેટલાંક મથા અઠવાડીઆનાં તથા બીજાં આ અઠવાડીઆનાં ચર્ચાપત્રો લાચારીએ આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે. અ. ઇ. ઓ.

એક ખુલાસો.

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ગોત્ર દિવસપર 'મરકયુરી'માં હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે વિરોધ હોય એવું ઇન્ટર વ્યુ પ્રગટ થયું હતું. તે સંબંધમાં મેં 'મરકયુરી'ને કાગળ લખ્યો હતો, ને તે તે છાપામાં પ્રગટ પણ થયો હતો. કેટલાકને તે સંબંધમાં મારાપર વહેમ જતો હોવા થી 'મરકયુરી' વાળા લખાણની નકલ આ સાથે બીડી છે તેનો તરજુમો ગુજરાતીમાં પ્રસિધ્ધ કરશો એવી આશા છે. જો કોઈ પણ માણસને વધુ ખુલાસો જોઇશે તો, હું મોઢે બોલવા, મીટીંગમાં પણ ખુલાસો દેવા ખુશી છું. મરકયુરી'માં છપાયું હતું તેવી વાત મારા મ્હોંમાંથી કોઈ પણ નીકળશે નહિ.

લી' એસ. પી. મહમદ

ડરબન, તા. ૧૩-૧-૦૮

[ઉપર જણાવેલ લખાણની મતલબ ગુજરાતીમાં નીચે મુજબ છે: "તા. ૩૧ ના મરકયુરી'ના અંકમાં એશીઆટીક સવાલ સંબંધી લખાણમાં મારી સાથેનું ઇન્ટરવ્યુ છે. તે રીપોર્ટના છપાયેલ ભાગમાં જાદું નામ આવે છે તેથી વાચનાર મારી સાથે તે હતું એમ અટકળ બાંધી શકે છે. પણ તેમાં બીજા પારીગ્રાફમાં હિંદુ અને મુસલમાન સંબંધી વિવેચનમાં એક ઉપરસમજ છે. મારફાડ રીપોરટરને હું મળ્યો હતું; અને કાંતો તે મારો ભાવાર્થ સમજ્યો નથી, અથવા તો હું મારો વિચાર બરાબર દર્શાવી શક્યો નથી. અમારા ઇંટરવ્યુમાં હીંદુ વેપારી, અથવા કોમ હીંદુ ધર્મગ્રંથ વિષે કાંઈ કહેલ નથી. જે કહ્યું તે માત્ર મજુરોના સંબંધમાં હતું. હીંદુ વરચ્ચાને અટકાવવા તેને હું ટેકો આપું એવું મેં કદી કહ્યું નથી; તેમજ અહીં એશિયાટીક સવાલમાં બીજા હીંદુ છે એમ પણ મેં કહ્યું નથી. હકીકત એ છે કે અમારા રાજદ્વારી હકો માટેની લડતમાં હીંદુ અને મુસલમાનો જેઓ વેપારી વરણના તથા બીજા ધંધા વાળા છે તેઓ એક સંપ છે. આ કાગળ નો હેતુ તમે સમજી શકશો; અને અમો હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે કાંઈ ખરાબ લાગણી ન થાય એટલા માટે વાંધા ભરેલા શબ્દો જે મારા ઇન્ટરવ્યુ તરીકે કહેવામાં આવ્યા છે તેનો ધ-કાર કરશો."

અમારા પ્રતિનિધી સમક્ષ મી. પીરન મહમદને 'મરકયુરી'ના મજકુર પ્રતિનિધી સાથે વાતચીત થએલી, ને તેમાં 'મરકયુરી' ના પ્રતિનિધીએ કહેલું કે મી. પીરન મહમદે તેને ૩૧મીના 'મરકયુરી'માં જણા વાયું તેવું કાંઈ કહ્યું નહોતું.—અ. ઇ. ઓ.]

ડરબન સનાતન ધર્મસભાએ પોતાની મીટીંગ વખતે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની વિપત્તીનો અંત વહેલો આવે તથા તે ભાઇઓ લડતમાં છેવટ સુધી મક્કમ રહે એવી સ્તુતી પ્રાર્થના કરી હતી. તથા દરેક દરેક મહત્વને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સહુ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે રોજ પ્રાર્થના કરે.

મીસીસ ગાંધી અને તેમના કુટુંબને ફિલ્સોજીના ને મુબારકશાહીના સખ્યાબંધ તારો ગયા છે જે જાહે તે બોલનારા ઓનો, તેઓ અંતઃકરણ પુર્વક આભાર માને છે.

ટોલ્સ્ટર ફાર્મમાંની નવી કામ ચલાઉ ઉઘરાણું

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી.)

તા. ૧૦મીએ મી. આઇ. એ. ટીમોથીની દુકાનપર હિંદીઓની એક મીટીંગ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને તેમની મદતમાં મદદ કરવા માટે પસાનું ઉઘરાણું કરવા થઇ હતી. મીટીંગનું કામકાજ મી. ઇસ્માયલ પટેલે સમજાવ્યા બાદ મી. આર. એસ. ઇર્વેએ ઇસ્પાસ્ત મુકી કે જ્યાં સુધી ટ્રાંસવાલમાં સ્ટ્રગલ કાયદાની લડતનું સમાધિન ન થાય ત્યાં સુધી દુરબેજની લાઇસેન્સ ફીઝ એ પેની અહિં ઉઘરાવવી. અને ટ્રાંસવાલ મોકલવા માટે દર માસે બેગી થએલી રકમ ઇ. એ. ના મેનેજરને સોંપવી. મી. ટીમોથે તથા મી. વાદી શેઠે અસરકારક ભાષણો કરી એ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો, તથા પોતાને ત્યાંની ફનેવારીની ૧લી. તારીખથી આજ સુધીની ૧૦ પેની તે પોતાની દુકાને થી લઇ જવાનું કહ્યું. બાદ તે ઠરાવ પાસ થયો. મી. આરફ બેલીમે તેમના શેઠ (મી. કાજી સકરૂદીન) બદલ આમ ગએલા હોવાથી હાજર ન થઇ શકવા માટે દિલગીરી બતાવી. ને શેઠ આવતાં સુધી બંને દુકાનોના પાસા આપવાનું પોતાના જોખમે કહ્યું. પ્રમુખે મી. કાજીનાં જાહેર કામો માટે ઉત્સાહનાં વખાણ કરતાં ને જણાવ્યું કે તેઓ પોતે તો ના નહિંજ પાડે પણ બહારની દુકાનેથી, તથા ફરજોપરથી બીજા વધારે રકમ મેળવી આ ફંડને ઉતેજન આપશે. મી. દયાળજી ગોરધને ઘણી ખુશીથી આ વાત સ્વીકારી અને રીચમંડમાં પણ તે ચરચા વવા પોતાના કાકા મી. કીસનદાસ પર લખવાનો વિચાર બતાવ્યો. આ પધ્ધસા દરરોજ સાંજે ઉઘરાવવા ને મી. કાજી આવતાં સુધી પોતાની પાસે રાખવાની દરખાસ્ત મી. દવેએ કરી જે પાસ થઇ. એક જણે શંકા કાઢી કે નાતાલમાં કોઇ ઠેકાણે આમ નથી થયું ને આપણા એકલાથી શું થવાનું છે? ત્યારે પ્રમુખ સાહેબે તથા મી. પટેલે દલીલ સાથે સમજાવ્યા કે બીજાનું અનુકરણ કરવા કરતાં પહેલ કરવી તેમાં વધારે સારૂં છે; ટ્રાંસવાલ તરફની ફરજ જે અદા કરવા માગતા હશે, અને જેની દિલસોજી ખરી હશે આપણું અનુકરણ કરનારા બીજાઓ પણ તેવા નીકળશે. મી. ટીમોથના દીકરાએ પણ

આવા કામમાં અદ્ધ મારેની જરૂર વિષે વિવેચન કર્યું. મી. મેસ્ત્રિ જણાવ્યું કે આવા કામ માટે દરેક દુકાનમાં બોકસ રખાવવાની જોઇએ. વગેરે. બાદ ચા તથા પાન સોપારી લઇને સભા વિસરજન થયા હતા.

ગઇ કાલે સાંજરે ઉમરાણાનું કામ રદ્દ થયું હતું. તે બનેવારીના બદલામાં બાંધ દિવસ દુકાનો ઉઘાડી રહી તેનું જાણજામ કરી લાઇસન્સોએ પુરાવાથી આપ્યું છે. મી. મેસ્ત્રીએ પોતાની દુકાનમાં બેસવા અદ્ધતની મરાઠને સમજાવતાં તેમણે પણ પૈસા ભર્યા હતા.

ધી સુરત હીંદુ એસોસીએશન

ધી સુરત હીંદુ એસોસીએશન (૮૨બન) ના સેક્રેટરી જણાવે છે કે—ટ્રાંસવાલની લડતને લીધે ત્યાં ગુજરાત વગેરેના થઇ પડેલા લોકોના નિર્વાહ માટે મદદ મોકલવા સુરત હીંદુ એસોસીએશનની કમીટીની એક મીટીંગમાં પા. ૨૫ની ચેક મી. ગાંધીપર મોકલવા વધુ મતે ઠરાવ થયો હતો. સભામાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે આગળ ઉપર જરૂર જણાયે કમીટી યોગ્ય લાગતી વધુ મદદ કરશે. પછી પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને આફતમાંથી મુક્ત કરે એવી પ્રાર્થના કરીને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી. ઉપરના ઠરાવ મુજબ પા. ૨૫ ની ચેક મી. ગાંધીનાપર મોકલી આપવામાં આવી છે.

બાબુ સત્યચંદ્ર કુમાર બેનરજી નામના એક બંગાળી વક્તાએ તા. ૧૧મીએ સાંજરે ડીયો રોડપર લક્ષ્મીનારાયણના મંદીરમાં એક જુસ્સાદાર ભાષણ આપ્યું હતું. તેમણે ધરમ સંબંધી તથા સ્વદેશી વિષે અસરકારક વિવેચન કર્યાબાદ ટ્રાંસવાલના મામલા સંબંધમાં જણાવ્યું કે આજે બંગાળામાં સાત સાત વરસના છોકરાઓ જેલથી ડરતા નથી, અને કૂદ કાલી સજા ખમે છે. તો પછી ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓને પોતાના દેશની ઇજ્જત વાસ્તે જેલ ઉઠાવવી તે કાંઇ મોટી વાત નથી. સભામાં ટ્રાંસવાલના ભાઇ ઓ તરફ તથા મી. ગાંધી તથા બીજા જેલ જનારાના કુટુંબ તરફ દીલસોઝીની લાગણી દેખાએલી હતી.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—તા. ૯ મી ડીસેંબરે મી. હાજી હબીબના પ્રમુખપણાતળે મીટીંગ હતી. રીપોર્ટ વંચાઇને પાસ થયા બાદ કોકણ જીલ્લાની 'અંજુમન ઇસ્લામ ઓફ જંજીરા' ના સેક્રેટરી વર કેનો મુબારકબાદીનો તથા પત્ર વહેવાર ચાલવા રહેવાનો કરાળ વંચાયો, તે જવાબ લખવા સેક્રેટરીને ફરમાવ્યું થયું. પછી મી. હાજી હબીબ, તથા મી. અલી મામદ ભમીસાની અંજુમનના બાકી રેંબર થવાની, તથા મેસરસ ઇસા અબ્બા, તહબબ આમદ, અલી મહમદ અબ્દુલ ગની, સુલેમાન તહબબ, અ. કરીમ હાજી અબદુલા, મહમદ ઇસે મીઠાઇવાળા, નુર આમદ હાસમ, ઓસમાણ હાસમ, ઇસ આઇદ આદમ, જુસબ હબીબ, તહબબ હાસમ, મુસા અ. સતીબ, અહમદ સુલે આત, ઇમરજી મહમદ, ઉમર સુમાર, જુલાબ ઉમર મુકાદમ, ઇસ્માઇલ ખાકર, ઇમર હાજી હાસમ, સકુર અ. સતીબ, તથા કાસમ વરીંદ એટલાની મેંબર થવા વી અરજીઓ રજુ થઇ ને મંજુર કરવા ઠરાવ થયો; ને તે મહસ્થોને મેંબરશીપ માં દાખલ કરવામાં આવ્યા. મી. હાજી હબીબના માનમાં થએલ મેળાવડાઓના પ્રસંગમાં મી. અબદુલા આદમ તરફથી ૧૦/૬, મી. મહમદ અબા તરફથી ૧૦/- ભાણવડ મેમણ કમીટી તરફથી ૧૦/—એ રકમો અંજુમનને બેટ મળી હતી તે માટે આભાર માનવામાં આવ્યો. મી. અબદુલ ગની કાસમ દેશ જતા હોવાથી તેમને માન આપવાનો ઠરાવ થતાં તેમને ફુલનો હાર પહેરાવવામાં આવ્યો તથા તેમના કામની તારીફ કર્યા બાદ તેમના હકમાં દુવા ચલવાઇ. મી. અબદુલ ગનીએ દેશમાં પણ અંજુમનને નહિ ભુલવાનું જણાવી પા. ૬ બેટ, તથા ૧૨ માસનુ લવાજમ ભરી આપ્યું. ૧૯૦૬માં પ્રીટોરીઆ ખાતે સ્થપાએલી ઇસ્લામી કમીટી નો હીસાબ મી. હાજી હબીએ રજુ કર્યો, જેમાં પા. ૬-૧૬-૧ રોકડા, તથા પા. ૨૭-૧૮-૬નો હવાલો પ્રીટોરીઆ મસ્જીદ ઉપરનો રજુ કરેલ, જે અંજુમનમાં જમા કરવામાં આવ્યો. મી. ઇસ્માઇલ ખાને અંજુમનનો બે માસનો (સપ્ટેંબર સુધીનો) હીસાબ રજુ કર્યો, જેમાં પા. ૨૬-૧૩-૦ જમા હતા. તેમાંથી પા. ૯-૫-૬ ખરચ બાદ જતાં પા. ૧૨-૭-૬ પરાંત બાકી છે. પછી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ધી ડરબન ઈંડિઅન કુંટરર એસોસીએશન

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—અમારી એસો. સીએશનની જનરલ મીટીંગ તા. ૧૩-૧-૦૮ ને રોજ કોલીન ક્રીસમાં મી. મુડલીના સભાન પ્રમુખ મી. ચોખા કાનજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. આશરે ૪૦ મેંબરો હાજર થયા હતા. શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ તા. ૧૫મીની જનરલ મીટીંગને હેવાલ વાંચી સંભળાવ્યો અને આજની મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ જણાવ્યો. મી. ટેમિલે હરખાસ્ત કરી કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને મદદ મોકલવા માટે, કુંટનો ધંધો કરનારા દરેક મહસ્થો પાસેથી ચઢેલા રૂપરાવવા જોઇએ. એ દરખાસ્તને મેસરસ ઉસ્માન ઇસમાઇલ, હીરા કુંવરજી, અબદુલ રહમાન, કેશવ નરસન, મહમદખાન, બીબા કસન, અને નીછાભાઇ ટાહયાભાઇએ ટેકા આપવાથી તે પસાર થઇ. મી. કસન આદમે પઉંસા રૂપરાવવા માટે માણસો નીમવા સુચના કરી જેથી સોળ મેંબરોએ પોતાનાં નામો નોંધાવ્યાં. અને તા. ૧૨થી પઉંસા રૂપરાવવા માટે ઠરાવ કર્યો.

કેટલાક જાણવા લાયક તારો

નીચેના તારો કોંગ્રેસને મળ્યા છે.

મં. કેનસી તરફથીઃ બધા મજબુત છે. ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

મી. ખંભાતા તરફથીઃ બધા પારસી તથા હિંદી બડકની જેમ મજબુત છે.

હમીદીઆ સોસાયટી—બધા મજબુત છે. છેવટ સુધી મકકમ રહેશે. મદદની આશા રાખીએ છીએ.

મી. કુવાડીઆ—(કેસોથી) અગાઉના કરતાં વધારે દ્રઢ થયા છીએ. લડતમાં મદદે રહેશે। એવી આશા છે.

ટ્રાંનાલ એસોસીએશન—અંતઃકરણ પુર્વક આભાર માનીએછીએ. સૌ મજબુત છે.

મરકયુરીમાં એક ગોરો લખે છે કે—ટ્રાંસવાલ સરકારને હું બળતો છું. હીંદી ઓને હાંકી કાઢવા જોઇએ. ટ્રાંસવાલે રડતો કરયો છે. નાતાલ તથા બીજા કોલોનીઓએ પણ ટ્રાંસવાલનું અનુકરણ કરવું.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

સધરલેંડના હિંદી રસીઆની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૧મી જનેવારીએ મેરીત્સ બરગમાં સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર ઇસ્માઇલ ભાણા દીમોલની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૧મી જનેવારીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની આગળ ભરાશે.

મેરીત્સબરગના સ્ટોરકીપર અલી હસન ના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૧મી જને વારીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર સુબ્રતીની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૦મી જનેવારીએ તથા તા. ૪થી ફેબ્રુવારીએ ન્યુકાસલ કોરટ હાઉસમાં માજીસ્ટરેટ આગળ ભરાશે.

મેરીત્સબરગના અબદુલ મજુરના લેણ દારોએ તા. ૩૭ માર્ચ પહેલાં મેસર્સ ફ્રેઝર, મેકગીબન, અને ડીન આગળ રૂ૩૦, ચર્ચ સ્ટ્રીટમાં પોતાના દાવા નોંધા વવા; ને લેણદારોએ તેજ તારીખ સુધી માં દેણું ભરવું.

ડરબનના વેપારી શેખ મોહદીનના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૧મી જનેવારી એ તથા ૫મી ફેબ્રુવારીએ ડરબન કોરટ હાઉસમાં ભરાશે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઇન.]

અમલાઝી—તા. ૨૰મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

અમલાલેસી—તા. ૨૨મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

કોંગેલા—તા. ૬ઠીએ કલકતા પહોંચી છે.

[જરમન લાઇન]

અલનર—તા. ૨૮મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન સ્ટાહરિકન લાઇન]

ટીન્હાઉ—તા. ૧૫મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

અમારી ડાયરી

અમારા જે ગ્રાહકો પાસેથી ચાલુ સાલ નું લવાજમ આવી ગયું છે તેને ભેટની ડાયરી અમે મોકલી આપી છે. જાન્યુ આરીની આખર સુધીમાં જેનું લવાજમ મળશે તેને હજુ આ ડાયરી ભેટ મોક લશું. ત્યારબાદ આ ડાયરી જે ગ્રાહકો લવા જમ ઉપરાંત ૧ – મોકલશે તેનેજ મળશે. માટે જેમનાં લવાજમ બાકી છે તેમને જાન્યુઆરી માસમાં મોકલી આપવા ભલા મણ કરીએ છીએ. જાન્યુઆરી સુધીમાં લવાજમ મોકલી નવા થનાર ગ્રાહકોને પણ આ ડાયરી ભેટ તરીકે મોકલવામાં આવશે. આ ડાયરીમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી, તથા હિંદુ તહે વારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો, ત્રણે કોલોનીમાં એશીઆટિકને લગતા ઇમીગ્રેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા ઉપયોગનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપ રથી આવતા હિંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, પ્રમે રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ધારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાતી જગાત, ટપાલને લગતી ખબરો, પરદેશ મોક લવામાં આવતા તારના દર, હિંદુસ્તાન વગેરે ઠેકાણે મોકલવાના મનીઓરડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિષે વિષે બાબતો અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી બંને ભાષામાં દાખલ કરવામાં આવી છે. ખાસુસ યાદી, સરનામાં વગેરે લખવા માટે કેટલાંક કોરા પાનાં પણ રાખેલાં છે.

ટ્રાંસવાલમાં હિંદી આગેવાનોને જેલ મળી તેસંબંધમાં તથા પકડાપકડી સંબંધમાં હડતાલ પાડવાના દીવસને લગતા તથા બીજા ખબરો કરવામાં ટ્રાંસવૈસ તરફથી ૧૦૪ જેટલા તારો નાતાલના જુદા જુદા ભાગમાં તથા બીજે ઠેકાણે કરવામાં આવ્યા હતા.

ઓકસબરગથી એક લખનાર જણાવે છે કે મી, ગાંધી વગેરે જેલ જવાના સમાચારથી અહિંના હિંદીઓ બુસ્સામાં આવી ગયા છે, ને સહુ જેલ માટે તૈયાર છે.

એક અખબારપત્રી જણાવે છે કે વેરહમ તથા ટ્રાંસવાલમાં લગભગ બધા હિંદી લાઇ સેન્સ મળી ગયા છે.

રોકડ બજાર ભાવ.

		થી. પે.	થી. પે.
ચાવલ.			
બાંબ	૧ બસતાનુ	૨૪ ૬ થી	૨૫ ૦
ભીમડીના	,,	૨૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર,		૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
ચીની સક્કર	,,	૨૫ ૦ ,,	૨૬ ૦
દુકાના	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦ ,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
,, દાળ	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૯ ૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૦
બકાષ	,,	૮ ૦ ,,	૮ ૬
બીનીસ.		૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૪ ૩ ,,	૪ ૬
ઓરડીનું	,,	૩ ૦ ,,	૩ ૪
ગોળ	,,	૩ ૧૦,,	૪
નાળીએરનું	,,	૪ ૩ ,,	૪ ૬
ખાંડ સફેદ	નાતાલની	૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
પીળી	,,	૧૫ ૬ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળી	નાતાલ	૯ ૦ ,,	૧૦ ૦
આટો		૧૪ ૬ ,,	૧૫ ૦
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦ ૮ ,,	૦ ૯
બરચાં.		૦ ૪॥,,	૦ ૫
બી પેટી ૪ ટીનના		૮–૧૨॥ ,,	૯ ૦
પોરબંદર	,,	૯ ૦ ,,	૯ ૧૦
પારશીન ડીવોસ.		૬ ૬ ,,	૬ ૮
,, વાઇટ રોસ		૮ ૩ ,,	૮ ૬
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૦
નાળીયેર		૧૮ ૦ ,,	૧૯ ૦
કથી		૧૦ ૬ ,,	૧૧ ૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩ ૬ ,,	૧૪ ૦
દુધ નેસલનું.		૨૧ ૦ ,,	૨૨ ૬
નીગ્રક (લીવરપુલ)			
બસ્તા એકનું		૪ ૬ ,,	૫ ૦

ટો. બારલો અને સન્સ

ટાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬

તારનું સરનામું. 'શીપમેન્ટસ'

એકટસ આરેદેડ, ડરબન.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c,**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

HIGH **Price List on Application.**

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Re 14 Corner Commissioner & Fountain Street
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS!
P.O. Box 4 [illegible] Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:
Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lintleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONIST
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Earthware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BAGDAD. P. O. Box 57.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 28.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add. "AJMERE," Durban.

J. M. H. GOOL,
129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from
India and England,
Also Exporter of Cape Snoek,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.
[illegible]
[illegible],
[illegible],
[illegible].

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Flockings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 4429. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
154 Grey Street,
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA; CHEROOTS
. . BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 564.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ
બનીઆ ફેન્સ વગેરે અતની તમાકુ નીકરે
સસ્તામાં મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ,
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. *Lourenzo Marques*

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 62. Telegraphic Address: "KHOTA."
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 45 Tel. Add.: "SULIMAN,"
VOLKSRUST

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનંસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

કાઠિયન મિસરી બનાવનાર હિંદુસ્તાન ની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ વી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું—સરસ ચાવલ—ચોખું ગંધીબાણું—જથ્થા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

SUN Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયામાં સઘળે પુરાણી
આગનો વિમાની ઑફિસ.
સ્થાપણ પૌંડ ૧૦,૦૦,૦૦૦.
અર્જી કર્યેસે કમતીમે કબતં આવ મિલ્યે
દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ ૫૦,૦૦,૦૦૦ ની છે. લખી જણાવવાથી ઓછામાં ઓછા હાલ લાવો મળી રહેશે.

[illegible]

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ફોરપણ હેતુકોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સંદેશા દીઠ એક શીલીંગ અને ૬પેની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે. રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બંનેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે ફોરપણ પક્ષના લેવામાં [illegible] આવતા. રૂટરની ખાસ ફોર બુક છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ [illegible] રોમાં તાર લેના તથા મોકલવાથી પણ સસ્તે દરે કામ કરવાની ગોઠવણ છે.

વધી રહેલ કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બનીને મોકલી શકે છે.

પત્ર વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, વીક્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD"
P.O. Box [illegible] Mozambique.

RANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Cable Add.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 217 Tel. Add.: "CAJEE."
1-3 Church St. MIDDELBURG

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૮૮, ૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 364

C. K. D. PILLAY & CO
General-Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
433 Grey St. 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraphic Address "DOOLASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
3 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — AFRICA — INDIA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, January 25th, 1908. No. 4.

P.O. Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a specinlity!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2983, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆંની કું. મહારના માણસોને મહેરબાની ફીગેરેની સગવડ આપી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN"

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

54 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ડીબ્બા

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નથી.

મુબેઇ-મહેના અને બનેરીમાં ખપે.

બોક્સ ૧૬૦ પીટરમેરીત્સ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખો:— ડી. ડી. ખુબેલીઆ.

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જબ્બાબંધ માલના બેપારી.

ઢગલા, બોનીસ, બારદાન, કુલી વગેરે વગેરે કાયમની તજવીજ કરી જરૂરીયાત તેમજ પરસ્પરસ્થ સેવના ધ્યાન ઘી ઠીકઠીકી કરવામાં આવે છે. બધાએ વગર ખાદે નીમીને સરવાળે પુરાણી બબરી કરી બેસો.

Tel. Ad.: Gandhi. એ. કે. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. K. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજું અને સસ્તું

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

A. E. MAYET,

154 Queen Street, Durban.

P.O. Box 441. ઈ. એ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ફોન ૧૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રસ્તુક મજબી અમારા આડતીઆના હિસાબે વેચી નામવાની છે. જેથી ઘેનારને બહુ ફાયદાવાર થાવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 38.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્લાંશ ફેલ્ટનાં તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમપલ તથા ખુશનુમા રંગ.

હંગેરીઅન	મદારાલ
બેજસોર	ઓરટ રાણાન
અપવા	ચાયપા
નાણાળ	પરસીઅન
કેપસ	કેપસ

ખરીદવા જાવ.

બહારગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર. S. Peerbhoy Butler.

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,

ડરબન. DURBAN.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address "MIANKHAN." Telephone No. 855

KHANDUBHAI.

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર ચાર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં એમ. ડરબનની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનું નામ રાખવાનું ઠરાવ્યું હતું. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કું૦. ચાલે છે.

યથાર્થ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સોફટગુડસ, કાપડ બર, બુટ, કાફરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street. Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

શ્રી ડરબનકોલ સહાઈ.

૫૨ કોમરસીઅલ રોડ.

વિલાયતી ઔર દેશી કોલસા ઔર લકડી છુટક ઔર જથાબંધ વેચનેવાલે.

બોકસ ૭૮. ટેલીફોન નંબર ૧૪૩.

P. DAWJEE MAHOMED &

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

348 *PINE STREET, DURBAN.*

Tel. Address: "PADULAR." Box 234.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 357 Tel. Add.: "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમરો

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૩ જાન્યુઆરી.

આ સ્ટીમર ડરબનથી તા. ૨૧ જાન્યુઆરીના રોજે ઉપડી બેસ ટચ કરી

સીધી મુંબઇ ૧૫ દહાડામાં પહોંચી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બોટી સરો ખીલ્ત કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માણસુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

આ આગબોટમાં ફર્સ્ટ, સેંકડ, તથા ડેકની સારી સગવડ છે.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહેલી જાણુ માટે અતરે આપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

આ કંપનીની આગબોટ દરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી બનવ છે માટે દેશ જનાર બાદશોને ભલામણ કરીએ છીએ.

यह कंपनीकी स्टीमर अमलाझी डरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

અમકુછી ટન ૨૩૦૦ તા. ૧૨ ફેબરુઆરી

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

King & Sons,
West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
બી. ઇબ્રાહિમ ઇસમાઇલની કુ.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ બ્રિગર્સ્ટ્રિઅલ રોડ ડરબન

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regularsenders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Soajal and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from --

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, Rho Johnson House, Commissioner St., JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 1980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6034, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madbu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg.

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 31.
E. A. Saloojee,
Box 12.

BELLAIR

Ranubhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Abdul Ganie,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Ghoswla
Randeria, 21 Rogar Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajee Ibotoy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nasjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Purshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lad Hasu
Box 92.

DURBAN

Abdool Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodees & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
P. Dawjee Mahomed & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
V. M. Jooma,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. P. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street
C. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thann Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser.

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
A. M. Bhyat,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, [redacted] Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5909.
M. A. Kahodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3563.

Indian Washermen

WATERFALL, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6931.

Doogur Tegi,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakuman Madhu,
Box 5999.
Mohar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jeram,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vannali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Toljaram,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Esop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16.
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kulan Lalloo,
Box 391.
Sulliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.
Vanmali Kova,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Brahim,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Alf & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandhria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99. Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Habib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Ata,
Box 493, Prinsloo Street,
Manjee Nathoobhai,
Box 140, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. M. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khas Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Namoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khiran,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35 Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 14,
Ebrahim Amod,
Box 44.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Vallabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragahvjee Rugnath, Goldsmith,
Mosa Street.
Ragahvjee Devjee,
Goldsmith.
Seebhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Brahma,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Momr,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossub Tayob & Co.
Market Street.
Joossub Bassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વોઇસો.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર્વ જાતની આપણીદાર અને મીલકતની કિંમત આંકવાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૯૩ રમીય સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

મકાઈ, બીન્સ, બોંબરીંગ, કુવાર વગેરે વગેરેના ખરીદનાર.
ઘઉં, ચાવવાના પટેટા, ઓટ, જનાવરો તેા બારેા વગેરેના વેચનાર.
વાવવાના ફ્રેંચ અરલીરોઝ પટેટા ૧૬૬ રતલના કેસ રના ૮/-
ઓરડર સાથે પાસા મળેથી ડરબન સ્ટેશનથી ચડાવી આપવામાં આવશે.
માલસ અને કુપ,
હાર્બર સ્ટેશનની સામે.
પાસન સ્ટ્રીટ—ડરબન.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ સ્ક્વેરની)
આરકેટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી ગ્રાહકોને પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્ક્વેર સાઉથ
વેસ્ટર્ન કમીશનર અને ઓક્શન સેલ્સ
ટેલીફોન ૫૮૦ તારનુ ઠીકનામુ "માના"
જોહાન્સબર્ગ.

ખાવાની ચીજો ખરીદવાની ઉત્તમ જગા
ઘરાકોને ખુશ રાખવાની ખાસ ગોઠવણ

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 25TH, 1908 No. 4

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page

On Compromise 43
Religious Tests 43
A Spent Bullet 44
What the Papers Say 44
Mr. Harold Cox's Advocacy 44

OTHER ARTICLES :—

Prize Essay Competition 44
Mr. Harold Cox's Letter to "The Times" 45
Further Indian Prosecutions 46
The Press on the Transvaal Situation 47
Soldiers' Petition to Lord Elgin ... 48
List of Madrasi Pickets 48
Durban Anti-Asiatics 49
Feeling in England 49
Cape British Indians' Meeting ... 50
Correspondence to "Transvaal Leader" 50
Mahomedan Priest Ordered Out ... 51
Japan and Canada 51
The Indian Press 52
Mr. Essop Mia's Firm Attitude ... 52
The Position in the Transvaal ... 52
Notes on the Campaign 53
Late News 54

CORRESPONDENCE:—

An Appeal 48

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 25TH, 1908.

On Compromise

THERE is undoubtedly a great deal of talk in the air of the desirability of arriving at a basis of compromise on the Transvaal trouble. We have, from the very beginning of this struggle, urged such a course, and it has been a matter of wonder to us that its adoption has been so long delayed. The question instantly leaps to the lips—whither are we travelling? It is a thought that must give pause to every statesman in South Africa today, for vital principles of right and right are involved. We believe we see in this terrible ordeal, through which our brethren in the Transvaal are now passing, the seed of a plant of splendid promise for the unrepresented people of the world and certainly of South Africa. And it is necessary, in order to fully appreciate the tremendousness of the problem, to take a broad view of it.

Why was the Registration Law ever placed upon the Statute Book of the Transvaal? Chiefly, we think, because of that peculiar condition of mind that is almost universal in South Africa, that presupposes a complete difference in the humanity of the white man and the coloured man, a fundamental error that is based upon false comparisons and partial ignorance of facts. Had it not been, as General Smuts has himself almost admitted, that the Transvaal Parliament "did not know" that this measure would have called forth such an amount of opposition, we are certain that it would never have received popular support, at any rate, in its present form. It was only because it was believed that the Asiatics would not make any real objection, once the measure was placed on the Statute Book, that the Law was so warmly, or apparently warmly, welcomed by the European Colonists.

The Asiatics were never consulted in its framing. It was not thought necessary to consult them. They were Asiatics, and it was for them to meekly accept anything that their rulers, in their wisdom, saw fit to give them. They had no voice or vote in such an enactment. They were a despised and disfranchised minority, and even supposing that there was not the slightest acknowledged desire to humble and degrade them, the fundamental error of statesmanship would still have existed. The vital principle was contained in the circumstances surrounding the American War of Independence, which lost to Britain the North American colonies. The battle-cry of the Americans was "No taxation without representation." In other words, where a section of the community was not represented, any action relating to its vital interests should never be taken without frequent, close, and sympathetic consultation. It is exactly the recognition of this elementary political maxim that the Asiatics in the Transvaal are striving for today.

But, it may be asked, what has all this to do with compromise? Everything, for it is only upon a basis of mutual respect and acknowledgment of the *bona fides* of each party to the fight, that anything in the nature of a permanent peace can be concluded. The Government of the Transvaal have systematically blackened the character of the Asiatic communities, and the Law itself presupposes a guilty knowledge by those communities of an illicit influx of Asiatics on a large scale. Their good faith is suspected, and their honour deemed of little account. The attitude of mind, too, that permits a responsible Minister, a highly educated man, and the head of the Department that has the handling of the entire Asiatic problem, to speak publicly of Indian merchants and traders as "coolies" shows how wide is the breach at present separating the combatants. On the other hand, the Asiatic communities still remember bitterly the so-called National Convention. They still remember the various attempts, all abortive by a happy chance, to put all Asiatics into locations for purposes of residence and trade, and they fear that this particular measure is the thin end of the wedge of anti-Asiatic legislation that will be driven home, unless prompt measures are taken to defend themselves from the threatened peril.

That is the position of affairs today, and it is for South African statesmen to put an end to an extremely awkward situation. But we say, again and again, no compromise can be acceptable to the Asiatic communities that does not give them self-respect and the respect of their rulers. The question is, as Mr. Gandhi so tersely put it recently:—Is the Asiatic in South Africa to be treated as a gentleman or a pariah?

Religious Tests

WE had almost thought that religious tests had gone out of fashion. We recollect the furor that arose when certain religious disabilities were inserted in the first Education Act in England, and how vigorous was public opposition to a measure that disabled men and women from holding certain public positions and performing certain public acts, for the faith that was in them. We remember the long struggle that preceded the abolition of the famous Test Act. Nor do we forget with what a breath of relief the news was received that the first Jew, the first agnostic, was admitted to the British Parliament, not because he was a Jew or an agnostic, but because he was no longer disabled for being one. The names of Baron Lionel de Rothschild and Charles Bradlaugh will be ever memorable to Englishmen as standing for principles that have become as the very breath of life to the modern Britisher. And when we compare this satisfactory condition of affairs with that which obtains in Russia, where Jews are only admitted to the high schools and universities in an infinitesimal proportion of the whole number of students admitted, because they are Jews, we are accustomed to hold up our hands in pious horror, and unctuously remark that, thank goodness, such a thing is not possible under British rule, where absolute religious freedom and tolerance prevail. So that when we are told that a religious [illegible] peculiarly [illegible] the Transvaal, [illegible] and [illegible] what [illegible] tion act, [illegible] the

definition of an Asiatic to be, amongst other persons, "the native races of Asia," including "Mahomedan subjects of the Turkish Empire." A case in point arose last week, when Mr. Syed Mustafa, a Turkish subject, was refused a licence to trade in Johannesburg, because, although he was a European Turk by birth, his religion was that of Islam, and he, being unregistered under a law that differentiated against his very faith, was accordingly not deemed a fit person to ply a peaceful calling. Thus, a European Turk, if a Christian or a Jew, would not come within the terms of the Registration Act, and could trade freely. A European Turk, if a Mahomedan, is regarded as a sower of social disease. Can it be wondered at, then, that the whole Mahomedan section of the community is up in arms against a measure that counts their very faith as an offence, and its acknowledgment a sufficient reason for robbing a man of his means of livelihood?

A Spent Bullet

AFTER GENERAL SMUTS' THREAT it was obvious that the intention of the Government, in so far as General Smuts may be said to represent the Government, was to attempt to terrorise the body of the community by arresting more of the leaders. Undoubtedly, the leaders have been arrested and imprisoned and many of them have been ordered to leave the Colony. The question is: Has General Smuts attained his desire? Has he proved his case? The enthusiastic meetings held by the Indians and Chinese were surely sufficient answer. A spirit which can move a whole community to regard their hitherto acknowledged leaders as communally dead for the time being, and which replaces them by men from the ranks who have sprung forward as volunteers in the sacred cause of freedom of conscience and defence of religion, can never be overcome by all the arbitrary acts of any Government. The next few weeks will show important results. But we do feel that it is a very great pity indeed that General Smuts will not come down from the heights and attend one or more of these meetings, and obtain a full translation of all the proceedings. He will then be able to feel what the people feel, to see with his own eyes that this is no mere movement of agitators, to hear with his own ears what the people themselves have to say. It is a fair offer. Will he accept it?

What the Papers Say

THE MORE RESPECTABLE AND responsible papers in South Africa are carefully perused, there is [illegible] doubt as to [illegible] conclusion that one of the greatest objections to the Registration Act is due to the fact that it was passed over the heads of the Asiatic communities and without consultation with them, an unrepresented, voteless minority. And they are equally plain that this was consequent upon the contempt for and distrust of the Asiatics. It is well within our knowledge that the *bona fides* of the Asiatic leaders has been suspected in the highest quarters, and even to-day they are distrusted by responsible ministers and charged with carrying on a baseless agitation. It is, therefore, quite impossible for self respecting, religious men to accept a measure which, from its very inception, was calculated to degrade them, and lower them in the eyes of their fellows. To-day, these responsible journals are suggesting that the Asiatic leaders should be listened to and their suggestions carefully considered. That is the whole crux of the question. Are the Asiatics to be regarded as pariahs or as gentlemen? If the former, the fight must go on: if the latter, the way is clear for a compromise acceptable to both parties. Upon the answer to this question depends the whole future of South Africa, and the success of the attempts towards closer union.

Mr. Harold Cox's Advocacy

ELSEWHERE, WE REPRODUCE A LETTER addressed by Mr. Harold Cox, M.P., to *The Times*. It speaks for itself. Mr. Cox raises anew the constitutional question as to the exact point where suzerainty ends and independence begins within the Empire. Is a Colony, which has been granted self-governing powers, free to pass any legislation it pleases, regardless of the welfare of other territories of the Empire as a whole, or is its action, so far as it is not purely domestic, always subject to the veto of the Imperial Government? What again is to be the position of voteless minorities under such a system of Government as obtains in the colonies to-day? Where does Imperial responsibility for these minorities begin and end? Are Imperial pledges to be subservient to the dictates of individual and subordinate parts of the Empire, and if so to what extent? All these questions go to show that the Imperial constitution is in a state of flux, that Imperial morality is beginning to be doubted, and that thoughtful men are beginning to ask what will be the eventual results in regard to the relations between the now unrepresented minorities and their political masters once the former have learnt the power of organisation and application of principles of Government. Time alone will show, and Mr. Cox will [illegible] think yet be compelled [illegible] "Ichabod!" [illegible] [illegible] and [illegible] afterwards.

Prize Essay Competition

Judge's Award

Owing to Dr. Landau's withdrawal from the judgeship of the competition, due to his desiring not to being in any way associated with what he believed to be a political movement, the Rev. J. J. Doke, minister of the Central Baptist Church, was requested to act as judge, and kindly consented to do so. Below we give his award:

THE "INDIAN OPINION" PRIZE ESSAY COMPETITION. SUBJECT: "THE ETHICS OF PASSIVE RESISTANCE."

Four Essays only were received. Three fulfilled the conditions imposed. One completely failed. With Dr. Landau, I wish it to be distinctly understood that I in no way enter into the merits of the political application of the views advanced in these Essays. I judge them as statements of an argument. Whether I agree with the argument or not is immaterial, and I take into account their value from the standpoint of logic and literature

1. I award *the first place without hesitation to the Essay signed "DIXI."*

From a literary point of view it is by far the best production. The diction is forcible and relatively pure. The idiom is good.

The argument is clear, and the manner in which the subject is handled shows an intelligent appreciation of the points in dispute.

Most of the illustrations are distinctly well chosen. The best illustration is the first which shows originality of treatment.

The requirements have been fulfilled.

2. *The second place I award to "LEX."*

He mistakes at times "Active Resistance" for "Passive Resistance," and is by far too sweeping in his assertions to be logical. There is also a lack of system in his argument, while his "examination" of the two works by Thoreau and Tolstoy is unsatisfactory.

Still, there is a nervous power about this Essay, and a clearness of expression which easily place it in the second position.

3. The third position is taken by "Spes in Ardui."

This Essay shows a considerable amount of labour, a careful study of Scripture, and an appreciation of the Phædo. These are good points worth noting, but throughout the Essay a mistaken use of long words and sounding phrases has been its ruin. The ideas are by no means clear, and there is nothing that can be called "an examination" of Tolstoy's book in the Essay.

4. "Not to Virtute" has missed the subject altogether. His whole argument [illegible] [illegible] [illegible]

tions have not left a trace on the Essay.

JOSEPH J. DOKE.

Johannesburg,
January 17, 1908.

The Winner

We are glad to award the prize of £10 10s. to Mr. M. S. Maurice, "Bon Espoir," Molteno Road, Claremont, Capetown, who adopted the *nom-de-plume* of "Dixie." Mr. Maurice is an Indian gentleman. A cheque for ten guineas has been forwarded to Mr. Maurice. We hope to print his essay shortly.

Mr. Harold Cox's Letter to "The Times"

We reproduce below Mr. Cox's letter in full :—

Sir,—In your issue of December 21, you publish a telegram from Standerton stating that the "Maintenance Department of the Central South African Railways has discharged about 40 unregistered Indians." The *Times* has so frequently and so clearly insisted on the duty of the British Government to protect his Majesty's Indian subjects from tyrannical treatment in British colonies, that I hope you will permit me to call attention to the meaning of this latest move on the part of the Government of the Transvaal.

The whole excuse put forward for the system of registration which the Transvaal Government is attempting to force upon the British Indian population is that without registration it would be impossible to identify Indians who were lawfully resident in the colony from those who had entered surreptitiously. For the moment I wish to say nothing about this new conception of what is meant by liberty under the British flag. Hitherto Englishmen have been taught to believe that wherever the British flag floats men of all nationalities are free to come and go, provided they can show a clean bill of health, and are prepared to maintain themselves by honest industry. It is upon this principle that the British Empire has been built up, and I, personally, hold that its abandonment will mean the destruction of the Empire.

For the moment, however, I am only concerned with the official plea of the Transvaal Government that the new system of registration, with all the paraphernalia of finger-prints, is essential for the purposes of identification. The dismissal of these 40 railway servants proves the inadequacy of this plea. These men were already identified. They were Government servants, drawing Government pay, and we can hardly be expected to believe that the financial laxity of the Transvaal Government is so great that it pays wages to its own servants without being able to identify them.

A similar consideration applies to the case of numerous Indians employed by private persons in the Transvaal who have also been dismissed by their European employers for refusing to adopt a method of identification which they regard as humiliating, and which the fact of their regular employment proves to be unnecessary. I have before me a copy of a petition addressed to the High Commissioner by more than 100 Indian ex-soldiers. The petitioners—43 Punjabi Mahomedans, 13 Sikhs, and 54 Pathans—are all British subjects. They were most of them brought to the colony in connexion with the Transvaal Corps raised at the time of the war. They were told by their officers that at the end of the war it would be possible for them to settle in any part of South Africa and to secure honourable employment. They were granted permits to reside in the Transvaal in exchange for discharge certificates issued by their officers. In spite of these permits they have been dismissed from their employment for refusing to submit to a system of registration which they regard as humiliating.

In their own words :—"It is not possible for your petitioners to submit to the Asiatic Act, inasmuch as it subjects them to humiliation never experienced by them in India, and reduces them to a state which is incompatible with their self-respect and dignity as soldiers." They go on to say that they are willing to give evidence that they have served the Empire as loyal British subjects, but that they cannot return to India and find the wherewithal to support themselves.

Is there an Englishman living to whom such language does not appeal? These men were born under the British flag : they have fought for that flag in more than one campaign ; and yet now, while still under its shadow, they are told that they must either starve or submit to a ceremony which, in their case is from every point of view superfluous, and which they regard as degrading.

The case is, however, only part of the general issue involved. The real meaning of the resistance to registration is perfectly understood by Europeans as well as by Asiatics in the Transvaal. Everybody there knows that behind the flimsy pretext of identification there was a deliberate desire to make continued residence in the Transvaal so intolerable to self-respecting Indians that they would be compelled to abandon the prosperous businesses which they had built up by their industry and thrift, and to leave the retail trade of the colony to their white competitors from Poland, and Russia, and Greece. This retail trade, it may be added, consists very largely in dealings with the native population, where the Indian has beaten the European mainly because he is more patient and more courteous in his treatment of his Kaffir customers.

As for the idea that by expelling the Indian trader, or by any other form of tyranny, South Africa can be turned into a white man's land, it only requires to be stated to be absurd. The black population already outnumbers the white by five to one, and the disproportion is every year becoming greater. Nor will it be possible permanently to keep the natives in that condition of industrial and commercial subjection which a certain type of colonist appears to desire. They are educating themselves at their own expense, and are rising in the scale of civilisation as all Englishmen ought to wish them to rise. The question whether South Africa shall be white or black is already settled by the competition of the cradle, and by forces which no legislation can control. The only question at issue is whether the few thousand British Indians now resident in the Transvaal are to be deprived of their property and of their livelihood in order to make room for white competitors, many of whom are not even British subjects.

The plea that the Transvaal is a self-governing colony, and must, therefore, be allowed to manage its own affairs, will not bear examination. A colony can safely be left to govern itself when all its inhabitants, as in Cape Colony, have the opportunity of acquiring power to influence the Government. They can then use their votes to redress their own grievances, instead of carrying their plaints to his Majesty's Ministers, who are ultimately responsible for the good government of the whole of his Majesty's Empire. But the Indian colonists of the Transvaal have no votes. They have been handed over tied and bound to the tender mercies of their white competitors. They have no means of redress, except by appealing to the Imperial Government. When the Transvaal was under a foreign flag, England lent a ready ear to Indian appeals. Part of our *casus belli* against President Kruger was his ill-treatment of the British Indians then resident in the Republic. To-day their treatment is a hundred times worse than it was, yet the Imperial Government refuses to lift a little finger on their behalf.

To say that we have no means of coercing this little colony is a palpable absurdity. We maintain a garrison in South Africa costing the taxpayers of the United Kingdom £3,000,000 a year, and the Prime Minister of the Transvaal has specially asked the Imperial Government not to remove any troops without giving him good notice, because their presence reduces the expense of the police force, and brings British money into the colony. In addition to this convenient subsidy the Transvaal has obtained an Imperial loan of £5,000,000 to meet urgent financial requirements. Our effective power of control over the Government of the Transvaal is, therefore, as complete as is our Imperial responsibility for the defence of our Indian subjects in all parts of the world.

Yours obediently,

HAROLD COX.

Temple Inn, Dec. 24.

Further Indian Prosecutions

This Week's Cases

In C Court, Johannesburg, on Monday last, Nawab Khan, Jamadar, appeared before the Magistrate to answer a charge of being in the Transvaal after having been ordered to leave the Colony within a certain period. He had been arrested that morning, as his arrest the previous Friday had been informal. He took part in the Tirah, Chitral, Blackhill, Burmah and South African campaigns. He pleaded guilty. After formal evidence of arrest and service of notice, Mr. Jordan passed sentence of two months' imprisonment without hard labour.

Afterwards, Hassan Mia of Roodepoort, was brought before the Magistrate on the charge of being in the Transvaal without a registration certificate issued under Act 2 of 1907. He pleaded not guilty and, after formal evidence of arrest, he was ordered to leave the Colony within 14 days.

Messrs. Nanumia Ramtula, Mahomed Ebrahim Konkey, Hassan Mia Oobarey, Abdul Gafur Fazander, and Ahmed Karodia were charged similarly at the same time. All pleaded not guilty. All explained that they had large business interests but that they were content to receive short notice. The Magistrate ordered them to leave the Colony within 14 days.

Messrs. J. L. Wengsee, Acting Chairman Chinese Association, Ho Ling, Lu Chin, and thirteen other members of the Chinese community, were similarly charged, and pleaded not guilty. Mr. Wengsee stated that he had been in the Colony for 21 years. He had always carried on business here as a wholesale and retail merchant. He was married in South Africa and had a daughter whom he had to support and who was now at school in Durban. He had £2,000 invested in his business and a large amount outstanding. The law was bad and unjust and he could not submit to it. If he did so, he would disgrace himself and his nation. He was quite willing to receive short notice to leave the country.

Mr. Ho Ling stated that he was in the Transvaal for 11 years and had afterwards opened a wholesale business as direct importer of Chinese goods. At present he had from £8,000 to £9,000 stock and about £2,000 outstanding. It was the first time he had been to a criminal court. The law was unjust. He had always thought the British a civilised nation and one that always rendered justice. This law was bad. No human being could submit to it. To-day although he had a wife and five children here, he would not consider that and did not mind what happened. He would rather receive the shortest notice than submit to the law.

Mr. Lu Chin said he was chief picket in Heidelberg since the Transvaal in 1907. When war broke out he went down to Kimberley and returned after the war. He carried on business as a general dealer. The present law was bad. No one could submit to it. He was afraid that the British people had made a great mistake in trying to force Asiatics to submit to such an unjust law. Since September, 1906, when the law was first drafted, he had left his business to look after itself and had undertaken public work. He also requested short notice. The other accused gave similar evidence. All were ordered to leave the Colony within 14 days.

On Saturday last, Sheikji Saheb came before the Court on the charge of being in the Colony without a registration certificate. He said that he had never committed any crime, and he asked the Magistrate whether he (the Magistrate) would leave the Colony if he were ordered to do so. He asked for five minutes' notice, but he did not intend to leave the Colony. The Magistrate ordered him to leave the Colony within 14 days.

In D Court on Monday before Mr. Graham Cross, 75 hawkers were sentenced to pay a fine of £2 or 14 days imprisonment without hard labour for trading without licences within the Johannesburg Municipal area. They all stated that they were not guilty, having made application for licences, which had been refused to them on the ground that they had no registration certificate issued to them under Act 2 of 1907. No fines were paid. Three boys under-age were discharged.

On Tuesday, Messrs. Ahmed Suliman and Moosajee Mahomed, pickets, were ordered to leave the Colony within 14 days by Mr. Jordan. Thirty-five more hawkers were sent to gaol for 14 days, as they refused to pay fines. The Magistrate pointed out that in the descriptive receipt held by each of the accused they were described as "Indian coolies." He drew the attention of the police to the fact that these men were not "coolies," "coolie" being a term of contempt. They were Indians and should be described as such. Five boys under age were discharged.

It was a remarkable sight to see these men marched along to the Court by police, each man carrying on his head his basket of vegetables or fruit. Most of them, of course, have lost the little money that they invested in their day's purchase. In the case of the pickets, their badges were taken from them by the police who refused to return them.

Pretoria Cases

The *Star* of Monday last reports:—To-day five Asiatics were warned to appear at the charge office for the purpose of being charged under the Asiatic Law Amendment Act with not being in possession of the necessary permits. It appears, however, that two of the number were not to be found by the head of the Asiatic community. This evening, however, only three were charged, the names of whom are Moosa Ismail Adix, Saffoodin Benzé and Badroos.

After being charged they were released on their own recognisances and ordered to appear before the Magistrate to-morrow.

Alleged Intimidation

Tuesday.—Before Major Dixon this morning, the three Indians appeared who were arrested yesterday on a charge of not being in possession of the necessary permit under the Asiatic Law Amendment Act.

Formal evidence was led by the police, and the accused, who had no statement to make, were ordered to leave the Colony by the 1st February.

The first case of an Asiatic being ordered by a Magistrate to make application for registration after the accused had pleaded intimidation as an excuse for not registering within the period prescribed by the Colonial Secretary, was heard before Major Dixon to-day. The accused, an Indian named Francis Narayanasamy, was charged with not being in possession of a registration certificate. The usual police evidence having been given, the accused stated that he was the holder of two registration certificates, but not registered under Act No. 2 of last year. The reason he was not registered was, he asserted, because he was afraid of the Asiatic pickets who stood outside the Asiatic Registration office and also because he lived in a bazaar. He stated further that he had lived in the Transvaal for 13 or 14 years. He wanted to register under the new Act, and he had never been ordered to leave the Colony.

Cross examined, accused stated that he had been threatened with assault by his compatriots if he registered.

Asked if he would not be afraid now if he registered, the accused replied that he could not get work unless he did, and could not starve.

He was ordered by Major Dixon to forthwith make application to the Registrar of Asiatics to be registered.

A Case at Vereeniging

The *Transvaal Leader's* Vereeniging correspondent writes: On January 16, Abdool Rahman, one of the Asiatic pickets at Heidelberg, while on a visit here to his compatriots, was arrested under the Registration Act of 1907, he appeared before the Assistant Resident Magistrate, Mr. D. Kriel. Lieut. Irvine, S.A.C., was in charge of the prosecution. The accused pleaded not guilty.

The Magistrate: You have broken the law.

On being asked what would be sufficient time for him to arrange his affairs, he said the shortest time would be the most agreeable.

He was ordered to leave the Colony within 48 hours.

On Monday, the 48 hours' notice having expired, the accused was sentenced to two months imprisonment without hard labour.

The Press on the Transvaal Situation

Further Interesting Comments

The *Diamond Fields Advertiser* writes:

For our part, we hesitate to believe that if there was any prospect of a really efficient system of registration being voluntarily agreed to by the Indian leaders, and honestly carried out, the Colonial Secretary would allow mere considerations of dignity to stand in the way of an understanding even at the eleventh hour. After all, the Government is strong, while the Indians are weak and magnanimity, as Burke says, is not seldom the truest wisdom. But while we cannot acquit the Indian community of serious blame for the present *impasse*, and while we recognise the difficult position of a Government face to face with organised resistance to the law, we frankly confess that the spectacle of respectable Indian merchants—men who are very highly spoken of by the mercantile community—being haled off to prison because they believe, however mistakenly—that the restriction laws were intended for their humiliation is one which inspires us with deep concern. Moreover, we are by no means certain that the policy of showing no mercy to the leaders will have the desired effect. We are told, indeed, that the feelings of the rank-and-file of the Indian population have been so worked upon that the majority will suffer any penalties rather than submit to the law. It would be a great relief, therefore, to learn that some way had been found of putting an end to an incident which is deeply embarrassing the Imperial authorities in other parts of the Empire without placing the Government of the Transvaal in a false and undignified position.

The *The Times of Natal*, after commenting severely upon the unequal sentences at Johannesburg and Pretoria, says:

The whole position, especially as arising at the present time, is unfortunate; and while we recognise the right of the Transvaal to place restrictions upon the influx of Asiatics, we cannot but regret the means adopted to carry out these restrictions. The finger-print system of identification seems to us of far less significance than the declared object which the Government has in view, namely, to expel from the Transvaal all Indians not resident there before the war. If the special object of Mr. Smuts was to emphasise the practical independence of the Transvaal, and its absolute indifference to all Imperial considerations, he could not do better than he has done. . . . . It has been said that the Chinese question broke Mr. Balfour's Administration. Is it not possible that the Indian question may yet break Sir Henry Campbell-Bannerman? Stranger things have happened; and unless we are much mistaken the methods of the Transvaal Government are disapproved of by the vast majority of the British people, irrespective of their political sympathies.

Under the old *régime* the Transvaal Government was unable to impose and enforce anti-Asiatic law and regulations, because it knew that the Imperial Government would not countenance it. "Better a few more Indians in the Transvaal," thought President Kruger, "than a British army on our borders." So the Indian were left comparatively free. Now, however, that the Transvaal is a Crown Colony, and part of the British Empire, it can do as it pleases with regard to British Indians.

The *Cape Times* comments on the Asiatic problem as follows:

One of the most sensible passages upon the Asiatic question to be found is that in the London *Daily Chronicle*, which, declares that the Transvaal Ministers would find more signal example of political sagacity than by gaining their ends on the lines indicated by Mr. Gordon. . . .

But this is not the most practically important to us. The object is to get rid of British Indians who have no right to be in the Transvaal, and at the same time to assure the position of *bona fide* residents. In order to achieve this end some mechanism of identification is necessary. The one fault in the Act is offensive to unobjectionable Indians; the law contains provisions which self-respecting Indian citizens could scarcely be expected to accept. If the leaders of the Indian community pledge themselves to resist the Government, so that the desired object may be obtained with all this blow to their self-respect and without the risk of serious consequences to India, statesmen have a way out of an ugly dilemma to which they may be thankful. A good deal is made by some critics of the danger of yielding to an agitation which defies the law; but there is surely a distinction between a free choice which springs from a lawless spirit, and a non-conformity the object of which is to assert a natural self-respect and not to create disorder.

The *Rhyland Herald* concludes a leading article with the following:

The consummation that we would most desire at present is that Mr. Botha and his colleagues would postpone decisions which might have far-reaching and lamentable effects until the Imminent Pretoria Conference when he might have the advice and assistance of the statesmen of all the South African Colonies, and be able to arrive at a decision agreeable to all parties concerned.

The *Star* says:

There are times and emergencies when an unequivocal expression of public opinion on matters of general concern is of real importance. The present Asiatic crisis is not one of these. . . . . We see no evidence, far less any demand, for public demonstration similar to that which took place at Pretoria last night. Such gatherings will [illegible] strengthen the hands of the Government, for no matter how carefully the proceedings may be conducted, it is impossible to escape altogether the [illegible] impression of those opposed to our policy that an outcry is thereby [illegible] on the Government's action.

The *Natal Mercury*, discussing the county meeting called by the Mayor of Durban to discuss the Asiatic question, remarks:

If the influx of Asiatics to South Africa is undesirable and that is the key-note which the Transvaal legislation is based—the chief sinner amongst the South African Colonies is Natal. Every month we are introducing shiploads of the very people whom the Transvaal Government have determined to keep out. . . . . We have ten times the number of Asiatics in this small Colony that there are in the much larger territory of the Transvaal. We have a dozen Asiatic residents for every ten Europeans in the Transvaal, that is only one Asiatic to every score of Europeans. We are still bringing in more Asiatics, increasing their majority over Europeans. Most of the Asiatics gained whom the Transvaal has been legislating has filtered into that Colony from Natal. Many of them if compelled to leave Natal would naturally select Johannesburg as the object of the Transvaal's next effort again Natal, which is the Asiatic fervour that has been exhausted across the border. In such circumstances, to force colonists supporting the Transvaal Government at present to make [illegible] look to themselves. Let us put the beam from our own eye before we ruthlessly pluck the [illegible] from our neighbour's eye. We must get rid of its motes.

In connection with the present phase of the local anti-Asiatic movement there has been exhibited more than usual bitterness and muddle-headedness than we have ever known in the discussion of a public question in Natal. People have talked of the Transvaal's efforts to get rid of the Asiatic, while Transvaal Ministers have declared that their object is to confirm the right of residence to Asiatics. The Transvaal Legislature has passed Acts which, in their avowed objects, are legitimate enough, but they are administering these Acts in a way which works wide-spread injustice. Have we found the wishes of the Imperial Government, and displayed a reckless disregard of Imperial interests, for which of late years we are invited by a cringing and unreflective people to give the Transvaal Government our support? Surely, we are not to applaud injustice even to coloured men, nor to play fast and loose with the interests of the Empire to which we profess ourselves proud to belong. If the object of the Transvaal, as its Ministers say, is to provide security of residence to the majority of its Asiatics, is that the policy for which Natalians are to display their gushing enthusiasm?

The *Natal Mercury*, commenting on the recent agreement between Japan and Canada, says:

When the anti-Japanese clamour in Canada, Sir Wilfrid Laurier, the Canadian Premier, showed a keen appreciation of his obligations to the Empire. He denounced the methods and ill-usage meted out to people who were the subjects of "the friend and ally of the King." He insisted upon their being treated fairly under the British flag. The same fine sense of duty to the Empire has not been conspicuous in some incidents of the South African movement against British Indians, who are loyal subjects of the King, and were British subjects long before some of those persons who have shown a disposition to treat them with small consideration. But it is not every part of the Colonial Empire that is so blessed with statesmen of the calibre of Sir Wilfrid Laurier. By the tact of himself and his colleagues, a crisis which might have proved embarrassing to the Imperial Government has been solved in a spirit of international amity. The Japanese Government have responded graciously to the chivalrous attitude of the Canadian authorities. They recognise the desire of Canadians to [illegible] of Asiatic immigration to [illegible] in respect of Canadian affairs. They have already prohibited the further emigration of Japanese to Canada. The Canadian Government have not sought to brand the Japanese as an inferior race, but, as Mr. Lemieux expresses it, have accepted Japan's cheerful assurances that he would do his utmost to stop the emigration. On the strength of the friendly relations which have resulted at Tokio, Mr. Lemieux feels warranted in assuming that "all danger of future trouble from the coloured races has now been eliminated." The settlement effected is honourable alike to Canada and to Japan, and must be gratifying to the Imperial Government.

THE HINDUSTAN REVIEW. The *Hindustan Review* (Allahabad), as the oldest of the Indian monthlies in existence, is naturally the first to reach its hundredth number in its December issue, which abounds with articles dealing with all current topics—political, social, religious, industrial, and educational. The place of honour is accorded to a powerful statement of the case of the Indians in the Transvaal, under the heading of "A Message of Indians Aforetime," which is addressed as "An Appeal to India" by the writer, Mr. Henry S. L. Polak, Editor of INDIAN OPINION.

Soldier's Petition to Lord Elgin

An Appeal for British Protection

The following petition "of His Majesty's retired Indian soldiers, resident in Johannesburg, Transvaal, setting out the disabilities placed upon them by the Transvaal Government" has been forwarded to Lord Elgin (Secretary of State for the Colonies):—

Your petitioners represent the members of the Sikhs, Punjabees, Afghans, Goorkhas, Pathans, and Cashmerie (Dogra) communities resident in the Transvaal, who are exclusively old and retired members of His Majesty's Indian Army. Your petitioners came to this country during the late Anglo-Boer war, and were attached principally to the Indian Detail Department, under Captain John C. C. Perkins, D.S.O. Your petitioners attach hereto a copy of a document belonging to Jamadar Nawab Khan, entitling him to sojourn in this country under this military order. Similar documents are held by all the signatories hereof. Your petitioners respectfully bring to your Lordship's notice the humiliating system of registration embodied in the new Asiatic Amendment Ordinance. It seems to your petitioners that the requiring of the 18 digit impressions and the four digit simultaneous impressions and the necessity of disclosing one's mother's name and wife's name are methods of identification which operate as a gross insult to your petitioners, and is contrary to the tenets of their religion.

One of the choicest blessings of the British Raj in India, one of the principal planks on which the stability of that Raj is maintained, is the fact that religious tolerance is conceded on every side. The Indian Government's scrupulous and kindly regard of the caste and religious prejudices and sentiments of an ancient and civilised people is known throughout the world, and accounts for the successful administration of Hindustan and all other British dependencies. It is in this respect your petitioners respectfully submit that the Transvaal Government have erred, disregarding as they have all those principles of life which are so dear to your petitioners and on which the very existence of an Indian depends. It is needless and unnecessary to dwell further on the fact that the lives of the Indian people are wrapped up in a deep consciousness of religious feelings.

Your petitioners as old soldiers only understand that, where the British flag flies, British Justice, Equity, and Fairplay will be dispensed with an even hand, and are now entertaining fears that such is not the case, in view of the harsh treatment meted out by the Transvaal Government to servants of the Crown. Is it possible that His Majesty's loyal and patriotic old soldiers, who fought in many battles for the sake of the Empire, cannot be protected from insult and degradation? Your petitioners are reluctant to believe that such is the case or that this could be the reward for loyal services that have been rendered to the Crown and are still at the full and free disposal of His Majesty the King-Emperor. Further, His Majesty's old Indian soldiers in the Transvaal decline to degrade themselves to the level of servile menials by submitting under compulsion to a form of registration against their religion. His Majesty's Indian soldiers cannot, consistent with the dignity of a soldier, degrade themselves by being compelled to register in such a manner, and, should His Majesty's Government be unable to obtain just treatment for the King-Emperor's Indian soldiers in the Transvaal, then they ask as men and British Indian soldiers, who are proud to have risked their lives in the cause of the Empire and have braved the privations of war, to be spared the degradation of imprisonment or deportation, and further wish that the King-Emperor will command that they be shot by Generals Botha and Smuts on one of the battle-fields of South Africa, where they have been under fire whilst serving their King-Emperor and the British Empire.

Your petitioners humbly pray for justice and fairplay. For which act your petitioners shall, as in duty bound, ever pray.

Dated at Johannesburg this 11th day of January 1908.

(Sgd.) Jamadar Nawab Khan
" " Abdul Kadir Khan
on behalf of 116 old soldiers.)

N.B.—It was by the instructions of the Viceroy's Council that these old soldiers of the Indian Empire were granted permission to remain in South Africa after the conclusion of peace.

Remount Depot, Elandsfontein,
Transvaal,
November 5, 1902.

I.D.
No. 4629

Under the powers vested in me by the Government of India, in their Military Department Letter No. 3344-B. dated Simla, 27th September, 1901, and by the Secretary of the Transvaal Administration in his letter No. 1634/D/02 Pretoria 6th March 1902.

R.P.

I hereby authorise No. 4579 Jamadar Nawab Khan to take his discharge on and from 5th November, 1902, to take up private employment and to reside and live in Johannesburg, Transvaal.

R.P.

No. 4579 is aware that he forfeits all claims to return passage to India at the expense of the Government.

He is aware that he has to report himself to the Commissioner of Police, Johannesburg.

He is in possession of a service book in which his full and accurate description is given.

(Sgd.) JOHN C. C. PERKINS
Captain,
Officer Commanding Indian Details in South Africa.

Correspondence

An Appeal

The Editor of INDIAN OPINION.

Sir,—Will you allow me a space in your valuable journal to express my views and to give the real impression of our degradation and humiliation here, to our brethren in Hindustan?

I want to point out the disgraceful attitude of the South African Britishers to the whole of our Hindustani nation that is represented here. That we must send copies of the Asiatic Law to the Vernacular and English papers throughout the length and breath of Hindustan, together with a stirring appeal made by the South African Hindustanis to the Princes, the landowners, the merchants, the farmers, the tradesmen, the artisans, to all our communities from the highest to the lowest, to join in raising a cry against casting a national slur on us by that mighty British Government who promised our fathers protection and equality.

I appeal to the whole of the South African Hindustanis to raise a large and substantial fund to protect ourselves and to help ourselves.

I am, etc.,
HORMUSJI MANCHERJI.

Cape Town,
17th, January 1908.

List of Madrassi Pickets

For Johannesburg

The following have been elected pickets for Johannesburg from the Madrassi community.

Messrs. K. Paul (Chief Picket), M. Chinasamy Pillay, C. M. Phillip, V. Veera Pillay, K. Kallappa Pillay, V. M. Tommey, P. S. Francis, M. Vythlinga Pillay (Manager), Thomas Daniel, Jacob Moorgun, Veeramuthu Padayachy, V. M. Nayanah, V. M. Mick, P. M. Jordge, A. P. Francis, R. A. Francis, V. M. Jack, George Jackson, Fredick Poonsamy, S. P. Padayachy, V. V. Ramasamy Naidoo, M. Abdool Sutuloo, R. Phillip, M. Abdull, D. Tommy, Samuel, Kangappa Govender, Harry Thamac, C. Harry, Letchoomanan, Moonoosamy Chetty, S. Govindasamy Padayachy, E. Aroomoogam, Anoomunthoo, N. Ramasamy, Muruthamoothoo Padayachy, G. Samy, K. Coopoosamy Naidoo, Abdool Ragaimon, R. Mumin, V. Vengadasamy Naidoo, K. Narayansamy, V. Ramasamy, Papa Jack, Thumillappa Padayachy, Appathurai Chetty, V. L. Jack, V. Mullian, M. L. Joseph, Pariathunibi and Doora.

Durban Anti-Asiatics

Meeting in the Town Hall

Supporting the Transvaal Government

Indentured Labour Question

[A public meeting, promoted by the Durban Patriotic Union, was held in the Town Hall on Tuesday night to "discuss the Indian question." Despite the somewhat unfavourable atmospherical conditions, says the *Natal Mercury*, there was a large audience, and the proceedings were of an enthusiastic character. The Mayor (Mr. C. Henwood) presided, and was supported amongst others, by Messrs. Dan Taylor, M.L.A., C. Haggar, M.L.A., R. O. Nutman, O. J. Askew, G. Halle, W. R. Poynton, J. T. Brown, Bird, Kennedy, W. D. Cunningham, Ascheim, W. P. Clarke, Wade, Knowler, Whiteman, Drs. Campbell, McKenzie, and Murison.

The Assistant Town Clerk (Mr. W. P. M. Henderson) having read the requisition convening the meeting, the Mayor briefly opened the proceedings.

Mr. Poynton, who was cordially received, moved the first resolution, which was as follows:—

"That this meeting heartily supports the action of the Transvaal Government in regard to the enforcement of the Asiatic Registration Ordinance and Immigration Restriction Act, and considers that the firm attitude adopted by that Colony will be conducive to the best interests of the whole of South Africa. And that a copy of this resolution be forwarded to the High Commissioner, the Premier of the Transvaal, and the Premier of Natal."

So far as the agitation in the Transvaal was concerned, it was not a question of religion. They had been told so by the leaders there. It was not a question of what they called honour, because they had already given their thumb prints, and were now asked to put down their four finger prints. That had nothing to do with the question; but if these Asiatics could get rid of that Ordinance which required them to register in the form it did, the next thing they would be required to do, both in Natal and in the Transvaal, would be to get rid of the Asiatic Restriction Law. If they gave way on one point, they would have to give way on the other; but he hoped that, instead, before the year was out, they would have similar legislation brought forward in this Colony, to deal with the Indian in the same way as he was dealt with in the Transvaal. (Applause.) In the Transvaal, many Indians had smuggled themselves into that country, and, to prevent that smuggling, the finger-print system was required. So far as Asiatics in the Transvaal were concerned, the laws passed were not for their expulsion, but simply for law-abiding citizens to carry out what the law demanded. If a law were passed which was not satisfactory to a man, if he did not like it, he could go to gaol until such time as he could get the law amended. (Laughter.) If the Indians in the Transvaal were not satisfied with the position, they could clear out, and the Transvaal would be pleased when that day arrived, and he hoped it would not be far distant. (Applause.)

Dr. McKenzie seconded the resolution. Speaking on the Indentured labour question he said he was sorry that the *Mercury* had that morning entirely misrepresented his remarks the other evening at Greenwood Park, because he absolutely insisted that this importation of Indians must cease forthwith. What he said at Greenwood Park was that, if they had to have cheap labour of any kind, let them go to the open markets of the world: let them get, say, the Chinamen—(cries of "No.")—and let him be sent back when they had done with him. He would prefer Chinamen, who could be kicked out of the country, to the Indian. ("Don't you employ Indians?") They all employed them, more or less, but that was no reason why they should not unite to stop them. (Applause.) Let them make this a white man's country. (Applause.) They wanted every Indian to put down his two hands. (Laughter and applause.) The Indians said it interfered with their religion. But there was no greater down-trodden kind of religion on the face of this earth (Applause.) Let them not get down to the level of these people. He seconded the resolution with the greatest pleasure.

The resolution was put to the meeting and the Mayor said it was carried with one dissentient.

Dr. Campbell, who was received with applause, moved:

"That this meeting, having in view the appalling condition into which this Colony has drifted through the increase of Indians, calls upon the Government of Natal to forthwith stop further immigration of Indian labour."

Mr. Whiteman seconded the resolution and it was carried.

Mr. Dan Taylor, M.L.A., who was received with applause, moved:

"That this meeting desire to point out to the Government and various municipalities the desire of all white Colonists that no fresh licences or transfers should be granted to Asiatics, and, in the case of insolvency, the insolvent shall not again be allowed to trade." He (Mr. Taylor) quite realised that this resolution was going to be criticised pretty severely, but he only wished it were more drastic. (Applause.) He would be quite prepared to move "That from these Indians [illegible] three years' notice that [illegible] licences will be issued after that date." (Applause.)

Mr. J. Bird formally seconded the resolution.

Mr. Haggar, M.L.A., in supporting the resolution, proceeded to speak of the action he had taken in the House, and declared that in regard to that matter Mr. Moor played the traitor, for he, in the presence of certain members, agreed to the resolution he (the speaker) afterwards proposed, and then voted against them.

Mr. Norrie, stepping forward to the platform from the body of the hall, announced his intention of speaking against the resolution. He did this because a certain percentage of the Asiatics, who were engaged in trades, would remain in the Colony to compete with the white workman, and, so long as the present competitive system continued, so long would their wages be brought down by this so-called system of fair competition. There was no such thing. He said that, as long as the Arab storekeeper remained, he would cause competition, and so benefit the working man. (Loud hoots and boos.)

The Mayor then put the resolution to the meeting, which he declared carried, with two dissentients.

This concluded the meeting, a vote of thanks being accorded to the Mayor for presiding, on the motion of Mr. Poynton.]

Feeling in England

On the Transvaal Crisis

London, 21st January (INDIAN OPINION special).—The Free India Society congratulates the Transvaal Indians in their bold stand for liberty.

The *Natal Mercury* correspondence cables from London on the 17th instant: [illegible] *Humanitarian Gazette*, believes that the Indians in the Transvaal are only fighting for terms of surrender and hopes that Mr. Smuts will come to an understanding with Gandhi.]

In a leading article today, *The Times* contrasts the wise solution of the immigration problem between Canada and Japan with the methods adopted by the Transvaal Government who, it says, appears to have no appreciation of the difficulties they are bringing on themselves in connection with the Indians and those which are entailed on the whole Empire.

The newspaper hopes that the Transvaal Government will yet see the benefit, for the sake of the Empire's honour, of accepting [illegible] papers taken out under the express assurance given by Lord Milner that they would be final.

[illegible] Edward Carson, [illegible] bridge, says [illegible] Lib. if the [illegible] Hon and was left [illegible] Irish and [illegible] waiting for the Judges or for a

Cape British Indians' Meeting

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A mass meeting of British Indians from all parts of the Cape District was held on Sunday the 12th instant, at Capetown, in the Bethel Institute, Hanover Street, in reference to the action of the Transvaal Government in enforcing the provisions of the Asiatic Act of that Colony, and particularly to express the sense of the Indian community of this part of South Africa upon the conviction and imprisonment of Mr. Gandhi, the noted Indian Advocate and leader of the passive resistance movement, and other prominent Indians in the Transvaal. There was a very large attendance, some two thousand people having been present. The president of the South African Indian Association, Mr. Ebrahim Norodien, took the chair, and amongst those on the platform were: Messrs. A. Abas, Abdool Ganie, S. Ismail, A. G. Kable, Ali Adam, S. Casimali, M. S. Maurice, J. M. H. Gool, A. G. Ghanshar, Moosa Noor Mahomed (Stellenbosch), Hajee Ebrahim (Somerset Strand), Fakeeh Ismail (Goodwood), M. I. Rawood (Claremont), Rabtnjee Noorasjee, and others.

The Chairman opened the proceedings with a forcible speech regarding the arrest and imprisonment of Mr. Gandhi and other leading Indian citizens of the Transvaal. He said it was a blot on British Administration that a law unacceptable to self-respecting citizens should be enforced on peaceful, loyal and law-abiding people. The English Government forgot that the Indian Empire was the pivot of the King's Dominions, and that the inconsiderate manner in which Indian subjects were made to suffer would end in disastrous consequences to the English nation. He was proud to see such a large gathering before him—a gathering influenced by one motive—to express deep indignation at the drastic action of the Transvaal Government. He hoped there was yet time to undo the great wrong that was being done in South Africa to the Empire at large.

Mr. Ahmed Abas submitted the following Resolution, which was duly seconded by Mr. S. Ismail, and supported by Mr. R. Nowrosjee: "That the following cable be forwarded to the Right Hon. John Morley, Secretary of State for India: "The South African Indian Association respectfully calls attention to the stringent enforcement of the Asiatic law against Indians in the Transvaal and earnestly [illegible] for intervention, as we inform you to let all India know, that our leaders have been imprisoned by Transvaal Government under Asiatic Act. We earnestly hope that Indian Government will intervene on behalf of Indian subjects in this country, who are undergoing galling treatment."

Mr. S. Casimali proposed that the following wire be sent to the High Commissioner. This was seconded by Mr. Alli Adam and supported by Fakir Ismail: "While we fully recognise right of Government to safeguard the principle of home rule, we greatly deplore the necessity for the stringent application of an unacceptable law, so far as Indians are concerned, and deeply regret that the Transvaal deliberately overlooks the Imperial issues involved in this delicate matter. We hope that Government will even at this late hour discriminate between the persons affected, and as an act of clemency remit sentence passed on Mr. Gandhi and other leaders, whose imprisonment for a day, will have amply vindicated the law, unjust though it is."

Mr. Maurice, who spoke a few words in explanation of what had been said in the Hindustani language by the several speakers, proposed a short message of sympathy to Mrs. Gandhi, as follows:—"In deep sorrow the South African Indian Association begs you to accept its sincere sympathy. May Heaven aid us all in our trouble." This was seconded by Mr. Halim.

Mr. Ismail Rawood proposed a resolution to send a message to the British Indian Association, Johannesburg,: "South African Indian Association deeply regret drastic action of Transvaal Government. Great indignation amongst all classes here. Our sympathy is with you all. Businesses of community being suspended to-morrow, Monday." Seconded by Mr. Hassen Shamsudin.

Mr. T. L. B. Edgcombe here ascended the platform and made a few appropriate remarks in protest against the enforcement of the Asiatic Act in the Transvaal. He referred to the fact of the silence of the Colonial Minister, and said our Emperor and King was not conscious of the great wrong being done the Indian community here. He emphatically gave his opinion that rather than the honour of England should be stained he would say "Perish the Transvaal."

Mr. J. H. M. Gool and several other speakers, amongst them some European gentlemen, and a native, spoke in indignant terms of the arrest and conviction of Mr. Gandhi and the other leaders. The purport of the speeches was that they were all deeply pained at the [illegible] step taken by [illegible] Government, and were the Transvaal [illegible] and great and [illegible] imprisonment [illegible] no great [illegible] Soul, [illegible] the cause [illegible] ey [illegible] test against the unjust treatment meted out to Mr. Gandhi.

It was also resolved that all business should be suspended on Monday by the Indian community as a mark of respect to Mr. Gandhi and the other leaders.

Correspondence to "Transvaal Leader"

Moulvi Saheb

Sir,—Surely there must be some mistake with regard to the notice from the Transvaal Government to the Imaum of the Fordsburg Mosque to leave the Colony. No true Englishman would give such an order against any religion, and no refined British subject can be expected to register himself like a common criminal. If the Imaum (who is the teacher of his religion to the children of the Indians and Malays) leaves the colony, who will direct the little ones on the right path? This action of the Transvaal Government is not likely to cement the British Empire.—I am, etc.,

M. CHURCHWARD.

January 18.

An Explanation

Sir,—In a heated controversy like this it is natural that misunderstandings should arise, some of them perhaps sufficiently serious to hinder a settlement. Of course, self-interest will stimulate some people to foster and multiply such misunderstandings. That we must expect. And they have abundant opportunity in the difficulties of the language, religion and thought for doing so. But one sincerely hopes for the credit of our city that such people are few. At any rate just men must form a large proportion of our community, and these at least will be glad of any word which may help to allay the confusion. We do not want our prisons to be filled with men who are not criminals. We do not want to drive from their homes, ruined and disgraced, those who have been our citizens for years and have mercifully helped our wounded on the field of battle. We are sick and ashamed of it all, and we want a just settlement as soon as possible.

There is one point then, that, with your permission, I shall be glad to explain, because to my knowledge a misunderstanding here has confused the issue in many minds and has held back many from expressing a desire for settlement. The Asiatic leaders have claimed at different times to be allowed to register in a voluntary way, and have spoken very strongly against compulsion. This has been misinterpreted to mean that they claim perfect freedom in this matter. They say they want to be allowed to re-

gister if they like; but if they do not like, to be under no obligation to do so. This would be our idea of voluntary registration. I am, however, in a position to say that the meaning of the Asiatics is different. They have chosen the word "voluntary" because it is in opposition to "compulsion" to do that degrading thing which they believe to be the spirit of the Act. All they mean by "voluntary registration" is this: they ask to be allowed to revert to the method of the old Act, under which they pledge themselves to give thumb-prints and all other means of identification not of a degrading character. They ask for three month in which to register in a voluntary way. And they are willing that all who are not registered at the end of those three months should be dealt with under the Immigrants' Restriction Act, and turned out of the Colony. You and I would say, "This is also compulsion." Well that may be so, but to the Asiatic mind it is "voluntary," and this is all they want.

The pitiful thing about all this imprisonment and ruin for Asiatics, and the degradation of the old soldiers of the Empire, is that just men have no controversy with them. There is absolutely no difference of opinion. Those colonists who do justly, love mercy, and walk humbly with their God do not desire to heap disabilities upon these men, for whom Christ died. They want to be assured that the immigration from Asiatic countries shall be wisely, firmly, and righteously restricted. It is the "unlimited competition" of which Mr. Quinn writes which they desire to oppose. Given security for that, and they are willing that, while the resident Asiatics behave themselves, they shall continue their work in our midst, always supposing that they have a legal right to be here. That is one side.

On the other side, the Asiatics press the same desire. They say, "We have no objection to the Immigrants' Restriction Act; enforce it. We will give all necessary material for our own identification, and we ask that a judicial enquiry be made into all alleged frauds."

What difference is there between the two?—I am, etc.,

JOSEPH [illegible]

Jan. 20.

Colour Prejudice

Sir,—There must be hundreds of cultured people who are alarmed at the present exhibition of colour prejudice. Is it not possible for someone to step forward and organise into a body all who wish to stem this current? To the clergy of the Transvaal I suggest that at this crisis it would be well for them to decide if they are going to hand down a record which cannot but injure the fame of the Church—I am, etc.,

[illegible] WILLIAMS.

Jan. 6

Mahomedan Priest Ordered Out

Moulvi Ahmed Mukhtiar, Priest-in-Charge of the Surti Mosque, Johannesburg, applied for an extension of his temporary permit in the following terms:—

Johannesburg, 23rd December, 1907.

The Registrar of Asiatics,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to enclose herewith my temporary permit No. R/3330. You were good enough to assure me that my permit would be renewed from time to time every six months. I now return the permit for such extension.

Mr. Chanmey, Registrar of Asiatics, replied as follows:

With reference to your letter of the 23rd instant, I have the honour to inform you that although no assurance has ever been given that the temporary permit which has been taken out by you would be renewed from time to time, I am nevertheless prepared to issue a temporary permit in your favour if you will enter into an undertaking in writing that you will leave the Transvaal on the expiry of any period for which it may be issued if you are required to do so, and I shall be glad if you will forward me such an undertaking.

Again the Moulvi wrote:

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 30th ultimo. You ask me, before granting me extension of my temporary permit, to give you an undertaking that on the expiry thereof I should leave the country. As a priest, I can give undertakings of such a nature to no man. I venture to remind you that when I was with Mr. Hajee Habib you promised that my permit would be extended from time to time every six months. The same promise was repeated in the presence of Messrs. Nagdee and Manga when in the month of June last the permit was again extended, and it was on the strength of such promise that I opened a Madressa for teaching Al Koran to Moslem boys. I am also, as you are aware, priest in charge of the Surti Mosque in Johannesburg, and [illegible] week to week and even [illegible] to preach to congregations, sometimes mixed, at present frequently mixed, of the Hamidia Islamic Society, and to give religious instruction to the Moslems, including the religious aspect of the Asiatic Registration Act. I trust, therefore, that you will be pleased to let me have an extension of the permit forwarded to you.

The following reply was received:

With reference to your letter of the 3rd instant, I have the honour to state that I am unable to extend the period of your temporary permit to reside in the Transvaal, and you are hereby warned that unless you leave the Colony immediately you will be subject to arrest and prosecution for failing to carry out the conditions to which the permit is subject.

The parents and relatives of pupils taught in the Hamidia School by Moulvi Ahmed Mukhtiar, have drawn the attention of the Registrar to the following facts:—You were good enough last June, when renewing the temporary permit of the religious teacher of our children, in the presence of Messrs. M. E. Nagdee and Ismail Manga, to promise six-monthly renewals of that permit, and it was upon these representations that the Hamidia Religious School was opened under the superintendence of our priest. We understand that, notwithstanding your promise, Moulvi Ahmed Mukhtiar has received a notice from you to the effect that a further extension of his permit is refused to him and that he should leave the Colony immediately; otherwise, he will be liable to arrest and prosecution for failing to do so.

They request that he will be good enough to reconsider his decision, in view of the fact that this is the only manner in which their children can receive religious instruction and Moulvi Ahmed Mukhtiar is the only person in Johannesburg qualified to give that instruction.

Japan and Canada

A Settlement of the Difficulty

Mutual Trust

An Example to the Transvaal

Reuter cables from London, Jan. 18:—An Ottawa telegram states that Mr. Lemieux, the Canadian Minister of Labour, who recently visited Japan, explained in the Dominion House of Commons the settlement arrived at on the Japanese immigration question.

The Government of Japan, he said, had promised to respect Canada's desires, and had already prohibited the emigration of labourers to Canada.

Mr. Lemieux, in his statement, affirmed that all danger of future trouble from the Oriental races had now been eliminated.

Canada, he said, was bound to accept Japan's dignified assurances that she would do her best to restrict emigration. They could not ask a rising Power in the East—Britain's friend and ally—to brand her people as an inferior race.

The Canadian Commissioner of Immigration absolves Japan from blame for the influx of Japanese into the Dominion. He blames the anxiety of Canadian Corporations to obtain labourers.

The American Immigration Officers' report shows that the number of Japanese immigrants into the United States in December, 1907, was [illegible] less than in December 1906.

The Indian Press

Discusses the Transvaal Question

The *Hindustan Review* comments as follows:

The situation in the Transvaal has become very acute and our fellow countrymen are in hourly peril of being imprisoned or deported. It is the Asiatic Law Amendment Act that has brought about the crisis. The most humiliating conditions are sought to be attached to the continued residence of Indians in that colony, and the attempt has proved the proverbial last straw. We are not aware of another instance of such patient endurance under long suffering, of such loyal determination to obey the laws of the country [illegible] and such [illegible] to constitutional authority on the part of any people who would have resorted armed recall. It has had to be reserved for a non-martial, unwarlike philosophic people. And what is the reward of it all. To be treated worse than beasts and brutes. The history of the Indian question in South Africa, and particularly in the Transvaal, is a history of disgrace to the European population of the colony, and to the British as well as the Dutch Governments. At the top of unnumbered acts of injustice comes the Asiatic Law Amendment Act by virtue of which the entire Indian population of the colony, including women and children, is regarded as a population of criminals. Criminals themselves have not to undergo greater degradation than the more respected members of the Indian community in the Transvaal. Naturally the worst has proven. The Indian settlers in the Transvaal have nobly refused to obey the law [illegible] declared that they ought to be imprisoned or deported in consequence of their defiance of a law, which in sooth! being they cannot obey. What the Transvaal Government will do will be known very shortly. For the present we can only say Bravo to our worthy countrymen in the Transvaal. [Never was woman more justified of her children. India cannot pray to have truer sons than Mr. Gandhi and his compatriots of the Transvaal. Entire India is watching their struggle for national self-respect with profound interest and sympathy, and we say their suffering cannot go in vain in this world of God's providence. Meanwhile we will remind the British Government of the words of the late Lord Salisbury that "injustice will bring down the mightiest to ruin."]

The *Tribune* (Lahore) concludes an article thus:

[May we not ask the Government of India to retaliate, by shutting the portals of all public offices in India against these Colonists? Mr. Morley himself has declared that the Ordinance places the bar sinister upon millions of His Majesty's loyal subjects and we think he should moreover mark his consense of displeasure at the unrighteous action of these bigoted Colonists.]

The *Indian People*, discussing the appeal from the Hamidia Islamic Society, says:

The plain moral of this Hamidia Transvaal appeal is that the Mahomedans should learn to co-operate with other members of the brown community and make common cause with other Asiatics in the defence of such rights and liberties without which there can be no existence of the race. It ought to teach the Hindus as well a lesson to leave their sect-ism and narrow minded caste prejudices and to live more compactly, so that they may all, Brahmins and Sudras, be actuated by the same feelings of racial pride and self-respect, which have made the white race progress and flourish everywhere it has gone.

The *Hindu Patriot* remarks [illegible] the Viceroy, the Lieutenant-Governor of Bengal and other Indian soldiers to Lord Selborne on the subject of Asiatic disabilities in the Transvaal is bound to command attention both at Home and in the South African colonies. Included in the number of memorialists are veterans of the Tirah and Chitral campaigns, men who have fought for the Empire, brothers of those whose blood and bones have paved the way for commerce and contributed to the maintenance of the prestige of Britain beyond her frontiers. That such men, in a British colony, should receive as little consideration as cannibals and less than the scum of Europe, is nothing short of a scandal and a disgrace to the fair fame of Britain. This declaration has been made and repeated on countless occasions but with little effect, and the time has undoubtedly come when pressure should be put on the South African Colonial Governments.

It is not to be marvelled at that Indians [illegible] with the Act as involving [illegible] degradation. [illegible] The Indian in the Transvaal is one of the most [illegible] Chinese and there he is [illegible] compared with the European in [illegible] resources, round must be found for him and he must have equal rights and [illegible] with every other British subject.

Mahomedan Leaders Firm Attitude

A Straight Reply

Imam Abdool Cadir Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, has addressed the following letter to the Johannesburg press:

General Smuts appears to be under the impression that the mass of Indians are anxious to register once the leaders have been taken away. That, of course, time will show. But when he speaks about their volunteering to register and his favourable consideration of such an offer, he does not mean voluntary registration at all. What he really does mean is that the law is there. He will not re-open the registration office unless the people come to him and say: "Please open the doors for us so that we may now register under the Act." Does Mr. Smuts think for one moment that Indians have been carrying on this struggle for sixteen months and are now going to ask him as a favour to do the very thing that they have protested against during this lengthy period? I am myself under order to leave the country within fourteen days. It is not my intention to do that. It is my intention to remain in this Colony to vindicate my position as a free Indian and a British subject, and I am prepared, if necessary, to spend my days in gaol sooner than accept a law which insults my religion as a devout Mahomedan and sooner than advise the community that I represent to be false to their oath and to dishonour their manhood. Lest I should be misunderstood, I would point out that the law itself differentiates against Mahomedans and it is, therefore, impossible for me to accept it.

"Mighty as Britain," Nations [illegible] of peace and not of will [illegible] should be the case which [illegible] RICHARD [illegible]

The Position in The Transvaal

Bright and Hopeful Prospects

[FROM OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE]

There can be no doubt of the spirit animating the vast majority of our people in the Transvaal. Everywhere there is an optimistic feeling, a feeling that the crisis is waning, and that, with the marvellous enthusiasm and tenacity of purpose displayed by the rank and file, victory, if worked for as it is to-day, is assured. Whilst that spirit prevails, the result cannot be in question. Your representative has attended practically every meeting of importance in Johannesburg and Pretoria, he has sought the opportunity of canvassing individuals of all shades of opinion in regard to the probable issue of the struggle, and the one great fact that has been elicited is that the people, so far from having lost heart or head, are more seriously determined than ever to prosecute the fight to a finish satisfactory to themselves. The *Rand Daily Mail*, one day this week, believed that this determination was weakening, that there was something like a split in the community, and that quite a large body was opposed to the continuance of the struggle. Your representative is in a position to absolutely deny these allegations. The whole thing is a figment of your contemporary's imagination. There has never been so firm a resolution, never so remarkable a unanimity in our heterogeneous community as now, as the intensity of feeling shown at the various meetings has demonstrated beyond the shadow of a doubt. True, here and there one finds a man who will ask—how is it all to end? But even such a man will go to gaol gladly when reminded of the sufferings of those who have preceded him there.

The people, who used to throng the approaches to the Courts, are now absent on their usual daily routine duties, except on extraordinary occasions, when, of course, an orderly crowd of vast proportions assembles in mute sympathy, and afterwards disperses in an equally orderly manner.

To-day the hawkers go their rounds and await arrest in due course. When brought to the Charge Offices, they refuse to pay bail or be bailed out, though I am credibly informed that kind-hearted police officers, unwilling to see these brave men in the cells overnight for a petty offence, and not realising the spirit of passive resistance, have searched some of them, and finding money in their pockets, have paid their bail with it and then dismissed them with the bail-receipts. The B.I.A. has already approached the Commissioner of Police on the subject. The hawkers invariably refuse to pay the fine, thereby accepting imprisonment for the cause. They disappear into the Court-

yard with a smile on their faces—and that smile bodes no good to the Colonial Secretary.

Notes on the Campaign

We have always considered that the war of passive resistance, which the Indians and Chinese are waging, is similar in many aspects to the conflict which lasted so long in England before the Jews received recognition. This impression is heightened by the analogy drawn by the *Transvaal Critic*, and, while not desiring to interfere in the political aspect of the question, we cannot help commenting, from an ethical point of view, upon the iniquity of a statute which takes no consideration of either moral or religious objections.—*S. A. Jewish Chronicle.*

At a meeting of the inhabitants of Utrecht in support of the Transvaal Government, the following resolution was passed:—

"That this meeting of white inhabitants of the town and district of Utrecht give their whole-hearted support to the Transvaal Government in their efforts to enforce the Asiatic Registration Act, thereby asserting the white as the predominant race in South Africa; and that this resolution be forwarded to the Transvaal authorities."

There has never been anything else in our mind than that, what is the persecution of the Indian and the Chinamen to-day, will be the persecution of the Syrian to-morrow, and, in all likelihood, of the Jew next day, says the *S. A. Jewish Chronicle*. We do not mean the English Jew, although, as in the case of the Indians and the Chinamen from Hong-Kong, British citizenship has been no protection. But we mean our poor, and often illiterate in any other language than Yiddish, co-religionists from Eastern Europe. To-day, Yiddish is accepted under the Immigration Law as a language "within the meaning of the Act," but it was a new Government that granted that favour, and, once firmly seated on the saddle, who knows but that a short amending Ordinance may not be introduced, precluding the acceptance of the language in which so many millions of our people express their thoughts.

Mr. W. Hosken, M.L.A., in the course of his speech before the Johannesburg Chamber of Commerce, said that he trusted they (the whites) as a people were not going to take part in anything which took away a man's self-respect, whether that man were black, white or yellow. If they did they would make a mistake that would be fatal to their Government in the future. If a people, a dominant people, forget the rights and liberties they had [illegible] and did not make due provision for them they were creating difficulties for themselves of the first order. If they only thought of their own particular interests it would be a bad day for them, because this sort of action and administration always came back to roost. Wrong done to the weakest and humblest frequently recoiled upon those who had been so mistaken as to do it. He remembered that in that Chamber they had never given way to prejudice regarding Indian traders that had been shown in so many Chambers of Commerce in South Africa and the Transvaal. To-day the question had arisen as to whether it was after all a matter of colour. If the Chamber went out of its way to help provide a vacancy so that one's own friends might step in and take the trade then they lost all principle as a Chamber. The Transvaal's action might be of considerable moment as to what was to be the future relationship of the British Government and people towards the millions of India.)

The Victoria County Political Association held a meeting at Greenwood Park on Saturday last and passed a resolution supporting the Transvaal Government. Mr. J. P. White, the chairman, is reported to have said that at the present moment it looked as if they had to say: "Thank God for what the Transvaal is doing."

The Witwatersrand Trades and Labour Council has addressed a letter to the London Trades Councils on the subject of the Registration Act, and pointing out various reasons for supporting the Transvaal Government.

One reason for enlightening the London Trades Councils is that "the news on any South African problem cabled Home being necessarily brief and notoriously from the point of view of the capitalist section of the community only."

This document goes on to say:

There is nothing in the provisions of this Act which—except by a wild stretch of the imagination—can be construed to be an injustice, a tyranny, or an indignity to the British Indians.

The following letter has been forwarded to the Commissioner of Police by the chairman of the British Indian Association:—

Sir,—I have the honour to bring the following facts before your notice. Mr. Gulabbhai K. Desai was one of those gentlemen who received a warning on Monday night to appear before the Magistrate on Tuesday. He obeyed the warning, and appeared before the Court at the time appointed. Before, however, his case came on for hearing he asked leave to go to the lavatory. He was taken into the yard at the front and in the and in the [illegible] Government-square by a policeman in the midst of his compatriots, like a felon. I would draw your attention to the fact that Mr. Desai had been placed upon his honour to appear before the Court, and he had not failed to do so, and he is a high-caste Indian. The feeling in the community with regard to this matter is intense, and I have the honour to request your intervention in this matter, and that you will be good enough to give instructions that in future where such occasions arise this degrading procedure will not be adopted.

At Potchefstroom, eight Indians were charged before the Court on Thursday last under the Registration Act. One police witness stated, in reply to the Bench, that he had taken no steps to assure himself that Patel and Rahman were Asiatics within the meaning of the Act. The defendant's attorney appealed for a remand for seven days on the grounds that the accused had not yet been able to secure the advice of counsel and that he hoped to prove that Patel and Rahman were exempt, the latter being a Moor.

The Springs Town Council have forwarded a copy of a resolution supporting the Government, passed at one of their meetings, to the Colonial Secretary. There was some opposition to the resolution being passed, but it was passed by a majority.

The Asiatic Registration Act was discussed at the monthly meeting of the Middelburg Chamber of Commerce on the 15th inst. and a resolution was passed supporting the Government.

A meeting was held at Gezina for the purpose of passing resolutions in support of the Government's policy as regards the Asiatic question and a resolution was passed.

In the course of a lengthy letter pointing out some of the incorrect statements made at the Chamber of Commerce Meeting, Mr. H. S. L. Polak says: "In supporting the resolution, Mr. Quinn, amongst other things, remarked that 'they were not attempting to turn these Asiatics out of the country or to take their property from them,' and almost in the same breath he said that 'it was impossible to ask white men to compete with men who could live on two pence worth of rice per day and who did not buy a suit of clothes in a year.' The two statements are inconsistent. If what Mr. Quinn says with regard to Indians is correct, then, whether these men register or not, they still live on two pence worth of rice a day and they still do not purchase one suit of clothes a year. How is Mr. Quinn then going to get [illegible] against them?

In his reply, Mr. Quinn says:

Mr. H. S. L. Polak points out what appears to be an inconsistency on my part. I can quite understand his doing so, for on the point in question I did not by any means make my argument as clear as I ought to have done. The point I tried to make was, that it was unreasonable to expect the white people of this country to tolerate "unlimited competition" from our Indian traders and labourers; and although a great number of people insisted that we have already too much of this competition, for my own part, I was prepared to allow the present state of things to continue, rather than put any Asiatic already legally established in this country.

The British Indian Association and all those who have received telegrams of sympathy and encouragement from various individuals and public bodies in South Africa, since the struggle entered upon a new phase, desire to take this opportunity of acknowledging their deep and grateful thanks to the senders. It is not possible to send individual replies.

The following is a copy of a consular certificate: "This is to certify that the bearer Syed Mustafa from Adrianople with wife and three children is registered as a Turkish subject by this Consulate.—Dated at Johannesburg, the 6th day of January, 1908. —Imperial German Consulate, Johannesburg.—(Sd.) Frank, Imperial German Consul."

Mr. Syed Mustafa comes from European Turkey. He applied for a licence on the 14th instant, and was asked what his nationality was. He replied that he was a Turkish subject. He was again asked what his religion was. He replied that he was a Mahomedan. He was then informed that he could not obtain a licence as he came within the terms of the definition of "Asiatic" contained in Law 3 of 1885, as amended by Act 2 of 1907.

This incident sufficiently shows the insult that every Mahomedan feels when he reads the terms of the Registration Law! and it proves beyond doubt that it is the Law itself that is in fault; and not merely a question of incidentals; for here we have a European who, but for his faith, would be given a licence to trade and would be free from all disabilities attaching to the Registration Act.

At Krugersdorp last week, a hawker was arrested for trading without a licence. Owing to a confusion between the description of a hawker and a pedlar the Magistrate discharged the man.

The Cape, the well-known Capetown weekly, has a cartoon entitled "The Immortal Cause." The scene is a prison cell. The figure of Liberty is addressing General Botha. An Indian prisoner sits on a form. Liberty says: "It was in my name that you fought, General; have you no sympathy with his struggle for me?" The artist is Mr. D. C. Boonzaier, the distinguished cartoonist.

A meeting was held at Rustenburg on Monday night, and passed a resolution supporting the action of the Transvaal Government.

Messrs. Suliman Moosa, S. Moosa Essamy, and Ebrahim Moosa at Barberton received 14 days notice to leave Colony.

A further remittance of £200 has been sent by the Natal Indian Congress to the South African British Indian Committee in London, to help the cause.

"There are none so blind as those who won't see." Mr. Augustine Birrell, Secretary for Ireland, speaking at Reading, says a *Mercury* special, defended the attitude of the Transvaal in regard to the Indians. "If 50,000 of these people came to our collieries or the shipyards of the Tyne, he asked, what reception would they get? We were not, he declared, in a position to dictate in such a matter to the self-governing Colonies." Anyone who knows the facts of the position cannot but think this to be an unfortunate attempt to gull the British public.

At Potchefstroom a meeting supporting the Government was held. Of course there was the usual resolution and the inevitable senseless twaddle about farmers who could not grow produce and shopkeepers who could not sell stores because of the Indian competition, and other things too ridiculous to mention.

A speaker at a meeting at Christiana confessed to having a "sneaking regard" for Indians, at the same time he supported the Government!

On Wednesday morning, the Germiston Magistrate sentenced 6 Indian pedlars to 7 days imprisonment with hard labour for trading without licences, these having been refused to them in terms of the Registration Act.

Six more hawkers in Johannesburg on Wednesday went to gaol for 14 days for a similar offence.

Mrs. Gandhi wishes us to convey on her behalf her sincere thanks to all those who have sent messages of sympathy and encouragement to her during the present struggle.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Mr. Abdul Ganie, Ex-chairman of the British Indian Association has been arrested and remanded till the 5th February.

At Heidelberg Mr. Cappu Thomas received two months' simple imprisonment.

At Potchefstroom Messrs. S. D. Robert, Behman Patel, Moosa Hassan, Moosa Raja, Hafejee Moosa, Hemabudia, and Ramjee were ordered to leave the Colony by noon on the 31st instant.

At Pretoria Mr. V. M. Sheth received three months' hard labour.

At Germiston yesterday 13 hawkers were arrested; at Krugersdorp 12; and at Johannesburg also a few; some were remanded. There is a possibility of a test case being fought.

Last night 43 new arrests were effected for contravening the Registration Act. Probably these cases will come before the Court to-day, when they will, no doubt, be ordered to leave the Colony in 14 days.

The Governor of the Transvaal has commuted all the Pretoria sentences to two months' imprisonment without hard labour or fine. Probably a similar course will be pursued in the other places.

Everybody appears to be strong. There are no signs whatever of weakness amongst Indians.

The rumour reported by the *Transvaal Leader* that Registrations had taken place at Standerton is false, as none were effected since the new phase has been entered upon.

It is understood that some registration is going on in Pretoria, but it is believed this applies only to returned Memons.

Contributions have been received from Kimberley Gujarati Indians and the Indian Political Association, also from Grahamstown Indians and the Durban Fruiterers' Association.

A wire has been received from Nairobi Indians sympathising with the Indians in their tribulations.

Meetings in various parts of the country have been held, at which the usual resolutions supporting the Government have been passed.

The general impression seems to be that it is intended to expel those Indians who are not identified.

A number of Chinese have been arrested at Johannesburg for contravening the Registration Act.

At Barberton Messrs. K. Desai and Jimmy were sentenced to two months' simple imprisonment whilst Messrs. Mahomed Moosa and two others were sentenced to [illegible] with

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૫ મી જાનેવારી, ૧૯૦૮. અંક ૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૨૫ મી જનેવારીથી, તા૦ ૩૧ જાન્યુઆરી સુધી, ઈ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ—પોષ વદ ૭ થી, પોષ વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૨૦ જીલ્હેજ થી ૨૬ મી જીલ્હેજ સુધી, ૧૩૨૫ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય કે.	ચંદ્રોદય કે.	ભરતી કે.	ઓટ કે.	સૂર્યોદય કે. મી.	સૂર્યાસ્ત કે. મી.
શની.	૨૫	૭	૨૦	૧૪	૫૨૦	૬ ૫૬
રવી.	૨૬	૮	૨૧	૧૫	૫૨૧	૬ ૫૬
સોમ.	૨૭	૯	૨૨	૧૬	૫૨૨	૬ ૫૬
મંગ.	૨૮	૧૦	૨૩	૧૭	૫૨૩	૬ ૫૫
બુધ.	૨૯	૧૧	૨૪	૧૮	૫૨૪	૬ ૫૫
ગુરૂ.	૩૦	૧૨	૨૫	૧૯	૫૨૫	૬ ૫૪
શુક્ર.	૩૧	૧૩	૨૬	૨૦	૫૨૬	૬ ૫૪

અનુક્રમણિકા.

આપણા મિત્રો કોણ ને શત્રુ કોણ ? ૫૧
હીંદી ઔરતોની બહાદુરી... ... ... ૫૨
દક્ષીણ આફ્રીકાના હીંદીવાનોને ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની અરજ ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના ફેરીવાળાઓ અને દુકાન દારોએ કેમ વરતવું ? ૫૩
બ્રીટીશ ઈંડીઅન એસોસીએશનની મીટીંગ ,,
ટ્રાંસવાલમાં પકડાપકડી ૫૪
છેલ્લા અખબારો... ... ... ૫૫
હમીદીઆ ઇસલામીક સોસાયટી. ૫૨-૫૬
સા. આ. બ્રિ. ઈ. કમીટી... .. ... ૫૬
પાસીવ રીઝીસ્ટન્સપર નિબંધ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના મામલાપર વિલાયતમાંચર્ચા. ,,
હીંદીની દીમાયત ૫૭
ટ્રાંસવાલના મામલાપર ટીકા ૫૮
મી. ઇમામ અબદુલ કાદરનો કાગળ ... ,,
બી.ડરબન ઈંડીઅન ફ્રેન્ચાઈઝ એસોસીએશન. ,,
લોહાન્સ્બરગનો અખબારપત્ર... ... ... ૫૯
કેપરાઉનમાં માસ મીટીંગ.. ... ... ૬૧
પોર્ટ ઈલીઝાબેથ ૬૨
એડવર્ડસ્ટન ... ... ,,
બીરસ્ટ ... ... ,,
મીડલબરગમાં ઉધરાણું ... ... ,,
એલાન્ડસટાઉનમાં ઉધરાણું... ... ... ,,
બેરા ૬૩
જુટનીક ... ... ,,
ઉલાગોઆબેના હીંદીઓની બેફકારી... ,,
મી. ઓથમ કાનજીની ખલાસ ૬૪
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૨૫મી જાનેવારી, ૧૯૦૮.

આપણા મિત્રો કોણ ને શત્રુ કોણ ?

આજે ટ્રાંસવાલમાં અડાફડીનો મામલો છે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ પોતાની ટેકની ખાતર, પોતાની કોમની ઇજ્જતની ખાતર, તથા પોતાની ભવિષ્યની પ્રજાના હિતની ખાતર લડી રહ્યા છે. એટલે આપણે એકજ પરિણામ મેળવવાનું છે, ને ગમે તેમ કરીને ઉદ્દેશ પાર પાડવાનો છે. તે એ કે આ લડતમાં ફતેહ મેળવવી. જો આપણે ફતેહ મેળવી ન શકીએ તો સરકારની સમજાવણીથી આપણું કાંઇ વળી શકવાનું નથી. હવે તો ફતેહ મેળવ્યેજ છુટકો છે. ને તે મેળવી પણ શકશું. જેમ જેમ વખત જતો જાય છે તેમ તેમ આશાનાં ચિન્હ વધતાં જાય છે. દિવસે દિવસે હીંદીઓ વધારે ને વધારે મજબુત થતા જાય છે, અને સરકાર વધારે ને વધારે નબળી થતી જાય છે. જેમ જેમ ગોરાની દિલસોજી આપણા પક્ષમાં આવતી જાય છે તેમ તેમ સામા પક્ષનું બળ ઘટતું જાય છે, ને આપણામાં ભળે છે; અને આખરે આપણું બળ એટલું થશે કે આપણને જીત મળ્યા વગર રહે નહિ. આપણે કોની તરફેણ કરે છે તે જુઓ. 'મરક્યુરી', 'લીડર', 'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ', 'કેપ', તથા 'કેપ ટાઇમ્સ' વગેરે આપણા પક્ષમાં કેટલું બોલી રહ્યા છે ? આ બધાથી ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને અત્યીતજ મોટું ઉત્તેજન મળશે. તે બતાવે છે કે આપણી વાજબી લડત એવી જાતની છે કે ગમે તેવા ભોગ આપીને પણ જીત મેળવવી જોઇએ. હક્કો મેળવવાનો રસ્તો એકજ છે, ને તે એ કે હકના પ્રમાણમાં આત્મ ભોગ આપવા. જે લોકો આજે આપણા પર જુલમ ગુજારે છે, ખુદ તે લોકોને [illegible] ગણી તે તેમના [illegible] લડત કાંઇ [illegible]

કાયદાને શરણ ન થવાના ઘણા દાખલા બન્યા છે; કેટલીક વખત તે માટે જનનો પણ ભોગ અપાયોછે. આપણે પણ તેમજ કરી શકીએ છીએ; અને હાલજ જે કરીએ છીએ તે તે છે. પણ હજુ લડતનો અંત આવવાને થોડી વાર છે. અક્ષરામાં અક્ષરું કામ બજાવવાનું હજુ હવે આવવું બાકી છે. આપણા ખરાબમાં ખરાબ શત્રુ તે ગોરા અથવા તો સરકાર નથી. જો આપણે બધાએ પહાડની પેઠે મક્કમ રહીએ તો લડાઇનું પરિણામ ત્રણ માસ માં સંતોષકારક આવી જશે, અને હમણા જેલમાં બેહલમાં બીરાજેલા હીરાઓ છુટા થશે. પણ આપણા બુરામાં બુરા શત્રુ તે આપણા પોતામાંજ છે. આપણા માં કેટલાક એવા છે કે જેઓ ઉતાવળે લડતનો અંત લાવવા આતુર થઇ રહ્યા છે. આવા લોકો નકામા ડરે છે. કાંઇક સમાધાન માટે આતુરતાથી તલપી રહ્યા છે, ને 'સમાધાન' એવો શબ્દજ કોઇ બોલે તો તે બોલવા એકદમ અધીરા થઇ જાય છે. પણ હીંદી ભાઇઓએ યાદ રાખવું કે આપણે માગ્યું છે તે બધું ન મળે ત્યાં સુધી સમાધાન આપણે કેમ કબુલ કરીશું ? આપણે માગ્યું છે તે કરતાં ઓછું એ સમાધાનજ ન કહેવાય. સરકારના શબ્દો મીઠા હોય તેથી શું થયું ? તેઓ હવે નરમાશ બતાવે તો તેથી પણ શું વળ્યું ? આપણે તો માગ્યું છે તે બનેલગે છીએ. યાદ રાખવું જોઇએ કે સ્વાદમાં ગળ્યું હોય તે ઝેર વધારે ઝેરી હોય છે. અફીણ પીનારને પહેલાં તો લીજતદાર લાગે છે, પણ પરિણામે પીનારને તે પાયમાલ કરે છે. માટે ઓટાં અને વલુદ વગરનાં સમાધાન થી આપણે ફાયદો જવાનું નથી. તેવી રીતે છેતરાયા તો હાથે કરીને આપણે પોતેજ આપણા લડતનું ફળ ગુમાવ્યા બરોબર થશે. માત્ર જો સૌ હવે દૃઢ રહે, અને ધીરજ પકડી બેઠા રહેવા નિશ્ચય કરે તો ત્રણ માસમાં લડતનો અંત આવશે: અને ફરીથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં કે બીજે હીંદીનું અપમાન કોઇપણ નહિ કરી શકે. આપણા દાનવા [illegible]

લઢવાનું નથી. નહિ તો હમેશને માટે આપણી બજતપર પાણી ફરી વળશે, એ વાત બસુસ યાદ રાખવા ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને અમે ભલામણ કરીએ છીએ.

હીંદી ઓરતોની બહાદુરી

ટ્રાંસવાલમાં હાલ જે લડત લેવાય છે તે એવા ઉંચા પ્રકારની છે કે તેથી કોમ : પણ સદ્‌ગૃહસ્થોને બહાર આવા પ્રકારની [illegible] એ વાત સર્વત્ર જાણવા પડે છે. બલ્કાનના હીંદી જંગ જાહેર થવાની શાથે તેના સ્ત્રી વરગની બહાદુરીના અનેક દાખલાઓ બહાર આવેલા છે. સ્વાભીમાની અને મરદાનગી ભરેલા ગણાવાના યુદ્ધમાં ટ્રાંસવાલના હીંદી આદમીઓ મચેલા છે. તેવે વખતે હીંદી સ્ત્રી વરગની હીંમત અને બહાદુરીના દાખલાઓ બહાર આવે તે સ્વભાવીક છે. હીંદની ઉન્નતિ માટે તે શુભ ચીન્હો દેખાયેથી જાણવા લાયક છે. ચોકકસ દિવસ પર ટ્રાંસવાલના પકડાએલાઓમાં એક હીંદી પોતાની ઓરતની નબીયતના કારણ સંબંધમાં ડરબન આવેલ. તે બહાદુર ઓરતે પોતાના ધણીને તુરતજ ટ્રાંસવાલ જવાને અને રક્ષણ ઉઠાવવાને જણાવ્યું, અને આજે તે આદમી જેલમાં બીરાજેલ છે. આવોજ દાખલો પ્રીટોરીઆમાં બહાર આવ્યો છે. આ હીંદીને જેલમાં જલ્દીને બહુ આતુરતા નહોતી. તેથી તેની બહા દુર ઓરતે જણાવ્યું કે જો તમારે જેલમાં જવાની ઇચ્છા ન હોય તો તમારો પહેરવેશ ધારણ કરીને માણસેટ આગળ હાજર થવા અને રક્ષણ ઉઠાવવા હું તયાર છું. એના આ શબ્દોથી મરદની હીંમત કેમ વધ્યા વગર રહે? અને આજે તે હીંદી પણ જેલમાં છે. ઉપર જણાવેલ દાખલાને અપવાદરૂપે પણ નહિ ગણી શકાય. પ્રીટોરીઆની બહાદરી ઓરતોએ જાહેર કરયું છે કે જો અમારા મરદોને (જેવો પીકેટો છે) સરકાર પકડશે તો અમે જાતે પીકેટોનું કામ બજાવશું. અમને ખબર મળી છે કે જરમીસ્ટનની હીંદી ઓરતોએ એક માસ મીટીંગ ભર વાનો ઇરાદો કરેલ છે. તેઓની ઇચ્છા એવું જાહેર કરવાની છે કે જ્યારે તેમના ધણીઓને પથ્થર ભાંગવા જેલ મોકલવામાં આવે ત્યારે તેઓ પોતે આદમીનાં કપડાં સીવવાનું કામ કરવા જેલ જવાને આગાહી કરશે. બધી આવી બહાદુર હીંદી ઓરતોમાં પ્રગટેલો છે એવા દેશના આદમીઓ શું નબળા નીવડશે? અમે માનીએ છીએ કે આવા દાખલાઓ માટે હિંદી કોમને મગરૂરી માનવા જેવું છે. આ દાખલાઓ ઉપરથી દેખાય છે કે પરાક્રમ નાં બીજ હીંદી પ્રજાના સ્ત્રી વરગમાં બાજી ગયેલા કરતાં કોમ ઓછે દરજ્જે રહેતાં નથી. તેને ખીલવવા માટે જોઇતી કેળ વણી ને ઘટતી છુટ તથા સરખાપણું હોય—ગોરાઓ કહે છે કે નથી—તો હીંદી ઓને પ્રબળ તરીકે પ્રકાશી નીકળવાનું રહેલું બને એમાં જરાએ શક નથી. પ્રીટોરીઆએ છીએ કે તેવા દિવસ લાવવા માટે બહુ ઘટતો પ્રયત્ન કરે.

દક્ષીણ આફ્રીકાના હિંદીવાનોને ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની અરજ

ટ્રાંસવાલના બહાદુર હિંદીઓએ અત્યારે લડત ચાળવા માંડી છે. સેંકડો હિંદીઓ જેલમાં બીરાજમાન થઇ ગયા છે. અને એ કરતાં પણ વધુ મોટા વખતમાં જેલ મહેલમાં પહોંચી જશે. ટ્રાંસવાલના હિંદીઓ દેશની બજત સારૂં પોતાનો ધંધો રોજગાર મુકી દઇ આજે ૬૬ માસ થયાં લડી રહયા છે; અને અત્યારે પોતાની ઓરત અને બચ્ચાઓનું શું થશે તેની પણ પરવા ન કરતાં રણમાં ઉતરી પડયા છે; અને સરકાર ચાહે તો જેલમાં નાંખે ચાહે તો હદપાર કરે ચાહે તો ફાંસીએ લટકાવે તો તે પણ બધુએ હોંસથી ઉઠાવવા તયાર થયા છે. પોતાના શુરવીર ભાઇઓને આમ મોટાં દુઃખો ઉઠાવતા જોઇને દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને લાગણી થયા વગર નથી રહી. આ લાગણી દિલસોઝના તારો અને મીટીંગો રૂપે નાતાલ, કેપ, રોડેશીઆ તથા પુર્વ આફ્રિકામાં ઠેઠ ઝાંઝીબારસુધી ફેલાએલી જોવામાં આવે છે, પણ હિંદને સોનેરી પ્રભાતીક વખત આવ્યો છે કે તે બધા ઠેકાણાના ભાઇઓએ પોતાની લાગણી અને દિલસોઝને વ્યવહાર રૂપમાં મુકવી જોઇએ, અને ઉતાવળથી પૈસાની મદદવડે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની ચારે બાજુ જોઇએ સેંકડો લોકો ધંધા વગરના બેઠા પડયા છે. તેમનું તથા જેલમાં જનારાનાં બૈરાં છોકરાંનું ગુજરાન કરવાનું ખરચ કોમને માથે છે. તે ઉપરાંત આવી લડત માટે બીજું બધું ખરચ રહે એ સહુ કોઇ જાણે છે. અમે આશા રાખીએ [illegible] આખી કોમ ભાઇઓ આ ખરબ સાહેબાદારી પોતાની ઉપાડી લેશે. તેમજ આ વખતે કમર કસીને ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની પડખે ઉભા રહેવું ઘટે છે. જનમાલ આપી લડનારાઓને વાસ્તે હીંદીઓ પોતાનું ધન નહીં અર્પણ કરે? તેમનાં દુઃખો જોઇ કયા હીંદી બચ્ચાનું લોહી ઉકળી આવ્યા વગર રહેતું હશે? ગામે ગામ મીટીંગો ભરી ઉંચરાણાં કરી સહુએ ટ્રાંસવાલનો પોતાની મદદનો હિસ્સો આપવાનો છે. જેની નસોમાં હીંદી લોહી વહેતું હોય તેમને આ ટાંકણે કરી બતાવવાનો ખરો વખત આવી લાગ્યો છે. તો આશા છે કે હીંદીઓ નાતજાતનો ભેદ અત્યારે બાજુએ મુકી, તથા ગાંડા માંહેનો કજીયો છોડી દઇ આ કામ તુરત ઉપાડી લેશે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

ટ્રાંસવાલની લડતના બારામાં જોહાન્સ બરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ઘણી સરસ સેવા બજાવી રહી છે એમાં કાંઇ શક નથી. તેના મેંબરોએ લડતમાં જે ઉત્સાહ પુરવક ભાગ લીધો છે તેથી કોમને બહુ ફાયદો થયો છે. હાલમાં હમીદીઆ સોસાયટી અને સી. ઇ. એસો સીએશનની મીટીંગો જોગી થાય છે. અને હિંદી કોમ સોસાયટી તરફથી સન્માન પામે છે. સોસાયટી ધાર્મિક કામ પણ ઠીક બજાવતી રહી છે એમ કહીએ તોકારો. જેલમાંથી કેદીઓને છોડાવવાની ફીકર તે બારસ કરીને 'ભાઇચારા'ની છે. તેની મહેનતનું છેલ્લામાં છેલ્લું પરિણામ હમણાં જણાયું છે. મુંબઇની અંજુમન ઇસ્લામ તરફથી મી. ઓમ. ઓ. ઝીબ્બા ટ્રાંસવાલના હિંદીની હકીકત, તથા બારસ કરીને મુસલમાનોના ધાર્મિક બાંધાની હકીકત વિલાયતના લોકો આગળ રજુ કરશે. અલબત્ત તેઓ મી. રીચની સાથે રહીને કામ કરશે. અમે ઇચ્છીએ કે તેમની મહેનતનું ફળ મળે. જો દક્ષીણ આફ્રીકામાં અને હિંદુસ્તાનમાં આવી સેંકડો હમીદીઆ સોસાયટી હોય તો હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે એકસંપી ઉતાવળે ફેલાય અને હિંદીઓ એક પ્રબળ તરીકે બહેલા બહાર પડે.

લંડનથી દિલસોઝી

લંડનથી નીચે મુજબ કેબલ મળ્યો છે. ટ્રાંસવાલના હિંદીઓને તેમની બહા દુરી ભરેલી લડત માટે હીંદિઆ સોસા. યટી મુબારકબાદી આપે છે

ટ્રાંસવાલના ફેરીવાળાઓ અને દુકાનદારોએ કેમ વરતવું?

ટ્રાંસવાલમાં ફેરીવાળા લાઇસેન્સ વગર પકડાયા તે કાંઇક ધાર્યા કરતાં વહેલું બન્યું છે. મ્યુનીસીપાલ બાબ-લોની રૂએ લાઇસેન્સ કેટલી મુદતમાં નવી કરી લેવી એ ચોકસ કહેવામાં આવ્યું નથી; પણ એમ જણાય છે કે ૨૫ દિવસની મુદત આપવાનો રીવાજ પડયો છે. એટલે ૧૫મી તારીખ વીતા પછી પકડા પકડી કરવામાં આવી છે. બધા મ્યુની સીપાલ લાઇસેન્સવાળા સંબંધમાં આ પ્રમાણે થાય એવો સંભવ છે. જેઓ જનરલ ડીલર છે અને જેઓને રેલ્વે રીસીવરે કાઢેલાં લાઇસેન્સ છે તેઓ રેલ્વે લાઇસેન્સ ઓરડીનન્સ તળે આવે છે-ફેરી વાળાની પેઠે મ્યુનીસીપાલ બાયલોઝ તળે નહિ. તેથી તેમને લાઇસેન્સ નવા કરવા માટે પુરા એક માસની મદત મળે છે. એટલે તેમનાપર તા. ૧લી ફેબ્રુવારી સુધી હાથ નહિ પડે. ને તે દિવસ બાદ સરકાર કાર્યવાહી ચલાવશે. તોતેવે વખતે શું કરવું? અત્યારે અમારા જોહાન્સબરગના ખબર પત્રમાં તે કહેવામાં આવ્યું છે; જ્યાં તે વખત નજીક આવતો હોવાથી ફરીથી કહિએ છીએ. રસ્તો બહુજ સહેલો છે. પ્રાયવેટર બાબતની જરૂર નથી; અને વકીલ રાખવો તે પૈસા નકામા ગુમાવવા બરોબર છે. જેને પકડવામાં આવે તેણે બેલની ચોખ્ખી ના પાડવી; તેમ બેલ માટે પોતાના પૈસા પણ ભરીને છુટવું નહિ પકડેલાના પોતાના બીલામાંથી બેલ તરીકે પૈસા સ્વીકારવા પોલીસ પોતે હા પાડે તોપણ તેમ કરવા ચોખ્ખી ના પાડવી. પોલીસ આમ કરવા માગે તો તેણે હુમલો કરવા બરોબર કરવું ગણાય. આરોપીએ યાર્ડ ઓફીસમાં રહેવું. ત્યાં મિત્રો ખોરાક આપવા જઇ શકે છે. યાર્ડ ઓફીસમાંરહેવું ત્યાં આંગળાં બીલકુલ આપવાનાં નથી. આંગળાં સરકાર માત્ર જેલની અંદર લઇ શકે છે; યાર્ડ ઓફીસમાં નહિ. અને જેલમાં તે આપવાં. કારણ કે જેલના કાયદાની રૂએ આંગળાં આપવાનાં છે, તે કાળા અને ગોરા બધાને એક સરખું લાગુ પડે છે. આ હકીકત અમે જેલમાં જનારાની માહિતીની ખાતર જણાવીએ છીએ; નહિ તો કદાચ અજાણે એવું ધારી લેવામાં આવે કે જેલમાં આંગળાં લીએ છે તે રજીસ્ટર કરવા. પણ એવું કાંઇ નથી. સરકાર જેલમાં કોઇને નથી રજીસ્ટર કરી શકતી. ગુન્હેગાર તરીકે જેલમાં આંગળાં માગે ત્યારે તે આપવાં. તેમ કરવું તે જેલના કાયદાની રૂએ છે. પણ અમે ઉપર જણાવ્યું તેમ જેલ સિવાય બીજી કોઇ જગાએ આંગળાં નથી આપવાનાં.

યાર્ડ ઓફીસમાં જાય પછી માજી રટરેટ આમણ બદલાવાનું થાય ત્યારે શું કરવું? પહેલું તો એ કે બીન ગુન્હેગાર (નોટ ગીલ્ટી) જણાવવું. પછી આરોપી ને રીવાજ મુજબ રજુઆત કરવાની તક મળે ત્યારે પોતે જનતેજ કહેવું કે લાઇસેન્સ નવો કરવા અરજી કરી હતી; પણ લાઇ સેન્સ અમલદારે નવું રજીસ્ટર ન હોવાથી આપવા ના પાડી. જો લાઇસેન્સ અમલ દાર લે તો લાઇસેન્સ ફી આપવા તયાર છીએ. અમારે ગુજરાન તો કરવું જોઇએ, અને તેથી ધંધો કર્યા વગર છુટકો નહિ. અમારાથી કાંઇ ખુબે તો મરદમ નહિ. અમે કાંઇ ગુન્હો કર્યો નથી; અમે ખિદીસ પ્રજાના મોક્ક છીએ; રજીસ્ટર નથી થતા. કારણ કે તેમ કરવું તે ધરમ વિરુદ્ધ છે. તથા અપમાન ભરેલું છે. તેથી અમે લાઇસેન્સ વગર વેપાર ચાલુ રાખીશું. અને તે માટે જેલ ભોગવીશું. જોને બાકરી છોકરાં હોય તેણે કેટલા છોકરાં ને કેટલી છોકરી ને તેમની ઉમર કેટલી તે જણાવવું. ઘોડું, ખચ્ચર કે માડી એવું કાંઇ હોય તો તે પણ કહેવું.

જેઓ પકડાયા હોય અને જેમને કુટુંબ હોય તેમણે બધી હકીકત પોત પોતાના ગામની લીંટી કમીટીને રજુ કરવી. જેલ જનારના કુટુંબ માટે મદદની જરૂર હોય, તે કમીટી તે ઉપાડી શકે તેમ ન હોય તો કમીટીએ એસોસીએશનના મદદનીશ સેક્રેટરી મી. પોલાકને એ બધી હકીકત થી માહિત કરવા.

જોહાન્સબરગમાં હાલ સજા પા. ૨ ના દંડની અને દંડ ન ભરે તો ૧૪ દિવસની સાદી જેલની થાય છે. આ દંડ કોઇએ ભરવાનો નથી, પણ જેલ જવાનું છે. અમારા જોહાન્સબરગના ખબરપત્રી અગાઉ જણાવી ગયા છે તેમ લાલચ ભુરી યાર્ડ હોવાથી કોઇએ ભુલેચુકે તે વખતે ખીસા માં પૈસા રાખવાના નથી. બધા ખુશી સાથે જેલ જવા માંડશે. એટલે સરકાર પોતાની મેળેજ થાકી જશે. ને ગોરાઓને કેદ, તરકારી, બેદાં, માખણ વગેરે નહિ મળી શકે એટલે તેઓજ અકળાવા માંડશે. ત્યાંસુધી એક પણ નોકર પકડાયા વગરનો હોય ત્યાંસુધી દુકાન ચલાવી શકાશે. જેમ વધુ લીંટાળાને જેલનો માલ મળશે તેમ મદતનો અંત વહેલો આવશે. પહેલી ચાલ હમેશાં સરકારનેજ કરાવશે, અને બનશે એમ કે દરેક વખત તે ભુલ કરતીજ જશે.

બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસી એશનની મીટીંગ

ડમીટીઆની મીટીંગ બ્રખાસ થયા બાદ તુરતજ એસોસીએશનની મીટીંગ ભરાઇ. ચેરમેન મી. મ્રસિપમીઆએ જણાવ્યું કે મી. અબદુલ ગની વગેરે સાહેબોની સાથે પોએટ્રમ, કલાર્કસડોર્પ વગેરે જગાએ ગયો હતો; ત્યાં પણ સૌ લોકો મજબુત છે. તેઓ કહે છે કે જોહાન્સબરગ નબળું ન થયું તો તેઓ કદી નબળા પડશે નહિ. બે ત્રણ દહાડામાં ઉધરાણું પણ જરૂર મોકલશે. સોસાયટી અને એસોસીએશન એકજ ગણાય એટલે જુદી મીટીંગ ભરવા ની કાંઇ જરૂર નહોતી. આ લડતથી દુનિયામાં આપણું નામ અમર થનાર છે. મી. એમ. એ. કુવાદીઆએ જણાવ્યું કે હું તથા મી. પોજવડીઆ, મી. ઉમરજી આમે, મી. અલીભાઇ મહમદ તથા બે બ્રદારી એટલા જણા હેડલબરગ તથા સ્ટાંડરટન ગયા હતા. બધાં સહુ મજબુત માલુમ પડયા હતા. ત્યાં એકપણ માણસ કાયદાને વશ થશે નહિ. હેડલબરગથી પા. ૨૧-૬-૦ તથા સ્ટાંડરટનથી પા. ૩૨-૩-૦ ઉધરાણાના મળ્યા છે. તેઓ કહે છે કે જોહાન્સબરગ નબળું થાય તો ભલે પણ તેઓ નહિજ થાય. હેડલબરગ માં ધંધા વગરના બ્રશ પડેલા બદનસીબોને મી. બાપાત નરશ્યો ખોરાક પૂરો પાડવામાં આવે છે; ને સ્ટાંડ રટનવાળા બીન રેાજગાર થએલાઓને ત્યાંની ક્રામ ખોરાક પુરો પાડે છે. એટલે એ સંબંધમાં ફિકર કરવા જેવું નથી. મી. જસાતે પોતાનું એક ઓફીસ ઘર એ લોકોને રહેવા માટે આલી કરી આપ્યું છે. મી. પોલાકે લડત સંબંધી ખબરો આપ્યા તથા વિગત સમજાવી ને જણાવ્યું કે આવતા માસ સુધીમાં બધાને જેલ જવાનું થાય તો આઇ. પછી મીટીંગ જેલમાં સમજવી. બાકી જેઓ જેલમાં જાય, તેમના કુટુંબની ખબર રાખવી એ કોમની ફરજ છે. તે માટે ઉધરાણું ચાલુ છે. મીડલબર્ગે ને એટાઉન તરફથી ઉધરાણું મળ્યું છે. બીજે ઠેકાણેકાગળો લખ્યા છે, ને જવાબ આવ્યે ઉમેદ છે. ઓરતોએ પણ આ બાબતમાં બહાદુરી દેખાડી છે તે ખુશાલીની વાત છે. બ્રખાતાની વાત બાકી છે. બધા

તેનો આધાર આપણા જોરપર રહેશે. કાયદો રદ થાય એવું સમાધાન આપણે જોઇએ છીએ અને ધીરજ રાખી મક્કમ રહીશું તો જોઇતું થશે. મી. ગાંધીને મળવાનો પરવાનગી સરકારે બીલકુલ બંધ કરી છે. મી. ડેવીડ પોલોકે તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે જણાવ્યું છે કે એવો અપમાન ભરેલો કાયદો તમારે બીલકુલ કબુલ કરવાનો નથી. જો અત્યારે તમે એ ગુલામીને શરણ થશો તો આગળ જતાં એવા બરાબર કાયદા થશે ને એવા બુરા હાલ થશે કે તેનું વરણન હું કરી શકતો નથી. પાંદુંતો આજે હારશો તો તુરત લોકેશનમાં કાઢશે. સરકાર બધાને જેલમાં નાંખી શકશે નહીં, તેમ હદપાર પણ કરી શકશે નહીં. માટે મારી ખાસ ભલામણ છે કે તમો છેવટ સુધી લડજો. જેમ તમે વધારે દુઃખ ઉઠાવ્યું હશે ને મજબુતી વિશેષ બતાવી હશે તેમ જે સલાહ થશે તેની શરતો વધારે લાભ દાયક મળશે. તમારે માટે હવે બીવા જેવું કાંઇ રહેતું નથી. માત્ર એકત્ર થઇને મક્કમ રહેવાનું છે: ને તેમ કરીને આગેવાનોને જેલથી છોડાવવા ના છે માટે ફરી ફરીને સોગન આપો કે કાયદો હરગીજ નહીં કબુલ કરીએ. મી. આર્કબાંકે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે સરકાર હાલ વધારેને જેલમાં નાખશે તેમ પાછળથી તેને વધારે પસ્તાવું પડશે. પછી મેસરસ ઉમરજી સાલેજી, અલીભાઇ મહમદ, મુસા કબાત, મહમદ ઇબ્રાહીમ કુનામ, શાહજી સાહેબ, વલી મહમદ, યુસફ કાજલીઆ, હુસેન માલ, આદમ દેસાઇ, વી. એસ. પીલે, ઉમરજી મહમદ, અને ગુલાબભાઇ દેવાભાઇ વગેરે મહત્સ્થોએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કરીબાદ રાતના ૧૦॥ વાગે મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી. મીટીંગમાં પ્રટોરીઆ, જહાનીસ્ટન, જોહનસબરગ વગેરે જગાઓના ડેલીગેટો હાજર હતા; તથા પણ જુસ્સો ફેલાયો હતો.

ટ્રાંસવાલમાં પકડા પકડી

મીટીંગો

લોકોનો જુસ્સો

વધુ કેસો

તા. ૬ ઠ્ઠી એ જોહાન્સબરગના પકડા એલ્યાનાં : જણાવ્યા કેસ મી. કિરકન જણાવા આવ્યા હતા. તેમનાં નામ: એ. એમ. એન્ડ્રુ, સબયદ અમીર, એ. મદુરા, પીટર મોરગન, ટોમસ સામી, અને વાઇ. એમ. પ્રાગ. માજીસ્ટ્રેટ આગળ રજુઆત દરમ્યાન એક આરોપી એ જણાવ્યું કે—અમને ચારજ ઓરીસે લઇ ગયા પછી એક અમલદારે અમારી પાસે આવીને અમને આંગળાં આપી રજીસ્ટર થવાનું કહ્યું.

માજીસ્ટ્રેટ—આ વાત સાચી છે?

સુપ્રી. વરમન—રીવાજમુજબ આંગળાં માર્યાં હતાં તે આરોપીઓ તરીકે; રજીસ્ટ્રેશન માટે નહીં. તેપણ તેમણે આપવાની ના પાડવાથી તે સંબંધમાં દબાણ કરવામાં આવ્યું નહોતું.

આરોપી—શું અમે કેદી હતા?

માજીસ્ટ્રેટે ૧૪ દિવસની નોટીસ આપી. કોરટ બહાર જતા હતા ત્યારે મી. પીટર મુરગને કોરટની નોટીસના ફાડીને ટુકડા કર્યા. માજીસ્ટ્રેટે કોરટના તિરસ્કાર માટે પા. ૨ના દંડની અથવા સાત દિવસની જેલની સજા ફરમાવી.

તે પછીની ટુકડીમાં મેસરસ મુલ્લા, એન. એસ. પીલે, સી. બોલ્ટન, પી. આર. નાસલીમ, શીમત વીરથાસ, ને ઇરાસ્મા એટલા હતા. તેમને પણ ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

પછી પાંચ ચીનાઓનો કેસ ચાલ્યો. તેમણે પણ ઉપર મુજબ પોલીસે આંગળાં લેવા પ્રયત્ન કર્યાની ફરિયાદ કરી. માજી સ્ટરેટે જણાવ્યું કે તે રજીસ્ટરેશન માટે નહીં, પણ આરોપી તરીકે તેમની ઓળખ માટે હતું. બાદ તેમને પણ ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

શનીવારે નવા પકડાએલાના કેસો હોવા થી કોરટ ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી, તથા કોરટની બહાર પણ લોકોની ઠઠ મળી હતી. પહેલાં શાજી સાહેબનો કેસ ચાલ્યો. તેમણે જણાવ્યું કે હું બીનગુન્હેગાર છું, જો કે રજીસ્ટર થયો નથી. શું મેં કાંઇ ચોરી કરી છે કે હું ગુન્હેગાર ગણાઉં? મેં કાયદો તોડયો નથી; તેમ કાંઇ ગુન્હો પણ કર્યો નથી: તેથી કહું છું કે હું બીનગુન્હેગાર છું.

માજીસ્ટ્રેટ—(રજીસ્ટર ન થવાનું) તમે કબુલ કરો છો?

શાજી સા૦—તે ગુન્હો ન કહેવાય. હું માગણી કરું છું કે મને પાંચ મીનીટમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ આપશો. પણ હું તમને એક સવાલ પુછું છું કે જો તમને (માજીસ્ટ્રેટને) કહેવામાં આવે કે પાંચ મીનીટમાં ટ્રાંસવાલમાંથી ચાલ્યા જજો તો તેમ કરો ખરા કે?

માજીસ્ટ્રેટે ૧૪ દિવસની નોટીસ આપી.

પછી જમાદાર નવાબખાન તથા સમું દરખાનને બોલાવ્યા કે તુરતજ તેઓ લશ્કરી પોશાકમાં હાજર થયા.

સરકારી પુરાવા મુજબ તેમને તા. ૩ જીએ નોટીસ મળી હતી અને ૧૭મીએ ૫ વાગે પકડેલ. માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે આરોપીની નોટીસની મુદત નથી થઇ. તે કદાચ આજ રાતની ટરેઇનમાં જાત તો? પોલીસને શું ઉતાવળ આવી હતી કે આવી જુલમ કરે છે?

સુપ્રી. વરમન—સાહેબ, મેં સુચના કરી હતી.

માજીસ્ટ્રેટ—તે કાંઇ કામ ન આવે. તે માણસની મુદત ૧૭મીની રાતરે બાર વાગે ખલાસ થાય: એટલે તેને મુદત પહેલાં પકડેલ છે.

જમાદાર નવાબખાન—આજે કેસ ચાલે કે કાલે તેમાં મને કાંઇ હરકત નથી. આજેજ કેસ ચલાવો એવું કહ્યું હતું.

માજીસ્ટ્રેટે તેમ કરવા કબુલ કરયું નહિ. તેથી જમાદાર નવાબખાનને છોડી મુકવા માં આવ્યા.

જમાદાર સમુંદરખાનને બે માસની જેલની સજા કરવામાં આવી.

મી. ગાંધીનો કેસ તેમના વકીલ મી. ડી. વીલીઅર્સની અરજીપરથી તા. ૨૭મી ૫૨ મુલતવી રહ્યો.

ફેરીવાળાના કેસો

શનીવારે ૧૮ ફેરીવાળાના કેસ 'ડી' કોરટમાં માજીસ્ટ્રેટ મી. ગ્રેહામ કોસની કોરટના ચાલવાના હોવાથી ટોળાબંધ હીંદીઓએ કોરટમાં હાજરી આપી હતી. આરોપીઓએ જણાવ્યું કે અમે લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી હતી, પણ રજીસ્ટર ન હોવાને લીધે આપવામાં આવ્યાં નહિ. પોલીસે લાઇસેન્સ માગતાં સહુએ પોતાનાં જુનાં લાઇસેન્સ બતાવ્યાં હતાં. માજી સ્ટ્રેટે ચુકાદો આપતાં પા. ૨નો દંડ અથવા ૧૪ દીવસની જેલની સજા કરી: અને સાથેણી સાથે જણાવ્યું કે મારે કાયદામાં હોય તે પ્રમાણે અમલ કરવાનો છે. હું જાણું છું કે પા. ૨૦ સુધીનો દંડ કરવા તે માજીસ્ટ્રેટને સત્તા છે. અને પા ૫ કરતાં વધારે દંડ હોય ને તે ન આપવા માં આવે તો ત્રણ માસની જેલ આપી શકાય છે. આરોપીને પા. ૨ના દંડના અથવા ૧૪ દીવસની જેલની સજા કરું છું. સહુએ દંડ આપવાનું કબુલ ન કરતાં જેલ પસંદ કરી હતી.

સોમવારે "ડી" કોરટમાં મી. ગ્રેહામ કોસ આગળ ૫૭ ફેરીવાળાને કોરટમાં હાજર કરવામાં આવતાં બધાને ૧૪ દિવસ

જેલ અથવા પા. રનો દંડની સજા થતાં સહુએ જેલ કબુલ કરી.

વધુ છોકરાને સગીર વયના મણી માજી સ્ટરેટે છોડી મુકયા.

મી. અહમદ સુલેમાન, તથા મી. મુસાજી અહમદ જેઓ પીકેટો હતા તેમને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

બીજા ૩૫ ફેરીવાળાને ૧૪ દિવસની જેલ આપવામાં આવી. માજીસ્ટરેટે ચુકાદામાં જણાવ્યું કે આ લોકોના વરણનની ચોપડીમાં 'હીંદી કુલી' એવું કહેવામાં આવ્યું છે. હું પોલીસનું ધ્યાન ખેંચું છું કે આ લોકો 'કુલી' નથી; 'કુલી' શબ્દ તો ગાળ તરીકે વપરાય છે. તેઓ હીંદી છે અને તેમને હીંદીજ કહેવા જોઇએ.

બીજા પાંચ ફેરીવાળાને સગીર વયના ગણીને છોડી મુકવામાં આવ્યા.

નીલીસ્ટ્રમના મી. ઇબ્રાહીમ તુરને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી છે.

બારબરટનમાં મી. સુલેમાન મુસા મી. અ. મુરાસામી, તથા મી. ઇબ્રાહીમ મુસા ને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી છે.

પોચેસ્ટ્રમના હીંદીનો કેસ તા. ૧૬મી એ હતો. વકીલે બચાવમાં જણાવ્યું હતું કે બધાં ગામોમાં ઓરીસ ગઇ તેમ પોચેસ્ટ્રમમાં નહોતું બન્યું. ૩૦મી નવે મ્બર સુધીમાં બધા રજીસ્ટર થઈ શકે તેમ હતા, તેમ જણાવી સરકારી વકીલે આ વાંધો રદ કર્યો. આરોપીના વકીલે જણાવ્યું કે આરોપીઓ હાઇકોરટ સુધી જવાનો ઇરાદો રાખે છે માટે કેસ મુલતવી રાખવો. વળી મેસરસ રહેમાન ને પટેલ આ કાયદા તળે નથી આવતા એમ સાબીત કરવા હું આશા રાખું છું. બાદ કેસ મુલતવી રહ્યો છે. મંગળવારે એક વધુ હીંદીને પકડવામાં આવેલ તે મળી કુલ ૮ હીંદી પોચેસ્ટ્રમમાં તા. ૨૩ સુધી પકડાયા છે.

સોમવારના કેસ

જમાદાર નવાબખાનને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા અને કેસ ચાલતાં બે માસની સાદી જેલની સજા થઇ.

રૂસ્ટીપોર્ટના મી. હસનમીંઆંનો કેસ ચાલતાં તેમને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

મેસર્સ નનુમીંઆ રહેમતુલા, મહમદ ઇબ્રાહીમ કુનકે, હસનમીંઆ ઇબારે, અબદુલ જબ્બર ઇજંદાર, અને અહમદ કરોદીઆને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

ચાઇનીઝ એસોસીએશનના નવા ચેરમેન મી. વેંગસી, તથા મી. હો લીંગ, તથા મી. સુ ચીન તથા બીજા ૧૩ ચીનાના કેસ ચાલ્યા.

મી. વેંગસીએ જણાવ્યું કે ૨૧ વરસ થયાં અહીં છું. હોલસેલ અને રીટેલ વેપાર કરું છું. દક્ષિણ આફરિકામાં સાદી કરી છે. મારે એક છોકરી છે તેને ૬૨ સનમાં બોલાવું છું. કાયદો બહેજજ ખરાબ છે. તેને શરણ થવું તે મારી પ્રબ્ન માટે નામોશી છે. જેમ બને તેમ ઢુંકા નોટીસ માગું છું. મી. હો લીંગે જણાવ્યું કે હોલસેલ વેપાર કરું છું અને ચીનમાંથી પરબારો માલ આયાત કરું છું. હાલ પા. ૮૦૦૦ થી ૯૦૦૦નો માલ મારી પાસે છે, તથા પા. ૨૦૦૦ ની ઉધરાણી છે. હું તો આજસુધી એમ ધારતો હતો કે અંગ્રેજને સુધરેલા છે, અને ન્યાય આપનારા છે. કાયદો એવો ખરાબ છે કે ઇન્સાન કદી તેને શરણ ન થાય. મારે બૈરી તથા પાંચ છોકરાં છે. પણ તેનું શું થશે તેની મને પરવા નથી. માટે ઢુંકામાં ઢુંકી નોટીસ માગું છું. મી. લુ ચીને જણાવ્યું કે હું ચીના પીકેટોનો મુખી હતો. એસિયાટીક માટે આવો કાયદો અમલમાં મુકવાનો પ્રયત્ન કરવામાં સરકારે ભુલ કરી છે. ૧૯૦૬ના સપ્ટે મ્બરથી મેં મારૂં કામ છોડી કાયદા સંબંધમાં પબ્લીક કામ હાથમાં લીધું છે. વિગેરે. બીજા ચીનાઓ પણ ઉપરના પ્રમાણેજ જુબાનીઓ બોલ્યા બાદ માજીસ્ટરેટે બધાને ૧૪ દિવસની નોટીસ આપી છે.

કરસનીમાં રેલવેપર કામ કરતા ૭ હિંદીને નવા કાયદા મુજબ પકડવામાં આવ્યા છે. તેમનો કેસ તા. ૧૮મીએ ચાલવાનો હતો.

હેડલબરગથી મી. અબદુલ રહેમાન પીરીનીગીંગ ગએલ ત્યાં તેમને રજીસ્ટર ન થવા માટે પકડેલ છે. કોરટમાં કેસ જતાં તેમણે ઢુંકામાં ઢુંકા નોટીસ માટે માગણી કરી. માજીસ્ટરેટે ૪૮ કલાકની નોટીસ આપી છે.

પ્રીટોરીઆ

ગુરૂવારે બપોરે એશીઆટીક બજારમાં હીંદીની એક મીટીંગ ભરાઇ હતી. મી. વલી મહમદ બગસ પ્રમુખ હતા. મી. પોલાક. મી. આબ્રાહામ, તથા હીંદી આગેવાનોએ ભાષણો કરી જેલ જવાનો દ્રઢ નિશ્ચય બતાવ્યો હતો.

મી. ઇસપ આમદને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે પકડવામાં આવેલ છે. કેસ બુધવારપર મુલતવી રહ્યો છે.

સોમવારે પાંચ એશીઆટીકને નવા કાયદાની રૂએ પકડવા માટે ચાર્જ ઓરીસે હાજર થવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. પણ તેમાંથી માત્ર ત્રણ જણ હાજર રહ્યા. તેમનાં નામ મેસરસ મુસા ઇસ માઇલ અડીઆ, સરફુદીન અનજે. અને ઇદરસ છે. પછી તેમને પોતાના બોલ ઉપર છોડવામાં આવ્યા છે. તેમનો કેસ મંગળવારે ચાલશે.

મંગળવારે ઉપરના ત્રણ માણસોનો કેસ ચાલતાં તેમને તા. ૧લી ફેબ્રુવારી પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાનો હુકમ થયો છે.

છેલ્લા અખબરો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, શુક્રવાર,

મી. અબદુલ ગની (એસોસીએશનના માજી પ્રમુખ)ના કેસ તા. ૫મી ઉપર મુલ તવી રહ્યો છે.

હેડલબરગમાં મી. કયુ યોમસને બે માસ ની સાદી જેલ મળી છે.

વીરીનીગીંગમાં મી. અબદુલ રહેમાનને બે માસની સાદી જેલ મળી છે.

પોચેસ્ટ્રમમાં મેસર્સ બોબર્ટ, રહેમાન, પટેલ, મુસા હસન, મુસા રાજા, હાજી મુસા, હનુમાનદાસ, તથા રતનજી ને ૩૧મી એ બપોર પહેલાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

પ્રીટોરીઆમાં મી. સી. યુ. શેદને ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે જેલ મળી છે.

જરમીસ્ટનમાં ગઈ કાલે ૧૩ ફેરીવાળાને પકડવામાં આવ્યા છે.

ક્રુગરસડોર્પમાં ૧૨ ફેરીવાળાને પકડ વામાં આવ્યા છે.

જોહાન્સબરગમાં બીજા વધુ ફેરીવાળાને પકડવામાં આવ્યા છે, જેમાંના કેટલાનો કેસ મુલતવી રહ્યો છે. ટેસ્ટ કેસ થાય તેવો સંભવ છે.

ગઇ કાલે ૪૩ વધુ માણસોને પકડેલ છે. બાકી કેસ ચાલે અને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળે તેવો સંભવ છે.

ગવરનરે પ્રીટોરીયાની બધી સજાઓ ઘટાડીને બે માસની જેલ (સખત મજુરી વગર) કરી છે. તથા દંડ પણ માફ કર્યો છે.

બુધવારે ૬ વધુ હિંદીને ૧૪ દિવસમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

સંભવ છે કે દરેક જગ્યાની સજાઓ સંબંધમાં આમ થશે.

સહુ મક્કમ છે. નબળાઇનું એક પણ ચિન્હ નહિ. 'ટ્રાંસવાલ લીડર' માં એવી અફવા પ્રસિદ્ધ થઇ હતી કે સ્ટાર્ટનમાં કેટલાક રજીસ્ટર થયા છે. આ અફવા ખોટી ઠરી છે. છેલ્લી હીલ ચાલસરૂ થઇ ત્યારથી પ્રીટોરીઆમાં કોઇપણ રજીસ્ટર થયાના ખબર થયા છે. તે સંબંધમાં એવું જણાય છે કે નવા દોરાયી આવનારા મેમણોમાંથી કોઇક થયું હશે.

ક્રીંબરલીના ગુજરાતી હિંદુ તથા ઇંડી અન પોલીટીકલ એસોસીએશન તરફથી મદદ મળી છે.

નાતાલની હિંદીઓ તરફથી દિલસોજી ના તાર મળ્યો છે.

જોહાન્સબરગમાં કેટલાક વધુ ચીનાને પકડયા છે.

બારબરટનમાં મેસરસ રહેમાન, તથા જીવા ને બે માસની સજા થઇ છે. તથા મી. ગુલ તથા મોહન જેને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી છે.

હમીદોઆ ઇસલામીક સોસાઇટી

ગંજાવર મીટીંગ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૧૬ મીની મીટીંગ મરજીદ સામેના મકાનમાં મળી હતી. ૨૦૦૦ જેટલાં માણસો હાજર હતાં. પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદરે જાહેરાત કરતાં જણાવ્યું કે મુંબઇની મુસ્લીમ કોમના ઇસલામે મી. ઝીણા બારીસ્ટરને આપણી વતી વિલાયતમાં લડવાનું સોંપવાથી સોસાઇટી અહેસાનમંદ થઇ છે. પછી કાયદાના બારામાં વિવેચન કરતાં સહુને મકકમ રહેવાની ભલામણ કરી. ત્યારબાદ પ્રમુખના ફરમાનથી મી. ગુલામભાઇએ મુંબઇ મુસ્લીમ કોમના ઇસલામનો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો. તેમાં ખાસ એ હતું કે (૧) અત્રેથી દરેક જાતની ખબર મી. ઝીણાને પહોંચાડતા રહેવું. (૨) તથા મી. ઝીણાને ડેલીગેટ તરીકેની સત્તા સોંપવાનો ઠરાવ પસાર કરવો. પછી મી. ફેનસીએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે સોસાયટી કોમી કામ હજુ સુધી બજાવી રહી છે, અને હમેશાં બજાવતી રહેશેજ. ઇદની મુબારક બાદીના કેબલોમાં કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાની ભલામણ કરી હતી, તેમાં પા. રપનું ખરચ થયું છે. હીંદુસ્તાનમાં તથા દરેક જગાએ પહેલેથી સવાલ સંપનો છે. મી. અબદુલ ગની તથા બીજા કેટલાકે વગેરે પકડાવાના સમાચારથી ખુશી થયો હતું. તેમનો કેસ સોમવારે છે. સરકારનું જોર આપણે જાણી લીધું છે. તે ૧૪ દિવસની નોટીસ, અને નોટીસ પૂરી થયે બે માસની જેલ છે. બીજું સરકારથી કાંઇ થઇ શકે તેમ નથી. જેણે "પીટીટ" ના પટા ચોડેલા હશે તેને વગર વોરંટે પોલીસ પકડી શકશે. ફેરીયાળાઓએ બેલ આપવાનો નથી તે યાદ રાખવું. પછી તેમણે મુંબઇની અંજુમનનો મી. ઝીણા બેરીસ્ટર ને વિલાયતના ડેલીગેટ તરીકે નીમવા માટે આભારનો ઠરાવ રજુ કરેલો, જે મી. અહમદ હલીમના ટેકા બાદ પાસ થયો. પછી મી. ઝીણાને આપણી વતી લડત લેવાની સત્તા આપવાનો ઠરાવ મોલવી સાહેબે રજુ કર્યો. તે મી. ઇબ્રાહીમ સાહેબજી કુવાડીઆના ટેકાથી પાસ થયો. મોલવી સાહેબે ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે દિવસે દિવસે લડત વધુ સખત થતી જાય છે ને સાથે આપણી જીત જણાતી જાય છે. હવે સહુએ મકકમ રહેવાનું છે. મને નોટીસ આપીને મી. ચમની ડરાવે છે; પણ તેમને ખબર નથી કે મારે કરી દેખાડવાનો વખત આવ્યો છે તેવે વખતે હું કદી કોલોની છોડીશ નહીં. જ્યાં સુધી સરકાર મને પકડીને દેશપાર ન કરે ત્યાં સુધી હું કદી કોલોની છોડવાનો નથી તે તમો નકકી માનજો. જો બે હજાર જેટલાને એકદમ સરકાર જેલમાં નાંખે તો તરતજ ધરાઇ રહેશે ને બાકી જવાથી અંત વહેલો આવશે. પછી સોસાયટી માટે મદદ કરવાની સુચના કરી, તથા સોસાયટીના ચેરમેન, તથા સેક્રેટરી વગેરે પકડાએલા હોવાથી તેમની જગાએ નવા હોદેદારો નીમવાની સુચના કરી, જેથી મી. અહમદ મુસાજી ઓલવડીઆ ચેરમેન નીમાયા. બાદ સોસાયટીની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન કમીટી.

મી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

તા. ૨૭ ડીસેંબરના કાગળમાં મી. રીચ લખે છે કે:—

જીત હાથ તેટલી મજબુતી જોઇ ખુશી થાઉં છું. જો કે હજુ ધીરજથી લડવાનું છે. તમે બહુ મહેનત લઇ રહ્યા છો એમ દેખાઇ આવે છે. બાયલાપણાના વટા લેતાં ૫૦૦ સિવાયના બધા બચી શકયા તે માટે મુબારક બાદી આપું છું. જેમનું નવું રૂપ પ્રકાશતું જાય છે.

ચીના પ્રધાનપર મેં લખાણ કરેલું છે. જામ રણજીતસિંહને પણ લખ્યું છે. પંજાબી લડવૈયાવાળી અરજી ફેલાવી છે; ને તે જોઇ બેકો કાંઇક ચમકયા પણ છે. પાર્લામેંટમાં ચર્ચા ઉઠવાનો સંભવ છે. મને તો લાગે છે કે આપણે જીત ઉપર છીએ.

મીસીસ રીચની તબીયતમાં ધીમો સુધારો જણાવા લાગ્યો છે.

પાસીવ રીઝીસ્ટન્સપર નીબંધ

સત્યાગ્રહ (પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ) ઉપર અંગરેજીમાં નિબંધ લખવા માટે ઇંડીઅન ઓપીનીઅન પ્રેસ તરફથી જે ઇનામ ગાંધી નું ઇનામ કાઢવામાં આવ્યું હતું, તેનું પરીણામ જાહેર થયું છે, અને ઇનામ માટે આવેલા નિબંધોમાં મી. એમ. એસ. મોરીસનો નિબંધ સહુથી સરસ ઠરયો છે. મી. મોરીસ ટ્રેનટાહનમાં (કલેરમાઉંટ, ડોલફીનો રોડ)વસતા એક હિંદી ગૃહસ્થ છે. તેમને ઇનામની ૬૦ નોટો ગોકલ્દી આપવામાં આવી છે. બાકીનો નિબંધ અમે થોડા વખતમાં પ્રસિદ્ધ કરશું.

ટ્રાંસવાલના મામલા પર વિલાયતમાં ચરચા

(૩૮૨)

કેનેડાને જાપાન વચ્ચે ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં સલાહ શાંતિથી કરારકરાર થયા તે ઉપર ટીકા કરતાં 'ટાઇમ્સ' લખે છે કે કેનેડા ના વરતણુક સાથે ટ્રાંસવાલની એશીઆ ટીક સંબંધી વરતણુકનો મુકાબલો કરવો જોઇએ. હીંદી સવાલથી પોતાને આવવાની મુશીબતને, તથા વડી સરકારની મુશીબતને ટ્રાંસવાલ ખ્યાલમાં લેતું નથી. પણ આશા છે કે હજુ પણ વડી સરકારના નાકની ખાતર ટ્રાંસવાલ લોર્ડ મીલનરે આપેલાં વચનને વીચારમાં લેશે, જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે હીંદીઓને વધુ વખત રજીસ્ટર નહિ થવું પડે. બીજા એક લખાણમાં 'ટાઇમ્સ' જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલમાં બેદકારક મામલો ઉભો થયો છે; જો ટ્રાંસવાલ સરકારે હીંદી સરકાર સાથે મળીને કામ લીધું હત તો તેવું થવા પામત નહિ.

'વેસ્ટ મીનીસ્ટર ગેઝેટ' તા. ૧૭ના લખાણમાં જણાવે છે કે હીંદીઓ સરકાર ને શરણે આવવા માટે માત્ર શરતો મામવા કરતાં વધારે કરતા નથી; તો જનરલ સ્મટસ મી. ગાંધીની સાથે સમજુતી કરશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

મર એડવર્ડ કારસને ટનબીજ ખાતે એક ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે હીંદીઓને એયરના હાથમાં સોંપી દેવાથી જે તેમની દશા થઇ છે તે માટે મને બેદ થાય છે. આ લોકો (બોયરો) ને નથી આપણે વારતે દરકાર, કે નથી બ્રિટીશ રાજ માટે દરકાર.

વિલાયતની વોટ માટે લડત લેનાર ઓસ્તોની એક ટોળીએ ઇગ્લાંડના પ્રધાન મંડળના મેંબરોને ઘેરી લીધા હતા, તથા સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેનનો દરવાજો રોકી દઇ કેટલીક મુશીબત ઉભી કરી હતી. તેમને કારટમાં લઇ જવામાં આવતાં દંડ કરતાં જેલની સજા તેમણે પસંદ કરી હતી.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ સમકૂલીમાં તા. ૬૨ મી ફેબ્રુઆરીના અરસામાં આવવા વકી છે.

હીંદીની હીમાયત

મી. હેરલ્ડ ક્રોકસનો 'ટાઇમ્સ' માં કાગળ

મી. હેરલ્ડ ક્રોકસ એમ. પી. નો નીચે મુજબ કાગળ લંડનના 'ટાઇમ્સ' માં પ્રગટ થયો હતોઃ—

તમારા તા. ૨૧ના અંકમાં એવો તાર પ્રગટ થયો હતો કે સ્ટાંડરટનમાં રેલ્વેપર કામ કરતા ૪૦ હીંદીને રજીસ્ટર ન થવા માટે નોકરીપરથી રજા મળી છે. ટ્રાંસવાલના આ પગલાં ઉપરથી રજીસ્ટ્રેશન કાયદાપર હું બોલવા માગું છું.

રજીસ્ટર કરવામાટે ટ્રાંસવાલ સરકારે એવું બહાનું આપ્યું છે કે તેમ કર્યા વગર હકદાર વસનારાઓ દાખ અને ચોરીથી દાખલ થનારા કોણ તે ઓળખી શકાતું નથી. આપણે કબૂલીએ છીએ કે બ્રિટીશ વાવટાતળે બ્રિટીશ પ્રજાને જેવેક સરખી છુટ છે તે આ દાખલામાં કયાં જાય છે તે સમજાતું નથી. છતાં એ વાત થોડીવાર હું બાજુએ મુકીશ. આજ દિવસ સુધી અંગ્રેજને એમ મનાતા આવ્યા છે કે જ્યાં જ્યાં બ્રિટીશ વાવટો છે ત્યાં બધી પ્રજાના લોકને આવવા જવાનો હક છે, સિવાય કે તે શારીરીક દરદને લીધે અથવા ગુજરાન ચલાવી ન શકે તેવા હોવાને લીધે ના લાયક ઠરે. આ ધોરણ ઉપર બ્રિટીશ રાજનું બંધારણ છે. અને હું એમ માનું છું કે જ્યારે આ ધોરણને તજી દેવાશે ત્યારે બ્રિટીશ રાજના નાશનો વખત આવશે.

હવે ટ્રાંસવાલની દલીલ તપાસીએ. ૪૦ હીંદીને રજા આપી એ બતાવે છે કે રજીસ્ટર કરવામાટેની ટ્રાંસવાલની દલીલ ખોટી છે. તે માણસો તો ઓળખાએ લાજ હોવા જોઇએ. તેઓ સરકારી નોકર હતા, ને સરકારનો પગાર લેતા હતા. એવું ભાગ્યેજ કહી શકાશે કે ટ્રાંસવાલ સરકારના કારસ્થાનમાં એવું અંધેર છે કે જેઓ તેની નોકરી કરત. હોય ને જેને તે પગાર આપતી હોય તેને તે ન ઓળખે. આજ દલીલ ગોરાઓને ત્યાં નોકરી કરતા હીંદીને લાગુ પડે છે. તેમને નોકરીમાં રાખનારાઓ પોતાના નોકરને ઓળખતા હોવા જોઇએજ. માટે તેવા અપમાન ભરેલા રજીસ્ટ્રેશનની કાંઇ જરૂર નહોતી.

મારી પાસે હીંદી લડવૈયાની અરજની એક નકલ છે. એ લોકોએ લડાઇ વખતે સરકારની નોકરી બજાવેલ છે, ને તેથી તેમને ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનો હક મળ્યો છે. છતાં તેવા લોકોને અપમાન ભરેલા રજીસ્ટ્રેશનને શરણ ન થવા સારૂ નોકરી પરથી રજા આપવામાં આવી છે!

તેઓ કહે છે કે "એશીઆટીક કાયદાથી અમારૂં જેવું અપમાન થાય છે તેવું હીંદુસ્તાનમાં અમારે કદી અનુભવું પડયું નથી. તેને શરણ થવાથી અમારા દરજ્જાનો અને અમારી આબરૂનો ભંગ થાય છે. તેથી તેને શરણ થવાનું અમારાથી બની શકે તેમ નથી." આ સાદો સાંભળી કયા અંગ્રેજને લાગણી નહીં થાય? તેઓ બ્રિટીશ વાવટાતળે જન્મ્યા છે; બ્રિટીશ વાવટાતળે લડવા છે. અને હવે બ્રિટીશ વાવટાતળેજ તેને કહેવામાં આવે છે કે નકામા અને અપમાન ભરેલા કાયદાને શરણ આઓ, નહીં તો ભુખે મરવું પડશે!

આ દાખલો તે ઘણામાંનો એક છે. સત્યાગ્રહની લડત વાજબી છે તેમ હવે દરેક એશીઆટીક તેમ ગોરો જોઇ શકે છે. પણ સરકારના ઓળખાણના બહાના પાછળ મુળ મુદ્દો એ છે કે હીંદીઓને કનડગત કરીને તેમને ટ્રાંસવાલમાંથી ધીમે ધીમે કાઢી મુકવા; અને તેમનો ધંધો રોજગાર ગોલાંડ, રહિઆ, અને ગ્રીસના ગોરાઓના હાથમાં જવા દેવો. રજીસ્ટ્રેશન કાયદાનો ઉદ્દેશ આવો છે.

હીંદી વેપારીપર જુલમ ગુજારી તેમને કાઢી મુકવા અને દક્ષિણ આફ્રિકાને સફેદ લોકોનો મુલક બનાવવો એવી ઉમેદ બાંધવામાં આવતી હોય તે સ્વપ્ના જેવી નકામી છે. કારણ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાફરની વસ્તી ગોરા કરતાં પાંચ ગણી છે. અને તે પ્રમાણ રોજ રોજ વધતું જાય છે. કાફરોનો વેપાર તથા ખીજ ધંધામાં નહીં પેસવા દેવાની આશા પણ નકામી છે. કારણ કે તેઓ પોતાને ખરચે ધીમે ધીમે કેળવણી પામવા લાગ્યા છે, અને સુધારામાં આગળ વધતા ચાલ્યા છે. દરેક અંગ્રેજ ધારશે કે તેઓ વધુ ને વધુ સુધરેલા થાય. પ્રજાતંત્રની હરીફાઇમાં કાફરો કરતાં ગોરા ચડે તેમ નથી. એટલે કુદરતી વધારાને કોઇ કાયદાથી અટકાવાય તેમ નથી. માટે દક્ષિણ આફ્રિકા ગોરાનો મુલક રહેશે કે કાળાનો એ સવાલનું નીરાકરણ સહેલાઇથી થઇ જાય છે. સવાલ માત્ર ઓજ રહે છે કે ગોરાઓ સારૂં થઇને—કે જેમાંના ઘણા બ્રિટીશ પ્રજાના પણ ન હોય—હીંદીઓને તેમની માલમતા અને ધંધા રોજગાર છીનવી લઇને શું કાઢી મુકશે?

ટ્રાંસવાલ સ્વરાજ્ય ભોગવતું કોલોની છે માટે ગમે તેમ કરી શકે એ દલીલ ટકી શકતી નથી. જ્યારે દરેક દરેકને વોટ હોય ત્યારેજ તેની સરતો તો આપી શકાય. તેમ હોય તો એ લોકો પોતાના વોટની મદદવડે પોતાની હાડમારીનો ઇલાજ લઇ શકે, અને વડી સરકાર આગળ ફરિયાદ આવે નહીં. પણ ટ્રાંસવાલમાં હીંદીને વોટ છે નહીં. તેમને તો હાથ પગ બાંધી લઇને તેમના હરીફોના કબજામાં સોંપી દેવામાં આવ્યા છે. તેમને વડી સરકારને અરજ કરવા સિવાય દાદ મેળવવાનો બીજો ઉપાય નથી. જ્યારે ટ્રાંસવાલ પરદેશી વાવટાતળે હતું ત્યારે ઇંગ્લાંડ હીંદીઓની ફરિયાદ સાંભળતું. લડાઇનું એક કારણ હીંદીની હાડમારીનું હતું. તે વખત કરતાં આજે હીંદીની દશા સોગણી વધારે ખરાબ છે. છતાં તેમને માટે આંગળી ઉંચી કરવાને વડી સરકાર ના પાડે છે!

આપણે ટ્રાંસવાલને ઠેકાણે લાવી શકીએ તેમ નથી એમ કહેવું તે અર્થ વગરનું છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં પા. ૩૦,૦૦,૦૦૦ના ખરચે બ્રિટીશ લશ્કર રહે છે. આ બધાનું ખરચ ઇંગ્લાંડના કર ભરનારાના માથે પડે છે. આ લશ્કરને લીધે કોલોનીમાં બહારનો પૈસો આવે છે ને પોલીસ ખરચ ઓછું થાય છે તે લાભને લીધે. ટ્રાંસવાલના પ્રધાને લાંબી નોટીસ આપ્યા વગર તે લશ્કર પાછું ખેંચતા ના પાડી છે. આ ઉપરાંત આપણે પા. ૫૦,૦૦,૦૦૦ની લોન હમણાંજ આપી છે. માટે ટ્રાંસવાલને ઠેકાણે લાવવાને આપણને સંપુર્ણ સત્તા છે; તેમજ બ્રિટીશ પ્રજાના હીંદીને રક્ષણ આપવાને આપણી સંપુર્ણ જોખમદારી છે.

ટીપોરાડવાળા લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરના સેક્રેટરી જણાવે છે કે તા. ૨૬ માર્ચે એક વાગે મંદિરમાં જાંગાળી વક્તા પંડીત સત્યચંદ્ર મેનરજી હીંદુ ધર્મ ઉપર હીંદુસ્તાની ભાષણ આપશે તો સર્વ હીંદુ ભાઇઓને હાજર થવા વિનંતિ છે.

ટરાંસવાલના બામલાપર ટીકા

કેપ ટાઇમ્સ

લખે છે કે:—ટરાંસવાલના બામલા પરની ટીકાઓમાં લંડનના 'ડેલી ક્રોનીકલ' ની ટીકા સહુથી વધુ ઉદ્દાપણ ભરેલી છે. તે જણાવે છે કે ટરાંસવાલના કારભારી એમાં જો ઉદ્દાપણ હોય તો તેમણે શ્રી. ગાંધીની સુચના મુજબ વરતીને પોતાનો હેતુ પાર પાડવો જોઇએ. સરકારનો ઉદ્દેશ માત્ર એટલો છે કે જે હિંદીઓને ટરાંસવાલમાં વસવાને ખરો હક ન હોય તેમને બહાર કાઢવા. તથા જેઓ હકદાર છે તેમનો હક પાકો કરવો. આ હેતુ માટે કોઇક જાતની ઓળખાણની જરૂર છે. આ ઓળખાણ માટે સરકારે જે યોજના કાઢી તેને હિંદીઓ વાંધા ભરેલી ગણે છે. કાયદામાં એવી કલમો છે કે સ્વાભિમાની હિંદી શહેરીઓ ભાગ્યેજ તે કબુલ કરે. જો હિંદી આગેવાનો સરકારને મદદ દેવા વચન આપે; અને હિંદીઓને સરકાર માન ભંગ કર્યા વગર ધારેલો ઉદ્દેશ પાર પાડે તો આ કઠોડી સ્થિતિમાંથી રસ્તો મળી શકશે. તેથી હિંદુસ્તાનમાં ખરાબ પરિણામ આવવાનો સંભવ પણ દુર થશે.

મો. ઇમામ અબદુલ કાદરનો કાગળ

હમીદીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદરનો નીચે મુજબ કાગળ જોહાન્સબરગના છાપામાં પ્રગટ થયો છે.

જનરલ સ્મટસ એવું ધારતા દેખાય છે કે હીંદી આગેવાનોને જેલમાં મોકલવા થી હીંદીઓ રજીસ્ટર થવા આતુર છે. ખરૂં શું છે તે પોતાની મેળે બહાર આવશે. પણ તે સાહેબ કહે છે કે હીંદી ઓ મરજીથી રજીસ્ટર થવા આવે તો હું તે ઉપર વીચાર કરીશ, તેનો અરથ હીંદી કોમે કલ વોલંટરી રજીસ્ટ્રેશન બીલકુલ નથી. તેમના કહેવાનો અરથ એવો છે કે કાયદો અમલમાં મુકવોજ છે. હીંદીઓ કહે કે "મહેરબાની કરીને ઓરીજીસ ઉઘાડોને: અમારે રજીસ્ટર થવું છે" તો તે ઓરીજીસ ઉઘાડે એમ મી. સ્મટસનું કહેવું છે. શું મી. સ્મટસ એમ કહે છે કે આજ ૧૬ માસ થયાં હીંદીઓ લડી રહ્યા છે તે આટલા માટે? શું તેઓ એમ ધારે છે કે આટલા દીવસ થયાં જેની સામે લડત ચલાવી રહ્યા છે તેજ કામ કરવા માટે હીંદીઓ આજજી કરે છે! મને પોતાને ૨૪ દીવસમાં ટરાંસવાલ છોડવાની નોટીસ મળી છે. પણ હું કદી ટરાંસવાલ છોડવાનો નથી. એક સ્વતંત્ર હીંદી અને બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે નો મારો હક સાબીત કરવા હું માગું છું. કાયદાને શરણ થવા કરતાં મારા દીવસો જેલમાં ગુજારવાને હું તૈયાર છું. ચુસ્ત મુસલમાન થઇ ધરમનું અપમાન કરનારા નઠારા કાયદાને શરણ કદી થઇશ નહિ. મારી કોમને તેના કસમનો ભંગ કરવાની અને તેની મરદાનગીને ગુમાવી દેવાની સલાહ હું કદી આપીશ નહિ. કહેવાની જરૂર નથી કે કાયદામાં મુસલમાન અને ક્રિશ્ચની વચ્ચે ભેદ રાખવામાં આવ્યો છે: અને તેથી તેને શરણ થવું તે અસંભવિત છે.

ધી ટરાન્સ્વાલ ઇંડીઅન કુલી એસોસીએશન

ટરાંસવાલના ભાઇઓને મદદ

ઘરો લેવા જોગ દાખલો

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—એસોસીએશનની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૦મી જને વારીના રોજ ૨ વાગે મી. મુડલેના મકાન પર મી. ઓથમ કાનજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મેંબરો મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા. તે ઉપરાંત મેસરસ હાજી મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, દાદા ઓસમાન, મહમદ ઇબ્રાહીમ વગેરે ગ્રહસ્થો પણ પધાર્યા હતા. શરૂઆતમાં સેક્રેટરી એ મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ જણાવી ટરાંસવાલની ધી. ઇ. એસોસીએશન તરફ થી મળેલો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો. તે કાગળમાં "પૈસાની ઘણી જરૂર છે માટે તમારી એસોસીએશન તરફથી મોટી રકમ ટરાંસવાલના ભાઇઓ માટે જમા કરવામાં આવી છે તે ટેલીગ્રાફથી મોકલો" એ મુજબ લખેલું છે. માટે તે બાબતપર વીચાર કરવા સરવે મેંબરોને સુચના કરી અને ટરાંસવાલ ખાતે ટેલીગ્રાફ કર્યો હતો તે વાંચી સંભળાવ્યો. જોઇંટ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે એસોસીએશનના ફંડમાં પૌંડ ૨૩ અને ટરાંસવાલ માટે ઉઘરેલા ફંડમાં પૌંડ ૬૭—૦—૫ જમા આવ્યા છે. મી. ટીમોલે દરખાસ્ત મુકી કે આપણે ૬૦ પૌંડની રકમ નાતાલ ઇંડીઅન કોંગ્રેસની મારફતે મોકલવા ઠરાવ કરવો. મી. ઇસપ ઇસમાઇલે જણાવ્યું કે આપણું ઉઘરાણું જરી છે તેવી બધા પૈસા મોકલી આપવા મી. ટીમોલની દર ખાસ્તને ટેકો આપું છું. મેસરસ મહમદખાન, વલી કાસમ, મહમદ અસમાલ, અને હસન આદમે ઉપરની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો. પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યુ આપણે બી. ઇ. એસોસીએશનના નામથી ચેક લખીને કોંગ્રેસની મારફત મોકલાવી આપીએ તો તેમાં શું હરકત છે? મી ઇસપ ઇસમાઇલે જણાવ્યું કે કોંગ્રેસ પાસેથી આપણે લાલ મેળવવાના છીએ માટે કોંગ્રેસના નામનીજ ચેક આપીશું તેજ ઠીક ગણાશે. સેક્રેટરીએ આ બાબતનો ખુલાસો મેળવતાં ના. ઈ. કોંગ્રેસના સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાને જણાવ્યું કે તમે કોંગ્રેસના નામથી ચેક આપો તે ચેક મળવાથી કોંગ્રેસ ટેલીગ્રાફથી જો. ઇ. એ. પર પૈસા મોકલી દેશે અને તેમાં આ એસોસીએશનની શોભા ગણાશે. મી. હાજી મહમદે ઓસરકારક ભાષણ કરી જણાવ્યું કે કોંગ્રેસને આપશો તે પણ ત્યાંજ પહોંચાડવામાં આવશે. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ જણાવ્યું કે બહારથી જે પૈસા આવે છે તે કોંગ્રેસ મારફતેજ રવાના થાય છે માટે તમે પણ તેજ મુજબ આપશો. પછી પોતે એસોસીએશનને ૧૦ ગીની બેટ તરીકે આપવા માગણી કરી જે ખુશીથી સ્વીકારવામાં આવી. છેવટે પ્રમુખ સાહેબે સરવે મેંબરોનાં મત લઇને ૧૦૦ પાકિંડ કોંગ્રેસ મારફતે મોકલવાનો ઠરાવ પસાર કરયો. બહારના સ્ટેશનોથી કુલ્ટ મોકલનાર ગ્રહસ્થો પાસે ઉઘરાણી જવા માટે મી. મહમદ આદમે માગણી કરી કે મારી સાથે ચાર માણસો આવવા જોઇએ. તે ઉપરથી મેસરસ હસન આદમજી, હીરા રામજી, ખુસાલ ભગા અને પ્રમુખ સાહેબે જવા ખુશી બતાવી, અને તા. ૨૧ મીએ જવા ઠરાવ કરી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

રૂટર જણાવે છે કે અરબસ્તાનમાં કોલેરા ચાલુ થયો છે, જેના પરિણામે મક્કામાં હાજીઓમાં રોજનાં ૪૦૦ મરણ થાય છે.

મોઝાંબીકના ગવરનરની બન્ડમ્બેનની મુલાકાત વખતે ત્યાંના હિંદી વેપારીઓએ એક મેળો મેળાવડો કરી મોટા દબદબા સાથે ગવરનરને માનપત્ર આપ્યું હતું.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

કાયદા સામે એક વધુ દલીલ

મરહુમ મી. અબુબકર આમદને જમીન ના હક સંબંધમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પર વધુ લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું; ને તેનો જવાબ આવ્યો છે કે તે હક નહિ મળી શકે. સરકારને હીંદીઓને હાંકી કાઢવાનોજ ઇરાદો હોય તો પછી હક શામાટે આપે એ દેખીતું છે. જો હક મેળવવા હોય તો હીંદી પોતાનું જોર સત્યાગ્રહથી બતાવી આપશે તોજ લક્ષ થશે : અને નહિ તો બધા હીંદીને દુઃખ મુક્તમાં ઠરાંસવાલ છોડવું પડશે તેનાં આ ચિન્હ છે.

નાતાલ કોંગ્રેસનો કાગળ

નાતાલ કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે મી. દાઉદ મહમદ તરફથી બ્રિટીશ ઈન્ડિઅન એસોસીએશનપર, તથા ટ્રાંસવાલની બીજી હીંદી કમીટીઓને નીચે મુજબ કાગળો મળ્યા છે :—તમારી દીમતની નાતાલના હીંદીઓ તારીફ કરે છે, અને તમારી આફતમાં અંતઃકરણપૂરવક " દીલસોજી બતાવે છે. ટ્રાંસવાલ સરકાર તમોને બીવડાવવા માટે બનશે તેટલું કરશે : પણ આશા છે કે તેને ન ગણકારતાં તમે છેવટ સુધી મક્કમ રહેશો. તમે સારી પેઠે જાણતા હશો કે આપણે આ લડત માં જુલ્મથાપ ખાઇએ તો તે પામમાલ કર્તા નીવડે. માટે સહુની ફરજ છે કે પોતે મક્કમ રહેશે અને બીજાને મક્કમ રહેવા ઉલ્લાસમા કરશે. તથા એક માણસ ને જેલ જવાનું થાય કે તરતજ બીજો માણસ તેની જગ્યા લેવા એમ જનવું જોઇએ."

લોકેશનમાં કાઢી શકે ?

એવી અફવા ઉઠેલી કે જે બ્લેકલેગોએ રજીસ્ટર કઢાવ્યાં છે તેમને લાઇસેન્સ કઢાવવા બધા ત્યારે એવું કહેવામાં આવેલું કે જો તેઓ સરકાર કહે ત્યારે લોકેશન માં વેપાર માટે જાય તો લાઇસેન્સ મળશે. આ વાત તો ખોટી ઠરી છે. કાયદોજ રદ થઇ પડ્યો છે ત્યાં આગળ આ લખ સરકાર દાખલ કરી શકની નથી. જ્યાં એ દેખીતું છે કે હીંદી કોમ જો બધા લડતમાં છત ન મેળવે તો તેને માથે સરકાર જે ન કરે તે થોડું એવું બન્યા વગર નહિ રહે. માટે બહેતર છે કે ચેતીને લડત માં મક્કમ રહે, અને લડતમાં ફતેહ મેળવી સરકારને બતાવી આપે કે હીંદી કોમને સરકાર મરજી મુજબ નહિ કનેડી શકે.

કાળમુખા

આરજરટનમાં પકડાએલા મહસ્થો પૈકી બધાને ૧૪ દહાડામાં કોલોની છોડવાની નોટીસ મળી છે. ને સૌ જેલ માટે તૈયાર છે. પણ તેઓ પકડ્યા મી. આર. નરસુ આપરે આવી ગુલામી લેનાર નીકળી પડ્યા છે. એ બાબુ બરાબર વાત છે. આવા નકામા ડરનારાઓથી કોમને નુકસાન થાય છે.

મી. અબદુલ ગની અને બીજા કેદકુછી

ગઇ કાલે ૭ માણસોને પકડવામાં આવ્યા છે. જેમાના પાંચ કેદકુછી મી. અબદુલ ગની (એમ. સી. કમરૂદીનની પેઢીના ભાગીદાર), મી. હસનમીયા ઉભારે (રૂદી ચોરટ), મી. અબદુલ ગફુર (મહમદ હુસેન કંપનીના મેનેજર), મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ કુનકે, મી. નનુમીયા, અને મી. અહમદ કોદીઆ (એમ. એ. કડોદીઆ કંપનીના ભાગીદાર) એટલાને આજે રન વાગે કોરટમાં હાજર થતાં ૧૪ દહાડાની નોટીસ મળી છે. હું એ સાહેબોને મુબારકબાદી આપું છું.

લાઇસેન્સ આબત ૧૫૦ હીંદી ફેરીવાળા જેલમાં

લાઇસેન્સ બાબત ગયા ગુરવારથી આજ સુધીમાં લગભગ ૧૫૦ માણસોને પકડવા માં આવ્યા હતા, તેમાંના બબુાખસને માજીસ્ટ્રેટે ૧૪ દહાડાની આસન કેદ અગર બે પાઉંડની સજા કરી છે. સજા કરતી વખતે માજીસ્ટ્રેટે દીલસોજી દેખાડી હતી. પણ કાયદા પ્રમાણે ચાલવું એ મારી ફરજ છે એમ કહ્યું. બહાદુર માણસોએ દંડ નહિ આપતાં જેલ માં જવાનું પસંદ કરવું છે, અને જેલ માં ગયા છે. જો એજ પ્રમાણે બધા મજબુત રહેશે તો જરૂરજ વહેલો અંત આવશે.

ઘરમાં બેસી રહેનારાઓ માટે

મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક ફેરીવાળા અને પેડલરો પકડાવાની બીકને લીધે ધંધે જતા નથી. મારે કહેવું જોઇએ કે એમાં તે બેકની ભુલ છે. આપણી લડત બહાદુર થઇ મેદાનમાં ઉતરવાની છે, નહીં કે નામરદ થઇ ઘર માં બેસવાની છે. સત્યની લડતમાં આપણે કોઇપણ તરેહની પસ્તી નથી રાખવાની. હમેશાં યાદ રાખવાનું છે કે આપણે જ્યારે પુરેપુરું નુકસાન ઉઠાવીશું ત્યારેજ સરકારને હરાવી શકશું.

બહાદુર ઓરતો

પ્રીટોરીઆમાં મદ્રાસી તથા બીજી કોમની ઓરતોએ મીટીંગ કરી ઠરાવ કર્યો છે કે બધા માણસો પ્રીટોરીઆના પકડાયા પછી ઓરતો પીકેટીંગ કરશે અને જેમ માણસો કામ પ્રીટોરીઆમાં બજાવતા હતા તેમ ઓરતો બજાવશે એ ખરેખર મગરૂર થવા જેવું છે. આવું જોર જ્યારે દરેકને ચઢશે ત્યારે આ ગુલામી કાયદાની બેડી એક ક્ષમ તુટી જશે. જરમીસ્ટનમાં સ્ત્રીઓએ ભરેલું પગલું પણ સ્તુતીપાત્ર છે. તેમણે મીટીંગ કરી ઠરાવ કર્યો છે કે સરકારને અરજ કરવી કે અમારા ધણીને જેલ માં સરકાર મોકલે તેમ અમને પણ ભલે મોકલે. કારણ જો સરકાર અમને બહાર રાખશે તો અમો પણ અમારા મરદોના જેવાં કામ બજાવીશું. ઓરતો ના શરીરમાં હીંદુસ્તાનનું લોહી વહે છે તેઓ આવી બહાદુરી બતાવે છે, તો શું બીજા બાદશીઓએ શરમાવું ન જોઇએ ?

મોલવી મુખત્યાર સાહેબ

મોલવી મુખત્યાર સાહેબને મી. ચમનીએ ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ આપી છે; પણ તેથી ડરી મોલવી સાહેબ પોતાની ધાર્મિક ફરજો બજાવવાનું કામ છોડી દઇ શકવા જશે નહિ. દીની સેવા તજી દેવા કરતાં જેલને તેઓ બહેતર ગણે છે. તેઓ જોહાન્સબરગમાં હમીદીઆ મદ્રેસા નાં બચ્ચાંને દીની તાલીમ આપે છે. તે છોકરાંઓનાં માબાપ અને વાલી તરફથી મી. ચમનીને અરજી કરવામાં આવી છે કે "મોલવી સાહેબની પરમીટ લંબાવી દેવા જોઇએ. તે મરજીટ દર વખત લંબાવી આપવાનું મી. ચમનીએ બગાડ એક વખત મી. હાજી હબીબની સમક્ષ તથા બીજી વખત મી. નઝદી, તથા મી. ઇસ્માઇલ મંજાની સમક્ષ વચન આપેલું. તે ઉપરથી હમીદીઆ મદ્રેસા બોલવામાં આવેલ છે, ને મોલવી મુખત્યાર સાહેબ તેના ઉપરી છે. અમારાં બાળકોને દીની તાલીમ માટે આ એકજ રીત છે. મોલવી સાહેબ સીવાય બીજો કોઇ માણસ તે કામ બજાવી શકે તેમ જોહાન્સબરગમાં નથી તો તમારો ચુકાદો ફરીથી તપાસવા અરજ કરીએ છીએ."

મદ્રાસીઓનું જોર

મદ્રાસીઓ ખુબ જોરમાં છે. વારંવાર મીટીંગો ભરી પોતાનું જનુન બતાવી રહ્યા

છે. રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ ઉઘડે તો પીકેટીંગ માટે નીચેના માણસોને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે. મેસર્સ કે. પોલ, (મુખી), એમ. ચીમસામી પીલ્લે, સી. એમ. પ્રીલીપ, વી. વીરા પીલ્લે, કે. કલાપા પીલ્લે. વી. એમ. રોમી, પી. એસ. ફરાન સીસ, એમ. વીકલીંગા પીલ્લે, ટોમસ ડેની ચલ. જેકબ, મુરગન, વીરા મુથુ, પડીયાચી, બી. એમ. નાયના. વી. એમ. પીક, પી. એમ. જોરજ, એ. પી. ફ્રાન સીસ. આર. એ. ફ્રાનસીસ, વી. એમ. અપાયુરપ્પ ચેટી, વી. એલ. જેક, વી. મુલીયન. એમ. એલ. જોસફ, પરીમા થંથી. દોરાસામી, જેક, જોરજ જેકસન. ફ્રેડીક પુનસામી. એસ. પી. પડીયાચી, વી. વી. રામસામી, નાઇડુ, એમ. અબદુલ, સુબ્રહ્મ, આર. પ્રીલીપ, ડી. ટોલરજી, સેમ્મુઅલ, કંગાપા, ગુરે કયુદર, હેરી, થામલ, સી. હેરી, લજમન મુનુસામી ચેટી. એસ. ગોવીંદસામી, પડીયાચી, પી. આર. મુરગન, અનુમુતભુ, એમ. રામસામી, મુરથામુથુ, પડીયાચી, જી. સામી, કે. કુપુસામી નાયક, અબદુલ રહીમન. આર. મુનીન, વી. વેંકટસામી નાયક, કે. પથ્થાનાસામી, વી. રામાસામી આપા, જેક, થંબીઆપા, અને પડીયાચી.

સમજુતીનો ચરચા

મને ખબર મળી છે તેમ બધા લોકોમાં ફેલાયું છે કે સરકાર હવે કેદીઓને આપી છે, ને સમજુતી કરવા માગે છે. તથા મી. ગાંધીની કેદલાક ગોરા જેલમાં મુલાકાત લેવાના છે. એક માતબર ગોરા વકીલને બોલાવી મી. સ્મટસે સવાલનો કડચો લાવવા મુદ્દો બતાવી હતી. હવે આપણે ઉતાવળ કરવાનું નથી. પણ આપણે તો ત્યારે આપણું મગેલું મળે તોજ સલાહ કરવાની છે. માટે હાલ તો કામે ખુબ જોર બતાવવાનું છે.

આપણી લડત

આપણી લડતને આજે ૧૬ મહિના થવાછે. જેનાં શુભ ચીન્હથી પરમાત્મા પડે છે કે આપણે ઘણેભાગે જીતી ચુકયા છીએ. પણ વીરજથીજ પુરતું ફળ મળી શકશે. મી.સ્મટસસાહેબે થોડો ઘણો સુધારો કરવા તયાર છે. પણ આપણી લડત આંગળાં કે કાયદામાં સુધારા માટે નથી, પણ આખો કાયદો રદ કરવા માટે છે. માટે કાયદો રદ થાય ત્યારેજ ચોલંટરી રજીસ્ટર થઇએ એ યાદ રાખવાનું છે.

જેલ બહારના સમાચાર

તા. ૧૭મી બપોરેનું જેલમાં મિત્ર ચોઇ વ્યવસ્થામાં જાહેરસભા જવાબ છે. જવામાં સવારે પુપુ, બપોરે રોટી તથા કેબેજ પટાટા વગેરે તરકારી, સાંજના ચાવલ તથા તરકારી વગેરે એ મુજબ આપવામાં આવે છે. સુવા ઓઢવાનું સારું છે. કપડાં જેલનાં છે. પણ પ્રીટોરીઆમાં જુદું છે. તેમણે ત્યાં પણ પાસીવ રીઝીસ્ટન્સથી બે દિવસ ભુખનું દુઃખ સહન કરવાથી હવે બધો દેશી ખોરાક મળે છે. મી. બ્યાસ રસોઇના કામ માટે મુખ્ય ભાગ લીએ છે. બધા ખુશીમાં છે.

એક બીકણ

સાધારણ રીતે એમ લાગે કે જ્યારે લશ્કર જીતપર હોય ત્યારે તો ભાગ્યેજ કોઇ પાછો નાશે. છતાં આવો માણસ પ્રીટોરીઆમાં નીકળ્યો જણાય છે. તેણે કોરટમાં કેસ વખતે એવું જણાવેલું કે હું પીકેટોની બીકને લીધે નથી રજીસ્ટર થયો; મને મારવાની ધમકી દેવામાં આવી હતી. આ માણસને ૧૪ દીવસની નોટીસ આપતાં માજીસ્ટરેટે કહ્યું કે તુરત રજીસ્ટર માટે અરજી કરવી. આવા માણસ કોરટમાં કામપર ખોટા આરોપ મુકી હાથે કરીને પોતાની વધુ કજેતી કરવાનો રસ્તો લે છે. તેઓ લડતને બ્લેકલેગ કરતાં સો ગણું વધારે નુકસાન કરે છે. ખુદા પાસે દુવા ચાહું છું કે આવા માણસો સારી બુધ્ધ આપે.

લડતનું ઝનુન

ઉપરના બીકણોને તથા જેલથી ડરનારા બીજાઓને જોહાન્સબરગના થુરાલનનો દાખલો લેવા ભલામણ કરું છું. એવી અફવા ઉઠી છે કે જેણે 'પાકેટ' એવો પટો ચોડેલો હશે તેવાને પોલીસ વોરંટ વગર પકડશે. આથી કરીને જોહાન્સબરગના હિંદીમાં એવા પટા મેળવવા દોડાદોડ થઇ રહી હતી. એક જણની નોટીસ રૂપમાંએ પુરી થઇ તેણે એવો નિશ્ચય કરેલો હતો કે હવે કોરટમાં જતી વખતે સાથે પાટલુ લઇ જવું ને તે ઉપર મોટા અક્ષરે એવું લખવું કે 'ટ્રાંસવાલમાં ન્યાય નથી. બ્રીટીશ રાજમાં પણ ન્યાય નથી. હું દીવા લઇ ન્યાયને શોધવા નીકળ્યો છું.' આ માણસને એટલો ગુસ્સો ચઢેલ કે તેને શાંત પાડવા માટે સમજાવવાની જરૂર પડી હતી. શું આવા દાખલા તથા ઓરતોની બહાદુરીના દાખલા જેઓ જેલથી ડરતા હોય તેમને હિંમત આપવા પુરતા નથી?

એક વધુ કારતુસ

કેપટાઉનના "કેપ" નામના અઠવાડીક પત્રમાં એશીઆટીક બાબતે સૌથી મોટું ચિત્ર છે. તેમાં કેબીનેટ જેવડો છે. એક હીંદી બાબતે ઉપર બેઠો છે. "બ્રહ્મજ્ઞાન" બીજા રૂપમાં જનરલ બોથાને બોધ આપે છે કે "મારા નામમાં તમે લડયા; હવે મારા નામમાં આ (હીંદીનું) યુધ્ધ છે તો તેના તરફ તમને દિલસોજી નથી?"

છાપામાં કાગળ

'એમ. ચર્ચવર્ડ' નામથી એક ગોરે 'લીડર'માં લખે છે કે 'ચોલવીને ટ્રાંસવાલ છોડવાની નોટીસ અપાઇ એ જુલમ થઇ છે. બીજા ધરમના માણસને આવી નોટીસ ખરો અંગ્રેજ કદી ન આપે. તેમ કામ સુધરેલી બ્રિટીશ પ્રજાનો માણસ ગુન્હેગારની પેઠે રજીસ્ટર પણ ન થાય. જે બોલવી કેલોની છોડે તો પછી હીંદી અને મલાર્ડ બચ્ચાને કોણ તાલીમ આપે? ટ્રાંસવાલના આ કામથી બ્રિટીશ રાજને નુકસાન થશે.'

રેવરંડ ડોકનો કાગળ

રેવરંડ જે. ડોક ફરીથી છાપામાં કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે—કેટલાક ગોરા ધરમ, ભાષા, તથા વિચારોના ફેરને લીધે હીંદીની લડત હજુ સમજી શકતા નથી. જેઓ ગુન્હેગાર નથી તેવા માણસો વડે આપણે આપણાં કેદખાનાં ભરી દેવા માગતા નથી, તેમને પાયમાલ કરી. નોકરીથી લગાડી અને ઘરબાર ફોડાવીને કાઢી મુકવા પણ માગતા નથી. તેઓ આપણીજ પ્રજાના લોક છે. અને લડાઇના મેદાનમાં આપણા ઘાયલ થએલા લડવઇયાની તેમણે દયા બાદને ચાકરી કરેલ છે. આવા લોકપર જુલમ કરવાથી ત્રાસ છુટવો જોઇએ અને શરમાવું જોઇએ. જેમ બને તેમ આનું વહેલું સમાધાન કરવાની જરૂર છે.

વગર ધંધાવાળાઓને સુચના

વગર ધંધાવાળાઓને એક સુચના કરવાની કે આપણે સાચા છીએ ને કેસ જીતવા ખાતર બધાએ જેલમાં જવાનો ઉપાય લેવાનો છે. સાચા સાથે ખુદા છે. એ હમેશાં યાદ રાખવાનું છે. માટે હવે વગર ધંધાવાળાઓએ જો કે ઘણુ ફીલીંગ નું કરટ લઇ પોલીસ અથવા એવો કોઇ ઓફીસર ઉભેલો હોય તે બાજુપર વેચવા માટે ઉભા રહેવું. એટલે પોલીસ જરૂર તેમને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પકડશે. અને માજીસ્ટરેટ જેલની સજા કરશે. એમ કરીને આપણે સરકારની જેલ ચીકાર ભરી દેવાની છે. એટલે સરકાર પોતે કંટાળશે.

ગેઝેટની નોટીસ

નાદાર શેખ મહમદ ઇસાક પ્રીટોરીઆ વાળાની ત્રીજી મીટીંગ માજીસ્ટરેટની કોરટમાં ૩૧ જાનેવારીએ ૧૦ વાગે મળશે.

નાદાર અમોદ ઇસ્માઇલ મેમણવાળાના એસ્ટેટની તપાસ તા. ૬૮ થી ૨૫ સુધી જોહાનિસબરગમાં અને તા. ૩૮ થી ૬૪ ફેબ્રુવારી સુધી પ્રીટોરીઆમાં થશે.

નાદાર દાદા હાજી તથા નાદાર હુસનની મીલકતની તપાસણી તા. ૧૮ થી ૨૫ સુધી પીટર્સબરગમાં તથા તા. ૨૮ જાને વારીથી તા. ૫ ફેબ્રુવારી સુધી મીટીંગો બોલાવી.

કેપટાઉનમાં માસ મીટીંગ

સા. આ. ઇ. એસોસીએશનનો જુસ્સો

મી. ઇ. મુરદીનનું ભાષણ

વિગતવાર હેવાલ

(ઇ. ઓ. માટે મળેલ રીપોર્ટ)

[ગએ અઠવાડીએ રૂટરના તારપરથી કેપટાઉનની માસ મીટીંગનો હેવાલ અમે આપ્યો હતો. પાછળથી શુક્રવારે કેપ ટાઉનથી મી. આદમના નામથી તાર મળેલ કે "રૂટરની ભુલ. મહેરબાની કરી એવું છાપશો કે રવીવારે લીગે જંગી મીટીંગ ભરી હતી અને મી. આદમ એચ. જી. મહમદ પ્રમુખ હતા." પાછળથી અમને મળેલ રીપોર્ટ ઉપરથી એમ જણાય છે કે મજકુર માસ મીટીંગ કેપ ટાઉનના સાઉથ આફ્રીકન ઇંડીઅન એસોસીએશને ભરેલી અને પ્રમુખ મી. અબરાહીમ મુરદીન હતા. તે મીટીંગનો વિગતવાર હેવાલ નીચે મુજબ છે:— અ. ઇ. ઓ.]

કેપ ટાઉનના જુદા જુદા ભાગના હિંદીઓની માસ મીટીંગ રવીવારે ૪થાગે હેનોવર સ્કાંટ, એથલ ઇસ્ટીટ્યુટમાં મળી હતી. તેનો ઉદ્દેશ ટ્રાંસવાલના જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાનો તથા મી. ગાંધી વગેરે જેલ જનારાઓ તરફ દિલસોજી બતાવવાનો હતો. મીટીંગમાં હાજર થનારાઓની સંખ્યા ૨૦૦૦ જેટલી હતી. હાજર થનારાઓમાં મેસરસ એ. અબાસ, અબદુલ ગની, એસ. ઇસ્માઇલ, ઇ. છ. કેશલ, અલી આદમ એસ. ફાસીમલી, એમ. એસ. મેરીસ, મી. જે. એમ. એમ. ગુલ, એ. છ. ગનસાર, મુસા નુર મહમદ (સ્ટેલન બોશ), હાજી ઇબ્રાહીમ (સમરસેટ સ્ટરેંડ), ફકીર ઇસ માઇલ (ગુડવુડ), એમ. જે. રાવળ (ક્લેર માર્કેટ) રતનજી નુરસજી તથા બીજા ઘણા આગેવાનો જોવામાં આવતા હતા. સા. આ. ઇ. એ. ના ચેરમેન મી. ઇબ્રાહીમ નુરદીન પ્રમુખ હતા.

પ્રમુખનું ભાષણ

તેમણે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ભાષણમાં જણાવ્યું કે મી. ગાંધી વગેરેને પકડી ને ટ્રાંસવાલે મોટો જુલમ કર્યો છે. વધારે પ્રજાનું અપમાન કરનારો કાયદો અમલમાં મૂકીને બ્રિટીશ પ્રજાને કલંક લગાડ્યું છે. આખી દુનિયામાં હીંદીને જલદગી થી સમજાવી ટ્રાંસવાલ છે. માટે ટ્રાંસવાલના જુલમથી આપણને કેટલો રોષ થયો છે તે બતાવવા, તથા ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને આપણી અંતઃકરણની દિલસોજી બતાવવા આપણે મળ્યા છીએ, વગેરે.

ઠરાવો

(૧) "હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મોરલીપર—ટ્રાંસવાલમાં હીંદી આગેવાનો સામે જુલમી રીતે એશીઆટીક કાયદો અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે તે ઉપર સા. આ. ઇ. એ. માન પ્રરવક ધ્યાન ખેંચે છે; અને વચ્ચે પડવા આતુરતા પુરવક અરજ કરે છે; કારણ કે આ જુલમથી ભયંકર પરિણામો આવવા સંભવ છે." મી. અહમદ અબાસની દરખાસ્ત અને મી. એસ. ઇસ્માઇલ તથા મી. આર. નથરોજજીના ટેકાથી સર્વાનુમતે પસાર થયો.

(૨) કલકત્તાના આગેવાન બાપા પર નીચે મુજબ કેબલ મોકલવા ઠરાવ થયો. "મોટા શોક સાથે અમે જણાવીએ છીએ, અને તેથી આખા હીંદુસ્તાનને વાકેફ કરીએ, કે અમારા આગેવાનોને ટ્રાંસવાલ સરકારે જેલમાં નાખ્યા છે. અમે આતુરતા પૂરવક આશા રાખીએ છીએ કે અહીંના દુઃખી દશા ભોગવતા હીંદીની વતી હીંદી સરકાર વચ્ચે પડશે." આ ઠરાવ મી. એ. છ. ગનસાર ની દરખાસ્ત અને મેસરસ બ્રિસપ અહમદ દાદ પટેલ તથા મી. એસ. વી. સાઠેના ટેકાથી પાસ થયો.

(૩) "ટ્રાંસવાલને પોતાની મરજી મુજબ કારભાર કરવાનો હક છે એ કબુલ કરવા છતાં ખરાબ કાયદો હીંદી સામે જુલમગાર રીતે અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે તે માટે બહુજ શોક થાય છે. વધી સરકારને જે મોટું નુકશાન થાય તેમ છે તે વાત ટ્રાંસવાલ બુકી જાય છે એ ખેદ કારક છે. આશા છે કે છેલ્લી ઘડીએ પણ સરકાર વિચાર કરશે અને હીંદી આગેવાનોને છોડી મુકશે. તેમને એક દિવસ પણ જેલમાં રખાય એજ કાયદો અન્યાયી ઠરાવવાને પુરતું છે." આવો તાર લોર્ડ સેલબોરનપર મોકલવાનો ઠરાવ મી. એસ. કારીમલીની દરખાસ્ત અને મી. અલી આદમ તથા મી. ફકીર ઇસ્માઇલના ટેકાથી પાસ થયો.

(૪) મી. મોરસે જુદા જુદા બોલનારાનાં ભાષણ હીંદુસ્તાનીમાંસમજાવ્યાપછી મીસીસ ગાંધીપર દિલસોજીનો તાર કરવા નીચેનો ઠરાવ કર્યો. "બોઅર યુધ્ધ સાથે સા. આ. ઇ. એસોસીએશન [illegible] દિલ સોજી સ્વીકારવા અરજ કરે છે. આપણી આફતમાં ઇશ્વર આપણને બધાને સહાય થાય એવું માગીએ છીએ." મી. હલીમ ના ટેકાથી આ ઠરાવ પસાર થયો.

(૫) મી. ઇસ્માઇલ દાવુદે નીચે મુજબ સંદેશો જોહાન્સબરગના એસોસીએશનપર તારથી મોકલવા દરખાસ્ત કરી. "ટ્રાંસ વાલ સરકારના જુલમથી સા. આ. ઈ. એસોસીએશન બહુ દિલગીર થઇ છે. અહીં લોકો બહુ ગુસ્સે થયા છે. તમારા તરફ દિલસોજી બતાવીએ છીએ. સોમવારે હીંદી કોમ ધંધો રોજગાર બંધ કરશે." મી. હસન સમસુદીનના ટેકા બાદ આ ઠરાવ પાસ થયો.

પછી મી. ટી. એલ. બી. એજકોંબ, મી. જે. એમ. એચ. ગુલ તથા બીજા બોલનારાઓએ ટ્રાંસવાલના કામને વખોડી કાઢનારાં ભાષણ કરયાં. મી. એસ. સોલ નામના નેટીવે તાળીઓની ગરજના વચ્ચે જણાવ્યું કે કાફરો રંગમાં હીંદીને મળતા છે; અને તેમની દિલસોજી હીંદીઓના પક્ષમાં છે. પછી સોમવારે બધો ધંધો રોજગાર બંધ કરવાનો ઠરાવ કરી મી ગાંધીના તથા બીજા ટ્રાંસવાલના આગેવાનો માટે, તથા સા. આ. ઇ એસોસીએશન માટે હુરરા બોલાવી સભા વિસરજન થઇ હતી. પછી શોકની નીશાની તરીકે કાળા વાવટા સાથે એક સરઘસ એડરલી સ્ટ્રીટના છેડા સુધી ગયું હતું.

સ્ટોમરેની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેક્ટર ઓફ નેટલ.]

અમબુલી—તા. ૬૮ મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

[જરમન લાઇન]

ફ્રાંકિસ—તા. ૨૮મીએ મુંબઇ પહોંચી છે.

ગવરનર—તા. ૨૮મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડંટ—તા. ૧૮મી ફેબ્રવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[પેનિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ગાંડ—તા. ૨૫મી જાનેવારીએ કલકત્તાથી ઉપડશે.

એટનહોલ—બોઆ બખતમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[illegible] હીંદુસ્તાનનો વપાર જાનેવારીની ૨૫ મી એ મદ્રાસમાં [illegible] બોટ બાંધે બધે

પોર્ટ એલીઝાબેથ

મી. કે. એન. જગત, (સેક્રેટરી પોર્ટ એલીઝાબેથ બ્રિ. ઈ. એ.) લખે છે કે:—

તા. ૨૦મીને રોજ મી. ગાંધી વગેરેને જેલ મળવાના ખબર તારથી મળતાં અત્રેના લોકોને બહુ જુસ્સો ચડ્યો હતો અને એક મીટીંગ તુરતો તુરત ભરવામાં આવી. જેમાં મેસરસ મુસા દાઉદ, દાઉદ, અબ્દુલ્લા બ્રધર્સ, મુલ્લતાની બ્રધર્સ, તથા બીજા ઘણા હિંદુ મુસલમાન તથા મદરાસીઓ હાજર હતા. મીટીંગનું કામ ચાલુ થતાં ગોરમેને બહુસરકારક શબ્દોમાં ભાષણ કરયું. એસોસીએશનપર દિલગીરીનો તાર કરવાનો ઠરાવ થયો. મેસરસ નાઇડુ, સુદીયાલ, અલીભાઇ, મુસા કાસમ, દાઉદ મહમદ ખાન તથા બીજા મહદ્દોએ ભાષણો કર્યાં તથા સખત શબ્દોમાં સરકારના કામને વખોડી કાઢયું. આગેવાનો પર જુલમ ગુજારવાથી દરેકને ગમે તેવી સજા ઉઠાવવાનું શુર ચડેલું હતું. પછી બેનોની, બરેકમાન, સ્મીથ વગેરે હિંદીઓને મકકમ રહેવાની ભલામણ કરવા માટે ભાષણો થયાં. ત્યારબાદ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ક્રોરસ્ટ

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૫મીએ ક્રોરસ્ટ કમીટીની એક મીટીંગ મળી હતી. મેસરસ વડવાળા, તથા અબદુલ્લા ગની તથા બીજા મહદ્દોએ કાયદાના બારામાં જુસ્સાદાર ભાષણો કરયાં. પછી લાઇસેન્સ માટે બધાએ મળી એક વખત જજ આવવું એવો ઠરાવ થયો. પછી બ્લેક લેજને કોઇ માણસ બોલાવે તો મહેલીવાર રૂા. ૭/૬, ને બીજી વખત રૂા. ૨૧/—નો દંડ કરવો એવો ઠરાવ સર્વાનુમતે થયો. અત્રે રામસીંગ નામના મદ્રાસી એસ. એ. સી. માં રસોયાનું કામ કરે છે તેને રજીસ્ટર કરવા ગોરાએ ઘણું ઘણું સમજાવ્યા છતાં તેણે બહાદુરીથી જવાબ આપ્યો કે મારે ગમે તેટલું દુઃખ વેઠવું પડે તોપણ હું કદી મારા ભાઇઓથી વિરૂદ્ધ નહીં ચાલું, ને રજીસ્ટર નહીં થાઉં. આ વાત કમીટીની મીટીંગમાં ચર્ચાતાં મી. રામસીંગની સઉએ તારીફ કરી, પછી જ્યાં જતાં સુધી લડતમાં દૃઢ રહેવા અસરકારક વિવેચન થયા પછી સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

મીડલબરગમાં ઊધરાણું

મી. એ. ઈ. ભાભા, મી. દાવુદ ઇસ્માઇલ, મી. આઇ. એ. કાજી, તથા મી. ઓસમાન લખા મીડલબરગની હીંદી કોમ વતી લખે છે કે—અહીં ઉઘરાણું કરેલ તેમાંથી પા. ૨૦ની ચેક બ્રિટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનપર મોકલી આપવામાં આવી છે. બાકીના પૈસા પંદરમા આવનાર છે તે હાલ અત્રે રાખવામાં આવશે. ઉઘરાણા માં ભરનારનાં નામ નીચે મુજબ છે.

મી. એ. ઈ. ભાભા પા. ૫, મી. દાઉદ ઇસ્માઇલ પા. ૩–૧૦–૦, મેસર્સ આઇ. એ. કાજીની કું., ઓસમાન લખા, દરેકના પા. ૨–૧૦–૦, મેસરસ અમુબાઇ વરીંદ, એમ. એ. દીનાત, રામસામી ધોબી, દરેકના પા. ૧–૧૦–૦, મેસરસ એમ. એ. બદા, શેખા હાજી દરેકના પા. ૦–૧૫–૦, મેસરસ મહમદ ઇબ્રાહીમ, કાસમ આમદ બાટવાવા, ગોપાળ મીઠ દરેકના ૦–૧૦–૦, મેસરસ હાજી મુસા હાજી આમદ ખોડીજા, ઇસપ મહમદ પટેલ, ઇબ્રાહીમ આમદ નાનાભાઇ, મહ મદ ઇસપ સાયજી, ઇસપ હુસેન ગંભાર, હસન ઇબ્રાહીમ, ઇસપ ઇસ્હાક, મહમદ ઇસ્માઇલ તેલપરીયા, સુલેમાન હુસેન બચાત, મહમદ મુસાજી મુલ્લા, પ્રેમા કેશવ, મુસા મહમદ પટેલ, મુસા મહમદ પાનદોરા, તથા રૂપચંદ ઠાકોર દરેકના ૦–૫–૦, મી. બાબુ ૦–૬–૭, મેસરસ દાઉદ ઇબ્રાહીમ ગાચા, તથા આમદ કાસમ દરેકના ૦–૨–૬, તથા મેસરસ સાલે મામદ માંજેડી ને આકુજી ૦–૫–૬ કુલ પા. ૨૫–૬–૬.

ગ્રેહામ્સટાઉનમાં ઊધરાણું

ગ્રેહામ્સટાઉન (કેપ)થી મી. મોહન ભાઇ દેસાઇ, મી. ઇસ્માઇલ મહમદ, તથા મી. ગોવીંદ નારાણ લખે છે કે—

ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની મદદ માટે ઉઘરાણું કરી પા. ૨૪–૮–૬ની રકમ બ્લેક્સબરગ એસોસીએશનપર મોકલી આપી છે. તેમાં ભરનારાનાં નામ નીચે મુજબ છે:—

મેસરસ ઇસ્માઇલ મહમદ, ગોવીંદ નારાણ, બાલા ડરી દરેકના પા. ૨: મેસરસ મોહનભાઇ દેસાઇ, ધોળી વલભ પ્રેમા, ધોળી બાલા પ્રેમા, ધોળી બાલા નારાણ, ધોળી કલ્યાનજી નારાણ, ધોળી રણછોડ હરીભાઇ, ધોળી દયા નાગર, ઠાકોર વજેસીંગ મંગોરસીંગ, એન. એસ. સામી, મોચી મોરાર મુખા દરેકના પા. ૧; મેસરસ કીકા મોરાર, તથા લાલા મોરાર દરેકના ૦–૧૫–૦; મેસરસ જુલા વસન, ડાહ્યા છીબા, ખુશાલ મોરાર ગોપાલ પરશોતમ, મુકસેડ અદલા, પી. રંગસામી, લાલા કાનજી (મુંબઇવાળા) દરેકના ૦–૧૦–૦; મો. એમ. જે. નાઇડુ શી. ૧૦/૬, મો. વી. રંગસામી શી. ૭/૬, મેસરસ પરશોતમ રામજી તથા વી. નારાણસામી નાઇકર દરેકના શી. ૫/; મેસરસ સુલેમાન શેની, જોન હેંડ્રીક, એસ. વેલુ, શૌ. મુનુસામી કે. વીરાસામી, તથા ડી. એસ. પીલ્લે દરેકના શી. ૨/૬: મેસરસ મીઠા મોરાર, તથા વી. એમ. નાઇડુ દરેકના શી. ૨/; મી. રડીઆ રૂપલા શી. ૧/; મી. લાલ મહમદ ૦/૬; કુલ પા. ૨૪–૮–૬.

'બહાદુર પંજાબી લડવૈયા', એ મથાળા તળે અમે અંકમાં આપેલી અરજીપર જમાદાર નવાબખાન તથા મી. સમુંદર ખાન ઉપરાંત બીજા ૨૧૬ પંજાબી અને બહાદુ લડવૈયાની સહીઓ હતી.

બેરા

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અત્રેના હીંદીની એક મીટીંગ તા. ૧૯ મી એ મળી હતી. મી. દામોદર આણુદજી પ્રમુખ હતા. મી. જીમજી આર. નાયક જે નાતાલના તહેવાર માટે રોડેશીઆથી અહીં આવેલ હતા ને ખાસ રોકાએલ હતા તેમણે અહીંના હીંદીઓમાં જાગ્રતિની જરૂરવિષે ભાર દઇને ભાષણ કરયું તથા દરખાસ્ત કરી કે અહીં હીંદી વેપારી મંડળ (ઈન્ડિયન ચેંબર ઓફ કોમરસ) સ્થાપવું. તે દરખાસ્ત અનુમતે પાસ થતાં મી. નાયકે તેમાટે કાયદાકાનુનો રસ્તો કર્યો તેપણ પાસ કરવામાં આવ્યા. પછી મી. મકુરદાસ કાનજી (મી. દામોદર આણુંદજીના મેનેજર) ને ચેરમેન, મી. જુસબ હાજી સકુર (મી. સકુર હાજી હબીબના મેનેજર) ને સેક્રેટરી, મી. વલ્લભદાસ લાલજી (મી. ચોથમલદાસ ખેતસીના મેનેજર) ને તથા મી. તયબજી ઇબ્રાહીમ (મેસરસ તયબજી સકુર કું. ના ભાગદાર) ને કમીટીના મેંબરો તરીકે નીમવામાં આવ્યા. મંડળના ઉપયોગ માટે તયબજી સકુર તરફથી એક મકાન વગર ભાડે વાપરવા મળ્યું છે. બીજા કેટલાક ગ્રહસ્થો તરફથી ખુરસીઓ, ટેબલો, બત્તી, તથા ચોપડા વગેરે ચીજો ભેટ મળી છે. મી. તયબજી ઇબ્રાહીમ તરફથી તેમના ભત્રીજાના લગ્ન પ્રસંગે બે ચીની ભેટ મળી છે. બાદ બીજું પરચુરણ કામ કાજ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ગુટનીક

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

ટ્રાંસવાલના આગેવાનો પકડાવાના ખબર થતાં ગુટનીકમાં હીંદીઓની એક મંગળવાર મીટીંગ ગુરૂવારને તા. ૧૨ મીએ રાત્રે મળી હતી. લોકો ઉસ્કેરાઇ જવાથી ટોળાબંધ હાજર થયા હતા. પ્રમુખ મી. આર. આર. નાઇડુએ એક જુસ્સા ભરેલું ભાષણ કરયું, તથા સરકારના જુલમને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢયો. લોકોએ તે દિવસે બંધો રોજગાર બંધ કર્યો હતો તે માટે આભાર માન્યો. પછી ટ્રાંસવાલના આગેવાનોએ મોકલેલો દિલસોજીનો સંદેશો વાંચી સંભળાવ્યો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે અંતઃકરણ પુરવક દિલસોજી બતાવીએ છીએ, તે મદદ આપવા હમેશાં તયાર છીએ. બીજા કેટલાક બોલનારાઓએ ભાષણો કરયાં જેમાં ઇંગ્લાંડની હોંશીઓ માટેની બેદરકારી પર સખત ટીકા કરવામાં આવી હતી. પછી મી. મોરલીપર, તથા વેપારસરાપર પ્રોટેસ્ટના સખત કેબલો મોકલવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા ખરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના ઘણો કંટાળ દુર થવા ધ્યાન આપવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા ચોકખી લખવા.

૩. હાલ તથા કેફીયત અલગ લખવાં. કે હમેશાં બહાર પાડવા લાયક નહિ. પણ અમારી જાણને માટે.

૪. મંજુરીની ટાંક ચુકીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં છાપવા કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને ચોકખું કરવું.—અધિપતિ.

"પટેલ" (ક્વીન સ્ટ્રીટ)—નામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. એચ. એ. પટેલ—તા. ૪ ના અંકમાં ૮મે પાને આપેલ છે.

પોપ્યુલેશનના ચર્ચાપત્રી—હદપાર કરવાનું સરકારથી બને તેમ નથી; તેમ કોમના અકકમ રહેવાથી સમાધાન વહેલું થવાનો સંભવ છે. એટલે તમે ઉઠાવેલ સવાલ રહેતો નથી.

એક હીંદી (ફ્રસ્ટ સ્ટ્રીટ)—નામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

જે. જી—અમારા અંકમાં લખાણ અગેજ હોવાથી એ વિષય ફરી ઉશ્કેરણીમાં લાભ નથી.

મી. ગોવીંદ નારણ—એ વિષે વધુ ખોલવાની જરૂર રહેતી નથી.

મી. દેવચંદ; તથા 'પટેલ'—અખબાર સિવાય કવિતા છાપવાનું બંધ કરેલ છે.

મી. એચ. પટેલ—જે લખાણ માટે જગ્યા બચાવી શકાય તેમ નથી.

મી. એન. જે. પટેલ—અપવાદ સિવાય કવિતા છાપવાનું બંધ કરેલ છે.

ડેલાગોઆબેના હીંદીઓનો બેદરકારી.

મે. ઇ. ગો. ના અધિપતિ સ્નેહ,

મી. ગાંધી અને બીજાઓને જેલ મળતા સંબંધમાં કરવાનથી કોંગરેસનો તાર તા. ૧૨-૧-૦૮ના સવારના નવ બજે અહીંના આગેવાન રોડીઆઓને મળ્યો જે ઉપરથી મેસરસ નાનજી દુધવદાસ કું. ના મકાનમાં હીંદી ભાઇઓની એક મીટીંગ મી. નાનકરામના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી.

શરૂઆતમાં મી. ગાંધી વગેરે જેલ મળ્યા તેમના તરફ દીલસોજી જાહેર કરવા મોકાએક રોડીઆઓ તથા પરચુરણ દુકાન દારો તથા ફેરીવાળાઓ તરફથી એવી ઠરાવ આસ્તે પાસ થઇ કે રાતીવારે બપોરના બાર બજ્યા પછી દરેક વેપાર ધંધો બંધ કરવો પણ મોકાએ જોઇને ફીરહ થઇ પોતાનો વીચાર એમ જણાવ્યો કે આપણે આતરેના એડવોકેટ મી. "બાંજેસો હરેરા" ની સલાહ લઇ દુકાનો બંધ કરવી. તેની સલાહ બન મતી બજતાં બાતરેના લગભગ દોઢસો રોડીઆઓએ દુકાન બંધ કરવાનો વીચાર માંડી વાળ્યો. જેથી બીચારા ગરીબ માણુસોને દુકાન બંધ કરવા ધમકાવી હતો તે દરખાસ્ત થવામાં હતી ગઇ. તેમ વળી સરકારને તાર કરવા વીચાર હતો તે પણ માંડી વાળ્યો.

ડેલાગોઆબેના હીંદીઓ આવી નજીવી બાબતથી પણ ઠરાંસવાલના ભાઇઓ તરફ દીલસોજી નથી બતાવી શકતા એ ખોટા ખેદની વાત છે. હવે પકડ્યા ની મદદ આપી આ આરોપ દુર કરશે? કે ગમે તે મતાં પણ કુસંપ દુર કરી જાગ્રત થશે નહિ?

ઇમિગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન એકટ તા. ૧૫ ફેબ્રુવારી પછી અમલમાં આવી જવાનો છે તેમ સાંભળીએ છીએ. તેની સામે સખત લેવાને માટે "ઇન્ડિયન એસોસીએશન બન" સ્થાપી ઉધરાણું કરવું છતાં કુસંપ ના બીજે હજુ સુધી કોઇપણ તે કામની સામે પગલાં લેવાયાં નથી. હજી પણ પાણી આવવા પહેલાં પાળ બાંધે તો સારી વાત છે નહિ તો પછી અપમાન સહન કરવાનો વખત નજીક આવતો જણાય છે.

ડેલાગોઆબે, હી. હિરેન્દ્રુ.

તા. ૧૭-૧-૦૮.

મી. ઓધવ કાનજીની સલાહ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનો જેલ ગયાના સમાચારથી દિલગીર થયો છું પણ આશા છે કે જેવી રીતે મી. ગાંધી પોતાની ટેક કદી છોડવાના નથી તેવીજ રીતે કોઇ હીંદી ભાઇએ પોતાની ટેકને જેલ કે દેશનીકાલથી ડરીને છોડવાની નથી. સાચાનો બેલી ઇશ્વર છે એ કહેવત મુજબ ઇશ્વરપર વિશ્વાસ મુકી પોતાની ટેક જાળવવા તેમજ સ્વદેશનું અભિમાન રાખવા લડતમાં ચુસ્ત રહેવું એવી ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને મારી ભલામણ છે. કોઇ રજીસ્ટર થઇ કમાવાની અાશા રાખતું હોય તો મારા વિચારથી તે ખોટી છે. કારણ કે લડતમાં હાર થાય તો પછી ટાઉનમાં વેપાર કરવા દેશે નહીં. મારે અમે તેમ કરીને આપણે લડતમાં જીત મેળવવાની છે. ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓને તથા ખાસ કરીને મારા લાગતા વળગતાઓને નમ્રતા પુરવક કહું છું કે પોતાની ટેક જાળવવામાં કદી પાછી પાની કરશો નહીં. જેલ કે દેશ નીકાલથી નાડરતાં હિંમત રાખી ઇશ્વરના પર ભરોસો મુકી લડતમાં મકકમ રહેવાનું છે.

લી. તાબેદાર સેવક
ડરબન ઓધવ કાનજી

[દિલગીર કરવાનું નહીં અને તેવું હોવાને લીધે તમા જગાની નંબરને લીધે એ સંબંધી થોડો ભાગ ઉપરના કાગળમાંથી કાઢી નાખ્યો છે. અ. ઇ. ઓ.]

ડેલાગોઆબેથી એક ચર્ચાપત્રી લખે છે કે કસ્ટમમાં ઉતરેલા પાસેંજરોને ક્વોરેન્ટાઇનમાં લઇ જતી વખતે પાસેંજરોનાં પોતાનાં નામ ઉપરાંત માનાં નામો પણ માગવામાં આવ્યાં, અને પૈસાના લોભથી આંજાઇ ગએલાઓએ સ્વાભિમાન ભુલી જઇ વિના તકરારે તે આપ્યાં તે મોટી દિલગીરની વાત છે. આશા છે કે હવે પછી આમ ન બનવા માટે ડેલાગોઆબેમાં સ્થપાએલી સિ. ઇ. એસોસીએશન આ વાત ઉપાડી લેશે.

બેનોનીથી મી. પરસોતમ મોઢા લખે છે કે—અહીં બધા હીંદી મકકમ છે; અને લાઇસેન્સ વગર વેપાર ચાલુ રાખ્યો છે. ગોરાઓ કે કોઇ પૂછે છે તો જવાબ આપવામાં આવે છે કે જેલ જરૂર દેખાવા થયું પણ રજીસ્ટર નહિ થઇએ.

પરચુરણ ચરચા

અમસીંગાથી એક 'બુકડીપર' લખે છે કે મી. ગાંધી વગેરે આગેવાનો પકડાયા ના ખબર થતાં અત્રે બધી દુકાનો બંધ થએલ. પણ મેસરસ જુથુ અને સન વાળાએ ગોરાની ડરામણીથી ડરી જઇને ખોલવા માંડી. તેને લોકો સમજાવતા હતા ત્યારે મી. રથવીરે ડરબનથી આવેલા મી. સુચીત મહારાજની સલાહ પુછતાં તેણે ઉંધી શીખામણ આપવાથી તેમણે દુકાન ઉઘાડી હતી. આ બહુ દીલગીરની વાત છે. જે વખતે કોંગરેસના ડેલીગેટ અહિ ઉઘરાણા વાસ્તે આવેલ તે વખતે મી. રથુવીરે બહુ મોટો ભોગ આપવાની વાતો કરી હતી તે ક્યા ગઇ? તેણે શમ સુંદર જેવું કરવું છે એમ કેમ ન કહેવાય?

મી. રતિલાલ હેડલબરગથી લખે છે કે કોઇએ મારે વિષે એવી અફવા ઉડાડેલી કે જે આગેવાનોને જેલમાં નાખે તો ઘણા હીંદી રજીસ્ટર થશે એમ મેં સરકારને કહ્યું છે. આ અફવા તદન ખોટી છે. મેં કોઇને તેવું કહ્યું નથી. જો એ વાત કોઇ સાબીત કરી આપે તો હીંદી ભાઇઓ ફરમાવે તે સજા ઉઠાવું તથા નિરાશ્રીત ફંડમાં પા. ૨૦ની રકમ આપું. પણ એ અફવા તદન ખોટી છે. કાયદા સામે લડત લેનારા બહાદુર ભાઇઓને હું હુતેહ ઇચ્છું છું. તથા મારાથી બનતી મદદ દેવા પણ તયાર છું. માટે મારે વિષે કોઇને ખોટો વહેમ ગયો હોય તે કાઢી નાખવો.

મી. મહમદ ઇસ્માઇલ દીગોલ વાટર વાલ બોવનના હીંદી તરફથી લખે છે કે અમોએ લડત માટે ઉઘરાણું કરીને તે પૈસા બેલફાસ્ટવાળા મી. સલુજીને ત્યાં જમા રાખેલ છે. તો પૈસા મી. સલુજી એ બિ. ઇ. એસોસીએશનપર ન મોકલ્યા હોય તો હવે તે તુરત મોકલી આપવા જોઇએ. અગાઉ કોઇ માણસે એવી સુચના છાપામાં કરી હતી પણ તે ઉપર ધ્યાન અપાયું જણાતું નથી એ દીલગીરી ની વાત છે. આશા છે કે મી સલુજી તે પૈસા એસોસીએશનપર મોકલી આપશે અથવા તો ઉઘરાણામાં ભરનારાઓને પાછા આપશે.

ડરબલકંડનથી મી. મણીભાઇ દેસાઇ લખે છે કે અત્રેની હીંદુ ધર્મ સોસાયટીને માટે ઉઘરાણું કરતાં પા. ૧૪–૬–૮ ની રકમ થઇ છે.

એથલથી મી. મહમદ ઇસ્માઇલ દાદા ભાઇ લખે છે કે તા. ૬ઠીએ સારજંટે મારી પાસે આવી લાઇસેન્સ માગતાં મેં તેને જુલાઇ માસનું લાઇસેન્સ બતાવ્યું; ને નવું લાઇસેન્સ માગતાં મેં કહ્યું કે જનેવારીની આખર પછી વાત. પછી કેટલીક રગઝગ કરીને લાઇસેન્સ તો લઇ ગયો. મારા વકીલને વાત જણાવતાં તેણે કહ્યું કે તેથી કાંઇ થાય તેમ નથી. તેવામાં સારજંટ પાછો આવીને લાઇસેન્સ પાછું આપી ગયો, ને બોલ્યો કે મારી ભુલ થઇ. પેટ દુખેને માથુ કુટે એના જેવું બિચારાને થયું. રજીસ્ટરનું કહેલું હતું પણ એ વાત તેની કોઇ સાંભળે તેમ ન હોવાથી લાઇસેન્સ માગ્યું! વળી તેને ખબર નથી કે લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરનારને બહુ કરીને તે જેલમાં નાખી શકે; તો જેલમાં જવા હીંદીઓ તયારજ છે. ને હું તો જેલ અને સખત ગમે તેવી મજુરી કરવા પણ તયારજ છું.

લેડનબરગથી મી. અબદુલ લતીફ ઓસમાણ લખે છે કે અહીંના વેપારીઓ લાઇસેન્સ લેવા સાથે મળીને ગયા હતા. લાઇસેન્સ અમલદારે નવાં રજીસ્ટર વગર લાઇસેન્સ ન આપવાનું કહ્યું, તેથી સહુ પાછા ચાલ્યા આવ્યા છે; ને લાઇસેન્સ વગર વેપાર ચાલુ રાખ્યો છે. અત્રે સહુ જોરમાં છે. તા. ૨૮ ડીસેંબરના બ્રેકફલેગ ના લીસ્ટમાં લેડનબરગનું નામ હતું પણ કહેવું જોઇએ કે તેમાંનો એક ગુમાસ્ત અબદુલ કરીને છે તે પહેલાં અહીં નોકર હતો પણ પાછળથી પ્રીટોરીએ ગએલ, અને બીજો અબદુલ લતીફ તે પણ અહીંનો નથી. બાકી અહીંના કુલ માણસો હીંમતમાં છે.

પોચેસ્ટરમથી મી. ઓસમાણ દાદા અબદુલ લતીફ લખે છે કે પોચેસ્ટરમના હીંદીપર આરોપમાં જણાવેલ લપોણા કોઇએ અદાવતથી કરેલ હશે. આખા દુનિઆ વાકેફ થએલ છે છતાં કાયદાથી અહીંના હીંદી અજાણ્યા એમ બબડનાર બહુ બોલેલ છે. તેમ છતાં કોઇને અરે અર સમજણ નહિ પડી હોય ને મને પુછશે તો મારા સમ મુજબ સમજાવવા હું પ્રયત્ન કરીશ. બાકી બાડણીમાં માથું નાખી ધણકારાથી બીવું તે નામરદનું કામ છે. મરવું તો છે; તો જીવતાં સુધી કામ ની આબરૂ જાળવવી તે ફરજ છે.

મી. એન. જી. પટેલ સેટલરલીલા (કેપ) થી લખે છે કે ટ્રાંસવાલનાપર આવી મોટી આફત આવી પડી છે તો કેપના ભાઇઓ એ ઉઘરાણું કરી સારી મદદ આપવામાં વધુ વખત સુધી પછાત ન રહેવું જોઇએ.

માલમ્સબરી (કેપ)થી મી. અબદુલ અઝીજ લખે છે કે તા. ૨૮ ડીસેંબરના અંકમાં જંગી ફંડ કરવાની જે સુચના કરવામાં આવી તેને હું મળતો છું. ને તે વાત ઉપાડી લેવા ભલામણ કરું છું.

મુટનીઝ (કેપ)થી મી. કલ્યાણ ગંગાદાસ ખોલવડીઆ લખી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલ માં હાડમારીથી આપણા દેશીભાઇઓ ધંધા રોજગાર વગરના થઇ પડયા છે તો તેમને મદદ માટે કેપમાં દરેક કેકાણે ઉઘરાણાની જરૂર છે.

મી. મુસા અ. ઉમટ ચોટરબરગથી લખે છે કે લોરડ એલગીનની કમ અકલ ને લીધે ઇમીગ્રેશન કાયદો પસાર કર્યો છે; પણ તેથી કાંઇ ન ડરતાં હડત ચાલુ રાખવાથી જરૂર ફતેહ મળશે.

મી. સુલેમાન હુસેન કરમરસડોરપથી લખે છે કે હીંદી ભાઇઓ એક સંપ રહીને ટકર ઝીલશે તો સરકારથી કે તેના કાયદા થી કાંઇ થઇ શકવાનું નથી.

મી. ઇસ્માઇલ મહમદ વરીઆવા વેરૂલમ થી લખે છે કે મી. ગાંધી જેવા આગેવાન જેલમાં ગયા તો તેવા પ્રસંગે એક નહિ પણ બે દિવસ દુકાનો બંધ કરવાનો ઠરાવ કોંગ્રેસે કર્યો હોત તો વધારે સારૂં થાત.

મી. સુલેમાન હુસેન કરમરસડોરપથી લખે છે કે આ દુનિઆમાં ઇજ્જત અને આબરૂ એજ મોટી વાત છે. માટે ગુલામ બનવા કરતાં જેલ જવું અથવા દેશપાર થવું એજ મરદાનગી છે.

પોર્ટ શેપ્સટનથી એક જખનાર જણાવે છે કે તા. ૧૦મીએ આખા ગામમાં બધા હીંદીઓ દુકાનો બંધ કર્યા છતાં મી. અબદુલ કાદર અબદુલ રહેમાને રોજગાર ચાલુ રાખ્યો હતો.

લેડીસ્મીથથી મી. મહમદ કાસમ ઝરૂથી લખે છે કે લોર્ડ એલગીન પોતાના વચનપર ચોકસ છે તો હિંદીઓએ ખુદા પર ભરોસો રાખી હડત ચલાવવી.

ક્રેરોલીનાથી મી. ઇસ્માઇલ બાવા રાઠોડ લખે છે કે તા. ૧૨મીના અંકમાં ક્લેક લેગેના નામમાં 'બાવા ઇસ્માઇલ' એવું નામ હોવાથી કેટલાક મારૂં નામ ભુલથી સમજીને મને ઠપકા આપે છે. તેને લીધે મને કેટલાક ઠપકાના કાગળો પણ મળ્યા છે. માટે આથી હું જાહેર કરૂં છું કે હું રજીસ્ટર થયો નથી, અને થવાનો પણ નથી.

લેડીસ્મીથથી મી. જીવા મહમદ લખે છે કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને મદદ કરવા દરેક કેકાણે ઉઘરાણાં કરવાની જરૂર છે.

કૃગર્સડોરપથી મી. સુલેમાન ઇબ્રાહીમ સૌને મક્કમ રહેવા ભલામણ કરે છે.

ચાલુ વર્તમાન.

ગેનોનીથી મી. કારા મુસા લખે છે કે— હું, અસમાલજી નાનાભાઇ, તથા અસમાલ હાસમ રાવત અહિંઆં પીકેટનું કામ સારી રીતે બજાવીએ છીએ. તેમજ અમોને સરકાર જો પકડે તો અમારી પાછળ બીજા ઘણા ભાઇઓ પીકેટીંગ કરવાને આતુર થઇ બેઠા છે.

પારલ (કેપ)થી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાનોને જેલ મળ્યાના ખબર સાંભળી અત્રેના હિંદીઓને શોક થયો હતો. તેમણે પ્રાર્થના કરવા વખતે એવી દુવા માગી હતી કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને હડતમાં જીત મળે.

મી. ઇસ્માઇલ મહમદ કેપટાઉનથી લખે છે કે—અહીંની મીટીંગના ઠરાવ મુજબ તા. ૧૩ મીએ અહીં હડતાળ હતી ને દિવસે અત્રેના એસોસીએશનના પ્રમુખ, સેક્રેટરી, ટ્રેઝરર તથા બીજા એવા આગેવાનોએ જાતે પીકેટ તરીકે કામ કરેલું; અને પરિણામે હડતાળ ફતેહમંદ ઉતરી હતી.

નાતાલ મેમણ કમ્યુનીટી ફંડના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે—તા. ૧૫-૧-૧૯૦૮ સુધી ધી નાતાલ મેમણ કમ્યુનીટી ફંડના પા. ૧૦૫-૪-૬૦ (એકસો પાંચ પાઉંડ ચાર શીલીંગ અને છ પેન્સ) બેંક ઓફ આફ્રિકામાં જમા છે.

ઇંગ્લંડન

મી. મણીભાઇ દેસાઇ લખે છે કે :—

તા. ૧૧મીએ ઇંગ્લંડના 'રેલીડીસ્પેચ' ના છાપા વાંચતાં આ તરફ ઘણીજ દીલગીરી પેદા થઇ હતી, અને તુરતજ મારકેટ સ્કવેરના મેદાનમાં એક પબ્લીક મીટીંગ થઇ હતી જેમાં આ તરફના સેક્રેટરી મી. એસ. કાસુજીએ બધાને જાહેર કર્યું કે ફરટ લેકર તથા દુકાન વગેરે આજે સર્વ બંધ રાખવાં. તે ઘણાજ ઉત્સાહથી સહુએ કબુલ રાખ્યું. એક કલાકની અંદર સંપ જેવો કોઇ દીવસ ન થએલો એવો જોવામાં આવ્યો. તેજ વખતે ઠરાવ થએલો કે એસોસીએશનના હોલમાં બરાબર એક વાગે મસ્ત મીટીંગ ભરવી. આવો એકદમ થએલો સંપ જોઇ માસ્ટર તથા કેટલાક સુજ્ઞ મોરા લોકો હિંદીના સંપનાં વખાણ કરતા હતા, તથા અચંબો પામતા હતા.

આ મીટીંગ બરાબર એક વાગે એસો સીએશનના હોલમાં ભરાઇ. જેમાં ૨૫૦ ઉપર આદમીઓએ ભાગ લીધો હતો. શરૂઆતમાં સેક્રેટરી મી. એસ. કાસુજીનું ભાષણ થયું. તે ઘણુંજ અસરકારક હતું ને સાંભળનારના દીલમાં લાગણી થઇ આવી હતી. ચેરમેન મી. એ. જી. ઇસ્માઇલનું ભાષણ ઘણુંજ જુસ્સાદાર હતું. બ્રીટીશ વાવટા નીચે બ્રીટીશ રૈયતને દુઃખ પડે તેનો પુરેપુરો હેવાલ બતાવ્યો તે વખતે સરમ શરમના પોકાર થતા હતા. આખા શહેરમાં એમ. અબદુલા, તથા શેખ મહમદ એ બે સાહેબોએ દુકાનો ઉઘાડી રાખી હતી. જેને માટે મીટીંગમાં ફીટકાર ફીટકાર થયા હતા. તેઓ મીટીંગમાં પણ હાજર ને હતા જે માટે સહુ કોઇએ દિલગીરી જાહેર કરી હતી. તેમ બહોળા માણસો આવો અણઘટતો રસ્તો લેવ તેને માટે દાખલો આપી સમજાવવામાં આવ્યું હતું. મી. મણીભાઇ દેસાઇએ દરખાસ્ત કરી કે આપણે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે પ્રોટેસ્ટના બે તાર લોર્ડ એલગીન, તથા વાઇસરોયપર કરવા જોઇએ, જેને મી. એ. કાદર તથા બીજા ગ્રહસ્થોએ ટેકા આપતાં તે એકદમ પસાર થઇ. તેને માટે ઉઘરાણું પણ તેજ વખતે ઉત્સાહી લોકોએ પાર્ટીએ કર્યું હતું. અને તે પ્રમાણે તાર કરવામાં આવ્યા હતા. મી. ફ્રેઝર મદ્રાસીઓ અંગ્રેજીમાં ઘણુંજ અસરકારક ભાષણ કરેલું હતું જેને નાખીલ બહારગામ

તથા હીંદુસ્થાની ભાષામાં મી. એસ. એસ. કાન્સીએ સમજાવ્યું હતું. મેસરસ મગનલાલ મોહનલાલ, ઓધવ મોરાર, કુંવરજી પરસુ, તથા બીજા ભાઈઓએ ઉત્સાહી પીકેટોનું કામ બજાવ્યું હતું. દીલગીરી માત્ર એટલીજ હતી કે આ તરફ એસોસીએશન છતાં એસોસીએશનના નામનો તાર કોઈપણ જગાએથી આવ્યો નહતો. નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસ એક જાનવી માણસને તાર કરે અને એસોસીએશનના નામનો નહીં એ એક તાજુબી ગણાય. ઇસ્ટલન્ડન બી. ઇ. એસોસીએશન છે એ એક જબરદસ્ત છે. વીગેરે બાબતનું ભાષણ થયું હતું તેમ મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાન લીડરોએ બતાવેલી બહાદુરી માટે ધન્યવાદ આપ્યો હતો. તથા તેમના હકમાં દુવાઓ માગી હતી, તથા બીજા હીંદીઓ પણ એ પ્રમાણે બહાદુરી બતાવશે એવી ઉમેદ રખાઈ હતી. ઘણા મદદગારોએ ટ્રાંસવાલ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને વખોડી કાઢયો હતો, તેમ મદદ માટે ઉમરાણું કરવાનું આવતા રવીવાર ઉપર રખાયું હતું જે પણ ઉત્સાહી મદદગીરો જલદીથી કરશે એવી આશા રખાઈ છે.

[નાતાલ કોંગ્રેસને ઇસ્ટ લંડન ઇંડિયન એસોસીએશનના હીરનામાની ખબર નહીંજ હોય. એસોસીએશને પોતાનું હીરનામું (બોક્સ ૧૨૭) તથા તારનું ખાસ હીરનામું હોવ તેને તે કોંગ્રેસને (બોક્સ ૪૪૧, ડરબન) જણાવવું. અ. ઇ. ઓ.]

લેડીસ્મીથ

[એક ખબરપત્રી તરફથી]

તા. ૧૦મી જનેવારીએ નાતાલ કોંગ્રેસ નો તાર આવતાં જનીયરે લેડીસ્મીથ હિંદીઓના સોસાયટીના હોલમાં મીટીંગ હતી. ત્યાં સહુ પોતપોતાનો ધંધો રોજગાર બંધ કરી હાજર થયા હતા. બધાઓમાં દિલગીરી પ્રસરેલી જોવામાં આવતી હતી.

મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં પ્રમુખ મી. એ. એમ. ઉમરે ભેળા થવાનું કારણ તથા કોંગ્રેસનો તાર વાંચી સંભળાવ્યો. મી. જીવા મહમદની દરખાસ્તથી અને મી. એ. એમ. શેઠા તથા મી. મુલ્લાંના ટેકાથી એસોસીએશનપર દિલસોજીનો તાર કરવાનો ઠરાવ થયો. ત્યાં હાજરા હાજ. આરજીસ્ટ થયા પછી ફિરસાનું કરવામાં આવતાં તેજ વખતે કેટલાકે પૈસા આપી દીધેલા. તેમાંથી અમુક રકમ એસોસીએશને મોકલવા ઠરાવ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(અખબારોટ પ્રોપ્રેટમાંથી)

મેરિત્સબરગના લોંડરીમેન નલ્લા ગોવીંદનના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મી જનેવારીએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની આગળ ભરાશે.

વેરૂલમના હીંદી તાનચંદની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી ફેબ્રવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

ગ્રીનવુડપાર્કના હીંદી રહેમાન શરીફની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી ફેબ્રવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

રેડકલીફના હીંદી એહુત મંગરની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮ મી ફેબ્રવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

મેરિત્સબરગના હીંદી આમદ જુમાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ઠ્ઠી ફેબ્રવારીએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

લેંગ્વર આગળેનીના પોની ચંગલરગઢાના લેણદારોએ પોતાના દાવા તા. ૧૪ માર્ચ ૬ માદાદીબાની અંદર મેસરસ કલારક સન અને હોપોર્ન આગળ ૩૭ પ્રીલ્ડ સ્ટ્રીટ ડરબનમાં નોંધાવવા; તમા લેણદારોએ તેજ મુદત પહેલાં તેજ ધણીને કરજ ભરવું.

ગ્રામડીનાના એમ. આર. પીલેનીની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારો ની મીટીંગ તા. ૨૩ મીએ તથા ૩૦ મીએ ગ્રામક્રીટિ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ભરાશે.

વેસ્લસનેક નારટોરકીપર કાસમમુસાની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મી જનેવારીએ તથા તા. ૪થી ફેબ્રવારીએ લેડીસ્મીથ ગરદ હાઉસમાં ભરાશે.

રોકડ બજાર ભાવ.

ચાવલ.		થી. પે.	થી. પે.	
બાજ્ર	૧ બસ્તાનુ	૨૪ ૬	થી ૨૫	૦
બીમડીના	,,	૩૦ ૦	,, ૩૧	૦
એફ. એફ. ડી. આર,		૨૨ ૬	,, ૨૩	૬
એફ. ડી. આર.		૨૨ ૦	,, ૨૩	૦
ગીની સાકર	,,	૨૫ ૦	,, ૨૬	
દુધના	,,	૨૪ ૦	,, ૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨ ૬	,, ૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩ ૬	,, ૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,, ૨૫	૦
મગની	,,	૨૯ ૦	,, ૨૯	૬
અડદની	,,	૨૮ ૦	,, ૨૮	૬
ચણા મુંબાઇના	,,	૨૧ ૬	,, ૨૨	૬
,, દાળ	,,	૨૮ ૦	,, ૨૯	૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,, ૧૮	૦
મઢાષ	,,	૮ ૦	,, ૮	૬
બીનીસ.		૨૨ ૦	,, ૨૩	૬
કાચું તેલ ૧ ગાલન		૪ ૩	,, ૪	૬
એરંડીનું	,,	૩ ૦	,, ૩	૪
મીણ	,,	૩ ૧૦	,, ૪	
નાળીએરનું	,,	૪ ૩	,, ૪	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬ ૦	,, ૧૭	૦
પીળી	,,	૧૫ ૬	,, ૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૦	,, ૧૦	૦
આટો		૧૪ ૬	,, ૧૫	૦
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ		૦ ૮	,, ૦	૯
મરચાં.		૦ ૪	,, ૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પૈસા		૯–૧૨	,, ૯	૦
ચોરબંદર	,,	૯ ૦	,, ૯	૧૦
પારસીન ડીવોસ.		૬ ૬	,, ૬	૮
,, વાઇટ રોસ		૮ ૩	,, ૮	૬
,, ,, ગ્રાસન		૧૧ ૬	,, ૧૨	૦
નાળીએર		૧૮ ૦	,, ૧૯	૦
કુલી		૧૦ ૬	,, ૧૧	૦
કાઇમંડ સોપ		૧૩ ૬	,, ૧૪	૦
દુધ નેસલનું.		૨૧ ૦	,, ૨૨	૬
નીમક (ધીવરપુલ)				
બસ્તા એકનું		૪ ૬	,, ૫	૦

પ્રોગ્રેસીવ પક્ષનું માસીક પત્ર બનેવારીના અંકમાં લખે છે કે—એશ્રાએ ટીક કાયદાને પ્રોગ્રેસીવ પક્ષ ટેકા આપ્યો છે ખરો. પણ તેમ કરવામાં તેમણે એવું માની લીધું હતું કે રજીસ્ટ્રેશન માટે સરકારે તકરીરી કરી તેજ સારામાં સારી રીત હોવી જોઇએ, તથા તે નુકસાનકારક નજ હોવી જોઇએ. અને તેવી બાબતમાં પણ તપાસ કરેલ નહિ.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
No. 6a Corner Commissioner & Fountain Sts
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co.
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 184. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONIST
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing, Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BAGDAD. P. O. Box 51.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN,
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

J. M. H. GOOL,
129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Snoek,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Serabjee Bros., Durban.
ઉપરના મોજા હમેશાં રાખો.
બજારમા મરચાંને,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1120. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
જન રીઝારેક, મુમારા ચોરસ બોર વટ હબીબા કેમ ચરેરે બજાની દમારૂ નીકરે જણાવે મળશે.
જબ જોન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 21,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 62. Telegraphic Address: "KHOTA"
HEIDELBERG, Transvaal
Branch:—KHOTA & CO., Nigel

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT.
Box 45 Tel. Add.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ શ્રી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું–મરચ મસાલા–ચોખું ગંધીઆણું–જથ્થા બંધ. અજમાયેશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6051, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

SUN
Insurance Office.
ESTD 1710
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુન્યામાં સહુથી જૂની
આગનો વિમાનો ઑફિસ.

સ્થાપણ પૌંડ ૩૦,૦૦,૦૦૦.

બ્રાંચો કરનારે કમતીમાં કમતી ભાવ મિલ્કત ઉપરથી લેવાશે. ઇન્સ્યોરન્સ લેવાથી બીજી આગના દીવાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંત્રીસ લાખ પૌંડ ની છે. વખતે જાણવાથી ઓછામાં ઓછા ભાવે મળી શકશે.

ડરબન પુર્વ વિભાગ ઓફિસ, જ્યાં વીમાનો વ્યવસ્થા સુધારવામાં આવે છે, અને ત્યાં વીમાનો ઉતારવામાં આવે છે.

A E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

Telephone 864

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની વેપારના હેતુને માટે હિંદુસ્થાન, જાપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સહેલા દીઠ એક શીલીંગ અને કંપની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અમારા કંપાસથી દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા જેનાર બન્નેના સરનામા રૂટરદર કરે છે. આ રૂટરદર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના જોવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રૂટરદર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર જેવા તથા મોકલવાથી પણ સસ્તે દરે કામ થઈવી સકાય છે.

બળી રૂટર રેટમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરધ કરી જેનાર બદલે ડબી જ કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

જનેરલ,
રૂટરની એજન્સી,
રોયટર બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, રીડ્સ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ મ્યોલ્ટસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્નેસબર્ગ.

C. K. D. PILLAY & CO
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.

We grow Nuartjes, Oranges and Betal Leaves on our farm at Umgeni.

Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS,
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Veranda Streets,
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Cable Address "NONPAREIL."
[illegible] Box 23 [illegible] Lydenburg.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."
[illegible] Church St., MIDDELBURG

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. Gandhi, at International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA — AFRICA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, February 1st, 1908. No. 5.

P.O. Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "BOMBAYJEE" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

મુસેમાન ધરમાલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવાની બીજેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

54 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નથી.

પુછોઃ—મહેતા અને ખજેરીઆ બધર્સ.

,બોક્સ ૧૬૦ પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખોઃ— ડી. ડી. ધુપેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

તમાકુ, બીડીસ, મસાલે, કુલી વગરે વગેરે દરજ્જાની તજવીજ કરી બરાબર તેજમ પરમુરબ સમય થયે ડીલીવરી કરવામાં આવે છે. બધાંને ચાલત ભાવે નીચેને સરનામે પુછવા આવી કરી લેવી.

Tel. Ad: Gandhi. એ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

A. E. MAYET,

154 Queen Street, Durban.

P.O. BOX 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર્સ, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તજેતર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં. ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods, Best Silks.

Ladies' Clothing, Blouses, Night-gowns, Combinations Chemises, | Skirts, Underskirts, Children's Fancy Goods, Frocks, | Bibs, Bonnets, Bootees, Hats, Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સ્ટુક મરચી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જોઈ લેનારને બહુ કીફાયત ભાવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્લીશ ફેલ્ટના તુરકા ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા પુરાનુમા રંગ.

ડગેરીઅન
બ્રેઝોર
અમેરા
નવાબ
કેપસ

મહારાજ
ઓરટરાખાન
અમેરા
૨
પરસીઅન
કેપસ

કીફાયત ભાવ.

બહારગામના ઓરડરપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર, ૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

S. Peerbhoy Butler. 506, West Street, DURBAN.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Addrs. "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 856

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આઠ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં જોન. ડરમનની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કું૦. ચાલે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સોફ્ટગુડસ, કાપડ વર, બુટ, કાચરી માલ. હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:—Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

ધી દરબનકોલ સપ્લાઈ.

૫૨ કોમરશીઅલ રોડ.

વિલાયતી ઓર દેશી કોલસા ઔર લકડી છુટક ઔર જથાબંધ બેચનેવાલે.

બોક્સ ૭૫. ટેલીફોન નંબર ૧૪૩.

P. DAWJEE MAHOMED & Co

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly imported from India.

343 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "PABULAR." BOX 834.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 957 Tel. Add.: "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમર

સીધી મુંબઈ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

ફેબરવારી માસમાં જશે તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

એ આગબોટમાં ફરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ઓફીસરો બીજા કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ મયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

આ આગબોટમાં ફરસ્ટ, સેંકડ, તથા ડેકની સારી સગવડ છે.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

આ કંપનીની આગબોટ ફરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી જાય છે માટે દેશ જનાર ભાઇઓને ભલામણ કરીએ છીએ.

यह कंपनीकी स्टीमर अमलाही डरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

અમકુલી ટન ૩૨૦૦ તા. ૧૨ ફેબરવારી.

தெட்டநய் டைரக்ட் லெய்ன்.

"அம்குலி" 3300 டன் சுமக்கக்கூடியது 12ஆ பிப்ரவரியில் புறப்படும் கொலம்பு, மதிராஸ் மார்க்கமாக கற்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

King & Sons,
West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટીટ, ડરબન

બી. ઇબ્રાહિમ ઇસભાઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Also at the head Office for S. A.:—
Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

And at:—
Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL.
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ABDOL GANIE,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randerin, 21 Roger Street,
J. M. H. GOOL,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
HORMAJGY INDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
A JEE DULABHAI & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
[illegible] & LALCHAND
Box [illegible]

DURBAN

ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. AHOODAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
P. DAWJEE MAHOMED & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
11[illegible] Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOONDAMAL SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
V. M. JOOMA,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
382 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. D. PILLAY & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

AMOD SULEMAN & Co.,
Box 62.
A. M. BHYAT,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. EBRAHIM & Co.,
Box 4420.
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
SULIMAN ISMAIL MIA & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

WATERFALL, near Johannesburg.
DHANJI MORAR,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jeram,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Schatt,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Bright Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoorbai & Tuljaram,
Box 302, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadurasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Ismoo,
Box 391.
Sulaman Ebrahim Amod & Co.,
Box 202, Market Square.
Vanmali Kova,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadoo & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 124.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 173.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99, Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 198.
Hajee Hasin,
Box 57, 328 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 198, Prinsloo Street.
Manjee Ratanshai,
Box 130, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga.	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
[illegible] Wick Street.
M. E. Nayda,
Merchant & Farmer,
Box [illegible], Frosterley Estate.
Ragalvejee Engenth, Goldsmith,
Moss Street.
Ragalvejee Devjee,
Goldsmith.
Stadium Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. Brabha,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Motar,
Box 43.

VRYBURG
Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વોરંસી.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર કારી મોગણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ સ્મીથ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

મકાઈ, બીન્સ, બોંયસીંગ, ચોખા વગેરે વગેરેના ખરીદનાર.
મકું, બાવવાના પટેટા, ચીઠ, જનાવરો તેા ચારા વગેરેના વેચનાર.
બાવવાના ફ્રેંચ અરલીરોઝ પટેટા તેટલે ૬૬ રતલના ડેસ ૧ના ૮/-
ઓરડર સાથે પાસા મજરેથી ડરબન રેલ્વેની ચઢાવી આપવામાં આવશે.
માલસ અને કુક,
કાયર સ્ટેશનની સામે.
પાલન સ્ટ્રીટ—ડરબન.

જોહાન્સબરગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ સ્કવેરમાં)
મારકેટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી જોહીગે. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ મારકેટ હાઉસ
કોરનર કમીશનર અને ઇસેાફ સ્ટ્રીટસ
બોક્સ ૫૮૦ તારનું સરનામું "આના"
જોહાન્સબરગ.

કે. આરસેા અને સન્સ

ટાંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતેા સઘળેા સામાન સારા સસ્તા દામથી મળી શકશે.
ટેલીફેાન નંબર ૬;
તારનું સરનામું, "શીપમેન્ટસ"
એકટસ આરંડેા, ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણું માસીક કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાંચસે પૌંડ પાંચ હજારતક મુદપર દેનેકા હૈ. માસીક હપ્તેસે યહ નાણા પાછા ધુમા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums from **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix, Natal. Post Free, 7d.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
JOHANNESBURG.

ઈંડિયન ઓપિનિઅન.

ઇંડિયન ઓપિનિઅનની ફ્રુટક નકલ મી. પી. વી. સંઘવી ૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા મી. એમ. એમ. દીવાન ૧૪૭ કવીન સ્ટ્રીટ ધી સન બ્રેંડ ટાબેકેા વર્કસ, ૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી ત્રણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ મારફત ૪ પેની. ટ્રાંસવાલ, ફ્રેંચ વગેરે કોલેા નીના સ્ટેંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

આ સીવાય નીચેને ઠેકાણેથી પણ મળશે.
પોર્ટ ઇલીઝાબેથ—નીકમદાસ અધર્સે.
પ્રીટોરીયા—મી. પી. એમ. જોશી. બોક્સ ૨૧૫૭.
પીટર્સબરગ—મી. એમ. ખડેરીઆ, બોક્સ ૧૬૦.
બોક્સબરગ—મી. એચ. આર. દેશાઇ, બોક્સ ૨૫૫.
કીંબરલી—મી. તુલજારામ ટી. ત્રીવેદી, બોક્સ ૩૭૨.
ડેલાગોઆબે—મેસર્સ વૃજદાસ લાલચંદ ની કું. બોક્સ ૬૨.
પી. એમ. બરગ—મી. બી. એમ. પટેલ, ૪૯૧ ચર્ચ સ્ટ્રીટ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 1ST, 1908 No. 5

Contents

EDITORIAL COMMENTS:— Page

Thank God! 55
A Shocking Condition of Things ... 55
Vox et Præterea Nihil 55
Mr. Rissik on Impoverishment ... 58
Two Real Cases 58
A Hopeless Muddle 58
Was it a Hint? 56

OTHER ARTICLES:—

A Little Blue Book 56
Speech by Mr. Lyttelton 57
The Settlement 57
The Press on the Transvaal Situation 58
English Press Comments 59
O.R.C. Chamber of Commerce ... 60
Another Indian View 60
More Prosecutions 61
At the Heart of the Empire 62
A Native View of Passive Resistance 63
A Modern Circe 63
Interview with Sir Manchedji Bhownaggree 63
Notes on the Campaign 64
Late News 67

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 1ST, 1908.

Thank God!

JUST as we go to Press we have received the glad news from Johannesburg that a settlement of the Asiatic question has been effected. Mr. Gandhi paid a visit to Pretoria on Thursday and had an interview with Mr. Smuts, the result being that voluntary registration has been accepted, the Asiatic leaders agreeing to do their utmost to complete the registrations within three months. We need scarcely say how delighted we are that an amicable agreement has been arrived at without loss of honour or self-respect

A Shocking Condition of Things

THE cablegram sent last Saturday to the South Africa British Indian Committee in London by our Transvaal brethren tells a shocking tale of cruelty—one that we had fondly hoped would never need to be told in any territory of the British Crown. We are informed that, by the end of last month, it was expected that some 300 Indians and Chinese would be lodged in gaol, whilst the rest of the community would eventually be liable to similar hardships. We learn that amongst those incarcerated are professional men, merchants, clerks, hawkers, and every grade of worker from the highest to the lowest. And in the face of this, we are told that the people have been intimidated into refusing to register. General Smuts, now some three weeks and more ago, said that, if the Asiatic communities were to go to him in a body, he would consider the question of re-opening the registration offices. Not a move has been made by the two bodies to approach the Colonial Secretary for that purpose. The people are grimly determined to lose their all rather than surrender their honour.

Either General Smuts meant what he said, when he declared that, if the leaders were taken, the followers would register, or he did not. If the latter, it is obvious that he was endeavouring to mislead the public, which we do not care to suggest. If the former, he was singularly ill-informed, and he has placed the Government in an extremely awkward position, from which extrication is most difficult.

It is scarcely necessary to say that the last thing in the world that the Transvaal Indians want is to needlessly prolong the present struggle. Nor do they wish to accentuate the difficulties of the Government. Everything that can be done by them, consistently with the preservation of their honour and their self-respect, will be done. The community does not consist of a pack of *intransigeants*, but of some thousands of simple-hearted people whose only desire is to live at peace with their neighbours, provided that peace can be honourable. What is wanted, however, is not a truce but a permanent settlement.

Vox et Præterea Nihil

THIS IS A REMARKABLE COLONY. It prides itself upon having as many hard-headed people to the square mile as any other similar-sized area of the world's superficies, and yet, paradoxically, one finds mouthing and vapouring such as have taken place at the Greenwood Park and Durban meetings. What useful purpose was expected to be served by these mock-heroic amateur debates it is difficult to discover. *Civis Britannicus* was obviously on the warpath, seeking to destroy (with his tongue) whatsoever unfortunate Indian might should come across his path. It was an awesome determination; no doubt the idea was good in itself, but it was extremely badly executed. What with the vulgar personalities that were bandied about, the cheap humour indulged in, the noisy demagogy that took the place of reasoned argument, the only difference between these extraordinary affairs and the Pretoria bear-garden was that the latter became a bear-garden because the rancous mob refused to give the more thoughtful section of the audience an opportunity to hear both sides, whilst here the thoughtful element was, generally speaking, conspicuous by its absence, which probably accounted for the singular unanimity that was manifested. One can, in some degree, appreciate the point of view of the detached outsider who philosophically observes these sporadic outbreaks of what is technically known as "public opinion." It is truly wonderful how narrow is the line of demarcation between such "opinion" and mob-law. Imperialism has sunk to a base degree indeed, when our local representatives of the Imperial race condescend to express their matured views in this peculiarly characteristic manner.

Mr. Rissik on Impoverishment

NOTWITHSTANDING THE QUALIFICATIONS which have fitted Mr. Johann Rissik for the position of Minister for Native Affairs in the Transvaal are not sufficient to entitle him to discuss reasonably the question of the Asiatics in that Colony, for he was unwise enough to say that the presence of the Asiatics contributed largely to the impoverished condition of the people. We have yet to learn that the man who enables the poorer classes of the population to purchase the necessaries of life at a low price is impoverishing still further these people. Mr. Rissik's remark seems paradoxical, and paradoxes are notoriously untrustworthy. Why he, like Mr. Augustine Birrell in England, should still talk about an invasion of the Transvaal by Asiatics, when his

brother Cabinet Minister goes out of his way to rejoice at the fact that at least 5,000 Asiatics have left the Transvaal through 'sheer fright,' we are utterly unable to imagine. No doubt it is capable of explanation, but at present the matter is certainly somewhat obscure. Whilst the issues are concealed by public men holding responsible positions, it is absurd for the *Star* to state that the Asiatics themselves have fogged the issues.

Two Bad Cases

THIS WEEK TWO SERIOUS CASES OF treachery have occurred in the Transvaal community. The first and more important is the application for registration made by Richard Narasoo of Barberton. He was brought before the Magistrate there, with two others, to be sentenced to imprisonment for not leaving the Colony when ordered to do so. The others bravely went to gaol, but Narasoo turned coward. He became afraid, and told the Magistrate that he would register if given a chance. He said that he did not before know what the law was, and that when in Johannesburg the leaders there intimidated him. Both of these statements are not true, for Narasoo knew English very well and could read the Registration Act in English. Moreover, to our certain knowledge, he had presided over many meetings at which he had explained the Law to his brethren there. As to his being intimidated in Johannesburg by the leaders, even the Government has had to confess that the only "intimidation" used by British Indians was a strict boycott, including the withdrawal of social intercourse. The sooner Narasoo's name is forgotten by the community the better. The second case is that of Francis Narayansamy, who told the Magistrate at Pretoria that he had failed to register because he had been afraid to make application owing to threats of personal violence extended to him by some of the pickets. Upon investigation we learn that Mr. Narayansamy's history is somewhat as follows. Last year he received a sentence of imprisonment with hard labour for illicitly supplying natives with liquor, in contravention of the Liquor Law. His wife served a term of imprisonment for a similar offence. Upon his release, his knowledge and experience were considered by the Government to be so peculiar and extensive, as to cause them to offer him a position in the Criminal Investigation Department. On the 13th of last month, whilst still in the service of that department, he made application for registration to the Registrar of Asiatics, who, however, on the 17th refused to issue a certificate. In the face of these facts we find the impudence to [illegible] strange that not a single Indian has so far been brought before the Courts for intimidation!

A Hopeless Muddle

THE FEW IN ENGLAND WHO OVERSEAS criticise the action of the Transvaal Indians have involved themselves in a terrible tangle of misapprehensions. Lord Harris, for instance, is unable to understand why British Indians in the Transvaal object to giving photographs or finger-prints when European travellers to the Continent do likewise. It would be a remarkable logical fallacy if only the facts were as Lord Harris puts them. But they are not. In the case of Indians in the Transvaal, they are *already in the Colony*, and are long resident there. Moreover, they are specially selected from amongst the whole of the surrounding population for this peculiar form of differentiation that is applied, in the Transvaal, only to Criminals. The analogies drawn by Lord Harris and other adverse critics are singularly ill-conceived, and thoughtless utterances of this nature only increase the tension and intensify the difficulties of the present unhappy situation.

Was it a Blut?

WE DO NOT QUITE KNOW WHAT TO make of Mr. Van Rensburg's statement, at the last meeting of the Roodepoort Town Council, that "Municipalities had been invited by the Government to co-operate with them in the action they were taking." It is not at all clear whether Mr. Van Rensburg, a lawyer, be it said, actually meant that the Transvaal Government had issued private circulars asking the Municipalities to pass resolutions to strengthen General Smuts' hands, or whether an extensive interpretation has been disingenuously given to the well-known circular issued by the Colonial Secretary to Town Councils, asking them to co-operate in the matter of refusing trading-licences to non-registered Asiatics. We prefer to accept the latter supposition, because the alternative suggestion carries with it the charge that the Government have deliberately engineered an artificial anti-Asiatic agitation, in order to induce the Imperial Government to believe that they were supported by the unanimous opinion of the white Transvaal. We all know how these public meetings have been organised. Legislators and thoughtful people have, as a rule, carefully avoided them, and the speakers have usually condemned themselves out of their own mouths, by the ignorant exaggeration that characterised most of their utterances. It is plain that most of those who composed these "representative" gatherings were under the impression that the Registration Act was intended to expel and not to identify the lawfully resident Asiatic community. If the Transvaal Government are directly or indirectly responsible for this political phenomenon, there will be a heavy reckoning for them in the not distant future.

Asiatic Blue Book

Published in London

Lord Elgin's Criticisms

Press Opinions

London, January 28th.—A very extensive Blue Book has been issued dealing with the Transvaal and Asiatics.

Lord Elgin, at the outset, urges the relaxing of restrictions, though he feels he is not justified in resisting the general wish of the colonists.

The Indian Government writes, strongly opposing the principles of restriction. It recognises the Imperial Government must decide by considerations of other interests, besides those of British Indians.

Mr. Morley hopes Lord Elgin will impress on the Transvaal the strong objection from the Imperial standpoint of excluding Indians from any portion of the Empire. Sir Edward Grey, in reply to the representations by Mr. Beall, on behalf of the Chinese, declares he cannot interfere with the Transvaal's own affairs.

A communication from the Indian Government urges provision being made for the issue of temporary permits in order to prevent such a gross scandal as the exclusion of ruling chiefs and other distinguished Indians or Asiatics. Lord Selborne replied to Lord Elgin, that the Transvaal Government were willing in such cases that Asiatics should give only their signatures.

Lord Elgin, reviewing the Restriction Act, regrets that the Transvaal Government are not content with the education test, and strongly criticises the wide powers given by the Act with regard to exclusion, emphasising that the exercise of such powers in the case of foreigners would create serious difficulties. Lord Elgin accepts the Act, provided that assurances are given with reference to the admission of distinguished Asiatics, and also as to the limitation of expulsion.

The *Mercury* correspondent adds:

Lord Elgin says that he is sure he can rely on the discrimination of the Transvaal Government, and hopes exclusion will result in the more favourable treatment of the Asiatics lawfully resident in the Transvaal. The Transvaal Government replied, giving assurances as requested.

Lord Elgin in giving his sanction to the Vrededorp Act, says he is satisfied that the measure effects some improvement in the position of Asiatics.

London, January 29th.—The *Daily Chronicle* says the Blue Book emphasises

sises the complexity of the problem. It shows that the whole Government, and not merely Lord Elgin, is responsible for the sanction to the Act. It hopes the Transvaal, having vindicated the authority of the law, will now make a concession to Asiatic sentiment and Imperial interests.

The *Morning Leader* says it is a humiliating correspondence.

The *Daily News* hopes that the Transvaal is about to follow the Canadian precedent by remembering the interest of the Empire.

The *Standard* says even political opponents will commiserate with the Government in its awkward predicament.

The *Post* urges the Liberals and Conservatives to unite in suggesting a method for decreasing the number of Indians in Natal, even if the cost equals that of the abolition of slavery. —Reuter.

Speech by Mr. Lyttelton

A Dangerous Dilemma

Imperial Authorities Responsible

London, Jan. 25.—Mr. Alfred Lyttelton, M.P., late Secretary of State for the Colonies, speaking at Oswestry, said that full explanations must be demanded at the proper time, regarding the action of the Government in respect to the Asiatic question in the Transvaal.

He declared that the Home Government were responsible for the painful and dangerous dilemma in that Colony, which involved either resentment in India, and the breach of pledges given by Mr. Chamberlain and himself, or a contest with the self-governing Colonies.—Reuter.

London, Jan. 25.—In his speech at Oswestry, last night, Mr. Lyttelton said that he did not blame the Transvaal Government, but the Imperial Government, for the present Asiatic trouble, as the Transvaal Government were indifferent to Imperial responsibilities in India.

The *Standard* urges the necessity for statesmen of the Empire promptly uniting in endeavours to devise a practicable policy, and establishing just and harmonious relations between the various races.—*Natal Mercury*.

THE CONGRESS SPEECHES, Messrs. G. A. Natesan & Co., Esplanade, Madras, will issue in January "The Surat Congress and Conferences," containing a collection of the Presidential, inaugural and other important speeches and addresses delivered at the Congress, the Social, Industrial, Theistic, Temperance and the Allahabad Swadeshi Conferences. The publication will be [illegible] and neatly [illegible]

THE SETTLEMENT

Voluntary Registration Accepted

The first definite news of the settlement of the Transvaal Indian question reached us by way of a cable sent from London by Reuter. It runs thus: According to the Johannesburg correspondent of the *Standard*, a settlement of the Asiatic question in the Transvaal has been effected. The correspondent states that the terms comprise the abandonment of the finger-prints and the acceptance of signature in lieu thereof, and the release of Mr. Gandhi and others imprisoned for failing to register.

Then came the news from Johannesburg that a settlement had indeed been effected and that a meeting between Mr. Smuts and Mr. Gandhi had taken place at Pretoria, which resulted in the acceptance of the voluntary offer of the Asiatic communities. Reuter states that the leaders of both the Indian and Chinese communities had written a letter to the Colonial Secretary stating that opposition had never been directed so much against the finger-print requirements, as against the element of compulsion, and, therefore, they repeated their offer to undergo voluntary registration if the Act were repealed, and even at the present late hour urged the Government to adopt as far as possible the course proposed by the Asiatics. The leaders recognised that it was impossible during the recess to repeal the Act, and noted Mr. Smuts's repeated declarations of the unlikelihood of a repeal. The signatories, however, pointed out that the registration periods under the Act have expired: therefore, registration must necessarily be voluntary, and, therefore, they respectfully suggested that all Asiatics over 16 be allowed three months within which to register themselves, those registering being freed the penalties of the Act, the Government meanwhile taking whatever steps necessary to legalise such registration, this also applying to Asiatics outside the Colony legally entitled to return. The signatories did not object to the requirements of the Act, as far as possible, being observed, provided the officials did not demand information offending the religious sense of the applicants, and received discretion to dispense with finger-prints in the cases of the educated or property owner, or otherwise easily identifiable Asiatics, whose signatures would be accepted instead of finger-impressions. The signatories assumed that the acceptance of these suggestions would mean the suspension of the prosecutions or punishments during the period named, the signatories undertaking to use their influence [illegible] withdraw countenance from those not registering, or those not entitled to register. The signatories stated that they were sincerely anxious to prove their loyalty and willingness to adopt a course to end the present difficulty without violating their consciences or inflicting a stigma.

This letter was signed by Gandhi and other leaders.

The Colonial Secretary, replying to-day, stated that he appreciated the wisdom of the step the Asiatics had taken in response to his repeated public declaration that if the Asiatics volunteered to register in a body the opportunity would be given them. The signatories had correctly stated the legal position—that in default of registration under the Act, which was no longer possible after the expiration of the notices, Government can only accept registration in a form similar to that prescribed by the Act, subject, as regards regulations, to small alterations which the signatories mentioned, and lay the matter before Parliament next session. Meanwhile the penalties of the Act would not be enforced against those so registering. The Government accepted the leaders' assurance that they would use their influence with their compatriots to make the legislation effective, and final.

The Government sent the following cable to Lord Elgin: "Gandhi and other leaders of Indian and Chinese communities have offered voluntary registration in a body within three months, provided signatures are only taken of educated, propertied, or well-known Asiatics, and finger-prints on rest, and that no questions against which Asiatics have religious objections be pressed. Government have accepted this offer, and undertaken, pending registration, not to enforce penalties under the Act against all those who register. The sentences of all Asiatics in prison will be remitted to-morrow. This course has been agreed to by both political parties.

Later we received a private telegram from Johannesburg stating that Mr. Gandhi and all other Asiatics had been released.

In the Imperial Parliament, Mr. Harold Cox introduced his amendment to the Address, but on Mr. Asquith explaining that there was [illegible] reason for depreciating discussion for the next few days, as the Government had the best grounds for hoping that the negotiations proceeding between the Transvaal Government and the leaders of the Asiatic community would [illegible] the Ordinance [illegible]

The Press on the Transvaal Situation

Further Interesting Comments

The *Dundee Courier* (Natal), in a well-reasoned article, says :–

We greatly regret that many writers and speakers upon this vexed question seem incapable of considering it with moderation and reason. Any attempt to force the whole dealings of the Transvaal Government with the Asiatic question into a single category, and to condemn it as a whole, is unfair and unjust. The Indians were brought here with the consent of and for the benefit of the Europeans, they have become extensive traders and obtained a measure of security and of right to remain as British subjects in British Colonies. It is not only impolitic but unjust to force them to surrender the labour of years and subject them to robbery and imprisonment through fear that they will flee the country. We can only say that such a policy practised by the late Boer Government on the Uitlanders resulted in the Boer War. The same argument in America that the black slave was not entitled to rights and freedom with the whites resulted in the American Civil War. Both these wars left a very sore feeling which will take many generations of good and wise government to heal. You may oppress the Indians until they all flee the country in fear or resist by suffering and pass their days in prison, but it will not bring you the prosperity to us, who have spent too many of our years in speculation and extravagance and too little in the production of useful necessaries of life by the arts of industry and labour. . . . If we allow the Indian community to live and trade on a man not unfair, would seriously reduce or endanger the comfort and health of the European population it is our own fault, no one can complain should we subject them to regulations and laws sufficient to protect ourselves. But when we go beyond this and create a position where the best educated and leading members of the Indian community will suffer imprisonment and pose as martyrs rather than accept it, there is no denying we have overstepped the mark.]

The *Natal Mercury*, discussing the opening of the Imperial Parliament, remarks :

South Africa, unfortunately, will probably figure more prominently in the debates on Parliament this year than it did in the last. The Chinese question in the Transvaal is settled, but the situation would be much improved in connection with the British Indians if we could be quite sure that the Government were making greater endeavours to meet them. Up to now they have had to deal with a body that, because the majority of the members of that opinion will not come forward to do their part and assist in the work of Government, have [illegible] and to [illegible] the Government. [illegible] the whole [illegible] and the Government [illegible] why will have every opportunity to [illegible] their own supporters [illegible] of [illegible] [illegible] [illegible]

the opening of the Imperial Parliament, says :

It is only too probable that the purport and administration of the Asiatic Registration Act will lead to discussions bitter, protracted and searching. It is a reasoned certainty that there will be denunciation of a condition of things whereunder a Colony exercises powers in regard to British subjects which an independent state would not be allowed to exercise, except after a war in which it had vanquished Britain. Private advices indicate that the Irish Party, the Labour and Radical sections, and some of the older school of Liberals are resolved to press their views upon the Government at whatever risk. The speeches of Sir E. Carson and Mr. Lyttelton seem to indicate that they will not lack Unionist co-operation. The Opposition is certain to urge that, while there may be doubt as to the humaneness and propriety of the action of the Europeans of Natal in regard to the Zulus, there can be none as to the Transvaal's action against the Asiatics. Nor are the Government's opponents in the least likely to stop at that point. The Unionists would be more than human if they did not call the country to witness that the Ministerialists' extreme concern—at the elections—for subjects of China who were not in chains, nor in gaol, contrasts ironically with their indifference to the fate of subjects of Britain who are in gaol, some of them at hard labour, for opposition to the administration of a registration law. . . . . It is to be hoped that the East Rand will so level up municipal standards and requirements that the Asiatic who competes must do so on equal terms. This is strictly just, according to any code. It is rather along these lines, we venture to think, that relief will be found than by means of filthy, narrow locations whose inhabitants never have before them any standard of comfort, much less refinement, and accordingly sink to one low level), or periods of imprisonment. Now and again slumdom has a way of teaching us that, willy nilly, we are our brother's keeper. (We head Asiatics and others in a wretched part of the town, under conditions hopelessly bad. Plague breaks out : and the upshot is that upwards of a million is spent, wasted, in trying to improve a condition of things which ought never to have been allowed to exist. We should have got better results if we could have risen superior to our South African slackness, and spent that million instead in wiping slumdom away, laying broad, clean streets and using competent officials to compel the Asiatic equally with the European to live up to a high standard of health and comfort.)

✓ The *Times of Natal* says :

[Whatever the objections of the Transvaal Asiatics, sentimental or otherwise, reasonable or unreasonable, the fact remains that they do object to the finger print system of registration, and are prepared to face financial ruin, the breaking up of their homes, and even imprisonment, rather than submit to the law. It is futile for Europeans to say that the Asiatics ought not to object. Nobody would be more ready to fly up in arms on a question of sentiment than the average European. The Asiatic happens to be the person chiefly affected in this instance. Being without parliamentary representation he has no means of protesting in the ordinary way against legislation affecting himself of which he disapproves; and consequently he has necessarily become a passive resister.]

A LECTURE ON HINDUISM. We are given to understand by the Secretary of the Hindu Temple, Depôt Road, Durban, that a lecture on the Hindu Religion will be given in Hindustani by the Bengali Pandit, Mr Banerji, at the Temple on Sunday next, the 10th instant, at 3 p.m. All are kindly invited to attend.

English Press Comments

✓ "The Times" ✓

The Transvaal Government, with the concurrence of "the people," is dealing very harshly with the natives of India settled in the country. Even if, for the sake of argument, it be admitted that it was necessary to do something to discourage or to regulate the Indian immigration, it was not necessary to ignore the claims of those already settled in the country, or to adopt the most provocative instead of the most conciliatory attitude. A very provocative attitude has, however, been adopted, and, what is much worse, has received the sanction of the Imperial Government, apparently without protest and without any serious attempt to mitigate the harshness of legislation. . . . [It is an Imperial question of very great gravity, for it directly affects in more ways than one the reputation of our rule in India. Already it may be noted that the Indians in the Transvaal are no longer playing the *rôle* of a patiently suffering people, submitting with Oriental fatalism to what fate decrees. To unjust legislation they are opposing sullen determined resistance. In reply to injury some of them even threaten revenge. Nor is the threat an idle one, though, unhappily, their revenge will not be at the cost of the Transvaal, which does the injury, but at that of the British Empire, which does not prevent the Transvaal from doing it.] They take their stand upon the fact that they are subjects of the KING, and therefore cannot be properly considered aliens in any part of his dominions. They appeal from the indifference displayed by the Imperial Government to-day to the emphatic vindication of their rights by the Imperial Government only a few years ago, when they suffered, though to a less extent than at the present time, at the hands of PRESIDENT KRUGER'S Government. To these appeals they add the sanction. You may turn us out of the Transvaal, they say, but we shall go back to India to proclaim that the justice for the sake of which so much is forgiven to the British *raj* can no longer be obtained under its flag, and that the Power before which the Indians have quailed is impotent to control a mere handful of white Colonists. The preaching of either or both of these views throughout India is not a thing which, in the present state of affairs, this country can afford to regard with equanimity. But the preaching is hardly necessary. Every grievance from which emigrant Indians suffer anywhere is made fully known through the agencies of Western civilisation with which India is so well provided.

. . . . . .

[Race prejudice counts for little so long as the Asiatic is merely a coolie doing work for the capitalist which the white man does not care to undertake, and doing it dirt cheap. That is business. But when the Asiatic becomes storekeeper, commission agent, baker, tailor, shoemaker, and, in fact, anything and everything, making money at them all, then he is hated with an unspeakable hatred, which is also business. It is most regrettable that he should not remain content with being a coolie, but his ambition is boundless, possibly because we have taught him the absurdity of the caste system and the perfectibility of man. So he incurs the business hatred, far deeper and more deadly than race hatred, the name of which it borrows because race hatred can be represented as an ordinance of nature, primal, inexorable, and rooted in the order of things. That business hatred is what we have to deal with in all these cases of race difficulty, for for there is no race difficulty until it arrives.) . . . It is a real thing, founded largely upon unconfessed fear of the Oriental, whose business capacity is a more recent discovery than his industrial efficiency. . . . . For us, the difficulty is domestic, while for most nations it is external. Hundreds of millions of Asiatics are inside the Empire, and can address us in a very different tone from that which any outsiders can adopt. They can also make their discontent felt in a very different way. . . Though we have parted almost completely with Imperial control over the self-governing Colonies, chiefly for want of any consistent Colonial policy or any statesmen to work it, we are not altogether without the means of safeguarding our own interests, or of insisting upon reasonable compromises. The Colonies that most proudly proclaim their determination to be white countries depend absolutely upon the protection of the Mother Country for their power to remain white. . . . We need not deny what is substantial in the prejudices and fears aroused by a limited Asiatic immigration, but we may very well insist that they shall be placed in their true relation and proportion to other perils, the brunt of which we are expected to bear. We have a right—and this applies in its degree everywhere—to claim that things involving the Empire in immense responsibilities shall not be decided exclusively by the prejudices of a small local population. ✓

✓ "Morning Post" ✓

We do not think it is any exaggeration that no incident of recent years has stirred the Imperial sentiment of of this country to greater indignation than the treatment accorded to his MAJESTY'S Indian subjects by the Boer Government. . . . . [To allow the Indians to live and multiply in the country, in a perpetual condition of legalised inferiority, depriving them of scope for the exercise of their inherited and civilised aptitudes, would be to ensure the ultimate demoralisation of the white race, not to mention the [illegible] to the Indian

themselves and the dangerous reaction of such a policy upon millions of their fellow countrymen in India.] . . . . Assuredly neither the conscience nor the material interest of the Empire can tolerate the present position. Rightly or wrongly, this country made the grievances of the British Indians, which are now being aggravated, a prominent part of its case against the late Transvaal Republic. This country is responsible, moreover, for the fact that the problem has reached such serious dimensions, having originated through its own officials the system of importing Indians to live in South Africa, as far back as 1859. Since that time it has declined to accept responsibility by insisting that Indians introduced as indentured labourers should be allowed to remain in the country after their contracts expired, instead of being repatriated. . . . [The position of subjection to which the Indians have been reduced, to a large extent by disingenuous subterfuge, does seem inconsistent alike with the dignity of British citizenship, with the security of British rule in India, and with the most elementary British ideas of liberty and justice.] . . . The British Indian problem is permanent, over 120,000 being already domiciled as of right in the country. Therefore every Indian introduced in order to release native labour for the mines makes the problem of the future in South Africa more formidable than before.

✓ "Westminster Gazette"

[The remarkable thing is that British subjects should be exposed to this treatment in a British Colony. In Mr. Kruger's time the treatment of British Indians was one of the strongest grounds of remonstrance by Lord Milner on behalf of the British Government; to-day the British Indians are treated worse, although the Transvaal is under the British flag. But not only is it impossible for the Imperial Government to intervene to secure better treatment for British subjects, but the laws which the British Indians so strongly resent and resist can only become law as the result of Imperial sanction.]

✓ "Daily News"

Here are some thousands of British subjects, citizens of the Empire not by a fluke, but by birth, some of them veterans of our campaigns, others priests, Brahmans, and persons of birth and education, who are about to be driven out of a British Colony, as "undesirable immigrants," for no reason but their colour. We annexed the Transvaal in the name of "equal rights," destroyed the Boer Republics to extend Mr. Kruger's conceptions of citizenship, and bickered with him on the very eve of the conflict for the sake of these same Indian immigrants. To-day we are permitting to the Empire at large a second edition of the Indian question which we should never have allowed to the old Republic. . . . Lord Elgin has elected to respect one right and ignore the other. The result will be, one fears, to make Indians feel more acutely than ever the hollowness of our profession to regard them as the equals of white men before the law. [That an Indian may vote in an election in England and take his seat in the House of Commons, is a poor compensation for this decision to class him as a helot in the Colonies.]

✓ "Daily Telegraph"

A studiously harsh and insulting measure has been brought in for the purpose of making the Indian subjects of King Edward feel that they are the most objectionable of aliens in a British self-governing Colony. . . . . [The case of the Indian immigrant is infinitely hard. He is penalised for his virtues. He is industrious, frugal, law-abiding, and in business his credit stands at a height which is the best index to his character. But he is a troublesome competitor.]

"Manchester Courier"

The community against which the Immigrants Restriction Act of the Transvaal is mainly directed consists of British subjects. The Indians in the Transvaal are as fully subjects of the Crown as any citizen in this country. They have as much right to the proud title of *Civis Britannicâ* and to the advantages it confers as any other subjects of the King. It is not surprising, therefore, that the British Indians in the Transvaal, whose leaders are men of position and education, should be strongly protesting against this rather violent discrimination in their disfavour. . . . The enforcement of such a law cannot fail to have an unfortunate effect on public opinion in India. The question may well be asked there—What is the advantage of being a British subject if respectable and law-abiding Indians are to be deported as "undesirables" from large areas of the Empire? [It must be admitted that Mr. Gandhi and his friends have a legitimate cause of complaint. Indeed, the most serious aspect of the whole business is that right and justice are so predominently on their side.]

"Glasgow Herald"

[It is useless to deny that the action of the Transvaal eludes ethics and baffles logic. Before the war, it was one of the crying sins of Krugerism that it imposed striking disabilities on the Indian subjects of the British Crown as well as on the white Uitlander. Now, when the passions of the conflict between Boer and Briton have cooled they unite in using the power conferred on both by the [illegible] Mother Country to inflict hardships on those we delivered equally from Krugerism and ourselves.]

O. R. C. Chamber of Commerce.

Discusses How to Keep Out an Indian Woman

At a meeting of the O.R.C. Chamber of Commerce held on the 23rd instant, at Bloemfontein, a letter was read from the Assistant Colonial Secretary, stating that the objection of the Chamber to the entry of an Indian woman, Halemian Adams, had been noted. It was pointed out, however, that the woman had been born in the Free State, had resided there for several years before going to Natal, and had been married in the Colony. The Government could not, therefore, interfere or prevent her returning to the Colony. This case would not, however, form a precedent, and every care would be taken to prevent the entry of Indians.

Mr. A. C. Barlow said they had all been viewing sympathetically the struggle the Transvaal Government were engaged in. This was a most difficult position. This woman might have several daughters and thus form the nucleus of an Indian settlement in the Colony.

Mr. Ruffel said he did not see how the Government could keep this woman out.

Mr. Dalldorf thought they should have another try. If this was permitted, the country in the course of a few years might be swarming with coolies.

Mr. Smetham's letter recording the objection was then read, and as no one suggested any feasible means of preventing the entry of this woman, the chairman said all they could do was to record the communication.—*The Friend.*

Another Indian View

Dr. S. A. Kapadia (Joint Editor of the "Wisdom of the East" series) in an interview, said:—

I am afraid that the act is decidedly calculated to shake the loyalty of British subjects in India. As it is, Indians in the Transvaal seem to labour under a great disadvantage, and the matter must, of course, be properly represented in Parliament. I believe that if proper representations are made Indians will be allowed their rightful previleges. It will be a great hardship if the law is carried out to the very letter as regards Asiatics. A tremendous question, and one of the most serious importance, is involved. Prejudices must be cast away, and the situation must be regarded from the point of view of justice. The Indian subjects of the King have the greatest faith in British justice, and it is this that makes them proud to be British subjects. It is this very faith, that, if they know a thing to be right, will make them fight to the last.

More Prosecutions

The Potchefstroom Cases

Great interest (says the *Transvaal Leader*) was again taken on the 23rd ulto., in the hearing of the remanded cases against eight Indians charged under the Registration Act with not being in possession of certificates.

Mr. Louw, who defended, put each accused in the witness-box, and all stated they had objection to the new law, and that it detracted from the rights they previously enjoyed.

Pressed by the Public Prosecutor as to this right, one of the accused replied, "Right to property."

Asked if he had such a privilege previously, he said there was such in the 1885 Act.

Abdool Rahman, secretary of the Indian Association, denied that he was a native of Asia, as laid down in the Act, he being born in Mauritius. He admitted having registered under the 1885 law, but under compulsion.

In cross-examination, he said it was not necessary for all members of the Indian Association to be Europeans.

E. M. Patel claimed exemption on the ground that he was a Parsee.

The Magistrate (Mr. Beasley) declined to grant applications for further adjournment in the cases of Rahman and Patel, saying there was no need for him to wait the decision in the Parsee case in Johannesburg. There was no doubt whatever in his mind that all the accused fell under the operation of the Ordinance. He had nothing to do with religious scruples or objections. The law had to be carried out. He did not see that adjournment would help, as the thing had not been sprung upon the Indians.

The order of the Court would be that all accused leave the Colony not later than noon on January 31st.

Mr. Cama's Case

Mr. N. A. Cama came before the Court in Johannesburg on Monday last, on remand.

Mr. Cama quoted the definition of "Asiatic" under the law of 1885 and under the present law, and argued from their similarity that under the present law, it could not have been the intention of the legislators to put all Indians on a level. It could not have been their intention, he said, to include the high caste Asiatics.

The Magistrate: They have included them now.

Mr. Cama: The intention of the legislators is preserved in this law, and the intention of the former legislators being to exclude the Parsees, it should be the intention of the Act also, but if your Worship thinks I have no case I will gladly bow to your decision.

The Magistrate: I would have told you in a moment if I had not had a doubt.

Mr. Cama finally asked, if there was the slightest doubt about the matter, that it be referred to the Attorney General.

The Magistrate saw no doubt, and Mr. Cama loudly said: "I bow to your judgment, and thank you."

An order to leave the Colony within 14 days was made.

On Monday, in the Court Johannesburg, 6 hawkers went to gaol for 7 days rather than pay the fine imposed for trading without licences that had been refused to them under the Registration Law.

Pretoria Cases

At Pretoria, on Monday, Moosa Sulimon (chief picket), M. M. Patel, (Secretary, Pretoria B. I. Committee), Govind Praj, Khusal Sita, Amod Sulemon, Goolab Ruder Desai, Mahomed Essop Ninjee Anandji Khoja, Hoosen Mustapha, N. Gopal, N.K. Peter, A. P. Doorasamy Chetty, Govindasamy Chetty, and two Padiachy's (all pickets) together with 11 Chinese, before Major Dixon, A.R.M. were charged with contravening the Asiatic Registration Act by refusing to leave the Transvaal when ordered to do so by the Court.

Supt. Betts gave formal evidence that the accused had been ordered to leave the Colony before the 20th and 25th January, and had failed to comply with the order of the Court.

One of the accused, Mustapha, said that the sentence hitherto given Asiatics under the law, namely, three months, was only equal to three days. He asked the Court to make the sentence three years.

The Magistrate said that in previous cases before the Court prisoners had not appealed to the Supreme Court to have their sentences reduced, as they might well have done. The records of the Court had been sent to the Supreme Court for confirmation, and had been returned certified by the Judges that the sentences were in accord with real and substantial justice. He had been told that the Executive Council had remitted portions of the previous sentences. It was not the function of the Court to take over the functions of the Executive. He only was concerned with the administration of the law. The accused would be imprisoned with hard labour for three months.

Patel stated that he had been born under the British flag, and his father and everybody belonging to him were servants of the British Government. For their faithful service they had received grants of land from the Government. He made this statement because he was the first of his family to be brought before the Court for a criminal offence, and to show that he was going to prison for conscience sake.

Eleven Chinamen were also charged for a similar offence. They pleaded guilty, and were all sentenced to three months' imprisonment with hard labour.

One of the accused, on hearing the sentences called out: "Why not six months? I would be more satisfied." Another stated that he would be cut in pieces, but would not submit; and a third said the law was not for men, but for animals.

Another Indian named Ahmod Khamissa was brought up later on a charge of being in the Transvaal without the necessary registration certificate.

The accused said he was prepared and wished to register. He was ill before, and when he asked for his registration certificate he was told he was too late. He came back from India on the third of this month, having been away for eight months.

The Magistrate said that the order of the Court was that he make application forthwith to the Registrar of Asiatics for registration.

A Barberton Scandal

Narasoo Joins the Small Minority

The *Goldfields News* of Barberton says that, on the 20th ulto., together with three other Indians, Richard Narasoo was brought before Mr. Staten, R.M., charged with the crime of contravention of Section 8, Sub-Section 3, Act No. 2 of 1907 (Asiatic Law Amendment Act), by being found within the Colony of the Transvaal without the necessary registration certificate.

He pleaded guilty.

Narasoo in his defence stated he was willing to comply with the provisions of the Act. He was directed to make application forthwith for registration or failing his making application as aforesaid on or before 27th January, to be brought before the Court for an order for his removal to be made.

Giving evidence on oath, he said: It is true I failed to register under the Act. I was misled and induced not to submit to the Registration Law. I was told that if I registered I would lose all the advantages I had had as a British subject for the last 21 years, and also that I would be boycotted by the whole of the British Indian community throughout the Transvaal. It was owing to this that I did not register, and the time for registration passed. Since that time I have made investigation into this matter, and have asked advice. I am satisfied regarding this Law, and am willing to comply with its provisions.

By the Public Prosecutor: I have been in Barberton 21 years. The members of the local Indian community formed a Committee of which I was Chairman. The orders all came from Johannesburg and Pretoria, and although I joined the resistance movement I have since changed my attitude. I was misled and coerced by the leaders in Johannesburg. I went to Johannesburg myself and on my return decided to leave the passive resistance movement and try and get registered if I could.

At the Heart of the Empire

London, January 1, 1908.

New Year's Greetings

How many are asking to-day: What will the New Year bring to me of joy or sorrow? It is a natural question; a nobler one however, would be: What can I give in this New Year of sacrifice and service? This seems to be not merely the question but the actual deed of Indians in the Transvaal: sacrifice of position, of prospect, of property, so that self-respect and right service may ever be paid. To leaders and to followers, friends in England send a New Year's message of truest sympathy and encouragement in the hope that their courage may be strengthened sufficiently to win a great victory.

"Say not the struggle naught availeth,
The labour and the wounds are vain;
The enemy faints not, nor faileth,
And as things have been they remain.
For while the tired waves, vainly breaking,
Seem here no painful inch to gain,
Far back, through creeks and inlets making,
Comes silent, flooding in, the main."

A King Among Scientists

Another name has been added to the roll of the illustrious dead entombed in Westminster Abbey: Lord Kelvin. On a dark dreary winter's day, shortly before Christmas, a King among modern scientists was laid to rest in the national Valhalla. The story of the life of William Thomson makes fairy tales quite reasonable; his intellect was a magic wand; his life-work in the realm of physics has given science a new start; future scientists will talk of the Kelvin age; it will mark an epoch in scientific discovery. Here is a record of which not only might Lord Kelvin be proud, but which brings honour to the land of his birth: matriculated at the age of eleven, arrested the attention of scientists by a notable essay on electricity at the age of seventeen, professor at the age of twenty-two; some years later he laid the first Atlantic cable; invented the mariner's compass now universally in use, also many instruments in connection with the measuring and recording of the electric current; a machine for predicting the level of tides, a depth recorder, an air condenser, an astronomical clock—even an improved water tap—these are a few more of William Thomson's services to mankind, not to mention his most valuable written works and his oral teaching. For fifty-three years he was Professor at the Glasgow University; one of the most memorable occasions in the history of science was the celebration of his jubilee as a professor. Scientists came from the ends of the earth to honour him; all nations conferred upon him titles and rewards. It is said that when the University of Heidelberg wished to honour him the only degree in their power to confer, which he did not already possess, was that of Doctor of Medicine, and Doctor of Medicine he became. Knighthood followed the laying of the Atlantic cable, and a peerage was accepted later in life. Though it fell to his lot to win during his lifetime world-wide recognition, Lord Kelvin was one of the humblest and most modest of men. When after fifty-three years' work as professor at Glasgow, he resigned the Chair, he entered himself upon the roll of members of the University as a research student. The story is told that he won his second wife through experimenting with a new method of signalling. He explained the method to her, and then leaving her on shore at the Canaries while he was obliged to return to England, he signalled to her: Will you be my wife? A prince among scientists, Lord Kelvin was also a man of simple faith and devout mind. Here is his confession: I believe that strong proofs of intelligent and benevolent design lie round about us, and if ever perplexities, whether metaphysical or scientific, turn us away from them for a time, they come back upon us with irresistible force, showing to us through Nature the influence of a free will, and teaching us that all living things depend upon one everlasting Creator and Ruler.

A Notable Monarch

When Napoleon transformed the map of Europe he endeavoured to establish his family and influence on the seats of the mighty. To-day there is only one representative of the Napoleonic sovereigns, the King of Sweden. During the past month the venerable King Oscar II. of Sweden has laid down his earthly crown; his son now reigns in his stead as Gustavus V. The death of the aged monarch at the age of seventy-eight brings another member of the Royal family of England nearer to a throne. King Edward has been called the "Uncle of Europe," for he is closely related to nearly every reigning European sovereign. It seems as though His Majesty is accomplishing by foresight and diplomacy what Napoleon failed to secure by force. It remains to be seen whether a century hence the British-descended ruling families will still hold the sceptres which are now, or will be, theirs. A daughter of King Edward is Queen of Norway, a niece is now Crown Princess of Sweden, another niece is Queen of Spain, another Empress of Russia—to mention but a few. But, to come back to the late King of Sweden. History will remember him as the monarch who bowed to the will of his subjects, and allowed half his dominions to pass from him without the shedding of blood. The separation of Norway from the kingship of Sweden and the establishment of a Norwegian monarchy was one of the most notable events of modern times: it was a time of great crisis but it was largely owing to the self-denying forbearance of the late King that war was averted and a peaceful revolution took place. The King was one of the most democratic of sovereigns: the only formality required of any of his subjects who wished to speak to him was to send in his name; and, more than this, His Majesty never forgot either a name or a face. The democratic instinct led the brother of the new King to renounce his right of succession in order that he might marry the lady he loved, who was not, however, of royal birth, but the marriage did not lead to family estrangement. The late King was not only an able ruler: he was also a poet, musician, and artist, and in addition, one of the most accomplished of public speakers. The people of Sweden were devoted to him; it is easy to understand their devotion when one remembers the following episode. After the celebration of the twenty-fifth year of his reign, the nation wished to present him with a new yacht, knowing his love for the sea, but though his old yacht was small and uncomfortable, King Oscar expressed the wish that the money should be spent in fighting tuberculosis by erecting sanatoria for his poor subjects suffering from the dread disease.

News in Brief

Early in December an event took place in London which was unique in two respects: the Lord Chancellor of England was married during his term of office; the wedding took place in the Crypt Chapel of Westminster Hall. In the long list of Chancellors of this country Lord Loreburn is the first to celebrate his marriage while holding the office, and the beautifully restored ancient chapel was specially licensed by the Bishop of London for this wedding.

Lord Curzon is just now impressing his personality upon the public: he is emerging from his retirement. Some weeks ago, as Chancellor of Oxford, he delivered the Romanes lecture at the University, choosing "Frontiers" for his subject; early last month he lectured before the Birmingham University on the "True Imperialism,"—both discourses were in the true Curzonian style. Now he is anxious to come closely into touch with public life, but has decided that the House of Lords will be a more congenial sphere than the House of Commons. His peerage is an "Irish" one, and was bestowed on his appointment to the Indian viceroyalty so that he might re-enter the Commons if he desired; but prospects do not seem favourable, and now, since a peerage in his own right has not been offered to him either by Mr. Balfour or Sir Henry Campbell-Bannerman, he wishes to become one of the representative Irish peers, and must be elected by their votes. Lord Curzon feels that he is out of work; he has lamented the fact for some time, and shows himself in too much of a hurry to be busy for the public welfare to await quietly the passing of his aged father, Lord Scarsdale, on whose death he would naturally succeed to a hereditary seat in the House of Lords.

A Native View of Passive Resistance

The following article appeared in a recent number of the *Basutoland Star*, a paper devoted entirely to the interests of the natives. It is headed "A Lesson in True Manliness":—

The stand made by the Asiatics in the Transvaal against the Registration Act viewed from an unbiassed standpoint commends itself most strongly to the Natives of South Africa; it is indeed worthy of emulation by them. Here we have a government like that of the Transvaal which is known all the world over as being very harsh and inconsiderate in its treatment of all persons of colour, being almost driven to climb down from its high pedestal by the exhibition of manly qualities by the Indians. It is true it has at long last after being held to public scorn imprisoned the leaders of this people in order as Gen. Smuts says to see whether the agitation against the Act was shared in by all the Asiatic community or was only the work of the leaders. Well, the leaders are in gaol and Gen. Smuts is free to test the stability of the rank and file and it is our sincerest wish that this people should remain true to the bitter end, as their chief-leader Mr. Gandhi has enjoined them so to do. We entertain this wish because we want the Transvaal to benefit by this experience. It has a population of almost a million Natives who are held in practical bondage (because we hold that a man who has no voice in his own government is nothing but a *slave*) and the laws it makes for this voiceless mass of humanity are, to say the least of it, unchristian and brutal, and yet these masses lack such manliness as even to lift their little fingers against the wrongs perpetrated on them. Even a worm turns when trampled upon. Passive resistance has never been regarded as defiance of law and authority, and if it has ever been, then the Asiatics are sinning in good company, for has not the Transvaal but recently experienced it in the shape of the WHITE Miners' Strike and besides English History is teeming with instances of passive resisters? Our famous Moshesh once said to the Cape Governor who was becoming too obtrusive and overbearing and was also apt to be threatening: "If you strike a dog it will show its teeth," from which we infer that even although man is master yet if he abuses his power of superiority over inferior animals they have not yet lost their self-respect and the shewing of teeth is a sign that they resent this treatment. Man, be his colour or nationality what it may, is superior to the canine animals and is therefore dissimilar to them in nearly every respect and one of these is in shewing his resent to anything which assails his self-respect and tends to inferiorise him. Man has two ways of resenting or resisting: the one is by active resistance and the other is by passive resistance. The former is not commendable as it leads to bloodshed which should be avoided, and the latter is commendable as it avoids bloodshed and usually ends in a bloodless and amicable settlement of a point in issue. It is the latter mode of resistance which the Asiatics have adopted which we commend our people the Natives of South Africa to emulate. Gandhi and his compatriots are truly martyrs and come what may, true martyrs have before to-day never suffered in vain. Their steadfastness for "the cause that lacks assistance" and their manliness against "the wrong that needs resistance" will be handed down to posterity. Our sympathies go out to our oppressed fellow subjects who are made to suffer for the same cause that we suffer, viz., our slight pigment of the skin. Truly the Transvaal has tarnished the fair name of our Mighty Empire by its blind colour-prejudice. *Abril Omen.*

A Model Citizen*

A Review

This little work is designated by its author "a simple exposition of civic rights and duties, and a descriptive account of British institutions, local national, and imperial." In point of fact, Mr. H. Osman Newland has written an elementary text book upon the rights and duties of citizenship and, in so doing, has, in a few lucid chapters, performed a service for which the British Public should be duly grateful. There is a preface by the Earl of Meath. Within the space of some 200 odd pages, Mr. Newland has developed an admirable summary of the peculiarities and particularities that go to make up that curious agglomeration of strange uses and customs known as the British Constitution. The facts of interest brought out by the author are far too little known, even by the adult citizen, not to speak of the immature neophyte for whom the work is primarily intended. A brief survey of Colonial Government is included, the pages are enlivened by excellent and apt illustrations, and a useful glossary of political and civic terms in frequent use is attached. Whilst Mr. Newland's book is principally of interest to stay-at-home young Britons, its fundamental principles are such as should form an intrinsic part of the curriculum of every boy and girl in the oversea dominions, where rights are too often abused because of an incomplete apprehension of their corresponding duties.

* "The Model Citizen," by H. Osman Newland, F.R.H.S., etc. Sir Isaac Pitman and Sons, Ltd., London.

Interview with Sir Mancherji Bhownaggree

Full Text

The following is the full text of Reuter's interview with Sir Mancherji Bhownaggree, immediately after the news arrived that the Immigrants' Restriction Act had received the royal assent:

At the present moment, with the situation in India what it is, I regard the legislation as a calamity. It will be used as a handle to show that the British Government is neither able nor willing to protect its own subjects even in its own Colonies. The position of the Indian is much worse than that of the Japanese, for Japan can and does take diplomatic action, from which India is debarred. When I was in Parliament, I devoted much time to ventilating this question. I was always persuaded that Ministers, from Mr. Chamberlain downwards, looked upon the whole question from the first with very great disapproval and irritation, but that they were more or less helpless, owing to what they thought was strong local feeling in Africa. All along the line things have gone from bad to worse. This legislation is one of the utterly unjustifiable and hideous things done in the name of the Imperial Government, which even the most ardent friend of British rule in India cannot possibly justify, and which has shaken, and will further shake, the loyalty of the Indian people and their confidence in the desire or power of the Imperial Government or the British Crown to protect them against injustice. I am not surprised at the Transvaal passing such a piece of legislation, but I should have thought the Imperial Government, when and while granting self-Government, would have warned the Transvaal against perpetrating such folly. I am surprised not only that the Imperial Government has not done so, but has readily assented to the law. Of course, things will not rest here. We shall fight in the interest of the British Government, because if we throw up the sponge, and tell the people of India that there is nothing to be hoped for from the British Government on the score of justice, the delivery of such a dangerous message would render the situation desperate indeed. If it were a question of these Asiatics injuring a single Englishman I would be the first to assent to the rules being framed to prevent such injury, but this is not the case. The whole legislation proceeds from mere race prejudice, and is prompted not so much by Englishmen as by Continental low-class settlers who are not British subjects.

ANSWER TO A CORRESPONDENT. We beg to thank "A Colonial Convert" for his letter and enclosed extracts, but we are not at present able to print them.

Notes on the Campaign

We published a paragraph in these notes on the 18th ultimo stating that Messrs. Suliman Goolam & Sons, of Verulam, was the only firm which did not close its store on the day of the Durban Mass Meeting, and that the Verulam Indian merchants had decided to boycott this firm. We now find that we were not correctly informed. Several stores in town and district did some business besides Messrs. Suliman Goolam. Messrs. M. Maitre Brothers kindly inform us that their assistants sold goods early in the morning, but it was through a misunderstanding on their part. We are led to make this explanation because Messrs. Suliman Goolam & Sons feel that some injustice has been done to them by stating, as we did, that their firm alone was open. We understand also that the boycott has been removed.

London, Jan. 29.—A meeting attended by 7,000 persons, was held at Bombay to-day to protest against the attitude of the Transvaal Government towards Indians. The attendance included Hindu, Mahomedan, and Parsee leaders, and also a number of prominent Europeans.—Reuter.

Mr. L. H. Greene, of Boshoff's Road, writes to the *Times of Natal*:

> I am not aware that any economic evils exist of which the Asiatic is the sole author, or in which he is even a partially responsible factor, that is, traced to their root source.
>
> Keen competition, trade trickery, and so forth are not confined exclusively to Asiatics. Socially the Asiatic's ways may not be altogether our ways, but even upon this score he is not by any means the solitary exception, nor are idiosyncracies in life confined to people of colour.
>
> The economic dissentions at present obtaining in this colony are not, so far as I am able to see, traceable to the presence of the Asiatic trader. He certainly may have been taking advantage of the wreckage upon the beach, and he is not alone in the scramble, but he was not the cause of the wreck.
>
> The Asiatic has found himself surrounded by conditions, entirely of our making, which have enabled him to thrive and grow until he has become a successful competitor in most branches of trade to the chagrin and envy of his less enterprising white rivals. We require to be superior, and to require a higher standard of living to maintain that superiority, and yet we are howling with fear at the prospective approach of an inferior people whom we elect to hold in contempt. Is this consistent? Surely we must agree that the best will survive, and if we are sincere in our belief of superiority we have nothing to fear from the Asiatic. We may, however, fear ourselves.

A mass meeting of East Rand Indians was held on Wednesday the 22nd ulto., in the grounds of the Hindu Temple at Germiston. Representatives were sought from Benoni, Brakpan, [illegible] Boksburg, [illegible] The Indians [illegible] presided over by Mr. Hazurasing, others present being Messrs. Lalbahadursing, Naidoo, Appasamy, Moosa Ismail Daya, and the following delegates from Johannesburg; Moulvi Ahmed Mukhtiar, Imam Abdool Cadir, N. A. Cama, G. K. Desai, M. D. Desai, and H. S. L. Polak.

The following resolution was proposed by Mr. K. K. Patel (Germiston) seconded by Mr. N. R. Soodivala (Boksburg), and supported by Mr Kasim Ally (Boksburg) and Mr. Ismail Nana (Benoni):

"This mass meeting of British Indians resident on the East Rand resolves to continue this struggle to the end, no matter what the cost may be. This meeting regards those who are in gaol to-day as demanding of us to share their punishment with them, and that all British Indians are determined to do."

Ladysmith Farmers' Association has joined in the general chorus of praise and thanksgiving for the action of the Transvaal Government. Het Volkers at Volkrust "heartily support" the Asiatic expulsion policy.

"The inhabitants of Wakkerstroom" approve of the Transvaal's policy in regard to Asiatics.

The Durban Fruiterer's Association has contributed a sum of £100 to the funds of the Transvaal British Indian Association.

Other Societies and various branches of the British Indian Association have also forwarded substantial cheques.

It is stated in a quarter likely to be well informed, says the *Natal Mercury*, that there is a distinct movement among the Transvaal Indians in favour of emigration to British East Africa, and, so far as the populous centres of the Colony, in which the Asiatics are chiefly congregated, are concerned, this would be likely to take place for the most part through Delagoa Bay. It is suggested that the probability of the Indians turning their eyes in this direction has been entertained by the Transvaal Government from the first, and the hint is thrown out, based upon what appear to be good grounds, that the Transvaal authorities may be considering proposals for making approaches to the Indian community in this direction, and of presently encouraging them to leave by offering them State-assisted passages out of the country.

A gentleman who is said to be well in touch with the Transvaal Administration, and is for the present on a visit to Durban, informs the *Mercury* that the Government are unalterably determined to maintain their policy as regards the Indians, and that they will not hesitate at [illegible] Asiatic to a number [illegible] Natal, by [illegible] of the law as [illegible] for an indefinite time as long as they continue to defy the law. The probability of strong exceptions being raised during the coming session of the Imperial Parliament as the treatment of the Indians in the country is well realised, it is represented, by the Transvaal Ministry, but the Government, as well as both the political parties in the Legislature, are resolved, the informant declared, upon enforcing all the measures which have been set in operation up to the point of active Imperial intervention, when the strong probability—almost a certainty—would be that the Government would resign, and that their action would receive the full consent and support of the entire Legislature, and the whole of public opinion in the Transvaal.

The *Daily Telegraph*, January 27, publishes a cablegram from its Johannesburg Correspondent stating that the Transvaal Government has decided to reconsider the Asiatic situation, and will appoint a judge to examine the Act, and devise amendments. Meanwhile, the correspondent adds, the operation of the Act remains in abeyance.—Reuter.

Negotiations upon the lines indicated above have been proceeding for some time, says the *Pretoria News*. As they were, however, conducted without prejudice and were entirely confidential, they could not be made public until sufficiently far advanced to avoid a rupture by premature discussion in public. We understand that the Government, in view of the very serious nature of the Imperial situation created by the passive resistance offered to the Asiatic Registration Act, has decided to reconsider the whole position. We can only add to this news our heartiest congratulations to all concerned that counsels of justice and moderation have prevailed.

Pretoria, Jan. 27.—The statement in the London *Daily Telegraph*, that the Transvaal Government are appointing a Judge to examine the Asiatic Act, and to devise amendments to the same, and that meanwhile the Act will be held in abeyance, is emphatically denied. The Colonial Secretary (Mr. Smuts), interviewed this afternoon, said there was no truth whatever in the statement.—Reuter.

Next morning the *News* remarks: Our statements in regard to the Government's anxiety to arrive at some reasonable compromise with the Asiatics were confirmed this morning through the medium of the customary official denial, supported by the bombastic vapourings of a local publication.

London, January 28th.—Reuter learns that the Transvaal Government and the Indians are negotiating. It is hoped in well-informed circles in

London that the Transvaal's requirements will be achieved without affecting the susceptibilities of the Asiatics.

The *Daily Graphic* welcomes the reports of a possible agreement with regard to the Asiatic Registration Act, and attacks Lord Elgin for not intervening.

The *Daily Chronicle* declares that General Botha and General Smuts deserve well of the Empire if the reports of a compromise being arrived at are true.—Reuter.

The *Times of Natal* quotes from the *Transvaal Leader*: "The problem is Natalians is, how to reap all the advantages of coolie labour without having the coolie. It is not easily solved." The sneer is not undeserved, adds the *Times*. Our contemporary, however, must not suppose that the wild talk of anti-Asiatic extremists represents the views of the sober thinking population of the colony.

The Indians of Stellenbosch in Cape Colony have held a meeting expressing their sincere sympathy with Indians in the Transvaal.

Mr. N. N. Patel of Klerksdorp writes that he and the Indians in that town are determined to resist the Act at any cost.

Inquiries made among official quarters in Durban by the *Mercury* elicited no confirmation of the statement contained in their Johannesburg correspondent's telegram, despatched on Sunday, that there was a large exodus of Indians from the Transvaal.

Discussing the recent prosecutions of Indian soldiers in the Transvaal, the *Mercury* interviewed a "trustworthy authority" who denied that there was a single "pensioned Indian soldier" in the Transvaal. There was one man, he explains, who was an ex-sergeant in a Pathan regiment, and served in South Africa with an Indian hospital corps, receiving both the Queen's and King's (civilian) medals, but he is believed to be now in India. To the best of his information, there is not a single Indian in the Transvaal who served through the South African War as a combatant. There is a man who was a sergeant in some Indian transport corps, and served for a time in a similar capacity in this country. He is believed to possess the Tirah medal, but our contemporary's informant has never seen his South African medals, if he has them. Another Indian was a bombardier in a native mountain battery, resigned before the South African War broke out, and came here as a servant to a British colonel; but, though he is supposed to have been wounded, he was never a combatant. Lab Singh, an ex-sergeant of the 5th Sikhs who was in the Transvaal, has now gone back to India.

Reuter's Pretoria correspondent says that the Colonial Secretary, Mr. Smuts, speaking at a meeting in the Burghersdorp Division of Pretoria, tonight (Jan. 28), dealing with the Asiatic question, said that with regard to conscientious religious scruples as objections to registration, 100,000 Indians in Natal, and 60,000 indentured Chinese in the Transvaal, had all registered on the finger-print system without demur.

The Transvaal Government, said Mr. Smuts, still offered to register Asiatics if they volunteered to register in a body. He was in close touch with the Asiatic community, and would not be surprised if they soon recognised that the position they had taken up was an impossible one. If they registered, the Asiatic question would be finally closed in the Transvaal. Those legally here would be placed on a proper footing, and the Immigration Act would effectually close the door on the rest.

The Asiatic Law was devised as much to protect the Asiatic legally in the Transvaal, as to protect the white people and prevent further immigration. A Government constituted such as theirs, having at their back the whole of the white population of the Transvaal, with a few exceptions, was bound to be fair and just, and take into consideration all the facts and equities of the case. The Asiatics had been obstinate and wrong-headed. He now called upon the white population to recognise that they had great power as a white community, but they must be careful how they wielded it.

At a special meeting of the British Indian Association on Tuesday last, the 28th ulto., Mr. Halim Mahomed was elected Acting Chairman of the Association during the enforced absence of Mr. Essop Ismail Mia.

The Delagoa Bay Correspondent of the *Transvaal Leader*, telegraphing on Tuesday, says that during the past week 74 Indian passive resisters from the Transvaal arrived. They gave their papers to the police while there in transit.

The *Transvaal Leader*, dealing with the issue of Municipal licences in Johannesburg, says:—

In no department has there been such a great falling off as in that of hawkers' licences. This, of course, is almost, if not entirely, due to the state of affairs brought about by the Asiatic Registration Act. Last year the total number of hawkers' licences issued was 1,600. The total issued this year amounts to only 362. Not a single licence has this year been issued to an Asiatic simply because the Asiatic has not complied with the law. Assuming that every one of the 1,600 odd licences that have not been renewed this year represented an asset of £5 (which is taken in the aggregate they must have been equal to a considerable sum of money). Into whose pocket is that money now to go? Into the European's? One would have thought that the greengrocery trade, for instance, would have been immediately seized upon by white traders. It would appear, however, that the hawkers' licences already issued have been nearly all renewals. They are held by some Europeans, by a good many Assyrians and by a fair number of Malays. The position of the Assyrian is somewhat peculiar. By birth he is strictly an Asiatic. If he is a Christian he is, however, exempt from the operations of the law, and is described as "a Christian subject of the Turkish Empire." If he is not a Christian then he is an Asiatic within the meaning of the Act.

Speaking at Pretoria on Thursday, the 23rd ulto., Mr. Johann Rissik, Minister for Native Affairs, said that the presence of the Asiatics contributed largely to the impoverished condition of the people. The people of Europe did not understand the position: Asiatics constituted one-twentieth of the population of the Transvaal. Calculated on the same basis, how would the people of England like it if they were invaded by two and a half millions of Asiatics? Would they not also adopt strong measures of restricting immigration?

The *Transvaal Leader* understands that all the Indians in the employ of the Johannesburg Municipality who have refused to register have received one month's notice to leave. Practically all the men are in the employ of the Parks and Estates Committee, who have not taken this step without considerable reluctance, for the Indians are ideal gardeners, patient and careful. However, their refusal to register left the committee no alternative. Steps will be taken to fill the vacancies with white men. As there are over 100 Indians in the employ of the committee, there should be at least half that number of billets open for Europeans.

The *Rand Daily Mail* states that, almost all the Indian occupants of the Municipal houses in Newtown have now been arrested. The loss of rent to the Municipality which this will entail will probably come to from £300 to £1,000 per annum. It is extremely improbable that these houses will ever be occupied by whites, and Kaffirs are prevented by law from taking the place of the Indians.

A meeting at the Caxton Hall, attended by a hundred Indians, passed a resolution sympathising with the Transvaal Indians and pointing out that Baron was being done to India by the policy of the Transvaal Government. Reuter

Owing to a misinterpretation of a telegram, the following appeared in our issue of last week: "The general impression seems to be that it is intended to expel those Indians who are not identified."

The correct rendering should have been: "The general impression seems to be that it is intended to expel Indians and not to identify them."

The following cable was sent to the South Africa British Indian Committee in London on Saturday last by the British Indian Association, giving a summary of the position of affairs to date in the Transvaal as the result of the enforcement of the Asiatic Registration Act:—There were, on that day, 200 Indians in goal, 120 under notice to leave the Colony, and 20 warned to appear before the Magistrate for failing to register. There were 3 Chinese in goal and 38 under notice. Many more arrests were expected, the towns affected being Johannesburg, Pretoria, Pietersburg, Heidelberg, Vereeniging, Krugersdorp, Barberton, Germiston, Potchefstroom, and Roodepoort. The arrests include all the officials of the British Indian Association, the Hamidia Islamic society, and the Transvaal Chinese Association. Hindus, Mahomedans, Parsis, Christians, a barrister, merchants, traders, hawkers, agents, clerks, interpreters, Government officials were affected. Colonial born Indians, Indians who were married in South Africa and have children born here are not exempt. A minimum estimate of the assets belonging to those arrested and which were imperilled in Johannesburg alone was £150,000. Many families were left on the mercy of the community. Some merchants of 20 years' standing were to be imprisoned. The victims include greybeards and youths of tender years, two old soldiers bearing medals of several campaigns, leaders of the Ambulance Corps that took part in the Boer War, and the Stretcher Bearer Corps in the Natal Rebellion, and many merchants who had cheerfully lost heavily during the war. Half the Indian population had already left the Transvaal rather than register. Hundreds of municipal, railway, and Government employees had been discharged owing to non-registration. The Asiatic community was determined to continue the struggle to the bitter end.

At Krugersdorp, also, Lala Nosia and Ruddhia Lala were ordered to leave the Colony within 14 days.

On Monday, at Roodepoort, 4 Indian hawkers from Randfontein were dealt with by the Magistrate for trading without licences, they having been refused these licences as they were not registered under the Registration Act. They also elected to go to gaol for [illegible] The Magistrate who [illegible] under the Municipal By-laws and not under the Asiatic Law Amendment Act.

At Pretoria, on Saturday last, Bhikha Lalla and Naran Daya, together with one Chinaman were brought before the Magistrate on a charge of being in the Colony without a registration certificate issued under the new Registration Act. They were ordered to leave the Colony by the 5th instant. The Chinaman stated that he considered the Law was cruelly to animals.

At Potchefstroom, on Saturday, Osman Jiga and Moosa Alalkharia were ordered to leave the Colony by the 31st ultimo.

Fourteen hawkers were dealt with on Saturday by the Magistrate at Krugersdorp and ordered to pay a fine of £2 or go to prison without hard labour for fourteen days. They all chose imprisonment.

At Pretoria, on Monday, 15 Indians and 11 Chinese were sentenced to 3 months' imprisonment with hard labour each for failing to leave the Colony when ordered to do so.

In R Court, Johannesburg, on Monday, Narsi Jeram and David Ernest were ordered to leave the Colony within 14 days. The former said "I have been in the Colony for 12 years and worked up a business." The latter said that he had been in the Transvaal for 21 years. He was born in Natal, was married in South Africa, and had eight children born in the Transvaal. He would not register. Eight others received a similar sentence.

Lalbasingh at Boksburg was ordered to leave the Colony within 14 days for not being in possession of a registration certificate under the Registration Act, on Monday last. At the conclusion of the case, the large number of Indians present in the Court formed in procession and marched to the Location. This is the first prosecution in Boksburg under the Registration Act.

At Germiston, on Monday, B. Hazurasingh, Chairman of the local Hindu Society, was ordered to leave the Colony within 48 hours, for a similar offence.

Amongst those who were first ordered to leave in Barberton were A. Benjamin and J. S. Moonsamy.

Untali (Rhodesia) Indians have donated £11 to the funds of the British Indian Association.

The secretaries of the Natal Indian Congress request the various Indian associations in different parts of South Africa to send the name of their [illegible] with their postal and telegraphic addresses.

A few white men are taking up the work of the Indian hawkers and pedlars. It is unlikely that anything much will come of this.

Meetings of Europeans have been held at different places in the Transvaal to support the Government. The usual resolutions have been passed.

At the Germiston Town Council meeting recently a discussion took place as to whether they themselves or the Chamber of Commerce should call a meeting to support the Government's Asiatic policy.

Mr. T. A. White (Deputy-Mayor) said it was not a Municipal but a political matter, and that if the Council called the meeting they would be surcharged with the cost. If, however, the members of the Council were prepared to pay their share of the cost, he did not see why the meeting should not be held. He would like to know from Mr. Preddy whether the Asiatics leasing a portion of the Market-Square were registered.

Mr. Preddy: I don't know, but I hope they are not! (Laughter.)

After further discussion it was resolved that the Mayor convene a public meeting, the place and date being left to him to arrange, the voting being ten for the meeting and five against.

It was agreed that if the cost of the meeting was surcharged by the auditor, those whose votes were recorded in favour of the meeting should bear the cost between them, those against it being freed from any liability.

A meeting was held at Klerksdorp to support the Government's attitude in regard to the Asiatic question. The Mayor presided and resolutions were passed approving of the policy of the Government and urging firmness in carrying out the Asiatic Act.

A deputation of "Oude Ambtenaren," consisting of Messrs. C. B. van Leggle, P. Dietzsch, J. H. Munnik, E. Olivier and P. Pretorious, had an interview with the Premier and submitted to him the various resolutions passed at the meeting on January 18, at Johannesburg. The resolutions put forward included the one that "The meeting resolves to request the Government to appoint in future more of the late Republican officers, so that the comparison shall be at least one half of the ex-officials to the more recently appointed officials, and then not only to the lower positions but to the more responsible positions."

The Dundee farmers have passed a resolution supporting the Transvaal Government, and another resolution demanding legislation restricting Asiatic immigration and licences.

The Aboobaker Case Again

C.O. 291 **No Relief** 440

The following copies of correspondence have been forwarded for publication :—

Johannesburg,
18th December, 1907.

The Honourable,
the Colonial Secretary,
Sir,

Re Estate Late Aboobaker Amod.

As the Government is aware, Clause 17 of the Asiatic Law Amendment Act was inserted in order to give relief to the heirs of this Estate and to enable them to hold Erf 373 in Church Street, Pretoria, purchased by the late Mr. Aboobaker Amod before Law 3 of 1885 was passed. Before the Clause was drafted last year, the circumstances under which the property was transferred in favour of Mr. Polak were placed before the then Attorney-General and it was understood that the Clause was drawn up in order to meet the case. A Deed of Transfer was duly framed to register the Erf in favour of the heirs, who are British Indians, and submitted to the Registrar of Deeds. He, however, threw out the transfer, because, in his opinion the case was not covered by the clause in question. The matter then went before Mr. Justice Wessels in Chambers, who upheld the Registrar's contention. The Clause in question has thus proved ineffectual for giving relief to the heirs. May I venture to trust that the Government will grant relief to the heirs? In my humble opinion, the most expeditious method of doing this would be to declare that portion of the street capable of being held by British Indians.

I have, etc.,
(Sd). M. K. GANDHI.

Pretoria,
January 8th, 1908.

M. K. Gandhi, Esq.,
Johannesburg.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 18th ultimo, and to inform you that the Government is unable to declare the area situate in Church Street, Pretoria, and formerly the property of the late Aboobaker Amod to be a place in which Asiatics may hold real property.

I have, etc.,
(Sd.) E. M. GORGES,
Act. Asst. Colonial Secretary.

MR. CHURCHILL AS SECRETARY OF STATE. It is reported that Mr. Winston Churchill will be appointed Secretary of State for the Colonies, and that Lord Elgin will replace the Marquis of Ripon, Lord Privy Seal in the House of Lords. Lord Ripon is retiring.—Reuter.

Invited by the Government

Strange Statement at Roodepoort

At the last meeting of the Roodepoort Town Council, a petition was read in which the petitioners urged the Council to convene a public meeting as soon as possible for the purpose of passing a resolution endorsing the action of the Government in relation to the Asiatics.

Mr. De Lacy thought that as the question savoured of politics it should not be considered by the Council.

Mr. Van Rensburg moved that such a meeting should be convened by the Mayor. He pointed out that Municipalities had been invited by the Government to co-operate with them in the action they were taking.

The Mayor said that it was rather like dabbling in higher politics.

Mr. Campbell then seconded the motion, and it was carried, the decision as to date to be fixed later.

Alleged Illtreatment of Indians

At Delagoa Bay

The following is a copy of a letter addressed by the Foreign Office, to the Secretary of the South Africa British Indian Committee in London :—

Sir,—With reference to the letter from this Department of July 26th last, respecting the alleged illtreatment of certain British Indians at Delagoa Bay, I am directed by Secretary Sir E. Grey to state that he has received further particulars by mail on the object.

His Majesty's Consul-General at Lourenco Marques reports that the Regulations require an Asiatic before disembarking at Delagoa Bay to produce a certificate showing either that he has been previously domiciled in Portuguese East Africa, or that he is authorised to proceed to the Transvaal. These certificates or passports are issued either at Lourenco Marques or in the Transvaal as the case may be. Asiatics in possession of the necessary documents are furnished with a landing permit, called *Salvo-conducto*.

On the occasion in question the British Indian subjects above referred to, had no certificates and landed by means of forged permits and it was not considered feasible to compel them to re-embark.

They were, however, ordered to leave Portuguese East Africa and the majority did so at once. Fourteen, however, who were not provided with the requisite means, remained in the Colony.

The Government of Portuguese East Africa could not have compelled the men to work in prison, but Sir E. Grey understands that in the case [illegible] they were offered the alternative of working on the railway for the usual wages until they had earned enough money to purchase their return passage.

I am to add that Major Baldwin was informed that none of the men objected to working under these conditions and that none were refused permission to leave the country.

I am, Sir,
Your most obedient, humble servant,
(Sgd). W. LANGLEY.

Late News

The Prime Minister, the Hon. F. R. Moor, has consented to receive a deputation of six representative Indians on the question of licences, on a day next week to be fixed later. The Indians met on Thursday night and appointed the following to meet the Premier: Dr. Nanji, Messrs. Dawad Mahomed, Abdul Cadir, M. C. Anglia, Amod Bayat, and another gentleman from Ladysmith.

30.1.08

Johannesburg, Friday.

The compromise effected is generally considered satisfactory by the Asiatic communities.

Mr. Gandhi and others, numbering over two hundred, were released this morning; there were no public demonstrations.

All prosecutions still pending have been withdrawn.

Asiatics will be trading without licences until the meeting of Parliament.

The official correspondence has been published.

Johannesburg, January 30.—Interviewed by the *Rand Daily Mail* representative to-night, Mr. Gandhi said in effect that the compromise must not be considered a victory for the Indians, as the compromise, in his opinion, was a fair one. Mr. Smuts by it had retained his honour and self-esteem, while the Indians' scruples and objections had received every consideration.—Reuter.

IMPERIAL RESPONSIBILITY. Chief-Justice Sir Henry Bale, when speaking recently at a meeting of the Royal Colonial Institute in London said: It may, of course, be we Colonists do not always, perhaps, sufficiently recognise the Imperial interests which are involved in questions which, to us, may not always present themselves, as it were, in an Imperial aspect. It may be due to some extent to our environment, but as I have said, I [illegible] sufficiently [illegible] to [illegible] or [illegible] [illegible] the Empire as a whole, and that sense [illegible] an Imperial [illegible] tendency [illegible] which we certainly do not sufficiently

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬ઠ્ઠું. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧ લી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮. અંક ૫મો.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી—તા૦ ૬ ઠ્ઠી ફેબ્રુઆરીથી, તા૦ ૭ ફેબ્રુઆરી સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—પોસ વદ ૧૪ થી, માહ સુદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૨૭ જીલ્હેજ થી ૪ થી મોહોરમ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	ચંદ્રોદય	ભરતી	ઓટ	પારસી રોજ.	સૂર્યોદય ક.	મી.	સૂર્યાસ્ત ક.	મી.
શની.	૧	૧૪	૨૭		૨૧	૫	૨૭	૬	૫૩
રવી.	૨	૩૦	૨૮		૨૨	૫	૨૭	૬	૫૩
સોમ.	૩	૧	૨૯		૨૩	૫	૨૮	૬	૫૨
મોમ	૪	૨	૧		૨૪	૫	૨૯	૬	૫૨
બુધ.	૫	૩	૨		૨૫	૫	૩૦	૬	૫૧
ગુરૂ.	૬	૫	૩		૨૬	૫	૩૧	૬	૫૧
શુક્ર.	૭	૬	૪		૨૭	૫	૩૧	૬	૫૦

અનુક્રમણિકા.

ખુદા—ઈશ્વરનો આભાર ૬૭
પાસીવ રીઝીસ્ટરોએ કેમ વરતવું ? ... ,,
શીખામણના બે બોલ. ... ... ,,
નાતાલમાં હીંદી લાઈટેન્સ.. ... ૬૮-૬૯
સા. આ. ખ્રિ. ઈ. કમીટી... ... ... ,,
સર મંચેરજી ભાવનગરી શું કહે છે ? ,,
વિલાયતમાં ચરચા ... ... ,,
સાઉથ આફ્રિકન છાપાની ટીકા... ... ૭૦
સ્ટાર પત્રનું બદલેલું વલણ. ... ... ,,
બેહાન્સબરગનો ખબરપત્ર... ... ... ૭૧
ટ્રાંસવાલમાં પકડાપકડી ૭૨
નાતાલ કોંગ્રેસની બનૂતિ... ... ... ૭૩
છેલ્લા ખબરો... ... ... ૭૪
હીંદી છાપાની ટીકા... ... ... ૭૫
બ્રીટીશ ઇંડીયન એસોસીએશનની મીટીંગ. ૭૬
જરમીસ્ટનમાં માસ મીટીંગ. ૭૭
નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ... ... ... ,,
કેપટાઉન લીગની મીટીંગ ૭૮
ટ્રાન્સવાલ ઇમિગ્રાસની મીટીંગ ... ,,
પી નાતાલે મેમણ કમ્યુનીટી ફંડ. ... ૭૯
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઈસ્લામ ... ... ,,
રોડેશીઆ. ... ... ,,
ડેબરઝી ૮૦
સ્ટેલનબોશ ... ... ,,
બારબરટન ... ... ,,
પીઝસખર્ચ ૮૨
પરચરણ ખબરો ... ... ,,
ઓકલન્ડ મીલ્સ સંબંધે પ્રશ્નો ... ૮૩
હીંદુસ્તાનના ખબરો... ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૧ લી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮.

ખુદા—ઈશ્વરનો આભાર

આપવા વખતે ખુશી થવા જોગ ખબર મળ્યા છે કે ટ્રાંસવાલની લડતનો છેડો આવ્યો છે તથા હીંદી કોમે માગ્યા મુજબ સમાધાન થયું છે. તેના અહેલા માં હીંદી કોમ ત્રણ માસમાં મરજીથી રજીસ્ટર થશે; અને તેટલી મુદત દર આન જેઓ રજીસ્ટર નહિ થાય તેના ઉપરજ કાયદો અમલમાં આવી શકશે. આ પરિણામ આવવા માટે સંતોષકારક જગત્ કર્તાનો પાડ માનવાનો છે; તથા અરજ કરવાની છે કે જે ધર્મ અને સત્યની ખાતર આપણે લડયા તેને હમેશાં નિભાવી રાખવા જેવું આપણું વરતન રાખે.

પાસીવ રીઝીસ્ટરોએ કેમ વર્તવું ?

ટ્રાંસવાલના કેટલાક ભાઇઓ બુલી જાય છે કે તેઓ સત્યાગ્રહી (પાસીવ રીઝીસ્ટરો) છે. સત્યાગ્રહનો અરથ એ છે કે દુઃખો ભોગવી જાયકાત બતાવી આપવી. એટલે બીજાને આપણા મતના કરવામાં આપણે દલીલો ઉપરાંત બીજી વધુ પડતી રીત નથી લઇ શકતા. જો કોઇ માણસ તેવી રીતનો દુરપયોગ કરવા માગે તો તેથી તેની મહેનત નકામી જાય. વળી તેમ વરતવાથી લડતને નુકસાન થાય; તથા આપણે ગેરાગ્રેાની દિલસોજી ન મેળવી શકીએ. તે ગુમાવવાનું આપણને પોસાય તેમ નથી. આપણી વરતણુંક એવી હોવી જોઇએ કે દરેક સમજુ માણસ આપણા તરફ દિલસોજી થયા વગર રહે નહિ. જો કોઇ માણસ બીકણ હશે તો ડરામણીથી તે મરદ થવાનો નથી. કાચ હશે તે હીરો કદાપિ થશે નહિ. જે મરદ હશે તેને કાયદાનો અરથ કહેવો ને દલીલોથી સમ જાવવો એટલુંજ બસ થશે. સારા અંદીઓએ પોતાની બહાદુરી ભરેલી ચાલ થી તેઓને બતાવી આપવું છે કે આપણે ગોરાઓ કરતાં ઉતરતા નથી. એટલુંજ નહિ, પણ તેમના કરતાં ચઢીઆતા છીએ. વધારે ભોગ આપી શકનારા છીએ, વધારે દુઃખો ઉઠાવવાની તાકાત ધરાવનારા છીએ, તથા કોમ માટે પોતાની વહાલામાં વહાલી ચીજના પણ ભોગ આપવામાં પછાત ન પડીએ તેવા છીએ. બીજા માણસને આકરા શબ્દો કહેવા અથવા તો મારપીટ કરવાની ધમકી આપવી એ તો લડતનું એક રીતનું નબળાપણું કહેવાય. આપણી લડત ખરેખર મજબુત અને નીર્દોષ પ્રકારની છે, જેથી કરીને નાહારી રીતને બાતલ કરવાની છે. પહેલાં દલીલોથી સમજાવવું; તેટલાથી બસ ન થાય તો તેવા માણસને બતાવવું કે આટલા માણસોની જેલ ભોકલી હવે આપણા જનવું તેના જેવું કાંઇ અધમ હોઇ શકે નહિ. તે માણસને ખુદાના કસમ તોડવાના પરી ણામનું ભાન કરાવવું. તેટલાથી જે સમજે નહિ તેવો માણસ ભલે તેની જેવ કુરીનું ફળ ઉઠાવી આ દુનીઆમાં ગુલામી ભોગવે, અને આવતી દુનીઆ માટે પાપ નો ભારો ભરે. તેવા કાયરનું શુરવીરની લડતમાં કામ નહિ. આટલું સમજીને આપણે લડશું તો આપણું બળ અજીત (ન જીતાય એવું) થશે.

શીખામણના બે બોલ

હાલના ભારીક વખતે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ બે વાત યાદ રાખવાની છે. પહેલી તો એ કે આ વખતે કોઇએ ટ્રાંસવાલ છોડવાનું નથી. આજે હીંદી ઓ પોતાની માતૃભુમીની ખાતિની ખાતર લડે છે; માટે દરેક સાચા યોદ્ધાઓની પેઠે પોત પોતાના પહેરા ઉપર દુશ્મનને હંફાવવા બરા રહેવું જોઇએ છે. દરેકની ખરી જગા હાલ જેલ છે; અને સરકાર જેલમાં ન મોકલે તો બેધડક રીતે બાર ફરવાનું છે. ખાસ કરીને હવે તો દિવસે દિવસે કોમ વધુ મજબુત થતી જાય છે, તો સરકાર વધુ નબળી પડતી જાય છે. તેવે વખતે કોઇ ટ્રાંસવાલ બહાર ચાલ્યા જાય તો તે નબળાઇ અને બાયલામણાની નીશાની કહેવાય. બીજી વાત એ છે કે

તેમ સરકાર વધુ ખળ વપરની થશે, અને હીંદીના પક્ષમાં બોઝો વધારે આવતા જશે.

બીજી વાત એ યાદ રાખવાની છે કે સરકાર અમુક રીતે પકડ તો સારૂં એમ આપણે નજ મુખથી કહીએ. રજીસ્ટર કાયદા પ્રમાણે પકડવા કરતાં મ્યુનીસીપાલ બાય-લો પ્રમાણે સરકાર પકડે તેમાં આપણે અસંતોષ માનવાનું કારણ નથી. સરકાર ગમે તે કરે; તેમાં આપણે વાંધો નજ ઉઠાવવો જોઇએ. આપણે વાંધો ઉઠાવીએ તેને નબળાઇની નીશાની ગણી લેશે; અને તેથી કરીને વાંધો ઉઠાવનારને વધુ સજા ભેળવવાનો હેતુ પાર નહિ પડી શકે; પણ ઉલટાની સરકાર મ્યુનીસીપાલ બાય-લો પ્રમાણે વધુ પકડશે. સરકાર જે રસ્તો લે તેમાં ગુસ્સે થવાની જરૂર નથી. સરકારના પગલાનાં પરિણામ ઉંડા વર્યા અને ગમે તે સજા કરે તે અડગ પણે સહન કરવી એ સત્યાગ્રહીનું કામ છે. જેઓને સરકાર ન પકડે અને ન સજા કરે તેમણે ધીરજથી અને શાંત રીતે પોતાના વારા માટે વાટ જોવી. ગોમવારે પ્રીટોરીઆ કોરટની બહાર હીંદી ઓએ બીજવાટની લામણી બતાવી એવી તરેહના બનાવો સખત રીતે વખોડી કાઢવા જેવા છે. એ તો છોકરવાદવડપણાની નીશાની ગણાય. આખી લડત દરમ્યાન હીંદીઓએ માગણી એ કરી છે કે અમને મરદની પેઠે રાખો. નહિ કે બાળકની પેઠે, અથવા તો ગુન્હેગારો કે જાનવરની પેઠે.

નાતાલમાં હીંદી લાઇસેન્સ

એસ્ટકોર્ટમાં હીંદી લાઇસેન્સ અટકવા ના ખબર જાહેર થયા છે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ જે કરી બતાવ્યું છે તે પછી આ ખબરને મોટા કહેવા કે સારા તેનો આધાર જેના લાઇસેન્સ અટક્યા હોય તેઓની પોતાની હીંમત ઉપર રહેલો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓને વોટ છે નહિ. તેમનાપર જે કાયદાનો અમલ થાય છે તેમાં તેમની સલાહ બીલકુલ લેવાતી નથી. હીંદીઓ પ્રોટેસ્ટો કરે તો તેપર પણ ધ્યાન ન અપાય. કાયદો બધા માટે એક સરખો હોય છતાં અમલમાં હીંદીનોજ ભોગ વળે. આમ થાય તો પછી હીંદીઓ પાસીવ રીઝીસ્ટન્સના હથિયાર ના ઉપયોગવડે પ્રોટેસ્ટ કેમ ન કરી શકે? રસ્તો ટ્રાંસવાલે બતાવ્યો છે. ત્યાંના હીંદી ઓએ દુઃખો વેઠી અને મોટા ભોગ આપી ગોરાઓપર હીંદીની આબરૂની છાપ પાડી છે. નાતાલના હીંદીઓ ટ્રાંસવાલને પગલે ચાલી ગોરાઓને બતાવી શકે છે કે હીંદી ના મુજરાનનાં સાધન બીનાકારણ અને જરવાજબી રીતે છીનવી લઇ શકાશે નહિ. તેઓ પણ લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરી શકે છે. અમલબત તેમ કરવા માટે કાયદે સર જે સજા થાય તે સહન કરવીજ પડે; જો દંડ થાય તો તે ન આપતાં માલ વેચાવા દેવો જોઇયે. અહીં દંડ ન આપે તો માલ વેચાઇ શકે એટલો ટ્રાંસવાલ સાથે સરખાવતાં કાયદામાં ફેર છે. પણ સરકાર આમ કેટલાકની બાબતમાં અને કેટલીક વખત કરી શકે એ સહેલાઇથી સમજાય તેવું છે. એક રીતે જોઇએ તો કામ અઘરૂં નથી. છતાં તે માટે બહાદુરી અને ખરા જુસ્સાનું કામ છે. પારકી હિંમતથી કે પારકા ખરચે પાર ઉતરાશે નહીં. જેનામાં પાણી હશે તેતો પોતાનાં બંધન અવશ્ય તોડી શકશે. એક વાત બસુસ યાદ રાખવાની છે કે ગંદકી અથવા બીજા દોષને લીધે અમલદારને લાઇસેન્સ અટકા વવા વાજબી કારણ આપ્યું હોય તેવા માટે આ બ્રહ્માજ નથી. તેવાનો પક્ષ કોમ નહીં કરે. પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ તે સત્યવાળા અને નિર્દોષ લોકનું જ હથિયાર થઇ શકે છે. ને તેમ હોય તો જીત પણ મળી શકે છે, બાકી તે સિવાય નહીં.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇંડિઅન કમીટી.

શ્રી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

તા. ૩જી જનેવારીના કાગળમાં શ્રી. રીચ લખે છે કે:-

મહત્વની કોલોનીઅલ ગ્રેહરેટરીપર સખત કાગળ લખ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે વડી સરકારે વચ્ચે પડવું જોઇએ, તથા ઇમીગ્રેશન કાયદાને અમલમાં મુકવા સામે અટકાયત કરવી જોઇએ. કારણ કે તે સામે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાની તક મળવા જરૂર છે. તથા પાર્લમેંટમાં પણ ચર્ચા થવા દેવી જોઇએ. શ્રી. હેરોલ્ડ કોક્સ ના. સહેનશાહના ભાષણ ઉપર પાર્લમેંટમાં ટ્રાંસવાલના હીંદીની તરફેણમાં સુધારો મુકવાના છે. ને સુધારા માટે ટેકા મેળવવા પાર્લમેંટના જુદા જુદા મેંબરો પર લખાણ કરી રહ્યા છે.

'મોરનીંગ પોસ્ટ' સિવાય બધાખરા છાપાંઓ હીંદીની તરફેણમાં છે.

સર મંચેરજી ભાવનગરી શું કહે છે?

"ગેરઇન્સાફી અને નામોશી ભરેલું કામ"

ઇમીગ્રેશન કાયદાને મંજુરી મળવાના ખબર જાહેર થતાં કેટલના પ્રતિનીધિઓ સર મંચેરજી ભાવનગરીની મુલાકાત લીધી હતી. તે વખતે સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જણાવેલા વિચારો નીચે આપીએ છીએ:—

હીંદુસ્તાનની હાલની સ્થિતિ જોતાં આ કાયદાને કું એક આકતરૂપ ગણું છું. તે કાયદાનો દાખલો આપીને કહેવામાં આવશે કે બ્રિટીશ સરકાર પોતાના કોલોનીઓમાં પોતાની પ્રજાના હીંદીનું રક્ષણ કરવા માગતી નથી, અને રક્ષણ કરવાની સત્તા પણ ધરાવતી નથી. બ્રિટન હીંદને જપાન કરતાં પણ વધારે ખરાબ રીતે રાખે છે; કારણ કે જપાનીઓને બ્રિટન ના મુલકમાં કાંઇ અન્યાય થતો હોય તો તે મસલત ચલાવી કામ લે છે, ત્યારે હીંદને તેવો કોઇ લાભ છે નહિ. ટ્રાંસ વાલની હીંદીઓ તરફની વરતણુંકને મી. ચેંબરલેન તથા બીજાઓએ ઘણીવાર વખોડી કાઢી છે અને તે તરફ રોષ બતાવ્યો છે. પણ દીવસે દીવસે મામલો વધારે ખરાબ થતો ગયો છે. આ કાયદો પાસ થયો એ તદ્દન ગેરઇન્સાફી અને નામોશી ભરેલું કામ છે. હીંદપર ના બ્રિટીશ રાજની ગમે તેટલું ચાહનારો માણસ હોય પણ આ કાયદાને કદી પણ વાજબી ગણી શકશે નહિ. તેથી હીંદીઓની વફાદારીને મોટો આંચકો લાગ્યો છે અને હજુ પણ વધારે લાગશે. વડી સરકાર તેમને અન્યાયમાંથી બચાવ વા માગે છે અથવા બચાવવાની સત્તા ધરાવે છે એવો હીંદીઓને બ્રિટીશ રાજ પર જે ભરોસો હતો તે પણ ઉડી જશે. ટ્રાંસવાલને આવી બેવકૂફી ભરેલું પગલું કરતાં વડી સરકારે અટકાવવાની જરૂર હતી. સરકારે તેમ કરયું નહિ તથા કાયદો પોતા આગળ આવ્યા છતાં ના મંજુર ન કર્યો ને જોઇએ મને અચંબો થાય છે. પણ તેથી કરીને અમે લડત માં ભંગ પડવાના નથી. બ્રિટીશ રાજ ના હિતની ખાતર અમે લડત ચાલુ રાખશું. બે અમે લડત મુકી દઇએ,

અને કહીએ કે ઈંગ્લાંડની સરકાર આગળ થી ન્યાયની આશા રાખવી તે ફોકટ છે તો આ આવા ભયંકર સંદેશાથી હીંદુસ્તાનનો આખો તદન બગડશે.

નાતાલમાં હીંદી લાઇસેન્સ

ઍસ્ટકોર્ટથી એક ખબરપત્રી તા. ૨૩ મીએ લખે છે કે અદ્દીઆં મી. એમ. એચ. વાયડા, મી. એમ. ડી. છોલાભાઈ, મી. ઇબ્રાહીમ સુલેમાન ખારવા, મી. અહમદ હાજેરા તથા મી. એ. એમ. પટેલ એટલાનાં લાઇસેન્સ નવાં કરી આપવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડી છે. લાઇસેન્સ અમલદાર તે અદ્દીનો ટાઉન ક્લારક છે. કંઈ કારણ ન બતાવતાં તે એટલુંજ કહે છે કે નવાં લાઇસેન્સ કરી આપવામાં આવતાં નથી. આ હુકમનાનું કારણ હીંદીઓએ વોટ માટે લડત લીધી તેથી મ્યુનીસીપાલીટી બીજાઓ છે એ સિવાય બીજું છે નહિ. આ બનાવથી વેપારીઓ ફિકરમંદ થયા છે: ને કહી શકાય છે કે જરૂર પડયે લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવાની લડતનું બીજ નાતાલમાં પણ આ બનાવથી રોપાય એવો સંભવ છે.

ડરબન ટાઉન કાઉન્સીલની મીટીંગ વખતે નાતાલના પ્રાઇમ મીનીસ્ટરના સેક્રેટરી તરફની વાંચવામાં આવેલી નોટીસ ઉપરથી જણાય છે કે ક્રામા કોલોનીના જુદા જુદા ગામના મેયરો તથા બોર્ડના ચેંબરોની એક મીટીંગ હીંદીને વેપારી લાઇસેન્સ આપવાનો સવાલ ચરચવા માટે બોલાવાની છે.

ઉપરના ખબર ઉપર ટીકા કરતાં 'મરક્યુરી' લખે છે કે—નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કુરેશાઝ બીલને વડી સરકારે મંજુરી ન આપી તે સંબંધમાં આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. એશીઆ ટીક વેપારના લાઇસેન્સ આપવાની અથવા અટકાવવાની કુલ સત્તા ધરાવવા લીધે મ્યુનીસીપાલીટી એક અમલની સત્તા ધરાવે છે. એટલે મેયરોની આ મીટીંગ મી. મુરે બોલાવી તેનો હેતુ એશીઆટીક વેપારી સંબંધમાં કાંઇ વધુ વિચાર કરવા નો જણાય છે. જો મીટીંગનો આ હેતુ ખરો હોય તો આશા રાખીશું કે ત્યાં જે ઠરાવો કરવામાં આવે તેમાં નરમાશની લાગણીથી કામ લેવામાં લાવશે. કારણકે મ્યુનીસીપાલીટીઓને મોટી જોખમદારીઓ સોંપવામાં આવી છે તેથી તેમની ફરજ છે કે આ બાબતપર ઝાંખી નજરથી વિચાર કરવો અને ધીરજનો ખ્યાલ રાખવો.

વિલાયતમાં ચરચા

(૩૬૨)

લોર્ડ લીટલટન જે લોર્ડ એલગીન પહેલાં કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરીના હોદા પર હતા તેમણે એક ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે ટરાંસવાલના એશીઆ ટીક સવાલ સંબંધમાં વડી સરકારે પોતે લીધેલા વળાંક માટે બધો ખુલાસો આપવો પડશે. એ કોલોનીમાં જે દુઃખ દાયક અને ભયંકર બનાવો બન્યો છે તે માટે વડી સરકાર જોખમદાર છે. તેથી હીંદુસ્તાનમાં મોટું નુકસાન થશે. મેં તથા મી. ચેંબરલેને આપેલાં વચનો નો તોયા ભંગ થાય છે. હાલમાં મામલો ઉભો થયો છે તે માટે વડી સરકાર દુષકાને પાત્ર છે. નહિ કે ટરાંસવાલ સરકાર. કારણ કે હીંદ માટે ઈંગ્લાંડની શું જોખમ દારીઓ છે તેથી ટરાંસવાલ તો બેદર કાર છે.

"સ્ટાન્ડર્ડ" પત્ર લખે છે કે મોટા સત્તાધારીઓએ સાથે મળીને સારો રસ્તો શોધી કાઢવાની જરૂર છે.

લંડનના 'ડેલી ટેલીગ્રાફ' પત્રનો જોહાન્સબરગનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટરાંસવાલ સરકારે એશીઆટીક સવાલપર ફરીથી વિચાર કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે; હાયદો તપાસવા અને તેમાં દાખલ કરવા ના સુધારાઓ ઘડવા એક જજની નીમણુંક કરવામાં આવશે.

પાર્લામેંટ ઉઘડવાના બનાવપર ટીકા કરતાં 'ટાઇમ્સ' લખે છે કે પરદેશ બાતના કામકાજ માટે સર એડવર્ડ ગ્રેને મુબારક બાદી ઘટે છે, ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકાના સંબંધમાં ઉદ્ઘાપણ, દિલસોજી, અને નજર પહોંચાડવામાં કોલોનીઅલ ખાતું નિષ્ફળ નીવડયું છે, અને પરિણામે ટરાંસવાલના હીંદી ગામલા સંબંધમાં મોટી લાગણી અને ગુસ્સો પેદા થવાનો વખત આવેલ છે.

તા. ૨૮મીએ એક મોટી જલુબુક બહાર પડી છે. તેમાં ટરાંસવાલના એશિયાટીક સવાલ સંબંધી પત્ર વહેવાર પ્રગટ થયો છે. શરૂઆતમાં બોરડ એલગીને હીંદી દાઢમારીઓ ઓછી કરવાપર લાર મુકયો છે. મજકુર જલુબુકમાં હીંદી સરકાર તરફ નો એક કાગળ પ્રસિધ્ધ થયો છે, તેમાં હીંદીની અટકાયત થાય તેની સામે સખ્ત રીતે વાંધો દરશાવવામાં આવ્યો છે.

હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મોરલીએ એવી આશા બતાવી છે કે રાજના બીજપક્ષ ભાગમાં હીંદીઓને દાખલ થતા અટકાવા માં આવે તેની સામે વડી સરકારને કેટલા મોટા વાંધા છે, એ વાતનો લોરડ એલગીને ટરાંસવાલને ખ્યાલ આપવો જોઇએ.

રીસ્ત્રીક્શન કાયદાપર ટીકા કરતાં લોર્ડ એલગીન જણાવે છે કે કેળવાએલાપણા ની સાબીતી તરીકે પરીક્ષા લેવામાં આવે તેટલાથી ટરાંસવાલ સંતોષ ન માને એ ખેદકારક વાત છે. હદપાર કરવાની સત્તા લેવામાં આવી છે તે સખ્ત રીતે વધારી કાઢવા લાયક છે. પરરાજ્યના લોર્ડ સંબંધમાં આવી સત્તાનો દુરપયોગ થવાથી ગંભીર પ્રકારની મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય તેમ છે. નામાંકિત એશીઆટીકોને દાખલ કરવા સંબંધમાં અને હદપારની સત્તા અંકુશમાં રાખવાની ખાતરીઓ આપવા માં આવે તોજ હાયદો કબુલ થઇ શકે. મને ખાતરી છે કે ટરાંસવાલ સરકાર ડહાપણપુરવક વરતશે એવો તેમનાપર હું ભરોસો મુકી શકીએ. હદપારની સતા આપવાથી કાયદેસર વસી રહેલાઓને વધુ સારી રીતે રાખવામાં આવશે એવી હું આશા રાખું છું.

ટરાંસવાલ સરકારે જવાબમાં માગ્યા મુજબ ખાતરીઓ આપનારો કાગળ મોકલ્યો હતો.

એશીઆટીક સવાલ સંબંધી બ્લુ બુક પર ટીકા કરતાં 'ડેલી ક્રોનીકલ' લખે છે કે બ્લુ બુક ઉપરથી ટરાંસવાલનો હીંદી માલેલો કેટલો મુશ્કીલત ભરેલો છે એ દેખાઇ આવે છે; અને એમ જણાય છે કે તે માટે લોર્ડ એલગીન એકજ નહિ પણ વડી સરકારનું આખું પ્રધાનમંડળ જોખમદાર છે. પણ અમે આશા રાખી એ છીએ કે ટરાંસવાલે પોતાનું જોર દેખાડી આપ્યું છે; હવે તેણે વડી સર કારના હિતની ખાતર એશીઆટીક લાગણી ને માન આપવું જોઇએ.

'મોરનીંગ લીડર' જણાવે છે કે પત્ર વહેવાર વડી સરકારને માટે હલકાઇ ભર્યા બનાવો છે.

'ડેલી ન્યુસ' લખે છે કે અમે આશા રાખીએ છીએ કે જેવી રીતે કેનેડાએ વડી સરકારના હિતનો ખ્યાલ રાખેલ છે તેમ હવે ટ્રાંસવાલ પણ રાખશે.

'ઓબ્ઝર્વર' પત્ર લખે છે કે કોલોનીઅલ બાતાને લકવાની ભયંકર માંદગી લાગુ પડી લાગે છે.

'પેલમેલ ગેઝેટ' લખે છે કે વડી સરકાર બહુ બીતાં બીતાં અને નબળાઇથી કામ કરે છે.

'ડેલી મારીઇ' ટ્રાંસવાલના મામલામાં વચ્ચે ન પડવા માટે લોર્ડ એલગીનપર દુમલો કરે છે, અને જણાવે છે કે સમજુતી થવાના ખબરો મળ્યા છે તેને આવ કારદાયક ગણીએ છીએ.

પારલામેંટ ખુલ્લી મુકતી વખતના ના. શહેનશાહના ભાષણ ઉપર મી. હેરોલ્ડ કોક્સે એવો સુધારો મુકયો કે વડી સરકારે ટ્રાંસવાલના હીંદીનું રક્ષણ કર્યું નથી. આ સુધારાને મી. જેમ્સ ઓ'ગ્રેડી એ ટેકો આપ્યો હતો.

સર વીલ્યમ હુલ, સર હેનરી કોટન, મી. જે. રોબરટસન, તથા સર ચારલ્સ સુવાન એટલા મેંબરોએ હીંદી બાબતો સંબંધી વડી પાર્લામેંટમાં બતાવેલા પુજ્યાની નોટીસ આપી છે.

તા. ૨૮મીએ રૂટર જણાવે છે કે તેમના પ્રતિનીધિને એવા ખબર મળ્યા છે કે ટ્રાંસવાલ સરકાર અને હીંદી કોમના આગેવાન વચ્ચે મસલત ચાલે છે.

રૂટર જણાવે છે કે એવી બાતમી જાહેર આવી છે કે કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી લોર્ડ એલગીન ઉમરાવની સભામાં લીબરલ આગેવાન તરીકે નીમાશે: અને તેમની જગ્યાએ હાલના મદદનીશ સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. વીનસ્ટન ચર્ચીલ નીમાશે.

સ્ટાંડર્ડ પત્રનો જોહાન્સબરગનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના એશીયાટીક સવાલનું સમાધાન થઇ ગયું છે; સમાધાનની એક શરત એવી છે કે સહી કરી શકે તેમનાં આંગળાં લેવામાં આવશે નહિ. મી. ગાંધી અને બીજાઓને આજે છોડી મુકશે.

વડી પારલામેંટમાં મી. હેનરી કોક્સે બોઅરો સુકયો તેના જવાબમાં પરા પ્રધાન વતી મી. એસ્કવીથે જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલ સરકાર તથા હીંદી આગેવાનો વચ્ચે મસલત ચાલી રહી છે અને ફરિયાદનું કારણ દુર થાય એવી આશા રાખવા પુરતાં કારણ છે માટે ચરચા ન કરવી તે વધારે સારૂં છે.

સાઉથ આફ્રિકન છાપાની ટીકા

'અરકયુરી'

તા. ૨૯મીના અંકમાં 'અરકયુરી' લખે છે કે:—

ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં લોર્ડ એલગીને ગોટાળો ઉભો કર્યો છે. આખા રાજની પ્રજાના રક્ષક અને ટ્રસ્ટી તરીકેની ફરજે માટે પોતાને એક કઠોડી સ્થિતિમાં મુકેલ છે. જો લોર્ડ એલગીને બીજા ઉપર ઓછા જરૂરો મુકીને કામ લીધું હોત તો હાલનો મામલો ઉભો થવા પામત નહિ. આ એક એવી ભુલ થઇ છે કે સરકારને બહુ આકરાં પરીણામ સહન કરવાં પડે; અને તેમાં વધુ ખરાબ એ છે કે જરા ડહાપણ વાપરવા થી આ મામલો ઉભો થવા પામત નહિ. ગમે તે થાય પણ લોર્ડ એલગીનના તરફ તેમને ગમે તે મુશીબત આવે તેમાં દિલ સોજી બતાવવા જેવું રહયું નથી.

'ધી કેપ'

તા. ૨૯ના અંકમાં કેપટાઉનનું 'ધી કેપ' પત્ર લખે છે કે:—

હીંદીઓ બ્રિટીશ પ્રજાના જોડા ગણાય છે અને તેથી ટ્રાંસવાલના કાયદાથી તેમ તે ત્રાસ છુટે એ સમજી શકાય એવું છે. બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે પોતાની જાતની સ્વતંત્રતા અને જાન માલ તથા આબરૂ સહી સલામત છે એ વાત હીંદીઓ સમજે છે એટલે તેઓ ગુલામણીથી રજીસ્ટર નથી થતા એવું જનરલ સ્મટસનું કહેવું છે તે સાચું લાગતું નથી. અમને લાગે છે કે એક બાજુએ સવાલ હાથમાં લેતાં જનરલ સ્મટસ પુરતી દિલસોજી અને પુરતા જ્ઞાન વગર કામ લેવા માગે છે. ગોરાઓને સ્વતંત્રતા માટે માન અને લાગણી હોય છે; તો પછી બીજા ઓની સ્વતંત્રતા વારતે પણ તેમણે તેવો ખ્યાલ રાખવો જોઇએ. દક્ષિણ આફ્રિકા ના કોલોનીઓ હાંકીઓને દાખલ કરવાનું બંધ કરે; પણ એક વખત દેશ ને વખત કરેલ છે તેમને ગોરાઓની પેઠે સ્વતંત્રતા વારતે માન, લાગણી અને ન્યાય સહીત રાખવા જોઇએ. ગોરાઓ પોતાના સુધારાના ધોરણે ન્યાયપુરવક વરતે તો પછી ઇગ્લાંડ હીંદ ખોશે કે નહિ એ સવાલ રહેશે નહિ. હકીકત એમ છે કે જેઓ ટ્રાંસવાલના કાયદાને ટેકો દેતા જોવામાં આવે છે અને હીંદી ઓના વલણને વખોડી કાઢે છે તેઓજ પોતાના દીલમાં સમજે છે કે હીંદીઓ કાયદાને શરણ થશે નહિ.

સ્ટાર પત્રનું બદલેલું વલણ

હિંદીની હિમાયતની શરૂઆત

તા. ૨૭મીના અંકમાં 'સ્ટાર' પત્ર લખે છે કે:—

મી. ગાંધી અને તેના સાથીઓને સરકારે જેલમાં નાખી બતાવ્યું કે કોઇથી કાયદાનો ભંગ થઇ શકશે નહિ. સરકાર એ બતાવી ચુકી એટલે હવે તેણે નવેસર જોવું જોઇએ કે મામલો કયાં સુધી પહોંચ્યો છે. મી. ગાંધી જેલમાંથી આવશે ત્યારે સરકાર શું કરવા માગે છે? તે તો રજીસ્ટર થયા વગરનાજ રહેવાના. તેમણે કેદી તરીકે આંગળાં આપ્યાં હોય તેથી સરકારનું રજીસ્ટર કરવાનું કામ સરળ એમ બનશે લેવાય તો ઓળખાણ ના કામનો એક રીતે નીવડો આવ્યો ગણાય. કારણ કે ઉદ્દેશ તો એટલો છે કે તેમની ઓળખાણ પાડવી. એટલે સરકાર ફરીવાર જેલમાં નાખે ગમવા દેશપાર કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માગે તો ઓળખાણ પાડવાના ઉદ્દેશમાં સરકાર નીષ્ફળ થઇ એમ કહેવાશે. ત્રીજો રસ્તો લેવાય તેવો છે. એશીયાટીક આગેવાનો સરકારને તેમની સમજુતી કબુલ કરવા ફરજ પાડતા હતા એટલે તેને અમે આજસુધી ટેકો નથી આપ્યો. રજીસ્ટરેશન કાયદાનો ઉદ્દેશ પાર પાડવાને જો એ કરતાં વધારે સારી રીત હોય તો તેને અજમાવી જોવાને ખરો વખત અત્યારે છે.

ગોરાઓની મીટીંગો બોલાવવામાં આવે તેથી અમે વીરુદ્ધ છીએ. એ મીટીંગો એકમત હોય છે એજ બતાવે છે કે બીન જરૂરી છે. એશીયાટીક સવાલની મુખ્ય બાબતને ભુલી જઇને નકામું વેર વધારવા માં આવે છે. દેશને એશીયાટીકોથી નથા ભારી ટેકો એ તો એશીયાટીક આગેવાને પોતેજ આપે છે. માટે તે વિષે બોલવું

તે નકામું છે. ટ્રાંસવાલની રાજનીતી એવી છે કે કોલોનીમાં કાયદેસર વસી રહેલા એશીયાટીકોના હકને માન આપવું, તથા નવા આવનારાઓને અટકાવવા; એટલે વાંધો માત્ર ઓટલોજ છે કે કઇ રીતે એ હેતુ પાર પાડવો.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

જેલ ગએલાના સમાચાર

એક મદ્રાસી છોકરો પોતાના કાકાની દુકાનપર દેખરેખ રાખવા બદલમાં પકડાયો હતો, તેને પણ સજા થઇ હતી. પણ તે છોકરાને દંડ મુકી છોડાવી લીધો છે. તેના કહેવાપરથી જણાય છે કે લાઇસેન્સ તેમજ પરમીટ આબતમાં જેઓને સજા થાય છે તે બધાને એક જ ઠેકાણે રાખવામાં આવે છે. મી. ગાંધીને જેલમાં એક ટેબલ ખુરસી, બડીઓ કલમ કાગળ વગેરે લખવાની ચીજો સરકારે આપેલી છે. જેલમાં એક મશીન બાલ કાપવા માટે તથા અરજો પણ આપેલા છે. મી. ગાંધી બધા ઉપર દેખરેખ રાખે છે. બધાને બબ્બે ધબ્બર, સફેદ કોટ, અને બબ્બે કેપ પહેરવા આપેલ છે. બધાને ત્રણ ત્રણ બ્લેંકેટ આપેલ છે. ખાવાનું મી. ગાંધી, અને મી. થંબી નાયડુ રાંધે છે; અને બધા ખાય છે. ખાવાનું સવારે ૮॥ વાગે નાસ્તામાં બાઉન બરેડ, બટર અને ચા આપે છે. બપોરે ૧૨॥ વાગે ચાવલ, દાળ, શ્રી કંપ લીલોતરી વગેરે આપે છે. સાંજના ૪॥ વાગે બરેડ અને ચા અગર કોફી એવું આપવામાં આવે છે.

સવારે સાત વાગે બેરકમાંથી બહાર બધા નીકલે છે. નવ વાગે ન્હાય છે. બધાને સાથે રહેવાનું છે; તથા બહુજ આનંદથી દિવસ ગુજરે છે. સાંજના પાંચ વાગે બે લોકને પાછા બેરકની અંદર રહેવાનું છે. ત્યાં તેઓ આખી રાતને માટે રહે છે. બે બેરકમાં બીજળીની બતી છે. એક એક બેરકમાં લગભગ ૧૫થી ૨૦ માણસો રહે છે. અને તે લોકને રજા છે કે દરેક પોત પોતાને ફાવે તે માણસો સાથે રહેવું.

એક દિલસોજ ગોરો

જરમીસ્ટનમાં ગોરાઓની મીટીંગમાં ભાષણ કરતાં મી. બેરટન નામના ગોરા એ જણાવ્યું હતું કે હીંદી બ્રિટીશ પ્રજા ના છે; આ મુલકમાં તેને બ્રિટીશ તરીકે હક છે. તેની સામે અણઘટતી રીતે વેપાર કરે છે એવી ફરિયાદ છે. જો ઉદ્યોગી અને પ્રમાણીક માણસને તમે અણઘટતી રીતે વેપાર કરનાર કહો તો હીંદી તેવા છે. મને લાગે છે કે હીંદીઓ ને અહીંથી કાઢી મુકો એમ કહેવાને ગોરા ઓને હક નથી. જો આપણને હીંદીને હાંકી કાઢવા હક હોય તો જેઓ બ્રિટીશ પ્રજના નથી તેવા બીજાઓને પણ આપણે કાઢી મુકવા જોઇએ. માટે હું અરજ કરું છું કે આ સવાલપર ફરીથી વિચાર કરવો, અને હીંદીઓને ન્યાય આપવો.

ફરીથી સ્મટસ સાહેબ

મી. સ્મટસ જરમીસ્ટનમાં ટીવીઝનમાં પોતાના ચુંટનારા આગળ ભાષણ કરતાં એશીયાટીક સવાલપર કેટલુંક બોલ્યા હતા. આગેવાનોની શીજવણીથી હિંદીઓ સામે થાય છે; નહિ તો કાયદાને બરાબ ગણતા નથી એવું બોલવાનું સાહેબ હવે ભુલી ગયા છે. તેઓ જણાવે છે કે "નાતાલમાં રલાખ ગીરમીટીયા હિંદી અને ટ્રાંસવાલમાં ૬૦ હજાર ગીરમીટીયા ચીના આંગળાં આપે તો હિંદી કોમ શા માટે નઆપે." હિંદીઓએ ફરીને ફરીને કહ્યું છે કે હિંદીઓની લડત માત્ર આંગળાં માટે નથી. આ વાતની સ્મટસ સાહેબને હજુ બબર ન પડી હોય તો હવે પડે ત્યારે હિંદીની સુચના તરફ જરા વધારે બ્યાન અપશે એવી આશા રાખીયું. નાતાલના ગીરમીટીઆ મજુરો અને ટ્રાંસવાલની બાણોમાં કામ કરનારા ચીનાઓના જેવા બધા હિંદી ઓને સ્મટસ સાહેબ ગણે છે એથી હિંદીઓને લડત ચાલુ રાખવાને વધુ હુતેજન મળશે. આ લડતથી સાહેબની આંખ ઉઘડવી જોઇએ કે ટ્રાંસવાલના હિંદીઓ આબરૂદાર વેપારીઓ છે; તેઓ ગુલામી જેવી દશા ભોગવતા ગીરમીટીઆ ન હોય. આગળ ચાલતાં સ્મટસ સાહેબ કહે છે કે 'હિંદીઓ હવે બધાએ મરજીબાત આપે તો હું રજીસ્ટર કરીશ;' ગામે ગામે બોરીસ ખોલાઇ ને સરકારી અમલદારોએ ઘણી મહેનત કરી છતાં જેઓ રજીસ્ટર ન થયા તેઓ હવે આજીજી કરતા આવે ને કહે કે મેહેરબાની કરીને 'રજીસ્ટર કરોને સાહેબ' સ્મટસ સાહેબની આ આશા સસલાને શીંગડાં ઉગવા જેવી અસંભવિત છે.

આગળ ચાલતાં તેઓ કહે છે કે 'હું બોશીઆટીકોને સારી પેઠે ઓળખું છું. હવુ પણ તેઓ પોતાની કફોડી સ્થીતીનો ખ્યાલ કરી સરયુ 'યશે.' હા, સ્મટસ સાહેબ હિંદીઓને કેમ ન ઓળખે? નહીતો આબરૂદાર વેપારીઓને ગુલામો ભોગવતા ગીરમીટીઆની હારમાં મુકવા આગે કાંઇ? તેઓ આગળ ચાલે છે કે 'જો હિંદીઓ રજીસ્ટર થાય તો હવે પછી બોશીયાટીક સવાલ ફિરે વધુ કરવાનું નહિ રહે?' આ શબ્દો બતાવે છે કે સાહેબ બરી રીતે સાચ કરી ગએલ છે કે કાયદો રદ કરવોજ પડશે. હીંદીઓ સમજે છે કે તેઓ ગુલામ અને તો પછી વધુ પછડાવાનું શું રહે? વધુમાં કહે છે કે 'આપણી સરકાર એવી છે કે તેણે ન્યાયી અને ઇન્સાફી થવું જોઇએ. આ શબ્દો ગોરાને ખાસ કરીને કહેલા છે. ને તેમાં સાહેબ તમાચો મારી લાલ ટ્હેા રાખવા બરોબર કરે છે. તેનો અર્થ એટલોજ હોઇ શકે કે આપણે કાયદો રદ કરવોજ પડે તો ગોરાઓએ ગુસ્સે ન થતાં રાજી રહેવું; ને એમ સમજવું કે ગોરાઓ "ન્યાયી" છે. વળી મી. સ્મટસ ઉમેરે છે કે 'આપણી સત્તા બહુ જબરી છે, ને તેથી તેનો ઉપયોગ કરતાં ડહાપણ વાપરવાનું છે.' આ શબ્દોવડે સ્મટસ સાહેબ ગોરાઓને બતાવે છે કે સરકાર અમે તેટલી જબરી છે તોપણ બધાને જેલમાં નાંખી શકતી નથી તેમ હદપાર પણ નથી કરી શકતી. એ વાત ગોરાઓએ ન ભુલવી. છેવટમાં મી. સ્મટસે નાતાલને સલાહ આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, ને તેમાં એવો શીખવણી કરી છે કે ટ્રાંસવાલની પેઠે નાતાલે પણ હીંદીઓને હાંકી મુકવાનું કામ ઉપાડી લેવું જોઇએ.

લેવી જોઇતી શીખામણ

સ્મટસ સાહેબના ભાષણથી એ દેખાઇ આવે છે કે હીંદીઓ થોડો વખત ધીરજ રાખી મક્કમ રહેશે ને જેલ માટે તયાર રહેશે તો કાયદો જરૂર રદ થશે અને હીંદીની ફતેહ થશે. વળી એ પણ જોવા જેવું છે કે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ આ કાયદો રદ ન કરી શકે તો સ્મટસ સાહેબે તેમનાં ભાષણમાં સુચવ્યા મુજબ નાતાલ વગેરે ઠેકાણે પણ તેવા કાયદા ઘડાશે, ને હીંદીઓને દક્ષિણ આફ્રિકા છોડવાનો વખત આવશે. હું આશા રાખું છું કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ આ વાત બુબ સમજીને લેશે.

જેલમાં જગા નથી!

ક્રુગર્સડોરપના માજીસ્ટ્રેટે સરકારને રીપોર્ટ કરેલો છે કે જેલમાં બીલકુલ જગ્યા નથી. તેથી લાઇસેન્સ તેમજ રજીસ્ટર બાબતમાં પકડાય તેમને ક્યાં રાખવા? હજુ એનો જવાબ કંઈ મળ્યો નથી. પણ એપરથી સાબીત થાય છે કે સરકાર કંઇ બધાને જેલમાં પુરી દેશે નહિ. અને કદાચ પુરે તો પણ થવું શું? આપણે જે ટેક લઇ બેઠા છીએ તે કાયમ રાખીશું, અને જેલો ભરી દઇશું તો સરકાર પોતે થાકશે એમાં શક નથી.

વેપારીએ કેમ કરવું?

તા. ૩૧ પછી વેપારી દુકાન વાળાઓ ને સરકાર વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પકડશે, પણ તેમના નોકરોને પકડી શકશે નહિ. માટે નોકર લોકો વડે વેપાર ચાલુ રાખી શકાશે. કદાચ નોકરોને રજીસ્ટર બાબતમાં પકડે પણ ખરા. પણ એટલે બધે દરજે વાત જવી અશકય છે. કદાચ થાય તો પણ કંઇ હરકત હું જોતો નથી. આપણું વચન પર કાયમ રહેવું એ પહેલી ફરજ છે. વેપારી લોકોએ પોતાનાં માણસો એવી રીતે નકકી કરી રાખવાં કે એક પછી એક કામ લાગે, અને જો તેમ ન બની શકે એમ હોય તો પછી કદાચ દુકાને બંધ કરવી પડે પણ ખરી. પણ એટલે પરજે વાત જવી મુશ્કેલ છે. થોડીજ મુદતમાં કંઇ નીવેડો આવવા વકકી છે.

બાવાની દીલસોજી

આપણી સત્યાગ્રહની લડત આજ કાલ એટલે દરજે ગઇ છે કે ઘણા ગોરાઓ તરફેણમાં આવવા લાગ્યા છે. છાપાઓમાં અવાર નવાર કાગળો આવે છે. તેપરથી માલમ પડે છે કે ઘણાને એ કાયદો પસંદ નથી. અને તેથી સરકારને સમજુતી કરવા સલાહ આપે છે. છાપાઓ તો આજકાલ આપણી તરફેણમાંજ છે. એ તો દેખીતુંજ છે. અને એમજ જો આપણે મલાવિશું તો આપણે જીતવા છીએ એમ નકકી જાણવું.

ગોરતોની મીટીંગ

મંગળવારે જરમીસ્ટનમાં હીંદી ગોરતો ની એક મીટીંગ મળી હતી. ૫૦ ઉપરાંત ગોરતોઓ તેમા હાજર હતી. તેમાં એવો ઠરાવ પાસ થયો હતો કે 'અમારા ધણીઓને જેલમાં મોકલીને ટ્રાંસવાલ તથા વડી સરકારે અન્યાય કરેલો છે.' મીટીંગમાં એવાં બાનહો કરવામાં આવેલ છે કે આ લડત ધર્મ ને સ્વતંત્રતા માટે હોવાથી મરદો પોતાની સુજ હિંમત અને બહાદુરીથી ઉઠાવશે. એમ એવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે 'સ્ત્રીઓએ પોતાના ધણીથી છુટાં ન પડવું જોઇએ એવું ધર્મનું ફરમાન છે તેથી અમે (ગોરતો) સરકારને અરજ કરીએ છીએ કે અમને પણ અમારા આદમી સાથે જેલ મોકલશો; તથા સરકારને ન્યાય લાગે તો અમારી મીલ્કત જપ્ત કરી લેશે."

માબલાનો ટુંકે ચીતાર

નીચે મુજબ કેપલ સાઉથ આફ્રીકા કમીટીપર તા. ૨૫ મીએ મોકલવામાં આવ્યો છે: આજ સુધીમાં ૨૦૦ હિંદી જેલ ગયા છે; ૧૨૦ ને નોટીસ મળી છે, તથા ૧૦ જણ ઉપર આજ કેસ ચાલવાનો છે. કે ગીના જેલમાં છે, તથા ૩૮ને નોટીસ મળી છે. વધુ માણસો પકડાવાની વકી છે. જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીઆ, પીટરસબરગ, હેડલબરગ, વીરીનીગીંગ, ક્રુગરસડોરપ, બારબરટન, જરમીસ્ટન, પોચેસ્ટરૂમ, તથા રૂડીપોરટ એટલા ગામમાં કેસો ચાલ્યા છે. પકડાએલાઓમાં ઓસોસીએશનના, હમી દીગ્યા સોસાયટીના, તથા ચીના ઓસોસી એશનના પ્રમુખ તથા હોદેદારો છે. ફકત જોહાન્સબરગમાં પકડાએલાની જોખમમાં આવેલી મીલ્કતની ગણતરી કરતાં પા. ૧૫૦,૦૦૦ની થવા જાય છે. ઘણાં કુટુંબો મુજરાનનાં સાધન વગરનાં થઇ પડયાં છે. ૨૦ વરસના જુના વેપારી હોય એવા કેટલાક જેલ ગયા છે. બોઅ કઈ પંડલામાં ધરડા તેમજ જુવાનીઆ છે, લડાઇમાં ભાગ લેવા માટે ચાંદ ગરાવતા લડયૈયા, બોર લડાઇ વખતે એંબ્યુલન્સ કોરમાં ભાગ લેનારા આગે વાનો, નાતાલના બળવા વખતે સ્ટરેજર બેરર કોરમાં જનાર, તથા બોઅર લડાઇ વખતે મોટી તુક્સાનીઓ ઉઠાવી હોય તેવા વેપારીઓ, એ મુજબ મોકાનો લડત માં ભોગ અપેલાઓમાં સમાવેશ થાય છે. ટ્રાંસવાલની હિંદી વસ્તિમાંથી અરધા લોકો ટ્રાંસવાલ છોડી ચાલ્યા ગયા છે. મ્યુનીસીપાલ, રેલવે, તથા સરકારી નોકરી વરના સેંકડો લોકોને રજીસ્ટર ન થવાને લીધે રજા મળી છે. હિંદી કોમે આખર સુધી લડવા નીશ્ચય કર્યો છે.

હીંદીની હીંમત

હવે તો કોઇપણ દહાડો એવો નથી જતો કે જેમાં કોઇ પકડાતા ન હોય. દરેક જગ્યાએથી તાર અને ટેલીફોનથી ખબર આવે છે કે આજે આટલા પક ડાયા, આટલાને સેંકેન થઇ ગયેરે. એટલે કે હવે પકડાવું તેમાં નવાઈ લાગતી નથી. પકડાયલા માણસો પણ એવી બહાદુરી ભરી રીતે કોરટમાં ઉભા રહે છે કે મણા નહિ. દંડ આપવા ચોખ્ખી ના પાડે છે અને હસતી ખુશી જેલ ચાલ્યા જાય છે. સરકાર પણ વીચારમાં પડી ગઇ છે કે હવે શું કરવું. એમજ જો આપણે મજ બુત રહીશું તો ફાયદો જરૂરજ થવાનો તુટશે એમાં શક નથી.

મદદ

અમદાવાદીના હિંદીઓ તરફથી પા. ૧૧ની મદદ મળી છે જે ઓસોસીએશન આભાર સાથે સ્વીકારે છે.

જેલમાં નોટીસ

આ વખત નાહારી નોટીસમાં એકે હીંદીનું નામ નથી.

ટ્રાંસવાલમાં પકડા પકડી

વધુ કેસો

જોહાન્સબરગ

ગયા બુધવારે ૬ વધુ ફેરીવાળાને ૧૪ દીવસની સાદી જેલ મળી હતી.

ગુરૂવારે ૨૫ હીંદી તથા ૨ ચીનાને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવતાં તેમને ૧૪ દીવસની નોટીસ મળી છે. તેમણે સાથે વકીલ રાખ્યો નહોતો. માજીસ્ટ્રેટે રજુઆત કરવાનું જણાવતાં સહુએ કહ્યું કે અમે કાંઇ કહેવા માગતા નથી. માજી સ્ટ્રેટે પુછ્યું કે તમે રજીસ્ટર થશો, તો જવાબ આપવામાં આવ્યો કે અમે રજી સ્ટર થવા માગતા નથી.

એક ફેરીવાળાને કોરટમાં ખડો કરવા માં આવતાં પા. ૨નો દંડ અથવા ૧૪ દીવસની જેલની સજા થઇ.

તા. ૨૭મીએ મી. કામાનો કેસ, 'આ' કોરટના માજીસ્ટ્રેટ આગળ નીકળ્યો હતો. તેમને માજીસ્ટ્રેટે ૧૪ દહાડાની નોટીસ આપી છે. વળી બીજા નારણ જેરામ, અને ડેવીડ અરનેસ્ટને પણ ૧૪ દહાડામાં કોલોની છોડવાની નોટીસ મળી છે. મી. અબદુલ ગનીનો કેસ આવતા બુધવાર સુધી મુલતવી રહ્યો છે.

નીચે લખેલા માણસોને પણ 'બી' કોરટમાંથી રજીસ્ટ્રેશન બાબતમાં ૧૪ દહાડા ની નોટીસ મળી છે. દુલ્લભ પ્રેમા, ભાણા વીસરામ, લલ્લુ ગોપાળ, બોપા લાલ, વારા વંગા, મકન છીબા, બોપા નારણ.

મી. નાદીરશા કામા તથા બીજા ૧૦ હીંદીઓને ૧૦ દીવસની નોટીસ મળી છે.

પ્રીટોરીઆ

ગુરુવારે મી. અહમદ ઇસપને લાઇસેન્સ વગર રોજગાર કરવા માટે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવેલ. લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે પ્રીટોરીઆમાં આ પહેલો કેસ હતો. છેલ્લી ઘડીએ સરકારી વકીલે તે પાછો ખેંચી લીધો. એવું જણાવવામાં આવે છે કે ૩૧મી તારીખ પહેલાં લાવેલ હોવાથી સરકારી વકીલને તેમ કરવાનો જરૂર પડી હતી.

ત્યારપછી ૧૨ ચીનાઓનો કેસ ચાલ્યો. તેઓ ઘણુંજ ગુસ્સામાં અને બહુ ચાલાક દેખતા હતા. તેઓ ઉમરમાં જુવાનીયા જેવા લાગતા હતા. માજીસ્ટ્રેટે ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા કરી તે સાંભળી એક જણે કહ્યું કે "હા માટે દમાસ નહિ; તેમ થાય તો હું વધારે ખુશી થઇશ."

બીજા એક જણે કહ્યું કે મારા બાપે ને કકકે કકકા કરો પણ કાયદાને શરણ નહિ થાઉં. ત્રીજા માણસે કહ્યું કે એ કાયદો માણસને માટે નથી, પણ જનાવર વાસ્તે છે.

અહમદ અમીસા નામના હિંદીએ જણાવ્યું કે હું દેશથી દુભણ્યો આવ્યો છું, ને તેથી રજીસ્ટર થવા માગું છું.

મંગળવારે પાંચ હીંદીની નોટીસની મુદત પુરી થવાથી તેમને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાના એક મી. મુસ્તફાએ જણાવ્યું હતું કે એશીઆટીકોને ત્રણ માસની સજા કરીછે તે ફકત ત્રણ દિવસ બરોબર છે. હું માગણી કરું, છું કે કોરટે ત્રણ વરસની સજા કરવી. માજીસ્ટ્રેટે ચુકાદો આપતાં બધાને ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે સજા કરી. ને જણાવ્યું કે અગાઉ થએલી સજામાં ફારેબારીખાતા તરફથી ઘણોજ ઓછો થવાનું મેં સાંભળ્યું છે તે ખાતા સાથે કોરટને સંબંધ નથી, મારે માત્ર કાયદા મુજબ અમલ કરવાનો છે. ત્યાર પછી બીજા ૨૦ માણસોનો કેસ ચાલ્યો તેમને પણ ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે સજા થઇ.

કરજરસડોરપ

મી. સુલેમાન ઇબ્રાહીમ જીતાલી લખે છે કે તા. ૨૩મીએ અહીંઆં ૧૪ માણસને પકડવામાં આવ્યા હતા. તેમનો કેસ તા. ૨૪મીને ગુરુવારે હતો. કેસ સાંભળવા માટે તમામ હીંદીઓએ હાજરી આપી હતી. કોરટ હીંદી તથા ગોરાઓથી ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી. માજીસ્ટ્રેટે દરેક આરોપીને પા. ૨ નો દંડ અથવા દંડ ન આપે તો ૧૪ દીવસની સાદી જેલની સજા ફરમાવી. બધા હીંદીઓએ જેલ કબુલ કરી છે. કેસ પુરો થયા પછી મી. ખરસેદજી દેસાઇએ કોરટના કરવાજા આગળ હીંદી નથા ગોરા બોકોનાં ટોળાં આગળ અંગ્રેજીમાં ભાષણ કરયું. તેમાં સરકારની રીતને સખત રીતે વખોડી કાઢી જણાવ્યું કે હીંદીઓ મુલ્કી કાયદાને કદી પણ શરણ થશે નહિ. પછી બોકો વખત માટે વધારે દૃઢ થવાનો નિશ્ચય કરીને વીખરાઇ ગયા હતા.

બીજા ચાર હીંદીનો કેસ સોમવારે ચાલશે.

કરજરસડોરપમાં લાલા ખુશાલ અને પ્રેમા લાલાને ૭ દીવસની નોટીસ મળી હતી.

જરમીસ્ટન

ગયા-ગુરુવારે જરમીસ્ટનના માજીસ્ટ્રેટે ૬ હીંદી ફેરીવાળાને લાઇસેન્સ વગર ધંધો કરવા માટે સખત મજુરી સાથે ૭ દીવસની જેલની સજા કરી હતી.

મી. ઠકુરાસીંગને જરમીસ્ટનમાં ગયા સનીવારે સોમવારના દિવસે હાજર રહેવા માટે નોટીસ મળી હતી. તે પ્રમાણે તે 'ઓ' માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં હાજર થયા હતા. તેમને માજીસ્ટ્રેટે ૪૮ કલાકમાં કોલોની છોડવાની નોટીસ આપી છે.

૧૩ હીંદી ફેરીઆને કોરટમાં ખડા કર વામાં આવતાં માજીસ્ટ્રેટે પા. ૨ ના દંડની અથવા ૧૪ દીવસની જેલની સજા કરી. બધાએ જેલમાં જવાનું પસંદ કરયું હતું.

ક્રોકસલ્ડર્ઝ

સોમવારે મી. સુધાસીંગનો કેસ ચાલ્યો હતો. કેસ સાંભળવા ૨૦૦ જેટલા હીંદીઓ હાજર હતા. માજીસ્ટ્રેટ આગળ રજુઆત કરતાં મી. સુધાસીંગે જણાવ્યું કે "આપને જે સજા કરવી હોય તે કરો. રજીસ્ટર થવા સામે મારે વાંધો છે." બાદ તેને ૧૪ દિવસની નોટીસ મળી.

રૂડીપોર્ટમાં મેસર્સ ઇસપ અહમદ, કબીરા, તથા હીરા જીવાને લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે ૧૪ દીવસની જેલ અથવા પા. ૨-૧૫-૦ ના દંડની સજા થઇ હતી.

પોચેસ્ટરૂમ ખાતે મેસરસ ઓસમાન જીવા અને મુસા અલારખીમાતે ૧૪ દીવસની નોટીસ મળી છે.

નાતાલ કોંગરેસની બઢતિ

[ઈ. ઓ. મટે ખાસ રીપોર્ટ.]

ગુરુવારે રાત્રે નાતાલ કોંગરેસની એક ખાસ મીટીંગ મી. હાજુદ મહમદના હોલમાં મળી હતી. જે વખતે આગેવાનો ઉપરાંત ૨૦૦ જેટલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. આંજલીઆએ જણાવ્યું કે હીંદી લાઇસેન્સ સંબંધમાં ચરચા કરવા માટે મેદરેની મીટીંગ નાતાલના પ્રાઇમ મીનીસ્ટરે બોલાવી છે. માટે તે સંબંધમાં કોંગરેસ તરફની અરજો તાર પ્રાઇમ મીનીસ્ટરને કરવામાં આવે છે. એસિઆટીક-લાઇસેન્સ વિષે જે કેટલ ફરન્સ મળવાનું છે તે સંબંધમાં નાતાલ કોંગરેસનું એક ડેપ્યુટેશન કાલની મીટીંગ બરાબર તે પહેલાં પોતાના વિચારો ઓનરેબલ પ્રાઇમ મીનીસ્ટરને જણાવવા માગે છે. આ તારનો પ્રાઇમ મીનીસ્ટર તરફથી કોંગરેસને જવાબ મળ્યો છે કે "તમારા તારના જવાબમાં જણાવવાનું કે મીટીંગ કાલે ૧ વાગે બરાબર શરૂ થઇ ગઇ છે એટલે તે બરાબર તે પહેલાં ડેપ્યુટેશનને મળવાનું બની શકે તેવું નથી; પણ કોંગરેસને જે રજુઆત કરવી હશે તે સાંભળવા સરકાર તૈયાર છે, અને તે રજુઆત માટે ડેપ્યુટેશને મળવું એવી ઇચ્છા હશે તો હવે પછી વખત નોંધી શકાશે. ડેપ્યુટેશનમાં ૬ મેંબરો આવી શકશે, અને તે કોઇના વિચારો બતાવનારા હોવા જોઇએ." ડો. નાનજીએ જણાવ્યું કે આ પત્રક બહુ સરસ લેવાયું છે, હવે આપે કોના લાઇસેન્સ અટકયા છે તે પુછાવ્યું. મી. અબદુલ કાદરે તે સુચનાને મળતા થઇ ડો. નાનજીનું નામ ડેપ્યુટેશન માટે સુચવ્યું. મી. ઇરમાઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે કોંગરેસનું પત્રક વખાણવા લાયક છે. જે લોકો કહે છે કે કોંગરેસ કાંઈ કરતી નથી તેઓને પણ ખબર પડશે કે કોંગરેસ તો કામ કરતીજ જાય છે. મી. આંજલીઆએ જણાવ્યું કે ગયે વરસે જ્યારે આગેવાનો મરહુમ મી. લાજીરદીન ને મળ્યા હતા તેજ વખતે તેઓ સાહેબે જણાવ્યું હતું કે લાઇસેન્સ વિષે બરોબર અન્યાયજ ચાલે છે, અને આજ પ્રમાણે ગવરમેંટની મીનીટ બુકમાં પણ લખવામાં આવ્યું હતું, અને એશીઆ ન્યાય ખાતાના પ્રધાન તરફથી હુકમ થએલો કે જે હીંદી બરાબર લાઇસેન્સથી કામ કરે તેના ઉપર મારા હુકમ વિના કામ અટકાવવું નહિ. મી. આમદ જાવતને ડેપ્યુટેશનમાં લઇ જવા હું સુચના કરું છું. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ મી. જાવાતમે ડેપ્યુટેશન કયાં લઇ જવાની સુચનાને ટેકો આપ્યો. મી. હાજી ઓસમાએ જણાવ્યું કે આ મીટીંગમાં ડેપ્યુટેશન મોકલવાનો ઠરાવ પસાર કરવો. મી. ઇરમાઇલ ગોરાએ ડેપ્યુટેશન મોકલવાની દરખાસ્ત મુકી, જે મી. અબદુલ કાદરના ટેકાથી સરવાનુમતે પાસ થઈ.

ડો. નાનજીએ જણાવ્યું હતું કે લેજીસ્લેટીવ બના એક આગેવાનને ડેપ્યુટેશનમાં નીમવા ની હું મારા તરફથી સુચના કરું છું. મી. અબદુલા હાજી આદમે જણાવ્યું કે ડેપ્યુટેશનથી સારું અંતિમ આવશે. મી. સુલેમાન ઇસાકે ડેપ્યુટેશન જવા માટે ખુશાલી બતાવી. મી. મુસા બિગે ઝુસ્સા ભરેલા શબ્દો માં ટાપણ કરેલું હતું. ત્યાર બાદ પ્રસુખ મી. દાઉદ મહમદે જણાવ્યું કે ઘેડી સમીયવાળા સાહેબો દુકાન ખુલ્લી રાખત તો સારું થાત. ડરબનરોડપરના એક મહાસારી નું લાયસેન્સ બુલમને લીધે અટકયું હતું, પણ તેણે દુકાન ખુલ્લી રાખી. તો આજે ૧ વરસ થયાં વેપાર કરતોજ આવ છે. માટે મંડળી કે બીજી રીતે કહેવા જેવું જરાએ ન રાખ્યું હોય છતાં લાયસેન્સ અટકે તો તેથી બીજું નહિ. બાદ ૧૦ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

સર્વ સંગ્રહ

પંજાબમાં હીંદીઓની એક જબરદાર મીટીંગ ભરાઇ હતી જે વખતે ટરાંસવાલના હીંદીઓની આફ્રત સામે પ્રોટેસ્ટનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

બાહોરમાં મુસલમાનોની એક મીટીંગ મળી હતી. તેમાં ટરાંસવાલના મામલા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો. રજીસ્ટ્રેશન અને ઇમીગ્રેશન કાયદાને વડી સરકારે ન અટકાવવા માટે ખેદ દરશાવવામાં આવ્યો હતો; તથા ટરાંસવાલના બાઇઓની હાડમારીઓ દુર કરવાને વડી સરકારને તથા હીંદી સરકારને અરજ કરવામાં આવી હતી.

કેકસટન હોલમાં લંડન ખાતે વસતા હીંદીઓની એક મીટીંગ મળી હતી, જેમાં ટરાંસવાલના હીંદીઓ તરફ દિલસોજીનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો; અને વડી સરકારને બતાવવામાં આવ્યું હતું કે ટરાંસવાલ સરકારના વલણથી હીંદમાં વડી સરકારને મોટું નુકસાન પહોંચે છે.

ટરાંસવાલના હિંદીઓની હાડમારી સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા ૭૦૦૦ માણસોની એક જંબરદર મીટીંગ મુંબઇમાં મળી હતી જે વખતે હિંદુ મુસલમાન પારસી તથા આગેવાન ગોરાઓએ હાજરી આપી હતી.

મુબઇની રોટ પબ્લીક ગ્રાતિએ મીટીંગમાં ઠરાવ કરી મી. ગાંધી તરફ દિલસોજીનો કેબલ મોકલ્યો છે.

ટરાંસવાલના એશીઆટીક સવાલનું સમાધાન થયા માટે 'ટાઇમ્સ' પત્ર મોટો સંતોષ બતાવે છે. મી. ગાંધી તથા હીંદી આગેવાનોની વરતણુક તે વખાણ કરે છે, અને કોલોનીસ્ટોએ રંગદ્વેષની લાગણીને લીધે ચલેલું સમાધાન ન થવા દીધું તે માટે ખેદ બતાવે છે.

વિલાયતના અખબારોમાં પ્રસિદ્ધ થએલા અખબારપરથી જણાય છે કે સુરત કોંગ્રેસ વિખેરાઇ ગયા પછી મળેલા કનવેનશનમાં ટરાંસવાલના હીંદીની હાડમારીનો સવાલ ખાસ કરીને ચરચવામાં આવ્યો હતો. મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરીએ હીંદી ઓની દયાનું વિવેચન કરયું હતું, તથા જણાવ્યું હતું કે જો ટરાંસવાલ એ કાયદો અમલમાં મુકવામાં કૃતેહમંદ થાય તો નાતાલમાં પણ તેવો કાયદો ઘડાય, અને હીંદીના બુરા હાલ થાય એવો સંભવ છે. માટે કાયદો રદ કરવામાટે યત્ન કરવા હું દરજ્જર મહસ્થોને અરજ કરું છું. પ્રોટેસ્ટના તારો બાબુ સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ વાંચ્યા હતા.

ચાલુ વર્તમાન.

રૂટર જણાવે છે કે—

હીંદી અને ચીના કોમના આગેવાનોએ મળી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીપર કાગળ લખ્યો હતો. તેના જવાબ દરમ્યાન મી. સ્મટસે જણાવ્યું છે કે મારા કહેવા મુજબ એસિયા ટીકોએ રાજીખુશીથી રજીસ્ટર થવા પગલું ભરયું તે તેમનું ડહાપણ બતાવે છે. પરંતુ જાત રજીસ્ટર બનાવપર કાયદાની સજાઓનો અમલ થશે નહિ. રજીસ્ટરેશન ફરજીયાતી અને છેવટનું પાય એવું કરવાને આગેવાનો પોતાના નત ભાઈઓને કહેશે એવી ખાતરી સરકાર કબુલ રાખે છે.

ટરાંસવાલ સરકારે નીચે મુજબ કેબલ લોર્ડ એલગીનપર મોકલ્યો છે: મી. ગાંધી અને બીજા હીંદ તથા ચીના આગેવાનોએ ચાર માસમાં મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની ઓફર કરી છે; આ ઓફર સરકારે કબુલ કરી છે; અને એવું માંથે લીધું છે કે જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર થાય તેમનાપર કાયદાની સજાઓનો અમલ થશે નહીં. કાલે બધા જેલ મએલા એશીઆટીકોની સજા માફ થશે."

રૂટર જણાવે છે કે તા. ૩૦ મીની સાંજે મી. ગાંધી છુટા થયા પછી 'સાંજેલી મેલ' ના પ્રતિનીધીએ તેમની મુલાકાત લીધી હતી. તે દરમ્યાન મી. ગાંધીએ એવું જણાવ્યું હતું કે લડતના પરિણામથી હીંદીઓએ ખુશ થવાનું નથી. તેથી જનરલ સ્મટસનો નરતબો જળવાઇ રહે છે ત્યારે હીંદી કોમને જે જોઇતું હતું તે મળ્યું છે.

એશીયાટીક લાઈસેન્સ સંબંધમાં બરબેલી નાતાલના મેયરોની મીટીંગ વખતે એવી વાત ચરચાઈ હતી કે જો હિંદીઓને લાઈસેન્સના ઝઘડા સંબંધમાં સુપ્રીમ કોરટને અપીલ કરવાનો હક આપવામાં આવે તોજ મ્યુનીસીપાલ બીલમાંથી હિંદીનો વેટ કાઢી નાખવાની કલમને વડી સરકાર ના મંજુર ન કરે. કોનફરન્સના બધા બરા મેંબરોએ આ વાત સ્વીકારવાની ના પાડી હતી.

એડવરટાઈઝરનો જોહાન્સબરગનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે એશિયાટીકોને છુટા કરે વાથી ગોરાઓમાં નિરાશા અને ગુસ્સો ચેહા યરો. સરકારનો ઠરાવ તે નામોશી ભરેલી હાર બરોબર છે; અને તેને વખોડી કાઢવા ગોરાઓની મીટીંગો ભરાવ તો નવાઈ નહિ.

નાતાલ પ્રધાન આગળ જનારા હીંદી ડેપ્યુટેશન માટે મેસરસ ડો. નાનજી, દાઉદ મહમદ, અબદુલ કાદર, એમ. સી. આંગણીઆ, આમદ બાવાત, તથા એક લેડીરમીયના આગેવાન એટલા ગ્રહસ્થો નીમાયા છે.

તા. ૩જી ફેબ્રુવારી અને સોમવારે એશી આટીક સવાલપર ચરચા કરવા માટે ગોરા ઓની એક મીટીંગ ડરબનમાં ભરાવાની છે.

છેલ્લા ખબરો.

હિંદી કોમનો જીત

મરજીઆત રજીસ્ટર કબુલ

જેલ જનારાઓને છોડી મુકયા

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, શુક્રવાર, ૨. ૩૫

સમાધાન થયું છે. તેને એશીઆટીક કોમમાં સામાન્ય રીતે સંતોષ ભારક જણવામાં આવે છે.

આજ સવારે બધા (૨૦૦ જેટલા) જેલ મએલાઓને છુટા કરવામાં આવ્યા છે.

જેના કેસ ચાલવાના હતા તે પાછા ખેંચી લેવાયા છે.

પાર્લામેંટની મીટીંગ ભરાવ ત્યાં સુધી લાયસેન્સ વગર વેપાર ચાલુ રાખવામાં આવશે.

ખુશાલીમાં બનાવ મીટીંગો ભરાવાની નથી.

પીટરસબરગથી મી. અબદુલ ગની તાર કરેછે કે—હું છુટો થયો છું. મેમર્સનું નાક રાખ્યું છે.

હીંદી છાપાનો ટીકા

ટરાંસવાલની લડતપર હીંદી છાપામાં ઘણી ચર્ચા થઇ છે. તેમાંથી કેટલાક છાપાની ટીકા નીચે આપીએ છીએઃ—

'અખબારે સોદાગર'

તા. ૪થી ડીસેંબરના અંકમાં મુંબઇનું 'અખબારે સોદાગર' લખે છે કેઃ—

ટરાંસવાલના હીંદીવાનો સામે જે સખત કાયદો ત્યાંની સરકારે પસાર કીધો છે, તે કાયદાને શરણ નહીં થવાની અને એ રીતે ટરાંસવાલની સરકારને હંફાવવાની હીંદીવાનોએ જબરી જુમ્મેસ ઘાલ્યુ રાખી છે. જોહાન્સબરગ જાતેથી મળેલા છેલ્લા તારના સંદેશાઓ ઉપરથી જણાય છે કે, હીંદીવાનો પોતાની લડતમાં ઘણા મક્કમ છે. તેઓને આ લડત ઉઠાવવામાં મોટી નુકશાની ખમવી પડી છે અને હવે તેઓ પોતાનું સર્વસ્વ ખોવાને તયાર થયા છે. હીંદીવાનોની આવા પ્રકારની થઇ પડેલી સ્થિતિ ખરે ખર ઘણી ભયંકર છે. તેઓની લડત ઉપર સંસ્થાનોમાં વસતા હીંદીવાનોનાં તારણનો આધાર રહેલો છે. જો દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓ ત્યાંના હીંદીવાનો ઉપર જુલમ ગાંજવામાં ફાવ્યા, તો તેવાજ પ્રકારનો જુલમ કેનેડા, વગેરે બીજાં સંસ્થાનોમાં વસતા હીંદીવાનો ઉપર ગુજરવાની ધાસ્તી રહે છે. આ સવાલ આપણી પ્રજાકીય કોંગ્રેસમાં રજુ થવાની મોટી જરૂર છે, અને ટરાંસવાલની સરકારના આપખુદ પગલાં સામે મજબુત પોકાર ઉઠાવવો ઘટે છે.

તા. ૫મી ડીસેંબરના અંકમાં 'અખબારે સોદાગર' લખે છે કેઃ—

ટરાંસવાલમાં પેઢા ધંધા અર્થે જઇ રહેતા હીંદીવાનો ઉપર જે આપત્તાઓ પડે છે અને તેમને રજીસ્ટર થવાની જે ફરજ નાખવામાં આવી છે તેથી સરપે કોઇ માહેત છે. આ હીંદીવાનો ઘણા રાંક અને મુંગે મોઢેાડે કામ કરતા રાંગો છે. તેમનો ત્યાંના કારોબારમાં બીલકુલ અવાજ તો નથી એટલુ જ નહીં પણ ગોરા વસ્તીઓને ખાતર તેમની ઉપર તરેહવાર સખતાઇ પણ ગુજારવામાં આવે છે. જો કે બુલદ બ્રિટીશ સરકારે ટરાંસવાલને સ્વરાજ્ય બક્ષ્યું છે છતાં ખુદ બ્રિટીશ હીંદુસ્તાનના રહીશો ઉપરજ આવા જુલમના [illegible] નાખવા માં આવે છે બધા [illegible]

એ જણાવતાંઓ મુંગે મોઢે બાપડા એ હીંદીવાનો સહન કર્યા જાય છે. પણ મામલો ઘણો બેહદ્દો જાય છે ત્યારે નામોશીભર્યા કાયદાઓને શરણ થવા કરતાં તેઓ જેલમાં પણ જવા તયાર થયા છે. હાલ ત્યાંના હીંદીવાનોની એસોસીએશને આપણી આવતી નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રમુખ એા. ડા. રાષ્ટ્ર બીહારી ઘોસ ઉપર હાંગ્રેસમાં એ બાબત રૂબરૂ લેવાને આગ્રહ કરનારો એક પત્ર લખ્યો છે, જે ઉપર અમો વાંચનારાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

ટરાંસવાલના હીંદીઓ વતી લડત લેવા ઇગ્લાંડમાતે મી. ગીણા બેરીસ્ટરને મુંબઇની અંજુમન ઇસ્લામે પ્રતિનીધિ નીમ્યા તે ઉપર ટીકા કરતાં 'અખબારે સોદાગર' લખે છે કેઃ—આપણા જાણીતા રાજદારી મી. મહમદઅલી ગીણા બેરીસ્ટર ઇગ્લાંડમાં જનાર છે અને તેમની એ મુલાકાત વેળા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીવાનો ઉપર જે જુલમાટભર્યા કાયદા લાગુ પાડવામાં આવ્યા છે તેમાટે બ્રિટીશ પ્રજા અને ચડતા બ્રિટીશ સત્તાધારીઓ સનમુખ દાદ મેળવવા માટે તેમને અત્રેની અંજુમન ઇસ્લામે પોતાના એક પ્રતિનીધિ નીમ્યા છે. મી. ગીણાએ રાજ્યદ્વારી દીલચાલોમાં અત્યાર આગમચ ઘણો કખાણવા જેવા ભાગ ભજવ્યો છે. અને હમેશાં પ્રજા તરફ ખડા રહી પોતાની લડતો એાસતવારીથી ચલાવી છે. મી. ગીણા આપણી પ્રજાકીય કોંગ્રેસમાં હમેશાં ઘણો ઉલટભર્યો ભાગ લે છે; અને પ્રજાના ખરા આગેવાનો અને રાહબરોની કતારમાં ઉભા રહી મજકુર રાહબરોને પોતાની લડતો ચલાવવામાં સંગીન મદદ આપે છે. મધ્યમ પક્ષના એક આગેવાન રાજ્યદ્વારી તરીકે મી. ગીણાનું નામના મેળવ્યા છે અને આગળ પણ ચોકકસ વરસોની વાત ઉપર હીંદી પ્રજાના અવાજ ઇગ્લાંડના લોકો સનમુખ રજુ કરવા તેવણ અત્રેના એક માનવંત પ્રતિનીધિ તરીકે ઇગ્લાંડ ગયા હતા. જે વેળા તેવણે ત્યાં ઘણું ઉપયોગી કામ બજાવ્યું હતું. જનની ખરીસીએ ચઢી રહેલા 'ડોકસ' દેસમાં તેવણે જનરીસો તરફની ચુંટણી રદ કરાવવા સારૂ પ્રજાના માનીતા અને જાણીતા સભાસદોએ જે કરીનાદી માંડી હતી તેમાં પ્રજાકીય પક્ષોના મુકરદમો ચલાવ્યો હતો. અને સામ્રાજ્યધ અમલદાર- એાફીસર વાર્દિઓ ની વિરૂધે જે [illegible] નાલક લીધા હતા તે [illegible] તેવણનો મારા [illegible] અને વાગ્મયાતુર્ય જ્ઞાન ખુલ્લું માલમ પડી આવ્યું હતું.

તા. ૧૦મી ડીસેંબરના અંકમાં ઉપરનુંજ પત્ર લખે છે કેઃ—દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખુદ બ્રિટીશ રક્ષણ હેઠળનાં સંસ્થાનોમાં ગરિબ અને મહેનતુ હીંદીવાનો ઉપર તરેહવાર પ્રકારના સીતમો પડે છે, કાયદાનાં બહાનાં હેઠળ તરેહવાર જાતનાં નામોશી લગાડનારા જુલમાટ તેમના ઉપર ગુજારવામાં આવે છે, તેથી આ દેશના લોકોનાં દીલ અત્યીતજ દુખાય છે. મુખ્યત્વે કરી એટલા માટે કે એ ગરિબ હીંદીવાનોનું રક્ષણ કરવા તેમના તરફથી અવાજ બુલંદ પડવા ઇગ્લાંડના મોટા રાજ્યદ્વારીઓ પોતાને અશકત જણાવે છે. એ સબબથી દક્ષિણ આફ્રિકાના સ્વરાજ્ય ભોગવતા ગોરા સંસ્થાનીઓ બાપડા હીંદીઓ ઉપર જેમ ગમે તેમ દોર ચલાવે છે, અને હીનપસ્તીમાં નાખે એવા કાયદાઓ કહાડી તેમને હવે દેશમાંથી ગોરા કહાડવાનીજ તજવીજ સખ્ત બેઠા છે. પણ ધન્ય છે એ હીંદીવાનોની ધીરજને અને વફાદારીને કે તેઓ ગમે એવો જુલમાટ છતાં કશી પણ ગડબડ કરતા નથી, કોઇપણ જાતના આકરા પગલાંજ લેતા નથી, પણ જ્યારે મામલો અણીની ધીક ઉપર જાય છે ત્યારે માત્ર "પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ" દેખાડી તેઓ પોતાની નામરજી જાહેર કરે છે.

એક સંદેશો મળ્યો કે ઝુલુલેંડમાં દીનાઝુલુ નામનાં આફ્રિકન સરદારે રમખાણ જગાડેલું હોવાથી ટરાંસવાલમાં વસતા [illegible] હીંદીવાનો જેઓમાં પઠાણો, શીખો, વગેરે છે, તેઓએ બ્રિટીશ સરકાર તરફથી લડત કરવા માટે બહાર પડવા માટે ત્યાંના હાલ કમીસનર લોર્ડ સેલબોર્નને માંગણી કરી છે. શાબાશ છે હીંદીવાનો! આ તે કેવી વફાદારી. એક તરફથી ગરિબ અને રાંક અને મહેનતુ હીંદીવાનો ઉપર જાત જાતના જાપતા નાખવામાં આવે છે, તેમને દેશમાંથી હાંકી કહાડવાની કોશીસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે બીજી તરફથી એજ ગરિબ અને મુંગે મહોંટના હીંદીવાનો બ્રિટીશ સરકાર તરફથી આફ્રિકન જુલમગારો સામે લડાઇ કરવા બહાર પડવા માગે છે. હાલનો મામલો જોતાં સંસ્થાની સત્તાધારીઓએ હીંદીઓ તરફથી આવી જાતની માંગણી તો કદી પણ કરી હોય એમ જણાતું નથી. બરકસ તેઓ [illegible] તેઓ [illegible]

પડયા હશે. અપકારના બદલામાં ઉપકાર કરવાની હીંદીઓની આ રાજ્યનીતી ખરેખરી વખાણવા જેવી છે, અને તાંના ગોરા સતાવણીઓને તેથી ભારે ખેજાલત પેદા થતી હશે એમાં શક નથી. જ્યારે બુઅર બ્રિટીશ સરકારને ટ્રાંસવાંયતા બોયરો સાથ લડાઇ જાગી ત્યારે પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓએ બ્રિટીશ સરકારની ખરેખરી સેવા બજાવી અને ખુદ લડાઇમાં પણ ઘણી બહાદુરી દેખાડી હતી.

"મુંબઇ સમાચાર"

તા. ૨૩ મી નવેંબરના અંકમાં 'મુંબઇ સમાચાર' લખે છે કે—લંડનમાં વસતા ઇસ્લામીઓએ ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ અને એશીઆટીકો વિરુદ્ધ બાંધેલા જાપ્તાના કાયદા સામે જે મજબુત વાંધા દરસાવ્યો છે તેનું અનુકરણ કરનારી જાહેર સભાઓ ખુદ હીંદ દેશમાં ફેર ફેર ભરવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. એ કાયદાના અકારાપણાં તેમજ બ્રિટીશ શાહેનશાહી નજીક હીંદી રૈયતનાં ધ્રુટાપણાંના તેની રૂએ લેવાતા બોગ વિષે અત્યાર આગમચ પુષ્કળ વિવેચન અમો કરી ચુકેલા હોવાથી તે વિષે લંબાણ કરવાની જરૂર રહેતી નથી. તેમ છતાં તેની રૂએ ટ્રાંસવાલની હીંદી રૈયત જે ભારે વિપત્તીમાં આવી પડી છે. તે પ્રત્યે આખા હીંદે ઘાડી દિલસોજી બતાવવાની જરૂર છે. તે વિષે બે મત પડશે નહીં. તે દિલસોજી દરશાવવાનો વખત હવે ખરેખર આવી લાગ્યો છે, અને ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ અત્યાર સુધી જાહેરમાં બહુ મક્કમ દેખાવ કરી તે મેળવવાને પોતાને સંપુરણ લાયક અને યોગ્ય પુરવાર કરી આપ્યા છે.....ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ જે દેખાવ કર્યો છે તે ઉપરથી કહી શકાશે કે અત્યાર સુધી જે જબરી કસોટીને સાચા નીવડવાને તેઓએ પોતાથી બનતું કરયું છે, અને હવે તેમને નીરાશ થઇ પાછળ હઠવું પડે તો તેમાટે તેઓ કરતાં તેમનાં અતરેનાજ જાતભાઇઓ વધારે જોખમદાર ગણાશે. ઘણી દિલગીરી સાથે આપણે જોતા આવ્યા છીએ કે એ લડત ચાલુ રાખવા માટે તેમને નાણાં સંબંધી કે બીજી મદદ તો રહી, પણ તેમના પ્રત્યે જે ઘાડી દિલસોજી આપે સમયે બતાવવી જોઇએ તે બતાવવાને પણ તેમના હીંદી જાતભાઇઓ કે તેમનાં આ દેશ મધ્યેનાં નાનાં મોટાં શુભેચ્છકારી મંડળો હજી જાગૃત થયાં નથી. જે જાપ્તાના કાયદા વિરુદ્ધ તેઓએ જાહેર સભાઓ ભરવા કે ચઢતા સતાવણીઓ જોવા ઝરછએ મોકલવાનાં કયાં પગલાં ભરયાં નથી, પણ હવે વખત આવી લાગ્યો છે.....આફ્રિકાના હીંદીઓએ માત્ર ભ્રહોરેયીજ નહીં પણ વરસો વરસ કોંગ્રેસ દ્વારા અતીસુંદરપણે મોકલવા જે ભારે કાબજી બતાવી છે તે પછી અહિંના સમયે તેઓ પ્રત્યે બતાવવામાં આવતું ઠંડાપણું જે તેમને નગુણાપણાનો ભાસ આપનારૂં લાગે અને તેથી તેમની હિમ્મત તુટી જઇ તેઓ નીરાશ બની જાય. તો અમોએ શરૂઆતમાં કહ્યું છે તેમ તેમની નીષ્ફળતાનો ઓપ તેમને નહીં પણ અહીંના તેમના સ્વદેશ બંધુઓ અને તેમના મંડળો ઉપરજ રહેશે.

તેમની ઉપર જે જાતના હાદેસા ગુજરવામાં આવ્યા છે તે જોતાં હીંદીઓ સિવાય બીજી કોઇ પણ પ્રજા આવી સબુરી બતાવી શકત કે તે એક ધ્યેયજ મનન કરવાજોગ સવાલ છે. શાંતી અને સુમેલને ચાહનારા દમેશાં શાંત હીંદીઓએ ટ્રાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા મથકો ખાતે પણ પોતાની એવી શાંત વરતણુકના અનેક પુરાવા આપ્યા છે. અનેક જાપ્તાઓનો દોર તેઓએ મુંએ મ્હોંડે સહેલ્યો છે એટલુંજ નહીં પણ લડાઇ જેવે પ્રસંગે તેવા દીનપરતીજારેલા સતકારની યાદ દઇને નહીં ધરતાં ખરી વફાદારી અને ઉદારતાથી શહેનશાહી સરકારની બાજુમાં ઉભા રહેવાનું પોતાનું દિલ બતાવ્યું હતું.....તેમની લડત હવે તેમના સ્વદેશ બંધુઓએ ઉપાડી લઇ આગળ ચલાવવી જોઇએ છે. અને જે તેઓ એકલે હાથની મદદથી મેળવી શકયા નહીં તે હીંદી સરકાર મારફતે આખી હીંદી પ્રજાએ મેળવવાને મથવું ઘટે છે.

બીજા એક લંબાણ આરટીકલ દરમ્યાન "મુંબઇ સમાચાર" લખે છે કે:—

હાલ જે સ્થિતીમાં ટ્રાંસવાલની સરકાર મેલાઇ છે તે જોતાં તેને માટે ખચીત પાછાં પગલાં ભરવાનો વખત આવી લાગ્યો છે, અને એશીઆટીકો વીરુદ્ધ મજબુત લડત ચલાવનારાં વાઘરીઓએ ફેરવેલી પલ્ટણ, તેને નબળી પણ નીર્દોષ એશીઆટીક પ્રજાને આખરે ધનસાહ આપવાને ગેરે એમ આપણે દીલોજાનથી ચાહીશું. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ પોતાના મકકમપણાથી પોતાની માતૃભુમીને ભારે અહેસાન તળે મેલી છે; કેમકે, આ વાતમાં કશો સંદેહ નથી કે બીજાં ગોરાં સંસ્થાનોના સત્તા વાળાઓ પણ એવાજ કાયદા ઓસીઆ હીંદો વીરુદ્ધ ઘડવા અને અમલમાં આ સીવાય તમામ હીંદીઓ અને એશીઆ ટીકો સામે પોતાના મુલકના દરવાજા હમેશના બંધ કરવા માટે ટ્રાંસવાલની સરકારની કુતેદની રાહ જોતા ટાંપી રહયા છે. આવે કટોકટને સમયે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ પ્રત્યે હીંદે પોતાની ફરજ બજાવવાની છે. ફેલાજીભાનને ખાતર જેઓ દુરદરાજ મુલકમાં પોતાનું સર્વસ્વ ખોઇ દેવાની અણીપર આવી પડયા છે, તેઓ પ્રત્યે દિલસોજી દર્શાવનારા તેમજ તેમની કુર્બાદને ટેકો આપનારા દરાવોને આવતી કોંગરેસની બેઠક વેળાએ ખાસ અગત્ય આપી પસાર કરાવવાની ફરજ તેણે બજાવવાની છે.

બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસી એશનની મીટીંગ

મંગળવારે બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનની મીટીંગ હમીદીઆ મસજીદની સામેના મકાનમાં મળી હતી. તેમાં જોહાન્સબરગ ઉપરાંત બહારગામના ઘણા મતકર્યાઓએ ભાગ લીધો હતો. લગભગ બે હજાર માણસો હાજરી આપી હતી. મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેન મી. ઇસપમીંઆએ જણાવ્યું કે આપણે ફકત એકજ બાબતને માટે એકઠા થયાએ છીએ. મારે ફકત એટલુંજ કહેવું છે કે આ બાબત બધાને માથે સરખી છે. માટે દરેક એમાં આગેવાની પડતો ભાગ લેવો. એમતો સમજાયુંજ નહીં કે આગેવાનોના જવાથી અમે શું કરશું. જેમ બાપના મોતથી તેના છોકરો તે વગર ચલાવે છે તેમ આપણે આગેવાનો વગર ચલાવવાનું છે. પણ જ્યારે સરકાર સલાહપર જાય ત્યારે આગેવાનોને ભુલવાનું નથી. ત્યારે ખાસ આગેવાનોને યાદ કરવા, અને કહેવું કે જ્યાં સુધી આમના આગેવાનોને છોડશો નહીં ત્યાં સુધી અમે સલાહ કરી શકતા નથી. શ્રુત કે હાર તે આપણા જ હાથમાં છે. આપણે મજબુત રહી કાયદાને શરણ નહીં થઇશું તો સરકાર હારેલી છે; અને હારીજ. જ્યાંસુધી આપણે કાયદો કબુલ કરતા નથી, ત્યાંસુધી ભલેને સરકાર કાયદા ઘડયા કરે. પણ મને દિલગીરી એટલીજ છે કે છાતી ઠોકી સરકાર સામે નીકળવાના વખતે કેટલાક લોકો ઘરમાં ભરાય છે. આપણી લડત ખુદાની છે, અને [આપણે કુતકુંજ પાર્લામેંટ; અથવા વહી સરકારે, અથવા તો મી. રીચ, અગર મી. ગાંધીપર પણ

કર્યો, આધાર રાખ્યાનો નથી. પણ જેને ક્રમાનો ફ્રીકર છે અને જેણે આપણને મેદા કર્યા છે, તેનાપરજ આપણો આધાર રાખવાનો છે. કંઇક ગોરા વિરુદ્ધ વાત કરતા હતા તે પણ તરફેણમાં વાત કરવા લાગ્યા છે. અને જો આપણે તેજ મુજબ મજબુત રહીશું તો સરકારને બેજ ગોરાઓ વ્યુસન કરતા અટકાવશે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરે જણાવ્યું કે આપણી લડત હવે અંતમે પહોંચી છે, અને તેટલા માટે દરેક હવે તદન મજબુત રહેવાનું છે. સભરનો બહુજ ખરચ મળે છે, માટે માણસ બને ફ્રમેશાં સભર કરવાની છે. મારે આ ઉપરનું જ બાકી હું ગયું હું. આજે હું ખુશી થાઉ છું કે મેં જે વાત તમારી આગળ કહી હતી તે કરી દેખાડવાનો વખત આવ્યો છે.

મી. અબદુલ ગનીએ જણાવ્યું કે આ લડતથી આપણું નામ દુનિયાના દરેક ખુણામાં પહોંચી ચુકયું છે; અને આપણને એમાં જીતવાનું છેજ. જો સંપથી રહ્યા તો. અને જો તેમ થયું તો આપણું નામ હમેશને માટે દુનિયામાં કાયમ રહેશે. હું પોતે કોમ સાથે છું; અને થાય તે સજા ઉઠાવીશ, પણ કાયદાને હરગીજ વશ થઇશ નહીં. પછી મેસરસ્સ કલ્યુરાસીંગ, આચા બાત, ઇન્જ. એસ. એમ. પોલાક, મોલવી સાહેબ, મોહમદ હનીફ, જનસુર, ગલાબભાઇ કોકાભાઇ. તથા કુવાડીઆ વિગેરે ગ્રહસ્થોએ આપણો કર્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

જરમીસ્ટનમાં માસ મીટીંગ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ].

ગયા બુધવારે જરમીસ્ટનના હીંદુ મંદીરમાં એક ગંજાવર મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે મેનાની, બરકેપાન, બોકસબરગ, ક્રેલ્સબરગ, રીટફનટીન અને બીજે કેટલેક ઠેકાણેથી ડેલીગેટો હાજર થયા હતા. હાજર થનારાઓમાં મેસરસ્સ કલ્યુરાસીંગ, લાલ બહાદુરસીંગ, નાઇડુ, આપાસામી, મુસા ઇસ્માઇલ કાદવા, તથા જોહાન્સબરગથી મોલવી મુખત્યાર સાહેબ, ઇમામ અબદુલ કાદર, એન. એ. કામા. જી. કે. દેસાઇ, એમ. ટી. દેસાઇ, એચ. એસ. એલ. પોલાક વગેરે હતા. શ્રોતાઓથી હોલ ભરાઇ ગયો હતો, અને સમાવેશ ન થવાથી લોકો બહાર ઉભા રહ્યા હતા.

બરાબર બપ્પુ વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેન મી. લાલ બહાદુરસીંગે જણાવ્યું કે આપણામાંના જે આગેવાનો દેશના ભલા ખાતર તેમજ આપણી ટેક અને આબરૂ જળવાયા ખાતર આપણાપર ભરોસો કરી લડત ઉપાડી લઇ જેલમાં ગયા છે તેમને પગલે ચાલવું એ આપણી પહેલી તેમજ જરૂરી ફરજ છે. (તાળીઓ) જો આપણે એમાં મજબુત રહીશું તો જરૂરજ જીતશું એ બાતરી રાખવી. કાયદાને મંજુર કરવો, અમલમાં લાવવો અગર નહીં લાવવો તો આપણા હાથમાં છે. જો આપણે કાયું ઓછું નહિ કરી મજબુતીથી લડશું તો એ કાયદો આપણે તોડેલા સમાનજ છે એમ નડબી જાણ્યું. સરકાર કહે છે કે આગેવાનોને અટેડવા થી કોમ ડરી જઇ રજીસ્ટર થશે. પણ સરકારે ખાતરી રાખવી કે અમારો કોઇ આગેવાન નથી, કોઇ ચેરમેન નથી, કોઇ પીકેટ નથી, પણ અમે બધાજ ચેરમેન પીકેટ. અમે આગેવાન છીએ; અને એમ કરી અમારામાંથી છેલ્લો ગાળુસ બાકી રહેશે તે પણ આ લડતમાંથી પાછું માથું ફેરવશે નહિ. (તાળીઓ). મી. કે. કે. પટેલે નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો. "ઇસ્ટ રેંડના દીંદીઓની આ માસ મીટીંગ ઠરાવ કરે છે કે ગમે તે થાય અમો લડત છેવટ સુધી ચાલુ રાખવી; આ મીટીંગ એવું માને છે કે જેઓ જેલ ગયા છે તેમની સાથે જેલ જઇ તેમની સજામાં ભાગ લેવો એ આપણી ફરજ છે. અને તેથી બધા દીંદીઓ તેમ કરવા નિશ્ચય કર્યો છે." ઉપરના ઠરાવને મી. એન. આર. મુદીયાળા (બોકસબરગ), મી. કારીમ અમી (બોકસબરગ), તથા મી. ઇસ્માઇલ નાના (બેનોની) એ ટેકો આપ્યા બાદ સર્વાનુમતે તે પાસ થયો. પછી મેસરસ્સ આપાસામી, નાદીરશા કામા, કલ્યુરાસીંગ, એચ. એસ. એલ. પોલાક, મોલવી સાહેબ, ઇમામ અબદુલ કાદર, ઇસ્માઇલ ખાન, રામસામી, રામ લાલ સીંગ, પારસી, સુબ્રમનીઆ વગેરે ગ્રહસ્થોએ બે આપણો કર્યા પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૫મીએ રાતરે નાતાલ કોંગ્રેસની મીટીંગ મી. હાજી હબીબના હોલમાં મળી હતી, જે વખતે મેસરસ્સ અબદુલ કાદર, ઇસ્તમજી પારસી, મહમદ કુવાડીઆ (મેસરસ હુસેન કાસમની કુ.ના ભાગીદાર), અબદુલ કે, ઇસ્માઇલ મોરા, સંઘવી, રહિરીઆ, દીનશા, કે. નાનજી, જી. કે. પટેલ, આર. બી. શેઠ, એ. એ. માંકી (ટોંગાટ), ઇસપ જીવા હાવજી (ન્યુકાસલ), સુલેમાન ગુલામ (વેરુલમ), મુસા હાજી આદમ, અબદુલા હાજી આદમ વગેરે ઉપરાંત આશરે બીજા ૭૦૦ મહરથી હાજર હતા. મી. આંગલીઆ બહારગામ મોકલા હોવાથી તેમની વતી મી. કેશવે મીનીટ બુક વાંચી સંભળાવી. મી. હાજી મોહમદે જણાવ્યું કે મેજર સાહેબના મી સમજુતી સંબંધમાં, તથા ન્યુકાસલ થી મી. ખરસાણીએ લાઇસેન્સની લડત નું ભરય આપવા બિસે પુછાવ્યું છે તે સંબંધમાં વિચાર કરવાનો છે. પારસી રૂસ્તમજીએ જણાવ્યું કે એસ્ટકોરટવાળાને તેમના લાઇસેન્સ અટકવા સંબંધમાં સોમલમાં રહેવા કાગળ લખ્યો છે. અમુક માણસના લાઇસેન્સ સંબંધમાં કોંગ્રેસ ખરચ આપી શકે તેમ નથી. જે બાબતમાં મારે લડત હોય તે મારે કોંગ્રેસ વિચાર કરે. જે માણસને કોંગ્રેસનો હીસાબ તપાસવો હોય તે ખુશી થી તપાસી શકે છે. બેટલી તે બારામાં કોઇને ફરીયાદનું કારણ નહિ હોય એવી આશા છે. કેટલીક મર્યા બાદ એસ્ટ કોરટવાળાના લાઇસેન્સ અટકયા છે તે સંબંધમાં ઇસ્માઇલ વાત કરીને ખુલાસો કરવા નકી થયું. તાર મરચો ઓછો કરવા સંબંધી સુચના થતાં જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જરૂર હોય ત્યાંજ તાર કરવા ને બીજું કામ કાગળથી લેવા બંદોબસ્ત થયો છે. પ્રટરર એસો. સીએશન તરફની પા. ૧૦૦ની ચેક જોહા ન્સબરગ મોકલાવ્યાનું જણાવતાં બીજા મંડળો પણ તેવીજ રીતે મદદનું કામ ઉપાડી લેશે એવું જણાવવામાં આવ્યું. મોઘન લાઇનિવાળાઓ વતી મી. ઇસ્માઇલ બોરાએ જણાવ્યું કે તેઓ બધા ગામ વાળાઓ સાથે મળીને પછી પોતાની હકીકત રજુ કરશે. તેઓ પૈસા દેવા તથા કામ સાથે રહી કામ કરવા રાજી છે. મી. ઝીણા બેરીસ્ટર સા. આ. પ્રે. ઇ. કમીટી ની સાથે મળી કામ કરશે એવો કાગળ લખવા, તથા તેમને નીમવા માટે બંધુ મન ઇસ્માઇલપર આભારનો કાગળ લખવા ઠરાવ થયો. કેટલાક માણસો ટ્રાંસવાલ થી આવ્યા આવે છે તે તેવા માણસોને સભ્યપણે મોકલવા સંબંધી આજે આમ છે તો તેવો બધોજાર ખુલ્લા

શબ્દોમાં થાય તે કરતાં તેવી વાતચીત માટે કોઇ ઘડવા ડૉ. નાનજી તરફથી સુચના થતાં તે કામ મી. અબદુલા હાજી આદમને સોંપવામાં આવ્યું. ટ્રાંસવાલ થી કોઇ ભાગી આવેલ હોય ત્યારે તેવા માંથી હીંમતવાળા હોય તેને પાછા મોકલવા અને હીંમત વગરના હોય તેવાને ન મોકલવા એમ નક્કી થયું. મી. દાવુદ મહમદે નુકસાનવાળાનો હાજર થવા માટે ઉપકાર માન્યો, ને કહ્યું કે કૉંગ્રેસ કેવી વ્યવસ્થાપૂરવક પોતાનું કામ કરે છે એ તેમણે જોયું હશે. મેઇન લાઇનવાળાનું સમાધાન સંપ સાથે યશ જય અને સૌ હળીમળીને કામ લે એવી ઉમેદ રાખું છું. આપણે એકસંપ હશું તોજ ફતેહ મંદ થશું. એસ્ટકોરટવાળાઓ હીંમત થી આખર સુધી લડવા (લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા પણ) નિશ્ચય કરશે તો ફતેહ મેળવી શકાશે. તેમને રૂબરૂ મળવા પછી સલાહ આપી શકાશે. ટ્રાંસવાલવાળાઓ જેઓ પોતાનું સર્વસ્વ ગુમાવી બેઠે છે તેમની મદદ માટે મેઇન લાઇનવાળાઓ ઇંડ કરી પોતાની લાગણી બતાવી આપશે એવી હું આશા રાખું છું. મોલવી મુખતાર સાહેબને જેલ મળે તે દીવસે અંજુમન ઇસ્લામે માસ મીટીંગ ભરી પ્રોટેસ્ટ કરવો જોઇએ. કૉસ્મોપોલીટન એસોસીએશનને તેમની મદદ માટે ધન્યવાદ ઘટે છે. મહેતા વતન ફંડ માટે બનતું કરશે એવી ઉમેદ છે. બીજા દરેક વરગે પણ ફંડ માટે તજવીજ કરવી જોઇએ. મેપુ મુલુવાળા હાજી સાહેબે પા. પ. તથા મી. મોતાલાએ પા. ૬૦ કૉંગ્રેસને આપ્યા છે માટે આભાર માનું છું. પછી બીજું કેટલુંક વીવેચન કરી તથા હાજર મહમ્દોનો ઉપકાર માની પ્રમુખે મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

કેપટાઉન લોઝની મીટીંગ

મી. આદમ એચ. જી. મહમદનું ભાષણ

દિલસોજીનો ઠરાવ

ઉપરતી મીટીંગનો રીપોરટ તા. ૨૩ મીના 'કેપ ટાઇમ્સ' માં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તેની અમને મળેલી નકલમાંથી કેટલોક સાર નીચે આપીએ છીએ.

મી. ગાંધી વિગેરે દીલ્હી આગેવાનોને કરાવવામાં જેલ મળી તે સંબંધમાં કેપટાઉન બ્રિ. ૪. લીગની એક મીટીંગ મી. આદમ એચ. જી. મહમદના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી, જે વખતે મેસરસ એ. તાલેખ, મોલવી બાદી ઓસમાન તથા બીજા મહમ્દો હાજર હતા. પ્રમુખે એક અસરકારક અને લાંબા ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે આપણા માનવંતા દોસ્ત અને આગેવાન મી. ગાંધીને જેલમાં નાખવાથી આપણાં હૃદય ચીરાઇ જાય છે; બ્રિટીશ પ્રજા ઉપર આમ નિર્દય રીતે અન્યાય થાય છે તો આપણે દુનીયા રાજા કર્યા છે? તે કેમ નથી કહેતા કે 'બસ થયું: હીંદીપર વધુ અન્યાય નહીં થાય.' કોલોનીઅલ સરકાર બ્રિટીશ પ્રજાના લોકપર અપમાનો ગુજારે એ દુખદાયક વાત છે. આથી હીંદમાં બહુ માઠું પરિણામ આવશે. વિગેરે. પછી સોમવારે શોકની નીશાની તરીકે રોજગાર બંધ કરવાનું કહી મી. એ. કાદરને ઠરાવ રજુ કરવાનું કહ્યું.

મી. એ. કાદરે દિલસોજી બતાવનારો ઠરાવ રજુ કરતાં પોતાના ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે બ્રિટીશ રાજતળે ગુલામી નથી એવું કહેવાય છે પણ હીંદીઓને ફી ભરતાં છતાં વેપાર કરવાની રજા ન મળે એ શું કહેવાય? મી. ગાંધી જેવાને સજા કરવી એ સુધરેલાપણું નહીં પણ જંગલીપણું છે.

મી. એચ એ. અલીએ જણાવ્યું કે હીંદીઓની હજામત છીનવી લેવા માટે એ તથા તેમને હાંકી કાઢવા માટે એ કાયદો ઘડાયો છે. લોરડ સેલબોરને જણાવ્યું હતું કે સરકાર બ્રિટીશ પ્રજાના હકના ટ્રસ્ટી તરીકે છે. તો તેમણે તેમ કરી બતાવવું જોઇએ. પછી ટ્રાંસવાલના હીંદીની દાઢમારીનું વરણન કરવા બાદ મી. અલીએ બાકીનું ખુલાસ કરવું. પછી ઠરાવ પસાર કરી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ડરબન અંજુમન ઇસલામની મીટીંગ

[૪. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૨મીએ ડરબન અંજુમન ઇસલામની એક મીટીંગ મળી હતી. ચેરમેન મી. અબદુલ કાદરે પ્રમુખપદ લેવા જણાવ્યું. મી. પીરન મહમદ તથા મી. હુસેન કાસમ, તથા મી. દાવજી કેવા તરફ જવાના છે તેમને માન આપવા માટે આ મેળાવડો થયો છે. પછી અંજુમન તરફનું મી. પીરન મહમદ (અંજુમનના માજી પ્રમુખ) ને આપવાનું માનપત્ર સેક્રેટરીએ વાંચી સંભળાવ્યું. પ્રમુખ સાહેબે તે માનપત્ર મી. પીરન મહમદને આપ્યું. તથા બીજા દેશ જનારા મહમ્દોને પુલના તોરા વગેરેથી માન આપ્યું. પછી મેમણ કમ્યુનીટી તરફનું મી. પીરન મહમદ (કમીટીના માજી સેક્રેટરી) ને આપવાનું માનપત્ર, મજકુર કમીટીના પ્રમુખ મી. અબદુલા હાજી આદમની ફરમાયશથી, મી. હુસેન દાવુદે વાંચી સંભળાવ્યું. પછી મી. અબદુલા હાજી આદમે મી. પીરન મહમદને તે આપ્યું. પછી મી. દાવુદ મહમદે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે મી. પીરન મહમદ દેશ જઇ ટ્રાંસવાલની લડતના બારામાં ત્યાં મીટીંગો બોલાવી કામ કરશે એવી આશા છે; ને તેમ થાય ત્યારેજ આ માનપત્રો શોભી નીકળશે. મી. દાદા ઓસમાને પણ ટ્રાંસવાલની બાબત દેશમાં ચરચરા ભળામણ કરી. મી. ઇસપ મામદ ગોરાએ મી. હુસેન કાસમે અસ ઝદના બારાની કરેલી સેવાનાં વખાણ કર્યાં. મી. આંગલીઆએ ટ્રાંસવાલની બાબત દેશમાં ચર્ચવાની મી. પીરન મહમદને ભલામણ કરી. મી. ઇસપ દેસાઇએ ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને એસોસીએશન તરફથી મદદમાં આપવા માટે ૫ ગીની આપી, તથા અંજુમનને દર મહીને રૂા. ૨/૬ આપવા કહ્યું. મી. રૂસ્તમજીએ ટ્રાંસવાલના હીંદી માટે અંજુમન તરફથી આપવા માટે પા. ૫ આપ્યા. મી. ઇસપ અસમાલે, તથા મી. ઇસ માસ્ટર ગોરાએ મહેસા સ્થાપવા સંબંધે મીવીવેચન કરયું. મી. હુસેન કાસમે અંજુમનને પા. ૫ આપ્યા; મી. પીરન મહમદે બે ગીની આપી. મોલવી ફતેહ મહમદ સાહેબે દેશ જનારા મહમ્દોના હકમાં દુઆ ગાઇ. મી. હાસમ હુમા એ તથા મી. અબદુલા હાજી આદમે ટ્રાંસવાલની લડત માટે કોશીશ કરવા ભલામણ કરી. મેસરસ સરંગ, ઇમ માસ્ટર ઇસા પટેલ, મહમદ મીર, ઉકતુ દીન, પીરભાઇ પટલર, વોરાજી, નુર મહ મદ (સેક્રેટરી) તથા દાવજી સફલા વગેરે મહમ્દો વખતને અનુસરતું બોલ્યા હતા. પછી દેશ જનારા મહમ્દોએ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે બનતું કરવા કબુલત આપી. પછી પ્રમુખ સાહેબે ભાષણ કરી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ધી નાતાલ મેમણ કમ્યુનીટી ફંડ

(ધ. ઓ. માટે મોકલેલો રીપોર્ટ)

સદરહુ ફંડની મીટીંગ તા. ૧૫ મી એ મેસર્સ દાદા અબ્દુલાના મકાન ઉપર મળી હતી. મી. દાદા ઓસમાણે ગયા મીટીંગનો રીપોર્ટ તથા ફંડનો હિસાબ વાંચી સંભળાવ્યો, ને કહ્યું કે ટ્રાંસવાલ ના કામને લીધે તથા ઉઘરાણું કાંઇક ઉઘરાવ્યા બાદ મીટીંગ બોલાવવામાં આવે તો ઠીક એમ ધારી મીટીંગ બોલાવતાં ઢીલ થઇ છે. મી. અબ્દુલા હાજી મીસ્કીન માણસ છે, એટલે તેને મદદ કરવાનું કેટલાક તરફથી મને કહેવામાં આવેલ તેથી તે બાબત ઉપર વીચાર કરવા આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. મી. નુર મામદને દેશ ચઢાવેલ તેનું બીલ મળ્યેથી બુકમાં માંડવામાં આવશે. મીટીંગને માટે ખુરશીઓ નથી માટે તેનો બંદોબસ્ત થવો જોઇએ. મુસા હાજી આદમ, તથા મી. મીઠા ઓસમાણ આ કમીટીના મેંબરો થશે. ત્યારબાદ તેમણે મી. પીરન મહમદનું રાજીનામું વાંચ્યું, ને કમીટીના ધારા બાબત ખુલાસો કરવા કહ્યું. મી. પીરન મહમદે કહ્યું કે મારે આવતી તા. ૨૧ ની સ્ટીમરમાં જરૂર દેશ જવાનું છે. ફંડના ઉઘરાણા માટે તારીખ રાખવી જોઇએ. મી. દાદા ઓસમાણ પોતેજ ઉઘરાણા માટે નિકળશે ત્યારે મળશે. કમીટીના ધારા ધોડી મુસદાની એક એક નકલ વિચાર કરવા માટે મેંબરોને આપવી જોઇએ. આપણી કમીટી સારા પાયા ઉપર આવે એમ દુવા ચાહું છું.

મી. દાદા ઓસમાણે કહ્યું કે મારા જવાની જરૂર જણાય તો હું આનાકાની કરતો નથી પરંતુ વધારે કામના બોજાને લીધે મારાથી ન નીકળી શકાય તો. મારા માણસને આપી દેશો એમ આશા રાખું છું. મી. દાદા ઓસમાણે ધારાનો મુસદ્દો વાંચી સંભળાવ્યો અને સહુને મત આપવા કહ્યું. મી. તારમામદે કહ્યું કે આવતા અઠવાડીઆમાં ધારા તયાર થયે જોઇશું અને તેમાં ફેરફાર કરવો ઘટશે તે કરીશું. મીટીંગ દર મહીને ભરવી જોઇએ અને મી. પીરન મહમદને દેશ જવાનું નકી થયું હોય તો રાજીનામું કબુલ રાખવું જોઇએ. મીટીંગને માટે હોલ મુકરર કરવો જોઇએ અથવા કોંગરેસ હોલમાં કાંઇક ઠરાવથી ગોઠવાવું કરવી જોઇએ.

મી. જુસબ ઓસમાણે કહ્યું કે ચડેલા પક્ષના મી. દાદા ઓસમાણ ઉમરસરી ત્રીજે તો આવતી પહેલી તારીખથી દર મહીને વખતસર હું પી ઉઘરાવતો જઇશ. મી. મુસા હાજી આદમે તથા મી. હાસમ જુમાએ પહેલ વહેલાં ધારા ઘડાવાની જરૂર હોવાનું જણાવ્યું. મી. તારમામદે કહ્યું કે રાણાવાવની અંજુમન ઇસ્લામના ધારાની બુક ઉપર વિચાર કરી અહિંના ધારા ઘડવાની દરખાસ્ત કરું છું. મી. નુરમામદ મીઠા તથા મી. નુરમામદ હાજી અજીજે મી. તારમામદની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો જે સર્વાનુમતે પસાર થઇ. મી. તારમામદે બીજી દરખાસ્ત મુકી કે મી. અબ્દુલા ગાજી મીસ્કીન હોય તો તપાસ કર્યા બાદ તેને પા. પની મદદ કરવી. મી. જુસબ ઓસમાણ તથા મી. નુરમામદ મીઠાએ મી. તારમામદની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો જે સરવાનુમતે પસાર થઇ. મી. જુસબ હાજી વલીએ પા. ૧—૦—૦ મી. અબ્દુલા ગાજીને કમીટી મારફત આપ્યો જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવ્યો. મી. તારમામદે મી. પીરન મહમદનું રાજીનામું કબુલ રાખવા દરખાસ્ત મુકી. મી. જુસબ ઓસમાણ તથા મી. હાસમ જુમાએ મી. તારમામદની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો જે સરવાનુમતે પસાર થઇ. મી. અબ્દુલા હાજી આદમે કહ્યું કે મી. તારમામદ મી. પીરન મહમદને ત્યાંથી અંજુમન ઇસ્લામના ધારાની બુક લઇ આવી મી. મુસા હાજી આદમ, મી. હાસમ જુમા તથા સેક્રેટરીઓને આપશે એટલે તેમાં ફેરફાર કરવો ઘટશે. તે કરી આવતી મીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવશે. ત્યાર બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

મી. હાજી દાઉદ લખે છે કે—તા. ૧૨મીએ અંજુમનની મીટીંગ મળી હતી. મી. અલી, અ. લતીબ પ્રમુખ હતા. શરૂ આતમાં મી. ઇસમાઇલખાને ગયે મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો, જે ઉપર ચેરમેને સહી કરી. મી. અબ્દુલ ઇબ્રાહીમ તથા મી. રમામદની મેંબર થવાની અરજીઓ આવી હતી તેમને દાખલ કરવાનું આવતા અઠવાડીઆપર રાખવામાં આવ્યું. મી. સુલેમાન ખાન મહમદે દરખાસ્ત કરી કે અંજુમનના મેંબરોમાંથી મી. મહમદ અળા દેશ તરફ જાય છે તો તેમના માનમાં અંજુમનની મીટીંગ બોલાવી તેમને માન આપવું. મી. સુલેમાન મહમદે સુધારો મુકતાં સુચવ્યું કે મી. મહમદ અળા ઉપરાંત મી. ઇબ્રાહીમ હાજી મહમદ, તથા બીજા મહરથી પણ જનાર છે. તેમાં કોઇ અંજુમનના મેંબર જો હોય તો તેઓને પણ માનપાનની મીટીંગમાં આમંત્રણ કરવું જોઇએ. મી. અલી મહમદના ટેકાથી ઉપલી દરખાસ્ત તથા સુધારો પાસ થયાં. મી. નુર મહમદ અધ્યક્ષે જણાવ્યું કે દેશ તરફ જનારા મેંબરોને યાદગીરી તરીકે આપવા અંજુમન તરફથી ચાંદીના મેડલો આપવા જોઇએ. મી. સુલેમાન પુંજાણીએ દરખાસ્ત મુકી કે બુધવારે બદલ દેહા (બકરીઇદ) છે તો બદની મુબા રકબાદીનો અંજુમન તરફથી નામદાર તુરકીના સુલતાનપર તાર કરવો. મી. સુલેમાન ખાન, મહમદ તથા મી. હાજી અબુ બકરના ટેકાથી ઉપલી દરખાસ્ત પાસ થઇ. પછી ચડેલ લવાજમ વસુલ કરવા માટે વાદવિવાદ થતાં તે કામ માટે સેક્રેટરીને મદદ કરવા મી. સુલેમાન મહમદે પોતાની ખુશી બતાવી હતી. પછી વધુ કામકાજ ન હોવાથી સભા વિસરજન થઇ હતી.

રોડેશીઆ

મી. જીમજી આર. નાયક સીલુકવેયી લખે છે કે:—

રોડેશીઆ તેમજ બેરા વગેરે ઠેકાણે વડી સરકારે ટ્રાંસવાલ ઇમીગરેશન રીસ્ટ્રીક્શન બીલને મંજુરી આપવાથી હિંદી ભાઇઓ અસ્તવ્યસ્તમાં પડી ગયા હતા. તે બીનાની સાયેજ ટ્રાંસવાલની સરકારે મી. ગાંધી અને બીજા કેટલાક ગૃહસ્થોની ધડ પકડ કરી જેલમાં બેસાડવાના સમાચાર જાણી સર્વ હિંદીઓ એકદમ દીલગીર થયા છે. તેઓમાં, અંગરેજી, ભણેલા અન્યાયથી સામાન્ય ગુસ્સાની લાગણી પ્રસરેલી જોવામાં આવે છે. ખ્રીસ્તિ રાજ્યની ચાહનામાં આ બીનાથી સામાન્ય હિંદીના મનમાં પણ મોટે ભાગે ફેર ફાર થએલ જોવામાં આવે છે. કેટલાક સમજુ યુરોપીઅનો પણ આને એક અન્યાય અને ખ્રિસ્તિ નામને ન છાજતું પગલું ગણે છે.

મી. ગાંધી તેમજ બીજા સ્વદેશાભિમાની ગૃહસ્થો જેઓએ હિંદની આબરૂને માટે ભોગ આપ્યો છે તેઓ માટે સરવ હિંદીઓ ખરા દીલોજાનથી દીલસોજી બતાવે છે, અને પરમાત્મા તે મહાન પુરૂષોને કષ્ટ સહન કરવાની હીંમત અને શક્તિ બક્ષે એમ પ્રાર્થના કરે છે; તથા બાકીના હિંદીઓને છેવટ સુધી ઝઝવા બળ આપે છે.

ક્રીઅરલી

એક ખબર પત્રી લખે છે કે:—તા. ૧૦ જાનેવારીએ ગુજરાતી હિંદુ મુસલમાનોની એક મીટીંગ મળી હતી. પચ્ચા લોકો હાજર હતા. મી. અહમદ મહમદ પ્રમુખ પદે હતા. પછી સરવાલમતે ઉભરાણું કરવાનો ઠરાવ થવાથી પા. ૨૧–૩–૦ તેજ વખતે બેગા થયા. બીજા પૈસા વસુલ કરવાનો બંદોબસ્ત કરી મીટીંગ બંધ થઇ હતી.

મી. ગાંધી વગેરેને જેલ મજવાના ખબર કોંગ્રેસ તરફથી મળવાથી તા. ૬૧ મીએ તમામ ધંધો રોજગાર બંધ કરવાનો ઠરાવ થયો. તે મુજબ તમામ ગુજરાતી હિંદુ મુસલમાનોએ તથા કોંમ્પ્રીઓએ ધંધો રોજગાર બંધ કર્યો હતો. પણ દિલગીર છીએ કે મદ્રાસી કોમે તેમ નહોતું કરયું. તે દિવસે સાંજના પાંચ વાગે મલાબારકેંપ માં મીટીંગ ભરાઇ. મી. અહમદ મહમદ બહારબાગ ગએલ હોવાથી મી. શેખમ્મલી બરડાઇએ પ્રમુખપદ લીધું. પછી લંડન ની કમીટી મારફત વડી સરકારપર પ્રોટેસ્ટનો કેબલ, તથા ખ્રિ. ઇ. એ. પર દિલસોજીનો તાર તથા નાતાલ કોંગ્રેસપર ઠરાવોના ખબરનો તાર મોકલવા ઠરાવો થયા. આ કામના ખરચ માટે મીટીંગમાં ૬૦ કરી લેવાં પા. ૪–૮–૬ થતાં કેબલ તમા તારો કરવામાં આવ્યા.

તા. ૨૦ મી જાનેવારીએ પા. ૩૦ નો પ્રાઇટ ઓફ સાન્સપ્રસ્થ એસોસીએશનપર મોકલ્યો છે. આ રકમ ગુજરાતી હિંદુ ને મુસલમાનોએ કરી છે. લખ્યાને દિલગીરી થાય છે કે અહીં બીજા બધા હીંદીઓ કરતાં કોંમ્પ્રી લોકો વસ્તીમાં વધારે છે અને તમામ જનરલ ડીલર લાઇસેન્સવાળા છે, અને બધા પોતાની પ્રોપરટીવાળા છે. પણ તેઓ બીજા ભાઇચારાનોની ભલામણ છતાં ૬૦ કરવામાં પછાત રહયા છે. આશા છે કે ડરબનવાળા શેઠ ઓમ. સી. કમરૂદીન અત્રેની કોંમ્પ્રી કોમને ૬૦ કરવા ભલામણ કરશે.

મદ્રાસી લોકોનું ઇડિયન પોલીટીકલ એસોસાસીએશન નામનું મંડળ છે તેમણે પા. ૨૫ નો પ્રાઇટ ઓફ સાન્સપ્રસ્થ એસોસીએશનપર મોકલી આપ્યો છે. ગુજરાતી હિંદુ મુસલમાનોએ ભરેલી રકમનું લીસ્ટ નીચે મુજબ છે.

મેસર્સ અહમદ મહમદ, લાલા દેવા, કેસા વલ્લભ, અબરામ મહમદ બાનર, જીવા મીઠા, છીબા લાલા, મકન સ્વામ, જીવા મકન, ડાહ્યા દેવા દરેકનો પા. ૬; મેસર્સ ડાદમા ખુશાલ, લાલા ખુશાલ, રહીમ જીવા, છીબા કીડીઆ, મોરાર લાલા, મીઠા કસન, તુલસીરામ અને ખુશાલભાઇ, કે. જે. પટેલ, અહમદજી રાજે, ગોપાલ દુલભ કરજી, ખંડુભાઇ મીઠાભાઇ, છીબા જગા, ડાહ્યા વસન સુતાર, છીબા ગોવન, બાવા જેમી, ગોવન ધના, મહમદ અબાસ, સુલેમાન મમુજી સાલુજી, જેગી દુબલા, કાસમ મુનીઆ દરેકની શી. ૧૦/–; મેસર્સ ઇબ્રાહીમ આદમ શેખ, પરાગજી નીછા ભાઇ, કુંવરજી પરાગ દરેકની શી. ૫/–; મેસરસ લલ્લુ સોમા, સોમા કીડીઆ, મોરાર ગોવન દરેકની શી. ૪/; મેસરસ હમરજી, ભાવજી ભંગડ, ભાણા મોરાર, પ્રેમા મોરાર, છીબા મુલજી, ભંગડ મીઠા, દેવા જીવા, ફકીર હાંસજી, નાના કીડીઆ, ચતુરભાઇ પટેલ, નાથુ અમીર, ડી. કે. પટેલ, દેવા મકન, જેગી બાવા, ડાદમા જેરામ, જસમત નાના, બાવા મીઠા, કેસા બાલા, મજીલુદીન, મોરાર બુધીઆ, રણ છોડ મોરાર, સુલેમાન આકુ, ભાણા કીકા, દેવા કીકા, મુલજી મીઠા, ભાણા અલ્લુ, રધા લીલા, નરોતમ પુંજા, મહમદ અમીર, ગોવન કીડીઆ, જના ભગવાન, નાના દુલ્લભ, નાથુ બાલી, કારા કાનજી, હુસેન આદમ, સોમા બાવન, જેરામ બીખા, છીબા નીછા, મકન જુબા, મકન મંગલ, બાબા લાલા, સુખા પ્રેમા, લાલા દુલ્લભ, રવજી ફકીર, લાલા બાવા, મણીભાઇ રામભાઇ, નાના રામા, નાથુ દુલભ, વસન નરસી, દીપાલ સુંદર, લાલા સોમા, વસન રામજી, દીતા વાલા, કલ્યાણ ભાણા, હુસેન અમદ, કેસા ભાણા, વાલા રવજી, જીવા મોરાર, વાલા જેગી, કુંવરજી રામજી, ભાણા સુખા, પ્રેમા હરખા, વાલજી ડાદમા, મોરાર ડાદમા, ઇસપ હુસેન, વાલ સુલતાન, મરજી, એચ. પરશોતમ, મોરાર કામા, બુધીઆ બાનર, ઇસપ અસમાલ પટેલ, મંગળ બુધીઆ, તથા મણીશંકર મહારાજ દરેકની શી. ૩/–; મથારામ હરજી સોની શી. ૨/–; કુલ પા. ૬૧–૮–૦.

[ગયે અઠવાડીએ છેલ્લા ખબરોમાં જણાવ્યું કે એસોસીએશનને ક્રીઅરલીના ગુજરાતી હિંદુ તરફથી મદદ મળી છે તે ખરું છે. ગુજરાતી હિંદુ મુસલમાનો જનેગે મદદ આપેલા જણાય છે — અ. ઇ. ઓ.]

સ્ટેલનબોશ

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

સ્ટેલનબોશ બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસી એશનની એક મીટીંગ ગયા સોમવારે મળી હતી, જેમાં ઘણા હીંદી ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. અબદુલ કરીમ નુર મહમદ પ્રમુખ હતા. તેમણે ટ્રાંસવાલની આદ્રત નું વરણુન કરયું. મી. મુસા નુર મહમદે કેટલીક ચર્ચા કરીને દરખાસ્ત કરી કે મી. ગાંધી તથા બીજા જેલ જનારાઓ તરફ દિલસોજીનો ઠરાવ કરી તાર મોકલવા; બુધવારે બદને દિવસે બપોરના વખતે ટ્રાંસવાલની આદ્રત સંબંધમાં ભાષણ કરવા માગવું; તથા બીજાં મંડળોને પણ એમ કરવાની સુચના કરવી. મી. અકબર બેકરે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને મદદ માટે આપણે સર્વસ્વનો ભોગ આપવા તયાર થવું. મી. એલ. એલ. મુનસી તથા બીજા ગૃહસ્થોએ પણ ભાષણો કરયાં હતાં. મીટીંગમાં કરેલા ઠરાવ મુજબ એક આખો દિવસ બધો ધંધો રોજગાર બંધ રાખવામાં આવ્યો હતો. બધા સ્ટોરપર એવી નોટીસ ચોટી હતી કે "મી. ગાંધી તથા બીજા હીંદીઓને ટ્રાંસવાલ સરકારે જેલમાં નાખ્યા છે તેમના તરફ દિલસોજીની નીશાની તરીકે આ સ્ટોર આજે બંધ રાખેલ છે."

જોહાનિસબર્ગ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

જોહાનિસબર્ગના હીંદીઓની એક મોટી મીટીંગ ગયા શુક્રવારે મળી હતી, જેમાં મેસર્સ સુલેમાન મુસા, મહમદ મુસા, હાજી કમરૂદીન, લેંગવન મહારાજ, જે. મુન સામી, અને અબદુલ સુભન વગેરે ઘણા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. મયુર મહારાજ પ્રમુખ હતા. તેમણે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે મી. મંગળ વગેરેને નોટીસ મળી ગઇ છે અને બીજાઓને વખત જતાં મળશે એવો સંભવ છે. આપણે ગમે તે થાય તોપણ મક્કમ રહી છેવટ સુધી લડવાનું છે. હું બધાને ભલામણ કરૂં છું કે તમો તમારા ડરાવને અને કસમને મજબુતીથી વળગી રહેજો. (કાયદાને શરણ થવા કરતાં અમે જેલ જવું એવી ધુમો.) પછી એસોસીએશન માટે તથા લેણદારો તરીકે મેસર્સ અબદુલ સુભન, હાજી કમરૂદીન, દાવુદ, અરબી જેન મુનસામી, રસુલખાવે,

અને ઓપાળજી જવા એટલાને નીમવામાં આવ્યા; ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

પીટર્સબરર્ગ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૨૧મીએ રપેલેાનકનથી કેટલાક હીંદી આગેવાનેા અત્રે આવેલા. તેમણે મી. ખડેરીઆ, મી. અમરશી મેાકળા, તથા મી. અંબાપ્રસાદ દેસાઇ વગેરેની જેલમાં મુલાકાત લીધી હતી; અને લડત વાસ્તે વધારે મક્કમ થયા છે. મજકુર ત્રણે હીંદીઓ મજામાં છે, ને જેલમાં કેાઇ પણ જાતની તેમને અગવડ હેાય તેમ નથી. પછી રપેલેાનકના હીંદીઓની મી. કેસવજી ગીગાના પ્રમુખપણા નીચે મીટીંગ થઇ, અને સહુએ લડતમાં મક્કમ રહેવા ઠરાવ કર્યો, તથા ઉઘરાણું કરી પા. ૧૦ની રકમ જોહાન્સબરગ ઓસોસીએશનપર મેાકલી આપી.

મી. કાસમ સુલેમાન હાજીઆણી દેશ જવાના હેાવાથી તેમના માનમાં મી. અબ્દુલ મહમદને ત્યાં ચાપારટી કરવામાં આવી હતી, જે વખતે લડતમાં મજબુત રહેવા ભાષણેા થયાં હતાં. પછી મી. કાસમે અત્રેની મસ્જીદમાં ગીની ૨, તથા ગદ્દાની મસ્જીદમાં પા. ૫, તથા કબરસ્તાન ફંડમાં મી. ૧૦/૬ આપી મીટીંગનેા આભાર માન્યેા. પછી તેમના હકમાં દુઆ માગી પાન સેાપારી લઈ સહુ વિસરજન થયા હતા.

પરચુરણ ખબરેા

મી. અબદુલ ગની મુસા દેશ તરફ વિદાય થતા હેાવાથી તેમના માનમાં ગ્રીસ્ટમાં એક ખાસ મીટીંગ ગ્રીસ્ટની કમીટી તરફથી બેાલાવવામાં આવી હતી. મી. અબદુલ ગનીની સેવાની તારીફ કરવામાં આવી. તેમણે વૃદ્ધ અવસ્થાને લીધે દેશ તરફ જવાનેા વિચાર કર્યો છે. દેશ જઇને એશીઆટીક કાયદા સંબંધમાં લેાકેાને વાકેફ કરવા પેાતાથી બનતું કરવા જણાવ્યું; તથા કમીટીને વરસ એકની માસીક ફી ભેટ આપી. બાદ તેમના હકમાં દુઆ માગી સભા વિસરજન થઇ હતી.

જોહાનીસબર્ગથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે—અહીં તથા ડીસ્ટ્રીક્ટમાં આ સાલ લાઇસેન્સ સંબંધી કાંઇ મુશ્કેલાત નથી. ટાઉનમાં બે જણને નવાં લાઇસેન્સ મળ્યાં છે. ગયા સાલ જેનાં લાઇસેન્સ બંધ થએલાં તે ત્રણે જણે ડીસ્ટ્રીક્ટમાં લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી છે.

મી. હાજી હબરાહીમ પાઇનટાઉનથી લખે છે કે સાઉથ કોસ્ટ જંકશન મદરેસા માટે પા. ૧૬ સખ્યદ હમદુની બેાર્ત મરણ પામ્યાથી તેના વારસીક મદદના, તથા પા. ૭-૧૬-૬ બીજા ઉઘરાણાના મળ્યા છે.

નાતાલમાં જે હિંદીના લાઇસેન્સ અટકયા હેાય તેમણે નામ ઠામ તથા લાઇસેન્સ અટકવાનાં કારણેા વગેરે હકીકત નાતાલ કોંગ્રેસપર ડરબન બેાકસ ૪૪૧ એ શીરનામે લખી મેાકલવી.

ડરબન ઇંડિઅન ફ્રેન્ચાઇઝ એસોસીએશન તરફથી ટ્રાંસવાલની લડતમાં મદદ માટે ધી ન્યુ ચીએટ્રીકલ કંપની "બનામેખુદા" નામનેા ખેલ આજરાત્રે (તા. ૧ ફેબ્રુઆરીના રેાજ) ક્વીન સ્ટ્રીટવાળા વીક્ટેારીઆ થીએટરમાં ભજવી બતાવશે.

લંડનના 'ડેલી ટેલીગ્રાફ'માં સમજુતી થવાની હીલચાલ ચાલી રહેવા સંબંધી તાર પ્રગટ થયેા હતેા તે ઉપર ટીકા કરતાં 'પ્રીટેારીઆ ન્યુસ' લખે છે કે તે તારમાં જણાવ્યા મુજબ મસલત ચાલી રહી છે. પણ તે તદન ખાનગી રીતે ચલાવવાનું જરૂરી જણાવાથી જાહેરમાં બહાર પાડવામાં આવ્યું નથી. અમને એમ માલુમ પડે છે કે પાસીવ રીઝીસ્ટન્સની લડતને લીધે ઉભી થતી વડી સરકારદારની મુશ્કેલાત જોઇ ટ્રાંસવાલ સરકારે આખેા મામલેા ફરીવાર વિચારમાં લેવાનેા નીશ્ચય કર્યો છે. આ બાબતમાં અમે આભારી અંતઃકરણ પૂરવકની ઇચ્છા દર્શાવીએ છીએ કે ન્યાય અને નરમાશની લાગણીથી કામ લેવામાં આવે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગમાં જે જે હીંદી મંડળેા (એસોસીએશન, સેાસાયટી વગેરે) છે તેમના પ્રમુખ, સેક્રેટરી, વ્યવસ્થાપક વગેરેનાં નામ ઠામ, તથા તારની સરનામાં વગેરે હકીકત નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસને ડરબન બેાકસ ૪૪૧ એ સરનામે મેાકલવા વીનંતી છે.

તા. ૧૮મીના અંકમાં ૪૩ પાને 'ચેરલમમાં મીટીંગ' એ મથાળાતળે આપેલા રીપેાર્ટમાં અમે એવું પ્રસિદ્ધ કરેલું કે મી. સુલેમાન ગુલામ અને સનની દુકાન રવીવારે (તા. ૧૧મીની લડતાળના દિવસે) બંધ કરવામાં નહીં આવેલ તેમાટે તેમની સાથે કેાઇપણ જાતનેા સંબંધ નહીં રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. હવે અમને જણાય છે કે બીજા કેટલાકે પણ તે દિવસે થેાડેા ઘણેા વેપાર કર્યો હતેા છતાં મી. સુલેમાન ગુલામ એન્ડ સનનું એકનું નામ પ્રસિદ્ધ થએલ, તેથી તેમને ખાસક અન્યાય થયેા એમ તેઓ જણે છે. તેને લીધે આ ખુલાસેા અમે કરીએ છીએ. એમ જણાય છે કે હવે તેમની સાથે ફરીથી સંબંધ ચાલુ કરવામાં આવ્યેા છે.

મેસરસ એમ. મેતર એન્ડ સન્સ જણાવે છે કે તેમણે સવારમાં થેાડેા વેપાર કરેલ જણ પાછળથી તેમણે ડરબન જતાં રસ્તામાં ફીનીક્સ સ્ટેશનથી પેાતાના માણસને પાછા મેાકલી દુકાન સાથ બંધ કરાવી હતી.

આવતેા અંક

ટ્રાંસવાલ સરકાર સાથે થએલી સમજુતીની ને લગતી ખબરેા, મી. ગાંધી તરફથી જાણવા લાયક ખબરેા, હવે આપણી શું ફરજ છે વગેરે ઉપયેાગી લખાણેા આવતા અંકમાં બહાર પડશે. છુટી તહત મંગાવનારાઓ એ બેાનસર લખી જણાવવું. કીમત ચાર પેની (પેારટેજ સાથે). કેાઇ પણ કોલોનીના સ્ટેાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન ડાયરી

અમારા જે ગ્રાહકેા પાસેથી ચાલુ સાલનું લવાજમ આવી ગયું છે તેને બેટની ડાયરી અમે મેાકલી આપી છે. ફેબ્રુઆરીની ૧૫ તારીખ સુધીમાં જેનું લવાજમ મળશે તેને હજુ બીજી ડાયરી બેટ મેાકલશું. ત્યારબાદ આ ડાયરી જે ગ્રાહકેા લવાજમ ઉપરાંત ૬/- મેાકલશે તેનેજ મળશે. માટે જેમનાં લવાજમ બાકી છે તેમને તે મુદતમાં લવાજમ મેાકલી આપવા બલા ણ કરીએ છીએ. ફેબ્રુઆરી તા. ૧૫ સુધીમાં લવાજમ મેાકલી નવા ગ્રાહક થનાર ગ્રાહકેાને પણ આ ડાયરી બેટ નીકે મેાકલવામાં આવશે. આ ડાયરીમાં

ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી, તથા હિંદુ તહેવારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો, બધે કોલોનીમાં એશીઆટિકને લગતા ઇમીગરેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા કાયદાનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપર થી આવતા હિંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, ફર્મ રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ધારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાતી જગાત, ટપાલને લગતી બાબતો, પરદેશ મોકલવામાં આવતા તારના દર, હિંદુસ્તાન વગેરે ઠેકાણે મોકલવાના મનીઓરડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિષે વિષે બાબતો અંગરેજી તથા ગુજરાતી બંને ભાષામાં દાખલ કરવામાં આવી છે. ખાસ કરી યાદી, સરનામાં વગેરે લખવા માટે કેટલાંક કોરાં પાનાં પણ રાખેલાં છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી બાજુને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. ઇસ્માઇલ ઇસપજી કાલીયા—તમારા નામ સાથે પ્રગટ કરી શકાશે.

મી. ઇ. મુ. કોટવાળી—છાપામાં નાખવા જરૂર નથી.

એક મેમણ—નામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. રાંકેરભાઇ—તમે મોકલાવ્યું જાણ્યું નથી.

ઇસ્ટ લંડન એસોસીએશનનું ભલું ઇચ્છનાર—નામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. કે. જે. પટેલ—એ વિષે કહેવાઇ ગયું તે પુરતું છે.

એક ઇસ્લામી—નામ વગરના કાગળો પર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

અ. ઇ. એ.

ક્રેપટાઉન મીટીંગ સંબંધી ખુલાસો

એ. ઇ. એ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૧૮મીના 'ઓપિનિઅનમાં' એ જુલો મારા જોવામાં આવે છે. તે ભુલ સમજ ફેરને લીધે થએલી હોવી જોઇએ. આશા રાખું છું કે તે જુલોને અમલ મતલબ ઉપર સુધારવા ઉપકાર કરશો.

તા. ૨૨મીને રવિવારે બ્રિ. ઇ. લીગની મોટી સભા ભરાએલી હતી. તેની અંદર પાસ થએલી દરખાસ્ત કોઇ પ્રસ્થ રૂટર ની ઓફીસમાં દઈ આવેલ, અને તેજ રાતે રૂટરે સહુ જગોપર તાર કરી દીધેલ. તા. ૧૩ જનેવારીનું 'નાતાલ મરકયુરી' મારા વાંચવામાં આવેલ તેમાં લખેલ કે 'બ્રિ. ઇ. લીગની મીટીંગ થએલ, ને તેમાં મી. જે. એચ. એમ. ગુલ પ્રમુખ હતા.' આ જોઇ મેં વિચાર કરયો કે રૂટરવાળાની ભુલ થએલી છે. એ ભુલ 'ઇડિઅન ઓપિનિઅન'માં છપાશે તો લીગના મેંબરો અજાણમાં પડશે. તેથી એ ભૂલ સુધારવા મેં આપને નીચે મુજબ તાર તા. ૧૩મીએ કરેલ "Reuter's mistake please publish as follows League held large meeting Sunday last President Adam H. G. Mahomed." ઉપરનાની મતલબ કે મી જે. ગુલના નામને બદલે મારૂં નામ તે જગોપર નાખશો; લીગની મીટીંગમાં. અને તેમ તમોને તા. ૧૩–૧–૦૮ નો 'કેપ ટાઇમ્સ' છાપો પણ મોકલેલ હતો. તે તા. ૧૭મીએ તમોને મળેલ હશે. તેથી તમને ખાતરી થાત કે લીગ ના પ્રમુખની બાબતમાં રૂટરે ભૂલ કરેલી છે. તમારા છાપાના પાના ૩૮ પર બ્રિ. ઇ. લીગની દરખાસ્ત અંગ્રેજીમાં છપાએલી છે તે દરખાસ્ત રૂટર મુજબ છે. તેમાં પ્રમુખનું નામ તમે જોયેલ નહિ. તમારા મજકુર છાપામાં ૩૭ પાને ગુજરાતીમાં ૨૦૦૦ માણસોની આસ મીટીંગ જોઈ હું અજાયબીમાં પડેલ. મારૂં નામ તેમાં ચેરમેન તરીકે જોઇ તેમજ મોટી સંખ્યા માં માણસો જોઇ તાજુબ થએલ કે તમે કયા છાપા મુજબ એ બાબત લીધેલી. અન્યના છાપામાં ઉપલી બાબત હતીજ નહિ. મારે કહેવું જોઇએ કે તા. ૧૪ ના 'કેપ ટાઇમ્સ'ના પાનાપર લખેલ છે કે એક બહુ મોટી મીટીંગ હતી અને સા. આ. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. ઇ. હુસેનને ખુરસી લીધી હતી.

(માટે) મજકુર મીટીંગનો પ્રમુખ હું નહિ, મગર મી. ઇબ્રાહીમ તુરકીન હતા. તેમને ઇન્સાફ દેવો જોઇએ. આ સાથે 'કેપટાઇમ્સ' અપાની કાગલી ૨ બીડેલી છે તેમાંથી બને તો લીગની મીટીંગનો, તથા એસોસીએશનની મીટીંગનો હેવાલ પ્રગટ કરશો.

લી. આદમ એચ. જી. મહમદ.

ક્રેપટાઉન, તા. ૨૬–૧–૦૮

[ઉપરના લખાણપરથી તપાસ કરતાં એમ જણાય છે કે બ્રિટીશ ઇ. લીગની મીટીંગ રવીવારે હતી, તેમજ સા. આ. ઇ. એસોસીએશનની મીટીંગ પણ તેજ રવીવારે હતી. લીગની મીટીંગનો રીપોર્ટ ૧૩મીના છાપામાં પ્રગટ થએલ; ને એસોસીએશનની મીટીંગનો રીપોર્ટ ૧૪ મીના છાપામાં પ્રગટ થએલ. ગુજરાતી ખાતાએ જે રીપોર્ટ લીધો તે તા. ૧૭ના છાપા (એસોસીએશનનો) મુજબ છે. એટલે પ્રથમ ગુજરાતી, રીપોરટમાં એસોસીએશનનું તથા તેના પ્રમુખ મી. ઇબ્રાહીમ તુરકીનનું નામ હતું. તે મુજબ અમે ગુજરાતીમાં છાપવાના હતા તે ઘડીએ (શુક્રવારે) મી. આદમ તરફથી તેમણે ઉપર જણાવ્યું તેવો તાર મળેલ. તે ઉપરથી એસોસી એશન અને મી. ઇબ્રાહીમ તુરકીનનુ નામ કાઢી ઉપર કહેલા તારમાં જણાવ્યા પ્રમાણે લીગ અને મી. આદમનું નામ છાપેલ. પણ હવે જણાય છે કે મી. આદમનો તાર તે ૧૭ના છાપાના સુધારા તરીકે હતો; ત્યારે ગુજરાતી ખાતાના જોવામાં તે રીપોરટ ન આવેલ હોવાથી તા. ૧૪ના રીપોરટમાં તાર મુજબ સુધારો થયો. આ પ્રમાણે તે બેદરકારીને ભુલનો ખુલાસો થઇ આવે છે. ને અમે આશા રાખીએ છીએ કે તેથી બને મંડળીના મનનું સમાધાન થશે. કારણ કે એ દેખીતું છે કે જો ભુલ કોઇએ ઇરાદાપુરસ્સર કરી નથી.—અ. ઇ. ઓ.]

પરચુરણ ચરચા

એક "નાતાલવાસી" લખે છે કે—હવે ખુલ્લી રીતે જણાવી શકાય છે કે ટ્રાંસ વાલના હીંદીઓની હાલત દયેહમંદ ઉતરશેજ. છતાં મારે દીલગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે હાલમાં ટ્રાંસવાલના હીંદીભાઇઓ જેલની બીકથી અથવા તો ગમે તે ડરથી અવર સવર કોલોનીઓમાં ભાગ નાશ કરી રહ્યા છે. તેવા બેડાક એમ કર્યા કરશે તો આપણી હાલતને નુકસાન પહોંચવા સંભવ છે, માટે આવા ભાઇઓને મારી ભલામણ છે કે તેમણે થોડા વખત હિંમત પકડી જેલમાટે મકકમ રહેવું; તો તુરત પરિણામ સારૂં આવશે.

જોનોનીથી મી. ખંડુભાઇ દેસાઇ, મી. ઇસ્માઇલ નાનાભાઇ, તથા મી. પરસોતમ ભીખાભાઇ પટેલ લખે છે કે—અહીં સૌ આખર સુધી લડવા મકકમ છે. અમે એટલે સુધી ઠરાવ કર્યો છે કે કોઇ ડરથી ઘરમાં બેસી રહે તો પીકેટોએ તેવાને શોધી કાઢી તેનો શી. ૫/ દંડ કરવો.

મી. અબુબ મુસા વ્રીહીડથી લખે છે કે—જોડીઆ ઇસ્લામીઆ મદરેસા સારૂં ડંડીમાં મી. હાજી અબદરહેમાન તથા મી. ઓદા નુરમામદની કોસીયથી આશરે પા. ૩–૧૦–૦ થયા છે. તે તથા મી. ઓદા નુરમામદ વિશેષ કોસીષ કરીને જે ઉમેરો કરે તે જોડીઆ મદરેસાના આગેવાન મારફત મોકલી આપશે. મજકુર મદરેસાને પૈસાની બહુ જરૂર છે તેપર જોડીઆના ઇસ્લામીઓનું ધ્યાન ખેંચું છું.

મી. અબદુલ કરીમ લખે છે કે—ગઇ ઇદને રોજ પીટર્સબર્ગમાં સર્વ દુકાનો બંધ હતી, ત્યારે સ્ટેસને કેટલીક ખુલ્લી હતી એ દીલગીરીની વાત છે.

મી. રતીલાલના કામણના જવાબમાં હેડલબરગથી મી. ઇસપ આમદ કાનમીયા લાંબો કાગળ લખે છે જેમાં છેવટમાં જણાવે છે કે મી. રતિલાલ કોમનું ભલું ઇચ્છતા હોય તો તેમણે પોતાનું નવું રજીસ્ટર સરકારને પાછું મોકલી આપવું જોઇએ; આમ કરે તો સમજાય કે તે ખરી રીતે પસ્તાય છે, અને હવે કોમમાં સામેલ થવા માગે છે.

જોનોનીથી મી. કારા મુસા લખે છે કે—તા. ૨૫ના અંકમાં ૬૫ પાને જે કારા મુસા નામથી લખનારે જણાવ્યું છે તે બોટું છે. કારણ કે મારૂં નામ કારા મુસા છે ને તા. ૨૫માં પ્રસિદ્ધ થઇ તેવી હકીકત વિષે હું કાંઇ જાણતો નથી.

કલાકરસડોરપથી મી. નાગરદાસ એન. પટેલ લખે છે કે—મી. ઇસપ મંજી, તથા મી. અબદુલ કની અત્રે આવ્યા હતા, અને હીંદીઓની એક મીટીંગ ભરી ભાષણો કરયાં હતાં. અત્રે સઉ જેલ જવા મકકમ છે. ગમે તેટલું દુઃખ પડે તોપણ કાયદાને શરણ ન થવા દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો છે.

પારલ (કેપ) થી "દેશીમીત્ર" લખે છે કે—અહીંના હીંદીઓને ટ્રાંસવાલમાટે ઉધરાણું કરવા ભલામણ કરૂં છું.

જોહાન્સબરગથી મી. એસ. પીલે લખે છે કે—મી. એ. મુથુ એડ્રસને જેલ મળી તે માટે મુબારકબાદી આપું છું.

હિંદુસ્તાનના અખબારો.

જામનગર ખાતે હવામાં બગાડો થઇ પાછા મરકીના કેસો થવા લાગ્યા છે.

પોરબંદર સંસ્થાનની આજોમાંના પથ્થરો, સમુદ્ર મારગે કલકત્તા, રંગુન અને મદ્રાસ બંદરે મોકલવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો છે.

જુનાગઢના નવાબ અલીગઢ કોલેજમાં એક બોર્ડીંગ હાઉસ બંધાવી આપનાર છે.

જામ્બન શ્વેતાંબર કોનફરન્સ ભાવનગર ખાતે આવતા ફાગણ માસમાં ભરવાનું નકકી થયું છે.

કરાંચી ખાતે આવતા એપ્રીલ માસમાં સુહાણા કોનફરન્સ ભરવાનું નકકી થયું છે અને તે માટે ફંડ ભેગું થાય છે.

અમદાવાદ મ્યુનીસીપાલીટીએ શહેરમાં રીચીરોડપર વોશીંગટન રોસ્તનીની અજમાયશ કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

કળાભવનના પ્રીન્સીપાલ તરીકે છ વરસ ની બધીએ એડવર્ડ્સને લંડનથી બોલાવવામાં આવશે.

યુવરાજ કૃષ્ણકુમારસિંહરાવ લશ્કરી કામ શીખવા મહુ ખાતે જનાર છે.

પ્રીલીયસની પરીક્ષામાં ત્રીજા 'રાજપુત્ર' શીવાજીરાવ પસાર થયા છે.

વડોદરા રાજ્યની ધારાસભા માટે મેસરસ વરજભાઇ લાધાભાઇ, વકીલ ગોવીંદભાઇ, શેઠ કાળિદાસ નારાણદાસ, શેઠ પુનમચંદ અને મારડાજી વગેરેની ચુંટણી થઇ છે.

ગાયકવાડી રાજ્યમાં હારીજ રેલવે જાનપુમારીથી ખુલી મુકાવા વહ્યી છે.

વડોદરાના પાદરા મહાલના ૩૩ ગામો ને ખરીફ તથા રવીના પાકને 'પાણીના ધારાની માફી આપવાનો હુકમ થયો છે.

વડોદરા કળાભવનની નવી ઇમારત ચાલુ વરષના દુકાળ બાંધકામ તરીકે બાંધવામાં આવનાર છે.

વડોદરા રાજ્યની દીવાનગીરી ઉપર ખા. બા. કેરશાસપજી રૂસ્તમજી દાદાચાનજી ની નોકરીમાં એક વર્ષનો વધારો કરવામાં આવ્યો છે.

ખંભાતનું બારૂં સુધારવા માટે સર કરે વિચાર ચલાવે છે. રેલવેના બંને છેડા હરીઆ તરફ વધારવામાં આવનાર છે.

જરચ ખાતે હથીયારબંધ પોલીસના રહેઠાણ માટે કુકરવાડાના રસ્તા ઉપર રૂા. એક લાખના ખરચે પોલીસ લાઇન બાંધવામાં આવનાર છે.

મુંબઇ ખાતે વસ્તા સુરતવાસીઓની એક સભા મી. ત્રીભોવનદાસ એન. માળવી વીગેરેના આમંત્રણથી મળી હતી, જે વેળા કોંગ્રેસના ખરચ માટે ફંડ ઉઘરાવવા સંબંધી વિવેચન થયા પછી સભામાં તરતજ રૂા. ૫૮૦૦ની રકમ ભરાઇ હતી.

બીજાપુર ખાતે આખી દુનીયાના જુદા જુદા ધર્મોની મોટી કોંગરેસ ભરવાની ગોઠવણ થાય છે અને તે વીશે મુંબઇ વાળા ગોસ્વામી શ્રી દેવકીનંદનાચાર્યજી તેમજ પારસી, જૈન, મુસલમાન યાહુદી તથા બીજી કોમોના ધરમ ગુરૂઓ, અને એજન્સીઓ સાથ મસલત ચલાવી એ કોંગરેસ ભરવાની તૈયારી કરવામાં આવશે.

મદ્રાસનું સ્વદેશી માલનું બીજા વર્ષનું પ્રદર્શન કૃષ્ણાજીલ્લામાં ભરવામાં આવનાર છે.

અલીગઢ કોલેજના નવા સેક્રેટરી તરીકે નવાબ વિકાર ઉલ ઉમરાવની નીમ ૂક કરવામાં આવી છે.

સાહેર ખાતે પંજાબના જૂના જૂદા ભાગોમાંના બેગા મળેલા ઇસ્લામીઓ તરફથી એક પ્રાંતીક ઇસ્લામી મંડળ સ્થાપવામાં આવ્યું છે.

હિંદુસ્તાનમાં ૨૩૮૦ છાપખાના છે. ૭૪૬ વર્તમાનપત્ર અને ૮૯૩ ચોપાનીયાં નીકળે છે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઇન.]

અમદુલી—તા. ૧૨મી ફેબ્રુવારીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

કોંગેલા—તા. ૨૮મીએ કોલંબોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

[ઇડિઅન આકૃન્ડિન લાઇન]

બેટનહોલ—તા. ૨૫મીએ કલકતાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

દીન્હાઉ—થોડા દિવસમાં કલકતાથી ઉપડવાની છે.

ઓમ્બો—ફેબ્રુવારીમાં કલકતાથી ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેંટ—તા. ૧૮મી ફેબ્રુવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ડેલાગોઆબેના ગ્રાહકો માટે ખાસ

ડેલાગોઆબે ખાતે છાપવાનું લવાજમ, જાહેર ખબર, જોબ વગેરેના પઇસા જેમની પાસે બાકી છે તેઓને ત્યાં ખાતેના અમારા એજંટ મેસરસ વ્રજદાસ લાલચંદ ને રસીદ લઇ આ રકમ આપવા વીનંતી છે. જાહેર ખબર, જોબ છાપા વગેરેના નવા ઓરડરો પણ ત્યાં નોંધાવ્યાથી અમને મળી જશે.

લી. મેનેજર, ઇડિઅન ઓપીનીઅન.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ અમદુલીમાં તા. ૯ મી ફેબ્રુવારીના અરસામાં આવવા નકકી છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારીત્સબરગના હીંદી સ્ટોરકીપર અના મીઆની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮મી ફેબ્રુવારીએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

સ્ટેંગરના આયમપેરમલ પડીઆચીની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪મી ફેબ્રુવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટ ને અરજ થનાર છે.

મારીત્સબરગના સ્ટોરકીપર અલી હસન ની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૪થી ફેબ્રુવારીએ ભરાવાની છે.

ટોંગાટના જુહાર વલભ કેશવની મીલ કત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારી ત્સબરગ સુપ્રીમ કોરટના માજીસ્ટ્રેટ આગળ રજુ થએલ છે તથા તેની નકલ વેરલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, ત્યાં તા. ૧૨મી ફેબ્રુવારી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લી રહેશે.

ડરબનના ઇસ્માઇલ ભાણા દીમોલની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગો તા. ૪થી ફેબ્રુવારીએ તથા ૧૧મી ફેબ્રુવારીએ ડરબન કોરટ હાઉસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ટ્રાંસવાલની લડતમાં જેલ ગએલા હિંદીઓના સંબંધમાં મી. શેખ મહેતાએ બે કવીતા (એક મરસીઆ અને એક લાવણી) બનાવી છપાવેલ છે. તેની કીંમત એક પેની—પોસ્ટ મારફત ટ્રીપ પેની—સખશી છે. ત્રણ પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે. આ કવીતાની છપાએલી તમામ રકમ ટ્રાંસવાલની લડત ના ફંડમાં મોકલવામાં આવશે. આ કવીતા મળવાનું ઠેકાણું: એમ. એમ. દીવાન, ૧૪૭ કર્વીન સ્ટ્રીટ; બોકસ ૫૬૩, ડરબન.

ડરબનના શેખ ઓસમાન સરપુદીન નામથી વેપાર કરતા લાગીઆ વેપારી શેખ ઓસમાન અને સરપુદીન એક બીજા સાથે સમજુતી કરી જુદા પડયા છે; ને તારીખથી મજકુર બીજનેસ શેખ ઓસમાન પોતાના નામથી ચલાવશે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં બહાર પડી છે.

રોકડ બજાર ભાવ.

માલ.	થી. પે.	થી. પે.
માંડવી ૧ બસ્તાનુ	૨૪ ૬ થી	૨૫ ૦
બીજડીના ,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
એચ. એચ. ડી. આર.	૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
એચ. ડી. આર. ,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
ચીની સકકર ,,	૨૫ ૦ ,,	૨૬ ૦
ડુંગળી ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.	૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.	૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
અસુરની ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
મગની ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની ,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના ,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
,, દાળ ,,	૨૭ ૦ ,,	૨૮ ૦
વટાણા ,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૦
મકાઇ ,,	૮ ૦ ,,	૮ ૬
બીનીસ.	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૬
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૪ ૩ ,,	૪ ૬
એરંડીનું ,,	૩ ૦ ,,	૩ ૪
ઘીકું ,,	૩ ૧૦,,	૪
નાળીએરનું ,,	૪ ૩ ,,	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
પીળી ,,	૧૫ ૬ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ.	૯ ૬ ,,	૧૦ ૬
આટો	૧૪ ૦ ,,	૧૪ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ	૦ ૮ ,,	૦ ૯
મરચાં.	૦ ૪॥,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪૦ીનના પીં	૮–૧૨–૬ ,,	૯ ૦
પોરબંદર ,,	૯ ૦ ,,	૯ ૧૦
પારાફીન ડીવોસ.	૬ ૯ ,,	૬ ૧૦
,, વાકસ રોસ	૮ ૫ ,,	૮ ૬
,, ,, ગાલન	૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૦
નાળીએર	૧૮ ૦ ,,	૧૯ ૦
કુલી	૧૦ ૦ ,,	૧૦ ૬
કાચમંડ સોપ	૧૩ ૩ ,,	૧૩ ૯
દુધ નેસલનું.	૨૧ ૦ ,,	૨૨ ૬
નીમક (વીનરપુલ)		
બસ્તા એકનું	૪ ૬ ,,	૫ ૦

ટ્રાંસવાલના કેટલા માણસો લડતના કારણથી દેશ તરફ જાય છે તેની તપાસ કાઢવા માટે મેસર્સ પારસી રૂસ્તમજી, દીનશા, અબદુલ હાક તથા દીવાન એટલા અહસ્થો સ્ટીમર ગવરનરપર ગયા હતા.

સ્ટીમર જેંટસ જેણે ડરબનમાં અંકર કરેલું હતું, તે ઉપર કલકતાથી ડચ ગીઆના માટે ૬૬૪ ગીરમીટીઆ હીંદી હતા.

WESTERN INDIA.

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c,**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 13.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Nr. 64 Corner Commissioner & Fountain Sts.
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353.
49 President St., Johannesburg.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONIST
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SHARON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: SAGDAD. P. O. Box 57.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN,
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "CAMERE." Durban.

J. M. H. GOOL.
129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from
India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.
જમૂર મોદ્ય ઇમ્પોર્ટ બુક.
જનરલ મરચન્ટ,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Gauze, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1420. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
& Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO,
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Pochander."
Telephone 664.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.
અત્ર સીગારેટ, સુમાત્રા ચેરૂટ તેમ જ
બીજા જાતના તમાકુ નીચે
બતાવ્યા મળશે.
અત્ર જોવા ટીકીટ વંચાય.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3795
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 61. Telegraphic Address: "KHOTA.
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 45 Tel. Add.: "SULIMAN,"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇડ્રિચન ગ્રોસરી જ્યાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ લી પૌરબંદરનું તથા કલકત્તા નું–સરસ ગાવલ–ચોખું ગંધીબાણું–જથ્થા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

SUN
Insurance Office.
1710 PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયામે સબસે પુરાની
આગકા વિમાકી ઑફિસ.
સ્થાપણ તીંદ ૩૦,૦૦,૦૦૦.
અજી કાનેસે કમતીમેં કમતી માંદ મિલેં
દુનીયામું કોપી જુની આગના વીમાની ઓફીસ. એની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ ની છે. હમી મજાવવાથી ઓછામાં ઓછા બાહુ ભાવો મળી રહશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR,"
ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બોક્સ ૮૮. ૧૩૫ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 864

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
રૂટરની કંપની કોઇપણ હોકોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ઘરાકોને દર સંદેશા દીઠ એક શીલીંગ અને કમીની રીબેટ આપવામાં આવે છે.
રૂટરની કંપની તાર અથવા કપાલથી દુનિયાના કોઇપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.
રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બંનેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી ઘણા સસ્તે દરે કામ થઇથી શકાય છે.
ઘણી રૂટર કોડમાં આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અર્થ કરી લેનાર બંધીને મોકલી આપે છે.
વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.
ઓફીસ,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૩, વીક્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
રૂટરની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જયોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.
અથવા રૂટરની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Specialty.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermooten Streets.
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
3 Jones Street,
KIMBERLEY

MANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Cable Add.: "NANJEEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 177 Tel. Add.: "CAJEE."
48 Church St. MIDDELBURG

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED."
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, February 8th, 1908. No. 6.

P.O. Box 126. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET; DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg.

Tel. Add: "RUSTOMJEE." JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

મુસ્લેમાન ઇસ્માલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવાની ગોરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

54 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરાએ ફેર છે નહિ.

પુરેપુરા—મહેતા અને ખંડેરીઆ લખશે.

ઓફીસ ૧૬૦ પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખો:— ટી. ડી. ધુપેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જબ્બાબંધ માલના વેપારો.

તમાકુ, બીનીસ, મસાલે, દુકી વગેરે વગેરે બજારભાવ તથા જથ્થાબંધ તેમજ પરચુરણ વેચાણ ભાવ ની ટીકીટથી દરરોજ આવે છે. વધારે ભાવ જોઈ નીકને સરનામે પુછવા બારી કરી લેશો.

Tel. Ad: Gandhi. એમ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

R. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ.

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

A. E. MAYET,

154 Queen Street, Durban.

P.O. Box 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં. ૧૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations		Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેખની રહુક મરજી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચી નામવાની છે. જેથી લેનારને બહુ ફીકરાત ભાવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્લીશ ફેલ્ટના તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ડેમરીઅન — મહારાજ

બેંગલોર — બોરસલીનો

અબ્બા — અબ્બા

નવાબ — પટીઆલ

ડેપ્પસ — ડેપ્પસ

કીફાયત ભાવ

ખરીદારોના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર. S. Peerbhoy Butler.

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street.

ડરબન. DURBAN.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 866

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES,

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર ચાર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં જોન. ડરમતની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કું૦. ચાલે છે.

જથાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સોફ્ટગુડસ, કાપડ બર, બુટ, કાફરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 48,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

ધી ડરબનકોલ સપ્લાઈ.

૫૨ કોમરશીઅલ રોડ.

વિલાયતી ઔર દેશી કોલસા ઔર લકડી છુટક ઔર જથાબંધ બેચનેવાલે.

બોક્સ ૭૫. ટેલીફોન નંબર ૯૪૩.

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

343 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "PABULAR." Box 254.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. BOX 357 Tel. Address: "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની સ્ટીમર

સીધી મુંબઈ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમર્સીંગા ટન ૫૦૦૦ તા. ■ માર્ચ

ના ઉપડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ઓશી સરેા બીજા કામદારેા અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માણસુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરામણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશેા.

આ આગબોટમાં ફર્સ્ટ, સેંકડ, તથા ડેકની સારી સગવડ છે.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ ઠીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

આ કંપનીની આગબોટ દરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી જાય છે માટે દેશ જનાર ભાઇઓને ભલામણ કરીએ છીએ. કે આ ટુંક મુદતની મુસાફરીનેા લાભ ન ચુકતાં દેશ જનાર ભાઇઓને તયાર થઇ રહેવું.

यह कंपनीकी स्टीमर अमफुली दरबनसें कोलंबो होकें मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

अमफुली	टन ३३००	ता. १२ फेबरवारी.
कोंमेला	टन २०००	ता. १८ फेबरवारी.

விரும்பினோர் வாடகைக் கீலவும்.

"அம்பூலி" 3300 டன் கொண்டுவரும். 12. பிப்ரவரியில் புறப்பட்டு கொளம்பு, மத்திராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு போய்சேரும்.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી રહશે.

બી. હબ્બાહિબ ઇસમાઇલની કું.
૨૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન.

King & Sons,
West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Also at the head Office for S. A.:
Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

And at —
Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BRAGONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry.
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ABDOL GANIE,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomal Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
HORMAJOY IBRAM,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
A. JIVE DULABHDAS & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
[illegible] & LALCHAND
Box 92.

DURBAN

ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 120, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
P. DAWJEE MAHOMED & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Tinol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
E. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOONDAMAL SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALSHOY & SONANJEE BROS.,
110 Field Street.
V. M. JOOMA,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Parshotam Vakabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. O. PILLAY & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajeejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajon & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

AMOD SULEMAN & Co.,
Box 62.
A. M. BHYAT,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. EBRAHIM & Co.,
Box 4420.
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Golab Pugs,
Box 5099.
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3508, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
SULAIMAN ISMAIL MIA & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

WATERFALL, near Johannesburg.
DHARJI MORAR,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Mohan Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jeran,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Sonati,
Box 6031.
Vannali Gossi
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appatharey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Toljaram,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
20 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16.
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 291.
Sulliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.
Vannais Kova,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadeo & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Seemar,
Box 64.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandheria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99, Church Square.
Ahmed Rahman,
Box 12.
S. D. Bonesr,
Market Square.
Moosa Hassam.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
161 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 105.
Haji Habib,
Box 50, 538 Prinsloo Street
Mahomed Alia,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathabhai,
Box 114, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmad Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nadoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 25, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 77, Frosterley Estate,
Rugadanjee Ramnath, Goldsmith,
Wick Street.
Dhanjee Dayee
Goldsmith
Gopal Ram, Mineral Water Factory,
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. BHABHA,
Box 96.
ESSOP SULIMAN,
Box 45.
G.R. MOOLA,
Box 1.
VANMALI MORAR,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joossub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વોઇસી.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર ઠારી આપણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ૪૫પીરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ રમીથ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

મકાઈ, બીન્સ, ગ્રાઉંડનીંગ, જુવાર વગેરે વગેરેના ખરીદનાર.
ઘઉં, ચાવલના પટેટા, ઓટ, જનાવરો ને ચારો વગેરેના વેચનાર.
ચાવલના ફ્રેંચ અરલીરોઝ પટેટા ને૮:૬૬ રતલના કેસ ૧ના ૮/-
ઓરડર સાથે પાસા મહેનતી ડરબન સ્ટેશનથી ચડાવી આપવામાં આવશે.
માલસ અને કુક,
કાયર સ્ટેશનની સામે.
પાયન સ્ટોર—ડરબન.

જોહાન્સબરર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(મર્ફી સ્ટીલબરગ)
માર્કેટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એકઠાવે. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટબોરો હાઉસ
ઇસ્ટનર કમીશનર અને હસોફ સ્ટ્રીટસ
બોક્સ ૫૮૦ તારનુ સરનામું "માના" જોહાન્સબર્ગ.

ટી. આરસો અને સન્સ

ટાંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૬;
તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'
એકટસ આરકેડ, ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણા મારીફ કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

ખાત્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાંચસે પૌંડ પાંચ હજારતક સુદપર દેનેકા હૈ. માસીક કિસ્તોંસે યહ નાણા પાછા ચુકા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums rom **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

S. D. BOBERT.

General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
[illegible] (Corner of Gale & Dalbridge)
Tel. Add.—"AJMERI," Durban.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Caima"
JOHANNESBURG.

ચામડાં ખરીદીએ છીએ

ઉંટ, ગાયનાં, શીંગડાં, ઘેટાં અથવા બકરાનાં ચામડાં, ચેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack
& Co.,

ESTABLISHED 1868.
370, Smith Street, Durban.
Branch: P.M. BURG.
P.O. Box 22 Telephone 829.

"ખુશ ખબર"

પોરબંદરનુ સરસ ઘી હમણાંજ આવેલુ છે. કીફાયત દામથી વેચવાનું છે. ભાવ માટે કહેવા અથવા મળો.

ડી. ડી. મુપલીયા,
c/o E. D. Motala,
Saville street,
Durban.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lintleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL.

129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jabbey & Serabjee Bros., Durban.
પ્રમુખ મેજર કમીદ ગુલ.
જનરલ મરચંટ,
૨૨૯, રેસલ સ્ટ્રીટ.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 8TH, 1908 No. 6

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Humility 69
The Need of Discrimination 69

OTHER ARTICLES:—

A Theatrical Performance 69
Voluntary Registration 70
Indian Women and the Struggle ... 70
The Settlement 71
General Smuts on the Compromise ... 71
Mr. Gandhi Interviewed 72
"Leader" Interview with Mr. Gandhi 72
Meeting at Caxton Hall 73
General Botha on the Situation ... 74
The Right Prevails 74
The Press on the Transvaal Situation 75
"The Great Collapse" 76
The Release 76
A British Colonial's Protest 77
Proposed Boycott of Asiatics 77
Government and Opposition 78
Imperial Parliament 78
Indian National Congress 78
South African Indian Association ... 79
A Progressive View 79
Mr. Harold Cox writes to the "Spectator" 79
Trading Licences and Franchise ... 80
Late News 80

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 8th, 1908.

Humility

THERE is an Indian proverb that "The more the mango tree flourishes, the more it droops." There can be no gainsaying the fact that Indians in the Transvaal have come out of their struggle with honour, and, what is more, without their sacred resolution having been broken. The suffering that they have gone through must be taken as a necessary process of purification.

The compromise contemplates the ultimate repeal of the Act, which was the soul of the objection. The voluntary registration which has been offered often has now been accepted, and the condition stated in the dignified, yet humble, letter written by Messrs. Gandhi, Quinn, and Naidoo is that the Act is not to apply to those who voluntarily register themselves. The Government receive all they wanted in the way of identification, so that each party gets the substance it was striving for. Looked at in that light, the compromise reflects credit alike on the Government and on the Indian community. The Government have shown their strength in having even at the eleventh hour recognised the necessity of consulting Indian sentiment. The much-discussed finger-prints remain, though in an elastic manner, and their acceptance by the Indian community shows not only its prudence, but it shows that the Indian objection has never centred round finger-prints.

We must decline to call this compromise a victory for Indians. That were an abuse of terms, but, if it be at all applicable in this connection, the victory is for Truth. Indians have always stated, and rightly so, that this was a religious fight. People who only give a superficial meaning to the word religion, have failed to see any in the Indian struggle, but Indians themselves have thought otherwise. They undertook it in the name of God, and they have to humble themselves before Him for having received sufficient strength to come through the ordeal.

Moreover, Indians have little reason to glory over the compromise, but every incentive to walk humbly, because the work of a different and higher type has only just commenced. The community has, of its own asking, been put upon its trial. Instead of the Law requiring it on pain of suffering the penalties, they have incurred a moral and, therefore, a higher obligation by offering the Government every facility for identifying all Indians entitled to reside in the Transvaal. It is, therefore, now constructive work, and, whilst the community has proved itself capable of carrying on in an orderly, peaceful and perfectly courteous manner, the necessary work of destruction, it has now to show that it is capable of solid and substantial constructive work. When it has proved itself worthy of the confidence reposed in it, the Indian community may have reason to congratulate itself, and will certainly have risen very high indeed in the estimation of all thoughtful men.

The Need of Discrimination

WE ARE AFRAID THAT IT WILL BE needful for British Indians in this Colony to keep a watchful eye on the turn of events here. From inspired reports, it appears that the Imperial Government are quite prepared to deprive the Natal Indians of the municipal franchise, under the provisions of the Municipal Corporations Bill, if only this Colony will accord the Licensing Law to the extent of allowing appeal to the Supreme Court from the decisions of Licensing Court Officers. We hope that the Indian community will accept no compromise upon such a basis. The two matters are entirely distinct and should be dealt with each on its own merits. A franchise once granted ought not to be taken away. We are at a loss to understand why, for instance, an Indian merchant's name should be allowed to remain on the municipal roll (for there are signs that even the Imperial Government will not permit an attack upon vested interests), whereas his son, who may be, from the European point of view, more highly qualified for citizenship, will be debarred from exercising the civic franchise. And what the municipal franchise has to do with the question of meting out justice to the licensed dealer it is not easy to explain. If an injustice has already been done the Indian community, we are unable to conceive that it can be remedied by its replacement by another injury. It is plain that Natal Indians are called upon to take a strong position if they wish to safeguard their children's privileges. There seems, indeed, to be much ado about nothing, for, though, to-day, the Indian is, in theory, qualified as a municipal voter, in practice, he has not exercised his rights, realising, with great self-restraint, the expediency of not adding fuel to the fire of prejudice against him. Surely it is the height of unfairness to penalise him for this display of common-sense and patriotic duty.

A Theatrical Performance

In Aid of Transvaal Indians

A Theatrical Play entitled *Dagi Hasanil*, in Hindustani, was given on the first instant, in the Victoria Theatre, Durban, under the auspices of the Durban Fruiterers' Association. The actors of the East Indian Theatrical Company and other amateurs took a prominent part in the proceedings. The net proceeds are to go to the funds of the British Indian Association, Johannesburg, in aid of Indians in the Transvaal. The Theatre was closely packed by all sections of the Indian community.

Mr. Dada Osman thanked the audience on behalf of the Natal Indian Congress, and Messrs. Dawad Mahomed, Parsee S. J. Randeria, and U. M. Shelat also addressed the audience.

Mr. Parsee Rustomjee paid a tribute to the communities represented by the audience and [illegible] thanked those present [illegible] on British Indian Association, under the direction of [illegible] Secretary [illegible] Mr. [illegible] the same [illegible] Saturday [illegible]

Gujarati play is to be given for the same purpose.

Mr. O. K. Patel, on behalf of the Fruiterers' Association, thanked the leaders of the Natal Indian Congress and the audience for their presence.

Voluntary Registration

Full Instructions

We have been informed that the work of voluntary registration for all the Indians in the Transvaal and which has been accepted by the Government commences in right earnest on Monday next, the 10th instant, at Johannesburg, in the Old Dutch Church, Von Brandis Square, from 9 o'clock in the morning, except on the first day, when it will be from 10 o'clock. Due information will be given with reference to registration in other places, and it is stated that, except in Pretoria and Johannesburg, the receiving of applications will be left in the hands of the Magistrates in the different parts.

The form of registration certificate and the form of application have been considerably changed, in order to suit the new situation. Every adult male Indian should present himself for registration, and all those who are entitled to receive the certificate will be registered. Roughly, those who are in possession of permits *bona fide* issued to them, and those who are in possession of Old Dutch registration certificates, being their property, and all children who entered the country openly when they were under the age of 16 years will be registered. The following may be, to all intents and purposes, laid down as the rule regarding the methods of identification:—

(a) At the discretion of the Registrar, signatures, that is to say signatures well-formed, bearing the impress of the signatory and not a mere tracing of letters, will be accepted in place of finger-prints from those who may possess property qualifications, or may be otherwise known as residents of the Transvaal.

(b) Signatures in place of finger prints will be accepted from those who possess educational qualification sufficient to satisfy the test under the Immigrants' Restriction Act.

(c) Those who have any real or conscientious objections to giving ten finger-prints, and who do not fall under either of the above clauses, may be allowed to give thumb-prints instead of digit impressions.

Whilst all these are very liberal concessions, in our opinion, it will be more becoming of the Indian community not to take advantage of them. The main point having been secured, we are of opinion that everyone should give digit impressions without [illegible]. In any case the [illegible] should be the [illegible] and offer to give those impressions, so as to facilitate the work of identification, and make the process easier for the Government. We believe that the Indian community will show its real dignity by making as limited a use of the concession as possible. We understand that Messrs. Essop Mia, Gandhi, and others who have been closely identified with the struggle, have decided not to claim the concession.

Indian Women and the Struggle

A Magnificent Example

[SPECIALLY CONTRIBUTED]

The record of the struggle so satisfactorily ended in the Transvaal would be incomplete without a word said of the heroism of the Indian women. There are not very many of them in the Transvaal, owing to the many unfortunate circumstances attending the residence in that Colony of British Indians, but their courage and self-denial have received as trying a test as could well be imagined.

No one who is at all acquainted with the intense family affection existing amongst Indians can be unaware of the supreme self-sacrifice of the Transvaal Indian women. Not one knew from one day to another when her husband would be torn from her side and consigned to the gaols of the Colony, when the father of her children would suddenly disappear, when her natural protector and the family bread-winner would be swiftly withdrawn, and she and her children left to starve, or obliged to rely upon the honour of the Indian community, that it would be true to the solemn pledge taken in September, 1906, and would maintain the women and children of those who should be incarcerated.

One thing these brave women did know. They were positive that it was impossible for their husbands to fulfil the religious vows, taken on the occasion of their nuptial ceremonies, if the latter could forswear their sacred oath not to register under an enslaving law. They realised instinctively that, whereas their husbands were, in a sense, fighting for themselves alone and their own freedom, they, the women, not only had to regard the honour of their husbands and the preservation of the spirit of the marriage rites of themselves, but they had also to secure the permanent liberty of their children. Thus they realised that a double duty, a heavier responsibility, was imposed upon them. It was for them to safeguard the present and the future.

And nobly did they fulfil their heroic task. One of the men arrested at Potchefstroom was in Pretoria when [illegible] so [illegible] of his [illegible] labour, he hastily proceeded to Natal, where his wife lay upon a bed of sickness whence she might never again arise. Upon his arrival in Durban, however, she demanded of him the cause of his departure from the Transvaal, and when she heard the cause peremptorily ordered him to return by the next train and submit to his punishment. He returned, surrendered to the police in Pietersburg, and was sentenced to three months' imprisonment with hard labour.

Another man, in Pretoria, who had disobeyed the magisterial order to leave the Colony, was to appear before the Court to receive sentence. His courage began to leave him, but his wife informed him that if he were a coward, she would don his clothes and herself receive punishment on his behalf. He went to gaol.

The Madrassi women of Pretoria informed their husbands, sons, and brothers, who had undertaken picket duty, that they need not be alarmed for them. If the men were arrested and sent to gaol, they themselves would at once take their places in the pickets ranks and warn the people of the perils awaiting them.

At Germiston, on Tuesday week, a mass meeting of Indian women was held, to protest against the iniquities of the law. A resolution was passed calling upon the Government to respect Indian marital vows, which forbade the separation of husbands from wives and wives from husbands, and demanding the right to share their husbands' imprisonment. A similar meeting was being arranged for Friday week last in Johannesburg, when the happy culmination of events rendered unnecessary such a proceeding.

Instances such as these make us realise something of the religious spirit that animated the opposition of the Indian community to the Registration Act. When the women could show such courage, it was impossible to doubt the success of the passive resistance movement, for the men dared not prove themselves weaker than the women. In the light, then, of these incidents, who shall say that the Transvaal Indian community was without its heroines. And better still, who can doubt the possibilities for good of their offspring. To be born of such mothers as these is an honour not easily deserved, and the European colonists should rejoice at the prospect of the advent of a generation of Indians born in times of heroism and struggle, imbued at birth with the very instinct of self-sacrifice and deep religious duty.

A. CARSEL PRAGG.

INDIANS IN JAMAICA. Free Indian immigrants into Jamaica can obtain employment as agricultural labourers and [illegible] with good prospects of [illegible] a comfortable livelihood.

The Settlement

News and Views

The Position Up to Date

In the House of Commons on the 31st ulto., Mr. John Morley (Secretary of State for India), amidst cheers, announced the settlement of the Asiatic difficulty in the Transvaal. He paid a tribute to the Transvaal Government for accelerating the good end of a most critical episode. Mr. Morley added that a good spirit had been shown throughout the trouble. Reuter.

On the same date a *Mercury* special cable states:

The Times to-day expresses profound thankfulness at the settlement of the Asiatic difficulty in the Transvaal, and congratulates all parties concerned in the matter. The newspaper praises especially the conduct of Mr. Gandhi and his friends.

At the same time, *The Times* remarks, that nobody in the Transvaal, whether Government or Opposition, English or Boer, seems to have looked at the question from any point of view but that of the most limited provincialism; and deplores the fact that this provincial spirit seems to have prevented the idea of an earlier compromise.

The Times correspondent in Calcutta telegraphs that the Transvaal settlement of the Indian question has been received with unqualified satisfaction in India. The sympathetic attitude of the Indian Government will, he says, appease the indignation hitherto prevailing regarding this matter.]

[Speaking to a *Transvaal Leader* reporter Mr. William Hosken, M.L.A. said he believed the settlement was agreeable to all sides. "I think," he added, "the Government is to be commended for recognising the extremely difficult position that has arisen, and meeting it in a practical and statesmanlike manner."]

[The London correspondent of the *Star*, telegraphing on Saturday, says that *The Times* prints in a prominent position a letter signed by Mr. Patrick Duncan (late Colonial Secretary of the Transvaal) and by Messrs. Curtis, Feetham and Martin (members of the Transvaal Legislative Council), explaining that the real object and effect of the Registration Act is not mainly the question of trade rivalry, but regard for the future population of the country, at the gates of which a flood of immigrants is waiting.

After insisting on the necessity of the Registration Act and denying that the finger print system is degrading, the writers declare that the question in South Africa, as in Canada and Australia is whether the white people of the Empire are morally entitled to the obligation to allow Asiatics to enter freely, knowing that they can compel the European shopkeepers and artisans to adopt lower standards of living or give place to them. The writers refuse to believe that the partnership is incompatible with the firm belief of the European in South Africa that the future of the country lies with him and his race.]

[London, Feb. 3.—Lord Ampthill, replying to the recent letter to the Press from Mr. Patrick Duncan, former Colonial Secretary of the Transvaal, and members of the Transvaal Legislative Council, dealing with the Asiatic Registration Act, and the ideal of a white South Africa, deprecates such letters at the present moment. He repudiates the assertions that the objections of Indians to the regulations are insincere.

His Lordship advocates regarding the matter in favour of the Imperial standpoint, and wants restricted immigration.—Reuter.]

London, Feb. 4.—A further Blue book was issued to-day publishing additional dispatches on the Asiatic question in the Transvaal of which the following is a synopsis:—

On Jan. 25, Lord Elgin sent a communication to Lord Selborne explaining the methods of taking the finger-prints in use in India. His Lordship points out that the practice of taking ten finger-prints is confined to cases of criminals.

Lord Selborne, in reply, dated Jan. 28, replied, that the Transvaal Government will gladly accept the same practice as is in vogue in India, but that the Indians object to the spirit rather than the details of the law.

In a dispatch on the following day, the High Commissioner announces that a settlement has been arrived at.

The final dispatch is one from Lord Elgin on Jan. 31, which congratulates Lord Selborne and the Transvaal Ministers upon the settlement, and acknowledges their uniform courtesy throughout the correspondence on the subject.

Johannesburg, Feb. 5 (Reuter).—Speaking at a political meeting tonight, Mr. Smuts devoted the most part of his remarks to the Asiatic question. He maintained that there had been no climb down on the part of the Government. The Government did not wish to exclude the Asiatics in the country, but to have a proper registration of those who had the right to be here. The object of the Act had been attained, and the Immigration Act would keep from henceforth all Asiatics out. He eulogised very highly the action of the British Government in not interfering with them on the question, especially as the vast majority of the British Empire was not constituted of white people. He also thanked the Progressive Party for helping the Government.

General Smuts on the Compromise

An Interview by the "Star"

[The Colonial Secretary, interviewed on Friday morning on his way to the Sterkstroom meeting as to the arrangement arrived at between the Government and the Asiatic leaders, made the following statement to the *Star* correspondent:—

"The position is this: I have repeatedly stated at meetings that we are not going to receive the registration of A, B, and C as they might come along. If the Indians come to us as a body and offer to register within a certain period, then we will accept their registration. But the matter will have to be legalised by Parliament. There will be no special sitting of Parliament. The matter will be laid before Parliament at the next ordinary session. [The arrangement that we have arrived at is that all those Indians who are well known, who have property, and who are educated, will be exempt from the finger-print system, and they will not be pushed to answer questions about which they have religious scruples. The Colonial Secretary reserves the discretion to state who are to be exempt. "This offer, which I have been asking them to make for a month past, they are making now, and they promise to register in three months. Then I will bring the matter before Parliament, which will have to pass a special law legalising the arrangement. Meanwhile I undertake not to prosecute them. No licences will, however, be issued to them pending the decision of Parliament, but they can trade without licences. There is no question of the Government having given in. These people have insisted that before they register the law must be repealed; but the Government has refused, as it considered this a preposterous proposal, and now the Indians have dropped it."]

At Sterkstroom, General Smuts said the Government had never any objections to taking the signatures instead of the finger-prints of the few hundred men of education, property or standing among the Asiatics in the Transvaal. The Indians had now offered that they would come in and register, all of them giving their finger impressions except those who were educated, were owners of property, or were men of sufficient standing and length of residence to make their identification certain. [Registration would now take place within three months. This would place the Colony in a position to prevent any further Asiatic immigration; most of the Asiatics in this country did not have wives here, consequently the Asiatic population would decrease, and in twenty years or more there would be no Asiatic questions, and then they could fight out the native question for themselves.]

Mr. Gandhi Interviewed

"Playing the Game"

Mr. Gandhi made a statement to representatives of the Press immediately on his arrival at his office. He said: This campaign has undoubtedly shown one thing, if it has shown anything, that Indians in the Transvaal are deserving of self-respect and of being classed as men. The charge has often been brought against them that they are incapable of acting in concert for the common good. I think I can fairly claim for my countrymen that they have shown unexampled self sacrifice. Hundreds of poor hawkers, rather than pay the small fines that were inflicted on them by the Magistrate, underwent the hardships of prison life simply for the sake of principle. In the course of my practice I have not noticed many clients who have been willing to go to gaol when there has been the option of a fine. They have been willing to pay the heaviest fines if thereby they could avoid imprisonment. I must say that, to a certain extent, the cohesion that has been shown by the poorest Indians in the Colony has been an eye-opener even to me, and I have no doubt it has been to the Colonists. I think it might also, therefore, be claimed that if the compromise that has now been arrived at is honourable to Indians, as it undoubtedly is to the Government, Indians have figuratively bled for it. It is not possible to give an adequate idea of the sacrifice made by hundreds of Indians, and in this category I include those Indians who left the Colony because they did not consider themselves strong enough to brave the struggle. Merchants with large stocks in the Colony were perfectly resigned to any consequences, but they would not submit to a law which in their estimation degraded them. It was necessary, I think, for British Indians to show as much as they have before they could claim to be trusted, and in accepting the position the Government have done nothing more than give British Indians three months' grace. We are now put upon our mettle. To my mind the real work commences only now. We have

TO PROVE THE GAOL

We have to show to the Government and to the Colonists that Indians need by no means have anything to do with corruption, etc., etc. Although there is no legal obligation to prove the Government complete identification of every Asiatic who is entitled to remain in the Colony or to re-enter it, we consider it our duty that [illegible] will have to submit that the [illegible] their right to demand [illegible] the Government all particulars as to [illegible] It is only in this [illegible] Colony understand that [illegible] of contempt [illegible] ment, so that instead of remaining in the Colony as a festering sore they may so far as possible be assimilated and form part of the future South African nation. I do think that the highest statesmanship in South Africa consists not in treating any class of its inhabitants as almost animals or pariahs, but it consists in

TREATING THEM AS MEN,

and raising them to a higher level. The question of unfair competition and such other questions crop up only because sometimes one notices cases of unfair competition, but all these matters can certainly be remedied if the different races living in South Africa were to be educated up to a proper sense of citizenship. By proper citizenship I don't for one moment claim that all the races should be clothed with the franchise, but I do claim that the dominant race should look forward to a time when those lower races will be raised higher in the scale. Looking at the whole question in that light, I for one have no hesitation in agreeing entirely with General Smuts' remarks with reference to the indentured Indians in Natal. As a matter of fact, the British Indian population there has always submitted that indentured labour should be stopped, no matter at what sacrifice. Indians that is, free Indians have never countenanced nor wanted the system of indentured labour, and I admit that, but for the system of indentured labour in Natal, the Asiatic question would not have caused the trouble it has. I certainly believe that, so long as Natal continues to import indentured labour, so long will there be some trouble or other in connection with Asiatics, but I don't wish, in making this statement, to be understood as saying that indentured Indians, after regaining their freedom, have been flooding the Transvaal. I know such statements have been made before now, but I am positive there is absolutely no foundation for them, if only for the reason that the supervision over indentured Indians is very strict, and no Indian from India is allowed to leave the Colony unless he has received his free pass. The Immigration Department of Natal is practically in a position to trace every indentured Indian

Questioned with regard to his

EXPERIENCES IN THE GAOL

Mr. Gandhi said: So far as the gaol authorities are concerned, they could not have been more considerate. The Governor and all other officials were most kind and courteous. The Governor paid a visit every day, and regularly enquired whether we had any complaints or requests to make, and, if there were any, they were promptly complied. Any request that could be granted within the regulations was immediately granted. Facilities were given for [illegible] and books [illegible] Indeed, many [illegible] receiving [illegible] from outside.

Mr. Gandhi added that, lest a remark in yesterday's *Transvaal Leader* should be misunderstood, he desired to state that the gaol premises, so far as he was concerned, were kept scrupulously clean, the only exception being a place where prisoners who could not be sent to their respective cells had to wait. This place was full of bugs, which came, however, from the woodwork, and its condition was not the fault of the gaol officials, but was due to the cramped space at their disposal.

"Leader" Interview with Mr. Gandhi

Late on Thursday night, a *Leader* representative interviewed Mr. Gandhi on the settlement. In the course of the interview, Mr. Gandhi remarked:

"The compromise arrived at is largely the same that was objected by the Asiatic community before proceedings under the Registration Act were commenced. This compromise will give complete identification of every Asiatic over the age of 16 years in the Colony; and those who may be entitled to remain in or re-enter it. The main distinction between the Act and the identification under the offer will consist in a sting of compulsion being removed. The compromise puts Asiatics on their honour and responsibility, and if it is not carried out faithfully by my countrymen I have no doubt that our position will deservedly be worse than it would have been under the Act. But I do not anticipate any difficulty. With reference to the recent disturbances that have taken place during the last three weeks, I do not think that Asiatics can have any cause to grumble: that procedure was necessary in order to test the sincerity—as also the reality—of our feeling about the Act. I may state that we who were at the first were pleased to petition the Government offering one more voluntary registration, and the course adopted by the Government was in response to that petition. In my humble opinion the Government have shown real strength in acceding to the request. I would further add at this stage, say that the leaders of the Asiatic communities, so far as I am aware, will loyally abide by the decision of the colonists to avoid further immigration of Asiatics not entitled to enter by reason of previous domicile."

THE ASSISTANT PROTECTOR. A Government *Gazette* notice informs the public that P. H. Robinson, Assistant Protector, [illegible] is authorised to enquire into matters [illegible] when Indians are employed.

Meeting at Caxton Hall

Huge Success

Expressions of Sympathy

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The meeting at Caxton Hall, London, on Thursday, 9th Jan. convened under the auspices of the South Africa British Indian Committee, was extensively advertised for a week in advance by the whole of the Metropolitan and Provincial Press. It had been one of the chief subjects of conversation and discussion since the Immigration Restriction Act was sanctioned. The hall was packed, crowds standing at the back blocking the aisles and stretching through the door into the passage beyond. Some dozen M.P's were present. The majority of the audience were English sympathisers; the proportion of Indians which ordinarily would have been considered to be numerically large, was small. A great number of those present were delegates "from important organizations numbering thousands of members," so that the meeting may not improperly be regarded as a huge mass meeting expressing the feeling of the Metropolis on the subject. Among the organizations represented were:—The New Reform Club, The London Indian Society, The National Indian Congress, The Fabian Society, The Union of Ethical Societies, The West London Ethical Society, The Positivist Society, The Wandsworth Trades and Labour Council, The Lambeth and District Trades and Labour Council, The East London Association, The Wesleyan Methodist Society and others.] The accompanying extracts from telegrams and letters are but a few of the chief expressions of regret received from sympathisers who were for various reasons unable to be present. The proceedings were characterised by an earnestness and enthusiasm such as has seldom been experienced. The difficulty of the Chairman was to restrain the indignation of the audience and some of the speakers. Of the latter, the Labour representatives especially sought to press the Government to go much further than, in the circumstances, the conveners of the meeting felt to be politic. They insisted upon an additional resolution being put to the meeting demanding equal rights for British Indians in South Africa, and over twenty, mostly delegates, actually voted in support.

The resolutions were carried unanimously, only one amendment, that of Mr. Rees, M.P., in resolution No 1, being proposed and finding no more than two supporters. It was impossible to bring the proceedings to a conclusion before 7 o'clock, they lasting not less than three hours. Only a dozen Press men took reports, and the whole of the local London press dealt at length with the matter. There must have been present not fewer than two hundred and fifty people representing in the aggregate very many thousands. Had the meeting been a public one, and an invitation been extended to all and sundry, there is little doubt that scarcely any hall would have been too large to have been filled.

[The following expressions of sympathy were read:

Lord Roberts wired from Ascot "I much regret being unable to attend Meeting to-day, the object of which appeals to me."

The Natal Indian Congress, representing the Indians of Natal, cabled:—"Natal Indians thank your Lordship for fighting nobly for self-respecting Indians domiciled Transvaal. Hope to-morrow's meeting will show the might of Right."

Sir William Brampton Gurdon, M.P., wrote: "I am afraid there is no chance of my being able to be in Town next week."

Mr. C. E. Mallet, M.P. wrote:—"I am greatly in sympathy with the objects of your meeting."

Mr. S. R. Richards, M.P. wrote:—"Being in Scotland will prevent my being at your meeting although with you in spirit."

Mr. J. F. Cheetham, M. P. wrote:—"I am in full sympathy with the objects of the meeting but greatly fear I may not find it in my power to be present on an occasion, the interest and importance of which, at the present juncture, it would be difficult to over estimate."

Mr. Tom Burt, M.P. wrote:—"I am fully in sympathy with the object of the conference on the 9th inst., and regret that it is impossible for me to be present. Best wishes."

The Deptford and Greenwich Trades Council wrote: "Convey to your Committee our earnest hope that one result of your meeting may be to have the Government intervene on behalf of our fellow subjects in the Transvaal who are suffering such injustice by the application of the Transvaal Immigrants' Restriction Act. May I assure you that those whom our Council represent hope that your efforts may meet with every success."

Mr. H. F. B. Lynch, M.P.: "I am waiting in London especially to attend your meeting to-morrow."

Sir Charles Bruce, formerly Governor of Mauritius and British Guiana: "I am sorry to find that I am unable to undertake a journey to London to be present at the meeting at Caxton Hall to-morrow. I need hardly assure you of my complete sympathy with the objects of the meeting and I observe with pleasure that this question of the position of British [illegible] to-day occupies a [illegible] among Imperial problems. It may be a difficult problem, but [illegible] widely [illegible] people [illegible] Imperial problems, and [illegible] difficult. Your meeting will I hope [illegible] to enlist to persuade the Government that a solution is a necessity, and necessity will no doubt prove the mother of invention of an appropriate method."

The Bishop of Southampton: "As a former Bishop of Bombay, I have been much distressed by the attitude adopted towards British Indians by the Transvaal Government. I have it in my mind to bring forward a resolution on the subject at the February Session of Convocation."

The National Indian Association wrote:—"This Association sympathises with the cause of the better treatment of British Indians in the Transvaal."

Mr. Murray Macdonald, M.P.:—"I shall not be in Town on Thursday, otherwise I should certainly have attended the meeting."

Mr. W. H. Cowan, M.P.:—"I regret my absence abroad will prevent my attending the Meeting. I feel strongly that His Majesty's Government ought to use all its influence in favour of British subjects so unjustly and harshly treated in a Colony which owes so much to British generosity."

Mr. Mill, Secretary, of the National Council of the Y.M.C.A. Incorporated: "Regrets that a Meeting in Session prevents their attendance and adds it may be assumed I think that every Englishman quite irrespective of political bias or connection will be only too thankful if means can be devised by which the harshness of the Transvaal Immigrants' Restriction Act, in its application to British Indians lawfully resident in the Transvaal, can be mitigated."

The Secretary, Hornsey Trades Council (Mr. H. Tomkins): "Regrets the absence of the representative at the meeting but is requested to state that at their last meeting a strong resolution of sympathy was unanimously agreed to. It is deeply to be regretted" he continues "that almost the youngest of our self-governing colonies should so soon sully its reputation with vexatious and insulting treatment of fellow-subjects, but it cannot but be apparent that over and above the colour prejudice, that so strongly afflicts so many of our over-sea communities, there is also an underlying economic reason for the persecution. Wishing you every possible success in your agitation."

Mr. Ian Malcolm writes: "I am particularly sorry that it will be impossible for me to attend the meeting. I need hardly say that I am in complete agreement with the considerations which are down for discussion at the Emergency Meeting."

Mr. J. Walton, M.P.: "I hope that you will have a good attendance [illegible]

enemies of the British Empire, they would have everything possible done for them by the present Government."

Mr. G. Ridsdale: "I think the whole proceedings quite monstrous and likely to be fraught with the gravest consequence to our rule in India. I shall be happy to support any well considered steps that it may be thought desirable to take on my return."

Dr. John Clifford (Nonconformist Passive Resister): "I regret I am not able to attend the meeting, but I join your protest and appeal with all my heart. It is lamentable that we should fall so far short of practical brotherhood within our Empire."

Mr. Arnold Lupton, M.P.: "If it had been possible for me I should have attended the meeting to petition against the ill-treatment of British Indians in the Transvaal. I consider it is a mockery to talk about the British Empire and then allow British citizens to be subjected to such indignity."

The following is the text of the Resolutions passed:

RESOLUTION I.

"That this meeting deeply regrets the imposition by the Transvaal Government of differential Laws and Regulations such as the Asiatic Law Amendment Act and the Immigration Restriction Act of 1907 upon British Indians lawfully resident in that Colony to whom these laws seem humiliating and degrading, and regards with the gravest concern the enforcement of these Laws, in spite of the offer of the resident Indian community to re-register voluntarily, as an attempt at the expulsion rather than identification of that section of British subjects, and the extinction of their vested rights and property."

Proposed by Harold Cox, Esq., M.P., seconded by Ameer Ali, Esq., C.I.E., and supported by General Laurie, Mayor of Paddington.

RESOLUTION II.

"That this meeting deeply regrets that His Majesty's Government should have given its sanction to a measure so drastic as the Immigration Restriction Act which allows the deportation for a purely statutory offence of British citizens."

Proposed by Sir Mancherjee Bowmaggree, K.C.I.E., and seconded by J. O'Grady, Esq., M.P.

RESOLUTION III.

"That this meeting earnestly appeals to the Secretary of State for the Colonies even now to instruct the Governor of the Transvaal to exercise the power of refusing to order deportation vested in him by Clause 6, Section (e) of the said Act, viz.,

> "No such person.....shall be removed from this Colony except on the order of the Governor provided further that every such person arrested shall be discharged from custody unless an order be made by the Governor for his removal from this Colony within 10 days after the date of his arrest."

Proposed by Sir William Wedderburn, Bart. and seconded by Sir Raymond West, K.C.I.E.

RESOLUTION IV.

"That the Chairman of this public meeting be requested to forward copies of the above Resolutions to the Prime Minister, the Secretaries of State for the Colonies and India and the High Commissioner."

Proposed by Sir Henry Cotton, M.P., and seconded by Sir William Hall, M.P.]

General Botha on the Situation

In the course of his Potchefstroom speech on Saturday last, General Botha said one little thing was touched upon about which he would also like to speak, and that was the Asiatic question. They knew with what object the law was promulgated. There was only one object—to see which Asiatics were in the country lawfully and which resided here unlawfully, and also to prevent the immigration of Asiatics into this country. The Government had suffered strong opposition from the side of the Asiatics from the day that this law was promulgated, but the Government, supported by the whole population of the Transvaal, had continued to carry out the law, and ultimately had to resort to measures which nobody liked to resort to. But the Government resorted to those measures in the carrying out of law and order in the country. [The Asiatics had already agitated for the Government to withdraw this law, and had said when this law was withdrawn they would register voluntarily. The Government had refused to listen to that. Now, after most of the leaders had been put in gaol, the Government had received a letter in which they did not ask for a withdrawal of the law any more, but asked to be allowed to voluntarily register. Now no other registration was possible at the present time. They could only do it voluntarily, because no other way of registering was given under the law. The Government therefore, had accepted that proposal, and promised to put these proposals before the next session of Parliament. The Government had also promised not to continue further prosecutions until this matter had been put before Parliament again. He hoped that everyone of them would take up an honest attitude towards these people. It was not a question for them to say they did not wish these people in the country. These people were here lawfully, whether they liked it or not. The position was a most difficult one. It was impossible to take a man who lived here lawfully and put him over the border. Only men who were not entitled to reside in this country could be put over the border. In his opinion, the Government and the population had attained their object with this law. Six thousand of these Asiatics who were here unlawfully had become afraid and had left the country, and they certainly would not come back again. So these who were still here were justified in thinking they had a right to remain here, unless, of course, they refused to register. Now they came to the Government, and said: Give us the opportunity of registering within three months and we will do so voluntarily. The white people were the victors, and they were the people who could show generosity. They must not look at this matter from the small Transvaal standpoint. They must also look at wider Imperial interests. The parties in Parliament had unanimously consented to this law, and he was glad to be able to say that all parties in Parliament had worked together, and had consented to the present policy.]

The "Leader's" Comment

Commenting on the above in Tuesday's issue, the *Transvaal Leader* says:

'The Premier is reported to have said: "Six thousand of those Asiatics who were here unlawfully had become afraid, and had left the country, and they certainly would not come back." [We are constrained to ask, if the officials know that 6,000 "unlawfuls" have left the country, how does it happen they did not know they were coming in, and check them? Will the Premier be good enough to state by what method this computation was arrived at? It has always been argued in support of the new Asiatic Law that there was no adequate way of detecting the entrance of Asiatics to this Colony. But, if it has been possible to detect the outgoing with such precision as seems to be at the command of General Botha, why did not the same method apply to the incoming?]

The Right Prevails

And in despair I bowed my head;
"There is no peace on earth" I said:
"For hate is strong,
And mocks the song
Of peace on earth, goodwill to men!"
Then pealed the bells more loud and deep:
"God is not dead; nor doth He sleep!
The wrong shall fail,
The right prevail,
With peace on earth, goodwill to men."

LONGFELLOW.

The Press on the Transvaal Situation

The *Transvaal Leader* (January 31), in a leading article, says:

The issue of the settlement of the Asiatic difficulty, as set forth elsewhere, will be found to be another victory, will be received with relief by the best British citizens all over the world. Upon reading the letter of which a part was published that Mr. Gandhi was engaged in that place and Capital yesterday, the plan was likely to prove a failure. It was not seen that the Indian leader was to be seen there earlier and oftener. If he had been, it is possible that the taxpayer would have been saved considerable expense, the Asiatic bodily suffering and mental distress, and the Colony an agitation which has not added to its reputation.

It would be interesting if one could know which members facts affecting the present situation. First, what has been the official experience in Asiatic communities of the permanent officials charged with the work of administering the Act, and with what language of India are they conversant? Second, upon how many occasions have the Government taken counsel with the heads of the Asiatic community before passing and administering a novel law? This course is taken every day in India in regard to races not directly represented in the Government, and it is the reason why British administration is the success it is. It is significant that as soon as the Asiatic leaders and the Colonial Secretary are brought into direct touch, what had seemed a deadlock became a not unhopeful situation.

The Government might have gone on imprisoning the protestors, to the number of thousands, for acts apart from physical violence, and they would not failing to inflict upon the white population a degree of moral injury not easy to be estimated. But the manifold evidence goes to show that it would have been futile, so far as the Government's object was concerned.

It is to the credit of both sides that they have had enough [illegible] to agree to a compromise which [illegible] given a slight tendency of the official [illegible] workable. The reasonable-minded [illegible] of white colonials will, we venture to predict, approve of the settlement. There has been a few demands for an extreme and vindictive policy towards the Asiatics. But the spectacle of men going to prison for semi-political offences, and giving up profitable businesses rather than do what seem to them unmanly and wrong, has left most white Transvaalers unhappy; and the considerations that the prisoners hail from a State of the Empire of which every Briton feel [illegible] unhappiness.

What has led to the present modification is in part recognition of the impossible difficulties in the way of applying the Act as it stood, and in part the growing alienation of intelligent public opinion from the administrative course adopted.

Even a hasty reference to the situation would be incomplete if no mention were made of the admirable part which the Opposition has played throughout. Although it was responsible equally with the Government for the passage of the Bill, the Opposition was not responsible for the administration of the Act. It might easily, instead by the consideration, have taken up an attitude which would have gravely embarrassed both the British and Transvaal Governments. It declined to take any such view of its responsibilities, remembering the British character of most of the Asiatics resident, the interests of India and the desirability of bringing to an end an agitation injurious to the Colony. It is to be hoped, however, that in agreeing, as it finally did, to acquiesce in the course substantially agreed to by the Government, the Opposition has urged, or will urge strongly upon the Colonial Secretary the necessity for [illegible] the Asiatic [illegible] be made as little as possible, we [illegible] official authority that the references to discretionary powers in the Asiatics' communication are to be construed [illegible] Parliament [illegible] from the Government [illegible] the Act [illegible] present [illegible].

There was [illegible] among [illegible] parties that the proceedings now happily brought to an end have not been conducive to those against whom they were directed. Mr. Gandhi's statement, made upon his release last night, will not lessen this feeling.

The *Star*, the same day, remarks:

The object of their (the Government's) [illegible] Asiatic settlement is to test the *Sound Men* of the passive resistance movement, by reopening the registration offices for a limited period of voluntary registration.

If the Government are satisfied that they can make an end of a troublesome business by this change of method, we [illegible] they are very well advised to give a trial.

To do Mr. Gandhi justice, he does not show the smallest disposition to [illegible] liberty. His dignified reticence does him the greatest possible credit, and the complete control which he exercised over his compatriots is the best possible omen for the success of the new arrangement. We notice that the distinction between "voluntary" registration within three months and "compulsory" registration of precisely the same nature is just a little too subtle for the average European mind; but if the change will satisfy a body of Oriental people, we are all for making it. At least it will be the last nail in the coffin of the grotesque theory that a single Asiatic in the Transvaal has any kind of honour to defend. [illegible] to discriminate into colours [illegible] recognised social standing [illegible] Europeans [illegible] Asiatic [illegible] there are many distinct [illegible] Asiatic [illegible] apparent to the Asiatic [illegible] are [illegible] readily appreciated by Europeans [illegible] Asiatic experience. The [illegible] of any concession of this kind is that [illegible] lawful Asiatic resident [illegible] susceptible of prompt identification [illegible] so long as [illegible] fulfils [illegible]

[illegible] Progressive policy [illegible] York policy [illegible]

In the light of [illegible] we are all entitled to doubt [illegible] if the was a method [illegible] carry out, whether the regulations [illegible] under the Registration Law were well [illegible] selected, whether the advice of the [illegible] which the Opposition was [illegible] from first to last. If there have been mistakes in [illegible] the Government must bear [illegible]

The *Rand Daily Mail* writes as follows:

We have been treated to a [illegible] legislation of inflicted [illegible] Today [illegible] it has been all [illegible] The Government is surrendered.

It has for a [illegible] by legislation passed [illegible] dealt with the Asiatic [illegible] did not scruple to state, [illegible] tions to the [illegible] Registration Bill, [illegible] relying, was [illegible] of the Government [illegible] Government [illegible] [illegible] [illegible]

The public cannot be blamed for grumbling. They were led to expect an exhibition of remarkable firmness. Almost daily they were adjured to witness the stern and immovable attitude of the Government. The law was to be enforced as it stood. Compromise was not to be thought of for a moment. And then suddenly the whole structure goes down with a run, and the unalterable law is to be modified by the consent of both political parties.

The *Pretoria News* has the following brief comment:

The official communication issued to the Press last night by the Colonial Secretary so completely and entirely vindicates the action taken up by this newspaper since first the position in regard to Asiatics became critical, and is so satisfactory and whole-hearted an acceptance of the policy which we have so persistently urged upon the Government, that nothing more remains for us to say but to congratulate both Mr. Smuts and the leaders of the Asiatic community upon having, by the adoption of a mutually forbearing and moderate attitude, arrived at a solution of the registration difficulty, which is not only statesmanlike, but which has been brought about without loss of dignity on either side.

The Friend (Bloemfontein), says:

Right-minded South Africans will be glad that General Smuts has been able to effect a compromise with the Asiatics. . . . What General Smuts and his Government has yielded to has been no danger or difficulty, but their own sense of honour. They had no taste for making martyrs of conscientious, even if wrong-headed, men. Since Mr. Gandhi and his friends believed genuinely that to give their finger-prints would be to forfeit their self-respect, it became necessary to save them from themselves. This has been accomplished by waiving or modifying the provisions of the Registration Law. Apparently it has been arranged that Asiatics who can write shall be permitted to give their signatures, a suggestion which was first made in the columns of this paper. Probably, too, there will be recommendations to Parliament to cancel the clauses which distinguish Asiatics according to their religion. The requirement of the names of female relatives has never been insisted on by the Executive, and is not likely to reappear in any future legislation. . . . We are sorry to see it stated by our Rand correspondent that the news of the compromise is likely to cause indignation and disappointment, the hope having been cherished by many that the conscientious scruples of the Asiatics would lead to their exclusion from the country. A measure thought there could not be. The white man who cherishes it degrades himself beneath the level of the meanest black. General Smuts can want no better certificate that he has done right than the indignation of men of this stamp. The compromise is proof that the principle of *noblesse oblige* is still a working force in the world.

The *Krugersdorp Standard*, in the current issue, remarks as follows:

The news that an amicable arrangement has been arrived at between the Government and the Asiatics over the terms and conditions of registration will have been hailed with general satisfaction. Affairs had become critical. On the one hand was the Cabinet, bound to carry into execution an Act passed by the unanimous votes of both political parties in Parliament assembled, and on the other a solidly united body of men sworn to passive resistance, not against registration, but against a special form of it or special circumstances connected with it. The way to a compromise was obviously pointed out by the Asiatics themselves. They desired to be law-abiding, but they refuse to obey in violation of certain religious scruples. History has repeated itself. For a certain Friend some centuries ago stood in very much the same position as the Asiatics are now subject to, but the matter of the writing. The Indian has not objected to registration but to the mode of its carrying out. It has now been settled that all Asiatics shall register voluntarily in a body within three months. . . . We consider the above a statesmanlike adjustment of differences creditable to all concerned in it.

The *Natal Mercury* says:

Now that a settlement has been arrived at in the Transvaal over the question of Asiatic registration it is unnecessary to say much more about it, but, although every effort is being made to save the face of the Transvaal Government in the matter, and Mr. Gandhi has been diplomatically assisting in the process, nothing can alter the fact that the Government have simply had to retire from an impossible position, and from one which they could not carry out. . . . There is no dispute as to the necessity and desirability of both restriction and registration. The trouble has been encountered by the administrative methods adopted. These methods having now been abandoned, the law can, unquestionably, be worked as effectively by other means.

The methods which have now been agreed to are those which, as far back as May last, were put before General Botha when he was in London on behalf of the Indian community in the Transvaal, and subsequently have been put forward by Mr. Gandhi on more than one occasion. . . . These proposals were deliberately rejected at the time, and we have had General Smuts declaring on the public platform that the Government intended to carry out the law and the regulations to the letter: but, all the same, the registration laws have been modified to the latest proposals. . . . Also lest to the Indians, not some other little concessions not then mentioned have been made. No amount of argument or sophistry can alter the fact that the Transvaal Government has backed down.

The *Heidelberg News* bluntly remarks:

It was the servility involved which they (the Indians) would not submit to. And that is exactly what they *must* submit to. A native of India would not expect to be treated any better in South Africa than a native of South Africa. In fact the native of South Africa has a prior right to consideration, because this is his country. Any Indian who expects to establish a better footing here than our own natives enjoy is doomed to disappointment and he may as well know it first as last.

"The Great Collapse"

(In our issue of the 11th ulto., we reproduced a cartoon from the *Sunday Times* representing the Transvaal Government "Steam Roller" up against the elephant representing the Indian community, the idea being to illustrate the meeting of an "irresistible force" and an "immovable object." Last Sunday, the same paper published a sequel, the elephant surveying the wreckage of the steam roller, in the midst of which the driver, Mr. Smuts, is unhappily receiving an impression of the fingers of a typical passive resister, the digits being extended fanwise at the extremity of the nose. The elephant inquires "Everybody happy?" Underneath is given the following extract from a speech of General Smuts' at Pretoria, on the 11th ulto.:

"When a law is passed by the unanimous voice of the people, and the Government says it is not going to carry it out, that is a terrible condition of affairs; there must be a new election, and we be sent somewhere."

The Release

The release of the passive resisters in gaol was a very quiet affair. On Thursday, the 30th ulto., Mr. Gandhi left the fort, and journeyed by the 11-30 a.m. train to Pretoria, in charge of Supt. Vernon, of the T.T.P., to interview General Smuts. The train was stopped specially at Fountains Halt, and Mr. Gandhi and his companion entered a closed carriage and drove to Government Buildings. Although the departure from Johannesburg was intended to be strictly private, Mr. Gandhi's movements were notified by watchful pickets and others from the moment he left the Fort until he arrived at Pretoria. There the Government Buildings were carefully picketed. Mr. Gandhi returned alone by the 7-45 p.m. train for Johannesburg, being provisionally released. He arrived at Park Station, and was met there by Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, and drove to the Mosque, at Newtown, where a large gathering of Indians met, and shortly after midnight Mr. Gandhi addressed his eager hearers briefly, explaining to them generally the new position that was before them. Shortly after eight on Friday morning, Mr Gandhi surrendered himself to the gaol authorities, and later, with the rest of the "gaol birds," received his formal discharge. There was no demonstration whatever, less than a hundred members of the two Asiatic communities being present to welcome the "Emigrants." At Pretoria, about three hundred people waited outside the gaol, and afterwards walked to the location. Only in Krugersdorp was there any display of excitement, and that soon were off.

On Friday afternoon a large private meeting was held in the Mosque grounds, and another on Sunday, where the position was more closely examined.

On Monday, partly in celebration of the Chinese new year, and partly in honour of the three Chinese gentlemen who had so courageously suffered imprisonment, a luncheon party was held at the Cantonese Club, whereat the Rev. Chas. Phillips and Mr. H. S. L. Polak were present. Afterwards, the guests adjourned to the premises of the Chinese Association, where addresses were given Mr. Leung Quinn, the Chairman, the Imperial Chinese Consul General, Rev. Chas. Phillips and Mr. H. S. L. Polak speaking, the situation being carefully explained.

Registration commences on Monday next, in Johannesburg, at the Old Dutch Church, Van Reandis Square.

INDIAN MAIL.—For India, Ceylon and the Far East per *S. S. Umfuli*, until 4 p.m. Tuesday, the 11th inst.

A British Colonial's Protest

The following letter, dated the 27th ultо., appeared in the *Transvaal Leader* of the 3rd inst. over the signature of Mr. Walter Evans, secular leader of the Johannesburg Baptists. Though somewhat belated, it shows a phase of public opinion that has been none too well advertised in the recent past, and we therefore reprint in *extenso* in justice to that large section of the European community that has regretted the bitterness that has been imported into the late struggle by the exponents of rabid anti-Asiaticism :—

I foresee a time when a great many of our citizens, including certain ministers of the Gospel, who are at present busily engaged in saying "Sah!" to the Government in the matter of the Asiatics, will bitterly regret the course they have taken and the injustice they have done. There are always extremists. Before the war there were violent partisans among both Dutch and English, who, by dint of persistence and shouting, succeeded in bringing about a conflict which would have been avoided if the moderate men on either side could have had their way. I am a Colonist of over 30 years, and I have always found extremists on the colour question—men who are ready to ignore the first principles of justice, not to speak of mercy, and to go to any lengths to keep down or to get rid of the Asiatics or the natives, whom they class together and designate, according to their own nationality, as "blooming niggers" or "zwart goed." This section of the people may not be numerous compared to those who wish to deal justly and fairly, though firmly, with the subject races, but their voices are loud and insistent. To-day they are shouting their loudest, and are carrying with them men who ought to know better, while many who radically differ from them seem afraid to raise a protest. "History repeats itself," and I believe that in every case where a nation has done injustice, either to an individual or to a community, the noisy minority has swayed the more mobile majority—the tail has wagged the dog. It was so in that greatest of all instances, in Judea 1,800 years ago, when the cry went forth, "Crucify Him!" The voices of the noisy clique prevailed. We have a case parallel in many points to-day, though I will only mention one resemblance, namely, that the rulers are on the side of the shouters. It may be thought that I am speaking too strongly; but I feel strongly. I believe that the law is needlessly stringent, and that the way in which it is being carried out is a disgrace to our race and our religion. What do the Asiatics ask for? They know that the inhabitants of the Transvaal have decided that further immigration of their people shall be carefully restricted, and they accept the situation; they offer to co-operate to make the Asiatic Immigration Restriction Act a success. It may not be a pleasant dose for them to swallow, but they do not refuse it; they only ask that the draught may not be made too nauseous. They tell us that the Crown Colony Government promised them that those who had already registered should not be compelled to register again; yet they are ready to register if the regulations can be altered somewhat so as not to conflict with their ideas of religion and propriety. We Europeans may not be able to understand their views on these matters, but that does not prove that they are not vitally important in their eyes, or that we may safely disregard them. Remember that it was European disregard of Indian prejudice in the matter of the greased cartridges which was the immediate cause of the great Indian mutiny of 50 years ago. We are dealing with a body of men the great majority of whom are subjects of the Empire of which we are proud—an Empire whose boast is that it rules the subject races with justice and righteousness—and surely it should be an axiom dealing with these people that, inasmuch as they have no representation in our Parliament, special care should be taken to see that we do not even appear to oppress them. What is taking place to-day? The moderate requests of the Asiatics for enquiry and for revision of the regulations are ignored. Willing prisoners, who would not deign to attempt to escape, are handcuffed in droves and subjected to unnecessary indignity. Old soldiers, who have fought and bled for the Empire—men clothed in the King's uniform and wearing his medals—are being thrown into his gaols. Mr. Gandhi, a courteous and refined gentleman, who organised the Indian stretcher-bearers in the late war, who left the comfort of his home to nurse his plague-stricken fellow-countrymen, and so earned their life-long love and esteem, singled out as one of the first victims. We see the "steam-roller" mercilessly and needlessly at work, the extremists rejoicing that, as they think, the Asiatics have played into their hands, and that not only will further immigration be stopped, but every Asiatic, born here or imported, will be kicked over the border. And, oh! the pity of it! we see the men who ought to speak up for a little forbearance, a little judicious concession, upholding the fanatics and urging on the Government.

I do not ask that the Asiatics should be coddled and given in to in all that they ask. It is possible that they are asking for more than they can expect to get, but I insist that they should have every opportunity to state their case, and that every effort should have been made on the part of the Government to avoid the present deplorable state of affairs. Surely by a little graceful concession the whole trouble might have been avoided? Is it too late even now to bring pressure to bear upon the Government to induce them to meet the Asiatics in some way? Concession is not necessarily weakness, and in this case I believe it would strengthen the hands of the Government immensely, for if the Asiatics did not accept it aright no one could raise a voice if stringent measures were then adopted.

It is folly to think that the Indians are going to give in now that their leaders are arrested. They are united and resolved, and we shall see our gaols overflowing with 10,000 men who are no criminals, and even then they will not yield. We pride ourselves on our British love of justice and fair-play: we fancy ourselves because we are descendants of the men who freed the slave; yet we stand by and allow the extremists to carry the country into an act of folly, injustice and wrong. In conclusion, let me put two questions to those of your readers who wish to look at the matter in a fair way: (1) Is it not an axiom of good government that punishment should only be resorted to as a last resource, and after methods of conciliation have failed. (2) Have these methods been given anything like a fair trial in this instance?

Proposed Boycott of Asiatics

As a result of the settlement, it is proposed in certain circles in Johannesburg to boycott Asiatics. A meeting was held in the Trades Hall, Johannesburg, on Monday night last, when the following resolution was submitted:

"(1) That this meeting of the citizens of Johannesburg pledges itself to refrain from dealing with or otherwise supporting the Asiatics in South Africa."

"(2) That this meeting is of opinion that the best means of giving effect to the above resolution is co-operation."

Leading sympathisers with the Asiatics in their struggle against the original registration proposals, interviewed by a *Mail* representative, expressed themselves as heartily in sympathy with the boycott method of fighting the Asiatics. This could not but be viewed, it was admitted, as an evidence of grit and principle in the whites. They did not, however, consider that the proposal would be at all successfully worked out, because they did not think that the class of whites in the Transvaal were capable of showing the grit and principle necessary, nor did they think that the opposition to the Asiatic trader was as widespread and sincere as the organisers of the boycott would have them believe.

White Leagues on the above lines are being formed on the East and West Rands.

Government and Opposition

The following copies of correspondence between the Transvaal Colonial Secretary and Sir George Farrar, leader of the Opposition are published:

Colonial Secretary's Office,
Pretoria, January 27, 1908.

Dear Sir George Farrar, Will you kindly consult your friends to see whether there would be any objection to registration being re-opened for Asiatics and the chance being given them to register voluntarily, as they desire to do, and to dispense with finger-prints in the case of educated or well-known Indians? It is probable that Parliamentary ratification of such registration will have to take place, and in the meantime the penalties under the Act will not be enforced against those who register voluntarily. I understand that Asiatics may be willing to make such an offer to Government, and before closing with it we should like to have your concurrence in so doing.—Yours sincerely,

(Sgd.) J. C. SMUTS.

Sir George Farrar, D.S.O., M.L.A.,
Johannesburg.

January 30, 1908.

To the Hon. the Colonial Secretary,
Pretoria.

Dear Mr. Smuts,—I am in receipt of your letter of January 27, and have communicated its contents to my friends.

From it we extract certain questions or suggestions, which I append together with our replies.

Question No. 1: Is there any objection to registration being re-opened for Asiatics and the chance being given them to register voluntarily as they desire to do?

Answer: No, provided time is limited.

Question No. 2: Is there any objection to dispense with finger prints in the case of educated or well-known Indians?

Answer: No, provided that other adequate evidence of identity be forthcoming.

Question No. 3: Is there any objection to the penalties not being enforced in the meantime against those who voluntarily register?

Answer: No.

Am I to understand from the concluding sentence of your letter that the Government do not intend to make the above concessions unless they are satisfied that the Asiatic community is prepared to accept the new position?

I desire to make our position in this matter perfectly clear.

We agreed to the law and adhere to it, and its objects must be secured. We would have preferred that the [illegible] but we [illegible] Government must accept all responsibility in regard to them.

We feel it essential to success that the law be administered with the least possible friction, and, as far as possible, with due consideration for the responsibilities and difficulties of the Imperial Government.—Believe me, yours sincerely,

(Sgd.) GEORGE FARRAR.

Imperial Parliament

Transvaal Asiatics

The Debate in the Lords

London, Feb. 4.—Lord Ampthill, in the House of Lords, congratulated the Transvaal Government on their courageous and statesmanlike action, also the Indians upon their modesty and constancy to ideals. He also congratulated the Imperial Government on obtaining the compromise, though he declared that the bargain should have been struck when granting the Constitution or loan.

Lord Roberts expressed regret that an Indian Government official had not been deputed to confer with the Transvaal Government.

Lord Curzon declared that the Transvaal had rushed its anti-Asiatic legislation through with indecent speed.

Lord Elgin declared that the settlement was satisfactory. The Transvaal Government throughout had acted in a reasonable and conciliatory manner, and the policy of the restriction of immigration had been maintained unbroken for 20 years. The finger-print system had been introduced purely as a means of identification.

Lord Lansdowne said that the Imperial Government would have shown more courage if they had interfered earlier.

Lord Ripon insisted that a self-governing Colony should be left to manage its own affairs.—Reuter.

The *Natal Mercury's* London correspondent cables:—

London, Feb. 4.—During the debate on the Asiatic situation in the Transvaal, in the House of Lords, Lord Curzon complained that Lord Elgin had shown excessive deference to the pleas put forward by the Transvaal Government.

Lord Elgin contended that the influx of Asiatics would destroy the political equilibrium necessary for the development of the Colonies. He did not believe that the Transvaal intended to degrade the Indians, and thought that all the most serious grievances existing before the war had been removed. He declared that he rejoiced that the Imperial, instead of the Colonial Office had dealt with the matter, though he should have regarded the matter [illegible] the Asiatic question be maintained in a definite and honourable position.

London, Feb. 5.—The House of Lords last night discussed the position of the Indians in the Transvaal with tact and moderation.

Lord Lansdowne expressed the general feeling of the House by unreservedly admitting the right of a self-governing Colony to decide whether it should be the home of the British rather than of an Asiatic race.

At the same time, the speakers recognised the enormous difficulties in which the Empire is involved by the complexity of its composition.

Lord Ampthill criticised the dilatory conduct of the Colonial Office in allowing a dangerous situation to continue so long.

Lord Curzon deplored that the Colonial Office showed lack of the imagination absolutely indispensable in dealing with Orientals.

In this connection, *The Times* credits the Transvaal Government very handsomely for admitting the force of Imperial interests when these were tardily pointed out to them by the Colonial Office, who are responsible for the period of painful tension.

Press Comments

Both the *Morning Post* and *The Times* commenting upon the debate in the House of Lords yesterday on the Asiatic settlement in the Transvaal, discuss the Imperial aspects of Asiatic immigration.

The *Morning Post* urges that the need for federal, and not provincial, control of this question has been exemplified in the Transvaal and Vancouver Island.

The Times declares that, in view of the certainty of the recurrence of such difficulties, the time has surely come to establish some public body in fuller touch than the Imperial Cabinet with the communities and races of the Empire—a body which will provide information where needed, and nip trouble in the bud.

Indian National Congress

And the Transvaal Trouble

We learn that, after the dispersal of the Congress at Surat, the majority of the delegates remained behind to conduct an informal discussion. The debate was mainly devoted to the grievances of the Transvaal Indians.

The Natal delegate, Mr. Omar Haji Amod Jhaveri, dwelt on the sufferings and indignities inflicted by the Registration Act, which, he said, reduced Indians to the level of culprits and vagabonds. He feared for the plight of the Indians in Natal if the example of the Transvaal were followed. He appealed to the audience to strive for the repeal of the Act.

Mr. Surendranath Bannerjea read draft of telegram to the Viceroy and [illegible] Colonial Office, asking the Imperial Government to intervene.

South African Indian Association

Congratulates the Transvaal

A mass meeting of British Indians from all parts of the Cape District was held on Friday evening, the 31st. ulto., in the premises of the above Association. All seating accommodation was occupied and a good number were obliged to stand on the balcony. The room was beautifully decorated with flags and the whole building was illuminated with electric lights, showing the great display of hunting to advantage.

The meeting was called by the Chairman with the object of celebrating the success obtained by the leaders of the Indian community in their gigantic struggle with the Transvaal Government over the enforcement of the provisions of the Asiatic Act of that Colony.

Notwithstanding the short time which had elapsed since the receipt of the information from the Transvaal centre announcing the glad news a very large attendance was nevertheless assured.

Mr. Ebrahim Norodien, the Chairman of the Association, took the chair, and amongst those on the platform were Messrs. Ahmed Abbas, Abdul Ganie Perker, Mahomed Sale, J. M. H. Gool, M. I. Dala, S. Ismail, A. G. Kuble, Esuff Ahmedjee Patel, Mahomed Bagas, Khachoo Ganoo (Woodstock), Ali Adam (Salt River), Hasan Shamsudin Gunay (Observatory), A. G. Ghansar and Yak ub Dalvi (Maitland), R. Nowrosjee, M. I. Kawood, Hoosen Ahmed (Claremont) Mahomed Hoosen Goteker (Parow), F. Ismail (Goodwood), Moosa Abdul Carim Noormahomed (Stellenbosch), S. Casimali and many other prominent Indians. The Chairman, in a very telling speech, expressed his heartfelt gratitude at the result of the decision of the Transvaal Government and affirmed the fact that this peaceful settlement of a very involved question had not only gladdened the hearts of the many who were carefully watching events but had occasioned a feeling of gratitude towards the Government who at the height of the crisis had the good sense to well consider the gravity of the situation and make amends which every honourable man has ■ applaud.

Mr. Ahmed Abbas proposed that a telegram be sent to the Transvaal Government thanking them for their consideration for meeting the Indian community in their struggle to obtain amelioration of restrictions hurtful to their religious susceptibilities.

This was seconded by Mr. A. G. Ghansar and supported by Mr. Esuff Ahmedjee Patel.

It was further proposed by Mr. R. Nowrosjee, seconded by Mr. M. Sale and supported by Mr. J. M. H. Gool, that a telegram be sent to the British Indian Association at Johannesburg, thanking them for the firm position taken up by them in the struggle with the Transvaal Government and congratulating them on the success which crowned their efforts. Mr. S. Casimali proposed, Mr. Rawood seconded, and Mr. Abdool Gani Perker supported, amidst enthusiastic applause, that a telegram be sent to Mr. Gandhi applauding him on the great stand taken up by him with the Transvaal Government and congratulating him on the sucessful issue of his endeavours.

A Progressive View

Mr. A. E. Balfour, speaking at Johannesburg last week, said that the Asiatic question had happily been settled. He had no doubt that most of them had read the Colonial Secretary's speeches—he had made at least half-a-dozen of them—which he thought were admirable in tone and temper. He (the speaker) had only one criticism to make, and this was a strange and remarkable omission that occured in every one of them. So far as he could remember, he thought they would not find one single reference to the fact that the action that might be taken by the Transvaal—by one small community in the whole Empire—might have very serious effects upon the continent which belonged to the Empire and which contained 300 millions of people. It was left to the Progressive Party, in a letter they wrote agreeing ■ the modification of the regulations of the Asiatic Ordinance, to point out that such a law as that should be carried out with due regard to Imperial difficulties and responsibilities. He agreed with the policy, on which they were all united, of restricting Asiatic immigration. It was what they intended to carry out. Given that condition, he would ask them to remember that while carrying out their fixed policy they should be careful that they did it with the least possible friction and embarrassment to the Imperial Government, which had to think not only of what was going on in the Transvaal but also of its millions of subjects in India and of the other coloured subjects all over the world; and, last but not least, of its allies and the other nations of the world who were its rivals.

THE DOG HERE. At a meeting of the Vryburg Municipal Council, held on the 21st ult., a letter was read from Messrs. Rosenblatt & De Beer, on behalf of Mr. Ebrahim Khan, asking the Council to grant the necessary certificate to allow their client to transfer his business to Mr. Hajee M. Khan. The application was refused. An application from Messrs. Jesla and Kika, through Mr. F. J. Croxford, to rent three acres of the town commonage for gardening purposes was also refused.

Mr. Harold Cox writes to the "Spectator"

Mr. Harold Cox, M.P., replying to a leading article in a previous issue of the *Spectator*, concludes a well-reasoned argument in favour of just treatment of Transvaal Indians with the following words:

You also lay stress on the unwillingness of the Colonies to allow their territory to be "filled with a new population of two colours." But surely this consideration has no relevance to the South African problem. The predominant colour throughout South Africa is already black, and the blacks are rapidly gaining upon the whites, not only by increase of numbers, but by advance in education. South Africa cannot be a white man's land, and the only question is whether Indians should not be allowed to live there as well as Hottentots, Kafirs, Zulus, Malays, Cape Boys, Poles, Greeks, Armenians and Assyrians. That is the whole issue at the present moment, and I see no reason why it should not be dealt with on its merits alone. Let us apply the principle of liberty to the question immediately before us, and wait to see whether those same principles cannot equally well be applied to other difficulties that may arise in the future.

As, however, you have touched on a larger problems that lie ahead, I will venture to put forward a doctrine which may not meet with immediate acceptance, but which I believe to be the only possible basis for a permanent British Empire. That doctrine is that the strength of our Empire ultimately depends, not upon the supremacy of the English race, but upon the maintenance of English principles. However proud we may be of our English blood, we cannot study the history of our country without learning that the population of England has been recruited from many countries, and that this readiness to receive and absorb other races has been one of the main causes of our national expansion. Aliens have come here; they have imbibed our traditions and learnt our language, and have become English in soul without a drop of English blood in their veins; and then they or their sons have gone forth to build up the Empire. Those who have lived among natives of India as friends rather than as rulers have seen the same creation of English minded men there in progress. Our ideals take root even where our race cannot flourish. I contend that this is the true conception of Empire for Englishmen to set before them. We cannot hope to people the earth with men of our own stock. In the competition of the cradle we are beaten by the Teuton and hopelessly outdistanced by the Slav, in the competition of ideals we may hold our own for ever. My faith is that if we adhere to the principles of liberty which have brought us safely [illegible] I never

fail. It may conceivably happen in some far-distant future that Rajpoots will rule at Westminster instead of Scotchmen; but they will speak our language, they will be inspired with our ideals, and they will carry on our Empire. This may seem a fantastic dream, but it is better to dwell even on such dreams as these than to contemplate the destruction of the Empire by racial conflict.

Trading Licences and Franchise

Conference at Maritzburg

The Maritzburg correspondent of the *Star*, telegraphing on the 30th ulto., states:

The Premier to-day met the Mayors and the chairmen of the local boards. The meeting was of an entirely confidential nature, but I understand that the principal object was to gather the opinion of the Mayors and chairmen of local boards in regard to certain vexed questions relating to the Municipal Laws Consolidation Bill, which is still before the Imperial authorities awaiting approval or rejection.

For a long time the Natal Government has been in negotiation with the Imperial authorities in respect of the clauses in the Municipal Laws Bill which refer particularly to Asiatics and Indians, both in respect to trading licences and the franchise. The Imperial authorities expressed their willingness to concur in the Government depriving Asiatics of the franchise, but only on the understanding that in respect to trading licences they should be granted the right to appeal to the Supreme Court in cases of refusal by the licensing boards of the Colony. When the Municipal Association of Natal last considered the matter all the delegates, excepting those from Maritzburg, would not agree to the concession, insisting that the only appeal from the decision of the licensing officers should be to the town councils, or in the case of country places to the licensing boards appointed by the Government.

The situation has since become further complicated by a movement of recent date to insist upon all Indian indentures concluding in India and not in Natal. Lord Curzon, then Viceroy, broke off negotiations at the point when Natal pointed out that it could not see its way to grant the right of appeal to the Supreme Court in respect of licences.

The position in regard to Indian traders in Natal has since been rendered more acute owing to the recent action of the Transvaal, and presumably the Natal Ministry have realised the desirability of being *en fait* with the circumstances so far as they concern the people of Natal, in order that they may be prepared with an amendment [illegible] Consolidation Bill when [illegible] next meets.

Regarding the question of licences, it is a fact worthy of note that at present the old law providing for appeal only to the town and country licensing boards still holds good in the absence of the Consolidated Act, which awaits the approval of the Home authorities.

Education in Natal

Superintendent's Report

The report of the Superintendent of Education, Mr. C. J. Mudie, on the work of his Department for the year ended June 30, 1907, has just been issued as an official Blue Book. We take the following facts from the *Natal Mercury*:

During the year there were 523 schools under Government inspection—301 European, 170 Native, 33 Indian, and 19 for coloured (other than native or Indian) children—with an average enrolment of 28,317 (14,784 boys, and 13,533 girls), consisting of 13,501 Europeans (6,671 boys and 6,830 girls), 12,340 natives (6,771 boys and 5,569 girls), 3,174 Indians (2,837 boys and 337 girls), 302 coloured children (201 boys and 101 girls). The average daily attendance was in European schools, 85 per cent. of the number enrolled; in native schools, 67 per cent.; in Indian schools, 72 per cent.; and in schools for coloured children, 70 per cent. Of the 523 schools, 49 have been established and are maintained exclusively by the Government. All the other schools are either private, denominational, or board schools receiving grants varying from £3 to £500 a year. Nearly all the native and Indian schools are directly connected with the various religious bodies in the Colony. The Government schools consist of two high schools, 38 primary schools, two art schools, five Indian schools, and two schools for coloured children. Maritzburg has one high school and three primary schools, and Durban one high school and four primary schools. Of the remaining primary schools, one is at Addington, two at Greyville, one at Hatton, and 27 are country schools established in the chief centres of population. Maritzburg has one art, one Indian, and one school for coloured children; while Durban has one other art, the other school for coloured children, and the remaining four Indian schools. The European aided schools are divided into fixed and farm schools. There are 104 of the former, and 155 of the latter. The revenue derived from the Government schools for the year ended June 30, 1907, amounted to £14,222 7s.—£13,443 6s. 11d from Europeans, £635 8s. 9d. from Indians, and £143 11s. 4d. from coloured children. [illegible] the [illegible] into the Treasury.

One Government aided [illegible] schools provide education for coloured children. Two new Maritzburg schools have received recognition. Examinations at two farm schools have taken place during the year. The Indian syllabus has been introduced into some of the smaller schools, and it is hoped that its wealth of detail may make the instruction more definite. The want of school material is a grave trouble almost everywhere. One Government school (higher grade) and five aided schools educate about 500 Indian children. There is but one trained teacher in these schools. The work cannot be described as satisfactory, nor is it likely to be until the trained teacher is forced upon the managements. Overcrowding has been checked to a very large extent, but there is much uncleanliness and weak discipline. The higher grade school appears to be suffering from a mild form of boycott, and is fed but to the smallest extent by the very schools which it was intended to supplement: the instruction down to Standard II. here is quite good, but Standard IV. should really be the lowest class. A weekly visit from an inspector, if time permitted, might achieve some reform.

"The Man on the Spot"

An Imperial View

The *Aberdeen Free Press*, commenting on the Transvaal crisis, says:

Some of our colonial friends are sometimes very fond of reminding us of the complete freedom of action which should be conceded to "the man on the spot." But who in this case is "the man on the spot?" Is it the British Indian boiling with passion at the humiliation sought to be imposed upon him by the finger print method of registration—which tears his British citizenship to tatters and labels him an alien—or is it the white man who, thinking solely of his own garden patch, rushes the Indian beyond the horizon? The garden patch has its worth, but what of the Empire that gave it its value and to that end has spent blood and treasure heavily? "The man on the spot" in the Empire—represented by those who in holding the reins of military and civil administration are daily confronting herculean tasks with a courage and devotion that cannot be surpassed—is surely as much entitled as he of the garden patch to a say with regard to proceedings that tie his hands and tend to make him reel in the saddle.

EAST AFRICA FOR INDIANS. To make the East African territories an open Colony for our Indian fellow-subjects, to be directly developed in the interests of India, would be in our conviction a brilliant stroke of imperial statesmanship.—*Observer*.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૮ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૦૮. અંક ૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી–તા૦ ૮ મી ફેબ્રુઆરીથી, તા૦ ૧૪ ફેબ્રુઆરી સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–માહ સુદ ૭ થી, માહ સુદ ૧૨ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની–તા૦ ૫મી મોહરમ થી ૧૧ મી મોહોરમ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	ઉગે	આથમે	દીવા તીથા.	ઉગે	આથમે	જાવરતી રોજ.	સુર્યોદય	સુર્ય અસ્ત.
						ક. મી.	ક. મી.	
શની.	૮	૧૭	૫	૨૮	૫	૩૨	૬	૪૯
રવી..	૯	૮	૬	૨૯	૫	૩૩	૬	૪૮
સોમ.	૧૦	૯	૭	૩૦	૫	૩૪	૬	૪૮
મોમ.	૧૧	૧૦	૮	૧	૫	૩૫	૬	૪૭
બુધ..	૧૨	૧૧	૯	૨	૫	૩૫	૬	૪૬
ગુરૂ .	૧૩	૧૨	૧૦	૩	૫	૩૬	૬	૪૫
શુક્ર .	૧૪	૧૨	૧૧	૪	૫	૩૭	૬	૪૪

તા. ૧૩ મી ગુરૂવારે હિંદુ–વૈષ્ણવોની અગીયારસ. મો૦–તાબુત ઠંડા કરવાનો દિવસ. પારસી–અરદીબેહેસ્ત રોજનો હમકારો.

અનુક્રમણિકા.

સ નો જય... ... ... ૬૫
ખુની કાયદાને તાબે થનારને ૬૬
મી. રીચનું મહાન કાર્ય... ... ... ,,
સોનેરી અક્ષર કેમ નહિ ? ... ... ,,
સા. આ. બ્રિ. છે. કમીટી. ૬૭
લંડનમાં પ્રેસિડેન્ટ મીટીંગ.. ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના હીંદીની તારીફ ૬૮
સાઉથ આફ્રિકન લાપાની રીકા.. ... ,,
બીડીસ ઇ૦ એસોસીએશનની મીટીંગ. ૬૯
નાતાલના એશીઆટીક વેપારી... ... ૭૨
ડરબનમાં હીંદી ઓરતોના મંડળની સ્થાપના ... ... ,,
સરકારની હારનો ચિતાર... ... ... ,,
નેટાલ-ઇન્ડિઅનનો ખબરપત્ર. ૭૩
એડિટરકોર્ટ ૭૭
રાટેશાઆ ... ... ,,
રૂબરૂપોર્ટ... ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના હીંદીની મદદમાટે ડરબન માં નાટક... ... ... ૭૮
સ્વદેશી હીલચાલપર લાયન્ડ ... ... ,,
સેક્રેટરીએ ફ્રીસ્લામીઆના એસોસાયટી ... ,,
ટ્રાંસ્વાલના હીંદી આભાર માને છે... ૭૯
એક ગુજરાતીનો દાખલો ... ... ,,
બાકી બરતરફ ૮૦૦

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૮ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૦૮.

સત્યનો જય

E.W.VIII
–60

સુખે દુઃખે સમ થઇ, લાભાલાભે તત્પરથે, યુદ્ધ તું કર હે પાર્થ, તેથી પાપ થશે નહિં.

ટ્રાંસવાલના હીંદીની સંપૂર્ણ જીત થઇ છે એમ અમે નાનીએ છીએ. તેઓ સોળ માસ ઝઝયા. બધી કોમ એકત્ર બની. આખા દક્ષિણ આફ્રીકાના હીંદી ની લાગણી ઉશ્કેરાઇ. જેલ જવાતું પણ પૂરું થયું. અને અણધારેલી રીતે સમાધાન થયું. જેલના દરવાજા કેદની મુદત પૂરી થયા પહેલાં ખુલ્યા એ અદ્ભૂત વાત છે. એવા દાખલા દુનિયાની તવારિખમાં બહુ નહિ મળે. હીંદી કોમ ની ઉપર સરકારે મહાન વિશ્વાસ મુકયો છે ને તેટલીજ મહાન જવાબદારી રાખી છે. હીંદી પ્રજાની માગણી હતી તે સ્વિકારાઇ છે. તે એ કે નવો કાયદો તેને લાગુ ન પડે. 'કાયદો લાગુ ન પડે' એ વાક્યનો અર્થ સમજવો ઘટે છે. કાયદા ને તાબે નહિ થઇએ એવા કસમ ૧૯૦૬ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં લેવાયા હતા. તે વેળા કાયદોજ હતો. તેનીરૂએ બુલાઇ માસમાં ધરાએલા ધારા ન હતા. તે કાયદાને શરણ નહિ થઇએ એવું હીંદી પ્રજાનું મહાનપણું હતું. હવે સરકારે તે કાયદો હીંદીની ઉપર અમુક શરતે અમલ માં નહિ લાવવાનું વચન આપ્યું છે. તે શરત એ કે તે કાયદાનો હેતુ હીંદી પ્રજા એ પોતાની મેળે, કાયદાની બહાર રહી પાર પાડયો. આ શરત તે મરજીયાત રજીસ્ટર છે. અને તેવું રજીસ્ટર લેવાનું હીંદી કોમ વખતો વખત કહેતી આવી છે. તે મરજીયાત રજીસ્ટર હવે સરકારે કબુલ રાખ્યું છે અને સરકારે કહ્યું છે કે જેઓ મરજીયાત રજીસ્ટર લેશે તેને નવા કાયદો લાગુ નહિ પડે. એટલે કે ના તો માત્ર કાગળપત્રોને સાટેજ તે કાયદો રહે. અથવા તો બધાને સારૂ બીજો કાયદો બને.

જ્યારે લડત શરૂ થઇ ત્યારે ઘણા નબળા મનના હીંદી કહેતા કે 'સરકારી કાયદા કદી તૂટે નહિ' 'એ તો ભીંતની સાથે માથું પછાડવાનું છે.' 'સરકાર ધારામાં જરા ફેરફાર કરે તો બસ છે.' 'સરકાર સામે થવું તે ગાંડપણ છે.' આવું બોલ નારા ને પૈસાની કે બીજી લાલચમાં રહી ખુદા–ઇશ્વરનું ઓછું ભાન રાખતા હતા. હવે તેજ કાયદો તૂટવાનો અવસર આવ્યો છે. હજુ તૂટયો નથી. પણ તૂટશે એમ. કહી જેલમાં મોકલેલા હીંદી ને પાછા બહાર કઢાડયા છે. બધા માત્ર ચકિત થઇ ગયા છે. ગોરાઓ મોંમાં આંગળી ઘાલી રહ્યા છે અને વિચારે છે કે 'આ તે કેમ થયું' ?

આ જીતને અમે સત્યનો જય માનીએ છીએ. અમે એમ નથી કહેવા માગતા કે બધા હીંદી સત્યેજ લડયા છે. કોઇએ તેમાં પોતાનો સ્વાર્થ નથી જોયો એમ પણ નહિ કહી શકાય. છતાં અમે એમ ચોકસ કહી શકીએ છીએ કે આ લડાઇ સત્યને સારૂ હતી. અને આગેવાનમાંના ઘણાએ માત્ર સત્ય રિતે લડત લીધેલી. તેથી આવું અદ્ભૂત પરિણામ આવ્યું છે. સત્ય એજ ઇશ્વર છે. અથવા ખુદા એ સાચ જ છે. આવાં વાક્ય દરેક ધર્મમાં મળી આવે છે. એ સત્યનું, એ ખુદાનું, જે માણસ સેવન કરે તે કદી હારેજ નહિ, એવો ખુદાઈ કાયદો છે. કેટલીક વેળા સત્યવ્રત પાળનારા આદમી હાર ખાતા જણાય છે તે દેખાવ માત્ર છે. ખરી રિતે નથી હારતા. ધાર્યું પરિણામ ન આવે ત્યારે આપણે હાર ખાધી એમ માનીએ છીએ. પણ આપણને દેખાતી હાર તે ઘણી વેળા જીતજ હોય છે. એવા દાખલા હજારો મળી આવે છે. સાધારણ સત્ય ધારણ કરી અમુક પરિણામ લાવવા આપણે મથીએ, ને તે પરિણામ ન આવે તેમાં સત્યનો દોષ નથી, તે આપણો હોય છે. પરિણામ સારૂં ન હોય તો આપણી પ્રાર્થના છતાં ઇશ્વર નથી આપતો. તેથી અમે ઉપર જે ટાંકયો છે કે સુખ દુખ, લાભ કે ગેરલાભ બધામાં સમ એટલે સરખા રહી આપણે લડત લડવાની છે. તેમ કરતાં આપણે પાછા નથી હટતા.

આ પુરાની ચાવી છે. ને તેને હાયમાં રાખીએ તો મોટી અડચણોનાં તાળાં આપણે બોલી સકીએ છીએ. જે માણસ એવી રિતે વર્તે તે માત્ર ખુદાને નામેજ લડતો. બાર જીતમાં તે સમજતો નથી. તેનું પણ તો ધ્યેયજ. ને ધ્યેય મહાન્ કામ કે ખુદાને નામે સત્યનું સેવન કરી આપણી ફરજ બજાવવી. તેનું ફળ દેનારો માલેક મોટો છે.

જેમ સત્યનો જય થયો છે તેમજ સત્યાગ્રહનો જય થશે છે. બહુ હીંદીને કેમ માલમ પડ્યું હોયએ કે સત્યાગ્રહ (પર્સીવર રીઝીસ્ટન્સ) એ અકસીર ઇલાજ છે. તે ભયંકર રોગોને દૂર કરી સકે છે. આ જીતનું એટલું પરિણામ ચોકસ આવવું જોઇએ કે સત્યાગ્રહનો આપણે પૂરો ઉપયોગ કરવો. તે કરવાનો વખત હોવો જોઇએ, અને કોઠામાં એક વ્રત હોવી જોઇએ. કેટલીક કલ્પનાઓને સત્યાગ્રહ લાગુ નથી પડતો એ પણ સમજવાનું છે. જ્યાં આપણે કંઇપણ પગલું ભરવું પડે તેમાંજ સત્યાગ્રહ કામ આવે. જેમકે સરકાર જમીન ન આપે તેમાં સત્યાગ્રહ કામ ન આવે. પણ જો આપણને અમુક કેકાણે ચાલવાની નાપાડે, આપણને લોકેશનમાં જવાનું કહે, આપણો વેપાર બંધ કરે તેમાં સત્યાગ્રહ ચાલી સકે. એટલે કે જ્યારે કંઇપણ કામ આપણે હાથે કરવવાનું હોય અને તે આપણા મનને કે આપણી મરજીને ન ગમતું હોય ત્યારે આપણે સત્યાગ્રહ રૂપી અમૂલ્ય ઓસડ વાપરી સકીએ છીએ. તે ઓસડ લાગુ પડવાની એ શરત છે કે આપણે એકદા રહી કંઇ ઉપાડવા તૈયાર હોવા જોઇએ.

કોઇ કહેશે કે આ બધું તો ડાયલું છે. જીત્યા શું, ને વાત શું ? દસ આંગળાં તો આપવાની વાત ચાલી રહી છે. આમ વિવાદ કરનારને અમે અજાણ ગણીએ છીએ. કેમકે દસ આંગળાંની આ લડાઇ નથી. કાયદો તૂટ્યા પછી દસ આંગળાં આપવાં પડે તેમાં કંઇજ નથી. દસ આંગળાંમાં દાગ નથી. પણ નવા કાયદા નીકળે કંઇ ચીજ આપવામાં બાધ છે. વિવેકને ખાતર અથવા મરજીથી પોતાના મિત્રના જોડા સાફ કરવામાં કલકાઇ નથી. પણ કરી જઇને હુકમરૂપે જોડા સાફ કરવાથી હમાલ બનવા જેવું થયું, અને તેમાં નામોસી ગણાય. એટલે તેની તેજ ચીજ સારી છે કે બરાબર એ તેના સંબંધ ઉપર આપણે રાખે છે. અમે જણાવીએ છીએ કે દસ આંગળાંનીજ લડત છે એવી મોટી ભૂલ કેટલાક હીંદી કરે છે. પણ આવા હીંદીને પાઠ રાખવાનું છે કે કામદાની બહાર દસ આંગળાં પાડવામાં કશી નામોશી નથી. તેમાં કસમ તો જરૂર તો છેજ નહિ. આ લખતી વેળા દશ આંગળાં આપવાંજ પડશે એવું નથી નથી. તે નહિ આપવાની બધી તજવીજ ચાલે છે. પણ અમારી ફરજ હોકેને ચોખ્ખી સમજ પાડવાની છે. આંગળાં આપવાં પડે યા નહિ તેની દર કંત નથી. લડત ચાની હતી તેનો બરો ખ્યાલ આવવાની જરૂર છે.

ખુની કાયદાને તાબે થનારને

C. W. VII - 62

આજ લગી અમે બ્લેક જેગને ઢાળ મૂખા વિગેરેની ઉપમા આપી છે. તે અમે સમજ પૂરવક અને ગુસ્સા વગર આપી છે. તેમ કરવાની અમારી ફરજ હતી. પણ તે ઉપમા અમે દવેર કરીને નથી આપી, પણ વહાલને લીધે દુઃખ પામીને.

હવે તેઓને ઢાળમૂખા કહેવાનો વખત ગયો છે. તેઓનો ઢાખલો હોંદાની નજરે રાખવાની જરૂર હતી. એવી લડત બરાસ થઇ છે એટલે તેઓને ઉપમા આપવી એ અયટિત ગણાશે. તેથી અમે તેવું લખાણ બંધ રાખ્યું અને જેઓ છુટા થયા છે તેઓને અમે ભલામણ કરીએ છીએ કે તેઓએ ખુની કાયદાને વશ થએલા ઉપર જરાએ ગુસ્સો નહીં લાવતાં તેઓની સાથે થએલું અંતર દૂર કરવું, તેઓનો દ્વેષ ભુલી જવો. તેઓ અને બીજા હીંદી એકજ. દેશના છે, એકજ કોમી છે. અને ભાઇ છે. લાકડી મારવાથી પણ જેમ નોખું નથી પડતું તેમ આપણે પણ નોખા પડી સકતા નથી.

ખુની કાયદો રદ્દ કરવો છે તેઓને અમે ભલામણ કરીએ છીએ કે તેઓએ જેમ બને તેમ નમ્રતા વાપરી, પોતાની ભુલ કબુલ કરી કોમમાં ભળી જવું. થએલ દોષની ખુદા આગળ માફી માગવી. અને ફરી અવસર આવે ત્યારે જોર બતાવવું.

રેફરેન્સ હોલ બનાવવાની વાત પાછી ઉપડી છે. તો તેમાં તેઓ બહુ મોટી મદદ કરી સકે છે. જ્યારે આખી કોમે ઘણી મુસીબત ઉઠાવી છે, બહુ નુકશાન સહન કરવું છે, ત્યારે દાનતને ખરા મનારાઓ પૈસા કમાવા છે. ગમે તેમ હોલ પણ તેઓએ પૈસાને ખાતર કાયદો કબુલ કર્યો છે, તેથી તેઓને, લાજમ છે કે તેઓએ રેફરેન્સ હોલના ખરચ તરફ બધીજ મોટી અને પુરતી રકમ આપવી.

આ અમારી ભલામણ તેઓની પાસે જોરથી કબુલાવવાની નથી. ખરો પસ્તાવો તેમ નથી થતો, જો તેઓ બરી હુબથી અને કોમના તથા દેશના ભલાને ખાતર આપે તોજ શોભે. અમને હમેદ છે કે જે બેમણોએ બહાદુરી રાખી કોમનું નીક રાખ્યું છે તેઓ, તથા દરાંસવાલની બહારના બેમણો, કાયદાને વશ થએલા બેમણોને તેઓની ફરજ બજાવવા સમજાવશે; અને તેવુંજ બીજી કોમના જે ફરજીઆત રજીસ્ટર લઇ ચુક્યા છે તેને પણ તે તે કોમના તથા બીજા હીંદી સમજ પાડશે.

મી. રીચનું મહાન કાર્ય

C. W. VIII - 63

મી. રીચે જે સેવા બજાવી છે તેના કામની કિંમત અમે કરી સકતા નથી. પણ એટલું તો ચોકસ કહિ શકાય છે કે તેમણે તથા બીજા થોડા બહાદરોએ મદદ નહિ કરી હોત તો કદી આપણને જીત નહિ મળત. અમે સુચવીએ છીએ કે મી. રીચના કામની બુજ કોમે સારી રીતે જાણવી ઘટે છે. તેમ કરવું એ તેની ફરજ છે. મી. રીચનું કામ અત્યારે મીસીસ રીચની પગારી આગળ રહેવાનું છે. તેમ નહિ કરતાં તેણે એક ઘડી પણ સુસ્તન છોડ્યું નથી. એવા આત્મ ભોગ ની બુજ જેટલી જાણીએ તેટલી ઓછી ગણવાની છે. મા. રીચ તદ્દન ગરીબ માણસ છે એટલે અમે સારામાં સારો મારગ, એ સમજીએ છીએ કે તેમને કંઇક ગણ પગારની ભેટ કરવી.

સોનેરી અક્ષર કેમ નહિ ?

C. W. VIII - 64

અમે અગાઉ "રસિક" ના લખાણ નીચે ટીકા કરી ગએલા કે ત્યારે હીંદી જેલ મહેલમાંથી પાવન થઇ આવે અને આપણને જીત મળે ત્યારે આપણે ઇંડિયન ઓપિનિઅન સોનેરી અક્ષરમાં છાપા સકીએ છીએ. હવે કેટલાક વાંચનારા એ સવાલ પુછી રહ્યા છે. અમને જણાય છે કે આપણી લડત હજુ બરી નથી ગણાતા. એક દિવો બરીજ છે. એટલે

કે સત્યાગ્રહ પૂરો જળવાયો, જેલના દરવાજા ખુલ્લા, કાયદાની બહાર રજીસ્ટર થવાનું નકી થયું, ને તેમ કરીએ તો કાયદો તૂટશે. એટલે હજુ ભવિષ્ય ઉપર જે વાત રહી છે. આપણો ભરૂંસો સરકારે કર્યો તેમાં ડુલાઇ જવાનું નથી. તે ભરૂંસાને લાયક આપણે બીવડીએ ત્યારેજ ખરી જીત મેળવી ગણાય. આપણે કેદાણીનું કામ, એટલે જમીન ખોદીને સાફ કરવાનું કામ બરોબર કર્યું. હવે કઠીનમાં કઠીનતર કામ બરોબર કરવું કે નહિ તે જોવાનું છે. કાયદો રદ થવાની ખાત્રી સરકારે આપણને સોંપી છે. તે જ્યારે આપણે લાયક પાડીએ, ને કાયદો દફતરમાં રદ થાય ત્યારે પૂરી જીત કહેવાય. હવેનું જ કામ સર્વથી કઠણ છે. તે કરવામાં વધારે મહેનત છે, તેમાં વધારે ધીરજ જોઇશે. અને અત્યંત પ્રમાણીકપણું જોઇશે. એ બધું આપણે બતાવ્યું કે નહિ તે હવે પછી માલમ પડશે. કેટલાક હીંદી એમ હમ લાંબે છે કે મરજીયાત રજીસ્ટર લેવા છતાં સરકાર કાયદો રદ નહિ કરશે તો ? આ શંકા અમે નકામી ગણીએ છીએ. હીંદી સત્ય પળે નહિ વરને તો ? એ શંકા મોટી કરવા જેવી છે. મરજીયાત રજીસ્ટર જે નિયમથી આપણે કરવાનું છે તે પાર ઉતારવાનું છે. કોઇએ પોતાનો સ્વાર્થ નથી ગણવાનો, પણ કોમનો સ્વાર્થ ગણી રજીસ્ટર બરાબર કરવાનું: એટલું જ નહિ પણ રજીસ્ટર માત્ર ખરાબજ કરવાનું. અને જરાએ ખોટો લોભ નહિ કરવો. અમે તો અંતઃકરણ પુર્વક એવું ઇચ્છવા માગીએ છીએ કે કોઇ પણ હીંદી ખોટો ન નીવડે અને સોએ ટકા રજીસ્ટર પાસ થાય. ત્યારે જે રંગ જામશે. તે હીંદીની જીત થશે તે દેવતાઓ જોવા ઉતરશે. ત્યારે કાયદો તેની મેળે રદ થશે. અને ત્યારે ઇ. એ. સોનેરી અક્ષરે છાપવાની ભલામણ માન્ય રખાશે.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન કમીટી.

મી. રીચનો સપ્તાહિક કાગળ.

મી. રીચનો કાગળ ઘણોજ લાંબો મળ્યો છે તેમાં તેમના આશ્રમ પ્રયત્નનો અને વિજાપતમાં વધતી જતી લાગણીનો ચીતાર છે. પણ હમે તે બધો જણાવવા ની જરૂર નથી રહેતી. અને જગ્યાની તંગી છે તેથી આ વેળા તે કાગળનો સાર કે તરજુમો અમે નથી દેતા.

મીસીસ રીચની સ્થીતી ભયંકર જણાય છે.

લંડનમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન એક્ટની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સા. આ. બ્રિ. ઇ. કમીટી તરફથી તા. ૬ઠી જાનેવારીએ એક મંજ્ન વર મીટીંગ કેકસટન હોલમાં ભરવામાં આવી હતી. શ્રોતાઓથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો, અને જગ્યાની તંગીને લીધે ઘણા લોકોને બહાર ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. આશરે ૧૦-૧૨ જેટલા પાર્લમેંટના મેંબરોએ હાજરી આપી હતી. હાજર બનારાઓમાં મોટી સંખ્યા જેરુઓની હતી. ન્યુ રીફોરમ કલબ, લંડન ઇડિઅન સોસાયટી, નેશનલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ કમીટી, ધી કેમ્બ્રીજ્ન સોસાયટી, ધી ગુનીઅન ઓફ એથીકલ સોસાયટી, ધી વેસ્ટ લંડન એથીકલ સોસાયટી, ધી થીઓસોફીકલ સોસાયટી, ધી વન્ડર્સ વર્ધ ચેરીટ્સ એન્ડ લેબર કાઉંસીલ, ધી લેબ્એય એન્ડ ડીસ્ટ્રીક્ટ ચેરીટ્સ એન્ડ લેબર કાઉંસીલ, ધી ઇસ્ટ ઇંડિઅન એસોસીએશન, ધી વેસલીયન મેથોડીસ્ટ સોસાયટી વગેરે મંડળોના પ્રતિનીધિઓ હાજર થયા હતા. કેટલાક નામાંકિત માણસોએ ગેરહાજરી માટે દિલગીરી બતાવનારા તારો અને કાગળો મોકલ્યા હતા. લોર્ડ માં ઓટલો જબરો ગુસ્સો ઠલાયો હતો કે તેમને કામુમાં રાખવાનું ચેરમેન માટે મુશ્કેલ થઇ પડ્યું હતું. કેટલાકનો વિચાર પ્રોટેસ્ટ ઉપરાંત એવો ઠરાવ રજુ કરવાનો હતો કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી ઓને ગોરાઓના જેટલાજ હક મળવા જોઇએ. લોર્ડ એમ્પટહીલે પ્રમુખપદ લીધા બાદ નીચે મુજબ સંદેશાઓ વાંચી સંભળાવ્યા.

લોર્ડ રોબર્ટસ: મીટીંગના હેતુને મળતો આવું છું: પણ દીલગીર છું કે આજે મારાથી મીટીંગમાં હાજર થઇ શકાય તેમ નથી.

નાતાલ કોંગ્રેસ: ટરાંસ્વાલના હીંદી ભાઇ જે ઉમદા લડત લોર્ડ એમ્પટહીલ ચલાવી રહ્યા છે તે માટે આભાર માનીયે છીએ.

સર વિલીયમ એમ્પટન એમ. પી.: મારે આવતા અઠવાડીઆની મીટીંગ વખતે હું હાજર નહિ થઇ શકું.

મી. સી. ઈ. મેલેટ એમ. પી.: મીટીંગ ના હેતુ તરફ મારી બહુ દિલસોજી છે.

મી. એસ આર. રીચર્ડસ એમ. પી.: એ કે મારી લાગણી તમારા તરફ છે, પરંતુ સ્કોટલાંડમાં હોવાથી મીટીંગમાં હાજર થઇ શકીશ નહિ.

મી. જે. એફ. ચેધામ એમ. પી.: મીટીંગના હેતુઓ તરફ પુરી દિલસોજી છે; તેની અગત્યતા અને ઇંગ્રિત આંકી શકાય તેમ નથી; છતાં તે વખતે હાજર થવાનું મારાથી બને તેમ નથી.

મી. લેમ્બ બર્ટ એમ. પી.: તા. ૬ઠીની મીટીંગ તરફ મારી દિલસોજી છે, પણ દિલગીર છું કે હાજર નહિ થઇ શકું. હતેહ દર્શાવું છું.

ધી કેપ્ટહર્ડ એન્ડ મીનીમ હરેડઝ કાઉંસીલ: એવું ઇચ્છીએ છીએ કે તમારી મીટીંગનું પરિણામ એ આવે કે ટરાંસવાલના હીંદીવટી વડી સરકાર વચ્ચે પડે. તમને હતેહ ઇચ્છીએ છીએ.

મી. લીન્ચ એમ. પી.: કાલે તમારી મીટીંગમાં હાજર થવાની બાર જોર રહ્યો છું.

મર ચારલ્સ ડરફ (મેંચેરીઆઅલના નવા બિરીઝ મીનાનાના માજી ગવરનર): મીટીંગમાં હાજર થવાનું બની શકે તેમ નથી તે માટે દિલગીર છું. મારી સંપુર્ણ દિલસોજી છે. હીંદીની સ્થિતિનો સવાલ ઉપાડી લેવાય એવું ઇચ્છું છું. તમારી મીટીંગથી સરકારને ખાતરી થશે કે નીવેડો લાવવાની જરૂર છે.

આ ઉપરાંત જોસેપ ઓફ સાઉથેમ્પટન, નેશનલ ઇંડિઅન એસોસીએશન, મી. મરે મેકડોનલ્ડ એમ. પી, મી. ડબલ્યુ. એચ. કાવન એમ. પી., મી. મીલ મેકરેટરી નેશનલ કાઉંસીલ ઓફ યંગ મેન્સ ક્રીશ્ચિઅન એસોસીએશન ઇનકોરપોરેટેડ, સેક્રેટરી કોસ્મોપોલીટન હરેડઝ કાઉંસીલ, મી. પ્રધામ માલ્કામ, મી. જે. વોલ્ટન એમ. પી., મી. રોલાન્ડ હન્ટ એમ. પી., મી. જી. રેડસ્ડેલ, ડો. જોન કલીફર્ડ, મી. આર નોલ્ડ લપટન એમ. પી. વગેરે તરફના સંદેશાઓ વંચાયા હતા.

પછી ઠરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા. પહેલા ઠરાવની દરખાસ્ત મી. હેમ્બ્ર કોક્સે મુદ્દાઃ ટરાંસવાલના હીંદીપર ઝેરિયાદીઓ એક્ટ અને ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન એક્ટ જેવા કાયદાઓ નાખવામાં આવ્યા છે માટે આ મીટીંગને મોટો ખેદ થાય છે. તે હીંદીઓને આ કાયદા અપમાનકારક અને નામોશી ભરેલા લાગે છે. હીંદી કોમે રજીસ્ટ્રેશન રજીસ્ટર થવાની ઓફર કરવા

છતાં આ કાયદાઓ અમલમાં મુકવાથી મોટું નુકસાન થવાનો ભય છે. રજીસ્ટર થવા ફરજ પાડવી તે હીંદીઓની ઓળખાણ લેવાને બદલે તેમને હાંકી મુકવા બરોબર અને તેમના હક અને તેમની મીલકત પાયમાલ કરવા બરાબર છે.

આ ઠરાવ મી. જસ્ટીસ અમીર અલી તથા જનરલ બોથાના ટેકાથી પાસ થયો. સર મંચેરજી ભાવનગરીએ બીજો ઠરાવ રજુ કરયો: બ્રિટીશ પ્રજાના લોકોને નહિ જેવા ગુન્હા માટે હદપાર કરવાની છુટ મળે એવા કાયદાને વધી સરકારે મંજુરી આપી તે માટે આ મીટીંગ ખેદ દરશાવે છે. આ ઠરાવ મી. જે. ઓ' ગ્રેડી એમ. પી. ના ટેકાથી પાસ થયો. ત્રીજો ઠરાવ સર વીલ્યમ વેડરબર્નને રજુ કર્યો.: આ મીટીંગ લોર્ડ એલગીનને એવી અરજ કરે છે કે તેણે ટરાંસવાલના ગવરનરને સુચના કરવી કે તે દેશપાર કરવા ના પાડવા માટે પોતાની સતાનો ઉપયોગ કરશે. આ ઠરાવ સર રેમંડ વેસ્ટના ટેકાથી પાસ થયો. ચોથો ઠરાવ સર હેનરી કોટને રજુ કરયો: ઉપરના ઠરાવોની નકલ વડા પ્રધાનપર, હિંદી સ્ટેટ સેક્રેટરીપર, કોલોનીયલ સ્ટેટ સેક્રેટરીપર, તથા લાઇ કમીશનરપર મોકલવી. સર વીલીયમ હુલના ટેકાથી આ ઠરાવ પાસ થયો.

મીટીંગનું કામ બહુ કલાક ચાલ્યું હતું. ડઝન એક છાપા માટે રીપોરટ લેવાતો હતો: ને બીજી સવારે ઘણા ખરા છાપાઓમાં એ સવાલ સંબંધી ચરચા ચાલી હતી.

ટરાંસવાલના હીંદીની તારીફ

ટરાંસવાલની લડત સંબંધમાં ટીકા દરમ્યાન 'હીંદુસ્તાન રીવ્યુ' નામનું પ્રસિદ્ધ માસીકપત્ર લખે છે કે હાલતો અમે અમારા માનવંતા સ્વદેશી ભાઇઓને ધન્યવાદ આપીએ છીએ. હીંદુસ્તાનનાં બાળકોએ એમના કરતાં બ્રહ્મપણાનો વધારે સારો ઉપયોગ કદી કરી બતાવ્યો નથી. મી. ગાંધી અને ટરાંસવાલના બીજા હીંદીઓ કરતાં વધારે સાચા હીંદ પુત્રો બીજા નથી થવાના. અત્યંત દિલસોજી અને આતુરતા સાથે આખો ભરતભુમિ તેમની લડત તરફ જોઇ રહી છે. તેમને દુઃખો ઉઠાવવાનું બળ જરૂર આપ્યું હશે.

સાઉથ આફ્રિકન છાપાની ટીકા

'રાંડ ડેલી મેલ'

સલાહ થવાના બનાવપર ટીકા કરતાં તા. ૩૧મીએ 'રાંડ ડેલી મેલ' લખે છે કે:—૧૦ મહીના થયાં સરકાર પોતાના નિશ્ચયમાં અડગ છે એવી બડાશો કર વામાં આવતી હતી. આજે ફીલ્લો ઊડી ટેવામાં આવ્યો છે; અને સરકાર શરણે થઇ છે.....કારણ કે હવે કશુંજ કરવામાં આવી તે સલાહ કાંઇ નવી નથી. આ સલાહમાં અને ગયા મે માસમાં સા. આ. કમીટીએ સુચવી હતી તે સલાહમાં બહુજ થોડો ફેર છે. લડત શરૂ થવાના દિવસે મી. સ્મટસે જણાવ્યું હતું કે એશી આટીક કાયદાની કલમોને કુંસપુરણ રીતે અમલમાં મુકીશ; અને તેની સામે હીંદીઓ ચરી તો પરિણામ માટે તેઓ પોતેજ જોખમદાર ગણાશે. તે વખતે તે વજ જેવા, અડગ, અને ભયાનક જણાતા હતા. આજે કાયદો અમલમાં મુકાયો નથી એટલુંજ નહિ, પણ જેમણે તેનો ભંગ છડેચોક કર્યો તેઓ સજામાંથી છટકી ગયા છે; અને લાહોરથી કેપ કાઉનીન સુધી અને કરાંચીથી કલકત્તા સુધી પોતાનો વિજય થયો એમ ગણવી મુકશે. ૬૦ લાખ કાફરો વિચાર કરશે કે ગોરાના અમલની સામે આ રીતે થવા થી કૃતેહ મળે. દસ માસ થયાં મોટી બડાશોઓ આ કોલોનીના લોકોને નામે થતી હતી તેનું પરિણામ આ આવ્યું. આજે સલાહ કરવાને ગયા મારચમાં હતું તે કરતાં એકપણ કારણ વધારે હતું એમ અમને જણાતું નથી. હાલ જે કારણ હતાં તે તો ગયા ઓકટોબરની આખરે અદનામાં અદનો માણસ પણ જોઇ શકતો હતો. હવે સરકારમાં રહી રહીને મોડેથી ડહાપણ આવ્યું હોય, અને પોતાની નબળાઇ બતાવવા જેટલું બળ તે મેળવી શકી હોય તોપણ તેમણે એક બાબતનો વિચાર રાખવો હતો. તેમ કરત તો તે કદી પણ સલાહ કરવાનો વિચાર કરત નહિ. જે લોકો કાયદાની સામે થયા તેમને સજા થવીજ જોઇતી હતી. એ લોકોએ વગર હથીઆરે બ્રીટ મેળવી તેથી એશીઆટીક અથવા કાફર ના મન ઉપર સારી અસર થશે નહિ. તે લોકોએ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરયું અને સજા પર છુટી ગયા તેથી તો પાસીવ રીઝીસ્ટન્સનો પ્રચાર કેલાવાને ઇતેજન મળશે.

તા. ૬ઠીના અંકમાં 'રાંડ ડેલી મેલ' લખે છે કે:—

સલાહને કાયદેસર ઠરાવવા માટે કાયદો ઘડવામાં આવે તેની સામે ન થવાને સર જોસેજ ફરારના પક્ષે વચન આપ્યું છે; છતાં સરકારના દુઃખ ભુદ્ધિયાળા અમલને વખોડવાનો તેમને હક રહેશે. એ દુઃખ ભુદ્ધિને લીધે આજ સુધી સલાહ મુલતવી રહી, અને આખરે સરકારનું કમતાકત પણું સાવ ઉઘાડું પડી ગયું. સરકારની મોટપ જરા રહી નહિ; હારની નામોશી લાગી: તથા સરકારની વડાઇની જે લોકો નાપર છાપ પડવાની જરૂર હતી તેની નજરમાં સરકાર હલકી પડી. આ કોલોનીના કારભારની રીત એવી છે કે કોલોનીના લોકો પહેલાં બેવકુફ કર્યા. અને હવે નામોશીમાં આવ્યા. સરકાર ની નિષ્ફળતાનાં કારણોમાં પહેલું એ કે પ્રજાકીય રાજની ખરી ખુબીની ખબર નથી: બીજું લાંબી નજર કે આલોચના પણાની ખામી છે: ત્રીજું જોઇતી ચપ જતા નથી: તથા ચોથું એ કે કારભાર ચલાવવાની આવડતની સાવ ખોડ છે.

મી. સ્મટસે તો જો કે પાછળથી જણાવ્યું છે કે સરકાર હારી નથી. છતાં લોકો આ વાત માની લીયે તે બહુ મુશ્કેલ છે. જે સલાહ થઇ તેમાં ને ગયા મે માસમાં હીંદીઓએ પોતે જે સુચવ્યું હતું તેમાં કાંઇ ફેર નથી. અને તેથી સરકારને હરાવીને કૃતેહ મેળવી એમ હીંદી ઓ ગણે એ ચોકસ છે. પછી મી. ગાંધી બહુ મોટું દિલ રાખીને, તથા પોતાના ઘડો લેવા જોગ વલણને લીધે જોહેરમાં હીંદી કોમની કૃતેહ નથી થઇ એમ કહે તે જુદી વાત છે.

મી. સ્મટસ કહે છે કે હું માસ એક થયાં હીંદીઓને બરાબરથી રજીસ્ટર થવાનું કહેતો આવ્યો છું. મી. સ્મટસ આમ કહેછે પણ હજુ ગયા સોમવારેજ અમારા પ્રતિનીધિએ વિલાયતમાં ઉઠેલી વાત ઉપરથી પુછ્યું હતું કે એશીઆટિક સવાલપર સરકાર ફરી વિચાર કરે છે એ ખરું? તો જવાબમાં તેમણે ચોખ્ખો ઇન્કાર કર્યો. એટલે આ બે વાત કેવી રીતે ખરી હોઇ શકે તે અમે સમજતા નથી. તેમણે જાણી જોઇને લોકોને ખોટે રસ્તે દોરી ખરી હકીકત છુપાવી. આ કોલોનીના લોકોને પોતાના ઘરની બાબતો સંબંધમાં વિલાયતમાં ઉઠતી અફવા ઉપર આધાર રાખવો પડે તેથી શું લાભ થાય તેમ હતો? સરકારની ફરજ છે કે કાયદાનો અમલ કરવો.

નહીં કે લોકોને જણાવ્યા વગર પોતાની મરજી મુજબ તેમાં ફેરફાર કરવો. અમુક કાયદો આ અઠવાડીયે મોજુદ હોય તે આવતે અઠવાડીએ મોજુદ રહેવો હશે કે નહીં તે વાતનો ભરોસો રહે તેમ નથી. કાયદાઓ પાછા ખેંચવાની કળા સરકાર શીખી છે તે ભુલી જાય તો સારું કહેવાશે.

'મરકયુરી'

લખે છે કે:—જો કે ટ્રાંસવાલ સરકારને નામોશીમાંથી બચાવવા માટે દરેક જાતની કોશીશ કરવામાં આવે છે, અને તે કામમાં મી. ગાંધી ચતુરાઇ વાપરી મદદ કરે છે, પણ સરકારને કફોડી સ્થિતિમાંથી પાછા હઠવું પડયું છે તે કથાથી ઢાંકયું રહે તેમ નથી. સરકાર પોતે લીધેલું વલણ આગળ ચલાવી શકે તેમ નહોતી. હાલ સરકારે જે વાત કબુલી તે વાત બન્યા બે માસમાં તેની આજ્ઞા મુકવામાં આવી હતી. લંડનમાં કરેલી સુચનામાં એવું હતું કે (અ) સહીઓ કરી શકે તેમ હોય તેમની સહીથી ચલાવવું; (બ) પોતાને ખરચે છબી આપવી: અને જેઓ તે બેમાંનું એકે ન કરે તેમણે આંગળાં આપવાં. આ દરખાસ્તો તે વખતે કબુલ કરવામાં આવી નહીં. જનરલ સ્મટસ વારંવાર જાહેરમાં બોલતા હતા કે સરકાર કાયદાને અમલમાં મુકવા બાબત રહેશે નહીં. આટલું છતાં હવે ધારાઓમાં બન્યા બે માસ બાબતે સુચવ્યા પ્રમાણે બરોબર ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે; તથા તે વખતે નહીં જણાવેલ એવી કેટલીક બાબતો પણ આપવામાં આવી છે. ટ્રાંસવાલ સરકાર હારી છે તે વાત કોઇપણ રીતે ઢાંકી રહે તેમ નથી. તેનો એક પુરાવો એ છે કે જે મીટીંગો સરકારને ટેકો દેવા મળવાની હતી તે મીટીંગો ભરવાનું માંડી વાળવામાં આવ્યું છે: અથવા તો સરકારના કામને વધોડી કાઢવા માટે તે ભરાવાની છે. અમને ખેદ થાય છે તે એ કે ટ્રાંસવાલ સરકારે એવું વલણ લીધું હતું કે જે તેનાથી નભાવી શકાયું નથી.

'સ્ટાર'

લખે છે કે:—આ મામલાનો અંત લાવવા માટે બીજી રીતો લેવી પડશે એમ સરકારને લાગે તો તેમ કરવામાં કહાપણ છે એમ અમને લાગે છે. આખરત તેમ કરવામાં (રાંડેલી બૈરની પેઠે) આપોપો મુકવામાં આવશે કે સરકાર હારી બેઠી. હીંદીઓ પોતાની જીતની વાત ગળ્યા મુકે એવા ઉછાંછળા થાય એવો સંભવ નથી. તેમ મી. ગાંધી છુટા થયા તે વાતનો બીલકુલ ગેર ઉપયોગ કરવા માગતા નથી. તેમણે માનભરેલી રીતે ચુપકી બતાવી છે, તે તેમને વાસ્તે શાબાશી આપવા જોગ છે. તેઓ પોતાના ભાઇઓ સાથે જે વગ ધરાવે છે ને નવી ચોકવણ ફતેહમંદ થવા માટે સારાં ચિન્હ છે. જે અનુભવ થયો તે ઉપરથી જણાય છે કે કાયદાને અમલમાં મુકવા માટે ડહાપણ ભરેલી રીત લેવામાં આવી હતી કે નહીં, અથવાતો રજીસ્ટર કરવા માટેના ધારાઓપર બરોબર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ, અથવા તો સરકારના સલાહ આપનારાઓનું કહેવું ભુલ ભરેલું હતું કે નહીં તે વિષે શંકા ઉઠાવી શકાય છે. જો કાયદાના અમલમાં ભુલો થઇ હોય તો તે માટે જોખમદાર સરકાર છે.

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

લખે છે કે:—એશીઆટીક સવાલનું સમાધાન થવાના સમાચારથી સહજે ઠેકાણે બ્રિટીશ લોકને નીરાંત વળશે. મી. ગાંધીને પ્રીટોરીઆમાં બોલાવવામાં આવેલ તે સમાચારથી સહજ એવો સવાલ ઉઠશે કે તેમને પ્રીટોરીએ વહેલા શામાટે ન બોલાવવામાં આવેલ. તેમ થયું હોત તો કર ભરનારાઓના પૈસા નકામા ખરચાતાં બચત; એશીઆટીકોને ઓછી આપદા ખમવી પડત; નવા કોલોનીની આબરૂને હાની પહોંચે તેવી હીલચાલ ઉભી ન થાત. આ સંબંધમાં બે વાત જાણવા જેવી છે. સરકારી અમલદારોને એશીઆટીક કોમનો શું પરિચય છે? હીંદની કેટલી ભાષા તેઓ જાણે છે? હીંદી કોમના આગેવાનોની અગાઉ તેમણે કેટલીવાર સલાહ લીધી હતી? હીંદુસ્તાનમાં હમેશાં આમ બને છે. અને તેમ છે તેથીજ બ્રિટીશ રાજ ફતેહમંદ ઉતરયું છે.....કોમ્પ્રોમાઇઝ કબુલ કરવાનું ડહાપણ વાપરવા માટે બંને પક્ષને શાબાશી ઘટે છે. જે હિલચાલ અહીં થઇ હતી તેની હીંદુસ્તાનમાં બહુ થોડી અસર થઇ છે તે ખુશી થવા જેવું છે.

'નાતાલ વીટનેસ'

લખે છે કે:—મી. બોથાની સરકારનો અમલ થયા પછી કેટલાક કાયદા પાછા ખેંચવા પડયા છે. કેટલાક કાયદામાં સરકારે લોકમતને માન આપવા સારૂ તેમ કરવું હતું. પણ આ રજીસ્ટ્રેશન કાયદા ને લટકાવી મુકવાનું કારણ સમજાતું નથી. બોઅર દીવસપર મી. સ્મટસ વગેરે કહેતા હતા કે ગમે તે થાય તોપણ અમે કાયદાને અમલમાં મુકશું; છતાં તેમણે કાયદાને રદ કરેલ છે. આ સવાલ તો નીવેડો લાવવામાં સરકાર તદન નિષ્ફળ નીવડી છે: અને તેને પાછું હઠવું પડયું છે. તેઓ જે બચાવ કરે છે તે ટકી ન શકે તેવો છે. છેલ્લી ઘડીએ તેઓ (સરકાર) હીંમત ચુમાવી બેઠા છે. મી. સ્મટસે જણાવ્યું હતું કે લોકોએ એકમતે પસાર કરેલો કાયદો ન અમલ માં આવે તો બજબ કહેવાય. છતાં પરીણામે આમજ બન્યું છે. સરકારના બચાવપુર્વા કાંઇક ભયંકર ખામી રહેલી છે.

'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ'

લખે છે કે:—એશીઆટીક સવાલ ગંભીર રૂપમાં જણાયો ત્યારથી અમે જે વલણ લીધું હતું તે મુજબ આખરે થયું છે. અમે ભાર દઇને સરકારને કહેતા આવ્યા છીએ તે વાત સંપુરણ રીતે કબુલ થઇ તે સંતોષકારક બીના છે. હીંદી કોમના આગેવાનોએ નરમાશથી કામ લેવાથી જે નીવેડો આવ્યો તે માટે તેમને તથા સર કારને મુબારકબાદી આપવાનું અમારે માટે રહે છે.

ક્લોમ્ફોન્તીન 'કોંગ'

લખે છે કે:—જેલવડે અથવા દેશપાર વડે કાયદા સામેની લડત દાબી દેવાને ટ્રાંસવાલ સરકારને સતા હતી. બ્રિટીશ બંદરેથી દેશનીકાલ કરવાની છુટ ન મળતાં તો ઉલાઓ આગેને રસ્તેથી તેમ કરી શકાત. ઇંગ્લાંડના લીબરલોએ ધ્યાનમાં લેવું જોઇએ કે વડી સરકારના હિતની બાબતને બીજી કોઇપણ કોલોનીઅલ સર કાર કરતાં બોયર સરકારે વધારે ખ્યાલ માં લીધી છે.

'સન્ડે ટાઇમ્સ'

લખે છે કે:—સરકારે આ સવાલનો નીવેડો કરવામાં જે રીત લીધી તે ઉપર થી સરકાર ટીકાને પાત્ર થઇ છે. હમણાં જે યોજના કરી છે તે એક વરસ ઉપર થઇ શકે તેમ હતી. સરકાર ધણીજ દહતા બતાવશે એવી વાતો કરવામાં આવી હતી. પણ એકાએક એ બધું ખંડાયું ભાંગી પડયું છે, અને કાયદામાં ફેર કરવો પડશે.

હરબન ફ્રેટરર એસોસીએશન તરફથી ચંદ્રહારાનો ખેલ ટ્રાંસવાલને મદદ માટે આજ રાતના વિક્ટોરીઆ થીએટરમાં ભજવાશે. નાટકને અને ટ્રાંસવાલના કાયદા સંબંધી ફરમ ભજવવામાં આવશે.

બ્રીટીશ ઇંડિઅન એસોસી એશનની મીટીંગ

તા. ૩૧મીએ બ્રિ. ઇ. એ. ની મીટીંગ સાંજના ચાર વાગે મી. કાજીમભીયાંના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં ઘણા લોકોએ ભાગ લીધો હતો તેમજ બહાર ગામના ડેલીગેટોની પણ ઘણીજ હાજરી હતી ડરબીપોર્ટ, આગરસડોરપ, પોચેસ્ટરૂમ, ક્લાકર્સડોર્પ, બોકસબરગ, જરમીસ્ટન, એનોની, પ્રીટોરીઆ વિગેરે સ્થળેથી ઘણા મહત્વના આવ્યા હતા. મેદાન ભરપુર ભરાવા ઉપરાંત આજુબાજુનાં ઘરોનાં છાપરાપર તેમજ મસજીદના ધાબાપર લોકો બેઠા હતા. લગભગ ચારે હજાર માણસો હશે. બરાબર ચાર વાગે ચેરમેને પોતાનું ભાષણ શરૂ કરતાં જણાવ્યું હતું કે ખુદાની મહેરથી તેમજ આગેવાનોની અને ઘણા યુરોપીઅનોની અંતરની મહેનત અને કોશીસથી આપણને દુનિઆમાં નામ કાયમ રાખે એવી કુતેહ મળી છે. તે એક અજાયબ રેલી તેમજ ન વર્ણવી શકાય એવી છે. અને તેને માટે આપણે આપણા પૈસા કરનારાના આભારી છીએ. સંપથી આપણે જે માગીયું તે મેળવીયું એ બરાબર યાદ રાખવાનું છે. હું બીજા કરતાં મારે આપણ બરાબર કરીશ. કારણ કે લોકોને મી. ગાંધીને મોઢે હકીકત સાંભળવી છે. આપણે બને તેથી પણ વધુ વિવેકથી સરકાર સાથે વર્તવાનું છે. અને તેમ કરી દેખાડી આપવાનું છે કે અમે પણ માણસાઇના હક મેળવવાને પૂરેપૂરા લાયક છીએ.

મોલવી અહમદ મુખ્તાર સાહેબે કુરાને શરીફની આયતો પરથી જણાવ્યું કે હદીસ જેમ આપણને લડવાનો હુકમ કરે છે, તેમજ સલાહ કરવા માટે પણ હુકમ આપે છે. નમેલાને મારવો એ હદીસનો ફરમાન નથી. તેમજ નમેલી સરકાર સાથે હવે લડવું અને સલાહ ન કરવી એ આપણને લાજમ નથી. દરેક બાબતમાં સંપથી કામ લેવાથી જરૂર ફાયદોજ થશે. આપણે દરેક તરફથી આપણી માણસાઇ દેખાડી કીર્તી મેળવવાની છે.

મી. નાયડુએ પણ બાબતો ઉપર મુંબઇની નામીદામાં સમજણ પડી મી. ગાંધીએ બોલવું શરૂ કરતાં જણાવ્યું કે હું ખુદાપર ભરોસો રાખી આ લડત ઉપાડી હતી, તેમજ ઉપાડી લેવા લોકોને જે સલાહ આપી હતી, તે ખુદાએ આપેલી, આ અણધારેલી જીતમાં આપણે તેનોજ આભાર માનવાનો છે. ખુદા સચ્ચાઇને હમેશાં મદદ કરે છે એમ હું માનતો આવ્યો છું, અને તેથીજ મેં તેના નામ ઉપર આ લડત ઉપાડી લીધી હતી. તેમાં આટલે દરજ્જે કુતેહ મળી છે. સરકારે કરેલી સજા પાછી ફેરવી જેલનાં બારણાં ઉઘાડી લોકોને છોડી દીધા તેનું કારણ શું? આપણી સચ્ચાઇ અને મજબુતાઇજ છે. હું કહેતો હતો કે જો આપણે સચ્ચાઇપરજ ચાલીશું તો અત્રેનાજ ગોરા આપણી તરફેણ કરશે, અને થયું પણ તેમજ છે. આજ સુધી આપણી ખરી લડતમાટે ગોરાઓએ જે કોશીષ કરી છે તેના પણ આપણે આભારી છીએ. તે લોકોએ મહેનત કરી તેનું કારણ કે તેમના મનમાં ખુદાએ વાસ કરી રહેમ દીધી કે મારા બંદાઓપર જે જુલમ થાય છે તેને માટે લડવું. મારે કહેવાની જરૂર તો રહેતીજ નથી કે જનરલ સ્મટસ પોતાના એક ભાષણમાં કહી ગએલા છે કે બધાને જેલમાં પણ નાંખી શકાય એમ નથી. એ જણું દેખાડે છે કે કોમ એકસંપી વાપરે તો જરૂર કુતેહ થાય છે. હવે આપણે આપણી ઓળખ અને પરીક્ષા ખાતર વોલંટરી રજીસ્ટર થવાનું છે; અને સરકારે તે કબુલ કરવું છે. એટલે ખુની કાયદાનો સદંતર નાશ થાય છે. કાયદામાં આપણને જે નહામત ઉઠાવવી પડતી હતી તે હવે રદ થઇ છે. એમાં બાકીના તેમજ જેને પ્રોપરટી વગેરે છે તેવાઓની સરકાર સહી કબુલ રાખશે. અને બાકીનાને દરેક અસિયાટીક ઓફીસરોના હાથમાં આપવાં પડશે. જો કે હું પોતે તેની વિરૂદ્ધ છું; અને જો બાબત કાઢી નાખવાને સરકાર સાથે બીજી લડત ચલાવીશ, છતાં સરકાર કબુલ ન માને તો વખતે આપવાં પડે એમાં હું કંઇ પણ નુકસાન જોતો નથી. કારણ કે એ આપણી ખુશીથી આપવાનાં છે. ફરજીઆત કોઇ માગે તો ન આપી શકાય? અને, એ બાબત સલાહપર લાવવા માટે સરકારે ત્રણ મહિનાની મુદત પણ આપેલી છે. એટલે આપણા જિલ્લાને માતર મારાથી બનતું કરીશ. કાયદા પ્રમાણે સરકાર બચ્ચાંને રજીસ્ટર કરવા ફરજ પાડતી હતી તે પણ મોકુફ રાખું છે. એ કાયદા બાબતનો કાગળ પાર્લમેંટ જ્યારે પ્રોરોગમાં બેસશે ત્યારે કાઢી નાખશે. અંતમાં હું આપણને સજ્જનમાંથી છુટકારો કર્યો છે, તેટલે આપણે આપણી માણસાઇ દેખાડી આપવાની છે. સરકાર પાસેથી કંઇ મંજુર થાય તે આપણને નકામું છે. કારણ કે એ કામ પાર્લમેંટનું છે. અને તેથી પાર્લમેંટ જે કરે તે ઉપરજ આધાર રાખવાનો છે. જેમ લોર્ડ રોબર્ટસ વગેરે આપણને વટી પારલામેંટના ભરોસા પર વચન આપી દેતા તેમ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ પણ પારલામેંટના ભરોસાપર આપણને છુટા કર્યા છે. અને જ્યારે પારલામેંટ ઉઘડશે ત્યારે આપણો છુટકારો આ કાયદામાંથી કરશે. એટલે કાયદા બેંચો લઇ ઇમીગ્રેશન બીલમાં ફેરફાર કરશે. એટલે સરકારની મતલબ પણ પાર પડશે અને આપણું માન પણ જળવાશે; અને જે આબાદી આપણે માગતા હતા તો મળશે. આપણી જીતનું કારણ તો જોહાન્સબરગમાંથી ૧૫૦, પ્રીટોરીઆમાંથી ૨૫, અને બીજે ઠેકાણેથી લોકો જેલ ગયા તે છે. બોરતોએ પોતાની ખરેખરી કુરબાની અદા કરી છે. પીકેટોએ તો તેમાં બેહદ ચાલાકી બતાવી છે. જેની ચાલાકીની સરકાર પોતે પણ તારીફ કર્યા વગર રહી નથી. અને કોમની અત્યંત મજબુતી જોઇ તેજ સરકાર ઠેકાણે આવી છે એ નકકી છે. ખુદાપર ભરોસો રાખી જે લડત ચલાવાય છે તેમાં જરૂર કુતેહમંદ થવાય છે. આંકડાની બાબત પણ કહાવવા મને ઉગેદ છે. આપણે આટલી આપણી જીતથી ખુશી થઇ જવાનું નથી, અને ગોરા લોકોને કંઇ સરકારની વિરૂદ્ધ કહેવાનું નથી. નમનતાઇ ખુદાને પણ પ્યારી છે. અને એજ રસ્તો આપણી ખરી લડત જીતવાનો પણ છે. આપણે સરકાર સાથે દગો કરવાનો નથી; પણ આપણી સારી ચાલચલગત દેખાડી આપી સરકાર તેમજ કોલોનીના ગોરાઓને દેખાડી આપવાનું છે કે અમે અમારી આબરૂ જળવાય એવા કાયદાને માન આપનારા છીએ. સરકારની કદાચ જુલ્મ થઇ હોય અને તેથી એક બારણું એવું ખુલ્લું રહે કે જેમાંથી લુચ્ચાઇ કરવાનો દાવ મળે તેવાં બારણાં પણ આપણે તો બંધ કરવાનાં છે. એટલે સરકાર પોતે જાણશે કે એ લોકો લુચ્ચાઇ કરે એવા નથી. અને જ્યારે આપણે કાયદાકાર મુજબ વર્તતા સરકાર તેમજ કોલોનીના લોકોપર બાબ બેસાડી આપીયું તો જરૂર ચોકસ થશે. સરકાર આપણને દગો પણ આપી શકતી

નથી. કારણ કે આપણી પાસે મોટું હથીયાર પેસીવ રીઝીસ્ટન્સનું છે. અને એજ હથીયારે આપણે સરકારને ઠેકાણે પાડેલી છે. સરકાર હવે પછી જે કામ કરશે તે આપણા લોકોને સાથેજ રાખીને કરશે. જ્યાં સુધી જેલને નજર સામે રાખી લડત ઉપડયા કરીશું ત્યાં સુધી સરકારને ઠેકાણે પાડવા સારૂ આપણે પુરતું કરીયું. દરેક બાબત જે આપણે હમણાં કરીયે છીએ તે ખાસ ખાનગી રાખવાનું છે. અને કદાચ આપણામાંથી કોઇ સરકારને અગર બીજા કોઇને ખબર આપશે તો તે પકડો દેશદ્રોહી થશે. સરકારના જાસુસ થવામાં કાંઇજ ફાયદો નથી. પણ કોમ સાથે રહેવામાં ફાયદે છે. જે લોકોએ નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કઢાવ્યાં છે તે પણ જો આ કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કઢાવશે તો છુટા થઇ શકશે. આપણે આપણું સુકન પણ પાળવાનું છે. અને તેમ કરી આપણી સચ્ચાઇનો નમુનો આપવાનો છે. પાર્લા મેન્ટ બેસતાંની સાથે કાયદો તુટશે. અને ઇમીગ્રેશન કાયદામાં ફેરફાર થશે. ને તેથી ડરબનની પેઠે ડોમી સાયલ સર્ટીફીકેટ મળશે. આપણને ખરી મદદ કરનારાનો આપણે અહેશાન માનવાનો છે. તેમાંના એક મી. પોલાક બીજા મી. રીચ, અને મી. કાર્ટરાઇટ ('લીડર'ના એડીટર), તેમજ સેંડ નમાંની કમીટીના મેંબરો તથા બીજા લોકોએ જે લડત ઉપાડી છે તેમનો અહેશાન માનવાનો ઠરાવ કરવાનો છે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરે ઉપલા ઠરાવો રજુ કરયા. જે મી. અલી ભાઇ આકુજીના ટેકાથી પાસ થયા. તેમજ મેસરસ જે. લીટમન એન્ડ કંપ. બાઉનની કુંપની તરફથી અસોસીએશનને પા. ૧૦-૧૦-૦ની બેટ લડતની ફતેહમાટે આવી તે આભાર સાથે સ્વીકારી હતી. બાદ બીજા સાહેબો તરફથી વખતને અનુસરતું વિવેચન થયા બાદ મીટીંગ હર્ષના પોકારો સાથ બરખાસ્ત થઇ હતી.

બીજી મીટીંગ

તા. ૨૭એ મસજીદની સામેના મેદાન મમાં મીટીંગ મળી હતી. જેમાં આશરે ૨૦૦૦ માણસો હાજર હતા. ચેરમેન મી. કસપમીઆએ પોતાનું ભાષણ ચાલુ કરતાં જણાવ્યું કે હવે આપણે દરેક તરફથી મી. ગાંધીપર ભરોસો રાખી આ કામ તેમનેજ સોંપી દેવાનું છે. શું થાય છે એ જોવાનું છે. જે માણસે પોતાના તન મન ધનથી આપણને મદદ કરી છે તેનાપરજ હવે આપણે ભરોસો મુકી દેવા નો છે. આપણે માટે કંઇ પણ ખરાબ થશે તેનો અપજશ મી. ગાંધીને મળે, તો શા વાસ્તે તે આપણું અહેતર કરવા કોશીષ ન કરે? મારે પોતાને હવે ઘણાં કામો છે. તેથી મને ઉમેદ છે કે મારી જગાપર હવે કોઇ બીજાને મુકરર કરી મને છુટો કરશે. હું ચેરમેન થવા કાંઇ ખુશી નહોતો. પણ અરીના વખતમાં કોઇએ એ કામ ન કરયું, તો મારે મી. ગાંધીના કહેવાથી કબુલવું પડયું. હું કંઇ કોમ નો આગેવાન થવા માગતો નથી, પણ તાબેદારી કરવા માગું છું. હું મારા તરફ થી તો મી. ગાંધીને કહું છું કે તે જે કરશે તે મારે કબુલ છે. આજે સોળ સોળ મહીનાથી આપણે વેપાર રોજગાર થી બારેજ થયાં છીએ. તો હું હવે તેવાઓને ભલામણ કરું છું કે હવે ધ્યાન લગાડી રોજગાર કરવો. મારે હજ પડવા જવાનો ઇરાદો હતો, પણ કોમની સેવા આગળ મારે તે મુલતવી રાખવો પડયો હતો. ખુદા માફ કરે. આપણે ઇંડિઅન ઓપિનિઅનને ખરા દિલથી મદદ આપ વાની છે. કારણ કે ફક્ત એટલો એકજ અપો આજે આફ્રિકામાં છે કે જે આપ ણને દરેક બાબતની સમજુતી આપે છે. વેગેરે બીજી ઘણી બાબતો સમજાવી.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે મેં પેસીવ રીઝીસ્ટર તરીકે કામ કરયું છે અને કરીશ, એટલે ખુદા વગર હું બીજા કોઇ નો પણ ડર રાખું એ અને નહિ. કોઇક લોકો તરફથી ધમકી આપવામાં આવી છે કે 'જો હરા આંગળાં આપવા કોમ કબુ લશે તો મારવામાં આવશે.' તેવાઓ ને મારે કહેવાનું કે હું પોતે જેલમાં બે વખત આંગળાં આપી આવ્યો છું. માટે મારવું હોય તો મને પહેલાં મારજો. હું તે માટે મેજીસ્ટ્રેટ આગળ ફરીઆદ કરવા જવાનો નહિ. પણ મારનારનો આભાર માની ચુકર કરીશ કે મારા ભાઇની લાકડી મારાપર આવી, અને તેમાં હું મારી આબરૂ સમજીશ. જે કામ થયું છે તે મારાથીજ થયું છે, અને મારાથીજ થશે. તો કોઇ કામ માટે કોઇ બીજાને દબકો દેવાનો નથી; પણ અને દેવાનો છે. હું કોમનો આગેવાન થવા મગરૂરી અથવા આબરૂ માગતો નથી, પણ હું કોમના નોકર તરીકેજ રહેવા માગું છું. અને તે માટે મારાથી બનશે તેટલી કોમની ચાકરી કરવામાં આનંદ સમજીશ. અને તેમાંજ મારી આબરૂ પણ છે. બારી હકીકત જે છે તે બહાર લાવવી એ મારૂ કામ છે. અને તે હું અસલથીજ કરતો આવ્યો છું. જ્યે નવા કાયદામાં મારી સથી લઇ રજીસ્ટર થવા કહ્યું હોત તોપણ હું તો નાજ પાડત. નવો કાયદો તુટયો એટલે બેલ ફરી રજીસ્ટર લેવામાં હું માન સમજું છું. આપણી જે ટેક હતી, જે કસમ હતા, જે હઠ હતી, તે બધી કાયદો તુટવાથી જળવાય છે. એ આપણને એક માણસાઇ મળ્યા બરોબર છે. કાયદાની બાબત હું જેટલી જાણું અને જેટલી સમજાવી શકું છું, તેટલી બીજો કોઇ સમજાવી શકશે નહિ. એમ કહી હું મગરૂર થવા માગતો નથી, પણ હું જે સમજ આપીશ તે મારા ખ્યાલથી બરાબરજ આપીશ. ૧૯૦૩ થી આજ સુધીના બનેલ બનાવ હું સારી પેઠે જાણું છું. આપણે હમણાં સુધીની લડતમાં એકજ કામ પાર ઉતારયું છે અને તે એ કે જમીન સાફ કરી છે. હવે તેનાપર ઘર બાંધવાનું બાકી છે. ઘર કેમ બાંધવું, શું રચના કરવી વગેરે હવે નક્કી કરવાનું છે. હજુ સવાલ દસ બારમાં આપણાપર આવ્યો નથી. પણ કદાચ આપવાં પણ પડે તો તે આપણી ખુશીથીજ છે. મારાથી બનતી તજવીજ હું એ બાબતમાં કરું છું, અને તે પ્રમાણે હું આગળ પણ કહી ગયો છું. મારે પાછું પણ કહેવું જોઇએ કે આપણે આપણું કામ તદન છાનગી રાખવાનું છે. ઢોલ કરવાની નથી. અને જો કદાચ આપણે ઢોલ કરીશું તો તેટલુંજ આપણને નુકસાન થશે. જેમ બને તેમ વધારે નમનતાપ આપણે વાપરવાની છે. આપણે જે ફરિયાદથી સરકાર સામે આજ બાંડી છે તેનો નીવેડો સારોજ આવશે. હજુ પણ ધીરજથીજ રહેવાનું છે. હું જે કામ કરું છું તે કોમ પાસેથી ઇનામ અથવા આભાર લેવા માટે નથી કરતો. પણ મારી ફરજ તરીકે કરું છું, અને કરીશ. કાયદા સંબંધી કંઇ પણ પુછવું હોય તો મારી ઓફીસ ખુલી છે. મારાથી બનતી સલાહ હું આપીશ. તે ઠીક લાગે તોજ અમલ કરવાનો છે, અને નહિ તો નહિ. હું હમેશાં કોમની સાથે છું. કાયદા સંબંધી હું સમજાવી ગયો છું. છતાં વધુ ખુલાસો ઓપિનિઅનમાં આવશે એટલે જોઇ લેવો.

મોલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબે જણાવ્યું કે દરેકને એકજ રીતે ચાલવા એમ મી. ગાંધીનું કહેવું છે. અને તેથી લોકોના દીલમાંથી શંકા દુર થઇ હશે. મી. ગાંધી હજુ પણ કાયદાની બાબતમાં

લડવા માગે છે, પણ છોડી દેવા માગતા નથી. મી. વેગલે જણાવ્યું કે હું તમને તમારી ખરી લડતની યોગ્યતા જોઈ મુબારકબાદી આપું છું. મારે કંઈ બોલવું કરવાનો વિચાર નહોતો, પણ મી. ગાંધીના કહેવાથી હું થોડુંક કહીશ. તમે ખરી લડતમાં ટકી રહી જીત મેળવી જે નામના કમાયા છો તેમાં હવે સરકાર સાથે સલાહ પર આવી ઘણેરો કરશો. સરકારે જેમ તમને રાજી કર્યા છે તેમ તમે સરકાર સાથે સલુકાઈ બતાવશો. બહાદુર બહાદુર સાથેજ મેળાપ કરે છે. માટે તમે પણ તેમજ કરશો. વગેરે. બાદ બીજા વક્તાઓએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કર્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

નાતાલના એશીઆટીક વેપારી

નાતાલ લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લીના મેંબર મી. જોન ડાલેલીએ લેડીસ્મીથમાં ગોરા ઓની એક મીટીંગ આગળ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે—

ગોરા વેપારી તરફ મારી દીલસોજી છે; અને તેઓ આરબની સાથે હરીફાઈ કરી શકે એ અસંભવીત અથવા મુશ્કેલ છે; પણ એ સવાલના નીવેડા માટે બાંધેલામાં જે ઉપાય સુચવવામાં આવે છે તેવી રીતે એનો નીવેડો આવી શકશે નહિ. મારો મત એવો છે કે જે હાલ છે તે સુધરાઈને લગતા તથા બીજા ધારાઓને બરાબર અમલમાં મુકવામાં આવે તો. હરિફાઈમાં જે અણઘટતાપણું છે તેને નાબુદ કરી શકાય. કારીગીરી વાળી મજુરીમાં પણ આ કોલોનીમાં એશીઆટીકો ગોરાની જગા લેતા જાય છે; ત્યારે ગોરાઓને રોજી વગર ફરવું પડે છે. મજુર ના મેંબર તરીકે આ હકીકતથી મને ખેદ થાય છે; છતાં આપણે ગોરા ન્યાય અને ઇન્સાફ માટે દરકાર કરનારા છીએ, તેથી કોઈ લોકોનો પોતાની રહેતી કરવાનો હક અટકાવી શકતા નથી. જે મજુરી સંબંધમાં કાયદા ઘડાય તો ગોરા કામદારોનું રક્ષણ કરી શકાય. સોંઘી મજુરી નુકસાનકારક લાગતી હોય તો તેને આપણે અટકાવી શકીએ છીએ. માટે પહેલાં વધુ એશી આટીકોને આવતા બંધ કરવા જોઈએ. મી. રમારસે કહ્યું છે કે આપણે એક સંપ થઈ હિંદી વેપારીનો ટેકો આપવાનું બંધ કરવું જોઈએ. આ ખ્યાલ છે ઠીક; પણ જ્યાંથી ગોરા મજુરને સોંઘું મળે ત્યાંથી ખરીદવાનો હક રહેવો જોઈએ. જો ગોરા સિવાય બીજાને પોતાની નોકરી માં ન રાખે તો ગોરા વેપારીને ટેકો આપવાને હું માગતો છું. પણ જો તેઓ સોંઘી મજુરીનો લાભ લીધેલો ગોરા મજુરો પણ આરબ વેપારીના સોંઘા ભાવ હશે ત્યાં સુધી તેનો લાભ લેશે. પણ હું પોતે નથી માનતો કે આરબ સોંઘા ભાવ રાખતો હોય; કારણકે તેના ભાવ ઉતરતા હોય છે ત્યારે તેનો માલ ખરાબ હોય છે. છતાં જો ગોરા કામદારો ને લાગે કે હીંદી પાસેથી ખરીદવામાં લાભ છે તો તેનો લાભ લેવાના હકની હું ગોરા કામદારો ને ના પાડી શકતો નથી.

ડરબનમાં હિંદી ઓરતોના મંડળની સ્થાપના

ગયા રવીવારે ક્રોસ રોડમાં હીંદુ યંગ મેન્સ સોસાયટીના હોલમાં હીંદી ઓરતોનું મંડળ સ્થાપવા એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે ૧૦૦ જેટલી બાનુઓએ હાજરી આપી હતી. સર્વાનુમતે મીસીસ કે. આર. નીયા પ્રમુખપદે ચુંટાયા પછી તેમણે લંબાણ ભાષણ કરી ઓરતનું એક એસોસીએશન સ્થાપવાની જરૂર બતાવી. મીસીસ ખડેરીયા, તથા મીસીસ એસ. ગોડફ્રેએ જણાવ્યું કે હીંદુસ્તાનમાં બાલુનાં મંડળો છે તેના ધોરણે મંડળ થવું જોઇએ. તેવા મંડળ ની જરૂર છે, અને તેથી લાભ થવા સંભવ છે. મીસીસ અમીરઅલ, મીસીસ બી. ગ્રેબીઅલ, મીસીસ જી. પીલે, મીસીસ દીવાન વિગેરેએ પણ ભાષણો કરવાં. મીસીસ વી. આર. આર. મુડલે એ દરખાસ્ત કરી કે એક એસોસાએશન સ્થાપવું અને તેનું 'ઇન્ડિઅન વીમેન્સ એસોસીએશન' એવું નામ રાખવું. મીસીસ એસ. ગોડ ફરેના ટેકાથી આ ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો. પછી નીચે મુજબ હોદ્દેદારોની ચુંટણી કરવામાં આવી. મીસીસ એસ. ગોડફ્રે પ્રમુખ, મીસીસ કે. આર. નીયા અને મીસીસ વી. આર. આર. મુડલે ઉપપ્રમુખ, તથા મીસ એ. પોલ, અને મીસ આર. જી. મુડલે સેક્રેટરીઓ અને ટ્રેઝરર. પછી પ્રમુખનો આભાર માનીને સભા વિસરજન થઈ હતી.

સરકારનો હારનો ચિતાર

ટ્રાંસવાલ એશીઆટીક કાયદા સંબંધમાં 'કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની ડાયરીમાંથી થોડાંક પાનાં' એવા લખાણમાં નીચે મુજબ રમુજને અર્થસુચક હકીકત 'સન્ડે ટાઇમ્સ' માં પ્રસટ થઈ છે.

સોમવાર—હીંદીઓના એક ડેપ્યુટેશન ની મુલાકાત લીધી, ને એશીઆટીક કાયદા સંબંધમાં તેમની ફરિયાદ સાંભળી, ગરમા ગરમ જવાબ આપ્યો કે સરકાર પોતાના વલણમાંથી એક તસુ પણ નહિ હઠે. હજુ સુધી તમને (હીંદીઓને) દાદ પાર નથી કર્યા તે મોટાં ભાગ્ય સમજો ને. એલચીન તરફથી હમણાંજ દબાણકારક કેબલ મળ્યો. એવો જવાબ આપીશ કે "તમારે વચ્ચે ન આવવું: હું મારે ગમે તે કરીશ."

મંગળવાર—મારફતેટોને સુચના કરી કે તમારી પાસે જે હીંદીને લાવવામાં આવે તેને સખત સજા કરજો. પોલીસ ના વડાને તેડાવ્યા ને વધુ હીંદીઓને ન પકડવા માટે સખત તાકીદ કરી. એશી આટીક સવાલ ઉપર જાહેર ભાષણ આપ્યાં; અને જણાવ્યું કે ગમે તે થાય, ભલેને ઇગ્લાંડ હીંદ ખુવે, તોપણ આ કાયદાને અમલમાં મુકવાનો સરકારે નિશ્ચય કર્યો છે.

બુધવાર—સરકારનો સખત પગલાં લેવા ના ઇરાદો જાપાને જણાવ્યો. એશીયાટીક વિરુધ્ધ કેટલાંક સખત બાંધેલા આપ્યાં. હીંદીઓને દેખતાંવેંત ગોળીથી ઠાર કરવાની સત્તા પોલીસને આપવી કે કેમ તેનો વિચાર કરવા પ્રધાન મંડળની ખાસ મીટીંગ બોલાવી.

ગુરૂવાર—પ્રધાનોની સાથે મસલત કરી કેદમાં પડેલા બધા હીંદીઓને છોડી મુકવાનો ઠરાવ કરવો. તથા એવો પણ ઠરાવ કર્યો કે હવેથી એશિયાટીક વિરુધ્ધના કાયદાને અમલમાં ન જ મુકવા. મી. ગાંધીને બોલી લેવા આમંત્રણ આપ્યું. હવે મારા ભાષણમાં જણાવીશ કે અમારી બાબ તમાં સરકાર કાંઇ ઓછી તાકાત નથ બતાવતી!

આમારા એડવર્ટાઈઝરનો ખબરપત્ર જે પહેલા ફોર્મમાં છપાઈ ગયા તેમાં જણાવ્યું છે કે રજીસ્ટરની આરબનાં ફોરમ નવાં છપશે; પાછળથી મળેલા ખબર ઉપરથી જણાય છે કે તેવાં ફોરમ મળી શકેલ નથી.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

સલાહ (કોંગ્રેસમાધ્યમ) તે શું ?

જનરલ સ્મટસની ઉપર જોહાન્સબરગ ની જેલમાંથી તા. ૨૯મી જાનેવારીએ મી. ગાંધી, મી. નાયડુ તથા મી. કરીન એમ સર્વ જણે નીચે પ્રમાણે કાગળ લખ્યો :

અમે દીંદી અને ચીનાઓ કોમના માણુસો કે જેઓએ એશીઆટીક કાયદા ની સામે સખત ભાગ લીધેલો છે તેઓ નીચેની હકીકત જણાવવાની રજા લઇએ છીએ :—

અમારી સલાહ તે કાયદાની રૂએ ઘડેલા ધારાની અંદર આંગળાં પાડવાની હકીકત છે તેની સામે નહિ હતી, પણ તે કાય દાની અંદર કરજની અંધાણી છે તેની સામે હતી. જેઓની ઓળખ બીજી રીતે નહિ થઇ શકે તેઓની ઓળખને સારૂ આંગળાંની નીશાનીઓ દેવી પડે તો તેમાં અમે અડચણ માનીએ તેમ નથી. જો કાયદો રદ થાય તો અમે મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન લેવાનું ઘણી વખત લખી ચુક્યા છીએ. અને હલુ પણ જો અમે હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ તે રસ્તો લેવાનું સરકારને સુચવીએ છીએ.

અમે જણાવીએ છીએ કે પાર્લામેંટ બેઠી નથી ત્યાં સુધી કાયદો રદ થઇ શકે તેમ નથી. કાયદો રદ થવાનો સંભવ નથી એમ આપ ઘણી વાર બોલી ચુક્યા છો એ અમારા ધ્યાનમાં છે; છતાં હવે ગવરમેંટ એસેંબ્લમાં રજીસ્ટર થવા બાબત ની નોટીસો બહાર પડેલી તે બરાસ થઇ છે. એટલે જો કંઇ રજીસ્ટ્રેશન થાય તે ખાત્ર મરજીયાત થઇ શકે કે જે બાબત અમે પ્રથમથીજ કહેતા આવ્યા છીએ.

આમ હોવાથી વળી પણ અમે અરજ કરીએ છીએ કે સોળ વરસની ઉપરના બધા એશીઆટીક અમુક મુદતની અંદર (જેમ કે ત્રણ મહીનાની અંદર) રજીસ્ટર થાય. અને જેઓ તે પ્રમાણે રજીસ્ટર થે તેને નવો કાયદો લાગુ ન પડે. અને મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશનને કાયમ કરવા સારૂ જે કંઇ પગલાં ભરવાં પડે તે સર કાર લે. જેઓ કોલોનીમાંથી બહાર ગયા છે પણ જેઓને પાછા આવવાનો હક છે તેઓને પણ આવી બનતના રજી સ્ટ્રેશનનો લાભ લેવો જોઇએ.

એશીઆટીકને રજીસ્ટર કરતાં કાયદાની જરૂરની હકીકત અને ધારાની હકીકત મુજબ રજીસ્ટર કરવા. તેમાં અમને બાધ નથી. પણ તે એવી શરતે કે અરજદાર ની ધર્મની લાગણી દુખાય તેવા સવાલ નહિ પુછવા, અને જેઓ પોતાની દેશ વણી, પોતાની માલકત, અથવા પોતાની કારકીરદીથી જાણીતા હોય અથવા સહેજે જેની ઓલખ થઇ શકે એવા હોય તેઓ નાં આંગળાં નહિ લેવાની પરવાનગી રજી સ્ટ્રેશન અમલદારોને મળવી જોઇએ. આવા માણુસોની સહી જોગ પુરતી ઓળખ એમ ગણવાની છુટ અમલદારોને મળવી જોઇએ.

જો સરકાર ઉપરની સુચના કબુલ રાખે અને તે પ્રમાણે રજીસ્ટ્રેશન લે તો અમે માની લઇએ છીએ કે રજીસ્ટ્રેશનની મુદત અંદર કોઇની ઉપર કામ ચલાવવા માં નહિ આવે, અને કોઇને સજા નહિ થાય. અમે અમારાથી બનેલી બનશે તેટલી મહેનત રજીસ્ટર લેવાનું અમારા ભાઇઓને સમજાવવામાં કરશું; અને જેઓ રજીસ્ટર નહિ લે અથવા જેઓને કાયદેસર રહેવાનો હક નથી તેવા માણુસો ને બીલકુલ મદદ નહિ કરીએ. ઉપરની હકીકત અમે રલુ કરીએ છીએ તે એમ જતાવવાને ખાતર કે અમે વફાદાર છીયે; અને અમારા ધરમની લાગણી દુખાવ્યા વિના અમારૂં માનભંગ કર્યા વિના અથવા અમારી નામોશી કર્યા વિના આ અડચણ દુર કરવા જે કંઇ કરવું ઘટે તે કરવા રાજી છીએ.

જનરલ સ્મટસનો જવાબ

તમારો તા. ૨૯ મીનો કાગળ મળ્યો. તેમાં દીંદીઓ અને ચીનાઓ કે જેઓ ટ્રાંસવાલમાં કાયદેસર રહે છે અને જેઓ ને રજીસ્ટર થવાનો હક છે તેવાઓને મર જીઆત રજીસ્ટર કરવાની સુચના તમો કરો છો. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી તમારા આ પગલાને ઠહાપણ ભરેલું ગણે છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કહેતા આવ્યા છે કે ટ્રાંસવાલના એશિયાટીક મરજીઆત રજીસ્ટર કરવાનું જણાવે તો તેમને તક આપવામાં આવશે. તમારા કાગળમાં કાયદાની હકીકત તમે બરોબર બતાવી છે. કાયદેસર રજીસ્ટ્રેશન, નોટીસો બહાર થવા બાદ થઇ શકે તેમ નથી. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કાયદામાં જણાવ્યું છે એવી દરેક જુંજ રજીસ્ટ્રેશન કબુલ કરી શકે; પણ રીત વિરૂદ્ધ જે નાના ફેરફાર કરવાનું તમે કહેતા છો તે મંજુલ કરશે. દરમ્યાનમાં જેઓ રજીસ્ટર કરશે તેઓની સામે કાયદા સજા અમલમાં નહિ આવે. આ રજી સ્ટ્રેશન ઉપરનું અને સરસ કરવા તમે તમારા ભાઇઓને સમજાવવામાં મહેનત કરશો એ તમારી ખાત્રી કબુલ રાખે છે.

ઉપરના કાગળનો અરથ

આ કાગળો બને રાજદ્વારી છે. તે બાબત ખરી મહેનત મી. આલબર્ટ કાર્ટ રાઇટ (ટ્રાંસવાલ 'લીડર'ના અધિપતિ) ની છે. મી. આલબર્ટ કાર્ટરાઇટ પોતે પોતાના સબને સારૂ જેલમાં બેઠેલા છે. તેથીજ તેમણે દીંદીને મદદ મેળવવા અથાગ પ્રયત્ન કર્યા છે. તેમણે મી. ગાંધીને જેલમાં મળવાને સારૂ સરકારની પાસેથી ખાસ પરવાનગી મેળવી. જે વખત મળ્યા. પહેલી મુલાકાત તેમણે ૨૧મી તારીખે લીધી. તેમાં બંનેની વચ્ચે જેવી વાત થઇ કે આવતી પાર્લામેંટમાં નવો કાયદો રદ થાય અને હાલ દીંદી કોમ મરજીયાત રજીસ્ટર થેય. આ બાબતનું લખાણ પણ બંને વચ્ચે થયું. ત્યાર બાદ મી. કાર્ટ રાઇટ પ્રોગ્રેસીવ પારટીના પ્રધાનોને મળ્યા તેઓએ સુચના કબુલ રાખી, પણ એવો વિચાર બતાવ્યો કે તેવા બનતાં લગી જેલમાંથી દીંદીઓ લખે, ને મરજીઆત રજીસ્ટરનું કહેણ મોકલે. એવો કાગળ ઘડી મી. કાર્ટ રાઇટ ફરી તા. ૨૮મીએ જેલમાં આવ્યા. નવો કાયદો મરજીઆત રજીસ્ટરવાળાને લાગુ ન પડે એમ તે કાગ ળમાં ચોખ્ખું નહોતું; અને તે અરજી ઉપરના દીંદી તરફની હતી; તથા તેમાં જેઓ હાલ ટ્રાંસવાલ બહાર છે તેનો બચાવ નહોતો, તેમજ તેમાં ૧૬ વરસની અંદરના છોકરાઓનો પણ સમાસ થતો હતો તેથી તેટલા ફેરફાર મી. ગાંધીએ કર્યા. મી. કાર્ટ રાઇટે આનાકાની કરી, ત્યારે મી. ગાંધીએ કહ્યું કે જો તેટલું કબુલ ન થાય તો હજુ દીંદી જેલમાંજ રહેશે. તુરત મી. કાર્ટ રાઇટ ગળગળા થઈ ગયા, અને કહ્યું "ભલે તમારે જે ફેરફાર કરવો હોય તે કરો. તમે સત્યને અરથે લડો છો. તે ફેરફાર બાજબી છે. ને તેથીજ તમારૂં માન જળવાય. જો તેટલું મી. સ્મટસ કબુલ નહિ કરે તો હું પોતે તેની સામે થઇશ અને પ્રોગ્રેસીવ પારટીને તેની સામે કરીશ એવી હમેદ છે." બધી ઉપર મુજબ ફેરફાર કરી મી. કરીન તથા મી. યંગી નાયડુ જેવો બહુંજ સરસ કામ કરવું છે તેમને બોલાવ્યા. તેમણે બંનેએ કાગળ પસંદ કર્યો તેમાં સહી કરી, તે સબ મી. કાર્ટ - ને વિદાય થયા. આ સહી [illegible] ૧૨--૩૦ વાગે થઇ. મી. કાર્ટ

રાખવા ૨-૩૦ ની ટ્રેનમાં તેજ દહાડે પ્રીટોરીઆ ગયા. પાંચ વાગે તેમણે ટેલીફોન કરેલ કે જનરલ સ્મટસ તે કાગળ કબુલ રાખે છે. એક શબ્દનો ફેરફાર કરવા પરવાનગી માગી તે આપી. આ ઉપરથી જણાયું કે હવે હીંદીનો છુટકારો વેળાસર થવો જોઇએ.

બીજી શરતો

કેટલુંક કાગળમાં લખાય છે, ને કેટલુંક માત્ર વચન ઉપર હમેશાં રાખવું પડે છે. તેમજ આ સમાધાનીમાં થયું છે. મી. ફારેટ રાઇટની સાથે એમ પણ કહેવડાવ્યું કે જે હીંદીઓ સરકારી નોકરીમાંથી છુટયા છે તેને બધાને પાછી નોકરી મળે એવી તજવીજ થવી જોઇએ. અને જે નવું રજીસ્ટર બને તે કેવા પ્રકારનું થાય તે બાબત હીંદી કોમની સાથે વાતચીત થવી જોઇએ. આ વિશે મી. ફારેટ રાઇટે ટેલીફોનમાં જણાવ્યું કે નોકરીવાળાઓ વિષે જનરલ સ્મટસ બંધાતા નથી પણ પુરતી તજવીજ કરશે. અને રજીસ્ટરના ફોરમ બાબત મસલત કરશે. નવાં રજીસ્ટર ગેરકાયદેસર થશે ને તે કાયદેસર કેવા રીતે કરવાં તે વિષે પણ મસલત થશે.

મી. ગાંધીનું પ્રીટોરીઆ જવું

તા. ૩૦મીએ ગુરૂવારે મી. ગાંધીને પ્રીટોરીઆ ગોઠવવાના જેલના ગવરનર ઉપર હુકમ આવ્યો. તેથી તે સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ વરનનની સાથે પ્રીટોરીઆ ગયા. રસ્તામાં ખાવા પીવાનો બંદોબસ્ત સરકારે કરેલ હતો. બધું છુપું રાખવાનું હતું. તેથી પ્રીટોરીઆ હીંદી પીકેટ બધું સરસ કામ કરતા હતા તેઓ દેખ્યા વિના ન રહે તેથી પ્રીટોરીઆ પહોંચતાં પહેલાં ટ્રેન ઘાસ ઉભી રાખી મી. ગાંધીને ઉતાર્યા, અને મી. કેન તથા મુ. એટસની સાથે કોલોનીઅલ ઓફીસે ગયા. હજુ મી. ગાંધી કેદીજ હતા એ યાદ રાખવાનું છે. બરોબર બે વાગે જનરલ સ્મટસની મુલાકાત થઇ. તેણે કહ્યું "મને પોતાને હીંદી કોમની સામે કંઇજ નથી. ઉપરના કાગળમાં જે માગણી કરી છે તે બહુ વધારે પડતી કહેવાય, પણ સરકારનો વિચાર તે કબુલ રાખવાનો છે. રજીસ્ટર કેવા રૂપમાં કરવું અને તેને પાળવાની કાયદાનું રૂપ કેમ આપવું એ હવે પછી વિચારીશું. આ રજીસ્ટર નવા કાયદાની જરૂરજ થશે. પણ મારી સલાહ છે કે આ બાબત તમારા મોંઢેથી જાહેર થવી નથી પહેલાની. જે જાહેર થશે તો તમનેજ નુકસાન થશે, કેમકે મારી સામે લોકો થશે." મી. ગાંધીએ દશ આંગળાંની વાત ઉખેળતાં તેમણે કહ્યું કે "જો દશ આંગળાંની જરૂર પડશે તો તમારે દેવાં જોઇએ. તેની સામે તમારી લડત નથી એમ તમે કહી ગયા છે. છતાં તે બાબત પણ આપણે વાતચિત કરશું." પછી તેઓ બોલ્યા "મારી બીજી સલાહ એ છે કે 'તમારે બ્લેક લેગને મદ્દ નહીં દેવી'. મી. ગાંધીએ કહ્યું કે 'તે બાબત આપે કંઇ ભલામણ કરવાની જરૂર ન હોય. તેઓએ ભુલ કરી છે એવું અમે ઓફસ માનીએ છીએ. છતાં તેઓ અમારા ભાઇ છે ને અમારૂં લોહી છે. એને હેરાનગતી કરવી એવો કોઇ સારા હીંદીનો હેતુ હોય નહીં. અને જેઓ વધારે પડતા જુસ્સાવાળા હશે તેઓને કાબુમાં રાખવા એ દરેક સમજુ હીંદીનું કામ છે." આ સિવાય બીજી વાત થઇ તે અહીં આપવાની જરૂર નથી. ત્યારબાદ પ્રધાન મંડળની મીટીંગ થઇ અને તેમણે મંજુર કર્યા બાદ ઉપર તરજુમો આપ્યો છે તે પ્રમાણે જવાબ મી. ગાંધીને આપી તેમને કેદમાંથી મુકત કર્યા.

સાર

આ સમાધાનીનો સાર એ છે કે હીંદી કોમે મરજીઆત રજીસ્ટરની ઓફર કરેલી તે પુરી કબુલ થઇ છે. નવું રજીસ્ટર કાયદાની રૂએ નહીં થાય, પણ કાયદાની બદાર થશે, ને તે રજીસ્ટરને નવો કાયદો લાગુ નહીં પડે. ઓર્ડરની નોટીસ રજીસ્ટર થયા બાબતની ખેંચવાની જરૂર નથી રહેતી, કેમકે તે નોટીસોની મુદત પૂરી થવાથી તે બધલાસ થઇ છે.

લાઇસેન્સનું કેમ?

લાઇસેન્સ બાબતની નોટીસ કાયમ છે તેથી એવો બંદોબસ્ત થયો છે કે બ્લેક લેગ સિવાયના દરેક હીંદી હાલ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરી શકશે, ને જ્યારે નવાં રજીસ્ટરને સારૂં નવો કાયદો થશે ત્યારે લાઇસેન્સ મળશે. તેટલા દરમ્યાન ડાઇની ઉપર વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાને સારૂં કામ નહીં ચાલી શકે.

દશ આંગળાંનું શું?

"દશ આંગળીઓ તણી નીશાની દિયો મુજનું બનશે પાણી" આવાં ગીતો ગવાયા પછી શું મી. ગાંધી દશ આંગળાં દેવાની સલાહ આપશે? આનો જવાબ 'હા આપશે' એમ મી. ગાંધીએ આપ્યો છે ને હજુ આપી છે. આપણે મરજી આંગળાંની નથી, પણ હાજરીની છે. કાલક્રમે થઇ ન શકે એટલે આ બસ છે. કાયદાને બદલે થઇને સહી આપવામાં નામોશી છે. પણ કાયદાની બહાર આંગળાં ઉપરાંત બધારે આપવામાં પણ નામોશી નથી. ઉપરનું ગાયન તે કાયદાને સારૂં બનાવ્યું છે. દશ આંગળાં વિગેરે કાયદાની બાજુ નિશાનીઓ હતા. બધા કેદી કેદીના કપડાં પહેરે છે તેથી તેને કેદી તરીકે ઓળખીએ છીએ. તે કેદીનું ગાન કરતાં તેના પહેરવણનું વરણન આપણે આપીશું. પણ તેજ પોશાક મરજીથી શોખથી પહેરે અથવા અંગ્રેજ ફેન્સી ડ્રેસ બોલમાં પહેરે તેથી તે કેદી નથી થતા.

મી. ગાંધીએ તથા બીજા હીંદીએ જેલમાં બદાર આંગળાં આપ્યાં. તેમાં તેઓને માન છે. તેમ આપવામાં તેઓએ બોટું નથી કરવું. ન આપત તો બોટું ગણાત. તે આંગળાં પાડેલ કાગળ મળી શકે તો તે મદાવવાને લાયક છે. કેમકે તે જેલમાં જવું એ હીંદીની છુટનો દરવાજો હતો. એટલે તે જેલના સંબંધમાં જે કંઇ વાજબી બન્યું તે વખાણવા લાયક ગણાય.

હીરની દોરી ફાંસી દેવાના કામમાં આવી શકે છે ત્યારે તેનાથી આપણે બડકશું. એજ હીરની દોરીનો માળા બનાવી પહેરશું તો તેને શોભાયમાન હાર ગણશું. દશ આંગળાં આપવાં પડશે એવું ચોકસ નથી. તે બાબત હજુ વાતચીત ચાલે છે. પણ કાયદો બને ને દશ આંગળાં આપવાં પડે તો તે નહિ આપવાની લડત લેવી એ બાબત પણ ગણાય. સુરજનું અજવાળું છોડી આગીયાના અજવાળાની બાબત દોડવા જેવું બનાય.

વળી દશ આંગળાં હવે ગોરાઓને સારૂં ઇમીગ્રેશન કાયદા પ્રમાણે દાખલ થયાં છે એટલે તે વિષે બહુ ભાર મુકી કહેવાય તેવું નથી. આટલો ખુલાસો કરવાની જરૂર પણ ન હોય. છતાં તેમ કરવાની જરૂર છે કેમકે તે વિષે કેટલાક માણસો ચર્ચા કરી રહ્યા છે. એટલે પધારે સમજ પાડી છે.

કેળવાએલા તથા જાણીતા

કેળવાએલા તથા જાણીતા વેપારી વિગેરેની સહી લેવાની પરવાનગી અમલ દારને આપી છે જો આ મરજીઆત રજીસ્ટરમાં પધારો છે. આ પધારાનો આગ્રહ મી. ગાંધીએ નથી કર્યો. પણ જે બાબત તેમની પાસે મુકવામાં આવેલ તેમણે જરૂર કરી, તે જરૂર કરવા એ મિ

નહિ જંપ્યુાપાથી રહેવા દીધો છે. કેળવણી પામેલાની સહીથી ચલાવી લેવું એ બરોબર વાત જણાય છે. કેમકે કેળવાએલા કોણ તેનો આધાર અમલદારની મરજી ઉપર નથી રહેતો. પણ જાણીતાની સહી તે કેળવાએલ ન હોય તો પણ લેવી એમાં બહુ ટોપ છે. જાણીતા કોણ એતો ઠરાવ અમલદાર આપે તેમાં ગુલામીનો ભાવ આવે છે. એટલે તે રસ્તાનો ઉપયોગ નહિ કરવાની મારી ભલામણ છે. હુકમથી જે ચીજ થાય તેમાં ઠીક છે. મંડ્રેરબાનીથી મેળવવામાં દોષ છે. આમાં સારા બુરા, ગરીબ તવંગરનો ભેદ નથી રહેતો એમ નથી. પણ સારા બુરા અને ગરીબ તવંગર ઠરાવનાર તે અમલદાર નહિ હોવો જોઇએ.

પુરવણીહુતી

મી. ગાંધીને કોલોનીયલ ઓફીસેથી પરવાનગી મળ્યા પછી તેને જોહાન્સબરગ છુટા થઇ જવાની પરવાનગી આપવામાં આવી. ચર્ચાર પીકેટોને ખબર પડતાં તેઓએ કોલોનીયલ ઓફીસ ઘેરી લીધી હતી. તેઓને સુ. બેટસે જણાવેલું કે મી. ગાંધી ચાલ્યા ગયા છે. તેઓએ જવાબ આપ્યો કે "જો તે ચાલ્યા ગયા હોય તો અમે જાસ્યા પીના નજ રહીએ. કેમકે અમે બધા દરવાજા ઘેરયા છે." એટલે બદાર બીજાનાં પીકેટોની મુલાકાત થઇ. તેઓને ખબર આપ્યા ને સંદેશો મોકલ્યો કે બધા શુક્રવારે સવારે છુટશે.

મધરાતે મીટીંગ

મી. અબદુલ્લાએ મી. પ્રસપ મીયાંને તાર કરેલો કે છેલ્લી ટ્રેન ઉપર તેઓ અને મી. પોલાક મી. ગાંધીને પારક સ્ટેશન ઉપર મળે. તે ઉપરથી માત્ર મી. પ્રસપ મીંયા તથા મી. અસવાત મળ્યા. તેજ વખતે ઘણા ખરા હિંદી મસજીદ ઉપર હાજર થયા, ને કમ્પાઉંડમાં લગભગ ૧૦૦૦ હિંદીની મીટીંગ રાતના બાર વાગે થઇ. મી. ગાંધીએ ઉપરની સમજુતીની વાત કહી અને કોઇ પણ ચોખાટ કર્યા વિના કે સરવસ કહાડયા વિના હવે સુપ્રકાથી કામ લેવાનું છે એમ સમજાવ્યું. 'લીડરનો' રીપોરટર હાજર હતો તેણે મીટીંગનો હેવાલ નહિ છપાવવા કબુલ કરયું. સહુ સમજ્યા કે આપણે સારું કામ છે. ઉજવણીની જરૂર નથી. લોકો અત્યંત ખુશી થયા.

જેલના દરવાજા ખુલ્યા

જુહાનીસબર્ગ ખાતે બાર વાગે જેલના દરવાજા ખુલ્યા. બાબા દરબિયાલાલ કાયદા બાબત કે લાઇસેન્સ બાબત જેટલા દીંદી પકડાયા હતા તે બધા છુટા થયા. અને છાપાઓમાં ઘણી ખરી બીના જાહેર થઇ. સહુ આશ્ચર્ય પામ્યા. ગોરાઓ પણ ઘણા ખુશી થયા. એસોસીએશન ઉપર જેલીઓને મુબારકબાદીના તારો મળ્યા. સો ઉપરાંત તાર આવ્યા હશે. તે બધા અહીં આપવાની જરૂર નથી. અપાય તેટલી જગ્યા પણ નથી. તેમાં એક તાર પોરબંદરથી, એક એડનથી, તેમ એક પ્રિટોરીયતથી એમ પણ હતા. કેટલાક ગોરાઓના તાર પણ મળ્યા છે. અને ઘણા ગોરાઓએ દીંદી કોમને મુબારકબાદી ઓફીસે આવી આપેલી.

ગ્રોગરેસીવ પારટીની સંમતી

આ સમજુતી કરતાં પહેલાં મી. સ્મટસે ગ્રોગરેસીવ પારટીની સંમતી લીધી હતી. સર જોરજ ફરારપર મી. સ્મટસે નીચે મુજબ કાગળ તા. ૨૭મીએ લખ્યો હતો:—

હવે એશીઆટીકો મરજીઆત રજીસ્ટર થવાનું કહે છે તો તેમને ફરીથી રજીસ્ટર થવા દેવામાં આવે, અને કેળવાએલા તથા જાણીતા હિંદી પાસેથી આંગળાં ન લેવામાં આવે તેમાં તમને તથા તમારા એંગરોને કાંઇ વાંધો છે, તે જરા મહેર બાની કરીને પુછી જોશો? એમ જણાય છે કે આમ હવે જે રજીસ્ટરો થાય તેને ખરાં ઠરાવવા માટે પારલામેંટને બીજો કાયદો ઘડવો પડશે, અને જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર થાય તેમનાપર કાયદા ની સત્તાઓ અમલમાં મુકવાનું બંધ રહે એવો સંભવ છે. એશીઆટીક સરકારને આવી ઓફર કરવાના હોય એમ જણાય છે: તો તેનો નીવડો આવતા પહેલાં તમારો મત મળે એવું ઇચ્છું છું.

જવાબમાં તા. ૩૦મીએ સર જોજ ફરારે લખ્યું કે:—

તમારો કાગળ મળ્યો છે: અને તેની હકીકત બીજા મારા મીત્રોને જણાવી. તેમાંથી નીચે મુજબ સવાલો નીકળે છે, જેના જવાબ સાથે આપ્યા છે.

સવાલ ૧લો: એશીયાટીકો માટે ફરીથી રજીસ્ટર. ખુલ્લું મુકવામાં આવે, અને તેઓની ઇચ્છા મુજબ તેમને મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની તક આપવામાં આવે તેમાં કાંઇ વાંધો છે?

જવાબ: ના, એટલી શરત કે તે માટે અમુક મુદત મુકરર કરવામાં આવે.

સવાલ ૨જો: કેળવાએલા અને જાણીતા એશીયાટીકોના સંબંધમાં આંગળાં ન માગવામાં આવે એમાં કાંઇ વાંધો છે?

જવાબ: ના, શરત એટલી કે ઓળખાણ માટેનાં બીજાં સહેલાં સાધન હોય.

સવાલ ૩જો: દરમ્યાન જેઓ મરજી આત રજીસ્ટર થાય તેમનીપર કાયદાની સત્તાઓ અમલમાં મુકવામાં ન આવે એમાં કાંઇ વાંધો છે?

જવાબ: ના.

તમારા કાગળના છેલ્લા પાકય ઉપરથી શું મારે એમ સમજવું કે એશીઆટીક કોમ આ નવી રીત કબુલ કરવા માગે છે એવી ખાતરી ન થાય તો સરકાર ઉપરની શરતો નહિ આપે?

આ સંબંધમાં અમારા પક્ષનું શું કહેવું છે તે હું ચોખ્ખું કરવા માગું છું.

અમે કાયદાને મળતા હતા. અને તેને વળગી રહીએ છીએ; તેનો હેતુ પાર પડવો જોઇએ. અમારે જણાવવું જોઇએ કે ધારાઓ ઘડાયા તે સરકારે ઘડયા છે; અને તે પારલામેંટ આગળ આવેલ નહોતા માટે તે સંબંધી બધી જોખમદારી સરકારે ઉઠાવવાની છે.

અમને લાગે છે કે કુતેહમંદ થવા માટે કાયદાનો અમલ જેમ બને તેમ નરમ હાથે થવો જોઇએ, અને બને ત્યાં સુધી વડી સરકારની જોખમદારીઓ અને મુશ્કેલીઓ ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ.

આનો અર્થ

આ કાગળો બતાવે છે કે ગ્રોગરેસીવ પારટી આપણી વિરુદ્ધ નથી. ઉપરના કેટલાક કાગળોમાં નવો કાયદો રદજ થશે અથવા મરજીઆત રજીસ્ટર વાળાને લાગુ નહિજ પડે એવું ખુલી રીતે જોવામાં નથી આવતું એમ કોઇને શક જશે તે બરોબર છે. કાગળો ગોરાઓને બહુ નહિ, ચોકીયાતના ઇરાદાથી લખાએલા છે. છતાં કદી સરકાર હવે ફરીને કાયદો તેજ રાખશે તો શું થાય એમ સવાલ ઉઠેલો છે. તેનો જવાબ સીધો છે. આપણે નવું રજીસ્ટર કાયદેસર નથી લેતા એ તો ચોખ્ખુંજ છે. પછી સરકાર કાયદો રદ ન કરે તેમાં કોઇ આપણે બંધાઇ નથી જતા. કાયદો રદ ન કરે તો વળી લડીએ. ને ત્રણ માસમાં વધારે જોર મેળવેલું તે આપણને કામ આવે એટલુંજ નહિ પણ સરકારની વધારે નામોશી થાય અને તેટલે દરજે આપણું જોર વધે. મરજીઆત રજીસ્ટરની અને સત્યાગ્રહ (પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ)ની એ ખુબી છે કે આપણી ફોરી સરકારના હાથમાં હોવાને બદલે આપણુજ હાથમાં રહે છે

સંપુર્ણ સરમાન્નાની

ઉપરની સમાધાનીનું સવિસ્તર જણાવ્યું પાડ જનરલ સ્મટસની સાથે કરી મુલાકાત થઈ છે. તેમાં બધી મુશ્કેલીઓ ગઇ છે

(૧) જો હીંદી કોમ મરજીઆત રજીસ્ટર લેશે તો આખો નવો કાયદો રદ થશે.

(૨) અને મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદેસર બનાવવા સારૂ એક બીલ પસાર થશે.

(૩) મરજીઆત રજીસ્ટર ૧૬ વરસની અંદરના છોકરાને લાગુ નહિ પડે.

(૪) મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી તથા રજીસ્ટર નવાં છપાશે. રજીસ્ટરમાં ધણીનું, બૈરાંનું તથા છોકરાઓનું નામ તથા તેઓની ઉમર આપવામાં આવશે.

મરજીઆત અરજીમાંથી માનું નામ નીકળી જશે અને તેમાં છોકરાઓ તથા સગીરનાં નામ આપશે. જેઓના સોળ વરસની અંદરના છોકરા ચાલી હાલી શકે તેવા હશે તેને સાથે લઇ જવા પડશે, કે જેથી તેને જોઇ તેની ઉમર, તથા જો ચહેરાની ઉપર નીશાની હોય તો લખી શકશે. જેના છોકરા ટ્રાંસવાલની બહાર હશે તેનાં માત્ર નામ તથા ઉમર આપવા થી બસ થશે. જો કે દોઢપણ છોકરા સોળ વરસની અંદરના હોવા છતાં બાપ તેને સારૂં નોખું રજીસ્ટર માગશે તો તે તેને મળી શકશે. એટલે હવે યાદ રાખવું કે રજીસ્ટર લેવા જતી વખતે જે છોકરાઓ ટ્રાંસવાલમાં હોય અને લઇ જવા લાયક હોય તેને સાથે લઇ જવા.

આંગળાં છાપની

૧ જેઓ અંગ્રેજી સારી કેળવણી પામેલા છે તેઓને આંગળાં કે અંગુઠા આપવાની જરૂર નહિ પડે.

૨ જેઓ અજ્ઞાનીતા છે અથવા જેઓની બાલ બીલકુલ છે તેઓ આંગળાં અને અંગુઠા આપવાથી મુકત થઇ શકે છે.

૩ જેઓને દસ આંગળાં આપવા તરફ બહુ હરકત હોય તેઓના અંગુઠાથી સરકાર ચલાવી લેશે.

૪ બાકી બધાને દસ આંગળાં આપવાં પડશે.

આમ છુટ મળેલી છે તે અત્યંત સંતોષકારક ગણી શકાય છે. આથી વીશેષ કંઇપણ માંગવું તે હીંદી કોમને હીતાવહ લગાડનારૂં ગણી શકાય. હમેશાં માણસોનું માન તેમની મર્યાદા-આજ્ઞા-ની અંદર રહેલું છે. ઉલાંજણા થઇ વધારે માગવા જવું તે મળે તોપણ નહી લેવા જેવું છે. એટલે બારી દરેક હીંદીને બરાબર છે કે કેળવણી અથવા બાલ બીલકુલ કલમ બીજાને લીધે રહેલી છુટનો લાભ ન લેવો. મરજીઆત રજીસ્ટરની નીચે આપણે જે કંઇ હદની અંદર કરશું તેમાં નહાનમત નથી, પણ સારમાણસાઇ છે. જેમકે પીછાનતને સારૂં સરકારને આપણે મદદ કરશું, ઓળખ કરવાને સારૂં જેટલું જોઇએ તેટલું બલકે તેથી વધારે આપશું તેમ આપણે ઉંચા ચડશું એ બાજીયુર્વક સમજવાનું છે. તેવા કારણસર મી. ઇસપમીઆએ, મી. ગાંધીએ, તથા બીજા સત્યાગ્રહીઓ (પારસીય ક્રીશ્ચીસ્ટરો) એ પોતાનાં દસ આંગળાં આપવાનો કરાર કર્યો છે. ઉપરનાઓ દરદ છે તે એથી ઝુમાવતા નથી, પણ તેનો સંગ્રહ થઇ શકે છે. કેટલાક દરદ એવા હોય છે કે તેનો ઉપયોગ નહિ કરવાથી બરોબરની માફક શોભે છે, પણ ઉપયોગ કરવા જતાં પરીણામ નુકસાન કર્તા નીવડે છે. આવું કારે આબેહુબ નજરે આવે છે. તે આપણી હાલત સમજવાને ખાતર હું આપું છું. બાબદો અને તેનું રહસ્ય કહેતાં તેનો ભેદ એને આપણે આત્મા અથવા દુષ્ટ કહી શકાએ છીએ. બારાએ એટલે આંગળાં પીએરેને આપણે શરીર અથવા બદનની ઉપમા આપી શકીએ છીએ. કાપદારૂપી આત્મા તે દુરાત્મા અથવા બરાબર દુષ્ટ હોય તેનું છેદન કરવા આપણે સોળ મહીના થયાં મથી રહ્યા છીએ. તેને પરીણામે તે બરાબર દુષ્ટ અથવા દુરાત્મા નો નાશ થયો છે. હવે જે શરીર રહ્યું છે તેની સાથે સંબંધ નથી. એજ શરીરની અંદર બરાબર દુષ્ટને બદલે સારો દુષ્ટ અથવા આત્મા પણ તો તે શરીરની સામે આપણે નહિ થઇએ. મરજીઆત રજીસ્ટર રૂપી સારો આત્મા અથવા દુષ્ટ, તેજ અથવા તેવી જાતના શરીરની અંદર દાખલ થયા થી આપણે આ શરીરની સાથે કુસ્તી તકરાર રહેતી, તથી એટલું જ નહિ, પણ તેને આપણે માન આપીશું. આ રૂપ આને લખનારા ગંભીર રૂપમાં ગણે છે. તે ઘોરણે ઘણા વિચારો પેદા થાય છે અને તેને લંબાવવાથી એમ દેખીતું સામેત થઇ શકે છે કે આપણી હાલત તે બરોબરી ખુદાઇ અથવા ધાર્મિક હતી: અને સમજુ માણસ તુરત જોઇ શકશે કે તેમાં આપણને સંપુરણ કુતેહ નહીં ધારેલી ઝડપથી મળેલ છે.

કોણ રજીસ્ટર થઇ શકશે

(૧) જેઓની પાસે બરી પરમીટ છે અહલે જેઓના અંદાજ વિગેરે પોતાની પરમીટ ઉપર બરોબર હશે તે.

(૨) જેઓ ૧૯૦૨ના મે માસની ૩૧મી તારીખે ટ્રાંસવાલમાં હતા તે-પછી તેની પાસે પરમીટ હોય યા ન હોય.

(૩) જેઓની પાસે પા. બણના ૩૫ વખત નાં તેઓનાં પોતાનાં રજીસ્ટર છે અને જેઓ હાલ ટ્રાંસવાલમાં છે.

(૪) જેઓ ૧૬ વરસની ઉમરની અંદર ટ્રાંસવાલમાં લડાઇ પછી ચોખ્ખી રીતે દાખલ થયા હોય તે.

આટલા પુરાવાવાળા માણસને મરજીઆત રજીસ્ટર લેવામાં અડચણ નહિ આવે.

ચેતવણી

આ લખતી વેળા હું 'સ્ટાર' માં સરકારની સામે બે ઘણા સખત કાગળ જોઉં છું. એક જણ ફીલીપ હેમંડ કરીને છે. તે લખે છે કે સરકારે હીંદીને બધું આપી દીધું છે, ને તેથી મી. સ્મટસ એ જોરાવર ન ગણાય. મી. હેમંડ કહે છે કે હીંદીને જેલમાં બરોબર રાખવા ઘટતા હતા. મી. હાજમેન લીખે કરીને બીજા એક લખે છે કે તેણે મી. સ્મટસ ના પક્ષના માણસોને પોતાના વોટ આપેલા. હવે તેણે હીંદીની બાત સાંભળી છે તેથી તે ગુસ્સે થએલ છે, અને મી. સ્મટસની વિરૂદ્ધ બાધું સખત લખાણ કરયું છે. આ કાગળો બતાવે છે કે પારલામેંટ મળતી વખતે મી. સ્મટસની હાલત કફોડી થઇ પડશે. આ બધું વિચારી હીંદી કોમે બરોબર ખ્યાલ કરવાનો છે. ને રજીસ્ટરના બાપારા બંધ ઉંકલી નાખવાનું છે. કે જેથી કરીને બધાને ખાત્રિ આપી શકાય કે આપણે બરી રમતજ રમીએ છીએ. આ ગ્રણ મહિનાના કામ ઉપર હીંદી કોમની હવે પછીની હાલતનો આધાર રહેશે. તેથી હું ઉમેદ રાખું છું કે કોઇ પણ હીંદી પોતાનો સ્વાર્થ વિચાર્યા વિના માત્ર કોમનું કેમ ભલું થાય એજ વિચાર કરશે.

ઓરીસ કયારે ખુલશે?

મરજીઆત રજીસ્ટર કરવા સારૂં ઓરીસ આવતે સોમવારે વાન બેંડીસ સ્કવેરમાં પુરાણા દેવળમાં ખુલસે. તે વખતે મરજીઆત રજીસ્ટર લેનારે ત્યાં તુરત હાજર થઇ જવું. કપાટાબંધ પુરૂં કરવું એ આપણી ફરજ છે. આ બાબત ગેઝેટમાં નોટીસ નહીં પંડ એવો અંદોબસ્ત થયો છે. તે એમ સમજીને કે તેમાં આપણું બધારે ખુલ્લું છે. પ્રીટોરીયા સિવાય બીજા ગામોમાં મેજીસ્ટ્રેટની મારફતે રજીસ્ટર થશે એમ સંભવ છે. આપણને ગ્રણ માસની મુદત છે. પણ બે માસની મુદતમાં બધારામ કરશું તો બધારે સારૂં ગણાશે.

તારોના વરસાદ

કેદીઓ છુટયા બાબત તારોના વરસાદજ વરસ્યા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના દરેક ભાગ માંથી તારો છુટેલા. લગભગ દોઢસો તાર આવેલા જણાય છે. શુક્રવારે અને શનિવારે તારવાળો પાંચ પાંચ મીનીટે આવતો જોવામાં આવ્યો. વળી તાર એડનથી અને હીંદુસ્તાનથી પણ આવી ચુકયા છે. એડનથી મી. કેકાબાદનો, પોરબંદરથી મી. હાજી મસમાઇલ ઝવેરીનો તથા મુંબઇથી પ્રેસીડન્સી એસોસીએશન વતી સર ફીરોઝશા મહેતાની સહીનો. સર ફીરોઝશાનો તાર લાંબો છે, અને કોમને ભારે મુબારકબાદી આપે છે; ને તેની ધૈર્યતા, તેની હીંમત, તેની ઇજ્જ ઉઠાવવાની શક્તિ, તથા તેની ચાતુરીની તારીફ કરે છે.

ગોરાઓની મદદ

ટ્રાંસવાલની લડતમાં ગોરાઓની મદદ જે મળી છે તેની હદ નથી રહી. મી. કારટ રાઇટ, મી. ડેવીડ પોલેક, મી. ફીલીપ્સ, મી. પોક, મી. સેંટ ('પ્રીટોરીઆ ન્યુસ'ના અધિપતિ) વિગેરે પ્રખ્યાત ગોરાઓએ ઘણીજ સરસ મદદ કરેલી છે. તેમાંના ઘણાં તો છેવટ સુધી આપણી સાથે રહેવા તૈયાર થઇ રહ્યા હતા. આ સિવાયના સેંકડો ગોરાઓએ મદદ કરવા ધારેલું તેનો આપણને પતો પણ નથી મળ્યો. વિલાયતમાં વધી પડેલું જોર બતાવે કે સત્યને સારૂં તેઓ પણ લડવા તૈયાર થઇ ગએલ છે. આ વિચારને દીલમાં રાખી ગોરાની તરફનો રોષ પણ હીંદી કોમે ઉતારવો ઘટે છે. તેઓમાં કંઇજ સારૂં હોય નહિ એમ ઘણી વાર આપણે વગર વિચાર્યે બોલીએ છીએ. પણ દેખીતી ભુલ છે. આદમ જાત એકજ છે, ને કદી ઘણા ગોરા ભુલ થી ભેદ રાખે તો તેવી ભુલ આપણે કરવાની નથી.

ફેડરેશન હોલ

બુધવારે એસોસીએશનની કમીટીની મીટીંગ થઇ હતી તેમાં ઠરાવ થયો છે કે ફેડરેશન હોલને સારૂં તથા બીજા કેટલાક ખરચ સારૂં ઉઘરાણું કરવું. દરેક કોલોનીની ટીકીટ કહાડવી, અને તેટલું દરેકે ઓળખમાં ઓછું આપવું. વધારે આપી શકે તેણે વધારે આપવું. વિશેષ હું આવતે અઠવાડીએ લખીશ. મને ઉમેદ છે કે સહુ આ બાબતમાં પુરતી મદદ કરશે.

છતનું ચિત્ર

ગયા તા. ૧૧મીના અંકમાં ટ્રાંસવાલ સરકારરૂપી સ્ટીમ રોલર હીંદી કોમરૂપી હાથીને કચરી નાખવા મહેનત કરતી હતી એમ બતાવતું ચિત્ર 'સન્ડે હાઇમ્સે' આપ્યું હતું તે વિષે કહેવામાં આવ્યું છે. હાલમાં તે પત્રે હીંદી કોમની છત બતાવવા એજ ચિત્રને બીજા રૂપમાં આપ્યું છે. તેમાં સ્ટીમરોલર જુકા થઇને ચુંથાએલું પડેલું છે. રમટસ સાહેબની ખુરસી ભાંગેલી સ્થિતિમાં જમીનપર પડી છે ને તે ઉપર ચુરે થાએ પડેલા દેખાતા રમટસ સાહેબ સામે હાથી તરફ ભયની લાગણી સાથે જોઇ રહ્યા છે. તેમને માથે નામોશીની ટોપી છે. ચુંથાએલા સ્ટીમરોલર તરફ ફરીને હેઠ રમટસ સાહેબ બતા આગળ સુંઢ લઇ જઇ હરખાવો હરખાતો હીંદી કોમરૂપી હાથી ઉભો છે, ને પુછે છે "કેમ, બોલો તો સહુ ખુશીમાં કે?" મી. ગાંધીરૂપી માવત પોતાના બે હાથનાં આંગળાં પંપાળને પહોળો કરવામાં આવે તેમ પહોળાં કરીને નાકને આડી બનાવે કોમ મી. રમટસને કહેતા હોય કે "આંગળીનો સ્વાદ કેમ આવ્યો કે?" એવો દેખાવ આપવામાં આવ્યો છે. ચિત્ર નીચે લખ્યું છે કે "મી. ગાંધીની આંગળીની નીશાની પડાવનાર કોલોનીઅલ સેક્રેટરીનું ચિત્ર."

એસ્ટકોર્ટ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અહીંઆંનાં જંગલનાં સઘળાં લાઇસન્સ બંધ થયાં છે. ફકત એક કેલોનીયલ બોર્ન ઇન્ડીયન તથા એક બીજાને મુરી રીવરમાં મળેલ છે. બંધ થયેલાની સંખ્યા ૭ છે; તથા હજુ બીજા બે બાકી છે. તેમને આજરોજ બોલાવ્યા છે. લાઇસેન્સીંગ ઓફીસર જેણે ગયે વરસે ઝેડીસ્મીથનાં સઘળાં લાઇસન્સ અટકાવ્યાં હતાં તે છે. હીંદીઓએ અપીલ નોંધાવી છે. વગર લાઇસન્સથી વેપાર કરવા હીંમત ધરાવે છે. લાઇસન્સીંગ ઓફીસરે દરેકને બોલાવી પખું કલાક સુધી જુબાની લીધી હતી, અને આખરે સઘળાને ના પાડી.

અમને ખબર મલ્યા છે કે—ચેપુમુકુ ના મી. એમ. એ, કાજીનું લાઇસેન્સ લોવર ટ્યુગેલા ડીવીઝનમાં રીન્યુ થએલ. ત્યાર પછી ટ્યુગેલાની બોરડે બેસીને તે રદ કરયું. આ બાબત સંબંધમાં આ વેપારી ઉપર સુધી લડવા હીંમતવાન છે; અને તેણે દુકાન ઉઘાડી રાખી વેપાર કરવો શરૂ કર્યો છે; ને કાંઇ અટકાયત ન હોય એમ સમજી માલ ખરીદી દુકાનપર બોલાવે છે.

ફોડશીઆ

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

ટ્રાંસવાલ આતે મી. ગાંધી વગેરે ૭૬ હબસીઓને સરકારે જેલ મોકલવાથી સરકારના કામ પ્રત્યે ચેઢ બતાવવા તથા દેશ સેવકો પ્રત્યે દીલસોજી બતાવવા જુલવાયેા ખાતે હીંદી બાઇઓની એક મોટી મીટીંગ તા. ૨૬ જનેવારીના રોજ મળી હતી. આકરો ખર માસમાં દંડ ભરવા ચળેલી બોઅરણ બહેનો આશરે પા. ૧૦૦ની રકમ દંડમાં ભરાઇ હતી, જેમાંથી મોટી રકમ ટ્રાંસવાલ ઇન્ડીઅન ઇન્ડિઅન એસોસીએશન ઉપર મોકલવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

રૂડીચોઢ

મી. એ. એમ. દેસાઇવતી મી. અહમદ ફખાન લખે છે કે એસોસીએશન કેમાની નંજીમાં હોવાથી બત્રે ઉઘરાણું કરી પા. ૨૦ની મોક તા. ૨૭મીએ જોહાન્સબરગ મોકલી આપી છે. ઉઘરાણામાં ભરનારા મોનાં નામો નીચે મુજબ છે:—

મી. અહમદખાન પા. ૩; મી. ઇસવા ઇલ ગાંધેડ ૧-૫-૦; મેસરસ હસનભીંયા, ઇસમાઇલ અબ્રવાન, હાજી હરકુદીનખાન, કમાલખાન, મકુર સાહેબ અલી, અબદુલા મીંયા પટેલ, મહમદ ઇસમાલ દરેકનો પા. ૧; મેસરસ મહમદખાન બાકુખાન, અલીખાન, ટેલર ખુશાલ, દરેકની ૧૫/; મેસરસ મુસા ઇસમાઇલ, ઇબરાહીમ મુસા, આલેજી કાજી, સઇયદ ઇસમાઇલ, મોરાર રામજી મોચી, રવજી રબુછોડ, દરેકની ૧૦/-; મી. કે. એન. દેસાઇ ૧૨/૬; મેસરસ નાગર ગોપાલ, ઇસમાઇલ, આમુજી, ગાંડા જદુ દરેકની ૭/૬; મેસરસ શેખ મહમદ, અહમદ સુલેમાન, મહમદ સુલેમાન, ઇબરાહીમ મહમદ, મહમદ ઇસપ, ઇસમાઇલ અહમદ, મહમદ મુસા, ઇબરાહીમ હાસમ, પરબુ જુલા, બાઇલા મંજલા. કલબ ગોવન, ભાણા, ભાણા ઇબાળા, ગોકળ, નારાણ ધનજી, વાલા ભીખા, રામા બાઇલા, મકન ભીખા, પ્રેમા ભીખા, ખાબર કુલજી, લાંબણ, હાજી, જસા, વસન દયાળ, વીઠલ, ધનમાણી, માવજી, દેવખા, ઇસમાઇલ સુલેમાન, દરેકની ૫/-; મેસરસ હસન હાજી, રામાં મકનં. દરેકની ૨/૬; મી. પરશોતમ બખા ૨/-; કુલ ૨૬-૨-૦.

ટ્રાંસવાલના હીંદીની મદદ માટે ડરબનમાં નાટક

[ખ. ઓ. માટે રીપોર્ટ]

ડરબન ફ્રેટરર એસોસીએશનની ભોંયરણ અને ઠરાવ મુજબ ઉર્દુ જબાન માં 'બનામેખુદા' નામનો ખેલ ગઇ તા. ૧ લે ધ્રસ્ટ ઇન્ડિઅન થીએટ્રીકલ કંપનીએ વીક્ટોરીઆ થીએટરમાં ભજવી બતાવ્યો હતો. ખેલની આગ્રહ ટ્રાંસવાલના હીંદી ઓની મદદ માટે મોકલી આપવાનું નક્કી થએલું હોવાથી થીએટર ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું; અને રજીસ્ટર કાયદા બાબત માં જે નીવેડો આવી ગયો છે તોપણ પોતાના ભાઇઓ તરફની ફરજ બજાવવા માં ડરબનના હીંદીઓ પાછા પડયા નથી. ખેલનો બીજો અંક પુરો થતાં મી. યુ. એમ. શેલતે ઝટદાર ભાષામાં કંપની તરફ થી હાજર થએલાનો આભાર માન્યો હતો. નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ તરફથી મી. દાદા ઓસમાને (ઓનરરી સેક્રેટરી) જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની લડત માં નાતાલે અરેખરી જીન કેસાની દેખાદી છે. નાતાલમાં લાઇસેન્સ કાયદા બાબત જબરજસ્ત લડત ઉઠાવવી પડશે. મી. પારસી શાપુરજી રાંદેરીઆએ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાથી જાગ્રત થએલા સ્વદેશાભિમાનપર વીવેચન કરતાં કહ્યું કે સારી નીષ્ઠાથી સ્વદેશાભીમાનને હમેશ જીગરમાં કોતરી રાખી વરતન કરવાથી હીંદીની ઉન્નતિ નો દહાડો બહુ વહેલો આવી પહોંચશે. નાટક કરનારા તથા જોવા આવેલા સહુના ઓએ આજે અરેખરી દેશ સેવા બજાવી છે તે ઉપર મી. રાંદેરીઆએ વીવેચન કર્યું. મી. દાવુદ મહમદે (નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના પ્રેસીડેંટ) મી. ગાંધીની દેશ સેવાનું વરણન કીધું, ત્યારે આખો હોલ તાળીઓથી ગાજી રહ્યો હતો. મી. દાવુદ મહમદે સહુનાઓની હાજરી માટે હીંદુ ઓને 'રામરામ' તથા મુસલમાનોને 'સલામ' બહુ નમી નમી કર્યા હતા. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ મુસલમાન, હીંદુ, પારસી વીગેરેની એકત્ર હાજરીની તથા એકત્રતા ની નોંધ લીધી. જોહાન્સબરગથી મળેલા મી. પોલાકના કાગળ મુજબ ત્યાંના બ્રિટીસ ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી સરવેનો આભાર ઉપકાર માન્યો અને આવતા શનિ વારે ખેજ કામને માટે થનારા ગુજરાતી ખેલમાં હાજરી આપવા સરવેને અરજ કર્યા. મી. ઓમરજી કાનજી પટેલે ફ્રેટરર્ન ઓર્ગેનાઇઝેશન તરફથી હાજર થએલાનો આભાર માન્યો. કેટલાક ખેલનારાઓએ મી. ઓમરજી કાનજી પટેલ, મી. ઇસપ ઇસ માઇલ, મી. મહમદ આદમ, મી. દીમોલ વગેરેની સેવાની ખાસ પીછાન કીધી, અને આશા બતાવી કે આવતો ગુજરાતી ખેલ પણ સંપુરણ કૃતેહમંદ ઉતારવામાં સઘળાઓ પાછા હઠશે નહિ.

સ્વદેશી હીલચાલપર ભાષણ

ડરબનથી મી. કેશવરામ ભટ લખે છે કે તા. ૨૬મીએ લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર માં આશરે ૨૦૦ માણસોની એક મીટીંગ મળી હતી. મી. સુચીત મહારાજ પ્રમુખ હતા. ભાષણકાર બાબુ સત્યેંદ્રકુમાર બેન રજીએ સનાતન ધરમ ઉપર વિવેચન કર્યા પછી સ્વદેશી ઉપર ભાષણ કરતાં લાલા લજપતરાય તથા સરદાર અજીતસિંહની સેવાનાં વખાણ કરયાં, ને જણાવ્યું કે આજે સ્વદેશીની લડત માટે ૬૨ વરસની ઉમરના ઘરડાઓ જેલ ભોગવે છે. સરકાર હીંદુ મુસલમાનો વચ્ચે કુસંપ કરવા પ્રયત્ન કરે છે પણ તેમાં આપણે તેને ફાવવા દેવાની નથી. દરેક હીંદીએ સ્વદેશી માલ વાપ રવો જોઇએ. અહીં નાતાલમાં સ્વદેશી સ્ટોર ખોલી શકાય છે. હીંદુસ્તાનમાં કોલર, ટોપી, ટાય, મોજાં તથા બીજાં સુતરાઉ તથા ગરમ કપડાં બધી જનતનાં થાય છે. પરદેશી ચીજો ધરમને બાધ આવે તેવી રીતે બનેલી હોય છે. જેવી કે ખાંડ, આટો, સાબુ, બીસકીટ, મીણ બત્તી વગેરે. છેવટે તેમણે શ્રોતાનાં મન પર અસરકારક છાપ પાડી પોતાનું ભાષણ સમાપ્ત કર્યું હતું. પછી બીજા મહત્સ્થો એ તથા પ્રમુખે વખતને અનુસરતું ભાષણ કરયા બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

વેરૂલમથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—તા. ૨૭મીએ પંડિત સત્યેંદ્ર કુમાર બેનરજીને આવકાર દેવા હીંદુ બંધે સભા તરફથી એક મીટીંગ શ્રી ગોપાળ લાલજી ના મંદિરમાં ભરવામાં આવી હતી જે વખતે આશરે ૩૦૦ જેટલા મહત્સ્થો હાજર થયા હતા. પંડિતજીએ સનાતન ધર્મવિષે તથા સ્વદેશી હિલચાલ વિષે ખુબસુરત ભાષણ કરયું હતું. પછી મંદિરમાં આરતી થયા બાદ પ્રસાદ લઇને સભા વિસરજન થઇ હતી.

ક્રાપ્રોથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં જંગલનાં લાઇસેન્સ મળી ગયાં છે.

લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાઇટી

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—તા. ૬૧મી જનેવારીએ અંજુમનના મકાનમાં માસ મીટીંગ હતી, જે વખતે ટ્રાંસવાલના હીંદી માટે ઉઘરાણું કરવા તથા દિલસોજીનો તાર કરવા ઠરાવો થયા હતા. મી. દોસ્ત મહમદ સુરતી દેશ જવાના હોવાથી તેમના માનમાં તા. ૧૬મીએ મીટીંગ થઇ હતી, જે વખતે મી. દોસ્ત મહમદની સેવાની તારીફ કરી તેમના હકમાં દુઆ ગાહવામાં આવી હતી. મી. દોસ્ત મહમદે ઘટતો જવાબ આપી પા. ૬ સોસાયટીને બેટ આપ્યા. પછી ચાહ લઇને ફુલના તોરા ગુલાબ વગેરે વહેંચાયા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

તા. ૨૦મીની મીટીંગમાં મી. ઓસમાન અહમદ એંફેન્દી પ્રમુખ હતા. મી. મહમદ અહમદ ગોગા, તથા મી. ઇબ્રાહીમ કાસમ અમલાનાં આગા બન્યાં તથા મી. ઇસમાઇલ કાસમ અમલા દેશ જવાના હોવાથી તેમના હકમાં દુઆ ગાહવામાં આવી. મેસરસ અહમદ મુસાજી ઉમર, અહમદ અસનજી લોખાત, અહમદ મુલ્લાં, ઇસ્માઇલ હાના આવા, સુલેમાન મેતર વગેરે મહત્સ્થોએ ભાષણો કરવાં હતાં. મી. ગોગાએ પા. ૬ તથા મી. ઇબ્રાહીમ કાસમ અમલાએ પા. ૨ સોસાયટીને બેટ આપ્યા. મી. ઇસમાઇલ કાસમ અમલાએ થી. ૧૦ બેટ આપી તથા થી. ૫ આપી મેંબરશીપમાં દાખલ થયા. સોસાયટી વતી મી. અહમદ મુસાજી ઉમરે એ બંધે મહત્સ્થોનો આભાર માન્યો. મી. ઓસમાન અહમદ એંફેન્દીએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કરયું. પછી ફુલગુલાબ વહેંચાયા બાદ મોડી રાત્રે સભા વિસરજન થઇ હતી.

મી. મદનજીતનું 'સુનાઇટેડ બરમા' પત્ર લખે છે કે જોહીઆ પ્રાંતોમાં મુરાદાબાદ નો રહીશ એક હીંદી ફકીર હાલમાં કોન સ્ટાનટીનોપલ પહોંચેલ છે. તે ફકીર જણાવે છે કે તેણે પોતાના ખીસામાં એક પેની ન હોવા છતાં ટ્રાંસવાલ, આસ્ટ્રેલીઆ, જપાન, બર્મા, ચીન, ટીબેટ, ગ્રેટબ્રિટન, અમેરિકા તથા બીજા કેટલાક મુલકોની મુસાફરી કરેલ છે. તે પોતાની પાસે એક ચોપડી રાખે છે જેમાં તેણે પોતાના અનુભવ વરણવેલ છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું જરોબર લખવાં. તે હમેશાં ખહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી નાખુને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

આમસ્ટરડામના ચરચાપત્રી, તથા મી. એમ. એમ.—નામઠામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. રહેમાનભાઇ (પ્રીટોરીઆ)—એવા માણસો હવે પોતાની મેળે પસ્તાવો કરશે.

અ. ધ. ઓ.

ટ્રાંસવાલના હીંદી આભાર માને છે

મે. ધ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

એસોસીએશન ઉપર તથા મારી ઉપર તેમજ છુટા થએલા હિંદી કેદીઓ ઉપર મુબારકબાદીના તારનો પાર નથી રહ્યો. કાગળો પણ ઘણા પહોચ્યા છે. બધાને જોખા જવાબ લખવા જેટલી અવકાશ નથી, તેથી આપ સાથીઓ વતી અને મારી વતી સરવે તાર મોકલનાર તથા કાગળ લખનારનો આભાર આ છાપા દ્વારા માગવાની રજા લઉં છું, તથા જોખા નથી લખ્યા તેની માફી માગું છું. અને વિશેષ એવું ધ્રુજ્યું છું, તથા ધ્રુજ્વરની પાસે પ્રાર્થના કરું છું કે જ્યારે ફરી આવો અવસર આવે ત્યારે જેમ હિંદી કેદીઓએ હાલ કરયું છે તેમ તેજ કેદીઓ તથા આપણે બીજા બધા હિંદી સત્ય તથા દેશને અરથે કરીએ.

હું છું

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

જોહાન્સબરગ તા. ૪-૨-૦૮

એક જુલમનો દાખલો

મે. ધ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૨૮ મીએ બપોરના ૧ વાગે અત્રે એક હીંદુ ઓરત સુવાવડની બીમારીથી ગુજરી જવાથી હું ડોકટર પાસે સરટીરી કેટ લેવા ગયો હતો. ડાકટર હાજર ન હોવાથી કેટલોક વખત વાટ જોયા બાદ કમીસ્ટે સરટીરીકેટ આપ્યું. ત્રણ વાગે હું પોલીસ સારજંટ પાસે ગયો, અને મુડદું બાળવા માટે પરવાનગી માગી. જવાબમાં કહ્યું કે ટાઉન કલાર્ક પાસે તપાસ કરીને જણાવીશ. બાદ સાંજના ૪॥ વાગ્યે તેણે સુચના આપી કે મુડદું વહેલું બાળવું. તેથી બાળવા માટે લાકડાં વગેરે અહીંઆંના ગોરમીટીઆ વગેરે જ્યાં દાટે છે તે જગાપર મોકલી દીધાં. ત્યાર બાદ રાતના ૯॥ વાગે પોલીસ સારજંટે જણાવ્યું કે મુડદું બાળી શકશો નહિ, કારણ કે લોકલ બોર્ડનો ડાકટર ના પાડે છે. આ ખબર પડવાથી દશ વાગ્યાને સુમારે હું સારજંટ પાસે ગયો. હું તથા મારા બીજા બે સાથીઓ તેની સાથે કોર પોરેશનના ડાકટર આગળ ગયા. ડાકટરને વિનંતિ કરી, ને રજા માગી કે મુડદું દાટવું એ હીંદુના ધરમથી વિરૂદ્ધ હોવાથી બાળવા માટે રજા આપવી. પણ તેણે માન્યું નહિ. અમે જણાવ્યું કે ડરબન, વેરૂલમ, સ્ટેંગર, મારિત્સબરગ વગેરે સધળે ઠેકાણે હીંદુઓને મુડદાં બાળવાની છુટ છે. ત્યારે જવાબમાં કહ્યું કે એસ્ટ કોર્ટ માટે મારી મરજી તે કાયદો છે! આ પ્રમાણે ગોરાઓના જુલમને લીધે હીંદુને પોતાના ધરમ વિરૂદ્ધ મુડદું દાટવાની જરૂર પડી હતી. બાબતથી ડરબનથી એક અનુભવી ગ્રહસ્થ આવેલ તેની સાથે માજીસ્ટ્રેટ આગળ ગયા. માજીસ્ટ્રેટે કોલો નીઅલસેકરેટરીતરફથીતારકરીને બાળવામાટે રજામગાવી. પણ કાંઇ જવાબઆવ્યો નહિ. બીજે દિવસે તાર કર્યો તોપણ જવાબ મળ્યો નહિ. કહ્યું છું કે આ જુલમથી વાત ચરચાઇને ફરીથી આવું ન બને તેવા ઇલાજ લેવામ.

લી. માહિતગાર.

જોહરટકોટ, તા. ૩-૨-૦૮

સ્ટેંગરથી મી. નુર મહમદ તારવણ લખે છે કે હિંદુસ્તાનમાં પણ હિંદીઓ પોતાના બળ ઉપર આધાર રાખી લડત લે તો જોઇતા હકો આફેલાધથી મળી શકે; ને હિંદુસ્તાનની ઉન્નતી વહેલી થાય.

પરચુરણ ચરચા

અરમેલોથી મી. અહમદ દાવજી કુવાડીયા લખે છે કે અહીં મી. ઇસ્માઇલ અહમદ જસાત, મી. ઇબ્રાહીમ મુસા મેમણ, તથા મી. હાજી મહમદ અહમદ દીનદાર એટલા હિંદીઓએ સદ તા.૨૭મીએ વકીલ મારફતે રજીસ્ટર થવા અરજી કરી છે.

બેલફાસ્ટથી મી. એસ. એફ. દીન લખે છે કે કેટલાક ગોરા વેપારીઓ આપણી લડત વિરૂધ કામ કરે છે; માટે તેવાને બોયકોટ કરવાનાં પગલાં લેવાં જોઇએ.

એક લખનાર જણાવેછે કે ક્વીન્સટાઉન ના હીંદીઓએ ટ્રાંસવાલમાટે ઉઘરાણું કરવા ના હેતુથી મદરાસી લોકોને બોલાવી એક મીટીંગ કરી હતી; તેમાં મદરાસીઓએ ઉઘરાણું કરવા વચન આપી બીજી મીટીંગ ભરવા કહ્યું; છતાં તેઓમાંથી કોઇ બીજી મીટીંગમાં હાજર થયા નહિ, ત્યારે ગુજરાતીઓ થોડા હોવાથી ઉઘરાણું કરી શકયા નહિ આ મોટી દિલગીરીની વાત છે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઇન.]

અમપુલી—તા. ૧૨મી ફેબ્રવારીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

કોંગેલા—તા. ૨૮મીએ કેલંબોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

કોંગેલા—તા. ૧૮ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન આકૃરિકન લાઇન]

બેટનહોલ—તા. ૨૫મીએ કલકત્તાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

ટીન્હાઉ—તા. ૫મીએ કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

ઓગ્મે—તા. ૬૨ ફેબ્રવારીના અરસામાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

ગ્રેસીડૂ—તા. ૧૮મા ફેબ્રવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ગેઇ—તા. ૨૨મી જનેવારીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ આમપુલીમાં આજ રોજ આવવાની છે.

ચાલુ વર્તમાન.

મી. રહીમ ઝીણા લખે છે કે વીન્ડસર ટાઉનમાં તા. ૧૦ મી એ એક મીટીંગ થઇ હતી જે વખતે ટ્રાંસવાલના હીંદીની મદદ માટે ઉઘરાણું થયું હતું.

પારસથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં તા. ૧૮ મી એ ડો. અબદુ રહેમાને કેપના ઈમીગ્રેશન તથા નવા કાયદા વિષે ભાષણ કરયું હતું.

સ્ટાન્ડરટનથી એક લખનાર જણાવેછે કે અત્રે તા. ૧૮ મી જનેવારીએ એક મીટીંગ થઇ હતી, જેમાં લડત માટે ઉઘરાણું કરતાં પા. ૩૬-૧૨-૦ ની રકમ થઇ છે.

તા. ૨૫મીએ ક્વીનસ્ટાઉનના હિંદીઓની એક મીટીંગ મળી હતી. કેટલાંક ભાષણો થયા પછી મેંબરોએ માસીક ફી ભરી આપી હતી. પછી માસીક ફીમાં વધારો કરવાના પ્રશ્નદાથી પ્રમુખ પાસેથી ૪/-, સેક્રેટરી પાસેથી ૩/૬, મેંબરો પાસેથી ૩/- એ મુજબ લેવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

જરમીસ્ટનમાં તા. ૨૭મીએ ૨૦૦ માણુસની એક મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે આગેવાનો પકડાવાનો સંભવ હોવાથી મી. આપાસામી પલીઆપ્પાને સેક્રેટરી, મી. આદમ કારાને આસીસ્ટંટ સેક્રેટરી, મી. સુબરાયન નાયડુને ચીફ પીકેટ ને મી. આદમ કારાને આસીસ્ટંટ પીકેટ નીમવા નક્કી થયું હતું. પછી ઉઘરાણા માટે માણુસો નીમી સભા વિસરજન થઇ હતી.

લેડનબરગના હીંદીઓએ મીટીંગ ભરી લડતમાટે નીચે મુજબ ઉઘરાણું કરયું છે. મી.તયબઅલી હાજી કાસમ પા. ૨; મેસરસ અબદુલ લતીબ અબદુલ ગનીની કું., અબ્દુલ્લા તકિયાની કું., રંગનાથ કેવથી ડાકર, કરીમ ઓસમાન, પીકર મુનસ્વામી, ઓસમાન મુસા, દરેકનો પા. ૧; મેસરસ મુળારક મુલ્લાં, ઇસાક આદમની કું., દરેકની શી. ૧૦. કુલ પા. ૯. ઉપરની રકમ એસોસીએશનપર મોકલી દેવામાં આવી.

ડેપટાઉનનું ધી સાઉથ આફ્રિકન રમેકટેક ઇજીપ્શીયન ખાતાપર [illegible] આરટીકલ દરમ્યાન કહ્યું છે કે—આ ખાતા સંબંધમાં અમને મળેલી ખબરમાંથી અરધી ખરી હોય તો ઇમીગ્રેશન ખાતામાં પુરેપુરી તપાસ કરવાની જરૂર છે. અમને ખબર આપવા માં કેટલાક હીંદીઓ છે. એક જણે કેટલાક ગેર કાયદેસર વસનારાના દાખલા અમને બતાવ્યા હતા. હવે સરકાર ઇંટર પ્રીટર તરીકે સ્વતંત્ર માણસને રાખે તો હાલ જેઓ અહીં ઉનરી શકે છે તેમાંના ઘણા લોકો આવતા બંધ થાય.

કેપટાઉન યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશનના સેક્રેટરી જણાવે છે કે—ટ્રાંસવાલની લડતમાં જીત થવા માટે સાંના હીંદીઓને મુબારકબાદી આપવા તથા સરકારનો આભાર માનવા અમારા એસોસીએશનની એક મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે ઘણા અગ્રસ્થો હાજર હતા. મી. લછી રામ પ્રમુખ હતા. ભાષણો થયા બાદ ઉપર મુજબ ઠરાવો પસાર કરી ખુશાલી વચ્ચે સહુ વીસરજન થયા હતા.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મેરિત્સબરગના એસ. હસન, મહમદની મીલ્કત મુદતની જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

નોર્થહીલના વિશ્વનાથ સીંગની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં દાખલ થયા છે, તથા તેની નકલ કરવત, અમલાથી કોરટના રેસીડંટ માજીસ્ટરેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, ત્યાં તે ૧૮મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ઝમરોડઝના રસમની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૧૧મી એ તથા ૧૮મી એ સુપ્રીમ કોરટના મારફત આગળ ભરાશે.

ડરબનના વી. વીજય રંગવલુ રડીઅરની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારો ની મીટીંગો તા. ૧૧મી એ તથા ૨૫મી એ ડરબન કોરટ હાજરીમાં માજીસ્ટ્રેટ ફોગાટી ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોર પરપર આતમારામ કુલસની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમ વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમ દાખલ થયા છે, ત્યાં તે તપાસણી માટે તા. ૧૮મી સુધી ખુલ્લા રહેશે.

ટોકીઓના એક તાર ઉપરથી જણાવવા માં આવેછે કે કેનેડામાં જતા જાપાનીઓને અટકાવવાને જાપાનીઝ સરકારે બહતાં પગલાં લીધાં છે, તથા કેનેડાને બદલે દક્ષિણ અમેરીકાના ભાગો તરફ મજુરોઓને ઉતેજન આપવામાં આવશે.

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ.						
બાંબ	૧ બસ્તાનુ	૨૪	૬	થી	૨૫	૬
બીમડીના	,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૩	૬	,,	૨૪	૦
એફ. ડી. આર.		૨૨	૬	,,	૨૩	૬
ચીની સક્કર	,,	૨૫	૦	,,	૨૬	૦
કુડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨	૬	,,	૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩	૬	,,	૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
મંગની	,,	૨૯	૦	,,	૨૯	૬
અડદની	,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૧	૬	,,	૨૨	૬
,, દાળ	,,	૨૭	૮	,,	૨૮	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૦
મકાઇ	,,	૮	૬	,,	૮	૬
બીનીસ.		૨૨	૦	,,	૨૩	૬
કાચું તેલ	૧ ગાલન	૪	૩	,,	૪	૬
ઝેરડીનું	,,	૩	૦	,,	૩	૪
મીઠું	,,	૩	૧૦	,,	૪	
નાળીએરનું	,,	૪	૩	,,	૪	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬	૦	,,	૧૭	૦
પીળા	,,	૧૫	૬	,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯	૬	,,	૧૦	૬
આટો		૧૩	૬	,,	૧૪	૩
બદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦	૮	,,	૦	૯
ગરમાં.		૦	૪॥	,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પૌ		૯-૧૨-૬		,,	૯	૦
પોરબંદર	,,	૬	૦	,,	૬	૧૦
પારાફીન ડીવોસ.		૬	૯	,,	૬	૧૦
,, વાઇટ રોસ		૯	૫	,,	૮	૬
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,,	૧૨	૦
નાળીએર		૧૮	૦	,,	૧૯	૦
હલી		૧૦	૦	,,	૧૦	૬
ડાઇમંડ સોપ		૧૩	૩	,,	૧૩	૯
દુધ નેસલનું.		૨૧	૦	,,	૨૨	૬
નીમક (લીવરપુલ)						
ભરતા ગેહનું		૪	૬	,,	૫	૦

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Nr. the Corner Commissioner & Fountain Sts
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

Imperial Cigar Manufacturing Co.,
TOBACCONIST
171 Umgeni Road, Durban.
Tel. Address: "CHEROOTS."

M. E NAGDEE & Co.
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
AND
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Ironware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
EBADOU'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BAGDAD. P. O. Box 27.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG,
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીમણુંકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબરગ, હેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીકસ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
ખરેખર તૈયાર રાખેલ : અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરો કરો.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West). Box 4120, Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 863.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બીજા વગર ઈન્ડીઆ ટોબેકો બનતી તમાકુ નીચેને સહનામે મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER.
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Aseam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 57. Telegraphic Address: "KHOTA."
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 46 Tel. Add.: "SULIMAN,"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇંડિયન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ઘમે વેચવામાં આવે છે. આસ ઘી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું–સરસ ગાવસ–ચોખું ગંધીઆણું–જરૂર જોઇ. અજમાયેશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP,
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

SUN Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયમેં સબસે પુરાણી
આગકા વિમાકી ઑફિસ.
ફ્યાણ્ડ ફંડ ૩૦,૦૦,૦૦૦.
અર્જી કરનેસે કમતીમેં કમતો ભાવ મિલેગા

દુનીયામાં સૌથી જુની અગ્નના વીમાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ ની છે. વધી જણાવવાથી ઓછામાં ઓછા ભાવ આવો મળી રહશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 854

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની કોઇપણ હોકાને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સંદેસા દીઠ એક શીલીંગ અને છપેની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલવા દુનિઆના કોઇપણ ગામપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નીના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર-નામને માટે કાંઇપણ વધારા પૈસા લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની આસ કોડ બુક છે તે ઘણે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરવાની કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા વધા ગ્રાહકવાસી પણ સસ્તે દર ગામ ઉઘડી શકાય છે.

વળી રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરધ કરી લેનાર બન્નીને ઠંડી પાડે છે.

વધુ વિગત માટે નીચને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
કેનેડા બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, કીંગ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્હાગ,
સેંટ મ્યોનસિ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કારનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Specialty.
We grow Naartjes, Oranges and Betal Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS,
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermooten Streets,
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
5 Jones Street,
KIMBERLEY

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 119 Tel. Add.: "CAJEE."
[illegible] MIDDELBURG

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, February 15th, 1908. No. 7.

P.O. Box 124. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "SORRORJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવાની બીલકુલ સગવડ આપી શકવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નથી.

પુછોઃ—મહેતા અને ખબેરીઆ ક્લાર્કસે.

બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

ચોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખોઃ— ડી. ડી. ખુબેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જરથોસ્તીઓ માલના વેપારો.

તમારૂ, બીનીસ, મકાઈ, કુલી વગેરે વગેરે કાબેલીથી તપાસી કરી જરથોસ્તીઓ તેમજ પરમુલકના સરસ ફાલ પર ટીલીગ્રો કરવામાં આવે છે. વધારે હકીકત માટે નીચેને સરનામે પુછવા ખબર કરી જોશો.

Tel. Ad.: Gandhi. એ. બી. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. B. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory.

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 349,

154 Queen Street, Durban.

P.O. BOX 441. ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER

તમેહમાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER.

નં૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રબુક મંચ્છી અમારા આદતીઓના હિસાબે વેંચી નામવાની છે. જેથી લેનારને બહુ ફીકાયત આવે મહશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ડબ્રેસીઅન — મહારાજ

ગ્રેંજલેર — ઓરડરાબાદ

અથવા — અથવા

નવાબ — ૨ પડીઅન

કેપસ — કેપસ

ફીકાયત ભાત.

બહારગામના ચોકસપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એસ. પીરભાઈ બટલર. S. Peerbhoy Butler.

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,

ડરબન. DURBAN.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "Miankhan," Durban Telephone No. 856

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં જેમ. હરમનની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય તાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કુ૦. આપે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

ઉરેક રકમનો મોકટગુડસ, કાપડ બર, બુટ, કાકરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

શ્રી ડરબનકોલ સપ્લાઈ.

૫૨ કોમરસીઅલ રોડ.

વિલાયતી ઓર દેશી કોલસા ઓર લકડી છુટક ઓર જથાબંધ બેચનેવાલે.

બોક્સ ૭૫. ટેલીફોન નંબર ૧૪૩,

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

848 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "PARULAR." Box 254.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 1357 Tel. Add. "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની

સ્ટીમર

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમઝુંબી ટન ૫૦૦૦ તા. ૭ માર્ચ

ના ઉપડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની સ્ટીમર અમઝુંબી અહીંથી તા. ૭ માર્ચ ના રોજ ઉપડી ફક્ત બેજ ટચ કરી સીધી મુંબઇ ૧૫ દહાડે પુગી જશે માટે દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ઑફીસરો સરો બીજા કામદારો બધે ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગબોટ દરેક મહીને મુંબઇ સારૂ અતરેથી જાય છે માટે દેશ જનાર ભાઇઓને બલામણ કરીએ છીએ. કે આ ટુંક મુદતની મુસાફરીનો લાભ ન ચુકતાં દેશ જનાર ભાઇઓને તયાર થઇ રહેવું.

ખરેખર આજે કેટલક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ ટુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરનુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સગવડ જણાવા માટે અતરે કાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

यह कंपनीकी स्टीमर कोंगेला डरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

કોંગેલા ટન ૨૦૦૦ તા. ૧૮ ફેબરવારી.

தெட்டாஞ் ஸ்டாரக்ட் இலங்.

"கங்கேகலா" டன் 2000 பிப்ரவரி 18ல.

கொலம்பு, மத்திராஸ் மார்க்கமாக கற்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

બી. હમશહિમ હસમાઇલની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

King & Sons, West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

THE INDIAN DISPENSARY.

146 Grey Street, Moosa Building, DURBAN.

ધી ઇંડિઅન ડીસપેનસરી

બદલેલું શીરનામું.

૧૪૬ ગ્રે સ્ટ્રીટ (ગાદડી અને મસ્જીદની સામે) મુસા બીલ્ડીંગ.

સસ્તી કીંમતથી દરેક જાતની દવાઓ પુરતી કાળજી રાખી તાજામાં તાજી કરી સહેલ કરી આપવા પુરતું ઉતેજન આપશે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6037, Johannesburg

WATERFALL,

JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Abdol Gasie,
5 & 7 Cross Street.
A. Cader
111 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
R. Moola,
Box 16,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Edoley,
Box 332.
Madhavjee Jotha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
A. Jee Dulabhias & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amrchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DURBAN

Abdool Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Adoonaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman.
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
P. Dawjee Mahomed & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211. 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hookumal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
V. M. Jooma,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
103 Grey Street.
A. E. Mayet.
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 810.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
C. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Halfejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
A. M. Bhyat,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.

Dookan Tulj,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dahabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakuman Maiku,
Box 5999.
Mosar Bhikha,
Box 5999.
Pandu Hira,
Box 5999.
Pema Jeram,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vannali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Tuljaram,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, alay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.
Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262. Market Square.
Vanmali Kova,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Laib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 134,
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 90, Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai.
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Habib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga,	Behola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67. 19 Compor Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street.
R. Kaljee & Co.,
Railway Street.
Vallabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghvjee Raghnath, Goldsmith.
Mosa Street.
Raghvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factroy,
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. BHABHA,
Box 96.
ESSOP SULIMAN,
Box 45.
G.R. MOOLA,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG
Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વોરા એન્ડ સન્સ.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

લહેર કરવાના ઇરાદાથી જમીન વેચનાર, સર કારી આપણિયર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૯૩ રમીય સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ અને કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ.-બોક્સ, ૫૨૫૦ -
જોહાન્સબર્ગ.

જોહાન્સબરર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(ગાર્ડ સ્ટ્રીટલબરગ)
માર્કેટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી જોઈએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્સલબરો હાઉસ
કેરટર કમીશનર અને પ્રોડયુસ બ્રોકર્સ
બોક્સ ૧૬૮ તારનો ટેલીગ્રામ "માના"
જોહાન્સબર્ગ.

ટો. બારહો અને સન્સ

ઇંજીન એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારા સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૨૬
તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'
એકટસ આરકેડ, ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણા માસીક કાંપાયી પાછા ભરી શકાશે.

ખાત્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાંચસે પૌંડ પાંચ હજારતક સુદર્ર દેનેકા હૈ. માસીક કિસ્તોંસે યહ નાણા પાછા ચુકા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums from **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO :
BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA." P.O. Box 33.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
115 CSILY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "CAMREK," Durban.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET.

P.O. Box 3604. Tel. add. "Cama"
JOHANNESBURG.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

"ખુશ ખબર"

પારબંદર સરસ ઘી હમણાંજ આવેલું છે. જાહેરાત કામથી વંચવાનું છે. ભાવ માટે પત્ર વ્યવહાર મળ્યો.

ટો. ડી. મુળેલીયા,
c/o E. D. Motala,
Saville street,
Durban.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lintleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL,

129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from **India** and **England.**
Also Exporter of Cape Snock.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Serajee Bros., Durban.
ઇસ્માઇલ મોજા હમીદ ગુલ.
જનરલ મરચંટ,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

"PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity as they are expressed in the world's newspapers magazines, and books, and to put on record the ideas and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a lucid summary of what is happening in the different fields of human activity, and to focus within readable compass something of that teeming interest which comes from being in touch with many phases of life.

This object has been achieved with considerable success ever since PUBLIC OPINION was started in 1860. In the 47 years since then it has, consistently carried out its policy.

The need for a paper like PUBLIC OPINION increases with the years, for life becomes more complex and the busy man, though anxious to keep in touch with new developments of thought and activity, has not the time to read the many papers which would give him the needed facts. PUBLIC OPINION seeks to do this for him, and to present just that *Précis* of life and thought which will enable him to quickly understand what is going on in the world.

PUBLIC OPINION (published every Friday, Price Twopence, 32 pages) can be obtained from any Newsagent or Bookstall or will be sent post free for one year to any place abroad for 13s. per annum. Orders should be addressed :—

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House,
Tallis Street, London, E.C.

"I know of two Prime Ministers who have read regularly PUBLIC OPINION" said the *Daily News*, May 15, 1907.

"We know of at least one who has misread it" added *Punch*, May 29, 1907.

SPECIMENS SENT FREE ON APPLICATION

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER, Also at the head Office for S. Africa And at :—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 82 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

Commercial Agency,

13, Upper Circular Road,

CALCUTTA,

Is a concern which needs especially to be brought to your notice to enable you to keep in touch with the various markets in India. The rates of almost all the goods that you require from time to time fluctuate and it is therefore necessary in the interest of our reputed concern that before you place your orders elsewhere you will please refer the matter to us, sending samples (where this is practicable) for our especial offers. Should you feel inclined to correspond with us you will always find the Calcutta market at your door and that you will not only be in a position to ascertain the true aspect of the market as regards the genuineness, cheapness, durability and quality of the goods required, but that you will come across this as the only concern of the day which would render all sorts of services with promptitude and guaranteed satisfaciton.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Seventh Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

HELPS TO THE STUDY OF ENGLISH (Third Edition).—An exhaustive collection of phrases, idioms and proverbs, with their explanations and proper uses, Rs. 3, 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as. post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYM (Third Edition).—Explained and illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition, Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS, Vols. I and II.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Each vol. Rs. 2 2as. post free.

WONDERS OF THE WORLD (in Nature, Art and Science), Re. 1, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. 106 UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA

વૈદ્યકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદ્યક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" માસીક. બારવર્ષથી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણા સાફ અક્ષરે વૈદ્ય જટાશંકર લીલાધર, રોચીરોડ, અમદાવાદ લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા જેનું પુસ્તક મોકલવાનું અર્થે ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ હકીકત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વૈદ્ય જટાશંકર લીલાધર
મુકામ રાજકોટ કાઠીયાવાડ સબએજન્સી

Indian Opinion

Vol. VI. PHOENIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 15TH, 1908 No. 7

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

A Set-back? 81
The Old Story 81
Christian Charity 81

OTHER ARTICLES:—

Mr. Gandhi's Letter to the Press ... 81
The Beginning of Registration ... 82
A Distinguished Coloured Student ... 84
Asiatic Trading in Natal 84
A Jewish View of the Indian Question 84
General Smuts' Apologia 85
Comments on Mr. Smuts' Speech ... 87
The Press on the Transvaal Situation 88
The Reservation in the Transvaal Constitution 88
Mr. Kipling on Oriental Immigration 89
Mr. Keir Hardie on the Indian Question 90
The Next Step 90
Indentured Indians in Natal 90

CORRESPONDENCE:—

A Letter of Thanks 88

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 15th, 1908.

A Set-Back?

THE stupid assault committed on Messrs. Essop Mia, Naidoo and Gandhi, while they were on their way to the Registration Office to register, has temporarily checked Indian progress. The Indians in the Transvaal seemed to be gaining in internal peace and nobility of character. We are satisfied that the assault was the work of a few misguided and fanatical Pathans. Mr. Gandhi's refusal to prosecute will break the force of the Pathan fury and the affair should be forgotten as a passing though painful incident of a historical campaign. It would have been wondrous if it had remained free from untoward events.

The assault, however, does but show that the leaders have really been much more moderate than the rank and file and that they have hitherto given a constitutional shape to the Indian indignation roused over the now almost defunct Asiatic Act.

Pathan fury has raged round the ten finger prints. Nor is it surprising. To the vast majority of Indians finger prints were the grossest embodiment of the law. Much argument and eloquence were expended on them. It was shown, as Lord Elgin has now admitted, that the real criminal associations; Many Asiatics could not think of the Act without the finger prints.

But it was hoped that finger prints voluntarily and in a modified form given would not cause any trouble. Under the voluntary offer they have lost their racial application, but are to be applied for identifying those who could not be otherwise identified. Moreover, they lose their sting in the Transvaal because they are made of general application under the Immigration Act.

It was, therefore, the duty of Indian leaders to beat down ignorant opposition and to prevail upon the community to give their finger prints. In spite of the assault, Mr. Gandhi insisted on giving his finger prints and the other leaders have done likewise. The leaders have, therefore, done all they could. And the Government have responded by making the option of giving two thumb impressions more general. After all, thumb prints are enough for identification. The assault, then, has served its purpose. Those who would lead public opinion must be prepared to suffer. Theirs must ever be a crown of thorns.

The Old Story

THE QUESTION WAS PUT IN THE House of Commons recently as to the number of prosecutions on permit charges against Indians in the Transvaal. The official reply was that there were some 1500. It would almost seem as though all these prosecutions were of a most serious order, but it is curious to note that more than one third of these took place within a period of 3½ months, extending from November 1902 to February 1903, and that the balance of less than two-thirds had been spread over a period of 4½ years. Of all these prosecutions the great bulk were against Asiatics who attempted to enter the Colony without permits.

These men were successfully prevented from doing so, having been prosecuted and ordered to leave the Colony. But it may be added that very many people came to the Transvaal without permits under the *bona fide* impression that no permits were required, and, as a matter of fact, at a certain period of 1902-3 there was free entry into the Transvaal of Asiatics. It must also be stated that extremely few prosecutions have been brought against Asiatics for using forged permits in any way and not a single one for forging permits. Obviously, therefore, the delinquency was a very trivial one, and in no way demonstrates that there has ever been a very undesirable influx of Asiatics on lawfully entering the Transvaal.

Christian Charity

THE WHOLE INDIAN COMMUNITY OF South Africa owes a very deep debt of gratitude to the Rev. Mr. J. J. Doke and his wife. These generous-hearted people have exhibited the Christian virtues in a manner that must have been a source of pride and joy to everyone of the Christian faith. They have gone out of their way to minister to Mr. Gandhi's comfort. They have nursed him in sickness, after having previously encouraged him in health. British Indians should hold before their eyes constantly the splendid example of charity, humility, and goodness of heart exhibited by Mr. and Mrs. Doke, and should regard them as exponents of all that is best in European and Christian thought and feeling. We are sure that work such as that so nobly and so humbly done by these two noble-hearted people will do more than anything else to bring the two races together on a common basis of human sympathy and brotherly love.

Mr. Gandhi's Letter to the Press

The following has been sent to the Transvaal Press:

Johannesburg,
10th February, 1908.

My dear Friends,—I am well in the brotherly and sisterly hands of Mr. and Mrs. Doke. I hope to take up my duty shortly

Those who have committed the act did not know what they were doing. They thought that I was doing what was wrong. They have had their redress in the only manner they know. I therefore request that no steps be taken against them.

Seeing that the assault was committed by a Mahomedan or Mahomedans, the Hindus might probably feel hurt. If so, they would put themselves in the wrong before the world and their Maker. Rather let the blood spilt to-day cement the two Communities indissolubly—such is my heartfelt prayer. May God grant it.

Assault or no assault, my advice remains the same. The large majority of Asiatics ought to give finger prints. Those who have real conscientious scruples will be exempted by the Government. To ask for more would be to show ourselves as children.

The spirit of passive resistance rightly understood should make the people fear none and nothing, but God—no cowardly fear, therefore, should deter the vast majority of right-minded Indians from doing their duty. ... of repeal of

the Act against voluntary registration having been given, it is the sacred duty of every good Indian to help the Government and the Colony to the uttermost.

I am,
Your faithful friend and servant,
M. K. GANDHI.

The Beginning of Registration

Mr. Gandhi and others Assaulted

A Cowardly Attack

[SPECIALLY CONTRIBUTED]

Shortly after a quarter to ten on Monday morning, Mr. Gandhi with other leaders left his office to attend upon the Registrar of Asiatics at Von Brandis Square in order to make application for registration under the new voluntary arrangement. He was passing along Von Brandis Street, when, outside the premises of Messrs Arnott & Gibson, not more than three minutes' walk from the Registration Office some 8 Punjabis and Pathans accosted Mr. Essop Mia, the Chairman of the Association, and Mr. Gandhi, inquiring where they intended to go. Upon it being explained to them that the leaders were going to the Registration office to make application for registration, the further question was put as to the manner in which they intended to register. The answer was that they intended to give ten finger impressions. If, however, any man had conscientious objections to giving ten finger impressions, he need only give an impression of the two thumbs, making, at the same time, a statement as to the nature of his objection. Apparently, the reply was not satisfactory, for one Pathan named Meer Allam Khan raised a heavy stick which he was carrying and struck Mr. Gandhi a terrific blow aimed with the intention of killing him on the spot. The stick missed the spinal cord, fortunately, but felled Mr. Gandhi to the ground senseless. Mr. Gandhi in falling struck his head against a jagged stone, with the result that his upper lip and cheek were badly lacerated and a tooth loosened, whilst his forehead just above the eye struck another stone, and a third stone just missed the eye itself. Whilst on the ground several of the Pathans dealt terrible blows upon Mr. Gandhi's body, one of the men being armed with an iron rod. Mr. Thambi Naidoo and Mr. Essop Mia hastily intervened, but Mr. Essop Mia was soon put out of action by a blow upon the hand, which slightly injured the finger, and he therefore hastened into Messrs. Arnot & Gibson's offices to seek help. Meanwhile Mr. Thambi Naidoo engaged the attention of Meer Allam, who aimed blow after blow upon him, which fortunately Naidoo was able to ward off by means of an umbrella which by this time was useless. Eventually the umbrella broke, and one more blow felled Naidoo to the ground, his head being badly gashed, and, when he was on the ground, further blows were struck at him and he was considerably bruised. Assistance now came from Messrs. Arnot & Gibson's office and a number of Europeans, including constables, hastened to the scene and eventually put an end to the disturbance. All the Pathans with the exception of Meer Allam managed to escape. Meer Allam, however, was arrested, together with a certain Abdul Rahman, a Konkni, who had also taken part in the assault, and these men were detained by the police inside Messrs. Arnot & Gibson's offices and were eventually taken to Marshall Square where they awaited the formal charge to be laid against them. Meanwhile, Mr. Gandhi had issued definite instructions that he refused to prosecute under any circumstances. He was picked up by kind friends just as he was recovering consciousness and carried into Mr. J. C. Gibson's private office, where he lay prostrate on the floor whilst Dr. Thwaites, a medical man, was sent for. Dr. Thwaites immediately examined the wound and pronounced Mr. Gandhi out of any immediate danger. He also examined Mr. Thambi Naidoo's wound, and asked Mr. Naidoo to go off immediately to the hospital to be attended to. Mr. Naidoo was afterwards told that he would not be needed any longer at the hospital after he had been bandaged. Meanwhile the Rev. Mr. Doke, who had been talking with Mr. Polak at the Registration Office, awaiting Mr. Gandhi's arrival there, and who followed Mr. Polak hastily, on receipt of the news, suggested that Mr. Gandhi, instead of being taken to the hospital, should be taken to his own house where he could receive every attention, and the suggestion was immediately acted upon. Mr. Gandhi was accompanied to Mr. Doke's house by Mr. Doke himself, Mr. Chauney, who had been hastily summoned, and a constable. Mr. Gandhi, however, was very eager that there should be no delay in starting registration and he accordingly begged Mr. Chauney to allow him to register immediately and fulfil his promise. Mr. Chauney accordingly sent for one of his clerks who shortly afterwards arrived at 104 Smit Street, Mr. Doke's residence, and there Mr. Gandhi made formal application for registration, giving every particular required by the form which had been mutually agreed on between the leaders of the Indian community and Mr. Smuts which form, of course, makes no mention whatever of the Registration Act. Mr. Gandhi also, although in great pain, gave ten digit impressions and then the simultaneous impression of the fingers of each hand, the latter being a task as there was nothing to the more giving of finger-impressions. It was a voluntary act and not under a degrading, humiliating Law like criminals. The Doctor now made preparation to make a further examination of Mr. Gandhi's injuries. Eventually, he said that the face and lip would have to be stitched up, and accordingly five stitches were put in, whilst the remaining injuries which were in the nature of severe bruises and contusions were bandaged.

This brutal attack effectively upset all the arrangements for registration. As if to intensify the nervousness and irritation, by a foolish error, some five receipt forms were issued by the registration officials on which the words "Registered under the Asiatic law Amendment Act" had not been obliterated. The result was to immediately arouse the suspicions of the people, who thought they were being trapped into registering under the Law. There is no doubt that it will take considerable time to allay this uneasy feeling, and, since then, owing to another stupid mistake of a similar nature, it has been found necessary to re-print the form of receipt.

The Chinese have steadfastly refused to register under the new arrangement, as they feel that they have sworn an oath not to give ten finger impresions. They are quite willing to give two thumb impressions. They have not yet realised that nobody at all is obliged to give ten finger impressions, but that he should do it as an act of duty and wisdom, in view of the fact that upon the satisfactory carrying out of a sensible arrangement within the next three months will depend the new legislation that will be brought forward when Parliament meets.

There is no doubt that all along the community has led the Government to believe that there was no opposition to finger-prints as finger-prints, but only when it was a matter of compulsion under a Law that degraded, the associations being then criminal, and naturally the Government expect that the community as a whole, now that the element of compulsion has been removed, will not make any ado about a matter which is on the part of the community, an act of grace. Unfortunately, the Government is not itself free from blame, seeing that the officials have, in many instances, created the impression that the ten finger impressions were going to be compulsorily demanded, and one or two needless mistakes have not put the position easier. Mr. Morris, the expert advisor from India, who has been brought to the Transvaal in order to thoroughly go into the question of the personnel of the Civil Service with a view to retrenchment, has been attached to the Registration Office in order to advise in cases of difficulty, owing to his expert knowledge of Indian peoples.

Registration is going on more satisfactorily now, and on Wednesday many of the leaders made application and [illegible] large crowds of other Hindus and Mahomedans

alike. The statement that there is a split between the two faiths is absolutely incorrect. No distinction is being made, for, as explained above, practically all the leaders—both Hindu and Mahomedan—registered by Wednesday afternoon. There is not likely to be any considerable hitch in the work of further registration, except through some mistake on the part of some officials. The community is realising the significance of the present proceedings, and is readily falling in with the settlement arrived at. Mr. Gandhi himself is progressing rapidly towards recovery. The wounds are healing well, the bruises are disappearing, and he is getting through a good deal of work. He has been staying with the Rev. Mr. Doke, who, with his wife, has ministered to his comfort in a truly Christian manner. Everything that was possible was done for Mr. Gandhi's convenience, and, as a matter of fact, Mr. Doke's house has been used more as a reception room than anything else, as Mr. Gandhi has been receiving a constant stream of visitors—both Indians and Europeans—since last Monday. A large number of telegrams of thanks was received by Mr. and Mrs. Doke from all parts of South Africa, and many messages of regret at what had happened were received by the British Indian Association.

Meer Allam Khan and Abdool Rahman, two of the men who assaulted Mr. Gandhi, the former being the chief assailant, were re-arrested on Tuesday afternoon by Supt. Vernon. They were brought before Mr. Jordan on Wednesday afternoon at 2 o'clock.

Mr. Van Diggelen and Mr. Reuter announced that they appeared for the defence; Mr. Reuter said he had been instructed by a friend of the accused, while Mr. Van Diggelen claimed to be instructed by the accused. The accused were given the choice of representatives, and Mr. Van Diggelen was selected. He at once asked for a remand.

The Public Prosecutor, while not objecting, said he had all his witnesses present and was prepared to go on.

The Magistrate remanded the accused till the 10th and fixed bail at £100.

What the Papers Say

The *Transvaal Leader* comments as under:

Among decent-minded people the brutal assault committed upon Mr. Gandhi and Mr. Naidoo yesterday will give rise to feelings of profound regret and sympathy, coupled with the hope that the victims will before long regain their health.

Apparently the assault took place before the work of registration was begun—or attempted to be begun. Had the affray occurred later instead of before the officials sat to their duties, it seems likely that the Government would have had placed upon it, morally if not legally, a terrible responsibility. It seems incredible that, despite the Colonial Secretary's statement, that registration under the Act is no longer possible in view of the expiry of the period named in the notices, the receipts or certificates handed out to the few who registered yesterday stated that they had registered under the Act and agreed to abide by all its regulations. The effect upon a suspicious and excited people was to make them believe that their leaders or the Government, or both, were betraying them. It is impossible, within the limits of conventional language, to do justice to those responsible for this, equally with preceding blunders in connection with the administration of the Act. The Colonial Secretary is in a position in which he deserves the sympathy of all good men. He is standing, and has from the first stood by his department. He is observing the best traditions of responsible government. The pity of it is that from the first there have been written large in the Asiatic branch the marks of incompetence, if not worse. Every Indian race and caste represented here had been dealt with as if all its members were alike, which is the last thing an experienced Indian official would avoid. So soon as the Colonial Secretary and Mr. Gandhi came together an understanding was arrived at. Yet even after this plain hint the Asiatic branch continued along its blundering path. Residents who recall registration a few years ago will remember that the then officials asked for and obtained the co-operation of the Asiatic leaders, so that instead of hordes of Asiatics filling the streets and crowding the vicinity of offices, as took place yesterday, a few men were brought at a time, and the work went off smoothly. The work of registration, which requires patience, tact and diplomacy, has from the first been carried out in the narrowest and harshest spirit. Instead of all mention of the Act which proved an unworkable being avoided, its name and its provisions are insisted upon at every point, and the whole conduct of the registration branch gives colour to the view that its desire is less to aid the Government and the Colony in finding a way out of an awkward and delicate situation than to show the Asiatics that it is their master.

What is wanted is that the official who is the eye and hand and brain of the Government at the present conjuncture should bring a mind to bear upon a fresh situation. Of the ability to do this there is no question. On the contrary, Mr. Gandhi, Mr. Naidoo and Mr. Leung Quinn, which the present state of things involves it would be waste of words to comment at length. The Government has assistance of an official in the Interpreter, Mr. Marris. Surely it has never been for dignity be otherwise that of the public service to have Mr. Marris employed on their work of arrangements, may we ask if it is not possible for the Government to call in Mr. Marris to preside at the work of registration, insisting upon the whole of the proceedings being conducted before his eyes—not in another room? And is it not the part of wisdom only to employ Europeans as registration officials? We are informed that the departure from this rule is strongly condemned by Anglo-Indians here. It is pretty evident that unless reform be promptly initiated in this work of registration, the well-meant efforts of the Colonial Secretary and Mr. Gandhi will go for little.

The *Star* says:

Possibly yesterday's fracas was simply an outburst of an ancient feud between the hills and the plains with an extra touch of jealousy that the whole credit of the passive resistance campaign had gone to the plains. It should be remembered too that the bearers, water-carriers, and camp-followers who came to South Africa with the British Army had a good deal less to gain by a peaceful settlement than the Bengali traders with their old established business. Though he prominent in controversy these men have always been in the background of the opposition to the Government, and Mr. Smuts has more than once made merry over their heroic resolve to face death rather than registration. They seem to have been regarded from the first as a new and rather complicating factor in the situation by the main body of their compatriots, who could always count on their support while it was a question of fighting, but have very little in common with them now that the fight is over.

The fact that Mr. Gandhi's opponents only represent a small section of the Asiatic community seems to hope that yesterday's occurrence will have no serious bearing on the success of Mr. Smuts' new experiment. The subsequent proceedings, however, seem to have revealed some minor defects in the arrangements which are not altogether creditable to the tact and foresight of the Asiatic Department. The form of receipt, for instance, a perfectly immaterial document, still bore the offensive stigma of "compulsion," and has had to be altered since registration actually began. It was a trifling matter, no doubt; but the Government had every reason to learn by this time that they are dealing with a suspicious and sensitive people, and it seems a pity that there should ever have been the smallest ground for the belief that Mr. Smuts' settlement was not being carried out in the broad spirit in which it was framed. We would desire to offer advice to the Government on matters of detail. As we understand the precise form and manner of registration [illegible] to the Indian people, which is only consistent with [illegible]. So long as it is perfectly clear that the whole Asiatic com-

munity is being registered in such a way as to place an absolute bar to illicit immigration, no one is going to cavil at the Government's methods. But there has been so much friction and miscalculation and hurried change of front that the public is quite justified in coming to the conclusion that a certain amount at least of the recent trouble has been due to departmental carelessness, and it is satisfactory to know that Mr. Smuts is back in Pretoria and in close touch with the local officials. We learn, too, that in Pretoria the work of registration is proceeding smoothly and expeditiously, so that there is no reason to suppose that there is any general opposition to the settlement on the side of the Asiatics.

The *Rand Daily Mail* has the following:—

We feel sure that all the better class Asiatics in South Africa will sincerely regret the cowardly attack made upon Mr. Gandhi yesterday at the opening of the registration office. However much the European population may disagree with Mr. Gandhi's ideas, they recognise his absolute honesty of purpose and the fairness of his methods. When he came to a compromise with the Government it was hoped that the whole of the Indians would endorse his policy. It is now evident that a handful of fanatics insist upon standing out of an arrangement which the Asiatics generally have every reason to regard as reasonable and satisfactory. It is to be hoped, however, that the opposition is only confined to a few malcontents, and that the bulk of the Asiatics will quietly and quickly fulfil their part in the settlement which has been reached. The obstinate ones can be left alone to ultimately incur the penalties they will richly deserve.

A Distinguished Coloured Student

Alain LeRoy Locke, the successful candidate at Harvard University for the Cecil Rhodes Oxford Scholarship, which knows nothing of race, color or nationality, and which is given for "scholarship, manliness and athletic ability," is one more example to be quoted in evidence of the brain-power that resides in the pure Negro race. He was born in 1885 and was consequently 22 years of age when he was graduated at Harvard, having taken the entire course in three years instead of the usual four, winning honours through the various terms.

His great triumph in scholarship was the winning of the Bowdoin Scholarship in March. Even without having secured the Rhodes Oxford Scholarship of $1,500 annually, this would have been in itself a rare achievement. It carries with it a medal and $250 in money with the public presentation of his thesis. In the Rhodes Scholarship he was one of the five out of fifty contestants.—*The American Missionary.*

Asiatic Trading in Natal

The Working Man's Point of View

Mr. John Connolly, M.L.A., speaking at a Ladysmith public meeting on the Asiatic question said, while he fully sympathised with the white storekeepers, and while he believed that it was difficult, if not impossible, to compete with the Arabs, he felt that the question would have to be dealt with in a different manner from that which was being advocated on platforms throughout the Colony at the present moment. He was personally of opinion that it could only be settled by the strict enforcement of the present sanitary and other laws by which they had the power to eliminate to certain extent the elements of unfairness from the competition. The same thing was happening in regard to the skilled and semi-skilled workers in the Colony. Asiatics were everywhere taking the place of white artisans and clerks, and the result was that there were upwards of 1,000 white men out of employment in Durban to-day. ("Shame.") As a representative of the workers, he felt this keenly, but, at the same time, he believed that it would not be in accordance with our ideas of what was right or just to deny the coloured races an opportunity of raising themselves; but they were justified in protecting the interests of the white men. This could be done by laws regulating wages. If they believed that cheap labour was a curse, then they were justified in abolishing it. A resolution was brought forward at each of the two last sessions of Parliament, calling upon the Government to insert a fair wage clause in their contracts. The proposal was rejected, but he was of opinion that it was the only possible way of dealing with the question. The first thing to be done, however, was to stop the further influx of Asiatics in any shape or form. Mr. Sparks had suggested that the white people should band themselves together and refuse to support the Indian trader. This was all very well, but as long as the Indian was free to compete with the white worker the latter should be allowed the right to choose what he considered the cheapest market. If competition was bad, they should abolish it, if possible. But, if not, it should be free to one side as well as to the other. If the white traders employed nothing but white men, he would certainly be in favour of supporting them, but as long as they took advantage of cheap labour, the workers were justified in taking advantage of the cheap market provided by the Arabs; that was, if it was cheap. Personally, he did not believe it was so, although the prices charged by the Arab were certainly lower in many cases, the article itself was usually of inferior quality. This, however, was a matter of opinion. If the working men believed that it was to his interest to deal with the Indians, he was not prepared to deny him the right to do so under present circumstances.—*Natal Mercury.*

A Jewish View of the Indian Question

Writing under date of January 3, the London correspondent of the *S. A. Jewish Chronicle* remarks: A prominent part in the agitation here on behalf of the British Indians in the Transvaal is being taken by Mr. L. W. Ritch, who has written frequent letters to the Press on the subject, and whose remarks are treated by editors with a good deal of respect. Mr. Ritch is very well known to the Jewish community of Johannesburg, which he left for London two or three years ago. He is not the only a Jew of education who, in the Transvaal, found himself attracted by the high-spirited qualities of the religion of the Hindus, and was keenly touched by the injustices under which they seemed to labour. The letters of "Disgusted Jew," on the subject, in your journal some two years ago, will no doubt still be fresh in the memory of your readers. At that time there seemed to be a danger that Jews might be subjected to the same disabilities as the Indians, and, having to fight for their own hand, they could not afford to spend any sympathy on their neighbours. Now that they have happily secured their objects, they can lend an ear to the complaints of their dusky fellow-subjects, and may feel legitimate pride in the fact that a co-religionist is fighting so sturdily for what appears to him the cause of justice and humanity. Of course Jews, whether in England or in South Africa, are not bound to agree with Mr. Ritch, nor to wish him success in his endeavours. There is a good old saying that charity begins at home; it is possible that some Jews will feel that their own position would be endangered were the Indians to obtain all they ask for. There is every sign that this question will be brought into English politics before long. The public here, of course, cannot understand the antipathy of the white population of South Africa to the Indians, and no doubt public protests will soon be raised against, what seems to be here, their very harsh and unjust treatment. In that case it will probably be placed to the credit of the Jewish community of the Transvaal that a Jewish gentleman from Johannesburg has been foremost in championing the cause of the Indians. In this way Mr. Ritch's action may ultimately prove to the advantage of the Jews in the Transvaal, though at present the line he is taking up may seem alien from their interests.

General Smuts' Apologia

Speech at Richmond

Speaking at Richmond, Johannesburg, last week, General Smuts, in the course of a lengthy address, said:

There was one question on which he had come to speak especially, one that had been very much in the fore, especially in the last few days, and he thought this an appropriate occasion on which to review the whole position as it presented itself to-day. He referred to the Asiatic question. When the whole case was before them he was sure they would absolutely approve of their course, and would say that a statesmanlike thing had been done, and that it really was not possible for the Government to do anything save what it had done. This Asiatic question was no new thing. It started after the first war of independence. He need not remind them that the Transvaal had been very much—perhaps over-advertised, and so far back as 1881 the war of independence had carried their fame to the East, and people began to come in from India and other parts of the world. They wanted to put a stop to it, but the Government was unable to do so—they would know why that was. The Transvaal did not receive complete independence under the London Convention of 1881, but remained under the suzerainty of England, and the Indians who came here were very largely British subjects. When the Government of that day wanted to tackle the question the Home Government stepped in and said "These Indians are our subjects, and you have not, under the terms of the Convention, the power to put them over the border or keep them out of the country." The treatment of the question in the O.R.C. was quite different, but the O.R.C. was a sovereign independent State, and could take the Asiatic by the neck, and put him out—and keep him out, too. They had been very lax in the Transvaal in those days. He was talking recently to a shrewd old man, who told him that when the first coolies came here he spoke to a merchant, who said, "We have a lot of old stock we can't dispose of, and these coolies would carry it about the country for us and sell it to the Boers and Kaffirs." (Laughter.) Some years afterwards, in 1885, the question had assumed much larger proportions, and by that time the merchants had come to quite a different idea as to the uses of the coolies, and clamoured to have them regulated. The Volksraad passed the first law on the subject—a law very much like the law they had passed last year. They could not put the Indian out because the British Empire sat behind him, but the Government could say: "You will have to register, so that we can see who is in the country and who has the right to be here. Every Asiatic had to pay a certain fee—£25, he thought it was, though later it was reduced to £3. The whole object was to legalise those who were here, and, if possible, to keep the others out; but this was impossible and the Asiatics streamed into the country till before the war they had 10,000 or 12,000—he did not know the exact number—coolies in the Transvaal. When the war broke out many left the country and went away, and the Indian population decreased sensibly, while during the war matters were at a standstill except for some Indians coming in with the army. The Pathans and others were now very clamorous because they came in with the British army and seemed to wish to be taken into a field by himself (the speaker) and General Botha and shot dead. (Laughter.) They had not been fighters but camp followers.

AFTER THE WAR.

After the war—though Mr. Gandhi would not admit it—the stream of immigrants increased very largely, and it became certain that the registration certificates of the old Republic were forged, and as the terms were not very particular it was easy that they could be forged. The result was that thousands poured into the country, and the question assumed dangerous proportions. That was the state of affairs in 1906, when the Crown Colony Government felt it right to put a stop to it. Unless they were to follow the fatal course of Natal they had to make a firm stand, and a law was introduced into the Legislative Council and passed. It was identical with the terms of the law passed last year. Was the object to put the Asiatics over the border or expel them or put them in prison? No, Lord Selborne had a long correspondence with the British Government, and this was all in the Blue-book, from which they could see the reasons that actuated the late Government in passing the measure. The object was to register in the most unmistakable way, a way that could not be subject to fraud or forgery, to register every Asiatic who was legally entitled to be here. The object was indeed twofold: to give a definite status to the Indians who were here before the war and to see that the rest of Asia was kept out of the country. What happened? A deputation from the Indian community interviewed the British Government and made a great show of resistance, with the result that the Home Government would not advise His Majesty the King to assent to the law.

THE FIRST PARLIAMENT.

That was the state of affairs when the first Parliament of the Transvaal met in March last and that was the first law enacted, which was the same as that lying in the pigeon holes of the Government at Home. The people of the Colony were anxious to have the measure assented to and the old law was approved of verbatim. If he had done it, provisions would have been included in the law which, as a matter of fact, were not in it. It was unanimously approved of and on the unanimous vote of this Parliament it was assented to. But it was never intended to put people over the border or to put them in prison; the one object was the registration of those who were in the country so that the Government might keep others out.

ONLY 500 REGISTERED.

In what way did the law propose to do that? The law proposed that the Government should notify a period within which Asiatics in this country entitled to register should come forward and register themselves. There was no legal compulsion, but a period was fixed, and after that period had expired no registration could take place. The character of that law was that it should come into force once, and should have its effect once, and once for all. It was a very risky law, because if the Asiatics did not come forward during that period registration became impossible, and the law became a dead letter. What happened? They put the law into force. Notice was given to Indians to register, and after the period had expired and the Indians had not registered, he added another month. He knew some of them blamed him for that; but he did it because he wanted to give the law and the Indian population in the country every chance. That month also expired, and no registrations took place. Of the 10,000 Indians in the country only 500 registered. Well that month also expired, and registration became impossible.

THREE ALTERNATIVES.

Three alternatives remained to the Government. They might have put them over the border; they could have sent them all to prison; or they could have gone to Parliament again, and said to Parliament, "You have passed a law which was in operation for a certain period; that period has passed, the virtue of the law has gone and we want further powers." Take the first alternative—putting the Indians who refused to register over the border. It was not easy putting men over the border. It was not a question for the Transvaal alone, but an international question. As soon as the measure was carried Natal gave notice "No coolie to be sent to us." The Transvaal could not send them to the Orange River Colony, could not send them to Rhodesia, could not send them to the Cape. There was one way open, which might have been open for a brief period. That was Delagoa Bay; but no one knows what date that gate also might have been closed. It was a very difficult international [illegible] which would have given rise to grave complications, and the Government [illegible] should not be adopted. The [illegible] was to put the Indians in prison. He has [illegible] coolies to prison, and hundreds more

and it had had no impression. The policy of imprisonment was a very good policy as a threat, but every sensible man knew it was a policy which could not be carried out in this country. He defied any Government to take 10,000 men by the collar and put them in prison here. There were not prisons enough.

A PHYSICAL AND MORAL IMPOSSIBILITY.

They would have to fill the country with prisons and that was a course which was not only physical but morally impossible. It was a moral impossibility, because he thought it would injure the reputation and prestige of the white people of the Transvaal if they had abused their enormous power they were wielding and put people who had conscientious objections in prison. Well then they were in a complete deadlock. It was not the first time that the Government and the people of this country were confronted with such a situation. It was exactly the same position as the old Republic Government had drifted to long years ago. The law of 1885 became a dead letter, and the result was that from 1885 to 1899 the Asiatics in this country were free people. They paid no licences and they did not bother about the laws. They were free people, and quite outside the law. That was the position 14 years ago, and that was the position into which they had drifted now. It was not by the fault of the Government, not by the fault of a party, but because a law had been passed that required the co-operation of the Indian population. They did not give the co-operation; but they simply stood aside. He was describing the danger that was ahead—the same danger that the Republican Government incurred. They knew that he had made some speeches in various parts of the country, and he had put forward an idea. He had said to the Indian population that they had behaved very badly, that they had defied the law of the land, and the Government was going to punish them—of course he had to say that—(laughter)—and they would all go to prison. He said further, however, that if they would come in a body and promise to register and fulfil the objects of the law, then he would advise the Government to reconsider the whole matter. He wanted, by hook or by crook, to carry out the object of that law. He held out the olive branch. He told them that the law had expired, but that the Government would take their voluntary registration and lay it before Parliament. That was the suggestion he threw out at the time. At several meetings he repeated that offer. The Indian leaders who were going in prison saw the reasonableness of the attitude which he took up, and accepted his suggestion. [illegible] wrote a letter from prison, in which they stated that on certain conditions they were prepared to come forward in a body—the whole Asiatic population of the Transvaal—and register within a limited period—within, say, three months. What were those conditions? They had been told by some papers on the Rand that the Government had climbed down, that a miserable fiasco had been made of this question. He wanted them to scrutinise very carefully the terms. The first was that the Asiatics wanted to register voluntarily, and not under the law. Well, that was the exact position. Voluntary registration was the only course open. So he (Mr. Smuts) said "All right,"—because there was nothing dishonourable to the Government in that: the offer of the Asiatics to register voluntarily reflected exactly the legal position today. Their second condition was that to certain Indians—men well known, educated, and who had property—a dispensation should be given from the system of finger-prints which was fixed in the regulations. He was rather astonished at this condition, he must say, because he was led to think, and he had some reason for thinking, that his predecessor, Mr. Duncan, was willing to make this concession when the original regulations were framed, and was willing to accept the signatures of Indians of learning, of property, and well-known public character. But he understood also that the Indians had refused that offer. If he had for a moment thought, when the original regulations were framed, that this point would have satisfied the Indians, he would at once have conceded it. He did not want every man to put down ten fingers, because there were certain among them of whom it was unnecessary. So that when this condition was put to him he did not think anything of it. There was no trouble about it. He might say, in common fairness to the leaders of the Indian community who put forward this proposal, that they themselves from Mr. Gandhi downwards were not going to give their signatures, but were going to give their finger-prints. (Hear, hear.) It was fair to state that, otherwise the charge might be made that they had left the Indian population in the lurch by bargaining for themselves. And he thought they would ultimately find that when the registration was complete very few Indians had registered in any other way than by giving their finger-prints. (Applause.)

THE CLIMBING DOWN PROCESS.

Now he asked them who had given in? Who had climbed down? (A voice: "Both.") Well, listen. It was a small question. The position he took up before them, and in all his public life, was that the man who could not climb down was a very [illegible] (Cries of "No.") He had only to do so when [illegible] way, so long as they achieved it let them be satisfied. And if one made a mistake the sooner one climbed down the better. So he did not object to climbing down. People had often accused him of being rather given to the practice of climbing down, but he was also given to the practice of securing his object at the same time. They would remember that the position he took up from the start was that any means of identification for the Indian population of the Transvaal other than the 10 finger-prints was insufficient. He might have been wrong in that opinion, but he had gone on the advice of such experts as he could get. The Indians said they would never submit to that system; they said it was only used for criminals in India, and their opposition for a long time was entirely based on that point. They had now submitted—to their honour be it said—they had learned more wisdom, and had seen that it was not criminal and not dishonourable; they had recognised that it had been working here with the Chinese, in Natal with the indentured Indians, and that it was used in India in many instances. He did not object to climbing down when it was necessary, but his hearers would see that in this connection the Government had achieved what they had been contending for. The Indians' second contention was that they would never register until the law had been repealed, that the law was an indignity and disgrace. He had told them that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered, and like wise men the leaders of the Indian community had waived the question of repeal. Until every Indian in the country had registered the law would not be repealed. They saw that the law which had been passed by two different Governments in the Transvaal had for its object to get the Indians to register effectively. Under the settlement which had been effected by the Government, that object would be achieved, and every Indian in the country would have to register himself. What could never be done by the Republican Government had now been done by a little give and take on both sides, and he thought the settlement was honourable to both sides. A member of the audience had asked him what about the Indians of the future. His reply was that the Indians of the future would never come here. They had passed two laws last session which aimed at the same object. One was to register all the Indians who were here legally; the other was to close the door finally on the others.

A DRASTIC MEASURE.

No Asiatic in future could come into this country unless he was a resident of the Transvaal before the war. The British Government had assented to the Immigration Law. He thought that it was the most

drastic Asiatic Law that had ever been passed in the British Empire, a law that completely and finally shut the door from India. No British Colony had such a law, and he was agreeably surprised that His Majesty's Government had not objected to it. All praise to the British Government. The British Government had behaved with the utmost correctness all through this most troublesome question. They never troubled the Government here—they knew that here the question was being dealt with as wisely and firmly as possible. The only communication that was received from the Home Government was that giving the details of the system of registration in India. The Indian question was a common question for the British Empire. They knew that they belonged—if he might say so without offence—to a largely black Empire. The majority of the people of the British Empire were not whites, but were coloured and blacks, and that was a fact they must never forget when they criticised the British Government, and blamed them for taking up the cudgels for the black and coloured people. Whilst he was praising the British Government, he wished to go a step further, and also praise the Progressive Party, who might have taken up the attitude of saying that the Government had made a muddle over the question, and would simply sit still and criticise. That was the position they could have taken up if they were small and petty, but they did not.

A STRONG GOVERNMENT

He thought they would agree that if the Government had taken any other course than they had taken they would have made a great mistake. (Hear, hear.) A weak Government would have done otherwise, but when they went to Parliament three months ago they hoped to have the registration of every Asiatic in this country. They wanted to put that before Parliament, and to say, "This work has been done. You will ratify it if you will." In doing that he said they had done well, and deserved well of the country. This Indian question was in the hands of the people. The Government of the country ought to be fair, in spite of the colour of a man's skin. When a man had a vested right in the country, the Government of the country had to recognise that right. It did not thought he was a pestilence, the matter was in their hands. They could buy from whom they liked, and do what they liked. He [Mr. Smuts] could not interfere with them. He did not invite them to boycott Indians. He gave them no advice. They knew what was best. But, as a Government, they had to hold the balance correctly between the two sections of the community, white or black, that prevailed the other party, and when the Transvaal Government took its stand not only on principle, but on the question of the protection of the population, or improved it of its rights, would have been a criminal blunder, and he was glad to say they had not committed that blunder. (Applause.)—*Star.*

Comments on Mr. Smuts' Speech

"Transvaal Leader"

On the question of the Asiatics the Colonial Secretary was careful to explain the Government policy at length . . . . We do not see that any useful purpose was to be served by drawing the subject out, unless it were the educational effect upon the Vrededorp electorate. The position is clear, and the Government is well out of the fog where it was not much time beating the air. We can watch with pleasure the manly attitude of General Smuts with reference to the climbing down question. It is not a matter of great importance where compromise entered, but it is worth hearing from the Colonial Secretary that "the position he took up before them and in all his public life was that the man who could not climb down was a very small and contemptible man. If one had an object to achieve, whether they went this way or that way, so long as they achieved it, let them be satisfied. And if one made a mistake, the sooner one climbed down the better."

"Star"

Mr. Gandhi and his colleagues have preserved an attitude of admirable patience since they came out of prison a week ago. It is the best possible evidence that they have their followers completely in hand and that the whole Asiatic community will be loyally registered within the allotted three months of grace. The white population, taken all through, has maintained an equally dignified reserve in circumstances which lend themselves to a kind of cheap recrimination; and has shown, far more conclusively than any unanimous vote of Parliament, that the policy underlying the Registration Act correctly represents the popular wish. We are most of us prepared, in fact, to regard the Asiatic community . . . . No white community can hope to emulate the marvellous solidarity of the Asiatics. There has been talk, for instance, in one or two places of indignation meetings to denounce the Government's clemency, and a few enthusiasts are banding themselves together to boycott the coolie trader. But these people only disapprove the settlement because they disapproved the real object of the law. They looked upon it as an ingenious method, which was very nearly successful, of getting rid of the Asiatic altogether, and are now casting about for a fresh method of achieving an object which was certainly never contemplated by the Government. They do not represent the bulk of white opinion, which was perfectly satisfied with the principles and design of the Asiatic Act, and is perfectly ready to back the Government in any method of administration which will secure them without unnecessary friction. . . .

Nothing could have been in better taste than the manly courtesy of Mr. Smuts' references to the Asiatic leaders, and his frank tribute to the loyalty of the Imperial Government, and to the patriotic support of the Progressive Party. It was a peace-offering in every direction.

"Rand Daily Mail"

We say that seems to be an accurate summary of actual events. What is unlike to occur should the conditions, which the Indian leaders accepted in prison, as practically identical conditions they stated they were willing to accept, certainly eight months ago, and if Mr. Smuts was under a misapprehension on this point, then he must have been very badly advised and could not have consulted with his colleagues; for those conditions were set forth by a Committee of Indians in a letter to the Prime Minister dated May 10, 1907. With the best will in the world, therefore, and whether Mr. Smuts was or was not aware of the position, it is difficult to describe the Government's action as anything else than a climb down; and the reason for the Colonial Secretary's defence of the man who indulges in that undignified proceeding is a little hard to understand, unless it was also intended to be a defence of himself and his colleagues. . . . The Government is blamed not because it is thought to have failed in achieving its object; not merely because it has changed its views with a precipitation that naturally caused some surprise; certainly not for passing an injudicious Bill, which was drafted by its predecessors, and assented to by all parties. It is blamed because, being entrusted with the administration of that Bill, it failed for ten months to realise that its provisions could not be enforced; because during that time, up to within a few days of the publication of the terms of the compromise, its attitude was one of inflexible determination to carry out the law at any price, and was hostile and even threatening towards the Asiatics; because, by its own actions and utterances, it made a change of front impossible without a serious loss of prestige, and therefore dangerous; because it persisted in obstinacy until the last moment, depriving compromise of all its dignity and endowing it with humiliation, for it was obvious that the Government's minority was exhausted and no other course was open to it because it failed to rally to the people on the Transvaal administration, limitations, and imperfections of the Colony's laws, scarcely made by desire of the Imperial Government, the while an attitude of unshakable firmness was preserved in public for the benefit of its supporters. That is the case against the Government concerning the handling of the Asiatic question, and nobody has yet attempted either a defence or an explanation.

At the time when the compromise was arranged, so far as we can see, there existed no single reason in its favour which did not exist ten months ago, which was not obvious to anybody five months ago. To assert that the Indian leaders gave their consent because they were pining in prison is evidently to assert that which is not the case. They accepted in prison precisely what they were willing to accept eight months before they ever went there. To justify the action of the Government Mr. Smuts will have to explain not merely the reasons which made compromise expedient, but why those reasons were ignored by the Government for so long, and why a line of action was pursued in which led the public to believe that the Government was completely master of the situation. . . . .

In our opinion it is essential that the Government's action should be publicly discussed and criticised; for it has been responsible for an administrative fiasco which it might be disastrous to our prestige. It has shown a lack of tact and foresight in this matter even greater than that for which it has occasionally been conspicuous in other matters. The impression, conveyed by the Colonial Secretary's speech, is that for ten months the Government has been playing a gigantic game of bluff; and if that is an undesirable impression for a Government to leave in the mind of a European population, it may be a disastrous one where Asiatics and natives are concerned. . . . . .

Mr. Smuts may flatter himself that, in politics, courage is best displayed in retreat; but the people have a different way of looking at things, and they are apt to enquire, whether it is of much use to exert [illegible] to-day to support the Government in maintaining a position which [illegible] will not be [illegible] month's time.

The Press on the Transvaal Situation

The *Progressive Monthly* for February says:

The news that the Asiatic difficulty had been surmounted was received with general satisfaction by most of our members, although a few are somewhat disappointed with the terms of the agreement. We therefore think it as well to reiterate the exact position taken up by the Progressive Party in this matter. As will be seen from Sir George Farrar's letter to General Smuts, we, as a party, adhere strictly to the spirit of the law, which has ever been our object. We have never, in any way, charged our ground on this point, but we disclaim any responsibility for the regulations which have been the cause of the recent trouble, and which were drafted by the Government without any consultation with us. These regulations have proved unworkable, and the Government has found it necessary to withdraw the obnoxious clauses, in order that the law may be carried out.

When the Colonial Secretary found that he was in a difficulty regarding the alteration of the regulations, he appealed to us for our co-operation, and Sir George Farrar at once laid the matter before his party, with the result that the Colonial Secretary was enabled to cable to the Imperial Government that "the course was agreed to by both political parties."

From first to last we have declined to make party capital out of the Asiatic question. Our policy can be classed under four heads:—

(1) The restriction of further Asiatic immigration.

(2) The expulsion of those Asiatics, who are not legally entitled to be in the Colony.

(3) The due recognition of the rights of those Asiatics, who are legally entitled to be in the Colony.

(4) The safeguarding of Imperial interests, in so far as is consistent with the welfare of the white population of the Transvaal.

And in order to successfully carry out this policy, we have supported the Government in the present crisis. That the Government has blundered must be admitted by all, but as we state above, the responsibility for the regulations is theirs, and theirs alone.

In conclusion, we would point out that many of our members, who are in any way dissatisfied with the action taken by the Government, that the subject is one which must be regarded from the Imperial standpoint. Let them think for one moment how any ill-advised action on the part of the Transvaal might have affected the other parts of the British Dominion, and we feel sure that they will agree with us that the present settlement has been made in the true interest of the Empire, of which we are but a section.

The *Natal Mercury* of the 7th inst., under the heading "Patched or Settled?" says:

In the nature of the case, there could not be, as the result of what has occurred, a permanent adjustment of the relations between the Europeans and the Asiatics in the Colony. All that has been decided, in the compromise to which the Government and the Asiatic leaders have consented, is the broad principle upon which a solution is to be attempted—the principle of respecting the rights and feelings of an unenfranchised section of the population, and paying regard to Imperial responsibilities. This [illegible] principle was placed in solution, when the Transvaal authorities framed [illegible] regulations under the Registration and Restriction Acts. If the deadlock [illegible] by the Transvaal Government and the Asiatic [illegible] trouble has, therefore, been [illegible] but to be [illegible] applies [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] will [illegible] soon.

The *Christian Express* (Lovedale) writes as follows on the Indian question:

The question is full of difficulties. It may be a herald of the approaching combat between East and West, the outcome of a hoary antagonism. It may be the death knell of an Empire which attempts to give such widely different races the same privileges and the same responsibilities. But what is wanted above all else to solve the problem in its present form and to prepare for its appearance in the future is patience. . . .

The law of self-preservation is asserting itself in nations as in individuals, for in both cases there is no higher law. The Dominion of Canada is determined precisely as the Transvaal Government, and it is meeting the difficulty with statesmanlike dignity and praiseworthy self-control. Imperial interests demand no concession of self, and the problem of the Empire, affecting as they do each of the fifty-odd nationalities represented, must well be approached in a spirit of patience and in the strength that comes from a sense of justice.

The Reservation in the Transvaal Constitution

Mr. Harold Cox on Imperial Responsibility

Mr. Harold Cox, M.P., writes as under to the *Spectator* (Jan. 18):—

I do not propose to tempt your patience with another long letter, but I should like to point out that in your note to my previous letter you appear to have overlooked the fact that special power was reserved to the Imperial Government to deal with such legislation as that which is the cause of the present trouble. Clause 39 of the Transvaal Constitution says:—"The governor shall reserve any law whereby persons not of European birth or descent may be subjected or made liable to any disabilities or restrictions to which persons of European birth or descent or not also subjected or made liable." The only conceivable purpose of making this reservation in the Constitution was to enable the Imperial Government to protect the unrepresented races in the Transvaal from unjust legislation at the hands of a Parliament elected solely by persons of European descent. If it was right to make the reservation, it is right to act upon it. The existence of the reservation transfers responsibility from the Transvaal Government to the Imperial Government, from the white Colonists of the Transvaal to the people of Great Britain and Ireland. If the editor of the *Spectator* delegates certain duties to me, I am responsible for the way in which those duties are discharged, but if he reserves to himself the right to decide on a particular class of questions, he is responsible for his own decision, and he cannot evade responsibility by pleading that on other matters I had full authority.

The object of making this reservation in the Transvaal Constitution was twofold. First, to protect the [illegible] of England; and secondly, to defend the liberties of the Indians and natives. Upon the first point both Mr. Chamberlain and Mr. Lyttelton have spoken with admirable clearness. In 1904 Mr. Lyttelton wrote: "His Majesty's Government hold that it is derogatory to national honour to impose on resident British subjects disabilities against which we had remonstrated, and to which even the law of the late South African Republic, rightly interpreted, did not subject them."

With regard to the second part, the defence of the liberties of Indians and natives, I find it hard to imagine any clearer case of Imperial responsibility. In spite of the admirable precedent of the Cape franchise, which is based on education and property instead of upon colour, we have established a colour line in the Constitution of the Transvaal. We have thus made it impossible for the coloured races to protect themselves by their votes. We have at the same time deprived them of that ultimate argument of the oppressed against the oppressor, the power of insurrection, for our armies render any effective insurrection of the coloured races impossible. We have thus set up a form of tyranny which I am inclined to believe is without precedent in history. We endow a small fraction of the population of the Transvaal with the sole power of making and administering the laws; we deprive the rest of the population of all power of armed resistance to injustice, and then we wash our hands of the results and talk of self-government.

Correspondence

A Letter of Thanks

To the Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—My fellow prisoners and I have been inundated with telegrams of congratulation on what the senders have considered a victory for the Indian cause. We can only consider it a victory for Truth. In any case may I on behalf of my associates and myself, through the columns of this journal, thank the numerous senders of wires and writers of letters for their kindly thought. It has not been possible to write to individuals for which omission, being unavoidable, I trust they will excuse us.

I hope and pray to the Almighty that, should the occasion arise again, we will all be prepared to undergo imprisonment or any other hardship if such it may be called—for the sake of Truth, Honour and Self-respect.

I am, etc.,
M. K. GANDHI.

BRITISH COLUMBIA ACT SANCTIONED. London February 12. The Governor of British Columbia has assented to the Bill restricting Asiatic immigration, passed by the Houses of Assembly [illegible]

Mr. Kipling on Oriental Immigration

We take the following from the *Free Press News Bulletin*, Winnipeg:—

The theme of Rudyard Kipling's address to the Canadian Club, whose guest he was at a luncheon given in the railway committee room at the House of Commons to-day, was imperial, national and patriotic. Over three hundred gentlemen were at the tables. Mr. Hill, president of the club, presided with Mr. Kipling and Sir Wilfred Laurier to the right and Speaker Sutherland to the left. The other ministers present were Hon. W. S. Fielding, Hon. L. P. Brodeur, Hon. Wm. Patterson and Hon. Sydney Fisher.

Mr. Kipling was greeted with an ovation. In reply to this he said: "The welcome which you have given me includes all the men, not the mere writers and talkers, but the real men who have borne their share in the constructive work of our empire. I count it the greatest of my privileges to have known many such men, to have met them in the hour of their victory and to have seen them in the hour of their many defeats. Concerned they may be for the empire, but for themselves in no wise, dismayed. Whatever of good you may have found in certain aspects of my work I have learned not a little at the feet and by the side of these men, and very probably the welcome you have accorded me is proof of the success of their teachings.

"I wish that some of these men could have been with me on my recent wonderful trip through your Dominion, and they would have rejoiced as I rejoiced at the existence of an assured spirit of nationality without which the greatest country on the map can only be an ethnological museum. It is as impossible to consolidate and administer an empire out of a people who have no national spirit as it would to administer a big business through a board of young gentlemen under 21, who have never spent anything but their father's money. The ocean, it is said, can make a people of almost any tribe, but in your case, shall I say the antiseptic treatment of an all round salt water bath was denied.

"You have the most difficult task of all to search for your soul within sight and earshot of the crowd. This is not an easy task for the individual, for the nation it is specially hard. Canada has always lurked high in the imagination of the other members of the imperial family. The first need of a nation is its own national spirit, the second is men, not merely hundreds of thousands of men, but millions of men, men able to fill up and make strong the land. Now this question of men is the very kernel of the whole thing. It is only human to desire that our land shall be filled by the increase of our own flesh and blood and that the multiplying generations shall succeed in filling it without improvement from the outside. But we of the newer generation, we of the younger nation, as I say, we have neither the patience nor the time to wait on these slow methods. The world has filled up, is filling up and there are in the world a hundred nations that perhaps do not look upon us with the eyes of awe and reverence that we look upon ourselves. I know that many people consider it is wrong, almost wicked, to recognise a fact like that, but the worst use you can make of a fact is to deny it, but even if all the nations were to live together in universal love there is a law from which there is no escape, and that law says that if a nation holds territory or resources which she does not develop, these resources will be developed by other nations. The material result of that development may be splendid, but there is a danger in the process of that development, that the original genius and ideals of the nation may be distorted, debauched, and in the long run destroyed.

Country Needs Men

"Our need is men. At this time there are not enough men in the land now to develop it even on the broader national lines. But the most important of all on which the future of the state is based, suffers throughout the Dominion for lack of adequate and honourable domestic help which shall release the mother of the family to her proper work. At every step of my trip through the Dominion, I have been struck by the strong persistent cry for more help—more people. At the same time I have been struck by the existence of certain forces which wish, or seem to wish, to deny that want. Let me give you an instance. When I was on the west coast the other day there came in a consignment of Hindus, and I was assured that their presence was not required and that they would add to the already large mass of unemployed in their streets. I did not see that large mass of unemployed, but I made it my business to talk to our fellow-subjects, and they told me that although they had been a few hours in port the majority had been already engaged to go to work at unskilled labour which the white man would not handle. There is no need that any white man should handle that type of labour. The white man is wanted, urgently wanted, in positions requiring skilled labour, to fill posts where he would oversee the unskilled labour of which I am told there are more posts than there are white men to fill them. (Cheers.) Therefore, gentlemen, I do not understand what I am given so often to understand, that the question before this country is the exclusion of certain forms of labour. I do not understand how the Dominion proposes to control the enormous oriental trade, and at the same time hold herself aloof from the Asiatic influx which is the natural consequence of that trade. Above all, I do not understand why, with all the white immigration of the mother land only to draw from why, with all these resources, the Dominion should fear or be represented as fearing the consequences of that influx.

As I said before, everywhere I was impressed by the cry for more men, for more people, for more labour. I was also impressed, as you realise I must have been impressed, by the existence of an organisation or organisations, with the evident desire to have a policy to exclude or to regulate to the point of exclusion all labour except what labour was lucky enough to be on the spot at the time. (Hear, hear.) This, I take it, is your problem. It is a problem that, in a measure, affects all.

Speaking for myself, I do not see how the existence of a desire to exclude all labour and the desire to regulate all labour to the point of exclusion can in the long run, lead to anything except to starve the body politic and fetter the mind of the nation. (Hear, hear.) Still less do I see how it can in any way help the interests of a nation which ultimately must assume nothing less than the very

Headship of the Empire

as the Dominion eventually must do. (Cheers.) Truly as I believe that, deeply as I believe in your future, I cannot see that your destiny is anything lower than this. If for any reason or at the bidding of any section or sub-section of your community you lay the groundwork, in the fabric of your state, which is the reflex of your soul, you develop your state fabric on the line of a close and selfish corporation, that glory and leadership will pass from you to some other nation that deserves it better (Applause), and with the glory will go the power and with the power will pass the prosperity and with the prosperity will pass your freedom. You have now your own national spirit. Your first and last need is men, men of your own stock and ideals to develop and to fill your land that it may stand erect above the shadow of any fear from without or within. (Cheers.) Now there are certain things which a man must not do merely because it is quite possible for him to do them, there are certain things which a man must do precisely because it appears impossible that he should do them. (Cheers.) That objection lies a millionfold heavier on a nation, it is as a nation among nations that you stand to-day; it is as a great nation among great nations that you will be judged." (Loud and long continued cheering.)

Tendered Vote of Thanks

Hon. Mr. Sutherland, speaker of the Commons, in proposing a vote of thanks, said that no one could glance over the extent and diversity of the resources of the Empire or recall its history without feel ng a tremendous pride in the fact that he is a citizen of that Empire and without appreciating the Imperial sentiments of which

Mr. Kipling was so splendid an opponent.

Sir Wilfrid Laurier seconded the vote. The Premier said that the man whom they had assembled to honour was a man who did not think, speak or act as other men. His words, his thoughts, his acts, were all his own, and he did not borrow his ideas from any man. Sir Wilfrid spoke of the invigorating climate of the Canadian winter, avowing that "Our Lady of the Snows" shall always be proud of having deserved the compliment that Mr. Kipling paid her. Kipling had given expression to a true conception of the Empire and highest thought of statesmanship, when on an occasion which Canadians can never forget, he put these words into the mouth of the nation, "Daughter am I in my mother's house, but mistress in my own. He never agreed with those who reproached Mr. Kipling for that expression. If there was anything by which he wanted his country to live in the memory of the nations it was in the language stereotyped by Mr. Kipling, "Our Lady of the Snows." The Canadian winter was the glory of the Canadian people.

Mr. Keir Hardie on the Indian Question

The *Natal Mercury* reporter secured an interview with Mr. Keir Hardie on his arrival in Durban on Tuesday last.

Inviting his attention to the topic of Asiatic restriction, the interviewer asked Mr. Hardie if he had formed any definite impressions as the result of his contact with opinions in Australia.

Mr. Hardie replied that the point of view in Australia was based upon the determination to make the land a white man's country, which, in his opinion, South Africa never could be, because of the natives. But, irrespective of the merits of the matter as between the two countries, his solution of the difficulty was to pay the black man equal wages with the white. "It is all a question of wages," Mr. Hardie said.

"There is the question of the Asiatic trader."

"Yes. I have noticed one thing though, in the course of this Asiatic dispute. All the outcry against the Indian appears to have come from the European trader, because it has been his interest which is involved. There wouldn't have been half the fuss made about it if only the working man's interest had been [illegible]."

"It is the working man who is making most of the complaint, here. The working men, besides, are quite capable of looking after themselves."

"I'm very glad to hear you say so," Mr. Hardie rejoined.

[illegible]

prohibition. The Indian, as a British subject, had the right of entry into any part of the British Empire, not excepting England.

"You may be surprised to learn," Mr. Hardie remarked, "that when I was in Tokio I found the Japanese confronted with an immigration problem of somewhat the same kind as yours. There was a railway being constructed by contract, and the contractor was bringing in thousands of Chinese as labourers, because they would work for 75 per cent. of the wage demanded by the Japanese workmen. There was nothing in the contract to prevent it, and the authorities had to look on, powerless."

Misunderstood

[The Colonial Secretary asks us (*Star*) to correct a misapprehension which has arisen from his speech at Harrismith, as reported in the last edition of Monday's *Star*. Speaking on the Asiatic settlement, Mr. Smuts was made to say that

> "The Boers were quite entitled to ask a question which reflected upon their mother. They said that it was a domestic matter for them to say who their grandchildren should be. I contend that it is a domestic matter for them to say who their [illegible]."

It was perhaps sadly surprising that such a remark should have produced a well-merited castigation in this morning's *Leader*. "Is it possible," asks our indignant contemporary, "that a Minister of the Crown spoke thus? And does he defend it?" Mr. Smuts's answer is that, so far from wishing to defend the remark, he never even made it. What he really said, we are told, was to the effect that

> "I cannot see what greater objection there is to giving the name of the mother than to giving the name of the father."

Naturally we accept Mr. Smuts's word for it.]

Late News

Johannesburg, Friday.

Registration is proceeding smoothly. On Monday there were 7, on Tuesday 92, on Wednesday 124, on Thursday 101, the total to-day 105. All Classes are represented, more than 90 per cent. carefully giving 10 digits. Hindus and Mahomedans abide. Mr. Essop Mia gave 10 digits, his son gave two thumbprints only; similarly other cases. There is no question of compulsion.

Mr. Gandhi is progressing splendidly. He receives a large number of messages and visitors daily. Mr. Gandhi requests everybody to accept his grateful thanks; it is impossible to acknowledge each individually.

Rev. Mr. and Mrs. Doke have received telegrams of thanks from all parts of the country.

Indentured Indians in Natal

Official Figures

The Secretary of the Indian Immigration Trust Board has kindly favoured us with the following details in regard to Indentured Indians:—

	Introduced.	Deaths.	Births.	Repatriated.
1900	5,052	1,030	1,501	877
1901	7,751	1,113	1,794	1,379
1902	6,491	1,583	2,351	1,487
1903	4,633	1,692	2,614	2,367
1904	7,689	1,602	2,700	2,302
1905	8,050	2,003	3,032	1,358
1906	12,614	2,011	2,657	3,537
1907	6,486	2,392	2,938	6,590
Total	58,138	14,026	19,590	20,413

DURING 8 YEARS.

Introduced		58,138
Births		19,590
		77,728
Deduct: Deaths ...	14,026	
Repatriated	20,413	34,439
Total increase in population		43,289

40% Women, 10% Children, 50% Men.

RE-INDENTURES OF MALES DURING 1907.

January	153
February	170
March	105
April	147
May	166
June	206
July	220
August	156
September	204
October	479
November	156
December	359
Total	2,221

APPROXIMATE DISTRIBUTION OF INDIANS.

	per cent.	
General Farming and small works ...	25.5	6,380
Sugar Estates	28.8	7,131
Coal Mines	11.5	2,960
Tea Estates	7.4	1,729
N. G. Railways	5.0	1,238
Domestic service ...	10.2	2,030
Corporations	3.9	956
Brickyards, Stone Quarries, &c. ...	3.0	742
Wattle Plantations ...	2.4	608
Loading, & Shipping Cos., Forwarding Agents, &c	1.3	569
	100.0	24,761

Indentured	22,657
Re-Indentured	2,104
	24,761

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧૫ મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮. અંક ૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૧૫ મી ફેબ્રુઆરીથી, તા૦ ૨૬ ફેબ્રુઆરી સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—માહ સુદ ૧૩ થી, માહ વદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૧૨મી મોહરમ થી ૧૮ મી મોહોરમ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	ચંદ્ર તીથી.	સુર્ય અસ્ત	પારસી રોજ.	ગ્રીનીચ રોજ.		સુર્ય અસ્ત.	
					ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૧૫	૧૩	૧૨	૫	૫	૩૮	૬	૪૩
રવી.	૧૬	૧૪	૧૩	૬	૫	૩૯	૬	૪૨
સોમ.	૧૭	૧૫	૧૪	૭	૫	૩૯	૬	૪૧
મોમ	૧૮	૧	૧૫	૮	૫	૪૦	૬	૪૦
બુધ.	૧૯	૨	૧૬	૯	૫	૪૧	૬	૩૯
ગુરૂ	૨૦	૩	૧૭	૧૦	૫	૪૨	૬	૩૮
શુક્ર	૨૧	૪	૧૮	૧૧	૫	૪૩	૬	૩૭

અનુક્રમણિકા.

સમાધાની ઉપર સવાલ જવાબ. ... ૧૦૧
નાતાલમાં વાઈસેન્સ ૧૦૫
દેશ ભક્તિની કદર ? ૧૦૬
મી. રીચને ગાદ ઉપરાન્તું. ... .
મી. ગાંધીના કાગળ. ૧૦૭
છેલ્લા ખબરો. ... ...
મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશનની શરૂઆત. ... ..
નેટાલ્સ્પરક્ટરનો ખબરપત્ર. ૧૦૯
જતરલ સ્મટસનું ભાષણ. ૧૧૦
સાલય આફ્રિકન છાપાની ટીકા.. ... ૧૧૧
ટ્રાંસવાલમાં ગોરાઓની ગીદીઓ ... ૧૧૬
મી. હેરલ્ડ ફોક્સનો કાગળ. ... .
નાતાલમાં એશીઆટીક અરજો... ... ..
નાતાલની હીંદી વસ્તિ ... ...
ચાઈચાઈ ... ...
ટ્રેપટાઉન સા. આ. ઈ. એસોસીએશન. ..
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઈસ્લામ... ... ૧૧૪
હારકત હાઉસ ... ...
ટ્રાંસવાલ... ... ...
હબશાણા સંબંધમાં ફરિયાદ ૧૧૫
ડરબન ઈંડિઅન પબ્લીક લાઈબ્રેરી... ..
પરચુરણ ખબરો ૧૧૬
હાદારી ગોરાની નોકરીસે બરતરફ.
ટોકર બજાર ભાવ... ... ...

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૧૫મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮.

સમાધાની ઉપર સવાલ જવાબ

C.W.M.

— 76

અમે જોઇએ છીએ કે જે સમાધાની થઈ છે તે વિષે ઘણા સવાલો ઉઠયા છે. કોરેક તરેહ તરેહની વાતો કરી રહ્યા છે. અને જે દેખીતી શાંત થઇ છે એ કેમ જાણે હાર ચઇ હોય નહિ તેવી વાતો પણ કેટલાક અણસમજુ માણસો કરી રહ્યા છે. આમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જે શરત ટ્રાંસવાલમાં હીંદીને મળી છે તેનાં મુળ એટલાં ઉંડાં છે કે તેનું ખરૂ રહસ્ય દરેક હીંદીને સમજવા જેવું છે. તેથી અમે ઘણાખરા સવાલનું સમાધાન સંવાદરૂપે આપીએ છીએ. વાંચનાર બે જાતના હોય છે; એક તો જાગતા સુવે તેવા. એટલે કે સમજવાના ઇરાદાથી નહિ વાંચનારા પણ ગાલ દેવા ખાતર અને બીજા કહાડવાને ખાતર: બીજા તે ખરી રીતે સમજતા નથી એટલે ખરી ગુંચમાં છે. અમે આપીએ છીએ તે સંવાદ બીજા વરગના વાંચનારનેજ લાગુ પડે છે. ઉંઘતા ને જગાડી શકવું. જાગતા ઉંઘે છે તેને જગાડવાપણું રહેતું નથી. આ સંવાદ વાંચનાર તથા અગ્રિપતિની વચ્ચે છે. અને દરેક વાંચનારે બહુ ધ્યાન પુરવક અને ફરીફરી વાંચવા ભલામણ કરીએ છીએ.

પ્રસ્તાવના

વાંચનાર—અગ્રિપતિ સાહેબ તમે ટ્રાંસવાલની સમાધાની વિષે લખ્યું છે તે બાબત મારે કેટલાક સવાલ પુછવાનો વિચાર છે. તે જો તમારી રજા હોય તો પુછું.

અગ્રિપતિ—બેલાશક પુછો. અમારૂ કામ અમારા વાંચક વરગને અમારી બુદ્ધિ પ્રમાણે ખબર અને જ્ઞાન આપવાનું છે. અમારો હેતુ કોમની સેવા કરવાનો છે. તે બોકની શંકાઓ દુર કરીએ તોજ બની શકે.

સવાલ પુછતા પહેલાં એક વાત યાદ રાખજો. તે એ છે કે આપણામાં કહેવાય છે કે અધિકાર એટલે લાયકાત ન હોય તો જવાબ સમજી શકાય નહિ. જેમકે સરવાળા, બાદબાકી જાણ્યા વિના કોઇ મુનીમકાર, ભાગાકારના સવાલ પુછે તો તેના જવાબ સમજવાનો તેને અધિકાર—તેને લાયકાત નથી. તેમજ તમારા સવાલ માં તમારી લાયકાત એટલી હોવી જોઇએ કે જે સવાલ તમે પુછો તે નિરમળ દિલથી, દેશના કલ્યાણ સારૂં, અને ખુદાને દરમીઆન રાખીને હોવા જોઇએ. એટલો અધિકાર તમને હશે તો અમારા જવાબ સમજવામાં જરાએ તકરાર નહિ આવે. જે શરત તમને લાગુ છે તેજ શરત અમને પણ લાગુ પડે છે. અમારી જવાબદારી વધારે છે, એટલે અમને એ બધે શરત વધારે નજાકતની છે. તેથી જે સવાલ પુછશો તેનો જવાબ નિરમળ દિલથી દેશ કલ્યાણને સારૂં તથા ખુદાને દરમીયાન જાણીનેજ આપશું. હવે બેધડક રહી સવાલ પુછો.

શરત કેમ કહેવાય

વાં.—તમે લખો છો કે ટ્રાંસવાલના હીંદીને સંપુરણ શરત મળી છે અને વળી માગતા હતા તેથી વધારે મળ્યું છે. આ કૂં બરોબર સમજાયો નથી.

અ.—તમારે ઇ. ઓ.ના પાછલા અંકો જરા જોઇ જવા પડશે. તમે તપાસ કરશો તો માલમ પડશે કે હીંદી કોમની માગણી મરજીયાત રજીસ્ટર કરાવી કાયદો તોડાવવાની હતી. જે પાંચ હુજ્જતની સહી ની અરજી મોકલી તેમાં પણ તેજ શરત હતી. મરજીઆત રજીસ્ટર, કાયદાના જેવું જ હોય તોપણ આપવામાં આપણે આનાકાની કરવાની વાત ન હતી. હવે સરકારે મરજીયાત રજીસ્ટર કબુલ કરયું છે, જો તે પ્રમાણે કરીએ તો કાયદો રદ કરવાનું કબીલ વચન છે. આટલેથી આપણને સંપુરણ શરત અમે માનીએ છીએ. પણ સમાધાની પ્રમાણે તો મરજીઆત રજીસ્ટરમાં કેળવા બેલા, આબરૂદાર વગેરેની સ્થિતિનો ખ્યાલ કરવામાં આવ્યો છે. વળી મરજીઆત રજીસ્ટર તે હવે પછી જે હીંદી ટ્રાંસવાલ માં આવશે તેને પણ લાગુ પડે છે. અને જેઓને સરકારી નોકરીમાંથી બાતલ કર્યા છે તેઓને બધે ઠેકાણે ફીરી દાખલ કરવામાં આવશે.

મરજીયાત વિ. ફરજીયાત

વાં.—મરજીયાત અને ફરજીયાત રજીસ્ટરમાં હું તો હજુ ગુંચવાયો છું. ને મને ખબર છે કે બીજા પણ બરોબર સમજતા નથી. એટલે સમજાવો તો ઠીક.

અ.—આ અણસમજથી મને નવાઇ નથી લાગતી. ઘણા ગોરા પણ નથી સમજતા. કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરતાં આપણી ઉપર જોર જુલમ થતો હતો. ને તેમાં નામોશી હતી. આનું નામ ફરજીયાત રજીસ્ટર. તેજ જાતનું રજીસ્ટર આપણે મરજીથી લઇએ તો આપણી આબરૂ રહે છે અને આપણે ખાનદાન કહેવાઇએ. દાખલો લઇએ. હું બાર મિત્રની ચાકરી કરૂં, તેના પગ ધોઉં, તેનો ગંદવાડ ઉપાડું તેમાં અમારી મિત્રતા વધશે, મારો આત્મા રાજી થશે, અને લોકો મને બહુ ભલો માણસ કહેશે. બીજો માણસ તેજ કામ જોર જુલમથી, તેને પસંદ નથી છતાં, માર પડવાની બીકથી કે માત્ર પૈસાની લાલચથી, ખરાબ કામ ગણીને કરે છે. આવા માણસને આપણે નીચ તથા ગુલામ કહીશું. તેને સ્વાર્થી કહીશું. તે પોતે પણ તેવું કામ કરતો શરમાશે. કોઇ તેને જોઇ જાય તો તે સંતાઇ જવા યત્ન કરશે. આ માણસ પાપી ગણાય ને તેનો આત્મા કદિ રાજી નહિ થાય. આ જેવો તફાવત છે તેવોજ મરજીયાત અને ફરજીયાત રજીસ્ટરમાં છે.

વાં.—હવે હું કાંઇક સમજ્યો. પણ મને તો લાગે છે કે તમે જે દાખલો આપ્યો તે લાગુ નથી પડતો. કેમકે આપણે મરજીયાત રજીસ્ટર ન લઇએ તો કાયદો આપણને લાગુ પડે એમ જણાય છે. વળી આપણે મરજીયાત રજીસ્ટર લાલચથી લઇએ છીએ. એટલે તમે જેને મરજીયાત કહો છો તેમાં હું તો જોર તથા સ્વાર્થ એ બંને દોષ જોઉં છું.

અ.—તમારી ભુલ થાય છે. મરજીયાત રજીસ્ટર ન લઇએ તો કાયદો માથે પડે એ બરોબર છે. પણ તેમાં જોર નથી. સરકાર એમ કહે કે 'તમે રજીસ્ટર લ્યો, નહિ તો અમે કાયદો અમલમાં લાવશું' તો એટલું જોર જણાય. પણ આ તો આપણે કહીએ છીએ કે મરજીયાત રજીસ્ટર અમે લેવા તયાર છીએ. જો તેમ ન કરશો તો તમે કાયદો લાગુ પાડજો. આવી માગણી આપણે જોરની બીકથી નથી કરતા પણ આપણે આમ બતાવવા, તથા આપણે મરજીયાત રજીસ્ટર કરવામાં નામોશી નથી માનતા તેથી કરીએ છીએ. વળી માગણી કરવાનો ખાસ હેતુ એ છે કે આપણે આબરૂદાર હોઇ સરકારના મનમાં જે આપણે વિષે વહેમ છે તે દુર કરવા મરજીયાત રજીસ્ટરનું કહીએ છીએ. એટલે આમાં જરાએ જોરની વાત નથી. જો જોરથી કરીને આપણે કરશું હત તો સોળ માસ સુધી સરકારને ઢંઢોરવત નહિ. હકીકત તો એ છે કે આપણા—આપણા સત્યના—જોરથી કરીને સરકારે મરજીયાત રજીસ્ટર કબુલ કરવું છે.

વળી તમે લાલચ કહ્યું એ દોષ બતાવો છો તે પણ વગર વિચાર્યું છે. દુનિયા જોતાં દરેક કામ કરવામાં લાલચ રહેલ છે. મેં દાખલો આપ્યો તેમાં પણ મારા મિત્રની હું જે સેવા કરૂં છું તેમાં લાલચ એક જાતની રહેલી છે. મારા આત્માને પ્રસન્ન કરવા. મારે તેમ કરવું એવું ખુદાનું ફરમાન છે તેમ જાણી તેનો હુકમ પાળવા હું કરૂં તે સર્વથી સરસ પ્રકારની લાલચ છતાં લાલચ તો ખરી. મારા મિત્રનો પ્યાર વધારે મેળવવા કરૂં તોપણ લાલચ, તે ઉતરતા દરજ્જાની. મરજીયાત રજીસ્ટરમાં એવી જાતની લાલચ રહેલી છે. તેમાં દોષ નથી પણ ગુણ છે. સાધારણ વાત કરતાં તેવી ઉમેદને આપણે લાલચ નથી ગણતા. પણ પોતાનાજ સ્વાર્થને અર્થે જે થાય તે વૃત્તિને લાલચ ગણીએ છીએ. જે માણસ ખુદાનો બંદો થઇ નિરંતર માણસ જાતની કે જીવ માત્રની ચાકરીજ કરે છે ને તેમાં ગુલતાન રહે છે તેને બેશક ખુદાની તહેનાતમાં રહેવાની—નિર્વાણ પામવાની—લાલચ છે. તેવા માણસને આપણે પુજીએ છીએ. ને તેવા જે ઘણા માણસ દુનિયામાં હોય તો આજે જે પાપ, કલેશ, દુઃખ, બુખમરો, દરદો વગેરે જોઇએ છીએ તેને બદલે પુણ્ય, આબાદી, શાંતિ, સુખ ને એકતા જોઇએ.

દશ આંગળાં

વાં.—હવે હું મરજીયાત અને ફરજી વાતનો ભેદ સમજ્યો એમ માનું છું. પણ દશ આંગળાં તો આપણે નશીએ રહ્યાંજ જોઉં છું. આમાં તો ગરીબ મરી જવા જેવું લાગે છે ને કેળવાએલા કે શાહુકારનું કામ સરશું. જો તમે દશ આંગળાં હવે પસંદ કરો છો તો અગાઉ શા સારૂ એટલું બધું તેની વિરૂદ્ધ લખી ગયા?

અ.—આ સવાલ ઠીક પુછાયો છે. જો કે ઉપરનો ભેદ તમે બરાબર સમજ્યા હોય તો તે બાબતનો જવાબ ઉપર આવી જાય છે. છતાં આપણે તમારો સવાલ વિચારીએ.

પ્રથમ તો દશ આંગળાં રહી નથી ગયાં એટલે કે કાયદામાં હોમ માત્રને હતાં. એટલે આપણી ચામડી ઉપર તે કામ હતો. હવે તો દસ આંગળાં તે માત્ર પીછાનતની નીશાની દાખલ રહ્યાં.

બીજું કેળવાયલા અને શાહુકાર છુટી ગયા એમ કહેવું એ બરોબર નથી. પણ કેળવાયલા માણસની તથા વૈસાદાર ને જાણીતા માણસની પીછાનત તેના ગાનમાં ને શરીરમાંજ રહેલી છે. એટલે તેઓને આંગળાંની નિશાની આપવાનું કહેવું તેજ નામોશી ગણાય. આમ વિચારતાં અભણ કે અજાણ્યા માણસ આંગળાં આપે તેમાં કંઇ હરકત નથી આવતી, પણ સમુદાયો તેઓનો બચાવ થાય છે. દાખલા તરીકે નાતાલનું ડોમીસાઇલ લેવા બધા બંધાયા નથી. જાણીતા માણસ તે સરટીફીકેટ લીધા વિના જઇ શકે છે. પણ તેનો વાંક કરી અજાણ્યો માણસ તેમ કરવા જાય તો મરી રહે; ને તેને પાછા આવતાં બહુ મુશીબત પડે.

ત્રીજું અગાઉ આંગળાંની વિરૂદ્ધ લખવાની બહુજ જરૂર હતી. તેથી આંગળાંની ખુબ જાહેર જુના માસમાં—લડત નવ માસ સુધી ચાલ્યા પછી—ચોકસ પડી ત્યારે અમે રાજી થયા ને તે વિષે જેટલું વાંચવાનું હતું તે વાંચી કામની આગળ રજુ કરશું. કાળરૂપી—શેતાની—કાયદાને ધારારૂપી આંગળાં વિગેરે હકીકતનો હેવ મળ્યો તેથી અમે રાજી થયા. અમે જોયું કે હવે કાયદાનું ઘોર રૂપ લોકો બરોબર જોઇ શકશે. અને તેમજ બન્યું. ખરો રંગ ધારાઓ બહાર પડયા પછીજ જામ્યો. આંગળાં તો માત્ર ગુનેગારો પાસેથી હીંદુસ્તાનમાં લેવાય છે એમ બતાવ્યું. તે વિષેની અસરકારક કવિતાઓ અમે બહાર પાડી. 'દશ આંગળીઓ તણી નિશાની' 'જે કસમ ખુદાના ખાઇ નિશાની કરશે' વિગેરે કવીઓના બહુકારા હજુ અમારા કાનમાં આવે છે. તેમાંનું કશું અમે ખેંચી લેતા નથી. અને જે માણસ કાયદાને વશ થઇ આંગળાં તો શું પણ સહી જેટલુંએ આપે તેને તે કવીઓ લાગુ પાડીએ.

વાં.—ત્યારે હવે અંગુઠો તો બળ્યો પણ તમે તો આંગળાં આપવાની સલાહ આપો છો તે કેમ? . . . .

અ.—કારણ કે આંગળાં વિગેરે રૂપી શરીરમાં શેતાનરૂપી મવાદો હતો ત્યાં સુધી અમે તેની વિરુધ્ધ હતા. તે શેતાની રક્ત શરીરમાંથી નિકળી ગયો તેથી આંગળાં વિગેરે રૂપી શરીરની સામે અમારે ખાસ તકરાર રહેતી નથી. હવે આંગળાં આપવામાં અમે નાખોસી નહીં પણ માન માનીએ છીએ.

વાં.—હું ગભરાયેલ છું. જે આંગળાં અગાઉ ખરાબ હતાં તે હવે સારાં એ તો ભારે પડતું લાગે છે. વધારે સમજની જરૂર છે.

અ.—તમે ગભરાઓ છો તે વાસ્તવિક છે. અમે આ બધી બાબતનો વિચાર કરી ચુકયા છીએ એટલે અમને બધી વાત સાધારણ ને સહેલી લાગે છે. તમને નવા વિચારો રૂપે વાત આવે છે એટલે અધરી લાગ્યા વિના ન રહે. ઉપર એક દાખલો મિત્રની તથા ગુલામની નોકરીનો અમે આપી ગયા તે અહીં પણ લાગુ પડે છે. હવે બીજો દાખલો લઇએ. આ દેશમાં આપણે કુંકાં જાકીટ પહેરી એ છીએ તેમાં એબ મનાતી. પણ આપણા દેશમાં આપણે કુંકાં બકાટ પહેરીએ અને આપણો નીચેનો શરીરનો ભાગ જોવામાં આવે તેમાં એબ છે. એટલે એજ વસ્તુ એક ઠેકાણે યોગ્ય હોય ને બીજા જગ્યાએ અયોગ્ય ગણાય છે. દસ આંગળાં વળી હીંદુસ્તાનમાં ગુન્હેગાર આપે છે તે ફરજીઆત છે. તેમજ ખુની કાયદાની નીચે હતાં. હવે આપણે આપવાનાં છે તે ફરજીઆત નથી પણ મરજીઆત છે. આ વિચાર બરોબર સમજી લેવાનો છે. કેમકે અમે ઘણી વખત આવી જાતની સલાહ લેકિને આપતા આવ્યા છીએ અને આપશું. આ વિવેક સમજવામાં આપણી ખુબ જરૂરાય છે. જ્યારે ટ્રાંસવાલમાં ફરજ રૂપે છબી આપવાની વાત આવેલી ત્યારે ત્યાંની કોમ સામે થઇ તે બરોબર હતું. શોખને અરધે અથવા બીજા કારણસર હીંદુ મુસલમાન ઘણા છબી પડાવે છે. એટલે તમે જોઇ શકો છો કે ઘણી વસ્તુ તે અમુક હેતુથીજ જોવાવાળી કે આપવાવાળી હોઇ શકે છે.

વાં.—હવે હું સમજતો હોઉં એમ લાગે છે. પણ એવો મનમાં સવાલ થાય છે કે શું આ પ્રમાણે બધું અમુક વખતે સારું ને બીજે વખતે ખરાબ એમ થઇ શકે?

અ.—એમ તો જનેજ નહીં. ઉપલી દલિલ બધી વસ્તુને લાગુ નથી પડતી. કેટલીક વસ્તુ દેશ અને કાળને લઇને ખરાબ કે સારી હોય છે. કેટલીક તે હમેશાં ને બધે ને જ્યાં ખરાબ કે સારી હોય છે. ખુદાનું નામ લેવું તે હમેશાં ને બધી જગ્યાએ સારૂંજ છે. વ્યભિચાર કરવો તે હમેશાં ને બધી જગ્યાએ ખરાબ છે. નિયમ એ છે કે જે વસ્તુમાં પોતામાં પાપ-ખરાબપણું નથી તે વસ્તુનેજ ઉપરનો નિયમ લાગુ પડી શકે છે.

વાં.—દસ આંગળાં આપવામાં આપણીજ રિતે જોતાં તો બાધ નથી એમ મને સમજ પડે છે. પણ ગોરાઓ મશ્કરી કરે છે કે "કેમ હવે તો દસ આંગળાં આપશો કે?" "પાયાનો વગાડવામાં હવે શરમ જતી રહી?" "ધરમની મોટી વાતો કરતા હતા તે કયાં ગઇ?" આવા સવાલો કહીને ચીડવે છે. કીટીકમાં તો ચિત્ર પણ છાપ્યું છે. તેમાં બતાવે છે કે ભણેલાનો ને વેપારીનો ધર્મ સચવાયો, બીજાનો તો નથી, તે ચિત્રમાં શ્રી. ગાંધી ઝારેખમ થઇ ખુરશીએ બેસી સહી કરે છે ને બરિષ્ઠર હીંદી બાપડા ઉભા ઉભા આંગળાં પાટે છે, ને તેનાં આંગળાંમાંથી કાળી ડીબડીઓ જેવી શાહી નીતરી રહી છે. આ દુઃખ કેમ ખમાય? કેમ જોવાય?

અ.—આ સવાલ ખોટા અભિમાનની નિશાની બતાવે છે. ગોરાઓના કહેવાથી આપણી આબરૂ નહીં જાય. આપણે આધાર ખુદા ઉપર રાખેલો એટલે તે આપણને શું કહે છે તે ઉપર વિચાર કરવો જોઇએ. ગોરાઓ તો ઘણા આપણી લડત સમજતા નથી. હજુ ઘણાને અખર નથી કે જે કાયદાની સામે લડત હતી તે કાયદો તો આપણું વચન આપણે પાળશું તો રદ થશે. જ્યારે એ વચન આપશે ત્યારે ઘણાની આંખ ખુલશે. વળી બધા ગોરા એવું કહેતા નથી. આખા વિલાયતના બાપા આપણાં વખાણ કરે છે, ને આપણી જીત ગણે છે. જોહાન્સબરગનું 'રૉડ ડેલી મેલ' તો સરકારની સામે સખત લખાણ કરે છે કે તેણે હીંદીને બધું આપી દીધું. 'સન્ડે ટાઇમ્સ' ચિત્ર કહાડી બતાવે છે કે જનરલ સ્મટસનું સ્ટીમ રોલર વિખાઇ જઇ ચુરેચુરા થઇ ગયું છે; ને હીંદી હાથી પાછો ફરી તેને ચુરકાવે છે. ઘણા સમજુ ગોરાઓ તથા બહારના લગભગ બધા માણસો હીંદીનો જય બતાવે છે. છતાં તેમાં ન હોય એવા બાકી રહ્યું કે આપણે "મમ મમ" સાથે કામ છે. "દસ દસ" ભલે બીજા બધા કર્યા કરે 'ધણીને ઢાંકણીમાં સુવે અને પાડોસીને આભલામાં પણ ન સુજે' એ કહેવત યાદ રાખવી.

દસ આંગળાં વિ. એ અંગુઠા

વાં.—હવે દસ આંગળાં આપવામાં બિલકુલ વાંધો નથી એ તો દેખાઇ આવે છે. પણ દસ આંગળાં વિના ચાલી શકે તેમ હતું એમ જોઉં છું તો પછી બે અંગુઠાથી કેમ ન ચલાવ્યું?

અ.—એ સમજવા જેવું છે. દુનિયામાં એવો નિયમ જોવામાં આવે છે કે ખરા શુરા-બ્હાનદાન-તે માત્ર પોતાના ખરા હેતુને સારૂ લડે છે-જીવ આપે છે. તે મર્યા પછી નમી જાય છે, તેથી તેની આબરૂ વધે છે. એરંડો વધે છે તેમ ચોલો થાય છે ને જરા વાળે એટલે ભાગી જશે. વડનું ઝાડ જેમ વધે છે તેમ મજબુત થાય છે ને તેની વડવાઇ નમતી જાય છે ને પાછી જાંપમાં ઉગે છે ને ફાલે છે. એરંડાતળે કોઈ છાંયા નથી લેતું. પણ વડના ઝાડતળે હજારો માણસો છાંયા લઇ શકે છે ને લેય છે. તેમ હીંદી કોમે સમાધાનીમાં કરયું છે. કાયદો એ લડાઇનો હેતુ હતો. તે મર્યો એટલે બાકીની બાબતમાં નમવું એમાં બાનદાની રહેલી છે. સરકાર કહે કે 'તમે આંગળાંને સારૂ નહોતા લડતા તો પછી કેમ તેની હઠ કરો છો?' આ સવાલનો જવાબ આપણી પાસે બરી રિતે નથી. બી. ધસપ ગીઆ વિગેરે દસ આંગળાં આપે તેમાં તેની આબરૂ વધે છે. બી. સ્મટસ બહોર બાપણમાં પણ તેવું બોલી ગયા છે. વળી આપણે હજુ સરકારની આગળથી ઘણું લેવાનું છે. કાયદો મર્યો એટલે બધું મળી ગયું તેમ જાણવાનું નથી. બોટી ખુશામત આપણે નથી કરવાની પણ આપણું માન જળવી સરકારને રીઝવી શકાય તો રીઝવવી એ આપણી ફરજ છે. કાયદો જશે પણ તેની બદલીમાં શું થશે? બીજા કાયદાઓ કેવા થશે? આ બધાનો આધાર હવે બધુ માસની હીંદીની વરત ઉપર છે. તેવા કારણોથી દસ આંગળાં આપવાં એ મુનાસબ છે. છતાં કેટલ આંગળાં જગ્યાઓને આપવાનાં નથી. જે નહીં આપે તે પણ જો ખરા રહીશ રહી તો રજીસ્ટર થશે. પણ દસ આંગળાં આપવાનાં હવે ખરા માન બ તેવીજ આપવાની લડાઇ અમે બાકી

છે. અમે એટલે સુધી માનીએ છીએ કે પછે આગે જે હીંદી વધ કરી દસ આંગળાં નહીં આપે તે જાણ્યમજ્યુ ગણાશે. હકિકતમાં મ્યુનિસિપલ કાયદા પ્રમાણે કેટલીક ગોરી ઔરતોને પણ આંગળાં આપવાં પડશે. ત્યારે બે અંગુઠા અને દસ આંગળોનો વાદ વિવાદ કરવો તેમાં આપણું તોલ મટે છે, ને આપણે આળકગાં બની એ છીએ.

વાં.—એ તો તારેજર સમજાય એમ છે, પણ ટ્રાંસવાલ સરકારના જે એજંટોએ ઘણીજ મદદ હીંદીને કરી છે તેઓ કહે કે "તમે તો તમારો સ્વાર્થ સાધ્યો; હવે બીજી જગ્યાએ દસ આંગળાંનું કાંઇ સમજતું ન હતું તે દાખલ થશે: મી. ગાંધી જેવા દસ આંગળાં આપી બેસે પછી બીજા ના પાડે તે કોનું સાંભળશે? ટ્રાંસવાલના હીંદીએ તો બીજાનું સત્યા નાશ વાળ્યું." એનો જવાબ કેમ અપાય?

અ.—આવો સવાલ જો બહારના કરશે તો બહુ ખોટું ગણાય. તેઓએ તો લડત સમજવા જોઇતી હતી. કેમકે જુઓ. ટ્રાંસવાલમાં મરજીઆત આંગળાં હીંદી આપે તેમાંથી બીજે ઠેકાણે ફરજી વાત કેમ થાય? શું બહારવાળા ચુડી પહેરે છે કે તેઓ ફરજીઆત આંગળાં આપશે? ખરૂં તો એ છે કે કાયદાની સામે મક્કમ લડત કરી ટ્રાંસવાલે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને નહીં પણ આખી દુનિયામાં નબળા માણસોને મદદ કરી છે ને તેઓને સબળા કર્યા છે. 'મરકયુરી' કહે છે કે 'આ લડતનો ખરો અર્થ એ છે કે જેઓ વોટ વગરના છે તેઓને હક મળ્યા. કોઇ સરકાર હવે પછી કાળા માણસોની વિરૂધ્ધ કાયદા તેઓનો અભિપ્રાય લીધા વિના નહીં કરી શકે. બધા સંસ્થાનોએ વધી સરકારના હિતનો વિચાર કરવો પડશે.' આ વાત ગળ્યે શબ્દે શબ્દ ખરી છે. હીંદી પ્રજા વોટ વિનાની હતી તે હવે વોટ વાળી થઇ બેઠી છે. એટલે આંગળોની વાત બીજા સંસ્થાનોના સંબંધમાં કરવી એ તો દુધપાક પુરી છોડી પાપડનો વિચાર કરવા જેવું હાસ્ય થઇ રહ્યું.

એટલું પણ અમે જાણીએ છીએ કે દસ આંગળાં વહેલાં મોડાં બધી જગ્યાએ દાખલ થશે એવો સંભવ છે, કેમકે માણસોની ઓળખ કરવાને સારૂ તે સરકારમાં ખરેખર ઉપયોગી ગણાય છે. મી તેથી ગોરાના હકમાં બાધ પહોંચતો નથી. નાતાલમાં ગીરમીટીઆને ફરજી તે ૧૯૦૩માં દાખલ થયો. ટ્રાંસવાલમાં ઘણા ગોરાને લાગુ પડે છે. એટલે આ પ્રમાણે મરજીઆત આંગળાં અમલમાં જરાએ ખોટું નથી, પણ તેથી ઘણા લાભ લઇ શકાશે.

વળી એમ પણ વિચારવાનું છે કે કેપ, ઉરાગોઆમ્બે વિગેરે જગ્યાએ તો ફોટોગ્રાફ વિગેરે લેવાય છે તેના કરતાં આંગળાં અમે હજાર દરજ્જે સારાં ગણીએ છીએ. વાદ રાખવું કે ટ્રાંસવાલમાં આંગળાં તે અરજીમાં આવશે, નહિ કે સર્ટીફીકેટમાં.

વર્ગ કેમ પાડયા?

વાં.—હવે આંગળાંની વાત તો હું નહિ કરૂં; પણ મારે કહેવું જોઇએ કે આજ લગી ઇ. ઓ. વર્ગ પાડવાની વિરૂદ્ધ રહેલ [illegible] તે હવે વર્ગ પાડયા છે તેની પક્ષમાં બોલે છે તે સમજાતું નથી. જ્યારે પ્રીટોરીઆના મેમણોએ અરજી કરી કે આજીદારને આંગળાં નહિ આપવાં જોઇએ ને બીજા ભલે આપે ત્યારે તમે ઘણું તીખું લખાણ કરવું હતું તે હુ હજુ ભૂલ્યો નથી. હવે તમે કહો છો કે વર્ગ ભલે રહ્યા, આ વિરોધ વાત સમ જાવશો?

અ.—એ સવાલ ભલો કહાડયો છે. ખરૂં જોતાં જો મી. ગાંધીએ તેવી માગણી કરી હત તો વિરોધ આવત. બન્યું તો એમ છે કે સરકારે પોતે જેવો કાગળ લખવાની સૂચના કરવા જેવું થયું છે. ત્યારે જે હક હવે સરકાર આપવા માગતી હતી તે છોડવો એ અઘટિત કહેવાય. આજીદારને સારૂ નોખા હક આપણે માગવા. ને સરકારે પોતે આપવા, તેમાં બહુ તફાવત છે.

વળી આ વર્ગમાં ભણેલાનો વર્ગ પણ છે. આ વર્ગની સામે અમે થયા નથી કેમકે કેળવણી—ખરી કેળવણી—તે હમેશાં માન મેળવશે. જો કેળવાએલા માણસને પણ આંગળાં રતિ ઓળખ આપવી પડે તો પછી આંગળાંની વાત વિજ્ઞાનતની નહિ પણ જતની થયા આવે. એટલે કેળવણીનો ભેદ તો સાધારણ રિતે રહી જાય.

[illegible] વર્ગ રહ્યા છે તેની સામે કોઇ થઇ શકતું નથી. અમારી લડાઇ બંના વટી વર્ગની સામે છે. જે વર્ગનું ધોરણ અમલદારોના હાથમાં રહે છે તેમાં ગુલામી સમજીએ છીએ. સભ્યતાનીના યુગમાં પણ અમલદારોના હાથમાં બાજી રહે છે. છતાં તે વર્ગ અમૂક મુકતને સારૂ [illegible] તેમાં કોઇ નથી જોવામાં આવતો. પણ તે એવી રીતે કે મૂખ્યો માણસો તે છુટ નો લાભ ન લે. તે છુટ પડી રહે તે એક બૂઝણીની જેમ રોબશે. તેનો ઉપ યોગ ઘણા હીંદી કરશે તો તે નકામી અને નુકસાનકારક પણ માનીએ છીએ.

મેમણોએ વર્ગની અરજી કરી હતી તે જૂદા પ્રકારની હતી. અને કાયદાને વશ થવાને માત્ર આંગળાં બાબત વર્ગ પાડવા ની એટલે ધૂળ જેવી માગણી હતી વળી તે માગણી કોઇ સરકારે નહિ કરા વેલી. તેમાં તો [illegible] પાડયા. એટલે સમજી શકાશે કે તે માગણીમાં ને ઉપરના વર્ગમાં બહુજ તફા વત છે. હાલ જે વર્ગ પાડવાનું થયું છે તેમાંથી જો મોટા માણસો રિતસર વરતશે તો ગરીબો લાભ લઇ શકશે. મુદ્દે વાત એ છે કે મોટાઓએ ગરીબ ના રખેવાળ-ટ્રસ્ટી-થઇ રહેવું જોઇએ.

લોકોને કાં ન પૂછયું?

વાં.—હવે તો મારા મનનું બધું સમા ધાન થઇ રહેવા જેવું મને લાગે છે. જો કે મારે હજુ ફરી વિચાર તો કરવો પડશે. પણ એક ખટકો દિલમાં રહી જાય છે. મી. ગાંધીએ તથા મી. નાયડુ એ પોતાની મુખત્યારીથી સહી કેમ કરી હશે? તેઓ તો સમજુ ગણાય ને કોમ ને પૂછ્યા વિના કોમને બાંધી દીધી એ કંઇ કહાપણ કહેવાય? જો તેઓએ કોમ ની ઉપર મૂકયું હત તો મારા મનમાં ઉપરના સવાલો ઉઠયા તે પણ નહિ ઉઠત. તેઓએ ભૂલ તો નહિ કરી હોય?

અ.—આવી શંકા તમને ઉઠે છે તેજ બતાવે છે કે અમારા બધા જવાબ તમે પૂરતા નથી સમજ્યા. શરૂઆતમાંજ તમ ને અમે કહી ગયા કે મરજીઆત રજીસ્ટર તો કોમ કબૂલ કરી ચૂકી હતી. અને તેજ રજીસ્ટર કબુલ કરવાનું સરકાર કહે તેમાં કોમની પરવાનગી લેવાપણું રહેતું નથી.

વાં—પણ આંગળાંની વાત કોમ કયાં કબુલ કરી ગઇ હતી?

અ—વળી તમે આંગળાંની વાત કહાડી! આંગળાંજ ખટકા રહેલાં લાગે છે. તમે કેમ ભુલો છો કે આંગળાંની લડત ન હતી. એટલે જેના લડત ન હોય તે બાબતમાં પૂછવાપણું શું રહે? વળી આંગળાં કબુલ કર્યાં. એવું કેમ કહી શકાય! તેઓએ જે પ્રમાણે બાયદામાં

હતાં તેવાં આંગળાં કબુલ નથી કર્યાં. તેઓએ તો દસ આંગળાં આપવાં કે નહિ તે કોમની મુખત્યારી ઉપર મૂકયું છે. જેને બે અંગુઠાજ આપવા હોય તે તેટલું આપીને રજીસ્ટર કઢાવી શકે છે. તેઓ તો માત્ર સલાહ આપે છે કે દસ આંગળાં આપવામાં કોમની આબરૂની વધે છે: ને તેઓ પોતે આપશે એમ કહે છે.

વળી એમ પણ તમારે વિચારવું જોઇએ કે જેઓને આગેવાન ગણવા હોય તેઓને અણીને વખતે કેટલેક દરજ્જે છુટ હોવીજ જોઇએ. ઉપરના સમાધાનમાં તેવી છુટ લેવાઇ છે એમ અમે કબુલ નથી કરતા. પણ આ અવસરે આગેવાનો તરફની દરજ ઉપર બે બોલ કહેવા એ ઠીક જણાય છે. આગેવાનોને મુકરર કરતાં પહેલાં વિચાર કરવો જોઇએ. પણ એક વખતે જેને આગેવાન ગણ્યા તેને જો છુટ ન હોય તો ઘણી વખત બહુ નુકસાન થાય છે. દર ઘડીએ પુછ્યાપણું બાકી રહે તે અવિશ્વાસની નિશાની છે. જ્યાં વિશ્વાસ નથી ત્યાં પુરૂં કામ પણ નથી થતું. આગેવાનો ઉપર જરૂરનો એ એકદીલી, મોટાઇ, તથા પ્રજાકીય જુસ્સાની નિશાની છે.. કોઈ પ્રજા કે જેના આગેવાનો પ્રમાણીક નથી અને એમની ઉપર ભરૂસો નથી તે પ્રજા કદી આગળ વધી શકતી નથી. આગેવાનો શુદ્ધ બુધ્ધીથી કેટલીક વેળા ભૂલ કરે છે. તેથી તેનો દોષ નથી ગણવાનો. કસોટી એકજ છે—અને તે સત્યતા. જેમાં સત્યતા છે તેનો ભરોસો કરવો એ ઉત્તમ રસ્તો છે.

છેવટ

વાં—હવે તો કાંઇ સવાલ કરવા જેવું જોતો નથી. આ લડતનું છેવટ પરિણામ શું જણાયું?

અ—અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ ને ઇશ્વરની પાસે માગીએ છીએ કે જે જવાબ અમે શુદ્ધ બુદ્ધિથી આપ્યા છે તે તમારૂં તથા બીજાં જે કોઇ વાંચે તેનું કલ્યાણ કરતા થાય.

છેવટ શું આવશે તે આપણા હાથમાં છે. જે હિંમત બતાવી છે તેજ હિંમત હમેશાં રાખશું તો અમે માનીએ છીએ કે જોરી કામદા થતા અટકશે. હિંદી કોમનું માન તો ચાલુંજ હવે વધ્યું જણે છે. તેજ મોટી વાત છે. માન વધારવાની આ લહલ હતી. હવે આપણે મળેલી પૂંજી સાચવશું તો ઘણો એ ફાયદો થશે. દરેક જગાએ સત્યાગ્રહ નો રીવાજ ફેલાય એમ થવું જોઇએ. અને તેમ થાય તો હિંદી કોમ બધી રીતે ફતેહ પામે.

હવેના નવ માસમાં હિંદી કોમ બરોબર વરતેકેનવરતે, પોતાનું મરણઆલરાઉન્ડરેશન નું પણ પાળે કે ન પાળે, છતાં સત્યા ગ્રહની સંપુર્ણ જીત થઇ છે તેમાં બાકી નથી આવતી. કદિ તમે હજુ માનો કે આંગળાંની વાત રહી ગઇ તે ભુલ થઇ તો પણ સત્યાગ્રહને ઝાંખ નથી. તેનો પુરો જય છે. દસ આંગળાં કબુલ કરનારને દોષ આપવો હોય તો ભલે આપો. બાકી સત્યનો જય થયો છે એ ગોખી રાખજો.

નાતાલનાં લાઇસેન્સ

ઓસ્ટકોરટમાં વેપારના પરવાના નથી આપ્યા. સ્ટાંગર તરફ બી. ક્રજની દુકાન સારૂં હલ્લાબોલ થઇ છે, બીજી જગ્યાએ થશે. નાતાલના હિંદી વેપારી આવી સ્થીતીમાં કેમ વેપાર ચલાવી શકશે?

રસ્તા બે છે. એક તો એ કે મરહુમ મી. લાજીસ્ટોરની સલાહ પ્રમાણે કેસ લડવો. તેમાં તો કોઇ પણ મ્યુનીસીપાલાટી ઉપર દાવો માંડવો જોઇએ. આમાં મોટું ખરચ અને મોટી પંચાત છે. તેમાં વળી જીતાયજ એવો નીયમ નથી.

બીજો રસ્તો સહેલો ગણીએ તો સહેલો અને કઠિન ગણીએ તો કઠિન છે. તે સત્યાગ્રહનો છે. કેમકે અહીં સત્યાગ્રહ ચલાવતાં કેદમાં જવાનું તો રહેતું નથી. જે વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરે તેનો માત્ર દંડ થઇ શકે છે. દંડ ન આપે તો તેને જેલ નથી, પણ તેનો માલ, વહેંચાઇ જાય. વળી એક વખત માલ વહેંચાય તેથી આખું વરસ વેપાર નહિ ચાલે. વખતો વખત માલ વહેંચાઇ શકે. આમ કરતાં તો ખુવારી આવે. પણ બધાં મહા કાર્યોમાં ખુવારી તો છેજ. એક ભગતે કહ્યું છે કે "ભક્તિ કીધતણું સાહું આગળ વસમી છે વાહું" સત્યાગ્રહ માં દેશભક્તિ રહેલી છે. એટલે તેમાં તો શીક્ષણનું એટલે આબરૂ આપવાનું સાહું રહેલું છે. સત્યાગ્રહ તે માત્ર પોતાનો સ્વાર્થ સાધવાને સારૂં નથી થતો. બધાના ભલાને સારૂંજ થઇ શકે.

નાતાલના વેપારીને આવી જાતની લડત કોઇક દરાંસવાલના કરતાં મુશ્કેલ જણાય તેવી છે. ખરૂં વિચારતાં સહેલી છે મુશ્કેલ એમ છે કે માણસો તુરત બહાદુર કાઢશે કે જેલમાં તો જઇએ પણ માલની સરાજ .. થવા દઇએ. વળી આ લડત માં આખી કોમ દાખલ નથી થઇ શકતી; એટલે અમુક માણસોનેજ જોર કરવાનું રહ્યું છે. સહેલું એમ છે કે અમારા અનુભવ પ્રમાણે હિંદી અને બીજી બધી કોમ સધારણ રીતે જેલથી ડરે છે, ને માલ જતો કરે છે. વળી માલ જતો કરવામાં બહુ જોખમ નથી, ને હુશિયાર માણસ હિકમત કરી છુપાવી શકે છે. મુખ્ય જરૂરનું તો એ છે કે જો એક માણસને લાઇસેન્સ ન મળે (ગેર વાજબી રીતે) તો બધાએ લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવો. જેમ બધા માણસને સરકાર જેલમાં નથી નાખી શકતી તેમજ બધાનો માલ પણ નથી વહેંચી શકતી. એટલે એકત્રતા એ બહુ જરૂરની છે. બધા વેપારીએ એટલે આખી નાતાલના વેપારીએ લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવો એમ અમે નથી કહેતા; પણ માત્ર તે તે ગામના અથવા પ્રદેશ (ડીવીજનના) ના વેપારીએ લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવો.

એમ બને કે બધાને મળી ગયા પછીજ કેટલાકને લાઇસેન્સ ન મળે. આમ થાય તો જેટલાને વધ મળ્યાં હોય તેટલા મરણીયા થઇ દુકાન ખુલ્લી રાખી શકે છે. આમ કરવામાં હોંશિયારી અને સમય સુચકતા જોઇએ. એક તો એમ પણ થઇ શકે કે દુકાનમાં બાંકડા વિગેરે બરણીના હોય તેવી દુકાન રાખવી. માલ ઘણો થોડો રાખવો કે જે હમેશનો હમેશ વહેંચાય, અથવા જપાટાબંધ કોઇને આપી દઇ શકાય. આમ કરતાં સરકાર દંડ કર્યાજ કરે પણ તેમાં તેનું કાંઇ વળે નહિ. જ્યારે દંડ થાય ત્યારે મીટીંગ કરી સરકારને જણાવવું જોઇએ કે તે માણસ વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરે છે તેમાં આપણી કોમ રાજી છે. આમ કરવાથી સરકાર કાયર થઇ જાય. પણ કામ બધું શુરાનું. તથા દેશભક્તનું છે. જેઓ માત્ર પોતાનેજ સારૂં જીવે છે તે તો પત્થરમાં ગણાયા છે. તેને આવી બહાદુરી ન સુઝે. પણ બધા ના હકનો સારૂં લડે તોજ બની શકે.

ફેરીવાળા તો ઘણી સહેલાઇથી સરકારને હંફાવી શકે. આમ થાય ત્યારે સહેજે સરકાર કાયદો ફેરવે. ગોખલે સમજાવે કે ટ્રાંસવાલની લડતથી બધા હિંદીનું માન વધ્યું છે એટલે સરકાર ચોંકશે.

આવું પગલું જાહેર રીતેજ ભરવું જોઇએ. એટલે તે બાબત મીટીંગો ભરવી જોઇએ. સરકારને ફરીવો મોકલવા જોઇએ, અને પછી લડત શરૂ થાય. ટ્રાંસવાલે શરૂથી જેમ કરયું તેમ નકલ કરવી જોઇએ.

આને સારૂ પુરાવા પણ છે. અંગ્રેજ લોકો પોતાનો માલ વેચવા દેશ છે, પણ કેળવણીનો ફર નથી આપતા. હવે તેઓને ક્રાઇસ્ટ બોલાવવું નથી. મરહુમ મી. ક્રાઉસો પોતાની દુનિયાજ આખી અંગરેજી પ્રજાને યુજીવતા. તે કેમ એ બીજી વેળા સમજવવું.

પણ આ લડત જો નાતાલના અહુરથો લેવાને માગતા હોય તો તેઓએ વિચાર પુરવક મોટી સંખ્યામાં એકઠા થઇ, સંપ કરી ખુદાને દરમોયાન રાખીને ઠંડા મગજે શરૂઆત કરવાની છે. પગ મુક્યા પછી ખસેડવાનો નથી એ બરાબર રાખવું. કોઇ શરૂ ન કરવું એ પહેલું ડહાપણ છે. શરૂ કર્યા પછી તેને ફરગીજ ન મુકવું એ બીજું ડહાપણ છે.

દેશભક્તિની કદર ?

—*—

આગેવાનો તરફની ફરજપર અમે 'સલાહ સંબંધી સવાલ જવાબ' માં સહેજ ઇસારો કર્યો છે. તે વાંચવામાં આવે તે પહેલાં જુજ બોટા દોરવાઇ ગએલાઓ પોતાનું દુરજનપણું બતાવી ચુકેલ છે. અમે આશા રાખીશું કે તેટલા ઇસારાથી એવા કોઇને હજુ પણ ગેરસમજનું ભાન નહિ થયું હોય તો થઇ જશે. કેટલાક પઢાણોએ મી. ઇસપ મીઆ, મી. નાયડુ, તથા મી. ગાંધી ઉપર જે પાપી હુમલો કર્યો તે હીંદી કોમપર કોઇ ઓછા ડાઘ નથી. મી. ગાંધીના આ પત્ર સાથેના સંબંધને લીધે એ બાતકી કામના કરનારે કેવો અઘોર પ્રયત્ન કર્યો હતો તેનો ખ્યાલ આપતાં અમારે અવઢવું પડે છે. છતાં એ કાળા કામ વિષે બે શબ્દ બોલ્યા વગર રહેવાથી અમારી ફરજ ચુકાય છે. અમને ખાત્રી છે કે કોમમાં એવા બેરી માણસો જુજજ છે. પણ તેઓ થોડા છતાં તેમણે જે બાસહામક હુમલો કર્યો તેથી કોમની આબરૂને હાની પહોંચી છે. આજ સુધી લડતમાં હીંદીઓએ બતાવેલી એકસંપી અને ડહાપણ માટે ગોરાઓપર કોઇક ઓરજ થઇ પડી હતી; અને સઉ તાજુબી પામી ગયા હતા. આ બેવકુફી ભરેલા—વધારે આકરો શબ્દ વાપરીએ નહિ તો—કામથી તે બધાને ઝાંખ લાગશે. એ કૃત્ય કરનારા એટલે સુધી દૂર ઓળંગી ગએલ કે માત્ર મારવાથી તેમને સંતોષ થાય તેમ નહોતો. ઇશારો જાન લેવાનો હતો. જે આદમી વરાગનો પ્યાલો પીધ ને સાત દિવસ દેશસેવાનું રટણ કરી રહેલ છે તેને આ બદલો ? પોતાની બદના બુદ્ધિપુરવક, પણ સત્યતાથી અને પ્રમાણી કપલે. દેશી બાંધવના હિતને માટે મહા મહેનતનો મંત્ર જપી રહેલા ઓલીબ્યાને આ બેટ ? આંગળાં આપવામાં નામોશી સમજનારા એને આ નરબુધાપણામાં નહિ નામોશી જણાઇ ? વિવેક ભૂલી નાદાન જનપ્યા માં નામોશી છે. મરજીઆત આંગળાંમાં નથી; બલકે તેમાં તો માન છે. હારેલી અને મુંઝાએલી સરકારને વધુ નમાવવા કરતાં તેને રીઝવવા માટે મરજીથી આંગળાં આપવામાં લાભ છે. તે હીંદી કોમની અમીરાઇ બતાવે છે. જાપાને કુશિઆને છુંદી નાખ્યા પછી સુલેહમાં જે ઉદારતા બતાવી તેથી પ્રજાએ તો એક દાખલો કાયમ બતાવ્યોહતો; પણ તે વિવેકથીજ દુનિયા માં તેની ખ્યાતિ ટોચે પહોંચેલી; અને આજે દુનિયા જાપાનના નામપર ફીદા છે. આમ ખુશ સમજીને આંગળાં આપવાની સલાહ આપે છે, નહિ તો બે આંગુઠાથી રજીસ્ટર ન થવાય એમ કાંઇ નથી. આપણે સરકારને ખુબ હંફાવી છે; ને જોર ખુબ બતાવાઇ ગયું છે. હવે નમનતાઈ અને સલુકાઇ જેટલી બતાવીએ તેટલી ઓછી છે. ન્યાય મળેતોહીંદીઓ સરલ અને લાપકાતવાળા છે તે બાપ ગોરાના હુપર પાડવી તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીનું હિત સમાએલું છે. અને તેથી બકાની દરકાર ન કરતાં જે સાચો રસ્તો છે તેજ આગેવાનોએ ગ્રહણ કરેલો છે; અને સદાય તેજ રસ્તે તેઓ ચાલશે. દેશ સેવાની કિંમત આગેવાનોને પોતાના જાન કરતાં વધારે છે.

ડરબનના મ્યુનિસિપલ અને વૉર્ડ નામના ચીના રીટેલ વેપારીને ફોરચ એવન્યુમાંથી અબીસીનિઆરોડપરના મકાનમાં લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર કરવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડી છે. તે હરાવ સામે મજકુર વેપારીએ અપીલ કરી હતી પણ કાઉંસીલે તે કાઢી નાખી છે.

—

જનરલ બોથાએ એક બાબત દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે મી. ગાંધી વગેરેપર હુમલો કરનારને દેશનીકાલની સજા થવી જોઇએ.

મી. રીચને સારૂં ઉધરાણું

C.O. VII 88

મી. રીચને વાંચે અમે મથે અઠવાડીયે લખી ચુકયા છીએ. અમે જોઇએ છીએ કે બધાના મનમાં મી. રીચની બુજ બાબુવા જેવું જણાયછે. મી. રીચે સેવા આપ્યા દક્ષિણ આફ્રીકાની કરી છે ને કરેછે. તેથી તેમાં દરેક હીંદીએ ભાગ લેવો જોઇએ એમ અમે માનીયે છીએ. અમને જણાય છે કે ઉધરાણામાં જેટલા પાઇસા થાય તેટલા ઓછા છે. મી. રીચને વરસના એક હજાર પાઉંડ આપીને આપણે રાખીયે તોપણ વધારે ન ગણાય. આપણે તો તેમનેમાત્ર ફકત ખરચ જેટલુંજ આપ્યું છે. મોસીસ રીચની માંદગીના ખરચ મળ્યા પછી તેમને જેટલા વધ ખરચને સારૂં જોઇએ તેટલાજ ઉપાડવાની પરવાનગી મોકલી છે. તેના પહેલાં તો તેમને માત્ર દર માસે પા. ૧૫ અપાતા હતા. એટલે તેમને આપણે દર માસે સરેરાસે પા. ૨૫ થી વધારે આપ્યા નથી એમ કહી શકાય. અમે માનીયે છીએ કે મી. રીચને પા. ૬૦૦ ની પર્સ ઓળામાં ઓછી મોકલવી તે વિશેષ નહીં ગણાય. તેથી વધારે હતય તો કંઈ ખોટું નહીં કહેવાય. મી. રીચ ને માન આપવામાં આપણને માન છે. અને તેથી બીજાઓ પણ આપણી તરફ થાય. નહીંકે પઇસાની લાલચે, પણ આપણે ખાનદાન કોમ છઇએ એમ સમજીને. પઇસાની લાલચે મદદ કરનાર થી તો સદાય છેટે રહેવાનું છે. મી. રીચ ને તો તેવો ખ્યાલ પણ નથી. જ્યારે તેમને પઇસાની લાલચ થાય ત્યારે તેમને નકામા ગણવાના. આ બાબત ઉધરાણું અમે ખોલીયે છીયે ને તેમાં ઘણા હીંદી ઓ આપશે એમ માનીયે છીયે. તેથી બહુ શોભશે અને કોઇને વધારે પડતું નહીં લાગે. અમારા સેંકડો વાંચકો ધ્યાન માં લાત લેશે તો તુરત ઉધરાણું થઇ જશે. જે પઇસા આવશે તે અમે ઇન્ડિયન ઓપિનિયનમાં સ્વીકારશું. સહુએ યાદ રાખવાનું છે ડા. જુથને સારૂં ઘણે ભાગે માત્ર મરીગોમાં ઉધરાણું કરેલું. તેમાં પા. ૬૦૦ એકઠા થયેલા, ને તેની થેલી તથા માનપત્ર ડા. જુથને આપવામાં આવ્યાં હતાં. ડાકટર જુથનું અપમાન કરવા કીના અમે કહી શકીયે છીયે કે મી. રીચની બરોબરી કરનાર ગોરા ભાઇએજ આપણને મળ્યા છે.

છેલ્લા ખબરો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, શુક્રવાર.

રજીસ્ટરેશનનું કામ સરળતાથી ચાલુ થઇ ગયું છે. સોમવારે ૧૫, મંગળવારે ૨૦, બુધવારે ૧૨૪, અને ગુરૂવારે ૧૬૧ એ મુજબ રજીસ્ટરો થયાં હતાં. આજે બાર વાગતા સુધીમાં ૧૦૦ રજીસ્ટર થયાં છે. બધા વરગના લોકોનો તેમાં સમાવેશ થાય છે.

રજીસ્ટર બનારાઓમાંના ૯૦ ટકા કરતાં વધુ માણસોએ દશ આંગળાં આપ્યાં છે, જેમાં હિંદુ તથા મુસલમાન બંને છે.

મી. યુસપ મીંયાંએ ૧૦ આંગળાં આપ્યાં છે. તેમના (રસોઇઆ)એ બે અંગુઠાજ આપ્યા. તેમજ બીજા કેસોમાં પણ બને છે.

આંગળાં એ ફરજીઆત બાબતમાં આવતાં નથી.

મી. ગાંધીની તબીયત સારીપેઠે સુધરતી છે. દિલસોજીના સંદેશાઓ મોટી સંખ્યા માં મળે છે. રોજ કેટલાક મિત્રો મુલાકાત લેવા આવે છે. બધા દિલસોજ મિત્રોનો અંતઃકરણ પુરવક આભાર માને છે. છુટા છુટા જવાબો નહિ મોકલી શકવા માટે દરગુજર ચાહે છે.

રેવરંડ મી. અને મીસીસ ડોકને તેમણે કરેલી સારસંભાર માટે આભારના સંદેશાઓ આપ્યા દક્ષાંબ્રુ આફ્રીકામાંથી મળ્યા છે, તે માટે પણ આ છાપા દ્વારા આભાર માને છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો.

ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના બંધારણ માટે ખાસ નવા ધોરણપર નિયમ ઘડવા માં આવ્યા છે. તથા તે સંબંધમાં મોટી ચર્ચા ચાલી રહી છે.

તા. ૧૬ મી જનેવારીએ પોરબંદર (મી. ગાંધીની જન્મ ભુમી)માં ટ્રાંસવાલના દોંદાની તારીફ કરવા તથા સરકાર સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા એક મીટીંગ મળી હતી.

તા. ૧૬મી જનેવારીએ સુરતખાતે ત્યાંના નેશનલ એસોસીએશન તરફથી મી. ગાંધી વિગેરે પકડાયા તે માટે પ્રોટેસ્ટના ઠરાવો કરવા એક મીટીંગ ભરાઈ હતી.

શેઠ રૂસ્તમજી પારસીના દીકરા મી. જલ ભાઇ રૂસ્તમજી સ્ટીમર કઇજરમાં મુંબઇથી ડરબન આવવા ઉપડી ચુક્યા છે.

રૂટર જણાવે છે કે મુંબઇમાં બકરમ ના દિવસે જુદી જુદી કોમના મુસ લમાનો વચ્ચે મોટું હુલ્લડ થયું હતું; જેમાં પોલીસપર લોકોએ પથરાનો વર સાદ વરસાવવાથી અમલદારોએ ગોળીથી ચાર માણસોને ઠાર કર્યા હતા. લશ્કરી ટુકડી બોલાવ્યા બાદ હુલ્લડ બંધ થયું હતું.

મી. ગાંધીનો કાગળ

સાહેબો,

મારી તબિયત સારી છે. મી. અને મીસીસ ડોક મરી પડે છે, અને હું થોડા દીવસમાં પાછો નોકરી ઉપર ચડીશ. જેઓએ માર માર્યો છે તેઓની ઉપર મને ગુસ્સો નથી. તેઓએ અજ્ઞુસમજ થી આ કામ કર્યું છે. તેઓની ઉપર કંઇ કામ ચલાવવાની જરૂર નથી. જો બીજાઓ શાંત રહેશે તો આ કીસ્સાથી પણ આપણને લાભજ છે.

હીંદુએ જરાપણ મનમાં રોષ રાખવા નો નથી. આમાંથી હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે ખટરાશ પેદા થવાને બદલે મીઠાશ થાય એમ ઇચ્છું છું, ને ખુદા—ઇશ્વરની પાસે તેવું માગું છું.

માર પડયો ને વધારે પડે તોપણ હું તો એકજ સલાહ આપીશ. તે એ કે બધે આગે બધાએ દશ આંગળાં આપવાં તેમાંજ કોમનું અને ગરીબોનું ભલું તેમા રક્ષણ થાય છે.

જો આપણે ખરા સત્યાગ્રહી હોઇશું તો મારથી કે ભવિષ્યના દગાની બીકથી જરાએ ડરશું નહિ.

જેઓ દશ આંગળાં બાબત વળગી રહ્યા છે તેને હું અજ્ઞાન સમજું છું.

હું ખુદાની આગળ માગું છું કે કોમ નું ભલું કરે, તેને સત્ય રસ્તે ચડાવે, અને હીંદુ તથા મુસલમાનને મારા ભોઇ ના પાટાવડે સાંધે.

હીંદનો સેવક,

(પોતાની સહી) મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશનની શરૂઆત

મી.ગાંધી તથા બીજાપર ધાતકી હુમલો

વિગતવાર હેવાલ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

સોમવારે મી. ગાંધીની ઓફીસેથી આશરે-દશ વાગ્યે મી. ગાંધી, મી. કેલ્લેનબેક, મી. નાયડુ, મી. યુસપ મીંઆ, તથા બીજા હીંદી આગેવાનો રજીસ્ટર ઓફીસે જવા માર્કેટ સ્ક્વેરને રસ્તે થઇ જતા હતા. તેમાંથી ૧૦૦ જેટલા માણસો સીધા રજીસ્ટર ઓફીસ તરફ ગયા. અને મી. ગાંધી, મી. કેલ્લેનબેક, મી. નાયડુ અને બીજા થોડાક હીંદી ઇલફ્ટ સ્ક્વેર તરફથી ચાલ્યા. જેવા તેઓ વાન બ્રેડીસ સ્ક્વેરના ખુણાપર પહોંચ્યા કે આઠ પંજાબી ને પઠાણ લોક ડીઓ તથા ડાંગો લઇને તેમને ભેટયા. એક જણે કરડા સ્વરે મી. યુસપ મીંયાને પુછ્યું કે કયાં જતાઓ છો ? મી. ગાંધીએ કહ્યું કે રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસે. કેવી રીતે રજીસ્ટર થશો એવા સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે આંગળાં આપીને : છતાં કોઇની આંગળાં સામે અંતઃકરણથી વાંધો લાગતો હશે તો તેણે બાર બે અંગુઠા આપવા, અને પોતાનો વાંધો દુર થાય તે જણાવવો. આ શબ્દો સાંભળીને તરતો તરત મીર આલમ નામના પઠાણે એક મોટી ડાંગવડે એક ભયંકર ફટકો મારી મી. ગાંધીને પાડી નાંખ્યા. એક માણસે જનથી ડાર કરવાનો પ્રયાસ હતો. પણ સારા નશીબે ફટકો ધાર્યો મુજબ કરોડ પર વાગ્યો નહિ; ને મી. ગાંધી બેશુદ્ધ થઇ પડયા. પડતાં પડતાં તેમનું માથું એક મોટા ખાણીઆ પથ્થર સાથે અથડાયું. જેથી તેમનો એક હોઠ છુંદાઈ ગયો ને બાજુ ઉઝરડાઇ ગયો; તથા એક દાંત સજડી પડયો. એક પથ્થર સાથે અથડાવાથી ઉપર મુજબ ઇજા થઇ ત્યારે બીજો એક પથરો આંખની ઉપરજ કપાળપર વાગ્યો ને એક ચીરો પડયો તથા એક ત્રીજા પથરાથી આંખ સહેજ માં બચી. મી. ગાંધી બેશુદ્ધ હાલતમાં ઉંધે મોઢે જમીનપર પડેલા હતા તે વખતે તેમની ઉપર ચાર પાંચ જણાએ લાકડી વતી તથા લોઢાના જાડા લાંબા સળીયા વતી ફટકા લગોટવા માંડયા. મી. નાયડુ તથા મી. યુસપ મીંઆ તુરત વચ્ચે પડયા. પણ મી. યુસપ મીંઆને એક ફટકો હાથપર વાગતાં મદદ માટે દોડવું પડયું. તેમણે મેસર્સ આરનોટ મેકેંસનની ઓફીસમાં જઇ ગોરાને બોલાવ્યા. તેઓ આવે તેટલી વારમાં મી. નાયડુએ મી. ગાંધીને તથા પોતાને બચાવવા ઘણી મહેનત કરી, અને પોતાની જીવતી કેટલાક ફટકા ઝીલ્યા. પણ પઠાણોના એક સખત ફટકાથી જરી ભાંગી ગઇ; અને એક બીજાને સખત ફટકો માથાની પછવાડે વાગતાં તે લોહી લોહાણ થઇ રસ્તાપર પડયા. પડવાથી તેનું શરીર કેટલુંક ઓજાયું, અને ઉપર

પડાવ્યોએ કેટલાક ફટકા માર્યા. એવામાં મેસરસ આરનોટ અને મીમસનવાળા તથા બીજા ગોરા ભેગા થઈ ગયા. જ્યાં મીર આલમ સિવાય બધા નાસી જઈ લાગ્યા. મીર આલમ, તથા બીજો એક અબદુલ રહેમાન નામનો કોંકણી કે જેણે પણ હુમલામાં ભાગ લીધો હતો તે બંનેને પકડવામાં આવ્યા, અને મારફાડ કરવેરના પોલીસ મામુપર લઈ જવામાં આવ્યા.

મી. ગાંધી તથા મી. નાઇડુને મેસરસ આરનોટ અને મીમસનની ઓફીસમાં લઈ જવામાં આવ્યા; ને ડૉ. વીવેટને બોલાવવામાં આવ્યા. દરમ્યાન મી. ગાંધીએ મુસ્તનાઓ મોકલી કે હું કદીપણ હુમલો કરનારપર કામ ચલાવવા માગતો નથી. તેથી બંને ફૂલડખોરોને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા.

ડૉક્ટરે મી. નાઇડુને સલાહ આપી કે તેમનો જખમ કાંઇ ભયંકર નથી અને તેમણે તુરત ઇસ્પીતાલે જવું. તેથી મી. નાઇડુ ઇસ્પીતાલે ગયા. મી. નાઇડુને માટા ગાંધી ડૉક્ટરે છુટા કર્યા ને કહ્યું કે તેમને ઇસ્પીતાલમાં રહેવાની જરૂર નહિ પડે. મી. પોલાક તથા રેવ. ડોક જેઓ મી. ગાંધીની અગાઉ થોડીજ વાર પહેલાં રજીસ્ટર ઓફીસે ગયા હતા તેમને આ બનાવની ખબર પડતાં તેઓ દોડી આવ્યા. રેવરંડ ડોકે જણાવ્યું કે મી. ગાંધીને ઇસ્પીતાલે લઈ જવા કરતાં મારે ત્યાં લઈ જવાય તો સારી સારવાર થશે. તુરતજ તેમ કરવા નક્કી થયું. મી. ગાંધીને લઈને રેવ. ડોક, મી. ઝમની, તથા એક કોનસ્ટેબલ એટલા જણા રેવ. ડોકને ત્યાં ગયા. મી. ગાંધીએ ગુહિમાં આવ્યા પછી તુરતજ જણાવ્યું કે રજીસ્ટ્રેશન રદ થવામાં દીલ ન થવી જોઇએ. તેથી ત્યાંજ તેમને રજીસ્ટર કરવા મી. ઝમનીને માગણી કરી. તુરતજ મી. ઝમનીએ પોતાના એક કલાર્ક ને તેડાવ્યો. ત્યાં મી. ગાંધીએ ઘટતા રૂપમાં જોઇતી હકીકત આપીને અરજી કરી. મી. ગાંધીને તે વખતે ઘણી વેદના થતી હતી છતાં આંગળાં પણ આપ્યાં; પહેલાં બેય હાથનાં દસ, અને પછી ૮ આંગળીઓ જોગી. તેમને આંગળાં બાબ આપવાનો હેતુ એ છે કે મરજીઆત આંગળાં આપવાં તેમાં કાંઇ જાતની નામોશી નથી, પણ માન છે.

પછી ડૉક્ટરે મી. ગાંધીના જખમોની ફરી તપાસ કરી તે જણાવ્યું કે ચહેરાને અને હોઠને સાંધા મારવાની જરૂર પડશે. તેથી પાંચ સાંધા મારવામાં આવ્યા. પછી તે તથા બીજા જખમપર પાટાઓ બાંધવામાં આવ્યા.

આ હુમલાનું પરિણામ એ આવ્યું કે રજીસ્ટ્રેશન માટેની બંધી ગેરવાજબી ચુંથાઇ ગઇ. અને જે ગડબડ થઇ રહી તેમાં કેમ જાણે ઉમેરોજ ન કરવો હોય તેમ એક બીજી ભુલને લીધે બન્યું. રજીસ્ટ્રેશન અમલદારોએ બાકીના રીસીટ ફોરમ એવાં વાપરવાં હતાં કે તે ઉપરથી જુના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થયા એવાઓ છેલ્લી નાખવામાં આવ્યા નહોતા. આથી કેટલાકને એકદમ વહેમ પડયો કે જુના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કરે છે. પણ પાછળથી રીસીટ ફોરમ નવાં છપાયાં છે. અને તેથી વહેમનું કારણ સાવ દુર થયું છે. મી. મેરીસ નામના અનુભવી અમલદાર હીંદથી આવેલ છે, ને તેમને એશિયાટીક ઓફીસ સાથે જોડવામાં આવેલ છે. તેમને હીંદી લોકોનો અનુભવ હોવાથી બધરી બાબત સંબંધમાં તેમની સલાહ લેવામાં આવે છે.

ઉપર જણાવેલી નજીવી કસુર દુર થવાથી પાછળથી રજીસ્ટ્રેશનનું કામ સંતોષકારક રીતે ચાલવા માંડયું છે. બુધવારે ઘણા આગેવાનોએ, તથા પુષ્કળ લોકોએ રજીસ્ટર લેવા માંડયાં છે, જેમાં હીંદુ મુસલમાન બંને છે. કોમ વચ્ચે વિરોધ પડયો છે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું તે તદ્દન બાપાયાદાર છે. કોઇ જાતનો ભેદ રહ્યો નથી. કારણ કે ઉપર જણાવ્યું તેમ હીંદુ અને મુસલમાન બંને કોમના આગેવાનો બુધવારે બપોરે રજીસ્ટર બતારાઓમાં હતા. અને હવે રજીસ્ટ્રેશન સંબંધમાં કાંઇ બાંધો પડવાનો સંભવ નથી. કોમ સમાધાનીનો ઉદો અરથ સમજી ગઇ છે; અને સમાટાબંધ તે પાર ઉતરે તેમ કરવા માગે છે.

મી. ગાંધીના તબીયત સુધરતી જાય છે. તેમના જખમ રૂઝાવા માંડયા છે, તથા ઉોલાઇ ગએલ ભાગમાં પણ ચામડી આવવા લાગી છે. તેઓ રેવ. ડોકને ત્યાં રહે છે. મી. તથા મીસીસ ડોક મી. ગાંધીને વાસ્તે સારસારમાં કચાશ રાખતાં નથી. તેમને વાસ્તે બધી સગવડો પુરી પાડવામાં આવી છે. મી. ડોક તું મકાન તે મળવાને આવનારા લોકોની ભેડક રૂપ થઇ પડયું છે. મળવા આવનારામાં ગોરા તથા હિંદીઓ બંને છે. મી. ગાંધીને મીસીસ ડોકની ભલી સારસાર માટે તેમનો કબજાર માનનારા તારો હીંદુસ્તાની ઓફીસરોના કેટલાક ભાગમાંથી આવ્યા છે. એસોસીએશનપર દિલસોજીના તારો પણ મળ્યા છે.

હુમલો કરનારાઓમાંના મીર આલમ ખાન અને અબદુલ રહેમાનને સરકારે પોતાની મરજીથી ફરીથી પકડીને મંગળવારે કોર્ટમાં ખડા કરવા હતા. માજીસ્ટ્રેટે કેસ ૧૯મી તારીખ સુધી મુલતવી રાખ્યો છે.

હુમલાપર છાપાની ટીકા

મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશન તથા આગેવાનપર હુમલા સંબંધમાં છાપાઓમાં નીચે મુજબ ટીકા થઇ છે.

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

ગાલે મી. ગાંધી અને મી. નાઇડુ ઉપર હેવાનીઅત ભરેલો હુમલો કરવામાં આવ્યો. આ બનાવથી સમજુ માણસોને ખેદ અને દિલસોજી પેદા થઇ હશે, અને તે બંનેને તુરત સારું થઇ જાય એવું ઇચ્છશે. બીક લાગે છે કે મી. ગાંધી તેમના હુમલો કરનાર પર કામ ચલાવવાની ના પાડશે. તેઓ ફાઉન્ડ ટોલ્સટોય નામના નામાંકિત ને વિદ્વાન લેખકના સિદ્ધાંત પ્રમાણે ચાલનારા છે: ને તેથી કાંઇ નહિ કરે. પણ આશા છે કે મી. નાઇડુ તો મી. ગાંધીની પેઠે તે વાત નહિ જચવા દે. એવું જણાય છે કે એ બનાવ રજીસ્ટર થવાય તે પહેલાં બની ગયો; પણ કલી રજીસ્ટ્રેશન થયા પછી એમ બન્યું હોત તો તે બનાવ માટે સરકારે ભયંકર જોખમદારીનો સવાલ ઉભો કર્યો હોત. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ બુલ્યું જણાવ્યું છે કે જુના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર થઇ શકે તેમ નથી જતાં ચોડા રજીસ્ટર થના રાઓને તેં મુજબનાં સરટીફીકેટ આપવાની ભુલ કરવામાં આવી એ ન સમજાય તેવું છે. તેથી વહેમી અને ઉશ્કેરાએલા લોકોપર નકામી ખરાબ અસર થાય. એવી કસુર કરનારાને કેવા શબ્દોમાં ઠપકો આપવો એ સમજાતું નથી. પ્રથમથીજ એશીઆટીક ખાતામાં ના લાયકી, કે તે કરતાં પણ વધારે ખરાબ ગુણની નીશાની જોવામાં આવી છે એ દિલગીરીની વાત છે. રજીસ્ટ્રેશનના કામમાં ધીરજ, ડહાપણ, અને ચતુરાઇની જરૂર છે તે જુદી જાતને સાંકડું દિલ રાખવામાં આવે છે અને સખતાઇ બતાવવામાં આવે છે. કોઇ મુશીબત ભરેલી સ્થિતિમાંથી કોલોનીને ઉગારવામાં એશી આટીક ઓફીસ સરકારને મદદ કરતી હોય તેમ જણાયું નથી. આ આખા મામલા સંબંધમાં ઠંડા મગજવાળા માણસનું કામ છે.

'સ્ટાર'

પાછળથી એમ માલુમ પડે છે કે એશીઆટીક ખાતાએ પોતાની ગેરવ્યવસ્થામાં કેટલીક ઝીણી ઝીણી ભુલો કરી હતી. તે વાત એ ખાતા માટે ડહાપણ ભરેલી ગણાશે નહિ. અરજીનું ફારમ એ તો તદ્દન માલ વગરની બાબત છે. છતાં તે ઉપર ફરજીઆતપણાના શબ્દો કાયમ હતા, કે જેને લીધે આટલી મોટી માથા કુટ થઇ હતી. તેને લીધે એ શબ્દો છેકી નાખ્યા પછી રજીસ્ટરેશન શરૂ થઇ શકયું. તે વાત તો નજીવી છે. પણ સરકારને આટલું થયું છે તેવા ખબર પડવી જોઇતી હતી કે તેને એક વહેમ વાળી અને નાજુક લાગણી વાળી કોમ સાથે કામ લેવાનું છે. મી. સ્મટસે જે સમાધાની કરી છે તેની શરતો નરમાશથી અમલમાં નથી આવતી એમ કહેવાને જરા પણ કારણ રહે તો તે દિલગીરીની વાત ગણાશે. આપણને જે કામ છે તે રજીસ્ટરેશન સાથે છે; તે કઇ રીતે કરવામાં આવે છે તેની ફિકર નથી. જો પ્રકટ એશીઆટીકની ઓળખાણ બરોબર લેવામાં આવે કે જેથી લુહી રીતે દાખલ થવાનું સાવ બંધ થાય તો પછી સરકાર ગમે તેવી રીતે કામ ચલવી લેશે તેમાં કોઇ ઝોરા ઝોર કે આંધણ કાઢશે નહિ. આ સંબંધમાં જે તોફાન જણાયું છે તે ઉપરથી કહી શકાશે કે તે રજીસ્ટ્રેશન ખાતાની બે દરકારી ભરી વરતણુકને લીધે છે. અને મી. સ્મટસ પ્રીટોરીઆ પહોંચેલ છે તથા એ ખાતા સંબંધમાં ખબર કાઢતા રહેશે એ સંતોષકારક વાત છે. અમને ખબર મળ્યા છે કે પ્રીટોરીઆમાં પણ રજીસ્ટ્રેશનનું કામ સરલતાથી અને ઝપાટાબેર ચાલ્યું છે. એટલે એશીઆટીકો સામાન્ય રીતે સમાધાનીની સામે છે એમ માનવા કોઇ કારણ નથી.

કાલના કુલ્લડી બનાવ ઉપરથી બે વાત તો વિચાર થાય છે. કેટલાક માને છે કે હીંદીઓ તે (પોતાની એકત્રતાને લીધે) એક પ્રજા રૂપે છે. આ માન્યતા હવે ઉભી રહી શકશે નહિ. હીંદના જુદા જુદા લોકો વચ્ચે બહુ જબરો તફાવત છે. તે તફાવતની સાથે સરખાવતાં રશિઅન અને અંગ્રેજ વચ્ચેનો અથવા ફ્રેંચ જેન અને ડચ વચ્ચેનો તફાવત કાંઇ લેખામાં નથી. હીંદીઓ એક બીજા સાથે સખ્ખી રહી શકે છે એ હિંદીઓની બહાની બુદ્ધિને આભારી છે.

વળી પંજાબી તોફાનીઓએ આમ ખુલ્લી રીતે પોતાનો અસંતોષ બતાવ્યો છે તે ઉપરથી ગોરાઓને ખાતરી થવી જોઇએ કે સરકાર એટલી સાવ લાચારી બેડી નથી. એક પક્ષ કહે છે કે સુલેહ સરકાર માટે મોટામાં મોટી હાર છે. ત્યારે બીજો પક્ષ કહે છે કે સુલેહમાં એશીઆટીક કોમને કાંઇ મળ્યું નથી. ત્યારે સામાન્ય લોક એમ કહેશે કે સુલેહમાં કાંઇપણ કહેવા જેવું નથી એમ અમે ધારીએ છીએ.

'રંડ રહી મેલ'

કાલે રજીસ્ટરેશન ઓફીસ ખુલતી વખતે મી. ગાંધી ઉપર બાયલાપણાથી હુમલો કરવામાં આવ્યો એ સમાચારથી આખા દક્ષીણ આફ્રીકાના એશીઆટીકોને અંતઃકરણ પુરવક શોક થયા વગર રહેશે નહિ. મી. ગાંધીના વિચારોથી ગોરાઓ ઘણે તેટલા વિરૂદ્ધ મતના હશે છતાં તેઓ મી. ગાંધીની સત્યતા અને તેમનું બ્યાજબી પણું કબુલ કરે છે. જ્યારે તેમણે સરકાર સાથે સમાધાની કરી ત્યારે એવી આશા રાખવામાં આવતી હતી કે આખી હિંદી કોમ તેને મળતી થશે. પણ હવે જણાય છે કે મુઠીપર બેલાતુર બનેલાઓ સમાધાનીથી અળગા રહેવા માગે છે, જો કે સામાન્ય રીતે એશીઆટીકો તે સુલેહને તોડવાને તૈયાર અને સંતોષકારક ગણે છે. આશા છે કે ગોડાક દંટાખોરો સિવાય બીજો કોઇ વિરોધભાવ નહિ બતાવે; અને બધાખરા એશીઆટીક શાંતીથી અને ઝપાટાબંધ સમાધાનીને પાર ઉતારવા પોતાને જે કરવાનું છે તે કરી નાખશે. પછી જેઓ હઠ કરે તેઓ ભલે એક કોરે પડયા; તેમને આખરે કાયદાની સજાઓ થશે ત્યારે ઠીક થશે.

ખબરપત્ર

C.W.M. **જોહાન્સબર્ગ**
-89

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

બ્રીટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન

ટ્રાંસવાલની બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશને જંગી ઉધરાણું શરૂ કરવું છે. દક્ષ કીલીંગથી ઓછા કોઇની પાસેથી નહિ લેવા અને તેથી વધારે અને તેટલા બાકીએ આપવા એમ ઠરાવ થયો છે. તે ઉધરાણાનો મુખ્ય હેતુ એ છે કે કોંગ્રેસ જંગી હોલ જોહાન્સબરગમાં બાંધવો. હોંદીને આજે એવું મકાન બીલકુલ કોઇ જગાએ દક્ષિણ આફ્રીકામાં નથી. એ બહુ મોટની વાત છે. જોહાન્સબરગમાં તેવો હોલ બંધાય તો બહુ ઠીક ગણાય એમાં શક નથી. દરેક પ્રખ્યાત હોમને તેવો હોલ હોય છે. આપણને નથી તે શરમાવા જેવું છે. ખરું જોતાં તેવા હોલ કેપટાઉન, ડરબન, મારિત્સબરગ વિગેરે બધી જગોએ હોવા જોઇએ. એ નથી તે આપણી દુબળાઇ બતાવે છે. એટલે જોહાન્સબરગમાં બાંધવો એમ વિચાર ટ્રાંસવાલના બોર્ડોએ કર્યો છે.

વળી લોર્ડ એમ્પટહીલ તથા સર મંચે રજી ભાવનગરીને તેમના અમુલ્ય કામને સારૂં સુંદર માનપત્ર મોકલવાનો પણ પ્રસંગ લોકોએ કર્યો છે. અને મી. પોલાક તથા મીસ સ્લેસીન કે જેણે રાત દહાડો માથા તુટ મહેનત કરી છે તેમની અને તેમની પેઠે મહેનત કરનાર બીજા કેટલાક ગોરા ગોની બુજ જાણવાનો વિચાર રાખ્યો છે તે બધાનું ખરચ પણ આ ઉધરાણા માંથી કહાડવાનું છે.

દક્ષ કીલીંગની ટીકીટોમાં મી. ડસપ મીંશાની, છાપેલી પણ પોતાનીજ સહી છે. બાજી બાજુએ પૈસા લેનારની સહીનો મારગ છે. આવી પહોંચની ચોપડીઓ ઘણે ઠેકાણે મોકલવામાં આવી છે. બધા એ પૈસા ઉધરાવી તુરત એસોસીએશનના સેક્રેટરીને મોકલાવાના છે. પહોંચના બીજા કડકામાં પૈસા દેનારનું બરોબર નામ લખવું અને કોઇએ પહોંચ લીધા વિના પૈસા નહિ આપવા. ઉધરાણું તુરત કરી મોકલી આપવાની જરૂર છે. દરેક માણસે લડાઇની બાદદાસ્તિમાં પહોંચ સાચવી રાખવી એવી મારી સલાહ છે. વળી બીજે કોઇ માગવા આવે તો પણ તે બતાવી શકાય. જો બધા માણસો ઉધરાણું કરે તો મરજીયાત રજીસ્ટર પૂરું થતાં પહેલાં ઉધરાણું પતી જાય.

કેરગરસડોરપથી એક ખબરપત્રી અમારું ધ્યાન ખેંચે છે કે ત્યાં લાલા ખુશાલ અને પ્રેમા લાલાને નોટીસ મળી એવું બનાવું હતું તે બે નામને બદલે ખુશીઆ લાલા. અને પ્રેમા ખુશાલના નામો જોઇએ

જનરલ સ્મટસનું ભાષણ

૬૦૦ જેટલા એશિઆઓની એક મીટીંગ આગળ બોલ્યા દરમ્યાન એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં જનરલ સ્મટસ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા હતા:—

૧૮૮૫ ની સાલ જેટલા વખત ઉપર એશીઆટીકોને રજીસ્ટર કરવા કાયદો ઘડાયો હતો અને તે મારે અમુક રીતે રાખવામાં આવી હતી. પહેલાં પા. ૨૫ની ફી રાખી હતી પણ પાછળથી તે ઘટાડીને પા. ૩ ની કરવામાં આવી હતી. તેનો હેતુ હીંદીઓને કાયદેસર ઠરાવવાનો અને નવા આવનારને બહાર રાખવાનો હતો. પણ તે હેતુ સરી શકયો નહીં. ને એશીઆટીકોનો ધસારો ચાલુજ રહયો; ને લડાઇ થઇ ત્યારે તેમની સંખ્યા ૧૨,૦૦૦ જેટલી થઇ. લડાઇ દરમ્યાન કેટલાક હીંદી ચાલ્યા ગયા, અને હીંદી વસ્તિમાં ઘટાડો થયો. તે વખતે બ્રિટીશ સરકારની સાથે કેટલાક આવ્યા; અને તે પાછો આજે કેટલીક ગડબડ મચાવી રહયા છે. તેમાંના કેટલાક બ્રિટીશ સરકારની પછવાડે ઘુસી આવેલા. તેઓ લડવયા નહોતા. લડાઇ પછી આ બાબતમાં કેટલીક તકરાર થયેલી. હીંદીઓનો ધસારો વધતો જાય છે એ વાત ખી. ગાંધીએ કબુલ નજ કરી. અને પરિણામે હજારો બોકો કોલોનીમાં ભરાતા ગયા. અને

તેથી રજીસ્ટ્રેશન કાયદો ઘડાયો.

તેના હેતુ બે હતા. જેઓ હકદાર હોય તેનો હક કરી આપવામાં આવે, કે જેથી તેઓ પોતાનો ધંધો વગર મુશીબતે ચલાવી શકે; તથા બીજો એ કે બીજા નવા એશીઆટીકો દાખલ ન થઇ શકે. કાઉન કોલોનીની સરકારે ઘડેલા કાયદાને ચડી સરકારે મંજુરી ન આપવાથી તે અટકી પડયો. તેથી સ્વશાસ્ત્ર મુજબ ચુંટણી પાર્લામેંટે પહેલોજ તે કાયદો ઘડયો. તેનો હેતુ બોકોને દરવાસવાલ બહાર કાઢવાનો નહોતો; તેમ બોકોને જેલમાં નાખવાનો પણ નહોતો. તેનો હેતુ એશીઆટીકોને રજીસ્ટર કરવાનો હતો કે જેથી હકદારનો હક ગેરફસ થાય; ને બીજાઓ આવતા અટકે.....તે કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવાની નોટીસો ઘણાય પણ કોઇ રજીસ્ટર થયું નહીં. તે કાયદો બહુ જોખમવાળો હતો. કારણ કે નોટીસની મુદતમાં એશીઆટીકો રજીસ્ટર ન થાય તો પછી રજીસ્ટર કરવાનું અશકયિત થાય, અને

કાયદો રદ

જાય. .....વખતો વખત મુદત લંબાવવા છતાં કોઇ રજીસ્ટર થયું નહીં. તેમાં સરકારનો કે કોઇનો વાંક નહોતો. કારણ કે કાયદાના અમલમાં હીંદીઓની સહાયતાની જરૂર હતી. હીંદીઓએ તેવી મદદ આપી નહીં. પણ એક કોરે જઇ ઉભા. મારો ઘરાદો કાયદાનો હેતુ પાર પાડવાનો હતો; ને તેથી હીંદીઓને કહ્યું કે કાયદો બહાલ થઇ ગયો છે: પણ તમે મરજીઆત રજીસ્ટર થાઓ શકો છો ને તેમ કરો તો પાર્લામેંટ આગળ તે મુકવામાં આવે. પરિણામ એ આવ્યું કે તેમણે આપીને તેમ કરવા

ઓફર

કરી. તેમણે એક કાગળ લખ્યો અને બધાયે અમુક શરતે છએ માસમાં રજીસ્ટર થવા કહયું. તેમની પહેલી શરત મરજી આત રજીસ્ટર થવાની હતી. ને બહાજ બધુ એક મરજીઆત રજીસ્ટરનોજ હતો. મેં તે કબુલ રાખ્યું. કારણ કે તેમાં સરકારને કાંઇ શરમાવા જેવું નહોતું. બીજી શરત આંગળાં બાબતમાં હતી; તે એ કે જાણીતા કેળવાએલા તથા ગ્રેજયુએટવાળાનાં આંગળાંની માગણી કરવી નહીં.....હું દરેક માણસનાં આંગળાં લેવા માગતો નહોતો. કારણ કે તેઓમાં કેટલાકની બાબતમાં તે બીન જરૂરી હતું. મારે હીંદી આગેવાનોને ખુશાફ આપવાની ખાતર કહેવું જોઇએ કે તેઓમાંના મી. ગાંધીથી લઇને બધા સહી કરવાને બદલે આંગળાં આપશે. જણાવવું જોઇએ કે નહીં તો તેમણે હીંદી બોકોને મુકી દીધા એવો આક્ષેપ તેમનાપર મુકે. અને મને લાગે છે કે જ્યારે રજીસ્ટ્રેશન પુરાં થાય ત્યારે તમે જોશો કે થોડાકજ બોકો આંગળાં વગર રજીસ્ટર થયા હશે. હવે હું પુછું છું કે કોણે હાર ખાધી? ("બોનેએ" એવો અવાજ) વારૂ સાંભળો. તે કાંઇ મોટી વાત નથી. મેં તમારી આગળ જે વલણ લીધું છે, અને મારી જીંદગીમાં હમેશાં જે વલણ બતાવ્યું છે તે એ કે જે માણસ

નમી જાય

શકે નહીં તે માણસ બહુ હલકો અને ધિક્કારવા લાયક છે. (તાલીઓ.) જો કોઇ હેતુ પાર પાડવાનો હોય તો તે ગમે તે રીતે પાર પડે તેથી સંતોષ માનવો જોઇએ. જો કોઇ માણસ ખુશ કરે તો જેમ વહેલી હાર કબુલ કરી તેવા તેમ વધારે આનંદ. મોકો મને કહે છે કે મારે હારી જવાની બહુ ટેવ છે: પણ હેતુ પાર પાડી લેવાની પણ મારે ટેવ છે. તમને યાદ હશે કે પહેલેથીજ મેં ઓળખાણ માટે દસ આંગળાંની માગણી કરી હતી. હીંદીઓએ તે કબુલ કરવાની ચોખ્ખી ના પાડી હતી. પણ હવે તેઓ તે કબુલ કરે છે, ને તે માટે તેમને

માન ઘટે છે.

તેઓએ વધુ કદાપણ બતાવ્યું છે અને તેઓ જોઇ શકયા છે કે તેમાં કાંઇ ગુનેગાર ઠરાવું નથી. તેમ તે નામોશી ભરેલું પણ નથી. તેઓ સ્વીકારે છે કે અહીં ચીનાઓની બાબતમાં, નાતાલમાં હીંદીની બાબતમાં. તથા હીંદુસ્તાનમાં બીજા દાખલાઓમાં તેમ બને છે. હવે તેઓએ કદાપણ બહાદુરી કરવું છે ને દસ આંગળાં આપવાનું કહે છે. સરકાર હારી ગઇ છે એમ કહેવામાં આવે છે તેથી હું આ કહું છું. હીંદીઓની બીજી માગણી કાયદાને રદ કરવાની હતી. મેં જણાવ્યું કે જ્યાંસુધી કોલોનીમાં એક પણ એશીઆટીક રજીસ્ટર થયા વગરનો રહે ત્યાં સુધી તેમ નહીં બને. અને તેથી સમજુ માણસની પેરે હીંદી આગેવાનોએ એ વાત પણ પડતી મુકી. ને જ્યાંસુધી કોલોનીમાંનો દરેક હીંદી રજીસ્ટર નહીં થયો હોય ત્યાં સુધી કાયદો રદ નહીં થાય. બોઅર સરકાર કદી પણ જે કામ કરી શકી નહોતી તે કામ હવે

જરાક સમજણ વાપરવાથી

અને આપે પક્ષે થોડું નમી દેવાથી પાર ઉતરશે. આ સમાધાની આપે પક્ષમાટે માનભરેલી છે એમ હું ગણું છું. દરમ્યાન સવાલ પાર્લામેંટની પણ બેઠક વખતે બે કાયદા ઘડવા છે. તેમાંનો એક રજીસ્ટર બાબતનો; ને બીજો નવા આવનારને અટકાવવા બાબતનો છે. ટ્રાંસવાલનો વતની ન હોય એવો કોઇ એશીઆટીક હવે આવી શકશે નહીં. ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં કાયદાની કોલોની કરતાં વધુ સખત કાયદો આપણે પડયો છે. ચડી સરકારે તેની આગે વાંધો ન ઉઠાવ્યો તે માટે મને અત્યંત માન હતું. તે માટે

અહિંદીશ સરકારને

ધન્યવાદ ઘટે છે. તેમણે આ દુઃખદાયક બાબતમાં અહીંની સરકારને કદી પણ કનેડી નથી. તેઓ જાણતા હતા કે આપણે એ સવાલનો ઠરાવ્યું. પૂર્વક નીવેડો લાવીએ છીએ. .....જો સુરફરે બીજી રીતે કામ લીધું હત તો તે

નજીકની ગણતરી. હવે ત્રણ માસ પછી જ્યારે પાર્લામેંટ મળશે ત્યારે કોલોની માંના બધા એશીઆટીક રજીસ્ટર થઇ ગયા હશે. તે વાત અમે પાર્લમેંટ આગળ મુકીને કહેશું કે " અમે રજીસ્ટર કરાવ્યાં છે : હવે તમારે જોઇએ તો તે પાકાં કરવાનાં પગલાં લ્યો." આ કરવામાં અમે સારૂં કરયું છે, માણસની ચામડી ગમે તેવી હોય પણ સરકારે તો ધનસારી થવું જોઇએ. જુના

હકદાર લોકોના

હકને સરકારે માન આપવું જોઇએ. પંણ લોકોનાં લાગે તેઓ નુકસાન કારક છે તો તેનો ઉપાય તેમના હાથમાં છે. તેઓ પોતાની મરજી પડે તેની પાસેથી ખરીદી શકે છે ને મરજી મુજબ વાપરી શકે છે. તે બાબતમાં હું તમારી વચ્ચે પડવા માગતો નથી. હીંદીઓને બોયકોટ કરવાને હું ઉશ્કેરતો પણ નથી. હું તમને કોઇપણ જાતની શીખામણ આપતો નથી. સારૂં શું છે તે તમો જાણો છો. સરકાર તરીકે અમારી ફરજ છે કે કાળા કે ગોરા બંને કોમ તરફ અમારે તો એક સરખાપણે વરતવું જોઇએ. કોમના અમુક વિભાગને ટ્રાંસવાલ સરકારે હક હકનો અન્યાય આપ્યો હોત, અથવા તો તેના હક છીનવી લીધા હોત તો તે મોટી ગલતફત ગણાત. અને હું કહેવાને ખુશી થાઉં છું કે અમે તેવી ગલતફત કરી નથી. (તાળીઓ)

સાઉથ આફ્રિકન છાપાની ટીકા

'રાંડ ડેલી મેલ'

જનરલ સ્મટસના ભાષણ ઉપર ટીકા કરતાં લખે છે કે:—જનરલ સ્મટસે કહેવાનું મુકી દીધું છે કે જે શરતો હીંદી આગેવાનોએ જેલમાંથી કબુલ કરી તે શરતો તેમણે આઠ માસ ઉપર માગ્યા મુજબ મળી છે. આ વાતની ખબર નહોતી એમ જનરલ સ્મટસ કહે તો તેને મોટી સલાહ મળી છે એમ કહેવાશે. કારણ કે અગાઉ બે માસમાં હીંદી કમીટી એ એ વાત કરવાની હતી. માટે સરકાર હારી નથી એવી એમ કહી શકાય તેમ નથી. આવું હલકાઇ ભરેલું કામ શા માટે કરયું તેનાં જે કારણો કોલોની અલ સેક્રેટરીએ આપ્યાં છે તે સમજાય નહિ તેવાં છે.

' સરકાર પોતાનો હેતુ પાર પાડવામાં નિષ્ફળ ગઇ તેવા માટે ઠપકો નથી આપતા. તેણે એક સામટું અગંભો પમાડે તેવી રીતે વલણ ફેરવી નાખ્યું તેટલાજ માટે પણ નહિ. તેને ઠપકો આપીએ છીએ તે એટલા માટે કે જે કાયદાનો અમલ કરવાનું તેને સોંપવામાં આવ્યું તેની કલમો અમલમાં મુકાય તેવી નથી એ વાતની તેને દસ માસની મુદત સુધી ખબર પડી શકી નહિ. સલાહ જાહેર થઇ તેની થોડાજ દીવસ અગાઉ સુધી ગમે તેમ થાય તોપણ કાયદો અમલમાં મુકવાનો દૃઢ નિશ્ચય સરકાર બતાવતી હતી. અને એશીઆટીકોને ડરાવતી હતી. સરકારે તેનાં કામ અને બોલવડે એવું વલણ બતાવ્યું હતું કે પાછળથી તેનાથી તે બદલાવી શકાયજ નહિ ; અને જો બદલાવવામાં આવે તો સરકારની આબરૂને મોટી હાની પહોંચે. તેથી સરકારે પાછળથી વલણ બદલાવવું એ મોટી જોખમકારક બાબત હતી. તેણે આખર સુધી દૃઢ બતાવ્યો હતો; તેથી સુલેહમાં સરકારની આબરૂ જરા પણ રહેતી નથી ; પણ ઉલટાની તેને તારાજી લાગે છે.

દશ માસ ઉપર જે કારણો હતાં તે કરતાં એક પણ વધારે કારણ હાલ સલાહ કરવા માટે નહોતું. જેલમાં ગએલાઓએ કંટાળો પામીને સલાહ કરી એમ કહેવું તે જુઠું કહેવા બરોબર છે. આઠ માસ ઉપર તેમને જેટલું જોઇતું હતું તેટલુંજ આજે મળ્યું છે ને તેથી તેઓએ જેલમાંથી સલાહ કરી છે. માટે જનરલ સ્મટસે નિર્દોષ ઠરવા માટે પહેલાં ખુલાસો કરવો પડશે કે કયા કારણોને લીધે હાલ સલાહ કરવાની જરૂર હતી ; તથા બીજું એ બતાવવું પડશે કે સરકાર બળવાન હતી એવું શા માટે લોકોને કહેવામાં આવ્યું ? .....અમે પ્રસ્તાવીએ છીએ કે સરકારના કામપર ટીકા અને ચર્ચા કરવાની જરૂર છે. કારણ કે સરકારે પોતાના કારભારમાં એવું ફાલ્સ કરયું છે કે તેવું ફરીથી થાય તો તે પામમાલી કરે. સરકારે આ બાબતમાં કપટપણ અને કાબેલીઅતની ખામી બતાવી છે. આવી ખામી તેણે બીજે વખતે પણ બતાવી છે. છતાં હાલ બતાવી છે તે ખામી બધા વખત કરતાં વધી જાય છે.....મી. સ્મટસ ભલે બડાશ કરે કે રાજદ્વારી બાબતમાં પાછા નાશતાં આવડે એ હીંમતનું કામ છે. પણ લોકો તે વાત માનશે નહિ. તેઓ પુછશે કે સરકારને આજ ટેકો આપીએ તો ફરીથી બીજા મામલામાં તે પાછું પોતાનું વલણ નહિ ફેરવે તેની શું જામીનગીરી છે ?

' સ્ટાર '

લખે છે કે—એક અઠવાડીઆ ઉપર જેલમાંથી બહાર આવ્યા પછી મી. ગાંધી અને તેમના મિત્રોએ વખાણવા લાયક ચુપકીદીનું વલણ લીધું છે. કોમના માણસો પર તેઓ સંપુર્ણ રીતે વગ ધરાવે છે તેનો આ સરસ પુરાવો છે ; અને તેથી આપેલી મુદતમાં આખા એશીઆટીક કોમ રજીસ્ટર થઇ જશે તેની ખાત્રીતી મળે છે. કોલોનીમાં વસી રહેલા એશીઆટીક તે બાબતમાં બહાદાર તરીકે છે એ વાત આપણે સહુ સ્વીકારવા તયાર છીએ. પણ તેમાં વધારો થાય તે આપણે કબુલ રાખવા માગતા નથી. અલબત્ત આમાં અપવાદો હશે. આ એશીઆટીકોએ જે આશ્ચર્યકારક એકસંપી બતાવી છે તેવી એકસંપી કોઇ ગોરી કોમ બતાવી શકે તેમ નથી. કેટલેક ઠેકાણે એવી વાત કરવામાં આવી છે કે સરકારના હાથને વધેરી કાઢવા મીટીંગો ભરાશે ; અને થોડાએક ગોરા એશીઆટીક વેપારીને બોયકોટ કરવા એકત્ર થતા જણાય છે. આ લોકો કાયદાનો હેતુ સમજતા નથી ; અને તેથી એશીઆટીકને મારવાનો ઉપાય લેવા માગે છે. પણ આ લોકો તે કોમોની ના મુખ્ય આગતા નથી.

' મરકયુરી '

તા. ૭ મીના અંકમાં લખે છે કે :— ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક સવાલની બાબા બાનીપર ટીકા કરતાં લંડનનું 'વેસ્ટમીની સ્ટર ગેઝેટ' નામનું નાગીચું પત્ર લખે છે કે એ સવાલનો હમેશને માટે નીવેડો આવવા કરતાં તેને માત્ર થીગડું દેવાયું હોય એમ લાગે છે. આ ઉપમા સત્યતા ભરેલી નથી. જે બન્યું છે તે ઉપરથી ગોરાઓ અને એશીઆટીક વચ્ચે જાયની સલાહ ચાલી શકે નહિ. સુલેહ ઉપરથી જે મુદ્દો ચોકસ થાય છે તેનો મોટો અર્થ એ છે કે વોર્ટ વતનના લોકોના હક જાળવવા પડશે, તથા તેમની લાગ લીઓને માન આપવું પડશે ; તથા વડી સરકારની જોખમદારીઓ ને પણ ધ્યાનમાં રાખવી પડશે. આ જેવડો નિયમ છે ટ્રાંસવાલ સર કારે ધારા કરતી વખતે તે વાત ગણકારી નહોતી. હવે તે નિયમને ટ્રાંસવાલ સર કારે માન આપ્યું છે.

ટ્રાંસવાલમાં ગોરાઓની મીટીંગ

જોહાન્સબરગ ગ્રેડક હોલમાં ૩૦૦ જેટલા ગોરાઓની એક મીટીંગ ગયે અઠવાડીએ મળી હતી, જે વખતે વહેવાર બંધ કરીને એશીઆટીકને બોલાવી કરવા, દુકાનોપરે લીવ સ્ટોર ઉઘાડવા, અને એશીઆટીક સાથે કામ ન પાડે એવાં વચન ગોરાઓ પાસેથી લેવા વાઇટ લીગ નામનાં મંડળની સ્થાપના કરવા ઠરાવો થયા હતા. પ્રમુખે તેના ભાષણમાં જણાવ્યું કે એશીએાટીકો જેને પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ કહે છે તે ખરી રીતે ગોરાઓની સ્વતંત્રતા ઉપર હુમલા બરોબર છે. માટે ગોરાઓએ એકત્ર થઇ તેમને સરખા કરવાનો વખત આવ્યો છે. ગોરાઓ એશીઆટીકની બાબતમાં વચ્ચે પડે તે નાબુદ કરવા માટે પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ છે. બીજા દેશોએ જેવી રીતે એશીઆટીક સંબંધમાં કરયું છે તેમ અહીં પણ કરવા ગોરાઓએ એકત્ર થવું જોઇએ.

પછી એવો ઠરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો કે જોહાન્સબરગના શહેરીઓની આ મીટીંગ વચનથી બંધાય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશીઆટીકો પાસેથી કંઇ ખરીદવું નહિ અથવા તેમને બીજી કોઇ રીતે ટેકો આપવો નહિ. આ ઠરાવને ટેકો દેતાં એક ગોરાએ જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલને ગોરાનો મુલક નહિ બનાવવામાં આવે તો તે બીજું નાતાલ થશે. જનરલ સ્મટસ નું કામ જોઇ હું દીલગીર થયો છું. ('શરમ' 'તેને કાઢી મુકો' એવી બુમો) આપણે તેને ટેકો આપ્યો ત્યારે હવે તે હારી બેસેલ છે. જો ઇંગ્લાંડ હીંદપર રાજ ન કરતું હોત તો તે ટ્રાંસવાલને આંટે આવત નહિ. ઇંગ્લાંડે પહેલાં હીંદમાં સુધારો કરવો જોઇએ, ને હીંદીઓને ન્યાય આપવો જોઇએ; તો પછી અહીં આં 'કુલી' ને ન્યાય આપવાનું જોઇ લેશું. બીજા એક ગોરાએ ટેકો આપતાં ઉપર પ્રમાણેજ હીંદીને અણખામણા કરનારૂં ભાષણ કરયું. મી. ગીલારેડ નામના ગોરાએ જણાવ્યું કે મીટીંગ જે ઠરાવ પાસ કરવા માગે છે તે ટ્રેડ યુનીયનના સિદ્ધાંતથી વિરૂદ્ધ છે. હું કાંઇ ધનાઢય નથી; અને તેથી મારી ઓરતને 'કુલી' આગળથી લેવે ભાવે માલ મળે તો તે તેની પાસેથીજ ખરીદશે, જો ઉપાય જેવો હોય તો તે એટલોજ છે. કે અમુક કામ તેની ઓછા દરે મજુર ન બનાવ મેળે કારીગરોને મદદ કરવી.

બીજા એક ગોરાએ જણાવ્યું કે મારે દશ છોકરાં છે, ને સામાની સાથે હરીફાઇ મારાથી થઇ શકતી નથી. હું ફરટનો વેપાર કરૂં છું. જો એશીઆટીકને હાંકી મુકવામાં આવે તો ફરટ અને તરકારીના ધંધામાં સેંકડો ગોરાને રોજી મળે. બાદ બીજા ભાષણો પછી ઉપર જણાવ્યા મુજબના હેતુના ઠરાવો પસાર કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

મી. હેરલ્ડ કોકસનો કાગળ

લંડનના નામીચા 'સ્પેકટેટર' પત્રમાં મી. હેરલ્ડ કોકસ એમ. પી. નો એક કાગળ પ્રગટ થયો હતો તેમાંથી કેટલીક જણવા લાયક હકીકત નીચે આપીએ છીએ:—

ટ્રાંસવાલમાં વસતા ઘણાખરા હીંદીઓ સારી રીતે જાણીતા છે. કેટલાક સરકારી નોકરીમાં છે. આ લોકની ઓળખાણ પાડવાની સરકારને જરૂર નહોતી. છતાં ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ મરજીથી રજીસ્ટર થવા ઓફર કરી છે. પણ ટ્રાંસવાલના ગોરા વેપારીઓનો ઇરાદો હીંદીઓને કાઢી મુકવાનો છે. તેથી હીંદીની ઓફર સરકારે કબુલ કરી નથી. હીંદીના કર કસરીઆપણા વિષે તમે ટીકા કરી છે. શું ગોરાઓ કરકસરીઆ હોય તો તે સદ્‌ગુણ કહેવાય અને બીજાઓ તેવા હોય તો તે સદ્‌ગુણ નહીં? દક્ષિણ આફ્રિકા ગોરાનો મુલક કદી થવાનો નથી. તો શું હોટનટોટ, મલાય, પોલ, ગ્રીક, કેપ કોય, આરમીનીયમ વગેરે લોકને વસવાની છુટ ને શું હીંદીને નહીં? જો બ્રિટીશ રાજને ટકાવી રાખવું હોય તો આપણે બ્રિટીશ લોહીના આધારે નહીં, પણ બ્રિટીશ ધોરણના આધારે રાજ ચલાવવાનું છે. બ્રિટીશ લોહીમાટે આપણે ગમે તેટલા મગરૂર હોઇએ પણ બ્રિટીશ પ્રજા જુદા જુદા દેશના લોકોની બનેલી છે. પરદેશી લોકો આપણા દેશમાં આવી બ્રિટીશ વિચાર ધરાવતા થયા છે, જો કે તેમની નસોમાં બ્રિટીશ લોહીનો છાંટો પણ નથી હોતો. અને આવા લોકોની ઓલાદના માણસોએ રાજના બંધારણમાં ભાગ લીધો છે. આપણા રાજની મોટાઇનો ખરો અર્થ આમાં સમાય છે. આપણે આખી દુનિઆ ઉપર આપણા લોકોને વસાવી શકતા નથી. જો આપણે સ્વતંત્રતાનાં સિદ્ધાંતોને જાળવી રાખવું તો રાજની પકડી ઢીલી પડી નહીં.

નાતાલમાં એશીઆટીક ચરચા

કોલોનીઅલ પેટરીઓટીક યુનીયન નામના ગોરાના એક મંડળની વારસીક મીટીંગમાં એશીઆટીક સવાલ સંબંધે કેટલુંક વિવેચન થયું હતું તેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

સેક્રેટરીએ રીપોરટ ફરમાન જણાવ્યું હતું કે યુનીઅનને ઠરાવ મોકલેલ છે કે સરકારે વધુ ગીરમીટીઆ મજુર લાવવા નું સાવ બંધ કરવું; તથા મ્યુનીસીપાલીટીઓએ એશીઆટીકોને વેપારનાં નવાં લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું. આ કરતાં પણ અમારૂં મંડળ આગળ વધેલ છે. તે લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લી તથા કાઉન્સીલના મેંબરોને પુછાવ્યું છે કે તેઓ ઠરાવોને ટેકો આપે છે કે તેથી વિરૂધ છે તે તેમણે જણાવવું. જેઓ આ ઘોરણને ટેકો ન આપનારા હોય તેમને ચુંટણી વખતે વોટ ન આપવાનો ઇલાજ આપણા હાથમાં છે.

નાતાલ લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લીના મેંબર મી. સી. એચ. હેગરે જણાવ્યું કે મેં અમાઉ જેવું બીલ ઘડયું હતું તેવું બીલ પારલામેંટની આવતી બેઠક વખતે રજુ કરવાનો છું. તેમાં એવી ગોઠવણ કરવામાં આવશે કે અમુક ચોકસ મુદત પછી ગીરમીટ પૂરી થયે ગીરમીટીઆઓ ને હિંદુસ્તાન મોકલવા જોઇએ. હું એવા એક 'પરશીઅન' (ઇરાની)ને ઓળખું છું કે જે તહેવાર ઉપર ડરબન છોડીને જતો હતો ત્યારે પા. ૬૩૦૦ની રકમ પોતાની સાથે લઇ જતો હતો. અને તે માણસે કબુલ કરયું હતું કે તે પઇસા તે આ કોલોની માં હિંદીઓને દાખલ કરાવીને કમાયો હતો. હવેથી ગીરમીટની મુદત પુરી થયે ગીરમીટીઆને હિંદુસ્તાન પાછા મોકલવાજ જોઇએ; તથા એશીઆટીક વેપાર ઉપર પણ અસરકારક અટકાયત મુકાવી જોઇએ. અહીં ઘણા હિંદીઓ ધંધા વગરના છે, અને રટીમરનું ખરચ મળે તો હિંદુસ્તાન જવા ખુશી છે. આવા લોકોને દેશ મોકલવા માટે કાંઇક ગોઠવણ થવી જોઇએ. ગીરમીટીઆને પાછા મોકલીએ તેમાં હિંદી સરકાર વાંધો લેતી નથી; તે માત્ર એટલુંજ કહે છે કે હિંદી વેપારીઓને આપણે પણ સારી રીતે રાખવા. મને લાગે છે કે આપણે હિંદી વેપારીને કયારના સારી રીતે રાખીએ છીએ. જે હિંદીએ લાઇસેન્સ ફી ન આપી હોય તેને પકડવા માટે પોલીસ મોકલવાનું જે કહેવામાં આવ્યું છે.

ડૉ. કેમ્પબેલે એવું જણાવ્યું હતું કે આ કૉલોનીમાં રહેવાનો હક્ક ન હોય એવાં ઘણા લોકો છે. મેં ટાઉનમાં એક વકીલના મોંઢેથી એવું સાંભળ્યું હતું કે આ કૉલોનીમાં હિંદીઓને દાખલ કરવા એ રમત વાત છે. એક માણસને બદલે બીજો દાખલ થઇ જાય એવા તો અનેક દાખલાઓ છે. ને એવું જણાય છે કે આ કામ વડે કોઇક માણસ પૈસા કમાવાનો ધંધો કરે છે. મી. હેગરે જણાવ્યું કે અને ખબર છે કે થોડા વખત ઉપર ડરબનમાં એક એવો માણસ હતો કે જેણે સેંકડો ડોમીસાઇલ સરટીફીકેટ બનાવ્યાં હતાં. પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

નાતાલનો હીંદી વસ્તિ

નાતાલની હીંદી વસ્તિ સંબંધમાં 'એડવર્ટાઇઝર' માં કેટલાક આંકડા બહાર પડયા છે તેમાંથી જણાવવા લાયક હકીકત નીચે આપીએ છીએ:—

ગઇ તા. ૩૧મી ડીસેંબરે નાતાલમાં હીંદીની વસ્તિ ૧૦૨,૦૦૦ની હતી; તેમાં ૬૧,૦૦૦ સ્વતંત્ર હીંદી છે. તથા બાકીના ગીરમીટીઆ હીંદી છે. આ આંકડો તે છેલ્લા ચાર વરસ ઉપરની વસ્તિ સાથે સરખાવતાં ૪૪૩ નો, તથા ૧૯૦૬ સાલ સાથે સરખાવતાં ૧૦૦ નો ઘટાડો બતાવે છે.

ગઇ સાલ ગીરમીટમાંથી છુટા થએલા એ તેમાં વધુ પ્રમાણમાં ફરીથી જોડાયા છે. તેનું કારણ ગીરમીટીઆપરનો કર ભારે પડતો હોવાનું જણાવવામાં આવે છે. બે છોકરાં અને મરદ તથા બૈરાંત એવા એક કુટુંબને દર સાલ કુલ પા. ૧૭ની રકમ જુદા જુદા કરો પેટે આપવી પડે છે. આથી કરી ઘણા લોકો ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાય છે; અને તેમ કરનારાઓ ગીરમીટની મુદત પુરી થએ સરકારને ખરચે પાછા મોકલવાનો લાભ ખાસ લેવા ધરાર્દો રાખતા જણાવવામાં આવે છે. ગઇ સાલ આવી રીતે ગીરમીટમાં જોડનારાઓની સંખ્યા ૩૦૦૦ની છે. વળી આથી કરીને હીંદુસ્તાનથી નવા ગીરમીટીઆ આવે છે તેમની સંખ્યામાં ઘટાડો થવાનું જણાવવામાં આવે છે.

સ્ટાંડરટનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં બેકરીના ધંધો કરનાર એક ગોરો, હીંદીઓથી વિરુધ્ધ હોવાથી તેને બોયકોટ કરવા ઠરાવ કરવામાં આવેલ છે.

નાતાલ કેળવણી ખાતાના સુપીનટેન્ડંટનો રીપોર્ટ

નાતાલના કેળવણી ખાતાના વડા તરફથી તેની દેખરેખ તળેની નિશાળોનો રીપોરટ બહાર પડયો છે. તેમાંથી જાણવા લાયક હકીકત નીચે આપીએ છીએ.

રીપોરટવાળા વરસમાં સરકારની દેખ રેખ નીચે ૫૨૩ નીશાળો હતી, જેમાંથી ૩૦૬ ગોરાની, ૧૭૦ કાફરની, ૩૩ હિંદીની, તથા ૧૯ કલર્ડ છોકરાની હતી. તેમાં નોંધાએલ છોકરાંની સંખ્યા ૨૮,૮૪૭ની હતી; જેમાં ૧૪,૭૮૩ છોકરા, અને ૧૪,૦૬૪ છોકરીઓ હતી. તેમાં ૬૬૭૧ ગોરા છોકરા અને ૫૮૩૩ ગોરી છોકરીઓ; ૪૭૭૪ કાફર છોકરા અને ૭૪૭૨ કાફર છોકરીઓ; ૨૮૩૭ હિંદી છોકરા અને ૩૩૭૬ હિંદી છોકરી; તથા ૫૦૬ કલર્ડ છોકરા અને ૪૨૨ છોકરીઓ હતી. ગોરાઓની સરાસરી રોજની હાજરી ૮૫ ટકા, કાફરની ૬૭ ટકા, હિંદીની ૭૨ ટકા, અને કલરડની ૭૯ ટકા હતી.

ચાહચાહ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અહીં મેસરસ મસમાલજી હલીમભાઇ કું. ને ત્યાં તા. ૧ ફેબરવારીએ અહીંના સરવે વેપારીઓની મીટીંગ મળી હતી. તેમાં ટરાંસવાલના બાબતો ઉપર જે કાયદારૂપી દબાણ ચલાવેલ છે તેને માટે આપણાથી બનતી મદદ મોકલવાનો વિચાર ચરચાયો હતો. તેમાં દરેક વેપારીએ ઉમંગથી મદદ દેવા માટે હા પાડી, પણ તેવામાં ટેલાગ્રામોથી મેસરસ હીરજી મુલજીને ત્યાં તાર મળીજ ખુશાલીનો આવ્યો. જેમાં મી. ગાંધી તથા બીજા હીંદીઓ છુટયા તથા જુલમી કાયદો રદ થયો તેવા ખુશાલીના ખબરો તે મીટીંગને પડતાં અહીંના તમામ વેપારીએ ફોજો કરવો બંધ કર્યો કે હવે મદદની શું જરૂર છે! મારે જણાવવું જોઇએ કે આ બાબ તમાં અહીંના વેપારીઓએ ભુલ ખાધી છે. કારણ કે કાયદો રદ થયો પણ હજુ બીજી ઘણી લડત લેવાની બાકી છે તેમ વિચારી કોમનું કામ ચાલું રાખ્યું હોત તો ઘણું સારૂં કહેવાત.

કેપટાઉન સા. આ. ઇ. એસોસીએશન

[ઇ. ઓ. માટે રીપોર્ટ]

ટરાંસવાલના હીંદીની છત માટે તેમને મુબારકબાદી આપવા તથા ટરાંસવાલ સરકારપર આભારનો તાર મોકલવા કેપટાઉન સા. આ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી કેપ ડીસ્ટ્રીકટના હીંદીઓની એક માસ મીટીંગ તા. ૩૫ મી એ એસોસી એશનના હોલમાં મળી હતી. માણસોથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. ચાવટા તથા વીજળીક રોશનીથી આખા હોલને સુંદર રીતે શણગારવામાં આવ્યો હતો. ટુંક મુદતની નોટીસ છતાં મીટીંગમાં લોકોની પુષ્કળ ગીરદી થઇ હતી, જેમાં મેસર્સ અહમદ અબાસ, અબદુલ ગની પરકાર, અહમદ સાલે, જે. એમ. એચ. ગુલ, એમ. આઇ. દાલા, એસ. ઇસ્માઇલ, એ. જી. કેબલ, ઇસપ અહમદજી પટેલ, અહમદ બગસ, બાચુ જનુ (વુડસ્ટોક), અલી આદમ (સોલ્ટરીવર), હસન સમસુ દીન ગરાચ (એબઝરવેટરી), એ. જી. ગનસાર, બાકુબ દળપી (મઇટલેંડ), આર. નયરોસજી, એમ. આઇ. રાવજ, હુસેન અહમદ (કલેરમાઉંટ), અહમદ હુસેન ગોલીકર (પેરાઉ), એફ. ઇસ્માઇલ (ગુડવુડ), મુસા અબદુલ કરીમ, નુરમહમદ (સ્ટેલનબોશ), મેસ. કાસીમલી અને બીજા ઘણા આગેવાન હીંદીઓ હતા. મી. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીને પ્રમુખપદ લઇ ટરાંસ વાલના હીંદીની છતનું વરઘુન કરયું; તથા તે માટે પોતાની ખુશાલી દરશાવી: અને ટરાંસવાલ સરકારનો સમાધાની કરવા માટે આભાર માન્યો. પછી હીંદી ઓની તથા આગેવાનોની તથા જોહાન્સ બરગ બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન તથા હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની તારીફ કરી. પછી ટરાંસવાલ સરકારનો આભાર માનવાનો ઠરાવ મી. અહમદ અબાસની દરખાસ્ત અને મી. એ. જી. ગનસાર તથા મી. ઇસપ અહમદજી પટેલના ટેકાથી પાસ થયો. પછી ટરાંસવાલના હીંદીને મુબારકબાદી આપનારા ઠરાવો પસાર કરી ખુશાલીના પોકારો વચ્ચે સભા વિસરજન થઇ હતી.

'ટરાંસવાલ વીકલી ઇલસ્ટરેટેડ' નામના અઠવાડીક ચિત્રવાળા છાપામાં જોહાન્સ બરગના કેટલાક પાસીવ રીઝીસ્ટરના જેલમાંથી નીકળતી વખતના ફોટોગ્રાફ પ્રસિધ્ધ થયા છે.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસલામ

સેક્રેટરી જણાવે છે કે—તા. ૧૨ જાને વારીની મીટીંગ મી. હાજી હબીબના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. શરૂઆતમાં મી. ઇસ્લામાઇલખાને ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો હતો; મી. હાજી ઓસમાનની દરખાસ્તથી તથા મી. અ. મામદ અહમદના ટેકામી ચેરમેને મીનીટ્સ સહી કરી હતી. મી. સુલેમાન મહમદ દેવ તરફ રવાના થવા. તેઓએ અંજુમનને બેટ તરીકે શી.૫/૬ તથા માસ ૧૨નું લવાજમ શી. ૬/– આપેલ તે બિશે મી. અસી મહમદે ઉપકાર માનતાં દીલગીરી જણાવી કે મી. સુલેમાન નું ચાલવું ઓચીંતું થયું. જેથી તેઓને આપણાથી કાંઇપણ માન અપાયું નથી. તે બાદ અંજુમનની ઉન્નતિ વિષે કેટલા એક મહત્સ્થો તરફથી વિવેચન થયું હતું. મી. અબદુલ કાદર અલી મહમદ તરફથી મેંબરશીપમાં દાખલ થવા અરજી કરવામાં આવી. તે આવતી મીટીંગપર મુલતવી રાખવામાં આવી છે. મી. અબદુલ કરીમ તુર મહમદે કેટલાએક મહત્સ્થો ઉપર આમંત્રણની ચીઠીઓ મોકલવા સુચના કરતાં સેક્રેટરીને મી. અ. કરીમ ઓસમાન, મી. દાદા હાસમ તથા મી. હાસમ લુમા ઉપર ચીઠીઓ લખવા હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. પછી મી. હાજી હબીબ (ચેરમેન) હરજન જવાના હોવાથી તેમજ બધુ કામકાજ ન હોવાથી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

હારૂન હાઇટસ

મી. ઇસ્માઇલ ઇસપ કોલીઆ લખે છે કે:—તા. ૨૫ જાનેવારીએ બકરી ઇદના રોજ સરવે સાહેબોઓએ મસ્જીદમાં બંદગી ગુજારી હતી. પછી મસ્જીદના કામ સંબંધમાં મુતવલી સાહેબે બપોરે ત્રણ વાગે મીટીંગ બોલાવી હતી. જે વખતે ઘણા લોકો એકઠા થયા હતા. તેમણે મુતવલીપણાનું રાજીનામું જમાતને આપવા અરજ કરી. પણ મેદાનમાં એ કામ માટે બીજો કોઇ લાયક માણસ ન હોવાથી તેમજ કાયમ રાખવાનું કહ્યું. તેથી મુતવલીએ જણાવ્યું કે મસ્જીદમાં લોકો પૈસા આપતા નથી. મી. મુસા અમુજ તથા બીજા સાહેબોએ પૈસા ઉઘરાવવાની બાંહેધરી આપી. તેથી મુતવલીએ પોતાની જગ્યા કાયમ રાખી ખુશાલીની વાત છે. પછી મસ્જીદનું બીજું કામકાજ પણ રજુ થયું. સ્ટેગરથી આવેલ મી. આમદ મેતરે ત્યાંની હકીકત સંભળાવી; તેથી લાંના રીવાજ મુજબ ચાલવા સરવેએ કબુલત આપી. બાદ જે માણસ મસ્જીદના પૈસા આપવા બાંહેધરી કરે તેનું નામ જમાત આગળ રજુ કરી ફેસલો કરવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું. પછી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ટોંગાટ

(એક બખરપત્રી તરફથી)

તા. ૬મીએ અત્રે પ્રસિદ્ધ બંગાળી વક્તા બાબુ સત્યેંદ્ર કુમાર બેનરજી પધારેલા હોવાથી મી. પી. બી. દેસાઇના મકાનમાં એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તમામ હીંદુ તથા મુસલમાન વેપારીઓ તથા બેહુત લોકો મળી લગભગ ૩૫૦ મહત્સ્થોએ હાજરી આપી હતી. શરૂઆતમાં ટોંગાટ એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. ઇસ્માઇલ ભાભાએ ચેર લીધા બાદ ટોંગાટની ધરમસભાના પ્રમુખ મી. પી. બી. દેસાઇએ ચેર લીધી હતી. બાદ બાબુજી સભામાં આવતાં સરવે લોકોએ વદેમાતરમ્ ના પોકારથી વધાવી લીધા હતા. શરૂઆતમાં સભાનું કારણ ફરમાવ્યા બાદ વક્તાએ પોતાનો આ દેશમાં આવવાનો હેતુ જણાવ્યો કે હું પૈસા અમવા માન માટે આ દેશમાં નથી આવેલો, પરંતુ મારા ભાઇઓ શું સ્થિતિ ભોગવે છે અને હાલ હીંદમાં શી સ્થિતિ છે તે અરસપરસ જાણવા જણાવવા માટે આવેલો છું. અહીં આગળ આવી ધર્મની શિથિલતા તરફ નજર કરતાં પંડીતજીએ દીલગીરી બતાવી હતી અને વિશેષ ભાર દઇને કહેલ કે મારા કલકત્તા તરફના ભાઇઓની ધરમ વ્યવસ્થાને માટે હું બહુજ દિલગીર છું. ત્યારબાદ તેમણે પોતાનું ભાષણ શરૂ કરેલું, જેમાં હીંદુ ધર્મની મહત્તા, ચાર યુગનું પ્રમાણ તથા આજ સુધી ચાલતી રીતી નીતિ દરશાવી. તે ધર્મ કે વિષય ખુબ ચર્ચ્યો. બાદ હીંદમાં બંગાળાના ભાગલા થવાથી ત્યાં આગળ થએલું કરૂદ, મહારાણી વિકટોરીઆએ આપેલાં વચનો અને તે વચનોનાં તેમનાજ પ્રતિનીધિઓ થી થતો લોપ, અમે તેથી હીંદવાસીઓની નિરાશા, દીલ્હી દરબાર વખતે લોર્ડ કર્ઝન મુખ્યત્વ અપાએલાં વચનોનો લોપ, અને તેથી હીંદની નીરાશા, એપર વિવેચન કર્યું. નાતાલ કોલોનને બચાવી મરચ ઉપરાંત બેહુત વરસે પણ મદદ આપવા સંબંધે પુર્વે સુચના, ટરાંસવાલના હડદાના જુલમ સામે હીંદીઓએ દાખવેલી એકતા, ગા ગાંધીની મહેનત, અને તેથી દેખાતાં આશા નાં કિરણ તથા હીંદમાં અને અહીં માતૃ ભુમીના દુઃખની ખાતર એકતા વધારવા ખાતર દરેક કીલ્લીકટમાં સભાઓની જરૂર, અને આપસઆપસના ટંટાઓનો પંચાતથી નીવેડો વિગેરે ઉપર બોલ્યા. "વદેમાત રમ્"ની મહત્તા, અને હીંદ માતા પ્રત્યેનો પ્રેમ વિગેરે વિષયોપર અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. બાદ હીંદુ ધર્મ સભાનું કામ નિત્ય નીયમ પ્રમાણે કરી સભા વિસરજન થઇ હતી. આવતે રવીવારે પણ કલકત્તા બાબુઓ વિગેરેના આગ્રહથી પંડિતજી ફરી ધર્મ સંબંધી ભાષણ આપશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો બાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર દુરસ્ત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંજળવારની સાંજ સુધીમાં બનેલ બનાવો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—આધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

એક ઇસ્લામી—તમારા નામ સાથે છપી શકાશે.

ઓરટેકાર્ટ અને ડંડીના ચરચાપત્રી—આવતા અઠવાડીઆ સુધી મુલતવી રહ્યું છે.

ડંડીથી મી. ઇ. એ. સીધા ટરાંસવાલના ભાઇઓને મુબારકબાદી આપે છે.

વેન્ટસેડોરપથી મી. મહમદ અમીજી જેલમાંથી છુટેલાને મુબારકબાદી આપે છે.

ઉધરાણા સંબંધમાં ફરિયાદ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૧૧ મી જનેવારીને રોજ લેડીસ્મીથ છસ્લામીયા સોસાયટીમાં ટ્રાંસ વાલના દેશી ભાઇઓને દીલસોજી બતાવવા માટે એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. ને દરમીયાન ટ્રાંસવાલના દેશી ભાઇઓને મદદ સારૂ ઉધરાણું કરવામાં આવ્યું હતું. અને તેજ વખતે કેટલાક પાઇસા મળી ગયા હતા. પણ તે પાઇસાનું શું થયું તેનો પતો હજુ સુધી લાગતો નથી. અસલ સોસાયટીનો કાયદો હતો કે કોઇ પણ રકમનું ઉધરાણું કરવું નહિ છતાં કેટલાક મહરથીઓએ ઉધરાણું કરવું તો તેમાં ગરીબ વરસનાઓએ પોતાના મજા પ્રમાણે આપ્યું છે. ઉમેદ છે કે ઉધરાણા ના પાઇસા રાખનાર મહરથી નીકાલ કરી નાખશે.

લી. એક હિંદી

લેડીસ્મીથ

તા. ૭. ૨. ૦૮.

ડરબન ઇંડિઅન પબ્લીક લાયબરેરી

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

લાઇબ્રેરી માટે હું તા. ૩૦–૧૧–૦૭ ના ઇ. ઓ. દ્વારા એક વખત ફરીઆદ કરી ચુકયો છું. જેને આજે બે માસ જેવડી લાંબી મુદત થઈ ગઇ છતાં હજુ સુધી તે બાબત કાંઇપણ બંદોબસ્ત થયો નથી. એટલુંજ નહિ પણ મારી તે દીવસની ફરીઆદ ઉપરાંત પણ હજુ ફરીઆદો કરવાનાં કારણો મળતાં જાય છે. મારી આજની ખાસ વીઝીટમાં મને નીચે મુજબ સ્થિતિ જણાઇ છે. તે લોક હિતની ખાતર જાહેર કરું છું.

૧. લાઇબ્રેરીમાં વીઝીટ કે રીમાર્ક બુક જોવામાં આવતી નથી. રીમાર્ક બુક માટે મી. સેક્રેટરી જણાવે છે કે બોર્ડનો હુકમ છે કે રાખવી નહિ તેનું, તથા વીઝીટ બુક બા માટે નથી રખાતી તેનું કારણ સમજાતું નથી, ને અસલ વીઝીટ બુક ફાડીને ફેંકી દેવામાં આવી છે.

૨. જે અઠવાડીઆમાં મેં ફરીયાદ બહાર પાડી તેજ અઠવાડીએ તે પહેલાં ના માસનો રીપોર્ટ તથા દીસાબ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો; ને ત્યાર પછી બા માટે રીપોર્ટ કે દીસાબ બહાર પાડવામાં આવતો નથી ?

૩. ઘડીઆળને ચાવી દેવામાં પણ આવતી નથી; જો બગડી ગઇ હોય તો સમી કરાવવી જોઇએ.

૪. ટેબલ ઉપરના છાપા પક્ષીઓની પાંખો જેમ ચુંથાએલા નજરે પડે છે.

૫. ફાઇલ ઉપર એટલી માટી જોવામાં આવે છે કે તે નજરે જોવાથી કંટાળો આવે.

૬. લાઇબ્રેરીના કાચ અતી તથા નીચે નો ભાગ એવો ગંદો થઇ ગયો છે કે જે જોવાથી માણસને અણગમો ઉત્પન થાય. બુરશી ને ટેબલ નીચે જાળાં બાઝેલાં રહે છે.

૭. મી. લાઇબ્રેરીઅનની હાજરી ફક્ત લાઇબ્રેરી ખોલતી અને બંધ કરતી વખ તેજ જોવામાં આવે છે.

૮. ફાઇલ કરવાના કાપાનો એક મોટો જથ્થો ફાઇલ કરવા સિવાય પડયો રહે છે, છતાં ફાઇલમાં નથી રખાતાં.

૯. મદદનીશ મી. જુસબ ઓલમાણે કામ કરવા કહેલ છતાં કોઇ દીવસ લાઈબ્રેરીમાં જોવામાં આવતા નથી.

૧૦. મેં મારા તા. ૩૦–૧૧–૦૭ના લખાણમાં જણાવેલ છે કે છાપાઓનું લવાજમ મોકલ્યું નથી તેથી છાપા બંધ થશે. છતાં લાઇબ્રેરીઅન સાહેબ તો ગળે પડયા કે કયા છાપા બંધ પડી ગયા તે જણાવો. તો મારે કહેવું જોઇએ કે 'મુંબઇ સમાચાર,' 'લોક મીત્ર' 'કાઠીઆવાડ ટાઇમ્સ' 'નાતાલ ગવરમેંટ ગેઝેટ' આટલા લવાજમ ન મોકલ્યાં તેથી બંધ પડી ગયા છે. ને હજુ પણ તેજ કારણ સર 'સમાચાર વીજય', 'હીંદી પંચ', 'દેશી મીત્ર', 'ભારત જીવન', 'પ્રસદ', 'જ્યોતી' વીગેરે ચાલુ માસમાં બંધ થશે એવો સંભવ છે.

૧૧. ગામમાંથી કેટલાક મહરથી તરફથી અંગ્રેજી, ગુજરાતી ઉરદુ પેપરો લાવવામાં આવતાં તે લેવા જવાની આળસે બંધ થયાં છે.

૧૨. લાઇબ્રેરીના ફુટપાથ ઉપર છોકરા ગોળીએ રમી ખુંમાટા પાડે છે ને કેટલાક ખાડા પાડી ગયા તે માટે પણ બંદોબસ્ત રાખવો જોઇએ.

૧૩. ઉપરનાં તમામ કારણોથી વીઝીટરોની હાજરીની સલી બુક તપાસતાં પ્રથમ કરતાં પચાસ ટકા સંખ્યા કમતી જોવામાં આવે છે. અને મેંબરોની સંખ્યા પોણોસો ટકા કમતી છે. ને હજુ જો લાઇબ્રેરીની સ્થિતિ આવીજ રહેશે તો પરીણામ શું આવશે તે દરેક વાંચનારે વિચારી લેવું.

૧૪. લાઇબ્રેરીનું ભાડું, તથા અતીને બરોબર પ્રથમ એડવાન્સ ભરાતો હતો. છતાં હાલમાં તેનાં બે માસનાં ખીલ ચડી ગયાં છે. ને "ઇંટરનેશનલ લાઇબ્રેરી"ના દર માસે ભરવાના હકતા ત્રણ માસના ચડી ગયા છે. આ બા માટે બાબતવામાં આવ્યા છે તે સમજી શકાતું નથી.

૧૫. આ બધું બોર્ડ અને તેના મેંબર મેનેજમેંટ કમીટીના જાણતા હોવા જોઇએ. તે જાણતા હોય તો મારી પહેલી વખતની ફરિયાદ ધ્યાનમાં લઇને તે બાબત બંદોબસ્ત કરવા જરૂર હતી. છતાં તેમ કશું પણ થયું નથી માટે ફરી અરજ કરવાની તક લઉં છું. ને ઉમેદ છે કે તે ઉપર ધ્યાન અપાશે.

ડરબન, લી. વીઝીટર.

તા. ૩૧–૧–૦૮.

સ્ટેશનોની હિલચાલ.

[નાતાલ ગાઇરિકટ લાઇન.]

ગમકુલી—તા. ૧૬મી ફેબરવારીએ કુલ કરતા જવા ઉપડશે.

કોંગેલા—તા. ૧૮ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

ગમકુંખી—તા. ૭ મી મારચના મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇંડિઅન ગાઇરિકન લાઇન]

મેટનહોલ—તા. ૨૫મીએ કલકતાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

દીન્હાઉ—તા. ૫મીએ કલકતાથી ઉપડવાની હતી.

ઓમ્બે—તા. ૧૨ ફેબરવારીના મારચમાં કલકતાથી ઉપડવાની હતી.

ઇંદ્ર—તા. ૨૨મી જનેવારીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડંટ—તા. ૧૮મી ફેબરવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ ગમકુલીમાં આજ રોજ આવવાની છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ટોંગાટના અયુબ સાબાના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૮ મી ફેબ્રુવારીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડી ડીવીઝનમાં વોશબેંકના ફકીરજીની મીલ્કત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટ આગળ રજુ થએલ છે જ્યાં તે તા. ૨૫ મી ફેબ્રુવારી સુધી તપાસી શકાશે.

રોબ કોપીસના ફેરીઆ મોદા અબ્દાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪ મા ફેબ્રુવારીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબન અમજેની રોડના કૃષ્ણદાસ મહારાજની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪ મી ફેબ્રુવારીએ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબન, પાઇન સ્ટ્રીટના ફેરીઆ સુલેમાન દીનદારની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪ મી ફેબ્રુવારીએ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

અમજેનીના સ્ટોરકીપર સુલેમાન અલી મહમદની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૮ મી એપ્રીલે ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

અમઝીટાના એમ. આર. પીલેની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૩ મી ફેબ્રુવારીએ અમઝીટા માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાવાની હતી.

ખીલેરના પ્રાગજી ભીમભાઇની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં રાખવા માં આવી છે. જ્યાં તે તા. ૨૬ મી સુધી તપાસી શકાશે.

મારીત્સબરગના સ્ટોરકીપર શાહબુદીને લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૮ મી સુધી તપાસી શકાશે.

સમરસેટ્જના રસીકના દેણદારોએ ફરટી ડી. એફ. ફોરસીથને મારીત્સબરગ, ૨૩૯ લોંગ મારકેટ સ્ટ્રીટમાં ૨૪ મી ફેબ્રુવારી સુધીમાં દેણું ભરવું એવી નોટીસ ગેઝેટમાં છે.

પરચુરણ ખબરો

એકનડેલથી એક ખત્રપત્રી લખે છે કે તા. ૨ જી એ કલકતીયા હીંદુ ભાઇ ઓનો એક મેળાવડો "મેઘપુજા" માટે થયો હતો. મેળાવડા નું પ્રમુખપદ મી. બાબુ હરદેવસીંગ ને આપવામાં આવ્યું હતું. મી. એમ. એન. મહમદે એશીયાટીક કાયદાઓપર તથા ટરાંસવાલતા હીંદીની જીત પર વીવેચન કરયું હતું. મેસર્સ નરોતમ જુલા, મંગળ, બાબુ મોળાસીંગ, રામદાસ મહારાજ વીગેરેએ સમયાનુસાર ભાષણો કરયા પછી બ્રીટીશ ઇન્ડીયન એસોસીએશન પર મુબારક બાદીનો કાગળ લખવાનું કામ મી. એમ. એન. મહમદને સોંપવા ઠરાવ થયો. મી. એમ. એન. મહમદે એવી સુચના કરી હતી કે કલકતીયા ભાઇઓ કુળવણીમાં પછાત હોવાથી તે બાબત ઉપાડી લેવા એક મંડળની સ્થાપના કરવી. આ બાબત ઉપાડી લેવા પ્રમુખ તથા બીજા ગ્રહસ્થોએ વચન આપ્યા બાદ મેળા વડો વીસરજન થયો હતો.

બોકસબર્ગમાં વીટ કીપ માઇનના ૧૩૦ કાફરોઓએ પોતાના કોંટ્રાકટ સંબંધમાં હડતાલ પાડી હતી; જેથી તેમને કોરટમાં પા. ૨ ના દંડની અથવા એક માસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થતાં બધાએ દંડ આપવા કરતાં જેલ જવું પસંદ કરયું હતું. જેલમાં જગાની તંગી માલુમ પડવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જાપે કાના બ્રિટીશ ટાપુમાં કી ઇંડિઅન ઇમિગ્રંટ માટે ખેતીના મજુરો તરીકે રોકી મળે તેમ છે; તેઓ એકરના પા. ૧ થી ૫ના દરે જમીન ખરીદી શકે છે. તથા સારી રીતે મુજરાત મેળવી શકે એવો સંભવ છે.

સ્ટેંગર વિભાગના અમારા એજંટ મી. એમ. એલ. પટેલ હાલમાં દેશ ગએલ હોવાથી લવાજમ વિગેરેની ઉઘરાણી તે તરફના અમારા નવા એજંટ મી. મી. એમ. દેસાઇને આપવા વિનંતી છે.

લેડીસ્મીથની મરજીદમાં એક સારો પેશ ઇમામ અરબીઓને પઢાવી શકે તથા પેશ ઇમામી પણ કરી શકે તેવો જોઇએ છીએ. તેમજ એક મોઅજીનજન (બાંગી) પણ જોઇએ છીએ. તે મરજીદનું તમામ કામ કરી શકે. લખોઃ એ. એમ. ખારવા, બોકસ ૬૯; લેડીસ્મીથ.

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ.				
માંજા	૧ બસ્તાની	૨૪ ૬	થી	૨૫ ૬
બીજાડીના	,,	૨૦ ૦	,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૨ ૬	,,	૨૩ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૫ ૦	,,	૨૬ ૦
કુડાના	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨ ૬	,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦	,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૨૮ ૦	,,	૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૧ ૬	,,	૨૨ ૬
,, દાળ	,,	૨૭ ૦	,,	૨૮ ૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૦
મકાઇ	,,	૮ ૦	,,	૮ ૬
બી.બીસ.	,,	૨૨ ૦	,,	૨૩ ૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૪ ૩	,,	૪ ૬
ગેરડીનું	,,	૩ ૦	,,	૩ ૪
મીઠું	,,	૩ ૧૦	,,	૪
નાળીએરનું	,,	૪ ૩	,,	૪ ૬
ઇંડા સફેદ નાતાલની		૧૬ ૦	,,	૧૭ ૦
પીળા	,,	૧૫ ૬	,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૬	,,	૧૦ ૬
આટો		૧૩ ૬	,,	૧૪ ૩
બંદાસી સોપારી	૧ રતલ	૦ ૮	,,	૦ ૯
મરચાં.		૦ ૪½	,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	પૌ	૮–૧૨–૬		૯ ૦
ચોરબંદર	,,	૯ ૦	,,	૧૦
પારાફીન ડીવોસ.		૬ ૯	,,	૬ ૧૦
,, વાઇટ રોસ		૮ ૫	,,	૮ ૬
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૦
નાળીએર		૧૮ ૦	,,	૧૯ ૦
કલી		૯૦ ૦	,,	૧૦૬
,, બંડ સોપ		૧૩ ૩	,,	૧૩ ૯
દુધ નેસલર્સ.		૨૧ ૦	,,	૨૨ ૬
નીમક (લીવરપુલ)				
બસ્તા એકની		૪ ૬	,,	૫ ૦

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c,**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc, etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
No. 61 Corner Commissioner & Fountain Street
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 184. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telepeone 367. Tel. add: "HEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJEY IDOLJEY,
DIRECT IMPORTER
—XS—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BAGDAD. P. O. Box 51.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીગરાણીથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબરગ, કેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીકસ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1420, Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO,
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 854.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બીજા દરજીઆ કેમ વગેરે બનવી તમાકુ નીકળે
સસ્તામાં મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Croton Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 97. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 61. Telegraphic Address: "KHOTA"
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 45. Tel. Add.: "SULIMAN"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

બ્રિટિશ મોસરી બ્યાળીસ હિંદુસ્તાન ની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. બાસ બી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા કુ–સરસ ચાવલ–ચોખું ગંધીઆણું–જય બોબે. અજમાયેશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

SUN
Insurance Office.
ESTABLISHED 1710
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુન્યામેં સબસે પુરાની
આગકા વિમાકી ઑફિસ.
સ્થાપનું પૌંડ ૩૦,૦૦,૦૦૦.
અર્જી કરનેસે કમતીમેં કમતી ભાવ મિલેંગે
દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની ઓફીસ. એની મુડી પાંચ ક્રોડ ની છે. લખી અરજીથી ઓછામાં ઓછા ભાવ આવી મળી રહશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1860.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૮૮, ૧૩૯, ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 864

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
રૂટરની કંપની ફોઇપક્ષુ હોકોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી રહે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સંદેશા દીઠ એક શીલીંગ અને કંપની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના ફોઇપક્ષુબાજપર પૈસા મોકલી રહે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે ફોઇપક્ષ પ્રમાણ લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ ચબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી ઘણા સસ્તે દરે કામ ઉકેલી શકાય છે.

પછી રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બન્નેને ઘરે ઘરે પ્હોચાડે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

ફ્રેન્ચર,
રૂટરની એજંસી,
રેયીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, રીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જ્યોરજીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અમના રૂટરની એજંસી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENÇO MARQUES.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."
148 Church St., MIDDELBURG

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, February 22nd, 1908. No 8.

P.O. Box 178. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "JALBHOY" JALBHOY & SORABJEE Bros, Telephone No., 985.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવાની વીગેરેની સગવડ બારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

34 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને નેતાલ કેરીના રસમાં બદલો ફેરવે નહિ.

પુરો:—મહેતા અને ખરેરીઆ લખશે.

બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખો:— ટી. ટી. પુપેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૨, ડરબન.

જરથોસ્તી માલના વેપારો.

તમારા, બીનીશ, મસાઈ, કુલી વગેરે વગેરે સગવડથી તપાસીને કરી આપવામાં તેમજ પરસ્પરનું સમતા લાગ થી ડીલીવરી કરવામાં આવે છે. વધારે વાચવા ઓ નીચેને સરનામે પુછવા આવી કરી ચોગો.

Tel. Add: Gandhi. એમ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory.

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલ

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 348,

154 Queen Street, Durban.

P.O. BOX 441. ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં. ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs. Collars. Scarves. Lace. Insertion. Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રજુઇ મજ્જી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચી આપવાની છે. જેથી ઘરાકને બહુ ફીકાયત આવે મહરબી. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

નવી તથા ઉંચા ઈંગ્રેજી ફેલ્ટના તુરકી ટોપાઓ.

નવા સેમ્પલ તથા બુરાનુમા રંગ.

ડેનેરીઅન બેંગલોર આગ્રા નવાબ ફેઝ

મદ્રાસ ઓરટરાખાન અમૃતસર પ્રીંસીઅન ફેઝ

કીંમત બાર.

મદ્રાસમાના ઓરીજીનલ પુરતું ખાત આપવામાં આવશે.

જેસ. પીરભાઈ બટલર. S. Peerbhoy Butler.

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,

ડરબન. DURBAN.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 865

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 382.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, Capetown.

Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર બાર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં મે. હરમનની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતું- હવે તે નામ કેરવી ઉપરના નામથી કું૦. આવે છે.

જથાબંધ માલના વેપારી.

દરેક જાતનો સોફટગુડસ, કાપડ વગ૨, બુટ, કાકરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT."

ધી ડરબનકોલ સપ્લાઈ.

૫૨ કોમરસીઅલ રોડ.

વિલાયતી અને દેશી કોલસા તેમ લકડી છુટક અને જથાબંધ પહોંચનેવાલે.

બોક્સ ૭૫૮ ટેલીફોન નંબર ૧૪૩.

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

848 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "PADULAR." Box 854.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 357 Tel. Add.: "TAYOB."

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમઝુંબી ટન ૫૦૦૦ તા. ૭ માર્ચ ના ઉપડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની સ્ટીમર અમઝુંબી ડરબનથી તા. ૭ માર્ચ ના રોજ ઉપડી ફક્ત બેજ ટચ કરી સીધી મુંબઇ ૧૫ દહાડે પુગી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ઓરી સરો બીજા કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માવાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થેડતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ હુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

यह कंपनीकी स्टीमर अमफुली डरबनसें कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

अमफुली टन ३३०० ता. २२ फेबरवारी.

தெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

"அம்பூலி" டன் 3,300 பிப்ரவரி 22ல்

கொலம்பு, மதராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

બી. ઇબરાહિમ કસમાઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ગ્રેમસ્ટોઅન રોડ ડરબન

King & Sons,
West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

THE INDIAN DISPENSARY,

146 Grey Street, Moosa Buildings, DURBAN.

ધી ઇંડિઅન ડીસપેનસરી

બદલેલું સરનામું.

૧૪૮ ગ્રે સ્ટ્રીટ (ગાડડી અને મસ્જીદની સામે) મુસા બીલ્ડીંગ.

સસ્તી કીંમતથી દરેક જાતની દવાઓ પુરતી કાળજી રાખી પુરી પાડવામાં આવેછે સરવે હીંદી ભાઇઓ પુરતું ઉતેજન આપશે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,

JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
Shivlal Dharshi & Co.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15.

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajoy Idoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Na jee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DURBAN

Abdool Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
P. Dawjee Mahomed & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 80 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
V. M. Jooma,
Box 543, 386 Pine Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. . Mah omed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
306 West Street.
C. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Sulzman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
A. M. Bhyat,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 0031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5990.
M. A. Kaloobia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Mosar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Prema Jeram,
Box 651.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai & Tuljaram,
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, alay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Luloo,
Box 391.
Sulman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.
Vanmali Kota,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
R. S. Davey,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Isman,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 134.
A. M. Bhyat, B x 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99, Church Square.
Amdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Habib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 357, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela.	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
R. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osmnn.

VERULAM

Babu Talwantsing,
54 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragubvjee Bugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Ragabvjee Devjee,
Goldsmth.
Soobhan, Mineral Water Factroy
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Burnia,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hussim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naodee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. ચોધસી.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર. સર્વે ગારી માપણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બાલ્ડીંગ્સ,
૨૯૩ રમીય સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રુટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોકસ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ક કીટલજરસ)
મારકેટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ મારકેટરો હાઉસ
ફોરવર્ડર કમીશનર અને ઈસ્ટેટ બ્રોકર્સ
બોકસ ૫૮૦ તારનું શીરનામું "માના"
જોહાન્સબર્ગ.

ચો. બારલેા અને સન્સ

ટાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧;
તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'
એકટસ આરકેડ, ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચ હજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણા માસીક કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

ખાત્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાંચસે પૌંડ પાંચ હજારતક હુદપર દેનેકા હૈ. માસીક હફતેસે યહ નાણા પાછા ચુકા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums rom **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 FIRST STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE," Durban.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
JOHANNESBURG.

ઓકાર્ડ, બીન્સ, ચોખરીજ, જુવાર વગેરે વગેરેના ખરીદનાર.
ઘઉં, ચાવવાના પટેટા, ચોખ, જનાવરો તેા ચારેા વગેરેના વેચનાર.
ચાવવાના ફ્રેંચ અરહીરોઝ પટેટા નેટ ૬૬ રતલના કેસ દના ૮/-
ઓરડર સાથે પાસા અગાઉથી કરણ સ્ટેશનથી ચડાવી આપવામાં આવશે.
ચાર્લસ અને કુક,
ફ્રાયર સ્ટેશનની સામે.
પાયન સ્ટ્રીટ—ડરબન.

ચામડાં ખરીદીએ છીએ
ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, મેદા અથવા બકરાનાં ચામડાં, ઘેટાંની ખાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ

T. Sutton Flack

& Co.,
ESTABLISHED 1868.
370, Smith Street, Durban.
Branch: P.M. BURG.
P.O. Box 28 Telephone 829.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lintleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL.

129 Castle Street, Capetown.
Wholesale Groceries, of all descriptions from **India** and **England,**
Also Exporter of Cape Smoke,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.
ખાસ ખેાજ હમેશ મુલ.
જનરલ મરચંટ,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 22ND, 1908 No. 8

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page

The Second Chapter 91
Mr. Smith's Report 91
Wanted Imagination! 91

OTHER ARTICLES :—

Registration Notes 92
The Assault Upon Mr. Gandhi ... 92
The National Congress President ... 92
The King's Subjects 93
Lord Ampthill's Question 93
Mr. Gandhi 93
The Japanese Canadian Agreement 93
Mr. Keir Hardie 94
Passive Resisters 94
India's Right to be Considered ... 94
Sir Liege Hulett's Views 95
The Indian Trader in South Africa ... 95
Sir George Farrar on the Settlement 96
Licensing Appeal 96
An Egyptian View of the Asiatic Question 97
Clear Thinking 97
The Next Step 17
Late News 97

CORRESPONDENCE:—

Transvaal Indians' Unanimity ... 94

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 22nd, 1908.

The Second Chapter

THE second chapter in the history of the Indian campaign in the Transvaal, though it opened under somewhat violent auspices, bids fair to close satisfactorily. The work of construction is going on, as it should do, gradually and steadily. Indians are beginning to realise that it is now a point of honour under the voluntary offer to give ten fingerprints and that the whole struggle was in connection with the Asiatic Act itself and not with the mode of identification. The principle of re-identification having been granted, the mode of it could not be a matter of grave consequence. As the *Natal Mercury* has very rightly put it: "The passive resistance struggle has established the right of unrepresented minorities to be consulted as to legislation specially affecting them." But in order to have this right respected, Asiatics have now to show that they deserve to retain what they have fought for. We are, therefore, glad to notice the dignified, intelligent and reasonable attitude taken up by the large body of Asiatics. They have been during the past 10 days, assisting the Registrar in going through his work as quickly as possible by taking applicants to the Office and by keeping order about its precincts. The Asiatic officers have more applicants than they can cope with.

The Chinese, who seemed to be keeping aloof, have accepted the Indian position. There remains only the Pathan element, but, as time goes on and as their suspicion is gradually removed, we have good reason to believe that the Pathans too will fall in with the terms. The Government, it must be confessed, have been respecting Asiatic prejudices so far as they do not interfere with complete identification. It is to be hoped that by the end, or, rather, long before the three months are out, every Asiatic in the Transvaal will have been voluntarily registered. The onus will then again be thrown upon the Government of fulfilling its obligation towards those Asiatics who are entitled to reside in the country as a respectable, law-abiding, and not an undesirable, portion of the inhabitants of the Transvaal.

Mr. Smith's Report

MR. HARRY SMITH, Principal Immigration Restriction Officer, is always thorough in everything he does. He has sent to the press an advance copy of his report for 1907. The Act is carried out through three places in the Colony, namely at the Port, at Charlestown, and at Van Reenen. There is nothing new in the report that is striking, but the papers presented by Mr. Smith show a steady decrease in the introduction of fresh Asiatics who can pass the Education test or can enter as wives and minor children of domiciled Asiatics. "The number of persons," states Mr. Smith, "declared ineligible as Immigrants, through defective education, was larger than in any previous year." The admissions, as shown by Return M, allowed on approved tests were 81 in 1907, against 144 in 1906 and 157 in 1905. And yet Mr. Smith wants to draw the cordon tighter around Asiatics and advises that the Section be amended "in the direction of giving power to the Department to nominate the language in which the test is to be written." If this means anything, it means that, a knowledge having been gained that a particular Asiatic is versed in the English language, he should be tested, say, in the French language. If this is what Mr. Smith means, we call it legalised dishonesty. It would be more becoming to say, "We do not want you at all, no matter what your qualifications may be," than to resort to subterfuges of the kind mentioned by Mr. Smith. Mr. Smith has incidentally mentioned the fact that, during 1907, 6,489 indentured Indians arrived in the Colony, including 3,742 males, 1,641 females, and 906 children. So long as this abnormal and gigantic immigration continues, it looks very much like straining at a gnat and swallowing a camel to talk of educational tests. Let indentured immigration be stopped, and the Asiatic question will vanish into thin air, not only in Natal, but throughout South Africa.

Wanted Imagination!

THE ESTCOURT LOCAL BOARD AND its Medical Officer very churlishly refused permission, the other day, to Indian applicants who wanted to cremate the body of their deceased friend or relative. They had, we understand, to go from pillar to post. They ultimately appealed to the Government, who sheltered themselves behind red tape, and referred the applicants to the Local Board, against whose decision the applicants had appealed. No one seems to have thought anything of the feelings of the mourners, who had a dead body on their hands. It is such lack of imagination that unnecessarily embitters the relations between Europeans and Indians. We trust that the Indians concerned will not allow the matter to rest where it is, but continue to agitate until, between its Medical Officer, the Local Board, and the Government, the matter is satisfactorily settled. We might draw the attention of the Local Board to the fact that a much more important and bigger body, like the Municipality of Durban, has always placed facilities in the way of Indians wanting to perform funeral rites.

Registration Notes

Office Overcrowded

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The registration proceedings under the voluntary settlement are now in a satisfactory position. The friction with some of the officials that at first existed, partly owing to misunderstanding, partly to nervousness, partly to the cases into which it is now wiser not to enter, has practically disappeared, and all is going on smoothly. The Transvaal Indians are amazed at the "to do" that has existed in certain circles in Natal on the question of finger prints. Not one has been compelled to give them. Those who have given them, including the leaders, have done so quite voluntarily and as an act of grace, whilst those who have not given them have claimed exemption as being able to pass the education test under the Immigrant's Restriction Act, or as conscientious objectors, the latter believing that they have reluctantly taken an oath against the giving of finger-prints under any circumstances. Amongst these are the bulk of the Chinese, who, at first stood out against registration, under the impression that they would be compelled to give the full ten digit-impressions. Several heated meetings were held of the Chinese Association, and feeling was rendered more acute as it was felt that the authorities were not looking with any too favourable an eye upon the Chinese as they were not British subjects. However, on Saturday last, they were convinced that there was nothing in their fears, and their suspicions were allayed by the Registrar, who accepted single thumb-prints from all Chinese who declared themselves to be possessed of religious objections to the digit impression principle.

Registration, since then, has been proceeding very satisfactorily. By Saturday, at 1 o'clock, over 600 applications had been received, or more than during the whole five months of "registration" under the now defunct Act. On Monday a record was created of 211 applicants to be attended to. In fact, the number of applicants has often exceeded the means adopted by the Government to receive the applications, the weakness having especially been felt in the finger-print expert department which was, at one time, badly undermanned. In order to save time and energy, application forms for Chinese are being partially filled up at the hall of the Chinese Association, thumb prints and other particulars being given at the Von Brandis Square office.

Several prominent members of the community have made it their business to attend during certain portions of each day in order to facilitate operations, either in the capacity of interpreter, or to explain the present position to the ignorant, or as communal police, to keep order within and without the office. Every effort is, in fact, being made to co-operate with the Government and a splendid example of common-sense and patriotic feeling is being displayed. There are, indeed, very few people, entitled to them, who claim the privileges that have been instituted. To-day, the only recalcitrant section of the community is that of the Pathans and the soldiers who have allied themselves to these. They have quite failed to appreciate the position and are talking a great deal of nonsense. No one gives them much heed, and it is probable that shortly they, too, will see the reasonableness of a settlement that respects everyone's deepest feelings.

Registration certificates were not available until late on Wednesday, owing to printers' delays.

It is expected that registration will commence in Pretoria on Monday next, and in other places, through the local resident Magistrates, as arrangements can be made.

Registration proceeded on Tuesday with clock-work regularity, and a new record was set up, the total number of applicants for registration being 213. On Wednesday, owing to the officials being shorthanded, the applicants numbered 194 only.

The Pathan leaders waited upon Mr. Keir Hardie on Tuesday evening, but owing to a misunderstanding he was prevented from seeing them. It is understood that he has asked them to write to him concerning their grievances, if any, to Pretoria.

The Assault Upon Mr. Gandhi

Accused Sentenced

On Wednesday afternoon, 19th inst., at 2-15 p.m. before Mr. Jordan, in 'C' Court, Johannesburg, Mir Alam Khan (Pathan) and Abdool Rahman (Konkni) appeared on a charge of assaulting Mr. M. K. Gandhi and Mr. Essop Ismail Mia, at or about 10 a.m. on Monday, the 10th inst., in Von Brandis Square with intent to do grievous bodily harm. Accused were defended by Mr. Van Diggelen, and Mr. D. J. Schuurman appeared for the Crown. Mr. Gandhi was not present.

Both accused pleaded "not guilty." After hearing evidence on both sides, the Magistrate found both accused guilty, and sentenced them to three months' imprisonment each with hard labour.

[Note—We hope to publish a full report of the above case in our next issue.—ED.—I.O.]

The National Congress President *

A Review

Mr. Rash Behari Ghose, the President of the last Congress which ended in disturbance at the meeting in Surat in December, is an English scholar whose equal it is difficult indeed to find in India to-day, and whose superior, impossible. His written and his spoken word are classics, and when we remember that English is to him a foreign tongue, the taunt of "Babu English" falls a little flat, for those who remember how badly the average Englishman speaks his own language. Dr. Rash Behari's wonderful command of English is well matched by his profound knowledge of law, and in India, the "land of law," so to speak, he is regarded as a master among masters. But his intellectual genius would have been a curse instead of a blessing, had he applied his extensive knowledge and marvellous faculties of concentration to the furtherance of his own private ends, and to-day he stands out in the public eye, not as the remarkable English scholar, not as one of the foremost Indian jurists of the day, but as the statesman and the patriot, and it was because of his statesmanlike and patriotic qualities that he was selected as the leader of progressive India at this trying epoch of its growth. Those who have believed that the Congress represents the views of only the "failed B. A." and the youthful educated classes of India must realise the dangers of so gross an error, when they observe this stalwart of 62 years caustically criticising the very Government which he is called upon to help in a crisis, and which depends for expert knowledge in his own domain upon no-one so much as himself. Messrs. G. A. Natesan & Co. have performed a public service in reproducing selections from the speeches and lectures of this noteworthy son of India. The portrait published in the brochure under review seems to be characteristic of the original, and we can heartily recommend the purchase of this little volume to the readers of these columns.

* Speeches of Dr. Rash Behari Ghose:—an exhaustive and comprehensive collection, with a biographical sketch and a portrait.—G. A. Natesan & Co., Esplanade, Madras. Price: annas 12.

A FAULTY STATESMANSHIP. We may try our best to look at the question from the same point of view as that taken up by Boers and Britons in the Transvaal, and to realise all that is meant in the determination to build up a white man's civilisation in South Africa. But it must be a faulty statesmanship which cannot work to that end without wounding the susceptibilities of loyal subjects of the King.—*Times of India.*

The King's Subjects

Selections from the English Press

The *Star* (London), writing before the settlement, says:

The Liberals who killed Chinese Labour are not "perfectly calm" with regard to the wrongs of the British Indians. We ourselves are not calm at all, perfectly or imperfectly. We are on the contrary, very gravely perturbed by what appears to us to be the most serious question which the stewards of the Empire must face. We cannot condone any failure on the part of the Liberal Government to protect the King's subjects whose skins happen to be dark against injustice inflicted by the King's subjects whose skins happen to be white.

The truth is that the colour question is a fault in the Imperial fabric. We cannot compel the white colonists to admit the British Indian; but we can compel them to treat with justice and fairness the British Indians whom they have already allowed to take up their residence and establish their trade in the Transvaal. These men are the King's subjects, and they cannot be wronged without shaking the foundations of British rule in India.

The *Statist* adds:

Just now we are showing not only unconsciousness of the difficulty, but an almost incredible levity in giving offence to the whole Indian population. We would ask our readers how any reasonable Englishman can expect that the natives of India shall be loyal to a Crown which positively refuses to respect their rights in another part of the Empire. Our rulers of both parties think so little of the Indian problem, bristling as it is with untold dangers, that in pure lightness of heart they allow a mere handful of white settlers in a black country to impose upon our Indian fellow-subjects in that black country humiliations of which they complain so loudly. It is enough to make the most convinced Imperialist despair of the Empire.

The *Northern Star* writes as follows:

So far as Indians in the Transvaal are concerned, the legality or otherwise of the anti-Asiatic movement is not all-sufficient. The natives of our vast Indian Empire are British subjects equally with the Transvaalers. Our continued successful rule depends almost vitally on the truth of that thesis. And so soon as we endeavour to draw a line of demarcation between the status of Indians at home and Indians in other parts of the British Empire, so surely do we undermine the position for at once loyalty and justice which forms the rock on which our prestige rests.

The *Sheffield Daily Independent* remarks:

It is perfectly natural, and perfectly right, that there should be in this country a great deal of sympathy with these Indian fellow-subjects of ours.

The *Manchester Guardian* very rightly opines:

We imagine, that the real reason of the Indian opposition is not this detail about the finger-prints. Now that the Transvaal is under the British flag the Indian feels that he ought to have rights there at least equal to those that he enjoys at home. Political rights he may not aspire to, but he does object to limitations being placed on his right of residence and trade.

The *Daily Express* has the following:

The Transvaal's legislation against Asiatic immigrants certainly calls for protest on the part of all people who love fair play. The Home Government has adopted a strange policy in the case of this colony.

Justice between man and man is the corner stone of the British Constitution. . . . . We must not irritate India to please Pretoria. Imperial impartiality demands a uniformity of system. To allow the Transvaal a freedom in regulating its own affairs which involves injustice to other portions of the Empire is not sound policy. We hear a great deal in modern times of the advisability of following the line of least resistance. This is opportunism, naked and unashamed. But it has unfortunately become the creed of the party which at present holds power. It is none the less pusillanimous in theory and disastrous in practice. No Government is entitled to sacrifice principle on the altar of expediency.

Lord Ampthill's Question

In the House of Lords

London, February 17.

In the House of Lords to-night Lord Ampthill asked if the Government would invite the Colonies to a Conference regarding the treatment of Asiatics.

Lord Elgin pointed out that the matter was informally discussed at the Colonial Conference; and it would be most difficult to convene another at present.

The Imperial Government welcomed the action of the Transvaal and Canada, and thought it would be unfair to enter into a fresh discussion so soon after the settlements had been arrived at.—Reuter.

Mr. Gandhi

Messages of Sympathy

Letter from Lord Selborne

Amongst those who have tendered expressions of sympathy are General Smuts, who sent a cordial telegram, and Lord Selborne, who addressed the following letter to Mr. Gandhi:

Dear Mr. Gandhi,—I received the news of the ruffianly assault upon you with great regret and indignation when I was on trek, and I am indeed glad to learn on my return that you are progressing favourably.

Pray accept the expression of my sincere sympathy and best wishes for your speedy recovery.

Believe me,

Yours truly,

(Sgd.) SELBORNE.

The following is the text of a resolution of the Ebenezer Congregational Church, passed on Thursday, 13th inst.:

At a church gathering of the Ebenezer Congregational Church, held in the Ebenezer Church, on Thursday, 13th February, 1908, a unanimous standing vote was passed by the members as a token of their heart-felt sympathy with you in your suffering as the result of the recent brutal assault you experienced at the hands of your countrymen for whose welfare you fought so courageously.

The members convey their sympathy—and assurance that they remember you in their prayers—and pray the Almighty to speedily restore you to health and strength again.

(Sgd.) WM. D. PITT,

Church Secretary.

The Japanese Canadian Agreement

The following is the full text of the formal undertaking given by Count Hayashi, the Japanese Foreign Minister, to the representative of the Canadian Government:

"In reply to your note of to-day, I have the honour to state that, although the existing Treaty between Japan and Canada absolutely guarantees to Japanese subjects full liberty to enter, travel, and reside in any part of the Dominion of Canada, yet it is not the intention of the Imperial Government to insist upon the complete enjoyment of the rights and privileges guaranteed by those stipulations when that would involve disregard of special conditions which may prevail in Canada from time to time. Acting in this spirit, and having particular regard to the circumstances of the recent occurrence in British Columbia, the Imperial Government have decided to take efficient means to restrict emigration to Canada. In carrying

out this purpose, the Imperial Government, in pursuance of the policy above stated, will give careful consideration to the local conditions prevailing in Canada with a view to meeting the desires of the Government of the Dominion, as far as is compatible with the spirit of the Treaty and the dignity of the State. Although, as stated in the Note under reply, it was not possible for me to acquiesce in all of the proposals made by you on behalf of the Canadian Government, I trust that you will find the statement herein made a proof of the earnest desire of the Imperial Government to promote by every means within their power the growth and stability of the cordial and mutually beneficial relations which exist between our countries. I venture to believe also that this desirable result will be found to have been materially advanced by the full exchange of views which has taken place between us, and it gives me special pleasure to acknowledge the obligation under which I have been placed by your frank and considerate explanations regarding the attitude and wishes of your Government."

Mr. Keir Hardie

In the Transvaal

The Feeling in India

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A Special Representative of INDIAN OPINION waited for a few minutes upon Mr. J. Keir Hardie, M.P., on Tuesday afternoon, at the Langham Hotel, where the famous Socialist Labour leader was staying for a few days.

He expressed himself very sympathetically as to the outcome of the recent struggle, especially inquiring whether there was any likelihood of a recrudescence of the expressed determination, in certain quarters, to drive the Indians out of the Colony, and was much relieved to obtain a reassuring reply. His panacea, generally, for the colour-problem is, as is well-known, pay all men, who are equally capable of performing a particular task, a like wage.

He referred parenthetically to his recent trip to India, stating that the public mind there was very much agitated over the Transvaal trouble. Mr. Keir Hardie emphatically stated that, in his opinion, no subject of popular discussion had aroused such a deep feeling of resentment as that of the treatment of the Transvaal Indians.

Mr. Keir Hardie's known sympathies with forlorn hopes probably account for his reception, shortly after the above interview, of a deputation from the revolutionist Pathans.

Correspondence

Transvaal Indians' Unanimity

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,— We the undersigned, have noticed, in the various reports published about voluntary registration, that the Mahomedans were holding aloof and that the Hindus alone had accepted the compromise effected between General Smuts and Messrs. Gandhi, Naidoo, and Quinn. That, however, is not so. Apart from a few who have not understood it, Mahomedans as a body have accepted it. Nor was there anything new in the compromise, seeing that voluntary registration was always offered, the question of finger prints as such having never formed an indispensable part of our objections. Indeed most of the leaders, both Hindu and Mahomedans, have already registered, and letters have been received from all parts of the Colony approving of the compromise. The very first men to register on Monday were Mahomedans.

So far as South Africa is concerned, happily, on non-religious matters, there are no differences between the two communities.

We are, etc.,

IMAM A. K. BAWAZEER,
Chairman, Hamidia Islamic Society.

M. P. FANCY,
Hon. Sec., Hamidia Islamic Society.

ESSOP ISMAIL MIA,
Chairman, British Indian Association.

SYED MUSTAFA,

ABUBAKAR AMOOJI,

M. E. NAGDEE.

Johannesburg,
13/2/08.

Passive Resisters

Delagoa Bay Landowners

At the ordinary meeting of the Lourenco Marques Camara Municipal held on the 14th inst., a letter was read from the Landowners' Association in response to a communication from the Camara to the effect that the request of the Landowners' Association, that prosecutions for non-compliance with the fencing by-laws should be arrested, could not be acceded to. In this letter the President of the Land Owners' Association intimated that he felt it his duty to the members of the Association he represented to advise them to unite in passive resistance to what he termed the "illegal imposition of the Commission."—*Extract.*

India's Right to be Considered

"The Tribune" Speaks Out

In past years, says the *Tribune* (London), the Indian Government has made repeated representations as to the treatment of Indians in the Transvaal, and it may well do so again. These representations can, of course, be ignored; that will depend upon Whitehall. If India cannot act as Japan would do, however, there is no doubt that the addition to other grievances, of so glaring an act of racial discrimination, so patent a breach of all forms of Imperial equality, would greatly aggravate the most serious of our governmental problems, and might injuriously react upon us in other ways.

On the other hand, we must recall again and again the fact that when the Transvaal has said its word, and England has said its word, there is India to be considered. We have a right to demand of Canada, Australia, and South Africa equally that while they remain within the circle of the Empire, while they enjoy the armed protection which costs us two-thirds of our annual expenditure, their affairs shall be conducted in such a way as at least not to endanger the safety of the whole fabric. And India in particular has the right to ask that, while she maintains a Government and an army for the defence of her interests, those interests shall really be defended. It is necessary that this thought should be put clearly, for if the trouble be allowed to pass to-day unheeded it will assuredly present itself again in the early future in much more threatening form.

THE HINDUSTAN REVIEW. The January number of the *Hindustan Review* (Allahabad) opens with a critical survey of "The Proposed Reforms in India" by Mr. S. H. Swinny, well-known as the editor of the *Positivist Review*. It is followed by an interesting sketch of the life-work of the great Italian patriot, Joseph Mazzini, by the Rev. M. Macnicol M.A., which deserves the attention of educated Indians. In his paper "In the Name of Justice," Mr. B. J. Wadia, Barrister-at-Law, discusses some of the questions connected with the recent deportations of Lala Lajpat Rai and Ajit Singh. Mr. Parmeshwar Lall, M.A. Barrister-at-Law, presents the first instalment of a series on "Egypt as I saw It," which will be of interest to Indian Nationalists.

THE INDIAN WORLD. This interesting monthly keeps up its excellent reputation as a first-class production, both as regards literary matter and general appearance. The December issue contains the full text of Dr. Ghose's speech at the Surat Congress, which, unhappily was never delivered owing to the break-up of the meeting.

Sir Liege Hulett's Views

A Tax on Indian Clerks

Sir Liege Hulett, in a speech made at Greenwood Park on the 11 inst. said:

Now, he had said that indentured labour was necessary, but a great deal could be done by legislation, and a determination on the part of the Colonists to work together, to control it. There were now thousands of Natal-born Indians, and how was it that they were not on the land? Whose fault was it? Not the fault of the farmer, but of the townsman. They saw their stores and their offices filled with coolies—Natal-born Indians. He said that was wrong, and that it was there that European labour should go. He would put a tax, if possible, upon every Indian who was employed in office work, or in occupations which could be undertaken by Europeans; until they had the Indians in the position that Indians, or Kaffirs, should be placed. They should try by every possible means to get the natives, and also by every legislative means to get the Indians who were now free to re-indenture. In that connection he pointed out that they were more and more re-indenturing, and last month a hundred more re-indentured than became free. It was becoming more difficult for the coolies themselves to make a profitable occupation of the land, and they found them coming in, now that they were able to do so, to be re-indentured. By the re-indenturing of those here, and by arrangements for the repatriation at the expiry of their indentures of those who did not want to re-indenture, they would settle this Asiatic question as far as labour was concerned. When they came to consider the Arabs, that was a quite distinct thing, and he was willing to do everything possible to minimise that, which he considered a frightful condition of things. It was principally due, however, to the white traders themselves, the shopkeepers in Durban giving unlimited credit to every coolie almost who liked to go and ask for credit to open a store in the country. In every possible way they should endeavour to stop the introduction of these Arabs, and free Indians should be stopped by law from coming into this country. He asked whether it was fair if those who were conducting industries or agriculture should be assailed as if they were committing a crime if they employed indentured servants. If they wanted to take away their labour, they must get something in its place; if they had not the Indians, they must have something else. Kaffirs were not to be got. The chairman had suggested that farmers should build houses on their land for natives. It was well worthy of serious consideration, both by himself and all other farmers. If they could get Kaffirs on their land, and obtain their labour, it would be better for planters, natives, and the Colony. It would have to be done gradually, and he suggested that something in the way could be done with regard to the Colonial-born Indians. *Natal Mercury.*

The Indian Trader in South Africa

The following sperlon article appears in the current number of the *Christian Patriot* (Lovedale):—

The extraordinary haste with which the newly-created Parliament in the Transvaal rushed its first piece of legislative work through indicated the feeling cherished towards Indian traders by the average South African. The present agitation is one of the outcomes of this hurried legislation. I am not prepared to say that there is not some ground for this feeling; but the fact remains that there are two sides to every question, and it is a good thing to be able to look at a problem all round.

The object of this paper is to try to show up the other side,—the benefit to be derived from the Indian trader.

And, first of all, I must premise that the aim of the Government in a free country should be to promote the greatest good of the greatest number.

Now, the main outcry against the Indian trader comes from the white trader, storekeeper or shopkeeper. He is hit the hardest by hawker competition and he naturally cries out the loudest. The trading community being fairly numerous and not unduly given to bashfulness or self-effacement, their united outcry makes a good deal of noise. But, after all, they are only a section of the community, and what hurts their pockets by moderating their profits is not necessarily injurious to the community at large. Mrs. Fawcett in her book on political economy tritely illustrates this by imagining that all the candle makers in Paris petitioned the King of France to pass a law compelling every citizen to exclude daylight from his house. In support of their case they represented that the benefit to their trade would be enormous, because of the increased demand for artificial light, and consequent run on candles.

One has a lurking suspicion that the outcry of the white trader community in South Africa savours somewhat of the hypothetical candlemaker spirit and is more concerned with the lining of private traders' pockets than with the commonwealth.

Residents in South Africa who have had experience of running a *ménage* in other Colonies wonder why it is so costly to live here as compared with say New Zealand, Australia, or Canada, colonies in which there is practically no cheap labour. There appears to be some essential element lacking in the structure of our South African social system. If we are to believe two men, both authorities in their own line, the Indian immigrant seems well fitted to fill the unoccupied niche. Mr. Willcocks, the irrigation expert, whom Lord Milner brought from Egypt to report upon the possibilities of irrigation development in South Africa, said in his report: "The Kafir is not a worker and developer of anything. He will never learn from the European, for the European in South Africa does not work with his hands, but he will learn from the Indian." And Benjamin Kidd, the sociologist, in his study of social problems in South Africa, points out that what is required here to bring the cost of living down to a normal figure is a large class of people to bridge the gap between the highly-paid white trader or mechanic and the unskilled native. In his measure the Indian immigrant appears to fill this gap. He settles on a South African dorp in which the storekeepers are among the leading men of the community both civically and socially. They are well-to-do, and, in consequence, independent. Competition has never been wide or keen enough to call into existence, for the public benefit, the thousand and one conveniences so graciously and assiduously catered by tradesmen in other civilized lands. Those who have known no other home than South Africa are not conscious of the conveniences of civilized life withheld from them; far otherwise is it with Europeans crossing the sea to make their homes in this country. To them the Indian trader is, in his modest way, a god-send. He brings from day to day a regular supply of fresh fish, fruit, vegetables, to one's very door; he is civil, dependable, and moderate in his charges. Is it cause for wonder that the average householder, who is not a tradesman, appreciates the increased variety set before him at his board, or that the much-to-be-sympathised-with lady of the *ménage* blesses the Indian for simplifying her difficult problem of housekeeping?

From these points of view it does not appear to be for the good of the commonwealth that the Indian trader be driven from our midst. Rather let those in authority see to it that both his trading and living are carried on hygienic lines, so that he may be no menace to the health of the community. One hears of overcrowding in insanitary dwellings, and of articles intended for human consumption being kept in such dwellings. By all means let us make an end of such undesirable conditions with prompt thoroughness: but let us not be hustled into the short-sighted policy of driving a humble, useful, industrious class out of the country at the self-interested outcry of a single section of the community. Better reasons must warrant a policy so drastic.

Sir George Farrar on the Settlement

Important Pronouncement

Speaking at Johannesburg last week, Sir George Farrar, M.L.A., Leader of the Opposition, said:

The policy of the Progressive Party had been criticised in regard to the settlement of the Asiatic question. Now that was no party question, because the people of the country were unanimous in agreeing to the law of 1907, and that law had got to be carried out. The law provided for the exclusion of any further Asiatics from this country, and protected the vested interests of those Asiatics who acquired them prior to 1902. Some people said "Turn them all out," but many of those who were here before the war would know that these people acquired certain rights under Law 3 of 1885 passed by the late Republic, and Uitlanders who had no political rights moved the Home Government to protect the rights of those Indians. (Hear, hear.) In this new law they had to protect the rights of those Indians who were legitimately in the country, which was the same position they took up as Uitlanders. The next thing they had to do under this law was to provide an efficient method of registration so that no further coolies could come in from Natal or elsewhere.

THE GOVERNMENT'S ADMINISTRATIVE METHODS.

Now this was the difference between themselves and the Government. They were unanimous in insisting that the law should be carried out. But the Government took a certain method of carrying the law into effect by regulations which were part of the law but were not submitted to Parliament. These regulations were not submitted to them in opposition, and therefore the Government was solely responsible for them. Had the Government consulted the Opposition at the outset as to the way the law should be carried out they would have been able to advise them so that there would have been no climbing down whatever. (Applause.) The Government had blundered in regard to the carrying out of these regulations; they had been misguided by their officials, who had not appreciated the great difficulty of dealing with people like the Indians. If there had been any climbing down the Opposition were not to blame; because the regulations were never submitted to them. (Hear, hear.) Naturally, when the Government came to them he (Sir George) said "Why did you not come six months ago and we could have advised you so that you would not have placed the country in the position it is in to-day?" (Applause.) When the Government asked him what he was going to do he said it was no party question. He might have said: "You only consult us when you are in the cart, and you must get out the best way you can;" but the Opposition thought that was not the way to treat a question of this sort. They said this was a great question for the future of this country, and they were prepared to sink party differences and support the Government in this compromise with the coolies. He said that in the highest interests of the people of this country and in the true interests of their party they did absolutely what was right.

Licensing Appeal

Chinese' Transfer Refused

"Because they were Asiatics"

A special meeting of the Durban Town Council, sitting as a Licensing Board, was held on the 13th instant, says the *Mercury*, to consider an appeal against the Licensing Officer's decision upon the application of Gumption and Wing, both Chinamen, for a retail licence transfer from 4th avenue to 143, Umbilo Road. The Mayor (Mr. C. Henwood) presided, and there were also in attendance: Mr. Walter Greenacre (Deputy Mayor), Hon. Mr. R. Jameson, Sir David Hunter, Messrs. J. Ellis Brown, L. Baumann, C. M. Bishop, G. A. Riches, S. Deane, A. G. L. Houghting, H. Payne, E. W. Evans, and F. C. Hollander.

The reasons for the Licensing Officer's decision were as follow:—"Whilst it would be wrong for an official to heed popular clamour to the extent of being unjust towards any section of the public, whether coloured or otherwise, and whilst I have not, and will not, pledge myself to refuse to issue new licences or transfers to Asiatics under all circumstances, yet, in cases like this one of Gumption and Wing, where no considerations or reasons of an exceptional nature have been urged, I felt I would be equally to blame were I to ignore the well known wishes of the people of the Umbilo Road district, and to grant a transfer to their neighbourhood. The transfer was, therefore, refused on the grounds that applicants are Asiatics, and that I did not consider it desirable to increase the number of Asiatic licence holders in the Umbilo Road district."

Mr. Ness Harvey appeared for the appellants.

Mr. Molyneux, Licensing Officer, was examined by Mr. Harvey. Witness said the report of the Sanitary Inspector did not affect him. He refused the transfer because the applicants were Asiatics. The proposed transfer was practically equal to a new licence. It was common knowledge in the Umbilo district that Asiatics were not wanted, although he had not been approached on the subject by residents. His objection was to any Asiatic, and not the applicants in particular.

Gumption, a Chinaman, said his business was that of a retail grocer. He came to Durban in 1866. Witness knew Wing, and he was a partner of Wing. Recently he had inserted an advertisement in the newspapers that he had gone into partnership with Wing. He simply applied for a transfer of the business. He had never appeared before the Law Courts on any charge.

Wing, also a Chinaman, was called to give evidence, but witness said he could not speak English. The services of the witness were dispensed with.

The Licensing Officer did not address.

Mr. Harvey urged that it would be exceedingly hard lines were the appellants not to succeed. The Licensing Officer had said, whilst it would be wrong for an official to heed popular clamour to the extent of being unjust towards any section of the public, yet in this case, where no considerations or reason of an exceptional nature had been urged, he felt he would be equally to blame were he to ignore the well known wishes of the people of Umbilo Road district. The Licensing Officer, however, had admitted that no Umbilo Road residents had spoken to him on the subject, and no witnesses were brought against the appellants. The Licensing Officer simply said, "I am not going to take the responsibility of giving an Asiatic a licence," and probably quite rightly, too. The Licensing Officer wanted the Council to take the responsibility of granting a licence. The sole reason of refusal of the licence was that the appellants were Asiatics, and he submitted that the Council should in justice allow the appeal.

The Council retired, and were absent for some time.

Returning, the Mayor said: The Board have taken into their due consideration the granting of the licence. They have gone over the evidence and discussed the matter very fully and they have, by a majority, decided to uphold the Licensing Officer's decision; therefore, the licence is refused.

The *Progressive Monthly* for February has a clever skit under the title of "Alice in Blunderland," dealing with the Asiatic crisis in the Transvaal. General Smuts is the "March Hare," General Botha the "King of Hearts," the "Queen" disguises the Attorney-General, the Under-Secretary of State for the Colonies is the "Knave of Hearts," and Mr. M. K. Gandhi is the "Cheshire Cat" wearing the "smile that won't wear off"; in fact, the smile lasts even after the disappearance of the Cat.

An Egyptian View of the Asiatic Question

The *Egyptian Standard* (Cairo), in its issue of the 14th ulto., concludes a long leading article on "Colour and Empire" with the following lines:—

"The paradox of the whole problem however for the Imperialist is that those States which are *outside* the Empire secure immeasurably better recognition for their Asiatic subjects than India which is *within* the Empire. General Botha in the Transvaal dare not treat the "foreign" Japanese as he treats Indian British "subjects." The Japanese Government would not stand it. And an interesting contrast is presented by the spectacle of General Smuts, on the one side, demanding prints of the forefinger and thumb from his fellow British "subjects," as if they were Parisian criminals, and Sir Wilfrid Laurier on the other side, hastening to assure Tokio that no repetition of the Vancouver attack on the Japanese would be permitted so long as he could prevent it.

It would thus seem that one of the inestimable advantages of being taken into the bosom of the British Empire is that, as a full blown British citizen, you may be hunted from other British colonies or compelled to submit to ignominious restrictions. Whilst, as a miserable foreigner who has never shared the glory of British citizenship, you are sure of being treated at least with respect. The Indians ought seriously to consider the advantages of belonging to such an Empire before they take any steps in the least likely to weaken their connection with it.

Clear Thinking

In examining an essay on "The Government of Subject Races," appearing in a recent number of the *Edinburgh Review*, the *Spectator* concludes:

Clear thinking upon cardinal points remains the need of all needs for politicians of to-day, especially those in whom is vested authority over the larger affairs of the Empire. It is encouraging, therefore, to find an exceptionally clear thinker examining the problem of the future of our Empire and deciding that the causes which brought down the only Empire comparable in power with the British cannot be discerned at work. He does not decide that all is for the best in the best of all Empires; but he believes that "to every danger that threatens there is a safeguard: to every portion of the body politic in which symptoms of disease may occur, it is possible to apply a remedy. But we must be wise enough to see the remedy and avail ourselves of it. The application is a profoundly difficult one which we believe to be profoundly true." It is that the whole, or nearly the whole, of the essential points of a sound Imperial policy—a policy which should avoid pauperisation, shun over-centralisation, reject proposals involving heavy taxes, keep the sword sharp but in reserve, and endeavour to bind ruled to rulers with bonds of contentment—can be embodied in one single statement: "That, whilst steadily avoiding any movement in the direction of official proselytism, our relations with the various races who are subjects of the King of England should be founded on the granite rock of the Christian moral code."

The Next Step

The *East Rand Express* remarks:

In some quarters it would appear that leading Home politicians imagine that the Ordinance when, to use the phraseology of the Government, "amended," will be the last word on the Asiatic question in this country. This opinion seems to be held by Lord Elgin and others of his friends. It is not necessary to point out that the idea is totally wrong. The Act was only supposed to deal with those wrongfully here and to prevent further immigration; the next step will be the framing of regulations to ensure the limitation of Asiatic trading to Asiatic bazaars. As far back as April, 1904, Sir Arthur Lawley clearly pointed out to the Home Government the necessity for an Act on these lines, although he did not go quite so far as the East Rand desired. The legislation supported by him provided that all Asiatics, except those possessed of "intellectual attainments," etc., and their servants, should reside in bazaars, and that traders established since the war should also be removed to bazaars. It will be remembered that the National Convention went further and demanded that no Asiatic trading be allowed outside bazaars. Under these circumstances the white population must be on the alert to see that the second instalment of legislation, to which practically all the members of the Legislative Assembly are pledged, shall not be shelved. A temporary set back, due in large part to an unsympathetic Government in England, should not be regarded as a hopeless defeat, but rather inspire inhabitants to continue the fight until at last the cause of the white man is victorious.

SWADESHISM. Babu Salandra Coomer Banerjee delivered a lecture on *Swadeshi* at Tongaat on Sunday last. The meeting was held in the premises of Mr. P. B. Desai, which were far too small for the audience, between five and six hundred remaining outside. The chair was taken by Mr. P. B. Desai, and the leading Hindus of Tongaat and Verulam occupied seats on the platform.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Thursday Evening.

Presentation to the Rev. and Mrs. Doke

An interesting function took place to-day at the residence of the Rev. Doke, Smit Street, Johannesburg, when the Kha[illegible] section of the Hindu community presented the reverend gentleman with a beautifully-illuminated and richly-bound Address, expressing their gratitude and thanks to himself and Mrs. Doke for their loving, sympathetic and Christian attention to Mr. Gandhi during his recent illness following upon the assault.

Mr. G. P. Vyas made the presentation, including a Purse of Sovereigns, and Mrs. Vyas presented Mrs. Doke with a handsome Diamond Brooch.

The Rev. Doke made a suitable reply, accepting the address for himself and the brooch for his wife; but, as regarding the amount collected, he would treat it as a trust fund to be placed in the hands of the Revs. Charles Phillips and Perry for some suitable scheme of educational work on behalf of Johannesburg Indians.

The Revs. Phillips and Perry also expressed views in sympathy with this proposal.

Amongst those present were Mrs. Phillips and Messrs. Kallenbach, Polak, and Isaac.

The Mahomedan section of the Indian community was represented by Mr. Essop Ismail Mia (Chairman of the British Indian Association) and Emam Abdul Kadir Bawazeer.

The proceedings were entirely private.

SCHOOL FEES INCREASED. A notice in the Natal Government *Gazette* announces the approval of the Governor to an amendment of the Regulations by which the minimum fee charged for pupils attending Government Indian schools will be raised from 3d. to 6d. a month, commencing February 1st.

GOVERNMENT GRANT. A grant of £80 per annum will be allowed to those Natal Government Schools who [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૨ મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮. અંક ૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૨૨ મી ફેબ્રુઆરીથી, તા૦ ૨૯ ફેબ્રુઆરી સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—માહ વદ ૫ થી, ગાહ વદ ૧૨ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૧૯મી મોહરમ થી ૨૫મી મોહોરમ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત	હીંદુ તીથી.	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	સુર્યોદય		સુર્યાસ્ત.	
	ક.	મી.				ક.	મી.	ક.	મી.
રવી.	૨૨	૫	૧૯	૧૨	૫	૪૩	૬	૨૬	
સોમ.	૨૩	૬	૨૦	૧૩	૫	૪૨	૬	૩૫	
મંગ.	૨૪	૬	૨૧	૧૪	૫	૪૧	૬	૩૪	
બુધ.	૨૫	૬	૨૨	૧૫	૫	૪૫	૬	૩૩	
ગુરૂ.	૨૬	૬	૨૩	૧૬	૫	૪૬	૬	૩૨	
શુક્ર.	૨૭	૬	૨૪	૧૭	૫	૪૭	૬	૩૦	
શનિ.	૨૮	૬	૨૫	૧૮	૫	૪૬	૬	૩૦	

અનુક્રમણિકા.

સત્યાગ્રહનો ભેદ ૧૧૭
એસ્કકોર્ટમાં હીંદુ રમખાણ ૧૧૮
મી. ગાંધીનો કાગળ ... ... ,,
મારો ઉદ્દેશ ૧૧૯
જોહાન્સબરગનો ખબરપત્ર ૧૨૧
હીંદી કોમની એક સંપી ૧૨૩
હીંદી સરકારની મદદ! ... ... ,,
નાતાલમાં લાઈસેન્સ સંબંધી ... ... ,,
જોહાન્સબરગની ખત્રી કોમની હદરદાના ,,
ટ્રાંસવાલના કોંગ્રેસમાં મળેલા ડેલી ગેટનું કામ ૧૨૫
ચાલુ વરતમાન ૧૨૪
ઈંડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ ... ... ,,
નાતાલમાં ગોશાળાદીક ચરચા ... ... ,,
હીંદી છાપો ૧૨૬
નાતાલ ઇમીગ્રેસન રીસ્ટ્રીક્શન ખાતાનો રીપોર્ટ ૧૨૭
મી. કેર દારટી ... ... ,,
ડરબન એંજુમન ઈસ્લામ ... ... ,,
કડોર મહેશીલે મીનતોલ ઈસ્લામ ... ૧૨૮
એસ્ટકોરટ લાઈસેન્સની તરત વિષે ... ૧૨૯
ડરબન ઈંડિયન પબ્લીક લાઈબ્રેરી ... ,,
ઓક્ષ્યુરના ૧૩૦
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
હિંદુસ્તાનના ખબરો ૧૩૧
નાદારી કોર્ટની તપાસો પગેરે ૧૩૨

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૨૨મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮.

C.W. VIII
+91

સત્યાગ્રહનો ભેદ

સત્યાગ્રહ (પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ) નો ખરો ભેદ ઘણા હીંદી હજુ નથી સમજ્યા તેથી બહુ બેરસમજુતી થએલી જોવામાં આવે છે. તેથી ખુની કાયદાની સામેની જીતના સંબંધમાં સત્યાગ્રહનો વિશેષ વિચાર કરવાની જરૂર છે. સત્યાગ્રહ જેઓ ઘણી સારી રિતે સમજે છે તેઓને કંઇ મુંઝવાડો જીત વિષે નજર આવતો જોઇએ.

સત્યાગ્રહી ઘણી છુટો લઇ શકે છે કે જે બીજા માણસથી નથી લઇ શકાતી. કેમકે સત્યાગ્રહી તે ખરો મરદ બને છે. તેના મનમાંથી બીક જઇ એટલે તે કોઇ ની ગુલામી નહિ કરે. આવી સ્થિતિએ પહોંચ્યા પછી તે એક પણ બેરેવાજબી વરતણુંકને તાબે નહિ થાય.

આવો સત્યાગ્રહ તે માત્ર સરકારની સામેજ નહિ પણ કોમની સામે પણ વાપરી શકાય ને વાપરવો જોઇએ. સરકાર અવળી ચાલે તેમ કોમ પણ વાંકે રસ્તે જાય એવું ઘણી વેળા બને છે. તેવે વખતે સત્યાગ્રહ કોમની સામે વાપરવો એ ફરજ છે. મરહુમ બેરો જેના પુસ્તકની મતલબ અમે છાપી ગયા છીયે તે પોતાની કોમની પણ સામે થએલ. તેણે વિચાર્યું કે કોમ ગુલામોને વેચવાનો ધંધો કરવામાં આડે રસ્તે ચાલે છે. તેથી તે પોતાની કોમની સામે થયો. મહાન્ ક્રુગર તે એકલો પોતાની કોમની સામે થયો હતો. જેને પંગિણામે આજે જરમની છુટ ભોગવે છે. ગેલીલીઓ તે પોતાની કોમની સામે થયો. તેને મારવાને તેની કોમ ખડી થઇ ગએલી. છતાં તેણે પગ ફોડીને કહ્યું "મને મારો પણ ના મારો પણ પૃથ્વી તો ફરે છેજ." આજે સહુ આપણે જાણીએ છીએ કે પૃથ્વી તે ગોળ છે અને ચોવીસ કલાકમાં પોતાની ધરી ઉપર એક ચક્કર મારે છે. ટોલ્સ્ટોય પણ તે પોતાના બલારીઓની સામે સત્યાગ્રહી થયો. બલારીઓ બહુ થાકયા ત્યારે તેમણે કહ્યું 'હવે અમેરીકા જડવા નું નથી, પાછા ફરો, નહિ તો મારી નાંખશું.' વીરજવાન ટોલ્સ્ટોયે જવાબ આપ્યો કે "મારની ધાસ્તિ નથી; પણ આપણે હજુ થોડા દહાડા આગળ જવું ઘટે છે." છેવટે અમેરીકા હાથ આવ્યું ને ટોલ્સ્ટોય અમર થઈ ગયો.

એવી અજબ દવા તે સત્યાગ્રહની છે. આપણે ધાસ્તિ બાબતે 'સરકાર કાયદો રદ નહિ કરે તો' એમ બોલીએ છીએ તે સત્યાગ્રહની ખામી બતાવે છે. કેમ જાણે હવે આપણા હાથમાંથી સત્યાગ્રહનુ હથિયાર જતું ન રહ્યું હોય એવી બાયલા પણાની વાત આપણે કરીએ છીએ. પણ આપણો સત્યાગ્રહ આપણને જણાવે છે કે આપણે હવે છુટા—આઝાદ થયા છીયે. એટલે આપણને ઠાંઈ ધાસ્તિ રાખવાપણું નથી.

'આ બધી તો વાતો કરવાની છે. પાછી લડત લઇ રહ્યા. એક વખત લડી ને વરાઇ રહ્યા છીએ.' આમ બોલનારા કેટલાક માણસો છે. આમ બોલનારા કોઇ દહાડો સત્યાગ્રહી ન હતા. જો હવે આપણે એવી લડત લડી રહ્યા એ વાત ખરી હોય તો લડ્યા તે ન લડ્યા બરોબર છે.

અમારૂં આ ઉપરનું વચન હવે અમે સાબિત કરશું. એવો રિવાજ જોવામાં આવે છે કે જે બલાજથી અમુક વસ્તુ મળી હોય તેજ બલાજથી તે ટકાવી રખાય છે. જોરથી લીધેલી વસ્તુ જોરથી ટકાવી રખાય છે. વાઘ અમુક પ્રાણીને જોરથી પકડે છે, ને જોરથી રાખે છે. જેઓ જોરથી કેદ થાય છે તે જોરથીજ રહે છે. જોરથી જીતેલા મુલકને બાદશાહો જોરથી રાખે છે. તેજ પ્રમાણે પ્યારથી મેળવેલી વસ્તુ પ્યારથીજ રખાય છે. આ અતિ પ્યારણા બચ્ચું પોતાના હદરમાં રાખે છે ને અતિ પ્યારથીજ તેને ઉછેરે છે ને મોટું કરે છે. તેને મારવિજોર બાબતમાં મારવામાં આવે છે તેમાં જોર વપરાયું નથી માનવાનું. જ્યારે બચ્ચું કોઇ કારણ સર મા બચ્ચાંની ઉપરનો પ્રેમ તજે છે ત્યારે બચ્ચું તેને દાબથી જાય છે એવા દાખલા પણ જોવામાં આવે છે. તેજ પ્રમાણે જ [illegible]

સત્યાગ્રહીજ દયા રહેવાની છે. અને જ્યારે સત્યાગ્રહ ગયો ત્યારે તે વસ્તુ પણ ગઇ એમ ચોકસ માનવાનું છે. સત્યાગ્રહ થી મેળવેલી વસ્તુ કાંઇ માથુસ શરીર બળથી રાખવા માગે તે બનવા જોગ નથી. ધારો કે સત્યાગ્રહથી હીંદીઓએ જે છૂટ મેળવી છે તેનું કૃળ હવે શરીર બળથી રાખવા માગે. એક બાળકને પણ સમજાય તેવું છે કે શરીર બળ કરવા માગે તો દીદિ એક મીનીટમાં કચરાઈ જાય. તેજ પ્રમાણે જો સત્યાગ્રહ છોડીને બેશી રહેવાય તો મળેલું પણ પાછું ગમાવવું પડે.

આ દાખલાઓ ઉપરથી સમજાવું જોઇએ કે સત્યાગ્રહ એ મનની સ્થિતિ છે. તે જેના મનની સ્થિતિ સત્યાગ્રહી થઇ છે તે સદાય, બધી જગોએ, અને બધી સ્થિતિમાં છતેલોજ છે. પછી તેની સામે રાજા થાય કે પ્રજા, અજાણ્યા માણસ થાય કે ઓળખીતા, પરાયા થાય કે સગા.

આવું ચમત્કારી સત્યાગ્રહ આપણે નથી સમજતા તેમજ હીંદુસ્તાનમાં ગરીબડા ને નમાલા થઇ રહીએ છીએ. અને તે કંઇ સરકારનાજ સંબંધમાં નહિ પણ બાનગી સંબંધમાં પણ. દેશની કેટલીક દેખાતી ખરાબ રૂઢીઓને આપણે જાણ્યા રાખીએ છીએ તેનું મુખ્ય કારણ સત્યાગ્રહની ખામી છે. આપણે બાયલીએ છીએ કે અમુક વસ્તુ ખરાબ છે પણ બીકણો બાળસત્યા કે ખોટી શરમથી આપણે છોડતા નથી.

આ જબાલુ બંધ કરતાં અમે એક છેલ્લો ને તાજો દાખલો આપીશું. પ્રીટોરીઆ ટાઉન હોલમાં ત્યારે ગોરાઓએ હીંદીની સામે મીટીંગ કરી ત્યારે આપણા પક્ષમાં બોલનાર માત્ર ચાર ગોરા હતા. એટલે હજાર માણસની સામે ચાર હતા. છતાં તે ચાર જણે મરદાઈથી પોતાનો મત લોકોની માંહે આપ્યો છતાં જાહેર કર્યો. તે પરિણામ એ આવ્યું કે તેઓના સત્યાગ્રહથી તે આખી મીટીંગનું વજન હલું ગયું અને તે મીટીંગને જનાવર ખાનાનું રૂપ મળ્યું.

અમે દરેક હીંદીને આ વિચારો બરોબર સમજવા ભલામણ કરીએ છીએ. જેઓ સમજી શકશે તે છતનું સ્વરૂપ જાણી શકશે અને હવે જે કામ હીંદી પ્રજાને કરવાનાં છે તે કરી શકશે.

તા. ૬ માર્ચે ટ્રાંસવાલથી ડેપ્યુટેશન કે જે નામદાર મુસલમાનો તરફે લડવા ઇંગ્લંડ જવાનું છે તે પ્રજાનાં ખર્ચે જવાનું છે. [illegible]

એસ્ટકોર્ટમાં હીંદુ સ્મશાન

એસ્ટકોર્ટમાં એક હીંદુ જુલાણી જાઇ ગુજરી જતાં તેની દફન ક્રિયા સંબંધમાં અડચણ આવી હતી. તે બાઇની લાસને છેવટે દફન કરવી પડી હતી એમ જાણવામાં છે. એસ્ટકોર્ટની મોટર અગવડ તો નાતાલની સરકારે કંઇ દાદ નહીં આપી. અમને લાગે છે કે આ બાબત પહેલેથી પાકા બંદોબસ્ત જોઇએ. આવી જાતની સગવડો દરેક કામે પ્રથમથી કરી રાખવાની જરૂર છે. એસ્ટકોર્ટના હીંદુઓ, અથવા તો હીંદુ સ્મશાન કમીટી એ બાબત સરકારને લખી તજવીજ કરી શકે છે. હવે વળી મરણ થાય ત્યારે તજવીજ કરશું એવો ખ્યાલ નહીં રાખતાં મુગાઓથી તે બાબત અગાઉથી દરેક બાબતે સારૂ નિકાલ થઇ જવાનો સંભવ છે.

મી. ગાંધીનો કાગળ

કેટલોક ખુલાસો

સહુ સમજે છે કે આ બંધની અંદર ઘણી જગાએ મારૂં લખાણ હોય છે. તોપણ સાધારણ રીતે વાંચનાર હમેશાં કહી નહિ શકે કે કઇ જગાએ મેં લખેલું છે, અને કઇ જગાએ બીજા લખનારા ઓએ લખેલું છે. તેથી આ લખાણ મારી સહી સાથે હું આપું છું કે જેથી તેમાંના વિચાર તે ખાસ મારા પોતાના છે એમ સમજી શકાય.

સરકારની સાથે થયેલી સમાધાની વિષે હવે ઘણે ભાગે ચરચા બંધ થઇ છે. માણસો વધારે સમજતા લાગ્યા છે તે તેટલે દરજ્જે શાંત થયા હોવામાં આવે છે. તોપણ હજુ વાતચીત થયા કરે છે. મારી ઉપર નાતાલથી સખત ઠપકાના કાગળો આવ્યા છે. કેટલાકમાં મને ગાળ સુદ્ધાં પણ કાઢવામાં આવી છે. એ બતાવે છે કે આપણી સ્થિતી હજુ ઘણી ભયાનક છે. ગાળની અસર મારા મન ઉપર કેમજ નથી. પણ તે બતાવે છે કે કેટલે દરજ્જે સામણી ઉશ્કેરાએલી છે.

હું એટલું પણ જોઇ શકયો છું કે સમાધાનીની સામે જે તકરાર આવે છે એ કેટલાકને તો માત્ર બહાનુંજ છે, પણ અંતરમાં વિચાર હીંદુ નથા [illegible]

દેશસેવા કરવામાં હીંદુ અને મુસલમાન એકજ અને એકજ છે. તોપણ હું જોઇ શકયો છું કે હીંદુઓએ અને દોષ દીધો નથી, અને સમાધાની બરોબર થઇ છે એમ વિશ્વાસ રાખે છે. જેટલા ઠપકાના કાગળો આવેલ છે તે માત્ર મુસલમાન તરફથી આવ્યા છે. આનું કારણ વિચારવાની જરૂર છે. આ વીસ વરસમાં પણ હું અચકાઉં છું. છતાં જે હકીકત ધ્યાનમાં રહેલી છે, અને જેને વિષે વાતચીત ચાલ્યા કરે છે તે ઢાંકવા એ નીતિકુશલ દીકરા નથી. એટલુંજ નહિ પણ છેવટે એવી રીતે ઢાંકવું તે નુકશાન કરતા થઇ પડે.

જ્યારે પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ બરોબર જામેલું ત્યારે મી. અલી હું હીંદુ હોઇ મારી ઉપર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ રાખી ન શકયા. તેથી તેમણે મી. અમીર અલીની ઉપર તાર કર્યો. આ વખતે કેટલાક મુસલમાનોએ મી. ઝીણા ની ઉપર તાર કરવાનો વિચાર કરેલો. અને છેવટે પકાણોએ તો તાર કર્યો. મી. અલીએ જે કરેલું તે માટે તેમનો દોષ નથી કાઢતો. હાલ પકાણોએ જે કરવું તે માટે તેમનો દોષ પણ હું નથી કાઢતો. મી. અમીર અલીને હું ઓળખું છું. તેમની મદદ કોમને સારૂં મેં માગેલી છે, અને તે મળી છે. મી. ઝીણાને પણ ઓળખું છું. બંનેની તરફ માનની નજરે જોઉં છું. એટલે હું આ વાત ઉશ્કેરણે નથી લખતો, પણ આપણા મનની સ્થીતિ શી છે તેની નીશાનીરૂપે લખું છું.

તે એ છે કે મેં બંને કોમને એકરૂપ કરવાને સારૂં મહા મહેનત કરી છે. તે છતાં કોઈ કોઇ ઠેકાણે કમ બરોબરીનો જોઉં છું. આ નિશાની તે આપણી નબળાઇની છે. એ બતાવી દુઃખી થવાથી વગર સમાધાની વિષે થતી ચરચામાં હું જોઉં છું કે કેટલાક મુસલમાન ભાઇઓ કહી રહ્યા છે કે "ગાંધીએ મુસલમાનોનો બાણ કાઢયો, અને પંદર વરસ થયાં તેમ કરતો આવ્યો છે." આમાં વચન કોઇપણ હીંદીના મુખમાંથી નીકળે એ બહુ ખેદની વાત છે. બોલનાર પોતે સમજતા હોવા જોઇએ કે આવા સ્વપ્નામાં પણ કોઇનું બુરૂં કરવાનો વિચાર મને કદી રહ્યો નથી.

આખી લડાઇ તો સારી હાલતાણા હીંદી તો મરતબો જાણવાની હતી. મુસલમાનો પણ સારી સ્થિતિમાં હતા. ગુજરાતમાં વેપારીનો [illegible]

તો આપણે કંઈ જીતત નહિ. ઘણા મુસલમાનો મહેનત નહિ કરત તો પણ જીત નહિ મળત. ત્યારે મારાથી મુસલમાનો તો ચાલુ નીકળ્યો એ વાત કેમ કહી શકાય?

હું સમજું છું કે આવાં વચન કાઢનાર બહુ થોડા માણસો છે. ઘણે ભાગે મુસલમાનો સમજે છે અને જાણે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદુ મુસલમાન એકજ છે, અને એક થઇને રહેવા જોઇએ. મારા થી જો નુકસાન થયું હોય તો તે માત્ર મુસલમાનોનેજ નહિ પણ આખી હીંદી કોમને હોવું જોઇએ. આમ થએલું જોવામાં આવતું નથી. છતાં ચરચા થઇ રહી છે. તેથી હું મારા મુસલમાન ભાઇઓને ચેતવણી આપું છું કે આવું બોલીને જે તકરાર કરાવવા માગે છે તેને કોમના દુશ્મન સમજજો, અને તેનું કહેવું નહીં સાંભળજો.

જેઓ તકરાર કરવામાં ઠીક માને છે તેઓને હું કહું છું કે તમે હાથે કરીને ખુવાર થાઓ છો, અને આખી હીંદી કોમને ખુવાર કરવા માગો છો. તેમ કરતાં અટકો. સ્વાર્થની નજર છોડીને સારું કરવા તરફ મન રાખો.

હોંદુ ભાઇઓને કહું છું કે કેટલાક કોમના વેરી એવા મુસલમાન ગમે તેવું બોલે તો પણ તેનો ખ્યાલ નહિ કરતાં આપણે બધાએ એકજ થઇ રહેવું છે, એમ વિચારી ભુલ કરનારની ભુલ દરગુજર કરજો. સામે જવાબ ન દેજો. દોષ વાંક પીના કજીઆ થતા નથી, એ વાત યાદ રાખીને તમે અરસપરસ વાંકમાં પણ ન આવજો.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં મારું કરતવ્ય તો એકજ છે. અને તે એ કે હીંદુ અને મુસલમાનને એકતા રાખી એકજ જણી કોમની સેવા કરવી. આને લગતા કેટલાક સવાલો ઉઠેલા છે. તેનો વિચાર આવતે અઠવાડીએ કરીશું. કરમીઆત ઉપરની લકીકત ધીરજથી અને ફરી ફરી વાંચવા સહુ હીંદીને મારી ભલામણ છે.

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

ઇંગ્લાન્ડમાંના 'ન્યુઝસ ક્રોનીકલ' માં તેના લંડનના ખબરપત્રી લખે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીભાઇ ઇંગ્લાંડમાં જંગી લડત ચલાવી રહેલ જોઇએ (મી. રીચ) એ એક બનાવ છે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની જીત થાય તો તે મારે માટે મોટું માન મી. રીચને મળ્યું, કે જે વાત બનાવ મોકાને લિધે ખાસ કરી થયા જેવી છે

મારો અપરાધ.

શરૂઆત C.I.O. - 93

(મી. ગાંધી તરફથી)

મારી ઉપર માર પડ્યો તેથી મને પોતાને તો જરાએ અસ્વસ્થતા થઇ નથી. નવમી તારીખના મેં કહેલું કે નવો કાયદો નીકળવાના વચનથી કાયદાની બહાર દસ આંગળાં આપવામાં હું તદ્દન મત નથી સમજતો; એટલુંજ નહીં પણ માન સમજું છું. મસજીદની સામે થએલી મીટીંગમાં જ્યારે જોરાવરીથી હીંદીઓને મરજીવાત આંગળાં આપવામાં અટકાયેત થએલી ત્યારે મને લાગ્યું કે જો મારામાં ખરો સત્યાગ્રહ હોય તો તે વખતે મેં સોગન ખાઇને કહ્યું કે જો સોમવારને દહાડે હું જીવતો રહીશ તો બનીત આંગળાં આપીશ. આમ મેં કરવું તેથી હલકું પણ મને કંઈ દીલગીરી થતી નથી, પણ મારા ઇશ્વરની તરફ, અને મારી કોમની તરફ મેં ફરજ બજાવી સમજું છું. સોમવારે સવારે મેં પોણાદસ વાગે મી. ઇસપ મીઆં, મી. નાઇડુ અને બીજા હીંદીઓની સાથે રજીસ્ટર ઓફીસ તરફ કુચ શરૂ કરી ત્યારેજ હું સમજ્યો કે કંઇક હુમલો થશે. મારનારામાંના એને ઓફીસની બહાર જોએલા. તેઓ સાથે પણ ચાલ્યા. હું વધારે સમજ્યો. પણ મેં વિચારયું કે મારા આગળના કહેવા મુજબ મારા ભાઇઓના હાથનો માર ખાવો તેમાં જરાએ દુઃખ માનવાનું નથી.

આગળ ચાલતાં તેમાંના એક માણસે પુછ્યું: "સણ કીયર બ્યતે હોઇ?" મી. ઇસપ મીઆં જવાબ દેતા હતા. હું વચમાં પડ્યો, અને બોલી ઉઠ્યો: "ગે દસ અંગુલી દેનેકુ બ્યતા હું. દુસરેભી ઓહી કરેંગે તુમારે અંગુઠા દેના હોગા તો તુમ દેને સકતેહેં." આ પછી શું બન્યું તેનો ખ્યાલ એટલોજ છે કે મારી ઉપર સખત માર પડ્યો.

મારની વિગત

મારા ડાબા પાંસળામાં સખ્ત માર પડ્યો છે. શ્વાસ લેવાતો નથી. ઉપલો હોઠ અરધો ચીરાયો છે. તે ઘાગાથી સીવ્યો છે. આખા કાબી ઉપર કાળો ડાઘ પડી રહ્યો છે અને કપાળ ઉપર જખમ છે. હિંસાયા કરનારા લોક ઉપર અને બાપા બોલાવું લેવાને હોંદીજ જવાબ છે. કેમ માર પડ્યો તેનું મને ભાન નથી, પણ લોકો કહે છે કે પહેલો મને લાકડીનો એક ઘા આવ્યો તેવોજ હું ચકરી ખાઇ પડ્યો. પછી તેઓએ લોઢાની પાઇપ તથા લાકડી તથા પાટુના ઘા શરૂ કર્યા. તે આગળ મને મુએલો જાણી બંધ રહ્યા. મને માર પડ્યો એટલું સહેજ ભાન છે. માર પડતાં 'હે રામ' એટલા શબ્દો મોમાંથી નિકળ્યા એવો આભાસ આવે છે. મી. નાઇડુ તથા મી. ઇસપ મીઆં વચમાં પડ્યા. તેથી મી. નાઇડુની ઉપર ઠીક માર પડ્યો. તેનો કાન ચીરાયો. મી. ઇસપ મીઆંની આંગળી ઉપર સહેજ ઘા વાગ્યો. ત્યારે ચકરી ઉતરી ત્યારે હું ઉઠ્યો. મારા મનમાં જરાએ તિરસ્કાર કે રોષ મારનાર ઉપર ન હતો.

હવે વિચાર કરું છું ત્યાં જોઉં છું કે મોતથી આપણે નકામા ડરીએ છીએ. હું તો માનું છું કે ઘણુ વખતથી હું ડરતો બંધ રહ્યો છું. પણ હવે તો વધારે નિડર થયો છું. જો મુર્છામાંથી હું ન ઉઠ્યો હત તો પાછળથી જે દુઃખ ભોગવવું પડ્યું તે નહીં ભોત. તે ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે દુઃખ માત્ર શરીરની સાથે જીવને થોડો સંબંધ છે ત્યાં સુધીજ છે. જીવ જ્યારે શરીરની સાથે પુરો સંબંધ ભોગવતો થયો ત્યારેજ મને દુઃખનું ભાન થયું.

દોષ કોઇનો નહીં

માર પડ્યો તેમાં હું દોષ કોઇનો કહાડતો નથી. મારનારા મને એક વખત વધાવી લેતા. હવે મારવા ઉભા થયા. જ્યારે મને વધાવતા ત્યારે મારી ઉપર તેઓની આરયા હતી. મને જ્યારે માર્યો ત્યારે તેઓએ માનેલું કે મેં તેઓનું અને કોમનું બુરું કરવું હતું. કેટલાકને એમ લાગ્યું કે દસ આંગળાં આપવાનું મેં સરકારની સાથે કબુલ્યું તેમાં મેં કોમને પહોંચ્યો. આમ માને ત્યારે મને કેમ નહીં મારે? જો તેઓમાં જ્ઞાન હત તો તેઓ મારવાનો રસ્તો નહીં લેવાને બદલે મારી ઉપર જુદી રિતે તિરસ્કાર બતાવત. છતાં તેઓને કારણ તો એકજ રહેત. મારો અનુભવ છે કે નાખુશી બતાવવાનો કેટલાકની પાસે એકજ રસ્તો છે. તેઓ શરીર બળનેજ સર્વોપરી ગણે છે. ત્યારે મારાથી ગુસ્સો કેમ કરાય? તેઓનો ઉપર કામ ચલાવીને કેમ ફાયદો? મારું ખરું કહેવું તો એજ કે તેઓએ મારી ઉપર જે મારો ચલાવ્યો છે તે ખોટો છે તો

બતાવવું. તે બતાવવાને બાર વખત લેઇએ. દરમ્યાન દુનિયાના રિવાજ પ્રમાણે પડાપાર ચાલ્યાજ કરશે. ત્યારે સમજુએ તો એમજ કરવું ઘટે કે તેવું દુઃખ ધીરથીજ સહન કરવું. હું મને સમજી માનું છું. તેથી મારે પડેલું દુઃખ સહન કરવેજ છુટકો. મારો ધર્મ મને શીખવેછે કે ખુદાના બય સિવાય બીજો બય રાખવોજ નહિ. જો બય રાખું તો હું ખુદાનું ફરમાન તોડું. ત્યારે પાછો દુઃખનો બય કેમ રાખું? વાસ્તે હું ખુદાની પાસે માગું છું કે મરણ પર્યંત મને નિરભય રાખજો. અને મારા સ્નેહી ઓને એવીજ પ્રાર્થના કરવા કહું છું.

માવજત

જ્યારે મને સહેજ શુદ્ધ આવી ત્યારે મી. ગીબસનની ઓરીસ કે જેની સામે માર પડેલો તેમાં લક્ષ ગયું. મી. સ્યુએ તથા નાના મી. ગીબસને બરદાસ કરી. ડાક્ટરે જખમ ધોયા. હસ્પીતાલમાં લઇ જવાની વાત ચાલતી હતી. મી. ડોક કે પાદરી છે અને જેણે છેલ્લા ભાગમાં આપણને અત્યંત મદદ કરેલી છે તે મારનું સાંભળતાં દોડી આવ્યા હતા. તેણે મને પોતાને ઘેર લઇ જવા સુચના કરી. કંઇક વિચાર કર્યા બાદ મેં તે સુચના કબુલ રાખી. મી. ડોક એ લગભગ છેતાલીસ વરસની ઉમરના એપટીસ્ટ પંથના ક્રીશ્ચીઅન છે. તેમણે ન્યુઝીલેંડ, હીંદુસ્તાન, વેસ્ટઇંડીઝ વગેરે ભાગોમાં બહુ મુસાફરી કરી છે. તથા મંડિતા થયાં ત્રેણ વરસથી અહીં આવ્યા છે. તેમની બરદાસ તરફ, તેમના અને તેમના કુટુંબના સ્વભાવ તરફ જોતાં તે ખુદાઇ પુરૂષજ કહેવાય. મારા એ ખાસ મીત્ર નથી. હું બાગેજ બહુ ચાર વખત તેમને મળેલો. તે પણ લગ્ન નાજ સંબંધમાં. તેમજ સમજુતી પોતાને ખાતર. એટલે પોતાના ઘરની અંદર એક પરાયા માણસને પોતે દાખલ કર્યો. ઘરનાં બધાં માણસો મારી ઉપર ઉંચાં મુકાતાં હતાં. તેના દીકરાની બેટરી મને સ્વાધીન કરી. અને તેના દીકરાને પોતાની લાયબ્રેરીમાં બોધ ઉપર સુવાનું રખાવ્યું. જ્યાંસુધી મેં બંદગી જોગવી ત્યાંસુધી આખા ઘરની અંદર જરાએ પણ અવાજ થયા દેતા નહિ. છોકરાઓ સુદ્ધાં અત્યંત ધીમે હાલે ચાલે અને આવે જાય. મી. ડોક તે મારૂં પાયખાનું પેશાબ પોતે ઉપાડી જતા, બીજે તે બાસણ ઊંચકતા. અને મારે તે જોયા કરવું પડતું હતું. અને પાટા બાંધવાનું પાટાઓ સાફ કર વાનું એ બધું કામ બીલકુલ કંટાળો લીધું હતું. જે કામ હું પોતે કરી શકું એવું હોય તે પણ મને કરવા ન દે. પહેલે રાત્રે સ્ત્રી પુરૂષ મને આખી રાત જાગ્યાં, અને મારી ખાટલીની અંદર રખીને મારે કાંઇ જોઇએ એમ સમજીને આખી જાગ્યા કર્યા કરતાં હતાં. સવારના મી. ડોક કે કોઇ મને મળવાને આવે તેનો સત્કાર કરવામાં રોકાતા હતા. હમેશાં આશરે પચાસ દીંદી આવતા. પોતે ઘરમાં હોય ત્યાંસુધી દીંદી ગંદા હોય કે ચોખ્ખા તેની દરકાર કર્યા સિવાય તેઓને બેઠકમાં લઇ જાય, આવકાર સહિત બેસાડે, અને મારી પાસે લઇ આવે. વળી મને બહુ તકલીફ ન આપે એવું બધાને ધીમેથી સમજાવે. આ પ્રમાણે મારી બરદાસ કરી. મારી અને જેઓ મળવાને આવે તેની બરદાસ કરે એટલુંજ નહિ પણ કોમની તકલીફની બાબતમાં જે કાંઇ કરવું ઘટે તે કરે. વળી મી. કારટ રાઇટ, મી. ફ્રીક્વીપ્સ વગેરે ને મળવા આવે, મારા સંદેશા લઇ જાય, અને જે કાંઇ કરવું ઘટે તે પોતાની મેળે કર્યા કરે.

જે પ્રજની અંદર આવા માણસો નીકળે તે પ્રજ આગળ વધે તેમાં શી નવાઇ? અને જે ધર્મના અંદર આવા કોમળ, કૃપાળુ અને ખરા ખાનદાન માણસો પડયા છે તે ધર્મ ખોટો પણ કેમ કહી શકાય? આ બધું કરવામાં તેનો હેતુ તો એકજ રહેલો અને તે એજ કે ખુદાને રાજી કરવો. મારી પાસે આવીને રાતના બધે ભાગે હમેશાં પોતાના રીવાજ પ્રમાણે ખુદાની બંદગી પણ કરતા. ઘરની અંદર પણ હમેશાં પાતી વખતે શરૂ કરતા પહેલાં અને પાયતું પુરૂં થતી વખતે બંદગી કરે. તેનાં બાળક છોકરાંની પાસે પણ બારા કરતી બાઇબલમાંથી કંઇક પાઠ વંચાવે. મારા જોવા પ્રમાણે તો જરાએ સ્વાર્થની નજર મેં જોઇ નહિ. અને પોતા ની વસ્તુઓમાં તથા છોકરાઓના કીંમતી ની અંદર પણ સ્પર્શતાજ જોવામાં આવતી હતી. જે કાંઇ કરતા તેમાં કંઇ બદલા થતું હોય એવું મેં જોયું નહિ. આવું એકતારપણું અને આટલું ઉમદાપણું દીંદુ કે મુસલમાન ધર્મગુરૂઓ અથવા તો દીંદુ કે મુસલમાન અહસ્થોમાં ઘણે ઠેકાણે જોવા માં આવતું નથી. અંગ્રેજોમાં પણ ઘણે ઠેકાણે હોય છે એમ નહિ કહી શકાય. કયાંક વધારે હશે ને કયાંક ઓછું હશે. તેનું વિવેચન કર્યા વિના હું તો એટલુંજ માગી લઉંછું કે મી. ડોક અને મેના કુટુંબના જેવાં સેંકડો દીંદી કુટુંબ થાય.

દવા

મને પડેલો માર તથા થએલા જખમ સખત હતા છતાં ડાકટરના અભિપ્રાય પ્રમાણે જેટલા ઝપાટાથી હું સાજો થયો તેટલા ઝપાટાથી બહુ દરદીઓ સારા થએલા જોવામાં આવ્યા નથી. ડાકટરના હાથનળે હું હતો છતાં દવા માત્ર ઘરઘરાઉ હતી. પહેલા બે દિવસ મેં બીલકુલ બાધું કે પીધું નહિ. તેથી મને તાવ ચઢ્યો નહિ. બીજે દિવસ બીલકુલ તાવ નહોતો. દસ રૂપીઆભાર દુધથી મેં ખોરાક શરૂ કર્યો અને ધીમે ધીમે દ્રાક્ષ અને બેર તથા બીજો મેવો દાખલ કર્યો. બાળથી દુધ માં પલાળેલી રોટી એક વખત લેવાનું શરૂ કરયું, અને તેજ ખોરાક હજુ જારી છે. ઉપરના બધુ દાંતને બ્રશ પહોંચવાથી કહયું ખોરાક કેટલાક દિવસ સુધી નહિ લઇ શકાય એવી સ્થિતી છે. મોઢા ઉપર અને કપાળ ઉપર જખમની સાથે અત્યંત સોજો હતો. તેની ઉપર સાકુ ભીની માટીની પોટીસ મુકવામાં આવતી હતી તેથી સોજો તદન નરમ પડયો. પાંસરામાં સખ્તજડ માર પડેલો તેની ઉપર પણ માટીની ખુબ મોટી પોટીસ મુકવાથી તેમાં પણ ઘણે ભાગે આરામ છે. ડાકતરનો મન માં એમ થયું કે જખમ ઉપર માટીની પોટીસ મુકવાથી વખતે બેર ચડે. પણ તે મેં માથે જોખમે મુકેલી. છતાં ડાક તરને ખાત્રી થઇ છે કે માટીથી બહુ લાભ થયો છે. સાધારણ આવી જાતના જખમો કે જેને સીવીને પાટા લગાડવા માં આવ્યા હતા તે પાકયા વીના રહેતા નથી. મારો ખાસ અભિપ્રાય છે કે માટીના લેપથી જખમ પાકયા વિના રૂઝ ઉપર આવી જાય છે. ને બન્યું પણ તેમ છે. માટીના ઉપચાર મેં ઘણા કરેલ છે. મને લાગે છે કે સમજપુરવક ચાપરવામાં આવે તો ઘણા દરદોની ઉપર તેથી લાભ થાય છે. કોઇ વેળા ઇ.એ. ના વાંચનારની પાસે આ સંબંધી મારો અનુભવ મુકવાની ઉમેદ રાખું છું.

સારાંશ

ઉપરનું બયાન લખવાનો હેતુ માત્ર બસર આપવાનો અથવા આ પત્રના પાનાં ભરવાનોજ છે એમ નથી. પણ મારો અનુભવ તે બીજાને ઉપયોગી થઇ પડે એજ હેતુ છે. માર પડયો તેમાંથી એજ મતલબ દરેક હીંદના સેવક કાઢવા જી છે કે જો કોમની સેવા કરવી હોય તો, અને તેની સાથે હમેશાં સામુજ કરવું હોય તો માર પણ ખાવો પડશે.

તેમાં જો કુત્સા ન માનવામાં આવે તો જીવને વધારે શાંતી અને સુખ મળે છે. અને તેટલે દરજ્જે કોમની સેવા કરવામાં વધારે મજબુતી મળે છે. એવી જાતનો માર એ ખરેખરો બલકાસ છે એમ માની શકાય. મી. ડોકનું કાર્ય એ આપ સૌને બધાને કરવાનું કરવાનું છે. અને જે ધરધરાઉ દયા બતાવેલી છે એ સમજવા લાયક છે. મી. ડોકની ઉપર લગભગ ચાળીસ તારો ઉપકારના જુદે જુદે ઠેકાણેથી આવેલા હતા અને કેટલાક હીંદીઓએ તેમને મેડો વગેરે તેમનો આભાર માનવાની નિશાની કાયલ મોકલ્યાં હતાં.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

મરજીઆત રજીસ્ટર

મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનની શરૂઆત જો કે ધુમસાથી થઇ તોપણ હવે કામ બરાબર જોર ચાલતું જણાય છે. પાંચસેથી ઉપરાંત હીંદી, રજીસ્ટરની અરજી તા. ૬ ગયા વીકમાં કરી ચૂકયા હતા. અમલદારો વધારે કામ કરે તો પણ વધારેએ અરજી કરી હતી. પહેલો દિવસ (સોમવાર) પાંચ સાત રજીસ્ટર થયાથી કામ ગયો. મંગળવારે હીંદીઓ અનિશ્ચિત હતા. જવામાં કેટલાક ડરતા હતા. પણ મી. ગુલામમહંમદ, મી. ચંપા નાયડુ, મી. ઝીણાભાઇ વિગેરેએ પહેલી હીંમત કરી: અને તેઓએ અરજી કરી. આમ કરવામાં તેઓએ ખરો સલાહભર્યો બતાવ્યો.

બુધવારે પણ રજીસ્ટર થયા. અને પછી તો સરેરાસ દરરોજના પચ્ચીસની પડવા આવી. મી. ઇસપ મીઆં, મી. કેનરી, મી. સઇદ મુસ્તફા અલ બોર કુસ, મી. કુવાડીઆ, ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર વિગેરે પણ અરજી કરી ચૂકયા. તે બધાએ દસ આંગળાં આપ્યાં ને આપીને માન માન્યું. જેઓ રેઢીયા ઓલા છે તેઓએ પણ રેઢીયણીનો લાભ નહિ લીધો અને દસ આંગળાં આપ્યાં. મી. ઉમરજી સાલે, મી. અલીભાઇ આદુજી વિગેરે પણ તેમજ કરી ચૂકયા છે. કેટલાક રસોયા તથા ગરીબ માણસો જેમે માત્ર બે અંગુઠા આપ્યા.

ડરજ નથી

કોઇને દસ આંગળાં આપવાની ડરજ પાડવામાં આવતી નથી. જેઓ દસ આંગળાં આપે છે તેઓ પોતાની ખુશીથી આપે છે. ને દસ આંગળાં આપીને બતાવે છે કે સરકાર દસ આંગળાંની ન હતી. કોળવણી કે દરજ્જાનો લાભ ન લઇ બતાવે છે કે સરકારે જે વર્ગ પાડયા છે તે વર્ગ પડાવવામાં કોઇ રાજી નથી, પણ સરકાર કુદરતી વિભાગ સમજે છે એટલું જણાવવા સરકારની ઓફર કબુલ રાખી છે. તે કુદરતી વિભાગનો લાભ ભવિષ્યમાં લેવાનો છે એટલા સારૂ જ કબુલ રાખેલ છે. હવે લોકો સમજતા થયા છે કે દસ આંગળાં વિષે જે ચર્ચા થવા લાગી હતી એ દેખીતી અણસમજ હતી. મરજીથી અપાએલાં દસ આંગળાંની તકરાર કેમ ચાલી એ વિચારી હવે તો ઘણા માણસો હસે છે.

પોલીસનો બંદોબસ્ત

પહાડેલો અથવા તો બીજા કોઇ હલકાને ન કરે તેને સારૂ પોલીસનો બંદોબસ્ત પોલીસ કમીશનરે સારો કર્યો છે, અને હવે ગરીબ અને તવંગર વગર તકલીફે મરજીઆત રજીસ્ટર લેવા જઇ શકે છે. રજીસ્ટર લેવા આવનારને સમજ પાડવા સારૂ મી. ચંપી નાયડુ, મી. ગુલામમહંમદ, મી. કામા, કોઇ પેળા, મી. ઇસપ મીંયા વિગેરે હાજર રહે છે.

હાલ અને અગાઉ

જેઓ મરજીઆત તથા ફરજીઆત રજીસ્ટર અંદાજ નથી સમજ્યા તેને હાલની રજીસ્ટર ઓફીસ અને અગાઉની રજીસ્ટર ઓફીસ વચ્ચેનો તફાવત જોવો ઘટે છે. પહેલાં માણસો ડરથી જતા, અમલદારો ધુરકાવતા, એક કોટડીમાં દરેકની છુપી જુબાની લેતા, ઘણા સવાલો પુછતા અને જરાક ભાષે અજાણે ભૂલ થાય કે હીંદી પકડાય. હવે અમલદારો વિવેકથી વરતે છે; જુબાનીમાં માત્ર અરજીનું ફોરમ ભરવું પડે છે તેજ. આ કામ પણ ખાનગીરાત થાયછે. આપણા આગેવાનો ત્યાં હાજર રહી શકે છે. સરકાર તથા હીંદી પ્રજા વચ્ચેનો ભરતભેદ હવે જણાયા છે.

કોણ અરજી કરે છે?

રજીસ્ટરની અરજી જથા હીંદી કરે છે ને કરી શકે છે. જેના અંગુઠા બરોબર હોય તે બધાને મરજીઆત રજીસ્ટર મળશે. છોકરાઓ કેટલાક છે તે હવે સોળ વરસની ઉપરાંત થયા છે. જેઓ સોળ વરસની અંદરના હોય દાખલ થયા હોય તેનાં બાબાપ અહીં હોય કે ન હોય તોપણ રજીસ્ટર થઇ શકે છે. સોળ વરસની અંદરના છોકરાને રજીસ્ટર કરાવવાની જરૂર નથી. પણ જે છોકરા ધર્યો કરતા હોય તે સોળ વરસની અંદરના હોય તો પણ રજીસ્ટર થાય એજ ઠીક છે. ઉમર પંદરની કે અઢારની હોય છતાં આપણી મરજીથી આપણે રજીસ્ટર થઇ શકીએ છીએ.

યાદ રાખવાનું

જેઓ પરણેલા હોય તેઓએ પોતાની ઓરતનું નામ તથા છોકરાં સોળ વરસની અંદરના હોય તો તેઓનાં નામ લખાવતાં ન ભુલવું. પછી તે છોકરા ઠરાંસવાલમાં હોય કે બહાર તેની દરકાર નહિ. જો ઠરાંસવાલમાં હોય તો તેઓને હાજર કરવા.

રજીસ્ટર કયારે નીકળશે?

અરજીઓ હાલ લેવાય છે, અને રજીસ્ટર છપાય છે. જેવા છપાશે કે તુરત કહાડવાનું શરૂ કરીશું. દરમીયાન જેને દેશ જવાની ઉતાવળ હોય તે માણસને અંગુઠા મેળવીને તુરત તેની પહોંચ નીચે લખી આપે છે કે તે માણસને પાછા આવવાની છુટ છે.

બીજે ઓફીસ કયારે જશે?

પ્રીટોરીઆમાં તો આ અઠવાડીએ કામ શરૂ થશે એવો સંભવ છે. બીજી જગ્યા એ આરબ મહિનામાં શરૂ થશે. દરમીયાન જેઓને જોહાન્સબરગમાં રજીસ્ટર થવું હોય તે થઇ શકે છે. બીજે કેટલોક જરા એ ઢીલ નહિ થાય.

નહિ લેનાર પસ્તાશે

આ મરજીઆત રજીસ્ટર જે હીંદી ઠરાંસવાલનાં છે તેણે તુરત લઇ લેવાની જરૂર છે. કેમકે તે રજીસ્ટર એ ખરેખરૂં રક્ષણ કરનારૂં છે. ગરીબ માણસો તે મેળવીને નિર્ભીત બેસી શકશે. એટલે કોઇ એ પછાત રહેવાનું નથી.

દસ આંગળાં કે બે?

કેટલું દસ આંગળાં કે બે અંગુઠા એનું બહુ ચાલ્યા કરે છે. ઘણા લોકો બહુ ખુશીથી દસ આંગળાં આપે છે. પણ કેટલાક બે અંગુઠાજ આપે છે. વળી કોઇ તો એકજ આપે છે તે પણ સરકાર કબુલ કરી લેય છે. પણ આ બાબત કેટલાક વિચારો કરે છે કે બે આંગળામાં ફાયદો છે કે દસમાં. મારે કહેવું જોઇએ કે આખી કોમનો ફાયદો દસ આંગળાંમાં છે. પણ જેણે બે અંગુઠા આપ્યા હશે, તે જણ ઉપર આસ કંઇ હલકારો થશે એમ માનવાનું કંઇજ કારણ નથી.

રજીસ્ટર નહિ લેણ તેનું?

જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર નહિ લેણ તેને તો સંપુરણ નુકશાન છે. તેવા માણસને પુની કાયદો લાગુ પડશે અને તેને

બહુ ભારી વાત થઇ પડવાની છે એમાં કંઇજ શક નથી. એટલે બધા હીંદીને આ બાબત બરોબર યાદ રાખવાની છે.

લાઇસેન્સ બાબત

હજુ વેપારની લાઇસેન્સ કોઇને નહિ મળે. તે તો જ્યારે ટ્રાંસવાલની પાર્લામેંટ મળશે ત્યાર બાદજ મળશે. પણ દરમીયાન માણસોની પાસેથી પૈસા લઇને તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે. આવી નોટીસો હજુ બધી જગ્યાએ પહોંચી વળી નથી.

ચીનાઓ

ચીનાઓ બધા બહુ તકરાર કરી રહેલા. તેઓ બધા એકજ અંગુઠો કે બે અંગુઠા આપી રજીસ્ટર થશે. પણ મારે કહેવું જોઇએ કે આમાં તેઓને છેવટે નુકસાન થવાનો સંભવ છે. આ વખતે તેઓ હીંદી કોમની મદદથી બચી ગયા છે. નહિ તો સરકારનો પ્રસ્તાવ તેઓને જોખા પાડી કાયદો લાગુ પાડવાનો હતો. તેના પ્રમુખ મી. ક્વીને દશ આંગળાં આપ્યાં છે. કોઇ એમ કહી શકે છે કે આ પ્રમાણે સત્યાગ્રહની લડત પહેલાં થઇ શકે તેમ હતું? આપી છુટ માત્ર મરજીઆત રજીસ્ટરમાંજ મળી શકે એ સહેજે સમજવું જોઇએ.

મી. ડ્રનો કાગળ

ટ્રાંસવાલ ઇન્ડીયન 'ફ્રેંચાઇઝ'ના અધિપતિ મી. ડ્રુ જે ચોરેંજ કોલોનીની ધારાસભાના મેંબર છે તેઓ કાગળ લખતાં જણાવે છે કે:—

"હું ધારતો હતો કે તમે કેદ મુદતની જેલમાંથી છુટીને જતા એ સહેલાઇથી જીત મળી કહેવાય. પણ હવે જોઉં છું કે તમારે નસીબે એમ પુરું દુઃખ સહન કર્યા વિના નિકળી જવાનું ન હતું. પણ મને ઉમેદ છે કે એવી સરસ ને માનવાળી સમાધાની થઇ છે તે તમારી કોમ કબુલ રાખશે. જો તેઓ કબુલ નહિ રાખે તો એક પણ યુરોપીઅનની લાગણી હીંદી તરફ નથી રહેવાની."

આ મી. ડ્રના શબ્દો વિચારવા જેવા છે. જ્યારે બીજાઓ આપણી વિરૂદ્ધ હતા ત્યારે તેમની (મી. ડ્રની) લાગણી સંપૂર્ણ રિતે હીંદીની તરફ હતી એ ઇ. ઓ. ના વાંચનાર જાણે છે. મી. ડ્રએ ખાનગી મદદ પણ ઘણીજ કરી છે. તેના જેવા માણસ ત્યારે ઉપર પ્રમાણે અર્પે ત્યારે બધાએ સમજવું જોઇએ કે કંઇ ખાવી.

રજીસ્ટર ઓફીસ ક્યાંસુધી ખુલ્લી રહેશે?

આ સવાલ ઘણા માણસોએ પુછેલ છે. જવાબ એ કે જ્યાં સુધી જરૂર જણાશે ત્યાં સુધી. મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનમાં ઉઘાડી રહેવાની બહુસ મુદત હોય નહીં. પણ સાધારણ હીસાબ કરતાં દર અઠવાડીએ એક હજાર માણસ રજીસ્ટર થતાં જોવામાં આવે છે અને જો જોહાન્સબરગની વસ્તી પાંચ લાખની હોય તો પાંચ અઠવાડીઆં રહેવાનો સંભવ છે.

પોલીસ તપાસ કરશે કે નહીં?

આ સવાલ પુછનાર માણસ સમઝાની સમજતા નથી. જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર લેશે તેઓને ખુની કાયદો અથવા તો તેની રૂએ ઘડાએલા બારા બીલકુલ લાગુ પડતા નથી, અને લાગું પડનારા નથી એવું સખીત વચન છે. એટલે પછી ઉપરનો સવાલ રહેતો નથી. આનો અર્થ હું એમ કરવા નથી માગતો કે પોલીસ કોઇને પુછશેજ નહીં. પરંતુ જ્યારે રજીસ્ટર લેવાઇ ગયા પછી કોઇક બીજો નવો કાયદો તો થશેજ. તે કાયદામાં તપાસ વિષે કોઇક કલમો આવશે. આ કલમો કેવી આવશે, નવો કાયદો કેવો ઘડાશે, તેનો આધાર હીંદી કોમની બહુ મહીનાની વર્તણુંક ઉપર છે. પઠાણોની નજીવી અણસમજથી, અને બચ્ચાંના જેવી માગણી કરીને સરકારની ઉપર માઠી અસર પાડે છે. આની સામે સરકારને એમ ખાત્રી થાય કે હીંદી કોમના બીજા માણસો સમજુ, પ્રમાણીક, અને રીતસર ચાલનારા છે તો તેવામાણસને છાજતો કાયદો થશે. એટલે અત્યારે દરેક હીંદીની ઉપર પુરેપુરી જવાબદારી છે એમ સમજવું. સ્થાનીક સત્તાવાળાઓની પાસે હજારે હજારે કામ પડવાનું છે. તેમાં વળી સરકાર વચમાં નહીં આવે. આવી પણ ન શકે એ જાણવું જોઇએ. તો પછી જેમાં આપણી માણસાઇને ઓટ નથી આવતી તેમાં સરકારની સાથે વિવેકથી અને વિચારીને વર્તવું જોઇએ એ ધ્યાનમાં રાખી નીચેના નિયમ બધુ મહિનાને સારૂ અને હમેશને સારૂ આપું છું.

નિયમો.

૧. દરેક હીંદીએ પોતાનો સ્વાર્થ ભુલી જઇ આખી કોમનો સ્વાર્થ જોવો.

૨. ખોટી પરમીટનો ઉપયોગ નહિ કરવો અને બીજાને ઉત્તેજન નહિ આપવું.

૩. ખોટી રિતે પોતાના માણસોને દાખલ કરવાનો વિચાર નહિ કરવો.

૪. છોકરાઓનાં નામ તથા ઉમર બરોબર આપવાં.

૫. ઘણા હીંદી દાખલ થાય તેવો લોભ છોડી દેવો.

૬. અમલદારોની સાથે ઉદ્ધતાઇ નહિ વાપરવી. ખુશામત જરાએ નહિ કરવી. પણ નમ્રતાઇ બતાવવી.

૭. બધા હીંદીની પાસે ક્રમાટાબંધ રજીસ્ટર લેવરાવવું.

૮. બણાવનારા બધા હીંદીઓએ સમજ પુર્વક તેમાં નામોશી નથી એમ જાણીને આંગળા આપવાં.

આ નીયમો પાળવામાં આવશે તો હું બેધડક રહીને કહી શકું છું કે જે કાંઇ કાયદો હવે થશે તે તદન સહન થઇ શકે એવો નરમ અને આપણને છાજતો થશે.

મી. કેર હારડી

મી. કેરહારડી જોહાન્સબર્ગ આવી ગયા છે. ગોરા લોકો સાંડેલાં બેઠાં વિગેરે તેની તરફ ફેંકી તેને વધાવે છે. તેમના ફુટા બોલથી તેઓ તરફ બહુ તીરસ્કાર રાખે છે. સ્ટાન્ડરટન સ્ટેશન ઉપર કેટલાક ગોરાઓ તેને મળવા ગયેલા, તેમ હીંદીઓ પણ ગયેલા. મી. પોલાક તેને મળ્યા છે, અને સાધારણ હકીકત સમજાવી છે. મી. ડોક તેને મળવા ગયેલ હતા. તેમની મુલાકાત પણ હીંદી સવાલ ઉપર હતી. પઠાણોનું ડેપ્યુટેશન મંગળવારે ગયેલું. મી. કેરહારડી બુધવારે સવારે પ્રીટોરીયા જનાર છે.

ટ્રાંસવાલના ક્લરડ લોકોમાંના એક મુખ્ય પંચની એક મીટીંગ રેયરંડ ચાર્લ્સ પીલીપના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે વખતે મી. ગાંધીપર થએલા હુમલા સંબંધે લાગણી પેદા કરે તેવો દેખાવ થઇ રહ્યો હતો. તેમની તબીયત તુરત સુધરે એવી રીતની કેટલાક પ્રાર્થના કરી હતી; તથા મજકુર ચર્ચવીળાઓની દિલસોજી બતાવવાને બે પ્રતિનીધિઓને મી. ગાંધી પાસે મોકલ્યા હતા. તેમના તરફથી નીચે મુજબ ઠરાવ મી. ગાંધીપર મોકલવામાં આવ્યો હતો:—તમારા દેશી ભાઇઓ કે જેના ભલામાટે તમે બહાદુરીથી લડ્યા તેમનાજ હાથે તમારાપર જે ઘાતકી હુમલો થયો તેમાં તમારા તરફ અંતઃકરણની દિલસોજીની નીશાની તરીકે આ ચર્ચના મેંબરો ખાતરી આપે છે કે તેઓ પોતાની ઇબાદત વખતે તમને યાદ કરે છે અને ઇશ્વરને, અરજ કરે છે કે તમારી તબીયતમાં જલદી સુધારો થાય.

હીંદી કોમની એક સંપી

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, સેક્રેટરી મી. એમ. પી. ફેનસી, એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. ઇસપમીઆ, તથા સૈયદ મુસ્તફાઝલ એદરૂસ, મી. અલીભાઇ આદુજી, અને મી. એમ. ઇ. નગડીની સહીથી નીચે મુજબ કાગળ છાપાઓમાં પ્રસિદ્ધ થયો છેઃ—

અમે છાપાઓમાં વોલંટરી રજીસ્ટ્રેશન સંબંધમાં એવી બીના વાંચી છે કે હીંદુ ઓ એકલાજ સલાહ કબુલ કરે છે અને મુસલમાનો રજીસ્ટર થવામાં અળગા રહે છે. પણ હકીકત આમ નથી. થોડાએક સલાહનો અર્થ નથી સમજતા એ સિવાય એકંદર રીતે મુસલમાનો તે કબુલ કરે છે. તેમ સલાહમાં કાંઇ નવું છે એમ નથી; કારણ કે મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની અમે હમેશાં ઓફર કરતા આવ્યા છીએ; અને આંગળાંના સવાલને અમારા વાંધાઓનો મુખ્ય ભાગ ગણેલ હતોજ નહિ. ઘણાખરા હીંદુ અને મુસલમાન આગેવાનો રજીસ્ટર થઇ પણ ચુકયા છે. આખા કોલોનીના જુદા જુદા ભાગમાંથી કાગળો મળ્યા છે તેમાં પણ સલાહને મળતા હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે. સોમવારે જેઓ પહેલા રજીસ્ટર થયા તે મુસલમાનોજ હતા.

સારા નસીબે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તો ધર્મ સિવાયની જે બાબતો છે તેમાં હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે કાંઇ તફાવત છેજ નહિ.

હીંદી સરકારની મહદ !

સુરત ખાતે મળેલ ઓલ-ઇંડિઆ કોનફરન્સમાં ટ્રાંસવાલના હીંદીની હાલ મારી સંબંધમાં કરાય કરી જે પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો તેનો લોર્ડ મીંટોએ બાબુ સુરેંદ્રનાથ બેનરજીપર નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો છે.

" ટ્રાંસવાલમાં એશીઆટીક કાયદા પ્રમાણે મી. ગાંધી અને બીજા પકડાયા તે સંબંધમાં તમારો તાર મળ્યો છે. તેના જવાબમાં જણાવવાનું કે ના. વાઇસરાય દિલગીર છે કે આ બાબતમાં વચ્ચે પડી શકશે નહિ. કારણ કે તે કાયદો વડી સરકારની મંજુરી મળ્યા પછી અમલમાં મુકાયો છે. છતાં તમારી રજુઆત વડી સરકારને પહોંચાડવા સંભાળ રાખશે."

નાતાલમાં લાઇસેન્સ સંબંધી

ફ્રેર્થ એવન્યુના મેમ્પશન અને વીંચ નામના બીના વેપારીનો લાઇસેન્સ અંબીલો રોડપર ટ્રાંસફર કરી આપવાની મનાઇ સામેની અપીલ તા. ૧૭મીએ સાંભળવામાં આવી હતી. લાઇસેન્સ અમલદારે કારણમાં જણાવ્યું હતું કે "લોકોના છુટાટપર કાન દઇ કોઇ અરજદારને અન્યાય આપવો એ લાઇસેન્સ અમલદાર માટે ઓછું છે; પછી અરજદાર કાળો હોય કે ગોરો હોય. અને ગમે તેવી સ્થિતિ છતાં એશિયાટીકને નવા લાઇસેન્સ નહિ આપવા અથવા ટ્રાંસફર કરી નહિ આપવા એમ હું કદી બંધાયો નથી, અને બંધાઇશ પણ નહિ; છતાં મેમ્પશન જેવાના કેસમાં અંબીલો રોડના લોકની મોટી લાગણીને ધ્યાનમાં ન લઉં તો હું કપક્ષા પાત્ર ઠરું છું. કારણ કે ટ્રાંસફર માટે કાંઇ ખાસ કારણ કે જરૂર હોય એમ બતાવવામાં આવ્યું નથી. એટલે અરજદાર એશિયાટીક છે તે કારણને લીધે તથા અંબીલો રોડમાં એશિઆટીક લાઇસેન્સદારોને વધારવાનું યોગ્ય ન જણાવાથી લાઇસેન્સના ટ્રાંસફરની ના પાડવામાં આવે છે."

ઉલટ તપાસમાં લા. અમલદારે જણાવ્યું કે આમાં સુધરાઇના રીપોર્ટની વાત નથી. અરજદાર એશીયાટીક હોવાથી ના પાડી. મજકુર ટ્રાંસફર આપવો તે નવો લાઇસેન્સ આપવા બરોબર છે. અને અંબીલો ડીસ્ટ્રીકટમાં એશીયાટીકની જરૂર નથી એ જાણીની વાત છે, જો કે ગોરાએ મારી પાસે ફરીયાદ કરી નથી. મારો વાંધો અરજદારની પોતાની સામે નથી, પણ સામાન્ય એશીયાટીક સામે છે.

અરજદાર મેમ્પશને જણાવ્યું કે હું ૧૮૬૬ની સાલમાં ડરબન આવેલ છું. ને મારે રીટેલ ગ્રોસરનું બીઝનેસ છે. અરજદારના વકીલની રજુઆત બાદ બોરર્ડ એકાંતમાં વીચાર કરીને ચુકાદો આપ્યો કે અરજી કાઢી નાખવામાં આવેછે.

તા. ૧૪ મીએ લોર્ડ સેલબોર્નને મી. ગાંધીપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતોઃ "હું જ્યારે અહાર ગામ હતો ત્યારે તમારાપર બદમાશી ભરેલી રીતે હુમલો થયાના સમાચાર સાંભળી ખેદ અને રોષ પેદા થયો હતો. હાલમાં તમારી તબીયત સુધરતી છે એ સાંભળી બેહદ ખુશી થયો છું. મારી અંતઃકરણની દિલસોજી સ્વીકારવા વિનંતિ કરું છું."

જોહાન્સબરગની ખત્રી કોમની કદરદાની.

જોહાન્સબરગની હીંદુ કોમના ખત્રીઓ તરફથી રેવરંડ ડોકને માનપત્ર આપવાને એક મેળાવડો તા. ૨૦મીએ થયો હતો. માનપત્રમાં મી. ગાંધીપર હુમલો થયા પછી તેમની સારવાર માટે રેવ. મી. તથા મીસીસ ડોકે મહા મહેનત લઈ જે સારવાર કરી છે તે માટે અંતઃકરણ પુરવકનો આભાર દરશાવવામાં આવ્યો હતો. માનપત્ર સુંદર રીતે મઢાવેલું હતું; તથા તેની સાથે એક પર્સ હતી, જે બંને મી. જી. પી. વાસને હાથે ભેટ કરવામાં આવ્યાં. મીસીસ વાસને હાથે એક હીરા નું સોનાથી જડેલું બ્રોચ મીસીસ ડોકને ભેટ કરવામાં આવ્યું. મી. ડોકે એક ભાષણ કરી માનપત્ર તથા બ્રોચનો સ્વીકાર કર્યો, તથા જણાવ્યું કે પર્સ માટે એકઠા થએલા પાંચસા તેઓ સ્વીકારશે નહિ. પણ તે પાંચસા જોહાન્સબરગના હીંદીની વતી કોઇક કેળવણીની સારી ચોજના માટે રેવ. ચાર્લસ પ્રીલીપ ચેરીના હાથમાં સોંપવા સુચવ્યું. રેવ. પ્રીલીપે પોતાના અસરકારક ભાષણમાં પોતાના દીલસોજી ભરયા વીચારો જાહેર કરયા હતા. હાજર બનારસીઓમાં મી. કેલનબાઠ, મી. પ્રીલીપ્સ, મી. પોલાક, વીગેરે હતા. મુસલમાન કોમ વતી મી. ઇસપમીઆ, તથા મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર પણ હાજર હતા. મેળા વડાનું કામ બાનગીમાં ચલાવવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૧૬ ફેબરવારીએ ડરબન સનાતન ધરમ સભાની મીટીંગ ૨૩૨ પ્રીન્સ એડવરડ સ્ટ્રીટમાં મળી હતી. જે વખતે નિત્ય કર્મ કર્યા બાદ નિષ્કામ ભક્તિ વિષે હાજર ગ્રહસ્થોએ કેટલુંક વિવેચન કરયું હતું.

ટોંગાટથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં બાબુ સત્યેંદ્ર કુમાર બેનરજીએ તા. ૧૬ મીએ સ્વદેશી ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું, જે વખતે ૫૦૦ જેટલા માણસોની હાજરી હતી. વેકલમથી બાબુ તાલેયંત સીંહ વગેરે પણ હાજર હતા. મી. પી. બી. દેસાઇએ પ્રમુખપદ લીધા બાદ બાબુકારે અસરકારક ભાષામાં સ્વદેશી ઉપર વિવેચન કરયું હતું તથા હીંદમાં પ્રવર્તી નીક ળેલા સ્વદેશાભિમાનના જુસ્સાનો ખ્યાલ આપ્યો હતો.

ચાલુ વર્તમાન.

સ્થાનીક છાપામાં એવી નોટીસ છે કે તા. ૨૯ મી ફેબ્રુવારી સુધીમાં જેણે પોલ ટેક્સ નહીં ભર્યો હોય તેનાપર સરકાર કામ ચલાવી શકશે.

લેડીસ્મીથ ગામમાં ૬૨ દુકાને રોજની બધે પેની ટ્રાંસવાલ માટે ઉઘરાવવાનું જે ઠરાવ થયું હતું તે ફંડમાં થએલી પા. ૨-૭-૬ની રકમ અમને મળી છે. અને ટ્રાંસવાલ ફંડ માટે બ્રિ. ઇ. એ. પર મોકલી આપી છે.

'એશીઆટીક ટ્રેડ' એવા મથાળા તળે એક લખાણ દરમ્યાન 'વીટનેસ' લખે છે કે ગોરાઓએ એકસંપ થઇ એશીઆટીક વેપારી પાસેથી માલ ખરીદ વાનું બંધ કરવું જોઇએ. અને ગોરાઓ જ્યારે ગોરાનીજ દુકાનેથી ખરીદ ત્યારે ગોરા વેપારીઓની ફરજ છે કે તેમણે એશીઆટીક વેપારીને માલ આપવાનું બંધ કરવું જોઇએ.

એક અખબારપત્રી કેપટાઉનથી લખે છે કે:—રોડેશીઆ બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. મહમદ કાસીમ ગુંદીવાળા અત્રે આવ્યા હતા ત્યારે તેમના માનમાં મી. એમ. એ. પટેલના તરફથી એક મેળાવડો થયો હતો.

મી. ખલપમીર્ઝા, મી. બાઇકુ, તથા મી. ગાંધીપર હુમલો કરનારા સામે તા. ૧૯ મી એ કેસ ચાલ્યો હતો, જેમાં સરકાર તરફ થી મી. રકુરમેન હાજર થએલ. મીર આલમખાન, તથા અબદુલ રહેમાન તરફ થી મી. વાન ડીમલન હાજર થએલ. મી. ગાંધી હાજર નહિ થએલ. બંને આરોપીઓ નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું. સરકારી વકીલ ને, તથા બચાવ પક્ષના વકીલને સાંભળી લીધા બાદ મેજીસ્ટ્રેટ બંને આરોપીને ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા ફરમાવી હતી.

ટ્રાન્સવાલમાં મ્યુનીસીપલીટીના ચાટા બોલાને લગતા એક બાયલો સંબંધમાં ત્યાંના જમીનદાર ગોરાઓના એસોસીએશને મ્યુનીસીપલીટીને જણાવ્યું છે કે મજકુર બાયલો જાહેર કોન્સીલ મે "સંબંધમાં પાસીંગ રીઝીસ્ટન્સથી થયાની હું 'ભારત' એસોસીએશનના મેમ્બરોને સલાહ આપીશ.

રીચમંડથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—અહીંઆ એક હીંદી હોટેલવાળાપર બે કાફરોએ પોતાની નવ પેની ચુકવાયથી લાઇસન્સ મેળવા માટે કેસ માંડ્યો હતો. કાફરે જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું મજકુર હીંદીની હોટેલમાં ખાવા ગયો હતો. મારી પાસે ૧/- હતી. મેં એક સોવેનેરની બોટલ લીધી, ને ૯ પેની પાછી માગી. પણ હીંદીએ મને ત્રણજ પેની આપવા માંડી તેથી કોરટમાં આવવું પડ્યું. બીજા કાફરે પણ આમજ કહ્યું. હીંદીએ જણાવ્યું કે મને કાફરે ૬ પેનીજ આપી હતી, ને શીલીંગ આપવાની વાત તદન જુઠી છે. હું આજ રીચમંડમાં ૧૨ વરસ થયાં છું ને મારે કોરટમાં કદી આવવું પડ્યું નથી. કાફરના તરફ આરજંટ હતો; ત્યારે હીંદીના તરફ કોઇ નહોતું. મેજીસ્ટ્રેટે હીંદી તરફ દિલસોજી બતાવી પણ ૧૪ દિવસની સખત મજુરી અથવા પા. ૩ ના દંડની સજા કરી. હીંદીએ દંડ આપ્યો હતો. આ કેસ ઉપરથી લુચ્ચા માણસથી ચેતવા હીંદીને હું ભલામણ કરું છું.

ગયા શનિવાર સુધીમાં મરજીઆન રજી સ્ટરની ૬૦૦ જેટલી અરજીઓ થઇ હતી. સોમવારે ૨૨૧ જેટલી અરજીઓ થઇ હતી, જે આગલા કોઇપણ દિવસ કરતાં વધારે હતી. આ કરતાં પણ વધુ અરજીઓ થઇ શકી હોત. પણ રજીસ્ટર ઓફીસના સ્ટાફમાં પુરતા કામ કરનાર નહોતા. મંગળવારે ૨૧૩ અરજીઓ થઇ તી. બુધવારે આગલરોની ઓફીસ બંધ હોવાને લીધે ૧૯૪ અરજીઓ થઇ હતી.

લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે હીંદુસ્તાન ની સરહદપર ખાયબર પાસની નજીકમાં એક તોફાન જનત્યાથી શીખ લશ્કરી ટુકડીઓ ગોરા ઉપરી સાથે મોકલવામાં આવી હતી. શીખ લશ્કરે ઘણી બહાદુરી થી સાત લઇ બળવાખોરોને વીખેરી નાખ્યા હતા.

કલકત્તાની બ્રહ્મોસમાજ પ્રદેશની કેટલી સ્ટ્રાંસવેલની હીંદીઓ તરફ તેમ નાપાસ પ્રવેશ અંગે વકીલ વાટે દીલસોજી બતાવે છે.

ઇંડિઅન નેશનલ કોંગરેસ

જાહોનીતા એકસટ્રીમીસ્ટ આગેવાન મેસર્સ બાલ ગંગાધર તીલક, ખાપરડે, અરવીંદ ઘોસ, એચ. મુકરજી અને બી. સી. ચેટરજીની સહી સાથે કોંગરેસમાં ચમકતાં રમખાણના સંબંધમાં લંબાણ ખુલાસો બહાર પાડી એ રમખાણ માટે એકસ્ટ્રીમીસ્ટો જોખમદાર નથી, પણ મોડરેટો છે એમ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

સુરતની કોંગરેસ નહિ ભરાવાથી મોડરેટોનું ઉભું થએલું નેશનલ કનવેનશન એપ્રીલ માસમાં અલ્હાબાદ ખાતે ભરવા ની ગોઠવણ થાય છે, જેમાં કોંગરેસ માટે ભવીષ્યમાં કેવાં પગલાં લેવાં તે વિષે છેવ ટનું નકકી કરવામાં આવશે.

ડો. રાસ બીહારી ઘોસની મુલાકાત લેવામાં આવતાં તેઓએ જાહેર કર્યું હતું કે આવતા ડીસેમ્બર માસમાં મોડરે ટોની એક કોંગરેસ ઘણું કરીને સુરત ખાતે ભરવામાં આવશે, કારણ કે સુરતી ઓ પોતાના શહેરમાં કોંગરેસ ભરાય એવું જોવા ઇચ્છે છે અને તેમની આ વખત ની મહેનત બરબાદ ગઇ તે માટે કાંઇ બદલો આપવા ઘટારત છે.

કલકત્તા ખાતે કોંગરેસની ચર્ચા પુર જોસમાં ચાલી રહી છે અને બંગાળી મોડ રેટો તેમજ એકસ્ટ્રીમીસ્ટો અરસપરસ સામે ઉશ્કેરણી ભરી વિરહતા બતાવે છે. એકસ્ટ્રીમીસ્ટો મોટા "કાઉંસોર્ડ" બહાર પાડી જણાવે છે કે મોડરેટના વલણને બંગાળા વગોવે છે.

સુરતની કોંગ્રેસમાં રૂ. ૪૦ હજારની ટીકીટો ખપી હતી અને રૂ. ૧૦ થી ૬૨ હજાર સુધીની મદદ મળી હતી. કોંગ્રેસના કામમાં બંદોબસ્ત રાખવા રાખેલા પોલીસ ના માણસોને રૂ. ૨૦૦ ઇનામ તરીકે આપવામાં આવ્યા છે. પોલિસના વડાએ હાલના પોલિસ સુપ્રી-ટેન્ડન્ટ મી. બીટી તથા કોંગરેસના કામમાં ભાગ લેનારી પોલિસને શાબાસી આપી છે.

સરદાર અજીતસીંહે કોંગરેસમાં દાખલ થતી વખતે તાળીઓની મોટી ગર્જનાથી વધાવી લઇ લેકોએ ખાસ માન આપ્યું હતું, તથા તેમને કોંગરેસના સ્ટેજ ઉપર આગેવાનો સાથે બેઠક આપવામાં આવી હતી. એકસ્ટ્રીમ પક્ષના આગેવાનોએ તેમની જુદા જુદા આગેવા નો સાથે મુલાકાત કરાવી હતી.

ટ્રાંસવાલના કોંગ્રેસમાં ગએલા ડેલીગેટનું કામ

મી. અબ્દુલ્લા મુંબઇથી નીચે પ્રમાણે રિપોર્ટ મોકલે છે:—

મુંબઇ પહોંચતાં મેં ટેલીગ્રાફ કરી બધા ડેલીગેટોને બોલાવ્યા. તે આવે તે પહેલાં મેં અગ્રે કોંગ્રેસના આગેવાનોને મળવાનું શરૂ કરી બધાને સમજાવવા માંડ્યું. અને તેમને મી. ગાંધીના કાગળો પહોંચાડ્યા. તેમણે સાંભળ્યું કે અમે ડેલીગેટ તરીકે આવેલા છીએ, તેથી ઘણુંજ માન આપ્યું, અને બનતી મહેનત કરવા જણાવ્યું. મી. ગાંધીએ જે સ્ટેટમેન્ટ આપેલાં તેવાં ૩૫૦૦ છપાવી પહોંચ્યાં. તમારી પાસેથી જે ગવરમેંટ ગેઝેટ મંગાવ્યું હતું તેમાંથી ખરેખરી મદદ મળી. તેમાં જે બાબત હતી તે મોટા મોટા આગેવાનોને દેખાડી, અને પછી સર ફીરોજશા મહેતા તથા મી. ઝીણા બેરીસ્ટરની સલાહથી ૧૩૦૦૦ કોપીઓ છપાવીને પહોંચ્યા. પછી મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી આવ્યા તેમને ભાષણ માટે પુછ્યું. તેમણે હા કહી. મી. ગાંધીએ તેમને ભાષણ ચું કરવું તે ઘણુંકરી લખ્યું હતું. તે પ્રમાણે બધો સાર છપાવી બધા કોંગ્રેસની અંદર એકઠા થએલા લોકોને આપ્યો. જે વાંચીને વકિફ થયા. વાંચી ઘણા ખરા રડ્યા. ૨૩ મી ડીસેંબરે સુરત ગયા અને ત્યાં જઇ કોણ કોણ આવ્યા તેની તજવીજ કરી. પછી કોંગ્રેસના સેક્રેટરી, અમે સર ફીરોજશા મહેતા, તથા મી. ઝીણાને મળવાની તજવીજ કર્યા પછી બીજે દહાડે, મળ્યા. લોકો ઘણુજ કાયદાની વિરૂદ્ધ હતા. તા. ૨૬ મીએ કોંગ્રેસ શરૂ થઇ. બે ત્રાડ્યા પછી કામ શરૂ થયું. તેમાં જે જે ફરીયાદ હતી તે સમજાવી. તેમાં ટ્રાંસ્વાલની ફરીયાદ ત્રીજા નંબરે હતી. જ્યારે વાત બહાર આવી ત્યારે લોકોએ જણાવ્યું કે જેમ બને તેમ ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને મદદ આપવી. અમને કોંગ્રેસના મંડપમાં ચેરમેનની ખુરસીની સામેજ જગ્યા આપી. કોંગ્રેસમાં મડાપ થવાથી અમારૂં દીલ ખાટું થયું. મીટીંગ વીખેરાયા પછી અમે સર ફીરોજશાને પાછા મળ્યા. તેમણે પાછું રહેવાને ફરમાવ્યું. બીજે દહાડે જસ્ટીસ બદરૂદીનના દીકરા જે લાંબે બેરીસ્ટર છે તેમણે બલામણ કરી કે બધી વાત પાછળ મુકી પહેલાં આપણે આપણા ભાઇઓની મદદે ટ્રાંસવાલ તરફ ધ્યાન પહોંચાડવાનું છે. કહ્યું કે તેમના તરફથી ડેલીગેટ અત્ર આવેલા છે. તેમનાપર ઘણો કઠણ વખત છે. પોતાનાં જાન માલ ગુમાવવા તયાર થયા છે. ત્યાર પછી મળેલા કન વેનશનની મીટીંગમાં નીચે મુજબ બન્યું.

મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરીની રપાચ જે આપેલી હતી, તે અંગ્રેજીમાં વાંચી સંભળાવી. ત્યાર પછી મને બોલાવવામાં આવ્યો. મેં પણ થોડા શબ્દોમાં દુઃખ હૈયાલ ટ્રાંસવાલનો આપ્યો અને જ્યારે હું ઉંડાણ સમજાવતો હતો ત્યારે વારેવારે આતાઓ શરમ શરમના પોકારો કરી મંડપ ગજાવી મૂકતા હતા. એટલા બાંજ જોહાન્સબરગનો કેપલ મળ્યો કે મી. ગાંધી અને બીજા લોકો પકડાયા છે. અને બીજે દહાડે કેસ છે. એ કેપલ મળતાની સાથે બધામાં દિલગીરી ફેલાઇ. ત્યાર પછી મી. અલી મહમદ ભીમજીએ પોતાના જુસ્સાદાર ભાષણમાં ટ્રાંસવાલના હિંદીઓને મદદ કરવા સખત ભલામણ કરી. ત્યાર પછી ઠરાવ પાસ કરી લંડન ખાતે ઓલગીનપર, બીજો મી. મોરલીપર, હિંદુસ્તાનના વાઇસરોય લોર્ડ મીન્ટોપર, અને બ્રીટીશ પાર્લીઅન એશીઆટીઅમ જોહાન્સબરગપર એ પ્રમાણે કેપલ કર્યા. ટ્રાંસવાલની સરકારપર પણ કેપલ કરવામાં આવ્યો હતો. આજે અમે મુંબઇ આવ્યા મન ધરલામમાં આવ્યા છીએ. અત્રેથી પણ ઉપર મુજબનાજ કેપલો થશે. અમે અમારાથી બનતી તજવીજ કરી રહ્યા છીએ. અને ઉમેદ છે કે જરૂર ફતેહ થશે.

મી. ગાંધીએ મોકલેલા પા. ૩૫ની ફુંટી બરાબર મળી હતી.

મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી પોરબંદરથી નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

આપના કાગળ તા. ૨૭ નવેંબરે, ૨૬ નવેંબરે, ૭ ડીસેંબરે, અને ૧૮ મી ડીસેંબરે એ મુજબ મળ્યા. કોંગ્રેસની હકિકત મી. કલ્યાણદાસના કાગળથી જાણી હશે. તેની મદદ બહુ કામ લાગી હતી. સુરતમાં ડો. રાશબહારી, મોન. મી. ગોખલે, મી. સુરેંદ્રનાથ બેનરજી, સર ફીરોજશાહ, મી. દીનશા વાછા, તથા મી. ઝીણા એ બધાની મુલાકાત લીધી હતી. ટ્રાંસવાલના સવાલ બાબત એ બધા જોરમાં હતા. પણ કમનસીબે કોંગ્રેસ ટુંકાયી આશા નિષ્ફળ જણાઇ. છેવટે કનવેનશનમાં કામ ઉપાડી લીધું. તે મીટીંગમાં બાબજી થાલુ હતું ત્યારેજ મી. ગાંધી તથા બીજા પાંચ પકડાયાનો તાર મળ્યો.

ત્યાંની સ્થિતિ સંબંધી તારો બાબામાં દરરોજ આવે છે. જેઓ હીંદની આબરૂ માટે જેલ ગયા છે તેમને મુબારકબાદી આપું છું. આ કામમાં મળે તે પહેલાં ખુદા કરશે તો કાયદામાં ફેરફાર થઇ જશે એમ માનું છું. ટ્રાંસવાલ માટે પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ મુંબઇમાં ભરવા સર ફીરોજશા તથા મી. વાછાને મળીને નકકી કરવું છે. ટાઉન હોલમાં જંગી મીટીંગ ના. આગાખાનના પ્રમુખપણા નીચે પાંચ સાત દિવસમાં ભરાય એવો સંભવ છે. અમારાથી બન્યું તેટલું કરવામાં પાછળ નથી રહ્યા.

જેલ જનારાઓને ફરીથી મુબારકબાદી આપીએ છીએ.

નાતાલમાં એશીઆટીક ચરચા

સર લીજ હમુલેટે ગ્રીનવુડ પાર્કમાં એક ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે:—

હું જણાવું છું કે ફીરમીટીઆ મજુરી જરૂરી છે. છતાં તે ઉપર અંકુશ મુકા આપણે તેથી હતી તુકકાની કટલેક દરજ્જે અટકાવી શકીએ છીએ. નાતાલમાં જન્મેલા સેંકડો હીંદીઓ છે, તેમને આપણે શામાટે બેતર માટે કામે ન લગાડી શકીએ? આ બાબ શહેરવાળાઓનો છે. તેઓ પોતાના સ્ટોર અને ઓફીસો 'કુલી' (કાલો નીમાં જન્મેલા હીંદી) થી ભરી દે છે. એમને બદલે ગોરાઓને આમં આપી શકાય. જો બની શકે તો હું તો એક ઠરાવ નાખું, કે જે ગોરા કરી શકે તેવું કામ ઓફીસમાં કરનારા દરેક હીંદીને ભરવો પડે. હીંદીઓને ફરીથી ફીરમીટમાં દાખલ થવાને ઉત્તેજાવવા જોઇએ. અંદરી હોય તેમને ફરીથી ફીરમીટમાં દાખલ કરવાથી, અને ફીરમીટમાં ફરીથી ન જોડાવ તેમને હીંદમાં મોકલવાથી એશિઆટીક સવાલનો નીવેડો આવી જશે.

આરબની બાબતને હું ઘણી ભયંકર માનું છું. તે માટે ગોરા વેપારીઓજ જોખમદાર છે. તેઓ ઋમે તે 'કુલી' ને ઉધાર માલ આપે છે. આ આરબને તથા સ્વતંત્ર હીંદીને દાખલ થતાં અટકાવવા કાયદો ઘડવો જોઇએ.

જો ખેતીના ઉદ્યોગવાળાઓ પાસેથી ફીરમીટીઆ લઇ લેવા હોય તો તેમને કાંઇક બીજી રીતે મજુરો મળવાજ જોઇએ. કાફરો કામ કરે તેમ નથી. છતાં કાફરો માટે ખેતરોપર ઘર બાંધવાની સુચના ઉપાડી લેવા જેવી છે.

હીંદી છાપો

"ગુજરાતી"

હીંદી પ્રજાએ પણ પોતાની એક ફરજ બજાવવાની છે. એ ફરજ મજબુત હાથે અજમાવવાની છે. સરકારની નબળાઇ ઉઘાડી પાડી ને બતાવવાની છે. થોડી કે ઘણી પણ ટ્રાંસવાલની સરકાર બ્રિટીશ સરકારની તાબેદાર સરકાર છે. એનાપર જો સખ્ત દબાણ કરવામાં આવે તો તાત્કાલમાં તે લડી ન જાય એવી આપણે આશા રાખતા નથી. પરંતુ આવું દબાણ કરાવવાને માટે હીંદી પ્રજાએ ઝટપટ તયાર થવું જોઇએ. ટ્રાંસવાલની સરકારની વિરૂદ્ધ પ્રોટેસ્ટ કરવાને મુંબઇમાં જે જાહેર સભા મળનારી છે તે કયારે મળશે? "થાય છે" એ મુર્ખાઇ ભરેલા ત્રણ અક્ષરના વાકયે હીંદી પ્રજાની પાયમાલી કરી છતાં, તેવોજ કંઇ વેષ બજવવામાં આવે છે કે શું? રોરીફની મારફતે સભા બોલાવવામાં આવનારી છે એવું ઘણા વખત થયાં બોલાય છે, પરંતુ તેના ઢોલ તાંસા હદામા વાગતા સંભળાતા પણ નથી.

"નવસારી પત્રિકા"

સફેદ અને કાળી ચામડીનો ફેર ટ્રાંસવાલમાં હાલ બેહદ વરસી રહયો છે. ત્યાંની આબ ખુદ થઇ બેઠેલી બોઅર સરકાર આપણા હીંદીવાનોનો કચ્ચરઘાણ કહાડવા બેઠી છે. તેઓ કાળી ચામડીનો ફરક રાખી આપણા હીંદીઓને ટ્રાંસવાલમાંથી બહાર કહાડવા માંગે છે.....તેઓ આ નજીવા દેખાતા કાયદાથી એટલુંજ ભવિષ્યમાં કરવા માગે છે, કે હીંદમાંથી હવે વધારે લોકોને ટ્રાંસવાલમાં રેલ્વે સ્ટેશન ઉતરી આવતાં અટકાવવા, અને જેઓ, ટ્રાંસવાલમાં ભરાયા છે. તેઓને હર તદ બીરે બહાર કાઢવા.....મી. ગાંધીને કેદ માં પુરી ટ્રાંસવાલે હીંદીવાનોનાં નાક કાપી નાંખ્યાં, તોએ હીંદના હીંદીવાનો તમે બાયલા જેવા જેવા કરો છો. મી. અબ્દુલ્લા જેવા જેવા કરો છો. મી. અબ્દુલ્લા જેવા આગેવાન પારસી વેપારીને સખ્ત મજુરી સાથનું કેદખાનું ભોગવવા કરાવ્યું છે, તોએ તમો ઘરપરિયા પારસી આગેવાનો કુંભકરણની ઉંઘમાં પડયા રહ્યા છો. તમારા સંખ્યા બંધ હીંદુ અને મુસ્લમાનીઓને કેદમાં નાખ્યા જાય છે તે તમે જોયા કરો છો! આવા કરજ બોયરો સામે ઉઠી ઉભા થવા ને તમારી પાસે લડાઇનાં ઓજારો તો નથી, પણ પોકાર કરવાને જીભો તો છેજ ને. શું કારણ કે એક દરખાસ્ત સભાઓ ભરી આપણા બંધુઓ માટે હીંદી અગ્રેસરોએ પોકાર ઉઠાવવાનાં પણ અટકવું જોઇએ? પારસીઓને કોંગ્રેસથી દુર રહેવા કહેનારા ઓએ હવે વિચાર કરવો ઘટે છે. જો પારસીઓ કાંઇ પણ કરી શકે તો તેઓ ના આજરદાર જાત ભાઇઓનું તો ટ્રાંસ વાલમાં રક્ષણ કરે કે નહિ? આવો જુલમ કોઇ દેશમાં નથી, કે વેપારથી કોઇ સરકાર હાંકી કાઢવા માગતી હોય. મી. ગાંધી જેવા સુપ્રસિદ્ધ બેરીસ્ટરનો શિકાર પહેલીજ તકે પકડવામાં બોઅર લોકોની લુચ્ચાઇ અને ડગાઇ છે. તે આપડા પોતાના જાત ભાઇઓ માટે લડવામાં આત્મભોગ આપતો હતો તેનેજ જ્યારે પોચા વગરનો કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે ટ્રાંસવાલના લોકોનું થાય શું? મુસલમાન વેપારીઓને પણ હાલ પકડવા માં આવ્યા છે. તો મુસલમાન કોમે શા માટે ઉઠવું નહિ જોઇએ. શા માટે એ મુંગી બેઠેલી કોમે પોતાનું પાણી આવા વખતે બતાવવું નહિ જોઇએ? આપણા બાયલા, સ્વાર્થી, માંસીમાંના માકડ જેવા, માનમાગુ, અને સસ્તી કીર્તી ઉપર જીવનારા કહેવાતા અગ્રેસરો ઘોડાને બદલે માણસો પાસે પોતાની ગાડી ધસડાવવામાં, તાજ વગરના પોતાને રાજા પોકા રવામાં, ચેરે ચેરની બાદશાહ કે સિંહની ઉપમા મેળવી હરખાનારા. પુલના હારો, માં ઠઠાઇ જઇ ફોકરાઇ મારનારા, માન પત્રો મેળવવામાંજ જીંદગીનું સારથક્ય સમાઇ રહેલું માનનારા, અને ટુંકમાં પોતાનું જીવનચરિત્ર લાંબું લેખાવવાની મિથ્યા હોંશ રાખનારા અગ્રેસરો કાને બહેરા, આંખે આંધળાં અને લુલાં પાંગળાં થઇ રાંડી રાંડા માફક ઘરમાં ચુંટીયાં પકેરી બેસીને આ જુલમી સપાટ જોવા કરે છે, તે તેઓ માટે ખરેખર શરમ ભરેલું છે. ટ્રાંસવાલમાં જુલમની હદ વધી નથી. ત્યાંના ગોરાઓ રાક્ષસ પેઠેમ પોતાનો ઝેરી સોટો ચલાવે છે, અને ખાસ્સિત થઇ હીંદી, હીંદી, અને હીંદીનેજ મારે છે. તેઓને બચાવવાને શું હજી વખત પાકયો નથી? સ્વદેશીઓ ઉઠો. જાગૃત થાવ, ને તમારું તમામ જોર આવા વખતે અજમાવી પ્રજાનો સ્વચ્છ પ્યાર મેળવો. નહિ તો તમે અમારે મન થી નામનાજ અગ્રેસરો છો, અને તમારા વગર હીંદને ચાલશે એમાં કશો ય ફરક રહેશે નહિ.

અમદાવાદનું "પ્રજાબંધુ"

મી. ગાંધી અને ટ્રેન્સવાલીઆમાં વસનારાં આગેવાન વેપારીઓને જે સખ્ત સિક્ષા કરવામાં આવી છે તેનું કારણ પણ સરકારનું બદલાએલું વલણજ છે. હીંદી વાનો નિર્ભય અને ધણી ચિંતાના દોરના સમુહ જોવા થાય તો તેઓ હાલ જે જોર બતાવે છે તેવું કરી શકે નહીં અને લાચાર થઇને સરકારના કાયદા અને ઇચ્છાને શરણ થાય તેવું ટ્રાંસવા લના સત્તાવાળા ઇચ્છતા હોય તેમ સમજાય છે. અને તે કારણથી આગેવાનો ઉપર તેમણે હાથ અજમાવ્યો હોય તેમ અનુમાન થાય છે. સત્તાવાળાની આવી વૃતિ હશે તોપણ તેમની ધારણા પાર પડે તેવો સ્વરૂપ પણ સંભવ દેખાતો નથી. કેમકે ચંદન ઘસાતાં જેમ અધિકા ધિક સુગંધ આપે છે તેમ ટ્રાંસવાલના હીંદવાનો છુંદાતાં, કચરાતાં, અને જુલમ સહેતાં વધારે હિંમતવાન અને શૌર્યવાળા થતા જાય છે. અમે તેવા સ્વારથના બોગે પણ પોતાની પ્રતિજ્ઞામાં દ્રઢ રહેવાનો તેઓ નિશ્ચય કરી બેઠા છે.

સુરતનું "ગુજરાત મિત્ર"

ઓલ ઇંડિયા ઇનફોરમલ કાનફરન્સના પ્રમુખ મી. સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ કાનફર ન્સમાં વચ્ચેલા ઠરાવ વિશે નામદાર વાઇ સરાય જોગ તારનો સંદેશો મોકલ્યો હતો, જેના સંબંધમાં એવો ઠરાવ કરી વળ્યા છે કે એસિયાટીકો સામે જાપનો મુકનારા કાયદાને નામદાર શહેનશાહ એડવર્ડ તરફ થી મહાલી મળી ચુકી છે. તેનો કારોબાર ના સંબંધમાં વચ્ચે પડવાને અમે અશકત છીએ. પણ તમારી અરજી નામદાર શહે નશાહ તરફ મોકલી આપવામાં આવશે. ટ્રાંસવાલની સરકારના સેક્રેટરી મી. સ્મટસ કે જે ગરમ સ્વભાવનો અધિકારી છે, તેણે જે વિચારો હીંદીઓ વિરૂદ્ધ આપ્યા તે તેના નિર્દયપણાનો પુરાવો આપે છે. તેણે હીંદીઓ ઉપર કોઇપણ પ્રકારે દયા કરવા કે નામતી કરવાની ના પાડી કાયદાનો પુરેપુરો અમલ કરવાનો અભિપ્રાય દર્શાવી પરદેશીઓને હાંકી કાઢ વાનો ઠરાવ જાહેર કર્યો છે. પણ ટ્રાંસ વાલની સરકારે કેવી રાજનીતિ ચલાવવી તે વિશે લોર્ડ મીડલટને ભાષણ કરી સુચના કરી છે કે.....હીંદીઓ પ્રત્યે નર માસથી વરતવાનું મુશ્કેલ કામમાં બ્રીટીશ રાજદારીઓએ મદદ કરવી. લોર્ડ મીડલ ટન જેવા હીંદુસ્તાનની વજીરાત ભોગવી ગએલા ઉમરાવે જે વિચારો અનુભવ સિદ્ધ આપ્યા તે ઉપર શું હીંદી સરકાર, ટ્રાંસ વાલના ગવરનર, ટ્રાંસવાલની રાજસભા કે નામદાર શહેનશાહ ધ્યાન નહીંજ આપશે?

નાતાલ ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન ખાતાનો રીપોર્ટ

નાતાલ ઇમીગ્રેશન ખાતાના ઉપરી અમલદાર મી. હેરી સ્મીથ તરફથી તેના હાયતળેના ખાતાનો ૧૯૦૭ની સાલનો રીપોર્ટ જાહેર પડયો છે. તેમાંથી કેટલીક જાણવા લાયક હકીકત નીચે મુજબ છે.

એ ખાતાની ૧૯૦૭ ની આવક ૧૯૦૬ ની સાલ કરતાં પા. ૧૭૮–૪–૮ જેટલી વધી છે. એમ્બારકેશન પાસની ફીની આવકમાં પા. ૫૦૮ નો વધારો થયો છે. બીજાં ખાતાંઓ સરકારને પોતાને અરધું ચલાવવાં પડે છે ત્યારે ઇમીગ્રેશન ખાતું તે ખાતાની આવકમાંથીજ નભી શકે છે.

મજકુર સાલમાં કુલ ૨૭,૫૨૨ ઉતારૂ આવ્યા, જેમાંથી ૧૫,૬૫૬ બ્રિટીશ, ૨૨૬૨ ચીના, અને ૮૧૭૧ હીંદી હતા. બ્રીટીશોમાં હીંદીની સંખ્યા ૬૪૮૯ ની હતી, જેમાં ૨૬૪૨ આદમી, ૧૧૪૧ ઓરતો, અને ૯૦૬ છોકરાં હતાં. કુલ૫૨૦૬ માણસને અટકાવવામાં આવ્યા હતા, જે માંના ૩૨૭ 'આરબ' ૨૫૬ ચીના, ૨૪૫૯ હીંદી, ૩૧૭ સીંગાલીઝ, ૧૪૦૭ ઝાંઝીબારી તથા બીજી નાની સંખ્યા બીજી કેટલીક જુદી જુદી જાતોની હતી: ૧૯૦૬માં ૯, ત્યારે ૧૯૦ માં ૫૯ પરી ક્ષાનાં સરટીફીકેટો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં.

૧૯૦૬માં કુલ ૧૧,૪૨૫. ૧૯૦૭માં ૧૨,૪૮૩ ઇમીગ્રાન્ટસ સરટીફીકેટ કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. ૭૯ સરટીફીકેટ ખોટા માણસના હાથમાં માલુમ પડવાથી જપ્ત કરવામાં આવ્યાં હતાં. અટકાવવા છતાં ગુમ થએલાની સંખ્યા ૪ની છે જેમાંથી ૨ ગોરા અને ૨ એશીઆટીક હતા. ગોરો પાછળથી પકડાયો હતો અને તેને પાછો મોકલવામાં આવ્યો છે. પાસ હોવા છતાં અટકાવ્યા પછી ગુમ થએલાની સંખ્યા ૧૨ ની હતી. કુલ ૧૬ માણસને ડીપોર્ટ કરવામાં આવેલ જે માં કેટલાક જાણીતા ગોરા ગુન્હેગારો તથા બદચાલની ઓરતો હતી. ઇમી ગ્રાન્ટસ સરટીફીકેટ માટે અરજ કરનારાને તપાસતાં માલુમ પડયું છે કે ૬૦ ટકા જેટલા પરણેલા હોય છે; જેમાંના ૫૦ ટકા જેટલાએ ૬૦ થી ૧૫ અને ૨૦ વરસ જેટલી જુદી જુદી મુદત સુધી પોતાની ઓરતોને જોએલ હોતી નથી. એશીઆટીકોમાં ૧૯૦૩ની સાલમાં ૫૧ ઓરત અને ૨૦૬ છોકરાં, ૧૯૦૪ માં ૪૨ ઓરત અને ૬૮૪ છોકરાં, ૧૯૦૫ માં ૪૮ ઓરત અને ૧૬૫ છોકરાં, ૧૯૦૬ માં ૬૯ ઓરત અને ૨૩૧ છોકરાં, તથા ૧૯૦૭ માં ૭૧ ઓરત અને ૧૩૬ છોકરાં કોલોનીમાં દાખલ થયાં હતાં.

મી. કેર હારડી

ઇગ્લાંડની પાલમેંટના મજુર પક્ષના વડા મી. કેર હારડી જે દુનિઆની મુસાફરીએ નીકળેલ છે તેઓ ગયા અઠવાડીઆમાં નાતાલ આવેલ હતા. તેઓ હીંદુસ્તાનની મુલાકાત દરમ્યાન હીંદીની ઉમેદ તરફ દિલસોજી બતાવી વિચારો ધરાવવા માટે જાણીતા થયા છે. નાતાલના કાફરી હુલ્લડ વખતે મી. કેર હારડીએ કાફરોના વતી ઇગ્લાંડમાં મોટો પોકાર ઉઠાવ્યો હતો.

મી. કેર હારડીએ 'મરક્યુરી' ને આપેલા 'ઇન્ટરવ્યુ' માં હીંદી સંબંધી તેમણે નીચે મુજબ વિચારો દર્શાવ્યા હતા: એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં એક બાબત મેં ખાસ કરીને જોઇ છે. તેની સામે જે જુમ મારવામાં આવે છે તે ગોરા વેપારીઓ તરફથી છે. કારણ કે તેમાં તેનો સ્વાર્થ સમાએલો છે. જો તેમાં કામદાર વર્ગનાઓનું હિત સમાએલું હોત તો આજ હાલના કરતાં બમણો પણ પોકાર સાંભળ્યો ન હોત.

જાપાના પ્રતિનીધિએ જણાવ્યું કે અહીં પોકાર ઉઠાવનારાઓમાં કામદાર વર્ગના લોકો છે. વળી તેઓને સોંપા ભાવવાળાઓનો આશ્રય લેવાની જરૂર પડે તેવું નથી. જવાબમાં મી. હારડીએ જણાવ્યું કે એ ખબર નવીન સાંભળું છું, ને તે જાણી ખુશી થાઉં છું.....બચા વના કારણ તરીકે દાખલ થતાં અટકા વવાની વાતની હું સામે નથી. પણ હીંદી બ્રિટીશ પ્રજાના હોવાથી તેમને બ્રિટીશ રાજના ગમે તે મુલકમાં દાખલ થવાની છુટ હોવી જોઇએ. હું જાપાન માં હતો ત્યારે મેં જોયું હતું કે એક રેલ્વે કોનટ્રાક્ટ સંબંધમાં જાપાનીઝને બદલે ચીના મજુરોને રાખવામાં આવતા હતા, છતાં સરકાર કાંઇ પણ કરી શકતી નહોતી. કારણ કે કોનટ્રાક્ટરને ચીના મજુરો રાખવાથી ૨૫ ટકા જેટલી ઓછી રોજી આપવી પડતી હતી.

'એકસ્પ્રેસ ટાઇમ્સ' ના પ્રતિનીધિને આપેલા 'ઇન્ટરવ્યુ' ઉપરના નીચે મુજબ સંવાદ થયો હતો.

મી. કેર હારડીએ જણાવ્યું હતું કે હીંદુસ્તાનની પ્રજાને કોઇ તરેહનું સ્વરાજ્ય તો મળવું જોઇએ. સ્વરાજ્યથી હીંદુ સ્તાનને ઠીક થી ગોમ હું પણ જાણું છું. હીંડીઓએ ચોરલ્યેલું બ્હોં પણ નહીં જોયું હોય તે અગાઉ ઇગ્લાંડો સુધી રાજકારભાર કર્યો છે; અને તે સારી રીતે ચલાવ્યો હતો.

[illegible] સુધારામાં અને પશ્ચિમના સુધારામાં કાંઇ ફેર નથી લાગતો? શું પૂર્વના સુધારાથી દુનિઆને બ્રિટીશ સુધારા જેટલો લાભ છે?"

મી. હારડી: "પૂર્વનો સુધારો યુરોપી સુધારા કરતાં ઘણોજ ચઢીઆતો છે. તેમાં શિસ્તપણ વધારે છે, અને ઉછાંછળા પણું ઓછું છે. તેમાં બુદ્ધિની ખીલવણી નો અર્થ વધારે સરે છે. પુર્વના લોકોને હમેશાં ધર્મ ઉપર આસ્થા વધારે હોય છે; તથા તેઓ તે મુજબ વરતવાને શીખેલા હોય છે. તેઓ દારૂ નહીં પીનારા છે."

ડરબન અંજુમન ઇસલામ

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટર.]

તા. ૧૫ મીએ રાતે ૮॥ વાગે ડરબન અંજુમન ઇસ્લામની એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે ચેરમેન મી. અબદુલ કાદર, સેક્રેટરીઓ, તથા મેસરસ દાઉદ મહમદ, ઇસેન કાસમ, ઇસમાઇલ ગોરા, અબદુલ હક, હાજી હબીબ, હાસમ જુમા, એમ. એમ. અરસાણી (ન્યુ કેસલ), સુલેમાન હાવજી ઉમર (લેડી સ્મીથ), તથા બીજા લગભગ ૩૦૦ માણસો હાજર હતા. સેક્રેટરી (દાદા ભીયાં) એ મીનીટબુક વાંચી. પછી ચેરમેને જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના મામલા પર ચર્ચા કરવી, બીજુ નોકર રાખવો, માજી ચેરમેનને માનપત્ર આપવું હતું તેનો ખરચો આપવો, મરહુમ નવાબ મોહમ્મદ નઉસમુલ્લકના કુટુંબપર દીલગીરીનો કાગળ મોકલવો એવો અગાઉ ઠરાવ થયો હતો પણ માજી ચેરમેનની જુલથી તે કાગળ પડી રહેલ, તો હવે મોકલવાનું તે નકી કરવું, અને આગળનો સંબંધમાં ચર્ચા કરવી એ મીટીંગનો હેતુ છે. મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે મીનીટબુક વાંચવામાં બહુ વખત જાય છે તો ઓછો વખત જાય તેમ કરવું જોઇએ. માજી ચેરમેનને માન પત્ર આપવું તેનો ખરચ અંજુમન કરતાં

આપવાજોગ પુરો પાડયો. જેમાં પોતે ૧૫/–, મી. દાવુદ મહમદે ૧૦/–, મી. હુસેન ઇસાએ ૫/–, મી. મહમદ આમેદે ૫/–, મી. હાજી હબીબે ૪/૬, તથા મી. અબદુલ કાદરે ૩/૬ આપી. મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે નવાબ મોહસીનઉલમુલ્ક ગુજરીને લગભગ ૪ મહિના થયા, છતાં હજુ સુધી કાગળ પડી રહયો તે દિલગીરની વાત છે. તો તેનો ખુલાસો આજે તે આજે થવો જોઇએ. સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. કાદરે જણાવ્યું કે આમાં આજ ચેરમેનની ભુલ થઇ છે. એટલે કે કાગળ તૈયાર હતો ને ચેરમેનના મનમાં હતું કે તે મોકલી આપ્યો છે પણ આજ ચેરમેન તરફથી બેરાથી તાર મળ્યો છે તેમાં તેઓ જણાવે છે કે મારે ત્યાં કાગળ પડી રહયો છે જે લઈ તમે મોકલાવશોજી. આ ઉપર કેટલીક ચર્ચા થતાં પહેલીજ સ્ટીમરમાં તે કાગળ મોકલાવવા ઠરાવ થયો. મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે નોકર રાખવા સંબંધમાં હું ધારું છું કે હાલ ન રાખીએ તો સારું. કારણ કે અંજુમન કાંઇ એટલી પૈસાવાળી નથી. મી. હાજી હબીબે જણાવ્યું કે નોકર હોય તોજ કામ થાય. કારણ પગારદારના પર દબાણ કરી શકીએ, તેમજ તે દરેક વખતે જરૂ પૈસા ઉઘરાવી શકે. પણ આ વાત પસંદ ન હોય તો એક માણસ પૈસા ઉઘરાવવા રાખવો, ને તેને કમીશન આપવું, કે જેથી તે જલદી ઉઘરાવશે. આ વાતને મી. દાવુદ મહમદ તથા મી. ઇસપ અસમાલ મળતા થયા. જેથી ૧૦ ટકા કમીસન રાખી તે કામ મી. દાદામીઆને સોંપવા ચેરમેનના કહેવાથી ઠરાવ થયો.

મી. હાજી હબીબે જણાવ્યું કે જે ખાસ કામ છે તે રહી જાય છે. આપણે ટ્રાંસવાલના સંબંધમાં ખાસ ખરચા કરવાના હતા તે ભુલી જઇ બીજું બીજું કામ થાય છે. ચેરમેનના હુકમથી ટ્રાંસવાલના આગેવાનોએ ડરબનની અંજુમનપર તાર કરેલો તે મી. રુકનુદ્દીને વાંચી સંભળાવ્યો. મી. ઇસ્માઇલ પટેલે જણાવ્યું કે અંજુમન કાંઇ રાજદ્વારી કામ કરવા સારું નથી. અંજુમન સ્થપાઇ છે તેના હેતુ એ છે કે મુસલમાન છોકરાઓને ભાષણ કરતાં શીખવવા: ઇબાદતની આપવી; સંપનો ફેલાવો કરવો; ઇસ્લામની વિરુદ્ધ ટીકા થાય તો તેનો રદીયો આપવો; ચોપડીઓ રાખી વાંચવાનો શોખ ફેલાવવો; કોઇ મરીઝ મુજરી જાય તેને કફન દફન કરવું. વિગેરે હેતુઓ માટે અંજુમન ઉભી થઇ છે. તેથી ટ્રાંસવાલ સંબંધમાં હાલ આપણે વચ્ચે પડવાનું જરૂરી નથી. આ વાતને મી. ઇસ્માઇલ ગોરા તથા મી. સરંગે ટેકો આપ્યો. મી. હાજી હબીબે જણાવ્યું કે જો સૌની એમજ ખુશી છે તો આપણે તે વાત કોંગ્રેસ કે જે રાજદ્વારી કામ માટે છે તેમાં ચર્ચવિશું. મી. ઇસ્માઇલ ગોરા તેને મળતા થયા. મી. દાવુદ મહમદે જણાવ્યું કે આજે મને ઇસપમીઆ તરફથી કાગળ મળ્યો છે. તેમાં તેઓ લખે છે કે મી. ગાંધીને મારવા એવો કોઇ ફીચકારા માણસે ટ્રાંસ્વેસ ના નામનો તાર કર્યો હતો, જે તાર વાંચતાં મને શરમ થાય છે. આ વાત કેટલી નામોશી ભરેલી છે? આના જેવો ફીચકારો ને ખરાબ બીજો કોણ હશે? બાદ ચેરમેનના કહેવાથી ટ્રાંસવાલની ચર્ચા કોંગ્રેસની મીટીંગ માટે રાખવાનું નક્કી થયું.

મી. સૈયદ જુમ્મારી સાહેબે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે છોકરાંઓને ઇલ્મ શીખવવા મહેનત કરવી તેમજ મોટો મકેસો બાંધવો: તથા અંજુમનને તરક્કીપર લાવવી. મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ જણાવ્યું કે પોરબંદર મકેસાના પઇસા ગોરા લોકો ખાઇ જાય છે તે આપણે મળે તો મકેસાનું કામ તુરત સરૂ થાય. આ બાબત મી. હાજી હબીબે જણાવ્યું કે એ પૈસા ખરેખર બચાઇ જાય છે, ને તે બચાવવા એ દરેક મુસલમાનની ફરજ છે. તેમાં અંજુમને વચમાં પડવું જોઇએ.. હું મારાથી બનતું કરીશ. આ પૈસામાં અહીંવાળાને ત્રીજો ભાગ મળવો જોઇએ. જો મહેનત કરીએ તો જરૂર મળશે; ને અહીં મકેસો ગોઠી શકાશે. આ માટે હાજર મહજરોનો મત માગતાં બધાએ હાથ ઉંચા કરી પોતાની મરજી બતાવી. મી. દાઉદ મહમદે જણાવ્યું હતું કે આ સંબંધમાં એક મોટા વકીલને મળતાં તેણે કહ્યું હતું કે તમારો હક છે, અને તે આગવામાં આવે તો મળી શકશે. મી. દાવજી સફલાએ વખતને અનુસરતું ભાષણ કરયું. મી. ઇસ્માઇલ ગોરા તથા મી. હાસમ જુમાએ નીવેડો થાય એવી ઇચ્છા બતાવી. મી. ઇસ્માઇલ પટેલે દરખાસ્ત મુકી કે મેસરસ દાવુદ મહમદ, અબદુલ કાદર, ઇસ્માઇલ ગોરા, હુસેન હાસમ, હાસમ જુમા, અબદુલ હક, ઇસપ અસમાલ, મહમદ આમેદ એટલા સાહેબોને તપાસ કરી નીવેડો લાવવા માટે નીમવાની હું દરખાસ્ત કરું છું. મી. સરંગે ટેકો આપ્યા બાદ તે પાસ થઈ. બાદ રાતના ૧૧॥ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

કઠોર મહેફીલે ઝીનતોલ ઇસ્લામ

સેક્રેટરી મી. મહમદ સુલેમાન મુલ્લાં કઠોરથી લખે છે કે:—આપના પત્રમાં શેઠ દાઉદ મહમદની બેટીની સાદીનો હેવાલ પ્રસીદ્ધ થયો છે તેની ખુશાલીમાં જાહેર કરેલી અક્ષીસો પૈકી અમારી મહેફીલને શેઠ દાઉદ મહમદે પા. ૫ મી. હાજી દાઉદ અહમદ હાજીની મારફતે મોકલી આપ્યા છે. તે બદલ આપના પત્ર મારફતે જાહેરમાં પહોંચ કબુલવાની, અને મહેફીલ તરફથી શેઠ દાઉદ મહમદનો આભાર માનવાની રસ્મ લખએ છીએ. મહેફીલ તરફથી કુંકમાં થોડુંક વધુ જાહેર કરવાની રસ્મ આપણે. હાલમાં જ્યારે દેસમાં પણ સાદીના અવસર ઉપર નાચરંગ, આણીપાણી, મોટા માંડવા બાંધવા, અને આતસબાજી વિગેરેમાં લાખલુખ ખરચો કરવામાં આવી હજારો રૂપીયા બરબાદ કરવામાં આવે છે, અને જે ઇસ્લામી શરીઅતથી તદન વિરુદ્ધ છે; છતાં દેખા દેખીના પવનમાં ખોટી બડાઇ લેવાના ઉમંગમાં ઇસ્લામી બીરાદરો તણાતાજ જાય છે. ત્યારે તેઓને પરદેશમાં છતાં પણ શેઠ દાઉદ મહમદે જે નકલ કરવા જોગ, અને ડહાપણ ભરી પહેલ કરી બતાવી છે; તે માટે શેઠ દાઉદ મહમદને, દરેક સમજુ માણસ શાબાશી આપે છે; તેજ મુજબ અમારી મહેફીલ તરફથી પણ શાબાશી આપવામાં આવે છે. અને ઉમેદ રાખવામાં આવે છે કે, દેશમાં કે પરદેશમાં છતાં પણ સાદીના ટાંકણે ગેરવાજબી અને દીનનાં ફરમાન વિરુદ્ધ ના કામોમાં નહુમો ખરચ દેખાએ પણ નહીં કરવા એવા ઠરાવો કરી તે સખ્તી સાથે અમલમાં મુકવાને ઇસ્લામી કોમના આગેવાનો મન ઉપર લેશે. તેનો બદલો મુસલમીઓની દીની અને દુન્યવી હાલતની ચડતી થવામાં ઘણીજ સારી રીતે મળી શકશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૨૨ મીએ સવારના સાત વાગે ડરબનમાં બંધ થવાની છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

એક ઘરસારી—એ બાબત નાખવામાં લાભ નથી.

રાંદેરવાસી—હવે તમારો કાગળ છાપવાની જરૂર રહેતી નથી.

મી. અહમદ મહમદ—તમારૂં લખાણ છપવાની હવે જરૂર રહેતી નથી.

મી. ગુલામ—તમારો લીખતનબર્સથી લખેલો કાગળ છાપવાની હવે જરૂર રહેતી નથી.

મી. ઇબ્રાહીમ નુર—તેથી ખાલી કલેશ વધે તેમ હોવાથી નથી છાપતા.

મી. હાજી કમરૂદીન—હવે એ બાબત નાખવાની જરૂર નથી.

એસ્ટકોટ લાઇસેન્સની લડતવિષે

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૧ લી ફેબરવારીના અંકમાં નાતાલ કોંગરેસની મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી બહોળો ખેદ થાય છે. મેઇન લાઇનવાળાની સમજુતી સંબંધે તથા ન્યુકાસલથી મી. ખરસાણીએ લાઇસેન્સની લડતનું ખરચ આપવા વિષે પુછાવ્યું હતું તે સંબંધે જવાબમાં ઉપલી મીટીંગમાં ખુલાસો થયો : તેના રીપોર્ટમાં જણાવેલું છે જે અમુક માણસનાં લાઇસેન્સ સંબંધમાં કોંગરેસ ખરચ આપી શકે તેવું નથી. જો આખા ગામ માટે લડત હોય તો તે માટે કોંગરેસ વિચાર કરે. એટલે કે તે પણ નક્કી નહિ પણ વિચાર કરે. મારી અરજ એ છે કે એસ્ટકોર્ટમાં આજે આખા ગામ માટે લડત છે. અહીં ટાઉનમાં ૫, તથા બીજાં ૯ એમ કુલ ૧૪ લાઇસેન્સ મળ્યાં નથી. એટલે હવે આખા ગામમાં બાકી કાંઇ રહ્યું નથી. માટે કોંગરેસે મદદ દેવી જોઇએ. દાખલા તરીકે મી. હુનડામલનો કેસ કોંગરેસે લીધેલો તે કાંઇ આખા ગામનો હતો ? માટે કોંગરેસના આગેવાનો વિચાર કરી જરૂર મદદ કરશે એવી ઉમેદ રાખનાર

એસ્ટકોર્ટ, મી. મહમદ પીરભાઇ

તા. ૯–૨–૦૮.

ડરબન ઈંડિઅન પબ્લીક લાયબરેરી

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

ડરબન ઇંડીઅન પબ્લીક લાઇબરેરીના સંબંધમાં તા. ૧૫–૨–૦૮ના અંકમાં વીક્ષીટરની સહીથી એક લખાણ બહાર પડેલું છે. તેના સંબંધમાં ખુલાસો કરવાનો કે :—

હાલમાં ટ્રાંસવાલના કામના અથાગ બોજાને લીધે લાઇબરેરી સંબંધનું કામ હાથમાં લેવાઇ શકાયું નથી. તેથી કરી તે વાત ધ્યાન બહાર છે એમ કોઇએ સમજવાનું નથી.

કેટલાક મહદયો પોતાની મેંબર ફી આપે નહિ તેવા કારણસર લાઇબરેરીની સ્થિતિ બરાબર થાય તેમાં મી. લાઇબરેરીઅનનો દોરા કાઢવાપણું રહેતું નથી.

લાઇબરેરીને નિભાવવી અને સારા પાયા ઉપર લાવવી તે બાબતમાં જેટલી મી. લાઇબરેરીઅનની ફરજ છે તેટલી કે તેના કરતાં વધારે પબ્લીકની ફરજ છે એ ભુલી જવું જોઇતું નથી.

આ અને એ સીવાયના બીજા વધારે ખુલાસા કરવા માટે લાઇબરેરીની એક મીટીંગ થોડા દીવસમાં બોલાવવા માટે વિચાર ચાલે છે. તો બે કે ત્રણ અઠવાડીયા માં તે બાબત મીટીંગ ભરી ખુલાસો થઇ જશે એમ ઉમેદ છે.

વીક્ષીટરે કેટલીક બાબતો પોતાની અણસમજથી ભૂલ ભરેલી લખેલી છે. તે મીટીંગ વખતે હું સાબીત કરી આપીશ.

લી. પારસી રૂસ્તમજી

ડરબન : લાઇબરેરી બોર્ડના પ્રમુખ.

તા.–૧૫–૨–૦૮

(૨)

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

'વીક્ષીટર' ના જવાબમાં જણાવવાનું કે :—

વીક્ષીટરમુક હમેશાં રહે છે. રીમાર્કમુક વિષે ખુલાસો અગાઉ આપી ગયો છે. ટેબલ ખુરસી નીચે બાળાં બાકેલ રહે છે એમ કહેવું તે બરોબર નથી.

ટેબલપર છાપા ચુંથાએલા રહે છે કારણ કે 'વીક્ષીટર' અને તેના મિત્રો વાંચી રહયા બાદ જેમ આવે તેમ નાખીને જાય છે.

ઘડીઆળ બેાટી પડી ગઇ હતી તે સમી કરાવી લીધેલ છે.

ફાઇલપર ધુળ પડી જવા સંબંધમાં લખવાનું કે પગારદાર છોકરો રાખવાનું પોસાય તેમ ન હોવાથી રોજ સવારમાં આવી ઝાડુ કાઢી જવા તથા ખુરસી ટેબલો સાફ કરી જવા માટે બ્રહ્મનાના શી. ૨/૬ આપી એક માણસ રાખેલ છે.

બતી તથા કાચ ગંદા થવાનું કહે છે તે બરોબર નથી.

લાઇબ્રેરીયન આખો દિવસ–સવારના ૬ થી રાતના ૯ સુધી હાજરી આપે તોજ 'વીક્ષીટર' ખુશી થાય ; પણ તેવું પગારદાર માણસથીજ બની શકે.

ફાઇલ કરવાની મી. 'વીક્ષીટર' ને ફીકર રહેતી હોય તો તેણે મદદમાં આવવું જોઇએ.

'વીક્ષીટર' તથા તેના જેવા બીજાને બોળખી મી. જુસબ ઓસમાણ સમજી ગએલ કે મફતનું વગોણું શું કામ જોઇએ. તેણે લખી આપ્યું નહોતું કે હમેશાં મુફત કામ કરશે.

ગામમાંથી આવતા છાપા સંબંધમાં કહેવાનું જે જેમને કામી હમદરદી છે ને જેઓ દિલાવર છે તેઓ તો હમેશાં આપે છે.

સેક્રેટરી આખો દિવસ પોતાનો વખત લાઇબ્રેરીને આપતા નથી ને તેથી તેની ગેર હાજરીમાં ફુટપાથપર બુમાટા પાડનારને કે ખાડા પાડનારને કહેવાનું 'વીક્ષીટર' અથવા તો બીજા વાંચનારને રહે છે. 'વીક્ષીટર' ને પોતાની ફરજની ખબર હોય તો તે આવી બાબત લખત નહીં.

સેક્રેટરી વાંચનારને ઘેર તેડવા જતા નથી કે વાંચવાને ચોપડા. વીક્ષીટ બુકમાં થોડી સંખ્યા હોવામાં સેક્રેટરીનો દોષ કહેવાશે નહીં.

બાકી બાબત તથા બી. વાલની ટુંકા લેખના બાબતમાં 'વીક્ષીટર' ની ભુલ

છે. આજદીન સુધી જથાનું ચુકવેલ છે. તેમ તા. ૧૫–૨–૦૮ સુધી તમામ દેતાં લેતાં પા. ૩–૧૭–૬. શેઠ ઇસ્તમજીને ત્યાં જમા છે.

'મુંબઇ સમાચાર', 'ટ્રેડીમિય' 'સ્વરાજ્ય વિજય', 'ઝહીઆવાઝ સમાચાર' આજ તા. ૧૭–૨–૦૮ સુધી તો આવેલ છે. 'સેહ્રબ્રિમ' માટે તો મના લખેલ છે. ફક્ત 'મુંબઇ સમાચાર' એક જરૂરી છે.

લવાજમ બાબતમાં શેઠ ઇસ્તમજીને જણાવેલ છે; ને તેઓનો મીટીંગ બોલાવવા વિચાર છે. કે જેથી કયા કયા છાપા ઉપયોગી છે તે નક્કી કરવામાં આવશે.

આ કામ માટે તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરી ને રવિવારે રાત્રે ૮ વાગે લાઇબ્રેરીના હોલમાં મીટીંગ છે તો મેંબરોને આવવાની ભલામણ કરીએ છીએ. મી. 'વીત્રીટર' ને પણ હાજર રહેવાને સૂચવ્યું છું, કે જેથી તેમને ખુલાસા આપી શકાય.

મેંબરો તરફથી ફી એડવાન્સ મળતી નથી પણ છેલ્લી તારીખે. ને તેથી ભાડું વગેરે એડવાન્સ નજર આપી શકાય તે વાતનો 'વીત્રીટરે' વિચાર પણ નથી કર્યો. આ સિવાય વધારે ખુલાસો મીટીંગમાં થશે.

આરટીકલ લખવામાં જેમ ઉતાવળ કરવામાં આવે છે તેમ કોઇરીતે ખીરસામાં હાથ નાખી લાઇબ્રેરીને મદદ આપેલ હોય તેજ લખવું ઠીક લાગે. કોમના ભલા અરથે બીનપગાર કામ કરનારાનું 'વીત્રીટર' વગોણું કરે તે લાયકાત નહીં. સેક્રેટરીની ભુલ હોય તો પ્રથમ એક વખત તેને ખાનગીમાં જાહેર કરવું, પછી ચેતવનારાને ચેતવણી આપવી, ને તેમ છતાં દાદ ભળે નહીં તેજ છાપામાં નાખવું તે વાજબી ગણાય.

લી. તાર મહમદ સુમાર
લાઇબ્રેરીયન અને ઓન. સેક્રેટરી

ડરબન, તા. ૧૭–૨–૦૮

[ઉપરના લખાણને આકરા શબ્દોવાળો કેટલોક ભાગ કાઢી નાખી ટુંકું કરેલ છે.— અ. ઇ. ઓ.]

એક સુચના

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

મી. ફ્રીણ્ડ બારીસ્ટરને ઇંગ્લાંડથી પાછા ફરતી વખતે ફ્રીણ્ડ લાઇબ્રેરીની મુલાકાત લેવાનું સાદર પુરવક આમંત્રણ કરવામાં આવે તો તેઓ ખુશીથી કબુલ રાખી વસ્તી લેશે એવી દરેક ઉમેદ છે. તેઓ અહિંઆ આવી પોતાની બારીકીથી બારીક તપાસ કરશે તેથી કોમને ઘણો લાભ મળશે. તેમ તેઓને ભારતી અનુભવ મળશે ને હિંદુસ્તાનમાં આપણા ભાઇઓ આગળ ખાસ કરી મુસલમાનો આગળ રજુ કરશે તો તે ઘણો વજનદાર અથરિટી. અને આપણી લાયકતને મજબુતી મળશે; તેઓને અહીંયાં બોલાવવાથી આપણે આપણી ફરજ બજાવી શકીશું. તેમ તેઓને હાડમારીઓ વીશે ઘણું શીખવાનું મળશે. એટલે એક તરફ ફાયદો છે. આવી તક ફરી ફરીને બની શકતી નથી. તેથી હું બાર દઇને કોમને વિનંતી કરું છું કે એ વીશે બરોબર વીચાર કરશે. એક વાર ઓનરેબલ મી. ગોખલેને ઇંગ્લાંડમાં હતા તે વખતે અહિં બોલાવવા ની સુચના થએલી પણ ઢીલ થવાથી દીલગીરી સાથે નીરાશ થવું પડયું હતું. તે નીરાશાનો બદલો વાળવાને આ તક પુરતી છે. હું ભુલતો નહિ હોઉં તો મી. ગોખલેના તે વખતના મી. ફ્રીણ્ડ એક સાથી છે. તેથી તેટલોજ લાભ મેળવવાની આપણે ઉમેદ રાખી શકીએ.

આપણું દુખો ખરી રીતે જાહેરમાં આપવાની આપણી પવિત્ર ફરજ છે. તો બનતી દરેક તકનો લાભ લેવો જોઇએ. તેથી આ સોનેરી તકનો લાભ લેવા મોડું ન થાય તે પહેલાં આ સુચના ઉપરથી લેવામાં આવશે એવી ઉમેદ છે. આપણે હજુ ઘણું કરવાનું બાકી છે.

લી. મહલુમ.

ફીનીક્સ, તા. ૮–૨–૦૮.

ધરચુરણ ચરચા

જોહાન્સબરગથી મી. ઇ. એમ. કડોદીયા લખે છે કે ટરાંસવાલની સલાઇનો અંત આવી ગયો તેથી હીંદી કોમને મોટી ખુશાલી ઉપજે છે. પણ તેમાં દિલગીરી પેદા થવાનું કારણ એજ કે કેટલાક અણ સમજુએ મી. ગાંધીપર જેરબાજીની રીતે હુમલો કર્યા છે. આ બનાવથી ઇજતદાર ગોરાઓમાં પણ મોટી દિલગીર પેદા થઇ છે. મી. ગાંધીની સામવટ જગ જાહેર છે. તેથી કોઇપણ હીંદી અજાણ નથી. ખુદા તેમની નબીયત જલદી સુધારે એવું ઇચ્છું છું.

જોહાન્સબરગથી મી. લલ્લુભાઇ જીવા ભાઇ (એક પીકેટ) લખે છે કે કોઇક વગર સમજનાએ અર્થનો અનર્થ કરી આંગળાં બાબત તકરાર કરી મી. ગાંધી નાપર ધાતકી હુમલો કર્યો તે દિલગીરની વાત છે. ઝાગેવાનોને માર પડવાથી અમો સરને દીલદુભાઇ દિલગીર થયા છીએ. જે બને તા. ૬૨મીએ મરજી આત રજીસ્ટરની મરજી કરી છે અને ખુશીથી ૧૮ આંગળાં આપ્યાં છે; અને બીજાને પણ તેમ કરવા ભલામણ કરું છું.

પારલ (કેપ)થી મી. ભાણુભાઇ લખે છે કે ટરાંસવાલના હીંદીને જીત મળવાથી મોટી ખુશાલી પેદા થઇ છે. પણ મોટી દીલગીરીની વાત છે કે કોમના ભલા માટે અથાગ મહેનત કરનાર મી. ગાંધી નો જાન લેવા પંજાબી લોકોએ હુમલો કર્યો. આ બનાવથી ઘણા લોકોને અપ સોસ થયો છે. મી. ગાંધીએ માર ખાવા છતાં કોમની સેવા બજાવવાનું ચાલુ રાખ્યું છે તેમાટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. ને આશા છે કે ગમે તે થાય તોપણ મી. ગાંધી કોમી સેવા છોડશે નહિ.

ક્રાન્ટઝકોપથી એક લખનાર જણાવે છે કે ગ્રેટાઉનના હીંદીમાં કુસંપનો એક બેદ કારક દાખલો બહાર આવ્યો છે જેની કેસ કોરટમાં જતાં એક હીંદી વેપારીનો પા. ૫નો દંડ થયો હતો, અને સાથે કોરટે સખત ટીકા કરી હતી; ને મસ્જીદ સંબંધે એક બીજી તકરાર કોરટે જવાનો સંભવ છે. આવા હીંદી બહેરયોને મારી અરજ છે કે આવી તકરારોથી ગોરામાં આપણી આબરૂ જાય છે અને આપણે નાલાયક અને ટંટાખોર ગણાઇએ છીએ તો આવી તકરારો છોડી દેવી જોઇએ.

મી. અહમદ હુસેન કારીસેંબરાલથી ટરાંસવાલના હીંદીને સંભાલ થવા માટે મુબા રકમાદી આપે છે.

એશિઆટીકની સ્થિતિ સંબંધી સવાલ નો વિચાર કરવા માટે કોલોનીઓનું એક કોનફરન્સ ભરવાની સુચના લોર્ડ એમ્પટ હીલે ઉમરાવની સભામાં કરી હતી. જવાબ માં લોર્ડ એલગીને જણાવ્યું કે હમણાંજ કોલોનીઅલ કોનફરન્સ મળેલ હતું તેથી બીજું બોલાવવાનું અદુજ મુકેલ છે. વળી ટરાંસવાલ અને કેનેડામાં તેમના એશીઆટીક સવાલનું સુલેહથી સમાધાન થએલ હોવાથી નવેસર ચર્ચા ઉભી કરવા નું સારૂં નથી.

હિંદુસ્તાનના અખબારો.

શ્રી. ગાંધી અને બીજા હિંદીને બે માસ ના કેદખાનાની જે સજા કરવામાં આવી તેથી રાજાવાવના લોકોમાં ઘણી દીલગીરી ફેલાઇ હતી. અને પ્રોટેસ્ટ માટે મુંબઇના આગેવાનો પગલાં લેશે એવી આશા બતાવવામાં આવી હતી.

વડોદરા કલાભુવન જેવું ઉદ્યોગ શિક્ષણ માટેનું બીજું મોરબી દરબાર તરફથી પોતાના રાજ્યમાં ખોલવાની વાત બહાર આવી છે.

લીંબડી સ્ટેટની ગાદી ઉપરનો શ્રી. ભાલુભા તલસાણાવાળાનો હક હીંદી પ્રધાન શ્રી. મોરબીએ સ્વીકારવાની અરજ બહાર આવી છે.

શ્રી. ગાંધી વગેરેને ટ્રાંસવાલમાં થએલી કેદની સજા સામે દીલગીરી જાહેર કરવા અમરેલી બાદ ત્યાંના નગર શેઠના પ્રમુખ પણા નીચે એક જાહેર સભા જનેવારી માં મળી હતી તેમાં શ્રી. ગાંધીના કુટુંબ ઉપર દીલાસો મોકલવા, શ્રી. ગાંધી અને બીજાઓને છોડી મુકવા સરકારને અરજ કરવા, અને ટ્રાંસવાલની સરકારની રાજ્ય નીતી વખોડી કાઢવાના ઠરાવો થયા હતા.

જેતપુર ભાગદારે પોતાના સ્ટેટમાં પ્રાથમીક કેળવણી મફત આપવાનું ધોરણ દાખલ કરયું છે.

મોરબી બાદ એક સખી મહસ્થે રૂા. ૧૦ હજારની રકમ જુદી કાઢી ત્યાંની હાઇસ્કુલમાં ભણતા વણીક કોમના વિદ્યાર્થી ઓ માટે એક બોર્ડીંગ હાઉસ કાઢયું છે જ્યાં તેમને ખાવા, રહેવા તથા પુસ્તકો વગેરેની સોકવણ ચાલુ સાલથી કરી આપવાનું ઠરાવ્યું છે.

ગાયકવાડી રાજ્યના સુથાર, લુહાર, કુંભાર, ઘાંચી, મોચી, પીંજારા, રબારી, ભરતકામ કરનારા, વણકર, ઢેડ, કંસારા, રંગારા અને ભાવસાર વિગેરેને ઉતેજન ખાતર તગાવી આપવાના હુકમ નીકળ્યા છે.

વડોદરા રાજ્યના સોનગઢ તાલુકામાં ૨૫ ગામોને ખેતીનું પાણી પુરું પાડવા રૂા. ૩ લાખને ખરચે એક યોજના તયાર થાય છે.

સુરતમાં લાલા લજપતરાય હતા ત્યારે નાણાવટમાં પરોળની પોળમાં રહેતા શ્રી. મોતીરામ દયારામે તેમને પોતાને ત્યાં બોલાવી ઓન. શ્રી. ગોકળદાસને હાથે એક કસબી શાલ ઓઢાડી હતી.

શીવરાત્રીના તહેવારોમાં વડનગર ખાતે નાગર કોનફરન્સ ભરવા હીલચાલ ચાલે છે.

અંકલેશ્વર ખાતે મહોમેડન કેળવણીના સંબંધમાં એક સભા મળી હતી. પ્રમુખે કેળવણીના લાભ જણાવી કહયું કે શ્રી. સાલેહજી મસમાલજી પટેલે મહોમેડન વિદ્યાર્થીઓ માટે એક બોર્ડીંગ હાઉસ ઉભું કરવા ફંડ એકઠું કરવા ઠરાવ કર્યો છે અને સારી વાર્ષીક આવક ઉપજાવી શકાય તેટલું ફંડ એકઠું કરવામાં તેઓ કૃતેહમંદ ઉતર્યા છે.

વંદે માતરમ પત્રના અધિપતિ અને પ્રસિધ્ધ એકસટરીમીસ્ટ આગેવાન બાબુ અરવીંદ ઘોસે મુંબઇમાં ગીરગામ પોસ્ટ ઓફીસ પાછળ 'નેશનલ એજ્યુકેશન' ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું.

મદ્રાસ હાઇ કોરટના જજજ સર સુબ્રહ્મણ્ય આયરની યાદગીરી જળવી રાખવા વિચાર ચલાવવા મદ્રાસમાં ત્યાંના ગવરનરના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી સભાએ વિદ્યાર્થિઓ માટે હોસ્ટેલો સ્થાપવા એક ફંડ ઉભરાવવા કમીટીઓ નીમી હતી અને સર સુબ્રહ્મણ્યનું નામ તે ફંડ સાથે જોડવામાં આવ્યું હતું.

લાલા લજપતરાયે કોંગ્રેસ પ્રસંગે સુરત ગયા બાદ મુંબઇ અમદાવાદ વગેરે ઠેકાણાની મુલાકાત લીધી હતી જે વખતે તેમને મોટું માન આપવામાં આવ્યું હતું.

લાલા લાજપતરાયે કલકતાની મારવાડી એસોસીએશન સમક્ષ હિંદના દુકાળ ઉપર ભાષણ આપ્યાથી સભામાંજ રૂા. ૫ હજાર ભરાઇ ગયા હતા તે ઉપરાંત રૂા. ૧૦ હજાર બીજા ભરામા હતા.

કલકતામાં લાલા લજપતરાયને તેમની મુલાકાત વખતે માન આપવા બાબુ સુરેંદ્રનાથના પ્રમુખપણા નીચે એક જંગી મેળાવડો થયો હતો.

કલકતા ખાતે મળેલી બાવીસમી ઇન્ડી અન નેશનલ કોંગ્રેસ માટે રોકાયલી જમીન ઠરાવેલી મુદત કરતાં વધુ રાખવાથી થએલી નુકસાની બદલ અલીપોરની સબજજ કોરટમાં કોંગ્રેસ કમીટીપર રૂા. સતાવીસો નો દાવો થયો છે.

બાબુ બીપીનચંદ્રપાલ બકસરની જેલ માંથી પોતાના સંબંધી લોકોને એક પત્ર લખી ફગવેદ સંહિતા, શ્રીમદ ભગવદ ગીત તથા શ્રી ચઇતન્ય ચરિતામ્રત એ ગ્રંથ પુસ્તક મંગાવ્યાં છે. તેઓએ હાલ ધર્મક્ષેત્ર સ્વાધીનતા નામનું એક પુસ્તક લખવા માંડયું છે. તેમને વાંચવા લખવાનાં સાધનો પણ ત્યાં પુરાં પાડવામાં આવે છે.

'ઇંડીયન મીરર' પત્ર જણાવે છે કે લોર્ડ મીન્ટો પોતાની પુત્રીનાં લગ્ન પ્રસંગે થોડો વખત ઇંગ્લંડ જશે તો તે નામદાર ની જગ્યાએ ઘણું કરી શ્રી. હોબહાઉસ કામ કરશે.

કલકતાના પોલીસે ત્યાંના 'નવ શકતી' ની ઓફીસ ઉપર ઢરોરો પાડી ફીરાજના ચોપડા જપ્ત કરી છાપનારને પકડયો હતો. પત્રના છાપનારને પકડી રૂા. ૫ હજાર ન જામીન ઉપર છોડેલ છે.

ગયા વરસમાં આખા હિંદમાં ૨૨૪૦૦૦ ટન પરદેશી ખાંડ આયાત થઇ હતી.

પંજાબની સરકારે લાહોરની બાદશાહી મસ્જીદની મરામત માટે રૂા.૫૬૦૦૦ આપ્યા છે.

દેશસેવા કરતાં કેદના ભોગ થઇ પડેલ શ્રીયુત્ બાબુ બીપીનચંદ્રપાલના કુટુંબ પ્રત્યે દીલસોજી બતાવી કેટલાક સભ્યો તેના ઘરમાં જઇ રૂા. ૧૨૦૦ની રકમ બારણા ઉપર ટકોરા મારી ઓરડામાં મુકી ચાલી ગયા હતા. શ્રી. પાલના છોકરાઓ જ્યારે ઘરમાં આવ્યા ત્યારે તેમણે ચલણી નોટોના કટકા અને નાણા ની ઢગલી પડેલી જોઇ હતી. શ્રી. પાલની નાણાં સંબંધી હાલત સારી ન હોવાથી તેના કુટુંબને લોકો આ પ્રમાણે મદદ આપે છે.

તા. ૬ની માર્ચે બાબુ બીપીનચંદ્રપાલ છુટે તે વખતે તેમને માન આપવા અંગા ળીઓએ મોટા પાયા ઉપર તયારીઓ કરી છે.

હિંદુસ્તાનના કીલ્લાના કાયદાને વધુ સખત કરવા માટે સરકાર વિચાર કરતી હોય એમ જણાવવામાં આવે છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

વેરૂલમના ક્રોસોનીઅલ હીંદી મહમદ કાદરની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૫મી ફેબ્રુવારી એ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

મારિત્સબરગના એસ. હસન મહમદની ફુ.વાળા રોસનખાન તથા ઈસ્માઈલખાન ના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૫મીએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

અવોકાના ગાળ્ની મીલ્કત સુદ્દતની જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

મારિત્સબરગના એચ. એચ. સુબારની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩ જી મારચે અરજ થનાર છે.

ડરબનના આમદ ગુલામની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ઠી એપ્રીલે અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના હીંદી સ્ટોરકીપર અનામાઆની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી મારચે અરજ થનાર છે.

સ્ટેંગરના આપાથોરાયના મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ ઠી એપ્રીલે અરજ થનાર છે.

સ્ટેંગરના આયમ વેરૂમલ પડીઆચીની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ ઠી એપ્રીલે અરજ થનાર છે.

ટોંગાટના શેખ અબદુલ લતીફની નાદાર મીલ્કત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ વેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે જ્યાં તે તા. ૩ જી મારચ સુધી તપાસી શકાશે.

રીચમંડના એમ. એ. પારખની નાદાર મીલ્કત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ રીચમંડ માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવા મા આવી છે, જ્યાં તે તા. ૩જી મારચ સુધી તપાસી શકાશે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઈન.]

અમલાઝી—તા. ૨૨ મી ફેબ્રુવારીના અરસામાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમકુઝી—તા. ૧૮ મીએ કોલંબોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમવોલોસી—તા. ૧૪ મીએ મુંબઇ પહોંચી છે.

અમપુલી—તા. ૨૨મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમઝુંબી—તા.૭મી મારચના મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઈન]

ગવરનર—તા. ૧૮ મીએ મુંબઇ પહોંચી છે.

કેનઝલર—તા. ૧૦ મી મારચે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડંટ—તા. ૧૮ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડી છે.

[ડચિઅન આફ્રિકન લાઇન]

એટનહોસ—તા. ૧૬મીએ ડરબન પહોંચવા ની વકી હતી.

ઉંડ—તા. ૩૧ મી જાનેવારીએ રંગુનથી ઉપડી છે.

જોમ્બે—તા. ૧૬મીએ કલકત્તાથી સીધી ડરબન માટે ઉપડવાની હતી.

કનેરીક—મારચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

ટીન્હાઉ—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

'મરકયુરી' નો અઠવાડીક રમુજ લખાણ કરનાર લખે છે કે: બીચારો ગાંધી! તે જે કરે તેમાં તેનેજ આપદા ભોગવવી પડે છે. એશીઆટીક લવત ચાલી તેમાં લાંબો વખત સુધી બધી મહેનત એકેજ કરી; ને તેમાં તેણે કુદરતથી પોતાના ભાઇઓનો બચાવ કર્યા કર્યો. જ્યારે સલાહ થઇ ત્યારે તે પાર પાડવા માટે તેણે આતુરતાથી મહેનત કરવા માંડી, અને પરિણામ એ આવ્યું કે તેનાજ કેટલાક ભાઇઓએ ધાતકી રીતે અને હિચકારાપણાથી દુખલો કરયો. એવા માણસ સામે તે સખત પગલાં લઇ શકે, પણ તેણે ફરીથી પોતાની સાર માણસાઇ દાખવી, અને દુખ ભોગવતા છતાં પોતાનો કેસ ચલાવવા ના પાડી. અને પોતાનાં આંગળાં પણ આપ્યાં, કારણ કે તે પોતાની મુખત્યારી બીજ આપવાનાં હતાં. હવે આપણને (જોરાને) એશીઆટીક સવાલ વિષે અથવા તો મી. ગાંધી વિષે પણ ગમે તેટલો રોષ હોય, છતાં તેણે જે ઉમદા ગુણો બતાવ્યા તે મરદને છાજે તેવા છે. અને દુશ્મનો પણ તેવા ગુણપર આફરીન થશે.

ગયા શુક્રવારે ઝોંહો આગળ કોલસા ની ખાણમાં બે મોટા અકસ્માત થયા હતા જેથી ૫૦ જેટલા ગોરા તથા કેટલાક કાફરાઓ દટાઇ મુઆ હતા.

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ.						
માંજા	૧ બસ્તાની	૨૪	૯	થી	૨૫	૬
બીમડીના	,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૦
એચ. એચ. ડી. આર.		૨૩	૬	,,	૨૪	૦
એચ. ડી. આર.	,,	૨૨	૬	,,	૨૩	૬
ચીની સક્કર	,,	૨૫	૦	,,	૨૬	૦
ફુડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨	૬	,,	૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩	૬	,,	૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
મગની	,,	૨૯	૦	,,	૨૯	૬
અડદની	,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૧	૬	,,	૨૨	૬
,, દાળ	,,	૨૭	૦	,,	૨૯	૦
ચપાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૦
મઢાઇ	,,	૯	૦	,,	૯	૬
બીનીસ.		૨૨	૦	,,	૨૩	૬
કડવું તેલ	૧ ગ્રાલન	૪	૩	,,	૪	૬
એરંડીનું	,,	૩	૦	,,	૩	૪
મીઠું	,,	૩	૧૦	,,	૪	
નાળીએરનું	,,	૪	૩	,,	૪	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫	૦	,,	૧૭	૦
પીળા	,,	૧૫	૬	,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯	૬	,,	૧૦	૬
આટો		૧૩	૯	,,	૧૪	૩
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦	૮	,,	૦	૯
મરચાં.		૦	૪॥	,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	પૈકી	૮–૧૨–૬		,,	૯	૦
પોરબંદર	,,	૯	૦	,,	૯	૧૦
પારાફીન ડીવોસ.		૬	૯	,,	૬	૧૦
,, વાઇટ રોસ		૮	૫	,,	૮	૬
,, ,, ગ્રાલન		૧૧	૬	,,	૧૨	૦
નાળીએર		૧૮	૦	,,	૧૯	૦
ઘી		૧૦	૦	,,	૧૦	૬
ડાઇમંડ સોપ		૧૩	૩	,,	૧૩	૯
દુધ નેસલનું.		૨૧	૦	,,	૨૨	૬
નીમઠ (લીવરપુલ)						
બસ્તા એકની		૪	૬	,,	૫	૦

અંકલેશ્વરના સે. સબ્બોર્ડીનેટ જજ્જની કોરટમાં.

રેગ્યુલર દિવાની મુકદ્દમો નંબર ૬૬ સન ૧૯૦૬.

રે. દરખાસ્ત નંબર ૯૨૫ સને ૧૯૦૭

સી. પ્રો. કો. કલમ ૪૪૮ મુજબ.

બાકી દાવો રૂ. ૬૧૫–૧–૪

વાદી. ખુબચંદ ધરમચંદ અંકલેશ્વર.

પ્રતિવાદી. આદમ દાઉદ. બીજા બાબતે રેહેનાર દાલ મોગ્યાથા તાબે ઈસ્ટ આફ્રિકા.

સદરહુ કામમાં વાદીએ મજકુર પ્રતિ ઉપર દરખાસ્ત આપી છે તે બજાવવાનો, હુકમ શા માટે ન કરવો તેનું કારણ બતાવવા ફરાવ તા. ૧૫ જુન સને ૧૯૦૮ ને મુકરર કર્યો છે માટે બજાર આપવામાં આવે છે કે આ નોટીસની મુદતે પ્રતિવાદી જ્યાં હોય ત્યાંથી જાતે અથવા વકીલ મારફતે હાજર થવું. નહિ તો તેની વિરુદ્ધ એક તરફી હુકમ કરવામાં આવશે. આજ તા. ૨૧ જાનેવારી સને ૧૯૦૮ રોજ મે મારી સહી તથા કોર્ટનો સીકકો કરી આપ્યો છે.

M. H. VAKIL.

સે. સબો. જજ્જ.

સબ્બોર્ડીનેટ જજ્જ અંકલેશ્વર.

જરમન ઈસ્ટ આફ્રિકા લાઈન.

૧૮ દહાડે મુંબઇ જનારો આગબોટ,

કેન્ઝલર.

તા. ૧૦ મો માર્ચના ઉપડશે.

ઉપલી સ્ટીમર અગેથી તા. ૧૦ માર્ચના રોજ મુંબઇ સારૂ જાશે તે દરકા ડેલાગોઆબે બેસ અને ગોઆ રહી ૧૮ દહાડે મુબઇ પહોંચશે મજકુર આગબોટમાં અજાસા દેશી છે. જગ્યા ફાળવામાં છે વળી બજરૂ વગેરેનું અનહદ સુખ છે. પાસેંજરો અહીંથી ચોલા મુંબઇ જાય ઉતરશે. કયાંય બદલવાનું નથી.

ખાસ ચેતવણી

મજકુર લાઇનની હવે કરબન તેમજ ડેલાગોઆબેથી દરેક માસે એક આગબોટ સીધી મુંબઇ આવવાની છે. સ્ટી૦ ગવરનર અહીંથી તા. ૨૮ જાનેવારીના ઉપડેલી તા. ૧૭મી ફેબ્રુઆરીના મુંબઇ બરાબર ટાઇમ ટેબલ મુજબ પુગી છે.

Osman Ahmed, Box 116, Durban. Tel. Ad. Ottoman.
Abba Mahomed, Box 81, Delagoa Bay. Tel. Ad. Abba, care Civil
Hajee Habib, Box 57, Pretoria. Tel. Ad. Bagdad.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Secret and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from —

LONDON:
Reuter's Agency,
Dale Buildings,
63 Fleet Street,
E.C.

Reuter Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅનની જુદી નકલ મી. પી. વી. સંઘવી ૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા મી. એમ. એમ. દીવાન ૧૪૭ કવીન સ્ટ્રીટ ઘા સન બ્રોઁ દાબેકેા વકેલ, ૧૧૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી ત્રણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ મારફત ૪ પેની. ટ્રાંસવાલ, ફ્રેપ વગેરે કોલોનીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

આ ઠીકાણે નીચેને ઠેકાણેથી પણ મળશે.

પોર્ટ ઇલીઝાબેથ—મીકમદાસ ખમ્બર્સ.

પ્રીટારીઆ—મી. પી. એમ. લેાકી. બોકસ ૧૧૫૭.

પીટર્સબરગ—મી. એમ. ખડેરીઆ,

સ્ટેંગર—મી. સી. એમ. દેસાઇ બોકસ ૬૧૫

બોકસ ૨૪૫.

કીંબરલી મી. તુલજારામ ડી. ત્રીવેદી, બોકસ ૨૪૬.

ડેલાગોઆબે—બેસર્સ કુબરદાસ લાલચંદ ની કુ. બોકસ ૯૨.

પી. એચ બરગ —મી. બી. એમ. પટેલ, ૪૯૬ ચર્ચ સ્ટ્રીટ.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix, Natal. Post Free, 7d.

વાઘકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદ્યક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" માસીક. બાર વર્ષથી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ દેખાણ સાફ અક્ષરે વકીલ જટાશંકર લીલાધર, રાજકોટ, અમદાવાદ લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા નેહનું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વકીલ જટાશંકર લાલાધર

મુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
No. 64 Corner Commissariat & Fountain Street
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO.
ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. addr. "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SHARON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BARGAD. P. O. Box 57.
338, Prissloo Street, PRETORIA.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited
સરકારની પાસ મીમાંસકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સર્મા કરનાર.
ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબરગ, હેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીકસ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ : અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers,
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 4420. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 362.
Market Square,
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO,
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બીજા બધા કરતાં ઓછી કીંમત વસુલે અને ઉંચી જાતનો માલ વેચે.
સન ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 15,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT,
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 62. Telegraphic Address: "KHOTA.
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT.
Box 45 Tel. Add.: "SULIMAN,"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY.
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

બ્રિટિશ ઓસ્ટ્રી જથાબંધ હિંદુસ્તાન કી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. આસ કી પોરબંદરનુ તથા કલકત્તા કુ-સરસ ચાતલ-ચોખું ગંધીઆણું-જથ્થા બંધ. અજમાવેલ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP.
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

SUN
Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુન્યામે સબસે પુરાની
આગકા ખિમાકી ઓફિસ.
સ્થાપણ પૌંડ ૩૦,૦૦,૦૦૦.
મરજી વતનેસે કમતીમે કમતી ભાવ પિતે દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ ની છે. સબબી બજાનવાથી ઓછામાં ઓછા બાહુ આવો બની શકશે.

I. મારફિક પુલીસ ઉપરોક્ત ઓફીસ; ન કુલ મોકલે Our જુ ભુલભાલે પણ ઉપર પડ્યા મોકલે, અહવાલ Surveyor ની ચિકાસપત્રિકા મંજુર કીજીએ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR"
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.
Telephone 864.

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
રૂટરની કંપની ફોરપણ વેપારીને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, મોરેશેસીઆના અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સહેરા ઉંડો ને રીબેટ આપવામાં આવે છે.
રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના ફોરપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.
રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાયમનુ પુસ્તક હોવામાં નથી આવતા. રૂટરની આજ દોઢ સુધ છે તે રીતે સચવાયું છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી દોઢ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બન્ને તરફે દરે ઠામ ઠેકાણે થઇ શકે.
પછી રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરધ કરી લેનાર બન્નેને ઘરબેઠા આપી જાય છે.
વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

રૂટર,
રૂટરની એજન્સી,
રેયીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, કીંગ્સ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોરજીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
બી કેરટર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.
We grow Naartjes, Oranges and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office on our premises.
133 Grey St, 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

V. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Cable Add.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 241 Bombay Mansion 74 Church St. MIDDELBURG.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 217 Tel. Add.: "CAJEE."

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

ICE 3D.

REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

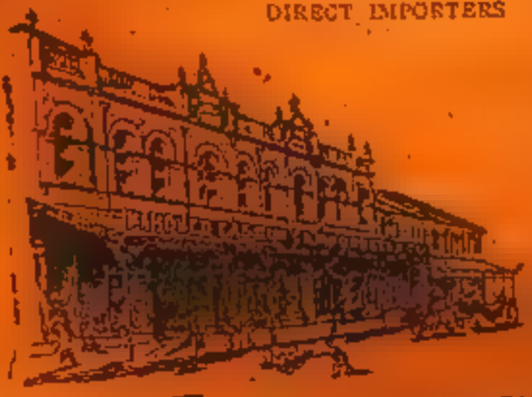
PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, February 29th, 1908. No. 9.

P.O. Box 139. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No. 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Natal Sugar (White and Treacle), Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Mauritius Garlic, old Newspapers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના માણસોને સ્ટેશનની ચીજોની સગવડ જારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરોના રસના ટીન.

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફાર નહિ.

પુરેપુરા મહેનતા અને બરોબરીના બારસં.

બોક્સ ૬૬૦, પીટર્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર ઘી

લખો:— ડી. ડી. ધુપેલીઆ,

બોક્સ ૫૦૭, ડરબન.

જથ્થાબંધ માલના વેપારો.

તમારૂ, બીસ્કીટ, અફાઇ, કુલી વગેરે વગેરે કારખાનાની તાજામાં તાજી બનાવટની તેમજ પરચુરણ સેવના દરેક જાતની ડીલીવરી કરવામાં આવે છે. વધારે જાણવા માટે નીચેને સરનામે પુછાવો પહોંચી કરી બેસેશે.

Tel. Ad: Gandhi. એ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory.

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસ્તુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.

P.O. Box 849,

154 Queen Street, Durban.

P.O. BOX 441. ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks.	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રનુઇ મરચી અમારા આસ્તીયાના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જથ્થો લેનારને બહુ ફીક્સાવત ભાવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S. Af— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And at— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 866

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER,

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

GEO. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આઠ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં ગેસ. કરમનની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય ત્યાં સુધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કુ૦. ચાલે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સેોદ્દાસુલ્લફ, કાપડ બરદ્ધ, ગ્રટ, કાફરી માલ, હાર્ડવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant,

Market Street, Box 43,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24,

Nigel, Box 43.

Tel Address: "BHYAT."

श्री डरबनकोल सप्लाई.

५२ कोमरसीअल रोड.

विलायती और देशी कोलसा और लकडी

छुटक और जथाबंध बेचनेवाले.

बोक्स ७५. टेलीफोन नंबर ५४३.

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly Imported from India.

368 PINE STREET, DURBAN.

TEL. ADDRESS: "FABULAR." Box 454.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

308 Church Street, Pretoria.

P.O. Box 357 Tel. Add.: "TAYOB,"

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓનેખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમકુંબી ટન ૫૦૦૦ તા. ૭ માર્ચ ના ઉપડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને જબ્બર ચાલની સ્ટીમર અમકુંબી ડરબનથી તા. ૭ માર્ચ ના રોજ ઉપડી ફકત બેજ. ટચ કરી સીધા મુંબઇ ૧૫ દહાડે પગી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપરી સગવડ છે તેમજ આરી સરો બીજા કામદારો અને ખલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના. સભ્યતાવાળા તેમ જ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરાપણ ખુંચતું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશે.

ખરેખર આજે કેટલક મુસ્તથી આપણા દેશી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થેઇતા હતા. તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે આપણે અલ્પ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુસાફરીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ ટુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સગ્રી બંધુ માટે અતરે આપામાં નંખાવશુ તેથી કહિ સાટેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

यह कंपनीकी स्टीमर अमकुर्ज़ी दारबनसें कॉलंबो तोफे मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

अमकुर्ज़ी टन २८०० ता. १२ मारच.

தெட்டாஞ்ஞ வாரக்கட் இவ்வ.

"அமகுர்ஜி" டன் 2,800 மார்ச் 12ல்.

தென்னம்பட்டி, மதிரைவம் மார்க்கமாக கற்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது.

કી. ઇબ્રાહિમ હસમાઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

King & Sons, West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

THE INDIAN DISPENSARY,

148 Grey Street, Moosa Building, DURBAN.

ધી ઇંડિઅન ડીસપેનસરી

ખસેડેલું ઠીકાનું.

૧૪૮ ગ્રે સ્ટ્રીટ (ગાદલી અને અસજદની સામે) મુસા બીલ્ડીંગ.

સસ્તી કીંમતથી દરેક જાતની દવાઓ પુરતી કાળજી રાખી પુરી પાડવામાં આવેછે સરવે હીંદી ભાઇઓ પુરતું ઉતેજન આપશે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 1980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman [illegible] ocsa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahbooleen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 31.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street.
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lacheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomal Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Sulliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY.

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 346.
Hormajee Hormy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nasser Dulabhas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parabotam Amaralund & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DURBAN

Aboobt. Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Amoobaker Amod & Bro.,
Box 141, 431 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 120 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
P. Dawjee Mahomed & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
Ebrahim Camroopeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Sucti Musjid).
Hoosdamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
100 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
E. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Mienies & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
180 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
Q. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 133 Grey Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajeejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
A. M. Bhyat,
Box 44.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Sulliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3501, 2 Kort Street.
E. P. Ebrahim & Co.,
Box 4120.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Ghoolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5090.
M. A. Karodia [illegible] Co.,
Box 3508, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
H. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353. President St.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

Waverley, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalan,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Moran Bukha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Pema Jeram,
Box 651.
Ratansi Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vaumadi Ghani
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Khandoobhai
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Saar, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Bardsay,
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 14.
Kukan Laloo,
Box 391.
Sulimas Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.
Vanmali Kova,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Goomar,
Box 61.
Gookan Ally,
Box 11.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.
I. A. Cook & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Dorquish Streets, Box 9.
Aron Mahomed & Co.,
Box 131.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker.
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khashedia Bros.,
Box 150, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoola Haji Khan Mahomed,
Box 99, Church Square.
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bonara,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Anbaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
151 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hamid,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 257, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Belooia.
Nanji Ghela, Sirubati.
Kalidas Khimat, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Saudat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 14,
Ebrahim Amod,
Box 11,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Railway Street,
E. Kalpee & Co.,
Railway Street.
Vallabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwansing,
58 Wick Street.
Dhunjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragulvjee Rugnath, Goldsmith,
Mess Street.
Ragulvjee Dayjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. BHABHA,
Box 96.
ESSOP SULIMAN,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. મ. પોદ્દાર સી.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર્વે મરી માપણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૯૩ સ્મીથ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 6250,
JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચંટ અન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૬૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ક રીટલનારસ)

માર્કેટ અને કમીશન એજંટસ

અમે સારૂ ધ્યાન આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી એ છીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ માર્કેલનારો હાઉસ

કોરનર કમીસનર અને ઈસોફ સ્ટ્રીટસ

ટેલીફોન નં. ૧૭૮૮ તારનું સીરનામું "માના"

જોહાન્સબર્ગ.

ટી. બારલો અને સન્સ

ટાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારા સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૬૬

તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'

એકટસ આરેઈડ. ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચથી પૌંડ પાંચહજાર સુધી વ્યાજે આપવાના છે આ નાણા માસીક હપ્તાથી પાછા ભરી શકાશે.

खात्री लायक सीक्यूरीटीपर पौंड पांचसे पौंड पांच हजारतक सुदपर देनेका है. मासीक हफ्तोंसे यह नाणा पाछा घुमा शकते है.

A client wishes to lend sums from **£5 to £5,000,** against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 33.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
110 GREY STREET, (Cassimjee's Building)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
JOHANNESBURG.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઈ નવરોજજી.
ગો. જસ્ટીસ ગાદકરીન તથા સ્ટાફ.
મી. એમ. એચ. નાજર.
ઈન્ડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.
અફ્ઘાનીસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદ્દીન કુજંદાર.
રેડ ક્રોસમેન કારટુન.
સન્ડે ટાઈમ્સ કારટુન.

કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;
Zeerust Marico, TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL,

129 Castle Street, Capetown.

Wholesale Groceries, of all descriptions, from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jhabvala & Sorabjee Bros., Durban.

ઇસુફ મિઆ હમીદ ગુલ.
જનરલ મરચંટ,
૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 29TH, 1908 No. 9

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Blue Book 99
The Natal Situation 99
Mr. Keir Hardie's Remedy 100
A Tax on Indian Girls 100

OTHER ARTICLES:—

Sympathy from Indians in Mombasa 100
Mass Meeting in London ... 101
At the Heart of the Empire 104
Expressions of Thanks to the Rev. and Mrs. Doke 105
The British Press on the Indian Question 105
A Letter to "The Times" 106
"The Times" on the Transvaal Settlement 106
Mr. Gandhi's Assault 107
Registration Notes 107
Mr. Doke's Thanks 107

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 29th, 1908.

The Blue Book

No lover of the British Empire can read without shame and sorrow the blue book issued by Lord Elgin on the Transvaal British Indian question. It is a record of continuous surrender of the weaker party to the stronger. The pages of this publication show that the might of the Empire is now to be used, unlike as in the days of yore, not for redressing wrongs, but for aggravating them. And but for the stern opposition offered by the Indian community to the Asiatic Act, probably, by this time every Indian in that colony would either have left it in disgust or have been reduced to slavery without Lord Elgin having lifted his little finger to stop the even flow of tyranny. The shamefulness of the surrender is enhanced by the fact that Lord Elgin knew that he was assisting a wrong. He admits that he does not like the Asiatic legislation.

The redeeming feature of the book is Mr. de Villiers' explanatory note attached to the Immigration Restriction Act. He frankly and deliberately states that the indirect object of the Act is to prevent the entry into the Colony of Asiatics altogether, not excepting those who may pass the educational test. The construction put upon the Act is open to question. But with that we do not at present propose to deal. The Attorney-General is equally frank as to the intention of subsection (a) of section five of the Act:

> "I need not say that the object of the proposed [illegible] is to prevent by [illegible] the entry into the Colony of persons who do not comply with the provisions of the Act, and I may add that if, after the Act comes into operation, it is found that persons are entering the Colony in contravention of the Act, the Government will have to enforce the provisions of that Act by ordering the ringleaders of the agitation, at any rate, to leave the Colony, and should they fail to comply with that order, the Government, it was felt, should have power to summarily remove them, and so avoid the expense and inconvenience incurred by maintaining them in the prisons of the Colony."

All this is no doubt heartless. But it is given as the settled policy of the Colony and, in the opinion of the Government, in its best interests. There is no sanctimonious apology offered in extenuation; on the contrary it is sought to be justified on purely selfish grounds. Mr. de Villiers' note has a true ring about it, however unpleasant it may be. The passive resisters having shown that they were better than they were taken to be, the Government had no difficulty in coming to terms with them.

But Lord Elgin, we are obliged to say with reluctance, was thinking not of the Empire but of his Government when he wrote his halting despatches. To him it is only "necessary to press for some amendment of Section 6 (b) of the Act (which does not especially concern British Indians)". The words in the parenthesis are Lord Elgin's. He is more concerned with foreign complications than the rights of British subjects who cause no trouble save by way of grumbling. Fortunately the British nation is superior to its present representatives. Liberal professions have degenerated into licence for the most clamorous and the strongest physically. It was only because the British people began to see for themselves on this question—thanks to the passive resisters, backed strongly by the ever-vigilant Committee headed by Lord Ampthill—that at last the voice of the nation began to make itself felt.

We regret, too, that Lord Selborne has throughout the struggle acted as a partisan rather than as a just judge holding the scales evenly; or as a representative of his Sovereign officially holding or giving no private opinion. On the 8th of July, His Excellency, writing to Lord Elgin says: "I cannot but think that the protests of Local Asiatic residents against the new Act must be due, in part at least, to the lucrative nature of the traffic in illicit immigration and to the ease with which it has hitherto been carried on." Events have proved both these statements to be unfounded. We do not wish to open sore points but we cannot refrain from stating that it was His Excellency's duty to have proved the charges so recklessly made.

The lesson that the Blue-book teaches is that the weaker partners in the Empire will have to help themselves and rely less upon Imperial [illegible] and more upon God and [illegible] have to work out their own salvation by a course of training in enlightened suffering. They will then rouse colonial opinion in their favour.

The Natal Situation

RECENT events in the Transvaal have tended temporarily to distract the attention of Indians from the greater problem of Natal. In this Colony, there are some 100,000 Indians residing, of whom approximately one-third are under contract of labour, breach of which connotes criminal proceedings against the indentured Indian, euphemistically known as an "immigrant," to whom is allotted a "Protector." So pleasant are his conditions of labour, that he hastens to quit this vale of tears by the swift but sure road of suicide at a speed thrice that of his free brother. The existence of a high mortality rate from accident and a disproportionate disease-figure due to venereal disease indicates other phases of the situation into which it is unnecessary just now to examine too closely. Occasionally, too, we get glimpses of the "lower depths" (in the Gorkian, not the technical, sense of the term)—in the shape of colliery prosecutions such as were typified in certain cases that disfigured our pages not so many months ago, and to which our contemporary, the *Witness*, drew pointed attention at the time. But as every cloud has its silver lining, so has the indentured system its pleasing aspects. Unfortunately it is the bright, particular stars among the employers of this form of labour who are, in our opinion, the worst enemies of the wretched people who are the ignoble victims of the system. Their goodness and excellence act but as a cloak that disguises the hideousness of the whole miserable business. A rose by any other name would smell as sweet, and, conversely, a rotten system, however it may be called, will always smell foul. Sterne was not altogether uninspired when he remarked: "Disguise thyself as thou wilt, still, slavery, still thou art a bitter draught." So long as India is indented upon for this pitiable form of labour, a veritable bondage, however silken the binding-cords may be, will result; so long too, will the moral fibre of the Colony be tainted, for a State that exists upon a basis akin to that of slavery is but slave-ridden, at the mercy of the very thralls upon whom it is dependent.

Once do away with this importation of human flesh and blood and all the concomitant miseries, and the Indian problem in Natal, to [illegible] [illegible] [illegible]

Indian men and women to the galleys, that is the serf-owners, by robbing them of £6 per head per annum before they can make a start to earn an honest livelihood, thus putting a premium upon fraud and deceit, whilst actually making slavery seem preferable to freedom, an instance of the adage that no slave is so deep-sunken in his slavery as he who does not realise that he is a slave. With the stoppage of these coloured labour imports then, there will no longer be the excuse to continue to impose this ban upon freedom and honest striving.

But the venom of the whole wretched system seems to have pervaded the Indian policy in Natal through and through. The very trader must be robbed of his vested rights. The Immigrants' Restriction Act prevents any further influx of free Indians except such as can pass the education test—an infinitesimal proportion of the total population—yet the fears of the European community are so overwhelming that the Dealers' Licences Act is torn from its original purpose of general application, so that the interests of Indian traders are jeopardised by the petty spleen of their European trade competitors, on the pretext of "unfair competition," and with the sanction of a peddling political economy whose roots are deep-sunk in envy and ignorance, and not in a sense of national justice whereby alone a nation can grow to be a nation.

We maintain that three things are essential before Natal can claim to be a free country. First, it is absolutely necessary to stop the importation of indentured labour at any cost. Secondly, justice must be done to the existing indentured people, who must be lifted far above their present wretched status. Lastly, the resident, commercial population must be given free play. It is quite feasible to compel implicit obedience to general municipal legislation rigorously enforced. Every sanitary precaution should be fully insisted upon, and drastic punishment meted out to offenders against the public health regulations. Beyond this we are not prepared to go. If competition is the breath of trade, as we are continually told, then it must be all-round competition, and not a miserable subterfuge which is, nothing else than protection of certain interests, at the cost of others at least as worthy of recognition. We have never asked for generous treatment of the unofficial Indian population of this Colony. We have, however, invariably insisted that that treatment should be just. If justice be refused, what may we hope for?

Mr. Keir Hardie's Remedy

MR. KEIR HARDIE, M.P., HAS PROposed a sovereign cure of all the economic ills that South African humanity flesh is heir to. It is nothing less than the extinction of the white man's right to employment, and the transfer of that right to the coloured man who performs a white man's work. There is much that appeals to us in this proposal. First, it will place all men, who are capable of performing a certain piece of work equally well upon a level of equality of opportunity, thus imposing upon them the responsibility and necessity of each proving his right to do that work by the exercise of some faculty that will, in the nature of things, place him ahead of his fellows. For instance, just as when the Indian hawker and the white hawker sell their goods at the same price, the preference is often given to the Indian because of his greater desire to please, his courtesy, and his willingness to accommodate his customer in every way possible, so, when the coloured labourer has to sell his labour in equal competition with the white labourer, he must show both such qualities as will induce the employer to give him the preference if he desires to obtain the work. In other words, the coloured man must be not only as good as, but better than, the white man, in order to succeed at the white man's task. Further, the fact that the white man will, in the first place, probably have the preference will tend to drive the coloured man away temporarily from industrial pursuits, and, in the case of the native, to confine his energies principally to agriculture, at the same time compelling the expenditure of a certain portion of the State income upon agricultural education for the native population. But the increased wage will result in the inducement of the most advanced native and coloured workers to skill themselves to the end that they may earn their livelihood at a trade. We are not of those who think that Mr. Keir Hardie's scheme will end in driving the native completely away. It is not possible to make South Africa a white man's country, but only one when the white man can earn an honest living if he chooses to exert himself. The problem, too, only affects the present white population of South Africa. The tendency of social legislation in Britain is to make it increasingly possible for the worker to remain at home by removing the cause of emigration. In South Africa, the enormous bulk of the population will always be dark-complexioned, and it will not be economically possible to keep these people at bay. If there is a real demand for skilled labour, there will be no dearth of coloured men to compete for it. But then all men, according to Mr. Keir Hardie, will be in receipt of the same wages for the same amount of work, and the result will not be unfavourable to the coloured worker, skilled or unskilled, [illegible] and it is on his [illegible] that much will be performed.

A Tax on Indian Clerks

It is perhaps, readers, as well to print Sir Liege Hulett's speech at Greenwood Park on the 11th instant, to believe that that practised legislator was serious in what he said. The whole speech so reeks of a brutal disregard of the ethical demands of modern civilisation that we are tempted to imagine that the worthy knight was seeing how far in the depths of sociological folly his audience could be dragged. If that were so, it was a sorry pastime. What does Sir Liege suggest? Nothing less than the taxation of every free Indian so as to compel him to revert to his original state of servitude, misnamed a "contract of labour." Let an Indian receive an education and desire to become a clerk—he must be forced into the clutches of Sir Liege and his fellow-employers of degraded labour, by means of overburdensome taxation. It is the old, old story. To the slave-owner nothing is so beautiful (for the slave) as slavery. Worst of all, Sir Liege does not seem to know the most elementary facts of Indian immigration into Natal, or he would be aware that to-day there is practically none of it. "Arabs" are not being "introduced"—the Immigration officials see to that. But we feel we must not diverge from Sir Liege's main issue. And what is that? What but a pean of thanksgiving that the Indians "were more and more re-indentured, and last month a hundred more re-indentured than became free." "He would put a tax upon every Indian . . . until they had the Indians in the position that Indians, or Kaffirs, should be placed." We can make a shrewd guess where some Europeans will be placed when they shuffle off this mortal coil.

Sympathy from Indians in Mombasa

Messrs. Dalal and Desai, Honorary Secretaries Mombasa Indian Association, wrote as follows to Mr. Gandhi:

"Mombasa, January 10th, 1908.

Our Association was much grieved to learn from Reuter that your good self and four other prominent Indian gentlemen of the Transvaal were sentenced to undergo imprisonment for not complying with the Asiatic Registration Law of the Transvaal.

You and our Indian community in the Transvaal who are holding out so very staunchly against the un-British laws of that place, have the whole-hearted sympathy of our Association and the Indian community of this place, and our Association hopes you will receive strength in your struggles against the unrighteous policy of the authorities of your place by the knowledge that you and our community in the Transvaal have the sympathy of [illegible] community as well as [illegible] Indian and foreigners.

Mass Meeting in London

Treatment of Indians in the Transvaal

The following official report of the above meeting has been sent to us for publication:

A Mass Meeting of Indians and sympathisers resident in London was held at Caxton Hall, Westminster, S.W., on Tuesday, January 28th, 1908.

Dr. Amora Myers, LL.D., Barrister-at-law, was proposed to the chair by Mr. R. Dutzarion, M.A.; Mr. P. K. Sinha seconded and it was unanimously carried.

The proceedings of the largely-attended meeting were opened by the Chairman calling upon the Hon. Secretary to read out the many letters of sympathy received by him from various gentlemen, among whom were the following:—Field Marshal Lord Roberts, Bishop of Manchester, Bishop of Southampton, Sir M. M. Bhownaggree, Mr. J. G. Weir, M.P., Syed Ameer Ali, C.I.E., late Judge of the High Court of Calcutta, Mr. L. W. Ritch, Syed Hosein Bilgrami, and Mr. S. Digby, C.I.E.

Chairman's Speech

THE CHAIRMAN said that, before the first resolution was moved, he would like to say a few words.

In 1899, before the Boer War, Lord Lansdowne said, with reference to their interests in South Africa:

> "A considerable number of the Queen's Indian subjects are to be found in the Transvaal, and among the representatives of the South African people I do not know that any felt more indignation than they did at the treatment of their fellow-subjects. And the Natal Indians contend to the Government of India that in what they have done they were only following the example set them by the white inhabitants of India, when those poor people returned to their country and to put to their breasts that the Government of the Empire, the supreme power irresistible in India, with its population of three hundred millions, is powerless to secure redress at the hands of a small South African State."

LORD SELBORNE, by an irony of fate Governor of the Transvaal, also said in that year:

> "Was it, or was it not our duty to see that our dusky fellow-subjects in India who went to the Transvaal when they had a perfect right to go—should be treated by the Queen's subjects there as human beings? If they were ill-treated, and admitted that there were questions which we had to answer as to the treatment of our fellow-subjects and to the history, that they would agree with him also that the path of duty was to be guided not by sentiment, but by stern facts. We are not dealing with our own personal interests or even our personal honour; we were trustees for not less than all over the world, for those in Canada, in Australia, and at the Cape, trustees also for our own children—objects of different degrees and different proximities—the progress of race in Africa, and the Indians in India. Justice to Christendom and for the unborn children of the Empire [illegible] by wrongdoing [illegible] Transvaal [illegible] Natal [illegible] Natal [illegible] Transvaal [illegible] Natal [illegible] Transvaal [illegible] Natal [illegible] Transva

opinion of this meeting, already done a great deal of harm in India, and would do in future, if this state of affairs was allowed to continue, to lead to worse results.'

He said that this subject had been discussed by some Ministers of the Government, and he was afraid they were trying to drag a red herring across the path of the present agitation. They were not together to pass resolutions to the effect that they were entitled to go to any part of the British Empire without any restrictive legislation being put upon them. Mr. Winston Churchill, speaking the other night at the National Liberal Club, was reported to have said that he could not deny the Government of the Transvaal the right to restrict the immigration of Asiatics inasmuch as the people of Australia could not be denied the same right. He, the speaker, claimed, on the proclamation of the late Queen (which asked them to give their allegiance to her) that they were entitled to go to any part of the Empire unrestrictedly, and that they had as much right as an Englishman. But that was not the question. Mr. Winston Churchill was evading the issue. He did not deal with the question of whether it was a policy or whether it was a right to expel Indians from the Transvaal who had been living there for 20 years and more. That was the issue. Mr. Augustine Birrell made a speech the other day at Reading, and he, the speaker, was afraid that Mr. Birrell had made the same mistake. Mr. Birrell said it was a good sentiment that all British subjects should have equal rights to go everywhere within the British Empire. He, the speaker, maintained that it was not a sentiment; it was a right; it was a birthright for every Indian to go everywhere within the British Empire. He claimed that right upon the proclamation of the late Queen, which was a clear promise upon which their allegiance had been claimed and promised. If one party broke the promise and the Ministers of the Crown were a party to it, what was there to prevent the Indians from breaking their part of the promise? (Hear, hear). In order to avoid all these side issues they must come to a clear understanding on this point: had the Government of the Transvaal the right to expel from the Transvaal those British Indians who had been resident there even before the war? He ventured to say not. When the Constitution was given to the Transvaal people it was expressly provided that in all matters of legislature dealing with the differential treatment of Asiatics and Europeans, the Imperial Government had a right of vetoing. He asserted that the present Government had been negligent and had made a great mistake in not exercising that right of vetoing and therefore allowing the Registration Act to pass. The avowed object of the Act was to restrict the coming among them of certain undesirable persons, but they had given various restrictions upon the Indian inhabitants of the Transvaal, inasmuch, and in order to restrict the immigration them being that all Indians should be registered and should give an impress of their thumbs and fingers. If the real object of the Transvaal Government was that of identification, he ventured to say that there were other ways of identification much less objectionable. It was a means of identification which was used in the case of criminals and convicts throughout the length and breadth of the whole world. It seemed to him that its object was to expel those Indians who had been lawful residents and who had got interlocked, as in the Transvaal. He then referred to the difficulty of Indians returning to India, and said he thought that justice required that the Government of the Transvaal ought to provide those poor people with the means of returning to India. For his part he thought they ought to have the same registration as the colonists who came to India. (Hear, hear). He failed to understand why, when colonists did not allow Indians to go to their country, they, the Indians, should allow them to come to India. There was no justice in it. If there was no justice, or fair play, the present Government ought at once to find out some means whereby a great crisis could be avoided. He would suggest this way out of the difficulty. If the Transvaal Government were honest in its profession that they wanted simply to exclude immigration and to allow those who had been resident there to continue there, that the Government ought to pass a short amending Act providing that every British resident who could get a certificate from the High Court in the Transvaal that he had been so resident before the war, should be exempted from the operation of the present Act. He thought that it was a very simple provision and would avoid all the difficulty. He would also suggest that Indians should have the right of appeal in such cases.

Plain Words

Mr. S. V. Mooteerat seconded the resolution. It seemed to him that they had arrived at that critical moment in their Anglo-Asiatic relationships when it was highly necessary that motions should be plainly worded or that speech should be plainly spoken. That meeting was frankly and avowedly a partisan meeting, a meeting of Indians to support the Indian side of the question, and to redress, if possible, the grievances of Indians in South Africa. They were there to support their countrymen in South Africa in their struggles with the Colonials, which struggle, he submitted, was a piece of that wide conflict between the East and the West which began with Alexander the Great, of which the Russo-Japanese War was only an episode, and to which [illegible] Only the other day Mr. Peacock, the Private Secretary to Sir Henry Campbell-Bannerman, replied to a letter of the South Africa British Indian Committee regretting very greatly the extremely annoying manner in which the Colonial Legislature had passed the Act, and hoped the Act would be worked to the least possible annoyance of the Indians themselves. He (the speaker) could quite realise Sir Henry Campbell-Bannerman's difficulties. But that was the miserable sop he proposed to offer to the Indians in the Transvaal. Might he quote the Prime Minister's own words: "Enough of this foolery." They would have none of this Liberalism. It was a sort of Liberalism which shirked accomplished facts, which lost itself in high sounding principles, but when it was faced with realities, shrank into its own narrow shell. The real issue lay in the industrial supremacy of one race over the other. There was bound to be some conflict, and it was futile to endeavour to stop this conflict by resolutions. The Indians were handicapped in the struggle. They had been disarmed; they had been branded as coolies; and they had been disfranchised. Immigration was restricted by the most radical of measures. They wanted to convince the Imperial Government of the necessity of equalising the balance of conflict, and then he had not the slightest doubt as to the future. Indians equipped with these weapons could fight their own battles. He referred to the aggressive and pugnacious Imperialism that has been prevalent, and that that Imperialism of brag and bluster must cease if the Empire was to be kept united.

A Son of Natal

Mr. ROUSSENBS, B. A., remarked that that meeting was of great importance to him because he was born in Natal. A great deal had been said on that question, and a great deal of what had been said might have been left unsaid. A great deal was still left to be said, and that which was left to be said, was to be said against the Imperial Government, and not so much against the Transvaal Government. It was the bounden duty of the Imperial Government when they made that resolution, to see not only that they meant something by it, but that they were men of honour and common sense. Why they should put a reservation like that in the Transvaal Constitution affecting coloured races, which did not equally affect other races, should be submitted to the home Government for consideration. In reply to a question about two years ago in the House of Commons as to whether the Imperial Government had any responsibility in regard to the Native troubles in Natal, Mr. Winston Churchill said: "We have no responsibility in these matters and our responsibility is mainly confined to the tendering of [illegible] if they were to [illegible] the Indians to be excluded

out with the loss of all their worldly possessions, then they were not worth their salt. It was said that the Indians in Natal outnumbered the English people in Natal. If it was so, it was not because the Indians wanted to go there themselves. It was not English people—he would not say English people, because they were not Englishmen: he knew an Englishman—it was these people who brought the Indians out there and kept them on their sugar plantations. If the Indians were removed from the Natal Colony, it would go to the wall at once. Natal could not exist for three months without the Indians. There was one thing they could do. They could show those South Africans that the Indians had got the power in their own hands by stopping emigration to South Africa without further delay. If the Indians did not then get their rights within three months, he should be very much surprised.]

The Bombay Delegate

[Mr. M. A. Jinnah, in supporting, said that he had only landed a few days ago from Bombay as a delegate on behalf of the Anjuman-i-Islam of Bombay for the purpose of agitating this very question of Transvaal Indians in this country. He explained the feeling in India at the present time and said that 10,000 people met in absolute unanimity for the express purpose of protesting against the treatment that was meted out to the Indians in the Transvaal; and that meetings had been held in all parts of India, of Mahomedans and Hindus without any distinction (Applause). They were absolutely unanimous on this question. In India they had always believed and had faith in that great principle which had been laid down in a proclamation of our late Queen, that the moment they were members of the British Empire, they were entitled to all the rights of civilised citizens. That principle had been struck at the very root in the Transvaal. The attitude of the Transvaal Government was not only dangerous and a menace to the whole British Empire, but it would have a most far-reaching consequence on the whole British Empire. He had not yet heard the reason of Lord Elgin for having given his sanction to this law. Lord Elgin had held his mouth closed. But they had got some kind of explanation from Mr. Winston Churchill only the other day. That explanation was anything but satisfactory. He contended that he could no more interfere with the Transvaal Government passing a law of that nature than he could interfere with Australia. Why, in the name of goodness was the Imperial Government not entitled to interfere with that law? It was expressly reserved that the Imperial Government should give its assent from the act of which was to impose a check sacred duty on the Imperial Government to see that no injustice was done to the coloured subjects of the British Empire. Lord Elgin had the right to veto it. There were two questions to his mind: the first being the question of immigration into the Transvaal of fresh entrants: the second being a question of the Indians in the Transvaal who had settled down there before the war. The latter was the burning question, and the Transvaal Government had shown a most injquitous attitude in the treatment which was now meted out to Indians. Time after time, statesmen had protected the rights of the Indians against the Boer Government; and, to his mind, nothing was more horrifying and more shocking than that when the Boer Government had passed away, when the country was becoming a part and parcel of the British Empire, that their position in the Transvaal should be a thousand times worse than what it was under the Boer Government. Since his arrival in this country, he had not come across a single Englishman who had not described the attitude of the Transvaal in the strongest possible language, and he had heard that even in the Transvaal there was a number of people who were opposed to the attitude of that Government. What he said was this, that they had got the strongest possible opinion at their backs, and all they had to do was to put their views before the British people in order to get their rights. They must have read in the *Daily Telegraph* that there was every chance of a Commission being appointed to inquire into this question in the Transvaal. Therefore he urged them not to stop doing everything that was in their power, but at the same time to give credit where credit was due. He was hopeful and confident still, and he had got faith that the British public would back them up.]

A Word for the Liberal Party

Dr. E. P. S. Cruso[illegible], L.L.D., remarked that no doubt those present had made up their minds, like the Irish people, to continue that agitation until the law was repealed. He went on to speak of the action the Liberal Party had taken in the past in relieving oppressed nationalities, and asked them to think a bit before making up their minds that Sir Henry Campbell-Bannerman was not doing all he could do. It was contrary to all the traditions of the Liberal Party to say that they could allow this thing to continue. He asked them to do one thing and that was to appeal to the English conscience, the Liberal conscience. They had equal rights in England, in Parliament and in the law, and to say for one single moment that any law denying them equal rights to one Colony could really stand was absurd and contrary to all the experiences of mankind. He did not believe for one moment that it would [illegible] when the people of England knew what [illegible]. Let the people realise it and know it, and then they would go as far with them as ever they cared in order to right that wrong.

Many other gentlemen spoke in strong support of the first resolution, among whom were Mr. P. K. Sinha, Bar-at-Law, and Mr. Deshmukh.

The Resolution was carried unanimously.

Second Resolution

[Mr. E. Dove, M.A., LL.B., proposed

"That this meeting expresses its appreciation of the efforts made by the South Africa British Indian Committee in the [illegible]."

He said that this was not a new question: it had been before the world at large for several years. He did not deny that any independent self-governing Colony had the right of excluding anybody they liked, but he contended that that right should not be exercised in the case of British subjects. It was a difficult subject and it was a racial question. This was not the first case of injustice, and he was certain that he could quote example after example if it was necessary to do so. The parting of the ways had come. Europe had thrown down a challenge to Asiatics on more occasions than one. What they had to do was to take it up (Applause). Otherwise, there would be no solution of the question. He commented on the unanimity of the Mahomedans and the Hindoos in this matter and concluded by expressing his appreciation of the sympathy shown by many Europeans with the Indians in this matter.]

Mr. S. M. Mayet seconded the resolution and expressed his inability to understand why the traders in the Transvaal should treat Asiatics in such a degrading manner. On the contrary he thought they ought to honour Asiatics because Asia had produced many great prophets and many great leaders. Jesus Christ was born in Palestine and was therefore an Asiatic (Laughter). Therefore to look at Asiatics with degradation was an insult to all the prophets and also to Jesus Christ. It was a curious thing that out of 400,000,000 of British subjects, 300,000,000 were treated as if they were not human beings (Shame).

The Resolution was unanimously carried.

Third Resolution

The Hon. Secretary proposed:

"That copies of these resolutions be forwarded to suffering martyrs in the Transvaal, the Colonial Secretary of State, the Secretary of State for India, the Colonial Secretary, Transvaal, the Prime Minister, the Secretary, Indian National Congress, and the Secretary, United India Moslem League."

and said that the stability of the Empire rested upon the collective responsibility of its members and that they should be listened to as they were obviously not desiring for the

Mr. So[illegible] seconded.

The Resolution was unanimously carried.

Votes of thanks were [illegible] recorded to the various [illegible] to the writers of the letters [illegible] been read, to the Press [illegible] Chairman for [illegible] Secretary. The [illegible] then terminated.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, January [illegible]

Victory via Prison

It is impossible to [illegible] the month's events [illegible] otherwise than by [illegible] gladness at the victory won by self-sacrifice. The [illegible] who stood steadfast for the right of [illegible] who [illegible] their liberty, and would have taken without murmuring the spoiling of their goods, to the honour of the Victory. The names of the noble [illegible], Indian leaders will become household words. Indian mothers may well teach their children, as a duty of [illegible] of this [illegible] victory was [illegible] humiliation [illegible] The Chinese proverb [illegible] not been the first [illegible] loss of liberty for [illegible] principle but prison [illegible] heroes they [illegible] scathed, but honoured [illegible] it is an Indian victory. The correspondence between the Imperial and the Transvaal Governments, published this week, goes to show that the chief actors in the events which have culminated in the imprisonment of honourable citizens of the British Empire were either biassed or weak. The struggle and courage of a desperate struggle marked Indian action throughout, so much so that "Even the ranks of Tipperary could scarce forbear to cheer,"—which, being interpreted, means that Reuter and other cabled messages told of exemplary conduct among Indians when they were suffering most. An Indian victory: a victory without [illegible], but a victory won by sheer [illegible] character. India truly is [illegible] her brave sons and daughters, [illegible] have loved [illegible] to [illegible] the [illegible] of their Indian [illegible] the Empire.

I must add a few words [illegible], although these notes are not [illegible] concerned with politics, about the meetings held in London to protest against the degrading legislation. That on January 9th, under the auspices of the South Africa British Indian Committee, was one of the most memorable of the many gatherings [illegible] Caxton Hall. The crowded [illegible] represented many thousands of sympathizers who could not be present and the [illegible] differences of thought and [illegible] religion and politics were [illegible] completely [illegible] unanimity on this one point: the injustice suffered by His Majesty's Indian subjects in the Transvaal. The difficulty which arose between the Chairman, Lord Ampthill, and Dr. Ernest Smith was only one of [illegible] of opinion. The Labour [illegible] would have gone much further than [illegible] of the urgency [illegible] demand equality [illegible] all parts of the Empire, but the wide demand for Indian [illegible] and support [illegible] the [illegible] [illegible] Lord Ampthill [illegible] Indians to [illegible] another meeting [illegible] they will [illegible] let their [illegible] be heard in protest and their [illegible] [illegible] the [illegible] Mr. Harcourt Bhownaggree made a [illegible] of the Indian position [illegible] speech at the New Reform Club [illegible] when already the first [illegible] [illegible] attack on the [illegible] of the Transvaal Government [illegible] known. Next week Lord Ampthill in the House of Lords and Mr. Harold Cox and Mr. O'Grady in the House of Commons will bring the matter forward. The continued [illegible] public opinion will be all [illegible] and will keep attention [illegible] the question and [illegible] attention.

But Mr. Gandhi and his staunch [illegible] are not only fighting their own battle. Transvaal Indians have rendered in this crisis a splendid service to all Indians, whether in India or in the Colonies. They have shown that Indians can give up comfort, [illegible], position, and everything that makes life worth living for the sake of honour, self-respect, and [illegible]. Their example will strengthen the hands of reformers in India; it will prove to the wide world that the colour of a man's skin does not affect his character and his self-respect. All honour, I repeat, to the Indian heroes and heroines of the Transvaal!

Frost and Fog

The first month of the year 1908 will long be remembered for its sharp frosts and dense fogs. The cold of the early days of January was intense, but even such cold, with all the suffering that it brings to the poor, was preferable to the terrible fogs that followed. Although London was in darkness on several days and the only people who benefited were the artificial light companies, yet the Metropolis did not have a monopoly of fog. The whole of the British Isles and the surrounding seas were enveloped in dense mist and numerous accidents happened. At the Hook of Holland there was nearly a repetition of the disaster of the *S.S. Berlin*, which took place last year, but this year mercifully no lives were lost. Railway, Motorcar, and other accidents occurred, some of them fatal. When we are told that the loss to London of a whole day's fog amounts to nearly £500,000 we begin to wonder why our Lord Kelvins and other scientists have not solved the problem of clearing away the smoky darkness.

Pomp and Reality

Fascinating as is the appearance of a beautiful Queen, robed in royal ermine and sparkling with jewels, seated beside a gracious King, happy in his people's devotion, in a Cinderella Coach of glass and gold drawn by magnificent cream coloured ponies, gaily caparisoned, and evidently conscious of their honour and responsibility, the royal procession from Buckingham Palace to Westminster and even the stately ceremony in the House of Lords, when all glitters with lovely women and jewels, can only be regarded as the outward show and pomp of Parliament. The reality begins when men lay aside ceremonial attire and push open the swing doors of the House of Commons, taking their places with the determination to help forward valuable legislation. In this week's pomp and its reality there have been several noteworthy incidents. The first occurred during the procession to the Houses of Parliament and was caused by the suffragists who broke through, one at a time, the police and the military, and tried to present a petition to the King himself. If only the carriage windows had been open I believe they would have succeeded; but though there was bright sunshine there was a cold wind, and panes of glass shine between the militants and their monarch. That they visited nearly all the Cabinet Ministers the following morning at breakfast time at their private residences may have been a way of relieving their feelings, but some of them are in prison for this latest escapade. In the House of Lords the first important business after a would-be peer had been dislodged from his seat—was the question of Lord Curzon's election as a representative Irish peer. But all rebellion and the uncertainty which marked the ex-Viceroy's attitude as he hovered on the fringe of the assembly, changed into exultant satisfaction when he was summoned to take the oath as a member of the House of Peers. This is the end of the story of which I noted down the facts some days ago and which will be found in another paragraph. In the House of Commons the enthusiasm which greeted Mr. Asquith's announcement of satisfactory negotiations regarding the Transvaal Indian Crisis was most marked and should augur well for the coming debates. The return of Dr. Rutherford, M.P., from his Indian visit is a matter for congratulation and he is determined to speak out plainly in the House of Commons concerning what he has seen in India.

(To be continued.)

OBSERVER.

Expressions of Thanks to the Rev. and Mrs. Doke

The following letter has been addressed by the Hamidia Islamic Society to the Rev. J. J. Doke:

Dear Sir,—I beg to inform you that, at yesterday's meeting of the Hamidia Islamic Society, the following resolution was unanimously passed:—

"That this meeting of the Hamidia Islamic Society desires to place on record the expression of its deep gratitude to the Rev. Doke and Mrs. Doke for their kindly and charitable assistance to our fellow-countryman and leader Mr. Gandhi in his time of physical need. The warm sympathy that Mr. and Mrs. Doke have shown to Mr. Gandhi we regard as a token of their feeling towards every British Indian; and this meeting desires to acknowledge its recognition of that broad and humane feeling of brotherhood manifested by them."

I am,
Yours faithfully,
(Sd.) IMAM ABDOOL CADER BAWAZEER,
Chairman, Hamidia Islamic Society.
Johannesburg,
24th February, 1908.

The following is the complete text of the address presented to the Rev. Mr. Doke by the Khatri section of the Hindu community of Johannesburg, on Thursday week:—

The Rev. Joseph J. Doke,
Johannesburg.

Reverend and Dear Sir,—We, the undersigned, belonging to the Khatri section of the Hindu community, beg to thank you and Mrs. Doke for the very kind treatment given by you to our brother Mr. Gandhi. We know that you considered the work to be a matter of love and duty. It has endeared you, we are sure, to the whole Indian community, and you have shown in your action the noble example of a Christian gentleman.

As a slight token of our esteem, we beg to present you with the accompanying for your acceptance. We pray to God that you and yours may be long spared to continue works of godliness.

We beg to remain,
Reverend Sir,
Yours respectfully,
NAROTAM KALIDAS,
GOPAL BHAGWAN,
PARBHOO VALLABH,
DAYARAM BHAGWAN,
SOOCHEN DAMODAS,
PANDOOR KALIB,
GANGARAM KALIDAS,
MAKANJI DOCHADA,
PRANJI HARCHAND,
KANJI GOKUL BHIMJEE,
BHAGWAN PADHIAR,
DHULA SUKHLA.

The British Press on the Indian Question.

Further Selections

"The Times"

As a nation we have little reason to be proud of the treatment now being meted out to our Indian fellow subjects in the Transvaal. A Chinese grievance was the ground of complaint against the South African Republic when it was in full enjoyment of absolute independence, and President Kruger's Government, not content with imposing on Mr. Chamberlain, Lord Carnarvon, Lord Selborne, and Mr. Lyttelton, enlarged upon the franchise and the Aliens Law of 1885, which enforced registration and fixed a residential qualification. But if the Republican Government of old treated the Indians with whips, since the annexation of the Transvaal they have been chastised with scorpions. Not only have all the old restrictions been maintained, but additional disabilities have been imposed. We only refer now to the treatment of those Indians already legally domiciled in the country. These men, the very same on whose behalf we made protests in 1899 and previously—for, broadly speaking, no other Indians have been allowed into the Transvaal since the war, though some newcomers may have slipped in—are now being subjected to what they regard as an indignity greater than any to which they have been subjected before the land they are living in was a British colony. They peaceably had registered themselves under the republican laws since then, as some question arose as to the validity of this registration, they voluntarily agreed, on Lord Milner's advice in 1903, to register themselves anew with full formalities. In giving this advice Lord Milner stated that no further registration would be asked for. [illegible] It was easy enough to understand that the Transvaal, having once determined to prohibit immigration of Asiatics, should wish that all in the country should be easily identified, but what is not so easily comprehensible is that it should be necessary to express such open disbelief in the *bona fides* of those legally domiciled in the country and to make them feel that they are being treated like pariahs. Tactful handling of the personal dignity of a proud people, especially proud because of their British citizenship, might have suggested some less obnoxious method of carrying out the right and necessary principle of registration. [illegible] administration, by the sale of permits, [illegible] is no reason to charge [illegible] with the practice. [illegible] (General Smuts) now Commissioner and the persistent Colour Bar [illegible] especially to people [illegible] the Indian Relief Act [illegible] advice to a deputation of Indians, those difficulties might have been removed and with them the scandal of deporting British subjects long settled in a British Colony.

It must be remembered, moreover, that it is a question that in Cape Colony, where the white population is of the same stock as in the Transvaal, not only do Indians have freedom of commerce as well as the elective franchise, but even Kaffirs have a vote. This [illegible] the refusal against Indians settled in the Transvaal the [illegible] any inherent necessity in the [illegible]

"Morning Post"

At the Colonial Conference of 1907 the position was fully explained by Mr. Chamberlain. Amply recognising [illegible] the Colonies the handling of national self-government, the Secretary of State suggested that, as regards restricting Asiatic immigration, it might be possible for the Governments to find some words which would leave the decision [illegible] the Colonies themselves, while [illegible] the Transvaal Government [illegible] Colonial Conference of 1907.

"Sunday Sun"

What might be [illegible] the political conscience of the British people is that the [illegible] other small or large, is real, and that [illegible], with whatever motive they [illegible], will [illegible] solid ground [illegible] of the British Government. We can only help regretting that the Colonies [illegible] have a livelier perception of the Imperial point of view. It is greatly to be regretted that the Transvaal Government did not take pains to remove the more offensive features of their legislation.

"The Nation"

The new Act discriminates in favour of Asiatics [illegible] of European [illegible] and against the ancient Immigrants [illegible] which, whatever its faults, is [illegible] civilisation to, we should say, quite as high a [illegible] as that of the "Peruvian, or Jewish, subjects of Johannesburg [illegible] against this brand stamp of [illegible] the East Indians of the Transvaal have gone out in a kind of passive revolt. The wrongs of these helpless settlers, the justice of which no Lord Lansdowne [illegible] in 1903, the Government of India [illegible] the people of a small South African colony, [illegible] multiplied [illegible] the State [illegible] [illegible] [illegible]

A Letter to "The Times"

"Indicus" wrote the following letter which *The Times* printed in large type:—

Sir,—The indifference of those even who call themselves Imperialists in this country to the disastrous effect upon British prestige in India of the treatment to which British Indians are being subjected in the Transvaal shows, I fear, how slight is the interest taken by the British people in the great dependency committed to their trust.

My long acquaintance with India enables me to remember how the first despatch of Indian troops to Malta and Cyprus in 1878 was justified to the Indian people as a recognition of their title to share all the honourable privileges of membership of the Empire. In 1882 and in 1885 Indian contingents fought side by side with British troops on terms of unchallenged equality in Egypt and in the Sudan. They bore on the same terms the brunt of the relief of the Peking Legations in 1900. Though no Indian troops were sent to South Africa during the Boer war, it was the assured loyalty of the Indian Army which enabled the Imperial Government to send 10,000 white troops away from India to save Natal from invasion, whilst the manifold services rendered by the Indian military administration materially helped to supply the deficiencies of the military administration at home. Yet to-day neither the King's coat nor war medals can save an Indian veteran in the Transvaal from indignities usually reserved for felons.

At the present moment, when sedition is rampant in India and insidious efforts are being made to tamper with the loyalty of the native Army, what will be the impression produced by the story which these thousands of unfortunate British Indians will have to tell of their ejection from a British colony under all those conditions of ignominy against which, only a few years ago, when they were inflicted by the Republican Government of the Transvaal, the Imperial Government so loudly and strenuously protested? Nor is that all. It is well known in India that the Government of India, at any rate, has for years past urged upon the Imperial Government the duty of protecting the British Indians in South Africa against the arbitrary action of the Colonial authorities, and the people of India will not be slow to note how once more the voice of the Indian Government, omnipotent in India itself, is powerless in London whenever the interests of Indian subjects of the Crown are deemed to clash with those of the white subjects of the Crown.

This is not a party question either in the Transvaal or at home, for unfortunately the British element in the Transvaal is just as callous to the Imperial interests at stake in this question as the Boers, and the late Conservative Government, in spite of urgent entreaties from India, showed no more inclination than the present Government to face its Imperial responsibilities in this matter, though in some respects it was in a much better position to do so, for it could have grasped the nettle with relative ease during the transitional period of Crown Colony government. It is a question for the conscience of the whole nation, and the longer it shirks that question the more disastrous will be the results.

"The Times" on the Transvaal Settlement

The Times of the 31st ultimo has the following leading article:—

The news which we publish this morning that the Transvaal Government have made a notable concession to the Asiatics on the question of registration comes at an opportune moment. By the terms of the concession, the chief objection felt by the Asiatics to compulsory registration is entirely met. . . . . It is with feelings of the most profound thankfulness that we are able to give this intelligence this morning, and we would congratulate all who have taken part in it. More especially does it seem to us that praise is due to Mr. Gandhi and his friends for the victory which they have won for their cause, as they have consistently refused to accept any settlement which did not meet the cause of their humbler compatriots as well as of those in more influential positions. For it must be remembered that the fight which has lately been waged in the Transvaal has not been on the question of Asiatic immigration generally, but for the just and equal and considerate treatment of men not merely British subjects, but such as have already acquired the right of being at any rate denizens in the Transvaal.

Any one who has read through the Blue book on the question will wonder chiefly that some such compromise was not thought of earlier, before the feeling of impatience among Europeans and of injustice among the Asiatics, which our Correspondent deplores, had been aroused. . . . . The regulations issued in June in accordance with the Asiatic Law Amendment Act appear to have quickly aroused protests from the Asiatics in the colony and from their compatriots in Asia; and it is difficult to believe that any earnest attempt could have been made before their issue to consult the feeling of Asiatics in administering what at best they regarded as a very harsh Act. Indeed, one of the most deplorable aspects of the whole business is that, at first at any rate, nobody in the Transvaal, whether Government or opposition, English or Boer, seems to have looked at it at all from any point of view but the most limited provincialism. Every warning had been given that it was a matter which must be treated from an Imperial and foreign point of view, with the utmost delicacy, and the protestation on behalf of our Indian subjects made before the war could hardly have been entirely forgotten.

The news, as we said, is opportune. In the first place, the sentiment of honourable obligation in this matter had been very deeply stirred at home as has been evident from the accounts of the various public meetings, and from the correspondence and articles which have appeared in the Press. . . . . The whole problem of Asiatic immigration is so difficult, and of such pressing importance, that it should not be complicated by questions of what virtually comes to be the treatment of individuals. But besides the feeling of honour involved at home, in India there is a very serious movement of public opinion to be reckoned with. One of the most surprising features in the Blue-book on the subject is the curiously halting protest of the Indian Government, and it is evident from news which we have recently published that Mr. Morley's more emphatic language was much more representative of opinion in the dependency. Several meetings of protest have already been held in India, but that held in Bombay last Wednesday is of particular significance. It is not often that Indians of the Hindu, Parsee, and Mahomedan communities meet for a common object as they did on this occasion, under the auspices, too, of some of their most eminent leaders. The Aghu Khan, who recently headed a most important Mahomedan deputation to Lord Minto and is the acknowledged leader of the Indian Musulmans, presided, while among the speakers was Sir Pherozeshah Mehta, one of the most influential leaders of the Hindu National Congress party. All the 7,000 persons assembled condemned in no uncertain tone the treatment of their compatriots in the Transvaal, and appealed to the British Government and Parliament for redress. A recent writer has suggested that nothing is so likely to unite the East as this question of colour; this is one reason why Parliament and the Empire should look into the matter in a broad spirit. Another reason lies in our great responsibilities to India and the credit and privileges which we attach to membership of the Empire.

THE NATIVE AFFAIRS SOCIETY OF THE TRANSVAAL. A Society of the above name has now been definitely formed, of which among others, Mr. H. S. L. Polak has become a foundation member. The object is to study the Native question, and to formulate a broad, liberal, and practical Native policy throughout South Africa.

Mr. Gandhi's Assault

A Press Incident

Accused Sent to Prison

Full Report

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The charges of assault in connection with the attack on Mr. Gandhi and others on the 10th instant came before Mr. Jordan in the Court on Wednesday, the 19th instant. Mir Allam Khan and Abdul Rahman were the Accused, the former being a Pathan and the latter a Konkney. Both pleaded not guilty. The indictment, which was slightly varied from that put before the Court on the previous occasion, included a charge of assault on Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, and to this Mr. Van Diggelen, who conducted the defence, took exception, as he said he had not been notified of the additional charge.

The Magistrate said that he would grant a remand if it appeared that the additions in any way prejudiced the defence.

With the consent of the Court Mr. Van Diggelen made a statement before the Public Prosecutor proceeded. He wished to draw the attention of the Court, and to put forward a strong protest to the Court, as to the attitude taken up by the local press in regard to the case. He did not doubt for one moment that they would get all justice from the Court, that was not the reason why he brought it up. The unlawful and malicious way in which the local press gave the reports in this case should, he said, be stopped. He referred especially to the *Transvaal Leader*, which had given a report of the case containing the names of the people who were supposed to have struck and everything. That was gross contempt of the law of the country—to put the whole case into print where the people had not been even before the Court. The second point to which he wished to refer was an article in the *Daily Mail*, where the reporter from Lydenburg said that the Prime Minister in his speech said, about the assault on Gandhi, that he (General Botha) had suggested to General Smuts that the assailants should be deported. He did not believe that the Prime Minister would make such a statement, and it showed how careful the press should be.

The Magistrate: We don't take notice of what the press has said.

Mr. Van Diggelen: I wished to show publicly what our feeling is about the local press.

Mr. Essop Mia was the first witness called for the prosecution. He described himself as a wholesale merchant of Newtown, Johannesburg. He knew the Accused and recognised them as the assailants who, on Monday, February 10th, at about 9.45 a.m., accosted witness and Messrs. Gandhi, Naidoo, Desai, and others, in Von Brandis Street. The Accused asked him where he was going, and he replied that he was going to register. This occurred at the corner of Von Brandis Street and President Street. Witness and Mr. Gandhi were walking first and were near Arnot & Gibson's offices. Immediately after the above conversation, the first accused, Mir Allam, struck Mr. Gandhi with a stick on the back of the neck and knocked him down. Two or three more men then ran up and struck Mr. Gandhi, and witness and others present put out their hands to prevent them. Witness received a blow on the finger from Accused, with a stick. He was struck once only. The other Accused had a piece of iron in his hand, and, when Mr. Gandhi was thrown to the ground, he struck him on the head and back whilst he was on the ground. Mr. Gandhi was struck several times. Witness did not know how many blows were struck. Witness then went away a few paces towards Messrs. Arnot & Gibson's offices and, standing on the door-step, he called out for help, stating that they were killing Mr. Gandhi. The Accused assaulted Mr. Gandhi and himself because they went to get registered. The Accused told them not to go to the Permit Office. Witness then stated to them that everything was settled with the Government and that they were willing to register. He himself received a slight graze on the hand. Mr. Gandhi was hurt severely over the eye, mouth, and head. The first Accused said that he had killed Mr. Gandhi, and then left him.

Cross-examined: Mr. Gandhi fell down. He fell forward, somewhat sideways. He saw several people strike Mr. Gandhi with a stick. He saw both the Accused strike Mr. Gandhi on the face. He saw that himself. There was a large number of people around, including white men, who rushed up to help. He could see everything that went on from where he was standing on the step of Messrs. Arnot & Gibson's offices. The white men came up after the end of the assault. He saw about 8 or 10 Pathans strike Mr. Gandhi. The first Accused had a stick in his hand. The first Accused did not talk to Mr. Gandhi before the assault. It was another man who spoke. There was no other conversation. The first Accused did not ask Mr. Gandhi why he first made them take the oath not to register and now he himself registered. Nor was it true that Mr. Gandhi had said that he was going to give all digit impressions, and that the others should do so as well. Nor, again, was it true that Mr. Gandhi said to the Pathans: "You people are—." It was not true that the Accused had said "First you betray our cause, and now you insult our people." He did not see Mr. Naidoo going up with a knife and hit the first Accused, nor did he see the first Accused take that stick away and strike Mr. Gandhi with it. He was Chairman of the British Indian Association. He had not been to prison. He expected to go on the day when the others were released. All Mahomedans had taken an oath not to register under the new Law. They did not swear about finger-impressions at all. It was the same to witness whether he was asked to swear on the Koran or to give his word. He was not allowed to break an oath. All this had nothing to do with the case, because no oath was broken.

Mr. Schuurman, the Public Prosecuter, objected to this cross-examination, but the Magistrate said he could take it as proof of provocation.

In re-examination, witness identified the piece of iron tube and a thick, hooked stick. A third stick which was produced he identified as having been in the hands of another Pathan, who, however, was not arraigned.

Medical Testimony

Dr. James Alexander Thwaites stated that he was a medical man practising in Johannesburg. He saw the two injured persons on the 10th February at the office of Messrs. Arnot & Gibson in Von Brandis Street about 10 a.m. He examined them. Mr. Gandhi was lying on his back in the room, his mouth covered with blood. He confirmed the certificate which he had granted. The wounds from which Mr. Gandhi was suffering consisted of a cut on the cheek, two cuts on the upper lip, and an abrasion over the left eye-brow. Two of the front teeth in the upper jaw were loose. Mr. Gandhi also complained of pains in the right side of the body, but no bones were broken. There were no bruises on the back of the head. He was badly hurt, and was in bed the best part of the week. He sent him to 163 Smit Street, where he stitched up the wounds, putting one stitch in the cheek, and two in each of the wounds on the upper lip. The wounds did not prove serious. They might have been produced by blows from the stick or the piece of iron produced. Cross-examined, he stated that it was possible that when Mr. Gandhi fell forward to the ground the cuts were caused by the stones on which he might have fallen. Asked if it was more probable that it would have happened that way, witness replied that he would not say it was more probable; it was possible.

The Magistrate: At any rate, Mr. Gandhi was badly knocked about. Yes.

Mr. Alexander Pitt, a bricklayer, Mr. F. Coleman, a stoker, Mr. Irvine of Messrs. J. W. Jagger and Co., and Mr. Gordhabhai Desai gave corroborative evidence.

Syed Hoosen said that he knew all the [illegible] who were struck, and the two Accused. He was with Mr. Gandhi at the time mentioned.

Pathan asked "Where are you going?" Mr. Gandhi replied "To take out registration certificates." A Pathan then inquired whether they were going to give up finger-prints. Mir Allam did not like this question. He was standing at the back of Mr. Gandhi. He then struck Mr. Gandhi on the back of the neck with a stick like the one produced. Mr. Gandhi fell on his face. Mir Allam struck Mr. Gandhi two or three blows when on the ground. The former Accused kicked Mr. Gandhi two or three times. He produced a piece of iron pipe, which he had half-concealed in his sleeve. He struck Mr. Gandhi with that on the back.

Cross-examined: Mir Allam said that Mr. Gandhi was dead. "I do not lie." He did not hear any objectionable conversation, nor did he hear Mr. Gandhi using insulting language. Those who committed the assault were Pathans. He himself was a Mussulman. The Accused were not known to Mr. Gandhi. He did not see Nawab Khan present. He recognised Nawab Khan in Court.

Mr. Thambi Naidoo was then called. He at first expressed his desire not to give evidence, but was informed by the Magistrate that he was bound to do so. He said that he was a storage contractor. He was not with Mr. Gandhi from Mr. Gandhi's office to the registration office on the morning of the 10th, but passed just before the attack, to register, with Mr. Essop Mia, Mr. Gandhi, and several others. In Von Brandis Street, a tall Pathan asked where they were all going. Mr. Gandhi replied they were going to the Registrar's Office. In reply to the question "why," the answer was "to register." Asked how they were going to register, Mr. Gandhi had replied "Any way you like—either by signing your name, or giving two thumb-prints, or ten finger-impressions." Immediately, Mir Allam struck Mr. Gandhi a blow on the back of the neck with a stick similar to the one produced. Mr. Gandhi immediately fell to the ground. Both the Accused struck Mr. Gandhi whilst he was on the ground, as well as a third man. Mir Allam repeatedly struck Mr. Gandhi and would not go away. Abdul Rahman struck Mr. Gandhi with a piece of iron while he was on the ground. There was no provocation to anyone.

Cross-examined: He had no stick similar to that produced. It was not this; nor did he ever carry one. He was one of those who were arrested and sent to goal. He was a Hindu. He was one of those who had signed the letter of settlement with regard to registration. He had never heard Mr. Gandhi use such words as those alleged. Mr. Gandhi never used bad language. He was [illegible]

[illegible] had explained everything to the people, including all the terms of the settlement. On Thursday night, on his release, Mr. Gandhi had addressed a midnight meeting, giving full explanations. This had been repeated on the following day. The majority were quite satisfied with the settlement. At that time, finger-prints had not been decided upon, but the people had been informed that the settlement might be that one thumb-print or ten finger-prints should be given. Whatever it was, it should be loyally accepted. Everybody was quite satisfied about the settlement. There were about 20 or 30 then going to the Registration Office on that morning. They were now registering close on 400 a day.

The case for the Prosecution then closed.

The Defence

Mr. Van Diggelen strongly protested against Mr. Gandhi's absence, as he said that his clients case was prejudiced thereby.

The Magistrate intervened and said that, in his opinion, the Accuseds' case was more favourable.

Mr. Van Diggelen then asked for the discharge of the second Accused, Abdul Rahman, on the ground that there was no evidence against him, [illegible] the Magistrate pointed out that there was plenty of evidence against him so far which had not been rebutted.

Nawab Khan was then called for the defence. He said that he was a member of the Railway Police Force. He had now got his billet back. He knew the Accused Mir Allam. He had known him about 12 years. He knew him in India. Mir Allam had served under him. He bore a good character. There were no complaints against him during his service. He himself had gone to prison. He was a Mussulman Rajpoot. He had been made a Jemadar here. He had the rank of Sergeant Major in India. Jemadar was equal to Lieutenant. When he left the prison, he knew nothing about the settlement. He did not ask about it. He was very sick then. Afterwards, Pathans came to him and asked him about it, and he told one Abdul Kader to write a letter to the Chairman of the British Indian Association. No reply was received. They knew nothing about it up to that very day. He did not understand the present position. They were told at first that if they gave ten finger-impressions they were dogs. Now, they were asked to give them. He could not understand that. They had taken the oath not to register. He admitted, however, that, on the day mentioned and at the time alleged he was not present in Von Brandis Street at all. He had remained at his house.

[illegible] He told the Magistrate on oath that Pathans had said that they had agreed to register with the Government. He himself was not satisfied. He did not tell anyone to assault Mr. Gandhi. He had not registered since then.

Ladhasingh stated that he knew both the Accused. He had only known the shorter one since the assault. He remembered the 10th February. He was at Boksburg on that day. He was not present at all when the assault took place.

Mr. Van Diggelen informed the Court that the last two witnesses had told him that they were present at the assault. He added "Owing to the attitude of the press, my witnesses are afraid to come forward. Everyone knows that the Government are the complainants."

The first Accused, Mir Allam, then gave evidence on his own behalf. He said that he had come from Pretoria on the Sunday previous to the assault, and had afterwards gone to Nawab Khan's house. He told Nawab Khan that he had heard something about a settlement, and asked what it was. He was working on the Modderfontein Mine, and had come to inquire about registration. Nawab Khan replied that he did not know what had been settled and that he should go and ask Mr. Gandhi. On Monday he had asked Mr. Gandhi on Von Brandis Square what arrangements had been arrived at. Mr. Gandhi replied that 10 finger-impressions and also ten finger-impressions must be given. Accused then told Mr. Gandhi that he had called a meeting and that the meeting had sworn on the Koran not to give ten finger-impressions, and now he wanted them to do it. Mr. Gandhi then called them —in English. He then caught Mr. Gandhi by the head and asked him why he was swearing at him. Then Naidoo came up from the back and prodded Accused with his stick. They were first of all walking, and then when Mr. Gandhi swore at him they stopped. When he turned round and saw Naidoo with the stick he attempted to strike Naidoo. Mr. Gandhi then intervened. The Accused struck him, and Mr. Gandhi fell. He did not strike him afterwards. If he had struck him hard, he would have killed him. He had not struck him at all about registration, but on account of the abusive language used. He had no intention of assaulting Mr. Gandhi; he was going away.

The Magistrate: That knocks the bottom out of your defence, Mr. Van Diggelen. Your own man distinctly says that the assault was not on account of registration, but on account of bad language.

Accused said that he had no intention of quarrelling with or hurting Mr. Gandhi. He was sorry when he found out that he had hurt him. It was all done in hot blood. He did not see Abdul Rahman, nor did he go into the [illegible]. He quite [illegible] thought striking Mr. Gandhi when at the ground.

Grasses enraged. When Naidoo prodded him with the stick, Mr. Gandhi interfered and tried to throw him down. He first struck Mr. Gandhi and then Naidoo. He met Mr. Gandhi at the office and went on from there. He was with Mr. Gandhi the whole time. He took the stick from Naidoo (whom he identified). Naidoo did not have an umbrella, but a stick. He never admitted at the Charge Office that the stick was his. He struck Mr. Gandhi on account of the abuse and not on account of registration. Mr. Gandhi tried to throw the accused down, and caught him at the back, on the shoulder. He struck Mr. Gandhi on the back one blow and knocked him down, but did not strike him on the face when down.

The second accused, Abdul Rahman, said that he was present near Van Brandis Street on the 10th instant at the time mentioned. He went with Mr. Gandhi from the office. Mir Allam asked where they were going. Mr. Gandhi replied "What has that got to do with you, you——" (in English). Mir Allam got angry and struck once at Mr. Gandhi on the back of the neck. Naidoo then came to the back of him and caught him. There were no more blows. When Naidoo went to strike, Mir Allam seized the stick which was in Naidoo's hand. When the quarrel was over, he himself went away. He never saw the piece of iron produced, nor did he hit Mr. Gandhi with it when the latter was on the ground.

This closed the case for the defence.

Mr. Van Diggelen in addressing the Court confessed that he had partly failed in his defence, but he pointed out that the accused did not go with the intention of assaulting Mr. Gandhi.

In giving judgment the Magistrate said that the case was a very clear one. The assault had been proved against both the accused. He might add that Mr. Gandhi was well known to him personally, and he was perfectly sure that Mr. Gandhi did not use the words alleged against him. He did not think anyone could be brought forward to say that Mr. Gandhi had used bad language. It was from his personal knowledge of the man that he could say that he (Mr. Gandhi) was not aman to use words of that description. It was an assault of a very unprovoked description. One knew what these Pathans were—a very ignorant race, and when they got an idea in their heads one could not get it out." He sentenced each of the accused to three months' hard labour.

With reference to Mr. Van Diggelen's statement, the *Rand Daily Mail* representative states that the words alluded to were made by General Botha.

SOUTH AFRICA.—The Bishop of Pretoria (Dr. Carter) will be in Kimberley on the 23rd inst.

Registration Notes

Registration continues to proceed smoothly. The great difficulty is that there are not enough officials to cope with the work. Since Monday, three officials have been taken off and sent down to the hall of the Chinese Association to assist in the registration of Chinese. The tremendous pressure of work at the Van Brandis Square Office, owing to officials have not been able to cope with the difficulties with which they have been faced. It seems a pity that extra assistance has not been obtained, because, with the Office working short-handed, it has meant that very many people have had to wait one or two days before they could get registered, and, in some cases, they have gone away with disgust at not being attended to. The writer is convinced, however, that the officials at the Van Brandis Square Office have done their best to deal with those who have attended to make application. The various offices have been overgrowed, and it has not been possible to take applications as fast as they have come in. There are eight officials at the work, three of whom, as have been stated, are dealing with the Chinese applications alone. There seems, too, to be great congestion in Pretoria, because very few registration certificates have so far been issued. At the present time, the certificates of those only, who have stated that they intend to go to India, are being sent down to Johannesburg, the others being dealt with in a very leisurely fashion. It seems that the files have to be very narrowly scrutinised; and, as a result of this, men intending to leave for India have applied day after day for their registration certificates. It is hoped that the whole of the Chinese will have been disposed of by the end of this week. On Saturday last, the number of applications was 1,750, on Monday, 150 Indians were dealt with and 65 Chinese, on Tuesday, 156 Indians and 150 Chinese were dealt with. Tuesday, therefore, was a record day, for 306 applications in all were made. The applications for registration have been somewhat complicated, too, by the fact that many people from outside districts have come into Johannesburg in order to make application, instead of waiting until they were required to do so in their own towns. But this, of course, simply to suit the anxiety of the Indian community to aid the Government in every possible way, when the community is consulted in regard to matters affecting it. It is certain that the Government could never have carried through the registration so successfully as it has been done so far, without the active assistance of many splendid volunteers from amongst the Hindus and Mahomedans. Their help has been of the greatest value to the officials, either by way of translating, interpreting, keeping order, or making various explanations that might have been necessary.

Mr. Doke's Thanks

The Rev. Mr. Doke writes to the Transvaal as follows:—Dear Mr. Polak, may I allow me to express through you our sincere thanks to all those Associations and friends who sent us such appreciative messages during the recent trouble. The number is very large, and I am quite unable to reply to them separately. The little service which my wife and I were able to render to our friend Mr. Gandhi, or to the cause of Passive Resistance, was rendered gladly. It was a privilege, and deserves no thanks. It is, to both of us, a great pleasure to see one of the best of men, who has suffered so much for his people, again able to perform his duties, and the Passive Resistance movement guiding so honourably to you all.

With regard to the future, I trust that our Asiatic friends throughout South Africa will strive earnestly to realize that high ideal of manhood which for a moment was the guiding star in this struggle. They have now to make good among their fellow-colonists the claims to consideration and respect which they have advanced. We shall be bitterly disappointed if they fail to do so. It is comparatively easy to "play the man" during a few months when everything is at stake; it is difficult to settle down, in quiet times, to the drudgery of it. But I am convinced that a people capable of sustaining so nobly a Passive Resistance movement which requires [illegible] as forbearance, [illegible], and steadfastness to conscience, is capable of all that is needed in the present to materialise that beautiful [illegible] with us, and [illegible] as we seek His blessing, it will be well.

Yours faithfully,
JOSEPH J. DOKE.

THE GOVERNMENT AND THE ASIATICS. It is a great pity that certain Transvaal newspapers are endeavouring so far as lies in their power to depreciate and minimise the part played by Mr. Smuts and his colleagues in the settlement of the Asiatic question. Surely we might support the Transvaal Government in what was admittedly a most difficult situation. Or if it is necessary to point the moral further, these writers might emulate the excellent example set them by Gandhi and his colleagues. It is not the first time that the Asiatic has displayed more dignity than the Western. It may be questioned whether any [illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૯ મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮. અંક ૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી—તા૦ ૨૯મી ફેબ્રુઆરીથી, તા૦ ૬ માર્ચ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—ભાદ્ર વદ ૧૨ થી, ફાગણ સુદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૨૬મી મોહરમ થી ૨ જી સફર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	તિથિ	નક્ષત્ર	હીંદુ તીથા.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સુર્યાસ્ત.	
						ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૨૯	૧૨	૨૬	૧૯	૫	૪૮	૬	૨૯	
રવી..	૧	૧૪	૨૭	૨૦	૫	૪૮	૬	૨૮	
સોમ.	૨	૧૦	૨૮	૨૧	૫	૪૯	૬	૨૭	
ભોમ	૩	૧	૨૯	૨૨	૫	૫૦	૬	૨૬	
બુધ..	૪	૨	૩૦	૨૩	૫	૫૦	૬	૨૫	
ગુરૂ..	૫	૩	૧	૨૪	૫	૫૧	૬	૨૪	
શુક્ર.	૬	૪	૨	૨૫	૫	૫૨	૬	૨૩	

અનુક્રમણિકા.

ખ્લુ બુક ૧૩૩
એસ્ટાબ્લીશમેન્ટના હીંદી વેપારી ૧૩૪
મી. રીચની કદર ... ... ,,
ખરાબ આદત ... ... ,,
ઓહાન્સબરગમાં રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ ... ,,
મી. ગાંધીનો જીલ્લે કાગળ ૧૩૫
ધાતકી હુમલાવાળો કેસ ૧૩૬
લંડનમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ ૧૩૮
જોહાન્સબરગનો ખબરપત્ર ૧૪૧
હમીદીઆ ઈસ્લામીક સોસાયટી ... ૧૪૩
નેટાલ કોંગ્રેસ આગળ ટ્રાંસવાલનો સવાલ ૧૪૪
મોંઘાસાની દિલસોજી ૧૪૫
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઈસ્લામ... ... ,,
રેવરંડ મી. ડોકને માનપત્ર ... ... ,,
મી. ડોક આભાર માને છે ૧૪૬
એક સુચના ... ... ,,
પસ્તુરણ ચરચા ૧૪૭
હિંદુસ્તાનના ખબરો ... ... ,,
ટ્રંસ્વાલના તાર સમાચાર ૧૪૮

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૨૯મી ફેબ્રુવારી, ૧૯૦૮.

C.O. VIII -104

ખ્લુ બુક

ગોર્ડ એલ્ગીને જાન્યુઆરી મહીનામાં જે ખ્લુ બુક બહાર પાડી તે હવે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવી પહોંચી છે. એ ખ્લુ બુક એટલે આસ્માની ચોપડી કહેવાય છે, પણ તેને ખરૂં જોતાં બ્લેક એટલે કાળી ચોપડી કહેવી જોઇએ. જે માણસ આ ખ્લુ બુક વાંચે અને સમજે તે માલુમને તુરત ખ્યાલ આવે એવી વાત છે કે જે જીત હીંદીને મળી છે તે જીત વડી સર કાર હીંદીની સામે હોવા જતાં મળી છે. અને તે માત્ર સત્યને આધારે. ૧૦ મી જાન્યુઆરી લગી વડી સરકારના વીચાર નદન નમણા હતા એમ જોવામાં આવે છે. ત્યાર પછી વડી સરકારના વિચાર બદલાયા એમ આપણે જોયું. પણ તેમાં કંઇ વડી સરકારની ભલાઈ માનવાની નથી. તે તો પરાણે પુન્ય કરવા જેવું થએલું છે. એ બુક બ્રિટિશ્યો માલુમ પડે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદો જેવો છે તેવો જ રહે તો. તેની બીજી કલમની ચોથી પેટા કલમનો અર્થ સરકારના વિચાર પ્રમાણે એવો છે કે ટ્રાંસ્વાલની બહાર રહેનાર કોઈ પણ હીંદી દાખલ ન થઈ શકે. જો તે કાયદાનો આ અર્થ ખરો હોય તો મળેલી જીત એ કેટલે દરજ્જે સરસ છે તે વધારે ખોલી આપે છે. પણ તેની સાથે એમ પણ સમજવાની જરૂર છે કે જો ઇમીગ્રેશન કાયદાનો અર્થ સરકારે કરેલો છે તે ખરો હોય, તો પરીક્ષા પસાર કરનાર હીંદી દાખલ ન થઈ શકે. જો હીંદી કોમ થોડા મહીના માં પોતાની વર્તણુંક સારી ચલાવશે તો સંભવ છે કે આની પાછિલ તકમી થઈ પડશે. છતાં હાલ તુરત આસ્માની બુક ને વિષે પહેલી ટીકા કરવાની રહી કે ઇમીગ્રેશન કાયદાનો એવો ફેરો અર્થ નીકળતો હતો તોપણ તે બોર્ડ એલ્ગીને કબુલ ન રાખ્યો. જે કોમ હીમીગ્રેશન કાયદાની છઠ્ઠી કલમમાં હીંદીને દેશપાર કરવાની બાબત આવેલી હતી તે પણ એલ્ગીન સાહેબે કબુલ રાખી. તે એવું જાણીને કે જ્યારે એસ્લિઆટીક કાયદો મંજુર કર્યો ત્યારે તે કાયદો અમલમાં લાવવાની ખાતર અને સત્યાગ્રહીને દુર કરવાની ખાતર સ્થાનીક સરકારને વધારે સત્તા જોઇએ તે આપવી. મી. ગોરલી એ પણ થોડી ઘણી આનાકાની કરીને બધું કબુલ રાખ્યું: અને રાજાઓ વગેરેને મુલાકાતની પરમીટ મળશે એવું મી. સ્મટસે લોર્ડ એલ્ગીન તથા મી. મોરલીને કહ્યું ત્યારે તેઓએ સંતોષ બતાવ્યો. આ વાત પરથી દરજ્જે બ્રીટીશ રાજ્યને હીણપત લગાડનારી છે તેટલે દરજ્જે હીંદી કોમને હીણપત લગાડે છે. આપણને બ્રીટીશ રાજ્યકર્તા ઓ એવા હલકા અને અણસમજુ માને છે કે જેમ કાફરાઓ ચીડીઆં તથા પીનથા રાજી થઈ જાય છે તેમ આપણે નજીવી બાબતોથી રાજી થઇને બેસી જઈશું એમ ગણે છે. જે રાજ્ય કર્તાઓમાં આવા અધમ વિચાર રહેલા હતા તે રાજ્યકર્તાઓને ૨૦૦ હીંદીને જેલમાં જોઈ પોતાના વિચારો બદલાવાર ફરવા પડ્યા એ સત્યાગ્રહની ખુબી છે, જે હીંદી કોમે વીચારવાની છે. બીજા આસ્માની ફીલાસની અંદર અમે ઘણી જોઇએ કીએ કે જ્યારે આંગળાંની બાબત ચીનાઈ કોમસલે કાઢી હતી ત્યારે ચીનાઈ એસોસીએશનની અરજથી તે વાત ઉંચી લેવી પડી, અને ચીનાઈ કોમસલ ને સર એડવર્ડ ગ્રેને જણાવવું પડ્યું કે લડત તે કાયદાની હતી. આમ મહા ભારત મહેનત થયા પછી મળેલી જીતને હીંદી કોમ અઘટિત પગલું ભરીને અથવા તો અણસમજ વાપરીને ફેંકી નહિ દે એવી અમે ઉમેદ રાખીએ કીએ. આ ખ્લુ બુકમાંથી જરૂર પડતા ભાગનો તરજુમો વખત મળ્યે અમે અમારા વાંચક વર્ગની પાસે મુકશું, કે જેથી જે વિચાર અમારા મનની પાસે ખડા થયા છે તે તેઓ પણ જોઈ શકે. દરમ્યાન અમારી વિનંતી એવી છે કે જ્યાં જ્યાં ખ્લુ બુકમાં એમ લખ્યું છે એમ લખ્યું છે, પણ ખરેખર તે આમ આપણને

દરબીઆર સરાફે ચડાવી તેજ કરવાના મળેલા છે. અને ગફલતથી એમ બારવા માં આવશે કે જે લડત લીધી તે ફરી પાછી આપણે લડવા રહ્યા તો જાણી બાજી હારી જઈને હાથ ઘસતા થઈ રહેવું. આ બધું દરેકના હિતેચ્છુઓએ ફરી ફરી ને વીચારવા જેવું છે. તેમણે પોતાની ધીરજ, સહનશીલતા. ઉદારતા. ઉદ્યોગ એ બધા ગુણો ખીલી નથી દેવાના.

એશ્ટ કોર્ટના હીંદી વેપારી

આવતે અઠવાડીએ એશ્ટકોરટના હિંદી વેપારીની કસોટી થશે. જુના અને મોટા હિંદીઓના વેપારના પરવાના જબર કારણે બંધ કરવામાં આવ્યા છે. તેઓની અપીલ લાઇસેન્સીંગ કોરટ પાસે બીજી અને ત્રીથી તારીખે સાંભળવામાં આવશે. તેનું પરીણામ ધણે ભાગે તો હિંદી અરજદારોની વિરૂધ ઉતરશે.

અમે ધારીએ કે લાઇસેન્સીંગ કોરટ પાતો બધીએ અરજી કબુલ રાખશે યા તો બધીએ અરજી કાઢી નાખશે. પણ આપણે કમનશીબે જો કેટલાકની અપીલ કબુલ રાખી કોરટ તેઓને પરવાના આપવાનો હુકમ કરે તો અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે તેવા પરવાના લેવાની તે હિંદી અરજદારો ચોખ્ખા ના પાડશે, કે જેથી આખી લડતને જોર મળે. જો એશ્ટ કોરટના હિંદી બરોબર હીંમત કરશે તો તેઓ દરાંસવાલના જેવું કરી દેખાડી શકશે; અને લાઇસેન્સનો સવાલ પણ આપણે કેટલે મુકી શકશું. આ કામમાં જીત મેળવવાના નિયમો અગે ફરી પાછા ટાંપીએ છીએ.

(૧) હીંમત, ઐક્યબંધ, અને માત્ર ખુદાની ઉપરજ વિશ્વાસ એ સોનેરી જોઇએ.

(૨) જબર પરવાનેથી વેપાર કરનારની દુકાન, તેનાં ઘર, તેના ગોમડા વિગેરે તદન સારી સ્થીતીમાં હોવાં જોઇએ.

(૩) આખી લડતમાં આખો કેસ જાહેર કરવો એ બહુ જરૂરનું છે. તેથી દરેક વેપારીની સ્થીતીનો અને તેના કેસનો સંપુરણ હેવાલ છાપાઓમાં જવો જોઇએ, અને વિલાયત પહોંચવો જોઇએ. અમારી સમજ પ્રમાણે તેમ કરવાનો સારામાં સારો રસ્તો એ છે કે તે કેસોનો સંપુર્ણ હેવાલ અમારા કાગળમાં તુરતો તુરત આપવો જોઇએ.

(૪) નાતાલમાં બધા હિંદી વેપારીઓ એ માલાની બનાવટો અને પોતાની દોકાનથી બધા પ્રકારને વેપાર કરતા હિંદીને ટેકો આપવો જોઇએ. એટલે દેકાણે દેકાણે મીટીંગો કરી બતાવવું જોઇએ કે દુષ્ટ કાયદાનો ભોગ કરવામાં બીજા હિંદી સામેલ છે.

(૫) જબર પરવાને વેપાર કરનાર હિંદીએ યાદ રાખવું કે જોન કમનશીબે તેને જેલ તો મળી શકે એમ નથી, પણ તેનો દંડ થાય. તે દંડ બિલકુલ ભરવાનો નથી, પણ હિમત રાખી માલ વેચાવા દેવાનો છે. માલ વેચાશ જશે એટલે કેસ થશે, એવો ખ્યાલ જરાએ કરવાનો નથી.

આટલું યાદ રાખવામાં આવશે, અને હીંદી કોમ અને ગુજરાતે કરીને હિંદી વેપારી અતિ હોળા કર્યા વિના કોમનો બાતર માંહોમાંહેની આસાપીસની મુશ્કેલ કરીને એકદા રહી શકશે. તો લાઇસેન્સીંગ કાયદારૂપી કઠણ સાંકળને મહાન આંચકો મારી અપાટાબર તોડી નાખશે. પણ બરોબર યાદ રાખવું કે આવાં કામ તો કાયર અચતા સોતાનો સ્વાર્થ જોનારા માણસથી બનાર નથી. રણમાં પડી પાછા પાની નહિ કરતાં કેટલીયાં કરવાં તે તો માત્ર શરૂનેજ સોંપાયલું છે.

મી. રીચની કદર

મી. રીચને વિષે હજુ કેટલા પણ વખત નહીં જવો જોઇએ. તેમણે અમુલ્ય સેવા બજાવી છે. તેમની તરફની કોમની ફરજ કોમ જુદી જરશે તો તેને આગે મતા પાપ સમજવું. જે બાત અને જે એકભાવ મી. રીચે બતાવેલા છે તે બતાવનારા હીંદી પણ થોડાજ મળી આવે છે, ત્યારે બીજા તો હોયજ કયાંથી ? અને ઉમેદ રાખીએ છીએ કે ગરીબ અને શાહુકાર પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ફિયરાઓ મોકલી આપશે. દરેકનું નામ આગે બદાર પાડ્યું. કોમએ એક બીજાનો વાદ કરવાનો નથી. પહેલ કોણ કરશે એમ વિચાર નેવી કરવાનો. આવા કામમાં પહેલ કરનારા બધા તારીફ બધા જોઇએ. અમે હાલ મી. રીચની તરફથી આવતા કાગળો નો તરજુમો બહુ નથી આપતા. તેમના કાગળો હાલ તો વિશેષ બાંધા આવે છે. અમે તરજુમો નથી આપતા તેનું કારણ સમજાય એવું છે. જે દાખલત વિષે મી. રીચ લખે છે તેનું પરિણામ આપણે જાણતા થઈ ગયા હોઇએ. એટલે બીજી વાતો વધારે અગત્યની સમજી મી. રીચના કાગળ પડતા મુકીએ છીએ. અથવા તો દુંકો કરીએ છીએ.

ખરાબ આદત

એક વાંચનાર કરપનથી અમને લખે છે કે ઘણા હીંદીની આદત ટ્રામકારના કાયદા તો મુકવાના હીંદીની વિરૂધ બનાવ્યો નથી. તેમજ બાબતમાં ખોટી ધારણા. બધા હીંદી ને ટ્રામ કારમાં ચઢી જવાની ખરી જરૂરીયાત હોય છે. ઘણી વખત મુસાફરી હીંદીના ગોટાળાથી આ કાયદો અમને સોંપવામાં આવ્યો છે. મી. સ્મટસ બધા બીજા ગોરા પુરતી સાવ ઢીલાશ આપે આપણે ગોટાળા કરીએ, પણ મજુર વર્ગના ન હોય એવા હલકટીયા અથવા તો મદ્રાસીને વિષે તેજ શબ્દ વાપરીએ બદલે બધા વખત વાપરીએ છીએ. સમજાવ અમને જણાવે છે કે એક વખત હલકટીયાને વિષે એક દુકાનની પાસે 'કુલી' શબ્દ વાપરતાં તેમણે એક હીંદી વેપારીને જોયેલા. અમને ઉમેદ છે કે આ રોગ જે હીંદીને લાગ્યો તે તુરત કાઢી દેશે. કેમકે બીજાં કારણ ન હોય તો પણ બધા હીંદીને એકત્ર કરવામાં આવી ખાસિયતથી બનતા કર્તા થવા પડે છે.

જોહાન્સબરગમાં રજીસ્ટરેશન ઓફીસ

[સ્વ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

રજીસ્ટ્રેશનનું કામ ઘણી સરળતાથી અને ઝપાટાબંધ ચાલુ છે. રોજબરોજ નવા અગત્યકારો ચીનાઓને રજીસ્ટર કરવાનાં કામ માટે ખાસ રોકાએલ છે. બીજા બરેન્ડીસ સ્કવેરમાં કામ કરનારાની તંગી થએલી અને તેથી કામની અત્યંત ગોટી બીડ થઇ પડી હતી. અને કેટલાક માણસોને બહુ વખત વાટ જોવા પાછા જવું પડ્યું હતું ઓફીસોમાં માણસોની ગીરદી બહુજ રહે છે. હાલ તો જેઓને દેસ વરફ જવાનું હોય તેઓનેજ સરહી સીફેરો કાઢી આપવામાં આવે છે.

એમ ધારવામાં આવે છે કે આ આ વાટીઘાની આખર સુધીમાં બધા ચીનાઓને રજીસ્ટર કરવાનું બલાસ થશે.

ગયા ગુરૂવાર સુધીમાં કુલ ૧૦૫૬૮ થએલા, જેમાં ૨૬૮ ચીના હતા. શનિવારે રજીસ્ટર થનારામાં ૧૫૬ હિંદી અને ૨૫ ચીના હતા. મંગળવારે ૨૫૬ હિંદી નવા ૧૫૬ ચીના રજીસ્ટર થયા હતા. એટલે મંગળવારે એક દીવસમાં ૬૦૬ રજીસ્ટર થયા જે આગલા દિવસો સુધે સરાવતા સહેજ વધારે આંકડો બતાવે છે.

બહાર ગામવાળાઓ પોતાના ગામમાં ઓફીસ બાબ તેટલા વખત સુધી વાટ જોવાને બદલે ઉતાવળા થઇ રજીસ્ટર કરવા માટે જોહાન્સબરગ આવતા હોવાથી કેટલોક ગોટાળો ઉભો થયો હતો. પણ આ ઉપરથી બાદ બતલાવવું એમ બને છે કે દરાંસવાલમાં રહેનારા હીંદી સલાહનો અરથ સમજી શકયા છે અને કોમની એક સંપી દશેશ જોવલીજ કાયમ છે.

હીંદી નવા ચીના ખાલ્ડીયરો રજીસ્ટર ના કામમાં અમલદારોને મદદ કરવા માટે ખાસ રોકાયા છે. તેઓ રજીસ્ટર કરવાનું, ઈંટરમીટ કરવાનું, બ્યવસ્થા રાખવાનું તથા રજીસ્ટ્રેશન સંબંધમાં બીજાઓને સમજણ, સમજ આપવાનું કામ કરે છે. ખાસ અમલદારોની મે બહુજ કોમોમાં થઇ પડે છે.

શ્રી. ગાંધીનો ૨ જો કાગળ

C.W.પાનો 113

વિશેષ વિચારો

સમાધાની આપત જે ખળભળાટ ચાલી રહ્યો છે તે વિષે હું બહુ કરવા ગએ અડચણરૂપે જણાયો ગયો. તેથી વિચાર કરવાનું તેમાં જે લખેલું. જેઓ કોમનું ભૂંડું કરવાનેજ જોડા છે તેઓને જણાવાનું પણ સમજવી રહે તેમ નથી. તો હું નિર્બળ ગરીબડો માણસ શું સમજી શકનારો છું ? પણ તેઓની વાત યા કેટલાક બોલનારાઓને આડે. રસ્તે ચાલ્યા જાય. પણ પોતાના મનમાં જેને કંઈ ખુશાઈ નથી, તેવાને સારૂજ મારો પ્રયાસ છે.

મેં બીજાઓને કેમ નહિ પુછ્યું ?

આંગો અવાજ થાય છે તેનો જવાબ આપાઈ ગયો છે. મેં વગર પુછ્યે સહી કરી એમ કહેવાય છે તે કાગળમાં આંગળાંની વાત ચોકસ થઇ ન હતી. જનરલ સ્મટસને મળ્યા પછી રાતના બાર વાગે દક્ષિણીઓની જાહેર મીટીંગ થએલી. તેમાં બે આંગળાંની વાત રજુ કરેલી અને તેમાં મળેલા બધા આગેવાનોએ મંજુર કરવાની પરવાનગી આપી હતી. વાત સાફજ વિરુધ્ધ હતા. એટલે બીજા રોજવારે સવારે હું ગો. સ્મટસને મળ્યો ત્યારે તેઓના વિચારથી સંપુર્ણ વાકેફ થઇને ગએલો. બધા કોમના આગેવાનોનું નકકી જે સંદેશા મને મળતા હતા તે મારા ખ્યાલમાં હતા કોમની બરી નકકીક તથા તેઓના મનની સ્થિતિથી હું પુરો માહેતગાર રહેતો.

મેં સાબુરો નહિ પકડી

કેટલાક માને છે કે મને જેલમાં કોણ થી વિલાયતમાં મોકલતી વાતની અબર ન હતી. જરા ચાલ્યો હત તો બહુ ફિકર થાત. આ પણ બરોબર નથી. જેલમાં જેલર મને બધી અબર આપતા હતા. આપે નહિ તોપણ વિલાયતમાં શું થશે અને બધું મને બરોબર મળતું હતું. એટલે મેં અજાણ્યે કંઈ નથી કરવું. સાબુરી પકડવાથી બચવાને કંઈજ મળવાનું ન હતું. કેમકે દસ આંગળા દબાવને નથી આપ્યાં. વિલાયતમાં મદદ મરહુમાત રજીસ્ટરની ઓફરને અડચણે હતી. જ્યારે સરકારી ઓફર આવી ત્યારે જો રજામંદ થયાજો હત તો વિલા મતાની મામાની ખોટ ખોટાત, બોલવું બાદ રાખવું બનેલાને કે સમાધાનીનો બીજો દહાડે બુઅરો કોડીઓને જેલમાં આવવાનું હતું. તેથી મારું દિલ રડતું હતું. તે અવસર અટકાવાય તો અટકાવવાની મારી ફરજ સમજતો હતો. એટલે ઉતાવળની વાત તે તદન ગેરવાજબી છે.

વળી જેલની અંદર જે માણસો મારી પછી આવ્યા હતા તેઓના સંદેશા ગજા રામણીના હતા. તેઓ કહેતા હતા કે માણસો કાલર થયા લાગ્યા છે. ફરીવાળા ફેરી કરવા નીકળતા નથી, અને જેમ બને તેમ જલદી સમાધાની કરવાનો પ્રયત્ન મારે કરવો. જેઓ જેલમાં આવ્યા હતા તેઓ થોડા દહાડામાં બહુ સતા સાલ્યા હતા. અને બીજી વખત નહિ આવે એમ કેટલાક સુચવતા હતા. જ્યારે જનરલ સ્મટસને હું મળ્યો ત્યારે પણ મને તેણે એમજ કહ્યું કે ઘણા હીંદીઓ કાયદાને શરણ થવા તૈયાર છે તેનું મને જાન પણ નથી. ઘણા તેમને બુરી અરજ કરી ચુકેલા, તેમાંના કેટલાક નાં નામ પણ હું જાણું છું. આ બધી વાત જે માણસ સોળ મહિના થયાં લડત માં સંપુર્ણ ગુંથાએલો હતો તેનાથી જરાએ કરાયજ નહિ. તોપણ દસ આંગળાં આપવામાં મને પોતાને કંઈ બાધ જણાયત. અથવા તો લોકો ટ્રાંસવાલમાં તેથી અપમાન નારાજ થશે એમ પણ હું જાણત તો મારે કંઇજ વિચારવાપણું રહે એમ સંભવે. પણ મારી જાણ પ્રમાણે મરહુમાત રજીસ્ટરમાં જેમ બાધ ન હતો તેમ મરહુમાત આંગળાંમાં પણ ન હતો ; અને હું જાણતો હતો કે સમજુ માણસો ટ્રાંસવાલમાં એ વિષે વિરુધ્ધ ન હતા. દેખીતું તેમનો અભિપ્રાય હતો કે આંગળાંમાં પોતાનાં બાધ ન હતો. પણ જે સ્થિતિ એ કાયદાની દ્રષ્ટિએ માંગાનાં હતાં તેમાં બાધ હતો. એ સ્થિતિ દુર થવાથી આંગળાં પોતે નિર્દોષિ થયાં.

હું જેલમાં ગભરાયો ?

આવું તહોમત મુકનાર મને ઓળખતા નથી. જેલમાં કંઈ દુઃખ પણ માણસ અતિ આનંદથી રહેતો હતો તો તે હું જાતે હતો. મારા જેટલો સંતોષ જેલમાં બીજાનો દેખ્યો એવું હું જોઇ શકયો નથી. અને હજુ પણ અવસરે જેલને વધાવી લઉ તેવી મનની સ્થિતિ છે. જેલ ભોગવવા વિષે જે આટલી કહેતા ધરાવતા હોય તેને સમાધાની બાબત વિચાર કરવો જ પડે.

આંગળાંમાં ભેદ શો ?

આંગળાંનો બાધપણાનો આખા વિ કોમ [illegible] હું જે [illegible] કોમ મજબુત પડે છે, [illegible] કોમોમાંથી

૧. આંગળાં આપીને સમજુ કરવા. તથા આંગળાંની લડત ન હતી એમ બતાવ્યું.

૨. સરકારનું મન આવી બાબતમાં રાખવું એ ડહાપણ જણાયું, ને અનુભવે હજુ એમજ જણાય છે.

૩. જો આ વખત નહિ આપ્યાં હત તો આગળ ઉપર ફરજીઆત આપવાં પડત. આપત કે નહિ તે જુદી વાત છે.

૪. ઈમીગ્રેશન કાયદામાં કેટલાંયે કેટલાંએ ગોરાઓને સારૂ દશ આંગળાં છે.

૫. મેં પોતે આપ્યાં તેમાં મારી આબરૂ સમજ્યો છું. ને મેં આપીને મારા કસમ પાળ્યા, પરાણેના મારથી નથી કરયો એમ બતાવ્યું. અને મારે સારૂ મેં દશ આંગળાંમાંથી છુટા થવાની તજવીજ કરી કહેવાય તે દોષથી છુટો રહ્યો.

૬. તેમાં ઘણા ગરીબોનું હિત જળવાયું છે.

૭ તેથી હીંદી કોમનું માન વધ્યું છે, ને ઘણાક ગોરાઓ કોમના સજ્જડ ભાઈબંધ બન્યા છે.

ચીનાઓ કેવા છુટયા

ચીનાઓ લડયા તેથી એક અંગુઠો આપીને છુટવા એમ કોઈ કહે છે. અ ગેર સમજ છે. તેઓને બંડાવનાર બ્રિ ટીશ ઈમ્પીરીયલ એસોસીએશન છે. તેમાં વચમ હું પડેલો. ને મારા ખાટલામાંથી મી. સ્મટસને સંદેશો મેં મોકલેલો. તેથી ચીનાઓને અંગુઠા આપવાનું થયું તે સમાધાનીનો ભાગ હતો. ચીનાઓની જેમ આપણે ફરી શકત.. પણ ચીનાઓ લડી ફરી સરકાર પાસે આબરૂ ખોઈ બેઠા છે. તે આપણે રાખી શકયા જોઈએ. એટલુંજ નહિ પણ એવી સ્થિતિ આવી છે કે તેઓને, હીંદી કોમનો વિચાર થાય તો, આજે સરકાર નોખા પાડે તેમ છે. તેવું કરવું એ આપણું કામ નથી. સમજુ ચીનાઓ આ બધું જાણે છે તેથીજ તેમણે દશ આંગળાં આપ્યાં છે ને હજુ આપશે. મી. કોલીન આપી ચુકયા છે.

મરહુમાત વિ. ફરજીઆત

આ બાબત એક દાખલો ઘણોજ સરસ મુસલમાન ભાઈઓને સમજવા સારૂ એક દોસ્ત મોકલ્યો છે. કુરાન શરીફ પ્રમાણે ખુદાનું નામ લઈને કયા એવું માંસ તે મુસલમાનોને હલાલ છે. બાકી બીજે કમાએલું તે હરામ છે, તેમજ મરહુમાત આંગળાં બાબતનો હરામ છે. ફરજીઆત તો હલાલ હતાં.

કેળવાએલા ખાટ્યા ?

આવો સવાલ ઉઠે છે તે બહુ અણ સમજનો છે. ખરેખરી રીતે કેળવાએલા હશે તે તો સદાય ખાટયા છે. પૈસા તેમ ન હોય તો કેળવણીની જરૂર રહે નહિ. પગર કેળવાએલાએ એમ વિચારવાનું છે કે કેળવાએલા ઉંચે ચઢે તેમાં આખી કોમને લાભ છે. પછી કેળવાએલા દુઃખી નીચડે કે કથીર નીચટે. વળી ખાટયા એટલે શું ? આંગળાં આપવાં ન આપવાં એમાં ખાટવાનું શું છે ? ભોળેલો સહી કરે તે બહાણ ચોકડી કરે તેમાં ખાટયો કોણ ? હકિકત એ છે કે આપણું કામ, બની શકે તેટલા બધા હક જળવાવવાનું છે. ખોટો ડોળ કરવામાં આપણી દિલ્હી પત છે, ને તે નામરદાઈ છે. કરવામાં હશે તો અંતરામાં આવશે એમ સમજી આપણું કામ કેળવણીને ઉતેજન દેવાનું છે. જોવું આપણને મળે એમ ઇચ્છવાનું છે. કેળવણીની કીમત સમજી તેનો ફેલાવો કરવો ઘટે છે.

કાયદાનું રહસ્ય

કાયદામાં ખરેખર હોય શું ? એવો સવાલ કોઈ કરે તો પ્રથમ મારે કહેવું જોઇએ કે તે બેદ સહેજે દેખાડી શકાય તેવો નથી. હવાનું પરિણામ આપણે જોઇએ છીએ, પણ હવા દેખી શકતા નથી. ફૂલની સુગંધ આવે છે, પણ સુગંધને આંખ નથી જોઈ શકતા. હું કોર્ટમાં ત્યાં બધું તેમાં મારું માન થયું કે અપમાન થયું એટલુંજ કહી શકું પણ શામાં માન હતું ને શામાં અપમાન હતું એમ ઘણી વખત નથી કહી શકાતું. બે મોતી અકલ એકજ જાતનાં દેખાતાં મુકયાં હોય તેમાં એક બોટું ને એક સાચું હોય. તેની પરખ તો પારખજ કરે, ને તે આપણે માનીએ. અનુભવથી હું કાયદા બો બાબતમાં કંઈક પારખ છું એમ માનું છું. મેં ખુશી કાયદો વાંચ્યો તેવાં જ મારાં રૂવાટાં ઉભાં થયાં, ને મને તેની બરાબ વાસ આવી. તે કાયદો ઘડવાની દાઝ એવી હતી કે તે આપણને ગુલામજ બનાવે. આપણી ઉપર બીજાં દુઃખો પાડવાનો તે પાયા હતો. આપણને સારું તેવો કાયદો હમેશાં રહી જાય તેવી આખી દુનિઆમાં બરાબરી થવા જેવું હતું. તે કાયદો આપણી ઉપરવટ જઇને આખી કોમને બોર હરાવીને કરવામાં આવ્યો હતો. એટલે તે કાયદાની તળે આપણને બોબો પકાસા મળે તે હરામ જેવા હતા. જો આપણે પકાયા માણસ વાંચે તો વાંચીને કેમજ બોલે કે હોવો કાયદો કાયમ કરવા

વાર ગુલામ હોવા જોઇએ. તેમાં મરદા નગી જતી હતી અને બાસ ધરમનું અપમાન થતું હતું. તેમાં આપણા બોકરા બોને પણ હલકા બનાવવાના હતાં. તે કાયદો અમલમાં આવ્યો હત તો લોકેશન આપણે કપાજે બોરવાજ હતાં. આ બધા માં દસ આંગળાંની વાત કોણ જગાએ નથી આવતી. ઉપરનો ભેદ ન સમજી શકે એવા માણસો નીકળશે એ હું કબાલું છું. પણ આપણે ઘણા કાળથી ગુલામી દશામાં હોઈ છુટને પારખી શકતા નથી. બાદશાહને ઘણાં વરસો સુધી અંધારી કોટડી માં પુરવા પછી કાઢવામાં આવ્યા ત્યારે તેનાથી સુરજનું અજવાળું સહન ન થયું. અને કોટડીમાં પાછા પુરાવાની તેણે અરજ કરી. તેમ આપણે અંધારી કોટડીમાં પડેલા હોવા અજવાળું સહન કરી શકતા નથી.

આંગળાં બીજી જગ્યાએ જશે ?

હું તો માનું છું કે આંગળાં વધે કેળવે દાખલ થશે. તેમાં તરકના પણ નથી જોતો. કેવી રીતે દાખલ તે એની ઉપર આધાર છે. મારી ઉપર કંઈક વસ્તુ પરાણે આવા પડશે એમ બતાવી મારે મારી મરજી શું નહિ કરવા ? મારો મિત્ર આગળ જતાં મને ફરજ પાડશે એમ ધારીને લીધે, મારે તેની બાંદગી માં પણ તેની બધી નોકરી નહિ કરવી ? જે જેલમાં પાયખાનાં મારી મરજીથી ઉપાડયાં. મને તેથી કોઇએ ફરજ નહિ પાડી, અને ફરજ પાડવા બેસત તો અમ લડાયકને રોટલો જવાબ મળત. ફરજ પડશે એવી ધારિતને લીધે સારું કામ કરતાં આવડવું તેને હું નામરદાઈ સમજું છું.

હવે બસ થયું. ઉપરની દલીલો અગાઉ પણ આ નહિ તો બીજા રૂપમાં આપી ગઈ છે. એ બરોબર સમજવાની છે, ને સમજ્યા પછી મનની સાથે નક્કી કરવાનું છે કે હીંદુ મુસલમાન સાથેજ રહેશે. ઘડી ઘડીમાં વહેમાવું નહિ જોઇએ. વિચારીને પગલાં ભરશું. સાહસ નહિ કરીએ. આવી વરતણ કે રામબું ત્યારેજ એક પ્રજા થશું, ને આગળ વધશું. નહિ તો જશે જેટલા પવનના સપાટામાં ઘુડી ઘુડી વાદળીની માફક આપણે વિખેરાઈ જઈશું, ને પછી નહિ ત્રણમાં, નહિ તેરમાં કે નહિ જપતના મેળામાં બેવાં પણ રહીશું.

પ્રાણજીવન મગનભાઈ નાંથા.

ખાતકી હુમલાવાળો કેસ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ.]

મી. ગાંધી વગેરેને માર મારનારાઓ પરનો કેસ તા. ૨૬ મીએ મી. જેરેટ આગળ આવ્યો હતો. મીર આલમખાન તથા અબદુલ રહેમાન એ બંનેએ બીનગુનહેગાર હોવાનું જણાવ્યું. અગાઉ કેસ મુલતવી રહ્યો તે વખતે કરેલા આરોપનામામાં આપેલી હકીકતમાં મી. ફસિપર્મિઆપર હુમલાની હકીકત આ વખત ઉમેરવામાં આવી હતી. તે માટે આરોપીના વકીલ મી. વાન ટીગલીને વાંધો ઉઠાવ્યો. તેના જવાબમાં બાજીએટે જણાવ્યું કે ઉમેરાને લીધે તમને વાંધો હોય તો કેસ મુલતવી રાખવાની રજા આપું. તેમ કરવાની મરજી ન હોવાથી પરવાનગી લઈ મી. વાન ટીગલીને

રજુઆત

કરતાં જણાવ્યું કે આ કેસ સંબંધમાં આપાએ જે વલણ અનાવ્યું છે તેની સામે હું સખત પ્રોટેસ્ટ કરું છું. 'ટ્રાંસવાલ લીડરે' કેસનો આખો રીપોર્ટ તથા આરોપીનાં નામો આપ્યાં હતાં. તેમ કરવું તે કોરટના ઔપમાન બરોબર છે. 'ડેલી મેલ' ના લેડનડેકના રીપોર ટરે જણાવ્યું હતું કે આરોપીને દેશ નીકાલની સજા કરવાની સુચના જનરલ બોથાએ જનરલ સ્મટસને કરવાનું સુચ વ્યું હતું. હું આ વાત માનતો નથી. આમાં આપાએ કાળજી રાખવી જોઇએ.

બાજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે આપાએ શું જણાવ્યું હતું તે અમે ધ્યાનમાં નહીં લઇએ.

મી. હસપ બોયા

ને પહેલાં સાક્ષી તરીકે બોલાવવામાં આવ્યા. તેમણે જણાવ્યું કે— ..... મીર આલમે મી. ગાંધીને પગવાટેથી ઝર દનપર એક લાકડી મારીને પાડી નાખ્યા. બીજા બે ત્રણ માણસો પડયા પછી મી. ગાંધીને મારવા મંડયા. હું તથા બીજા જણ વચમાં પડયા તેમાં મારપર એક બા આવ્યો.....ગાંધી મરી ગયે, એમ બોલીને એક આરોપીએ મારવાનું બંધ કરેલ. બંને આરોપીને મી. ગાંધી ને ચહેરાપર મારતાં મેં નજરે જોયેલ. પહેલો આરોપી પ્રથમ મી. ગાંધી સાથે કાંઈ બોલ્યો નહોતો.....મી. ગાંધીએ એમ નહોતું કહ્યું કે બધાને આંગળાં આપવાં પડશે. "તમે પઠાણો(ગાળનો શબ્દ) છો." એમ જ્યા મી. ગાંધીએ કહ્યું નહોતું મી. નાયડુને આરોપીએ મારવા

જતાં મેં જોએલું નથી. તેમ. મી. નાઇડુના હાથમાંથી મી. ગાંધીને મારવા માટે લાકડી લેવામાં આવી એવું પણ મેં જોએલ નથી. બધા મુસલમાનોએ એશીઆટીક કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર ન થવાને કસમ લીધા હતા અમે આંગળાં વાસ્તે સમ ખાધાજ નથી. કસમના ભંગની વાત રહેતી નથી. તેથી તે વાતને આ કેસ સાથે સંબંધ નથી. કોરટમાં હાજર થએલ લાકડીઓ. લોહાની પાસપિ વગેરે હુમલા વખતે વપરાએલી હતી તેજ છે એ જણાવ્યા બાદ તેમની જુબાની પુરી થઈ હતી.

પછી કે. થીંટસે જુબાની આપી તેમાં તેમણે પ્રશ્નનું આગણ અપાયું છે તે મુજબ વરણુન કરયું, તથા બનુ જખ્મોએ ધાગા વતી રેલા મારવાની જરૂર પડી હતી તે વગેરે કહયું. પછી આલેકઝાંડર પીટ તથા મી. અરંટીન (મેસરસ જે. એમલ્યુ. જોગરવાળા) એ જુબાની આપી જેમાં તેમણે મારકેમ પડયો હતો, તથા પોતે કેવી રીતે થએલી જોઈ હતી તે કહયું.

મી. ગુલામભાઇ કીકાભાઇ

એ જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હુમલો થયો તે વખતે હું મેસરસ ગાંધી, નાઇડુ, તથા ઇસપ મીંયાંની સાથે હતો. અમે રજીસ્ટર ઓફીસે જતા હતા. શું વાત થઇ તે મેં સાંભળી નહોતી, પણ મીર આલમે મી. ગાંધીને મારેલ તે મેં જોયું હતું. મી. ગાંધી પડી ગયા પછી તેમનાપર મીર આલમે લાકડી વતી બધુ ચાર કટકા માર્યા હતા. આરોપીઓમાંના ટુંકા આદમી એ મી. ગાંધીને લોહાની નળી વતી માર માર્યો હતો. મી. ઇસપ મીંયાં આડે પડતાં તેમના પર ઘા પડયો. પછી મી. ગાંધી ઉઠયા ત્યારે મેં જોયું તો તેમના ચહેરાપર ચીરા પડેલા હતા અને લોહી વહેતું હતું.

ઉલટ તપાસમાં મી. ગુલામભાઇએ જણાવ્યું કે હું મી. ગાંધીની પછવાડે થોડેક દુર હતો. મી. ગાંધીને મીર આલમ ને ગાળ દેતાં મેં સાંભળેલ નથી. બતાવ વામાં આવી તેવી લાકડી મી. નાઇડુના હાથમાં મેં કદી જોઇ નથી. મી. ઇસપ મીંયાં મદદ આવે મી. આરનોટની ઓફીસ તરફ દોડયા હતા. બીજા ૫૦ જેટલા હિંદી હાજર થયા હતા; તેઓ કરી મળેલા જણાયા હતા. પોલીસ સાત આઠ હતા.

મી. સઇયદ હુસેને

જણાવ્યું કે—મજકુર વખતે હું મી. ગાંધીની સાથે હતો. એક પઠાણે કહયું 'કયાં જાઓ છો'? મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો. "અમારાં રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ કઢાવવા." એક પઠાણે પુછયું કે તમે આંગળાં આપવાના છો? મીર આલમે આ તહોતું પુછયું. તે મી. ગાંધીની પછાડી ઉભો હતો. તેણે બતાવવામાં આવી તે લાકડીવડે પછવાડેથી મી. ગાંધીની ગરદન પર ફટકો લગાવ્યો. મી. ગાંધી પડખાભર પડયા. પડયા પછી મીર આલમે તેમને બે ત્રણ ફટકા માર્યા. ટુંકા આદમીએ મી. ગાંધીને બે ત્રણ વાર લાતો મારી. લોહાની નળી તેણે પોતાની બાંયમાં અરધી સંતાડી હતી તે કાઢી અને તે વતી મી. ગાંધીને પીઠપર મારેલ.

ઉલટ તપાસમાં મી. સઇયદ હુસેને જણાવ્યું કે—મીર આલમે કહયું હતું કે ગાંધી મરણ પામેલ છે. 'જાને દો.' તે કરતાં વધુ મેં સાંભળ્યું નથી. મી. ગાંધીને ગાળ દેતાં મેં સાંભળેલ નથી. હુમલો કરનારા પઠાણો છે. હું મુસલમાન છું. મેં નવાબખાનને ત્યાં જોયા નહોતા.

મી. થંબી નાઇડુ

એ પહેલાં જણાવ્યું કે મારે જુબાની આપવાની ઇચ્છા નથી. મજીસ્ટ્રેટે કહયું કે તમારે આપવા જોઇશે. તેથી તેમણે જણાવ્યું કે—હું મી. ગાંધી, મી. ઇસપ મીંઆ વગેરેની સાથે રજીસ્ટર થવા જતો હતો. કેમ રજીસ્ટર થશો એવા સવાલ ના જવાબમાં મી. ગાંધીએ કહયું કે 'આપણે તેમ રજીસ્ટર થઇ રહયા છે—સહી કરીને, બે અંગુઠા આપીને, અથવા દશ આંગળાં આપીને." પછીની જુબાની મી. સઇયદ હુસેનની જુબાનીને મળતી હતી.

ઉલટ તપાસમાં મી. નાઇડુએ જણાવ્યું કે મારી પાસે એકે લાકડીજ નહોતી. કસમ આવામાં આવ્યા હતા તે કાયદો કબુલ ન કરવા માટે. તેને આંગળાં સાથે સંબંધ નથી. સલાહની બધી સરતો અમે લોકોને સમજાવી છે. ગુરૂવારે મંત્ર રાખેજ મી. ગાંધીએ ભાષણ કરી સમ જુની આપી હતી, અને પછી બીજે દિવસે પણ ફરીથી સમજાવ પાડી હતી. મોટે ભાગે લોકોને તેથી સંતોષ થયો છે. તે વખતે આંગળાંનું નકકી થયું નહોતું, પણ લોકોને કહેવામાં આવ્યું હતું કે અંગુઠો અથવા તો દશ આંગળાં આપવાનું થશે. જે થયું તે કબુલ કરવાની ફરજ હતી.

અહીં સરકાર તરફનો પુરાવો લેવાનું બંધ થયું.

બચાવ

મી. વાન ડીગલીને જણાવ્યું કે મી. ગાંધી હાજર થએલ નથી તેથી મારા કેસને નુકસાન પહોંચે છે, ને તેથી તેની સામે હું વાંધો ઉઠાવું છું. માજીસ્ટ્રેટે વચ્ચે પડી જણાવ્યું કે તેમની ગેરહાજરી થી તમારા કેસને ફાયદો થયા સંભવ છે. મી. વાન ડીગલીને કહયું કે અબદુલ રહેમાન સામે કાંઇ પુરાવો આવ્યો નથી માટે તેને છોડી મુકવા માગણી કરું છું. ત્યારે માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે તેની સામે ખુબ પુરાવો આવેલો છે.

જમાદાર નવાબ ખાને

જણાવ્યું કે મીર આલમને હું બાર વરસ થયાં ઓળખું છું. હું તેને દીવદુલતાન થી ઓળખું છું. તેની નોકરી મારા હાથ નીચે હતી. તેની ચાલચલણ સારી હતી. તેની સામે કંઈ ફરિયાદ આવતી નહિ. હું ત્યારે જેલમાંથી નીકળ્યો ત્યારે મને સમાધાની વિષે કાંઇ ખબર પડી નહોતી. મેં તપાસ કરી નહોતી. તે વખતે હું બહુ માંદો હતો. પઠાણો એ આવી મને પુછયું ત્યારે મેં એસેસરી એકનપર કાગળ લખી પુછાવ્યું, પણ કાંઇ જવાબ મળ્યો નહિ. હવે શું બને છે તે હું સમજતો નથી. પહેલાં આંગળાં આપવાં તે, કુતરા થયા બરોબર ગણાતું; ને હવે આંગળાં આપવાનું કહેવામાં આવે છે તે હું સમજતો નથી. અમે રજીસ્ટર ન થયા કસમ લીધેલા છે. મજકુર દિવસે વાન ઑરીસ સ્ટ્રીટમાં હું હાજર નહોતો.

ઉલટ તપાસમાં તેમણે જણાવ્યું કે મેસર્સ ગાંધી અને નાઇડુ જણાવે છે કે તેમણે રજીસ્ટર બાબત સમાધાન કરયું છે. મને પોતાને સંતોષ થયો નથી. મી. ગાંધીપર હુમલો કરવા મેં કોઇને કહ્યું નથી.

ત્યાર પછી મી. લાધાસીંગે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે હુમલા વખતે હું ત્યાં હતોજ નહિ.

મી. વાન ડીગલીને જણાવ્યું કે ઉપર ના બને શાહી હુમલા વખતે હાજર હતા એમ મને તેમણે કહ્યું હતું. પણ ભાષાના વલણનો લીધે, તથા સરકાર કેસ ચલાવે છે એ વાતની અસર હોવાનો લીધે જુબાની આપતાં બીએ છે.

મીર આલમે

જણાવ્યું કે હુમલાને આગલે દિવસે હું જોહાનીથી આવ્યો, અને મી. નવાબખાન ને ત્યાં ગયો. તેને, સમાધાની વિષે

પુછ્યું તો મી. ગાંધી પાસે જવા કહ્યું. સોમવારે વાન ગ્રેંડીસ ઑટમાં સમાધાની વિષે મી. ગાંધીને પુછ્યું. મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો કે ૧૮ આંગળાં અને વળી દસ આંગળાં આપવાં પડે છે. મેં મી. ગાંધીને કહ્યું કે મીટીંગ બોલાવીને આંગળાં ન આપવા કસમ લીધા હતા, અને હવે આંગળાં આપવા કહો છો. પછી મી. ગાંધીએ અંગ્રેજીમાં ગાળ દીધી. મેં મી. ગાંધીનો હાથ પકડીને કહ્યું કે શા માટે એમ કહે છે. એટલે નાઇડુએ પછવાડેથી આવીને પોતાની લાકડી વતી મને મારી. પહેલાં તેઓ ચાલ્યા જતા હતા પણ પાછળથી મી. ગાંધી મારા સામું બોલ્યા ત્યારે તેઓ ઉભા રહી ગયા. હું ફર્યો ને જોયું તો નાઇડુના આગળ લાકડી હતી. તેથી નાઇડુને મારવા પ્રયત્ન કર્યો. મી. ગાંધી વચ્ચે પડયા. તેથી મેં તેને માર માર્યો, અને તે પડી ગયા. પછી મેં તેને માર માર્યો નહોતો. જો સખત રીતે હું મારવા માગત તો તેને ઠાર કરત. મેં તેને રજીસ્ટ્રેશન માટે મારેલ નહિ જ, પણ ગાળ દીધી તે માટે મારેલ. મી. ગાંધીપર હુમલો કરવાનો મારે કાંઇ ઇરાદો નહોતો; હું તો ચાલ્યો જતો હતો.

માજીસ્ટ્રેટ—મી. વાન ડીજલીન, આથી તો તમારો બચાવ સાવ તુટી પડયો. તમારો પોતાનો માણસ ચોખ્ખું બોલે છે કે હુમલો રજીસ્ટ્રેશન માટે નહોતો, પણ ગાળ માટે હતો.

આગળ ચાલતાં આરોપીએ જણાવ્યું કે મારે મી. ગાંધીને મારવાનો ઇરાદો નહતો. મેં તેને ઇજા કરી છે એમ ખબર પડી ત્યારે દિલગીર થયો. મેં ગુસ્સામાં તે કામ કરેલું. મેં અબદુલ રહેમાનને જોયો નથી.

ઊલટ તપાસમાં જણાવ્યું કે જ્યારે નાઇડુએ મને લાકડી મારી ત્યારે મી. ગાંધીએ વચ્ચે પડી મને પાછી નાખવા માંડયો. મેં પહેલાં મી. ગાંધીને મારેલ, ને પછી નાઇડુને. હું મી. ગાંધીને ઓફીસ આગળથી મળ્યો હતો, અને ત્યાંથી તેમની સાથે ચાલતો ગયો. બધો વખત તેમની સાથેજ હતો, મેં લાકડી નાઇડુ પાસેથી લીધી. તેની પાસે છત્રી હતીજ નહિ, પણ લાકડી હતી. લાકડી મારી હતી એમ મેં આજ ઓફીસે નથી કહ્યું. મેં મી. ગાંધીને મારેલ તે ગાળને લીધે, રજીસ્ટ્રેશનને લીધે નહિ. મી. ગાંધી એ મને પજાડવા કોશીશ કરી, અને મને અમ્રેથા પકડયો હતો.

અબદુલ રહેમાને

જણાવ્યું કે—હું મી. ગાંધીની સાથે ઓફીસેથી ગયો હતો. મીર આલમે પુછ્યું કે કયાં જઓ છો તો મી. ગાંધી કહે "તેનું તારે.....(અંગ્રેજી શબ્દો) શું કામ છે." મીર આલમે ગુસ્સો થઇ ને મી. ગાંધીને ગરદનપર એક ફટકો માર્યો. તેથી નાઇડુએ આલમે તેને પક્ડ કર્યો. તેણે વધારે નહોતું મારયું. નાઇડુ મારવા જતો હતો ત્યારે આલમે તેના હાથમાંથી લાકડી પડાવી લીધી. એટલે કજીઓ પતી ગયો, ને હું ચાલતો થયો. મેં લોહીનો કટકો જોયો જ નથી.

અહીં બચાવ પક્ષનો પુરાવો લેવાનું બસ થયું.

મી. વાન ડીલગીને

જણાવ્યું કે બચાવમાં હું ખોટો નિષ્કર્ષ નીવડયો છું; પણ આરોપીઓ મી. ગાંધી ને મારવાના હેતુથી નહિ ગએલા એ મારે કહેવું જોઇએ.

ચુકાદો

માજીસ્ટ્રેટે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે આ કેસ સાવ ખુલ્લો છે. બંને આરોપી સામે હુમલો સાબીત થયો છે. મારે કહેવું જોઇએ કે હું મી. ગાંધીને સારી પેઠે ઓળખું છું, અને મને સંપૂર્ણ ખાતરી છે કે મી. ગાંધી આરોપીએ કહ્યું તેવા શબ્દો વાપરેજ નહિ. હું ધારતો નથી કે મી. ગાંધી ગાળના શબ્દ બોલે એમ કોઇ પણ માણસ કહી શકે. તેને વિષે મતી અનુભવથી હું કહું છું કે એવા શબ્દો બોલે એવા માણસ તે (મી. ગાંધી) નથી. આ પહાણો કેવા છે તે જણીતું છે. તે બહુજ અજ્ઞાન બનત છે. તેમના મગજમાં એક વાત પેસે તો પછી તે કદી પાછી કાઢી શકાશે નહિ. દરેક આરોપી ને બસ માસની સખત જેલની હું સજા કરું છું.

["ડેલી મેલ" ના રીપોર્ટ વિષે મી. વાન ડીગલીને જે ટીકા કરી હતી તે સંબંધમાં "ડેલી મેલ" નો પ્રતિનીધિ જણાવે છે કે તેણે રીપોર્ટમાં જણાવ્યું હતું તે મુજબ જનરલ બોથા બોલ્યા હતા.]

બડી સરકારના વિચારો!

રેટર જણાવે છે કે મદદનીશ કોલોની અલ સેક્રેટરી મી. ચરચીલે તા. ૧૬મીએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે એશીઆ ટીક સવાલની ગંભીરતાની બ્રિટીશ્તના લોકોને ખબર નથી.

દક્ષીણ આફ્રીકામાં એશીઆટીક ક્રમી ગરેલનથી મધ્યમ વર્ગના ગોરાઓને મોટી આપદા નડે છે, અને વાયદાની ખબરો પડે છે. રાત્રે ધસી આવતા પીશાચની જેમ દક્ષીણ આફ્રીકામાં એશીયાટીક ક્રમી ગ્રેશનનો અટકાવ કરવાની જરૂર છે. પુર્વ આફ્રીકાના બધા ભાગમાં ગોરાઓ સ્થાયી વસતી થવા ને ઇચ્છાથી આની વાત જુદી છે.

લંડનમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

ચિંગલવાર હેવાલ

ભાષણો અને ઠરાવો

[ધ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ટ્રાંસવાલના મામલા સંબંધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૨૮ મી જનેવરીએ લંડનમાં એક જંગી મીટીંગ મળી હતી. તે સંબંધી બનતા લાયક સાર નીચે મુજબ છે:—

મી. આર. ડેવાંસ એમ. એમ. પી. ની દરખાસ્ત, અને મી. પી. કે. સિંહના ટેકાથી ડા. અબદુલ મજીદ એલ. એલ. ડી. બેરીસ્ટર એટ-લોએ પ્રમુખપદ લીધું. શરૂઆતમાં પ્રમુખની સુચનાથી સેક્રેટરી એ કેટલાક ટેલિગ્રામના સંદેશાઓ વાંચી સંભળાવ્યા, જેમાં મુખ્ય લોર્ડ રોબર્ટસ, બીશપ ઓફ માંચેસ્ટર, બીશપ ઓફ સાલિસ્બરીના, સર મંચરજી ભાવનગરી, મી. જે. જી. વીર. એમ. પી., જસ્ટીસ અમીર અલી સી. આઈ. ઇ., મી. રીચ, સૈયદ હુસેન બેલગ્રામી, તથા મી. ગોસ, ડીગબી સી. આઇ. ઈ. તરફના હતા.

પ્રમુખનું ભાષણ

૧૮૬૬ માં બોયર લડાઈ પહેલાં લોર્ડ લેન્સડાઉને જણાવ્યું હતું કે "કેટલાક દીંદી ટ્રાંસવાલમાં વસેલા છે તેમની દશા કરતાં બીજી કોઈ બાબતથી વધુ રોષ થતો નથી. બોરાની બેવી ચાલની દીંદી ની પ્રજા ઉપર શું અસર થશે?" તેજ સાલમાં લોર્ડ સેલબોર્નને જણાવ્યું હતું કે "મહારાણીએ પોતાના દેશમાં જણા વેલાં વચનો મુજબ ટ્રાંસવાલમાં વસતા આપણા દીંદી પ્રજાના ભાઇઓને સારી રીતે રખાવવા તે શું આપણી ફરજ નથી! આપણા લાભ્રઓના હકના આપણે ટ્રસ્ટી તરીકે છીએ, અને તેથી આપણે આપણી ફરજ બજાવવીજ જોઇએ. શું બ્રિટીશ સરકાર પોતાની આબરૂ જાળવવા અને પોતાનાં વચન પાળવા નથી માગતી?" ૧૯૦૪ માં મી. લીટલટને લોર્ડ લેન્સ ડાઉનને કહ્યું હતું કે "લડાઈ શરૂ થતાં સુધી ટ્રાંસવાલના દીંદીના હક વટી સર કરે જણાવ્યા હતા; અને દીંદીઓની હાડમારી એ લડાઈનું એક કારણ હતું." ૧૯૦૩ માં લોર્ડ મીલનરે જણાવ્યું હતું કે રજીસ્ટ્રેશન દીંદીના બચાવ તરીકે છે. તેની સાથે પા. ક્રુની ની રજીસ્ટ્રેશનમાં આવી છે. રજીસ્ટર બનાવી તેમના હક

પાડે થાય છે, અને વધારે રજીસ્ટ્રેશનની જરૂર પડતી નથી.' આમ કોઈ મીલ નજર ગોરાઓ હતા તેવી હીંદીઓ રજીસ્ટર થયા હતા. હવે ટ્રાંસવાલના સ્વરાજ્યના પટાની કલમ એવી છે કે 'ગોરા ઓ સિવાયના લોક ઉપર કોઈ જાતની હાડમારીઓ મુકવામાં આવે અને ગોરા ઓને ન ગમવારી પડતી હોય તેવી અટ કાયદો મુકવામાં આવે તેના કાયદાઓપર વટી સરકારની મંજુરી લેવી પડશે.'

બે વરસ પરસના દાખલાઓ ઉપરથી જોવામાં આવે તો માલુમ પડશે કે જે કોઈ બ્રિટીશ પ્રજા નરીકના હકની આડે આવે તે ગેરકાયદેસર છે; તથા બ્રિટીશ રાજના કોઈપણ ભાગમાં એવો કાયદો હોય કે જેથી બ્રિટીશ પ્રજાના બ્રિટીશ નરીકના હક રદ થતા હોય તો તે કાયદો નકામો ગણાશે. હવે મહારાણીના ઢંઢેરા ના ૯ મા પારીગ્રાફ મુજબ અંગરેજ અને હીંદી, વચ્ચે બ્રિટીશ રાજના કોઈપણ ભાગમાં તફાવત રાખવામાં આવશે નહિ એવું કહેવામાં આવ્યું છે. હીંદીઓને આમની સભામાં બેસવાનો હક છે, પારલામેંટના મેંબરની ચુંટણીમાં વોટ આપવાનો હક છે. ગોખલે હીંદીના મુખ્ય હકોની આડે આવવાને કોઈપણ કોલોની અત્ર સરકારને રહેતા નથી. તેવા હકમાં ફેરફાર કરવા હોય તો ઈંગ્લાંડની પારલા મેંટજ કરી શકે છે. ટ્રાંસવાલના કાયદા કરનારઓથી તે થઇ શકતું નથી.

વળી વફાદારી જણાવી હોય તો સાથે રહેવા પણ આપવું જોઈએ. હીંદીઓ વફાદાર છે અને તેથી તેમનો રક્ષણ મળવું જોઈએ. વળી હીંગના બાસ હકની આડે આવતો હોવાના કારણને લીધે પણ ટ્રાંસવાલનો કાયદો નકામો છે.

વટી પારલામેંટે જણાવ્યું છે કે "અમે કાંઈ કરી શકતા નથી". હું કહું છું કે એ કાયદો ગેરકાયદેસર છે, અને હીંદીઓ તે માટે ટ્રાંસવાલ સરકારપર કાયદા ચલાવી શકે છે. હવે કાયદાની વાત બાજુએ મુકીએ તો પણ નીતિની રીતે જોતાં પણ એ કાયદો ગેરવાજબી છે. અહીં બધા અંગ્રેજો કહે છે કે ટ્રાંસવાલના ગોરાઓના જેવા હક હીંદીને મળવા જોઈએ. આમ ન કહેતો હોય તેવા કોઈ માણસને હું મળ્યો નથી. આ વાત હીંદીને હલકા પાડનારી છે, એટલુંજ નહિ, પણ બ્રિટીશ પ્રજા, તથા ખુદ ટ્રાંસવાલના લોકો માટે પણ નમોશી ભરેલી છે. હીંદીને, લાગણી દુભાતી હોય તેવી બાબતોને સરણ થવું પડે છે. તેમને ગોરાની જોડે પુટપાથપર ચાલવાનો અથવા ગોરાની વપરાશમાં આવતી ગાડીઓપર બેસવાનો હક નથી (શરમ). અને હું આશા રાખું છું કે જેમ બને તેમ તેનો પહેલો અંત આણવામાં આવશે. વળી તેવી રાજદ્વારી દલીલપણ પણ બતાવાનું નથી. આવી બાબતો વટી સરકારેજ ઉપાડી લેવી જોઈએ. રોમમાં આમ થતું. વેપારીને ખાતર ટ્રાંસવાલમાંથી હીંદીને હાંકી કાઢનારના હાથમાં આ વાત ન સોંપાવી જોઈએ.

છેવટમાં હું આશા રાખું છું કે આપણા દરાવ ઉપરથી વટી સરકારને હવે સૂઝશે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીને નામોશી ભરેલી હાલતમાંથી છોડાવવા જોઈએ, તથા તેમને ટ્રાંસવાલના બીજા લોકોના જેટલા હક અપાવવા જોઈએ. હું એવી ખુશના કરું છું કે ટ્રાંસવાલના કાયદાને અટકાવવામાં આવે, તથા કમીશન નીમી ઘટતી રીતે કાયદા ઘડાય.

૨ લો ઠરાવ

મી. જે. એમ. પારેખ બેરીસ્ટર એટ-લૉ. એ નીચે મુજબ દરાવ રજુ કર્યો: "ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને જે રીતે રાખવામાં આવે છે તે ગેર વાજબી અને નામોશી ભરેલું છે. તેમનાપર હાડમારીઓ આવે એ અહીં તથા હીંદમાં અપમાન ભરેલું ગણવામાં આવે છે. હીંદીઓનું રાજના સુધરેલા સોદરીઓ નરીકે રક્ષણ કરવા વટી સરકારમાં તાકાદ નથી એથી હીંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશની આબરૂને મોટું નુકસાન પહોંચ્યું છે; અને આ સ્થિતિ જો વધુ વખત ચાલુ રાખવામાં આવશે તો ભયંકર પરિણામો નીપજવાનો સંભવ છે."

મી. પારેખનું ભાષણ

આપણે અહિં જોગા મળીને સરકારને એ જણાવવા માગીએ છીએ કે બ્રિટીશ રાજના કોઇ પણ ભાગમાં જવાનો હિંદી ને હક છે. ગોડાજ દીવસપર મી. વીન્સ ટન ચરચીલે જણાવ્યું હતું કે એશીયાટીક ઇમીગરેશનપર અટકાયત મુકવાનો ટ્રાંસ વાલને હક છે, તે હું અટકાવી શકતો નથી. પણ આપણને મહારાણી વીકટો રીઆના ઢંઢેરાથી બ્રિટીશ રાજના કોઇ પણ ભાગમાં જવાને હક છે. ટ્રાંસવાલ ના હાલનો મામલો તે નવા આવનાર સંબંધી નહિ પણ જુના વસી રહેલાને લગતો છે. આ વાત મી. ચરચીલ જુલી જાય છે. મી. બોરને પણ આજીજ ભુલ કરી હતી. પણ રાજના ગમે તે ભાગમાં જવાને દરેક હિંદીનો જન્મ હક છે. તેનું વચન ઢંઢેરામાં આપીને હિંદીઓને વફાદાર કરવામાં આવ્યા છે. જો સરકાર તે વચન તુટવા દીએ, તો હિંદીઓને પોતાની વફાદારીનું વચન તોડતાં કોણ અટકાવી શકશે? શું જુના વસી રહેલાને પણ કાઢી મુકવાનો ટ્રાંસવાલને હક છે? નહિજ. ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય અપાયું ત્યારે એક તરફી કાયદા અટકાવવાનો હક વડી સરકારે રાખેલો છે. તે હક વાપરીને કાયદો ન અટકાવ્યો તેમાં વડી સરકારે એક મોટી ભુલ કરી છે, અને બેદરકારી બતાવી છે. કાયદાનો હેતુ ઇમીગરેશનપર અટકાયત મુકવાનો કહેવામાં આવ્યો છે. તો તે માટે આંકડાં લઇ રજીસ્ટર કરવાનું છે. જો હેતુ એજ હોત તો તે માટે બીજા ઘણા રસ્તા હતા. આ ઉપરથી મને લાગે છે કે કાયદાનો હેતુ જુના લોકો ને હાંકી મુકવાનો છે. હું માનું છું કે જે કોલોનીસ્ટો હિંદમાં આવે તેમના માટે આવુંજ રજીસ્ટ્રેશન હિંદમાં દાખલ કરવું જોઇએ. જો ગોરાઓ હિંદીને પોતાના મુલકમાં ન આવવા દે તો હિંદીઓ ગોરા કોલોનીસ્ટોને પોતાના મુલકમાં શા માટે આવવા દે તે હું સમજી શકતો નથી. તે ન્યાય ન કહેવાય. અન્યાયને અટકાવવા સરકારે તુરત ઉપાય લેવા જોઇએ. જો ટ્રાંસવાલ કહે છે તે હેતુ સાચો હોય તો તેણે એવો એક કાયદો ઘડવો જોઇએ કે જેઓ જુના વસી રહેલા હોય તેમને લાઇ સેરટ તરફથી એક સરટીફીકેટ આપવું; અને તેમ સરટીફીકેટ કઢાવ્યું હોય. તેવા લોકોને અજકુર કાયદો લાગુ ન પડે. આ રીતે સહેલાઇથી નીવેડો આવશે. વળી આ સંબંધમાં હિંદીને અપીલ કરવાની છુટ રહેવી જોઇએ.

મી. એસ. વી. મુકરજી

એવો બારીક મામલો ઉભો થયો છે કે આપણે ખુલ્લે ખુલ્લું બોલ્યા વગર ચાલશે નહિ. આપણે આપણા ટ્રાંસવાલના હિંદી ભાઇઓને ટેકો દેવા મળ્યા છીએ. તેઓ અત્યારે જે લડાઇમાં ઉતર્યા છે તે લડાઇ પુર્વ અને પશ્ચીમ વચ્ચેની છે. તે લડાઇનું બીજ મહાન આલેકઝાંડરના વખત થી રોપાયું છે. રસોબ્દપાનીઝ લડાઇ એ માત્ર તેના એક દાખલા રૂપે હતી. આ લડાઇ વિશે હજુ હમણાંજ વડા પ્રધાન ના સેક્રેટરીએ સાઉથ આફ્રીકા બ્રિ. ઇ. કમીટીને જણાવ્યું હતું કે કોલોનીઅલ સરકારે એવો કાયદો પસાર કરવો તે માટે

તે બહુ દિલગીર છે. સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેનની મુશ્કેલીનો હું ખ્યાલ કરું છું. પણ તેમાં હિંદીઓનું શું વજૂદ. વડા પ્રધાનના શબ્દોમાં બોલીએ તો 'હવે ઘણી બેચકુરી થઇ.' આવું લીબરલપણું હવે નથી જોઇતું. લીબરલ સરકારે ગઇ ગુજરીનું બહાનું આપી બંગાળાના ભાગલા જેવી મોટી ભૂલ કાયમ રહેવા દીધી; તેણે વાતો મોટી મોટી કરી પણ જ્યારે કરવાની વાત આવી ત્યારે તરતજ સંતાઇ ગઇ. આ સમસ્ત તે બેઇજ્જતીના પ્રશ્ન વચ્ચે છે. હિંદી પ્રશ્ન હબસી વગરની હોવાથી નિરૂપદ્રવ છે. તેમને 'કુલી' કહેવામાં આવે છે. તેમને વોટ અપાતા નથી. આપણે બધી સરકારને કહીએ છીએ કે હિંદીઓને આમ ઉતરતાપણું આપવા કરતાં એક સરખી રીતે રાખો; અને પછી પરિણામે આપણે ચઢીઆતા નીચડી એ છીએ કે નહીં તે જોવાની મેમે દેખાઇ આવશે. જો આફ્રીકાનર હીંદીને હોય તો તેઓ પોતાનાં યુદ્ધ સહેજે લડી શકશે. જો બ્રિટીશ રાજને ટકાવી રાખવું હોય તો ઇગ્લાંડે બોટી બડાઇની વાત જવા દેવી.

મી. રેયપન

હું નાતાલમાં જન્મેલો હોવાથી આ મીટીંગને બહુ ઉપયોગી ગણું છું. આ સંબંધમાં ખાસ જે કહેવાનું છે તે ઇગ્લાંડને કહેવાનું છે. કાયદા અટકાવવા ની જે ભારી બડી સરકારે રાખ્યા હતી તેનો ઉપયોગ કરવાને ફરજથી તે બંધાએલી હતી. નહીં તો તેવી કલમ નકામી રાખવાની શું જરૂર હતી? હીંદીઓને પોતાની માલ મીલ્કત ઓડાવીને કાઢી મુકવામાં આવે ને બડી સરકાર વચ્ચે ન પડે તો, તે માલ વગરની ગણાશે.

મી. ઝીલ્હા

ટરાંસવાલના સવાલની ચરચા વાસ્તે હું હમણાંજ મુંબઇથી અહીં પાસ આવ્યો છું. હીંદમાં આ સંબંધમાં લાગણી બહુ ઉશ્કેરાએલી છે. હીંદુ અને મુસલમાનના ભેદ વગર જુદે જુદે ઠેકાણે પ્રોટેસ્ટ મીટીંગો ભરાઇ છે. દરેકના વચનનો ટરાંસવાલમાં સાચ ભંગ કરવામાં આવ્યો છે. ટરાંસવાલનું વલણ આખા બ્રિટીશ રાજમાટે ભયંકર અને જોખમ કારક છે. લોરડ ઓલગીને તો પોતાનું ભેજું બીડી દીધું છે. મજકુર કાયદાને અટકાવવાની બડી સરકારને સત્તા હતી. ટરાંસવાલમાં 'વસી' રહેલા હીંદી સંબંધમાં જે વલણ લેવાય છે જતાવવામાં આવે છે તે બ્રિટીશ સરકારમાટે બહુ અણઘટતું છે. 'હીંદના એક ખૂણે રાજદ્વારી તરીકે ચારંચાર બોયર સામે પ્રોટેસ્ટ કરેલો હતો. હવે બોયર સરકારને બદલે બ્રીટીશ સરકારનું રાજ્ય થયું છે. છતાં હીંદીઓની સ્થિતી બોયર વખતથી પણ હલકર ગણી વધારે ખરાબ થાય તે કરતાં વધારે ભયાનક બીજું શું? અહીં આવ્યા પછી જે જે ગોરાને હું મળ્યો છું તેણે ટરાંસવાલના વલણને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢયું છે, અને ખુદ ટરાંસવાલમાં સરકાર વિરૂધ્ધ હોય એવા ગોરાઓ છે. હું કહેવા એ માગું છું કે લોકમત આપણા પક્ષમાં છે. અને ઇંગ્લાંડના લોકો આગળ આપણી વાત રજુ કરવાથી આપણા હકો મળશે. 'ટેલી ટેલીગ્રાફ' માં બોલ્યું હશે કે ટરાંસવાલના મામલા સંબંધમાં કમિશન નીમાવાનો સંભવ છે. માટે બને તેટલી કોશીશ કરવાને હું બધાને આગ્રહ કરું છું. બ્રિટીશ લોક આ વાત ઉપાડી લેશે એમ મને આશા અને ભરોસો છે.

ડા. કાર્ડિંસલ

કાયદેા રદ થાય ત્યાંસુધી આ દિલસોજી ચાલુ રાખવાનો હાજર થએલાઓએ, આફ્રીકા લોકની પેઠે નિશ્ચય કરવો જણાય છે. દુઃખી પ્રજાઓને દુઃખમાંથી છોડાવવા માટે અગાઉ લીબરલોએ કામ કરવું છે. અને હાલ વડા પ્રધાન પોતાથી જાનવું નહીં કરતા હોય એમ માની લેવા પહેલાં જરા વિચાર કરવો ઘટે છે. એ જોઇ પ્રજાની લાગણીને અરજ કરવાની હું તમોને ભલામણ કરું છું. તમોને ઇંગ્લાંડમાં સરખા હક છે; અને કોલોનીમાં તેમ ન હોય તે સાચ કહેવું છે.

પછી મી. સિંહ બેરીસ્ટર એટ-લો, મી. દેશમુખ તથા બીજા ગ્રહસ્થો બોલ્યા બાદ એકમતે ઠરાવ પસાર થયો.

બીજો ઠરાવ

મી. બી. કુબે એમ. એ., એલ. એલ. બી. એ નીચે મુજબ ઠરાવ રજુ કરયો:—આ સંબંધમાં સા. આ. બ્રિ. ઇ. કમીટી જે કોશીશ કરી રહી છે તેની આ મીટીંગ તારીફ કરે છે.

મી. બી. કુબે

આ સવાલ દુનિયા આગળ વરસો થયાં આવેલો છે. સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીને ઇમીગ્રેશનપર અંકુશ મુકવાનો હક છે એ વાતની હું ના પાડતો નથી; છતાં તે હક બ્રિટીશ પ્રજાના સંબંધમાં વપરાયેલો ન જોઇએ. બન્નામનો આ કાંઇ પહેલો દાખલો નથી. જોહન્સ તો એક પછી એક આવા સંબંધમાં દાખલાઓ આપી શકાશે. તુરોપ તો બીજા મુલકોને કહે છે કે લડતમાટે આવી જાઓ. હવે તેમ કરી દેખાડવું તેજ આપણી ફરજ છે. તે સિવાય આ સવાલનો નીવેડો કદી આવવાનો નથી.

મી. એસ. એમ. મંગા

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી વેપારીને શામાટે ખરાજ રીતે રાખવામાં આવે છે તે હું સમજી શકતો નથી. હું તો એમ માનું છું કે ગોરાઓએ એશીઆટીક કને માન આપવું જોઇએ. કારણ કે મોટા પેગંબર અને ઓલીયાનો જન્મ ત્યાં એશીઆમાં જનમ્યા હતા. ઇસુ ખ્રીસ્ત પોતે એશીઆટીક હતા. એટલે એશીઆટીકો તરફ તિરસ્કારની નજરથી જોવું તે ઇસુ ખ્રિસ્તનું તથા બીજા પેગંબરનું અપમાન કરવા બરોબર છે. બાદ ઠરાવ સરવાનુમતે પસાર થએલો જાહેર કરવામાં આવ્યો.

ત્રીજો ઠરાવ

"આ કેસવની નકલ ટરાંસવાલના યુદ્ધમાં મચેલા દેશભક્તોને, કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરીને, ટરાંસવાલ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને, હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરીને, વડા પ્રધાનને, ઇંડિયન નેશનલ કોંગ્રેસના સેક્રેટરીને, તથા ઓલ ઇંડિઆ મુસ્લીમ લીગના સેક્રેટરીને મોકલવી." ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં ઓનરેરી સેક્રેટરી મી. એમ. કે. આઝાદે જણાવ્યું કે મી. મોરલી કહે છે કે હીંદીઓને તો આંહી જોઇએ છીએ, પણ આમાં કાંઇ તેવું નથી, અને તેથી આ બાબતમાં દાદ મળવી જોઇએ. ગી. સક્રીર અલી બી. એ. એ ટેકો આપ્યા બાદ ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો.

પછી હાજર ગ્રહસ્થોનો, દિલસોઝીના સંદેશા મોકલનારનો, આપનો, તથા ચેરમેનનો આભાર માની સભા વિસરજન થઈ હતી.

ડરબન મુકામે નીતીદરશક સભા તરફથી ટરાંસવાલ ઓ. ઇ. ઝે. ને ફંડમાં પા. ૩-૫-૦ મોકલવામાં આવ્યા હતા.

ચીંથરૂહમાં ટરાંસવાલની લડત સંબંધમાં એક મીટીંગ થઇ હતી, અને ઠરાવ કરવામાં આવ્યું હતું તેનો રીપોર્ટ અમને મળ્યો છે. તેનું આવતે અઠવાડીએ નાખવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.

ધરાવતાં હતાં. અને તેથી તે આપણી ગુલામીની એક નીશાની દાખલ હતાં. અને તેથી આંગળાંના સંબંધમાં જે કાંઇ હલકામાં બોલેલું હતું તે બતાવવાની જરૂર હતી. તે અંતે દાખલ થશે, ને તેમાં કાઓપ રીતે લાભ રહેલો છે વગેરે દલીલો આપી ગુલામીનો સાંધો હિંદી કોમને ઓઠાડવામાં મદદ કરવાની આ જાપાની નેમ ન હતી. એટલે અમુક સ્થિતીમાં આંગળાં આપવાં પડશે, અથવા તો તેમાં જાત નથી એ દલીલ તે વખતે આપવાની કાંઇ જરૂર નહોતી. એ સમય એવો હતો કે કાયદાની સામેનો કેસ મજબુત કરવો. તે વખતે જેટલી દલીલ મારા બ્લડપત્રમાં કે બીજી જગ્યાએ આ છાપા માં આવી ગએલી તે બધી બરોબર હતી. અને આજે પણ તેવીજ સ્થિતિમાં અક્ષરે અક્ષર તે લાગુ પડી શકે. દુનીયાના કોઇ પણ ભાગમાં ફરજ રૂપે માત્ર હિંદી કોમની સામે તેની ચામડીની ઉપર ડામ મારવાને સારૂ દસ આંગળાં કે એક આંગુઠો પણ દાખલ કરવામાં આવશે ત્યારે આજ બાબો ફરી ઝંડો ઉડાવશે, અને બધી દલીલો થઇ ગએલી તે રજુ કરશે. પણ એટલું સહુ કોઇએ યાદ રાખ્યું હશે કે આપણે હમેશાં કહેતા આવેલા કે આપણી લડાઇ તે આગળાંની ન હતી પણ કાયદાની હતી. કાયદો તુટ્યો એટલે હિંદી તલવાર પોતાની મેળે મ્યાનમાં આવી ગઇ.

લાઇસેન્સ વિષે

કેટલાક કારણસર હવે બંદોબસ્ત થયો છે કે કોલંટરી રજીસ્ટ્રેશન જે ઓએ કઢાવેલાં છે તેઓને નવો થયાનો કાયદો લાગુ થતા પહેલાંજ લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે. તેની અંદર એટલું રાખવામાં આવશે કે કોલંટરી રજીસ્ટ્રેશન પારલામેંટ કબુલ રાખશે એવી શરતે લાઇસેન્સ આપવામાં આવેલી છે. આ વાતચીતથી પહોંચ આપવાની હતી તે કરતાં વધારે સંતોષકારક થઇ છે; અને સરકાર નો ઇરાદો હિંદી કોમને આપેલું વચન પુરે પુરી રીતે પાળવાનો છે તેની નીશાની આમે છે.

૧૯૦૨ ૩૧ મી મે

અમરજના ફોરમમાં ૩૧ મી મેએ ત્યાં હતા એ સવાલ પુછવામાં આવે છે તે વિષે ફરી ફરીને સવાલ પુછાયા છે. તેનો હેતુ તદન હીંદીના લાભને સારૂ છે. કેમકે જેઓ ૧૯૦૨ ના મેની ૩૧ મીએ ટ્રાંસવાલમાં હોય તેઓ વગેર પરમીટથી, બાકીના તેના કાયદેસર છોકરાંઓ સિવા રજુ કરી શકે એમ છે.

મરજીઆત રજીસ્ટરવાળા કાયદામાં આવે ખરા?

આ સવાલ પુછવાની જરૂર હોય નહિ. જનરલ સ્મટસની સાથે સમજીતીનાર કરાય છે કે જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર લેય તે કાયદાની અંદર આવવાના નથી, અને તેવા પછી ઘણા થોડા હીંદી હોય તોપણ.

નવા માણસો

નવા માણસો ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે કે નહિ તે સવાલ પણ પુછાયો છે. મારા ખ્યાલ પ્રમાણે જેઓ ઇમીગ્રેશન કાયદાની કેદમાંથી બાદબાકી પરિક્ષા પસાર કરી શકે તેઓ આવી શકે છે. પણ જે વસ્તુ મુદ્દે આ વખતે વિજ્ઞાપનથી આવી છે તેમાં જણાવામાં આવે છે કે ટ્રાંસવાલની સરકાર જે આશય ધારે છે તે પ્રમાણે ઇમીગ્રેશન કાયદાની ૩૬ કલમની બીજો પેટા કલમની ફરજ કેળવણી પામેલા પણ દાખલ થઇ શકતા નથી. આ અર્થ ઇ ગેતે કબુલ કરેલો નથી તેમ મી. ગ્રેગો કેન્દ્રી પણ કબુલ નથી કરતા. નવો કાયદો રદ થતી વખતે જે કોમેદ રાખ્યું છું તે પ્રમાણે બધાય થાય તો બીજો પેટા કલમનો અરથ બેસાડે છે કે નહિ તે સવાલ નહિ રહે. એ કલમનો અરથ ગમે તે થતો હોય તોપણ મારી બસ્સ સલાહ છે કે નવા હીંદીઓએ *અથવા પરમીટ વિનાના રેફ્યુજ હીંદીઓએ બીજા કોઇ પણ હાલ તુરત ટ્રાંસવાલમાં આવવાનો વિચાર નહિ કરવો. હીંદી કોમનું પ્રથમ કામ બાકી મહિનાનાં દરમ્યાન તેની સાર-માવ સાઈ નથા તેનું પ્રમાણીકપણું બતાવવાનું છે. એ થઈ રહયા પછી જે કાંઇ થવાનું હશે તે થશે. હાલમાં બોલ્યા કે રેફ્યુજ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો લોભ કરશે તો કોમને તેથી નુકશાન થશે, એમ હું એકસ માનું છું. દરમ્યાન આ લડતની અંદર મહાન મદદ કરી છે. તે હું ઉમેદ રાખું છું કે વગર પરમીટના હીંદી હાલ તુરત ટ્રાંસવાલમાં આવતા અટકાવવામાં બનતુપણ થોડો વધારે કરજન સંપુર્ણ મહેનત કરશે.

વોકરસ્ટ્રૂમના હીંદી

વોકરસ્ટ્રૂમની કમીટીએ ઓસોસીએશન ને જનયુઆરીએ પાઉન્ડ ૩ તારથી મોકલ્યા તેમાં નીચે પ્રમાણે સાઇનોએ્ય પઇસા ભરાવેલા. મી. મહમદ સુલેમાન પા. ૨–૦–૦; મી. હુસેન સુલેમાનની કુ. (પારખ) પા. ૨–૦–૦; મેસરસ સુલેમાન મુસાજી મંગેરા, ઇબરાહીમ મહમદ જાદવત, હાજી મુસા સુલેમાન ઇસ્માઇલ મી. ૬૭૬; મેસરસ અબ્દુલગામ અહમદ કાજી ગાળા, તથા અહમદ ઇબ્રાહીમ હાજીસોદ ઇસ્માઇલ શી. પા. ૬૫ પા. ૧૦. આ રકમ ઓગષ્ટ આપવી જોઇતી હતી પણ નથી આવી શકી તે સારૂ દીલગીર છું.

નવું રજીસ્ટર

નવા રજીસ્ટરમાં નીચે પ્રમાણે હકીકત આવે છે. નામ, કોમ, ઉમર, ઉંચાઇ, બજારની નીશાની, રજીસ્ટરની સહી, રજીસ્ટરની તારીખ, રજીસ્ટર બનારની સહી અને જમણા હાથનો અંગુઠો. પછી નીચે ઓરતનું નામ, ઉંમર, બાળકું, તથા ૧૬ વરસની અંદરના છોકરાઓ, અને તેવી ઉંમરના સગીરનાં નામ, ઉમર, બાળકું, અને સગાઇ. આ રજીસ્ટર તે નવા કાયદા પ્રમાણે લીધેલા રજીસ્ટરથી તદન જુદી જાતનું છે. ઓરતનું નામ પુરાણા રજીસ્ટર માં બતાવેલું છે. અને તે આપવાથી ઓરતોની તકલીફ ઓછી થઇ શકે છે. ઉપરના રજીસ્ટરમાં નવા કાયદાનું નામ નથી. પહેલા રજીસ્ટરનો નંબર ૧ અને એ પ્રમાણે મરજીઆત રજીસ્ટરેશનમાં લખાએલું છે.

ઓરતોને આંગળાં

વોકસરસ્ટથી કોઇ અખર મોકલે છે કે હીંદી ઓરતોની પાસેથી અમલદાર અંગુઠા લે છે, અને હીંદી ઓરતો આપે છે. ઓરતો અંગુઠો આપે છે, અને ફરિયાદ કરવાની ના પાડે છે. આમ બીક બીજા કેટલું તો આપણું મનાએલું છે. ઓરતોને આવી દહાડી નવું કોમ માટે તો કબજા છે. બોરી ઓરતોને તો અંગુઠા એક બીજા રહ્યા પણ આંગળાં આપવાં પડશે. તેનું કારણ છે. કેમકે બધી બોરી ઓરતો તદારી ચાલની દાખલ આપ છે. આ આપવાદ ટ્રાંસવાલને વિષે હીંદી ઓરતને લાગુ નથી. તેથી તો હીંદી કોમ દિલમથી કામ કરશે તો હું માનું છું કે હીંદી ઓરતો તપાસણીની પજવણીમાંથી મુકત રહેશે. આ બાબત ધ્યાનમાં રાખી આગા કેટલા કીસ્સા બને તેટલા જૈસો સીએશનને મોકલવામાં બહ નહિ આવે એવો હુકમ કર્યો છું.

પીટર્સબર્ગનો જેલ

પીટર્સબર્ગમાં જે હીંદી કાયદાના સંબંધ માં જેલમાં ગએલા તેના અનુભવ બાબત લખતાં મી. બોંદરીઆ જણાવે છે કે અમે બધા સાથે જેલમાં હતા. સબયટ બધી સારી હતી. દાળ, ભાત, શાક અને ઘી એમ રોજ ખાવાનું મળતું. મેલ્ઝોટ ઘણો ભલો દોસ્તી પત્ર દાખલ થી શુદ્ધ બધી હતી. તેમજ પેપર પણ મોકલાતા હતા પણ ચોપડીઓમાં લાગુકામળા ન

શકતો. જેલર પણ ભલો હતો. જેલમાં મળવા મી. ભાયાત તથા મેનેજર, તથા મી. અબદુલ લતીફ અવી આવેલા.

હમેશાં ઇ પારતા આવતો હતો કે ગામડાની જેલમાં દીદીને જરાએ અડચણ નહિ આવે. કેમકે કેટલીક ખૂટ જે ગામડામાં રહી શકાય છે તે જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીઆ વગેરે શહેરોની જેલમાં મળી શકેજ નહિ. તથા ખાવાનું પણ સારૂ મળવાનાં હશે તો જેલમાં પણ રસોઇ જાતાં રહેશે તેથી આવી દરકતો ધ્યાન માં રાખવા જેવી છે.

એસોસીએશનની મીટીંગ

થ્રિ. ઇ. એસોસીએશન કમીટીની મીટીંગ શુક્રવારે તા. ૨૧મીએ મળી હતી. પૂરા દીદી હાજર હતા. કેટલીક વાતચિત થયા પછી મી. ઇમામ અબદુલ કાદરની સુચનાથી અને મી. યંગી નાયડુ ના ટેકાથી એવો ઠરાવ પસાર થયો કે મી. રીચની જુબ જવાના સારૂ તેમને દક્ષિણ આફરિકામાંથી ગોળામાં ઓછા પૌંડ ૨૦૦ની રકમ મોકલવા તજવીજ કરવી, અને જરૂર જણાય તો એસોસી એશનના ફાળામાંથી પૌ. ૧૫૦ કાઢવા. સોડ એમ્પરર્સ તથા સર મંચરજી આપ તરીકે પા. ૨૫ સુધીનાં માનપત્રો મોકલવાં. મી. પોલાકને પા. ૫૦ની બેટ આપવી, મીસ રોસેનાને પા. ૨૦ની અથવા તો તેથી વધારેની. મી. આલ્બર્ટને પા. ૧૦ ની, મી. કરસંડસને પા. ૨૦ની અને તે પ્રમાણે બીજાઓ જેઓ લડતમાં અત્યંત મદદ કરેલી હોય તેવાને. મી. કાર્ટરાઇટ, મી. પ્રીલીપ્સ, મી. ડોક વગેરે ગ્રાહકોને આભારી માનવું આપવાનો પણ વિચાર તેજ મીટીંગમાં થયો હતો. તે બાબતને સારૂ જે મીનીની દીપોર્ટ નીકળશે. તેવી દીપોર્ટ લગભગ ૩૦ દીદી લેશે એમની ઉમેદ રખાય છે. અને તેમાંથી ૨૦ જેટલા નામોચા ગોરાને આમંત્રણ આપવાનું ઠરસ્યું નીકળશે. આ બનાવ બનશે તો આવી રીતે બાબતમાં એટલા બધા દીદી અને ગોરા એકઠા થવાનો આ સગ ભગ પહેલો દાખલો દક્ષિણ આફરિકામાં બન્યો ગણાશે.

ખુશ જણાવ્યા વિશે જે આ ઠરાવ એસો સીએશને કરેલો છે તેમાં માત્ર પોતાની ફરજજ અદાવી છે એમ માનું છું. જે ગોરાઓએ કામ કરેલું છે તેઓએ અત્યંત નીખાલસપણે તથા જરાએ બેટની આશા રાખ્યા વિના કરેલું છે. આપણે એસો સીએશન પણ તેવા જાતના ઠરાવ ઉપર આવનારા છે. હું એમને કહું છું કે મી. રીચની બાબતમાં તેમના સારૂ અસુસ ઉપરાન્ત થશે. અને એસોસીએશનના બન્યુ કંઇની ઉપર હુમલો કરવામાં નહિ આવે. મી. રીચની સેવા એવી છે કે તેને સારૂ કોઇપણ દીદીને થોડું ઘણું આપતાં અચકાવું નહિ જોઇએ.

એક સુચના

હાલ જોહાન્સબરગનાજ દીદીઓની રજીસ્ટર ઓફીસમાં એટલી બધી ભીડ છે કે પહાર ગામડાં એવાજ દીદીએ આવવું કે જેને દીદુસ્તાન જવાની બહુ ઉતાવળ હોય; બાકીનાને સારૂ વખત મળી રહેશે.

ડોકર અને પેડલર

ઘણા ફેરીવાળા ડોકર તથા પેડલરનો ભેદ ન સમજી ડોકરની લાઇસેન્સ લઈ નેટાલમાં વધારે પૈસા ભરે છે. જે ઘોડાગાડીની અંદર માલની ફેરી કરે છે તે ડોકર, ને જે માણસ હાથ ગાડીયા અથવા બાસ્કીટ થી ફેરી કરે તે પેડલર કહેવાય છે. પેડ લરની લાઇસેન્સ માત્ર પા. ૩ ની છે જ્યારે ડોકરની પાંચ પાઉંડની છે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

[ઈ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ.]

તા. ૨૩મીએ બપોરે હમીદીઆ ઇસ્લા મીક સોસાયટીની મીટીંગ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. ઘણા મહસ્થો હાજર હતા. મી. ભાયાત મી. આસ તથા બીજા અહારગામના દેપ્યુટાક ગ્રહસ્થોએ હાજરી આપી હતી. પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદરે હાજર ગ્રહસ્થોનો ઉપકાર માનીને જણાવ્યું કે આપણને જે હિંમત અને ઓકસપીને લીધે જીત મળી છે તે હિંમત અને ઓકસપી આપનાર ખુદાનો અહેસાન માનું છું. મી. ગાંધીપર જે મુરખાઇ ભરેલો અને નિરદય હુમલો હોવાની પેઠે કરવામાં આવેલો તે મોટી દિલગીરીની વાત છે. તે બધું આવરીત થઇ ગયું છે. આજની મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ એ છે કે આપણા સત્યાગ્રહની લડતમાં આપણને વિલાયતમાં, હિંદમાં, તથા બીજે દરેક ઠેકાણે જે મોકાગો, જે અંજુમનોએ તથા જે સોસાયટીઓએ તથા બીજા મંડળોએ મદદ આપી છે તેમનો આભાર માનવો. તેમજ આપણે રેવ. મી. ડોક અને મીસીસ. ડોકનો આભાર માનવાનો છે. કેમકે તેમણે ખ્રિસ્તી હોવા છતાં મી. ગાંધીને પોતાને ત્યાં રાખી તેમની ભમતા ભરેલી રીતે માવરી કરી છે, વગેરે. પછી સેક્રેટરી મી. ઇમામ. મી. ઇસપીએ દરખાસ્ત મુકી કે "જે જે અંજુમનો, સોસાયટીઓ, કમીટીઓ, અનેખાનગી ગ્રહસ્થો તેમજ બાપા પાળાઓએ કાયદાની લડતમાં જે અમૂલ્ય મદદ આપી છે તે માટે તેમનો હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની આ મીટીંગ આભાર માને છે. ચેરમેન તથા સેક્રેટરીને સતા આપવામાં આવે છે કે સરવે મદદ કરનારાઓને અહેસાનબદીના કાગળ લખવા." ઉપલી દરખાસ્ત મી. એમ. એસ કુવાડીઆના ટેકાથી પાસ થઇ હતી.

મી. મહમદ ખાને દરખાસ્ત કરી કે 'આપણા દેશી ભાઇ અને આગેવાન મી. ગાંધીને જ્યા થઇ તે વખતે રેવરંડ મી. ડોક, અને મીસીસ ડોકે ભલાઇથી અને માયાળુપણાથી તેમની જે ચાકરી કરી છે તે માટે મી. અને મીસીસ ડોકનો સોસા યટીની આ મીટીંગ અંતઃકરણ પૂરવક આભાર માને છે. તથા ચેરમેન અને સેક્રેટરીને સતા આપવામાં આવે છે કે અહેસાન માનવાનો કાગળ લખવો.' ઉપલી દરખાસ્ત મી. ઇસપ મીયાંના ટેકાથી પાસ થઇ.

મી. જી. પી. બાસે સોસાયટીની પ્રશંસા કરતાં જણાવ્યું કે સોસાયટીએ જે જે કામો કર્યાં છે તે વખાણને પાત્ર છે. આજ સુધી સોસાયટીએ જે લડત લીધી છે તે હિંદી પ્રજાને ખરેખરી મદદ કર્તા થઇ પડી છે. અને સોસાયટીએ જે અહેસાનના ઠરાવો કરયા છે તે વાજબી છે વગેરે લંબાણ વિવેચન કરયું હતું. પછી મોલવી મુખ્તયાર સાહેબ, મી. કેનસી, મી. માલ, મી. અહમદ હલીમ, મી. કુવાડીઆ, મી. ઇસપ મીયાં તથા મી. અહમદ મુસાજી વગેરે સાહેબોએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કરયું.

મી. હાજી સુલેમાન ઇબરાહીમ બાપાએ પોતાનું નામ મેંબરશીપમાં દાખલ કરી પા. ૬ બેટ આપ્યો જે આભાર સહ સ્વીકારવામાં આવ્યો. મી. મહમદ મુસા રાયતે મુલક જતા હોવાથી પોતાનું નામ મેંબરશીપમાં કાયમ રાખવા માટે ફીની શી. ૧૦/- આપી હતી. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

મી. શાપુરજી સોદેરીઆ તરફનો સુરતના 'ગુજરાત મીત્ર' માં એક લાંબો કાગળ પ્રગટ થયો છે, જેમાં ટ્રાંસવાલના તથા નાતાલ ના હીંદીની હાડમારીઓનો સારો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે, તથા તેમનો સવાલ હિંદી લોક તથા સાપ્રત બાબતે અકબર કરવામાં આવી છે.

નેશનલ કોંગ્રેસ આગળ ટ્રાંસવાલનો સવાલ.

મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરીનું ભાષણ.

સુરત ખાતે ભરાએલી ઇનકોરપોરેટેડ કોન્ગ્રેસ આગળ એશિયાટીકોને લગતો સવાલ રજુ થતાં ટ્રાન્સવાલના હીંદીઓનો તરફથી એક ડેલીગેટ મી. ઉમરહાજી આમદ ઝવેરીએ નીચે મુજબનું ભાષણ કર્યું હતું.

ટ્રાન્સવાલમાં આપણા હીંદી ભાઇઓ ઉપર એશીઆટીક કાયદાની આફતનું જે વાદળ ઘેરાયું છે, તેના વિસ્તાર આપણા આજનો વખત મને ઘણોજ અલ્પ પડશે. એ આફત વિશે જે કંઇ કહીશ તે ફક્ત દુઃખમાં-કહીશ. જો વિગતથી કહેવા બેસું તો કોંગ્રેસનો આખો વખત મારે એકલાને માટે રોકવો પડે. સાહેબો, ૧૮૮૫ની સાલથી બ્રિટીશ હીંદીઓ ટ્રાંસવાલમાં વસે છે. ૧૮૮૫ની સાલમાં ડચ સરકારે એક કાયદો ઘડી હીંદીઓ ઉપર કેટલીક અટકાયતો મુકી હતી. પણ બ્રિટીશ સરકારના હાથથી એ કાયદાનો અમલ કરવામાં આવ્યો નહિ હતો. હવે ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય મળ્યું તેથી હીંદીઓ ઉમેદ રાખતા હતા કે એ સ્વરાજ્યને પરિણામે હીંદીની હાલત સુધરશે. પણ ટ્રાંસવાલની પારલામેંટનું પહેલુંજ કામ એવું નીવડ્યું કે હીંદીઓના દુઃખમાં સમૃદ્ધિગો પધારેલ થયો. જે કાયદો સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન લોર્ડ એલગીને નામંજુર કરેલો હતો, તેજ કાયદો ટ્રાંસવાલની પારલા મેંટે ચોવીસ કલાકમાં પસાર કરેલો હતો. વડી સરકારે એશિયાટીક ઓરડીનન્સ અમલમાં મેલાતો અટકાવ્યો હતો, ત્યારે હીંદીઓને કાંઇક સારી સ્થિતિ માટે આશા આવી હતી. પણ પાછળથી મંજુરી મળતાં તેઓના દુઃખનો પાર રહ્યો નહિ. જનરલ બોથાએ લંડન ખાતે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે નવો કાયદો નરમાશથી અમલમાં મુકાશે, પણ તેઓ હવે તો સખતાઈ વાપરતા જણાય છે. એશિયાટીક ઓરડીનન્સથી આઠ વરસ કરતાં મોટી ઉમરના દરેક હીંદી પછી તે મી. દાદાભાઈ હોય કે આપણી કોંગ્રેસના અગ્રેસરો હોય, તોપણ તેને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ કઢાવવો પડે તેમ છે. કોઇપણ પોલીસ સ્ટેશનમાં હીંદી ને ઉભો રાખી સરટીફીકેટ માગી શકે છે, અને કાયદેસર કોઇને માગવું પડે છે તેમાંના કેટલાક પઢેસાદાર હીંદી વેપારીઓ છે. આ કાયદામાં એક કલમ એવી છે કે તે વળી તુરકીના મુસલમાનોને પણ લાગુ પડે છે. અને તુરકીના ખ્રીસ્તી કે યાહુદીને લાગુ પડતી નથી. એ તે કેવો ન્યાય કહેવાય! કદાચ કંઇ પ્રજા આમ કરતી હોય તો સમજી શકાય, પણ અંગ્રેજ વાચકવર્ગો હીંદીઓનું પુરૂ રહસ્ય થયું જોઇએ. હીંદી ઓ મોટા કર ભરનારા હોવા છતાં તેમને મ્યુનીસીપાલ ગ્રામ તથા ઓફસ રેલવે ગાડીમાં બેસવાની મનાઈ છે. આ રજીસ્ટ્રેશન કાયદામાં ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન એકટ પ્રમાણે ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે. તેથી પરીણામ હીંદી કોમના શીરપર વધુ અપમાનો નાખવામાં આવ્યાં છે. તેની એક કલમ એવી છે કે, જેઓ એશિયાટીક રજીસ્ટ્રેશન એકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર ન થાય અથવા બીજાને તેમ કરવા શીખવે તેમને સરકાર ટ્રાંસવાલની હદપાર કરી શકશે. ગોરા સંસ્થાનીકોની લાગણી નહિ દુખાવા સારૂ ચકને પોલીટીકલ તેમજ મ્યુનીસી પાલ વોટની હીંદીઓ માગણી કરતા નથી. તેઓ ફક્ત ન્યાય માગે છે. ભગે તે દેશના અને ગમે તે જાતના ગોરાઓ ચાલ્યા આવે તેને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ કરી બધા હક આપે છે પણ વફાદાર હીંદીના કોઈ ધડો કરતું નથી. હીંદીઓ અમારી બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો બરોબર છે એમ કહેવાય તો તે સંસ્થાનોમાં કયાં બોલ્યું જાય છે? આ દેશમાં બોયકોટની હીલ ચાલ સામે ગોરાઓ ચીડાઈ જાય છે પણ સંસ્થાનોમાં વફાદાર રાંક અને નીરાધાર હીંદીઓ તરફ અંગ્રેજો જે કરે છે તે બાયકોટ નહિ તો બીજું શું કહેવાય? એશિયાટીકો ઉદ્યમી અને કરકસરીઆ છે, તેટલા સારૂ તેમને મજુર તરીકે બાયકોટ કરીને ગોરાઓએ અદેખાઇને લીધે હીંદીઓ સામે આવા સખ્ત કાયદા ઘડ્યા છે. કેટલાક ગોરા વેપારીઓ હીંદી વેપારી ઓ રજીસ્ટર ન થાય તો તેમને વીરોધ નહિ કરવાનું પગલું ભરી ચુકયા છે. જમીન કે બીજી સ્થાવર મીલકત રાખવાનો હીંદી ને હક નથી, પણ ત્યાંના નેટીવોને છે, એ કેટલો ગેર ઇનસાફ કહેવાય? એવું કહેવામાં આવે છે કે હીંદી વેપારીઓને લીધે ટ્રાંસવાલના વેપારની સ્થિતિ બગડી છે. એ તદ્દન પાયા વગરની વાત છે. ઓરેંજ રીવર કોલોનીમાં એક હીંદી વેપારી નથી. છતાં ત્યાંની વેપારની સ્થિતિ ટ્રાંસવાલના કરતાં ખરાબ છે. ગોરા અથવા શકવારેલા રાજ્યોના લાભમાટેજ દુનીયાના જુદા જુદા ભાગોમાં કાયદા કરવામાં આવે છે. તેવા કાયદાથી હીંદી ઓની લાગણી ઘણી દુખાય છે કે તેમણે ના દરેકે નિશ્ચય કરેલો છે કે પોતાનો દરજ્જો અથવા ઇજ્જત ગુમાવી ગુલામ તરીકે રહેવા કરતાં દંડ, કેદ અથવા તો દેશપારની સજા સહન કરવી. ટ્રાંસવાલ ગવરનરે ગેજેટમાં એવી નોટીસ બહાર પાડી છે કે જેઓ નવાં રજીસ્ટર નહિ કઢાવે તેઓને જાનેવારીમાં વેપારનાં લાઈસેન્સ નહીં મળે. થોડા દિવસ ઉપર અમારા મારફતે એવી ખબર બહાર આવી છે કે એક ચીનાએ નવું રજીસ્ટર લીધા પછી તેને એટલો બધો પસ્તાવો થયો કે તે આપઘાત કરી મરણ પામ્યો. ગૃહસ્થો, જો આ કાયદો અમલમાં આવ્યો તો બાબતદાર હીંદીઓ મોટું નુકસાન ખમી દેશ છોડી ચાલ્યા આવશે. ૧૯૦૬ ના સપ્ટેંબરમાં એ કાયદા સામે હીંદીઓની લડત શરૂ થઇ ત્યારે ૧૩૦૦૦ હીંદીઓ પરમીટવાળા હતા. હાલ ગુલામ તરીકે રહેવાને બદલે દેશ છોડવાનું પસંદ કરનારાઓ સાતથી આઠ હજાર હીંદીઓ રહ્યા હશે. નવા કાયદાથી હીંદીઓની દોલત તથા ઇજ્જત લુંટાઈ જાય તેમ છે. જે માણસે કોઇને ઇજા કરી નહિ હોય તેમજ નીતિથી વિરૂધ્ધ ચાલ્યો નહિ હોય તેવા માણસોને જેલ અથવા દેશપાર કરવો એ કેવું અન્યાય કહેવાય? સંસ્થાનીકો એ હવે તો હદ મુકી છે. વડી સરકારની ફરજ છે કે તેણે હવે વચ્ચે પડવું. સરકારની મરજી સાચવવા હીંદીઓએ પોતાની રજીસ્ટર થવાની માગણી કરી. પણ તે કબુલ રાખવામાં આવી નહિ. હીંદીઓ એમ નથી કહેતા કે દાગેલમંધ હીંદીઓને આવવા દોઓ, પણ જેઓ ટ્રાં સવાલમાં હક ધરાવે છે તેઓને ઇનસાફ મળવો જોઇએ. હીંદીઓએ અરજી કરી મીટીંગો કરી દાદ માંગી છે. તેઓએ તેમ કરવામાં કાયદેસર કામ કરેલું છે; તેમજ નમ્રતાઈ જાળવી છે. આ ઉપાય નકામા થઈ પડવાથી તેઓએ જેલ જવાનો તથા નુકસાન ખમી દેશ છોડવાનો હુકમ કીધો છે. જંગલમાં પશુ અને પંખી સાથે વેપાર કરવા માટે દુર કોંકણમાં કાઢવા ની કહેવાત આ કાયદાથી થવાનો ભય પણ લાગે છે. ટ્રાંસવાલમાં માત્ર તેર હજાર જેટલા હીંદીઓ છે. તેમાં તો ગોરાઓએ આટલો જુલમ કરવા માંડયો છે. તો નાતાલમાં એક લાખ હીંદીઓ છે તે સંખ્યાથી નાતાલના ગોરાઓ કરી ને ટ્રાંસવાલની જેવો કરવા માગે તો જાણે [illegible] કાયદા

સામે લડતનું મુખ્ય કારણ એ છે કે તે કાયદો કબૂલ કરેલા હીંદીઓને જંગલી ગુનેગાર, બદમાસ અને જુઠાની હારમાં મુકે છે. દક્ષિણ આફ્રિકા જેવા વિશાળ દેશને આબાદ કરવાનું માન હીંદીઓને ઘટે છે. જે હીંદીઓએ કાયદાની સામે આજની લડત લીધી છે. તેઓએ છેવટ સુધી મક્કમ રહેવા નિશ્ચય કર્યો છે. જેઓ નમણા મનવાળા, લોભી અને બીકણ હતા, એવા એવા ચારસો હીંદી ઓએ ગુલામીખત લીધાં છે. બાકીના પોતાના જાતિ અભિમાન સારૂ દેશ તજીને ચાલતા થાય છે. મી. ગાંધી અથાગ મહેનત કરી રહ્યા છે. હવે આપ હીંદી અગ્રેસર પાસે મારી એવી વિનંતિ છે કે વટી સરકારને સમજાવી કરી ટ્રાંસવાલનો નવો એશિયાટીક કાયદો રદ કરાવવા પુરી મહેનત લેશો. ઉપરની હકીકતથી હું નથી ધારતો કે કોઇને પણ દયા આવ્યા વગર રહે. પણ ખરી દયા આવી ત્યારેજ કહેવાશે કે જ્યારે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને દુઃખમાંથી છોડાવવાના ઉપાય લેશો.

મોંબાસાની દિલસોજી

મોંબાસાના ઇડિઅન એસોસીએશનની સેક્રેટરી મી. રા. એમ. દલાલ, તથા મી. કે. એમ. દેસાઇ નીચે મુજબ લખે છે:—

મી. ગાંધી તથા બીજા હીંદીને રજીસ્ટર ૨ કાયદાને ગરબુ ન થવા માટે જેલ મળ્યાના સમાચાર છાપામાં વાંચી અમારી એસોસીએશનને ઘણીજ દિલગીરી પેદા થઇ છે. તમો તથા હીંદી કોમ જે બહાદુરી ભરી લડત લઇ રહ્યા છો તેમાં અહીની હીંદી કોમની તમારા તરફ સંપૂર્ણ દિલસોજી છે. આખી હીંદી પ્રજાની તથા સમજુ ગોરા લોકની તમો તથા ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફ દિલસોજી છે એ બીનાથી તમોને તમારી લડતમાં વધારે જોર મળે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

પંજાબનો માજી ગવરનર સર હેનરીલ ઇડ્રેટસન (જેના વખતમાં લાલા લજપત રાયને દેશનીકાલની સજા થઇ હતી) જેણે હમણાંજ પોતાના હોદાનું રાજનામું આપ્યું હતું તે હાલમાં વિલાયત ખાતે મુજરી બજાવે છે.

મીટીંગોઆ અંજુમન ઇસ્લામ

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરીની મીટીંગ મી. અલી અ. લતીફના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. રીપોર્ટ વંચાયા બાદ મી. ઇસ્માઇલ ખાને ૧૯૦૭ ઓકટોબરથી જનેવારી ૧૯૦૮ સુધી માસ ૪ નો હિસાબ રજુ કર્યો. મી. અબ્દુલ સકુરની અરજી પાસ કરી તેને મેંબરશીપમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા. મી. નૂર મામદ આદિ વધે દરખાસ્ત મુકી કે મી. કાબ્રલીઆ, મી. ઇસ્માઇલ જુમા, મી. ગુલામ મહમદ, મી. પટેલ વગેરે સાહેબોને મુબારકબાદી આપવા ખાસ મીટીંગ આવતા રવિવારે ભરવી. મી. હાજી ઓસમાણ, તથા મી. અલી મહમદ ખમીસાના ટેકાથી ઉપલી દરખાસ્ત પાસ થઇ; અને તે મુજબ આમંત્રણ પત્રો લખવા સેક્રેટરીને ફરમાસ થઇ. આ ફરાયના પ્રોગામ વિષે વિવેચન થતાં મી. હાજી કાસમ તથા મી. અલી અ. લતીફે ટીપાર્ટીનું ખરચ પોતે આપવા ખુશી બતાવી, જે માનણી ખુશાલીના પોકાર વચ્ચે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવી. બાદ મી. અ. કરીમ ઓસમાણ તથા મી. કાસમ જુમાની મેંબરશીપમાં દાખલ થવાની અરજીઓ આવતી મીટીંગપર મુલતવી રાખીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

ટીપાર્ટીનો મેળાવડો

તા. ૬ ઠ્ઠી ફેબ્રુઆરીએ આગલી મીટીંગના ફરાવ મુજબ ટીપાર્ટીનો મેળા વડો થયો હતો. મી. અલી અ. લતીફ પ્રમુખ હતા. શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ મી. કાબ્રલીઆ, મી. સુજ, મી. પટેલ, મી. ઇસ્માઇલ વગેરેનો અંજુમનના આમંત્રણનો સ્વીકાર કરવા માટે આભાર માનીને જણાવ્યું કે એ બહસ્થોએ તન મન ધનથી મહેનત લઇને કાયદાની લડતમાં જે મુશીબતો ઉપાડી છે તે માટે તેમને હું ધન્યવાદ આપું છું" તેમણે પોતાની મહેનતથી બનતેલી સેવા માટે તેઓને મુબારકબાદી ઘટે છે. આજની ટીપાર્ટીનું ખરચ અંજુમનના દિલચિંતક મી. મહમદ હાજી જુસબ, તથા મી. અબ્બાસ હાજી જોગ મહમદે ઉપાડી લીધું છે તે માટે તેમનો ઉપકાર માનું છું.

પછી બાકી મીટીંગની અરજીઓ આવતી મીટીંગપર મુલતવી રાખવા નક્કી થયું. મી. કાસમ આદમે સુચના કરી કે સરકાર તરફથી આપણા ધરમ વિરૂદ્ધ જે જે વરતાવ કરવામાં આવે છે તે માટે ઉપાય લેવા અંજુમને તપાસ કરવી. મી. અલી મહમદ ખમીસાએ મી. કાબ્રલીઆને ધન્યવાદ આપ્યો. જેલમાં મુસલમાનોપર જે ધરમ વિરૂદ્ધ વરતાવ કરાવવામાં આવે છે તે દૂર કરવા અંજુમને પગલાં પડવા વિષે આવતી મીટીંગમાં દરખાસ્ત લાવવા મી. કાબ્રલીઆએ સુચના કરી. મી. હાજી કાસમ, મી. નૂર મહમદ અઠવણ. તથા મી. સુલેમાન ખાન મહમદ વગેરે સાહેબો એ મી. કાબ્રલીઆ વગેરે બહસ્થોની સેવાની નોંધ કરી. બ્રિ. ઇ. કમીટીના ચેરમેન મી. વલી મહમદ, જે મેળાવડામાં હાજર હતા તેમણે મેંબર થવા અરજી કરી, જે આવતી મીટીંગપર મુલતવી રાખવામાં આવી. છેવટે ચેરમેન સાહેબે વખતને અનુસરતું વિવેચન કર્યું. પછી ચા તથા ફ્રુટ લેવામાં આવ્યા બાદ ગુલાબ વહેંચ્યા પછી મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

રેવરંડ મી. ડોકને માનપત્ર

જોહાન્સબરગની બ્રાંચ કોમ તરફથી રેવરંડ મી. ડોકને જે માનપત્ર આપવામાં આવ્યું તેની નકલ નીચે મુજબ છે:—

"માનવંતા અને વહાલા સાહેબ:—અમારા ભાઈ મી. ગાંધીના તમે તથા મીસીસ ડોક જે ચાકરી કરી તે માટે અમો હીંદુ કોમના બ્રાંચો આભાર માનવાની રજા લઇએ છીએ. અમે જાણીએ છીએ કે તમોએ પ્રેમને લીધે અને પોતાની ફરજ માનીને એ કામ કરેલું છે. તમારા કામથી આખી હીંદી કોમની તમે ચાહના મેળવી છે એવો અમને ખાતરી છે. તમે બનતવેંત ચાકરીવડે એક ખ્રિસ્તી ગૃહસ્થતા. ઉમદા ગુણનો નમે દાખલો બતાવ્યો છે.

અમારા માનની નીશાની તરીકે સાહેબની બીબીને ભેટ કરવા રજા લઇએ છીએ, જે તમો સ્વીકારશો. અમે ઇશ્વરને અરજ કરીએ છીએ કે હમેશાં આવાં ખુશાલી કામ કરવાને તમો લાંબી જીંદગી ભોગવો.

(સહીઓ) નરોતમ કાળીદાસ. ગોપાળ ભગવાન; પરબુ વલભ, દયારામ ભગવાન. સકર લક્ષ્મીદાસ; દામોદર કબીર, ગંગારામ કાળીદાસ, મકનજી હુલ્લભ, રતનજી રઘુનાથ, રણછોડ મુલચંદરામ, ભગવાન જગજીવન, બુલા સુખલા."

મી. ડોક આભાર માને છે.

રેવરંડ મી. ડોક તરફથી નીચે મુજબ કાગળ પ્રસિધ્ધ કરવા અમને મળ્યો છે:—

છેલ્લી આફતના વખત દરમ્યાન એસોસીએશનો અને મિત્રો તરફથી મારો આભાર માનનારા જે સંદેશાઓ મળ્યા છે તે બધા માટે ઓપિનિઅનદ્વારા આભાર માનવાની રજા લઉં છું. તે સંદેશાઓની સંખ્યા ઘણી છે, અને તેથી દરેકને નોખા જવાબ લખવાનું બની શકે તેમ નથી. મા. ગાંધીને અથવા તો હીંદીની લડતને મારી ઓરત અને હું કાંઈ મદદ આપી શકયા હોઇએ તો તે અમે ઘણી હોંસથી આપેલ હતી. તેમાં અમે અમને માન મળ્યું સમજીએ છીએ; અને તેથી તે આભારને લાયક નથી. જે માણસને અમે ઉમદામાં ઉમદા અને એક શ્રેષ્ટ માણસ તરીકે અમે ગણીએ છીએ, અને જે માણસે પોતાના લોકો વાસ્તે ઘણું દુઃખ ઉઠાવેલું છે તે માણસ કરીથી સાજા થયેલ છે, અને હીંદીની લડતમાં આવી માનભરી છત મળી છે તેથી અમો સ્ત્રીપુરૂષને ઘણીજ ખુશાલી થઇ છે.

ભવિષ્ય સંબંધમાં હું એવી આશા રાખું છું કે ટ્રાંસવાલના હીંદીના દાખલાનો દક્ષિણ આફ્રિકામાં દરેક હીંદી અત્રય સમજી લેશે. આખી લડત હીંદીની મરદાનગી બતાવવા માટે હતી. ગોરા કોલોનીસ્ટમાં હીંદીઓ જે માન અને આબરૂ મેળવ્યાં છે તે હવે તેઓએ બતાવી રાખવાનાં છે. જો તેમ નહીં કરે તો અમને બરોબર દિલગીરી થશે. જ્યારે રણસંગ્રામ બનેલું હોય ત્યારે તેમાં ભાગ લેવો એ સહેલું છે, પણ લડત સમાવ્યા પછી ચુપકીથી ઠેકાણાસર પડી જવું એ અઘરૂં છે. પણ મને ખાતરી છે કે તમો તે કરી શકશો. સત્યાગ્રહ માટે સહનશીલતા, દ્રઢતા, ધીરજ અને ટેકીલાપણું એવા ઉમદા ગુણ જેઓ બતાવી શકયા છે તેઓ તેવા ગુણોને કાયમરીતે ધારણ કરવા શક્તિમાન થશે એવી મને ખાતરી છે. "ખુદાએ તલ્વ આપણી તરફેણમાં છે." અને બનાંસુધી તેની રહેમની આપણે દરકાર રાખશું તમાંસુધી બધાં સારાં વાનાં થશે.

ચરચા પત્ર.

આમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. એમ. એચ. કુરેશી—તમારી સંકા ખરી છે. તમારો કાગળ અમે છાપી શકતા નથી.

"ઈંડેક્સર"—ઓરતનું નામ કરજદાર ઇપે લેવામાં અમે બાધ સમજીએ છીએ. મરજીથી લેવામાં અમારી તપાસ પ્રમાણે આર્થે એકે ધરમથી નથી. ઓરતનું નામ કોઈ નહીં આપે તે પણ રજીસ્ટર થઈ શકશે. આપવાને નહીં ચુકવાની અમારી લડત મણ ઓરતોને પુરૂષપરજ થતી અટકાવવાને સારૂં છે. યાદ રાખવાનું એ છે કે ઓરતનું નામ આપવું નહીં આપવું એ આપણી મુખત્યારી ઉપર છે.

"ચીંતાતુર"—તમારૂં નામ તથા ઠેકાણું મોકલશો તો તમને જવાબ મોકલવામાં આવશે.

મી. આદમ ઈસાક—સારી લાલતનું તે એવા હીંદી અમે સમજીએ છીએ કે જેણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં પરણી માત્ર મીલકત એકઠી કરી વેપારદ્વારા કે બીજી રિતે નામ મેળવ્યું છે. આવા માણસને હમેશાં પોતાના મરતબો બતાવવાની વધારે ખેંચ રહે છે ને રહેવી જોઇએ.

કિટલાક ઠેકાણે જરમારી તંગીને લીધે આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રહયા છે.

અ. ઇ. ઓ.

એક સુચના

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ટ્રાંસવાલનો મામલો જેવો ગંભીર હતો તેવોજ હાલમાં શાંત જણાય છે, અને ભવિષ્યમાં તેનું શુભ પરિણામ આવવા ખુદા પાસે દુઆ ગુજારૂં છું. ટ્રાંસવાલમાં વસતા હીંદીઓ ઉપર જ્યારે દુઃખનાં વાદળો ઘેરો નાખ્યો હતો તેને વીખેરી નાખવા જોહાન્સબરગ ખાતેની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ કિંમતી સેવા બજાવી છે. તે સોસાયટીની અરજ થી મુંબઇની અંજુમન ઇસલામે હમદર્દ નીઓ અને હમદર્દીની દાઝ દર્શક ખરી અથાગ પરચનો બોજો ઉપાડી મી. ઝીણા જેવા બાહોશ નરને દુઃખનું વાદળ વીખેરવા લંડન મોકલ્યા તે સરવે સંસ્થાની બનેલુમાં છે.

આપના તા. ૨૨મી ફેબ્રુઆરીના અંકમાં 'મજબુમ'ના નામથી મી. ઝીણા જેવી રઇને ટ્રાંસવાલમાં બોલાવી આપણાપર પડતાં દુઃખોથી સંપુરણ માહિતગાર કરવા જે સુચના થઇ છે તે બરોબરજ કિંમતી છે. મી. ઝીણાને અત્રે બોલાવી આપણી પર પડતાં દુઃખોથી માહિતગાર કરવા ઉપરાંત તેઓને આપવાથી બની શકતું માન આપવું જોઇએ. વળી ઉમેદ છે કે મી. ઝીણા અત્રે પધારવાથી આપણી અંદર જે કાંઇપણ ગેરસમજથી ફ્રેપભાવે પ્રવેશ કરેલો છે તે પણ નીકળી જવા સંભવ છે. માટે મારી નમ્રતા પુરવક અરજ છે કે જોહાન્સબરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી તથા પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસલામ બન્નેએ એકત્ર થઇ મી. મહમદ અલી ઝીણાને ટ્રાંસવાલ આવવા આમંત્રણ મોકલવું. ઉમેદ છે કે દરેક આગેવાન મંડળ એક મત થઈ આ કીંમતી તક ચુકશે નહિ.

લી. "ખાન"

પ્રીટોરીઆ તા. ૨૫-૨-૦૮

[મી. ઝીણાને આ તરફ આવવા બાબતની કાગળ લખાઈ ચુકયો છે. એમ અમારી જાણમાં છે.—અ. ઈ. ઓ.]

વેરૂલમથી મી. ઇસ્માઇલ મહમદ પરી આવ્યા લખે છે કે તા. ૨૬મી ને શુક્રવારે અહીંની સુનત જમાતના મુસલમાનો મરહુમના પેસલમામની પાછળ નમાજ નહિ પઢયા, અને મરહુમ મુફતીને બીજી જમાએ બીજા ઇમામની પાછળ નમાજ પઢવા હતા.

પરચુરણ ચરચા

કોમનો સેવક એ ઉપનામથી ઓટનહેલથી એક પાંચનાર આંગળાં ઉપર ટીકા કરતાં લખે છે કે આ સમાધાનીમાં ગમે તે ગોટાળો પડ્યો હોય પરંતુ મને બે શંકા ઉત્પન્ન થાય છે. કાં તો મી. ગાંધી ફકત બે અઠવાડીઆમાં રામ સુંદરની માફક જેલની સજા ભોગવતાં હેમતાઈ ગયા, અથવા તો પોપટની જેમ મી. સ્મટસે સોનેરી દોરી બાંધી નચાવ્યા એટલે પુલાઇ ગયા. ઉપરની શંકા જો ખરીજ હોય તો આજ સુધી મી. ખમીસા, મી. હાજી કાસમ, અને મી. રામ સુંદરને માટે જે જે કહેવાયું છે અને જેવાં ઉપનામો અપાયાં છે તે સરવેને લાયક મી. ગાંધી ખરેખર થયા છે, એમ કહેતાં કાંઈ ખોટું કરું છું એમ લેખાય નહિ.

'ગાજીપુરો' નામથી એક ચરચાપત્રી લખે છે કે—તાતાલ મેમણ કમ્યુનીટી ફંડ ફમીટીને અરજ કરવાની કે મહી મીટીંગમાં એવો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવેલો કે રાણપવાવ અંજુમને ઇસ્લામના ધારા જે પ્રમાણે છે તે પ્રમાણે આઠ દિવસની અંદર બધાની મેંબરોને નકલ પહોંચી દેવામાં આવશે. તથા બીજો ઠરાવ એવો થયો હતો કે હવેથી આ કમીટીની મીટીંગ મહિને મહિને થશે. સેક્રેટરી સાહેબે જણાવેલું કે ઉધરાણા માટે બનતી કોશીસ કરવામાં આવશે. આજે એક માસ થયો પણ ધારા બધાયા નથી, મીટીંગ ભરાણી નથી. તેમ ઉઘરાણું પણ ઉઘરાવાયું નથી. તો આ બાબતોપર સેક્રેટરીનું ધ્યાન ખેચું છું તથા મીટીંગ ભરવા અને ઉઘરાણા વગેરેનું કામ તુરત ઉપાડી લેવા અરજ કરું છું.

પોર્ટ ઈલીઝાબેથમાં એક નાદાર ગોરા વેપારીપર લુચ્ચાઇથી નાણાં ઉચાપત કરી જવાનો આરોપ સાબીત થતાં તે માણસને પકડવામાં આવ્યો હતો.

ચીના મજુરને પાછા મોકલવાનું હોવાથી ટ્રાંસવાલ સરકારે માડાગાસ્કર માંથી મલગાસી મજુરો દાખલ કરવા માટે ફ્રેંચ સરકાર સાથે મસલત કરવા બ્રિટીશ સરકાર પાસે માગણી કરી છે. આ બનાવથી ડ્રિંકોટમાં કેટલીક ગરબડ ઉભી થઈ છે.

હિંદુસ્તાનના અખબારો.

કરાચી ખાતે થએલી ઓલ ઇંડીઆ મોહમ્મદીમ કોમની બેઠકો વખતે સર આદમજી પીરભાઇએ પ્રમુખપદ લીધું હતું.

અનીયમીત વરસાદને લીધે કડી પ્રાંતમાં પહેલો હપતો આવતી તા. ૧લીથી લેવાતો હોય ત્યાં આડ આનીને બદલે ચાર આની હપતો વસુલ લેવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

વડોદરામાં તા. ૨૮મી ફેબ્રુઆરીએ એક કળ કુશાદી તથા ખેતીવાડીનું મોટું પ્રદર્શન ભરાવાનું હતું

ના. ગાયકવાડ સરકારે રેશમની ખેતીનો ઉદ્યોગ ખીલવવાના હેતુથી રેશમખાતું તથા તેના આંગે એક શાળા સોનગઢ વ્યારા ખાતે ઉઘાડી છે.

વડોદરા રાજ્યના વકીલ્સ્ટદારો, ગ્રેજ્યુએટો, તથા પ્રોફેશનરોને વારંવાર સીમમાં અને જંગલ બીગેરે સ્થળે રાત બધરાત જવાનું થતું હોવાથી તેઓને ગાયકવાડ સરકારે ફરજીઆત દારોગાપર બેસવાનું તથા બંદુક મારવાનું કામ શીખવ્યા તથા ફોજખાતાએ શીખવવા ફરજ પાડી છે.

કોંગરેસ વખતે ઉદ્યોગ હુન્નરની કાન ફરન્સ દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી, જે વેળા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સરવે, ટેકનીકલને વેપારી કેળવણી, ખેતીવાડીની કેળવણી, બાલુના ઉદ્યોગને, કાટન સ્પીનીંગ અને વીવીંગને તથા બાંડના ઉદ્યોગને ઉતેજન આપવાના ઠરાવો થવા પછી એ કોનફરંસના જનરલ સેક્રેટરી તરીકે રા. બા. મુધોળકર તથા મદદનીશ સેક્રેટરી તરીકે મી. ચીંતામણી ને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા.

સુરત ખાતે મળેલ સ્વદેશી કાન ફરંસનું પ્રમુખપદ લાલા લજપતરાયને આપવામાં આવ્યું હતું, જે વખતે તેમણે સ્વદેશી દીલચાલ પર એક જાણવા લાયક અને અસલઠારક ભાષણ આપ્યું હતું.

કોંગરેસ વખતે સંસારીક કોનફરન્સની બેઠક કોંગરેસના મંડપમાં રા. બા. લાલ શંકર ઉમીયાશંકરના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. લાલા લજપતરાયે પુનર લગ્નને લગતા ઠરાવ ઉપર બોલતાં પોતે તેના મજબુત હિમાયતી છે એમ જણાવ્યું હતું. એ પછી બાળલગ્નનો રીવાજ અટકાવી પુનર લગ્નને ઉતેજન આપવાના, વીધવા સ્ત્રીઓને હુનર ઉદ્યોગની કેળવણી આપી વીધવાશ્રમ ઉઘાડવા વીગેરેના સાતેના મુજબના ઠરાવો પસાર કીધા હતા.

કોંગરેસ વખતે મહીલા પરીષદની એક બેઠક શેઠ નગીનચંદ ઝવેરચંદ ઇન્સ્ટીટ્યુટ માં બાઇ ધનબાઇ રેડીમનીના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

મુંબઇ યુનીવરસીટીની છેલ્લી મેટરીકયુ લેશનની પરીક્ષામાં કુલ ૯૮૧ વિદ્યાર્થી પાસ થએલ, જેમાં મુસલમાનોની સંખ્યા ૩૫ની હતી.

મુંબઇ સરકારે જાણીતા ઇસ્લામી મદસ્થ ઓનરેબલ મી. ઇબ્રાહીમ રહીમ તુલાને ધારા બાંધનારી સભાના વધારાના એક સભાસદ તરીકે ફરી નીમ્યા છે.

મુંબઇ ઇલાકાના સને ૧૯૦૮ના દુકાળ કામ માટે રા. એક કરોડ મંજુર થયા છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

મલબાર જીલ્લાના પાલઘાટ ખાતે એક આયુરવેદીક પ્રદરસન ભરાશે જે જોવા ફીંદની બે પ્રાચીન વિદ્યા સંબંધી કેટલાક લેખો વંચાશે.

અલીગઢની મહોમેડન એંગ્લો ઓરી યેન્ટલ કોલેજમાં પોતાના નામથી નવું મોહું બોરડીંગ હાઉસ બાંધવા એન, નવાબ મોમતાઝ-ઉદ-દવલાએ રા. ૬૫૦૦૦ કાઢી આપ્યાનું કહેવામાં આવ્યું છે.

બનારસ સેન્ટરલ હિંદુ કોલેજને મદદ ખાતર મીસીસ બાઇટ નામની અંગ્રેજ બાતુએ રા. ૪૫૦૦૦ આપ્યા છે.

લાલા અજીતસિંહના ભાઇ કીશનસિંહ અને નંદકીશોરપર કિસુર માટે કેસ ચાલ્યો હતો તેમાં નંદકીશોરને છોડી મુકવામાં આવેલ છે, અને અજીતસિંહને જે વરસના સજાત કેદખાનાની સજા કરવામાં આવી છે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

હીંદી સરહદપરના બખેડા સંબંધમાં વધુ કપાત્રપી તા. ૨૧ મીએ થઈ હતી, જેમાં બળવાખોરને ડુંગરાઓપરથી હઠાવતાં એક ગોરો ઘાયલ થઈ મરણ પામ્યો હતો, તથા ૧૦ જેટલા હીંદી લડવૈયા ઘાયલ થયા હતા. પંજાબી લડવૈયાઓએ બહુ બહાદુરી બતાવ્યાનું જણાવવામાં આવ્યું છે.

તા. ૨૧ મીએ પેશાવરના એક તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે હીંદી સરહદપરના બખેડા સંબંધમાં બળવા ખોર પટાના ખત્તાર અને સારમન્ડા ગામમાંના કાલ્લાઓ તોડી પાડવામાં આવ્યા છે. તેમની એક ટુકડીએ હીંદી લશ્કરી ટુકડીપર બે તરફથી હુમલો કરેલો હતો પણ તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી છે.

હીંદની સરહદપર થએલા હુલ્લડ સંબંધમાં કાબુલના અમીરે પોતાની પ્રજાને જણાવ્યું છે કે તેમણે બળવાખોરોને મદદ કરવી નહીં.

હીંદી સરહદપરના બખેડા સંબંધમાં તા.૨૪મીએ વધુ કપાત્રપીઓ થઈ હતી. બળવાખોરો ખિટીસ લશ્કરની બહુ નજીક કમુધી આવી જઈ ચક્યા હતા, જેથી તેઓ એક ગોરાને ને ત્રણ હીંદી સીપાઈને ઘાયલ કરી ચક્યા હતા. પાછળથી બળવાખોરોપર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તેઓ સામે થવાનું જોર બતાવી શકયા નહોતા.

ચારલસ્ટાઉનમાં બાલ્ડોન નામના એક હીંદીને ટ્રાંસવાલમાંથી નાતાલમાં ગેર કાયદેસર દાખલ થવા માટે પકડવામાં આવ્યો હતો, જેનો કેસ ચાલતાં હદપાર મોકલવાની સજા થઈ હતી. મજકુર હીંદીને પોતાના ઘરમાં રાખનાર તરીકે એક હીંદી વેપારીને કોરટમાં બંધ કરવામાં આવ્યો હતો, પણ શકયાળા પુરાવાના કારણથી તે છુટી ગયો હતો.

એસ્ટકોરટના હીંદી લાઈસેન્સની બાબતના કેટલાક કેસ તા. ૨૭ તથા બીજી માર્ચે ચાલવાના છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારીત્સબરગના હિંદી સ્ટોરકીપર એચ. એચ. સુમારની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭મી માર્ચે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

માહુતના અદરહીન સાહેબની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪મી માર્ચે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

માલવરનના મકન લખમીદાસ પટેલની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૪થી માર્ચે ડરબન, અમલાઝી ટીવાઝનના આજ્ઞસેંટ આગળ ભરાશે.

ગ્રીનકુક પાર્કના રહેમાન શરીફની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા.૨૩ માર્ચે પેરલમ આજ્ઞસેંટ આગળ ભરાશે.

ડરબન એસ્ટેટના ઈ. એમ. અદાનની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા.૨૦ મી એપ્રીલે સરપ્રીટ કોરટમાં અરજ થનાર છે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઈન.]

અમલાઝી—તા. ૨૪ મી ફેબ્રુવારીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

અમકુઝી—તા. ૧૮ મીએ કોલંબોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમઝુંબી—તા.૭મી માર્ચના મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઈન]

કેનઝલર—તા. ૧૦ મી માર્ચે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઈટિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ઘેંડ—તા. ૨૭ના અરસામાં ડરબન પહોંચવાની હતી.

ઓમ્બે—તા. ૨૨મીએ કલકતાથી સીધી ડરબન માટે ઉપડી છે.

ડનોરીક—મારચમાં કલકતાથી ઉપડશે.

ટીન્ડારિ—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૧૦મા માર્ચે ના ડરબનમાં બંધ થશે.

રોકડ બજાર ભાવ.

ચાવલ.			શી.	પે.	શી. પે.
બાંબા	૧ બસ્તાની	૨૫	૦	થી ૨૫	૬
બીમડીના	,,	૩૦	૦	,, ૩૧	૦
એચ. એચ. ડી. આર,		૨૨	૦	,, ૨૩	૬
એચ. ડી. આર	,,	૨૨	૦	,, ૨૨	૬
ચીની સક્કર	,,	૨૫	૦	,, ૨૬	૦
ડુઆના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨	૬	,, ૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩	૬	,, ૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦
મગની	,,	૨૯	૦	,, ૨૯	૬
અડકની	,,	૨૮	૦	,, ૨૮	૬
ચણા મુંબઇના	,,	૨૧	૬	,, ૨૨	૬
,, દાળ	,,	૨૭	૦	,, ૨૮	૦
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૦
મઢાઇ	,,	૯	૦	,, ૯	૬
બીનીસ.		૨૨	૦	,, ૨૩	૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૩	૬	,, ૪	૦
એરંડીનું	,,	૩	૦	,, ૩	૪
મીંદું	,,	૩	૧૦	,, ૪	૦
નાળીએરનું	,,	૪	૦	,, ૪	૬
ખાંડ સફેદ	નાતાલની	૧૬	૦	,, ૧૭	૦
પીળી	,,	૧૫	૬	,, ૧૬	૬
તીરકુળ	નાતાલ	૯	૬	,, ૧૦	૬
આટો		૧૩	૬	,, ૧૪	૦
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦	૮	,, ૦	૯
મરચાં.		૦	૪૫	,, ૦	૫
બી ચેટીજરીનના પૈસા		૮-૫-૦		,, ૯	૦
ચોરબંદર	,,	૯	૦	,, ૯	૧૦
પારસીન કાઉન.		૬	૯	,, ૭	૦
,, વાઇટ રોસ		૮	૫	,, ૮	૬
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,, ૧૨	૦
નાળીએર		૧૪	૦	,, ૧૫	૦
કલી		૧૦	૦	,, ૧૦	૬
ડાયમંડ સોપ		૧૩	૩	,, ૧૩	૯
સાબુ સીલક સ્ટોન		૧૬	૦	,, ૧૬	૦
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,, ૪૫	૦
નેકટર ટી		૧	૮	,, ૧	૯
મારીસ લાયન		૨	૧૧	,, ૩	૦
સોપારી સેનઝાનો		૧	૦	,, ૧	૩
વીડલ પેકેટ સીગરેટ		૧૬	૯	,, ૧૭	,,
દુધ નેસલનું		૨૨	૦	,, ૨૨	૬
નીમક (લીવરપુલ)					
બસ્તા એકની		૪	૬	,, ૦	૫

જરમન ઈસ્ટ

આફ્રિકા લાઈન.

૧૮ હલોડે મુંબઈ જનારો આગબોટ,

કેન્ઝલર.

તા. ૧૦મી માર્ચના ઉપડશે.

ઉપલી સ્ટીમર અહીંથી તા. ૧૦ માર્ચના સીધી મુંબઇ સારૂ કલ્યો તે પ્રસંગ ટેલાગોઆબે બેસી અને જાવા રહી ૧૮ હલોડે મુંબઇ પહોંચશે મજકુર આગબોટમાં અગાસી દેશી છે. જ્યાં ફુલાકામાં છે ત્યાં બજર વગેરેનું અનબંદ સ્થળ છે. પસેંજરો અહીંથી ચઢેલા મુંબઇ ઉતરશે. કયાંય બદલવાનું નથી.

ખાસ ચેતવણી

મજકુર લાઇનની હવે દરમ્યાન તેમજ ટેલાગોઆબેથી દરેક મારે એક આગબોટ સીધી મુંબઇ જવાવાળી છે. સ્ટીમર ગવરનર અહીંથી તા. ૨૮ જાનેવારીના ઉપડેલી તા. ૧૭મી ફેબ્રુઆરીના મુંબઇ બરાબર ટાઇમ ટેબલ મુજબ પુગી છે.

Osman Ahmed, Box 156, Durban. Tel. Ad. Ottoman.
Abba Mahomed, Box 81, Delagoa Bay. Tel. Ad. Abba. care Civil.
Hajee Habib, Box 57, Pretoria. Tel. Ad. Bagdad.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

કોન્ટ્રાક્ટ આપવાનો છે

પેટનું અને પરમારસ્થનું કરવાની સોનેરી તક

શ્રી ગોપાળલાલજીનું મંદીર બાંધવાને સારૂ કડીઆ, અને સુતાર કારીગરોને કોંટ્રાક્ટ આપવાનો છે. તા.૧૬ માર્ચસુધીમાં નીચેને સરનામે પત્ર વહેવાર કરવો. અથવા તો જાતે મળવું, અને કોંટ્રાક્ટની શરતો અને પ્લેન જોઇ ખુલાસો કરવો.

બાબુ તાલેવંતસીંગ
વેરૂલમ

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK,

Wolesale and Retail,

9/- per dozen,

Trial orders solicited.

AHMED HALIM,
Box 5923,
230A-St. Mains Location,
JOHANNESBURG

તાજી સ્નુક ડઝન ૯/- કીંમત.

છપાઈ તૈયાર છે.

ખુની કામદો, તેના ધારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કામદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિમત છ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની

સાક્ષર આફ્રિકાના કાઈપણ સ્થાંપ સ્વીકા-રામાં આવશે.

માંદગી આવે ત્યારે શું કરવું ?

જ્યોર્જ હેકોમ્બ

કેમીસ્ટ

૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન

ને ત્યાં દવા લેવા જવું. ડાકતર હમેશાં હાજરી આપે છે. અને ઓમેદ્રા. કેમ, ટીંકે. મજબુતી તાજોમ્બ અને બધે બાબા બિલ્ડ સંઠ છે.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅનની પુસ્તક નકલ મી. પી. વી. સંઘવી ૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા મી. એમ. એમ. દીવાન ૧૪૭ ક્વીન સ્ટ્રીટ થી સન બ્રેંડ ટાબેકો વર્કસ, ૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી ત્રણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ મારફત ૪ પેની. ટ્રાંસવાલ, કેપ વગેરે કોલોનીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

અખબાર મામના એજંટ

પોર્ટ એલીઝાબેથ—વીક્રમદાસ એન્ડર્સ.

ક્રોટોરીયા—મી. જી. એમ. જોશી. બોક્સ ૧૧૫૭.

પીટર્સબરગ—મી. એમ. ખટેરીઆ, બોક્સ ૧૬૦

સ્ટેંગર—મી. મા. એમ. દેસાઇ બોક્સ ૬૭

મોંઅરલી મા. તુલજારામ ડી. ત્રીવેદી, બોક્સ ૩૭૨.

જોહાનીસબર્ગ—મેસર્સ વ્રજદાસ લાલચંદ ની કા. બોક્સ ૬૨.

પી એમ. બરગ મી. બી. એમ. પટેલ, ૪૯૧ એર્મ સ્ટ્રીટ.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix, Natal. Post Free, 7d.

વૈદ્યકકલ્પતરૂ.

તદુરસ્તી અને વૈદ્યક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" ગાસીક. બાર વરસથી હજારોએ પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે વધુ **જટાશંકર લીલાધર, રોથીસેડ,** અમદાવાદ લખવાથી બેટ અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા બેટનું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. જુજ કીમત રાખે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વધુ જટાશંકર હરજીવનદાસ જોશીપુરા

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Nr. to Corner Commissioner & Fourteen Street
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB."

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. Add: "IMPERIAL"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. P. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
— AND —
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 353, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Grocery,
Rough Goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: BAGDAD. P. O. Box 97.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
વધારેની માહિતી નીચેનું પત્રથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમારનાર.
ડબ્લ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબરગ, કેપટાઉન અને એડિન
બરોના ખાસ પત્રવ્યવહાર, લીકસ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, ઘણું જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers.
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 4120, Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP.

164 Grey Street
P.O. Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA & CHEROOTS
DOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbuslac"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બેસ્ટ
હબીબ્સ ઉંચા વખતની તમાકુ ચીરૂટ
મશહુર બનાવે બનશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOOSDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 60. Telegraphic Address: "KHOTS."
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Natal.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 47. Tel. Add.: "SULIMAN"
VOLKSRUST.

M. P. FANCY.
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

પ્રિન્સેસ ગ્રોસરી બરાબર સિંદુસ્તાન કરતાં સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અસલ ઘી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા દુરસ ચાવલ-ચોખું ગંધીબાબું-જરૂર જરૂર અજમાયેશ કરી જુઓ.

ADD 513, 17th Street, VREDEDORP.
P.O. Box [illegible] JOHANNESBURG.
Telegrams "FANCY."

SUN
Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents.
WEST STREET, DURBAN.

દુનિયામે સબસે પુરાણી
આગકા વિમાકી ઑફિસ.

સ્થાપ્યું વર્ષ ૧૭૦૭.

મજકુર કંપનીસે કમતીમે કમતી માલ મિલ્કત દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની ઑફીસ. જેની મુડી પાંચ ૩૦,૦૦,૦૦૦ની છે. કંપની બજાવવાથી ઓછામા ઓછા ચાલુ ભાવો મળી શકશે.

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box [illegible] Tel. Add.: "DADAISM."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ. ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮. ૧૦૨. કવીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

Telephone [illegible]

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Speciality.
We grow Neatfoot, Orange and Betel Leaves on our farm at Umgeni.
Indian Post Office under premises.
133 Grey St. 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "D'PILLAISAMY"

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સન્તા ૬૨.

કંપની કંપની પોતપોતાને માટે હિંદુસ્થાન, બ્રહ્મદેશ, યુરોપ, બોક્સેસ્ટીઓ અને ચીન તાર મોકલી દિએ છે. નિયમીત મરીકોને ૬૨ સરેરાશ દીઠ બોક્સ શીલીંગ અને ડીસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અમેરીકા દખણથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર વેસ્ટર્ન યુનીયની મારફતે મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તમો લોકોને પહોંચના સરનામા ૬૨૦૬૨ કરે છે. આ કામને માટે કાયમનું પગારદાર વેપારનો નથી આપતા. ૬૨૨ની ખાસ ટેક એ છે કે તે રીતે કબુલ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ટેક શબ્દોમાં તાર મોકલ તથા ઉતરાવી પણ સસ્તે દરે કામ કરવાની રાખાય છે.

જ્યારે ૬૨૨ ડીકમા આપેલા તાર રૂટરની કંપની મોકલ અરજ કરી મોકલાર પહોંચીને ઠરાવી જાય છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

રૂટરની ઓફીસ,
રેયલ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, કીંગ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી ફાસર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150. MIDDELBURG.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets.
PRETORIA.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
3 Jones Street,
KIMBERLEY

CAJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
Cable Address: "CAJEE, DELHI."
P.O. Box [illegible] Telephone No. [illegible]

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box [illegible] Tel. Add.: "CAJEE."
[illegible] Church St., MIDDELBURG.

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
[illegible] BROAD WAY,
[illegible] Address: "MAHOMED."
Broadway, KIMBERLEY.

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, March 7th, 1908. No 10

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS &c
DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis, Sarees.

Rugs, Shawls, Boots, Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMP[illegible]

Avenue Rd., Fordsburg J'burg.

BABU TALWANTSING,

[illegible]

28 West Street.

[illegible]

[illegible]

પ્રુપ્રોપ્રાઇટર અને બારે [illegible]

ઓફિસ ૨૬૭, પીટર્સબર્ગ.

[illegible]

ગરીબોને ખાસના વેપારીઓ.

[illegible] ખોલીસ, બસાર, કુલી કોઈ બાબત ફરિયાદ [illegible] ફરી બનાવવા તેમજ પરસ્પરનું સમજ થાય [illegible] ફરવાર્થ આવે છે. વધારે બાબત માટે [illegible] બી પુછવા બાબી કરી મોકલે.

[illegible] ઓનરરી. જી. એમ. બાબી, ઉપપ્રમુ.

N. N. Gandhi, Tonnart.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

[illegible] Produce [illegible] for sale on the Johannesburg Mar[illegible]

consignments Fruits a speciality.

[illegible] Merchants can be referred to obtain the [illegible]

[illegible] consent

[illegible] free on application.

REFERENCES.

Mr. J. DE WIT, Head Market M[illegible]

The National Bank of South Africa, Ltd.

DEPOT [illegible] Building, M[illegible]

Box [illegible] Telegraphic Address TOMASELLI [illegible]

Sole Manufacturers JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No. [illegible]

116 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Sweet Fish, various kinds of Spices, Natal Coffee, old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and [illegible]

[illegible]

PARSEE RUSTOMJEE, 116 Field Street, Durban.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Mustard Factory

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICA [illegible]

P.O. Box [illegible]

હાજી ઇબ્રાહીમ આમદ એન્ડ બ્રધર.

વસાહત કેપકોલની વેપારી—ડરબન. (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

437, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Handkerchiefs, Collars, Sleeves, Lace, Insertion, Ribbon
and Silk Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

102 Queen Street, Durban.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

ECONOMICAL CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

DURBAN.

G. H. MEHTAR & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET.

KHANDUBHAI.

73 George Street,
KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

A. M. BHYAT,

Wholesale & Retail Merchants,
Market Street, Box 43.

HEIDELBERG.

Box 43.

P. DAWJEE MAHOMED & Co

345 PINE STREET DURBAN.

TAYOB HAJEE KHAN
MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઈ પહોંચશે.

અમઝુંબો ટન ૫૦૦૦ તા. ૩ માર્ચ ના ઉપડો જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઈ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ વાળની સ્ટીમર અમઝુંબી ડરબનથી તા. ૩ માર્ચના રોજ ઉપડી ૬૬૦૦ ખેરા ટન કરી સીધી મુંબઈ બંદરે દહાડે પુગી જશે.

આ સ્ટીમરમાં દરેક વરગના પાસેન્જર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ગોરી સરેા બીજા હામદારો અને બલાસી વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમ જ માલણ છે તેથી પાસેન્જરોને કોઈપણ પાતે જરા પણ મુઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી કરાવશે.

પુરેપુરા આરામ સારૂ કેબીન મુસાફરોને ખાવાપીવા દીદી બાઇઓના સાંભી મુસાફરીમાં નડતર પણ્યાત ગાળો દિલાત ખેતા હતા. તે વગે પુરાતો ખુશ છે કે આપણા અરધ મુસાફરી નાં પુરાણો દુરહ પડી ગયા અને મુસાફરોઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંદર મુસાફરીનો ખપ કરી સુકતા દેશ જનારાઓએ તકાપદ લઇ લેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અનરે ત્યાર બાદરે આખર ગાળી તે ઉપરથી સફરનો જાણ માટે અનરે અપામાં નંખાવવા નેવા કાગ સાહેબ તે વગર બંદરે આગબોટ પહોંચી વગાની બરાબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમઝુંબી વગા અમલાશ્રી દરબનથી કોલંબો હોકે મદ્રાસ અને કલકત્તા રવાના હશે.

અમઝુંબી	ટન ૫૦૦૦	તા. ૩	માર્ચ.
અમલાશ્રી	ટન ૫૬૦૦	તા. ૨૬	માર્ચ.

ટિકીટનાં ભાડાં વગેરે જાણવા.

[illegible] ભાડું £૨-૧૦ [illegible]

[illegible] ભાડું £૨-૧૦ [illegible]

ટિકીટ વગેરે માટે અરજ કરનારે નીચેના સરનામે અરજ કરવી.

બી. હમરાહિમ હસમાહમદની કું.

૧૧૮, ૧૨૦ ગ્રેગસ્ટીટ ડરબન.

King & Sons. West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

THE INDIAN DISPENSARY,

168 Grey Street, Moosa Building, DURBAN.

શ્રી ઈંડિઅન ડીસપેનસરી

બદલેલું સરનામું.

૧૬૮ ગ્રે સ્ટ્રીટ (ગ્રેહદી અને મસ્જીદની સામે) મુસા બીલ્ડીંગ.

[illegible] દરેક વગના [illegible] આ ડેકાણે [illegible]

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 1080, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6309, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5900, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5900, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 631, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5900, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dewry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Ramblasi Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader
110 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Goot,
420 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 110 Adderley St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassim,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Naidu,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 210.
Hajee Essop Hajee Suleman & Co.,
Box 268.
Hajee Moosajee & Co.,
Box 246.
Hassanjee Issaji,
Box 332.
Moolanjee Jethia & Co.,
Box 349.
Munoor Hossen Moton,
Box 82.
[illegible]
Box 132.
[illegible]
Box 321.
[illegible]
[illegible]

DURBAN

Abdool Hat & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Purshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
P. Dawjee Mahomed & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhanpelia, Agent,
ox 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosenally Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sohabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point,
Manekjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 751, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Mankhus & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Michaiwala,
130 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 619.
Parshotam Nulabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
306 West Street.
[illegible] Pillay & Co.,
Box 66 153 Grey Street.
P. V. Sanglavoo & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 141 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thann Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajeejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C C

B. Hassim,
Barber & Hair Dresser.

HEIDELBURG

Amod Seedat & Co.,
Box 82.
A. M. Dawa,
Box 41.
Alexandra Corner Store,
Market Square.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 1120.
M. P. Casey,
Box 1031.
Graham Morrison,
Box 3753.
Gulab Dass,
Box 5000.
M. A. Kanonia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5050.
A. A. Pillay,
Box 1353, Pretoria St.
Subhan Ismail Mia & Co.,
Box 3555.

Indian Washermen

[illegible]

Pandu Moria,
Box 6054.

Dookat Teli,
Box 1063.
Fakir Karas,
Box 6071.
Govind Dabesh,
Box 6031.
Govind Rowji,
Box 6760.
Jeewan Shaw,
Box 5090.
Motee Bhikha,
Box 5009.
Pamar Hira,
Box 5092.
Pema Jivan,
Box 6051.
Ratanji Karsan,
Box 5093.
Ravipaleiya,
Box 5080.
T. M. Steyn,
Box 6022.
Vasonavi Gosai,
Box 6004.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers,
91 Strachan Street.
Amalia Motors,
1 Bright Way.
S. Appatamoy & Lutty,
2 Old Street.
K. Bhayat,
Box 502. 73 George Street.
Mahomed Ally,
20 Strachan Street.
V. Sam, Fruit Merchant,
Shamrock Lodge,
25 Beet Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camps.
S. Sadayappen,
Fruiterer & Contractor,
Cor. De Beers Road,
Rahim Gira,
Beet Street, Malay Camps.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 32.
Esoop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Lalloo,
Box 201.
Shaikh Hassim Aboo & Co.,
Box 265. Market Square.
Yusuf Kara,
Box 204.

LOWER TUGELA

Ismail Vajee & Son,
Box 6, Tyne.

MAFEKING

Cassim Seedat,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 61.
Kajee Bros.,
Box 79.
C. Vellupillai,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal)

A. E. Docrat,
Box [illegible].
I. A. Cassim & Co.,
Box 213, Church Street.
Dawad Joosub,
Box 156.

NEWCASTLE

A. E. Docrat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Ahmed Ladik Ali & Co.,
Opposite Court House and Devenish Streets, Box 31.
Ayob Mahomed & Co.,
Box 221.
A. M. Bhyat, Box 21,
A. Goolam Ali,
Merchant & Baker,
Box 159.
Hassim Ebrahim & Co.,
Market Square, Box 109.
Moosa & Kassim Bros.,
Box 130, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool & Goolam Khan Mahomed,
Box 290. Church Square.
Adam Essack,
Box 12.
S. D. Bhyat,
Market Square.
Moosa Hassim,
M. E. Sayed Ali,
Box 5.

PRETORIA

Ambaram Purshotam,
Tailor and General Dealer,
Cor Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 198,
Hajee Bros.,
Box 1[illegible], 3[illegible] Prinsloo Street.
Mahomed Ally,
Box 1018, Pretoria Central,
Manjee Kathrada,
Box 149, Langa Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120,
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mamoojee & Co.,
Box 257, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Docrat,
Peninsular Trading Co.,
P.O. Box 13.

ROODEPOORT

Manal Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal)

Kesavji Giga, Beforda.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalyan Khima, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 36, Road Street.

STANDERTON

Amod A. Ismail,
Box 14,
Ebrahim Ismail,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gaxam,
Railway Street,
R. Kulpee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshave,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Base Talwantsing,
58 Wick Street.
Bhanji Ranjee,
50 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate.
Ragahvpar Raghnath, Goldsmith,
Moss Street.
Rugnathjee Dayjee,
Goldsmith.
Sheikhan, Mineral Water Factory,
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 20.
Essop Suleman,
Box 45.
G.R. Abdoola,
Box 1.
Vanmali Motar,
Box 43

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. બ્રોકર્સ.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર્વ જાતની ગાળણીકાર અને મીલકતની કિંમત અંકિનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૬૩ રમીય સ્ટ્રીટ.

જોહાન્સબર્ગ.

B. K. PATEL.,

Fruit Merchant & Commission Agent.

P.O. Box 3552,

JOHANNESBURG

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રુટ મરચંટ અન્ડ કમીશન એજંટ.

૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.

જોહાન્સબર્ગ.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ પ્રોડ્યુસર્સ)

માર્કેટ અને કમીશન એજન્ટસ

અમે સર્વ જાતના પ્રોડ્યુસ ભરીદ

એછીએ. પોતા તરફથી ખુશકારો આપે છે

અને ગ્રાહકોને માલ્યાસર

પોસ્ટર કમીશન આપી પ્રોડ્યુસ એકત્ર

ટેલિ. ૧૮૮૮ ... "પ્રોડ્યુસ" જોહાન્સબર્ગ.

ટી. બારલો અને સન્સ

ટાંગ્યે ઓન્જીન અને બંધ વગેરેના ઓર્ડર

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે ઓન્જીનને સ્થળે સધળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૦

તારનું સરનામું, "શીપમેન્ટસ"

ઓકટસ આરકેડ, ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જમીનગીરી ઉપર પૌંડ પાંચસો પૌંડ પાંચ હજાર સુધી બાજબ આપવાના છે આ નાણા માસીક કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

એક્ટ્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પૌંડ પાચસે પૌંડ પાંચ હજારનક મુદ્દત ઇચ્છા ઉ. માસીક હપ્તેસે યહ નાણા પાછા ચુકા શકતે હૈ.

A client wishes to lend sums from £5 to £5,000, against Bonds, Title-deeds, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO

BERNARD GABRIEL,

Advocate, etc.,

121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and BISKOT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

Tel. Add "BHABHA" P.O. Box 55.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Corner House in the Market Square

Branches at

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT

Natal Leaf Tobacco a Speciality.

[illegible]

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants.

[illegible]

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"

JOHANNESBURG.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર કેલેન્ડર.

[illegible]

ગ્રાહકને ઇચ્છા પ્રમાણે ભાષામાં

[illegible]

ઇન્ડિયન ઓપીનીયનના જુના

ગ્રાહક થનારાઓને આપવામાં આવશે.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Telegraphic address "[illegible]"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, NATAL;

Johannesburg, TRANSVAAL;

Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } P.O. RUSTENBURG.

Indian Opinion

VOL. VI. PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 7TH, 1908 No. 10

Contents

Indian Opinion ...
The House of Lords Debate ...
A Passing Thought ...
A Crying Need ...
A German View of British Indians ...
Other Articles ...
The All India Congress ...
The Transvaal Indian Deputation ...
Mr. Gandhi's Speech ...
Mr. Ritch's Speech ...
Mr. Hosken's Speech ...
Mr. Polak's Speech ...
Mr. Kallenbach's Speech ...
Mr. Cachalia's Speech ...
Mr. Naidoo's Speech ...
Mr. Thambi Naidoo's Speech ...
Mr. Rustomjee's Speech ...
Mr. Joshi's Speech ...
Mr. Parsee Rustomjee's Speech ...
Mr. Desai's Speech ...
Mr. Ally's Speech ...
Mr. Gandhi's Reply ...
Mr. Gandhi's Speech ...
Mr. Ritch's Speech ...
Mr. Hosken's Speech ...
Mr. Polak's Speech ...
Mr. Kallenbach's Speech ...
Mr. Cachalia's Speech ...
Mr. Naidoo's Speech ...
Mr. Thambi Naidoo's Speech ...
Mr. Rustomjee's Speech ...
Mr. Joshi's Speech ...
Mr. Parsee Rustomjee's Speech ...
Mr. Desai's Speech ...
Mr. Ally's Speech ...
Mr. Gandhi's Reply ...

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 7TH, 1908.

The House of Lords Debate

It is gratifying to find that the publication of the debate which took place in the House of Lords, on the 20th ultimo, on the Transvaal Indian question, has created a profound impression in the minds of the people of this country. It is evident that the people have realized the importance of the question, and the necessity of taking steps to remedy the grievances of the Indian community. The debate has shown that the House of Lords is not indifferent to the interests of the Indian community, and that it is prepared to take a broad and liberal view of the question. The debate has also shown that the House of Lords is not prepared to allow the Transvaal Government to carry out its policy of oppression and injustice against the Indian community. The debate has shown that the House of Lords is not prepared to allow the Transvaal Government to carry out its policy of oppression and injustice against the Indian community.

A Passing Thought

A Crying Need

A German View of British Indians

My Gaol Experiences

By M. K. Gandhi

[Special to Indian Opinion]

Many friends have asked me to reduce to writing my experiences of the gaol life, all too brief though it was. There were certain things that came under my observation which might be of advantage if they were put in a more or less permanent form. Believing as I do firmly that mere cessation may often be the means of opening the gateway to freedom, liberty, and much the experiences I am about to relate may not be profitless to those who do not mind for the sake of a principle suffering some inconvenience, and, at any rate, restraint of personal liberty.

It was on the 10th of January, 1908, in the after[noon] of Friday, that Messrs. P. K. Naidoo, C. M. Pillay (Kazwa, Easton, and Forteen (the latter two Chinese) and I were sentenced to be imprisoned for two months, without hard labour, for the crime of not having taken out our registration certificates under the Asiatic Law Amendment Act. I was the first to be tried at Johannesburg, and, after receiving my sentence, and after having been detained for a few minutes at the prisoners yard attached to the Magistrate's Court, I was asked to get into a cab, in which I was stealthily taken in order to evade the enormous crowd that was waiting outside the court house. The cab was quickly driven to the Fort. Many were the thoughts that came surging through my mind as I was being driven. Was I officially treated as a mere political prisoner? Was I to be separated from my fellow prisoners? Was I to be taken to the Johannesburg Gaol at all? To my very great relief I was soon disillusioned. I was not to be separated from Mr. Naidoo and others who were tried with me, nor were we to receive any special treatment. At the same time I was little unprepared for what followed. We were all first taken to the reception room, as the room which is used for registering and dressing prisoners is called. There we were weighed and totally undressed. We were given gaol-labour clothes to wear, consisting of trousers, shirt, [illegible] socks, and a pair of closed canvas [illegible] all required to give one right impression and at about four o'clock [illegible] to our cell with eight ounces of bread for our evening meal.

[illegible] able to study the life of native prisoners, their customs and manners. I felt, too, that passive resistance had not been undertaken too soon by the Indian community. The[illegible] underlay the passing of Indian [illegible] natives. The Asiatic Act seemed to me to be the summit of our degradation. It did appear to me, as I think it would appear to any unprejudiced reader, that it would have been simple humanity if we were given special [illegible]. The fault did not lie with the gaol authorities. It was the [illegible] of the law that has made no provision for the special treatment of Asiatic prisoners. Indeed, the Governor of the Gaol tried to make us as comfortable as he could within the regulations. The chief warder, as also the [illegible] warder, who was in immediate charge of us, completely fell in with the spirit that animated the Governor. But he was powerless to accommodate us beyond the horrible din and the yelling of the native [illegible]s throughout the day and part of the night also. Many of the native prisoners are only one remove removed from the animal and often treated town and fang[illegible] among themselves in their cells. [illegible] could not separate the very few Indian prisoners (It speaks volumes for Indians that among several hundred there were hardly half a dozen Indian prisoners) from the cells occupied by the Native prisoners. And yet it is quite clear that separation is a physical necessity. So much was the classification of Indians and other Asiatics with the Natives insisted upon that our jumpers, which being new were not fully marked, had to be labelled "K. meaning Native. How this thoughtless classification has resulted in the Indians being partly starved will be clear when one comes to consider the question of food.

Description of the Cell

The cell in which we were placed was legally capable of holding thirteen prisoners, so that there was, naturally, sufficient accommodation to start with. It was a novel sensation to be locked up at [illegible] five. The cell was a galvanised-iron construction, fairly strong, though none too strong for prisoners bent on escaping. There was, perhaps, fair ventilation. Put two small windows at the top, half open, and apertures in the upper wall hardly reach modern requirements, though I was assured that these cells were the best ventilated of all the prisons on the Transvaal. The[illegible] was electric light in the cell but the only thing in it was not strong enough to do any reading with any [illegible] of comfort. The light was [illegible] the [illegible] tele[illegible]. A [illegible]ther was [illegible] night. [illegible]ket in [illegible] was [illegible] [illegible] [illegible]

The All-India Conference

Speech by Sir Dinsha Edulji Wacha

[Extract]

[illegible]

[illegible]

[illegible

Registration Notes

[illegible]

[illegible] ing registration officials for work there. Registration certificates have been coming to Johannesburg in much larger numbers than heretofore. I understand that a large extra staff has been engaged to [illegible] the claims for registration [illegible] with the planning [illegible] for the Monday, [illegible] was created, 2,750 applications being received [illegible] together upon Monday, not less than 3,850 applications had been received. On Monday [illegible] Mr. Papenfus [illegible] Pretoria and Pretoria [illegible] to register were [illegible] applications. [illegible] appeared at the Asiatic Registration [illegible]

In going over the [illegible] with the necessary particulars [illegible] application forms. [illegible] Pretoria [illegible] away the Europeans only, and [illegible] no longer any [illegible] the Asiatic or the Indian community standing out of the arrangement agreed to between the communities and General Smuts. Mr. Papenfus has been indefatigable in his efforts to induce the [illegible] They did not come recently like lambs led to the slaughter, but they did what was required of them, [illegible] circumstances permitted. [illegible] very little friction. The applications received on Tuesday amounted to an [illegible] and several Pathans [illegible] persons [illegible] Monday [illegible] Mr. Papenfus [illegible] Tuesday [illegible] Wednesday [illegible] Thursday next, and [illegible] the other parts of the Transvaal [illegible] Asiatic officials will be [illegible] Johannesburg [illegible] Pretoria [illegible] Mr. Papenfus [illegible] Asiatic [illegible] Pretoria [illegible] Johannesburg [illegible] Pretoria [illegible] Johannesburg [illegible] Pretoria [illegible] Johannesburg

"An Imperial Crisis"

Sir W. Wedderburn and Sir M. Bhownaggree at the New Reform Club

Under the above heading *India* of the 31st January, publishes the following special report:

At the New Reform Club on Thursday evening a discussion on the position of British Indians in the Transvaal was opened by Sir Mancherjee Bhownagree, K.C.I.E. The audience included many of the Club's members, and considerable interest was felt in the absence of Lord Ampthill, who was unable to be present, that Sir William Wedderburn took the chair.

Sir WILLIAM WEDDERBURN said that the matter had already been before the political committee of the Club, who had expressed themselves as favourable to the Indians and had addressed a letter to the Colonial Secretary asking for his favourable consideration of the question. He hoped that he would endeavour to maintain an impartial position and would leave to Sir Mancherjee Bhownagree the task of presenting the case for the Indians in the Transvaal. Sir Mancherjee had made the subject quite his own and had given much thought, ability and diligence to urging upon the British people and the Government the rights of the British communities in South Africa. The Transvaal question interested the self-governing colonies and the United Kingdom equally, and he (the speaker) regarded it as a serious and unsatisfactory character. He was one of those who had hoped that the grant of self-government given to the Transvaal might be accepted as the duty of the Transvaal to govern the colony in such a way as not to endanger the Empire. In the present case the allegation was that the Government, instead of endeavouring to conciliate and reconcile, was exciting bitterness among the great population of India by which we had good reason to wish the colonies to treat our feelings with consideration. We contributed to South Africa for the defence of the colonies from £10,000,000 to £20,000,000 an annually or three millions. We incurred the responsibilities and risks involved in the defence of the colonies, and the colonists themselves contributed very little accordingly to the expenses of our protectorate, for that reason we had the right to claim that the colonies should have the welfare of the Empire in their view when they were making the laws. He could not help feeling that the proposed method of treating Indians in the Transvaal was not in accordance with the principles of the British Empire. To belong to the British Empire was the very highest privilege, and to the peoples desirous of entering into relationship with the Empire it should be made clear that they could only do so on equality [illegible]

Sir MANCHERJEE BHOWNAGREE said that the invitation to him to address the New Reform Club was a proof that when the real interests of the Indian people were concerned no political differences were allowed to prevent them from joining hands. The treatment of Indians in the Transvaal was a disgrace to the Government of the Empire. [illegible] the only rights which the Indians had in the Transvaal were those which they had obtained by the Treaty of Vereeniging. [illegible] Indians. He (the speaker) had always thought that the Transvaal Government had been favourable to the Indians, but the Boer Government had shown itself hostile to the Indian community. The Indians had done their part in the war, and had done so much more than their proportion to the native that had fallen to their lot to do so was [illegible] to the Boer Government to withhold from the Indians the rights and privileges of all people had the right to expect to be accorded by the British Government. [illegible] Mr. Chamberlain, the Colonial Secretary, and Lord Selborne, the High Commissioner for South Africa, the Transvaal Government appeared to him to be of a vacillating and unsatisfactory character. He was one of those who had hoped that the grant of self-government given to the Transvaal might be accepted as the duty of the Transvaal to govern the colony in such a way as not to endanger the Empire. In the present case the allegation was that the Government, instead of endeavouring to conciliate and reconcile, was exciting bitterness among the great population of India by which we had good reason to wish the colonies to treat our feelings with consideration. We contributed to South Africa for the defence of the colonies from £10,000,000 to £20,000,000 an annually or three millions. We incurred the responsibilities and risks involved in the defence of the colonies, and the colonists themselves contributed very little accordingly to the expenses of our protectorate, for that reason we had the right to claim that the colonies should have the welfare of the Empire in their view when they were making the laws. He could not help feeling that the proposed method of treating Indians in the Transvaal was not in accordance with the principles of the British Empire. To belong to the British Empire was the very highest privilege, and to the peoples desirous of entering into relationship with the Empire it should be made clear that they could only do so on equality

Indians in German East Africa

A Word of Praise

The *Rand Daily Mail*'s London correspondent, telegraphing on the 19th ulto., states:

During a debate in the Reichstag last night, Herr Dernburg, the Colonial Minister, made an important statement with reference to the future of German East Africa.

In the course of his speech, he declared that the colony would become a source of considerable wealth to the Fatherland. Its resources had hitherto been merely scratched, but as soon as the necessary capital had been obtained to enable development to proceed the trade of the colony would steadily increase.

Proceeding, Herr Dernburg said that the Government's object was not merely to make money out of the colony, but it desired to develop civilisation there. It would endeavour to win the confidence of the natives, and show them the advantages they enjoyed through being under German protection.

It would be the duty of the Governor to put a stop to the ill-treatment of natives by the farmers. If the right of the farmers to flog their black servants were maintained the natives would be driven into British territory, where the labour conditions were more favourable.

Herr Dernburg then dealt with the [illegible] upon the [illegible] stated in German East Africa. There were [illegible] law-abiding, industrious and thrifty, and had proved themselves most useful members of the community. The allegation that the Indians impoverished the natives by lending them money at usurous rates of interest was absolutely untrue. The speaker assured the House that if the Indians were expelled from the colony there would be a general [illegible]

A Suggested Solution

Commenting upon the attitude of the Transvaal Government to [illegible] settlement [illegible] *Rand Daily Mail* says:

About the best solution of the problem in relation to [illegible] Transvaal, that has been hitherto offered, seems to be that [illegible] gestion that the Transvaal should be included within the Indian Empire, and [illegible] place the Government of India in control [illegible] rights [illegible] The [illegible] large number of Indian emigrants have settled for life and are carrying on trades, etc., the Government of India should have a voice in the Colonial administration so far as it concerns the Indians. The Colonial Government and the Colonial Secretary have proved themselves almost hopelessly unable to properly deal with the question, and consequently it would be risky to let the burden remain on their shoulders. We remind the Government of England that the British Colonies are carrying the colour problem to the furthest limits of endurance on the part of the coloured races.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London February 1, 1908.

(Concluded)

A Journalistic Sensation

We are getting used to surprises [illegible], but the news, made public early in January, that the venerable and venerated *Times* had fallen into the hands of the Yellow Press, and that "the greatest hustler" have ever known," as Mr. Chamberlain described Mr. Arthur Pearson, was to be the controlling spirit, absolutely took one aback. No greater contrast could be imagined than the manner in which [illegible] was of the days [illegible] by the *Times* and by [illegible] [illegible] time to time we all [illegible] with the *Times* in its [illegible] we none the less [illegible] honourable British institution with the virtues and failings of a British institution—and value its [illegible] as unapproached in excellence. There is no doubt that the *Times* holds the foremost position in the world of newspapers, and to see it fall from its high estate will be a matter of extreme regret. However, the negotiations [illegible] completed, and, as an old [illegible] who is familiar with the [illegible] workings of the paper observed [illegible] the other day, "one or two [illegible] shareholders can prove [illegible] nuisances."

The paper was first published in [illegible] Walter, now known as [illegible] life of the [illegible] same [illegible] himself [illegible] prison where [illegible] title of the [illegible] son of [illegible]

his *local* [illegible] dants the paper grew in power and influence. It espoused the cause of Queen Caroline against George IV., helped largely to repeal of the Corn Laws, brought [illegible] light about [illegible] during the Crimean war, and [illegible] many public [illegible] It now looks as if the "National" [illegible] which included Liberal reforms, is now to be given over into the hands of the Protectionists.

The Attorney-General

Last month I recorded the notable [illegible] of the marriage of the Lord Chancellor's [illegible] of officer, Sir John Lawson Walton, [illegible] connected with South Africa, for his brother, the Rev. John Walton, M.A., of Grahamstown, was President of the Wesleyan Conference for Great Britain and South Africa. His success at the Bar was both rapid and great, and he entered Parliament as a Liberal member for South Leeds in 1892. When Sir Henry Campbell-Bannerman was forming his Ministry in December, 1905, Mr. Lawson Walton was appointed Attorney-General and knighted. His [illegible] always been remarkable for [illegible], logical mind, and under a gentle exterior there was hidden a very strong personality. To everyone with whom he came in contact, high or low, rich or poor, Sir John always showed that courtesy of manner for which he was noted; he had a smile and a cheery word for all; [illegible] due that he was [illegible] favourite [illegible] he went. The tributes paid to his memory and the sorrow felt over his sudden death, both in legal and political circles [illegible] extremely touching [illegible] both to the Bench and [illegible] [illegible] second [illegible] of the [illegible] Bar; it was in connection with [illegible] case, the West Ham Guardians. He was examining a dealer in condensed milk. "I believe you sell milk," said Lawson Walton. "I do," was the reply. "Then," of course, you know something about agriculture?" "No," replied the witness. "I——" "Oh," chimed in the barrister, "I see you are one of those dealers who don't get their milk from agricultural sources." The Court was convulsed, and the unfortunate witness was reduced to a state of [illegible]

COLONY FOR INDIANS. Mr. Winston Churchill, speaking at a [illegible] the British East African [illegible] on the 25th ulto., said he [illegible] would be possible to propose to Parliament to extend the Uganda Railway to Lake Albert. He dwelt upon the [illegible] for colonising and for the [illegible] of Indians, but declared [illegible]

House of Lords Debate

On the Transvaal Situation

Proposals of the Indian Government

The question came before [illegible] in India in a twofold aspect [illegible] Natal and the Transvaal. The Government of Natal, [illegible] some difficulties have long existed [illegible] much greater and more acute degree [illegible] the Transvaal, sent a deputation to India [illegible] to agree to the repatriation of the [illegible] had a [illegible] at the [illegible] We were [illegible] with the results the [illegible] could make terms to secure the alleviation of the hardships and disabilities under [illegible] and indentured Indians [illegible] of Natal then bleeding! We [illegible] much [illegible] results to consider [illegible] but the Natal Government [illegible] upon proposals. Then there came the epidemic of the Transvaal. Your friendships are [illegible] of [illegible] [illegible] one of the [illegible] As soon as the [illegible] was over [illegible] ambulance, the trustees of the Indian people [illegible] their Secretary of [illegible] inaugurate railway labour [illegible] general [illegible] we summoned [illegible] that [illegible] the position [illegible] with [illegible] get better terms for [illegible] Indians in the Transvaal. I am sorry to [illegible] be failed.

The Settlement

[illegible] more than matters [illegible] and they have culminated [illegible] few days [illegible] friends who [illegible] ment of the case and [illegible] Lord Roberts in [illegible] upon the [illegible] [illegible] In the same way, the [illegible] to be rather perplexed [illegible] to leave a rather disagreeable taste in the mouth. There seems [illegible] some lack of consideration exhibited by [illegible] of the Transvaal. In the first place [illegible] rushed through their anti-Indian legislation with unnecessary and unnecessarily [illegible] it seems to me, almost indecent speed. Secondly, [illegible] to set up to the [illegible] years [illegible] some method [illegible] that of suggesting [illegible] the objections [illegible] Indian [illegible]

[illegible] have been [illegible] I do not forget and that, considering the [illegible] evidence that a noble lord had in India at will, where he left, not an overthrown opposition as an administrator he might have [illegible] seen little more else in the early [illegible] the dimensions which [illegible] have come in India and the [illegible] would view them. The fact is, if I may put it in a sentence, that there would seem to [illegible] have been a strange lack of sympathy [illegible] both sides in this controversy, both [illegible] and without [illegible] experience [illegible] policy [illegible] side down. Will we have now arrived at a settlement [illegible] question; but I imagine that [illegible] Government will be the last to [illegible] that a temporary [illegible] [illegible] confident [illegible]

The Indian Point of View

Let me from my residence and service in [illegible] you will [illegible] the Indian [illegible] the Indian coolie, or, at any rate, the educated man who is behind the Indian coolie and who has conducted [illegible] the coolie or the [illegible] encouraged by our Government to [illegible] to from [illegible] We send him to a colony which he considers [illegible] his labour, and then society there appeals to him round upon him and says: [illegible] as if he were a prostitute, [illegible] he goes [illegible] the [illegible] [illegible] for his vices, but [illegible] for his virtues. It is [illegible] he is a sober, industrious, frugal, and saving man that he [illegible] a formidable economic danger [illegible] (Hear, hear.) And then he [illegible] expenditure that, at any rate in a [illegible] number of cases, he has fought [illegible] the Indian Empire in South Africa, [illegible] that it [illegible] largely owing [illegible] his efforts that Natal was [illegible] I know if your lordship [illegible] remembers a petition which [illegible] Indian [illegible] he set up the Empire, not only [illegible] India, [illegible] in South Africa, and who [illegible] explain there in language [illegible] great pain and almost [illegible] of bitterness of the treatment [illegible] were about to receive [illegible] which, I venture to say, [illegible] this House without compunction and even [illegible] without a certain sense of remorse. Now if [illegible] may follow the Indian on to a wider field [illegible] his claims [illegible] full rights of [illegible] of the Empire. I do not [illegible]

[illegible] with the Indian aspect myself, but [illegible] I endeavour to understand the colonial point of view. I realise that [illegible] is a natural one, and that, in a way, it is quite unanswerable. You cannot expect the colonist to be an altruist in these matters. He is, if you like to so to describe him, selfish; but if he is selfish it is only in the pursuit of [illegible] which is the [illegible] law of all [illegible] and even of all civilisation, and that is the instinct of self-preservation. He desires to keep the colonies for the [illegible] white man has won and [illegible] with [illegible] I do not [illegible] a catchit words [illegible] the evidence [illegible] English Colonist [illegible] Africa or elsewhere is in the least degree inspired by a feeling of racial superiority or class antagonism. He says to himself, "That which [illegible] British [illegible] and [illegible] [illegible] is [illegible] which will form a sensible and permanent [illegible] of the stands of life, and he [illegible] perhaps [illegible] one [illegible] anything of [illegible] fronted [illegible] [illegible] and of having superadded [illegible] that public [illegible] the danger and menace of a great [illegible] problem as well. Well, if this [illegible] his diagnosis of the case, [illegible] have [illegible] with great [illegible] rarely and of [illegible] pulling in [illegible] possible directions within the framework of the same Empire. I [illegible] so, we may well realize that it is one of the most difficult problems with which any Government or any community [illegible]

The Duty of Government

[illegible] the Government [illegible] possible. No [illegible] principles declared [illegible] to impose that [illegible] with [illegible] course [illegible] those opposing factors and principles [illegible] anyhow endeavour to [illegible] and be as far [illegible] possible, to clash and to [illegible] between them. And the methods by which they can proceed [illegible] at discussion are, I think, [illegible] In the first place they [illegible] of negotiations in India as [illegible] the Indian [illegible] can [illegible] that [illegible] for non-intercourse [illegible] gone out, both for [illegible] and [illegible] in the country and, should [illegible] return be [illegible] [illegible] return which it is to [illegible] about. It is for the Government [illegible] a good bargain [illegible] made for the [illegible] in all our Colonies, and perhaps [illegible] the bar [illegible] made, to see [illegible] [illegible] of rapidly altered [illegible] date to the detriment of the man who staked his all on his acceptance of the terms which underwrote his Government to offer him [illegible] I think that the Government [illegible]

Black and White in South Africa

Restricted Immigration

The Method of Registration

[illegible] entirely [illegible] thought [illegible] that [illegible] only [illegible] [illegible] of [illegible] Natal, [illegible] ulation is already established, it [illegible] should be effec[illegible] gradual influx [illegible]. Yet while holding these [illegible] feel, as I certainly do feel, [illegible] ought to demand that those Asiatic [illegible] jects who have already acquired [illegible] mony should be [illegible] [illegible] ness and con[illegible] really have [illegible] and consideration? I don't [illegible] that a study of the Blue-book [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plained had ceased to [illegible]

The EARL OF [illegible] Indian Government had [illegible] before the war.

The MARQUIS OF LANSDOWNE.—I am much obliged for the correction. What are the grievances? We have heard of the worst points. I am not going to trespass myself on the details of that [illegible] tion. But it is [illegible] from the papers that the [illegible] of [illegible] print[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] the Transvaal [illegible] was one which [illegible] [illegible] British [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] why was that they were ready to go to pr[illegible] rather than submit to it? The Secretary of State admitted that in his opinion the Asiatic ordinance would have been a sufficient means of identification. If so, it is a pity that that view was not so well very strongly on the Transvaal Government. But there is also the question of repub[illegible] [illegible] persons had already been [illegible]. But who had received assurance [illegible] but their [illegible] [illegible] was [illegible] cient, to make [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

The Transvaal Asiatic Blue Book

[illegible] *same time,* [illegible]

[illegible] Act had regard to the provisions of the Immigration Restriction Act, 1901, of the Commonwealth of Australia enacted in 1905.

There are certain provisions of [illegible] Act which call for special explanation, as their meaning does not appear on their face or without special knowledge of Transvaal Statute Law.

1. Sub-section (4) of the [illegible] prohibited [illegible] race. The object [illegible] within the definition of prohibited immigrant Asiatics [illegible] are not eligible for registration under the Asiatic [illegible] Amendment Act, 1907 (No. 2 of 1907), and who have hitherto been kept out by the refusal of [illegible] the Peace Preservation Ordinance, [illegible] who Asiatics who have temporarily left the Colony in order to evade compliance with that Act may afterwards attempt to [illegible] Colony. This sub-section is further designed to [illegible] amongst prohibited immigrants [illegible] persons of the criminal classes who have been removed from the Colony or might, if they entered, be removed from the Colony under the powers of section [illegible] and five of the Prevention of Crimes Ordinance (No. 29 of 1903).

2. On the other hand the Asiatic who is eligible for or has obtained a registration certificate under the Asiatic Law Amendment Act, 1907, (whether for the definition of prohibited immigrant provided [illegible] is not otherwise an undesirable for the reasons set forth in all the sub-sections of the definition of "prohibited immigrant") [illegible] through the responsible Ministers the power of removing from the Colony certain persons who are not [illegible] immigrants, but are in [illegible] the Act takes effect. [illegible] Peace Preservation Ordinance gave the Governor [illegible] who was desirous to the [illegible] to be dangerous to the [illegible] or, and good government of the Colony, to leave the Colony, and if he [illegible] upon notice, [illegible] The Governor [illegible] is desirable to [illegible] removal [illegible] [illegible] [illegible]

A Disorderly Meeting

A meeting of the Indian

The Estcourt Appeals

Facts and Comments

A Dangerous Man.—Dowie Indian hawkers to behave sorry and had the good humour to recognize sent out from Mr. Graham Grant, A.R.M., who plays imprisonment without hard labour or to pay a fine of £5, during the recent crisis, for trading without licence, and had been refused by the magistrate the Registration Act, will be glad to learn that Mr. Cross entered the bonds of matrimony on Tuesday last with Miss Ruby Pinkwell, niece of policeman Jones. We are sure that all readers of Indian Opinion will join the happy couple every good thing in the new life they have entered.

Lovers' Advice.—The *Natal Witness* has a lengthy editorial on the Indian question. The Natal Government has struck for right under the discussion. The religious question, the White and the coloured races.

The Natal climate would be changed by the Indian, but the Europeans would have the best of it, and the Indians would have the worst of it.

Why the Indians prefer Natal to other provinces is not explained, and they must go somewhere.

That if Indians are left out from the rest of the Empire, it will not be surprising if they elect to leave Natal to themselves.

That some such solution must be found to meet the wishes of the people of India.

Late News

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૭ મી માર્ચ, ૧૯૦૮. અંક ૧૦.

આઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૧૦ મી માસ [illegible] તા૦ ૧૬ મી માર્ચ સુધી, સંવત ૧૯૦૮.

હીંદુ—શુક્લપક્ષ ચંદ્ર ૧૪ મી, કૃષ્ણપક્ષ ૧૫ મી સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૬ ઠ્ઠી શાબાન થી ૧૩ મી રમઝાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	તા૦	ઉદય	અસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	ભરતી	ઓટ
શની.	૭	૭	૬	૭	૬	૧૨	૬
રવી.	૮	૭	૬	૮	૭	૧૨	૬
સોમ.	૯	૭	૬	૯	૮	૧૨	૬
મંગ.	૧૦	૭	૬	૧૦	૯	૧૨	૬
બુધ.	૧૧	૬	૬	૧૧	૧૦	૧૨	૬
ગુરૂ.	૧૨	૬	૬	૧૨	૧૧	૧૨	૬
શુક્ર.	૧૩	૬	૬	૧૩	૧૨	૧૨	૬

અનુક્રમણિકા.

[illegible] ૧૮૬
પેનસી ... [illegible] ૧૮૭
[illegible] ૧૮૮
[illegible] ૧૮૯
[illegible] ૧૯૦
[illegible] ૧૯૧
[illegible] ૧૯૨
[illegible] ૧૯૩
[illegible] ૧૯૪
[illegible] ૧૯૫
[illegible] ૧૯૬
[illegible] ૧૯૭
[illegible] ૧૯૮
[illegible] ૧૯૯
[illegible] ૨૦૦
[illegible] ૨૦૧
[illegible] ૨૦૨
[illegible] ૨૦૩
[illegible] ૨૦૪

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૭ મી માર્ચ, ૧૯૦૮.

છત્ત રોમાં છે ?

[illegible] ઉદ્યમનું પ્રેરક બળ મનુષ્ય અવસ્થા [illegible] ઉપર આધાર રાખે છે. [illegible] ઉદ્યમ કરે છે. [illegible] પ્રાપ્તિમાં [illegible] ઉદ્યમ કરે છે. [illegible] ઉદ્યમ કરે છે. [illegible] ઉદ્યમ કરે છે.

ઉંદરી છે. જગાનો લેપા છે, ગાડીઓમાં વધારે પડતો અને વિરોધી છે. એ ભાષાની અણસમજ બતાવે છે. 'કન્ટાયીન વરતન' એમાં કંઈક આભાસ પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ નો આવે છે, પણ તે મોટા શબ્દ છે અને પુરો અરથ બતાવતો નથી. બીજો અરથ 'કટ પ્રતિ પક્ષ' એ મોકલવામાં આવ્યો છે. જેંગ પ્રત્યુપાય ન આવી શકે તેમ આપણે જે અરથની અંદર પેસીવ રીઝી સ્ટન્સ વાપરીએ છીએ તે અરથ બતાવવા માટે આ શબ્દ પણ નહિ આવી શકે. બીજો અરથ મોકલનાર 'સીવીલ ડીસ્ઓ બીડીઅન્સ'નો અરથ મોકલે છે. એ ઉતા વળે મોકલેલો જણાય છે. તો અરથ 'સત્યાનાદર' આપ્યો છે. એ તો વિરોધી અરથ બન્યો. તેનો અરથ તો એમ થયો કે સત્યનો અનાદર. એટલે કે સત્યની સામે થવાપણું. 'સીવીલ ડીસઓબીડી અન્સ' તે અસત્યનો અનાદર છે. અને તે અનાદર સત્ય રીતે થયો હોય તો તેને શીવીલ થઈ. તેમાં પણ પેસીવનો અરથ સમાએલો છે. એટલે એકજ શબ્દ હાલ દુરત તો બાપરી શકાય છે, અને તે 'સત્યાગ્રહ' છે. આ અરથ મોકલનાર પોતાનું નામ બહાર પાડવા ઈચ્છતા નથી; તેમ કરાવની પણ તેમને ઇચ્છા નથી. કરાવનો અનાદર કરવા માગે છે તેમ નથી. પણ તે પોતે આ પત્રના સંબંધમાં જાહેરપણે રીતે જાન હોવાથી કરાવના ભાગી થવા માગતા નથી.

અમે ઉપર ટીકા કરી છે તે હેતુ પુરવઠ કરેલી છે. જેઓએ ઉનીમાં અરથ મોકલ્યા છે તેઓને ચટતું હતું કે સંપુરણ વિચાર કરીને જે શબ્દ ઘટાવ્યો તેનો તો અરથ સમજ્યા. પેસીવ રીઝીસ્ટન્સનો અરથ પણ સમજવાની જરૂર હતી. ઉતાવળ કરીને ગમે તે અરથ મોકલવામાં પોતીકા અપમાન થાય છે, અને પોતાનો અનાદર થાય છે. એટલે એવું કરવામાં [illegible] અને તે પણ પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ [illegible] અરથ આપવામાં, [illegible]

પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ ઇત્યાદિ શબ્દો નો ગુજરાતી અર્થ

અમારે નિરાશ થઇને કહેવું પડે છે કે કેટલાક અંગ્રેજી શબ્દના અરથ બાબત અમે ઉનીમા ડાર્કેસ તે મુજબ જેઓએ અરથ મોકલ્યા છે તે ઘણા ખરા નકામા છે. માત્ર ચાર માણસોએ અરથ કરી મોકલ્યા છે એ ઉપરથી અમારો વાંચક વરન હીડિઅન ગોપિનિઅનની ભાષામાં અથવા તો ગુજરાતી ભાષામાં બહુ રસ લેતા હોય તેમ જણાતું નથી. એક માણસ [illegible] છે કે પેસીવ રીઝીસ્ટન્સનો અરથ [illegible] તેની ઉપર [illegible] તે મણા દેવું અને તેમાં માનનો [illegible] કહેવો. આ અરથ ખોટો [illegible] નકામો છે. 'સત્યાગ્રહ' એટલે [illegible] વસ્તુની સામે [illegible] સામો [illegible] નાઠારો કેલાજ તે પણ [illegible] અને શરીર બળ [illegible] પણ 'અનુપાય' થાય. [illegible] રીઝીસ્ટન્સ નો અરથ [illegible] ઉપાય [illegible]

મી. રંચ માટે દિલગીરી.

કોંબરલીની મસ્જીદ

હાઇ કોરટમાં અપીલ

કોંબરલીની મસ્જીદની તકરાર બાબત નો કેસ હાઇકોરટમાં ગએલો તેનો ફેસલો આપના આમામાં આવ્યો છે તે જરાએ રોશનાઇ નથી. નકલની બાબતમાં લેખો લડી મરે છે એવો ખ્યાલ આવે છે. બાબાણાઓ કહે છે કે કોરટ ચીકાર બરાબર ન હતી.

એમ જણાય છે કે ઇમામ મહમદ ને અબરામ હુસેને મસ્જીદમાંથી કઢાવી મુકવાની તજવીજ કરેલી ઇમામ મહમદ કહે છે કે તે પોતે ઇમામ છે. તેના પક્ષમા જમાલ છે. તે જ્યારે મસ્જીદમાં ગયા ત્યારે તેને જુદાજુદી કહાડી મુકવા, ને મારામારી પણ મસ્જીદમાં થઈ. તેથી પોતાનો હક્ક બજા વવા તેણે કોરટને અરજ કરી.

અબરામ હુસેન કહે છે કે મસ્જીદ બંધાવનાર પોતે હોઇ પોતાનોજ હક્ક છે. ઇમામ હુસેન ઉપર જમાલ રાજા તરીકે તેને મસ્જીદમાં જવાનો હક્ક ન પટે.

કોરટે ફેસલા આપ્યો કે ઇમામ મહમદ ની વચમાં અબરામ હુસેને નહિ પડવું. પણ બંને તેનો કોયો બરોબર હોય તો જ્યાં સુધી ઇમામ મહમદની ઉપર કામ ચલાવવું. ત્યારે કેસટ બાકી હકીકત સાંભળશે.

અમને અબર નથી કે આમાં કેટલા દીવી છે ને કેટલા ગલાઝ છે. અમને ઉમેદ છે કે આ મામલો કોરટમાં જવાને બદલે સમાધાની થરગેજ થઇ હોતો.

ફ્રાંસના કાદનો બન લેવાના ધરીદા થી તેની ગાડીપર બે ગોબ્બ ગોળા ફેંકવામાં આવ્યા હતા. જેમાં કાદ બગા ડેલ છે. તે ગોબ્બને લીધે ત્રણ માણસ મરણ પામ્યા હતા, તથા ૨૨ માણસ ઘાયલ થયા છે.

ઇદર જણાય છે કે અઈબર ચાટની નકકરવાળા દીવા સરહદપરના બનેડાનો અંત આવ્યો છે, અને બબાલખોરો શરણ થયા છે.

જોહાન્સબર્ગનાં રજીસ્ટર ઑફિસ

[ઇ. ન્યૂ. માટે ખાસ રિપોર્ટર.]

પ્રથમ નવી ઑફિસમાં કામ શરૂ થયું, રજીસ્ટરની ઑફિસ બંધ થઈ ગઈ. સોમવારે સવારમાં ચાઇનીઝોની અરજી લેવામાં આવશે એવું જાહેર થયું હતું. પરંતુ તેમ થયું નહોતું. ઘણી અરજીઓ ફરીને પાછી આપવામાં આવી. ચાઇનીઝ રજીસ્ટર કરવાના કામમાં રોકાયા હતા. તેઓ ઘણા ખરા આવી ગયા હતા. પરંતુ ૩૫ ટકા જેટલા બાકી રહ્યા હતા. તેમને રજીસ્ટર કરવાનું કામ ચાલુ રાખવામાં આવ્યું હતું. તેમને પૂરું કરવામાં ઘણો વખત લાગશે. ઑફિસ ખુલ્લી થઈ ત્યારે ઘણા ચાઇનીઝો હાજર થયા હતા. તેમને પાછા વાળવામાં આવ્યા હતા. તેમને ટિકિટો આપવામાં આવી હતી. તેમને પાછા આવવા જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેમને પાછા આવવા જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેમને પાછા આવવા જણાવવામાં આવ્યું હતું.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી.)

રજીસ્ટ્રેશન

પરમાર્થ ઑફિસને પણ ઘણી ઓછી દરખાસ્ત થઈ. ગયે અઠવાડિયે ફક્ત ચારજણાની દરખાસ્ત આવવા આવી છે. આજ દિવસથી ઉપર રાત સુધીમાં પહોંચી ગઈ છે. બાકીનાની આવવા વાળા વધારે છે કે પોતાની મુદતમાં અમે પૂરી પાડી રહેલ છે.

પહોંચે તે રજીસ્ટર થયા લાગ્યા છે. તેમ આજે કરી શકે છે તેમજ પહોંચે ઑફિસે કરી શકતા હતા. અમારે ત્યાં પણ પ્રમાણ તાપરવું તેને સારું તે લેવાને તે લાગતી પડે છે.

વિલાયતના કેટલાક કાગળો

ઇંગ્લંડના આણી સમાચારની પહાર પડતી પહેલા સાઉથ આફ્રિકા પ્રિટોરીયા કૉ. કમાટીની ઉપર કાગળો લખી તારે ઑફિસોએ આપેલા. એમાંના દરકાર શ્રી. રીચે મોકલ્યા છે તેનું નામનું વ્યાપારા વેપારું છે તે અહીં આપું છું.

સર આલ્ફ્રેડ મૂસ લખે છે કે તે તાર આવ્યા છે તેવી તે મારું અપાયું હોવાથી ફ્રાંસે ટ્રિંગલ અને અંગ્રેજ બતાવ્યા તે તારીફ કરવા લાયક છે. તેવા દાખલા ... બાબત ...

સર ઉપરના મોહરી લખે છે કે તે અમારા મનની રજીસ્ટ્રેશન બાબત થઈ છે તેને સારું લગને (મા. રીચને) અમે મોકલ્યા કે તારે ... હતા તેને મુબારકબાદી આપે છે. ઉમરાવની સભામાં ... કરવા કર્યું તે ઉપર રહ્યા આપણે સમજવાનું છે કે હોદો કાયમ ને એક સરખા હક્ક મળવા આપવાનો ... રહેશે. ... કેમ ... તેમ ... કે તેમ ... સમજશે કે હોદો ... ખુશી છે. ... પ્રમાણે ... ચાઇનીઝો. ... ને ... ચીનાઓ. ... ને ... ઓફિસો આવવાને ... છે અને ... રહે છે.

શ્રી. ચેમ્બરલેન ... પ્રમાણે ... જણાવ્યું ... હતા તે ... છે કે આપું ... પરિણામ ... છે તે ... ને ... ઉપર ... ને ... ઓફિસોનું ... ને ... ઓફિસોનું ... ને ... ઓફિસોનું

મી. જોસેપ મીંઆનો કાગળ

ઍશિયાટીક ઑરડીનન્સની લડત લાંબા વખતથી ચાલતી હતી. તે બાબત મારા અનુભવ પ્રમાણે જણાવવા જેવું હું કે હું એ કાયદા વિષે કેટલી માહિતી ધરાવું છું તેટલી માહિતી બીજા ઘેડાજ માણસ ધરાવતા હશે. બ્રિટીશ ઇંડિઅન ઍસોસીએશન તરફ કેટલાક માણસોના બારથી કાગળ મળતા હતા. તેમ કેટલાક આગેવાન લોકો સલાહ માટે મને જતે વાત કરતા હતા. તે સંબંધમાં કહેવાનું જે કાંઈ સેટલ થયું તે મી. ગાંધી અથવા બીજા આગેવાનોએ ખાનગી રીતે કરેલું નથી. મી. ગાંધી છૂટીને આવ્યા તે દિવસે રાત્રે લગભગ ત્રણ વાગ્યા સુધી મીટીંગ ચાલી હતી. તેમ બીજે દિવસે જુમ્માના નમાજ બાદ સાંજના ૪ થી ૫ વાગ્યા સુધી મીટીંગ થઇ હતી. તે વખતે બધી તરેહના ખુલાસા થયા હતા. તે મીટીંગમાં અત્રેના તેમ બહારના આગેવાન વિગેરેનો મોટો ભાગ હાજર થયો હતો. ફરી ફરી લોકોને સવાલ પુછતાં એ સલાહ બાબત વાંધા હતો નહિ. દસ આંગળાં આપવા બદલ પણ ખુલાસો થયો હતો. તે વખત પણ તમામ આગેવાન વિગેરે આંગળાં આપવા રાજી હતા. તેમ આગેવાનો તરફથી બહાર પડ્યું હતું કે આપણે, કાયદો એક સેતાનરૂપ હતો, તેથીજ તેનાં અવયવ (આંગળાં) ના લાયક હતાં. પણ જ્યારે સેતાન નાબુદ થયો છે, તો પછી તેના અવયવ કેવાંથી ? જેવા પુરા થયા આંગળાં આપવામાં લાંબા લેવા એ નક્કી થયું હતું એમ નક્કી થયું હતું. ઉપરાંત બન્ને જેમ સારા આંગળા તેમ વ્યવસ્થા રાખવા આવી હતી. એટલે કે આંગુઠાના પણ આવે, અને આંગળાંથી પણ આવે. બનાવટી માણસોને આંગળાં આપવાનું નથી એમપણ અમે સૂચવ્યું હતું. એ બાબત કોઇ બનતી દરકાર નથી. વિગેરે અનેક બાબતો મીટીંગમાં જાહેર કરવામાં આવી હતી. ત્યારે બધાએ સાથે મળીને નક્કી કર્યું હતું કે મી. ગાંધી આ સવાલ બાબત જે કાંઇ કરશે તે બધાને માન્ય છે. તેમ છતાં મી. ગાંધીએ ટ્રાન્સવાલ કોલોનીની મીટીંગમાં જણાવ્યું હતું કે, સમાજે કંઇ આગેવાનોને સાથે રાખીને કામ કરવું જોઇએ. ગાંધી કાંઇ કરવા નહિ. કેમકે મી. ગાંધી તો મિ [illegible] આગેવાનોની સલાહથી

જરૂર હતી નહિ. આ બાબતમાં બહાર ના અહેવાલોને બરાબર સમજ પડી નથી. અને જેથી આ ગેરસમજુત થયું ચરચાયા કરે છે. જાન્યુઆરીનું દુઃખ તે હવે નારીજ જાણે. નીરો પીચો દુરસ્ત છે. જ્યારે નીશની નાડી બની અંદર નીસો આવે છે ત્યારે તે દુરસ્ત થાય છે. એક તરફ આદમીનું આખું બદન અને બીજી તરફ તેનાં આંગળાં તેમાં કેટલો તફાવત છે તે સહુ કોઇ સમજે છે. કામદાને અગો આદમીનું આખું બદન ગણીએ છીએ. કે જ્યારે તેના બારા આંગળાં છે. જ્યારે કાયદો મરી ગયો એટલે કે બદન ગયું ત્યારે આંગળાં સાથે શું સંબંધ રહ્યો ?

હવે દરેક માણસ ટ્રાંસવાલમાં જેમ સંક્રે છે કે પહેલાં ગોરાઓ કેવી નજરથી આપણને જોતા હતા. તેજ ગોરા આજે આવી હવે શેક હેન્ડ કરે છે. કાયદો રદ થવાથી કાળા લોકને કાંઈ જેવો તેવો ફાયદો થએલો નથી. માટે જે કોમ ગેર સમજની વાત થાય છે તે વગર પાયાની, તેમ ફીતુર સરારતથી કે ફીતુર કરાવવા ના કારણથી થાય છે એમ અમારે માનવું છે.

ફ્રી. જોસેપ ફરિમાહેલ મીંઆ.
જોહાન્સબરગ તા. ૪-૩-૦૮

જોહાન્સબરગથી એક અહસ્ય લખે છે કે—પરમીટ ઓફીસમાં જુદાઇનું શરૂ થયું છે. જેનું લીસ્ટ આજરોજે પરમીટ ઓફીસમાંથી આવ્યું છે. જેને આગલી પરમીટમાં ૧ છોકરો હતો અને કેસ ગુમે નથી તેવા માણસોએ બે ચાર છોકરા સમાવ્યા છે. કેટલાકે પેલી પરમીટમાં ચાર પાંચ વરસના છોકરા હતા તેને આજે ૧૪-૧૫ વરસના લખાવ્યા છે, તેની તપાસ શરૂ થઇ છે. હજી કેમ વતી ઓફીસર આગળ શું વાત કરવી તેની સમજ પડતી નથી. જનરલ સમટસ પણ જ્યારે જાણવામાં બોલી ગયા છે કે મુસ્લીમો ડરપોક. કેટલાકોએ પિસ્તોલ કેટલાકે પરમીટ ફેલાપ છે. તો પાલીસ ખાતાએ તેમાં દરકાર રાખવાની છે. હજાર પાણા કે આગેવાનો પાસે કરકસર રાખવાની નહીં આવતી હતી. પણ જેમ કહેવું છે, [illegible] ફેરવી ફરી ફરી કે [illegible] આગેવાનોની [illegible]

એસ્ટકોર્ટ લાઇસેન્સ અપીલ

તા. ૨ જી ને ૩ જી માર્ચે જેસસ સુલેમાન હુસેન, એમ. એચ. પાલડા, આમદ હાકેજી, એ. એમ. પટેલ, અને એમ. ડી. છગનભાઈ એ પાંચ લાઇસેન્સ ની અરજી સાંભળવાને એસ્ટકોર્ટ લાઇસેન્સ બોરડની મીટીંગ મળી હતી. મી. એ. એમ. પટેલની પહેલાં અરજી લેવાઇ. બોરડે અપીલ કાઢી નાખવાનાં મુકાદામાં જણાવ્યું કે અપડા બ્લેકએ તેવા રીતે રાખવામાં આવેલ નથી. અરજદારને બીજા નેસ ટેકાણે પાડવા માટે ૬૦મી જુન સુધી ની મુદત આપવામાં આવે છે.

મી. એમ. એચ. વાલડાની અપીલના મુકાદામા બોરડે જણાવ્યું કે અરજદારના પોતાના નામમાં લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે; તેની પેઢીના નામથી કે તે પેઢીના ભાગદારના નામથી નહિ મળે. કેસ દરમ્યાન લાઇસેન્સ અમલદારે જણાવ્યું હતું કે મજકુર બીઝનેસના કોઈ ભાગદારને લખતાં વાંચતાં આવડતું નથી.

પછી મી. આમદ હાકેજની અપીલ બોર્ડે કાઢી નાખી. ને સ્ટોક ટેકાણે પાડવા માટે ૩૦ મી નવેંબર સુધીની મુદત આપી.

પછી મી. સુલેમાન હુસેનની અપીલ દરમ્યાન જણાવ્યું કે તેને કડવા દરીએ ભાગીદાર હતો. સુલેમાન પોતે બીઝનેસ માંથી કમગત થએલ છે. ને બાકી કડવા રહેલ છે. બોર્ડે અરજી કાઢી નાખી, ને નવેંબર સુધીમાં સ્ટોક ટેકાણે પાડવાની મુદત આપી.

મી. છગનભાઇની અરજી સંબંધમાં બોરડે જણાવ્યું કે વાલડાના પોતાના નામ થી લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે.

એસ્ટકોર્ટ કંટરીનાં આઠ લાઇસેન્સની અપીલ તા. ૬ઠ્ઠી માર્ચે સાંભળવામાં આવી હતી, જે દરેક અપીલ કબુલ રાખવામાં આવી છે.

'જુનીયસ' એવા ઉપનામથી નાતાલ મેસ્ટર મારીના એક બાહોશ જેંગરે એ મારીના બાબતમાં [illegible] સવાલ ઉપર પત્રકારો આગળ [illegible] આપ્યા છે.

[illegible] ટેકાણે [illegible] [illegible] [illegible]

આસમાની કીતાબનું તારણ

—૦—

[illegible] ખુલાસો [illegible] આસમાની કીતાબનું તારણ [illegible] ૧૯૦૨ [illegible] ૧૯૦૩ [illegible] ૧૯૦૪ [illegible] ૧૯૦૫ [illegible] ૧૯૦૬ [illegible] ૧૯૦૭ [illegible] ૧૯૦૮ [illegible] ૧૯૦૯ [illegible] ૧૯૧૦ [illegible] ૧૯૧૧ [illegible] ૧૯૧૨ [illegible] ૧૯૧૩ [illegible] ૧૯૧૪ [illegible] ૧૯૧૫ [illegible] ૧૯૧૬ [illegible] ૧૯૧૭ [illegible] ૧૯૧૮ [illegible] ૧૯૧૯ [illegible] ૧૯૨૦ [illegible] ૧૯૨૧ [illegible]

...ી પકડીને કાર્ટરીજે જણાવ્યું કે ખરેખર ...ર્ષનાં નાના છોકરા હતા ત્યારે ... ગાડર ચલાવતા તેવા જ છે. અને તેમ ...જાતે કોણ જાણે શું કરશે.

૧૯૦૭ના માર્ચમાં આરદીદ-સંસ્થાનમાં ... થએલ. તેમના અંગૂઠા ગરમીદ્વારને ... અંગૂઠાને મળતા હતા. તપાસમાં એમ ... જણાયું કે ઓરીસ્સામાંથી ... ફરીથી ... ગએલી, ને તે ઉપરના અંગૂઠા ... છેકી નાખી પોતાના અંગૂઠાની છાપ ... મારેલી. આ માણસોનો હાલ પત્તો ... મળતો નથી, પોલીસ તપાસમાં છે.

આવા ખોટી પરમીટથી દાખલ ... પાડવાથી માલુમ પડ્યું ... દોષ, પણ પોલીસને પત્તો ના મળ્યો હોય એવા બીજા કેટલાક કેસની નોંધ છે.

દુલભ અને જીવણ ગોવિંદ નામના દીદીઓ ૧૯૦૭ના મેના અરસામાં જણાવેલું કે કેલગેાઆબેમાં ગ્રેટ દીદી અને ગ્રેટ ગોરા પાસેથી તેમણે દરેકે પા. ૨૨ આપીને પરમીટ ખરીદેલી.

૧૯૦૭ના વર્ષના આરસામાં લાલા ... જણાવેલું કે તેણે તે પા. ૪૦ થી ... ખરીદેલી.

... સંસ્થાનમાં ૧૯૦૭ના વર્ષના કારા દીસએ જણાવેલું કે તેણે કલકત્ત મોરાર પાસેથી પા. ૬૦ થી પરમીટ ખરેદેલી.

ગ્રેટ દીદીએ બીજા દીદીપર ફાગળલખેલા ... પોલીસને મોકલ્યા. તેમાં લખ્યું હતું કે ... સલામ દીગર લખવાનું જે ૮-૧૦ દીદી ... સંસ્થાનમાં આવેલ છે. તેમને ... પરમીટ મળે તેા આપણુ ... પા. ૬૫ આપીશ ... નમારાથી ... તેા. કમાણીનેા આ લાગ છે."

... માર્ચના અરસામાં ... ...

પણ આડકતરી રીતે અમે માનીએ છીએ. અમારા ઓફિસીએલ સાહેબ કહે છે કે તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ની કલમની ત્રીજી કલમમાં ખાસ દાખલ કરવાની જરૂર છે તે પણ ઓફિસીએલ સાહેબ અને કલમ બનાવનાર પણ કબૂલ કરે છે. એટલે કે કાયદો અમોની સામે વાપરવા જેવા નિયમ કોલોનિયલ ઓફિસમાંથી આવ્યો છે. અમારા પરદેશી ભાઈઓની બાજુની વાત આવે છે ત્યારે ઓફિસીએલ સાહેબ કહે છે કે તે કલમમાં તો ખુલાસો કરવાની જરૂર નથી. અમારા તેવા ખ્યાલથી કાયદો ઘડવાની જરૂર નથી. પણ ખરી રીતે તો આ કાયદો ઘડવાનો પ્રયત્ન પણ અમારા અભિપ્રાયની વિરુદ્ધમાં છે. તે દાખલ કરવાની જરૂર નથી. પણ ઓફિસીએલ સાહેબ કહે છે કે તે કલમ રદ કરવાથી પણ અમારા ઉપર કાયદો ઘડવાનો આરોપ આવશે. એટલે અમારે તે કલમ રદ કરવાની જરૂર નથી. પણ ઓફિસીએલ સાહેબ કહે છે કે તે કલમ રદ કરવાથી પણ અમારા ઉપર કાયદો ઘડવાનો આરોપ આવશે. એટલે અમારે તે કલમ રદ કરવાની જરૂર નથી.

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સપર

ટીકા

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ઓફ ટ્રેડ તરફથી ગયા વર્ષમાં ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સ વિષે જે ઓફિસરને મોકલવામાં આવ્યું હતું તે ઓફિસરે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો છે. તે અભિપ્રાય ટ્રાન્સવાલ સરકાર તરફથી એસોસીએશનને મોકલવામાં આવ્યો છે. તે અભિપ્રાયમાં ઓફિસરે જણાવ્યું છે કે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી.

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સપર

ટીકા

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ઓફ ટ્રેડ તરફથી ગયા વર્ષમાં ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સ વિષે જે ઓફિસરને મોકલવામાં આવ્યું હતું તે ઓફિસરે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો છે. તે અભિપ્રાય ટ્રાન્સવાલ સરકાર તરફથી એસોસીએશનને મોકલવામાં આવ્યો છે. તે અભિપ્રાયમાં ઓફિસરે જણાવ્યું છે કે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી.

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સપર

ટીકા

ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન ઓફ ટ્રેડ તરફથી ગયા વર્ષમાં ટ્રેડીંગ ઓર્ડીનન્સ વિષે જે ઓફિસરને મોકલવામાં આવ્યું હતું તે ઓફિસરે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો છે. તે અભિપ્રાય ટ્રાન્સવાલ સરકાર તરફથી એસોસીએશનને મોકલવામાં આવ્યો છે. તે અભિપ્રાયમાં ઓફિસરે જણાવ્યું છે કે તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી. પણ તે ઓર્ડીનન્સ ઉપર તેમનો કોઈ વાંધો નથી.

આગે જેલનો અનુભવ

—13

(મી. ગાંધી તરફથી)

એમ કે ગામ બોઅર કેદીઓ અને બીજા કેદીઓએ સહુને સારૂ જેલ ભોગવી છે, તોપણ તેમાં થયેલો અનુભવ એ ઉપર ઉપરથી ઓને ઉપયોગી થઈ પડે એમ સમજીને, તથા ઘણાઓ તરફથી માગણી આવ કે તેવો અહીં આપવા સારૂ છું. જેલની બારીકી કેદી એમને દરેક બાબતમાં કેવા ખબરદાર રહે છે તે પણ ઘણાને કેદીનાં મુખ્ય મુખ્ય કામ જાણવું જરૂરનું છે. એથી જેલ કેવી ખરાબ જોતાં કંઈપણ દુઃખ દીલું નથી ત્યાં આપણે અનેથી દુઃખ ધારી લઈએ છીએ. એટલે દરેક વસ્તુને વિષે ખરી હકીકત બનાવી તેથી લાભજ છે એમ ધ્યેયમાં રાખવું જોઈએ આવે છે.

તા. 10મી જાનેવારીએ બપોરના બે વખત જેલમાં નાખવાના હુકમો થયા બાદ જેલમાં જવાનો વખત આવ્યો. મારા સાથીઓને અને મને સજા થતા પહેલાં પ્રીટોરીઆથી તાર આવી ગયો હતો. તેમાં ખબર હતા કે સાંતા પકડાએલા કેદીઓને નવા કાયદાને શરણ નહિ થયા ને સારૂ છ મહિનાની સખત મજુરી ની જેલ મળી હતી: ને તે ઉપરાંત દંડ પણ થયો હતો. અને જો દંડ ન આપે તો બીજા છ મહીનાની સજા હતી. આ વાત સાંભળીને હું પોતે ઘણા રાજી થયો હતો. આજકાલની બાબે તેટલા સારૂ જે જોહાનીસમાં વધારે સજા મળી, પણ તે મળી નહિ.

[illegible] મહિનાની સખત મજુરીના કેદ મળ્યા બાદ [illegible] મી. પો. કે. [illegible] મી. વી. એમ પોલે, મી. [illegible] મી. કેલનબેક વગેરે [illegible] જે અદાલત સમક્ષ [illegible] સારૂ [illegible] કેદખાનામાં [illegible] [illegible] [illegible]

ઉમરાવની સભામાં ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલના હીંદી

લોર્ડ એમ્પટહીલની જબરી હિમાયત

લોર્ડ એલગીનની કમતાકાદી

બીજો ભાષણો

ઉમરાવની સભામાં ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ વિષે તથા એશીઆટીક કાયદા વિષે ગોદી ચર્ચા થએલી તેના ખ્યાલ નીચે આપ્યો છે.

લોર્ડ એમ્પટહીલ

ટ્રાંસ્વાલનો હીંદી સવાલ અત્યંતનો. અને તે સંબંધી સખાવ્યુ જાહેર કરવાની મેં નોટીસ આપી હતી. દરમ્યાન તે બાબતો સંબંધમાં સલાહ મળી ગઇ છે. [illegible] ટ્રાંસવાલ સરકારે જે હિંમત બતાવી છે તે માટે તેને બજારકપાટી ઘટે છે. હિંમત બતાવી એમ એટલા વાસ્તે કહ્યું છે કે મામલો એટલો વધી ગયો હતો કે તે વખતે આબરૂની હાની પહોંચાડયા વગર સરકારથી નમી કેવાય એમ નહોતું; અને તેણે હીંદીની માગણી આપતે વખતે પણ કબુલ રાખી છે એમ લાગે છે કે આપણે ટ્રાંસવાલ [illegible] હીંદીઓને પણ મુબારકબાદી આપવી છે. કારણ કે તેમણે હિંમત, એકસંપી, અને ટેક બતાવી છે; તથા સાથે સાથે નરમાશથી અને વિવેકથી પોતાની માગણીઓ કરી છે. એ બધું વખાણવા લાયક છે. વળી એ હીંદીની [illegible] મુબારકબાદી આપવાની જરૂર છે. કારણ કે સલાહ થઇ જવાથી તે એક મોટા વિઘ્નમાંથી બચી છે. તે સલાહ નહી થઇ હોત તો રાજને નકશાના પહોંચાડવાનું તથા હીંદીની તકરારોનો પોતે ઉકેલ કરવાનું બેબાસ તેની માથે આવત. જો તે મામલો ફિર્યા પાછો તે અટકાવવાને સરકાર પાસે બીજો કોઇ રસ્તો નહોતો. એ વાત આપણે ખુશી પહોંચવા જેવા માટે હું તથા સરકારનો પક્ષપાત આપું છું. વળી સરકાર જોખમદાર નથી એવું હોવા એલગીન [illegible] હું ખુશ | બાકીના | પણ [illegible] પક્ષ ત [illegible] મેજરીટ્ય | માત્ર એટલોજ ખુલાસો કર્યો છે કે સ્વરાજ્ય બાબતના કોલોનીના કારભારમાં વળી સરકારથી પક્ષે પક્ષ નહીં. વળી સરકારના કારભારીઓ "વચ્ચે પડવું" એ શબ્દનો ખોટો અરથ બેસાડી માટે છે તેની સામે હું વાંધો ઉઠાવું છું. રાજના કોઇપણ પ્રજાના સામાન્ય હકો સંબંધમાં દખલ કરવાનો વળી સરકારને હક છે. તેવી બાબતની ખાતર આપણે પરદેશી સરકાર સામે પણ વાંધો ઉઠાવી શકીએ તો પછી આપણા રાજના કોલોની સામે કેમ વાંધો ન ઉઠાવી શકીએ? ખાસ સબબ. ટ્રાંસવાલ સરકાર કહે કે ચીનાઓને પાછા નહીં મોકલીએ તો વળી સરકાર શું વચ્ચે નહીં પડે? આ સવાલ હું લો. એલ્ગીનને પુછું છું. હીંદીના દરજ્જાનો નીચેનો લાગ્યા પહેલાં ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય નહોતું આપવું જોઇતું. તે વખતે એ બાબત ટોચપર પહોંચેલી હતી. છતાં તે વાતને સાવ વિસારી મુકવામાં આવી એ કઇ જાતની રાજનીતિ કહેવાય? અહીં ઘણા લોકોનું એમ માનવું છે કે ચીનાઓને ગુલામોની માફક લોકોવાની ખાતર ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય અપાયું. હું પુછું છું કે હીંદીઓની ગુલામગીરીની વાત સામટે બુલી જવામાં આવી? 'ગુલામગીરી' એ શબ્દ હું બહુજ સુજીને વાપરું છું. કારણ કે જમીન રાખવાના હક ન હોય, તે લોકોને રાખવામાં આવે તે ગુલામગીરી નહીં તો બીજું શું? આ જાતની હીંદી ગુલામગીરી સામે પોકાર ઉઠવાની જરૂર હતી. ચીના ગુલામગીરીનો પોકાર ઉઠાવનારાઓ તો માત્ર મોટી મોટી વાત કરનારા થોડાક એકત્રથી થેલા હતા. પણ હીંદીની સ્થિતિ ગુલામગીરી બરોબર છે એ વાત તો આખી પ્રજા કબુલ કરે તેમ છે. કોલોનીસ્ટોને તેમનો કારભાર પોતાની મેળે ચલાવવાની કોણ ના પાડે છે? પણ તેમણે યાદ રાખવું જોઇએ કે આખા રાજના તેઓ ભાગીદાર છે અને તેથી તેમણે એવી રીતે કામ લેવું જોઇએ કે રાજના બીજા ભાગીદારોને નુકસાન ન પહોંચે. વળી સરકારની દલીલ માટે દલીલ કરવાનો આપણને હક હતો. બ્રિટીશ રાજના શાંતીરક્ષકોની સારી સલાહનો અને માનનો ખાતર વળી સરકારની ફરજ હતી કે હીંદીઓને સારી રીતે રખાવવા. બ્રિટીશ શહેરીઓ ઉપર જુલમ અને [illegible] તરફ ધ્યાન જોઇએ. [illegible] હીંદી બ્રિટીશ [illegible] બ્રિ. પ્ર. બ્રિટીશ શાંતીરક્ષકોને સારી રીતે. અને ઉદાર બાજુથી સમજવા જોઇએ. વળી સરકારે આપેલાં વચનોનો બ્રિટીશ રાજમાં અનાદર નહિ થવો જોઇએ. આ પ્રમાણે વળી સરકારે વરતવાનું તે દયાની ખાતર નહિ, પણ વળી સરકારના પોતાના લાભનીજ ખાતર. એટલેજ હીંદની પ્રજાની સલેહ શાંતિ સાચવી રાખવાની ખાતર. કોલોનીઓ આપણને હાદ સાથે બખેડામાં ઉતરાવવા માગતા જણાય છે. તે વાત પરદેશી સરકાર સાથે લડાઇમાં ઉતરવા જેટલીજ અથવા તે કરતાં પણ વધુ ખરાબ છે. કોલોનીના કારભારીઓની ફરજ હતી કે કોલોનીઓને બધી વાત સમજાવવી. [illegible] રીઅલ કોનફરન્સ ભરાયું તે વખતે આ વાત શા માટે ન ઉપાડી લેવાઇ? વાંધો તો દરદાકત ટ્રાંસવાલને સમજાવવા કાંઇ પણ કરવામાં આવ્યું હોય એમ બહુ-બહુ પરથી જણાય છે? બહુ ખુદ બતાવે છે કે વળી સરકારે હીંદીના હિમાયતમાં કાંઇ પણ નથી કરયું. ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય આપ્યું તે વખતે હીંદીની ખાતર સાંહું શા માટે ન કરયું? એશિયાટીકના કાયદા ઉપર વળી સરકારની મંજુરી જોડાએ એવી બારી ટ્રાંસવાલના સ્વરાજ્યના પટામાં રાખી છે તે શું ઉપયોગની હતી? આ બહુ-બુક ઉપરથી એવો વિચિત્ર ભાસ થાય છે કે કેમ જાણે ટ્રાંસવાલનો નાતહેઠો કોલોની વળી સરકારના માથા સામે બીસ્તોલ ઉગામીને ઉભો હોય! વળી સરકારે પહેલાં બીનાં બીલો પ્રોટેસ્ટ કર્યા તે પછી કોલોનીએ જે જે કરયું તેને મંજુરી આપવામાં આવી. વળી સરકારે આ બાબે ખુલ્લેખુલ્લું ને હિંમત ભરેલું વલણ ન પકડયું? હું આશા રાખું છું કે આ આપણો સવાલ ઈમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ આગળ મુકવામાં આવશે; તથા હીંદીઓ ના બીજી લાચારીઓ દુર કરવાના ઉપાયો લેવાશે. આપણે આપણી કોરતીની કેટલી દરકાર રાખીએ છીએ અને આપણને આપણા વિચારો અમલમાં મુકવાને કેટલી હીંમત છે તે ઉપર દુનિયામાં આપણી આબરૂનો આધાર છે.

લોર્ડ રોબ્બર્ટસ

રંગરેઝતના સવાલનો નીવેડો આવી ગયો છે અને અલબત્ત હીંદી પાસેથી દરખાસ્ત આંગળાં તહીં માગવામાં આવે એ દરખાસ્ત જાણીને હું ખુશી થયો છું. હું આશા રાખીશ કે આ મુદ્દામાં જોખમદારી સોંપી દરેક [illegible] તેમને પણ પ્રેમળ સિમાં બોલાવે... ...

આપણી પ્રજાના ગૌરવની જોગ. આપણે આપણી હીંદી પ્રજાના હકની સંભાળ રાખવાની છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનાં જુદાં જુદાં રાજ્યોનો તેમના તાબાના રહેવાસી બેઉના કાયદાઓ પરત્વેનો હક છે. પણ આપણી હીંદી પ્રજાના લોકોને પરની થીને રાખવાને હક બધાત આપણે બનતી મદદ રાખવી જોઇએ. નહીંતો આપણા મરજનો અંત આવ્યા પછી રહે એમ આપણે ધારવું નહીં.

લોર્ડ કરઝન

જ્યારે તે હીંદમાં હતો ત્યારે આ સવાલ ઉભો થયો હતો. તે વખતે હીંદી સરકારે તે બાબતમાં મોટો ભાગ ભજવ્યો હતો. તે વખતે નાતાલને અને ટ્રાંસવાલનો એમ બે સવાલ હતા. નાતાલ સરકારના ડેપ્યુટેશને એવી માગણી કરી હતી કે ગીરમીટીઆને પૂરત પુરી થયે પાછા હીંદમાં મોકલવાની શરત હોવી જોઇએ. અમે આ શરત કબુલ રાખવાનું કહ્યું; પણ તેના બદલામાં એવી શરત માગી કે નાતાલમાં વસતા સ્વતંત્ર હીંદીના હાડમારીમાં ઘટાડો થવો જોઇએ. આ શરત કબુલ થઇ નહીં. ટ્રાંસવાલે આપણા માટે મજુર માગેલા તે મસલતનો અંત પણ ઉપર મુજબ આવેલા લાર પછી માગલો વધારે બારીક થતો ગએલો; અને આખરે પરિણામ શું આવ્યું તે આપણે ગેડાજ ૬ દિવસપર થએલી સમાધાનીથી જોઈ શકીએ છીએ. સલાહ રાખવાને લોર્ડ એલ્જીનપટલીલ અને લોરડ સેલબર્ને જે બાબતોપર આપણે તેમના વિચાર જાણવા માગ્યા હતા તે બાબતો ઘણી મહત્વની હતી. તે સવાલ અને પક્ષ માટે આમ બારીક શરતો કરવાનો હતો. તેમાં કોઇ એમ કહે કે આ સંબંધી નાતાલ સરકારે આપણી સાથે કરેલી મસલતોમાં આપણે પાછા પડ્યા છે. કેટલી બધી બાબતોમાં આપણે નાતાલ સરકારને મદદ કરી છે. કેટલા બધા હકોને આપણે જતા કરી છે. કેટલા બધા હીંદીઓને નાતાલ સરકારની ઇચ્છાને તાબે થવા આપણે સલાહ આપી છે. તે તો આપણે નાતાલ સરકારને મદદ કરવાની ફરજ હતી. આપણે તો ફક્ત હીંદીઓના હકોનું રક્ષણ કરવાનું હતું. તે નાતાલમાં તેમજ ટ્રાંસવાલમાં હીંદી સરકારે કરેલા કરારોથી આપણે જોઇએ તેટલું રક્ષણ મેળવી શક્યા છીએ. ટ્રાંસવાલ સરકારે પણ કરારોની શરતો પાળવાની ખાતરી આપી છે. આ સંજોગોમાં આપણે ટ્રાંસવાલ સરકારપર મુદ્દો મારીને બેસીએ. બીજું એ કહેવું ભૂલવું કે લોર્ડ સેલબર્ને તો નેટાલ સરકારની (જ્યારે તે વસાહતી) દલીલોને પુરતો મદદ આપી હતી. તે તો આપણે જાણીએ છીએ. તે વખતે હીંદીના હકમાં તેમણે જરૂર કરતાં વધારે ઉદારતા દર્શાવી હતી. [illegible]

જોઇએતો હતો. હકીકત એ છે કે આ બાબતમાં ટ્રાંસવાલે તેમજ લોરડ એલ્જીનને લાંબી નજરની ખામી બતાવી છે. આમ થયું છે કે એ સવાલનો નીવેડો આવી ગયો છે. પણ મને લાગે છે કે એ મુખ્ય દરોગા મુસ્લેન જળવાઇ રહેશે એમ ચટી સરકારે નહીં ધારવું. આ સવાલ બહુજ બારીક અને જોખમ ભરેલો છે. કોઇ સાવચેતી ઓ આગળ આવ્યા બાદરો સવાલ કદી નહીં આવ્યો હોય.

હીંદી લોકોના દ્રષ્ટિએ જોતાં આ સવાલની હકીકત એમ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાને હીંદી મજુર જોઇએ છીએ. તેની પ્રજામાં કેળવણીમાં હીંદી બાબ છે હીંદી મજુરની મહેનત પર ઉભેલની પૈદાશ થાય છે: અને પછી ગિરમીટ પુરું લાગી તેને દેહના કુતરાની માફક રાખવા માગે છે. તેને હેરાનગતી થાય છે તે તેના દુરગુણ માટે નહીં. પણ તેના સદગુણ માટે. તે ઢાઢ પાંચ નથી, ઉદ્યમી છે, કરકસરીઓ છે, અને તેથી સધન થરીક ચઈ પરે તેને યાદ હોય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બ્રિટીશ એમ્પાયર માટે મોટે. ભાગે તે લડેલ છે: અને નાતાલ બચી શકયું તે પણ મોટે ભાગે તેના લીધે છે. બ્રિટીશ રાજના શહેરી તરીકેના બધા હક હીંદી માગે તો તેમાં આપણે તેના વાંક કાઢી શકતા નથી.

પણ આ બાબતમાં કોલોનીઆના ગોરા ની આગળી પણ ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ. તેમનો વિચાર કોલોનીઓને ગોરાના ગુલક રહેવા રેવા માટેનો છે. તેઓને રંગ દ્વેષ હોય એમ હું માનતો નથી. એટલે અરજ એવા થયો કે આ બાબતમાં બે જુદા જુદા પક્ષ પોત પોતાની તરફ બેચી ઝઘડ્યા છે. તેના ઉપાયમાં પહેલું તો એ કે મજુરોને નાતાલમાં ક્યાંય તેમને લાંબી રીતે રાખવાની સરત રદ્દ કરવામાં આવ્યું છે કે ઓશીઆટીકમાં જે ગિરમીટમાં મુક્ત થવામાં આવે તે બધે ઠેકાણે નરમ હોવી જોઇએ. બીજાઘરે, કેળવણીના, બધી મરજીયાવાળા હીંદી બાબતે કોઇએમ નહિ બાબતું બનેલાંએ બીજું એમ સુચવ્યા કરવામાં આવી છે કે આવતે સ્થળાંતર બાબા બીજા રાજ્યમાં સરકારે બિન બાબા કોલોની નાતાલ બાબતે [illegible] હીંદીના [illegible]

[illegible] બાબતમાં હીંદીએ [illegible]

સહમા છેતે ઉપરથી ચટી સરકારે તથા કોલોની અત્ર સરકારે શીખામણ લેવી પટે છે. હું ધારું છું કે હીંદીઓ પોતાની ટેક તે ધીરજને લીધે [illegible] તે ઉત્ત ઉપરથી કોલોની-બત્ર સરકારે એ શીખામણ લેવાની પટે છે [illegible] હીંદી કોમીઓના હક બાબતમાં બનતી મદાજ રાખી પડશે. ચટી સરકારે શીખામણ લેવાની છે તે એ કે જેમ તેમને બ્રિટીશ રાજના કોલોનીના બાશંઓ તરફની ફરજ છે [illegible] હકોના હાથા લોકના તરફની [illegible] જાનવરાની છે.

લોર્ડ એલ્જીન

આગળ કહેવામાં આવ્યું કે આ સવાલ ધાની અને પક્ષ માટે સંતોષકારક છે તે વાતને હું માનતો આવું છું. લોર્ડ કરઝન જણાવ્યું પણ તેને ટ્રાંસવાલ સરકાર તો બાપર સરકાર નથી. તેના વિષે મારે કહેવાનો ફરજ છે કે અદ્દીથી આપણે જે જે સુચનાઓ મોકલી છે તે તેમણે (ટ્રાંસવાલ સરકારે) તુરત સાંભળી છે અને વિચારમાં લીધી છે. અહીં આવ્યા બાદ તે વખતે મારી સાથે વાતચીતમાં જનરલ બોથાએ આંકણાં વિષે જે જણાવ્યું હતું તે તેમણે બરોબર પાળ્યું છે. તેમણે તે ઉપર બરોબર ધ્યાન આપી વિચાર કર્યો હતો. આ વાત લક્ષમાં પ્રસિધ્ધ થએલા બેઉ તાર ઉપરથી માલમ પડશે કે તારમાં જણાવ્યું છે કે નાતાલમાં હક કરનાર હીંદીએ કેળવણી બાબતનો ખર્ચ છોડાવ્યા વગર આંકણાં આપેલ. તે તેનાં આંગળાં સાથે વાંધો ઉઠશે એમ ટ્રાંસવાલ સરકારે કદી ધારવું નહોતું. એ લોકનું અનુમાન ખોટું કર્યું કે નહિ તે જૂદી વાત છે; જ્યાં તે અનુમાન તેમણે બાંધ્યું તે ઉપરથી દેખાય છે કે તેમણે તે વિષે પુરતો વિચાર કર્યો હતો. આ બાબતમાં પુરતી હકીકત મળ્યા પહેલાં અરજ કરવી તે સારી વાત નથી. બાકી હું એમ સમજું છું કે બ્રીટીશ પ્રજાના લોકનો પણ અળગા રાખવાને કોલોનીને હક છે. અને લોર્ડ એલ્જીનપટલીલ પણ આ વાત કબુલ રાખે છે.

લોર્ડ એલ્જીનપટલીલ:—નવા આવનારને અટકાવવા બાબત.

લોર્ડ એલ્જીનને આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે તે તમે એમ કહેતાં હો તો [illegible] એટલે એક વસ્તુ: [illegible] નથી.

લૉ૦ કરસન : મેં કબુલ કર્યું છે.

લૉ૦ એલ્ગીન : આપણે જણાવ્યું કે ૩ પૌંડનો કરવેરો ન ભરનાર પાસે ૩ પૌંડ છે; અને જે માણે આપણે સજાએ જે પ્રમાણે ભરવું જોઈએ.

આપણે બધા કેસોમાંને કેસ જાણ્યા છીએ. અને બધા જાણે છે કે કરવેરો ભરવામાં આવ્યો નહોતો. ત્યારે એ પણ

હિંદુસ્તાનમાં કે નેટલમાં આવે નહીં. એટલે હાલનો કિસ્સો ને ખરો 'કર્ઝન' ને ઔરંગઝેબના રાજ્ય વચ્ચે એ વાત બ્રિટીશ ઇંડિઅનોને આબાદમેળી લાગેજ. અને દિલગીરીની વાત એજ છે કે મી. મોરલી, સર એડવર્ડ ગ્રે (પરદેશખાતાના વડા) તથા સી૦ ઓસ્ટન જેવા ખરેલા માણસો જાહેરીયા ટ્રાંસવાલની સામે ઘસ્યા કરતા નથી. તેમણે તાંથી ઉઠાવ્યા પણ હિંદના અંતરીઓ તાની દીધા પછી ગયા. ટ્રાંસવાલ જ ખાતરી આપી તેના પર પણ વધુ નથી કારણ કે નામાંકિત ઔશીઆટીક બીજા દેશોને ટ્રાંસવાલ નહીં અટકાવે એ કાંઇ મોટી વાત ગણાય નહીં. દીદીઓ વાસ્તે સારી સારતો મેળવવા વડી સરકારને ઘણી તકો મળી હતી. છતાં તેનો વડી સરકારે બીલકુલ લાભ લીધો નથી એમ મારે કહ્યા વગર ચાલતું નથી. હવે સંતોષકારક સલાહ થઈ છે અને આપણે આશા રાખીશું કે તેથી કોઈ સવાલનો નીવેડો આવી જશે.

પછી લો૦ રીપને વિલાયતની સભાના વડા તરીકે કેટલુંક વિવેચન કર્યા બાદ સભા બંધ થઈ હતી.

'ન્યુ રીફોર્મ ક્લબ' ના પ્રોટેસ્ટ

સર મંચેરજી ભાવનગરીનું ભાષણ

લંડનની 'ન્યુ રીફોર્મ ક્લબ' નામની નામાંકિત ગૃહસ્થોની એક મંડળીની ભારતીય દેશસ્થોના દીલ દાઝતા વિષે ચર્ચા કરવા તથા પ્રોટેસ્ટના ઠરાવ કરવા ગુરૂ તા. ૨૭ મીએ મળી હતી. જનરલ સર વિલિયમ મેકગ્રેગર પ્રમુખ હતા. તેમણે જાહેર કર્યું કે આ ક્લબની કમીટી ઘણા દિવસોથી દક્ષિણ આફ્રિકા વિષે ખાસ વિચાર કરતી હતી. આ વિષય ઘણો ગંભીર છે. તેમાં ઘણા ગૃહસ્થોના હક્કો સંકળાયેલા છે. તેમાં ખાસ કરીને હિંદીઓ વિષે ઘણું કહેવાનું છે. ટ્રાંસવાલના રીત તો બ્રિટીશ રાજનીતિથી વિરૂદ્ધ છે. જો કોલોનીઓ એ બ્રિટીશ રાજના ભાગીઆ તરીકે રહેવું હોય તો તેમણે બ્રિટીશ રાજનાં ધોરણ પ્રમાણે ચાલવું જ પડે.

સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જણાવ્યું કે કેપ ૮૦ ને ૮૫ ની સાલથી હીંદીપરના જુલમનો સવાલ ઉભો થયો છે. બોઅર લડાઇનું તે એક કારણ હતું. લોર્ડ લેન્સડાઉન તે વિષે સખત શબ્દોમાં બોલેલ છે. હીંદીની ઘાટવારીના સવાલની ખાતર જો લડાઈ કરવાની વાતો ટેકો આપેલો હતો. એટલે દીદીને રાહત આપવાનું વચન ન પળાવા માટે સર કરવાનો મને સહુથી વધારે હક છે. લડાઈ પછી મી. ચેમ્બરલેન દીદીના પક્ષમાં બોલેલ છે. લોર્ડ મીલનરે વચન આપ્યું હતું કે રજીસ્ટ્રેશન થયા પછી ફરીથી કરવાની જરૂર નહીં પડે. પણ ટ્રાંસવાલે પોતાના સ્વતંત્ર ઔશીઆટીકો વિરૂદ્ધનો ઘડયો છે. તે વડે દીદી પ્રજાપર નામોશી ભરેલી સારતો મુકવામાં આવી છે. ટ્રાંસવાલના કાયદાના ચોપડામાં મુકરતમાંજ આવે કાયદો મુકાયો એ હલકું છે. બ્રિટીશ પ્રજાના તથે બધા બ્રિટીશ પ્રજાના લોકને સરખા હક છે એ બધી વાતો અત્યારે બાજુએ મુકતાં, આપે પહેલાં આ હલકટના મુલકને ગટકારવાને ખોબો હું ભરાવાનું કરું છું.

પછી તેમણે જનરલ સ્મટસના ભાષણ પર સખત ટીકા કરી. લોર્ડ એલ્ગીને વિષે પ્રમાણપત્ર જણાવ્યું હતું કે આ કાયદાને મંજુરી આપતાં પહેલાં દીદી સરકારની સલાહ લેવામાં આવી છે. આ [illegible] કરતાં સર મંચેરજી જણાવ્યું કે હવે વડી સરકારના [illegible] કોલોનીઓ [illegible] કરતું [illegible] સરકાર [illegible] પ્રમાણે [illegible] ભાષણમાં હું માનતો હતો: જેના ટ્રાંસવાલે એવી રીતે રાજ્ય ચલાવવું જોઇએ કે જેથી કરીને આખા રાજ્યને નુકસાની ન પહોંચે. આપણે દક્ષિણ આફ્રિકાના રક્ષણ માટે ૨૦,૦૦૦ માણસનું લશ્કર રાખીએ છીએ, અને તે માટે દર સાલ ૩૦ લાખ પૌંડનું ખરચ ઉપાડીએ છીએ. કોલોનીઓના બચાવનું જોખમ અને ખરચ આપણાજ માથે છે. તેમાં કોલોનીઓ કાંઇ હિસ્સો આપતા નથી. એટલે આપણે કોલોનીને કહેવાનો હક છે. ટ્રાંસવાલની રીત તો બ્રિટીશ રાજનીતિથી વિરૂદ્ધ છે. જો કોલોનીઓ એ બ્રિટીશ રાજના ભાગીઆ તરીકે રહેવું હોય તો તેમણે બ્રિટીશ રાજનાં ધોરણ પ્રમાણે ચાલવું જ પડે.

સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જણાવ્યું કે કેપ ૮૦ ને ૮૫ ની સાલથી દીદીપરના જુલમનો સવાલ ઉભો થયો છે. બોઅર લડાઇનું તે એક કારણ હતું. લોર્ડ લેન્સડાઉન તે વિષે સખત શબ્દોમાં બોલેલ છે. દી

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાઇટી

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ડરબનની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની જનરલ મીટીંગ ભરાઇ હતી. મી. ઇબ્રાહીમ અબ્દુલ કાદર બાવાજીને પ્રમુખપદ લઇ સોસાયટીનું કામકાજ ચલાવવા ઠરાવ કરતા સેક્રેટરીને નુકતા કરી. સેક્રેટરી મી. કેનાલીએ ગયા માર્ચમાંના રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો જે મી. ઉમરજી સાલે અને મી. અહમદ કલામના ટેકાથી પાસ થયો. ટરેઝરર મી. કાપડીઆએ મી. રીચ, મા. બેલબ્રાગી, તથા બી ટ્રેક તરફથી આવેલા કાગળો વાંચી સંભળાવ્યા. મી. અહમદ મુસા રાવતને મુલક જતા હોવાથી સોસાયટી તરફનો ગોલ્ડ મેડલ ગોલવી સાહેબના હાથે ભેટ કરવામાં આવ્યો; જે વખતે ગોલવી સાહેબે મી. રાવતનાં વખાણ કરી તેમના હકમાં દુઆ માંગી હતી. મી. રાવતે આભાર માની ઘટતો જવાબ આપતા સોસાયટીને મદદ કરવા સહુને ભલામણ કરી. મી. પોલાક મી. ગાંધીની તબીયત વિષે કહેતાં જણાવ્યું કે મી ગાંધી હાલમાં કામ કરી શકે તેવી સ્થિતિમાં નથી કામના ધક્કા બીમારીને લીધે તેમની તબીયત પાછી ગયેલી છે, તે કારણે વખત સુધી તેમને આરામની જરૂર પડશે એવું જણાય છે. પોલીસ કમીશનર મી. મેકલારન આપેલી હાજરી માટે સભ્યોએ મુરતઝા સાહેબે તેમનો આભાર માન્યો. બાદ બધુ કામકાજ પતી દોઢાયરી હાજર મહેમાનોનો આભાર માની સભા વિસરજન થઇ હતી.

નાતાલ કોંગ્રેસના જો. ઓ. સેક્રેટરી મી. એમ. સી. આંગલીઆ સાથે છે કે - ગાંધી મોહનદાસ (નામે કેશવજીભાઇને) ના રોજ મુસાજી કાસમભાઇ વજીરનાએ પા. ૬૮ અદાર નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસને આપવા સારૂ અમારા ઉપર પોરબંદર મોકલ્યા છે. તે પૈસા કોંગ્રેસ ની ઓફીસ પછીની પટ્ટેવી મીટીંગ સમક્ષ કોંગ્રેસને આપવાં.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૨૦મી અરસા માં રંગુન રવાનગીમાં આવવાની વધારે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૩જીએ સવારે ઉપડશે. તા. ૧૦મીએ બપોરે આ બાજુ, તથા તા. ૧૨મીએ સવારે ૧૧ વાગે કરાર બંદરમાં પ્રવેશ થશે.

ચીંથરું

મી. કાસમ અહમદ તથા મી. મુસાજી કાસમભાઇ વજીરના, મી. દુધલા પરમા કેસ ચલાવ્યા. તથા મી. મહમદ કાસમ સામે છે કેસ

ટરાંસવાલના હીંદી ભાઇઓને જેલ થવાના બનેલ થતા અગેના હીંદીમાં શોક ઠેરાવો હતો. અને તા. ૧૬ મીએ અત્રે વસતા હીંદીઓની એક મીટીંગ મી. વજીરભાની ઓફીસમાં બોલાવવામાં આવી હતી. ટરાંસવાલના હીંદીની બહાદુરીપર, તેમના સ્વદેશાભિમાનપર, તથા સત્ય અને પ્રામાણિક લડત માટે તન માલ અને પણ કરી દુઃખ વહોરવાની દીલમતપર ઉંડા કટાક્ષ સુધી ભાષણો અને વિવેચન થયાં; તથા તેમને મદદ કરવાની વાત ચર્ચવામાં આવી. અંગ્રેજી રાજના આ ન્યાય અને જુલમપર પણ ઘણુંજ વિવેચન થયું. હીંદીઓએ સ્વેચ્છા કેર ઉભા કરીને આપેલી મદદના તથા હીંદી ની વફાદારીના બીજા દાખલાઓ આપી મી. વજીરભાએ ઇંગ્લાંડની જગડી જેવી દુખાતી રાજનીતિનું વરણન કરી અને સોસ જાહેર કર્યો. પછી સભામાં એક મતે ઠરાવ થતાં ટરાંસવાલના હીંદીને મદદ માટે ઉઘરાણું કરવાનું કામ મી. વજીરભાને સોંપવામાં આવ્યું. તે મુજબ તેમણે ચીંથરું, સીંધાણી, મોઝેમ્બી, ગોઝરીંક એ નાર ઠેકાણે ફરીને પા. ૧૮-૧૦-૦ ની રકમ કરી, જેમાંથી પા. ૧૮ નાતાલ કોંગ્રેસના સેક્રેટરી મી. એમ. સી. આંગલીઆપર મની ઓરડર થી મોકલ્યા છે.

આ તક અમારી લાગણી બતાવી ટરાંસવાલના ભાઇઓ માટે પ્રદરશીત કરવા દરેક ઇચ્છે છીએ. રકમની વધિત ઘટીત છે. તે વિષે કુંવરી વકત ગુજરી ગયા તે અમારી ખરી લાગણીના વરતારા વરીદે છે. એટલાએ છીએ કે અમારા બહાદુર પણ દુઃખમાં પડેલા ભાઇઓ તે કોમારથી. તે ભાઇઓની આકત સંબંધમાં જણાવીએ છીએ કે ભાઇઓ, અમો તમારા દુઃખમાં ભાગ લઇએ છીએ. તે પ્રભુજીએ છીએ કે ખુદા (ઇશ્વર) તમોને સહાય થાય. તથા સબુરી અને હીંમત આપે. જ્યારે તમારા આજેસનો રણભુમિથી પાછા ફરે ત્યારે તેમને પુલોથી વધાવી લેજો. છેવટમાં જેલે જનારા ભાઇઓને અમે કહીએ છીએ કે તમે દુઃખો સહન કરી અમને જેલ બોગવીને બરેબર આપણી જન્મ ભૂમિને દીપાવી છે.

મજકુર ફાળામાં આજ સુધી વારા ઓલી રકમો નીચે મુજબ છે :

મી. દુધલા પરમાનંદ અબજલા. તથા મા. મુસાજી કાસમભાઇ વજીરના દરેકના પા. ૧૮-૧૦-૦ : મી. મહમદ કાસમગલી કા. પા. ૨ : મી. અબદુ રહેમાન મુસાજી મુલ્લાં શી. ૧૫/- ; મા. અલીભાઇ અહ મદભાઇ, મી. આદમ અબ્બાસ તથા મોકળ કાસ દામજી દરકર એ દરેકના શી. ૧૦/- ; મેસરસ અબદુ રહેમાન અને આદમ ભાઇ શી. ૧૦/- ; મેસરસ કરસનભાઇ બાપુભાઇ મણીઆર, ભાવુકભાઇ દીવા, હુસેન રહેમાન, રહીમ મુસાજી આરબર, હુસેન અબરામજી ગુલામ, તથા મેમણ કાસમ સાલે મામદ એ દરેકના શી. ૫ : મેસરસ અહમદભાઇ તથા ઇબ્રાહામ શી. ૫/- ; મી. કુકાર ઇસ્માઇલ શી. ૨ - ; (બધા ચીંથરુના). મુસા ઇબ્રાહીમ ચાનારા પા. ૧ : મેસરસ ઇબ્રાહીમ દકારના કા. પા. ૧ : મી. ગાંધાભાઇ ઇબ્રાહીમ રામજી શી. ૫ , (બધા મીખા બાદીના). મા. ઇબ્રાહીમ કાસમ મેમણ તથા મી. અહમદભાઇ કરસાઇલ બીગ રાજ દરેકના શી. ૧૦ - : મેસરસ ઇસ્માઇલ મહમદભાઇ, સુલેમાનજી ઇબ્રા હીમજી, ભાણજી નારણજી દરેકના શી. : (બધા ગોઝોનીના). મેસરસ કા. હીરજી મુળજીની ૫૨. ગોઝલેન્ડની દુકાન પા. ૧-૨-૦ : મા. વનમાળી નાર શુજી પા. ૧-૧-૦ ; મી. કાસમભાઇ ઇબ્રાહીમ ચાનારા મી. ૧૦/- : મેસરસ જેસીંગ હીરજી દરકરની કુ., રામજી પ્રાગ જીની કુ., તથા મહારાજ ભગવાનજી ધનજી દરેકના શી. ૬ સુતાર પરભુ છીબા શી. ૫/- ; કા. મનોજ કુ. દરજી સુલેમાનજી શી. : કા. પરસોતમ માધવજી, કા. કુબનામ મોકરજી, કા. ઠાકરશી કાળીદાસ દરેકના શી. ૪ : હનમ રામા કરસન શી. ૬/- ; કા. નથુ મોરા રજી શી. ૨/- ; કાસમ અહમદ તથા પા. ૧-૧-૦ ; (બધા ગોઝલેંડના). કુલ પા. ૧૮-૧૦-૦. તેમાંથી શી. ૧૦/- મની ઓરડર બિડેરે બરસ્યમાં વપરાતાં જાકીના પા. ૧૮ ઉપર જણાવ્યા મુજબ ટરાંસવાલના હીંદી માટે ખોકલવામાં આવેલ છે.

છીંડી

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૬ઠ્ઠી જાનેવારીના રોજ ઓ. ઇ. ટ્રાન્સવાલની બી. સી. બ્રીટીશ ઇન્ડિયન ટ્રાંસવાલના સભ્યોના આદમાં [illegible] મજાનાના સભ્યોથી ભરેલા હીંદીઓના સમુદાયની કેદાર્ ઉડી. તેમાં તે અવસર મળ્યા તેજ રાત્રે શેઠ હાજી સકુર હાજી કાસમને ત્યાં એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. તે મીટીંગમાં હાજી કાસમે ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓપર મુજરના જુલમ વિષે અસરકારક શબ્દોમાં ભાષણ કરયું. તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું કે આવા દુઃખદાયક વખતમાં આપણે તેમના દુઃખમાં ભાગ લેવા જોઇએ. આપણે કરિયાદ માટે હાઇકમના [illegible] કરવાની રહી છે. માટે અત્રેના કેદખાનાં ભાઇઓએ મારફતમાં ગયેલ પકડાયેલા ભાઇઓની [illegible] મુકી મુકી. આ પ્રમાણેની શેઠ હાજી સકુર હાજી કાસમના પ્રેસીડન્ટ નીચે મી. ઇબ્રાહીમ હસેન, તથા મી. મુલેમાન ઇસ્માઇલ સભાના ચિટનીસ તરીકે રહેવા આવ્યા. બાદ દરમ્યાન સત્યાગ્રહીના પ્રકાર પડી. બીજે દિવસે જનરલના મુકામેથી બ્રાન્ચોના હુકમ કરવામાં સારૂ કેટલાક ભાઇઓ મારફતમાં [illegible] સભાઓ ભરવામાં આવી હતી. [illegible] સભાઓ ભરવામાં આવી હતી. [illegible] સભાઓ ભરવામાં આવી હતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા પત્રવ્યવહારીઓ નીચેના નીયમો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપાવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ગોળ સાફીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે દ્વમેશાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂ.
૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.
૫ લખાણ હમેશાં ટુંકું અને પ્રહસર કરવું.—અધિપતિ.

પત્રવ્યવહારીઓને જવાબ.

મી. અલી ઉમર—તમારો કાગળ મોડો તોપણ કે કે અમે આળી નથી રાખતા તમે વિચારપુર્વક લખ્યું નથી. એટલે અમારી જાણમાણ તમને ફરી વાંચવાની છે.

આમસ્ટરડામના પત્રવ્યવહારી મુદતની પરમીટ મળી શકે છે હાલમાં જોહાન્સ બરગમાં પણ મળે છે. જાયુંના સારૂ પ્રીટોરીયામાં મળવા સંભવ છે.

કોમનો સેવક —તમારો બીજો કાગળ છાપવાની જરૂર જેવો નથી.

પારસના પત્રવ્યવહારી —સલાહ સમજ્યા માં જે ખુલાસો અમે કરી ગયા છીએ તે બધા જોએ હાલ દરબસવાલની બાબત છે તે જેની પાસે પરમીટ છે તેને પણ લાગુ પડે છે.

"ઉમેદવાર"—ફરી આંગળાં આપવાં નહીં પડે. તમે રજીસ્ટ્રારને કહેશો તો તુરત પાસ કહાડી આપશે. બધાકને એમ તુરત કહાડી આપી છે.

અ ઇ. ઓ.

ઉઘરાણા સંબંધી તકરાર

ગે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ.

અમો નીચે સહી કરનારા લખીએ જણાવીએ છીએ કે અમોએ એસોસીએશન માટે ઉઘરાણું પા. પ૩ પાન કર્યું. અને તે પકેસા મેસર્સ્ટરવાળા મી. મ. એ. સલુજીને આપ જમે રાખેલા. તે પકેસા હજુ એસોસીએશનને મળ્યા નથી. અને એ બાબત એકાકારથી એક વાંધાનાકે સહેલું હતું, અને બીજી બાબત મી. મહમદ અબ્દુલ્લાહ તરફથી એ બાબત નું લખાણ છે એ માં થયું હતું પણ આજ સુધીમાં મા. સલુજી તરફથી બીલ કુલ જવાબ મળ્યો નથી. માટે અમને ફરીથી લખવા જરૂર પડી છે કે મી. સલુજી આ પકેસા બનતી તાકીદે એસો સીએશનપર મોકલી આપશે. આ પકેસા બાબતનો જવાબ આવતા અંકમાં તે ન આપે તો એ પકેસા મેળવવા એસોસારીએશન તરફથી નજદીજ થવી જોઈએ.

મી. બી. ડી. દેસાઈ
.. મહમદ કેરમાલિ ટીમોલ
.. પરસી રતનજી કુક
.. વીરા કુંવર
.. કુંવરજી ...
.. મી. મુતુસામી

મદરવાલ બોયન, તા. ૨૪-૨-૦૮

પરચુરણ ચરચા

'અદરીમ એવા ઉપનામથી લેડી સ્મીથથી એક ચરપત્રી રણે છે કે કેમ લેડીસ્મીથના ફુટકારાનો તહેનાત હમેશા પાળવામાં આવે છે તેમ દરબસવા લના હીંદીના ફુટકાર વિષે થવું ઘટે છે. તે બિનાની યાદગીરી કામમ રાખવા સારૂ તેના બદલે પોંડની રકમ દરબસવાલના મુસલમાન ગરીબો કરી તેની આગદાનીની એક "બેસીલ રીઝીસ્ટર્સ સ્કોલરશીપ" કાઢે અને મુંબઇની અંજુમનને સોંકવે તો સારૂં થાય; અને હીંદી કેળવણીમાં વધારો થાય. મી. ઝીણાને વિષે 'અદરીમ' લખે છે કે મી. ઝીણા સનપદારી માણસ છે. કોંગ્રેસના પક્ષના છે, અને તેમને સારૂં એક ખરડો કરી પેસ. એકદા કરી તારથી બોલાવવામાં આવે તો ઠીક ગણાય. દક્ષિણ આફ્રિકાની જુદી જુદી સંસ્થાઓ એ પેસા એકદા કરી શકે છે.

હિંદુ સમશાન ફંડના ઓનરી. સેક્રેટરી મી. વિશ્વા વર્ષ ૩. ૨૦માંથી ડરબનથી લખે છે કે—એસ્ટકોર્ટમાં એક હીંદુ બાઇ બુજરી બર્નેલ. તેને અગ્નિ સંસ્કાર ના થવા ના સંબંધી ૫. ઓ. માં પ્રસિદ્ધ થયેલ લખાણ મેં વાંચ્યા છે. તે ઉપરથી તે બાબત કેટલોક સમજફેર જેવું જણાય એમ ખરી શકાય છે. નાતાલ કોલોની ના કાયદાનો અગ્નિ સંસ્કાર કરવા વિરોધી મનાતો નથી. પણ કોઈ આપખુદ ડોક્ટર કે સારજંટ પોતાનો આપખુદી હુકમ ચલાવે। કહેવાય આબત હુકે એમ કેમ બનેલ છે. અને તે જણ્યા પછી તેમણે નાતાલ સેક્રેટરીને તાર કરતાં તેમણે અગ્નિ સંસ્કારની રજા પણ આપવામાં આવેલી. જ્યારે આ બાબત સરકારનો દોષ કાઢી શકાય તેમ નથી. પણ ત્યારે પછી (તેવા આપખુદ અમલદારોને લીધે પણ) તેવી તકલીફ ન આવે તે માટે તજવીજ કરવાને ધ્યાનમાં લેવાયું છે.

વેરેનિગ (રેડેકીઆ) થી મી. મહમદ અબ્દુલ્લાહ ગુંદીવાળા લખે છે કે—સાલના મા. ૨૨ મીના અંકમાં એવું પ્રસીદ્ધ કરેલું છે કે એક જબરદસ્ત ફેપટાઉનથી લખે છે કે ટ્રેન્સવાલ ચિ. ઇ. એસોસારીએશનના પ્રમુખ મી. મહમદ અબ્દુલ્લાહ ગુંદીવાળા અત્રે આવ્યા હતા. ત્યારે તેમના માનમાં મી. એમ એ. પટેલના તરફથી એક મેળાવડો થયો હતો. તો તેના બુલાસામાં લખવામાં આવ્યું છે કે હું મજકુર એસોસીએશનનો પ્રમુખ નથી. તથા પ્રમુખ તરીકે મને મજકુર માન મળેલું નથી. પણ અમારા મિત્ર મી. એમ. એ. પટેલ તથા મી. મુનશી વગેરે તરફથી મને જે માન મળેલું તે એક મિત્ર તરીકે હતું. કે જે માટે હું તેમનો આભાર માનું છું. તમારા ફેપટાઉનના બાતમીદારોએ જે લખ્યું તેમાં તેણે ભુલ કરેલી છે.

ટ્રેન્સવાલ્સપરગણી એક રહેનાર લખાવે છે કે—અહીંથી એક હીંદી મુસદર વિષે કંપની ઉભી કરવા માટે બાતમી સારા ઠેરા મોકલવાના હતા. તે વાતની જેના એક મિત્રને ખબર પડતાં તેણે આવી કે કંપની ઉભી નાખી જ્યાં કે હિંદુસ્તાનમાં દરેક હીંદીએ ફક્ત સ્વદેશી કપડાંજ વાપરવાની જરૂર છે. મજકુર હીંદીએ આ વાત ખુશી થઈને સ્વીકારી એ ઉપરથી 'સ્વદેશી' તરફ આવીના હીંદીમાં ઘણી સારી લાગણી ફેલાએલી જોવામાં આવે છે.

એક રહેનાર જણાવે છે કે ફેપટાઉન અને ડારાની એક હોટેલના બારનેને હોટેલમાં રાત રહેવાને ના કરવાને ઝિલ્લેબંધીનાં બોર્ડ મારી બહુ ખરાબ હતાં. આમ કરવા બાબત ૧૮૮૫ ની સાલના કોલ લાયસન્સ કાયદા વિરોધી નથી એ દિલગીરીની વાત છે.

મી. ઝુમા આણ ટ્રેન્સવાલ્સ્ડોર્પ એક કાગળ દરબસ ના મી. ગાંધીજી પર લખાયા

કમલો કરતારાએ તરફ દીલગીરી બતાવે છે અને તેઓનો ઇનકાર સારી રીતે આવે એવું ઇચ્છે છે.

રાવીનીંગમિથી એક ગૃહસ્થ લખે છે કે—અહીંની ઇંડિયન કમીટીએ ઉઘરાણું કરવું હતું, ને તે પૈસા એસોમી એસ્ટેનપર મોકલવાના હતા. જતાં તેમ બનવું હોય એમ જણાતું નથી. તો આ પૈસા સંબંધી પુલાસો કરવામાં આવશે તો આભારી થઇશ.

ડોહાન્સબરગથી મી. અલીભાઇ કરીમાઇ લખે પડિટ લખે છે કે જે કેટલાક પઢાણ લોકો રજીસ્ટર થવામાં આનાકાની કરતા હતા તે સોકોને સમજાવવા બનતી મહેનત કરવામાં આવી હતી, અને મેં તેમને સમજાવ્યા હતા. પરંતુ ખુદા પાકના હુકમ વીના એક બનેલું બની તેઓ ખુશીથી રજીસ્ટર થશે એવો સંભવ જણાય છે.

ચાલુ વર્તમાન.

ડરબન ડીપ્રેસ્ડ ક્લાસ મીશન ફંડના એસ. કે. જી. દોવાન લખે છે કે :-સારનુ ફંડની સીલક આજદીને પા. ૧૮૮૬-૦ છે, જે પકી પા. ૧૮-૬-૦ તે ફંડને નામે લેણાનાં બેઠમાં જમે છે અને રી. ટ્રે. એકાઉન્ટરી પાસે બેકટી છે. કમલાનની વાળી રકમનો ખાતર જી. ઇ. બા. સોસા (૧૫૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ) પાસે ચુકેલી છે.

ડરબનમાં એક ગોરાને તોળ્યો ત્રિપેા ઉપર ખટલામાં આવતાં પા. ૬૦ ના દંડ થયા હતા.

કીમ્બરલીમા કેટલાક ગોરાઓએ ફ્રુટ અને તરકારી વેચનારા ગોરાઓને દેશી બજારમા દાખલ કરેલ છે, અને તે કામમાં બાલ વેપા માગતા હોય તેવા બીજા ગોરાઓની તે ઉપર ચાંપો રાખવામાં આવે છે. તે કામ માટે ગોરાઓને માલ પુરો પાડવા કેટલાક વેપારી તૈયાર થયા છે; અને એવું જણાવવામાં આવે છે કે કાફરોને બારકેટમાં માલ લઇને જવા માટેની પરવાનગી રાખી બારકેટ ઉપર ગોરા સીપાઇ રાખવાનું ઠરાવવામાં આવે છે કે જેથી કાફરો માલ વેચી શકે નહિ. પરંતુ એ ઠરાવ મંજુર થયો કે

હરાંસવાલ ક્રોલોનીઅલ ચેમ્બર મુ. હુદો એક ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે પાંચ વરસ જેટલી મુદતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીઓ એકમ થવાનો સંભવ છે.

બોલમરનરટેડમાં ભાષણ કરતાં જનરલ સ્મટસે જણાવ્યું હતું કે કોલોનીમાંના અમુક જેટલા એશીઆટીકો રજીસ્ટર થઇ ચુકયા છે, અને તા. ૬ઠી માર્ચ સુધીમાં ફેલ્હાન્સબરગમાં રજીસ્ટરનું કામ બધાસ થવાનો સંભવ છે. ત્યારબાદ રજીસ્ટર ઓફીસ પ્રીટોરીઆ વગેરે ઠેકાણે જશે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

કેપકલીનના હીંદી વિકૃત મંગાડના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૨૩મી માર્ચને બપોરના બાકલેન્ડ આગળ બોલાવી.

ક્રાંગાકના હીંદી વેપારીપર માલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૧૦મી માર્ચ બપોરના બાકલેન્ડ આગળ બોલાવી.

મારિત્સબરગના કે આર. પેરીનેર મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી માર્ચને સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

એડનબેલના સમસામાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી માર્ચને સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના એસ. હસન મહમદના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠ્ઠી માર્ચને બોલાવાની છે.

બીલેના મોમેદ બક્ષમાર્ક અને હસન નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના ઓર્ડર સુપ્રીમ કોરટમા રદ્દ થયા છે. જે દિવસે નકલ ડરબન રાજકારી કોરટના બાકલેન્ડ આગળ રોજમામાં આવી છે ત્યારે તે તા. ૨૮મી માર્ચ પછી બોલાવવી બાદ મુકવા હુકમ થયો.

ઓકટેરલના એમ. એસ. ચિમાકલની [illegible] ૧૪મી માર્ચને ડ્રમ્મીડ કોરટને બોલાવી.

રોકડ બજાર ભાવ.

આવશ.	શી. પે.	શી. પે.
ગાંજા ૧ બસતાની	૨૫ ૦ થી	૨૫ ૬
બીમડીના ,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર ,,	૨૨ ૦ ,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર ,,	૨૫ ૦ ,,	૨૬ ૩
કુડાના ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.	૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.	૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
બસુરની ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
મગની ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની ,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૬
ચણા મુંબઇના ,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
,, દાળ ,,	૨૭ ૦ ,,	૨૮ ૦
વટાણા ,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૦
મઠાઇ ,,	૬ ૦ ,,	૬ ૬
બીનીસ.	૨૧ ૦ ,,	૨૫ ૬
કડવું તલ ૧ બાલન	૩ ૬ ,,	૪ ૦
એરંડીનું ,,	૩ ૦ ,,	૩ ૪
મીઠું ,,	૩ ૧૦,,	૪ ૦
નાળીએરનું ,,	૪ ૦ ,,	૪ ૬
બાંધ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
પીળા ,,	૧૫ ૬ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૯ ૬ ,,	૧૦ ૬
અરેા	૧૩ ૩ ,,	૧૩ ૩
બકાલી શોપારી ૧ રતલ	૦ ૮ ,,	૦ ૯
બરફ.	૦ ૪૫,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	૮–૧૦–૦ ,,	૯ ૦
પોમ્બંદર ,,	૯ ૦ ,,	૯ ૧૦
પારસીન કાઉન.	૬ ૯ ,,	૭ ૦
,, વાઇટ રોઝ	૮ ૫ ,,	૮ ૬
,, ,, સાલન	૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૦
નાળીએર	૧૪ ૦ ,,	૧૫ ૦
દલી	૧૦ ૦ ,,	૧૦ ૬
બાઇમંડ સોપ	૧૩ ૩ ,,	૧૩ ૯
સાબુ બીલ્ક સ્ટેાન	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૦
સાબુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ,,	૪૩ ૦
નેડલ્સ ડી	૧ ૬ ,,	૧ ૯
બારીસ લામ્પ	૨ ૧૧,,	૩ ૦
કોબારી કોપરેલ	૧ ૦ ,,	૧ ૩
બીડલ પેકેટ સીગરેટ	૧૬ ૯ ,,	૧૭ ૦
[illegible]	[illegible]	[illegible]
,, (ઇમપરડ)		
[illegible]	૪ ૬ ,,	૦ ૫

સ્ટીમરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઇન.]

આમ્બ્રૂણી—તા. ૭ મી માર્ચના મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમલાઝી—તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

આમ્બ્રૂમી—તા. ૧૭ મેન્સ કલકતા જવા ઉપડશે.

અમલાઝી—તા. ૨૧ મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન.]

કેનઝેલર—તા. ૧૦ મી માર્ચે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન આકુરિઅન લાઇન.]

બોમ્બે—તા. ૨૨મીએ કલકતાથી સીધી

[illegible] ઉપડશે.

[illegible] ઉપડશે.

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column	2/6 per inch	[illegible]	
Double Column	5/- per inch	Two Inches ..	£1-15-0
Repeated ... Half Charges		Three Inches ..	£2-10-0

Liberal discount for standing advertisements for long periods

ઇંડિઅન ઓપીનીઅન.

જાહેરાતના દર.

[illegible]

FOR

Rubber Stamps

IN ALL LANGUAGES

International Printing Press

ચોમાસા બરીદીઓ છીએ.

ઉન, ચામડાં, રૂંવાડાં, ઘેટાં અથવા બકરા નાં ચોમડાં, વટલની બાલ વગેરે બરીદવા ભાગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1885.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 829.

દીવાએ આપવાની છે.

ઈસ્ટાંગાની દુકાન સ્ટેશનનાં ઉપર ડાહર પીટવાળી નવી બીલ્ડીંગ સીંગ અને ઓફીસ-રૂમ સાથે દીવાએ આપવાની છે.

એમ. એ. પારેખ—રોથમંડ.

C. KEVALRAM

MERCHANT & DIRECT IMPORTER.

Indian Silk Chinese & Japanese Ware.

MARKET STREET,

(Opposite Carlton Hotel)

Box 7620. JOHANNESBURG.

કાગળ પ્રીંટ વગેરે છપાવવાના

ભાવ માટે પુછો.

ઇન્ડિઅન ઓપીનીઅન પ્રીંટીંગ વર્કસ, ફીનીક્સ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

ઇંડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી

સને ૧૯૦૮

કીમત ૬૦ પેનીસ્ટર ૬ પેની.

રબર સ્ટાંપ

[illegible]

[illegible]

જરમન ઈસ્ટ

આફ્રિકા લાઈન.

૧૮ દહાડે મુંબઇ જનારી આગબોટ,

કૈન્ઝલર.

તા. ૧૦ મી માર્ચના ઉપડશે.

ઉપલી સ્ટીમર અત્રેથી તા. ૧૦ માર્ચના સીધી મુંબઇ સારૂ જાશે તે પ્રસ્ત ડેલાગોઆબે બેરા અને ગોઆ રહી ૧૮ દહાડે મુંબઇ પહોંચશે મજબુત આગબોટમાં બહારથી દેશી છે. જગ્યા ફાળકામાં છે બતી બાજુ વગેરેનું અનહદ સુખ છે. બારેજરો અદ્દીથી ચડેલા મુંબઇ જઇ ઉતરશે. ફેરાંય બદલવાનું નથી.

આસ ચેતવણી

મજબુર લાઇનની હવે ડરબન તેમજ ડેલાગોઆબેથી દરેક માસે એક આગબોટ સીધી મુંબઇ જનારી છે. સ્ટી૦ ગવરનર આદીથી તા. ૨૮ જાનેવારીના ઉપડેલી તા. ૧૭મી ફેબ્રુઆરીના મુંબઇ બરાબર ટાઇમ ટેબલ મુજબ પુગી છે.

Osman Ahmed, Box 126, Durban. Tel. Ad. Ottoman.
Abba Mahomed, Box 81, Delagoa Bay. Tel. Ad. Abba, care Civil
Hajee Habib, Box 52, Pretoria. Tel. Ad. Bagdad.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

કૉન્ટ્રાક્ટ આપવાનો છે

ચેરનું અને પરમારથનું કરવાની સોનેરી તક

શ્રી જેસપાલલાલજીનું મંદીર બાંધવાને સારૂ ઇંટો, અને સુતાર કારીગરોને કંટ્રાક્ટ આપવાનો છે. તા. ૧૬ માર્ચ સુધીમાં નીચેના સરનામે પત્ર લખીયાર કરવા, અથવા તે તારીખે આવવું. અને કંટ્રાક્ટની નામે. અને પ્લેન જોઇ ખુલાસો કરવો.

બાબુ તાલેવંતસીંગ
ચેરમેન

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK,

Wolesale and Retail.

9 - per dozen,

Trial orders solicited.

AHMED HALIM.

Box [illegible]

[illegible] St. Aiden Location,

JOHANNESBURG.

[illegible] ફીશ કુકીંગ [illegible] ડરબન.

છપાઈ તૈયાર છે.

ખુની અપદો, સેના ધાગ તથા તેને લગતી બીજી પ્રીંટરોચન કામકાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિમત છ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની

સાઉથ આફ્રિકાના કોઈપણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

માંદગી આવે ત્યારે શું કરવું ?

જ્યોર્જ લેકેમ્બ

ડેમીસ્ટ

૫૮૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન

[illegible] કામ કરવું. કાઢતર કામોમાં ખાતરી આપે છે. અને અંગ્રેજી, ફ્રેંચ [illegible] મુજબની તારીખે અને બીજી બાબતો મોકલી શકે છે.

By Special Appointment

W. & T. AVERY, LTD.

Scale Makers and Adjusters

LEAGE'S BUILDING

C/o Harrison and Main Sts.,

JOHANNESBURG.

"AVERY'S" SCALES

For Traders and Hawkers

CHEAPEST & BEST.

All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.

સરકારની ખાસ નીમણુંકથી

સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.

ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,

જોહાન્સબરગ, કેપ્રીસ્ટન અને મેઈન સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીફ્ટસ બીલ્ડીંગ

'એવરી' નાં સ્કેલ

વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,

સસ્તા દામ, સરસ બનત,

બરોબર તૈયાર રાખેલ ; અને તુરત

ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.

એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

[illegible] Asiatic Danger in the Colonies" by J. L. P. ERASMUS.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers, The International Printing Press, Phœnix, Natal. Post Free, 7d.

વર્તમાનપત્રો.

તાજુરની અને બિજાં નામની ફરકાર ઢોલ તે નામના "વૈષ્ણવકલ્પતરૂ" માસીક. આ વર્ષ થી ફરમાયે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણા સાફ અક્ષરે લખી જગાશંકર લીલાધર, રોચીરોડ, અમદાવાદ સમાચારી જોઇ અંક તમના સરનામ પ્રથમ મોકલવામાં આવશે. આવતમ પોસ્ટેજ સહીત ૩ — ત્રણ બિલનું પુકારા મોકલવામાં નથી ; પણ અગાઉથી લવામાં આવે છે. જુ. [illegible] મરે આ પત્રની ઓફીસને ગ્રાહક

જગાશંકર લાધાધર
ગુજરાત આર્ય ઓફીસ

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c,

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, &c., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaus, Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and Leg gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Pearl's bags, Mosquicks, Sycee's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. A[illegible] "RAHMAN."
P.O. Box [illegible]

VANMALI KOYA
General Dealer.
By 14 Years' Connection he maintains Most
P.O. Box 204, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers,
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 134. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all Kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3593.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
O. Box [illegible] Tel. Address: "NAIDOO
ROSMEAD, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
[illegible]
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large sto[illegible] of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone [illegible] Tel. [illegible] "IMPERIAL"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
[illegible] & Retail
Hard[illegible] WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
[illegible]
GENERAL MERCHANT
[illegible] Box 32, DELAGOA BAY.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE,
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Rugs, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Groceries,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: BAGDAD. P. O. Box 57.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

ઈ ઇન્ડિયન ઓપિનિઅન.

—o—

ઇન્ડિયન ઓપિનિઅનની છુટ્ટક નકલ બી. પી. વી. સંધવી ૨૦૧ રે સ્ટ્રીટ, તથા બી. એમ. એમ. દીવાન ૧૪૭ કવીન સ્ટ્રાટ પ્રેસ રાન એંડ ટાઉકેર વર્કસ, ૧૬૮ રે સ્ટ્રીટમાંથી પણ પેનીના દામથી મળી શકશે. પોસ્ટ આરેકૃત ૬ પેની. ટ્રાંસવાલ, કેપ વગેરે કોલોનીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

નમાલ્લાર ગામના એજંટ
પોર્ટ ઇલીઝાબેથ—શ્રીમલાલ પર્વત
પ્રીટોરીયા—મી. પી. એમ. જોશી
બોક્સ ૧૧૫૩.
પોર્ટસ્ટરૂમ—મી. એમ. ખંડેરાવા,
બોક્સ ૧૦
સ્ટેંગર—મી. કી. એમ. રેમાર
બોક્સ ૫૭
[illegible]—મી. ગુલાબરામ ડી. શ્રીજેરી,
બોક્સ ૨૦૨
[illegible]—મેસર્સ જુગલદાસ લાલચંદ
[illegible]
[illegible]
[illegible]

B. P. EBRAHIM & CO.
Harness Makers Wholesale Importers
Dealers in Saddlery, Coir Fittings
Mattress Canvas, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1420. Johannesburg.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 161
[illegible]
KRUGERSDORP.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
SOKE TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 68. Tel. Address: "Portstroom"
Telephone No. 1.

નાકરો અને ઉંચો માલ.
ઇન વીમારેલ, મુસાફરો માટેના માલ ઓ
કીમતો કેમ વગેરે બાબતો તમારે
કરવાથી મળશે.
[illegible]
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
[illegible] MERCHANT & DEALER
Spoon, P.O. Box 14,
KRUGERSDORP.

GHOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3553
2 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand,
GENERAL MER[illegible]VIZ
Importers & Commission [illegible]
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques.

NOONDAHAL SONS
[illegible]
SILK MERCHANTS
[illegible]
[illegible]
[illegible]

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS
[illegible] [illegible]
HEIDELBERG, TRANSVAAL.
Box [illegible] & CO. Regd.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
[illegible] Tel. Add[illegible]
VOLKSRUST.

M. F. FANCY.

એમ. એફ. ફેન્સી.

SUN
Insurance Office.
PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

ધ સન
આગના વિમાની ઑફિસ.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

Application will receive prompt attention.

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN.
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

ટ્રંસ્વાલના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers,
Madras Goods a Specialty.
133 Grey St. & 222 Pine St. Field Rd.
P.O. Box 68, Durban.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Tailors & Tea Merchants,
Saw Mills & Timber Yards,
109 Queen Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL.
GENERAL DEALER & IMPORTER.

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT

RANGE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & EXPORTERS

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
Broad Way, JOHANNESBURG.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, March 14th, 1908. No. 11.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

Telephone 571

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Shawls, Sarees,

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN

Suliman Ismail Mia & Co.,
DIRECT IMPORTERS

Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

BABU TALWANTSING,
General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,

A. Tomaselli & Sons.
MARKET & COMMISSION AGENTS.

REFERENCES:
Mr. J. DE WIT Head Market Master
The National Bank of South Africa, Ltd.

JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No. 930.
110 Field Street, DURBAN.
HAVE ALWAYS IN STOCK
Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape SnoekFish, various kinds of Spices, Natal Garlic, old News-papers, Harmonium, Phonographs and Records etc etc
TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE PUNJOHEE, 110 Field Street, Durban.

A. M. Gandhi, Manager.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory
મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલુ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 340,

P.O. Box 44. ઈ૦ અબુબકર આમદ બ્રધર્સ Tel Address ABOOBAKER

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations,	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં ઉપરની ચીજો ઉપરાંત બીજી ઘણી જાતોના હિસાબે વેચી આપવાની છે. જેને જોતરને જાતે ઠોકાવવા જાય એવી, માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 854. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one penny and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

[illegible] register the addresses of senders and receivers [illegible] by a system that ensures considerable economy. [illegible] Reuter Scotch and Mercantile Code, [illegible] most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

[illegible] Reuter's Code are delivered to the [illegible]

[illegible] Reuter's Agency. Reuter's Agency. Reuter's Agency.

G. H MIAMKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

[illegible] Native Goods Merchants.

[illegible]

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 [illegible] STREET.

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER,

ALL KINDS OF INDIAN GOODS KEPT.

P.O. Box 362.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, Capetown.

Geo. E. HANDS, Resident.

દાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આજ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા બદલ એ. ઇબ્રાહમની કું૦, તરફ નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો તેને બદલે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય એમ ઇચ્છી મુખ્ય જાહેર નામ રાખવામાં આવ્યું છે. હવે તે નામ ઉપરથી ઉપરના નામથી કું૦. ચલે છે.

જરૂરીયાત આજના વેપારી.

દરેક રસમનો સોફ્ટગુડસ, નાપ: ૫૨, ફુટ, ગ્રફરી માલ, હાર્ડવેર, ક્રોકરી, સામાન વિગેરે વિગેરે.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 43,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg Box 24.

[illegible], Box 43.

A. M. BHYAT.

श्री जयचनकाल लल्लूभाई.

५२ कोमगलीअल रोड.

विलायती और देशी कोलसा और लकडी

छुटक और जथाबंध बेचनेवाले.

बोक्स ७५. टेलीफोन नंबर ६४३.

P. DAWJEE MAHOMED & Co.

Have a large stock of

RICE, DHOLL, GHEE AND OIL,

Directly imported from India.

343 PINE STREET, DURBAN.

TAYOB HAJEE KHAN MAHOMED & Co.,

Merchants and Direct Importers,

30 Church St., Pretoria.

[illegible] Tayob"

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમસલાલી ટન ૫૦૦૦ તા. ૩૦ માર્ચે

[illegible]

આ કંપનીની વાત આપ સારી રીતે જાણતા હશો. [illegible]

[illegible]

[illegible]

આ કંપનીની આગબોટ [illegible] મારે છે. માટે આ કંપની મુસાફરીનો ખરો લાભ લેવા [illegible]

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચશે [illegible] ચૂકશે તે ઉપરથી સહુની ખબર આપે આપવા [illegible] ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચતા સારાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેના સરનામે મળી શકશે

[illegible]

આ કંપનીએ ખલાસ તથા અમલદારો રાખવાનો તેમજ મજુર ઓ કલકત્તા રવાના કરવાનો ધંધો કરે છે.

અમલદારો [illegible] ટન [illegible] તા. [illegible] માર્ચ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Sulaman Moosa,
Box 24

BEACONSFIELD

Abial Ajji. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shubbe Jeeva Dosa,
Boring Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamiso,
Meintjes Street, P.O. Box 31.
E. A. Saloojee,
Box 12.

BELLAIR

Ranchhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.

BUTHA BUTHE

Tayob Aslam.

CAPETOWN

A. Cajee
116 Long Street
Chhaganal Bhawanidas Parekh,
Exhibition, 71 Roger Street.
J. M. H. Gool,
170 Castle Street.
C. P. Lachman,
Silk Merchant, 19 Dunkeld St.
Pahoomul Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassan,
Bombay House,
Ameed Ismail Essack,
Box 10.
Cassim Suliman,
Box 37.
G. R. Mohla,
Box 15.

DELAGOA BAY

E. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 268.
Hirjee Nanjee & Co.,
Box 310.
Hossenjee Joosub,
Box 332.
Madhavjee Dharsi & Co.,
Box 150.
Manuel Hy. Soares Motam,
Box 92.
Nanjee Dhanjee & Co.,
Box 111.
Sooba Mahomed Moosajee,
Box 280.
Premjee Amarshi & Co
Box 15.
[illegible]
Box 22.

DURBAN

Abdool, Day & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 141, 431 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. Cassoojees & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Newright Lane.
P. Dawjee Manoojee & Co.,
Box 254, 104 Queen Street.
Dawjee Manoojee Tinol,
Box 211, 110 Grey Street.
[illegible]
Box 88, 102 Queen Street.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
(Near Soap Works).
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
Box 1280.
[illegible]
Box [illegible]
[illegible]
Box [illegible]
[illegible]
Box [illegible]
LAKHMAN MAHTO,
Box 5099.
MOHAN BHUKHA,
Box 5099.
[illegible]
Box 5099.
[illegible]
Box [illegible]
[illegible]
Box 5099.
[illegible]
Box [illegible]
D. M. [illegible]
Box [illegible]
[illegible]
Box [illegible]

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
9 Ogle Street
Khoodiram
Box 362. 73 George Street.
Mahomed Bibby,
29 Strachan Street.
V. Saur, Fruit Merchant.
Shumsoodeen Bardey,
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dornie Street, Malay Camp
S. Nathanson,
Fruiterer & Coal Merchant,
41, De Beers Road.
Rahim Khan,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 196.
Yusuf Patel,
Box 81, Above Square.

KRUGERSDORP

A. E. Christian,
Box [illegible]
Essop Ebrahim Patel & Co.,
57 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cader,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.
Soobrah Hassim Aroo & Co.,
Box 262, Market Square,
[illegible]
Box 204.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Boul' Drift.

MAFEKING

Claudia Somma,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 11.
Kujee Bapoo,
Box 70.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
([illegible] TRANSVAAL).

A. E. Brahma,
Box 35.
I. A. Cassim & Co.,
Box 117. Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 0.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
[illegible] of Joubert and Davenport Streets, Box 9.
Amod Nanoma [illegible]
Box 134.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 178.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

PRETORIA

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Box 32
S. D. [illegible]
[illegible]
[illegible]
M. E. [illegible]
[illegible]

PRETORIA

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Ayoob Hagee Haj Mahomed,
[illegible]
Rand Hotel,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Ally,
Box [illegible] Prinsloo Street.
[illegible]
[illegible]
Indian Location.

Messrs Cassim Adam & Co.,
Box 1159.
V. S. Pillay,
W. [illegible] Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
Tayob Haji Khan Mahomed & Co.,
Box 757, 308 Church Street.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee U. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

[illegible] Bejoola.
[illegible] Sipolah.
[illegible] Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 37, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 11,
Ebrahim Amod,
Box 44,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
[illegible] Street,
H. Kajee & Co.,
[illegible] Street.
Valabh Keshar,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talmasingh,
[illegible] Wick Street.
Dawjee Gurjee,
70 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
V. E. Naidu,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frasterlay Estate.
Rugnhvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Rugnhvjee Devjee,
Goldsmith
[illegible]
[illegible] Mine [illegible] Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Monar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Haji Minn,
Box 70.
Joosub Tayab & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom.

ઓ. ઇ. ચોકસી.

રબ્બર મિલકતના બ્રોકર.

જાહેર દરજ્જાથી જમીન વેચનાર, સર બારી આપનારા અને મીલકતની કિંમત આંકનાર. ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૬૨ રમીય ઑટ,
ડરબન.

B. K. PATEL.,

Fruit Merchant & Commission Agent.

PRESIDENT STREET

P.O. Box 3250.

JOHANNESBURG.

ભગવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રુટ મરચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.

જોહાન્સબર્ગ.

જોહાન્સબર્ગ પ્રાવિન્સ કમીશન એજન્સી.

માર્કેટ અને કમીશન એજન્ટ્સ

જોહાન્સબર્ગ.

ઓ. બારલો અને સન્સ

રાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના બ્રોકર્સ

સંગાનું તેલ, પટા વગેરે એન્જીનને લગતા સઘળા સામાન સારા અને સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલિફોન નંબર ૧૨

તારનું સરનામું "સીપમેન્ટસ"

ઓકટરલ બારલો. ડરબન.

MONEY TO LEND.

સારી જગીનગીરી ઉપર પૈસા પાંચથી પૈસા પાંચ હજાર સુધી આપવાના છે આ તાલુ માસીક કાંધાથી પાછા ભરી શકાશે.

ખાત્રી લાયક સીક્યુરીટીપર પાંચ પાંચસે પૈસા પાંચ હજારસુધી મુદ્દત દેવામાં આવે છે. માસીક હપ્તેથી વહેલા પાછા ભરી શકાય છે.

A client wishes to lend sums from £5 to £5,000, against Bonds, Debentures, Promissory Notes, Scrip, and all other available securities.

Advances made to those in permanent employment on shortest notice.

Special Feature. Any loan may be repaid by monthly instalments. Strictest confidence observed.

APPLY TO:

BERNARD GABRIEL,
Advocate, etc.,
121 Grey Street, DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER

MIDDELBURG, TVAAL.

S. D. GOSSERT,

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

EBRAHIM CAMROODEEN.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
Jacob's Buildings,
(Opposite Grand Theatre)
KOCK STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "Camay"
JOHANNESBURG.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવન્ત મહાત્મા ગાંધીજી.
ઓ. વરદીસ બહાદુર નામદાર.
મી. ઓસ્બ. ઓચ. ...
ઈંડીયન રેપ્રેસન્ટેટીવ ઓફ ધ કોર્ટ.
ઓરેન્જ રીવર કોલોનીના પ્રધાનો
મી. આબેદીન કુવર હાજી.
રેવ. ડેલીમેલ કારકુન.
સન્ડે ટાઇમ્સ કારકુન.
કીમત : દરેકની પેની ઓફ. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટાઉનવાલા તથા ટ્રાંસવાલના પણ ફોટા તૈયાર થાય આવે છે.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Add: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee,	NATAL;
Zoutpansberg,	TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein	DIS. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL,

120 Castle Street, Capetown.

Wholesale Grocers, Spice Grinders and Importers direct from England.

Also Exporters of Cape Smoke.

Native Agents: Sorabjee Bros., Durban.

એજંટ માટે કમીશન ઉપર.

ગરીબ અને ધનવાન

ડરબન.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 14TH, 1908 No. 11

Contents

EDITORIAL COMMENTS PAGE

The Estcourt Licensing ... 125
Economic Questions in South Africa 125
The Late Dr. Pope 125
The Late Sir Lionel Phillips 126

OTHER ARTICLES

General Botha at ... 127
... Bay ... 128
... of Sir Lionel ... 128
... 129
"The Times" ... 130
Land Grants ... 130
The Transvaal Asiatic Question 130
The Great Bombay Meeting 132
... Notes 133
... Page 135

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 14th, 1908.

The Estcourt Licensing Appeals

> "And upon my soul, if you ... application, I think, it will ... for like worm ... Licensing Court.

The Estcourt Licensing appeals had a happy ending, but it was an unhappy ending. We congratulate the happy coming in that the applicants have been saved immediate ... But it is also an unhappy ending, because the apparent understanding of the Licensing Court ... full the Indian community into a sense of false security. We, however, hope that the Indians concerned and, in fact, the whole Interstate ... will make use of the interval to furnish its weapons and get ready for the fray. It is perfectly ... to expect ... before us to prejudice. ... be ... to us who the Indian community that, unless the Dealers' Law is amended, there can be no rest. Truth is slow but sure. It must win in the end. The Indian position from the standpoint of Truth is unassailable. There ... no claim put forward to extend Indian trade indefinitely. ... no earnest attempt is being made to protect vested and legitimate ... we use the adjective legitimate ... edly, because no Indian ... unfair competition or to bolster up an institution of indifferent book-keeping. The strong words quoted above from Colonel ... address to the Licensing Court fairly ... up the situation. It is the attitude that the Court took up ... finance or all rules of justice ... day that makes ... However the ... of the ... ultimately ...

Economic Questions in South Africa

The economic situation in South Africa cannot but affect most intimately the Indian community, which is so closely interested in the material welfare and development of the sub-continent. In South Africa, as elsewhere, the question of free-trade or protection has come to the fore, and so long as unlimited competition is regarded as a desideratum in commercial circles, so long will the economic problem referred to be debated and a practical demonstration of preference be given.

But the question in South Africa has a two fold aspect. The question arises as to the attitude of South Africa as a whole to the outside world, on the one hand, and of the various South African colonies towards each other, on the other hand. It ... generally ... South Africa will ... against the importation ... South African products and manufactures in order to protect home industries, and there is ... reasonable attitude, provided, as Mr. Quinn pointed out some time ago, that adequate distinction is made between indigenous and bogus industries, ... industries that are natural to the country, where the raw material is present and does not have to be imported from ... distances, and industries whose existence may fairly be represented as parasitic, battening upon the life ... of the general body of the community. It will be ... admitted, on the present economic basis of the world, that such a form of protection is legitimate, in order to ... and ... ... imposition of skilled wages. The people of the country will be prepared ... the national spirit of self-sacrifice ... the cost of protection, ... national future of ... development ...

But circumstances differ completely when it is a question of protection against other South African colonies. That question then ... to become acute in the Transvaal and we confess that we are not enamoured of the "one-tongue" idea. Its effect will undoubtedly be to artificially bolster up an agricultural industry that can perfectly well flourish by the amount of time, energy, and intelligence expended upon it by the farming community. ... the urban population will ... the ... to ... the ... matter of compensation due to those upon whose shoulders primarily falls the burden of production. But when it comes to inflicting an additional tax upon the townsfolk in order to keep a privileged few in idleness and enable them to close their lands against all-comers and intelligent development, then we are constrained to agree that, before any such calamity is allowed to befall the community, resort should be had to a general tax upon unimproved land, thus forcing the big land-owner to cultivate his ground, or to give it up so that the small man may try to ... a living on it. For that reason we sympathise with the effort now being made to bring about a redistribution of parliamentary representation in Natal, though it does not directly affect Indian interests.

Yet these interests are very closely involved. For, in proportion as means are more readily found to increase the welfare of the urban population, so will this bitter antipathy to the Indian trader tend to subside. Fly keener the competition that exists ... in conditions that, in a well-organised society, should not obtain, the louder will be the outcry against the Indian trader. There is no doubt that much of the present anti-Asiatic movement is due to the fact of unfair economic pressure upon the population of the towns. Anything that tends to relieve this pressure will be an influence for good so far as the relations between Indian and European are concerned. And as it is a principle that we hold very dear, that those relations should be improved so that all cause of friction may disappear, we are prepared to support, so far as lies in our power, any movement that ... the ... conditions ... for ... many to live ... ... unenvious lives, and limiting the opportunities for oppression afforded to those few whose privileges are conferred upon them at the cost of the general public.

The Late Dr. Pope

The late Dr. G. U. Pope, whose biography in the *Times* we reproduce elsewhere, was one of the few Anglo Indians carrying forward to-day the tradition ... His erudition ... ... monument of work with which his name will always be ... There has been no ... the people of ... should ...

...ple's ... and ... indication of their line of growth for the future. The demise of Mr. Pope ... to Indian and European ... alike. His memory will ... dear to all who love India and those who have worked for India's ... gift of sympathy for the people among whom they have ... a lifetime of toil.

THE DEATH OF SIR LEPEL GRIFFIN removes from the Anglo-Indian world a most interesting figure. He was a long and well tried administrator. He was a learned man and a good linguist. He never broke off his relations with India, and as President of the East India Association, he often appeared before the public in connection with Indian affairs. Sir Lepel rendered the Indian community in South Africa great help by heading the deputation that waited on Lord Elgin. And Sir Lepel was induced to take interest in the Indian question to the end. He allowed himself to be nominated as Vice President of the South Africa British Indian Committee, and, as such, gave the Committee the benefit of his advice and guidance. We render to Sir Lepel's family our respectful condolence.

The late Sir Lepel Griffin

General Botha at Volksrust

Indian Address of Welcome

General Botha visited Volksrust recently, and was welcomed by the ... sections of the population ... including the local Indian community, which ... the Prime Minister with ... address. ... now ... that ... Government should have ... the opinion of the ... who drafting the Act. ... consent had not ... most loyal of the Transv... Britons. The ... dress then terminated.

Lobito Bay Indians

What the Returned Labourers have to Say

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A repre... of INDIAN OPINION on Wednesday last obtained an interview with ... ty of about a dozen Indian labourers who, with a shipment of ... ufred, had just returned from ... With the help ... reporter was ... from them the ... ing information. Allow... enable amount of ... experiences of these poor people were far from pleasant. We draw the attention of the Protector and all who have sympathy with the unfortunate toilers, to this matter, and ask them whether, if the statements made are true and this be the only method of constructing the Benguella Railway it would not be better that it should never be completed. We do not vouch for the truth of the statements made below but we feel it our duty to place them before the Protector and our readers for what they are worth. The Protector may, if he chooses, investigate the matter, but it is a question for the ... interest themselves in ... both European and ... liant. If the allegations made are ever partly true, the reputa... the eyes of the civilised world.

Asked as to their first experi... at Lobito Bay, the men said they were practically without fresh water to drink. The little they did get was foul and oily. So serious was the position created by this state of affairs that, after one week, many were tempted to run away, whither they knew not, but anywhere as long as they might find water. In regard to food, the ... were promised wheat meal and ... per day, a pound of meat, ... and a bottle of oil per ... They ... that instead of ... which ... but it to others simply took shelter under a friendly tree and trusted to God for ... tigers, and other ... nuts which prowled about in the ... gabourhood. ... or to the camp ... tant place, the huts which they had ... ade became useless. When the men complained, it is alleged that ... with a sjambok was resorted to, and that quite ... treatment.

When the men were engaged at Durban, they ... derstood that it was for two years at two pounds per ... Those who must ... ears for their ... certificates had to have ten shillings per month deducted from their monthly pay. Now ... that the ... shillings was ... mander from those who had paid up ... money as that from those ... Natal, ... long the ... they had been there at ... months, and had got ... promise to the country ... any season having come which gave them fresh water), and, perhaps, ... ting accustomed to the tough life and the food, they were discharged and sent back. About 600 people, they thought, still remained at Lobito Bay, and the pay-master informed them that all those would be sent back to Ing...

... ... by the ... tion Department, who will not accept their domici... certificates because they ... ve not the two thousand ... ... and ... ... wise Durban for Lobito Bay ... ...

Death of Sir Lepel Griffin

[London, March 10.—The ... has occurred at Sir ... Griffin, formerly of the Indian ... —Reuter.]

The British India... Association, Johannesburg, has cabled to Sir Lepel's family a message of condolence through the South African British Indian Committee.

Estcourt Licences

Refusals Without Reasons

Colonel Greene, K.C., Calls for Justice

Country Licences all Granted

[Special to INDIAN OPINION]

A special Meeting of the Estcourt Local Board was held in the Agricultural Hall, Estcourt, on the 2nd and 3rd of March, [illegible] to consider the appeals against the decision of the [illegible] Licensing Officer for the Township, brought by [illegible] Nowna, M. H. Nowda, Aroon Hallejee, [illegible] M. Patel and M. D. Jillubhay, with respect to his refusal to grant them renewal of their Licences for the year 1908.

The Board consisted of Messrs. [illegible] M. K. Chadwick, (Chairman), [illegible] Hellet, Boyn, Cooke, Hodgson and the Rev. Mr. Wright.

The Appellants were represented by Col. R. M. Greene [illegible] and Mr. Cecil Cowley of the firm of [illegible] and Dumbrell, [illegible] Court.

The Licensing Officer appeared in person and was also represented by Mr. E. N. J. Miller of the firm of Chadwick and Miller, who sought to put in a Power of Attorney authorising him to appear on behalf of the Licensing Officer. [illegible] objected to Mr. [illegible] appearance on the ground that the Rules framed for the hearing of Appeals provided that any person interested in the Appeal only could be heard at the Appeal, and that [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] His chief reason for refusing the licence was that none of the partners in the business could read or write.

M. D. Jillabhay, a partner in the firm, was then called and gave his evidence in English. Examined by Colonel Greene he turned up various accounts in the ledgers and answered questions relative to these accounts. He also stated that because he was not thoroughly conversant with English he kept a complete duplicate set of books in Gujarati in addition to the English books and that the two sets were compared and checked from time to time. Examined by the Board he stated that he kept a competent bookkeeper and entered up every item that was sold in the store in English as it was sold. The bookkeeper was next called, and the Board, after a short consultation, decided to grant the Licence in the personal name of M. H. Vowda and not to the partners of the firm or in the firm's name.

The Board next heard the appeal of Amod Hafiejee. Colonel Greene mentioned to the Board that in his address in connection with Patel's application he had asked the members of the Board to give a ruling with reference to books of first entry as far as their own opinion was concerned. They had now given a ruling saying that books of first entry were not books of first entry because some absolutely unnecessary information had been recorded by the Appellants in their own language in addition to the books which were required in law and which books were kept in English. Throughout his Parliamentary career, he had maintained that it was unthinkable that the Indian mercantile community should be allowed to increase, and it was with great [illegible] that he had been approached [illegible] to take up these appeals, but it was pointed out to him that in the Orange Free State had said to face the position [illegible] and that we had not to do [illegible] but that we had to take [illegible] that would be permanent just to the men whom we had encouraged and allowed to come to the country [illegible] of their interests there. He said that they [illegible] minority, and that it was their duty [illegible] Parliament to [illegible] [illegible] [illegible]

of keeping these books. Under those circumstances they thought the Appeals should very properly be allowed. At the same time they were of opinion that the Licensing Officer should be represented at an Appeal of this kind.

Mr. de Villiers then rose and urged that the remaining two Appeals be held over to the following day to enable him to get authority from the Government in Pietermaritzburg to be represented by Counsel at the hearing of the remaining two Appeals. He thought it was grossly unfair that his decision should be appealed against and that he should not have the right to appear, and he was satisfied that his contention was correct in view of the words [illegible] the Bench [illegible] allowed [illegible] would [illegible] Colonial [illegible] Government [illegible] Appeals [illegible] proceed.

At this [illegible] Colonel Greene asked [illegible] to be excused as he was very unwell, and Mr. Cecil Cowley conducted the remaining two Appeals, which were both upheld.

Colonel Greene at the conclusion of the first case stated that he had been asked by Mr. de Villiers to explain to the Board that had he been aware of [illegible] Licensing [illegible]

"The Times" on the House of Lords Debate

[illegible] expression, [illegible] subsequent speakers, to the unqualified satisfaction with which the settlement happily arrived at has been received in this country. His criticism was addressed to the delay that had occurred and to the time that elapsed before a dangerous situation was brought to an end by a compromise which is so far from including any new elements as naturally to give rise to the question why it could not have been reached at an earlier [illegible] Lord Elgin's reply to this question is not entirely satisfactory. He said that he did not know why action by [illegible] had been delayed, that the [illegible] had [illegible] of the [illegible] and that he had [illegible] of the [illegible] on which [illegible] the solution and thus avoided a considerable amount of exasperation, highly detrimental to Imperial interests. Now that the end has been [illegible], no one would wish to be too severely critical; still, it is impossible to review the case without agreeing with what Lord C[illegible] said, that the Colonial Office showed a lack of that imagination which is valuable in all statesmanship, but absolutely indispensable to deal with Oriental affairs. It is difficult not to feel that the case was imperfectly grasped by the Colonial Office, and that what it ought to have done early, upon its own initiative it did late under pressure from public opinion. The Transvaal Government, not having Imperial interests very fully before it, and having to deal, on the other hand, with very insistent popular prejudice, [illegible] for [illegible] to some [illegible] But it [illegible] was when those [illegible] tions [illegible] rose d upon it, [illegible] was merely admitted [illegible] desired compromise was [illegible] effected. That gives force to the contention that, had proper representations been made at an earlier date to those charged with the care of broad Imperial interests, they would have been equally effective, and a state of painful tension would have been more speedily ended.

If we put aside the question of administration, there is substantial agreement among the speakers on both sides upon the abiding difficulty which the Empire is in [illegible] a composite one. Lord [illegible] [illegible] [illegible]

The Transvaal Asiatic Blue Book

Mr. Morley's Reply

On Lord Elgin's enquiry, Mr. Morley replied the following reply to be sent on the receipt of Mr. [illegible]

[illegible] Act, [illegible] which is now awaiting His Majesty's pleasure.

I can do say that the text of the Act is already in the hands of the Government of India, who [illegible] any observations they may wish to make on the measure. Mr. Morley hopes to be able very shortly to communicate his views to Lord Elgin, and trusts that in the meanti no action will be taken.

Without prejudice to his decision as to assent or dissent to the Act, I am to say that Mr. Morley regrets that he cannot agree that the Act in question can be pa similar to the legislation already sanctioned in other [illegible] Mr. Morley recognises that His Majesty's Government [illegible] may think it necessary [illegible] observe that [illegible] Act [illegible] no parallel can be found in any legislation. This clause perpetuates an arrangement introduced in very special circumstances, and will debar from entry into the Transvaal British subjects who would be free to enter any other Colony by proving themselves capable of passing the educational tests laid down for immigrants. It will for instance, permanently exclude from the Transvaal members of learned professions and graduates of European universities of Asiatic origin who may in future wish to enter the Colony. It has further been represented to Mr. Morley that the Act may work grave injustice, since British Indian subjects who had before 1902 acquired a domicile in the Transvaal, but having [illegible] themselves, may now [illegible] debarred from re-entry.

On the 11th of November, the following further reply was sent by Mr. Morley:—

With reference to my letter of the 31st ultimo on the subject of the Transvaal Immigration Restriction Bill, and to your letter of the 4th instant, on the limitations of the right of British subjects to acquire property in the Transvaal, I am directed by Mr. Secretary Morley to state, for the information of the Earl of Elgin, that the Government of India, while appr[illegible] ... principle of the Bill under consideration, recognise His Majesty's Government must decide the question by considerations other than the interest of British Indian subjects. They observe that, if the Asiatic Law Amendment Act, 1907, [illegible] ... Bill [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ...

... the local population of Natal ... objection, but they feel ... representation will be exercised ... Ministers ... employment of ... the new constitution ... Minister can give ... specific assurances asked for His Majesty will not be advised to disallow the Act.

On the 3rd of December Lord Selborne sent the following reply:

Ministers intimate that they gladly give His Majesty's Government assurances that ...

Mr. ... with regard to Section 8 (b) that the explained to Parliament that this was an extraordinary power which should be only exercised in the gravest emergencies of State. Ministers understand, however, that the ... discretion ... may be ... and that ... dealt with satisfactorily that the Colonial Ministers have given the ... assurance as to the admission to the Colony of Indian visitors of distinguished ... Hon. Mr. Martin trusts that ... hope that the exclusion of ... Asiatic immigration ... in the most favourable ... Asiatic residents ... be justified, ... history of the question, ... alive to the difficulties in ... His Majesty's Government ... how the ... matter.

The ... Chinese Consul-General for South ... Mr. ... has ... the ... papers ... presented ... collection ...

... these circumstances I would withdraw my previous communication to you on this subject.

On the 19th of December, Lord Elgin communicated his decision that the Immigrant's Restriction Act would not be disallowed.

On the 15th of January, the following curious cablegram was sent by Lord Elgin:

No. 1. Matter most urgent. ... application under Regulations in Gazette ... Shipping Agents ... Schedule ... persons ... Agents ... Asiatic ... Asiatic ... Asiatic

The Great Bombay Meeting

Transvaal Indian Question

A Vigorous Protest

[illegible]

[illegible] says:—

A public [illegible] of the

[illegible]

Town Hall, [illegible] noted on

The meeting was as large as it was representative. The spacious hall was filled to [illegible] most capacity, several hundreds of people [illegible] gathering outside the hall. The proceedings were characterised with great enthusiasm. [illegible] some of the popular leaders on the meeting reaching, they were accorded very warm reception. The proceedings commenced at 5 p.m. and lasted for over two hours and a half.

[illegible] present were Sir Jamsetji [illegible] Tinsukhlal M. P. [illegible] Bart., the Hon. Sir Pherozeshah M. Mehta, Kt., Sir Ramson Ha[illegible] Sir [illegible] Cowasji [illegible] Kelidas, [illegible] Ibrahim, Kt., the Hon. [illegible] G, the Hon. Mr. G. [illegible] the Hon. Mr. D. A. Khare, the Hon. [illegible] Jamshed N. Setalvad, the Hon. Mr. Ibra[illegible] Rahimtoola, Mr. James Mac Donald, Mr. Stanley Re[illegible] Mr. Bhaktabala Bhowanrao, Mr. H. A. Wadia, Mr. D. [illegible] Rao [illegible] D. Patil, [illegible] Rajabhoy, [illegible] the Bandra [illegible] Shet [illegible] Mr. P. [illegible] Kaji Kahmadbhai, [illegible] Khalidina Khalid [illegible] Shaikh [illegible] and others.

Mr. Dhunjibhoy, Sheriff of [illegible] a few remarks [illegible] [illegible] called upon [illegible] Mr. Ahmed [illegible] Bhoy, [illegible] a High[illegible] ish was [illegible] occasion [illegible] Bhoy— [illegible]

[illegible] present [illegible] Amongst [illegible] but only [illegible] what the harsh [illegible] out to their fellow-subjects in South Africa; but they [illegible] in their efforts [illegible]

[illegible] do we as [illegible] change [illegible] orient towards an autonomous colony. [illegible] do we call upon [illegible] the autonomous colony to [illegible] such [illegible] to discriminate Asiatic [illegible] [illegible] all coast [illegible] as Asiatics, as [illegible] [illegible]

[illegible] on that [illegible] sion is based on the fact [illegible] dark skins" and racial prejudices. [illegible] But, gentlemen, there is [illegible] question involving the [illegible] ica and Amer[illegible] [illegible] [illegible] [

Hon. Mr. Ebrahim Rahimtulla

Mr Ebrahim Rahimtulla ... Chairman, said that [illegible] speech while the Hon'ble Mr. ... absent ... to be obliterate an instant and the result of the ... meeting ... the land gone to ... and from all corners of the vast Empire and he expressed a confident hope that the appeal that had to the sense of British justice would not fail ... that in the case justice would be ... their fellow-subjects in South Africa. Mr. Armstrong submitted that under the circumst... this case, it was difficult to ... the thanks ... tion being expressed ... the feelings of disappointment in this ... They were all aware of the fact ... Two hundred of their fellow-... and the Transvaal had been ... were made ... They had been forced ... here and all for what purpose. What was the fault ... Indians who were ... ably not ... the ... under the ... Asian Act, that was the fault. If they committed any ... they would ... a diligent pro... They ... have been treated as imbeciles, weak and wanton men. If they carefully abstained ... for the ... sake that they must go to jail. It was ... ult, in speaking on a question of this ... restrain one's self and ... be understood ... that the treatment ... ed, ... that the British statesmen ... ld to the matter, was a blind one. ... must have ... been recommending ... Asiatic Government to sanction the legislation. If they had known that the feelings throughout the Empire would become highly ...ated, that most sober-minded citizens ... moderate language ... remonstration and boycott—silent, hard, and applause—they would have refrained from sanctioning ... an ... just law. ... When they saw that the tension had become high, they felt that it was a mistake ... the ... and legislation. He hoped that in a few days ... action ... be taken ... to lead great ... [illegible] ... was quite ... swelled from the legislation ... hoped that within ... days there ... Asiatic cult and ... at the united ... would not go in vain. (Applause.)

The Hon. Mr. D. A. Khare said it was ... that ... [illegible] ... was not so, for they knew that the ... ment of Indians was ... he ground ... of war between Great Britain and the Transvaal. ... served as a good cause for war ... he failed to see why when the same cause now existed the same level ... should not follow. (Hear, hear.) But they could ... claim that, because they were powerless, ... only thing ... they could do was to ... appeal to the good sense and the conscience of the British. He was sure, however, ... if only an Act of Exclusion were introduced in the Imperial Council, the effect ... would be simply electrical. No doubt, such an Act would never be passed, ... the mere introduction of it would be a great object lesson ... and would show to the Imperial Government that the people of India were ... opinion on this question.

Mr. ... S. Parekh said that it had been ... that the Indians had ... as ... it was the duty of the [illegible] Government to ... protect ... from ... insults heaped upon them. ... That ... was just ...

Thanks to the Chairman

Registration Notes

By our Transvaal Reporter

Up to Wednesday evening a total of [illegible] applications had been received at registration offices, 2,511 on Tuesday and 73 on Wednesday. On Tuesday, shortly after registration commenced, it was found that the receipt forms had given out too soon, and in order to avoid any difficulty that might arise in the old cancelled receipt forms were issued, it was decided to cease taking application until Wednesday. From Friday noon until Wednesday evening, approximately one registration [illegible] have thus been forwarded to Johannesburg for distribution. On Wednesday, registration commenced in Pretoria, where office [illegible]

Instructions have been issued to Licensing Officers, whether Municipal or Government, that [illegible] should be received [illegible] of the Act [illegible] receipt [illegible] Asiatic Department, however. Reference to the fact that Licensing Officers have been asking for thumb-prints. These have been confirmed by the Community, and I have been officially informed that instructions have been sent to all Licensing Officers not to demand thumb-prints in any Asiatic. I have been asked by the Licensing Officer of the Johannesburg Municipality to remind [illegible] who require licences for the carrying on of their businesses [illegible] application for [illegible]. The licence receipt [illegible] as follows: "Provisional [illegible] receipt of V. R. [illegible] (voluntary registration certificate) and subject to confirmation or termination in like manner as the certificate." This, of course, is done to protect the Government in the improbable event of Parliament not sanctioning the [illegible] to-day.

Later

I learn that nine [illegible] certificates in all had been forwarded for distribution up to Wednesday, and that it is hoped to issue provincial passes on Monday next.

Dr. G. U. Pope

The Times on the [illegible] the following obituary notice:

We regret to announce the death, at the advanced age of 85, of the Rev. Dr. George Uglow Pope, which occurred at Oxford yesterday.

Dr. Pope, who is one of the most [illegible] The Tamil [illegible] done all that lay in their power to add to our knowledge of the people among whom their life was spent, and to present to those people the best side of the English character. Born on April 24, 1820, the son of John Pope, a merchant and shipowner of Plymouth, George Uglow Pope was educated at Bury and Heaton. He went out to India in 1839, and took priest's orders at Madras in 1845. After [illegible] missionary and educational labour in different parts of southern India, he returned to England in 1881, and in 1883 became Oxford diocesan secretary of the Society for the Propagation of the Gospel, and was University lecturer in Tamil and Telugu a second time from 1884 to 1901.

Dr. Pope's works include "First Lessons in Tamil" (fifth edition, 1861); "A Handbook of the Ordinary Dialect of the Tamil Language," in five volumes, a work which ran into seven editions, the last being published in 1904; "A Tamil Poetical Anthology, with grammatical notes and a vocabulary (1859); "A Text-book of Indian History" (third edition, 1871); and "The Nanneri or Sacred Utterances of Manikka-Vasagar, with English translation, introductions, notes, and [illegible] with Tamil [illegible] and concordance [illegible].

Late News

Johannesburg, Friday.

The total applications in Johannesburg to date amount [illegible] which about [illegible] are Coloured.

In Pretoria the applications are coming in more rapidly [illegible] the fact of the opening of the Office being better known.

[illegible] All should [illegible] Government [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬ઠ્ઠું ફ્રીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧૪ મી માર્ચ, ૧૯૦૮. અંક ૧૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રીસ્તી—તા૦ ૧૪ મી માર્ચ થી, તા૦ ૨૦ માર્ચ સુધી, સન સા૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—ફાગણ સુદ ૧૨ થી, ફાગણ વદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૧૦ મી સફર થી ૧૬ મી સફર સુધી, હીજરી.

| | | |

રજીસ્ટ્રેશન ઑફીસ

[પ્ર. ઈ. મારે આસ રીપોર્ટ]

[illegible] ઑફીસ [illegible] ઑફીસ [illegible] રજીસ્ટ્રેશનની ઑફીસ ખોલી પડ્યા. તેથી બુધવારે સૌ કોઈને [illegible] ઑફીસનું કામ બંધ રાખવું પડ્યું હતું. આવતા ગરવારથી [illegible] અઠવાડીઆના બુધવાર સુધીના [illegible] ઑફીસ ઉઘડી રહેશે.

બાકીના [illegible] ઑફીસ ઉઘડી રહેશે.

એસ્ટકોર્ટે લાઇસેન્સની અપીલો

કેસનો વિગતવાર હેવાલ

[પ્ર. ઈ. મારે આસ રીપોર્ટ]

તા. ૨ જે રજી મારચે એસ્ટકોર્ટ લાઇસેન્સ બોર્ડની [illegible] ઑફ [illegible] એમીકલચરલ હૉલમાં મળી હતી. [illegible] વખતે એસસર્સ યુસેમાન હુસેન, એમ. એચ. વાયડ, આમદ હાજી જી. એમ. પરેલ, તથા એમ ડી. કલ્લાખાનની અરજીઓ સાંભળવામાં આવી હતી. બોરડમાં રોસસર્સ આર. એમ. [illegible] (પ્રમુખ), ટી. ફ્રેઝર, ઓ. કરીન, જે. જે. બી. કુક, પ્ર. હોડસન, અને સ્પેશ્યલ જી. સાર્જંટ એટલા મેંબરો હતા. અરજદારોવતી કરનલ પ્ર. એમ. યોન કે. સ્ટા., આર બી. [illegible] હાજરી આપી હતી. લાઇસેન્સ અમલદાર પણ હાજર મેજીસ્ટ્રેટ [illegible] જી. જી. ઈ. જે. ગીલકરે [illegible] કેસ સાંભળવા સંબંધીની હકીકતો અને બોરડનો હાજર થયો હતો.

કરનલ યોન જી. ગીલકરના હાજરી માટે વાંધો ઉઠાવ્યો. તેમાં જણાવ્યું કે અપીલો સાંભળવાને લગતા નિયમોમાં એક નિયમ એવો છે કે અપીલમાં હિત સમાએલું હોય. [illegible] પણ માણસને રજુઆત કરવાનો હક છે. લાઇસેન્સ અમલદારનું અપીલમાં હિત છે નહીં. તેણે માજીસ્ટ્રેટની પેરે પહેલાં અરજ સાંભળી લઇને ચુકાદો આપી દીધો છે. તેથી તેને એટલોજ હક છે કે પોતે જે આધારથી ચુકાદો આપ્યો હોય તે કારણો આપવાં. મારજીસ્ટ્રેટ પણ એમજ કરે છે. જી. ગીલકરે જણાવ્યું કે હું લાઇસેન્સ અમલદાર તરફથી હાજર થયો છું, એ અપીલ સાથે સંબંધ રાખનાર રિસ્પેયર (કબજદાર) તરીકે પણ હાજર થયો છું. બોરડે કરનલ યોનનો વાંધો કાઢી નાખ્યો અને જી. ગીલકરને હાજર રહેવાની છુટ આપી.

[illegible] જી. ઈ. એમ પહેલાની અરજી [illegible] ઑફ [illegible] (લાઇસેન્સ અમલદાર) ની અરજી સાંભળી. લાઇસેન્સ અમલદારે [illegible] કારણો [illegible] નીચે મુજબ [illegible] ઑફ [illegible] ચામડીએ અરજદાર મેરેથી લખાવતો તે પ્રમાણે ઉપર-નીચેને તે લખેલ છે. એપલ્સ તોતા [illegible] ગુલ્સ માલુમ પડી [illegible] ઑફ [illegible] એવી દરકાર છે કે જે લેજરમાં મળતી નથી. એપલમાં [illegible] જમાની રકમ [illegible] ઑફ [illegible] નથી: અને એપલની [illegible] ઑફ [illegible] પણ દાખલા છે."

લાઇસેન્સ અમલદારે જુબાનીમાં રજુ કરયું કે આગલી સાલમાં મેંજર અરજદાર ને લાઇસેન્સ આપ્યાં હતાં, તે વખતે એપલ્સ લાયક પ્રમાણેજ લખાએલા હતા: એપલ્સ ના સારી રીતે રાખવા ની મેં નોટીસ આપી હતી. [illegible] વખત [illegible] ઑફ [illegible] તપાસ કરી હતી. બંને તે વખતનો બંને દરે નહોતો. આ અરજદારના [illegible] રીતે એપલ્સ લખતા હોય તેવા કેટલાક સોદાઓ મેં આ સાલ લાઇસેન્સ આપ્યાં હતાં ખરાં. અરજદારની દુકાન સપુરષ્ય રીતે સંતોષકારક સ્થિતિમાં હતી. જી. ગીલકરના સવાલના જવાબમાં લાઇસેન્સ અમલદારે જણાવ્યું કે અરજદારને થોડું અશ્લેષ્ટ લખતાં આવડે છે.

પછી છ. આર. બેટીએ જુબાનીમાં જણાવ્યું કે અરજદારના એપલ્સ હું લખું છું. દર આપાટીએ હું અરજદારની [illegible] ઑફ [illegible] ઉપરથી તથા અરજદાર બજારોમાં [illegible] ઉપરથી લખાવે તે પ્રમાણે એપલ્સ લખું છું. હું જી. હૈલટને ત્યાં પુરુ પ્રમાણ તરીકે હતો. ગામમાંથી [illegible] એપલ્સ પણ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે હું લખું છું. વિગેરે.

પછી બધો કેસ સાંભળી લીધા બાદ બધા બહાર વિચાર કરવા માટે બીજે એકાંતમાં ગયા. તેમણે બે કલાક વિચાર કર્યા બાદ ચુકાદો પડી કાઢવા હતો તે બોરડે ફરમાવ્યું. તેમાં જણાવ્યું હતું કે— "બધા વિચાર અને તપાસ કર્યા પછી બોરડે બધા મતે એવો ફલિત કર્યો છે કે અરજદારના એપલ્સ કાયદેસર રાખવા જોઇએ તેવી રીતે રખાએલા નથી. [illegible] જુબાનીમાં [illegible] કે [illegible] [illegible] [illegible]

કરવા વકીલ મારફત અરજ કરી હતી. તેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે, મારા ઉપર ખોટા આરોપ મૂકવામાં આવ્યા છે. મારી સામે કોઈ પણ જાતનો પુરાવો નથી. મારા ઉપર જે આરોપ મૂકવામાં આવ્યા છે તે ખોટ

સ્ટાર્ટિંગ્ટનવાળા હીંદી મજુરોની કહાણી

પાછા ફરનારાઓ શું કહે છે ?

[સ્ટા. ઓ. માટે ખાસ રિપોર્ટર]

[illegible] આગળ બે ગ્રુપીસા [illegible] આપણા ભાઈઓ [illegible] જોવાનાં આવ્યા હતા. એ લોકોમાંથી ૧૬૬ જેટલા માણસો હાલમાં ત્યાંથી પાછા ફર્યા છે. તે લોકોની હાલત વિષે આપણામાં અગાઉ કેટલીક ચરચા બહાર આવી હતી. તે તેનાં ખરી હકીકત શું છે તે બહાર લાવવાના હેતુથી અમારા પ્રતિનીધીએ ગયા બુધવારે તેઓમાંના કેટલાકની મુલાકાત લીધી હતી. એક નામીશ ઈન્ટરપ્રીટર મારફત તેમાંના ૧૦-૧૨ જણાએ જે હકીકત જણાવી તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ.

ડરબનમાં તમારી શું સ્થિતિ થઈ એવા સવાલના જવાબમાં તે માણસોએ જણાવ્યું કે પીવાનું પાણી ભાગ્યેજ મળતું; જે થોડું ઘણું પાણી અમને મળતું તે બરાબર હતું, અને ખાવે તોફ કેમ ન હોય એવું લાગતું. આ કારણથી એવી સ્થિતિ થઈ કે એક અઠવાડીઆ પછી કેટલાક લોકોએ નાસીપાસ કરવા કરાહો કર્યો. કર્યા જવું એની તો લોકોને ખબર નહોતી. પણ પાણી મળે એવી જગાએ જવું એવો તેમનો વિચાર હતો. [illegible] માટે [illegible] આવી [illegible] તેમને [illegible] ઉપર [illegible] તથા [illegible] તેમને [illegible] જણાવ્યું [illegible] એમનો કે આવેલ [illegible] અમારા [illegible] તે [illegible] તેમણે [illegible] તેમને [illegible] જણાવ્યું કે એ બધા લોકોને હીંદુસ્તાન પોતપોતાનાં ગામમાં આવશે.

ડરબન આવનારા લોકોમાંના કેટલાકને ઈમીગ્રેશન ખાતાએ સ્ટીમર ઉપર ચઢવા [illegible] છે: કારણ કે તેઓનાં ટ્રાન્સવાલ સરટીફીકેટ ઉપર આંગુઠાનાં નીશાનો પાડેલાં નહોતાં. નીશાન ન દેવાના [illegible] આ લોક તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે તેઓ ડરબનથી પોતા [illegible] ઉપડ્યા ત્યારે ઓટલી છુટા [illegible] એમ [illegible]

[illegible]

જનરલ બોથાને માનપત્ર

વોલકરસ્ટના હીંદી તરફથી

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

વોલકરસ્ટની જનરલ બોથાએ હાલમાં મુલાકાત લીધી હતી તે પ્રસંગે આંહીં હીંદી કોમવતી જનરલ બોથાને [illegible] મુજબ માનપત્ર [illegible] આવ્યું [illegible]

[illegible] જનરલ [illegible] બોથા
પી. સી., પ્રાઈમ મીનીસ્ટર
[illegible] ટ્રાંસવાલ.

આપની વોલકરસ્ટની [illegible] પ્રસંગે આંહીની હીંદી કોમના પ્રતિનીધિ તરીકે અમે નીચે સહી કરનારાઓ આપને અંતઃકરણપુર્વક આવકાર આપીએ છીએ.

ટ્રાંસવાલના એશીઆટીકની આફતનો વખત હાલજ દુર થયો છે. તે વખતે એશીઆટીકને લગતા કાયદા સામેની આ કોલોનીની સરકાર જે રીતે વર્તેલી છે તેનો અમે મોટી તારીફ કરીએ છીએ.

એશીઆટીક સવાલ બહુજ મુંઝવણમાં પડેલો છે એ હકીકતથી અમે પુરેપુરા માહિતગાર છીએ: પણ અમને ખાતરી રહે છે કે એશીઆટીકના હક અને દાવા જણાવવાને આપના પ્રધાન અને સરકાર બદલી દાખલ રાખશે.

[illegible] કે [illegible] મુલાકાતની [illegible] અને એવું માગીએ છીએ કે ટ્રાંસવાલ અને [illegible] આદરીકાના લાભને માટે તમારી [illegible] વર્ષ [illegible] સુધી જળવાઈ રહેશે

[illegible]
" સુલેમાન મીઠા
" ગોરધનદાસ કાપુરશા
" આદમ હુસેન
" અબ્દુલહમીદ જાણુજી

ઉપરનું માનપત્ર હીંદી કોમવતી [illegible] ગોરધનદાસે વાંચી સંભળાવ્યું [illegible]

જવાબમાં જનરલ બોથાએ જણાવ્યું કે "તમારા આવકાર માટે હું તમારો અંતઃકરણપુર્વક આભાર માનું છું. [illegible]

છે તે જુદા. વળી સોદાના હકો આજ વર્ષાના હેતુથી છે; માટે સરકારને તે બાબતમાં ગરદ કરવાનું [illegible] કહ્યું હતું. બીજા લોકોના હકની પેઠે તમારા હકનું પણ સરકાર રક્ષણ કરશે. ફાયદો પાર પાડવામાં સરકારને મદદ કરવા માટે [illegible] ઝિમ્મેદારીઓને જણાવ્યું હતું. દરેક એવી બાદીક નકકી માનવું કે નમ્રતાપૂર્વની સરકાર ન્યાયી છે, અને તમારા હક જાળવશે."

હીંદીઓ વતી જવાબ વાળતાં મી. સૌરાબજીએ જણાવ્યું કે તમોએ અમારા [illegible] કે મદદ કરી છે તે માટે આભાર માનીએ [illegible] સરકારને બેઠતી મદદ આપશે. જ્યારે કાયદો પસાર થયો ત્યારે સરકારે એશીઆ ટીકેનો મત પુછ્યો જોઇતો હતો, તથા તેમની ખાસિઇ લાગણીઓને વિસરમાં લેવા જોઇતી હતી. નહિ તો એશીઆ ટીકા સદૃથી વધારે વફાદાર કૌમ છે. વગેરે.

પછી મેળાવડો વિસરર્જન થયો હતો.

કેપટાઉનમાં મી. કેર હાર્ડી

હીંદી કોમે આપેલું માન

મી. કેર હાર્ડીને માન આપવા [illegible] તેમના હીંદીઓની એક મીટીંગ [illegible] કે નેસનલ થીએટરમાં મળી [illegible] હીંદી હાજર હતા, જેમાં મેસરસ [illegible] ઇસ્લામ, આન્ત ગુલ, કીરેજખાન, [illegible] હુસેન, હાજી, હેરીસન, ડો. કરી, પ્રો. નંદી, મેગ, આઇ. દાદા વગેરે હતા. મી. ઇસ્લામ મુસ્લીમ પ્રમુખ હતા. મીટીંગનો હેતુ મી. કેર હાર્ડીને માનપત્ર આપવાના તથા જેંડાના મીટીંગની ઓફીના જરૂરના દાગદાગીના [illegible] બેટ આપવાનો [illegible] કોમવતી પ્રમુખે મી. કેર હાર્ડીને આમંત્રણ આપ્યું, અને ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે મી. કેર હાર્ડી હીંદીઓના [illegible] તેમણે હીંદીઓને ન્યાય આપવા વકી પાર્લ [illegible] કામમાં હમેશાં ક્રિમોક્રેટ કરતાં છે વગેરે [illegible] પછી કાસમ અલીભેન મી કેર હાર્ડીને [illegible] માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું. તેનો સાર એવો છે કે "અમે હીંદીઓના હકની જે જબરી હિમાયત [illegible] માટે તારીફ કરીએ અને તેના બાપ [illegible] કે તારીફ કરીએ કે તમે [illegible] કરીએ [illegible] પાર્લામેંટમાં અને [illegible] જાહેર જાપણોપરે ગેર ઇન્સાફી [illegible] તમે બહોળી પહોંચી [illegible] ના હકને તમે મજબુત [illegible] આપ્યો છે. બધા માણસોને માટે ન્યાય અપાવવા તમો લડેલા છો. તમે જે મદદ કરી છે તે માટે આભાર માનીએ [illegible] સરકારને બેઠતી મદદ આપશે. જ્યારે કાયદો પસાર થયો ત્યારે સરકારે એશીઆ ટીકેનો મત પુછ્યો જોઇતો હતો, તથા તેમની ખાસિઇ લાગણીઓને વિસરમાં લેવા જોઇતી હતી. નહિ તો એશીઆ ટીકા સદૃથી વધારે વફાદાર કૌમ છે. વગેરે.

પછી મેરબેનનો આભાર માની મી. કેર હાર્ડી વહેલે વહુ વાર ટ્રેરાના [illegible] કરીને સભા વિસરર્જન થઇ હતી.

[illegible] મી. કેર હાર્ડીનું [illegible] બહુ [illegible] ઇંગ્લીશ [illegible] ગયા [illegible] "વંદે માતરમ્" પત્ર નીકળતા [illegible] બાંધ્યું છે. આવાજ કમઉપર સીજુન [illegible] તીવ્રતા 'કેસરી' પત્ર [illegible] ગુજરાતીમાં 'ગુર્જર કેસરી' [illegible] નામનું પત્ર મુંબઇખાતે (કાલબાદેવી, [illegible] વરસનું [illegible] પોસ્ટેજ જુદું) [illegible] થવા લાગ્યું છે, જેમાં કેસરીપત્રનાં [illegible] મુખ્ય લખાણોના તથા 'વંદે માતરમ્' [illegible] કેટલ કેટલ લખાણોના તરજુમા [illegible] કરીને આપવામાં આવે છે.

[illegible] વિસર્જન—[illegible] [illegible] મી. કેર હાર્ડીનો [illegible] [illegible] [illegible]

મારા જેલના અનુભવ

[illegible]

[illegible] મારી ગયો [illegible]

[illegible]

[illegible] ચોથી ઓક્ટોબર ગણું [illegible]

અમારે બધાને સારું દિવસના ફરવા ફરવા સારું નાનું ફળીયું હતું, અને આસપાસ કિલ્લા હતા. ફળીયું ચોકખું બહુ નાનું હતું તેમાં દિવસના [illegible] ફરવું એ બહુ મુશ્કેલ [illegible] મા પડવું હતું. તે સવાના કેદીઓમાં તે ફળીયા ની બહાર બ્રશ વિના નીકળી શકાયજ નહિ એવો નિયમ હતો. મુશલ કરવાનું તથા પાયખાના વિગેરેની સગવડ એ પણ તે ફળીયામાં આવી જતાં હતાં. મુશલ કરવાને સારૂં પથ્થરની બે મોટી કુંડીઓ હતી; અને વરસાદની જેમ નહાવાની બે મોરીવાળા નળીઓ હતા. બબડવાને સારૂં પણ બાકાયદા બંદોબસ્ત હતો. અને પેશાબને સારૂ [illegible] બાકીટ હતો. ખાસ દાંકાને ચુપી રીતે નાહી ધોઈ શકાય અથવા તો બબડવા બરાબર શકાય એવી સગવડ ન હતી. જેલના બારામાં પણ એવું હતું કે કેદીઓ અળગા રહી શકે તેવી રીતે બબડવા વિગેરે ની ઓઢવણ ન હોવી જોઇએ. તેથી ઘણી વેળા બે પણ કેદીઓને એક ઠેકાણે બેસીને બબડવું પડતું હતું. મુશલ કરવાની સ્થિતિ તેવીજ હતી. પેશાબની બાકાટ પણ ખુલ્લી જગ્યામાં હતી. આ બધું પ્રથમ આપણને અણગમો ઉપજાવનાર લાગે. કેટલાકને તો તેથી ઘણુંજ દુઃખ થાય. તોપણ ઉંડા વિચાર કરતાં એમ લાગ્યા વિના રહેતું નથી કે જેલખાનામાં આવી વસ્તુઓ બીજી રીતે ન બની શકે, અને બીજી રીતે કરતાં બહુ ખર્ચ થાય તેમ નથી. તેથી મારા જેવા કેદીને [illegible] જરૂર છે. અને તેમાં બાકીદારથી [illegible] [illegible]

[illegible] ની અંદર [illegible] સારૂ કાયદાના [illegible] [illegible] [illegible]

મળતો નથી. તેથી મુખ્ય બંદી રહેવાનો સંભવ છે. બાકી બધતો ફમાલ તો હોય નહિ. લાકડાનો ચમચો બાવામાં બગવડ કુપનપે છે. લાખી મુખ હોય તો બોરાક મુખને બળગે છે. બધી કેદીઓનો બધા અનુભવ લેવાને મારો વિચાર હતો. તેથી મુખ્ય દરોગા પાસે મારા બાળ તથા મુખ કાપવાની મેં માગણી કરી. તેણે કહ્યું ગવર્નરની સખત મનાઈ છે. મેં કહ્યું હું જાણું છું કે ગવર્નર મને કરજ પાડવા નથી માગતા, પણ હું મારા બાળ અને મુખ ગરજ્યાત કપાવવા ઇચ્છું છું. તેણે ગવર્નરની પાસે અરજ કરવા સુચના કરી. બીજે દહાડે બપોરની બરાબરની મળી. પણ તેણે કહ્યું હતું તેમ જ બન્યું. બે દિવસ બાદ મારા બાળ ગિરફ્તમાં ને મુખ કાપવાનો મને હક્ક નથી. મેં કહ્યું તે વાત હું જાણું છું, પણ મારી ફરજ્યાતને બાતર અને મારી મરજ્યથી હું કપાવવા માગું છું. બતાં તેણે ફરીને આનાકાની કરી. પાબ્બાથી મને ગાબુમ પડ્યું કે ગવર્નરને કંઈક શક અને ભય હતા. મારી આ માગણીમાં કંઈ બોદ તો ન હોય! બાબળાયો ગવર્નરની ઉપર દોબીને જેલની બાદાર નીકળો ઘરાણે બધા મુખ કપાવવાનું ફોરમાન તો ન કરે! એમ મને બાવ્યું. મેં તો મારી માગણી બનેલા બાબ્ય રાખ્યા. મરજ્યથી કપાવવા માટે મુખ ફોટુ ગ્રાફીલવાર આપવાનું પણ કહ્યું. ગવર્નરના મન દૂર ગયા, અને તેમને મારી ધીકુ કાયદે આપવાનો હુકમ મુખી દરોગાને કર્યો. મારી સાથેના કેદી મી. ઇ. નાઈડુને હજામના કામની પુરી તાલીમ બાપી હતી અને પોતાને પણ બેઠ બાવડ આવડે છે. મેં બધા મુખ કાપ્યાં તે વિષે તથા તેનું કારણ સમજાવને બીજા બાબ્ય પણ તેમ કરવું. કેદખાને ગાત્ર બાબવા કહ્યાવ્યા. મી. નાઈડુ તથા હું મળીને હમેશાં બે કલાક દીદી કેદીઓના વાળ કાપવામાં બાળતા હતા. હું માનુ છું કે બાથી સુબાકારી અને સગવડતા બધ્યાં હતાં. તેથી કેદીઓનો દેખાવ સુબડ લાગતો હતો. જેલમાં અરીસો બાપરવાની સખત મનાઇ છે. ગાત્ર બોડા કાલરજ બાપરવામાં આવે છે.

તપાસ

કેદીઓની તપાસ જુદા જુદા બમલ કરવા આવે ત્યારે દરેક કેદીએ હારબંધ ઘઈ જવું જોઇએ. બલબદાર ગણી ત્યારે ટોપી ઉતારી સલામ કરવી જોઇએ. બધા કેદીને બગ્રેજ દોબી હતી, એટલે તે ઉતારવામાં કશો બાધ ન હતી, અને ઉતારવી જોઇએ એ કાયદેસર હતું. એટલુંજ નહીં પણ મુનાસિબ હતું. બામ હારબંધ ઘઈ જવાનો હુકમ. જ્યારે કોઇ બમલદાર બાવે ત્યારે "હેડ બન" એ શબ્દ વાપરીને બતાવવામાં આવતો હતો. એટલે "હેડ બન" એવો બમલદાર બોલે ત્યારે બધા કેદી ટોપી ઉતારી ઉભા રહે. બાગ ચાર પાંચ બખત થતું. તેમાંનો એક બમલદાર જે વાદકનિશ મુખ્ય દરોગો હતો તે બધા બકકરે હતો. [illegible] સાથે બાવતો હતો. [illegible] ચાર પાંચ બખત બાવતું. તે સલામની બાબ્ય બખત બોલાવ બાવતો. બધો બાબ્ય સાંભળ્યા પણ ગાત્ર ટોપી ઉતારવાનો બને હક્ક નથી. બાબ્ય બોલે તે પુરા બાબવામાં તેમ બને તે

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી.)

રજીસ્ટ્રેશન વગર ધંધા કરે છે. કેટલાક માણસો કેમનું અપમાન કરવા તરફદાર બેઠા બેઠા આંકે છે. તેઓ માત્ર પોતાનો સ્વાર્થ સમજે છે. અરજદારો કોમની અંદર ભાંગી ફાટીને લખાવે છે. આ બધું નુકસાન કરનારું છે. વળી કેટલાક તો એમજ માને છે કે લડતને અંતે જોઇતા છે તેવો પાસ આપણ ચોક્કસ જોઇશે. આના જેવી બીજી મોટી ભુલ કઇ? સાચાની લડાઇ માં ખોટું કેમ બની જાય એ ન સમજાય તેવી વાત છે. પણ કેમ અરજદારોની મુશ્કેલીને લીધે તેમ છે, અને તેમાં ખોટાને પણ ઉત્તેજી આપે છે તેમજ જે લોકો કેમમાં નબળા લોકો સાચા હતા તો બેરા ખોટાનો બચાવ કરીને કોમ માટે મુશ્કેલી ઉભી કરે છે. એટલે કે જે નબળા લોકો સાચા સાબીત થશે તો સરકારનો કોઇ ડર કે કે કેમનો ખરા પરમીટના છે તેઓને હેરાન ન કરે. બનાવટ પરમીટના લોકોએ કાયદાની સામે ઝુંબેશ કરેલી છે તેમાં કોઇ ના પાડી શકે તેમ નથી. પણ તે ઝુંબેશ એવી નથી કે જેને સારૂ બચાવ હેરાનગતી થતી જોઇએ. જે તેવા માણસો રીત સર ચૂરશાહની પાસે લડાઇના મુકે અને તેઓ કોઇ રીતે દાખલ થતા એ સરકાર જોઇ જાણે તો હું માનું છું કે સરકાર કરી તેવાને પણ રજીસ્ટર આપવાનો હુકમ કરશે. આવું બનતાં પહેલાં કોમે ઉભી કરેલી લડાઇ અટકાવી દેવી જોઇએ. અને નવેસર કામને કરવામાં વિચાર કરવો જોઇએ. મોજ એ બધાનું મુળ છે એ બધા કામમાં લાવવાની જરૂર છે.

હીંદીના મિત્રોને ખાસ

મી. કાર્ટરરાઇટ, મી. રીચાર્ડસ, મી. ડોક વિગેરે નવાબ સાહેબને કેવી આપણને બધી મદદ કરી છે તેઓને કોન્વોકેશનને દિવસે બધું આપવામાં આવશે. તેમાં કેટલાક હીંદી હાજર રહેશે. આપણે અગત્યનું કામ હોવાથી લગભગ બધાને તે જોઇએ તેટલી રકમ [illegible]

સર લેપલ ગ્રીફીન

મરહુમ સર લેપલ ગ્રીફીનના કુટુંબને બી. ઇ. ઓ. વતી અરબાસનો તાર સા. આ. ખિ. ક. માકલે ગયો છે.

ચાલુ વર્તમાન.

ટ્રાંસવાલમાં ગોરાઓની એક મીટીંગ

આગણ એસિયાટીક સવાલ ઉપર બોલાવું કરતાં નાતાલ લેબર પાર્ટીના આગેવાન મી. હેરે જણાવ્યું હતું કે મીરગીટીઓ મજુરોને લાવવાનું તદન બંધ કરવું જોઇએ. કારીગીરીવાળી મજુરીના દાખલા સંબંધમાં જણાવ્યું કે કરબ્રનો કર્યો હીંદીને લીધે બહુથી ખરાબ થઇ પાઠયો છે. તે ધંધાની પેઠે બધા ધંધા હીંદીઓ હાથ કરતા જાય છે. ને આખરે એવો વખત આવશે કે ગોરા માટે કાંઇ રહ્યાજ નહિ. તે એસિયાટીક પોતાની બાજે. પરંતુ ગોરા કંપનીઓ હોંશિયાર હોય તો તેમ પણ એક કારણ આવે તેવું બનવું જોઇએ. તથા રોડના દરેક ધારા ધોરણો પળાવા જોઇએ. તેમ થશે એટલે આપો રાજની ઇચ્છાને તાબે થવું જોઇએ. તેમ થશે એટલે આપો આપ હીંદી પોતાની મેળે નાબુદ થશે. અને હીંદી પોતાની મેળે પાછા પડશે. આવા જોસરીઓ ઘણા નાબુદ કરવા જોઇએ. તેઓ સોનું ચેચે છે એમ સમજવું તે બુલ ભરેલું છે.

ટ્રાંસવાલ સરકારમાં એક હિંદીને પોતાના ઘોરા શેઠને ઓર આપી મારી નાખવાની કોશીશ કરવા માટે કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં ૩ વરસની સખત મજુરી સાથે જેલની અને ૬૫ ફટકા મારવાની સજા થઇ હતી.

ફ્રેનેજમાં હીંદી ઇમિગ્રેશન સંબંધમાં ઉઠેલા પ્રશ્નોની ચર્ચા ઉપર ટીકા કરતાં 'મરકયુરી' કહે છે કે કોલોનીઓમાંનો ઇમીગ્રેશનનો સવાલ ચરચવા એક ખાસ કોલોનીઅલ કોનફરન્સ ભરાવાની જરૂર છે.

ઓકલ્સબરગના ગ્રેકરીંગ રેસીડેંટ મેજીસ્ટ્રેટ કેપ્ટન ગોમીજેના કોલીની [illegible]

ટ્રાંસવાલમાં ગોરાઓની મીટીંગમાં એસિયાટીક સવાલ સંબંધમાં જનરલ બોથાએ કેટલુંક ભાષણ કરી છેવટે જણાવ્યું હતું કે કોઇ કોમ આ કોલોનીમાં જુની હકદાર હોય તેના કરતાં મુકાબલે દશ તે લોકોને કાંઇ મુશ્કેલી નહિ. અને કાંઇ મુશ્કેલી તે તો ગેરસમજણથી બનવા પામે. તેમાંનો કાંઇ ભાગ હોય તે પણ આપણે ખાત્રી આપવા જોઇએ.

અપકારને બદલે ઉપકાર

કરીનાને લીધે દુઃખી હાલત ભોગવતા ગોરાઓની મદદ કરવા જોન્સબરગમાં એક એસોસીએશન સ્થપાયું છે. તેને જોહાન્સબરગના ચાલુનીજ ગોસેલ્સાએશનના પ્રમુખે પા. ૧૦૦ની રકમ મદદ તરીકે આપી છે. તે બાબતમાં જણાવ્યું છે કે જરૂર જણાયે વધુ મદદ પણ કરવામાં આવશે.

રટોમરેની હિલચાલ.

[નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ.]

અમલદારો—તા. ૨૭ માર્ચ ૧૯૦૯ થી ૩૧ ડીસેમ્બર ૧૯૦૯.

[જનરલ કાઉન્સિલ]

પ્રમુખ—તા. ૩૧ ડીસેમ્બર ૧૯૦૯ થી ૩૧ ડીસેમ્બર ૧૯૧૦.

[ઇગ્ઝિકયુટિવ કાઉન્સિલ]

ચેરમેન—તા. ૨૦મીના અરસામાં આવી પહોંચવાની ધારણા છે.

ડરબનવીક—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

વીન્ધાઉ—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

છેલ્લા અખબારો.

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર.)

જોહાન્સબર્ગ, ૧૨મી માર્ચ.

આજ સવારમાં જોહાન્સબરગમાં વસ્તીની [illegible] અરજીઓ થઇ છે, જેમાંની ૧૦૦૦ ચીનાઓની છે.

ડીસ્ટ્રીક્ટમાં અરજીઓ [illegible] થવા લાગી છે, કારણકે ઓફીસ ખુલવા ની વાતથી સહુ અગાઉના આસિતગાર હતા. સરટીફીકેટ મળેલ હોય કે ન હોય તે વિષે વાંધા વગર દરેક ડિલીવરીમાં લાઇસેન્સ ઠાઠી આપવામાં આવે છે. બધાએ (ગવરમેંટ, તેમજ મ્યુનીસીપલ) લાઇસેન્સ [illegible] અરજીઓ મળી છે જેની સામે [illegible] ચાર [illegible] સરકારને [illegible] જણાવ્યું [illegible]

મુંબઈખાતે મળેલી ગંજાવર સભા

ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફ દિલસોજી

૫૦૦૦ માણસોની હાજરી

વિગતવાર હેવાલ

એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટ જાહેર કરવા મુંબઇના શહેરીઓની એક ગંજાવર સભા તા. ૨૬મી જાને વારીએ ના. આગાખાનના પ્રમુખપણા નીચે ટાઉન હોલમાં મળી હતી. આ સભામાં મુંબઇની પંચોતેરી પ્રજાની સઘળી કોમોના પ્રતીનીધીઓ અને શહેરી ઓએ મોટી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. સાંભળનારાઓથી હોલ ખીચોખીચ ભરાઇ ગયો હતો. ટાઉન હોલના બહારના રસ્તા ઉપર તેમજ ઓલટીનસ્ટન સરકલમાં આવેલા બગીચા માં પણ ઠેઠ સુધી મોટી મેદની એકઠી મળી હતી. મુંબઇના કાપડનાં બજારો તેમજ બીજાં વેપારી બજારો આ સભા માટે બાજ બંધ રાખવામાં આવ્યાં હતાં. અને તેથી શહેરના વેપારીઓની મોટી સંખ્યા સભામાં ભાગ લેવાને અને ટ્રાંસ વાલના પોતાના દુખી ભાઇઓ તરફ દિલસોજી બતાવવાને ઉતરી પડી હતી. બરાબર પણત પોંચ વાગતાંમાં આગેવાન નામદાર હાજરી આપવા આવી પહોંચ્યા હતા. તેમના પધારવા બાદ તરત સભાનું કામ શરૂ થયું. અને સભા પાંચમાં પોણા છએ વિસર્જન થઇ ત્યાં સુધી સભા ચાલુ રહેવા પામી હતી. સભામાં પ્રસંગસર પાંચ ઠરાવો આગેવાનો દ્વારા રજુ થયા હતા. જેમ જેમ બહારથી શહેરીઓ આ સભામાં આવતા ગયા તેમ તેમ હાજર રહેલાઓએ તાલીઓના અવાજોથી તેઓને માન આપ્યું હતું. સભાના પ્રમુખ નામદાર આગાખાન દીવાનખાનામાં બારી પાસેની તેઓને દરજ્જે ઘટે એવી બેઠક આપવામાં આવી હતી. એ૦ સર પ્રીતમદાસ મહેતા આવી લાગતાં તેઓને પણ દરજ્જે ઘટે એવી આવકાર હાજર રહેલાઓએ આપ્યો હતો. એ૦ બી. ગોકળદાસ પારેખને પણ હાજર રહેલાઓએ તાલીઓના અવાજોથી આવકાર આપ્યો હતો.

બહારગામના પ્રતિનીધીઓની હાજરી

આજની [illegible] મિલ્કરીઓમાં સર જમશેદજી જીજીભાઇ, સર દીનશાહ માણેકજી પીટીટ, સર ભાલચંદ્ર કૃષ્ણ, સર પ્રેમચંદ જહાંગીર, સર હરકીશન દાસ નરોત્તમદાસ, સર ફરીદુનજી દમાસ દીમ. સર યાસુફ જે. કેરીમ, એ૦ બી. બી. એચ. આરમસ્ટ્રોંગ, એ૦ બી. પ્રણ ગાદીન રહેમતુલા, એ૦ બી. હાજી અબાજી ખરે, એ૦ બી. ગોકળદાસ કહાનદાસ પારેખ, બી. દીનશાહ ઓદલજી વાછા, બી. જેમ્સ મેકડોનલ્ડ, બી. દ્વારકાદાસ ધરમસી, બી. જમનજી દીનશાહ પીટીટ, બી. જહાંગીર જમનજી પીટીટ, બી. હોરમસજી અરદેશર વછાડીયા, બી. કી. છ. પાખે, બી. એન. એમ. સમરચ, બી. કરીમભાઇ આદમજી પીરભાઇ, બી, જે નથી રીડ, બી. છ. કે. ગાડગીલ, બી. જમનજી જમસેદજી વછાડીયા, બી. કાલી કણીકદીન, બી. જેસફ એપટીસટા, બી. સ્તીલાલ ડી. મજમુદાર, બી. જમસેદજી અરદેશર વછાડીયા, બા. જા. ઢાયાભાઇ દોનજી બોમનજી બી એ. ડી. બી. સોલ્ટ, બી. નિસીમ આઇઝેક બી. મદ મદભાઇ [illegible] બી. [illegible] બી. [illegible] બી.

ઓના પ્રતિનિધિ આદમજીએ સાથ સારી દરમિયાનગીરી કરી છે. હીંદી ગણોત સામેનો કેસ તથા ઉપર જુનરલ બોથાને અને બીજા હીંદી પ્રતિનિધિઓને મળવા ગયા હતા. હીંદી પ્રતિનિધિઓએ કરેલ રજુઆતોમાં ખાસ કરીને ટ્રાન્સવાલના એશિયાટિક ઓફિસર ના પોતાને બઢતી કર્યા છે. આ દેશના સજ્જડારોબાર વ્યવસાયના ખાતામાં હીંદી વેપારીઓ ઉપર કરવામાં આવતી જાચકીને લગતી ફરિયાદો પણ તેઓએ જનરલ બોથાને કરી હતી. જનરલ બોથાએ તેઓને ખાતરી આપી હતી કે તેઓની ફરિયાદો તપાસવામાં આવશે અને જરૂર જણાશે તો તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવશે. આ ઉપરાંત હીંદી પ્રતિનિધિઓએ જનરલ બોથાને ખાતરી આપી હતી કે તેઓ પોતાની કોમને સમજાવશે કે તેઓએ ગેરકાયદેસર રીતે દાખલ થવું નહિ. જનરલ બોથાએ પણ તેઓને ખાતરી આપી હતી કે જે હીંદીઓ ગેરકાયદેસર રીતે દાખલ થયા હશે તેઓને પોતાના દેશમાં પાછા મોકલવામાં આવશે નહિ. આ મુલાકાત બાદ હીંદી પ્રતિનિધિઓ જનરલ બોથાનો આભાર માનીને છૂટા પડ્યા હતા.

ગઈ કાલે ટ્રાન્સવાલ ઇન્ડિયન એસોસિએશનની એક સભા મળી હતી. તેમાં જનરલ બોથા સાથે થયેલી મુલાકાત વિષે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. મુલાકાત દરમ્યાન હીંદી પ્રતિનિધિઓએ જે રજુઆતો કરી હતી તે સંબંધમાં પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. આ સભામાં હાજર રહેલા સભ્યોને જનરલ બોથાએ આપેલી ખાતરીઓ સંતોષકારક જણાઈ હતી. આ સભામાં એક ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જનરલ બોથાએ આપેલી ખાતરીઓ ઉપર વિશ્વાસ રાખવામાં આવે છે. આ ઠરાવ ઉપરાંત બીજો એક ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે હીંદીઓ ગેરકાયદેસર રીતે દાખલ થયા હોય તેઓને પોતાના દેશમાં પાછા મોકલવામાં આવે તે સામે વાંધો લેવામાં આવે છે. આ ઠરાવ ઉપર ઘણી ચર્ચા ચાલી હતી. કેટલાક સભ્યોનો એવો અભિપ્રાય હતો કે જે માણસને હાલમાં દેશમાંથી બહાર કાઢી મૂકવામાં આવે છે તેઓએ સરકારની લશ્કરી સેવામાં પોતાની ઘેલછા, જુવાની અને જીંદગી ખરચવા કરી છે અને ખીજીશ સરકારે પણ તેઓને બહાદુરીથી લડવા બદલ ચંદ્રકો આપ્યા છે. આ સરકારની તેઓએ વફાદારીથી સેવા બજાવી છે. આ સરકારના કાયદા પણ તેઓને લાગુ પડતા નથી. કેટલાક સભ્યોનો અભિપ્રાય હતો કે જે હીંદીઓ ગેરકાયદેસર રીતે દાખલ થયા હોય તેઓને પોતાના દેશમાં પાછા મોકલવામાં આવે તે સામે વાંધો લેવામાં આવે છે. આ ઠરાવ ઉપર ઘણી ચર્ચા ચાલી હતી. કેટલાક સભ્યોન

શહેનશાહના પ્રધાનો કહ્યું ખરીદ પારકા પ્રેંટને માનપૂરસ્વક આદર કરે છે. મજકૂર કામદારો નામદાર શહેનશાહની સખણી રૈયતને બેકાર બનવા ઉપર મેલવાનાં નામદાર શહેનશાહે આપેલાં અભય વચનો પૂર્ણ કરવાના છે અને તે કાયદા ઝાઝો દૃષ્ટાન્તોની સખણી કોળો તથા નવા સધળા કાંડામાં ઝાઝે ગુસ્સો અને નારાજગી કેલાણી છે."

ઉપરોક્ત દરખાસ્તના ટેકામાં બોલતાં ઓનરેબલ મી. આરગલ્સેએ સંસ્થાનમાં રાખેલા દક્ષીબોયી બરાબર લાગતાં અગત્ય કલાક સુધી વિવેચન કર્યું હતું. તેમાં બોઅર સરકાર કરતાં બ્રાસ્તી ટ્રાંસવાલ સરકારની જુલમી રાજનીતિનો ચારો બ્યાલ આપ્યો હતો.

મી. વર્ડાય્યા

મી. ફ્રેમજસજી અરદેસર વાડીયાએ ઉપલી દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના આગલો આપણી આગળ બો ગંભીર બાબતો રજુ કરે છે. એક તો એ કે ત્યાં હાલમાં ઉભેર બોઅર રાજ્ય બેનલ્ટ વસાહતમાં આવેલો નવા બીનો કે તે બેકારોને દૂર કરવાના બંધ બા કાયદેસર સરકારે બનાવી બિનો એ સધી નબળામ બનાવે છે.

ઓનરેબલ, જ્યારે બોઅરો પાસે સત્તા આવતી હતી ત્યારે હીંદીસાનોએ ત્યાં કેવો નામાંકિત ભાગ બજાવ્યો હતો તે આપણે સપના જાણીએ છીએ. હીંદીસાનોએ નાતાલને બચાવ્યું હતું. હીંદીઓએ રાજ્ય ખુશીથી તરફીગિનું કામ કીધું હતું અને નાતાલનાં અને બીજાં બોઅરો તેમને માટે બારે વખાણ કરતાં હતાં. તથા તેમને ઘણી શાબાશી આપી હતી. નાતાલના વડા પ્રધાને બોઅ સભામાં જણાવ્યું હતું કે લડાઈ વખતે હીંદીઓએ જે ભાગ બજાવ્યો હતો તે માટે તેઓ બારે ઉપકારને પાત્ર થયા છે. પણ ઓનરેબલ સભ્યો પૂરી બાઇ કે બુઓ કે તેમના તરફ કેવી બરાબ વર્તણૂક રાખવામાં આવે છે. (શરમ, શરમના અવાજો) સપણી કોમના લોકો ના બિલકુલ ગણા છે અને તાબે મળી રામ લે છે. જે માટે આપણે બધા બો. બોઅરો નાતાલના તેમના રાખવું બાતો નહોતો બાદ બોઅર કલાકો સુધી વિવેચન કરી હતું તેમાં બોઅર સરકાર કરતાં બ્રાસ્તી ટ્રાંસવાલ સરકારની જુલમી રાજનીતિનો ચારો બ્યાલ આપ્યો હતો.

મી. વર્ડાય્યા

મી. ફ્રેમજસજી અરદેસર વાડીયાએ ઉપલી દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના આગલો આપણી આગળ બો ગંભીર બાબતો રજુ કરે છે. એક તો એ કે ત્યાં હાલમાં ઉભેર બોઅર રાજ્ય બેનલ્ટ વસાહતમાં આવેલો નવા બીનો કે તે બેકારોને દૂર કરવાના બંધ બા કાયદેસર સરકારે બનાવી બિનો એ સધી નબળામ બનાવે છે.

ઓનરેબલ, જ્યારે બોઅરો પાસે સત્તા આવતી હતી ત્યારે હીંદીસાનોએ ત્યાં કેવો નામાંકિત ભાગ બજાવ્યો હતો તે આપણે સપના જાણીએ છીએ. હીંદીસાનોએ નાતાલને બચાવ્યું હતું. હીંદીઓએ રાજ્ય ખુશીથી તરફીગિનું કામ કીધું હતું અને નાતાલનાં અને બીજાં બોઅરો તેમને માટે બારે વખાણ કરતાં હતાં. તથા તેમને ઘણી શાબાશી આપી હતી. નાતાલના વડા પ્રધાને બોઅ સભામાં જણાવ્યું હતું કે લડાઈ વખતે હીંદીઓએ જે ભાગ બજાવ્યો હતો તે માટે તેઓ બારે ઉપકારને પાત્ર થયા છે. પણ ઓનરેબલ સભ્યો પૂરી બાઇ કે બુઓ કે તેમના તરફ કેવી બરાબ વર્તણૂક રાખવામાં આવે છે. (શરમ, શરમના અવાજો) સપણી કોમના લોકો ના બિલકુલ ગણા છે અને તાબે મળી રામ લે છે. જે માટે આપણે બધા બો. બોઅરો નાતાલના તેમના રાખવું બાતો નહોતો બાદ બોઅર કલાકો સુધી વિવેચન કરી હતું તેમાં બોઅર સરકાર કરતાં બ્રાસ્તી ટ્રાંસવાલ સરકારની જુલમી રાજનીતિનો ચારો બ્યાલ આપ્યો હતો.

મી. વર્ડાય્યા

મી. ફ્રેમજસજી અરદેસર વાડીયાએ ઉપલી દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના આગલો આપણી આગળ બો ગંભીર બાબતો રજુ કરે છે. એક તો એ કે ત્યાં હાલમાં ઉભેર બોઅર રાજ્ય બેનલ્ટ વસાહતમાં આવેલો નવા બીનો કે તે બેકારોને દૂર કરવાના બંધ બા કાયદેસર સરકારે બનાવી બિનો એ સધી નબળામ બનાવે છે.

ઓનરેબલ, જ્યારે બોઅરો પાસે સત્તા આવતી હતી ત્યારે હીંદીસાનોએ ત્યાં કેવો નામાંકિત ભાગ બજાવ્યો હતો તે આપણે સપના જાણીએ છીએ. હીંદીસાનોએ નાતાલને બચાવ્યું હતું. હીંદીઓએ રાજ્ય ખુશીથી તરફીગિનું કામ કીધું હતું અને નાતાલનાં અને બીજાં બોઅરો તેમને માટે બારે વખાણ કરતાં હતાં. તથા તેમને ઘણી શાબાશી આપી હતી. નાતાલના વડા પ્રધાને બોઅ સભામાં જણાવ્યું હતું કે લડાઈ વખતે હીંદીઓએ જે ભાગ બજાવ્યો હતો તે માટે તેઓ બારે ઉપકારને પાત્ર થયા છે. પણ ઓનરેબલ સભ્યો પૂરી બાઇ કે બુઓ કે તેમના તરફ કેવી બરાબ વર્તણૂક રાખવામાં આવે છે. (શરમ, શરમના અવાજો) સપણી કોમના લોકો ના બિલકુલ ગણા છે અને તાબે મળી રામ લે છે. જે માટે આપણે બધા બો. બોઅરો નાતાલના તેમના રાખવું બાતો નહોતો બાદ બોઅર કલાકો સુધી વિવેચન કરી હતું તેમાં બોઅર સરકાર કરતાં બ્રાસ્તી ટ્રાંસવાલ સરકારની જુલમી રાજનીતિનો ચારો બ્યાલ આપ્યો હતો.

મી. વર્ડાય્યા

મી. ફ્રેમજસજી અરદેસર વાડીયાએ ઉપલી દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના આગલો આપણી આગળ બો ગંભીર બાબતો રજુ કરે છે. એક તો એ કે ત્યાં હાલમાં ઉભેર બોઅર રાજ્ય બેનલ્ટ વસાહતમાં આવેલો નવા બીનો કે તે બેકારોને દૂર કરવાના બંધ બા કાયદેસર સરકારે બનાવી બિનો એ સધી નબળામ બનાવે છે.

ઓનરેબલ, જ્યારે બોઅરો પાસે સત્તા આવતી હતી ત્યારે હીંદીસાનોએ ત્યાં કેવો નામાંકિત ભાગ બજાવ્યો હતો તે આપણે સપના જાણીએ છીએ. હીંદીસાનોએ નાતાલને બચાવ્યું હતું. હીંદીઓએ રાજ્ય ખુશીથી તરફીગિનું કામ કીધું હતું અને નાતાલનાં અને બીજાં બોઅરો તેમને માટે બારે વખાણ કરતાં હતાં. તથા તેમને ઘણી શાબાશી આપી હતી. નાતાલના વડા પ્રધાને બોઅ સભામાં જણાવ્યું હતું કે લડાઈ વખતે હીંદીઓએ જે ભાગ બજાવ્યો હતો તે માટે તેઓ બારે ઉપકારને પાત્ર થયા છે. પણ ઓનરેબલ સભ્યો પૂરી બાઇ કે બુઓ કે તેમના તરફ કેવી બરાબ વર્તણૂક રાખવામાં આવે છે. (શરમ, શરમના અવાજો) સપણી કોમના લોકો ના બિલકુલ ગણા છે અને તાબે મળી રામ લે છે. જે માટે આપણે બધા બો. બોઅરો નાતાલના તેમના રાખવું બાતો નહોતો બાદ બોઅર કલાકો સુધી વિવેચન કરી હતું તેમાં બોઅર સરકાર કરતાં બ્રાસ્તી ટ્રાંસવાલ સરકારની જુલમી રાજનીતિનો ચારો બ્યાલ આપ્યો હતો.

શ્રી. અમીરુદ્દીન કુજંદાર

એ પછી શ્રી. અમીરુદ્દીને જણાવ્યું કે બોઅર સરકારના અમલ વેળા અમારા ઉપર જે મુસીબતો પડતી હતી તેમ મુસીબતો પડતી હોય એમ અમારી ઉપર આજે છે. ફરક પડી એટલો જ કહી હતી કે નામદાર બ્રિટીશ સરકાર ટ્રાંસવાલને પોતાના કબજામાં લીધા પછી અમારી ઉપરનાં સંકટો ઓછાં કરશે, પણ અમારી એ આશા ફળીભૂત થઈ નથી, અને હજારો અમારી ઉપરના બખતાઓ નથી પડયા છે. અમારી હાલત હજીસુધી પાલમાં ફાકરેા કરતાં પણ બદતર છે. મુંબઇમાં તુરંતના કેદીઓ ઉપર પણ નહીં જુલમાત ગુજારવામાં આવતો હશે એવો જુલમાત અમારી ઉપર ગુજારવામાં આવે છે. (શરમ, શરમના પોકારો.) અમને યકીન છે કે તમે મુંબઇના આગેવાનો અમારી ફરિયાદ ઉપર ધ્યાન આપી એજ્યે ફાળેવી દાદ મેળવશો. (તાળીઓ)

શ્રી. એન. એમ. સમર્થ

શ્રી. એન. એમ. સમર્થે જણાવ્યું કે અમુક ચામડીના બોહને લાગુ પડે તેવો અને બીજી ચામડીના બોહને લાગુ ન પડે તેવો કાયદો પસાર કરવા કેવો એ મતલબની ચિકટોરીયાના ઠરેરા સાથે નવા નામદાર શહેનશાહે આપેલાં વચન સાથ બંધબેસતુ થતું નથી. આ સવાલ બહુ મહત્વનો છે, અને હાલની સ્થિતી બહુ ચીંતા ઉપજાવનારી છે. બાદ ઠરાવ ઉપર મત લેવામાં આવતાં તે એકમતે પસાર થયો હતો.

સર દીનશાહ પીટીટ

સર દીનશાહ પીટીટે બીજો ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે આજના મેળાવ પ્રસંગે ગોઠવણ કરનારાઓએ મારા હાથમાં એક ઠરાવ મુકયો છે તે માટે હું તેઓનો ઉપકાર માનું છું. કારણ કે તેથી પણ હીંદીઓની દોઘની લાગણી પ્રદર્શીત કરવા માટે મળેલી આ સભામાં મારે બોલવાનું મને તક મળી છે. ટ્રાંસવાલ બાબે આપણા [illegible] તરફ કે મારી [illegible] કોમના [illegible] તેવી [illegible] પણ [illegible] [illegible] [illegible]

બાબતમાં પોતાની સ્વતંત્રતાનો દાવો કરીને બ્રિટિશ સરકારની મધ્યસ્થી સ્વીકારવાની ના પાડી. તેમ છતાં ટ્રાંસવાલની સરકાર હીંદી પ્રજાના પોતાના દેશ બંધુઓનો સાથ તુરતજ મેળવશે. શ્રી. ગાંધીએ તથા તેમની સાથેના બીજાઓએ જે બહાદુરી ભર્યો દેખાવ કર્યો છે અને જે સહનશીલતા આપ્યો છે તથા જે સંકટો સહન કર્યાં છે તે આપણા તરફની દિલસોજીને પાત્ર છે. (તાળીઓ.)

શ્રી. જોસફ ચેપટીસ્ટા

શ્રી. જોસફ ચેપટીસ્ટાએ ઠરાવને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ગ્રેટ્સ્પેન, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લડાઇ ચાલી તે વેળા તેમને માલૂમ હતું કે મુંબઇથી ડરબનથી દેશી સરકાર મોકલવામાં આવ્યું તેથી કરીનેજ દક્ષિણ આફ્રિકાનો મામલો બચી ગયો. ત્યારે મુશ્કેલીએ તે વેળા ઘણી સારી સેવા બજાવી અને હકદરો હીંદીઓએ દક્ષિણ આફ્રિકા માટે જાન આપ્યા હતા; (જેનિસબર્ગ તાળીઓ) અને બ્રિટીશ સંસ્થાનો માટે જાન આપનાર માણસો તરફ આજે જેવી વરતણૂક ચલાવવામાં આવે છે તે જુઓ (હાસ્ય, સરમના અવાજો). કું કહું છું કે આ ઘણીજ શરમભરી વાત છે. જ્યાં સુધીજ લોકો ગદ્દાર કહેવડાવા લાગતે તો શું થતે? અરે તોપોનો મારો ચીન ઉપર ચલાવે, (હસવાનું) પણ બ્રિટીશ પ્રધાનોનો લેખો વાંચવા કિંવા સાંભળવા કોઇ તૈયાર નથી. ગુજરાતી, ચાલો બીજી કોમોની માફક જાન છે. માટે જ્યારે બ્રિટીશ સરકાર તરફ એકસરખો વર્તાવ ચલાવવાનો આવે તેવી બેવડો નમો દુષ્ટ બારણું બંધ થતાં (જોરશોરથી તાળીઓ), ચાલશે. હું નમ્રતા પૂર્વક કહીશ કે આપણી બાબતમાં અંગ્રેજોના જેવું ચીવટપણું બતાવી તેમની પેઠે ઘણી નકલ કરજો. (જોરદાર તાળીઓ).

શ્રી. પી. જે. એ. વાડીયા

શ્રી. બમનજી જમશેદજી અરદેશર વાડીયાએ જણાવ્યું કે, જેવું કહેવામાં આવે છે કે, હીંદીવાનો બાંધોશરપણે સામાનો સહેજ સહન કરે છે, પણ સહેજ બળવાનીની વાત જુદા છે. તેઓને બીજી બાબતોમાં બોલવાની જરૂર છે કે જે માટે કુદરતજ જરૂર છે. તેમના બાબતમાં તેઓમાં ખામી છે; અને તેઓ છે કે હીંદુ મહોમેડનો અને પારસીઓ સાથે મળીને ટ્રાંસવાલની સરકારની આપખુદી સામે લડત ચલાવી રહ્યા છે. હીંદીવાનોના ડરો તદન વાજબી છે. હીંદીવાનો અતી વફાદાર છે. જેઓ ગેરેન્ટ આપવાનું બોયકોટ કરે, તો આપણે તેમનો માલ બોયકોટ કરવો. એવી રીતે કામ લઇને આપણે એ સંસ્થાનીકોને ધક્કો આપવો જોઇએ. ટ્રાંસવાલની સરકારની જેમ હીંદીવાનોને દગો દેવાની છે. આપણે આશા રાખશું કે આ સવાલનો સંતોષકારક ફડચો કરવામાં આવે ત્યાંસુધી હીંદી પ્રજાએ કાયદેસર રીતે લડત ચાલુ રાખવી જોઇએ એમ હું માનું છું.

શ્રી. ગોડફ્રીલ

શ્રી. ગોડફ્રીએ જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલની સરકારની આપ ખુદીથી હીંદી પ્રજનમાં નીરાશા લાગણી ઉત્પન્ન થઈ છે. આપણા હીંદીવાન ભાઇઓ તરફ જે વરતણૂક ચલાવવામાં આવે છે તે ગાઢ થઈ શકે નહિ તેવી છે. શ્રી. આરમસ્ટ્રોંગ જણાવે છે કે આપણે મધ્યમમાર્ગ અખત્યાર કરવું જોઇએ, પણ હાલનો મામલો એવો છે કે તેથી રીતે કામ લેવું હીંદી પ્રજા માટે અકુદરતી છે.

શ્રી. કાજી કબીરુદ્દીને જણાવ્યું કે હું આ ઠરાવને બરા અંતઃકરણથી ટેકો આપું છું.

બાદ દરખાસ્ત ઉપર મત લેવામાં આવતાં તે સભાએ પસાર કરી હતી.

તે પછી સભા બોલાવવા માટે શેરીફ શ્રી. દ્વારકાદાસ પરમશીનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત પસાર કરવામાં આવી હતી.

સર ફીરોજશા મહેતા

ઓનરેબલ સર ફીરોજશા મહેતાને પ્રમુખ નામદાર આગાખાનનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત મુકતાં તાળીઓની ગર્જના વચ્ચે જણાવ્યું કે દરેક જણ મારી સાથે મળતા થશે કે આ અગત્યની બેઠક સભા સારૂ નામદાર આગાખાન જેવા પ્રમુખ મેળવવા માટે આપણે નસીબ વાન ગણવા જોઇએ. અત્રે આ સભામાં મુકવામાં આવેલી દરખાસ્તોના સંબંધમાં મારા તરફથી બે બોલ બોલવાની હું રજા લઇશ. મને અફસોસ જેવું તો એ લાગે છે કે મારા લોકો હજારે દુનિયા ના દરેક ખૂણામાં પોતા માટે ખુલ્લા દરવાજા દેખાવવાની હક્ક લે છે, ત્યારે પોતાના મુલકમાંથી કેવીન ને ચાનડીના બેઠકોને બાદ કરવામાં પગલાં ભરવાને અચકાતા નથી. આમ કરી તેઓ ગેર કાયદેસરી રીતે વર્તે છે. તથા નીતિના કાયદાનો ભંગ કરે છે. તે માટે તેઓને મોટે પહેલે પરિણામ કુદરતના કાયદાને આધીન થયા વગર છુટકો નથી. કોઇ વેળા એવો વખત આવશે કે એશ આરામ જે જે સગવડ આપી એશિયાટીકોને પોતાના મુલકમાં દાખલ થતા અટકાવવા માગે છે તેજ સગવડ આપી એશિઆટીકો ગોરાઓને પોતાના મુલકમાં દાખલ થતા અટકાવશે.

હવે હું આપણા પ્રમુખનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત પસાર કરવાને તમને જણાવીશ. (તાળીઓ).

ઉપરની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યા બાદ તે તાળીઓના અવાજ વચ્ચે પસાર થઈ હતી. જે માટે ઘણોજ આભાર માની પ્રમુખ સભા બરખાસ્ત થયેલી જાહેર કરી હતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર વધારે ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ. પણ અમારી ખાત્રી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી લખવા અથવા લખનારાઓને પાછા મોકલી આપવામાં અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

અમારા ઇટાલિક, ચરચાપત્રી બાબતે ઉરદુ હીંદીમાં કાગળ લખે છે. તેઓને અમારી વિનંતિ છે કે અમને ગુજરાતી માં અથવા અંગ્રેજીમાં લખશે તો તેની વ્યવસ્થા અમે તાકીદે કરી શકશું.

ગુસ્સા કરીમ કાયા—તમે, કે બાબા લોકો એ તે બાબતમાં આવે છે. અમે તે વાત ખરી માનતા નથી. અમો તે બાબત તપાસ કરીએ છીએ. જેમાંનો ગુનો ખરેખરો નજરે દ્વાપ તેનાં નામો ઈંગ્લીશ કોર્ટ બંધાયેલ નથી.

રામ સુદ્ધાં—અને દિલગીર થઈએ કે તમારો કાગળ આપી શકતા નથી.

ઘેરું મુસલમાન—જ્યાંથી જંગીને લીધે આવતા અટકાદીઆપર મુલતવી રહ્યું છે.

અમને કેટલાંક લખાણો મળ્યાં છે જે જ્યાંથી જંગીને લીધે આવતા અટકાદીય ઉપર મુલતવી રહ્યાં છે.

અ. ઇ. ઓ.

સલાહ વિષે ટ્રાંસવાલના આગેવાનોનો ખુલાસો

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

નવા કાયદાની સમાધાની વિષે કેટલાક સવાલો ઉઠે છે તે બાબતમાં અમારે લખવાનું કે સમાધાની ઘણે ભાગે હીંદીને પસંદ આવેલી છે. તે સમાધાનીનો કાગળ મી. ગાંધી અને મી. નાયડૂ તથા મી. કાછલીયાને લખ્યો તે બરાબર સમજીએ છીએ. તે વિષે બીજી સલાહો અથવા બીજાની સલાહ લેવાની જરૂર નહતી. કેમકે ગર જીયાન રજીસ્ટર થવાની ઓફર સરકારને થઈ ચુકી હતી. વળી બહાર રહેલાઓને જ્યારે સરકારે પુછ્યું ત્યારે મી. ગાંધીને મળવા તેમણે સરકારને સુચવ્યું હતું. સમાધાનીમાં આંગળાં વિષે જે ફેરફાર થયા છે તે પણ અમે બરાબર સમજીએ છીએ. અને તે પ્રમાણે કરવાની દા મી. કાંમિને જોહાનિસબર્ગમાં થયેલી મીટીંગ પ્રમાણે આપવામાં આવી હતી. ઓરંજ ની મીટીંગ જોહાનિસ્બર્ગથી નીકળ્યા બાદ થઈ, અને આંગળાંના ગોફસ કરવા તે મીટીંગ પાછા બાદ સોમવારે તા. ૩ ફેબ્રુઆરી ઐ જનરલ સ્મટસની સાથે થયા.

શ્રી. ઈમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર,
,, મી. કેશવરાવ,
,, અલીભાઈ આદુજી,
,, મોહમ્મદ મહમદ,
,, એમ. પી. નૈકર્મા,
,, ઇસપ ઇબ્રાહીમ મીયા,
,, ઈમામ હકીમ,
,, નારણસ્વામી એચ. નાયકર,
,, કે એમ. કાજલિયા,
,, રંગાસ્વામી મુદલીઆર,
,, ડેવિડ સાલે.

મી. ઇસપ મીંચાનો કાગળ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

હીંદી કોમની આબરૂ રહી, જય થયો. દુનીઆની દરેક પ્રજાએ હીંદીઓના સત્યાગ્રહનાં વખાણ ગાયાં, અને કોમ બલવાન થઈ. પ્રજાની શરૂઆતમાં ટ્રાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકાની ગોરી પ્રજા હીંદી કોમ તરફ ધ્રુણા ધરતી હતી, પણ જ્યારે આગેવો ખરેખરો મચ્યો ત્યારેજ ટ્રાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા ગોરાઓમાંના ઘણા સત્યને ચાહનાર અને પવિત્ર અંતઃકરણવાળા હતા તેવા એ મદદે આવ્યા. વિલાયત ખાતે બહુ દૂર 'રીચ' પોતાની વહાલી ઔરત માંદ ગીને બીછાને પડી હતી તેની કે પોતાનાં બાળબચ્ચાંની દરકાર કર્યા વગર રાત અને દીવસ વગર જેલે સખત મજુરીના જેલી જેવા બની ચુક્યો. તેણે આખા વિલાયતમાં પોકાર ઉઠાવ્યો. તેના પોકારના અગ્નિ વડે ત્યાં વસતા અમીર ઉમરાવો, તથા ગરીબ તબંગર તમામના હૃદયમાં ઝાઝ પેદા થઇ. અને તેની અંગારીઓ ટ્રાંસવાલ સરકારના મીનીસ્ટરોના હૃદય માં ભડકા રૂપે દાખલ થઇ. પરિણામ એ આવ્યું કે હીંદી કોમના જેલીઓને છોડી મુકવા, હીંદીની ઓફર કબુલ થઈ, અને ખુદાએ કોમની લાજ રાખી.

હીંદી કોમે આવી ફતેહ આ પહેલ પહેલીજ દુનીઆમાં મેળવી. જે ફતેહની કીંમત જેટલી ગાયીએ તેટલી ઓછી છે. દરેક હીંદીએ આ ફતેહ માટે મગરૂર થવું. સત્યને વળગી રહેવાથી ખુદા અને ખુદાના બંદા સદા તમારી મદદે ઉભાજ રહેશે. તેજ ખુદાની મદદ ના આ દાખલાની યાદદાસ્ત આપણી કોમોલાદના અંતઃકરણમાં સદાને માટે કાયદો રાખવા માટે "પ્રીડેશન ફીલ્ડ" બાંધવાની જરૂર દરેક દરેક હીંદી ને જરૂરની. જેના નસીબમાં હીંદી બનવું લખ્યું હશે તે આ કોમ તરફ પોતાના ખર્ચ ઉઠાવવી દરેક રીતે મદદ કરશે. મરીજ અને બચ્ચાંને આ દેશનો હીંદી પ્રજાના શાંતિ ચાહનારી નિશાની સલામ કે બન્ને બાજુથી મદદ કરશે એ છે.

આ દેશ [illegible] ઘણા કરશે [illegible] ખેદ નથી થયું. અને તેનું કારણ [illegible] ઘણા લખવામાં આવ્યું છે. માત્ર [illegible] જાણવું કે [illegible] હીંદીને [illegible] અને તેની [illegible] માં [illegible] ના [illegible]

મેનની સહીસાબી આપવામાં આવશે. વેપારીઓ, મીલકતવાળાઓ, અને સારી સ્થિતિના બીજા હીંદીઓએ દશ શીલીંગ ઉપરાંત આ ફંડમાં પોતાથી બનતી વધારે મદદ કરવાની છે. આ બાબતમાં જે કોઇ હીંદી લોકોને અવળું સમજાવશે અગર ખોટી ખટપટ કરશે તે દેશનો અને સત્યનો દુશ્મન ગણાશે. માટે દરેક હીંદી ભાઈને ખાસ ભલામણ કરવાની છે કે તેવાઓની જાળમાં ન ફસાતાં ખુદાને ઓળખો અને સત્યને પારખીને તન, મન અને ધનથી મદદ કરવા તત્પર રહેજો. ઉમેદ છે કે મોટા લોંઢા કમતીમાં કમતી પચાસ્યા એ પાર્લિંડ સુધીની આ કામમાં મદદ કરશે. જે ભાઈઓ જુના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર થયા છે તેઓ અમારા થી બીલકુલ જુદા નથી. આ પ્રસંગે તેઓએ ખરેખરી મદદ કરવાની છે. અને ઉમેદ છે કે, તેઓ સાહેબો તરફથી ઘણીજ સારી રકમ મદદ તરીકે મળશે.

મી. રીચ કે જે આ આખા લડતનો વિલાયત ખાતેનો ખરેખરો યોધ્ધો હતો, અને જેણે અથાગ મહેનત કરી છે તે બહાદુર પુરૂષની કદર આ વખતે જુજવા ની ખાસ જરૂર છે. અને ઓસોરીએશને આખા દક્ષિણ આફ્રિકા તરફથી ફકત પા. ૩૦૦ તેમને આપવાનું નક્કી કરયું છે તે બહુજ નજીવી રકમ છે. વળી કે આ વખતે બીજાં કામોને લડતને તેથી વધારે રકમ મોકલવા નપા મકતા. આ રકમ તુરતમાંજ થઈ જવાની જરૂર છે અને તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાના દરેક કોલોનીના અગ્રેસરોએ પસંદગી ઉપરાંત વેળા સર થા. ઇ. ઓ. ને તેલીફોન-સબરગ મોકલી આપવા વિનંતી.

હી. ઇસપ ઇબ્રાહીમ મીયા,
ચેરમેન, થા. ઇ. ઓ.

જોહાનિસબરગ, તા. ૩-૩-૮

મી. હાજી મુહમ્મદની સુચના

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

[illegible] ની કમીટીની [illegible] ના [illegible] મીટીંગના [illegible] તથા [illegible] ના [illegible] ચેરમેન [illegible] ની [illegible] ના [illegible] ના [illegible] ના

પાસે રદ કરવા માટે શ્રી. ઝીણા બારીસ્ટર પર તારથી મોકલ્યા તે વિષે શ્રી. મારા ઉપર મુસ્લિમ મુંબઇની અંજુમનને એ [illegible] પા. ૨૦૦ ઉપર ખરચ થયું હશે. માટે સદરહુ સોસાયટીને લાજમ છે [illegible] ઓબામાં બીજું પા. ૨૦૦નું ઉઘરાણું કરીને બધવા એસોસીએશનના ફાળામાં થી કાઢીને એક બ્રાંચ મીટીંગ ભરીને આવારની સાથે 'પર્સે' મુંબઇની અંજુમન ઉપરોક્તને ભેટ કરશે. આ બાબત ચિ. ઇ. ઓસોસીએશનથી પણ રૂપાંદે હમીદીઆ સોસાયટીએ વિશ્વાસઘાતી છે, કે જેણે ખાસ કારણ [illegible]

આ [illegible] એ [illegible] ની સાથે આપણે તરફની [illegible] "ખાંદે ગાંદ" કાયમ રાખવા માટે અને સમાજ મોટી રાખવા માટે સાઉથ આફ્રીકા ફાળે પા. ૧૫૦ પુરતી ઉંડી મોકલવા ઘટારત છે.

અગર કોઇને સવાલ થાય કે : પોતે આપણા અમારે કેમ ટાઉન ઓની અંદર શું ફાળો આપ્યો તેના જવાબમાં કે નાતાલ કોંગ્રેસ, જોહાન્સબરગ ચિ. ઇ. ઓસોસીએશન અને હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી મારા ઉપર જવાબદારી સાઉથ આફ્રિકાની બાદશાહમાં પા. ૧૫૦ નો પ્રોફટ મુંબઇની અંજુમનને મોકલાવે તો શું અને કેમ ટાઉન સા. આ. ઇ. ઓસોસીએશન તરફથી પુરતો ફાળો આપવાની આ લેખથી શું કબુલત આપવામાં આવી છે? આ કામમાં [illegible] ખાસ કરીને [illegible] ભાઇઓનો તેથી પણ [illegible] થી વિચારીને કાર્યવાહી કરવાની [illegible] આપણે દીધું કે મુસલમાન ભેદભાવ ભાઇ ભાઇ છીએ. બહુ નથી. તેની આ શોનેરી જેવી તક તેઓ ગુમાવશે નહિજ. કહેવું છે કે,

[illegible]
[illegible]

લી. હાજી મહેબુબ હાજી મહમદ
કેપટાઉન, તા. ૫-૩-૦૮

સંપની જરૂર

ગે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

[illegible] ને વિષે [illegible] લોક [illegible] ની ચાળણી ચાળવામાં આવે છે તે ખરે ખર [illegible] ની વાત છે. બોલ [illegible] કરવા માટે શ્રી. ઝીણા બારીસ્ટર [illegible] તાર મોકલ્યા તે વિષે [illegible] મારા [illegible] મુસ્લિમ મુંબઇની અંજુમનને એ [illegible] પા. ૨૦૦ ઉપર ખરચ થયું હશે. માટે સદરહુ સોસાયટીને લાજમ છે [illegible] ઓબામાં બીજું પા. ૨૦૦નું ઉઘરાણું કરીને બધવા એસોસીએશનના ફાળામાં થી કાઢીને એક બ્રાંચ મીટીંગ ભરીને આવારની સાથે 'પર્સે' મુંબઇની અંજુમન ઉપરોક્તને ભેટ કરશે. આ બાબત ચિ. ઇ. ઓસોસીએશનથી પણ રૂપાંદે હમીદીઆ સોસાયટીએ વિશ્વાસઘાતી છે, કે જેણે [illegible] ની સાથે આપણે તરફની [illegible] "ખાંદે ગાંદ" કાયમ રાખવા માટે અને સમાજ મોટી રાખવા માટે સાઉથ આફ્રીકા ફાળે પા. ૧૫૦ પુરતી ઉંડી મોકલવા ઘટારત છે.

અગર કોઇને સવાલ થાય કે : પોતે આપણા અમારે કેમ ટાઉન ઓની અંદર શું ફાળો આપ્યો તેના જવાબમાં કે નાતાલ કોંગ્રેસ, જોહાન્સબરગ ચિ. ઇ. ઓસોસીએશન અને હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી મારા ઉપર જવાબદારી સાઉથ આફ્રિકાની બાદશાહમાં પા. ૧૫૦ નો પ્રોફટ મુંબઇની અંજુમનને મોકલાવે તો શું અને કેમ ટાઉન સા. આ. ઇ. ઓસોસીએશન તરફથી પુરતો ફાળો આપવાની આ લેખથી શું કબુલત આપવામાં આવી છે? આ કામમાં [illegible] ખાસ કરીને [illegible] ભાઇઓનો તેથી પણ [illegible] થી વિચારીને કાર્યવાહી કરવાની [illegible] આપણે દીધું કે મુસલમાન ભેદભાવ ભાઇ ભાઇ છીએ. બહુ નથી. તેની આ શોનેરી જેવી તક તેઓ ગુમાવશે નહિજ. કહેવું છે કે,

[illegible]
[illegible]

લી. હાજી મહેબુબ હાજી મહમદ
કેપટાઉન, તા. ૫-૩-૦૮

પરચુરણ ચરચા

[illegible] શ્રી. મહમદ [illegible] ચિ. ઇ. તા. ૨૬ ના ઇ. ઓ. મા [illegible] જણાવ્યું છે કે [illegible] ખાસ [illegible] મહંદ કરવા [illegible] ને [illegible] ને બહુ કામના થઇ પડે છે. [illegible] ચિ. મારે કહેવાનું કે જે જાણવામાં છે તો [illegible] નથી, પણ ગરીબ લોકોને [illegible] ને પૈસા કમાય છે. ચિ. ઇ. ઓ. એ આ બાબતમાં તપાસ કરી બંદોબસ્ત કરવો જોઇએ. [આ હકીકત અમે આપીએ છીએ. અને વોલંટીઅરોને જે કંઇ કહેવું હશે તે અમે આપશું. આ બાબત ઓસોસીએશને પણ તપાસ કરવા ની છે.—આ. ઇ. ઓ.]

જોહાન્સબરગથી શ્રી. ઉસ્માક મહમદ લખે છે કે—આપના આમા ઉપરથી જણાય છે કે ખરા અંગ્રેજવાળાને રજીસ્ટર મળી જશે. પણ મારા ધારવા પ્રમાણે પરમીટ કે રજીસ્ટર વગરના ટ્રાંસવાલમાં વધારે માણસો છે, તો તેનું કેમ? પહેલાં ગુલામી બત વગર પરમીટથી મળતું હતું તેવા લોકો કહે છે કે હવે અમારે કરવું શું? [આવા માણસોમાં જેઓનો અભ્યાસ થઇ શકે તેમાનો કરવો એ વ્યાજબી છે પણ ખરત તો માત્ર જેઓ નવા દાખલ હતા તેમાનેજ સારૂ હતી. બીજાઓને [illegible] સારૂ સરકારની પાસે કરગરી શકાય છે. અ. ઇ. ઓ.]

ડરબન હીંદી ઓરતોના ઓસોસીએશનની એક મીટીંગ તા. ૨૬મી ફેબ્રુઆરીએ ટ્રેરાસ ઓટમાં મળી હતી. જે વખતે મીસીસ વી. આર. આર. મુદલીઓ "સ્ત્રી કેળવણી" એ વિષય ઉપર એક બાયણ આપ્યું હતું. તેમણે સ્ત્રી કેળવણીની જરૂરીઆત ઉપર ભાર મુકતાં જણાવ્યું હતું કે આદમ જાતનું મન કેળવાએલું હોવાનું જરૂરી છે. કારણ કે મનનો વ્યાપાર રાત દિવસ ચાલુ હોય છે. જો મન કેળવાએલું ન હોય તો ઘણા મોટાની જેમ ઉદેશ વગર કાંઇ તેમ મન રખડયા કરે. તેટલા માટે મનને સુધારવા કેળવણી ની જરૂર છે. અને પુરૂષ કે સ્ત્રીનાં મન તો એક સરખાંજ છે તેથી પુરૂષના જેટલી જ સ્ત્રીઓને પણ કેળવણીની જરૂર છે. કોઇ વખત કહેવામાં આવે છે કે સ્ત્રીઓને ક્યાં કમાવા જવું છે કે તેને કેળવણીની જરૂર હોય. આમ કહેવું તે મોટી ભુલ છે. ફળના હેતુથી ઝાડ રોપવામાં આવે છે, છતાં ફાંડાનો લાભ પણ મળે છે. સ્ત્રીઓને કેળવણીનું ફળ ન હોય, તોપણ કેળવણીને લીધે સુધરેલ જનરલી [illegible] મળે એ સાબીત છે. બીજી રીતે બોલવામાં આવે [illegible] કેળવણીની જરૂર ઉપર અસરકારક વિવેચન કરવું હતું.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

[illegible] તા. ૬ મી [illegible] મી. અલી અ. કરીમના પ્રમુખપણા તળે અંજુમનની મીટીંગ મળી હતી. આગલી મીટીંગનો રીપોર્ટ વંચાઇને પાસ થયો. સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે અંજુમનના મેંબર મી. ઇસ્માઇલ દેશ તરફ જતા હોવાથી તેમને માન સાથે સફર ખરચી.. દિલગીરી બેઠલીજ છે કે મી. કરમાઇલના કાકા સાહેબ બદાની રહેમતને પહોંચ્યા છે તેથી અંજુમનની દિલગીરીમાં મી. ઇસ્ર ગાહલને બહેર માન આપતાં અચકાવું પડે છે. મી. ઇસ્માઇલ અંજુમનના હિતચીંતક મેંબર છે, અને તેઓ દેશ જઇને પણ અંજુમનને મદદ કરશે. પછી અંજુમનના મેંડલ મંગાવવાની દરખાસ્ત ફેરલીક ચરચા બાદ પાસ થઇ, ને તેના અમલ કરવા સેક્રેટરીને હુકમ થયો. મી. નથમલ વરીંદ તથા મી. સુલેમાન અલીની મેંબરશીપમાં દાખલ થવાની અરજીઓ આવતી મીટીંગપર મુલતવી રહી. મી. મહમદ હાજી સુલેમાન વતી મી. અલી મહમદે અંજુમનનો ઉપકાર માનીને પા. ૬-૧-૦ બેંટ આપી. મી. ઇસ્માઇલ આદમે મજેદાર માન માટે ઉપ ડાર માની બેંટ તરીકે સી. ૧૫ તથા ફ્રાર ગાલ્સના લવાજમના સી. ૬. આપ્યા. ના. ૬ઠગીની , મીટીંગમા મી. હાજી અલી માન મહમદ, તથા મી. ઇસ્માઇલ મહમદ (ભુક્સ્રીખાટવાળા) ની મેંબર થવાની અરજીઓ રજુ થઇ ... આવતી મીટીંગ માટે મુલતવી રહી. મી. સુલેમાન માન મહમદના સવાલના જવાબમાં મિસ્ટર મી. અલી આ. સતીએ જણાવ્યું કે દરખાસ્ત ૧૦૦ મેંડલની હતી, પણ તેની મુદ્યાસે કરી ૧૫૦ મેંડલ [illegible] અંજુમનના મેંબરોને દેશ તરફ જાય તેમ ને અંજુમન ફરથી મોટી તરીકે કાયમ થાય તે તરીકે ઉપયોગમાં આવશે. બાદ સભા વિસર્જન થઇ.

[illegible]

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ચેરૂલમના રોની ઠાકુરની નાદાર મીલ્કત સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી માર્ચે ચેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

મારિત્સબરગ, બુશ સ્ટ્રીટના અલી જુમા અને કુ. ના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૭ મી માર્ચે સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની ઓફીસે ભરાશે.

મારિત્સબરગ, કમરશીઅલ રોડના એ. મહમદની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૭મી એપ્રીલે અરજ થનાર છે.

ડરબનના એમ. એમ. મુલ્લાની મીલ્કત સંબંધમાં જેને કોઈ જાતનો દાવો હોય તેણે તા. ૭મી માર્ચથી ૬ અઠવાડીઆની અંદર ૩૩૭ રજીસ્ટર્ડ ફીટ, ડરબનમાં ઇ. એમ. બર્ડની આગળ નોંધાવવો.

ડરબન રોડના દીંદી બેકુત મુરગનની મીલકત સંબંધમાં જેને કોઈ જાતનો દાવો હોય તેણે તે તા. ૨૨મી એપ્રીલ પહેલાં ચેરૂલમમાં કે. કે. હરમેન આગળ નોંધાવવો.

ડરબન ઇંડિઅન પબ્લીક લાય બ્રેરીના ગોરડના ચેરમેન મી. પારસી કરતમજી લખે છે કે:—આ લાયબ્રેરીના મેંબરોને વિનંતિ કરવાની કે જનરલ મીટીંગ થોડા વખતમાં મળનાર છે, અને તે પહેલાં લાયબ્રેરીના રાખેલા સામાન તપાસવાનો છે. તો જેઓ પાસે સદરહુ લાયબ્રેરીની બુકો, પંપલેટ વિગેરે હોય તેમણે આજથી ૧૫ દિવસમાં તે લાયબ્રેરી બાબે મોકલી દેવી. ઘણા મેંબરો પાસે ઉપરથી કરવા છતાં તેઓ બુકો પાછી આપતા નથી તો તે દરેકની મહેનતમાં તેમણે ૨ પાઉંડ નોંધ, આના દરેક દિવસનો [illegible] પર મીટીંગમા [illegible] લાયબ્રેરી [illegible] તેમના લાભને માટે છે તે તેમણે યાદ [illegible] [illegible] [illegible]

By
Special
Appointment

W. & T. AVERY, LTD.

Scale Makers and Engineers

"AVERYS" SCALES

For Traders and Farmers

CHEAPEST & BEST.

ready for

ઍવરી'ના સ્કેલ્સ

વેપારી તથા ઈંડિયાના માટે.

સસ્તા દામ. સુધરેલ ઢબ.

ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.

ઘેર બેઠાં લોકોને ખાતરી કરશે.

કૉન્ટ્રાક્ટર આપવાનો છે

પેટનું અને પરમાર્થનું કરવાની

સોનેરી તક

ગવર્નમેન્ટ

ઈસ્ટ

આફ્રિકા.

૬૮ દક્ષિણે મુંબઇ જનારો આગબોટ,

ગવરનર.

તા. ૩૧મી જાન્યુઆરના ઉપડશે.

ઉપરની સ્ટીમર ચલોણી તા. ૩૧ જાન્યુઆરી સીધી મુંબઇ સાથે આવે તે પ્રસંગ ઉઠાવીને એજન્ટ ઓળ્યા રહી ૧૪ દક્ષિણે મુંબઇ પહોંચવા ગવરનર આગબોટમાં જગાઓ રોકી છે. બરસાં ફાળકામાં છે બાકી બાકર રહેવાનું અત્યંત કામ છે. પાછા બરો આવીને ઓછા મુંબઇ જવા ઉતરશે. કમાંક બદલવાનું નથી.

આમ ચેતવણી

મજકૂર આફ્રિકાની કંપની તેમજ ઉલાગોઆઓથી દરેક જાત ઓર આગબોટ સીધી મુંબઇ જવાવાળી છે. સ્ટીમ ગવરનર આદીથી તા. ૨૮ ફેબ્રુવારીના ઉપડશે ૨૭મી ફેબ્રુવારીના બપોર બજારમાં દાખલ રેપલ મુજબ પુગી છે.

Yhman Ahmed, Box 105, Durban. Tel Ad. Ottoman

Ybs Mahomed, Box 51, Delagoa B... Tel Ad. Abba, care Civil.

... Tel Ad. Bagdad.

NOTICE.

Notice is hereby given that the firm of Ho Lins & Co., merchants of ... Street, Johannesburg, is ... business as and from the ... st day of March, 1908.

All persons having claims against the said firm are hereby required to lodge same with Ho Lins & Co., at the above address, on or before the 31st day of March 1908, after which date no claims will be accepted from ... persons indebted to the ... are hereby required to pay ... amounts due by them on or before the same date, after which ... proceedings will be instituted against the...

... the above date all debts and liabilities ... the said firm will be taken ... by the undersigned.

HO LINS & Co.,

P.O. Box ...

6th March, ...

સાથ મદદ જરૂર જણાશે તે લીલાધર, રોશીશેઠ, અમદાવાદ વખતચંદ ઝવેરી ... કાયમ મફત ગોઠવણમાં ... લખો ... પોસ્ટેજ ... —

... વર્ષ ૪ પેની ... વર્ષ ૧૨ પેન્સ

વકીલ જવાહરલાલ લાલાધર

ઠેકાણું નાનું ઝવેરીવાડ અમદાવાદ

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK.

Wholesale and Retail.

ભાંદગી આવે ત્યારે શું કરવું ?

જયારે હૈદરાબ્બ

કેમિસ્ટ.

૫૦૯ વેસ્ટ આફ્રિકન

... મેસાં

... કેસ,

... ઇન્સ્યોરન્સ કંપની

... ૨૮ ફેબ્રુ ૮

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT.
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: [illegible]
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
[illegible] Commissioner & Noordam Street.
P.O. Box 294, Krugersdorp.

AYOB MAHOMED & Co
General Merchants & Direct Importers.
MARKET SQUARE,
PIETERSBURG.
Box 184. Tel. Add.: "AYOB"

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
Dealers in all Kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box [illegible] Tel Address: "NAIDOO."
[illegible]

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
[illegible]

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large Stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
[illegible]
Telephone 337
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. M. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
[illegible] Soap & Hotels,
Hot [illegible] WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
and
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, [illegible] Delagoa Bay.

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Kaps, Shoes, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollowware, Furniture, Grocery,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: BAGDAD. P. O. Box 57.
338, Prinsloo Street, PRETORIA.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયનની મુદ્દત નકલ વી. પી. વી. સંબંધી ૨૦૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ, તથા મી. એમ. એમ. કીયાન ૧૨૬ કવીન સ્ટ્રીટ ઘો સન ગ્રેઇ ટાઉનેકો વકરસ, ૨૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી નવા પેનીના કામથી મળી શકશે. પોસ્ટ આરટેલ ૪ પેની. દરમાસચાલ, કેપ વગેરે કોલોનીના રસાંય પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

બજાર ગામના એજંટ
પોર્ટ એલીઝાબેથ—નીકાસદાસ બાપજી.
પ્રીટોરીયા—મી. પી. એમ. જોશી.
બોક્સ ૧૧૫૨.
જોહનીસબર્ગ—મી. એમ. ખડેરીયા.
બોક્સ ૧૬૦
ડરબન—મી.વી. એમ. દેસાઈ
બોક્સ ૬૦

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows, &c
Market St. (West) Box 4129. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS
P.O. [illegible]
[illegible]

104 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . EDES TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 38 Tel. Address: "[illegible]"
Telephone [illegible].

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ છુટીઆ ઉંચ પ્રકારે બનતી તમાકુ વીગેરે સસ્તામાં વેચવી.
સન એન્ડ ટોબેકો કંપની.
૧૦૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS.
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 12,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Calchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
Lourenco Marques

MOONDHRA & SONS
[illegible]
SILK MERCHANTS
[illegible]

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
[illegible]
HEIDELBERG, Transvaal
[illegible]

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT
[illegible]
VOLKSRUST.

M. P. FANCY.

એમ. પી. ફેન્સી.

જોહનીસબર્ગ ને ડીરેક્ટ મલ્યાં છે.

કે. આમ થી પેરબંદરનું તથા કલકત્તા મુંબઈથી ચાવલ-ચોખું ગંધીબાણું-વગેરે બધે. સવળાયેલ કરી જુઓ.

[illegible] 512, 1st [illegible] reet, VREDEDORP
[illegible] JOHANNESBURG.

SUN
Insurance Office.

PAYNE BROS., Agents,
WEST STREET, DURBAN.

દુનીયામાં સઘળે પુરાણી
આગનો વિમાની ઓફિસ.

સ્થાપણ પૌંડ ૨૦,૦૦,૦૦૦.

અર્જી કરનારને કમતીમાં કમતી માપ વિગેરે
દુનીયામાં સૌથી જુની આગના વીમાની
ઓફીસ. જેની મુડી પાંચ કરોડ પચાસ લાખ
પૌંડની જવાબદારીથી ઓછામાં ઓછા વાજબી
દરથી રાખશે.

[illegible] ઉતરાવીને [illegible]
[illegible] ઓફીસમાં [illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

[illegible] TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
103 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box [illegible] Tel. Add. "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1885.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

ક્વીન્સ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Telephone 384

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ફોરપણ ગોરાઓને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રોહંગેરીમાં અને અમેરીકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગરાહોને દર કરતાં ઓછા દરે એક ચોપડી ઉપરની ઉપર આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલવા દલાલથી દુનિયાના કોઈપણ ગામપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બહુનીયા સસ્તાના રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાગળનુ પાકસા લેવામાં નથી આવતા રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે ઉપર મંગાવી શકાય છે. આવી રીતે નક્કી રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેના તથા મોકલવા બહુ સસ્તે દરે કામ ઉઠેલી સાચવે છે.

જે કોડમાં આપેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરથ કરી લેનાર બહુને મોકલી આપે છે.

ચોક્કસ માટે લખો તારનો પત્તો.

રૂટરની બેન્કરસી. રૂટરની બીલ્ડીંગ, અથવા રૂટરની ઓબ્ઝર્વરી.
રૂટર બીલ્ડીંગ્સ, ફ્રેટ એક્સચેન્જ સ્ટ્રીટ, ધી રૂટરસ ટ્રાન્સલ,
એ. ઈસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ. કોમીશનર સ્ટ્રીટ,
ડરબન. જોહાનીસબર્ગ.

C. K. D. PILLAY & CO.
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Specialty.
We [illegible] Hotel
[illegible]
Indian Post [illegible]
433 Grey St. 219 & 222 Umgeni Rd.
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
107 Queen Street, Durban

[illegible] DAWOOD ISMAIL.
[illegible]

G. P. VYAS.
GENERAL AGENT
[illegible]

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

[illegible] DHARSEE DHARAMDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
[illegible]

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL [illegible] & EXPORTERS
[illegible]

Ahmed Mahomed.
GENERAL DEALER
[illegible]
[illegible] KIMBERLEY.

Printed and Published by the Proprietors, The International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, March 21st, 1908. No 12.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.

IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Cotton, Dhotis, Sarees, Rugs, Shawls, Tents, Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

Produce received for Sale on Johannesburg

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & Stores: Norkett's Buildings, Market Square

JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No. 930.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, old News-papers, Harmonium, Phonographs and Records etc. etc.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

Avenue Rd., Pordsburg, Tvl.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VRYHEID

P.O. Box 3 P

154 Queen Street

P.O. Box 421 ઈ. એ. બુ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

de Vaal 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Ties,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods.	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

બજારે ભાવે વેપારી રેન્જ મંગાવી આપણા આફ્રીકાના ભિરાદરે વેપારી નાતવાળાની ઇ. ઝવી વેપારી જાવ ચોકસાઇ ભાવે મલશે. ખાસ જાવ ઓર્ડર.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 58

Telephone 564. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, at very moderate rates of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that [illegible] and the Reuter Secret and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save much expense.

All telegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from —

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
55 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Buildings,
St. Dunstan's Street,
LONDON.

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner Street,
JOHANNESBURG.

G. H MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

[illegible]

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET

KHANDUBHAI,

GENERAL DEALER.
ALL KINDS OF INDIAN PRODUCE &c.
P.O. Box 302.
73 George Street,
KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.
Gen. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર આર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં એ. કરમચંદની કું૰ ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો પરન્તુ તે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય તાં સારૂ જુદા નામ રાખવાનું ઠરાવ્યું હતું હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કું૰ ચલે છે.

જયાબંધ નાતના વેપારી

રેશમ રંગનો ગોડસ્ટ્રક્ટસ, નાતાલ નટ, ઝાડેરા માલ, ડાર્નર, કામનો સારીમાં વિગેરે વિગેરે.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Addr. "ISULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee,	NATAL;
Zeerust Marico	TRANSVAAL;
Lichtenburg Steenbokfontein Rietfontein	Dis. RUSTENBURG.

J. M. H. GOOL,

129 Castle Street, Capetown.

Wholesale Grocers of all description from India and England,

Also Exporters of Cape Smoke,

Natal Depot:

[illegible] & Scottish Bros., Durban.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમસલાલો ટન ૫૦૦૦ તા. ૩૦ માર્ચ

ના ઉપડી જશે. તે મારે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની સ્ટીમર અમસલાલી ડરબનથી તા. ૩૦ માર્ચના રોજ ઉપડી કુલ બેરા ટન કરી સીધી મુંબઇ ૨૫ દહાડે પુગી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેન્જર માટે પ્રબંધ પુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ગોરીસરેા પીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સુગવડવાળા રોજ આપનાર છે તેથી પાસેંજરોને તકલીફ પડવા પામે અંગત પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીકરા ભાઇઓ પ્રાંતી મુસાફરીમાં નકામો ખર્ચ ગણી મેદાન ચેડતા હતા, તે હવે ખુશનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુબઇ સારૂ જાય છે. માટે કાંઇ મુદતની મુસાફરીનેા ખરો ડાબ તહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દિવસે અતરે ટાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકતની જણ માટે અતરે આપણાં નાંખાશુ તેથી સહે સાહેબ તે વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરેા મથાથી ટેલાગેાઆગેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

यह कंपनीकी स्टीमर तथा अमलाली डरबनसे कोलंबो होके मद्रास और कलकत्ता रवाना होगी.

અમલાલી ટન ૫૨૦૦ તા. ૨૧ માર્ચ.

[illegible]

[illegible] ટન ૨,૨૦૦ " [illegible] ૨૧૦.

[illegible] மதிகலம் மார்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது.

બી. કમસલિંગ કસમાઇલની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address Kathorian,
P. O. Box 125.

King & Sons, West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. ડરબન

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column	2/6 per inch	One Inch S. C. One Year	£2-10-0
Double Column	5/- per Inch	Two Inch ...	£5-0-0
Reading Half Charges.		Three Inch ...	£7-10-0

Liberal discount for standing advertisements for long periods

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 603[illegible] Johannesburg

WATERFALL.
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON
Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD
Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahbuddeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdol Latif Khanisa,
Meintjes Street, P.O Box 34.
E. A. Salaugee,
Box 42.

BELLAIR
Ramlbhai Govindjee & Co.
Farmers and Merchants.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam.

CAPETOWN
A. Cader
116 Long Street
Chhaganlal Bhawanidin Chemist
Emporia, 21 Hope Street,
J. M. H. Gool
129 Castle Street.
C. P. Lucherman,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-market Streets.

CHARLESTOWN
Hajee Hassam,
Boarding House,
Assad Ismail Vawda,
Box 10,
Cassim Suliman
Box 13,
C. R. Mooka,
Box 15,

DELAGOA BAY
H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 290.
Haji Essa Hajee Sulaman & Co.,
Box 318
Burges Meerjee & Co.,
Box 316.
Hassam Co.,
Box 272.
Madhavjee Dharsee & Co.,
Box 150.
Nanowar Hossen Motan,
Box 92
Nensee Premchand & Co.,
Box 131
Nensee Premchand & Bros.,
Box 329.
Nordeman Agency Company Co.,
Box 95.
Box 62.

DURBAN
ABDOOL HAY & AMOD,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 431 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Tamal,
Box 211, 116 Grey Street.
East India Trading Co.,
Box 87, 102 Queen Street
T. D. Dhupelia, Agent,
ox 507.
EBRAHIM CAMROODEEN,
113 Grey Street.
E. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosenmal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
173 Umgeni Road.
JAGJIVAN & SORABJEE Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
Grey Street,
S. D. Mackenzie, Tobacconist,
100 Grey Street.
A. E. Mayet,
161 Queen Street.
J. B. Marks,
Box 782, Grey Street
R. A. Moodley,
Box 1787, Woodcraft,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Mossalgie & Co.,
Box 915, 120 Field Street.
Narandas Girdhar Mithakwala,
486 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 1784
Pandor & Co., Tailor,
Box 1
S. Pandor & Co., Tailors,
Field Street.
P. D. Pandor & Co.,
Box 1784, 120 Field Street
P. Pandor & Co.,
Box 1784, 120, Field Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SULEMAN Bros.,
103 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 161 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thana Motaraj, Property Owner,
153 Gale Street.

ELANDS LAAGTE
(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT
Ebrahim Mahomed Hafejee,
Box 13.

UNSELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.
B. Hasson,
Barber & Hair Dresser.

HEIDELBURG
Aron Sulaiman & Co.,
Box 62.
Mansuin Camroodeen,
Market Square.

INHAMBANE
Abdul Suleman,
Box 30.

JOHANNESBURG
A. P. Cachalia & Co.,
Box 3501, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 4031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Peary,
Box 5090.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. Kavalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sons,
Box 3911.
P. K. Patel
Box 3975
V. V. Patel
Box 1375, President St.
Surtee Brothers & Co.,
Box 3557

Indian Watchmen
Box
Market Square
Box 1061.

Dookhi Teli,
Box [illegible].
Fakir Karan,
Box [illegible].
Govind Dahabh,
Box [illegible].
Govind Mowji,
Box [illegible].
Lakhmas Manji,
Box [illegible].
Mohan Dhokia,
Box [illegible].
Parbhu Hira,
Box [illegible].
Pema Juran,
Box [illegible]
Ratanji Karan,
Box [illegible].
Radipalsing,
Box [illegible]
D. M. Sheth,
Box [illegible]
Vanmali Gosai
Box [illegible].

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
NOORBAI
Box 362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant
Shamrao Gobon Gunday,
25 Beet Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camps.
S. Nadarajen,
Fruiterer & Confectioner,
15, De Beer Road.
Rahim Jan,
Beet Street, Malay Camps.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 196.
Yusuf Patel,
Box 31, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 81.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Lakha,
Box 301.
Singhen Karjanji Khoo & Co.,
Box 242, Market Square.
Vahala Kora,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Sons,
Estcourt.

MAFEKING

Cassim Essmail,
Box 61
Goolam Aziz,
Box 6.
Kajee Bapoo,
Box 79
C. Williams,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal)

A. E. Bhayat,
Box 87.
I. [illegible] & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Essack,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devonish Streets. Box 9.
A. M. Patel, Box 7.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 110.
Motta & Kuvadia & Bros.,
Box 100, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Anglo-Asiatic Trading Company,
Box 291, Church Square.
Ahmed Essack,
Box 42.
C. D. Parekh,
Market Square.
[illegible]
M. E. Naughton,
Box 56.

PRETORIA

Anbaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hosen Beg Mahomed,
Box 498.
Bajen Hatim,
Box [illegible], 338 Prinsloo Street.
Mahomed Alie,
Box 1115, Prinsloo Street.
Ratanbhai Patel,
Box 110, Kerk Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 612.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Pietersburg Trading Co.,
P.O. Box 15.

ROODEPOORT

Ahmed Ismail,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naik & Co.
Box 4

SALISBURY

Bhimjee B. Naik,
Box 50.

SPRINGKEN
Transvaal

Kesavji Gigo, Bufoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khimji, Madopi.

STANGER

G. C. Lund,
Box 47, 19 Cowper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Ahmed & Ismail,
Box 71.
Ebrahim Amod,
Box 31.

TONGAAT

A. A. Cassim,
Railway Street.
R. Karpen & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Ojhoor.

VEREENIGING

Babu Valabhji,
58 Wick Street.
Dhanjee Premjee,
50 Wick Street.
Homraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
[illegible] Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box [illegible] Frosterley Estate.
Ragahvjee Soorajee Goldsmith,
Market [illegible]
Raghvjee Daujee,
Goldsmith,
[illegible]
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Ismail,
Box 98.
Essop Brothers,
Box 45.
G.R. Mosa,
Box 7.
Vanmali Motar,
Box 13.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. ચેાઇસો.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સરકારી ગાપણીદાર અને મીલકતની ક્રિમત કાઢનાર. ૮૬પીરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ સ્મીથ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

P.O. Box 3750,
JOHANNESBURG.

ભાઇલાલ કાલાજી પટેલ.

ફ્રુટ મરચંટ અને કમીશન એજંટ.

જોહાનિસબર્ગ.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants.

Municipal Council of Johannesburg.

NOTICE TO ASIATIC TRADERS.

NOTICE NO. 73, 1908.

Notice is hereby given to all Asiatics who are required to take out Municipal Licences for Trading purposes that applications for such licences for the current quarter will be considered without requiring production of any Registration Certificate.

Such Traders are hereby warned that persons found Trading after the publication of this notice without being in possession of the necessary licence will be dealt with according to law.

D. BALLINGALL PATTISON.
Acting Town Clerk

જોહાન્સબરગની મ્યુનિસિપાલ કાઉન્સીલ.

નોટીસ નમ્બર ૭૩, ૧૯૦૮

એશિઆટિક વેપારીઓને ખબર.

જે એશિઆટીક વેપારીઓને વેપાર માટે મ્યુનિસિપાલ લાઇસેન્સ કઢાવવાં પડે છે તે સર્વને આથી ખબર આપવામાં આવે છે કે ચાલતા વર્ષ માટેની લાઇસેન્સની અરજી રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ વગર દાખલ કર્યા વિના આનમાં લઇ શકાશે.

આવા વેપારીને આથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે આ જાહેરખબર પ્રગટ થયા પછી જે કોઇ યોગ્ય લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરતા જણાશે તેમની ઉપર કાયદા પ્રમાણે કામ ચલાવવામાં આવશે.

(સહી.) ડી. બાલીંગાલ પાટીસન,
એકટીંગ ટાઉન ક્લાર્ક.

એ. બારલેા અને સન્સ

દાંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે મીલ્સને લગતો સઘળો સામાન સારા સસ્તા દરથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૨:
તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'
ડરબન.

દુકાન વેચવાની છે.

માલ સારો, જગ્યા સારી છે. રોકડ વેચાણ પણ સારું છે. સારી આસામી તથા સારી ગેરંટી આપશે.

વધારે મળો અથવા લખો.

ઇશાક ઇસપ ઇબ્રાહીમ,
કેમેરોન્ટ, નાતાલ.

A Book and its Misnomer

A REPLY

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and INDENT IMPORTER
Cor. Church & Mosq. Streets,
P.O. BOX 38.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 21ST, 1908 No. 12

Contents

EDITORIAL CULTURE ... 1
A Pressing Need 1
India Awakened 2
OTHER ARTICLES—
My Final Experiences 3
Mr. Asquith's Views 4
Mr. Winston Churchill and India 5
... 6
... 7
... 8
... 9
... 10
... 11
... 12
... 13
... 14
... 15
... 16
... 17
... 18
... 19
... 20
... 21
... 22
... 23
... 24
... 25
... 26
... 27
... 28
... 29
... 30
... 31
... 32
... 33
... 34
... 35
... 36
... 37
... 38
... 39
... 40
... 41
... 42
... 43
... 44
... 45
... 46
... 47
... 48
... 49
... 50
... 51
... 52
... 53
... 54
... 55
... 56
... 57
... 58
... 59
... 60
... 61
... 62
... 63
... 64
... 65
... 66
... 67
... 68
... 69
... 70
... 71
... 72
... 73
... 74
... 75
... 76
... 77
... 78
... 79
... 80
... 81
... 82
... 83
... 84
... 85
... 86
... 87
... 88
... 89
... 90
... 91
... 92
... 93
... 94
... 95
... 96
... 97
... 98
... 99
... 100
... 101
... 102
... 103
... 104
... 105
... 106
... 107
... 108
... 109
... 110
... 111
... 112
... 113
... 114
... 115
... 116
... 117
... 118
... 119
... 120
... 121
... 122
... 123
... 124
... 125
... 126
... 127
... 128
... 129
... 130
... 131
... 132
... 133
... 134
... 135
... 136
... 137
... 138
... 139
... 140
... 141
... 142
... 143
... 144
... 144
... 144

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 21st, 1908.

A Pressing Need

THE events of the last few weeks ... forcibly ... work ... self-government ... the people ... Natal ... Transvaal ... more ... any ... The ... Legislature ... that ... will ... our ... system is one of the critical period of the community's growth towards a higher end. The fundamental character of the community is ... else could it have ... to carry through the present campaign with any degree of ... There is grit, there is determination, there is a growing measure of ... a strong perception of self-sacrifice. Courage is not lacking nor intelligent foresight. Yet somehow all these things do not suffice. That which one would look for as the most useful, would be ... we select as almost non-essential. We refer to the crying need there is for secular education, education that will develop a sense of proportion and restraint that can result only from that culture without which so many well-meant efforts fail, so much unnecessary friction arises. And by culture we do not refer merely to a veneer of courtesy or western habits and customs, but to that deep knowledge of things and men, that orderly appreciation of the right nature of facts and their relation to each other, which helps us to realise more fully the ... and potency for good in a community.

It is useless to look for help along ... Government. ... community itself ... In Natal, ... not a penny is set aside annually for Indian education. In the Transvaal, not a penny is so spent. At the Cape, comparatively little is being done. Yet, after all, our children, who come after us will, unless we arrange it otherwise, be and remain outcasts in the land of their birth, checked by the use of a foreign language, helpless in the midst of the stranger, whose habits of thought and manner of action will be unknown to them whilst they themselves will be unable to do more than mutter a few ... language to them ... Words ... of ... foreign ... mother ... tongue ... will ... them ... many ... unity ... menacing ... religious ... springing ... forming ... reforming. Truly what is needed more than anything else is reformation, and the history of the last few years, and especially of the last eighteen months, has brought this floating sense of ... to a head, and done much to consolidate all that is best in the community for united and adequate action. As when a crystal, dropped into a supersaturated solution of a salt, crystallises the whole mass, so has the Transvaal struggle crystallised the yearning hope, the struggling aspiration of the community, with perhaps some ... the ... hope ... The real ... is to ... the ... of opposition to the Government ... is the development of that inner spirit of chivalry and self-knowledge upon which depends the success of all individual and communal action.

Let the people, then, strive earnestly to educate themselves. Ignorance is the greatest enemy. It binds, it ... And in a body of people lacking ... capacity. ... danger from without, but the ... temptations from within which, if not immediately rejected, will cause schism, disruption, disunity, communal paralysis. If the community will realise ... there will be no need to call for funds for private enterprise and public effort. But what is first needed is the awakening of a desire for these instruments of good. Without that, apathy will reign, and true success will be as far as ever from realisation.

India Awakened

THE PAPERS AND PRIVATE LETTERS that have been received during the past few weeks from India show how India was ... awakened to a sense of its duty in connection with the Indian ... in the Transvaal. The great Bombay meeting, a full report of which was printed last week from the *Times of India*, shows how keenly the different sections composing the population of Bombay felt the wrong that the Indians in the Transvaal were suffering. It is stated that such a large and unanimous gathering had not been seen before in Bombay. The fact that His Highness the Aga Khan presided, and many prominent Europeans took an active part in the proceedings, shows that Anglo-Indians, Mahomedans, Parsees, and Hindus made common cause and resented the treatment accorded their countrymen in the Transvaal as a personal insult. His Highness understood what the law was against which Indians fought so bitterly and so bravely. He says:—"But to our utter astonishment and dismay, there has since been passed another most degrading and offensive law—a law that no self-respecting human being can accept or comply with without outraging his feelings. The old law, obnoxious in itself, could be tolerated, even though it closed the avenues of wealth and position to Indians; but this new Transvaal Registration Act deprives us of our manhood and places us on the footing of an inferior ... which we do ... sentence ... we ... we ... we

My Third Experience

by M. K. Gandhi

Change in the Diet

On the 14th of January came Messrs. Chambi Naidoo and Quinn. [illegible] not affect the situation much, as they [illegible] will [illegible] to tough it out [illegible] on [illegible] more firm. With the exception [illegible] Hawkers were [illegible] Some [illegible] two pay two [illegible] to suffer fourteen [illegible] It was not possible [illegible] more [illegible] ever [illegible]. Consequently it was a matter of grave anxiety. It was duly brought to the notice [illegible] the Governor who [illegible] fered relief by regulation. [illegible] while willing to suspend [illegible] objections but where it was a matter merely of [illegible] likes, he could not help. [illegible] prison life and [illegible] could not be expected to. [illegible] This would be true, if it were merely a matter of taste. Unfortunately it was a matter of habit. And the scale having been fixed [illegible] that did regard for national habits of Asiatics, the [illegible] be down under the stress. Just as it would be foolish for Indians [illegible] to insist on [illegible] such as curries, [illegible] it was foolish on the authorities to have pr[illegible] nutritious [illegible] was no [illegible] beef or mutton would [illegible] cross for Indians [illegible] they could live on [illegible] and rice prepared [illegible] no matter how simple they [illegible] be, for they could not live [illegible] cream [illegible]. So that the new batch [illegible] prisoners [illegible] vation. [illegible] And rice [illegible] dinner, [illegible] the breakfast—was much more [illegible] people who broke their [illegible] the above quantity of rice.

A Petition to Prison

The following petition was, therefore, forwarded through the Governor [illegible] the Director of Prisons.

[illegible]

[illegible] owed twelve [illegible] happening to [illegible] that this was [illegible] merely waste [illegible] rop[illegible] [illegible]ally prince and [illegible] people. Hawkers would carry the [illegible] of persecution to India, and in time to come such propaganda could [illegible] but produce a deplorable effect on the minds of the people of India. It is, therefore, well for India, well for the Transvaal, well for the Empire, that the compromise came when it did. [illegible] that these meetings will show to the [illegible] men of the Empire where wisdom lies, and they will also show the inherent elasticity and [illegible] British citizenship. It is because the people in India felt that by voicing their feelings [illegible] they [illegible] justice under the [illegible] form of government that so much enthusiasm was shown. It is easy to conceive [illegible] kind of Government where India [illegible] would be [illegible] nothing, [illegible] meeting or protest would be [illegible] become quite useless. But history teaches that never has a [illegible] movement failed when [illegible] [illegible] [illegible]

for Europeans eight ounces of bread daily, together with roast or soup or beans, potatoes and vegetables; for supper they get eight ounces of bread and one pint of porridge. I understand that they also get cocoa or some such drink. Now it does not seem clear why the Europeans should get porridge *and* four ounces of bread whereas Indians should get four ounces of bread *or* plate of porridge. Have the former a better appetite than Indians? Then again why should Indians get only twelve ounces of beans when Europeans get the same quantity of beans *and* eight ounces of bread? This is an anomaly [illegible] is most [illegible] [illegible] [illegible]

House of Lords Debate

Further Press Comments

Scathing Criticism

"Pall Mall Gazette"

The pith of the case put forward by Lord Ampthill and Lord Curzon is that our obligations to Indians in the Transvaal was assumed at a time when there was no colonial self-government there. It was the Imperial Government that took up the cause of the Indians when the Boer Government was in power, and it was the Imperial Government also that gave assurances when Indian help was required during the war and at the close thereof. In doing so, obligations of supreme significance were incurred, and the gravamen of the charge against Lord Elgin and his colleagues is that those were evaded. They had it in their power to make the grant of responsible self-government conditional upon specific assurances that the claims of the Indians would be dealt with in strict accordance with the promises which had been given, but they made no reservation. It was a thorny problem, and an effort—a cowardly effort under all the circumstances—was made to evade the task of settling it. The natural function of the Imperial Government is to see that the interests of all who belong to our [illegible] tions are respected. A simple and quite satisfactory agreement has been arrived at within the last few days and the Government is inclined to take a share of the credit. It is entitled to none, for that settlement, by demonstrating the ease with which a dangerous Imperial strain might have been averted, is in itself a condemnation of those who permitted the tension to arise. They took no pains to ascertain what conditions the Indians were prepared to accept, and as Lord Roberts, who speaks with a knowledge of India which is unique in the House of Lords, pointed out, they advised the King to allow an Act which was passed with "almost indecent speed," and which contained provisions that [illegible] criminality" and permitted [illegible] was exposed to a test of imperial efficiency, and it failed under circumstances which made success comparatively easy. [illegible] that moral cowardice, that shirking of obvious duty, which has been more clearly manifested in our dealings with Ireland.

Each colony is a part of the common Empire, and its people must be ready to aid in preserving mutual interests, and in guarding against the generation of friction and differences. We have quite ample [illegible] products and for Indian [illegible] that [illegible] with as fellow subjects and not as strangers who have no place or voice in our counsels. The blunder of the Transvaal was that it forgot this, and a feeble Imperial Government allowed it to do so because the path of evasion seemed for the moment easier to tread than the path of duty.

"Liverpool Courier"

The question is full of importance altogether disproportionate to that of the common run of topics in either House. It brings into sound and view the rush of the future of the world's riches. It is like a man who walks along a street with his umbrella tapping on the metal covers of the coal holes, till he comes unexpectedly on one hole whose hollow sound shows that not a coal cellar, but a cavern, is beneath it. [illegible] ing, we appear to be [illegible] when Asiatic races will [illegible] outlet beyond the borders of their native lands, and will bring into competition a degree of commercial fitness and of cheap living with which no white man can hope to match himself. Ultimately the existence of the white races is at stake in this question, and the future of Christendom. How [illegible] the position [illegible] Those who read the debate which Lord Ampthill initiated yesterday will feel perhaps that India had the best of it. [illegible] He (the Indian) is, in fact, the victim of that disastrous mistake made by Europeans, who do not always realise that a brown skin can cover a scholar and a gentleman with a mind as lofty and a social standard as nice as those of any aristocracy in Europe. Incalculable harm is done by thinking of coloured men as "niggers." The result of such loose discrimination is that Indians have been treated in the Transvaal not as honourable rivals to be fairly opposed, but as vermin to be crushed without consideration.

"The Scotsman"

Lord [illegible] raised some objection yesterday to the [illegible] of the [illegible] retained by Lord Ampthill [illegible] of London on the [illegible] either of the Empire or of the self-governing Colonies, that their lost opportunities and their lack of [illegible] and foresight should have been so clearly brought before Ministers by Lord Ampthill, Lord Roberts, Lord Curzon, and Lord Lansdowne. The Colonial Secretary and Lord Ripon sought to take shelter behind the general principles of Colonial government. These principles are perfectly well understood; nothing is more evident than that, the rights of self-government having once been granted to a Colony, it is a most difficult and critical matter to interfere from the centre of Imperial authority. But the case against Lord Elgin and his colleagues is that they did not speak and act when there was opportunity of doing so with effect.

Canadian Asiatic Restriction Act

New Law Proved "Ultra Vires"

London, March [illegible]. The Supreme Court of British Columbia has decided that the new Asiatic Immigration Act of that Colony is *ultra vires*, and has ordered the immediate release of the 18 [illegible] who were recently fined for violating the Act.

The Court decided that the Federal legislature must prevail.

An appeal will be lodged against the decision, and the case will probably accompany that of the two Japanese, who were recently fined 500 dollars and sentenced to a year's imprisonment to the Privy Council.

March 15.—The British Columbian Attorney-General has announced that, pending the appeal by the Hindus, the Asiatic Exclusion Act will not be further enforced.—Reuter.

Registration Notes

[BY OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE]

Up to Wednesday, the total number of applications received at the Johannesburg Office amounted to about 5000, including over 1000 Chinese. In Pretoria, [illegible] forward freely [illegible] the Pretoria and [illegible]

The Indian Trader in South Africa

An Economic Necessity

The following is commended to the *Christian Express* (Lovedale):

The extraordinary haste with which the newly-created Parliament in the Transvaal rushed its first piece of legislative work through indicated the feeling cherished towards Indian traders by the average South African. The present agitation is one of the outcomes of [illegible] I am not prepared to say [illegible] but the [illegible] two or three years [illegible] and Durban [illegible] problem. It could

The object [illegible] to be [illegible] to [illegible] trade.

And, first of all, I must premise that the aim of the Government in this country should be to promote the greatest good of the greatest number.

Now, the main outcry against the Indian trader comes from the white trader, storekeeper or shopkeeper. He is [illegible] hardest by banyan competition. [illegible] issue of [illegible] this connection [illegible] white [illegible] [illegible] [illegible]

Indian Musalmans and the Asiatic Act

Mr. Mushir H. Kidwai, who was at one time Secretary of the Pan-Islamic Society in London sends the following, addressed to the *Indian Daily Telegraph*, for publication :—

Sir,—There can be no man in India possessing the slightest idea of self-respect and fellow-feeling whose heart has not shown signs of breaking at the successive telegrams from the Transvaal conveying the news of the ill-treatment of his countrymen by a puny State of futurers. The Musalmans have the more reason to feel the pain because, together with their national honour, their religion has also been insulted in as much as the Ordinance treat only Muslim subjects of the Ottoman Empire as criminals and Asiatics, even though they be residents of European Turkey, while the Jews and Armenians coming from Asiatic Turkey are reckoned by law Europeans. They feel the pain more because, to them, even the excuse that the Transvaal has to be kept a white man's country and there the coloured people have to be kicked out of the place, tastes bitter and caustic when they find that the white man has been unscrupulously intruding, for the last sixty years and more, in the affairs of coloured people and Muslim States, and is still penetrating into Morocco and licking other kingdoms belonging to coloured people and Musalmans.

The number of Musalmans in the Transvaal is not small, and the venerable President of the Islamic Society is in gaol, with his friend and colleague Mr. Gandhi. I know both these gentlemen personally and intimately, and am confident that they can give points to many a white man in gentlemanliness, and also in the refinement of manners and intellect. What there were few other Indian gentlemen in the Transvaal besides these two, even then it would have behoved all India to raise, on their behalf, its voice of protest and to show its indignation at the policy adopted by the Transvaalers. I feel so strongly against this policy that my criticism of it would be, I am afraid, severe. I refrain to discuss at this time the political issues involved in it, and purposely refrain from doing so. But I fervently appeal to Indians at large, and specially to Musalmans of India, to protest with one voice and with fervidness and energy against the policy of the Transvaal and to appeal to the powerless Supreme and all-powerful Imperial Government [illegible] Mr. Morley that Mr. Haseldon [illegible] do their duty towards [illegible] by Providence under the [illegible] and [illegible] the [illegible] rule.

The policy adopted by the Transvaal deserves whole-hearted condemnation from the Musalmans, whatever their religion is democratic and socialistic in spirit and does not recognize any distinction of race or colour. Besides this, the policy should be disfavoured by Musalmans because it might result in increasing the number of not only Hindu Extremists in India but also Muslim Extremists. If the Transvaalers are allowed to have their way and all the Indians now there are sent back to India, Lord Minto will have a hard time of it because every one of them will be an Extremist of the worst type. Every one of them will be a hater of the white race, and none of them will be inclined to accept the Boer that failed to protect them from dishonour and humiliation, as well as from the loss of their hard-earned property. The ex-soldier among them will be found telling his pathetic and spirit-stirring tales to his brother soldier and thus "tamper[illegible]" with the latter's loyalty and the ex-loyalist Musalman will be found whining over the sympathies of his brethren for the Extremists. There are also other important side-issues in the matter, [illegible] prepared to receive back, in such a large number, the people who have been ruined and have become destitute and discontented. And whether the Muslim community not renowned for its wealth, can afford to have the number of its poor increased and such a large number of Musalmans thrown out of the work and trade to which they had given the best part of their lives? Musalmans in India are, as a rule, very diffident in taking to commerce or enterprise. What will be the general effect of the collapse of the enterprise of their Transvaal brothers upon them?

I pray Aligarh and Dacca politicians to give a thought to these problems and others of vital and general importance, instead of keeping themselves and their energies confined to fighting with Hindus for petty services under the Government. Has the Muslim League taken any interest in the matter, and what have our so-called leaders done for their countrymen in the Transvaal?

The *Indian Daily Telegraph* de[illegible] the [illegible] of all the Indians [illegible] policy it has [illegible] and the [illegible] along to [illegible] deserv[illegible]

[illegible]

[illegible]

The *Indian Daily Telegraph* comments as follows on the letter :—

We would call attention to a very able letter on the subject of Musalmans and the Transvaal which appears elsewhere in our columns. The writer is one who can speak with authority, having been for sometime the guiding spirit of the Pan Islamic Society in London, and in such capacity having come into contact with Musalmans from all parts of the Empire, hence his views are broad and worthy of respect. We agree with him thoroughly in his advice to Musalmans to sink their differences with Hindus in a question such as that of the unfair treatment of British Indians in the Transvaal and to unite with them in demanding effective redress for their long-suffering countrymen.

Swami Shanckranand

Mr. Mukkamchand forwards the following appeal to the Hindu Public of South Africa for publication :

Brethren,—I have pleasure in announcing to you that I have received intimation from India that the well-wishers of the South African Hindus have arranged to send over to South Africa, Swami Shanckranand—the Guru of our esteemed friend Professor Parmanand—on my persistent and continued application for such a religious leader.

Swami Shanckranand has also written to me as to his willingness to come to South Africa to follow his noble mission for the betterment of the Hindu nation and to Indians in general, following up the work started here by Professor Parmanand.

The blessing of [illegible] in this Sub-continent where we are without a religious guide and religious teaching must be of great benefit and advantage to all.

To achieve and obtain this—that is to procure the services of such an exalted Sanyasee we have to sacrifice a little in the way of subscribing to a fund—which is required for his passage expenses to South Africa and for other initial expenses here.

It is desired that the Swami should come here as early as possible and the Sanyasee has agreed to leave for South Africa in March when it is expected that Professor Parmanand will have arrived in India from England.

I appeal to all our Hindu brethren and those interested in the elevation of the Hindu fund to heartily and promptly contribute to this fund such [illegible] as they can.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

March 14th, 1908.

The Madras Meeting

On the Transvaal Situation

Strong Resolutions

We condense the following from the columns of the *Indian Patriot* of January 29th:

A public meeting [illegible] the auspices of the Madras Mahajana Sabha on Saturday at 5.30 p.m., in the Victoria Hall, to protest against the inhuman treatment of Indians in South Africa by the Transvaal Government and the bad treatment [illegible] was presided over by the Hon. Mr. Bhashyam Iyengar, Secretary, Madras Corporation, and [illegible] Mr. Gandhi and Colonial-born Mr. Bahadur [illegible] were on the platform. The following proceedings took place:

The Chairman said:

We are met to-day on a most solemn occasion of duty. [illegible] come together to assert our manhood and to express our deep abhorrence of the grievous wrong perpetrated on our brethren,—be it noted—not without but within the limits of the Empire which counts us among its subjects and asks for our unalloyed allegiance and our unfeigned loyalty. We claim those rights as British subjects, in reality and not in name only. We claim consideration and recognition [illegible] column [illegible] ing the Empire [illegible] We want, in other words, [illegible] will be made [illegible] [illegible] more. We want [illegible] the following resolution:

"That this meeting of the inhabitants of Madras, representative of all classes of the Empire, hereby records its emphatic protest against the treatment of our countrymen in that Colony [illegible] their ill-treatment in the British Colonies generally, and while cordially commending their unanimous action against oppression and persecution, apprehends serious complications in consequence of this policy of the colonies in the relation of India with the other members of the Empire."

The Hon'ble Mr. K. B. [illegible] Iyer, in seconding the resolution said:

At the very outset I cannot help feeling deep sorrow and indignation [illegible] the treatment accorded to [illegible] of our countrymen in the Transvaal, [illegible] generally in Natal and other older [illegible] If I have had no opportunity [illegible] ing the horrors of which [illegible] Botha's Government are the [illegible] Here I saw at the [illegible] held at Surat after [illegible] of the Congress those [illegible] about [illegible] in number, who had [illegible] across the [illegible] to the Indian [illegible] their [illegible] were exhibited by [illegible] Bhimji on the platform as [illegible] of the undesirable [illegible] Government [illegible] colony. In their countenance I saw [illegible] have been [illegible] day after day of further [illegible] the latest [illegible] a cablegram announcing the arrest of [illegible] Mahomedans under [illegible] sulting to their religious [illegible] Gentlemen, you are aware that our Mahomedan fellow-citizens of this city are so [illegible] that even [illegible] retain their confidence in [illegible] justice.

The time has come to show ourselves manly citizens of the British Empire, and in all that we do to vindicate our rights, we can no longer allow ourselves to be separated by [illegible] in relation or [illegible] [illegible] By [illegible] available to bring home to the Colonist a due sense of the cruelty of the conduct is for the Government of India to take immediate steps by way of retaliation against the Colonies to prohibit the importation of colonial goods into British India, the emigration of the Colonists into the Indian services, and their settlement [illegible] British India for the purpose of business, [illegible] from all Indians to be [illegible] and diplomatic [illegible] at [illegible] and among [illegible] that a British [illegible] endless [illegible] suffer and gloomy despair [illegible] and burning indignation took possession of the minds and hearts of the most thoughtful of their countrymen when they contemplated with folded hands and in a helpless mood the wrongs inflicted upon their brethren in South Africa. The thought uppermost to our minds was this: Is this the fate which has been in store for a people who, proud of their race, civilisations, and religion, have treated all foreigners as Mlechas or barbarians and zealously excluded all intercourse with the outside world lest their morals should be contaminated, their civilisation marred and their high religious ideas obscured and forgotten? Is this the fate which has overtaken the descendants of the Mahomedans, invaders from the North, who proud of their religion and strength of arm have held victorious reign over half the civilised world not very long ago; is this the boasted love of liberty of the Englishman, the European, the love of liberty to make all others slaves? Is this what Christianity and science have done for the people, teaching hypocrisy and the forging of weapons for western Europe?

Indians looked upon themselves as citizens of the mighty British Empire and hoped to teach the West the philosophy and humanity of the East and slowly emancipate themselves from the pernicious customs which had burdened their growth, and to get their work for the civilisation, progress and advancement of the human race. But what did they find now? The elements of disruption and decay were already visible: there could be no equality now or ever within the Empire; the white races—forgetting that other races were as white but became dark or brown by exposure to the tropical sun—seemed to hold the doctrine that the world was too small for all. Their countrymen in South Africa were undergoing indignities. The Government was helplessly weak. Statesmanship seemed to have at any rate temporarily left the blessed shores of freedom, and the people of England were afraid of losing their colour. The example of their countrymen in South Africa was unfolding and it raised hope for the future of the Indian race. If only a small fraction of their countrymen in India were as united, as self-sacrificing, remembering as they did that they were Indians first, Hindus, Mahomedans [illegible], the problem would be easily solved [illegible]

[illegible] supported the [illegible] a vehement speech [illegible]

Mr. Chamanlal Chetty moved an [illegible] to the resolution and said that the portion of the resolution relating to the asking of the Government of India to retaliate upon the [illegible] of a [illegible] to cause [illegible] to boycott their own brothers and

[illegible] himself in writing [illegible], they should decide from the [illegible] of the proposal [illegible] the Government [illegible] their votes.

Mr. [illegible] S. Bhagat [illegible] the amendment.

The Chairman put the amendment to the vote, and there was a great [illegible] of confusion and noise and it could not be ascertained whether the majority were in favour of the amendment or the original resolution. Then the chairman called upon all those who were in favour of the amendment to hold up their hands. There was a show of more hands in favour of the amendment than in favour of the original resolution. The amendment was then declared carried.

The meeting then terminated with a vote of thanks to the Chairman.

The Spread of Pasteurism in India

The following memorial has been addressed by the Humanitarian League to the Right Hon. John Morley, M.P., Secretary of State for India:—

"We beg to draw your attention to the strong feeling which exists against the further introduction into India of what is known as preventive inoculation, by the multiplication of Pasteur Institutes under the patronage of the Indian Government.

"The vivisection of animals which is carried on in these institutes is intensely repugnant to the humanest instincts of mankind, and peculiarly odious to the sentiment of the Indian people, as expressed by their numerous petitions to the Government, while the alleged utility of the experiments and inoculations is a matter of mere opinion, theory, or assertion.

"At a time, therefore, when public opinion in this country is strongly moved, as it is, on the question of vivisection, as shown by the appointment of a Royal Commission to inquire into the practice in its moral and medical aspects, we would point out that [illegible] this practice, outraging the feelings [illegible] Indian citizens in a matter [illegible] their religious convictions [illegible]

"We respectfully hope that you will [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Mr. Gandhi and Durban Indians

The following appears in the local press:

We, the undersigned representatives of the Natal Indian Patriotic Union, as representing the Indian community in Natal, hereby place on record our hearty approval of the work done by Mr. Gandhi with reference to the Indian passive resistance movement in the Transvaal; and we further avail ourselves of the opportunity to express that we have every confidence in him, as a gentleman of high character, noble thoughts, and fervent patriotic spirit.

(Signed) P. Subramania Aiyar (president), Bernard Gabriel and S. E. Dahnookdhaie (joint hon. secretaries), V. Lawrence, L. Gabriel, A. D. Pillay, H. J. Joshi, R. Lagumberthy, Surendra B. Medh, J. M. Francis, T. L. Mawdley, M. Bethasee Maharaj, Roopnarainsingh, Lutchman Pandoy, K. R. Nayabah, U. M. Shelat, R. Raghwan, N. T. Chetty, Bryan Gabriel, A. Christopher, D. Stephens, Kaisavaloo, M. K. Patel, Makanji Bros., John L. Roberts, G. M. Desai, Seunaik Pundith, S. N. Richards, S. Ganesh Punday.

BERN. GABRIEL,
S. E. DAHNOOKDHARIE,
Joint Hon. Secs.

The Compromise

Hamidia Society's Resolution

The following resolution was passed at a meeting of the Johannesburg Hamidia Islamic Society:

"This meeting of the Hamidia Islamic Society approves of the compromise arrived at between the Government and the leaders of the Indian community, and expresses heart-felt sorrow regarding the attack made by some misguided people, at a meeting of the Natal Indian Congress, upon our acknowledged leader, Mr. Gandhi, and authorises the Chairman and Secretary of this Society to send copies of this resolution to the Natal Indian Congress, the Acting Prime Minister, Interior, Defence, Colonial Secretary, public press, and Mr. M. K. Gandhi."

[illegible] Johannesburg, the 15th day of [illegible]

[illegible] Sayed Ahmed, Chairman, Hamidia Islamic Society.

M. P. Fancy, Hon. Secretary, Hamidia Islamic Society.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"Might is Right"

We take the following from the leading columns of the *Indian People* (Allahabad):

Probably at no time in the history of the world has the gospel of Might is Right loomed so largely before the world as in the first decade of the enlightened twentieth century. The hunger of land is at its hungriest, the passion of possession and exclusion at its worst. The dogmatic poet of Force, who has declared that the East and West shall never meet is only partly correct, for the twain have met in strife, if not in peace, and the struggle is becoming bitterer with every day that passes. The antipathy of the West to the East has become more marked since the epoch making victory of Japan over Russia, when in the memorable words of an English newspaper, Europe went down before Asia for the first time in history. Except in the parent European countries there is now a general movement noticeable in all colonies and new Kingdoms of the white race to exclude the Asiatic races rigorously. It is even forgotten that all Asiatics are no longer alike, and Japanese can no longer be treated as the Indians and the Chinese. But for the firmness of President Roosevelt and the American Government a catastrophe with Japan would have been precipitated, so hostile was the attitude of certain parts of the States to Japanese immigrants and settlers. All the British colonies are up in arms against Asiatic immigration, unless Asiatics can be indentured labourers without any civic rights. On one hand, there is the unparalleled national awakening throughout the East. Japan stands in the forefront of the fighting nations. Who can fail to be struck by the words of the Japanese statesman in Paris, who declared that so long as Japan had confined herself to the fine arts and to her gentle ways she was only half a barbarian, but as soon as the Japanese had taken to murdering thousands of their fellow-creatures, Japan became a great, civilised, and powerful country? On the other hand, there is the systematic and continuous persecution of Asiatics in every white settlement and colony, and the fact is known to all the Asiatic races. The experience of America and Australia [illegible] to be repeated in Asia, [illegible] Asiatic races will not become [illegible] as the Red Indians of America or the Maoris of Australia, [illegible] have greater vitality, [illegible] and an [illegible] [illegible] and will proceed steadily.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૧ મી માર્ચ, ૧૯૦૮. અંક ૧૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રાસ્તી—તા૦ ૨૧ મી માર્ચે થી, તા૦ ૨૭ માર્ચ સુધી, સં૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-પ્રજાપતિ વદ ૩ થી, ફાગણ વદ ૯ સુધી. સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૨૫ મી સફર થી ૩૧ મી સફર સુધી. ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	સૂર્યોદય	સૂર્યાસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	મુંબઇ અંતર
			ક.	મી.	ક. મી.
શની.	૨૧	૬ ૧૭	૧૯	૬	૫
રવી.	૨૨	૬ ૧૮	૨૧	૬	૩
સોમ.	૨૩	૬ ૧૯	૨૨	૬	૨
મંગ.	૨૪	૬ ૨૦	૧૩	૬	૧
બુધ.	૨૫	૬ ૨૧	૦	૬	૦
ગુરૂ.	૨૬	૬ ૨૨	૧૫	૬	૫ ૫૯
શુક્ર.	૨૭	૬ ૨૩	૧૬	૬	૫ ૫૮

અનુક્રમણિકા.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇંડિઅન કમીટી ૧૮૧
મેહતાન્સબરગનો ખબરપત્ર. ૧૮૨
હમીદિઅ ઈસ્લામીઅ સોસાયટી. ... ૧૮૩
કરબતના આગેવાનોનો કાગળ... ... ૧૮૪
કરબતના છેલ્લા બનાવ વિષે દરબિ પાલનો કાગળ ... ...
સલાહ વિષે એક મુસલમાનના વિચારો ૧૮૫
સલાહ વિષે નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક સુનીઅન ૧૮૭
બાંધકામમાં ગોરાઓએ મહેરબાની અને વિચારણા ૧૮૭
નાતાલની કારટની મોનીસ્ટર ... ...
ગરીબ લોકોનો અનુભવ ૧૮૮
નાતાલમાં લાઇસેન્સ ૧૯૦
મદરાસમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ ... ...
સુરતમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ... ... ... ૧૯૨
પોરટ ઈલીઝાબેથમાં વધારાનું ૧૯૩
સુરત હીંદુ એસોસીએશન ૧૯૪
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઈસલામ... ... ...
કઠોર મેહેરબાને ઝીનતોલ ઈસ્લામ ૧૯૫
કરબનવાળી છેલ્લી મીટીંગ ... ...
પશુ સુચના ... ...
ઉપરાન્ત તમારી ખુલાસો ૧૯૬
પત્રનું પહોંચ કરવા ... ...
ફિનિક્સનો અભિપ્રાય ... ...
અલક જાપ... ... ... ૧૯૮

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા૦ ૨૧ મી માર્ચ, ૧૯૦૮.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇંડિઅન કમીટી.

મી. રીચના સપ્તાહિક કાગળો આવ્યા કરે છે પણ હાલમાં તેની પૂરતી જરૂર નહિ હોવાથી અમે છાપતા નથી કે હકિકતો જે આપે છે તે વિષેના તારો મળી ગયા હોય છે એટલે જુની જેવી જણાય છે પણ તેમના છેલ્લા કાગળ મા તેમણે કમીટી નીભાવવી કે નહિ તે વિષે સવાલ પુછ્યો છે. એટલે અમે તેમાંથી કેટલીક હકિકત નીચે આપીએ છીએ.

" મંગળવારની કમીટીની મીટીંગમાં બધિબ્યમાં શું કરવુ તે વિષે ચર્ચા ચાલી હતી. લોર્ડ એમ્પટીલ હાજર હતા. તે ઉપરાંત સર મંચેરજી, મી. ટી. જે. જેનેટ. સર વીલ્યમ વેડરબર્ન, ડાકતર ગીરનહન, અને મી. પોલાક હાજર હતા.

તેમણે જણાવ્યું કે કમીટીનું ખરૂં [illegible] જણાય. બીજા કેટલાકોએ પણ મત આપ્યો કે કમીટીને બંધ કરવી કે બહુ બોજારૂ થયાથી. તમે જાણતા હશો કે લોર્ડ એમ્પ દીલની મહેનત હજુ જરીજ છે. કેટલાક મેંબરોને તો ત્યાં સુધી ખંત છે કે કમીટીએ એવું કામ કરવું છે કે તે ગમે તે કરીને નિભાવવું. તમારો વિચાર શું છે તે જાણવાને સારૂ કમીટીએ મને પ્રથમ સુચવ્યું છે. કમીટીના મેંબરો કેવા છે, કમીટીએ કયુ કામ કરવા છે તે વિષે લાંબી એસોસારી [illegible] વાની જરૂ નથી તેમ કહ્યું [illegible] કમીટી [illegible] [illegible] [illegible]

અભિપ્રાય

દેશાભિમાન

[illegible]

યુરોપીયનોનું ટૂંકું વર્ણન

[illegible] પડે અને ગોરાઓના પાસે [illegible] આવી ગયા. આ [illegible] ખડી [illegible] કર્યો. મી. કેલનબેકની નાઠકથી મેલોડીક ટોન્સ બાબુને [illegible] મળ્યો. અને તેના સેક્રેટરીએ બાબુ [illegible] વતુમો માટે [illegible] ટીકીટનો [illegible] બે ગીની રાખવામા આવ્યો હતો બધુ દરદ મેસોનીક હોલવાળાઓએ ૧૦/– કીધા. આ બાબાના કાર્ડ બધાપણા વિગેરેનું [illegible] નોંધું [illegible] જે ગોરાઓને આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું તે મી. હોસ્કેન (દરબારશ્રી પારલાગે [illegible] મી. અને મીસીઝ ટીલી [illegible] મી. અને મીસીઝ ડોક્ટર મી. કારેટસાહેબ ('લીડર' પત્રના [illegible])

[illegible] નથી [illegible] કામની બહાદુરીથી તેનું માન પણ વધ્યું છે. તેઓ જે દાખલો બેસાડયો છે તે આપણે

[illegible] મી. કરીન પણ [illegible] દિલની [illegible]

[illegible] પ્રમુખ સ્થાને હતા, [illegible] મી. પ્રભાશ અબદુલ [illegible] મી. દોસ્કેને જવાબ [illegible] તેમણે સંદેશ બોલ્યા કે [illegible] મને [illegible] ચંદ્રક [illegible] આ ચંદ્રકો બધા પહેલા [illegible] જોઉં [illegible] મી. દીદી કેમે જે બહાદુરી બતાવી છે તેથી બધા ગોરાની ડિફેન્સોજ [illegible] કેમે જે સંપ ધારજ અને નમ્રતા બતાવ્યા છે તે ખરેખર વખાણવા લાયક છે."

મી. [illegible] કહ્યું કે "હું જ્યારે [illegible] મારી [illegible] મી. દીદી કેમની બહાદુરીથી [illegible] બધુંજ વધ્યું છે. તેઓ જે દાખલો બેસાડયો છે તે આપણે [illegible]

[illegible] મારવું નીકળી પડશે."

મી. દીદે જાહેરમાં જણાવ્યું કે "સત્યા ગ્રહની મારી લડાઈ દીદી કેમ લડી છે. તેનું જ નામ નીડરતી રાખશે એવી આશા છે."

મી. ગ્રેકટને કહ્યું "કે કરવું તેના માટે બધાને આપવાનું [illegible] ને મી. પોલાકે બરોબર નહિ આપી હત તો કરવે જેટલું કર્યું તેટલું થઈ શકત નહિ."

પછી મી. કે. પોલાકે બાબાજી કરતાં કહ્યું કે "દીદી કેમે બધા કાળા માણસોની [illegible] દરવાજે ખુલ્લો કર્યો છે. બારૂ કેન્ટોનીઆલીઝમ તે કેમે શીખવ્યું છે. તેના કામથી કાળા ને ગોરા વચ્ચે [illegible]"

મી. પોલાકે ફંડમાં બાબાજી કર્યા પછી બાદશાહને લાંબી આયુષ બક્ષે એ ગીત ગાયા બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ.

બાબાની વસ્તુ બતાવનારા કાર્ડ ઉપર બાપસાહેબ બાબુ હતું કે "સત્યાગ્રહની લડતમાં જે ગોરાએ સત્ય અને ન્યાયને માટે લડાઈ કરી હતી તેઓનો ઉપકાર માનવાને માટે આ બાબું બાપસામાં આવ્યું છે."

બાબામાં ચોવીસ વસ્તુઓ હતી. તેમાં ગોરા વાપરવામાં નહોતું આવ્યું. એવી બધાને બધતીજ વસ્તુઓ હતી તેમાં ગોરાઓને પસંદ પડે તેવી તથા બાપણા લોકોને પસંદ પડે તેવી વસ્તુઓ બતાવવામાં આવી હતી બાસમાં [illegible] ચુસ, ગોળ બાટલ, વિગેરે બાપરવામા આવ્યાં હતાં.

બાવી બતનો મેળાવડો દક્ષિણ આફ્રિકામા બધા પહેલોજ થયો કહેવાય છે. આ બાબા બાજાત નકામા કોક ગોરાની લાગણી ન દુભવાય તેવા હેતુથી કશો બરચા કરવામાં આવી નથી. પણ તદન બાનગી રાખવામાં આવ્યું છે.

ચીનાઓનું બાબું

ચીનાઓએ ટ્રાન્સવાલે બાબવા બાપવા તે માટે બારીક બોલાવી છે; અને બાપણી [illegible]

કેટલાક રજિસ્ટ્રેશનના અજુકોને રજીસ્ટર કર્યા છે. જોહાનિસ્બર્ગમાં ઓફીસ તા. ૨૩ સુધીમાં ખુલશે. પ્રિટોરિયા, ડીબાલ્ટસફોન્ટેન વગેરે ટ્રાન્સવાલના બીજા ભાગોમાં ઓફીસો ૨૬ મી આગળથી ૬૨ા આંગણાં ગાળ્યાં. અથવા ઓફીડેવીટો મળી ગયા ત્યારપછી ઓફીસો ખુલ્લી કરવી પડશે, તે વખતે ઓફીસરોની ખબર પડશે.

ડાઉનિંગ્સ

ડાઉનિંગ્સ ખાતે ચાલુ રહેલો મળી ગયો છે. ત્યાંનો પ્લાન્ટેશન પણ ચાલુ છે.

ક્રોમો

ટ્રાન્સ્વાલ ક્રોમો કંપનીવાળી આવતી આવતી ખુલ્લી રહેશે. કંપની છે. ઓફિસનાં ઓફિસ નામ કે તપાસે પણ નામ આપી છે. અને બધી ઓફિસો નક્કી કરાઈ છે. તેના નામનોટીસ પણ ચાલુ થયાનો ખલાસ છે.

ઓરતોને અંગુઠા

જોહાનિસ્બર્ગમાં ઓરતના અંગુઠા લેવા જેવા તેનો બહોળવત્ત ક્રમ આજ ચાલુ છે. અને બીજા પણ ઘણી ઓરતના અંગુઠા લેવાતા નથી.

રજીસ્ટ્રેશન્સ બાબત સુધારો

રીજીસ્ટર ઓફ રેવન્યુએ ખાસ ઓર્ડર આપ્યો છે કે જેને જે ઓફિસ ફાવતી આવે ત્યાં જઈ રજીસ્ટ્રેશન કરાવી શકે. ઓફિસો વધારી છે. ઓફિસ ઓફિસ ચાલુ રહેશે. ઓફિસ ઓફિસ ચાલુ રહેશે. ઓફિસ ઓફિસ ચાલુ રહેશે.

મી. મનીસ અમીર અલી

ને મહાત્મા ગોરક્ષાની ૨૬ ઓગષ્ટ ક્રીક-ના ઓફિસોમાં ઓફિસ ઓફિસ છે. અને ઓફિસ ઓફિસ માલમાં ગોરક્ષાનું છે કે ઓફિસ ઓફિસ ચાલુ રહેશે.

ચાલુ ઓફિસો

ચાલુ ઓફિસો ચાલુ રહેશે. ચાલુ ઓફિસો ચાલુ રહેશે. ચાલુ ઓફિસો ચાલુ રહેશે.

ઇસ્લામના આગેવાનોનો કાગળ

સરવે દીંદુ મુસલમાન ભાઇઓને અમે નીચે સહી કરનારા માનીએ છીએ : જે પ્રસંગે થાએલ્યામાં તા. ૧૬ મી વારની રાતે બનેલ તેના માટે અમારાથી બનતાં શરમાવા જેવું છે.

દશે આંગળાં આપણ અને નખાદ ઉંદા વધા માગતા નથી. તે વિષે આપણામાં મત ભેદ હોય તેથી આપણે બાધું હોળી મુંબવાનું નથી. આપણે જેટલી ઝીત થઇ છે તેટલા સારૂ ખુદાનો પાડ માની આગળ કામ કરવાનું છે.

અમો અસરસ માનીએ છીએ કે દીંદુ મુસલમાન ભેગા થઇ ગયા મેળાવડા કામ ન બને [illegible] તે ઠરાવ થયો તે ઉપર અમો [illegible] ખુશી થઇએ છીએ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ને બદલા મહેનત કરી. મોટાં સંકટો ઉઠાવી જે કલેદ મેળવી છે તેથી અંગ્રેજની દિલ્હી કોમ દહયો જ્યારે રાજી - થઇ છે. એવા દેશભક્ત નર ઉપર ગોરાઓ ત્રાસ વરસાવે તો એ ધન્યવાદપાત્રની બહાદરી બદલાલ ગણી શકાય. એવા કામમાં સાથ આપનારા સાથે અંગ્રેજની દિલ્હી કોમ પોતાનો ગુસ્સો અને શરમના પોકાર જાહેર કરે છે.

દિલ્હી કોમ કલમમાં ઘણી પાછળ હોવા થી કાયદો અને સમાધાની શું ચીજ છે તે ઘણા સમજી શકતા નથી. કલમદાનો ગાળનો અને "પોલીટીકલ" વિષયની જાણીતા સમજવાને ઉપરી લાકોનો વિષય રહ્યા કરશે. દરેક માણસ પોતાનો ધર્મ ઉપર તેમજ ટ્રીટમેન્ટ (વ્યવહાર) સમજવા સક્ષ છે. સમજની સમજ વધારવાને ઘણે ભાગે આપણા પર પડી છે. બાકીને જેનો પોતાનો ઉદ્યમ છે તેઓ કામના શરૂ થવે જુદું કરનારા છે એમ દિલગીરી સાથે કહેવા વખત આવ્યું નથી ઇચ્છા અને દાનમાં તેઓ સમજતા નથી : તેમ એ બાબત વિષે કે લડત વિષે કદર કરી શકતા નથી. જેઓએ લડત લાંબી છે ને જેલમાં ગયા છે તેઓનેજ ખબર છે કે આવી રકમની લડત છે ને આવી રકમની જેલ છે. પોતાની સમના બાતર જેઓએ ભોગ આપ્યો છે, ને જેઓએ આગેવાની લીધી છે તેજ લોકોને ખરી મદદરીતો ખ્યાલ આવી શકે.

બીજા દલીલોની બાજબતમાં અમારી અરજ એ છે કે હવેથી ટ્રાંસવાલની દિલ્હી કોમ અને તેના આગેવાનો વિષે પોતાના વાત શોભાથી ન કરતાં સત્ય વસ્તુ એવી રીતે મજબુરીની ઉપાદ્ધ થી હવેશે એવી આશા છે. ટ્રાંસવાલના દુઃખમાં નાતાલના ભાઇઓએ મદદ કરી તે આભાર થવો છે. પણ હિંદ મજબુર આ સમાધાનીની સમજ ન કેટલાક હિંદ પોતે સમજવાની વાત કરવા જેવી નથી એ સમજવાની પણ ફરજ છે. તેથી નાતાલ અને ટ્રાંસવાલની દિલ્હી કોમની મિત્રાચારી હમેશાં ચાલી રહેશે. ને એટલા પાથી ભવિષ્યમાં તોફાનોને પણ કેટલા દબ પાર ઉતરાશે નાતાલ કોંગ્રેસના માનવંતા પ્રમુખ મી. દાવુદ મહમદ, સેક્રેટરીઓ મી. એમ. એ. આંગલીઆ તથા મી. દાદા ઓસ્માન તથા મી પારસી રતનજી તે મી. અબ્દુલ્લા ગોરા, તથા બીજા ગૃહસ્થોનો તેમજ કોમનું ખુલ્લું ચાહનાર વિદ્યાર્થિવત સાહેબોએ મી ગાંધીનાં લાંબા મુકામથી તેઓ ગેરા અને સાથ્યા છે એ સમજી તોફાન મદ્દ અટકાવ્યું, તે સત્ય વાતની હિમાયત કરી તે વાત સાંભળી ટ્રાંસવાલની દિલ્હી કોમને બેહદ ખુશાલી થઇ છે અને મજકુર સાહેબોની તારીફ કરી તેમને માટે મગરૂરી બતાવે છે નાતાલની દરજ્જ પોતાના ભાઇઓને પોતાનો સુધી મદદ કરવાની છે. થએલા કામને બગાડી તોફાન કરવાથી નુકસાન છે. કોમ્પ્રોમાઇઝ થાય ત્યાં સારૂ છે એમ જ્યારે પુરી ખાતરી થઇ ત્યારેજ તે કબુલ કરવામાં આવ્યું છે.

[illegible]મેદરમાં એટર્નીજ ને આ કામની પર સહીઓ બધી ઘોટી લીધી છે. સમજ કે ઓથોરિટીજનમાં ખપારે જવા જોગ નહિ. નહિ તો સેકડો સહીઓ તરત મળત છે.

[illegible] ના મહમદીમ મદમદ પટેલ
.. ઇબ્રાહીમ મહમદ પટેલ
.. એમ. આઇ. દસ
.. અલી મહમદ વલી
.. મહમદીમ ઇસપ બીદીઆ
.. શીરાજુદ્દીન દાદામીયા
.. મહમદ અબરમાલ આદમ
.. મદમદ મહમદીમ પટેલ
.. ઇ. એમ. કડોદીઆ
.. આદમ મહમદીમ
.. મહમદ દાવુદ ગુટલા
.. મહમદ મુસા જોગીયત
.. કાસમ હુસેન નગારી
મહમદ સલેમાન ગંગાત
.. મહમદ મહમદ ખેરા
.. મહમદીમ ઇસપ ન પાત
.. મહમદ કાસમ પુનાવાલા
.. મહમદ મુસા જોગીયત
.. મહમદ કાસમ સોલીબત
.. મહમદ સુલેમાન મહમદ
.. મહમદ સુલેમાન સદર
.. મુસા મહમદીમ સદર
.. મહમદ મહમદ પટેલ
.. મુસા સુલેમાન શેરી
.. મહમદ સુલેમાન ઝવેરી ગાત
.. દાવુદ કાસમ ગંગાત
.. મુસા આમદ સદર
.. મહમદ મહમદ સદર
.. મહમદ સુલેમાન
.. મહમદ મહમદ બહમાત
.. મહમદ મહમદ આદરોદ
.. મહમદ દાવુદ અદોદીયા
.. આદમજી આદમજી કરોલીયા

જોહાનિસબર્ગ, તા. ૧૭–૩–૦૮.

સલાહ વિષે એક મુસલમાન ના વિચારો

"મુસલમાન યુવાન" એવા ઉપનામ થી ટ્રાંસવાલની એક લખનારે નીચે મુજબ લખ્યું છે :

ટ્રાંસવાલની સમાધાની ઉપર અનેક ચરચા થયા કરે છે. ટ્રાંસવાલમાં વધુ ખરા લોહ હવે એકઠા મળતા છે. તેથી સમાધાનીનાં ચાર વરસથી ચાલે આવકારેજ થયા છે. એટલું જ નહિ પણ બાંધી આપવા બાબતો થયા બાદ પડે છે કે તેનો અરજ તેવો બરાબર સમજતા છે. અહીં નાતાલમાં તેમજ બહુસુસ ટ્રાંસવાલમાં સમાધાની ઉપર ત્રણ પક્ષ પડયા છે. એક પક્ષ કે જે તેનો અરજ બરોબર જાણે છે. બીજો પક્ષ જે સમાધાનીનો અરજ સમજે છે છતાં ઉંધો કરે છે. અને ત્રીજો પક્ષ કેવલ હજુ સુધી ટ્રાંસવાલની લડતની બરોબર સમજણ નથી પડી તેવો છે. ટ્રાંસવાલની લડતનીજ સમજ ન હોય તો પછી મરકઆત રજીસ્ટરના અરથની સમજ કમાંથી પડે !

હવે બીજો પક્ષ કે જે સમજે છે છતાં ત્રીજા પક્ષના લોકને ભમાવે છે, ને પહેલા પક્ષની સામે ઉશ્કેરે છે, ને અમે તો અનરથ કરીને ત્રીજા પક્ષના દીલમાં ખોટી અસર કરે છે તે પક્ષ ઘણોજ ઓછો છે. તેમાં પણ જાણતાં છતાં આમ અવળો અરથ લઇ બેઠા છે એટલે તેનો કાંઇપણ સમજવી શકે તેમ નથી. કેમકે તેનો ઉદ્દેશ ગાત્ર ચીજ નખાવી કોમમાં ફાટ પાડવાનો છે. હવે આ પક્ષ પોતાના અંગત હવેશથી, કે એવા કોઇ કારણોથી ટ્રાંસવાલની સમાધાનીને નામે મતીંગ ઉભું કરી, પોતાના દીલની નીચ મુરાદ પાર પાડી આખી કોમને નાલેશી માં ઉતારી હલકા કરવા આગે છે. અને તેમાં તેઓ અદેખરા હાવા છે—કે કાલશે એવા બીક રહે છે. કારણ કે અબુતમ જબાણા માણસોને ગમે તેમ દોરીએ તો આંબળાની પેઠે દેરાય.

આ બીજો પક્ષ કોમમાં આજ સુધી હબરાઇ રહેલ સલાહ સપનાલગ કરી તથા પક્ષ પાડી પોતાની નીચ વાસ્ત્રા પાર પાડવા માટે શુ હથીઆર વાપરે [illegible] તે કહે છે કે—"આજ સુધી ટ્રાંસવાલની લડત [illegible] મેમ ગા. ગાંધી જોઇતા, પણ હવે સમાધાની થઇ તેથી કહે છે કે અંગ્રેજ

આંગળાંની ન હતી. પહેલાં તેને માટે ... ખાડિયામાં કબ્રસ્તાન ... મતલબ સાધીને હવે કહે છે કે સમાધાની થઈ ગઈ છે, આપણે જુદા થઈએ, ને સરકાર હારી છે, રજીસ્ટર જલદી રદ કરીએ; ને આંગળાં આપવામાં હરકત નથી: તેમાં ખાનદાની છે."

સૌ જાણે છે કે લડત આંગળાંની નહિ હતી. તે જાણતાં છતાં લોહીના દીલમાં આવી આવી વાતો ઠસાવીને ઉશ્કેરીને ખાતરી કાગ કરવા કે કરાવવા પણ અમે કાના નથી; અને સાથે એવું પણ સમજાવે છે કે મી. ગાંધીએ સમજુતી કરી ત્યારે કોઇની સલાહ નહિ લીધી ને પોતે સરકાર આગળ પોતાની મતલબ કાઢી આખી કોમનું નીકંદન કાઢી નાંખ્યું? શું હરજને તેને મદદ નહોતી કરી? તો પછી તેની સલાહ સમાધાનીમાં કેમ ન લીધી? આવી ખોદ ખોદી વાતો કરી માણસોને ઉશ્કેરે છે. તેમાં તેઓ છેવટે સુધી ફાવ્યા કે કેટલાકનાં દીલ ઉશ્કેરીને ઝનુની બનાવી દીધાં હતાં.

વાંચનાર, આપણે તપાસીએ કે આ લડત કોની હતી? શું તે આંગળાંની લડત હતી? છેલ્લી વીક્ટોરીઆ યુનિયન ટરવાળા મીટીંગમાં જે પ્રશ્નો પુછવામાં આવ્યા હતા તે પણ મુખ્યે આંગળાંનાજ હતા. ને તો પક્ષ પણ તેનેજ વળગી બેઠેલ છે. મી. ગાંધી તો સાફ ના પાડે છે કે આ લડત આંગળાંની નહિ હતી. બાકી તેઓ કહે છે કે પહેલાં લડત આંગળાની હતી તેમ મી. ગાંધી કહેતા ... ને હવે કેવી બોલાવે છે. તેઓ આ ... તે વાંચનાર, આપણે તપાસીએ. ... તે માટે ઈમિગ્રેશનના ... અરજ છે તે એક ... માટે અહીં ... ના નામે ... ના ... ના ... ના

દૂર નથી, પણ સમાધાનો ઉપર જઈ ચર્ચા થયા કરે છે ત્યારે સત્ય શું છે તે કહેવાની મારી ફરજ સમજીને લખ્યું છે.

સલાહ વિષે નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન

ડરબનના ઉપરના મંડળ તરફથી નીચે મુજબ કાગળ 'મરક્યુરી' માં પ્રગટ થયો છે :—

ટ્રાંસવાલના પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ સંબંધમાં મી. ગાંધીએ જે દાન કરવું છે તેને અંગે અંતઃકરણપુરસ્સર મળતા રહીએ છીએ; તથા વધુમાં આ તકે એ પણ દરશાવીએ છીએ કે ઉંચા ગુણ, ઉમદા વિચાર, અને સ્વદેશાભિમાનની જુસ્સા ભરી લાગણી ધરાવનાર સદગૃહસ્થ તરીકે મી. ગાંધીજી અમને સંપૂર્ણ જાણ્યા છે.

(સહીઓ.)

મી. યુસુફજાન આદમ, ચેરમેન
(નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન તરફથી)
એસ. પી. ધનુજારી, સેક્રેટરીઓ
વી. નાયડુ
એસ. મોહમદ
ઈ. ટી. પટેલ
એમ. આઇ. મેમણ
આર. નરસિંહ મુદલીઆર
એમ. ડી. મોર
જી. એમ. પિલ્લાય
બી. એ. મુદલી
એમ. બીનાલી મહમદજી
કૃષ્ણાસ્વામુદલીઆર
સુબ્રામણ્ય પાલે
કે. આર. નાયના
યુ. એમ. શેલત
આર. ભગવાન
એન. ટી. ચેટી
ચાયન રેણીયલ
એ. ફાસ્ટોફર
ટી. સ્ટીવન્સ કૈરાવણ
એમ. કે. પટેલ
મહમદ ઇસ્માઇલ
એમ. એસ. રોબર્ટસ
જી. એમ. દેસાઇ
મુનીઅ પંડિત
એમ. એન. જોહાંસ
એસ. મકિમ પાંડે.

માંગરોળમાં બોર્ડીંગ મદરેસા અને વિદ્યાશાળા

ઉપરના મથાળાનું એક પેંપ્લીલ અમને મોકલ લેવાની વિનંતી સાથે મળેલ છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે માંગરોળમાં બોરડીંગ, મદરેસા, અને વિદ્યાશાળા સ્થાપવાનાં છે. જેમાં મુસલમાન તથા હીંદુ બાળકોને બોરડીંગ હાજીસો ઉચાડીને તેમનો સધવા અને કેળવણી આપવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે. ગરિબ અને અનાથ બાળકોને મુફત, અને બીજાઓને માસીક રૂ. ૫ થી ૧૦ રાખવા માં અને જણાવવામાં આવનાર છે. તે માટે એક ફંડ ઉભું કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં મી. સાલેજી અસમાલજી પટેલ નામના ગ્રહસ્થે પોતાનો એક બગીચો તથા તેની અંદરની મીલ્કત આપેલી જણાય છે. તે ઉપરાંત ઉપરિક્ષા એક લાખ જેટલું ફંડ થાય ત્યાં સુધી આમે ગામ ફરવાનું પ્રમુખ મી. સાલેજી પટેલે માથે લીધું જણાય છે. જે કામના પ્રમોશન માટે પ્રમુખ જ. બધા સાહેબ બાવામીઆ, સેક્રેટરી મી. મોસાજી કાસમજી પટેલ ટ્રેજરર તથા બીજા કેટલાક અગ્રેસરોની હોદ્દેદારો નીમેલા છે. હીંદુ અને મુસલમાન માટે જુદી જુદી બોરડીંગ રાખેલ છે. જેમાં વરસ [illegible] ની ઉપરના બાળકોને એજ્યુકેશન [illegible] ગામના બાળકોને [illegible] ગામનામાપર લખવા જણાવવું.

રોડેશીઆ ખાતે ગએલેલના જાણીતા આગેવાન મી. બીમજી આર. નાયક જેઓ રોડેશીઆ બ્રી. ઇ. એ. ના જનરલ સેક્રેટરી છે તે ચોટી મુદત માટે હીંદુસ્તાન જતા હોવાથી તેમને ગએલેના સરવે હીંદી વેપારી તથા ધંધાદારીઓ તરફથી માનપત્ર આપવામાં આવનાર છે.

મી. શેખ મહેતાબની ટ્રાંસવાલને લગતી કમીશનના રીપોર્ટના ૬૪/૭૦ ભાગને મી. લાયન્સ કોમર્સીયલ માનતા છે. કે રહન આમે બીજાઓ ઇંડિઅન [illegible]

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબન, અગેઇની રોડના મુરાદ ખાનની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી માર્ચે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

મી. કાજી શેકના પુત્રથી ગદામ પોલેતી નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી માર્ચે રજીસ્ટર માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

મેરિત્સબરગના એસ. હસન મહમદના લેણદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૪ મી માર્ચે સુપ્રીમ કોરટમાં ભરાશે.

ડરબન ખાતેના મુસલમાનના લેણદારોએ પોતાના દાવા તા. ૨૮ મી એપ્રીલ પહેલાં વરસલમમાં ગ્રોલીસીટર જે. જે. ડરબનના આગળ મોકલવા. અને દેણદારોએ તેજ તારીખ પહેલાં દેણું ભરવું.

ગાલપરતના નકના ત્રભોવનદાસ પરેલની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં પહેલ મણીના અરજી સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, ને તેની નકલ ડરબન અગલાઝી ટીલીઝ તા. માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, ત્યાં તે તા. ૧૬ મી એપ્રીલ સુધી [illegible]

* સ્ટોબરોની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાઇરેક્ટ લાઇન.]

અમલાત્રી—તા. ૧૭મીએ ડરબન આવી પહોંચી છે.

" તા. ૨૪મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન.]

ગ્રોસ્ટર—તા. ૩૧ મી માર્ચે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇંડિઅન આઇરિશ લાઇન.]

એમ્પ્રે—તા. ૧૫મીએ કલકત્તાથી ડરબન આવી પહોંચશે છે.

કનેરીફ—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

ટીન્ટાકુ—માર્ચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[illegible]

મારો જેલનો અનુભવ

(મો. ગાંધી તરફથી)

[ગયા અંકથી ચાલુ.]

ખોરાક

ખોરાકનો સવાલ ઘણા માણસોને બધી સ્થિતિઓમાં વિચારવા જેવો હોય છે. પણ કેદીઓને તે સવાલ બહુજ વધારે વિચાર પાડનો રહે છે. તેઓનો ઘણો આધાર સારા ખોરાક ઉપર રહે છે. ખોરાક સંબંધમાં એવો ધારો છે કે જેલમાં જે મળે તેજ લેવાય, તથા બીજી જગ્યાઓથી તજ લેવાય. સોલજરોને જે ખોરાક મળે તે લેવો પડે છે. પણ સોલજર તથા કેદી માં ઘણો ફરક છે. સોલજરને બીજો ખોરાક તેના બાહ્યબંધિ મોકલી શકે છે અને તે લીધેલ છે. કેદીને તો બીજો ખોરાક લેવાની બંધીજ છે. ખોરાકની અમલદાર એ કેદની બહુ મોટી નીગહાની છે વાતચિતમા જણાવ્યું તો કેટલાક લોકો કહેશે કે કેદમાં સ્વાદ તો હોયજ નહિ સ્વાદની વસ્તુ કેદમાં નહિ આપીએ. જ્યારે જેલના ડાક્ટરની સાથે મારે વાત ચિત થઈ ત્યારે તેને મેં કહ્યું કે રોટીની સાથે ચા અથવા [illegible] કે બીજી કંઈ વસ્તુ ની જરૂર છે. ત્યારે તેણે કહ્યું કે [illegible] તો તમે સ્વાદ કરવા માગો છો. જેલમાં તે ન હોય."

હવે આપણે જેલનો ખોરાક વિચારીએ. જેલના ધારા મુજબ પહેલે અઠવાડીએ નીચે મુજબ ખોરાક કેદીને મળે છે:—

સવારના ચાર આઉંસ મકાઇના આટા
નું પુપુ શકર કે ગોળ ૪ ના.
બપોરે ચાર આઉંસ ચાવલ, ને બીજ આઉંસ દા.
સાંજના ચાર દિવસ ચાર આઉંસ મકાઇના આટાનું પપુ, બાકી દિવસ ચાર આઉંસ ના કાઇલા બીનીસ. (ચાવલ), અને બીનસ.

આ ખોરાક તે કાયદાસરનો આપણે જોઈ ગયા છીએ. પણ ઘણીજ વાર એમ બને છે કે કાફરોએ કરેલી મકાઇ તથા બરાબર સાંકે આપવામાં આવે છે તેને બદલે કેદીને આવતી મળે છે.

બીજે અઠવાડીએ આમાં ફેરફાર પડી જેમાંને સાટે મકાઇના આટાની સાથે બે દિવસ બાફેલા બટાકા મળે છે. આમ બને તે કેદીને ઘણુ દુઃખદાયક થઈ પડે છે. કારણ કે કાફરોએ કરેલી મકાઇ તથા બરાબર સાંકે આપવામાં આવે છે તેને બદલે કેદીને આવતી મળે છે.

બીજે અઠવાડીએ આમાં ફેરફાર પડી જેમાંને સાટે મકાઇના આટાની સાથે બે દિવસ બાફેલા બટાકા મળે છે. આમ બને તે કેદીને ઘણુ દુઃખદાયક થઈ પડે છે. કારણ કે કાફરોએ કરેલી મકાઇ તથા બરાબર સાંકે આપવામાં આવે છે તેને બદલે કેદીને આવતી મળે છે.

જે કેદીઓ પહેલાં પહોંચ્યા હતા તેઓએ વિચાર કર્યો હતો કે સરકારની પાસેથી કશું મહેરબાની નહિ માગવી, ને જે ખોરાક આપે તે બસ તેવો હોય તેથી ચલાવી લેવું. હકિકતે બનતાં હપરનો ખોરાક કેદીને સારૂ બરોબર નહિ કહેવાય. વૈદકના નિયમ પ્રમાણે ઉપરના ખોરાકમાં પોષણ પુરતું થઇ શકે છે. કાફરોનો તો મકાઇ એ હમેશનો ખોરાક છે. બોઅર તેઓને ઉપરનો ખોરાક ઘણોજ માફક આપે છે, ને તેથી તેઓ કેદમાં આવી પુષ્ટ બને છે. પણ કેદીને તો ચાવલ સિવાય કંઈજ વસ્તુ માફકસર ન ગણાય. મકાઇનો આટો બાગ્યેજ કેદી ખાય છે. બેહદ્દા બીનીસ ખાવાની ટેવ આપણને હોતી નથી અને બાફ્યા પાલો જેમાંથી સોરો પકાવે તેમ ખાવાનું કેદીને પસંદ નહિજ પડે. તેઓ બાફ્યા પાલો સાફ નથી કરતા ને તેમા બસ.તો પણ નથી નાખતા. પણ જે લોક કાફરોએને આદ બને છે તે બોઅરોને સારૂ બનેલા સાકની બાજ અથવા છોલ્યાં ઘણો ભાગે હોય છે. મસાલા માં નિરાક સિવાય બીજું કંઈજ નથી આપવામાં આવતું. ચીનીનું તો નામજ ન હોય. બોઅરે ખોરાકની વાત બધાને અચરી લાગી છતાં અમે નિશ્ચય કર્યો કે સત્યાગ્રહી તે વિલાયતની પાસે કરગરવા નહિ જાય, તેમ તેઓની મહેરબાની પણ નહિ માગે. તેથી અમે ઉપરના ખોરાક યા સંતોષ માન્યો.

ગવર્નરે અમને પુછપરછ કરેલી તેના જવાબમાં તેને કહ્યું કે "ખોરાક બરોબર નથી. પણ સરકારની પાસેથી અમે કંઈ મહેરબાની નથી માગતા અને સરકારનેજ ઘટે તે ફેરફાર કરે તો ઠીકજ છે. નહિ તો અમે જે બરાબર ખોરાક મળે છે તેજ ખાશું."

[illegible] ખાવું નહિ. બીજા બાબતો જ્યારે ચર્ચાવા ત્યારે અમે બોઅરોએ વિચાર કર્યો કે બીનસ્કોને ખોરા કના દુઃખમાં સાથી કરવા તે ઠીક નહિ કહેવાય. તેઓ જેટલા આપણા તેના બરાબર અને તેઓની બાબત સરકારની પાસેથી જરા માગવું કરવા એ બરોબર છે. બોઅર વિદ્યાર્થી બાબતની બાબતો [illegible] ને બાબતોને [illegible] કહ્યું કે [illegible] પણ બાબતો [illegible] કર્યો ને બાબત બાબતો [illegible] બાબતો [illegible] બાબતો [illegible]

અમને ખોરાક મળતો જોઇએ; અથવા તો કેદી બનીને ખોરાક મળતો જોઇએ. ફેર ફેરા કરીને અમારે નીભાવ થઇ શકે. જે ખોરાક અમને મળે તે ખોરાક અમને પડેલી ટેવ અને અમારા રીતરિવાજને અનુસરતો હોવો જોઇએ.

આ કાગ ઘણું ઉતાવળનું છે તેથી અરજદારો અરજ ગુજારે છે કે જવાબ અમને તારથી મળવો જોઇએ."

ઉપર પ્રમાણે અરજીમાં અગે એકવીસ માણસે સહી કરેલી. સહી થયા બાદ અરજ વહી રહી તેમાં બીજા છ દીદી આવ્યા. તેઓને પણ પુપુ તરફ નિરવટારે હતા. તેથી બપોરની ગાડી એક કલાક લાબી કે જ્યાં માણસો આવતા છે અને તેઓને પણ ઉપરની વસ્તુ મળે છે તેથી તુરત જ કેદખાને ચલો કહેવામાં આવ્યું. આ અરજ તારથી મોકલવા જે ગવર્નરને વિનતિ કરી. તેથી તેણે ટેલીફોન થથી દીરે કસ્ટરની પરવાનગી માગી ને તુરત પુપુને બદલે ચાર આઉંસ રોટીનો હુકમ કર્યો. લોકો બધા બહુ રાજી થયા. એટલે સવાર ના ૨૨મી તારીખથી અમને ચાર આઉંસ રોટી મળતી અને સાંજના પણ પુપુને બદલે રોટી મળતી. સાંજના ચાર આઉંસ બદલે અરધી રોટીનો હુકમ હતો. આ બંદોબસ્ત માત્ર બીજાને હુકમ થતાં સુધીને સારૂજ હતો. ગવર્નરે આ બાબતને સારૂ કમીટી બેસાડી હતી. અમ બધાને બોલાવી, બી. બોલાવ્યા. તમા દાણ કેમ ખવાય તેની ખબર પોતે દીધી હતી. તેમાના અમારો પ્રતિનિધિ થયો બદલે વિરોધ કરે. પણ નહિ.

પ્રથમ જ્યારે અમે આહાર બધ કર્યા ત્યારે અમે કોમ રોબિન્સન નહીં. બાકી દીક નહિ એમ કહ્યા. તે બધાને સ્ટીવન્સની મારી બાબત બધાને સ્ટીવન્સની વાતચીત બરાબર કહેવાની. તેથી અમે રોબિનની પણ પરવાનગી મેળવી. પહેલે દહાડે બી. કરવા બેસીમ કરવ થયા. ત્યારબાદ બી. બંધી નાથુ કરવા બી. છેવટ તે બે રસોઇ કરવા જતા. તેઓએ છેલ્લા દહાડા ઓમાં રોજ દોઢસો માણસ જેટલાની રસોઇ કરેલી. રસોઇ કરવા એક વખત જવું પડતું. આઠવાડીઆમાં બે વખત સ્ટીવેનસ્ટરની વારી આવતી ત્યારે રોજ બે વખત જવું પડતું. બી. બંધી નાથુની મહેનત ઘણીજ સરસ હતી. બધાઓને ધન્યવાદ આપવાનું કામ મારા હાથમાં હતું.

ઉપરની અરજીમાં નોંધનાર વેપેક શકશે કે, કામ જેવા આપી છીએ કે પાસ અમારે જ વસ્તુ ખોરાક જોઇએ છીએ એમ નથી, પણ દીદી કેદી માટેને સારૂ ફેર ફાર થયો જોઇએ. ગવર્નરની સાથે વાત પણ એ જાતના પ્રકારની થતી હતી. અને ગવર્નરે કબુલ કરેલું. હજુ ઉગેદ સખા શકાય છે કે જેમાં દીદી કેદીના ખોરાક તો સુધારો થઇ શકશે.

ઘણા ગીરમીઓ સાધુનિક અમારાથી જુદો ખોરાક ચાલતો બાદ મળતા તેમા કબજાદાર રહેતા. ગીરમીઓને અમારા થી જોગા નવા હલકા મળવા એમ આભાસ આવેલો હતો. તેથી તેઓનીવતી જે ગવર્નરને નવા મી. પ્લેફેરને અરજી કરેલી અને છેવટે હુકમ નીકળ્યો કે ગીરમીઓને સારામાં સારો ખોરાક આપવો.

ખોરાક વિષે વિચાર કરતાં વનસ્પતિઓનો ના તો મળે છે તેની સરખામણી કરવા જેવું છે. તેઓને સવારે નાસ્તામાં પુપુ તથા રોટી આઠ આઉંસ મળે છે. બપોરા ના પણ હમેશાં રોટીને સુપ, અથવા રોટીને ગોળ તથા પટેટા, અથવા લીલો તરી તથા સાંજે હમેશાં રોટી તથા પુપુ. એટલે પુરોપીઅનને રોટી ગણ વખત મળે તેથી પુપુ હોય યા ન હોય તેની દરકાર ન રહી. ઘણી બોસ અથવા સુપ હમેશાં મળે એટલે તે પણ તેને વધારામાં થયું. આ સિવાય ઘણી વેળા તેઓને ચા અથવા કોકો પણ મળે છે. આ જોતાં કાફરાઓને પોતાને કબજતો બાબ પુરોપીઅનને તેઓને કબજતો બોરાક મળતો. દીદી બાબત અંગે કહેવા. તેઓને બપોરનો બોરાક નહિ. પુરોપીઅનનો બોરાક એવામાં તો ગામ લગભગ દીદી ને પોતાનો બોરાક શું છે તેનો વિચાર આ કાગ કરે. એટલે તેઓને કાફરાઓ ની હારોમાં મુકાબ રીબાવુંજ રહ્યું.

આમું અખેર આજલગી બની રહ્યું છે તેમાં બનાવ્યા સત્યાગ્રહી હું આમી આવ્યું. એક દેશના દીદી કેદી તે ચોરીથી બીજો જોઇએલો બોરાક મંગાવીને બાય. એટલે તેને બોરાક બાબત પ્રબ્ન ભોગવવી પડે નહિ. બીજી રકમના દીદી કેદી તે જે બોરાક મળે તે બાબ રહે. અને પોતાની ઉપર પડેલાં દુઃખની કહાણી કહેતાં શરમાય અથવા તો બીજાને સારૂ કોઇ ચિંતા ન રાખે. તેથી બહારના અંધારામાં રહે. જો આપણે સત્યને વળગી રહીએ અને ત્યાં અન્યાય થાય ત્યાં ઉકળી રહીએ તો આવી પ્રબ્ન ઉપાડવી પડેજ નહિ. આપ સ્વાર્થ છોડી પરમાર્થ ઉપર તજીને રહે તો કદરના બલાઓ તુરત બની રહે છે.

પણ જેમ આવી જાતની પ્રબ્નના બલાજ કરવાની જરૂર છે તેમ બીજો વિચાર કરવાનીએ જરૂર છે. કેદી હોઇને કેટલાંક સંકટ સહન કરવાં પડે છે. જો કોઇ પ્રબ્ન ન હોય તો કેદી શાનાં? જેઓ પોતાના મનને મારી શકે છે તેઓ બાબ મોટા જેલમાં પહેરે કરી શકે છે. બાબ બિન છે તે વાત તેઓ ભૂલતા નથી. તેઓએ બીજાનો બાબર ખૂશ થવા ન જોઇએ. ઘણી બાબતો આપણા બાબ કારણે બાબી રહેવી રાખવામાં આવે છે તેમાં કંઇ ફેરફાર થવાની જરૂર છે. દેશ તેવા વેશ એ કહેવત જગ્યા પ્રમાણે છે આપણે કાંઇક આફ્રિકામાં કંઇ અંતેના સારૂ બોરાક લેવા તેની ટેવ પાડવી જોઇએ. પુપુ તો બકરીનો જેમ સાદો, સાદો અને સોંઘો બોરાક છે. તેમાં સ્વાદ નથી એમ પણ નહિ કહેવાય. દેટ બીક વેળા ઘઉંથી પુપુ ચઢી બાય છે. ઘણી મારા વિચાર પ્રમાણે તો જે દેશમાં આપણે રહેતા હોઇએ તે દેશનાર માનને બાતર તેની જમીનમાં જે બોરાક પેદા થતો હોય તે બોરાક જો બરાબ ન હોય તો લેવો ઘટે છે. બાબા બોરાઓ પોતાને પસંદ છે તેથી પુપુ હમેશાં સારો બાય છે. તેની સાથે દૂધ અથવા ગળ અથવા બી લેવાથી તે સ્વાદિષ્ટ બને છે. બોઅરે આવાં કારણોને લક્ષને તેમજ અનાજ હજુ ફરી જેલમાં બબ્બા વખત જવું પડશે. તેથી પણ પુપુ બાવાની આદત દરેક હીંદીએ પાડવાની જરૂર છે. એમ આપણે કરશું તો બ્યારે પુપુ માત્ર નીમકની સાથે બાવાનો વખત આવશે સારે બહુ કહેવું નહિ જોઇએ. બાપણી કેટલીક આદતો દેશના ભલાને સારૂ આપણે છોડવા વિના છુટકોજ નથી. જે જે પ્રબ્નઓ આગળ થયી છે તે તો પ્રબ્નઓ જેમાં મુદાની વાત નથી તેમાં જરૂર કરતાં છે મુકિત હોજ વાળા તેર જે દેશમાં બાય તે દેશના બરાબ ન હોય તેવા સિવાબે. બોબાક લિબેરે ધારણ કરી લોકોનાં મન હરી લે છે.

અધુરૂં

કેટલીક "ફ્રૂટ એસપીજ" તરીકે બોકસેશી બાલી પેટીઓ "ફ્રૂટ એસપીજ" નહોતી પણ રેલવેના હલકા ડરનો લાભ લેવા માટે તેવી લુચ્ચાઈ કરવામાં આવી હોવા આરોપસર કીંબરલીમાં એક દીદી ને બડો કરવામાં આવેલ, પણ પુરાવા પુરતો ન મળવાથી બકીલો બોલી બાબીને આરોપીને માથકોટે છોડી મુકવો હતો.

નાતાલનાં સ્ટામ્પસ

[illegible] ચર્ચા [illegible] ની [illegible] ની [illegible] મી. મુનશી મુલાકાત લેવી હતી. ડેપ્યુટેશનના મેમ્બરો તરીકે મી. કાસુદ મહમદ, મી. ઓમ. સી. આંગલીઆ, મી. દાદા અબ્દુલા, ડૉ. નાનજી, મી. અહમદ આદમજી તથા મી. આદમ મામદ મુસ્તા એટલા ગૃહસ્થો હતા. ડેપ્યુટેશનની મુલાકાત વખતે મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ, મી. ગાંધી, મી. સુલેમાન ભાખા વગેરે બીજા કિસ્સા ગૃહસ્થો હાજર હતા. હીંદી ડેપ્યુટેશન વતી એવું જણાવવામાં આવ્યું કે હાલ જે રીત ઉપર સ્ટામ્પસિન્સ ના આધાર છે તે રીતે આવતે વખતે પણ બ્રિટીશ હીંદી વેપારીને નાહક્ક થવાનો રહ્યા આવે તેમ છે. કારણ કે ઇ સાલ કેટલાક હીંદી સ્ટામ્પસેન્સો અટ કરતા બન્યા છે. તેમ કરવાને કોઇપણ જાતનું વજનદાર કારણ હોતું નથી. બોરરના હાથમાં છેવટની સત્તા હોવાનું એ પરિણામ છે માટે સુપ્રીમ કોરટને અપીલ કરવાનો હક હીંદી કોમને મળવો જોઇએ. જો સુપ્રીમ કોરટને અપીલનો હક હોય તો સ્ટામ્પસેન્સ અમલદારો પોતે વિચારે ગુલામ કરતા પોતાની મેળે બંધ થઈ જાય. બોરરના બચાવ માટે જે રકમ લેવામાં આવે છે તે સંબંધમાં બાકીનાં ડેપ્યુટેશને જણાવ્યું હતું કે એ જો સ્ટામ્પસેન્સ અટકવો હોય તેવા માણસપર એટલો મોટા બોજા રૂપે છે કે તેથી બાજ કરીને હીંદી કોમપર એ ગુલામ બસો. કારણ કે માટે ભાગે હીંદી વેપારી પરજ સ્ટામ્પસેન્સ કાયદાનો બુલબ છે. ઉપર મુજબ વિનંતી રજુ કરવામાં આવી. જે સંબંધમાં મી. ચમનલાલ વિનંતીપત્રમાં જણાવેલા કારણો ઉપર મી. મુનશીએ ટુંકામાં પોતાનો અભિપ્રાય જણાવ્યો. ડેપ્યુટેશન બાબત કોલોનિયલ સેક્રેટરીને રીપોર્ટ કરવામાં આવશે.

હીંદુસ્તાનની દયાલ

[illegible] ની [illegible] ની [illegible] ની [

૬ ઠો ઠરાવ

"ટ્રાંસવાલનો આગલો બોઅર એ મીટીંગને બાપ અને કરોધ પેદા થાય છે. ત્યાં અમારા ભાઇઓને જંગલી રીતે રાખવામાં આવે છે તેની સામે, તથા સામાન્ય રીતે કોલોનીઓમાં દીંદીને ખરાબ રીતે રાખવામાં આવે છે તેની સામે ઘણી સખત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે; જુલમ અને સતાવણી સામે દીંદીઓને મરદાનીથી લડે છે તે માટે અંતઃકરણ પુરવક ટેકો આપીએ છીએ; અને બાપ બતાવીએ છીએ કે હીંદ અને રાજના બીજા ભાગના સંબંધને લીધે ગંભીર મુંચવાડા પેદા થવાનો સંભવ છે."

મી. સો. કરસકર

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં મી સી. કરણકરે જણાવ્યું કે આ બાબતમાં સવાલ એ ઉભો થાય છે કે આપણે બ્રિટીશ રાજમાં રહેવી તરીકે ગણાઇએ કે માત્ર ગુલામ તરીકે? જો લડાઇ વખતે હીંદની મદદ ન મળી હોત તો નાતાલ બોઅરોના હાથમાં ગયું હોત; અને બ્રિટીશ માટે માઠું પરિણામ આવ્યું હોત. ટ્રાંસવાલમાં સરકર રાખવાના ખરચમાંના દશમાંથે પાંચ હીંદીને ભરવા પડેલ છે. છતાં કોલોનીઓ ઇન્ડિયાનું કહ્યું માનતા નથી. પણ ઉલટાનું ઇન્ડિયાને કોલોનીઓના કહેવા પ્રમાણે ચાલવું પડે છે. આપણા રાજને કોલોનીઓ બાપ બોલ પુંછડા કરે છે; તેમ છતાં પણ કુનેહ પુર્વકની મદદ આપણે આપતા નથી; પણ ગુંચવી કાઢવાને બદલે તે તેમ કરવાને બે મને ઉશ્કેરવા પાછો કે સીપારસ સરકાર ઉપર વિશ્વાસ છે નહિ. જો તમારે કંઇ કહેવું હતું તો તેઓ તક તેમને આપી હતી તેનો પણ લાભ લેવાયો નહિ. હજુ પણ એક ઇલાજ છે. ઇગ્લાંડ વરસના ૩૦ લાખ પાઉંડના ખરચે દક્ષિણ આફ્રિકામાં લશ્કર રાખે છે. તે તેથી કોલોનીઓને બહુ લાભ છે. જો આવી તકેનો ચોકો પણ લાભ આપવા માટે લેવાયો હત તો કંઇક આજે જેવું નિરાશ દેખાય છે તેવું દેખાય નહિ. સરકારે કામ કરવું નહિ ત્યારે દીંદીઓએ અસહકારતી ખાતર પોતાનું સર્વસ્વ ગુમાવવા નિર્ણય કર્યો છે. આપણી બધી હિલ્લે તેઓ તેમનો તરફ છે. જો આપણે! રાજમાં ગણાવું હોય તો શહેરી તરીકજ રહીશું નહિ કે ગુલામ તરીકે.

મી. કે. આર. ગુરૂસામો આયર

ઠરાવના ટેકામાં મી. ગુરૂસામીએ જણાવ્યું કે—નાતાલ વગેરે બીજા કોલોનીમાં અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલમાં આપણા ભાઇઓપર જુલમ ગુજારવામાં આવે છે તેથી કરોધ અને મોટી દિલગીરી પેદા થયા વગર રહેતાં નથી. જનરલ બોથા ની સરકારનો જુલમ રોમે મેં નજરે જોયો નથી; પણ ટ્રાંસવાલથી જે કેટલી કેટલા દુઃખોના ભાષણ દુરથી દરિઝે ઓળંગી સુરત આવ્યા હતા એ લોકોને મેં જોયા છે. તેમના ચહેરાપરની દુઃખીપણા ની અને લાચારીના નિશાની મેં જોઇ છે. તે વખતે મી. ગાંધી પકડાયાના બબર મળ્યા હતા. બાર પછી શું દરકાર્ત બનતી ગઇ તે આપણે સાંભળ્યું છે. એ દરકીકતથી મને અત્યંત રોષ થયો છે. પણ આપણે મોટકુ કહી, બોલીને આપણે શોક કાઢી બેસી રહેવા માગતા નથી. પણ આપણે આપણી મેળે કાંઇક ઇલાજ લઇ શકીએ એવી યોજના ઘડવા ની છે. માત્ર નામના ગોરાઓનો વિચાર એવો છે કે દુનિઆમાં જે જે ભાગો ગોરાને વરવા લાયક હોય ત્યાં અમે વસ્યું અને ત્યાંના અસલ વતનીઓને હાંકી કાઢવું અથવા તેમનો નાશ કરવું; અને બીજા કોઇ કાળા લોકને આવવા દેવું નહિ. જાણે તેમનાં બિસ્તરે બેવા છે કે જે બારકમાં ગોરાઓ. મનુને માટે ત્યાં કાંઇ રહેવું નહિ. પેદા થયા ત્યારે કાળા લોકને ઉપર નોટ પાસેનો બાકીને રાજ કરવું. તથા વેપાર ચલાવવું. આવું પણ ત્યારના અબ્બે કરતાં મોટા ભાગના લોકોને હીંદું બનવા છે. આપણે નમેલનું બળ બેટલું છે કે આ પણ આપણા લોક સામે છે બેસવું નહિ. પણ બનવા અને ગોરાના લોકોની સામે પણ તે લાગુ પડે છે. પણ આ વિસ્તારવાળી વાતો બાજુએ મુકીએ. હાલનો દાખલો જોતાં જનરલ બોથાની સરકારે એક જંગથી ફાયદો થયો છે, અને તેનો નિરે દયતાથી અમલ કરવા માંડ્યો છે. પછી સરકાર કે પછી પારલામેંટ કે ના. સહેજ સાલ તે બાબતમાં કાંઇ કરતા નથી. દીંદી સરકાર વેર લેવા માગે તો ઘણા કરવા છે. પણ તે કહે છે કે અમારે પછી સરકારના કહેવા પ્રમાણે ચાલવું પડે. જો હીંદિનો કારભાર આપણા ભલા માટે ચલાવો હોયતો આપણે આમ ગાબાર કાલતમાં હોઇએ કે બીજાઓને [illegible] માં સરકાર આટલી બેદરકારી બતાવે તો આપણે પોતે કેમ મુંગા બેસી રહી શકીએ! આપણે કાયદાની હદમાં રહી અને તેહલી રીતે વેર લેવું જોઇએ; અને સરકારને આયદ કરવો જોઇએ કે અસર કારક રીતે વેર લેવાય એવી રીતે હાર બાર કરે.

ડી. બ. જી. આયર

દીવાન બહાદુર ગોવીંદ સ્વામી આયરે જણાવ્યું કે—સરકારે હાલ જે નબળાઇ બતાવી છે તેનો કોઇ પણ રીતે બચાવ થઇ શકે તેમ નથી. ટ્રાંસવાલ અને બીજાં કોલોનીઓને પોતાના રક્ષણ માટે ઇગ્લાંડપર આધાર રાખવાનો છે તેથી ઇગ્લાંડ વચ્ચે પડી શકે તેમ છે. દીંદી ઓની સામે જે બાંધો છે તે તેમના સદ ગુણોને લીધે છે. દરેક માણસને આ બાબતમાં લાગે છે કે ટ્રાંસવાલમાં દીંદી ને જે રીતે રાખવામા આવે છે તે ઠીક નથી; અને તેથી કોઇ લાજ પણ ચલાવો નથી.

બાકી [illegible] સર્વાનુમતે પસાર થયો.

૨ જો ઠરાવ

"કોલોનીમાં દીંદીને જે રીતે રાખવા માં આવે છે તેની સામે દીંદીને પડી મદદ રક્ષણ આપતી નથી, તેમજ તેમના હક અને છુટ પણ સરકાર બજાવતી નથી. તેથી આ મીટીંગને લાગે છે કે કોલોનીઓને તેમની નિરદય વરતણુકનું ભાન કરાવવાનો એકજ ઉપાય છે. તે ઉપાય એ કે હીંદી સરકારે કોલોનીઓ સામે વેર લેવાનાં પગલાં તુરત લેવાં: અને તેટલા માટે કોલોનીનો માલ હીંદ માં આવતો બંધ કરવો, કોલોનીસ્ટોને હીંદની નોકરીમાં દાખલ નહિ કરવા, અને હીંદમાં વેપાર રોજગાર માટે વસવા નહિ દેવા; અને બધા દીંદીઓને કહેવું કે કોલોનીસ્ટોને અને કોલોનીઅલ માલને બોયકોટ કરવો."

મી. જી. સુબ્રમણ્ય આયર

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં મી. જી. સુબ્રમણ્ય આયરે જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલ નો આખરો બળ ગભીર છે. દીંદીઓ પોતાનું સર્વસ્વ ગુમાવવા [illegible] નો ભાન આપવા પણ [illegible] કાયદાનો [illegible] [illegible] [illegible]

ને અમે પરવડી શકતા નથી. જો સરકાર દક્ષિણ આફ્રિકાનું સરકાર પાછું ખેંચી લે તો કોલોનીની સ્વતંત્રતાના શા હાલ થાય? પણ હકીકત એમ છે કે ઇંગ્લાંડને કોલોનીઓના ગોરાનું વધારે દાઝે છે. તેઓ હીંદીને એક સરખા રાખવા માગતા નથી. હવે આ મીટીંગનો વિચાર શું કરવાનો છે? શું તમે પણ તમારા ભાઇઓને તજી દેશો? શું તમે ફરાવો પસાર કરી અને મોઢાની દિલસોજી બતાવી બેસી રહેશો? (ના, ના એવી બુમો.) તમે તમારી દિલસોજી કામ કરીને બતાવશો? (હા, હા.) રજુ કરેલો ફરાવ જણાવે છે કે કોલોનીસ્ટોને અને કોલોનીઅલ માલને બોયકોટ કરવો. (બધા પરદેશી માલને બોયકોટ કરવો એવી બુમો.) એમ કરો તો તમને કોણ અટકાવી શકે તેમ નથી. બધા ગોરા કોલોની ખેતી ઉપર નભે છે. ટ્રાંસવાલના જુલમ માટે કોણ પણ કોલોનીને સજા કરવી તેમાં કાંઇ ખોટ વાજબી નથી. ટ્રાંસવાલ એકલ જુલમી છે એમ નથી. બધા કોલોનીમાં એક સરખો જુલમ હીંદીપર છે. વેર લેવાનો સરસ રસ્તો એ છે કે હીંદી મજુરોને કોલોનીઓમાં જતા અટકાવવા. ટ્રાંસવા લમાં ચીના મજુરોના રક્ષણ માટે ચીનો અમલદાર ત્યાં હોય છે. પણ હીંદી મજુરોના રક્ષણમાટે ત્યાં કોણ હોતું નથી મહાજન સભામાં ભાષણ કરતાં મી. હુપર બોલ્યા હતા કે હીંદીઓએ બ્રિટીશ રાજમાટે મગરૂર થવું. બ્રિટીશ રાજ આપણા માટે શું કરશું છે કે આપણે બ્રિટીશ રાજમાટે મગરૂર થવું તે સમજી શકતો નથી. જે હીંદીને આત્મભિમાન હોય, જો તેઓ હીંદના સાચા પુત્રો હોય. કોઇ હીંદમાં હાલ જે નવી હીલચાલ થઇ રહી છે તેના કોઇ અર્થ હોય. તો હીંદીઓએ પોતાના ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ ને દુઃખ માંથી છોડાવવા માટે ગાંડી ગર્જનાલ ઉભી કરવા કોનફ્રેંસ ભરવી જોઇએ.

ડોક્ટર. મી. રાઝી

ડોક્ટર. મી. મી. ડોક. સમજિ બતાવ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં આપણા ભાઇ ઓપર જુલમ થયો છે અને આપણને તકલીફ પડી છે તમારા તરફ આપણે ઘણી ઉમેદ રાખીએ છીએ. તમારે આપણું દુઃખ દૂર કરવું જોઇએ. તમારે ઇંગ્લાંડ જવું જોઇએ. ત્યાં આપણું દુઃખ કહેવું જોઇએ. આપણે ઇંગ્લાંડની પ્રજાને ખાત્રી આપવી જોઇએ કે આપણા ઉપર જુલમ થયો છે. ત્યાં આપણા

આ હાલ? બહાદુર મુસલમાનો જેઓ પોતાના ધર્મ ખાતર મગરૂર છે અને જેમણે એક વખત અરધી દુનિઆપર રાજ કરેલ તેના આ હાલ? અંગ્રેજો સ્વતંત્રતા માટે મગરૂરી ધરાવે છે તે આનું નામ? જે સ્વતંત્રતાને તેઓ એટલા બધા ચાહે છે તે શું બીજાઓને ગુલામ બનાવવા? ખ્રિસ્તી પણાથી અને શાસ્ત્રના અભ્યાસથી તેઓ આમ દંભ કરવા. અને યુરોપ માટે હથિઆર બડતાંજ શીખ્યા? હીંદીઓ બ્રિટીશ રાજના સાહેરી ગાગુરા માગે છે, અને પુરવનું તત્વજ્ઞાન ગોરાઓને શીખવવા માંગે છે; અને જોગ કરીને દુનિઆની ઉન્નતિ કરવા માગે છે. પણ હકીકત શું છે? ગોરાઓ બુલી બન્યા છે કે તાપથી ઉષ્ણ કટીબંધના મુલકમાં ગોરી ચામડી કાળી થઈ જાય છે. ને ગોરાઓ આજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા ભાઇઓપર જેર કરે છે. હીંદી સરકાર એકદમ નબળાઇ બતાવે છે. ઇંગ્લાંડના લોકોને પોતાની ચામડીનો રંગ ખોઇ બેસવાની બીક લાગી છે. પણ ટ્રાંસવાલના આપણા ભાઇઓના જસથી આશા આવે છે. તેમની લડતથી હીંદી પ્રજાની ઉન્નતિ થશે એવી દિલમત પેદા થાય છે. જો આપણા થોડા ભાઇઓ પણ અહીંઆં ટ્રાંસવાલના જેટલા એકસંપ, ને આત્મ ભોગ આપનારા હોય તો હીંદુસ્તાનની ઉન્નતિ વહેલી થાય. માટે મરદની પેઠે વરતો. તમારા કામથી બતાવી આપો કે અન્યાયથી તમને રોષ ચડે છે. કોલોની સાથેનો સંબંધ સાવ બંધ કરો. ખુદાનું નામ લઇ કસમ લીઓ કે આજ પછી અમારા ભાઇઓનું દુઃખ દુર કરવા અમે અમારા ગજા મુજબ કોશીશ ન કરીએ તો હે ખુદા તું અમને સજા કરજે, આ દુનિઆમાં નામોશી કરાવજે, અને આવતી દુનિઆમાં નરકના અધિ કારી કરજે.

મી. લાલજી પાલજીએ, તથા મી. ઓ. સી. પરથમજીથી નાખુશીએ ટેકા આપનારાં ભાષણ કર્યાં.

મી. નકરેક ચેરીમેન ફરાવ ઉપર એવો સુધારો સુકયો કે કોલોનીઓપર જેર કરવાની હીંદી સરકાર પાસે માગણી કરી કે એટલો ભાગ કાગળમાંથી કાઢી નાખવો, સરકાર પોતાના ભાઇઓને બોયકોટ કરે એમ ધારવું તે ભૂલ ભરેલું છે.

આ સુધારાનો તો મી. ગંજ આવતી કે ટેકો આપ્યો

મી. છ. સુલેમાન અયરે ટેકો

કે ફરાવમાં કાંઇ બાધારહતું નથી "બીક્ષા" માગી બેસી રહેવાની રીતને ટેકો આપનાર નથી. આ બખત ખોવે છે કે સરકાર સજા ન પડે તો ભયંકર વાત ગણાશે.

પછી સુધારા ઉપર ચેરમેને વોટ લેવા માંડયા, જેથી સભામાં કેટલોક ગડબડાટ થઇ રહ્યો: અને ફરાવ માટે વધુ મત છે. કે વિરુદ્ધ માટે વધુ મત છે એ એકદમ જણાઇ પડી નહીં. પછી સુધારાને ગત આપનાર હોય તેવાનો હાથ ઉંચા કરવાનું પ્રમુખે કહ્યું. સુધારા તરફ વધારે મત જણાવા થી સુધારો પાસ થયો જણાવી સભા વિસરજન થઇ હતી.

સુરતમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

ટ્રાંસવાલના હીંદીની હાડમારીઓ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સગીર નગરશેઠ શાબુભાઇ મુલાભબાઇ, શેઠ અબુબાઇ હારકાદાસ, રા. બ. મુલાભદાસ પરશોતમ દાસ. સરદાર મી. કેખુશરૂ એદલજી બરજોરજી મોદી, તથા એન. સાયદ ગ્રેન અલ એદરૂસ એટલા મહેમાનો સાથે સારી મીટીંગ તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરીએ બોલાવવામાં આવી હતી. તે મીટીંગ સ. બ. નગીનચંદ ધનજીદાસ કોલમાં મળી હતી. સાંજના સિવા ઉપરાંત સંદેર, ચરીઆવ, કઠોર વગેરે કેકાણેથી આશરે ૧૦૦ જેટલા મુસલમાન પારસી તથા હીંદુઓ હાજર હતા. શરૂઆતમાં મી. કેખુશરૂ મોદીએ સભા મળવાનું કારણ કહી સંભળાવી એન. સયદ ગ્રેન અલ એદરૂસ સાહેબને પ્રમુખપદ લેવાની દરખાસ્ત મુકી જે રા. બ. મુલાણ દાસ પરશોતમદાસના ટેકાથી પાસ થઇ. પછી પ્રમુખે ટ્રાંસવાલની હાડમારીઓ ઉપર કેટલુંક વિવેચન કરયું. મી. કેખુશરૂ મોદીએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે આજની સભાની શરૂઆત નેક બખતથી થઇ છે. કારણ કે સભાનાં ફેન્ડબીલ વહેંચાયા પછી તારથી ખબર મળ્યા કે ટ્રાંસવાલના હીંદીના જુલ્મોમાં ઘણો વધારો થયો છે. મી. કાશીનામ લક્ષ્મીદાસે નીચે મુજબ ઠરાવ રજુ કર્યો: "આ જાહેર સભામાં મળેલા સુરતના શહેરીઓને બહુ ખેદની લાગણી દરદાની પેદા થાય છે કે ટ્રાંસવાલ સરકારની રક્ષણની [illegible] એદરૂસ તરફ ધ્યાનમાં રાખતાં [illegible]

(એટલે ટ્રાન્સ્વાલમાંને કાયદા કરતા બમણા એકટ) ને લીધે ગેરકાયદેસર થયા હોવાની બાબતો રદ કરે અને તેથી કરી હીંદુસ્થાનમાં વસનારી બધી જાત તથા કોમોમાં એ અન્યાય માટે વધુ અને વધુ લાગણી પેદા થાય છે અને સરકારને ઘણું ખોટું લાગે છે. કેમકે નામદાર શહેનશાહની પ્રજાના બે ભાગના વાજબી અશ્રુ લીધે વહે છે તે બધાને ચોક્કસ હકનો વચનો મદદ કૃપા કરી આપેલાં છે તે કદાચ ભાગવી શકાતા નથી."

શ્રી અબ્દુલકરીમ અલારખ્યાખાન શેખ્રુએ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે આ દેશમાંથી ટ્રાન્સ્વાલ જવા વસનાર લોકો ઉપર કેવા પ્રકારનો જુલમ થઈ રહ્યો છે અને ગેરકાનૂની થયો છે તે ઉપર વિચાર કરતાં ત્રાસ ઉપજશે. કોઈ પણ સભ્ય તે સહન કરે નહીં અને તે સહન નહીં કરનારને જેલમાં મોકલી તેમની બીકકરણ જપ્ત કરવાની તજવીજ ચાલતી નથી. આવો જુલમ ગુજર્યાથી દરગુજરના લમાં તેઓથી રહી શકાય નહીં. નવા કાયદો કે જેને તાબે નહીં થતાં એ કાયદાની સામે હીંદીઓ અત્યાર સુધી એકરૂપે યત્ન કરતા આવ્યા છે તેથી તેમની હિંમતની શાબાશી આપવાને તેઓ ચૂકી છે. આપણે આ બાબત ઉપરથી શીખવાનું લેવાનું છે કે જ્યાં સુધી હૈયે હૈયું મળે છે ત્યાં સુધી બધું સારું અને તેથી ઊલટું એક બીજું કર્યે કરવા તજવીજ પડશે તો તેવા વખત માટે આપણે તૈયાર થવું જોઈએ. પણ્ડ્યાસાહેબે કાયદાની બીજી બાજુ ઉપર ઘણો સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે એમાં કંઈ કહેવાપણું નથી. પણ આપણે કાયદા કરવાનું છે કેવી સામગ્રી પેદા કરી અને જરૂરિયાત પ્રમાણેના ઠરાવો કરવાનું તે ઉપર ધ્યાન આપવું. દરેકે જે પ્રમાણે આપણે ઉપર કહ્યું પ્રમાણે કરી શકીએ. દરેકના પગમાં બેડીઓ કે કેદખાનું જોવા તૈયાર છે અને એ બધું જોવાનું છે એવો નિશ્ચય કરવો. નહીં. પણ આવા કેદનો કાયદા કરવામાં છે કેવી સામગ્રી પેદા કરી અને જરૂરિયાત પ્રમાણેના ઠરાવો કરવાન

...ના લાલા દમા એ દરેકની શી. ૨૮-૦-૦ પા. ૨૬-૬-૬. તેમાંથી ઉપર જણા... મુજબ પા. ૨૪, તથા મગનીઓરડ... અરસના શી. ૬૧૬ જતાં પા ૬-૫-૬ શેરડ શીલક બાકી રહેલ છે

સુરત હીંદુ એસોસીએશન

શેક્રેટરી લખે છે કે—આજ સેક્રેટરી શ્રી તુલ્સીદાસ અમુભાઇ દેસાઇ દેશ જનાર... તેમની રાજીનામું સ્વીકારવા તથા નવા સેક્રેટરી નીમવા એસોસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીની મીટીંગ તા. ૨ જી ... મેસરસ જી. પી. હંગ્રેજીના ઉોસમાં મળી હતી. પ્રમુખ શ્રી. ગોપિય... લક્ષ્મીએ સેક્રેટરીનું રાજીનામું વાંચી સંભળાવ્યું. પછી રાજીનામું મંજુર કરવા ઠરાવ થયો. કમીટીના મેંબર મેસર્સ શ્રી. ચમણ બાપાને દેશ જવાનું હોવાથી રાજીનામું આપ્યું તે પણ મંજુર થયું. પછી શ્રી. ગોપાળજી મોરારજી દેસાઇ (જી. પી. ઇંસ્પેક્ટરની કુરના નાગીદાર) ને સેક્રેટરી નીમવાનો સર્વાનુમતે ઠરાવ થતાં તેમણે એ જગ્યા સ્વીકારી તેનો આભાર માન્યો. પછી માજી સેક્રેટરીએ અત્યંતથી સેવાના બદલામાં તેને માન આપવા સંબંધી વિચાર કરવા ચેરમેનને તથા બીજે દિવસે મીટીંગ બોલાવવા નક્કી કરી સભા વિસરજન થઇ. આગલી મીટીંગના ઠરાવ મુજબ સભા મળી હતી તેમાં ઠરાવ થયો કે માજી સેક્રેટરીને એક સુંદર માનપત્ર આપવું, ને તેનું ... એસોસીએશનમાંથી ... કાઢતાં અમે મળેલા ...

... કરવા ... નાખવાના ... અને તા. ... એસોસીએશનની ... મીટીંગ ... બોલાવી ... સભા વિસરજન ... તા. ... મુજબ ... મીટીંગ ... મળી હતી. ... હાજર ... સેક્રેટરીને ... સભા ... મીટીંગના ... પછી ... સેક્રેટરીએ ... એસોસીએશનના ... કે ... માટે ... નીમવા ... ચેરમેને ... મીટીંગ ... સેક્રેટરીની ... પછી ... મેંબરોને ... માટે ... ડુક્કરાભાઇએ ઘટના સબંધમાં બોલ્યો. પછી ચેરમેને સરવે હાજર બનારનો તથા ટ્રાંસવાલથી દેશ જનારા કેટલાક મહત્વો મીટીંગમાં હાજર થયા હતા તેમનો આભાર માન્યો. ટ્રાંસવાલવાળા મહત્વો તરફથી શેઠશ્રી. મકનજી માસ્તરે એસોસીએશનની નાદીફ કરી. ને પોતાના તરફથી પા. ૧ બેટ આપ્યો તે કહ્યું કે ટ્રાંસવાલ વાસી ભાઇઓને પણ આ એસોસીએશનને મદદ કરવા માટે લખીશ. બાદ ચેરમેનનો ઉપકાર માની સભા વિસરજન થઇ હતી. એસોસીએશનને ટ્રાંસવાલવાળા ભાઇઓ તરફથી નીચે મુજબ બેટ મળી હતી. મેસરસ મકનજી દુધલા, નાના રામા. ગોવન પટેલ દરેકના પા. ૨-૦-૦ : મેસરસ ગંગારામ કાળીદાસ, ... અંબારામ, તથા ... કુટર દરેકની શી. ૧૦/૬ : મેસરસ મોરાર ભાગા, નાના રામજી, મોહન પ્રસન્ન દરેકની શી. ૬૧-: મેસરસ ભાણા કકા, નાના જુલા કેશા દરેકની શી. ...

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસલાહ

સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—તા. ૬ઠી માર્ચની મીટીંગ મી. અલી અ. લતીફ ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મી. ઇસ્માઇલ ખાને આગલી મીટીંગનો હેવાલ વંચી સંભળાવ્યો, જે પાસ થયો. મેસરસ હાજી અલી ખાન મહમદ, તથા ઇસ માઇલ મામદ રાતવાની મેંબર થવા અરજીઓ મંજુર થઇ.

તે પછી મીટીંગનો હેતુ કહેતાં સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આજની મીટીંગમાં ભાગ લેવા મેસરસ તબયણ સાલે મહમદ હાજી મુસા ખાન મહમદ, ઇસ્માઇલ હાજી નૂર મહમદ, ઇસ્માઇલ હાજી આદમજી, હાજી સાલે મહમદ, હાજી વલી, મહમદ ઇસ્ક એ સર્વેનાને અંજુમન તરફથી આમંત્રણપત્રો મોકલવામાં આવ્યા હતા. જેને માન આપી તેઓ સર્વેજણાએ આજ ની મીટીંગમાં હાજરી આપી છે તે માટે તેઓનો આભાર માનું છું. તે તરફથી ભાષણ મી. હાજી ... ઇસ્માઇલ ... એવો ઠેર ઠરાવ થયો છે કે આપે પુરતા ... પાસે ફુલ ... ચુકવી ... ઇસ્માઇલ ... સાલ ... ઇસ્માઇલ ... ઇસ્માઇલ ... ઇસ્માઇ

કહેર મેહેફીલે ઝીનતોલ ઇસ્લામ

મહકનીસ- સેક્રેટરી મી. અહમદ મુસાજી પારેખ કહેરથી લખે છે કે:

તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરીએ મેહફીલની ઓફ જનરલ મીટીંગ મેહફીલના મકાનમાં મળી હતી. મેંબરો મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા. શરૂઆતમાં સેક્રેટરી મી. મ. સુ. મુસાએ પોતે દુઃખ ગુજરાનમાં નાતાલ નહિ જવાના લેવાથી પોતાના હોદાનું રાજીનામું રજુ કરવું. સેક્રેટરી ના રાજીનામાના બનાવથી તમામ મેંબરો દિલગીર થયા. પ્રમુખે હાજર મેંબરોની અનુમતિથી સેક્રેટરીનું રાજીનામું મંજુર કરવું. સેક્રેટરીની તારીફના બોલવામાં જણાવવામાં આવ્યું કે તેમણે ૨૫ વરસ સુધી સેક્રેટરીનો હોદો ભોગવ્યો હતો, જે વખત દરમ્યાન મેહફીલને સારા પાયા ઉપર લાવવાને પોતે ઘણી મહેનત કરી હતી. અને જેમાં ઉદ્યમ કરવું. તેમના જેટલી બીજી કોઈ વ્યક્તિ મેહફીલની સેવા એટલુસુધી બજાવી નથી. આવા લાયક મદદગારના જવાથી મેહફીલને મોટી ખોટ પડી છે. એવા શબ્દોમાં તેમની તારીફ થયા બાદ નવા સેક્રેટરીની ચુંટી કાઢવાનું કામ લેવામાં. તેમાં પણ મી. ઇબ્રાહીમ [illegible] સેક્રેટરી તરિકે મી. અહમદ મુસાજી પારેખ મહકનીસ સેક્રેટરી તરિકે મી. [illegible] નીમવાના બહાલ.

મેહફીલના પારણા એક વરસ બરાબર કેમીટીના મેંબરો નવા ચુંટી કાઢવા જોઈએ તેમ મુજબ વરસ બદલાસ થતું હોવાથી ફરીથી ચુંટણી થઇ તેમાં નીચેના મદદગારો મેનેજીંગ કમીટીના મેંબરો નીમાયા છે. મેસર્સ હાજી કાસમ મુસ્કાં બીલાખ, મહમદ ઇબ્રાહીમ પાલેદ, ઇસ્માઇલ અહમદ વાયડા, અહમદ મહમદ પારેખ, મહમદ હસન વાંકડ, તથા હસપ મહમદ હાજી.

ઓડીટરો (હીસાબ તપાસનારાઓ) તરીકે નીચેના મદદગારો નીમાયા છે. મેસર્સ ઇબ્રાહીમ કાસમ પારેખ, શેઠ કરમાઇલ અહમદ.

પછી મેસર્સ બોલવી નાતલા બાકી અહમદ મહમદ પારેખ, હસપ મહમદ હાજી, મહમદ [illegible] [illegible] [illegible]

રહી જશે. ઓરેંજ રીતે મુસ્લમની અંજુમન એટલામને-કે જેણે પોતાની ફરજ બજાવતા ટ્રાંસવાલના દીંદીઓપર અહેસાન કર્યો છે-તેને ભૂલી જવામાં આવે તો ઘણીજ નાગેવારીની વાત ગણાશે. કદાચ કોઇ સવાલ ઉઠાવશે કે એસોસી એશન પાસે એટલાં નાણાં કયાં છે કે બધાની ટદર ભુજવામાં આવે. તે માટે મારે કહેવું જોઇએ કે એ સવાલ દક્ષિણ આફ્રિકાનો છે, નહિ કે માત્ર ટ્રાંસવાલનો. લડત દરમ્યાન બીજા કોલોનીઓમાં મદદ માટે મોકલ ઉઘરાણાં થએલ છે, તેમાંથી એ બેટ આપી શકાય તેમ છે. એ સીવાય જો કોમ ચાહે તો એવાં ઘણાં ઉઘરાણાં કરી શકે છે. મી. ગાંધી અને અંજુમન બન્નેના મોભી બેટ સ્વીકારશે કે નહી તે બાબત હવાલ છે. પણ દીંદી કોમે પોતાની ફરજ બજાવવાની રહે છે.

મી. ઝીણાને બોલાવવા બાબત દિલસ્વાલ થતી જોઇએ. "બાનગી કાગળ" ઘુસતો નથી. ડરબનીયા સોસાયટીને પ્રીટોરીયા અંજુમન ઉપરાંત ડરબનની મહોમેડન એસોસીએશન, ના. ઇ. કોંગ્રેસ, અને જોહાન્સબરગની બી. ઇ. એસોસીએશને પણ એ સવાલ ઉપાડી લેવો ઘટે છે. એમાં બધી કોમોનું હીત છે. જે ડેપ્યુટેશનો લડત લેવામાં આવી તેવીજ રીતે બધાં કામો થાય તોજ આપણે કુતેહ મેળવી શકાશે.

ઉમેદ છે જે વખત નહીં ગુમાવતાં દરેક દીંદી પોતાની ફરજ સમજી બનતી કોશીશ કરશે.

હી. મહમદ.

જોહાનિસબરગ, તા. ૧૬-૩-૦૮.

ઉઘરાણા સંબંધી ખુલાસો

ગે. બ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ.

તા. ૬ ઠી ના અંકના ઉઘરાણાના સંબંધમાં આપણે જણાવ્યું છે કે જોહા. વતી તા. ૧૨ ના રોજ ટેલીગ્રામ આપવામાં આવ્યો. આ બાબતમાં ખાસ ખુલાસો કરવાનો રહે છે. તા. ૧૨ ના રોજ ટેલીગ્રામ નહોતો. પણ ઉપરની તારીખ પર ટેલીગ્રામ મોકલવા માટે ઉઘરાણું કરવામાં આવ્યું હતું. તા. ૧૨ ના રોજ ટેલીગ્રામ મોકલવાનો હ

ની ઉકેલ આવશે કરવામાં આવે તો તેમ મદદ નરીંદ્ર કરવા જ્યારે આપનો નામદાર રાજ સાહેબ જણાવ્યું છે.

અમદાવાદમાં એક્ટ્રિસિટીનું પાવર એક યુનીયન કંપનીનું છે.

પોરબંદરના પોલાની ઉત્પાદનનું ઉત્પાદન કર નક્કી થઇ ગયું છે

પોરબંદરમાં પીજાગરિક લાઇટ કરવાના અખતરાની અજમાયેશ કરવામાં આવે છે.

મરમોર રાજ્યના મહારાણા સાહેબ ની સાલગ્રેહની ખુશાલીમાં એ રાજ્યમાં મુકત કેળવણી આપવાનો હુકમ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

સ્વીનના નામદાર નવાબ સાહેબનાં નાના ભાઇ પ્રીન્સ અહમદખાન દેરાદુન ખાતે લશ્કરી તાલીમ મેળવવાને ગયા છે.

ગાયદેવીના અનાવીલોએ ઠરાવ કર્યો છે કે મરણ વખતે માત્ર વૃદ્ધ માણસોની જ ન્યાત કરવી તેમજ રડવા કુટવાનો રીવાજ બંધ કરવો. એ સીવાય કેટલાક હાનીકારક રીવાજોને પણ ઠરાવો થયા હતા.

બાંબાતમાં એક તેલ પાકવાની મીલ ખોલવા કરવામાં આવી છે.

નારતના દરજ્જાઓની ન્યાતે એવો ઠરાવ કર્યો છે કે જે કોઇ સભ્યસ પોતાને ઘેર સર પ્રસંગે જમણ કરે તે વખતે તે જમવા આવનારને કાંઇ આપે તો તે દરેક મુનાસ જણાય તેણે ન્યાતને રૂા. પરત્વે ૬૪ આપવા પડશે.

મુંબઇના જરી બોર્ડર વિપારીઓની સોનેરી જ્યુબીલી ઉજવવાને ટાઉન હોલમાં એક મોટો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો.

નાગપોર મ્યુનીસીપાલીટીના એક કાઉન્સીલર મી. ખાપરડેના એકસ્ટ્રીમીસ્ટ વીચારોને લીધે તેમને મેજીસ્ટરના ઓહદા ઉપરથી મધ્ય પ્રાંતોના કમીશનરે દુર કર્યા થી તે હુકમ સામે પાંચા દરખાસ્તો તથા અપીલો જાહેર કરવા માટે એ મ્યુનીસીપાલીટીએ રૂા. ૨૦૦ | કાઉન્સીલરોએ રાખ્યા છે.

નીઝામના રાજ્યની ટંકશાળમાંથી આસરે બાવીશ લાખ રૂા. નો ગોટાળો થયો છે અને તેની તપાસ માટે કમીશન નીમવામાં આવ્યું છે.

મદ્રાસ ખાતે ભરાનારી ઇંડીયન કોંગ્રેસ વખતે દીંદી ખાપાકરોની એક બેઠક ભરવાની સુચના થઇ છે.

હીંદુસ્તાનની હાઇ કોર્ટોના સનંદી નોકરીના જજોને લાંબી તથા યશસ્વી કારકીર્દી પછી ઓપીંગ છોડી જતાં સર નાઇટનો ખેતાબ આપવાની જુની રૂઢી પાછી ચાલુ કરવામાં આવનાર છે

લાલા લજપતરાય દુકાળ દુઃખના નાશુંની મદદ કરવા માટે પ્રજાને અરજ કરી છે ને જણાવ્યું છે કે જે દુઃખોથી હીંદુઓ અને હીંદુસ્થાન છોકરાઓને તેમજ ગરીબોને અનાજ કપડાંની મદદ આપવા ઉપરાંત આશ્રમમાં મોકલવા જેવાઓને ત્યાં મોકલતાં સુધી મકાનોમાં રાખવા વીગેરેની ગોઠવણ કરવામાં આવશે.

લાહોર ખાતે હાઇ કારકના વડા વકીલ શેખ ઉમર અલ્લાના પ્રમુખપણા હેઠળ મળેલી સભામાં દરાંસ્ચાલની સરકારના પગલાંને વખોડી કાઢી તુરંગમાં ગએલા એ તરફ દીલસોજી જાહેર કરવાના ઠરાવો થયા હતા અને સભાએ પણ એવો અભીપ્રાય બાંધ્યો હતો કે દરાંસ્વાલની સરકારે આ બાબતમાં જે નવિ કાયદાઓ ઘડયા છે તેનો મદદો લેવાને તે સંસ્થાનના ગોરાઓને બને તેમના માલને આ દેશમાં દાખલ થતો અટકાવવાનો ઉપાય હીંદની બ્રીટીશ સર કારે લેવાનો પગલાં હવે ચાલી ચુકયો છે.

પંજાબના "ઇંડીયા" પત્રના કહેવાતા મદદનીશ અધિપતિ સામે રીતુરનો આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો તેને સેશન્સ જજશ્રી બીનગુન્હેગાર ઠરાવી છોડી મુકયો છે.

લાહોરમાં દરેક બાઇસીકલ દીઠ દર વરષે રૂ. ૩નો કર લાંની મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી નાંખવામાં આવ્યો છે.

પંજાબ ખાતે ઘણી સખ્ત ઠંડી હોવા છતાં ત્યા વખતે દરકીનું જોર ચાલું વધી ગયું છે.

રોકડ બજાર ભાવ.

ચાવલ.			ગા. પે.		ગા. પે.
માંજા	૧ બસ્તાની	૨૪	૬ થી	૨૫	૬
ભામડીના	,,	૨૬	૦ ,,	૩૦	૦
એચ. એચ. ડી. આર,		૨૦	૬ ,,	૨૧	૬
એચ. ડી. આર	,,	૨૨	૦ ,,	૨૪	૬
ચીની સફકર	,,	૨૫	૦ ,,	૨૬	૧
કુંડાતા	,,	૨૪	૦ ,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨	૬ ,,	૨૩	૧
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩	૬ ,,	૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪	૦ ,,	૨૫	૧
મગની	,,	૨૬	૦ ,,	૨૬	૬
અડદની	,,	૨૯	૦ ,,	૩૦	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૮	૦ ,,	૨૮	૬
,, દાળ	,,	૨૭	૦ ,,	૨૮	૦
વટાણા	,,	૧૭	૬ ,,	૧૮	૦
મઠાઇ	,,	૬	૦ ,,	૬	૬
ળીનીસ		૧૮	૦ ,,	૧૮	૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૩	૬ ,,	૪	૦
ઓરડીનું	,,	૨	૧૬ ,,	૩	૦
મીઠું	,,	૩	૬૦ ,,	૪	૦
નાળીએરનું	,,	૪	૦ ,,	૪	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬	૦ ,,	૧૭	૦
પીળા	,,	૧૫	૬ ,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦	૦ ,,	૧૧	૦
આટો		૧૨	૬ ,,	૧૩	૦
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦	૮ ,,	૦	૬
મરચાં.		૦	૫૫ ,,	૦	૫
ઘી ડેટી ૪ ટીનના પૈ		૦	૦ ,,	૮	૦
પોરબંદર	,,	૬	૦ ,,	૬	૬
પારાશ્યન કાઉન્ટ.		૬	૬ ,,	૭	૦
,, વાઇટ રોસ		૮	૫ ,,	૮	૬
,, ,, ગાલન		૧૧	૬ ,,	૧૨	૦
નાળીએર		૧૦	૦ ,,	૧૨	૦
ઘી		૧૦	૦ ,,	૧૦	૬
કાઇમંડ સોપ		૧૩	૩ ,,	૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦ ,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬ ,,	૪૫	૦
નેપ્થર ટી		૧	૮ ,,	૧	૬
માચીસ લાકન		૨	૧૧ ,,	૩	૦
સોપારી સેવરખની		૧	૦ ,,	૧	૩
નીગ્રો પોઇટ સીગરેટ		૬૦	,,	૬૭	૬
ડ્રગ નેસલનું		૨૦	૬ ,,	૨	
નીંબુ (લીંબુરૂપુલ)					
બરફ ઓઝની		૪	૩		

By Special Appointment

W. & T. AVERY, LTD.

Scale Makers and Adjusters

LEAKE'S BUILDING

C/o Harrison and Main s.

JOHANNESBURG.

"AVERY'S" SCALES

For Traders and Hawkers

CHEAPEST & BEST.

All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.

સરકારની ખાસ નીમણુંકથી

સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.

ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,

જોહાન્સબરગ, હેરીસન અને મેઈન

સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીક્સ બીલ્ડીંગ

'એવરી' નાં સ્કેલ

વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,

સસ્તા દામ, સરસ જાત,

બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તુરત

ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.

એક વખત જોઈને ખાતરી કરો.

ચાંમડા ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, ચેટાં અથવા બકરા નાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.

270, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829.

કીંમતે આપવાની છે.

મેસર્સ. એ. પારેખ—રોચમંડ.

મેસર્સ સ્ટોપ

"Indian Opinion" Office,

જરમન આફ્રિકા ઈસ્ટ લાઈન.

૨૮ દહાડે મુંબઇ જનારી આગબોટ.

ગવરનર.

તા. ૩૧ મી માર્ચના ઉપડશે.

ઉપલી સ્ટીમર અત્રેથી તા. ૩૧ માર્ચના રવિવારે મુંબઇ સારૂ જશે તે પ્રસંગ પ્રેક્ષાગેાચાર્થે અનેકશોશેલ થઇ રવી ૨૮ દહાડે મુંબઇ પહોંચશે મજકુર આગબોટમાં બારસારી દેશી છે. જગ્યા કુળકામાં છે બાકી જાજરૂ વગેરેનું અનહદ સુખ છે. પાસેંજરો અહીંથી ચડેલા મુંબઇ જઇ ઉતરશે. કપાંય બદલવાનું નથી.

ખાસ ચેતવણી

મજકુર લાઇનની દર્ઘ કરણ તેમજ ડેલાગેાઆએથી દરેક માસે એક આગબોટ સીધી મુંબઇ જનારાણી છે. સ્ટી૦ પ્રેસીડેંટ અદીયી તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરીના ઉપડેલી તા. ૮ માર્ચના મુંબઇ બારમર ટ્રાફીક ટેબલ મુજબ પુગી છે.

Osman Ahmed, Box 126, Durban. Tel. Ad. Ottoman.

Abba Mahomed, Box 81, Delagoa Bay. Tel. Ad. Abba, care Civil.

Hajee Habib, Box 57, Pretoria. Tel. Ad. Bagdad.

D. R. Patel, 38 President Street.

A. M. Suliman & Co., Johannesburg.

Essop Suliman, Volksrust.

વકીલ દફતરે.

તંદુરસ્તી અને વૈદક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદકલ્પતરૂ" મારીફ. બાર વર્ષ પછી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે વકીલ જટાશંકર લીલાધર, રોચીરોડ, અમદાવાદ લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા જેટનું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વકીલ જટાશંકર લીલાધર

પ્રજ્ઞાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ.

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK.

Wolesale and Retail,

9- per dozen,

Ahmed Halim,

તારઃ રેચુ ?- ડરબન.

NOTICE.

Notice is hereby given that the firm of HO LING & Co., merchants of No. 1, Fox Street, Johannesburg, is closing business as and from the 31st day of March, 1908.

All persons having claims against the said firm are hereby required to lodge same with HO LING & Co., at the above address, on or before the 31st day of March 1908, after which date no claims will be accepted and all persons indebted to the said firm are hereby required to pay the amounts due by them on or before the same date, failing which legal proceedings will be instituted against them.

After the above date all debts and liabilities of the said firm will be taken over by the undersigned.

HO LING & C

P.O. Box 4266, Johannesburg.

6th March, 1908.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)		17/-
Half Yearly	... ...	[illegible]
Quarterly	... ...	[illegible]

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India
By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity as they are expressed in the world's newspapers magazines, and books, and to put on record the ideas and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a brief summary of what is happening in the different fields of human activity, and to render urban readable compact something of that stimulating interest which comes from being in touch with many phases of life.

The object [illegible] with considerable success ever since PUBLIC OPINION was started in 1890. In the 17 years since then it has consistently carried out its policy.

The need for a paper like PUBLIC OPINION increases with the years, for life becomes more complex, and the busy man, though anxious to keep in touch with new developments of thought and activity, has not the time to read the many papers which would give him the needed facts. PUBLIC OPINION seeks to do this for him, and to present just that *Data* of life and thought which will enable him to quickly understand what is going on in the world.

PUBLIC OPINION (published every Friday, Price Twopence, 32 pages) can be obtained from any Newsagent or Bookstall or will be sent post free for one year to any place abroad for 13s. per annum. Orders should be addressed to:—

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House,
Tallis Street, London, E.C.

"I know of two Prime Ministers who have read regularly PUBLIC OPINION" said the *Daily News*, May 15, 1907.

"[illegible] know of at least one who has missed it," added *Punch*, May 29, 1907.

SPECIMENS SENT FREE ON APPLICATION

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 12as. post free.

EVERYDAY DOUBTS & DIFFICULTIES in reading, speaking and writing the English Language. (Third Edition, rev. & enl., 280 post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS (Third Edition)—Explained and illustrated. A full list of right and synonymous words in composition. Re. 1, 2as. post free.

SECRET SECRETS OF THE GREAT MASTERS.—Help to write eloquent English to improve the oratoric and argumentative powers, etc. Rs. 2, 2as. post free.

TODD'S RAJASTHAN. With Notes. Vols. I and II. Rs. 4, 6as. post free.

TOUCH'S SPEECHES OF THE RIGHT HON'BLE WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Rs. 1, 6as. post free.

[illegible] TRANSLATIONS [illegible] With Notes. By [illegible] Rs. 2, 2as. post free.

ARNOLD'S "THE LIGHT OF NATIONS" Re. [illegible] post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT" OFFICE, No. 106, UPPER CIRCULAR RD. CALCUTTA, INDIA.

આર્ટ પેપર ઉપર છપાયેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઈ નવરોજજી.
એ. જગદીશ બાદશાહીન તથા બા.
મી. એમ. એચ. નાગર.
ઈડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર
મી. અબીરૂદીન મુજંદાર.
રેવ. ટેલીમેચ કારકુન.
અને ટાઇપ્સ કારકુન.

કીમત: દરેકની પેની ઓફ. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

છપાઈ તૈયાર છે.

ખુની કાયદો. તેના ધારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ ઓફ પેની

સાથેજ આફ્રિકાના કોઈપણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

ઈડિયન ઓપીનીઅન પ્રેસ
સને ૧૯૦૮

મશીન [illegible] પાર્સલના [illegible] પેજ

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux, Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Putter and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address "RAHMAN."
P.O. Box [illegible]

VANMALI KOYA
General Dealer.
[illegible]
P.O. Box 296, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
[illegible]

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3508.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box [illegible] Tel Address: NAIDOO, JOHANNESBURG, etc.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
[illegible]

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands
Cigars and Cheroots
always on hand.
[illegible] Tel. 457 "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
[illegible]
WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJEY IDDLEY,
DIRECT IMPORTER
GENERAL MERCHANT
[illegible]

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER
A great variety of
Dry Goods, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Millinery, Furniture, Groceries,
Rough goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices and Terms Moderate. Visitors welcome.
A trial Solicited.
Tel. Add.: HAGDAD. P. O. Box 41.
338, Princess Street, PRETORIA

ઈ ડિઅન ઓપિનિઅન.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅનનાં જુદાં નાણાં મો. પી. પી. સાથેની રજી ચે સ્ટીલ, તથા મી. એમ. એમ. દીવાન રજી ક્વીન સ્ટ્રીટ વાળા સન બૌંક હાલેકા વકીલ, ૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટમાંથી પણ પેનીના કામથી મળી શકશે. પોસ્ટ મારફત ૪ પેની. ટ્રાંસવાલ, કેપ વગેરે કોલોનીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

અખબાર આગળના એજંટ

પોર્ટ [illegible]—[illegible]

પ્રિટોરીયા—મી. [illegible]

[illegible]

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers, Wholesale Importers
Dealers in Bedsteads, Cots, Floorings
Mattresses Cases, Feather Pillows, &c.
Market St. (West), Box 1120 Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
[illegible]

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BORR TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 98. Tel. Address: "[illegible]"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉપયોગી માલ.

આ ચોમાસામાં, મુસાફરી વખતે અને બારીઓમાં રોજ વપરાશે આવી શકે એવું નીચેનું સામાન ખાસ ખરીદી કરવાનો સમય.

આ બધું મળશે વગેરે.

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod.
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box [illegible]
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 1735
[illegible]
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques.

HOOKDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
[illegible]
DURBAN

AMOD SULIMAN & CO
MERCHANTS & IMPORTERS
[illegible]
HEIDELBERG, TRANSVAAL

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
[illegible]

M. E. FANCY

ઓમ. પી. ફેનસી.

હોકરોલ ને રીટેલ મરચંટ.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરગ ઈમ્પ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ટ રોડસ્ટરસ)

મારફેટ અને કમીશન એજન્સ

અમે સાર્ટ દામ આપી ઈમ્પ્યુસ ખરીદી એજીએ. પૈસા તરતજ સુલ્યવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ મારસ્ટણરો હાઉસ

કોરનર કમીશનર અને પ્રોહ[illegible]

ઓફસ ૫૮૦ તારનુ સીરનામુ "ભાના"

જોહાન્સબરગ.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

DADA OSMAN.

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box [illegible] "INDIANDAN"

ESTABLISHED 1860.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮, ૧૧૯ ક્વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન.

Telephone 264

ફ્રટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

ફ્રટરની કંપની ખાસ કરીને વેપારના માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલે છે. નિયમીત પરાકોને દર સંદેશા દીઠ એક સીલીંગ ગાને કરેની રીબેટ આપવામાં આવે છે.

ફ્રટરની કંપની તાર અથવા કબાલથી દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે

ફ્રટરની કંપની તાર ગીરાકનાર તથા લેનાર બહીના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ નામને બદલે બીજા પણ પાસ્તા લેવામાં નથી આવતા. ફ્રટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવા બહા સરતે દરે ઘણા ઉતરી શકાય છે.

બધા ૧૨૬ કોડમા આવેલા તાર ફ્રટરની કંપની તેના આરબ કરી લેનાર બહીને ઠોલી આપે છે.

બધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર.

ફ્રટરની એજન્સી,
ધી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

ફ્રટરની ટીલીગ્રાફ,
સ્ટેન્ડર્ડ બીલ્ડીંગ્સ,
કેપટાઉન.

અથવા

રેલીએ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, વીક્ટ્રીઆ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

C. K. D. PILLAY & CO

General Merchants & Importers.

Madras Goods a Specialty

[illegible] Nanjies, Oranges and Betel Leaves on our [illegible]

Indian Post Office in our premises

133 Grey St. 210 & 222 Lingoni Rd

P.O. Box 68, Durban.

Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

106 Queen Street, Durban

DAWOOD ISMAIL,

[illegible] DEALER & IMPORTER.

[illegible] STREET, [illegible] PRETORIA.

G. P. VYAS.

GENERAL AGENT

[illegible]

[illegible] PRETORIA.

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

6 Jones Street,

KIMBERLEY

[illegible] ABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

[illegible]

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS

[illegible] PRETORIA.

Ahmed Mahomed,

GENERAL DEALER

1 BROAD WAY,

[illegible] Address: "[illegible]"

Bros. Code: [illegible] KIMBERLEY.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER.

INDIAN OPINION

Vol. 5. Phœnix, Natal, Saturday, March 28th, 1908. No 13.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

Clothing, Drapery, Prints, Sallen, Dhotis, Sarees.

Rugs, Shawls, Boots, Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "[illegible]"

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

REFERENCES

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE.—Corbett's Building, Market Square.

JALBHOY & SORABJEE Bros.

110 Field Street, DURBAN.

Rice, Dholl, Ghee, Cocoanuts, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Smoke-Fish, various kinds of Spices, Natal Coffee, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE CUSTOMER 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

Avenue Rd. Fordsburg, J'burg.

BABU TALWANTSING,

General Tailoring & Provision Dealer

58 Wick Street,

VERULAM

MUSTARD OIL

P.O. Box 441 ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

વરદવાર દેખાડનારા વેપારીઓ—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટેલિ. ૧૪૪ 63 & 64, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Booties,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની દરેક જાતની અમારા આદતીભાના હિસાબે દેખી નામવાળી છે. જેથી ઉતારને બહુ ફીકાયત વાને મળશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 83

Telephon 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy over the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from —

MANAGER, (Also at the Head Offices of S. A. Lines.)

Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN.

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants

ON THE PREMISES.

HOUSES OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

120 FIELD STREET

KHANDUBHAI.

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 849.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban,

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.

Gen. H. HANDS, Resident.

દરબના ભાગીદારોએ આ વેપાર બાર વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં એચ. કરમનની કું૦, ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો કારણ કે નવા ભાગીદારોના નામ તાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થાય તેમાં મુખ્ય જુનું નામ રાખવામાં આવ્યું હતું. હવે તે નામ કેવી ઉપરના નામથી કું૦. થાશે જી.

જયાબંદર માલના વેપારી.

દરેક રકમનો ઓર્ડરબુકલે, કપડા નર. મુટ, કાફરી બાર. દાઢીવેર, કાચનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

જી. બારલો અને સન્સ

હાલ્યે ગોલ્ડન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે ગોલ્ડનને લગતો રાખેલો સામાન સારો કાયમ ધામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નં૦૨ ૧;

તારનું સરનામું, 'બ્રીમેન્ટસ'

એડવર્સ આરજેડ. ડરબન.

સી. કેવલરામ.

વેપારી અને કમિશન એજન્ટ.

કલિયરીંગ અને ફોરવર્ડીંગ તથા જવાબદારીનું.

માર્કેટ સ્કવેર, (ડાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોકસ ૫૩૨૭. જોહાનિસબરગ.

J. M. H. GOOL,

128 Castle Street, Capetown.

Wholesale Grocerim, of all descriptions from India and England.

Also Exporter of Cape Snock.

Natal Depot

Messrs Jalbhoy & Sorabjee Ltd., Durban.

ઉપરી ચેમ્બર્સ ડ્રમોંડ સ્ટ્રીટ.

કેપ્ટાઉન મરચંટ.

કેપ્ટાઉનથી ઓર્ડર.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચશે.

અમસલાલી ટન ૫૦૦૦ તા. ૩૦ મારચ

ના ઉપાડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની નવી અને ઝડપ ચાલની સ્ટીમર અમસલાલી ડરબનથી તા. ૩૦ મારચના રોજ ઉપડી ડાયરેકટ એસા ટચ કરી સીધી મુંબઇ ૧૫ દહાડે પુગી જશે.

એ આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ અલાકી ડીશીપ્લીન છે, અને ઑફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ મળવાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીલ્હા ભાઇઓ ગાંધી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી દેશમાં બેઠા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કંઇક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેયાં તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થવાથી ડેલાગોઆબેયા જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

यह कंपनीकी स्टीमर अमस्लाली डरबनसे मुंबइ जाना होगी.

अमस्लाली टन ५००० ता. ३० मारच.

டிரட்டாவ் காடகட் கேவல்.

" " டன் 5000 " "

டர்பனிலிருந்து பம்பாய்க்கு நேரடியாகச் செல்லுகிறது.

બી. મથરાદીન અસમાલ્લની કું.

૧૧૨, ૧૧૪, ૧૧૮ કોમર્શીઅલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address Kathorian,

P. O. Box 125.

King & Sons, West St. Durban.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. ડરબન

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column	2/6 per inch	One Inch S.C. One Year	£2-10-0
Double Column	3/- per inch	Two Inches "	£4-17-6
Repeats Half Charges		Three Inches "	£6-10-0

Liberal discount for standing advertisements for long periods

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg

Dookhi Teli,
Box 6369, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shaikboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cyder
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Ghuewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Goot,
129 Castle Street.
C. P. Lnoberam,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27.
. R. Mayet,
Box 15.

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
[illegible] Box 2[illegible].
Hirjee Mawjee & Co.,
Box 340.
Hajeevanu Ismail,
Box 332
Madhavjee Jethu & Co.,
Box 140
Mussa & Hassan Motan,
Box 82.
[illegible] & Co.,
Box 111
Nasu Mahomed & Bawji,
Box 220.
Parshotam Anandband & Co.,
Box 166.
[illegible]
Box 2

DURBAN

Abdool Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167. 111 Victoria Street.
E. Adoobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dempelin, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
115 Grey Street.
E. Ebrahim Essat & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosdamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jaldhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
103 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 751, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Menekan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
128 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
340 West Street.
C. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 153 Grey Street.
P. V. Sanjhavee & Co.,
Box 78, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller. 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Huffejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Sulaman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mouideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. Kuvalom,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 2553.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhooly Moran,
Box 6931.

DOOKHI TELI,
Box 4980.
FAKIR KAZAN
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
LAKHMAN MAGAN,
Box 5999.
MORAR BHIKHA,
Box 5999.
PARBHU HIRA,
Box 5999.
PEMA JERAM,
Box 651.
RATANSI KALIAN,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. SERAJI,
Box 6031.
Vanmali Gosai
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Stephan Street.
AHMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
SYDENHAM
Box362, 73 George Street.
Mahomed Ally,
28 Stephan Street.
V. SAMY, Fruit Merchant,
Shamsoodeen Hurday,
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dronfie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
47, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
YUSUF PATEL,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD CAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.
SULIMAN EBRAHIM AMOD & Co.,
Box 262, Market Square.
VANMALI GOKA,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Boud's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Rajoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
Box 117, Church Street.
DAWOOD ISMAIL,
Box 150.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman.
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 2.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co.
Market Square, Box 140.
MEHTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160. Market Street.

POTCHEFSTROOM

AHMED & HADI KHAN MAHOMED,
Box 91, Church Square.
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOHERT,
Market Square.
Moosa Hassim.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
150 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HABIB,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, "Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay.
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh.
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Sajoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(TRANSVAAL).

Kesavji Giga, Bebesla.
Nanji Gheja, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 12 Cooper Street.
M. D. Soobhat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Ameet & Ismail,
Box 44.
Ebrahim Amod,
Box 11.

TONGAAT

A. A. Gaston,
Railway Street,
R. Kaljee & Co.,
Railway Street.
Valabh Keshav,
Plumber. Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragahvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Ragahvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

Indian Opinion

VOL. VI. PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 28TH, 1908 No. 13

Contents

EDITORIAL COLUMNS— Page

[illegible] ... 145
A Conversation and a Moral ... 145
Asiatics in Canada ... 145
Is the Lesson Learnt? ... 145

OTHER ARTICLES—

Natives and the Johannesburg Municipality ... 146
The Way of the Soul ... 147
At the Heart of the Empire ... 148
Natal Municipal Congress ... 149
The Asiatic Problem in Canada ... 150
Asiatics as Landowners ... 150
Mr. Abe Bailey on the Asiatic Compromise ... 151
A Temporary Farewell ... 151
Modern Cannibalism ... 151
"The Uprising of the Many" ... 152
Facts and Comments ... 152

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 28th, 1908.

A Scandal

We reproduce in another column a correct record of a case against certain natives, prosecuted by the Johannesburg Municipality before the A.R.M., Mr. Graham Ross. In our opinion, it brings no credit to an over-zealous Municipality in a matter of differentiation against colour. The facts of the case are simple, if also telling. Certain very respectable natives, relying on Section 81 (3) found to their exemplary and whose premises in this found "kept in a most cleanly condition" were charged at the instance of the Johannesburg Municipality with contravening one of its by-laws in that they were living on the premises not of their employers and not in a location set apart by the Council for the accommodation of natives. The Accused were found guilty and ordered to pay a fine of half-a-crown each or, in default, to suffer imprisonment for one day with hard labour. The matter of interpretation of the Law is still *sub judice*, the [illegible] properly taken it to appeal to the Supreme Court. In our opinion, the result is a foregone conclusion. But, whatever the result may be, we cannot help strongly protesting against a wicked enforcement of a drastic by-law by a powerful Municipality. We will say nothing against the by-law, objectionable as it undoubtedly is, on its merits. But it is not possible to speak or write with patience about the action of the Municipality in trying to reorder native ownership a farce and a delusion. We hold no brief for the natives—at the outset of our career we set limits on the scope of this journal—but the dictates of common humanity necessitate an emphatic declaration against an unrighteous policy. We cherish the reputation of South Africa as dearly as any one in this country, and we consider that we ought to protest strongly against that reputation being tarnished as it has been by this case against inoffensive and well-behaved natives. Surely, there was ample scope for the Municipality's action under its location By-laws without touching men who are living on the outskirts of its border and without in any way being a hindrance to, or interfering with its white residents.

A Comparison and a Moral

COMMENTING ON MR. MOOR'S DICTUM that the country members specially represented native interests, a few days ago, the *Natal Mercury* urged that, in point of fact, exactly the opposite was the case, that the country member represented the task-master section of the community, whereas the town member stood for the liberator section. All this may be, doubtless is, true, and if so, our contemporary must be prepared to accept the logical consequences of its assertion. It all comes to the very simple proposition that, as Mr. Howard Pim [illegible] in a cognate discussion relative to the formation of a Native Affairs Society in the Transvaal, out also to see most of the grievances. The party of the thick of the battle has his personal interests far too critically involved to be able to give a calm judgment on the essential features of the situation. The practical mind does not exist in such conditions, and that is why, in practice, amongst advanced communities an impartial referee is chosen in case of dispute. On the *Mercury's* showing, it is later guilty on native matters than the Colonial Government is the Colonial by adoption, and, if so, the stay-at-home. Whatever is true, the sentiment can be reasonably [illegible] absurdity, there is a large element of probability in it—indeed, without that probability, Imperial criticism of Colonial affairs would be an insufferable impertinence, yet anyone who can dispassionately consider recent affairs in the Transvaal will hesitate long before committing himself to such a pronouncement. If, in conclusion, we may draw a timely moral, we would say that the last people to judge of the validity of an Indian trader's fitness for a renewal of his licence are his trade-competitors, and we will admit that we feel keenly the lack of public honour that permits them to sit as appeal in causes where their own personal interests are so nearly concerned.

Asiatics in Canada

THE NEWS OF A CONFERENCE IN London between Mr. Mackenzie King, the Canadian Deputy Minister for Labour, and Lord Elgin and Mr. Morley as to the need to take joint action in restricting the influx of "Hindus" into Canada, is not without interest to British Indians in South Africa who have taken part, either in person or in the spirit, in a struggle that has so recently concluded honourably to themselves. We can appreciate the attitude of mind that impels the Canadian Government to confer with the Imperial authorities on the subject of further Asiatic immigration into Dominion territories. But recent happenings in British Columbia lead us to think that everything is not being done to safeguard the vested rights of already resident Asiatics there, and certainly appear to give colour to the suggestion that the Dominion Government is going perilously near to straining the law against the *bona fide* Indian immigrant who has come to the Colony wholly ignorant of the state of public feeling on the question of his admission. The demand for proof of identity of [illegible] holders, which is, in the nature of things, impossible of production, is an example of administrative red-tape comparable only with the methods adopted in an adjacent Colony so recently. It is earnestly to be hoped that a straightforward way out of the difficulty may speedily be found. It is not pleasant to see evidence of Empire-ethics perverted in a manner that can only develop an unhealthy scepticism thereanent in the mind of the Oriental who is the unfortunate victim of the preference of policy to principle.

Is the Lesson Learnt?

LAST WEEK WE SUMMARISED A SPEECH delivered by Mr. G. S. Armstrong, M.L.A., at Greenwood Park, in which he pointed to the lesson to be derived from the struggle between the Transvaal Indians and the Government of that Colony on the subject of injustice rendered to the former. Mr. Armstrong very unselfishly protested that he was not going to lift his little finger to do any Asiatic an injustice. Yet, in the same breath, almost, the proposed an act of injustice towards Indians but little removed in degree from [illegible] perpetrated against them in the Transvaal. Surely Mr. Armstrong cannot be blind to the iniquity of making indentures terminable in India. The one redeeming feature of the present system is that it enables [illegible] to get back something of [illegible] benefit from the toil and [illegible]

years of bondage that they have spent in the Colony's service. Better by far stop the indenture system altogether! At least the only people to suffer then will be those for whom the wealth is created, and not those miserable beings who produce that wealth, and when sucked dry like an orange, are to be ignominiously cast aside. Mr Armstrong appears to be a strong supporter of the Rand system of indenture amongst the Chinese labourers. We believe that that system is indefensible, and that the sentiment of the whole Indian community in this Colony is uncompromisingly hostile to it. It is a matter of great regret that politicians in Natal will persist in regarding the Indian labourers as chattels, instruments merely for producing wealth, but not for uplifting the Colony (and indirectly the labourers themselves), and so long as that mercenary spirit exists, so long will our present miseries and depressions remain with us.

Natives and the Johannesburg Municipality

A Curious Case

Certain respectable natives were tried before Mr. Graham Gross, the Assistant Resident Magistrate at Johannesburg, on the 19th ulto., for living outside a location, under a by-law that requires "every native dwelling or remaining within the limits of the Municipality, with the exception of household or domestic servants residing on the premises of their employers, under a penalty not exceeding £10, to reside in a location set apart by the Council for the accommodation of natives. The following is the official record of the case:

The Trial

Pleaded: Not Guilty.

For Municipality: SHAW.

For Defendants: MATTHEW.

Interpreter: JOHN S. NOAH (Zulu and Sesuto.)

WILLIAM WAHLIE INGLE (Trooper 153B), sworn, states: I am a Trooper in the Transvaal Town Police. I served the accused native adults on the 30/11/08. I found [illegible] in three different houses in Sophia Town, not on their employers' premises. Sophia Town is not a location. They had no permission to reside within the Municipality.

Cross-examined: They are residing [illegible] They have purely their work in town during the day time. The owners of the houses reside [illegible] I cannot say.

CHARLES [illegible], sworn, states: I am Medical Officer of Health to the Municipality. I am acquainted with the Location at Klipspruit. Exhibit A. The by-law which notices handed in are copies of those served on natives by direct orders of the Public Health Committee in July, 1907, and December, 1907. Notices were served on the natives residing in Sophia Town. The passing of plans for the buildings by the Municipality does not constitute permission for the natives to reside there.

Cross-examined: I believe the natives own the property in Sophia Town.

By the Court: Sophia Town is within the Municipality. It is not a location. I have visited the houses of the natives there. They are in good order and I have nothing to say against their cleanliness. I have had a petition from white residents for their removal. An application for permission to reside was made on 2/1/08. It was before the Public Health Committee.

GEORGE BIRDWELL, sworn, states: I am a Sanitary Inspector, Johannesburg Municipality. I know the accused native male adults as residents in Sophia Town. On the 23/7/07 I served a notice on them to leave Sophia Town on the 31/12/07. I served a reminder on the 11/12/07. They were residing in Sophia Town still on the 30/1/08.

Cross-examined: The houses are in proper order. Two of the houses are very good houses indeed. The others are not quite finished. The premises are kept clean. I have never had the slightest complaint of their conduct. They have a very good reputation. I have seen some of the title-deeds to the property. Most of them work for themselves at different occupations. Natives have been on the property about 2½ to 3 years, I think. Most of them pay sanitary fees. The By-laws are admitted.

Defence

JEREMIAH POLOSI, sworn, states: I am a Basuto male adult. I am one of the Accused in this case. I produce my title-deeds for Stand or Lot No. 1215 at Sophia Town. I bought the property in 1905 after the case of Tsewu. On 17/3/05 I had plans drawn up for the building and handed it in to the Town Council. I got permission to build the house according to the plans. I put the foundation down. The Building Inspector examined it and kept on doing so till the building was finished, and passed the building as in order. I have paid my sanitary fees to the Council since. The other [illegible] I have done. I work in town, and I am at work all day. I return home at about 7 p.m. I was served with a notice to [illegible]. I have sent an application to the Council to be allowed to remain there. We do not carry exemption certificates.

Judgment: Guilty.

Sentence: [illegible] or to pay [illegible]

Exhibit A

Certified Extract from Minutes of the 122nd meeting of the Johannesburg Town Council, held on Wednesday, July 20, 1904.

RESOLUTION:

That Recommendation 8 in the report of the Public Health Committee be adopted, namely that "in accordance with Clause 3 of the By-laws of Native Locations, August 31st, 1904, be fixed as the date from and after which every native dwelling or remaining within the limits of the Municipality, with the exception of such natives as may reside on the premises of their European employers, shall be required to reside in a location.

Certified correct.
(Sd.) J. TAYLOR,
Town Clerk.
(Sd.) C. PORTER,
Medical Officer of Health.

Municipal Council of Johannesburg,
Public Health Department,
21/7/07.

To.....,
residing on Stand.....,
Sophia Town.

NATIVES REQUIRED TO LIVE AT KLIPSPRUIT LOCATION.

Notice is hereby given that every native dwelling or remaining within the limits of the Municipality, with the exception of household or domestic servants residing on the premises of their employers, and of natives actually employed in mining work and who live in mine compounds, is required by resolution of the Town Council dated the 20/7/04 to reside in a location set apart by the Council for the accommodation of natives. *Any native so required to live in a location who shall be found residing within the Municipality is liable to a penalty not exceeding £10.* The location set apart by the Council for the reception of natives is situated at Klipspruit.

You are, therefore, notified that if you are found living on Stand..... Sophia Town, or any other place in the Municipality, outside the location at Klipspruit, after the 31st December, 1907, you will be prosecuted without further notice.

(Sd.) C. PORTER,
Medical Officer of Health.

Municipal Council of Johannesburg,
Public Health Department,
[illegible]

Native.....
residing on stand.....
Sophia Town.

I am directed by the Public Health Committee to inform you that they have decided to more strictly enforce the by-law which requires all natives residing within the Municipality, not being domestic servants living on the premises of their European employers, to live at Klipspruit Location.

I have therefore to inform you that unless [illegible] and remove to the [illegible] at Klipspruit,

and to take that ... prosecution if you are found ... at Sophia Town after the 1st ... next.

(Sd.) C. Porter,
Medical Officer of Health.

Reasons for Judgment

1. Accused are aboriginal natives of South Africa.

2. On the 30th January, ... they were residing in Sophia Town within the limits of the Municipality; they were not residing on the premises of their European employers, and Sophia Town is not a location.

3. All the accused were residing on their own property, they having purchased stands and built houses thereon, and they hold title deeds for their stands.

4. The houses ... were built ... in accordance with the Council's Building By-laws, ... and ... were clean, ... the general behaviour of the ... was orderly.

5. ... dwelling or ... ing within the limits of the Municipality other than on the premises of their European employers should be required to reside in a location.

6. The Accused do not hold letters of exemption.

(Sd.) G. Cross.

Accused: Johannes, Ben, Jeremiah, Maggaron, Absalom, Malakram. D 1958/08/271. English. 16/3/08. Appeal ... 9/3/08.

Reasons for Appeal

1. That there ... promulgation ... of the ... taking effect on ... Council Sophia ... that the ... provisions ...

... That ... with their ... of the ... Sophia ... Part ... not ... by ... shown ...

3. That ... the ... apply to ... appellants.

3/3/08.

(Sd.) C. Knox Davies,
Goodman's Build...
Commissioner ...
Johan...

Personal Investigation

Our Transvaal Representative, ... native to the above matter, sends the following interesting ... part:

It appears that the stands in question, situate in the Sophia ... were purchased by the ... natives ... owners at about ... and ... transfer dues ... Land ... Sophia Town ... but at the present ... the ... Johannesburg ... the ... from ... the General ... Office, considerably to the ... Auckland Park, but with... Municipal ... different ... native ... the European ... The natives ... bright-eyed, ... people, ... earn a ... of the ... The ... appearance ... by ... The ... four rooms, ... clean, the ... ventilated and ... general appearance ... advance upon the ... to which the average Johannesburg housewife relegates the sable domestic who is such an indispensible adjunct in every household. Hundreds of European families in Johannesburg live in far worse conditions than these harmless folk, to my certain knowledge. The land was fifty feet by 100 ft., and behind it stretched a neatly kept kitchen-garden stocked with vegetables. There was also a well which the Basuto owner had himself dug. He had his wife and several children living with him in the house, ... and ... fellow-tribesmen. ... The other ... ... Municipality ... Municipality ... Municipality

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, March 1, 1908.

"The Penalty of my Profession"

"It was the late King Umberto of Italy who declared, after having escaped a shot aimed to wound him mortally, that such incidents were the penalty of his profession. He paid that penalty some time after, meeting death by an assassin's hand. King Umberto's sister is Queen Maria Pia of Portugal, and this unfortunate lady has had to bear the terrible sorrow not only of losing her brother by assassination but of being bereaved of her son, King Carlos of Portugal, in the same tragic manner. Truly, [illegible] that wears a [illegible] than the crushing grief that has befallen the Dowager Queen Maria Pia. Is that of Queen Amelie, now also Dowager Queen of Portugal. How she [illegible] the murderers on that [illegible] Saturday afternoon in Lisbon [illegible]. But it is still more marvellous [illegible] months under the sole sway of the King and his Prime Minister and that intense dissatisfaction was growing into open hatred because of the dissolution of Parliament, the suppression of newspapers opposed to the autocratic policy, and many other drastic measures. But that the royal family, on returning to the capital, after a brief absence, [illegible] in so brutal a fashion was not dreamed of by any who were not in the plot. The hated Senhor Franco the Prime Minister, might be said to have lived in constant danger of violent death, although the republican [illegible] afraid of putting an end to the monarch, banishment of royal family, [illegible] is said to have [illegible]. But extermination was evidently the aim of the men who were standing in the crowd waiting to see the return of the King and Queen and their two sons; with revolvers [illegible] their cloaks they looked [illegible]

[illegible] deserted her. Such brave self-abnegation was what one might expect of the lady who had not hesitated on several occasions to leap into the Tagus or into the sea to save the lives of children and fishermen; her medical skill, renowned throughout Portugal and Europe, must have made it clear to her that the situation was hopeless. What she lived through in those hours of agony when she sat in the Arsenal between the bodies of her husband and her son, no heart but her own can tell. Truly, as Sir Henry Campbell-Bannerman observed, when moving the vote of condolence in the British House of Commons, the mad and revolting crime which "brings shame on the human race is only, alas, partly relieved by the calm courage displayed by a noble woman." Sympathy with the stricken family has been universal. King Edward showed his personal and deep regard for his dead friend by attending the requiem mass at a Roman Catholic church in London, a most unusual event; he was accompanied by Queen Alexandra, and for the first time since the days of the later Stuarts has a British sovereign entered a Roman Catholic church in [illegible] The [illegible] was unsimplified on His Majesty's account, and though a protest has been raised, the nation feels that King Edward was only showing in every way possible his sense of personal respect and sympathy. A special Protestant service was held at St. Paul's Cathedral and was attended by Their Majesties. As to the future of the new King Manuel II. of Portugal, forecasts are not easy. He enters upon a difficult path; with his Mother to advise him and the new Government that has been formed, he will pursue conciliatory measures. Whether he will be baffled by the conspiracy rampant throughout the country which King Carlos and Senhor Franco were striving to overcome—though their drastic measures failed to meet with general approval or reach the desired goal—or whether he will be allowed by opponents of the monarchy to fulfil his desire "to make everyone happy" time alone will show. Meanwhile, sympathy and encouragement are meted out to the boy, wrested suddenly from the books he loved, to grasp a heavy sceptre and follow a path of duty which must for long be [illegible] and painful.

A Literary Celebration

[illegible] and seeker of true worth, [illegible] was [illegible] and [illegible] some-[illegible]

[illegible] what might be called a pilgrimage of literary men to the modest home on the Surrey hills where the still more modest writer lives, and one of the signatories to a letter expressing the congratulations of writers from far and near was George Meredith's old friend, John Morley. Not a man, or woman, whose name counts in the world of letters has failed to express publicly or privately the honour in which George Meredith is held. His name will rank with the greatest of those who have emerged from the Victorian era, and, with his mental vigour unabated at fourscore years, George Meredith is not only to be congratulated but even envied, for, as one of his notable literary friends—they are and have been many—observes: "He may be eighty years old to-day calculating by the foolishness of mathematics, but in reality he is just as old as, and no older than, the youngest heart that has responded to his fine appeal." Much of George Meredith's work is still for the future, it is not yet grasped in its fullness by the present generation. This is a remarkable fact when we realise that he had begun his work before Charles Dickens died, and that he reaches back even to Wordsworth and George Eliot. Perhaps the great message that he has to give to [illegible] combat rose [illegible] modern [illegible] [illegible] [illegible] which it [illegible]

Another Journalistic Surprise and Disappointment

Last month I had to chronicle the event which Mr. W. T. Stead has described as "the earthquake in Printing House Square" and another critic calls "the Pompeiification of the *Times*"; to-day I must tell of the passing of the *Tribune*. Regret, deep and keen, is felt by all those who had appreciated the efforts the *Tribune* made for the benefit of the poor and unfortunate as well as for the cause of righteousness and justice in all spheres of life; that such a step as the complete cessation of the paper should have been deemed necessary is sincerely deplored. It is no disrespect to the existing General dailies, many of them old established, to regret the want of spirit in the Liberal Party which has failed to support the only penny Liberal daily,—the one that entered upon its existence at the moment of the great victory of the last general election. There is the irony of circumstance in the fact that only a short time before the cessation of the paper, a chorus of congratulation from all parts of the world had [illegible] the *Tribune's* second birthday. However, the financial loss had [illegible] the official [illegible] [illegible] [illegible]

... is a distinct loss, and one of the best consolations Mr. Franklin Thomasson, M.P., its proprietor, and his earnest coadjutors may take to heart is the knowledge that in the two years of ... since the paper had won its place among contemporaries as one conducted on the highest, broadest, and ... principles, and in many notable ways "The Cry of the Children," ... The Black Stain ... or example—it had served the cause of righteousness and been instrumental in initiating reform.

On the question of the changes in the *Times* I must add that Mr. C. Arthur Pearson's scheme is still far from consummation ... he has withdrawn from his first proposals and though "still negotiating" has not come into possession. He seems to have rivals in the field, and from legal letters which appeared a few days ago, the *Times* is likely to be offered to the highest bidder. Mr. Justice Warrington, who ... trying an action brought for winding up the partnership, has deprecated the publication of rumours and tentative schemes until a decision is reached. The *Times* is a national possession and it ought to be in the hands of English gentlemen who have no axes of their own to grind, no one policy to push forward. It is to be hoped that the outcome will be the reorganisation of the great daily on broad, fair, and national lines.

Suffragist Tactics.

The war of the women still goes on, although several of the most prominent leaders are in ... thereby the taunt ... the militants have it was only the followers who relinquished their freedom. Early in the month of February a Women's Parliament was held ... London by the ... England, Scotland, and Ireland ... representatives. On the opening day a band of stalwarts, mindful, no doubt, of the tactics at the ... of Troy, endeavoured to surprise ... police at the House of Parliament by reaching Palace Yard in a huge furniture van, emerging with suddenness, and making a rush. The tactics, however, did not do more than land a large number in prison. But the fight continues, and a notable sign of the subject being a "live" one is that the magazine *Daily Telegraph* ... tends to publish ... special ... in which Miss Pankhurst ... day in prison. The "Yellows" did such things long ago! The House of ... has carried the ... reading of a Woman's Suffrage bill.

Matters Indian

... making use of his ... House of Lords ... Suffragist ... and ...

... self-assertion is not ... by his fellow peers, ... knowledge ... experience ... at their true value. However, ... the question of the treatment of British Indians in British Colonies, especially in the Transvaal, Lord Curzon made ... able pronouncement and dec... that the right of British citizenship was a just claim on the part of Indian ... well as a valuable and moral feeling.

Dr. Rutherford's return ... his six weeks visit to India was celebrated by a luncheon given in the name of the Chairman of the British Committee of the Congress, Sir William Wedderburn. The gathering at the Westminster Palace Hotel was noteworthy; Members of Parliament, writers, thinkers, English friends of India, and Indians from all parts of the peninsula met to welcome Dr. Rutherford, who, by the way, modest man that he is, seemed quite overcome by the enthusiasm shown towards him. That he worked hard during his stay goes without saying, and though Mr. Morley's instructions ... he came into touch with men of power, of influence, and of experience in India as well as Indian gentlemen of equal ... ing. Dr. Rutherford's ... ks for the hospitality shown resolved themselves into two statements: ... declared that he went ... India as a peacemaker, and he had come to the con... that repressive measures were acting as vitriol on a gaping wound. He urged that popular power should be given.

Of lectures on Indian subjects during the month of February there have been many; the Vedantic literature ... notable ... mpson in Sister ... expansion, ... speaker and a thoughtful student, gave a remarkably fine exposition of the Sufi Mystics and their beliefs to the Islam Society, and won high commendation from such scholars as Professor Arnold and Sir Charles Lyall. Urdu poetry found a champion in Mr. Ayub Khan, of Las... who was able before he ... England for Karachi, where he ... to practise ... barrister ... Idler in the ... his ... and demerits ... poetry that appeals ...

... ...

The Asiatic Problem in Canada

Various Rumours and Stories

By the "Times" Correspondent

An Appeal to the Imperial Government

Lord Ampthill and Indian Grievances

The Chief Justice of British Columbia, says the *Times*, has decided that the provincial Immigration Act is unconstitutional, on account of its running counter to treaty. The Full Court has upheld the decision of the Chief Justice. Mr. Justice Clement described the provincial Attorney-General's case as "hopeless," and said:

"The question of Japanese immigration has been dealt with exclusively by the Parliament of Canada, and it may be that a conflict of legislation could be created between the authorities of the province and the Dominion. It is the province which is responsible for the people of Canada, but when they come into conflict with the Imperial Government in advance of our solemn pronouncements with a foreign Power."

The Attorney-General announces that he will appeal to the Judicial Committee of the Privy Council.

In a later message, the *Times* Vancouver Correspondent added:—In the detention shed to-day I saw six Indians whom the authorities have deported. They have $100 (£20) apiece, and they satisfy the other requirements, but they embarked for Canada at [illegible] and [illegible] back. The poor wretches paid £[illegible] each before they began their journey. It seems that the steamship company makes Indians deposit enough money for the return passage, so that in case of their deportation the company, instead of losing [illegible] for their wives to come [illegible] they will [illegible]

[illegible] agitation [illegible] The only [illegible] to suppress [illegible] something [illegible] ter behind [illegible]

[illegible]

The other story is that one of the Vancouver delegates contracted to "deliver" a riot here at the time of the arrival of the battleship fleet at San Francisco. This story I have good ground for believing true.

The two Japanese who were arrested at New Westminster under the "Natal Act," and who, after the Chief Justice had ordered their release were detained by the Dominion immigration authorities, have been deported." The obnoxious Act under the Order in Council providing for the exclusion of an immigrant who tries to enter Canada from a country other than that of [illegible] This order is being [illegible] applied, whites as well as Orientals being excluded.

London, March 26.—*The Times* special correspondent at Vancouver telegraphs that complications have arisen between the Dominion and Provincial authorities in reference to the detention and deportation of a large number of Indians, some of whom have come direct from Calcutta, and others broke the journey at Hong-Kong because the steamer [illegible] full, thus infringing the Dominion rule that immigrants must come direct from the land of their birth.

Furthermore, in the case of those who did not break the journey, the Ottawa authorities demand proof that they are the men who purchased tickets. The Canadian Pacific Company have begun action on behalf of the Indians.

The Chief Justice has granted an order, the effect of which [illegible] that the legality of the Order in Council is tested, but a number have already been deported.—*Natal Mercury.*

Mr. Mackenzie King, the Canadian Deputy Minister for Labour, who was sent by his [illegible] Imperial Government to take joint action with Canada in restricting the influx of Hindus into Canada, has arrived in London.

To-day he had a conference with Lord Elgin, Mr. John Morley, and the department officials.

All were most sympathetically disposed, and it is hoped that an agreement will be arrived at which will be satisfactory alike to England, [illegible] America.—Reuter.

[illegible]

[illegible] present the Government's [illegible] *Natal Mercury.*

London, March 25th.—An Ottawa telegram states that, speaking in the Dominion House of Commons in reference to the protest addressed by the Hindus of Vancouver to Mr. Morley, Sir Wilfrid Laurier laid emphasis on the fact that immigrants could not enter Canada without through tickets from their native country, and this regulation applied equally to immigrants from Asia and Europe, whether British subjects or foreigners.

Lord Ampthill has forwarded to the Press a letter from the proprietor of the *Times of India* (Bombay), dwelling upon the intense resentment felt in India at the anti-Asiatic regulations in force in the Colonies. Lord Ampthill urges the importance of the public understanding that the grievances of the Indians in the Transvaal are still unsettled, and that the question is still a menace to the security of the Empire.—Reuter.

London, March [illegible] The Vancouver Court has decided that the Order in Council is illegal, on technical grounds, and ordered the Indians who were arrested by various vessels to be released.—*Natal Mercury.*

Asiatics as Landowners

Roodepoort Chamber of Commerce Protest

A special committee of the Chamber appointed to deal with the question of Asiatics holding land reported that—"Many Asiatics who are exempted from holding land by law are actually holding and occupying land under cover of [illegible] bonds and [illegible] An example of this in Roodepoort township stands 467, [illegible] and mining [illegible] 469 were purchased and are owned by Asiatics (Indian British subjects), but the transfer deeds are registered in the names of H. [illegible] Polak (first four), J. M. van Wijk (hawker, Roodepoort), and J. S. van Graan (Roodepoort). In the cases of stands 412 and 460, both registered owners, in cross-examination before the A.R.M. at Roodepoort, swore that they hold these stands in trust for certain Indians. These Europeans have merely lent their names to these Indians. In the case of stand 469, it was secured by a mortgage bond of £700; and other of the stands mentioned above will be, secured in a similar way as regards the Europeans who have lent their names. The Chamber should [illegible] the opinion that by such means a loophole is found in the law [illegible] still the article [illegible] Illegal for any European [illegible]

lend his name in such cases and to prohibit all Asiatics from holding mortgage either in their own or European names over landed property."

It was resolved to forward the above recommendations to both the Colonial Secretary and the Municipality.

Mr. Abe Bailey on the Asiatic Compromise

Mr. Abe Bailey, speaking to his constituents at Randfontein on the first instant, is reported to have spoken as follows on the Asiatic question:—

He would now come to the Asiatic Ordinance. That Ordinance, as they knew, was passed with undue haste. It was passed for the express purpose of protecting the white trader in this country. They did not give the franchise which it deserved and which was necessary, as it was put to the House that General Botha was proceeding to the Conference, and as they knew that the measure had been before the country for some months or a year, so they allowed the measure to go through: they pushed it through. It was only eagerness on their part to see that the white population of the country was protected. He did not regret the measure having gone through even as it did. If not for his way he would have made it more stringent than ever. (Applause.) What did they find? They found that General Smuts, the Colonial Secretary, was administering the law [illegible] the Asiatic. The people [illegible] what he would do. He told them he would [illegible] (Laughter.) He told them he would [illegible] to hold all the Indians if [illegible]. He told them he was determined to carry out this law. [illegible] supported and all the [illegible] supporters giving tongue, and [illegible] ing the Government in every [illegible] true South Africans [illegible] General Smuts their support. What did he find?

Government's Climb Down

Since the British Parliament met they found a change about. He (Mr. Bailey) considered it was a climb down. The Colonial Secretary [illegible] he would not respect any [illegible] who could not climb down. (Laughter.) He thought the Colonial Secretary might have added that it did [illegible] quite a man to climb down to be respected. (Laughter and Applause.)

[illegible] Mr. Bailey] said [illegible] Britain Government might [illegible] to bear upon the Transvaal Government. (Hear, hear.) He never heard whether it was through the five [illegible] Hong Kong, or why the [illegible] but the [illegible] for what it was, but [illegible] he knew, as that Chinese question was brought to bear because simultaneously with the shouting of the British Government at Home the Transvaal Government climbed down. (Applause.) It reminded him of a story that he read the other day of a boy [illegible] garden wall for the purpose of [illegible] from [illegible] The [illegible] was watching him and the boy did not come [illegible] and when he got to the top the gardener said, "Where are you going?" The boy replied, "I am going [illegible]." (Laughter.) As far as the Government was concerned they were afraid "Where are you going?" and General Smuts said "Back again." (Laughter.) They in Krugersdorp knew that the Asiatic question was still with them. In Krugersdorp they noticed that they were getting the Asiatics through the White Workers' League, and rightly, too, and he wished them all good luck. He thought that they would make a success of it if the [illegible] population of that town supported them, and especially if the ladies supported them. They had much more power in their hands during the day to assist the White race than any of them, and he hoped sincerely that they would do their utmost to assist those people who were fighting the battle of white versus coloured.

A Temporary Farewell

On Thursday last Mr. Ismail Gora, of the firm of E. Ebrahim Ismail and Co., gave a lunch to a large party in honour of the departure for England that day of Mr. Hoosen Dawood, son of Mr. Dawood Mahomed, President of the Natal Indian Congress. Mr. Dawood [illegible] and a host of those present [illegible] Mr. and Mrs. Sinkler, Mr. and Mrs. H. [illegible] Public and Commercial men of the most prominent members of the community. After the [illegible] Mr. Dawood presented [illegible] to Mr. Hoosen [illegible] were present [illegible] showing the [illegible] Mr. Dawood [illegible] to Mr. Pursee [illegible] where the pleasure [illegible] expected.

Mr. Dawood Mahomed and [illegible] had two special tramcars to convey [illegible] guests to the point, and they journeyed thither preparatory to bidding a final adieu to Mr. Hoosen who was to travel by the *S.S. Saxon*, of the Union-Castle Line. On the wharf he was garlanded once again, and then with a few near friends and relatives went on board. The boat left about 4 p.m. to the accompaniment of much hand and handkerchief waving.

Mr. Hoosen is going to England to study for some years. His ambition is to be a barrister, with the ultimate object of devoting his energies to the service of the welfare of his people in South Africa. He carries with him the good wishes of the community.

Modern Cannibalism

In the beginning man ate his dead brother, and found him toothsome and succulent.

It was probably from no degeneration to wasteful habits that he ceased to do this. Cold and tough missionary sickened and soured many a poor South Sea Islander into vegetarianism, and the missionaries who escaped the cannibal-cauldron came home and said "the Gospel had done it."

In civilised countries like this, man-eating ceased because it was found more profitable to eat out of the living than to feast on the dead.

Hot dinners and [illegible] hotels are [illegible] of heart. We [illegible] some of us—what the end of vivisection [illegible]. We know that—even now—the rich man and the rich woman are before doctored at the cost of experiments in the hospitals on the poor.

But that is not the end of it all. Do you doubt it? Get and read a little shilling book, entitled "Modern Cannibalism," by John Grant, published by L. Dale, Sons & Danielsson, Limited, 83, Great Titchfield Street, W. It is a gruesome story. We cannot, of course, vouch for the author's framework—for the reality of the incidents and characters that he weaves into his narrative—but that the things he describes are already being done *we know!*

Organo-Therapy

[illegible] undeniable with the doctors. Extracts from the thymus, [illegible], suprarenal and other glandiferæ, sold by all rich enough to pay for them. *Where do they come from?*

"What is that to me?" asks the millionaire with a dying daughter, doomed to death by her inheritance of her father's harvest of his "wild oats."

What will not your Rockefellers and Barnatos and the rest give for health, or at least a few more years of life?

What do the doctors offer? As yet nothing worth much.

But, says the hero of Mr. Grant's book, "I am to set to show that organs must be treated with like organs coming *from the same species* to be of any good at all. Organo-therapy will otherwise fall back to swell the huge number of worthless remedies that already overstock the market."

The Ghouls at Work

Mark the horror in the following brief extract we quote:

[illegible] was [illegible] admitted, she was followed by a man carrying a bundle. Having deposited the bundle on the table, the man straightened his shoulders and [illegible] careful survey of his surroundings [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] each, this boy [illegible]

Costly, you see. At present? Fifty pounds for an eighteen months old child. Not brave and bonny, like the one of whom we so often see it asked, "What will he do with it?"

Ah! "What will *he* do with it?" The doctor, we mean:—

> The infant just exposed was a male, this child about eighteen months old. O'Reilly clapped the chloroform mask on its face, and soon its noise was quieted. When he was "under," the professor, with [illegible] and [illegible] their having quickly ligatured all the blood vessels at the root of both lungs, removed these organs [illegible] O'Reilly [illegible] cardiac [illegible] whole [illegible] which the [illegible] child [illegible] placed, he thereupon sliced off the lung in several thick pieces, and proceeded to place each piece, six or [illegible] in fat copper dishes, which he did [illegible] metal box, one on top of the other. This being done, the metal [illegible] whereupon he proceeded to the [illegible] organs, [illegible] connecting it with [illegible] vanic battery. The current was turned on, and immediately there was [illegible] crackling [illegible] the [illegible] fat [illegible] the [illegible] sample [illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રીનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૮ મી માર્ચ, ૧૯૦૮. અંક ૧૩.

અઠવાડીઉ પંચાંગ.

આસ્તી—તા ૨૯ મી માર્ચ થી, તા૦ ૪ એપ્રીલ સુધી, સં૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-ફાગણ વદ ૧૧ થી, ચૈત્ર સુદ ૨ સુધી, સ્વયત ૧૯૬૪

મુસલમાની—તા૦ ૨૯ થી મહરમ થી ૧ લી રબીઉલઅવ્વલ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	પારસી રોજ.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત
						ક. મી.	ક. મી.
રવી..	૨૯	૬૧	૨૪	૧૭	૬	૫	૫૭
સોમ	૩૦	૧૩	૨૬	૧૯	૬	૫	૫૫
મંગળ	૩૧	૧૪	૨૭	૨૦	૬	૫	૫૪
બુધ	૧	૧૬	૨૮	૨૧	૬	૫	૫૧
ગુરૂ	૨	૧૭	૨૯	૨૨	૬	૫	૫૦
શુક્ર	૩	૧૯	૩૦	૨૩	૬	૫	૪૯

અનુક્રમણિકા.

પાંચ કરોડનો ભુખમરો... ... ... ૧૯૯
પાછી શિક્ષા... ... ... ૨૦૩
કોર્પોરેશનઈઝમ એ કોને કહેવી... ... ...
એશીઆટીક સર્વાહકર એ, આમેન્ડમેન્ટ ...
એ મુસ્લીમ એંગ્લ. ઈન્ડિયન. ૨૧૧
એ અબીસીનીઅનો કારણ ... ...
!!! સ્મરણ રચ !!! ... ૨૦૨
ચિકાગોગીરી ... ...
પ્રજાજનના મરહુમ તામીલ ભાઈબંધ
મુસ્તફા કમેલ પાશા. ૨૦૩
સરદ સમાદ... ... ...
કટરના તાર સમાચાર ૨૦૪
ચાલુ વરસમાન ... ...
આપેર એશનો અનુભવ ૨૦૫
એ પોલાકને માન ૨૦૬
એલાન્ડબ્લરગનો બળવો. ૨૦૭
કલાકસડોરપ ... ૨૦૮
સત્યાગ્રહ પ્રેસીડેન્ટ મીટીંગ ... ૨૦૯
પ્રીન્સરાઓ અંજુમન ઈસ્લામ... ... ...
કરા કાયદાન સોમાચારી... ...
કેદાર મેદ્રશીકે રેગ્યુલ્યુલ કરસ્લામ. ... ૨૧૦
...
પ્રીસીડેન્ટ દ્રુકનું કયરાલ્ય ...
...ખુલાસો ...
...
...
...
...
...
...

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૨૮ મી માર્ચ, ૧૯૦૮.

પાંચ કરોડનો ભુખમરો

હીંદુસ્તાનના પારેમાં એવા ખબર છે કે સોર મીલિએ લાયણ કરવું તેમાં જણાવ્યું કે દુકાળને લીધે મધ્ય હીંદુસ્તાન માં પાંચ કરોડ માણસો ભુખે મરે [illegible] તેઓને મદદ ન મળે તો માત્ર ઓરાકની તંગીને લીધે તેઓનો જાન જશે [illegible] પાંચીને કયા હીંદીને કંપારી નહિ છુટી [illegible] કયા હીંદીનુ દીલ નહિ [illegible] તેમ અતાં આપણે આટલે દુર બેનીનું કરી શકીએ એમ કેઇ [illegible] વિચારતા હશે. કેટલાક એમ વિચારતા હશે કે તેમાં હીંદુસ્તાનમાં બેસી ને પણ મદદ ન થઈ શકે એવું છે. એ તો દયાની કેપ કર્યો એટલે કંઇ કરવા નહિ. કેટલાક વળી અંગ્રેજ રાજને દોષ દેતા હશે. આ બધાની અમે ભુલ માની એ છીએ. પારકાંને પોસે જોગો ને આપણો નહિ જોયો એવી સાધારણ રેવ હોય છે. પારકાની બેાડ તુરત નજરે તરી આવે છે. પણ જરા ઉંડા ઉતરીએ.

અમારો બરાબર અભિપ્રાય છે કે આ વિપત્તિ [illegible] ખુદાએ મરજીને લીધે છે, પણ વાંક આપણો છે. અને તે વાંક મુખ્યપણે એ છે કે આપણામાં સત્યતાની બહુ ખામી જણવામાં આવે છે. ઘણે ભાગે ગોરાઓને સમજવા પુરતુંજ આપણી ઉપર જુઠ્ઠાણાનો આરોપ મૂકે છે. બધા ગોરા કંઇ દુબળ નાશ દાવે આરોપ નથી મુકતા. આપણે [illegible] ...ીએ. [illegible] ...ે [illegible] ...ીએ [illegible] ...ે [illegible] ...ે [illegible] ...ે

ઈ તેની ભારી અસર થાય છે. આ બાબત નિયમ છે એમ અમે માનીએ છીએ. ... એમ ... ના ગુણગ્રાહકો ... ઐતિહાસ વાંચી ... ત્રસ્ત સત્યના ... ...

ઉપર છત મેળવી છે. ગીરમીટીઆને મુક્ત પુરી થએ હીંદુસ્તાન પાછા મોકલી આવે એવી મસલત હીંદી સરકાર સાથે ચલાવવાને નાતાલના પ્રધાનને મેં સુચવ્યું છે. - ગીરમીટ સંબંધમાં તેટલું થવાની જરૂર છે. આ અંગે કોલ્ડીના ઉદ્યોગ સારા મજુરો વગર ગાડી શકે નહિ. જો કાફરને સારા મજુર બનાવવા હોય તો ૧૬ વરસની ઉમરથી તેમને ઉમેદવારી કરાવવી જોઇએ.

મી. મુશીર એચ. કાદવઇ

દક્ષણના મી. મુશીર એચ. કાદવઇ જેઓ લંડનની પાન ઇસ્લામીક સોસાયટી ના એક વખત સેક્રેટરી હતા તેમના તરફથી 'ઇડિઅન ડેલી ટેલીગ્રાફ' પત્રમાં એક કાગળ ટ્રાંસવાલની હીંદી લગત સંબંધમાં પ્રસિધ્ધ થયો હતો તે વાચવા લાયક હોવાથી તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએઃ—

ટ્રાંસવાલનું એક નાનું સરખું રાજ આપણા હીંદી ભાઇઓપર કેટલો જુલમ ગુજારે છે તે બતાવનારા તારો એક પછી એક આવ્યા આવે છે. તે સાંભળીને લાગણી વાળા અને ખેવાલિમાનવાળા એકે હીંદીનું હૈયું ચીરાયા જેવું થયા વગર રહેશે નહિ. મુસલમાનોને વધારે દુઃખ થતું હોવાનું. કારણ કે તેમનું હીંદી તરીકે [illegible] મુસલમાન તરીકે પણ અપમાન [illegible] મોસિયાદીક કાયદાપર ઓરેંજ [illegible] મુસલમાન પ્રજાને યુરોપી પ્રજાના [illegible] હોય તોપણ મોસિયાદીક અને ગુન્હેગાર બરાબર ગણવામાં આવે છે. અને મોસિયાદીક મુસ્કીબોથી જે તે અને આર્ટમીનીઅન હોય તેમને યુરોપિઅન ગણવામાં આવે છે.

ટ્રાંસવાલમાં વસતા મુસલમાનોની સંખ્યા [illegible] ની સુની નથી. હમીદીઆ મોસાયટી ના માનવંતા પ્રમુખ, તથા તેમના મીત્ર મી. ગાંધી આજે જેલ ભોગવે છે. એ બંને ગૃહસ્થોને હું બહુજ ઓળખું છું: અને મને ખાત્રી છે કે તેમના અહસ્ય પણાના સદ્‌ગુણો ઉપરથી તથા તેમની બુધ્ધિ અને રીતભાત ઉપરથી ગોરાઓને પણ શીખવાનું ઘણે તેમ છે. જો ટ્રાંસવાલમાં આ બે હીંદી બહુરત્નો ઉપરાંત બીજા કોઇ હીંદી ન હોત તોપણ તે બેના ખાતર હીંદુસ્તાને [illegible] ઉપાવવા જોઇએ છે. આ બાબતમાં [illegible] મી

એટલું બધું લાગી આવે છે કે તેમાં સમાયેલી રાજદ્વારી બાબતો ઉપર બોલતાં મારે બ્રિટીશ સરકાર વિરૂધ્ધ ઘણું સખત બોલવું પડે તેમ છે એટલે તે વિશે હું બોલવા માગતો નથી. પણ હું દરેક હીંદીને તથા ખાસ કરીને દરેક મુસલમાન ને આતુરતાથી વિનંતિ કરું છું કે ટ્રાંસવાલના જુલમ સામે એકે અવાજે પોકાર ઉઠાવો. ઇગ્લાંડની સરકાર કંઇવાય છે 'લીબરલ', પણ સત્તા વગર તે 'ઇોટીટ' કેવાય છે: તે આખા રાજની 'સંભાળ રાખનાર' ગણાય છે, છતાં આખા રાજને 'નુકસાન કરનારની જેમ વરતે છે [illegible] એ બ્રિટીશની સંભાળ તજે મુકયા છે, છતાં નીતી તરફની ફરજ બ્રિટીશે અજમાવી નથી. આ બાબતમાં મી. મોરલીને, તથા તેના મદદનીશ મી. હોળડાઉસને હીંદી ઓએ વાકેફ કરવા જોઇએ.

ટ્રાંસવાલની રાજનીતિ સાથે મુસલમાનોએ ખાસ કરીને ચર્ચું જોઇએ. કારણ કે તેમના પરમમાં ખત. કે તેમના બેદ કોના નથી. વળી ટ્રાંસવાલની રાજ [illegible] એકલદોકલમાંકોનો નેમાન મુસલમાન ઓકલબોમાંના [illegible] માટે મુસલમાનોએ તેવી રાજનીતિ ની સામે થવું જોઇએ. તે ટ્રાંસવાલ કાયા શકે અને બધા હીંદીઓ બાબા હીંદુસ્તાન આવે તો લોકોની પણ ઠીક બધાઈ પડશે. [illegible] મુસલમાનોના [illegible] [illegible] મુસલમાન પ્રજાને યુરોપી [illegible] રહેઠાણની હોય તોપણ મોસિયાદીક અને ગુન્હેગાર બરાબર ગણવામાં આવે છે. અને મોસિયાદીક મુસ્કીબોથી જે તે અને આર્ટમીનીઅન હોય તેમને યુરોપિઅન ગણવામાં આવે છે.

ટ્રાંસવાલમાં વસતા મુસલમાનોની સંખ્યા [illegible] ની સુની નથી. હમીદીઆ મોસાયટી ના માનવંતા પ્રમુખ, તથા તેમના મીત્ર મી. ગાંધી આજે જેલ ભોગવે છે. એ બંને ગૃહસ્થોને હું બહુજ ઓળખું છું: અને મને ખાત્રી છે કે તેમના અહસ્ય પણાના સદ્‌ગુણો ઉપરથી તથા તેમની બુધ્ધિ અને રીતભાત ઉપરથી ગોરાઓને પણ શીખવાનું ઘણે તેમ છે. જો ટ્રાંસવાલમાં આ બે હીંદી બહુરત્નો ઉપરાંત બીજા કોઇ હીંદી ન હોત તોપણ તે બેના ખાતર હીંદુસ્તાને [illegible] ઉપાવવા જોઇએ છે. આ બાબતમાં [illegible] મી

મી. અમોરૂદ્દીનનો કાગળ

તા. ૧૫ ફેબ્રુઆરીના કાગળમાં મુંબઇથી મી. અમોરૂદ્દીન તેમના બાબતે નીચે મુજબ લખે છેઃ—

તમારો તા. ૧૨મી તારીખનો ગમ્યો. જે વાંચી અત્યંત દીલગીર થયો હતો. પણ પછી ખબર મળતાં દિલગીરી દુર થઇ હતી. હું મુંબઇમાં મીટીંગ થવાની હતી તે મારે આવ્યો હતો: અને આમ તેમ દોડ થામ કરી રહ્યો હતો. બહુ જોતાં મુંબઇથી મને ચણીજ ગડદ મળી. હવે તો આખા હીંદુસ્તાનમાં આ સવાલ ચરચાઇ રહ્યો છે, અને તે પણ ઘણુજ જલ્દીથી. અમને મુંબઇ અને મદ્રાસના બધરનરો તરફથી પણ ઘણી મદદ મળી. તેનું કારણ કે હીંદુસ્થાન આટલું બધું જોરપર છે એની તેમને ખબર હતી. તેમણે તે હકીકત લોર્ડ મીંટોને સમ જાવી, અને વખારાનાં કહ્યું કે મોહરમ નો વખત છે. હીંદુ મુસલમાનોની લાગણી ટ્રાંસવાલના મામલા સંબંધી દુઃખાયલી છે, બંનેમાં કોમ વચ્ચે એકસંપી પણ સારી થએલી છે, એટલે કદાચ કુસંપ જાગે તો નવાઇની વાત નથી. માટે સર કારે આ વખત ખુબ વિચારવાનું છે. અગર તો બળવો થશે તો હીંદુસ્થાન સરકારના હાથમાંથી જતાં વાર લાગશે નહિ, અને બલાનું એ લોકોને ગોદરમનુ મળશે. આ ચરચા ચતી હતી એટલા માંજ બધાના બુટકાસનો કેવલ મળ્યો. સલાહ થઇ સાંભળી બધા ખુશી થયા. સદ્‌ ફીરોજશાહ, મી. ગોખલે, મી. દીનશા વાચ્છા વગેરેને ઘણી મુબારકબાદી આપી. તે લોકોએ અમને પણ મુબારકબાદી આપી. મી. ગોખલે કહેવા લાગ્યા કે તમારૂં અહીં આવવું થયું એ ઘણીજ સારી બીના થઇ. કારણ કે તમારા આવવાથી લોકોને બરાબર સમજ પડી કે કાયદો શું છે. સમજવા પછી બધા એકે અવાજે એને ગુલામી કાયદોજ કહેવા લાગ્યા. બેશ, ખુદાનો આભાર માનવાનો છે કે તેણે આવી મુસીબતમાંથી મુકત કર્યા.

ઇલાહાબાદથી સરદાર જગજીતસીંઘ પ્રેમજી લખે છે કે અત્રે દુસેરાની રાત્રે હીંદુ આગેવાનોએ મી. ઇલિઆસની સરદારી [illegible] કાળા કોલોનાની [illegible] હીંદુસ્તાન કરીને મજામ કરીને

! ! ! રમુજી રંગ ! ! !

બેંકવેટ ! બેંકવેટ !! હિલસોજીની વિજાત, ગ્રાંડ માર્કેટ આફ્રિકાના ઇંડિઅન નની કૂતેહનો નાદ ગેસેનિક હૉલ ! ખાણાની સંભળાયો ખરેખર ! સંભળાય છે કે ગોરડીનન્સની ઝુંબેસ વખતે જે ગોરાઓએ દીદીનો પક્ષ કર્યો હતો તેના માનમાં ઉપરનો ગોળાવેડો હતો. એ તો જાપણું પણ તેમાં ભાગ લેનારા આપણા શહેરી બારાના પ્રેમકારનો પાર રહ્યો નહીં. કથળતીનો સેલ તો શું ગજબનો ! ઉથલ ને પાથલ જ્યાં જોઇએ ત્યાં નદી ને સાફ વસ્તુની ખરીદી. કાળા પોલીસ જુદનો અવર કૂરો. એક પૈસાના ચાર પણ મળવા મુશ્કેલ. એમ કરતાં સાંજ પડી ગોટલે સન્જર થઇ ડરકીદાબટ જાની રવાના થયા. હોલમાં તો ચુપા ચુપ. મરણ કે સરણાટ કાંઇ નહીં. એક પછી એક નંબરવાર ગોઠવાયું પડયું. જગા મુંઝાણા પણ ખરા. બાણામાં ભૂંબ મુકા. છરી કાટાની વેઠ પડી. સબકે બાવાની મરમ્મત ગઈ, અને બે ગીનીની દાનની પાળ્ય ઉઘરાવ્યા થઇ. પણ એક વાતે ખાટયા જે કે દેશની સેવા કરી, રંગ આવ્યો. શહેરી બાવાઓનાં તો ઠાણજાં ઉથલાયાં—ખુલ્લાયાં.

* * *

બાપુ ! જરા સબુર કરો. આ તો દીદીનું બાણું પન્યું. પણ આપણી ઝુંબેસમા ભાગ લેનારા ગીનાઓનું બાકી છે એ બાકીવાળાંએ કે ગણી મોટીગનું બાકીમ થવાનું હતું તેમના વિક્રોજાજ મોટા ગોરીઓને વેઠ આપવામાં આવી હતી. મી. કાર્ટરાઇટને બનાવી પડી. મી પોલાકને બેસ્ટ પ્લેસ મળ્યા સ્કેસીનને ઉમેર પડી. અને કાયદાના કરનાં મોત પરંતુ તો તેમના જાણવા નહીં. પ્રમુ એક મકના મુંજાણી નારીરૂ કરી અહિ અહિના પર પડયા. પણ બાપુ ! જરા ધૂમના બાવાઓ. આપણી સ્ત્રાકને ગિયાર ગણના ટીલસ્ટનાઓનો તો કોઇ ન જાણું અને ! ગણી તે કાયદા પિતા આપણા કેમીલા નામ કરે ! વળી કનાનમાં "ઓપિનિયન" પણ વળે છે ! ગયાને કાગળ વાળી કરતા નથી ! એમ બજાની કુનમ્મ !

* * *

આપણા કેટલ જગાનાના ઇંડિઆના નાયક રોગ, ને કાલના કેલોનીચલ સેક્રેટરીનું નામ જ્યાં ગયું ત્યાં કન્ચરજાય, તે તેનો અવરકુરો ગયો. ઇંડિયામાં શીખ્યા તો મરકીબાપ જગ્યાં. વડોદરામાં અદાલત્યા મયા તો માણસ મરકા પડ્યાં. ને વળી અદ્રીઆંના બનંગલાઓ સોનાની રોપધોળા ની સીન્ડીકેટનું નામ "ઓસલ્ડન સીન્ડીકેટ" આપ્યું. તોને બાપડી પણ ગયે અદવાડી સ્વધામ પોચી. નખાલ નામ નખીત કામજ કરે. ગાંધે સંભાળજો ! આવી બીલાડી કાંઇ અપયુકનમાંથી બનવ ! બાપજી યાગ અને કંપની કાઢો તો "દીપના" નામ દેજોજો. અસ્તુ.

* * *

સેલ ! સેલ !! બાપુ. દોડધામ ના કરતા. એ કાંઈ મુંબઈના લીલમનેા, કે ચોરસિનેા ફ્રસ્ટિટનેા, કે રેન્ડ ઓક્ષનરનેા સેલ નથી. એ તેા ભારી, જબરજસ્ત ગજદારી સંસ્થાનીક સેલ છે. તારવા સમાચાર મળ્યા છે કે પોરટુગલના રાજવી કુંવર સ્વધામ પહોંચ્યા અને સાથે રાજ્ય ઠીનેરી પણ પરવારી. તે પાછી કેમ ભરવી તેના વિચારમા ત્યાંની મીનીસ્ત્રી ગુમ થઇ ગઇ. પછી અફવા બહાર પડી કે ખ્રિટન તે ખુટેા તે સાઉથ આફ્રિકાનેા ગુરજીએ 'ડાલમુણા' તેને સેલ કરી કાર્ય સાધ્ય કરવું. ઠીક, બાપ ! એ તેા રાજ વિનેમા હરશજી થશે. એમાં મારા જવા કાંઇ પત્ની રસીક સારણાનેા પતેા લાગે નથી. ગુડ બાય

લી. રસિક

[ઉગ્રેજી પારતાઓમાંનું ડીનીક્ષ નામનું પત્ર મરે છે તે જાણે છે એમ તેની દશા થયાજ કરે છે. ડ. ઓ. ના પાંચ વાર તેા જાણ્યા હશે કે 'રસીક' મરી ગયા. તેના પિતા ડ. ઓ. સંડયું એમ પણ કાંઇ બાનેા હશે તેઓ માને પેન માને પણ રસીકજી તેા તેમજ માનતા. [ઇંગ્લીશ પારતાઓમાંનું ઓ. ડ. ઓ. ના સંપાદક મંડળ. વળી મીનીસ્ત્રી બાકીમ પાપ્ત કરવા પણ ...]

વિદાયગીરી

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ.]

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના માનવંત પ્રમુખ શે. દાઉદ મહમદના દીકરા શે. હુસેન વિધ્યે અભ્યાસ કરવા માટે ગયા મુરબ્બી કરીમ "સેક્રસન" માં વિલાયત ગયા. તેમના માનમાં ડરબનમાં બે ત્રણ રોજ મેલાવડા મીજલસ થયા હતા. ત્રણ ચાર માસ પર્યા તેઓ પાછા ખરા બાબત ડીનીક્ષમાં આવતા હતા અને ઇ. ઓ. માટે પણ કાયમ પ્રવાસ થયા હોવાથી સોમવારે તેમણે ડીનીક્ષની ઉંદરી મુલાકાત લઇ બાપાની લાગણી વચ્ચે ત્યાંથી છુટા પડયાં હતા. બુધવારે સાંજે અમુ મને ફરસ્લાગનેા એક જંગી મેળાવડેા થયેા હતેા જેમાં તેમને તેમના મુરબ્બીઓ તથા મિત્રેચ્છુઓ તરફથી ખુબ નકીરહત દેવામાં આવી હતી મેાહમદી સાહેબ કૂતેહ મહમદે ઇસ્લામપર સરસ ભાષણ કરેલું હતું. શે. હુસેને ઉરદૂમાં એક અસરકારક કવિતા ગાઇ બાપાને ચટતેા જવાબ આપેલેા. તે બધી શીખામણેા હૃદયમાં પેાતરી રાખી નીતીથી ચાલવાની બાત્રી ભરેલી વચનેા બેાલ્યા હતા. વિલાયતમાં બારીસ્ટરનેા અભ્યાસ કરી તેમેા ઉપયેાગ પેાતાના દેશી ભાઇઓની સેવા માટે કરવાનેા પેાતાનેા હેતુ તેમણે જાહેર કર્યો [illegible] શે. દરગાહવાલા મેાહમદ ખાણ આપવામા આવ્યુ હતુ. ના પણ તેમને ઉત્સાહ ભરેલાં તથા શીખામણનાં વચનેા સંભળાવવામાં આવ્યા હતા જેનેા બદલેા જવાબ શે. હુસેને વાળ્યેા હતેા

ત્યારે બધા શે. પારસી રુસ્તમજીને ત્યાં આવ્યા હતા. અહીં પણ બહુ મહ મહ તકરીરેા કરવામાં આવેલી જે બારા ક્રમેામાં જેમણે સાથે ફેાટેાપર ત્રણ ચાર રવાના થયા. શે હુસેનને તેમના પિતા કરીમે, તથા શે રુસ્તમજીએ હાર તથા ગજરાની વધારી આશીષ આપી હતી. ચાર ચાર સ્ટેામર રવાના થઇ. તે ન દેખાવ્યાસુધી ચરસપરસ હલાવેા ઉઠાવી સહુ પાછા ફર્યા હતા.

[illegible]

હજીજના મરહુમ નામીચા આગેવાન મુસ્તફા કામેલ પાશા

હજીજના નામીચા આગેવાન મુસ્તફા કામેલ પાશા ગયા ફેબ્રુઆરીમાં કેરો ખાતે ૩૩ વરસની નાની વયે ગુજરી ગએલ છે તેમનું ટૂંક જીવન ચરિત્ર મજકના છાપા ઉપરથી નીચે આપીએછીએ.

તેમનો જન્મ ૧૮૭૪માં થયો હતો. નાનપણની ઉમરે તેમણે અભ્યાસ શરૂ કરેલ. બેતાજ વરસના અભ્યાસ બાદ તેઓ કેરોમાં નામીચા અબ્બાસ પાશાની પરવરીશમાં સ્થપાએલ સ્કુલમાં દાખલ થયા. તે વખતે તેમના પિતા અલી ઐફેંદી બહમદ મરહુમ પાશા. જેઓ સર કારી બાતમાં મુખ્ય ઇજીનીઅર હતા મુસ્તફા કામેલ પાશાએ ૧૦ વરસની ઉમરે પ્રાયમરી કેળવણીની પરીક્ષા પહેલે નંબરે પસાર કરી. પછીના ચાર વરસમાં તેમણે મધ્યમ કેળવણીની પરિક્ષા પણ કરી જેમાં તેમણે એક આલાદરજ અને બુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થી તરીકે નામ કાઢયું. પંદરમે વરસે કાયદાનો અને કેનો અભ્યાસ કરવા મંડયો. તે વખતે તેમની રાજદ્વારી જીંદગીનું બીજ રોપાયું. થોડી મુદતમાં તેઓ અભ્યાસ માટે ફ્રાન્સ ગયા. અને ૧૯ વરસની ઉમરે કાયદાની પરિક્ષા પસાર કરી ડીગ્રી મેળવી.

પોતાના કાયદાના જ્ઞાનના જોરથી તેવીસી ઉમરે તેમણે બહાદુરીયા રાજદ્વારી [illegible] અને એક જબરા લડત વીર કરી. [illegible] ખેડીવના અબ્બાસ સુધી મધ્ય [illegible] પોતાના મરહુમ બાપાશ્રીનાં રાજદ્વારી [illegible] ફ્રાન્સના દુશ્મન શહેનશાહ ફ્રેંચ એંપરને તેમણે એક કાગળ લખ્યો તે તેમની રાજદ્વારી છંદગીનું પહેલું અને એક વખણાયા લાયક પગથીઉ હતું [illegible] સમયમાં તેમણે મજબુતાની દાદમારીઓ અને સંકટોનું પરિણામ કરવું હતું. આ હિંમતવાન અને બુદ્ધિશાળી પગલાંથી તેમને રાજદ્વારી વિષયપર જલદેશમાં બોલવા પહેલો તક મળી. દુનિયાના નામીચા રાજદ્વારીઓ આગળ ભાષણ કરવાને તેમને આમંત્રણ થએલું.

મુસ્તફા કામેલ પાશા, પોતાના વાકચા તુરીને સાંભળનારાઓને કેવી એક કરી શકતા તેનો ખ્યાલ જેણે તેમને બોલતાં સાંભળેલ હોય તેનેજ આવી શકે. જાહેર અથવા તો ખાનગી વાતચીતમાં તે ખાસ કરીને પોતાના દેશની સ્થિતિ વિષે તેમને બોલતાં સાંભળનારાઓને બહુજ રસ પડતો. જાહેર ભાષણમાં લોકોને જુસ્સે ચઢાવી બેસાતુર બનાવી દેતા. અને પોતાના દેશાભિમાનની લાગણી વડે તેમનાં મન હરી લેતા. તેમની રાજ નીતિ ઓફરમ પ્રજાપક્ષ (નેશનાલીસ્ટ, અથવા ઈજીપ્તની ઓફસટ્રાંમીસ્ટની પહેલિને મળતી) હતી. સાથી તે રંક સુધી દરેક વરગના લોક તેમનાં ભાષણ સાંભળવા ઉભરાઇ જતા: અને તે દરેકને મુસ્તફા કામેલ પાશા પ્રજાકીય ભાગ્યવિધાતા જેવા ભાસ આપતા. કેરો અને આલેક ઝાંડીઆના લોકોમાં ૧૮૯૫ થી ૧૯૦૭ સુધી તેમણે પોતાનાં ભાષણો ફેલાવ્યાં. તે ભાષણો તેઓ ઘણી જુદિ જુદિ પુસ્તક અને સુંદર રિતે વહી કાઢી તબ્બાર કરતા. અને દુનિયામાં તે ફેલાવેલ છે.

મુસ્તફા કામેલ પાશાને લોકો પોતાનો રખેવાળ અને ઉધ્ધાર કરનાર ગણતા. લોકોનો તેમનાપર કેટલો પ્યાર હતો તે વિષે ઘણી લાગણી ભરેલી વાતોઓ છે. જ્યારે જ્યારે કોઇ કોમને સરકાર (ગવર્નમેંટ) સામે ફરિયાદ હોય ત્યારે તેઓ 'લીવા' (મુસ્તફા કામેલ પાશાનો ઝભ્ભો) ના ઓરીસને ઘેરી લેતા, અને વચ્ચે પડવા અથવા કરેલો અન્યાય અટકાવવા પાશા આગળ પોકાર કરતા. તે વખતે તેમને [illegible] અને ૧૯૦૬ માં [illegible] કરવા પડયા. તમે [illegible] અને [illegible] આવ્યા [illegible]. આ વાત [illegible] પાશાએ પોતે પણ [illegible] હતું.

જોકે તેમને કેટલાક પ્રસંગો આવતા તેનો એક દાખલો પાશા મગરબી સાથે કહેતા. એક વખત બાષણ આપવાના હોલમાં જવા માટે તેઓ "અરબાગી" ભાડે કરીને હોલમાં ગયા. પછી ડ્રાઇવરને કલાક કરતાં વધુ વખત સુધી બેસી રહેવા મુકયો. ભાષણ કરી આવીને પાશાએ ભાડું આપવા માંડતાં ડ્રાઇવરે કહ્યું કરી પ્રસન્ન લેવા ઇચ્છણા ના પાડી, અને જણાવ્યું કે લોકના આગેવાનની સેવા કરવા માટે મને બહુ આનંદ અને મગરૂરી થાય છે. તેઓ લોકમાં કેટલા ચાહવાતા તેની આવી ઘણી સાબીતીઓ મળી આવે છે. લોકો તેના બોલ સાંભળી તનુમન વારી જતા, અને ફરજ બજાવવા તથા મજીજના ઉન્નતિ કરવા આતુર થતા.

અધુરું

સર્વ સંગ્રહ

"ઈંડીયન સોશીઓલોજીસ્ટ" પત્રના સુપ્રસિદ્ધ અધિપતિ અને નામીચા ફેબિયન ત્રીમીસ્ટ આગેવાન મી. શ્યામજી કૃષ્ણ વર્મા થોડી મુદતમાં ઈંદિની મુલાકાતે જનાર છે.

નામદાર વાઇસરાયની બેટી લેડી કર્ઝન બલીયટનાં બ્રેન્ચ ચાર્ચ માસમાં લો૦ કરેમરનાં વડા પુત્ર લો૦ ઓરીંગટન સાથ વીલાયત ખાતે પરણાર છે.

મુંબઇના પારસી શહેરી અને ઓલમા મી. ખરશેદજી કરસનજી કામા ના બેટા મી. સરોશ કામા કે જેઓ લંડન ખાતે કમીશન એજંટ તરીકે કામ કરે છે તેઓએ મીસ હેલન ઓચરડ નામની ગોરી સ્ત્રીસાથે લગ્ન કર્યાં કહેવાય છે.

ઈંદના માજી વાઇસરાય લો૦ કરઝન આ વખતની આખરે હીંદુસ્તાન વીશે એક પુસ્તક બહાર પાડનાર છે જેમાં પોતે વાઇસરાય તરીકેના ઓહદાનું રાજીનામું કેવા સંજોગો વચ્ચે આપ્યું તે પણ જણાવનાર છે.

કાબુલના અમીર અમાનુલ્લા ખાન હીંદુસ્તાનની મુલાકાતે આવવાના કહે વામ છે.

ટ્રીણ્ડનોબ્લ લડાઇના દરકો છેલ્લો દરકો ઈંદી સરકારને ભારી દોષવી ભારીની બીક તથા સખીની બાહેંધરીના કુલજે ટ્રીણ્ડનોબને ૨ ન મુજબ પાછો સોંપાયો છે, અને વિસારને લગતા બોલ કરારોની મસલત પુરી થયા પછી ફેબ્રુ તંટ બેલી ગ્યાંટસેથી પાછા ફરશે.

ઈંદમાંથી જે હજાર મજારો સીલોન જઇ જવાને સીલોનથી એક કંપરાકર ઈંદમાં મગેલ છે.

વીલાયતના પ્રવાસે મગેલા ગમ શ્રી રાજીતસીંહ લંડન ખાતે સ્થાપન થયેલી ઈસ્ટ ઈંડીયા એસોસીએશનના જીવની સુધીના મેંબર થયા છે.

મજીજના નામાંકિત તેજાનાદાર આગે [illegible] ગયા [illegible] ગુજરી ગએલ છે

કેટલી કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે ડાક્ટર ડાસ બીજકરી ચોસની મહેનતનું કામ કે બોઅર ડીપરોને સોંપવામાં આવ્યું હતું. તેમાંના બે બોઅર ડીપરોએ ડા. બોસની બેટરી બધી પ્રસંસા મેળવી હતી કે તેમાંના એક બોઅર ડીપરને તો તેમણે પોતાની સાથેજ તેડી જવાનું જણાવી કલકત્તે ગયા થયા છે. ત્યારે એક બીજો બોઅર ડીપર કે જેણે રેડીયમ્સ્કુલેશન સુધીનો પોતાનો અભ્યાસ વધાર્યો છે તેને પણ હરમીડીગ્રેટની પરીક્ષા સુધીનો અભ્યાસ આગળ વધારવાનો સઘળો ખરચ પોતા તરફથી આપવાને જણાવ્યું હતું.

રૂટરના તાર સમાચાર.

જોનીસબર્ગમાં હીંદી ઇમીગ્રેશનના સવાલ સંબંધમાં લોર્ડ સેલબોર્ન અને મી. લોસન વિગેરે ડેપ્યુટેશન મળ્યા હતા. જે પ્રત્યે લોર્ડ સેલબોર્ને ડેપ્યુટેશનને કહ્યું કે, અમો હીંદીઓને કેનેડામાંથી બહાર રાખવાની સામે કરવા પસાર કરી હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મોરલીપર મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે "જો અમારા હકને વડી સરકાર તજી દેશે તો હીંદમાં અગારા લાખ્ખો ઇંગ્લાંડની બેદરકારી માટે મુસ્લે થશે."

કેનેડામાં નવા દાખલ થએલા કેટલાક હીંદીને રાખવા કે કેરા નીકાલ કરવા એ સંબંધમાં એક મોટો સવાલ વાનકુવર ખાતે ઉભા થયો છે. કેટલાક બાબુસોને તપાસ કરવામાં આવ્યા છે, અને કેટલાક તપાસ ચાલુ છે.

સીડનેના બાર ઉપરના બેરીસ્ટરોમાં એવી બહુ ચર્ચા ચાલે છે કે બેરીસ્ટરોની બેરા સંબંધી બહાર હાલમાં ત્રીજી કેસ. મારબોર્ન અને ટાસ્માનીયાને કેસો કેનેડા મેલવા સંબંધી વાત ચલાવવામાં આવી છે.

બીજે દિવસ ઉપરી અદાલતના બેરી બેરીસ્ટર બાબત બેરીસ્ટરો પ્રસિદ્ધ થયા હતા.

કેનેડાના બેરી સવાલ સંબંધમાં બેરીસ્ટર બાબતે બેરીસ્ટરોની બેરા બેરીસ્ટરો બાબત બેરી બેરીસ્ટરોને બાબત બેરીસ્ટરોની બેરીસ્ટર બાબત બેરીસ્ટરો.

[illegible] બેરીસ્ટર બાબત

ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ પકડેલા તે કેસમાં સુપ્રીમ કોરટે એવો ચુકાદો આપ્યો કે એ સત્તા કોલોનીયલ લઇ શકાય તેમ નથી. આ ચુકાદાથી પકડાએલા હીંદીને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા.

કેનેડાના હિંદી ઇમીગ્રેશનના સવાલમાં એવી ચર્ચા ઉઠી થઇ છે કે મજકુર પકડાએલા હિંદીમાંના કેટલાક હિંદના બંદરથી પરવારા કેનેડા આવવાને બદલે, ચીનના કોઇ બંદરે રોકાઇને આવ્યા હતા તેથી ઇમીગ્રેશન કાયદાની જે કલમ ઇએ રક્ષણ મળતું હતું તે લાગુ પડી શકે નહિં.

ડિ. ઓએ મી. મોરલીને કેનેડા ઇમિગ્રેશન સંબંધમાં કેનેડાની પાલમેંટમાં બોલાવ્યા કેનેડાના પ્રધાન સર વીલફ્રેડ લોરીયરે જણાવ્યું હતું કે જે ઇમીગ્રેંટો પાસે પોતાના વતનના બંદરની કેનેડા સુધીની પરવારી ટીકીટ ન હોય તેઓ ન ઉતરી શકે એવી એક કલમ છે. કે જે ગેરરાજો લેબરર એશીઆટીકને બેહદ કરતી લાગે છે.

કેનેડાના ઇમીગ્રેશનના સવાલ સંબંધમાં મુંબઇના 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડીઆ' પત્ર ના માલીક તરફનો એક પ્રતિનિધિ લેવા ઓમ્પરાયર લંડનના બાપામાં પ્રવાસ કરાએ છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે કોલોનીઓમાં એશીઆટીક વિરુધ લાગણી હોવાથી હિંદુસ્તાનમાં બહુ ગુસ્સો ફેલાયો છે. લોર્ડ ઓમ્પટીલે બાર દઇને જણાવ્યું છે કે દરબારસવાલનો હિંદી સવાલ હજુ પતી ગયો નથી, અને રાજની સલીસલા મતી હજુ જોવામમાંજ છે એ વાત લોકોએ સમજવાની જરૂર છે.

સ્ટીમરોની હલચાલ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ચાલુ વર્તમાન.

ડરબનના ઇંડિયન નેશનલ પ્રોગ્રેસીવ યુનીયને નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસપર ફરીયાદ કરી એવી સુચના કરી છે કે તેમીટીઓના હીંદીને રાંકડો ઉઠાવવાં પડ્યો, અને તેઓમાંના અરધા (૧૦૦૦) જેટલા ગરણ પામ્યા એ બાબત સંબંધમાં અનેતો પ્રોગ્રેસ કોંગ્રેસ તરફથી તપાસ કરવામાં જોઇએ.

ક્રીશ્ચન ફ્રેમીલીના સેક્રેટરી લખે છે કે—અગેની ફ્રેમીલીની મીટીંગમાં રજીસ્ટર કેવી રીતે થવું એ બાબત ચરચાતાં પ્રમુખે દરેક આંગળાં આપી રજીસ્ટર થવા બાજર બદરથીને સમજાવ્યું. કેટલાક તેમ કરવા રાજી હતા, ત્યારે બાકી બે આંગળા આપવા રાજીહતા એમ એક મત ન થવાથી એ વાતને સહુ સહુની સરજીયાર મુકીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

"કેપ ટાઇમ્સમાં પ્રસિધ્ધ થએલા રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૬ઠી માર્ચે કેપના ચુંટણી કરનારાઓની એક મીટીંગ આગળ મી. જે. એમ્બ્રુ. જેકર, તથા મી. એમ્બ્રુ. ડનકન પાકસટરે નવી ચુંટણી સંબંધમાં એક ભાષણ કરયું હતું. જે વખતે મુસલમાન કોમના બહુ ચુંટણી કરનારાઓ હાજર હતા. મી. એ. એચ. જી. મહારાજ પ્રમુખ હતા. તે ઉપરાંત હાજર હિંદીઓમાં મેસરસ અબદુલ કાદર. જોશી. સાંઠે, કં. એમ. મોચ. ગુલ, અબદુલ ગની વગેરે હતા.

લોરડ સેલબોર્નને કલારકસંડરપમાં ગોરા ઓ આગળ ભાષણ કરતાં એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં જણાવ્યું હતું કે આ યુરલ એશિયાટીક તથા યુરોપીઅન બંનેને વસવા માટે મદદ આપે તેવો છે. યુરોપ ના સુધારો કરતાં એશીઆનો સુધારો સારો છે અને તેથી એશીઆના લોકની સાથે યુરોપીઅન રીતે [illegible] કરી શકે એ અસંભવિત [illegible] કેપટાઉન ખાતેના [illegible] જણાવ્યું છે. પૂર્વ આફ્રીકા [illegible] કે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

મારા જેલનો અનુભવ

(શ્રી. ગાંધી તરફથી)

[ગયા અંકથી ચાલુ]

દરદીઓ

અમે દોઢસો કેદીમાંથી એક પણ માંદગી નહિ ભોગવતા તો બહુ નવાઈની ગણાત. પ્રથમ દરદીમાં શ્રી. સમુ દરબાન હતા. તેને તો જેલમાં આવ્યા અઠવાડિયું દરદ હતું તેથી તેને આવતા પહેલા બીજે દિવસે ફિનીતાલમાં લઈ ગએલા. શ્રી. દરબા ને સંધીવાની બીમારી હતી. કેટલાક દહાડા તો કેદખાનામાંજ મલમ વિગેરે દવા ડાકટર પાસેથી લીધી. પણ પાછળ થી તે પણ ફિનીતાલમાં ગયા. બીજા બે કેદીને અકરી આવવાથી ફિનીતાલમાં લઇ ગએલા. દવા ઘણી ગરમ હોવાથી. અને કેદીઓને બહાર તડકામાં રહેવું પડતું તેથી કોઈ કોઈને ચકરી આવી જતી. તેઓની સારવાર કરેલી અને તેદલી થતી. છેલ્લા દિવસોમાં શ્રી. નવાબખાન પણ માંદા પડી ગયા હતા. આંખે પ્રુટવાને દહાડે તેને હાથે દોરવા પડયા હતા. ડાકટરે તેને ડ્રોપ વિગેરે આપવાનો હુકમ કર્યો બાદ તેની તબીયત કંઇક ઠીક થઈ. જતાં એકંદરે સત્યાગ્રહી કેદીઓની તબીયત ઠીક રહેતી હતી એમ કહી શકાય.

જગ્યાની તંગી

હું આગળ કહી ગયો છું કે જે કોટડી ઓમાં અમને પહેલામા આવતા હતા તે કોટડીમાં બાર ગોદડાંવાળા કેદી રહી શકે તેટલો ભારગ હતો. કોઈ પણ તેવડાજ કેદીને સારૂ હતું. જોકે જ્યારે વેપારીને અદલે એકલો વેપારી હતો ત્યારે કેદી રાજા સાથે પણ ઘણાની આવી પડી ત્યારે તંગી બહાર નીકળવા અને ત્યાં રહેવાને લઇ જવામાં આવતા હતા. છેવટ ના દિવસમાં એક સો કેદી જેટલા સુધા જતા. પણ તેઓને સવારના પાછા લાવતા. એટલે કળાવું તો એકદમ સાંકડું પડયું. તેટલી જગ્યામાં બહુ મુશ્કેલીથી કેદીઓ રહી શકતા હતા. તેમાં ઘણી જ્યારે આપણી કુદરત પ્રમાણે આપણે જ્યાં ત્યાં ઝુંપડીએ ત્યારે જગ્યા બહુ ગંદી થવા નો અને પછી મરકીવાઇ લાગુ પડવાનો સંભવ હતો માટે નવાણિ લોકોને એમ જણાવતાં તેઓ માનતા. અને કુણીયું સાફ રાખવામાં બહુ કુશળ ઘણીજ કાળજી કુણીયું તેમ જ ખુબજ સવાસવામાં રખાતી હતી. તેવીજ ચોકસાઇ માંદગીમાંથી બચા શકેલા. બાકીના કેદીઓને એવી સાંકડમાં રાખ્યા તેમાં સરકાર ગુનેગાર છે એમ કહું કોઇ કબુલ કરશે. જો જગ્યાની તંગી હતી તો સરકારને કાગળ લખું કે બીજા કેદીને નહિ મોકલવા જોઇતા હતા. જો સકત લાંબી ચાલી હત તો સરકાર કેદી વધારે કેદીનો સમાવેશ નહિ કરી શકત.

વાંચન

હું અગાઉ જણાવી ગયો છું કે જેલ માં અમને દેવાલ ગળવાની ગવરનરે રજા આપી હતી. સાથે બાઈબલો કલમ વિગેરે પણ આપ્યાં હતાં. જેલને લગતી લાય બ્રેરી છે તેમાંથી કેદીઓને ચોપડીઓ મળે છે. તેમાંથી મેં કારલાયલનાં પુસ્તક તથા બાઇબલ લીધાં હતાં. ચોનો ઇન્ડર પ્રીડર આપતો તેની આગળથી અંગ્રેજી કુરાન શરીફ, હકસલીનાં ભાષણો, બરનસ. જોનસન અને સ્કોટની છંદગીનાં કારલા યલે લખેલાં વૃતાંત તથા એકનના નીતિ વિષેના નિબંધો એટલાં પુસ્તક લીધાં હતાં. ગાંધી પોતાની ચોપડીઓમાંથી માગવાલાલ નથુભાઇની ટીકાવાળી ગીતાજી, ટાગોર પુસ્તકો, ગોલવી સાહેબ આપેલ ઉરદુ કિતાબ, ટોલસ્ટોયનાં લખાણ, રસકીન તથા સોક્રેટીઝનાં લખાણ એવાં પુસ્તકો હતાં આગાંનાં ઘણાંખરાં પુસ્તકો જેલ માં મેં વાંચ્યાં અથવા ફરી વાંચ્યાં. ટાગોર અભ્યાસ લીધાકર કરવો હોય. સવારના ચીવાડા. તે અપેક્ષે વધુ આગે કોઇ કારણ ટાગોરમાંથી વાંચીશ. સાંજે મા. કાર્ટરને બાઇબલ શીખવતા. મી. કાર્ટરને ગુજરાતી શીખવતો. મી. કાર્ટરને ગુજરાતી શીખવવાથી તેને ઘણો ફાયદો થયો. તેનો ઉચ્ચાર બરાબર થવા લાગ્યો. તે ગુજરાતી વાંચી શકતો. તે ઉપરાંત તે ગુજરાતી બોલી શકતો. તેને ગુજરાતી પુસ્તકો વાંચવાનો શોખ હતો. તેનો મને તે માટેનો ઘણો સંતોષ હતો. તો પણ હું કબુલ નહિ થાત " એટલુંજ નહિ પણ મારા જ્ઞાનમા ન ઉપયોગી વધારો કરી શકત. એટલે સમુળગો મુખ મૌનમાં રહેત. વળી હું આનું છું કે જેને સારાં પુસ્તકો વાંચવાનો શોખ છે તે ગમે તે જગ્યાએ કોઇનાં સહેલાઇથી વેઠી શકે છે

મારા સિવાય જેલની ભાઇબંધોમાં વાંચ નારા શ્રી. રવી. એમ પોલે. મા. નાઈ નારા શ્રી. રવી. એમ પોલે. મા. નાઈ તથા મોનાઓ હતા. અને નાયડુએ ગુજ રાતી શીખવાનું શરૂ કરેલું હતું. કેદખાના માંમાં કેટલીક ગુજરાતી પાર્સીનાની ચોપડી આવી હતી તે ઘણા જણ વાંચતા હતા પણ આને હું વાંચન ગણતો નથી.

કવાયત

જેલમાં વાંચવામાં આખો દિવસ નહિ ગાળી શકાય. અને તેમ અને તોપણ તે અંતે નુકશાનકારક નીવડે એમ જાણ્યામાં હતું. તેથી મદદ મુકીશ્વાને દરોગાની પાસે થી કસરતની કવાયત શીખવાની પરવાનગી ગવરનર પાસેથી લીધી. દરોગો બહુ ભલો હોવાથી અમને ઘણી ખુશાથી સાંજ સવાર કવાયત આપતો. તે ઘણીજ કાય દાકારક હતી. પાંચી મુદત તે કવાયત ચાલુ રહી શકત તો અમને બધાને બહુ ફાયદો થાત. પણ જ્યારે ઘણા ઢીંદી ઓદા થયા ત્યારે દરોગાનું કામ વધ્યું, ને કુણીયું સાંકડું પડયું. આવાં કારણો થી કવાયત બંધ રહી. તોપણ શ્રી. નવા બ ખાન સાથે હતા એટલે તેની મારફતો થોડી ઘણી પણ ચગ્યારહ કવાયત ચાલની હતી.

ઘણા ગવરનરની પરવાનગી મેળવીને અમે રમીયાના સંચાનો ઉપયોગ કરવાનું કામ પણ લીધું હતું. તેમાં કેદીઓનાં પાકીટ કરવાનું શીખતા હતા. મી. ટી. નાઈડુ તથા મા. પ્રસ્ટન આવા કામમાં દ્યોશીઆર હોવાથી તેણે તો તુરત શીખા લીધું. મને તો બેસતાં વખત ગયો. હજુ પણ બીલકુલ નહિ બેસતાં કેદીઓ એટલામ વખત પડતા એટલે તે કામ અધવચ રહ્યું. આ ઉપરથી વાંચનાર જોઇ શકે કે માણસની અક્કલ કેવી તેવી છે અને તેને કેટલી મંજળ કરી શકે છે આમ બેઉ પક્ષી બેઉ જેમ કામ શીખીને કર્યા કરત તો કોઇ કેદીને જેલનો વખત ભારે નહિ લાગત. પણ તે પોતાના જ્ઞાનમાં ને શક્તિ માં વધારો કરીને બહાર નીકળત. એવા દાખલા જોવામાં આવ્યા છે કે કેદમાં સારી નિયતવાળા માણસોએ બહુ ભારે કામો પણ કરેલાં છે. જોન બનીયને કેદ માં અતિ દુઃખો વેઠીને દુનિઆમાં અમર થએલું "પીલગ્રીમસ પ્રોગ્રેસ" નામનું પુસ્તક લખ્યું. તે પુસ્તક અંગ્રેજને બાઇબલથી બીજે દરજ્જે ગણે છે. બી. તીલકે મુંબઇની જેલમાં નવ માસમાં ચોસાનું "ગીતારહસ્ય" નામનું પુસ્તક લખ્યું. એટલે જેલમાં કે બીજે જવાબદારી ભોગવતાં ભાગીએ કે દુઃખ, સારો ઉપયોગ કે બગાડ. તેનો આધાર ઘણે ભાગ આપણા ઉપર રહે છે.

મુલાકાત

જેલમાં અમને મળવાને ઠેઠ[illegible] આવતાં સાક્ષરશ્રી નિમ એંજ

છે કે એક મહિનાથી અંદર કેદખાનું કેદી ઓને સારૂ ખાસ દેવળ છે. આ દેવળ ની મુલાકાતે તાજ આવી રહે નહિ. ત્યાર ખ્રીસ્તીઓનેજ સારૂ છે. દેવળમાં માત્ર પછી દર માસે એક રવિવારે એક જણને ગોરા કેદીઓનેજ જવા આપે છે. મેં મળવાની છુટ આપવામાં આવે છે આ મી. ફોરટુન તથા મારે સારૂ ખાસ નિયમમાં ખાસ કાળજી સર ફેરફાર કરવા માગણી કરી પણ ગવરનરે જણાવ્યું કે માં આવે છે. એવા ફેરફારનો લાભ મી. તે દેવળમાં માત્ર ગોરા ખ્રીસ્તી કેદીઓજ ફીલીપ્સે લીધો. અમે જેલ પહોંચ્યા તેને જઇ શકે. દરેક રવિવારે આ દેવળમાં બીજેજ દહાડે મી. ફોરટુન જે ખ્રીસ્તી ગોરા કેદીઓ નથ છે ને ત્યાં જુદા જુદા ચીના છે તેને કેદમાં મળવા સારૂ મી. પાદરીઓ ધર્મનું શિક્ષણ આપે છે. ફીલીપ્સે પરવાનગી મેળવી અને તે તેને મળી મી. ફોરટુનને મળતાં તેઓ સાહેબ કાફરાઓને સારૂ પણ ખાસ પરવાનગી અમને બીજા કેદીઓને પણ મળ્યા. લેવામાં આવી છે. પણ હજી એવા કેદખાનાં અમને બધાને દીઠમતનાં તેણે સંભળાવ્યાં કે જ્યાં આવી પરવાનગી મળી નથી. ઇસ્તીકતમાં દીઠી કેદી ઘણા ને પછી તેમના રિવાજ પ્રમાણે ખુદાની હોતા નથી. છતાં ધરગને સારૂ કેદમાં પ્રાર્થના કરી. મી. ફીલીપ્સ આમ ત્રણ કશું સાધન નથી એ દીઠી કેદીને દીણુ વખત મળી ગયેલા. તેજ મુજબ મી. પત લગાડનારૂં છે. આ બાબત અને ડેવીસ કરીને બીજા પાદરી છે તે પણ કામના આગેવાનોએ વિચાર કરી બંને મળી ગયા.

ધરમનું શિક્ષણ એક દીઠી કેદી હોય તેને પણ આપવા વિચાર કરવો ઘટે છે. આવું કામ કરવાને ગોલવી તથા દીકુ ધરમગુરૂ સ્વચ્છ દીલના હોવા જોએએ. નહિ તો શિક્ષણ તે શુળરૂપ થઇ પડવાનો સંભવ છે.

મી. કારટરાઇટ 'ટ્રાંસવાલ લીડર'ના અધિપતિ ખાસ પરવાનગી મેળવી ત્રણ વખત મળી ગયા. તેઓ સાહેબ સુલેહ કરાવવાના હેતુથીજ આવતા. એટલે તેને ખાનગીમાં (દરોગાની ગેરહાજરીમાં) મળવાની પરવાનગી હતી. દીઠી કેદમાં શું કરવું એનો વિચાર તેઓ સાહેબ પહેલી મુલાકાતે કરી ગયા હતા. બીજી મુલાકાતે તેમણે તથા બીજા અંગ્રેજ આગેવાનોએ પત્રક કાગળ લખવા તેઓ આવ્યા. તે મુજબ કેટલાક ફેરફાર કર્યા પછી મી. ગાંધીએ, મી. નાયડુએ તથા મેં સહી કરી. આ કાગળ અને સમા ધાની વિષે બીજી જગાએ બહુ લખાઇ ચુક્યું છે એટલે અહીં વધારે લખવાની જરૂર નથી.

મી. મજીસ્ટ્રેટ મી. પ્લેયરડ પણ એક વખત મળવા આવેલા. તેને તો હમેશાં મળવાનો હક છે. અને તે કેમ ખાસ બનવાનજ મળવા આવેલા એમ ન બનાવ. છતાં તેણે બધા કેદમાં હતા તેની બાબત વખત વિચાર આવેલા એમ કહેવામ છે.

ધર્મનો અભ્યાસ

કેદીઓના ધરમનો અભ્યાસ મળીને તેઓને એમ આ બાબતમાં બધિનન મુકવા મજરથી [illegible] તેમ કરવામાં આવે છે. તેમ કે આ બાબત જોઇને કેદી

મી. પોલાકને માન

એક પખવાડીઆની રજા નાતાલમાં ભોગવવા માટે ગયા રવિવારે મી. પોલાક જોહાન્સબરગથી કરબન આવ્યા છે, જે વખતે તેમને લેવાને ગેસરસ દાવુદ મહમદ, એમ. સી આગલીઆ, દાદા ઓશમાન, પારસી રૂસ્તમજી, હુસેન કાસમ, ગુલામ હુસેન મીઆખાન, એચ. એલ. પોલ, તથા બીજા કેટલાક દીંદીઓ હાજર હતા. મી. પોલાક ગાડીમાંથી ઉતર્યા બાદ તેમને મી. દાવુદ મહમદે ફુલનો હાર પહેરાવ્યો ને ફુલનો તોરો બેટ કર્યો. પછી ત્યાંથી બધે મી પારસી રૂસ્તમજીને ત્યાં ગયા, જ્યાં મી. પોલાકની કેટલાક દીંદીઓ સાથે ઓળ ખાણ કરાવવામાં આવી. પછી હાજર થએલામાંના કેટલાક અહસ્થો સાથે મી. પોલાકે ખાણું લીધા બાદ આપણે થયાં. મી. દાવુદ મહમદ પ્રમુખ હતા. તેમણે ટ્રાંસવાલની લડત સંબંધમાં મી. પોલાકનાં વખાણ કરીને મી. પોલાકને હાર તોરા આપ્યા. મેસર્સ એચ. એસ. પોલ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ સી. આગલીઆ, દાદા અબદુલગાની ય. એમ. રાજન, સોરાબ, યાકુબ ગેરીબવલ, રીચર્ડસ વગેરેએ મી. પોલાકના કાગ વિષે તારીફ કરી. જે સર્વેનો મી. પોલાકે પટતા શબ્દોમાં જવાબ વાળ્યા બાદ સહુ વિસરજન થયા હતા.

પછી બીજે દિવસે મી. પોલાક ડરબનીકસ આવવા ઉપડયા હતા.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે ડરબન ખાતે સ્થપાએલ 'નાતાલ ઇન્ડિઅન ટ્રેડોએટીક યુનીયન'ની એક શાખા પ્રસી પીંગેમાં સ્થાપવાનો વિચાર કરવાને એક મીટીંગ તા. ૨૯મીએ ફરીપીંગેા ખાતે મળનાર છે, જે વખતે મીટીંગ બાગણ બાબત આપવા ડરબનથી મજકુર મંડળ ના કેટલાક મેંબરો ખાસ જવાના છે.

નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કોંગરેસની ન્યુ કાસલ ખાતે મળેલા મીટીંગમાં પેસાર થએલા ઠરાવોમાં દુકાન બાંધ કરવાના કલાકોના કાયદા સંબંધી એક એવો ઠરાવ પસાર થયો છે કે રાતરે દુકાન ખુલ્લી રાખ વાના કિસ્સા તરીકે ગમે તે ચાર (શુકર વારને બદલે સોની કે બુધ) પસંદ કરવા [illegible]

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

ચીનાઓ બોર્ડર્સ

ચીનાઓએ હદ વાળી છે. તેઓઓએ આપણને એકસ પમાં હરાવ્યા છે. તેઓ ની સુધડતામાં હરાવ્યા છે તેઓની સભ્યતામાં હરાવ્યા છે. તેઓની ઉપકાર પ્રતિમાં હરાવ્યા છે

તેઓએ તા. ૨૬ને બુધવાર દિવસે બે જાતનાં આમંત્રણ કઢાવ્યાં હતાં. એક આમંત્રણ એ હતું કે જેઓએ તેઓને મદદ કરેલી તેઓને માનપત્રનો મેળાવડો કરેલો. બીજું આમંત્રણ તે બાણવાનું હતું. મેળાવડો ત્રણ વાગ્યે કર્યો હતો. તે તેઓનાજ હોલમાંજ હતો મેળાવડા માં આફ્રિકન્સ તથા ઘણાક હીંદીને નોતર્યા હતા. તેઓનો હોલ તે આપણા હોલને આંટી દે તેવો છે તેને સારી રિતે શણગાર્યો હતો.

તે મેળાવડામાં મી. પીલીપ્સને ઉમદા ચિત્રામણવાળું માનપત્ર આપ્યું. તેમાં મી. પીલીપ્સનો તેમની મહેનત માટે ઉપકાર માન્યો હતો.

બીજું માનપત્ર મી. ડોકને આપ્યું. તેમાં તેમના કામ માટે તથા તેઓએ મી. ગાંધીની બરદાસ કરી તે બદલે ઉપકાર માન્યો. મીસીસ ડોકને એક સુંદર બોક કેસ્ક આપ્યું તે પણ મી. ગાંધીની તેણે બરદાસ કરી તેને માટે

મી. કારટ રાઇટને ત્રણસોપ પાઉંડની થેલી આપી.

મી. ડેવીડ પોલાકને ૫૦ પાસના થેલો આપી.

મી. પોલાકને માનપત્ર આપ્યું તેમાં તેઓએ કોમને સારૂ ઘણીજ મહેનત કરી તે માટે આભાર માન્યો. તેમાં કહે છે કે "તમારા કામની કિમત અમે પૈસાથી નથી કરી શકતા. તમારા મનનો સંતોષ એજ તમે બદલો માંગો છો. પણ અમારી પોતાની ફરજ છે એમ જાણીને અમે જે કામ તમને તથા મીસીસ. પોલાકને અરપણ કરીએ છીએ તે તમે કબુલ રાખશો એમ અમે માની એ છીએ." મીસીસ પોલાકને એક સોનાનો અછોડો તથા કાંટા સમચાલી પેટી આપી, જેની કિમત બાસરે અઢા

સો પાઉંડની છે. અને મા પોલાકને ૫૦ ૫૦ની થેલી આપી.

મી. રીચને એક માનપત્ર વિલાયત મોકલ્યું છે તે ઉપરની મીટીંગમાં વાંચવામાં આવ્યું. તેમાં લખ્યું છે કે તમારી અથાગ મહેનત વિના આવો સંતોષકારક ફેસલો નહિ આવી શકત. તમે જે કામ કરવું છે તેની નાવિક આગેવ થઇ રહી છે. અને તેથીજ વિલાયતમાં બોહલી સખત લડત ચાલી. તમારા કામ અમે કદી ભુલી નાશીએ તેમ નથી." મી. રીચને તેઓએ સાઠ પાઉંડ ની થેલી મોકલી છે

મીસ્ત્ર એસેરીનને તેઓએ દશ પાઉંડની સોનાની ઘડીઆળ આપી.

મી. ગાંધીને એક માનપત્ર આપ્યું તેમાં લખે છે કે "તમે રાજ્ય પ્રકરણથી દુરિઆરી બતાવી તેથીજ સરસ સુકાદો આવ્યો છે. તમેજ તે કામ કરી શકો એમ હતા તેથી તમારા અમે બહુ આભારી છીએ. તમે જો તેમાં ન હત તો અમે હારી જાત. પણ તમારા સદ્ગુણોને સારૂ અમે તમને વિશેષ માન આપીએ છીએ. તમારા સદ્ગુણોથી આ લડત પવિત્ર યજ્ઞ બનીએ છીએ. ને તેથી આજે એશિઆટીક કોમનું માન વધ્યું છે. તમે તમારી કિમતની સાથે વિનય અને નમ્રતા રાખેલાં છે તેથી તમને અમે બધા ચાહીએ છીએ, અને તમારી સલાહ લઇએ છીએ."

આ મીટીંગમાં મી. ગોખલે હાજર હતા તેમણે સરસ ભાષણ કરેલ હતું.

બહારના ભાષણોમાં કુલ માણસોને સારૂ રાત્રભોજન પીરસવામાં આવ્યું હતું. તેમાં ૧૦૦ પરેણા હતા તે બારીના ૧૨ તે ચીનાઓ હતા. બાકી બધાજ બેઉ પણ હાજર રહેલું. ખાણામાં ત્રણ ચીનાએ બાનુઓ હાજર હતી અને ચીનાએ ઓરતો પણ હતા. ખાધા પછી મી. કવીને બાપણુ બાદશાહની આબાદાનીનું કહ્યું. તેમાં કહ્યું કે "અમે અંગ્રેજ રાજ્ય નીચે છુટથી રહીએ છીએ તેથી તેને આબાદી ઇચ્છીએ છીએ. અમે ચીનની રૈયત છીએ તેથી ચીનના બાદશાહની આબાદી ઇચ્છવી એપી અમારી ફરજ સમજીએ છીએ."

ચીનાઇ એસોસીએશનના સેક્રેટરીએ પોતાના ભાષણમાં કહ્યું કે-યુરોપીઅન મહત્સ્થોએ હીંદીને મદદ કરી કેમકે હીંદી તે બ્રીટીશ રૈયત છે. અમારી સાથે તેવો સંબંધ નથી. છતાં તેઓએ અમને મદદ કરી એતો માત્ર ન્યાયની નજરજ

ગણાય તેને સારૂ અમે આ પાણુ આપ્યું છે ને કંઇજ નથી.

પછી જવાબ દેવા મી. હોસ્કેન ઉભા થયા તેમણે કહ્યું કે મારાથી તો કંઇજ નથી બન્યું હું કાળા ગોરા વચ્ચે તફાવત રાખતો નથી. ગોશિઆના લોકોએ અમને શીખામણ આપી છે. તમારી બહાદુરી અને તમારો વિજય એ બન્ને બહુ વખાણવા લાયક ગણું છું

મી. પીલીપ્સે કહ્યું કે એશિઆટીકની બહાદુરી વિષે એક એક શબ્દ ખરો છે. મારાથી બનશે તેટલું હું તો જરૂર કર્યા કરીશ.

મી. ડોકે તેવીજ જાતનું ભાષણ કરેલું. પછી મી. કારટ રાઇટ તથા મી. પોલાક બોલ્યા. મી. પોલાકે કહ્યું કે એશી આટીકની લડતથી કાળા માણસ માત્રને ફાયદો થયો છે. બોઅર સરકારને ફરાવનાર તો હું એશિઆટીકજ માનું છું."

મી. ગાંધીએ કહ્યું કે "આ બધાં વખાણથી એશીઆટીક પ્રુલાઈ ન બનવ તો સારૂ. બહુ કામ કરવાનાં હજુ બાકી છે. તે નહીં થાય તો પાછા પડશું. સભ્યતા, નમ્રતા, સચાઇ બહુ સાચવવાની જરૂર છે. આપણે જો ખુદા ઉપરનો ભરોસો રાખવા માગતા હોઇએ તો તે તો અતિ સાફ દિલ હોય બાકેજ બને."

મી. હસ્તમ મીંઆમે બાપણુ કરતાં કહ્યું કે ચીનાઓએ હીંદી કોમને ફરાવી છે. હીંદી લોકોથી તેઓ ઘણી બાબતમાં ચઢી ગયા છે. હીંદી અને ચીના એકઠા થઇ લડયા તે બહુ ઠીક થયું. હું પોતે બ્રિટીશ રાજ્યનો વિશ્વાસ છોડી દેવાની અણી ઉપર આવ્યો હતો. હવે લાગે છે કે બ્રિટીશ રાજ્યની અંદર ન્યાય મળી શકે. જો ન્યાય મેળવનાર મહેનત અને ખરા હોય તો."

પછી શહેનશાહનું ગીત ગાઇને સભા આગીઆર વાગે વિસરજન થઇ હતી.

કરગરસ ડોરપમાં કેળવણી

કરગરસ ડોરપમાં કાળા છોકરાઓની નિશાળ છે તેમાં બેટલાક બેપના છોકરા બતપ છે. હીંદી નથી જતા, અથવા બહુ થોડા જાય છે. આથી સરકાર તો નિશાળ બંધ કરે એવી ધાસ્તિ છે. એટલે હીંદી માબાપોને લાજમ છે કે જેને બાણવા મોકલવા લાયક છોકરા હોય તેણે પોતાના છોકરાઓને તે નિશાળે મોકલવા. 'નહીં મામા કરતા કામ [illegible] એ કહેવતને અનુસરીને આ [illegible]

ઉપયોગ કરવો એવી સલાહ હું દીદી આપવાને આવ્યો છું. મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક મદરાસી છોકરા ત્યાં બાર છે.

'લાઇસેન્સ બિલ'

લાઇસેન્સ બાબત જે ગઈ વખતે કહ્યું ગયું. રજીસ્ટરારનો પ્રોપ્રાયરીઓથી એસોસીએશન ઉપર તાર આવ્યો છે તેમાં જણાવે છે કે લાઇસેન્સ લગ્ન બહુ કિંમત દીદીઓએ લીધી છે. જો તમે લાઇસેન્સ બાબત નવી લેપ તો પગર લાઇસેન્સથી બાકીને ધરનારા ઉપર ડામ ચલાવવામાં આવશે. મંત્રીની જાતથી કેટલાક દીદી [illegible] તમે [illegible] ઉપર [illegible] [illegible] [illegible]

કરાચીમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

કરાચીથી "હીંદુ સભા"ના સેક્રેટરી મી. ખેમચંદ તથા પ્રમુખ મી. હરચંદરાય વિષ્ણુદાસ લખેછે કેઃ—

ટ્રાંસવાલના હીંદીનાં દુઃખો સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા કરાંચીના હીંદીઓની એક જંગી મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, ખ્રીસ્તી વગેરે દરેક કોમના હીંદીઓએ મોટી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. કેટલાંક ભાષણો થયા બાદ એક મતે નીચે મુજબ ઠરાવો મંજુર થયા હતાઃ—

(૧) ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર જે આફત આવી છે, અને તેમને જે કનડગતો સહેવાવા પડે છે તેમાં તેમના તરફ આ મીટીંગ દિલસોજી બતાવે છે. (૨) ઉપરા છોતરી આવી વરતણુંકથી હીંદીઓનો બ્રિટીશ ન્યાય મારેનો વિશ્વાસ હલી જવો જોઈએ ભય છે; માટે જુલમ સામે અમે પ્રોટેસ્ટ કરીએ છીએ. તથા (૩) વડી સરકારને વચ્ચે પડવા માટે અરજ કરીએ છીએ.

ઉપરના ઠરાવની નકલો વડા પ્રધાન પર, વોઈસરાયપર. તથા જોહા-સબરગ થિ. ઇ. એસોસીએશનપર મોકલવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસરજ્જન થઇ હતી.

મુંબઈની છેલ્લી માસ મીટીંગ વિષે 'હીંદુ પંચ'માં એક ખાસુવા લખાણ કાઢ્યું છે. મુંબઈનો સમાજ એક જોકરપર હાસીનું રૂપ આપવામાં આવ્યું છે. તા. આગેવાનનું મોટું દાઢીના મસ્તક નજીક ચીતરવું છે. ચિત્રમાં હીંદી આગેવાનોને બેસાડ્યા છે. જે દરેકના હાથમાં એક એક રાવટો છે. રાવટાપર રજીસ્ટર ઓનરરીનો નાશ કરો' એવા શબ્દો લખેલા છે. હાથીએ સુંઢ ઉંચી કરેલી છે, ને તે વડે એક મસાલ પકડેલી છે. તેમાંથી 'હીંદી પ્રજાનો ગુસ્સો' એવા ધુમાડાના મોટે મોટા ગોટા નીકળતા બતાવ્યા છે. હાથીની કોકમા એક પત્ર બાંધેલો છે, ને તે ઉપર હીંદી પ્રજાનો પોકાર એવા શબ્દ લખેલા છે. હાથીએ કુચ કરતાં આગલા પગ તળે ટ્રાંસવાલના એટર્ની-જનરલ ઓરડીનન્સને કચરી પાડ્યું છે. ચિત્રની નીચે "મુંબઇ માં હાથીની સવારી" એમ લખેલું છે.

મીટીંગ ઓફ મુસ્લીમ

મી. હાજી હબીબ લખે છે કે—તા. ૮ મીની મીટીંગ મી. અલી અ. સતીબના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. શરૂઆતમાં મી. મરચાન્ટ ખાને ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. મી. જુસબ હાજી સુલેમાનની દરખાસ્ત અને મી. સુલેમાન પુંજાણીના ટેકાથી ગઈ મીટીંગ વખતે મેંબર શીપમાં દાખલ થવા માટે આવેલી અરજીઓ પાસ કરવામાં આવી. તે પછી ચેરમેન સાહેબે મીનીટ બુકમાં સહી કરી હતી. સેક્રેટરીએ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૮ નો આવક ખાવકનો હિસાબ રજુ કર્યો હતો તે નીચે પ્રમાણે છે. તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરીએ બેલેન્સ પા. ૪૨–૧૨–૯, તથા ફેબ્રુઆરીમાં દાખલ થી. ઓનીક, સબ્સક્રીપ્શન તથા બેટો વિગેરેના પા. ૧૭–૯ –૬, કુલ પા. ૬૭–૨–૩ જમા. તેમાંથી ફેબ્રુઆરીમાં ખુરસીઓ કુ. ૩, તથા પરચુરણ ખરચના પા. ૧૨–૪–૯ જતાં બાકી પરાંતમાં રોકડા પા. ૪૯–૧૭–૬ છે. તે પછી સેક્રેટરીએ સુચના કરવાથી મી. કાસમ આદમે દરખાસ્ત મુકી કે અંજુમનનાં નાણાં બેંકમાં ખાતું ખોલી રાખવાં જોઇએ. જેને મી. હાજી ઓશ માણ, તથા મી. ઓશમાણ હાસમે ટેકો આપ્યાથી સર્વાનુમતે તે દરખાસ્ત પાસ કરવામાં આવી. મી. સુલેમાન ખાન મહમદે દરખાસ્ત મુકી કે અંજુમનમાં દાખલ થવા આવેલ અરજીઓની મંજુરી માટે તથા મીનીટ બુકમાં સહી કરવા માટે નોખા નોખા દરખાસ્ત મુકવી. જે મિસ્તરસ ઓસમાણ હાસમ તથા સુલેમાન પુંજાણી, તથા જુસબ હાજી સુલેમાનના ટેકાથી પસ કરવામાં આવી. બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ડરબન સનાતન ધરમસભાના પ્રમુખ મી. ચંદ્રશંકર ભાઇશંકર મુકલ, તથા સેક્રેટરી મી. પરમાનંદ નારણજી નાયક લખે છે કે:—આજ કેટલોક વખત થયાં ડરબનમાં દરેક રવીવારે મળતી સનાતન ધરમ સભાના વહીવટમાં મેમ્બરોની નંમાસને લીધે અડચણો આવી પડે છે તો તે અડચણો દુર કરવા એપ્રીલની ૫ મી તારીખ સાંજના પાંચ વાગે ૧૩૦ પ્રીન્સ એડવરડ સ્ટ્રીટના મકાનમાં હીંદુઓની એક જનરલ સભા બોલાવવામાં આવી છે. તો સરવે હીંદુ ભાઇઓને હાજર થવા વિનંતિ છે. સભાના બંધારણમાં ફેરફાર તથા વધારો કરવાનું આગત્યનું કામ છે

ડંડી ડીબેટીંગ સોસાયટી

સેક્રેટરી લખે છે કેઃ—મજકુર સોસાયટીની મીટીંગ મી. અહમદ મીરના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. ઘણા મેમ્બરો હાજર હતા. મીટીંગનું કામ શરૂ થતાં સેક્રેટરીએ રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ લાયબ્રેરીની ચોપડીઓ આપી હતી તેને કયી રીતે રાખવી, તે ઉપર લોકોનો મત જાહેર કરવા સેક્રેટરીએ દરખાસ્ત કરી. પ્રમુખે જણાવ્યું કે તે પંદર દિવસ સુધી લાયબ્રેરીમાં ખુલ્લી રાખવી. ત્યાર બાદ ગોને કયાં રાખવી તે ઉપર વીચેચન કરવાનું મુલતવી રહ્યું. ડંડીના આગેવાનો મેસરસ હાજી ઈબ્રાહીમ ખાન, હાજીખાન, તથા ખ્વાજીમ સુલેમાન તથા ઇબ્રાહીમ હાજી અયુબ કે મુલકથી અત્રે આવેલા છે તેમને સોસાયટી તરફથી આમંત્રણ કરવા દરખાસ્ત કરી. જેને મેસરસ અસ્સમાધલ સુલેમાન કરોડીઆ તથા મંજિરાહીમ આમોદ તથા આદમજીએ ટેકો આપ્યો તે મંજુર કરી સભા બરખાસ્ત થઇ હતી. મી. મહમદ મીરના પ્રમુખપણા નીચે બીજી મીટીંગ મળી હતી. મીટીંગનું કામ શરૂ થતાં સેક્રેટરીએ ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ સે.ન્ટરીઓ મી. હાજી ઇબ્રાહીમ ખાન સાહેબ હાજર થએલ તે માટે સેક્રેટરીએ આભાર માન્યો; સોસાયટીનો હેતુ શું છે તે વાંચી સંભળાવીને સહુને વાકેફ કીધા. બાદ પ્રમુખ સંબોધવાથી સોસાયટીની સ્થાપના વિષે વીવેચન કરવું. તેમજ મી. હાજી ઇબ્રાહીમ ખાનનો આભાર માની તેમને હમેશાં સોસાયટીમાં આવવા ભલામણ કરી તથા સોસાયટીમાં આગળ પડતો ભાગ લેવાને સુચનાઓ કીધી. મી. આદમ હાજીએ પણ કેટલુંક ભાષણ કરવું. ત્યાર બાદ મી. હાજી ઇબ્રાહીમે બધા બોલનાર લોકોનો આભાર માન્યો અને પોતાથી બને તેમ સોસાયટીને મદદ કરવા કબુલ કરવું, બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

તા. ૨૨મીએ ડરબન સનાતન ધરમ સભાની મીટીંગ મળી હતી જે વખતે નિત્યકરમ બાદ શ્રી ગીતાજી તથા ઉપદેશ પ્રશ્નાવણીમાંથી વાચન થયા પછી એવો ઠરાવ થયો હતો કે સભાની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ બરાબર હોવાથી તેમા સુધારો કરવાનો પ્રબાજ એવા માટે વિચારકરવા [illegible] હીંદુઓની એક જનરલ મીટીંગ બોલાવવી

ડર્બન મેહફીલે રોશનકુલ ઇસ્લામ

ફ્રેહરથી એક ગ્રખનાર જણાવે છે કે:—અમેની મેહફીલે રોશનકુલ ઇસલામના મકાનમાં ગઇ તા. ૧૯ મી ફેબ્રુઆરીએ નીચેના કામ બાબત એક જંગી મેળાવડો થયો હતો. મજકુર મેહફીલના માજી જોઇન્ટ સેક્રેટરી મી. અહમદ વાહેદ, તથા શેઠ દાઉદ મોહાત, શેઠ અહમદ ગાલુ, તથા શેઠ મહમદ ઇસ્માઇલ વાહેદ વગેરે નાતાલની સફરે જનાર હોવાથી તે સાહેબોના માનમાં. તથા મક્કા રાદીથી હજ કરી આવેલા શેઠ મહમદ મમુજી મોહાત તથા મોરીશસની સફરેથી આવેલા મહમદ ઇસપજી ઇસાક વિગેરેના માનમાં એક મેજબાનો કરવામાં આવેલ હતો. સભાસ્થાનમા પ્રેસીડન્ટ જનાબ શેઠશ્રી અબદુલ વાહેદે એક ટુંકાણુ ભાષણ કર્યું હતું. અને તેના ટેકામાં જનાબ આસરી નાકવાલાએ થોડી ઉક્તિઓ કહ્યા એક સારું ભાષણ કરીને સફરે જનાર સાહેબોને વાસ્તે દુવા ચાહી હતી. ત્યાર બાદ મી. મહમદ મેહમુન દાઉદએ માજી જોઇન્ટ સેક્રેટરી મી. અહમદ વાહેદના સફરે જવાના સમાચારને વાસ્તે ઘણી દિલગીરી બતાવી. તેમણે જે તન મનથી મેહફીલના જનમન્ટ સેક્રેટરી તરીકે ઘણું સારું કામ બજાવ્યું હતું તે માટે તેઓનાં વખાણ કીધાં હતાં. એ વખાણ થોડા છે એમ બતાવવાને મેહ ફીલે રોશનકુલ ઇસ્લામના માજી સેક્રેટરી મી. અહમદ મુલ્લાંએ એક ઘણુંજ અસર કારક ભાષણ કરી મી. દાઉદના મતને ટેકો આપ્યો હતો. ત્યાર બાદ મી. પ્રમુખે ઉભા થઇને સભાજનોને નમન કરીને ઘણાજ નમ્રપણા સહીત જણાવ્યું કે આજે જે માન આપ સાહેબોએ મને આપ્યું છે તો માનને સંપુરણ પણે હું લાયક નથી કારણ કે મેં જે કંઇ કામ બજાવ્યું છે તેમાં મેં મારી ફરજ અદા કરી છે, અને તે ઉપરાંત કંઇ વધુ કરેલું નથી. છતાં આપના તરફથી આ ઉદાર માન આપ સાહેબોના હદયદાન જવાબજ જાહેર કરે છે, અને હું તે બદલ આપ સાહેબોનો અત્યંત આભારી છું. મી. વાહેદે પોતાનું ભાષણ પુરૂ કર્યા બાદ પ્રમુખે [illegible] પુરતી રીત અને [illegible] ખરી આપના. તેમજ [illegible] કોમ આ મેહફીલે [illegible] ઇચ્છીએ છીએ કે [illegible] ખુબ ઉન્નતી બક્ષે.

અગત્યની સુચનાઓ આપી હતી. આ સુચનાઓ પ્રમાણે જો અમલ થાય તો મેહફીલને જરૂર ઘણોજ લાભ થાય એમાં સંશય નથી. બાકીનું કામ પુરૂ થયા પછી ઉપર જણાવેલા સર્વે સદ્ ગ્રહસ્થો તરફથી કેટલીક સારી રકમો મેહફીલના ફંડમાં બેટ તરીકે આપવામાં આવી કે જે ઉપકાર સહીત સ્વીકારવામાં આવી હતી. અંતમાં પાન ગુલાબ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ડરબનથી તા. ૧૭ના ફાગળમાં મી. હાજી કયરાદ લખે છે કે મી. દાઉદ મહમદની બેટીની શાદી વખતે મોરીશીઅસ્ની મરહુમના રેણુ પેટે પા. ૨૫ની રકમ લીક્વાદ અદાસ આવેલી તે સંબંધેની પ્રોબેટીથી અમને મળેલા કાગળમા જણાવવામા આવે છે કે:—પા. ૨૫ને. ટ્રસ્ટ અંદ (ટેસ્ટાટોર) ના વેપારી મી. અહમદ હાજી મહમદ ગાયકાના નામથી મોકલેલો ચેક માટે આભાર માનીએ છીએ. તેના ફરમાન કરવા મુજબ મજકુર તે ચેક મરહુમના રેણા પેટે મી. બોનેનને ત્યાં તારીખ ૨૩-૨-૦૮ના રોજ ભરી દીધા છે: તે તેની રસીદ મેસરસ અહમદખાં અમીરખાં હાજી મહમદ મુસાજી, ઇસ્માઇલ મહમદ હસા, મુસા અહમદ માલ. તથા અહમદ મહમદ વાયા એન્ડકાની સહી સાથે મોકલી છે.

ડરબન ઇંડિયન પબ્લીક લાઇબ્રેરી

લાઇબ્રેરીની બોરડના ચેરમેન મી. પારસી રુસ્તમજી લખે છે કે:—આ લાઇબ્રેરીના મેંબરોને વિનંતિ કરવાની કે જનરલ મીટીંગ બોલાવવામાં મળનાર છે, અને તે પહેલાં લાઇબ્રેરીનો સઘળો સામાન તપાસવાનો છે. તો જેઓ પાસે લાઇબ્રેરીની બુકો, પેપરો વિગેરે [illegible] તેઓએ [illegible] ને [illegible] ઇચ્છીએ. [illegible] ઘણા મેંબરો પાસે [illegible] કરવા છતાં તેઓ બુકો પાછી આપતા નથી તો તે ઉપરની મુદતમાં તેઓ તે પાછી નહિ આપી દીએ તો તેમનાં નામ ફ્રામ પેપર મારફતે [illegible] મીટીંગમાં અદાર પાડવામાં આવશે. લાયબ્રેરી સહુ કોઇના લાભને માટે છે તો તેને પોતાથી બનતી મદદ દરેક કોઇ એ આપવી એ ફરજ છે. લાસ્ટ મેંબરો વારંવાર લખવાજમ ઉઘરાણી કરવા છતાં આપતા નથી. આ દિલગીર થવા જેવું [illegible] આશા છે કે [illegible] ચોપડા [illegible] એક માસ [illegible] ભરી દેશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર વધુ ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લંબચોરસ.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાત્રી સારૂ.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. ઘટ તરેહનાં ચરચાપત્રો લખવી રાખવા. અમારા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. પ્રાગજી વિસરજ:—જે મુદ્દાઓ તમારી ટીકા છે તેને તેમની સાથે એક કે બીજી રીતે સંબંધ ધરાવતા હોવા તેવા જ ભાગ ઉપર લાગી શકે.

ડોડર્સ હોટલના મેનેજરો—નાગ પગરના ફાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. પલ્લ આદમ (પ્રેટોરીયા):—જેઓ રાગો જે સોળ વરસની અંદર દાખલ થયા હોય, તેઓએજ સર્ટીફીકેટ મળી શકે, એમ અમારો મત છે.

'અઝરીમ'—તમારા તા. ૨૬ના ફાગળ નો બીજો ભાગ તમારા નામ સાથે નાખી શકાશે.

[illegible] તમને [illegible] ખાત્રી [illegible] યાદ. ... ઈ ઓ.

એક ગ્રખનાર જણાવે છે કે:—મોટીઆ ઇસ્લામીઆ મદરેસા ફંડના પા. ૬૭૫ મારીત્સબરગ બેંકમાં લટકે છે: તો તે પૈસાનો લાભ ઇસ્લામીઓને મળે તેવી તજવીજ લાગતાવળગતાએ કરવી જોઇએ. મોટીઆ ઇસ્લામીઆ મદરેસો ઉભો [illegible] ખુલ્લાકાર મોટીઆ ઇસ્લામીઓને [illegible] હીંમત બક્ષે.

એક જવાબ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૧૪ના અંકમાં પ્રીટોરીઆથી મી. [illegible] લખે છે કે 'લેન્ડ ડિપોઝ રજીસ્ટર ઓફીસમાં મદદ કરતા નથી, પણ ગરિબ લોકને ફોસલાવી પૈસા કમાઈ ખાય છે.' અને વધુમાં ઉમેરે છે કે 'મારું સાંભળેલું ખોટું ન હોય તો.' આના જવાબમાં લખવાનું કે ચર્ચાપત્રીએ કહી તે વાત તદ્દન પાયાવાદાર છે. કારણ કે હું પોતે એક વેલ્સ્ટીયર છું. પરંતુ એ ઓફીસે ન સમજે તેને સમજાવવામાં એક પુરો માસ વેલ્સ્ટીયર તરીકે મેં કામ કર્યું છે. મી. ગાંધીપર ટ્રેન્સવાલ જરુરમાં હુમલો થયો તેને બીજે દિવસે લોકોને ખરતી ન લાગે તે સંબંધમાં, અને બને તેમ અદાર આંગળા આપવાની બાબત સમજાવવા સંબંધમાં પરમીટ ઓફીસમાં હું કામ કરતો આવ્યો છું. પોતાની ઓપ્લીકેશન બરાબર ન કરી શકતા હોય તેવા હલકો હીંદી ભાઇઓને માટે ઇંટરપ્રીટ કરવાનું કામ કરેલ છે. તેમજ પાછળથી દસીદ વગેરે આપી ઓપ્લીકેશન ફોર્મ ભરવાનું કામ પણ કરેલ છે. ને તેથી ખરી હકીકત હું જાણું છું તે જણાવું છું. ઓફીસમાં દરેક વખતે પોલીસ સુપ્રીટેન્ડન્ટ હાજર રહે છે, ને દરેકની રાવ હોય તો સાંભળે છે. પણ હજુ સુધી એવો એક પણ દાખલો બન્યો નથી કે કોઇપણ માણસે કોઇ ફરિયાદ કરી હોય. જોહાન્સબરગમાં રજીસ્ટરની પાસ અરજીઓ થઇ પણ કોઇએ અયોગ્યની કહે છે એવો હુમ બરાબર કર્યો નથી. વળી મી. ઇસ્ટોન મીઆં ઘણી વખત ઓફીસમાં રહેતા. મી. પોલાક લગભગ બધોજ વખત ઓફીસમાં ગાળતા. જો કોઇ હીંદીને કોઇ ફરિયાદ પોકેટ લિટલ હોય તો આ આગેવાન સાહેબોને અથવા અમલદારને કે જે હીંદુસ્તાની જાણે છે તેમને તુરત કહી શકાય એમ હતું. પણ તેવું કાંઇ થયું જોવામાં આવતું નથી. આ હું અનુભવ થયો તે લખું છું. ને તેથી કહી શકું છું કે વેલ્સ્ટીયરનું કામ કરવાવાળાઓપર હુમલો થયો તે ન બનતો છે, ને પાયા વગરનો છે. છેવટે મારે મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિને પણ જણાવી દેવું છે કે [illegible] ઓફીસે નહીં તેવા કાગળપત્ર પીટીશનો આપવા નથી આપવા જોઇતા.

[illegible] ગુલામહુસેન કીકાભાઇ

ફ્રીહ્રેશન હોલનું ઉધરાણું

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

ગઇ તા. ૧૪ ના 'ઇ. ઓપિનિયન' ના અંકમાં ફ્રીહ્રેશન હોલ વિગેરેના ઉઘરાણા બદલ મી. કસપ મીંયા તરફથી જે આવકીકલ્સ બહાર પડેલ છે તેને હું મળતો છું. પણ જ્યાં દીઠ રી. ૧૦/- લેવાની રાખી એ બરાબર નથી. દરેક આદમી દીઠ એક પવન આપવો એ કાંઇ બારે નથી. મને આશા છે કે તમામ ગ્રેટ્રિઅન ભાઇઓ આ બાબત જરૂરના કામ માટે પાછું નહીં જોતાં અદેક પવન આપવા તત્પર રહેશે. જે વખત જાય તે વખતમાં ઉતાવળે મી. ગાંધી વિગેરે આગેવાન લોકોએ જેમ ફાવદાનું કામ કીધું તેમજ આ કામ પણ એ લોકો ઉપાડી લેશે. એટલે તમામ જગ્યાએ ફરીને આગેવાન લોકોજ ઉઘરાવશે. આગેવાન લોકોને બદ્દારના આગેવાન લોકો પણ ઉતાવળે આ કામમાં મદદ આપશે. આમ લોકોને માટે અદેક પવન ફરજીઆતલેવાનો છે. ત્યારે સારી હાલતના આદમીઓએ બને તેટલી મદદ આપવાની છે. ફ્રીહ્રેશન હોલ કામો કામ છે. ફ્રીહ્રેશન હોલની કાંઇ જેવી તેવી જરૂર નથી. કાયદાના કામ માટે આગળ મીટીંગો ભરવી પડેલી તે વખતે તાપ તડકામાં અને વરસાદમાં કેટલીક મુશ્કી બનો વેઠવી પડેલી. તેમ મી. ગાંધી જેલ ગયા તે દિવસે પોલીસ લોકોએ કોર્ટ તેમ આખે રસ્તે ચોકીઓની આઠ દશનાં લશ્કને કેટલાકોનું અપમાન કીધું હતું. ત્યારે કાયદા કોન્ફરન્સના કમપાર્ટમેન્ટમાં આવીને ઉભો રહ્યા ત્યારે પોલીસ ત્રિકોણ હુકમ બંધ થયો. જેથી ભવિષ્યમાં આ ફ્રીહ્રેશન હોલ આપણને ઘણાજ ઉપયોગી થશે પડશે. તેમ આ કામમાં ચાલેલી મુશ્કેલ અને પેસીવરીજીસ્ટન્સની કુનેહનો આબેહુબ પુરાવો રહેશે. તમામ ટ્રાન્સવાલ આપણા સાઉથ આફ્રિકા માટે જોહાન્સ બરગને પાયતખત ગણવાનું છે. તેથી મને આશા છે કે દરેક હીંદીભાઇઓ આ આપણા સાઉથ આફ્રિકન [illegible] ભાગ લેશે: ને [illegible] કામને પુરું ચાહનારો અને [illegible] માનવામાં આવશે. જે કામ [illegible] વધુ ભાગ રાજી હોય તે કામ પુરું [illegible] ગાંધી સારોદ.

જોહાન્સબરગ, તા.-૨૬-૩-૦૮.

એક ખુલાસો

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૭મી માર્ચના 'ઓપિનિઅન' ના અંકમાં સોલસબરીથી 'એક લખનારે' અણસમજુપણાનો દાખલા ચિંધી આપેલી હકીકત મેં ધ્યાન દઇને વાંચી છે. અને એ વિષયમાં મને માહિતી હોવાથી બધાની જાણ ખાતર લઉં છું કે સોલસબરીના લખનારે સાચી બીના આપી નથી. ટ્રેન્સવાલ હીંદીઓ રજીસ્ટર થવા ગયેલ અને જેને સોલસબરીનો લખનાર મુરબ્બા કહેવાની [illegible] કરે છે તે પૈકીના બે જણા આવા સોલસબરીમાં હીંદી વોટર તરીકેનો દરજ્જો ધરાવે છે. જ્યારે લખનાર "રજીસ્ટર" એટલે શું તે સમજતો હોય તો પોતાના નામથી બદ્દાર પાડવા મારી તેને ખાસ ભલામણ છે. ખરી હકીકત તો એ છે કે હમણાં રોયલ કમીશનની કાઉંસીલના મેંબરોની નવેસર ચૂંટણી થનાર છે. તેથી નવા વોટરલીસ્ટ તયાર થયાં છે. હીંદીઓને પણ અહીં વોટર તરીકે રજીસ્ટર થવાનો દરજ્જો હોવાથી જ ત્રણ હીંદીઓને માટે લખાયું છે તે ઉપરાંત બે જણા વોટર તરીકે રજીસ્ટર થયા છે અને તેજ સંબંધમાં તેઓને કાંઇ પણ પુછપરછ કરવાની હોવાથી પોલીસ અમલદાર પાસે ગયા હતા. જેનો સંતોષકારક જવાબ મળેલ છે કે સોલીસીટર મારફત તમો જે કાંઇ તપાસ કરવા માગો છો તે થઇ શકશે. બાકીસ્ટેટ પાસે તેઓ ગયા નથી. તેમ સોલીસીટરે તેઓને સોલસબરીનો લખનાર જણાવે છે તેવો જવાબ પણ આપ્યો નથી. તેમ જે રૂપમાં તે "રજીસ્ટર" શબ્દનો અરબ સમજે છે તે માટે પણ તેઓ ગયા નથી. સોલસબરીના ઘણા ખરા હીંદીઓને હું સારી રીતે ઓળખું છું અને તમારા લખનારને [illegible] હું કે સોલીસીટર અને ત્રણ [illegible] વચ્ચે થયેલી વાતચીતનો [illegible] કોણે કરી બતાવ્યો. [illegible] વોટર તરીકે રજીસ્ટર [illegible] બીજા હીંદીઓના પક્ષ પોતાને [illegible] જણાવેલ પણ રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસે જરાસરખામની ત્યાંથી [illegible]

કેના દરેકથી તેઓએ તેમ કાંઈ નહિ કર્યું. પણ પછીથી જ્યારે તેમને ખબર પડી કે ભૂલ કાંઈ છે તો હવે સામા માણસ ઉપર નિંદા યુક્ત લખાણ કરે છે. વરત માનપત્રમાં લખવાનો શોખ વધુ આવવાથી તેણે આ એક વિષય શોધી કઢાઓ લાગે છે.

લી. ભીમજી આર. નાયક

મીલુકબે, પોરબંદર.

રાણાવાવ મદરેસા ફંડ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

પોતાની કોમના બચ્ચાંઓને દીની કેળવણી આપવા માટે સારા પાયા ઉપર એક મદરેસો અહીં સ્થાપવા મેમણ આગેવાનોએ શેઠ હાજી હસન ઉપર દીલસોજાલ કરવા માંડી. અગેના એક આગેવાન મેમણ મહમદે પોતાના ખરચે દક્ષિણ આફ્રિકામાં રાણાવાવના મેમણોની વસતી ગણી આમાંથી ખુસાદરી કરી મદરેસા માટેનાં ફંડનાં નાણાં ભરાવ્યાં. ભરાયેલી રકમમાંની કેટલીક વસુલ થઇ હતી, અને કેટલીક હજુ સુધી પણ વસુલ થવા પામી નથી ભરાએલાં નાણાં પુરેપૂરાં વસુલ થએલાં નહીં હોવાથી દીલસોજાલના દરદી શેઠે મદરેસા માટે મકાન અને કરની ચર વિગેરેનો બંદોબસ્ત કરવા દુરસ્ત ધાર્યું નહીં બીજા ગામડાંએ નાણાં ભરાવી વસુલ નહીં આપનારાઓએ એક યા બીજે બહાને નાણાં વસુલ કરવા ઢીલ કરવી ચાલુ રાખી.

ઉપલા સબબથી મદરેસા ચાલુ થયેથી નહીં હોવાથી નાણા વસુલ ભરનારાઓમાંના કેટલાકોએ પોતાનાં નાણાં પાછાં માગ્યાં છે. આથી ટ્રસ્ટીઓને અજાયબી પેદા થઇ. તોપણ નાણાં પાછાં માગનારાઓની ઉઘરાવી આપવી માગણીઓ ચાલી રહેતી હોવાથી અગે મોટા નાણાં ભરનારાઓની એક સભા ગયા માસની તા. ૮ મીએ બોલાવવામાં આવી હતી. આ સભામાં નાણાં વસુલ નહીં કરનારાઓ પાસે નાણાં વસુલ કરવા બાબતના ઠરાવમાં આવી રહી પણ કાર્યક્ષેત્રે અમલની ખામી જણાવા પામી હોવાથી ખર્ચ થયો. તોપણ ઠરાવ પ્રમાણે કાર્યવાહી ચાલુ રહી. ઘણાએ નાણાં પાછાં આપ્યાં છે પણ હજુ ઘણાએ નાણાં પાછાં આપવાં બાકી રહ્યાં છે. આ પ્રમાણે મદરેસા ફંડમાં ઉઘરાણી બાકી રહેલ ઉપરી ઘરદીઓ નાણાં ભરનારાઓ પાસે નાણાં વસુલ કરવા બાબત ટ્રસ્ટીઓ તરફથી ઠરાવ થયો છે. પણ નાણાં ભરનારાઓ તો એ જોવાનું છે કે જે નેમથી નાણાં ભરવામાં આવ્યાં છે તે નેમ બર આવે છે કે નહીં. જમાતમાં કદી કાટકુટ હોય તો પણ મદરેસા કદી કાટકુટ હોય તો પણ મદરેસા કરવી છે તે નક્કી છે, પછી એક પક્ષ કરે કે બીજો. પણ નાણાં ભરેલાં બર થશે એમ હોય તો પછી પક્ષાપક્ષનાં નહીવત બહાનાં તળે નાણાં પાછાં માગવાં એ બરોબર નીચું જોવા જેવું છે. બીજું જેઓ રકમો મંડાવી નાણાં આપતા નથી તેવા ઘણાખરા લખને પણ નાણા પાછાં માગવા તે પણ ગેરલા નથી. સવાલ કરવો કે કોણ કબાણે આપે તો હું આપું તેમ ચરસા ચરસીનું કામ નથી. તો આશા છે કે સમજુ ભાઇઓ ખ્યાલ કરીને સારું થાય તેમ કરવા કોશીષ કરશે.

લી. એક મેમણ

રાણાવાવ, તા.-૯-૨-૦૮

પરચુરણ ચરચા

મી. અલી ઉમર પાકેટ બૅલ્હાન્સબરગ થી લખે છે કે:—તા. ૨૯ ફેબરવારીના અંકમાં એડનકેસના ચર્ચાપત્રીયે સમાધાની સંબંધમાં મી. ગાંધીને જે 'ઉપમાઓ' આપી છે તે તદન ગેરવ્યાજબી છે. તે લખનારે જાણવાની જરૂર હતી કે કાયદેા રદ થવાના વચનથી સમાધાની આખણી મરજી મુજબ થઇ છે. કહેવામાં છે કે 'કદર જોહર શાહદાનદ યા જે દાનદ જોહરી' એટલે કે હીરાની કીમત પાદશાહ અને ઝવેરીજ જાણે છે. મી. ગાંધીએ આ લડતના બારામાં અથાગ મહેનત લઇ અને મહાન સંકટો ઉઠાવી અમુલ્ય સેવા બજાવી છે, અને હજુ પણ તેઓ કોમને બાતર આપદા ઉઠાવ્યા કરે છે. તેવા માણસ વિષે એવી ટીકા કરવી તે અણ ઘટતું છે. મારા ભાઇઓને ખુદા સમજ આપે, અને તેઓ પોતાની ઓલાદને ઇલમ આપે, કે જેથી કોમને તેનાં સારાં ફળ મળે એવું ઇચ્છું છું.

પ્રોહીબીશનીસ્ટ એક કન્ટારી દીદી મી. ઉપરના નામના કાગળને ટપોડી લાદેછે

અરબેલોથી મી. આદમ હાજી કુવાડી આ લખે છે કે:—દિલગીરી સાથે કહેવું જોઇએ કે આપણા દીદી ભાઇઓમાં સંપ ની ખામી છે. મી. ગાંધી વિષે કેટલાક ભાઇઓ ગમે તેવા શબ્દો જબાનથી કહાડે, અને કેટલાક હાથચાલાકી કરતા કોશીસ કરે તે અફસોસ અને શરમની વાત છે. એવા આપણી કોમને શિષ્યપત્ત લાગે છે. હું મી. ગાંધીને અંતઃકરણથી દિલસોજી આપું છું. અને તેઓ જે મુશીબત રાત દિવસ ઉઠાવી રહ્યા છે તે માટે મુબારક બાદી આપું છું.

પારસ (કેપ)થી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે:—તા. ૧૪ માર્ચ ના અંકમાં કેપ. ઉનથી મી. હાજી સુલેમાન હાજી મહમદ લખે છે તે વાતને હું મળતો આવું છું પણ જે વખત ટ્રાંસવાલના દીદી ભાઇ દુઃખમાં હતા ને વખતે કેપટાઉન ટ્રાંસ વાલના દુઃખી ભાઇઓની મદદ માટે કાંઇ ન આપી શકયુ. માટે ચર્ચાપત્રીએ લખી તે વાત જીવતાં ચઢેલા શાણે (?) નહિ આપે ને મુવા પછી ગામ દેવરાવે એવી વારતા જરાપર થઇ.

લેડીસ્મીથથી 'અઝરીમ' લખે છે કે:—મીસરી ભાઇઓના વડા જનાતનસીન થયા ના ખબર મળ્યા છતાં નાતાલ, ટ્રાંસવાલ તથા કેપની મુસલમાન મંડળીઓએ દિલ સોજીના તાર અથવા કાગળ મોકલવાનો હરાવ પાસ નહિ કર્યો એ અફસોસની વાત છે.

દીંડુસ્તાનની ટપાલ રદી મરે સમ્મેલનીમાં જવા તા. ૩૦ મી મારચે ગયા છે. તથા રદીમર જોહનીસબરગમાં પાછા તા. ૨૬મા આવશે. બીજા ના બે માણે ડરબન થી પાછા ફરશે.

હિંદુસ્તાનના સમાચાર.

જામ રણજીતસિંહે મોરબીવાળા પ્રીન્સ હરમજીને પોતાના વકીલ નીમ્યા છે.

અમદાવાદમાં મદ્રાસીઓની એક કોન ફરન્સ મળનાર છે જેમાં કાઠીયાવાડ કચ્છ શેત કચ્છ અને ગુજરાતના ગરાસીયાઓ ને પણ સામેલ કરવામાં આવનાર છે.

કાઠીયાવાડનું મુખ્ય મથક રાજકોટ આજ ૮૦ વરસ થયાં લશ્કરી મથક તરીકે જાહેરનું છે. તે લશ્કરી મથક તરીકે બંધ પાડી ત્યાંનું લશ્કર નવી યોજના મુજબ કાઢી લેવામાં આવનાર હોવાથી, તથા એ મથકે લશ્કર રાખવા તરફ પોલીટીકલ એજંટ મા. ફ્રીટસ ગ્રીસડ અભિપ્રાય જણાવતા હોવાથી ચર્ચા ચાલે છે કે કાઠીયાવાડના એ મુખ્ય મથકને લશ્કરી મથકમાંથી આતેલ રાખવું સલાહભરેલું નથી.

જુના સ્ટેટની રાજ્ય ગાદી પ્રીન્સ જોરાવરસીંહજીને સુપરદ કરવા ઠરેલું છે, પણ સ્ટેટને સરકારી દેવું હોવાના સબબે તે ભરપાઇ થતાં સુધી કારભારી સરકાર તરફથી નીમારો.

પાલીતાણાની સ્કુલોમાં અભ્યાસ કરતા ગરાસીયાઓને માટે સ્ટેટ તરફથી ગરાસીયા બોરડીંગ ખોલવામાં આવનાર છે.

કરાંચી ખાતે ચુકાયા કોનફરન્સ ભરવા બોલાવેલા પ્રતિનિધિઓ ઠરાવ્યું છે. એ કોનફરન્સમાં કેળવણી અને હુન્નરનો ફેલાવો કરવા માટે મોટું ફંડ ભેગું કરવા, તથા દરેક ગામોમાં કેળવાયેલા સભ્યોમાંથી અથવા નવા ગામ નીમી તેનો નીભાવ કરવા, અને તેમાંથી નીશાળ કોલેજ તથા પરદેશમાં અભ્યાસ કરવા જનારાઓને મદદ આપવા અને બોર્ડીંગ હાઉસ ખોલવા, ઔદ્યોગીક કેળવણીની વૃધ્ધી કરવા સાથે ધારમીક, નૈતિક ને હુનર વીગેરેનું જ્ઞાન આપવા, ગરીબોને ધંધે લગાડવા વીગેરેનો બંદોબસ્ત કરવા, અનાથાશ્રમો સ્થાપવા, વીધવાઓ માટે તેણીઓનું ગુજરાન તેમને ફાવતી રીતે થઇ શકે તેવાં સાધનો તપાસ કરવા અને કડંગા રીવાજો બંધ કરવાની બાબતો ચરચાવાની હતી.

અમદાવાદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની કેળવણી માટે એક મોટી ટેકનીકલસ્કુલ બંધાશે.

અમદાવાદ ખાતે પ્રેમાભાઇ હોલમાં નગરશેઠ મોતીભાઇના પ્રમુખપણા હેઠળ મળેલી સભામાં ટ્રાંસવાલમાં અમલમાં મુકાયલા રજીસ્ટ્રેશન બીલ સામે નાપસંદગી દરશાવનારો ઠરાવ થયા પછી વધુ એવો ઠરાવ થયો હતો કે બ્રીટીશ સાહેબ શાહતની પ્રજા તરીકેનું પોતાનું સ્વમાન તથા દરજ્જો જાળવવા માટે કોશીશ કરનારા ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને ખમખી પડતી હાડમારી માટે સભા તરફથી દીલસોજી જાહેર કરવી, હીંદીઓને રક્ષણ આપવા ની અંગરેજ સરકારને અરજ કરવી તથા સભાના ઠરાવોથી નામદાર સાહેબ વાકેફ કરવા એવો ઠરાવ થયો હતો. તથા નામદાર વાઇસરાય લોર્ડ મીંટોને વાકેફ કરવા.

દિગંબર જૈનોની એક કોનફરન્સ પાવાગઢ ખાતે ભરાવાની હતી.

મહારાજા શ્રી સયાજીરાવ ગાયકવાડ તરફથી મહેસાણા રેલવે સડકના સમારકામ માટે રૂા. એક લાખની રકમની બહાલી આપવામાં આવી છે.

ખેતીવાડી, તથા રૂના કુળાદીનું પ્રદરશન વડોદરા પબલીક પારકમાં ભરવા ઠરેલું છે.

નવસારીમાં સ્વદેશી સાહસથી ઉભી થયેલ સ્વદેશી ગેસ કંપનીના ગેસમાંના નીકળતા પ્રવાહીમાંથી સાહી બનાવવાનું મોટું કારખાનું ચાલુ થયું છે.

નવસારી પ્રાંતના જુદા જુદા મહાલો માં દુષ્કાળ એક લાખના ખરચે કુવાઓ ખોદનાર છે.

નવસારીના બાતલ્ય ભદેશમાં રૂા. ૮૦૦૦ના ખરચે આરસના ટાઇલ્સ જડવા કામમાં આવનાર છે.

સુરત વીગેરેના જણીતા ઝવેરીઓ તરફથી પરદેશી ખાતે મોટા પાયા ઉપર મોતી તથા ઝવેરાતનું કામકાજ કરવા માટે રૂા. ૧ કરોડની થાપણ સાથે સીન ડીકેટ ઉભી કરવાની ગોઠવણ થાય છે. એ સીનડીકેટમાં મોતીની સીનડીકેટ વાળા જણીતા ઝવેરીઓ, અમદાવાદ વાળા મી. માણેકલાલ ચેલાભાઇ, મી. ગુલાબચંદ ઝાકરચંદ વીગેરે સામેલ થયા છે; અને જોગી થાપણથી સુરત આગે રીકા વીગેરે કેટલાક પરદેશોમાં હાલ મોતીનો મંદ પડેલો વેપાર પાછો ખીલવાની આશા રાખે છે. જો એ સીન્ડીકેટ ફતેહમંદ નીવડશે તો મોતીના વ્યાપારને નાણાંની છુટ મળવાથી વેપારીઓને પોતાનો માલ બેરી નહી કાઢતાં બજાર ટકાવી રાખવાનું સાધન મળશે એવી વકી રાખવામાં આવી છે.

સુરતમાં પારસીઓ માટેની એક ધરમ શાળા બાંધવા એક ફંડ ઉઘડવામાં આવ્યું છે.

સર ફીરોજશાહ મહેતા અને બીજા આગેવાન હીંદી રાજદ્વારીઓની દેખરેખ નીચે મુંબઇમાંથી નીકળનાર રોજીંદા અંગ્રેજી પત્રના અધિપતિ તરીકે 'રેટસ મેન' પત્રના માજી અધિપતિ મી. રેટ કલીફની નીમણુંક થઇ છે.

મુંબઇની મ્યુનીસીપાલીટીએ ધારાસભા માં પોતાના પ્રતીનિધી દ્વારા સર ફીરોજશાહને ચુંટી કાઢવાની ટાંચેલી ભલામણ મુજબ ના. ગવરનરે તેમની ધારા સભાના વધારાના સભાસદ દાખલ નીમણુંક કરી છે.

પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સની મુંબઇની મુલાકાત વેળા પાનુઓ તરફના આવકાર ફંડ માંથી બચેલાં નાણાંમાંથી અને નાણાંની બીજી મદદ સાથે બેક રોડ સામે દરીયા બાજુએ પાનુઓ માટે એક જીમખાનું બંધાય છે, અને તેના મકાનની જગીન સરખી કરવાનું પ્રથમ કામ હાલ હાથ ધરવામાં આવ્યું છે. પાનુઓની આ જીમખાનાનું પ્રમુખપદ લેડી કલાર્કે સ્વીકારેલું છે. જીમખાનાનાં મકાન માટે પ્રાણ ખાનુમ બાઇ નુરમહમદ શેરાજ ભાઇએ એક મોટી રકમની મદદ આપી છે. એ જીમખાનાના સભાસદો માત્ર પાનુઓજ થઇ શકશે. આ જીમખાના ને હેતુ શાળામાં ભણતી છોકરીઓ તથા બીજી પાનુઓમાં કસરતની ખિલવણી કરવાનો છે. સભાસદોની દાખલ થવાની ફી રૂ. ૩૦ અને માસીક ફી રૂ. ૩ છે. કુંવારી છોકરીઓ તથા બહેનો માટે દાખલ થવાની ફી રૂ. ૧૫, અને માસીક ફી રૂ. ૨ રાખી છે.

અમારી પ્રજા જણાવે છે કે "જણત્રજ્ઞ" નામનું અઠવાડીક ગરાતી પેપર [illegible]

સરકારના આશરા નીચે પ્રગટ થનાર છે. અને તેને દર મહીને ૬. ૨ હજારની મદદ મળશે. આ પત્ર ઍંગ્લો ઇન્ડીયન પત્રોની ગરજ સારશે.

નાગપુરના આજુબાજુના ૧૨ માઈલના ભાગો ઉપર કોલસાનાં પડો હાથ લાગ્યાં છે અને એવી ખાણોને માટે શોધ ચાલી રહી છે.

કલકતા ખાતે એક કહેવાતા ખુનીને થએલી સજા સામે કરવામાં આવેલી અપીલમાં નામદાર જજોએ મી. રામ પીની અને મી. શરફુદ્દીને સરકારી વકીલે કેસ ચલાવવા ના પાડવા છતાં તેને થએલી સજા મંજુર કરી હતી. આ ચુકાદા સામે 'અમરત બજાર પત્રિકા' એ સખત ટીકા કરી હતી અને મી. સમાજીની જજોની લેહાને લાયક નથી, માટે તેમને ઇમ્પીચ આપવી જોઇએ એમ જણાવ્યું હતું. હાલમાં બંગાળીની સેર કારે ખુનીને થએલી ફાંસીની સજા કહાડી નાંખી કેદવરી સજા કરી છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે 'પત્રિકા' ની લડતનુ આ શુભ પરીણામ છે.

કલકતા ખાતે એવી ખબર બહાર આવી છે કે વસ્તગાનવેંચાના ખરા અધીપતીઓને કીતુરી લખાણ કરવા માટે પકડીને સજા કરવામાં જે મુશ્કેલી નડે છે તે દુર કરવા માટે તેને લગતા કાયદા માં ફેરફાર કરવાનો સરકાર હાલ વીચાર ચલાવે છે. ને એવી સુચના થઇ છે કે અધીપતીઓને મેજીસ્ટ્રેટ કમદ મોરાંદ લેવાની હુકમ બારી તથા ભારી રકમના જામીનો પણ લેવા કે જેના બદલી રીતે બાતુરી કબાણ કરનાર માણસોને બદલે કુણાં લેવા માણસો બહાર આવતાં અટકે. આ બે પ્રેસનાંસી [illegible] કરવા [illegible] સત્તા આપવી.

[illegible] ગાયુબીપોનાયકના [illegible] ચુકાદા લીધો હતો, અને મી. [illegible] સ્થાપી કે [illegible] [illegible] કરી કે તે એમ કરવાને [illegible] [illegible] [illegible]

VOLKSRUST

E. A. Bhayat,
Box 92.
Essop Sulman,
Box 43.
G.R. Meeta,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Miau,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagree & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. ચેાભ્સો.

સ્થાવર મિલકતના એજન્ટ.

જાહેર દરરાજાથી જમીન વેચનાર, સર્વ જાતની મ્યુનિસિપાલિટીઓ અને મીલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ સ્મીથ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG. T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 33.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 3250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રુટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ,
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ. ૩૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail,
9/- per dozen,
Trial orders solicited.
Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925. JOHANNESBURG.
તાજી સ્નુક ૯/- ડઝન.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants.
P.O. Box 3505 Telegraphic Address
JOHANNESBURG.

દુકાન વેચવાની છે.

જરમન આફ્રિકા ઇસ્ટ લાઇન.

૧૮ દહાડે મુંબઇ જનારો આગબોટ,

ગવરનર.

તા. ૩૨ મી માર્ચના ઉપડશે.

ઉપલી સ્ટીમર અત્રેથી તા. ૩૧ માર્ચના સીધી મુંબઇ સારૂ જશે તે પ્રસંગ ઉઠાવીને અનેશીયેશન યહ રહી ૧૮ દહાડે મુંબઇ પહોંચશે મજકુર આગબોટમાં બ્યાસી દેશી છે. જગ્યા ફાળવામાં છે બતી બજરૂ વગેરેનું અનહદ સુખ છે. પાસેંજરો અહીંથી ચડેલા મુંબઇ જઇ ઉતરશે. ક્યાંય બદલવાનું નથી.

આસ ચેતવણી

મજકુર લાઇનની હવે દરબન તેમજ ડેલ્ગોઆબેયા દરેક માસે એક આગબોટ સીધી મુંબઇ જવાવાળી છે. સ્ટીમ પ્રેસીડેંટ અહીંથી તા. ૧૮ ફેબ્રુવારીના ઉપડેલી તા. ૮ માર્ચના મુંબઇ બરાબર ટાઇમ રેખાસ મુજબ પુગી છે.

Osman Ahmed, Box 126, Durban. Tel. Ad. Ottoman.
Abba Mahomed, Box 81, Delagoa Bay. Tel. Ad. Abba, care Civil.
Hajee Habib, Box 57, Pretoria. Tel. Ad. Bagdad.
D. K. Patel, 38 President Street.
A. M. Suliman & Co., Johannesburg.
Essop Suliman, Volksrust.

કીસાએ આપવાની છે.

ઉંચીંગાની દુકાન ફર્નેશનનાં ઉપર ટાઇટ કરીફ્વાળી નવી બીલ્ડીંગ લીઝ અને લાયસેન્સ સાથે કીસાએ આપવાની છે.
એમ. એ. પારેખ—ગ્રેચમંડ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

રબર સ્ટાંપ

સુરતની અથવા હુબેહુબ,
ઓર્ડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે.

FOR
Rubber Stamps
IN ALL LANGUAGES
WRITE TO
International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Nr. the Corner Commissioner & Fountain Street
P.O Box 294, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 ELIT STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "NIMROD." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all Kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3598.
41 Market Street, Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P. Box 6. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, S.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
Imps on hand
"CHEEROOT"
Corner building, Diagram Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
[illegible]
[illegible]

HORMAJEY IDOLJEY,
DIRECT IMPORTER
GENERAL MERCHANT

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Piece Goods, Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Hollow-ware, Furniture, Crockery,
Rough goods, &c., &c.
DRAGON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add.: BAGDAD. P. O. Box 57.
338, Pretorius Street, PRETORIA.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
[illegible] BUILDING
Cor. Eloff Street and Market Sq.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited
સરસરની બાજ નીમણુંકથી
રહેસ (ધંધા) ચલાવનાર, તમા સગા કરનાર.
હમફ્રસ, ગ્રેન્ડ ડી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબર્ગમાં, ઉંદરીયન અને બેઝનિ
ઓલના મુખ્યપર, લીસ્ટ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ : અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO
Mattress Makers, Wholesale Importers
[illegible]
Market Square (West) Box 1420 Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
[illegible]

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Pretander."
Telephone 803.
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
અમ મીનારેટ, સુલતાન મોટ બીટ પર
કાનીઆ કેસ વગેરે બનાવી વેચવા નીચેને
મરનામે મળશે.
અન બેન્ડ સીગેરેટ વર્કસ.
૧૪૧ બે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS,
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 93. Lourenco Marques

HOOKDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
[illegible] Corner
DURBAN

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORT
[illegible]
[illegible]

[illegible] Suliman
[illegible] MEMON VANT
[illegible]

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL.

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

બ્રિટિશ ગિયરી જ્યાંથી હિંદુસ્તાન
ની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે
છે. બાસ વી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
મુ-સરસ ચાવલ ચોખું ગંધીઆણું જલ્દ
મળે. અજમાવીશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VRED EDORP
Box 5031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડ્યુસ કમીશન
એજન્સી.

(માર્કેટ સ્કવેરમાં)

માર્કેટ અને કમીશન એજન્ટસ
અમે સારું દામ આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી
એ છીએ. પૈસા તરતજ મોકલવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્કવેર વાઉસ
કોરનર કમીશનર અને કમીશ્ન સ્ટ્રીટસ
બોક્સ ૫૮૦ તારનું શીરનામું "આશા"
જોહાન્સબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 62. Tel. Add.: "OSMANIAN."
ESTABLISHED 1888.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન
એજંટ.

[illegible]

C. K. D. PILLAY & CO
General Merchants & Importers.
Madras Goods a Specialty.

[illegible]

[illegible] our premises,
133 Grey St, [illegible] Urgent Rd
P.O. Box 68, Durban.
Telegraph Address "DOORASAMY"

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
161 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

DAWOOD ISMAIL,
[illegible] & EXPORTER.
[illegible]

G. P. VYAS,
GENERAL AGENT
[illegible]

HAJEE GULABBHAI & CO.,
[illegible]

I. A. CAJEE & Co.,
[illegible]

Ahmed Mahomed,
[illegible]
[illegible] KIMBERLEY.

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની, કોપરપણ સોનેરી અને હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી રહી છે. નિયમીત મરાશેને ૪૨ સંદેશા દીઠ [illegible] રીબેટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર મથવા ટપાલથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી આપે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાંઈપણ પહેસા લેવામાં નથી આવતા રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે ને [illegible] રીતે ઉપયોગ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ સસ્તે દરે કામ ઉકેલી શકાય છે.

હમી રહર પોકમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની લેના અટક કરી લેનાર બહીને ઠેકી પર કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

[illegible]
રૂટરની ઓફીસ,
[illegible]

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબર્ગ.

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, April 4th, 1908. No 14

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Shawls, Rugs, Boots, Shoes, Hats, Caps, Shirts, Braces, Pouts, etc., etc.

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN"

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the highest Market Price and Prompt Returns.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE: Becker's Building, Market Square, Johannesburg.

TELEGRAPHIC ADDRESS: "TOMASELLI" JOHANNESBURG. TELEPHONE No.

JALBHOY & SORABJEE Bros.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dhal, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Sulimon Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆંની કં. તરફના બધાઓને જણાવવાનું કે અમારી દુકાનો ખસેડી નીચેના સરનામે આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, Transvaal.

Telephone 3555. JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VEREENIGING.

દરેકની કેરેબા રૂપના ક્રીત આપને તદ્દન કેરીનારમાં ન્યાય કરશે. પુર્ણ-ગદેના ખને બ્રેકીંગ બાબતે. ઓફસ ૧૬૦, પીટરબર્ગ.

ખાંડનું કુલ્લું ફુટપાથ પર ખોલી ... ટી. ડી. મુદીલીઆ. ઓફસ ૧૬૦, ડરબન.

વ્યવસાયને લગતા ધંધાઓ.

... ટી. એ. ગાંધી ઇલ્ડ. T. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 850.

ABOOBAKER

દરેકપ્રકાર દેશાવરના વેપારી બ્રધરહુડ, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

મોદી દાદર 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,
Blouses,
Night-gowns,
Combinations
Chemises,

Skirts,
Underskirts,
Children's Fancy Goods,
Frocks,

Bibs,
Bonnets,
Booties,
Hats,
Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of

all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રહી મળશે, અમારા ગ્રાહકોના હિતાર્થે વેચવા રાખવાની છે. મોકી દેનારને બહુ દીલાસા આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે

102 Queen Street, Durban. P.O Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: EASTINDIAN

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S [illegible] over the addresses of senders and receivers [illegible] system that ensures considerable economy. Reuter Secret and Mercantile Code, which is the most of its kind in existence, enables senders to save still [illegible]

cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

Mail & Tea Agency, Bank Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Offices in South Africa and

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

[illegible]

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET.

[illegible]

KHANDUBHAI.

GENERAL DEALER.

ALL KINDS OF INDIAN GROCERIES.

P.O. Box 342.

73 George Street,

KIMBERLEY.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, Cape Town.

Geo. E. HANDS, Resident

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપારે મોટું અને ઊંચું ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં એમ. રહેમતની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો પરંતુ જે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થવા ને સૌથી જુનું નામ રાખવાનું ઠરાવ્યું છે. હવે તે નામ જેવા કુપરના નામથી ઠું૦. ચાલે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

[illegible]

ટાંગે ઍન્ટ્રન્સ [illegible] ઍન્ડ

સંચાનું તેલ, પટા વગેરે ઍન્ટ્રમને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલિફોન નંબર ૧;

તારનું સરનામું, 'રીપમેન્ટસ'

ઓફિસ આગેડ. ડરબન.

શી. કેવલરામ.

વેપારી અને કમિશન એજન્ટ.

દેશી દેશમ અનાજ ગીનાઈ વગેરે ભાવતાલ ઠીકાણે.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ. (ડાલ્ટન હોટેલની સામે.)

ટેલિફોન નંબર૨૦, જોહાન્સબર્ગ.

J. M. H. GOOL,

120 Castle Street, Capetown.

Wholesale Grocer, etc., of all [illegible] from India and England.

Also Exporter of Cape Stock.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સ્ટીમર ઓપ્રાલ માસમાં નાખવાની જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છોકરાઓ છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પસેંજરોને કોઇપણ જાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અત્યાર આજે કેટલ મુદતથી આપણા કોમી ભાઇઓ સોની નોકરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે બુકાના સુકર છે કે અસંખ્ય અસહ્ય મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જતી છે. માટે આ હુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તપસાર થઇ રહેવું

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દિવસે અત્રે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકની જાણ માટે અત્રેના આગમનું ખાસપણ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચ્યા જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થયાથી ડેલાગોઆબેથ જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર કોંગેલા દરબનસે કોલંબો અને મદ્રાસ થી કે કલકત્તા જવાની હોવી.

કોંગેલા ટન ૨૦૦૦ તા. ૨૦ એપ્રીલ.

தெட்டால் வாடகைட் இலங்கை.

"கங்கோலா" டன் 2,000 ஏப்ரல் 20ம்.

இலங்கை மற்றும் கொழும்பிலிருந்து சென்னைக்கு கப்பலேற்றப்படும்

શ્રી. મગનલાલ ઉમાભાઇની કુ.
૧૨૪, ૧૨૬, ૧૨૮ કોમર્સીઅલ રોડ દરબન
Telegraphic Address Kathorian,
P. O. Box 125.

King & Sons.
West St. Durban.

મેસર્સ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column ... 6 0 per inch
Double Column ... ... 10 0 per inch
Repeats Half Charges

One Inch S.C. One Year £2-10-0
Two Inches ... £4-10-0
Three Inches ... £6-10-0

Liberal discount to standing advertisements for long periods

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 2180, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. [redacted] Surati,
[redacted], Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Sulaman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowra,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khannisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Daresa,
Fruitsupplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader,
[illegible] Street.
[illegible] Bhayat & Co.,
Importers, 23 Rocco Street.
I. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lacharam,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pahoomul Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

H. [illegible] Hassim,
Brickmaker House,
Ismail Ismail Essack,
Box 10,
Hassim Sulaman,
Box 17,
I. E. Moola,
Box 15.

DELAGOA BAY

H. H. [illegible] & Co.,
Box 240.
Hajee [illegible] & Co.,
Box 268.
Hajee Mooljee & Co.,
Box 205.
[illegible]
Box 322.
[illegible] & Co.,
Box 130.
[illegible] Hajee Moosa
Box 27
[illegible] & Co.,
Box 131.
Noor Mahomed & Essoji,
Box 320.
[illegible]
Box 109.
[illegible]
Box 2

DURBAN

Anwar, Hay & Anwar,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Abdoorakim Amon & Bro.,
Box 441, 131 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, [illegible] Pine Street
Bhana Pershotam,
237 Pine Street
M. C. Cameroodeen & Co.,
Box 120, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Tinol,
Box 211, 116 Grey Street.
Fazal Ismail Trading Co.
Box 88, 102 Queen Street.
P. D. Dhupelia, Vessel,
ex 507,
Ebrahim Cassoobjee,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Soofi Masjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hosen Haskim & Co.,
Box 85 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jaadhon & Soobadar Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackonjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
170 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Moghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
C. H. Meyerhas & Co.,
Box 97, 175 Field Street
Nanabhai Soofi Abdulwahab,
130 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610,
Pachalum Naidoo, Tailor,
[illegible] Grey Street
S. Peer Gay Tailor,
[illegible] West Street.
P. K. [illegible] & Co.,
Box [illegible] 132 Grey Street.
[illegible]
Box [illegible] Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Sulemas Bros.,
103 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 161 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hafferjee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 82.
Aboomia Cassoobeen,
Market Square.

INHAMBANE

Abdu Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504. 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 1120.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 7757
Gulab Ping,
Box 5260
M. A. Kadoota & Co.,
Box 3598. 41 Market Street
C. Kovalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353. President St.
Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

Wanderers, near Johannesburg

Dhoss [illegible]
Box 6931.

Dawjee & Co.,
Box 2880.
Parbu Kalyan,
Box 6031.
Govind Dahabhi,
Box 6031.
Govind Mowji
Box 6269
Lakhman Madho,
Box 5999.
Moran Burkha,
Box 6099.
Parmu Hira,
Box 5999.
Pesta Jeram,
Box 351.
Ratanji Kalian,
Box 5999
Ratipalsingh,
Box 5999
D. M. Sewji,
Box 6031.
Vanmali Govan
Box 6031

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Manosieb,
1 Broad Way
S. Appatharey Chetty,
2 Otto Street.
Moodaliar
Box 302, 73 George Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant
Shamsoodeen Barclay.
25 Bean Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nathanson,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Bean Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.
Yusuf Patel,
Box 81, Market Square.

KRUGERSDORP

A. E. Gool Ahmat,
Box 33
Essop Ebrahim Patel & Co.,
73 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Vanji Gaba,
Box 11
Kalan Lakha,
Box 291.
Suliman Ebrahim Ayob & Co.,
Box 202. Market Square.
Usuf Kota,
Box 204.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Nek.

MAFEKING

Hassim Seedat,
Box 61
Ebrahim Vally
Box 41
Kapur Bapoo,
Box 79
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal.)

A. E. Bhayat,
Box 35
L. A. Coga & Co.,
Box 117. Church Street.
Dawood Joosub,
Box 159

NORTHDENE

Dawjee Harjee

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 2,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 170.
Hadjee Moosa & Co,
Market Square, Box 129.
Mehta & Karsondas Bros.,
Box 7010. Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box 12
S. D. Dawjee,
Market Square
Moosa Hassim.
M. H. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Purshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street
Ayoobdjee Beg Mahomed,
Box 485
Harry Hyde,
Box 57. 338 Prinsloo Street.
Mahomed Abu
Box 198. Prinsloo Street
Manjee Nathoobhai,
Box 116 Room Street.
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant. Box 842.
O. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmd Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Keswji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalalas Kiima, Malopi.

STANGER

C. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 36, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 13.

TONGAAT

A. A. Gaston,
Railway Street.
R. Jadpar & Co.,
Railway Street.
Vadalli Kashee,
Plumber, Main Road.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Bank Talwantsing,
58 Wick Street.
Bhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
52 Wick Street
M. E. Nawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate
Ragabvjee Ruganth, Goldsmith,
Moss Street
Rugabvjee Derjee
Goldsmith.
Seedat, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

F. A. Brahma,
Box 196.
Essop Suleman,
Box 15.
G.R. Naidu,
Box 1.
Vanmali Meer,
Box 42.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 20.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street,
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naoroji & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વેાહરા.

રજીસ્ટર્ડ મિલકતના એજન્ટ.

જાહેર ટ્રસ્ટીઓથી જમીન વેચનાર, સરકારી ગાળણીદાર અને મીલકતની કિમત આંકનાર.

ઇમ્પીરીઅલ બીલ્ડીંગ્સ,
૨૯૩ રીચ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રુટ મરચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પો. બોક્સ ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
[illegible]
[illegible]
P. O. Box [illegible] Phone [illegible]
DURBAN & PRETORIA.

DAWOOD ISMAIL,

GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150. MIDDELBURG.

NANJEE DULABHOAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL.
Tel. Add. "BHABHA." P.O. Box 29

FOR SALE.

Fresh and Preserved
CAPE SNOEK.
Wolesale and Retail.
9d per dozen,
Trial orders solicited.

Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925, JOHANNESBURG.
પાછી સ્નુક ઉ— ડઝન.

દુકાન વેચવાની છે.

માલ સાથે, જગ્યા સારી છે. ગ્રાહક વેપારમાં પણ સારૂં છે. સારી આસામી તથા સારી ગેરંટી જોઇએ.

વધારે મળવા અથવા લખવા.

દેશાઇ ઠકરપ ઇમરશીભાઇ,
કસ્ટમ્સ્ટોર, વાલ્વાલ.

રબ્બર સ્ટાંપ

ગુજરાતી અથવા કોઇપણ ભાષામાં બનાવી આપવામાં આવે છે.

FOR

Rubber Stamps

IN ALL LANGUAGES

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

G. P. VYAS.

GENERAL AGENT
P.O. Box [illegible] Tel. Add. "VYAS."
Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,
PRETORIA.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE"
[illegible] MIDDELBURG

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.
BELLAIR.

A Book and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by E. E. NEAME.

By the Editor of Indian Opinion.

To be had from the Publishers The International Printing Press, Phoenix, Post Free, 7d.

Commercial Agency,

18 Upper Circular Road,
CALCUTTA,

Is a concern which needs especially to be brought to your notice to enable you to keep in touch with the various markets in India. The rates of almost all the goods that you require from time to time fluctuate and it is therefore necessary in the interest of our reputed concern that before you place your orders elsewhere you will please refer the matter to us, sending samples (where this is practicable) for our special offers. Should you feel inclined to correspond with us you will always find the Calcutta market at your door and that you will not only be in a position to ascertain the true [illegible] of the market as regards the genuineness, cheapness, durability, and quality of the goods required but that you will come across this as the only concern of the day which [illegible] all sorts of services [illegible] and [illegible] satisfactorily.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

ESTABLISHED 1887

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, hog and carriage-hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipes, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and crumble cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India
By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity in every interest in the world's newspapers, magazines, and books, and to present a record of events and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a lucid summary of what is happening in the different fields of human activity, and to furnish within reasonable compass something of that learning and information which comes from being in touch with many phases of life.

This object has been achieved with considerable success ever since PUBLIC OPINION was started in 1860. In the 47 years since then it has, [illegible] carried out its policy.

[illegible] PUBLIC OPINION increases with the years' [illegible] and the busy man [illegible] to keep [illegible] with new developments of thought and activity, has only [illegible] to send the money [illegible] and give him the needed facts. PUBLIC OPINION seeks to collect these facts, and to present just that *Precis* of life and [illegible] which will enable him to quickly understand what is going on in the world.

PUBLIC OPINION is published every Thursday. Price Twopence. It can be obtained from any Newsagent, or will be posted direct from the Publishing Office for the price of 10s. 10d. per year, 5s. 5d. for six months, or 2s. 8d. for three months, to any part of the world. Subscriptions should be addressed to—

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House,
Tallis Street, London, E.C.

"I know of no Home Magazine [illegible] so valuable as the Daily Press Cuttings of the *Daily News*, May [illegible], 1907.

"The Editor of PUBLIC OPINION [illegible] May [illegible], 1907.

SUBSCRIPTION FORM ON A PREVIOUS PAGE.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 633 Letters. Useful in every [illegible] of life for daily use. Re. 1 [illegible].

EVERY-DAY DOUBTS: A Dictionary for reading, speaking and writing the English language correctly. Re. 1, [illegible].

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS. (Third Edition). —Explained and Illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, [illegible] post free.

SELECT S[illegible] (in [illegible] parts). [illegible] rora.—Help [illegible] write [illegible] to improve [illegible] [illegible]

[illegible] Vols [illegible]

[illegible] for Dress [illegible] MISS TO WARREN (Castise). Vols I and II Re 4 [illegible] free.

[illegible] With Notes. Re 1. Sold, Rs 2, 2s. post free.

ARNOLD'S [illegible] SPORTS, Re [illegible] 6as.

To be had of the Manager, "INDIAN STUDENT" OFFICE, No 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

આટે પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ઉપરની જેની કિંમત પોસ્ટેજ અરધી જેની.

[illegible] ટ્રાન્સવાલ તથા રોડેશીઆના પણ [illegible] રવીકારવામાં આવે છે

છપાઈ તૈયાર છે.

[illegible] [illegible] [illegible] [

Indian Opinion

VOL. VI PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 4TH, 1908 No. 14

Contents

PAGE
The Gospel of Selfishness 153
Forthcoming Legislation in Natal 153
Elsewhere Similarly 154
The Municipal Consolidation Bill 155
A Victory for Justice 155
Who on Colour? 156
Other Articles :—
Lord Selborne and British Indians 156
The Draft Constitution in the Transvaal 157
Indians Entitled 157
Indian Legislation in Natal 158
Mines and Leaseholds in the Transvaal 159
Natal Municipal Congress 159
Communal Congratulations 159
Johannesburg
Wisdom of
Indian Patriotic Union
The Durban Election
Asiatics in Canada
Indians in Public Parks

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 4th, 1908.

The Gospel of Selfishness

"The truth is you [illegible] the contact of two totally different civilisations—Eastern and Western. We [illegible] naturally think ours the best and Eastern think theirs is the best. It has been written in the Bible [illegible] here. "East is East and West is [illegible] Even assuming every white man to be every Asiatic that would [illegible] brief [illegible]

[illegible] Lord Selborne [illegible] dignity, to [illegible] down the prejudice, and to [illegible] fully for full citizenship. According to Lord Selborne, the two [illegible] never be one, and it is therefore positively obligatory on the white races to reject the idea of political and civic assimilation, and to regard the virtual elimination of every Indian from South Africa as the [illegible] goal. Lord Selborne has [illegible] two the last two results; [illegible] are the natural corollaries to his Lordship's premises.

Now let us understand the position of Indians in reserves. His Lordship admits that South Africa has a climate suitable for [illegible] races. He would, therefore, reserve for Indians, [illegible] parts of South Africa which [illegible] unsuitable for [illegible]

We believe that [illegible] speaking [illegible] did not [illegible] Lord Selborne [illegible] not only preached the gospel of [illegible] but he has also preached the gospel not devoid of [illegible] Perhaps it must be a relief to [illegible] or later to the Indian Empire much as has been pictured to Indians by many of the ablest and the best Englishmen.

Lord Selborne's theory amounts to this. Europeans cannot compete with Indians and other Asiatics; therefore Asiatics, because they are Asiatics, should for ever be shut out from South Africa and other colonies which are habitable by both Europeans and Asiatics, and that, so far as Indians are concerned, other portions of the Empire should be reserved for their settlement, and as for the other Asiatics, Bruce Ironclads should guard against their intrusion. This Lord Selborne lays down, for all practical purposes, as a permanent state of things. It is evidently assumed that the meek Indian will, belonging to a subject race, quietly submit to his doom, and that when the warlike Japanese and the Chinese, awakened from their sleep, wish to force their entry into British colonies, they are to be met by the strength of the British fleet.

We are concerned, for the present, only with the first proposition. The *Round Daily Mail* has shown the hollowness of the second by pointing out that forces no better than and different from that of gunboats may render the latter perfectly ineffectual.

Everybody accepts the statement that in the present state of flux, the new colonies, which have been established [illegible] The [illegible] state [illegible] by the [illegible] the point [illegible] South [illegible] Lord [illegible] Empire [illegible] Europeans [illegible] Lord [illegible] Africa which is largely colonised by Indians an attempt has been and is still being made to reserve Natal which has a bracing climate, for Europeans only. [illegible] who will have the plums even in the swamps? Why, of course, the white races, because the supervision and administration will naturally be by Englishmen. We think that his Lordship has, without serious thought, appropriated the catch phrases made current by Mr. Wybergh, and in doing so has retarded a peaceful settlement of a difficult Imperial problem. His Lordship's theory is inconsistent with the growth of Indians as free citizens of a free-loving-burning Empire, and we have no hesitation in saying that it will be rejected by every lover of the Empire.

His Lordship considers Western civilisation to be superior to the Eastern. If it be so, why should there be any fear as to the result of [illegible] between the two? Will not [illegible] which is inferior yield to that [illegible] superior? If in practice the Western is found to be inferior, will it not be a gain for the West that it takes on what is better?

Lord Selborne by imputing to the two civilisations an inherent incompatibility, rejects the Christian doctrine of oneness of humanity. He may not have meant to imply all this in his speech, but he is responsible for all that reasonably flows from his doctrine. Happily for the Empire and for the human race, we believe that Lord Selborne's views are not shared by British statesmen outside South Africa, and, we doubt not, will be questioned by many even in this continent of many changes.

Forthcoming Legislation in Natal

DR. O'GRADY GUBBINS, the Colonial Secretary, in an interview at Maritzburg, has outlined something of the Government programme in the forthcoming session of Parliament. Apparently the Land Tax Bill is thrown overboard, proceeding that was only to be expected from a Government of the composition and political complexion of the present one.

The two measures will be more than [illegible], both of which are of the [illegible] moment to the [illegible] to this journal. [illegible] is intended to introduce [illegible] to [illegible] Indian immigration [illegible] to the [illegible] which [illegible] illegal to introduce Indians into the Colony [illegible] by [illegible] apprentice [illegible] that the [illegible] Indian [illegible] market [illegible]

have better pleased
[illegible] which we
be successful, is about to be
put an end to a horrible
system that ought never to have
admitted in the first instance, or
could only
that the change of attitude
on this crucial question, on the part of
the European colonists, was due to
recognition of the ethical indefensibil
ity of the principles involved, but when
we read the words of Mr Armstrong,
M.L.A., and know that probably Mr.
Moor's Government has taken
stand because of the impos-
sibility of inducing the Indian Govern
ment to agree to sell the labour of
many thousand human beings for a
period of five years each at a chattel
price and under chattel conditions,
we are afraid that the spirit of commer
cialism still hovers over this
fortunate land of ours. Still, we
must be thankful for small mercies,
and trust that the Fates that the end of an
unpleasant [illegible] approaching. We trust
that [illegible] is finally put to the
[illegible] of indentured labour from
India. The [illegible] is cut down
[illegible] per annum per
head on ex-indentured Indians,
who have chosen to forego the free
passage to India, will be in-
stantly repealed—unless, perchance,
the humanity of the Colony will have
insisted upon its repeal before that
[illegible] date. Into the economic
effects to the Indian population arising
from the proposed change we are not
disposed for the moment to go. They
must be far-reaching, and deserve
careful and close study, but can with
a more fitting opportunity for their
adequate discussion.

The other legislative effort indicated
in Hubbins was a bill dealing with
(Asiatic, Indian) traders, on the
lines of the Licensing Bill at present
before the House of Commons, with
the object of fixing a period of ten
years after which no more licences
would be issued to holders at that
[illegible]

[illegible] and sale, to
[illegible] with desire
[illegible] demanded
[illegible] course,
and we are content to wait for it.

But why should this legislation be
brought forward? Is it not enough
that existing licences are [illegible] and
worth a year's purchase, owing to the
dishonest practices of municipalities
and local boards where Indian interests are concerned? Is he not Dryheid,
Lady[illegible]combe, Durban, and Port
Shepstone burnt in letters of fire on
every Indian trader's memory and do
they not stand for all that is odious
and [illegible] in the public legislation of a
Colony? The frank brutality of the
whole project is annoying. If this
[illegible] becomes law, and
we can conceive it possible, no
[illegible] licences may be granted to
Indians, however crying the need for
them may be, whilst existing licences
will have a duration of eight years only,
compensation on an unknown, or, at
any rate, undisclosed, basis of calculation being then granted. There is
nothing whatever to prevent the intro
duction of a further clause forbidding
the transfer of a business from one
Indian trader to another or even from
a partnership to a sole account. There
are some hundreds of Indian youths
now being trained for commercial pur
suits whose training will all count for
nothing and the time spent upon it
wasted. Such legislation would simply
develop a community of paupers and
hangers-on. And why, after all, should
the policy of spoliation [illegible]
Why not proceed valiantly to every
trade and industry in the Colony and
say "Out you go!" [illegible] Indian
employed [illegible] retail? [illegible] tell the
European lawyer, [illegible]
agricultural [illegible] employees under [illegible]
a country to live in? What appalling
chaos! But it is the logical outcome
of the type of protective legislation
that Dr. Hubbins has so light heartedly
outlined. Had the European trader
done anything to deserve this high and
peculiar protection we could [illegible]
understood the Government's attitude.
Knowing, however, what we do, we
are inclined to ask whether Mr. Moor
and the Colonial Secretary are trying
to play a bad practical joke upon the
Indian community. It is sincerely to
be hoped that they are not serious in
[illegible] proposals in this direction. If
they are [illegible] lesson of the Trans-
vaal [illegible] taken to heart
by [illegible]

[illegible] does it [illegible] in such a blind isolation
on the voters' roll. There is not much
to choose between the utterances of
either candidate. Both spoke to suit
their audience, and we should be inter
ested to know what would have been
the trend of the speeches had the Indian community been enfranchised. Both
Messrs. Maydon and Wylie actually
approve of the appeals to stop indent-
ured immigration. Both candidates
regard Asiatic trading as an evil to be
dealt with radically. Mr. Maydon does
not appear to appreciate the fact that,
free immigration of Indians into Natal
having, for all practical purposes, ceased,
the Indian trading "evil" is nothing
like the menace that he conceives it to
be. Mr. Wylie considers that compen-
sation for an act of spoliation and an
interference in personal rights sufficient-
ly meets the case. Both candidates
clothe their views in pleasant language,
but "fine words butter no parsnips." As
we have before pointed out on [illegible]
occasions, there are three ways of legis-
[illegible] the vote. The first is by
giving it to one party, the second is by
giving it to the other, and the third is
by giving it to neither. We suggest the
last to the Indian electors of Durban.

The Municipal Consolidation Bill

THE NATAL MUNICIPAL CONGRESS has held its annual sittings, and, as the result of a year's [illegible] the omission in the Consolidation Bill of the clauses to which the Imperial Government took such strong exception, and whose inclusion prevented the royal assent [illegible] related to the measure. Lord [illegible] the [illegible] will be remembered [illegible] the definition of the expression "uncivilized races" in section 7, sub-section [illegible] of the Bill as being far too sweeping. Further objection was taken to the definition of the term "coloured [illegible] personality, the "[illegible]". It appeared that these exceptional clauses are to be deleted, and are to be incorporated in a separate Bill, to be introduced either by the Government or by a private member, presumably Mr. Heywood, in his dual capacity of M.L.A., and Mayor of Durban. When that Bill comes forward, it will no doubt receive due attention in the proper quarters, and meanwhile we can afford to turn our attention to a matter of infinitely greater importance. We desire to sound a note of warning at once, for it would seem that an attempt is being made once more to blu[illegible] the Imperial Government into accepting a [illegible] practically disfranchised [illegible] roll at the time [illegible] should it be [illegible] We [illegible]

A Victory for Justice

IT GIVES US VERY GREAT PLEASURE to publish the judgment of the Supreme Court against the decision of the Magistrate at Johannesburg, in connection with the right of Natives to live on their own property within the Johannesburg Municipality, a matter to which we ... attention in our last issue. We ... [illegible] ... it is quite clear, and so it was. He ... that "in every civilised country the Legislature was particularly careful to respect vested rights. Municipalities should respect this rule, and, if they deported from it, their action was little short of tyrannical. If there was one thing they should avoid, it was the disturbing of vested rights." His lordship hoped that they would hear no more of the present case. We hope so too, but we fear that it is hope deferred, and we shall not be surprised ... a very short time it "maketh the heart sick." We welcome the judgment of the Court, but we are sorry that, in accordance with its time-honoured customs, ... path of dealing with ... stated a matter of ... instead of giving ... points raised, ... issues. Mr. Natlan ... all the points that told ... favour, and the Court ... decision on the first point raised namely, that the ... Council with ... of the by-law ... not ... adjusted. It is to be wished ... Court had ... way ... that the by-law ... common law of the country. The Supreme Court has decided that Natives have the right to hold land ... property in any part of the Transvaal. The right of ownership would be a farce ... did not include the right of enjoying the fruits of ownership, and ... that an owner undoubtedly expects to enjoy without disturbance ... the right of residing on his own property. But, as this ... it has been ... under ... to the Johannesburg Municipality to prosecute ... [illegible] ... remain and carry ... ally, fully, as ... The latter ... impossible for them to do, if they are ... but the danger of the ... reported to before now by ... dissipations. The Johannes... ... may not be an ex... ... right, and the ... Nathan's appeal, ... for the Municipality ... if only by saddling ... because, in order to ... and justice, the poor appellant will be put at least to the cost of ... and those who know ... of the Transvaal know what it ... the Supreme Court and pay ... fees.

THE DRAFT GOLD LAW OF THE TRANSVAAL, of which we have a first ... published. We give in another column the sections dealing ... coloured people. We ... money, ... though that the ... means ... Transvaal ... on a war ... coloured ... unless these be content to remain ... Transvaal as serfs. The Gold ... which the draft Bill is intended ... place, is drastic enough. Our readers will remember that ... was ... year by the ... Mining ... to prevent ... from ... licence within ... Mining Areas, but, ... the eleventh ... Registrar was instructed by the Government to withdraw his ... Now we know why the ... ernment intended to put forward the extraordinary contention that coloured people were debarred from carrying on trade within mining areas. Under Section 23 of the draft Law no right under the Law ... but ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

Lord Selborne and British Indians

Klerksdorp Speech

Full Text

We publish below the full text of Lord Selborne's speech at Klerksdorp on the Indian question, which we take from the columns of the *Transvaal Leader* :—

His Excellency said he could not speak to them on matters which were political in the party sense, but could only deal with matters concerning the whole community, and there was an aspect—a larger question—on which he would like to speak, and when he told them that in his mind two subjects had been lately closely connected they would perhaps be rather surprised at the connection he found between them. These subjects were that of the Indian trader in the Transvaal and the British Navy. He would make the connection good to them. They had had their difficulty in connection with the Indian trader, and the difficulty was happily over. His Excellency continued, "I need allude to that no further, except to say once again, in the most unqualified manner, that there never was any intention on the part of the Transvaal or the Transvaal Legislature to commit an injustice on, or humiliate, the British Indians in the Transvaal. All that was intended, and has been accomplished, was that [illegible] to register should be obtained of those who had a right to be in the country, in order to put Parliament and the Government of the country in a position to prevent any future immigration. That is the only allusion I shall make to the question, which is now happily finished in the Transvaal, but you must have noticed that it is far from being a question which is confined to the Transvaal. If you look at your morning paper to-day or yesterday you will see that exactly the same question in connection with the British Indian has arisen in Canada. Now, I hope that all those questions of Indian subjects of the King will be settled by some such arrangement as has been arrived at in this country.

Good Arrangements

[illegible]

[illegible] and his brave subjects [illegible] of the greatest calamities that could happen in the world, and it never ought to happen if statesmen remain sane and people can keep clear of madness. But then, being our colleagues in the Empire, we must also remember the Japanese, and the allies of the British Empire are the Japanese, and the Japanese have shown themselves to be a very great and remarkable people. They have performed feats of arms which equal any ever performed by any white race. They have shown themselves fully able to take advantage of every invention and thought of civilisation, and we don't know what the future may have in store. Out of the wonderful East may come other nations, who may develop as the Japanese have done within the lifetime of most of all present, and there is an untold number—hundreds of millions of people in China, which is a country with a very ancient civilisation of its own. Will China be able to take on Western ideas and Western methods as the Japanese have done? All that is [illegible] of future history. Now, why is it that we cannot have an unrestricted Asiatic immigration, and why is it that the Americans have the same feeling? In asking this question I find what seems to me [illegible]

Perfectly Unsound

and untrue arguments used, and I have seen people pleading, as the reason why larger immigration of British Indians must be prevented, that the British Indians all live such a very insanitary and dirty life that they are a danger to the [illegible] That is not true. The [illegible] Indian [illegible] the great [illegible] whites, but of the race as a whole it is not true. In the same way I have heard those who are the champions of the Indians say that it is only the lazy and drunken white men who are attacked [illegible] That is untrue. What is the real truth? The truth is you have the contact of two totally different civilisations, Eastern and Western. We Westerns naturally think ours is the best, and the Easterns think theirs is the best. It is quite unnecessary to make any comparison between them. It has been written in indelible [illegible] "East is East, and West [illegible]" Now there are certain [illegible]

[illegible] been [illegible] great moral character, and, as man to man, each as good as he can be, the white man cannot compete with the Asiatic, for this simple reason, that the white man

Civilisation is More Expensive

and complicated than that of the Eastern, and unless he adopts the Eastern civilisation he cannot compete with the Eastern. That is the whole question. He cannot adopt the Eastern system. We don't want him to adopt the system, any more than the Eastern is prepared to adopt the Western. Therefore it is simply a conflict of two impossibles, and the white man of the highest type of his race, living according to the standard of his race, cannot compete on equal terms with the Asiatic of the highest type, and living according to the standard of his race, because the standard of the white man is essentially dearer than the standard of the other. Therefore white people in this country have come to the determination—an absolutely right determination, in my opinion—that they must firmly decline to permit any unrestricted Asiatic immigration. (Cheers.) So far as the Indian subjects of the King are concerned, I hope and trust that a fair solution will be found by opening up a certain restricted field of immigration [illegible] in other parts of the British Empire which are still unoccupied. What about the Japan of the future? I am not talking of the Japan of to-day, which is in friendly alliance with us, and for which we have nothing but the greatest respect, but if the example of Japan is going to be followed, and you are going to have these different Eastern nations of great military and naval strength arising, the difficulty which we have seen lately between the United States of America and Japan is a phenomenon which will be reproduced elsewhere. It will be reproduced in respect to Australia; it will be reproduced in respect to South Africa—or, rather, I may it would be introduced but for one thing, and that is your Navy. That is the connection between our little Boer war crisis here and the British Navy. You want help in South Africa to work out

Your Own Salvation

as white men, and two white races of British and Boer, all one great South African people, equal partners in the British Empire. (Loud applause.) You can only do that unimpeded without fear of conflict with some [illegible] nation, by means of your own [illegible] Navy, and the moral I want to bring you to see in this is: If I say to you, Give it to the British Navy—to a Lon[illegible]

...ber. It is that ... will keep, South ... and for his children, ... enable him, ... ed, under all the advantages which ... given him, to work out the ... salvation of his own country. (Loud ... applause.)

The Draft Gold Law in the Transvaal

Extraordinary Provisions

A Transvaal *Government Gazette Extraordinary* was issued on the 30th ult., containing "a Bill to consolidate and amend the Law relating to prospecting and mining for precious and base metals and to provide for matters incidental thereto." The draft Bill contains 137 sections, and occupies 23 pages of the *Gazette*. We take from this Bill the portions relating to coloured persons. Section 3 contains, amongst others, the following definitions:—

"Coloured person" shall mean any African or Asiatic native or coloured American person, coolie or Chinaman.

"Mining District" shall mean one of the districts into which the Colony is for the time being divided in accordance with this Act and, when used in reference to land, shall mean the mining district in which such land is situate.

"Proclaimed Field" shall include all proclaimed land and so much of any unproclaimed land as may be declared portion of a proclaimed field under this Act or is at the commencement thereof a portion of a proclaimed field.

"Proclaimed Land" shall mean land proclaimed a Public Digging under this Act or Law No. 15 of 1898 or a prior law, provided it has not been lawfully deproclaimed.

Section 24. When land, being a native location, or portion of a native location, is proclaimed a Public Digging, the following provisions shall apply:—

(1) The chief and tribe occupying the location shall retain the right to graze their stock thereon in so far as such right does not interfere with prospecting and mining.

(2) All lands, and such lands as were habitually under cultivation and irrigation for two years prior to the date of the notice of intention to proclaim, shall be reserved for the use of such chief and tribe unless they consent to the reservation not being made.

(3) Sufficient water shall be reserved for the domestic purposes and for the stock of such chief and tribe.

(4) If such location be Crown land there shall be granted to such chief and tribe as compensation for the land, or the use of it, such part of the proceeds of any claim or claims being proclaimed a Public Digging, the use of an equal area of other land.

(5) If such location belong to such chief and tribe, any person who has become the holder of the mineral rights may, in addition to any rights which he may obtain as a discoverer, select a sycopacht of a size to be fixed by the Minister for Native Affairs in consultation with the Minister, but not exceed one-sixth of the extent of the land over which such mineral rights are held. The moneys or other consideration (if any) payable to the chief and tribe for the acquisition of such mineral rights, together with one-half the moneys received from time to time from mining titles or other rights on the land, shall be paid to the Minister for Native Affairs, and shall be held by him in trust for the chief and tribe and applied for such purposes as they may desire, subject to the approval of the Governor.

Section 104.—"Unwrought precious metal" shall include precious metal in any form whatever, which, though smelted, is not manufactured or made up into articles of commerce, and shall include amalgam, slimes, and scrapings of unwrought precious metal.

Section 113. Any person who shall ... unwrought precious metal by way of purchase, barter, pledge or gift, shall ... and liable on conviction to a fine not exceeding one thousand pounds, or to imprisonment without the option of a fine, for a period not exceeding five years or to both such fine and imprisonment.

Section 119. Any coloured person who shall sell, barter, pledge, or otherwise dispose of any unwrought precious metal, or who shall obtain by purchase, barter, or pledge, or shall be in possession of any precious ... shall be guilty of an offence and liable on conviction to imprisonment for a period not exceeding five years; provided that nothing in this section contained shall apply to a coloured person handling unwrought precious metal ... of any contract of service with a ... such excepted under sub-section (1) of section 105.

Section 122. Whenever it shall appear expedient in the public interest, the Government may, by proclamation in the Gazette, declare any ... enclosed by, or situate ... boundary of proclaimed ... be portion of a proclaimed ...

Section 127. ... Act ... shall ... sub-let, or permit to be ... part of ... any public ... right ... coloured person, ... any coloured per- ... son (other than his ... servant) ... or occupy ground held ... such right.

... Any ... person contravening this section shall be guilty of an offence, and liable on conviction to a fine not exceeding fifty pounds, and in the case of a continuing contravention to a fine not exceeding ... pounds for ... during which such contravention is continued.

Section 128. (1) No coloured person shall be permitted to reside on proclaimed fields or districts comprised in Class 1, except in locations, mining compounds and such other places as the Mining Commissioner may permit.

(2) Any coloured person contravening this section shall be liable on conviction to imprisonment for a period not exceeding one month and upon such conviction the Mining Commissioner may cause any structure occupied by or erected for the use of such coloured person to be removed.

(3) Nothing in this section shall apply to coloured persons in the employ of a white person ... they ... where they ...

A Dundee Licence Refused

The *Natal Mercury's* Dundee correspondent writes:—

The Licensing Board for this district, on Monday, heard an appeal against the decision of the District Licensing Officer, in which he had refused, on the 17th of March, to renew the licence of one Gazon Gootan Patel, of Endubane, Mr. ... A. Smith appeared for the appellant, and claimed that the licensing officer had power to refuse new licences, but not to refuse to renew existing ones. As to what was said about compositions with creditors, he maintained that the creditors were the right persons to look after their own interests, not the King's officers. Opposing the issue of the licence, Mr. Ryley, chairman of the Dundee Chamber of Commerce, pointed out that the applicant had had to compromise with his creditors three times within the last ten years. He contended that it was against the interests of legitimate trade that the licence should be granted. The Board upheld the decision of the licensing officer, saying he had used his discretion rightly. The applicant would be allowed three months to dispose of his stock-in-trade.

...ons. The total of applications received at the 30th March ... The number of interested ... that date ... to 1906. Since then ... practically ... licences ... by ... out.

Indian Legislation in Natal

Dr. O'Grady Gubbins' Forecast

Indentured Immigration to Cease

Indian Trading Rights Attacked

In the course of an interview, says the Newcastle correspondent of the *Natal Mercury*, the Colonial Secretary (Dr. C. O'Grady Gubbins), in regard to coming legislation, stated that it was the intention of the Government to introduce a Bill in the coming session to control Indian immigration, and to a date after which it will be illegal to introduce Indians into the Colony. The free Indian market in Natal was shutted. The Indian Immigration Trust Board had recognised this, and had closed down their Calcutta agency, and had limited the introduction of new immigrants for 1908 to 2,000 per annum for the next ten years.

Negotiations, he said, were being conducted to enable the Natal mines [illegible] in all the [illegible] Bill [illegible] mons, will also be introduced. The object is to fix a period of ten years, after which no more licences will be granted, and the holders at that date are to be compensated by the State. A clause will be inserted prohibiting the issue of more trading licences after the passing of the Act.

Natal Mercury's Comment

In an interview, Dr. O'Grady Gubbins has foreshadowed some very important legislation during the coming session. A Bill is to be introduced to control Indian immigration and to fix a date after which it will be illegal to introduce indentured Indians into the Colony. This means nothing less than the stoppage of [illegible] [illegible] [illegible]

Johannesburg Views

Johannesburg Chamber of Commerce

And the Recent Settlement

The Wisdom of the East

Reviews

Indian Patriotic Union

Meeting at Isipingo

Natives and Locations in the Transvaal

Convictions set Aside on Appeal

Court Criticises the Municipality

Johannes and others v. Rex.—[illegible] for the applicants: [illegible]

The appellants [illegible] convicted by the Acting Pretoria Magistrate [illegible] charging [illegible] Notice No. 669, 1903, by failing to reside within the native location, or to remove thereto within [illegible] given notice to do [illegible] sentenced to pay a fine of [illegible] 6d., or undergo one day's imprisonment. They were all the registered owners of stands in the township of Sophiatown, which they had acquired subsequent to 1904, and upon which they had erected buildings in accordance with the building regulations of the Municipality. The Government notice referred to provided that the by-law thereby promulgated, which compelled [illegible] residing or remaining within the Municipality but not employed on the premises of the European employers to live in the native location, should come into operation from a date to be fixed by a resolution of the Council. On the 20th July, 1903, the Municipality passed a resolution fixing the first of August as the date from which the by-law should come into force. This resolution was duly published in the *Gazette* or in any newspaper; but [illegible] were distributed to the appellants, informing them of the terms of the resolution.

Counsel for the appellants contended that there had not been due publication of the resolution fixing the date of the taking effect of the by-law, and that the by-law, even if valid, was contrary to the general and fundamental law of the land. The case of Lindsay in Tsewe v. Regina (1902, T.S.) that an aboriginal native might be the registered owner of property; and counsel submitted that [illegible] owner of land could himself occupy or live upon it. Counsel for the Crown [illegible] Council. In July, 1904, a resolution was passed fixing August as the date on which the bye-law would operate. After that nothing was done, and in 1906 the appellants purchased stands in Sophiatown and obtained transfer. They then submitted plans for building to the Council, and these plans were approved. The buildings were duly erected under the supervision of a Municipal Inspector, and the appellants lived in the buildings until the present time. No notice was given to them that they must vacate these buildings and move to the location. They could not take the buildings with them, and there was no provision for compensating them. If that was the law, then it was extremely hard—the law ought to be on the side of the Municipality, but the equities were all on the side of the appellants. Fortunately the Court need not come to that conclusion. The Court was of opinion that the objection taken by appellants' counsel was good. The resolution fixing the date was never promulgated by publication in the *Gazette* or in any other way, and the Court thought it essential that the resolution should be promulgated and published in the same way as the bye-law itself. That being so the appeal would be upheld and the conviction and sentence [illegible]

Mr. [illegible] sworn [illegible] was [illegible] vested rights. Municipal [illegible] and if it departed [illegible] a little short of [illegible] it was only the [illegible] void it was the first [illegible] vested rights. His Lordship hoped they would hear [illegible] more of the present case.

Counsel for the appellant applied for costs on the ground that the prosecution was a private one at the instance of the Municipality. He referred to Alexander v. Rex (1907, [illegible] and submitted that the prosecution was vexatious and illegitimate.

Sir William Solomon said that although it was a hard case and His Lordship would be very glad if he saw his way to order the Municipality to pay the costs, an order of that nature would not be in accordance with the rule laid down in Alexander [illegible] The ordinary rule must apply, and there would be no order [illegible]

Natal Municipal Congress

Estcourt Appeal Discountenanced

The Congress resumed its deliberations on Thursday morning, at 9.30 o'clock, and took up the question of the application of the Chairman of the Estcourt Local Board in the case of Indian voters.

Mr. Henwood (Durban), while sympathising with the object of the Board, thought that it was rather an expensive step to authorise an appeal to the Privy Council, especially as the decision against the Board was given by the full Bench.

Mr. Chadwick thought any lawyer would be of the same opinion as Mr. Moreson.

Mr. Hollander thought Mr. Chadwick [illegible] sanguine about the matter.

After some discussion, the motion to appeal was ultimately lost.

Communal Congratulations

A Pleasing Function

The Congress Hall, in Pine Street, Durban, presented a bright appearance on Thursday evening last, the occasion being a complimentary dinner in honour of Mr. H. S. L. Polak. Editor of *Indian Opinion*. The room had been [illegible] by Messrs. [illegible] and the [illegible] filled with tempting viands. Mr. Dawad Mahomed, in proposing the Natal Indian community, presided, with Mr. Polak on the right and Mr. Parsee Rustomjee on the left. There was also present Dr. and Mrs. Sakar, Miss West, Mr. A. H. West, and amongst the rest who sat at the tables were the leading merchants [illegible] and up-country [illegible] and [illegible] Indian legal [illegible]

Mr. Dawad Mahomed, in a few brief words, referred to the work which Mr. Polak had done in the passive resistance campaign in the Transvaal and to his sympathy with the Indians in their struggles for liberty. An address was then presented to Mr. Polak and a handsome ruby ring for Mrs. Polak, after which the guest of the evening was garlanded according to the Eastern custom.

Mr. Polak in his reply, thanked the Indian community heartily for the [illegible] they had shown to him and [illegible] wife. After referring at some [illegible] to the future [illegible] he in the [illegible] would say [illegible] of all religious beliefs [illegible] the common cause. [illegible] a note of warning [illegible] overconfidence [illegible] legislation to be [illegible]

The Durban Election

Messrs. Maydon and Wylie

On the Indian Question

Speaking on Wednesday evening at a meeting in the Town Hall, Durban, under the auspices of the Colonial Patriotic Union, called for the purpose of hearing the views of the two candidates on the Indian question, Mr Maydon said that the question was one that was labouring for settlement, and he recognised clearly that it had grown to large dimensions, not only in South Africa, but in all parts of the Empire, and they had to proceed to a solution of the difficulty in conference with the other portions of the Empire, where the question was almost as acute as it was in Natal. They had to consider, too, the opinion of the Imperial Government, for that Government always insisted upon considering this question with that of the free Indian, although really they were distinct questions, for the Indian Government, as a stipulation for the continuance of the indentured labour, should concede certain terms in regard to the free Indian, for the Government contended that the free Indian came here by reason of the fact that indentured Indians had already come to the Colony. . . . They were therefore reduced to the problem of seeing in what way they would be able to do without indentured labour, because it seemed that, unless they found some means by which they could do without indentured labour, they must make up their minds that the Indian Government would stop the flow of it, unless they were prepared to obtain such legislation as an opportune chance for introducing the existing Indian . . . The question was, were they to make use of the protocol, to the disgust of the Europeans who resided in Durban, or were they to allow the Indians to remain? Once for all, the Indian question would be settled if they refused employment to indentured Indians. If the Europeans still refused to accept the proposition, which had been made by recent Governments more than once, for a special deputation which went to India, or by the deputation introduced into Parliament by himself, to secure that very end, the end of the indentured Indian in India itself, it was clear that the Indian Government still maintained its attitude to their plea for the . . . and proper conclusion, to the . . . service, then they had got to accommodate themselves to the fact that the flow of indentured Indians to this Colony might be the industrial . . . which existed . . . had got to deal with the question from the point of view of endeavouring to conserve the industrial efforts which existed in the Colony in almost every direction they could name. . . . They had got to study, when dealing with this question, the means by which they would not imperil these various sources of industry by the stoppage of labour, although they were still determined to pay the penalty of depriving themselves of Indian indentured labour, rather than submit to the other evil to which he had referred. . . . Then they came to the question of the Asiatic trader. In settling the question, they would have to consider the susceptibilities of a very important portion of the Empire, the Indian dominions of the Crown. More serious minds than theirs were engaged in the solution of the problem, and they would assist them. They in Natal, appreciated the . . . and urgency of a solution . . . believed that they would be justified in passing such legislation as had been passed in recent years in the Imperial Parliament, dealing with existing vested interests—that of licensed victuallers. The principle there had been to give a certain period of . . . at the end of which those interests entirely lapsed, or became liable to expropriation at certain settled rates of compensation. There would have to be some difference of treatment between the Arabs who held licences, because they could not deal in the same manner with a man who had a store worth . . . £20, and a stock worth from £30 to £100, and a man who had been settled here many years, and who owned premises, and had a good trade, and held stock almost as big as . . . the big white . . . Having noted . . . quickly . . . the question . . . who . . . to . . . the . . . Europeans . . . the . . . Durban . . . the . . . Natal . . . the . . . Having . . . the . . . Indian . . . the . . . Indian . . . the . . . Indian

to be taxed to maintain the Europeans, not because they could not allow them to stay like dogs. They were to be taxed for the benefit that they could confer upon themselves and could not. But he desired to see an alteration and the first alteration that he desired to see was an alteration in the way of stopping the influx of these Asiatics.

The Mayor then intimated that questions might be asked, and said that he had received two from Mr. Poynton, who was unable to be present. The questions asked of the candidates were: (1) Whether they were in favour of restricting Asiatic licences, with a view to abrogating all licences within the next five years; and (2) if returned, would they promote, or support, a Bill for the purpose of terminating the system of indentured Indian labour.

Mr. Wylie first replied, and said that to adopt such a measure would lead to a tremendous amount of hardship. He would be in favour of any steps which could be properly and rightly taken to protect Asiatic trading, but he would not be in favour of such a step as was suggested in the question, unless there was compensation. As for the second question, he would point out that it was not in a municipal election that they could get an Act which would allow Europeans to terminate their indentures "whence they came, that they should terminate their indentures whence they came before they came."

Mr. Maydon said that he thought that he had already given his answer to the first question. He said he was in favour of dealing with this question, firstly, from an Imperial point of view, and, secondly, from their own point of view. They had to bring about a termination of this trading with a due regard to establishing of the traders here. There must be equal justice for justice [illegible] Applause.] As for the second question, he had not [illegible] very hardly that they [illegible] the indentured [illegible] not get [illegible] Natal [illegible] to find [illegible] Applause.]

Natal Mercury.

In connection with the above question, Mr. Poynton [illegible] *Natal Mercury* [illegible]

[illegible] had also been put, they would have been as follows:

(1) Whether they were in favour of stopping the introduction of Indian labour [illegible] until such time as arrangement were made with the Indian Government for the completion of emigration from India, and that within five years of making such arrangements all immigration shall [illegible].

(2) Whether they were opposed to granting new licences to Asiatics, and, further, whether they were prepared to treat the traders now licensed in similar tracts as were treated by the C.S.R.C.

With the best intention the [illegible] were handed to the Mayor being late, and, unfortunately, only had the opportunity for a hurried discussion and survey to [illegible] may [illegible] made [illegible] meaning clear.

Asiatics in Canada

Proposed Deportation to Panama

London, March 31.—Three hundred Chinese who arrived at Vancouver yesterday have been ordered to be deported.

[illegible] April 1.—On account of the cost and inconvenience of the immigration restrictions in British Columbia, it has been proposed in Vancouver to deport the Hindus coming into the country to Panama, where they would be acceptable.—Reuter.

THE "HINDUSTAN REVIEW." In the February number of the *Hindustan Review* (Allahabad), the Hon'ble Khan Bahadur Mian Shah Din, B.A., Barrat-at-law (ex-Judge, Punjab Chief Court), leads off with a remarkably interesting analysis of "Relations between Anglo-Indians and Indians" and offers some thoughtful suggestions as to the lines on which a *rapprochement* [illegible] may be brought about between the two communities. Mr. H. G. [illegible], C.I.E.—the distinguished [illegible] on Indian subjects [illegible] study of some [illegible] work in India [illegible] puts in [illegible] Policy."

Indians in Public Parks (Transvaal)

Instructive Correspondence

Mr. A. Rahoman, Secretary of the Indian Association, Potchefstroom, in answer to a peremptory letter regarding prohibition of British Indians to use the Public Parks in Potchefstroom, has received the following reply from the Town Clerk:—

"With reference to your communication of the 9th and 18th inst. which was duly reported to the Works Committee at its Meeting held on Thursday last, I am directed to inform you that the matter of the status of the Indian community in respect of the [illegible] was fully discussed with [illegible] and that my Committee are not prepared to [illegible] well dressed and educated Indians from the Park [illegible].

[illegible] Association, [illegible] Hindu Young Men's Society's Hall, Cross St., Durban, on Saturday last. There was a fair attendance of members. Mrs. K. P. Nayanah, the presiding lady, after having gone through the ordinary business, addressed the meeting on "Unity" in English. She was followed by Mrs. V. R. Moodely, who spoke at a considerable length upon the subject in Tamil. The address was very interesting and was greatly appreciated by the audience. At the next meeting, to be held on the last Saturday of this month, an address on "Duties of a Wife" will be delivered when it is hoped that everyone will be present.

"IS PANAMA INDIA'S PARADISE?" This is the title of an article in *Ishe Rule Over Seas* in which Surgeon-General Sir J. H. [illegible] pamphlet on the Panama treatment is described as "the most startling indictment we have yet seen of the Panama Institutes in India." The writer concludes: "A strong case is made out for the appointment of a Royal Commission to inquire into the whole subject, and we trust that the Indian Humanitarian League will not let the matter rest in its present unsatisfactory state of doubt and uncertainty." A copy of this pamphlet will be sent free to [illegible] of the Indian Opinion.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૪ થી એપ્રીલ, ૧૯૦૮. અં૦ ૧૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રાવણી—તા. ૫ થી એપ્રીલ થી, તા૦ ૧૦ એપ્રીલ સુધી. સં૦ સન ૧૯૦૮.

હીંદુ—ચૈત્ર સુદ ૬ થી, ચૈત્ર સુદ ૧૧ સુધી, સવત ૧૯૬૪

મુસલમાની—તા૦ ૨ રબીઉલઅવલથી ૮ મી રબીઉલઅવલ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	સુર્ય અસ્ત.	ચંદ્ર તીથી.	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત.	નક્ષત્ર	યુરોપના સમય		યુરોપ અસ્ત.
							૧. મી	૧. મી	
રવી.	૪	૩	૨	૨૪	૬	૧૧	૫	૪૮	
સોમ	૫	૪	૩	૨૫	૭	૧૨	૫	૪૯	
મંગ	૬	૫	૪	૨૬	૮	૧૩	૫	૫૦	
બુધ	૭	૬	૫	૨૭	૯	૧૪	૫	૫૧	
ગુરૂ	૮	૭	૬	૨૮	૧૦	૧૫	૫	૫૨	
શુક્ર	૯	૮	૭	૨૯	૧૧	૧૬	૫	૫૩	
શનિ	૧૦	૯	૮	૩૦	૧૨	૧૭	૫	૫૪	

અનુક્રમણિકા.

લો૦ સેલબોરનના વિચારો ૧૬૫
નાતાલના હીંદી ૧૬૬
મા. હસન મોમાની વિદાયગીરી ... ..
ચરચાપત્રીઓનો ખપ્પર ... ...
ટ્રાન્સવાલ વિષે દક્ષિણ આફ્રિકામાંના
સોળી તથા સત્યાગ્રહીઓના વિચારો ૧૬૭
તાજેર બાબતમાં હીંદી કરી શકે ? ૧૬૮
દરબન હીંદુ રમશાન ... ...
૧૧૧ રબુષ રંજ ૧૧૧ ... ...
નાતાલમાં વસતા હીંદી કાયદા... ... ૧૭૦
નાતાલ ઈન્ડીઅન રેડ્રીઓલીક્ષ યુનીયન. ૧૭૩
કેનેડામાં એશીઆટીકોપર બહુમ. ... ..
માલુ પરગમાન ૧૭૫
ઓક સત્ય વીર કથા ... ...
મળ્યેતના બરમુમ ગામોગા અભિવાદન
મુરલ્યા કાબેલ પારસા.. ... ... ૧૭૭
નેટાલ્યન્સબરગનો ખબરપત્ર. ૧૭૮
મી. પોલાકને માન ૧૭૮
લેટીરમીશ ૧૭૫
હબીબીઆ ઈસ્લામીક સોસાયટી. ... ..
પ્રોટેસ્ટીઆ આંજુમન ઈસ્લામ.. ... ..
નાતાલ કોલ્ટની નોંધીસો ૧૮૧
ડિંડરવાનના બબારો ... ...
સર્વે સમાચાર ૧૮૩
ફાહતર નાનજીનો બંગલો... ... ... ૧૮૮
"મુસ્લમાન" ને જવાબ... ... ... ૧૮૬
એલકુરબાની ઉપરમાંથી નિકેતો તફસીર. ..
"ટેલીગ્રામ"ને ... ...
બજાર ભાવ... ... ... ૧૯૦

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૪થી એપ્રીલ, ૧૯૦૮.

લો૦ સેલબોરનના વિચારો

લો૦ સેલબોરને હીંદી સવાલ ઉપર કલાર્કસ્ડેલ્ફમાં આપણ કરેલું તે બધ્ધ હીંદીઓએ વિચારવા જેવું છે તેનો તરજુમો અમે બીજી જગોએ આપીએ છીએ.

લો૦ સેલબોરનના ભાષણનો સરવ એ છે કે હીંદી તથા એમ્પિરની બીજી પ્રજા એને ગોરાઓના જાસ મુલકમાં આવવા દેવા નહિ જોઇએ તેઓને બહુ અસુસ મુલક ગણવો કે જેમાં તેઓ વસે. ગોરા સિવાના મુલકમાં નહિ આવવા દેવાને સારૂ તેઓ સારૂણ બહોળા બતાવે છે તે એ છે કે હીંદી તો બીદીશ રૈયત છે, ને તેમાં કંઇ ફેર નથી. એટલે તેની સાથે કેમ કરીએ તેમ આલે. બહારા દેશ નબાન ના લોકો તથા ગીનાઓ. તેઓને બહાર રાખવાને સારૂ અમેરેજ ગોરા જેવી મજબુત કાયદેસર કે તેવા કરીને બંદર મુલક ના તેઓને દુર રાખી શકાય.

ટ્રાન્સવાલને સારૂ ખાસ મુલકમાં લો૦ સેલબોરનના દક્ષિણ આફ્રીકા, ઓસ્ટ્રેલીઆના, ન્યુઝીલંડ, નાતાલના ટ્રાન્સવાલ વિગેરે મુલકનો બધો ઇતીહાસ તદ્દન જાણતા હોવાથી ખુબ મજબુત દલીલો કરી શકે છે. તેણે કહે છે કે હીંદીને સારૂ પુર્વ આફ્રીકા જેવા મુલક ગણવા. વિચાર કરતાં આપણે જણાશે કે પુર્વ આફ્રીકા જેવા મુલકમાં હીંદી જો પુર્વ આફ્રીકા જેવા મુલકમાં વસે તો ત્યાં પણ કરતા કરતા તો ગોરા ચોજ રહે. એ તો ગોરાઓને શીખવવા જેવું અને ચલાવવું એક નવું મેદાન બાલ્યા જરૂરજ લાય. વળી માત્ર હીંદીજ વસે અને નવા મુલકને લાયના વિચારો પ્રમાણે આબાદ કરે એવા સહિત પણ તેનામાં નથી એટલે માત્ર હીંદી પ્રજાને સારૂ જ મુલકો રાખવાનો વિચાર તદ્દન નકામો છે. ઉપરાંત લો૦ સેલબોરનના ભાષણનો એ સરવ થયો કે જે મુલકમાં ગોરા વસી શકે એવી સારી હવા હોય તે મુલક તો હીંદીને માટે નજર રાખવો. એટલે કે હીંદીને બાદ રોગી ગરમ અને મલેરીયા યાત તેવા મુલક રાખવે. તેમાં હીંદી વસવા કરે એમાં સેલબોરન સાહેબ જરાએ વધમાં આવવા માગતા નથી.

આ લો૦ સેલબોરનના ભાષણને અમે સખારથી અને ભયંકર માનીએ છીએ. તેમના વિચાર પ્રમાણે ચાલવામાં આવે તો દક્ષિણ આફ્રીકામાં એક પણ હીંદી છેવટે ન રહેવા જોઇએ. પુર્વ અને પશ્ચિમ કદિ બેળાં નહિ થાય એમ તેઓ સાહેબ માને છે આ તેમનું માનવું ખરૂં હોય તો હીંદુસ્તાન અંગ્રેજના તાબા તળે માત્ર ગુલામ તરીકજ રહી શકે. બીજો રસ્તો તેને રહેવાજ નથી. અગે એ વિચાર કબુલ કરતા નથી કે એવો વિચાર અંગ્રેજ પ્રજાનો છે. અને તેમાંથી ફુટકારો નજીક એવું અમને સાબીત થાય તો અમારે અંગ્રેજી રાજ્ય ની વિરૂદ્ધ ઝંડો ઉડાવવો પડે અને હીંદુસ્તાનને અંગ્રેજ સત્તાથી તદ્દન મુક્ત કરવાના ઉપાયો શોધ ને અજમાવવા પડે. અમે માનીએ છીએ કે આપણે જ્યારે રાવટો કાયમ કરીને અત્યંત સ્વતંત્રતા થી રહેતી હશાએ છીએ. ગોરાઓ ની ઉપર અંગ્રેજી રાવટો છે છતાં તેઓ ની સ્વતંત્રતા ઓછી નથી.

જ્યારે લો૦ સેલબોરનના ભાષણના વિષય સોની સામે શું કરવાને સેવા એ વિચારવા નું છે. અમે માનીએ છીએ કે તેનો ઉકેલ આપણા હાથમાં છે. દુનિયામાં જો તેવો નિયમ એવો બનેવામાં આવે છે કે આપણે જેવું માગીએ તેવું અને આપણ ને લાયક હોય તેજ મળે છે. આપણે જો દુનિયાના જુદા જુદા ભાગમાં વસવા તથા આબાદ થવા માગતા હોઇએ તો તેવા ધોરણ પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ. તે પ્રમાણે માં મુખ્ય પ્રમાણે અમારી નજરે તરી જોવામાં આવે છે. તે એ છે કે

(૧) દરેક હીંદીએ પોતાનો ધરમ ખરી રીતે પળાય દાખવો જોઇએ.

(૨). હીંદુ તથા મુસલમાન વચ્ચે એકસંપ થી રહેવો જોઇએ.

(૩). હીંદી વર્તનમાં બાબતમાં ખાસ કાળજી લેવી.

જે પહેલી રાત પાળવામાં આવે તો ... બીજી બે રાતનો સમાસ કરીએ ... થઇ ચૂક્યું છે. આપણે બધા મુખ્ય ધર્મોને ... બરાબર માનીએ છીએ. ઈશ્વરે જે દરેક ... ધર્મ પોત પોતાનો ધર્મ બરોબર પાળે તો ... તે ખુદાની ઉપર આવવા રાખનાર ... ને તેને સત્ય બોધ પહોંચી જાય. ... રીતે પોત પોતાનો ધર્મ પાળીએ ... બીજાની વચ્ચે તકરાર ... ઈશ્વરે બોધકર્તા બનાવ્યા. અને ... રીતે ધર્મ પમાડવા માગે છે ... દરમ્યાન કેળવણી વિનાના અજ્ઞાન ... રહે. જેઓ આળસુ રહેવાશે ... અને જો આળસ જાય તો પછી ... મોટા મોટા કેળવણી ક્ષેત્રમાં પહોંચ ... થાય.

આ વિચારો ઉપર દરેક હીંદીનું ધ્યાન ... ખેંચીએ છીએ. આપણે જોવા ... માગીએ છીએ કે જેમાં ... આપણે બહુ સાવધ થઈને રહેવું પડે છે.

નાતાલના હીંદી

નાતાલના હીંદીઓની ઉપર ઘણી ગાલી ... છે કોઈ કહે છે કે વેપારીને મુદલ ... ના આપવા જોઈએ. કોઈ કહે છે હીંદી ... નાતાલમાં ... ફેલાવી મુકવા. કોઈ ... કે. ગણીને પોતાનો વિચાર ... ને જણાવ્યો છે. તે બધાનો ... કરવાનો, અને હીંદી વેપાર ... સોસાયટીઝ બંધ કરવાનો ... ઇચ્છે નાતાલની સરકાર ... છે. ... હીંદીઓને અમુક મુદત પછી બંધ ... ધારે છે. તેવા ... કલકત્તાની ... બંધ કરી છે. વેપારના ... દસ વરસ પછી બંધ કરવા ... હીંદી વેપારી ... હુકમોના ... કાયદા વિરુદ્ધ ...

... નો જોરદાર વકીલાતી ... ભારી ખુટવાનો ... લોકો જોઈશે. કેમ ... નાતાલમાં ... તેની નેમ ... હોવી જોઈએ કે નાતાલ ... પોતાનું બીજું વતન ગણી તેમાં ... રહે. ... ખાસ ... ને ... જોઈએ. ... ઈરાદો ... છે તેટલે દરજ્જે આપણે છે એમ ... આપવો જોઈએ અને તેમ ... આબાદ કરવામાં આપણે મગરૂરી ... ... દિસાણે દસ વરસનો કાયદો આપણને ... ન પડે. ... પસ્તાર ... આપણે અટકાવી ન શકાએ ... છે. પણ દસ વરસની અંદર ... આપણું તેજ. આપણી સ્થિતિ ... દીપાવી શકાએ છીએ કે તેથી ... એ પોતેજ આપણને ... વાત ... કરવાને બદલે આપણને ... વિચાર કરે. ... સ્થિતિ ... તે ... હીંદીના હાથમાં છે.

મી. હસન મીઆની ચિંતા ગીરી

મી. ... મહમદના ... મી. હસન મીઆ જે મના વિલાયત જવાની વાત ... પણ પખતથી ચાલતી હતી તે વિલાયત ... ગયે આવાટીએ ઉપડી ગયા છે. ... સારૂ મીટજ્યાનીઓ ... મુબારક ... ઓ અપાઈ ને ફુરશેના પોકારો થયા. ... ભાષાનો અરથ એ છે કે ... સારૂ ... તેજ. ... થાય છે: ને તેને પસંદ ... કરે છે. મી. હસન મીઆ ... ધનવાન ... છે. તેને ઘણું શીખવાનું ... જોવાનું છે. ... તેમને લાંબી આવરદા, ... તથા નેકી ... છીએ. મી. હસન ... મીઆની ... હીંદીનાં નાતાલથી વિલાયત ... નાર તે ... ગણાય. મી. ... મહમદને ... ને અમે ... આપીએ છીએ.

હીંદી ... આ ... ધંધો ... નો છે. ... કેળવણી વિના ... ...

એશીઆટીક વિષે દક્ષિણ આફ્રિકામાંના સૌથી વડા સત્તાધીકારીના વિચારો

ડ્રાકેન્સબર્ગમાં ગોરાઓની એક મીટીંગ આગળ બોલ્યા કરતા એશીઆટીક સવાલ ઉપર હાઇ કમીશનર સર ઓ. સેલબોર્ન નીચે મુજબ બોલ્યા હતા:—

મારા મનમાં હાલમાં જે વિચારો બહુ અકસ્માત્ ઘોડાએલા છે. તે કેવી રીતે ઘોડાએલા છે તે વિષે પહેલાં કદાચ તમને નવાઈ લાગશે. તે બે સવાલ

ડરબનવાલાના હીંદી વેપારી

અને ટ્રિટીક લાઇસન્સના છે. આ બેમાં કેમ કોણ જાણે છે તે તો ખબર નથી. પણ મારી ખાતરી છે. તમને બોડી વિચારી શકવાની મુશ્કીલ નડી હતી અને તે હાલમાં સારા ભાગે દૂર થઇ છે. આ બાબતમાં બોયારે ના કહેતાં આગળની પેઠે ગેટ સુધી કહીશ કે હીંદીઓને ગેર ઇન્સાફ આપવાનો, તેમનું અપમાન કરવાનો કશો સવાલને કદી પ્રસંગ હતોજ નહીં. કમિશ્નર એટલેજ હતો કે જેઓ કોલોનીમાં વસવા હકદાર છે તેમનું રજીસ્ટર રાખવું, અને ભવિષ્યમાં ઇમીગ્રેશન અટકાવવું. અને આ હેતુ હવે પાર પડયો છે. આ સવાલનો હવે તો સારા નસીબે અંત આવ્યો છે, પણ તમે જોયું હશે કે તે સવાલ સાથે એક ટ્રાંસવાલને લાગ પડતો નથી. આજ કે કાલનો બોયા ઉઘાડી નહીં તો તમને માલુમ પડશે કે ટ્રાંસવાલમાં પણ આવોજ સવાલ ઉભો થયો છે. હવે મને આશા છે કે હીંદિના આ બોજા સવાલનો નીવેડો લાવવા આ સુધારો

ઇલાજ

એક છે. કે તે એ આપણા બહોળા સામ્રાજ્યમાં કેટલાક એવા મુલકો છે કે જ્યાં ગોરાઓ વસતા નથી. તે મુલક હીંદીઓને માટે ખુલ્લા તો જેવી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકા ગોરાઓનો મુલક છે તેવી રીતે તે મુલકમાં હીંદીનો વસવાટ થાય. આ સવાલ સાઉથ આફ્રિકાનો જાયવા કેનેડાનો અથવા હીંદીનોજ છે એમ પણ નહીં. તમે જોયું હશે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટસ અને જાપાન વચ્ચે પણ આ સવાલ ગંભીર રીતે ઉભો થયો છે હવે અમેરિકાના લોકો આપણા દોસ્ત છે. અને તેમની સાથેની દોસ્તી [illegible] રાખવાનું છે કે જાપાન પણ આપણી દોસ્તી ઇચ્છે છે. અને તે જાપાનીઓએ બતાવી આપ્યું છે કે તેઓ એક મોટી અને લાયક પ્રજા છે. તેઓએ રશ્ચે ચડે જે હેરત પમાડે તેવી બહાદુરીનાં કામ કરયાં છે તેનાં ગોરા લોકોએ કદી કરયાં નથી. સુધારાની અને શોધખોળ ની દરેક બાબતનો તેમણે એવો લાભ લીધો છે કે ભવિષ્યમાં શું થઈ શકશે તેની આપણને અખર નથી. અર્થાત્ ભરેલી પૂર્વ (એશીઆ) માંથી એવી બીજી પણ પ્રજાઓ ઉભી થાય કે જે જાપાન જેવી નીકળે. કારણ કે જાપાન [illegible] વસ્તીનો મુલક છે. [illegible] બીજા એશીઆટીક પ્રજાનો પણ સમજી શકે. ચીનમાં કરોડો માણસની વસ્તી છે, અને તે દેશના સુધારો પણ બહુ પુરાણા વખતનો છે. જાપાન પશ્ચિમના વિચારો અને પશ્ચિમની રીત ભાત ગ્રહણ કરી છે તેમ ચીન પણ કરશે કે શું? તે બધું ભવિષ્યના ગર્ભ દ્વારા અધારાથી ઢંકાએલું છે. હવે આપણે શા માટે

ઇમીગ્રેશન

અટકાવ્યા વગર ન રહી શકાએ? અને અમેરિકનોને પણ આપણાજ જેવી લાગણી શા માટે છે? આ સવાલના જપાનમાં લોકોને બહુજ વધારની અને મોટી દલીલો કરતાં મે જોયા છે. તેના લોકો કહે છે કે હીંદીઓ ગોરા મેલા છે સારી બંદગી રાખે છે કે તેઓ ગોરા [illegible] કે [illegible] દુઃખનું કારણ નથી. [illegible] છે પણ તેમ તે ગોરાનાં પણ છે. તેના ના બાબત અમારી સામે પણ પડશે નહીં. તેવીજ રીતે હીંદના હિમાયતીઓ ને મેં કહેતાં સાંભળેલ છે કે ઓદી અને દાઢીવાળા ગોરાઓજ હીંદી હરીફથી બીએ છે. તે ખોટું છે. સારે સાચું શું છે? સત્ય એ છે કે આપણે અહીં પુરવના ને પશ્ચિમના બે જુદા જુદા સુધારાવાળા લોકોનો સમાગમ થાય છે. આપણે ગોરાઓ કુદરતી રીતે ગણીએ છીએ કે આપણો સુધારો શ્રેષ્ઠ છે. બારે પુરવના લોકો ગણે છે કે તમના શ્રેષ્ઠ છે. તે બે વચ્ચે સરખામણી કરવાની કોઇ જરૂર નથી. ન બુસાય તેવા અક્ષરોમાં કણાદ લખ્યું છે કે પુરવ તે પુરવ છે, અને પશ્ચિમ તે પશ્ચિમ છે. હવે પૃથ્વીના [illegible] જાણે છે - જાણે [illegible] કોઇ [illegible] કાપાનીના [illegible]

અસંભવિત છે, જેવા કે ઇગ્લાંડ, તથા હોલાંડ. આપણું અહીંનો જેવો હવા પાણી હોય તો, અથવા તો અમેરિકાના જેવાં હવા પાણી હોય તો પુરવ અને પશ્ચિમ બંને ઇકાણાના લોક ત્યાં સુખેથી રહી શકે છે, અને

હરીફાઇ

થાય છે. હવે હરીફાઇમાં ઉતરનાર દરેક એશીઆટીક અને દરેક ગોરો નીતિસર આવનાર છે તેમ આપણે ગણી લઇએ તોપણ હકીકત એ છે કે ગોરો એશીઆટીક સાથે હરીફાઇમાં ઉતરી શકે નહીં. અને તેનું કારણ મુદ્દાનું છે. ગોરાનો સુધારો પુરવના સુધારા કરતાં વધારે બહોળાઓ અને બહુ જરૂરીઆતોથી ભરેલો છે. જો પુરવનો સુધારો તે (ગોરો) દાખલ કરે નહીં તો પુરવના લોકની સાથે હરીફાઇ તેનાથી થાય નહીં. આખા સવાલનો સાર આ છે ગોરો એશીઆટીકની માફક રહી શકે નહીં. પુરવના લોકનો સુધારો ગોરા ગ્રહણ કરે એવું આપણે માગતા નથી. તેમજ પુરવના લોક પણ પશ્ચિમનો સુધારો ગ્રહણ કરવા તયાર નથી. એટલે આ સવાલમાં જે અસંભાવિત બાબતો પડેલ છે, ગોરાની જાતમાં ઉંચામાં ઉંચા માણસ અને ગોરાના લોકો રહેનારો માણસ લઇએ, અને એશીઆટીકમાંથી પણ ઉંચામાં ઉંચો અને તે જાતના લોકો રહેનારો માણસ લઇએ, તો તે બે વચ્ચે ની હરીફાઇમાં ગોરો કદી ટકી શકશે નહીં, કારણ કે ગોરાની રહેણી તે એશીઆટીકની રહેણી કરતા બહુ અરવાળ છે. તેથી આ મુલકોના ગોરાઓએ

નિશ્ચય

કર્યો છે,—અને તે નિશ્ચય મારા મત પ્રમાણે તદન વાજબી છે—કે વગર અટકાવે એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન બીલકુલ ચાલવા દેવો નહીં. નામદાર કોર્ટના શાહની પ્રજાની વાત લઇએ તો તેમાં તો નીવેડો લાવવામાટે બહુજ જ કરવાનું છે કે બ્રિટીશ પ્રજાના જે મુલકમાં ગોરા ન વસતા હોય ત્યાં તેમને વગર અટકાવે જવાની છુટ આપવી. પણ ભવિષ્યમાં બીજું જાપાન ઉભું થશે તેનું કેમ? આજના જાપાનની કે જે આપણું (બ્રિટીશ પ્રજાનું) મિત્ર છે, અને જેના તરફ તો આપણને [illegible] છે તેની ખાત્રી નથી કરતાં પણ [illegible]

નવરા બેસો

લગ્ન તથા સહકાર્યની બીજી પ્રવૃત્તિઓ ઉપરી આવે તે કેમ ? તો તો આજે એસોસિએશન અને તમારા વચ્ચે જે મતભેદો પેદા થયેલા તેમાંથી તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં પાછા જવા પામો — કારણકે એસોસિએશન કે નવરાશના અત્યારનો તે કોણ તો મેં કહ્યું તેમાંનો દીઠો અને નવરાશ પાળી જાણને બેઠું તે આ પ્રમાણે છે. તમારે ખાલી બેસવાનો તરીકે તમારી ઉન્નતિ કરવી છે. જો બિલકીશ નવરા બેસો તો જ તે ઉન્નતિ થઇ શકે, અને પુરવણી પ્રશ્ન સાથે લડાઇનો વખત ન આવે. લડતમાં વસનારાના બચાવ માટે એ નવરાશળા જેટલું સાધન છે, તેટલું જ તે અહીંના ગોરાઓ માટે પણ છે. તે બળના આધારને લીધે જ અહીં પ્રોટેક્શન અટકાવી શકાય તેમ છે. તે બળાવે જ આફ્રિકા ગોરાઓના માટે. અને તેમની ગોલાદ માટે નહીં આવે. અને જ્યારે દુનિયામાં જે બળો અને આપણા છે તે વડે પોતાની જે માંગ પણ કરી શકશે.

જાહેર બગીચામાં હીંદી ફરી શકે?

એક જાણવાલેગ લખાણ

પોયેસ્ટરબર્ગના પબ્લીક પાર્કમાં હીંદીઓને ફરવાની છૂટ સંબંધમાં ત્યાના બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશનના સેક્રેટરી મી. અબદુલ રહેમાને મ્યુનીસીપાલીટીપર લખાણ કરેલું હતું. તેના જવાબમાં ટાઉન ક્લાર્કે જણાવ્યું છે કે :—

તમારું લખાણ કારોબારી કમીટીની છેલ્લી મીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં મને જવાબ લખવાની સુચના થઇ છે કે તમે જણાવેલા હક સંબંધી હીંદીના દરજ્જાના આપણા સવાલ ઉપર કરકાર વિચાર ચલાવે છે. દરમ્યાન યોગ્ય કારણને લીધે સારા દેખાતા તથા ફેલાવા લેલા હીંદીને પાર્કમાં જતાં અટકાવવાની મારી કમીટીને ખબર નથી.

ટ્રાન્સવાલ પારલામેન્ટમાં એક ખાલી પડેલી જગ્યા માટે તે માટેના ડરબનના [illegible] તથા મી. [illegible] પારસી [illegible] ઉભા થયા હતા. [illegible] મી. [illegible] ચુંટાયા હતા. [illegible] ૩૭૫ મતો મળ્યા હતા. [illegible] ૩૭૨ મતો મળ્યા હતા. [illegible] ૩૭૨ મતો મળ્યા હતા.

ડરબન હીંદુ સ્મશાન ફંડ

ઓનરેરી સેક્રેટરી મી મોતીલાલ આપણને દિલાસા લખે છે કે ડરબનમાં લગુન મેં પાસે આવેલા હીંદુ સ્મશાનમાં દેખરેખ રાખનાર કેટલા માણસ ના હોવાથી ત્યાં વખતો વખત રખડતા રોગો મકાનને નુકસાન કરે છે. જે સમારવામાં હજારેક પાઉંડ ખરચામાં ઉતરવું પડે છે. પણ છેલ્લી વખત મેટરી તા. ૩૦ ૩ ૦૫ ના રોજ તપાસ કરતા મકાન તોડી આશરે હલ પડેલું. માલ ચોરાઇ ગયેલ માલમ પડે છે. તે એટલે સુધી કે બારણીઓ, ફ્રાન્ટ આગળનો, ઘીનું ટીન જિગેરે લોખંડી મોટી ચીજો પેલા રાખે ગયા જણાય છે. કેટલી તપાસ કરતાં પોલીસને આપવા આવેલા છે તોપણ પાછી સમજ મળતા નથી. એકદર કામમાં ગાબડાની જરૂર છે. જો મોકર નહિ રખાય તો ભવિષ્યમાં મકાનને પણ નુકસાન થવા સંભવ છે પણ તેને [illegible] આપે તો તેનું દરમહીને આશરે [illegible] થી ૬ સુધી પહોંચે એમ. બીજું કંઇ મારી પાસે ખેલેન્સ નથી. જેઓ ડરબનમાં રહેતા હોય તેમને વિનંતિ કરું છું કે આ બાબત માટે કંઇ રસ્તો કરવાની જરૂર છે. મહીને ૬ પેનીની આપનાર ગૃહસ્થ પણ પુરતી તુરતમાં થઇ જશે તો તે અટકાવ તોફાદે થઇ શકશે. માટે તે યુજના વહેલા આપનાર ગૃહસ્થ પોતાનું નામ મોકલી આપશે તો ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

ઓક્સફોર્ડના હીંદીને યુનીસીપાલ [illegible] અંબંધમાં જે ચુકાદો સુપ્રીમ કોર્ટમાં બોલેલો તેની સામે પ્રીવી કાઉન્સીલને અપીલ કરવા માટે પૈસાની મદદ. ઓરેન્જ કોલ્ટની લોકલબોર્ડ તરફથી મી. ચટર્જી યુનીસીપાલ કોંગ્રેસમાં આવી હતી. પણ તે દરખાસ્ત પાસ થઇ નહોતી. તે સંબંધમાં ડરબનના મેયર મી. હેનબુરે જણાવેલું કે ઓરેન્જ કોર્ટની બોર્ડના તેવું સારું છે. પણ તે પ્રજાજ બહુ ખરચાળી છે. અને પાસ કરીને આ ચુકાદો આપ્યામાં સુપ્રીમ કોર્ટના બધા જજોએ એક મત હતા. મી. ચટર્જીએ પોતાની માગણી [illegible] કરી ત્યારે મી. હેનબુરે [illegible] ખર્ચ [illegible] ૬૦૦ પાઉંડ [illegible] ૧૨૦૦ પાઉંડ [illegible] ૧૨૦૦ પાઉંડ [illegible] ૧૨

રહેઠાણ ઓરીસ્સા કેમ નહીં ? એમ માની બે ફરીને વાત પડતી મૂકવી.

* * *

આપણી ભાષા ! બોલવા ઉપરાંત વધુ કેળવણીના પ્રમાણમાં તેમજ ‘ઇન્ડિયન ઓપીનિયન’ આપણું પત્ર તે વાંચવા કરીને ઘણી જોડણીને પારસીઓ બગાડતા. તે આપણે આપણા પત્રમાં ચૂકવે એવા મતના આવકારીએ પણ ઘણી પ્રીંટરોમાં શબ્દો ઉપરી ઘણા તેમાં ઘોળા ઉપર કાળું ટપકું ઘણા ઉચ્ચારણ ટપકાં નીકળતા. હીંદી કે ગમતા કરે તેમાં ઉકેલ કરણી ના કરી તેની સંખ્યાણ કરી. ન આપણે માટીકામ સાથ ગયે, ઘણી ગણાં ઉદાહરણ. પણ આપણા, માણસની આ કેમના સ્વાર્થિકતીરી વધારે પાર પડે એમ નથી. માટે તેના વધ ઘટમાં કે કોઈ આપણી મદદ ભણે આવે. ફીક, બાપુ ! તમારા બી ઉપાડ્યા ૫. બીના કરતાં ફીગીનમાં રોપ્યા તે વરસમાં ઝાડ ઝાઝેરા કે તમારી બીસીસ નગારાં ઓચારણા લે. ઝાડા બોદે તે પહે ઘણી ચીતે પરને ને બાપ બોલા ના પરને.

* * *

ઠાકરા ઠાકર ! બાપુ, તમને આપણે છે ? પુરવાણા રોપવાડીકામાં એવો પાકે નહતા કે ઉચ્ચ લોક ને ઇંડિયન કોમ સામા મળે તો આપણ દેશ દેશના વિકાર કરવા આપણીકલપ બંધે કે કામ પાકી બનશે. ઘણાં કુણકા પડેપાં તો અનેક બાકા ઘાવી પ્રકૃતાકપણી ન્યા નહિ, તો વધારકને સીમાય. કાળી મુદ્રાને તો ન્યાત પણ ન વરસ દેખે કરે તો કુણા ઘાટ કરી. એ બાપુ ઘણા ઉમેરા ચાયું કે ૫. ઘાટ બાકા રાજ બાકરાયું ને દેવી પાકની ઘાકણી ઉંદરી તેની સાથે બાજુ પણ પરવારવું. બાપે ચાય શું ? ઘણું સહુના દીલના રાજા, બાપુ ! દાદા કરે કામ ને બીજા કરે સલામ.

લી. મસિક

ફીગિરસીગી એક કાગળમાં તા. ૨૬ માર્ચના કાગળમાં જણે છે કે આજે તા. ૨૬ ના સાંજના ચાર વાગે હનરી મસ્ત જીવનું ઘર મારફતની બાજુમાં આવી જોયું કે બધાને બાજુમાં ખાલી પડ્યું છે ને આખરે પા. બધાનું નુકસાન થયું છે.

નાતાલમાં થવાના હીંદી કાયદા

કોલોનીયલ સેક્રેટરીએ જણાવેલો યોજના

હીંદી વેપારીને નાખુશ કરવાની ગુચના

નાતાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ઠો. શ્રી. એ. કેટી સ્પીનર્સે એક ડેપ્યુટેશન સમક્ષ નીચે મુજબ હકીકત જાહેરમાં જાહેર કરી છે:

નાતાલ પરસામેંટની આવતી બેઠક વખતે (કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જણાવવા પ્રમાણે) સરકારનો ઇરાદો છે કે એક બીલ દ્વારા ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તે મુજબ એક ચોક્કસ મુદત નીમવામાં આવશે, કે જેથી બાદ નાતાલમાં હીંદી ઇમીગ્રેંટોને દાખલ કરવાનું ગેરકાયદેસર ગણાશે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ વધુ ખુલાસો આપતાં જણાવ્યું કે નાતાલમાં કાં હીંદી ઇમીગ્રેંટની સંખ્યા બેહદ મોટી થઇ ગઈ છે. ગીરમીટીઆ હીંદી લાયનારી બોરડ પણ આ વાત કબુલ કરે છે. તેમણે કલકત્તામાં ગીરમીટીઆને રદ્દાવનાર એજન્સી બંધ કરી છે, અને એવી હદ બાંધી છે કે આવતા ત્રણ વરસમાં દરસાલ બેહદનરથી પાંચસે ગીરમીટીઆને રવાનામાં આવશે નહિ. નાતાલની બાજુએ અને બીજા હિંદીઓ માટે કે મજુર મોકલશે તે દક્ષિણ આફ્રિકાના પર આવી શકે તેવા બંદોબસ્ત કરવા સરકાર પ્રયાસ કરી રહી છે.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આવતા બીલમાં જણાવ્યું કે નિયમમાં આવતી તારીખમાં જે કોઇ વ્યક્તિ બીજે કે નવું આવી ચારણ વેપારી સંબંધમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તે બીજવડે દસ વરસની મુદત નીમવામાં આવશે, કે મુદત પછી એક (હીંદીને) લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે નહિ. તે વખતે જે (હીંદી)ની પાસે લાઇસેન્સ હશે તેમને નુકસાની આપીને લાઇસેન્સ બંધ કરવામાં આવશે. તે કાયદામાં એક એવી કલમ દાખલ કરવામાં આવશે કે કાયદો પસાર થયા પછી વધુ વેપારી લાઇસેન્સ (હીંદીને આપવામાં નહિ.

છેવટે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું હતું કે હોસ્પીટાલીટી કરે તો તેમની સરકાર સરકાર કરશે નહિ. તું કરવ તે તુ ન કરણ કે નાતાલ ફેલો જાણે છે.

‘અરકયુરી’ની ટીકા

નાતાલ પારલામેંટની આવતી બેઠકમાં બેટલાક ઉપયોગી કાયદા સંબંધમાં બીલો થયો છે. અમુક મુદત પછી ગીરમીટીઆના હીંદીને દાખલ કરવાનું ગેર કાયદેસર ગણાશે. એમ તો એ અરસા થયો કે બેહદ મુદત પછી હીંદી ઇમીગ્રેંટ આવ જ બંધ થશે. સરકાર આવા નિર્ણય ઉપર આવી તેનું કારણ આપને એવું લાગે છે કે ગીરમીટીઆને મુદત પૂરી થએ પાછા હીંદમાં મોકલવા સંબંધી મુસ્લત હીંદી સરકાર સાથે થઇ ગઇ, પણ તે નિષ્ફળ નીવડી હોવી જોઇએ.

આ બાબતમા હીંદી સરકારે પોતાનું વલણ બદલ્યું નહિ તેથી આપને નવાઇ લાગતી નથી. કાયમાં સ્થળી વસવા દીધા છે તે પાછું છે તે વિષયથી હીંદી સરકાર આવતા કરતાં વધુ સખત થઇ હોવી જોઇએ. એટલે ગીરમીટીઆને મુદત પૂરી થએ હીંદમાં પાછા કાઢવામાં આવે તો તેના ચાટામાં (હીંદી વેપારીના હક સંબંધમાં) તે ચારતો માગેજ. અગાઉ હીંદી સરકારે જે ચારતો માગેલી તે નાતાલથી કબુલ ના થએલ. તેમાં હીંદી સરકારનો કાંઇ વાંક નહોતો. તેઓ પોતા માટે ચારતો લાભ ના લે તો તેમા તેમણે કરવું ન કહેવાય તેનો બાસ ચારણ એ કે હીંદી સરકારને ગીરમીટીયા મજુરો માટે પૂરતા ચાતાનીગો બાબો છે. તેને તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકા કરતાં હીંદી માટે વધારે સારી ચરતો રહે છે.

બેહદ મુદત પછી વધુ હીંદી ઇમીગ્રેશન બંધ કરવાનો સરકારે ઇરાદા દર્શાવ્યો છે તેમાં સરકારને મોટે ભાગે મોટા વેપાર રાખતા લોક તરફનો ટેકો મળશે. નાતાલમાં બેટલા મોટા દરે દર સાલ હીંદીઓને લાવવામા આવેલ છે કે નાતાલ ની કોલોનીઆરીક વસતી ઝોરાબો કરતાં બહુજ વધી ગઇ છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જણાવવા મુજબ વધુમા એ બીના છે કે હીંદી મજુરો અતિ વધુ થઇ પડયા છે. નાતાલમાં લાલજ છે તો હીંદીને અને ખાસ કરીને નાતાલમાં જન્મેલા હીંદીને ધનસાહ આપવાની બાબત કેપીતું છે કે હલકા કરે પણ ગીરમીટીઆ હીંદીને લાવવા એ બોટું છે. કારણ કે નાતાલ માંજ જોઇએ તે કરતાં વધારે મજુરો પડયા છે. દસ વરસની મુદત પછી મજુરો લાવવાનું સાવ બંધ કરવામાં આવશે એમ કહેવામાં આવ્યું છે. પણ અમે એવી આશા રાખીએ કે તેટલી મુદ્દત ની અગાઉજ તે સાવ બંધ કરવામાં આ

કેનેડા ઓર ઓસ્ટ્રેલિયા જે કેટલાક ભાગ હાલ ચલાવે છે તેમાં ગીરમીટીઆ મજુરી સાથે બંધ કરવાનું માગે છે. પણ તેમ કરવામાં ઘણી નુકસાની સમાએલી છે. કે જે ઉઠાવવી તે મુરખાઇ છે. દક્ષાંસવાલે ચોદાજ વરસપર ગીનાઓને દાખલ કરેલ, અતાં તેને પાછા મોકલતાં આજે મુશ્કેલી બતી નથી: તો નાતાલમાં ગીરમીટીઆ મજુરી આજ ૬૦ વરસ ચલાં છે. અને તે પણ ઘણુ ઉદ્યોગમાં આવે. એટલે નાતાલથી ગીરમીટીઆ મજુરી હાલ ઘડી એકદમ કેમ બંધ કરી શકાય? મજુર માટે નવી ગેહરબણ કરવાને લોકોને વખત મળવો જોઇએ. એટલે હાલપણ ભરેલો રસ્તો એ કે ધીમે ધીમે બંધ કરીને આમુક વરસે સાથ મજુરી બંધ કરવી. તેમ કરવા થી કોલોનીના ઉદ્યોગ તથા વેપાર ચુંથાઈ પડવાનો સંભવ ન રહે.

આ ઉપરતિ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જણાવ્યા પ્રમાણે આરબ વેપારી સંબંધમાં પણ બીલ દાખલ થયાનું છે. ગીરમીટીઆ મજુરીના કાયદાના કરતાં આ બાબતનો કાયદો ઘડવાનું અને છેવટે પાસ કરવાનું બહુ વધારે મુશ્કેલ છે. ગીરમીટીઆ મજુરી બંધ કરવાના કાયદાને તો વટી સરકાર ખુશીથી મંજુર કરશે: પણ આ બીજા બીલ સંબંધમાં તેમની સાથે કામ લેવાનું બહુ મુશ્કેલ પડશે: કારણ કે તે બીલ એક તદ્દન નવીન તરેહનું ને અમુક કોમનેજ લાગુ પડનું છે. વિલાયત ની પારલામેંટ આગળ જે બીલ છે તે દારૂનાં લાઇસેન્સ સંબંધમાં છે. ને બીલમાં અને આ એશિઆટીક વેપાર નાબુદ કરવાના બીલમાં ગેબુમાર ફેર છે.

કોઇ પણ સવાલ ઉઠશે કે હીંદીને પોતાની ફ્રુટ ન દેવી તો બીજાને ધંધો કરવાની છુટ શામાટે આપવી? તે તો ગોરા સિટીની સરકાર રહણજુ કરે તો ગોરા મજુરોના, ગોરા ખેડુત, નવા ગોરા બીજા ગોરા વેપારીઓનાં તે પ્રમાણે વિચારો ઉદ્ભવે છે. ને એવા વિચારો ઉદ્ભવે ત્યારે તે સરકાર શા માટે કાયમ ન રહે? જો સરકારના હાથમાં કાયદા કરવાની સત્તા હોય તો તે સરકાર હીંદીને નુકસાની આપવા સિવાયની કાયદાની આજ્ઞા કરે, તો ગોરા કારીગરોના હાલ માટે હીંદી કારીગરોને, પણ વસ્તીની બાબતોને આ માટે કાયમ ... ...

ચાલુ વર્તમાન

નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કૉંગ્રેસની ન્યુકાસલ ખાતે થએલી બેઠક દરમ્યાન એક એવો ઠરાવ પસાર થયો હતો કે નાતાલ મ્યુની સીપાલ કૂરેંચાઇઝ બીલ જે લાંબો વખત થયાં વટી કાઢવાની મંજુરી વગર અટકી રહ્યું છે તેમાંથી વટી સરકારને વધિા છે તેવી કલમો (કે જેની સાથે હીંદી કોમને બાંધો છે, અને તેથી બીલ અટકેલું છે) કાઢી નાખવી: અને તે કલમો માટે એક નવું જ બીલ નાતાલ પાલમેંટમાં દાખલ કરવું.

મરકયુરી માં એક લખનાર જણાવે છે કે કાળની તકલાદી મુંટણીના એક ઉગેલકાર મી. ચાલ્સીના વિચારણ પ્રમાણે મુંટણીના નવા નિયમોથી નાતાલ કૉલોનીમાં હીંદીઓને ચિંતીશ તકીદે પોટના હક મળે. મી. ચાલ્સીએ એક બાબતે ઘણા ખુલાસો કરેલો હતો કે હીંદી વોટરો, ૧૪૦ જેટલા છે. તેમાં વધારે થવાનો નથી.

મી ટરબન ઇંડિયન ફ્રેટરનલ ઑર્ગેનાઈઝેશન મીએશનના બે ઓનરરી સેક્રેટરીઓ મી. રણજી મુલા, તથા મી. બીખા કરસન જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના બાઇઓને મદદ કરવા ઉપરાંત કોમ કોમના બાકી રહેતા પારસ્પરીક વ્યવહારોનો વિચાર કરવા તથા બીજા જરૂરીયાત કામ માટે ઑર્ગેનાઈઝેશન ની જનરલ મીટીંગ આવતા રવિ (ઓગષ્ટ ૦૬)ના રોજ બપોરે ૩ કલાક ઉપર કીંગ જ્યોર્જ મકાનમાં ભરાશે. ત્યારબાદ હાજર થવા મેમ્બરોને નિમંત્રણ છે.

ટરબનના જરગી નારાયણના મંદીરના પુનરોદ્ધાર નિમિત્તે ધજારોહણ મહોત્સવ ઉજવે છે કે—તા. ૧૦મી સેપ્ટેમ્બરના રોજ રાત્રીનવ મી છે, જેથી દીવાસોડવાળા મંદીરમાં નિયમ મુજબ બપોરના બાર વાગે પુજન થશે, તથા રાત્રીના ભજન કીર્તન પણ થશે. માટે સર્વ હીંદુ ભાઇઓને હાજર થવા આમંત્રણ છે.

એક બબારપત્રી જણાવે છે કે માલ્ય રણ તથા તેની નજીકના ભાગમાં રહેતા કેટલાએક હીંદીને પોલ ટેક્સ નહીં ભરવા સંબંધે તપાસ કરવાને ટેક્સ નહીં ભરવા માટે કોરકામાં બંધ કરવામાં આવેલા તે વખતે કેટલાકે બચાવમાં એવી દલીલ રજુ કરી હતી કે તેમણે માંદગીના કારણથી અથવા પૈસા ન હોવાના કારણથી વખત સર નહીં ભરેલ. ત્યારે કુનરાના ટેક્સ સંબંધમાં એવો બચાવ કરેલો કે ટેક્સની મુદતની બબરે નહોતી. માજીસ્ટ્રેટે તેમાંના પોલ ટેક્સવાળા ચાર્લ્સટાઉનના કરેકને રૂા. ૧૫ – દંડ અગર છ અઠવાડીયાની જેલ, તથા કુનરાના ટેક્સવાળા કરેકને રૂા. ૫/– દંડ કે ત્રણ અઠવાડીયાની જેલની સજા કરી હતી.

ક્રોર ગોદરીલે સાતકુલ ઇસ્લામના માજી સેક્રેટરી મી. અહમદ દાદા પાલેજ સ્ટીમર મરફ ગયરનારમાં દેશમાં આવ્યા છે.

ડરબનના પારસમેંટના મેંબર મી. ઓમે બોલી ફ્રેન્ચાઇની ટુંક બબતની મુલા કાતે ગયા છે.

વીરનીંગીંગ—એક તાજરપત્રી લખે છે કે તા. ૧૬મી માર્ચથી અહીંના ઘણા ખરા હીંદીઓ આ. ર માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં રજીસ્ટર થયાછે. તેમની સંખ્યા આશરે ૧૦૦ જેટલી હતી. માજીસ્ટ્રેટે ઘણીજ સભ્યતા અને નરમાશ બતાવીછે. આજુબાજુગામોથી ડીસ્ટ્રીક્ટના બાકીઓ પણ રજીસ્ટર થયાછે. મી. સુબ્બર્ગે પોતાનું કામ છોડી બબત બબાની માજીસ્ટ્રેટની ઑફીસે ઇંટરપ્રીટર તરીકે સારી મદદ કરેલી જેથી આભાર માનેલ છે.

ડરબનમાં મુસ્લીમોના તરફથી એક પાર્ટીમાં તા. ૬ ઠ્ઠી માર્ચને મળી હતી. જ્યાં ઘણા હીંદી કોમના હાજર હતા. ત્યાં બોલતાં મી. જેગરે જણાવ્યું હતું કે હાજર મહેમાનોમાં ઘણા મુસલમા ભાઇ છે તે જોઇ હું ખુશી થયો છું. તા. સોહેલબાદની પ્રજામાં મુસલમાનો ઘણા બહાદર અને સારી ગાલના છે. બધા કોલોનીને એકત્ર કરવા સંબંધમાં મી. જેગરે જણાવ્યું હતું કે તેમ કરવાથી 'કલર્ડ' લોકોના હકને નુકશાન નહીં, પણ ફાયદો થશે. ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધી પુછાએલા એક સવાલના જવાબમાં મી. જેગરે જણાવ્યું હતું કે ઇમીગ્રેશન કાયદો હાલ અમલમાં છે તેટલું બસ છે. અને હવે નવો કોઇ કાયદો અમલમાં આવે તો તેમાં તેનો વિરોધ બતાવું. મી. અબ્દુલ ગનીએ કહે મેંબરોમાં ઇંડિયનો બાબતે ફેલાવાનો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો. જે મી અબદુલ કાદર, તથા મી. યુસુફ સેઠ મદદ કરતાં ઠરાવને પાસ થયો હતો. [illegible]

એક સત્ય વીર કથા

પ્રસ્તાવના

આજે મહા પુરૂષ નીતિવાન વીર સોક્રેટીસ બસવી સન પૂર્વે ૪૭૦ ની સાલમાં થઇ ગયો. તે ગ્રીસ દેશમાં જન્મ્યો હતો અને તેની જીંદગી નીતિનું તે પરિણામ કરવામાં ગાળી હતી. તેની નીતિ, તેના ગુણો કેટલાક અંશે પણ ગણી શકાય તેવા તેની ઉપર બોલાં તહોમતો મુકવા લાગ્યા. સોક્રેટીસ ખુદાથી ગભરૂ કરીને ચાલનારો હતો, તેવા માણસોની દીમાની થોડી કરકાર કરવો. તેને બોલનો ભય નહોતો. પોતે નીડર હતો. અને મોસની રાજધાની એથેન્સના લોકોમાં જે સડો દાખલ થયો હતો તે ઉઘાડવાને તે મથતો. તેમ કરતાં ઘણા લોકોના રોષમાં તે આવતો. જુવાની બાબતોના ગનની ઉપર તેણે બહુ અસર કરી હતી. અને તેઓનાં ટોળાં તેની પાછળ ફરતાં. આથી કેટલાક લટારાઓને ગુસ્સો ચઢયો. તે બંધ થયું. માણસોને ખોટા રસ્તે દોરવા પોતાની કમાણી કરતા સોફીસ્તોની કમાણીમાં ઘરકત પહોંચવા લાગી.

એથેન્સમાં એવો નિયમ હતો કે જેમાં ધારણ મુજબના ગુણ ન હોય તે ચાલે. અને બીજાને તેમ નહીં ચાલવા દે શીખવે તેને ગુનેગાર ગણવો. તેવા માણસનો ગુન્હો સાબેત થાય તો તેને મોતની સજા થાય.

સોક્રેટીસ પોતે સાદા ધરમ પ્રમાણે ચાલતો. પણ તેમાં જે પાખંડ દાખલ થયું હતું તે નાબુદ કરવાનું બીજાઓને બે પ્રકારે શીખવતો અને પોતે બાળકથી દુર રહેતો.

એથેન્સના કાયદા પ્રમાણે આથી બનતા ગુન્હાની તપાસ પંચની આગળ ચાલતી [illegible] ઉપર ગુન્હા ધરમને તોડવાનું અને બીજાઓને [illegible] માટે શીખવવાનું તહોમત મુકવામાં આવ્યું હતું. તે તેની તપાસ મહાજનના [illegible] પાસે ચાલેલી. મહાજનમાં ઘણા ભાગ સોને સોક્રેટીસના શિક્ષણથી નુકશાન થયું હતું તેવા લોકોને સોક્રેટીસ ઉપર [illegible] લોકોએ ખોટી રીતે સોક્રેટીસને ગુનેગાર ઠરાવ્યો. અને તેને ઝેર પીધને મરવાની સજા કરી. [illegible] કેદીની કંઠની સજા થતી ત્યારે [illegible] લાવવાના બધા રસ્તા રોકવામાં [illegible] સોક્રેટીસને ઝેર પીવાની [illegible] થએલી.

...ખાસ ખબર પૂરા પાડે તેને બેવડી મજૂરી ...પડશે. આમ જે કદાચ તેને બેવડી મજૂરી ...ના લાગે તોપણ તેણે પોતાની મરજી ...ખાતર પોતાના અમરપણા ...પોતાના એક મિત્ર સામરીત ...આખ્યાન કરેલું. એમ કહેવાય છે કે ...સેક્રેટરીએ જરાએ ...નહીં અને તેણે હસતમુખે ચહેરે ...પોતાને જે આખ્યાન કરવા ...બોલીને જેમ ...હરજતનો પ્યાલો રંગથી પાયેલું' ...પ્યાલો રંગથી પીધો.

આજે દુનિયા સેક્રેટરીસને સંભારે છે. ...શિક્ષણથી લાખો માણસને ફાયદો ...છે. તેની ઉપર તહકીકાત મુકનારને ...તેને સજા આપનારને દુનિયા વગોવે ...સેક્રેટરીસ તે અમર થઈ ગયેલ છે. ...તેના તથા તેના જેવાના નામથી ...ભરેલ આખું પંકાએલું છે.

સેક્રેટરીસે પોતાનો બચાવ કરતાં જે ...રજૂ કર્યું તેની નોંધ તેના સાગરીત ...પ્લેટોએ રાખેલી. તેના તરજુમો ...ઘણી ભાષાઓમાં થયો છે. તેનો બચાવ ...અને નીતિના દરજ્જા ભરેલો ...તેથી અમે તે અહીં આપવા માગીએ ...અમે શબ્દે શબ્દ તરજુમો નહીં ...આપતાં તેનો મુખ્ય સાર આપીશું.

આપણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બલકે ...ભાગી દૌદમાં હજુ ઘણાં કામો કરવાનાં ...રાજરેજ દૌદની કાઠમારીઓ હુર ...થાન તેમ છે આપણને સેક્રેટરીસની ...જીવતાં તથા મરતાં આવડવું જોઇએ. ...સેક્રેટરીસ તે ઘણો મોટો સત્યાગ્રહી હતો. ...પોતાનાજ પ્રજાની સામે સત્યાગ્રહી ...ત્યારે તેથી મોટ પ્રજા મોટી ...ઉપર ઘસતે, અથવા આપણને ...નહીં એમ કે આપણો ઘર ...મોટી પાશવીયા આપણામાં રહેલી ...નહીં લાગીએ, તોપણ તે ...પ્રજાનું ધ્યાન નહીં ત્યાં ...ભગી બહારના સે કરોડ પ્રજાને તેનો ...ગ્રેસેસ ગણતા હતા—એથેન્સટ્રામોસ્ટ ...હતો—દેશનું ભલું કરવાનો ...નથી.—તેનું ભલું તેને થવાનું નથી, ...પણ ડરકને તેનો, તેને ઉશ્કેરી કરી તેને ...પણ ...ત્યારે દૌદના ...અને ...

...ખાતના બેપા જંતુ મરી બેસશે. અને દૌદ-શરીરને પણમાલ કરશે.

આ વિચારો ધ્યાનમાં લઇ, સેક્રેટરીસ જેવા મહાત્માનાં વાક્યોને અગાધ સમાન જાણી તેના ઘુંઘવા અપારનાં પીયે અને તેથી અંતર રોગને નસાડી જીવનને નસાડવાની મદદ કરે એવા હેતુથી અને સેક્રેટરીસના બાપણનો સાર નીચે આપીએ છીએ.

અંકુર'

ઇજીપ્તના મરહુમ નામીચા આગેવાન મુસ્તફા કામેલ પાશા

(ગયા અંકથી ચાલુ)

વિદ્યાર્થી વર્ગમાં તેમની લોક પ્રિયતા બેહદ હતી. એક વિદ્વાન માણસે કહ્યું હતું કે ઇજીપ્તમાં ક્રાયદાનો અભ્યાસ કરનારા અધારો વિદ્યાર્થીઓ પાશાના પક્ષકારો હતા. જ્યારે પાશા યુરોપમાંથી પાછા ફર્યા ત્યારે તેમના માનમાં વિદ્યાર્થીઓ અને લોકોનું જેવું સરમસ નીકળ્યું હતું, તેવું બીજે ઇજીપશીઅનના માનમાં અગાઉ કદી નીકળ્યું નહોતું.

મુસ્તફા કામેલપાશા એક ઉત્તમ ભાષણકાર હતા તે ઉપરાંત એક સરસલેખકપણ હતા ઇંગ્લાંડના 'ડેલી ન્યુસ' પત્રના જણાવ્યા પ્રમાણે દુનિઆના મુસલમાનોમાં તેઓ એક બાદશાહ જાપાકાર હતા. નિશાળે જતા તે અરસામાં તેમણે 'રોમન ગુલામગીરી' પર પુસ્તક લખ્યું હતું, તથા 'પ્રજાઓની જીંદગી' એ વિષય ઉપર એક ગ્રંથ રચેલો. કેટલીક કવિતા લખી હતી તે ઉપરાંત 'ગ્રેનુશીયાની જીત' એ વિષય ઉપર ઐતિહાસીક નવલકથા બનાવી હતી. તેમની કલ્પનાશક્તિ અને ...અદ્ભુત હતાં. પુરી વીસ વરસની ઉમર નહોતી થઇ તે વખતે તેમણે 'અલ મકેસ' નામનું માસીક કાઢ્યું; જે તેમનાં લખાણોની તીખાશ અને નવીનપણા માટે પ્રસિદ્ધ થએલ. ૧૯૦૦ ની સાલમાં તેમણે 'લીવા' પત્ર કાઢ્યું. તે પહેલા તેઓ ઇજીપશીઅન અને ફ્રેંચ બીજા માસીક પત્રોમાં તથા બીજાઓમાં લખાણો કરતા. ફ્રેંચ ભાષાનું તેમનું ...પુરવણી યુરોપી લોક ...ભાષા ઇજીપ્તનો સવાલ મુકવાનો તેમનો ...હેતુ હતો. ...તેમના ...

...વિષે એક પુસ્તક લખ્યું, તથા ...સવાલ ઉપર એક ગ્રંથ બનાવ્યો.

તેમના ચમત્કારક ગોરામિત્રોકે ઘણીવાર ...હતા: જેઓમાં પાશાના મરણના દુઃખ ...દાયક સમાચાર સાંભળીને હાહાકાર થયા ...વગર રહેશે નહીં તેમના સદ્‌ગુણોને ...લીધે ઘણા લોકો તેમના તરફ ખેંચાતા ...તેમની રીતભાત અને વાતચીતની નાહાકા ...થી લોકોનાં મન હરાઇ જતાં અને તેઓ ...મુસ્તફા કામેલ પાશાના (નેશનાલીસ્ટ) ...પક્ષમાં જોડાતા. મેડમ જુલીએટ એડમ ...જે તેમનાં જીંદગી સુધીનાં મિત્ર હતાં ...તેમણે મુસ્તફા કામેલ પાશાના આખ્યાનની ...ફ્રેંચ આવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે ...મુસ્તફા કામેલ પાશાએ આપણા ...યુરોપની મુસાફરી કરી છે, જે દરમ્યાન ...રાજદ્વારી અને બીજાઓના નામાંકિત ...માણસો સાથે તેમણે દોસ્તી બાંધી છે.'' ...એ દોસ્તી પોતાના દેશના હિત માટે ...તેમને કામ લાગેલી

બ્રિટીશ રાજનો અમલ થયા પછી ...પ્રોટેક્શન સામે તિરસ્કાર અને આંધળા ...પક્ષ બતાવવામાં જે પુર ચઢ્યો હતો ...તેને અટકાવી દેવા માટે મુસ્તફા કામેલ ...પાશાનો મહાન પ્રયાસ હતો. તેમાં તેમને ...કેટલે ગયેલી એ વાતની કોઇ ના પાડશે ...નહીં. આજે ફ્રેંચ લોકો બધી જબાજીએ ...પ્રોટેક્શનિઅન તરફે ઝોકો મત ધરાવે છે, ...અને તેમના તરફ ઘણી દિલસોજી બતાવે ...છે તે મુસ્તફા કામેલ પાશાએ આદરેલી ...મહાન લડતને લીધે છે. ભાષણો, સંધા ...દો, અને લખાણો વડે તેમણે પોતાનો ...આખું હતું કે દેશોઉન્નતિ માટે ...તેટલી મહેનત કરતાં પણ તેમાં ...તેમ નહોતા. તેમનાં લખાણો અને ...ભાષણોમાંથી ઇટાલીના મહાન દેશ ...માઝીનીનાં સિદ્ધાંતો ગણી આવે છે. ...સત્ય અને ન્યાયનો આત્મ જય છે એવો ...માઝીનીને જે વિશ્વાસ હતો તે પાશાનાં ...ભાષણો અને લખાણોમાં બહુ જોવામાં આવે છે. દેશદરકારી, સ્વદેશાભિમાનની ...ખામી, અને કાયરતા એટલા દુર્ગુણને ...તેઓ ઇજીપ્તના દુશ્મન ગણતા. ...અને તેથી તેને દુર કરવા મોટી તકરારે ...માં ઉતરતા.

પશ્ચિમનાં અકલમંદોના સાથેનો ...વખત ઇજીપ્તની ખરી ઉન્નતિ ...એમ તેમને ચોકસ ...હતું. ...તેમને પુર્વના લોકોનો સંબંધ ...વધુ ...વિષે બોલવામાં તેમણે ...નહોતું ...હતા. ...

...ના ખાણતમાં તેમનો હિસ્સો બેહદ વધી જતો. પુરુષી આયુષ્યનો તેમનો સંભવ ખહુ ઓછો હતો. તેથી બીજાઓને કેટલાક ગોરાઓએ તેમને 'ડરપોકકુમાર' એવું નામ આપેલું. પ્રજાપ્રેમની ખાતર તેમની આંખે ઊડ્યા આવે નહીં એવી તેમની રાજનીતિની માન્યતા હતી. ના. સુલતાન તેમના રાજદ્વારી વિચારો માટે તેમને માન આપતા, અને તેમને 'બીજા વરગ ના મજીદીઆ' તથા 'કુતબા-ઉલ-મુકતાની' એવા બેતાબો તેમણે બક્ષેલ.

તેમની જીંદગીનાં છેલ્લાં વરસોના કામથી આખું બજબ્બ સારીપેઠે વાકેફગાર બનેલું. પોતાની ઉમર વધતી ગઇ તેમ તેમ તેમણે વધુ અને વધુ કામો કરવા માંડેલાં. કશાથી તેઓ ડરે તેમ નહોતા, કે પોતાની દીલચાલને તજે તેમ નહોતા. સુલતાનનો કપાળે ઇજારો લીધો હોય વગેરે બનાવોથી બજબ્બના લોકોની સ્વતંત્રતા પર નિર્દય કટકા લાગ્યા. પણ તેથી કોઇ કમનશીબીથી પાશા એક પણ ક્ષણ ના ઉમેદ નહીં થએલ. જેમ જેમ તેમના ટેકો દેનારાઓ ખસી જતા ગયા, અને બીજા બીકણ ટોરંગો બજબ્બની દિગાયત તજ દેના ગયા, તેમ તેમ મુસ્તફા કામેલ પાશાની હિંમત વધુ ને વધુ પકડતી ગઇ, ને તેમણે વધારે ને વધારે મહેનત લેવા માંડી.

૧૯૦૬ના ડીસેમ્બર માસમાં તેમણે બજબ્બના 'નેશનલ' પક્ષની સ્થાપના કરી તે તેમનું છેલ્લું મહાન કાર્ય હતું. તે દિવસે મોતના બીકાનેથી ઉઠીને તેમણે જે ભાષણ આપ્યું તેથી હજારો લોકો લાગણીના આવેશમાં ગાંડા જેવા બની ગયા, અને તાળીઓની મોટી ગરજના કરી મુકી તે, તેમના (નેશનાલીસ્ટ) પક્ષનાં સિદ્ધાંતો પાળવા તેઓએ જે વચનો આપેલાં તે મરતી વખતે પોતાના સ્વદેશી ભાઇઓને માટે મુસ્તફા કામેલ પાશાએ મુકેલા વારસા બરાબર ગણાશે.

પોતાના પક્ષની સ્થાપનાના કામ માટે પડેલી અથાગ મહેનતને લીધે તેમની નાજુક તબીયતને ધોકો પહોંચ્યો, કે જેથી તે ફરીથી ઉઠયા નહીં. મરણને બીજાને સુતાં સુતાં પોતાની લડત જારી રાખી, અને વડા પ્રધાનપર, નવા સર ઓડર્ન્સ ગ્રેપર લખાણો કરવાં, અને બજબ્બીઓનો સ્વરાજ્ય ભોગવવા લાયક નથી એવા આરોપનો સખ્ત જવાબ વાળ્યો. ત્યાર પછી ૧૦ દિવસે તેમની જીંદગીનો અંત આવ્યો. અને કુદરતી રીતનું મી. તારીખે [illegible]

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

હમીદીયા સોસાયટીનો કાગળ

જેઓએ કાયદાની લડતમાં મદદ કરેલી તેઓનો આભાર માનવાના માન પત્ર રૂપે હમીદીયા સોસાયટીએ કાગળો દેશાવરમાં લખ્યા છે. તે કાગળોને ઉભડા જાડા કાર્ડબોર્ડ ઉપર છાપેલ છે. તેમાં સોનેરી, લીલો ને લાલ રંગ છે તથા તેમાં સુશોભિત કોર મૂકેલી છે. તેના કાયદા ગમગીન બસે જશે. તેમાં સહી ને છાપ અબદુલ કાદર, મી. કેલની તથા મી. ક્રુગરીઆની છે. તે કાગળ તેમજ જુઓ નીચે પ્રમાણે છે.

"વહાલા સાહેબ, દરબારવાલના હીંદી ની લડતમાં તમે બહુ ઉદારાઇ બતાવ્યો છે, અને અમારી સોસાયટીએ મદદ માટે જે અરજ કરી હતી તે તરફ આપે ઘણોજ ઉતાવળે ધ્યાન આપ્યું છે. તે માટે હમીદીઆ રક્ષણીક સોસાયટી તરફ અમારો આંતઃકરણનો આભાર દર્શાવતા અમે રજા લઇએ છીએ. એ લડતમાં ટ્રાંસ્વાલ અથાગ સર્વેટ ઉઠાવવા પડ્યો આપણે જે ખુબ પરિણામ આવ્યું તે સાચવામાં આપની દિગાયત બહુ મદદગાર થએલી એમાં અમને દરકાર નથી. દરકાર ના મુસલમાનોનો લાભ પણ, અને દરકારી બીજા પ્રજાતિ લોકો ના પણ ઐક્ય ધાર્મિક તફાવત જેવાને લીધે કરવામાં આવ્યા હતા તે કાયદાથી દુર થવા પામ્યા. અને સોસાયટી ઉભી કરી આપણા મજબુત કરવા માટે મુસ કામોમાં અને જ આપણે કરી હતી તેની એટલી બધી દાદ ગણી તે અમારી સોસાયટી માટે ઘણા સંતોષની વાત છે."

ત્રણ માનપત્રો

સોર્ટ એરપટલીશ, સૈયદ અમીરઅલી તથા સર મંચેરજી ભાવનગરીનાં માન પત્રો તયાર થયા જમા છે. તે આવતે અઠવાડીએ મી. રીચની ઉપર જશે. તે મી. રીચ કોમની વતી આ ત્રણે ગૃહસ્થોના તે માનપત્ર આપશે. દરેકમાં તેઓ સાહેબનો ઉપકાર માનેલો છે.

'સોનેરી કાયદો'

[illegible] 'બ્રહ્મચર્ય' [illegible]

ખીલ બહાર પાડયું છે. તે કાયદો સાચા રબ્બુ રીતે 'ગોલ્ડ લો' એટલે સોનેરી કાયદો કહેવાય છે. તેને આવતી પારલા મેંટમાં પસાર કરવાનો ફ્રિટોરિયા સરકાર રાખે છે. જે સોનેરી કાયદો હાલ અમલમાં છે તેને લગતો આ મુસદ્દો છે. પણ તેમાં કાળા માણસોને લગતી કેટલીક કલમોના બે અર્થ નીકળતા હતા તે હવે તેઓની વિરુદ્ધ ચોકસ થાય છે. આલુ કાયદા પ્રમાણે જોહાન્સબર્ગ વિગેરે ગ્રહેરોમાં સરકારે લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડેલી. હડીપેરટમાં મગેલા કેસની બાદી ના. ઓ.ના વાંચનારને આપું છું. પણ તેનો અર્થ નિશ્ચિત નહિ હોવાથી સરકારે માંડી વાળેલું. હવે જો ઉપરના મુસદા પ્રમાણે કાયદો પસાર થાય તો માઇનીંગ જમીનમા કાળા લોકો અને હીંદી લાઇસેન્સના હક રાખે એટલુંજ નહિ પણ તેમાં રહી પણ ન શકે. એટલે કે ખનીજ પદાર્થવાળા દેશમાં હીંદી તથા બીજા કાળા માણસો માત્ર લોકેશનમાંજ રહી શકે. તે કાયદાની બીજી કલમો વાંચવા જેવી છે. તેનું તારણ અંગ્રેજ વિભાગને સારૂ મોકલ્યું છું. પણ મૂલ્ય વાંચવા જેવું તો હું જે જાતનું છું તેજ છે.

આ કાયદાની સામે હીંદી કોમે જોર પર લડત જેવી પડશે. એક અંગ્રેજ આપું તો વિભાગતમાં આપણી તરફેણમાં બોલી ચુકયું છે, પણ બધું બજા તો ક્યારે આપણે પોતે આપણને કરવાનું છે તે કરશું ત્યારેજ શોભશે. આવી જાતના પ્રશ્નો હીંદી કોમની સામે હમેશાં બનાજ કરશે. તે તેની સામે લડત લીધા કરશું તેમ છતા કરશું; તથા જોગવઇ થતા જશું.

અબદુલ ગનસાહ

કેટલાક કાફરોએ ઓરંજીયા ટાઉનમાં પોતાના નામની જમીન લઇ વરયા છે. ઓરંજીયા ટાઉન ન્યુનીસીપાલીટીના હદમાં છે. તેના ધારા પ્રમાણે કોઇ કાફર તેની પરવાનગી વિના લોકેશન બહાર ન રહી શકે. આ ધારાની રૂએ ન્યુનીસીપાલીટી એ ઉપરના કાફરો ઉપર કામ ચલાવ્યું. માજીસ્ટ્રેટે તેઓનો [illegible] કાફરોએ અપીલ કરી તેમાં તેઓ હાર્યા છે. સપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે [illegible] લીટીના ધારા [illegible] કાફરોને સારૂ તે [illegible] ગણાય. આવો ઠરાવ આપતાં જજોએ [illegible] ન્યુનીસીપાલીટી [illegible] તેમાં [illegible]

ની ઉપર ખડુ મારવાનું કામ સુધરેલા રાજ્યમાં નજર થાય છે. આમ અકકલ ધરાવતા સુપ્રીમ કોર્ટ હમેશાં આપણી આશા છે એમ સૌ તેઓકારક માને છે.

રજીસ્ટ્રેશન

તેઓ ગવર્નર થયા ત્યારે જ ફેબ્રુઆરી માસમાં ટ્રેકાર્ડ ફોર્સ ઓપન રાખવા ઠરાવ આવ્યો હતો પણ તેઓ ગયા પછી કેટલાક મી. મેમણે કબુલ કરેલા હતા તેનો ઠરાવ નામંજુર થયો છે. પ્રોવિઝનલમાં ઓરીજીનલ તેઓને રજીસ્ટર કરવા બહુમ મુશ્કેલ પડશે. જેઓએ હજુ અરજી નથી કરી તેવાઓને તક દેવા હોસ્પિટલ બરગમાં પણ ઓરીજીનલ ઘોડા વખતને માટે કરી પાડશે. હાલ ઓરીજીનલ પીરસ્ટ્રક્ચર બરગ, પોલેસ્ટ્રમ વિગેરે જગ્યામાં ફરી ગણે છે. અને દસમી એપ્રીલ સુધીમાં રજીસ્ટરની આખરી પુરી થવાની પરાપ્રાપ્ય લાગે આવે છે. ત્યારે બાદ એક માસ રજીસ્ટર ચાલતાં જશે એમ ધારવા છે

ઉતાવળા હોંદો

બહાર ગયેલા દરેક ટ્રાન્સવાલમાં દાખલ થવાની ઘણી ઉતાવળ કરતા જોવામાં આવે છે. કેટલાક ખોટી રીતે પણ દાખલ થવા જાય છે. એ બધાને માટે કહેવું જોઇએ કે તેઓ ધામને નુકસાન કરશે. જેઓની પાસે લડાઈ પછીના ખરી પરવાટ છે તેને આવવામાં અડચણ નથી પણ બીજા હોંદોને કાજમ છે કે હાલ રાહ જોવી.

સફેદ ફેરીઆ

કરગરેસ્ટોરપમાં જી. બેલીઝ આપણે રહ્યું છે તે જોવાથી સફેદ ફેરીઆ ખુબ જોરમાં આવી ગયા છે. તેઓએ પા. પાર્લની મદદ માગી છે તેમાં મી. બેલા એ પા. ૧૯ આપવા જણાવ્યું છે. તે સિવાય સિવાર હોંદી ફેરીયાઓને કરાવવા જે. જે. સબરની બોલબાલામાં કંઇ અસર કામ ઉપર તેમ જણાતું નથી. પણ ઘરને તેવી હોસ્પિટલ ખરી રહે અને ખાવાનું પિવા રહીને જે નુકસાન થાય તેમાં કાબુમાં નહિ. એટલે હોંદી કામે યાદ રાખવાનું છે કે તે કાયદા સામે આવ ખોટાની છે તે રાજુ ઘડીમાં માણ કરે

ઉત્થુરનના હોંદી

ઉત્થુરન (કેપ કોલોની) થી ઓસોસી એશનના ઉપર તાર છે. તેમાં પ્રમુખ મી. મહમદખાન જણાવે છે કે આશરે ચાળીસ હોંદોની મીટીંગ થઈલી. તેણે એસોસીએશનને કરવાનાં કામો માટે મદદ કરવા કંઈ ઉભું કરવું છે ને તે આજે દરેકને મોકલવામાં આવશે. આની મુદત વીતી ગઇ છે એટલે દરેકોએ વખતે તે પૈસા મળવાનો સંભવ છે.

રજીસ્ટ્રેશન વિષે છેલ્લા ખબર

તા. ૩૦મી માર્ચ સુધીમાં રજીસ્ટરની ૭૨૬૨ અરજીઓ થઇ છે. તે તારીખ સુધીમાં ૪૦૯૬ સર્ટીફીકેટો પાસ થઇને તેપર સહી થઇ ગઇ છે. આખા કોલોની માં ઘણે ભારે ઠેકાણે ઓરીજીનો બાકીની ચૂકી છે, અને બધે ઠેકાણે રજીસ્ટર થવા લાગ્યા છે.

ગેઝેટની નોટીસ

મી. આર. પીરખાનના નાદાર એસ્ટેટના લેણુદારોની મીટીંગ આ. ઇ માજીસ્ટ્રેટ આ ગણ સી. ડીવીઝનની કોર્ટમાં તા. ૨૭ એપ્રીલે જોહાન્સબરગમાં મળશે.

મી. હાજી ઉમર હાજી બાન મહમદ પોચેસ્ટરમવાળાની નાદાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતાની તપાસણી હાજીસ્ટેટના કોર્ટમાં પોચેસ્ટરમમાં તા. ૨૧ માર્ચથી તા. ૧ લી એપ્રીલ સુધી, અને પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૨ જીએ તા. ૧૬ એપ્રીલ સુધી થશે.

મી. શેખ મહમદ ઇસાક પ્રીટોરીઆવાળા ના નાદાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતાની તપાસણી જોહાન્સબરગ સી. ડીવીઝનના હાજી સ્ટેટના કોર્ટમાં તા. ૨૮ માર્ચથી ૧ લી એપ્રીલ સુધી, અને પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૬ ઠ્ઠી તા. ૧૨ એપ્રીલ સુધી થશે

એક લખનાર જણાવે છે કે ક્રુગરીંગ્રોમાં ઘણા હોંદોઓએ નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રો ઓટીક યુનીયનના મેમ્બર થવા ખુશાલી બતાવી છે, અને તેમાંના કેટલાક મેમ્બર શીપમાં દાખલ થવાના ફારમો આતુરતાથી મંગાવ્યા છે

મી. પોલાકને માન

મી. પોલાક જોહાન્સબરગથી આરામ લેવાને થોડા દિવસ ફ્રીનીક્સ આવ્યા તે વાતનો લાભ લઇ ટ્રાંસવાલની લડતમાં તેમણે બજાવેલી સેવાના બદલામાં કરવા ની હોંદી કોમ તરફથી ગયા ગુરૂવારે રાત્રે પાસન્ટ્રીટવાળા કોંગ્રેસ હૉલમાં તેમનો આભાર આપવામાં આવ્યું હતું. ઉત્સવ ઘણી સુંદર રીતે શણગારવામાં આવ્યો હતો તથા રેખાસોપર જવાની વસ્તુ પણ સારી રીતે ગોઠવવામાં આવી હતી. સમય થતાં પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદ સાથે મી પોલાક દાખલ થયા. તે વખતે તેમને તાળીઓથી વધાવી લેવામાં આવ્યા. બાદ મી. આમ સેનાસમેનની કુલ ૨૧૭ ટેલ્ટની બીડોઓ કાદવમાં આવી હતી જેમાંના ઘણા હોંદી વેપારીઓ તથા ઘોબાદારીઓ હતા. કેટલાક બોઅર મીત્રોનો પણ આમ ત્રણ મોકલવામાં આવ્યા હતા. સહુએ પોત પોતાની જગ્યા લીધા બાદ બાતમનું કામ શરૂ થયું. જનાબ પ્રમુખ પદ લેવા બાદ પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદે ટુંક શબ્દોમાં ટ્રાંસવાલની લડત વખતે આ પોતાને હોંદી કોમની જે આપુરત સેવા બજાવેલી તેના તારીફ કરતાં જણાવ્યું કે મી. પોલાક પર કોમના હીત તેમણે હોંદી કોમ માટે જે કાર્ય બતાવી છે તેનો બદલો હોંદી કોમ કોઇ રીતે વાળી શકે તેમ નથી. તેમના પરોપકારી કામની નીશાની તરીકે તેમને માનપત્ર તથા મીનીએચર પેટ્રાકને હોંદી અસલાણ કરવામાં આવ્યા છે. બાદ મી. ગોડફ્રેએ માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

બાદ મી દાઉદ મહમદે મી. પોલાકને હાર તોરા પહેરાવ્યા, જવાબમાં મી. પોલાકે આભાર માની ટ્રાંસવાલની લડતના સંબંધમાં તથા નાતાલના સંબંધમાં જણાવ્યું પુરવક ભાષણ કરવું. (તે ભાષણનો ખાસો ઉંડાણ અમે આવતે અઠવાડીએ આપશું.) તેમનું ભાષણ પુરૂ થતાં સહુએ બેસણોર તાળી પાડી ખુશાલી બતાવી. બાદ પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદનો આભાર માનવામાં આવ્યો, તથા મી. પોલાક તથા સ્ત્રીના મહારાજ જોગણે આ મેળાવડાને સર્વ રીતે કૃતેદગદ બનાવવાને મહેનત લીધી હતી તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવ્યો. છેવટમાં જોહાન્સબર્ગ મી પોલાકે ગટે ખુશાલીનો [illegible]

સેટીસ્મીથ

એક જણનાર જણાવે છે કે:—તા. ૨૬ માર્ચે સેટીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટીના હોલમાં એક મીટીંગ હતી, જેમાં મેસર્સ હાજી મુસામહુસેન દીનદાર, મહમદ સોબાત, ઈબ્રાહીમ અમલા, મુસ્સા અહમદ, યુસુપ મુસ્સા, કાસમ નાનાભાવા, ન્યુકાસલના મહમદ મુસા ખરસ્તોષી, વિગેરે ૭૦—૮૦ માણસો હાજર હતા. પ્રમુખની ખુરશી પર મી. હાજી મુસામ હુસેન દીનદાર બીરાજ્યા હતા. મીટીંગનો હેતુ સેટીસ્મીથ મા પાર્સલેન્ટ બાબતનો ફાળો ઘસ્કેલો તેના હિસાબ વિશેનો હતો. ટ્રેઝરર મી. મહમદ સોબાતે સાલ્વર બારદાનું નામવાર લીસ્ટ વાંચી બતાવ્યું. અને એક સદસ્ય ને મેળવી રકમ કરી રકમ ઘણા તેનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યા બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી. બીજા એક પ્રસ્તાવને બે મુસ્લામા સંબંધમાં સાંજ રહેતી હતી. જેથી બીજે દિવસે કેટલીક મર્યાદાદ તેનો પણ સંતોષ કારક ખુલાસો થઇ ગયો હતો.

હબીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૬ મીએ હબીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગ બોલાવવા સબબ સેક્રેટરીને કે લખતાં મળી હતી. જે સબબે મેસર્સ [illegible] મી. ઇબ્રાહીમ અમલા, મુસ્સા અહમદ, ઇસપ મુસ્સા, કાસમ નાનાભાવા, ન્યુકાસલના મહમદ મુસા ખરસ્તોષી, વિગેરે ૭૦—૮૦ માણસો હાજર હતા. પ્રમુખની ખુરશી પર મી. હાજી મુસામ હુસેન દીનદાર બીરાજ્યા હતા. મીટીંગનો હેતુ સેટીસ્મીથ મા પાર્સલેન્ટ બાબતનો ફાળો ઘસ્કેલો તેના હિસાબ વિશેનો હતો. ટ્રેઝરર મી. મહમદ સોબાતે સાલ્વર બારદાનું નામવાર લીસ્ટ વાંચી બતાવ્યું. અને એક સદસ્ય ને મેળવી રકમ કરી રકમ ઘણા તેનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યા બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી. બીજા એક પ્રસ્તાવને બે મુસ્લામા સંબંધમાં સાંજ રહેતી હતી. જેથી બીજે દિવસે કેટલીક મર્યાદાદ તેનો પણ સંતોષ કારક ખુલાસો થઇ ગયો હતો.

હબીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૬ મીએ હબીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગ બોલાવવા સબબ સેક્રેટરીને કે લખતાં મળી હતી. જે સબબે મેસર્સ [illegible] મી. ઇબ્રાહીમ અમલા, મુસ્સા અહમદ, ઇસપ મુસ્સા, કાસમ નાનાભાવા, ન્યુકાસલના મહમદ મુસા ખરસ્તોષી, વિગેરે ૭૦—૮૦ માણસો હાજર હતા. પ્રમુખની ખુરશી પર મી. હાજી મુસામ હુસેન દીનદાર બીરાજ્યા હતા. મીટીંગનો હેતુ સેટીસ્મીથ મા પાર્સલેન્ટ બાબતનો ફાળો ઘસ્કેલો તેના હિસાબ વિશેનો હતો. ટ્રેઝરર મી. મહમદ સોબાતે સાલ્વર બારદાનું નામવાર લીસ્ટ વાંચી બતાવ્યું. અને એક સદસ્ય ને મેળવી રકમ કરી રકમ ઘણા તેનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યા બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી. બીજા એક પ્રસ્તાવને બે મુસ્લામા સંબંધમાં સાંજ રહેતી હતી. જેથી બીજે દિવસે કેટલીક મર્યાદાદ તેનો પણ સંતોષ કારક ખુલાસો થઇ ગયો હતો.

કુવાદીઆની દરખાસ્ત અને મી. અબ્દુલ તબયબના ટેકાથી પાસ થતાં ચેરમેને મીનીટ બુકપર સહી કરી હતી.

ટ્રેઝરર મી. ઇબ્રાહીમ કુવાદીઆએ ચેરમેનના ફરમાન મુજબ મી. માંડ્રાઇને મેડલ બેટ કરતાં તેમના સારા કામની તારીફ કરી હતી, અને તેઓ હુરા ચાલી હતી, તથા સોસાયટીને મુલકમાં પણ તહીં મુલ્લા બલામાણ કરી હતી. મી. માંડ્રાએ મેડલ લેતાં સોસાયટીનો ઘણા શબ્દોમાં આભાર માન્યો હતો. બાદ બીજા કામકાજ ન હોવાથી હાજરીનનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

મીટારોઆ અંજુમન ઇસલામ

તા. ૧૫મી માર્ચની મીટીંગ મી. હાજી હબીબના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મી. સુલેમાન ખાન. મહમદની દરખાસ્ત અને મી ઉમર હાજી હાસમના ટેકાથી ચેરમેન સાહેબે મીનીટમાં સહી કરી હતી આજની મીટીંગનું કારણ દરશાવનાં સેક્રેટરે હતીએ જણાવ્યું કે આજની મીટીંગમાં મી. હાજી યજ્દર અલી તથા મીડલબરગથી આવેલા મીજબાનોએ હાજરી આપી છે તે માટે તેઓનો ઉપકાર માનું છું. મી. યજ્દર અલીએ અંજુમન તરફથી મળેલ આમંત્રણ માટે ઉપકાર માનતાં જણાવ્યુ કે સાહેબો આપણને ખુશ થાકેલું કે પ્રીટો રીયા અને ઇસ્લામીઓનું હિત માગવવા કે મંડળી બાર હતી તેના અંજુમન મજબુતમય કરી થઇ સમજુ છું. બુદ્ધા અપનો અંજુમનને મદદગારપણ રાખે. અને દરેક ખુબ કામમાં હંમેશ જોડે આવતાં મુકી કોઇ ઇસ્લામી બાબતોમાં ઉપેક્ષા કરવી નહીં તેવી ખેલદીની ઉમેદવી રાખ તેમણે મારી નામ જણાવ્યુ છે. તે પ્રસંગે આજના સમયે દાખલાઓમાં ફરસ-તરફથી વીશે હકીકત તબયાદીનો ઉલ્લેખ આવેલ તે સબબને યસ્તુથી જણાવ્યું કે જાહેરો દરેક પ્રસિલમી બાબતને હાજર છે કે નામદાર ખલીફતુલ મુસલમીન તરફ યહાદારીની લાગણી દરશાવી કુચા મુબારકી કે બુદ્ધાપાર નામદાર સુલતાનને હતેહુ બહેલ મી. સુલેમાન ખાન મહમદે મી હાજી યજ્દર અલીથી જણાવ્યા માગ્યું કે હાલમાં જે મત ભેદ કાયદા વિશેનો ચાલે છે તે કેમ છે? મી. યજ્દર અલીએ જણાવ્યુ કે ગામ મુબારકી મળી જઇ ગેરસમજુતીને દુર કરવી. મતલબ કે જાના ત્યાંથી દાવાર સમજવી. મી. ઇસમાઇલે પ્રશ્ન પોછ્યા કે સાહેબો આપની અંજુમન તરફથી મને જે માન મળ્યું છે તે માટે ઉપકાર માનું છુ. કેટલાએક અદશ્યોએ ચાલુ સમાધાની પીશે મીડલબરગમા શું કરવા છે તે જાણવા માગ્યું તેના જવાબ માં મારે કહેવાનું કે અલબત્ત બુઝ તે થઇલી છે, પણ હજુ તેને વાર કરવાનું તથી. અને તે વિશે મી. યજ્દર અલીએ ખુલાસો કર્યો તે ઉપયોગી છે. તે પછી મી. હાજીએ તથા મી. હાજીદ ઇસમાઇલે દરેક મી. ૧૦/૬ અંજુમનને ભેટ આપી મી મુરમહમદ આદમએ દરખાસ્ત મુકી મૂલ્યવી. આજે એક ભેદકારક બનાવના સમાચાર મળ્યા છે. તે એ કે આપણી આખી ઇસલામી કોમે એક જબરજસ્ત આગેવાન આ દુનીઆમાંથી ગુમાવ્યો છે, તે એ કે ગીસરના નામાંકિત નર મરહુમ મુસ્તફા કામેલ પાસા ખુદાની રહેમતને પહોંચ્યા છે. તે ઘણો દિલગીરી ભર્યો બનાવ છે. તે મરહુમના કુટુંબ ઉપર દિલસોજીનો પત્ર લખવો, તથા દિલગીરી નો ઠરાવ પાસ કરવો. મી. હાજી ઓસ્માને નામદાર મુસ્તફા કામેલ પાસાની કારકીર્દી વીશે થોડી ટુંકી નોંધ આપી, જેથી સભ્યોનુમતે તે ઠરાવ પાસ થયો મી. ઓસમાને હાજરીમાં જણાવ્યું કે મી. મહમદ અલી ઝીણાતે આ તરફ પોતાના થીયેટરોગ્રાફના એજન્સીનું કામ કરવા છે. મી. હાજી હબીબે (ચેરમેને) જણાવ્યું કે અહમદો, ઓનરરીસેક્રેટરીએ મી. હાજી યજ્દર અલીએ જે સમજુતી આપી તે બહુજણી જ માન્ય છે. મીટલું તોડવું પડે કે જે સમાધાન થયું છે તેથી ખુશી થવું જોઇએ. જણાવે કે જો કોમ પોતાના પ્રતિનિધિઓમાં આવતા તો નુકસાન થતે. આ સમાધાની થઇ છે તેમાં મોટી ખામી હાજર હતું કે ખોજાઓને પુરતું સ્થાન આપવામાં આવતું તથા ખોજા ચેરમેનની ચાલી લેવામાં આવતી હતી, પરંતુ આવા પ્રસંગમાં એક પોતાજ સહી કરેલ છે જેથી તે સાહેબે જે કામ કરેલ છે તે ઉચ્ચાધિકારીપણાનું પરિણામ છે. પછી મી. ગાંધી વિશે જે વિરુદ્ધ મત પડેલ છે તેનું કારણ એજ કે તેઓશ્રીએ ઉતાવળા કરેલ છે. મી. ગાંધી ઉપર મરહુમ માટે દિલગીરી છે કે મી. ગાંધીજીએ 'ઓપીનિઅન'માં અગાઉ દરેલ કામનો ખુલાસો કરવો જોઇતો હતો. તેથી મીટીંગમાં કુસંપ થવો બધો પરિણામ નહાઇ આદર્શ કાયમ રાખવા સારૂ સોસાયટીના સભ્યોએ પોતાના મતભેદ ભુલી જઇ ઐક્યતા જાળવવી જોઇએ. મી. હાજી હબીબે ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

તેના કામનો પ્રબંધ કરવાનો બાકી નથી. મહમદ કાસમ ઝવેરી કાયમનો મી. ગાંધીને મળવામાં આવેલ. પણ તરત વેળા મી. ગાંધીએ જવાબ આપવા ના કહી તે વીસે માગી માગી હતી. મહમદ ઝવેરી, મી. જીણા બેરીસ્ટરને આ તરફ બોલાવવાથી ઘણો ફાયદો છે. મી. જીણાના અત્રે આવવાથી આપણી મુસલમાની કોમમાં જે ગેરસમજો પ્રવેશ કરેલ છે તે દૂર થશે. અને ભવિષ્યમાં આખી હીંદી કોમમાં સંતોષ ફેલાશે. મી. જીણાને આ તરફ તેડાવવા ટ્રાન્સવાલ્સબરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ મુખ્ય ભાગ લેવો જોઇએ. આ કામમાં હીંદ તરફથી જે મદદ થઇ છે તેનું માન હમીદીઆ સોસાયટીનેજ ઘટે છે. અને તેવીજ રીતે મી. મહમદ અલી જીણાને બોલાવવા હમીદીઆ ઇસ્લામ બીજી સોસાયટીના આગેવાનોએ આગળ પડતો ભાગ લેવો જોઇએ. અત્રેની અંજુમન પણ ગમે પ્રકારે મદદ કરવાથી પાછળ નહિ રહે. જ્યારથી અત્રેની અંજુમન ઇસ્લામ, તથા જોહાન્સબરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ઉપર કાગળો લખવા સેક્રેટરીને ફરમાવ થયા હતી અને તેને અનુસરી બેઉ ઇસ્લામી મંડળોપર કાગળ લખવામાં આવ્યા હતા. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

લી. હાજી હબીબ.
ચેરમેન

[ઉપરનું ભાષાંતર અમે શબ્દે શબ્દ જેવું મળ્યું તેવું છાપ્યું છે. ઃ ઇ. ઓ. એ.]

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્મેંટ ગેઝેટમાંથી)

માર્ટિઝબર્ગ ખાતે સ્ટોરના વ્યવસાય કરતા મહમદની જોકરા નામના તરીકે નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦મી ઓગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

કેપ ટાઉનના વેપારીઓની ફરીયાદ નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૨મી ઓગસ્ટે કરવાને સરવાલ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

ક્રાઇસ્ટચર્ચના જેસ. એમ. નાયડુની નાદાર તરીકે જાહેરાત નીચેનામાં વર્ણવેલીના [illegible] સુપ્રીમ કોર્ટ ખાતેથી [illegible] [illegible] [illegible]

"ટેલ્સરો" ખબર આપે છે કે મુંબઇના બાન્દ્રાના પ્રખ્યાત મી. ગોડસની સખી સાથ એક નંદનવન બદાર પડી છે. જેમાં મુંબઇમાં નેશનાલીસ્ટ (ઍક્ટ્રીમીસ્ટ) પક્ષનું એક રોજીંદુ વરતમાનપત્ર મરાઠી ભાષામાં પ્રગટ કરવાની ગોઠવણ કરવામાં આવે છે. એ માટે રૂા. ૫૦ હજારની મૂડીની એક કંપની ઉભી કરવામાં આવી છે. દરેક શેર રૂા. ૨૫ નો છે. મૂડી ઘણી ભરી સધળી ભરાઇ ગઇ છે. શરૂઆતમાં મરાઠી ભાષામાં પ્રગટ થશે અને પાછળથી જુદું અંગ્રેજી પત્ર કઢાડવામાં આવશે.

મદ્રાસના એક્સ્ટ્રીમીસ્ટ પક્ષના આંદોલે એવો ફરાર કર્યો છે કે બાબુ બીપીનચંદ્ર પાલનો જે દીવસે જેલમાંથી છુટકારો થાય તે દીવસે ગરીબોને જમાડવાં અને બન્દોબસ્ત સભાઓ ભરી તે દીવસ ઉજવવો.

"સી. પી. આર્મર વર્કસ અને જનરલ ટ્રેડીંગ કંપની" ના નામથી નાગપુર ખાતે ગેસરસ હાથ અને કંપની તરફથી એક કંપની સ્થાપાઇ છે, જેમાં મુસ્તાન હીંદીઓને પોલાદ અને લોખંડનું કામ કાજ શીખવવાની ગોઠવણ થઇ છે.

કલકત્તાની બીશપ કોલેજના ઓક્સો ફ્રેન્ડિઅન પ્રોનરીપાલ રેવરંડ ગોરડન મીચલરને એવો વિચાર જણાયો હતો કે ટ્રાંસવાલની સરકારની રાજનીતિ બેવડી કાઢવાને કલકતામાં યુરોપીઅનની એક સભા બોલાવવી. જો કોઇ યુરોપીઅન આગેવાન તે માટે તકદારી ન કરે તો પોતે આગેવાન થવાનું જાહેર કર્યું હતું, તે કહ્યું હતું કે આ કામમાં એંગ્લો ઇંડિઅનોએ પોતાની ફરજ બજાવતાં પાછા રહેવાનું નથી.

કલકત્તાની હાઇ કોર્ટ ત્રણ જણાની સીટી એ દરેકના બે ભાગ પાડી એકેક કલકત્તામાં અને બીજો એકેક ઢાકામાં સ્થાપવાની વાત બહાર આવી છે.

બંગાળા પ્રાંતીક કોનફરન્સની બેઠક બાના ખાતે મળી હતી. તે વેળા બંગાળાના બાકી પ્રતીનીધીઓ ૪૦૦ ડેલીગેટોએ ભાગ લીધો હતો. ગોડરેજ તથા એક સ્ત્રીમીસ્ટો વચ્ચે કાંઇ બાદબાકી ઉભી થઇ નહોતી.

આર્યભુષણ નામના બાપાનીબાંધો બાળા લેખક સામે બારીસલ ખાતે તપાસ ચાલે છે. તે છોકરાની ઉમર માત્ર ૧૫ વરસની છે.

બરદવાનના નામદાર મહારાજાને તખ્ત નશીન કરવાને એક વરસ થયું હતું તે પ્રસંગે નામદાર મહારાજાએ રાજ ઓરીસની સામે ઉભું કરેલું લોન ફરજન તું સંગેમરમરનું બાવલું ખુલ્લું મેલવા ની દીયા કરી હતી, જેમ કરતાં તેઓએ લો૦ કરઝનની ખેટલીક સ્તુતી કરી હતી.

લાલા લજપતરાયનો વગર મરતે છોડ વામાં આવ્યા બધી એમ લાહોરનું "ટ્રીબ્યુન" પત્ર માને છે અને જણાવે છે કે પોતાના ભવિષ્યના વલણની ખાત્રી આપ્યા પછી તેમને છોડવામાં આવ્યા હોવા જોઇએ.

ઉપરની વાતનો સખત રીતે લાલા લજપતરાયે ઇનકાર કરનારો કરાણ બ્રીટા માં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે.

બજના કોનવરન્સમાં મી. સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ જે ગામડાં ઉપર સજા કરવા પોલીસ નાંખવામાં આવી છે તે ગામડાં ના ગરીબ લોકોને મદદ કરવા વિનંતી કરી તેથી તેજ વખતે પ્લેટ ફોરમ ઉપર રોકડ ફંડાવા માંડી હતી. જે રકમ એક કલાક સુધી થવા ગઇ હતી. ત્યાર પછી બહુરત્નોએ એક મોટી રકમ ભરી આપી હતી. આ વખતે પડતેનશીન બેંડલી સ્ત્રીઓ પણ પોતાની પાસે પૈસા નહિ હોવાથી પોતાના દાગીના, બંગડી, પોંચી, નથ વીગેરે કાઢી પ્લેટ ફોરમ ઉપર ફંડ માટે ફેંકયાં હતાં. આ દેખાવ ઘણી અસરકારક લાગણી દરશાવી આપતો હતો.

પંજાબમાં કપરથલા નામના એક શીખ રાજના મહારાજાએ એક રખેનીશ બાનુ સાથે લગ્ન કરેલ છે. તે ઉપર દીક્ષા કરતાં એક હીંદી પત્ર લખે છે કે એ ગોરી રાણીને ઘેરે પુત્ર થાય તો ગાદી નો વારસ કરે તેમ હોવાથી હીંદનાં દેશી રાજમા એક નવીન તત્વ દાખલ થવા બરાબર થશે.

લાહોર મ્યુનીસીપાલીટીના પ્રજાની પ્રતીનીધીઓ ભિન્ન ભિન્ન કોમના સભ્યો મરે તેવો નાબવાનું ગાંઠી રાખ્યું છે.

ગ્રાંડરની દુકાનોમાં આંગ્લો જેવિક કેમે જવાં એક મોટી સભામાં મી. લાયન સજ્જનસંધે સભાની બરબર ભાષણ કરી લાહોરના વતનીઓને દુકાળ સંકટ નિવારણ કરવાને તત્પર થવાની અપીલ કરી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે ૧૮૯૬-૯૭ના દુકાળ દરમ્યાન આશરે બસેં અનાથ બાળકોને આરય સમાજ તરફથી બચાવી લેવામાં આવ્યાં હતાં, જ્યારે ૧૮૯૬-૧૯૦૦ની સાલના દુકાળમાં લગભગ બે હજાર બાળકોને બચાવવામાં આવ્યાં હતાં.

સર્વ સંગ્રહ

ઓપ્રીલ માસમાં મિસ. મી. ગોખલે વિલાયત જવા માટે રવાના થશે.

મરહુમની સ્મરણાર્થ પ્રોફેસર લાઇ ફાન હુઈની મુલાકાતે જનાર છે.

હીંદી વિદ્યાર્થીઓનું બ્રહ્માનની રાજ્ય ધાની ટોકાઓમાં કોનફરન્સ મળ્યું હતું.

હીંદીઓને રાજદ્વારી હકો આપવાને લગતા સવાલ ઉપર સહુથી સરસ નિબંધ લખનારને પાર્લામેંટના સભાસદ મી. રોબર્ટ સેડલેર ૬. ૨૦૦નું ઇનામ આપનાર છે.

ફેમ્બ્રીજ ખાતે મેવરના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી સભામાં એવો કરાર થયો હતો કે જ્યમ રણજીતસિંહ હીંદુસ્તાન પાછા ફરે ત્યારે તેમના માનમાં બાબુને એક મેળાવડો કરવો.

ગાનનાં સાહેનશાહ બાનુએ હાલમાં એવો હુકમ બહાર પાડયો છે કે રાજવંશી મંડલના સધળા નોકરોએ અફીણનું બ્યસન ત્રણ માસમાં મુદ્રા દેવું. આ કાયદાનો ભંગ કરનારને લોખંડના સળી બાવડે રો ફટકા મારવામાં આવશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

છત્તીસગઢની સરકારે ૨૧ હજાર મુણ્ડાસોને મૂકી બકાલે લેવલી બોલેરાના અટકાવની રસી સ્વીટઝર્લાંડની મંગાવી છે. આ રસી ત્રણ વખત મુકાવ્યાથી કોલેરાના હમલા સામે ૬ મહિના સુધી રક્ષણ મળે છે. ૬. એકહરે તોલા [illegible] દેવામાં આવે છે.

[illegible] પેરી કરી એક પ્રખ્યાત જનરલ [illegible] જે માસીક પંદરસો રૂપીઆનો પગારદાર હતો. તેની દીકરી એલીસ પેરીએ પોતાના પીતા પાસે જ્ઞાન મેળવી પરીક્ષા પસાર કરી ફ્લેરબર્ડો સાથ તેણી એ તે કામ એવી રીતે પતાવ્યું કે જેથી તેના પીતા અરબસ્તાનમાં તે જગ્યા તેણીને આપવામાં રાજી થયા.

રશીમર "મેકાટસ્ટા" જ્યારે રંગુનથી અકબાબ કરતી હતી, ત્યારે તેના ઉતારૂ એજીએ ફેરણના ટાપુપર એક વિચીત્ર દેખાવ જોયો હતો. ૧૦૦ ફીટ ઉંચાઇ અને ૨૦૦ ફીટ પહોળાઇ ધરાવતા આખીની જ્વાળા ૫૦ મીનીટ સુધી. ત્રીસ માઇલ દુરથી જણાઇ હતી સાં જ્યારે પહોંચતાં લાવાના રસમાં તપ્યાતાં ઓડા અને તેનાં પાતરાંયો બાકી થઇ હતી કે તે ઉકેલેલું જ્વાળામુખી કાદવ ફેરાયા જોયાજ. ફેરણ ટાપુની ઉતરે નીકલેલો નવો મહ આપલાંડનો ટાપુ ગુમ થયો છે.

ચાલુ સાલમાં કહેલા અંદાજ મુજબ મુંબઇ ઇલાકામાં ૬૭,૬૧,૦૦૦ એકર જમીનમાં રૂની ખેતી થઇ છે. જે ગયા વરસ કરતાં ૧૧ ટકા ઓછી છે. પાક ૧૮,૨૦,૦૦૦ ગાંસડી જેટલો ઉતરવા સંભવ છે જે ગયા વરસ કરતાં ૪૩ ટકા જેટલો ઓછો છે. ગુજરાતમાં ૭,૩૧,૭૩૬ એકરમાં વવાણી થઇ છે અને પાક ૧,૬૬,૨૧૦ ગાંસડી જેટલો ઉતરવા સંભવ છે. જે ગયા વરસ કરતાં ૩૭ ટકા જેટલો ઓછો થશે. અમદાવાદ જીલ્લામાં ૩,૦૮ [illegible] એકરમાં થયેલી. વાવણીમાં માત્ર ૫૪,૦૮૧ ગાંસડી પાક ઉતરશે જે ગયા વરસ કરતાં ૫૮ ટકા જેટલો ઓછો થશે.

અમેરીકાના જુદા જુદા દેશોમાંથી હીન્દુસ્તાન આવી પોતાની સેવા કરતા મિશ્ન મીશનરીઓની સંખ્યા દિવસે દિવસે વધતી જાય છે. ગરસાલમાં આવી જે મિશ્ન મીશનરીઓ સ્વતંત્ર રીતે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર પછી પાંચ વરસે આવાજ મિશ્નરીઓની સંખ્યા પહેલા કરતાં થઇ. [illegible] ૧૯૦૨ માં [illegible] ૧૯૦૬ માં ૧૦ હતાં અને ૧૯૦૭ માં [illegible] મીશન મિશ્નરીઓ આવ્યાં. [illegible] ૧૯૦૬ માં [illegible] મીશનરીઓની [illegible] ૧૯૦૭ માં [illegible] ૬ [illegible] ૧૯૦૮ માં [illegible]

સાણાવેમાં ભણતા હતા. તે ઉપરાંત કેટલાંક કારખાનાંઓમાં વ્યવસ્થા કેળવણી લેતા હતા. નેપાળની સરકાર તરફથી જપાન મોકલવામાં આવેલા વિદ્યાર્થીઓ સાથે ગયેલા નોકરો પણ પોતાનો ફુરસદ નો વખત કારખાનામાં ગાળી વ્યાપાર અને ઉદ્યોગ હુન્નરની માહીતી મેળવે છે. ત્રણેયા જપાનની સફર પુરી થયા પછી સીયામ અને ફીલીપાઇનમાંથી પણ સંખ્યાબંધ વિદ્યાર્થીઓ જપાન ગયા છે.—જ્ઞાનો-તેજક.

બરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો વાર રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તમા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી નજરને સારૂં.

૪. મંજળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. કાસમભાઇલ આમદ ભટેઇ—કારણ સાર મુદતની પરમીટથી મોલવીઓ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે છે.

આ. ઇ. ઓ.

ડાકતર નાનજીનો કાગળ

ગે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

તમારા તા. ૨૬ મારચના અંકમાં હમીદીઆ સોસાયટીની તા. ૧૫ મીની મીટીંગનો રીપોર્ટ આવેલો છે. જેમાં એ સોસાયટીએ ફરણનની કોંગ્રેસની એક નારીયલ [illegible] જેમાં મી. સાંપી પણ હાજર [illegible] ખર્ચેલા [illegible] વિષે વિચ, મીટીંગ આ પસાર કરીને [illegible] ફરણન કોંગ્રેસ ઉપર મોકલવા મુકરર કર્યું હતું.

ઉપલી વાત વિષે ટીકા કરતાં મારે જણાવવું જોઇએ કે એ ઠરાવ ફરણનની કોંગ્રેસને અને ફરણનના હીંદીઓને અપમાન કરવા જેવો છે. શું યોગ્યક અજ્ઞાત માણસો બંડ કરવાની કોશીશ કીમો તે માટે આવો ઠરાવ પસાર કરી સરકારીને નાગોદરી લગાડવી ? હમીદીઆ સોસાયટીએ જો સાંભો વિચાર કર્યો હતો તો આવું વખોડી કાઢવા જેવું પગલું ભરતાં તે અટકત. હું પુછું છું કે જે વખતે જોહાન્સબરગમા મી. ગાંધીપર સખત માર પડયો તે વખતે એ સોસાયટીએ તે કામ વખોડી કાઢવાને શું પગલાં ભરયાં હતાં ? ફરણનને તો શાબાશ છે કે મી. ગાંધીને તેમના એક વાળને પણ ઇજા થવા દેવા વગર સહી સલામત ઘેર લઇ ગયા ; જ્યારે જોહાન્સબરગમાં તેમ નહીં થયું. એ વખતે ફરણન આવોજ એક ઠરાવ પસાર કરીને હમીદીઆ બ્રહ્મચારીક સોસાયટી પર અને ટ્રાંસવાલના હીંદીપર મોકલત તો તે લોકોને પસંદ પડત ?

કોમ્પ્રોમાઇઝ વિષે મારે વધારે ચર્ચવાર કરવાનો હેતુ નથી. જો ટ્રાંસવાલના લોક આંગળાં આપી રાજી થયા હોય તો ભલે ; તેમા એમ ન થયું જોઇએ કે બધાંઓએજ ટ્રાંસવાલ બાકુક આલ્યું દરેક માણસ જુદી જુદી રીતે વિચાર કરે છે, અને ફરણનના બધાક લોકોને આંગળાં આપવાં પસંદ નથી એમ હું માનું છું. માટે એ વિષે ચર્ચવાર કરવામાં લાભ નથી.

બીજું તમારા એક અંકમાં બત્રીસ સહીનો, અને એ લેખના બોલમાં બોલીએ તો સે કરોડ સહીઓ એ કાગળ ઉપર લેવાત એવો કાગળ આપવામાં આવ્યો છે તે કાગળને પણ મારી ઉપરની ટીકા લાગુ પડે છે. મારા વિચાર પ્રમાણે તો પાસીવ રીઝીસટન્સથી ટ્રાંસવાલના લોકોને બહુજ અક્કલ આવી ગઇ છે. પણ તે કેવી રીતે વાપરવી તેની સમજ પડવી નથી. માટે ગરજ ઉતાવળ કરવે સગાજીને અથવા તો પોતાના આગેવાનોના વિચાર લક્ષને કામ કરે તો આપણા લોકોમાં વધારે [illegible] થતી અટકે

[illegible]

[illegible]

'યુવાન મુસલમાન'ને જવાબ

'યુવાન મુસલમાન'ના છએ પ્રશ્નોના જવાબમાં બીજા ચોગનાર તેજ નામ ધારણ કરી લાંબો જવાબ લખે છે તે વાંચી આપણે છે. જે જવાબ મળ્યો છે તેનું કારણ આગે આપીએ છીએ. વધારે જે જવાબ આવશે તે અને નહિ આપી શકીએ ને તેનું કારણ અમે આ અંકમાં જણાવ્યું છે તે આમાં લાગુ પડે છે.—અ. ઈ. ઓ.

આ 'યુવાન મુસલમાન' લખે છે કે—લાયક જો આંગળાંની ન હતી તો કાયદાને રદ્દ કરવાની પણ ન હતી. કાયદો રદ્દ થયો એમ કહેવાય છે પણ તે બોટું છે. મી રમટસથી કાયદો રદ થવા પણ નહિ.

'ઇન્ડિયાનો અમો મોટો સમુદાય' વાંચી આવ્યો છે. મરજીઆત એટલે તો ખુશી પડે તમ કરવું એમ અસ્ત્ય થયું નિકળ્યો. અમારે મુલકમાં કરવું અને ખુશી માં આવે તેમ કરે તેમાં બહુ ફેર છે. રજીસ્ટ્રેશન જે હાલ લેવાય છે તે બાબે જોતાં તો ફરજીઆત છે. વળી રજીસ્ટર થાય છે તે કાયદા બહાર છે એ વગર પાયાની વાત છે. કાયદાના આધાર લેતા કોઈની પાસેથી રજીસ્ટર ફેમ બદલાવાય ?

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસની છેલ્લી મીટીંગમાં ઠરાવ થયું તે માટે જોખમદાર આગેવાનો છે. કેમકે તેઓએ સવાલ પુછવા દીધા નહિ. તેઓ બીતા હતા કે કાયદો રદ્દ નથી થયો તો પછી તે વિષેના સવાલના જવાબ કેમ દઇ શકાય ?

જેલના સોગન પણ નથી કેમકે સોગન તો લેવા પડવાના હતા કે નવો રજીસ્ટર કોઈ રીતે પણ નજ કઢાવવો. ગરજીઆત રજીસ્ટર કાઢવાની વાત કોંગ્રેસમાં આવી ન હતી.

સમાધાની બાબત કાયદેસર રીતે સમાધાન થવા જોઇએ તેમાં ઉતરી ન હતી. પણ આ સમાધાનમાં તો બધાસ છે કોમે, તે સેંકડોને સમજાવવાના આવે છે કોમે. કાયદો રદ થવાનું સમાધાન છે તે બોકણ છે. ના. ગાંધી ઉપર મેસરસ્સ નાનજી, રહેતુદીન વિગેરે એ બધો અરથ સમજાવનારા તાર કે કાગળો લખ્યા હતા તેના જવાબો એક નાનો છોકરો લખે તેવી રીતે ના પાયાકાર દલીલોવા પોતાના બોટા ઠાવાને બરો કરવા લખ્યા હતા.

તા. ૨ જીના અંકમાં દૌંદુસ્તાનની ટપાલ આવવાની બાકી છે.

ઐલફ્રાસ્ટની ઉધરાણા વિષેની તકરાર.

મે ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

થી. ઇ. ઍસોસીએશન માટે ઉધરાણું કરી આપેના મી. સાલુજીને ત્યાં સોંપેલ કે માટે થયેલી ચરચા થયા બાદ જે મી. સાલુજીએ તા. ૨૧-૩-૦૮ના અંકમાં ખુલાસો કર્યાઓ તે બીલકુલ સંતોષકારક નથી. મજકુર ઉધરાણું જે વખતે થયેલ તેનું નામવાર લીસ્ટ આપના અંક તા. ૨૭ ૭–૦૭ માં છપાએલ છે. તેમાં મારું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પા. ૬૩–૫–૦ મી. સાલુજીને ત્યાં જમે રાખવામાં આવ્યા છે. હવે વાંચનાર સાહેબોએ ખ્યાલ કરવો કે તા. ૨૧–૩–૦૮ના ખુલાસામાં અને પહેલી ખબરમાં કેટલો ફરક છે! જો પા. ૫–૧૫–૦ ફકત મોકલ્યા છે તો પહેલી ખબર વખતે મી. સાલુજીએ ફંગ નહિ જણાવ્યું કે આ બીનામાં ભુલ છે. ને આજે ૧૦ માસે બાંધો ઝરમો ખુલાસો કરી મોકલ્યો! તે છતાં વાંચનારાઓની જાણ માટે મી. સાલુજીએ પા. ૫–૬૫–૦નું નાતાલ લીસ્ટ ઓપનિઅનમાં તુરત બહાર પાડવું જોઇએ કે જેથી વધુ ખુલાસો થઈ લોકોના પૈસા જે કામ માટે આપેલ છે તે કામે વપરાય.

લી. વાંચનાર.

ઐલફ્રાસ્ટ, તા. ૨૫–૩–૦૮

મી. અબદુલ રજાકનો કાગળ

મે ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

સમાધાન સંબંધમાં કેટલેક ઠેકાણે અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલ બાબત કેટલામાં ખેરવમજુતી છે તો ને સંબંધમાં નીચલી બીના તેવા સાહેબો આગળ રજુ કરું મુનાસીબ સલાહ થઈ તે પણ દીંદાઓને પસંદ આવી. અને જે ત્રણ મોટી મીટીંગ ભરાઈ તેમાં બધા સવાલની પુરેપુરી માહીતીથી સમજવા ક્રમા હતા ત્યારે આંગળાંની વાત નક્કી કરવામાં આવી હતી. પછી બધા આગેવાનોએ તથા બોજેસ અને વેપારી મંડળે પોતાના બીજા ભાઈઓની દાઝ દૈયે ધરી પોતાનાં નામો, તથા આંગળાં આપી રજીસ્ટર કઢાવ્યાં, અને તેથી કરીને ગરીબ લોકો ને ઠીક પડ્યું. આમ જે રજીસ્ટર ધનાર છે તે કાયદાની ચુંગલમાં આવી શકતાજ નથી. કારણ કે જે માણસ પોતાની ખુશીથી રજીસ્ટર થાય છે તેમણે ઉપર કાયદો લાગુ પડી શકતો નથી. બોજો હલકા પાંચ દહાડે જ્યારે પાસાગેંદ જોશે ત્યારે તે કાયદો રદ્દ ન રદ થાય તો અમો પાછા છુટાજ છીએ. કે જેવા પહેલાં હતા. અને એમ થઈ પાછા અમે તેજીજ રીતે લડવા તૈયાર પણ છીએ. આ બાબતપર તો લોકોએ પુરતી રીતે ખ્યાલ કરવાનો છે કે અમારા તરફથી પહેલેથી જ ભોગ કહેવામાં આવેલું કે લે સરકાર આ કાયદો પાછો ખેંચી લે તો અને અમારી ઓળખાણ માટે રજીસ્ટર થવાનો આમ કહેલ છતાં હઠ કરીને બે બાબે હદ લેખાય. વળી એમ હઠ પકડમાં નુકશાન થાય, અને ને એ કે સરકારે દીંદીઓપર ત્રાસ મુક્યો હતો કે બધા દીંદાઓ અને ઓછી રીતે આવ્યા છે અને સરકાર તેવાઓ ને શોધી કાઢવા માગે છે. ગઈંજ સરકાર ને અમારા તરફથી માગણી કરવામાં આવી હતી કે અમે રાજી ખુશીથી અમારાં રજીસ્ટર કઢાવીશું. હવે જ્યારે સરકારે કાયદા નો અમલ થતો અટકાવ્યો, ને સેંકડો માણસોને જેલમાંથી મુક્ત કર્યા, અને કહ્યું કે તમો ખુશીથી રજીસ્ટર પાસો તો તમારા પર કાયદાનો અમલ નહિ કરતાં સરકાર કાયદો પાછો ખસેડી લેવાની તજવીજ કરશે. જ્યારે એમ થયું તો બધા લોકો હવે કાયદાની બહાર રજીસ્ટર થવા માંડયા, અને તેમ સરકારને ખાત્રી કરી આપી કે અમે બધા અમારા પુરેપુરા આધાર સાથેજ આવેલા છીએ, અને સરકાર આરોપ મુકે કે એવા માણસ અમારામાં નથી. જ્યારે આમ થયું તો હવે લેવાનું એ છે કે સરકારે પોતા નાં વચન પાળવાનાં છે. કદાચ સરકાર ન પાળે, તો અમે પાછા લડાજ છીએ. અને પહેલાં જેમ લડવા માટે તૈયાર હતા તેમજ હવે (બોટકે સરકાર જો કરે તો) લડવાને તૈયાર છીએ.

લી. અબદુલ રજાક ગુલામ મોહમ્મદ
વિદ્યાન-સભરજ.

પરચુરણ ચરચા

લેડીસ્મીથથી 'ગાર્ડીઅન' લખે છે કે:—ગાડા ચાલના ખ્યાલ મુજબ નાતાલના વેપારીઓએ હવે મજબુતાઈથી સંપ કરી ને પાકા બંદોબસ્ત સાથે તયાર રહેવું જોઇએ. કેમકે નાતાલની પાર્લામેંટના બધા ખરા ગોંબરોના વિચાર બદલાઇ છે; અને નાતાલ કોંગ્રેસનલ સેક્રેટરીના નવા બીલ વિરો ગોંકારનાર બબરોથી પણ ઘણુખરા દીંદા વાકેફ થયા હશે. તેથી આજજ સાથે આપણા ભાઇઓને મજબુતાઇ સાથે રહેવા માટણી કરું છું આપણને કોઈ ગેર ઇન્સાફ થાય તો તુરત કહેવું જોઇએ. જ્યાંસુધી આપણને ઇન્સાફ નહિ મળે ત્યાં સુધી લાગુનના માટે કોઇપણ દીંદી કોકર કે કુટાનદાર્ડ આપણે ઇન્કિ કરવું ને પુરેપુરા ભાઇસે-સાથી વેપાર ચાલુ રાખવો

આવી કુર્બાની આપશે. અને આપણા મદદગાર વિલાયત, દીઉ, તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં જેઓ છે તેઓ પણ મદદ ચાહે ત્યારે પડશે. પણ તે સાથે નાતાલ વાળાઓએ મી. રીચ માટે પરસનું ઉપરાણું, ને મુસ્લિમ એસોસીએશનને યાદગીરી સારૂ રકમ, તથા વિલાયતની કમીટીના નિભાવ માટે બે વરસનું ખરચ ઓટલાં કામ માટે ફંડની ત્રેવીસ કરવી જોઇએ.

ડાકોરગયા મી. પ્રાગજી ખંડુભાઇ સંપની જરૂર વિષે એક લંબાણ કાગળની ઉપર જણાવે છે કે હિંદુ તથા મુસલમાન બંને કોમ ભાઇઓજ છે એમ સમજી પરસ્પરથી દીલાસાની ઉન્નતિ થશે. કુસંપના લક્ષાને સાચે કોમ આગળ વધી શકે નહિ. માટે બધા ભાઇઓએ ખાસ કરીને એ કરવાનું છે કે બંને કોમમાં ભાઇચારો વધારવો, ને કરવાનાં કાર્યો તરત શરૂ કરવાં. છેવટે પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના છે કે સ્વદેશી બંધુઓને સોપીલા વચને સદ્બુદ્ધિ આપો.

મદિરાક્ષીમાંથી મી. ઇબ્રાહીમખાન લખે છે કે તેણે મી. ગ્લેડસ્ટનીઆઓએ લખેલ કાગળ ઉપર કરેલા સવાલો અમે નહિ છાપ્યા તેનો અમે પક્ષપાત રાખ્યો છે, અને 'હમ કરે સો હોય' નો 'કક્કો' ખરો કર્યો છે.

રૂદીપુરટથી મી. ઇસમાઇલ ઇસાક લખે છે કે:—ડાયદા વિશે તથા સગાઇની વિશે ઘણી ચરચા મેમણ ભાઇઓ કરે છે તે તે હું બેહુદું ગણું છું. એ તો એક વાત જેવું ચલું કે રોજ રાખવા નહિ અને શીર બોબાનો ઘાવો કરવો. એવું કહે છે કે 'ખુદ તો થએલી છે, પણ હવે તેને ખુશી જવું જોઇએ' આ પણ છે એ જેવા જેટલા સમણુ હતા તેમાંના બહેનો બોલ બહુ કરી અને કોમની અવળ પડતા. અને બીજી કોમના ભાઇઓનો સાથ માગેલા બીજી બાબો કરે અથવા બીજા બાબતમાં તે બાબતે તો તે અપલોમની વાત છે એટલું જ કહેવું બસ થશે.

એક લીટી લખે છે કે ચોકસીનાં નામવાળે બનાવ્યામાં કહેવું [illegible]

'ગાઝપૂરા' નામથી એક લખનાર પર બનથી લખે છે કે નાતાલ મેગણુ કોમ્યુ નીટી ઇંડા સેક્રેટરીને અરજ કરવાની કે હાલ ૧૦ મારા થયાં સકેલ સર્વાંજમ ઉધરાવાયેલ જણાતાં નથી, તેમ ઘણુ માસ થયાં મીટીંગ ભરાણી નથી. આ બાબતો વિષે આગળ એક પત્રમાં લખાઇ ગયું છે. રાણુવાય અંજુમનના જેવા ધારાઓ બનાવવાના હતા તે બનાવ્યા નથી. તો આવતા રવિવારે મીટીંગ ભરવી જોઇએ, ને ઉધરાણું માટે માણસ રાખવો જોઇએ. ઉધરાણી માટે આ ફંડના લાગતા વળગતા મહેનત કરે અને રોજ બે કલાક કરે તો ઘણુ દિવસમાં થંડલા પૈસા આવી બને. મીટીંગમાં કહેવામાં આવે છે કે લવાજમ દર મહિને ઉધરાવવામાં આવશે, પ્રતાં પાછળથી તે કામની દરકાર કરવામાં આવતી નથી એ દિલગીરી ભરેલું છે.

આગળી સંબંધી અસ્ત્રાપર દીદા કરતાં 'વિરબ્બાઇ' નામથી એક સુરતાપત્રી બેલ ફાસ્ટથી લખે છે કે—આ નજીવી બાબતને માટે નકામો માથાકુટ કરતા હોય તેમણે હવે એ બાબતને દરગુજર કરી દેવી જોઇએ. ખુદાપાક તેઓને બક્ષે, અને બાઇઓમાં ઓદ્દાદીલી કેળવાય ને આપણી દરેક બાકતો દુર થવા માટે જરૂરનું છે. હજુ આ તો આપણી સીડીને પહેલેજ પગથીએ ચીએ; તેમાં કોઇ આગ વરસે તો પાર ફેંગ ઉતરાય ! ખુદા પાકથી દુઆ માગું છું કે એવી સરારત કર્યાં ન સંભળાય. આમીન.

કેપટાઉનથી મી. મહમદ અબદુલા લખે છે કે ગયુ તા. ૧૭મીના અંકમાં મી. હાજી સુલેમાન હાજી મહમદની સુચનાઓ વાંચી મને ખુશાલી ઉપજે છે. તેમણે કરેલી સુચનાઓને હું મારા અંતઃકરણુથી ટેકો આપું છું. પણ વિચાર કરતાં મી. હાજી સુલેમાન હાજી મહમદે પોતાના તરફનો ફાળો આપવાનું જાહેર કર્યું પણ તેમાં અમુક રકમ જાહેર કરી નથી. મને દિલગીર છે કે મી. હાજી સુલેમાન ઓછામાં ઓછા પા ૧૦૦ કે ૨૦૦ પાઉંડ આપવાની ખુશી બતા. વ્યા. મી. હાજી કરે તો બીજા સારૂ [illegible]

રોકડ બજાર ભાવ.

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ પાંચ પ્રકારના		૨૪ ૬	થી	૨૫ ૦
બીગડીના	,,	૩૦ ૦	,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧ ૬	,,	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર	,,	૨૧ ૦	,,	૨૧ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૫ ૦	,,	૨૬ ૦
દુંડાના	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ.		૨૨ ૦	,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી.		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦	,,	૨૯ ૬
ચડદની	,,	૩૦ ૦	,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૮ ૦	,,	૨૮ ૬
,, દાળ	,,	૨૭ ૬	,,	૨૮ ૬
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૬
મકાઇ	,,	૬ ૦	,,	૬ ૬
બીનીસ		૧૮ ૦	,,	૧૯ ૬
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન		૩ ૬	,,	૪ ૦
ઓરડીનું	,,	૨ ૧૧	,,	૩ ૧
ઓઇલ	,,	૩ ૧૦	,,	૪ ૦
નાળીએરનું	,,	૪ ૩	,,	૪ ૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬ ૦	,,	૧૭ ૦
પીળી	,,	૧૫ ૬	,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦ ૦	,,	૧૧ ૦
આટો		૧૩ ૦	,,	૧૩ ૩
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦ ૮	,,	૦ ૯
મરચાં.		૦ ૪½	,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના		૮–૦–૦	,,	૮ ૧૦
ચોરણદર	,,	૬ ૦	,,	૬ ૫
પારસીન ફાઇન.		૬ ૬	,,	૭ ૦
,, ચાર્ટ રોસ		૮ ૫	,,	૮ ૬
,, ,, ચાવન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૦
નાળીએર		૧૧ ૦	,,	૧૨ ૦
કેલી		૬ ૦	,,	૬ ૦
ડાઇમંડ સોપ		૧૩ ૩	,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬ ૦	,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬	,,	૪૫ ૦
નેપ્થર ટી		૧ ૮	,,	૧ ૯
નાળીએર લાબા		૨ ૧૧	,,	૩ ૦
[illegible]		૧ ૧૩	,,	૧ ૦
નીગ્રો હેડ્સ સીગરેટ		૧૭ ૦	,,	૧૭ ૩
[illegible]		૪ ૬		૪૬ ૦
નીગ્રો (એલિઝાબેથ)				
,, ,, ચડદની		૪ ૧	,,	૪ ૬

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.

VANMALI KOYA
General Dealer.

P O Box 294, Roodepoort.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT

Natal Leaf Tobacco a Specialty.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS.

Dealers in all Kinds of
Indian Groceries and Soft Goods

41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.

A. A. PILLAY.
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,

Cigars and Cheroots

Head Office: Imperial Buildings, Umgeni Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.
General Merchants &
Direct Importers.

HORMAJEY IDOLEY,
DIRECT IMPORTER
&
GENERAL MERCHANT

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE.
IMPORTER AND GENERAL DEALER.

Kaffir Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Saddlery, Furniture, Groceries,
Rough goods, &c., &c.

SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL.

Prices are very moderate & cannot be beaten.

A trial Solicited.

Tel. Address: HAGDRO. P. O. Box 51.
338, Princess Street, PRETORIA

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters

"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.

B. P. EBRAHIM & CO
Dealers in Bedsteads, Cane Trichinopoly
Mattresses, Feather Pillows,

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS

P.O. Box 260.

KRUGERSDORP.

254 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS. SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SNUFF, &c.
At Lowest Wholesale Prices.

Box 93. Tel. Address: "Pocumtas."
Telephone 584.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 175

JOHANNESBURG.

Vrajdas & Calchand.
GENERAL MERCHANTS

Wholesale and Retail

NOORDAMAL SONS
SILK MERCHANTS

DURBAN

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & EXPORTERS

HEIDELBERG, Transvaal.

Essop Suliman
GENERAL MERCHANT,

G. P. NAIDOO,

પ્રેમ. પી. ઉનકા.

S. D. GOSSERT.

LOCATION. POTCHEFSTROOM.

DAWAD BROTHERS & Co.,

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

Application will receive prompt attention.

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Agents & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

BEATLEY & COMPANY,

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

Telegrams "BEETLE."

C. K. D. PILLAY & CO

General Merchants & Importers,

Mairan Goods a Specialty

P.O. Box 68, Durban.

E. Suleman Bros.,

100 Queen Street, Durban

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

KIMBERLEY

Ahmad Mahomed,

GENERAL DEALER

BROAD WAY.

BROAD Way, KIMBERLEY

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, April 11th, 1908. No 15.

P.O. Box 570. Telephone No.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Cotton, Shirts, Sarees.

Rugs, Shawls, Ribbons, Shoes, etc. etc.

Cassim Cassim Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address :

Sulliman Ismail Mia & Co.,
DIRECT IMPORTERS

[illegible]

Avenue Rd., Fordsburg, [illegible]

BABU TALWANTSING,

[illegible]

58 Wick Street,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

પુરુષ-બહેના અને બેરીના ચાકરો.

બોક્સ ૨૬૦, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

પોરબંદરનું ખુશબોદાર [illegible]

[illegible]

બોક્સ ૧૦૭૦, ડરબન.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a specialty.

Farmers' Produce Merchandise can be insured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Home Market Broker.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2088, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Telegraphic Address

JALBHOY & SORABJEE Bros.

Telephone No. 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

TO LET: HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

કચ્છીઓને માલના વેચાણ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Tel. Add. Gandhi. P. O. Box [illegible]

A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL.

FRESH [illegible]

Produced in our own Manufactory

મસ્ટર્ડ ઓઇલ : કડુ તેલ :

તાજુ અને સસ્તુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH [illegible]

[illegible]

154 Queen Street.

P.O. Box 641 પ્રો ઓબુ મકરે આમદ એન્ડ બ્રધર, Telegraphic Address
તરેહવાર રેશમના વેપારી—દરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

પો. બ૩૪ 433, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Undershirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs. Collars. Scarves. Lace. Insertion. Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obligingness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની તદ્દન મબ્બી અમારા ગ્રાહકોના હિસાબે વેચી નાખવાની પ્ર. એથી ઉતારને બહુ ફેરફાર આવે બ્લવો. ભાવ બહુ સારા છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge, by a system that ensures confidential economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from:—

MANAGER,

Reuter's Agency, Reuter's Building, Reuter's Agency,
[illegible] 24, Dreyer's Street, The Stock Exchange,
[illegible] CAPETOWN. Commissioner St.,
DURBAN. JOHANNESBURG.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED WELL KNOWN,

"BEE" BRAND.

TRADE MARK

[illegible]

DURBAN:
[illegible] STREET,
P.O. Box [illegible]

JOHANNESBURG:
[illegible] MARKET STREET,
P.O. BOX [illegible]

Telegrams: "BEETLEY."

G. P. VYAS.

GENERAL AGENT

P.O. Box 1150 Tel. Add. "VYAS"

Corner Pretorius and Parliament Streets,

PRETORIA.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners J. GARLICK, Capetown.
Geo. E. HANDS, Resident.

દાલના બાગીદારોએ આ વેપાર આજ વર્ષ ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા બદલ એ.દ. રમજાની કું૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા મા આવતો હતો પરણ્યુ હવે નવા બાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થઇ ગયાં બધી જુનુ નામ રાખવાનુ ઠરાવ્યુ કરી. હવે તે નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કું૦. કરે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો સોદાકરવાને. કાપડ વગે. ગ્રોસરી માલ. હાર્ડવેર. કામનો સામાન વગેરે વિગેરે.

ચ. બારેજા અને સન્સ

ટોમ્બે બેન્ડ્રન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સ્પેશ્યલ તેલ. પટ્ટા વગેરે એન્જીનને ચલાવવા લાયકનો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬

તારનુ સરનામું, "શીપચેન્ડલ"

એડ્રેસ આપવું. દરબન.

સી. કેવલરામ.

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

દેશી રૈયત અને બીનાદાર તથા સ્થાનીક ઉત્પન્નની ઉત્પાદ.

માર્કેટ સ્કવેર, (ગોલ્ડન હોટેલની સામે.)

બોક્સ ૫૪૨૦, જોહાનીસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

128 Castle Street, Capetown.

Wholesale Groceries of all Description from India and England.

Also Exporter of Cape Smoke.

[illegible]

[illegible]

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સ્ટીમર એપ્રીલ માસમાં ઉપડી જશે. તે માટે દેશ જનારાઓએ તૈયાર થઇ રહેવું.

આ કંપનીની આગબોટમા દરેક વરગના પાસેન્જર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ અલાયદા કેબીનો છે. અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નમ્ર સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અગેન્ટ અને બંદર મુકતની આપણા હીંદી ભાઇઓ સાથે મુલાકાતમાં નકામો બધત ગાળો દેવાને ટેવાતા હતા, તે વાતે મુદતનો સવાલ છે કે અપણા અરસ મુલાકાતી ની દુનીયા ફરતી મુકી અને નૃસકેસ્ટલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સાઇ જાય છે. માટે આ કંપ મુદતના મુલાકાતીનો પરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેયા તેજ દીવસે અગર તારે માટેને ખબર મળશે તે ઉપરથી સઘની જાણ મારે અતરે જાણમા જંખાવશુ તેથા સઉ સારૂંનો તે વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે

પુરતા પેસેંજરો થવાથી ઉતારાઓ આપેયા જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર **કોંગોલા** દરબારથી કોલંબો અને મદ્રાસ કે કલકત્તા રવના થશે

કોંગોલા ટન ૨૦૦૦ તા. ૨૦ એપ્રીલ.

ઉતારાઓ માટે અરજ કરો.

"કોંગોલા" ટન ૨,૦૦૦ ... ટન

... ...

બી. ખમરાદીન ઇસમાઇલની કું.

... ...

Telegraphic Address Kathorian,

P. O. Box 125.

કીંગ એન્ડ સન્સ.

... ...

King & Sons,

West St. Durban.

FOR SALE

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK.

Wolesale and Retail.

9d per dozen.

Trial orders solicited

Ahmed Halim,

23rd ... Malay ... station.

Box ... OTTOMAN SQUARE

... ... 5/- ...

ચોખ્ખા અકોટીરી ઈમ્બે.

ઉત્તમ ચોખ્ખા તીખાં પેરાં અથવા અકરા તાં ચમકતાં પેકના ભાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co..

ESTBLISHED 1865.

370, Smith Street, DURBAN.

... Johannesburg.

P.O. Box 25. Telephone 820.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg

Dookhi Teli,
Box 4080, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999 Johannesburg

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031 Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BRACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahbuddeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 12.

BELLAIR

Ramjohan Govindsamy & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Parenty,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Aiban

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street
Chhaganlal Dhawanidas Ghewala
Ramcoria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
120 Castle Street
C. P. Lecordam,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pahlonjee Bros.,
Corner Parliament and Long-market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassim,
Railway Hotel,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Soliman,
Box 27,
C. K. Sheik,
Box 15,

DELAGOA BAY

R. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240,
Hajee Essa Dawjee Suleman & Co.,
Box 268,
Dawjee Moodjee & Co.,
Box 346,
Hormasjee Dossa,
Box 302,
Madhavjee Jethia & Co.,
Box 140
Mowzer Hossen Motan,
Box 92,
Nanjee Dulabhjee & Co.,
Box 241,
Noor Mahomed & Rowji,
Box 329,
Suleiman Amarshi & Co.,
Box 241
[illegible]
Box 92

DURBAN

Abdool Hay & Amod,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Tinol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507
Essabhi Cassoojee,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street,
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Muckenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
101 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Moghray,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
O. H. Mookhay & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narottam Soma Mitalowala,
180 Grey Street
Odhav Kooji, Box 610,
Parshotam Nabbb, Tailor,
123 Grey Street
S. Peerbhoy Bather,
500 West Street.
C. K. D. Pillay & Co.,
Box [illegible], 172 Grey Street.
P. V. Sivagurusamy & Co.,
Box 598, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street,
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Bajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser.

HAENERTSBURG

(Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Amod Suleman & Co.,
Box 62.
Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420
M. P. Fancy,
Box 6034.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5034.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1253, Fredrick St
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen

WITBANK, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031.
Doosh Tea,
Box 4089.
Fakir Kallan,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowat,
Box 6309.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Moran Bukhu,
Box 5999.
Pandit Hira,
Box 5999.
Pema Jethat,
Box 651
Ratansi Kallan,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999
D. M. Shivji,
Box 6031.
Vandayi Govan,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
21 Stretton Street.
Abdul Rahman,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Mahomed Ally,
29 Stretton Street.
V. Savy, Fruit Merchant,
Shamu Govan Pandy,
[illegible] Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
17 De Beers Road,
Rahim Dina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KRUGERSDORP

A. P. Chotabhai,
Box [illegible].
Essop Mahomed Patel & Co.,
Market Street, Box 81.
Hassen Ameed,
Indian Location, Stand 16,
Box 84
Ismail Amod Cassim,
Box 11.
Kuba Laloo,
Box 201.
Suliman Essabhai Amod & Co.,
Box 212. Market Square.
Ahmed Kora,
Box 204.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Seemar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 70.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. Bhamia,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NORTHDENE

Dawjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 21.
A. Golabbhai,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandhia Bros.,
Box 104. Market Street.

POTCHEFSTHOOM

Ahmed Rahman,
Box 12.
S. D. Bosman,
Market Square.
Moosa Hassim
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Atmaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
161 Prinsloo Street.
Ayob Dawjee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hasan,
Box 57. 338 Prinsloo Street.
Mahomed Abu,
Box 498. Prinsloo Street.
Manji [illegible] hai,
Box 110. Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Berea.
Nanji Ghela, Simbani.
Kalidas Khimo, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67. 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 41.

TONGAAT

A. A. Casbar,
Railway Street,
Dreelan Raghoorjee,
Trading Merchant.

UMSINGA

Dada Osman.

VEREENIGING

Bank Taiwanese,
[illegible] Wick Street.
Dharpee Ranjee,
56 Wick Street,
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghuvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street
Raghvjee Devjee,
Goldsmith
Sole Agent Mineral Water,
Wick Street.

VOLKSRUST

S. A. Bhabha,
Box 96.
Messrs Suleman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Monar,
Box 13.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 20.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Payob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nathoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ઓ. ઇ. ચોઇસો.

સ્થાવર મિલકતના એજન્ટ.

આદેર દરગાહવાળા સામીન વેચનાર. ઘર તથા ખેતરાઉ જમીન મિલકતની કિમત બહિનાર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ બ્રોકર્સ.
૨૯૯ રૂમાય ઓફિ.
ડરબન.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
... PRESIDENT STREET,
P.O. Box 3250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રુટ મરચંટ ... કમીશન એજન્ટ.
... પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ
પી. ઓ. બોક્સ. ૩૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants.
... 150 ... 136 ...
JOHANNESBURG

DAWOOD ISMAIL,
"GENERAL DEALER & IMPORTER.
... Add.: "DAWOOD."
... Box 150. MIDDELBURG.

VANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
... Add.: "NANJEDULABH."
... Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE"
148 Church St., MIDDELBURG

R. NAIKER,
Box Maker & General Merchant & Farmer,
BELLAIR.

બીજી નકલ બાકી છે

ઇન્ડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી

૧૯૦૮

આ ડાયરીમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી, તથા હીંદુ તહેવારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા બનેર તથા વારા, વળી કોલોનીમાં એશીઆટીકને લગતા ઇમીગ્રેશન, સાઇકોનરીસ તથા બીજા કાયદાનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપરથી આવતા દીલીગો માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, કર્મ રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરકીસીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ધારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાતી જગાત, દવાલને લગતી બબરો, પરદેશ મોકલવામાં આવતા તારના દર, હીંદુસ્તાન વગેરે ઠેકાણે મોકલવાના મની ઓરડરના દર, ઉપયોગી શબ્દોમાં વગેરે વિષયવિષ બાબતો અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી બંને ભાષામાં દાખલ કરવામાં આવી છે. બસુસ યાદી, સરનામાં વગેરે [illegible] માટે કેટલું [illegible] પણ [illegible] છે

પડાડેલી કીમત: ૬ પેની
પોસ્ટેજ ઓફ પેની.

કેટલાક કોલોનીના રહીપ સ્વીકારવામાં આવેછે.

Indian African Line.

S. S. "BALLOCHMYLE"

Will sail on or about Saturday, 25th, April 1908.

BOMBAY DIRECT.

ઈંડિઅન આફ્રિકન લાઈન.

મોટી મુંબઇ જનારી આગબોટ.

કીફાયત મોલી

ઉપલી કંપનીની નવન નવી ૧૯૦૨ માં બંધાએલી આગબોટ બલોચમાઇલ (ટન ૭૪૦૦) અત્રેથી આશરે ચલુ માસની તા. ૨૫ એપ્રીલને રોજ સીધી મુંબઇ જવા સાઇ ઉપડશે. વચમાં બીલકુલ કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. બલાસી ઇંડિઅન [illegible] માટે સર્વે પેદની [illegible] ઉતારવણી

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 11TH, 1908 No. 15

Contents

EDITORIAL CHIPPINGS— Page
Indian Education 163
The Natal-Direct-Line Indian Route 163
Indian Immigration at the Cape ... 163
For Lord Elgin to Copy ... 164
Who is the Arbiter? 165
The Apotheosis of Segregation 166

OTHER ARTICLES—
Chinese and Opium 166
The Home Letter 167
Reflections and Notes 168
The Free Education of Natal ... 168
Indians Lawsuits Costs 169
Indians at Lourenço Marques ... 169
Transvaal Municipal Association ... 169
In Transvaal Towns and Villages 170
A Hindu Festival 170
A Good Indian Scholar 170
The Cause of Plague 171
Visit of Lord Ampthill 172
Some Notes on the Indian Commerce 172
Letter from Pretoria 173

Indian Opinion

PHŒNIX, APRIL 11TH, 1908

Indian Education

For late years there has been a slow but steady increase in the number of Indian students proceeding from South Africa to England for education. Two names among others may be mentioned. [illegible] the fact of South Africa [illegible] places. [illegible] and [illegible] for [illegible] those [illegible] promising. A [illegible] South Africa [illegible] who were sent by their parents to Great Britain to finish their education. One more has passed his bar final at London, has [illegible] Cambridge, and is now awaiting call. Three more are at present in London—one studying medicine and two studying law.

The latest recruit is Mr Dawad Mahomed son, who is already on his way to England. It is highly probable that more will follow. Moreover, there are two barristers and three doctors who, having arrived from India, have established themselves for practice in South Africa. All this must be a matter of pride and satisfaction to the Indian community.

But the question that arises and that must be honestly faced is, what is to be done with all these professional men or what are they to do? This question gives rise to two further questions. Are these young men to enter their profession with the single object of largely of amassing wealth, or are they going to devote their learning to the betterment of their countrymen's condition—political, social, moral and educational? If the answer to the first of the last two questions be in the affirmative, we believe that the sending to England of so many young men will be a serious mistake. In this country there is not much room for Indians belonging to the liberal professions, so far as their practice is considered. And pecuniary ambition must, as a matter almost of course, lead such young men into undesirable temptations to which every liberal profession is exposed, or it must be doomed to disappointment.

If, however, the object of receiving a training in England be to enable one the better to serve his countrymen, South Africa, in our opinion, presents almost an illimitable scope for Indians who have attained to a high degree of intellectual and moral development. There is work to be done in the political department, as every Indian child knows. It is a struggle for a bare honourable existence consistent with the dignities of free men coming from an ancient stock. There is work enough to do in the social department. The different Indian races inhabiting South Africa have to be welded together and made to think corporately, to sink their sectarian prejudices, and enjoy free and easy social intercourse among themselves. There is work to be done on the moral plane. Deprived of the ordinary restraints of the homeland, the Indian in South Africa often does not know even his bearings on the moral plane. And what shall we say of education? What we think of it, we make nothing [illegible] chaos [illegible]. A handful of [illegible] going to England and receiving good education is but a drop in the ocean. Hundreds of Indian children grow up around us in utter darkness. Indian adults have nothing to feed their minds upon. To them there is nothing but a striving to be wealthy. A society that grows in such a weedy manner is bound sooner or later to perish. We, therefore, think that education of the right type is the crying need among us. And we cannot conceive of anything nobler for the young Indian England-returned students than for them to use the knowledge acquired by them for the benefit of their countrymen and to spread education among them. Then will they be able to say, with the Western sages, Wisdom (learning) and kingly rule are never equal. "A king is worshipped in his own country, a wise (learned) man everywhere" or with those who say that "A learned man increases his learning in the [illegible] of [illegible]

The Natal-Direct-Line Indian Route

We are publishing in our Gujarati columns abstracts from two letters from correspondents complaining of inadequate accommodation and other inconveniences on the Natal Direct liners bound for India. The passengers complain that latrines are bad and insanitary, the [illegible] is limited and uncomfortable, the [illegible] small to contain the passengers' [illegible]. There are other complaints into which we need not enter at present. We draw the attention of the agents and the owners of these vessels to the facts alleged, and trust that the complaints of the deck-passengers will be thoroughly investigated and relief granted, if the complaints are found to be true.

Indian Immigration at the Cape

The *Cape Argus* [illegible] has the following on the question of Asiatic immigration to the Cape:

> At a time when South Africa has lost and is still losing hundreds of her most useful inhabitants, owing to the absence of work, it [illegible] behoves the authorities to see that there is no [illegible] in the administration of the [illegible] Act. It would be the height [illegible] there was no limit [illegible] which appears in [illegible] Even the tenour of the letters, there seems to be ground for at least suspicion that the Act is not being carried out with that thoroughness [illegible]. It is essential, it may [illegible] be [illegible] there are defects [illegible] discovery, but in any case [illegible] made by our correspondent [illegible] investigation. His statement that during the past three months considerably more than 200 persons giving their ages as under 16 have been landed at this port who claim fathers [illegible] country, which having no mothers living in their native land is too significant to be passed by without [illegible]

If the facts as set forth by the *Argus* are true, there is much to be said in favour of the alarming tone adopted by our contemporary. But in view of our past experience about such statements, we think that the *Argus* correspondent's story must be taken *cum grano salis*. The best way out of the situation will undoubtedly be for the British Indians at the Cape to ask the Government either to [illegible] first the statement, [illegible] Government's reply. [illegible] statements of this [illegible] the Asiatic crisis in the [illegible] therefore behoves the [illegible] Indian leaders [illegible] the [illegible]

...the Asiatic regulations adopted ...
...the Portuguese Government ...
Lord Elgin ...
Copy ...
...Further details show ... how drastic these rules are. It will require great energy on the part of the Delagoa Bay Indians to have them amended or repealed. Bad, however, as the regulations are, we are, for the present, concerned with ... their infinite superiority to British colonial regulations or Acts. In the Portuguese Provinces a sharp distinction is drawn between Portuguese and non-Portuguese. The former are entirely protected from harassment and thus the Asiatic who is a Portuguese subject is enabled to feel and realise the importance of being one, in Portuguese dominions, at any rate. We go further and say that the Portuguese regulations, even with regard to Asiatics not subjects of the King of Portugal, respect their sentiments, as will be seen by glancing ... the regulations. But, in the ... Colonies, it would almost seem that, if an Asiatic be a British subject, he is, on that account, also a ... subject for insult and degradation. Such ... policy, if persisted in, can only result in harm being done to the Empire. Portugal is not a private power, it is true; yet Lord Elgin ... to his own credit and the advantage of the Empire he serves, safely ... the respect of Portugal for its ...

Who is the Arbiter?

THE DURBAN LICENSING APPEAL SEEMS to have resolved itself into a farce of misrepresentation of justice. An Indian trader comes before the Court for the redress of what he considers to be a grievance in that the renewal of his licence has been refused, and he is calmly informed, in effect, that, in future, he must consult with the ... officer of his town or district before he can enter into certain commercial transactions, because, without the consent of this person, who is now to be regarded as Keeper of the Asiatic ... the latter will be ... to any ... [illegible]

...mongols are more reprehensible than those of their competitors. *Carthago delenda est.* The Licensing Law must be amended, ... the Indian trading community of Natal must strain every nerve to obtain this urgently necessary result.

The Apotheosis of Segregation

MR. WYBERGH MUST HAVE READ THE proposals of the Transvaal Municipal Association, in regard to the policy to be enforced against non-whites in that Colony, with very mixed feelings. There is no doubt that the Association is more royalist than the King, and the drastic proposals to be submitted at Potchefstroom this month go to the very extreme of the segregation infatuation. We suggest that penalties be imposed upon every person of colour who appears outside his house or kennel in broad daylight or on a moonlight night, because the light that shines upon him is white; that under no circumstances should white people appear in public on dark nights or dusty days, because of the evil contamination of darkness and colour; that whitewash, white painting material, white paper, and similar commodities of a white appearance shall be contraband in the hands of a coloured person, in the same manner as special restrictions are contained in the Gold Law in regard to ... subject of unwrought gold. These are a few of the lines ... the Association might profitably direct its energies. We commend our suggestions to the fanatics who drafted the report to be found in abstract elsewhere in our columns. They may, as the French say, give them furiously to think.

Chinese and Opium

Interesting Letter

The following letter from Mr. Leung Quinn to the President of the Witwatersrand Church Council, Johannesburg, under date the 6th inst. is of interest:

My Association is informed that your Council is taking up the question of the repeal of the law permitting the issue of opium to Chinese, and my Association ... that such a ... in view of the ... system alike upon ... but it ... offers ... grateful ... of the whole Chinese ... action that ... take ... to express ... with ... [illegible]

The Home Cabinet

New Secretary for the Colonies

London, April 8. The *Daily Chronicle* gives the following forecast of the impending changes:

Chancellor of the Exchequer: Mr. Lloyd George.

President of the Council: Lord Tweedmouth.

Secretary for the Colonies: The Earl of Crewe.

First Lord of the Admiralty: Mr. Reginald McKenna.

President of the Board of Trade: Mr. Winston Churchill.

President of the Board of Education: Mr. Walter Runciman.—Reuter.

Registration Notes

[BY OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE]

The total of applications to date is 7,605, the number of certificates issued 4,590. Applications are being received at Warmbaths to-day, and will be taken at Benoni, on the 13th, 14th, and 15th inst., at Lydenburg on the 9th and 10th, at Volkrust on the 13th and 14th, at Potchefstroom on the 16th, 17th, and ... at Krugersdorp on the 20th, 17th and 18th.

In the course of a special article on Asiatic registration in the Transvaal, the *Pretoria News* says:

To the credit of the British Indians and the Chinese alike it must be said that instances of the sort (attempts to obtain certificates by false pretences) are comparatively few, and that as a community the Asiatics are assisting the Registrar in every possible way. The other side of the picture is to be found in cases where Asiatics, through no fault of their own, but on account of perfunctory and careless registration are being put to serious inconvenience in identifying themselves and making good their claim to a new certificate. At the time of the publication of the compromise arrived at between the Government and the British Indians, the Rand newspapers pointed out that the success or failure of the registration now depended upon the Registrar. Up to the present the registration has been a complete success. The percentage of claims in dispute is a very small one indeed, and the Asiatic community as a whole are being put upon a fair and just footing in regard to their claims to remain in Transvaal. It is worth while paying a short tribute to the tact and discretion which is being exhibited by the officers of the Registration Department. From the courteous ... [illegible]

The Free Indians of Natal

How Do They Live!

Their Future Prospects

(SPECIAL TO INDIAN OPINION.)

The question of how our Indian population is [illegible] be employed is one which interests both European and Indian Colonists, and therefore the report of the Customs Tariff Enquiry Commission just published in the *Gazette*, is a valuable document. The Commissioners, in the first place, consider that it would be highly advantageous to the interests of South Africa were a resolution passed at the coming Customs Conference making known to the whole world that [illegible] by the Prime Minister of the Dominion, Transvaal, South [illegible] West [illegible] question, however, [illegible] to deal at the present [illegible] the question of labour which [illegible] immediately [illegible]

According to the [illegible] the Customs [illegible] the Match industry in Natal up [illegible] date employed only 25 Whites as against 405 Coloured, yet the amount expended in wages per annum was—on Whites £6,750 and on Coloured £6,750! Much of white labour, of course, is skilled and highly paid.

"Or again, take the case of the hardly less rivalled Soap industry. We have it in Evidence from the Manager of one of the Soap factories, that his Wages Bill from 1st December, [illegible] to 31st December, [illegible] show the following [illegible] the Total Wages paid

	£
Whites	[illegible]
Half-caste [illegible]	[illegible]
Natives [illegible]	[illegible]
The Indians [illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

The Report [illegible]

"The [illegible] have [illegible] to the [illegible]

[illegible]

[illegible] mahon goes, those employed are nearly all free.

Now, whatever sentiments the average man may express as to the desirability of checking the importation of more Asiatics, and as to the desirability of their indentures terminating in India, we have found no one who goes so far as to advocate the transportation of the tens of thousands of South African-born free [illegible] apply [illegible] multiply. They [illegible] not all go on the land. Employment of some sort must be open to them. They have been educated, in thousands of instances, above the sphere of plantation hands, and are wholly unsuited to such employment.

There are industries, such as the Match and Soap, and some others, which do not appear to appeal to whites in this climate. Moreover, some of these industries could not possibly economically exist if the higher rates of wages required by whites (to enable them to live according to even a somewhat low white standard) had to be paid, to all employés.

Such industries, then, appear to us to be among those openings which should be welcomed as they at all events help to solve what threatens to [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] that the [illegible] country is needed [illegible] Europe, and that, owing to the great dearth of those who in Europe assist in averaging down the cost of labour in production—we refer to labourers, apprentices and learners—there would be no means of averaging down the white cost of labour in production [illegible] country were it not permissible to employ coloured people in place of the labourers, etc., who serve that economic purpose in Europe. Were our industries debarred from employing coloured people, it would, therefore, only mean [illegible] [illegible] and the [illegible] [illegible] coloured people. [illegible]

[illegible] whilst [illegible] which [illegible] afford employment to [illegible] class of local labour [illegible] the import [illegible] and every reasonable facility [illegible] every [illegible] industry.

The great majority will be compelled to employ a proportion of highly paid skilled whites, and, more than [illegible] those whites at these new openings [illegible] employment by virtually closing the door to such new industries we prefer to throw that door open to all.

In taking this view of the situation as it [illegible] in Natal, it must be understood that we do so because we [illegible] [illegible] Nay [illegible] whites [illegible] that she cannot ultimately avoid the consequence of that legacy. The sooner this is generally recognised, and the sooner steps are taken to provide for the consequences of that legacy, and to prevent any further indiscriminate importation of Asiatics, the better will it be for the whole country.

For anyone to ignore that legacy and its consequences, would only be to act the part of the proverbial hunted ostrich, and to entice himself into believing that the dangerous situation does not exist, because he preferred not to see the obvious.

[illegible] sentiment is to prevail in the matter, let [illegible] sentiment that will do credit to [illegible] concerned, and, of all others, not be the sentiment of the dog in the manger.

[illegible] however, in the opinion of your Commissioners, the unskilled labour [illegible] cannot be satisfactorily dealt with by any one State. It is distinctly a question for the calm consideration of the whole of the South African [illegible] South [illegible] Policy [illegible] be formulated, it appears hopeless for any particular State to propound a remedy for the abuses which undoubtedly exist.

In the Tea industry the figures, as supplied by one of the largest [illegible] of Tea Estates, show the division of wages to be for twelve months as follows:

	£
Whites (including those [illegible] in Durban [illegible]	3,833
Coloured [illegible] tion to [illegible]	3,672

[illegible] the greater part of the [illegible] case in tea and sugar [illegible] coloured Indians.

[illegible] above was written the [illegible] have been supplied, [illegible] nearly [illegible] from an Estate to Estate [illegible] the division of Wages paid [illegible] 1907, over the whole Tea In[illegible] in Natal:

To Europeans ...	£6,300
To Coloureds	£13,700

The following refers to the Sugar industry.

The wages paid on the Estates may safely be computed as 1-7th to Indians and Kaffirs, and 1-7th to White skilled labour.

The following particulars as to the distribution of wages annually upon three of the largest Sugar Estates in Natal have been supplied to us:—

	Whites	Coloureds
Estate A.	£7,000	£14,000
Estate B.	£9,333	£18,667
Estate C.	£[illegible]	[illegible]

Total of the [illegible] Estates £[illegible]

To the Sugar Refining [illegible] department, the total wages paid per annum are approximately:—

To Europeans ...	£9,000
To Col[illegible]	[illegible]
To [illegible]	[illegible]

[illegible] follows

	£	s.	d.
To Whites	[illegible]	14	9
To Coloureds	1,413	12	4

The following points to the need for small Indian farmers in the Colony:

Ground nuts alone remain to be considered, and these, though well suited to the soil and climate of Natal and some other parts of South Africa, are at present a neglected crop, and, as a rule, only cultivated sparsely by natives and Indians.

The above facts show that there is undoubtedly room for a very large number of Indian workers in the various industries which are springing up on every side, the small farmer being, perhaps, the most wanted.

Indian Patriotic Union

A meeting of the Indians residing in Sea Cow Lake was held in the [illegible] Temple, on [illegible] a fairly large [illegible] those present were [illegible] Mathew, [illegible] Maharaj, the [illegible] the chair, and said that [illegible] convened for the purpose of forming a branch of the Natal Indian [illegible] Union at Sea Cow Lake. He spoke, in a lengthy discourse, advised that an organization of the [illegible] was essential to the advancement of the Indian community, and concluded his address with a hope that the meeting would unanimously agree to the proposal. Messrs Lutgunathy, P. S. Aiyar, R. Dehalee, and [illegible] Pandey also addressed the [illegible]

[illegible] resolution was passed [illegible] "That this meeting of [illegible] residing in Sea Cow [illegible] the object for which [illegible]

Indians at Delagoa Bay

Complete Text of New Regulations

Project of [illegible] for the Police and Superintendence of the entry, transit and egress of Asiatics in the Province of Moçambique.

CHAPTER I

Article 1. Entry.

The entry of Asiatics into the Province of Moçambique shall only be permitted:

I *By sea route*, through the ports of the chief localities of Districts, or through the port of Chinde, and through the fluvial route of the Zambesi River for the District of Tete.

II and *the land route* through the Railway lines or through such other localities of the Frontier as possess an authority [illegible] with administrative, police, or superintendence duties.

Article 2.

No Asiatic shall be permitted to enter the Province, through the *land* [illegible] without possessing a landing [illegible] pass [illegible] by the [illegible] respectively.

[illegible]

[illegible] the port of [illegible] bark, or their [illegible] safe conduct granted by the proper authorities of other Districts to transact business.

3. The authorization of entry, referred to in Article

5. Certificates and documents mentioned in same, issued by any of the Consulates of Portugal in the neighbouring colonies, or a passport or any other authentic document with the "visé" [illegible] of such consulates, permitting their entry [illegible]

[illegible] permitting the return to any of the districts of the Province shall only be granted to [illegible] shall prove by official [illegible] the following:

[illegible] had their domicile [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

[illegible] This pass shall be granted by the officials entrusted with the duty of policing and superintendence [illegible] on board ship.

Article 16.

The entry of Asiatics into the Province by the land route only permitted to those who shall be bearers of safe-conduct or return to the district of their residence, or those who, [illegible] bearers of any of the documents mentioned in No. 3 of the Section of Article [illegible] shall come in transit in order to leave through any of its ports, or to transact their business in the province.

Section. To those who coming in transit shall not produce the documents referred to in this Article, the police superintendence or administration [illegible] may [illegible]

[illegible]

[illegible] the Secretariat of the Province, at the Secretarial Offices of the Government of the District, at the Intendancy of Chinde, or at the Borough Administration (Administração do concelho) of Lourenço Marques, according to whichever be the district where they have entered till 5 p.m. of the first working day following that of the [illegible] of [illegible]

[illegible]

CHAPTER III

Transit.

Article 17.

The [illegible] Asiatics [illegible]

[illegible]

[illegible]

Article 18.

[illegible]

[illegible]

CHAPTER IV

Egress.

Article 19.

No Asiatic residing in the Province is allowed to leave same without previous Mod[illegible] licence granted by the proper authority, save when they shall possess a safe-conduct to return to the District of their residence.

Section 1. This licence shall be granted to those who shall prove by legal document, that they have not against them any criminal or bankruptcy [illegible] for the [illegible] where they reside [illegible] those who intend to go to the neighbouring colonies of the former to transact business there.

Section 2. Asiatics subject to this licence, who may be found without it [illegible] or [illegible] intend to [illegible] frontier, shall be detained and forwarded to the proper judicial authority for the purpose of being punished for disobedience.

CHAPTER IV

Sundry Provisions.

Article 11.

The following authorities are competent to grant safe-conducts, permits of entry, and licences of egress:

In the Capital of the Province, the Borough Administrator (Administrador do concelho), and in the other districts, the respective Governors.

[illegible]

[illegible] of egress, referred to in [illegible] Article, shall not be valid unless they contain the photographic [illegible]

[illegible]

The period of validity of the safe-conducts, permitting the return to any district of the Province, shall not exceed [illegible] who have not left it for the neighbouring colonies, nor three years for those who shall leave for another locality.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ded they [illegible] and the [illegible]

Article 20.

To no Asiatic entering any district of the Province after the date of publication of these regulations, shall it be permitted to reside therein for more than 30 days, save on special authorisation of the proper authority, except in those who shall have disembarked under a [illegible] or permit of entry [illegible] of the [illegible]

Article 17.

Asiatics [illegible] the Province [illegible] purposes of these regulations who [illegible] notified to leave the district within a period not exceeding 30 days; and should they not comply with the notification, they shall be immediately arrested and handed over to the Judicial Power in order to be punished for disobedience, and expelled from the Province.

Article 18.

A fee of 2,400 reis, besides the stamp necessary, shall be collected on safe-conducts and permits of entry.

Article 19.

The clauses of these regulations may cease to be applicable to any Asiatics whose refinement, education, uses and customs be recognised and manifest superiority over those of the common individuals of their race.

Article 20.

In omitted and unprovided for and urgent cases, the authorities referred to in Article 11 may adopt such measures as they may deem convenient, reporting to the Governor-General the use they have made of that concession.

Article 21.

The appearance of those Asiatics who shall enter the Province by the land route, or who shall travel from one administrative division to another, shall be registered in a special book in the respective department, in which book shall be entered, besides the identity of the individual, his place of origin and his destination, as well as the description of the documents exhibited by him.

CHAPTER V

Transitory Provisions.

Article 22.

The safe-conducts or any other documents without a prazo of validity, [illegible] the entry of Asiatics into the District of Lourenço Marques, shall have to be renewed by their holders at the Borough Administration (Administração do concelho) of the Capital of the District, in order to be [illegible] by others, to be issued in accordance with the clauses of these [illegible]

Section 1. The substitution shall be applied for within the unadjournable period of six months, counting from the date of publication of these regulations, and any such documents which have not been replaced within that period shall be considered null and void.

Article 23.

Notice of the 10th December, 1907 from the Borough Administration (Administração do concelho) of the Capital of the District of Lourenço Marques and any other provisions to the contrary, are hereby repealed by those regulations.

Lourenço Marques

7th March [illegible]

The Acting Administrator

(Sgd.) [illegible]

The report of the [illegible] Native Affairs Commission on [illegible] subject is summarized, after which the Executive remarks that its views on the question of land being owned or leased by natives or coloured persons are on the lines of those set forth in the following extract from the despatch of the Governor of the Transvaal to the Secretary of State for the Colonies, dated October 29th, 1906, on the [illegible] of the Vereeniging Stands Ordinance, 1906:—"Under the Law of the Transvaal no Asiatic can acquire title to land, and as, under the terms of tenure granted in Vereeniging by the Government of the late Republic, the owner of the stand is required to occupy his property, the occupation of a stand by an Asiatic would clearly be a violation of the lease. The regulation, therefore, which is to enable the present [illegible] the legal condition which were found in existence in Vereeniging when the country was annexed to the British dominions, but there are strong reasons for restricting [illegible] to its own area. The arrangement whereby a community of poor whites will be placed in close proximity with the Malay, [illegible] native population was, at best, a happy one, but it would be [illegible] to [illegible] the quarters in which [illegible] races reside apart from one another, has my approval, and it is in pursuance of this policy that white persons are prohibited from residing in the bazaars assigned to Asiatics and in the native locations. It would have been impossible for the Government of the Transvaal to sustain the wholesome regulations, and at the same time to insist on throwing open for Asiatic occupation [illegible] township specially designed by the late Government as a workman's quarter for poor whites of Dutch nationality. The difficulty of such a course would have been all the greater seeing that the occupation by Asiatics of this quarter is not at present lawful, and that the whites themselves are not allowed to reside in the Malay and native quarters immediately [illegible]. The poor whites [illegible]

India and Universal Indian

South Africa British Indian Committee

To Oppose Natal's New Legislation

London, April 9.—The British Transvaal Indians Committee is taking steps strenuously to oppose the projected Asiatic legislation in Natal.

Mr. Ritch, secretary of the above Committee, interviewed by Reuter's Agency, referred to the tremendous increase of refusals of trade licences to Indians, and said that there was no doubt that the Natal Government was endeavouring by that means to squeeze out the Indian trader from the Colony. The Committee would bring the question before Parliament when it reassembled after the present recess.—Reuter

Victims of Lobito Bay

Another Batch

The *Witness* Durban correspondent writes:

April 7. This morning 429 time-expired coolies who had been recruited in Natal for Lobito Bay railway construction work arrived at Durban *en transit* for India only a few of the number being able to claim domicile in the Colony. They were transferred to the Bluff quarantine station for the double purpose of awaiting transport and receiving medical attention, which many of them appeared to be badly in need of before sailing for India. These Indians are about the most dejected, wretched looking crowd that have ever been seen at this port. Apart from the majority of them looking anything but fit physically, the appearance of all—men, women and children alike—was repulsive. Their clothes were wretched looking, even for ill-dressed Indians, and some had hardly sufficient to cover their dirty rags to cover their nakedness, while with them long to mixed hair and their general filthy state they presented a picture of misery that one would only expect to see far outside the boundaries of civilization.

These coolies, it is said, were all eager to leave Lobito Bay. It was difficult to glean much information as to the cause of what their life on the railway construction had been, but from those who spoke English it was gathered that they would have preferred to remain in the employment of the railway company.

Asked to give reasons for leaving Lobito Bay, when some were questioned they replied that they were ill, others that the work was too hard for them, and some had died, and they had to sleep on the ground. Although they had been in Lobito Bay for a long time, they had not received any pay, and were given to understand that they would receive it when they arrived in India. They did not speak well of their employers in Lobito Bay, and said they would rather be in Natal.

The journey from Lobito Bay to Durban has, it was stated, improved the health of some of them, but at the time they were seen disembarking from the *Clan Cattle* there was hardly a face among them that could not be described as wretched. Many looked emaciated, and others had jigger fleas in abundance, which no doubt accounted for their unhappy faces.

Facts and Comments

INDIAN MAILS. For Bombay, to be forwarded by *S.S. Benda*, will be closed at the Post Office on Saturday, April 11, at 11.30 a.m.

Mails for Delagoa Bay [illegible] and Bombay to be forwarded by *S.S. President* will be closed at the Post Office on Tuesday, April [illegible] 3 p.m.

TRANSVAAL TRADING LICENCES. The Registrar of Asiatics has informed the British Indian Association that trading licences will be issued up to the end of the year in favour of Asiatics producing either voluntary certificates or certificates under the Asiatic Law Amendment Act. Asiatics unable to produce certificates can receive licences to the 30th June, provided they make application on or before the 30th instant.

A CHAMPION OF THE INDIAN. London, April 9.—*The Times* correspondent at Ottawa says that Col. Hughes entered a strong protest in the Dominion House of Commons against the proposed exclusion of Indians under the Bill amending the Immigration Act. He would prefer one Indian who fought for the Empire rather than a hundred Yankees who crossed the border, and immediately endeavoured to upset the existing conditions of law and order.—*Natal Mercury*

FALLING INTO LINE. With reference to the matter of the Consolidated Municipal Act, which was before the Maritzburg Town Council on the 1st October last, when it was decided to agree to the amendment of the Dealer's [illegible] Act to provide for all persons [illegible] of their licences having [illegible] to the Supreme [illegible] as recommended [illegible] of 1st October, [illegible] that the [illegible] do [illegible] left in the hands of a sub-committee. The chairman hoped that Potchefstroom would announce a fair reasonably on this question, and not pass resolutions hastily, to direct conflict to the attitude of the Chamber and the town as in the past. He deprecated asking the Government to place Asiatics in bazaars without compensation, as there were vested rights which must be respected if they had a sense of justice.—*Transvaal Leader.*

AN EXTRAORDINARY PLEA. His (Lord Elgin's) defenders in the Liberal Press, by way of excuse, have put forward the extraordinary plea that the grant of Colonial self-government implies the abolition of Imperial authority. If that were the case the Empire would be actually strengthened by converting the self governing Colonies into foreign countries. As a matter of fact, however, no British Ministry has ever admitted the right of the self governing colonies to do what they please in matters involving Imperial interests. Mr. Chamberlain frequently overruled the Australian Colonies, and even the present Ministry has summoned up sufficient courage to overrule the Colony of Newfoundland.—*Daily Graphic.*

NATIVES AND FEDERATION. Dealing with the question of native policy and federation, the *S. A. News* says:—

The Transvaal will be taking a very fatal step if she refuses to federate with the Cape Colony unless the natives are disfranchised and segregated. Upon moral grounds it will be going too far to refuse not only rights and privileges to the franchise to the original inhabitants of the country, but to [illegible] It would be a case of power. The righteous cause is always mighty, but the mighty cause is not always righteous. It would be right alone that could carry such a policy to completion, but it would be a policy in which the Cape Colony would never assist. History has shown that our native policy is not only just but wise and expedient and on those grounds alone the Cape should be able to indicate the terms of a South African native policy. There is talk of the unification of the Transvaal, the Orange River Colony and Natal, as well as the Cape out in the cold because of her championship of the rights of the native. Even in the face of such a threat as that the Cape Colony would stand firm in her attitude, and the other colonies would call forth from the whole of the civilised world such a storm of [illegible] that they would probably [illegible] a form effectively refusing [illegible] unless their native policy should prevail in all the States. In this way we may be assured that [illegible] would be averted.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રીનીક્સ શનીવાર, તારીખ ૨૧ મી એપ્રીલ, ૧૯૦૮. અંક ૧૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૨મી એપ્રીલથી, તા. ૧૮ એપ્રીલ સુધી, સન ૧૯૦૮.

હીંદુ-ચૈત્ર સુદ ૧૦થી, ચૈત્ર વદ ૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા. ૯ ઝીલ્હેજ્જથી ૧૫ મી ઝીલ્હેજ્જ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	સૂર્ય ઉદય	સૂર્ય અસ્ત	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	ગવર્નમેન્ટ ઓફીસ બંધ	બેંક બંધ
રવી	૬	૬	૧૧	૧૨		
સોમ	૬	૬	૧૧	૧૨		
મંગ	૬	૬	૧૨	૧૨		
બુધ	૬	૬	૧૨	૧૨		
ગુરૂ	૬	૬	૧૨	૧૨		
શુક્ર	૬	૬	૧૨	૧૨		
શનિ	૬	૬	૧૨	૧૨		

અનુક્રમણિકા.

રંગતપીતીઆંની દુવા ૨૩૧
ઇંગ્લાંડ તરફ ૨૩૨
... ...
રંગીમખાના તારીફ ... ...
નવું પુસ્તક ... ...
ગોલ્ડની ખાણકામ ઉપર પુસ્તક ... ૨૩૩
... ...
... ...
... ...
આ પેનાનું ૨૩૪
ઉદ્યાનવિદ્યા ૨૩૫
... ... ૨૩૬
... ...
ગુજ રસમદ ૨૩૭
||| રમુજી રંગ |||
... ૨૩૮
ડરબનમાં ઉમેદવારોની જરૂરી ... ૨૩૯
એક સલ્ય વીર ... ...
ઇજીપ્તના મરહુમ નામદાર આગેખાન
મુસ્લમો ૨૪૦
અમેરીકા ઓગસ્ટ સત્યાગ્રહી કેદીઓ ... ૨૪૧
કેલાગોમાળે ઉંડિઅન સાઇનડરી ... ૨૪૨
... ...
ચાલુ ૨૪૩
હિંદુસ્તાનના ખબરો ૨૪૫
... ... ૨૪૬
... ...
... ...

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૧૬ એપ્રીલ, ૧૯૦૮.

રંગતપીતીઆંની દુવા

અમોએ ગયા હપ્તે જે તેજીજ તેઓ ... ...

[illegible] તેમ ન હોય ? આપણે દુઃખ વેઠીએ છીએ તેનું કારણ એવાની કટુતા આપણું દેખ ન હોય ?

કેપના હીંદી

"કેપ ટાઉનનું કેપ આરગસ" લખે છે કે :—"જ્યારે દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી વર્ણસંકર ગેરકાયદેસર કામની તજવીજ લાંબી ચાલવા જાય છે ત્યારે સંસ્કારને લાજવું છે કે બીજા માણસની આબરૂ ઉપર ધ્યાન રાખવું. જેમ ગોરાઓ જલ્દ જાય તેમ એશીઆટીક આવતા જાય તે બહુ જુદું થાય. આખરી ઉપર લખાણ છે તે ઉપરથી જણાય છે કે જેટલી ચોકસાઈથી ઇમીગ્રેશન કાયદો અમલમાં લાવવો ઘટે તેટલી ચોકસીથી તે નથી આવતો એવો વહેમ લાવી [illegible] કરાય કાયદાસંજ [illegible] આપણે [illegible] કે પર્સિ એશીઆટીક મેળ, [illegible] ઝાઝું છે એમ કરી ગિનવ્યાં છે. તેઓ કહે છે કે તેના બાપ અહીં છે, પણ દીકરાઓની મા હીંદુસ્તાનમાં છે. એ વાત બહુ ગંભીર છે કે તે જલ્દી [illegible] તેવી નથી."

"કેપ આરગસ"ની આ ટીકા મતલબ જોતાં યાદ રાખવું કે કેપ આર [illegible] એ સાધારણ રીતે હીંદીની તરફ વેર [illegible] આપણે [illegible] કેમ [illegible] આપણે [illegible] દેવા [illegible] આ [illegible] આપણે [illegible] દેવા [illegible] કેપ [illegible] કેપ [illegible] કેપ

ભેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપર કહ્યું પુસ્તક બજાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછાં આપવામાં આવશે. પુસ્તક છપાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બજાર પડતાં ચાર માસ વગેરે લાગે. ઓટલી વૅટ આવ્યથી જ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલેલા પૈસા અમે તે તે ગ્રાહકને પાછા આપવા બંધાયલા છીએ.

પૈસા તથા નામ નીચેને સરનામે મોકલવાં.

ઇન્ડિયન્સ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

મોહનદાસ ગાંધી,
મોક્સ બજાર,
જોહાન્સબર્ગ.

લડતની અસરનો એક પુરાવો

નાતાલમાં થવાના એશિયાટીક કાયદા વિષે બજાર આવેલી હકીકત ઉપર ટીકા કરતાં જોહાન્સબર્ગનું 'સ્ટાર' પત્ર લખે છે કે:—

નાતાલમાં એક બીલ એશીઆટીક પ્રજા ઉપરના અટકાવના માટે, તથા બીજું એક આવતા વેપારીને દાખલ કરવા માટે રાજકરણ થવાનું છે. પણ નાતાલ સરકારને આજ સુધી બહુ નહિ પડી હોવાનું, અને તુરત બજાર પડશે કે કેમ તે વિષે બહુ શંકા હોવાનું લાગે છે. ઇન્ડિયન ઓપીનિયન તથા બીજા તરફથી આપણે જોયું છે કે ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ ચળવળ ચાલે છે. પણ હજુ કાંઈ નક્કી થયું નથી. જે કોમ કાયદાનો ભંગ કરી વેપારી અને બીજા વેપારી વચ્ચે તકરાર ઉભી કરવામાં રાજી નથી તેની સામે બધા સરકારે દુશ્મનાવટ જેવું કાંઈ નથી. કોલોનીમાંથી આરબ વેપારીને કાઢવાની બાબતમાં અમારા નાતાલના ભાઇઓ ઘણી સરકારના કેટલી આશા રાખતા હોય તો તે તદ્દન ફોકટ છે. ડો. ગણીન્સ (નાતાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી) જો ધારતા હોય કે દસ વરસમાં હીંદીઓ આવ્યા જશે, અથવા તો તેમને હાંકી કઢાશે, અને તેમાં વળી સરકારની મંજુરી મળશે તો એ ધારણાને બીજો આંકડો ગણ્યા નહિ આપતાં તે માત્ર તોરીયાનું છે એમ કહીશું.

નાતાલમાં થવાના હીંદી કાયદા

છાપાની ટીકા

નાતાલમાં એશીઆટીક વેપાર સંબંધમાં થવાના કાયદાપર ટીકા કરતાં મારિત્સ બરગનું 'નાતાલ ટાઇમ્સ' લખે છે કે:

ગીરમીટીઆના સવાલથી આરબ વેપારીનો સવાલ કાંઇક જુદી તરેહનો છે. દસ વરસ પછી નુકસાની આપીને આરબ વેપારીને બંધ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો છે. કોમ ક્રમના સખત તકાવત પાડનારા આવા કાયદાને વટી સરકારની મંજુરી મળે ખરી કે, એ એક સવાલ છે. એશીઆટીક વેપારથી બની હાની ચિંતે જે ઠરાવ પાસ આવ્યું છે તેમાંથી વધારે બચે મળતા થઈએ. પણ હુના વખતનાં બદલી ગએલાં એશીઆટીક બીઝનેસ બંધ કરવાનું કહેવું એ બહુજ સખત પગલું છે. તે એશીઆટીકોને આડી આપણે રહેવા દીધા છે. અને તેમણે પોતાની જાત મહેનતથી તેવાં બીઝનેસ જમાવ્યાં છે. ઘણી આપણા કોલોનીમાં વસનારા એશીઆટીકોની સખ્યા ઓછે ભાગે ત્રીસ હજારની છે. શું આ લોકો તે પોત પોતામાં વેપાર કરવા પણ ન દેવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે? આ બીલ પારલમેંટ આગળ આવશે ત્યારે તેને ઘણી બારીકાઇથી તપાસવું પડશે.

ઉપરની બાબત ઉપર વિક્ષાપતના બાબતમાં નીચે મુજબ ટીકા કરી:—

મોરનીંગ પોસ્ટ' બોલાવે છે કે નાતાલમાં હીંદી વિરુદ્ધ કાયદા થવાના છે તેને લીધે આપણે કંઇ કહેવું જોઇએ. ત્યારે ઇન્ડિયન આકૃતિને અટકાવ કરવાનો બનશે.

'ટેલીગ્રાફ' પણ ઉપરનાને મળતીજ ટીકા કરે છે અને લખે છે કે હીંદી વસનારા માટે મુશ્કેલ (પર્વ આફ્રિકા) માં તેમને સમાવેશ આપવો જોઇએ.

જોહાન્સબર્ગમાં ગોરા ફેરીઆ

શાકભાજી તથા બીજી ચીજોની ફેરી કરવા માટે ગોરા ફેરીઆ સારૂ પ્રેસીડંટ સ્ટ્રીટ અને રમાલ સ્ટ્રીટના ખુણા ઉપર એક નવી માર્કીટ ઉભી કરવામાં આવી છે. ઘેર ઘેર ફરી તરકારી વિગેરે વેચવાને બદલે નવા ખુલ્લી જગ્યા જેવા [illegible] નવી

નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન

રવી બપોરે લેકના હીંદીઓની એક સભા, તા. ૫ એપ્રીલે ત્યાંના ટાઉન મંદીરમાં મળી હતી, જે વખતે મેસર્સ રેલુ, મેયન, જોક દેવર્સ, પી. એસ. આયર, ઓસ. ધનુપકારી, લક્ષ્મન, ગરિબ પંડિ, આર. લગનપતિ, એલ. ગોર્યાપલ, ભાવન ગોર્યામલ, કે. એમ. લેક્ષરસ, તથા એમ. બી. મહારાજ વગેરે હાજર હતા. બી. ગોપી પંડિત પ્રમુખ હતા. તેમણે નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅનની શાખા સ્થાપવા માટે મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે એ હેતુ જણાવી તેની જરૂર વિષે કેટલુંક વિવેચન કરેલું. બીજા ચાર સ્થાએ પણ ભાષણો કર્યાં. પછી સરવાનું મને એવો ઠરાવ પસાર થયો કે 'રવી કાઉંસેકના હીંદીઓની આ મીટીંગ ઠરાવનામાં સ્થપાએલ નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીયનને ટેકો આપે છે, વધુ ઠરાવ કરે છે કે મંડળની એક શાખા આદી સ્થાપવી.' બાદ ચેરમેનનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

[illegible] સારૂ ખાસ [illegible] જોહન્સબર્ગ [illegible] સંદેશાઓ [illegible] એક [illegible] નવી [illegible]

મી. પોલાકનું ભાષણ

સમજવા લાયક સલાહ

ગયે અઠવાડીએ મી. પોલાકને માન આપવા તેના મેળાવડાની વીગત અમે આ અંકમા આપી ગયા છીએ. મી. પોલાક ને અપાયેલ માનપત્રમાં તેમણે જવાબ વેલા માટે તારીખ ફરમાવામાં આવી હતી, તથા તે માટે આભારની સામગ્રી દરશાવવા માં આવી હતી.

માનપત્ર આપવા બાદ જવાબમાં મી. પોલાકે ઉપકાર માની જણાવ્યું કે આ જમાએ સરવે આફ્રીકાને સલેલા બોધ થી બહુ ખુશી થયો છું. માનપત્ર અથવા તો ચાંદીની બેટ મને મળવાનાં છે તે હું બીલકુલ ધારી સુધી જાણતો નહીં હતો. મેમ્બરના મોટા વાતને હું લાયક થયો છુ કે નહીં તે હું નથી ધારતો પણ મેં જે કામ કર્યું છે તે માત્ર મારી ફરજ સમજી કરીને કર્યું છે. તેની વિશેષ મેં કાંઇ નથી કર્યું. હું પ્રામાણીક છું તે વાત ઉપર મી. રફીક મહમદે ભાર દીધો છે. તો તે બાબતમાં મારે જણાવવું જોઇએ કે હું આજ કેટલાક જમાના થયાં દુઃખ ગીબતથી અને આત્મભોગ આપનારી માફક કે જે એશીયાટિક કહી શકાય તે કેમનો છું. એટલે બુદ્ધની રીતે મને મારા એશીયાટિક ભાઇની દાઝ હોવી જોઇએ. અમારી કોમ આજે પણ રડિયા. ઓછી આ, અને રોજાદીપા વિગેરેનાં કામોમાં પીસાઇ છે. અને રહ્યા વતા મેળવવાને મોટા ભાગે આવે છે. જેમને એક સરખી દુઃખ કે તેઓ પુરૂષની નિયમ પ્રમાણે [illegible] અને જોડાઇને જ દુઃખ દૂર કરવાને [illegible] માટે— [illegible] નામસેસીંગ [illegible] જોડાવું જોઇએ કે તે નામસે. પણ મારે તે એમ કે હું હિંદી કોમને જ દુઃખ દૂર કરવાને માટે [illegible] પણ મારે તો એમ કે હું હિંદુ મુસલમાન કે પારસી કોમ નાના મોટાએ કોઇપણ જાતનો ભેદ ભૂલી જઇ એક જ રંગથી દિલમાં બહાદુરી ભરતા ભરતથી તે હીંદી કોમ ચલાવને લાયક છે તેમ સાબીત કર આપ્યુ તેઓએ એવે અવાજે પોકાર ઉઠાવ્યો કે ગુલામોને લાયક કામદાને વશ અમે કદી નહીં થઇશું આમ સત્યને માટે આકાશ પુરવક લડવાને અને દુઃખ સિવાય બીજું શુ દેખા થશે? આજે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીને ગોરા માનની નજરથી જુએ છે. વેપારના મેદાનમાં તથા જાહેર સ્થળોમાં ગાલ્પદ્વારી મંડળોમાં કે બાબતોમાં હીંદીઓએ સત્યાગ્રહની લડાઇમાં મેળવેલી જીતની અસર જબરાઇ છે એમ સમજવુ જોઇએ કે આવી હાનિ પ્રમાણમા મોટા મિશે ને [illegible] રાખ્યા છે તે તેમને [illegible] નાશ કે [illegible] આપણે [illegible] અને તેમાં વિજેરો [illegible] ગતી મણી છે તેને આગળ વધવાનું મુશ્કેલ નથી. કોઇપણ જાતના નજીવા કારણને પ્રસ્ત જુદાઇ પડશે તો બોળા જોરના હીંદી નું બળ તુટતાં વાર નહીં લાગે. આ વખત એવો છે કે તમારે વધારે ને વધારે મજબુતાઇ દરશાવવાની છે. તમારામા જરા પણ નડ પડે તો જોએ તમારામાં તેવું જોવા ઇચ્છે છે તે તમને પછાડી નાખતાં જરા વાર નહીં લગાડે. હીંદીને જે લડત સામે લડવાનુ છે તે જેમ તેમ હારી જાય તેમ નથી. તે હીંદીને હમેશા કરવા એક પછી એક ઉપાયો શોધ્યા જ કરશે. અને ફરી ફરીને ઉપલા મારશે. આ બધાની સામે અંતથી દૃઢતા કીલ્યાની છે. ટ્રાંસવાલમાં સેનેટરી કાયદો જે પસાર કે તેની નકલ આજ સવારે મારા [illegible] આવી છે. આ કાયદો જેને [illegible] કામ ચાલેલા [illegible] નહીં. આ [illegible] છે. તે [illegible] [illegible] [illegible]

થાય ? અને પછી વિચાર કર્યો કે એ પ્રમાણે થએલો મોટો માણસ મોટા ... ઉપર ચઢી ગોટા સમુદના પાણીમાં ફેંકી મારે તે કેવડો મોટો ઉછાળો થાય ? છેવટે વિચાર તો બાવાકનો છે તે તત્વ જ્ઞાનીએ ઉમદા વિચારો બાંધી તેનો કયો ઉપયોગ કેટલો આવ્યો કર્યો ! હાંદી પ્રજા બાળક નથી. તેના કરોડ આજ કેટલાક જમાનાની છે. એટલે જે કાંઇ મેળવેલું હશે તેનો ઉપયોગ તે તત્વજ્ઞાનીની માફક ઉપર ચઢી પછડાવા અને ઉછાળો જોવામાં નહીં ... જોકે તેના નીચાવો ... પણ પોતે ... ...

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(... ... ...)

સરહદ ઉપર ચોરી

ટ્રાંસવાલની સરહદ ઉપર ચોમેરથી ... ...

. અરજી કરવાના વિચારે મળે મોકલવાને લીધે તે કરવા નથી.

સ્ટાઇસેન્સ

સ્ટાઇસેન્સ જેઓએ નવી લીધી તેમ દીઠાએ બહુ તાકીદ કરવાની છે. જેઓ-ની આગળ નવાં રજીસ્ટર છે તેઓને રજીસ્ટર દેખાડવાથી આખા વરસની લાઇસેન્સ મળી શકશે. જેની પાસે રજીસ્ટર નથી તેઓને ૩૦મી જુન સુધીનાં મળશે. પણ આવી અરજી આ મહીની બીજી તારીખ સુધી થવી જોઇએ. જેઓ અરજી નહિ કરે તેની ઉપર બે માસમાં કામ ચાલશે એવો સંભવ છે. એટલે દરેક દીઠાએ ઉતાવળ કરી લાઇસેન્સ લઇ લેવાની છે.

રજીસ્ટ્રેશન

તા. ૯ સુધીમાં થએલ અરજીઓની સંખ્યા બહુ ઓછી છે: અને તા. ૧૬મી સુધીમાં નીકળેલાં સર્ટીફીકેટોની સંખ્યા પણ ઓછી છે. પારસી બાંધવોમાં ત્યાં કેટલાકોમાં હાલ અરજીઓ લેવાય છે. જોહાનીમાં તા. ૧૩, ૧૮, ૧૫ મીએ, પોલકરસ્ટ્રમમાં તા. ૧૩, ૧૪ મીએ, પોમ્મ સ્ટ્રુમમાં તા. ૧૬, ૧૭, ને ૧૮ મીએ, તથા કુનરસડોરપમાં તા. ૧૬, ૧૭, ને ૧૮ મીએ અરજીઓ લેવાશે.

નાતાલ પ્રોડ્યુસ પારસલ પોસ્ટ

નાતાલની પેદાશની વસ્તુઓ, માલ પેદા કરનારાઓ પોતાના ઘરાકને ટપાલ મારફત મોકલી શકે તે માટે હાલમાં એક નવી સગવડ નાતાલના ટપાલ ખાતા તરફથી દાખલ કરવામાં આવી છે. જે તા. ૧લી ફેબ્રુઆરીથી અમલમાં મુકાઇ છે. જે વસ્તુઓ નાતાલની પેદાશની વસ્તુઓ નાતાલનાં દરેક પોસ્ટ ઓફીસે નીચેના દરથી કોમનવેલ્થમાં આવેલા અને પોસ્ટ મારફત નાતાલમાં મોકલવામાં આવેલા પરદેશ મોકલવામાં આવશે. તે માટે દર ૧) રતલ આઠની ૩ પેની, ૩ રતલ બારની ૪ પેની, ૪ રતલની ૫ પેની, ૫ રતલની ૬ પેની, ૬ રતલની ૭ પેની, તથા ૧૨ રતલના ૧ શી. ૬ પેની. જે વસ્તુ ઉપરોક્ત ૧ પાઉંડની કે તેથી ઓછી કીંમતની હોય તેજ પારસલમાં રવાના કરી શકાશે. પણ કરતા વધારે કીંમતનું પારસલ તેમાં મોકલવામાં આવશે નહિ. આ ઉપરાંત બીજી પણ કેટલીક નાતાલની પેદાશની વસ્તુઓ મોકલવામાં આવશે. પણ પોસ્ટ ઓફીસમાં કાઉંટર આગળ સોંપવા મોકલનાર ધણીને એક ઓફીસ કાગળપર સહી કરીને જણાવવું પડશે કે પારસલની અંદરનો માલ નાતાલની પેદાશનો છે. ઉપરની શરતો પ્રમાણે મોકલવાની વસ્તુઓમાં નીચેની ચીજોનો સમાવેશ થશે :– માખણ, ઇંડાં, મરઘાં, રોટી. બીસ્કીટ, ફળ, જામ, મધ, તમાકુ, સીગારેટ, મીઠાઇ, ચીની, સુકાં અને રસદામાં ભરેલ ફળ, ફુલ, બીયાં રેપા, નકશારી, ચામડું, ઉનના નમુના. આ ઉપરાંત બીજી પણ જે ચીજો નાતાલની પેદાશની હશે તે મોકલી શકાશે. આવાં પારસલોની અંદર ડનેજાસ ફ્રામ મોકલી શકાશે, પણ તેમાં કોઇ કાગળ પત્ર મોકલી શકાશે નહિ. તે જોવા રીતે બંધ થએલ હોવાં જોઇએ કે જેથી કરી તે બીજાં પારસલને નુકસાન પહોંચે નહિ. ખરાબ થઇ જાય એવી જાતનો માલ જેવકે તાજું ગોસ, માંસ. પાકેલાં ફળ માણસ જે જગાએ પહોંચવાનો હોય ત્યાં સુધીમાં પહોંચવાનો હોય, કે જેથી કરીને પોસ્ટ મેન તેની ડીલીવરી ન કરી શકે એમ હોય તો તેવી ચીજ માટે વધા-રાની ફી ભરવી. તેથી કરીને બીજ દિવસે માલ માલકણીને તે પહોંચાડવા-માં આવશે. જો આમ કરવામાં ન આવે તો તેવી જાતનાં પારસલ ઉપર મોકલ-નારના જોખમે એવા શબ્દ લખવામાં આવશે. જેથી કરીને ડીલીવરી ઓફીસે સત્તાવાળાને ખબર પડી શકે કે માલ ધણીને પહોંચતો કરવા માટે કાંઇ ખરચ કરવાનું નથી. જ્યાં ડીલીવરી કરવા માટે પારસલ માણસ ન હોય ત્યાં "બગડી જાય તેવો (માલ)" (Perishable) એમ લખેલું હોય તેવાં પારસલો બાજ માણસ દ્વારા મોકલવામાં આવશે, અને વધારાની ફી, મોકલનાર ધણીએ ન ભરી હોય તો માલ પહોંચે તે માણસ પાસેથી લેવામાં આવશે.

નાતાલ સિવાય બીજા પરા સ્વદેશી છે. તે નામદાર રાજાનાં પોતાના રાજ્યમાં આવતા બધા દેશોની કાયદા અને નિયમ ઉપરની જરૂરત. તેમજ પોતાના રાજ્યનાં થી નિકાસ બધા દેશોની [illegible] ૧૫ ૬ ૧૫૬ [illegible] કરે બધાના [illegible]

નાતાલમાં એશીઆટીક સવાલ

મી. મેડનનું ભાષણ

ગઇ એપ્રીલીએ ડરબનમાં ગોરાઓની મીટીંગ આગળ એશીઆટીક સવાલ ઉપર ભાષણ કરતાં મી. મેડને નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા :—

આ સવાલનો નીવેડો લાવવા બહુ તાકીદ થઇ રહી છે. આ સવાલે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે મોટું રૂપ પકડયું છે એમ નથી; પણ આખા રાજના બધા ભાગમાં તેમજ છે. એટલે બીજા ભાગોની સાથે મળીને આપણે આ સવાલનો નીવેડો લાવવાનો છે. આપણે નીચી મરે કરવા મતને પણ વિચારમાં લેવા જોઇશે. તેનું કહેવાનું ધર્મસર એમ છે કે ગીરમીટી યાને લીધે બીજા દીઠાઓ પણ તેની પાછળ આવે છે. માટે ગીરમીટીઆ આપવાના સાટામાં સ્વતંત્ર દીઠાના હક માં લાભ મળવો જોઇએ. એટલે હવે આપણે જોવાનું એ છે કે આપણે કઇ રીતે ગીરમીટીઆ મજુરી બંધ કરી શકીએ. જો આપણે તેમ નિયમ ઉપર નહિ આવીએ તો દીઠા સરકાર પોતેજ તેનો અટકાયત કરશે: સિવાય કે આપણે દીઠા વેપારી વિષે જુલમી કાયદા પડવા માંગો અટકાએ. ગીરમીટીઆ દીઠાયો ગમે તે કાજ ઉઠાવતાને હોય; પણ તે લાંબાની સાથે તે કરતાં વધારે નુકસાન એશીઆટીક વેપારને લીધે છે. માટે આપણે મજુરી બંધ કરવા જરૂર પડશે. એશીઆટીક વેપારી સંબંધમાં આપણે દીઠા સરકારની લાગણીનો અભ્યાસ રાખવો પડે તેમ છે. ઇંગ્લાંડમાં કારનાં બાબ સેન્સ સંબંધમાં બીલ પડાવાનું છે તેમાં જુના દીઠાની વાત છે. તો તે બીલની પેઠે આપણે નાતાલમાં પણ કરી શકીએ છીએ. આ સંબંધમાં નોટીસની બજુક મુદત આપવાની છે, અને તે મુદતની અંદરમાં જેઓ એ ધંધામાં હોય તેઓને આમુક ધોરણે નુકસાની ભરી દેવા. જે આરબો અહીં ઘણાં વરસ થયાં વસી રહેલા છે, અને પોતાનાં મકાનો ધરાવે છે. તથા મોટામાં મોટા ગોરા સ્ટોરકીપરો કરતાં વેપાર છે તેવા વેપારીઓમાં અને જેનો નાત [illegible] તેઓનો વેપાર [illegible] થવો પડશે. સ્વતંત્ર બંધારણ [illegible] એશીઆટીક અભ્યાસના આપણે [illegible] જે [illegible] [illegible] [illegible]

મી. ચાઇલ્ડનું ભાષણ

સાત વરસ પર્યંત આ સવાલ નીચેની સાલમાં ફરીથી એક છેડાયો ત્યાં છેક સુધી દ્વિગ્રચાલ ચલને દૂરનો ગયો કે એશીઆટીક પ્રોહીબિશન બીલ પસાર થયું જોઇએ. તે વખતે નાતાલ પ્રતી મી. એસ્કોમ્બે એસોસિએશન પુર અટકાવવા અનતું કરેલુ ભાષણ ગીરમીટીઆ દાખલાનો સવાલ તો હજુ રહ્યો છે. ગીરમીટીઆઓને પાછા મોકલવાથી કેસોનીના ઉઘોગો પાયમાલ થઇ જશે. તેથી આ વાતને વિચારવા માટે મુલતવી રાખવાને તુરતમાં ઠરાવ કરવા તેમણે કે બીજી પણ દીદીઓને લાગવા સાથ બીજે ખાસ ખાસ કે એવા છે કે નાતાલમાં આવતા ગીરમીટીઆ માટે ગીરમીટની મુદત પાંચ વરસની હોય છે. તેમને દેશ પાછા જવા માટે દસ વરસની મુદત આપવા તેમજ પાસ મળી શકે તે તેટલો મોટો ના કર હોય તે. મુસાફરી ખરચ પોતાના દેશ સિવાય પાસ મળે. આવી સ્થિતિને લીધે વધતા ભાગતા છતાં કેટલાક દેશ બહારે જઇ શકતા નથી. પાંચ વરસની ગીરમીટ પુરી થઇ હોય તેવાઓ ઉપર પા. ૩નો કર છે. દર આદમીને ઓરતને તથા ૧૩ વરસથી ઉપરની છોકરી માટે, તથા ૬૬ વરસથી ઉપરના છોકરા માટે ભરવાનો હોય છે તે કર ના ભર્યો હોય તેવાને મજુરીપર રાખવાને બંધી છે. એટલે આ ગીરમીટો ફરીથી બાંધે તરફથી મુસીબતનો છે. તમે તેને કાયમ બંધ કરવા ઇચ્છતા નથી તેમ તેને દેશ પાછા મોકલવા નથી. આ સિવાય શું કરે ? તેઓ વાણીજ્ય વરીયાણના આણી બંધ છે. આવા કાયદાઓ માટે તેમખમકાર લોકો છે. મારી ફરજ વિરુદ્ધ ડાયદામાં ફેરફાર થવા જોઇએ તેમ હું તેમના માટે માનું છું કે જેથી આ ગેરમાજબીક પરાણો અટકે.

પછી મીટીંગમાં બીજે બીજો સવાલ રજુ થયો કે કેટલાં અમુક વરસોની અંદર ક્રાઉસેન્સ આપ બંધ કરવાના હેતુથી ક્રાઉસેન્સ અટકાવવામાં આવે તેને તેઓ (મી. ચાઇલ્ડ, તથા મી. મેકન) ટેકો આપશે કે નહિ ? આ સવાલના જવાબમાં મી. ચાઇલ્ડે જણાવ્યું કે તેમાં પગલાં લેવાયા ગજબનો અન્યાય થાય તેમ છે. એશીઆટીક કેવાર અટકાવવા તે ન્યાયપુરક અને વાજબી રીતે જે પગલાં લેવાય તેને હું ગણતો છું. પણ સવાલમાં જણાવ્યું તેવા પગલા માટે હું બીજાને પેરવી કિલેવર કે | કૃષ્ણની નાતે

બદલો આપવામાં આવે. મી. મેકને ઉપર રજાજ સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે એ સવાલનો નીવેડો લાવતાં આપણે ન્યાયનો ખ્યાલ રાખવો જોઇશે.

સર્વ સંગ્રહ

સુમાત્રામાં વસતા દીદીઓએ ગદ્રાસના નેશનલ અથવા પ્રજાકીય લડત માટેના ફંડ માટે રૂ. ૩૦૦ ની મદદ મોકલી છે.

જોડીનબર્ગ યુનીવર્સિટી કોન્વોકેશનના ઓપ્રોબ્રા મારામાં બનારા મેળાવડામાં જંજીરના બારણાંનો બેસ. ઓલ. ડી. ની ડીગ્રી એનાયત કરવામાં આવશે.

પારસીઓ માટે કલકત્તા ખાતે એક ધરમશાળા બાંધવાની દીલચાલ ચાલે છે. જો એ હાજત પુરી પાડવામાં આવશે તો મુસાફરીએ ત્યાં વસતા પારસીઓને બહુ સવલત થઇ પડશે.

લંડનના પ્રસિદ્ધ થતા 'સાઉથ આફ્રિકા' પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સિવ સેલજોને પોતાના હોદાનું દુઃખ વખતના રાજીનામું આપે એવો સંભવ હોવાની અફવા ત્યાં ફેલાઇ હતી.

અમેરીકા પોતાનું અસલ સોનાના કેદમાં મુકી બહુમેટલ છે તેની તપાસ માટે સેનેટે એક કમીશન નીમ્યું છે. તે અસલનાંથી ફેરફાર કરવાના સાધનારંભ માટે બાબત પાસે બોલવાનો હુકમ કર્યો છે.

મોતીના વેપાર માટે એક જાનગી કોમ્પ ની સિવાય ન્યુસીટ્ટ મુકાઇનો ઇજારો એમેરિકાએ લીધા કરી છે. અને એ કંપનીનું કાયદેસર રાજ પણ થયું છે. આ સંસ્થાના મુખ્ય કરીને હોવાનાર અધ્યક્ષ મી ગોરધનદાસ અટલ છે જેઓ આજ લગિ વખત વર્ષો મોતીનો વેપાર બહોળા ધોરણ ઉપર ચલાવ અને પરીક્ષ ખાતે અલાયે છે. મી. ગોરધનદાસે એ જનાગી કંપની શ્રીયાક શ્રીમંત વેપારીઓ સાથ મળીને ઉભી કરી છે. એ કંપનીની આપણ કપિયન એક કરોડની છે અને તેમેં એ કંપનીનું કામકાજ બોહોળા પાયા ઉપર ચલાવવાની શરૂઆત થઇ છે. મી. ગોરધનદાસ જે જાનગી કંપની ઉભી કરી છે તેમાં સત્ય [illegible]

મી. મુલતાન અહમદ મી. નવલખા બે સારજ ગોકલદાસ. કરાચી બાબા ના એડવોકેટ દીનશાહના બેટા મી. દનશા સોલીસીટર અને મેસરસ ડી. પી. ખાન ની કંપની છે. આ સઘળા ગૃહસ્થો મોટી ખંત ધરાવનારા અનુભવી ગૃહસ્થો છે અને તેથી કરીને આ ધંધામાં દરેક કોમ ગણવાની વધી છે. મુંબઇના કરોડપતી આરબ વેપારી શેઠ અબદુલ્લા ઇબ્રાહીમે પોતાનું સઘળું કામકાજ આ નવીન કંપનીને સોંપ્યું છે. કંપનીના બંધારણ વગેરે બાબતોને કરવા સારૂ આજના અને પારસી અંકે આવતા મહીનામાં કોમનીના બે ત્રણ બીજા ડાયરેક્ટરો મેળવવામાં આવશે.

મંગુરીઆ ખાતે એક મુખ્ય શહેર લાઝમીન (જ્યાં આગળ કેટલા રહેવાસીઓ નીજ સરકારમાં બનાવે બેટ ધન પેદાવી હતી) ના કોલેક્ટર સાહેબના તાબાના કેટલાક અને કુલિઓ વચ્ચે મસલત ચાલતી હોવાથી તે તરફ સરકારની પ્રજાનું બારીક ધ્યાન ખેંચાયું છે. અને થોડા વખતમાં અમેરિકાનો એક કાફલો બનપાનનાં બંદરે ની મુલાકાત લેવાનો છે. તે આ કારણ બીનતી બાબત સબંધમાં તો ન હોય એમ કેટલેક ઠેકાણે બનાવવા બોલાવા આવે છે.

મી. ગ્રેચ્ચે આદરેલી લડત

તા. ૬ માર્ચે ડરબનથી કુરત જણાવે કે નાતાલમાં થવાના એશીઆટીક કાયદા સંબંધમાં મી. ગ્રીચે અજબુત રીતે વધારવા લેવાની શરૂઆત કરી દીધી છે. [illegible] દિવસે સાઉથેન્સ [illegible] પ્રમાણમાં અટકના અંગેજ છે. અને બોલાક રીતે જણાવે છે કે નાતાલ સરકારના બરાબર ઉંદરી વેપારીને બોલાવે કરવાનો છે. [illegible] ત્યારે પછી પરવાનો મળશે તપારે [illegible] મી. ગ્રીચે [illegible] મેદમાં રજુ કરાવશે.

વેચવાનાં છે.

કેટલાક કારણથી હું હોદા ઇટના મકાનો, જમીની અને સારા વેપારાણી જણાવું છું. [illegible] જેમણે ખરીદવા ઇચ્છા હોય તેમણે મારા પર કાગળ લખવો. [illegible] હોવાથી જરૂરી [illegible] તેવી વેપારીઓની ચાલુ સરતે કામ મળી શકશે. બરતાર મોટા પૈસા આગળથી આપીને [illegible] રાખી લાંબી મુદતો બરાવવા

ચર્ચા... ક. વેપારીન

! ! ! રમુજી રંગ ! ! !

ના, તેમ નથી. કેપ કૉલનીના ને. ઑરેન્જ ફ્રીને જે કંઈ મુશ્કેલી વેઠવી પડી છે તે બધા કરતાં, કદાચ, કરીઅરીયા છે. આજ બાબુ જેવું : અને લૉન સેલ્ફરેઇઝીંગ ભણતાં પુરવ ને પશ્ચિમનું સુખરેલાપણું જુદી પ્રકારનું છે. જેથી ગોરાઓ દરીઝાકમાં દાખી શકતા નથી. ગારે કોલોનીમાંથી દીદીને કાયદા આપવી જોઇએ. કે પછી ઉજ્જડ પ્રદેશમાં ઓરડો પ્રધાન થાય, ને આંધળા (નેટીવ) માં કાણીયા રાજા બને. વખતે બન્યું તો લૉ સેલ્ફગવર્નમેન્ટ ભણતાં ઑમ પણ થાય ખરું કે ? જેમ પૌને હરાંસ વાલના મોટા દાઈ કમીશનર યક્ષ આવેલા છે તેમ ભવિષ્યમાં ઑરડમાંથી ઇંડિઆની વાઇસરાયની પદવીઓ બને ? ભાઇ ! કપા તો હાથ કેરવો. ભાવનગરમાં સુરજ કાંઇ સ્વિમ વિદ્યામાં વિજેતા જાહેર છે. દસ્તુરતા ને કરવા નહીં તો તેની માંય દીદીને શું કામ જવાનું ? ઍમ્બાસેડર પણ કર્યા કરી આપણી તે સાબની ને પરણ તે કુરણા. ટ્રાંસવાલ છોડ્યા ને ઇંડિઆમાં આપણી જો હુકમી જોરેા ! ખરું નથીજ ! દીપવાની ધાર જેવું !

* * *

યથાર્થ. બાપુ ચમકયા ખરા ! વાનકુ વરમાં દીદીનો તડાકો થયેલ. તેના પડઘા ઝે ગોરલીનો અવાજ દોઢરો થયેા. છેવટ દીદી ડાકટરને જણાવ્યું કે જો હુમને પેડો ના દો તો તમારે વાસ્તે ઇંડિઆમાં પાણીવાળા તારીકોનો તપેલો તપાવર છે. જેથી ડિસ્પોસ મુકાશે. બાપુ ! સજ્જન કરો ન ગારા ડાકટરોઓનો જાપુકારો સંભળાયો. આવા કે જ ને કે આપ મુવા સિવાય કાંઇ ધર્મ નથાય ? ડૉકટરોના જે આવા ખાટા ડાકટરી ઉપર પૂરો મુકો. લોભાઇ ગયા ! મુખ્ય તમે જોયું ને ? ટ્રાંસ વાલ તરફથી પાસે બીજી મારી, પાપા કાપવું પડ્યા, અને ગારણ ખાટી ઠરેલ, અમારે ઉલ્ટ પણ ચોરી નાણે, જબાલસ ગયા. પણ બાપુ મકાનના ખૂંણાના ખાતર તાંયે ગયા. ખરી બાપુ પણ ગારે ડાકટરોને ઉપલ કુદીને ઉંદર ખાવાની નથી.

* * *

ઝિમા ! ઝિમા ! આપણે ત્યાં ગારા ડાકટરોનું પરાણે ખાવું પડતું નથી. આપણે ડાકટરોને ઉપલ કરવા ઉંદર ખાવા પડે છે, પણ ઇંડિઆની ગારાઓની દીદીઓના ડાકટરની બાબે કેવી ઉંદર ખાવાની ચાલુ ઝુંબેસ તો કારકીર્દી તપાસી જોવા તો ખબર પડે કે પોલેન્ડ ગવર્નર ને સરકાર. દીદીઓ ભાગવાના, વેપારીઓના પૈસા પાસવાના, માલ પીરનાર બગડવા પડ્યા. ઢાય, ઢાય, સત્યાનાશ વળ્યું. વાંગી ડૉલસેલીયા તો ગગડ્યા. બ્રિ. બ્ર. ઍ ના ચેરમેનના આકવાદીક ગેર્ડીય રીપોરટના સકીયા લુબાક ગયા. ને દીદી વેપારીની અવદશા શરૂ થઇ. અફસોસ ! અરે, બાપુ હવે કેમ છે ! પૂછો છો શું ? ત્યાં જોહાંસે ત્યાં પ્રમરચકરી. મારા સરખા રંજાડંજીના સ્ટોરના દરવાજામાં તો કાંકરાની ધૂળ થઇ. ઢાય ઢાયના બાડા પડ્યા. સ્ત્રુની સીપાલીદીને ઓદ ચાલી. જવાબ આપતાં બી થાકયા ને કંટાળ્યા. તોપણ ટ્રાંસવૅલર ને આકરીયા તો પાંછો મારો ઊઠતા જ નથી. કાંઇને કાંઇ સુલ્તાન આકર આપ. હવે થયું ને પતી ગયું. ગાઇ તીયાં જોઇએ પણ ના ચાલે. ઍમ કેમ ? સત્યાગ્રહ બાબતો ને ઓરેા ગગડ્યો. હાબલો સીધો ને હાર બજારનાર ઊંધો.

* * *

આબેાદા ! સંભળાય છે કે બ્રહ્મદાદાએ ટ્રાન્સવાલને ઉદ્ધાર કરવા બેંટલો પ્રયત્ન કરેલો છે. પેટલો પ્રયત્ન આગલાના જન્મમાં નામાં રાજ્યપાટ ઉંધાં કરવામાં ભાગ્યે જ થયો હશે. પણ સરદાર ઐવા અઘટ પાસરી સાથે દોરાતી અટકતી જાય છે એ કાંઇ ભાગ્યોદયની નિશાની છે. નેટીવ બિચારાની શું ગણત્રી—વિસાત ! જેનો નહીં અવાજ, દાદ કે ફરિયાદ ! પણ સી. ઍસ. ઍ. આરે. બાપડા ગરિબની દયા જાણી મુસદ્દારીમાં હરકત ન આવે માટે નેટીવ ભાષામાં ડાહ્યમ ટેબલ ઑફ પાર્ટ્સ છપાવ્યું છે. ઐવાદ ભાષામાં તો છપાઇ ગયેા છે. અને બીજી ભાષામાં તયાર થાય છે. નેટીવ તો વાંચવા ટોળે ટોળાં ભેગાં થાય છે. 'લુંગીલે, લુંગીલે' પા વધાણી રે છે. વાંચનારાઓ તો ફીરે કેવાની ગરજ પુરવ છે. ખુશામતના પાર નથી. જેમ ભાઇના મિત્રજન કુંવે ગયે ! ખાટલા ખરા ' બાપા કુંવે ગયા ઇંડિઆદીક વર્તમાનપત્રોમાં તો દિલસોજીમાં કોલમો ભરે છે. પણ ઇંડિઆવાળી ગરજાઉ દીદીઓના ડિનરની બાબે [illegible] [illegible] [illegible]

ડરબનમાં ક્રિમેદવારોની ચુંટણી

(ઈ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

નાતાલ પારલામેંટના ડરબન વિભાગના મેંબરની બાકી રહેલી જગ્યાની ચુંટણી સબંધમાં મી. મેકનલ તથા મી વાઘલી વચ્ચેની હરીફાઇને લીધે ટાઉનમાં ગેટલાક દિવસ થયાં આતની પરિસ્થિતિ ગયા ગુરૂવારે સાંજે આઠ વાગે અંત આવ્યો હતો. મી. વાઘલીને ૨૭૩૦ વોટ મળ્યા ત્યારે મી. મેકનને ૨૫૪૬ મળ્યા. એટલે ૧૧૮૩ વધારે વોટથી મી. વાઘલીની જીત થઇ છે. સાંભળવા પ્રમાણે લગભગ બધા દેશી વોટરોએ મી. મેકનને વોટ આપ્યા હતા.

આપણે ક્રિમેદવારોના મુદ્દાઓ ઘણે ભાગે સરખા જોવામાં આવેલ છે. રીડીસ્ટ્રીબ્યુશન એટલે ડરબન વિભાગ માટે લાલ છે તે કરતાં વધારે મેમ્બરોનો હક મેળવવો એ મુખ્ય મુદ્દા ઉપરાંત હીંદી ગાળુરોને બંધ કરવા, તથા હીંદી વેપાર રોજગાર પર અંકુશ રાખવો તથા પોલટેકસ નાબુદ કરવા પગલાં લેવાં એ તેના મુદ્દાઓ જણાયા છે.

દરેક ક્રિમેદવારોની ક્વોલીફીકેશનની શનીવારે ખરી કસોટી હતી. સવારથી ટાઉનહોલ ના વોટ નોંધવાનું કામ શરૂ થયું. દરેક પક્ષની નીશાનીઓવાળી ટ્રામો, ઘોડાગાડી ઓ, રીક્ષા, તથા વેગનોની દોડાદોડી ને અંકાળ તેઠવી હતી. મી. વાઘલીના પક્ષ વાળા આસ્માની તથા લીલી પટ્ટી ને નીશાનો ગોઠી. અને મી. મેકનના પક્ષવાળા લાલ તથા સફેદ નીશાનો ગોઠી ઠેકાણે ઠેકાણે નજરે પડતા હતા. ટાઉનહોલ આગળ બા બંને પક્ષોની ભીડ સવારથી શરૂ થવા માંડી હતી. તે બીજે સુધી કે સાંજે સાડા સાત વાગે તો રસ્તાપર લગ ભગ પાંચ હજાર માણસ એકઠું થયેલું, જ્યારે ટાઉન હોલમાં આશરે બધુ હજાર માણસ બારોબાર ભરાએલું, જો કે સાધારણ રીતે તેમાં ચારસો માણસની બેઠકનો સમાસ છે. એવું કહેવામાં આવેલ કે આદલજી ડન્સાદ તથા આદલજી દાદા ૧૯૦૬ની ચોટી ચુંટણીમાં ન હતી. એટલુજ નહિ પણ કેટલાંક વરસો થયાં આવું પુર નહીં અનુભવવામાં આવેલું બાસ નોંધ લેવા જેવા બનાવોમાં એક તો કોલસા સાપનાર આશરે ૩૦૦ કાફરાઓનું સરઘસ હરોકના કોલસાવાળા ગોરાઓમાં કોલણી પારસા સહિતનું પોલટેકસ નાબુદ કરવાની તરફેણવાળા ગાયનીના કલેક્ટ ચાવડાઓ અર્થાત ડરબનમાં હરી ફરી વળ્યા હતા. બીજો દેખાવ ગોરા કામદારોનું સરઘસ હતું. આશરે બપોર બાદ ત્રણે કેટલાક ગોરા કામદારો "અમે મજુર વરગ મી. વાઘલીને વોટ આપીએ છીએ" એવા શબ્દવાળા મોટા પાવડાઓ સહીત ટોમાબંધ ટાઉન હોલ તરફ રવાના થતા નજરે પડયા હતા. પરિણામ આઠને ટકોરે જાહેર થવા પછી મોડીરાત્રે મી. વાઘલીને ખુરશીપર ઉંચકી તેના પક્ષકારો ભીડમાંથી મુખ્ય કમીટીના રૂમમાં લઇ જતા જોવામાં આવ્યા. ત્યાં અરસપરસ મુબારકબાદી કરીને ૬૦ વાગ્યા પછી માણસો વિખેરાવા લાગ્યા હતા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

સધરલેંડના મહમદ કાદીર બ્રધરહાડીયા ના લેણદારોની બાસ મીટીંગ તા. ૨૪મી એ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

ડરબન રીફ્ટ સ્ટ્રીટમાં એમ. મહમદ અને કુ. ના નામથી વેપાર કરતા મહમદ બસપ ભાયાત અને મહમદ અલ્લા બક્ષ નામના ભાગીદા વેપારીઓ અરસપરસ સમજુતીથી જુદા પડયા છે, અને તા ૧૩મી એપ્રીલથી મજકુર બીઝનેસ બંદ કર બક્ષ ભાઇ રાખવા બીપ્ત છે. અને મજકુર બીઝનેસના દેવું બાકી ૧૫૮ ભરશે.

વીકટોરીઆ કેરટીંગ કાદરબાલેના ચીનાં વેપારી મકબાલ કરમ મુસાની બીકટ નાદાર તરીકે ઠરાવવા કરવા તા ૨૮મીએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનારછે

માઉંટ પ્રોસ્પેકટના મુલ્લા આમદની બીકટ નાદાર તરીકે ઠરાવવા કરવા તા. ૫ મી મેના સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના અલી જુમા અને કુ. ના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૪ મી મેય રીલે સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર ઈ મુરાદ બાતની નાદાર બીકટના સબંધમાં તેના લેણદા ની મીટીંગ તા ૨૪મી તથા ૨ ના ઓપીસે. કોર્ટ , ૧૨ટ ટ્રસ્ટીઓ બરાશે.

એક સત્યવીર કથા.

સોહરેબજીનો અન્યાય

કે એથેન્સના લોકો, મારી ઉપર તહો મત મુકનારાના બોલવથી તમે કદાચ ઉશ્કેરે દોરવાયા હો તેની મને ખબર નથી. તેમનાં વચન એવાં મરમભરાળાં ને સાચાં દેખાતાં હતાં કે હું પોતે મારૂં ભાન ભુલી ગએલો. છતાં હું કહું છું કે તેઓ જે બોલ્યા છે તે જુઠાણું છે. તેઓનાં બધાં જુઠાણાંમાં હું એક તો મને બહુ અજાયબી ભરેલું લાગ્યું તેઓએ તમને કહ્યું છે કે તમારે મારા ઉશ્કેરાટ ભાષણથી ભોળાવા ન જવું કારણ તો તેઓ તમને છે. મને વકતા આવડતી નથી પણ તે તમને તેઓ જરા કહે તો તે મારામાં છે એમ હું કબુલ કરૂં છું પણ જો મને સત્ય વાદી તરીકે તેઓ કબુલ રાખે તો તેઓ જેને ઉદારદાર માને છે તેવી બનતો ઉદા દાર હું નથી. દેખીતે તેઓ બાબકાથી બોલ્યા છે છતાં તેઓના બોલમાં કોઇ માલ્યું નથી. હું તો તમારી આગળ જે સાચું છે તે જ, અને તે બધું કહી કરવાનો છું. હું કંઇ તમારી આગળ બોલવા બાબત સાબો નથી. હું પરદેશ છું મારે તમારી આગળ ભાષણ કરવાનો અનુભવ ના હોય નહિ. એટલે હું જેવા તમારી આગળ દલીલો બોલું છું તેવીજ રીતે બોલું તો તમે નાલાયક ન ઠરજો. મને ૭૦ વરસ કરતાં વધારે વરસ થયાં છે. તેમાં ત્રણ વખત જેલજાત્રા મને અદાલતનો અનુભવ થયો છે તેથી અદાલતના બધા કાની અને અદાલતની ભાષાની મને બબર નથી. એટલે મારા શબ્દોને તમે બ્યાદ ન ઠરજો. જડજ તરીકે તમારે કામ, હું ન્યાયી બાત કરૂં છું કે નહિ તે તપાસવું છે. મારે કામ તમારી આગળ સાચુંજ રજુ કરવાનું છે.

મારી ઉપર ઘણા માણસોએ તહોમત મુક્યાં છે. તેમાંનું એક એ છે કે હું બધી બનતી શોધ કરૂં છું ને જે બોટું છે તે બારે કરીને બતાવું છું ને લોકોને ભમાવું છું. આ તહોમતદારો કોરાવર છે. તેઓ જણાવે છે કે હું બાપણા બાપદાદાનો ધર્મ બજાવતો નથી. મારી વાતો તેઓએ તમારા કાને તમારા બચપ પણથી નાખીને તમને ભરમાવ્યા છે. વળી મારી ગેરહાજરીમાં તમને વાતો કરી તેથી હું તમારી બાતળા મને બધાન નથી કરી શકયો. તેઓ એ અદેખાઇથી કે હું લુચ્ચાઇ [illegible] તે તમારે દીલ [illegible] તે બાદ

ના કેદખાનાની બારીમાંથી આંસુ ટપકતાં હતાં. રસ્તા ઉપર બારીએ બારી અને અગાશીએ અગાશી સ્ત્રી તથા પુરુષોથી ભરાયેલી હતી. અને ઠામ ઠામ સ્ત્રીઓ તથા પુરુષો તથા બાળકો પોતાના પ્યારા આગેવાન માટે પોકે પોક રડતાં સંભળાતા હતા. દુઃખ જોવાનું આવતું હતું. તે વખતનો દેખાવ કલમથી વર્ણવી નાંખે તેવો હતો.

આસ્તે આસ્તે ગાડાનો સરઘસ "કેપ ગ્રેનની" મહોલ્લે પહોંચ્યું. ત્યાં ૨૦ મીનીટ બંદૂકોમાં ગુજરી પછી ફરીથી ને આગળ વધ્યું. જે વખતે તે અવસ્થ મહોલ્લે પહોંચ્યું ને વખતે સમુદ્રનાં મોજાંની પેઠે શોકમાં ડૂબેલાં માણસો મારે દિશામાંથી આવતાં જણાતાં હતાં. સરઘસ કબરમાં પૂરતાં સુધી અમલદારી વર્ગ સિવાય બધા ત્યાં હતા. પાસદસ્તની ટિમ વખતે કબ્રસ્તાન પાસા સબરી જેમણે એક વખત ન્યાય ખાતાના વડા તો હોદ્દો ભોગવેલ હતો તેમણે અનાવેલ મરશીયા પઢવામાં આવ્યા હતા, જે સાંભળતાં ઊંડો ઝરણાંની રીતે કેવું બરાબર આંખોમાં પાણીને પડદો પડતો હતો.

મરશીયાની કેટલીક કડીઓ નીચે મુજબ છે:—

"ઓ કબર, તારા મહેમાનને તું માન પુર્વક આવકાર દે. આખી હિંદુસ્થાનિઅન પ્રજાની આશા તેનાપર હતી.

જરા જુવાનીમાં તમારા જેવો દેશ હાલક, અને અગીઢ દિલનો નર મરણ પામ્યો છે તે દુઃખ અમે સહન કરી શકતા નથી. પ્રતેદનો રસ્તો તમે અમને બતાવ્યો છે. દેશોન્નતિની જે ધમાસ્ત તમે ઉભી કરેલી છે તેનું અમે રક્ષણ કરશું તમે રડવાને કરી ઉશ્કેરતા આવ્યા નથી, પણ આજે એક દિવસ શોકમાં પડવાની અમને છુટી આપવા કાજ સવારથી હમે ઘોડેલું ન્હાન અને બહુ ના જેલ મજબુત થઈ કેમાડી જશે."

સરઘસની કેટલાંક બાજુ ઉપર ઉભેલાં મોં પણ નામાંકિત માણસોએ હાજરી આપી હતી.

કબ્રસ્તાન માટે સ્વતંત્રતા મેળવવાની આશા રાખનારાઓએ ૧૦મી ફેબ્રુઆરીનો દિવસ ગોરા શોકનો હતો. કેટલો ગાઢેરના ઇતિહાસમાં ગોરા શોકનો દાખલો અમારો કરી જોવામાં આવ્યો નહોતો. અને જેમણે એમની પાસદસ્તનું સરઘસ જોએલું હશે તેઓ લાંબા વખત સુધી એ દિવસનો બનાવ નહિ ભૂલનારા થઈ પડ્યા વગર રહે.

અંગ્રેજ ઔરત સત્યાગ્રહી કેદીઓ

ટ્રાન્સવાલ ——— *૧૮૮*

ચોટને સારૂ મરણ મહેનત કરનારી અંગ્રેજ ઔરતોની લડત સાથે હીંદી સત્યાગ્રહીની લડતનો મુકાબલો અમે કરતા આવ્યા છીએ. બહાદુર અંગ્રેજ ઔરતો હજુ પોતાની લડત ચલાવી રહી છે તેમણે આપણાથી પહેલો લડત શરૂ કરી ને કયારે પૂરી થશે તે કહી શકાતું નથી. પણ તેઓ ની હીંમત અને દુઃખ સહન કરવાની શક્તિ અથાગ છે. ઘણી ઔરતો હવને સારૂ જેલમાં જઇ આવી છે. તેમાંની એક બાઇએ પોતાનો અનુભવ અંગ્રેજી પ્રજામાં આપ્યો છે તે આપણને શરમાવે તેવો. ને ગુર ચડાવે તેવો છે. તેનાં દુઃખ આગળ આપણું તો કંઇજ નથી. તે ઔરત લખે છે કે:—

અમને પહેલાં એક જાતના પોકડામાં પુરવામાં આવેલ તેમાંથી કાઢવા પછી કમર નામ ફોટ વગેરે પુછવામાં આવ્યાં. તે સવાલોનો પેલની આગતા સ્વાગતા જોગવવા આવનારને પ્રશ્નના આવકાર બરાબર અમે ગણીએ છીએ. અમારાં નામ ઠામ વગેરે લખાઈ લેવાયા પછી અમે જેલનાં કપડાં પહેરવા ગયાં, જે બરછટના ખુનડાનાં બનેલ હતાં. પહેલાં એક જાતનું એક કપડું પહેરી ઉઘાડે પગે ઉભા રહેવું પડ્યું. તે વખતે અમારાં ઘરનાં કપડાં, ઘરેણાં વગેરેની નોંધ લેવામાં આવી. પછી અમારું વજન કરવામાં આવ્યા બાદ, અમારા બુટ મોજાં ઉતારીને જેલ માટે તયાર કરવામાં આવ્યા. પોણી મીનીટ ઉભા પાણીના બાયમાં બરાબર પગ બોળી રાખ્યા પછી જેલનાં બીજાં કપડાં અમે પહેર્યાં. તે ઉપર અમારા નંબરનો પટો મારવામાં આવ્યો. ઇસ્પતાલના વાર્ડમાં એક બુરખાનો ઢગ આપવામાં આવ્યો. વર્ડમાં બીજા બાંધ કેદીઓ તે કપડાંનો કપડાંની સાથે ઉપીન સરખાવવા આ કપડાં આઠ આઠ દિવસ કપડાં બદલવા પોયાગ તેગ નહોતો. કોઇને આ પ્રશ્ન ના મેદમાનને (જેલાને) શરદી થાય તે ને વાસ્તે કાંઇ સગવડ નહોતી.

[illegible] મોજાં આપવામાં આવ્યાં. [illegible] વાપરવાનો નહોતો. તેમ વેની ઉપર બાંધ વાનાં બાકસ પણ આપવામાં આવતાં નહિ. જેલના આસપાસ અરધો કલાક કરવાનું [illegible] ચાલે [illegible] ચૂપચાપ ઉભવું પડતું, જેથી [illegible] કપાણું. કલકમાં કલક જાતના ચામડાના [illegible] મળેલ. તેની ઉપર [illegible] થીગડાં મારવામાં આવેલ હોવાથી [illegible] વજન બહુ ભારે થઈ ગયું હતું. [illegible] તણીએ મારેલી ચુંચ ઓઢવી પડતી આવેલી હતી કે પગનાં તળીયાંમાં બને મોજામાં થોડા વખતમાં બહુ કાણ પડ્યાં. આની સામે રખેવાળ [illegible] ઔરત હોય છે) આગળ દરિયાદ કરી તો તેણે જુનાં બાસઠાંનો એક ઢગલો મારી આગળ રજુ કરાવીને તેમાંથી એવા બીલાવાળા જોડ હોય તે લઇલેવા કહ્યું.

અમને રાત્રે અમારા ઓરડામાં પુરતાં લાં એક પાટીલી નાખી તે ઉપર નાખી એરના રેસાની ગાદલી પાથરતાં તે જે પાતળી ક્રમડી ઓઢીને સુઈ રહેતાં.— ઉંઘ તો ન આવતી. સવારે ૫ વાગે શીયાળાની સવારના અંધારૂં ન થાય હોય તેટલામાં અમારે ઉઠવાને વખ વાગતો. ઝટ ઉઠીને કેદલીક વખત રાત ના કપડાં ઉપર દિવસનાં કપડાં પહેરવી, રાતમાં પડેલી દાઢને લીધે મારે ત્રાસ કરવું પડેલ. પછી કલકના વાસણ ધોવાં. અને આસરી ન ફોયરી જેમ તેમ કરી વાળ બાંધતાં. ઓટલાઓ ઓરડાનાં બારણાં ધોયે અને આખો પાણી ભરવા જવાને કહેવામાં આવતું.

કોફી (કે જેનો સ્વાદ કેવો હતો તે આખેલ ન હોવાથી મને ખબર નથી) અને રોટી ખાધા પછી અમે ઓરડો ધોતાં. આમ કરવાનો રીવાજ બુજ વખતથી છે. મને તે કામો ને બુખ્તીક લાગેલો લાગ્યો.

ઓરડો ધોઇ રહીએ. અને અમારે લાકડાનો ચમચો તથા પ્રાર્થનાની ચોપડી વગેરે અબેરાઇપર કેલાણાસર ગોઠવી રાખી એ સારે પોસ્ટ ઓફીસ માટે કેનવાસનાં કોથળા સીવવાનું કામ આવતું. પછી અરધો કલાક પ્રાર્થના કરવા જતાં. જે વખતે ૩૦-૪૦ બહેનોની સાથે ભેગાતી તેઓ કોઇ કોઇની સાથે વાતચીત કરે નહિ એટલા માટે રખેવાળ સાથે એકે નજર રાખતી.

પછી અરધો કલાક કસરત કરી દીધા બાદ બપોરે દિવસના ભોજનમાં [illegible] આવતાંક નાના ટબડે. [illegible] મહેનતનું કામ કરવાનું હતું બપોરે બારીઓનો અવાજ સાંભળવાની સાથે બારણાંનો ધબ ધબાટ ચૂંબળવાની સાથે બાવવું મુકાવા જવામાં આવતું. [illegible] કોથળી ફેર

ગોઠવેલા પહેરા હતા, જે એક બીજાને ફેરો આપી.

સાંજરે બા અથવા કેદીની સાથે રોટી આપવામાં આવતી. પછી ટપાલના કેદીઓએ સીવવાના કામ માટે વપરાતા કઠણ દોરા કાપવા માટે આપેલી કાતરો પાછી લઇ જવામાં આવતી. આમ કરવામાં હેતુ એ હોવો જોઇએ કે અંધારું થયા પછી જે સખત ઠંડી પડે છે તેથી કેદીને આપઘાત કરવાનું સાધન ન રહે. ગોળાને માટે ગાદલાં નહિ આપવામાં પણ આ બાબતને પ્રગતો ઢોંગ સમાયેલો છે એમ મને પાછળથી જણાવવામાં આવ્યું હતું.

કેદીઓને કાગળો આપવામાં આવતા નથી, કે સખી મોકલવાની પણ તેમને છુટ નથી. કોઇ કેદીનાપર કાગળ આવ્યો હોય તે સત્તાવાળાઓ વાંચે, અને મોકલનારને પાછો "મોકલી જણાવે કે જેલી તે કાગળ વાંચવાનો હક નથી.

કેલાગોઆએ ઇન્ડિઅન લાયબ્રેરી

સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૨૬ ફેબ્રુઆરી સુધીમાં મજકુર લાયબ્રેરીની મીલક્ક પા. ૬૦૬–૧૦ા હતી, જ્યારે ચાલુ માસમાં સેપ્ટેમ્બર સુધીના પા. ૧–૧૭ ૬ તથા ૩–૦–૦ મા. માસાક રણછોડ તરફથી ક્રેડીટ મળેલ તે મળી પા. ૫–૪–૩ા થયા તેમાંથી ડીસેંબર સુધી આજદીન સુધી માસ દના ભાડાના તથા પરચુરણ ખરચના પા. ૪–૩–૦ બાદ કરતાં બાકી પા. ૧–૬–૩ા આજરોજ બેલેન્સ છે. ચાલુ માસમાં મેંબરોનાં નામ ઉપરે ૨૭ બુકો તથા પેપરો ઇસ્યુ થયા છે. મા. મીસાક તરફથી પુસ્તકો ૧૪ ભેટ મળેલ છે તેને માટે, તથા સેક્રેટરી ની ગેરહાજરીમાં મી. મહમદ લક્ષ્મીશરીએ પેપરો હાજલ કરવા તથા મેકાન સાફસુફ રખાવવા જે તસદી લીધી છે તે માટે ઉપકાર માનવામાં આવે છે. સદરહુ લાયબ્રેરી તા. ૧લીથી ટ્રાંસવાલ લાયબ્રેરીયનોની ઇન્ડિઅન એસોસીએશનવાળા મકાનના તાબે ના ટોડામા સારા જગામાં ખાલી છે ત્યાં ના બદલે તેમજ સોસ્ક પરણે પધારવા કૃપા કરવી.

તા. ૩૦મીએ ટેલાન્સલ્વર્ગમાંના મજુરો ના ટોળાએ એક નાના ઇંડિઅન પરમાં ... માલ મેળવવા માટે માંગી કર્યો.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાત્રીને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેમ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને બ્રાસર હરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

એક જુવાન મુસલમાન—તમારો બીજો કાગળ ગયા અંકમાં દાખલ થઇ શકવા માટે મોડો મળેલો; અને ચરચા બંધ કરેલી હોવાથી હવે તે છાપતા નથી.

હુશેદીઆ મોસાવટીના મેમ્બર—તમારો જવાબ મોટે ભાગે બરોબર હોવા છતાં, એ વિષયની ચરચા બંધ કરેલ હોવાથી તમારો કાગળ નથી છાપતા.

મા. અલીભાઇ ઇસ્માઇલ પીટેટ—તમારો કાગળ અમે છાપી શકતા નથી.

'એક જસ્ટીસ' (કેપ ટાઉન)—તમારો કાગળ છાપી શકતા નથી.

મા. એચ. ડી. માલ—તમારો કાગળ છાપવાથી તમારો અરથ સરે તેમ નથી. તે બાબત ખુશીથી આલમને પુછવાની અમો સલાહ આપીએ છીએ.

જોહાનીસ્બર્ગ ઇંડિઅન ... તા. ૨૮ ના અંકમા ઉિસ્તકનો જવાબ આપ્યો.

અ. ઇ. ઓ.

મી. ક. એ. સાબુછ ઉિધરાજા સંબંધી તારીખના તા. ૮ ના અંકમાના કાગળના જવાબમાં જણાવે છે કે "કોલનાર" પોતાનું નામ "ઇમિગ્રેશન" માં જાહેર પાડવા ... "ઇમિગ્રન્ટ્સ રીસ્ટ્રીક્શન એક્ટ" ... "ઇમિગ્રન્ટ" ... પાડ્યા.

નાતાલ ડીરેકટ લાઇન સ્ટીમરના અકસ્માત

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

સ્ટીમર અમવોલોસી જે તા. ૨૪ ના વારીના અત્રેથી મુંબઇ મવેલી તેમાં સારી સુખાકારી છે અને બે અઠવાડીઆમાં તે પહોંચશે એવું ધારી અમારા ટ્રાંસવાલના રહીશ બે દોસ્તો એ સ્ટીમરમાં મુંબઇ જવા ઉપડેલા. પણ અમારે દિલગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે તેઓ બે અઠવાડીઆમાં પહોંચવાને બદલે ૨૮ દિવસે મુંબઇ પહોંચેલા. એટલું જ નહીં પણ તે લોકોના કાગળ મળ્યા તેમાં દુઃખની વિગતમાં લખે છે કે એ આગબોટમાં ઉતારુઓને ઘણું દુઃખ પડેલું. એક લોહાની હોવાથી સમુદ્રમાં બેસવા તાપથી તપી જતી, તે ઉતારુઓને દિવસના બેસવા જેવું રહેતું નહીં. ભલે ૧ લા અને ૨ જા વર્ગના ઉતારુઓને સુખાકારી હોય. પરંતુ ડેકના ઉતારુઓને તો દુઃખાકારી હતી. માટે દીઠી ભાઇઓ પહેલેથીજ તપાસ કરી જુવાનો ન ખાતાં સાવચેત રહે.

લી. એમ. એમ. દુકાનદાર

ડરબન, તા. ૨૫–૩–૦૩

જેમ ઉપરના કાગળમાં અમવોલોસીની રાય છે તેમ અમકુંડીમાં રવનો ... લખાએલો એક કાગળ અમને એક ચદરચ મારફત મળેલ છે. આ રાવના કાગળ ઉપર આશરે ૩૦ જેટલી સહીઓ છે. તેના સાર એવો છે કે:—

જે વખાણ આ સ્ટીમરની જાહેર ખબર માં વાંચવામાં આવે છે તેવું તેમાં કાંઇ નથી. તેને બદલે તેમાં ઘણું જ દુઃખ છે. ચુલાની સગવડ નથી. તેમજ બાજ કુની નથી. ખાલી બાક્સનાં બાજરૂ છે. તેમાં સફાઇ પણ રહેતી નથી. બેસવાની સગવડ પણ સારી નથી. માત્ર બે તાના ફાલકા છે. તેમાંથી ૩ જ આદમી સમાય છે. બાકીના બહાર પડી રહે છે. ડેકાગો આબેથી ચડતી વખતે ઉતારુને ઘણી હરકત પડી હતી. નાની બોટમાંથી હાથ પકડીને ઉતારુને બેસવી દીધા હતા.

... એક બાબતથી ખેદ છે કે ... બાકી ... બેસવાની ... નીચે ... ભાગી છે; ... ભાગે ... છે.

ચાલુ વર્તમાન

નાતાલ

થોડા વખતમાં ડરબનમાં ગોરાઓ તરફથી કુલ કુલ તથા સાકભાજીનું એક પ્રદર્શન ભરાવાનું છે.

ગઇ તા. ૬ઠ્ઠ માર્ચના રોજ મી. આર. એમ. નાયડુ (એ ઓરિજીનલ ડરબન) ની ઓરત ગુજરી જવાથી તેને હીંદુ રમસાન ભુમીમાં અગ્ની દાહ કરવામાં આવ્યો હતો.

ડરબન હીંદી ઓસ્તોની મંડળના માસીક મીટીંગ તા. ૪થીએ ક્રેસ ઓરમાં હીંદુ યંગ મેન્સ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. જે વખતે મેમ્બરોની સારી સંખ્યા હાજર હતી. મીસીસ કે. આર. નાયડુ પ્રમુખ હતાં. તેમણે "સંપ" ઉપર અધિકારમાં ભાષણ આપ્યું હતું. પછી મીસીસ પી. આર. મુકર્જીએ તેજ વિષય ઉપર તામીલમાં ભાષણ કરયું. બીજા ભાષણો પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી. આવતી મીટીંગ તા. ૨૫ એપ્રીલે ભરાશે. જેમાં "ઓરતની ફરજો" એ વિષય ઉપર ભાષણ આપવાનું છે.

ડરબન ટાઉનિઅન પબ્લીક લાઇબ્રેરી બોર્ડના પ્રમુખ મી. રસ્તમજી જણાવે છે કે લાઇબ્રેરીની જનરલ મીટીંગ થોડા દિવસમાં ભરાશની છે, તો જે વાચકોનાં રજાજમ આપી છે તમને તે લાઇબ્રેરીઅનને તરી દેવા વિનંતી છે, તથા જે મેમ્બરે બાકી મુદત પુરી થયા બાદ ફરીથી નિમણુંક લેવા ન ઇચ્છતા હોય તેમણે પણ આમ જણાવવા વિનંતી છે.

જોહીસ્બર્ગથી — માન્ય જેરસે દુરબીન રોબ્સન અને બીજાને બચાવી લેવાના ઇરાદા વિષે ખુબ વિચારણા કરીએ ખુબ કરયું છે મંગળવારની સાંજ ૧૦ વાગ્યા સુધીમાં કોઇપણ નદીમાંથી મળી આવી હતી.

"ડરબર મનરો" ના તહેવારમાં માર્ચ ત્યાંથી ડરબનની છાંદ ના દરમ્યાન રીટર્ન ટીકીટો નીકળવાની છે. જે માટેની ટ્રેન સવારે ૯ ઉપર ૧૦ મીનીટે ઉપડી કેટો રીજ સુધીનાં બધાં મુખ્ય સ્ટેશન કરીને ૨૦ ૩૫ ના અમલે ડરબન પહોંચશે. પાછા જવાની ટ્રેન સાંજના ચારે ઉપડશે.

નવોટીમાં તા. ૫મીએ સવારે બે ગોરા મીઠીઆ હીંદી બાળકને શોધવા નવોટી નદીની બાજુએ ફરતા હતા. તેવામાં તેમણે બે મોટા કાળા સરપને જોયા. વધુ જોતાં તેમણે એક લીલો સરપ પણ જોયો. એક કાળો સરપ લીલા સરપને ઢંકાવી પાડી ગળી જતો હતો અને અરધા જેટલો ગળેલ તેવામાં દીદીગ તેને મારી નાંખ્યો. બીજો કાળો સરપ નાશી ગયો હતો. મરેલ કાળા સરપની લંબાઇ માપી જોતાં ૮ ફુટ ૪૫ હતી, ત્યારે લીલા સરપને બીજાના પેટમાંથી બહાર ખેંચી કાંઢીને માપતાં તેની લંબાઇ ૫ ફુટ ૪૫ હતી.

મરકયુરીમાં એક ગોરો "નિરપાયે દુઃખી" એવા નામથી લખે છે કે માલવરન ડીઓ કટમાં ગીરમીટીઆ હીંદીઓના રાત્રે ડોલક બજવવાથી થતા "ટમ ટમ" ના અવાજ થી ગોરાને ઉંઘમા ખલેલ પહોંચે છે અને વખતે આખી રાત ઉજાગરો વેઠવો પડે છે, તો તે ઉપર સરકારે તુરત ધ્યાન આપી ઉપાય લેવાની જરૂર છે; તથા ગોતીના માલીક ગોરાઓએ પોતાના મજુ રોને બહુ દુર એકાંતના ભાગમાં લઇ જવા જોઇએ કે જેથી કરીને બીજા લોકો સુખે વસી શકે. રવિવારે પણ તેઓ લોકોને સુખે સુવા દેતા નથી તો બહેતર છે કે આ ડીઓકના ગોરાઓ પોતાને હાયેજ એ લોકને સીધા કરે. આ દુઃખ ઓછલુ મોટું છે કે સરકારથી કોઇપણ રીતે તેનો ઉપાય નહીં લેવાય તો મારે આ ડીઓકટ છોડી બીજે જવું પડશે. અમે આથી મને તો એમ લાગે છે કે ગોરા બહુ ખુબ અને તેમના "કુલી" સારૂ બીજા ગોરાઓ ને એક પછી એક આ મુલક છોડીને ચાલતાં થવું પડશે; અને બાકી ગોરાઓ માટે રહેશે એટલે "કુલીઓ" તેમને કેવાળ પાડી દેશે.

જોહસ્બર્ગથી એક લખનારે જણાવે છે કે ૧૧ વર્ષે એક ગીરમીટીઆ હીંદી પાસે ઉઘરાવેલા મતીઓ જુલમ કરીને લીધા; તે બદલ તે ઉપર કરવાથી આજ કોરટમાં ફરિયાદ કરવા ગએલ. કોરટે આજને એક અઠવાડીઆની જેલ આપી તે કરવામાં જણાવ્યું કે વગર રજાએ ફરિયાદ કરવા કેમ આવી! (૨) અહીંના હીંદી કંદી સ્ટોર કીપરોએ પોતાના લાઇસેન્સ સંબંધમાં અરજી કરવા અરજના એક વકીલને ૨ ગીનીની ફી થી રોકયો હતો. તે વકીલે હોલસેલ લાઇસેન્સવાળાઓની અરજી કરી હતી તે ના મંજુર થઇ. તેથી કંદી સ્ટોર કીપરોએ ઉપરના વકીલને રાખવાને બદલે બીજા વકીલને રોકયો. આ પહેલા વકીલે હીંદી કંદી વેપારી વાસ્તે કોઇ જાતનું કામ કરવું નહોતું. જ્યાં તેણે દરેકદીપર પા. ૧૮નો ઠાવો કર્યો! અને કોરટે ચુકાદો પણ એ વકીલના લાભમાં આપ્યો છે! આ પ્રમાણે લાઇસેન્સ મંગરના બધેલા ગરિબ હીંદીઓને નકામા પા. ૧૮ દરેકને આપવા પડયા.

ડરબન ચેરલ્ડાઉસમાં માલીક ન મળવા થી પડી રહેલા માલની વિગત નીચે મુજબ છે:—તા. ૧૬મી માર્ચના સ્ટીમર અમકુમ્રીમાં કલકત્તાથી આવેલ એક કેસ, જેના ઉપર એક ચોકકાના આકારમાં પુ. કે. ૨ એવાં નીશાન છે. તા. ૨૭મી માર્ચને સ્ટીમર અમલાઝામાં કલકત્તાથી આવેલ એક કેસ, જેની ઉપર બે ચોકકાના આકારમાં એસ. કે. એવાં નીશાન છે.

આ ઉપરાંત બીજી કેટલોક માલ પણ છે, જે લંડન, ડેલાગોઆબાગે, પોર્ટ લંડન વગેરે બંદરેથી આવીને પડી રહયો છે.

ડંડી ડીઓકટમાં હબીબીયાના હીંદી કાસમ ગુલામ પટેલનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવા લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડવાથી તેની સામેની અપીલ તા. ૧૦ મીએ બોર્ડ સાંભળી હતી. જેણે લાઇસેન્સ અમલદારનો ચુકાદો કાયમ રાખી અપીલ કાઢી નાખી હતી.

મી. આપાસામી નામના એક હીંદીને કાફરને દારૂનો શીશો આપવા માટે ડરબન નવી કોરટમાં ખોટો ઠરવામાં આવતાં બાજ સેટે તેને પા. ૬૦ના દંડની અથવા ૨ માસની જેલની સજા કરી હતી.

મારિત્સબરગના પીટર નામના મુકકા બાજ, તથા ડરબનના જ્હાણીતા હીંદી મુકકાબાજ જોક મુદલે વચ્ચે તા. ૨૧ મી એ પીકટોરીઆ ઓરમાં ફસ્ટ કલાસ વીએટરમાં જીતવારના રમત થવાની છે.

નાતાલ રેલ્વે નરકથી કુપનના રૂપમાં ટીકીટ બુકો દાખલ થવાની છે, જેમાં ૧૨૦૦ માઇલની મુસાફરી બંધ જેટલા કુપનો એક બોકડીમાં સંગ્રહ કરવામાં આવશે. તેની એક ને ૬૦ કલાસની ટીકીટની કિંમત પા. [illegible] લેવામાં આવશે. એકદમ [illegible] તેની પણ [illegible] તેના બધીઓ સંબંધમાં [illegible] પડયા નથી પણ [illegible]

...ડી ગઈ. માત્ર તે ખોપડી મુકા... ...પણે ત્યાંથી ઊપડી ગયેલ. એક ...ચ્યુ એ ખોપડી બીજા માણસને પણ આપી શકે.

—

ટોંગાટ હીંદુ યંગ લડ્યાના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૬૨મી એપ્રીલે ટોંગાટ એક ફ્રેન્ડ પ્લેસમાં મી. નારાયણ સામી નાયડુએ આપેલી જગીનમાં શ્રી લક્ષ્મી નારાયણુ ના મંદિરનું, સનાતન ધરમ સભા હૉલનો તથા સત્યેંદ્ર પ્રસાદ સ્કૂલનો કબજો લાવવાની ક્રિયા થવાની છે જે વખતે હાજર રહેવા અરજે હીંદુભાઇઓને વિનંતિ છે.

—

સ્ટીમર કલનીકેસલમાં લેબર્ગોરોએથી ...ચ્છ ૨૨૬ હિંદીઓ સોમવારે આવ્યા છે, જેમાંથી ડેપોસિટમલ સરટીફીકેટ ૬૯–૨૦ ...ચ્યુ પાસે છે તેમને ઉતરવા દેશે ત્યારે ...ીજાને નાતાલથી પાછા પહોંચીજ સ્ટીમર ...ુખના હિંદ તરફ ઝડપથી મુસાફરી આપવી ...ંચ્યુ જણાવવામાં આવે છે.

—

ટ્રાંસવાલ

કેપ રીપબ્લીક પખતના પોસ્ટલ સ્ટેંપ ...ખવાના બંધ કરવાના હોવાથી ટ્રાંસવાલ ગેઝેટમાં એવી નોટીસ બહાર પડી છે કે જેમની પાસે એવા સ્ટાંપ હોય તેમણે ઓરેન્જ્સબરગમાં પોસ્ટ માસ્તર જનરલને અરજ કરી તેના બદલામાં બ્રિટીશ સ્ટેંપ તા. ૩૦મી જુન પહેલાં મગાવી લેવા.

—

ટ્રાંસવાલ મ્યુનીસીપાલ એસોસીએશના ...ચ્ય સરોબારી મંડળના એક રીપોર્ટ ...ચ્યન એવી સુચના કરવામાં આવી છે ...ચ્યુ ઇન્ડિયા આફ્રિકામાં કાફ્રને કે કલરડને ...ચ્યુનીસીપાલ પોટના હક્ક ન આપવા જોઇએ; ...ચ્યુનો એવો મુકારો થયો જોઇએ કે ...ચ્યુ. ફ્રીને પોતાની હદમાં કોલીફાઈડ ...ચ્યુ ...ચ્યુ જરૂર ...ચ્યુ ...ચ્યુ ...ચ્યુ

હિંદુસ્તાનના ખબરો.

તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરીનું કાઠીઆવાડ દાઇજેસ્ટ જણાવે છે કે ધોરાજી ખાતે ઉંદરો મરવા લાગ્યા છે તેમ કોઈ કોઈ શકમંદ કેસ થતો હોવાથી મરકી ફાટી નીકળવાની લોકોમાં ચીંતા કેલાવા લાગી છે. આથી કેટલાક લોકો ગામ બહાર રહેવા જવા લાગ્યા છે.

એક બીજું જણાવે છે કે હિંદુ મુસલમાનમાં આપસમાંના વધારા માટે કાઠીઆવાડના વાંસાવડ નામના ગામના રહીશ મુસલમાન ગૃહસ્થે પોતાના પોતાની પાછળ હીંદુ મુસલમાનો સરવેને જમાડવાના ખબર મળ્યા છે. અકોલા (બીરાર)ના આ નામાંકિત મુસલમાન વ્યાપારીએ વાણીઆ, બ્રાહ્મણ અને તમામ જાતના હીંદુઓને જુદું જીદું આપી આખું ગામ જમાડયું હતું એટલુંજ નહિ પણ ઢોરને ચારો પુરો પાડયો હતો, પાળેલાં જનવર માટે જુવાર નાખી હતી અને બાઈઓને કણ પૂરવાનું કામ પણ કરેલું હતું.

સંઘિમા એક સ્વદેશી સાહસ ઉભાવવા આવ્યું છે અને તે મીરપુરખાસથી જુડા સુધી સાખા રેલવે લાઇન બાંધવા સંબંધી છે. મુખ્ય ડીરેકટર ઓન. મી. વેબ છે.

સંઘિમાં પોલીસ ફોજ પુરતી નહિ હોવા થી લોકોના જાન માલની સલામતી બાબે હાંશી રહ્યા મળતું નથી તે સંબંધી સરકારને જનમત કરી બ્યાજણી હાલ બેસાડવાના હેતુથી કરાંચી ખાતે બ્યાંતા બાલક દીના ફોજમાં એક જાહેર સભા ભરવા કરી.

નટીબાદ હાજીકુલનું બોરડીંગનું મકાન નાનું પડતું હોવાથી તે વધારવા સરકારે રૂ. ૧૦ હજારની મદદ આપવા મંજુર કરેલું છે.

ગુજરાતમાં સેરડીનું વાવેતર ૧૧,૩૨૫ એકરમાં થયું છે અને ગોળ ૨૭,૬૦૦ ટન જેટલો ઉતરવાનો થશે છે.

રેલ, ભંગી વગેરે અત્યંજ લોકોને નોકરી આપવાના નામદાર મહારાજાના ઠરાવ સામે અરજી કરવાનો પાટણ મહાજને ઠરાવ કર્યો છે.

વડોદરા રાજ્યની ધારાસભાની પહેલી બેઠક તા. ૫મી માર્ચે થવાની હતી.

સ. બા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાની એજન્સી વાળી ધી મહારાજા મિલ્સ વડોદરા ખાતે શ્રીમંત મહારાજા સર સયાજીરાવના હાથથી ચાલુ કરવામાં આવી છે.

વાંકાના એક આગેવાન સહેરી અને પારસી પંચાયતના એક ટ્રસ્ટી તથા ઓનરરી સેક્રેટરી મી. નવરોજી જમશેદજી આંટીઆ મરણ પામ્યા છે.

સુરતમાં તા. ૧૬મી ફેબ્રુઆરીએ માંડવી કસ્બાના સુથાર કુળીઆમાં એક મોટી આગ લાગ્યાનું જણાવવામાં આવે છે, જેથી ૩૫ નાનાં મોટાં ઘર બળી ગયાં હતાં, તથા રૂ. ૩૫૭૦૦નું નુકસાન થયું હતું.

સુરતના નવા કલેકટર મી. ઓનસ હાલ પરગણામાં ફરે છે અને દરરોજ આઠ દસ ગાઉની પગે મુસાફરી કરી ખેતીની હાલત તપાસે છે તેમજ ખેડુતોની દાદ સાંભળે છે, જેથી તે બહુ લોકપ્રિય થઇ પડેલ છે.

ભરૂચમાં તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરીના અરસા માં એક મોટી આગ લાગવાથી એક નાટક શાળા બળીને નાશ પામી હતી, જેથી મકાનનું રૂ. ૧૪૦૦૦ નું, તથા નાટક કંપનીવાળાને ૪૦,૦૦૦નું નુકસાન થયું હતું.

મુંબઇની ઇંડિઅન રબેરી બે કની શાખા ખરચમા બોલવામાં આવી છે.

મુંબઇની જુદી જુદી કોલેજના જુદી જુદી કોમના લગભગ ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓનું એક સ્ટુડેંટસ યુનિયન મુંબઇ ખાતે સ્થપાયું છે.

મુંબઇમાં એક નવું અઠવાડીક ઝોરાસ્ત્રી મીત્ર પત્ર બાર મારચ થાનથી પ્રગટ કરવાની જોહુકમી થઇ છે. આ પત્રનું "હીંદ સ્વરાજ" નામ આપવામાં આવનાર છે. અને તેની સાથે સંબંધ ધરાવનાર યહુદય ઇસમોમાં પારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરીને પાછા ફરેલા એક ગૃહસ્થ છે. આ પત્રનો પહેલો અંક બાજુ પોપીનાબંદર પત્રનો બે દિવસ છુટકારો થાય તેજ દિવસે, એટલે તા. ૯મી માર્ચે મુંબઇની બજારમાં પ્રગટ થવાનો હતો.

પારસી જનરલ હોસ્પીટલનું ફંડ રૂ. ૧૩,૦૦,૨૮૮ થયું જણાવવામાં આવે છે.

વરસા ખાતે જનતરોને પણ ખરડા સારૂ પડતી જણાવવામાં આવે છે.

મુંબઇમાં એક રોજીંદુ "એશિયા" નામનું ગુજરાતી પત્ર બહાર પાડવાની ગોઠવણ થાય છે તે માટે રૂ. ૨૫ લાખની થાપણ થી એક કંપની ઉભી કરવામાં આવી છે.

મદ્રાસ ઇલાકામાં સાલેમ ખાતે રૂ. ૧૦ લાખની થાપણ સાથે સુતર કાંતવાની એક મોટી મીલ થોડા વખતમાં ઉભી કરવામાં આવનાર છે.

મદ્રાસનું બારૂં સુધારવાની યોજના માટે રૂ. ૧૫ લાખ ખરચવાની નાઇ સર કારે બહાલી આપી છે.

દક્ષિણ હીંદુસ્થાનના મુસલમાનોનું રેલ પથી કોન્વેન્શન આવતા એપ્રિલ માસની તા. ૧૨ અને ૧૩ મી તારીખે મદ્રાસ ખાતે મળશે. આ પ્રસંગે ઓનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેડમને મુસલમાનો તરફથી એક માનપત્ર બેનાયત કરવામાં આવશે અને તે માનપત્ર નામદાર ગવરનરને હાથે આપશે.

રાય બહાદુર સુરેંદ્રનાથ મીત્ર બી. બી. એલની જગ્યાએ બંગાળા સરકારના નાણા ખાતાના અંડર સેક્રેટરી તરીકે નિમાયા છે. હીંદીઓને આવો હોદ્દો આ પહેલોજ મળ્યો છે.

બંગાળી બાનુઓએ કલકત્તા ખાતે સભા ભરી પ્રદેશી માલને બાયકોટ કરવા ઠરાવ્યું છે.

પુરવ બંગાળાના કામ ચલાઉ ગવરનર તરીકે સર હરબર્ટ રીસલીની નીમણુંક કરવામાં આવશે.

હરબંગાના મહારાજાએ યુનીવરસીટીના ગ્રાયબ્રેરી માટે રૂ ૨૫ લાખની રકમ બેટ આપી છે.

બંગાળાની નેશનલ કાઉન્સીલ ઓફ એજ્યુકેશનની રિસાને ડિસેંબર ડિસેંબર મુખ્યત્વે બાબત છે આ કાઉન્સીલના નિભવત જગીન વિગેરેમાંથી વર્ષિક આવક રૂ. ૨૬૪૮૦૦ની, અને ઓફિસ વગેરેની આવક રૂ. ૩૭૦૦૦ની છે. ઉપરોક્ત [illegible] ઉપર આ કાઉન્સીલ ખાસ ધ્યાન આપી રહી છે.

કીતુરના રાજા માટે બંગાળાના નાનીયા એકઝીકયુટીવ કાઉંસીલર મુસલમાન ગૃહસ્થ મોલવી સૈયદ હુસેનને બદલે કરવામાં આવ્યા છે. સખ્ત રેટ બાબતની સજા કરવામાં આવી છે. તેના કુટુંબના બીજા માણસ આપવા ગયેલને રેલ પરના રેલવાળાની બજે કરવામાં આવી છે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

ઇંગ્લાંડના વડા પ્રધાન સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેને ચાલુ નાદુરસ્ત તબીયતને લીધે પોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું છે; અને તેમની જગ્યાએ મા. એસ્કવેથ નીમવાનો સંભવ છે.

વડા પ્રધાનના રાજીનામાથી ઇંગ્લાંડના પ્રધાન મંડળનું બંધારણ ફરી જવા સંભવ છે, જેની રૂએ હાલના મહદતીસ કેબીનેની અક્ષ સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. વીનસ્ટન ચર્ચીલ લૉર્ડ એલગીનની જગ્યાએ નીમાય એવો સંભવ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાનાં પાયનએપલોનો ઇંગ્લાંડમાં ઘણો સારો ભાવ આવે છે, અને અત્યારમાં તેના સારા ભાવ લગી જગશે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

કર્જીપતના માજી વડા લૉર્ડ કરોમરના ભત્રા અરલ ઓરગિટન સાથે રીઢિના પ્રોટસ્ટ રાવ લૉર્ડ મીંટોની બેટી લેડી ઇવા પ્લીફેર્ટ્સની ગાદી તા. ૪થી એપ્રીલે થઇ હતી, જે વખતે કપ્તાન એલેકઝાંડર, તથા બીજા નામાંકિત પરોણા હાજર થએલ.

પોરટુગાલમાં ચુંટણી દરમ્યાન લોકો એટલા બધા ઉશ્કેરાઇ ગયા હતા કે લોકો ને પોલીસ સાથે મારામારી થઇ હતી. જેના પરિણામે ૬ માણસો મરણ પામ્યાં હતા, તથા ૫૦ ને ઇજા થઇ હતી.

ઓસ્ટ્રેલીઆની સરકારે બ્રિટીસ લોક ફેમ. વસ્યા બાદ તો તેમને ૨૦ લાખ એકર જમીન આપવાની ઓફર કરી છે. પ્રકટી નોકરીમાંથી કાયમને એટલા ગેરફાયદા એમને ખાસ કરીને કયા ખાતાવાળા આવે છે તપાસવાની સરકાર વિચાર કરે છે.

વર્ષ ૧૯૦૭ [illegible] ૧૯૦૮ [illegible] તા. [illegible] [illegible] [illegible]

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT.
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box [illegible]

VANMALI KOYA
General Dealer.
Agent for Cement Commissioners for Kruger Street
P.O Box 294, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add: "AJAIEBEN." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 3508.
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P. Box [illegible] Tel. Address: "NAIDOO."
[illegible], C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1343
40 President St. Johannesburg

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telegraphic Address: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road.
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—OF—
GENERAL MERCHANDISE
P.O. Box [illegible] Durban Bay

HAJEE HABIB
CALCUTTA HOUSE,
IMPORTER AND GENERAL DEALER.
A great variety of
Kaffir Blankets, Drapery, Haberdashery, Clothing,
Hardware, Galvanware, Furniture, Grocery,
Rough Goods, &c., &c.
SEASON'S NOVELTIES BY EVERY MAIL
Prices are very moderate & terms are easy.
A trial Solicited.
Tel. Add: HAGDAD. P. O. Box 41
338, Pretorius Street, PRETORIA

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
BANK'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use Inspection invited
સરકારની પાસ તોલાણુંવાળી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનારા, વેચ વેચો કરનારા
હબીબ, એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબર્ગ. ફ્રેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર. ચાર્લસ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સહુના નામ, વજન બરાબર,
બજારમાં વેચાણ વેગ.
બીજી વખત જોઈને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO
Native Union Wholesale Importers.
Dealers in Blankets, Coir Tickings
Mattress Canvas, Feather Pillows.
Market St. (West). Box 1420. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 362. Market Square
KRUGERSDORP. Tel. Address: "SULIMAN."

194 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRAI CHEROOTS
BOER TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone No. [illegible]
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
આ સીમારેહ, મુનારા ઉપર બીજા પર
બનિયા ઈમ વખારે બનાવી વધારે ગોઠવે
સસ્તામાં મળશે.
આ બાબ ઉપરો વંદે
૧૬૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Centre Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Yrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box [illegible] Lawrence Marquez

HOONDAMAL SONS
India, China Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
109 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
Box 60. Telegraphic Address: "KHODA."
HEIDELBERG, Transvaal.
Branches—KHOTA & CO., Nigel

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 30. Tel. Address: "SULIMAN."

M. P. FANCY,

S. D. GOBERT.

EDUCATION. POTCHEFSTROOM.

BAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL

Application will receive prompt attention

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN.

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

ESTABLISHED 1880

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET.

C. K. D. PILLAY & CO

General Merchants & Importers.

Madras Goods a Specialty.

133 Grey St. 219 & 221 Umbilo Rd.

P.O. Box 65. Durban.

E. Suleman Bros.,

102 Queen Street, Durban

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

Ahmad Mahomed,

GENERAL DEALER

Printed and Published by M. K. Gandhi at the Printing Press, Phoenix, Natal.

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, April 18th, 1908. No. 16.

P.O. Box 139. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE M[illegible] and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis, Sarees, Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "Camroodeen."

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

[illegible]

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, Transvaal.

[illegible] JOHANNESBURG

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

રંગર સ્ટાંપ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assisted to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Report sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 2088, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

[illegible]

Tel: Add: [illegible] JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., [illegible]

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

[illegible]

[illegible]

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

[illegible]

[illegible]

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Mi[illegible]

[illegible]

[illegible]

SOUTH [illegible]AN OIL [illegible]

[illegible]

[illegible]

ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર.

ત્વરાવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing, Skirts, Silks.
Blouses, Underskirts, Bonnets,
Night Dresses, Children's Fancy Boots,
Dressing Gowns, Goods, Hats,
Chemises, Frocks, Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Narrow Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself,

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશી ચીજો ઘણા વખત અજમાયશના હિસાબે રાખી નામચલાવી ઉ, ૨૦ વિગેરે વધુ ઉમેરવા અમો મજબુર થયા છીએ.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address "ORBANDAR."

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Australasia, and America, and allow a rebate of ... per cent. on cable messages to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S ... Telegrams ... Stock and Share Markets, Commercial Intelligence, Mercantile Codes, Weather Reports, Sporting Results, Special Correspondence, Latest Political Information, and all the most important News of the day. Subscribers can also have their own private messages sent through the Company's Cable Code at specially low rates. Further particulars on application.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the addressee in plain language.

Further particulars can be obtained from

LONDON, Reuter's Agency, Havas Building, 83 Fleet Street, E.C.

Also at the Cape Office for S. Africa: Reuter's Building, 31, George's Street, CAPETOWN

And also: Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

BEATLEY & COMPANY,

THE NOW REGISTERED WELL KNOWN,

"BEATLEY" BRAND.

TRADE MARK

JOHANNESBURG: 106 MARKET STREET, P.O. BOX 12

Telegrams: "BEATLEY."

G. P. VYAS.

GENERAL AGENT

P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."

Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,

PRETORIA.

GARLICK & HANDS

340 Smith Street, Durban.

Partners: J. GARLICK, CAPETOWN.
Geo. E. HANDS, Resident.

હાલના ભાગીદારોએ આ વેપાર મારફ઼ત ઉપર ખરીદી લીધેલ હોવા છતાં મેસ. ગરમનની કુ૦. ના નામથી વેપાર ચલાવવા માં આવતો હતો પરંતુ હવે નવા ભાગીદારોના નામ નાતાલમાં સારી રીતે જાહેર થયા છે માટે હવે થી આ પેઢી જુના નામ સાથે ચલાવવા ઠરાવ્યું છે. હવે થી નામ ફેરવી ઉપરના નામથી કુ૦. ન મે છે.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

દરેક રકમનો મોકલાવીએ. કાપડ પર, મુદ્દત ઉધારી માલ, વગેરે. બધાનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

દા. ભારેલા અને સન્સ

ટ્રાન્સ્પોર્ટ એજન્ટ અને પેક વગેરેના ઉત્પાદક

સંદેશા તલ, પટા વગેરે એજન્ટને લગતો સમગ્ર સામાન ઓછા ભાવથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬

તારનું સરનામું "શીપમેન્ટસ"

એકટસ આપેડ. ડરબન.

કી. કેવલરામ.

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.

દરેક દેશમ અને ચીનાઈ તથા જપાનીઝ માલ.

માર્કેટ એરિ, (કાર્ટરના ફોટોગ્રાફની સામે.)

ટેલીફોન નંબર ૭૦ ડરબન.

J. M. H. GOOL,

129 Castle Street, Capetown.

Wholesale Importer of Piece Goods from India and England.

Also Exporter of Cape Stones.

Private Address: Mount Edgecombe Road, Durban.

ખાનગી મકાન, ડરબન રોડ.

ડરબન.

ટેલિ. નંબર ૩૦.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ અખર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર એમ્મર્સીગા લાકડાના ટેકવાળી આજ મારફતી ના. ૨૨ મી અપ્રેલે ડેલાગોઆબેથી નવા ધોરણ પર સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી નીકળે.

એ કંપનીના આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બલાકી ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો પીઅન કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે વાંધા જેવું કાંઇ પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

પરેખર આજે કેટલ મુદતથી આપણા દેશી ભાઇઓ બાબી મારફતીમાં નકામો વખત ગાળી ટેકાન બેઠતા હતા, તે હવે મુદતમાં સુધર છે કે બસ્સો અગર બસો મુસાફરી નાં કુટુંબો કરી શકે અને મુસકેલીઓમાંથી મુક્ત થાય.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં લુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સકરટ આગબોટ મુંબઇ પહોંચીયાં તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અખર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નોંધવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થવાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કા કંપનીની સ્ટીમર **કોંગેલા** કારવસે કોલંબો અંર મદ્રાસ હો કે કલકત્તા રવના હોગી.

કોંગેલા ટન ૨૦૦૦ તા. ૨૦ એપ્રીલ.

தெட்டால் வாபுகட் கேஜ்.

"கங்கோலா" டன் 2,000 கப்பல் 20ம்.

கொலம்பு மதுரைக்கும் கல்கத்தாவுக்கு நேரில் துறைமுகம்

வி. ஹ்மராஜ்ஜ ஜ்ஜமாஇલની કુ.

મેસર્સ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. ડરબન
King & Sons,
West St. Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન
Telegraphic Address Kathorian.
P. O. Box 125.

FOR SALE.

Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail,
9d per dozen,
Trial orders solicited.

Ahmed Halim,
23rd St. Midday Location,
Box 5[illegible] JOHANNESBURG
ટાઈપ રેનુક ૬ — ડઝન.

વેચવાનાં છે.

કેટલાક કીમતી ફ્રી હોલ્ડ પ્લેટના મકાનો, ખાણની અને સારા વેપારવાળી જગ્યાઓએ. ટ્રેઇલ્સ ડોડસબર્ગમાં ઓલ્ડ્ય રોડ ઉપર, મસ જીદ અને નવી માર્કેટની નજીક. ઘણી દેશ જતો હોવાથી જલદી વેચી નાખવાની ઇચ્છા છે. તેથી લેનારાઓને ઘણું સસ્તે દામે મળી શકશે. શરતો થોડા પૈસા આગળથી બાકીના ઉપર રાખી લાંબી મુદતે મળશે.

[illegible] ઇ. લેવીન્ડ,
૪૦ સોપર સ્ટ્રીટ જોરીઆ, જોહાનીસબર્ગ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6034, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6041. Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box [illegible]. Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6700, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999. Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999. Johannesburg.

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999. Johannesburg.

D. M. Surati,
Box 6031. Johannesburg.

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shabbooden Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanisa,
Majotjes Street. P.O. Box 34.
E. A. Salvegee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Aziam.

CAPETOWN

A. Victor
116 Long Street.
Bhugwand Bhawandas Dhowan
Randeria, 21 Roger Street.
J. M. H. Goor,
129 Castle Street.
C. P. Luchmun,
Silk Merchant, 30 Orphan St.
Pahoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassem,
Railway Hotel,
Ameed Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Mooda,
Box 15.

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Irmo & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 358.
Hajee Mooljee & Co.,
Box 348.
Hormajee Hodgy,
Box 332.
Muthavjee Jethu & Co.,
Box 140.
Munwar Hassen Motan,
Box 92.
Nagjee Dhadhoo & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Ravjee,
Box 320.
Parshotam & Jamnadas & Co.,
Box 105.
Vallabhjee & Jadhavjee,
Box 98.

DURBAN

Abdool Hay & Aboo,
131 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Amponakis Aboo & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent.
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoosenbaksh Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalebhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
100 Grey Street.
A. E. Maret,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. R. Mianabhai & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
180 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Purshotam Valabh, Tailor,
173 Grey Street
S. Pestonjee Butler,
500 West Street.
C. K. D. Pillay & Co.,
Box 68, 137 Grey Street
D. V. Singhabuse & Co.,
Box 738, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
103 Queen Street.
Son Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajeejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET CO.

B. Hassen,
Barber & Hair Dresser,

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboo Suleman & Co.,
Box 62.
Aboomia Camroodeen,
Market Square.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 2504. 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Esson,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 2755
Gulab Prag,
Box 5009.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kovalram,
Box 5320, Market Street.
Ounarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. [illegible],
Box 1328, President St.
Suliman Essak Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washerman
Waschkraal, near Johannesburg
Dhanji Manji,
Box 7831
Dookie Tulsi,
Box 49501
Fakir Karan,
Box 6031
Govind Dahyabh
Box 6031
Govind Mavji,
Box 6031
Lakhman Mathu,
Box 5090.
Mohan Bhikha,
Box 59093.
Pandhy Hira,
Box 59093
Pema Jethan,
Box 651.
Ratanji Karan,
Box 59091.
Ratnpalsing,
Box 59091.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co, Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. Samy, Fruit Merchant.
Shanmugaleon Pardray
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp
S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Esop Ebrahim Patel & Co.,
28 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kabir Lalee,
Box 391.
Seedat Hassim Amod & Co.,
Box 302, Market Square.
Vawda Nota,
Box 294.

LOWER TUGELA

Isaac Yudes & Son,
Box Co. Drift

MAFEKING

Cassim Sooliar,
Box 61
Gowan Ally,
Box 41.
Kajee Hajee,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Ebrahim,
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
Box 417, Church Street.
Dawood Ismail,
Box 150.

NORTHDENE

Dawjee Laljee.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat Box 24,
A. Golambiaa,
Merchant & Baker,
Box 170.
Hussin Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Marais & Kooverjia Bros.,
Box 161, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bower,
Market Square.
Moosa Hassim.
M. E. Nanabhai,
Box 56.

PRETORIA

Amburam Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hanib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Ahu,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.
Box 1120
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 512
A. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts

RICHMOND

M. A. Parekh,
Boilermaker Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nanee & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee K. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bofoola.
Nanji Ghela, Simbati.
Kalidas Khima, Madapi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 60, 19 Cooper Street
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Broad Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 41.
Ebrahim Amod,
Box 41.

TONGAAT

A. A. Goodar,
Railway Street.
Deedar Rughoonjee,
Produce Merchant

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street
Raghvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

British Indian Association Johannesburg.

Summary of Receipts and Expenditure

From the 23rd November, 1907, to the 31st March, 1908.

Receipts.

		£	s.	d.
By	Donations [illegible] Newspaper	140	18	1
"	" [illegible] Medical Aid Society	56	16	1
"	" [illegible]	2	6	6
"	" [illegible]	4	2	3
"	" [illegible]	3	5	0
"	" British Hindu Patriotic Society	3	2	5
"	" [illegible]	20	0	0
"	" [illegible]	6	0	0
"	" [illegible]	3	0	0
"	" [illegible]	11	0	0
"	" [illegible]	25	0	0
"	" [illegible]	4	0	0
"	" [illegible]	4	0	0
"	" [illegible]	5	0	0
"	" [illegible]	4	0	0
"	" [illegible]	1	0	0
"	" [illegible]	15	0	0
"	" [illegible]	95	0	0
"	" [illegible]	7	10	0
"	" [illegible]	20	0	0
"	" [illegible]	20	0	0
"	" [illegible]		1	0
"	" [illegible]	30	0	0
"	" [illegible]	23	8	0
"	" [illegible]	100	0	0
"	" [illegible]	25	0	0
"	" [illegible]	16	4	0
"	" [illegible]	33	3	0
"	" [illegible]	10	0	0
"	" [illegible]	15	0	0
"	" [illegible]	3	10	0
"	" [illegible]	2	10	0
"	" [illegible]	0	0	0
"	" [illegible]	20	0	0
"	" [illegible]	4	15	0
"	" [illegible]	4	0	0
"	" [illegible]	7	0	0
"	" [illegible]	15	0	0
"	" [illegible]	25	0	0
"	" [illegible]	10	10	0
"	" [illegible]	1	5	0
"	" [illegible]	2	1	5
"	" [illegible]	1	1	0
"	" [illegible]		15	0
"	" [illegible]		14	7
		4799	6	8

Expenditure.

		£	s.	d.
Per [illegible]		85	0	0
"	[illegible]	12	5	0
"	[illegible]	18	0	3
"	[illegible]	100	0	0
"	[illegible]	40	10	0
"	[illegible]	5	-	6
"	[illegible]	1	0	-
"	[illegible]	15	1	11
"	[illegible]	1	1	-
"	[illegible]	-	8	0
"	[illegible]	10	0	4
"	[illegible]	10	1	2
"	[illegible]	18	10	-
"	[illegible]	-	10	0
"	[illegible]	20	18	8
"	[illegible]	-	-	-
"	[illegible]	75	8	4
		353	17	11
		4799	6	8

ચશ્મા કેટલાં જોઈએ.

તંદુરસ્તી અને વૈદક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદકકલ્પતરુ" માસીક. બાર વર્ષથી દરકાર પ્રગટ થાય છે. દરેક મહત્સે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સ્પષ્ટ અક્ષરે વખદ જગદીશ્વર લીલાધર, રાજકોટ, અમદાવાદ લખવાથી ઓફિસ બંધ નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા બેટનું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી મોકલવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વખદ જગદીશ્વર લીલાધર
ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/
Yearly Subscription (South Africa, [illegible] India)	...	[illegible]
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

FOR

Rubber Stamps

IN ALL LANGUAGES

WRITE TO . . . .

International Printing Press

PHŒNIX, NATAL.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

[illegible] Brief Examination of "The [illegible] Danger to the Colonies" by H. E. NEAME.

By the Editor of Indian Opinion.

For sale [illegible] Publishers—The International Printing Press, Phœnix, Natal.

Post Free, 3d.

બ્રીટીશ ઈન્ડીઅન એસોસીએશન, જોહાન્સબરગ.

તારીખ ૨૬મી નવેમ્બર ૧૯૦૬થી તા. ૩૧મી માર્ચ ૧૯૦૮ સુધીના હિસાબનું તારણ.

પાઉ.	શી.	પે.		પાઉ.	શી.	પે.	
૧૮૦	૧૦	૧	બીજા ભાગ તરીકે મળ્યા.	૫૩	૦	૦	લોર્ડ એલ્જીનબ્રીજ, સર મંચેરજી અને જહાંગીર રીવત્ત્ર ઝવેરીનો માનપત્ર.
૫૦	૧૬	૧	ફરસીવાલ મજરતી કોન્ટ્રાક્ટરી.	૧૭	૫	૦	ઈન્ડીઅનોના કુટુંબોને મદદ.
૦	૦	૧	વ્યાજપર દેવાનું.	૧૦૮	૦	૩	ઈનામો.
૮	૨	૦	ઓગ. ઓસ. ઇસ્ટીમા તરફથી વસુલ.	૧૦૦	૦	૦	સાઉથ આફ્રિકન બ્રીટીશ ઇન્ડીઅન કમીટી.
૩	૮	૦	વાસરેલ ચાલતા ખાતર.	૧૯	૧૯	૦	એડવોકેટ લેનાર્ડ અને ડોગ.
૩	૨	૫	,, ,,	૫	૧૨	૩	માસ બીટીશનુ ખરચ.
૨૬	૦	-	બ્રીટીશ ઇન્ડ ઓનરીટ્રી સેક્રેટરી.	૦	૦	૦	પ્રકરણ ખેરાત દવાની રીતા.
૧	૦	૦	સીમાડા.	૧૫	૦	૧૨	છાપાઓ.
૩	૦	૦	ગુલામ મહમદ.	૬	૩	૬	છપામણી ખાતું. છાપાના તારે, વધારાનો કમ્પોઝીટર, તથા બહેરખાનરો.
૧૧	૦	૦	બોર્ડિંગ ડીપોઝીટ ખાતા રૂપેસોધન.	૬	૮	૬	ફુંડ માટેની ચોપડીઓ છપામણી.
૨૫	૦	૦	ઈન્ડ ઓફિસના ટ્રીઅન ઓફીસ.	૧૦	૦	૪	સ્ટાંપ ખરચ.
૮	૦	૦	ઓપરાલ્સ મુલ્ય ઓપ્સ વધેલ.	૧૦	૧૮	૪	પરચુરણ.
૮	૦	૦	ગોલ્ડન ફ્રેન્ચાઈઝ	૩૮	૧૭	૫	વ્યાજ
૫	૦	૦	પીટરીબ્રા બ્રીટીશ ઇન્ડીઅન કમ્યુનીટી,	૬	૧૦	૦	ટેલીફોન
૮			,, ,,	૨૬	૧૮	૮	ફુંડ માટે પત્ર વ્યવહાર ખરચ્યા વિના ખરચાયા.
૧	૦	૦	ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ ઇન્ડીઅન કોન્ગ્રેસ.	૨૦	૦	૦	ઓફીસ.
૧૧	૦	૦	ક્રુગરસ્ડોર્પ ઇન્ડીઅન કમ્યુનીટી.				
૨૦	૦	૦	ક્રુગરસ્ડોર્પ ,, ,,	૯૧૧	૮	૬	
૧૫	૦	૦	ઈન્ડીઅન ઓપ્રાસ એસોસીએશન ક્રુગરસ્ડોર્પ.				
૬	૧૭	૦	મી. ઓસ ગામ, પ્રીટોરીઆ.	૪૮૨	૧૭	૧૧	
૨	૧૦	૦	,, ,, ,,				
૬	૦	૦	ટી ઓસ્ટ ગ્રાહામ. જોહાન્સબરગ				
૨૦	૬	૦	આબ્રહામ.				
૬	૧૮	૬	મહમદ ઈસ્માઈલ ઓપ્રાસ.				
૬	૦	૦	,, ,,				
૧૭	૦	૦	વોલરસ્ટડ્રમ ઈન્ડીઅન કમ્યુનીટી.				
૧૮	૦	૦	ક્રીસ્ટ ઇન્ડીઅન કમ્યુનીટી.				
૧૦	૦	૮	નાતાલ ઈન્ડીઅન કોન્ગ્રેસ				
૨૫	૦	૦	ડંડી ઇન્ડીઅન કમ્યુનીટી.				
૧૦	૧૦	૦	લીડનેન ઓન્ડ બ્રાઉન.				
૦	૧૫	૦	લોહાણા કમ્યુનીટી				
૨	૧૭	૬	દયુગેલા. (આર. ઓસ. દ્વારે ગારફ્ત).				
૧	૦	૦	કે. નારાણ. કોગાટીપુર્ટ.				
૦	૧૫	૦	ફુંડ ઇસ્માઈલ.				
૩	૧૭	૭	ઇન્ડીઅન મન્સ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, શેખ મહંમદ બીલ.				
૧૭૮૪	૧	૮					

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India
By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

A PAPER FOR ENGLISHMEN ABROAD.

"PUBLIC OPINION was very much prized by Thomas Carlyle, and was one of the last journals he read," said Dr. W. R. Nicoll, in the *British Weekly*, May 2, 1907.

Public Opinion

Twopence Weekly

EDITED BY PERCY L. PARKER.

The purpose of PUBLIC OPINION is to provide a weekly review of current thought and activity as they are expressed in the world's newspapers, magazines, and books, and to put on record the ideas and activities which make for Religious, Intellectual, Political, and Social Progress.

It seeks to provide the busy man with a lucid summary of what is happening in the different fields of human activity, and to focus within [illegible] interest which comes from being [illegible]

[illegible] received with considerable success ever since [illegible] 1860. In the years since then it has, [illegible]

[illegible] that *Facts* of life and [illegible] what is going on in the world.

"PUBLIC OPINION," 30 and 31 Temple House,
Tallis Street, London, E.C.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 8as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition). Re. 1, 8as. post free.

HANDBOOK OF ENGLISH SYNONYMS. (Third Edition). Explained and Illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 8as. post free.

SHORT SPEECHES ON THE CHIEF OCCASIONS.—Help to write idiomatic English, to improve the memory and argumentative powers, etc. Re. 1, 8as. post free.

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols. I and II. Re. [illegible] net.

[illegible] Vol. I and II [illegible]

EDUCATION OF GENTLEMAN, With Notes. [illegible] Sale, Re. 1, 8as. post free.

ARNOTT'S THE LIFE OF SAMUEL BOYSE. Re. 1, 8as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT" OFFICE, No. 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

આઠ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

[illegible]
[illegible]
શ્રી ઓગ. એચ. નાગર.
ઈંડિયન ટ્રેઝરર ગેસ્ટ હાર.
અફ્ઘાનિસ્તાનના અમીર.
શ્રી. અમીરુદ્દીન કુજંદાર.
રેવ. ઉલીગેલ ફારકુન.
સન્ડે ટાઇમ્સ ફારકુન.
કીમત: દરેકની પેની ઓઠ, પોસ્ટેજ અડધી પેની.

કેપ દરાસવાલ તથા રોડેશીઆની પણ સ્ટાપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

છપાઈ તૈયાર છે.

[illegible] પુસ્તી ડબ્બો, નેતા પોસ્ટ તથા તેને લગતી બીજી બીજરૂરના કાપડની કોથળીનો ઓર્ડર આપવો.

કિમત છ પેની. પોસ્ટેજ અડધ પેનો [illegible] ઓર્ડર સાથે મોકલવા.

ઈંડિયન ઓપીનીયન ઓફીસ
[illegible]

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 18TH, 1908 No. 16

Contents

EDITORIAL COLUMNS — Page

A Call to the Coloured People ... 171
... 170
... 171
... 171
... 174
A New Political Party ... 177

OTHER ARTICLES —

Prelude to the Ceremonies ... 170
Indians in the Transvaal ... 172
The Draft Gold Law of the Transvaal ... 173
... 173
... 175
... 176
... 177
Transvaal Municipal Association ... 178
Part of Address to Mr. Polak ... 178
Natal and the Asiatic Tactics ... 179
Natal Agricultural Union ... 180
Transvaal Coal for India! ... 181
... 181
... 181
... 181

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 18th, 1908.

A Call to the Coloured People

THE Johannesburg ... seems bent on ... unconstitutionally ... coloured races residing ... jurisdiction. As will be noticed in our columns, this municipality has instructed its General ... petition to ask the local ... to grant it the power, in plain words, to segregate all coloured persons, to dispossess them of the right to hire or own land and to prevent natives from using the side-walks. The rebuke recently administered to it by the Supreme Court has not affected the Municipality in any way whatsoever. All it cares for, it seems, is to hunt the coloured people out of Johannesburg unless they would consent to remain as it were as servants of the white inhabitants of Johannesburg. ... In the name and name of the ... people of Johannesburg, we know that they as a body do not want the Municipality to possess any such powers. But coloured people are still under notorious ... their liberty are being made by a ... It may ... should ... body ... and present an unbroken front to that Corporation even as the Chinese and the Indians did to the Government on the Asiatic Registration Act. Hitherto, Asiatics and other coloured people have worked quietly along their own lines. But the Johannesburg Municipality is evidently manufacturing useful cement to bring the two together and trying almost to compel them to unite in the face of a common danger.

... the ... Hertzog Cabinet Works Congress in Pretoria, in reply to ... Pan Optimism ... delegates ... that the Government would ... Asiatics from the ... into locations ... the Transvaal ... certificated ... to segregate the Asiatic ... Mr. General Smuts intimated that it was the Government's intention to introduce a new Municipality Bill into Parliament next session, which, he hoped, would solve the question of coloured people living among whites. Let us hope that there is no connection between this announcement of General Smuts' and the anti-colour clauses of the Draft Gold Law. For if it fore-shadow a general segregation ... in the Transvaal Colony, it will be necessary for Indians to beware. As Lord Ampthill has remarked, the whole Asiatic question in the Colonies requires careful consideration and revision if the different parts of the Empire are to be held together without ... friction.

... [illegible] ... will be found ... The Rules ... the Pacific ... We ... Resistance ... to ... [illegible] ... competition, in ... of what was on all hands admitted ... to a tempting prize, was not ... taken up, nor do we consider ... that the essays we present to our readers reaches the level we should have wished. We have ventured to take out of the essay political references which we thought were out of place in a treatise which was meant to be used by men irrespective of their political bias. We think that passive resistance is not by any means confined to the gain of political rights or to opposition to laws. In this wider sense of the term any essay should be strictly non-political. ... Mr. Maurice has given ... essays, and collected well ... various quotations worthy of ... We trust that it will ... the study of the subject which ... [illegible]

[AMONG THE MANY PROBLEMS OF STATE that will engage the attention of the new Secretary of State for the Colonies, non can excel that of inquiring into the true position of the handful of Indians who went to Lobito Bay from Natal on behalf of an English Company and who have now returned with their tale of woe. We consider the question to be of first-rate importance for ... very reason that the men are few and that they are such ... are never likely themselves to demand justice in the usual manner. The Natal Government has its own duty to perform in the matter. We gratefully recognize the precaution taken by it, when the men were allowed to leave for Lobito Bay. It can do more even now. But its function is limited. It cannot effectively reach the Portuguese authorities or the Company whose domicile is in England. It is essentially work for the Colonial and India Offices. Mr. Morley has translated himself to the serene atmosphere of the House of Lords. He is a philosopher, an Englishman among Englishmen, and chief of the India Office. Here is an opportunity for him and Lord Crewe. ... tenth of the reports ... there ... terrible neglect ... elsewhere. It must not be forgotten that the men were sent only after the Imperial Government gave its sanction.]

For Lord Crewe

MR. WALLIS, THE CHIEF ENGINEER of the Central South African Railways, last week, delivered an interesting address in Johannesburg on the subject of the new deviation on the Delagoa Bay portion of the system, in the course of which he pointed out what an admirable market for Transvaal coal might be found in India. It is difficult to foresee the ... of that wonderful Colony. But if the Transvaal ever produces ... for export to India, it may be well to inquire whether the Transvaal in the face of its anti-Indian policy, can with any reason look to India as a profitable market. Our contemporary, the *Rand Daily Mail*, the other day scouted the idea of Indian retaliation and produced figures showing that South Africa could well do without the Indian market. And so it no doubt could for the present. The distinguished Indians and no less distinguished Englishmen who have made India their home or ... owe, as they say, all they have to India, to whom the *Mail* was referring, have looked ... afield and ... possibilities ...

Transvaal Coal and India

...president of the Transvaal Indian ... Deputation now ... [illegible] ... with the Deputation on their ... [illegible] ... Government ... [illegible] ... of the ... [illegible] ... moot of ... [illegible] ... country. Will South Africa follow suit? Or will it, because it does not, as some people imagine, receive much present benefit from India, so regulate its relations with her peoples, that it will shut out the future possibilities? That is what Mr. Wall has to consider when he talks of the Indian market.

We draw our ... to extracts appearing in another column of this issue, referring to the manifesto, recently published, of the South African Forward Party, inaugurated in Johannesburg, of which Messrs C. P. Fanton, C. P. Stallard, and O. L. ... are the bright particular stars. The sting, as is usual in these documents, lies in the tail. The ideal of the "Forwards" ... [illegible] ... [illegible] ... brother, ... born ... the ... African civilisation, is to be ... *urged* politely but firmly, ... "in course of time." "In course of time," doubtless, many other Utopian schemes, dear to the heart of the advocates of a white man's country, will be achieved. "In course of time," too, a little more common humanity will have penetrated the souls of those who are now crying for the moon. If those good people could only be induced to think with their minds and feel with their hearts ... the many critical problems ... would melt away as ice before the rising sun.

Pretoria and the Compromise

Chamber of Commerce Speech

In the course of his annual address to the Pretoria Chamber of Commerce, Mr. E. Chappell, President of the Chamber, said that the Asiatic question, a question which has been exercising public opinion in the ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

The Existing Gold Law of the Transvaal

As it Affects Coloured People

Section 3. The term "coloured person" shall signify any African, Asiatic, native of coloured American person, Coolie or Chinaman.

Section 19. When a Chief with his Council desires that the land which has been pointed out to him by the Government for a dwelling-place with his people (location), which he occupies with his people, should be prospected for precious metals, he may apply to the Government to cause such to be done by white persons. The persons proposed by the Chief and his Council shall in the first place be taken into consideration by the Government. Should the Government consider it desirable to authorise other persons to prospect, this may be done without the consent being given, those persons in whose favour the Government of the Republic may decide on the extension of the location to whom the preference shall be given. The Government shall cause a beacon erected out to the person or the persons authorised by it what portion of the location has been rendered available for prospecting.

Whenever it appears that the prospecting that payable precious metals are found within such location, the State President shall have the right, with the advice and consent of the Executive Council, to proclaim such land, either [illegible] public diggings, under the [illegible] down in this Law, with this proviso, that

(1) That the [illegible] shall be left to the Chief [illegible]

(2) That their [illegible] shall be excluded [illegible] disturbed, except [illegible]

(3) That [illegible] left for their [illegible] and cattle.

(4) That [illegible] under the terms [illegible] and to the portion [illegible] granted by the [illegible] when they give a [illegible] of 2½ per ablewa [illegible] to be [illegible] in consultation with the [illegible] Secretary of Natives and with the Head of the Mining Department, but in no case greater than the maximum fixed for private land by Art 25, paragraphs 2 and 3 of this [illegible] computed according to the number of morgen to be thrown open.

(5) That compensation shall be given to the Chiefs and their people who have obtained the location rights from the Government computed at a fourth of the proceeds of the licence and "myn pacht" moneys.

(6) That compensation, computed as aforesaid, shall be paid to such proprietors, shall be [illegible] the Chiefs and the people who [illegible] the location land [illegible] privately or in part at their own [illegible]

(7) The Government shall have the power to make such regulations regarding the portion of [illegible] and "myn pacht" [illegible] Makatees, and the Kaffir chiefs of equal standing with him, as it may deem fit.

Section 152. No coloured person may [illegible] licence [illegible] or in any way be connected with the working of the [illegible] but shall be allowed only as a workman in the service of whites.

Sections 148-151. Anyone purchasing, bartering or accepting wrought precious metal from coloured persons, either on a proclaimed public field or elsewhere within the boundaries of the South African Republic shall be punished with a fine of not more than £1,000, or imprisonment, with or without hard labour, for a period not exceeding the term of five years.

The unwrought gold which is found in his possession shall by order of the judge who passes sentence, be given back to the owner, if he is known, and otherwise declared forfeited in favour of the State.

A coloured person selling, bartering, giving over or receiving unwrought precious metal, shall be punished with [illegible] not exceeding fifty in number, and imprisonment for a period not exceeding five years with or without hard labour.

The unwrought gold which is found in his possession shall by order of the judge who passes the sentence, be given back to the owner if he is known, and otherwise be declared forfeited in favour of the State.

Every coloured person of African [illegible] within the boundaries of a [illegible] ing shall be found to have [illegible] which shall be obtain- [illegible] [illegible] [illegible]

Messrs. Churchill and Taylor Speak

On the Asiatic Question

Not Abuse

A meeting of the electors of New Germany was held in the New Germany Hall on Saturday afternoon, when Messrs. Churchill and Taylor, two of the members for Durban-County, addressed their constituents.

Mr. Churchill, dealing with the Asiatic question, said that, owing to the suggestions and opinions thrown out by the Colonial Secretary, it looked as if the Government had wakened up to the fact that the Indian question must be tackled to a greater extent than it had been in the past. If the Government did that they would certainly earn the gratitude of the Colony. He did not know what the details of the Government Bill might be. The Colonial Secretary said it was to take the form of repealing the whole of Act [illegible] and to make very limited provision for [illegible] could do with. There ought not to be [illegible] them. In the past they had allowed [illegible] necessary to apply to Indians as they [illegible] Indians as they [illegible] [illegible] [illegible]

The Ethics of Passive Resistance

Prize Essay

(Winner of the Prize Mr. M. S. Maurice)

"All truth is safe and nothing else is safe; and he who keeps back the truth, or withholds it for a time, from motives of expediency, is either a coward or criminal, or both."—*Mad Man*.

I.

Nineteen centuries ago one of the greatest moralists of the world laid down his life in passive resistance to constituted authority in what was then a great centre of spiritual activity. The ground for the resistance was unquestionably valid, as it has continued to show to this day a memorable and living example of loyal submission to human law, where such submission was not in direct conflict with the higher law of conscience. The resistance laid down [illegible] an injunction that a living God was superior to an earthly power, and that to spiritual things the claims of earthly power were to be renounced in favour of the spiritual power then existing. "We found this fellow perverting the nation, and forbidding to give tribute to Cæsar, saying that he himself is Christ, a King." To Pilate's question, after asking him whether he put the question of himself, Jesus said "My Kingdom is not of this world: if my Kingdom were of this world then would My servants fight." His death on the cross has ever been a unique episode in the world's history—a magnificent example of what disobedience to the law really meant. There was no question as to the doubtful character of the authority which sought to enforce the decree of death by crucifixion. The illegal nature of the punishment was not in itself a matter of dispute. It was harsh; it was unjust; it was rigorous in the extreme; it was wholly unmerited. But he who found himself placed in subjection to the law as it then operated, and to the authority which asserted itself in carrying out that law, deemed it within his right, in obedience to his conscience, to resist both, but in a passive manner: there was no idea of resisting it by force. A combination of his servants and followers against the law would have been a direct condemnation of his faith. A concerted action to enforce his claim by physical force would have been derogatory to his moral character and to his high mission. And so the man who had the most powerful force behind him, by virtue of his transcendent moral sway—a force irresistible in its inherent strength, and overwhelming in its ultimate result, if put into effect—preferred to resist the law by submitting to the direst decree pronounced against breaking the laws (to him unlawful) forbidden.

During the subsequent [illegible] of Christian history, and not a few months after the consummation of Christ, a holy man met martyrdom at the hands of his adversaries. His existence was "speaking blasphemous words against Moses and against God." He, however, proved a passive resister. His detractors proceeded to open violence. He was dragged out of the city and stoned to death. Upon the removal of Stephen a general persecution was raised against the Church people at Jerusalem. Men and women were haled and committed to prison. Thus passive resistance obtained Divine sanction; and the Christian took to it as the only effective weapon against tyranny and injustice and oppression. As martyrdom was a penalty of self-consciousness, born of the deepest convictions, in religious life, so in civil life those whose minds and whose consciences revolt against oppressive laws, against laws which seek to take away the best of manhood and to degrade humanity, adopt passive resistance as the most effectual salve to their outraged consciences.

II.

"What kind of Society is it which, in the name of law, has for its base, inequality and injustice? The hell of the poor makes the paradise of the rich. Not only has happiness not come, but honour has fled. We should be sorry to think with Victor Hugo that this is so. And yet Tolstoy and Hugo shine as two of the greatest minds which have probed into the deeps of humanity in our time. Thoreau, one of the greatest of American moralists, the author of "The Duty of Civil Disobedience," was a martyr to his principles—principles dictated by the highest sense of duty to the State, as well as obedience to conscience. Human convictions may be right or wrong, but there is always a limit to human endurance in the fulfilment of human law. No man to-day will pretend to deny to a modern Japanese the highest form of personal courage and the severest form of moral rectitude. They have been apparent to us of late years in many ways. [illegible] "Bushido" may seem a blind truth, but its true meaning, its deep significance is understood and appreciated by the deepest thinkers of our day. They know it touches the deep chords of humanity. When we have grasped the true moral side of Japanese ethics, and realize to ourselves what a changed being a cultured Japanese has become under the law of evolution, it will be easy for us to understand why at moments of great trial—when the spirit of patriotism and family relationship is in the ascendant—he passively resists the admonitions of the ruler: monitor refuses to save his life, and creates for himself a moral injunction as it were for physical [illegible] as to reach up to the spiritual life of national redemption. [illegible] passive resistance as a political weapon and a pro[illegible] against the full force of physical force against recognised authority which seeks to enforce any law, good or bad, would be morally wrong. When you however resist the law, not actively but passively, you thereby imply that what is good and just law to some may be bad to others. While human [illegible] constitute imperfect men of strong conscience and rational [illegible] will adopt this mode of expressing their protest against injustices [illegible] grievances.

Under any form of government power is relegated to a group of men to judge in righteousness and to rule with equity and justice. It does not follow that because men are called to power, and are invested with authority to enact laws, they must be considered immaculate or infallible. Too often the best men—the most humane the most just, the most pious, the most considerate—remain subjects, and do not become rulers or framers of laws for their fellow men. Similarly, too often those who attain to power are inconsiderate, tyrannical, unjust. If proof were needed it will be found ready to hand from almost every country and from every age. To take a recent case in point from a nation in the front rank, I would cite the passive resistance offered by a large section of highly educated people in England against the last Education Act. Here we have a form of government which has undergone a purifying process during centuries of civilization—a government which, by common admission, has reached almost the highest level of perfection [illegible] in point of equitable laws, in high forms of intellect and [illegible] a government which bears on the face of it every element of moral right and expediency. Yet we see this promulgated apparently in the best interests of the whole community, but which proves in its operation, [illegible] antagonistic to the conscientious by a large, intelligent and influential obedient section of that community. Numerous laws are in operation to which it gives willing and unquestioned obedience, but, owing to reasons which have swayed humanity in all ages, it finds that its conscience revolts against the new measure. The new enactment caused a serious conflict in their minds; it warred against their sense of right. It therefore simply declined to do the law's bidding and accepted the consequent penalties.

Laws are said to be made for the safety, the security and the [illegible] of the interests of the people. They are not made to chastise and oppress. They must be framed by reason, [illegible] conscience in the interests of the [illegible]. They must not be [illegible]; they must not remorselessly override the domain of reason and conscience. They must act with justice and circumspection. "Render unto Cæsar that which is Cæsar's" does not mean [illegible] should resign themselves [illegible] to the law's [illegible]. Those times within

...intelligent citizen ... the two injunctions by paying the required fine instead of applying ... the law which demands that he should have his child ... moral grounds he ... to set aside his conscientious scruples ... solve his conscience ... became a ... the words of Thoreau, this man was a man first and a subject afterwards. He obeyed the law of conscience before blindly ... with the alternative of man-made law. "It is ... to cultivate a respect for the ... much as for the right. The only obligation which I have a right to assume is to do at any time what I ..."

III

... majority ... put a ... becomes an imperative necessity, than the majority can ... continue strong for long; it is bound to weaken and become effete as to ... action in the matter of enforcing ... power or its authority against the ... minority. And ... subjects, who are ... of a law ... or legally constituted ... convenient, ... the more reason for ... particular ... would be tyrannical, ... ately tend to endanger the political fabric of that community. The very *raison d'être* of the Government would, ...

... on the ethics of ... that I make ... the ... Thoreau ... conception of ... changes the ... essentially revolutionary, and does not consist wholly with anything which was. It not only divides ... and churches, it divides ... separating the individual in him from the divine."

Speaking of the inconsistency of the aggregate intelligence placed in authority and power, he says: "After all, the practical reason why, when the power is once in the hands of the people, a majority are permitted, and for a long period continue, to rule, ... is not ... that they are most likely to be in the ... but because they are physically the strongest. But a Government in which the majority rule in all cases cannot be based on justice, even as far as men understand it."

Again: "I think that it is enough if they have God on their side without waiting for that other one. Moreover, any man more right than his neighbours constitutes a majority of one already. ... Under ... government ... the right place for a man of ... principles.

... have ... ely governments, ... places and ... place and ... To ... conditions of this ... Thoreau ... fronts all honest men ... his wisest ... your whole vote, not a strip of paper merely, but your whole influence. A minority is powerless while it conforms to the majority; it is not even a minority then; but it is irresistible when it clogs ... with its whole weight."

IV

Upwards of four ... centuries before the advent of Christ, ... sage of Greece, was reputed to be the wisest ... of his age. His unflinching ... rectitude made him many enemies. The State, or rather those in power in the State, accused him of corrupting the Athenian youth and of ... the national gods. He was ... elected in a regular manner. His chief offence consisted in his heeding the divine voice ... and ..., which ... he ... not compel ... He declared that his *daemon* restrained him for misconduct, and commanded him for every good word and work ... go the extreme ... The law of ... nothing in ... considered of little account ... ence to human laws and ... tive enactments, under our present forms of civilised government. The Delphic ... Socrates the wisest ... "Whereas ... thought they knew something, ... had attained ... to the element of true knowledge, he knew that he knew nothing."

Passive resistance is emphatically submission to physical force under protest. "Resist not evil" said Jesus of Nazareth, and Socrates, by drinking the poison refrained from resisting what he had adjudged in his own mind as evil. How far this comports with the philosophy of Plato, another brilliant heathen sage, will be apparent from the following prophetic picture of the Man of Sorrows whom the Western world has deified:

"A man perfectly good, virtuous and just; not one who wishes to appear so before his fellows, but one who is really and sincerely so. We strip him of his good name ... deprive him of ... except his intrinsic goodness. Without doing wrong, we will suppose him to be accounted an evil doer, that his virtue may be tried as by fire. ... No ... poverty ... the most ... ignominious ... crucifixion ... part of duty. ... him in the face, but ... remain ... shaken; branded as a sinner, he is still a saint. ... To complete the picture, we will suppose this good man to be beaten with rods, scourged with whips, put to the torture, laden with chains, nailed to a cross, humbered with transgressors, and yet without sin."

Plato wrote thus, three centuries before the advent of Christ. His further ... modern ... inspired ... A good man is wretched amidst ... advantage; a good ... every side; yet not distressed, ... pleased, but not in despair, ... ed, but not forsaken; cast ..., but not destroyed."

Most men of our day account Count Tolstoy a paradox. By ... admission, however, he ... thinker, ... quite a seer. He has certainly ... the deeps of ... Humanity ... many of the ... which ... war ... Indeed ... ...

...me... and death that you are ...to convert men? Do you think ... any made its way in the ...rld by preaching? Bah! No such ...things. No one was ever converted by preaching. What converts men is not preaching but martyrdom. It is only when men see other men—weak, sensitive, ...ration-loving men like themselves—taking joyfully the spoiling of their goods, rejoicing in persecution, and going gladly to death for their faith, that they begin to believe there is something in it. No one ever believes in the truth of anything till he sees that someone is willing to die for it. The Judaism the Arabs, the ... the great ... men. And it ...

...

...

A New Political Party

In the Transvaal

The Fate of the Coloured Races

Below we give an extract from the manifesto of the South African Forward Party.

The fundamental need of South Africa is a dominating efficient white civilisation, and the primary object of the South African Forward Party is to secure a permanent settlement in the country of a large and prosperous population drawn from the higher races of Europe, and accustomed to high standards of living.

(a) In order to act effectively in social and political spheres of natural life, the union of the States of South Africa must be speedily accomplished.

(b) The proper education of white children requires the allocation of a high percentage of the State revenue. Equality of opportunity, the recognition of the value of character, and the provision of practical industrial training are necessary features in a satisfactory system.

(c) The existence of aboriginal and coloured races occupying a low plane of progress differentiates South African problems social, political and economic, from those of other countries, and necessitates special treatment.

(d) The evils arising from the present intimate contact of the white and coloured races should be lessened by encouraging the separate and independent development of the coloured races socially, politically and territorially.

(e) The government must be vested in the hands of the white inhabitants, to whom the exercise of the legislative franchise must be confined.

(f) The strict control of immigration in order to prevent the entry of coloured persons and of those [illegible] undesirable for the maintenance of a white South African [illegible]

The programme of the South African Forward Party [illegible] upon the white [illegible] the national welfare [illegible] of the Transvaal to white people. In order to secure the primary object [illegible] settlement of a large and prosperous population drawn from the white races of Europe [illegible] favour of [illegible] and [illegible] dent [illegible] Legislature [illegible] exclusively [illegible] The Party [illegible] be a political party [illegible] and Party of the Transvaal [illegible]

Transvaal Municipal Association

And Coloured Persons

At the Conference of the Transvaal Municipal Association, last week, a recommendation that the municipal franchise be withheld from natives and coloured persons resident in South Africa, was carried. It was also agreed that the definition of coloured persons, i.e., persons who spring from other than a European race, be left to the Law Courts in each case to interpret. An amendment to this recommendation, that Parliament should define the term coloured person, was lost.

Text of Address to Mr. Polak

The following is the text of the address given to Mr. H. S. L. Polak, Editor of INDIAN OPINION, by the Natal Indian community during his recent visit:

We the undersigned, representing the Indian community in Natal, desire to take this opportunity of welcoming to your hearth and home

Words cannot adequately convey our deep sense of appreciation of the generous services you have rendered to our countrymen in the Transvaal during their recent struggle for Liberty, Justice, and fair and honourable treatment.

You have, from the very earliest stages, devoted yourself most indefatigably and with unremitting energy to the cause of our Indian brethren. Your advocacy of the "Passive Resistance" movement, either in the columns of that well known and ably-conducted paper INDIAN OPINION, and in independent articles, or by numerous speeches, have all been appreciated and placed us under your obligation.

We realise also, how difficult it must have been for you, not being, an Indian, to have persevered in the position you have elected to adopt and espouse the cause of the despised Indian. This one fact alone would be sufficient in endearing you to us. For we feel by election of yours, that you are moved by that true spirit of humanity which [illegible] to maintain and preserve [illegible] principle of Legality, Equality and Justice, to all classes of men, irrespective of race, colour or creed.

[illegible] very much [illegible] and that Mr. [illegible] Colonial [illegible] oppressed.

[illegible] Asiatic [illegible] Colonial [illegible] Asiatic [illegible] Indian [illegible]

Natal and the Asiatic Trader

The London sympathisers with the Asiatic have not been deterred by the "Hands-off" [illegible] Dr. O'Grady Gubbins addressed to them when he announced the Natal Government's proposed legislation for suppressing the Arab trader, says the *Natal Mercury*. Mr. Rich, the energetic secretary of the Home Committee which championed the cause of the Transvaal Indians, has already set to work with the view of raising prejudice in advance against Natal's efforts to deal with Asiatic encroachments. The fact that this Committee has begun "strenuously opposing" the new Natal legislation, before it has even been introduced, is a forewarning of the hostility that our endeavours to solve the Asiatic difficulty will encounter. We have to reckon with an unsympathetic attitude from the Imperial Government, if the Government will in power when the new Acts are passed should be the present Liberal Administration. Nevertheless, we hope that the Government of Natal will persevere in the path which they have marked out. We believe that the Home public can be educated to appreciate the Colonial point of view in regard to such questions. At all events, Natal will not be fighting a single-handed battle, for the Colony will have [illegible] the full strength of [illegible] South African opinion, [illegible] Asiatic [illegible] legislation [illegible] to prevent the growth in the Dominion of such evils as have been suffered to flourish in Natal. The Imperial Government will not [illegible] the Anti-Asiatic legislation of the Canadian Dominion, nor would it thwart the proposed legislation in Natal when backed up by the rest of South Africa. In saying so, we assume that the Natal Legislature would only pass such measures as are consistent with British justice, which implies that legally-acquired rights shall not be extinguished by confiscation but by means of such compensation as may be equitably due.

THE GOVERNOR OF NATAL AND INDIANS. At the annual Conference of the Natal Agricultural Union on Tuesday, H. E. the Governor said: 'The Asiatic question (Resolutions 51 and 52), is ground on which I fear to tread, but it will, I hope, not be unconstitutional if I express my personal sentiments, that it would be a [illegible] battle for the Colony if it would [illegible] more [illegible] and less on imported Hindu labour, and I feel also that the longer the importation from India goes on the less will [illegible] power of the Colony to deal with [illegible] who are already [illegible]

Natal Agricultural Union

Discussion on Indentured Labour

At the Conference of the Natal Agricultural Union on Wednesday last, Mr J. King (Nottingham Road Farmers Association) moved:—"That this Union, representing 70 per cent. of the total indentured Indian labour employers of the Colony, would impress upon the Government the danger of stopping the supply of indentured Indian labour until the native question is dealt with, and a supply of native labour is available." He said that, in order that the industries of the Colony should proceed satisfactorily, it was necessary to have a constant and reliable supply of labour. He had no doubt, from all he could gather on the subject, the result of which had been to show that the agricultural and planting industry employed nearly 40 per cent. of the Indians, while the other 30 per cent. were absorbed in the various port corporations, municipalities, and in small settling [illegible] their time. What would they be doing if the industries of the Colony on a mere sentiment? (Hear, hear.) And this was a mere sentiment.

Mr. Angus Wood declared that, if this motion were passed, the Conference would be signing the death warrant of the Colony. What was going to be the inheritance of the whites? Whites were decreasing rapidly and coolies were taking their place.

Mr. Henwood supported the motion.

Mr. Van Rooyen said that native labour could not be relied upon under the present circumstances. They had to do the best they could for the moment, and he supported the motion.

Mr. G. D. Alexander, past president of the Union, quoted figures showing that 9,568 Indians left the Colony in 1907 and 1908, and the number of indentured Indians brought into Natal in 1907 was 6,486. The number of indentured Indians brought into the Colony during 1907 was 1,938, and the number of Indians returned from Lobito Bay and able to claim domicile was 400, a total of 8,824, to which had to be added 88, births, bringing the total to [illegible], showing that the actual wastage of Indians in Natal had been [illegible].

Mr. G. Leuchars supported the motion, declaring that the country required a reliable labour supply, and native labour could only be obtained spasmodically. He asked the up-country farmers not to play into the hands of the Durban carpet baggers. (Prolonged applause.)

Mr. C. H. Hulett said that the time had come when the Government should take the matter in hand. [illegible] Colonial industries [illegible] had become reliable. Once a supply, the Coast farmers would be as ready as anyone to do away with the alien population. An agitation had arisen from Durban, because Durban had not distinguished between the Arab trader and the indentured labourer. Gentlemen had come here from Australia, and had started the movement in order to get political power. (A loud uproar drowned the remainder of the speech.)

Mr. D. A. Campbell said that, until the planters could be assured of a reliable supply of labour, the withdrawal of Indian labour would be absolute ruin to the sugar and tea industries on the Coast.

An amendment was moved by Mr. E. W. Evans, to the effect that the Government [illegible] the Immigration Restriction Act, in order to [illegible] the Government to [illegible] Indian immigration [illegible] Eventually the amendment was lost, and the original motion carried by 16 votes to [illegible].

Transvaal Coal for India!

In the course of an address recently given in Johannesburg by Mr. H. P. Wall, Chief Engineer of the C.S.A.R., on the subject of the new deviation on the Delagoa Bay line, he said:

"May I digress and give a few figures which I have not seen published before, and which may help the case. The total output of coal from Indian collieries in 1906 was 10½ million tons (colonial), of which one million was produced in the Bengal collieries within 200 miles of Calcutta, half a million in the Hyderabad state, a quarter of a million in Assam, and the rest in small quantities elsewhere. There is no colliery of any import[illegible] within 300 miles of the west coast of India from Karachi to Cape Comorin. There are 30,000 miles of railway in India and the administrations which have independent access to ports on the west coast measure 4,700 miles. The coal consumed for railway purposes during 1906 was 3½ million tons. It may, therefore, be assumed that the market which may be said to fall within the sphere of influence of the South African coal [illegible] consumes 1½ million tons on its railways alone. Its shipping, its mills and factories and its other industries must consume more than twice as much more. Total, say, 4 millions. It is conceivable that a satisfactory proportion of this demand will in the near future be met from this country. Coals and coal [illegible] at present the most important [illegible] for export, but tin, lead, iron ore and other minerals are all beginning to be worked, and will add very considerably to the [illegible] exports of a few years. There [illegible] country, and the [illegible] with be able to [illegible] very little [illegible] though I expect to hear that the quantity estimated is visionary, or, in the language of this country, optimistic."

Suffocating Stowaways

Each [illegible] of another kind seems to [illegible] various methods in Australia. Most South Africans will support the All-White policy of the Commonwealth; but when it leads to [illegible] fear they may contaminate Australian soil, one must admit that enthusiasm for an [illegible] ideal is being carried rather far.

It appears that the Department of External Affairs has been warned by the Japanese Consul-General that [illegible] to Australia. Mr. Deakin suspected that the unpopular Lascars [illegible] were going [illegible] Japanese [illegible] which have come from the East. He therefore ordered the most elaborate searchings to be carried out. But the Department failed to find any unwelcome visitors. The most vigorous prodding behind bulk headwang doors did not prod out a solitary Chinaman, and a vigilant and inquisitive department devised other ways. To do justice to its policy it is better to quote an Australian journal. Having noted the preliminary failure to nail stowaways, the *Australian* says:

[illegible]

[illegible] only intending against an Immigration Law. Now the department merely [illegible] that, as no cuprystatol corpses were discovered in Sydney, the [illegible] smuggling was grounded [illegible] questioned by others, who [illegible] bodies, if any, would have been [illegible] disposed of. It is amazing [illegible] because there [illegible] how the public conscience can possibly rest soothing on the subject. Mr. Alfred Hunt simply [illegible] that Immigration with sulphur will not be [illegible] to, because it is costly to the Government and has a deleterious effect on cargo.

"The [illegible] certainty acquiring a [illegible] philosophy." *Rand Daily Mail.*

THE LICENSING QUESTION. At the monthly meeting of the Durban County Council, letters were read from various associations in reply to the Council's circular as to the manner in which they considered the matter of [illegible] should be dealt with. [illegible]

Johannesburg Municipality

And its Colour Policy

[illegible] on the 1st inst. the following resolution was carried.

That the Council instruct the General Purposes Committee to approach [illegible] with a view to the introduction of such [illegible] as may secure the enactment of regulations having the object of preventing [illegible] and coloured [illegible] from occupying premises in localities other than those approved by the Council, or prohibiting the acquisition by lease, purchase or otherwise by natives and coloured persons of property in localities other than such as may be approved by the Council, and for regulating the use of streets and side walks by natives."

Canada and Indian Immigration

The "Natal" Act and Deportation

The special [illegible] from the *Times* of Vancouver under date March 8th sends the following information:

In what even some opponents of Asiatic immigration admit to be an arbitrary and indefensible manner the Dominion Government has ordered the deportation of the Indians who were allowed to land from the *Monteagle*. No opposition to their [illegible] came from the provincial officials in view of the [illegible] on against [illegible] Four students [illegible] for the United [illegible] allowed to land; [illegible] will be sent back unless [illegible] sue- [illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ શનીવાર, તારીખ ૧૮ મી એપ્રીલ, ૧૯૦૮. અંક ૧૬.

ગાડવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તીઆના ૧૮૭૩ એપ્રીલવેરી, તા૦ ૧૮ એપ્રીલ સુધી, સં૦ સન ૧૯૦૮.

હીંદુ-ચૈત્ર વદ ૨ થી. ચૈત્ર વદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની—તા૦ ૧૬ રબીઉલઆખરસ્ટી ૨૨ મી રબીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	દિવસ ઉગે	દિવસ આથમે	પાસલા	વધારે	ઘટતે	વધતે
						કલાક.
	ક. મા.	ક. મા.				
રવી	૬ ૧૬	૬ ૪૬	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦
સોમ	૬ ૧૫	૬ ૪૫	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦
મંગ	૬ ૧૫	૬ ૪૫	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦
બુધ	૬ ૧૪	૬ ૪૪	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦
ગુરે	૬ ૧૪	૬ ૪૪	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦
શુક	૬ ૧૩	૬ ૪૩	૧૨	૨	૬	૫ ૩૦

અનુક્રમણિકા.

નાતાલના ગવરનર અને હીંદી ૨૪૩
રેલવેમા ગોરાના હીંદી ૨૪૮
નાતાલ વિધેસભા ૨૪૯
કેપના ૨૫૦
મી ૨૫૦
... ... ૨૫૦
... ... ૨૫૧
... ... ૨૫૧
... ... ૨૫૧
મેસર્સ ડીચવાકપર નાતાલના ગવરનર. ૨૫૧
... ... ૨૫૨
હમીદીઆ ઇસ્લામીઆ સોસાયટી ... ૨૫૩
સેલ્બાગદ ૨૫૫
... ... ૨૫૬
ઇજીપ્તના મરહુમ નામીઆ આગેવાન મુસ્તફા કામેલ પાશા. ૨૫૭
ગિરમી કલીફોના તબીયતની મુલાકાત ... ૨૫૮
ટ્રેન્સવાલમાં હીંદીને કરતા કાયદા... ૨૫૮
ટ્રિંડિદાદના બનાવો ૨૫૯
... ... ૨૬૧
... ... ૨૬૨

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૧૮ એપ્રીલ, ૧૯૦૮.

નાતાલના ગવરનર અને હીંદી

[illegible] ૧૯૦

નાતાલના ગવરનર સાહેબ જ્યારે આવ્યા ત્યારે પહેલી પ્રખત હીંદી પ્રશ્ન ઉપર બોલ્યા છે. નાતાલના ધેલીના મંડળની ચારસીક સભામાં બોલવા ઠરતાં તેમણે સાહેબે જણાવ્યું કે હીંદી મજુરોનો ઉપયોગ કરવાને બદલે કાફરા મજુરોનો ઉપયોગ કરવો. પણી ગવરનર સાહેબ કહે છે કે જો તેમ નહિ થાય તો નબળા અને કાળા લોકોની તરફ ન્યાયની [illegible] ની ગોરાઓની ખાસમિયત છે તે પ્રમાણે તેઓ નાતાલમાં વસતા હીંદીને ન્યાય આપી શકશે નહિ.'

આ બાબત ઉપરથી બે વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે. ગવરનરના વચનનો [illegible] સતાં [illegible] પણ આપણે તો એમ કહીએ છીએ કે ગોરાઓમાં ભલે શરીર હોય, ભલે કળ, હુન્નર અને અક્ષર જ્ઞાન હોય પણ જો આપણામાં સત્ય હશે તો તેઓને આપણે દબાવી શકાશું. જેટલે દરજ્જે અક્ષર જ્ઞાન વિગેરેની જરૂર પડશે તેટલે દરજ્જે તે આપણામાં કુદરતી રીતે આવશે. એમ આવતું ગયું છે એવા સેંકડો દાખલા મળી શકશે.

પણ આપણે આમ તો એ છે કે [illegible] નો ખરાબ બાજુ વિચારવું ને તેનો નાશ કરવો. સારૂ [illegible] પ્રકાશને રાખ્યાં જવાનું નથી. બરાબર જોવામાં આવે તો ચારેપાસ થઇ ગુલામમાં આવવાનું નથી. એ ગોરાઓ પ્રમાણે વિચાર કરતા ગવરનર ના ઉિદ્દેશ ખોટા ભારે પડતા લાગે છે. તેઓ સાહેબ કહે છે કે ગોરાઓનો [illegible] અને નબળા માણસોના [illegible] સ્વભાવ છે. આમાં એવા અરથ આવ્યો કે હીંદી તે નબળા છે ને કાલ તો રહેશે ગોરા [illegible] ન્યાય આપતા આવ્યા છે ને આજ તો આપશે. હીંદીને નબળા [illegible] કેમ [illegible] નબળા [illegible]

રહીએ છીએ. તેથી દરરોજ માણસ આંગળી ચીંધશે. પણ ગવરનરને તેવા વિચાર ગોરાઓના આગળ મુકવાનો હક્ક ન હતો. તે તેમને શોભતું ન હતું. તેવી [illegible] ગોરાની નજરે [illegible] પડીએ [illegible] આપણે ન્યાયાધીશ [illegible] નથી. [illegible] ને બોલવાના નથી એવો વિચાર કરીએ. અને સબળા છીએ તેવા આપણે આપણા હકો. ને આપણી આબરૂને સાચવશું.

આમ વિચારવામાં સબળા ગોટલે શરીરે બળવાન, અને [illegible] ગોટલે બંદુક તલવારથી લડશું' એમ અરથ નથી બેસાતો. શરીરે બળવાન થવાની જરૂર છે. તલવાર બંદુક વાપરતાં ભલે હીંદી શીખવા [illegible] શીખે. પણ જો તેના હાથમાં [illegible] રૂપી હથિયાર હોય તો તે [illegible] ને તોપોવાળાને પણ પછાડી શકશે. આપ [illegible] નથી તેમણે [illegible] એમ [illegible] બોલવું [illegible] ગોરા [illegible] તેમાં [illegible] ને [illegible] ગોરાઓમાં ભલે શરીર હોય, ભલે કળ, હુન્નર અને અક્ષર જ્ઞાન હોય પણ જો આપણામાં સત્ય હશે તો તેઓને આપણે દબાવી શકાશું. જેટલે દરજ્જે અક્ષર જ્ઞાન વિગેરેની જરૂર પડશે તેટલે દરજ્જે તે આપણામાં કુદરતી રીતે આવશે. એમ આવતું ગયું છે એવા સેંકડો દાખલા મળી શકશે.

પણ જો આપણે સત્ય ગ્રહણ કરીને સબળા થવાને બદલે ગોરાના ગુલામ થયું તો આપણે તુરત જોઇ શકશું કે નાતાલમાં હાલ તો જે હીંદી છે તેજ બસ છે એવા કોલોનીના વિચારને આપણે મળશું. કાળદેસર જે આવી શકે તે ભલે આવે. પણ ગેર કાયદે સામવાનું બંધ કરવું અને ગીરમીટીઆ બંધ થાય તેમાં રાજી થવું. જો હાલ વસનારા હીંદી [illegible] ઓછા [illegible] ભળશે [illegible]

ડેલાગોઆબેના હીંદી

ડેલાગોઆબેના હીંદીઓએ હવાયત થવાની ખાસ જરૂર રહેવાની બહુ જરૂર છે. ડેલાગોઆબેમાં જે ધારાઓ ગેરવાજબી પસાર થયા છે તે ઉપર અમે ડેલાગોઆબેવાસી હીંદીનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તે ધારા ઘણી ચતુરાઈથી પસાર થયા છે. તે ઉપર અમે અગાઉ લખી ગયા છીએ. ફરી ચેતવણી આપવાની જરૂર માનીએ છીએ. જો તે ધારા ઢાંકી મુકત રહેશે તો પછી ખલાજ થવો મુશ્કેલ છે. અને જો કે તેમાં પોરટુગીઝ સિવાયનું કશું લખ્યું પુરું થાય છે તોપણ ઘણા હીંદી જેઓ પોરટુગીઝ લખ્યત નથી તેઓનો પણ તે ધારા છે. ઘણી જગાના પાસેા લાઈસન્સ તેઓને નવું પડે તેવા ધારા છે. અને બીજી અડચણો ઘણી ઊભી થઈ છે.

અમારી ઉપર લખ્યા તે ઉપરથી અમે ડેલાગોઆબેના હીંદીઓને ચેતવીએ છીએ કે તેઓએ પ્રમુખ મી. [illegible] તેમજ કાન્સ્યુલર ઓફિસનો સંપર્ક સાધી રહેવું અને તેઓની સલાહ પ્રમાણે વર્તવું. આપણો હેતુ છે કે મી. [illegible] ને ડેલાગોઆબે જવું તો હીંદી આગેવાન તેમને મદદ કરશે તેવાની કાયદાની સામે જે કરવું ઘટે તે કરશે. પણ કદિ મી. પોલાક ન જઈ શકે તોપણ તેઓ કાયદા ની સામે લડત ચલાવે એમ અમે માની લઈએ છીએ.

નાતાલ કોંગ્રેસનો કબજો

[illegible]

આ હીંદીઓની [illegible] નથી એમ કહેવાય છે. મી. પોલાક સહિત મી. હાજી મિરઝમાલ નથા મી. ગોવિંદ્રાજુલુ નાયડુ વગેરે આગેવાનોનો સહકાર છે. તે ઉપરાંત કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી નથી પણ કોંગ્રેસના [illegible] મી. પોલાક સહિત કોંગ્રેસના આગેવાનોને [illegible]

કેપમાં અગત્યનો કેસ

કેપમાં ચાર હીંદી છોકરાનો કેસ થયા ના બાબત રેજીદા બાબામાં આવવાની અગે [illegible] તે બાબત અમને લાગે છે કે તેનો મર્મ અમે નીચે આપીએ છીએ. કાયદા [illegible] ચારેક વર્ષથી [illegible] બાબતો નથી આવતી. ખાસ તાર મગાવવાથી કેટલુંક અમને વધારે ખરચ થાય છે પણ તેથી અગત્યના [illegible] તેથી અમે જ્યારે તેવા પ્રસંગ આવે ત્યારે તેમ કરવા ધારીએ છીએ.

કેસ એવો છે કે ચાર હીંદી છોકરા ઓને ગયા વર્ષમાં કેપમાં ઉતરવાની ના પાડવા હતા. છોકરાઓનો બચાવ એ હતો કે તેઓનાં માબાપ કેપનાં રહીશ હોવાથી તથા તે છોકરાઓની ઉમર સોળ વરસની અંદર હોવાથી છોકરાઓને દાખલ થવાનો [illegible]

મી. રીચની અયતિ—અને મરક્યુરીની ટીકા

નાતાલમાં મજાના કાયદા લિયે હકત લેવા ગી. રીચ બનાવ્યા છે એ બતાવનારા તારો પર ટીકા કરતાં 'મરક્યુરી' લખે છે કેઃ—

આરબ વેપારીને નાબુદ કરવાના કાયદા સબંધમાં ડો. ગ્રાબીન્સે તો જણાવ્યું કે ડ્રાન્સવાલવાળાઓ શું કહે છે તેની અને દર કાર નથી; છતાં તેના બિલને લીધે એશી આફ્રીકના ખંડના મિત્રો કાંઈ પાછા પડે તેમ નથી દરાસવાલના હીંદીઓની છેલ્લી લડતની વિગતમાં ઊતરવાની જરૂર નારે જે સા. આ. વિ. કમીટી તેના બંતીલા સેક્રેટરી મી. રીચ પાછા નાતાલ [illegible] ગયાં કામે લાગી ગયા છે. તેમનો હેતુ એશીઆટીક સવાલનો નીકાલ કરવાની નાતાલની દરખાસ્ત માને ઈગ્લાંડમાં લોકમત ઉભો કરવાનો છે. દરમ્યાન નાતાલના ઠરાવ દાખો પાર્લામેંટમાં દાખલ થઈ નથી ચુકયા. [illegible] પહેલાં જ તે કાગળની સામે સખ્ત [illegible] તેમ તે કમીટીએ રજુઆત [illegible] ઈગ્લાંડની આબોહવા [illegible] વસ્તીની શીળસ સરખા રોગ તો, [illegible] ચિંતા [illegible] આપણે બંધુત્વ સમ્બન્ધની [illegible] આપણે આશા છે કે નાતાલ સરકારે બનાવ્યો છે તે કાયદાને માટે તે મહેનત લેશે. આપણે લાગે છે કે આવા સવાલના બાબતમાં કોંગ્રેસનીસ્ટ ગોરાઓએ શું બનેલું છે તે બાબત ઈગ્લાંડના લોકોને સમજવવી રહેશે. ગમે તેમ હોય, પણ નાતાલ એ લડતમાં એકલુ નહીં રહે. કારણ કે તેને દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓનો મજબુત ટેકા મળશે. નાતાલમાં જે સ્વરાજ જેવા મળે દીધા તે સ્વરાજ ઉગતો કાળો કોઈપણ કોઈને શીખવા જેવા કાયદો [illegible] સરકારના [illegible] કાયદાને અટકાવવાની [illegible] નહીં. [illegible] કાયદાને પણ [illegible] કોઈ કરે. [illegible] પણ [illegible] ગાંધી [illegible] નથી [illegible] નાતાલની [illegible]

સ્ટેન્ડર્ટોબેવાળા હાલબેહાલ થએલા ગીરમીટીઆ

સ્ટીમરૂ હલની કેરાલમાં આવેલા ગીરમીટીઆ દીંદા સંબંધમાં સ્થાનીક બાબામાં નીચે મુજબ હકીકત પ્રગટ થઇ છે:—

હાલમાં આવેલા ૪૨૬ ગીરમીટીઆમાં થી ૨૦ જેટલા ડોમીસાઇલ્ડ સરટીફીકિટ વાળા જણાય છે, ત્યારે બાકીનાને હીંદુસ્તાન મોકલવાના છે. તે લોકોને હાલ બ્લકમાં કવોરનટાઇનમાં રાખવામાં આવ્યા છે. તેમ રાખવાનું બીજ કારણ એ છે કે તેઓમાંના પણ બીમાર છે: અને બીજુ આગળ હોડા મળવાથી તેઓ કાંઇક સાત થઇ હીંદુસ્તાનની મુસાફરી માટે વધારે લાયક બને આ દીંદાઓ ઉદાસીમાં પડેલા અને ઓના હાલચેલાક દેખાય છે કે તેવું ગીરમીટીઆ દીંદાનું બીજે ક્યાંય આ બંદરે હજી જોવામાં આવ્યું નથી. તેઓનાં શરીર સેવાઇ ગયાં છે એટલું જ નહીં, પણ તેઓનો દેખાવ બીજો અળખામળો લાગે છે કે તેમના સામું જોવાનું કોઇને ગમે નહીં. તેમનાં કપડાં બોહદ મંદા અને સુગ ચડે એવાં હતાં અને કેટલાકને તો પોતાનું શરીર ઢાંકવા પુરતાં ચીથરાં પણ નહોતાં. તેમના લાંબા ગુચ્ચાગોલ વાળ, તેમનો ગોબરો દેખાવ અને ઉપર જણાવ્યું તેમકમને લીધે તેઓ ખરેખરા દીંદા દેખાતા હતા.

બેએ જણાવવામાં આવે છે કે આ લોક મદ્રાસે સ્ટેન્ડર્ટોબેવિ ઉતારવામાં આવ્યા હતા. તેઓના બોલવામાં તેઓને તેમની ઉપર બાબે તેવા બીજાઓ તરફથી તેમની ઉપર બોલવામાં આવેલ પણ બીજા જણાય છે કે તેઓ ખોટા બોલે છે. મુલકમાં ગીરમીટમાં રહી ના જાવા. આમ બોલવા છતાં કેટલાકે જણાવ્યું પરંતુ પાણી નહીં મળે... (તે તો ઉપરના 'બાદર'). બીજા કેટલાકે જણાવ્યું નાવરવાને માટે પૂરતું પાણી મળતું નહીં બોલવું જ નહીં, પણ કેટલીકવાર પીવા માટે પણ ન મળતું. બીજા બોલે જણાવ્યું કે બોવો ખરાબ મુલક કે માંદગી લાગુ પડયા વિના રહે નહીં. અમારે જંગ લગાં સુવું પડતું તેથી પણ માંદગી લાગુ પડતી. કોઇક બાબુએ જણાવ્યું કે કેટલાક માણસો મરી ગયા છે.

તેઓએ કાંઇ પણ પડતું કલ્લું ફોજ (તેઓ [illegible] પાસે છે) [illegible] તેઓના બોલવામાં [illegible] હાલ બંધના બોલ જણાવેલ છે.

નાતાલમાં એશીઆટીક સવાલની ચરચા

મી. ડાન ટેલરનું ભાષણ

ન્યુજરનલીમાં ગોરાઓની મીટીંગ આગળ ભાષણ કરતાં નાતાલ પારલામેંટના મેંબર મી. ડાન ટેલરે નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા:—

અગાઉ એશીઆટીક લાયસેન્સના સવાલ સારૂ સ્થાનીક ગોરાઓ સ્થાપનની જે હિમાયત કરી હતી. અને આજ્યા રહે છે કે સરકાર તેવી ગોરાઓ સ્થાપવા માટે શકિતમાન થાય. જો તેમ થાય તો કામ કરનારી કમીટીઓ નીમાય, અને તે સરકારને મદદ કરતા થયા વગર રહે નહિ. લાયસેન્સના કામ કાજ માટે આપણા બોલાવીમાં [illegible] સ્થાનીક ગોરાઓ સારૂ ચાટે ન નીમાય તે હું સમજી શકતા નથી. એશીઆટીક લાયસેન્સનો સવાલ જોવો છે કે આપણા બોલાવીના ગોરાઓનાં મન તેના વિચારમાં રોકાયેલાં છે. માટે તમારે જાણવું જોઇએ કે જો આ બાબતમાં કાંઇક નહિ કરવામાં આવે તો તમારે આ મુલકમાંથી હાંકા કઢવા નો વખત આવશે. લાયસેન્સનો સવાલ સૌથી વધારે અગત્યનો છે. નવા લાઇસેન્સ બોર પણ અપાવા ન જોઇએ. તે આખા સવાલ ઉકેલવો પાઠવાનો સમય આજ એ કે સ્થાનીક ગોરાઓ [illegible] લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા તમારા હાથમાં [illegible] એશીઆટીક [illegible] [illegible] [illegible]

...ના ખાતામાં ચૂકવવાની રકમ ભરી દેવામાં આવે છે અને ત્યારબાદ ...ને ...ની ખરીદ કરવાનો હક્ક રહેતો નથી. પરિણામે ...ને પણ ...

ટ્રાન્સ્વાલમાં ઓરીઆટીઝ આપવાના ધારા.

(૧) ઓરેંજીયાના પ્રેસ્ક્રુગીઝ પરગણામાં જે રીતે ઇન્ડિયન પક્ષ રાખવો. (૨) દરિયા કાંઠે મુખ્ય બંદરોઓ, તથા (૩) જમીન મારફતે રેલવેનાં સ્ટેશ નોઓ, આમાં કે ઠેકાણે પોલીસ થાણાં રહેતાં હોય ...

(૨). ઓરેંજીયા પરગણામાં દાખલ થવા માટે ... ...

આ પાસ નીચે પ્રમાણેના માણસોને મળી ... ...

અખબારપત્ર

તોફાનસમજ

(બજાના બાસ પ્રતિનીધિ તરફથી)

C.P.M.VIII

1924 સત્યાગ્રહી લીડરો

એસેસીએશનના બજાનમંત્રી મી. કુવાદીયા દેશ બજારે સારા વિદાય થયા છે. તેમનો વિચાર બધું બાજી દર્બન દેશથી પાછા આવવાનો નથી. તેમણે આવરદાનો ત્રીજો ભાગ તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગુજારેલો છે એટલે બાજીની બાકીની જીંદગી દેશમાં રહી ખુશાલી અંદગીમાં તથા દેશના કલ્યાણમાં ગાળવા ગુજરાતને તેમનો વિચાર સમજી. જાણ તેવો તે બધાબારા કારણ કે તેમને દક્ષીણીના સોબતીઓ સાથે ગાઢ રહિયાણે બાંધેલું. મી. કુવાદીબાએ પોતાનું બાં બાકી પણ તેજ દાખલે રહેવું.

મી. કુવાદીબાએ બજારની બાબતમાં બહુ સારું કામ કરેલું. તેમણે પોતે છેવટ લગી દીલગલ રાખી. પોતાનાથી સમજે તેવા બાબાઓને તેમણે બજારમાં રાખ્યા, તે પોતાની બાબતોથી લોકોને બુશ્કેલી આપેલ. તેમનો વેપારે બાબત બાબા તેની દરકાર નહિ કરે તેવીબ તેવા દીલોની જેમ તેમણે બુકસાનીનો બાદલે ઉઠાવ્યો. ઉપરાંત બજારના કામમાં પોતે કેટલી મદદ લેતા. તેમને બુદ્ધ લખી બાબાર બહોં બાંને તો બજાર સારો કામ કરે એવો હું બરસો [illegible]

જેમ મી. કુવાદીબાએ કરવા [illegible] પહેલે બરસ ભાગ લીધો હોત [illegible] મી. બલી બાબ બાકરક તથા બીજા બાબાબીયા બાગે [illegible] બાબતમાં [illegible] મદદને બાદ રહી ગયેલા. મી. બલીભાબ બાકરક તથા મી. બલીભાબ બદમદને બુદ્ધ મોટી ઉંદરી બર્બે ને હુસેનભા તેમના પણ દોસની બેવા ત્રિબોકે બમારા કામમાં કર બેમ બાંદગી કરે છું.

બીબુળ

[illegible] બાબતમાં [illegible] બાબતમાં [illegible] બાબતમાં [

એશીઆટીક સવાલપર નાતાલના ગવરનર

નાતાલની ધારાસભાને લગતા કોનફરન્સમાં ગોરાઓની એક મોટી મીટીંગમાં ભાષણ કરતાં નાતાલના ગવરનર સર મેથ્યુ નેથને જણાવ્યું હતું કે:—

એશીઆટીક સવાલનો વિષય ઘણા પ્રકારનો છે કે તેમાં પડવાનું મને ઠીક લાગતું નથી. પણ તે બાબતપર મારા આંગત વિચારો દર્શાવું તેમાં હરકત વધુ પડતું નથી. હીંદી મજુરોપર આધાર રાખવાને બદલે કાફર મજુરોપર આધાર હોય તો તે વાત આ કોલોનીમાંટે બહુ વધારે ફાયદાકારક થશે. અને મને લાગે છે કે જેમ હીંદી મજુરોને લાવવાનું વધારે વખત ચાલુ રહેશે તેમ પરપ્રજાના એશી આટીક લોકોના સવાલનો નીવેડો કરવાની નાતાલને ઓછી સત્તા રહેશે. તેવા લોકો હાલજ અહીં છે, અને તેઓને પરની રીતજ રાખવામા આવે છે. કાળા કે ગોરી પ્રજાનો સ્વભાવ છે કે પરદેશીના અને નબળા લોકોને બેજવાદીતે રાખવા.

જોહાનિસબર્ગથી એક લખનાર લખે છે કે ના. ૬૨ મીએ એસોસીએશનના ટ્રેઝરર શ્રી. કુવાડીયાને ત્યાં મેળાવડો થયો, લગ્ન જગ ૭૦ માણસોને ખાવાની દાવત આપ વામાં આવી હતી. મા. પોલાક તથા મી. બાસ પણ હાજર હતા. બપોરના બલાશ બધા બાદ ભાષણો થયાં હતાં. જેમાં મી. ગાંધીજી, મી. અલીબાવ આદુજી, તથા મી. અલીબાવ મહમદની કારકીર્દીમાં બનાવ થયાં હતાં. મી. કુવાડીયા ઓનર ડોક્ટર તરીકેની ડીગ્રી મેળવ્યા તેની, તેમને ટ્રાન્સવાલપર બીનહરીફ ચુંટવા બદલ અભિનંદન આપવા ભાષણો થયા હતા. સરદાર પોતે બીજાને બહુ મોટા ગણતા પણ મી. કુવાડીયા કરતાં ઓછા હતા.

મી. અલીબાવ આદુજી બોલ્યા મી. કુવાડી બાબત મહમદ તા. તેમની દરેકના કરતાં જાસ્ત ઉમેદવારી હતી.

કરસન ખાતેના કરોમાં ઘટાડો

કરસન ખાતેના કરના ઓફીસર તરફથી જાહેર કરે છે કે — કુરસ નાતાલના કરના તારીખ ૩૧ મીએ પ્રગટેલ પટાકો બંધ છે. હીંદુસ્તાનના કોઈ ગામડાના કરતાં ન આવે. [illegible]

!!! રમુજી રંગ !!!

ગુગાર! આજ કાલ જ્યાં ત્યાં ઘોડા ની સરતો, ઇનામના દગલા, ટોમ-જુગો, ઝુમ ઢાર્યો, ટોમની પા. ૨૦૦૦ કીંમત, વિગેરેના તડાકા ને ભડાકા સંભળાતા હતા. રેસીસમાં ઉતરનાર ઘોડા કરતાં રૂટરના તારની કીંમત ગણી હોય તો વધી જાય. જલ્દ 'બીક' થયા કે તાર. રેસ શરૂ થવાની કે તાર. ચાલુ થઇ કે તાર. અહલે ઝાએ તાર. તાર ને તાર. પણ સંભળાય છે કે તેની ફ્રમખાન્ની થવા જેટી. અગે દિકા ખાતે ન્યુબોરકની પારલામેંટમાં એવું બીલ દાખલ થનાર છે કે એથી સરતો પણ જુગાર જેવીજ છે, તેથી લોકનો અવરકુટો ને દરદળનો ખુંટો પેદા થાય છે, માટે એને પાણીચું આપવું. પાસ બાસ થયું તો ટોમ, ઝમ ઉઠાણે પડવા ને માલીકના ડાચા પકાસી ગમાં.

* * *

તડાકો! સંભળાય છે કે નાતાલના હીંદી વિપારીની દસ વરસ પછી બરબાદ કાઢવાનું બીલ ત્યાંની પારલામેંટમાં રજુ થનાર છે! ટેકામાં ઇનર્ડનચર મેમ્બર ઓજન્સી કલકત્તામાંથી ઉઘેઠી; અને હુમે દાઢ ગોળો તયાર કરી પટેન્ક-ખાઉં કરતા શીમાતા રાજ ભુએ છે. પણ ઓટ ગજબનું આઠું સાલ નડયું. કદર ખબર આપે છે કે "ફાંચ"ના તડાકા, ને ધડાકા થી તો તોબા છે. રેંજીપંજીનાં તો ફાન્ત' મનડી ગયાં. અને સમજુનો ફૂકાડા મારતાં દમ ચડી ગયો. અને બીજાં શું બાટ ઘડવો તેની ચટમાણમાં મુંચવાઇ પડ્યા. એ તો થયું. પણ રીચનો તડાકો સાંભળ્યો? ભુલ્યો બા, સાંભળો. નાતાલના ગોરા પ્રપંચથી સ્વાર્થ સાધવા બાલે ઉંધા પાટા બાંધે. પણ તે સિદ્ધની ગરજ નાથી કહ્યે મુકામ. "નાતાલમાં બીલ દાખલ થાય તે પહેલાં અંગ્રેની પારલામેંટ માં રેફરન્સમાં મોકલવું. અને દાદ ખાજુ તારને ગુમલતી જેવું બીલ આવે તેવું ઘડવામાં આવ્યું." ખરા બી. રીચ! જેટલાં તમારો તડાકો ભારે તેટલાં ચોખ્ખાં છે. પણ ઓટ વિનાને ગરજ કોની પણ પગર વાગશે બાપી? જાવું મુબઇ ને બારણા બારસાલીયો! જો માલદાની સરતા ન ગાડે આવવાનો ગામ નહિ. બાકી ઓફીસ તો બરબ્બર [illegible]

* * *

ખા ખા! [illegible]

લોકોમાં જેટ નાલ્લા અભણ પણ બદ્ધ વિદ્યામાં જાહેરાત છે. ધુળ હોય ત્યાં પાણી દેખાડે, અને પાણી હોય ત્યાં ધુળ. ના રે બાપુ! કાંઇ નવાઇ જેવું નથી. આપણને અખર છે કે પાંડવોની સભામાં પણ એમજ થયું હતું. દુર્યોધનને પાણી ત્યાં ધુળ ને ધુળ ત્યાં પાણીજ જુવાનું હતું. ને અંધના આંધળો શીરપાવ મળ્યો હતો. તેમ તેજ માણસ અવતાર લઇને પ્રત્ય તરીકે કાંઇ નહિ ઉતર્યો હોય? હશે, પણ કહે છે કે ફારમ (ખેતર)માં પાણી કયાં મળશે? તેની જરૂર જતાવે છે કે જે કામ કરવા મોટા પ્લનકર્તીઓ પણ ફાવ્યા નથી. જાણે નાગ-સાપના માથા પરનીજ મુંડી. જરૂર બતાવી ઓટલે થયું. તમારે લબકે ને ઝબકે પાણીજ પાણી. બા! આ રસિકજીની ભલામણ છે કે ઇંદિઆમાં ગારવાડમાં પાણીના ઘણા સાંસા છે. માટે ત્યાં પહોંચ ને એ ઇલગ લગાવ કે તારે ને તારા બાપદાદાનું દરદળ ટળે! બાકી સોનાના દેશમાં કુશીની કીંમત કોણ જાણશે!

* * *

ગપ ગોળો! જેહાનિસબર્ગને વળી કેટલાક આપણા ભાઈ મજકમાં "જાનગ બાગ" બોલે છે. જેવું નામ તેવા તડાકા પણ આલે છે. એક ગપ એવા આબાદ પુરાવા સાથે મુકવામાં આવી કે અ. રસિકજી તો હોડધામમાંજ પુરા થઈ ગયા. પશ્ચિમ દેશમાંથી એક એવો ગોળો નિકળ્યો કે તે બાકતો બપકતો પુરવ દિશામાંથી પસાર થઇ ગયો. સાંભળાય છે કે બી. ગાંધી તો પલાયન કરી ગયા; અને જોંસ બારથી તાર આવ્યો 'કોઇને કહેતા ના'. બીજી ગપ એવી ફુટી કે ચેરમેન ગરબડાટ કરી ગયા; અને ઘોડિયા પહોંચ્યા. જોયાં ટાઢા પહોરનાં ગપ્પાં! રસિકજી બિચારા હાંફતાં હાંફતાં હાંફતાં મુંઝા લાવ્યા. કે વાત તો સાચી. બી. ગાંધી ડરબન ગયા ને ચેરમેન ડરબનથરંગ ગયા.

* * *

પધરામણી! દરબાંસવાલની ગ્રેનેરી ધરતીમાં ગયા આઠવાડીઆથી કુંટી બાઇની પધરામણી થઇ છે. ગરમ કપડાંની બલા લાગી. સવાર થાય કે ચાલો બજારમાં ને ઉઘડતાં ત્યાં. અને સાથે મીસીસ રસિક ના સપાટો. તમારે સુટ જોઇએ? તો કાંઇ ગરમ ગોદીયાં બોદીસ ન [illegible] ચાલો બજારમાં. બેસ શું તે [illegible]

આપ છે. કલીયરન્સ સેલ તે રદ્દ પુરી થયા પછી. અમર નવા કપડાંના ગેલ આપ છે. કેમ? ત્યાં ત્યાં સમજે નહિ. સમજે નહિ પૈસો છે. સ્ટોક ટેકીંગ સેલમાં આવે. અરી ડુપ્લિકેટરી ' એ તો પછી મારી નાખો પીરીયા કરાવાની વાત છે ડકાના કામની તેમાં ઘણી માલ ઓળખ કુંડા ઓ ગાં ? મેનેજ કેમ કરશે ? કુંફે મારવા કે કાનમાં કલમ ઘાલી ડોળ ખાલવા ? ગીસીસ વસ્ટિક વિચારમાં ખર્ચાઓણું પડી ગયાં. અને બબડયાં ખરો મારેલ કઈ. શું મેનેજ ! જનમમાં ધંધાદારી બજાર તો નોકલર્ક નહિ. મારીબાઈ મીસીસની પેઠે બજારમાં દાખ નાખી ચાલવાનું તે સ્વપ્નેય સુખ નહિ. બાળી ખુબસૂરતીને નજર લાગતા વેલ તેમ જરા બજાર નીકળવું કે ચાલ્યા ડાંઈ ઘરમાં કામ નથી ? ચાલો કમાવી નાખ્યાં ઘાટ નહિ. કરો ગરમ કપડાં નમેજ બજાર બાબો ચાલો તે પૈસા આપજો. કેમ ઉકાળો આવ્યો ? ચાલો ત્યારે હું તમારે માટે આલીશાનનું ગરમ સ્વેટરી કરાવી લાવીશ. કેમ બરાબરને ? નેમું ? ... બિજારામાં નય ગુણ

લી. નસિબ

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

અમારાઉ અમદાવાદમાં, અને હાલમાં ઉ અત્ર, કોપરના પીઠમાં રહેતા મુસેમાન અલી મહમદની મીલકત તા. ૧૦ મે મીસ્ટ્રેસ થી ગુરતની કચેરીમાં વેચવામાં આવી છે

માર્સિલ્સવાસીના અમદાવાદમાં રહેમાન મહમદ જેતાના લેણદારો અર્થે કામકાજની કરેલી છે. ન કામમાં દિવાળીની મેટ મીટીંગ તા. ૨૬મીએ સુપ્રીમ કોર્ટના રૂમમાં આગળ ભરાશે.

હરખચંદના બાબુ. ઉ. મુરગાસામી પીલે ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી મેએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

ઓટનંડલના માણી મુળાદ્ર નાયકુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી મેએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ

પેનાર છે

હરખચંદ, અમરેલી મેસર્સ. વસુ સામી પીલેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મીએ હરખચંદ સરકારી કોરટ ને અરજ ગુનાર છે.

હરખચંદના હાજી કરમાઇલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી ઓપ્રીલે સુપ્રીમ કોરટને અરજ ગનાર છે. આગાઉ આ સંબંધમાં ગેઝેટમાં જે નોટીસ પ્રસિધ્ધ થઇ હતી તે આથી રદ્દ કરવામાં આવી છે.

અમદાવાદના હીંદી ગ્રાહકની નાદાર મીલકત ના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૧ મી તથા ૨૮ મી ઓપ્રીલે ચેરટમ માલ્ટર્સ આગળ ભરાશે.

રહીઅરની હિલચાલ.

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઇન.]

ક્રાંગેલા—તા. ૬ટના અરસામાં આવવાની ધારણા છે.

" —તા. ૨૧મી ઓપ્રીલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમકુકી—તા. ૮મી ઓપ્રીલે મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી હતી.

" —તા. ૧૨મી મેના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમપ્રુલી તા. ૧૨ મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે

" તા. ૧૨મી મેના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમકાકી તા. ૧૪ મીએ કલકત્તા પહોંચી ગઇ છે.

અમસોંગા તા. ૨૮મી એપ્રીલના રંગુન જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૨૧મી ઓપ્રીલે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ફેનઝલર—તા. ૧૨ મી મેએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[યુડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ગેલોવેમાઇલ—તા. ૨૫ના અરસામાં મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ટીન્ટાઉ—એપ્રીલની આખરે આવવાની ધારણા છે.

ડનેરીક—એપ્રીલની આખરે આવવાની

પ્રસિદ્ધ છે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

તા. ૧૨મીએ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની જનરલ મીટીંગ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. સોસાયટીના ઓનરરી સેક્રેટરી મી. મુસા સાલેજી કુચાડીયા. મી. અલી ભાઇ આદમજી. અને મી. અલીભાઇ મહમદ મુલક જતા હોવાથી બંનાએએ પોતાના ઉમદા ભાષણથી સભામાં ભાગ લીધો હતો. ટેરવેલા વખત પહેલાં હોલ બીકાર ભરાઇ ગયો હતો. બરાબર ત્રણ વાગે વાઘોએ ના ટકોરાટ વચ્ચે ચેરમેન મી. ઇબ્રામ અબ્દુલા કાદર બાવાજીની ખુરશી લીધી હતી. મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં પહેલાં તેમજ પધાર ગામના સાહેબો જે મીટીંગમાં હાજર થયા હતા તેમનો સ્વાગત વાળી પ્રમુખે જણાવ્યું કે આજની જરૂરના અને કોમને ઉપયોગ તેમ છે ખુશી થઇ છું. અને એજ હાજરી દેખાડી આપે છે કે મી. કુચાડીયા, મી. અલીભાઇ આદમજી. અને મી. અલીભાઇ મહમદે જાહેર કામ માટે જે કરયું છે તેની તારીફ લાયક છે. એમની તારીફ હું વધુ કરતો નથી. મી. કુચાડીઆએ પોતાની જનરલ કોમરમાં કામના બાબત જરૂર ઉપાડી હતી તે અનુસરણ પગારે તૈયાર હતી. મી અલીભાઇ મહમદે, અને મી. અલીભાઇ મહમદે પણ બે આગેવાની પડતો બાબ કોર્ટ બાબતમાં અને મજબુત કરી પોતાની કોમમાં કોમ માં કીંમત હતો તે બાબતનો પણ હતો. કોમ આગેવાનો મુખ્ય બાબ છે તેનાં અને ડીલગીરી પણ છે. બાબો હું પુરાવો આપો છું કે એ પોતાનાં વતન બાબ છે. સોસા ટીના ફાલુન મુબજ સદ્ગત અબ્દુલ્લાને એક એક ચાંદીનો મેડલ આપવા બોલવી સાહેબને ફરમાસ કરી. ને તેમને માટે નોક દુઆ ચાહી હતી. મી. હસન ઇસા કજી વીંડસરટનવાળા તરફથી આવેલો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યા સેક્રેટરીને બબાગમણ કરી. ડો. નાનજી જેવા સુધ રેલા અને કેળવણી પામેલા બચ્ચે સોસાયટીપર જે હુમલો કર્યો છે તે માટે હું દીલગીર છું. કોમ તો ઘણા જબ્બર સોસાયટીના એવા સવાલો પુછે છે. તેના દરકાર સોસાયટી કરે તેમ નથી. પણ ડાક્ટર જેવા સુધરેલા સાહેબો જ્યારે બુલ કરે છે ત્યારે જવાબ આપ્યા વગર ચાલતું નથી. ડાક્ટર નાનજી ' ઓપિનિ અન ' ના જુના અને હમણાંના અભિ નવાસે તો જરૂરજ તેમના જણાવ્યા

[illegible] ગયા ગુરુવારના રોજ ટ્રાન્સવાલ કૉલોનિયલ સેક્રેટરીએ ટ્રાન્સવાલની ધારાસભામાં જાહેર કર્યું હતું કે કેપ કૉલોનીના ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોદ્દેદારો નહોતો મળ્યો, પણ ખરતાપર ગયો હતો. ત્યારે આગે જે ઠરાવ પાસ કર્યો હતો તે કંઈ બધાની વિરુદ્ધ નહોતો, પણ ફક્ત તોફાન કરનારા વિરુદ્ધ હતો, અને લાગતા વળગતાઓનાં તો વખાણ કર્યાં હતાં. વગેરે વિવેચન કરી ચેરમેને મળ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો અને સેક્રેટરીને બળામબ્ય કરી પોતાની બેઠક લીધી હતી.

સેક્રેટરી મા. કેનરીએ મળ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો કે મી. મહમદખાનની દરખાસ્ત અને મી. સાલુજીના ટેકાથી પાસ થતાં ચેરમેને મીનીટ બુકપર સહી કરી હતી. બાદ સેક્રેટરીએ ઘોડ સરઠનવાળા મી. હસન ઇસાકજીનો આભાર માની સંભળાવ્યો. મી. મનમોહન મન થીનાને મી. હસન મહમદનું નામ મેમ્બરશીપમાં દાખલ કરવા બળામબ્ય કરી તેમના તરફનો ફી આપ્યો. મોજની અહમદ મુ [illegible] મેમ્બર બનવાથી મી મુલક જબ્બાર મેમ્બરોનાં કામોની નોંધ કરી, અને તેમને માટે નેક દુઆ માગ્યા બાદ પોતાને હાથે ચેરમેનનો કરમાન મુજબ એક એક મેડલ બેટ કર્યો.

મી. મુસા સાકેજી કુવાડીઓએ જણાવ્યું કે જે મેડલ આપને બેટ આપવામાં આવ્યો તે બમાસ મનથી લાખોની કીંમત તોલો છે. " સોસાયટીનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું. અને દરેક મેમ્બરને સોસાયટીને વધુ પણ તરકકી પર લાવવા બળામબ્ય કરું છું. જે જે કરે કામ કરવું છે તે કંઈ કરજ બેવકૂફ નથી. કરી પણ કું સોસાયટી અને અરજ આજેજોનો આભાર માનું છું. અમો બાદ તારીખ પા. ૧૭ સોસાયટીને બંદ રાખું છું. જે હસુકી ખાબારી કરવા મી. આલીભાઈ આદમજીએ સોસા યટી તરફથી મેમ્બરોની છુટા પડવા માટે દાવતનીરી બનાવ કરી હતી. અને મેમ્બરોએ માની પોતાના તરફનો આ ભાર કરી હતી. અને કોન્ફરન્સ [illegible] મી આલીભાઈ મારફતે મોકલ આપવા સોસાયટીને આભાર માનીસીટર [illegible] રાજકોટ મોકલી હતી. [illegible] સોસાયટીને આભાર માનીસીટર [illegible] રાજકોટ મોકલી હતી.

મોજના આજેજે જણાવ્યું કુંકમાં [illegible] માટે [illegible] અને [illegible] કરું [illegible] પણ તેમના મુખારકબાદીનો ઠરાવ રજુ કર્યો. જે મી. હુસેન માલના અને મી અલી આદમજીના ટેકાથી પાસ થયો. મી. અહમદ મુસાજી બોલવટીઆએ જણે આગેવાનોએ કૉમેસ કામની દુંક સબદોમાં પ્રશંસા કરી બખાણ કર્યાં હતાં, તેવા નેક દુવા આપી હતી.

સેક્રેટરી મા. કેનરીએ મતેકાકપર સજ્જાય વિવેચન કરી મુલક જબ્બાર સાહે બોમ્બે છુટા પડવા માટે દીલગીરી જણાવી પણ તે સાહેબો પોતાના વતન જતા હોવાથી ખુશી જણાવી, અને જેમ અહીં સોસાયટીને મદદ કરતા હતા તેવીજ રીતે પણ કરવા બળામબ્ય કરી. પોતાના તરફથી તે સાહેબોને મુલક દ્વારા તોરા બક્ષીસ કર્યા બાદ ડો. નાનજીએ જે હુમલો કર્યો હતો તે બાબત કહેતાં જણાવ્યું કે સોસાયટીએ જે ઠરાવ પાસ કર્યો તે મુકત હુમલો કરનારપરજ હતો અને બીજા આગેવાનો તેમજ સરપે લોકોને તો ચેરમેને પોતાના બાષણમાં મુબારકબાદી આપી હતી, અને વખાણ કર્યાં હતાં. ડો. નાનજી જે દક્ષીણ આફ્રીકા ઇસ્લામીક સોસાયટીનો તા. ૨૧-૩-૦૮નો રીપોર્ટ જોશે તો ખાત્રી થશે. ડો. નાનજી

સત્યાગ્રહ

પ્રણામો નિમંત્રે

[ના મોહનીના ગ્રંથાવલોના તરજુમો]

પ્રસ્તાવના

અમે સત્યાગ્રહની નીતિને સારૂ લખાણ [illegible] ખુબ ચાલની હતી તે [illegible] બાંધવાની પડે છે તેને સારૂ અમે દરેક પોતાનું બનાવ કહ્યું [illegible] બનાવ લેખનારો બાબ ચાર છે [illegible] તેમા બે ગોરા બાકી બે [illegible] તે બોલમાંને કાયદા પાસ છે [illegible] મી [illegible] કાયદા કાયદાનો [illegible] ન બને. [illegible] પ્રણામોનો [illegible] મારા [illegible] અમે [illegible] આપણ.

અમારે [illegible] ચાલી કોમની [illegible] તથી તેમનું [illegible] અમે [illegible] પાડી [illegible] ચાર [illegible] અને જમો [illegible] પાડીએ છીએ. [illegible] [illegible] મા મોહનીનું અસલ [illegible] [illegible] [illegible] નીચે અમે [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [

એક સત્યવીર કથા

સોક્રેટીસનો બચાવ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

હવે તમે સમજી શકો છો કે કેમ એટલા બધા તહોમતદારો મારી ઉપર છે. આપણે કેવા અજ્ઞાન છીએ. અને માણસ જ્યારનું જ્ઞાન તે કેટલું બધું દુઃખ છે. તેનો ગાબેડણ વિચાર આપવામાં રોકાઈને મેં સત્યની બીજી સેવા નથી કરી. મારું પોતાનું બધું છોડ્યું છે ને હું પોતે અત્યંત ગરિબ રહ્યો છું. પણ મને લાગ્યું કે જો હું માણસને તેના અજ્ઞાન પણાનું ભાન કરાવું તો તેમાં હું ખુદાની સેવા કરું છું અને તે સેવા મેં પસંદ કરી છે. તેથી મારી ઉપર લોકોની પ્રીત રાજી વધી છે.

ઘણા કેટલાક જુવાનીઆઓ જેઓને બહુ કામ નથી તેઓ મારી પાછળ ફરે છે. ને હું સવાલો કરું છું તેમ તેઓ પણ અન્ય માણસોને સવાલ કરે છે. આમ થયાથી જેનો સવાલ કરવામાં આવે છે તેનો તેઓનું પોકળપણું ખુલ્લું થાય છે તેના માણસો મારી ઉપર ગુસ્સે થાય છે. મારી ઉપર બીજું કંઈ તહોમત તેઓ નથી મૂકી શકતા. તેથી તેઓ કહે છે કે "આ માણસ દેવોમાં તે કરતાં ઉંડો ઉતરે છે, આપણા દેવને માનતો નથી, ને બરાબરને સારું કહી બતાવે છે." આવા માણસો પોતાનું અજ્ઞાન ઢાંકવાને ખાતર બધાના ઝાંખ મારી વિરુદ્ધ ખોટી રીતે ભરે છે. તેમાંઓમાં મેલીટસ અને બીજા માણસો છે. મેલીટસ એમ કહે છે કે હું જોઈએ તેટલા જુવાનીયાને બગાડું છું. હવે મેલીટસને જ હું સવાલ પૂછું છું.

સોક્રેટીસ પૂછે છે—મેલીટસ તમને નથી લાગતું કે જુવાનીયાઓને ગમે તેટલી રીતે સારા કરવા?

મેલીટસ કહે છે—મને તેમ લાગે છે.

સો.—ત્યારે જુવાનીયાઓને સારા કોણ બનાવે છે?

મે.—બરાબર.

સો.—મારા સવાલનો જવાબ તેણે બરાબર આપ્યો. મેં પૂછ્યું કે કોણ તેઓને સારા કરે છે.

મે.—એ તો ન્યાયાધીશો કરે છે.

સો.—શું ત્યારે તમે એમ કહેવા માંગો છો કે આવે જોઈએ તેટલા ન્યાયાધીશો મોજુદ છે તેઓ કોઈને બગાડી શકે છે?

મે.—બેશક.

સો.—બધા કે તેઓમાંથી કેટલાક?

મે.—બધાઓ.

સો.—તમે ઠીક કહ્યું. હવે હું પુછું છું કે જેઓ અહીં સાંભળવાને આવ્યા છે તેઓ તેવું શિક્ષણ આપી શકે નહીં?

મે.—તેઓ પણ આપી શકે.

સો.—ત્યારે તમે એમ કહો છો કે એથેન્સના બધા લોકો સદ્‌ગુણ શીખવી શકે છે? ને માત્ર હું જ જુવાનીયાઓને બગાડું છું?

મે.—હું એમજ કહું છું.

સો.—તમે તો મારી ઉપર બારે તહોમત લાવ્યા. તમે જે કહો છો તે વાત ઘોડાઓને પણ લાગુ પડતી હશે? ઘણા માણસો તેઓને સુધારી શકે ને ઘોડા જ બગાડે એમ તમે કહેશો? કે પછી જોતાં તો ઘોડાના તાલીમખાનાજ તો ઘણા જ ઘોડા હોય ને બાકીના તો તેની બાબતમાં અજાણ્યા હોય? એવો આપણો વળી બીજા પ્રાણીઓને સારું છે એમ પણ તમે કબુલ નહીં કરો? મને તો લાગે છે કે તમારે તે વાત તો કબુલ કરવી જ પડશે. કેમકે તદ્દન દેખીતી છે. અને માણસોને સારું જૂજો થોડો છે એમ કહેવામાં તમે મારી ઉપર બરાબર સમજ્યે આરોપ મુકો છો. એવું હું તો કબુલ છું. વળી તમે એમ કબુલ નહીં કરો કે જેઓ નકામા માણસની પાસે ઘણો વખત રહે તેઓને તેની અસર થાય છે?

મે.—એ તો હું કબુલ કરીશ.

સો.—ત્યારે તમે એમ કહેશો કે કોઈ માણસ પોતાની મેળે પોતાનું ખુટ કરવા મંડ્યો છે?

મે.—એમ તો મારાથી નહીં કહેવાય.

સો.—ત્યારે હવે કહો કે હું જુવાનીયાને બગાડું જોઈતિ બગાડું છું કે અજાણે?

મે.—હું કહું છું કે તમે તેઓને જાણી જોઈને બગાડો છો.

સો.—એમ તમારાથી કેમ કહી શકાય? તમે જુવાન છો. હું બુઢો છું તમે માનો છો કે હું એટલું ન સમજી શકું કે જો હું બીજાઓને બગાડું તો તેમાં હું પણ વધારે બગાડું. આવું તો તમે ઉપર કબુલ કરી ગયા. કેમકે આપણે એવું કે નકામાની સોબત કર નારા બગાડે અને સમજી જુવાન માણસ હું જાણી જોઈને ખરાબ માણસોની સોબત કરું એ કોણ માનશે નહીં અને તે આ મારી ઉંમર ભરી દેખ તો પછી કેવાની રીતે બગડવાનો આરોપ કરી શકાય છે. તમે એમ કહેશો કે હું અજાણે બગાડું છું. કેમ કોણ તો તમારાથી કહી શકાય કારણ કે તમે

તમે મને સુધારવાનો તો પ્રયત્ન જ નથી કર્યો. મારી પાસે પણ તમે નથી આવ્યા. મને તો તમે સજા દેવાને ખાતર અહીં એકદમ ખેંચી કર્યો છે. આમ મેલીટસે કહ્યું તે બતાવે છે કે તેણે કોઈ દિવસ ઉંડી બાબતો ઉપર વિચાર કર્યો નથી. હવે હું કેવી રિતે જુવાનીયાને બગાડું છું તે તપાસીએ. મેલીટસ, તમે એમ કહો છો કે આપણું શહેર જે દેવતાઓને માને છે તેને નહીં માનવાનું તેઓને શીખવીને હું બગાડું છું?

મે.—હું બેશક તેમ જ કહું છું.

સો.—ત્યારે તમે શું કહો છો—શહેર માને છે તે દેવતાને નહીં માનવાનું હું શીખવું છું; કે બીજા દેવતાઓને માનવાનું હું શીખવું છું?

મે.—હું તો એમ કહું છું કે તમે દેવતા માનને માનતા નથી.

સો.—આશ્ચર્ય મેલીટસ, તમે તો એમ કહો છો કે આખું શહેર સુર્ય ચંદ્રને માને છે પણ હું નથી માનતો.

મે.—હું તો એમ જ કહું છું કે તમે માનો છો કે સુર્ય એ પથરો છે ને ચંદ્ર એ મટોડી છે.

સો.—તમારી વાત કોણ માનશે? કોનો આરોપ મારી ઉપર રાખો છો તે કોણ કબુલ નહીં કરે. કેમકે હું જો એવું શીખવતા જાઉં તો સહુ કહી શકે કે તે કંઈ નવું શીક્ષણ નથી. તે તો બીજાઓ કહેતા આવ્યા છે. વળી મેં પોતે તેઓનું કહેવું માન્યું નથી. પણ જો તમે મારી ઉપર સુર્ય ચંદ્ર વિષે આમ તહોમત મુકો છો તો તમે તો એમ પણ કહેશો કે હું ખુદા છે એવું નથી માનતો.

મે.—હું ચોકસ રિતે કહું છું કે તમે ખુદાના હોવાપણાનો ઇનકાર કરો છો.

સો.—ત્યારે તો તમે જે વાતે નહીં એવી વાત બાબતે ખુદાને કરો છો. ખુદા નથી એમ માથી કેમ કહેવાય? કોઇ એમ કહી કે ચકે ગાણેસોને લગતી વસ્તુઓ છે, પણ માણસોની પોતાની દક્ષપાતી નથી? અથવા ઘોડાઓને લગતી વસ્તુઓ છે. ને ઘોડા જ નથી? ઓલ્લાઓને લગતી વસ્તુ છે ને વીર્ય નથી?

મે.—કોને લગતા વસ્તુ હોય તેની દાખલારી દોય.

સો.—તમે કબુલ કરો છો કે હું દેવતા બાબે લગતી વાત કરું છું, એટલે દેવ વાચક છે બીજા જે કબુલ કરેલ તમારે બરાબર જ બોલવો.

ચાલુ.

હજીપ્તના મરહુમ નામીઆ આગે ખાન મુસ્તફા કામેલ પાશા

(ગયા અંકથી ચાલુ)

મુસ્તફા કામેલ પાશાએ સ્થાપેલા નેશનાલીસ્ટ પક્ષ વિષે ટૂંકમાં સુધીકત નીચે મુજબ છે:—

નેશનલ પાર્ટીની સ્થાપના કરવાને એ પક્ષના ૧૦૦૦ જેટલા મેમ્બરોની એક મતલબ મીટીંગ બોલાવી ત્યારે મળી હતી. તે વખતના ફરમાનમાં પરવેઝ કહ્યુ હતું એવો છે કે મુસ્તફા કામેલ પાશા બહારથી મુકી એ પક્ષના આગેવાન થયા. તેમના મરણ પછી ૧૦ દિવસમાં મીટીંગ ભરી નવા આગેવાનને ચૂંટી કાઢવા. તેમના સ્થાને પક્ષના મેમ્બરોની એક કાઉન્સીલ દર સાલ ભરવી. તેમાં ચુંટણી કરીને ઉભા આવી કમીટી તીમવી. તેવાંના આવની કમીટીની દર આઠવાડીએ મીટીંગ ભરવી.

નજીક નવીના આખા મહેલમાં એ પક્ષના વિચારોનો ઝાપાટારા તથા ભાષણોદ્વારા ફેલાવો થયો છે. એ પક્ષના ધનાઢય મેમ્બરોએ પોતાને ખરચે ફ્રેટલીફ નીસાળો કાઢી છે. જે વડે એ પક્ષનાં સિદ્ધાંતોનો દિવસે દિવસે બહોળો ફેલાવો થતો જાય છે. તે પક્ષનો ઉદ્દેશ હજીપ્ત માટે પાર્લામેંટ સ્થાપવાનો છે. તે મળતાં સુધી નેશનાલીસ્ટ પક્ષની કેસેસ દર સાલ મળતી રહેશે. અને તેમાંનો પોતાના દરક મેમ્બરો માટે લાગુ બનાવવા. તથા તેમનો ઉદ્ધાર કરવા પ્રયત્ન કરશે.

નેશનાલીસ્ટ પક્ષની બંધારણમાં ખ્રિસ્તીને સભ્ય થવા આપી શકતા નથી. કારણ કે એ પક્ષ ઇજીપ્તમાં પાછી મુસલમાનોનાં પ્રજાકીય હકોનો રક્ષનાર છે.

આ સંબંધમાં ૧૯૦૬ માંહેલની એક મતલબ મીટીંગ આગળ મુસ્તફા કામેલ પાશાએ જણાવ્યું હતું કે "ઇજીપ્તના લોકોને હાલની સ્થિતિથી બહાર કરવાનો, તે પ્રજાની બે કોમો વચ્ચે એકસંપી અને સુલેહ ફેલાવવાનો રસ્તો' આ પક્ષ ગ્રહણ કરશે. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એવો છે કે છેવટે ઇજીપ્તમાં પ્રજાના પ્રતિનીધિઓને રાજ કારભાર મળવો જોઇએ. તથા તેમની ઉપર યુરોપની પાર્લામેંટના જેવી પાર્લામેંટ સર્વોપરી સત્તા ચલાવવા: અને ઇજીપ્તને બ્રીટીશ ફોર્સીસ માટે સંપૂર્ણ [illegible] મળે.

ખ્રિસ્તી ફકીરોના તકીઆની મુલાકાત

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ તરજમેકાર]

નાતાલમાં પાઇન ટાઉન પાસે આવેલ ટ્રેપીસ્ટ મોનેસ્ટરી (ખ્રિસ્તી ફકીરોનો તકીઓ) નામનું આવું લોકમાં જાણીતું છે. ટ્રેપીસ્ટ વિષે જ્યારથી જે સાંભળ્યું હતું ત્યારથી તે જોવાની દરજ્જે શોખીનો હતો. ગયે અઠવાડીએ મારા એક ગોરા મિત્ર સાથે જવાનો યોગ બન્યો. કરણવશ દરા પાછે ઉપડતી ગેન લીધી. પાઇન ટાઉન સ્ટેશનો ગાડીને પ માનીટે આવી પહોંચ્યા. કરમનદી પાઇનટાઉન સુધી આવવા દરજ્જાનું જોડા વરગનું બાદ ન થી. કે પેની છે. પાઇન ટાઉન સ્ટેશને કરણનથી ૧૭ માઇલ. અને પગ રસ્તે ૧૨ માઇલ છે. રસ્તો બધો પહાડી છે. દરીઆની સપાટીથી ૧૨૫ ફીટ ઉંચું છે. કિલોની જગાવ સારી છે. સ્ટેશને ઉતરી મોનેસ્ટરીના કરમાવી ઘોડે બાંધ્યા અમે ચાલતા ચાલ્યા. મોનેસ્ટ રીને આપણે મઠ કે તકીઓ કહીએ કીએ. સ્ટેશન આગળ ઇમ્પીરીઅલ હોટેલમાંથી ઘોડાગાડીની સગવડ થઇ શકે છે. પરંતુ અમે ચાલવું પસંદ કરયું. રસ્તો ટેકરા વાળો તથા સરપાકાર હતો. આસપાસની દેખાવ ઘણો રમણીય હતો. ઘોડે સુધી ફેટલાક મૂકવા જવાના અપેક્ષા આપતા હતા. પણ ચાલવાના આલ્હાદમાં કુદરતી સુષ્ટી જોવામાં મશગુલ હતા. આગળ ચાલતાં રાહ પાનની પાટીઓ આવી. તેમાં ઘોડા મીટરીઓ ઝાડ કરતા હતા. આ વખતે સુરજ બરાબર માથે હતો. અને સારી રીતે નાખતો હતો. રસ્તામાં એક નાળું આવ્યું. તેમાં પાણી બહુ નહિ હોવાથી ઓળંગવાની મુશ્કેલી પડી નહીં. ત્રણેક માઇલ ચાલતાં દૂર ખીણમાં એક ટેકરી ઉપર નાના ગામડા જેવું દેખાયું. આ સાધુઓનો મઠ હોવો જોઇએ એમ અટકળ કરી. અમારી અટકળ ખરી પડી. આગળ ચાલતાં અમે દરવાજા આગળ આવી પહોંચ્યા. તે દર વાજો બંધ હતો. ત્યાં આગળ પાટીઓ ઉપર 'ટ્રેપીસ્ટ મોનેસ્ટરી' એમ લખેલું હતું. તે ઉપરાંત લખેલું કે મુલાકાત લેવાનો વખત બપોરે ૨ થી ૩ સુધી તથા બપોરે ૨ થી ૪ સુધીનો છે. રવી વાર તથા બ્રીટીશ તહેવારોને દિવસે બધો બંધ રહે છે. બારીઓ બંધ

ઘાટી ઘડાવાળું મોટું વટ જેવું બાંધ હતું. તેણે જમાના જોયા જણાતા હતા. પરંતુ આગળ ચાલતાં બીજો દરવાજો આવ્યો ત્યાં સુંદર ચોક હતો. દરવાજામાં બન્ને બાજુ હતા. જમણા ભાગમાં યાત્રાળુઓ માટે અને આવનારાઓ માણસો માટે આવવા જવાના દરવાજા હતા. દરવાજા માં પ્રવેશ કરતાંજ ચોકમાં બાંધેલું હતું. ચોકમાં ફુવારો જોયો. ચારેકોર ઉપર ઉપર ઓરડા આવેલા હતા. મારા મિત્ર ફ્રેંચ ભાષા સારી રીતે જાણતા હતા. તેમણે મને ઓળખ આપી જણાવ્યું કે તેમાં કાંઇ પણ કરો અને કામ કરો" આ પ્રમાણે કુદરત પ્રેરણા આ આખા ગામમાં પધારવાનું થયું હતું. તે કેવા રીતે તે આપણે આગળ ઉપર જોશું. દરવાજા પાસેજ એક ઘર હતું. તેના આગળના બારણા ઉપર આંગળીથી અવાજ કર્યો એટલે અંદરથી એક સાધુ બહાર આવ્યા. તેને અમે કહ્યું કે અમે આ રમણીય સ્થાન જોવા આવ્યા છીએ.

તેણે અમારો સત્કાર કર્યો અને કહ્યું કે આજે ચોકમાં પાસેના ઓરડામાં બેસો. બે કાંઇ પછી જોઇ શકશો. અમે તે પ્રમાણેજ કર્યું. તરતજ અંદર પંથ કરી આવ્યો અને નાના બરણામાં બેસવાથી અમારો આક ઉતરી ગયો. ચોક ફરતાં દિવાલો ઉપર રોમન કેથોલીક ધર્મ ગુરૂઓની તથા રોમના જુદા જુદા દેખાવોની છબી હતી.

ફુવારાની વચ્ચે ઉપર કાંઇ ભાગમાં બીજા ચોકમાં વિભાગમાં એક પુતળું હતું જે કાંઇક કેથોલીકનું લાગતું હતું. બીજા તળીઆની જમીન ગામીજ સ્વચ્છ હતી. તેને બીબાથી ઘસી ચળકતી તથા લીસી કરવામાં આવી હતી. એક બાજુએ જમવાનું લાંબુ મેજ, તેની આસપાસ ૨૨ ખુરશીઓ, અને બીજી બાજુએ કપાટ. ચોક મોટું હોવાની ચોટી તથા એક ટેબલ હતા. ટેબલ ઉપર મુલાકાત લેનારાનાં નામ લખવા માટે એક પુસ્તક હતું તેમાં અમે અમારાં નામ તારીખ વગેરે લખ્યાની જગ્યા લખ્યાં. આ પુસ્તક ઉપરથી અમે જોયું કે આ રમણીય ભૂમીની મુલાકાત લેવા હમેશાં પણ લોકો આવે છે. જેમાં ના ફેટલાક ઘણે દુરથી આવેલા જોવામાં આવતા હતા. ટેબલ ઉપર ધરમાદાની પેટી હતી. તેમાં અમે જનેચ્છ પધરાવિત નાખ્યું. કપાટમાં આલા [illegible] ગમગ્યા જરી [illegible] [illegible]

રેહેશીઓમાં હીંદીને લગતા કાયદા

(ખેપ મારફતની તરકથી.)

આજ તારીખ પર્યંત જે રેહેશીઓમાં ઇમિગ્રેશન કાયદો લાગુ પડ્યો નથી તેમાં ટ્રાન્સવાલ કૉલોનીનો સમાવેશ થાય છે. ટ્રાન્સવાલ કૉલોનીમાં હીંદી વેપારીઓને ઘણી જાતની મુશ્કેલીઓ નડે છે. તેમાંની કેટલીક મુશ્કેલીઓ ઇમિગ્રેશન કાયદાથી દૂર થઈ શકે તેમ છે. ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે. ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે. ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે.

(૩) પરિણામે અરજદારોને ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે. ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે. ઇમિગ્રેશન કાયદાની અસર નીચે આવવાથી હીંદી વેપારીઓને ઘણા હક્કો મળી શકે તેમ છે.

ઉપર મુજબ સમાચાર આવ્યાની તરત જ મી. હરકીસ ઑફ ધી પીસ મી. હરકીસ આર. માઇનરગની પાસે આવેલા હીંદી વેપારીઓએ જઈ ઉપર પ્રમાણે કાયદાના અમલ સામે પોતાની માગણી રજૂ કરેલા ખબરોની કુલ તેમણે પીછાણી. જણાવ્યું કે અરજદારો તે કાયદો તેમ જ છે; અને તેને માટે અરજ કે સરકાર તેમની સજરી એડમિનિસ્ટ્રેટર સાહેબને કેબીનેટ કરશે. તેમના કાયદામાં ફાર ઇસ્ટ કે ઑટલે ખાસ હીંદીનેમાટે શેરી ઘણી છૂટ થાય તેવો સંભવ નથી. અને તેથી અરજ કરવાને પોતે નીરાસાની સાથે જણાવે તેમ કરવાથી કેરફાર થઈ શકે તેમ નથી. ખુદ લખ્ખેપતિ અંગ્રેજની ચાંગેના પણ તેવું અને તે તેને આવેદન ન પહોંચી આવી શકે. તેને માટે ઉપરના તેમણે સાહેબને પૂરતો સમય કહ્યું. [ ] રવાના થતાં પહેલાં તેમણે ટ્રાન્સવાલ ઇન્ડિયન સાહેબ ગાયકવાડ તારથી રવેસાઅબ પરત નથી મળે તો મેળવવા તજવીજ કરીને આવી શકે.

પછી વધારામાં તેમણે કહ્યું કે રેહેશી આની લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલ મે કે જુન ૧૯૦૮ માં બેસનાર છે તેમાં ટ્રાન્સવાલને મળતો કાયદો પસાર થવા સંભવ છે.

[અમારી જાણ પ્રમાણે ૧૯૦૩ના કાયદાની કલમે યુરોપની ભાષાની જરૂર ગણાય છે પણ તેમાં ફાર્સ પરવાનો પાસે પૈસા લેવા તે સિવાયના રજીસ્ટ્રેશનની જરૂર નથી. અ. ઇ. ઑ.]

દરમ્યાન હીંદુ કમ્યુનિટી ની લાગણી જણાવે છે કે રમઝાનમાં મોકલે રાખવા હીંદુ ઉપવાસ તેમ કરવાની પરવાનગી આપવા કૃપા કરશો. ઉપરોક્ત પત્રો કૃપા કરીને [illegible]

હિંદુસ્તાનના બનાવો.

પોરબંદર રાજ્યની માલ ઉપર જકાતમાં મોટા ફેરફારો કરવામાં આવ્યા છે.

પોરબંદરના બંદરે જે કાપડ આયાત થાય તેના ઉપર દર સેકડે સાડાબાર આના પ્રમાણે જકાત લેવાની મુકરર તા. ૧૬ મી ઓગસ્ટથી અમલમાં આવી છે.

અમદાવાદ અને મુંબઇ વચ્ચે. રીપોર્ટ આપ્યો છે અને તેની ભલામણો પણ છે તેવી વિગત પ્રસિદ્ધ થઇ છે.

કરાચીના ખારી કુવા ઉપરનો પુલ ઉતરવાનો ભાડાનો ઠરાવ થયો છે. પુલ ઉપર ચાલવાનો દર ઘોડાગાડી તેમજ હળવો ગાડાંનો બસો માટે શાહપુર અને કુતીયાણા વચ્ચે નવી રેલવે બાંધવાની અરજ બદલ પડી છે.

હીજરી સાલે મરહુમ ફકીર સાહેબની યાદગારીમાં મદારાબ્દી રાજ્યની ઉદારતાથી અપંગ અને માણેજ નગરનાં નીદાધારો માટે બાજબસ્તના પુરતો મુકરર કરવામાં આવ્યો. બે બાજાવાળામાં ગામ લોકો છોટા ઉદેપુરના મહારાજા વિગેરે બાલ હાજર રહેલા. બાજાવાળા માટે મહારાજા સાહેબની તરફથી ચાંદીની ગદા ભેટ આપવામાં આવી હતી.

ઓલ્ડ કોટના બાંધકામના બાકીકામ કરવાની બાબતે જે ગયા ટીલ્લરના બાબુ તે બાબતે તે હીંદુ મહસ્થ બાજાવાના વકીલ જે મુસલમાન વકીલને ઉંચી ફીથી રોકવામાં વિલાયત ગયા તેમને રૂ. બેહજાર બાજાવાના ઉદારતા બતાવી છે, બાકી તે રકમ બેરમુ સેનાબાજ સાહેબના વકીલ સાહેબને આપી પણ દીધા છે. તે એ સસ્તા તે હીંદુ બાજાઓએ કરાવી છે કે તેમનું નામ કાયમ બાજેરમા આવવું નહીં.

અમરેલી જીલ્લામાં દુકાળનાં બાંધકામો તરીકે મોમતી ધરીગેશન ટેંક, અમરેલી બગલા ગેરાજ, મોટા ભંડારીયા તળાવ બાંધકામ કાપડ તથા રસ્તા રીપેરે, કુલ રકમ બિરે મોટી રકમની મંજુરી મળી છે.

અમદાવાદનું "પ્રજાબંધુ" પત્ર જણાવે છે કે અમદાવાદ મ્યુનીસીપાલીટીના કારોબારમાં ભારે સુધારો વધારો થવાની જરૂર છે. અમદાવાદ શહેરમાં મરકીનું દેવદરમ પડવા જતાં મરણ પ્રમાણ લગભગ જ વધી ગયું છે. ને દર હજારે ૩૦ જણ પ્રમાણ લગભગ સેનું થવા જાય છે. જે સાધારણ રીતે હોવું જોઇએ તેના કરતાં બેણા વધુ વધારે છે.

અમદાવાદમાં એક બેજાંદુ પત્ર સારા પગાર ઉપર કાઢવા માટે એક લાયકી વ્યક્તિ વાસ્તે એક કંપની ઉભી કરવાને તજવીજ થાય છે. રૂ. ૫૦ લાખ રૂ. ૬૦ લાખ તે ધંધાના શેરો કાઢવામાં આવવાના છે. જેમાં બાકાત લાકડી પરમ તથા રવાના નારાયણ બંધવાગાંધીની બાબત મદદ આપવા વચન આપ્યું છે.

અમદાવાદ કલકાનું જુદીજીપલ કેમ કુરન્સ તથા ઈબ્રાહીમીમાં ઘણીવાર જરૂર થી ત્યારબાદ ગોકુળદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળ્યું હતું. જે બેળા અમલ ફ્રન્ચેએ પોતાના હુકમનામામાં હુકમો સ્પષ્ટ લખવા તથા કબજો એગ્રીકલચરલ રીલીફ એકટ એ કલકાને લાગુ પાડવામાં આવ્યો તે બાબ મબના દસ્તાવેજોને તે કાયદો નહીં લાગુ પાડવાનું ઠરેલ હતું.

દેવચંદ જાદીવાલા વાળા અમદાવાદ શ્રી બાલકૃષ્ણદાસ મરણ પામ્યા છે.

પારેખ વાલજી લખમણ વાળા એક નવા મોકા પારાજદ વિરપુરમાં નવી દુકાન ખોલવા ઇચ્છાવે છે. બાબતે બાકીના ભાઇબંધોએ અરજ કરવા બાબતે વિનંતી કરે છે.

વઢવાણ શહેરના પ્લેગ પ્રતીબંધક ઓળીબા મરિયમ સોસિયલ મદદ આપવા માટે રૂા. ૧ બસની રકમ સુધારી મંજુરી મળી છે.

વેસાવા ખાતે નાચારસ અને નસ્યાર બાળકો માટે એક સેનીટરીયમ ઉભું કરવાની જોહવણ થઇ છે.

સાંજ વર્તમાન જણાવે છે કે કોંગ્રેસ પછી આગામી પહેલી સુરત ખાતે ફરવાનામાં આવશે. તેવામાં નેશનલ ઓનરેબલની કમીટીની એક સભા જાવતા પ્રસ્તાવના વેલ્વાટે ફરમાન તા. ૧૫ મી અને તા. ૨૮ મી ઓગસ્ટની વચ્ચે મુંબઇમાં બોલાવી આવ્યા છે.

અમેરીકની વચ્ચે મુંબઇમાં બાબતે આ કમીટીમાં આવવા હીંદના પ્રતિનીધિઓ છે.

ગાયકવાડના એક પુરસ્કૃત જાણવા જણાવે છે કે ગાયકવાડ અને તે ગાયકવાડ વચ્ચેના ખાનગી કોલ વ્યવસ્થામાં તે રાજ્યના એક કારભારી તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે.

મુંબઇની સીમા નવા સુધી કે.ગેલ્વે પડેલા પાયાની ગમજુતી કરાવવા અને ફરી ફુલાવા જેવા બનાવ બનવા નહીં પામે તે માટે કારકુન અને ગ્રામોફોન બોલાવ આવેલ તેની એક કમીટિ નીમવા બાબતમાં નીમવામાં છે. જે કમીટીમાં સરકારે નિમેલા બે અમલદારોને નીમવા સાથે મહાજનમાં બાબતોમાં લાકડીઓ વિગેરે રાખવા તેમાં કે કેમ તે વિષે પણ વિચાર બજાવવામાં આવશે.

મુંબઇ ખાતે અંગ્રેજી તથા મરાઠી ભાષામાં પ્રસારણાર્થે "હીંદુપ્રકાશ" આ આવતી તા. ૧લી ઓગસ્ટથી બાબતનો ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. અને તેથી દરરોજ સાંજના બાબતે બાબ સાંજે મરાઠી એડ્રો બે જુદી જુદી આવતી બાબતે પાડવામાં આવશે.

મુંબઇ ખાતે મરહુમ ન્યાયમૂર્તિ દાદા ભાઇ નવરોજી. બાબતે. બાબતની બાબતે ઉભા કરવા સંબંધમાં ઉભા થયા "બાબતે બાબતે બાબતે ઉદય" બાબતે બાબતે બાબતે

આશ્રમ સ્થાપવાથી ૧૦૦ માણસોનો જાણી જોઈને આશરે રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦નું ખાડે નુકસાન થયું હતું. આશ્રમમાં પણ કેટલા નાચાર પડી ગયા છે તેમને તાત્કાળીક મદદ કરવા માટે ફંડ ઉઘું થયું છે અને સામી ગુદરણોને તેમાં મદદ કરવાની સ્પેટના વડા લશ્કરી ડા. ગ્રીફીથ વિગેરે બેર નવા નાતાની ન્યુનિસીપાલીટીના પ્રમુખ નગરશેઠ મુલ્લાજીવંદ મજલાસ તરફથી અરજ થઇ છે.

મુંબઇના કેટલાક મુસલમાનોએ "યંગ મેન્સ મહોમેડન એસોસીએશન" જેવા નામનું એક મંડળ સ્થાપ્યું છે.

મદ્રાસ ખાતે નેશનલ ફંડ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એસોસીએશનની આગેવાની હેઠળ આખા દેશમાં બનતી હાથે વણવાની ચીજોનું દરીદાખલ પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું હતું. મંડળોના પ્રમુખ દી. બા. કોન્જીવરમ્ નાગીઆએ જણાવ્યું હતું કે હરીફાઇની નેમ રાખિને દોઢસો જાતના માટી બામ ખરીદી તેમ એવી સારવેલા પ્રકારની હાથે વણવાની શાળો બનાવવાની પણ છે. જુદા જુદા ભાગોમાંથી ૮૦ શાળો રજુ થઇ હતી.

"સંધ્યા" પત્ર એવી ખબર બહાર પાડે છે કે આવતી દીવાળી પ્રબન્ધપ્રાય કોંગ્રેસમાં જે ઝઘડો જાગવાની ધાસ્તી છે તે ઝઘડો કેમ દુર થઇ શકે તે સંબંધી કોંગ્રેસના સ્થાપકો સર વીલીયમ વેડરબરન અને મી. હ્યુમ સાથ મસલત ચલાવવાના કામ માટે મી. ગોખલે ઇંગ્લાંડ જનાર છે.

કલકત્તા બાલી સ્વદેશી દિવસચાલને પ્રતાપે એક નવું ઉદ્યોગ ચુનારનું ઠારબાનું જાહેર થવાનું સાથે બોલવામાં આવનાર છે. આ કારખાનામાંથી સ્વદેશી પેન્સિલો અને બટનો બનાવવામાં આવશે.

અલ્હાબાદની પ્રસિદ્ધ નાયરી પ્રભાતિબ્યુનો સાથ મારફત જાણી બહારનો એક જાણી ઇંગ્લાંડની તરફથી પાસ કે જે પાછળ રા. ૬૦૦૦૦નું ખરચ થશે

મારત ખાતે ગઇ સા. પ્રાણીમાં મહિલા વિદ્યા ઇન્સ્ટ્રક્ટરોમાં કેટલીક તકરાર ચાલવા પછી બન્નેએ બે બાજુએ સાથે સેવાઇ જવાનો ખાસ ખપ પાડ કુર્યો નાદી કરેલા. તેમના બદલ બીજી ૨૦ સેક્રેટરીઓ બોલાવી દીધી છે. કુલ ૬૦ ના. બુકન ડુંગળી બે બાજુ બંને ગાળા ના બાજુ ખાસ ખપ પાડ કુર્યો નાદી કરેલા.

નવા ઓ કેળવણીને વધારો કરવા અને વૈશ્ય શાળાઓ અને કોલેજોમાં દેવનગરી સંસ્કૃત બીજી ભાષા તરીકે દાખલ કરવાના ઠરાવો થયા હતા. બધા વૈશ્ય 'વકીલો, તબીબો વિગેરેએ દેવનગરી ભાષામાં કામ કાજ કરવું ઓગ ઠરયું હતું.

બનારસ ખાતે દુકાળના સંકટમાં સપ સપલાઓને મદદ કરવા માટે સ્થાનીક દુકાળ કમીટી નીમાઇ છે. અને તેનાં પાછાર કામ કરનારાઓને મદદ કરવા માટે ફ્રેસઆબાદ ખાતે જાહેર સભામાં દુકાળના ફંડ માટે રૂ. ૬૦૦૦૦ની રકમ ભરાઇ હતી.

અલીગઢ કોલેજના ટ્રસ્ટીઓની ખાલી પડેલી જગ્યાઓ ઉપર મી. એ. યુસુફ અલી આઇ. સી. એસ., બા. બા. ગોલવી મહમદ શફી લાહોરના બેરીસ્ટર, લખનૌના બેરીસ્ટરો મેસરસ હગીદઅલી અને અને નબીઉલ્લાહ, બા. બા. સઆદ જાફર હુસેન એકઝીકયુટીવ એન્જીનીયર અને મોલવી મુફ્તીઅલ અહમદ નિમાયા છે.

તા. ૧૭મી એપ્રીલ ગાસમાં અલી ગદની મુલાકાત લેનાર છે.

લાલા લજપતરાયના વાજીંત્ર લેખે લેખાતા લાહોરના જાણીતા "પંજતણી" પત્રને હવેથી રોજીંદા તરીકે બહાર પાડવાની ગોઠવણ થઇ છે. આ પત્રના ગાલીક મી. જસવંતરાય બેમ. એ. છે, અને નવા ફેરફારથી આ પત્રના ફેલાવામાં વધારો થવાની દરેક વાજા છે.

નાગલામાં દેશી ગુદરથી માટે એક ઇનસ્ટીટયુટ સ્થપવા કલબ સ્થાપવાની ચળવળો અદરથી હીલચાલ થાય છે.

"દીલ્હીમાં શું થાય છે" એ બાબત ઉપર કલકત્તાના "સ્ટેટસમેન" પત્રના માજી તંત્રીપતિ મી. વેડરબીર્ન લંડનમાં ભાષણ આપતાં જણાવ્યું હતું કે દીલ્હીનાં ગરીબાઇ પરી ગ. ઇંગ્લિશ બે ઓર હોસ્પરલ સ્થપાયા છે અને તેની સાથોસાથ ઉપર સરકાર તરફ આવતી તમો ખબુ લોક કરજની ઉપલબ્ધતા દીલ્હીઓમાં અસ્તીત્વ ધરાવતા હતો. તેમના શબ્દોમાં બાબરોના મીલ્યાલ ખરેખ પાપ છે.

રોકડ બજાર ભાવ.

			ગા.	ગી.
ચાવલ માંજ	૧પશરતાની	૨૪	૬	૨૫ ૦
બીજાડાના	,,	૩૦	૦	૩૨ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧	૦	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૦	૨૧ ૬
ગીની સકર	,,	૨૫	૦	૨૬ ૦
ઘુંઘરા	,,	૨૪	૦	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૨	૦	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૩	૦	૨૪ ૦
મગની	,,	૨૮	૦	૨૯ ૬
અડદની	,,	૨૦	૦	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૪	૦	૨૫ ૦
,, દાળ	,,	૨૭	૦	૨૮ ૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	૧૮ ૬
મઠાક્ષ	,,	૬	૦	૬ ૬
બીનીસ		૧૮	૦	૧૮ ૬
કાચું તેલ ૧ ગાલન		૩	૬	૪ ૦
ઓરડાનું	,,	૨	૧૨	૩ ૦
મોહું	,,	૩	૮	૩ ૧૦
નાળીએરનું	,,	૪	૩	૪ ૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬	૦	૧૭ ૦
પીળી	,,	૧૫	૦	૧૫ ૬
તીરકુણ નાતાલ		૬	૦	૬ ૦
આટો		૧૩	૦	૧૩ ૦
મદ્રારી સોપારી	૧ રતલ	૦	૮	૦ ૬
મરચાં		૦	૪૫	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	પૌ	૮૦૦		૮ ૨૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૭	૯ ૦
પારસીન ક્રાઉન		૧	૬	૧ ૦
,, ચાર્ટ રોસ		૮	૫	૮ ૬
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	૧૨ ૦
નાળીએર		૧૨	૦	૧૩ ૦
કેરી		૬	૦	૮ ૬
અનાનસ સેપ		૨૪	૩	૨૬ ૬
સાબુ સાલક સ્પેશન		૧૬	૦	૧૬ ૬
સાબુ ચનલાબટ		૨૨	૬	૨૫ ૦
નેકટર ટી		૧	૮	૧ ૬
ગાયોસ ગાયના		૬	૧૨	૬ ૦
સોપારી નેવરબંદરની		૦	૧૧	૧ ૮
નીકલ પોઇન્ટ મીસરેટ		૧૭	૦	૧૭ ૬
કુંવર નેસરાબ		૨૦	૬	૨૧ ૦
[illegible]				
[illegible]		૦	૬	૦ ૬

VOLKSRUST

E. A. Bawden,
Box 82.
Essop Sulman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Mooar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

એ. ઇ. વોરસી.

સ્થાવર મિલકતના એજંટ.

જાહેર હરરાજીથી જમીન વેચનાર, સર્વે કારી આપનાર અને મિલકતની કિમત આંકનાર. ઇમ્પીરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, ૨૯૩ રીવીય સ્ટ્રીટ, ડરબન.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ અને કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
Jewel's Buildings,
(Opposite Court House)
2 KORT STREET,
P.O Box 3504. Tel. add. "Camay"
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,
"GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

HANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 96.

I. A. CAJEE & Co.,
GENERAL DEALERS & IMPORTERS
P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."
148 Church St., MIDDELBURG

R. NAIKER,
Box Maker & General Merchant & Farmer,
BELLAIR.

ચોદીજ નકલ બાકી છે

ઇંડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી
૧૯૦૮

આ ડાયરીમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી, તથા હીંદુ તહેવારની યાદી, દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો. તથા કોલોનીમાં ગંજીઆટીકને લગતા ઇમીગ્રેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા કાયદાનું તારણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપરથી આવતા હીંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, ફર્મ રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત, લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ધારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાતી જગ્યા, ટપાલને લગતી બાબતો, પરદેશ મોકલવામાં આવતા તારના દર, હીંદુસ્તાન વગેરે ઠેકાણે મોકલવાના મની ઓરડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિવિધ બાબતો અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી બંને ભાષામાં દાખલ કરવામાં આવી છે. બ્લુસ યાદી. સરનામાં વગેરે લખવા માટે કેટલાંક કોરા પાના પણ આપેલાં છે.

બંધારેલી કીમત : ૬ પેનો
પોસ્ટેજ એક પેની.

કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવેછે.

Indian African Line.

S. S. "BALLOCHMYLE"

Will sail on or about Saturday, 28th, April 1908.

BOMBAY DIRECT.

ઈંડિઅન આફ્રિકન લાઈન.

સીધી મુંબઇ, જનારી આગબોટ.

ઉપલી કંપનીની નવી ૧૯૦૬ માં બંધાએલી આગબોટ બલોચમાઇલ (ટન ૩૪૦૦) અત્રેથી આસરે ચાલુ માસની તા. ૨૮ એપ્રીલને રોજ સીધી મુંબઇ જવા ઉપડશે. વચમાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. બલાસી ઇંડિઅન છે. પારોજરો માટે સરવે તરેહની સગવડ છે. આ આગબોટ નવી ને ઉતાવળી હોવાથી દેશ જનારાઓને ખાસ બલામણ છે કે આવી ૧૪ દિવસે કુંક મુદતની મુસાફરીની અગાઉ તક મુકાવશો નહિ.

પારોજરોના પહેલા વર્ગ રીટાના દરની ખાત્રી કરી લેવી નહિ તો પાછળથી પસ્તાશો.

વધારે ખાત્રી માટે અગાઉથી બેરટ ઓફ બીનિસ સાહેબની ઓફીસમાં તપાસ મળવું અથવા પત્ર વ્યવહાર કરવો.

મહમદ કાસમ કમરુદ્દીન એન્ડ કું.
એજંટ.
મહમદ હાજી જુસબ [illegible]

હાજી અબ્દુલ્લાની કંપની.
બેરટ ઓફ [illegible] સાહેબ.
ડરબન.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaus Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Pouch bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICES GUARANTEED SOLID LEATHER.

PriceList on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address "Rahman"
P.O. Box 19

VANMALI KOYA
General Dealer.
P. O. Box 204 Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
115 KEY STREET, (Van Arde's Buildings)
Tel. 107 P. O. Box 1000

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
Box 5505
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
Tel Address "NAIDOO"

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 545
P. O. Box 545 Johannesburg

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Cigars and Cheroots
Stair buildings Imperial Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
AND
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 335, Pietermaritzburg

ઈ ડિઅન ઓપિનિઅન.

ઉપરના ઓપિનિઅનનો છુટક નકલ ની. પી. પી. સંપની ૨૭૬ ટ્રે રહી, તથા મી. એમ. એમ. કીયાન ૧૬૯ ટ્રીન રહ્યા પા સન ઘ્રેડ ટ્રાણેકા વરસ, ૧૬૪ ટ્રે સ્ટ્રોમાંથી ચાલુ પીનીના ઠામથી મળી શકશે. પોસ્ટ આરકત ૪ પેની. ટ્રાંસવાલ, ફ્રેંચ વગેરે ફ્રેંકો નીના સ્ટાંપ પણ સ્વીકારવામાં આવે છે.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
Cor. Harrison and Main Sts.
JOHANNESBURG
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Larger sizes made to order.
સ્વરથી ચાલ્યા આવે છે.
સ્કેલ (ત્રાજવાં) બનાવનારા, તપાસ કરનારા
ઠામ્યું. એન્ડ ડી. એવરી કોમ્પેનિ.,
જોહાનીસબર્ગ, ટ્રાંસવાલ અને બધા
બીજા મુલકમાં. કેપ ઓફ ગુડ હોપ
"એવરી"નો સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા ભાવ, ચોક્કસ ચાલ,
બધેજ કેપ ઓફ ગુડ હોપ અને ટ્રાંસવાલ
ઉપરાંતમાં વેચાય છે.
એક વખત જોઈને ખાતરી કરશે.

B. P. EBRAHIM & CO
Native Wholesale Importers
Dealers in Bedsteads, Coir Tickings
Mattress Cases, Feather Pillows &c.
Market St. (West), P.O. Box 4124, Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
P.O. Box 26,
Market Square,
KRUGERSDORP

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Free St. Tel. Address "Porbundar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો આલ.

સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચેરૂટ બોર વા ઇનીયા ટોબ્ર વગેરે બનાવે તમારૂ નીચેર મુજબ મળશે.

સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Abdool Hay & Amod,
WHOLESALE & RETAIL
MERCHANTS.
131 Grey Street, Durban.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 12,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 1251
Corner Road, Fordsburg
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand,
Direct Importers,
Wholesale and Retail
Dealers in
Piece Goods, Linens & Laces
Kaffir Blankets, Kaross & Mantles
Ostrich Feathers

HOONDAMAL SONS
Direct Importers of Japanese Silks
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
(Corner of 91 Grey Street, Opposite)
DURBAN.

AMOD SULIMAN & CO.
MERCHANTS & IMPORTERS.
P.O. Box 1 Telegraphic Address "AMOD"
RHODESIA.
HEIDELBERG, Transvaal.
Branch:—KHOTA & CO., Nigel.

Essop Suliman
GENERAL MERCHANT,
Box 20 Tel. Address "SULEMAN"
VOLKSRUST

M. P. FANCY,

S. D. ROBERTS.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

Application will receive prompt attention.

PLOW RIGHT LAND.

એમ. પી. ફેનસી.

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

ESTABLISHED 1886

દાદા ઓસ્માન.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET.

Telephone No. 865

C. K. D. PILLAY & CO

Madras Goods a Specialty.

433 Grey St. 210 & 212 Umgeni Rd.

P.O. Box 68. Durban.

E. Suleman Bros.,

Saw Mills & Timber Yards

101 Queen Street, Durban

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ, માટેના તારના સસ્તા દર.

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,

GENERAL DEALER

Brown Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, April 25th, 1908. No 17.

P.O. Box 125. Telephone 214.

MAHOMED CASSIM CAMROODEEN & Co.,

WHOLESALE MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS

Clothing, Drapery, Prints, Calico, Dhotis AND Sarees.

Rugs, Shawls, Boots AND Shoes, etc., etc

Camroodeen Buildings, GREY STREET, DURBAN.

Telegraphic Address: "CAMROODEEN."

A. Tomaselli & Sons,

MARKET & COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality!

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 1988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Tel: Address "Jalbhoy" JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No. 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમારૂ સાલ સાંબા પાતરાનો વેચાતા લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકી મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી પોકળાત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીયાંની, કુ. બજારના બાજુમાં રહેવાની ઓરેની સામમ આવી ઉભવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, P'burg.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VEREENIGING

સ્વદેશી કેરીના રસના હોલ.

આ રસને લાજવેરીના રસમાં જરા ફરક નહિ.

પુરેપુરા ચાહેતા આને બાકીના બધસે.

બોકસ ૨૬૦, પીટરમેરીત્સ.

રબ્બર સ્ટાંપ

ગુજરાતી અથવા ગુરમેઝમાં,

બોગસ મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે

જાહેરાત ને માલના વેપારો.

તમારૂ, બીજાનું, ગમાર, કુમી વગેરે વગેરે ગમાઓની તબદીલ કરી ગમાવવા બેબત પરવાનગી મેળવવા વગેરે ની ટીકીટો કરવામાં આવે છે. વધારે જાણવા માટે નીચેને સરનામે કુખતો આવી કરો બેકીટ.

Tel. Address "Gandhi." મો. ક. ગાંધી, મેનેજર.

M. K. Gandhi, Manager.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલુ

SOUTH AFRICAN OIL MILL,

P.O. Box 340.

134 Queen Street, Durban.

[illegible] ઈ. અબુબકર એમદ એન્ડ બ્રધર. [illegible]

વરદવારે રેડીમેડ વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

[illegible] 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રી

Direct Importers of Fancy Goods, Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Ties,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Dress Goods,	Children's Fancy	Boots,
Corsets,	Goods,	Hats,
Cretonnes,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

[illegible] ઘરે તાં દેશની સ્વચ્છ મરચી ગાયના ઘાટલીઆના હિસાબે રેડમ નામવાની જ, તેથી ખેતરે બહુ ઉપયોગ થાય એવો. બાજ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

[illegible] Telegraphic address: "EASTANDAR"

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling and sixpence a message to regular senders.

REUTER'S [illegible] money by draft or telegraph to all parts of the World.

REUTER'S [illegible] subscribers or senders and receivers free [illegible] system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the [illegible] in plain language.

Further particulars can be obtained from —

KAFFARIA,		
Reuter's Agency,	Reuter's Building,	Reuter's Agency,
Corrie Buildings,	St. George's Street,	The Corner House,
89 Field Street,	CAPETOWN	Commissioner St.,
DURBAN.		JOHANNESBURG

BEATLEY & COMPANY,

THE NOW [illegible] ESTABLISHED WELL KNOWN,

"BEE" BRAND.

TRADE MARK

[illegible] DURBAN: 467 SMITH STREET, P.O. BOX 490

JOHANNESBURG: 158 MARKET STREET, P.O. BOX 12

Telegrams: "B. & Co."

G. P. VYAS,

GENERAL AGENT

P.O. Box 1156 Tel. Add. "VYAS"

Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,

PRETORIA.

VANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Cable Address "NANJEDULABH"

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add. "BHABHA." P.O. Box 86.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS

P.O. Box 117 Tel. Add. "CAJEE,"

148 Church St., MIDDELBURG

ટી. આરબો અને સન્સ

દાબ્બે એન્ડ્રુન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સસ્તામાં તેજ, પંપ વગેરે એન્જીનને લગતો દરબો સામાન સારો મળવા ઘરમાંથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧:

તારનું સરનામું. "શીપમેન્ટસ"

એકટસ આરબો, ડરબન.

સી. કેવલરામ.

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

દેશી રેશમ અને ચીનાઈ તમા જાપાની કમાલ.

માર્કેટ સ્કીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે.)

ઓફીસ ૫૩૨૦. ડરબન.

J. M. H. GOOL,

129 Castle Street, Capetown.

Wholesale Grocers, [illegible] from India and England,

Also Importer of Cape Smoke.

[illegible]

Exam. Jaffer & Amjee Bros., Durban

[illegible]

[illegible]

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર **અમસીંગા** લાકડાના ઉકવાળી આજ માસની તા. ૨૮ માએ અત્રેથી ડેલાગોઆબાએ તથા બેરા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ અલાયદી ડીસ્પન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ કે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહીં એ બાતરી રાખશે.

બરેખર આજે ઘણાક મુદતથી આપણા દેશી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થેઇતા હતા, તે હવે ખુશનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો દરક પડી જશે અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થશે.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કંઇ મુદતની મુસાફરીનો બરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સઘળી માહીતી માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પુરતા પેસેંજરો મલ્યથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકુલી અને અમકુશી દરબનસે કોલંબો અને મદ્રાસ થે કે કલકત્તા જવા હોગી.

અમકુલી	ટન ૩૩૦૦	તા. ૧૧ મે.
અમકુશી	ટન ૨૮૦૦	તા. ૧૨ મે.

[illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible]

કીંગ્સરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન
King & Sons,
West St Durban.

બી. અબ્દુલ્લાહ અસમાલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ દરબન
Telegraphic Address Kathodian,
P. O. Box 125.

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK,

Wolesale and Retail,

9 d per dozen,

Trial orders solicited.

Ahmed Halim,

23rd St. Malny Location.

Box 5175 JOHANNESBURG.

તાજી સ્નુક ૯ — ડઝન.

વેચવાનાં છે.

ઝેટલાક ફાગતી ફ્રી હોલ્ડ ઘરના મકાનો, બુધ્ધાની અને સારા વેપારવાળી જગ્યાઓએ. ઠેકાણું ફ્રોઇસ્લગર્ડમાં એવન્યુ રોડ ઉપર; બસ છદ અને નવી માર્કેટની નજીક. ઘણી દેશ જતો હોવાથી જલદી વેચી નાખવાજ જોઇએ. તેથી ગ્રેનારાઓને ઘણે સસ્તે દામે મળી શકશે. શરતોઃ થોડા પૈસા આગળથી બાકીના બોજ રહ્યા લાંબી મુદતે ભરવાનું.

લખોઃ જ. હોવીન,
૮૦ સીપર સ્ટ્રીટ બારીઆ, જોહાન્સ્બર્ગમાં.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031. Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031. Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6360. Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999. Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999. Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999. Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651. Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999. Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031. Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Soloogee,
Box 42.

BELLAIR

Ramabhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cuter
116 Long Street.
Dhagaant Bhawanidas Ghoowla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Goot,
128 Castle Street.
C. P. Luchoman.
Silk Merchant. 10 Orphan St.
Pahoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hussam,
Bombay House,
Amod Ismail Esseck,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
O. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormusjee Dosha,
Box 332.
Madh[illegible] Jeeva & Co.
Box 149.
Mansoor Hussen Motan,
Box 92
Nanjee Dullabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329
Parshotam Ameshand & Co.,
Box 109.
Thakar & Lalbhai
Box 62.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amon & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Tinol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Symonham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mirmiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kooji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Potter,
[illegible] Post Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 739, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller. 144 Grey Street.
E. Solomon Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 144 Grey Street
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thana Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajiejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

GRAAFF REINET C.C.

B. Hassen.
Barber & Hair Dresser.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)

Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3501, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. C. Essop,
Box 6031.
Goolam Mohamed,
Box 3755
Gulab Pragji,
Box 5089
M. A. Kadodia & Co.,
Box 3598, 4 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5631
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pirbhai,
Box 1338 Pretoria St.
Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 3653.

Indian Washermen
WATERVAAL, near Johannesburg.

DHANJI MORAR,
Box 6031.
IBRAHIM TELI,
Box 4980.
FAKIR KALIAN,
Box 6071.
GOVIND DURLABH,
Box 6031.
GOVIND MOHAN,
Box 6269.
LUCHMAN MADHU,
Box 5969.
MORAR BHIKHA,
Box 5969.
PARBHU HIRA,
Box 5969.
PEMA JEHAN,
Box 651.
RATANJI KALIAN,
Box 5969.
Ratipalsing,
Box 5969.
D. M. SUMAR,
Box 6031.
VANMALI UDYAR,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Stanclan Street.
Abdul Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Dale Street.
Mahomed Ally,
20 Stanclan Street.
V. Sam, Fruit Merchant.
Sharomcheen Bardsay,
25 Bult Street.
Ebrahim Adam,
Dumale Street, Malay Camp.
S. Naidoo,
Fruiterer & Confectioner,
15, De Beers Road,
Rahim Hajee,
Bree Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KRUGERSDORP

A. E. CHOTABHAI,
Box 83.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
65 Market Street, Box 84.
Hassan Ismail,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD CAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.
SULEMAN EBRAHIM AMOD & Co.,
Box 262, Market Square.
Vijbhukh Kala,
Box 204.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
I. A. Tinial,
Produce Dealer.

MAFEKING

Cassim Somar,
Box 61
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHAMJI,
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
Box 117, Church Street.
DAWOOD ISMAIL,
Box 150.

NORTHDENE

Dawjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9
A. M. Bhayat, Box 24.
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KAKADIA BROS.,
Box 170, Market Street.

POTCHEFSTROOM

ABDOOL KARMAN,
Box 12.
S. D. ROBERT,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 56

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HANIF,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh.
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee K. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga	Bafeeda.
Nanji Gheia,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Modopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67. 19 Cooper Street
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.
A. M. Mather,
Produce Dealer

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 14.
Ebrahim Amod,
Box 34.

TONGAAT

A. A. GANDY,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchan.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
56 Wick Street.
Dhunjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragahvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Ragahvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 66.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Mooar,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hossin & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagree & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

વૈદ્યકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" માસીક. બાર વર્ષથી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રાહકથી ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે વકીલ જટાશંકર લીલાધર રોચીરામ, અમદાવાદ લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— ત્રણ બેઠનું પુસ્તક મોકલવાનું થયે ૪ પેની ટીકીટો મોકલવી. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વકીલ જટાશંકર લીલાધર
ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

By the Editor of Indian Opinion

To certain Statements made by the Publishers of the International Printing Press, Phoenix, in their Prospectus.

જાહેર ખબર.

આથી સરવે ગ્રાહકોને જણાવવામાં આવે છે કે હમારી આગલી દુકાન ગ્રેવીન્સુ રોડ ફેર્સ્ટગ્રૅ આગળથી બદલી હમારા નવા બંધાવેલ મકાનમાં મીનાર સ્ટ્રીટ ન્યુટાઉન નવી મસ્જીદની સામે આણી છે. ત્યાં બહારના આદમીઓને રહેવા વિગેરેની સગવડ રાખવામાં આવી છે.

૧. હમારે ત્યાં દરેક જાતનો સુતરાઉ, રેશમી તથા વુલન કાપડ મોટા જથ્થા માં રાખવામાં આવે છે. તેમ તૈયાર સીવેલો ગોરત, મરદ, બચ્ચા વિગેરેનો માલ સુટ, શર્ટ, સીંગલેટ, બ્લાઉઝ, પેટીકોટ, પાજામાસુટ, બુટ, તથા શુઝ. ગ્રોસરી વિગેરે દરેક જાતનો માલ ગોટા જથ્થામાં મંગાવીએ છીએ.

૨. બેબલાઇન, ડ્રેઝ અથવા પકતર માલ પણ હમે ખરીદીએ છીએ. તેમ વેચીએ છીએ.

૩. કેટલોક માલ ખાસ **વિલાયતથી** ફેકટરીમાં તૈયાર થઇ હમારે ત્યાં ડાયરેકટ આવે છે. અને કેટલીક ફેકટરી સાથે હમારે બંધારણ છે,. જેથી બીજા વેપારીઓ તે માલમાં હમારા માલ સાથે **સરખામણી** કરી શકતા નથી. જે હમારા ઘરાકો જાણે છે.

૪. બહારના ઘરાકોના ઓર્ડર ઉપર, કાગળોપર તેમ ફોનકોલ ઉપર પુરતું **ધ્યાન** આપવામાં આવે છે. તેમ ભાવ પણ **કીફાયત** ગણવામાં આવે છે.

૫. ખરીદી વખતે ઘરાકો લેનથી બહાર ખરીદે અને બુલ બુક કરતા હોય તો તેને સુધારી લઇ સમજ આપવાનો હમારી દુકાનમાં રિવાજ છે.

૬. બીજા વેપારીઓનો માલ પણ હમો ૫ ટકા કમીશનથી સારા ભાવે વેચી આપીએ છીએ. તેમ મંગાવી આપીએ છીએ. મોકલનારના માલની સારી કીંમત ઉપજે છે. કારણ કે હમારે ત્યાં ઘરાકોની ઘણી ખાત જા છે.

હમારી દુકાનની મુલાકાત લઇ તેનો લાભ લેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે. વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

જોહાન્સબર્ગ.

સુલેમાન ઇસમાઇલ મીયાની કું.

પી. ઓ. બોકસ, ૬૫૫૩. મીનાર સ્ટ્રીટ. ન્યુટાઉન.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

FOR

Rubber Stamps

IN ALL LANGUAGES

WRITE TO

International Printing Press

PHOENIX, N. NATAL

ગ્રેડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી ૧૯૦૮

આ ડાયરીમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માં પંચાંગ, મુસલમાન, પારસી, તથા હીંદુ તહેવારની માહીતી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદા જુદા કોલોનીમાં પળાતા જાહેર તહેવારો, જુદે કોલોનીમાં એશીયાટીકને લગતા ઇમીગ્રેશન, લાઇસેન્સીસ તથા બીજા કાયદાનું ટુંકાણ, નાતાલમાં સ્ટીમર ઉપરથી આવતા હીંદીઓ માટે કેટલીક અગત્યની સુચના, નાતાલના દુકાન બંધ કરવા બાબત, ફર્મ રજીસ્ટર કરવા બાબત, જુદા જુદા સરટીફીકેટ ઉપર લેવામાં આવતી ફી બાબત. લાઇસેન્સ કાયદાના નવા ચારા વગેરે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં લેવાની દવાના, ટપાલને લગતી બાબતો, પરદેશ મોકલવાનાં આવતા નાણાના દર, ઇંડીયાન વગેરે ટુંકાણે મોકલવાના મની ઓર્ડરના દર, ઉપયોગી સરનામાં વગેરે વિષયિક બાબતો સંક્ષેપમાં તથા ગુજરાતી અને અંગ્રેજીમાં દાખલ કરવામાં આવી છે. બસુસ પાકી, સરનામાં વગેરે જોવા માટે પેઠલાંક જેવા પાના પણ રાખેલા છે.

બજારૂની કીમત: ૬ પેનો

પોસ્ટેજ એક પેની.

ટુંકામાં કોલોનીસ્ટ બાબત જોઇતા હોય આ ચોપડી વસાવવી.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 25TH, 1908 No. 17

Contents

EDITORIAL COMMENTS:— Page

The Great World Problem 181
Indian Immigration at the Cape ... 181
Customs Commission Report ... 182
The Late Sir Hugh Campbell-Bannerman 182

OTHER ARTICLES:—

British Indians in Australia ... 184
Asiatic Immigration at the Cape ... 185
Lord Ampthill's Address 184
The Draft Code of Law of the Transvaal 185
Imperial Parliament 185
Indians in Fiji 185
Passive Resistance in London ... 186
An Act 187
Indians Entering the Union ... 186
The Punjab Disturbances ... 187
Short Extracts from Select Indian Opinions 187
Wife and Children of the Transvaal 187
The Asiatic Problem in the Colonies 187
Japanese Trade in China 187
Witchcraft in the Wattasi ... 188
Latest Quotations 188

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 25TH, 1908.

The Great World-Problem

It is difficult to conceive of a problem of such overwhelming importance as that which is commonly regarded as the conflict of races and civilisations. In its largest sense, we are, as a rule, unable adequately to grasp the conception. Like the chamber of peaks and mountain ranges, in the Hunter of the "Story of a South African Farm," we ascend, and imagine we have arrived at something like finality, but we can now obtain a clear outlook upon the universe around us, so do we discover mountain-mass upon mountain-mass towering above us, promising infinite toil, meeting us at every finger. Accordingly, lest we lose our reason in contemplation of the complexity of our surroundings, we find ourselves forced to create a less confused atmosphere, by confining our outlook to that small section of the problem whose solution we can gauge approximately, or, at least, those portions of it which we are in a position to realise. That, perhaps, is why most students, who have discussed the phenomena of this "conflict," have usually confined their analyses thereof to a discussion of the relations between East and West, and the circumstances that, in the aggregate, have gone to make East East and West West.

There are two schools of thought amongst these critics and observers. The one professes to believe that the conflict is final and essential, and asserts its permanency as an article of belief. This school might be called the orthodox. Its theoretical creed is the doctrine of the "survival of the fittest," meaning thereby the survival of those who, apparently, are physically the strongest and, accordingly, the best suited to their environment, capable of rising superior to it, and creating a new one. It postulates a cat-and-dog, possibly, even, a dog-in-the-manger kind of existence, wherein every man's hand is against his brother, where might alone is right, where ethics and spiritual aspiration have no recognised place, where even expediency has no meaning, and compromise is impossible.

The other school, the heterodox, believes in the heresy of co-operation, mutuality, fundamental identity of interests, human brotherhood, non-existence of racial barriers, the common ultimate basis, meaning and tendency of all civilisations and faiths. Its followers do not regard the world as a place of eternal racial strife, as an ethnic battleground. Their conception of nature is the gradual disappearance of lower types to make way for higher types that other circumstances have called into being owing to mutual aid and universal co-operative effort. The mental development of the one school has been arrested after reading Darwin's "Origin of Species": that of the other has gone on to Kropotkin, and realised the esoteric truths of the theory of evolution. The one school has recognised striving as the activity resulting from the condition of antagonism, the end being the advancement of the individual at the expense of the mass: the other, on the score of evolution, the end being the creation of conditions that enable the mass to advance to the degree of development attained by the individual that has reached a higher plane of existence. The one is conservative, reactionary: the other, liberal, progressive. The one clings to the prejudices and passions of the lower self; the other stretches out to the greater self that is constantly expanding to embrace all others.

In between these two schools, which include only the extremists on either side, of whom there are comparatively few, is the great mass of those who, fearing the one only slightly less than the other, hover, so to speak, in mid-air, unable to rise, unwilling to fall, conscious only of their uncertainty, anxious only to be relieved of the necessity of assuming the full burden of their responsibilities, careless of the disasters attendent upon their present dubious position. They have not even the wit or wisdom to adopt Mark Twain's simple advice: "When in doubt, tell the Truth," for, when put to the test, they almost invariably choose expediency rather than principle.

The great world-problem, then, is whither are these unattached multitudes drifting? Does the current flow towards the first school, the school of physical force, or towards the second school, the school of moral development? Whether of the twain will prove the more powerful magnet? Shall we witness an Armageddon or are we on the verge of a crisis in the world's history whose outcome is to usher in the Golden Age? Upon the answer to these questions depends the peace of mind of many earnest thinkers of every nation on the face of the globe. It is the world-problem, for it is, in its ultimate analysis, an inquiry into the degree of moral consciousness, of ethical ideal, of spiritual realisation, to which the highest races of the world have attained.

Indian Immigration at the Cape

We gave last week a special telegram from the Cape reporting a test case under the Cape Immigration Act. We give the full text of the judgment to-day. Moreover, we give at the same time a considered opinion on the Supreme Court decision [illegible] on appeal from the same Act.

The decision turns largely upon facts rather than upon the terms of the Law. The only point raised by counsel for the boys appears regarding the interpretation to be given to Act 30 of 1906. The contention was that the Immigration Officer was not entitled to rely on the decision arrived at by the former judge because he was in a position to give the correct relief without having to decide the legal point. The practical value of the case consists in the fact that, in order to make good their right of entry, the boys, or rather their parents, had to go to the expense of producing the testimony of seven medical men. Justice they undoubtedly got at last. But at what cost? Can many Indians afford the necessary expenses involved in such cases? How many poor boys who are rightly entitled to enter, or rather re-enter, the Cape, must be continually shut out—of which fact the world knows nothing?

The second case is far more important. It shows the chaotic state of the law. The interpretation put by the Court upon Act 30 of 1906 and Act 47 of 1902 shows that what rights acquired under Act 47 of 1902, the Act of 1906 reserved under one section, it in effect took away under another section. Indeed, the others domiciled in South Africa are [illegible]

the passing of the Act of 1902 were free to enter the Cape. The later Act of 1906 took away such rights for the future, restricting them only for the Europeans. But the Act of 1906 reserved all rights acquired under the Act of 1902. One would, therefore, imagine that Indians who had entered the Cape before 1902 would be fully protected. Nothing of the kind has, however, happened. These Indians, in ignorance of the Act of 1906, failed to take with them a permit entitling them to leave the Colony for a period and return on the expiry thereof, could not claim re-entry. Mr. Justice Maasdorp noticed the manifest hardship occasioned by the requirement and expressed the hope that the Government would deal with such cases leniently. What, however, is required is not leniency under an unjust and absurd enactment, but a just law. There will then be no question of granting naturalisation leniency. If the rights acquired under the law of 1902 are really reserved, then they should be carefully and absolutely safeguarded. In order to prevent fraud, the Government can secure the co-operation of the leaders of the Indian community and find out within a given period as to which and how many Indians are entitled to protection.

Customs Commission Report

THE CUSTOMS UNION TARIFF COMMISSION, of which Mr. C. G. Smith was the Chairman, and of whose Report we gave a *resumé* the other day, has shown most clearly to what an enormous extent the Natal industries are dependent on coloured labour. Twenty-four industries were represented before the Commissioners. Not one of these is entirely carried on by white labour and the most important could not be carried on without coloured labour. Moreover, coloured labour is by means almost entirely Asiatic labour. If the Commissioners' findings be [illegible] of the Natal [illegible] abandoned [illegible] Asiatics [illegible] difficult [illegible] Colony [illegible] Natal [illegible] Asiatic [illegible] Natal [illegible] Asiatic [illegible] Natal [illegible] Asiatic

Asiatic Immigration at the Cape

Two Test Cases

Question of Age

Former Domicile

Act of 1902 and 1906 Compared

The following is the full text of the judgment referred to in our special cable in our last issue. The case was *Rahu and others v. Colonial Government*.

Mr. Justice Maasdorp delivered reserved judgment as follows: On the 10th of February last the four young Indians on whose behalf this application is made arrived in Table Bay by the *Nyassa* from India, and the Immigration Officer, being of opinion that they came under the category of "prohibited immigrants," in terms of section 3 of Act 30 of 1906, granted them only a temporary permit to land, on condition that they leave the Colony again within one month. It is quite clear that, in the event of this Act being applicable to the persons mentioned, they are "prohibited immigrants," by reason of their disqualifications under sub-section (a) and (b) of section 3 of the Act. But they claim to be exempt from these provisions of the Act, by virtue of the provisions of section 3, which enacts that section 3 shall not apply to "the child under the age of 16 years of any person who is permitted to immigrate into the Colony under the provisions of this Act." It is admitted by the respondent that the applicant are the children of persons permitted to immigrate into the Colony, but it is denied that they are under 16 years of age. It was also contended, on behalf of the applicants, that in case it was found that the boys were over 16 years, but under 18 years, they would be entitled, in terms of section 1 of this Act, to the exemptions allowed under sub-section (e), section 3, of Act 47 of 1902. [illegible] take of the facts in this case, it is unnecessary to go into that question. The issue of fact [illegible] which is the boys are under 16 years of age. The applicants, who are their respective fathers, represented to the immigration officer, and have now stated on oath, that the boys are under 16 years of age. But judging by their appearance and physique the immigration officer felt doubtful of the truth of the representations made to him, and came to the conclusion that the boys were over 16 years of age. Having seen the boys in court, I can quite appreciate the doubts entertained by the immigration officer. But, although I must say that they are very well developed for their age, if they are under 16 years, as I cannot help but think that they probably [illegible] beyond a doubt [illegible] these circumstances both the applicants and the respondent had recourse to the only other evidence that could throw light upon the question. Medical men have examined the boys, and four of them who did so at the request of the respondent have expressed the opinion that they are over 16 years of age. Seven medical men who gave evidence on behalf of the applicants are of opinion that the boys are under 16 years. Under the circumstances it cannot be said that there is any positive evidence to negative the sworn testimony given by the applicants. The doubts entertained by the immigration officer were certainly reasonable doubts, but I think they should be considered as satisfied by the information given in Dr Carey's affidavit, where he states that he has had personal acquaintance with that part of India from where the applicants come, and he knows the Mahomedans of that district to be well developed in physique, sturdy, and somewhat tall in stature. He is confident that under similar requirements in India these boys would be qualified and accepted as [illegible] years of age. I therefore [illegible] that the applicants are entitled to the benefit of section (e) of section 1 of Act 30 of 1906, exempt from the provisions of section 3 of the Act, and cannot be treated as prohibited immigrants.

The Second Test Case

In *Rahu v. Colonial Government*, Mr. Justice Maasdorp delivered reserved judgment as follows: The applicant in this matter arrived at Cape Town on the 10th of February last, from India, and he was found by the Chief Immigration Officer to be unable to meet the requirements of section 3, sub sections (a) and (b), of the Immigration Act No. 30 of 1906. The applicant was duly informed that he was prohibited from entering the Colony, but he was admitted on a temporary permit for a period of one month to facilitate transhipment by the next returning steamer, and to permit him completing certain necessary business. The applicant now contends that he does not come under the description of "prohibited immigrant" on the following grounds. He states that before the passing of Act 30 of 1906 he was domiciled in this Colony, and under sub-section (f), section 3, of Act 47 of 1902, the provision of that Act relating to prohibited immigrants did not apply to him. It does not appear that, before the passing of the latter Act, any person domiciled in the Colony could after a temporary absence have claimed the right to re-enter the country notwithstanding the provision of the earlier Act relating to prohibited immigrants. But the respondent contends however that [illegible] Asiatics in the position of the applicant are now regulated by sub section (a), section 4, of Act 30 of [illegible]. It is disputed by the applicant [illegible] whether [illegible] the provisions of the 1st section of the Act. It seems to me there is sufficient proof that the applicant was domiciled here at the time this Act was passed. The allegations of the applicant and his adoptive father or guardian to that effect may be somewhat meagre, but they are uncontradicted. I am of opinion that by reason of such domicile the applicant, by virtue of sub section (f), section 3 of Act 47 of 1902, enjoyed certain privileges which were reserved to him under section 1 of the later Act. Under the former section all persons domiciled in South Africa were exempt from the provisions of the Act, but under the later Act, although such exemption was retained as far as persons of European birth were concerned, the following special provision was introduced in the case of Asiatics. Under section 4, sub section (g), "Any Asiatic who, having, when lawfully resident within the Colony, obtained from the Minister a permit issued under such regulations as shall be prescribed thereof by the Governor, authorising him to temporarily absent himself from the Colony, returns in accordance with the terms and condition of such permit," is a person to whom the designation of prohibited immigrant shall not apply. Now it seems to me that the words [illegible] refers to all Asiatics [illegible] were domiciled [illegible] when the Act was passed, or became domiciled since. And while holding that view of the construction of this section, I can see nothing inconsistent between it and the first section, wherein the existing privileges are reserved. It seems to me quite reasonable to secure a person domiciled in the country in the enjoyment of privileges possessed by him, before the passing of Act 30 of 1906, and then to proceed to make special provisions in the same Act as to mode in which such privileges may be preserved or forfeited. The Act provides the means whereby a domiciled Asiatic, [illegible] the Colony for a time, may insure himself against [illegible] treated as a prohibited immigrant on his return. The applicant failed to avail himself of these means, and upon his arrival in the Colony after an absence of twelve months he was unable to produce the requisite permit which would have exempted him from the prohibitive provisions of the Act. The result is that he has [illegible] proved disqualified under sub-section (a) of section 3 of the Act, and he is not in a position to claim the benefits of section 1. His application must, therefore, be refused, but [illegible] the Minister [illegible] whether some [illegible] exercise through part of the applicant [illegible] I do not by any means [illegible] inquiry on the part of the Minister must [illegible] has [illegible] only [illegible]

Lord Ampthill's Activity

[illegible] President of the [illegible], writes as follows to the *Morning Post* (London):

SIR,—I beg that you will do me the honour of publishing the enclosed letter which I have received from Mr. F. J. Bennett, the proprietor and formerly the editor of that prominent and influential journal, the *Times* [illegible].

In making this request I trust that I shall not seem to you to have any intention of reviving a controversy which for the moment happily slumbers. Nothing is further from my intention, which is, on the contrary, to prevent some of the possible misconceptions which [illegible] revival of the controversy. The compromise in regard to the question of registration which was effected between the Transvaal Government and the leaders of the Indian community [illegible] concluded only [illegible] a very widespread manifestation of resentment in India which would have gravely affected the prestige and influence of [illegible]. It has, therefore, not been brought home to the general public how strong and how general is the feeling excited among Indians by the Asiatic legislation in the Colonies, and they have consequently not been able to appreciate fully the dangers to Imperial unity and security which are involved. Mr. Bennett is as well able as any man to describe accurately what that feeling is, and I consider it a duty towards all those who are interested in this question to communicate to them the information which he has imparted to me as President of the South Africa British Indian [illegible].

It is highly important that all [illegible] understand that this question [illegible] [illegible] [illegible]

The Draft Gold Law of the Transvaal

An Important Letter of Protest

The following letter has been sent by Mr Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, Johannesburg, to the Honourable the Colonial Secretary, Pretoria:

Sir,—I have been desired by the Committee of my Association to approach the Government regarding the Draft Gold Law which the Government intend to introduce during the forthcoming session of Parliament.

In the humble opinion of my Committee, the Draft imposes on British Indians disabilities graver than those found in the existing law. My Committee [illegible] that to be [illegible] the Government [illegible] the Draft Law [illegible] the Government [illegible]

My Committee [illegible] respectfully to draw the attention of the Government to the following:

1. The Draft [illegible] the definition of the term "coloured person" the word "coolie" which is applied to the present Indian population of the Colony is an offensive term, there being in the Transvaal very few if any coolies in the proper sense of the term. Moreover, the bracketing together African natives and Asiatics, British subjects and non-British subjects [illegible] the peculiar position occupied by British Indians [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

Parsee Function in London

Compliment to the S. A. British Indian Committee

[SPECIAL to INDIAN OPINION]

On the 21st ult., the Parsee community resident in England, through the medium of its representative body, the Zoroastrian Fund of Europe, celebrated the Jamsheds Nouroz Festival—the Parsee New Year—by a Banquet at the Criterion Restaurant, London.

It has been the happy custom of this Association to invite to this annual function, two European guests who they feel have, during the previous twelve months, shown especial interest in matters touching the community, their motherland and fellow-countrymen. This year the gentlemen it was their delight to honour were Lord Ampthill, G.C.S.I., G.C.I.E., and Mr. Harold Cox, M.P. In the company, numbering about one hundred, these two gentlemen occupied seats to the right and left of Mr Manchherjee Bhownaggree who, as leader of the Parsee community in this country, filled the chair at the head of the Banquet. Several other European guests, who are more or less identified with matters Indian, were favoured with an invitation.

The Toasts which followed a most excellent menu included H.M. The King, Emperor of India, H.M. The Queen, H.R.H. Prince and Princess of Wales and other members of the Royal Family, by the Chairman. The Queen and Sovereign, The Rt. Hon. Lord Ampthill, G.C.S.I., G.C.I.E., Mr. Harold Cox, M.P., and Sir Manchherjee Bhownaggree [illegible] laudatory terms of the Empire [illegible] rendered during the past year by the gentlemen referred to, especially in connection with the recent struggle of the British Indians in the Transvaal against the Registration Law. Happy references were made by the speaker to Lord Ampthill's Governorship of Madras as also Mr. Harold [illegible] Indian Empire [illegible] that [illegible] was [illegible] for the [illegible] way in his [illegible] Indians. [illegible] appointed [illegible] Indians [illegible] applause. [illegible] evening. Mr. Harold Cox [illegible] expressed [illegible] of the Zoroastrian Fund of Europe, Mr. L. W. Ritch, and lastly, The Chairman.

Asiatic Passive Resistance

On the above subject, Mr. H. S. L. POLAK has commenced to write a book on the recent Asiatic struggle in the Transvaal.

The Book will aim at giving a complete and authentic summary of the (to the Asiatic certainly) stirring events of the past eighteen months.

The Book will contain a bird's-eye view of the whole position in South Africa with copious statistics.

The Book will contain copies of important laws and memorials.

The Book will contain photographs of the principal Passive Resisters, Sympathisers, principal Members of the South Africa British Indian Committee and others.

The Book will contain a reproduction of the historical cartoons from the pens of Mr. Holland and Mr. Lloyd as published in the Rand papers.

The Book will, therefore, be one of reference to all Indian publicists and Indian workers both in South Africa and India.

To every lover of the Empire it will be a record of events showing how the weaker members of the Empire can command justice.

To every ethically-minded man, the Book will be a demonstration of the Efficacy and Supremacy of Ethics in the political world.

To every Indian who can afford a small sum, it will be a memento or a suitable present to send to friends and sympathisers of Indians.

As it is not possible for us to publish the Book, as we have not the means [illegible] of the cost is paid in [illegible] to ask our readers [illegible] Subscription [illegible] Mr. Polak [illegible] Book will be [illegible] Natal [illegible] Johannesburg.

Note.—Collectors and Subscribers are requested to send money orders or stamps only, or else cheques covering commission. In the event of stamps being sent *one penny* should be added when the stamps are not the Transvaal or the Natal Stamps. Subscribers should be careful to obtain the official printed receipt, as no other will be recognised.

Indian Patriotic Union

A representative gathering of the Indians residing at Springfield and Clare Estate took place at Babookal's store on the 12th inst. Mr. Khandai Maharaj presiding.

The Chairman, in the course of his remarks, extended a hearty welcome to the delegates who had come there, walking about 10 miles to attend the meeting. Continuing, he stated that the Indian Patriotic Union was an institution of which every Indian should be proud, for its purpose was to foster a healthy feeling of responsibility and true citizenship.

Messrs. P. S. Aiyar, Lagumpathy, Bathoo, Roop Narayansingh, Garvey, and Hosein Mia delivered speeches [illegible] explaining the objects of the Union.

Mr. [illegible] proposed the formation of a branch of the Union [illegible].

Mr. Bathoo seconded, and it was carried unanimously.

Mr. Khandai Maharaj was unanimously elected Chairman of the branch and Messrs. Washington, Gopal, and Thomas Honorary Secretaries.

The branch of the Union at Isipingo held its first meeting at the Hindoo Temple, Mr. R. Deluloo presiding. There was an exceedingly large attendance, due to the Indian employés having been informed that the proceedings would be conducted in their own language, and that the promoters were local men willing to gather information from them and impart to them that which was necessary for the betterment of their condition.

The Chairman said that the Indians were loyal British subjects, and that their home was this Colony. The Union was founded with a view not only to ameliorate the present distressed condition of their fellow-men, but also to assist them in every possible way to [illegible] Europeans [illegible] Parts [illegible] public opinion [illegible] of the Empire [illegible] holding [illegible] very [illegible] in order to [illegible] Indians [illegible] Mr. Roop, Mr. Hosein Mia, and Mr. Katidhin [illegible] Mr. [illegible] Mr. [illegible] Indians [illegible].

The Transvaal Controversy

A British Protest

The following letter appears in *The Times of India*:

SIR,—I write to say I trust the natives of India do not attribute the scenes at present disgracing the Transvaal to any desire on the part of the British Government to subject Indians in the Transvaal to any indignities. The English have practically no power in the matter now and the Government is entirely in the hands of the Dutch party. Every right-minded Englishman feels very indignant at the way in which the Indians are being treated.

The Indians are most useful to the country [illegible] and I wish [illegible] would write to the papers [illegible] the Asiatic question. Many homes in Natal and [illegible] everyone in the country districts has a kind word for them.

AN ENGLISH FARMER IN THE TRANSVAAL.

[illegible]

Shall Europeans be Excluded from Asiatic Countries?

An Indian View

We wonder that one question of principle has not yet been raised in regard to the [illegible] Transvaal Government to subject [illegible] India, and to the United States Government to enforce [illegible] Asiatics to the Dominion. In these [illegible] Asiatics as the right to [illegible] was declared against [illegible] forcible entry into his country. Why should not Persia be at liberty to exclude Russian, Englishmen and Germans? Why should not Japan forcibly to enter [illegible] When the East India Company obtained a charter to trade to India, could the Great Mogul have refused them admission? If he had, where would have been the British Empire to-day? The simple question is, has any nation the right to [illegible] foreigners? If it has, the right ought to be universally recognised. If the United States may keep out the Japanese, Australia the Chinese and the Transvaal the Indians, why should not any Asiatic country have the right to keep out any class of European? Or are we to understand that the white races may keep out the brown and the yellow, but that all coloured races [illegible] Whatever [illegible] the principle [illegible] of reprisal [illegible]

bar of Christianity. Why must Indians register themselves and give their thumb-marks when they enter the Transvaal? Why must there be a limit to the number admitted? Would any European nation admit the application of such a principle or practice to their own case if any country sought to inflict it on them? We are supposed to live on days of Free Trade. And yet Australia would not admit Chinese workmen for fear of competition with their cheap labour. Why then must we Indians admit all races into our own country and allow our rice to be freely exported? We are glad to see that for the first time in the history of the agitation about the Transvaal Indians Lord Curzon insisted on the rights of British citizenship being fully recognised in natives of India; but even he does not appear to have gone far enough in enforcing the question of principle we have [illegible] Are all countries to be open to all people? If not, why not? And what are the [illegible] and limitations?—*Indian Nation.*]

White and Coloured in Transvaal

A Progressive View

[Speaking at Pretoria, last week, Sir Percy Fitzpatrick, M.L.A., said:

Let them talk about the foundation [illegible] Here they were [illegible] of all the [illegible] about the white people of this country [illegible] They were going [illegible] The white people [illegible] Asiatic, they were [illegible] coloured [illegible] working there [illegible] They were taking [illegible] to educate them so that [illegible] be better able to compete [illegible] He did think they [illegible] of helping poor white people [illegible] of race or political [illegible] by giving them [illegible] for the fullest development [illegible] of the country [illegible] giving them an equal chance to [illegible] land. The position of South Africa to-day, which was of value to the native, and was coveted [illegible] was the work of the [illegible] It was impossible in those circumstances to admit on equal terms people who had not the same capacity for devising, the same ability to make [illegible] and the same willingness to defend [illegible] (Cheers.)

REPATRIATION REVIEW: The Annual Report of the Principal Immigration Officer for Natal [illegible] part of the South African Telegraph Alliance; "Orisella" of the Patent [illegible] Yorkshire [illegible] Syria [illegible]

The Asiatic Problem in the Colonies

A Home View

[illegible] clearly a uniform policy to be adopted [illegible] one which will, so far as possible, harmonise Imperial interests with those of the several communities mainly affected. To establish the basis of such a policy is not easy; but, difficult as the task is, it should be faced while the Asiatic immigration can still be kept within bounds, and before it swells into vast proportions. It is for the Imperial Government to initiate the necessary measures without delay. We should not [illegible] commission be appointed to investigate the actual facts in Asia, Africa, and the Colonies, and ascertain precisely what the emigration is, what it is likely to become, and what available areas and facilities exist for disposing of it safely and even advantageously? Let us know what countries do not want the coloured immigrants at all, and what countries can and will take them under certain conditions? When this material has been collected, an Imperial Conference should be called, *ad hoc*, to discuss the whole question, and to frame, by mutual consent, a programme under which the entire business can be controlled and regulated on the broad lines of economic and international expediency. In matters alike to our own, control and to the coloured populations themselves, the [illegible] should be [illegible] before it leads to danger, and perhaps to disaster.

Japanese Trade in China

A Drastic Boycott

Pekin correspondents state that China is deeply incensed at the high-handed action of Japan in connection with the Manchurian railway and Fatsu Mutu incidents, and is thirsting for revenge.

A movement has been started in Pekin with the object of killing Japanese trade in China. It takes the form of a drastic boycott of Japanese goods, and is likely to prove more costly to the people of Nippon than an ordinary war.

Instructions are being sent to the Viceroys and Governors throughout China to discourage in every possible way the purchase of goods manufactured or produced in Japan. Travellers from that country will be persistently harassed with the object of compelling them to quit the country. All this, of course, is to be done secretly, for China has no desire, neither can she afford at present, to openly defy her neighbour.

The correspondents state that the boycott will be [illegible] Japanese trade [illegible]

Report on the War-path

The following letter, says the *Mail*, has been sent by the Secretary of the Roodepoort and District Committee of Conference to the Municipal Council at Roodepoort-Maraisburg. It will be considered at the Council meeting on Wednesday April 22 :—

The Town Clerk, Roodepoort.

ASIATIC MATTERS

Dear Sir,—By direction of my Chamber I enclose herewith a list of resolutions adopted at the general meeting held on April 19, for the information of your Council.

I am to draw the special attention of your Council to resolution No 3 dealing with the matter of Crown lands for Asiatic Bazaars and other municipal requirements. And my Chamber trusts that the Council will take early steps to approach Government with a view to provisions being made in the new Gold Law for the setting apart of claims adjacent to this township for municipal purposes.

Kindly place this important matter before the next meeting of your Council.—I am, etc.,

(Signed) F. Proctor,
Secretary.

RESOLUTIONS ADOPTED BY THE ROODEPOORT AND DISTRICT CHAMBER OF COMMERCE.

1. That it has been brought to the notice of this Chamber that many Asiatics who are exempted from holding land by law, are actually holding and occupying land under cover of mortgage bonds and of the names of Europeans. As an example and proof of this, in Roodepoort Township, stands Nos. 464, 467, 471, 396, 412 and 469 were purchased by and are owned by Asiatics (Indian British subjects), but the transfer deeds are registered in the names of (first four) H. S. L. Polak (of Mr. Gandhi's office), J. C. van Wyk (hawker, of Roodepoort), and Jan. S. van Graan (an insolvent of Roodepoort). In the case of stands 412 and 469, both the real owners, on cross examination before the A.R.M., Roodepoort, swore that they held these stands in trust for certain Indians. [illegible]

2. That this Chamber would urge upon the Government to bring in Legislation to compel all Asiatics to reside and trade in bazaars or areas specially set apart for that purpose, and that no Asiatic shall be permitted to hawk or trade outside of these limits.

3. That Government take into early consideration the cases of such townships as Roodepoort, which are without any Crown or Municipal lands other than those in present use, and provide land by way of acquirement and handing over the Municipalities lapsed or other claims adjacent to such townships for the purposes of Asiatic bazaars, and other Government and Municipal uses.

4. That in view of the decision to permit the Asiatics to register voluntarily, this Chamber would respectfully draw the attention of the Government to a matter which it considers to be of the greatest importance to the country. With the settlement of the Asiatic question, and the legal standing that the Asiatics will obtain, it is inevitable that an enormous increase of trading licences will be applied for, and this Chamber submits that, instead of minimising the dangers which have demanded the enactment, they will be greatly accentuated and competition will be still further increased. This Chamber notes with satisfaction the assurance of the Hon. the Colonial Secretary that no licences will be granted or renewed until Parliament meets, and it trusts that simultaneously with the consent of Parliament being obtained to the altered conditions of applying the Registration Act, a law will be introduced, to take immediate effect, similar to those obtaining in the Cape Colony and Natal, whereby the granting of trading licences for all classes of the community shall be vested in the various local authorities throughout the colony. That these local authorities have the same powers vested in them as the liquor Licensing Boards possess under the Liquor Laws. If such a law be not passed before further licences are granted it is absolutely certain that a large number of European stores will close down in the immediate future, and numbers of assistants, both Dutch and English, will be thrown out of employment and traders practically ruined.

5. In view of [illegible] the Asiatic [illegible] for the time being trade [illegible] ions, this Chamber would [illegible]

7. That this Chamber trusts that the Director of Immigration will be instructed to exercise the utmost vigilance to ensure that none but those who previously held legal permits shall receive permits to remain in this Colony.

That copies of the foregoing resolutions be forwarded to the Hon. the Prime Minister, the Hon. the Colonial Secretary, the Members for Roodepoort, the Roodepoort Maraisburg Town Council.

Facts and Comments

INDIAN MAIL.—For Bombay, per S.S. *Umzinga*, until 1 p.m., Monday, April 27th.

HAMIDIA ISLAMIC SOCIETY.—At the weekly meeting of the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, held on Sunday, the 12th instant, a resolution of condolence was passed with the family and relatives of the late Mustapha Kamel Pasha. A resolution of congratulation was passed at the same time, congratulating Mr. H.S.L. Polak on the occasion of his admission as an Attorney of the Transvaal Supreme Court.

A NEW MAGAZINE.—*The South African Bulletin* is the title of a magazine issued at Pretoria for the benefit of the Theosophical movement in South Africa. Mr. Dijkman, who is its moving spirit, has been appointed the Presidential Agent of the society for South Africa. With Mr Dijkman the editing and publishing of the magazine is a labour of love. We wish the venture all success. All contributions and communications should be addressed to the [illegible] 622, Pretoria (Telegraphic address [illegible] Pretoria.)

A CONFERENCE WANTED.—The [illegible] suspension of the operations of the [illegible] ring laws of registration will affect the guilty be bridged over for a time; but it cannot solve satisfactorily for all time the difficult and delicate question of Indian immigration within the Empire. To effect this, a thorough reconsideration of the general policy pursued in the British colonies against the Indians is required for the sake of both. [illegible]

India by [illegible]

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રોનીક્સ શનીવાર, તારીખ ૨૫ મી એપ્રીલ, ૧૯૦૮. અં ક ૧૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રારંભ—તા. ૨૦મી એપ્રીલથી, તા. ૫ મે સુધી, સં૦ સુ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-ચૈત્ર વદ ૯ થી વૈશાખ સુદ ૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૪

મુસલમાનો—તા. ૨૦ ઝીલ્હજ્જથી ૨૯ ઝીલ્હજ્જ સુધી, ૧૩૨૬ હીજર

નાતાલના પાદરીઓ

નાતાલના પાદરીઓમાં જાગૃતિના ચિહ્નો આવવા માંડ્યાં છે. બાજુનમાં આવે ત્યાં સુધી રાહ જોઈ. કરણનમાં ઘણાખરા ગોરાઓ ગીરમીટીઆ હીંદીને દાબવા ઇચ્છે છે તેથી જેમ પાદરીઓને ગમતું નથી. તેઓની સભામાં તેઓએ એવો ઠરાવ કર્યો છે કે જ્યાં સુધી હીંદી મજુર આવતા બંધ નહિં થતા હોય. આમ બધા ધંધામાં નાતાલની સરકાર શું કરે છે એ વિચાર જેવું છે. આપણે એટલું સંભાળી રાખવું છે કે કરણનના ગોરા વેપારી પાસે તથા કુપરના ગોરા પાદરીઓ પાસે જરે તેમાં હીંદી આગેવાનો બેસે નહિ.

આ સભામાં વળી એક પાદરીએ બોલવા કે કરણનના ગોરાઓની દાઝ કંઈ ગીરમીટીઆ હીંદી ઉપર નથી. તે તો માત્ર હીંદી વેપારીને બહાર કાઢવા માગે છે. પણ ગીરમીટીઆ હીંદીના તથા ખાસી વસ્તીના બેદ તેઓ જોતા નથી. આનો ખ્યાલ બતાવે છે કે ગોરા પાદરીઓ કેવી પ્રીતિની શ્રીમંત હીંદી વેપારીને આપવા માગે છે. તેઓની સભામાં બોલનારે કહ્યું કે ગોરા વેપારી નવા મોટી દુકાન લેવા બાબતના કરારો સાક્ષર. જ્યાં હીંદી વેપારીને તેઓ પકડી પાડીને પાર્લામેન્ટમાં પહોંચાડવા નહિ રહે એ આપણે સમજવાનું છે. ગીરમીટની સામે હિંદી ભેગ જુઓ તેથી વેપારી સુખી થશે ને ગીરમીટીઆઓની ગુલામી મટશે. ગુલામ તરીકે કામ કરવા હીંદી આવે તેમાં, આપણે જરાએ રાજી જણાતું નથી.

કેપમાં ઇમીગ્રેશન કાયદો

કેપ કોલોનીની ધારાસભાએ ઇમીગ્રેશન કાયદો પસાર કર્યો છે. તેના ખરડા ઉપર ઘણી ચર્ચા ચાલી હતી. તે ખરડો ધારાસભાના સભ્યોની સમિતિ પાસે મોકલવામાં આવ્યો હતો. તે સમિતિએ ઇમીગ્રેશન કાયદાને લગતા બીજા કેટલાક સુધારા સૂચવ્યા હતા. તે સુધારા સરકારે સ્વીકાર્યા છે. તેથી ખરડો કાયદો થઈ ગયો છે. તેમાં કેટલાક સુધારા થયા છે. તે સુધારા પ્રમાણે કેપ કોલોનીમાં કોઈ પણ માણસ જે યુરોપિયન વંશનો ન હોય તેને ઇમીગ્રેશન ઓફિસર પોતાની સામે ડિક્ટેશન આપવાનું કહી શકે. ડિક્ટેશન ઓછામાં ઓછું પચાસ શબ્દોનું હોવું જોઈએ. ડિક્ટેશન કોઈ પણ યુરોપિયન ભાષામાં આપવામાં આવે. ડિક્ટેશન આપવામાં આવે તે વખતે જો તે માણસ ભૂલ કરે તો તેને કેપમાં દાખલ થવા દેવામાં આવતો નથી. આ કાયદાની સામે ઘણા લોકોએ વાંધો લીધો હતો. પણ તે કાયદો પસાર થઈ ગયો છે.

કેપના હીંદીની સ્થિતિ

[illegible]

ટ્રાન્સવાલના હીંદી

[illegible]

ને [illegible] પરવાનો હીંદુસ્તાનથી આવ્યા પછી જ મળી શકશે ને આવતા. [illegible] એ બાબતના સોગંદો ખાવા દીધા, તે હીંદીની સાથે બોલવું કરે છે તેમાં કેટલું [illegible] ઓફ તો એ કે કેટલાક લોકો ખોટા નીકળ્યા હતા. તેઓને [illegible] ખાતર બોરઓને માર ખાવો પડ્યો. [illegible] સરકાર રાજ્ય છે તે પોતાના [illegible] પ્રજાને છે તેમજ કેટલે. પોતે સ્વતંત્ર વિચારના છે. હીંદી જે વખતે કેનેડામાં પુષ્કળ થયું ત્યારે ધરમા સોંપાઈ ગયા. હીંદુસ્તાન કંઈ કામનું નથી એવ કહેતા. અને તેની ઉપર કોઈ સરકાર નથી કે જે હીંદીના હકને રક્ષણ કરે. હકિકત પ્રમાણે છે. આનું [illegible] અંગ્રેજ લોકો કે આંગ્રેજ વાવરો નથી. પણ તે રાજ્યનું કારણ આપણે છીએ. તે રાજ્ય દુર કરવા માટે કરો કાયદો આપે લેતા નથી. પણ તેજ રાજ્યને આપણે સુધારી શકીએ છીએ. આપણામાં સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો નથી તેથી પરવશ છીએ. જો તેવ જુસ્સો પાછો આવે તો આપણે ન્યાય માગીએ તો તે આપણે મળે તેમ છે. એટલે બધા હીંદી કેનેડામાં છે તેમ છતાં તેઓનાં ઓર પણ બાકી રહી ગયા પોતાનો બાપદાદા વેપારમાં નથી આવતો આવતી દરકાર કરતા કેનેડામાંનથી પોતાના આગામમાં કાયદા રદબાતલ કરાવવા જે તેવ ચાલે છે તેવો કાયદોનો રદબાતલ કરાવવો છે. આપણે પણ જોઈએ છીએ, તે આપણને આંખ ઉઘાડી કરવા છે.

સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેન

ઈંગ્લાંડના માજી વડા પ્રધાન સરહેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેન ગુજરી ગયાના સમાચાર આપ વાચકોને છે. તેઓ સાહેબે બીજા દિવસ પહેલાંજ પોતાનું હીંદનું રાજીનામું રાજાના ખાનગી મંત્રીના ખાતર મોકલ્યું હતું. રાજીનામું આપવાનું કારણ તેમની માંદગી હતી. તે માંદગીમાંથી તેઓ સાહેબ નજર ઉઠાવ

સર હેનરી એ ગલાસગોના મોટા વેપારી હતા. પણ વેપારની સાથે અલગ રહેવા પણ તેમની હતી. વેપાર માટે [illegible] પહેલે તેમણે કામ કરેલું તેમણે [illegible] પણ તેમણે ઉમરમાં [illegible] ને [illegible] ને [illegible] ને

મોમબાસે આવતા ફ્રાંસ વાળે રવાના થયો હતો. ત્યારબાદ મોમબાસે જણાવેલ કે બજારમાં મજૂરોને ફેરેલીનના ટીકડાના મોકલવા ત્યારબાદ આવે છે. મોમબાસે આ દિવસે જણાવ્યું કે ટિકીટોર પર કે કોર્ટેકરો ચાર્જિંગ ટ્રેઝરીમાં આવ્યા નથી તેથી આ ચાર્જિંગ જવાનો બનાવે ટ્રેઝરી મંગળવારે ઉપર જણાવેલ્યામાંના મી. અબદુલ હક કાજી સિવાયના ૪ જણ મી. ડીકને મળવા તે વખતે પ્રોટેક્ટર તથા પ્રોટેક્ટર બહાર તરફજ ગયેલ હોવાથી આમે મી. ડીકનો ફરાર જોઈને બહાર ઉપર ગયા ત્યાં જોઈ પોલીસ ગારફત પ્રોટેક્ટરને મી. ડીકનો ફરાર ગોકલ્યાનો : જેનો જવાબ બાદ કલાકે મળશે તે અંદર જવાને રજા મળી. ત્યાં ગીરમીટીઆઓને દેશ મોકલવાની તજવીજ થઈ રહી હતી પ્રોટેક્ટરની ઓફીસ ના ઓફ દીઠીને પુછતાં તેણે જણાવ્યું કે ગીરમીટીઆઓ એક બાબતે બહાર ગયેલ છે. ૧ આવતીકાલે વધા બીજાને દેશમાં મોકલવા ઈમીગ્રેશન ઓફીસરમાં મોકલ પાસ આપવા છે. જેમાં નામ મોકલ પીમારની કુલ સંખ્યા હતી તેની હતી ગોરાઓ રીતસર અપાતો હતો. આ મુજબ બધાને મળ્યા પછી અમે બધે ઓ મોકલે પાછા ગયા તો ઓફીસર ફેમમાં તેમની હાલત પણ સારી કહેવામાં આવતી હતી. પણ બચ્ચાં તથા મોટા માણસોમાં પગનાં ઓરણાં વચ્ચેની બીમારીનું જોર ઘણું જણાયું હતું. તેપર દવા તથા પાટા બાંધ્યા હતા. તે લોકોને પુછતાં મોટે ભાગે કહેતા હતા કે અહીં આવ્યા પછી દુઃખ તો નથી પણ અમને દેશ શા માટે મોકલે છે? અમારામાંથી મણાણસ તો ૨૦ વરસના રહીશ છે. અમારી પાસે કંઈ પૈસા નથી તો દેશ જઈ શું કરશું? અહીં બધાને ગોરાઓ કરી બધે ગોરા અને કાળા જુદા જુદા ઉતારે રાખે છે. એ લોકોમાં ચોરિ બાબતે કોઈ ગોરાને બદનામ કરવા માટે સાક્ષી હતા. કુલ ગીરમીટીયા સંખ્યા ગોરાઓમાં ઉતારેલા તે પ્રોટેક્ટરે અગાઉથી જણાવ્યા મુજબ ૧૦૦ ની હતી. તેમાંથી ૧૦ ને પકડીને પુરી બાકીની સંખ્યા ઉપર જણાવેલ કારણોને લઈને ૬૦ ની હતી. એ ૬૦ ને પકડવા માટે ૧૦ ગોરા સીપાઈ ૧૦ કાળા સીપાઈ ૧૦ ઘોડેસવાર સીપાઈ ૧૦ ઘોડેસવાર સીપાઈ ૧૦ ઘોડેસવાર

બારીસ્ટર! આજ કાલ જ્યાં ત્યાં મારી સ્ટરનો પત્તા ફૂંકાઈ રહેલો છે. આજ ચમકાવે ગાજ કીધું, બધે કદ વાંચતાં બોલ તો શીખ્યા જે ચાલો બારીસ્ટર થઈએ ને પછી ગાડી વાડી ને બંગલો ઝાપ મારીએ. બાર' ના! બાપદાદાનું ધોવાયું, કરી. પણ એક દિવસ રસિકને ગામડેથી ચઢેલની સ્ટેજ!! ઉમેદ પણ નક્કામાં મારત. એટલે ત્યાં જઈ ચટપટ. અભણપણા ને આંધળા તેમ પહેલો દિવસ તો બાઘડા જી પેરે આમ તેમ તેવામાં પસાર કર્યો બીજે દિવસ થયો એટલે બારીમાં ચમચા વપા ! મરજી પડ્યા. એટલે દાનમાની ખેળા માં ઊંધા ! ઉમેદ મેરીયા બાજુ કોરી લટકવા દેખે બારબાર ન્યા દશે. એમ વિચારી પારીમાં નાંખવા માંડ્યા. તો જે પારાર્ક ઉમેદને ને એમ એસ. બી , કામ કોરટ ક્લીકર. બારીસ્ટર એટલાસો , બાંધી બાંધી જાંખે આંસરા આવ્યા. પછી પુછતાં માલમ પડ્યું કે અંગે તો ટકે શેર એલ. એલ. બી. કર્યા છે ની બારીસ્ટરનાં બેઠાં બધ્ધ ભારી પડે છે.

* * *

હવે બારીસ્ટરોએ કરવું શું? એ બાબત ઉપર 'ઈંડિઅન ઓપિનિઅન'ના એડીટરે વિચાર દર્શાવ્યો છે. બધીને કબાવું ? એમાન્ય બધું કરવું ? એડીટર રાયાર્થે લાંબુ લાંબુ બધું સમજાવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ લાને એટલે કમાવાને ઉપર પ્રમાણે કેટલે મુદ્દો બાબત બાબુ કરવામાં [illegible] બાબુ આપે જાનનો ચમારો મણ [illegible] પુંજાપ છે. રાજા વિલાયત દેશમાં પુજાય છે. આ દેશનો સરકારે લાગે [illegible] છે. હક માગણના [illegible] ની સ્થિતિ સુધારવાની છે. ખિરોજે ખિરોજે અગડમ બગડમ આમ તેમથી [illegible] આબાં એ કેસમ બમાં [illegible] બાબુના એડીટરરાયાર્થ એક દાખલો સમજાવવાનું બુધ લાગી તેમાં કોયાં કરી ગઈ ના બબાપ છે. તે બાબે બાબુરાજ નથી તેમ મારા ઉમરા મહીં બધબાનું પડ્યું મુકવું. કીક, કીક. તમેજ તે બરબ કહેલિયે હક. બાબ ક્યો ત્યારે. સર્વસ્વ બાબુ કરતા ગોકર પણ બાબા પડે! બાબરી કહણી કોય તો વાન બેન્ડીસ [illegible] કેલેન્ડરના બાબસના સાબેલાને પુછો. બાકી [illegible] કેમ? બરો કાબદો!

બબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

ઉ.ઠ.ઉ.૦૨૨

– ૨૦૦૪

(બમાન બાસ પ્રતિનીધિ તરફથી)

સોનેરી કાયદા

એસોસાએશન તરફથી સોનેરી કાયદા સંબંધમાં પોલિટીકલ સેક્રેટરી ઉપર નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું છે:–

પાર્લામેંટની આવતી બેઠક વખતે સોનેરી કાયદાનું બીલ દાખલ બનાવું છે. તેથી ફરીને અગાઉના સોનેરી કાયદા કરતા દીઠી બો ઉપર વધુ દાઢમારીઓ મુકાય તેમ છે. માર્ચ બ્રીટીને આશા રાખી અને કબુ એવી બાશા છે કે એ સંબંધમાં દીઠી બેમની દાઢમારીઓ વધવાને બદલે પટશે. મારી કમીટી નીચેની બાબતો ઉપર સર કારનું બાસ બાન બેચે છે.

મજકુર બીલના મુસદ્દામાં 'કલરડ' શબ્દ ની બાબ્યામાં 'બુરી' શબ્દ મુકવામાં આવે છે. એ શબ્દ દરબિયાનની દીઠી બેમની લાગણી દુબાવનારો છે. કારણ કે દરબિ વાસની દીઠી બેમમાં હેને બુરી કહેવાય એવા બાબ્યેજ પોશાક હશે. વળી કાફર સાથે એસિઆટીકોને, અને બિરીસ પ્રજા સાથે પહેલી પ્રજાને એક પરગણામાં મુકવા થી દીઠીઓ બિરીસ પ્રજા ના લેખે હોવા ની વાતને બુરી જગામાં આવે છે.

કલરડ લોકોને નવા કાયદાની દલીલ [illegible] કેપોલિ [illegible] ની બાબતમાં [illegible] બાબુ [illegible] [illegible] [illegible]

કરવા જેવી પરમીટ બાદી દેવા વિચાર ધરાવતી છે. તે ધારણી પણ માત્ર પરમીટ નહિ ગણાવાની. તેવા માણસની ઉપર કાગ ચલાવાનું નથી. સરકારમાં સારો [illegible] જેને દસ આંગળાં બરાબર હજર કર આવતી હોય તેવા માણસે દસ આંગળાં નહિ આપવાં તે ઓરેન્જ ગ્રોવના સેક્રેટરી ઉપર લખ્યું. અને તેણે પોતે તે બાબત નિરાંત રહેવું. પછી ફરીને પાછા દસ આંગળાં આપવા નહિ રહ્યું. સત્તા પ્રકની સરકારને અંતે જે બરાબર મદદ મિત્ર ગણ્યા છે તેજ છતના છે.

રૂડીપોરટની ચેમ્બર

રૂડીપોરટની ચેમ્બરનો વિચાર કરીએ છીએ કે હીંદીની જમીન બારણાંઓના નામ ઉપર છે તેમ નહિ થવું જોઇએ. હીંદીને લોકે ગનમાં ગોબલવા જોઇએ અને તેઓને લાઇ સેન્સ આપવી કે નહિ તે બાબતની સત્તા મ્યુનીસીપાલીટીને મળવી જોઇએ. આવી મતલબનો ઠરાવ કાગળે તે ચેમ્બરે મી. દમટસને સોપ્યો છે. હીંદીને નીરાંતે સુવા આપે એવા ગોરા દક્ષિણ આફ્રિકામાં નથી. તેઓએ બનસ વિચાર કર્યો છે કે આપણે હમેશાં જાગૃત રહેવું. આપણે હું સરસ તાલીમ આપું છું. કે માણસ પોતાના શરીરથી ગભરાતો નથી અને તેની ઉપર ગુસ્સે નથી થતો તે માણસનો તે શત્રુ મિત્ર છે એમ જાણવું. કેમકે તે શત્રુ મિત્રની ગરજ સારે છે આપણે સાપ બનવું તેનો લાભ આપણા હીંદને મળશે. પણ જો સાપ થઇએ તો તેને સારૂ આપણે ઉપહાર તો રૂડીપોરટના ગોરા જેવા ગોરા નો માનવાના છે.

હીંદી સામે નથી બળવો

બોઅર્સ્ડાપરગણામાં નવો પક્ષ પેદા થયો છે તેનું નામ દક્ષિણ આફ્રિકાની બ્રિટીશ [illegible] પાર્ટી એમ પાડવું છે. તે પક્ષે પોતાના વિચારો અહાર પાડ્યા છે. તેનો મુખ્ય હેતુ [illegible] ની અંદર માત્ર ગોરા વેપારી વસાવવાનો છે. અને તેવા સારૂ કાળા લોકો માટેના અત્યારથી બાબત અને રહેઠાણની બાબતમાં તદ્દન જુદા નાખવા આ પક્ષ કરવા છે. કાળા લોકો નો ધંધો વિષય પોતાના હક નહિ સાચવી [illegible] પણ તેઓનો મુખ્ય છે. અને કરીને [illegible] આફ્રિકામાં [illegible] ને તેને [illegible] પણ તેઓનો મુખ્ય છે. [illegible] કરવાનો [illegible] કરવાનો [illegible] કરવાનો

મદદ ન કરે એવું પણ ઇંગ્લિશમાં કે બીજા તો બીજા પણ ભાગમાં બનતા દરેક નાના બનાવ છે. ચીનની સાથે જાપાનનો મોટો વેપાર ચાલે છે તેથી ચીનાઓના હાથમાં બહુ મોટી સત્તા છે તે સત્તાની રૂએ તેઓએ ફરમાન કર્યો છે કે જાપાન વેર સીધી રીતે ન ચાલે તે જાપાનનો માલ બંધ કરવો. આ ફરમાન તેઓ અમલમાં લાવી ચુક્યા છે. તેથી જાપાન ધ્રુજવા લાગ્યું છે. આટલું પ્રબળ બોયકોટનું છે. અને બોયકોટ તે સત્યાગ્રહની માત્ર એક શાખા છે. જ્યારે બોયકોટ એકલુંજ સૈકડો તોપોના કરતાં વધારે બળવાન થઇ પડે છે. ત્યારે સત્યાગ્રહની તો વાત જ શી કરવી. અરબ બિચારાઓ દારૂગોળા વગેરે શસ્ત્રોમાં પણ વધારમાં વધારે ગણાય છે. પણ તેઓના બધા તાર મારવેનાએ અટકાવવાને લીધે કામ બંધ કરીને બેઠા પાછી. અને બેઉ કારણમાં બાલ ઉપજાવ્યો. લોકો મહીનો તાર ખૂટવા કે તાર બંધ થવાની સાથે સગાઇ કરી. દુનિયા આખીની માન્યતાએ બોલ્ડ કામદારોને એકલા બોલ્ડ ચાલવું પડતું. પણ તેઓ સમજી શકતા નહિ કે હજારો માણસોની બદલી એક ટોળામાં થઇ શકતી નથી.

કલર્કલોકને સોકેશનમાં કાઢવાની ચર્ચા

ટ્રાંસવાલના ટ્રેડ મંડળ હેઠ બોર્ડની વારસીક મીટીંગ વખતે જનરલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું હતું કે ઓફિસોની આવની બેઠકમાં એક રજીસ્ટ્રેશનની બીલ દાખલ કરવામાં આવશે જેમાં બેનાઓ સાથે કામદાર સોસાયટી એટલાની બાબતનો નીવેડો થઇ જશે એવી મને આશા છે. આ ઉપરાંત જનરલ સેક્રેટરી બીજું બોલ્યા નથી, તેમ બીજાઓએ પણ વધુ પૃચ્છા કરી નહોતી. આ અને આવી બીજી દીક્ષાબાબતો કેટલી બધા સત્યાગ્રહી કે તેમાં દરકાર નથી, પણ ખ્યાલ રાખવાનું છે. આવી બાબત કરીને મેળવવાનું તેવા લોકને છે કે તેઓ એક બળવાન સંસ્થાના સભ્ય બનીને તેમાં ઘરમાં કરવા માંડે છે.

મારા જેલનો અનુભવ

(લખનાર : મી. એમ. કે. ગાંધી)

કીમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર

[illegible] પેની. પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.

કેપટાઉન લીગની મીટીંગ

મી. આદમ હાજી ગુલ મહમદ વતી મી. મુનશી મહેક હુસેન લખે છે કે—

તા. ૧૨મીએ ચિ. મ. લીગની ખાસ મીટીંગ મેસોનીક હોલમાં ચેરમેન મી. આદમ હાજી ગુલ મહમદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે વખતે ચેરમેન ઉપર દાખલ પ્લેટફોરમ ઉપર સેક્રેટરી મી. કાદર, મોલવી ખાદી ઓસમાન, તથા મેસરસ ઝેસ. એ. કાદર, મહમદ અબસ, મહમદ કુદીર તાલારીવાળા, હુસેનમીઆ, મેટી, ઇબ્રાહીમ ઝોબી, બાહદીન (કલેરઝમેકર્સ), કુતરી મહેક હસન, એમ. એ. પટેલ વગેરે હતા મીટીંગમાં સર્વે ભેગા મેમ્બરોએ હાજરી આપી હતી. ચેરમેને કહી ખુલાસાવાર જણાવ્યું કે આ મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ આપણા કોમવાળા મુસલમાન ભાઇઓ તરફથી થએલ છે. તે સબબસર અ. આ. ચિ. કૉ. ઓસોસીએશનના બે મેમ્બરો છે. પણ તેઓને બે ઓર્ડર્સની એસ્યનના કામ તરફ ના પસંદગી જણાવા થી તેમણે મી. કાદર પાસે આવી મીટીંગ બોલાવવા બોલાવી કરી. તે સબબથી આપ સાહેબોને તકલીફ આપી છે. તે સંબંધમાં પુરતો ખુલાસો આવતી મીટીંગ માં થશે. કેપના ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધમા એસોસીએશન તરફ એડવોકેટ આપ. કેટલે ઉંડુ ધ્યાન દાખલ કરવા માટે છે. એવી કુદરત આપ ઇમીગ્રેશન કાયદા ની કલમ દાખલ થઇ છે ત્યારથી તથા બ્રિટીશ પ્રજાની તથા બીજાની સિટીને બેર કરવાનું જણાવ્યું પડ્યું છે. આપણે સૌએ સરકારી ઇમીગ્રેશન ખાતા ફરીયાદ સંબંધમાં બોલાવી, બધાની ઉંડી અને જરૂરની બે વાર બોલાવી ખુલાસા કરવાની માગણી કરવી આવી છે. કે જેથી કુદરતે કેમની કલ્પાડ થઇ. ચેરમેનના ભાષણ બાદ સભા પછી હાજર ગૃહસ્થો માંથી કેટલાક આગેવાનોએ ભાષણો કરી કેટલીક માહિતી આપી હતી. મુનશી મહેક હુસેને બહુ જહાદાર ભાષણ કરી લીગથી થએલા કામો અને તેના કાયદા વિષે વિવેચન કરવું હતું.

આવતા રવિવારે થવાની મીટીંગમાં (૧) ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ ચાર આના દાખલ કરવાની માગણી, (૨) જનરલ ટીલર્સ લાઇસેન્સ બીલ, તથા (૩) ટ્રુમા રાત ના બદલે બુધવાર રોજ અરધા દિવસ વેપાર બંધ પાળવાની, તથા દરરોજ આઠ કલાક બદલે દશ કલાક મજુરીની મજુરી કરવી એ બાબતો ઉપર ચર્ચા કરવાનો છે. [illegible] કરીને તથા ચેરમેન સાહેબનો ઉપર કાર્ય બદલ આભાર પ્રદર્શન થયા પછી સભા વિસર્જન થઇ હતી.

ઓરેન્જ ફ્રીસ્ટેટ કમીટી

(ઇ. ઓ. મારે રીપોર્ટ)

તા. ૬ને રોજ મેસરસ ઇબ્રાહીમ રાજન, તથા ઉમર રાજન કેસ ઉપર બનાવા ફોનથી તેમના માનમા એક મીટીંગ બોલા હતી. ચેરમેન મી. અદમદ હુસેનનો પ્રમુખ પદ માટે આભાર માન્યું હતું. સેક્રેટરી ઉપરાંત બે ત્રણ ભાઇઓ હાજર બોલ્યા, જેમાં મહેતા ઉપર તેમના સદ્ગુણ ગુણના બાબતોમાં બોલાવ્યા અને કમીટીને ઉપરે તેમની ખિદમતના પ્રસંગમાં આપ પરીયત કરેલ કાર્યની કબાણુ કરી મુબા રકમાદી આપી. ચેરમેને જે સંબંધમાં લાંબું ભાષણ કર્યા બાદ તે સાહેબોની દરેક બાબતે મુસાફરી સફળ ચાહી અને તેમના માનમાં લખેલ માનપત્ર તે સાહેબોને આપવામાં આવ્યું હતું. મેસરસ ઇબ્રાહીમ રાજન તથા ઉમર રાજને હાજર રહેલ સરવે મેમ્બરોના આભાર માની જવાબમાં જણાવ્યું કે જે કાંઇ અગવડથી થઇ શકયું છે તેમાં કાંઇ ધ્યેય પડતું કરેલું નથી, પણ માત્ર ફરજ બજાવી સમજીએ છીએ. પોતાનાં નાના કપાનિયાં કામમ રાખવાને તેમણે બનેની વરસ એકની માસીક રૂ ૦/૬ પેની લેખે શીલીંગ ૦ ભેટ આપી છે. અને ધાર્મિક ક્રિયાણી ફુરસદી કાયદેસરના બાબતે પોંડ પેની તે લેખે વિષે આપ્યા છે. કે ઇબ્રાહીમ રાજન આભાર માનવે બોલાવ્યા છે. પછી કામ ન કે બાકી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

અમારો બાલવર્ગ જણાવે છે કે—

ટ્રેંગર અને ફરજની વચ્ચેની ટ્રેનમાં હિંદીઓને ફેટલીક બાબતે બેસી પડે છે. એ ટ્રેન ૨ હિંદીને માટે બીજા વરગનો એક ભાગ છે, તે ભાગમાં બીલકુલ બતી રાખવામાં આવતી નથી. એ કે ત્રીજા વર્ગના વિભાગમાં બિલી હોય છે. આ ઉપરાંત તેની બાજુએ ગોરાઓનો વિભાગ છે તેમાં બેસનાર ગોરાઓ બારીને પોતાની સાઇડિલ વગેરે હિંદીના વિભાગમાં [illegible] નથ છે. આથી કરીને હિંદીને અંધારા ઉપરાંત સંકડાશ વેઠવાની ફેરાથી કોઇ વખત ત્રીજા કલાસમાં બેસવા જવું પડે છે. ત્રીજા કલાસમા બતી કે પણ તેની આજુબાજુમાં બારીનાં દરો છે પણ બારીઓ ઉઘાડવા [illegible] છે. બીજા વરગ ના ડબામાં બતી [illegible] નથી. જેથી [illegible] છે [illegible]

ફ્રેસ્ટનબર્ગમ ઈન્ડિઅન યુનાઇટેડ ટેઢ એસોસીએશ્લી

[ઈ. ઓ. મારે રોપોર્ટ.]

અહીંની કમીટીના માનવંતા મેમ્બર મી. ગાપુલજી દેસાઇ, મી. જદાત તથા મી. સાલુજી વિગેરે દેશ જતા હોવાથી મેમ્બને વીદાયગીરીનું માન આપવા કમીટી તરફ થી ખાસ મેળાવડો તા. ૫-૪-૦૮ રવી વારના રે ૭ મેસર્સ ઇસ્માઇલ સુલેમાન ની દુ. ના મકાનમાં સાડાસાત વાગે થયો હતો. મેળાવડામાં પ્રો. ઐ. એસોસીએ શનના ચેરમેન મી. ડ્રસિપ કરમાઇલ મીયાં તથા મી. સુલેમાન તથા મી. નરસ્રમ્મી વીગેરે ઉપરાંત બહારથી ડીસ્ટ્રીક્ટના ૬૦ લાઇ મેમ્બરો મળી આશરે ૩૦ જેટલા ટીંડી હાજર હતા. સભાનું પ્રમુખપદ મી. હાજી સુલેમાન ભાઇખાતે લીધું હતું. શરૂઆતમાં નાટાલ ઇંડીયન કોંગ્રેસનું મુખ્ય કારણ સમાવતી ચેરમેને મી. બી. ઈ. દેસાઇના ગુણની તારીફ કરી જણાવ્યું કે હું મી. દેસાઇને આજે ઘણા વરસથી ઓળખું છું. એમની બાહોશી, એમનું સ્વદેશાભિમાન, અને હાયકાત માટે બે મત હોજ નહિ. આ ફ્રેસ્ટનબરમ જેવા શહેરમાં અગાઉ કદી મંડળી નહોતી, પરંતુ મી. દેસાઇના સખ્ત પ્રયાસે આજે ૧૯ માસથી મંડળી કાયમની સુલેદથી ચાલતી આપણે જોઇએ છીએ. વળી હું તથા આપણા ચેમ્બર ઓફ્રેથી ગયા જુલાઈ માસમાં ઝીસ્ટ ગએલા ત્યાં પણ મી. દેસાઇએ મોટી મહેનતે મંડળી સ્થાપેલી [illegible] દરની સોબતે છે. મી. દેસાઇ [illegible] માન આપ્યું સાથેજ કહેવાશે કે [illegible] આપણે એમના જેવા બુદ્ધિ બળ [illegible] કમીટિ. હું એમને તેમની દિલસોજાની [illegible] માટે ધન્યવાદ આપું છું. અને [illegible] ઉપર [illegible] સહુના ઉપર [illegible] આપું છું. મેસરેદરી મી. [illegible] આભારની રજુક કરેલી [illegible] ઠરાવ કરી મી. [illegible] પોતા

લોર્ડ એમ્પ્થીલનો ખત

— ૪ —

સા આ. ક. ની પ્રમુખ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના દીદીના એક ખાસ મિત્ર લૉ૦ એમ્પ્થીલે દીદીના હિત માટે ઈંગ્લાંડમાં પોતાની કોશીશ ચાલુજ રાખી છે. હાલમાં તેમણે 'મોર્નિંગ પોસ્ટ' માં એક લખાણ કરેલું છે તેનો સાર નીચે મુજબ છે :—

ટ્રાન્સ્વાલ ઓફ ઈંડિઆના માલીક મી. ટી. કે. ગેનેટનો એક કાગળ આપના જાપામાં મારાહ કરવા આ સાથે બીડયો છે. આ માગણી કરવામાં મારો હેતુ એનો બીલકુલ નથી : ટ્રાંસ્વાલની સામા બાજુએ હાલ બધ પડેલી તકરારને ઉભી કરવા પણ મારો કહેવાનો હેતુ એવો નથી કે જે સમાધાન થયું તે બરોબર નથી. પણ હિંદુસ્તાનમાં ઉભેરા એવી લાગણીનું મોજું ફરી વળ્યું. તેનું કારણ, અને તેના બીજા કેટલાક દરજ્જે લાગણી ઉશ્કેરાવા જેવી છે એ વાતની કશુ ઈંગ્લાંડના લોક ને પુરી ખબર નથી. અને તે કારણને લીધે મી. ગેનેટે દીદીની લાગણી વિષે મારી કમીટીને જે લખ્યું છે તે લોકોની અગાઉ વાકેફગારી કરવા સબબ છે.

આ કાગળનો મોટો ભાગ કાર્યક્રમ ને બીજી હકીકત વિષેનો નીવેડો નથી આવ્યો એ વાત ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે. ટ્રાંસ્વાલનો મુકરર કરાયેલ કાયદો થયો તે વખતે રહેલા અધિકારમા દીદીનો જે વાકબાકી હતી તે કશુ કાયમ જ પણ રાખવો આવા કાળી લાકોએ આવે કે કોલોનીની બરબાદી ભારી ઉદાસ્યતા અરસપરસ માનની લાગણી બધશે. અને ટ્રાંસ્વાલે હવે જે સલુકશ ભરેલુ વલણ પકડયું છે તેમાં આગળ વધીને બીજી કાબારીઓ વિષે પણ તે સતોષકારક નીવેડો લાવશે. આ ઉપર થી કહેવાની મતલબ એ છે કે છેલ્લી સમાધાનીથી જે નીવેડો થયો તે બીજા વાતનો છે; આપ્યા સવાલ વિષેનો નીવેડો થવાનું હજુ બાકી છે.

આપણે ઉપરથી દેખાય છે કે કેનેડા મા પણ દીદીને લગતા સવાલનો નીવેડો હજુ નથી. આ બાબતમાં હાલ કેનેડા ના પ્રધાનની ઓ૦ કે૦ ગેનેટને ના પાડી છે. કેનેડાની બાબતની વાત, આમ કરવાનું જરૂરી હોય. છતાં કમાં અસ્ત તોપ રહેલો છે, અને તેથી પરિણામે હજુ ને હેતુ જેવમ રહેલું છે તેથી વાકેફ રહેવું તે ફાયદાકારક છે. માટે મા. મેનેજરે કરી લખી મારે કાગળ પ્રસિદ્ધ કરવા કૃપા કરી છે.

મી ગેનેટનો કાગળ

તા. આ. કમીટીના પ્રમુખ લૉ૦ એમ્પ્થીલ જોગ,—ટ્રાંસ્વાલમાં દીદીઓપર ગુજરતા જુલમ વિષે દીલમાં દુખી લાગણી છે એ સબંધમાં મારી માહીતીની હકીકત તમે લખીતવાર માગી છે. મુજબ મા કેલ્લી જગ્યા પાટીંગ થયા હતી તે ઉપરથી આ બાબત તમે કેટલેક દરજ્જે વાકેફ કર્યા હશો એ મારીન ભરવાની જરૂર નથી. દિવસ ઉગાડે હું મુજબથી નીઠ બેસેલા તે મીટીંગ બોલાવનારાઓમાં દીદી આગેવાનો ઉપરાંત ગોરાઓએ પણ ભાગ લીધો હતો. મેં હીંદુસ્તાનમાં કેટલાક સભાઓ ભરાતી જોઇ છે પણ મારી સવાલથી આ ટ્રાંસ્વાલના જેટલી લાગણી ઉશ્કેરાઇ હોય એમ મેં જોયું નથી. કોંગ્રેસવાળાઓ આ ટ્રાંસ્વાલના સવાલ મી મોટી ઉશ્કેરણી ચલાવી રહ્યા છે એટ લુંજ નથી વેપારી વરગના લોકોમાં તથા સાધારણ રીતે રાજદારી બાબતોમાં ભાગ નહિ લેનારા વરગોમાં પણ ટ્રાંસ્વાલના જુલમથી મોટો ગુસ્સો પેદા થયો છે. એક મોટા પ્રોપાગેન્ડા પાર્ટીએ મને કબુલ્યું કે ટ્રાંસ્વાલના જુલમથી આવું પરિણામ એ આવશે કે હીંદના લોકોનો કોલોનના બધા ઉપરથી વિશ્વાસ હેડી જશે. અને તેમના દીલમાં આપણે માટે ઉંડી સહાનુભૂતિ પેદા થશે. અને એ લાગણીનું પરિણામ બ્રિટીશ રાજને માટે નુકસાનકારક નીવડયા વગર રહેશે નહિ. એક દેશી રાજના દીવાને પણ આવાજ વિચારો જણાવ્યા હતા.

ટ્રાંસ્વાલમાં ત્વરાતસર સમાધાની થઇ જવાથી બ્રિટીશ રાજને કેટલો લાભ થયો છે એ વાત, જેમને દીદીની લાગણીની ખબર હોય તેઓજ બરોબર સમજી શકે. આપના ખબરપત્રીઓએ મને જણાવ્યું હતું કે જો સમાધાની થતાં વાર લાગી હોત તો આખા હીંદુસ્તાનમાં બહુ મોટો કોલાહલ જાગવાનો હતો કે જેથી બ્રિટીશ રાજને ભયંકર નુકસાન થાત. તે પરિણામોમાં એક તો એ પરિણામ આવત કે જેને આજે 'મેટ્રોપેટ' કહેવાય છે તેમાં ઓ ધર્મો 'એસ્ટ્રોસિટ' થા ના એક ભાગમાંથી દરેક જાત કેટલામાં મોટી કલીલ એ આપણે કે કશિયુ આફ્રીકામાં જે જુલમ ગુજરે છે તે ઉપર થી દેખાય છે કે ઈંગ્લાંડ પાસેથી દીદી આગેવાનો ન્યાય મેળવવાની આશા રાખવા તે કેટલે છે.

ડરબન ડાયરી

(ખ. એ. માટે ખાસ)

મી. કુલાડીઆ જોહાન્સબરગથી ગયા અઠવાડીએ ડરબન આવ્યા હતા. તેઓ તા. ૧૭ ને બુધવારે કોલમ્બો પ્રેસાડન્સ ગયા હતા.

× × ×

મી. કાજલીઆ તથા મી. ઓ. એમ. સુલેમાનભીંઆ જોહાન્સબરગથી તથા મી. ઇ. એમ. પટેલ વીરીનીઓંગથી ગયે અઠવાડીએ આવેલા તે બુધવારે સાંજે ટ્રાંસ્વાલ મેલમાં રવાના થયા છે.

× × ×

ડરબનથી આજ કાલ જહુ લોકો ટ્રાંસ્વાલ જવા લાગ્યા છે. કેમકે પાસ પરમીટ તથા બીજી તકલીફોને લીધે ત્યાંથી પાછા ફરવું પડે છે.

× × ×

ગયે સોમવારે સવારે ટોલ્સ્ટોયમાં ના માણસોએ અટકાવ્યા તેઓએ જણાવ્યું કે ટ્રાંસ્વાલમા જવાની હાલતો હુકમ બધ છે." કહેવાય છે કે ત્યાં સાથે પૈસા ઉપર જણાવ્યું કરવામાં આવ્યા પછી રાજ કર્યું.

× × ×

ગયા રવીવારે તથા સોમવારે નાતાલના કેટલાક ભાગમાં ભારે વરસાદથી મોટું તોફાન થયું હતું જેથી કેટલાક મરીબોને ઘણું નુકસાન થયું છે. કેંગેલામાં નવો ઝરો ઉભરાયો હતો તે કામ ઘણું ખરું ધોવાઇ ગયું છે. અને સેંકડો પોંડ ઉપર પાણી ફરી વળ્યું છે. સાઉથ કોસ્ટ તરફ કેટલાક ગીરમીટીઆ દીદીનાં મરણનાપન્નેલ છે.

× × ×

મી. ગાંધી જોહાન્સબરગથી ડરબનના રહેવાસી ઉપર આવેલા તે સોમવાર તા. ૨૭ ના રોજ જોહાન્સબરગ તરફ ઉપડશે.

ટ્રાંસ્વાલના ખુની ક્રાયદાની સગ્રાપાની ઉપર સવાલ જવાબ કરે ૫. ઓ. માં જે સમજુતી બજાર પડી છે, તેના [illegible] ગઇકાલે પોંડી જ [illegible] બોલી છે.

જીવતા એક પેની (પોસ્ટેજ સહીત).

પોર્ટ શેપ્સ્ટોનબેયના હીંદી

પોર્ટ શેપ્સ્ટોનબેય ધિ. ઇ. ઓસોસીએશનની કમીટીના એક મેમ્બર મી. વાકુબ સાલે આફ્રીકાદારવાળા તા. ૧૩મીના કાગ લખ્યો લખે છે કેઃ—

૧૬ મીની ઓપ્રોલે અંજની ઓસોસી એશનની એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી, પણ તેમાં કમીટીના મેમ્બરો સિવાય માત્ર પોંડાજ મહત્વોએ હાજરી આપી હતી એ બીના બેદ ઉપજાવનારી છે. એવું ધારવામાં આવે છે કે એની ઓછી હાજરીનું કારણ કુસંપ છે. આ વાત જો ખરી હોય તો તે દિલગીરી ઉપજાવનારી છે. પણ આશા છે કે હવેથી સરવે સાહેબો ઉત્સાહ ભર્યા ભાગ લક્ષ મીટીંગમાં હાજરી આપશે. અને જાહેર કામ સુધારાપર લાવવા પ્રયત્ન કરશે. ચેરમેન સાહેબ, તથા સેક્રેટરી જરૂરના પ્રામસર ગ્રેહામ્સટાઉન ગયેલ હોવાથી તેમજ પણ એક બીજા મહત્વોની ગેર હાજરીના સબબથી આવતા રવીવારના જનરલ મીટીંગ બરવામાં આવશે. જેમાં સરવે સાહેબોને ઉત્સાહપુરસ્કર ભાગ લેવા માટે આમંત્રણ કરવામાં આવે છે. તો આ મીટીંગમાં, તેમજ હવેથી દર વખત મીટીંગ બરાબર ત્યારે સરવે આબ્રુબો હાજરી આપવા ચુકશે નહિ એવી વિનંતી છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની લડાઇ

સત્યાગ્રહની લડાઇ એવી જામી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની પણ માગણી તરફથી માગણી થઇ છે. તે પ્રમાણે અત્યાર આપણી દુનિયામાં બનેલ તેનો સવિસ્તર તપશીલ આપવામાં આવે એવા આશે માગણીએ ઉપરથી આ પુસ્તક લખવાનો અમે પ્રયાસ કર્યો છે. તે પ્રસંગના આખી લડતનો ઇતિહાસ આવી જાય તેમાં મુખ્ય મુખ્ય માણસોની તસ્વીરો આપવામાં આવશે. પહેલે બહુ વખતે બાદ પડેલાં કાગળો વિગેરે પણ આપવામાં આવશે. લડતની સાથે સંબંધવાળા લખાણોનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. તે બધું મેળવી, ઇતિહાસના રૂપમાં તેને ગોઠવવામાં આવ્યું છે. તેનો બધો ખર્ચ લગભગ પાંચસો પાઉંડનો થવા સંભવ છે. આ પુસ્તક લખવાની જરૂરીઆત ઘણા વખતથી જણાતી હતી. પણ તે કામ ઘણું મોટું હોવાથી તે હાથ પર લેવાની હિંમત ચાલતી નહોતી. પણ હવે તે કામ પાર પાડવાનો નિશ્ચય કરવામાં આવ્યો છે. તે પુસ્તક લખવાનું અને મજુરીનું ખરચજ પણ્ણ પ્રાપ્ત પડશે. મહેનતાણાની તો અપેક્ષાજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો નિરધાર રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ગ્રાહક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી નાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુ સ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ ગણીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે સહને જો મુલક બોકલે તો તેમાંથી અમે ઘણો ફાયદો મેળવીએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પણ હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ તે દીલ્લીદિલેચ્છુ તા હાથમાં છે.

જેઓ તેના ગ્રાહક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા કેકાણું નીચે તે કેકાણે મોકલી દેવાં, તેના સાથે આ ૫/ મોકલવાં. તેના સ્થાપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે એ સિવાય મોકલવાથી તેનીઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. બાકીનું તે બહાર પાકતાં ચાર માસ વખતે લાગ. એટલે હવે આજથી ૬ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ગ્રાહકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ ગ્રાહક સાહું પૈસા આપી તેઓ આ અમારી જાહેરી પહોંચ માગવી ને લેવી. [illegible]

[illegible] નામ નીચેને કેકાણે મોકલવાં.

[illegible] પ્રીંટીંગ પ્રેસ.
ફીનીક્સ, નાતાલ.

હીંદની સરહદ ઉપર રમખાણ

છેલ્લા તાર

હજારો પઠાણ મહમદની કોમને મળી ગયા છે ને કાબુલ નદી ઓળંગી ગયા છે. નામદાર અમીરની સત્તા તેઓ કબુલ નથી રાખતા એવું કહેવાય છે. મુલકોના ની સત્તા આ જાતે કબર બધાની જગી જવામાં આવે છે. સરહદ ઉપર તોરા પ્રાંતનાર જરી ગોગ બાજર મજબુત છે. અને લડાઇ ચાલતી હોય તેવી તજવીજ કરવા માં આવી છે. હીંદી સરકાર કહે છે કે ના. અમીરનો આમાં કોઇ કબજો નથી કેમકે જે લોકો મહમદની કોમને મળી ગયા છે તે બંડખોરો છે તો કોઇ ના હાથ કબુલ કરતા નથી. મહમદી લોકોના હલ્લાથી એક ગોરા સિપાઇ તથા એક શીખ પોલીસ માર્યા ગયા, ને કેટલાક ઘોડા મર્યા ગયા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ટોંગાટ, ગ્રેસ્ટ્રેઝના હીંદી પીલુ ઉ. ઓમ. મુનસામીની મીલકત તા. ૬ ઠ્ઠી થી મુદતની મીતિમાં લેવામાં આવી છે.

ગાલાવટનના સગાદીસાનની મીલકત સંબંધમાં જેને દાવો હોય તેણે તા. ૧૮મી ઓપ્રીલથી ૬ અઠવાડીયાંની મુદતની અંદર ૭૭, પ્રીન્સસ્ટ્રીટ, ડરબનમાં મોલીસોટરો કલાર્કસન અને હેયોરન આગળ પોતાના દાવા નોંધાવવા, તથા લેણદારોએ તેજ કેકાણે મજકુર મુદતની અંદર દેવું ભરવું.

મરીત્સબરગના સ્ટોરકીપર પી. એન. નાઇકુએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે તે સંબંધમાં લેણદારોએ પોતાના હિસાબની ટપ્પો ઉ. અરસ્કીન ડરને ૧૨, ટીયર એંડ, મારિત્સબરગમાં રજુ કરવું.

[illegible] ક્રાઉંસીલના ગાલીફ મીટીંગ વખતે એવી ચરચા થઇ કે [illegible] આપનારી ગોરાના મેંગારો [illegible] ચુંટી કાઢવાની સત્તા લોકોને મળે એવો ઠરાવ કરવાની સરકારને માગણી કરવા. [illegible] અગીઆર વાંચાના પક્ષે તથા વિરુદ્ધ [illegible] આ ઠરાવ [illegible] મતે પસાર [illegible] મતે.

એક સત્ય-વીર કથા

સોક્રેટીસનો બચાવ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ઓટલે મારે હવે મેલીટસના તહોમત બાબત ઝાઝું કહેવાનું રહેતું નથી. હું ધણી માનું છું કે આમના ઘણાઓ મારી સામે છે. મેલીટસ વિગેરે જે કહે છે તે ઉપરથી તમે મને ગુન્હેગાર નહિ ઠરાવો; પણ આમની અદેખાઈ અને તે ઓએ ગુહેલા દોષથી હું ગુન્હેગાર ઠરીશ, પણ તેવી રીતે પણ ભલા માણસોની ઉપર વીતેલી છે ને હજુ બીજાઓ ઉપર વીતશે.

પણ કોઈ કહેશે "સોક્રેટીસ, જે અભ્યાસને લીધે તમારે મોત વહોરવું પડે તેવું છે તેવા અભ્યાસમાં ગુંથાવાથી તમને શરમ ન થઈ?" આવા મહાનુભાવને હું સામી રીતે કહી શકું છું કે "તમે ખરેખર નથી કહેતા. એક નકામા માણસે જોખમ તેણે પણ મોતનું જોખમ તો માથે બેઠવું જ જોઈએ. કંઈ પણ કામ કરતાં તેણે એકજ વિચાર કરવો જોઈએ. તે એ કે: તે કામ બ્યા જગ્યા છે કે ગેરબાજબી, તે કામ સારા માણસને છાજે એવું છે કે નહિ. તમે કહો છો એ મુજબ જેમાં મરણનું જોખમ ખેડવું પડે એવું કામ બહાદુર જોધ તો દુનિયાના મહાન યોદ્ધાઓ કરજ બજાવતાં ખપ્યા તે બધા પણ ખરાબ માણસ ગણાવા જોઈએ. પોટીડાઇયસને તેની સામે કર્યું કે જો દુશ્મનનો તું મારીશ તો તારે પણ મરવું પડશે. ત્યારે પોટે કરેલો જવાબ આપણે ઉદાહરણ દુશ્મનને મારીને મારે મરવું પડે તે બનાવ બીકના માર્યા છાનગપતા કરતાં હજારે દરજ્જે સારો કહેવાશે." આમ પોટરો કહેલ મોતથી ડરો નહિ. પ્રમાણ એવું છે કે જ્યારે કોઇપણ માણસે ખરું સ્થાન જીને અમુક પગથીયું લીધું હોય અથવા અમુક પગથીયા ઉપર તેને તેના ઉપરીએ મુકયો હોય તે પગથીયા ઉપરથી મોતના કે બીજા એવા ડર છતાં તેણે ખસવું ન જોઈએ.

ધણી વખતો, જ્યારે હું આ રાજ્યમાં નોકરી કરતો હતો ત્યારે મારા સુબાઓએ મને જે જગ્યો સોંપી હતી તે જગ્યાને, મોતનો બાધ હતો છતાં, હું વળગી રહ્યો. એક જ્યારે મારું ડીક મને અમુક જ્ઞાન બદ્ધ હું કરવાનું કહે કે હું મોતના ડર થી ન કરું, કે તેને વિષે કંઈ ન બોલું તો તે કેવું તાબુબી ભરેલું ગણાય? જો હું મોતનો ભય રાખું તો હું અજ્ઞાન છું એમ માનું જ તે મારી માન્યતાને દોષ આવે છે. અને જો અજ્ઞાન છતાં જ્ઞાનનો ડોળ ભાલું તો બેશક મારી ઉપર કામ ચાલવું જોઇએ. મોતનો ડર રાખવો એ જ્ઞાનનો ડોળ ચાલવા બરોબર છે. કેમકે મોતને વિષે કંઈ બન રાખવા જેવું છે એમ કોણ જાણી શકયું છે? મોત એ માણસને સર્વથી વધારે ફાયદો કરનારી વસ્તુ છે એમ કેમ નહિ માનીએ? માણસો તનાથી ડરે છે, કેમ જાણે તેઓને ખબર હોય નહિ કે મોત તો ખરાબમાં ખરાબ વસ્તુ છે. આમ જે આપણે જાણતા નથી તે જાણવાનો ફાંકો ધરાવવો એથી મોટું અજ્ઞાન બીજું કયું? આવી બાબતોમાં માણસોના કરતાં મારા વિચારો જુદા છે. જો મારામાં કંઈ ડહાપણ હોય તો તે એ છે કે મને મોત વિષે કંઈ જ્ઞાન નથી, તેથી હું તેને વિષેનું ખાર અજ્ઞાન ઢાંકતો નથી. પણ મારે અનીતિથી ચાલવું અથવા મારા ઉપરીના વાજબી હુકમોથી ઉલટું ચાલવું તે હું બિહું ગણું છું. એટલે જે હું ખરું માનું છું તે કોઇ જાતની બીકને લીધે કદી છોડ તારો નથી. તેથી, કદાચ તમે મારી ઉપર આરોપ મૂકનારની વાત ન માનીને એમ કહો કે 'સોક્રેટીસ હાલ અમે તને સજા નથી કરતા. પણ તે ઊલટા કરને કે જે અભ્યાસ તું કરે છે તે તારે છોડી દેવો અને ફીલસુફી તું તેવું કરશે તો તને ફાંસીની સજા કરીશું" તો હું તમને કહીશ કે હે એથેન્સના લોકો, તમને હું માન આપું છું, તમને હું ચાહું છું. પણ તમને તાબે થવા કરતાં ખુદાનો તાબે રહ્યું તે વધારે પસંદ કરું છું. અને ત્યાં સુધી મારામાં દમ અને તાકાત છે ત્યા સુધી હું મારો તત્વ જ્ઞાનનો અભ્યાસ ચાલુ રાખીશ. અને જેઓ મને મળશે તથા સાંભળશે તેને નીચે પ્રમાણે બોધ આપીશ:—"

"અરે એથેન્સના ઉત્તમ માણસો! તમે પ્રખ્યાત શહેરના વસનારા છો. તમે બળવાન ગણાઓ છો. તમે ડાહ્યામાં ખપો છો. છતાં તમે પૈસાદાર થવા માગો છો. પૈસો ભેળવતાં શું કરો છો તે જોતા નથી. તમે કીર્તિ મેળવવાની, ને કીર્તિ મેળવવાની બાબત રાખો છો. આમ કરતાં તમને કેમ શરમ નથી આવતી કે તમને તમારા આત્મા (આત્મા) ની, તમારા જ્ઞાનની, સાચવતાની દરકાર નથી. તમારો આત્મા કેમ જીવે મરે તેનું તમે ભાન રાખતા નથી."

મારા આમ કહેવા ઉપરથી કોઇ મને કહેશે કે તે પોતે તો પોતાના આત્માની દરકાર રાખે છે, સત્યતાનું સેવન કરે છે, તો હુ તેવા માણસને ઓડો કાઢશ નહિ. હું તેને પૂછીશ કે તે કેવી રીતે એ બધું કરે છે. હું તેની કસોટી કરીશ ને પછી જાણ કરીશ. અને તેની કસોટી કદાચ તે એમ તો તેનામાં સચ્ચાઇનો ડોળ કરે છે, ને ખરું જોતાં તેનામાં સચ્ચાઇ જેવું જ નહિ એવું મને જણાશે તો હું તેને ઠપકો આપીશ ને તેને ચોખા શબ્દોમાં જણાવીશ કે જગતમાં જે ઘણીજ કિંમતી વસ્તુ છે તેની કિંમત તેના મનમાં કંઈજ નથી. કે જેની ખરું જોતાં કિંમત નથી તેને તે કિંમતી ગણે છે. આ પ્રમાણે હું બધા માણસની સાથે વરતીશ—પછી ભલે તે આ શહેરના રહેનાર હોય કે પરદેશી, ભલે જુવાન હોય કે બુઢા તમને તો હું વધારે જોરથી એમ જ કરીશ. કેમકે તમે મને વધારે ઓળખો છો. તબારી સાથે હું વધારે સંબંધ ધરાવું છું. હું જે કહું છું એવું ખુદાએ કરમાન છે એમ ખાતરી રાખજો. અને હું, તો એમ પણ કહું છું કે ખુદાના કરમાનો મને બહુ પ્યારાં છે એમાં આ શહેરનું બહુ મોટું ભલું સમાએલું છે. કેમકે મને એકજ ધધો છે. હું નાના મોટા બધાને એકજ વાત સમજાવ્યા કરું છું. તે એ કે જ્ઞાન મેળવી પૈસો કરવા કરતાં આત્માની ખૂબ સંભાળ રાખજો; તે કેમ વધે તેવા ઉપાય લેજો; સદ્‌ગુણ તે દોલતમાંથી પૈસા તાંદ આપે; પણ દોલત અને દુનીયાની બીજી બધી વસ્તુ સદ્‌ગુણથી હશે તો મળી રહેશે. એ આગ શીખવવામા હું આ શહેરના લોકોને બગાડું છું એમ કોઇ કહે તો તેનો અર્થ એ થયો કે સદ્‌ગુણ એ દુરગુણ છે. જો કોઇ એમ કહે કે ઉપરની શિવાય બીજી વાત હું કહું છું તો તે માણસ તમને ખોટે રસ્તે દોરે છે.

અધુરું.

સીલનહામ ઠીકાણેથી કેટલે ઓસ્ટેટ આગળ એક હીંદી અને તેની ઓરતની ગયા ગુરૂવારે ખુન થયાં હતાં. બે લોકોને ત્યાંથી પૈસા ચોરી જવાના ઇરાદાથી આ કામ કરેલું હોવાનો આરોપ મુકવામા આવ્યો છે. પોલીસ તપાસમાં છે.

સત્યાગ્રહ

કનાઓ નિમંત્રે

(મા. મોરીસના લખાણનો તરજુમો)

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૨)

[illegible]ના જમાનામાં જે કોમનું બધા રહ્યું ન્યાયનિષ્ઠ અને અન્યાય ઉપર દ્વેષ તેને કેવી કહેવી ! રાંક ત્યારે બધા મજુરી કરે છે ત્યારે શાહુકાર બંબાડીયે જેસે છે. ઓટલે ખરું સુખ રહ્યું નથી ઓટલુંજ નહિ પણ ખાનદાની જતી રહી છે." આ વાક્ય ફ્રાન્સનો પ્રસિદ્ધ લેખક રીપ્લર હ્યુગો લખી ગયો છે. અને આપણને દિલગીરી સાથે તે સ્વીકારવું પડશે. ટોલસ્ટોય અને હ્યુગો એ બાતવી જાતના દિલનો અભ્યાસ કરનારા બે મોટા પુરૂષો થઇ ગયા. અમેરિકામાં નીતિના ધિરધરમર લખનારાઓમાં એક પ્રસિદ્ધ માણસ થોરો હતો. તેણે કાયદાની સામે જરૂર જણાયે સત્યાગ્રહ વાપરવાની ફરજ ઉપર એક લખાણ કરેલું છે. તે માણસ ગુજર તરફની ફરજનો ખ્યાલ ભૂલે તેવો નહોતો, પણ ખુદાઇ ફરજને વધારે કીમતી ગણતો. પોતાની ટેકની ખાતર તેણે પોતાનો જાન કુરબાન કરેલો.

માણસની માન્યતા ખરી હોય કે ખોટી હોય. અહીં એક વાત ચોકસ છે કે માણસના અનાવેલા કાયદાને માન આપવાની હદ હોય છે. આજે જાપા[illegible] મોટા હીંમતવાન અને ટેકીલા જણાય છે. એ સદગુણો જાપાનીઝમાં છે તે વાતની કોઇ ના પાડશે નહિ. આજ હલ જાપાનીઝમાં એ ગુણ આપણે ઘણી રીતે જોયા છે. તેઓ "બુશીડો" નાં સિદ્ધાંતો પ્રમાણે ચાલે છે તેની કીંમત સાધારણ માણસો નહિ કરી શકતા હોય પણ મોટા વિચારશાળી પુરૂષો તેમાં હદ શ્રીજ ખુબીઓ જોઈ શકયા છે. તેઓ માનેછે કે તેમાં માણસની ખરી ચડતી ને હેતુ સમાએલો છે. જાપાનીઝ લોક [illegible] જાતિ બરોબર સમજવા કાબેજ છે. [illegible] મોટા વિદ્વાન મુજબ [illegible] આજે જાપાનીઝ પ્રજા ચડતીમાં આવી [illegible] કારણ સામો છે. [illegible] [illegible] જાપાનીઝ કેટલો [illegible] [illegible] [illegible]

ખ્રિસ્તી ફકીરોના તકીઆની મુલાકાત

(ગયા અંકથી ચાલુ)

આ અગે જોતા હતા તેવામાં એક ફકીર એક થાળામાં રોટી, બનાના, મુરબ્બો, તથા એક મોટા જગ ભરી આમલીનું પાણી લાવ્યા. તે ટેબલ ઉપર મુકી અમને જમવા કહ્યું. એક વાગેલો હતો અને લાંબો પંથ કર વાથી ભુખ બરાબર લાગેલી તેથી અમે તે ઘણા આનંદથી ખાધું. આમલીનું પાણી એ ત્યાંનીજ બનાવટનું છે. તે હમેશાં તયાર કરી રાખવામાં આવે છે. આ ફકીરો બધા લાઝપાલો બનાવે છે. ખાઇને તાજા થઇ ટેબલ ઉપરનાં ચિત્ર પુસ્તકો જોવા બેઠા. બે વાગવાનો સમય થતાં એક ફકીર આવી અમને આશ્રમ દેખાડવા તેડી ગયા. તે વખતે બીજા બે ગોરા ગૃહસ્થ તથા બે બાનુઓ જોવા આવેલ તે પણ આમારી સાથે આવ્યાં. પ્રથમ અમે બધા પાસે આવ્યા. ચર્ચ (દેવળ) વિશાળ અને સુંદર છે. ચર્ચની ઉપર નાના ઘાટનો મિનારો છે. આ દરેક રોમન કેથોલીક દેવળ છે. તેમાં કોતરણી તથા રંગનું કામ ઘણું સુશોભિત હતું. આ બધું તે મઠમાં વસતા સાધુ તથા નેટીવ કારીગરોનું કામ હતું. ત્યાંથી નીકળી સુતાર, સુથાર, કલાઈકામ, સમડાં દબાવવાનાં, ઇંટ નળીઆં વિગેરે બનાવવાનાં, કાચકામનાં બારી પડદા વિગેરે રંગવાનાં, ચામડાના પટા વેગેરે બનાવવા વિગેરે મોચી કામનાં કડીઆ કામનાં કારખાનાં જોયાં. આ દરેક કારખાના વિષે ઘણું લખી શકાય છે પણ તેમ કરતાં બરાબર લાંબુ થઇ જાય છે. તે ઉપરાંત બગી પડાવવાનો ઓરડો, ઇસ્પીતાલ, નેટીવ છોકરા ઓની નીશાળ, તેઓને રહેવાનાં ઘર પણ અમને બતાવવામાં આવ્યાં. દરેક જગ્યાએ ફકીરો તથા નેટીવો શાંત રીતે પોતાનું કામ કરતા હતા. તેઓ બિલકુલ જરૂર વિના બોલતા નથી એટલે કે તેઓ મૌનવ્રત પાળે છે. આ બધામાં કલાઇ કામના કારખાનામાં એક હીંદી હતો. નેટી વના નાની ઉમરના છોકરા સાથે કામ કરતા દેખાતા હતા. બગી પડાવવાના ઓરડાની દીવાલો ઉપર કેટલીક હીંદી બગીઓ હતી. નિશાળોમાં અભ્યાસ કરતા છોકરા ઓને રહેવાનાં મકાન પાસેજ છે. તેઓ નો ઢબકાં હતાં આવા નીબજ પુસ્તકો પાઠવામાં આવે છે. છોકરાઓને હાથે કારીગરીનું તથા ખેતીનું કામ પણ શીખવવામાં આવે છે. અમુક વખત ઘરમનો ભોગ આપવામાં આવે છે. છોકરાઓની સંખ્યા ૨૨૦ જેટલી છે. અમને જણાવવામાં આવ્યું કે આવીજ રીતે નેટીવ છોકરીઓને પણ ભણાવવામાં આવે છે. તેઓ લખવા વાંચતાં ઉપરાંત ભરતકામ તથા ઘરનું કામકાજ શીખે છે. તેમની નિશાળ અને રહેઠાણનું મકાન આ જગ્યાથી લગભગ એક માઇલ દુર છે (સીસ્ટરોના ઓરત ફકી રો) તમામમાં છોકરીઓની સંખ્યા ૧૪૦ જેટલી છે. તે ઉપરાંત ૨૧ જેટલા ગોરા ઓરફન (બાપ વિનાના) છોકરા છે. આ નિશાળો ઉપરાંત કામ કરનારા માણ સોને સારૂ અઠવાયામાં ત્રણ દિવસે અમુક કલાક લઇ શકાય તેવી નિશાળ છે. તેમાં ૧૨૦ વિદ્યાર્થી છે. બધાં કારખાનાં તથા નિશાળો ફરી અમે જે જગ્યાઓથી નીકળ્યા હતા તેજ જગ્યાએ પાછા આવ્યા. દળ વાની ઘંટી, છાપખાનું તથા પુસ્તકો બાંધ વાના કારખાનાની તપાસ કરી. તે જગ્યા એથી આ કારખાનાં બે માઇલ જેટલે દુર હતાં. અમારી સાથે ફરી જે ફકીરે સમજ પાડી બધું અમને બતાવ્યું તેનો આભાર માની અપાખાનાને રસ્તે અમે ચાલતા થયા. કરબાન્કથી બાદાર ઘોડે દુર કબર સ્તાન હતું. ત્યાંથી આગળ સીસ્ટરોનું સ્થાન હતુ. તેમાં હાલ ૨૭૫ સીસ્ટરો છે. તેમને લાયક ત્યાં પણ ગોઠવણો છે. અમે તે જોવા જઇ શકયા નહીં. આગળ ચાલતાં દેખાવ ઘણોજ રમણીય હતો. એક તરફ ઉંચી ટેકરીઓ હતી અને બીજી તરફ ઉંડી ખીણો હતી. નદીનાળાં પણ જોવામાં આવતાં હતાં. અરધીક કલાક ચાલતાં અમે મીલ પાસે આવી પહોંચ્યા. તે બધા ભાગો જોયા. આ જગ્યા પાસે અબ્લાહુક્કાન નદીમાંથી પાણીનો એક ધોધ પડે છે. તેનો ઉપયોગ આ કારખાનાં ચલા વવામા કરેલ છે. પુસ્તકોનાં પુઠાં બાંધ વાનું કામ બહુ સુંદર થતું હતું. પુંઠા પછવાડે સોનેરી અક્ષરો પાડવાની રીત અમે આજે પહેલી જોઇ. આ કારખા નાની આગળ ચાકળાઝના કેટલાક કારા ટમાં બેઠા કરવામાં આવતા તેને પા. ૫ ના દંડની સજા થઇ હતી. કેસ દર મ્યાન જણાવ્યું હતું કે તે અપર ચર્ચ ઓટમાં કાફર બરનો કેટલો માલ વેચતો હતો. તે ઉપરાંત એવું સાબી થયું હતું કે બધા હીંદી જુદે જુદે ગામ અંદેક અગે અઠવાડીઆં ફરતાં ફરે છે. તે વેપાર કરે છે; અને કયાંય લાઇસેન્સ વી આપતા નથી આવો તે હિંમત એક હતો

કમાણીમાંથી ચાલે છે. આ તકીઆની જમીન ૧૨૦૦૦ એકર છે. દક્ષિણ આ ફ્રિકાની શાળાઓની કુલ જમીન એક લાખ એકર છે. તકીયાના કેટલાક સાધુઓ હુન્નર કળાની ઉંચી કેળવણી પામેલા છે. ઘણાખરા જરમન છે. તેઓ બધા બહુ માયાળુ છે. આ મુલકમાં હીંદી તરફ દરેક ગોરાને અણગમો છે તે અહીં જોવામાં નથી આવતો. ઘંટી તથા છાપખાનું ચિત્રારે જોઇ અમે પાછા પાઇન ટ્રીક સ્ટેશને નહીં ગયા. કેમકે તે લગભગ ૬ માઇલ થાય છે. નાર્થડીનનું સ્ટેશન અહીંથી પાંચેક માઇલ છે. તે રસ્તો કેટા વાળો છે તથા એક નદી ઓળંગવી પડે છે. દેખાવ પાઇનટાઉનના રસ્તા જેવોજ રળીઆમણો છે. સ્ટેશને પહોંચતાં દોઢ કલાક થાય છે. અગે રાત્રે ૭ને ૫૨ મીનીટે ડરબન સ્ટેશને પહોંચ્યા.

સંપુર્ણ.

પ્રેસની મુલાકાત

જોહાન્સબરગના મી. એમ. જોસ. કુવાડીઆ, મી. ગલીભાઇ આકુજી જોષી દેશ સધાવ્યા છે તેમણે તથા મી. અહમદ મુસાજી, મી. ઇસપ ઇસમાઇલ, મી. ઇ. એમ. પટેલ, સત્યાગ્રહી જોષી મહમદ મહમદ કાચલીયા, તથા મી. અહ મદ સાલેમીઆંએ પ્રેસની મુલાકાત રોમ વારે લીધી હતી. નાસ્તો પાણી કરી સાંજની ગાડીમા પાછા ફર્યા હતા.

બીજી પારટી બુધવારે આવી હતી તેમાં સત્યાગ્રહી જોલી મી. બાવા મોરાર, મી. માધવ રણછોડ, મી. કરસન ફકીર તથા મી. ગોવિંદ હીરા, મી. કાલા રઘા, તથા મી. મથુરા નરસી તથા મી. બેચર ફકીર હતા. તે પણ પ્રેસ જોઇ નાસ્તો પાણી લઈ પાછા ફર્યા. આ બધા દેશ જવાને નીકળેલા દિસે છે.

*

મારિત્સબરગમાં મુસ્તફાગી નામના હીંદી ને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે કેર ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેને પા. ૫ ના દંડની સજા થઇ હતી. કેસ દર મ્યાન જણાવ્યું હતું કે તે અપર ચર્ચ ઓટમાં કાફર બરનો કેટલો માલ વેચતો હતો. તે ઉપરાંત એવું સાબી થયું હતું કે બધા હીંદી જુદે જુદે ગામ અંદેક અગે અઠવાડીઆં ફરતાં ફરે છે. તે વેપાર કરે છે; અને કયાંય લાઇસેન્સ વી આપતા નથી આવો તે હિંમત એક હતો

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો પાળ નાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપાવાને સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર મોટા સાદીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ. પણ અમારી જાણને સારૂં

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે. મોકલેલ લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. કરમાઇલ જુગા—એ અર્થે અંગ્રેજ કરેલ હોવાથી નથી આપતા.

ગ. હ. ઓ.

લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટી

મે. હ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ.

લેડીસ્મીથમાં ઇસ્લામીઆ સોસાયટી સ્થપાયાને ૭ મહિના ઉપર વખત થઇ ગયો છે. છતાં તેનો હિસાબ બહાર પાડવામાં આવ્યો નથી. સોસાયટીની મેનેજીંગ કમીટીની મીટીંગ બોલાવવામાં આવે છે તો તેમાં પણ કમીટીના મેંબરો હાજર થતા નથી. મેનેજીંગ કમીટી કાંઇ કામ કરતી જણાતી નથી. આજે સોસાયટીનો હિસાબ બનાવવાને પણ મેંબરો આતુર છે. છતાં તે બાબતમાં ના ઉમેદ થવાનાં ચિન્હ જણાય છે. આજે બીજે ઘણે ઠેકાણે સોસાયટીઓ સ્થપાએલ છે તેનાં કામકાજ વિષે અને ઉત્સાહ વિષે અપામાં વારંવાર રીપોરટો વગેરે આવવા પડે છે. ત્યારે આ લેડીસ્મીથની સોસાયટી વીષેના કામ વિષે કાંઇ દેખાતું નથી, એથી તે બંધારણમાં પડી જાગે છે, એ કેવળ ખેદની બાબતની વાત છે?

ગ. ગોર મોહમદ.

લે. ૨૭ ૩. ૧૬–૪–૦૮

ડેલાગોઆબેમાં હીંદુ સ્મશાન.

મે. હ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

અત્રેથી દક્ષ જતા હીંદુ કુટુંબ નદારો તેમજ જાગીરદારો પાસેથી લેવાતા કરોનો હિસાબ જોએ પાસે હોય તેઓએ તથા સ્મશાન ફંડનાં નાણાં જોએ પાસે જમા હોય તેઓએ પ્રમાણીકપણાની રાહે પબ્લીક સમક્ષ હિસાબ રજુ કરવા ઉપરના મથાળાનો એક 'આર્ટીકલ' ગયા ઓગષ્ટ માસમાં આપના છાપાદ્વારા પ્રગટ થયેલ તેના જવાબમાં શા. કલ્યાણચંદ હીરાચંદ કે જેની પાસે સ્મશાન ફંડ સિવાયનો હિસાબ છે તેણે લખેલું કે હિસાબ જોવા માગનારે અમારી ઓફીસે આવી જોઇ જવો. તે સંબંધે દિલગીરી સાથે જણાવવું જોઇએ કે હિસાબ જોવા આવનાર માણસ કંઇ પબ્લીકની આંખે ચઢવા ન માગતો હોય તો બહેતર છે કે છાપાદ્વારા હિસાબ રજુ કરવો જોઇએ, અગર જાહેર મીટીંગ બોલાવી રજુ કરવો જોઇએ. તે સિવાય સ્મશાન ફંડનાં નાણાં જમા રાખનાર ગૃહસ્થને હું વિનમ્ર પુરસ્કર અરજ કરૂં છું કે મોટી રકમનાં નાણાં બેલન્સમાં હોવા છતાં સ્મશાન ભુમી વેરાન જંગલ જેવી થઇ ગઇ છે. લોખંડના બને દરવાજાને પા. ૧૫૦ ના ખરીદેલા સંભળાય છે ને તદન સડી ગયા છે. પથ્થરની દિવાલો પણ ફાટી ગઇ છે અને પડું પડું થઇ રહી છે. શરમાતખીજ આપવા ઓ ઉપર મોભીઓનાં નામવાનો જોગ આવ્યો નથી. તેમજ બાજુના લાકડા વાળા ગોરાની ગોદામનું પાણી સ્મશાન ભુમિમાં જોસમેર દાખલ થાય છે તેથી એકદમ ઉંડા ખાડા ઠેક ઠેકાણે પડી ગયા છે. આ ઉપરાંત મુકદાની રાખ કારવા માટે ઓટ વખતે અરધો માઇલ છેટેથી કરિયામાંથી પાણી લાવતાં બહુજ તકલીફ પડે છે, માટે એક નળ રાખવાની જરૂર છે. આટલી બધી અગવડો હોવાથી બાળવા જનાર માણસોને કેટલી મૂશકેલી ભોગવવી પડે છે તે તો બીજી હોય તેજ જાણે.

અત્રે પારસી કોમના બે ચાર ઘરો છે. આ તો કે તેઓ પાસે બહુજ રકમ છે છતાં તેઓ પોતાની કોમનાં મુદ્દા ઉપર પાડવાની જરૂરીયાત પુરતા ફાળો લિસ્ટમાં સહી સલામત રાખે છે, તેની કોઇ મુલાકાત લે તો માલુમ પડે.

અંતે નાણે કાંઇપણ સુધારો ના થાય ત્યારે તો હિંદીઓના નામ છે. બહાર કે કાંઇપણ ધ્યાન આપી બહતો સુધારો કરશે.

ક્ષી. એચ હીંદી.

ડેલાગોઆબે. તા. ૧૨–૪–૦૮

બેલફાસ્ટના ઉંદરાણાનાં ચરચા

મે. હ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

આપના ૧૧–૪–૦૮ના અંકમાં બેલફાસ્ટથી મી. સાલુજી ઉંદરાણા સંબંધી તકરારની ચરચા બાબત 'વાંચનાર'નું નામ માગે છે. તો ખુશી સાથે મારૂં નામ આપના માનવંતા છાપામાં જાહેર કરશો.

ઉપરની બાબતમાં જે ચરચા અમે લખી છે તે મજકુર ઉંદરાણામાં રહેનારા ઓની સુચનાથી પણ લખેલું છે. તે છતાં દરેક માણસે બ્યાજબી થું છે તેજ કરવું અને બ્યાજબીકરાવવું. અમે અમારી ફરજ સમજી બિ. હ. ઓ. માટે ઉંદરાણું થયું તે તેને પહોંચવું નથી જે માટે ચરચા ચાલુ રાખી છે

મી. સાલુજીને 'વાંચનાર'ના નામ સાથે મતલબ નથી જે થું બીજાના બાબતો દબાવી રાખીને એવી બાબત બધેચુપ રહેવા દેવા અમજ એમની બતલબ છે?

ગયા અંકમાં મી. સાલુજીએ 'બ. ઓ.' ના જવાબ લખેલ કે જરૂર પડે લીસ્ટ બહાર પાડશું. તેમાં ઓગ નહિ હતું કે વાંચનાર નામ બહાર પાડશે તો લીસ્ટ મોકલશું. બને તેજ વખતે ઓછા નામ માગત તો જલદી ખુલાસો થાત, તે વાંચનારનું નામ પણ આવી જાત. પણ બરી બાબતમાં નહિ વાંધાની જરૂર શી છે તે સમજાતું નથી.

ક્ષી. સ્ટ ફ. ડીન.

બેલફાસ્ટ તા. ૧૪–૪–૦૮

તા. ક.—ઉગેદ છે કે હવે મી. સાલુજી બીજા કશા વાંધા વિના લીસ્ટ તરત બહાર પાડશે. સ. ફ. ડીન.

રેપની પારલામેંટ બુલ્લી છે. તેમાં મી. મેરીનેલ મુખ્ય પ્રધાન છે મી મેરી બનના બ્યવહાર એવા છે કે પાંચ પાંચ હોદ્દાનું આફ્રિકાના બધા પ્રદેશોની એક પારલામેંટ મરે.

નાતાલ પારલામેંટના મેંબર મી. એલબર્ટ ફોરસ્કયુ ક્વાર્ટર નાતાલના એટોર્ની જનરલની [illegible] જગ્યા [illegible] ના છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

મી. જે મોન્ટીથને હાઈકોર્ટમાં ચીફ જસ્ટીસના હોદ્દા ઉપર નીમવામાં આવ્યા છે.

જુનાગઢના નવાબે પોતાની છેલ્લી વરસ ગાંઠની ખુશાલીમાં ગીરના અલ્યુરા ઉપરનો પાણી વેરો તથા પાસ રીની અરધી રકમ માફ કરી છે.

મદ્રાસમાં એક એંગ્લો સ્કુલ સ્થાપવા રા. બ. કેશવજી ન્યુસેલરે રૂ. ૮૫૦૦ આપ્યા છે.

વાનગરના સેકે ના. આગાખાનના બાળલગ્નના ઠરાવને લીધે અંગ્રેજી ભણતી બાર વરસની છોકરીઓ પરણાવે છે જેની તપાસ માગે છે.

એવી ખબર બહાર પડી છે કે અમદાવાદ ખાતે થોડા દીવસ ઉપર અમલદારોની એક કોન્ફરન્સ મુકાઈ હતી તેમાં વીરમગામના કસ્ટમ ખાતા સંબંધી વિચાર ચાલ્યો હતો અને જકાતની મહેસુલ તદન ઓછી જણાવાથી તે ખાતું બાંધી કાઢી નાખવાના ઠરાવ ઉપર તેઓ આવ્યા હતા. તેમણે પોતાનો રીપોર્ટ સરકાર ઉપર મોકલી આપ્યો છે અને સરકાર હાલ તે ઉપર વિચાર ચલાવે છે.

વડોદરા રાજ્ય તરફથી રા. બ મનુભાઈ નટવરલાલને કલકત્તા તથા મુંબઈની ધારા સભાનું કામ લેવા મોકલવામાં આવ્યા છે.

શ્રીમંત છોટા મહારાજા હુંક વખતમાં જ્વાલાપર તરફ જનાર છે.

ભરૂચના અમારા બંદરપરથી પોતાના પત્રમાં જણાવે છે કે ભરૂચના રહીશ અને મુંબઇના ગ્રહસ્થ મી. શાપુરજી બરજોરજી ભરૂચા તરફથી ભરૂચની પારસી અંજુમનને રૂ. ૪૦૦૦ થી રૂ. ૫૦૦૦ હજારની નાદાર રકમ મળવાની વધા છે કે જે રકમના વ્યાજમાંથી ગરિબ વિદ્યાર્થી ઓના નીભાવ માટે પગાર આપવામાં આવશે.—અખબારે સૌદાગર.

મી. આર. પી. કરાકા મુંબઇની મુનીસીપાલીટીના ફોર્મના સેક્રેટરી નીમાયા છે.

મુંબઇમાં એક નવું ગુજરાતી રોજીંદું પત્ર રા. રા ફાખની અધપણથી કાઢવાની હિલચાલ થાય છે. તેના ડીરેકટરોમાં પ્રોફે. મજમદાર, રા. બ. વસનજી ખીમજી, તથા મેસરસ પુરૂષોતમ વિ. માવજી, ચુનીલાલ સરઈયા, જાફરભાઈ રહીમતુલા વગેરે નામીચા માણસો છે.

મુંબઇ મ્યુનીસિપાલિટી માટે આગ ઓલવવાનું એક ગોદું ઓન્જીન આવનાર છે તે દર મીનીટે ૪૫૦ ગેલન પાણી છોડી શકશે અને કલાકના ત્રીસ માઇલની ઝડપે દોડી શકશે. મોટરપરે આ એન્જીન દોડવાનું તથા પાણી પંપ કરવાનું કામ થઇ શકશે. એક હજાર ફીટ જેટલી કેનવાસ પાઇપ તેની સાથે રહેશે. આવું એન્જીન હીંદુસ્તાનમાં પહેલું આવે છે.

સ્વામી શીવાનંદ નામના એક હીંદુ સ્વામી જે નાગપુર અને મધ્ય પ્રાંતોનાં બીજા શહેરોમાં સ્વદેશી ઉપર ભાષણો આપતા હતા તેની સામે રાજદ્રોહનો આરોપ મુકી બીરારના માજીસ્ટ્રેટે સાત વરસ કાળાં પાણીની સજા કરી હતી. આ સજા સામે તેણે મધ્ય પ્રાંતોના વડા કમીશનર મી. સ્ટેનીયનને અપીલ કરી હતી, તેની સંભાળ સુનાવણી ચાલી હતી. જણીતા એડવોકેટ આગેવાન મી. ખાપરડે અને મી દિક્ષીત બારીસ્ટરે તોહમતદારનો બચાવ કીધો હતો. વડા કમીશનરે હાલમાં ચુકાદો આપ્યો છે અને તોહમતદારને મચલકા સજા બહાલ રાખી છે. આ મી. સ્ટેનીયન તેજ છે કે જેમણે પોતાબાળના એક પત્રના અધિપતિનું છાપખાનું અધિપતિએ કીધેલા રાજદ્રોહી ગ્રંથોનું માટે જપ્ત કરવાની થયેલી સજાને બહાલ રાખી હતી, જોકે તે ચુકાદાની આગમજ કલકતાની હાઇ કોર્ટે એવી જપતી ગેરકાયદા પુરવક ઠરાવી હતી.

મધ્યપ્રાંતના ભાલાઘાટ ડીસ્ટ્રીકટમાં અમેરીકાની કારનેગી સ્ટીલ કંપનીની પાસે હવે પોતાની જરની ખોદાણો છે અને તે બદારોબદાર વહાણ વારીને અમેરીકામાં મોકલાવે છે અને અમેરીકામાં આ કંપની ઘણી સારી રકમ પેદા કરી શકે છે.

લાયક વિદ્વાનોને ઉદ્યોગ હુન્નરની કેળવણી લેવાને પરદેશ મોકલવા પુના ખાતે એક એસોસીએશન ઉભી થઇ છે.

નાસિક ખાતે ઘેર ઘેર ફરી મુઠી ભિક્ષા ઉઘરાવવાનું એક ફંડ ઉભું કરવામાં આવ્યું છે જેમાંથી ઉપજતી આવકમાંથી બાલ, વયરનાં છોકરાંઓનું એક એજ્યુકેશન નિભાવવામાં આવે છે. આ મુઠી ભિક્ષા ભેગા કરવા અને ભેળી થઇ ભીખ માગવા કેટલાક આગેવાન હીંદીઓ બહાર પડયા છે જેઓમાં નાસિકના આગેવાનો પ્લીડર મી. ખરે પણ છે. આ રીતે ઉઘરાવવામાં આવતા ફંડમાંથી દર અઠવાડીએ રૂ. ૧૭૫ ભેગા થાય છે.

હીંદુ વિધવાશ્રમના વ્યવસ્થાપક પ્રો. કર્વેએ હાલમાં પુનામાં મહિલા વિદ્યાલય નામનું એક નવું ખાતું સ્થાપ્યું છે જેનો હેતુ એવો છે કે કન્યાઓની ઉમ્મરની વય વધી રીને તેમને કેળવણી આપવી. આ હેતુને માટે તેઓ ઉંચા કુળના હીંદુ માબાપ માથે એવી ગોઠવણ કરે છે કે તેઓએ પોતાની પુત્રીઓને ૨૦ વરસ સુધી તેમના મહિલા વિદ્યાલયમાં ભણાવવી અને તેના બદલામાં પ્રોફેસર કર્વેએ તેમને મફત કેળવણી આપવી. લગભગ ૪૩ન મ કર્વેએ પોતાની છોકરીઓને તેમના વિદ્યાલયમાં મોકલવા કબુલ કર્યું છે.

માઠસેકના મેજ ગવર્નરસાહેબ પારેલ ખાતે ઉભેલા કુલના અને સાયન્સનો અભ્યાસ કરનારા માટે વાર્ષીક રૂ ૩ હજારની બે સ્કોલરશીપો સ્થાપી છે જેનું નામ ગોકળદાસ સાયન્સીફીક રીસરચ અને ટેકનીકલ એજ્યુકેશન સ્કોલરશીપ રાખવામાં આવ્યું છે.

મદ્રાસની તાર ઓફીસમાં બી કરકુનો રાખવાને મંજુર થયું છે.

કલકત્તા ખાતે હાલ " ઈડિઅન એકસેસર સાપ્લાઇ સ્ટોર " નામની એક નવી મોટી સ્વદેશી દુકાન ખોલવામાં આવી છે. આ દુકાનમાં હીંદી કસરતોને લગતો તમામ સરસામાન વેચાય છે. આ દુકાન ઉપર એક જાહેરનામું ચોંટાડયું છે તેમાં લખ્યું છે કે " આ દુકાનમાં તમારી પ્રજાકીય શક્તિ ખીલવવાની દોલત ભરેલી છે તેનો ઉપયોગ અને તેટલો કરો. "

" યુગાન્તર " પત્રના નવા એડીટર તરીકે પોતાનું નામ નોંધાવવાને અનુમતિ તામનો [illegible] વડા મેજીસ્ટ્રેટ આગળ હાજર થયો હતો

પણ તેનું વજન કાયદામાં જણાવેલા વજન કરતાં ઓછું હોવાથી મેજીસ્ટ્રેટે તેની અરજી ના મંજુર રાખી હતી.

—

સ્વદેશી વીલચાલ પુર જોસમાં પાછો આવ્યા પછીના ગેરફાયદા કલકત્તામા. થઈ છે. તે માટે પાછા નવેસરથી સ્વદેશી સર પસંદ કરનાર છે. કે જેવાં સરપસો મોલવી લીયાકત હુસેનના કેસ પછી બંધ થઈ ગયાં હતાં. આ સરધસો માટે સેકડો બંગાળી જવાનો બહાર પડયા છે, અને દરેક મોહોલ્લાનાં જુદાં જુદાં સરધસો નીકળનાર છે. સ્વદેશી વીલચાલમાં બાતુઓ પણ પુર જોસથી ઝલે છે. અને બહમો સમાજ પક્ષની બાતુઓ તો પરદા રીવાજને રદ કરી એ કામમાં પુર જોસથી ભાગ લેવાને તમામ બંગાળી બાતુઓને અપીલ કરે છે.

—

ઇંગ્લંડમાં યુનીવરસીટીઓ સ્થાપન થઈ ત્યારથી આજ મુધીમાં ૨૭૬૫ બીએ. એ., ૩૦૨૯૬ બી. એ., ૭૪૦૭ બીએસ. એલ. બી., ૨૬૬ સાયન્સ ગ્રેજ્યુએટ, ૨૮૬૦ એલ. એમ. એન્ડ એસ., અને ૪૫૦ એસ. સી. ઇ. થયેલા છે.

—

બંગાળી બાતુઓની એક કોંગ્રેસ પણ ફરીને નવેમ્બરમાં કલકત્તા ખાતે મળશે. આ કોંગ્રેસમાં બંગાળાનાં સઘળા શહેરોમાંથી આવશે. સમારંભમાં શોકાર પ્રદર્શન કરતા ઓને કાઢી મેલવામાં આવશે. તેઓ સ્વદેશી, પરદા, વિગેરે વિષયોપર બંગાળામાં ભાષણ આપશે. આ સભાનું નામ 'બીજી બેંગાલ લેડીઝ કોંગ્રેસ' આપવામાં આવશે.

—

મહાન દેશભક્ત લાલા લજપતરાય રંગુનની પ્રજાના બનાવેલ આમંત્રણથી ટુંક મુદતમાં રંગુન ખાતે પધારનાર છે. લાલા જીને આ પ્રસંગે બરમીસ પ્રજા તરફથી ભારે આદરમાન મળનાર છે.

—

હિંમેનું ગોલ્ડપ્લેટેડ ઇલેક્ટ્રીક્સ ગુજ્જર કલકત્તામા મળશે તેમાં રીલ ઓફિસમાં રોજ બીલ. પ્રકાર કેવી રીતે કરવો તે બાબત પર વિચાર કરવામાં આવશે

—

"હીંદુસ્તાન" પત્રમાં પ્રગટ થએલ સમાચારપરથી જણાય છે કે લાહોરના ડીપ્યુટી કમીશનરે સરદાર અજીતસિંહને બોલાવી બાબુ બીપીન ચંદ્રપાલના છુટકારા માટે તેમ જ બીજી રાજકારી સભાની આગેવાની લેવા માટે ધમકી આપી હતી. તેનો સરદાર અજીતસિંહે ચોખ્ખો જવાબ આપ્યો કે મને કોઇના તરફથી પગાર મળતો નથી અને હું મારા અંતઃકરણ મુજબ વરતું તે માટે મારા ઉપર કામ ચલાવવામાં આવે તો તેની મને ધાસ્તી નથી. હું શીખ છું, હું આકરા નીયમો મુજબ રહું છું. તુરંગમાં જવાથી હું ડરતો નથી. મારે કોઇ નોકરી લેવાની જરૂર નથી. કારણ કે મારી હાજત થોડી છે.

—

લાહોરના "ટ્રીબ્યુન" પત્રના અધિપતિ જેઓ કેદમાં સબડે છે તેઓ પોતાના એક મીત્રને જણાવે છે કે, મારી પાસે ચોખાના ચકર બનાવવાનું કામ લેવામાં આવે છે ત્યારે યુરોપીયન કેદીઓ પાસે લખવાનું, સરનામાં કરવાનું અને કવરો બનાવવાનું કામ કરાવવામાં આવે છે.

—

કરદાર ગુરૂકુળનો ઉત્સવ વેળા ૩૩ બ્રહ્મચારીઓને દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. શુદ્ધિ પણ કરાવવામાં આવી હતી. ગુરૂકુળ ફંડમાં ૩પીયા પચાસ હજાર ભરાયા છે. વેદાર્થ સંસ્કારની ક્રિયા ઘણા દબદબા ભરી રીતે થઇ હતી. લાલા ચીરંજીવીલાલ ભારદ્વાજે નવા અને મહા રમા મુન્શીરામે જુના બ્રહ્મચારીઓને બોધ આપ્યો હતો.

—

પંજાબના એક જાણીતા પંડિત રામ ભજદત્ત, તથા તેમનાં પત્નિ શ્રીમતિ સરલાદેવી ચોધરીએ દેશસેવામાં ભાગ લેવાનો એક સરસ દાખલો બેસાડયો છે. તે બંને જીપુરૂષ અગાઉ બાપણો વગેરેથી કેટલુંક કામ કરતાં. હાલમાં તેમણે લાહો રના જાણીતા 'હીંદુસ્તાન' પત્ર (જેના ઉપર બીજા વખતપર દિલુરનો કેસ ચાલેલો અને એ અપાના માલીક લાલા મહાદીના નાથ હાલ જેલ ભોગવે છે.) ને પોતાના અધિપતિપણા નીચે દીલ્હી તથા અલ્મોડા ભાકમાં પ્રગટ કરી ફેલાવો કરવાનું કામ માથે લીધું છે. 'દીલ્હી હીંદુસ્તાન' પંડિત રામભજદત્ત ચલાવશે જ્યારે 'અલ્મોડા હીંદુસ્તાન' તેમનાં પત્નિ પ્રબન્ધ ક પંડિતા શ્રીમતિ સરલાદેવી બી. એ. [illegible] લાહોર. બાબા સરલાદેવા અલ્મોડામાં એક બાહોશ સ્ત્રી છે

રોકડ બજાર-ભાવ

		થી. પે.	થી. પે.	
ચાવલ બાંબ્ર રબસ્તાની	૨૪	૬ થી	૨૫	૦
બીજાડીના	,,	૩૦ ૬ ,,	૩૧	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩	૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨	૦
ચીની સક્કર	,,	૨૫ ૦ ,,	૨૬	૦
ટુંડાના	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૨ ૦ ,,	૨૨	૬
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૦ ,,	૨૩	૬
ઝસુરની	,,	૨૩ ૦ ,,	૨૪	૦
મગની	,,	૨૯ ૦ ,,	૨૯	૬
અડદની	,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮	૬
,, દાળ	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮	૬
વટાણા	,,	૬૭ ૬ ,,	૬૮	૦૬
મકાઇ	,,	૬ ૦ ,,	૬	૬
બીનીસ		૬૮ ૦ ,,	૬૯	૬
કચ્ચું તેલ ૧ બાલન		૩ ૬ ,,	૪	૦
એરંડીનું	,,	૨ ૧૨ ,,	૩	૧
બીડું	,,	૩ ૬ ,,	૩	૧૦
નાળીએરનું	,,	૪ ૩ ,,	૪	૧
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬ ૦ ,,	૧૭	૦
પીળી	,,	૧૫ ૦ ,,	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૦ ,,	૧૦	૦
આટો		૧૩ ૦ ,,	૧૩	૩
મદ્રાસી સોપારી ૧ ટનલ			નથી	
મરચાં		૦ ૪૫	૦	૫
ધી પેટી ૪ ટીનના પીં		૮–૫–૦ ,,	૮	૧૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦ ,,	૯	૦
પારાશીન કાસ્ટન.		૬ ૬ ,,	૭	૦
,, વાક્સ ટેપ્સ		૮ ૫ ,,	૮	૬
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬ ,,	૧૨	૦
નાળીએર		૧૨ ૦ ,,	૧૩	૦
ધી		૯ ૬ ,,	૧૦	૦
કાપમેંઠ સોપ		૧૩ ૩ ,,	૧૩	૬
સાબુ સીલક સ્ટોન		૧૬ ૦ ,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬ ,,	૪૫	૦
નેટલ રી —		૧ ૮ ,,	૧	૬
ગાળીસ લાકન		૨ ૧૧ ,,	૩	૦
સોપારી સેવરબની		૦ ૧૬ ,,	૧	૦
નીલ્લ ગોલ્ડ સીમરેટ		૧૭ ૦ ,,	૧૭	૩
કુપ નેચરલ		૨૦ ૧ ,,	૨૧	૦
નીબુ લાંબુ				
બાબા ગેલની		૩ ,,	૪	૫

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.

VANMALI KOYA
General Dealer.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Specialty.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS,
Dealers in all kinds of
Indian Groceries and Soft Goods
41 Market Street,
Johannesburg.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
Direct Importers,

HORMAJEY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
GENERAL AGENT

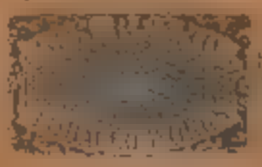
B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ,
ફ્રૂટ મરચ્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ,
જોહાનિસબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
MIDDELBURG.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
એવરી નાં તોલ
વેપારી તથા ફેરિયાને માટે,
સહેલા થાય, સારા ચાલે,
કેટલ્ય વખત તેમાંને ખાતરી કરશે.

B. P. EBRAHIM & CO.
Dealers in Groceries, Soft Goods
Blankets, Quilts, Cushion Pillows,

Suliman Ebrahim Amod & Co.,

Del Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SNUFF, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Telephone No.
સસ્તો અને સિધો ભાવ.

Ismail Amod Kajee
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

Yrajdas & Delsquad.

MOONDRAMAL SONS
SILK MERCHANTS

Essop Suliman.
GENERAL MERCHANT,

T. Sutton Flack
& Co.,

M. P. [illegible]

S. D. ROBERTS.

[illegible]

LOCATION: POTGIETERSROOM.

ઓમ જી કંપની.

[illegible]

ટ્રાન્સવાલ એન્ડ રોડેશિયા ઈમીગ્રેશન એજન્સી.

(માર્ક રિજીસ્ટર્ડ)

[illegible]

BAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

FLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

107 QUEEN STREET, DURBAN.

ESTABLISHED 1640.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન એજન્ટ.

[illegible]

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods' Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET.

Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 866

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

[illegible]

P.O. Box 3501. Tel. [illegible]

JOHANNESBURG.

ફિટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

[illegible] Street

[illegible]

Ahmed Mahomed,

GENERAL DEALER

[illegible]

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, May 2nd, 1908. No 18.

Tele. Addr: "JALBHOY" JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 452.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બાલ્સ કાંસા પાતરાંનો વેચાતા લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપસ્નોકની સુકી મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી વાજબત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE. 110 Field Street Durban.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઉત્તમ માલ અને સસ્તા ભાવ.

અમારો માલ ગમે તેવા માલની સાથે દરીફાઇમાં ઉતરી શકે છે. હોલિસેલ રીટેલ વેપારીઓએ નકેા પેદા કરવા માટે અમારો માલ પાપરી જોવો.

DURBAN: 467 SMITH STREET, P.O. BOX 383

JOHANNESBURG: 158 MARKET STREET, P.O. BOX 12

Telegrams: "BEETLE."

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કચ્છી સુકી મચ્છી ગામડા આદતીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જ્યા જોઇએ ત્યાં જોઇશ તે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 814. Telegraph Address: "PORBANDAR."

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસમાઇલ મીઆનો ગ્રા. બહારના ગ્રાહકોને રહેવાની વીગેરેની સગવડ આપી બાવવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMIA."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING.

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેસેના સસ્તા ચેન.

આફ્રિકાને બદલે હરીનાસમાં જવા કરવું નહિ.

પુછોઃ—મહેતા અને બ્રધરીઆ બધર્સ.

બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

જબ્બાબંદર માલના વેપારી.

તમારૂ, બ્લેકીસ, બકાઇ, કુલી વગેરે વગેરે માલબાબી તમામ કરી બાબતોમાં નેતમ પરમુરણ સંભાળ સાથે ચીવટથી કરવામાં આવે છે. પગલે વગેરે બાબી નીમને સરનામે પુલબા બાબી કરી જોવે.

Tel. Add: Gandhi. એ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલ

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 849,

154 Queen Street, Durban.

વેચવાનાં છે.

બળતણનાં લાકડાં,

વીસ વીસ ટનની ટુકડા કરીને

૮ ફુટના ટુકડા.

ઇસપ અબુબકર પાંકમ,

ફોરમન, નોર્મવીલ જોઇન્ટ.

P.O. Box 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરફથી દેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations		Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australasia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the addresses of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language

Further particulars can be obtained from —

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN.

And at:— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS.

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી	
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી	
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/— થી	

Note the Address,

50 COMMERCIAL ROAD DURBAN.

INDIAN OPINION

Rates of Advertisement

Single Column ... ... 2/6 per inch
Double Column ... ... 5/- per inch
Reports Half Charges

One Inch S. C. One Year £2-10-0
Two Inches ,, £4-15-0
Three Inches ,, £6-10-0

Liberal discount for standing advertisements for long periods

G. P. VYAS,

GENERAL AGENT

P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."

Corner Prinsloo and Vermeulen Streets.

PRETORIA.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Tele. Add.: "NANJEDULAB."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS

P.O. Box 117 Tel. Add.: "CAJEE."

148 Church St., MIDDELBURG

ડી. બારલો અને સન્સ

ટાંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજંટ

સંચાનું તેલ, પટ્ટા વગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૩;

તાર્યનું સરનામું, 'ડીબર્નેન્ટસ'

એડવર્ડસ બારોડ, ડરબન.

શ્રી. કેવલરામ.

વેપારી અને કમીશન ફોરવર્ડર.

હીંદી રેશમ અને ચીનાઈ તથા બંબાના પ્રમાણ.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે.)

બોકસે ૫૩૨૦, જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 Castle Street, Capetown.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.

એબુબકર મરજન,

૧૨૯, કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સારી સ્ટીમર **લાકડાના ઉકવાળી** આશુ માસમાં અત્રેથી ડેલાગોઆબે તથા બેરા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે મુરેસુરી સગવડ છે તેમજ ખાસાશી ડીશ્યન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, પહ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થેતા હતા, તે હવે ખુશનો સુકર છે કે અમથો અમથ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાશે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકનાર દેશ જનારાઓએ તપાસ રાખી રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેયા તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જાણ માટે અતરે આપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચ્યા જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થવાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકુલી ઔર અમકુશી દરબનસે કોલંબો ઔર મદ્રાસ હો કે કલકત્તા રવના હોગી.

અમકુલી	ટન ૩૩૦૦	તા. ૧૧ મે.
અમકુશી	ટન ૨૮૦૦	તા. ૧૨ મે.

தெட்டாஸ் ஸடரஃட் ஸ்டீம்.

"அம்குலி"	டன் 3,300	மேயில் 11உ
"அம்குசி"	டன் 2,800	மேமில் 12உ

கொலம்பு மதிராஸ் மீசாக்கடாக கல்கத்தாவுக்கு தெரிவுபடுத்த

બી. ઇબ્રાહિમ ઇસમાઇલની કું.

૧૨૪, ૧૨૬, ૧૨૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address Kathorian.
P. O. Box 125.

જેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન

King & Sons,
West St. Durban.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

FOR SALE.

Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail,
9/- per dozen,
Trial orders solicited.

Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925, JOHANNESBURG.

તાજી રેનુક ૯/- ડઝન.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)	12/6
Half Yearly	7/6
Quarterly	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	17/-
Half Yearly	9/-
Quarterly	5/-

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhagunal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
120 Castle Street.
C. P. Lecheron,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Bros.,
Box 332.
Madhavjee Jethu & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Adoobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawan Mahomed & Co.,
Ploywright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 758, Grey Street.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Huffejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodeen,
Market Square,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen
WATERFALL, near Johannesburg.

DHANJI MORAR,
Box 6931.
DOOKIN TELI,
Box 4980.
FAKIR KALIAN,
Box 6031.
Govind Dalabh,
Box 6031.
GOVIND MOWJI,
Box 6360.
LAKHMAN MADHU,
Box 5999.
MORAR BHIKHA,
Box 5999.
PARBHU HIRA,
Box 5999.
PEMA JERAM,
Box 651.
RATANJI KALIAN,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. SURATI,
Box 6031.
VANMALI GOSI
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
AHMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathoray Chetty,
2 Otto Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. SAMY, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 108.

KRUGERSDORP

A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
56 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD CAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.
SULIMAN EBRAHIM AMOD & Co.,
Box 262, Market Square.
VANMALI KOYA,
Box 294.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.
I. A. Timol,
Produce Dealer.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
Box 117, Church Street.
DAWOOD ISMAIL,
Box 150.

NORTHDENE

Dawjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 140.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOSHOF,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 198.
HAJEE HABIB,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Alia,
Box 198, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 642.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1756.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box [redacted].

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Ciga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.
A. M. Mather,
Produce Dealer.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Mechan.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soghan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. BRAIDA,
Box 96.
ESSOP SULEMAN,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Morar,
Box 43.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Bassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

વૈદ્યકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદ્યક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદ્યકલ્પતરૂ" માસીક. બાર વર્ષ થયી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગૃહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું **સાફ અક્ષરે વૈદ્ય જયશંકર લીલાધર રોજીરોડ, અમદાવાદ** લખવાથી એક અંક નમુના હાલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા બેહતું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વૈદ્ય જયશંકર લીલાધર
ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. M. NRAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix,
Post Free, 7d.

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર શ્રી. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરકયુરીક્લેન,	ડરબન.
બાબુ તાલેવંતસીંગ,		વેરુલમ.
જી. સી. પટેલ,		સ્ટેંગર.
એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
પી. એમ. જેશી,	બોક્સ. ૧૬૫૭	પ્રીટોરીઆ.
એંડ્રીઆ ઔન્ડ મહેતા બ્રધર્સ,	બોક્સ. ૧૬૬	પીટર્સબર્ગ.
વીઠલદાસ બ્રધર્સ,	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
ટી. ડી. ત્રીવેદી,	બોક્સ. ૩૭૨	કોંબરલી.
બી. આર. નાયક,	સોલસબરી,	રોડેશીઆ.
વ્રજદાસ અને લાલચંદ,		ડેલાગોઆબે.

થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.
(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ પેની, ,, ,,

એક સત્યવીર—કથા.

સોક્રેટીસનો બચાવ.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MAY 2ND, 1908 No. 18

Contents

EDITORIAL COMMENTS:— Page

On Education 189
Indians in Natal 190
No Incompatibility 190
Trading in Locations 190
Justification By Works 190
Lobito Bay Indians 191

OTHER ARTICLES:—

Stanger Indian School 191
Lobito Bay Indians 191
Transvaal Supreme Court 191
Maritzburg's New By-Laws 192
Sir Percy Fitzpatrick on Black and White 193
Maritzburg Hindu Young Men's Association 194
Colour in Natal 195
Indentured Labour in Natal and Federation 195
A New Socialism 196
Indians in East Africa 196
Krugersdorp Asiatic Trading ... 197
Progressives in Slave 198
The Colonies and British Indians... 198
Asiatic Passive Resistance 198

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 2ND, 1908.

On Education

IT would be difficult to exaggerate the importance of the inaugural address read before the newly-formed Native Affair's Society of the Transvaal by its first President, Mr. Howard Pim. It indicates a new phase of politics in the Northern Colony, where native policy has been notoriously reactionary and points to a rift in the clouds through which the silver lining peeps, enabling us to realise that, in the Transvaal, as elsewhere in South Africa, it is beginning to be understood that, to a great extent, the duties of the ruling race towards the principal subject races of the sub-continent have been largely neglected, and that, unless the problem is regarded from a new viewpoint, the evil arising from the systematic neglect of the past will become incalculable and overwhelming.

Perhaps the keynote of Mr. Pim's remarkably able and lucid exposition of the native question lies in the statement that "we recognise to the full that the native population have their rights in this country and that these rights must be respected." In point of fact, "we" do not do anything of the sort. "We" regard the native theoretically as a fellow human being, but for all practical purposes, he might as well be an animated creature of the lower order, to be exploited to suit "our" needs, and to be crushed down when he endeavours to develop along lines independent of "our" needs. And here we would explain that we make this statement, not because this journal in any way desires to pose as an advocate of native rights *per se*, but because we realise that the mental attitude that we have referred to affects the relatives existing between the European population of the more retrograde portions of South Africa towards all coloured peoples resident therein, notably the Indian population, and especially that section of it which, in this Colony, is serving under indentures, the result being that Indian bodies are cared for so long as they may properly be regarded as instruments for the direct acquisition of wealth for white employers, but as an undesirable incumbrance when their owners desire to direct their energies towards their own higher development.

The chief point emphasised by Mr. Pim was the universal craving of the native for education. What is the cry? Meat? Drink? War? Simply education. And if the native cannot get that education in South Africa, he will go elsewhere to seek and acquire it. Education in South Africa should be South African. It should partake of the spirit of the country. Whether a man be white, black, or brown, all men who are born and bred in South Africa are sons of the country upon whom the country's welfare depends. What South Africa needs more than anything else is the production of the best white men, black men, and brown men possible, men who are born with the spirit of the land in them, men who are different from, but as good as, any other men, because they are splendid South Africans, and it is the duty of South Africa to create circumstances suitable for the production and reproduction of such desirable specimens of humanity as these. Each of us has his talent, but it is useless for South Africa to hope for the best possible investment of these talents if we are not allowed to learn how to employ them, if we are taught to regard ourselves as members of a servile race, owing servile duty to a class that exists upon and ruins itself by our servility. Freedom of development is the first requisite. The ordinary laws of development provide for the rubbing off of sharp corners that inconvenience the general body and tend to prevent the suitable development of each portion thereof. We know how this lack of opportunities, this forbidding of normal mental growth, has driven some of the most promising representatives of the subject races into the camp of the enemy, how good material has become recalcitrant, how willing souls have become embittered.

And so we say again that South Africa must provide sufficient "opportunities for these children of ours (be they black, white, or brown) to develop to the full their talents and character." But what do we find? In Natal, a beggarly £8,000 is spent upon the education of 900,000 natives, whilst an infinitesimal sum is spent on the education of the children of over 100,000 Indians, most of whom either came here themselves or are the descendants of those who came here, to supply the labour needs of this Colony. These thousands of Colonial-born-and-bred Indians are in a state of mental stagnation and starvation. Occasionally, a farseeing parent sends his son to England to secure a professional training. But what is even more needed in this country is industrial and agricultural training. The land cries aloud for cultivation and development. Huge quantities of goods of all kinds are imported that might easily be manufactured here, if only indigenous skilled labour and intelligent organisers of such labour were available. So much could be done with the raw material to hand. We are reminded of the lamentation, "Water, water everywhere, but not a drop to drink."

The same story is to be heard in the Transvaal. A large native population is to be found there upon whom some £12,000 per annum are spent for education, approximately the same sum is spent upon the annual upkeep of the zoological collection in Pretoria. And for Indian education, not a brass farthing is forthcoming. That is the way South Africa performs its primary duties towards its potential citizens. We depend for the very nursing of our children upon untrained coloured labour, and we are content to allow those children to grow up in an atmosphere of ignorance, superstition, ingratitude, and colour prejudice. What hope is there for a people so unresponsive to the calls upon its sense of responsibility?

Yet there is hope, for the neglectful element of the South African population is being forced to realise its shortcomings by reason of the awakened longings for intellectual development and independence of labour manifested by the neglected. The native peoples are avidly swallowing all the instruction that they can produce, good, bad, and indifferent. The Interstate Native College is a monument to the inherent good sense of the natives, and this journal will not cease to hold it up as an example of

what should and can be done to the somewhat apathetic Indian community. The present generation of Indians will need to plunge their hands deep into their pockets if they do not desire the well-deserved reproaches of the rising generation in the years to come. For the development of what is best in men, unfettered freedom of intellect and opportunity is demanded, and if the Governments are asleep to the primary functions of Government, then it behoves the governed to create that freedom and to utilise those opportunities by a self-sacrificing expenditure of their own energies and efforts.

Indians in Natal

THE next few months will be fraught with lasting consequences so far as Indians in this Colony are concerned. The battle-cry is and will be for some time, "Down with the Indian trader." We hope that this cry will not induce a sense of false security among the non-trading Indians. They cannot escape suffering, if traders have to undergo it. If a limb is injured the whole body suffers with it.

Slowly but surely Indian trade is being undermined. Indian storekeepers are being crushed in a very insidious manner. And now comes the proposal to stop all Indian licences within ten years, compensation being paid at the end of the period. He who runs may read that compensation is merely in name. There can be no traders to compensate after that period if the Dealers' Act is used against them. The ever vigilant Mr. Ritch was quick to perceive the hypocrisy of the idea and lost no time in pointing it out to the British public.

What is the Indian position? So far as we are aware, Indians recognise that newcomers from India can only be the fewest possible. But they also assert that Indians who have a right to remain in the Colony should have the full civic rights that are enjoyed by the white inhabitants. They claim that Natal is just as much theirs as it is that of the Europeans domiciled in the country. They cannot, therefore, accept any notice to quit, even though they were compensated, unless compensation became a pension for life suitable to the station in life of the trader in question.

Let us take the trader's own standpoint. He has been in the Colony for the last twenty years. He was allowed to settle in the country by the then Government. He has made Natal his home. He has a family dependent on him—why should such a man be called upon to leave the country? To say: "There is no room for him, this is a white man's country," is simply nonsensical. He must be treated as part of the body politic, and what is more, he must see to it that he is so treated, even though he be in the minority. That would be the test of his manliness and no other. If he do not make the attempt he will deserve to leave Natal. To expel the Indian trader from Natal is practically to starve him. Nor can he change his occupation in Natal. He is born a trader and he will die one. If he is forced to return to India, he goes away a discontented man and naturally so. No British Colony can be allowed to manufacture malcontents.

The Dealer's Act has now lived a decade and the Indian trader has chafed under it for all that time. Its operation has well-nigh reached an intolerable point. He has exhausted all the avenues left open to him by the technical law and he has, as a rule, gained no redress. He must, if need be, now advance a step further, copy his Transvaal brother, and become a passive resister for the sake of himself, his country both of birth and adoption, and the Empire of which India and Natal are but parts. This may at first sight appear paradoxical, but a little reflection will show that the Indian who will manfully stand up for his right and be prepared to lose all in asserting it, will live out the Empire ideal and make the rulers do the right thing in spite of themselves. Of such only can real empires be made and by such alone may they be held together.

No Incompatibility

SPEAKING AT THE ST. GEORGE'S Banquet, in Johannesburg, last week, Lord Selborne is reported to have said:

> There is nothing that Englishmen ought to be more proud of than that when we have buried the hatchet with the French or with the Scots or with any other people, the hand of brotherhood is given for ever and ever. For there is no incompatibility between that spirit and the true spirit of patriotism.

We have said before that Lord Selborne's sentiments are often of the most liberal, but that his practice of them leaves much to be desired, there being, at times, so little logical connexion between the lofty theories and the unsatisfying practice. Nevertheless, we trust that we are not taking an improper advantage of our functions when we claim that Lord Selborne is bound to agree that the natural interpretation of his words on the occasion referred to, is that there is no incompatibility between the true spirit of British patriotism and the extending of the hand of brotherhood to the British Indian community with whom, as a result of the settlement so happily arrived at last January, the hatchet has been buried. For, before the hatchet of racial strife can be decently interred, it is manifest that each exponent of racial difference should have been able to discern the fundamental racial identity of the one with the other. It is only then that the conception of brotherhood can arise, and, with it, the true flame of patriotism can [illegible] brightly amid the shining gloom.

Trading in Locations

ELSEWHERE WILL BE FOUND THE text of an important judgement delivered by the Supreme Court of the Transvaal with reference to the right of a municipality to regulate trade within its locations set apart for natives. The Court held a regulation preventing a white man from trading within a native location was a proper and therefore a lawful one. The question whether a by-law which, if it were an Act of Parliament, would require the Royal sanction, could be framed, does not appear to have been discussed. But now that the matter has been taken to the Supreme Court, perhaps the larger question raised above had better be decided.

Justification By Works

NOT LONG AGO, SIR MATTHEW NATHAN, in a public address, intimated that, if the white man intended to occupy his present position of supremacy, he would have to justify his arrogation of power by action. Sir Percy Fitzpatrick, at the Progressive Congress in Johannesburg, last week, uttered the same warning. "The white man must justify himself," he is reported to have said. Nothing could have been more trite. We have heard so much of vocal proof of superiority, and have seen so many instances of non-whites forging ahead because of their industry, perseverance, and legitimate ambition, that thoughtful people are beginning to opine that, unless the white man "hustles" a bit, contrives to realise the situation, and condescends to use his hands and brains, he will be rapidly outclassed, and must give way to those who can better adapt themselves to altered circumstances. The Marianhill Monastery is turning out native artisans fully qualified to carry on all the industries for which there is a demand in this country. There is a growing population of Indians born in South Africa who will demand a place, and no mean one, in the economic fabric of the sub-continent. It is impossible to shut one's eyes to the fact that, in the Cape Colony, as elsewhere, the Cape coloured people are the mainstay of agricultural pursuits and industries that have grown up in the Colony. Moreover, this coloured labour is becoming more and more skilled, reliable and intelligent. Every year adds to its efficiency, and every year adds to the numbers of non-whites, whose home is in South Africa, and who are qualified to compete with the white man and to earn an honest livelihood. These are fingerposts that indicate the road along which the wise man must travel, if he would arrive at a well-balanced and comprehensive conclusion as to the future of South Africa, and the "conflict" of races that looms so large in the distance.

Lobito Bay Indians

THE NATAL INDIAN CONGRESS has sent a cable to Lord Ampthill's committee and a wire to the Natal Government regarding the Lobito Bay Indians. The Congress has rightly thrown the responsibility on the one and sought information from the other. Natal is committed to the policy of thinning out the Indian population. The local Government therefore could not be expected to go out of its way to keep these Indians. We assume that there was some flaw in their claims for domicile, and therefore they have been sent away to India. But the Imperial Government was concerned in advancing their claim to remain in Natal, seeing that they were sent from Natal to Lobito Bay by its sanction, and that had they not been so sent, the Natal Government could not probably have sent them to India. Mr. Dawad Mahomed and his committee state that the men did not wish to go to India, and that they said they were old residents. It is the duty of the Imperial Government to investigate the matter and protect the men.

Stanger Indian School

A correspondent writes that on the 23rd inst. His Excellency the Governor of Natal (Sir Matthew Nathan) paid a visit to the Government-Aided Indian School, Stanger (Mr. Anthony A. Simon, Headmaster). His Excellency took a very great interest in the inspection, and he wished the school well. The Acting Magistrate (Mr. P. B. Goble) and other leading gentlemen of the district accompanied the Governor.

Lobito Bay Indians

The Congress Active

A telegram has been sent by the Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress to the Hon. the Colonial Secretary, Maritzburg, requesting information as to why the men who were previously living in the Colony have been sent to India, and whether any arrangement has been made in regard to looking after these men on their arrival in India.

A cable has also been sent to the South Africa British Indian Committee, stating the facts and suggesting that the Imperial Government is concerned.

London, April 18.—Mr. L. W. Ritch has sent letters of protest to the Indian and Colonial Offices, owing to 1,300 Indians from the Lobito Bay Railway being compulsorily sent back to India, instead of being allowed to remain in Natal.—*Reuter*

Transvaal Supreme Court

Trading in a Municipal Location

A White Hawker's Appeal Dismissed

Adolf Smith v. Germiston Municipality.—Judgment was given in this matter, which was argued on the 13th inst. The appellant, who held a white hawker's licence issued by the Germiston Municipality, appealed against a conviction by the Assistant Resident Magistrate, Germiston, for (1) contravention of Section 30 of the Germiston Municipal Location Regulations, in that he traded in the Germiston Municipal Location, and (2) contravening Section 33 of the same regulations by failing to satisfy the superintendent of the location that he was there lawfully, and refusing to leave when ordered to do so. The Magistrate on the first count imposed a fine of £3, or three days' imprisonment with hard labour; on the second count the accused was cautioned and discharged.

Sir Wm. Solomon, in delivering judgment, dealt first with the objection taken by Dr. Krause on behalf of the appellant that it had not been properly proved that the Lieut.-Governor had signified his approval of the Municipality's assumption of control over the location, in terms of Section 1 of Ordinance 17 of 1905. His Lordship held that the section had been complied with by the notification of such approval in Government Notice No. 918 of 1907, and the subsequent passing of a resolution by the Municipality assuming control of the location in terms of that notice. Dealing next with the contention that the regulations for contravention of which the appellant had been convicted, his Lordship said section 37 of Ordinance 58 of 1903 empowered the Council to lay out locations for natives, and gave power to the Lieut.-Governor to make regulations (1) for the proper carrying out of the provisions of the section, and (2) for the effectual supervision of locations. Power was given to the Council to set apart an area of ground and lay it out for the occupation of natives; and the fact that it was to be so set apart and laid out implied, in his Lordship's opinion, power to set it aside for the exclusive occupation of natives, and, with it, power to prohibit persons other than natives from occupying the location. It was therefore within the powers conferred on the Lieutenant-Governor to provide, as provided in Regulation 30, that no person other than a native should reside within any location. But the regulation went further, and provided that no such person should trade in a location. A location was an area set apart for the exclusive occupation of natives, though his Lordship was not prepared to say that it was an area for the exclusive use of natives. The power given to the Lieutenant-Governor to make regulations for the effectual supervision of the location obviously included the right to regulate and control to some extent the conduct of individuals within the location, and also, consequently, to restrict their liberty of action. It had been argued that there was no power to make regulations affecting persons outside the location, and that, consequently, there was no power to prohibit such persons from entering the location for legitimate purposes. The question was whether the regulation was reasonably calculated to attain the object which the legislature had in view, namely, the effectual supervision of the location, or whether it was so clearly unnecessary for that purpose, and so unreasonable, that it could not be supported by a Court of Justice. On that part of the case his Lordship would like to refer to the remarks of the late Lord Russell, L.C.J. of England (1898, 2 Q.B. 91). His Lordship read the L.C.J.'s judgment, and said that in his opinion the regulation in question was not, to use the words of Lord Russell, "such an oppressive or gratuitous interference with the rights of those subject to the regulations as to find no justification in the minds of reasonable men." It was probable that in framing such a regulation the Lieutenant-Governor had in mind the consideration that it would be extremely difficult to supervise the conduct of natives in locations if white persons were freely allowed to trade there, and that the constant presence of an inferior class of white traders might have a prejudicial effect upon the natives and militate against their effectual supervision. In his Lordship's opinion the regulation was not so unreasonable as to justify the Court in setting it aside. It was within the power of the Lieutenant-Governor, and the accused was properly convicted of contravening it. In regard to the conviction on the second count, it was clear that if the accused had no right to trade in the location, he was not there for a good and sufficient reason, and that under the regulations the superintendent was justified in ordering him to leave, and, when he refused to do so, in charging him with contravention of Regulation 33. It had been argued that that regulation was "ultra vires," because it gave arbitrary powers to the superintendent. But if persons were to be excluded from the location it was clear power must be given to some person to call upon them to leave the location if they had no right to be there. The mere fact that such powers were conferred upon the superintendent of the location did not make the regulation unreasonable and therefore "ultra vires." The appeal must be dismissed, and the conviction and sentence confirmed.

His Lordship then read a concurring judgment by Mr. Justice Mason; Mr. Justice Bristowe also delivered a concurring judgment.—*Transvaal Leader*

Maritzburg's New By-Laws

We take the following from the amended By-Laws of the City of Pietermaritzburg, as passed by the Municipal Council on the 24th December last, and now appearing in the *Gazette* :—

281. No person, company or firm shall trade or deal in goods within the Borough, or carry on any business or exercise any privilege for which a licence is required, without having previously obtained the requisite licence therefor. Persons or firms occupying more than one shop or store must take out a licence for each shop or store so occupied by them.

281a. No licence granted under these By-Laws shall extend to a longer period than one year, and every such licence shall terminate on the 31st day of December of the year for which it has been granted, irrespective of the date of issue.

281b. No holder of any licence shall, when requested so to do, refuse to produce to the Licensing Officer or any duly authorised official or Police Constable, his licence or badge.

281c. No person, company or firm shall carry on any trade or business in the Borough without previously causing his or their name or designation to be painted or posted up in English characters outside his or their place of trade or business fronting the public street.

281d. No person, company or firm shall trade or carry on business in any open space of land or in a passage, whether public or private.

281e. A wholesale dealer shall be deemed to be a person or firm selling in bulk, or in original packages, or selling to retail dealers for re-sale by them. A wholesale dealer's licence will cover a retail dealer's carried on by the holder in the same premises.

281f. A retail dealer shall be defined as any person who barters, trades, or sells by retail, goods or produce to be used or consumed by purchasers; provided that a person who trades only as a Hawker, under a Hawker's licence, shall not be deemed to be a retail dealer, nor shall a vendor who hawks milk, fish, poultry, garden produce or goods manufactured by him.

282. Any person desirous of obtaining any licence of the following classes, to wit: Dealer, Butcher, Baker, Hawker, Billiard Table, Place of Public Entertainment, Eating House, Boarding House, shall make application to the Licensing Officer in writing stating his full name, address and occupation; the class of licence required; the nature of description of the business proposed to be carried on, and shall be bound to satisfy the Town Council or the Licensing Officer that any premises on which the applicant proposes to carry on business are suitable for the purpose, whether as regards their situation or sanitation or character of the building structurally or otherwise. In the case of an application for a new licence a plan of the premises sought to be licensed must be furnished by the applicant. The Town Council or the Licensing Officer may, for any reasons to either of them appearing sufficient, refuse to issue any licence.

283. Every person carrying on business within the Borough shall be obliged to keep his shop and premises in a clean and wholesome state, and the Town Council may appoint the Inspector of Nuisances or other fit person or persons to visit shops and premises from time to time in order to ascertain whether the same are kept in a clean and wholesome state.

284. A European Eating House shall be deemed to be a building or place (other than an Hotel licensed for the sale of liquor) where articles of food and drink are sold for consumption on the premises; a Boarding House or lodging house shall be deemed to be a building or premises in or upon which accommodation for five or more boarders or lodgers is provided.

285. A Native Eating House shall be deemed to be a building or place (other than a building licensed for the sale of Kafir Beer) where articles of food and drink are sold for consumption on the premises by Natives or persons other than Europeans.

286. No person shall, in a European Eating House, serve or supply any Native or person other than a European with articles of food or drink.

287. No licencee of any Eating House shall use for the accommodation of persons obtaining food or drink any room not properly lighted and ventilated.

288. No licencee of any Eating House shall permit or allow any person other than himself personally to conduct or carry on the trade or business, unless such person has first been approved of in writing by the Town Council.

291. No licencee of a Native Eating House shall permit the same to be open between the hours of 9 p.m. and 5 a.m.

292. No licencee of a European Eating House shall permit the same to be open between the hours of 12 midnight and 5 a.m.

302. No person shall hawk within the Borough any goods, wares, or merchandise (not including milk, fish, poultry or garden produce, or goods manufactured by the vendor) without a hawker's licence, and every person hawking shall wear on his arm above the elbow a badge, or exhibit such badge on his basket or pack. Such badge will be supplied by the Council under security of the deposit of the sum of Five Shillings for its safe return. Such badge shall bear on it the word "Hawker" and a number corresponding with the distinguishing number of the licence. The licence and badge shall not be transferable, and any hawker who shall transfer his badge and any other person who shall use same, shall both be deemed to have contravened this By-law.

302a. No licensed Hawker shall be permitted to employ any servant or other person to vend goods unless such servant or person has a seperate licence and badge of his own.

302b. No person holding a Hawker's licence shall take up any fixed or permanent stand, station or position, but must be an itinerant vendor of his goods, which he may vend only on the public roads of the Borough.

303. No licence shall be transferable from the holder thereof or from the licensed premises to any other person or premises without the consent of the Town Council through its Licensing Officer.

303a. The following is the tariff of Licences issued by the Town Council under these By-Laws:—

	Per Annum.
Wholesale Dealer	£ 5
Retail Dealer	3
Butcher	3
Miller	5
Bakers, including Confectioners	3
Boarding and Lodging Houses	3
Refreshment Rooms	3
Native Eating House	3
Public Billiard Tables	10
Theatres and Places of Public Entertainment	10
Hawkers	3
Manufacturers	3

303b. Any person or firm, grinding, milling or crushing grain, produce or other commodity, and whether for hire or stock, manures, or otherwise, shall be deemed to be a miller for the purpose of these By-Laws: Provided, however, that persons or firms milling, crushing or grinding by hand power only shall not be deemed to be millers.

303c. Persons and firms shall be deemed to be manufacturers who, not being in possession of wholesale or retail licences, shall make, prepare, fashion, or construct articles or goods of any sort to be sold, traded or bartered: Provided, however, that persons in possession of hawker's licences making goods or articles of any sort which they personally sell, trade or barter shall not be deemed to be manufacturers for the purpose of these By-Laws.

COLONIAL-BORN INDIAN'S SUCCESS. We congratulate Mr. Abdul Hamid Gool son of Mr. J. M. H. Gool, of Capetown, on his recent success in the prosecution of his medical studies in London. Young Mr. Gool entered for the Michael Harris Competition Examination in anatomy, and secured the second place being granted a special certificate. He was also awarded one of the junior proficiency prizes valued at £10.

Sir Percy Fitzpatrick on Black and White

"The White Man Must Justify Himself"

Speaking to a motion at the Progressive Congress last week, Sir Percy Fitzpatrick said:

They found a suggestion as to the statutory limitation of the sphere or the ratio of white and coloured labour in the mines. Not on the Rand. Not in any other industry or walk of life. An industry, a development, an area, might be encouraged by one of two processes—either the legitimate facilities given for its growth or by the restriction of competition. In their (the Progressives') judgment it had been desirable to foster those conditions which would promote the growth and welfare of the white peoples.

Coercive Legislation

A suggestion was now made that a further step should be taken to restrict the activity of the coloured people. That was a cardinal point to which their attention had to be given. Personally, taking the long view and not the view of to-day, looking to the whole of South Africa, not even going so far as to look at present or Imperial obligations, but looking to the whole of South Africa, and to the probabilities and almost the certainties of the future he would tell them that he had no faith either in the wisdom or in the feasibility of coercive legislation founded upon race or colour distinctions. The problem before them was a difficult one in any case, but it was complicated by this that there arose side by side and insuperable two considerations to be dealt with. The first was to increase and to maintain a larger and ever growing white population. The second to restore that confidence in the foreign investor which would give them back the capital wherewith to create the expansion by reason of which alone they could increase or even maintain the white population of this country. It was the failure to realise that there were these two considerations to be recognised that caused the trouble. Look back upon what had been attempted. Every measure brought forward had some little element in it which could disturb or retard the growth and restoration of the confidence in this country which would give them the expansion that was necessary. What was the use of talking about increasing the white population if simultaneously they were robbing themselves of the means of maintaining it?

Race Differentiation

Now, to another phase. Supposing that these measures which were hinted at or suggested could be carried out, he would tell them that he thought they were building up hopes that would again be shattered. He thought they were promising the impossible. At any rate they with him who felt [illegible] and thought on this subject must [illegible] before them in their minds such facts as were available, and must then think like men, without fear and without favour. Why were those things impossible? Why was discrimination on the ground of race or colour unworkable? He would tell them why in his opinion. But he would begin by pointing out to them that such discrimination did actually occur to-day and had been allowed as Mr. Duncan pointed out yesterday. The law which had given rise to this discussion—the Squatters Law—differentiates on the ground of colour. It was on the Statute Book passed by the Imperial Government. It was an old law. He had his doubts whether, if that law was introduced for the first time to-day, it would pass without the veto. Last session they tried in connection with the Game Preservation Ordinance to prevent or to practically tax out of existence the Kaffir's hunting dog, and there was justification because the Kaffir preserved no game and owned no game. He had no right to horses. Why did he want the horse tax? The reason was long could be communicated between the Kaffir dog and the white man's dog. Now, if they were to treat people it was true—how could they differentiate between the Kaffir himself and the white man? Surely he was more important than the dog and with more rights. Under their Constitution when those who desired to legislate in advance for the free white electorate of this country, to safeguard their interests against the Chinese, had certain clauses inserted they had over-reached themselves. Not that the clause referring to native affairs was unusual, but that the prominence given to these racial distinctions and colour distinctions, the advertisement given to that question, the passion aroused upon it, the appeal made to a party which was already indisposed or unable to realise their point of view, were such that the difficulty previously existing was stupendously increased (Hear, hear.) That day they had to face a deliberate placing upon the Statute Book of a law which violated the spirit of the Constitution and they had to seek the approval of the Imperial Government. Did they think they would get it? They might or they might not. They talked of federation and of unification. More than half the white population was within the limits of the Cape Colony.

The Native Franchise

In three States in South Africa the right of the native to obtain the franchise was recognised in the Constitution—Cape Colony, Natal and Rhodesia. Did they believe that under that federation or unification at which they were aiming it would be possible to propose to carry that without the assent—of the Imperial Government to laws which their common sense would tell them were unworkable in practice and unfair in principle, laws differentiating between different classes upon the ground of colour?

The Colour Line

We would tell them why they were unworkable in practice. No man living—and many had tried—had been able to draw the colour line yet. Instances would come to their minds to show them that that line had been passed and repassed many times in every sphere of life in South Africa. They could not go back. The natives of South Africa outnumbered the whites enormously. Many of them were qualified to vote, and many of them were being educated. But all the coloured people of South Africa were in a stronger position still. There was to-day nothing in the law which would permanently exclude the coloured people in the future State of South Africa from participating in industrial rights. The native had shown himself not incapable of education to a considerable extent. The native had acquired considerable skill in trade and very considerable skill in farming. What was lost sight of was that the native was of the soil. It was the indigenous South African native who was in permanent rivalry with the white man, and not the yellow labourer or any other imported labourers, who could go back to their own country. (Applause.) The native loved his country as they did, and he loved his surroundings. It was not a matter of love alone. It was a matter of ignorance. The white men could go to any country because they knew something about it; but to the native this was his world. Compulsion was the only thing which would turn him out, or the suggestion which he hoped was not seriously meant—the hint in the report he had referred to. He did not think that the gun and gunpowder argument would commend itself to anyone. The points he was bringing forward to-day were submitted to the Executive some weeks ago. Yesterday, or the day before, he saw a reference to an article in the London *Times* showing that there would be great interest in native affairs when the question of federation came up. He also read hurriedly portions of what seemed to him a most admirable paper by Mr. Howard Pim. He recommended them to study it and think the facts over.

Realising the Inevitable

Do not attach much value to the suggestions which were built upon the hope that they could pass legislation securing with ease the white man in certain spheres or ratios. It was not to be relied upon. He was not advocating a policy. He was not saying, do not attempt it: but for heaven's sake [illegible] reason to their aid and ask whether that could be obtained or whether it could abide. He did not believe it could. He believed they had to come to hard rock and the white man would have to justify

himself. Let them face it to-day. They lost nothing by it but gained enormously. Let them not wait until they were helpless and hopeless at the mercy of the inflowing tide. Let them not put their little sand wall against the waves. If necessary let them get back and build their breakwater.

Whites must Outwork the Natives

They were faced—so they were told by representatives of the Government—with competition on equal terms. They must work—they must outwork the native. That was practically what it meant. They could do it. The white man had proved it all the world over, but he had the profoundest misgivings, with the policy which had brought the white man down to 3s. or 4s. a day, when the cost of living had not been proportionately reduced, that it would be to the advantage of the country. He felt that a sacrifice was necessary. That they must go through the fire sometimes. But it did seem to him to have been a terrible plunge to make and with little security for a good result. Look what it meant. The intermingling policy began industrially. The next step would be politically, and then socially, and then racially, and it was an inevitable progression unless they made their stand. If they made their stand they should let their defences be real and upon merit. They should not rely, they should not lean upon the broken reeds nor listen to illusionary safeguards and proposals. It would require all the will and all the power of a united people, and to-day they who had to bear the white man's burden, they who represented those who began the building up of this civilisation, and who would have to carry it through, were not united. They were busy seeing whether they should have equal rights or whether one should have a privilege over another. The question was not yet clear for the federation or unification of South Africa. He had given a warning as strong as he could about what that tendency was and where it would end. It would end in a racial commingling if they did not make a determined effort in some direction. It must not be passive resistance, but actual. They should see whether they could not fulfil their mission and how. Because he considered it as essential to the welfare of the native as of the white man that the white man should be able to bear his burden and to carry it through.

The Moral Consideration

There would be some who would criticise the absence of the moral consideration, or the religious consideration. He would face that too. If there was a man amongst them who was prepared to talk of the equal rights of the white and black man, equal in the sight of God, his answer to him was: "That is as it may be interpreted by you, but each man will interpret the idea of his Maker." But that all men were equal in the eyes of man was not true. They made their laws for their criminals. They made their laws for their children. The native races of South Africa were not criminals; they were children. He said to the man who made that his standpoint—morality or religion—"Look down the vista of the years to come—not so far—and see your sister or your daughter married to a black man. Answer me. Are you comfortable? Look back and think what it would have been had your mother been married to a black man. Would you have the same satisfaction in your blood and position as you have to-day? Would you have the same confidence? If so, go forward, sir, you are a sincere and believing Christian, and God speed you. At any rate, if you have not my support you have my profound respect. But if in your blood there be one crinkle of fear, go home and hide your diminished head, because your morality is for others and not for yourself." That was the test for those who talked of equal rights and equality of all men. Apply the test to their own people, and if they shrank from it they should hide their diminished heads because they were imposters of the worst kind.

The Future

What were they going to do for these people in the future? What was to be their political right. Who had faced it honestly and thoroughly? None that he knew of. His conviction was, children as they were, that they would have to treat them as children. The control of those who were children must be as children: the control must be tempered by patience, sympathy, and accessibility, but it must be firm, with the determination that the white man's burden should be faithfully borne. Secondly, an outlet would have to be found for those whose legitimate aspirations would otherwise be cramped and killed, whose capacity would make them fit to be leaders, whose sense of injustice would be a permanent danger to the future peace of South Africa. They must face it; they could not sit for ever upon the safety valve. He begged them to think of it on the lines of what he had said that there was no question in his mind as to the possibility of equality between black and white as a whole. The remedy, the chance before them, were given in the reply by their executive:—"Education; technical training in trades and farming; equal and liberal facilities for land settlement: irrigation and scientific aids to farming; cheaper transport: cheaper living: unrestricted development of mineral resources, and reasonable and legitimate facilities and aids for other industries; in fact, progress in government and expansion in industry. These are the means which will help the white people to that position in status and in numbers which your executive have unbounded confidence it is their destiny to achieve; but these to be effective should be immediate in order that the white people may profit by their position to-day and not wait a generation until the flowing tide of coloured invasion will have grown to such dimensions as to be irresistible and overwhelming." He had nothing to add to that. They must come down to bed-rock.

The white man must justify himself. What he said was "Give him all the chance they could to justify himself." Let them have that progress in government and expansion in industry which was essential to them. Give the white man a chance to-day. Do not hold it back. Let them be united in one effort, and it would demand all the efforts and patriotism of all the white people in South Africa. If he had spoken to them strongly it was because he was convinced of the importance of this subject. It was paramount, and nothing had ever been, or would ever be, equal. Look down the years and make your efforts to-day. Otherwise God help them.—*Star.*

Maritzburg Hindu Young Men's Association

At the weekly meeting of the above Association held at 48t Church Street, on Sunday last, there was a very large gathering of members and Mr. Ramalingam Pillay, the chairman, presided. A fine selection of Tamil songs was sung by Messrs. M. Pather and K. Chettyiar.

This Association has opened a Tamil School, which was established nine months ago. The Association room is used for teaching, and a Head Master, an Assistant Teacher and an Inspector are provided and paid by the Association. The present attendance at the School is 125.

TEMPERANCE IN SOUTH AFRICA. We have received the annual report of the South African Temperance Alliance for the year ended September 30th, 1907, adopted at the meeting of the Executive Council held at Cape Town on the 3rd February last. From a perusal of the pamphlet, it is obvious that the activities of the Alliance are widespread and more than that, unfortunately, its efforts to secure an amelioration of the social condition of the inhabitants of South Africa, coloured and white, are being largely nullified by vested interests such as those which are making such tremendous efforts at Home to secure control of public opinion. We wish the Alliance every success, and trust that it will attract many adherents to the cause.

"Colour in Natal"

Under the above heading, the *Globe* (London) writes:

The important news announced from Natal this morning, that the Colonial Government will shortly introduce a Bill to fix a date after which Indian immigration would be illegal, and that the licences of Arab traders would be cancelled ten years hence, should be of deep interest to many in this country who are watching the gradual settlement of Imperial racial questions by the self-governing States of the Empire. . . . . The difficulties and dangers in the way of repatriating the Asiatics cannot be ignored. The Arabian traders in Natal are not indeed British subjects, and their expulsion therefore—if it comes to that—need not trouble us excessively. But the Indians are subjects of the Empire, and they may on that account quite reasonably look for protection. And they may look for it with the more expectancy, since we protested against their exclusion from the Transvaal when that country was under the Kruger régime. . . . . And they may in addition urge that while their exclusion from Canada is natural, since the Dominion is practically and and must remain an all-white country, yet in South Africa, where a large native race outnumbers the whites already by some nine to one, the Indians might be suffered to remain.

The argument in their favour appears unanswerable; but those who are the most ready to admit that will also admit that the Colonial States in question have decided that the Indian trader has to go. And since those Colonial States possess self-government, the power to decide lies with them and not with ourselves: for such is the essential and obvious meaning of self-government. . . . . A stronger and better directed Colonial Office could, it is true, do much in a quiet way to minimise and smooth over the difficulty, as Mr. Chamberlain did some ten years ago in regard to the very same matter in Natal. We have not many hopes of the present heads of the Colonial Office, in view of their continued ineptitudes; but it is to be hoped that they—as well as the officials at the neighbouring and better-equipped India office—will do what they can to lessen the soreness among the British Indians caused by a policy which we are powerless to prevent.

That some consolation should be given to the British Indians who are to be deprived of their livelihood is only just; and apart from that, it would have considerable effect in India, where Imperial policy on this matter of Asiatic immigration is being carefully watched, with anxiety by the loyal majority, and with eagerness for the purpose of mischief-making by the seditious element. What form the consolation should take is at present a matter of discussion; but it must be remembered, and especially by those who are at present working so steadfastly and well for the cause of the white nations within the Empire, that India is an integral, and in some respects, an older portion of our realm; and that our gift of British citizenship to the Indians, if it must be hampered by some necessary limitations in various communities, may be compensated by privileges elsewhere. One may hazard the suggestion, for example, that the Indians who are not allowed to pursue their trade in South Africa should have their attention directed to Uganda as a rich, promising, and fitting soil for their activities: and the possibility of pecuniary loss to them might be lessened by paying for them the comparatively slight expense of transportation thither. To this latter question we may return for fuller discussion later: at present it is enough to say that the spirit in which the Natal and Transvaal Governments set about their task of eliminating the Indian element in South Africa will be at least as important as the exact letter of the laws by which they intend to carry their point.

In reply to the above, Mr. L. W. Ritch, Secretary of the South Africa British Indian Committee, writes as follows:—

Apropos your article of the 28th ult., under the above heading, will you permit me to point out that while the contemplated stoppage of indentured labour importation into Natal has long been advocated, and will be gladly welcomed by the majority of thoughtful Indians throughout the sub Continent, the proposed further step to expatriate some seventy thousand British Indians, many of whom have been settled in the colony as long as thirty and forty years, have established business and raised families there, is regarded with the utmost alarm. Natal owes so much to Indian labour—Sir Liege Hullett recently remarked in the Natal House of Assembly, that "Durban was built up on Indian labour"—that the policy now deemed expedient indicates a regrettable obliviousness on the part of the colony to its obligations. Moreover, while compensation is hinted at, past experience teaches that the Dealer's Licences Act of Natal can be so directed against Asiatics as to effect their total elimination by refusing to renew their trading licences, well this side of ten years. I am afraid that the proposal to console the members of established Indian business houses in the principal towns of Natal by permitting them to settle in Uganda or some other equally remote district, will hardly be appreciated by the people principally concerned, nor yet be considered an altogether equitable transaction by the Aga Khan, Sir Pherozeshah Mehta and other influential loyalists in India, whose deep indignation was but recently expressed in respect of the contemplated degradation of their fellow countrymen in the Transvaal.

May I add that the proposed step is, moreover, one that can hardly be regarded with indifference by lovers of fair play in this country, and that after all it is to the Government of this country that India looks for the protection and fair treatment of her children?

Indentured Labour in Natal and Federation

A Rand Comment

Writing editorially on the resolution passed at the recent meeting of the Natal Agricultural Union, the *Rand Daily Mail* says:

The public of Natal must frankly recognise that by adhering to the policy of Indian labour, they also determine to stand aside from the federation movement in South Africa. One of the conditions of closer union would be that the Federal Parliament controlled immigration. The Australian Colonies laid down this principle, and it is difficult to see how it could be ignored in South Africa. It is certain, too, that under a scheme of of confederation, the other Colonies would not consent to any further importations of Asiatic labour. It would be absurd to arrange a protective tariff at the coast for the express purpose of building up South African industries and then allow one Colony to import Asiatic labour in order to undersell the factories of the other Colonies. If the governing party in Natal mean to adhere to their importation policy, they will have to refuse to enter a federated South Africa; and if they stood aside the other Colonies could not afford to grant inter-colonial free trade to a community existing upon cheap indentured labour. It seems to us, therefore, Natal is steering a course which can only lead to very serious dangers. As time goes on the presence of an Asiatic population far out-numbering the European will produce grave difficulties. Attempts to enforce a repressive policy must fail, it will be more and more difficult to withold the franchise from a class which will ever become more wealthy and more powerful and ultimately the question will arise whether a Colony of such a type can be allowed to retain the privilege of self-government. Natal may be prepared to accept all these risks rather than give up her coolies. She may even try to persuade the other Colonies that her methods are the best.

ANOTHER STUDENT FOR ENGLAND. We learn that Mr. Hoosen Haffajee of Ixopo intends sending his eldest son, Ajum Haffajee, to England at the end of next month, to study for the Bar.

A New Socialism

We take the following letter from the *New Age* :—

Your correspondent, "T. F. R.," of Pretoria, propounds what is assuredly a New Socialism. Indeed, were it not that in the course of his letter he twice uses the word "Capitalists" it would have been hardly capable of differentiation from the orthodox protestation of the petty white trader against Asiatic competition.

It is a fact that Indian coolies were first brought into South Africa by the Natal Government some forty years ago. It is equally true that this was done in the interests of the coast planters as also that, like all slavery and quasi-slavery, the principle as well as the incidence of the system of indenture are thoroughly repugnant to accepted British ideals. The more thoughtful South Africans deplore the system, while the more thorough advocate its prompt termination. Quite obviously a colony, and consequently the Empire of which that colony forms part, must suffer in morale from the continuance of a system which includes the "importation" of human beings, their transfer from master to master, their retention during service as quasi-chattels with none of the civic rights indispensable to the status of free men, and their repatriation at the conclusion of their indentures as an alternative to re-indenture or the payment of a special prohibitive tax.

It is, however, quite safe to affirm that no anti-Asiatic agitation would have ever arisen in South Africa had the patient Indian been content to remain the white man's serf, and had it not been for the immigration of some few hundreds of the Indian trading community.

The statement by your correspondent that "year by year the Asiatic population of this colony is increasing" is only partially true, and such increase as has lately occurred has been due to continued importation of indentured labour.

The danger of subversion of white supremacy in this colony may best be gathered from the fact that no Asiatic may acquire either the political or municipal franchise; may own fixed property; and is liable to segregation in seperate compounds.

After their recent manly opposition to the Asiatic Registration Act, during which numbers of them—merchants, shop-keepers, and little hawkers—sacrificed, not only their liberty, but every material asset for the sake of their communal self-respect and the honour of their motherland, your correspondent's gratuitous assumption of inherent superiority of the Kaffir, not to say of the white community, is perhaps not altogether convincing. My friend, Mr. Harold Cox, is well able to speak for himself, but he will, I know, permit me to employ a pronouncement of his to which, I submit, closer attention might, with advantage, be paid, as well by people styling themselves Socialists as by professed Individualists :—

"The strength of our Empire ultimately depends not upon the supremacy of the English race, but upon the maintenance of English principles. However proud we may be of our English blood, we cannot study the history of our country without learning that the population of England has been recruited from many countries and that this readiness to receive and absorb other races has been one of the many causes of our national expansion. Aliens have come here; they have imbibed our traditions and learned our language, and have become English in soul without a drop of English blood in their veins; and then they and their sons have gone forth to build up the Empire."

With all of which I thoroughly agree.

L. W. RITCH

Indians in East Africa

Views of Mr. Archibald Colquhoun

In the course of a paper read by Mr. Archibald R. Colquhoun before the members of the Royal Colonial Institute, on the 10th ulto., the author expressed his views in the following terms :

A great deal of our empire has been won by the sword; other parts are ours by prior right of occupation. East Africa came to us in quite a different way. From very early times considerable intercourse was kept up between the East African coast and Western India, and this connection led to a British protectorate over Zanzibar, since the beginning of the nineteenth century under Arab rule, and later a strip of the Arab coast.

. . . . . .

If we inquire how and why we became the possessors of this great slice of Africa, we find two main determining factors. First, the connection with India—trade flowed naturally across the Indian Ocean, *via* Zanzibar, fostered by the trade winds which blow from shore to shore, and this trade was being rapidly developed by steam communication. . . . . Besides the natives, there are in British East Africa some 30,000 Indians, while an undetermined number of Eurasians, Portuguese, Goanese, and the residue of the trading population of pre-British days, are included in the 2,500 who are counted as "white population."

. . . We are gradually arriving at the answer to the question, Why cannot East Africa develop as New Zealand or Canada have done, by a simple process of colonisation by white men and a rapid growth of political independence? The truth is that East Africa is sharply divided into a region which appears to be eminently suitable for white colonisation, where the white man might reasonably expect to build up a society on the political and social lines with which he is familiar, and another (and the greater) region where the white man must live only as a ruling class, and where political and social growth must be on entirely different lines. The problem is how to co-ordinate the aims and ambitions of these two sections and work them into an harmonious whole. No such problem, fortunately, has had to be faced by any other white community bent on establishing itself in a new country. The enormously difficult racial problems of South Africa have taken a different form, since even the tropical regions like Natal offered permanent homes within easy reach of the sea to the white occupiers.

. . . . . .

There is another class of missionary at work both in German and British East Africa, and as this individual is the subject of considerable controversy I propose to give you Herr Dernburg's view of him—I refer to the Indian retail trader. The 30,000 Asiatics in the country are by no means all coolies. There are a number of merchants of good standing (whose firms have been established for generations) with their employees, and there are a much greater number of small retail traders. Practically the whole retail trade is in Asiatic hands, and the Indian pedlar is not confined to the towns but is at work all over the country. It is advanced by those who are opposed to Asiatic immigration that these retail traders make white competition impossible and prevent the growth of an all-white community even in the highlands. Of course, if we could regard the highlands as absolutely apart from the rest of the country, and destined to develop independently, it might be possible by restricting immigration and by a gradual process of confiscation to eliminate the Indian element and replace it with a white one. But, apart from the ethics of such a course, the difficulties in the way of such a conclusion are considerable. Indians already possess a great deal of property at Nairobi—their methods have rendered the rapid growth of that town possible. Moreover, large sections of the line which ties Nairobi to the coast and to the great lake are worked by Indian coolies, and the government as well as the railway are partly administered by Indian subordinate officials. The latter might be replaced by a much more expensive article but the former could not, since natives cannot live in some of these regions. I believe that, even in the uplands themselves, Indian coolie labour may be necessary for development, and this especially if public works such as roads, railways and bridges are to make rapid progress.

The same conditions govern the labour market here as in other parts of Africa. In the absence of any

stimulus from cold, hunger, or ambition the native will not leave his home to work in any large numbers or for any extended time. Add to this the fact that he is absolutely raw material, and it becomes evident that he cannot compare for the purposes of pioneer work with the Indian. The employment of Indian labour in the uplands does not, however, imply the settlement of Indians on the land: and there is no reason why such territory as is best adapted for white colonisation should not be reserved for it. When we turn to the coast and other lowlands we find a different state of affairs. Here I believe the Indian to be an essential part of the population, and one which must become permanent. The tropical cultures on which the lowlands depend demand an amount of skilled labour which is not to be got from native sources. Little by little the native will be drawn into the economic scheme, but the process must be too slow for our ambitions—we do not want to move at the pace of our most backward members. At the present moment attempts are being made, with some success, to induce the natives to grow cotton on the coast; but the culture demands a care, method and skilful handling which can hardly be attained in one generation without a more strenuous discipline than we are prepared to give. The influence of the churches has supplied the stimulus in Uganda but elsewhere, in the coast-land especially, it is most difficult to get satisfactory results from native growers.

This native source must be progressively used, but it needs to be supplemented with Indian labour. For public works in the lowlands the coolie is essential, and as a retail trader he is equally necessary. As to the last point, Herr Dernburg has come to some very interesting conclusions in the German sphere. The Indian trader is, he says, the indispensable medium for trade with the natives. He can penetrate where no white man could and trade on terms impossible to us, terms which are nevertheless the only possible ones to the natives. The Indian trader is, therefore, a true missionary of civilisation, since he introduces the black races to the needs of civilised life and creates wants which they have never felt before. No white class could be brought in which would fill the place now occupied by the Indian trader in the economics of East Africa, and the German Colonial Minister deprecates the introduction of any but an independent and superior class of whites on the grounds that to bring in a poor white class would be disastrous. Having had the opportunity, in more than one continent, of seeing the evils arising from the presence of a "poor white" community in the midst of a coloured race, I can endorse this view of Herr Dernburg with conviction. We have here a cogent reason against unrestricted white immigration into East Africa, and one which must influence our whole policy in the development of that country.

A legitimate objection to the presence of Indians among a native population is their practice of usury, but this can be guarded against by legislation. An illegitimate one, in my opinion, is the reference which I have more than once seen to their probable evil moral influence on the innocent native. Such expressions as "corrupt religions" and "licentious rites" are entirely beside the mark. The Indians are on a much higher plane both of morality and intelligence than any African race, and objection to Asiatic immigration, either to East Africa or elsewhere, is aroused by what in another people would be considered virtues—industry, frugality and enterprise—and not by their vices. If East Africa were simply and solely a tropical dependency we should not have heard anything about the problem of the future status of the Asiatics. So long as the protectorate remains under the Imperial Government that question will not arise, and with a white population of only fifteen hundred or so it is perhaps premature to raise it. But the enthusiasm which the highlands have inspired in the pioneer settlers, and their desire to secure this fine country from future difficulties, as an unhampered inheritance for our race, make it natural that they should try to profit by the experience of other white colonies and avoid pitfalls. I am not prepared with *obiter dicta* on this knotty point. I can only point out that historically, and to a certain extent economically, this country is an offshoot of our Indian Empire. A great portion of it will not be developed without Indian help. We have no right to act dog-in-the-manger. The issue of the great world struggle which seems imminent—the attempt by Asia to reverse, or at all events to reform, the terms of her intercourse with the West—it is impossible to predict, but I feel very strongly that in the interests of those who will come after us we should avoid prejudicing that issue by acts of injustice or illiberality. The peculiar physical conditions of the country cannot be ignored in the attempt to establish an artificial homogeneity. There is room for all, as Mr Churchill has already said, and the elasticity of our political methods, on which we pride ourselves, should enable us to evolve a *modus vivendi* for white, brown and black in East Africa, although it may involve a new departure in our colonial experience. I am aware that this view will not please the majority of those white settlers whose ambitions (despite the paucity of their numbers) already reach out to the rapid acquisition of self-government. My view of East Africa is that the conditions are opposed to any rapid development in that direction.

Krugersdorp Asiatic Trading

The White League

The Krugersdorp correspondent of the *Leader* writes:

Last week witnessed the inauguration of the White League at Krugersdorp. The members composing the society are principally storekeepers and others who are interested in the commercial welfare of the town. Resolving themselves into a "White League," the members are bent upon performing the task of facing Asiatic competition within the Municipal limits. The League is understood to favour a somewhat drastic propaganda, and even talks of a boycott by Europeans, so as to render Asiatic competition unprofitable. The League will strive to enlist the support of influential persons, and an effort is being made to secure the attendance of Mr. Lionel Phillips at the first public meeting under the auspices of the League, and that gentleman will be invited to deal with the necessity for co-operation among Europeans, both tradesmen and consumers, in order to combat the ill-effects which are produced by Asiatics in the commercial world of the Transvaal.

Certain evidence has been secured by the Roodepoort Chamber of Commerce to which prominence was given in this morning's issue of the *Transvaal Leader*, which goes to show that certain Europeans are willing to lend their names to Asiatics in order to allow the latter to hold land contrary to law. I am given to understand upon unimpeachable authority that certain Asiatics trading in the Krugersdorp Municipality are also holders of land and property, but only in the names of those Europeans who, for considerations which are best known to themselves, permitted their names to figure upon certain legal documents. In the light of the facts presented by the Roodepoort Chamber of Commerce, this arrangement amounts to a scandal, and it remains for those who are interested in the aims of the White League in Krugersdorp to institute enquiries in regard to the holding of land within the Municipal area.

Judging from the list of members of the Krugersdorp White League it appears to be composed of a body of men fully capable of dealing with a difficult situation. Competition among white traders in Krugersdorp and district is very great, and it is obviously necessary to oppose any attempt to render business enterprise more precarious than it is at the present time.

Progressives in Conclave

Proposed Asiatic Reserves

At the annual Conference of the Progressive Party, in Johannesburg, last week, Captain St. John Cooke (Parktown) moved :—

"That this Council supports the principle of the reservation of certain areas in the Tropical portions of British South Africa (at present unoccupied by and unsuitable for colonisation by whites) for settlement by Asiatics now in the Transvaal, Natal, Cape Colony and the O.R.C.

"That grants of land be made to all Asiatics in the areas named on certain conditions, as an inducement to them to leave those Colonies ; and it be suggested that indentured coolies in Natal be allowed to settle only in such reserve after the period of their indenture, and that this principle be adhered to as the counterpart of primary principle (d) of the Transvaal Progressive Federation."

The speaker contended that the Asiatic question had not been settled. He doubted whether they realised the intense feeling aroused in India over this question. Some practical scheme was required to reduce the friction between Asiatics and Europeans. Repatriation was impossible. The sugar industry in Natal depended on coolie labour, and any suggestion to stop Indians coming into Natal would be opposed by the Natal farmers. He proposed that a tract of country south of the Equator, unfit for settlement by whites, should be reserved for Indians. The Imperial and the Indian Governments would, he believed, support such a scheme as would prevent friction between the two races. They should be careful not to create trouble for the Imperial Government. He suggested that the land along the Shire River would be suitable. Only a portion of this territory—the Shire Highlands—could be colonised by whites.

After further discussion, and on the advice of the Chairman, Captain St. John Cooke withdrew his motion.

The Colonies and British Indians

"Imperialist" writes as under to the *Saturday Review* :—

You alone seem to have the courage to point out the real significance of the action of the self-governing colonies in excluding British Indians. In your current issue you say that the luckless Indians who want to know whether they are not subjects of the King might ask with more point, Are not the people of Canada subjects of the King? Assuredly the people of Canada seem inclined to [illegible] the fact, though unfortunately they are not alone in their attitude towards British Indians. Australia and South Africa are also offenders in this direction. That the colonies are loyal to the Empire need not be doubted but their way of showing their loyalty is, to put it mildly, peculiar. They will take up arms in defence of Imperial interests, but they refuse to face the smallest economic inconvenience at home for a similar purpose. They are like the good wife who will abuse her husband freely herself, but will not allow anyone else to say a word against him.

Canada's action in this matter of Indian immigration is too thorough. It is indeed difficult not to regard it as a distinct imperial menace, and I know that a good many Canadians look at it in that light. The Dominion Government does not exercise the rights it takes to itself with discretion. In India the helplessness of the Imperial Government can only have the very worst effect. India would not for a second be allowed to take any action seriously prejudicial to colonial interests. Why, then, should the colonies have a free hand? The problem shows the urgent necessity for some form of imperial federation which would bring the pressure of common counsel to bear on the doings of individual members. The whole is generally considered to be greater than the part. In imperial matters it would really seem that the part is greater than the whole : at any rate as the Empire is at present constituted the part is able to involve the whole. There was a time when the advance of democracy at home occasioned misgivings as to the future of the Empire : now the danger seems to come from the colonies. The responsibility resting on Sir Wilfrid Laurier and his colleagues is great.

Asiatic Passive Resistance

On the above subject, Mr. H. S. L. POLAK has commenced to write a book on the recent Asiatic struggle in the Transvaal.

The Book will aim at giving a complete and authentic summary of the (to the Asiatics at any rate) stirring events of the past sixteen months.

The Book will contain a bird's eye view of the whole position in South Africa with copious statistics

The Book will contain copies of important laws and memorials.

The Book will contain photographs of the principal Passive Resisters, Sympathisers, principal Members of the South African British Indian Committee and others.

The Book will contain a reproduction of the historical cartoons from the pens of Mr. Holland and Mr. Lloyd as published in the Rand papers.

The Book will, therefore, be one of reference to all Indian publicists and Indian workers both in South Africa and India.

To every lover of the Empire it will be a record of events showing how the weaker members of the Empire can command justice.

To every ethically-minded man, the Book will be a demonstration of the Efficacy and Supremacy of Ethics in the political world.

To every Indian who can afford a small sum, it will be a memento or a suitable present to send to friends and sympathisers of Indians.

It is not possible for us to publish the Book, as we have not the means, unless a portion of the cost is paid in advance. We therefore ask our readers and workers in the Indian cause to send us subscriptions with the names and addresses of Subscribers on or before the 15th day of May next.

The price of the Book will be five shillings (5/-) nett.

We propose to publish the Book within six months of the date of this Notice. And should we for any reason whatsoever fail to publish the book within that time, we undertake *to refund the subscription* paid to us without any deduction whatsoever.

Subscriptions may be sent to the Managers, INDIAN OPINION, either at Phœnix, Natal, or P.O. Box 6522, Johannesburg.

Note.—Collectors and Subscribers are requested to send money orders or stamps only, or else cheques covering commission. In the event of stamps being sent *one penny* should be added when the stamps are not the Transvaal or the Natal Stamps. Subscribers should be careful to obtain the official printed receipt, as no other will be recognised.

DR. NANJI. At the invitation of Mr. Parsee Rustomjee, a number of Indian friends dined together on Tuesday, to bid good-bye to Dr. Nanji, who is leaving for a three months holiday in India.

"THE HINDUSTAN REVIEW". The March number of the *Hindustan Review* (Allahabad) opens with a learned dissertation on "The Din-i-Ilahi of Akbar," by the well-known Indian scholar, Dr. Nisbikanta Chattopadhyaya, Ph.D. The writer has utilized for the purpose of his essay all the available authorities—European and Asiatic—and has presented an instructive study of a subject which is of interest to all educated Indians. Dr. Ananda K. Coomaraswamy, D.Sc. writes a deeply interesting account of "Indian Music," with special reference to the musical system of Southern India. The paper will particularly interest Western students of Indian Music. The "Indian Correspondent of the *National Review*" (London) has a critical review of "The Political situation in India." The writer—a European—has a keen insight into the politics of Indian parties and displays both sympathy and discrimination in his handling of the subject.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨ જી મે, ૧૯૦૮. અંક ૧૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી-તા. ૨ જી મે થી, તા૦ ૮ મે સુધી, સં૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-વૈશાખ સુદ ૨ થી, વૈશાખ સુદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો-તા૦ ૩૦ રમીઉલઅવ્વલથી ૬ ઠી રમીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	સુર્ય અસ્ત	ચંદ્ર ઉદય	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સુર્ય અસ્ત.	
					ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૨	૨	૩૦	૧	૬	૨૬	૫	૧૯
રવી.	૩	૩	૧	[redacted]	૬	૨૬	૫	૧૮
સોમ.	૪	૪	૨	૨૪	૬	૨૬	૫	૧૬
મોમ	૫	૫	૩	૨૫	૬	૨૮	૫	૧૬
બુધ.	૬	૬	૪	૨૬	૬	૨૮	૫	૧૫
ગુરૂ.	૭	૭	૫	૨૭	૬	૨૯	૫	૧૪
શુક્ર.	૮	૮	૬	૨૮	૬	૩૦	૫	૧૪

અનુક્રમણિકા.

નાતાલની લાઇસેન્સ ૨૭૭
હીંદીની કેળવણી ... ... ,,
ટ્રેલાગોઆબેમાં ગીરમીટીઆ ... ... ,,
સોનીટાબેવાળા હીંદી મજુર ૨૭૮
ગોરા મીત્રોની ગામવસ-અને તેની અસર ,,
વડી પારલામેંટમાં [redacted]ડી... ... ... ૨૭૯
નેટાલ્સમરક્ષ ખબરપત્ર ... ... ,,
દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાળા ગોરાનો સવાલ ૨૮૦
શીક્ષી ૨૮૧
એક હીંદીનું ખુન... ... ... ,,
લંડનમાં જગદીદી નવરોજનો મેળાવડો ૨૮૨
હીંદી સરહદ ઉપર બખેડો ... ... ,,
કેપટાઉન લીગની મીટીંગ ... ... ,,
!!! રમુજ રંજ !!! ૨૮૩
ટ્રેલાડોઆબેમાં વિદાયગીરીનો મેળાવડો ,,
મી. હસન ઇસાકજી પટેલને ખાણું... ,,
૮૬ ડીગ્રેટીસ રોશાવરી... ... ... ,,
રાંદેર જરથોસ્તીઓ ૨૮૪
ડરબન ડાયરી ... ... ,,
મારીત્સબરગમ્યુનિસિપાલીટીના બાયલો
નવું પુસ્તક ૨૮૫
એક સત્ય-વીર કથા ૨૮૬
સત્યાગ્રહ ૨૮૭
કઠોર મેટ્રીકે ગ્રીનસોક ઈરલાગ ... ૨૮૮
પરચુરણ ચરચા... ... ... ,,
ચોર્ટ ઈલીઝાબેથમાં મરજીદ બાંધવા માટે ઉપરાછુ ૨૮૯
સર્વ સંગ્રહ ... ... ,,
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૨૯૭
નવાદી કોરબળી નોકીસો ૨૯૨

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૨ જી મે, ૧૯૦૮.

નાતાલની લાઇસેન્સ

C.10.VIII —— 214

નાતાલના લાઇસેન્સના કાયદા બાબત હીંદી વેપારીઓમાં ચરચા ચાલી રહી છે. 'કંઇક પણ કરવું જોઇએ' એમ બધાના મુખમાંથી નીકળે છે. બધા માને છે કે જો આપણા ઉપાય નહિ સેવાય તો નાતાલમાંથી હીંદી વેપારીનો પગ જશે. ગોરાઓ હીંદી નીપજાડી લાગ્યા છે. ધીમે ધીમે કરીને હીંદી વેપારીની જડ ઉખેડવા માગે છે.

આ બધું બધા હીંદી સમજે છે. સમજવાની જરૂર છે. ઉપાય શું લેવો એ સમજવું વધારે મુશ્કેલ છે. અમને બીજો ઉપાય હાથ લાગતો નથી. હીંદી કોમની ઉપર જે જે દુઃખો પડે છે તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે તે કોમનું માન હલકું થઇ પડ્યું છે. તે કોમને બહાદુરી બતાવવાની જરૂર છે. તોજ તે સરકારના લેખામાં આવે. કરવું શું? ઉપાય બે છે. એક તો તલવારથી લડવું. આપણી લોખંડની તલવાર કટાઇ ગઇ છે. અમે ઇચ્છીએ છીએ કે તે સદાય કટાએલી રહો. તલવારની ધારિવું તલવારથીજ તજો. બીજું એ કે સત્યાગ્રહરૂપી તલવારથી લડવું. તે તલવાર કદી કટાતી નથી. તેને ચડાવવા ને પજારનો શરાણો નથી જોઇતો. તે આપણા દિલરૂપી શરાણા ઉપર ચઢે છે તે ચળકાટ પામે છે. તેને દેવતામાં નાખી ને ધારી નથી ચંડાવતા. સત્યાગ્રહની તલવાર સત્યરૂપી દેવતામાં પાણી પીધાને તેજ થાય છે. તે એવી કે તે પાણી કદી ઉતરતું નથી. ને જેમ વાપરીએ તેમ તે વધારે તેજસ્વી થાય છે. એવી તલવાર થી આપણે લડવું એ ખરો ને બીજો ઉપાય છે.

એ ઉપાય કેમ લાગુ પડે? બહુજ સહેલથી. એક ખરા વેપારીને અન્યાયથી લાઇસેન્સ ન મળે ત્યારે તેની પાછળ બધાએ લાઇસેન્સ લેવાની ના પાડવી ને આ બાબત સરકારને જાહેર કરવી. તે બાબ બધાએ ઉપર મહીને પોકારવાની છે. હીંદી વેપારીએ 'સાથે તરવું કે સાથે મરવું' એવું પણ લેવું જોઇશે. એવા કસમ ખાવા પડશે.

આટલું થશે તો અમે એકદક થઇ કહી શકીએ છીએ કે લાઇસેન્સનો કાયદો નાબુદ થશે, અથવા તેમાં ઘટતો ફેરફાર થશે.

એસ્ટાંકારટના કેસને અમે સજ્જડ ગણી એ છીએ. તેમજ સ્ટેંમર તરફ મી. કાજીનો કેસ છે. એ કેસોની પછવાડે આખો લડત થઇ શકે છે એમ માનીએ, પણ તેની પાછળ ભોગ આપવો પડશે. આપણે ચુડી પહેરી છે તેના ચુગ કરવા પડશે. ને જમા મરદોની બેટ કસવી પડશે. નાતાલવાસી હીંદી એ કામ કરશે? કરશે તેનું ભરશે. બધુ વિચાર હવે પછી કરશું. દરમ્યાન હીંદના હિતેચ્છુને આ વિચારો ઉપર પુરતો ખ્યાલ કરવા અમે ભલામણ કરીએ છીએ.

હીંદીની કેળવણી

C.10.VIII —— 215

હીંદી કોમમાં કેળવણી બાબત ઉત્સાહ વખતો જોવામાં આવે છે. આ ખુશી થવા જેવું છે. આ વખતે અમે જણાવી એ છીએ કે મી. હસનમીઆંની માફક એક બીજો જુવાન બિલાયત જવા તયાર થયો છે. આથી અમે રાજી થઇએ છીએ. પણ અમારે માબાપોને ચેતવણી આપવી જોઇએ કે બધા હીંદીને બારીસ્ટર-વકીલ બનાવવાથી કાયદો સમજવાનો નથી. અનેક ધંધાઓ છે. ને તે બધા ધંધામાં હીંદી પ્રજાના જુદા જુદા જુવાનીઆઓએ હુશિયાર થવાનું છે. બારીસ્ટર થવા થયા. હુન્નર અને કળા ઉપર બહુ થોડું ધ્યાન આપણે આપીએ છીએ. તેના ઉપર ધ્યાન આવવાની સંપુરણ જરૂર અમે માનીએ છીએ.

ટ્રેલાગોઆબેમાં ગીરમીટીઆ

ટ્રેલાગોઆબે અને મુસંબી પ્રાંતના બીજા ભાગમાં હીંદી ગીરમીટીઆને ગોલા વવાની હિલચાલ ચાલી રહી છે. આ હિલચાલની સામે [illegible]

ઉલાગેાઆએના હીંદીએ જ્યાંસુધી રહેવું ઘટે છે. નહીં તેા હીંદીની હાલત ઉલાગેાઆએમાં પણ ખરાબ થવાનેા સંભવ છે. ઉલા ગેાઆએમાં એવું મંડળ જોઇએ કે જે આવાં કામેા કરી શકે, ને કરે.

લેાબીટેાએવાળા હીંદી મજુર

કેાંગ્રેસનું વિશેષ કામ

લેાબીટેાએના હીંદી મજુર બાબત કેાંગ્રેસે મી. રીચને તાર કર્યો છે કે હીંદી મજુરેા ને હીંદુસ્તાન મેાકલાવ્યા તે ઠીક નથી થયું તે લેાકેાને આગેવાનેા મળ્યા ત્યારે તે લેાકેા કકળાટ કરતા હતા. દેશ જવા જરાએ રાજી ન હતા. આ લેાકેામાંના ઘણા નાતાલના જુના માણસેા હતા. એ લેાકેા ને લેાબીટેાએ વહાણમાં ચઢી સરકારનેા હાથ હતેા તેથી વહી સરકારે વચમાં પડવાની જરૂર છે.

બીજો તાર અહીંની સરકારને મેાકલ્યેા છે તેમાં લખ્યું છે કે કેાંગ્રેસની કમીટી લેાબીટેાએના હીંદી મજુરોને મળી છે. તેઓ હીંદુસ્તાન જવા રાજી ન હતા. તેઓમાંના ઘણા નાતાલના જુના રહીશ છે એમ કહેતા હતા. આ માણસેાને શું દિલાસેા હીંદુસ્તાન મેાકલ્યા છે એ બાબત કેાંગ્રેસ નમ્રતા પુરવક જાણવા માગે છે. વળી તે માણસેાની હીંદુસ્તાનમાં ગા વસે થશે તે બાબત સરકારે જોયું છે ? નહિ તે પણ જાણવા માગે છે.

અમે કેાંગ્રેસના આગેવાનેાને મુબારક બાદી આપીએ છીએ કે તેઓએ જરા મેાડું, તેાપણ કામ હાથમાં લીધું છે.

ગઇ તા. ૨૬મીએ નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ એસેાસીએશનની એક ગીરદીમાં ૪૮૬ વર્ષ ઓટમાં મળી હતી. મી. રામકીસેામ પીલ્લેએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. જે વખતે બાબજી થયા બાદ એસેાસીએશનને સારા પાયા ઉપર લાવવા કેટલાક ઠરાવેા થયા હતા.

આ એસેાસીએશન તરફથી એક તામીલ સ્કુલ ચલાવવામાં આવે છે, જે માટે એસેાસીએશનના ખરચે જુદા શિક્ષકેા રાખવામાં આવ્યા. સ્કુલમાં ૧૨૫ જેટલા છેાકરાઓ હાજરી આપે છે.

ગેારા મિત્રેાની લાગવગ—અને તેની અસર.

જોહાન્સબરગના જાણીતા આફ્રિકન જર્મન કરેાનીકલ નામના એક વજનદાર અઠવાડીક પત્રમાં મી. રીચનેા નીચે મુજબ કાગળ પ્રગટ થયેા છે:—

"ટ્રાંસવાલના આપણી પ્રજાના હીંદીઓ ઉપર ગુજરતા જુલમ સંબંધમાં છેલ્લામાં છેલ્લું જે મહેનત રહી હતું તેમાટે તમે જર્મન તરીકે ઉદારદીલ તારીફનાં વચનેા કહેલાં તે મારા જોવામાં આવ્યાં છે. પરમ કે તમારે દિલાસાદાયક વચનેા કહેવા ઉપરાંત બીજું કાંઇ કરવાની ફરજ નથી. પરંતુ આપણી ભણે ભાગ લઇએ છે. તેમાં તપાસ લાગી શકે. આપણી કામમાં જે લેાકેા મોટાં દુઃખેા સહન કરી ગયા છે તેમની વાકેફગારી માનવરજ આપણે તેમ કરવું જોઇએ. યુગેાપમાં ધર્માધિપણા તળે જર્મ લેાકેાને ઓછું સહન કરવું પડયું નથી. જર્મન મની ધુંસરીતળે મોટાં દુઃખેા ભોગવી કેટલાએક જર્મ કચરાઇ ગયા છે. એટલે આપણી કામને તેા જુલમ ભોગવનાર તરીકે આપ મળી ચુકી છે; અને આજ સુધી એ ગત આપણી વાકેફગારમાં તાજી છે. તે પછી બીજા લેાકપર એવેાજ જુલમ ગુજરતેા જોઇ આપણને વાજબી ઘટે તે કુદરતી છે. આ કારણેાને લીધે જ ટ્રાંસવાલમાં મી. પોલક તથા બીજા મિત્રેા, જેમાંના એક તમને પણ મળ્યું છું, હીંદી લડતના કામમાં ભાગ લઇ રહ્યા હતા.

જેઓ બીકના કારણે કે બીજાં કારણેાસર રંગદ્વેષી લેાકનાજ પક્ષમાં બોલતા તેઓએ આભાર માનવાનેા છે કે આખરે ફન્સાકને કનેદ મળી છે. અમુક કામનેા દોષપણ માણસ અન્યાયી રીતે વરતે તેા તેની માઠી અસર આખી કામને નડયા વગર રહેતી નથી એ એક મોટેા નિયમ છે. આ નિયમ બનાવતેા ન હેાય એવેા કયેા જર્મ હશે ? કેમાંતિ અન્યાય હેાય તે જોઇ તેની સામે ન થતાં મુંગે મોઢે દા જવી તેને ટેકેા આપવેા એ પણ જેર ફન્સાકી રીતે વરતવા બરોબર છે. તે આપણે આમ કરીએ તેા પરિણામ આપ જાતે કેમ મળ્યા વગર રહે ? પવિત્ર મુદાની વાત ઉપર હુમલેા થતેા હેાય ત્યારે ફાક્ત પેાતાની જાત સહી સલામત હેાવાથી ફાયદેા ન કરવું એ પણ ફરજ તજી દેવા બરોબર છે. રંગદ્વેષ કે ધરમાંધપણાના રાક્ષસની સામે કયેા જર્મ ચાળેા કરી શકશે ? આપણી કામને રંગદ્વેષ કે ધરમાંધપણું રાખવું પેાસાય કે ? ફરકસ રીઆપણું, ચતુરાઇ, અને વેપારી ડહાપણ ને લીધે બાઝનેસમાં હોંશિઆર હેાય તેની અદાવત જર્મ લેાકથી થાય કે ? શું તેઓ ભુલી જશે કે "તેલવાળા ચીંથરાની વાસ ઉપર ગુજારેા કરવાનેા" ભયંકર આરેાપ એક વખત ખુદ જર્મ લેાકના પેાતાનાજ ઉપર મુકાતેા ? તે વખતે જર્મ લેાકને સૈા હુરીયેા હુરીયેા કરતા તે દશા તેના ઉપરથી આજકાલ ઓશીઆરીકના ઉપર ઉતરી છે પણ હજુએ જર્મ લેાકને દુનીઆમાં વેપાર પેદા થતા થઇ ગયા છે ? શું તેની જાતઉપર હુમલાઓથી તે સાવ સહીસલામત થઇ ગએલ છે ? ગમે તેમ હેાય, છતાં જ્યાં જ્યાં જુલમ જુલ્મ ત્યાં દુરસ્ત ધસી જઇ વચ્ચે પડવાની જર્મ લેાકની ફરજ છે. આ ફરજમાંથી તે કદી મુકત થઇ શકશે નહીં. આપણી કામ પેાતાનું ખુદાની માનીતી મણાય છે જો એમજ છે તેા તેા આપણે માથે વધારે જોખમ દારી છે. આપણી તવારીખ એક દુઃખ દરીઆ જેવી છે. આપણી પેઠે સંકટ રૂપી દાવાનળમાંથી પવિત્ર થઇ બહાર નીકળેલા લેાક, બીજાઓને દુઃખમાં કુદ પામાંથી ઉગારવામાટે મથે એ ઘટતું જ છે."

મી. રીચના ઉપર મુજબના કાગળ ઉપર ટીકા કરતાં મજકુર પત્રના અધિપતિ લખે છે કે:—

આ અંકમાં ના. એલ ડબલ્યુ રીચનેા કાગળ અમે પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ તે ઉપર અમારા વાંચનારનું અમે ખાસ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તેમણે હીંદી સવાલવિષે લંડનમાં જે સરસ ચર્ચન ઉભદા કામ કરયું તેની અમે કરેલી તારીફપર તેમનું ધ્યાન ખેંચાયું છે. મી. રીચના જવાબ પરથી પ્રમાણે જુલમ અને ગેરઇન્સાફની હીલચાલ સામે જર્મ લેાક થાક તેમાં કાંઇ નવાઇ નથી. એશીઆટીક ચર્ચા કેટલે ટોચઉપર પહેાંચી હતી તે વખતે આંધળા ગેારાઓના પક્ષમાં જવા અમે ચેતવ્યા તા પાડી હતી, તથા તે ચર્ચામાં કેટલેાક ભાગ લીધેા હતેા. તે વાંચી આજે ઘણા લેાક અમારા વખાણ કરે છે. આ ગમ ગુજરી પાછળવિષે વધુ ચરચા કરવાની જરૂર નથી પણ આ તકે અમારે અમારા વાંચનારાઓને યાદ આપવું જોઇએ કે જ્યારે કોઇ જાતઉપર અન્યાય થતેા હેાય ત્યારે આપણાથી વધુ બેાલ્યે બેસી

રહેવાયજ નહીં. નીતિની ખાતરજ બોલી ઉઠવું જોઇએ એ વાત આજુએ મુકાએ, તોપણ પોતાના સ્વારથની ખાતર તેમ કરવાની જરૂર છે કારણ કે આજે જે જુલમ હીંદી ઉપર થતો હતો તેવું કાલ જંગલી લોક ઉપર પણ કદાચ થવાનો પ્રસંગ આવે.

વડી પારલામેંટમાં હીંદી

મી. વેજવુડે પુંછ્યું:—કેનેડાની સરકારે કઈ સત્તાના આધારે 'મોંટીગલ' સ્ટીમરમાં ઉતરેલા હીંદીને દેશપાર મોકલવાનો હુકમ કરેલો? અને કેનેડાની સરકારે જે કામ કરવું તે વડી સરકાર અટકાવ રાખવ માગે છે?

મી. મર્યાલે જવાબ આપ્યોઃ—મને એ સંબંધમાં કાંઇ ખબર મળેલ નથી.

મી. વેજવુડ—એ બાબતમાં તપાસ કરશો?

મી. મર્યાલે તપાસ થતી હોવાનું જણાવ્યું હતું.

મી. હેરલ્ડ મેકસ—નાતાલના ૧૯૦૭ ના ઇમીગ્રેશન રીપોર્ટમાં ખાતાના વડાએ એનું જણાવ્યું છે કે એ ખાતાની કસે લેવામાં આવતી પરિક્ષાઓમાં યુરોપની કઇ ભાષાની પરિક્ષા લેવી તે નક્કી કરવાની સત્તા ઇમીગ્રેશન ખાતાને બક્ષવી જોઇએ. આ વાતની મી. મેરલીને ખબર છે? જો એ સત્તા મળે તો કેળવાએલા હીંદી, જેઓ અંગ્રેજી સારી રીતે જાણતા હોય, જાતાં યુરોપની બીજી ભાષા ન જાણતા હોય તેઓ નાતાલમાં દાખલ થતાં અટકે.

મી. મેરલી—મેં અગાઉ તો લેખીતમાં એવી વાત કબાંય જોઇ નથી.

ગયા અઠવાડીયામાં નાતાલના ગવરનર સર મેથ્યુ નેથને સ્ટેંગરની મુલાકાત લીધી હતી. અને ત્યાંનું પાણીના બાંધ કામ ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા કરી હતી.

ગયા શનીવારે ગવરનર સર મેથ્યુ નેથને વેરુલમની મુલાકાત લીધી હતી, જે વખતે તેમણે ફાર્મર બરદારો આગળ એક ભાષણ આપ્યું હતું.

નાતાલ પારલામેંટની બેઠકો તા. ૧૬મી જુનથી શરૂ થશે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

C.O.VIII

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

ચેતતા નર સદા સુખી

આ કહેવત હીંદીને બહુ લાગુ પડે છે. એક ચેમ્બરની મીટીંગ થઇ તેમાં એવો ઠરાવ રજુ થયો કે હીંદીને દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી કાઢીને પુરવ આફ્રિકાના જે ભાગમાં ગોરા ન વસી શકે તે ભાગમાં તેઓને મોકલવા. કેટલીક બાંજરાડ થયા પછી એ વાત બંધ રહી પણ આપી વાતો થયા કરે છે તે ઉપરથી આપણે ખૂબ ચેતવણી લેવાની રહ્યું છે. વિલાયતમાં પણ કેટલાક આપા એવી વાત થવા ભણી દોરવા છે. તેઓને સમજત પાવાની આપણે જરૂર છે. હું જોઇ છું કે મી. રીચ મથન કરી રહ્યા છે ને કોઇ પણ આપામાં ગોરી વાત હોય તે પડતી મૂકતા નથી.

કબુલ

એક કરણ નીવાસી હીંદી બતાવે છે કે વેસ્ટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનના એકઝીકયુટમાં નાતાલ તરફથી પા. ૮૦ જોડામાં આવે છે તેનો અર્થ બહારના માણસોને કહી એવોજ કરે કે નાતાલની મદદ માત્ર પા પ૦ જ હોય. આવો વિચાર નાતાલને નામોસીકારક ગણાય. તેજ પ્રમાણે વળી કહે છે કે નાતાલે વેસ્ટી. ઇ. કમીટીને પા ૨૫૦ ઉપરાંત મોકલ્યા તે વાત ધ્યાનમાં લેવી જોઇએ નં બતાવવી જોઇએ. આ ખરોબર છે. નાતાલની મદદ સત્યાગ્રહને સાફેજ અભાવ હતી. કમીટીને પૈસા મોકલ્યા એ ઉપરાંત તારો વિલેરેમાં નાતાલે પાણીની જેમ પૈસા વાપર્યા છે એ કેમ ભૂલાય

રજીસ્ટરેશન

ટ્રાન્સવાલ રજીસ્ટરનું કામ હજુ ચાલે છે. ફ્રેડરસડોરપ અને સ્ટાંડરટનમાં કંઇક તકલીફ આવી પડી છે. ત્યાં દસ આંગળાં માગે છે તેથી લોકો નારાજ થઇ પડયા છે. આમ થવાનું કારણ નથી જે માણસ કારણ બતાવીને દસ આંગળાં માંથી મુકત થવા માગે તે થઇ શકે છે. તેને હરકત નથી આવી શકતી. એટલે તે વિષે નિશ્ચિંત રહેવાનું છે. પણ કોઇ એ એમ નથી ધારવાનું કે કારણ બતાવ્યા વગર દસ આંગળાં આપ્યા વિના ચાલે. ધર્મનું, કેળવણીનું કે મોટાઇનું એવું કારણ બતાવવુંજ જોઇએ.

વળી કેટલાક તો એ અંગૂઠા દેવાની પણ આનાકાની કરતા જણાય છે. આ વાત ઠીક નથી. એ અંગૂઠા માગે તો આપવા જોઇએ એમ માનું છું.

જેણે દસ આંગળાંનો વાંધો બ્યાજબી ઉઠાવ્યો હોય તેને સુરત રહેવા ભળામણ કરું છું.

ગોરા ફેરીવાળાનો હક

જરમીસ્ટનના લોકેશનમાં એક ગોરો ફેરીવાળો ફેરી કરતો હતો, ને તેમાં રહેતો હતો. જરમીસ્ટનના બાકીના પ્રમાણે કોઇ પણ ગોરા તે લોકેશનમાં રહી કે ફેરી ફરી શકે નહિ. આ ધારાની સામે પેલો ગોરો થયો. કેસ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ગયો માજીસ્ટ્રરેટે તેનો હક કર્યો. તેથી સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ થઇ સુપ્રીમ કોરટે ચુકાદો આપ્યો કે મ્યુનીસીપાલીટી ને ઉપર પ્રમાણે ધારા કરવાનો હક છે ને તેથી સજા બહાલ રાખી. આ ચુકાદો અગત્યનો છે. તેમાંથી કેટલુંક સમજવા જેવું છે.

ગેઝેટની નોટીસ

મી. હાસમ હાજી પીર મહમદ પોટરસ જરમવાળાની નાદાર એસ્ટેટના ટ્રસ્ટી મી. જે. ડી. ડીવ સ્મીટ નીમાયા છે. ઉપલા એસ્ટેટની ત્રીજી મીટીંગ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં તા. ૮મી મેએ ૧૦ વાગે, ટ્રસ્ટીના રીપોર્ટ તથા કરજદાર સાબીતી કરવા મળશે. માટે દરેક પોતાનાં કરજનાં સ્ટેટમેંટ મીટીંગ વખત અગાઉ મોકલી આપવાં. અને ઉપલા વેપારીના પક્ષના જેમની પાસે નીકળે છે તેમણે તા. ૬ઠી મે પહેલાં ભરી દેવા.

મી. રસુલખાન પીરખાન ડીન સ્મીથ ના નાદાર એસ્ટેટના ચોથા ખાતાનો ડીસાખ જોહાન્સબરગ 'સી' ડીવીઝનના માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં તા. ૨૫ એપ્રીલ થી તા. ૨ જી સુધી, અને તા. ૫ માથી ૨૦ મે સુધી પ્રોટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તપાસ માટે મુકવામાં આવશે.

મી. સુલેમાન મૂસાના નાદાર એસ્ટેટ ના પહેલા ખાતાની તપાસણી વોકસ્ટ્રુમ માજીસ્ટ્રરેટની ઓફીસમાં તા. ૨૪થી ૩૦ એપ્રીલ સુધી, અને ત્યાર પછી સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની ઓફીસમાં તા. ૧લાથી તા. ૧૫મી સુધી થશે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાળા ગોરાનો સવાલ

—*—

સર પરસીના જાણવાજોગ વિચારો

—

ડરબનવાલના ગ્રેગ્રેસીવ પક્ષની એક મીટીંગમાં સર પરસી ફીટઝપેટ્રીક કાળા ગોરાના સવાલપર નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા :—

ખાણ માટે મજુરો સંબંધમાં ગોરા તથા કાળા કેટલા પ્રમાણમાં હોવા જોઇએ એ એવો સવાલ ઉદ્‌ભવ્યો છે. વતનમાં એવી સુચના થઇ છે કે કલર્ડ લોકને [illegible] વધતાં અટકાવવાને પગલાં લેવાં. આ બાબત એવી છે કે તે ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવું પડશે. આ સવાલનો વિચાર કરતાં લાંબી નજર પહોંચાડવાની જરૂર છે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હિત તરફ નજર કરવાની છે. ભવિષ્યમાં શું થવાનું છે તેનો ખ્યાલ કરવાનો છે. અને તે બધાનો વિચાર કરીને હું તો એમજ કહું છું કે

રંગ કે જાતિભેદ

ના તફાવતવાળા જુલમી કાયદા ઘડવા એ જરાએ ડહાપણની વાત નથી. આ સવાલ અઘરો છે. તેની સાથે બે બાબત તોનો વિચાર કરવાનો હોવાથી તે વધુ અઘરો થાય છે. પહેલી બાબત એ કે અહીં ગોરાની વસ્તિ વધારવા જવાની છે, અને તેને નીભાવી રાખવાની છે. બીજી બાબત એ છે કે પરદેશના યાપણુ રોકનારાનો વિશ્વાસ મેળવવાનો છે, કે જેથી કરીને આપણે જે વધારો કરવા માગીએ છીએ તે થઇ શકે. આ બે બાબતોને ભુલી જવામાં આવી છે. છેલ્લાં જે પગલાં લેવાયાં છે તેથી યાપણુ રોકનારા ઓનો વિશ્વાસ ઘટે તેવું થયું છે. જો આપણે ગોરાની સંખ્યા વધારવાની વાત કરીએ, પણ સાથે તેને નીભાવવાનાં સાધનો લઇ લઇએ તો એ વાતોથી શું લાભ? જે પગલાંઓ લેવાની સુચના થઇ છે તેથી ગોરાઓની આબાદી વધે એવી આશા રાખવામાં આવી છે. પણ તે ફોકટ છે. રંગ અને જાતિનો ભેદ રાખવાનું અસંભવિત છે. ગઇ સાલ શીકારને લગતો કાયદો અજમાવવામાં આવ્યો છે. કાફર તો શીકાર કરવા જતો નથી, કે શીકાર રાખતો નથી, પણ કાફરના કુતરાને અમે ગોરાના કુતરામાં કેવા રીતે ભેદ પાડી શકીએ? આપણે ફીડરેશન

ની વાત કરીએ છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકા માંના અરધા ગોરા તો કેપમાંજ છે. કેપ કોલોની, નાતાલ, અને રોડેશીઆમાં કાફરને વોટનો હક મળી શકે તેમ છે. એ હક લઇ લેવાય એવી સુચના કોઇ રીતે થાય તો તેને વડી સરકાર મંજુરી આપે એવું કદી ધારી શકાય? તેમ કરવું તે અસંભવિત છે. કોઇ માણસ હજુ સુધી રંગની હદ બાંધી શકયો નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાફરની સંખ્યા ગોરાઓ કરતાં બહુજ મોટી છે. તેમાંના કેટલાકને વોટ છે. કેટલાક કેળવણી પામતા જાય છે. કલર્ડ લોકને એક સામટા હકઓ તો વધારે મજબુત સ્થિતિમાં મુકાએલા જોવામાં આવશે. દક્ષિણ આફ્રીકાના કાયદામાં એવું કાંઇ પણ નથી કે જેથી કાળા લોકને

ઉદ્યોગ હુન્નર

ના હકો ભોગવવાની ના પાડવામાં આવે. કાફર કેળવણી માટે ઘણે દરજ્જે લાયક જણાએલ છે. વેપાર તથા ખેતીમાં તે બાજોટો જાય છે. ભુલી જવામાં આવે છે કે કાફર તે અહીંનો અસલ વતની છે. ગોરાની સાથે હમેશાં હરિફાઇમાં ઉતરનાર તે છે, નહિ કે ગ્રેગ્રીઆટીક મજુર. તે તો મુદત પુરી થએ પાછો પોતાને મુલક જઇ શકે છે. કાફર આ-મુલક છોડી બીજે જઇ શકતો નથી. ગોરાઓ બીજે જઇ શકે છે. કારણ કે તેમને કાંઇક વિશેષ માહિતી હોય છે. કાફરને બહાર કાઢવા માટે તો ફરજજ પાડવી પડે. માટે અમુક હક તો ગોરાઓનેજ રહે એવી સુચનાઓ પાસ થવાની આશા રાખજો માં. તેની અજમાએશ ન કરવી એમ હું નથી કહેતો. પણ ભલાઇની ખાતર વિચાર કરી જો જો કે એવી આશા સફળ થવાનો સંભવ છે? હવે આપણે જેવા વખતપર આવ્યા છીએ કે

ગોરાની લાયકાત

સાબીત કરી આપવી જોઇએ. આ બતાવી આપવાને છેલ્લી ઘડી સુધી રાહ જોવાની જરૂર નથી. ધસી આવતાં મોજાંની સામે રેતીની પાળ બાંધશો તે કાંઇ કામ આવશે નહિ. તમારી સામે હરીફાઇનો સવાલ ખડો છે. માટે કામ કરો: ફાફરા કરતાં વધુ કામ કરો. તમારે આ કરવાનું છે. આજે રોજના ૩ કે ૪ શીલીંગનો ફર થઇ ગયો છે. હવે બોજ આપીને પણ કામ કરવાની જરૂર છે. એક વખત અગ્નિ સળગ્યું તો નીભાવવુંજ પડશે. આ પ્રજાએ ઘડાં ઓમાં કામ લેવાનું છે. ત્યાર પછી રાજ દ્વારી બાબતોમાં અને સમાજીક બાબતો માં, અને છેવટે જુદી જુદી વતનોની બાબતમાં કામ લેવું પડશે. તમે જો મહેનત નહિ કરો, અને કાંઇક રસ્તો નહિ શોધો તો પરિણામે જુદી જુદી વતનોનું મિશ્રણ થવાનો વખત આવશે. માટે મને લાગે છે કે ગોરાએ સુધારાના અગ્રેસર તરીકે પોતાની જોખમદારી ઉપા ડવીજ જોઇએ. તેમ થવામાંજ ગોરાનું તેમજ કાફરોનું ભલું સમાએલું છે.

એકસરખાપણું

કોઇ ગોરા અને કાળાને સરખા હક આપવાની વાત કરવું હોય તેનો મારો એ જવાબ છે કે માણસની નજરે બધા માણસ એક સરખા નથી. આપણે ગુન્હેગાર માટે જુદા કાયદા ઘડીએ છીએ. બાળકો માટેના કાયદા જુદા હોય છે. દક્ષિણ આફ્રીકાના વતની કાફરો તે બાળક છે. ભવિષ્યમાં એ લોક માટે આપણે શું ઉપાય લેશું? તેમના રાજ દ્વારી હક વિષે કેમ કરશું? જેઓ બાળક છે તેની ઉપર કાબુ પણ તેવીજ રીતે રાખવો. તેમાં ધીરજ, દિલસોજી અને ડહાપણ વાપરવું પડશે. સાથે એ પણ વિચાર રાખવો જોઇશે કે જેઓએ લાયકાત મેળવી હોય તેમની હમેદોને કદરી નાખવી નહિ: તથા જેઓ પોતા ના સદગુણોને લીધે આગળ પડવાને લાયક હોય તેમને અન્યાય થવા દેવો નહિ. નહિ તો દક્ષિણ આફ્રીકાની સુલે હને જોખમ આવવા ભય રહે.

—

વિલાયતની પારલામેંટના નવા મંડળના બંધારણ મુજબ કોલોનીઅલ મહદનીશ સેક્રેટરીના હોદ્દાઉપરથી મી. વીનસ્ટન ચર્ચીલ દુરગત થએલ, ને તેમની વેપાર ખાતાના વડા તરીકે નીમણુક થવાની હતી. પણ માંચેસ્ટર તરફથી ચુંટણીમાં તેઓ બહાર પડયા હતા તેમાં તેમની હાર થઇ છે, અને એક કેનાઝરવેટીવ મેંબર એ જગામાટે ચુંટાએલ છે. મી. ચર્ચીલ જેવા લીબરલ આગેવાનની હાર એ નવા પ્રધાન મંડળમાટે એક કટકારૂપે ગણવામાં આવેલ છે. હવે મી. ચર્ચીલ પારલામેંટ માં દાખલ થવામાટે ડંડીના ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડનારા છે. એવું જણા વવામાં આવે છે કે માંચેસ્ટરની ચુંટણીના દિવસે બાબતો આપવામાટે મી. ચર્ચીલ એક સામટા ૨૬ કલાક સુધી બોલતા રહ્યા હતા, ને રાતના ૬ વાગે બોલા રહ્યા હતા.

ફીઝી

કેટલીક ઉપયોગી માહિતી

આસ્ટ્રેલીઆની બાજુએ આવેલા ફીઝીના ટાપુવિષે અમને કેટલીક વિગત મળેલી છે. તે જેવી મળી છે તે પ્રમાણેજ અમે છાપીએ છીએ. લખનારે કહ્યું છે એ બધુંયે ખરું ન હોય તોપણ સાહસ કરવા જેઓ તયાર હોય તેમને તે બીના ઉપયોગી થયા વગર નહીં રહે.

ફીઝી એ બ્રિટીશ સરકારના તાબાનો ટાપુ છે. ત્યાં ગોરાઓ વસેલા છે. મોટે ભાગે શેરડીની ખેતીના ઉદ્યોગ ઉપર કારોબાર ચાલે છે. અહીં ૩૨,૦૦૦ જેટલા હીંદીની વસ્તી છે. તેમાંના ૨૦,૦૦૦ જેટલા છુટા છે, ત્યારે બીજા ગીરમીટમાં છે. છુટા હીંદીઓમાંથી ૮૦ ટકા જેટ લાને લીસમાં જમીન તથા બીજા ૨૦ ટકાને જન્મ ખરીદ જમીન છે. તેમાં તેઓ શેરડી, પડી, તમાકુ, બનાના વિગેરે વાવે છે. બનાના આસ્ટ્રેલીઆ તથા ન્યુ ઝીલાંડ તરફ મોકલવામાં આવે છે.

થોડા દિવસમાં ૧૨૦૦ ગીરમીટીઆ હીંદી અત્રે આવવાના છે. પહેલા ૬ માસ સુધી એ ગીરમીટીઆને અઠવાડીઆના શી. ૫/ તથા ખોરાકી મળે છે; અને તે મુદત બાદ તેમને અઠવાડીઆના શી. ૫/– મળે છે. અહીં ચીનીની ૬ મીલો છે; જે દરેકમાં હજારો મજુરોને રોજી મળે છે. આમાંની એક મીલ તે દુનિઆની ચીનીની મીલોમાં બીજા નંબરની મનાય છે.

સ્વતંત્ર (ગીરમીટમાં ન હોય તેવા) હીંદીમાટે અહીં પુષ્કળ રોજી મળે તેવું છે. મજુરને સાધારણ રીતે રોજના શી. ૨/– થી ૩/– સુધી મળે છે. તેમના ઉપર સરદાર તરીકે કામ કરનારને દર અઠવાડીએ પા. ૧થી ૨ સુધી મળી શકે છે. આ કોલોનીમાં ઘણા હીંદી વાહન હાંકનાર તરીકે કામ કરે છે. તેમને અઠવા ડીઆના પા. ૧ થી ૨ સુધી મળે છે. કેટલાક દુધ વેચવાનો ધંધો કરે છે તેમને મહિનામાં પા. ૨થી ૪ સુધી પડે છે. હીંદી રસોયાને ખોરાકસાથે માસીક પા. ૨ થી ૪ સુધી પડી શકે છે.

લખનાર જણાવે છે કે કોઈ કેળવણીલ માણસમાટે કોરટમાં ઈન્ટરપ્રીટર તરીકે અથવા તો રજીસ્ટ્રારપર તરીકે રોજી મળી શકે તેવું છે. કારકુન તરીકે જગા મળે તેવું નથી. કારણ કે અહીંની વસ્તીમાં આગળપડતા ગોરાઓ છે, કે જેઓ હીંદીને રાખતા નથી. અહીંના હીંદીઓમાં હીંદી વેપારીઓ હોય તો તેમને સારી કમાણી થઇ શકે તેમ છે. અહીં થોડા હીંદી વેપારી છે, જે હીંદુસ્તાનથી કાંઈ મંગાવતા નથી, અથવા બહુ થોડોજ માલ મંગાવે છે. તેઓ નાની દુકાનો રાખે છે ને ગોરાઓ પાસેથી માલ ખરીદીને વેચે છે. કેટલાક નાના દુકાનદારો ફીઝીના જુદા જુદા ડીસ્ટ્રીક્ટમાં પડેલા છે. અહીંના હીંદીને થોડાક સાગ હીંદી વેપારીની જરૂર છે.

મારી ખબર પ્રમાણે અહીં મુંબઇ તરફના વેપારી કે એવા વરગના નથી. કદાચ થોડા કોઇ ખેતી ઉપર ગીરમીટમાં હોય તો મને ખબર નથી. હાલમાં નાતાલ તરફથી બે મુંબઇ તરફના હીંદી અહીં આવેલ છે, જે મોનીનો ધંધો કરે છે. એક માણસ દાગીના બનાવે છે ને બીજો માણસ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં ફરીને વેચે છે. અહીં બીજા મોનીઓ છે પણ તેઓ પોતાના ધંધાથી સારી રીતે વાકેફગાર ન હોવાથી આ નવા આવનારા માણસને સારી રોજી હોય એવું લાગે છે.

અહીં કેટલાક હીંદી નાની પીશી રાખે છે. તેઓ દર ટંકના ૬ પેની, અથવા તો અઠવાડીઆના શી. ૫ થી ૨૦ સુધી લીએ છે. ખરચનો આધાર માણસ જેવી રીતે રહેવા માગતો હોય તેની ઉપર છે.

અહીંનું મુખ્ય શહેર સ્યુવા (Suva) છે. આ કોલોનીમાં આવવા માગનારે સ્યુવાની ટીકીટ કઢાવવી પડે છે. તેનું ખરચ આશરે પા. ૩૦ જેટલું થાય છે. અહીં હજી સુધી તો ઇમીગ્રેશનની કોઇ જાતની અટકાયત નથી. કોઇપણ દેશનો માણસ અહીં આવી શકે છે, અને અહીંના કીનારાપર ઉતરવાને તેને કંઇ મુશ્કીલત પડતી નથી.

એક હીંદીનું ખુન

એક લખનાર જણાવે છે કે:—ગયા શનીવારે ડરબન પાસે સ્પ્રીંગફીલ્ડમાં વેપાર કરતા રાંદેર જીલ્લે સુરતના વતની મી. હાસમ મોઆજીનનું કોઇ બદમાસોએ સવારના ૧૦ થી ૧૨ ના અરસામાં ખુન કરેલું જણાયું છે. ખુનીઓએ એવી યુક્તિ રચેલી જણાય છે કે કોઇ બહાના સર મરહુમને દુકાન પાછળના વાડામાં બોલવી દુકાનમાંથી ઝરીઓ ચોરી કરવી હતી. મરહુમ દુકાનમાં આવ્યા તેના બોલાપર રમી બાંધી પાછળથી મજબુત માર મારેલી કે જેથી કરી તે ઘુમ પાડી શકે નહિ. પછી દુકાનનું બારણું વાસી પહેલાં ફાનપટીઆ ઉપર ઘા કર્યો જણાય છે અને પછી મળામાં જમણી તમા ડાબી બંને બાજુએ છરીઓ આરપાર ઘોંચી દીધેલી હતી. બાર વાગ્યા પછી આ બાતની ખબર પડતાં પોલીસ સ્ટેશનપર ખબર કરવામાં આવી હતી, જ્યાંથી પોલીસે આવી સહેજસાજ તજવીજ કરી દુકાન વાસી, ત્રણ નેટીવ પોલીસને દુકાને બેસાડી ચાલવા માંડયું હતું." આ બનાવ વખતે મરહુમનો નોકર ત્યાં હાજર હતો નહિ, કારણ કે તેને સવારથી કુતરાની દવા તથા માલ લેવા માટે ડરબન મોકલ્યો હતો. બદમાસોએ તે દિવસનું વેચાણ ઉચાપત કરવું હતું, અને પાછળની કોટડી માં ઘુસી પેટી તોડી નાંખી હતી, પરંતુ તેમાં રોકડ નાણું નહિ હોવાથી કપડાં બદલાર કાંઈ નાખી નાશી ગયા હતા.

શનીવારે બપોર પછી આ બાતની ખબર મી. મહમદ આબેદને પડી હતી. યોગ્ય તપાસ માટે તેવણ કોંગ્રેસના સેક રેટરી મી. એમ. સી, આંગલીઆને ખબર આપીને ડોકટરને લઇ સ્પ્રીંગફીલ્ડ ગયા. પરંતુ શનીવારે સખ્તમ રાત પડવા આવેલી હોવાથી તેમજ દુકાનની કુંચી પોલીસ સ્ટેશન ઉપર અને દેખરેખ માટે પોલીસ નીમેલ હોવાથી તેઓ પાછા ફર્યા હતા બીજે દિવસે એસરસ આંગલીઆ, પારસી રૂસ્તમજી વગેરે એ મી. મહમદ આબેદ સાથે રહી યોગ્ય અધિકારીઓને મળી સઘળી સમજ પાડી હતી, અને રવીવારે ડોકટરનું સરટીફીકેટ મેળવી તથા ૪૦ રૂપે ક્ષન કરાવી મરહુમની પાયદસ્ત કરાવી. તેમાં ઘણા માણસો એકઠા થયા હતા. સોમ વારે મી. આંગલીઆ વિગેરેએ વડા મેજી સ્ટ્રેટ મી. બીન્સની મુલાકાત લીધી હતી અને તેમને સમજ આપી હતી. આખો દિવસ તેમણે કેવા ઉપાયો લેવા અને કેવી રીતે ખુનીને શોધી કાઢવો તે માટે યોગ્ય અધિકારીઓની મુલાકાતોમાં વીત્યો હતો. મંગળવારે સવારથી સી. આઇ. ડી. (છુપી પોલીસ)ના વડા અમલદાર તથા બે મદદ નીશો સાથે તેઓ ખુનવાળી જગ્યાએ આવ્યા હતા. આડોશી પાડોશીઓ તરફ ઘણી પુછપરછ ચલાવી હતી. આખો દિવસ ચોમેર ફરી તપાસ કરતા હતા પરંતુ ખરી બીના તથા ખુનીનો પતો મળ્યો નથી. તેઓ પાછા વધુ તપાસ કરવા સારૂ બે કેટલીક મુદ્દી તે તરફ ગયા તેમ જણાય છે.

લંડનમાં જમશેદી નવરોજનો મેળાવડો

જમશેદી નવરોજના પારસી તહેવારને દિવસે લંડનના પારસી કોસ્મોપોલીટીઅન ફંડના પ્રતિનિધિઓનો એક મેળાવડો ક્રામટેરીઅન રેસ્ટોરાંટમાં થયો હતો. એ મંડળનો એક રીવાજ એવો છે કે પારસી બેસતા વરસના એ તહેવારને દિવસે એ મોટા મિજબાનોને બોલાવવાનું આમંત્રણ આપવું. આ માન માટે જે ગોરાઓએ આગલી સાલમાં ફીંદ અને ફીંદીના હિત માટે સહુથી સરસ કામ બજાવ્યું તેવા બહુરૂપીઓને પસંદ કરવામાં આવે છે. આ રીવાજ મુજબ છેલ્લા જમશેદી નવરોજના તહેવારે ઉપરના મંડળ તરફથી લો. એમ્પ્થીલ અને મી. હેરોલ્ડ કોક્સને આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. મેળાવડામાં ૧૦૦ જેટલા મી. બહુરૂપીઓએ ભાગ લીધો હતો. જેમાં એક મી. રીચ હતા. બરાબર વખતે સર મંચેરજી ભાવનગરી ની બાજુએ લો. એમ્પ્થીલ તથા મી. હેરલ્ડ કોક્સે બેઠક લીધી હતી. બરાબર બાદ સર મંચેરજીએ પોતાના ભાષણમાં ટરાંસવાલની કટોકટ સંબંધમાં લો. એમ્પ્થીલ તથા મી. કોક્સે બજાવેલી સેવાની તારીફ કરી. લો. એમ્પ્થીલે જવાબમાં જણાવ્યું કે ફીંદીઓની સાથે ભળવાની તક લેવામાં હું હમેશાં ખુશી છું. મારા હીંદી વસવાટથી મારા મનમાં હીંદ અને હીંદી તરફ હમેશાં ઉંડા હેતની લાગણી થએલી છે. તમારા મિજબાન તરીકે મને આમંત્રણ આપવાથી હું બહુ ખુશી થયો છું. વિગેરે. પછી પારસી કે મને લો. એમ્પ્થીલે મુબારકબાદી મોકલી, અને ક્રોગઆર્ચીઅન ફંડને મી. રીચે મુબારકબાદી મોકલી બીજી અરસપરસ મુબારકબાદીઓ બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. જોન મોરલીને ઉમરાવપદ બક્ષવાથી હવેથી તેઓ 'વીસ કાઉંટ મોરલી ઓફ બ્લેકબરન' કહેવાશે.

તા. ૨૮ મારચે રૂટર જણાવે છે કે:— લોબીટોબ્યેના હીંદી મજુરો સંબંધમાં મી. રીચે હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી, તથા કોલોની બાબ સ્ટેટ સેક્રેટરીને પ્રોટેસ્ટના કાગળો લખ્યા છે; તેમાં ૩૦૦ હીંદી મજુરોને તાતાલમાં રહેવાનો હક હોવા છતાં ફરજી બાતે હીંદ પાછા ગોકલવામાં આવ્યા છે તેની સામે વાંધો ઉઠાવ્યો છે.

હીંદી સરહદ ઉપર અથેડો

(૩૮૨)

તા. ૨૪મીએ ટાઈમ્સનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ચૈટોસ્યાર લશકર તથા તેના ખાસું લશ્કર જનરલ બીલકોકસ હેઠ બાબલ જેટલા ચૈગવામાં પડેલ છે, જેથી. મહમદી લોકો હીંદની સરહદ ઉપર 'હુગા' કરતાં અટકયા છે.

બળવાખોર લોકો ટેકરીની તળેટીમાં રહે છે. અને ઘણે દુર રહીને અમારા નવાર બિટીશ લશકર ઉપર ગોળાનો મારો કરે છે.

તા. ૨૪મીએ પેશાવરનો બધુ લશકર જનરલ બીલકોકસનો મળવા ગયું હતું.

બળવાખોરો સામા માટે મોટા પાયા ઉપર તયારીઓ કરતા જણાયા હતા. તેમણે આ અથેડાને દીની સ્વરૂપનું રૂપ આપ્યું છે, અને તા. ૨૪મીએ મુખ્ય જોર પર જણાતા હતા. બે મોટી હીંદી ટુકડી એમને ટેકવા માટે તયાર રાખવામાં આવી છે, તથા એક ટુકડી પેશાવર ખાતે જરૂર પડયે કામપર જવા માટે તયાર રાખવામાં આવી છે.

તા. ૨૪મીએ હીંદી વિદેશસરાય લોર્ડ મીંટો કલકત્તાથી સીમલા ખાતે ગયા હતા.

તા. ૨૪મીએ હીંદી લશકરે મહમદી ટોળા ઉપર બંબ હુમલો કર્યો હતો જેમાં હીંદી લશકરનાં ૬૦ માણસો મરણ પામ્યાં છે.

બળવાખોરો મોટી સંખ્યામાં પજવેરી જીલ્લા આવ્યા એકઠા થતા જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૨૫માએ મહમદી કોમ ઉપર જન રલ બેંડરસનની ટુકડીએ છાપો મારેલ હતો, જેમાં ૬૮ ને ખિદિસા અમલદારો કામલ થયા છે. બળવાખોર પક્ષના ઘણાં માણસો મરણ પામ્યાનું રૂટર જણાવે છે.

પાછળથી થએલી ગણત્રી મુજબ હીંદી લશકરમાંથી ૭ માણસો મરણ પામ્યાં હતાં, અને ૪ અમલદારો તથા ૨૮ માણસ ઘાયલ થયા હતા, તથા ૬૯ બીજા માણસોને સખત ઈજા થઇ હતી. સામે પક્ષમાં ૪૦૦ માણસ મારયાં ગયાં હતાં.

તા. ૨૫મીએ રાત્રે બળવાખોરોએ આખો અબતું થાણું કબજે કરવા કોશીશ કરી હતી પણ તેઓ પાછા પડયા હતા.

તા. ૨૬મીએ જણાવવામાં આવે છે કે મહમદી કોમના બળવાથી તા. ૨૫મીની હીલચાલ વિશે કશું જણાવા આવ્યું છે. તેઓ કયાં છે તે માલુમ પડયું નથી. કેટલીક જગાએ એવો શક થએલો છે કે તા. ૨૫મીના બાદ નસરૂલ્લાખાનનો ચાલુ બખેડામાં હાથ છે.

રશિઆ અને ઇગ્લાંડ વચ્ચે છેલ્લા જે કોલકરારો થયા છે તે વિષે અફઘાનીસ્તા નમાં એવી લાગણી ઉભી થઇ છે કે ઇગ્લાંડ અને રશિઆનો પ્રદેશ અફઘાનીસ્તાન પચાવી પાડવાનો છે.

છેલ્લી ચઢાઇમાં બ્રાગેડીઅર મેકેન્ઝ લેફ્ટેનંટ મરણ પામ્યો છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે એક મુલ્લાં આફ્રિદી લોકોને બળવો કરવા ઉશ્કેરે છે.

તા. ૨૬મીના પેશાવરના એક તાર ઉપર થી એવું જણાવવામાં આવે છે કે બળવા ખોરો નાહીંમત થવા લાગ્યા છે.

તા. ૨૭ મીએ વડી ધારાસભામાં એક સવાલના જવાબમાં એવું જણાવવા માં આવ્યું હતું કે મહમદી બળવાખોરો ની સાથે અફઘાન લોકો ન જોડાય તે માટે ના અમીરે સખત પગલાં લીધાં છે.

કેપટાઉન લોજની મીટીંગ

મી. એમ. એ. પટેલ લખે છે કે— તા. ૧૬-૪-૦૮ના રોજ કેપટાઉન બ્રિટીશ ઇંડિઅન લીગની મીટીંગ મેસે નીક હોલમાં ભરાએલી હતી જે વખતે બધા વર્ગના હીંદીઓએ હાજરી આપી હતી. મી. આદમ હાજી મુસ મહમદ પ્રમુખ હતા. તેમણે મીટીંગ બે બોલાવવાને હેતુ સમજાવ્યા. બાદ પ્રહારગામથી હાજર થએલાઓનો આભાર માન્યો. પ્રેસ્ટ લડન એસોસીએશન તરફથી લીગના કામને ટેકો દેવાનો તાર આવેલો તે વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ ૬૦૨ની સાલથી આજ સુધી લીગે કરેલ કામોની નોંધ તેણે જે પૈસા ખાધ્યા હોય તેની વિગત આપવામાં આવી. ચેરમેનને કલાક બોલ સુધી ભાષણ કરેલ. તે દરમ્યાન કમીશન કામદામાં ચાર ભાષાઓ દાખલ કરાવવાની જરૂરીયત તેઓ બોલ્યા કોલોનીમાં હીંદીઓની મુશ્કીલો દુર કરવા માટે લડત લેવાની. ગયા વરસનું પીટીશન હાલ નવેસરથી બાદમિંઘામ મેકલવાની વગેરે હકીકતની સમજ પાડી દરેક હીંદીને બાકીની મીટીંગમાં હાજર રહેવા ભલામણ કરી. ચેરમેનનું બહારગામ ભાષણ તાળીઓની ગડગડાટ વચ્ચે પુરું થયા પછી મેસરસ કાદર, મોલવી અબ્દી ઓરામાન, હાજી કમરૂદીન, મેસર્સ એ કાદર, મુનસી હબીબ વિગેરેએ ભાષણો કર્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

! ! ! રમુજી રંગ ! ! !

ફાગણનાં ચીથરાં ! હાલમાં રસિકજીને એક લાંબી અંગ્રેજી પત્રીકા મળી છે. જેમાં ઇંડિઆ–સરકાર–માણસની પરીમાણ દીદી લક્ષણો ઓછાં કરી જવા સંબંધમાં બાતમી છે. તેમાં જણાવે છે કે તમારા ભાગ લાગ્યા હોય તો વગર ગેરેન્ટીના મળણનાં ચીથરાં (અલણી નોટ, લોન વિગેરે) સંધરજો ! રાજ પરવારે એટલે તે ઉપર ચાસતેલ રેડી તાપણી કરજો ! 'ઓનરીમાન્ડ' સમજી પૈસા માગ્યા તો બેવકુફના સરદાર બનજો 'ઓનરીમાન્ડ' એટલે ચોપરાની મરજી થાય કે પછી એક મહીને હાથ પહોંચે તો આપે, નહીં તો અમસ્તાના વાયદા. ચીથરાં ખરીદી ટ્રેઝરરોહી બનજો. સ્પષ્ટીકરણને ક્વેશ્ચન આપવાનું ભુલજો. ને તેમ છતાં તમારો દાવો સમન્વય તો બળાપામાં ભાગ લાધો છે તેના શીરપાવમાં માથાપર પાણી ફેર વજો. સમજ્યા ! ઇંડિઆમાં ઉથલ પાથલ થાય તો લડવૈયા હજારો હજર જો ! રસિકજીની આગળ તો બન્ડી યા સરકારનાં કે બીજાં ચીથરાંજ નથી, તો પછી કંઈ સમજવાનું રહેતું નથી.

* * *

શેખચલ્લી ! આપણે બીજી ચોપડીનાં શીખી ગયા કે એક શેખચલ્લી હતો. તેને મજુરીના બે આના આપવાના કરી એક વેપારીએ ચોખા ખડો માથે ચડાવી વેચવા ગયા. ભાઈતો ખુશમ ખુશ થયા ને બે આના આવશે કે મરઘી લાવશું તેનાં કચ્ચા બચ્ચાં થશે તે વેચી બકરી લાવશું. તેનાં કચ્ચાં બચ્ચાં થશે તે વેચી ગાય લાવશું. તેનાં વાછરડાં થશે તે વેચીશું. એટલે ખુબ પૈસા આવશે. કે પછી પરણીશું. એટલે ઘેર છોકરો થશે. પરણી આપણે છપ્પર પલંગપર પચપર પચ ચઢાવી ડોળ ઘાલી પાનની પીચકારી નાંખતા બેસીશું. એટલે છોકરો આવશે ને કહેશે કે, ચાલો બાપા, જમવાની વખત થઇ. આપણે " ના, ના, હમણા નહીં " કરીને ડસ્સેરો ઘુમાવશું. ઘુમાવતાંજ ચીનો ઘડો હેઠે. બે આના તો ગયા પણ સાથે માર પડયો. કાં ભાઇ તારૂં તો ઘી ગયું પણ મારૂં તો આખું ઘર ભાગ્યું તેનું કેમ ? તેમ હાલ " ટ્રીબુના " પેપર જણાવે છે કે ટરાંસવાલનો સેલ થાય છે. તે આપણે (પોરટુગીઝ) ખરીદશું. પછી સાઉથ આફ્રિકામાં મોટું રાજ બનાવીશું. કરનલ, પ્રેટ લોડન, પોરટ ઇલીઝાબેથ, કેપટાઉન બંદરની પરવા નહીં. કાલથુળા અંદર સરસ કરીશું. ટરાંસવાલનુ સુનું–દીસ આપણું થશે. તે વેચી ખાઈ સુધા રહું. જમીન ફળદ્રુપ બનાવશું. ને સીટ વોટર સ્કેન્ડના સુનાના દગલાપર આપણો વાવટો ફરરર ફરરર ફરકાવશું. કેવા ખુશી ? શેરને માથે. શવાશેર. તાજો તબાક શેખચલ્લીનો થાયસે. !

ક્ષી. રસિક

ડેલાગોઆબેમાં વિદાયગીરીનો મેળાવડો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અત્રે જાહેર કામોમાં હમેશાં ભાગ લેનાર શેઠ હીરજી મુળજી કું. ના મેનેજર મી. કરસનદાસ હરીભાઇ રહીમર ' પ્રેસી ડેન્ટ ' માં પોતાના વતન જતા હોવાથી તેમના માનમાં મી. માધવજી ત્રીકમજીના મકાનમાં મી. હરજી વસનજીના પ્રમુખ પણા નીચે તા. ૨૨ એપ્રીલના લોહાણા મહાજનોતેજક સભાની એક સ્પેશીયલ મીટી બોલાવવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં મી. ધારશી દેવચંદ રત્નાકરે ઇશ્વર સ્તુતી કર્યા પછી મી. જેઠાલાલ પ્રાગજી કોડીઆ એ જણાવ્યું કે મજકુર સભાના ત્રેઝરર તરીકે હોદાની મુદત દરમ્યાન મી. કરસન દાસે સભાની ઉન્નતી કરવામાં તંન મન ધનથી મહેનત લઇ ઘણીજ કિમતી સેવા બજાવી છે. તે બદલ તેને એનાયત કર વામાં આવનાર માનપત્ર વાંચી સંભળાવવાનું મી. ધારશી ઉપર રાખી તેમની મુસાફરી પરમાત્મા શુખ શાંતિથી પુરી કરાવે એવી મી. જેઠાલાલે આશા બતાવી. ત્યારબાદ મી. ધારશી દેવચંદ રત્નાકરે માનપત્ર વાંચી સંભળાવી પુલોના હાર સાથે મી. કરસનદાસને એનાયત કીધું હતું. તેના યથાયોગ્ય સત્કારસાથે મી. કરસનદાસે પા. ૬–૫–૦ની ઉમદા બેટ મજકુર સભાને આપી હતી. તે સિવાય મી. સુંદરજી જીવરાજ તરફથી શી. ૧૦, મી. રામજી ગોપાલ તરફથી શી. ૫, મી. રામજી પ્રેમજી તરફથી શી. ૫, મી. ત્રોક લદાસ તરફથી શી. ૫, તથા બીજા એક ગ્રહસ્થ તરફથી શી. ૨/૬ એ રકમો સભાને બેટ મળી હતી. તેનો સ્વીકારતી વતી મી. ધારશીએ આભાર સાથે સ્વીકાર કર્યો હતો. ત્યારબાદ આપણી લઘ સભા વીસ રજન થઇ હતી.

મી. હસન ઇસાકજી પટેલને માનપત્ર

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

વીંડસરટનવાળા મી. હસન ઇસાકજી પટેલ જોહાન્સબરગ આવેલા ત્યારે તેમના માનમાં મી. ઇસમાઇલ બીખા મમણીઆતે કેટલાક મુસલમાન તેમજ હીંદુ ઓને ગઇ તા. ૨૦મીના રવીવારે ખાણું આપ્યું હતું. મી ગાંધીને બીજી જગ્યા એ જવાનું હોવાથી તેઓ આવી શકયા નહોતા. પણ તેમના તરફથી મી. પોલાક હાજર હતા. એ સિવાય મોમદી મહમદ મુખતીઆર તથા મેસરસ મુસા કુવાડીઆ, ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, કેસજી, ઇસપજી ગારડી, પીરભાઇ, અહમદ મુસાજી, કરોદીઆ, અહમદમીઆ, કાછલીઆ, મુસાજી હસન, ઈબ્રાહીમ આકુજી, ઇસ પજી કોલાભાઇ, ઇબરાહીમ કુવાડીઆ, ગોરાજી વગેરે મળી લગભગ પોણોસો ગ્રહસ્થો હતા. ખાણું લઇ રહ્યા બાદ મી. મમણીઆતે સહુએ લીધેલી તસ્દી માટે ઉપકાર માન્યો હતો. જે ઉપરથી મોલવી સાહેબે તથા મી. અબદુલ કાદર, અને મી. ઇબરાહીમ કુવાડીઆએ કેટલુંક વિવેચન કરવું હતું. મી. પોલાકે મી. ઇસમાઇલની ઘટતી પ્રસંસા કરી, અને મી. પટેલને સુચના કરી કે અત્રે મુસલ માન હીંદુઓને તમે એકત્ર જોઇને જાઓ છો, તે બાબત કેપ કોલોનીમાં જઇને જણ કરજો, અને સમય આવે તમો પણ ત્યાં તેમજ બતલાવજો. મી. પોલાક બોલી રહ્યા બાદ સહુ સહુને ઘેર વિદાય થયા હતા.

ડંડી ડીબેટીંગ સોસાયટી

સેક્રેટરી લખે છે કે—અમારી સોસા યટીની એક મીટીંગ ગયા રવિવારે મી. મહમદ મીરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. લાયબ્રેરીની ચોપડીઓનો બંદોબસ્ત રાખવા વિવેચન થયું. મી. ઓસમાન અલારખીઆની દરખાસ્ત અને મી. આદમજીના ટેકાથી એવો ઠરાવ થયો કે ત્રીક શી. ૫/– આપીને એક માણસ રાખવો. માજી પ્રમુખ મી. મહમદ મીર, તથા મેસરસ ઇસમાઇલ મહમદ બક્ષાત. તથ મહમદ હાસમ વગેરે મુલક જવાના હોવા થી તેમણે આપેલાં રાજીનામાં સેક્રેટરીએ વાંચી સંભળાવ્યાં; અને તે પાસ કરવાનું આવતી મીટીંગપર મુલતવી રહ્યું. મી.

ઓસમાન અલારખીઆએ માજી પ્રમુખ ની સેવાની તારીફ કરી. મી. આદમજી અલ્લાભાઇની દરખાસ્ત, અને મેસરસ ઓસમાન અલારખીઆ તથા ઇબ્રાહીમ અહમદ, તથા સાયદ સાહેબના ટેકાથી મી. મહમદ જફર મુખ્ય સેક્રેટરી તરીકે નીમાયા. ફરતનજર્ગવાળા મી.હાજી સુલેમાન ઇ. ભમ્બાત જેઓ અત્રે આવેલ છે તેઓ સોસાયટીમાં હાજર થએલ. તેમણે સોસા યટીઓથી થતા ફાયદા ઉપર કેટલુંક વિવે ચન કરયું. મી. હાજી ઇબ્રાહીમ ખાન સિંગેરે કેટલુંક બોલ્યા પછી હાજર મહદય નો સેક્રેટરીએ આભાર માન્યો, ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

રાંદેર જલસએ હબીબીઆ

લેડીસ્મીથના રાંદેરવાસીઓ એથી બોળ બાબુ સાથે મેસરસ બોજ લતીફ, શેખ રહીમભાઇ, મહમદ એલીમ, રહીમ આબ દુલ રેમાન, હુસેન ગુલામ તથા અહમદ કાજલખાં લખે છે કેઃ—રાંદેરની જલસાગી ભાઇઓ જાણીને ખુશી થશે કે મજકુર કસ્બામાં જલસએ હબીબીયા નામનો એક મજમો આજે આઠી વરસ થયાં સ્થપાએલ છે, અને તેણે આ ટુંક મુદતમાં ઘણાં કામો કરયાં છે. મજમાની શરૂઆત મર હાના મોલવી સમસોલ હકમા વાયજથી શરૂ કરે છે. ત્યારબાદ દુન્યવી કામના ફેંસલાઓમાં ધ્યાન અપવામાં આવે છે. મજકુર મજમાના પ્રેસીડેંટ મેજર શેખ હુસેન સુબેદાર છે. તેમણે કોમને સારૂ આગળ વધી ગરીબોનાં એવાં એવાં કામો કીધાં છે જે આગળ એ કસ્બામાં કોઇએ એવાં કામો કીધાં નથી. તેથી ગરીબ વરગને એક ઉમદી હીમાયત થઇ પડી છે. તેથી વધુ એ કે એવણ રાંદેર કમીટીના ચેરમેન તથા રાંદેર જુમા મસજીદના મુતવલ્લી નીમાયા છે. એ સઉની હમો અત્રેના રાંદેરવાસીઓ એમને મુબારકબાદી આપી એવું ઇચ્છીએ છીએ જે મુદ્દાપાક એવણને લાંબી આયુષ બક્ષે. આશા છે કે દરેક રાંદેરવાસી આ મજમામાં નામ નોંધાવી ઉતેજન આપશે.

'મરકયુરી' માં એક કલેર એરટેટનો હીંદી લખે છે કે ત્યાં ખાતે પોલીસ ચોકી ન હોવાથી યુન્હાઓ બહુ વધી પડયા છે; અને આબરૂદાર કસરડ લોકને માટે ત્યાં રહેવું બહુ જોખમ ભરેલું કહ્યું પડયું છે.

ડરબન ડાયરી

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ)

ડરબનની પી. વી. સંબંધીની કા. વાળા મી. ઠાકરશી સંઘવી જે મુંબઇની એલ. પદમશી અને કા.ના મુખ્યના એજંટ છે તેઓ કામ પ્રસંગે તા. ૨૭મી એપ રીલે ડરબનથી જોહાન્સબરગ ગયા છે.

* * *

ડરબનના એક જાણીતા આગેવાન ડો. નાનજી કામ પ્રસંગે ટુંક મુદતને સારૂ મુંબઇ જવા માટે રવાના થયા છે.

* * *

ડો. નાનજીની વિદાયગીરીના માનમાં મી. પારસી રૂસ્તમજીને ત્યાં ગયા મંગળ વારે એક ખાણું હતું, જે વખતે કેટલાક મિત્રોને આમંત્રણથી બોલાવવામાં આવ્યા હતા.

* * *

સ્ટીમર રસ્તે ડરબનથી કેપટાઉન જતાં સ્ટીમર કંપનીવાળા ટીકીટ કાઢતાં પહેલાં પાંચ પાઉંડની રકમ અનામત માગે છે. જેઓ પાસે પરમીટ વીગેરેનાં સાધન છે તેઓને આ રકમ આપવાની જરૂર નથી.

* * *

તા. ૨૪મી એપ્રીલ ને જુમાને રોજ સુરતી મસજીદમાં જુમાની નમાજ બાદ ન્યુકાસલવાળા મી. ઇસપ જીવા દાવજીના ભાણેજ મી. ઇસ્માઇલ સુલેમાન વરાજીયા ના નીકાહ મી. અહમદ ઇબ્રાહીમ ઇસા કની દીકરી સાથે થયા હતા. નીકાહ પઢાવવા માટે મોલાના મોલવી હાજી કુતેહ મહમદ હતા. નીકાહ બાદ મોલવી સાહેબે મસજીદમાં નીકાહ પઢાવવા ઉપર કેટલુંક વીવેચન કીધું હતું. મી. દાઉદ મહમદે પણ મસજીદમાં નીકાહ પઢાવવાની લોકોને ભળામણ કીધી હતી. કઠોર મહે શીલે રોનકુલ ઇસ્લામના સેક્રેટરી મી. અહમદ વાહેદે પણ એ બાબત અચર કારક ભાષણ કરયું હતું. મી. ઇસ્માઇલ ત્રોરાએ પોતાના દોસ્ત મી. ઇસપ જીવા દાવજીના ભાણેજની શાદીની ખુશાલીમાં ડરબન અંજુમન ઇસ્લામને કઠોર રોન કુલ ઇસ્લામને તથા કઠોર જીનતોલ ઇસ લામને એ દરેકને પા. ૬ બેટ આપ્યો હતો. ઇસ્માઇલ સુલેમાન વરાજીયાએ પણ ઉપર મુજબ કુલ ત્રણ પાઉંડ બેટ આપ્યા હતા. બાદ મી. ઇસપ જીવા દાવજીપર અરસપરસ શાલો નાખી હતી. જપોરના મી. મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ ની કા. ને ત્યાં આજરે ૪૦ માણસે ખાણું લીધું હતું.

ત્રણેક અઠવાડીઆં ઉપર ડરબનથી ૪ હંદી કેપટાઉન ગયેલા તેમની પાસે ત્યાં ઉતરવાનું સાધન નહિ હતું તેથી તેઓને પાછા ફરવું પડયું. પોતાને ઉતરવાનો હક છે કે નહિ તે તપાસ્યા વિના જેઓ આવી રીતે ઝંપલાવ છે તો પોતાની હાંસી કરાવે છે અને હંદીની આબરૂને ધક્કો પહોંચાડે છે.

મારિત્સબરગ મ્યુનીસીપાલીટીના બાયલેા

મારિત્સબરગ મ્યુનીસીપાલીટીના નવા થયેલા બાયલેા ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમાંથી કેટલોક ઉપયોગી ભાગ નીચે મુજબ છે.

(૧) કોઇ માણસ કે કંપની જરૂરી લાઇસેન્સ કઢાવ્યા વગર બરોની હદમાં વેપાર રોજગાર કરી શકશે નહીં. એક કરતાં વધારે દુકાન કે સ્ટોર હોય તો તે માટે જુદા જુદા લાઇસેન્સ કઢાવવા.

(૨) આ બાયલેની રૂએ અપાએલ લાઇસેન્સની મુદત વધારેમાં વધારે એક વરસની હોઈ શકશે. દરેક લાઇસેન્સની મુદત, ગમે ત્યારે કઢાવ્યા છતાં, ડીસેંબર ની ૩૧મીએ પુરી થઈ ગણાશે.

(૩) દરેક લાઇસેન્સ હોલ્ડરે પોલીસ માગે ત્યારે અથવા લાઇસેન્સ અમલ દાર માગે ત્યારે પોતાનો લાઇસેન્સ અથવા પટો બતાવવો.

(૪) બરોમાં વેપાર રોજગાર કરનારે પોતાની દુકાનની ઉપર પોતાના નામનું પાટીયું ચોડાવવું.

(૫) રસ્તાઉપર કે બીજી ખુલ્લી જગ્યા એ વેપાર રોજગાર કરવા નહીં બેસી શકાય.

(૬) જથ્થાબંધ વેચનાર, અથવા તો અસલ પેકેજ હોય તેવાંજ વેચનાર, અથવા પોતાને ત્યાં વેચવા લઈ જનારાઓને વેચ નારાઓ હોલસેલ ડીલર કહેવાશે. હોલ સેલ ડીલરના લાઇસેન્સમાં રીટેલ ડીલરના કામનો સમાવેશ થઇ જાય છે.

(૭) વાપરવામાટે માલ લેનારને છુટક માલ વેચનાર રીટેલડીલર ગણાશે. હોકર તરીકે વેપાર કરનાર રીટેલ ડીલર નહીં ગણાય. તેમજ દુધ, મછી, તથા બગી ચામાં પેદા કરેલો, અથવા તો પોતે બના વેલ માલ વેચનાર પણ રીટેલ ડીલર નહીં ગણાય.

(૮) ડીલર, બુચર, બેકર, હોકર, બીલીયાર્ડ ટેબલ, તમાસા વગેરે વીશી, બોર્ડીંગ હાઉસ માટે જેને લાઇસેન્સ જોઇએ તેમણે લાઇસેન્સ અમલદારને લખીતવાર અરજી કરવી. નવા લાઇસેન્સમાટે અરજી કરવાની હોય ત્યારે મકાનનો નકશો અરજીની સાથે પુરો પાડવો. લાઇસેન્સ અમલદાર અથવા ટાઉન કાઉંસીલ અરજી કાઢી નાખી શકશે.

(૯) બરોમાં રોજગાર કરતા દરેક માણસે પોતાની દુકાન સાફ રાખવી જોઇશે. તેમ રાખવામાં આવે છે કે નહીં તેની ટાઉન કાઉંસીલે નીમેલ ઇન્સપેકટર તપાસ રાખશે.

(૧૦) વીશી રાખનારે બોલાંબાવનાર માણસો માટે એવા ઓરડા નહીં રાખવા કે જેમાં અજવાળું અને હવાની પુરી આવજા ન હોય.

(૧૧). કોઇ વીશીવાળાપર અવ્યવસ્થા વાળું મકાન રાખવાનો, અથવા વીશીને લગતા બીજા ધારાનો ભંગ કરવાનો આરોપ સાબીત થયાથી તેની લાઇસેન્સ ટાઉન કાઉંસીલ રદ કરી શકશે.

(૧૨). વીશીના લાઇસેન્સવાળાઓએ પોતાનાં વાસણો તથા બીજો સરસમાન સતોષકારક રીતે ચોખ્ખો રાખવો.

તંદુરસ્ત ખોરાકજ વાપરવો.

ખોરાક રાંધવા કે પીરસવા માટે ચેપી રોગ કે દરદવાળા માણસને કામે લગાડવો નહિ.

(૧૩). કોઇ કાંઇ માલ, કે ચીજ વસ્તુ (દુધ, મછી, મરઘાં, બગીચાની પેદાશનો માલ, અથવા વેચનારે જાતે બનાવેલ માલને આ વાત લાગુ પડતી નથી.) હોકરના લાઇસેન્સ વગર ફરીને નહિ વેચી શકે. દરેક હોકરે પોતાની બાંય ઉપર, અથવા બાસ્કીટ કે બાંસડી ઉપર પોતાનો પટો ચોટાડવો. એવો પટો ટાઉન કાઉંસીલ પુરો પાડશે. તે પાછા આપવાની ગેરંટી તરીકે ૫/- અનામત મુકવી પડશે. આવો પટો એક માણસ બીજાને નહિ આપી શકે.

(૧૩). કોઇ હોકર પોતાનો માલ વેચવા માટે માણસ રાખે તો તે માણસ માટે જુદો લાઇસેન્સ અને પટો જોઇશે.

(૧૪). કોઇ લાઇસેન્સ એક માણસ ના નામ ઉપરથી બીજા માણસના નામ ઉપર, અથવા એક મકાનથી બીજા મકાનપર ટ્રાંસફર કરવો હોય તો ટાઉન કાઉંનસીલની રજા બાદજ તેમ થઇ શકશે.

(૧૫). આ બાયલો મુજબ લાઇસેન્સની ફીના દરો નીચે મુજબ છે:—

	વરસ એકના પાઉંડ.
હોલસેલ ડીલર...	૫
રીટેલ ડીલર	૩
બુચર	૩
બીઅર	૫
બેકર (બીઢાઇ બનાવનાર પખ્ સાથે)	૧
બોરડીંગ હાઉસ	૩
સાંતિઅદ્	૩
નેટીવ ઇટીંગ હાઉસ	૩
બીલીયાર્ડ ટેબલ	૧૦
ચીએટર...	૧૦
હોકર	૩
કારીગર...	૩

(૧૬) જેની પાસે હોલસેલ કે રીટેલ લાઇસેન્સ ન હોય અને વેચવાનો માલ કે ચીજ વસ્તુ બનાવતો હોય તે કારીગર ગણાશે. જેની પાસે હોકરનો લાઇસેન્સ હોય અને માલ કે ચીજ વસ્તુ બનાવીને જાતે વેચતો હોય તે આ બાયલો માટે કારીગર નહીં ગણાય.

(૧૭) આ બાયલોનો જે ભંગ કરશે, અને તેવા ભંગમાટે કાંઇ બીજી સજા નહીં જણાવવામાં આવી હોય તો તેને વધુ માસની સખત અથવા સાદી જેલ અથવા તો પા. ૧૦ના દંડની સજા થશે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા બહુ દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આપણી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુઠાંથી બાંધશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ બપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે સહને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદસ્તિનેમાંના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે રૂા. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી છ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓએ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી જોઇ લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,

ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,

[illegible]

જોહાન્સબર્ગ.

એક સત્ય-વીર કથા

સોક્રેટીસનો બચાવ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

તેથી હું તમને કહું છું કે તમે મારી વિરહની વાત માનો યા ન માનો, મને છોડી મૂકો યા ન છોડી મૂકો, અને મારે ઘણીવાર મરવું પડે, તોપણ હું મારી રીત છોડનાર નથી.

હું બોલું છું તેથી તમે ચીઢાતા નહિ. મારાં વચન ધ્યાન દઈ સાંભળજો. કેમકે હું માનું છું કે મારાં વચન સાંભળવામાં તમને લાભ છે. હવે જે હું કહેવાનો છું તેથી તમને વખતે ગુસ્સો ચડશે. પણ તેમ ન કરતાં ધ્યાનપૂર્વક સાંભળજો. મને તમે મોતની સજા કરશો તો, હું જેવો છું તેવો હોવાથી, મને નુકસાન થશે તેના કરતાં તમને વધારે થશે. મને મેલીટસ કે બીજા કોઈ નુકસાન કરી શકનાર નથી. મને નુકસાન કરવાની તેઓનામાં તાકાદ નથી. **સારા માણસને તેનાથી ઊતરતો માણસ નુકસાન કરી શકે એમ બની શકતું નથી.** તેના તહોમતથી મને કદાચ દેહાંતદંડ મળશે, મને દેશપાર કરવામાં આવશે, મારા હકો છીનવી લેવામાં આવશે. તમોને એમ લાગે કે આમ થાય એ તો મને ભારે નુકસાન થયું ગણાય. હું તેને નુકસાન નથી માનતો. પણ અન્યાયપણે બીજા માણસને મરાવી નાખવાનો પ્રયત્ન કરવો તે વાત પ્રયત્ન કરનારને નુકસાન કરે છે. એટલે હું મારો બચાવ કરું છું એમ તમે ન માનજો. તમારી પાસે ખડો રહી હું જે પોકાર કરું છું તે તમારે સારું છે. તમે ખુદાદ ફરમાન તોડી બોટું કરો તેમાંથી તમને ઉગારવાની મારી ઇચ્છા છે. મને મારી નાખવાનો હુકમ કરશો તો તમને મારા જેવો બીજો કામ કરનારો મળવો મુશ્કેલ છે. એમ કહેવું ન ઘટે છતાં મારે કહ્યા વિના ચાલતું નથી. જેમ જોરાવર ઘોડાને લગામની જરૂર હોય છે તેમ તમે પણ જોરાવર છો તેથી લગામની જરૂર છે. લગામરૂપે થઈ મારે રહેવું એ ખુદાઈ ફરમાન હું ગણું છું. તેથી જો તમે મારી સલાહ માનશો તો મારા જીવ તમે નહિ લીધો. પણ કોઈ અધીરાઈને કોઇ બેનીને તેની ઊંઘમાંથી જગાડે તો તેને તે ચીડવાઇને મારવા દોડે છે તેમ તમે મારી ઉપર ચીડાઈને વગર વિચારે મને મારી નાખવાનો હુકમ કરશો એવો સંભવ છે. ત્યાર બાદ મારા જેવો બીજો તમને નહિ મળે તો તમે પાછા ઊંઘી જશો. હું તમારું ભલું કરનારો છું ને મને તમારી પાસે ખુદાએ મોકલ્યો છે એમ તમે જોઇ શકો છો. મારું પોતાનું કામ પડતું મેલું છું, તમારા હિતની કાળજી હમેશાં રાખ્યા કરું છું, આપની જેમ અથવા તો મોટેરા ભાઇની જેમ હું તમને એક એક જણને શીખામણ આપું છું. ને મારે મારગે દોરવાની મહેનત કરું છું. આવું કરવા ને સારું મેં જો બદલો માગ્યો હત, તો માં મેં દોલત એકઠી કરી હોત તો મારી ઉપર શક લાવવાનું તમને કારણ રહેત. પણ મારા ફરિયાદીઓએ પૈસા લેવા વિષે હું તહોમત મારી ઉપર મૂકયું નથી. ને મેં પૈસા કદી લીધા કે માગ્યા નથી તેનો મોટામાં મોટો પુરાવો તે મારી ગરીબીછે.

કદાચ તમે એમ પુછશો કે જ્યારે હું લોકોને સદ્‌ગુણી થવાની સલાહ આપ્યા કરું છું ને ઘરોઘર તે બાબત ભટકું છું ત્યારે શહેરનું ભલું કરવાને સારૂ રાજ પ્રકરણી વિષયોમાં હું ભાગ કેમ લેતો નથી ? આનું કારણ હું ઘણી વેળા બતાવી ગયો છું. મને લાગે છે કે મારા કાનમાં દેવતાઇ અવાજ આવ્યા કરે છે. તે અવાજ એમ જણાવે છે કે મારે રાજ્ય ખટપટમાં નહિ પડવું. આમ થયું છે તે ઠીક થયું છે એમ પણ હું માનું છું. જો હું રાજ્ય ખટપટમાં પડયો હત તો મારા ભાર વાગી ગયા હોત. તેમાં તમને કે મને લાભ નહિ થાત. હું જે સત્ય છે તે બોલું છું તેમાં ગુસ્સો ન કરજો. જે માણસ શહેરમાં ચાલતી અંધાધુંધીની સામે થાય અને અન્યાયી કામો થતાં અટકાવે તેની જીંદગી સલામત નથી. તેથી જે માણસ ન્યાયની નજરેજ બધું જોવા માગે છે તેને ધાંધલમાં પડવું લાજમ નથી.

આ વાતના હું તમને દાખલા પુરાવા આપીશ. તે ઉપરથી તમે જોશો કે મોતના ડરથી, હું જે ઝેરબાજીની માનીશ તે નહિજ કરું. પણ મારા દાખલા ઉપરથી તમે જોશો કે જો હું રાજ્ય ખટપટમાંજ ગુંથાએલો રહ્યો હત તો મારો નાશ કયારનો થઇ ગયો હોત. જે હું કહેવાનો છું તેથી તમને કંટાળો થશે પણ તે ખરૂ છે. એક વખત હું આપણી સભાનો મેંબર હતો તે વેળા દસ સરદારોને મોતની સજા કરવાનો તમે ઠરાવ કર્યો હતો. બધા સભાસદોમાં હું તે વાતની સામે થયો. તે વખતે મને બધા મારી નાખવા તૈયાર થયા. પણ હું મારી નેમમાં ચુસ્ત રહ્યો. મને લાગ્યું કે તમારા અન્યાયી કામમાં મારે સામેલ થવું તેના કરતાં મારે મોત અથવા કેદ ભોગવવાં એ સારૂં હતું. જ્યારે આમ સત્તા ભોગવતી હતી ત્યારે ઉપરનો કિસ્સો બન્યો.

વળી જ્યારે આમનું રાજ્ય બદલીને અમુક માણસોનું રાજ્ય આ શહેરમાં થયું ત્યારે લીસન તામના માણસને મોત ની સજા ભોગવવાને સારૂ પકડી લાવવાનો હુકમ કાઢવામાં આવ્યો હતો. મને પણ તે હુકમ મળ્યો. હું જાણતો હતો કે લીસનની ઉપર મોતની સજા હતી તે ગેરવ્યાજબી હતી. જો હું તેને પકડવા ન જાઉં તો મારૂં મોત થાય તેમ હતું. જો હું તેને પકડવા જાઉં તો હુ અન્યાયમાં ભાગ લઉં એમ બનતું હતું. મેં મારા મોતની દરકાર નહિ કરી. લીસનને પકડવા હું નહિ ગયો. અને જો દરમીયાનમાં તે રાજ્ય તુટી નહિ પડયું હત તો મારૂં મોત ખચીત આવત.

હવે તમે જોઇ શકો છો કે જો હું રાજ્ય કારભારના કામમાં લાંબો વખત રહ્યો હત અને ન્યાય બુદ્ધિને વળગી રહેત (ન્યાય એ તો મારૂં જીવતર એટલે બીજું મારાથી થાત નહિ) તો હું આટલા વરસ જીવ્યો ન હત. મારી આખી જીંદગીમાં મેં કોઇને અન્યાય કર્યો નથી. મેં ન્યાયની વિરૂદ્ધ બનેલું બાનગી જીંદગીમાં કે બનેર જીંદગીમાં બરવું નથી. મેં શિક્ષકનો ડોળ ધાર્યો નથી. પણ મારી પાસેથી કોઈ કંઇ બનવાને આવેલ હોય તો તેને મેં જવાબ દેવાની ના પણ પાડી નથી. વળી હું ગરીબ અને તવંગર બધાને મારી તાકાદ મુજબ એક સરખી રીતે જવાબો આપું છું. તેમ છતાં કોઇને મારા બોલવા ઉપરથી સાર માણસાઇ ન આવી હોય તો તેમાં મારો વાંક ગણવાનો નથી. જો કોઇ એમ કહે કે એકને એક ચીજ, ને બીજાને બીજી ચીજ મેં બતાવી છે, તો તે વાત ખરી નથી એમજ માનજો.

શું કારણસર ઘણા માણસો મારી પાસે પોતાનો વખત ગાળવા માગે છે એવો સવાલ થયો છે. તે તમે જાણો છો. જેઓ જ્ઞાની નથી પણ જ્ઞાનનો ડોળ ધાલે

છે તેવા માણસને સવાલો પુછાય તે બીજા માણસો હમેશાં સાંભળવાને આતુર રહે છે. આમાં રસ ઊંડો આવે છે. સવાલો પુછવા એ મારી દેવતાઇ ફરજ સમજતું છું. આમાં મેં કંઈ બોટું નથી કરયું. જો મારા શિક્ષણથી જુવાનીઆઓને મે બગાડયા હોય તો તેમાંથી જેઓ આજે મોટા થયા છે ને પોતાનો સ્વાર્થ સમજી શકે છે તેવા માણસો તમારી આગળ આવી મારી ઉપર તહોમત મુકે કે તેઓ તમારી આગળ ન આવે તો તેઓનાં સગાં આવીને શરમ આપ તેવા જુવાનીઆઓ ને તથા તેઓનાં સગાંઓને હું આ મંડપમાં જોઉંછું તેમાંથી કોઇને મેલીટસ કેમ સાક્ષી આપવા નથી લાવ્યો? જો મેલીટસ અને બીજા ફરીયાદી બુલી ગયા હોય તો હું હજુ તેમને રજા આપું છું. ભલે તેઓ ને માણસોની જુબાની લેય. મારી વિરૂદ્ધ બોલવાને બદલે, તેઓ ના છોકરાઓને મારી સંગતથી ફાયદો થયો છે એમ તેઓ કહેશે. અને તેઓ એમ મારી તરફેણમાં બોલે તેમાં તેઓનાત ન્યાય કરવા સિવાય બીજાને હેતુ કે ફાયદો રહેતો નથી.

મારે મારા બચાવમાં કરવાનું હતું તમોનું ઘણું તો કહી ગયો છું. આપણા મા એવો રિવાજ છે કે જેની ઉપર કામ ચાલતું હોય તેનાં સગાં આવીને કોર્ટમાં પોકાર કરે છે, દયા માગે છે. કેટલા પોતે રડે છે. હું આમાંનું કંઇ નથી કરતો. કરવા માગતો પણ નથી. તેવા તમારામાંના કોઇને કદાચ ગુસ્સો આવશે. મારે સગાંઓ છે. ત્રણ દીકરા છે. એક મોટો ને બે નાના. પણ તેમાંના કોઇને હું હાજર કરવા માગતો નથી. તેમ નહિ કરવામાં તમારું અપમાન નથી ગણતો. મારી ઉદ્ધતાઇ પણ ન માનશો. હું મોત થી નથી ડરતો એ વાત આપણે એક બાજુએ રાખવું. પણ મને લાગે છે કે આટલી ઉમરે પહોંચેલ હોઇ અને સારી કે નઠારી પણ મારી આબરૂ નજરમાં રાખી, મારે સગાંઓનો લાવી તમારી આગળ રૂદન કરાવવું તેમાં તમારી ને મારી બીકપત ગણું છું. મને તેમ કરવું નહિ ગમે. બધા એમ તો કબુલ કરે છે કે સાધારણ માણસોના કરતા કંઇક વિશેષ સોકરેટીસમાં રહેલું છે. એમ વિશેષના બોગવનારા તમારામાંથી કોઇ હોય અને તેની ઉપર જેમ મારી ઉપર કામ ચાલે છે તેમ ચાલતું હોય તો તેવા માણસ મોતની બીક રાખીને વિલાપ કરા વશે તો ને શરમ ભરેલું ગણાશે. મોત આવવામાં કંઇ દુઃખ હોય, અને મરણથી એકવાર બચ્યા એટલે અમર થઇ જવાતું હોય તો સગાંઓને લાવી દયાની લાગણી ઉશ્કેરવી એનો કદિ બચાવ થઇ શકે. પણ જ્યારે ચઢીઆતા માણસ સદગુણી હોવા છતાં આ પ્રમાણે મોતની બીક રાખે તો પરદેશીઓ આપણી હાંસીજ કરશે. તેઓ કહેશે કે "જેઓને તેઓના સદગુણ ને સારૂં ચઢીઆતા ગણી મોટા હોદ્દા દેવા માં આવે છે તેવા એથેન્સના માણસો પણ બોરનો કરતાં કંઈ ચડે એવા નથી ત્યારે બીજા એથેન્સના માણસો તો કેવા હલકા હોવા જોઇએ?" તેવા હું માનું છું કે આવું નાટક કોઇ સારા માણસે કરવું ન જોઇએ; તે જો કરવા માગે તો આ શહેર ની આબરૂને ખાતર તમારે તે બંધ રાખવું ઘટે છે. આમની ફરજ તો એ છે કે તમે જે સજ્જા કરવાના હો તે ધીર જ્યા બોગવવી. ને તમારી ફરજ એ છે કે જેઓ કંઇનનાં નાટક કરવા માગે તેવા ને તમારે તરછોડી પાડવા.

વધારે આજરૂ બોર આબરૂનો સવાલ છોડી દેતાં પણ મને લાગે છે કે તરોમત દારોનું કામ દયા માગવાનું નથી. તેનું કામ પ્રમાણસર માગવાનું છે ને તે માગવા સારૂ તેણે દલીલ રજુ કરી તેની ઉપર દલીલ કરવાની છે. ન્યાયાધીશનું કામ મહેરબાની દેખાડવાનું નથી પણ પક્ષપાત કર્યા વિના ન્યાય તોળવાનું છે. એટલે અમને તમને બંનેને લાજમ છે કે અમારા ને તમારા સોગનમાં બહેલ પહોંચે તેવું કામ નહિ કરવું.

તમારી આગળ રૂદન કરી કરગરીને તમારા સોગન તોડાવવાની કોશીશ કરૂં તો મેલીટસ ખુદાને નહિ માનવાનું આરોપ મારી ઉપર મૂકે છે તે મારી ઉપર સાબેત થયા બરોબર થાય. જે માણસ ખુદાને માને છે તે માણસ બારકાના સોગન તોડાવે તો તેને ખુદાની સામે કર્યા બરો બર થાય. એટલે તે ખુદાને નથી માનતો એમ કહેવાય. પણ હું તો તમે કોઇ નહિ માનતા હોય તેટલી દ્રઢતાથી ખુદાને માનું છું. એટલે હું તેની ઉપર ભરૂંસો રાખીને મારે વિષે જે સાચું હોય તે કરવાનું તમારા હાથમાં બેધડક થઇ મુકું છું.

સંપૂર્ણ

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન સાપ્તાહના એજંટ ડીરબનની કુ. જણાવે છે કે તા. ૧૫મી એપ્રીલથી ૩૦મી જુન સુધી ફલકતાથી આવતા માલ માટે નોટીસોના દર કરેક ઢને રૂા. ૨૦/–ના રાખવામાં આવ્યા છે.

સત્યાગ્રહ

પ્રજાની નિષ્ક્રિયતા

[મી. મેરીસના લખાણનો તરજુમો]

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૩)

પ્રમાણીક માણસનો જ્યારે કોઇ ઉપાય ન ચાલે ત્યારે તે સત્યાગ્રહ ધારણ કરે છે. સત્તાધારીઓ અન્યાય જુલમ કરે ત્યારે પ્રમાણીકને એ એકજ રસ્તો છે. એટલે તેના વલણને નીતિની રીતે જોતાં મેરવાજબી કહી કાઢી નહિ. કોઇ રાજ્ય માં જ્યારે એક નાના વરગને સત્યાગ્રહથી લડવાનું જરૂરી થઇ પડે, ત્યારે મોટો વરગ લાંબો વખત સુધી તેની સામે ટકી શકશે નહિ. તે દિવસે દિવસે નબળો પડતો જશે, અને નાના વરગ સામે પોતાની સત્તાનો અમલ કરવામાં ઢીલો પડી જશે. આ વાત રાજકારભારમાં જે ને વોટનો હક હોય તેવા લોકોમાંના નાના વરગને લાગુ પડે છે; તો પછી જે લોકને કોઇ જાતનો વોટ નથી તેવા લોકને તો આ વાત લાગુ પડવાને વખારે કારણો છે. તેવાની ઉપર જુલમ કરનારા એ બનસાહ નથી. એટલે સરકારના જુલમી પગલાની સામે વોટ વગરના લોક બેશક રીતે સત્યાગ્રહ ધારણ કરી શકે. આવા દાખલામાં તો સરકારને પોતાને અમલ કરવાની સત્તા છે કે નહિ એજ સવાલ ઉઠતો.

સત્યાગ્રહ સંબંધમાં પોરાએ જે લખ્યું છે એ બહુજ જાણવા લાયક અને અસ્સ રકારક છે. એટલે કાયદા સામે થવાની ફરજ વિષે તેણે જે કહ્યું છે તેમાંથી કટલાક ઉતારાઆપું છું. "મેરધનસારીકાય દાઓ પણ ખરાબ છે, તેમને શું આપણે ટકવા જ થઇ જવાદઇ ? અથવા તો તેમાં સુધારો કરાવવા પ્રયત્ન કરશું, અને સુધારો થાય ત્યારેજ તે કબુલ કરશું ? અથવા તો તુરતજ આપણે તેનો ભંગ કરશું ? અમેરિકાં જેવા રાજ્યમાં સાધા રણ રીતે લોકો માને છે કે મોટા ભાગ ના લોકોને સમજાવવા પ્રયત્ન કરવો, અને તેઓ સમજે તેટલી વાર રાહ જોવી. તેઓ બિલ્ક સમજે કે કાયદાની સામે થયું તે તો દરદની પીડા કરતાં તેના ઉપચારની વધુ મોટી પીડા ઉઠાવવા જેવું છે. પણ દરદની પીડા કરતાં ઉપચારની પીડા વધુ હોય તેમાં વાંક સરકારનોજ

છે. સરકાર પોતે તેમ કરે છે. કાયદા માં સુધારાઓ થઇ શકે એ વાતનો ખ્યાલ રાખી તે દાખલ કરવાની સગવડ સરકાર કેમ નથી રાખતી ? નાના પણ સમજુ વરગને તે કેમ માન નથી આપતી ? પોતાને કાંઇ નુકસાન થયું હોય નહિ તે પહેલાં તે (સરકાર) બુમો શાની મારે છે ? પોતાની ભુલો બતાવવા માટે લોકોને કાળજીવાળા બનાવવાને તે કેમ ઉત્તેજન નથી આપતી ? અને પોતાની કસુરો દુર કરવાને ઉપાય કેમ નથા લેતી ? " એજ ચોપડીમાં બીજે ઠેકાણે થોરો કહે છે કે " સત્યને સમજી ને, સત્યના આધારે, અને સત્ય કરવાની આતરજ જે કામ કરવામાં આવે તે જુદીજ તરેહનું થાય છે. મોટે ભાગે તેવું કામ તે એક જાતના બળવા રૂપે હોય છે. તેના કામથી સારૂં ને માઠું જુદાં તરી રહે છે. એકજ કુટંબના માણસો પોતાના ખરા રંગમાં જણાઇ આવે છે. ને છેવટે એકજ માણસની ઉંચી પ્રકૃતિ તે નીચી પ્રકૃતિથી જુદી પડી રહે છે." રાજ કરનારા અને સત્તા વાળા ઠકાયલવાળા હોવા છતાં જે ભુલો કરે છે તે વિષે થોરો કહે છે કે " રાજ કર્તાઓ લાંબો વખત સુધી અમલ ભોગવે છે તેનું કારણ એવું નથી કે તેઓ હમેશાં સાચુંજ કરે છે; તેમ તેઓ નાના વરગને અને તેટલો ન્યાય આપે છે એમ પણ નથી ; તેઓ મોટે ભાગે ઇન સાફી રીતે વરતે છે એમ પણ નહિ. તેઓ લાંબો વખત અમલ ભોગવી શકે છે તેનું કારણ એ કે તેઓમાં શરીર બળ વધારે હોય છે. જે રાજમાં મોટા ભાગની પસંદગીથી અમલ ચાલતો હોય ત્યાં પણ હમેશાં ન્યાયજ હોય છે એમ કહી શકારો નહિ." બીજે ઠેકાણે થોરો કહે છે કે " નાના વરગના પક્ષમાં એક ખુદા હોય તો બસ છે. પછી તેને બીજાની મદદની રાહ જોવાનું નથી રહેતું. જે રાજમાં કોઇને ગેરઇનસાફી રીતે કેદમાં નાખવામાં આવે તેવા રાજ માં ઇનસાફને ચાહનારા માટે ખરૂં રહેવાનું કેદખાનામાં છે."

હાલના જમાનામાં રાજ કારભારની રીતો સાવ બદલાઈ ગઇ છે. વોટ વડે રાજકરનારાઓ સુંટાવાની રીતથી કેટલીક વાર એમ બને છે કે લાયક ન હોય એવો પક્ષ કારભારી થઇ બેસે છે. જ્યારે બહુમતિ હોય ત્યારે કેમ કરવું એ સંબંધે થોરો લખે છે કે " તમારો કેદ થવો કાયદાના કટકા ઉપર લખીનેજ બેસી ન રહેતાં તમારી સત્તાનો ઉપયોગ કરજો. અમુક વરગ કે કોમ નાની કહેવાય છે તે મોટા વરગના કહેવા મુજબ કરતી આવે ત્યાં સુધી નાની. ને તેમ કરે તો તે કાંઇ કામની કે વજનની નથી. પણ તે પોતાનાજ બળે લડી રહે તો મોટો વરગ કદી તેની સામે ટકી શકે નહિ."

અધુરૂં.

ચર્ચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નોંધો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર શોભા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી નોંધને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં બનેલ હકીકતો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકારો.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

કઠોર મેહરીલે ઝીનતોલ ઇસ્લામ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ઉપરની મેહરીલને તરકડીપર લાવવા માટે એક ફાળો કરવા કેટલાક સાદરીક અને ઉત્સાહી આગેવાનો તરફથી ચરચા ચાલી રહી જણાય છે. તો હું અંતઃકરણથી ભળામણ કરૂં છું કે એ ચરચા ચલાવીને બેસી ન રહેતાં તેઓએ ધારેલી મુરાદ પુરી ન થાય ત્યાં સુધી જંપીને બેસવું ન જોઇએ. ઉપલી મહેરીલને હજુ નાણાં સંબંધી ઘણી અગવડ છે. મહેરીલના ટરસ્ટ ખાતેના આગેવાનો થોડા દીવસમાં નાતાલ અને ટરાંસવાલ માં ફાળા માટે કરવા નીકળવાના છે તો હમેદ છે કે મારા કહેવાવાની ભાઇઓ તેમ બીજા તમામ ઇસ્લામી બીરાદરો આ ફાળામાં મદદ કરવામાં પાછા પડશે નહિ, અને ઇસ્લામ દીની અને દુન્યવી સુધારો દાખલ કરનાર ખાતાને મદદ કરી પોતાની ફરજ અદા કરશે. આમીન.

'લી. એ. ઇ. વાવડા

વેરૂલમ, તા. ૨૭–૪–૦૮

પરચુરણ ચરચા

બેટરટનથી 'સલાહકાર' નામથી એક લખનાર જણાવે છે કે—લોવર અમઝીકુલુમાં મુસલમાનોની ચારથી પાંચ દુકાનો છે. દરેક જુના વસી રહેલા છે. તથા સારી હાલતમાં છે. મજકુર દુકાનોના કુલ માણસોની સંખ્યા વીસ જેટલી થવા જાય છે. વળી છુટા માણસથી ઉપરી સંખ્યા માં ચાર પાંચનો વધારો થાય છે. છતાં કોઇ જાતનું દીની કે દુન્યવી કામ કરનાર મંડળ નથી એ દિલગીરીની વાત છે. માણસની સાથે ખુશી અને ગમીએ હમેશાં જોડાઇ રહેલા છે તેનો વિચાર કરી મજકુર હોદ્દેદારોએ એક મંડળ સ્થાપવું જોઇએ, જેની મદદવડે કોઇ પણ કામ કરવું હોય તે આશાનીથી થઈ શકે. અને પોતાનો ધરમ અને નીતિ જાળવી રાખવા શકિતવાન થવાય. આશા છે કે અમઝી કુલુના મુખ્ય રહીશો આ વાતને ઉપાડી લેશે.

સેડીસ્મીથથી "એક દરદમી" લખે છે કે—લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટી વિષે એક અફવા સાંભળીવામાં આવી છે કે એક અહસ્થ લેડીસ્મીથ ખાતે જહાર પડેલ છે ને એવી હીલચાલ કરે છે કે આ સોસા યટી કાંઇજ કામ નહિ કરતી હોવાથી એક પોલીટીકલ કમીટી સ્થાપવી અને આપણા ઉપર પડતા જુલમ સામે પોકા ર ઉઠાવવો. એવી કમીટી સ્થપાયલેતો તેને મારે હોલ ફ્રી આપવાનું પણ તે ગ્રહસ્થે જણાવ્યું કહેવાય છે. આવી વાત સંભળાએલ હોવાથી લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ સેક્રેટરી, ટરેઝરર વગેરે જેઓ આહોદા માણસો છે તેમણે આ અફવાથી ચેતીને સોસાયટીને સારા પાયા ઉપર મુકવાનો પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે—મકસો પોતાના મી. એચ. હાફેજીના મોટા દીકરા મી. આજમ હાફેજીને કાયદાનો અભ્યાસ કરવા માટે થોડા વખતમાં વિલાયત જવા ના છે. મી. આજમ હાફેજીએ મકસો પોતની સરકારી સ્કુલમાં અભ્યાસ કરી પહેલા વરગમાં પાસ થયાનું સરટીફીકેટ મેળવ્યું છે.

પોર્ટ ઇલીઝાબેથમાં મસ્જીદ બાંધવા માટે ઉઘરાણું

પોર્ટ ઇલીઝાબેથની જમાત તરફથી લખતાં મી. ઇસપ સુલેમાન છાણીઆ જણાવે છે કે—સરવે મુસલમાન ભાઇ ઓને અરજ કરીએ છીએ કે અમો લોકો અત્રે એક મસ્જીદ બાંધવા માગીએ છીએ. પણ અમારી અંજની જમાત ઘણીજ મરિઝ હાલતમાં છે. તેથી એટલી ગુંજાસ નથી કે મસ્જીદનું કામ શરૂ કરીએ. બીજું અત્રેના મલાઇ લોકો ફીસાદી હોવાથી તેમાંથી કોઇ કહે છે કે મસ્જીદ અમારી છે; કોઇ કે મસ્જીદ વકફ નથી. મસ્જીદ બાબત એ લોકો તરફથી મામલો કોરટમાં ગયા કરે છે. ગયા માર્ચ માસમાં મસ્જીદ સંબંધી એક કેસ કોરટમાં ગએલો; ને કોરટે પણ જણાવેલું કે હીંદી મુસલમા નોનો એ મસ્જીદમાં કશો હક નથી. અત્રે ૩ મસ્જીદો છે. તેમાંથી કોઇપણ મસ્જીદ આપણી શરહથી તો વકફ નથી; પણ મલાઇ લોકોના કબજાની છે. બ રા મુસલમાન ભાઇઓ, મોટી અફસોસની વાત છે કે ખુદા એર ખુદાના રસુલના હુકમ બજાવવાના પાક મકાનના દરવાજા મલાઇ લોકોએ આપણા હીંદી મુસલમાનો સામે બંધ કર્યાં છે. તેથી આપણા હીંદી મુસલમાન ભાઇઓ આ લખાણ વાંચી આ નેક કામને જરૂર મદદ કરશે એવી અમારી અરજ છે.

અત્રે હીંદી જમાતે બહાર ગામમાં એ મસ્જીદ વિષે ઉઘરાણું કરવા નીચે મુજબ માણસોને મુકરર કીધા છે; તો તેઓ તમારા તરફ આવે ત્યારે તેમને બનતી મદદ કરશો તો મોટો આભાર થશે. નાતાલ સારૂ મી. ઇસપ સુલેમાન છાણીઆ, તથા હાજી સુલેમાન અહમદ વરીઆવા, કેપકોલોનીસારૂ સાવ પાંનડે, તથા મહમદ હુસેન એગ કુકણી; ટ્રાંસ વાલ સારૂ ઇસ્માઇલ અહમદ ડાભેલવાળા, તથા મી. મહમદ ઇસ્માઇલ રાને કુકણી.

'કરસપડેરપ સ્ટાંડર્ડ' માં એક ગોરો લખે છે કે એશીઆટીકની સામે ગોરા છે; કારણ કે એશીઆટીક એવી રીતે રહે છે કે તે ગોરાથી સોંઘે ભાવે વેચી શકે છે. તે માત્ર પોતાની જાતના લોક નોજ નોકર રાખે છે; અને તેને એટલો થોડો પગાર આપે છે કે તેટલામાં કોઇ ગોરાનો ગુજારો ભાગ્યેજ ચાલે. બીજું એશીઆટીક જે પદ્ધતસર અહીં કમાય છે તે બધા તે કોલોનીની બહાર ચોપલે છે. જે ગોરાઓ એશીઆટીક સાથે કામ પાડે અને વિષે કંઇ પણ કહેવા જાત બરાબર છે.

સર્વ સંગ્રહ

એ૦ મી૦ ગોખલે વિલાયત કેમ જાય છે?

એ૦ મી. ગોખલે સર વીલીયમ વેડર બરન અને મી. હ્યુમના પ્રજાને માન આપી એપ્રીલ માસની તા. ૨૫ મીએ ઇગ્લાંડ ઉપડી જનાર છે. મી ગોખલે કોંગ્રેસના સંબંધમાં ઇગ્લાંડ જાય છે એવી ખબર બહાર આવી હતી તે પછી કલકત્તાના એક એક્ષત્રીમીસ્ટ પત્રે એવી ખબર આપી હતી કે સુરતની કોંગ્રેસમાં જેવું થયું તેવું રમખાણ ભવિષ્યમાં નહિ થાય તે માટે શું પગલાં ભરવાં તેના સંબંધમાં મી. ગોખલે ઇગ્લાંડના બેરખ વાહો સાથ મસલત કરવા જાય છે. કેટલીક તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે મી. ગોખલે હાલની અશાંતીના સંબંધમાં મી. મોરલીની મુલાકાતે જાય છે. વિશ્વાસ પુરવક સાધનો મારફતે તપાસ કીધા પછી અમો જણાવવાને સામરથવાન છીએ કે મી. ગોખલે આ વેળા ઇગ્લાંડ જે સરવ થી અગત્યના કામ માટે જાય છે તે તો તદન જુદુંજ છે. મી. દાદાભાઇ નવરોજ ઇગ્લાંડમાં હતા ત્યાં સુધી લંડનની કોંગ્રેસ કમીટીનું તેમજ કોંગ્રેસના વાજીંત્ર 'ઇંડીયા' પત્રનું કામકાજ ખરચના સંબંધમાં તેમજ બીજી બાબતોના સંબંધમાં રૂતોપકારક ચાલી શકતું હતું. કારણ કે ઓન. મી. દાદાભાઇ ખરચ ખુટે તે પોતાના ખાનગી ખીસામાંથી કહાડી આપતા હતા. મી. દાદાભાઇ આવ્યા પછી લંડનની કોંગ્રેસ કમીટીનું બંધારણ નવેસરથી રચવાનું છે, તેમજ એ કમીટીના તથા 'ઇંડીઆ' પત્ર ના ભવિષ્યના નિભાવના સંબંધમાં સંતો પકારક ગોઠવણો કરવાની છે, અને તે ગોઠવણો કેવી રીતે કરવી તેના સંબંધમાં મી. ગોખલે ઇગ્લાંડ જાય છે. એ મુલા કાતની તક લઇ મી. ગોખલે પારલામેંટ ના સભાસદો અને હીંદી વજીરની મુલાકાત લેશે અને હીંદની હાલની સ્થીતિ વિષે તેઓના મન ઉપર યોગ્ય છાપ મારવાને પ્રયત્ન કરશે. હીંદી બજેટ ઉપરની તક રારમાં ભાગ લીધા પછી તેઓ તા. ૩૦ મી માર્ચે પુના પાછા ફરશે. પુનાથી તા. ૧૫મીએ નેશનલ કોનવેનશનમાં ભાગ લેવા અલહાબાદ ઉપડી જશે, અને અલહા બાદથી મુંબઇ આવી તા. ૨૫મી એપ્રીલે મુંબઇથી ઇગ્લાંડ ઉપડી જશે. ઇગ્લાંડમાં ૭ મહિના રહી તેઓ આવતા નવેંબર મહીનામાં મુંબઇ પાછા ફરશે. મી. ગ માસ દરમીયાન ઇગ્લાંડના જુદા જુદા ભાગોમાં મી. ગોખલે ભાષણો આપશે.—સાંજ વરતમાન.

નેશનાલીસ્ટોની સ્વરાજ્ય માટે તાલીમ

કલકત્તાનું ઇંગ્લીશમેન એવી ખબર બહાર પાડે છે કે બરજોર થાણામાં આવેલા એક ગામમાં એકસટ્રીમીસ્ટ પક્ષની દોરીથી નાચ જેવી રીતે પ્રજા કામ ઢબમાં વહીવટ ચાલે છે. પુરય બંગાળામાં ચાલતી પંચાયતોની રૂઢી ઉપર એક ટોળી બનાવવામાં આવી છે. જે સ્વદેશી માલનો ફેલાવો કરે છે, અને ન્યાયી અને કારોબારી કામો પણ હાથ ધરે છે. દરેક માણસને એ સમીતિને માસીક આર આના અને બેડાઉ જમીન દર વીઘા દીઠ પાંચ શેર અનાજ આપવું પડે છે. અને જેઓ તેમ કરી નથી શકતા તેને દંડ કરવામાં આવે છે તેની તપાસ ચલા વવામાં આવે છે અને દંડ નહીં આપેતે આગેવાનોની નોકરી કરી દંડ વસુલ કર વામાં આવે છે. જે આથી વિરૂદ્ધ વરતે છે તેને ન્યાત બહાર કાઢવામાં આવે છે. ઘરમગુરૂઓ અને હજામો તેની વિરૂધ્ધ વરતવા પોતાની ખુશીથી તયાર થાય છે. અને આ પ્રમાણે સ્વરાજ્યની રૂઢીથી સર કારથી વિરૂધ્ધ ચાલી લોકો કારભાર કરે છે

વડોદરામાં ટરામ ગાડી

બરોડા ગ્રામવે કંપની લીમીટેડ નામની કંપની વડોદરા શહેરમાં ઘોડાની ગ્રામવે ચાલુ કરવા માટે પાંચ લાખ રૂપીઆની થાપણ સાથે નામદાર મહારાજા સર સયા જીરાવ ગાયકવાડના આશરા હેઠળ ઉભી કરવામાં આવેલી હોવાની મદદનજર બહાર પાડવામાં આવી છે. ઉપલા પાંચ લાખ માંથી એક લાખ રૂપીઆના શેરો પ્રજાને માટે ખરીદવા સારૂ ખુલ્લા રાખવામાં આવ્યા છે. પાછળથી જો જરૂર જણાય તો આ ટરામવેને વીજળીક બળથી ચાલતી ટરામવેમાં ફેરવી નાખી શકશે. એવી વધી રાખવામાં આવે છે કે ૬ માસમાં ગ્રામવે સડકનો સારો જેવો ભાગ વહેવાર માટે ખુલ્લો મુકી શકાશે. કંપનીના ડીરેકટરો ની બોરડ નીચલા જણીતા આસામીઓ ની બનેલી છે:—ઓનરેબલ સર સીતારામ મહેતા, લામંત આનંદરાવ ગાયકવાડ, સર વલભજીદજી જીજીભાઇ, મેસર્સ ડોનમ કે. આર. કામા, જહાંગીર જુસબ્સ ક્ષ કાવસજીનો, મુળીલાલ બરજોમ, ઠક્કોર ક

તથા કરમાલી જુસબ (મેનેજીંગ ડીરેક્ટર). મેસરસ કરમાલી અબરસ સેક્રેટરી. ત્રેજ રર તથા એજંટો તરીકે કામ કરશે.

સાઉથ આફ્રિકન હીંદીને સુરતમાં માન

ડરબન અંજુમન ઇસલામના આજી પ્રમુખ મી. પીરન મહમદને તથા મી. હાજી મહમદ તુરાબને માન આપવા સુર તની અંજુમને તરફથી ખ્વાહે મખલામ તરફથી એક મેળાવડો તા. ૨૮ ફેબ્રુઆરીના અરસામાં થયો હતો. જેમાં હીંદુ મુસલમાન તથા પારસીગૃહસ્થો બહુ હાજર રહ્યા હતા. તે વખતે મી. પીરન મહમદે આભાર માનતાં જણાવ્યું હતું કે આપણી તરફથી કેમ થવું એવા વિચારો કરવાથી કાંઈ વળશે નહિ. પણ હલમ અને હુન્નર અખત્યાર કરવાથીજ ઉન્નતિ થઇ શકશે. મુસલમાન છોકરાઓ નિશાળે જતા નથી તેમાં તેમનાં માબાપોની કસુર છે. બીજી કોમોની માફક મુસલમાનોએ પણ પોતાના બાળકોની કેળવણી માટે કાળજી રાખે તો ઘણો ફાયદો થાય. સરકારમાં જલદી ઉકેલ વિગેરે અમારી બાજુની રીતો પારસી ભાઇઓએ અખત્યાર કરેલી જણાય છે. રાજદ્વારી બાબતમાં મારે કાંઇ બોલવા નું છે પણ આ સ્થળે તે બોલી શકતો નથી. આજના જલસામાં બધી કોમના ગૃહસ્થોને હાજર થએલા જોઇ મને બહુ ખુશી ઉપજે છે અને એજ મુજબ દરેક બાબતમાં એકઠા થશો તો તમારી ઉમેદ જલદી પાર પડશે. પણ નાદારીકાક મુખપાઠમાં આવે તે અફસોસકારક છે.

* લાલા લજપતરાયની હિલચાલ

લાલા લજપતરાય એપ્રીલ માસની આખરીએ મી. ગોખલે સાથે ઇંગ્લાંડ જવા છે. સુરત ખાતે કોંગ્રેસની બેઠક પડી જાયવા પછી મી. ગોખલે કલ કત્તા ગયા હતા, ત્યાં તેમને મળીરા અને તેમની તથા બંગાળી આગેવાનોની સલાહ લેવા લાલા લજપતરાય પણ ગયા હતા. ત્યાં એવું નક્કી થયું હતું કે લાલાજીએ પોતાને દેશપાદરી થએલી સજાના સંબંધ માં પોતાનો બચાવ ઇંગ્લાંડની પ્રજા અને પારલામેંટ સનમુખ રજુ કરવા ઇંગ્લાંડ જવું. મી. લજપતરાયે એ સોહવલ કબુલ રાખી હતી અને તે હવે તેઓ અમલમાં મુકવાનો વિચાર રાખે છે. લાલાજીએ કલકત્તા ખાતે જાહેર કહ્યું હતું કે તેઓ પોતાના દેશપાદરી સંબંધમાં એક પુસ્તક લખનાર છે. મારી સલાહથી અમને ખબર મળી છે કે એ પુસ્તક તયાર થયા આવ્યું છે અને તે ઘણું કરીને એક પખવાડીઆમાં હીંદમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. તે બચાવ લઇને લાલાજી ઇંગ્લાંડ જશે. અને પોતાનો કેસ પારલામેંટના સભાસદો અને અંગ્રેજ પ્રજા સનમુખ રજુ કરી ઇનસાફ માગશે. લાલાજી અને ઓ. મી. ગોખલે ઘણું કરીને સાથેજ એકજ સ્ટીમર માં ઇંગ્લાંડ ઉપડી જશે, પણ જો રેઢાપણે ને સબબે નહિ બનશે તો મી. લજપત રાય આશરે એક પખવાડીયા પછી જશે. બનવા જોગ છે કે એ ગોઠવણમાં હજુ પણ કાંઇ ફેરફાર થાય—સાંજ વરતમાન.

અમેરિકામાં હીંદના સેવા માટે પારસી બાનુ

મીસીસ બીબાઆજી રૂસ્તમ કામા જેમણે મી. શ્યામજી કૃષ્ણ વર્માના ઇંડિયન સોસી યોલોજીસ્ટમાં દેશાભિમાનની ઉંડી લાગણી ભરેલું એક લખાણ અગાઉ પ્રસિધ્ધ કરવું હતું. તથા યુરોપમાં સ્ટટગાર્ટ ખાતે મળેલી સોશીયલ ડેમોક્રેટીક કોંગ્રેસમાં હીંદુસ્તાનને સ્વરાજ્ય આપવાની જરૂર વિશે ઠરાવ રજુ કરીને પસાર કરાવ્યો હતો તે નામીચાં પારસી બાનુ હાલમાં અમેરિકા ગએલ છે. તેમનો હેતુ હીંદનાં દુઃખોથી અમેરિકાને બાતમી કરી વાકેફ કરવાનો, તથા હીંદની સ્વતંત્રતા માટે અમેરિકનોની દિલસોજી મેળવવાનો છે. તેમણે ન્યુ યોર્કમાં જાહેર ભાષણો માટે મોટા પાયા ઉપર દિલચલ શરૂ કરી છે. ન્યુ યોર્કના અમને મળેલા એક કાગળમાં માસીસ બી. આર. કામાની હીંદી પહેર વેશમાં છબી આપી છે. તેમના હાથમાં હીંદનો પ્રજાકીય વાવટો છે. જેની ઉપર "વંદેમાતરમ્" એવા શબ્દો લખેલા છે. મજકુર કાગળમાં તેમનું એક ભાષણ આપવામાં આવ્યું છે, જેમાં હીંદપર ગુજરતી આફતનું અસર કારક બ્યાન કર વામાં આવ્યું છે: સાથે દુકાળીઓનો એક ફોટોગ્રાફ, તથા દેશ દીક્ષાની સજા ભોગવનાર તરીક લાલા લજપતરાયનો ફોટો પણ પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવ્યો છે.

ડરબનના ઇંડિઅન મેરજ એસોસીએશન' નામના મંડળની મીટીંગ ગયા અઠવાડીઆમાં અમલદારની રૂએ પર મળી હતી, જે વખતે મેસરસ પી. પી. પીલે (સેક્રેટરી), આર સી નાયડુ (વાઇસ પ્રેસીડંટ) તથા બીજાઓએ ભાષણો આપ્યાં હતાં.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી બાબા ઉપરથી)

દુકાળનો મામલો ધ્યાનમાં લઈ ગોંડળના ઠાકોર સાહેબે એ રાજની જમીનની મેદ સુલના દરમાં ૬ જેટલો કર માફ કીધો છે. અને રાજની ચરેલી મેદસુલનું ૨૦ મદિલાનું બાજ પણ માફ કીધું છે.

સર રસુલખાનજી પીલનો પાયો નાંખ વાની ક્રીયા વેસરણ મુકામે નવાબ સર રસુલખાનજીએ કરી હતી.

ભાવનગરના એક જાહેર ગૃહસ્થે લગ્નની વાટગીરીમાં રૂ. ૫૦૦ જૈન ધરમ પ્રસારક સભાને સોંપ્યા છે તેના બ્યાજમાંથી દર વરસે બી ઉપયોગી નિબંધ બગર વારતા બાપી સસતી કીમતે બબર મદ્રત વહે ચવામાં આવશે.

સજ્જેકાટના બબ્બીતા મહાજન બાગે વાન જુકસેલર મી. લક્ષ્મીચંદ ઉત્તમચંદ રાજકોટ ખાતે મરણ પામ્યા છે.

મહુવાના દરબારગરે ચાલીઆબારીએ કન્યા વિક્રય નહીં કરવાનો અને કરાવ્યાં નહીં લગ્નોત્સવ કરાવ કર્યા છે.

વીરમગામ ખાતે એકસી બજાર પાસે આગ લાગવાથી આશરે રૂ. ૭૫૦૦૦નું નુકસાન થયેલું બોલવામાં આવે છે. આ આગમાં લગભગ ૨૫-૩૦ દુકાનો બળી ગઇ છે.

નરીઆદબાણ દેસાઇ પરબુદાસ બહેની દાસ રંગાટ અને કલીકા દરજી માટે એક કારખાનું કાઢે છે.

કપડવંજના બરાક મી. ચાંદીલાલ દેવ ચંદને ગાયની બાબો બોદવાનો પરવાનો મુંબાઇ સરકારે આપ્યો છે.

વઢવાણમાં નવી ગામ સડક નાખવાનું કામ હાલ ચાલ ચુકયું છે અને એવી અફવા ઉડી છે કે વઢવાણ ગામ વિરૂદ્ધ ભાડુતી ગાડીવાળાઓની એક મંડળી સ્થપાનાર છે.

વડોદરા રાજ્યના કલોલ તાલુકામાં ખેડુ તોનું કોન્ફરન્સ મળ્યું હતું તેમાં સ્ત્રીઓની પણ સારી સંખ્યા હાજર હતી. સંસાર સુધારાના વિષયોમાંથી રોવા કુટવા તથા મરણ પાછળ જમણ તેમજ સ્ત્રીઓના ધરમ સંબંધી ઠરાવો થયા હતા.

વડોદરાના સંપતરાવ ગાયકવાડ સોમા લીલેંડ તરફ રીકારે જનાર કહેવાય છે.

વડોદરા રાજ્યના વડા એન્જીનીયર મી. ચુનીલાલ તારાચંદના મોટા પુત્રે મોજાં અને ગંજીફરાક બનાવવાનું કારખાનું નડી આદમાં કાઢયું છે.

કલોલ તાલુકામાં વડોદરા રાજ્યના ખેડુ તોનું એક મોટું કોન્ફરન્સ જેવું મળ્યું હતું. આ કોન્ફરન્સમાં સ્ત્રી ડેલીગેટોની પણ સારી સંખ્યા હાજર થઇ હતી. આ કોન્ફરન્સમાં ખેડુતો પાસે લેવાતી લાંચ રૂસવતના સંબંધમાં તેમજ તેઓને વધુ કેળવણી આપવાના સંબંધમાં ના. ગાયકવાડ સરકારને અરજ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ પછી સંસાર સુધારામાટે એવા ઠરાવ થયા હતા કે રડવા કુટવાના, કટાણું નહીં ગાવાના, બાળ લગ્ન અટકાવવાના, ૪૦ વરસ પછીના મરણ પામેલાના પાછળના વરસ બંધ કરવાના ઠરાવો, સ્ત્રીઓ અને મરદોની સંમતી સાથ પસાર થયા હતા. જે પછી કુંડ જેવું કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

વડોદરા પ્રાંતના ઉત્તર વિભાગ તરફથી રા. બા. વરજભાઇ વાલજીભાઇ લોકલ સભાસદ તરીકે નીમાયા તે માટે તેમને માનપત્ર આપવાનો એક મેળાવડો ભાદરણ મુકામે તામબસુબા ખાન. બ. કોઠાવાળાના પ્રમુખપણા નીચે મળ્યો હતો. આ પ્રસંગે રા. બ. વરજભાઇએ અંગ્રેજી શાળામાં રૂ. ૧૦૦, ગુજરાતી શાળાને રૂ. ૭૫ તથા અંત્યજ શાળામાં રૂ. ૨૫ અને અંગ્રેજી શાળામા ક્રિકેટ ફંડમાં રૂ. ૨૫ આપ્યા હતા.

નવસારીમાં મુસલમાન બાળકોમાં કેળવણીનો ફેલાવો કરી તેમની સ્થિતિ સુધારવા માટે ત્યાંના જબરીતા વહોરા મહલ્લા શેઠ ફીદાઅલીની આગેવાની નીચે મહોમ્મેડન એજ્યુકેશનલ સોસાયટી નામનું મંડળ સ્થાપવામાં આવ્યું છે.

નવસારીમાં રેલ્વેના ફાટક ઉઘરવાનું ઠરાવાનું જમશેદ પાડીમાં કાઢવામાં આવ્યું છે.

મેસરસ કોલીકનીકસનની કંપનીએ ભરૂચ થી વહાણો અને આગબોટોદ્વારા માલ મુંબઈ લાવવાનું સાહસ માથે ઉઠાવ્યું છે.

મેમદાવાદ અને ખેડા વચ્ચેનો કેરોલીયા ટોલ તા. ૧લી એપ્રીલથી કાઢી નાખવામાં આવ્યો છે.

મુંબઈના ગવરનરે જણાવ્યુ છે કે જે કોઇ સ્વદેશી મોટોર બનાવશે તેમને ઇનામ આપવામાં આવશે.

મુંબઇના જાણીતા ક્રીકેટના ખેલાડી મી. એમ. ડી. પંથને ગાઉડ સરસવતી કલબે તેમની નાહર ક્રીકેટ રમતમાટે એક કીંમતી ભેટ હાલ આપી છે. મી. પંથની ચુનંદી રમતથી કાશમીરના નામદાર મહારાજા ખુશી થયા છે અને પોતાના રાજ્યમાં એક સારા પગારનો ઓધો તેઓને બક્ષીસ કર્યો છે.

મુંબઇની મુંબાઇ બેંકમાંથી રૂ. ૨ હજારની થેલી ગેપ થઈ ગઇ છે.

ખાણો અને ખનિજ પદાર્થોની શોધ કરીને તે ખીલવવાનો પરવાનો મુંબાઇ સરકારે મી. જમશેદજી નવરોજીની પેઢીને આપ્યો છે.

હીંદુ વિધવાશ્રમના સ્થાપક મી. કરવેએ પોતાની આ સંસ્થાથી માત્ર સંતોષ નહીં પામતાં હાલમાં પુનામાં મહિલા વિદ્યાલય નામનું એક નવું ખાતું સ્થાપ્યું છે જેનો હેતુ એવો છે કે કન્યાઓની લગ્નની વય વધારવી અને તેમને કેળવણી આપવી. આ હેતુને માટે તેઓ ઉંચા કુળનાં હીંદુ માબાપ સાથે એવી ગોઠવણ કરે છે કે તેઓએ પોતાની પુત્રીઓને ૨૦ વરસ સુધી તેમના મહિલા વિદ્યાલયમાં ભણાવવી અને તેના બદલામાં પ્રોફેસર કરવેએ તેમને મફત કેળવણી આપવી. લગભગ ડઝન ગૃહસ્થોએ પોતાની છોકરીઓને તેમના આ વિદ્યાલયમાં મોકલવા કબુલ કરયું છે. આ એક એવું ખાતું છે કે જેને લીધે દેશમાં સુધારાનો જલદીથી બહોળો ફેલાવો થાય.

તુતીકોરીન ખાતે ઉદ્યોગ હુન્નર વધારવા, પ્રગતિક્રમ બુસ્સો પેદા કરવા અને ન્યાય પંચાયતો સ્થાપવાના હેતુથી જન મંડળ નામની એક મંડળી સ્થાપવામાં આવેલ છે.

એક અંગ્રેજ બ્રહસ્થે અલીગઢ કોલેજને રૂ. ૧ હજાર બક્ષિસ આપ્યા છે.

મી. વેરના સવાલના જવાબમાં હીંદી પ્રધાને પાર્લામેંટમાં જણાવ્યું હતું કે મુંબાઇ સિંધ રેલવે બંધવામાં આવે તો તે કચ્છના રણની ઉત્તરેથી બંધવાનો અમે ઠરાવ કર્યો છે. આ રસ્તો ટુંકો અને ઓછો ખર્ચાળ છે

મી. સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ કલકત્તાના કોલેજ સ્કવેરમાં ૨ હજાર વિદ્યાર્થીઓ અને બીજાઓ સમક્ષ મોડરેટ પક્ષના કામુનો સાચનું સ્વદેશી ભાષણ આપ્યું હતું, જ્યારે એકસટ્રીમીસ્ટ પક્ષના આગેવાન અને નામીચા વંદે માતરમ પત્રના અધિપતિ બાબુ અરવીંદ ઘોષે બીજું એક ભાષણ એકસટ્રીમીસ્ટ પક્ષમા કામુનો સાથે આપ્યું હતું.

ઓલ ઇડિઆ મોસ્લીમ લીગની આવતી બેઠક ગયા મારચમાં અલીગઢ ખાતે થઇ હતી.

"ઇગ્લીશમેન" પત્ર જણાવે છે કે, કાકાખેલ તામકાવાળા સામેની ફકત પંદર દિવસ ચાલેલી છેલ્લી ચઢાઇનો હીંદી સરકારને જાર લાખનો ખરચ થયો છે, જે સરહદ તરફ આજ સુધી થયલી ચઢાઇઓ સાથ સરખાવતાં ઓછો છે. ચીતરોલ અને ટીબેટની ચઢાઇ કરતાં પાછળ ૧ કરોડ ૭૦ લાખ રૂપીયાને આસપાસનો ખરચ બેઠો હતો.

ગ્રેનારેડ ત્રેમર્સ નામે ઓળખાતી નવી જાતની બે ત્રેન હીંદુસ્તાનમાં અંબાલરો કરવામાટે મંગાવવામાં આવી છે. આમાંની એક ત્રેન મુંબઇમાં દોડશે, જ્યારે બીજી કાનપોરમાં અજમાવવામાં આવશે. મુંબઇમાં એ ત્રેન માલ લાવલઇજવા કરશે.

આમની સભામાં સર હેનરી કોટનના સવાલના જવાબમાં હીંદી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે મેં હીંદી સરકારને જણાવ્યું છે કે તોફાન કરવાની કે નાસી જવાની વકી ના હોય ત્યાં સુધી હીંદના રાજદ્વારી કેદી ઓના હાથમાં બેડી નાખવી નહીં.

આખા હીંદમાં ત્રીસ લાખ રૂપત પીતી યાંઓ છે એવો અડસટો ઉંસ્લી ગણત્રી મુજબ કાઢવામાં આવ્યો છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

અગાઉ અમલનીમાં રહેતા અને હાલ ડરબન શેપસ્ટન સ્ટ્રીટમાં રહેતા સુલેમાન અલી મહમદની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૫મી મેએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ચોડા વખતપર ડરબન ગ્રે સ્ટ્રીટ નં. ૧૬૨વાળા કોટેજપીપર ઇ. એમ. અદાતની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૫મી મેએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ખીલેરના ફેરીઆ ઉમર હાસમની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩મી મેએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ટયુગેલાના ખેડુત રામસામીની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫મીએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

સી કાઉ લેકના પુરલીંગ્ટન પીલેની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદા રોની મીટીંગો તા. ૫મી તથા ૧૨ મી મેએ ડરબન કોરટ હાઉસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

સ્ટીમરોની હિલચાલ

[નાતાલ ડાઇરેકટ લાઇન.]

અમકુઝી—તા. ૨૨ મીએ કલકતાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.
,, —તા. ૧૨મી મેના કલકતા જવા ઉપડશે.
અમકુલી—તા. ૧૨મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.
,, —તા. ૧૬મી મેના કલકતા જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

કેનઝલર—તા. ૧૨મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ગ્રેટ્ઝન આફ્રિકન લાઇન]

ઉંડ—તા. ૨૭ મીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

જાહેર ખબર.

આથી સરવે ગ્રાહકોને જણાવવામાં આવે છે કે હમારી આગલી દુકાન ગ્રેવીન્સુ રોડ કોર્સેજીસ આગળથી **બદલી** હમારા નવા બંધાવેલ મકાનમાં મીનાર સ્ટ્રીટ ન્યુટાઉન નવી મસ્જીદની સામે આણી છે. ત્યાં બહારના આદમીઓનો રહેવા વિગેરેની સગવડ રાખવામાં આવી છે.

૧. હમારે ત્યાં દરેક જાતનો સુતરાઉ, રેસમી તથા વુલન કાપડ મોટા જથ્થા માં રાખવામાં આવે છે. તેમ તયાર સીવેલો ગ્રોરત, મરદ, બચ્ચાં વિગેરેનો માલ સુટ, શર્ટ, સીંગલેટ, બ્લૌઝ, પેટીકોટ, પાયજામાસુટ, બુટ, તથા શુઝ, ગ્રોસરી વિગેરે દરેક જાતનો માલ મોટા **જથ્થામાં** મંગાવીએ છીએ.

૨. **જોબ્બલાઇન, ડમેજ** અથવા **પડતર** માલ પણ હમે ખરીદીએ છીએ. તેમ વેચીએ છીએ.

૩. કેટલોક માલ ખાસ **વિલાયતથી** ફેકટરીમાં તૈયાર થઇ હમારે ત્યાં ડાયરેકટ આવે છે. અને કેટલીક ફેકટરી સાથે હમારે બંધારણ છે, જેથી બીજા વેપારીઓ તે માલમાં હમારા માલ સાથે **સરખામણી** કરી શકતા નથી. જે હમારા ઘરાકો બનેછે.

૪. બહારના ઘરાકોના ઓડર ઉપર, કાગળોપર તેમ કામકાજ ઉપર પુરતું **ધ્યાન** આપવામાં આવે છે. તેમ ભાવ પણ **કીફાયત** ગણવામાં આવે છે.

૫. ખરીદી વખતે ઘરાકો જેનથી બહાર ખરીદે અને ભુલ ચુક કરતા હોય તો તેને સુધારી લઇ સમજ આપવાનો હમારી દુકાનમાં રિવાજ છે.

૬. બીજા વેપારીઓનો માલ પણ હમે ૫ ટકા કમીશનથી સારા ભાવે વેચા આપીએ છીએ. તેમ મંગાવી આપીએ છીએ. મોકલનારના માલની સારી કીંમત ઉપજે છે. કારણ કે હમારે ત્યાં ઘરાકોની વધુ આવ જા છે.

હમારી દુકાનની મુલાકાત લઇ તેનો લાભ લેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે. વધુ વિગત માટે નીચેને શીરનામે લખો.

જોહાન્સબર્ગ. **સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીયાની કું.**
પો. ઓ. બોકસ, ૩૫૫૩. મીનાર સ્ટ્રીટ, ન્યુટાઉન.

રોકડ બજાર ભાવ

		થી.	રે.	થી.	રે.
ચાવલ માંજા ૧૫૬તાની		૨૪	૬	થી ૨૫	૦
બીમડીના	,,	૩૦	૬	,, ૩૧	૦
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૨	૦	,, ૨૩	૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧	૬	,, ૨૨	૦
ચીની સક્કર	,,	૨૫	૦	,, ૨૬	૦
કુંડાના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૨	૦	,, ૨૨	૬
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	,, ૨૩	૬
મસુરની	,,	૨૩	૦	,, ૨૪	૦
મગની	,,	૨૯	૦	,, ૨૯	૬
અડદની	,,	૩૦	૦	,, ૩૧	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૮	૦	,, ૨૮	૬
,, દાળ	,,	૨૮	૦	,, ૨૮	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૬
મકાઇ	,,	૬	૦	,, ૬	૬
બીનીસ		૧૮	૦	,, ૧૮	૬
કડવું તેલ ૧ ગાલન		૩	૬	,, ૪	૦
ગ્રેરંડીનું	,,	૨	૧૧	,, ૩	૧
મીનું	,,	૩	૬	,, ૩	૧૦
નાળીગ્રેરનું	,,	૪	૩	,, ૪	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની		૧૬	૦	,, ૧૭	૦
પીળી	,,	૧૫	૦	,, ૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯	૦	,, ૧૦	૦
આટો		૧૩	૦	,, ૧૩	૩
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ				નથી	
મરચાં		૦	૪૫	,, ૦	૫
બી પેટી ૪૦ ટીનના પૈા		૮-૫-૦		,, ૮	૧૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,, ૯	૦
પારશીન કાઉન		૬	૬	,, ૭	૦
,, વાઇટ રોસ		૮	૫	,, ૮	૬
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,, ૧૨	૦
નાળીયેર		૧૨	૦	,, ૧૩	૦
કલી		૯	૬	,, ૧૦	૦
કાઇમંડ સોપ		૧૩	૩	,, ૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	,, ૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,, ૪૫	૦
નેકટર ટી		૧	૮	,, ૧	૯
મારીસ લાઇન		૨	૧૧	,, ૩	૦
સોપારી સેવરધની		૦	૧૧	,, ૧	૦
નીગ્રલ પોકેટ સીગરેટ		૧૭	૦	,, ૧૭	૩
દુધ નેસલનું		૨૦	૬	,, ૨૧	૦
નીમક (લીવરપુલ)					
જરતા એકની		૪	૩	,, ૪	૧

WESTERN INDIA.

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

PriceList on Application.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

Asiatic Passive Resistance

ORDER FORM

.....1908

TO THE MANAGER "INDIAN OPINION"

Please reserve.....copies of the book on Asiatic Passive Resistance for which I enclose the sum of £.....

NAME.....

ADDRESS.....

સત્યાગ્રહની કહાણી.

.....૧૯૦૮

'ઇ. ઓ.' ના મૅનેજર સાહેબ,

"સત્યાગ્રહની કહાણી"ના પુસ્તકની.....નકલ હું લેવા માગું છું. તેની કિંમતના પા.....શી.....પેન્સ.....આ સાથે મોકલ્યા છે.

સહી.....

ઠેકાણું.....

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS. (Third Edition).—Explained and illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Rs. 2; 2as. post free.

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols. I and II. Rs. 4, 6as. post free.

BURKE'S SPEECHES ON THE IMPEACHMENT OF WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Rs. 4, 6as. post free.

ENGLISH TRANSLATION OF THE KORAN. With Notes. By G. Sale, Rs. 2, 2as. post free.

ABBOTT'S THE LIFE OF NAPOLEON BONAPARTE, Rs. 2, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. **108**, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા ઘદાભાઇ નવરોજજી.

ઓ. જસ્ટીસ બદરૂદીન તયબજી.

મી. એમ. એચ. નાજર.

ઈંડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.

અફઘાનિસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરૂદીન કુજંદોર.

રેં૪ ડેક્ષીમેલ કારટુન.

સન્ડે ટાઇમ્સ કારટુન.

કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

છપાઈ તઈયાર છે.

ખુની કાયદો, તેના ધારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિમત છ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની

ગાઉચ આફ્રિકાના કોઈપણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

ઇંડિયન ઓપીનીઅન ડાયરી સને ૧૯૦૮

કીમત ૧/- પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
To be Cover Commissioner of Mountain Stats
P O Box 204, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telepeone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgoni Road.
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers.
Wholesale & Retail
Head Office: WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P O. Box, 372, DELAGOA BAY.

રબ્બર સ્ટાંપ
ગુજરાતી ભાષામાં કરીશ્ટમાં,
ઓરીજીનલ મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે
પ્રાઈસ લીસ્ટ આપી છે

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ,
ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P O Box 150. MIDDELBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીમણુંકથી
રેકૅલ (કાંટા) બનાવનારા, તથા સમા કરનારા.
ડબ્લ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબર્ગ, કેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર. લીફ્ટ એસ્ક્લેટર
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર સ્થિતિ : અને ચુસ્ત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

B. P. EBRAHIM & CO.
Mattress Makers. Wholesale Importers.
Dealers in Bedsteads, Coir Ticklings Mattress Cases, Feather Pillows.
Market St. (West). Box 4438. Johannesburg

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 263.
Market Square,
KRUGERSDORP

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બધી જાતનું કેપ તમાકુ નીચેને સરનામે મળશે
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ. ડર્બન

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3255
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques.

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
149 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

Essop Suliman,
GENERAL MERCHANT,
Box 43 Tel. Add.: "SULIMAN,
VOLKSRUST

FOR
Rubber Stamps
IN ALL LANGUAGES
. . . WRITE TO . . .
International Printing Press
PHŒNIX, NATAL.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇડિઅન મોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ઘી સોરબંદરનું તથા કલકત્તા તું-સરસ ચાવલ-ચોખુ ગંધીબાળુ-જય નથ. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT.
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.
(માર્કેટ સ્કવેરની)
માલ્ડર્સ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારું દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્કવેર ટાઉસ
કોરનર કમીશનર અને પ્રોવિઝ સ્ટોર્સ
ફોન્સ ૫૮૦ તારનું સીરનામું "આનો"
જોહાન્સબરગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PHEBEDAR"
ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૬૮, ૧૦૨ રાણી સ્ટ્રીટ.
ડરબન.
Telephone 804

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET
P.O. Box 97 Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,
P.O. Box 8604. Tel. add. "Cama
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

V. Samy,
FRUIT MERCHANT
5 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની દોઢપણ સોદાને મટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિષ્પક્ષપાત પરાકાષ્ઠાને દર સંદેશા દીઠ એક ચોક્કસ ફીસ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર ગોઠવનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને મટે કોઇપણ પક્ષના લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ રીત જુદી છે તે રીતે સંપૂર્ણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી દોઢ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા પોતાનાથી પણ સસ્તે દરે કામ કોકથી થઇ શકાય છે.

પણ રૂટર કોઇમાં આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બન્નેને કહી પણ કરે છે.

પક્ષ વિગત મટે નીચને સરનામે લખો.

હેડઓફ્સ,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, લીડ્સ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ મેરીઝએક્સ સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસ.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કોરનર હાઉસ,
કમીશના સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, May 9th, 1908. No 19.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ ખાલ ફાંકા માતરાનો વેચાતા લેવાનો તથા વેચવાનો છે.
કપટાઉનથી સુકે મચ્છીના સેાલ એજંટ. સદુથી કીફાયત ઢામે મળશે.
TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઉતમ માલ અને સસ્તા ભાવ.

અમારેા માલ ગમે તેવા બજારની સાથે હરીફાઇમાં ઉતરી શકે છે. હોંશિયાર રીટેલ વેપારીઓએ નહિ પેઢા કરવા માટે અમારેા માલ ચાખી જોવેા.

DURBAN: 467 SMITH STREET, P.O. BOX 393

JOHANNESBURG: 156 MARKET STREET. P.O. BOX 12

Telegrams: "BEETLE."

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રહ્યુ મચ્છી અમારા ઘરાકીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. એવી ઇનામને બહુ કીફાયત ભાવે મળશે. માલ બહુ સારેા છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.

Telephone 864. Telegraphic Address:—"PORBANDAR."

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

મુસેમાન ઇસ્માલ મીંઆની, કું. જહાજના વાપારીઓને રહેવાની જીગેરેની સગવડ આપી બંધવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordesburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553. JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસને તાજી કેરીનાંરસમાં જરા ફેરફે નહિ

પુરેા:—મહેતા અને ખેડેરીઆ બંધુઓ.

બોકસ ૧૬૦, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

તમાકુ, બીડીસ, મકાઇ, દેશી બનેરે બધાને કાળજીથી તજવીજ કરી બંધબારણે તેમજ પરચુરણ સસ્તા ભાવ થી ઠીકાણરી કરવામાં આવે છે. વધારે જાણવા માટે નીચેને સરનામે પુછવું બાકી રહ્યું નથી.

Tel. Add: Gandhi. એમ. કે. ગાંધી, ટોંગાટ.

M. K. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 848,

154 Queen Street, Durban.

વેચવાનાં છે.

બળતણનાં લાકડાં.

વીસ વીસ ટનની ટ્રેાલ ભરીને

૮ ફુટના ટુકડા,

ઉસેપ અહમદ પાંચ.

કારંદર, નોર્થકીલ જંકશન.

P.O. Box 401 441.

ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tgl. Address 'ABOOBAKER'

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ફોન ૧૩૪૪ **433, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts.	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obeapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S. A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And at:— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS.

Clothing a Speciality.

Mens Trousers	from 1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 60 COMMERCIAL ROAD DURBAN.

The Ethics of Passive Resistance

PRIZE ESSAY.

PRICE THREEPENCE. POSTAGE ½d.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

G. P. VYAS,

GENERAL AGENT

P.O. Box 1156 Tel. Add.: "VYAS."

Corner Prinsloo and Vermeulen Streets,

PRETORIA.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

CABLE ADD.: "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS.

P.O. Box 117 Tel. Add. "CAJEE."

138 Church St., MIDDELBURG.

ડી. બારસ્તો અને સન્સ

ટાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ

સંચાનું તેલ, પટા વિગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧;

તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'

એલ્ટસ આરકેડ, ડરબન.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

હાડી રેશમ અને ચીનાઇ તથા બંગાળીઝ રમાલ.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ. (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોક્સ ૫૩૨૦. જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET. CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jubbay & Sorabjee Bros., Durban.

ઘણુંજ ઓછા હપ્તાએ ગુલ:

જનરલ મર્ચન્ટ.

૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સારી સ્ટીમર **લાકડાના ઉકવાળી** ચાલુ માસમાં અત્રેથી ડેલાગોઆબે તથા બેસ થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજરને માટે પુરેપુરી સગવડ ■ તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નમ્ર સ્વભાવના, પ્રભુતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશે.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થેઇતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરબો અરબ મુસાફરી નાં દુઃખનો હરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ હુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અત્રે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જણ માટે અત્રે જાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો તે વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થયાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકુલી और अमकुली डरबनसे कोलंबो और मद्रास हो के कलकत्ता रवना होगी.

અમકુલી	ટન ૩૩૦૦	તા. ૧૧ મે.
અમકુલી	ટન ૨૮૦૦	તા. ૨૨ મે.

தெட்டாஸ் டைரக்ட் லயன்.

"அம்கூலி"	டன் 3,300	மேமாதம் 11உ
"அம்கூலி"	டன் 2,800	மேமாதம் 12உ

கொலம்போ மற்றும் மதராஸ் வழியாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

બી. કથરાદુમ કસમાલ્લની કું.
૬૧૪, ૬૧૬, ૬૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન
Telegraphic Address Kathorian
P. O. Box 125.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. ડરબન.
King & Sons,
West St. Durban.

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK.

Wolesale and Retail.

9/- per dozen,

Trial orders solicited.

Ahmed Halim,

23rd St. Malay Location,

Box 5913. JOHANNESBURG.

તાજી રેતી ૬/- ડઝન

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)	12/6
Half Yearly	7/6
Quarterly	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India) ...	17/-
Half Yearly	9/-
Quarterly	5/-

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Sorati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa.
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahhoodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Long-
market Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 345.
Hormajoy Indoji,
Box 332.
Madhavjee Jethu & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan.
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Laldhand
Box 92.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Adoobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Mulnekan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Muthaiwala,
186 Grey Street
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant,
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner.
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboonia Camroodeen,
Market Square.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Canay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gulab Prag,
Box 5999.
M. A. Kahodia & Co.,
Box 3598, 11 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

Indian Washermen
WATERFALL, near Johannesburg.

DHANJI MORAR,
Box 6031.
DOOKHI TELI,
Box 4980.
FAKIR KALIAN,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031
GOVIND MOWJI,
Box 6369.
LAKHMAN MADHU,
Box 5999.
MORAR BHIKHA,
Box 5999.
PARBHU HIRA,
Box 5999.
PEMA JERAM,
Box 651.
RATANJI KALYAN,
Box 5999.
Ratipaleing,
Box 5999.
D. M. SURATI,
Box 6031.
VANMALI GOKAL,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
AHMED MAHOMED,
1 Bread Way
A. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
V. SAMY, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KRUGERSDORP

A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
98 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD CAJEE,
Box 11.
Kulan Laloo,
Box 391.
SULEMAN EBRAHIM AMOD & Co.,
Box 282, Market Square.
VANMALI KOTA,
Box 894.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHADHA,
Box 35.
L. A. CAJEE & Co.,
Box 117, Church Street.
DAWOOD ISMAIL,
Box 150.

NORTHDENE

Dawjee Laljee.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOBERT,
Market Square.
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Anbaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HABIB,
Box 57, 338 Prinsloo Street.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.
A. M. Mather,
Produce Dealer.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Mechan.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Ragahvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Ragahvjee Devjee,
Goldsmth.
Soobhan, Mineral Water Factory.
Wick Street.

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 96.
Faseb Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Bx 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossub Tayob & Co.
Market Street.
Joossub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths
and at Nylstroom

વધારેલ્પતર.

તંદુરસ્તી અને વૈદક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદકલ્પતર" માસીક. બાર વર્ષ થયી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગ્રહસ્થે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે **વદ્ય જયશંકર લીલાધર રોજીંદા, અમદાવાદ** લખવાથી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા વધારે પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વદ્ય જયશંકર લાલાધર
ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix

Post Free, 2d.

નો ટી સ.

અમે સરવે ગૃહસ્થો તથા અમારા લેણદારોને જાહેર કરીએ છીએ કે ડેલાગોઆબેની અમારી જે મી. ઓસમાણ તુરમાહમદની કું. ચાલે છે જે મધે અમે નીચે મુજબ એ ભાગીદાર હતા. મી. ઓસમાણ ઇબરાહીમ અને તુરમાહમદ આહમદ તેમાંથી હું ઓસમાણ ઇબરાહીમ તારીખ ૧લી એપ્રીલ ૧૯૦૮થી લેણા તથા દેવા બન્નેથી મુકત થઇ ઇડીઆ અને આદરીઆ વગેરેનો વહીવટ અને દેવું મી તુરમાહમદ આહમદને સોંપી દીધું છે. માટે ઇડીઆ સીકેના લેણદારોને સહરહુ આસામીનો હવાલો લઇ લેવાને અમે જાહેર રીતે "નોટીસ" આપીએ છીએ. પાછળથી મી. ઓસમાણ ઇબરાહીમ કોઇપણ જાતનો જવાબદાર નથી.

ઓસમાણ ઇબરાહીમ સહરહુ કંપનીથી જાહેર રીતે મુકત થએલ છે તોપણ કદી તુરમાહમદ આહમદ ૬ જ મહીના સુધી કંપનીનું નામ રાખે તો અમે તેને અમારી રાજીખુશીથી દરેક જાતના જોખમથી અલગ રહી તેને નામ રાખવાની તા. ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૦૮ સુધીની છુટ છે તે ઉપરાંત બીલકુલ તે મારું નામ ન ચલાવે એવી અમે કંડીશન કરેલી છે માટે લેણદારોને ખાસ ચેતવવાની અગત્ય છે.

P. P. Osman Ebrahim.
Allimahomed Ebrahim.

પી. ઓસમાણ ઇબ્રાહીમ,
દા: અલીમાહમદ ઇબરાહીમ.

પત્ર વ્યવહારને માટે અમારું સીરનામું નીચે મુજબ કરશો.

Allimahomed Ebrahim. P. Box 232.
LOURENCO MARQUES.

વેપારીનો મદદગાર.

અંગરેજી નામુ. (બુક કીપીંગ) લખતાં શીખવાની રહી સહીત, કરતા સાપુરજી જીવણજી રાંદેરીઆ. પ્રોફેસર એકાઉંટંટ, લંડન ચેમબર્સ ઓફ કોમરસ કુરીનીઅર કોમરશીઅલ બુક કીપીંગ સરટીફીકેટ ધરાવનાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાયુ યતા પીપરો, વેપારની ચડતી પડતી, વેપાર બીલવવાના સાધનો, પાકું અંગરેજી નામું, બેલન્સ સીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, મુલ્ક એકાઉંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજાવેલ હોવાથી દક્ષિણ આફ્રીકાના વેપારી ઉપરાંત મુનસી, મદદનીશ વાણોતર, સેલ્સમેન, સ્ટોર મેન તેમજ બીજા બંધારદારીઓને ઉપયોગમાં છે. આગળથી બનાર ગ્રહકોના મુબારક નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કીંમત રૂા. પાંચ. નામ નોંધા વવા માટે લખો: S. J. Randeria, P. O. Box 581, Durban, અથવા કોમર સીયલ રોડ, ડરબન, મી. ઇ. એમ. પારેખને ત્યાં જાત મળી નામ નોંધાવના મદદગારની કરવી. ચોકસ ગ્રહક થયે પ્રગટ કરીશું.—લી. સા. જી. રાંદેરીઆ.

Asiatic Passive Resistance

ORDER FORM

.....1908

To THE MANAGER "INDIAN OPINION",

Please reserve.....copies of the book on Asiatic Passive Resistance for which I enclose the sum of £.....

NAME.....

ADDRESS.....

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MAY 9TH, 1908 No. 19

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page

The Natal Bills 199
Indians in Canada 199
Sir Percy on Colour 199
A Graceful Act 200
The Poll Tax 200
Voluntary Registration in the Transvaal 200

OTHER ARTICLES :—

The South African Indian Association 200
New Bills in the Natal Legislature 201
Maritzburg Hindu Young Men's Association 203
The Asiatic Question 203
Transvaal Customs Commission Report 203
Indians in Canada 204
Asiatic Courtesy 205
Asiatic Passive Resistance 205
Imperial Parliament 206
A Progressive Indian 206
Lobito Bay Indians 206
Cape Immigration Decision ... 206

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 9TH, 1908

The Natal Bills

C.O. VIII - 221

THE "Indian" Bills foreshadowed by the Colonial Secretary are now a gazetted fact, and, if the Bills go through, after the 30th June, 1911, there should be no more indentured Indians introduced into Natal. The second Bill will put a stop to any new "Indian or Arab" licences after the 31st December, 1908. The third Bill provides for the total extinction of Indian licences after 10 years, subject to compensation being paid to the extent of three years' purchase on the profits of the business.

The first Bill will be welcomed by every Indian in the Colony, and we trust that it will pass the two Houses unanimously. The pity is that indenture cannot be stopped even earlier. The other two Bills will spread consternation amongst Indian traders. The Bills are as ignorant as they are tyrannical. Those who are responsible for drafting them still talk of "Indians or Arabs," forgetting that there are no "Arabs" in Natal who are not also Indians, and that the term "Arab" is an exploded myth so far as the Indians are concerned. If the first of these two Bills become law and receive the Royal sanction, it does not require a particularly shrewd man to see that the second Bill is not even necessary. In ten years' time there will be no Indian traders to compensate; for we fancy that new trading licences include transfer from one person to another, as also from one place to another. What are Indians, who are born traders, who have been traders before, but who are to-day either in partnership with some other Indians or in the service of such Indians, to do? Why should they not receive trading licences in common with other Indians? Why should the mere fact of one Indian having taken out a trading licence and another serving him and, in fact, carrying on the trade, prevent that other from doing an independent business? And, in ten years' time, is there to be no Indian trader to trade even among Indians? We do not advocate an indiscriminate issue of licences, but we do maintain that those who are traders by instinct should have every facility given to them for carrying on their trade; and that is the only way in which any country can take the best out of its inhabitants. To many Indians there are only two courses open—honest trade or dishonesty and fraud. Surely the Natal Ministers do not wish to manufacture fraud and dishonesty in the Colony. Moreover, we think that they are mistaken if they consider that the Indian community will have nothing to say in the matter, or that it will allow itself to be extinguished without making a supreme effort.

Indians in Canada

WE publish some remarkable telegrams on the Indian question in Canada, from the *Winnipeg Free Press*, forwarded to us by a friend. The proceedings of a public meeting of Indians held at Vancouver in connection with the attempt to prevent the landing of Indian passengers from Hongkong were unique. The Indians who met at the Sikh Temple in Vancouver were not the parties directly affected. But they met to protest against what they rightly considered to be the high-handed measures of the Government in preventing the landing of their fellow-countrymen. It is a most satisfactory feature to see such solidarity and unity of purpose among Indian emigrants to various parts of the world.

The meeting derives added significance from the fact that it was chiefly composed of Sikhs and other martial races from whom the recruits to the Indian Army are received. The resolutions passed at the meeting show that the Indians assembled were conscious of their power. They pointedly drew Mr. Morley's attention to the disastrous effect that must be produced on the Indian mind in India by the harsh if not illegal treatment of the immigrants in question.

The meeting, in our opinion, shows that Mr. Morley (and, for that matter, all British statesmen) has a gigantic task before him in tackling this extremely difficult problem. On the one hand is the clamorous and powerful white party regardful only of its immediate and selfish interests, on the other is the Indian party claiming the simple rights of British subjects. To please one is to mortally offend the other. The position is by no means an enviable one. The matter has reached a stage where it would be dangerous to leave it. The moral prestige, as well as the safety, of the Empire are at stake. Lord Ampthill has suggested the only course left open, namely, the summoning of an Imperial Conference for the sole purpose of discussing this thorny Imperial question. Mr. Churchill, on the other hand, says that the time is not opportune. His answer is capable of double interpretation—either that the liberal cabinet is fully alive to its duty, and is, therefore, trying the method of diplomacy, or that it is oblivious of the danger that is looming ahead. We hope that the former is the case and that well-wishers of the Empire will be soon re-assured that no stone is being left unturned to bring about a satisfactory solution of the problem.

Sir Percy on Colour

WE GAVE LAST WEEK SIR PERCY Fitzpatrick's remarks on the colour question that is agitating and must continue to agitate the people of South Africa for years to come. One of the chief leaders of the Progressive party has certainly given it a good lead by his statesmanlike utterance. Sir Percy admits the proposition laid down by so many leaders of European thought, that the white races should remain predominant in South Africa. But Sir Percy's remedy is not by way of extinction of the natives nor yet by segregation or restricting them only to certain pursuits and no other. Sir Percy holds such favouritism as derogatory to the position of the predominant race. He thinks that, in order to retain its predominance, the white man should [illegible]. If, therefore, Sir Percy's views were followed, it would be a question of a fair field and no favour. To a doctrine such as this, no reasonable man can take exception.

A Graceful Act

WE VENTURE TO CONGRATULATE Sir Matthew Nathan on his boldness in visiting the Indian school at Stanger. We are sure that it is courtesy for which the Indian community must feel thankful to His Excellency. Indian education is sadly neglected by the Government. But Sir Matthew, whilst he cannot interfere directly or actively, by showing his sympathy and regard for the various communities living in Natal, can largely influence the decision of the authorities directly concerned.

The Poll Tax

THE POLL TAX OF THE COLONY continues to cause a great deal of irritation and anxiety among the Indians as among all the classes. And instead of being forgotten as days go by, the yearly exaction accentuates the resentment felt. Indians will never be able to recognise that a tax that is the same for the prince and the pauper can ever be just. The sooner the iniquitous measure is removed from the Statute Book of the Colony, the better it will be for all concerned. And if it weighs heavily on the generality of Indians, how much more keenly must it be felt by the natives! Whilst it was not the only cause of the Zulu trouble in 1906, it is admitted that it was a potent and direct cause of it. Even from a purely expedient standpoint, therefore, it behoves the Government to abolish the tax.

Voluntary Registration in the Transvaal

C. 10. VII. - 22. 2.

THE PERIOD FOR VOLUNTARY REGISTRATION of Asiatics in the Transvaal closes to-day. Roughly speaking, almost every Asiatic has applied for voluntary registration, in other words, allowed himself to be identified afresh. Of the eight thousand odd applications made, six thousand have already been approved and passed. This is a creditable record on either side. The Asiatics have, therefore, fulfilled their obligation, both in the spirit and the letter. It now remains for the Government to complete the performance of its duty, namely, to repeal the Asiatic Act, and to legalize voluntary registration in a manner acceptable to the Asiatics and satisfactory from the Colonial standpoint, which is to restrict the authorised influx of new-comers. The Colonial principle has been accepted by the Indian community. There need, therefore, be no further cause for friction.

LOBITO BAY INDIANS. About 600 more Indian labourers returned from Lobito Bay this week. About 40 it is stated, claimed, or rather proved, domicile. The remainder will be sent to India.

The South African Indian Association

A Spirit of Co-operation

The following letter has been sent by the above Association to the various Indian Associations in Cape Colony:—

Dear Sir,—At a meeting of the Committee of my Association it was resolved to invite the several Indian Associations outside of Cape Town to co-operate with us in our endeavour to obtain from the Parliament now sitting some relief in regard to the several matters which are at present pressing heavily upon the Indian community.

The grievances to which I refer are embodied in a circular letter, a copy of which I herewith attach, which was sent to each and every candidate, who was recently nominated for election both for the Legislative Council and the Legislative Assembly. I am happy to inform you that the replies to the questions put in the letter referred to were in almost every instance satisfactory.

You will observe that the first question put to the candidates refers to the amendment of the Immigration Act, 1906, "so as to include Hindustani as a European language." As there appears to be a diversity of opinion among the Indians resident in Cape Town as to how many Indian languages should be recognised by the Legislature, I should be glad to hear the views of your Association on the subject. I may, however, point out that my Association would prefer to ask for the recognition of one Indian language only for fear of being met with a refusal if we were to ask for more.

No. 2 Question requires no comment.

No. 3 Question: I herewith attach the report of a case which was taken up by my Association, and being decided against us on a point of law by one of the Judges of the Supreme Court will be brought in appeal at the next sitting of the Full Bench. If the decision is in our favour the effect will be practically to nullify the hardships referred to in Question 3.

As to Question 4, I make no remark but would like to hear your view on the subject.

I need not point out to you that the efforts of my Association to remove any of the disabilities and grievances under which the Indians are now suffering are not confined to those Indians residing at Cape Town only, but any good result would be felt by the entire Indian community in Cape Colony. It is therefore desirable that there should be unity among the Indians, and that all should help in the endeavour to obtain what should be a common object.

Yours faithfully,

I. NORODIEN,
President.

Letter to Members of Parliament

As one of the candidates for the Election of Members for the Legislative Assembly we have the honour to address you on behalf of ourselves and fellow Indians, electors of Cape Town and subjects of His Most Gracious Majesty King Edward VII. and to request you to be good enough to favour us with your views on the following questions:—

(1) Are you in favour of amending the Act of 1906, commonly known as the Immigration Act, so as to include Hindustani as a European language?

(2) And further to amend the Act in such a way as to prevent the deportation of anybody from this Colony as an undesirable on the mere discretion of the Officer in charge of the administration of this Act?

(3) To amend the said Act as to (g) of Section 4 so as to do away with the necessity of obtaining a permit by any Indian who seeks to re-enter this Colony having once been resident here for a period of not less than three years.

(4) Are you in favour of amending Act 1906, commonly known as 'The General Dealers' and Hawkers' Licences Act so as to allow of an appeal from the decision of a Municipality to the Supreme Court, where such Municipality declines to grant the necessary certificate for the purpose of obtaining a General Dealers' or Hawkers' Licence without assigning a good and sufficient reason for such refusal?

We beg to point out that the Yiddish language has been admitted as a European language and that the majority of Immigrants who write and speak that language do not come from British Colonies and are not as a rule naturalised British subjects, whereas the people who speak and write Hindustani are members of the Empire and should therefore be granted as great if not greater privileges than those enjoyed by foreigners.

As to question (2) we consider that too much power has been placed in the hands of the Officer in charge of the Immigration Department.

You are doubtless aware also that the General Dealers' Act has come in for severe criticism, for it is a notorious fact that licences have been refused to Indians, not because there has been anything against them but because they were Indians.

It seems to us that these are grievances which ought to be rectified, and before committing ourselves to the support of any candidate, we thought it advisable to obtain your views on the above questions.

We should be glad if you would favour us with your reply before Tuesday next, the 10th instant.

RECEIVED. The Report of the Protector of Indian Immigrants (Natal) for the year ended 31st December, 1907.

New Bills in the Natal Legislature

Indentured Labour

Trading Licences

Sweeping out the Indian

By direction of the Prime-Minister, the following Bills, which it is intended to introduce into Parliament during the forth coming Session, are published for general information in the *Gazette* :—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows :—

1. After the 30th day of June, 1911, no Indian Immigrants shall be introduced into Natal under the provisions of Law No. 25, 1891.

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows :—

1. In this Act the word "Indian" means a person descended from any aboriginal race of India, or belonging to the class usually described in this Colony as Arabs or Arab traders.

"Licence" means a wholesale or retail licence of any description for purposes of trading.

"New Licence" means :

(a) A licence to any person who does not hold a licence similar in every respect at the date when application is made for the licence.

(b) A licence in respect of premises for which a licence similar in every respect is not held at the date when application is made for the licence.

The transfer of a licence to an Indian from a person other than an Indian shall for the purpose of this Act be deemed to be the issue of a new licence.

2. After the 31st day of December, 1908, no new licence shall be issued to an Indian. This provision shall not however prevent the transfer of a licence in any insolvent or assigned estate or the like to a trustee in insolvency or to an assignee or the like under the laws relating to insolvency, or the transfer of a licence to the heir, executor or other legal representative of a deceased licensee, for the purpose of carrying on the licensed business upon the same premises.

3. Upon proof in the Court of a Magistrate that any business is being carried on by or on behalf of an Indian under cover of a licence which according to the terms of this Act could not be lawfully issued to an Indian, the licence shall be adjudged void, and the Indian as well as the holder of the licence shall be liable to be convicted of a contravention of the licensing Acts for the time being in force as having carried on the business without a licence.

4. If upon any application for the issue or transfer of a licence the question shall arise whether any person is not an Indian within the meaning of this Act the proof shall rest with the applicant.

5. This Act shall not come into operation unless and until the Governor shall notify by proclamation in the *Government Gazette* that it is His Majesty's pleasure not to disallow the same ; and thereafter it shall come into operation upon such day as the Governor shall notify by the same or any other proclamation.

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows :—

1. In this Act the word "Indian" means a person descended from any aboriginal race of India, or belonging to the class usually described in this Colony as Arabs, or Arab traders,

"Licence" means a wholesale or retail licence of any description for purposes of trading.

"New Licence" means :

(a) A licence to any person who does not hold a licence similar in every respect at the date when application is made for the licence.

(b) A licence in respect of premises for which a licence similar in every respect is not held at the date when application is made for the licence.

The transfer of a licence to an Indian from a person other than an Indian shall for the purposes of this Act be deemed to be the issue of a new licence.

2. After the 31st day of December, 1918, no licence shall be issued or transferred or be capable of being held by or on behalf of an Indian.

3. An Indian who on the 31st day of December, 1918, holds a licence and who is by this Act prevented from obtaining a renewal thereof shall be entitled to be compensated from the public revenue of the Colony for the loss resulting from the discontinuance of the licence, in manner and subject to the provisions of this Act.

4. The compensation payable as aforesaid shall be a sum equal to three years' purchase of the profits of the business, and shall be calculated upon the average net profits, as nearly as they can be ascertained for the two years preceding the 31st day of December, 1918, unless, for some sufficient reason appearing to the arbitrators such an average is a manifestly inadequate basis of assessment, in which case the assessment shall be made upon the normal yearly profits of the business as nearly as they can be estimated.

5. If the compensation payable be not agreed upon, it shall be determined by the award of two arbitrators and an umpire according to the Arbitration Act, 1898, or any other Act then in force, provided that should the arbitrators for the respective parties not agree in the selection of an umpire, the Protector of Indian Immigrants (or if there be no such officer, the magistrate of the division) shall appoint some fit and disinterested person to be an umpire.

6. Upon proof in the Court of a magistrate that any business is being carried on by or on behalf of an Indian under cover of a licence which according to the terms of this Act could not be lawfully issued to or held by an Indian, the licence shall be adjudged void, and the Indian as well as the holder of the licence shall be liable to be convicted of a contravention of the licensing Acts for the time being in force as having carried on the business without a licence.

7. If upon any application for the issue or transfer of a licence the question shall arise whether any person is or is not an Indian within the meaning of this Act the proof shall rest with the applicant.

8. This Act shall not come into operation unless and until the Governor shall notify by proclamation in the *Government Gazette* that it is His Majesty's pleasure not to disallow the same ; and thereafter it shall come into operation upon such day as the Governor shall notify by the same or any other proclamation.

Press Comments

The *Natal Mercury* comments as follows :—

The *Gazette* this week contains the text of the Bills embodying the policy of the Government on the Asiatic question foreshadowed by Dr. Gubbins a few weeks ago in Newcastle. The Bills are three in number, and, although together they do not cover more than a page-and-a-half of the *Gazette*, they are the most important and controversial measures of the kind ever brought forward in any British Colony, and, so far as trading is concerned, they introduce a principle into legislation that is entirely new to the British Empire, and, to be quite frank about it, is opposed to all British political traditions. There is no use in pretending that the Bills are anything but the most drastic measures that could possibly be devised against a certain section of the Asiatic population, as they simply intend to prevent those who at present make their living by trading from doing so. It is true that compensation is to be given on a certain scale, and a time-limit is set to the period after which all licences to Asiatics must cease, but this does not alter the fact that the proposed legislation is class legislation of a type that must cause unquestionable hardships to the people affected, and that it is class legis-

lation of a nature never before introduced into any part of the Empire. It has been said that the method of compensation has been copied from the Licensing Bill which is now before the House of Commons, but the methods and the principles involved are quite different, and no legitimate appeal can be made to any precedent set in the liquor legislation now before the House of Commons. The Bills stand by themselves, and will have to be dealt with on their merits, without reference to something which may superficially resemble them. The Bills clearly state that they are meant "To bring to an end the issue of new trading licences to Indians," and "To prohibit, after a certain time, the holding of trading licences by Indians." There is no ambiguity here, and it is idle, therefore, to set up any explanations such as were forthcoming in the case of the recent Asiatic registration legislation in the Transvaal. The Government policy is frankly avowed to be the stoppage of all trading on the part of Indians in Natal after a certain period, and the question that has to be considered is whether this is a practical policy, and whether it is a policy that can be given effect to by the Imperial Government as trustees for a section of the inhabitants of a Colony under the British Crown.

An Imperial Question

It is not simply a question of domestic politics. It is a question of Imperial politics that is bound up in those two Bills, and it must be recognised as such. The general opinion of the white population of the Colony is undoubtedly that the Asiatic trader has encroached to an extent that is not desirable, and that his success in ousting the white trader in various parts of the Colony has been due to his lower standard of living, and the fact that he has been able to make a comfortable living on smaller profits; but the question is whether the proposed remedy is not too drastic, and whether, having admitted these people into the Colony, we are entitled to deal with them in the manner proposed, seeing they are British subjects, and many of them Natal-born.

Indentured Labour

The first of the Bills, "To put an end to the further introduction of indentured Indian immigrants," is entirely one for the Colony to settle, as the Imperial and the Indian Governments, who are interested, will welcome such a measure rather than be opposed to it in any way. Besides, it is in accordance with the accepted principle that every country shall have the right to say what class of people it is willing to introduce as immigrants and prospective citizens. Dr. Gubbins indicated that it was intended to stop indentured Asiatic immigration after ten years, but the Bill proposes that the stoppage shall take place within three years from June 30 next. The demand for indentured Indians is much less than it has been, and one reason for this is that, owing to the £3 licence to remain in the Colony, and the poll-tax in addition, a considerable number cannot afford to pay, and, consequently, re-indenture for a further term of years. At the end of last year there were 7,972 re-indentured Indians at work, and 33,444 working out their first term. Of the latter, a considerable number may be expected to re-indenture. In fact, last year 42.81 per cent. of those who finished their first term re-indentured, and 34.33 per cent. returned to India, so that of the 41,416 who were under indenture at the end of last year, a considerable number may be expected to go on renewing their indentures for periods of five years, so that there will be a good deal of such labour in the Colony for several years after 1911 if the Bill, as it stands, is passed.

The Colony's Attitude

The recent vote at the Farmer's Conference, however, gives a very fair indication of what the attitude of Parliament will be on the subject, and; although we readily admit the great desirability of ending a system that is opposed to the wishes of a very large number of the inhabitants of the Colony, and which is resented by the public opinion of South Africa as a whole, it can only be done gradually, unless great injury is to be inflicted on a large number of industrial concerns, and the Colony is not in a position at the present time to sustain any further financial reverses. The Government, no doubt, in fixing the period of three years as the date when further immigration shall cease, have worked out some plans for meeting the demands for unskilled labour to take the place of the imported supply, and, if the plans are satisfactory, so much the better. The matter, however, is entirely one for the Parliament of the Colony to decide. The Home Government in this instance will have nothing to say in the matter, but, as we have said, will welcome any Bill that proposes the termination of indentured labour from India.

Some Serious Points

It is otherwise with the Trading Licences Bills. They raise very serious points for the Imperial authorities, and we cannot, as a part of the Empire, ignore these points and yet claim all the advantages of being in the Empire and evade the disadvantages. The Bill ordaining that no new licences shall be granted to Indians after December 31 1908, does not interfere with vested or acquired interests, and therefore does not involve so many critical and controversial questions as are bound up in the other Bill which proposes that, after December 31, 1918 no licence can be held by, or on behalf of, an Indian in Natal. The Bills, it has to be noted only apply to persons descended from any aboriginal race or India, or belonging to the class usually described in the Colony as Arabs or Arab traders. This means, therefore, that a Chinaman, who is not a British subject, can get a licence and keep it, whereas an Indian, who is a British subject, and may have been born in the Colony, and never have seen India, is not to be allowed to hold a wholesale or retail licence of any description for purposes of trading. Of course, there is to be compensation for those who have been trading, and are deprived of their right to do so, but, because an Indian is an Indian, he is henceforth and forever to be denied the right to trade in any way whatever. Again, what does trading cover? Is an Indian not to be allowed to keep a barber's shop to shave and cut the hair of his own countrymen? Is he not to be allowed to hawk the vegetables he grows on the little garden he has, or to sell the fish he may have caught in the Bay or on the open sea? Is he not to be allowed to supply the special wants of his own countrymen in the peculiar articles, some of them connected with religious observances, which no European could very well deal in? And if the Indian is to be entirely eliminated as a trader, is the protection thus afforded to the white storekeeper to be also extended to the white population as a whole, because the competition of the Indian is not confined to storekeeping and trading? No doubt the legislation, if passed, would drive a good many of the storekeepers proper out of the Colony, but the great majority will remain, and must make a living somehow, and, if they are not allowed to make a living by trading, they will have to turn to something else, and the competition, in whatever direction they may be driven, will be all the keener for the whites engaged in similar work. The questions raised, however, are much too complex, and much too important for any decision to be arrived at without very careful consideration, and we very much question whether even the Government have given that amount of thought to the intricate issues which will be raised, and which will have to be overcome, before such legislation can be passed. The Bills, however, are to be welcomed, as they will, at all events, be the means of letting us see exactly where we stand in connection with the whole Asiatic question; but we would counsel some of our readers, to whom an Indian is a red rag to a bull, that they will not further the solution of the problem by simply declaring in favour of the published Bills without giving them the fullest study, thinking out the manifold issues involved, and trying to look at the questions raised from all points of view.

"Times of Natal"

The *Times of Natal* writes:

The second Bill, to bring to an end the issue of new trading licences

to Indians, is one of which we approve in principle, but we are doubtful of the legality of Bill No. 3, which proposes to abolish all Indian trading at the end of 1918, compensation to be given on the basis of three years' profits. This is a very drastic step, and one which the Government will find it difficult to justify on any grounds save, perhaps, those of local or commercial expediency. When people have been allowed and encouraged to settle in a country, to invest their money in it, to make it their home and the only home their children know, they cannot be turned out neck and crop or wiped out commercially. Any such treatment would violate the laws of civilisation and the instincts of elementary justice. In the United States and Australia they stopped Chinese Immigration, but they did not attempt to debar the Chinese who had been allowed to settle in the country from pursuing ordinary trading avocations. There is in Natal a residential Indian population of about 130,000 men, women, and children. Within ten years their numbers will have increased considerably. Is it seriously contended that these people should not be permitted even to trade among themselves? We do not think that the Natal Legislature will ever consent to see such legislation on the statute book, and if it did the Imperial Government would almost certainly veto it. We are as heartily opposed as anyone to Imperial interference in the domestic affairs of a self-governing colony; but if a self-governing colony attempts to do something which is not only inimical to Imperial interests, but in itself an act of gross injustice, the Imperial authority has no option but to intervene with a vigorous and decisive veto.

Maritzburg Hindu Young Men's Association

The usual weekly meeting of the above association was held at their hall, 411 Church Street, on Sunday the 3rd inst.

Mr. R. N. Moodley moved that the street lectures be continued from next week. This was seconded by Mr. V. N. Padiachy.

It was decided to give lectures at the corner of Church and Alexander Streets on Sunday the 10th inst. at 4.30 p.m. The following will be the speakers: Messrs. P. V. Naiker, N. Pather and K. Chettyiar.

SEGREGATION OF NATIVES. The task of persuading the natives that their mission in life is to occupy the fever-smitten unproductive districts which are likely to be marked out for them presents extraordinary difficulties. Segregation at the present moment is a dream-fancy of the "all white" party.—*News*, Pretoria.

The Asiatic Question

Mr. L. W. Ritch writes to *The Guardian* (London), April 8th, as follows:

Will you permit me to examine the statements of Dr. Wirgman contained in his letter to you in your issue of of the 1st inst.?

First, as to the outnumbering of the European Colonists by the Natal Indians and monopolisation of the business of the smaller tradespeople and the closing up of certain callings formerly open to the poorer classes of the white population. Herein be it remembered that for forty years, Natal has enjoyed the material benefits of indentured Indian labour—labour to which the Government of the Colony was compelled to have recourse for the Colony's very preservation, since it was the only labour available that had been found to furnish the essentials of reliability, effectiveness, and cheapness. Imperial critics, even though they be not lovers of the Indians, have publicly admitted that Natal's prosperity as a Colony has been derived from the patient industry of the Indian immigrants, three to four thousand of whom continue to be imported by the Government each year. Be it remembered, further, that at the end of their five years' indentures, during which their average savings are under 20*l.*, they must either return to their native country, re-indenture, or else pay a special tax per head which, according to the least official report, is found to be practically prohibitive. From the total number of the Indian population of Natal, which amounts to rather over 100,000, must be deducted this army of indentured labourers, who number some 40,000. Of the "free" Indian population nearly 70 per cent. are women and children; and when further, it is understood that Indians possess no political or even municipal rights, besides being subjected to numerous lesser disabilities, it is not easy to perceive any great danger of subversion of the dominant white population. Finally, immigration of "free" Indians is for all practical purposes prohibited by the well-known Natal Act. Then as to the monopoly, the following statistics for 1906 speak for themselves:—

	European.	Asiatic.
Bricklayers and Assistants	1,056	122
Blacksmiths and Assistants	523	30
Brick and Tile-makers	[illegible]	23
Carpenters and Assistants	2,328	196
Painters	548	60
Plumbers and Tinsmiths	351	41
Engine-drivers	340	57
Boiler-makers	170	1

When I was in Johannesburg some three years ago it was not at all plain that the Indians had ousted the poorer "whites" from the smaller shops and from the green-grocer's business. The census returns for 1904, which are the latest available, show that there were:

	White.	Non-white.
Greengrocers and Assistants	209	38
Market Gardeners and Florists	717	185

Indians stores are not permitted along the reef; they do not seriously compete with the important European businesses in the larger towns, nor yet have they succeeded in ousting the smaller Kaffir stores whose proprietors of Continental origin are economically quite equal to any competition with which the Asiatic may assail them. That the Indian hawker is a considerable factor is admitted, but he is not without certain European competition, and in any event serves chiefly to supply the wants of the poorest section of the community which, in a land where bread costs 6d. per two-pound loaf, and most other commodities have to be imported, is not without advantage. There is practically no Indian competition with European skilled labour, and further Asiatic immigration is impossible in the face of recent stringent legislation.

The British Indians in South Africa have, by their recent successful struggle in the Transvaal, sufficiently vindicated their title to recognition and to treatment as civilised citizens of the sub-continent. They recognise and accept the necessity of limiting Asiatic immigration in a land where the white population is small and the native population disproportionately large. With wise deference to European sentiment they have acquiesced in the control by "whites" of the political and municipal power. The principle of limitation of trading licences is likewise conceded. What is resented however, is the indiscriminate lumping together in the same category of British Indians with all others, however far beneath them in the matter of their civilisation, on the mere score of colour and of domicile of origin.

Transvaal Customs Commission Report

Asiatics and Whites

In the course of the Majority Report of the Transvaal Customs and Industries Commission, the following expression of opinion appears on the question, to what extent the use of coloured or Asiatic labour in the neighbouring Colonies is prejudicial to the continuance and establishment of industries in this Colony.

Coloured or Asiatic labour in the neighbouring Colonies is to a certain extent prejudicial to the continuance and establishment of industries in this Colony, but the cheaper white skilled labour in the neighbouring Colonies is the more important factor.

Indians in Canada.

Interesting Press Cuttings

From the Winnipeg *Free Press* sent to us by a friend, we select the following cuttings bearing on the Indian situation in Canada. Though they are a little out of date we feel sure they cannot but interest many of our readers.

The Extracts

Vancouver, B. C., March 15.—Two hundred and twenty Orientals, two-thirds of the number Hindus, of the steamer *Monteagle's* passengers, who have been for two weeks in quarantine, arrived in Vancouver to-day. Practically all will be admitted to Canada, though the Dominion immigration officials at first expected that fully one-third of the immigrants would be denied landing. The Provincial government did not attempt to interfere with their landing because Attorney-General Bowser has decided that no further attempt will be made to enforce the Act until an appeal has been taken to the privy council. Dr. Munro, for the federal Government, detained thirty early in the day, many of these being Japanese afflicted with trachoma, but they will probably recover sufficiently to pass examination. One Frenchman and one Russian, though wealthy and well-bred men, are temporarily detained under the federal order prohibiting immigrants entering except from their native land, but exception will probably be made in their case, though they came from Japan.

One case was particularly pathetic. A Japanese woman of wealth and rank arrived with her husband, who was formerly a resident of California, and who had gone to Japan to bring her. She was *enceinte* but suffering from trachoma. The United States officials decreed that she must return though some arrangement may be made to allow her to remain until the birth of her child. Though she must have had trachoma for many months she carried a certificate from an English physician in Yokohama that her health was perfect.

Forcing Deportation

Vancouver, B. C., March 17.—The Dominion government furnished a sensation to-day in the immigration situation; and a testing of several of the regulations in the courts is likely to result immediately. One hundred and eighty-four Hindus, who arrived from Hong Kong by the C. P. R. steamer *Monteagle* and who have been in quarantine for two weeks were at noon ordered to be deported to the Orient. They had all been practically passed on Sunday afternoon by Dr. Monro, the federal inspector, but were held temporarily in the detention shed, awaiting positive instructions from Ottawa. To-day the Hindus and federal and steamship officials were greatly surprised to receive an order for deportation. All are to be sent back because they fail to meet the requirements of the federal order which denies admission to all the immigrants except they arrive by continuous passage from the land of their birth or adoption. Seventy-eight of the Hindus were rejected because they could not obtain passage to Vancouver at Hong Kong en route from Calcutta and were compelled to wait a month in Hong Kong. The remainder were unable to show that they were the persons to whom the tickets were originally issued at Calcutta. As a matter of fact, the second objection applies to the seventy-eight as well, because immigrants are not identified on the tickets in any way.

There will likely be a flood of *habeas corpus* applications before the Supreme Court. The steamer *Empress of Japan* will sail for Hong Kong to-morrow, and the federal Officials are attempting to force deportation by this steamer.

May Cause Trouble in India

Vancouver, B. C., March 17.— Col. John Smith, for ten years resident advisor to an Indian Maharajah for the British government, is in Vancouver on his way to London to confer with the imperial government especially regarding emigration matters. Mr. Smith is the British representative in a semi-independent district containing six million people. He very strongly resents the act of the government in deporting the Hindus. He said: "To-day I talked with several intelligent Hindus now here. They were very angry at the authorities for deporting their countrymen, many of whom are former British soldiers, wearing medals. One man I remembered seeing in the Soudan in 1885. If they write back of the treatment accorded to the British subjects here, this is bound to create a dissension amongst the troops, and I would not be surprised if it led to another mutiny. The people here do not realize how serious the situation can become with an easily influenced people like that of India."

Mass Meeting of Indians

Vancouver, B. C., March 23.—Five hundred Hindus met yesterday in the Sikh temple and after many exciting speeches protesting against the exclusion, their deportation from Canada, and emphasizing the fact that deportation from here would be a strong weapon in the hands of those who are preaching sedition in the Indian empire, sent the following cable to the Secretary for India, Hon. John Morley:

"Natives of India who assembled protest at deportation and exclusion from Canada. British subjects claim government protection throughout the empire. If our interest is overlooked by others, those in India must necessarily resent your government neglect."

The cablegram is signed by Uday Ram, who is a nephew of Dr. Davis Chand, a Hindu of high caste, who came to British Columbia to spy out the land. Davis Chand is an agitator and is now in India.

These Vancouver Hindus, who are friends of the men whose entrance to the British Columbia is being opposed by the federal government, have thus threatened the British government that a continued policy of this kind may be disastrous for British rule in India. Fiery speeches were delivered in the temple last night.

Uday Ram is a leading Hindu store-keeper of Millside, near New Westminister. Hindus to-day in Vancouver declare that the news of the attempted deportation from Canada of Hindus will greatly increase the unrest among the natives when it is learned in the Orient.

Deportation Declared Illegal

Vancouver, March 24.—One hundred and forty-six Hindus, the majority of whom arrived from the Orient by the steamer *Monteagle*, and had been ordered to be deported because they had not come directly by continuous passage from the land of their birth, were to-day released on writs of *habeas corpus*. The Hindus were ordered to be deported under the Dominion government's order-in-council of January 8, which was declared to-day by Justice Clement, of the Supreme Court, to be altogether illegal.

Judge Clement said: "The Governor-General-in-Council cannot delegate his powers in immigration matters to any minister or official, even though that official, as in this case, is the minister of the interior. The discretion as to what immigrants shall be admitted or refused admission, must be exercised by the Governor-General-in-Council solely, as I read the Act."

Four lawyers sat waiting to-day to be called in support of Hindus, but were not called upon. D. G. Macdonell, counsel for the federal government, is in communication this evening with the Minister of the Interior as to whether or not there shall be an appeal. This is, however, regarded as doubtful, but it is hinted that the new order is strictly within the limits of the Immigration Act and not "delegating" any authority to any minister or official.

These were the vital words in the order: "Whenever, in the opinion of the minister of the interior, conditions of the labor market in Canada are such as to make application of the Act desirable, or whenever, in his opinion, other conditions exist which, in a special degree, render necessary, etc., etc., the application of certain sections of the Act."

"This," said the court, "is delegating to others not contemplated nor permitted by the Act, authority and discretion, which clearly the Governor-General-in-Council alone can exercise.

"If that is your lordship's view," returned Mr. Macdonell, "there is no object in arguing the case on other points, for the Hindus are all detained under the same order."

Inspector Dr. Munro, by to-day's decision, cannot hereafter question immigrants regarding the place of their birth and by what route they have come to Vancouver. He can merely inquire into the financial and physical condition of the anxious immigrants.

The federal order is no more effective than the defunct Natal Act. Should the Dominion Government appeal the decision of to-day to the Privy Council in London there may be the spectacle of both the provincial and Dominion Governments seeking rights which the Courts here have denied them.

It is not improbable that the claims for indemnity for wrongful arrest and detention may be made by the Hindus.

A flood of writs is expected.

In the Canadian Parliament

Ottawa, Ont., March 24.—In the House this afternoon Dr. Sproule quoted a Canadian Associated dispatch from London to the effect that J. Obed Smith, Assistant Commissioner of Immigration, now of London, had stated in the course of an interview that it is not the intention of the department to keep out of Canada any but the worst class of immigrants and asked the Minister of the Interior to say whether or not Mr. Smith had correctly stated the attitude of the department.

Hon. F. Oliver said it would have to be assumed that Mr. Smith had been mis-quoted, as such a statement does not correctly represent the policy of the department as to assisted immigration of which Mr. Smith was speaking. Mr. Foster drew the attention of the Prime Minister to a despatch from the Pacific coast telling of a mass meeting of Hindus at which a cable was framed to be sent to the Hon. John Morley, protesting against the treatment the Hindus are receiving in Canada. He thought the matter is exciting a great deal of interest outside of Canada and the Premier should make a clear statement on the views of the Government in respect to the Hindus.

Sir Wilfrid Laurier said the matter was easily explained. The immigration laws provide for the exportation of all undesirable and incapable immigrants. Some time ago it was found, however, that various people were coming to Canada not from the country of their origin, but from other countries, and it was found impossible to force the steamship companies to take undesirables back to the land of their birth. In consequence new regulations were framed which provide that immigrants must have a through passage from the country to which they belong. The new regulations which are being put in force are not directed against Hindus, but against all nationalities. The Hindus are not receiving any worse treatment than other people.

Hon. R. L. Borden asked if it made any difference how long an immigrant happened to be in the country. The Premier said that question had not been looked into. He replied that the regulations apply to all nationalities and that unfair treatment was not being accorded to the Hindus.

Asiatic Courtesy

The following correspondence has been handed to us for publication:

Unemployed Organisation,
25 April, 1908.

To the Chairman, Chinese Organisation.

Sir,—We are sending two delegates to interview you on behalf of the above Organisation.

We notice that you were kind and generous enough to contribute the sum of 100 guineas to the Rand Aid Association. By helping us directly, you will be indirectly helping yourselves.

We are marching to Pretoria to-morrow to request the Government to declare a minimum wage of 10/- per day for unskilled white labour and £1 per day for skilled white labour. We are confident of being able to carry our petition to a successful issue. And our Organisation have bound themselves to support all those irrespective of nationality or colour that support our cause in the hour of need.

Thanking you in anticipation,

I am, Dear Sir,
Yours respectfully,
JNO. FARRELL,
Hon. Secretary.

Unemployed Organisation,
27 April, 1908.

To Camp at Knight's Deep

Dear Mr. Quinn,—It was indeed a great relief to me to hear of your kindness in coming to our assistance yesterday. Imagine my surprise whilst busy with the meeting to find out that our convoy waggon would not shift unless paid on the spot. However, by coming to our assistance, you relieved us of any further anxiety, for which I thank you most gratefully. We are gaining much sympathy and many followers, and trust we shall arrive in Pretoria in great numbers. Accept our grateful thanks.

I am,
Yours respectfully,
S. D. TRAYSER,
Chairman.

RAMSAY COLLIERIES' INDIANS. 117 indentured Indians of the Ramsay Collieries have been brought up before the magistrate at Ladysmith on a charge of desertion. The Indians allege ill-treatment and shortage of rations. The case was remanded

Asiatic Passive Resistance

On the above subject, Mr. H. S. L. POLAK has commenced to write a book on the recent Asiatic struggle in the Transvaal.

The Book will aim at giving a complete and authentic summary of the (to the Asiatics at any rate) stirring events of the past sixteen months.

The Book will contain a bird's eye view of the whole position in South Africa with copious statistics.

The Book will contain copies of important laws and memorials.

The Book will contain photographs of the principal Passive Resisters, Sympathisers, principal Members of the South Africa British Indian Committee and others.

The Book will contain a reproduction of the historical cartoons from the pens of Mr. Holland and Mr. Lloyd as published in the Rand papers.

The Book will, therefore, be one of reference to all Indian publicists and Indian workers both in South Africa and India.

To every lover of the Empire it will be a record of events showing how the weaker members of the Empire can command justice.

To every ethically-minded man, the Book will be a demonstration of the Efficacy and Supremacy of Ethics in the political world.

To every Indian who can afford a small sum, it will be a memento or a suitable present to send to friends and sympathisers of Indians.

It is not possible for us to publish the Book, as we have not the means, unless a portion of the cost is paid in advance. We therefore ask our readers and workers in the Indian cause to send us subscriptions with the names and addresses of Subscribers on or before the 15th day of May next.

The price of the Book will be five shillings (5/-) nett.

We propose to publish the Book within six months of the date of this Notice. And should we for any reason whatsoever fail to publish the book within that time, we undertake *to refund the subscription* paid to us without any deduction whatsoever.

Subscriptions may be sent to the Managers, INDIAN OPINION, either at Phœnix, Natal, or P.O. Box 6522, Johannesburg.

Note.—Collectors and Subscribers are requested to send money orders or stamps only, or else cheques covering commission. In the event of stamps being sent *one penny* should be added when the stamps are not the Transvaal or the Natal Stamps. Subscribers should be careful to obtain the official printed receipt, as no other will be recognised.

REGISTRATION CLOSES. Registration closes in Johannesburg and elsewhere in the Transvaal to-day.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

Natal Dealers' Licences

Indian Franchise Question

London, May 6.—In reply to Lord Ampthill, with reference to the Natal Municipalities and Dealers' Licences Acts, Earl Crewe (Colonial Secretary) stated that the former had been reserved. The last communication on the subject was sent to the Natal Government by Lord Elgin in September last, to which Natal had not replied. In response to the Imperial Government's objections, the Natal Government was prepared to alter the definition of "coolie" so as to include only actual labourers and domestics, but there was the further point of the exclusion of Indians from the municipal franchise. If the Indians were to be excluded, it could only be on the understanding that the ratepayers were prepared to treat them fairly in every way. Lord Elgin had said that, if the Indians were deprived of the Municipal franchise, they ought to be allowed to appeal to the Supreme Court in cases of deprivation of licences and other matters affecting their interests. Earl Crewe stated that the correspondence was so incomplete that there was no advantage in submitting it at present.—Reuter.

A Progressive Indian

At the back of Entebbe, writes an "East Randite" in the *East Rand Express*, describing a tour through Uganda, is a shamba (estate) of an Indian named Alidini, which is worthy of mention. This estate is on reclaimed forest and swamp land, and Alidini has secured it for a number of years as a concession for his work of reclamation. Acres of forest have been torn down to ensure the better health of the town of Entebbe, and Alidini has planted hundreds of rubber trees, which, when they have matured, promise him big returns on his outlay. In order to keep down the vegetation, and give his rubber trees a chance, this progressive Indian has planted a sugar plantation and erected a sugar refinery, which supplies sufficient sugar for the needs of the population. He has further made use of the forest tree juices in a tannery, which treats what skins are offering, and these are not a few. Such enterprise is very commendable, although, of course, it does give an Indian what is virtually a monopoly and certainly very great power to fashion the progress of the State.

THE PRETORIA CONFERENCE. The *Transvaal Leader*'s Special Correspondent at Pretoria states authoritatively that one of the four principal subjects of discussion at the Conference that is taking place there this week is the Asiatic question.

Lobito Bay Indians

The following copy of a letter has been handed to us for publication :—

Pietermaritzburg,
28th April, 1908.

Sir,—I duly received your telegram of the 27th instant as follows :—

> "Committee met Indians returned from Lobito Bay. They did not want to go to India and claimed domicile rights. Request information as to why men who were in the Colony in the first instance have been sent to India. Respectfully inquire whether any arrangement has been made regarding looking after these men in India."

In reply, I have to state that the Congress appears to be under a misapprehension in this matter, as the Protector of Immigrants reports that only one man who wished to remain in Natal has been repatriated, and that man was evidently not an Indian immigrant. Nine of the other Indians who asked to be allowed to stay there were allowed to do so.

Your telegram mentions domicile, but none of the Indians who have gone back to India could domicile in Natal, having come here under the provisions of Act No. 17, 1895. Although some of the Indians would no doubt have remained in the Colony if they had been allowed to do so, yet the Protector knows of no serious objections on the part of the Indians to their being sent back to their own country. The contract with the Indians entered into before going to Lobito Bay expressly stated that they were not allowed to return to Natal again. This was thoroughly understood, and the Indians made no claim to the Protector of Immigrants to be allowed to remain in Natal. That Officer visited them on three occasions at the Bluff, and was present on the day of embarkation.

I am, Sir,
Yours obediently,
(Sgd). C. BIRD,
Principal Under Secretary.

The Secretary,
The Indian Congress,
Durban.

INDIANS IN CANADA. London, May 7.—An Ottawa telegram states that Mr McKenzie King, the Deputy Minister of Labour, has issued a report upon his diplomatic visit to London with regard to the Indian Immigration question, which shows that a satisfactory understanding was arrived at, which will prevent immigrating into Canada of undesirable Indians. The report points out that Canada was deeply sensible of the obligations attaching to citizenship of the Empire, the recognition of which has been the cause of her adopting a course whereby the possibilities of friction and injustice would be removed.—Reuter.

Cape Immigration Decision

Deportation of Undesirables

Mr. Justice Maasdorp gave judgment to-day in a case wherein Feinstein appealed against an order of the Colonial Secretary for the appellant's deportation as an undesirable. The Judge said the machinery for Feinstein's removal was not provided for in the regulations. The respondent was, therefore, restrained from deporting applicant or detaining him in custody, pending a further order of court. It will be remembered that Feinstein's case caused a somewhat heated discussion in the House of Assembly during the recent session.—Reuter.

Facts and Comments

JAPAN AND AMERICA. London, May 7.—A treaty providing for general arbitration between the Governments of Japan and the United States was signed in Washington yesterday.—Reuter.

ASIATICS IN MOZAMBIQUE. We understand that the provisional regulations regarding Asiatics in the Province of Mozambique published in a recent issue of INDIAN OPINION have been withdrawn by the Portuguese Colonial Government. It is also understood that an attempt will be made shortly to introduce fresh legislation on the principle of registration of Asiatics with annual fees.

LADYSMITH HINDUS. A correspondent writes that an Association has been formed there, known as the Sanathan Dhurm Soodhar Sabha, under the chairmanship of Babu Raghoonath Singh and with Mr. B. B. Maratho, as secretary. The Sabha meets every Sunday devoting one hour to lectures on Unity, Morality and Truth.

THE "TU QUOQUE" ARGUMENT. Basutoland belongs to the Basuto and is under Imperial protection and as such her government ought to be for the good of Basuto above any others. There are many capable Basuto out of employment some of them victims of the all-white labour policy now being assiduously pursued in the two new colonies. Now why cannot our government if it has the interests of Basuto at heart at all find employment for these by the retrenchment of Europeans and their replacement by Basuto. Now-a-days the Golden Rule: "Do unto others as you would that they should unto you" is obsolete and the "eye for eye, tooth for tooth" doctrine has won the day. However there is a Sesuto proverb which says "Whites never oppose each other, but blacks, do" and so it is.—*Naledi ea Lesotho.*

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૯ મી મે, ૧૯૦૮. અંક ૧૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી-તા. ૯મી મે થી, તા૦ ૧૫ મે સુધી, ઇ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ-વૈશાખ સુદ ૯ થી, વૈશાખ સુદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો-તા૰ ૧૭ રબીઉલઆખરથી ૧૩ રબીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય	ચંદ્ર ઉદય	સૂર્ય અસ્ત	પારસી રોજ.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત.
					ક. મી.	ક. મી.
શની.	૯	૯	૭	૨૯	૬ ૩૦	૫ ૧૩
રવી..	૨૦	૯	૮	૩૦	૬ ૩૧	૫ ૧૨
સોમ.	૧૧	૧૦	૯	૧	૬ ૩૧	૫ ૧૨
મોમ	૧૨	૧૧	૧૦	૨	૬ ૩૨	૫ ૧૧
બુધ..	૧૩	૧૨	૧૧	૩	૬ ૩૩	૫ ૧૧
ગુરૂ ..	૧૪	૧૩	૧૨	૪	૬ ૩૩	૫ ૧૦
શુક્ર .	૧૫	૧૪	૧૩	૫	૬ ૩૪	૫ ૯

અનુક્રમણિકા.

નાતાલનાં ત્રણ બીલ ૨૯૩
હીંદમાં ઝગડો ... ... ,,
કેનેડામાં હીંદી ૨૯૪
કેપનો ઇમીગ્રેશન કાયદો ... ... ,,
મી. હમીદ ગુલ ... ... ,,
નાતાલમાં હીંદી કાયદા ... ... ,,
નાતાલમાં થવાના કાયદા ઉપર વિલાયત
ના છાપાની ટીકા ૨૯૬
વિલાયતના છાપામાં મી. રીચનો કાગળ ..
બ્રિટીશ ગીઆનામાં હીંદીએ તા ... ૨૯૭
હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ ૨૯૮
અફઘાન લડાઈ ૨૯૯
ટ્રાન્સ્વાલમાં રજીસ્ટર કરવાની મુદ્દત ૩૦૦
નેટાલ્સમરક્ય ખબરપત્ર ... ... ,,
વધી પારણામેન્ટમાં હીંદી ... ... ,,
લોબીટોએવાળા હીંદી મજુર ૩૦૧
સત્યાગ્રહ ... ... ,,
કેપની સાઉથ આફ્રીકન ઇંડિઅન એસો.
સીએશનની મજુરી ૩૦૨
મેફેકીંગ ૩૦૩
એક સત્પુરૂષ કયા ... ... ,,
કરવના વાર સમાચાર ૩૦૪
નાતાલમાં લડત વિષે ૩૦૫
સ્વદેશીને ઉત્તેજન ... ... ,,
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૩૦૬
નાકાની કોન્ફરની નોંધીસેા ૩૦૭
ટ્રાન્સ્વાલ્સ ઇંડિઅન લાયબ્રેરી ... ૩૦૮

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૯મી મે, ૧૯૦૮.

નાતાલનાં ત્રણ બીલ

C.O.S.VIII
-222

ડાક્તર ગ્રીનસને જે વાત કરેલી તે પ્રમાણે કરી બતાવ્યું છે. ત્રણ બીલ ગવરમેન્ટ ગેઝેટમાં બહાર પડયાં છે. એક બીલ પ્રમાણે હીંદી ગીરમીટીયાને લાવવા તું ૧૯૦૧ના જુનની ૩૦મી તારિખ પછી બંધ કરવું. આ બાબતમાં તો દરેક હીંદીને રાજી થવા જેવું છે. ગીરમીટમાં ને મુલ્કામીમાં બહુ ફરક નથી. એની દશામાં હીંદી અહીં આવે તેના કરતાં ન આવે એ અમે વધારે સારૂં સમજીએ છીએ.

બીજાં બે બીલ હીંદી વેપારીની સામે છે. એક બીલ પ્રમાણે હીંદી વેપારીને આવતે વરસ થી નવી લાઇસેન્સ ન મળે. અને બીજા બીલ પ્રમાણે દસ વરસ બાદ એક પણ હીંદીને લાઇસેન્સ ન મળે; તથા દસ વરસ પછી જે બાકી રહે તેના હીંદીને ત્રણ વરસના નક્કા જેટલી નુકસાની આપવી.

બહું જોતાં આ જોડીમાંનું પહેલું બીલ તે વધારે ખરાબ ગણી શકાય. કેમકે તેનો અર્થ એ કે કોઇ હીંદીને આવતે વરસ થી એક બીજાને વેપાર વેચવાનું ન મળે, અને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જવાનું ન બને. આમ થાય તો કોઇ પણ હીંદી દસ વરસમાં હોય શાનો કે તેને નુકશાની આપવી પડે? વળી ત્રણ વરસ નો નક્કો આપવો એ કંઇજ નહિ આપ્યા બરોબર થયું. વેપારીનો માલ વિગેરે ધુળ ધાણી થઇ જાય ને પરિણામ એ આવે કે હીંદી વેપારીની જડ જાય.

આવા કાયદા પસાર થવાનો સંભવ નથી. પણ પસાર નહિ થાય એવું માની બેસવાનું નથી એવા વિચારો નાતાલ ની સરકાર કરે છે તેને પણ દબાવવાનું પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે.

ઇલાજ તો અમે બતાવી ચુકયા છીએ ને તે વિષે હવે વધારે લખવું. દરેક હીંદીએ જાગ્રત થવાની જરૂર છે.

જેણે વેપાર કર્યો છે તેનાથી બીજું કામ એકાએક થનારૂં નથી. જો વેપાર છીનવી લેવામાં આવે તો આ પ્રમાણીક પણું વધે. આવો રસ્તો બંધ કરવો એ દરેક હીંદીનું કર્તવ્ય છે.

હીંદમાં ઝગડો

C.O.S.VIII
-223

હીંદમાં અત્યારે ઘણો ઝગડો ચાલી રહયો જોવામાં આવે છે. અમે તારોનો તરજુમો આપીએ છીએ તે ઉપરથી જણાશે કે હીંદની સરહદ ઉપર કંઇ જેવું તેવું બંડ નથી. વીસ હજાર અફઘાન નીકળી પડયા જણાય છે બીજી તરફથી હીંદમાં અશાંતિ ફેલાતી જાય છે. એક ગોરી ઓરતનો નાશ કરી ગોળો ફુટ વાથી થયો. તાર પ્રમાણે એમ જોવામાં આવે છે કે હેતુ માજીસ્ટ્રેટને મારવાનો હતો. મારનારાની શરત ચુક થઇ ને નિર્દોષ ઓરતનું મોત થયું.

બે મરણ થયાં એ કમકમાટી ઉપજાવનાર છે પણ હીંદની તવારીખમાં તે કંઇ નથી. તેમાંનો જે સાર છે એ બંધ કર છે. ફ્રોન્ટિઅરની પલટન હીંદમાં દાખલ થઇ એ ઉપરથી આપણે રાજી થવાનું કારણ નથી. હીંદી પ્રજા એવી રીતે દાખલ કરીને પોતાની છુટ નહિ મેળવી શકે. જે ફ્રોન્ટિઅરમાં ચાલી શકે છે તે હીંદમાં કાયમ એમ માનવાનું કારણ નથી.

આવા બનાવોથી લોકો પોતાનું કર્તવ્ય જુદુંજ સમજે છે. હકો મેળવવા ના જે સહેલા ને સિદ્ધા રસ્તા છે તે જલાઇ જશે ને છેવટે જે ઉપાયો હાલ પારકાની સામે વાપર્યા માનીએ છીએ તે આપણીજ સામે વપરાશે. આમ હમેશાં ચાલતું આવ્યું છે.

એટલે આ બનાવથી હીંદને જરાએ ખુશી થવા જેવું નથી. તેની સામે સર કારને દોષ મુકત કરવાની નથી. જો ચોકકસ જાપ્તો ન હોત તો હીંદમાંથી વધારે લોકોને મોકલી પણ શકિત

કેનેડામાં હીંદી

કેનેડામાં હીંદીઓ પોકાર કરી મૂકયો છે તે જાણવા લાયક છે. અમારી ઉપર વીનીપેગથી એક મિત્રે મોકલેલા ખાસ છાપા આવેલા છે. તે ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે દુનિઆના જુદા જુદા ભાગમાં વસતી હીંદી પ્રજામાં પ્રજાકીય જુસ્સો આવતો જાય છે. જેઓએ મીટીંગ કરી તેઓની ઉપર તકલીફ નહતી. હોંગકોંગ થી હીંદી આવતા હતા. તેઓને ઉતરવા વાની કેનેડાની સરકારે ના પાડી તેથી કેનેડામાં વસતા હીંદીઓ મીટીંગ કરી. મીટીંગમાં હાજર રહેનારા ઘણે ભાગે સીખ લોકો હતા. તેઓએ સીખના મંદીરમાં મીટીંગ કરીને ઘણો જુસ્સો બતાવ્યો. મીટીંગે એક ઠરાવ એવો પસાર કર્યો કે જો કેનેડા આવેલા હીંદીને પાછા જવું પડે તો તેમાં બ્રીટીશ રાજને ધક્કો પહોંચે તેમ છે. બ્રીટીશ રાજ્યની સામે જે માણસો છે તેઓને ઉતેજન મળશે એમ પણ તે લોકોએ કહ્યું ને ઠરાવ પસાર કર્યા. જાપાનો લખનાર વળી જણાવે છે કે મીટીંગમાં અત્યંત જુસ્સાદાર ભાષણો થએલાં.

આવી મીટીંગો, અને આવી રિતે હીંદી માં આવતી જતી એકત્રતા, એ હીંદી પ્રજાની સુખી થવાની નિશાની તરીકે માની શકાય છે.

અંગ્રેજ સરકારનું કામ બહુ અઘરું થઇ પડયું છે. તેણે ઘણી સાવચેતી વાપરવી પડશે. એક તરફથી કાલોનીને રાજી રાખવા. બીજી તરફથી હીંદી પ્રજા ના હક સાચવવા. ખી. ખોરલીની કસોટી પુરી થાય છે.

કેપનો ઇમીગ્રેશન કાયદો

કેપમાં એક ગોરાના કેસમાં સુપ્રીમ કોરટે ઠરાવ આપ્યો છે કે કેપના કાયદા માં કોઇને હદપાર કરવાનો કાયદો નથી. તેથી જે ગોરા ઉપર હદપારનો હુકમ હતો તે રદ થયો ને તે માણસને છોડી મુકવામાં આવ્યો. આ ઠરાવ બહુ અગત્યનો નથી પણ જાણવા લાયક છે. હવે બીજા દાખલા થશે એમ જજના ઠરાવ ઉપ રથી જોવામાં આવે છે.

મી. હમીદ ગુલ

કેપટાઉનવાળા મી. યુસુફ ગુલના કરે જંદ મી. હમીદ ગુલ જે કેટલોક વખત થયાં વિલાયતમાં ડાકતરી અભ્યાસ કરે છે તેમણે પોતાના વખતનો બહુ સારો ઉપયોગ કરેલો જોવામાં આવે છે. મી. હમીદ ગુલના છેલ્લા કાગળો ઉપરથી જણાય છે કે તેમણે પોતાની પરીક્ષામાં માન મેળવ્યું છે, અને તેમને દસ પાઉંડ નું ઇનામ આપવામાં આવ્યું છે. અમે બન્ને મી. ગુલને મુબારકબાદી આપીએ છીએ.

નાતાલમાં હીંદી કાયદા

બીલના બહાર પડેલા મુસદ્દા

હીંદીને હાંકી કાઢવાની તદબીર

૧૦ વરસમાં વેપારીને નાબુદ કરવાની સુચના

૧ લું બીલ

ત્રણ ગીરમીટીઆ હીંદી લાવવાનું બંધ કરવા માટે.

(૧) ૧૯૬૨ના જુનની ૬૦મી તારીખ પહેલા નાતાલમાં એક હીંદી દાખલ થએલ હોય તે સીવાય કોઇ હીંદી દાખલ થઇ શકશે નહિ.

૨ જું બીલ

હીંદીઓને વેપારના નવા લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવા માટે.

(૧) આ કાયદા માટે

'હીંદી' શબ્દનો અરથ એવો છે કે હીંદુસ્તાનની કોઇપણ જંગલી જાતમાંથી ઉતરેલો માણસ, અથવા તો આ કોઇ નીમાં જેને આરબ કે આરબ વેપારી કહેવાનો રીવાજ છે એ વરગનો માણસ.

'લાઇસેન્સ' એટલે વેપારના કામ માટે કોઇપણ જાતનો હોકસેસ કે રીટેલ લાઇસેન્સ.

'નવો લાઇસેન્સ' એટલે

(અ) અરજી કરતી વખતે તેમાં જણાવેલ લાઇસેન્સને દરેક રીતે મળતો લાઇસેન્સ જેના પાસે ન હોય તેવા માણસને આપવાનો લાઇસેન્સ.

(બ) અરજી કરતી વખતે તેમાં જણા વેલા લાઇસેન્સને દરેક રીતે મળતો લાઇસેન્સ જે મકાન માટે ન હોય તેવા મકાન માટે આપવાનો લાઇસેન્સ.

(ક) હીંદી સિવાયની કોઇ જાતના માણસનો લાઇસેન્સ હીંદીના નામપર ટરાંસફર કરેલ હોય તે આ કાયદા માટે નવો લાઇ સેન્સ ઠરાવવા બરોબર ગણાશે.

(૨) ૧૯૦૮ ના ડીસેંબરના ઠરાવ પહેલા હીંદીને નવો લાઇસેન્સ બીલકુલ આપવા માં આવશે નહિ. જનાં આ કલમથી નાદાર એસ્ટેટ કે નાદારીના કામને બાકાત બીજા કેસમાં ટ્રસ્ટીને કે તેમના બદલ બીજા માણસને લાઇસેન્સ ટરાંસફર કરવાની અટકાયત નહિ થાય. તેમજ આ કલમથી કોઇ ગુજરી ગએલ લાઇસેન્સવાળાના બદલ ને, કે તેના કાયદા પુરવક નીમાએલા પ્રતિ નીધિને તેજ મકાનપર તેજ બીઝનેસ માટે લાઇસેન્સ ટરાંસફર કરવાની અટકાયત નહિ થાય.

(૩) આ કાયદાની રૂએ હીંદીને લાઇસે ન્સનો હક ન હોય તેવા લાઇસેન્સ વડે હીંદી કે તેની વતી કોઇ બીજો માણસ બીઝનેસ ચલાવે છે એવું માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં સાબીત થાય તો તે લાઇસેન્સ રદ કરાવવામાં આવશે; તથા તે બીઝનેસ ચલાવનાર તથા લાઇસેન્સ ધરાવનાર બંને ના ઉપર લાઇસેન્સ કાયદાનો ભંગ કરી લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરનાર તરીકે કામ ચલાવવામાં આવશે.

(૪) લાઇસેન્સ આપવા સંબંધમાં અથવા તો ટરાંસફર કરવા સંબંધમાં જે અરજદાર હીંદી છે કે નહિ એવો સવાલ છે તો તે સાબીત કરી આપવાનું અરજ દાર માથે છે.

(૫) ના. રાલેનશાહની મંજુરી મળી છે એમ ગવરમેંટ ગેઝેટમાં ગવરનર જાહેર ન કરાવે તો ત્યાંસુધી આ કાયદે અમલ માં નહિ આવે.

ત્રીજું બીલ

અમુક મુદત પછી હીંદીઓને વેપારી લાઇસેન્સ રાખતાં અટકાવવા માટે.

(૧) (પહેલી કલમમાં 'હીંદી,' 'લાઇ સેન્સ,' અને 'નવો લાઇસેન્સ' એ શબ્દો ની વ્યાખ્યાઓ છે તે ઉપરના બીલ મુજબ છે.)

(૨) ૧૯૧૮ ના ડીસેંબરની તા. ૩૧મી પછી કોઇ હીંદીને, કે હીંદીવતી બીજાને લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવશે નહિ, ટરાંસફર કરી આપવામાં આવશે નહિ, તેમજ તેઓ લાઇસેન્સ રાખી શકશે નહિ.

(૩) ૧૯૧૮ ના ડીસેંબરની ૩૧ મી તારીખ પછી જે હીંદી પાસે લાઇસેન્સ હશે, અને જેને તે લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની આ કાયદાથી બંધી કરવામ આવે છે તેને નાતાલ સરકારના રેવન્યુમાં થી આ કાયદાની શરતો મુજબ નુકસાની આપવામાં આવશે.

(૪) ત્રણ વરસના નફાની કીંમત જેટલા પાઉંડ તે ઉપરજણાવેલી નુકસાની ગણાશે. ૧૯૧૮ ના ડીસેંબરની ૩૧મી તારીખ પહેલાં ના બે વરસના નફાના જે અડસટો નીકળે તે ઉપરથી સરાસરી કાઢીને નફાની ગણતરી કરવામાં આવશે. ગણતરી માટે આવી સરાસરીનો અણઘટતું થાય છે એવાં કારણો કોઇ કેસમાં જણાશે બીઝનેસના વારસીક નફાનો અડસટો કાઢીને ગણતરી કરવામાં આવશે.

(૫) જો નુકસાની આપવામાં આવે તે માટે આવત ન થાય તો, તે રકમ નક્કી કરવા માટે ૧૮૯૮ના પંચ નીમવા ના કાયદા મુજબ, અથવા તે વખતે પંચ નીમવા સંબંધમાં જે કાયદો હોય તે મુજબ, બે પંચાયત કરનારાઓ તથા એક મધ્યસ્થ નુકસાનીની રકમ ઠરાવશે. ઉપ રની બાબત સંબંધમાં વધુમાં એવી શરત કે બંને પક્ષ તરફના બે પંચાયત કર નારાઓમાં મધ્યસ્થની નીમણૂંક સંબંધ માં મતફેર થાય તો હીંદી કમીશ્નરનો પ્રોટેકટર (અથવા તે વખતે તેવો હોદ્દો ધારક ન હોય તો તે કીવીઝનનો મેજીસ્ટ્રેટ) પોતાને યોગ્ય લાગે તેવા બીન સ્વાર્થી ગ્રહસ્થને મધ્યસ્થ તરીકે નીમશે.

[આ બીલની બાકીની ત્રણ કલમો ઉપ રના બીલની છેલ્લી ત્રણ કલમો મુજબ શબ્દે શબ્દ છે.]

'અરકયુરી'ની ટીકા

બોઅર દિવસ ઉપર નાતાલના કોલોની અલ સેક્રેટરીએ એશિયાટીકને લગતા કાયદાઓ વિષે સરકારના વિચારો બહાર પાડયા હતા. તે બીલોના મુસદ્દા ચાલુ અઠવાડીઆના સરકારી ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે, તે ત્રણ બીલો ગેઝેટમાં માત્ર દોઢ પાનાની જગ્યા રોકે છે, છતાં તેવાં જાણવા લાયક અને તકરારી બીલ કોઇ કોલોનીની બાબત કદી નહિ આવ્યાં હોય. વેપારના બીલ બાબતમાં તો તેથી બ્રિટીશ રાજ્યમાં

એક નવીજ રીત

દાખલ થાય છે; અને સાચું કહીએ તો બ્રિટીશ રાજનીતિથી તે તદ્દન વિરૂદ્ધ પ્રકાર નું છે. જેઓ હાલ વેપારવડે પોતાનું ગુજરાન મેળવે છે તેમને રોજી મેળવતાં અટકાવવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે. એશિયાટીક કોમના એક ભાગ માટે આવું બીલ થયું તે કરતાં વધુ સખત પગલું લાગેજ કોઇ હોઇ શકે. આ ખુલ્લું દેખાઈ આવે છે, એટલે તે છુપાવવાનો ઢોંગ કરવામાં કાંઇ લાભ નથી. બધાં એશિયાટીક લાયસેન્સ બંધ કરવા માટે મુદતની અમુક હદ બાંધવામાં આવી છે, તથા અમુક ધોરણે નુકસાની આપવાની છે એ વાત સાચી. પણ તેથી કરીને એ બીલ કોમ કોમ વચ્ચે તફાવત પાડનારૂં છે એ વાત દુર થતી નથી. તે બીલથી અમુક કોમપર મોટો જુલમ ગુજરશે. બ્રિટીશ રાજના કોઇ ભાગમાં કોમો તફાવતવાળું એવું બીલ કદી દાખલ નથી થયું. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ઈંડિયા ડમાં દારૂના બીલ સંબંધમાં નુકસાની આપવા માટે જે ધોરણ રાખવામાં આવ્યું છે, એ મુજબ નુકસાની આપવાની આમાં ગોઠવણ છે. પણ એ બીલ અને આ બીલ જુદી તરેહનાં છે. વિક્રાયતમાં દારૂ ના કાયદા માટે અમુક રીત લેવામાં આવી માટે તેની નકલ અહીં થઇ શકે નહિ. એટલે અમુક બીલને તે મળતું છે. એ વાતને કાંઇ સંબંધ નથી. તે બીલમાં ચોખ્ખું જણાવવામાં આવે છે કે તેનો ઇરાદો એવો છે કે "હીંદીઓને નવા વેપારી લાયસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું," અને "અમુક મુદત પછી હીંદીઓને વેપારી લાયસેન્સ રાખતાં અટકાવવા." આમાં કાંઈ શક ભરેલું છે નહિ. એટલે ટ્રાંસ વાલના રજીસ્ટ્રેશન કાયદાના બચાવમાં જેવાં કારણો આપવામાં આવ્યાં હતાં. એવાં આ બીલ સંબંધમાં આપવાં તે ફોકટનું છે. સરકાર ખુલ્લે ખુલ્લું જણાવે છે કે અમુક મુદત પછી હીંદીને નાતાલમાં વેપાર કરતાં અટકાવવાનો ઇરાદો રાખવા માં આવ્યો છે. સવાલ એ છે કે આમ કરવાનું બની શકે તેવું છે કે કેમ. આ કોલોનીમાં વસ્તી હીંદી કોમના હકના ટ્રસ્ટી તરીકે ઇંગ્લાંડ છે. તો પછી સરકાર ઉપરની રાજનીતિને ટેકો આપશે? આ વાત કોલોનીનેજ લગતી છે એવું કાંઇ નથી. એ બીલોમાં સમાએલી રાજનીતિ માં વડી સરકારને લગતા સવાલો છે. એ વાતને પહેલાં સ્વીકારવી પડશે. બેશક કોલોનીમાં ગોરાઓનો સાધારણ રીતે એવો મત છે કે એશિયાટીક વેપારી બહુ જીદ્દી પેસી ગએલ છે, એ વાત નુકશાનકારક છે; કોલોનીના જુદા જુદા ભાગમાં ગોરા વેપારીને તે હરાવી પાડે છે તેનું કારણ એ છે કે તે કંજુસાઇથી રહે છે, તે ઓછો નફે લેતા છતાં સારી રીતે રહી શકે છે. આમ સાધારણ રીતે ગોરાઓ માને છે. પણ સવાલ એ છે કે આ લેવા ધારેલો ઉપાય હદથી વધારે સખત નથી? તેઓ બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો છે તથા બધા તો નાતાલમાં જન્મેલા છે. આ લોકને એક વખત કોલોનીમાં દાખલ થવા દીધા પછી આવી રીતે તેમને આપણાથી કાઢી મુકી શકાય!

ગીરમીટીઆ મજુરો.

તેમાં પહેલું બીલ 'વધુ ગીરમીટીઆ હીંદી' ને લાવવાનું બંધ કરવા માટે છે, આ બાબતનો નીવેડો લાવવાનું કોલોનીની પોતાની ઉપર છે. કારણ કે વડી સરકાર અને હીંદી સરકાર તેવા બીલની સામે થવાને બદલે ઉલટાની તેથી ખુશી થશે. વળી પોતાના મુલકમાં કેવી જાતના લોકો ને દાખલ કરવા તે નક્કી કરવાનો દરેક મુલકને પોતાને હક હોય એ સહુ કબુલ કરે એવી વાત છે. ડો. ગ્રબીન્સે જણાવ્યું હતું કે ગીરમીટ દસ વરસમાં બંધ કર વાનો ઇરાદો છે. પણ બીલમાં ગીરમીટ બંધ કરવા માટે ત્રણ વરસની મુદત આપ વામાં આવી છે.

લાયસેન્સ.

વેપારી લાયસેન્સના બીલ સંબંધમાં વડી સરકારને લગતા ગંભીર સવાલો ઉભા થાય છે. આપણે રાજના ભાગ તરીકે હોવાથી તે વાતને નજર બહાર કાઢી નાખી શકતા નથી. બ્રિટીશ રાજના ભાગ તરીકેના લાભ મેળવવા, ને ગેરલાભ ન સહન કરવા એમ થાય નહિ. ૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બર પછી જો કે નવો લાયસેન્સ હીંદી ને નહિ આપવામાં બીલમાં જુના હકોની વાત આવતી નથી. એટલે તેમાં ત્રીજા બીલ જેટલા વાંધા લઈ તેમ નથી. ત્રીજા બીલમાં જણાવ્યું છે કે નાતાલમાં કોઇ હીંદી જાતે, કે હીંદીની વતી કોઇ બીજો માણસ બીલકુલ લાયસેન્સ રાખી શકશે નહિ. હીંદુસ્તાનમાં વસ્તર સુધરેલી ગણાતી જાતોમાંથી ઉતરેલા લોકને, અને આ કોલોનીમાં આરબ કે આરબ વેપારી નામ થી ઓળખાતા લોકનેજ એ બીલ લાગુ પડે છે તે વાત ખ્યાલમાં રાખવાની છે. આનો અરથ એ થયો કે ચીના, કે જે બ્રિટીશ પ્રજા નથી, તેને લાયસેન્સ મળી શકે, અને તે લાયસેન્સ રાખી પણ શકે; ત્યારે હીંદી, કે જે બ્રિટીશ પ્રજાના છે, અને વખતે અહીં જન્મેલા હોય છે, અને કદી હીંદુસ્તાન જોયું પણ ન હોય, તેમને વેપાર માટે કોઇપણ જાતનો હોલસેલ કે રીટેલ લાયસેન્સ ન મળી શકે. અલબત જેઓ વેપારમાં જુના છે, અને જેમનો એ હક છીનવી લેવાનો છે તેમને નુકસાની આપ વાની છે. પણ હીંદી તે હીંદી કોમનો છે તેટલાજ સારૂ તેને કોઇપણ જાતનો રોજ ગાર કરવાની ના પાડવામાં આવે છે. વળી રોજગારમાં કેટલી બાબતનો સમાવેશ થાય છે? હીંદીનાજ વાળ કાપવા અને તેની હજામત કરવા માટે હીંદીને હજામ ની દુકાન રાખવાની શું મનાઇ કરવામાં આવશે? પોતાના વાડામાં થોડી તરકારી વાવે તે વેચતાં શું હીંદી ફેરવનને અટકા વાશે? અથવા તો દરિયામાં જે મછી હીંદીઓ પકડી હોય તે વેચવાની તેને બંધી કરાશે? હીંદીની ખાસ વપરાશની વસ્તુઓ વેચવાની શું તેમને છુટી નહિ? તેમના

ઉપયોગની કેટલીક ચીજો સાથે પરમની યાતને સંબંધ હોવાથી તે વેચવાનું ગોરા થી બને પણ નહિ. હીંદીને વેપારી તરીકે સાવ નાબુદ કરવાથી ગોરા વેપારીને રક્ષણ મળે. તો પછી બીજા ધંધાવાળા ગોરા ઓને પણ રક્ષણ આપવું કે નહિ? કારણ હીંદીની હરીફાઇ એક વેપારની બાબતમાં આટે આવે છે એમ કાંઇ નથી. આ કાયદા જો પાસ થાય તો કોલોનીમાંથી કેટલાક (હીંદી) સ્ટોરકીપરો બહાર કઢાય એમાં શક નથી. પણ ઘણા તો કોલોની માં રહેશેજ; અને કોઇપણ રીતે તેમને ગુજરાન તો મેળવવું જોઇએજ. અને જો વેપારવડે રોજી મેળવવાની તેમને છુટ ન હોય તો તેઓ બીજા ધંધાઓમાં પડેજ. તેમ થાય એટલે ધંધામાં પડેલા ગોરાઓ માટે વધુ સખત હરીફાઇ ઉભી થયાવિના રહે નહિ.

છેવટ

એટલે જે સવાલો ઉભા થાય છે તે એવા ગુંચવાડા ભરેલા અને બારીક છે કે બહુજ ઉંડો વિચાર કર્યા વગર એકદમ ફરાવપર આવી શકાય નહિ. અને સરકારે પણ પુરતો વિચાર કર્યો હશે કે નહિ એ અમને મોટો સવાલ છે. કારણ કે આ બીલથી તકરારી બાબતો ઉભી થાય છે. માટે બીલ પાસ થતા પહેલાં તે બાબતો નો નીકાલ કરવા પડશે. છતાં એ બીલને એક રીતે અમે આવકાર આપીએછીએ. તે ઉપરથી આપણને ખબર પડશે કે એ સવાલ સંબંધમાં આપણે કેટલું કરવા જેવું છે. પણ અમારા કેટલાક વાંચનાર એવા છે કે હીંદીનું નામ સાંભળતાંજ ભડકે છે. તેવાઓને અમારી સલાહ છે કે આ બીલોનો પુરેપુરો અભ્યાસ કરવા વગરજ તેને ટેકો આપવા મંડી જવું નહિ. તેમ કરવાથી આ સવાલનો નીવેડો થઇ જાય તેમ નથી. તેની અંદર સમાએલા બહોળા સવાલો વિષે વિચાર કરવાનો છે, અને બધી મુશીબતોનો ખ્યાલ બાંધવાની કોશીશ કરવાની છે.

નેથેંદીનથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે:—ચોથા રોજ પહેલાં અત્રે એક હીંદીના ઘરમાં ચોરી થએલી તે કેસમાં શક ઉપરથી આરોપી તરીકે કેટલાક ગરિબ, અને જુદા ભાષુરોને પકડવા છે. ને તેઓ ગુન્હે ગાર છે એવું સાબીત કરવાનું મુકતવી સ્ત્રીઓ એ બાળકોને જેલમાં પુરી મુકવા છે.

નાતાલમાં થવાના કાયદાપર વિલાયતના છાપાની ટીકા

ગીરમીટ બંધ કરવા તથા દસ વરસમાં હીંદી વેપારીને નાબુદ કરવામાટે નાતાલ પાલમેંટમાં બીલ દાખલ થવાની જે વાત બહાર આવી છે તે ઉપર લંડનનું 'ગ્લોબ' પત્ર નીચે મુજબ ટીકા કરે છે:—

અહીં કેટલાક એવું ધારનારા છે કે સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીઓ પોતાના કલરડ લોકના સવાલનો નીવેડો પોતાની મેળે લાવી શકે. આ લોકોને ગીરમીટ બંધ થવાના અને આરબ વેપારીને નાબુદ કરવાને લગતા ખબરો જાણવા લાગક યશ પડશે. એશીઆટીકોને પાછા મોકલવામાં જે મુશીબતો સમાયેલી છે તે નજીવી ગણી શકાય તેમ નથી. નાતાલના આરબ વેપારીઓ કાંઇ ખ્રિસ્તિસ પ્રજાના લોકો નથી એટલે તેમને કાઢવાનો વખત આવે તો તેમાં તો આપણે કાંઇ વાંધો નથી. પણ હીંદીઓ ખ્રિસ્તિશ પ્રજાના લોકો છે એટલે તેઓ આપણા તરફથી રક્ષણની આશા કરે. વળી ટરાંસવાલમાં ક્રુગરના અમલ તળે જ્યારે હીંદીને કાઢી મુકવામાં આવતા હતા ત્યારે આપણે પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો તો હાલ તેઓ રક્ષણની આશા રાખે એ દેખીતું છે. કેનેડામાંથી હીંદીઓને કાઢવામાં આવે છે તે વાત તેમને આમાં આડે નહીં આવે. કારણ કે કેનેડા તો સાવ ગોરાનો મુલક છે. પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેમ નથી. ત્યાં કાફરો ગોરા ઓ કરતાં નવ ગણી સંખ્યામાં છે. એટલે હીંદીઓને રહેવા દેવાજ પડે.

હીંદીઓની જે દલીલ છે તે તોડી ન શકાય એવી છે. છતાં આ વાત પણ ભુલવી ન જોઇએ કે તે કોલોનીના ગોરાઓએ નિશ્ચય કરેલો છે કે હીંદી વેપારીઓ તો જવુંજ પડશે. અને તે કોલોનીના ગોરા સ્વરાજ્ય ભોગવે છે માટે પોતાની મરજી મુજબ કરવાને તેમને સતા છે. કારણ કે સ્વરાજ્યનો મુખ્ય અરથ એવોજ થાય છે.

જો કોલોનીઅલ ખાતાનો વડો વધારે મક્કમ અને જોરાવર હોય તો આ બાબ તનો ખળભળાટ કેટલેક દરજ્જે ઓછો થાય. પણ હાલના કોલોનીઅલ વડા સંબંધમાં અમને તેવી આશા નથી. અગાઉ બનેલી બાબતમાં તેમણે કાંઇ કરી બતાવ્યું નથી.

જે હીંદીઓના રાજરાજાનો સાધન ગણ ગણાય તેમને બીજી જગ્યા મળે એ તો મુશ્કેલ છે. તેની અસર હીંદુસ્તાન માં સારી થશે? કારણ કે ત્યાં ક્રિતુરી લોકો તોફાન કરવામાટે બહાનાંની વાટ જોઇ રહ્યા છે.

એવી સુચના કરી શકાય કે નાતાલમાં થી જે લોકોને કાઢવામાં આવે તેમને પુરય. આફ્રિકામાં યુગાંડા તરફ મોકલી શકાય છે. મુલક સારો હોવાથી ત્યાં હીંદીઓ ને ઠીક રોજી મળે તેવું છે. એ લોકોને ત્યાં પહોંચાડવાનું ખરચ આપવથી નાતાલે છોડવાની નુકશાનીનો બદલો મળી રહેશે મણશે. યુગાંડા મોકલવામાં બહુ ખરચ નથી.

મી. રીચનો જવાબ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મી. રીચે લખ્યું કે:—

ગીરમીટીઆ મજુર લાવવાનું બંધ કરવાની સામે કોઇને વાંધો નથી. પણ ૬૦–૭૦ હુનર જેટલા બીજા હીંદીઓ કે જેઓ ૩૦–૪૦ વરસની મુદત થયાં નાતાલમાં વસી રહેલા છે અને ધંધો રોજ ગાર કરે છે તેમને કાઢી મુકવાની વાત બબંકર છે. નાતાલ પોતાની આબાદી માટે હીંદી મજુરોને આભારી છે. સર લુઇ લેટસીજ હમણાંજ કહ્યું હતું કે "કરમન બંધાયું છે તે હીંદી મજુરોને લીધે છે." હવે થએલી સુચનાથી આ બધા આભારો ભુલી જવાય છે. બદલો આપવાની વાત થઇ છે. પણ દસ વરસ ની મુદતમાં વેપારી કાયદા વડે લાઇસેંન્સ અટકાવીને હીંદી સાવ નાબુદ થવાનો ભય છે. યુગાંડા મોકલવાની સુચના કોઇ હીંદી પસંદ કરશે નહીં.

છેવટમાં હું એટલું ઉમેરું છું કે જે પગલું લેવાની ઉમેદ રાખવામાં આવી છે તે ઇન્સાફી વાત નથી. વળી હીંદીએ પોતાની પ્રજાના બચાવમાટે ઇંગ્લાંડ ઉપર આધાર રાખે છે એ ભુલી જવાનું નથી.

વિલાયતના છાપામાં મી રાચનો કાગળ

લંડનના 'ન્યુઝેજ' પત્રમાં તેના પ્રીટો રીઆના ખબરપત્રી તરફથી હીંદી વિરુદ્ધ ટીકા થએલી હતી. તેનો જવાબ મી. રીચે તુરત વાળ્યો હતો. જે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું હતું કે:—

તમારો ખબરપત્રી કહે છે કે હરસાલ કોલોનીઓની [illegible] જગા છે એ વાત

બરોબર નથી. જે વધારો થાય છે તે મોટે ભાગે ગીરમીટીઆ મજુરોનો છે. તમારો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગોરાનું ઉપરીપણું પણ જવાનો ભય રહે છે. આ વાત કેટલી વજુદ વગરની છે તેનો ખ્યાલ એટલાથીજ આવી શકશે કે એશી આદીકોને મ્યુનીસીપાલ કે રાજદ્વારી વોટનો હક નથી. તેમજ તેમને જમીન રાખવા નો હક નથી, તથા તેને લોકેશનમાં કાઢી મુકાય તેવી સ્થિતિ છે.

તમારો લખનાર જણાવે છે કે કાફર હીંદી કરતાં કુદરતી રીતે હોશિયાર છે. પણ એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદા સંબંધમાં હીંદી કોમે જે બહાદુરી ભરેલી લડત લીધી તે પછી તેની એ દલીલ જરાયે ટકે તેમ નથી. મારા મિત્ર મી. હેરોલ્ડ કોકસે જણાવેલા શબ્દોનો ઉતારો આપી મારો કાગળ પુરો કરું છું. "આપણા રાજનું બળ તે આપણી પ્રજા ગોરી છે તેમાં નથી, પણ આપણે નીતિવાળા છીએ તેમાં છે. આપણે અંગ્રેજ લોહી માટે ઝમે તેટલા મગરૂર હોઇએ છતાં કહેવું જોઇએ કે આપણી પ્રજા જુદી જુદી જાતના લોકોની બનેલી છે. જે લોકોની નસોમાં અંગ્રેજ લોહીનો છાંટો ન હોય તેવા લોક પણ અહીં (ઇંગ્લાંડમાં) વસેલા છે. ઇંગ્લાંડમાટે મગરૂર છું, ને બ્રિટીશ રાજ ફેલાવવામાટે મથે છે."

વેરૂલમથી અમારો ખબરપત્રી લખે છે કે ગ્લેન્ડેલના મી. રામચરણની દીકરી ના વીવાહ વેરૂલમવાળા મી. સામસરદાર ના દીકરા મી. અટલબીહારીની સાથે થવાના હોવાથી ગયા શનીવારે વેરૂલમથી ૬૦–૭૦ જેટલા માણસ સાથે જાનની પાર્ટી ગ્લેન્ડેલ ગઇ હતી. તે તમામ માણસનુ મુસાફરી ખરચ વગેરે મી. અટલબિહારીના મામા મી. હરબન્સે આપેલ હતું. વિવાહ ધણી ધામધુમથી કરવામાં આવ્યા હતા. વેરૂલમવાળા બાબુ તાલેવંતસિંગે જોઇતી મદદ પુરી પાડવા મહેનત લીધી હતી મી. રામચરણે મીજબાનોની સારી બરદાસ કરી હતી. બાદ સોમવારે સહુ પાછા વેરૂલમ આવ્યા હતા.

ટોંગાટમાં થોડા દિવસપર લતીફ સુમાર નામના હીંદીનું કોઇ કાફરે ખુન કર્યાની વાત બહાર આવી છે.

સ્ટેંગરની મુલાકાત વખતે ગવરનરે ત્યાંની ગવરમેંટ ઈંડિઅન રૈયતની મુલાકાત લીધી હતી.

બ્રીટીશ ગીઆનામાં હીંદીને તક.

બ્રીટીશ ગીઆના તે અમેરીકા તરફ પશ્ચિમમાં આવેલો મુલક છે. તેને વિષે મી. ડાવસન જે દસ વરસ થયાં ત્યાં વેપાર કરે છે તેમણે રોયલ કોલોનીઅલ ઇનસ્ટીટ્યુટે બોલાવેલી સભામાં ભાષણ કરયું તે જાણવાજોગ છે. તે ભાષણ ૧૯૦૮ના મારચની ૨૪મીએ કરેલું. સર ચારલસ બરૂસ પ્રમુખ હતા. મી. ડાવસનના ભાષણમાંથી અગત્યની હકીકત નીચે આપીએ છીએ :—

બ્રીટીશ ગીઆનામાં ૬૦,૦૦૦ ચોરસ માઇલ જમીન છે. એટલે તે ઈંગ્લાંડ અને સ્કોટલાંડ કરતાં જરા મોટો મુલક છે. તેમાં વસ્તી ૩,૦૬,૦૦૦ માણસો ની છે. એટલે દર ચોરસ માઇલે આશરે ત્રણ માણસ થયા. તેમાંથી ૧,૨૦,૦૦૦ પંદર વરસની ઉપરના મરદો છે. એટલે જોઇ શંકાય છે કે તે મુલક માં હજુ ઘણા માણસો વસી શકે.

ઉપલી વસ્તીમાં ૧૫,૦૦૦ ગોરા છે. ૧,૨૬,૦૦૦ હીંદી છે, ૧,૧૭,૦૦૦ ત્યાં ના અસલ વતની કાળા લોકછે, ૩૫,૦૦૦ કોરીઓલ (જુદી જુદી જાતના મિશ્રણ ના) છે, ને ૧૦,૦૦૦ ચીના વિગેરે છે.

પાક જોવા બેસીએ તો ૭૮,૫૦૦ એક રમાં શેરડી વાવે છે. અડતાલીસ ચીની ના ધમોલ્યા છે. ૩૦,૦૦૦ એકરમાં ચાવલનો પાક થાય છે. ૧૮,૦૦૦ એક રમાં બનાના થાય છે. ૭૦૦૦ એકરમાં નાળીએરી છે. ૨,૦૦૦ એકરમાં કેકો,. અને ૬,૫૦૦ એકરમાં કોફી થાય છે.

જંગલમાં સાગનું લાકડું થાય છે. અને દર વરસે ૪,૦૦,૦૦૦ રતલ લાટા પરકા થાય છે. આ દેશમાં કાંચક સોનું તથા હીરા પણ નીકળે છે.

તેમાં દરીયાની કીનારી ત્રણસે માઇલ લગી જાય છે.

અડતાલીસ મીલોમાં ૧૦,૦૦૦ ટન ચીની પેદા થાય છે. રમ, ગોળ, ઢોરનો ખોરાક વિગેરે પણ થાય છે તે જુદું. જો ચીની બરોબર પેદા કરવામાં આવે તો આખી દુનીઆને પુરી પડે એટલી થાય.

આ પાકનો આધાર હીંદી મીરમીટીયા ઉપર છે. આ લોકો પાંચ વરસની બંધી એ આવે છે. ત્યારબાદ પાંચ વરસ સુધી સ્વતંત્ર રહેવા બંધાયા છે. પાછા જેઓનો હીંદુસ્તાન જવું હોય તો જવાની હક છે. જવાનું ખરચ ધમોલાના મુખીઓ આપે છે. હમેશાં દસ હજાર હીંદી ગીરમીટમાં રહે છે. હીંદી ને લાવવાનું ખરચ જણ દીઠ પાઉંડ ૨૦ પડે છે.

જે હીંદીઓ છુટા થાય છે તે ચાવલ નું વાવેતર કરે છે ને તેમાંથી ઠીક કમાય છે. આથી ધમોલાવાળાને મજુરો ની તંગી રહ્યા કરે છે. ૧૯૦૧ની સાલ માં જ્યારે ચાવલનું વાવેતર પહેલું થયું ત્યારે માત્ર ૬૬૦ રતલ ચાવલ પરદેશ ચડ્યા હતા. ૧૯૦૬ની સાલમાં ૩૫ લાખ રતલ ચડ્યા. જો વધારે હીંદીની વસ્તી ત્યાં હોય તો હજુ ચાવલનો પાક વધી શકે.

જો આ દેશમાં વસતીનો વધારો થાય તો બહુ આબાદી વધે. ઘણી જાતના લોકો આવી શકે છે. પણ (ભાષણકાર કહે છે) હીંદીને ઉતેજન આપવું એ વધારે સરસ છે. નાતાલથી કમીશન ઉડીયા જનારૂં છે તેવામાં બ્રીટીશ ગીઆના થી પણ જવું જોઇએ. હીંદીને અરધું ઉતારૂં પાછા જવાનું આપવામાં આવે છે તે બાતલ કરવું જોઇએ. કેમકે હીંદી પૈસાનો બચાવ ઠીક કરે છે, ને ઉતારૂં માત્ર દસ પાઉંડ આવે છે.

બ્રીટીશ ગીઆનામાં સેલ્ફગવર્નીંગ કાઉ નસીલથી કામ ચાલે છે. તેમાં આમ તરફથી સભાસદો છે. તેઓને ચુંટનાર કાળા ગોરા બધા છે. કાળા લોકો પોતા ના હકનો ગેરઉપયોગ કરે છે. તેથી રાજ્યના બંધારણમાં ફેરફાર કરવો જોઇએ.

■ર ચારલસ બરૂસે સભા બરખાસ્ત કરતાં જણાવ્યું કે રાજ્યના બંધારણમાં ફેર વવાની જરૂર ન હોય. અનુભવે બરો બર થઇ શકે છે. રાજ્યકર્તાઓની લાગણી બધા તરફ હોય તો કંઇ અડ ચણ ન આવે.

ફીજરલીમાં પોતાના ધણીનું છરી ભોંકી ખુન કરવા માટે એક કાફરણને ચાર વરસની કેદની સજા થઇ હતી.

ફીજરલીમાં છુપી પોલીસને હીરા વેચ વામાટે પકડાતાં ત્રે કાફરોને ગુન્હો સાબીત થતાં ત્રણ માસની કેદ મળી હતી.

કેપના ગવરનર સર વોલ્ટર હન્ટીંગટન હો૦ સેક્રેટરીની મલાકાત માટે ડરબે ગયા હતા. ત્યાંથી તે જોહનીસબર્ગ ગયા હતા.

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

બૉમ્બનું ખુન

બનાવનાં સાધનોનો જમાવ

પકડાએલો દાઢ ગોળો

(૨૮૭)

એક તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મુજફરપુરમાં બે ગોરી બાનુઓની મોટરપર બૉમ્બ ગોળો ફેંકી ખૂન કરવાનો પ્રયત્ન થયો છે. જેમાંથી એક ગોરી બાઇ તત્કાળ ડીયાનનું મરણ નીપજ્યું હતું.

વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે એ ગોળો એક માછલેટપર ફેંકવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો હતો મજકુર માછલેટ કલકત્તાના ઉલ્લાસના કેસોમાં ફરકો મારવાની સત્તાઓ ધરાવે છે. તે વખતે તેનો જાન લેવાની કેટલાક તરફથી પ્રયત્ન કરાયો અણાઇ હતી. તે માછલેટની મોટી ધારીને ગોળો ફેંકવામાં આવ્યો હતો. પણ તેમ ધારવામાં ભુલ થઇ હતી.

અગાઉ જણાવેલા બૉમ્બગોળાવાળા બનાવમાં પાયલ થએલી ગોરી બાઇ મરણ પામી છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે મજકુર માછલેટની કલકત્તેથી બદલી થએલ હોવાથી તેનો જાન લેવાની કોશીશ થઇ હતી. તે કોશીશ કરનાર તરીકે બે બંગાળી જુવાનોને સખ્ત ઉપરાંત પકડવામાં આવ્યા છે.

તા. ૨૭મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તાની પોલીસે બે કારતરાં શોધી કાઢયાં છે: તપાસમાં કેટલાક દાઢગોળા તથા બૉમ્બ ગોળા પોલીસને પ્રાપ્ત થયા છે. તથા તે ઉપરાંત કેટલાક બિનજોખમી દાગોળા પણ મળી આવ્યા છે.

આ તપાસ સંબંધમાં ૨૦ માણસોને પકડવામાં આવ્યા છે.

આ છેલ્લી મળી આવેલી બીનાને બહુજ ગંભીર પ્રકારની ગણવામાં આવે છે.

ઉપરની પોલીસ તપાસ દરમ્યાન એક બંગાળીને ત્યાંથી સંખ્યાબંધ પુસ્તક મળેલું જોવામાં એક આવે બંગાળમાં બનાવ બનતાં તે બાબતની આગાહી એક બિલ પોલીસખાતાનાં બાબતનું પુસ્તક વાંચવામાં આવ્યું હતું. તેમાં બુનીમાં કેટલાક પોલીસખાતાના ઇસમો અંગે બાતમી પહોંચી વગેરે તેમાંથી [illegible]

ઉપરના ૨૩ માણસોની અંદરનો એક મનુષ્ય એક બંગાળી બાપનો અધિપતિ છે.

મુજફરપુરના બૉમ્બ ગોળા સંબંધમાં આજે પોલીસને કબજા કરવામાં આવેલ દાઢગોળા તથા બૉમ્બ ગોળા પોલીસને પ્રાપ્ત થયા છે. તે ઉપરાંત કેટલાક બિનજોખમી દાગોળા પણ મળી આવ્યા છે. તે તેમનો પ્રયોગ મજકુરના મારી નાખવાના કરેલ પ્રયત્ન વખતે તેમને ગોરી બાઇની મોટર ઉપર ફેંકવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૨૭મીના કલકત્તાના તારો ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે આગલા દિવસની તપાસ સંબંધમાં ૩૦ માણસોને પકડવામાં આવ્યા છે. તેમાંના કેટલાક જાહેરમાં આગેવાન તરીકે ગણાએલા માણસો છે. એક મોટા પાયા ઉપર અને અહોળા વિસ્તારમાં ઉપરની હિલચાલ ફેલાએલી હોય એવું જણાવવામાં આવે છે. એ હિલચાલ કલકત્તા ઉપરાંત બીજાં શહેરોમાં પણ ફેલાએલી છે; અને તે ગારે બહોળી પૈસો ખરચાયો હોય એમ ગણવામાં આવે છે.

મુજફરપુરવાળા ખુનીઓમાંના એક જણે આપઘાત કર્યો જણાવવામાં આવે છે

તા. ૪થીએ જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તા પોલીસની તપાસ ઉપરથી બળવાની ગોટા પાના ઉપરની હિલચાલો કલકત્તામાં પકડાઈ છે. જપ્ત કરેલ દાઢ ગોળો તથા હથિયારો વગેરે પોલીસ મથક ઉપર પહોંચાડવા માટે દારૂખાનાં ગાડાંઓ જોડાવવામાં આવ્યાં હતાં. હજુ સુધી પકડાએલા સામાનમાં બૉમ્બ ગોળા, તથા બીજલીના બેટરીઓ, તથા એવાં બીજાં ભયંકર સાધનો હાથ લાગ્યાં છે.

તા. ૫મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તા પોલીસની તપાસમાં દાઢ ગોળો તથા સાધનો બીજાં સાધનો બનાવવા અથવા સંગ્રહ કરવા માટે પકડાએલા માણસની પોલીસ [illegible] ચાલી હતી. એક માણસ જણાવ્યું કે [illegible] મારફતની ગાડી ઉઘાડી કરવા માટે [illegible] આવ્યા હતા. [illegible] ગોળો [illegible] ફેંકવા [illegible] જણાવ્યું કે [illegible] ફેંકવા [illegible] મારી નાખવા [illegible] ફેંકવા [illegible] ગોળો [illegible] ફેંકવા [illegible] ગોળો [illegible] ફેંકવા [illegible] ગોળો

અફઘાન લડાઈ

૨૫૦૦૦ કાબુલીની હિલચાલ.

હીંદી સરહદની તયારી

(૩૮૨)

તા. ૭મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે હીંદી સરકાર સાથે સમજુતી કરવાના હેતુથી મદદની લોકનુ એક ડેપ્યુટેશન પેશાવર જવા રવાના થયું છે.

હીંદી સરહદ ઉપરના ગવર્નમેંટોના બાઉન્ડરીઓ ઉપર આવેલુ લેંડી કોટલનુ મથક કબજે કરે એવો સંભવ જણાવાથી પેશાવરથી હીંદી સરકારની એક ટુકડી એને રક્ષણ આપવા માટે તા. ૩જી મેએ રવાના થઈ.

બીજા તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે લેંડી કોટલના મથક ઉપર બહુ ટુકડીઓ મોકલવામાં આવી હોવાથી એ થાણાના બચાવ માટે જનરલ વીલકોક્સ પેશાવરથી ઉપડેલ છે.

તા. ૮મીએ હીંદુસ્તાનથી મળેલા ખબરોને ઈંગ્લાંડમાં ગંભીર ગણવામાં આવે છે.

હીંદની સરહદ ઉપર અફઘાન લશ્કર મોટી સંખ્યામાં એકઠા થયા લાગ્યા છે; અને તેઓએ લડાઇ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો જણાય છે.

'ટાઈમ્સ' ના સીમલા ખાતેનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે અફઘાનીસ્તાન સાથે લડાઇ શરૂ થઇ ગઇ છે. લેંડી કોટલપર હુમલો કરવામાં આવ્યો તે બનાવથી એ લડાઇની શરૂઆત થઇ ગણવામાં આવે છે. અફઘાન લશ્કરનો પડાવ લેંડી કોટલ આગળ નખાઈ ગયો માનવામાં આવે છે.

કાબુલ સરકાર હીંદી સરકારની દરકાર કરતી જણાઇ નથી. બ્રિટીશ સરહદપર ઘણો મારવાના કામમાં મુલ્લાંઓને અફઘાન સરકારના અમલદારો ઘણી મદદ કરી રહ્યા છે.

બ્રિટીશ સરકારમાટે ઓરડી બીના સંબંધે પક્ષરક્ષ ગણવામાં આવે છે કે પોતા વખત પર બળવો કરનારા ઝાકાખેલના તાબદ્રા વાળાઓ, તથા દમાનુંના હીંદી સરકાર સામે મુકવા કરનાર મદદગારી લોક અફઘાન લોકના બની ગયા નથી. જેમની બંને બેમાંથી અફઘાનોનો બળો જણાવાથી દબાણ થતું હોય એમ જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૮મીએ પેશાવર-પરના [illegible] બ્રિટીશ દળો અંદર દાખલ થયા છે. [illegible] મદદી લોકને [illegible] અફઘાનો બચાવ કરવા મહેનત કરેલી પણ તેઓ ફાવી શક્યા નહોતા.

પેશાવરથી લશ્કર લઈને જનરલ વીલકોક્સ લેંડી કોટલ પહોંચી ગયેલ છે.

તા. ૮મીના સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે હીંદની સરહદ ઉપર જે ગરબડો ચાલી રહ્યો છે તેની પુરેપુરી બનાવો બહાર થયેલ નથી. છતાં એટલી વાત જાહેર પડી ગઇ છે કે ઉત્તર હીંદુસ્તાનમાંથી કેટલીક ટુકડીઓને લડાઇના મેદાનપર મોકલી આપવાનું થઇ ચુકયું છે. અને સંખ્યાબંધ અમલદારોને ત્યાંપર મોકલવામાં આવ્યા છે.

આગ જે મામલો ઉભો થયો છે તેથી સીમલામાં વસતા ગોરાઓ એકદમ મોટા ગભરાટમાં પડી ગયા છે.

તા. ૭મીએ બે સરકારી ટુકડીઓ સાથે જનરલ વીલકોક્સે લેંડી કોટલ આગળ અફઘાનો ઉપર હાથો માર્યો હતો. અને દુશ્મનોને હઠાવીને સરહદની પેલી તરફ કાઢયા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે અફઘાનો કાંઇ જોરમાં જણાતા નહોતા, તથા સામો યત્નને કોશીશ પણ તેમણે કરી નહોતી ઝપાઝપીની શરૂઆતમાંજ તેમના આગેવાન મુલ્લાંએ નાસવા માંડયું હતું. એ ઝપાઝપીમાં બ્રિટીશ સરકરના એક અમલદાર અરધ પાગ્યો હતો તથા બીજા ત્રણ માણસો ઘાયલ થયા હતા.

બિલાયતના મોનીંગપોસ્ટના ખાસ એવી સુચના કરે છે કે અમીરનો ઇરાદો લડાઇ કરવાનો છે કે સુલેહ જાળવવાનો છે એ વાતની હીંદી સરકારે પાકી ખબર મેળવી. ને બાબાઓ જણાવે છે કે તુરત અને મજબુત રીતે બલાજ લેવો જોઇએ. સરકારી બળ તથા ડહાપણ ભરેલી મસલતની જરૂર હોવાનું તેઓ જણાવે છે.

જનરલ બેરેટ નામનો અમલદાર એક ટુકડી સહને ખાઇબર ઘાટમાં આવી મસ્જીદ ઉપર પહોંચેલ છે.

બાકા ખેલના તાબદ્રાવાળાઓનું ડેપ્યુટેશન લેંડી કોટલ પહોંચેલ છે, અને બ્રિટીશ સરકારની નોકરી બજાવવાની માગણી કરી છે. તેઓ જણાવે છે કે બહમદી લોકો બધાજ લોક સાથે હજુ સુધી ભળી ગયા નથી.

મહમદી લોકનું [illegible] સાથ થઇ ગયું જણાવામાં આવે છે.

પેશાવર પાસે જમરૂદ આગળ [illegible] બે માણસો [illegible] માર્યા ગયા હતા.

આ અફઘાન લડાઇ સંબંધમાં અમીર સાથ ચુપ રહેલ છે. 'ટાઇમ્સ' ના ખબરપત્રી જણાવે છે કે હીંદની સરહદ ઉપરની લડાઇમાં ભાગ ન લેવા માટે અફઘાનને સુચવવા કોઇ જાતનું જાહેરનામું અમીરે કાઢયું નથી.

હીંદી મામલા ઉપર ટીકા કરતાં 'વેસ્ટ મીનસ્ટર ગેઝેટ' કહે છે કે ઇગ્લાંડની સરકારે બહુ ડહાપણથી કામ લેવાનું છે. અમીરને મુંઝવીને બળવામાં ન ઉતરાવે તે માટે બહુ સાવચેટ વાપરવાની છે. મુલ્લાં બળવાખોરોને કાબુલમાં સપાવાનું અમીરને પોતાને માટે મુશ્કેલી ભરેલુ છે મુલ્લાંઓ ઉપર બહુ દાબ જમાવવામાં અમીરની પોતાની સામે દુશ્મનાવટ ઉભી થવા જેમ છે. બધાં બાબાંઓ અમીરના દુશ્મનો અને દુશ્મનાવટ છે એમ જાહેર કરે તો બહુ ભયંકર પરિણામ આવે. મી. મોરલીએ મોમ્બ મોળાના સંબંધમાં બહુજ વિચારીને પણ દ્રઢભાવથી કામ લેવાનું છે.

કેટલાક બાબાઓમાં જણાયેલા મુજબ અફઘાન લશ્કરની સંખ્યા ૨૫,૦૦૦ની હતી. તેમણે જુદી જુદી ટુકડીમાં પહોંચવા ૪ જગ્યાને ચિઠ્ઠીઓ આબુઉપર સબળ કુચો કરેલો હતો. તેમણે લેંડી કોટલના પશ્ચિમે મોયની સર કરવા માટે મરણીયા થવાની મહેનત કીધી હતી. પણ હીંદી સીપાઇઓએ બહાદુરીથી લડીને અફઘાનોને પાછા હઠાવ્યા હતા.

એમ જણાવવામાં આવે છે કે ઇગ્લાંડ અને રૂશિયા વચ્ચે થયેલા કોન્વેન્શન સંબંધમાં અમીરની સલાહ ન લેવાથી અમીર બહુ ગુસ્સે થયેલ.

ટાઈમ્સનો સીમલાનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે લેંડીકોટલની લડાઈ દરમ્યાન એવું જણાયું છે કે અફઘાનો તોપોની સામે કલા રહેવા તદ્દન અશક્ત છે.

તેમને હીંદની સરહદથી બહાર કાઢવામાં આવ્યા છે. તેઓ હીંદી સરહદ ઉપર ચઢી આવ્યા તેમાં બીજા કેટલાક અફઘાનો તેમની વિરૂધ્ધ હતા એવી ખબર બહાર આવી છે.

પેશાવરના એક તાર ઉપરથી તા. ૬ ઠીએ જણાવવામાં આવે છે કે હીંદી લશ્કરની ૩૧ ટુકડીઓ લડાઇના મેદાનપર જઈ પહોંચી છે, ને તે ઉપરાંત ૬૪ તોપો અને ૧૫ બીજી ટોળીઓ ત્યાં આગળ હાજર થઇ છે. જનરલ વીલકોક્સ જણાવે છે કે અફઘાનોમાં ઘણાં માણસો મારવાં ગયાં છે.

સુલેહ મુકવા અફઘાનીસ્તાન તરફ પાછો ફરવા લાગ્યો છે. આનો અરથ એવો કરી શકાય છે કે હીંદી સરહદ ઉપરની લડાઈ આજ ફુપર આવી છે.

અફઘાનીસ્તાનની ફોજોમાં ટેકદર હથીઓ કામ કરનાર ગોરી [illegible] જણાવ્યું છે કે

કેપટાઉન વગેરે મોટા પ્રમાણમાં ઘરો આપે. અફઘાનીસ્તાનમાં કરોળી વગેરેની આવ્યા કરતાં હવાઈ તથા કોકેમાં અશાંતિ ફેલાએલી જણાઈ હતી. લોકની એવી સ્થિતિ ને જીંદે કોન્ટ્રાક્ટના બધાયે હાથ પકડવા માટે અનીતિથી ભરી લાગ્યું નથી. ઇન્ડોર અને રૂમિયા વચ્ચે હાલમાં ૧૭૦૯ કેસ વકરાથી અમારા નારાજ થએલ છે અને તેને હાલના બખેડા સાથે સંબંધ છે એવું માનવામાં આવ્યું છે. તે વિષે એ ગોરી બાનુ ડોક્ટર ને એડીરે જણાવ્યું કે એન્ગ્લો-રશિયન કેસ મજૂરોને કૂચ મળતો આવું પડ; અફઘાનીસ્તાન થી હાઇસ્તાન જવાની રેલ્વે પાય એવું પણ ઇચ્છાયું : પણ તે બધું હાથ કરવા માટે કમ નસીબે કૂચ લોકોને પડ. એ બાનુ ડોક્ટર ને અફઘાનીસ્તાનથી ઈંગ્લાંડ જવા માટે ૨૫ દિવસ રસ્તામાં કાબુલથી જલાલાબાદ સુધી બાકુડા હિંદિઆરો લાદ જતાં ૫૦૦ ઉંટ મળ્યાં હતાં

તા. ૦૭મીના રોજ જણાવવામાં આવે છે કે જનરલ વૉલકેઝસ પેસાવર પાછા ફરશે છે.

ઉત્તરી સરહદ અફઘાનીસ્તાન અને દીર ને સ્વાતના પ્રદેશમાં ઉશ્કેરણી ચિંતાજનક હદ સુધી વધી ગઈ છે. આ. ક્રો.

ઇલાકોઆર્ડમાં રજીસ્ટર કરવા ની સુચના

અમને ખબર મળ્યા છે કે મેડાગાસ્કર ના પોર્ટુગીઝ પ્રજાહામાં એશિઆટીકને વસાવા. જે મુલકી ધારાઓ બહાર પડ્યા હતા તે પોર્ટુગીઝ સરકારે પાળવા ધોરણ લાધ્યા છે. વળી એવું માનવામાં આવે છે કે એશિઆટીકને રજીસ્ટર કરવાના કાયદાથી બીજા નવા કાયદો દાખલ કરવામાં આવશે, જેમાં પાસપોર્ટ ની લેવાની વાત પણ રહ્યા થશે. અમે અગાઉ પરદેશ વસવા જવાની મના કરેલ તેમ હાલ પુરતી તો ઇલાકોઆર્ડમાં. કાંદીને વસવા રહેવાની બાબતમાં કરીએ છીએ.

ટ્રેક્ટરની ઓરડો માટે વોટ માગનાર કેટલાક બાકીઓએ ડર્બીમાં મી. ક્રમ્સ્ટન ઉમેદવારો પોતાની બાજુથી સંબંધમાં ખેંચ કીધો. ૧૭૫ મી. ક્રમ્સ્ટન પોતાની બાજુમાંના કાયદા ન આપે ત્યા સુધી પોર્ટ ઓનિલ ઓરડો આપવાનું ઇન્કાર કરી હતો. ગરીબોનો બાજુ કરતાં અટકાવ્યા.

આ બાજુ બજાવવામાં આવ્યા છે ના. તુરતના મતદારો પા ... ફેબ્રુ ... ઓ ... ઓ ...

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(આપણા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

રજીસ્ટરેશન

મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનનું આ ઇલ્કુ અઠવાડીયું છે. નવમી તારીખ પહેલા ચેટલાને અરજી કરવી હોય તેણે કરી લીધા હશે. ત્યાર બાદ અરજીઓ લેવામાં આવે એવો સંભવ જણાતો નથી. તે પ્રમાણે બાકી બાકી જગ્યાઓએ રજીસ્ટરારે મોકલાવી દીધા જણાય છે. એટલે જે કોમ હીંદી પોતાને હકદાર જણતા હોય તેણે તુરત અરજી કરવાની જરૂર છે. આ આખું રજીસ્ટ્રેશનના કોચનારના હાથમાં તે. ગમખ્વારે આચરાતો સંભવ છે. તે દરમ્યાનમાં મુદત વીતી જશે હશે, પણ સાવચેતી ખાતર જેટલા દિવસ બાકી રહ્યા એમ માની ચેતવણી આપું છું.

રજીસ્ટરની ખરેખર સ્થળાંક આ બાબત સાતમે થઇ ચુકી છે. તે ઉપરાંત સરદીદીઓ મળી ચુકયા છે. બાકીની અરજીઓની હજુ તપાસ ચાલે છે. તેમાં ઇંકરાઓની, ડચ વસતનાં રજીસ્ટર બાબતની, તથા જેના અંગોઠા વિષે શક હોય તેવા માણસની અરજીઓનો સમાવેશ થતો જણાય છે. ડચ રજીસ્ટર બાબા કાકદાર અંગુઠાબાબાની સંખ્યા ઉપર તેઓના કેસનું કેમ થશે તેનો આધાર રહે છે. આ બાજુના બે દુકાનમાં હજુ બાબા ગુનેગાર પકડવાના બાબ છે ૬ ઉપર બે દુકાનમાં વિશેષ બાબત પડ્યાની બાબા છે.

ઈન્ટર કોલોનીઅલ કોનફરન્સ

આ નામની દક્ષિણ આફ્રિકાની બધા કોલોનીની કોનફરન્સ હાલ પ્રીટોરીઆમાં બેસે છે. તેમાં ઓનાલના પ્રધાન મી. મુર પ્રમુખપદે છે. કોનફરન્સમાં બાબુ સવાલો માં એશિઆટીક સવાલનો પણ સમાવેશ થાય છે. તે સવાલ વિષે તેમાં પુરતી ચરચા થવાનો સંભવ છે. સાંભળવા પ્રમાણે તે કોનફરન્સનું કામ બાનગીમાં ચાલશે.

કોનફરન્સ કોલોનીઅલ કોનફરન્સમાં ભારે રસ પસાર થયો છે. મી. રમ્સ્ટનની ફરી બાબતથી અને મી મેકેન્ઝિનના ટેકાથી એમ ઠરવું છે કે બધા કોલોની વિષય થાય એવી ચળવળ ઓસ્ટ્રેલિયા કરવી. આની ઉપર કોનફરન્સના બાબતો ઊંચા કરે કે ન કરે એ ... ...

એજેન્ડા રિયા કરેલી. દરમ્યાનમાં અને કેપમાં ઇચ્છ સતા છે એટલે એકત્રતાની વાત કરવી એ તે લોકોએ ઠીક માન્યું છે. એમ કરવાથી અંગ્રેજ લોકોનું જોર ઘટે એવો તેઓનો ઇરાદો છે

ગેઝેટમાં નોટીસ

મી રહીમ ગુલામનો નાહાર કરેલ. પડેલા બાબતી તપાસણી ઓનરેબ્સ પારસના પહેલા કોર્ટના મેજીસ્ટ્રેટની મેર હમાં તા. ૭મી મેથી બાબ કરાઇ અને પ્રીટોરીયા સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૧૭મી મેથી તા. ૨૦મી સુધી કરવામા આવેલ.

મી હાસીમ હાજી પીરમહમદ પીટર્સ બરમાળાના નાહાર એસ્ટેટના ટ્રસ્ટી તરીકે મા જે. ટી. ટી. વી. સ્થીય નીમાયા છે. સદરહુ એસ્ટેટની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૭મી મેથી તા. ૨૦મી સુધી કરવામા આવશે.

જે લોકોપર સદરહુ એસ્ટેટના પૈસા લેણા હોય તેમણે ઉપની તારીખ અગાઉ ભરી દેવા તાકીદ કે તે બાબત કરવા કોપરાસર બાબાર લેવામાં આવશે એવા નોટીસ છે

ચટી પારલામેંટમાં હીંદી

(૧૯૦૬)

ચટી પારલામેન્ટમાં તાતાલ ઇમીગ્રેસી બાબ બીલ. અને લેબારી લાબરેન્સના કાયદા સંબંધમા લો. ઓનરેબલ રવાલો પુછ્યા હતા. જવાબમાં નવા કોલોની બબર સેક્રેટરી લોર્ડ ક્રીવુએ જણાવ્યું કે ઇમીગ્રેસીપાસીટી બીલ રાણી મુકવા મા આવ્યું છે. એ બીલ સંબંધમાં લોર્ડ એલ્જીનને બધા સબરેબલમાં વિરુદ્ધ બોલાણ કરવા હતું. તેના જવાબ તાતાલે આપેલા નથી. તે બીલમાં કુલી બાબદ ની બાબતમાં સુધારો કરી તેમ મજુરો ને બીજ કામના બાકર વગરના સમાવેશ થાય એવો બબર દાખલ કરવા તાતાલ તબધાર છે. ચટી ઇમીગ્રેસીપાસ બીલમાં થી હીંદીને બાતલ કરવાને લગતા બીજો સવાલ ઉઠેલો છે. જે હીંદીઓનો ત્રી વોટનો હક્ક લેવાય તો તે બધા સબરેબલ ઉપરબર થશે એમ કેટલાકો દરેક રીતે હીંદીઓને સારી રીતે રાખવા માગે. લોર્ડ એલ્જીને જણાવ્યું હતું કે જે હીંદીઓનો ઇમીગ્રેસીપાસ બીલમાં હક્ક લઇ લેવામાં આવે તો હીંદીનો તેમના પ્રોપર્ટીના રાઇટસનો ... ...

ક્રોમ્પટિએવાળા હોંદી મજુર

કૉંગ્રેસને જવાબ

ક્રોમ્પટિએવાળા મીરમીટીઆ સંબંધમાં નાતાલ સરકારપર કૉંગ્રેસે કરેલા તારનો જવાબ ગ નીચે કૉલોનીઅલ સેક્રેટરી એ વાળ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે :-

કૉંગ્રેસની ગેરસમજ થતી લાગે છે. કારણ કે પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે અહીં રહેવાની મરજી હોત તો પાછો મોકલ્યા બાદ આવ્યો હોય એવું એક હીંદી હતો. અને તે માણસ મીરમીટીઆ માંહેનો દેખાતો નહોતો. બીજા હીંદીમાં થી ૬ જણાએ અહીં રહેવાની માગણી કરવાથી તેમને રહેવા દેવામાં આવ્યા છે. તમારા તારમાં ડેપ્યુટેશનના વિષે જણાવ્યા માંનું કાંઈ છે પણ જેઓ હીંદુસ્તાન પાછા ગએલ હોય તેઓમાંથી કોઈ ૧૮૯૭ની ૧૭મી કાયદાનીરૂએ આવીને નાતાલમાં વસી શકે નહિ. તેમ કે કેટ લાક હીંદીઓને અહીં રહેવા દેવામાં આવ્યા હોત તો તેઓ અત્યાર અહીં રહેત : અને તેમને પાછા મોકલ્યા બાબે કોંઈ સખત વાંધો હોય એ વાતની ખાતે કદરને કાંઈ ખબર નથી. તેમને લેખો મોકલતા પહેલાં કરવા આવેલ કેટલ ટરાકટમાં ચોખ્ખું કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેમને નાતાલમાં પાછા આવવાની છુટ મળશે નહિ. આ ચોખ્ખી સમજ હતી, અને મજકુર હીંદીઓએ નાતાલમાં રહેવા માટે પ્રોટેક્ટર આગળ કોંઈ લેખો કર્યો નહોતો. તે અમલદાર પાસે ઉપર પણ ઘણા વખત લેખની મુલાકાત લીધી હતી, અને તેઓ ઉપડયા તે વખતે પણ તે અમલદાર હાજર રહેલ.

—

સોમ્પટિએમાં બીજા ૬૨૫ જેટલા હીંદી મજુરો ના. ૬ઠીએ આવેલા છે. તેમને ઇમા મરેશન ડરેટ બોરડના સુપરિંટેંડેંટ સાથ જવામાં આવ્યા હતા. તેમાંના ૩ જણ મુસાફરી દરમ્યાન મરણ પામ્યા છે. ૪૦ માણસને નાતાલમાં રહેવા દેવા સબબમાં તેમના હક વિષે ઇમીગ્રેશનખાતું તપાસ કરે છે. બાકીના માણસોને તા. ૨૬ મીના અરસામાં મોકલી દેવામાં આવશે.

—

કપાનનું એક દરિયાઈ લશ્કરનું વહાણ કવાયતી કામમાં વપરાતી વખતે ભોંકાઈ ગયું છે. તેમાં ૧૦૦ જેટલાં માણસ મરણ પામ્યાં છે.

સત્યાગ્રહ

ઇતાલી નિબંધ

[મી. ગેરીસના લખાણનો તરજુમો]

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૪)

૪૯૫ ખ્રિસ્તના જન્મથી પુરવે ચાર સૈકા ઉપર સૉક્રેટીસ નામનો મહાન નીતિવાન પુરૂષ ગ્રીસમાં થઇ ગયો. તેની સચ્ચાઇનો લીધે તેને ઘણા દુશ્મનો થયા. તે વખતના ગ્રીસના રાજકર્તાઓએ તેના ઉપર આથેન્સના જુવાનીઓને બગાડવાનો, તથા ગ્રીસના દેવતાઓને ન માનવાનો આરોપ મુકયો અને તેના ઉપર મોટો કેસ ઉભો કર્યો. તેનો વાંક એટલોજ હતો કે તે પોતાના અંતઃકરણના પવિત્ર ફરમાન મુજબ વર્તતો. ત્યારે તે જમા નામાં લોકો એ ફરમાનને તેના જેવી સારી રીતે પાળવાની શક્તા નહિ. સૉક્રેટીસ જણાવતો કે હું બોટું કરૂં તો મારો દેવ મને ઇશારો આપે છે, અને સાચું કરૂં તે આવું બોલું તે તે મને શાબાશી આપે છે. તે પોતાના જમાનાના લોકો કરતાં ઘણોજ સમજુ હતો. તેની બુદ્ધિ, સચ્ચાઇ, અને ડહાપણ માટે તેની બોતની સજા થએલી. તેના એક મરીદે એક વખત કહ્યું હતું કે "આવા નિર્દોષ માણસને સજા કરવી એ દેહલું શરમ ભરેલું છે" પોતાને દુનીઆદારી રીતે જેનાં લાભ થશે કે હાની થશે એ વાતનો તે ઠંડી વિચાર લાવતો નહિ. અને બેધડક રીતે સત્ય શોધવાનું લોકોને કહેતો. છતાં આવા માણસની ઇર્ષા થઇ, નીંદા થઇ, અને તેને કાયદાની સજા કરવામાં આવી. તે વખતમાં • અંતઃ કરણના ફરમાનની કાંઇ કીંમત ગણાતી નહિ. અને હજુ પણ લાલચમાં મુકેલાં રાજ્યોતળે સરકારી કાયદાઓ આગળ અંતઃકરણના ફરમાનને કાંઇ લેખામાં લેવાતું નથી. પણ એક મહાન પુરૂષ કહી ગયો છે કે સૉક્રેટીસ તે કાલમાં કાલનો માણસ હતો. તેના જમાનામાં સૉક્રેટીસે જણાવ્યું કે "બીજા માણસો પોતાને જ્ઞાની માને છે ત્યારે એવું જ્ઞાન મનેજ છે; કેમકે હું જાણું છું કે મને કોંઇ જ્ઞાન નથી."

કાયદાની સામે કોઇ કુદ કારી ગુનો રીતે કુત્ય ઉઠાવવું તેનુંજ નામ સત્યા- ગ્રહ. આપણો જણાવ્યું છે કે "પાપથી દૂર રહો." સૉક્રેટીસે પાપથી દૂર રહેવાની બાબત ઉપર બોધ કર્યો. પ્લેટો કરીને એક બીજો વિદ્વાન માણસ થઇ ગયો. તેણે કહ્યું છે કે :-

"ખરો નીતિવાન, સદ્‌ગુણી, અને જ્ઞાન સારી માણસ તેનો કહેવો કે જે પરિણામે તેવોજ હોય : બીજાની નજરમાં પોતાને ગુણવાન બતાવવાને માગતો હોય તેને તેમ નહિ કહી શકાય. તેવા માણસની આપણે અપેક્ષાની કરીએ, તથા તેના બદુઓએ કરીનથી કાર્યમાં તોપણ તેનું સજ્જનપણું નહિ ઉડાવી દઇએ. તે કદી નાલાઇ કામ ન કરે તોપણ આપણે તેનામાં પવિત્રપણાનો આરોપ મુકીએ. તો સોનું આગમાં તપાવતાં ચળકે તેમ તેના સદ્‌ગુણ ખીલશે. તેની નીંદા કરીએ, તેને પજવીએ, કેદખાના દુઃખમાં મુકીએ, દુઃખ દઇએ, કે ખાતરી રીતે તેનાપર જુલમ ગુજારીએ છતાં પણ તે માણસ કદી પોતાની ફરજને ચુકશે નહિ. ભલે તે સામે આવી ભોગ તેને ધુરકાવતું હોય છતાં તે તો ફરજમાં અડગજ રહેશે. તેને મોટો પાપીષ્ઠ કહીએ, છતાં તે તો ધર્મનિષ્ઠ રહેશે. ધારો કે આવા ખુદાઇ માણસને ગોળીથી મારીએ, કોરડાથી દૂર કાઢીએ, ક્રુસપરતળે ખુંદીએ, સાંકળોથી બાંધીએ, અને બીજાઓથી જોરાઓએ છતાં તે માણસ તો સદાય નિષ્પાપીજ રહેવાનો."

આ સત્યના ખુદાના બાદશા સ્વરાઉ ત્રણ સૈકા પરથે વિદ્વાન બેસીઓએ સત્ય્યા છે તેઓ સત્યાગ્રહીની જે આબાદી ગણે છે તે તેમને ખુદાઇ આવતા બતાવે છે. "દુરજનને બાલને બધો સુખના સાધનો હોય છતાં તે દુઃખીજ છે; સજ્જન ચારે તરફ સંકટોથી ઘેરાએલો હોય છતાં તેને દુઃખ થતુંજ નથી. મુંઝવણ આવી પડે તોપણ સજ્જન કદી નિરાશ થતો નથી : જુલમ સહન કરવા છતાં તે હીંમત હારતો નથી; દુઃખના દરિયામાં તરબોળ છતાં તે તરીને કદાર નીકળી આવે છે."

કાલના વખતમાં થયાખરા માણસો મહાન ટોલસ્ટોયને અલૌકિક માણસ ગણે છે. છતાં એ તો કબુલ્યું છે કે તે એક સત્યનો ચિત્યારનો પુરૂષ છે. માનવીના દિલની ઉંડાણની અંદર તે બરોબર ઉતરી શકયો છે. માણસની કસુરો અને ખોડખાંપણો તેણે ખુલ્લી પાડીને બતાવી છે. ક્રાંતિઓ અને દેવાંત થતી સ્વતંત્રતા તે માટે તરજ ચલા પર કર્યા છે. ભલે તેનાં નિષ્કર્ષોમાં તરજ બાદબાકી કરીએ. છતાં તે સાચાં અને ડહાપણ ભરેલા છે. તેની ના કહેવા ચાલે નહિ. સત્યાગ્રહ તેને મત જણાવ્યું છે.

કેપની સાઉથ આફ્રિકન ડચ અને ઍસોસીએશનની જમ્મતિ

પ્રમુખ મી. ફખરુદ્દીન મુકદીન તા. ૬ઠ્ઠીના કાગળમાં લખે છે કે:—આપ ના તા. ૨૫ના અંકમાં કેપના દાદાને જે સુચના કરી છે તેને અમારી ઍસોસીએશન બોલાવી મળતી થાય છે. અમો અમારું કામ ધીમે ધીમે પણ મકકમ રીતે કર્યે જઇએ છીએ. તમારા છેલ્લા અંકમાં અદાલની સુપ્રીમ કોરટમાં ગએલા કેસ વિષે હેવાલ છે તે કેસ અમારી ઍસોસીએશને કર્યા છે. તે કેસમાં હારવાથી અમે પ્રુવ કૌંસીલ અપીલ કરી છે. પણ આજે કોલોનીઅલ સેકરે દરી સાહેબે તે માણસને અહીં રહેવાને રજા આપી છે. પણ અમારી ઍસોસી એશન તે કેસને ત્યાંજ ન મુકતાં ઠેઠ પહોંચાડવા ધારે છે.

બીજું, ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધમાં ભાવના બારામાં કેપ કોલોનીની સરકારે ઍસોસીએશનને એક સરકયુલર મોકલ્યો છે તેની નકલ, તથા પારલામેંટના મેળ રોને જે સરકયુલર મોકલ્યો હતો તેની નકલ આ સાથે બીડી છે.

તેમાં વાંચનારને જણાશે કે અમારી ઍસોસીએશન, ઇરાદાપુરસાર કરવા માગતી નથી. પણ જે કાંઇ ફાયદો થઇ શકે તે મેળવવા તે ધારે છે.

દુકાનો બંધ કરવાના કાયદા સંબંધે માં ગયા ડીસેમ્બરીમાં અમે કેપટાઉન ઍસેંબલીને પીટીશન કરેલું હતું, જેની ઉપર ૧૮૦૦ સહી થઈ હતી. તેની પણ કોપી આ સાથે બીડી છે.

એટલે કોઇ વાંચનાર જોશે કે અમારી ઍસોસીએશન દીર્ઘ દેખના માટે અને તેટલી મહેનત લઇને કામ કરતી આવી છે.

સા. આ. મી. ઍસોસીએશન તરફથી કેપનાં જુદા જુદા દીર્ઘ મકાનો સબંધમાં આવેલ કાગળોના સાર નીચે મુજબ છે:—

દીર્ઘ દેખની કેટલીક હાડમારીઓ સંબંધમાં પારલામેંટ આગળ દાદ મેળવવાને અમારી ઍસોસીએશન વલખાં કરે છે તે કામમાં લાગ લેવા કેપટાઉન બહારના જુદાં જુદાં મંડળોને આમંત્રણ કરવા અમારી ઍસોસીએશનની કમીટીએ ઠરાવ કર્યો છે.

આપણી હાડમારીઓ સાથેના અંગ્રેજ ગણીઓ પણ ઘણી છે. જો સાથેના પાર્લામેંટના જુદા જુદા મેંબરોને પુછેલ સવાલો હતા. એ સવાલના સંબંધમાં બધા ખરા ઉમેદવારોએ અંતોષકારક જવાબો આપ્યા હતા.

ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધમાં કેટલી ભાષાઓ દાખલ કરવાથી ઓ વિષે કેપટા ઉનના દીર્ઘમાં મતદેર છે, તો તે સંબંધમાં તમારો વિચારો જણાવશો. મારે જણાવવું જોઇએ કે એક કરતાં વધારે ભાષાઓ દાખલ કરવાની માગણી કરીએ તો કાંઇએ ન મળે એવી બીક રહે છે. એટલે એકજ ભાષા દાખલ કરવાની માગણી કરવી એ વધારે સારું છે. બીજી બાબતપર ટીકાની જરૂર નથી.

ઇમીગ્રેશનના કેસમાં સુપ્રીમ કોરટ વિરુદ્ધ જવાથી ઍસોસીએશનનો ખરાડો તે વાત કુલ બેંચ સુધી લઈ જવાનો છે. જો તેમાં કુતેહ મળે તો ત્રીજા નંબરવાળી હાડમારીઓ દુર થશે.

ચોથી બાબત સંબંધમાં તમારા વિચારો જણાવશો.

મારી ઍસોસીએશન જે હાડમારીઓ દુર કરવા મહેનત કરે છે તે માત્ર કેપ ટાઉનના દીર્ઘ માટે છે એમ નહિ, પણ તેમાં આખી કેપ કોલોનીના દીર્ઘનો ફાયદા સમાએલો છે. એટલે દીર્ઘ કામમાં ઓકસંપી હોય એવું ઇચ્છીએ છીએ, માટે જાહેર હિતનાકામ માટે સહુ મદદ કરશે એવી આશા છે.

ઍસોસીએશનો કેપની પારલામેંટની ચુંટણી માટે ખડા પડેલા મેંબરોના વિચારો માટે નીચેના સવાલો ઉપર પુછાવ્યા હતા.

(૧). ઇમીગ્રેશન કાયદામાં હીંદુસ્તાની ભાષાને સ્વીકારવામાં આવે એવો સુધારો કરવાને તમે ટેકો આપશો?

(૨). આ બાબતના અમલ માટે નીમાએલ અમલદાર પોતાની મરજીમાં આવે તો માણસને કોલેની બહાર કાઢે એ બરોબર નથી. તેથી અમલદાર એમ ન કરી શકે એવો સુધારો ઇમીગ્રેશન કાયદામાં કરવાનો તમે મનાવા માગો છો?

(૩) જે દીર્ઘ બાંધીઆં ત્રણ વરસ વસી ગયેલ હોય તે માણસ પાસેથી, દીર્ઘ સ્તાન જાતે પાછા ફરતી વખતે દાખલ થવા માટે પરવાનો જરૂર ન પડવો જોઇએમ એવો સુધારો ઇમીગ્રેશન કાયદા માં કરાવવો.

(૪). પુરતા કારણ આપ્યા વગર ન્યુનીસીપાલીટી કોકરનો કે વેપારીનો લાયસેન્સ નામંજુર કરે તો તેના મુકાદા સામે સુપ્રીમ કોરટને અપીલ કરી શકાય એવો સુધારો વેપારી કાયદામાં કરાવવો.

અમે જણાવવાની રજા લઇએ છીએ કે જ્યુ લોકની વીડીશ ભાષાને ઇમીગ્રે શન કાયદાની કૂએ સ્વીકારવામાં આવી છે. તે ભાષા વડે દાખલ થઇ શકનારા ઘણાખરા લોકો બ્રિટીશ મુલકની બહાર ના લોકો છે. તેઓ બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો હોતા નથી છતાં દાખલ થઇ શકે છે. ત્યારે જે લોકો હીંદુસ્તાની બોલે છે અને જાણે છે તે લોકો બ્રિટીશ પ્રજાના છે, તેથી તેમને પોતાની ભાષાના જ્ઞાન વડે દાખલ થવાનો હક મળવો જોઇએ.

બીજા સવાલ સંબંધમાં એ ખાતાના પગલા હાથમાં જે સત્તા મુકાએલી છે તે વધુ પડતી છે.

તમને ખબર હશે કે વેપારી કાયદા સામે બહુ સખત ટીકાઓ થએલી છે. કારણ કે એ જાણીની વાત છે કે દીર્ઘઓને વગર કારણે લાઇસેન્સ આપવાની તે કાયદા વડે ના પાડવામા આવી છે. ના પાડવા માટે તેઓ જાતે દીર્ઘ કે એ કરતાં વધુ કારણ હોતું નથી.

ઉપરની હાડમારીઓ એવી છે કે તે દુર થવી જોઇએ. માટે કોઇપણ મેંબર ધારને અમે અમારા વોટ આપીંગ તે પહેલાં આ બાબત તમારો વિચાર શું છે તે જાણવા માગીએ છીએ.

જાહેર બાબતોનાં પાનાઓમાં ઍસીઆ ટીક ટરેડીંગ કું. લીમીટેડની મદીનાજર ઉપર, તેમજ 'વેપારીનો મદદગાર' નામની ચોપડીની જાહેર બાબર ઉપર વાંચનારા ઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

હસન સુમાર ઉર્ફે નાસ્તુ તમારા નામના માણસની પાસ બનાવટ ચોરી કર વાના આરોપ માટે ડરબન કોરટમાં ખોટે કરવામાં આવેલ હતો. પણ બાબ્યા પર બનાવ બનવાને કિસ્સે તમે ખુબ કર વામાં આવ્યા હતો. પણ તે મુદતપર કોરટમા હાજર થયો નહિ. તેની બદલ ગીરીના પકડવા જાહેર કરેલા જાહેર ખબરો, તથા તે માણસને પકડવાને પોલીસ ને સુચના થઇ છે.

પોરીનીવાસીયો ના કાસમ મહમદ સુબાદાર લખે છે કે:—અહેના મી. કાસમ મહમદ અબ્દુલાત, મી. ગુલામ મહમદ અબ્દુલાત, મી. ગુલામ મહમદ અબીદીન અમીદીન ના ત્રણ એપ્રીકના દેશ જવા ઉપડયા હતા. તેમના માનમાં અહેના મિત્રો તરફથી એક મેળાવડો થયો હતો, જેમાં તેમના હકમાં દુવા સાહજમાં આવી હતી તેઓ ઉપડયા બાદ તેમને જાહેરમાં એડ્રેસ આપવા માટે કેટલાક મિત્રોએ રજા આપી હતી.

મેદકમિ

(એક બળવાખોરી તરફથી)

અહીંની ધ. ઑસોમા ગીજ્ઞાનના સેક્રેટરી મી. મહમદ ઈબ્રાહીમ દેસાઈ મુલક [illegible] ી કળનાર હોવાથી તેમનાં લોહીદિન [illegible] ના કામોની ખુશ જાણવા એસોસીએશને તેમનો માનપત્ર આપવા માટે ઓફ મીટીંગ તા. ૨૬ એપ્રીલે મી. કાજી મહમદને હોલમાં મેલાવી હતી. તે મુજબ અહીંના તમામ હીંદીઓ ફરાવેલી જગ્યામાં સવાર ના ૧૦ વાગેથી ભેગા થવા માંડયા હતા. લગભગ બધા વાગે તમામ હીંદીઓથી હોલ ભીકાર બરાબર ગયો હતો. [illegible] મી. મહમદ ઈબ્રાહીમ દેસાઈ [illegible] આવતાં તેમનો ચુંટેલા ગારે મી. ચમન લાલ તરીકે ફરીથી ઓફ ઉપર બેસાડયા બાદ અહીંની ધ. [illegible] ના પ્રમુખ મેદ [illegible] મેમણે અહીંની મીટીંગ ના પ્રમુખ મી. ચમનલાલ કાજી અબુબકરને નીમવા મી. કાજી મહમદે દરખાસ્ત કરી. મી. કાજુમીંઆંએ ટેકો આપવાથી તે દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થતાં મી. ચમન લાલ કાજી અબુબકરે પ્રમુખની ખુરશી લઇ બોલવું કરવું. તેમાં જણાવ્યું કે મી. મહમદ દેસાઇએ લગભગ ૬ વરસ સુધી આપણી મીટીંગના સેક્રેટરીનું કામ બજાવ્યું છે તેમાં તેઓ સાહેબે આપણને ઘણે દીને સહાય આપેલ છે. [illegible] સાલમાં જનરલ [illegible] ના બોલનો અટકાવ [illegible] મેમણે [illegible] તેમણે [illegible] ભારત [illegible] ગામે ગામના લોકોને જગાડનાર મેમ હતા. મેમની એ હીંમત ભરી કોશીશથી તે કાયદો પડતો મેલાયો. વળી તેઓ સાહેબ અંડર સેક્રેટરી ઓફ પબ્લીક ઓર્ડર ઉપર સેક્રેટરી કરતાં પણ વધારે કામ કરતાં છે તે જોઇને પણ આપણે ખુશી થવું જોઇએ કારણ કે મેમના જેટલા [illegible] આ નવિન અધિકારમાં મુસ્લિ કામોમાં બહુજ મેદ આવશે. વળી મેમના અહીંના રોકાણ દરમ્યાન અહીંના [illegible] મેમણે [illegible] ઘણી મદદ આપી હતી. [illegible] કામ માટે [illegible] ના કામો માટે જરૂર [illegible] કરી આપતા હતા. [illegible] કામ માટે [illegible] મેમનો [illegible] મેમણે [illegible] ટોળામાં મેમની ગરજ [illegible] સેક્રેટરી [illegible] આર્યબંધુને મળનાર નથી. આ કામમાં મરજીદ નહોતી તે તબક્કાર કરાવવાનું માન પણ મેમનેજ ઘટે છે. વગેરે અસરકારક પ્રસંગને અનુસરતું બોલી પોતાની બેઠક લેતાં માનપત્ર વાંચવાને મી. કાજી મહમદને ફરમાવ્યું.

મી. કાજીએ માનપત્ર રંગી સંભળાવ્યું જેમાં મી મહમદ દેસાઇની સ્તુત્ય કામોની તથા તેમના ભલા યુરોપી અને તેમની પરોપકાર વૃતીની તારીફ કરી હતી, અને છેવટમાં અહીં જેવાં લોકોપયોગી કામો કર્યાં છે તેવાંજ કામો દેશમાં પણ કરે એવી ભલામણ માન પત્રમાં કરવામા આવી હતી.

માનપત્ર વંચાઇ રહયા બાદ તે માનપત્ર તથા એક હીરાજડીત સોનાની વીંટી પ્રમુખના હાથથી મી. મહમદ દેસાઇને બેટ કરી હતી. તે સ્વીકારી મી. મહમદ દેસાઇએ ઘણોજ જવાબ આપતાં દરેક હીંદીને સંપથી રહેવા ભલામણ કરી. વળી ટ્રેપ ઇમીગ્રેશન કાયદામાં સુધારો કરાવવા પોતે દરેક પ્રયત્ન કરવું છે ને હવે કેટલું કરવાનું બાકી છે તેની હકીકત સમજાવી. સાઇસેન્સ ઓફટ તથા ઇમીગ્રેશન ઓફટ બારે અહીંના મારલાગેંટના મેંબરોની મુલા કાત પોતે લીધી હતી અને તેમણે જે વચન આપ્યું છે તેનો ખુલાસો કરતાં જણાવ્યું કે ઇમીગ્રેશન કાયદો તથા લાઇ સેન્સના કાયદાઓ જે જે કામો કરવાનાં બાકી છે તે કામ માટે જલ્દી બાદ કમીટી મુકવા કરશે એમ માને સંપૂર્ણ ભરોસો છે. ઉપર મુજબ ફરીથી આપેલા માનમાટે આભાર માની પોતે બેઠક લીધી હતી.

બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી. પછી મી. દેસાઇને વળાવવા બધા માણસો સ્ટેશન ઉપર ગયા હતા. ત્યાં પણ તેમણે સંપથી રહેવા સૌને ભલામણ કરી હતી, ને બરબરના ફંડમાં પોતા તરફથી પા. ૪ આપ્યા હતા.

પ્રધાનની રાજધાની તબદીલના તારો ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ઉરૂ નીગા ટ્રાન્સવાલમાં ફરી બનતા લોકોએ ખાણની પ્રજાનો ૨,૦૦૦ માણસની કતલ કરી છે તથા બીજાં ઠેકાણે ગામો ઉપર બોંબ, મારવાની ધમકી આપી છે.

શ્રી [illegible] અમદાવાદ મહિનામાં તેમને ત્યાં ભલામત [illegible] છે.

એક સત્ય-વીર કથા

સોક્રેટીસનો બચાવ

C.O.P.A.I. -227

(ગયા અંકથી ચાલુ.)

[આ લખાણ સંપૂરણ થયું એમ ગર્યે અઠવાડીએ બુલબો લખાયું હતું. ત્યાં સોક્રેટીસે પોતાના બચાવનુ ભાષણ પુરું કરવું. તેને ઘણે મતે ગુન્હેગાર ઠરાવવામાં આવ્યો. પછી સોક્રેટીસે પોતાની ઉપર આ સજા થવી જોઇએ તે વિષે પોતાનું ભાષણ શરૂ કરવું.]

પોતે તમે ગુન્હેગાર ઠરાવ્યો છે તેથી હું દુઃખ નથી પામતો. વળી તમારો ઠરાવ અણધાર્યો નથી. મને આશ્ચર્ય એ થાય છે કે મારી તરફેણમાં મત આપનારા ઓછા નથી નીકળ્યા. હું માનતો હતો કે મારી સામેના મત હું વધી પડશે. તેને બદલે હું થોડા જ જોઉં છું. જો બીજા બણ જણ મારી તરફેણમાં મત આપત તો હું છુટી જાત. વળી હું જોઉં છું કે મારી ઉપર દેવતાઓને નહીં માનવાનું જે તહોમત મુકવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી તમે મને મુક્ત કર્યો છે.

મને હવે તમે મોતની સજા આપી શકો છો. તે બાબત મારે શું કહેવું ? હું મુંઝાતો નથી રહ્યો. મેં મોક્રીઓ છોડી, હોદ્દાઓની દરકાર ન રાખી, ને ઘેર ઘેર ભટકીને સદ્‌ગુણી થવાનું કહ્યું તેને માટે મારે શું દંડ આપવો ? કે બીજી શું સજા જોગવવી ! જો કોઈ માણસ કસરતશાળા માં તમને ગમત આપે ને તમે સુખી છો એવો ભાવ તમારા મનમાં ઉત્પન કરે તો તમે તેને આશ્રમસ્થાનમાં નીભાવશો. ત્યે. તો તમને સુખી દેખાવાનો જ નહીં પણ ખરેખરા સુખી થવાનો રસ્તો બતાવ્યો છે. એટલે જો હું કંઇ માગી શકું તો એજ કહું કે તમારે મારા ઘડપણમાં મને આશ્રમ સ્થાનમાં નીભાવવો જોઇએ.

આમ હું તમારી આગળ ગુન્હેગાર ઠર્યા પછી વાત કરું છું. તેથી તમે માનશો કે હું તો ઉદ્ધત છું ને સજાને બદલે ઇનામ માગું છું. પણ તેવું કંઇજ નથી. તમે મને દોષિત ઠરાવ્યો છે છતાં હું મને પોતાને દોષ વિનાનો માનું છું. મેં કોઇનું બુરું કરવું નથી. આ બાબત તમે નથી સમજી શકયા. કેમકે મારી ઉપર તપાસ એકજ દહાડે ચાલી. હું ડી મુદતમાં હું તમને કેટલું સમજાવી શકું ! જો તમારે દહાડા તમારા મુલકોમાં હું દઇશ હત તો કદાચ તમને હું સમજાવી શકતો.

હું પોતે બેબુનિયાદ છું તથા તે પોતે સજા ભોગવતો નથી. મારે કેદ થયું? એ ઘટીત નથી. મારે દંડ આપવો? એટલા તો મારી પાસે પૈસા પણ નથી. મારે દેશવટો આપવો? તે તો હું કેમ માગીશ? મને મારો જીવ એટલો બધો પ્યારો નથી કે હું બીકનો માર્યો ત્યાં ત્યાં રખડીને મારા બાકીના દિવસો ગુજારું.

કદાચ કોઇ કહે કે હવે મારે મારે મોટે એકાંતમાં બેસવું જોઇએ. એ પણ મારાથી બનનાર નથી. હું માનું છું કે મને ખુદાનું ફરમાન છે કે જેને હું સદ્ વૃક્ષ માનું છું તે વિષે મારે લોકોની આગળ વિવેચન કરવું. વળી મને ફરમાન છે કે નીતિના નિયમો હમેશાં શોધવા. આ તમે ન સમજી શકો એ હું ધારું છું. પણ તેથી કંઇ મારાથી ચુપ રહેવાય નહીં.

[ત્યાર બાદ મોરટે સોકરેટીસને દેહાંત દંડની સજા કરી ને ઉપર મહાન સોકરેટીસ બે ઘડીક થઇ તોજ વેળા નીચે પ્રમાણે બોલ્યો.]

મારે નહીં તોપણ થોડો જ વખત હવે જીવવાનું હતું. તેટલી દુંકી મુદતને સારૂ તમે નિરદોષ માણસને મોતની સજા કરી ને અપજશના ધણી થયા છો. તમે થોડી મુદત થોભ્યા હત તો મારૂં મોત પોતાની મેળે જ આવત. કેમકે હું બહુ ઘરડો થયો છું. મેં તમારી આગળ હસ્તી બતની દલીલો વાપરી હત ને સાધારણ પ્રકારે લીધા હત તો હું મોતની સજાથી રક્ષીત થાત. પણ તે મારો ધરમ ન હતો. હું માનું છું કે આઝાદ (સ્વતંત્ર) માણસ મોતના કે એવા બીજા ભયથી છુટા રહેવાને કદિ અણઘટતું કામ નહીં કરે. મોતથી બચવાને ગમે તેના પ્રકારે લેપા એ માણસનું કર્તવ્ય નથી. ઘણા માણસ દુનિયાને છોડીને ચાલ્યા જાય છે. પણ તેને આપણે દિગ્મૂઢતા ગણીયે છીએ. તેમજ જે માણસ મોતમાંથી બચવાને અનીતિના ઉપાય લેય તે નીચ ગણાય. હું માનું છું કે નીચપણામાંથી બચવું એ મોતમાંથી બચવા કરતાં વધારે મુશ્કેલ છે. કેમકે નીચપણું તો મોતના કરતાં વધારે ઝપાટા બંધ હોય છે. તમે ઉતાવળા ને ઝડપાળા છો તેથી તમે ઉંમર વિચારે પ્રકર્ષથી દોડતા અનીતિનું પગલું ભરણ છે. તમે મને મોતની સજા કરી છે. હું હવે આ દુનિયા છોડીશ. મારા આરોપીઓએ [illegible]

ચીશ. તેઓએ તેઓની સજા ભોગવવી પડશે. આમ જ થયા કરે છે. તેમાંથી ડીફજ હશે.

હવે મારે મરતાં પહેલાં બે વચન તમને કહેવાનાં છે. મારી પાછળ તમને વધારે અડચણ છે એમ માનું છું. મને દુર કરી તમે અનીતિનાં પગલાં ભરી શકશોજ એમ માનવાનું નથી. તમને કોઇ ફપકો તહીં આવે એવું ન સમજશો. મને મરવાની જગોએ લઇ જાય ને પહેલાં જેઓને મારા વચન ઉપર વિશ્વાસ છે તેઓને હું બે શબ્દો કહીશ. એટલે જેને મારા બોલ સાંભળવા હોય તેઓ ઘોળાજો. મોતનો શો અર્થ છે તે હું જેવો સમજું છું તેવો તમને કહેવા માગું છું. મારી ઉપર જે બનવાનું છે તે સારૂં છે એમ માનજો. જેઓ મોતને દુઃખ રૂપ માને છે તેઓ ભુલ કરે છે. મોતનાં બે પરિણામ આવી શકે છે. એક તો એ કે માણસ મરી ગયા પછી તેનો કંઇ ભાગ રહેતો નથી ને તેનું ચેતન પણ નાશ પામે છે. અથવા તો અરવા (આત્મા) એક દેહ ધામાંથી બીજા દેહધામાં જાય છે. હવે જો પહેલું પરિણામ બરાર હોય ને ચેતન માત્રનો નાશ થાય છે તો એ તો એક મોટી નીંદર જેવું થયું. નીંદર જો સુખરૂપ આપણે માનીએ છીએ ત્યારે મોત જો મોટી નીંદર છે તે વધારે સુખરૂપ હોવું જોઇએ. હવે જો એમ માનીયે કે મોતથી જીવ એક જગાએથી બીજી જગાએ જાય છે. ત્યારે તો જ્યાં મારી પુરવે જેઓ મરી ને ગયા છે ત્યાં મારે જવાનું થશે. તેઓ તો સંગાતમાં મને શુદ્ધ ન્યાય મળશે. આમાં શું ખોટું ગણવું? જ્યાં હોમર ગયેલ છે, જ્યાં બીજા મહાત્મા ગયા છે તે સ્થાનકે મારે જવાનું થાય તો હું તો મોટો ભાગ્યશાળી ગણાઇશ. જે દેહધારી અયોગ્ય રિતે સજા થયેલા જીવ પહોંચ્યા છે ત્યાં મારે પહોંચવું તેમાં હું માન સમજું છું.

[illegible] યાદ રાખવાનું છે કે નીતિવાન માણસને કોઇપણ પ્રકારે મરતાં દુઃખ હોવાજ નહિ. ખોટા માણસને ખુદા ઓલતોજ નથી. સજા તો ફક્ત ગુના બાબતની છે. તેથી મારે આજે મરવું ને તમારે જીવવું તેમાં મને કોઇજ દુઃખ નથી. વળી મારી ઉપર સજા કરનારે તમે કે મારા આરોપી તરફ મને દ્વેષ નથી. તેઓએ મારૂં [illegible] તેમ છતાં તેઓ પ્રત્યે [illegible] મારી ઉપર તેની કરવાનું [illegible] આવી ગયું.

[illegible] કે મારા છોકરાઓ [illegible] ને તેઓ [illegible] થાય ત્યારે જો તેઓ નીતિનો માર્ગ છોડે અને સદ્‌ગુણ કરતાં દોલત અથવા બીજી વસ્તુ વધારે વહાલી ગણે, ને જો તેઓમાં કંઇ નહિ છતાં પોતાને મોટા માને તો જેમ મેં તમને આવા કારણોને સારૂં ઠપકો દીધો છે ને ચેતવ્યા છે તેમ તેઓને તમે ઠપકો દેજો, ચેતવજો, ને તેઓને સજ્જન કરજો. એ પ્રમાણે કરશો તો મારી ઉપર અને મારા છોકરા ઉપર તમે હાથ રાખ્યો એમ હું ગણીશ.

હવે જવાનો વખત આવ્યો છે-મારે મરવાને તથા તમારે આ દુનિયામાં રહેવાને. પણ એમાંથી કોની સ્થિતિ વધારે સારી ગણવી તે તો માત્ર ખુદા-ઇશ્વરજ કહી શકે.

[આ ઐતિહાસીક વાત છે. એટલે અનેલો બનાવ છે. જેમ સોકરેટીસે અંત સુધી નીતિ પાળી અને મોતની બેટ, આસક જેમ માશુકને મળે, તેમ કરી તેનું નીતિજળ આપણા વાંચનારને થાય તે અમને પણ એવું અમે ખુદાની પાસે માગીએછીએ, ને તેઓ પણ તેમ માગે તેમ ઇચ્છીએ છીએ. સોકરેટીસનાં વચન અને તેની રહેણીનો વારંવાર વિચાર કરવા અમે બધાને સુચવીએ છીએ.—અ. ઇ. ઓ.]

સમાપ્ત.

રૂટરના તાર સમાચાર.

ખરતુમની દક્ષિણે સુદાનમાં ફેકાદમોન કરીક નામના અંગરેજ ઇન્સપેક્ટરનું રાજ દ્વારી કારણને લીધે ખુન કરવામાં આવ્યું છે.

સુદાનમાં એક ગોરાનું ખુન થયા બાદ વધુ અશાંતિ જણાય છે. મજકુર ખુન કરનાર તથા તેની સાથે બીજાં ૧૫૦ દર વેશે મળીને બ્રિટીશ લશ્કરની ટુકડી ઉપર ભારે મારો ચલાવ્યો હતો. જેમાં એક ઝપાઝપી થતાં દરવેશોમાંના ૬૫ માર્યા ગયા એમ જણાવવામાં આવે છે. ખરતુમ પોતાના બ્રિટીશ લશ્કરમાંથી બે અમલ દારો માર્યા ગયા હતા.

નામદાર કીંગ એડવર્ડના આશ્રમ તળે એક ફંડ ક્ષીરનાં દુકાળીઆઓ માટે ઉભું કરવામાં આવનાર છે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે.

[illegible] કુરસોરે તો વાલ્ડો નામના પાદ્રી [illegible] સોની ધોળી કરીશ્ચન ચાલી હતી.

ચરચા પત્ર.

ઘણારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી નજીને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫ રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર હરકું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

ઇતેબ્બર—ચોપડી બહાર પડવાથી તમે જોઇ શકશો.

મી. છ. ઓ. આ.—તમારૂ શીરનામું જણાવ્યું નથી. તે મળેથી ખુલાસો લખશું. અ. ઇ. ઓ.

નાતાલમાં લડત વિષે

ગે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણે કેવા સંજોગો વચ્ચે પસાર થયા, થઇએ છીએ અને હવે પછી થવું પડશે તેનો ખ્યાલ અને તેમાંથી સહી સલામત નીકળવા કેવા ઉપાયો જોવા તેની યોજના દરેક સમજુ માણસોએ પહેલેથી કરવાની છે આગ લાગ્યા પછી કુવો ખોદવા જવું તે નકામું જશે.

હાલનો મામલો પુરુષ અને પશ્ચિમનો છે. પશ્ચિમ પુરુષની જરા જેટલી પણ ચડતી જોઇ શકે તેમ નથી અને હમે તે ઉપાયે તેને દાબી દેવા તથા ગુલામગીરી માં રાખી પોતાની સત્તા તથા વર્ચસ્વ સાબિત કરવા અંધ બનેલ છે. આપણે પુરા પોતાની ચોર બીડામાંથી જાગ્રત થઇએ છે અને પોતાના વાજબી હક માટે લડત કરી રહેલ છે.

ટ્રાંસવાલના તાજા સમાચાર આપણને બીજા ઘણા ભાગો છે [illegible] મ થવું નથી

આપણે જે મેળવવાનું છે તે આપણા સંપના જોરથીજ મળશે. ટ્રાંસવાલમાં ખરો સંપ હતો તોજ એવી જબરજસ્ત લડત લેવાઇ. હવે તોફાન ટ્રાંસવાલ છોડી નાતાલમાં આવ્યું છે. નાતાલના ગોરા નાતાલના હીંદીને કસોટીપર ચડા વવા જે વરસથી પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. તેના તે પ્રયત્નમાં કૃતેહુ પામેલ છે અને તેથી વધારે મક્કમ થતા જાય છે, અને ધીમે ધીમે અને વગર મહેનતે આપણું જડમુળ ઉખડી જાય એવી પોલીસી અખત્યાર કરવા માંડી છે.

તેનો આ હેતુ પાર પાડવા ત્રણ રીત અમલમાં મુકવી શરૂ કરી છે. (૧) નાતાલમાં ગીરમીટમાં આવતા હીંદીઓનો બંધ કરવા, (૨) ધીમે ધીમે લાઇસેન્સ રદ કરવા, (૩) નવાં લાઇસેન્સ નજ આપવા, તેમ ટ્રાંસફર પણ નજ કરવાં.

ઉપરની પહેલી રીત માટે કશું કહેવા જેવું રહેતું નથી. પણ બીજી અને ત્રીજી રીત એવી ગંભીર છે અને આપ ણને એવા નુકસાનકારક છે કે નાતાલમાં વસતા દરેક હીંદીએ તે માટે સાવચેત રહેવાની પુરી જરૂર છે. લાકડીનો ઘેટ આખો ભારો સાથે ભાંગી ન શકાય પણ એક એકને ભાંગતાં વાર લાગતી નથી. તે પ્રમાણે દર સાલ લાઇસેન્સ કમી કર વાની આ પોલીસી છે. જોત જોતામાં વીસ ઉપર લાઇસેન્સ રદ થઇ ચુકયાં છે. અને દરસાલ થશેજ. નવાં લાઇસેન્સ મળે નહિ અને ટ્રાંસફર પણ થાય નહિ એટલે જેટલાં ગયાં તેટલાની આપણને ખોટ લાગી સમજવી. આમ ચાલતા રહેશે તો છેવટ પરિણામ શું આવે તે વીચારવું બહુ ગંભીર બાત છે. ખ્યાલ નાનાનો સરો છે. પ્રથમ જ્યાં મોટાનો આવેશજ તે ખુલવાનું નથી. આ પ્રથમ એવો છે કે દરેકે એમ સમજવું કે મને તેનું લાઇસેન્સ ગયું તે આપણા ઉપર પડયું છે. આમ સમજી સંપથી કામ લેવાશે અને તે પણ જલદી ઉના થયે લાજ નહી રાખશે.

મારા વિચાર પ્રમાણે દરેક દરેક ગામ ના સ્ટોરકીપરોને પોતાના ગામના લાઇસે ન્સ અને તે ઉપરાંત પણ બનતાં સુધીમાં અજવાળાં રાખવાનું [illegible] અને એકપણ લાઇસેન્સ કોઇ મોકસ કારણ વગર (વિશ્વાસ સારો હોય, સ્ટોરનું મકાન સારૂં હોય, તથા ગંદકી વિગેરે ન હોય) રદ થાય તો બધા લાઇસેન્સવાળાની સહીથી અરજ [illegible] ગ્રાહકોનાં [illegible] તો તેના લાગથી નાતાલ ઇંડીયન કોંગ્રે રેસને જાહેર કરવું અને જાતે તપાસ કરવા બોલાવવા. કોંગ્રેસને ખાત્રી થાય તો કોંગ્રેસે તે કામ ઉપાડી જાહેર કર માંથી તેની લડત લેવી અને જેનું લાઇ સેન્સ રદ થાય તેણે લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા હીંમત કરવી.

જેનું લાઇસેન્સ રદ થાય તે પોતે જોર પકડી લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરી પોતેજ છેવટ સુધી લડે તે ન બની શકે તેવું છે. અથવા જે લાઇસેન્સ રદ થાય તે ગામના તમામ વેપારી જોર પકડી રદ થએલું લાઇસેન્સ ન મળે ત્યાં સુધી એક પણ લાઇસેન્સ લેવા ન જાય, અથવા બળી ગયેલાં પાછાં ફેરવે તો તો સહુથી સરસ છે; પણ તે બનવું બહુજ મુશ્કેલ છે. એવો સંપ આપણામા હોત તો હીંદુસ્તાન પરાધીન થાતજ નહિ.

ગયે સાલ લેડીસ્મીથ ટીસ્ટીકટના લાઇ સેન્સ રદ થયેલા તે બધા સ્ટોર નાતાલ કોંગ્રેસે તે કામ ન ઉપાડયું તેથીજ બંધ રહ્યા છે એ મારો જાતનો અનુભવ છે. નાતાલ કોંગ્રેસે જરા જોર આપ્યું હોત તો બધા સ્ટોર ખુલ્લા રહી શકે તેમ હતું. અને તેમ થાત તો અપ કંટ્રીના બધા ગામ તરફથી નાતાલ કોંગ્રેસને જોઇએ તેવું જોર પણ મળે તેમ હતું. અને લેડીસ્મીથ ડીસ્ટીકટના સ્ટોરકીપરે નાતાલ કોંગ્રેસપર આધાર રાખ્યો હતો તે વાસ્તવીક હતો.

આ વખતે પણ નાતાલ કોંગ્રેસ જોર નહિ પકડે તો એસ્ટકોરટની બે કુકાનો જેને નવ માસની મુદત મળી છે તે પણ બંધ થશે, અને તે પ્રમાણે આપણને દરેક વરસે નુકસાની થતી જશે, તો નાતા લમાં વસતા દરેક હીંદી લાઇસેન્સોને મારી ખાસ વિનંતિ છે કે પોત પોતાના ગામ માં મીટીંગ ભરી આ બાબતમાં શું મત છે તે બેબાસર જાહેર પાડી તથા તે બાબત ચરચા ચલાવી છેવટના ઉપાયો નક્કી કરવા જોઇએ.

લી. બા. ઇ. જટ.

એસ્ટકોરટ તા. ૨૧-૪-૦૮

સ્વદેશીનું ઉતેજન

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

આપણા હીંદુસ્તાન દેશમાં [illegible] રીઓ ચાલુ થઇ છે જેમાં સરવે જાતનો કસીકા, ગજીકરાઇ, પેન્ટરો, સરવે જાતના ભેજીઆ, રમાલો, જેમ. મીકેનીકલ એન્જી [illegible] બુટસ સત્ર વિગેરે વિગેરે બનતી [illegible]

બનાવવામાં આવે છે. એમ પણ દેખી બાબતોથી જણાઈ આવ્યું છે. તો આફ્રિકામાં હીંદી વેપારી પણ છે, તેમ ફ્રેન્ચ વેપારીઓ ઠેકાણે ઠેકાણે છે અને એવો માલ ઇંગ્લાંડ, ફ્રાન્સ, જરમની વિગેરે થી આ દેશમાં ઘણો આવે છે, અને આપણા વેપારી તેવો માલ ઘણો બનાવે છે. તો આપણા દેશી માલને ઉત્તેજન દેવા વેપારી અક્ષરોનું ધ્યાન ખેંચાય એ ઇચ્છવું જરૂર છે. એમ થવાથી આપણા દેશને ઘણોજ ફાયદો તે ઘ્યાનમાં છે તેમ આપણું ને પણ અન્ને થશે. અને ત્યાંથી માલ મંગાવી વેપાર કરવાથી હીંદુસ્તાનના મરિણ મજુરોને પણ લાભ પહોંચશે એમાં શક નથી. માટે દરેક બનતી કોશીશ થી સ્વદેશી માલમંગાવવા તજવીજ કરી હીંદુસ્તાનનું નામ પણ વેપારી એક્સપોર્ટ લાઇનમાં જાહેર કરી બતાવવું. તેથી આપણે ઘણુંએ મગરૂર થવાનું છે.

આપણે જોયુએ છીએ કે ઇંગ્લાંડ, અમેરિકા, જરમની વિગેરે વિગેરે દેશથી ફેક્ટરીઓ અથવા એજંટોના આડતીઆઓ પોતાના દેશના માલને નીકાસ કરવા કેટલો ખરચ કરે છે, અને મુલકે મુલક ફરી તે લોકની જાણમાં આવે છે. તો આપણે હીંદીઓ બનતી હીંદુસ્તાનને મદદ નહીં કરીશું ? તેમ હીંદથી માલ મંગાવનારને અન્નેના ચલણ મુજબ વધુ નહિ થશે એ ખાતરી કરશો. ઉમેદ છે કે એ બાબતમા જાણીતા ગૃહસ્થો આગ લઇ મજકુર બીનાને વધુ ચરચાવવા આગળ પડશે. એ કામ બાકી જરૂરનું છે.

લી. સ. ફ. ટીન.

ગેલસ્ટ્રાટ, તા. ૨૯–૪–૧૯૦૮.

એલકાસ્ટથી મી. ઇ. એ. સાલુજી એક લાંબા કાગળ દરમ્યાન લખે છે કે : મી સ. ફ. ટીને જે લખ્યું તે ગેર વ્યાજબી છે. તેમને મારી પાસેથી નામવાર લીસ્ટ માગવાને શું કારણ છે ? મારે ઉઘરાણા ના પકસા દબાવવા હોત તો મિ. ઇ. એસોસીએશનપર નામવાર લીસ્ટ મોકલ્યું તે હું મોકલત નહિ. ઉઘરાણા સંબંધમાં જે ખુલાસો કરી તે મારે તમારી (મી. ટીનની) સાથે નથી કરવાનો. ઉઘરાણું મેં કરેલ. તમારે ને મારે સંબંધ નથી તમને મને ઉઘરાણું આપેલું નથી. તે વિશે જે કાંઇ સંબંધ છે તે મારી અને બહાર પાલ બોમનના રહીશ હિંદી ભાઇ વચ્ચે છે. આગળ ત્યાંના રહીશોએ થયાં કરી હતી ત્યારે ઓર્ગેનિઝેશનમાં મે નરત જવાબ પાસેલો કે મિ. ઇ. એ. ને નામવાર લીસ્ટ મોકલવો પાય છે, તે નામથી મોકલે ઉઘરાણાનો રકમ મોકલાય.

હિંદુસ્તાનના અખબારો

(હીંદી ભાષા ઉપરથી)

ગોંડલ, ધોરાજી, સાબરકાંઠા, જેતપોરના મુખ્ય ખાને વસતા કડવાઓમાંથી દયા ગ્રામણી. મંડળ સ્થાપવા સંબંધે વિચાર ચલાવવાને એકઠા થયા હતા. કેટલીક ચરચા ચાલ્યા પછી સર્વાનુમતે મંડળ સ્થાપવાનું નક્કી કરવામાં આવતાં હાજરી આપનારાઓએ મેંબર તરીકે નામ નોંધાવી તેના દંડમાં અમુક અમુક રકમો ભરી હતી. મંડળનો હેતુ દેશમાં દુકાળ પડતાં ગરીબ જ્ઞાતીબાંધવોને યાનગી મદદ કરવાનો રાખવામાં આવ્યો છે.

જામનગર સ્ટેટના વડા કાઉન્સેલર પ્રીન્સ હરભમજી રાજ્યના પ્રગણ્યાઓમાં પ્રજાની સ્થીતિ વિગેરેની તપાસ માટે નીકળ્યા છે.

દ્વારકા અને તેની આજુબાજુના ગામોમાં મરકીઓ દેખાય દીધો હતો, ને ભારે રૂપ પકડેલું હોવાથી દ્વારકાં અને તેની નજીકના વરવાળા ગામના રહીશો ગામ છોડી બહાર રસ્તે ઝુંપડાં નાખી રહે છે.

કીબડી ખાતે થોડા વખતથી મરકીના કેસો થતા બંધ પડવાથી તેને મરકીથી મુકત થયેલા વિભાગ તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

ભાવનગરમાં ખેતીવાડી તથા દેશી હુન્નર ઉદ્યોગના પ્રદરસનનું કામ તડામાર ચાલે છે. એકઝીબીનસન આવતા લાગેલ છે.

ભાવનગર ખાતે ખેતીવાડી અને હુન્નર ઉદ્યોગનાં ભરવામાં આવનારાં પ્રદરસનમાં વડોદરા, જુનાગઢ, જામનગર અને બીજા જીંદરનાં રાજ્યો તરફથી એકઝીબીનદાન મોકલવામાં આવનાર છે અને તેને યુનીફોરમ આપવામાં આવશે.

વઢવાણ કેમ્પ ખાતે થોડા દિવસથી મરકીના કેસો થતા બંધ પડવાથી તેને મરકીથી મુકત થયેલા વિભાગ તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

વીરમગામની જગાત કાઢી નાંખવા અમદાવાદ ખાતે અમદાવાદની ચેમ્બર્સ મળી હતી. આ જગાત કાઢી નાંખવા સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ફોર ઇન્ડીયા સાહેબ સાથે વિચાર ચલાવે છે.

કચ્છ માંડવી ખાતે મરકી શરૂ થઇ છે.

કચ્છમાં આવેલ મોચલા ખાતે રબી આશ્રમ ખોલવાની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી.

ધી ગુજરાત મેન્ડલીનિઝ શુગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની તરફથી ચુરોપી બનાવટને મળતા સ્વદેશી ફ્રેમ્સ શુગ અમદાવાદમાં બનાવવામાં આવે છે.

અમદાવાદના માણેકચોક ખાતે ગોલડન મારકેટમાં એક ભયંકર આગ લાગી હતી, જેથી ૯ દુકાનો બળીને ભસ્મ થઈ ગઇ હતી, અને બીજી ચાર ઇમારતોને નુકશાન થયું છે. આગથી નુકશાની આશરે રૂ. ૫૦ હજારની આડસટવામાં આવે છે.

ધુળેટીના દિવસે નકારા શબ્દો બોલવાનો રીવાજ નાબુદ કરી એક સ્વદેશાભિમાની સ્ત્રીઓની ફેલાવો થાય એવા રિવાજ દાખલ કરવાના હેતુથી નડીઆદમાં કેટલાક જુવાન માણસોએ ધુળેટીના દિવસે રાત્રીના વખતે હીંદ દેવી ની જુની સાથનું સરઘસ કાઢયું હતું, જે આખા શહેરમાં ફેરવવામાં આવ્યું હતું. લોકો હીંદના દેશ ભક્તો દાદા, તીલક, પાલ, લાલ, સુરેંદ્ર, ગોખલે વિગેરેની જય બોલાવતા હતા.

શ્રી બોડા વેદશાળાનો પાંચમો વાર્ષીક ઉત્સવ તા. ૧ લી મારચના રોજ ભદ્રકાળી માતાની ધરમશાળામાં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

બોડા મ્યુનીસીપાલીટીમાંથી આશરે રૂા. ૬૫૦૦ની રકમ ઉચાપત કરવા માટે મ્યુ૦ સેક્રેટરી તથા કારકુનને આઠ માસની સખત કેદ અને અઢારસો અઢાર રૂપીઆ દંડની ને રૂપીઆ ન ભરે તો આઠ માસ વધુ કેદની સજા ઠરવામાં આવી છે.

વડોદરા રાજ્યમાં હાલમાં એક વરસની અજમાયસ માટે એક ઠરાવ દાખલ કરી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જમીનનું ચળતર આપવા, સરકારી જમીન દબાવવા, પડોસા હકનો ભંગ કરવા અને તે સંબંધી નુકશાની મેળવવા બાબત વિગેરે એવાજ પ્રકારનાં કામોમાં મુખ્ય અધિકારીના ઠરાવ ઉપર હજુરમાં વાદ વિવાદ નહિ કરતાં તે બાબત દિવાની પ્રોસેજરમાં લાવો થવા પછી ન્યાયાસારે નિકાલ કરવો

ખાતાની ઉંચે કોલ અગત્યદાર ની બેકાળજી કે બીજી કોઇ પ્રકારની ત્રુટતા જણાયમાં આવે તો તે દુરસ્ત કરવા માટે યોગ્ય અમલદારને અગર જરૂર પડે હજુર માં રપષ્ટપણે જાહેર કરવું એમ ઠરાવવા માં આવ્યુ છે.

વેસ્ટરા કેળાયુક્ષનના માસ્તરોને પ્રમોશન આપવાની યોજના તપાસવા માટે ક.

શ્રી આનંદરાવ ગાયકવાડનાં પુત્રી ગુણુ વંતાબાઇનાં લગ્ન તા. ૨૦ મી માર્ચે સાંગલી તાબેના સરજાગીનદાર રા. રા. ઉદાજીરાવ ચવદાજીના પુત્ર પ્રીતીરાવ સાથે પનવર હતાં.

કુરંદવાડના દેશી રાજ્યમાં ખાંડનું કારખાનું કાઢવા ઉભી થએલી શેરદીમાં રૂ. ૪૫ હજાર ભરાયા પછી સરકાર હાલ વચ્ચે પડી છે.

મુંબઇના કાપડ બજારમાં વિલાયતી માલનો ઉઠાવ નહિ હોવાથી તેના ભાવ ઘટવાથી વ્યાપારીઓને હાલના લાયે રૂ. ૧ કરોડનું નુકશાન છે.

મુંબઇના હાઇકોર્ટના વકીલ મી. હરજીવન મેરીની બજાવણમે મી. જે. બંદ. સીટન ની મંજુરી નીકળ્યું તા. ચોદમી રાહે બહાલ રાખી છે.

મુંબઇ યુનીવર્સીટીના કેળવણીખાતાના અભ્યાસક્રમો જાણવા કરતાં તા. મારફતે સાયન્સ લેબોરેટરી બાંધવા કરેલી અપીલ ઉપરાંત રૂા. ૧ લાખ ડાકી આપવા છે. વ્યવસ્થાપકે રૂ. ૬ લાખ ડાકી આપવા છે.

મુંબઇમાં આવે જુદી જુદી કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓનું એક નવું મંડળ સ્થાપન થયું છે.

મુંબઇના જરથોસ્તી ઝોકરીઓની નિભાણ મંડળીની ચાળાઓના ઝગડા ઉભા થવા પહોંચી વ્યાપવાને એક નિમાયેલ થયા બારમાં મોસાલ્ક ઓફ જાહેરાત ના. પીટીટના પ્રમુખપદ હેઠળ થયેલ હતા. બહાર ચોરે ચારણી કરવા થયા બાદ બોર્ડ ઠરી બાબ બહારનું કાનાગાદ રાખવા બીજ ચારે રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો જે મુજબ ચાળાઓમાં ૬૮૮ બાળકોએ અભ્યાસ કરતી હતી અને તેમની ઉપસ્થિતી પ્રમે ચાળાઓનાં ૬૩ ટકાના બાબ ચોરોનિબાદ

મહેતા અને બાઇ ગુલબાઇ રાણીના તન મનથી મહેનત કરતાં હતાં. એ પછી મીસીસ તાતાએ ખનામો વહેંચી આપ્યાં જે બાદ મીસીસ બ્યાનીર પીટીટે એક ટુંક ભાષણ કરી બી ઉજાપણીના વધારા બાબે ટેટલુંક વિવેચન કરીયું હતુ.

તા. વાઇસરોયની મોટરગાડી કલકત્તા માં અપર સરકયુલર રોડને રસ્તે બરાક પોર જતી હતી ત્યારે કોઇએ પથરા ફેંકયા હતા જેથી ગાડીના બારણાના કાચ ફુટી ગયા હતા અને તે નામદારની કમરમાં એક પથરો વાગ્યો હતો. છુપી પોલીસે પથરા ફેંકનાર તરીકે એક ૧૭ વરસના છોકરાને સાથી કહાડયો હતો. માજીસ્ટ્રેટે છોકરાને દંડની સજા કરી હતી ને એવું જણાવ્યું હતું કે બંગાળામાં ગોરાઓ તરફ એવી રીતની વરતણુંક ચલતી જતી હોવા થી સજાનો દાખલો બેસાડવાની જરૂર છે.

મદ્રાસના તાર ખાતામાં બાલુઓને કામે લગાડવાની યોજના તરત અમલમાં મેલ વાની સુચનાઓ ત્યાંના તાર ખાતાના સત્તાવાળાને મળી છે.

શેઠ તાતાની સખાવતવાળા બોમ્બેહોસ્પિ ટાલમાં ૬ બ્લરીટયુટના ડોકટરોનું જોખા વવુ નકી થયું છે અને તે બ્લરીટયુટના પેટ્રન તરીકે માજીસ્તારના રેસીડન્ટના પ્રમુખ પણા હેઠળ એક કમીટી તા. વાઇસિરોયે નીમી છે.

અમરનાથના મંદિરમાં પેર પહોંચવા માર્ગે જે નવી એક સડક તથા રેલવે બાંધવાની યોજના કરવા નીમાયેલી કમીશન નીમા તેની તપાસ કરવા આગળ પણ છે.

મી. અજીતસિંહના ભાઇ કીશનસીંગને 'પંજાબી' પત્રના ઉલ્લેખ મુકદમા પ્રસંગે ડેપ્યુટી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ઉપર હુમલો કરવા ના આરોપ માટે જે સજાના હુકમ કેદ ખાનાની સજા કરવામાં હતી જે ઉપરની અપીલ રદ થઇ છે.

કરાંચીમાં તરફ સકરી બાબે ગુરૂકુળના મેળાવડો થયેલો. જેમાં ગાલા સરઘરાસંઘ મગનલાલ કેળવણી ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું જે સાંભળવા દરા હજાર માણસો હાજર હતાં. ગોકલદાસ મારફત પત્ર 'મરાઠા' ના અધિપતિ મી. કેલકર તથા સર ગુરૂદાસ બેનરજી પણ હાજર હતા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

કલેરમાઉંટના કુંભાર પરબુ લખજીની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૯મી મેએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબન રીલ્ડ ઓટમાં આમદ વાહેદ અને કુ. નામથી વેપાર કરતા ભાગીદા આમદ વાહેદ અને ઇબ્રાહામજી વાહેદ અરસ પરસ સમજુતી કરીને જુદા પડયા છે, અને હવેથી રીલ્ડ સ્ટ્રીટ નં ૧૦૨ વાળું તથા ૧૦૬ વાળું બીઝનેસ આમદ વાહેદ ચલાવશે, અને તેના સંબંધમાં હવેથી ઇબ્રાહીમજી વાહેદ કોઇ રીતે જોખમદાર નથી એવી નોટીસ ગેઝેટમાં છે.

સીલ્લુના મુનુકાલ રામીઆની મીલ્કત સંબંધમાં લેણદારોએ ડરબન, સ્મીથ ઓફ, ૩૨-૩૩ કલબ આરકેડમાં એચ ફેલોઝ સ્મીથને તા. ૨૫મી જુન સુધીમાં દેણ ભરવું; તથા લેણદારોએ તેજ ઠેકાણે તેજ તારીખ પહેલાં પોતાના દાવા નોંધાવવા.

ડરબનના સ્ટોર કીપર ઇબ્રાહીમજી ઠાકર ની મીલ્કત સંબંધમા લેણદારોએ ઉપર જણાવેલ ઠેકાણે એચ. ફેલોઝ સ્મીથને તા. ૨૫મી જુન સુધીમાં દેણું ભરવું, તથા લેણદારોએ તેજ તારીખ સુધીમાં પોતાના દાવા નોંધાવવા.

ડરબન, ઇંડિયન બજારના દાજી ઇબ્રા ગોલની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૨મીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

વેરૂલમ, રેડહીલના મંગરૂએ તેના લેણ દારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૫મી મેએ, તથા ૧૨મી મેએ વેરૂલમ કોરટ હાઉસમાં ભરાશે.

સ્ટેંગરના આયગપેરૂમલ પડીઆચીની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદા રોની મીટીંગ તા. ૧૨મી મેએ સ્ટેંગર માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

પોર્ટ નાતાલ. ૨૬૯૦ સીટસના ફરમાદ આવી ઉપરે ફરમજ અલીનો મીક્કતના સંબંધમાં વાંધાણુંના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમા રજુ થયા છે. જ્યાં તે તા. ૧૯ મી કે મુદતી તપાસણીમાટે મુલ્તવી રહેલ છે.

ઇલાગોઆબે ઇંડિઅન લાઇબ્રેરી

ડેલાગોઆબેની ઇંડિઅન લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી તા. ૨૬ મેના કાગળમાં લખે છે કે:—

"ઉપર જણાવેલી લાઇબ્રેરીની બેલેન્સમાં માર્ચ માસની આખરે પા. ૬-૧-૬ા હતા. જ્યારે એપ્રીલ માસમાં મેંબર ફી વગેરેના પા. ૧-૬-૦ આવ્યા તે ગણી પા. ૭ ૦-૬ા થયા. તેમાંથી બાકી વગેરે ખરચના પા. ૬-૨-૬ા બાદ જતાં તા. ૨૦મા એપ્રીલ ૧૯૦૮ સુધીમાં પા. ૧-૭-૧૦ બેલેન્સના છે.

ગયા માસના મેંબરોના નામ ઉપર ૬૮ પુરતા કરવુ થયા હતા. જ્યારે ૫૦ ગ્રાહકોએ લાઇબ્રેરીમાં આવી વાંચવાનો લાભ લીધો હતો."

સ્ટીમરોની હિલચાલ

[નાતાલ ડાઇરેક્ટ લાઇન.]

અમકુલી—તા. ૨૨ મીએ કલકતાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

" —તા. ૨૧મી મેના કલકતા જવા ઉપડશે.

અમકુલી—તા. ૭ મીએ ડરબન આવી પહોંચી છે.

" —તા. ૧૪મી મેના કલકતા જવા ઉપડશે.

અમલાઝી —મેની આખરમાં કલકતા જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

કેનઝલર—તા. ૧૬ મીએ મુંબાઇ જવા ઉપડશે.

[ઇંડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

મરેક્ક—તા. ૨૭ મીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

જાહેર ખબર.

આથી સરવે લોકોને જણાવવામાં આવે છે કે હમારી આગલી દુકાન એલ્ગ્રાન્યુ રોડ ફ્રેર્સબર્ગ આગળથી બદલી હમારા નવા બંધાવેલ મકાનમાં મીનાર સ્ટ્રીટ ન્યુટાઉન નવી મસ્જીદની સામે આણી છે. જ્યાં જહારના આદમીઓને રહેવા વિગેરેની સગવડ રાખવામાં આવી છે.

૧. હમારે ત્યાં દરેક જાતનો સુતરાઉ, રેસમી તથા વુલન કપડ મોટા જથ્થામાં રાખવામાં આવે છે. તેમ તયાર સીવેલો ઓરત, મરદ, બચ્ચાં વિગેરેનો માલ નટ, શર્ટ, સીંગલેટ, બ્લૌઝ, પેટીકોટ, પાયજામાસુટ, બુટ, તથા શુઝ. ગ્રોસરી વિગેરે દરેક જાતનો માલ મોટા જથ્થામાં મંગાવીએ છીએ.

૨. જોબ્સલાઇન, ઉમેજ અથવા પડતર માલ પણ હુંગે ખરીદીએ છીએ, તેમ વેચીએ છીએ.

૩. કેટલોઢ માલ બાસ વિલાયતથી કેક્ટરીમાં તૈયાર થઇ હમારે ત્યાં ડાયરેક્ટ આવે છે. અને કેટલોઢ કેક્ટરી આપે હમારે બંધાવેલ છે, જેથી બીજા વેપારીઓ તે માલમાં હમારા માલ સાથે સરખામણી કરી શકતા નથી. જે હમારા ઘરાકો જાણે છે.

૪. જહારના ઘરાકોના આર્ડર ઉપર, કાગળોપર તેમ કામકાજ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તેમ બીજા પણ કીકાયત ગણવામાં આવે છે.

૫. ખરીદી વખતે ઘરાકો લેનથી જહાર ખરીદે અને બુલ સુક કરતા હોલ સેલ રેટે સુધારી લઇ સમજ આપવાનો હમારી દુકાનમાં રિવાજ છે.

૬. બીજા વેપારીઓનો માલ પણ હુંગે ૫ ટકા ડીસકાનથી સારા ભાવે વેચી આપીએ છીએ. તેમ મંગાવી આપીએ છીએ. મોકલનારના માલની આવી કીંમત ઉપજે છે. કારણ કે હમારે ત્યાં ઘરાકોની બહુ આવ જા છે.

હમારી દુકાનની મુલાકાત લઇ તેનો લાભ લેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસ માટે નીચેને સીરનામે લખો.

ધનજીસ્વામી. સુલેમાન ઇસમાઇલ મીયાની કું.

P. O. Box 3625, Phone 2548. ૨૬ ૨૮, ન્યુટાઉન.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
ચાવલ માંન્ન રજસ્તાની	૨૪ ૬ થી	૨૫ ૦
બીજાડાના ,,	૩૦ ૬ ,,	૩૧ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
એફ. ડી. આર. ,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૦
ચીની સક્કર ,,	૨૫ ૦ ,,	૨૬ ૦
ચુંડાના ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૨ ૦ ,,	૨૨ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૦ ,,	૨૩ ૬
મસુરની ,,	૨૩ ૦ ,,	૨૪ ૦
મગની ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની ,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૭ ૦
,, દાળ ,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૬
વટાણા ,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૬
મકાઇ ,,	૬ ૦ ,,	૬ ૬
બાજરી	૧૮ ૦ ,,	૧૮ ૬
કાચું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬ ,,	૪ ૦
એરંડીનું ,,	૨ ૧૧ ,,	૩ ૧
મીઠું ,,	૩ ૬ ,,	૩ ૧૦
નાળીએરનું ,,	૪ ૩ ,,	૪ ૬
બાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮ ૬ ,,	૧૯ ૬
પીળી ,,	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૬ ૦ ,,	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૦ ,,	૧૩ ૩
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ	નથી	
અરચાં ...	૦ ૪॥ ,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પૌ	૮-૫-૦ ,,	૮ ૧૦
પોરબંદર ,,	૮ ૧૦ ,,	૯ ૦
પાસરીન ,,	૬ ૬ ,,	૭ ૬
,, વાઇટ રોસ	૮ ૫ ,,	૮ ૫
,, ,, ગાલન	૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૨ ૦ ,,	૧૩ ૦
દુલી	૬ ૬ ,,	૭ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૩ ,,	૧૩ ૬
સાબુ સીક્સ સ્ટોન	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ ,,	૧ ૯
મોમીઝ લાયન	૨ ૧૨,,	૩ ૦
સોપારી સેવરમની	૦ ૧૬ ,,	૧ ૦
નીડલ પોઇંટ સીમરેટ	૧૭ ૦ ,,	૧૭ ૩
દુધ નેસલનું	૨૦ ૬ ,,	૨૧ ૦
નીબુ (લીવરપુલ)		
જુસ્તા ઓકની	૪ ૩ ,,	૪ ૬

PROSPECTUS.

Asiatic Trading Company, Limited.

To be registered under the Limited Liability Laws of the Transvaal Colony and elsewhere.

PROVISIONAL DIRECTORS:

CHUNILAL PANACHAND PANCHOLIA, Esq. (Managing Director). GURVANTRAI A. DESAI, Esq., BHANABHAI CHHANABHAI, Esq., NAROTAMDAS AMTHABHAI PATEL, Esq., NAGARJI HARIBHAI, Esq., DOOLABDHAS VERABHAI, Esq., NAROTAM KALIDAS, Esq., BUCAS ISMAIL, Esq., RUTANJEE RUGHNATH, Esq., A. M. CACHALIA, Esq., E. I. ASVAT, Esq., ANANDAS PRAG, Esq., J. CORWAY, Esq., G. MANSON, Esq., LEUNG QUEE, Esq. (Chairman of the Chinese Association), LALBHAI GOVINDJI PATEL, Esq., LALBAHADUR SINGH, Esq., OTHAWJI KANJI, Esq., V. APPASAMY, Esq., ISMAIL ESUFJI RAHJI, Esq., MOOSA EBRAHIM PATEL, Esq., KURSANDAS KEWALDAS DESAI, Esq., DEWABHAI NAGERJI, Esq., ALLIBHAI ABDOOLE, Esq.

BANK:

BANK OF AFRICA, LTD., JOHANNESBURG

SOLICITOR:

DR. C. VAN DYK MATHEY, L.L.D., GOLDERICK BUILDINGS, JOUBERT STREET, JOHANNESBURG.

SECRETARIES:

A. M. CACHALIA, Esq., G. P. VYAS, Esq.,
OFFICES: 71 AVENUE ROAD, FORDSBURG, JOHANNESBURG. P.O. BOX 1730.

AGENTS:

M. M. KHANDERIA, Esq., P.O. BOX 160, PIETERSBURG.
PURSRAM LUCHERAM, Esq., 10 QUEEN STREET, CAPE TOWN.
HAZURASING DHARMASINGH, Esq., P.O. BOX 292, GERMISTON.
M. M. JOSHI, Esq., P.O. BOX 1157, PRETORIA.

Application Forms may be obtained from all our Agents.

CAPITAL:

The Capital of **£10,500** sterling to be divided into **21,000** Shares of **10s.** each, which Capital may be increased, if necessary, at any later date by resolution to an amount up to **£50,000** sterling.

WORKING CAPITAL:—16,000 Shares to be issued to provide Working Capital	£8,000
RESERVE CAPITAL:—4,000 Shares to be held in reserve, to be issued as and when determined by the Directors	£2,000
VENDOR:—1,000 fully paid up 10s. Shares to be issued to the Vendor ...	£500
	£10,500

SHARES:

16,000 Shares are now offered to the Asiatic public for subscription and are payable 5s. on application, and the balance on allotment, that is to say after registration of the Company, 5s. will be received on handing over of the Share Scrip.

OBJECTS:

To secure the sum of £10,500 to float a Company which shall be styled and titled the ASIATIC TRADING COMPANY, LIMITED.

To further Asiatic and especially Indian industry and trade throughout South Africa and elsewhere.

To establish branches in all the principal towns of South Africa, India, and in London.

Members and Shareholders of the Company shall, without exception, consist of no other nationality than Asiatic.

To secure suitable buildings, stores, warehouses in Johannesburg, etc.

Our main object demands further explanation for intending Shareholders. Hitherto most Asiatics have entered South African Countries with no further view than that of becoming hawkers or small shop-keepers, largely depending upon European merchants to enable them to carry on their business, but, in the majority of cases Asiatics are exploited and contemptuously treated.

The Company will endeavour to [illegible] all such difficulties.

The Company will endeavour to derive the advantage of being the first ASIATIC TRADING COMPANY, LIMITED to [illegible] this Share List for general, therefore, take this opportunity of inviting Shareholders in the Asiatic

મદદનજર.

એશીઆટીક ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ.

ટ્રાંસવાલ કોલોનીના લીમીટેડ કુ ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કરવામાં આવશે.

મુદતી ડાયરેક્ટરો.

રા. રા.	ચુનીલાલ પી.પચોટીઆ(મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર)	રા. રા.	ગુણવંતરાય ■. દેસાઈ.
,,	બાબુભાઇ છાબુભાઇ.	,,	નરોતમદાસ અમથાભાઇ.
,,	અલીભાઈ આદુરજી.	,,	નાગરજી હરીભાઇ
,,	દુલ્લભભાઈ વીરાભાઈ.	,,	નરોતમ કાળીદાસ
,,	બગસ ઈસમાઇલ	,,	રતનજી રૂગનાથ.
,,	એ. એમ. કાછલીઆ.	,,	ઈ. આઈ. અસવાત.
,,	અંબાવીદાસ પ્રાગ.	,,	જે. કોનવે.
,,	જી. મેનસન.	,,	લ્યુઅંગ કવીન. (ચાઇનીઝ એમાર્ક સેરેગ
,,	લાલભાઈ મોવીંદજી.	,,	લાલ બહાદુરસીંહ
,,	ઓધવજી કાનજી.	,,	વી. આપાસામી.
,,	ઇસમાઈલ કસમ રાધજી.	,,	મુસા ઇબ્રાહીમ પટેલ
,,	કરસનદાસ કેવળદાસ દેસાઇ.	,,	દેવાભાઇ નાગરજી.

બેંકરો.

બેંક ઓફ આફ્રિકા લીમીટેડ; જોહાન્સબરગ.

સોલીસીટરો.

ટી. સી. વાન ડાઇક મેથી, એલ. એલ. ડી.,

ગોલ્ડરીમ બીલ્ડીંગ્સ, લગાર્ડ સ્ટ્રીટ, જોહાન્સબરગ.

સેક્રેટરીઓ.

એ. એમ. કાછલીઆ એસકવાયર, જી. પી. વ્યાસ એસકવાયર.

ઠેકાણું: ૭૬, એવેન્યુ રોડ ફોર્ટસબરગ, જોહાન્સબરગ. પી. ઓ. બોક્સ, ૧૦૭૦.

એજંટો

રા.	એમ. એમ. ખારેરીઆ,	પી. ઓ.	બો. ૧૬૦,	પીટરમારીત્ઝ
,,	હજુરાસીંગ ધરમસીંગ.	,,	૨૬૨,	જરમીસ્ટન.
,,	એમ. એમ. જશા	,,	૧૬૫૭,	પ્રીટોરીઆ.,
,,	પરસુરામ ઘણીરામ,			કેપટાઉન

શેરની બારદાનના ફરમ્સ તથા બ્રોકરો પાસેથી મળશે.

થાપણ પા. ૧૦,૫૦૦.

શી. ૧ /– નો એકેક એવા ૨૧,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે. એ થાપણને પા. ૫૦,૦૦૦ સુધી વધારવાની સત્તા રાખવામાં આવી છે.

		પા.
ચલણી થાપણ :	ચલણી થાપણ તરીકે રાખવા શેર ૨૧,૦૦૦ની કીંમત...	૮૦૦૦
રીઝર્વ થાપણ :	જરૂર પડયે ડાયરેકટરના ઠરાવ મુજબ વાપરવા માટે ૪૦૦૦ શેરની થાપણ... ...	૨૦૦૦
વેંચણ:	પુરા ભરાએલા ૧૦૦૦ શેરની વેચનારાઓને આપવાની થાપણ	૫૦૦
		૧૦,૫૦૦

શેરો.

લોકોના ખરીદવા માટે ૧૬૦૦૦ શેરો ખુલ્લા મુકવામાં આવ્યા છે. દર શેર દીઠ ૫/– અરજીની સાથે તથા બાકીના ૫/– એલોટમેંટ વખતે (એટલે કે કુંપની રજીસ્ટર થયાં પછી શેર આપવામાં આવે ત્યારે) ભરવા.

હેતુઓ.

એશીઆટીક ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડ નામની કંપની ચલાવવા માટે પા. ૧૦,૫૦૦ની રકમ ઉભી કરવી.

એશીઆટીક અને બાસ કરીને હીંદી વેપાર ઉદ્યોગને દક્ષિણ આફ્રિકામાં તથા બીજી જગ્યાએ ફેલાવવો.

દક્ષિણ આફ્રિકાના અને હીંદના મુખ્ય શહેરોમાં તથા લંડનમાં શાખાઓ સ્થાપવી.

કંપનીના શેરો અને શેર હોલ્ડરો તરીકે એશીઆટીકોમાં દાખલ થઈ શકશે.

જોહાન્સબરગમાં વેરહાકિસ માટે સારા મકાનો ગોળવવા.

શેર હોલડર કન્ટ્રાકટરોની બાબત માટે અમારો હેતુ વધારે ખુલ્લી રીતે સમજાવવો જોઇએ. આજ સુધી દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવતા એશીઆટીકો મોટે ભાગે ચાલતી ગાડીમાં માલ લઇને ફરનાર તરીકે, અથવા તો નાના દુકાનદારો તરીકે ધંધામાં જોડાય છે; તેમને પોતાના બીજનેસ માટે ગોરા વેપારીઓ ઉપર બહુ આધાર રાખવાનો હોય છે; અને તેથી ઘણે પરે કેટલાંયે એશીઆટીકોને દબાવું પડે છે અને અપમાન સહન કરવાં પડે છે. ઉપરની મુશ્કીલનો દુર કરવા માટે આ કંપની ઉભી કરવામાં આવી છે.

આ કંપની બંધિયમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં સ્થપાએલી પહેલી એશીઆટીક ટ્રેડીંગ કું. લીમીટેડ ગણાશે. માટે આ કંપનીના શેર હોલ્ડર થવાની તક બધા એશીઆટીકે તુરત લેવાની છે.

ધી એશીઆટીક ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડ.

નં૦.....

શેરની અરજી.

સેક્રેટરી, એશીઆટીક ટ્રેડીંગ કું. ની, જોહાન્સબરગ

સાહેબ,

ઉપરની કું. ના ૨૦/– ની કીમતના દર શેરવાળા પુરા શેર.....ખરીદવા હું અરજ કરું છું, અને તેમાંથી દર શેરે ૫/– લેખે પા.....ની રકમ આ સાથે મોકલું છું; તથા દર શેરે ૫/– લેખે બાકીની રકમ શેર મળતી થયને ભરવા બંધાઉં છું. જે અરજીમાં માગ્યા છે તેટલા બનાવે શેર મને ન મળી શકે તો તેથી ઓછા જેટલા મળ શકે તેટલા ખરીદવા હું કબુલ થાઉં છું; અને આ કાગળ પરે કંપનીના કાનુનપર સહી કરવાની તમને સત્તા આપું છું.

પુરૂ નામ
સહી
ધંધો
રહીશગામ
તારીખ

THE ASIATIC TRADING COMPANY, LIMITED.

P.O. Box .....

Johannesburg,

.....190...

RECEIVED this ..... day of ..... 190...

from ..... the sum of £ .....

being first instalment of 5s. per Share on the Asiatic Trading Company, Limited in terms of the application.

For the Asiatic Trading Company, Limited,

Secretary.

Please Note that this receipt is to be returned with the Letter of Allotment in exchange for the Share Certificate.

No.....

THE ASIATIC TRADING COMPANY, LIMITED.

APPLICATION FOR SHARES.

The Secretary,
Asiatic Trading Company, Limited,
Johannesburg.

Sir,

I beg to apply for..... Shares of 10s. each in the above Company, and herewith forward the sum of £....., being the sum of 5s. per share on application, and I agree to pay the balance of 5s. per share on allotment, that is to say, when scrip is handed over and I further agree to accept the number of Shares applied for or any lesser number which may be allotted to me, and I hereby authorize you to sign the Articles of Association on my behalf.

Name in full .....

Usual Signature.....

Occupation .....

Address .....

Date .....190...

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

VANMALI KOYA
General Dealer.
Cor. Commissioner & Kruger Sts.
P.O. Box 284, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
118 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box. 332, DELAGOA BAY.

રબર સ્ટૅંપ
ગુજરાતી અથવા ઇંગ્રેજીમાં,
ઓર્ડર મુજબ બનાવી આપવાનો સોદો છે
મોકલે તરત ઓર્ડર આપો.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
58, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦,
જોહાન્સબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add.: "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ મીજાકૂબ્રથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
ડબ્લ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબર્ગ, કેરીસન અને મેઈન સ્ટ્રીટના ખુણાપર. લીક્સ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ બનાવટ,
બરોબર તૈયાર રાખેલ: અને તુરત
બદલામાં જોવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરો કરો.

TO LET
"Indian Opinion" Office,
— FOR SUBBLE-TAMPS —
in different languages.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box
Market Square,
KRUGERSDORP.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Pinbander."
Telephone 864.

સસ્તો અને સારો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બીજા બધા જાતીના ચૂંટ વગેરે બનવની કમાણી નીચેને સરનામે મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Croton Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marquez

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
109 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

ચાંમડા ખરીદીની ઈચ્છે.
ઉત, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકરાં નાં ચામડાં, વેકસની ખાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ ઇચ્છે.
T. Sutton Flack
& Co.,
ESTABLISHED 1868.
870, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. O. KURG.
P.O. Box 28. Telephone, 823.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL.

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટલ મરચંટ.
ઇડિગન ગ્રોસરી જ્યાંથી હિંદુસ્તાન
ની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે
છે. બાજુ ની ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું–સરસ ચાવલ–ચોખું ગંધીઆણું–જય
મધ. અજમાએશ કરી જુઓ
STAND 512, 12th Street, VREDEDORP
Box 6931, JOHANNESBURG.
Telegrams "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

ઝોહાન્સબરગ પ્રોડયુસ કમીશન
એજન્સી.
(માર્કેટ સ્કવેરની)
મરચેંટ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી
એ છીએ. પૈસા તરતજ મુકવવામાં આવે છે
૨૬ અને ૨૭ મારકેટસ્કવેર હાઉસ
ફોરનર કમીશનર અને ઈસ્ટેટ ઓફિસ
બોકસ ૫૮૦ તારનુ સીરનામું "આના"
ઝોહાન્સબરગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 44 Tel Addr. "PORTLANDER."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન
એજંટ.
બોકસ ૮૮. ૧૩૬ ક્વીન સ્ટ્રીટ.
દરબન.
Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MANKMAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97 Tel Addres "MANKMAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
[illegible]
P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
38 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
BROAD WAY,
Tel. Address "HOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

ફ્રટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

ફ્રટરની કંપની ખાસપણ ધોકેને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પરાકેને દર ચારેશા દોઢ ટકા રીબેટ આપવામાં આવે છે.

ફ્રટરની કંપની તાર આપતા અગાઉથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

ફ્રટરની કંપની તાર મોકલનાર તમા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાંઈપણ પણસા લેવામાં નથી આવતા ફ્રટરની ખાસ ખોટ બુક છે તે ઘણે રીતે ઉપયોગી છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ખોટ સાચવામાં તાર મોકલવાથી બન્ને સસ્તે દરે ઝાજ ઉપયી શકાય છે.

જ્યારે ફ્રટર ખોટમા આવેલા તાર ફ્રટરની કંપની તેના ચાલુ ખરી લેનાર બન્નેને ફોન કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

ફ્રટરની ઓફીસો,
ફ્રટરની ખીલવાડ,
સેંટ જ્યોર્જસ સ્ટ્રીટ,
અમપણ ફ્રટરની એજન્સી,
૫૬ કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

PRICE 3D.

INDIAN OPINION

Vol. 6 Phœnix, Natal, Saturday, May 19th, 1906. No. 20.

JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 1321.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dhall, Ghee" Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Smoked Fish, various Kinds of Spices, Nuts, Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

ઉપરની વસ્તુ કાયમ મળતી રહેશે. ઘરાકોની સેવા કરવામાં આવશે.

TO LET HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK

મોટા લાભની વાત.

"બી. બ્રાંડ" નો માલ પ્રમાણિક રીતે બનાવવામાં આવે છે. તેથી "બી બ્રાંડ" નો માલ વાપરવાથી તમને લાભ છે. એ વાત ઘરોઘર છે કે જે વાપરવાથી તમે હજારો ઘરોને ઉપયોગ રીતે વખાણ્યા કરી રહ્યા. તેમજ ઘરોઘર પોતાના દોસ્તોને તેની ભલામણ આપી શકે.

DURBAN: 461 SMITH STREET, P.O. BOX 393 Telegrams: "BEETLE." JOHANNESBURG: 156 MARKET STREET, P.O. BOX 12

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Consignment. Liberal advances.

Enquiries and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Prices and Prompt Returns.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ વેચવા ઘરોઘર સારી ભલામણ જોહનીસબર્ગની બજારોમાં જોવી આપવામાં આવે છે. ઘરાકો તરફથી મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES:—Beckett's Building, Market Square

BOX 1015. Telegraphic Address: "TOMASELLI." Telephone 118

Sultman Ismail Mia & Co.,

IMPORTERS & EXPORTERS.

સુલ્તાન ઇસ્માઇલ મિયાંની કં. તરફથી બધાયને ખબર આપી વખતોવખત આવી છે,

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Box 3355 JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી ઉપજના વ્યાપાર વીશે

આ ઉપજના વ્યાપારમાં ઘણો ફાયદો છે. તો

પુરેપુરા ખરીદ વેચાણ માટે લખો.

બોક્સ ૨૬૦. પીટર્સબર્ગ.

જાપાનીઝ માલના વેપારી.

તમારા ઘરોઘર માલના ઘરાકો તમારી પાસેથી જાપાનીઝ માલ ખરીદવા ઇચ્છે છે તો તમારે ઘરોઘર જાપાનીઝ માલ ખરીદવા જવું પડે છે. તમારે તમારા માલ બીજાને ત્યાંથી ખરીદવા જવું પડે છે.

M. D. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Pressed from Pure Mustard

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસ્તુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલ

SOUTH AFRICAN OIL Co.

P.O. Box 949,

154 Grey Street, Durban.

વેપારીનાં ધ્યાન.

બળતણનાં લાકડાં

વીસ વીશ વરસથી કરીને

૮ કુટના ટુકડા.

પ્રસંગ ખાસ્સા વાજબી.

કાયમ, મોર્ચે ટુ ઓર્ડર.

ઈ. એ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, E. Aboobaker Amod

તરફથી વેરાળના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 1737 134, West Street, DURBAN. Telegrams "Aboobaker"

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Booties,
Combinations,	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks.	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTERS despatch Cablegrams daily to India, the Far East, Europe, Australia, North America, and allow a rebate of 10 per cent. on Cheques for regular senders.

REUTERS issue monthly Messages by Mail or Telegraph to all parts of the world.

REUTER'S contain the addresses of merchants and manufacturers, lists of exports, Trade Journals, Market reports, Mail Notice Code, which is the most detailed of any Mail Code yet published, enables orders to be given with fullness.

An edition specially adapted to Reuter's Code has been issued to the merchants in INDIA Langenage.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Cable Address—

Reuter's Agency, Reuter's Building, Reuter's Agency,
Darle Buildings, St. George's Street, The Corner House,
53 Field Street, CAPETOWN Commissioner St.,
DURBAN. JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	4/6	પાયજામા	થી ૧ ૪ ૬
,, Jackets ,,	3/	કોટ	થી ૧ ૪ ૬
,, Shirts ,,	1/	શર્ટ	થી ૦ ૧૨ ૬

Note the Address

COMMERCIAL ROAD, DURBAN

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં ઈસ્ટઇન્ડિયા બજારોના ઉમદા જેવા નાતાલની પે, જેવા ઉતારવે બહુ મોહનબ આવે અવશે. બાલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box [illegible]

Telegraphic Address "[illegible]" Telephone No. [illegible]

ઈ. પી. ટ્યાબ,

મોટરીઆ અને જેલ-બનાવટ, ઉત્પાદક

ઉત્પાદક ને વેપારી ઉ.

31 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5830

JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHOAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale importers

Cable Address "NANJEEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

Tel. Add. "[illegible]" P.O. Box [illegible]

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS.

P.O. Box [illegible] Cable "CAJEE."

[illegible] MIDDELBURG

ટી. બારસો અને સન્સ

કાંબળે ઉપર ઉત્પન્ન અને બધા વસ્તુઓના ઉત્પાદક

સારામાં સારા, પણ બિનજરૂરી ખર્ચ-બચતને પ્રયત્ન. સસ્તામાં સસ્તા ભાવ ઉપર ઘણી મળી શકશે.

ઉત્પાદક અને વેપારી ઉ.

તારનું સરનામું, "[illegible]"

ટેલિફોન નંબર, [illegible]

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને કમિશન એજન્ટ,

ઘરની કેરબા અને બીજા ઘણા માલનો ઉત્પાદક

આફ્રિકા ટ્રેડ [illegible] (ઝવેરી બજારમાં.)

ટેલિફોન નંબર [illegible]

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Importer of [illegible]

India and England,

Also Exporter of Cape Smuck.

Telegraphic Address [illegible]

Room [illegible] & Smith Bros., Durban.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સારી સ્ટીમર લાકડાના ઉકવાળી ચાલુ માસમાં અત્રેથી ઉપાડીઆમાંએ તથા બેરા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂં ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ અલાશી સ્ટીઅન છે, અને બોરીસરો બીજા કામકારો વગેરે નરમ રવભાવના. પબ્લસવાળા તેમજ માવાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ જાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ બાતરી રાખશે.

બરેબર આજે કેટલાક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામે બખત ગાળી હેરાન બેઠતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો કરર પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો બરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકુની જાણ માટે અતરે બાબાગાં નખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર બરસે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પુરતા પેસેંજરો યવથી ઉપાડીઆવેથા જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકુલી અને અમકુલી દરબનથી કોલંબો બોર મદ્રાસ દો કે કલકત્તા રવના હોગી.

અમકુલી ટન ૨૯૦૦ તા. ૨૧ મે.

ஒரிட்டாஸ் ஸ்டீமர் கம்பனி.

"அம்கூலி" டன் 2,800 மேமாதம் 21ந்

கொலம்பு மதிராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

ખી. ખમરાહિમ ઇસમાઇલની કું.
૧૨૪, ૧૨૬, ૧૨૮ કોમર્સીઅલ રોડ દરબન.
Telegraphic Address Kathorian
P. O. Box 125.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. દરબન.
King & Sons,
West St. Durban.

FOR SALE.

Fresh and Preserved

CAPE SNOEK.

Wolesale and Retail.

9 - per dozen.

Ahmed Halim,

Box 5023. JOHANNESBURG

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Post free) 12/6

Half Yearly 7/6

Single ...

Postage and Packing ...

Half ... ...

Quarterly ...

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031. Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031. Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980. Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031. Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369. Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990. Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999. Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999. Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651. Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999. Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031 Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij. (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahbuddeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Rasenia,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Aslam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheman,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pahoomul Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

R. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 240.
Hormajee Bogey,
Box 232.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hossen Mogan,
Box 92.
Nanjee Dharamdas & Co.
Box 141.
Noor Mahomed & Ruxji,
Box 324.
Parshotam Amrichand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalbhai
Box 94.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. Ameenaker Amod & Bro.,
Box 191, 431 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 329 Pine Street.
Bhana Parshotam,
257 Pine Street
M. C. Cassimbhai & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Visramjee Trand,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
F. D. Dhupelia, Agent,
Box 507
Ebrahim Cassoojee,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Essop & Co.,
118 Commercial Road
Esmail Dawjee Moosa,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 80 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Soliabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
171 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street
Odhav Kunji, Box 610.
Parshotam Nakabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 758, Grey Street
Lala Baboo ji,
Fruit & Produce Merchant,
80 Queen St., Box 606,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street
E. Stevens Bros.,
107 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hafiejee,
Box 13.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

HAENERTSBURG

(Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Alexandia Coomaedeen,
Market Square.
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Sulliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 2504, 2 Kort Street.
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 1420.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Gholam Mohideen,
Box 3755
Golab Prag,
Box 5990.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Omerji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
Sulliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
Abdool Tayob & Co.,
Box 5842,

Johannesburg

J. E. Parekh,
221 Market Street

V. C. Mayet,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

Indian Washermen
Wanderers, near Johannesburg.

Dhanji Motan,
Box 6951

Dookie Tara,
Box 4080.

Fakir Kalan,
Box 6021

Govind Gohadh,
Box 6034

Govind Mewa,
Box 6360.

Lakhmee Madhu,
Box 5930.

Moosa Bhikha,
Box 5999.

Pragjee Hira,
Box 5999.

Pema Jeram,
Box 651.

Rayanji Kalan
Box 5999.

Ratnpalsing,
Box 5999

D. M. Sorat,
Box 6031.

Vanmali Gosal,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Stanton Street.

Ameer Mahomed,
1 Broad Way

S. Appatharey Chetty,
2 Cross Street

Mahomed Ally,
23 Stanton Street

V. Soni, Fruit Merchant.

Shamsoodeen Bardhay
25 Front Street

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.

S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Beer Street, Malay Camp.

KRUGERSDORP

A. E. Chotabhai,
Box 33.

Essop Ebrahim Patel & Co.,
Market Street, Box 84

Hassan Ameer,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

Ismail Amod Cachalia,
Box 13

Kuka Lalloo,
Box 201.

Suleman Emamia Yusuf & Co.,
Market Square.

Yusuf Essop,
Box 234.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 108

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Boul's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.

Goolam Ally,
Box 41.

Kajee Bapoo,
Box 79.

C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal)

A. E. Bhabha,
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.

Dawood Ismail,
Box 150.

NORTHERNE

Dawjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Andorel and Devonshire Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 27.

A. Cekeldas
Merchant & Tailor,
Box 179.

Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

Mehta & Khandhria Bros.,
Box 180, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Ahmed Rahman,
Box 12.

S. D. Bajeer,
Market Square.

Moosa Hassim.

M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Purshotam,
Tailor and General Dealer,
151 Pretorius Street.

Ayob Dujee Beg Mahomed,
Box 408

Hasan Hasan
Box 57, 338 Pretorius Street.

Mahomed Ally,
Box 715, Pretorius Street.

Jamjee Narbeebhai,
Box 140, Room Street,
Bloubosrand Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.

G. P. Vyas, Agent,
Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Paruch,

Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Gheia, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.

M. D. Sandhat & Co.,
Box 35, Road Street.

A. M. Madher,
Produce Dealer

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

A. A. Gasdar,
Railway Street,

Dovdan Raghowjee,
Produce Merchan.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwansing,
58 Wick Street.

Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.

Raghvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.

Ramshvjee Devjee,
Goldsmith.

Sobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST

E. A. Bham,
Box 96.
Essop Ebrahim,
Box 15.
G.R. Mesia,
Box 1.
Vanmali Cachalia,
Box 45.

VRYBURG

Dada Gassim,
Box 54.
Ebrahim Khan,
Box 28.
Ghulam Mahomed,
Box 70.
Hajee Mian,
Box 50.
Joosub Essop & Co.
Market Street.
Joosub Hussin & Co.
P.O. Box 7.

WARMBATHS

M. E. Nanoo & Co.
Head Office: Warmbaths.
and at Nylstroom

વૈદ્યકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને રોગને જ્ઞાનની દરકાર હોય તો નવિન "વૈદ્યકલ્પતરૂ" આસીક. બાર બાર પર્વી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક અદ્દલ્યે ને ખાસ વાંચવા જેવું છે. નાગ કેરાણ સાથ અક્ષરે વધુ જટાશંકર લીલાધર સોલીસિટર, અમદાવાદ ખપવાથી ગોઠ અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. સવાત્મ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા બેટનું પુસ્તક મોકલવાનું બર્ચ ૪ વેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. ૧૫ પીંગત મટે આ રત્નની ગોરીમને લખવું.

વધુ જટાશંકર લાલાધર
ઉત્તરાવા આર્ય વૈદ્યકલ્પતરૂ બાબાદાદ

A Book and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of the Asiatic Danger in the Colonies by (J. E. NEAME)

By the [illegible]
[illegible]
[illegible]
Price [illegible]

The Ethics of Passive Resistance

PRIZE ESSAY.

PRICE THREEPENCE. POSTAGE ½d.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

વેપારીનો મદદગાર.

અગરેજી નામુ, (બુક કીપીંગ) લખતાં શીખવાની ડહી કોલેજ, કરતા સાપુરજી જીજીભાઇ કોંદરીઆ, પ્રેક્ટિસનલ એકાઉંટંટ, ઘડતા એજન્ટસ ઓફ કોમરશ્યલ સી-ટીઅર કોમરશ્યીઅલ બુક કીપીંગ સર્ટીફીકેટ ધરાવનાર:—આ [illegible] વેપારી ચલતી પદ્ધતી, વેપાર બીલવવાના સાધનો, પાકુ અગરેજી નામુ, બેન્ક્સ સીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ બાતું, બ્રાન્ચ એકાઉંટ, વીગેરે ગ્રન્થ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેજ દેશવાસી દક્ષિણ આફ્રીકાના વેપારી ઉપરાંત મુનશી, મહેનાજી વાલ્યાતર, સેલ્સમેન, સ્ટોર કીપર તેમજ બીજા મધ્યાહારીઓને ઉપયોગનું છે. આગાઉથી ઘનાર ગ્રાહકોના મુબારક નામ, ગામ, કેરાણુ લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કીંમત રૂા પાંચ નામ નોંધા મનીઓર્ડર [illegible] S. J. Randeria, P. O. Box 813, Durban. આપવા કેરાણ સંખ્યક રોડ, [illegible], જી ઘ. ચોમ. પારેખને ત્યાં બન્ને મળી નામ નોંધાવવા મહેરબાની કરવી. બીજા ગ્રાહક થવા પ્રગટ કરીયું —સી. આ. ૭ કોંદરીઆ.

Asiatic Passive Resistance

ORDER FORM

To the Manager "INDIAN OPINION"

Please reserve... ... copies of the book on Asiatic Passive Resistance for which I enclose the sum of £ ...

Name ...

Address ...

સત્યાગ્રહની કહાણી.

[illegible]

[illegible] સત્યાગ્રહની કહાણી" નામ પુસ્તકનું [illegible] કેવળ મનનું છું. તેની [illegible] આપી મોકલ્યા છે.

[illegible]

[illegible]

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MAY 16TH, 1908 No. 20

Contents

EDITORIAL COMMENT :— Page

The Natal Bills 207
Canada's Asiatic Problem 207
Churlish

OTHER ARTICLES :—

Dot Pictures in Canada 208
Lobito Bay Outrage
[illegible] 210
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 16TH, 1908

The Natal Bills

THE more one examines the Natal licensing Bills, the greater is the feeling of dissatisfaction over them. The Bills are no open challenge to the Imperial Government. They frankly and openly [illegible] not Asiatics generally. They affect not coloured people but Indians only. A Chinaman may, to-day, freely trade in Natal, save for the restrictions provided by Act [illegible] but an Indian may not. The Kaffir, properly, no thinks, is unchangeable, but the Indian, whether born in Natal or not, must not trade after a certain date. The *Mercury*, personally [illegible] who does not like Indian immigration, [illegible] trade of Indian traders. Now if [illegible] why should the Imperial Government [illegible] the Natal Ordinance to be promulgated?

But to continue. The details of the proposed legislation are [illegible] should be [illegible] property, that [illegible] be sold by the [illegible] Government, that by [illegible] the Bills, as they now [illegible] Indian [illegible] with [illegible] with [illegible] not [illegible] Natal [illegible] Mistress [illegible] points to the Imperial [illegible] we have [illegible] proposed [illegible] ever [illegible] power [illegible] Natal [illegible]

What will India do? The Indian Government, if they would faithfully discharge their trust, have a clear duty before them. They cannot see Indian emigrants being ruined and sacrificed on the altar of prejudice. But whether they realise their duty or not, it is clearly for the people of India to wake up and assert their right by protecting the interests of their countrymen across the sea. Every hamlet in India should express its abhorrence of the cruel injustice that is dealt out to their brethren who have emigrated to the colonies.

Canada's Asiatic Problem

A CORRESPONDENT ADMIRABLY gives us the following message from the *Times* correspondent at Vancouver, and Mr. Rudyard Kipling's special article to the *Morning Post*. We naturally a little doubtful of the existence of any such thing as an Asiatic problem in the great Dominion. One hears nothing about the matter until one arrives in British Columbia, and then one learns, upon close inquiry, that the greater part, by far, of the agitation against the Asiatic, Japanese, Chinese, or British Indian [illegible] carefully engineered by the [illegible] organisations, whose [illegible] unwittingly directed against [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Australian [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Pen Pictures in Canada

By Rudyard Kipling

In one of a series of "Letters to the Family" contributed to the *Morning Post*, Mr. Kipling writes:

One cannot leave a thing there it is, almost under the very form. I had not spotted the Japanese steamer there, which I now noticed, probably with the Question of Asiatic Immigration and Commerce?

The Second Chapter on the Great Main Road by the Commander-in-Chief [illegible] probably after the Boer War. What would you think of

"...n't you import servants from England?"

"I can't pay a girl's passage in order to have her married in three months. Besides, she wouldn't work. They won't when they see Chinamen working."

"Do you object to the Japanese too?"

"Of course not. No one does. It's only politics. The wives of the men who earn six and seven dollars a day—skilled labour they call it—have Chinese and Jap servants. *We* can't afford it. We have to think of saving for the future, but those other people live up to every cent they earn. They know *they're* all right. They're Labour. They'll be looked after, whatever happens. You can see how the State looks after us."

A little later I had occasion to go through [illegible] and overheard my friend Mr. [illegible] being delivered to the effect that Chinese and Japanese [illegible] single white man was to [illegible] daily job.

Later still a man came to see me, without too publicly giving his name. He was in a small way of business, and told me (others had said much the same thing) that if I gave him away his business would suffer. He talked for half an hour on end.

"Am I to understand," I said, "that what you call Labour absolutely dominates this part of the world?"

He nodded.

"That it is difficult to get skilled labour [illegible]?"

[illegible]

"Why?"

"They'll tell him [illegible] conditions are not good [illegible] what that means. [illegible] up there [illegible]

[illegible] across the Border. Mr. [illegible] up there [illegible]

"[illegible] Why? Because [illegible] and [illegible] Labour [illegible] Then [illegible] Labour [illegible] Labour [illegible] Labour

[illegible] Asiatic Question and the Natal Bills

"The Star"

[illegible] garned by each business. [illegible] matter how desirable from [illegible] of view of the European residents may be to check the growing ascendancy of the Indian trader, no matter how strong may be the demand from the electorate for prohibitory or confiscatory legislation of this kind, it is not reasonable to suppose that an Imperial Government which looks askance at all the Colony's dealings with questions affecting coloured races can be induced to sanction Bills which affect so fundamentally the legal and moral rights of His Majesty's British Indian subjects. If [illegible] be required of the Bills, impracticable and the inequitable character of the proposed remedies, that evidence is found in the fact that there is no apparent distinction between immigrant Asiatics and those Indians who are in [illegible] as well as in the eyes of the [illegible] objects of the Natal Government. All [illegible] dies, of whatever class, are to be subjected to a [illegible] tion—so far as the right to trade is concerned—inferior to that of the Kaffir or the illiterate foreigner.

In showing, as we have sought to show, the practical difficulties which stand in the way of a solution of the Asiatic problem on the lines [illegible] by the Natal Government, we [illegible] to avoid the charge of seeking to [illegible] Mr. Moor and his colleagues [illegible] anxious to [illegible]

[illegible] ments might [illegible] than they would otherwise be in negotiating the Asiatic question with the [illegible] ment of United South Africa.

"Natal Witness"

It was only to be expected that Mr. Moor's Asiatic Exclusion Bills would cause a hubbub at the Coast, and already a section of the Press is endeavouring to prove how unjust and impossible these measures are. After giving them careful consideration, our own view is that they are substantially what we have been waiting for in our endeavours of many years past to eliminate the evils of Asiatic competition except European trade in this country. It is argued that the Bills, which of course, may be modified in many of their details, contemplate an injustice towards the Indians, and we suppose on ethical grounds this contention might hold good, since the Indian, though black, is a fellow creature and entitled to earn his livin as well as anybody else. This is the sentimental side of the argument; when one touches its practical side one is bound to recognise that a fellow creature, black or [illegible] into a country and [illegible] basis of competition which [illegible] impossible for those to com[illegible]

[illegible] he got rid of it his presence causes the country at large to suffer. Those who apologise for the Indian trader [illegible] had their living filched [illegible] by an Indian; they have [illegible] on the trade on which they [illegible] for food and clothing for [illegible] wives and children, [illegible] [illegible] [illegible]

trade of the Indians not only with Europeans but with the natives. It will mean that hundreds of pounds will be put into circulation which at present are sent overseas; it will mean the employment of hundreds more Europeans in business than can possibly exist to-day, when trade is paralysed with the blight of ... petitions; and it will mean in various ways, progress in trade and industry in directions which are now practically closed owing to the impossibility of European traders making a profit in the face of competition of this character. One must be fair to the Indian and fair to the European. We maintain that hitherto we have not been fair to the European, but have allowed this blight to settle upon his trade and to ruin his prospects, not only at his individual expense, but to the sure and certain ruin of the country. We congratulate Mr. Moor upon his Bills, and on the favourable comment received from the English Press. It is to be hoped the Colonial and the Government will adopt a firm stand when these Bills, as we suppose they will, are submitted to conflict between Natal and the Home Government, and otherwise and in the eyes of our English critics. It must be clear that in this matter of preserving the trade of the Colony for our descendants the European population stands together practically as one man.

Mr. Gandhi Interviewed

The New Natal Bills

The *Star* publishes the following interview with Mr. Gandhi:—"As the leading champion of Asiatic rights," opened Mr. Gandhi, the Johannesburg correspondent of the *Star* ... the subject of the legislation which Natal proposes to enact in relation to Indians. He gave the views of a representative of *The Star* on the question.

"With regard to the new Bill," said Mr. Gandhi, "that is to say, as to the two other Bills, I am aware very Indian will welcome it. The only regret will be that the stopping shall not come sooner, and that it should not be retrospective for ten years. The question of the Indian question in South Africa. Of course, the question for Indians ... and is not the same point of ... present trade licenses. Indians consider that the ... of the Indian community in South Africa ... to the Indian community. ... to the Bill ... of the protest ... Indian ... Indian ... Indian ...

Very Serious Objection

"As to the two other Bills," proceeded Mr. Gandhi, "they are open to very serious objection. I have never heard of such legislation in any British Colony. The first of these two licensing Bills contemplates the stopping of all new licences in Natal. This means the stopping of the removal of the same business from one place to another, because as soon as a trader removes to another place it is considered to be a new business and a further licence is necessary. This Bill, if it becomes law, must mean ruin, practically, to Indian traders. Why should not the partner of a man who holds a licence in his own name, as soon as he severs his connection with the partnership, be able to take out a licence for himself? And yet prohibition to trade will be the effect of the Bill. There are many other ... The Bill which ... Natal ...

The Possible Consequence

"Some of the Indians, who are born traders, cannot take up any other employment or pursuit. To them, Natal is their home. What are they to do if they may not trade? It will be simply encouragement for fraud and of all kinds of underhand dealing if the Bill is persisted in. It is perfectly true that the position of the Indian trader under the present licensing law is not much better. He is always in a state of uncertainty, but that does not mean that the present Bill can be justified. Moreover, even with reference to the existing licensing law the position has become very critical and during my last visit to Natal I noticed that Indian traders had become very uncomfortable and ... anything what ... the ... Indian ... Indian ... Indian

[illegible] contended Mr. Griffin [illegible] case, that the Arabs and Indians were [illegible] traders, the former [illegible] [illegible] [illegible]

of the ... such a ... to be ... Imperial Govern...

The second Bill appears to savour too much of the methods of autocratic Russia. To prohibit an individual to trade, no matter what his colour, provided he is legitimately resident in a country, where no such restrictions exist, is, I consider, barbarous.

The third Bill savours of the same arbitrary, coercive methods as the second. Even if it should be sanctioned by the Natal Parliament, it is almost sure to be vetoed by the Home Government.

Practical Scheme Needed

The scheme shortly outlined in the booklet referred to above seems to be the one to which the Government of South Africa ... have to look for the following points of advantage:

(1) It relieves the congestion of Indians in Natal and the Cape Colony without ... the Indian ... from their ... It ... the ... to the final ... left in South Africa.

(2) It concentrates a large Indian population in an area at present unproductive and, therefore, valueless to South Africa.

(3) It will gradually draw a number of Indian traders from the Transvaal, Natal, etc.

(4) It will remove or minimise the friction between whites and Indians. These differences are fanning the flame of discontent in India and adding considerably to the troubles of the Imperial Government.

(5) It will develop a territory from which ... materials will be available for the industries of ... South Africa.

(6) It will give the Indians in South Africa an opportunity of developing themselves and showing that they are not void of enterprise and the other virtues of modern citizens.

The next ... of the development of the idea is the ... of the South African Colonies to ... the Imperial authorities with a view to arrangements being made to place certain portions of Northern Territories such as ... Nyasaland, Northern Rhodesia and ... at the disposal of the South African Colonies. The broad general principles to be adhered to in the ... are:

(a) No immigration to be allowed direct from India.

(b) ... Indians ... from ... Natal, Cape Colony and the Orange River Colony ... by the ... Indians ... by the Imperial Government ... under ... to be ... of ... and ... the ... of land ... the selected reserve on the expiration of their periods of indenture.

(c) No ... to be granted a trading ... as he has been previously ... to trade in Natal, Cape Colony, the Transvaal or the O.R.C.

(d) The ... to have the reserve to ... any privileges previously obtained in the Colony in which the settler was formerly residing.

(e) ... system of ... to be adopted.

(h) Whites to be prohibited from owning land in such reserve.

(j) The reserve to be governed under the High Commissioner of South Africa.

The above are the outlines of the scheme, the complete details of which are too lengthy to enter into now.

... Statistics ... show that ... of Indians ... quite go per ... by the ... The outlay to start ... Indian ... boy would be small compared with the great benefits to be gained by the Colonists, the Imperial Government and the Indians themselves.

Indian Labour in Trinidad

Immigration Amendment Ordinance

The Old, Old Story

... Legislative Council ... over a ... the ... Immigration Amendment Ordinance ... between the ... and the ... labourer. ... the ... wage ... the ... should be paid, the Government ought to go further and define what is a fair day's task, and how many hours' work at most should be exacted. ... Colonist ... for "our ... and that ... unofficial members of the ... Committee are the largest ... plantation owners in these islands and in British Guiana. The official who does aught savouring of discrimination in favour of the labourer as against the planter runs the greatest risk of putting his head into a noose which will be used to jerk him off his ... By pleasing the planters, promotion is certain and ... is human nature to look after Number One. The law of self-preservation governs all men and operates most powerfully on the place-seeking official. ... being so, it is easy to see why, in legislation in favour of labour and ... that the monetary interest of the ... plays ... It behoves West Indian ... administrators ... to do nothing warily ... they need lest they fall. The ... legislation for the improvement ... of the free labourers ... to illustrate what ... to the ordinance ...

... frankly ... the finding of the Labour Committee ... was perfectly correct and that an injustice had been done the free labourers ... The objectionable section of the ordinance which worked that injustice, however, unrepealed and, instead of coming straight with the remedy, the Government has preferred to hedge and to give the planters a loophole of escape ... Surely the Government must ... have realised that the ordinance seems to take away something from what it gives, and that the obvious thing to have done was to give the planters no opportunity of evading the law, as it was intended to be amended. In legislating for people other than sugar planters, the Government does the thing squarely and straightforward; it does not palter with cabinet ... men, cartmen and the like. Their maximum ... are laid down with charming ... and laxity, regardless of the paying capacity of the public, or any other contingency; but sugar planters are far too mighty folk to be dealt with thus freely. It is true the minimum wage is fixed for the indentured ... but the Labour Committee found that indentured men did not get that minimum as a general rule. That, however, is a side issue. If the minimum wage for the indentured labourer is fixed, it would surely be ... easy thing to do likewise for the free man, and the obvious solution to safeguard the interest of ... labour ... the ... of planters ... simply ... which has ... long been the ill-fortune of Trinidad. Besides ... the minimum wage which the ... labourer should be paid, the Government ought to go further and define what is a fair day's task, and how many hours' work at most should be exacted. ...

The Government has every right not only to "pretend to direct," but actually to effect the protection of free labour. The Government was moved by no scruple whatever when it laid it down as a hard and a fast law that free labour should not be paid more than the money wage (25 cents) given to the indentured immigrant. The Government "pretended to direct" that justice-denying regulation with a vengeance, and as a result free labour was penalised all these years. Will our contemporary be ... and say that the Government ... had a right to do that? We ... that if it is thought that free labour ... paid 25 cents plus the cost of housing and medical attendance enjoyed by the immigrants, it is quite within the province and the ability of the Government to strike a fair ... for housing and medical ... to the 25 cents and say that ... is the minimum wage offered to the free labourers. ... such a most unjustifiable thing will not ... (Indian)

The Cape Immigration Act

Deportation

Defective Regulations

Judgment was delivered by Justice Maasdorp in the Supreme Court on the 9th instant in the Feinstein immigration case, which was discussed in the House of Assembly some time ago, and subsequently came before the Court.

Justice Maasdorp, in giving judgment, said:

The applicant in this matter arrived in Table Bay by the S.S. Dunluce Castle, on March 29, 1908, and the immigration officer, treating him as a prohibited immigrant within the meaning of section 3, sub-sections (a) and (b) of Act 30 of 1906, refused him permission to enter the Colony. The applicant was detained on board, and taken on to Port Elizabeth, where he was in a similar manner treated as a prohibited immigrant.

The question now arises whether the action of the immigration officer in treating the applicant as a prohibited immigrant when he arrived in Table Bay. Upon the information now before the Court, I am satisfied that the immigration officer was right in coming to the conclusion that the applicant was unable to meet the requirements of the above-mentioned section, through his inability to write required by sub-section (a), and want of means in sub-section (b). He admitted at the time that he possessed no means, and embarked at Teneriffe as a stowaway.

Question of Domicile

Now can he claim to be exempt from the provisions of section 3 of the Act, by reason of his being a person of European birth domiciled in South Africa? He seems to have at one time wandered to South Africa from the Colony to [illegible] trade [illegible] but he has now left South Africa, where his trade [illegible] Africa. After leaving Port Elizabeth he went to Cape Town, and then to Teneriffe. He has not [illegible] that he [illegible] that he [illegible] Union [illegible] that he [illegible] Colonies. It would be hard to say that he [illegible] which [illegible] Colonies [illegible] Colonies [illegible] Cape.

The immigration officers were, therefore, justified in treating him as a prohibited immigrant upon his arrival in Table Bay and at Port Elizabeth. I say this is the opinion I form upon the information placed before this Court, without at present reflecting upon the decision of the Assistant Resident Magistrate of Port Elizabeth, who had not before him the same information when he [illegible] applicant upon a charge under section 5 of the Act.

Narrative of Events

Now to proceed with the narrative of events, it will appear that after the immigration officer had prohibited the landing of the applicant at Port Elizabeth, he was brought ashore by the police as a stowaway. This is the simple statement made by Turpin, the immigration officer, in his evidence before the magistrate. The statement is now complicated by explanations of the circumstances under which the police are said to have acted. What followed I shall give in the words of an affidavit made by Turpin: "Feinstein was brought ashore at Port Elizabeth on the Union-Castle Company's S.S. Dunluce Castle on March [illegible] day [illegible] from the Assistant Resident Magistrate of Port Elizabeth on the charge of having stowed himself in the Dunluce Castle at Teneriffe, from which place he was brought to Algoa Bay. He was sentenced to a fine of £10, or in default 30 days' hard labour. The fine was not paid, and he was committed to the gaol to undergo sentence. His sentence expired on April 22, and he was brought before the Assistant Resident Magistrate, and charged under section 5 of Act 30 of 1906. He was discharged and liberated on April 23, 1908."

The Question for the Court

These being the facts, the question the Court has to decide is, whether it is in the power of the Colonial Secretary to remove the applicant out of the Colony, and to detain him in custody pending such removal. Under the definition clause of the Act, the word "immigrant" is defined as meaning any person who arriving from without the Colony enters or claims to enter by land or sea. It is well to note the two distinct charges here mentioned, because the distinction is of importance in considering the other provisions of the Act, and the regulations made by virtue of it. The one class consists of persons who upon their arrival on the coast or the borders of the Colony claim to enter, but refrain from or are prevented from doing so, while their [illegible] The other [illegible] who arriving [illegible] in the Colony [illegible] as provided by the [illegible] means of regulations. [illegible] provides for regulations to [illegible] prohibited immigration, and for the removal of prohibited immigrants; for the appointment of officers to carry out the regulations, and the temporary custody, control, and accommodation of prohibited immigrants pending their removal. Such regulations have, in fact, been made, and all the powers possessed by the [illegible] appointed must be looked for [illegible] and I am [illegible] the Governor [illegible] Proclamation

Not Provided for in the Regulations

Regulations 10 to 17 of this proclamation deal with the case of persons claiming to enter the Colony, and regulations 20 to 22 deal with the case of prohibited immigrants found within the Colony.

Now these latter regulations do not deal with all cases of prohibited immigrants found within the Colony, but only with such of them as are liable to be prosecuted under section 5 of the Act. Under this section any person found to have immigrated at any time into this Colony by land or sea, in violation of the provisions of this Act, is liable to prosecution and punishment.

But clearly this must apply to a person who has entered of his own act, and not to one who has been forced into the country against his will, as where he was kidnapped; or, as in this case, where he was forced on by the officers of the law. Or we may take the case of a person shipwrecked on the coast and making his way on land. All these cases are, in my opinion, covered by the Act, but they are not all provided for by the regulations. It seems to me that in whatever manner a person enters the Colony, whether with or against his will, he may under section 8 of the Act be removed, if found in it and ascertained to be a prohibited immigrant in terms of the Act.

It would follow, therefore, that the applicant, notwithstanding the fact that he entered the Colony in charge of the police, upon the charge of being a stowaway, was liable under the Act to be removed after the sentence expired. We must now refer to the regulations for the means by which his removal is to be effected. The regulations deal with persons who claim to enter and those who have entered, and with regard to the latter, regulation 22 directs that no order of deportation shall be issued by the Executive except upon a conviction for contravening section 5, and no order shall be acted upon unless signed by the Minister or the permanent head of his department. This was clearly intended to apply to all cases where a prohibited immigrant was found in the Colony, but the case was [illegible] of where a prohibited immigrant [illegible] innocently in the Colony.

Suggested Offence Not Created by the Act

It was suggested that the offence might be committed by remaining in the Colony after entering it in a way which was on the part of the immigrant not unlawful, but the Act creates no such offence. As the regulations stand the applicant, who committed no offence under section 5, cannot be deported until he has been convicted of such offence. The officers of the Government forced him into the Colony, and no means have been provided for getting rid of him. The respondent [illegible] another [illegible] Colonies. He maintains that this is

not the case of a person who is found in the Colony, but of one claiming to enter. And now the explanations come in, as mentioned above, which affect to some extent the plain statement of facts given by Turpin. It is said that, upon the arrival of the ship at Port Elizabeth, the Immigration Officer gave authority for the temporary landing of the applicant in order that he might be prosecuted as a stowaway, and thereafter transhipped with a view to his being returned at the expense of the company to his port of embarkation.

There is certainly no provision in the Act for this mode of dealing [illegible] Immigration Officer to deal with [illegible] prohibited immigrant by means of agreement with the police authorities in the manner described.

The Magistrate's Ruling

The applicant when taken in charge by the police as a stowaway passed out of the custody and control of the Immigration Officer. Upon his discharge from custody, he was treated by the authorities, not as a person claiming to enter the Colony, but as a prohibited immigrant found in the Colony [illegible] been done with the [illegible] his deportation, [illegible] Turpin said, "I ask for an order for his deportation, under subsection (c) of section 3 of the Act." Evidently the authorities, feeling obliged to deal with the applicant's case upon his discharge, referred to the regulations and decided that his case came under regulation 22, and proceedings were taken accordingly.

If his case is provided for in the regulations, then I think that the Assistant Resident Magistrate was right in holding it would come under regulation 22, and giving instructions accordingly. Then again the Assistant Resident Magistrate was right in my opinion in holding that the applicant had not immigrated into the Colony unlawfully, but had been forcibly brought into it.

Upon the points of domicile and want of means it is not necessary to express [illegible] beyond saying that the Court does not think that the duplicate had

The Court's Order

I say if the case of the applicant comes under the regulations, it would come under regulation 22. But I am of opinion that his case is not at all provided for in the regulations. He is not guilty of immigrating into the Colony in violation of the Act and is yet a prohibited immigrant found in the Colony. The machinery for his removal is not provided in the regulations.

Without implying that anything more can be done in this case, I may say, that possibly the respondent may be advised that he is entitled to take further steps in the matter. I shall, therefore, make the order in the following form: The respondent is restrained from deporting the applicant or detaining him in custody, pending further order of Court.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

The Focus of Anxiety

While a legislative programme of wide-reaching effect is being pushed forward in Parliament, while, even to-day we are saying "Vale, Volunteers!" and bidding the "Terriers," the Territorial Army, welcome, and wondering, too, what the forthcoming Budget will bring of surprise or disappointment, there is one point which focusses [illegible] that [illegible] in the Prime [illegible] Downing Street have shown how acute is the interest taken in the distinguished patient. King Edward, before leaving England for his holiday at Biarritz, paid his First Minister the honour of a personal call as Sir Henry [illegible] to take leave of his Sovereign [illegible] It was [illegible] hoped will not soon be [illegible] The Queen, who is enjoying the pleasure of an informal visit from her sister, the Dowager Empress of Russia, is kept constantly informed of the doctors reports; daily messages go to the King and other members of the Royal Family. It must be confessed that the outlook is not very favourable. The constant weakness and the absence of hopeful symptoms make one doubt whether Sir Henry will "win through." That he will be able to regain his place in Parliament is almost beyond expectation and a change of leadership seems inevitable. Sir Henry's personality counts for much and its withdrawal would be a serious loss. Meanwhile, Mr. Asquith as his representative in the House, [illegible] hard to take [illegible] duties of his own official [illegible] enough for one man, but in addition to being Chancellor of the Exchequer, with the Budget in preparation, he has on his shoulders the much-debated Licensing Bill and the leadership of the House. He may even be regarded as the Prime Minister-Designate.

Sounding the Alarm

The Times has bulked more largely than usual in the public view during the month of March. To begin with it raised what might have been something more than a *furore* between Great Britain and Germany if either British and German journals had not kept their heads. It set the alarm bell ringing by intimating that the German Emperor was trying to influence the First Lord of the Admiralty, Lord Tweedmouth, as to naval requirements. The letter of the military correspondent of *The Times*, by means of which the matter was made public was headed, "Under Which King?" There was an immediate outcry for facts both in Parliament and outside. The result is this: the German Emperor wrote a private letter to Lord Tweedmouth which he endeavoured to clear away certain British conceptions as to German naval policy, disclaiming any idea of rivalry. Lord Tweedmouth showed the letter to the Foreign Secretary, Sir Edward Grey, and both Ministers agreed that the matter should be treated as private. Lord Tweedmouth's answer was accordingly despatched. But certain facts concerning the correspondence leaked out, and were not [illegible] in their passage from person to person. Probably there were some remarks in the Emperor's letter which would not square with diplomatic or official language. These [illegible] gathered strength in the repetition, with the result that *The Times* declared the letters must be made public in order to allay suspicion. The demand of *The Times* was not conceded, and the incident ended with Lord Tweedmouth's explanation. The general feeling of the public and of the press was that there was no desire on the part of the Emperor to bring any pressure to bear upon the First Lord, as His Majesty would have been the first to resent any attempt to influence the budget for the German navy. His action may not have been perfectly discreet, but its motive was transparently honest. Lord Tweedmouth probably would have done well to prevent the contents of the letter leaking out, but otherwise no particular blame can be laid upon him. *The Times* stood strangely alone in the attitude it took up, and though everybody was not inclined to go quite so far as Mr. W. T. Stead, who declared that the editor ought to be shot, yet the better understanding prevailing now between Great Britain and Germany was certainly responsible for [illegible] the protest [illegible]

[illegible] or written, are applicable to [illegible] to "incidents," as has [illegible] during the past few [illegible] with regard to the American Ambassador to Germany; but [illegible] instance, too, the storm has become a calm.

[illegible] not omit to add that the reconstruction scheme—the "personification"—has ended in a victory for those in possession. Mr Walter continues to be chairman of the board of directors consisting entirely of existing members of the staff; Mr. Moberley Bell retains his position as managing director, and Mr. C. Arthur Pearson remains—outside. New capital to the amount of nearly three-quarters of a million sterling is to be brought in, and it is rumoured that Lord Northcliffe (formerly Mr. Alfred Harmsworth) Mr. Pearson's rival, has a large finger in the new pie. The Book Club, it is understood, will continue as an ordinary lending library, and for American methods the order is "*exeunt*."

(To be continued)

"Radicalism Versus Imperial Passports"

Mr. S. M. Mitra writes as follows in the *Pall Mall Gazette* on the above subject:

The announcement made last January that a settlement had been reached in the Transvaal regarding the registration of British Indians and other Asiatics who have a legitimate domicile in that country was received with the greatest satisfaction by the Imperial Government, and a feeling of relief was felt by all interested, for [illegible] the situation was becoming [illegible] serious. [illegible] to their fellow countrymen. But the [illegible] published Transvaal Blue books, Cd. 3,887 of January and Cd. 3,893 of February, show that for India and Indians the whole matter of their admission to the Transvaal is not yet terminated, and that the arrangement which has been agreed to, namely, that certain Indians are to be admitted on some system of "temporary permits"—in a word, of "passports"—is one of a very extraordinary character, considering that it is to have effect within the British Empire. The case cannot be [illegible] and he hoped that it might be brought into force so as to check the illicit and unauthorised influx of Asiatics into the Transvaal, which was then increasing at an alarming rate. The Act was not disallowed by the Imperial Government, though Lord Elgin placed it on record that they did not consider the position of Asiatics lawfully resident in the Transvaal satisfactory: he expressed the hope that that position might be improved. As the settlement has closed the troubles of the Asiatics resident in the Transvaal, it requires no further discussion. Attention must be concentrated on the future admission of Indians to the Transvaal. On August 15, 1907, Lord Selborne assented to the Immigration Restriction Act, No. 15 of 1907, which placed restrictions on Immigration into the Transvaal, provided for the removal of prohibited immigrants and others, one for an Immigration Department. In sending it to England for his Majesty's approval, he enclosed a report by his Attorney-General, explaining the Act. Section 2 (4), containing part of the definition of "prohibited immigrant," was thus explained: "The intention is to bring within the definition of 'prohibited immigrant' Asiatic newcomers who are not eligible for registration under Act 2 of 1907, and who have hitherto been kept out by the refusal of permits under the Peace Preservation Ordinance, as also Asiatics who have temporarily left the Colony in order to evade compliance with that Act may afterwards attempt to re-enter the Colony," etc., etc. On October 10 Lord Elgin asked for Mr. Morley's views on this Act, more particularly with regard to Section 2 (4). Lord Elgin pointed out that the practical effect of this sub-section would be to prevent the further immigration into the Transvaal of British Indians or other Asiatics. He did not [illegible] raise any objection to [illegible] of the Colonial [illegible] to restrict immigration of Asiatics, but [illegible] for immigration should be restricted. Thus Lord Elgin did not propose to make any exception to the universality of the proposed restrictions on the further immigration of British Indians. Mr. Morley, however, saw that Sub-Section 2 (4) introduced a principle unparalleled in legislation sanctioned for other Self-Governing Colonies, as it would perpetuate an arrangement introduced in very special circumstances, and would debar from entry into the Transvaal British subjects who [illegible] be free to enter any other [illegible] them blameless [illegible] [illegible] [illegible]

into operation. The actual prices have been quoted for the sake of accuracy. The practical result is that only British-Indians of superior standing will be admitted to the Transvaal, as visitors, under "temporary permits." Let us consider the result both with regard to these passports and as to the Indians admissible. For certain residents of a part of the British Empire, passports will be required for admission to another part of that Empire. Why, even Russia and Turkey do not insist in moving about within that Empire. Again, consider America. The negro, admittedly the lowest form of humanity, is allowed to move about the United States as freely as any white person. He is on the full same footing. Any of the subjects of the Sultan may travel [illegible] Mecca without passports. Russia and Turkey, [illegible] countries, and even from [illegible] only, and from their own [illegible] Imperial Government have agreed to passports being required within the Empire. Is this the boasted Imperialism, Liberalism, civilisation of England? The British workman can get a passport to Russia and Turkey, and stay there; the British-Indian can travel in despotic Russia or barbarous Turkey by asking the India Office for a passport which he is granted; but if he wishes to visit the Transvaal, where his countrymen have shed their blood in hoisting the British flag, he is not sure of getting a passport thither. Liberalism and passports within the [illegible] Surely an alleged confederation of [illegible] Over the Colonial Governments have [illegible] In short, [illegible] to be admitted to the Transvaal, even as a visitor, the man is [illegible] brown skin? What kind of citizenship of the British Empire does the inferior Indian then possess? Are there two kinds of citizenship, one of British India, the other of the British Empire? Where does Liberalism in Lapidia [illegible] come in?

Now, as to the Indians who are to be admissible to the Transvaal. Where is the line to be drawn, and how is it to be worked? The [illegible] Mr. Morley [illegible] "high official position" [illegible] "position and influence in India." [illegible] What is "high official position"? Who should be the judge? Who should [illegible] Would [illegible] Would [illegible] Would

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુશ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરકયુરીકેન્ટ,	ડરબન
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૦૭ સ્ટાન્ડ સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ખંધસે,	૧૨૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વા. સંઘવી,	,,	,,
સન ઝૂંડ ટ્રેડિંગ વર્કસ,	૧૬૪,	,,
ભાણુ તાલેવંતસીંગ,		વેરુલમ.
,, છ. સી. પટેલ,		સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાનિસબર્ગ.
,, પી. એમ. જોશી,	બોક્સ. ૧૪૫૭	પ્રીટોરીઆ.
,, પેરેરીઆ એન્ડ મદેના ખંધસે,	બોક્સ. ૧૧૦	પીટર્સબર્ગ.
,, ત્રીકમદાસ ખંધસે,	બોક્સ. ૫૩૨	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ડી. ત્રીવેદી,	બોક્સ. ૩૭૨	કોંગરલી
,, ખા. આર. નાયક,	સોલસબરી.	રોડેશીઆ.
,, મજદાસ અને લાલચંદ,		ટેલાગોઆબાઈ.

થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.
(સ્વેચ્છ) કિંમત ૩ પેની ,, ,,

એક સત્યવીર—કથા.

સોક્રેટીસનો બચાવ.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧૫ પેની.

USEFUL BOOKS

Modern Indian Women (North Indian Caste Customs), Their Position and Influence. By Mrs. [illegible]. Price 1s. 6d., postage 1d.

Indian Day Dreams. A Collection of Poems. By [illegible]. Price 1s., postage 1d.

[illegible] Price 1s., postage 1d.

[illegible] Price 1s., postage 1d.

Twenty Days in Jail. Price 1s., postage 1d.

[illegible] Price 1s., postage 1d.

Passive Resistance. Price 1s., postage 1d.

Full list of the Above, INDIAN STUDENT OFFICE No. 106, UPPER CIRCULAR RD. CALCUTTA, INDIA.

આર્ટ પેપર કેમેરા છાપલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંત મહારાજા નાગેન્દ્રનાથ
ઓ. કમ્પેનીઅન ઓફ ઈન્ડિયન ઓર્ડર
મી. એમ. એચ. બાઝાર.
ઈંડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરુદ્દીન કજાંકાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એમ. ઓ. અસ્વી.

કિંમત: દરેકની પેની એક પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટાઉનવાલ તથા રોડેશીઆના પણ રકાર સ્વીકારવામાં આવે છે

છપાઈ તૈયાર છે.

ખૂબ ફાયદો. તેના ધારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાના કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિંમત ૬ પેની પોસ્ટેજ એક પેની

હાલ આફ્રિકાના કોઈપણ સ્ટેશન રવાના કરવામાં આવશે.

ઈંડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી સને ૧૯૦૮

કીમત ૧/— પોસ્ટેજ ૨ પેની.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ—શનીવાર, તારીખ ૧૬ મી મે, ૧૯૦૮. અંક ૨૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રારંભ—તા૦ ૧૬મી મે થી. તા૦ ૨૨ મે સુધી. ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—વૈશાખ સુદ ૧૫ થી. વૈશાખ વદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૧૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૧૪ રબીઉલઆખરથી ૨૦ રબીઉલઆખર સુધી. ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	ચંદ્રોદય	સૂર્યોદય પછી	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સૂર્ય અસ્ત.	
					ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૧૬	૧૫	૧૪	૫	૬	૩૪	૫	૬
રવી.	૧૭	૧	૧૫	૬	૬	૩૫	૫	૮
સોમ.	૧૮	૨	૧૬	૮	૬	૩૬	૫	૮
મોમ	૧૯	૪	૧૭	૯	૬	૩૬	૫	૯
બુધ.	૨૦	૫	૧૮	૧૦	૬	૩૭	૫	૭
ગુરૂ.	૨૧	૬	૧૯	૧૧	૬	૩૭	૫	૬
શુક્ર.	૨૨	૭	૨૦	૧૨	૬	૩૮	૫	૬

અનુક્રમણિકા.

નાતાલના નવા કાયદા ૩૦૯
નાતાલનાં બીલપર આપની રીપ્રા ... ૩૧૦
મી. ગાંધીએ આપેલ ઈંટરવ્યુ ૩૧૧
પ્રોટેક્ટરની ઓફીસનું બારણ ૩૧૨
વિદાયતના છાપામાં મી ગીચનો બગળ ૩૧૩
લેહાન્સબરગ સબરપંત્ર .. ..
હીંદી ઇંડીયન્સ અને ગોરાઓ ... ૩૧૪
!!! રસુજ રંજ !!! ... ...
કેલાગોબાગ્રેમાં વિદાયગીરીનો મેળાવડો ૩૧૫
ફસ્ટના તાર ... ...
ગોનીરાજેવાળા ગીરમીટીઆ હીંદી ... ૩૧૬
નાપાનની પ્રજાનાં માહસ ૩૧૭
હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ ... ...
અકસ્માન ઘટાઈ ૩૧૮
ચાલુ પરવમાન ... ...
નવેદિય ૩૧૯
સરબામદ ૩૨૦
પ્રજાકીય ઉન્નતિ ૩૨૧
નાદારી કારકની નોંધીસો .. ..
ચારના પત્રો ૩૨૨
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૩૨૩

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા૦ ૧૬મી મે, ૧૯૦૮.

નાતાલના નવા કાયદા

નાતાલની સરકારે વેપારી પ્રજાના વિષે છાપેલાં બીલનો જેમ જેમ વિચાર કરીયે છીયે તેમ તેમ તે બીલ ઘણું ખાતરી જેવામાં આવે છે. તે એવાં ખાતરા છે કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં બધા છાપાઓએ તેને વખોડી કહાડ્યાં છે. નાતાલમાં 'મરકયુરી' અને 'ટાઇમ્સ ઓફ નાતાલ' તે બીલોની સામે પ્રયત્ન છે. જોહાન્સબરગનો છાપાઓમાં 'સ્ટાર' પણ સખત લખાણ તે બીલોની વિરૂદ્ધ કરે છે. 'લીડર' પણ વિરૂદ્ધ બોલે છે. માત્ર 'કાંડ કેપ્ટ મેલ' તે બીલોની પક્ષમાં જોવામાં આવે છે.

આમ તે બીલોને વખોડી નાખવામાં આવ્યાં છે તેથી હીંદી પ્રજાએ મુંગે મહોંયે બેસવાનું નથી. જો કે બધા છાપાઓ તે બીલોને વખોડે છે તોપણ તે છાપાઓ બીલના હેતુને પસંદ કરે છે હીંદી વેપારને ધક્કો પહોંચે તો તે છાપાઓ રાજી થાય તેમ છે. હીંદોની હાજરી એ દક્ષિણ આફ્રીકાને નુકસાન કરતા છે એમ તે સેકડો જણ માને છે માત્ર એટલુંજ કહે છે કે તેવાં બીલ બ્રીટીશ રાજ્યમાં થયાં નથી ને વડી સરકાર તેને કબૂલ નહિ રાખે. એટલે જો શરમ છોડી રાકાય અથવા વડી સરકારની ધાક નહોય તો હીંદીને પલ વારમાં હાંકી કાઢવાને તે બધા ગોરાઓ તૈયારજ બેઠા છે.

આવા વિચાર જ્યાં સુધી ગોરાઓ કર્યા કરે છે ત્યાં સુધી હીંદી પ્રજાને દક્ષિણ આફ્રીકામાં કે કોઇપણ કોલોની માં સુખે બેસવાનું નથી. એટલે હાલી ના છાપાઓ આપણી તરફેણમાં લખાણ કરે છે તેથી આપણે ફુલાવું ખાવાનો નથી. પાંજરામાં પોપટ કાકડને કુદી ન કુદી શકે તેવા કોઇ બકરો નિર્દય થઇને કદી શકતો નથી. તેને તો મેકડ મિલનો બીક રાખો ચેતીને ચાલવું જ પડે છે. તેમજ આપણી હાલત છે. અહીના સાધારણ ગોરાઓ આપણને ચાહે છે એમ નથી, પણ તેનાથી નભ ચાલવું તેની બાબતમાં આપણને મદદ કર્યા વિના રહે છે. તેઓ સિદ્ધ રૂપે છે તેમાંથી બકરા રૂપે થાય એ બનવા જેવું નથી. આપણે બકરા રૂપે છીએ તેમાંથી સિંહ રૂપ ધારણ કરવાનું રહ્યું છે તે રૂપ ધારણ કરશું ત્યારે રહેજે આત્મપરમ પ્રીતિ થશે. દુનીયા નો—ખુદાપ નહિ—કાયદો એવો છે કે સરખા માણસો વચ્ચેજ પ્રેમ—દોસ્તી—જોવામાં આવે છે. રાવન, રાજાઓના દોસ્ત હોય છે. રાજા ને પ્રજા વચ્ચે તો મસ્ત મહેરબાનીજ રહે છે, તેથી કેટલાક પ્રજાસત્તાક રાજ્ય પ્રપંચે છે. શેઠ ચાકર વચ્ચે દોસ્તિ નથી હોતી. આમ દરેક સ્થિતિમાં આપણે જોઇએ છીએ. આનાથી જ્યારે વિરૂદ્ધ તત્વ જોવામાં આવે—એક સરખા ન હોય છતાં પ્રીતિ જોવામાં આવે ત્યારે આપણે સમજીએ કે પ્રીતિ રાખનાર ધણી ના તે રવાર્થી છે અથવા સાધુ છે. ગોરાઓ આપણને પોતાની પ્રજા (સબજેક્ટ રેસ—તાબાની કોમ) ગણે છે. આમ જ્યાં સુધી ગણવામાં આવે ત્યાં લગી કદિ અરસપરસ પ્રેમ થનાર નથી. આમાં નહિ માય ત્યાં સુધી હીંદી પ્રજાને બળાપો રહેવાનજ. તેથી હીંદી પ્રજા સિંહ સ્વરૂપ ધારણ કરે તોજ પોતાના હકો જોગવી શકે તેમ છે.

નાતાલના બીલની ખૂબી એવી છે કે તે ચીનાઓને લાગુ નથી કાફરાઓને તો લાગુ હોયજ કેમ? એટલે જો તે બીલ પસાર થાય તો હીંદી બધા કરતાં ઉતરતા. નાતાલની સરકારનો આ બીલ લાવવાનો હેતુ અમે એવો માનીએ છીએ કે એક તો ગોરાઓનો મત જાળવો, ને બીજું હીંદી પ્રજાનું જોર ભાંગવું હીંદી પ્રજા જો મુંગી રહે અથવા માત્ર થોડુંજ જોર બતાવે તો બીજી વખતે તેની ઉપર વધારે દાબ મુકાય એવો નાતાલની સરકારનો હેતુ અમે સમજીએ છીએ.

એટલે નાતાલના હીંદીઓ માત્ર તે બીલની સામે જોર કરવાનું છે એમ નહિ, પણ તે બીલની પાછળ જે અર્થ રહ્યો છે તેની સામે થવાનું છે. એટલે બકરા હળી સિંહ થવાનું છે. ઉપનામો

દીધી જણાવવું કે વેપારીએ અને બીજાઓ માલ વેપાર કર્યો એટલે બસ નથી અમલદારનું, પણ અમે વેપારનું લેખની છે. અને વેપારના કાયદા છોકરાને પણ તૈયાર કરવાના છે આગ દરેક દિવે જ્યારે હીંદી પ્રજા કુશળ થશે ત્યારેજ સાચવ થશે. ને સાચવ થશે તો સાચજ પણ થાય. ઉપાય આપણા હાથમાં છે. "ગોતો તેનાં બીજ વેચાય".

નાતાલના બીલપર છાપાની ટીકા

'નાતાલ એડવર્ટાઈઝર'

(અંગ્રેજીપરથી) બુધ છે કે બીજા બીલમાં નવા વેપારી બાદસેન્સના અમલ તો દેવા છે તે વિષે અમે કેટલા આપી ગયા છીએ. પણ બીજું બીલ કે જેવાથી છે કે નદી એ નાતાલની બહાર કાઢે છે, તે બાબતમાં કેટલાક વર્ગો હીંદી વેપાર સામે નાખુશ કરવાની ઇચ્છા ધરાવે છે. આ બાબત પણ પરથી કે સરકાર તેનો કેટલી રીતે ઉપયોગ કરી શકે તેમ નથી. બહુ કરીને વેપારી જરૂરીઆતનું પ્રારબુજ સર કાર આપી શકે. આ મુલકમાં એ લોકોને વસવા દેવા માં આવ્યા છે, તેમજ વસનારને ઉત્તેજન દેવામાં આવ્યું છે. તેમણે પોતા નો પૈસો આ મુલકમા રોકયો છે અને અહીં ઘર કરીને રહ્યા છે તેમનાં છોકરાં નાતાલ સિવાય બીજા મુલકને ઓળખતાં નથી. તેવા લોકોને ગળચી પકડી હાંકી કાઢી મુકવા નહીં. અથવા તો વેપારી તરીકે તેમને નાબુદ કરી શકાય નહીં એ લોકોને આમ કરવું તે સુધારાના કાયદાનો તથા બ્રાયના કાનૂનના મુખ્ય મુદ્દાઓનો ભંગ કરવા બરોબર છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટસ અને ઓસ્ટ્રેલીઆવાળાઓએ એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન બંધ કરવું છે. જતાં તેમણે જે દીનાઓ ત્યાં વસી રહેલા હતા તેમને રોજગાર કરવા દેવાની મનાઇ કરી નથી. નાતાલમાં વસનારા હીંદીની સંખ્યા મરદો, બાયલો, અને છોકરાં મળીને ૧૩૦૦૦ની છે. ૧૦ વરસમાં એ સંખ્યા બહુજ વધી જાય. આ લોકોને પોતાના લોકોમાં વેપાર કરવાની પણ રજા ન આપવા જેવી મુલાકાત કરી શકાય છે. બાયલા, કાયદાના બંધન ઉપર આવી જાય છે. મુલાકાત પાસ થવા બીલ બાબત નથી. અને બંધારણ પાસ કરે તો પણ સરકાર બરોબર છે કે તે કાયદા સામે. બંધારણ બોઅરોના સકંજામાંથી જે સંજોગોમાં જેણે દુનિયાને બતાવી આપ્યું છે તેમની સંખ્યાની બે દોડને ખાસ નથી. અમને ખાત્રી છે કે હીંદી સાથે તેમાં કાંઇ વિરોધ થવાનો નથી. પણ કાયદા ઉપર હાથ મારવાનો પ્રયત્ન થાય તો અમે ચેતવણી આપ્યા વગર રહીશું નહીં.

'નાતાલ વીટનેસ'

લખે છે કે ઇમીગ્રેશનીસ્ટોએ કાયદાના બીલ સામે વાંધો લીધો છે તેમની દલીલ જે અઠવાડીયે નાતાલ વીટનેસ છાપ્યું છે કરતાં અત્યારની નાતાલની પરિસ્થિતિ બહુ જુદી છે. એમ કહેવું અત્યારે અસ્થાને છે. અમે એમ માનીએ છીએ કે એ બીલ કરતાં બીજા બીલો ઉપર વિચાર કરવો વધારે જરૂરનો છે. અમે એમ માનવાનું કારણ છે કે એ બીલમાં કેટલાક નવા કાયદા દાખલ કરવા માટે ઇમીગ્રેશન ઓફીસર ઘણી સત્તા આપવામાં આવી છે કે તે બીજાઓ ઉપર અન્યાય કરવામાં આવે છે. અને અમને લાગે છે કે નીતિની રીતે જોતાં એ દલીલ ટકે તેમ નથી. કારણ કે હીંદીની આવડી ઝાણી છે, છતાં તેને પણ બીજાની માફક અહીં મુજરાત મેળવવાનો હક છે. આ બાબ તમાં ચર્ચણીની વાત આવી. પણ તેનો ખ્યાલ કરતાં પહેલાં પ્રશ્ન કરવું પડશે કે જે લોક આપણા મુલકમાં આવીને વેપારમાં દાખલ થઇ ગોરાઓની સાથે હરીફાઇમા ઉતરી તે જે હકોવા પાટે તેવા લોકને રાજકરણના કાયદા નથી. તેવાના બેકારની મુલકને નુકસાન થતું હોય તો તેમણે કાઢી મુકવા શકાય છે. જે લોકની સાથે તેઓ અહીં હરિફાઇમાં ઉતરે છે તેઓ રાજકર્તા છે, અને જાણી એંધી અને બીજી જોખમ મદારીઓનો સકંજો વધારે જાર ઉઠાવે છે. જેઓ હીંદીનો પક્ષ કરે છે તેમની દલીલને હીંદીને લગિ એવા પરિસ્થિતિનો અનુકુલ નથી એમ કેવા તેઓને અધિકાર નથી હોય કે હીંદી કેવી રીતે વેપાર કરે છે અને ખોરાક કપડાં માટે કેટલા ખરચવા ચલાવી લે છે. હીંદી આ મુલકમાંથી પોતાની બધી ખરી કમાણી હરિયાપાર મોકલી દેતા હોય છે એ વાતની તેઓને ખબર નથી. યુરોપીઅન વેપારીની ચર્ચણી ઓ અમારી તમને કાંઇ ખબર નથી. હીંદી વેપારીને લાંબું મુજરાતને ન મળો

ACC No. 1000000

અંદરના બજારમાં કરશે. તેમ થવાથી સેંકડો ગોરાઓ આજે કમી નથી કરી શકતા તેમને કાયમ મળશે. કારણ કે આજે એશિયાટીક હરીફોને લીધે વેપાર બંદ છે. તેમ થવાથી વેપાર ઉપર્યુક્ત પણ પાછો લીધે આબાદી વધારશે. હાલ તેમ નથી થઇ શકતું કારણ કે સખત હરીફાઇ આડે ગોરા વેપારી નફો નથી કાઢી શકતા. આપણે હીંદી તેમજ ગોરા બંનેને ન્યાય આપવો જોઇએ. અમે કહીએ છીએ કે આજસુધી આપણે ગોરાઓને ન્યાય નથી આપ્યો. આપણે આ સકાળ દાખલ થવા થી ગોરા વેપારીની આબાદી ખુંચવી લીધી છે એટલુંજ નહીં પણ બાળબચ્ચાં નોંધ પાયમાલ કરયું છે. શ્રી. મુરે તથા બીજા કેટલાક બોલનારાઓએ તો આપણી સામે ખોટા આક્ષેપો મુકવાની હદ વાળી આપી છે. ઇતિહાસના આધાર આપણા પક્ષમાં ટીકા થઇ છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે હવે નાતાલના ગોરાઓ તથા સરકાર મજબુત રીતે કામ લેશે. કારણ કે નાતાલ અને હીંદી સરકાર વચ્ચે, તેમજ આપણી અને વિલાયતના કેટલાક દીકાદારો વચ્ચે તકરાર થયા વગર રહેશે નહીં. આપણે એવું બતાવી આપવું પડશે કે કોલોનીનો વેપાર આપણા વારસોમાટે રાખવાને બધા ગોરા એકમત છે.

તેલા-સબરચનું 'સ્વાર'

લખે છે કે—નાતાલ ઇન્ડિયન્સ તરફ આપે નાતાલ બીલ તરફ સખત કડકો આપણા પ્રિમિયર તરફથી અમોને કરી દાખલ મળ્યો નથી એ બીલના રેલુથી નાતાલના કે કોઇપણ આફ્રિકાના ગોરે વિરુદ્ધ્યો નહિ. તેમાં ફક્ત હીંદીને ગણવામાં આવ્યા છે. અમને લાગે છે કે આ બીલ પાસ થવાને કે કાંઇ મોટો સંજોગ છે તે બીજા બીલને લીધે ઓછો થઇ જાય છે. કારણ કે બીજું બીલ તો બિલ્કુલ બીલ કરતાં પણ વધુ સખત છે. એ છેલ્લા બીલવડે દસ વરસની મુદતમાં એશિયાટીક વેપારીને તદ્દન નાબુદ કરવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે. હીંદી પ્રજાના હકનો સબંધ આપા સખત બીલને વડી સરકાર મંજુરી આપે એમ ધારી શકાશે નહિ: પછી હીંદી વેપારીને અટકાવવાનું ગોરા માટે મગે તેટલું લાભકારક હોય, તેમજ આવું જબ્બર કરનારાઓ બીલ પાસ કરવાને ગોરા ચુંટણી કરનારાઓ બંધ તેની માગણી કરે તો વડી સરકાર ગમગમ કરી લાગશે નહિ. કારણ કે કુલ્લું ગોરાના હક્કોના સંબંધમાં કોલોની નાં કામ તરફ વડી સરકાર હમેશાં કરડી નજર રાખે છે. એ ઉપાધિ કરી ન શકે તેવા, અપક્ષમાં ન મુકી શકાય તેવા, અને બેરહેમીસારી છે. એ બતાવવાને વધારે લખી કંઇની જરૂર હોય તો તે એ કે તેમાં કાળી ખંડ એશિયાટીક અને નાતાલની પ્રજા બંધુપ્રેમ તેવા હીંદી વચ્ચેનો ફેર જરાપણ બંધુવામાં આવ્યો નથી. બધા એશિઆ ટીકને તેઓ ગમે તે ધરમના હોય તેની દરકાર રાખ્યા વગર, વેપાર કરવાના હકની બાબતમાં કાયદે અયથા અબાધ પરદેશી કરતાં હલકા ગણી કાઢવામાં આવે છે.

ઉપરની દલીલપર બાબાએ કહેવાનો ઇસિદો એવો નથી કે શ્રી. મુરે તથા મિસ્ટર નાતાલની દુઃખદાયક સ્થિતિને ખુબીકારક માટે પ્રયત્ન નથી કરતા. તેમની સામે અમારો આક્ષેપ એવો છે કે તેમના દલીલ ઉતારવાની, વિચાર બતાવવા, અને રાજદ્વારી દલાપણ વિનાના છે. જ્યાં જે પગલાં લેવા તેઓ તત્પર થયા છે એ બતાવે છે કે તદ્દન ગાંડાગીરીના મજુરી ના તથા એશિઆટીક વેપારના સવાલનો નીકાલ કરી નાખવા માગે છે. આમ તેમણે ફેરવેલા વલણનું બીજું કંઇ કહી શકાય કે જુની રીત ચાલુ રાખવાથી થતી ખરાબી તેઓ બેનજર કરતા છે? તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના કેબિનેટની એકવત્તા બાબે આવે તેવી બાબતને તેઓ દુર કરવા માગે છે? અમારા મત પ્રમાણે એશિયાટીક બંધીબારણ અને એશિયાટીક મજુરીનો સવાલ એવો છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાનો બધા કોલોનિયાની એકકા સરકારને તેનો નીકાલ લાવી જોઇએ. કેપટાઉન બધા કેપટન સેંટ જ્હોન કુક નરફોક એક કાગળ અમને મળ્યો છે. તેમાં તેમણે એવી યોજના કરી છે કે એશિયાટીકોને દક્ષિણ આફ્રિકા ના ગરમ ભાગોમાં વસાવી શકાય. તેમની સુચના પ્રમાણે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં રહેવેરા અને ઉદ્યોગ હુન્નરના ઇલાકાઓમાંથી એશિયાટીકોને કાઢવા. અને ગોરાઓને વસવા સારૂ નાતાલના હોય તેવા મુલકમાં વસવાને તેમને (એશિયાટીકોને) જમીન આપી સહેલાઇથી. કેપટન કુકની યોજના શ્રી એશિયાટીક સવાલનો ઇલાજ માટે નીચોડ થાય તેમ નથી. છતાં હીંદ માટે એવું કશુંય મળે તેમ હોવાથી વડી સરકાર અને હીંદી સરકાર પોતાની માગણીઓમાં ઓછી સખત થવા સંભવ છે. નહિ તો દક્ષિણ આફ્રિકાની એકકી સરકાર સાથે એશિયાટીક સવાલ સંબંધમાં વડી સરકાર તથા હીંદી સરકાર બળ આકરી થયા વગર કે તેમ નથી

શ્રી. ગાંધીએ આપેલ ઇંટરવ્યુ

ટ્રાન્સવાલના કોલોનમેં નાતાલનાં બધા પ્રવાસ થયા પછી લોર્ડ એલગીન પ્રાતની ધિએ શ્રી. ગાંધીની મુલાકાત લીધી હતી તે વખતે શ્રી. ગાંધીએ જણાવેલા વિચારો પ્રગટ થયા છે. તેનો સાર નીચે મુજબ છે :—

"વીરમગીઆ બાબે કરવાના બીલને તો આપી સ્વયં પ્રજાજ બાબ દીધો આવકાર આપશે. ડિસબીલીટી એબલીજ કે નીરણ દીઆ મજુરી વહેલી બાબે કરવામાં ન આવી. જે દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી વીરમગીટીઆ મજુરો કાયમમાં ન આવતા હોત તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી સરકારની મુસીબત ઉભી થાત નહિ. એને કે બીલને આવકાર આપવાનું હીંદીનું કારણ ગોરાઓના કરતાં જુદું છે. હીંદીઓને લાગે છે કે વીરમગીટની રીતથી હીંદને કે હીંદીઓને કાંઇ લાભ નથી. વીરમગીટીઆઓની દશા કાંઇ સુધરતી નથી; અને સર વીલ્યમ હંટરના શબ્દોમાં કહીએ તો વીરમગીટ તે એક જાતની ગુલામીને મળતી સ્થિતિ છે.

બીજું બીલમાં બે બીલ સાથે સખત બાંધ. છોડ્યું. કોમ્પ્રિહેન્સીવ કોલોનાઇઝમાં એવું બીલ મેં કદી જોયું નથી. તેમાંનું પહેલું બીલ પાસ થાય તો હીંદી વેપારી મોટે ભાગે પાયમાલ થાય. જેવ દાનમાં જણાવીએ હોય તે બાબતોમાં તંત્ર રીતે વેપાર કરતો હોય તેને બાબતે લાયસેન્સ ન મળી શકે? તો બીલમાં એવી ઘણી બાબતો છે કે જેથી નાતાલ માં હીંદીનો રહેવાનું બંધ થાય તેમ છે.

કેટલાક હીંદીઓ માત્ર વેપારનો ધંધો બાંધે છે. તેઓ વેપાર સિવાય બીજો ધંધો કરી શકે તેમ નથી. વેપાર કરવા ની બંધી થાય તો તેઓ બીજું શું કરે? એ બીલને પાસ કરવાથી અપ્રગાણિક રીતે વેપારમાં રહેવાને ઉત્તેજન મળશે. હાલનાજ લાયસેન્સ કાયદા નીચે હીંદી વેપારીની સ્થિતિ બહુ ખરાબ છે તે વાત ખરી. પણ તેથી કરીને આ બીલનો બાટે કાંઇ બચાવ છે નહિ. હાલના લાઇ સેન્સ કાયદા તળેજ આમનો બહુ મોટો હુમલો થયો છે. જે સંબંધમાં મારી છેલ્લી નાતાલની મુલાકાત વખતે મેં જોયું છે કે હીંદી વેપારીઓ મુંઝવણમાં પડ્યા છે અને ગોરેન મેજીસ્ટ્રેટ શું કરવા જોઇએ તેનો વિચાર કરે છે. બોઅર રાજ્ય પરના તાજ ઉપરની જણાવું છે [illegible] વેપારી બાબતો [illegible]

તેમાં સુધારો કરાવવા માટે લંડનની કોલોનીઅલ ઍસોસીએશનની કૉન્ફરન્સ ભરી છે. લાઘસેન્સનું બીલ તે ધારણી મીલ્કત જપ્ત કરી લેવા બરોબર છે. ૧૦ વરસની મુદત પછી બાકી રહેવા હોય તેને ત્રણ વરસના નફા જેટલી નુકસાની આપ વાની વાત હસવ જેવી છે. બીલનો વેપાર જપ્ત કરી લેવા માટે આ નુકસાની કેવી રીતે પુરતી કહેવાય? એ નુકસાનીના આધારપર દીદી પોતાની જીંદગી સુધી મુકાશે કદી ન કરી શકે આમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ હું એમ માનું છું કે નેટા. દીદા વેપારી, જુજ દાખલા સિવાય, બીજે જઈને વેપાર ન કરે.

આ બીલને ઇંગ્લાંડના મકના લાઈસેન્સનાં બીલ સાથે સરખાવવામાં આવેલ છે. પણ એ બે વચ્ચે સરખામણી બહુ શંકાસ્પદ લાગે. વિલાયતના બીલના દાખલામાં આખી દેશની નીતની બાબત ફારફાર નો વેપાર બદલાવવાની જરૂર છે. દીદી વેપારી સામે આવી દલીલ વાપરી શકાય તેમ નથી. દીદી વેપારીમાં બાકી હોય તોપણ બીજા વેપારીઓના જેટલી આમી દીદી વેપારીમાં કોઈ બતાવી શકયું નથી. દારૂનો વેપાર બેશક રીતે નુકસાનકારક છે; તેવું દીદી વેપાર વિષે કહેવાશે નહિ.

આવા કાયદા પાસ થશે એમ હું કહી શકતો નથી. પણ જોખમદાર રાજકર્તા ઓ આવા કાયદા પડવાનો વિચાર પણ કરે એજ બેદકારક વાત છે. તેથી વધી સરકારનું હિત આ આખા રાજની ઉન્નતિમાં પાયો બોદો નાખવા બરોબર થાય છે. ઇંગ્લાંડના બધા રાજદ્વારીઓ બ્રિટીશ રાજના સમુદાયમાં દીદુસ્તાનને પણ જોયું ગણે છે.' દીદુસ્તાન વગ. બ્રિટીશ રાજીકયાપ' શબ્દ કોલોનીઓ નથી કારણ કે જોન કરજને કહ્યું છે કે દીદ તે બ્રિટીશ રાજ્યરૂપી હવેલીનો ઘુમટ છે: અને દીદુસ્તાન છે તેને માટે તો 'ઐમ્પાયર' શબ્દ વાપરી શકાય છે.

'અરજુરી'ની ટીકા

નાતાલના બીલ સંબંધમાં મી. ગાંધી એ પોતાના વિચારો ટ્રાંસવાલના આપને જણાવ્યા છે. દુઃખ વખત ઉપર મી. ગાંધીને નાતાલના દીદી સાથે કેટલીક અયોગ્યમય મંત્રેલ છતાં આ સવાલ ઉપર પોલ્લાલો તેમને પુરતી માહિતી છે એમાં કંઈ નથી. ટ્રાંસવાલના ઉદાહરણ, ઓશીઆના દીદ માટેના કરજાલ મી. ગાંધીની લાગ વગ ઘણી જાણવા લાયક રીતે દેખાય છે તેમની લાગવગ વિલાયતનાં કેટલાંક રાજદ્વારી મંડળો સાથે અસરકારક સંબંધ ધરાવે છે. કે જે મંડળો વિષે, નાતાલનાં બીલ અમલમાં આવે તે પહેલાં નાતાલે ગણતરી રાખવી પડશે. ત્યારે નાતાલનાં બીલો વિષે મી. ગાંધી શું કહે છે? ગીરમીટીઆ મજુરો બંધ કરવાના બીલ તે તે ટેકો આપે છે, અને દીદીઓને નવા લાઇસેન્સ ન આપવાના બીલ સામે, તથા હાલ લાઇસેન્સને અમુક મુદત પછી નાબુદ કરવાના બીલ સામે સખત રીતે વાંધો ઉઠાવે છે.

આપણે જોને ઍશીઆટીક બાબ કદીને બળાપો કરીયેછીયે તેનો રિસ્થતિનું મૂળ ગીરમીટીઆ મજુરી છે. તે ચાલુ રાખવા જો નાતાલ ગોરાઓનો મુલક રહી શકે તેમ નથી એ વાત ઘણુ વખત થયાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે. ગીરમીટીઆ મજુરોને બદલે ગોરાઓને નોકરીમાં રાખવા માટે દીદિસ્તાનના લોકો પુર. પાડયે છે. આવી સ્થિતિ ચાલુ રાખવા, માં ગોરાઓ પોતાનો અને પોતાની બાબ તોની પ્રગતિ અટકાવનાર મુખ્ય કારણ બનવ છે. વળી ગીરમીટીઆ ચાલુ રાખવાથી આપણી વચ્ચે વસી રહેલા સ્વતંત્ર દીદિઓને પણ આપણે અન્યાય કરીએ છીએ. નાતાલ નાનકડો કોલોની છે તેમાં ગોરાની વસ્તી જુજ ગણાય. તેના ઉદ્યોગો નાના પાયા ઉપર છે. તેમાં ગોરાઓ અને ઍશીઆટીકો કે અમુક સંખ્યામાંજ રહી શકે તે હદ કરતાં વધુ થઇ જાય તો રોજી મેળવવાનું મુશ્કેલ થઇ જાય અને સખત હરીફાઇ ખમવી પડે. તથા ગોરાઓની વસ્તીથી હવાની થાય. દીદી વસ્તીને વધારે ચાલુ રહેવાથી જુના ઍશીઆટીકો માટે, ગોરાઓની પેઠે જ, ગજ મેળવવાનું મુશ્કેલ થયું છે. એટલે એ વધારો બંધ કરવો તે દીદી માટે હાનીકારક છે. જેને દીદી મજુરો નું કામ હોય તેઓ ઘટતી મજુરી આપશે તો કોલોનીમાંજ એમને ઘેટલા મજુર મેળવી શકશે. સ્વતંત્ર દીદીમાં થી મજુરો રાખવા બેદત્ર આપવાને જે ને પોસાય એમ નથી તે એટલુજ બસ છે કે તે ઉદ્યોગ આ કોલોની માટે માફક સર નથી.

એટલે ગીરમીટની બાબતમાં દીદી મતો [illegible] છતાં આ બાબત તે કે ગીરમીટીઆ મજુરોની બાબ તેજ ખરાબર છે. નાતાલમાં આજ નાતમાં ગીરમીટીઆ દીદી ઍકજ નથી. સ્વતંત્ર રીતે આવનારા દીદી અને ગીરમીટીઆને કઇ શરતે આવવા દેવા તે કુરી થી વિચારવું જોઇશે. પણ તે સવાલ સાવ જુદોજ છે. [illegible] મુદ્દો—કાયદા તરીકે કોઇના આ મારી બાબતમાં કેમ થાય છે. પણ આ ઉપર ત્રીજા ઍશીઆટીક બાબતોના સવાલ મહત્વ છે. તેમને તો બીજામાં નાતાલની સરકાર બહુ જ ખેદ અને અપ્રસન્નતા દર્શાવ્યા કરે છે [illegible] તે આવે સરકારને ના. પાર્લામેંટે બહુ વખતનાં વિરોધપુર્વક લગા ડ્યાં છે. [illegible] બાબત કરવાના બીલ ને ના. ગાંધી ના ૪૧ મોકલ્યા બાબત કરી [illegible] [illegible] ના કોલોનો [illegible] તેમાં કે [illegible] ના ઍશીઓને નાતાલની પરવાનગીથી બહારથી આવીને કાયમ રહેવા [illegible] બાબત [illegible] પુરેપુરી કરવા [illegible] નુકસાની આપવી જોઇએ એવો તેમનો બાબુ વકીલોનો ઍકનજરથી કાયદો છે એ બાબત દુર થશે નહિ. બાબતો સ્વ [illegible] પરવાનો મેળવી [illegible] ની બાબ સમાવેશ થાય છે. તે બાબો બારણા મેં [illegible] બાબતોમાં પણ [illegible] બાબો [illegible].

'પ્રોટેકટર'નો ઓફીસનું બરબ્ય

ગીરમીટીઆ દીદીના રક્ષકના નામથી ચલાવવામાં આવતી 'પ્રોટેકટર'ની ઓફીસ ના બરબ્યને લગતા નીચે મુજબ આંક [illegible] નાતાલના ગવરમે [illegible] માંથી મારવા [illegible] છે:

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

આવતી. ઉપર જણાવેલ કારણોને અંગે આમાં ગીરમીટ બહારના નિરક્ષર હીંદીને દાખલ કરવા માટે આપવાનો, પાછા મોકલવા તથા બીજા બધુરોનું આગમન રોકવા આદેશ પાઠવે છે.

વિલાયતના છાપામાંથી વીણેલા કાગળો

લંડનના 'ગાર્ડીઅન' પત્રમાં મી. રીચનો નીચે મુજબ કાગળ પ્રગટ થયો છે:—

તમારા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલ કાગળમાં લખનાર જણાવે છે કે નાતાલમાં હીંદીની સંખ્યા ગેરકાયદે કરવામાં આવી છે. અને તેઓ બધા તાના ઉતારીને તપાસ કરી લેવા છે. વધુમાં તે જણાવે છે કે ગયા વરસના ગોરાઓને ધીંગી ખેતાના ખેડૂતોએ બંધ કરવા પડયા છે. આ સંબંધમાં જણાવું કે પાદરી સમજવાનું છે કે ૬૦ વરસ થયાં નાતાલ ગીરમીટીઆ મજુરોનો લાભ ભોગવે છે. નાતાલને આબાદ કરવામાં એ મજુરોને લાવવાની જરૂર પડી હતી. બધા હીંદી મજુર મકે નહિ અને સીધા હોવાથી તેવા બીજા મજુર નાતાલને મળે તેમ નહોતા. વિદ્વાન દીઠાકારોએ જાહેર કરયું છે કે નાતાલ આબાદ થઇ શકયું તેનું કારણ બંતીલા હીંદી મજુરોજ છે. હજુ સુધી દરસાલ નાતાલમાં ૬-૭ હજાર ગીરમીટી આ મજુરોને લાવવામાં આવે છે. ગીરમીટની મુદત પુરી થયે તેઓ પાછા દેશ જાય છે. અથવા તો ફરીથી ગીરમીટના જોડાય છે જો કુટા નાતાલમાં રહે તો તેમનો પા. ૬ નો ખાસ કર ભરવો પડે છે. નાતલના હીંદીની કુલ વસ્તી ૧,૦૦,૦૦૦ ની છે તેમાંથી આ ગીરમીટીઆની સંખ્યા ૪૦,૦૦૦ની બાદ રહી જોઇએ. બાકીના જે રહયા તેમાં સ્ત્રીઓ તથા છોકરાંનો સમાવેશ થાય છે. વળી હીંદીઓને મતની સીધલ કે ગોલીયટ્ટ વોટ નથી. અટલે ગોરાની સામા હીંદીઓ પચાવી પાડે એવો ભય તદ્દન નાબુદ કરવામાં આવ્યો છે એમાં કંઇ શક નથી. નાતાલના હીંદીઓમાંથે આવી વાત બોલવા ભાગ્યેજ કોઇ હિંમત કરી શકે તેમ છે. તે માટે વધારામાં અમારા નીચેના આંકડા બોલબાલાપક થઇ પડશે:—

ગોરાઓના એકીઓટીક.			
કરીઆ વગેરે ...	૧૬	...	૧૬૨.
સુથાર વગેરે ...	૫૩૪	...	૪૭.
કડીઆ વગેરે ...	૭૬૨૮	...	૧૬૬.
રંગારા	૬૪૮	...	૧૩.
કલમગરા વગેરે ...	૩૫૬	...	૧૬.
એન્જીનચલાવનારા ...	૧૫૬	...	૫૭.
પોલ્સર બનાવનાર...	૧૬	...	૧

હું પણ પરત ઉપર નેટાલમાં ગયો, પણ હીંદીઓ ન ા ગોરા દુકાનદારો ના હાંકી કાઢેલ હોય એવું મેં કદી જોયું નથી. ૧૯૦૬ના બેલ્લામાં બેલ્લા બહાર પડેલા આંકડાઓનું પ્રમાણ નીચે મુજબ છે.

ગોરા ગોરા સિવાયના			
કાફે ચલાવનારા વગેરે ...	૨૬૦૮	...	૩૯.
બારીક કામ કરનાર ...	૭૦૧	...	૧૮૫.

બાકીની બરાબર ઉપર હીંદીને રટોર રાખવાની ખુટ મળતી નથી. મોટા શાહેરો માં ગોરા વેપારીઓની સાથે તેમને હરીફાઇ હોતી નથી. ત્યારે કાફર સ્ટોરવાળા નાના દુકાનદારોને પણ તેઓએ ઢાંકી ઢાકયા નથી. યુરોપના દક્ષિણના ભાગવાળા ગોરા એ હરકસરમાં એશીઆટીક જેવાજ છે. તેથી હરિફાઇમાં તેઓ ઉતરે તેમ નથી. હીંદી ફેરીઓ બહોળા કામ કરે છે તે વાત સ્વીકારાઇ છે. પણ તેને ગોરા હરીફો છે. વળી હીંદી ફેરીઆને લીધે ગરિબ વરગના ગોરાને બહુ સગવડ પડે છે. ગોરા કારીગરોની સાથે હરિફાઇમાં ઉતર તાર હીંદી કોઇ નથી. ત્યારે હેલ્લા સખત કાયદાઓને લીધે દરસાલવાલમાં વધુ એશી આટીકો દાખલ થઇ શકે તેમ નથી.

હીંદીઓની તેમની છેલ્લી બહાદુરી ભરેલા લડતથી બતાવી આપ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એ કોમને સુધરેલી કોમની બાજુક ગણીને ઘટતી રીતે રાખવી જોઇશે. થોડી ગોરી વસ્તીવાળા અને ઘણા કાફરો વાળા મુલકમાં એશીઆટીક પ્રમીગ્રેશન ઉપર અંકુશની જરૂર હીંદીઓ સ્વીકારે છે. વેપારના લાઇસેન્સ ઉપર પણ અંકુશ મુકવાની વાત તેમણે કબુલ રાખે છે. પણ તેમને તેમની ચામડીના રંગની ખાતર, બીજી સુધારામાં પછાત રહેલા જનોની સાથે ભેળવવામાં આવે તેથી તેમની લાગણી દુભાય છે.

આ અંકમાં 'વેપારીનો મદદગાર' એ મથાળાવાળી જાહેર જાહેરમાં "પ્રોફેસર એલાજી ૧૯૦૮" નામ તથા "પ્રોફેશનલ એકાઉ ૧૯૦૮" બોલાશે.

પેટરબુસ મરચંટ બી. એ. રેમેસેખાની "૧૯૦૮ ગાયન નરક અમાન વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચાઇ છે.

આગરપત્ર

C.O.S./૧૫૦૪/ તેહાલ્કે મર્મ
238

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

ઇસ્ટરકોલોનીયલ કાઉનસીલ

આ સભામાં ઘણા ઠરાવો થયા કહે વાય છે પણ તેનું કામ તદ્દન ખાનગી રાખવામાં આવ્યું છે. એમ પણ કહે વાય છે કે ખાનગી રાખવામાં નાતાલના કાઉન્સીલોનો હાથ છે. તેઓનો વિચાર ઓરેંજ રીવર કોલોનીને કોન્ફેડરેશન બાબતની વાત હાલ ચર્ચારી ન જોઇએ. કાઉનસીલના મેંબરોમાં અંદરોઅંદર તકરાર થવાની પણ વાત આવી છે.

રજીસ્ટરેશન

મરજીયાત રજીસ્ટરેશન નવમી તારિખે બંધ થયું. હજુ નવી અરજી લેતા નથી. જેઓએ જેઓએ અરજી નથી કરી તેઓ રહી ગયા. પરમીટવાળા જે હીંદી હવે દરસાલવાલમાં દાખલ થાય છે તેને આવ વાનો અને મરજીયાત રજીસ્ટર લેવાનો હક છે. છતાં મી. ચમનીએ એવો હુકમ કઢાવ્યો છે કે મરજીયાત રજીસ્ટરની મુદત બંધ થઇ એટલે જેઓ હવે આવે તેમણે મરજીયાત રજીસ્ટર કાયદાની રૂએ લેવાં જોઇએ. આ હુકમ બે વાત બતાવે છે. એક તો એ કે મરજીયાત રજીસ્ટર બહુ કિંમતી છે. બીજું એ કે રજીસ્ટર ઓફીસ ઘણી ખુલ્લી કરે છે તેમ આ વખતે પણ તે ઓફીસે ઉપરનો હુકમ કરવામાં ભુલ કરી છે. તે બાબત વાત જનરલ સ્મટસની પાસે ગઇ છે. તે ઘણા તાર તથા ટેલીફોનના સંદેશા ચાલે છે. છેવટનો ઠરાવ એકજ આવી શકે અને તે એ કે જેઓ હવે દરસાલવાલમાં દાખલ થાય તેને મરજીયાત રજીસ્ટર લેવાનો હક છે ને તેવા માણસને પણ ફાયદો લાગુ પડી શકતો નથી. તેથી જે હકદાર હીંદી હવે દરસાલવાલમાં દાખલ થાય તેણે ધીરજ રાખવાની છે અને બીજુકુલ કરવાનું નથી. આ લખાણ છાપશે તે પહેલાં સંભવ એવો છે કે ઉપરનો હુકમ બેંચી લેવાયો હશે. પણ કદિ ધ્યાન ન બેંચાયો હોય તો ઉપર ની સુચના યાદ રાખવાની છે. સમા ધાની વિરુધ્ધ અગાસદારો કદિ જાય તેનો ડર જ છે. તેઓ વિરુધ્ધ જાય તેવા સમાધાનીને ડાઘ દેવાનો નથી.

'હુંદીને કહાડો'

આપણા અવતાર પુરુષ ગાંધીને આપણા દક્ષિણ આફ્રીકામાં પકડવાજ કરે છે. ટેપટન કુક કેસ્ટે બેઠા દિવસ પહેલાં પ્રોગ્રેસીવ ગીર્દીમમાં હીંદીને બહાર મોકલવા બાબત ફરાવ રજુ કર્યો હતો તે જોતાં તેનો ફરાવ રદ થતાં હતો તેણે હવે 'રટાર'માં કાગળ લખ્યો છે. તે જણાવે છે કે નાતાલમાં કાયદા ઘડવાની દિલચાલ થાય છે તે નકામી છે. તેવા કાયદા ઘડવાને બદલે કેપ્ટન કુક કહે છે કે ગંદોબસ્ત એવો થવો જોઇએ કે હીંદીને આડ એક એવો દેશ શોધી કાઢવો કે જે ગોરાને રહેવાને કાયદે ન હોય. તેમાં હીંદીને મોકલવા એમ કેવું કુટ સાહેબ કહે છે. અને જણાવે છે કે આમ કરવું તે ન્યાય બુધ્ધિ છે. આવા વિચારને 'રટાર' કેવોક ટેકો આપે છે. તેમ કે તેજ બાબું નાતાલના કાયદાની વિરુધ્ધ બાબુ સાબત કરવાનું કરે છે.

ગેઝેટમાં નોટીસ

મી. કરમાકાસ અલવાદ રેજીસ્ટ્રારની નાકાર એસ્ટેટના વહેવા બાબતની તપાસણી જોહાન્સબુરગની કોરટમાં તા. ૬ થી તે થી સાત દહાડા સુધી, તેમજ પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તા. ૨૬મી ૧૪ દહાડા સુધી થશે.

મી. કસીમ સુમાર પ્રીટોરીઆવાળાના નાકાર એસ્ટેટના લેણદારોએ તા. ૮ મે થી ૧૮ દહાડામાં કસ્ટી મી. કરેક લેન્સ આગળ પોતાના દાવા સોંપાવવા, તેમજ દેણદારોએ ઉપરોક્ત વખતમાં પોતાના દેણાના વેરા ભરી દેવા.

હીંદી લાઇસેન્સ અને ગોરાઓ

ખરકપુરીના રીવમંડના બાપત્રામાં લખે છે કે:—

ઓક્ટો બાતે ગામની વચ્ચેના ભાગમાં એક એશિયાટીકને લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર કરી આપવાની અરજ થઈ હતી. તેની સામે આદીના ગોરાઓએ બહોળી સહીવાળું લેખિત વાંધાનું મોકલ્યું હતું. બોર્ડ તો લાઇસન્સ આપવામાં આવશે એવું જણાવ્યું પણ આ આદીનો ગોરાઓમાં બહુ અસંતોષ દેખાયો છે. બોરબેક લાઇસેન્સ અમલદાર ૧૫ દહાડા સમે અપીલ કરવાની અરજ કરે છે.

!!! રમુજી રંગ !!!

ગુણ ગુણ ગુજરો! આગળ આપણે નાતાલ કોલોનીના સેક્રેટરી મી. ગબી-સન, વિગર બાબુ ગયા છીએ. તે પ્રમાણે ગવરનમેંટ ગેઝેટમાં કાયદાના ખરડાનો ગુજરો પુરી નીકલ્યો છે. જેમાં હીંદીઓની હાડમારી ને ગોરાઓની અકકલ ભારીના ચિતારનો આબેહુબ નમુનો છે. ખરડામાં બહુ કલમ છે. શું છે એનું પીજીયુ ધ. ઓ. ના એડીટરને સોપ્યું. પેલી બાબત આવકાર દાયક ને આશીરવાદરૂપ થઇ પડી. "ધ-ઇનવેચર બીલ" બાવતું કહ્યું ને વધીને કહ્યું. પણ બાકીના બે બાબતે બાંધામાં પડ્યા ઉધડી ગયાં. "લેંગવેજ બીલ" ને. 'ઇમગ્રેનસેશન' બીજી બાબતે વેપારનો તાળું વૈા ને ભાગલાનો ધર્યો આદેશોનો ઉદેરા સિદ્ધ કર્યો. બાકી લોજ બધે બેલ્લી બાબતે બાબા કોલોનીના બેટકો બધા પરસના નહાએ બનાવી દીધા. બેબું? ધ્રુજારણ પણ બેવું બોકા બાય છે. બાકી બે બિલાડીને બાદરની વાત બરાક પડ્યું નબ્બુ કે બાદરબાબ તેનો નિકાલ કરવા તબાકરજ છે. તેમ કે એશિયાટીક બ્યાય બનાવો તો કોલોનીના બોલા તેનો બબરદસ્ત બાવવા પુંઠથી બટપટાવજ રહેલા છે.

* * *

સાઉથ આફ્રિકન કુરકુર! હમણાં જે ને તે બંગ્રેજી બાપામાં સાઉથ આફ્રિકા ના રહાણુની વાત બવાય ચુંથાય છે. સહુ કોઇ પોત પોતાનું ડહાપણ ડોળી રહ્યા છે જેને જેમ લાગ્યું તેમ બફાણી રહેલા છે. વેપારી વેપારનું કરે. એશિયાટીક સવો બરાબર નુળમાં લાગી ગયેલો છે. બાકીને બાકીને બાપા સાઉથ આફ્રિકન ગોરાં બાઇને કાતરી કાતરી બૂરા કરી નાંખશે. તેની મગા બોલાબમાં બબા રહેલા છે. બામટા લામટાનું કરી રહેલા છે. 'બાકટ રેવાડ લીગ' સ્થાપેલું છે. મજુર વરગ તેનું જોર કરી રહેલા છે. હીંદી ને ગીના ગીરમીટીઆ બંધ કરવા સરકાર સરકારનું બફાણી રહી છે. ને લાડ સેલ્બ બોરન જેવાનો તો બપકાર લેવાય છે. મુરબ્બામાં સુધારો મણો બાગળ વધેલો બનય છે. બાપાન તો ટોચે ચડ્યું છે. માટે બાપણા દરિયાબ કાઢવો મબજુલ કરેા. હાય! કેમ થશે! બાપાન ચડીને ઇંગ્લંડ વાલ કર તો ન કરે' બાપકાને બાવાનું મણ ન બાવે ને સામે પુંબે નીંદ બણુ ન બાવે. 'મેરી રામ, એગ્લાન્ડ' મેકીને પણ ગીત બબાવે કે રખે બમણું બાઇ સાહેબોને ઊભાગરો કરતાં પુરવ બાપરિકા ના 'ઉપબ્રહ્મ'નો રોગ લાગુ પડે? ને બિલા બતમાં ગાંસડા પોટલાં બાંધવાં પડે! તો પછી ટ્રાંસવાલ તો રંગાઇ રહેશે. પછી જોબરને ઇડિબાનો વાઇસરોય કરી મોકલવા વાની બલાગણ કોણ કરશે? મરું કાંઇ ને કાંઇની બડપટ. ને બબાબબા ભરી, ભરી ને ભરીજ. જબાં ને ત્યાં કુરરર્ર ધુરરર્ર!!!

* * *

રીબ ટીંકચર! ઉપર પ્રમાણે સાઉથ આફ્રિકા સ્વાદમાં બેનરોના ગ્રાહક કુરર બાદર થઇ ગયું છે પણ મે બી ડીચ. બાંધો બબાં દુબળી રહ્યાં તો કુ કેમ પાગળ પડું? ગરીબ માણાપનો કેમ થાઉં? તેગ ઓરેંજ રીવર કોલોની રીંગ ટીંકચર કુરી રહેલું છે. બાપણે તો વચ્ચે કુદીએ. બધા સાથે સલાહ કરો ને બ્લેકાઇ જનબો કે ગંગા નાબા. પછી વાંકા વાળજ ન બાય! મરે કિનારી સરકર! ભલે બથડાય કેપ ને નાતાલ! પણ બાપણે તો બી કેળાં! બાપુ મોગાં પાણી બાવશે. બાવા પીરસાયું નથી ગેં તો રંજના કુલકા' પણ બા બબાણુ ઉપર એક ૨૫ બબો નાનકડી દીકરીનો દસકો લખે છે.

* * *

એક સેહુ કહે. મોગિલ. રબ્બરની પૈસો કમાવ લાગ્યા. પછી મજ બંગલો બાંધ્યો. ફરતી વાટી બનાવી. હવે કાંઇ ચોરી ચબારી ન થાંબ તેને માટે ત્રિકોણુ બાકારમાં કાંટાના તારની વાડ કરાવી. બનાવ એવો બન્યો કે તેમ છતાં એક લુચ્ચો પેધો પડ્યો. બાને કાબુને કાંઇ રોજ બીટાલ ઉડાવી બનય. રોડ તે એક છોકરા દરેા તેની બાગળ શેડ વાત કરી. બાપણે કાંઇ વાત ઘડવી જોઇએ. પછી બીજ રાત્રે વાડીમાં બબાબબાટ થયો. અરબા મેમા! ઉડ, ઉડ! બેન કોઇ વાડી માં બરાયું છે. સાથે પાનાચંદ કેટ પણ ઉડ્યા. બાપિ બાકાવાનુ માણુનો ટોપરો મુકી પાળી પાનાચંદ ને બાગળ મેમચંદ ચાલ્યા. અરબા મેમા! તું બા કરો સાથે લપાઇ રહેજે. હું બીજી બમથી બાવું છું. બને તને જો કુરામગોર માલમ પડે તો બાર નગાડી દેજે. બા. સાબધ રહેજે. પાનાચંદ બાજુએ ગોબરો કાઢ. તેવા ટોપ બ્રાંડ બીજે સંતાણા પણ્યુંવાર તબી પણ કેમ બાવ્યું નહિ. તેણે મેમચાલાને પોતાની જગ્યા બોટી બાગળ ગોબરમાં સુવણ. ને ત્રિકેટબના ફુલ્લામાં બાગળ ગેમે. પાનાચંદ ને બબેને બોલ ગોબ ગોબું કે ન-પેને

બેસતા આવે છે. પરંતુ ચાલે નહિકર્યું આવતાં પાનામાંજ તે બાબત બીડી! જાણે પાત્ર ભર્યા' ને પેલાનો ફીસ્સો સર થયો આની ઉંઘ ઊડી ઘાંત કચકચાવી બધા જણી પેઠે બાઝયા. નેમો પણ સાથો કેટલો બાઝયો. ને થોડીકવાર અથડા અથડીને બે દાઢીઓ ચાલી. કાંટા ભોંકાયા. ઝોડીલુલ્લાણ થયા. કપડાં ફાટી ચીથરાં થયાં. તેમાં બિચારો બાકર્યો. અંધારાની બે! ચોર જણરો છે. એટલે આપણને મદદની ગુમ મારીઃ ધાબેરે ધાબ્બે. પણ ત્યાં પોતેજ બાનાવેદ હતા. અરે તારું ભલું થાય! મેં તો તને ચોર બાબેલ. પેલો બચ્ચમ ના બિહયો! દુબળી થયા તે માટના ગણા. હાથનાં કરણાં દક્ષપે ચાલ્યાં. તેમ બોરજ દીવર કોઈલોનું ન થાય? કૂરતો 'પ્યાર કરનાં પેટો ના મરે' કૂરતો પણ વિચાર્યું છે. નાનાલાલ, કેપ. ને ઠરોસ વાલ પાળ્યા બધે કરે કૂલા ને કાંપા તેને રખાણુસા કેવા?

* * *

'શિક્ષણ' આ કાયક બંગાળી ભાઈએ બધા પુછી રહ્યા છે કે આ ઓરડીન-સ ની દોડ વરસ સુધી ઝુંબેશ ચાલી કેદમાં સીધાવ્યા. બાણું કરયાં. ઓમાં શીખ્યા શું? તે કાંઇ જણાયશો. કે-બા-કે. ઉતારણ કરે નહિ. પણ શીખ્યા. પણ લાસ્ત એ કે મારા કેવું શીખવીયા. (૧) સ પમો. છતા. (૨) વીરા કેસ ચલાવ (૩) ઝુબેશ બાકરો બાકરમ કરવાની રીત. (૪) તાંબે રૂપે બાબણ કરવાની મેશાની ફુટ. (૫) બાબણી પત્રાવાની કમબખ્તી (૬) કેમમાં તંગી-બાબદી પહેરવાની ઓડીતી વિગેરે-વિગેરે વિગેરેરેરે. બસ! ઓહ! ઓટલામાં બોલે તેનો ખપ કેવું! બાબુ ની વાત વચ્ચે ઉડાવી કાં. બાપુ. તે તો બેંકવેટના ફકરામાં આવી ગએલું. પણ સુઓ. તેનું અનુકરણ પણ થઇ ચુકયું છે. તમને ખુરસી ઉપર બાબ્યામાં ગોરી મડમ પાસે બેસવાનો નંબર મળેલોને? તેમ પોડા બણતપર અંચે ચા પાણીના જલસામાં પણ ખુરસી ઉપર નંબર બરાબર હતા. આવો ફલાણા શેઠ તમારો ૧ લો નંબર. આવો ઢીકણા શેઠ તમારો ૨જો નંબર. પછી નંબરજ નંબર. [illegible]

* * *

સરલહૃદયું રમખાણ! ફટરના તારને દીલસો જ ને ફાળ. સંભળાય છે કે તોફાન જારીબ બાબે. નાટાલીતાઓ બનો, ટ્રેટસ્વાલમાં કરો બાબે કુદરત સાર કરેલાનું તો શું હતા?

ફટરના તાર સમાચાર.

પારીસ મ્યુનીસીપાલીટીના ચુંટણીમા એક મોરત ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડી હતી. તેને કુલત્વ મળવા માટે બાનુબોની કમીટીએ બથાય મહેનત લીધી હતી. ચુંટણીનું પરબાલ દરમ્બાન ફેટસ્ટીક એકત્રો ને પોલીસ સાથે અથડા અથડી થએલી. અને ફેટસ્ટીકને પકડવામાં આવેલ. ચુંટણી નું પરિણામ બહોર થવા પછી મોરત ઉમેદવારના વોટ બનો મળવા માટે તેમણે મહેનત કરી. તેમ કરવાની સામસલાહ એ તો બોકાયો તેમણે પેલાની બદીએમ બની ગુમરેક કર્યો નહોતો. તેમાં બાબો પડવા બતાં તેમણે ન બારી મુબ્યો. પણ બાબરે બોર કરી તેમને પાછળ દકાવવા માં આવી હતી જેમાં ફેટસ્ટીક પબડાઇને જમીનપર પડી ગઇ હતી. તથા બીજી ફેટસ્ટીકને સખત ઇજા થઇ હતી.

* *

કેનેડાના ફ્રેંચ એમીગ્રેશનના સવાલ સંબંધમાં ત્યાંના મજુર બાતાના પ્રધાન મી. કિંગ રીચીર બહાર પાડયો છે કે બો સવાલ માટે સંતોષકારક નિકાલ થઇ ગયો છે. કે બે વર્ષ 'બનાડીબારેબલ' ફ્રેંચોબોને કેનેડામા દાખલ થવા બટકાવી રાકાશે. મી. કિંગ બધુમાં જબ્યાવે છે કે બારી સરકારના બાભારો માટે કેનેડાને ફ્રેંચ બાબણુ છે, અને તેથી તેનું પ્રમાણ બોડવબુંસો ન્યાય બાપો ઝગડાનું કારણ દુર થયું છે.

* *

તા. ૭મીએ સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ઝોડીબા પ્રાંતોમાં મુરાદાબાદ આગરા બે ગેનો અથડાવાનો બકસ્માત બનવાથી ૧૪ ઉતારૂ મરણ પામ્યા હતાં, તથા ૬૭ ને ઇજા પહોંચી હતી. બે બકસ્માતથી લોકોને બાગ લાગી હતી.

* *

ચીનમાં બપાનના માલ બોયકોટ કરવા બહારવટીબાને બપાનીઝ સરકારે ચીનની સરકાર સાથે મસલત કરી છે.

* *

બ ગોલાના પોરટુગીઝ કોલોનીમાં વસતા બોબનોની, રાજ વિરૂદ્ધ બસંતોષ ભારો [illegible] કીધે બોવી સુચના થઇ છે કે [illegible]

* *

વિલાયતના પ્રધાન મંડળના નવા બે સભ્યને લીધે કેબીનેટમાં [illegible]

મી. વીનસ્ટન ચર્ચીલ બહાર પડ્યા હતા, તેમાં તેમને છત્તું મળી છે. તેમની સામે બહાર પડેલા બેનઝરવેટીવ ઉમેદવારના કરતાં તેમને ૨૭૦૯ વોટ વધારે મળ્યા હતા. જે લીબરલ મતનું જોર ફરી પ્રતીત કરે છે.

ઓસ્ટ્રેલીઆ તથા કેપનાં સુકાં ફળ માટે પ્રધાનમાં સારા ભાવ ઉપજતા જણાવવામાં આવે છે.

પોરટુગાલની રાજધાનીના શહેર લીસ્બન નું એક છાપું જણાવે છે કે પોરટુગાલની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સુધારવા માટે ટેલાગોઆબેનું બંદર દક્ષિણ આફ્રિકાની બ્રિટીશ સરકારને થોડા વખતને માટે લીસ રા આપવું જોઇએ.

આ ઉપર ટીકા કરતાં લંડનનું 'ગ્લોબ' પત્ર કહે છે કે એ બંદર મળવાથી સાઉથ આફ્રિકન બ્રિટીસ રાજને બહુ સગવડ પડે તેમ છે.

સમુદ્રના પાણીમાંથી સોનું કાઢવા માટે પા. ૨૫,૦૦૦ની થાપણથી લંડનમાં એક કંપની ઉભી થઇ છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકાના કોંગો સ્ટેટના વતની ઓએ લ્યાની ગોરી સરકાર સામે બળવો કર્યો છે.

તા. ૨૭એ બિલાપતમાં કારદીક ખાતે ઔરતોના વોટ માટે લડત લેનારી કેટલીક બાનુઓએ તોફાન કરવું હતું. ઘંટો વગાડીને ભાષણ કરનારાઓને બોલતાં અટ કાવ્યા હતા; તથા ભાષણ કરવાના તખતા ઉપર ચઢી જઇને ખુરસીઓ વગેરે જેમ તેમ અફાળી હતી; અને છેવટે શહેરમાં સરઘસના આકારમાં ફરી હતી.

કેલંફોર્નીઆમાં સરતો સંબંધમાં સટા કરવાનું તથા બાનગી મકાનમાં જુગાર રમવાનું અટકાવનારૂં બીલ અમેરિકાની પારલામેંટે પાસ કરેલું છે.

લંડનનું 'ડેલી-ન્યુઝ' પત્ર નાતાલના પ્રાઇઝ સવાલપર ટીકા કરતાં જણાવે છે કે ગુલુ બોઅોને બારગ્રો લોઇની પેઠે જુદા દાર બાર તરીકે રાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી એ સવાલમાં જોઇએ તેવો સુધારો થશે નહિ.

પ્રીટોરીઆના ડેનબર્ટનના હિંદુ બાઇ રિ ના કોંગ્રેસીઓને એકત્ર કરવા સભા બોલાવી હતી. તેમાં ૧૫૦ માણસ આવ્યાં હતાં. માલ વગેરેનું એક લાખ રૂપિયાનું નુકસાન થયું છે.

આગળ વધી છે તે ઉપરથી ચડી સરકાર તેને રોકવા આપતી રહેશે કોવો સવાલ પડી પારલામેંટમાં પુછવાની નોટીસ અપાઇ છે.

મી. હેરોલ્ડ કોકસના જવાબમાં નવા નીમાએલ મદદનીશ કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે ટ્રાંસવાલના સેનોરીટી કાયદાથી બાબોની સરહદને લગતા જે હુકમો હાલ હીંદીઓ ભોગવતા હોય તે છીનવી લેવાનો સંભવ હોય એમ હું ધારતો નથી. એ બાબતમાં વડા સ્ટેટ સેક્રેટરી સોરડ કરીબુ સોરડ સેલબોરનની સાથે લખાણ ચલાવે છે.

તા. ૧૭મી એ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે—કાજુલના અમીરે એક ફરમાન કાઢયું છે તેમાં લડાઈ કરવાની ઉશ્કરણી કરવાનું બંધ કરવા માટે સખત તાકીદ કરી છે, અને જણાવ્યું છે કે તેવી ઉશ્કેરણી કરનારની જીભ બેચી કાઢવામાં આવશે, તથા અમારની પ્રજાનો કોઇ માણસ માબુલ ઉપડી લડાઇ કરવા જશે તો તેના પગ કાપી નાખવામાં આવશે. કેટલાક અફઘાનોને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા છે. અમીરે જલાલાબાદ વાળી સરહદ ઉપર એવો હુકમ કાઢયો છે કે બળવાખોર તાયફા વાળાઓને બંદુક કે છરા વેચવાનું બંધ કરવું.

મી. પી. બી. દેસાઈ લખે છે કે:—ટોંગાટ સનાતન ધરમ સભાની એક શાખા જોહનીસ પ્લેસમાં, તથા તેની શાખા ક્રેઝર પ્લેસમાં તંબુપડ મકીદનની જમીનમાં સ્થાપવામાં આવી છે. ક્રેઝર પ્લેસમાં સીવબુમણી દેવના મંદિરનાં તા. ૧૬મીએ સવારથી રામલીલાનો વરઘોડો નીકળવાનો છે, જે પ્રસંગે હાજર થવા હીંદુ ભાઇઓને આમંત્રણ છે.

'આફ્રિકન વરલ્ડ' નામના પાપા ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે હીંદુસ્તાન અને મોંબાસા તથા ઝાંઝીબારનાં બીજાં બંદરો વચ્ચે આવજવ કરનારૂં એક ધવ કુબી ગયાના ખબર મોંબાસામાં જાહેર થએલ છે. એવું કહેવામાં આવેછે કે તે ધવ વંટોળીયાથી સપડાયું હતું. તે ઉપર મરદ, ઔરતો, તથા છોકરાં મળીને ૯૦ માણસ હતાં તેમાંનાં માત્ર ૨૦ માણસ બચી શકયાં હતાં. માલ વગેરેનું એક લાખ રૂપિયાનું નુકસાન થયું છે.

લોબીટોબેવાળા ગીરમીટીઆ હીંદી

લોબીટોબેથી જે બધુ ગીરમીટીઆ પાછા ફરેલા તેમની હાલતમાં તપાસ કરવાના પ્રયાસથી તેમને મળવા માટે નાતાલ કોંગ્રેસ કમીટીએ ઇમીગ્રેશન ખાતા તરફથી રજા મગાવી હતી. તેના જવાબમાં ઇમીગ્રેશન ઓફીસરે લખ્યું કે "મી. દાવુદ મહમદને એ બાબતમાં ટેલીફોનથી જે કહેવામા આવ્યું તેજ જવાબ આપવાનો છે. તે એ છે કે એ લોક (ગીરમીટીઆ હીંદી) ની રિયાસ્ત્ર પ્રોટેકટર તથા ઇમીગ્રેશન ઓફીસર સંભાળ પુર્વક ધ્યાન આપી રહેલ છે. તેમ એ લોકનાજ ભલાની ખાતર પીટીટરોને આવવાની છુટ મુકવી એ ઠીક લાગતું નથી."

કોંગ્રેસ કમીટીએ આ બાબતમાં વધુ લખાણ કરેલ છે.

ધનરસડેલ અને ગનાહોકમાં મહમદ હાજીના નામથી વેપાર કરતા મહમદ હાજી અને મહમદ હુસેન મુડલા નામના ભાગી મા વેપારી તા. ૬ઠ્ઠી એપ્રીલથી જુદા પડયા છે. અને હવેથી ધનરસડેલવાળી દુકાન મહમદ હાજી પોતાના નામથી ચલાવશે, અનેગનાહોકવાળી દુકાન મહમદ હુસેન મુડલા પોતાના નામથી ચલાવશે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં છે.

એક દુકાનદાર—નામ ઠામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

અ. ઇ. ઓ.

હીંદુસ્તાનની રવાલ

અમકુલીમાં જવા તા. ૧૮મીએ સવારે નવ વાગ્યે ડરબનમાં બંધ થશે.

અમકુલીમાં જવા તા. ૨૧મીએ બંધ થવાની છે.

અમકુલીમાં તા. ૨૩મીના અરસામાં આવવાની વકી છે.

સત્યાગ્રહ

ધનાની નિબંધ

[મી. મોદીસના લખાણનો તરજુમો]

થોડા દિવસમાં પુસ્તક રૂપે બધાના હાથમાં પડશે.

કીમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ જુદું.

જાપાનનો પ્રજાનો સાહસ

ફ્રાંસના સાયની જાપાનની સહાયથી જાપાન ટાલની દુનીઆમાં અંદર થયું છે, અને ત્યાર પછી જાપાનની પ્રજાનાં કેટલાંક સાહસોથી જાપાનની કીર્તી વધારે ફેલાય છે. તેનો એક દાખલો અમેરિકા ના એક પ્રખ્યાત છાપામાં બહાર પડ્યો છે. જાપાનના રહીશ મી. આર. નાગાટનીએ અમેરિકાના ઓલજર્ટા નામના એક પ્રગણામાં ૧૦૨૪૦ એકર, જમીન બેનાને માટે લીધી છે. જાપાનમાં તે ગેટામાં મોટો જમીનદાર ગણાય છે. આ જમીન કેનેડાની એક મોટી કંપનીને સોંપવા માગે છે. આ કંપની મી. નાગા ટનીએ, જે વરસ ઉપર પોતે અમેરિકામાં હતા ત્યારે આવ્યા બાદ જાપાનમાં સ્થાપી છે. તેની શરૂઆત મૂડી લાખ ડોલર એટલે દસ લાખ રૂપીઆની છે, અને તેનો હેતુ આલ્બર્ટામાં બીટ (જે મોંઘી ચીની બને છે) બતાવ્યા તથા બીજી ખેતીની ચાલે પેદા કરવાનો છે.

મી. નાગાટનીએ જાપાનમાં કેળવણી લીધા પછી ૧૯૦૨માં કેનેડા આવી ઓન ટેરીઓની ખેતીની પાઠશાળામાં ૧૯૦૫ સુધી અભ્યાસ કર્યો. મૂળથી અભ્યાસ કરતાં કરતાં તેણે મોટા પાયા ઉપર તે મુલકમાં ખેતી થઇ શકે તેના વિચારો બાંધ્યા. આવા વિચારો ઉત્પન્ન થયા ત્યારથી આજ સુધી અડગ રહેનાર, ખંત, જતન તથા પોતાના ધ્યેયથી મી. નાગાટની તે વિચારોને પાર પાડવા મંડી રહ્યો. તેમાં કેટલાક સંજોગોને લઇને તે વિચારો આજ સુધી પાર પડી શકવા જોગતા. છેવટે ગયા ફેબ્રુઆરીના અરસામાં તેને ઉપર જણાવેલી જમીન મળી ગઇ. અને તેમાં તેણે ઘરેથી ગોઠવણ એ કુનેહભરી રીતે શરૂ કરી છે. આ કામમાં તેમના એક મિત્ર કે. એચરસરડ ની તેમને ઘણી સારી મદદ છે. મી. નાગાટનીની ગોઠવણ પ્રમાણે દર વરસે જાપાનથી ખેતીના અનુભવવાળા ૫૦ ખેડૂતો ૧૦ વરસ સુધી આ જમીન ખેડવા માટે અમેરિકા જશે. આ ખેડૂતો જાપાનમાં પોતાની ખેતી છે. તે [illegible] એ અમેરિકામાં આવી બે વરસ સુધી કંપનીના નોકર તરીકે કામ કરશે અને ત્યાર પછી તેઓની પાસે [illegible] માંથી તેઓ પોતાનો અને પોતાના કુટુંબ નો નીભાવ કરે. આ જમીનનો અરધો ભાગ અમુક સાધનોથી રસાળ બનાવવામાં આવશે આથી તે ભાગમાં બીટ કુળ ઝાડ તથા બીજું વાવેતર બહુ સારું થઇ શકશે. જમીન સાફ કરવાનું, વાવેતર કરવાનું, અને તેને લગતું બધું કામ તેઓ પોતાને ઘરેજ કરશે એટલે તેઓ પુરતા ફાયદામંદ નીવડે. આ ભાગમાં ઘણું કે બીટ બીજકુલ નહિ ઉગે એવું અગાઉ ધારવામાં આવતું. આજ ૧૦થી ૧૫ વરસ થયાં તેજ ભાગમાં ઘણોનો પાક બહુ સંતોષકારક ઉતરે છે અને ગયા વરસના અનુભવ ઉપરથી માની શકાય છે કે બીટનો પાક પણ સારો ઉતરશે. સમય આવ્યે આ ભાગમાં ચીની બનાવવાનું કારખાનું ઉભું કરવા ધારે છે.

મી નાગાટનીએ આ બેતુકો માટે ધારમિક શીક્ષણ તથા કેળવણીનું શિક્ષણ આપવાની પણ બોલવણ કરી છે આ બેતુકો હમેશને માટે કેનેડામાં વસવાટ કરશે અને તેનેજ પોતાનો દેશ ગણશે એટલેથીજ તેઓ બેસી નહિ રહેશે પણ તેના વતની બાંધવ તે દેશનાં કળા કૌશલ્ય વધારવાને, તથા જરૂર પડે તે દેશ તે માટે પોતાની જાતનું અરપણ કરવાને તૈયાર થશે. આ જાપાની કંપની ત્યાંના સરકારી કાનુનો મુજબ એક કોર્પોરેશન સરકાર ઉભું કરશે.

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

(૩૮૨)

હીંદમાં જે ગરબડો પકડાયો તેનાં કારણોમાં જણાવવામાં આવે છે કે એક બંગાળીને રેલ્વેના ડબામાં દાખલ થતાં તેના બીજા સાથીઓ સાથે કાંઇક તકરાર થઇ તેમાં તેને પકડવામાં આવ્યો ત્યારે તેની પાસેથી બાર બે નમ્બ ગોળા તથા બંધ કટારો મળી આવી. પોલીસની તપાસ ઉપરથી જણાય છે કે કલકતામાં બળવા માટે પોતાની એક નિશાળ ચાલતી હતી. તેમાં તાલીમ આપેલા માણસોની બનાવટ [illegible] ફેલાવો કરવાને હીંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગોમાં મોકલવામાં આવતા હતા.

તેમનાં બયાનો ઉપરથી જણાય છે કે [illegible] યુક્તિઓ [illegible]

પકડાએલા લોકો પોતાની હિલચાલ માટે બગરી માને છે, અને દેશ સેવામાટે પોતાનો જાન કુરબાન કરનાર તરીકે પોતાને માને છે. તેઓ પોતાની દીલચાલ ને ઉમદા અને બહાદુરી ભરેલી ગણે છે. તેઓ જણાવે છે કે લખાણો અને બાંધ છોડો તેમને વહરસો ચાલેલો છે.

સરકારી અમલદારો જણાવે છે કે એ દીલચાલ છ માસ થયાં ચાલી રહેલ હોવાથી બીજા ઘણા બોમ્બ ગોળાઓ મળી આવવા જોઇએ.

બળવાની હિલચાલ સંબંધમાં પકડાએલા લોકોના [illegible] ઘણાનો મવરનર હારજી લોગથી કલકત્તા પહોંચેલ છે.

કલકત્તાના એક તાર ઉપરથી જણાવવા માં આવે છે કે ગેરાઓ અને દીંદીઓની બીલીંગ ભરીને બળવાની હિલચાલ દાબી દેવાની સરકારને મારફથી કરવામાં આવી છે.

એક બંગાળી છાપું બેદ સાથે જણાવે છે કે બળવાની હિલચાલ કરનારા લોકો પકડાઈ જવાથી બાળા મનાને મોટો બોજ આપવાની તક મળે છે. પણ એક મહાન બોગ આપવાનો દિવસ પણ આવવાનો છે.

કેપટાઉનના 'સાઉથ આફ્રિકન ન્યુઝ' માં પ્રગટ થયેલા દીંદી બળવાને લગતા તારોમાં એવા ખબર છે કે ઘરગોળો વગેરે સંઘરવામાટે પકડાએલાઓમાં કલકત્તાના નામીચા વંદે માતરમ પત્રના અધિપતિ બાબુ અરવિંદ ઘોસ પણ [illegible]

જે માજીસ્ટ્રેટનું ખુન કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો તેનું નામ મી. કીંગ્સફરૂડ છે, જેની આગળ કલકત્તાના ક્રિતુરને લગતા કેસો તથા રોકાનના કેસો તથા બાબાઓ ઉપરના બીજા કેસો ચલેલા, અને જેમાં તેણે ઘણી સખત સજાઓ કરેલી એવું જણવામાં આવેલ છે.

ઉપરનાજ બાપાના તારોમાં વધુ જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તાની પોલીસે બીજાં વધુ ક્રાવતરાંઓ પકડયાં છે, અને એવું માલુમ પડયું છે કે હીંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગોમાં બોમ્બ બનાવવા માટે છુપાં કારખાનાં ઠેકાણે જોઇએ.

એક લખનાર જણાવે છે કે લેટીસમીથ માં સનાતન ધરમ સુધારે સભા નામનું એક મંડળ સ્થપાયું છે, તેના પ્રમુખ તરીકે બાબુ રઘુનાથસીંગ અને સેક્રેટરી તરીકે મી. બી. બી. બી [illegible] છે. જેમાં [illegible] તેઓ [illegible]

અફઘાન લડાઈ

(૬૮૨)

તા. ૭મીના તારોમાં પહાડિયા અને દીદી લશ્કર વચ્ચે થયેલી ઝપાઝપીની વિગત છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઝપા ઝપીના છેવટના ભાગમાં પહાડિયા પાછા ફર્યા હતા; જે વખતે દીદી ફુકડીના દારૂ ગોળામાંથી તેઓ અકસ્માતની રીતે બચી જવા પામ્યા હતા.

તા. ૭મીએ જનરલ વીલકોકસ તથા તેનું લશ્કર પાછું ફરેલું હતું, તેમજ ત્રીજી ફુકડી પણ આગળ મરજીદ તરફ વળી હતી.

બ્રિટીશ લશ્કરની એક ફુકડી અલી મસ્જીદ આગળ ઝપાઝપીની આગળ ગોળાઓમાં કૂદ શોધવા ફરતી હતી તેની ઉપર પહાડિયાએ એકાંતિ દુમલો કરીને ગેજર રમીપ નામના અમલદારનું ખુન કરેલું હતું. સાત ઉંટ તથા ગોફ તોપ પહાડિયા લઇ જવા પામ્યા હતા.

અફઘાન કચેરીવાળી બાબુ ડો. પીંટર જે ઇગ્લાંડ પહોંચી છે તેણે ફટરના પ્રતિનીધિને જણાવ્યુ છે કે હું બે વરસ થયાં અમીર તથા તેના ભાઇ પ્રીન્સ નસરૂલ્લા ખાનના ઘાડા સબંધમાં આવેલી છુ. અને તેથી બાર દહાને અમીનની બ્રિટીશ રાજ તરફની વફાદારી વિષે ખાતરી આપી શકું છું. તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે પ્રીન્સ નસરૂલ્લાખાનતેના ભાઇનીવિરૂદ્ધનથએ, અને બ્રિટીશસરકારના હિલચાલને વખાડીકાઢે છ.

અફઘાન બળવાખોરોમાના બે સુલ્તાને અમીરે દીદી સરહદ ઉપરથી પાછા બોલાવ્યા છે.

દીદા સરકારની સમાધુની સબંધમાં અમીરે માર્યાના ચુકાદા બાબો જવાબ વાંચી ઇગ્લાંડમાં સંતોષની લાગણી જેવા થઇ છે. અમારે જણાવ્યું છે કે સરહદ ઓળંગી જનારા અફઘાનોને હું પાછા બોલાવું છું, તથા બીનઓને સરહદ ઓળંગતાં અટકાવું છુ.

તા. ૮મીએ મહમદી બળવાખોરના આગેવાનો અને બ્રિટીશ સરકાર વચ્ચે કોલકરાર કરવાની મસલત ચાલી હતી.

દીદી સરહદ ઉપરના મહમદી બળવા ખોરો બ્રિટીશ સરકારના કોલકરારથી નારાજ થયા છે; અને વધુ લડાઇઓ માટે તયારીઓ કરતા લાગે છે.

દીદી ફુકડીઓ લડાઇ દિલ

ફુકડીઓ સહિત જનરલ વીલકોકસ મગેલ છે.

'ડાઇલ્સ' નો દીદી સરહદપરનો બનારપત્રી જણાવે છે કે મહમદી કોમના કેટલા ભાગમાં કહેનારા લોકોએ બ્રિટીશ અમલદારોને મળવા કે તેમની સાથે મસલત કરવા ના પાડી છે, અને અપમાન ભરેલો જવાબો મોકલાવ્યો છે.

મહમદી કોમવાળાની હદની બાજુએ આવેલા પુલ તરફ બ્રિટીશ ફુકડીઓ જનરલ વીલકોકસની સરદારી તળે ગોકુરી કરવામાં આવી છે.

જનરલ ઓફીસની સાથે ગેટલ્યાર ફુકડીને પણ મોકલવામાં આવી છે, અને તુરતમાં મહમદી હદમાં આગળ વધવામાં આવે એવો વહી છે.

તા. ૧૬મીએ બે ફુકડીઓ મહમદી હદમાં દાખલ થઇ હતી.

ચાલુ વર્તમાન

ટ્રેમ્સ રેડપરના રેલ્વેના ધુ પડાંયાણા મદરાસી હીંદોના ખુન સંબંધમાં ત્રણ હીંદીને આરોપી તરીકે પકડવામા આવ્યા છે.

ગઇ તા. ૭મીએ આવેલી અગબુલીમાં ૫૮૨ સીરમીટીઆ હીંદીને લાવવામાં આવ્યા હતા.

ડરબન ઇન્ડીઅન ઓરફનેજ (અનાથ હીંદી બાળકોને ઉછેરનાર ખાતા) ની મદદ માટે આજ રાત્રે (તા. ૧૬ને થર્સ વારે) બાદ વાગે વીકટોરીઆ સ્ટ્રીટમાં રેંટ એનધોની હોલમાં કુરેંચ બાયોસ્કોપ ના ખેલ થવાના છે.

દોગેલા બાગમા ઝહવા વરસાદથી ધોવાઇ ગએલ બહમા ફરીથી બાધવા વિષે કેટલીક તપાસ બાદ તેના સમારકામ પાછળ પા. ૪,૦૦૦ જેટલું ખરચ કરવાનું કરેલું છે.

ટ્રેડીસીયલ આગળ રાજમે મલીયરીમાં કામ કરતા ૨૧૫ સીરમીટીઆ હીંદીને કામપરથી ચાલ્યા જવા માટે ટ્રેડીસીયલની બરતરમાં બહા કરવામા આવ્યા હતા. હીંદીઓએ જણાવ્યું છે કે તેમનાપર જુલમ કરવામાં આવ્યો છે અને નવા રોમને બોલાવી લેવામાં આવ્યા. [illegible]

તા. ૨૫ મેના ઓમ્પાયરડેના તહેવારને દિવસે મારિત્સબરગને બીલવનારા મંડળ તરફથી ત્યાં બાલે બોટી, ધામધુમ અને રમત ગમત કરવામાં આવનાર છે. જે માટે આખા નાતાલમાંથી મારિત્સબરગ જવા આવવામાટે બાલ ઓછા દરની રેલ્વે ટીકીટો નીકળવાની ગોઠવણ થઇ છે

મરિત્સબરગ હીંદુ યંગ મેન્સ એસોસીએશનની ગેઇ બાદીમ તા. ૩જી મેના રોજ મળી હતી, જે વખત બોલા કરવા થયો હતો કે બુક બાઇ કેલાણે રસ્તાઓપર બાધવું આવશ્યક છે. રીપાર્ટ કરીથી વાતુ કરવા. તા. ૧૦ મા રવિવારે બીટ અને આર્લેન્ડાંડર સ્ટ્રીટના ખુણાપર મેસર્સ એ. બી. બી. નાયકર, એમ. પીલ્યર, અને કે. ચેટીયાર બાપણો આપવાના હતા.

ડોલાન્સબરગ બાતેના બીનરોજગાર ગોરાઓના એસોસાસીએશનને ચાલીસ એસોસાસીએશનોને અગાર ૫. ૨૦૦ની મદદ આપી હતી ને જરૂર પડયે વધુ આપવા કહ્યું હતું તે ઉપરથી પૈસા સંબંધી બધાબ હાલતપરથી એસોસાસીએશનોચાલીસ એસોસાસીએશનનું ફરીથી ધ્યાન ખેંચવાથી તેને વધુ મદદ આપવામાં આવી છે. તે માટે તેના પ્રમુખે બી ડરબનનો પણ આભાર માન્યો હતો.

ડોલાન્સબરગના ગોરા ફેરીઆઓની ઓદ્ધ મીટીંગ ગમા બહયાદીઆમાં મળી હતી, જે વખતે પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે આ કામને માટે જેમા થએલાં નાણાનો લાભ ગોરા ફેરીઆઓને મળતો નથી. અને વારંવાર તકરારો થયા કરે છે. જેથી કાંઇ તમે હીલચાલ કરો તો તે પાછી પડશે અને સૌ કોઇ ગોરા ફેરીઆ તરફ દુસમી પકડી એસોસાસીએશનનાં નાણાની બબરચા સબંધમાં કેટલીક તકરાર થવા પછી તેમો નીચેનો ઠરાવ માટે એક તપાસ કરનારને નીમવામા આવ્યો હતા

નાતાલ લાકમેટમાં જુના અમલ દારોને પેન્શન આપવા સંબંધમાં બીલ દાખલ થવાનુ છે તેમાં કીપબ્લીક બબરના અમલદારોને, તથા લડાઇમા ઘાયલ પામેલા એમને મદદ આપવા ગાહયમા થવાની છે

ઓગીલ્વી માસમા ટુબ્બન, પોર્ટ ઇલીઝા મુકુકરેને ટ્રાન્સવાલમાં પાછા ચીન મોકલી આપવા આવ્યા હતા.

અવાંતર

પ્રસ્તાવના

પશ્ચિમના દેશોમાં સાધારણ રિતે એમ માનવામાં આવે છે કે વધારે માણસનું (ગ્રેટેસ્ટ નંબરનું) સુખ-તેઓનો ઉદય-એ વધારવાનું માણસનું કામ છે. સુખ એટલે માત્ર શારીરિક સુખ, પૈસાદારનું સુખ, એવો અર્થ કરવામાં આવે છે. એવું સુખ મેળવવામાં નીતિના નિયમોનો ભંગ થાય તેની બહુ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. તેમજ વધારે માણસોનું સુખ જાળવવું એવો હેતુ રાખ્યો કે તેથી જો થોડાને દુઃખ દઇને વધારેનું સુખ જાળવી શકાય તો તેમ કરવામાં હરકત છે એમ પશ્ચિમના લોકો માનતા નથી. એવું માનતા નથી તેનું પરિણામ આપણે પશ્ચિમના જુદા મુલકોમાં જોઇએ છીએ.

વધારે માણસનાં શારીરિક અને પૈસા દ્વારનું સુખ દોય એજ શોધવું એવો મુદ્દાનો ઝઘડો નથી. અને જો એટલું જ શોધવામાં આવે, ને નીતિના નિયમોનો ભંગ થાય તો તે મુદ્દાને ઝપદાયો વિરુદ્ધ છે એવું દૃઢતાપૂર્વક પશ્ચિમના ઘણા પુરુષોએ બતાવ્યું છે. તેમાં મરહુમ જોન રસ્કીન એ મુખ્ય હતો. તે અર્વાચીન હતો ઘણોજ વિદ્વાન માણસ હતો. તેણે પુસ્તક દ્વારા ઇંગ્લાંડના લોકો ઉપર મોટામાં મોટો ઘણો ઉપકાર કર્યો છે. તે વિષે ઉપર પણ તેણે ઘણું લખ્યું છે. તેમાંનું એક નાનું પુસ્તક છે તે તેણે પોતે પોતાનાં લખાણોમાંનું ઉત્તમ માન્યું છે. જ્યાં જ્યાં અંગ્રેજી બોલાય છે ત્યાં તે પુસ્તક બહુ વંચાય છે. તેમાં ઉપર બતાવ્યા છે તેવા વિચારોનું બહુજ સરસ રિતે બંધન કર્યું છે અને બતાવી આપ્યું છે કે નીતિના નિયમો જાળવવામાં આવતી બાંધછોડ છે.

આજ કાલ હીંદુસ્તાનમાં આપણે પશ્ચિમના લોકોની નકલ બહુ કરીએ છીએ. તેમ કેટલીક બાબતમાં કરવાની જરૂર પણ આપણે માનીએ છીએ. પણ પશ્ચિમના બધા લોકો જ્યારે જુએ છે તેવી દુઃખ વધારવાની જરૂર તો આપણે કબૂલ કરતા નથી.

[illegible] બતાવ્યા પ્રમાણે [illegible] તેમ બતાવવાને [illegible] તેની પુસ્તક [illegible] વંચાયમાં [illegible]

પરિણામે પરદેશ વેપારથી આપણને બદલે ઘણો ગેરલાભ થાય છે, અથવા તો પરદેશ ખેડવાનો પુરો લાભ મળતો નથી. સર્વ ધરમને અંગે નીતિ તો રહેલીજ છે પણ ધરમનો વિચાર કર્યા વિનાએ સાધારણ બુદ્ધિથી વિચારતાં નીતિ જળવાયે એ જરૂર છે! તેમાં સુખ છે. એવું જોન રસ્કીને બતાવ્યું છે. તેણે પશ્ચિમના લોકોની આંખ ખોલી છે ને આજે તેના શિક્ષણના આધારે ઘણા ગોરાઓ પોતાનું વર્તન ચલાવે છે. તેના વિચારો હીંદી પ્રજાને પણ ઉપયોગી થાય એવા હેતુથી, ઉપર કહી ગયા તે પુસ્તકમાંથી, અંગ્રેજી નહીં જાણનારા હીંદી સમજી શકે તેવું તારણ આપવાનો અમે પ્રયાસ કર્યો છે.

સોક્રેટીસે માણસને શું કરવું ઘટે છે તેનું ચોક્કસ દરશન કરાવ્યું. તેણે જેવું કહ્યું તેવુંજ કરવું. તેના વિચારોનું લંબાણ એ રસ્કીનના વિચારો છે એમ કહી શકાય છે. સોક્રેટીસના વિચારો પ્રમાણે ચાલવા પ્રયત્નવાન માણસે જુદા જુદા ધંધામાં કેમ વરતવું જોઇએ તે રસ્કીને આબેહુબ રિતે બતાવી આપ્યું છે. તેના લખાણનો અમે જે સાર આપી એ છીએ તે તરજુમો નથી. તરજુમો આપવાનાં કેટલાક બાધકારક વિશેરભાયા આપેલા દાખલાઓ વાંચનાર ન સમજી શકે એવો સંભવ છે. તેથી અમે રસ્કીનના પ્રમાણોનો સાર જ આપ્યો છે. તે પુસ્તકના નામનો પણ અમે અર્થ નથી આપ્યો. કેમકે તે જોતે અંગ્રેજીમાં બાધકારક થઇ પડ્યું હોત તોજ સમજી શકે. પણ પુસ્તક વંચાવાનો હેતુ સર્વનું કલ્યાણ-સરવનો ઉદય (માત્ર વધારેનો નહીં) એવો હોવાથી અમે આ પ્રયાસને "સર્વોદય" એવું નામ આપ્યું છે

સાચનાં મૂળ

માણસો ઘણી ભુલ ખાય એમ છે. પણ અરસપરસની લાગણીની અસરનો વિચાર કર્યા વિના માણસો કેમ બનીએ સંસારની માફક જ કામ કરતા હોય નહીં એમ ધારી વધારે તેમાંની વસ્તુઓને સારૂ કાયદા રચવા એના જેવી બીજી મોટી ભુલ કોઇ જોવામાં આવતી નથી. અને એવી ભુલ જે સ્વાભાવિક લાગણીની વિરુદ્ધ હોય. જેમ બીજી ભુલોમાં ઉપર કહ્યા પ્રમાણે કાયદા સંબંધમાં આપણે જોવામાં આવે છે તેમ ચોક્કસ બાબતોને વિષે પણ બનતું આવ્યું છે. ચોક્કસ નિયમ બાંધવા જાય છે ને અરસપરસ લાગણી જે તો આકરમાંક બનેલા; અને તેવી લાગણીને માણસની સાધારણ પ્રકૃતિના ધોરણને ધક્કો પહોંચાડનાર બનાવી. પણ લોભ અને આગળ વધવાની ઇચ્છા એ તો હમેશાં રહે છે. એટલે અકસ્માતને દુર રાખીને, માણસને પૈસા એકઠા કરવા સંબંધે ગણીને, કરી જાતની મજુરી થી ને કેવી લેવદેવથી માણસ વધારેમાં વધારે દોલત એકઠી કરી શકે એ વિચાર થાય છે. આવા વિચારને આધારે ધોરણ રચીને પછી એક બીજાની મરજીમાં આવે તેટલી અરસપરસ લાગણીનો ઉપયોગ કરી લેવા [illegible] વહેવાર ચલાવાય."

આ અરસપરસ લાગણીનું જોર લેવદેવના ધારાની જાતનું હોત તો ઉપરની દલીલ બરોબર ગણાત. માણસની લાગણી એ અંતરનું બળ છે. લેવદેવના ધારા એ એક સંસારી નિયમ છે. એટલે બન્નેની જાત એક નથી. એક વસ્તુ અમુક દિશામાં જતી હોય અને તેની ઉપર એક તરફથી જાયુક જોર થતું હોય, ને બીજી તરફથી બાકરમીક જોર થતું હોય તો આપણે પહેલાંથી જાયુક જોરનું માપ કરીએ ને પછી બાકરમીક જોરનું માપ કરીએ. બન્નેના તારણ ઉપરથી તે વસ્તુની ગતિનો નિશ્ચય આપણે કરી શકીએ. આમ આપણે કરી શકીએ છીએ તેનું કારણ એકે બાકરમીક અને જાયુકનાં જોર જાતનાં એક જાતનાં છે. પણ માણસ જાતના વહેવારમાં લેવદેવના જાયુક નિયમનું જોર અને અરસપરસ લાગણીરૂપી બાકરમીક જોર એ બેની જાત જુદી છે. લાગણી એ માણસની ઉપર જુદા પ્રકારની ને જુદી રિતે અસર કરે છે. તેથી માણસનું સ્વરૂપ બદલાઇ જાય છે એટલે જેમ અમુક વસ્તુની ગતિની ઉપર જુદા જુદા જોરની અસર આપણે સરખાવી બાદબાકીના નિયમથી તપાસીએ તેમ લાગણીની અસરને આપણે તપાસી શકતા નથી. લેવદેવના ધારાનું ગણન તે માણસની લાગણીની અસર તપાસવાના કામમાં આવતું નથી

અધૂરું

શ્રી. મેકનબદ જણાવે છે કે:—પ્રસિદ્ધ હીંદી ભાષાંતર કર્યા રકમી શંકરાનંદને અત્રે બોલાવવા સંબંધમાં અગાઉ હકીકત પ્રસટ થઇ હતી તે સંબંધમાં પા. ૪૦ની રકમ એકઠી કરીને ડાહોરની દયાનંદ એંગ્લો વેદીક કોલેજના પ્રીન્સીપાલ લાલા હંસરાજ પર મોકલાવી છે, અને સ્વામી શંકરાનંદને અહીં મોકલવા તાર જણાવ્યું છે.

સત્યાગ્રહ

કનાકી નિબંધ

(ડા. મોરીસના લખાણનો તરજુમો.)

(ગયા અંકથી ચાલુ.)

તે (ટોલસ્ટોય) કહે છે કે અન્યાયનો દુઃખ ઉઠાવી સામેથી છોડવો, તો પણ પ્રાપ્તનો બદલો કરવા કરતાં તેની સજા ઉઠાવવી. જોહાનરીબર્ગ દુઃખમ દુર કરવા બનાવમાં એક બીજાને વધારે નુકસાન થાય છે, અને વધારે દુઃખ પડે છે. ગોરા ટ્રીક બળથી કાયદાની સામે થવા કરતાં સહન કરીલતાથી સજા ઉઠાવવી એ વધારે સારું છે. ઘણી ધમ, દુઃખ, જુલમ અને મોત વધારે સહન કરવામાં આવે ત્યારેજ પોતાની સ્વતંત્રતા સાબીત કરી શકાય અને સત્યાગ્રહીના મનને કેવી શાંતિ. આ વાતનો તમે કદી વિચાર કરી જોયો છે? ખ્રિસ્તી ધરમ આજે દુનિયામાં બહુ ફેલાયો પામ્યો છે તે માત્ર ઉપદેશનેજ લીધે શું? ના, એમ કદી હોય? માત્ર ઉપદેશથી ફેરવાઇને લોકો બીજા ધરમમાં નથી આવતા. ફક્ત ઉપદેશથી માણસનાં મન નથી ફરી શકાતાં. માણસ દીઠા ચાપ છે તે જાન કુરબાન કરનાર ઉપરજ. નબળા, લાગણીવાળા અને સાધારણ રીતે મોજ મઝાહ ચાહનારા માણસ ખુશીની સાથે પોતાની માલમત્તા લુંટાવા દીએ, સંકટો ઉઠાવવામાં સુખ સમજે, તો ટેકને બાદ બોજ ફરી પોતને ગળે બોલું ત્યારે લોકોના જોવામાં આવે ત્યારેજ તેઓની આંખ ફાંટ ઉઘડે છે, અને તેઓ પોતાના મત ફેરવે છે. અમુક માણસ પોતાના સિદ્ધાંતોને સારૂ જાન આપવા તયાર છે, બોલું બોલવામાં ન આવે ત્યાંસુધી તે માણ્યા સત્ય કહેવું બીજાને માનવામાં આવતું નથી. માણુસોના દિલમાં વાત ઉતારવા માટે મોટાના બોલ મોટી દલીલો નહિ ગણાય, પણ જોખમ બોજસમાં, જોલ ઉઠાવવામાં, અને ફાંસી બોગવવામાં સાચી દલીલ સમાએલી છે. આવી સજાઓ સહન કરવાની તયારી ના હોય તો લોકોને તમારી વાત બતાવવાની બીજી રીતજ નથી.

ડાઉટ ટોલસ્ટોય ખુલ્લેખુલ્લુ કહે છે કે બધી સજાઓ સહન કરવાની તૈયારી બતાવે ત્યારે જ કહેવું કે કાયદો માનવા તૈયાર થયા છે. ત્યારે જ સત્યાગ્રહ ચાલુ રહે

પ્રજાકીય ઉન્નતિ

મીસીસ બેસન્ટનું બ્રીસેંટનું ભાષણ

અનારસ હીંદુ કોલેજનાં સ્થાપનાર, તથા થીએસોફીકલ સોસાયટીનાં પ્રમુખ મીસીસ બેસન્ટ બ્રીસેંટે 'હિંદની' પ્રજાકીય ઉન્નતિ' એ વિષય ઉપર બહુવા સારૂ ભાષણ મદ્રાસ ઇલાકામાં આપ્યું હતું. તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ:—

મારાથી બની શકે તેટલું તમને એ બતાવવા માગું છું કે તમારી (હીંદીઓની) પ્રજાકીય ઉન્નતિના આધાર જે બાબતની કેળવણી આપણામાં આવે છે તેની ઉપરજ. દુનિયાની બધી મહાન પ્રજાઓમાં સરજ કેળવણી બાબત એકસરખી રીતે સ્વીકારવામાં આવે છે. દુનિયાની મહાન સલ્તનતોમાં જેને આ બનેલું તો તમને માલુમ પડશે કે તે દેશના આગેવાનો ત્યાંની છોકરા અને છોકરીઓની કેળવણીના કામમાં ઉત્સાહ ભર્યો અને ઉપયોગી ભાગ બજાવે છે. પ્રજાના આગેવાનો એટલે કે મુત્સદ્દીઓ અને રાજદ્વારી લોકો કેળવણીના કામમાં ઉત્સાહ બતાવે છે એટલુંજ નહિં પણ પ્રજાના શાસકીય આગેવાનો (કે જેઓ રાજદ્વારી કે સામાજીક બાબતોમાં પડયા કરતા હોવા છતાં સાયન્સના અભ્યાસમાં મંડેલા છે તેઓ) પણ એવોજ મત ધરાવે છે કે બધાપણ પ્રજાની ઉન્નતીનો આધાર. જે બાબતની કેળવણી તેનાં બાળકોને આપવામાં આવતી હોય તેના ઉપર રહેલો છે. બીજા બધાના ઉપર ઇંગ્લાંડમાં સાયન્સની કોયડા બાબત અને અભ્યાસ કરવાના એસોસાયટીએ શાનની એક મીટીંગ ભરી હતી. તેમાં શાસ્ત્રીય અભ્યાસ માટે ઉત્સાહ ધરાવનારા વિદ્વાન માણસોએ હાજરી આપી હતી. તેની આગળ ભાષણ કરતાં એ એસોસાયટીઓશાનના પ્રમુખે પોતાનો બોલવામાં પહેલાં બધાત કેળવણી કેવી બાબતની હોવા જોઇએ તે બરાબર કહેલું. તેમણે જણાવ્યું હતું કે પ્રજાના બધાએ કેળવણીના કામ માટે બરાબર એ બાબતો સરજામમાં સરજ ઉપયોગ છે. તેમ બરાબર પક્ષેલો બરાબર નહિ પણ બધાજ પુરેલો ગણાય. તેમણે બતાવ્યું કે જરમનીમાં જે કેળવણી આપવામાં આવે છે તે ઇંગ્લાંડની કેળવણી કરતાં બરાબર ચડીયાતી છે; અને તેથી પરિણામે જરમનીની આબાદી બધાને પહેલી દેખાય છે. અને તેની [illegible]

...ત્યાં કરે છે તેવું કરીને દુનિયાની બજાર આ દેશોની સાથે તે દુનેહમંદીથી હરીફાઇ કરી શકે છે. માટે હું (હીંદી) સર કારને તથા લોકોને આગ્રહ કરું છું કે જો રાજના ભલા માટે તેમને ઇરકાર હોય તો આ સવાલ તેમણે ઉપાડી લેવો જોઇએ. ઇંગ્લાંડમાં કે બધાં જમાનમાં બધાં વિષય લાંબો પુરેપો વિચારણીના સવાલ ઉપર ધ્યાન આપના આવ્યા છે તેવા મુલકમાં પણ ઉપરની વાત લાગુ પડે છે; તો હીંદુસ્તાન જેવા મુલકમાં તો કેટલી બધી વધારે લાગુ પડે છે! અહીંની પુરાણી જરૂરીયાતને બાદ્ધ આવતું કેળવણીનું વિષય નાબુદ થઇ ગયું છે. અને ઇંગ્લાંડના લોકોની બાદ્ધ નું વિષય બાંધી દાખલ થયું છે. તે વિષયે દાદિલા લોકને જોઇએ તેટલું કામ આપે તેમ નથી. ઉપર કહ્યું કે ઇંગ્લાંડ ના વિષયે બાંધી બાબતો બધાય છે. આમ કહેવું કે ખરેખર મોટી ભુલ છે. કે વિષયો બાંધી નથી દાખલ થયું કારણ કે ઇંગ્લાંડમાં કેળવણીનો બાધો ધાર્મીક શિક્ષણ ઉપર છે. નીતિ એ બાબતે કેળવણીનો મોટો ભાગ છે. ઇંગ્લંડ, ફ્રેંચ અને રશ્યાની નીશાળોમા બધાં તો તમને માલુમ પડશે કે ત્યાં છોકરાઓને જે કેળવણી આપવામાં આવે છે તેમા નીતિ અને ધરમનું ઉપયોગીપણું પહેલ વહેલું સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. આ બાબત બાંધી પુરી પરવીરાઓને પણ લાગુ પડે છે; કારણ કે તેમનો મુળ પાયો ધરમ અને નીતિપર રચાએલો હોવાથી તે રોજ બાંધો બદલતો નથી. આપણી હાલ જે સ્થીતિ છે તેનું કારણ એ છે કે તેઓ ધરમ અને નીતિનું ઉપયોગીપણું સ્વીકારે છે. દુનિયા ની પ્રજાઓમાં ઇંગ્લાંડ બળવાન ગણાય છે તેનું કારણ એ છે ઇંગ્લાંડની પ્રજાના દિલ માં ધરમ અને નીતિએ સદાય વાસ કરેલો છે. અને દરેક પ્રજામાં કાંઇ કાંઇ દોષ હોય છે તેવા દોષ ઇંગ્લાંડની પ્રજામાં હોય છતાં પણ તમે કહી શકશો કે અંગ્રેજ લોક ધાર્મીક લાગણીવાળા છે. હાલમાં ઇંગ્લાંડમાં પ્રજાકીય કેળવણીના વિષય ઉપર એક મોટો ઝઘડો ચાલી રહ્યો છે. આ કેળવણીમાં ધરમ અને નીતિનું શિક્ષણ દેવું કેવાએ કે નાંખી તેને વિષે તે ઝઘડો નથી. એ વિષયમાં તો મોટે ભાગે બધા ખરા લોકો એકમત છે. જે કેળવણીના બાધો ધરમ અને નીતિ ઉપર હોય છે તે ખરે બચ્ચા શહેરી અને ખરા દેશ ભક્તો [illegible]

બનાવે છે.

બાકી

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ન્યુકાસલ અને ગટ્ઝેંટ પ્રોવીડેંટસના મુસા આમદ નામથી વેપાર કરતા મુસા ઇબરાહીમ તથા આમદ સુલેમાન પટેલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૬મી મેએ ન્યુકા સલ બાજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

લેડીસ્મીથની એમ એ. હુમરજીની દુકા નગારી તેના એક ભાગીદાર અહમદ કેમ [illegible] પડેલ છે એવા નોટીસ બેસેલમા છે.

...

મારિત્સબરગ, કમરશીયલ રોડ ના વાસા હુંદા સ્ટોરકીપર હનર મંચિયાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી જુલાઇએ ટ્રાન્સવાલ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

રીવરટીનના સ્ટોરકીપર રહેમતુલ્લા મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી જુલાઇએ ટ્રાન્સવાલ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ઓલ્ડનેલના લાપાડુ નાદુનો મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬મી જુને મારિત્સબરગમાં સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

અમઝીટાના કુવા હસન અને કુતી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬મી મેએ ટ્રાન્સવાલ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

રીવરસંડના સ્ટોરકીપર ઇસ્માઇલ ઈબ્રા હીમના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૬મી તથા ૨૭મી મેએ ટ્રાન્સવાલ રેસીડેંટ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ભરાશે.

મારિત્સબરગના સ્ટોરકીપર અબાદુ રહીમ ના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૬મી મેએ તથા ૨૭મી મેએ ટ્રાન્સવાલ રેસીડેંટ માજીસ્ટ્રેટ ભરાશે ભરાશે.

હીંદુસ્તાનની બાબતોમાં દુબારીઓ (ડેપ્યુટેશનો)પણ મોકલી બારસા લેનારા ઓની વાતાલ સરકાર તરફથી નીમાએલી ગેરહકના મેમ્બરોમાં જાહેર કરી મી. મુથુસ્વામી મદલીયરને નીમવામાં આવ્યા છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરમાપત્રીઓ નીચેના નીયમો ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો છપાવા તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું
૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાહીથી લખવા.
૩. નામ વગર ઠેકાણું બરોબર લખવાનાં. તે હમેશાં અક્ષર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી અક્કલને સારૂં
૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.
૫. રદ કરેલાં ચરમાપત્રો મળ્યા રાખવા અગર લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટુંક અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

કોમનો હિમતદાર—નામ કામ વગરના કાગળપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

હારડીંગના ચર્ચપત્રી—એ મથાળા તળે મુળ લેખકની રજા વગર બીજા માણસનું લખાણ દાખલ થઇ શકે નહિ.

'આરટીકલના જવાબ આપનાર' (મેડી રહીશ)—મુળ છાપનારને લખવું

અ. ઇ. ઓ.

હીની કામને લગતી એક ફરિયાદ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

ડરબન સુરતી મસ્જીદમાં તેમ મેમણ મસ્જીદમાં હજરત પીરાન પીરની અગીયા રમીના વાયેન્દે થાય છે. ૧૧ દહાડા સુધી રોજ રાતના તેમ મસ્જીદમાં રોશની થાય છે. પણ આવા મુબારક દિવસોમાં રાતના વાયેન્દ બાદ શીરણી વહેંચવામાં કર રોજ વારી ભરાય છે તો તેમાં કેટલાક શીવાય બીજાની હરીફાઇથી વારી નથી ભરતા. તેમ મુસલમાની મહીનો હજરત નબી મહમદ સલલાહો અલે વસલમની મોબુદ શરીફનો ગણો તેમાં પણ કોઇ કોઇમા તરફથી કેજમાત તરફથી મોબુદ શરીફનું આણું નહિ જાય. આમ નેક કામને માટે કોઈ જાહેર પંડ નથી, જે, બદલેજના વાત છે. માજ રહે ચર્ચ પમા કરવાના આવે મુજ સમાન ભાઇઓ વેપાર કરે છે પણ કોમ તાં બચ્ચાંઓને ઇલમ પહોચવાનું કાંઇ પણ સાધન છે નહિ. મગર કોમના આગેવાનોની આંખ હજી ખુલતી નથી. જેને ખુદાએ માલદાર બનાવ્યા હોય તેમણે જાણવું જોઇએ કે પોતાનું પોષણ કરવાનું તો આ દુનિયામાં બધાં પ્રાણી કરે છે. તો પોતાની કોમ વાસ્તે ઇલમ વગેરેનાં કામો લાંબે વરસા માટે મુસલમાન શેઠીઆઓની સુરતી દુર થાય એવું ઇચ્છું છું.

લી. એ. ડી. વાહેદ.

કહોદ રોનકુલ ઇસ્લામના માજી સેક્રેટરી ડરબન તા. ૧૨-૫-૦૮.

પરચુરણ ચરચા

વેરૂલમરી મી. ઇસ્માઇલ મહમદ વરી આવા લખે છે કે—અત્રેની મસ્જીદમાં હાલ માં રોજ રાતના અગીયાર મજલીસ પઢવામાં આવે છે. તેમાં મસ્જીદના પેશ ઇમામ, તથા મેસરસ સુલેમાન, અહમદ વાહેદ, ગોરા હાજી, તથા સુલેમાન વાંકડ વગેરે ઘણા સારા ઇલહાનથી ભાગ લીએ છે. બીજા લોકો હાજરી આપે છે. ઘણી સારી રોશની કરવામાં આવે છે. બીજા મુસલમાન ભાઇઓને મારી ભલામણ છે કે હમેશાં સરવે ઠેકાણે અગીયાર મજલીસ પઢાવી જોઇએ, અને અગીયારમીના મુબા રક મહીનાને માન આપવું જોઇએ.

ચાલ્સટાઉનથી 'રાંદેરવાસી' લખે છે કે—તા. ૨જીના 'ઓપિનિઅન'ના અંકમાં રાંદેર જલસએ હબીબીઆ એ નામથી આર્ટીકલ આપેલો તે વાંચી હું ઘણોજ ખુશી થયો છું, અને ગ્રેસીડન્ટ મેજર શેખ હુસેન સુબેદારને હું મારા તરફથી મુબારકબાદી આપું છું. અને અંતઃકરણથી ચાહું છું કે એઓ સાહેબ, રાંદેર વસ્તીનું ભલું કરતા આવ્યા છે અને હવે પછી એમાં વધારે ભાગ લેશે. તા. ૨જીના અંકમાં આપેલાં નામોમાંથી ફક્ત એક આદમી સિવાય બીજા સાહેબો એ જલસામાં મેંબર છે કે નહિ તે મહેરબાની કરી આપદ્વારા પ્રગટ કરશે તો હું તથા બીજા રાંદેરી ભાઇઓ સાંભળી ઘણાજ ખુશી થઇશું.

બેલફાસ્ટથી મી. સ. ઇ. દીન લખે છે કે—તા. ૨જી મેના 'ઓપિનિઅન'માં એક લીડીંગ ખુબ વિનોતી ભરી પત્રો લખી દરેક લીડીંગ દિલગીરી થયા વગર રહેશે નહિ. એવા બનાવો થતા અટકે તેવા ઇલાજ લેવાની જરૂર છે. ચીના લોકો એવા ખુની સામે બચાવ સારૂં જેમ રીવોલવર વગેરે સાધનો રાખે છે તેમ રાખવાનું આપણા લોકો માટે પણ જરૂરી લાગે છે. માટે સદ્ગૃહીએ અને મોટે ભાગે ડીસ્ટ્રીક્ટમાં રહેતા નારાઓએ રીવોલવર રાખવાનો પરવાનો મેળવવો જોઇએ કે જેથી કરીને કોઇ બદ માશ હુમલો કરનાર સામે જરૂર પડયે જાન બચાવી શકાય.

જુડસ્ટોક (કેપ)થી મી. અહમદ મુસાક નારકર લખે છે કે—'છપના હીંદીને સુચના' વાળા [illegible] આમાં કરેલી ભલામણ વ્યાજબી છે. છાપાદાર છાપણો કરીને બેસી રહેવા માં સમજનારાઓ જો ભલામણ ધ્યાનમાં લઇને વરતે તો બેશક કોમનો સ્વારથ થાય. હાલમાં ઇમીગ્રેશન કાયદાનો કેસ સુપ્રીમ કોરટમાં લઇ જવાને જે હકત લેવામાં આવી તેનું માન તો અહીંની સાઉથ આફ્રિકન ઓર્ગેનાઇઝેશનને ઘટે છે. તે ઓર્ગેનાઇઝેશન મહેનત ઉપરાંત પાસા બચ્ચી મુંગે મોઢે કામ કરવે જાય છે. તેની વિરૂધ્ધ બોલનારાને ખુદા નેક હિંદા મત આપે.

પોર્ટ એલીઝાબેથથી મી. એમ. અકબર લખે છે કે અત્રે મસ્જીદ બાંધવાને લગતો આપના પત્રમાં પ્રગટ થએલ કાગળ વાંચી ખુશી થયો છું. અત્રે મસ્જીદ બાંધવાની ઘણી જરૂર છે. તે સંબંધી ઉઘરાણા માટે ચુંટાએલા ગ્રહસ્થો હુંડ મુકતમા જુદા જુદા કોલોનીમાં ફરવા નીકળશે. આશા છે કે આ કામમાં દરેક મુસલમાન લાગ મદદ કરશે. અહીંઆં ઉઘરાણું થયું ને તેમાં સારી રકમ થઇ છે તોપણ તે રકમ નજીવી હોવાથી બહારની મદદની જરૂર છે. અત્રેની હીંદી કોમમાં બહુ ગુંજાસ નથી. માટે સખી ગ્રહસ્થો આ કામમાં તન મન ધનથી મદદ કરશે એવી આશા છે. અત્રેની મસ્જીદ સંબંધમાં મસાઇ લોક તકરાર કરતા હોવાથી લાચાર બની હીંદીઓએ મસ્જીદ પડયા બોકસર મુકરર કરયું છે. પણ તેમાં ઘણી આ ચણ પડે છે. તેથી ચેરાસર મસ્જીદને પાયે નાખવાની જરૂર છે.

હીજરી જવાની સ્ટીમરો સંબંધમાં કેટલાક તરફથી અમને પુછવામાં આવ્યું છે. તેવા લોકોએ આસ્ટ્રેલીઅન કાઇનની સ્ટીમરોના એજંટ (મેસર્સ થોમસ કુક એન્ડ સન્સ, ડરબન) આગળ તપાસ કરવી. નાતાલથી હીજરીની સીધી સ્ટીમરો મળતી નહિ હોવાથી અમારા ધારવા પ્રમાણે ઇગ્લાંડ મુકામે, અથવા આસ્ટ્રેલીઆના [illegible] હીજરી જવું રાખશે. અ. ઇ. ઓ.

હિંદુસ્તાનના અખબારો

(હીંદી ભાષા ઉપરથી)

જામનગર સ્ટેટની ધરીયાદ હદમાં ૫૨ દેશી દોકો શોધ કરવા જતા હોવાથી જામ સાહેબના ખાસ ફરમાનથી તેનો અટકાવ કરનારું જાહેરનામું પ્રગટ થયું છે.

હુતાસણીના હીંદુ તહેવારમાં અપ શબ્દ બોલવાનો રીવાજ નાબુદ કરવા માટે, જાહેર રસ્તાપર બીભત્સ નહિ બોલવા, તથા હલકી મશકરી નહિ કરવા વિ લગતું જાહેરનામું રાજકોટ સ્ટેટ તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.

રાજકોટની સ્ટેટ કન્યાશાળાને ભાવનગર રના દીવાન સાહેબે રૂ. ૫૦ની બેટ આપી હતી.

ભાવનગર ખાતે ભરાએલા બેતીવાડી તથા દેશી હુન્નર ઉદ્યોગના પ્રદર્શનના સ્ત્રી વિભાગનું મુખ્યપીપણું ભાવનગરના રાણી સાહેબે સ્વીકારી પ્રદર્શન ફંડમાં રૂ. ૫૦૦ની રકમ આપી હતી.

મોરબી સ્ટેટના રેવન્યુ ખાતામાં કેટલાક ફેરફાર કરી હીસાબી તથા બહારના કામમાં બે વીભાગો પાડવા છે. રાજ્ય બરગ ખાતાના ઉપરી અને બાનગી સેક રેટરીનો બોજો બેડી ઇ એ બોજા ઉપર મી. ભાણજી ઠાનજીને નીમ્યા છે.

જુનાગઢવાળા મી લાભશંકર લક્ષ્મી દાસ આલુ સાલ માટે લંડનની વેળટેરી યન એસોસીએશનના ઉપપ્રમુખ ચુંટાયા છે.

પોરબંદરના રાજાધિપતિ કરનલ કાદબા મુલુજીનો સીંગડીની ગાદી ઉપરનો હાવો ના. હીંદી સરકારે મંજુર રાખ્યો છે. તેમનો રાજ્યાભિષેક બેશક સખતમાં બ્રીટીશ ખાતે થનાર છે. મી કાદબાને અબ્દુલ કાદર સાહેબે દત્તક લીધેલા મહા ને વંશપરંપરાના હકદાર મી. બાલુજાનો હક રદ કરવામાં આવ્યો એમ ગણાય છે

વઢવાણ કાંપની નજીકમાં આવેલા દૂત રેજ નામના ગામમા લાના ગઢંત રબુભ ભાઇની આગેવાની હેઠળ બેશક સખતમાં સાધુઓની સભા ભરાવાની વધા છે

વડોદરામાં બાલ લગ્નબાની ... ઠરાવનું ... છે.

વીશનગરા નાગર જ્ઞાતિમાં પરદેશ જનારાઓને તેઓ આવ્યા પછી જ્ઞાતિમાં લેવાની છુટ થઈ છે.

જાદરણમાં અન્નક્ષેત્ર સ્થાપવા વડોદરા ના કંટ્રાકટર મી. તુળસીભાઇ અકારભાઇ એ રૂ. ૬ હજાર આપ્યા છે.

પંડોકરા બંધુમંડળી તરફથી ઓસમાજ નો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે ત્યાંના મહારાણીએ તેમાં ભાગ લીધો હતો અને તે મેળાવડામાં નુકસાન કારક રીવાજો બંધ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઓખરાની અંધશ્રદ્ધાને બલીદાનને ના. સર રતનજી સર જમશેદજી જીજીભાઇ હજારેક રૂ. ૫૦૦ બક્ષીસ આપ્યા છે.

નવસારીમાં બોરડીંગ હાઉસ બાંધવા માટે પ્રાંત પંચાયતના પ્રમુખ રા. બા. માણેકલાલ સાકરલાલે એક સુચના પત્ર બહાર પાડયું છે જેમાં નવસારી પ્રાંતના દરેક સદસ્યસ્થને નાણાં ભરવાની સખત બલામણ કરી છે અને નાણાં ભરવાનું કામ મહુવા અને કામરેજ તાલુકામાં શરૂ થયું છે. કુંઠ વખતમાં પણ સારાં નાણાં ભરાવાનું કહેવાય છે.

મારચની તા. ૨૫મીએ સુરત પાસે અમરેલીની આસપાસ બરફ પડયો હતો અને સાયણમાં વરસાદ અને વીજળી પણ થયાં હતાં.

સુરતવાળા મી. રતીલાલ બેલાભાઇ જગજીવનદાસ બી. એ. એલ. એલ. બી. બેરીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા માટે માર્ચ માસની આખરે ઇગ્લાંડ ગયા છે.

મુંબઇમાં રબ્બના દીવસો ઉપરાંત કેટલાક રવીવાર પળાતા નથી તેથી તે રવી વારે પણ રબ્બ બાગાયને માટે મીલ માલે કોને અરજ કરવાને બીજના મજુર વરગ ના એક મોટી સભા ભરાઇ હતી.

મુંબઇની આંધળા માટેની બીકટોરીયા બેમોરીયલ સ્કુલના ફંડમાં રૂ. ૩૬૬૭૬ ભરાઇ ગયા છે અને તે ઉપરાંત અનાજ, કપડાં વિગેરેની મોટી સખાવતો પણ થઇ ગઇ છે.

મેસરસ હાકરશી મૂળજી એજન્સીવાળા મુંબઇની બેકાળ સરકલવાળી હીંદુસ્તાન મીલ બળી ગયાથી લાખો રૂપીયાનું નુકસાન થયું છે.

માત્ર મુંબઇ સહેરમાંજ કામ કરતી પ્રદેશી વીમા કંપનીઓ વરસ દહાડે એક કરોડ રૂપીઆનો નફો ચલતી જાય છે એવો અડસટો કાઢવામાં આવ્યો છે.

ના. લાયસરોયે અલ્હાબાદ આવીને ત્યાંની જુની રાજી બજારની પલટણને મુઠો આપવાની ઇચ્છા કરી હતી.

રંગુનમાં લાગેલા આગને લીધે ૫૯ મકાનો નાશ પામ્યાં છે. તેમાં ૨ ૨ લાખનું નુકસાન થયું છે.

અલ્હાબાદમાં મળનાર કનવેનશનનું કામકાજ બાનગી ચાલવાની અને તેમાં બાગના પ્રતિનીધિઓને દાખલ નહિ થવા દેવાની અરજ બહાર આવી છે.

ઓન. સર જીરાજશાહ મહેતા તકદુર રસ્તીને માટે એપ્રીલ માસમાં વીલાયત જવાની ધારા હતી.

આખા હીંદુસ્તાનમાં દુકાળ માટે ખોલેલાં બાધકામોનો ૧૩૩૫૧૦૦ માણસો લાભ બેળવે છે.

સરદાર અજીતસીંહે માંડલે બાતે લખેલાં બે પુસ્તકો બહાર પાડયાં છે. તેનાં નામ "હીંદના દેશભક્તો" અને "બરમાના રીતરીવાજ" છે.

દીલ્લીના સરકારી ખજનામાં રૂપીઆ ૬૦,૦૦૦ની મોટી ચોરી થયા પામી છે. આ બજનાની કુંચી ત્યાંના જોઇંટ એજ રની મેજીસ્ટ્રેટ પાસે રહેતી હતી. તેઓ ઉપર ગુમ થયલી રકમ ભરપાઇ કરી આપવાનો હુકમ થયો છે.

મીરતમાં ૨૦ વરસ અનાથ સ્ત્રીઓને કન્યા પાઠશાળાને હાલમાં ડા. રામચંદ્ર પરમાના અતી સ્તુત્ય પ્રયાસથી કન્યા ગુરૂકુળમાં ફેરવી નાખવામાં આવી છે. બ્રહ્મચારીણીઓ પાસેથી જ લેવામાં આવશે નહિ બોર્ડીંગ નહિ પણ ગુરૂકુળ ની સામેના બોરડીંગ હાઉસમાં તેઓને રહેવાની પણ મફત સગવડ કરવામાં આવી છે.

ટ્રાન્સવાલના રંગભેદ સંબંધમાં જે ૧૫ પંજાબી વકીલોને કેદમાં રોધિયા રહેવું પડ્યું હતું તેમાંના લાલા દેવરાજ ના નાના ભાઈ લાલા ગુરદાસરામ એરીસ ૮૨–એટ–લોને જેલમાંથી હરકની બીમારી લાગુ પડી હતી, જેને લીધે હાલ તે મરણ પામેલ છે. તેના મરણ માટે શોક દર્શાવવાને પંજાબમાં મળેલી એક મીટીંગમાં લાલા લજપતરાયે એટલા જોર સાથે જણાવ્યું હતું કે લાલા ગુરદાસરામ ના મરણથી હીંદની ઉન્નતિમાં એક ઉગતો તારો ખરી ગયો છે.

તા. ૫મી માર્ચે પુરા થએલા અઠવાડીઆ આમાં હીંદમાં મરકીનાં પ૯૮૫ મરણ નોંધ વામાં હતાં જેમાં ૧૨૪૬ મુંબઇ પ્રેસિડન્સી માં, ૧૦૧૧ પંજાબમાં, ૧૨૬૨ જોડયા પ્રાંતોમાં અને ૮૬૨ બંગાલમાં હતાં.

ટ્રાંસવાલમાં એશીઆટીકોને દાખલ કરવા સામે અંકુશ મુકનારો જે કાયદો પડી રહયો છે તે હીંદી સરકારી ગેઝેટ માં પ્રગટ થયો છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે જેઓ અંગ્રેજી ભાષા લખી વાંચી શકતા નહિ હોય તેઓને તથા જે સખ્ત સોને પ્રધાન તરફથી નહિ ઇચ્છવા જોગ સાબસો તરીકે જાહેર કરવામાં આવે તેમ ને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ કરવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે. જે એશીઆટીકો રજીસ્ટર થવાને લાયક હોય તેમને ઉપરના મનાઇ હુકમમાંથી બાતલ કરવામાં આવ્યા છે.

હીંદી પ્રજાને હીંદી સરકારને જણાવ્યું છે કે ન્યુમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટસની હદ બાબતે લાલન અનુકૂળ નદિ હોવાથી ત્યાં જતાં હીંદીઓએ કેનેડા કરતાં ઘણું જવામાં ઘણું બંધબેસતું સમજવું જોઇએ.

નેપાળના રાજા પ્રધાન મહારાજા સર ચંદ્રશમશેર જંગ હોસ્પીટાલની મુલાકાતે જવા ૪૦ માણસોના રસાલા સાથે તા. ૧૬ એપ્રીલે મુંબઇથી રવાના થવાના હતા.

પ્રીટોરીઆની કોર્ટમાના બે કાફરો કહેવાતા એક ખીજન કાફરનું ખાવા બીજી પુત ૬ પાઉન્ડ અને ૧ ડોલર કોર્ટમાં ભરવા કરમાયા. ખાવા હતા.

સ્ટીમરોની હિલચાલ

[નાતાલ ડાઇરેક્ટર લાઇન.]

અગડુકો—તા. ૧૮ મીએ નાતાલ આવવા વકી છે.

„ —તા. ૨૨મી મેના કલકતા જવા ઉપડશે.

અમલાઝી—મેની આખરમાં કલકતા જવા ઉપડશે.

કેરેગેટા—તા. ૬ઠ્ઠીએ કલકત્તા પહોંચવા વકી હતી.

અગમેમ્નોન—તા. ૧૬મી મેના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેંટ—તા. ૧૨ મી મેના મુંબઇ પહોંચવા ગ્રહ છે.

ગવર્નર—તા. ૨૭ જુને મુંબઇ જશે.

[બ્રિટિશ આફ્રિકન લાઇન]

અફ્રિકા—તા. ૨૦ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

„ —તા. ૫ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ડુનોટર—તા. ૧૮ મી મેના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

ટોંગાટમાં સ્કુલમાટે ઉઘરાણું

ટોંગાટથી મી પી. બી. દેસાઇ લખે છે કે—નાતાલ કોલોનીમાં હીંદુ લોકોનાં ઉછરતાં બાળકોને વિદ્યા ભણાવવા માટે બીલકુલ સાધન નથી. તેવાં સાધન ઉભાં કરવાની જરૂર છે. આ કોલોનીમાં બાજુ સર્જેક હજાર બિનરહેઠ આવેલા છે તે મધ્યસ્થાનથી વગેરે ઠેકાણે આપણે આપતાં બાળકોને વિદ્યાવણી આપવાની બાજા મણ કરે છે. તે મુજબ ટોંગાટમાં સ્કુલ વગેરે મકાનો સરકારની મરજીથી શરૂ કરવા વસાનું કામ ચાલે છે. પણ અહાર ગામથી હીંદુ બાળકોની મદદ મળ્યા વગર તે કામ પુરું થવાનું નથી. સો હીંદુ ભાઇઓને મારા સારવજનીક કામમાં યથા શક્તિ મદદ કરવા અરજ છે. જે એવા મળ્યા હશે તે આપાદાશ જાહેર કરવામાં આવશે.

એસ્ટકોર્ટથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં એક ફુટબોલ ક્લબ સ્થપાયું છે, તેના ચેરમેન મી. ડી. આવીક ભરડા, વાઇસ પ્રેસીડંટ મી. પીતાંબર રત નંદ, અને સેક્રેટરી મી બી. આર. ઠાકર દીન નાયાલ છે. તેના સભ્ય થવા ઇચ્છા હોય તેમણે

શેરદ બજાર ભાવ

		શી. પે.	થી	શી. પે
ચાવલ માંજા	મસ્તાની	૨૨ ૬	થી	૨૩ ૬
ખીમડીના	„	૩૦ ૬	„	૩૧ ૦
એચ. એચ. ડી. આર.		૨૧ ૦	„	૨૧ ૦
એચ. ડી. આર.	„	૨૧ ૦	„	૨૨ ૬
ચીની સક્કર	„	૨૩ ૦	„	૨૪ ૦
દુંગરા	„	૨૪ ૦	„	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૦ ૦	„	૨૧ ૦
તુવેર દાળ	કાનપુરી	૨૩ ૦	„	૨૩ ૬
મસુરની	„	૨૩ ૦	„	૨૪ ૦
મગની	„	૨૯ ૦	„	૨૯ ૬
અડદની	„	૩૦ ૦	„	૩૧ ૦
ચણા	મુંબઇના	૨૬ ૦	„	૨૬ ૦
„	દાળ	૨૮ ૦	„	૨૮ ૬
વટાણા	„	૧૭ ૬	„	૧૮ ૬
મકાઇ	„	૬ ૦	„	૬ ૬
બીનીસ		૧૮ ૦	„	૧૮ ૬
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૩ ૩	„	૩ ૫
એરંડીનું	„	૨ ૬	„	૨ ૧૦
ઓલું	„	૩ ૬	„	૩ ૧૦
નાળીએરનું	„		નથી	
ખાંડ	સફેદ નાતાલની	૨૦ ૦	„	૨૧ ૦
પીળી	„	૧૬ ૦	„	૧૬ ૬
તીરકુળ	નાતાલ	૬ ૦	„	૧૦ ૦
આટો		૧૨ ૦	„	૧૨ ૬
ગદારસી	ગોપરી	૧ રતલ		૬
મરચાં		૦ ૦	„	૦ ૫
ઘી	પેટી ૪ ટીનના	૮ ૦	„	૮ ૫
પોરબંદર	„	૮ ૧૫	„	૯ ૦
બારદાનના	ગોદાહેડ		„	૧૭ ૬
„	વાછટ રોસ્ટ	૮ ૩	„	૮ ૬
„	„ ગાલન	૧૧ ૬	„	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૨ ૦	„	૧૩ ૦
દક્ષી		૮ ૬	„	૯ ૦
કાચમંડ	સોપ	૧૩ ૦	„	૧૩ ૬
સાબુ	રોક્સ સ્ટોન	૧૬ ૦	„	૧૬ ૬
સાબુ	સનલાઇટ	૪૨ ૬	„	૪૫ ૦
નેપ્થર	ટી	૧ ૮	„	૧ ૯
મચીસ	લાયન	૨ ૧૦	„	૩ ૦
સોપારી	સેવરદની	૦ ૧૨	„	૧ ૦
નીકલ	પેટ્રોટ સીગરેટ	૧૬ ૧૦	„	૧૭ ૬
દક્ષ	નેસલનું	૨૦ ૬	„	૨૧ ૬
નીમ	(ઉંદરપુલ)			
અરંડ	એકની	૬ ૩	„	૬ ૬

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12

VANMALI KOYA
General Dealer.
P.O. Box 204, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 COMMISSION STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add: "CAMROO." P.O. Box 1095.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1 Tel. Address: "NAIDOO, KRUGERSDORP, T.C."

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
19 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stock of best Havana and Cigars and Cheroots always on hand
Telephone 387. Tel. Add: "Imperial"
Star buildings Dorpent Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants &
Direct Importers
Wholesale & Retail
Head Office: WAKKERSTROOM
and at NEWCASTLE

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
AND
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 101, Ohrigstad Road

B. K. PATEL.
Fruit Merchant & Commission Agent.
58, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૫૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાનિસબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150. MIDDELBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
TO H.M. GOVERNMENT
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
એવરી સ્કેલ્સ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
તપાસવા નોતરું સ્વીકારે : અને તુરત
હુકમોમાં સેવાય તેવું
એટ્સ રખાત જોઇને ખાતરી કરેા.

THE
"Indian Opinion" Office,
PHOENIX, NATAL
is prepared to execute
Printing Orders
in different Languages.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS
P.O. Box 25.
Market Square,
KRUGERSDORP.

164 Grey Street
Durban
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 58. Tel. Address: "Tobacco."
Telephone 861.
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
મુલ્ક રીવાજ, મુસાફરો વગેરે માટે જાતજાતની ચીજો વાજબી ભાવથી મળશે.
મદન મેવા દિલેરા વકીલ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92 Location Marquis

HOONDAMAL SONS
Indian, China, Straits and Arab
SILK MERCHANTS
& HOSIERS & KUTKA.
109 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT.
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44.
HEIDELBERG.
Branch at Potchefstroom, Box 14
Night, Box 14

V. G. MAHARAJ,
Corner of PRESIDENT and VOS (BEACON) STREETS.
Between Hof and Von Brandis streets
Main Tram Stop Door.
P.O. Box 5166. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent
Cable Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

S. D. BOBERT.
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જેનરલ-મરચંટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
માર્કેટ અને કમીશન એજન્ટસ

DAWAD MAHOMED & Co.,
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
124 & 128 FIELD STREET

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
KORT STREET,
P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

ફટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
BROAD WAY
Broad Way, KIMBERLEY.

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, May 23rd, 1908. No 21.

Tel. Add. "Jalbhoy" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 0381.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dhall, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Papri, Smoke-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Photographs and Records etc. etc.

[illegible] TO LET—HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

મોટા ભાવની વાત.

[illegible] "BEE" BRAND. [illegible]

DURBAN: 46A SMITH STREET, P.O. BOX 393 Telegrams: "BEETLE." JOHANNESBURG: 156 MARKET STREET, P.O. BOX 12

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

[illegible]

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICES & STORES:—Incheape Building, Market Square [illegible]

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

[illegible]

Corner Park Lane and [illegible] Rd., Fordsburg, Tburg.

[illegible]

BABU TALWANTSING,

General Barrasad & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરોના રસના [illegible]

[illegible]

ઓફસ રોડ, વીરુલમ.

જરૂરીઆતે માટેના વેપારો.

[illegible]

A. H. Gandhi, Tongaat.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

[illegible]

મસ્ટર્ડ ઓઈલ (કડુ તેલ)

તાજું અને સસ્તું

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

[illegible]

P.O. Box 345,

[illegible] Street, Durban.

વેપારીઓને.

[illegible]

અજીતસુતનું લાકડું.

[illegible]

૮ ફુટના ટુકડા.

ઘુસણે બારીક ચોકડ.

[illegible]

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, E. ABOOBAKER

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN. રેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Blds,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Boutoes,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours,

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S transmit cablegrams for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the addressees in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 93 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી	
" Jackets	" 5/-	જેકેટ	થી. ૩/- થી	
" Suits	" 30/-	સૂટ	થી. ૮/- થી	

Note the Address

311 COMMERCIAL ROAD, DURBAN

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં તેમની રૂડી જાતની અમારા આફ્રીકાના હિસાબે તેવી નામવારી પ્રે. ઈ. દેશાવરે બહુ તોફાન થાય મથારી. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 28.

Telegrams "EASTRADE" Telegraphic Address "TRADE, DURBAN"

ઈ. પી. ટ્રાડ્રા,

મોરેસબાય સ્ટ્રીટ નિકાસકારો, ગોળધારી

ઈમ્પોર્ટ એ વેપારી કું.

22 BARCLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5830

JOHANNESBURG.

KANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Cable Address "KANJEEDULABH"

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

Tel. Add. BH____ P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS.

P.O. Box 117 Tel. Add. "CAJEE"

Opp. Station GIDDELBERG.

ડી. આરેબી અને સન્સ

દરેજે એન્ડ્રુસ અને પ્રા. વરેનિસ વેપારી

સાચનું વેચ. પણ વિશેષે એન્ડ્રુસને લગતો સરજો સામાન સારિ વેચવા હમણી ભળી રહ્યો.

ટેલીફોન નંબર ૧;

તારનું સરનામું, "ગોપનેસ"

એન્ડ્રુસ આરેબ. ડરબન.

સી. કેવલરામ

વેપારી અને કમિશન એજન્ટ.

ઘરી વેચાણ અને મોટા વેપારીઓ માટે

આરેબી સ્ટોર, (ડર્બનના ઈસ્ટરની સામે.)

એન્ડ્રુસ સ્ટ્રીટ. ડરબન.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Grocers and Direct Importers from India and England.

Also Exporter of Cape Stock.

Room, Jalbhay & Sorabjee Bros., Durban.

અબુબકર મોમદ હાજી ગુલ.

મોસ્ટ અરેબ.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

એક સારી સ્ટીમર લાકડાના ઉકવાણી ચાલુ માસમાં અહેંથી ડેલાગોઆબેથી તથા બેરા થઇ સીધી મુંબઈ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાશી ઉદીઆન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના. પભ્યતાવાળા તેમજ આપાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશે.

અરેખર આજે કંઈક મુદતથી આપણા દેશી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામે ખર્ચ ઘણી હેરાન ચેહતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ ટુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા હેરા જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જાનાની ખબર પડશે.

ઉતરતા પેસેંજરો બધાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકુલી બોર અમકુસો દરબનસે કોલંબો ઓર મદ્રાસ હો કે કલકત્તા રવના હોગી.

અમકુલી ટન ૨૮૦૦ તા. ૨૮ મે.

ઉકટોબર ડીપાર્ટર ગયો.

"ઉજી ૨" ટન ૨,૪૦૦

કોલંબો, મદ્રાસ અને કલકત્તા જશે.

બી. કબરાહિમ મસમાહમદની કું.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. દરબન

King & Sons, West St. Durban.

ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ: કથોરીઅન, પી. ઓ. બોક્સ ૧૨૫.

Telegraphic Address: Kathorian, P. O. Box 125.

વેપારીનો મદદગાર.

[illegible] મેન સેનેજર બીબ મદારદીનિલી [illegible] ડામ, કેલાગોઆ બે [illegible] મદદ માટે [illegible] રીબ રોડ, જોહાનીસ. પી. ઓ. બોક્સ [illegible] કરવી. [illegible]

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahbooden Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Schogro,
Box 42

BELGAIR

Ramjiam Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Daensa,
Fruit supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

BOKSBURG

H. Bros.,
Tailors & Outfitters,
Box 77. Stand No. 8 Location.
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Ghoowla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Goss,
129 Castle Street.
C. P. Lacheroo,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pahagunal Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets

CHARLESTOWN

Hajee Hassim,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Sulliman,
Box 27,
C. R. Meola,
Box 15.

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Meoljee & Co,
Box 346.
Hormasjee Ippoley,
Box 392.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 149
Mamad Ali and Mahomed,
Box 92.

Delagoa Bay

Nanjee Dossumbhoy & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed Ebrahim Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109,
Virjee & Lalchand
Box 99

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 667, 111 Victoria Street.
E. Abdoolker Aboo & Bro.,
Box 111, 431 West Street.
M. C. Amodia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhicaji Parshotam,
257 Pine Street
M. C. Chhibabhoy & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 38, 130 Queen Street.
Dawjee Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manordas Trimal,
Box 211, 118 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Cassimbhoy,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 80 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jaimoy & Sonachee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Nar dam Surti Mitheewala,
[illegible] Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Durban

Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street
Lala Babbai,
Fruit & Produce Merchant,
86 Queen St., Box 836.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Ballejee,
Box 15.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Esoopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodeen,
Market Square.
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 13.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Sulimna,
Box 30.

JOHANNESBURG

A. F. Camay & Co.,
Box 3501, 2 Kort Street
B. P. Ebrahim & Co.,
Box 4429.
M. P. Fakey,
Box 7021.
Goolam Mohideen,
Box 2755
Gulab Prag,
Box 5099.
M. A. Karodia & Co.,
Box 3028, 41 Market St.
C. Kowarsam,
Box 3320, Market Street.

Johannesburg.

Omarji Sale,
Box 5031.

B. K. Patel,
Box 5230

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553

Abdool Tayob & Co.,
Box 5842,

J. E. Tavadia,
224 Market Street.

V. G. Mahabaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Amod Moosajee & Co.,
37, Market St., Box 2041.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14 Street, Vrededorp,

A. A. Rahemas,
Stand 611, 21st Street
Box 3040. Vrededorp, J. H. Burg.

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road &
Boschhoek. Park Lane; Fordsburg.
P.O Box 2347.

Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O Box 4370,

Indian Washermen

Waterval, near Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6931.

Dhokri Tela,
Box 4980.

Fakir Kalan,
Box 6031.

Gokuld Dahalji,
Box 6031.

Govind Mowji,
Box 6369.

Lakhman Mochi,
Box 5999.

Mowan Bhikha,
Box 5999.

Parmji Hira,
Box 5998.

Pema Jewan,
Box 651.

Rakabji Kalyan,
Box 5999.

Ratipalsing,
Box 5999.

D. M. Solanki,
Box 6031

Vandali Gokal,
Box 6031

KLERKSDORP

Pio [illegible]
Box 138.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathuroy Chetty,
2 Otto Street.

Mahomed Ally,
20 Strachan Street.

V. Samy, Fruit Merchant,
Shamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,

S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
46, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

KRUGERSDORP

V. E. Chotabhai,
Box 33.

Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Gajee,
Box 11.

Kalan Lalon,
Box 301.

Suleman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.

Vanmali Kota,
Box 204

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Seedat,
Box 61

Loodmer Ally,
Box 41

Kajee Bajan,
Box 70.

C. Willam,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 25.

I. A. Cachalia & Co.,
Box 117, Church Street.

Dawood Ismail,
Box 130.

NORTHDENE

Dawjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant & Produce
Agent. Box 7.
Branch Laing's Nek.

FIVE RIVERS

[illegible]
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,

A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.

Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

Mehta & Khandhia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdoot Rahman,
Box 12.

S. D. Bogert,
Market Square.

Moosa Hassan.

M. E. Samadbhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Hajee Habib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 42

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befocln.
Nanji Ghela, Simbaf.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER

G. C. Patel,
Box 87, 10 Couper Street.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Bond Street.

A. M. Mather,
Produce Dealer.

STANDERTON
Amod & Ismail.
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. Gandhi,
Railway Street.
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Damani.

VERULAM
Babu Talwantsao,
58 Wick Street.
Dhanjee Banjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate.
Raghvjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghvjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. Brahma,
Box 95.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co
Market Street.
Joosub Hussain & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Naoodie & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK.
Wholesale and Retail.
9d per dozen,
Trial orders solicited.
Ahmed Halim,
[illegible]

A. A. RAHEMAN.
General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,
Stand 641, 31st Street, VREDEDORP.
Box 3040, JOHANNESBURG.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Merchants and Importers,
Wholesale and Retail,
Stand No. 132. Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEDORP. JOHANNESBURG.
[illegible]

H. BROS.,
Tailors and Outfitters,
Stand No. 6. BOKSBURG LOCATION
[illegible]
ઓર્ડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવશે.
[illegible]

જોવાનું છે.

ઇંગ્રેજી ગુજરાતીમાં ખોપડા ઘણી વખે એવો ચોક્કસ પ્રકારનો —ક્રિમોદ્દવારોએ નીચેને સરનામે લખવું અથવા જાતે મળવું.
ચોકસ ૬૮. ચાર્લસટાઉન. મહમદ હાસમ.

વંદેમાતરમ્

મફત—પુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઇંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને દીઠના આને દેશભક્તોની બની મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ
(ગુજરાત મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

ચોખ્ખા અખેડીરી છીએ.

ઉન, ચામડાં, રૂંવાંટાં, ચેટાં અથવા બકરા નાં ચામડાં. વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા આવીએ છીએ.

T. Sutton Flack
& Co..
ESTABLISHED 1865.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 329

Tel Address: "MIA." P.O. Box 2367
A. M. SULEMAN MIA & CO.,
WHOLESALE AND RETAIL
Merchants and
Direct Importers,
Corner Park Road and Park Lane.
Fordsburg, Johannesburg
BRAND
Boschhoek, Dis. Rustenburg

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Dealer in Drapery, Grocery,
Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4370, Johannesburg.
[illegible]

Indian African Line.

S. S. "BRAND"

Will sail on or about Thursday, 11th June, 1908.

BOMBAY DIRECT.

ઈ ડિ અ ન આ ફ્રિ કે ન લા ઈ ન.

સીધી મુંબઇ જનારી આગબોટ.

ઉપલી કંપનીની જાણીતી આગબોટ ધ્રેંડ અત્રેથી આશરે તા. ૧૨મી જુનેા રોજ સી ટુ મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડશે. વચમાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. ખાસાની ઉડિઅન છે. પાસેંજરો માટે સરવે તરેહની સગવડ છે. દેશ જનારાઓ ને ખાસ ગણાવવું છે કે આવી ૨૫ દિવસની કુંક મુદતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક મુમાવશો નહિ. બીજી આગબોટના લાંબા વખાણો ઉપર ભુલવું નહી. આ કંપનીની બીજી આગબોટ દરેથી દર માસે મુંબઇ સીધી જનાર છે. ટ્રાંસવાલના પેસેંજરોને ખાસ ટ્રાંસવાલમાં રીટર્ન સેલાની કંઇ જરૂર પડતી નથી. તેથી ઘણે તે નકલીફ દુર થઇ છે.

પાસેંજરોએ પહેલા અત્રે રીટરના દરની ખાત્રી કરી લેવી નહિ તેા પાછળથી પસ્તાશે.

વધારે ખબર માટે આમારી બેસ્ટ ઓફ ગ્રીનેકર પાસેંજરની ઓફીસમાં જતે મુંબઇ અથવા પત્ર વ્યવહાર કરવો.

દાદા અબ્દુલ્લાની કુંપની.
બેસ્ટ ઓફ, ગ્રીનેકર પાસેંજર્સ એજન્ટ.

ઈંડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મો. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં—

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	૩૨૬મુરીસ્ટેન,	ડરબન.
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૪૭ ક્વીન સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ખમસે,	૧૮૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વી. સંઘવી,	૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
સત જેંડ ટ્રેડિંગ વર્કસ,	૧૧૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
ભાઇ તાલેવંતસીંગ,		વેરૂલમ.
,, જી. સી. પટેલ,	બોક્સ. ૬૭	સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. જોશી,	બોક્સ. ૨૬૫૭	પ્રીટોરીઆ.
,, બેડેરીઆ એન્ડ મહેતા ખમસે,	બોક્સ. ૬૬૦	પીટર્સબર્ગ.
,, વીઠલદાસ ખમસે,	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ડી. ત્રીવેદી,	બોક્સ. ૩૭૨	કીંબરલી.
,, બી. આર. નાયક,	બોક્સ. ૧૬૬	સોલસબરી, રોડેશીઆ.
,, ભગવાનદાસ એંડ લાલચંદ,	બોક્સ. ૬૨	ડેલાગોઆબે.
,, જી. એન. નાયડુ,	બોક્સ. ૭૭	બોક્સબરગ.
,, કે. કે. પટેલ,	બોક્સ. ૨૬૨	જહાનીસ્ટન.

થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ પેની, ,, ,,

એક સત્યવીર—કથા.

સોક્રેટીસનો બચાવ.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language (Third Edition). Re. 1. 2as post free.

HANDBOOK OF ENGLISH SYNONYMS, Third Edition —Explained ... Illustrated, Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 2as, post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Re. 2, 2as. post free

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols. I and II. Re 4, 6as. post free

BURKE'S SPEECHES ON THE IMPEACHMENT OF WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Re 4, 6as. post free.

ENGLISH TRANSLATION OF THE KORAN. With Notes. Re 6. 8as. ... 2as. post free

ABBOTT'S THE LIFE OF NAPOLEON BONAPARTE, Re. 2, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

આઠ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઇ નવરોજજી.

ઓ. અબ્દુલ્લા અબ્દુલ્લા તથા બાળક.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈંડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.

અફઘાનસ્તાનના અમીર.

મી. અબ્દુલ્લા હુજંદાર.

મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એમ. ઓ. અલી.

કીંમત : દરેકની પેની ઓક. પોસ્ટેજ અડધી પેની.

ફક્ત ટ્રાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે

ટ્રાન્સવાલ રજીસ્ટ્રેશન કાયદો.

ખુની કાયદો, તેના ધારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાના કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિંમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની.

સાથે આકર્ષિકાના કાર્યપક્ષ સ્ટાંપ સ્વીકા વામાં આવશે.

ઇંડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી સને ૧૯૦૮

કીમત ૨/- પોસ્ટેજ ૧ પેની.

Indian Opinion

Vol. VI PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, MAY 23RD, 1908 No. 21

Contents

	Page
EDITORIAL COLUMNS:	
The Protector's Report	219
Mr. Koop Mia Assaulted	220
Transvaal Municipal Consolidation Bill	220
OTHER ARTICLES:	
Brutal Assault on Mr. Koop Mia	220
Lobito Bay Indians ...	221
The Protector's Report	221
At the Heart of the Empire	...
To Natal Indians	224
Medical Notes	225
Transvaal Municipal Consolidation Bill	225
The Position of the Coloured Races in the Transvaal	225
Natal Indian Congress	226
Lord Ampthill on Indian Affairs	226

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 23RD, 1908.

The Protector's Report

We will confess that the appearance of the Report of the Protector of Indian Immigrants for 1907 at so early a date—as compared with last year—was a matter of pleasant surprise to us, and we trust that [illegible] with [illegible] in future years. Shortly, the Report [illegible] Protector has given [illegible] We will [illegible] that the Protector has [illegible] Report [illegible] Protector has [illegible] Report [illegible] Protector has [illegible] Report [illegible]

...last ten years, amongst [illegible] Indians in Natal, and we [illegible] *thirteen times the suicide rate in Madras, and ten times that in Bengal*. What is the meaning of such an enormous increase? Indians do not change their nature when they come to South Africa. They do not show their appreciation of an earthly paradise by seeking escape from it by the shortest services of rope and razor. That Indians are amongst the people least prone to take their own life can be shown from the fact that the suicide-rate for Natal was only, ... over one per million persons living, that of England and Wales, in 1905, [illegible], that of Europeans in Natal, in 1906, 148; and that amongst the white population of Johannesburg in 1906, 370.

In the face of these figures we cannot but think that the Natal Government, in its anxiety to please the commercial section of the Indian community for reasons best known to itself, is capable of entirely ignoring the pressing need of inquiry into what has become a grave scandal. If Natal has any sense of shame left we do not discuss the possibilities that exist in this place—a Commission of Inquiry will be forthwith appointed, with an entirely independent personnel, one of whose members should certainly be a prominent Indian gentleman capable of giving evidence.

Mr. Essop Mia Assaulted

We [illegible] Mia, the [illegible] of the British Indian Association, [illegible] Pathan. The [illegible] Mr. Essop Mia [illegible] Chairmanship of the [illegible] were the accepted [illegible] great importance [illegible] one, however, [illegible] some by [illegible] inquiry. [illegible] our special [illegible] Mr. Essop [illegible] Indian, [illegible] the Indian [illegible] the Indian [illegible] Indian [illegible] Mr. Essop [illegible] Indian [illegible] Mr. Essop [illegible] Indian [illegible] Mr. Essop

Congress, Mr. Dawad Mahomed, and Mr. Cassim Ruthomjee. The assailant was arrested and taken into custody. The case is not likely to be brought before the Court for some time, as Mr. Essop Mia is not able to leave his bed. The event has cast a gloom over the Indian community, and all sensible people regret the assault exceedingly. Among numerous other callers were the Rev. Mr. Phillips, the Rev. Mr. J. J. Doke, Mr. Polak, Mr. Quinn, Miss Schlesin, Mr. Mc Intyre, Mr. Isaac and others. The cause for the assault is naturally to be sought in the Asiatic compromise, to make which successful it is well known Mr. Essop Mia worked most heartily. The assailant himself seems to be an unknown man put up to the thing by those who have remained mysteriously behind the scenes. The *Transvaal Leader* deals with the incident in the following terms:—

"Yesterday, about 4 p.m., Mr. Essop Mia (chairman of the British Indian Association) and three other Indians went to Mr. Isdorp to attend a religious ceremony there. They had just passed the railway-crossing between Fordsburg and Vrededorp when Mr. Essop Mia was assaulted by a Pathan.

It is alleged that the assailant approached from behind and dealt Mr. Essop Mia a severe blow on the back of the shoulder, and as Mr. Mia turned he was struck again across the nose, breaking the bridge and felling him to the ground. He also received several heavy blows on the body. A policeman who then appeared on the scene arrested the alleged assailant. It is said that there were two Pathans waiting about, but one of them did not interfere, and disappeared soon after the assault took place.

The wound [illegible] the bridge of the nose [illegible] broken and [illegible] Mr. Mia [illegible] back and arms are [illegible] as a result of the blows. But for the opportune intervention of the police the result might have been very serious. A doctor has already been in attendance several times. [illegible] is confined to his bed, the surgeon in charge [illegible] Mr. Gordon. Mr. Essop Mia [illegible] comfortable, [illegible] the assault [illegible] Government. The assailant [illegible] has been [illegible] a Pathan [illegible]

[illegible] Mr. Mia and [illegible] three months' [illegible] the [illegible] by one of the Pathans and [illegible] attacked [illegible]

Lobito Bay Indians

Portuguese Commission of Inquiry

[illegible] Argus [illegible] newspaper [illegible] Portuguese Government [illegible] Commission [illegible] Lobito Bay [illegible] Indians [illegible] Mr. Read [illegible] Portuguese [illegible]

The Protector's Report

For the Year 1907

We select the following from the Report of the Protector of Indian Immigrants, Natal:

ARRIVALS DURING THE YEAR.

As against twenty-five vessels with immigrants last year, only sixteen arrived this year, one from Calcutta and fifteen from Madras.

The number landed, 6,486 souls—6,012 being from Madras and 474 from Calcutta—is less than last year by 5,158 souls.

BIRTHS.

The births reported during the year number 2,038—boys 1,457 girls 1,401—being an increase on last year's returns of 281.

Towards the end of the year I advised all employers of the requirements of the law as to registration of Indian children within 30 days of occurrence. This has no doubt caused the slight increase; but I am of opinion that many births are still not reported, and that it will probably be necessary to institute proceedings against certain employers and a notice to Free Indians before the law is fully complied with.

DEATHS.

The comparison between the years 1906 and 1907 is as follows:

	Men	Women	Boys	Girls	Total
1906	961	575	539	536	2,611
1907	961	513	459	459	2,392

[illegible] deaths reported during the [illegible] 1906 and 1907 [illegible] The death-rate has decreased from [illegible]

[illegible] following [illegible] the [illegible] compared with the previous year.

	Decrease
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] Natal [illegible] Indians [illegible] Natal [illegible] Indians [illegible] Natal [illegible] Indians [

hence occasionally took back considerable sums of money, with much benefit to the general revenue. As all these Indians have now returned, or otherwise forfeited their free passage rights, future shipments will deal only with Indians under Act 17, 1895.

INCREASE AND DECREASE OF POPULATION.

The following figures show approximately the number of Indians in the Colony on the 31st December, 1907. Being those introduced under the provisions of the Law regulating such introductions, and the descendants of the same:

Estimated number, 31st December, 1906		101,963
Arrived during the year	6,436	
Births	2,938	
	9,424	
Died during the year	2,392	
Left the Colony:—		
Licenses	2,654	
Returned Indians	3,454	
	6,458	
		8,850
		102,857

Of which number the following is the classification:—

	Men	Women	Children	Total
Free Indians	28,226	11,911	28,204	68,341
Indentured Indians	20,057	8,259	1,528	13,844
Re-indentured Indians	4,104	1,745	1,143	7,072
	46,987	20,995	31,875	102,857

Those who left the Colony under Licences include 2,274 souls who embarked for Lobito Bay April, 1907.

The following return shows approximately the number of Indians who have arrived in Natal under indenture, and the descendants of such Indians born in the Colony, since immigrants landed in November, 1860, to 31st December, 1907:—

Men	Women	Boys	Girls	Total
58,693	35,447	10,371	8,957	135,468

Died in Colony 10,533 5,202 1,083 1,913

Returned to India 14,912 5,707 1,523 1,480

Left Colony other wise

Of those born in the Colony:—

Died in Colony 1,577 1,332

Returned to India will require 108 2,867

Left otherwise with passes 1,701 1,114

However, I shall be better able to deal with such matters during the coming year, the Government having recently appointed an Inspector to assist me to do certain work which time and opportunity have hitherto prevented me from doing.

Two cases of assaults have been committed by employers on their Indentured Indians during the year, for which one was fined £30, the other £10. In both cases, all indentured Indians have been removed, and neither will again have Indians indentured to them.

Altogether, 35 convictions against have been recorded during the year, mostly of a trivial nature.

There has been a distinct decrease in the number of Indians convicted this year for absence from Roll Call, the number being 1,090 against 1,641 last year.

Employers have unreasonably to complain that their Indians have been before the Magistrate for every trivial offence, a most unwise policy not good either for Indian or employer. A good man is often spoilt thereby, while imprisonment is not regarded as a punishment by the bad man. A little more sympathy on some Estates, and better results would accrue.

REPORT OF THE DEPUTY PROTECTOR.

The phthisis and other health questions are being closely watched and dealt with.

There is nothing to record against employers in connection with rations, water and treatment generally, though in a few cases action has had to be taken against persons in authority for assaults committed.

I think it objectionable to a certain extent for employers to retain monies at the request of Indentured Indians in their employ, and who afterwards complain that their wages have not been paid them. It would be better to let the Indians deposit it at the nearest Savings Bank.

Some difficulty has been felt during the year to place the large number of Indians for transfer.

As I would like to see the wages book form provided by Law used and properly kept by employers and have always tried to induce employers, to do so.

During my recent tour in India, I found that the Return Indians I met were more satisfied with their life in Natal as compared with their former life in India, and wish to return as soon as they can. I also found that there were many willing to return to Natal, but that our [illegible] in India and other countries, and demands for labour are [illegible] the supply.

1903	536
1904	669
1905	2,003
1907	3,221

This increase has enabled the Board, apart from financial reasons, to limit the introduction of men to 3,040 against 7,015 the previous year. The total number of Indians under re-indenture (men, women and children) at 31st December, 1907, was 7,972. As regards the indentured males at the end of the year the following figures show an increase on the year.

Allotted	3,221
Re-indentures	2,751
	5,972
Less completed indentures and illegal	3,230
Increase of	2,742

Of the applications for Indians to be introduced there remained, at 31st December, 1907, 8,290 men still to be supplied, but it is anticipated that quite half will not be required during the year 1908.

The labour market has been fully supplied and practically employers have had all the hands they wanted. In some cases, difficulty was experienced, when the mills commenced crushing, through failure of the native supply for cane cutting; which is, apart from such duties as policemen and overseers, the only work natives will undertake on Sugar Estates; indeed, so particular are natives in the choice of work they will perform that they even stipulate not to load the trucks with the cane they have cut.

For most of the year, the Coal Mines have been fully employed, owing to the increased demand for coal for bunker and export. To meet the increased demand, I have been able to allot 777 men who volunteered for this work.

I have not a little sympathy with those employers who are saddled with Indians who will not work. More than a fair proportion of this class have been introduced lately; some of the Indians from Calcutta and many of the Coringees from Madras have turned out very badly. Such people are a test of good management on the part of an employer. On one Estate by humouring them and by judicious and sympathetic handling, the employer in time will perhaps make fair servants out of most of them, while on the adjoining Estate, directly trouble arises, they are handled severely and taken before the Magistrate or even imprisoned, a course which too often only aggravates the evil. It is this class of Indians who readily contract disease and when attacked show little or no inclination to recover, and who consequently are a source of continual trouble and expense to the employer.

(To be Continued)

[illegible] Mail, Fort London Street [illegible] *Gascoigne*, on or about the 29th instant.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

(Concluded)

"The Duke"

The recent death of the Duke of Devonshire deprives the State of a notable personality. He was born to a position of vast wealth, but was some distance beyond his fiftieth year before he inherited the ancestral acres—and married the woman of his choice. With every temptation to a life of ease or of occupation with his estates, he considered it his duty to devote himself to the service of his country, and filled many important positions, including that of Secretary of State for India. It is said that he had an inclination towards the Indian Viceroyalty, but he was never sent to India to occupy the imperial gaddi. There at least he missed the premiership. He broke away from Mr. Gladstone on the Home Rule Bill, but he remained true to many Liberal principles, including Free Trade. It is not easy to realise the reason of the immense influence he wielded in public affairs, but it was based on his honesty, good sense, and balanced judgment. He had no axe of his own to grind and the emoluments of office were no incentive to him. His attitude in the House of Commons (as Lord Hartington) and in the Upper Chamber was frequently caricatured; he seemed capable of sleeping through anything and even yawned over his own speeches. "He had an uncommon gift of uncommunicativeness," says one of his critics. He laughed at his personal appearance and well known and oft-quoted his retort to a friend who suggested a fashionable kind of hat: "I'll wear a hat like anything else to a tiger hunt; but in fact throughout the day a constant stream of hats arrived. It is said he appreciated the joke. He was a close personal friend of King Edward and frequently his host, either at his ideal Derbyshire home, Chatsworth, or in London. Whenever anyone spoke of "The Duke" it went without saying that the Duke of Devonshire was alluded to, and however highly he was appreciated in public life, more so in his own home and among his own people that he was most truly loved. Queen Alexandra was with her Royal Highness at such a personal message to her own hand during which the good Duke was said to be at the point of death. [illegible]

Cementing the Friendship with France

[illegible] remarkable [illegible] Exhibition, [illegible] Paris to [illegible] Exhibition [illegible] and the French Presidential [illegible] to open the Exhibition in person, and all kinds of [illegible] above and beyond the excellent exhibits are being arranged. There will be relays of school children from France throughout the summer, and English school children are to meet them; the Olympic games will be a special attraction, the "Marathon" race will start from Windsor Castle and the competitors will finish in the Exhibition grounds; the first duellists of the day will practice what might be deadly work but for the fact that the bullets are to be of wax. The Indian pavilion will be fairly representative. Kashmir is to send silk, Hikanir [illegible], Mysore and Jaipur are to lend treasures; industries and manufactures are to be well represented, and raw materials will play an important part in the exhibit. The School of Tropical medicine will have its place at the Exhibition and sanitary appliances for combating [illegible] of tropical countries—in which both France and England are interested—will be shown.

Lord Ampthill and Mr. Cox, M.P.

[illegible] in London of the Parsi New Year Festival on March [illegible] the community entertained Lord Ampthill and Mr. Harold Cox as its distinguished guests on account of the excellent work they had done in both Houses of Parliament on behalf of British Indians in South Africa. Sir Mancherjee M. Bhownaggree presided at the banquet and proved an excellent chairman, saying just the right thing at the right moment. Lord Ampthill expressed his pleasure that a certain measure of success had been attained, but there was more to be done; he praised [illegible] the courageous conduct of the Indians themselves in the [illegible] Mr. Cox said he congratulated Mr. Gandhi had done right in the terms of agreement with the Transvaal Government, for when feeling is bitter concessions must be made in the hope of further gain afterwards. He also spoke on the subject of racial instincts, and observed that although an utterly ugly side to the form of violence [illegible] in the Transvaal ago [illegible] the lack of justice of an Englishman revealed, yet there was a good side, too. The Parsis themselves proved this by the fact that they had held together for centuries as a community bound by inherited traditions. One can be proud of one's race [illegible] without being the enemy of every other worthy race tradition should help us to work together for the well-being of the world.

Another Pronouncement on the South African Question

Mr. J. D. Rees' book "The Real India" has just appeared; that [illegible] day [illegible] Mr. Rees [illegible] [illegible] opinion [illegible] British colonies, the treatment [illegible] the sovereign [illegible] British Empire [illegible] Asiatic Question [illegible] consider that the Transvaal Government must have its own way and that it is foolish to blind oneself to the fact that there is an unconquerable prejudice against the introduction of Orientals into our Colonies except upon such terms as the Colonies themselves lay down." Throughout the book the personality and opinions of the writer are dominant and he wears his official spectacles; the Congress and its works, with the Bengali Babu and the agitator added, are to him anathema. But he finds a good word to say of the Indian peasant, and of family life where the vices of self-government has not entered. [Methuen, 10/-]

Concerning Some Books and Articles

Mr. Fielding Hall has published another of his interesting books on Burma; it is called "The Inward Light" (Macmillan [illegible]) and deals with the religion of the people.

I may here interpolate that the Buddhist Society of Great Britain and Ireland, with Professor and Mrs. Rhys Davids taking a lead, is making itself felt in London by means of meetings and a book depôt.

Mr. S. M. Thackeray has made an excursion into the realms of Indian fiction under the title of "Indian Saint and the Viceroy" (Methuen, [illegible]—the Saint being an English nobleman, who renounces wealth and works among the famine stricken; eventually he succumbs to the charms of the Vice roy's daughter.

Sir W. Lee-Warner has written the "Memoirs of Field-Marshall Sir Henry Norman (Smith, Elder. 15/-) who accepted the Indian Viceroyalty as successor to Lord Lansdowne, and then withdrew.

In the *Nineteenth Century* for April Mr. Valentine Chirol writes on "Anomalies of Constitution as Applied to India," and deals with the position of Indians in South Africa. Mr. J. Nisbet returns to the Indian Forest Service needs in his article on the recruitment of officers. In the *National Review* for April, the article on "Greater Britain and India" is concerned with the Zakka Khels expedition, with famine, with the Congress, and with the Decentralisation Commission. Mr. H. W. Nevinson contributes to the *Albany Review* an interesting article on "The New Spirit in India." Mr. Stead's article in the *Contemporary* on defence of General Gordon [illegible] and Cooper's criticism [illegible] noteworthy contribution [illegible] *Asiatic Review* a new publication (price 6d. Caxton House, Westminster) has just appeared, it is [illegible] of Muslim [illegible] Manchester [illegible] Society [illegible] [illegible]

The Natal Bills

A Camperdown Meeting

Members to Support or Resign

A public meeting was held here on Friday, in the Agricultural Hall, on the subject of the Bills on the Asiatic question, which are to be brought before Parliament, writes the Camperdown correspondent of the *Natal Mercury*.

Mr. John Moon, J.P., was voted to the chair, and explained that the meeting had been called to consider what action should be taken with a resolution passed at the meeting of the Farmers' Association on the 30th April, and referred to the present meeting, which the Indian question was discussed, when the time was not right to bring up at the recent Farmers' Conference in Maritzburg. Most of those who attended at that Conference, he said, were in favour of continuing the introduction of coolies, and many went so far as to state that, if the indentured were stopped, the country would be ruined. They had, however, seen the Bills, which had been published, and that meeting had been called in order that the views of the Camperdown district might be clearly stated, with a view to further action.

Mr Henry Hosking moved: "That, in view of the Bills which are to come before Parliament next session on the Indian question, the members of the Umgeni Division be asked to address a public meeting, to be held in Maritzburg, on a date to be arranged by the combined Farmers' Associations of the said division."—This was carried *nem. con.*

Discussion was then invited on the three Bills, which were read and dealt with one by one.

Mr. J. E. Duiton said the sooner they stopped the introduction of cooly labourers the better. They remembered the time when there were no Indians in the country, and now it was flooded with them. They saw them driving in their carriages, while white men were begging.

Mr. H. Baker said they did not want the coolies. Some said they could not do without them, but they had never tried. It was because they worked the coolie for 17 or 18 hours a day, and knew they could not work the native that way, that they said they could not do without the indentured Indian. They would not talk of the subject at the Farmers' Conference, because they did not want the truth to be known. It was no use pointing out the thousands of Kaffirs there were to be had. They did not want them. But it was a serious question. For the sake of this Colony in the future, he himself was prepared for some present inconvenience and loss. It came to this: they [illegible] there was hardly a farmer in Natal who had not two-thirds more native labour than he really required. That was because the native was plentiful and cheap. They would never know the value of their native labour until they had to pay a fair price for it. When they paid a fair wage they would learn to do with a lot less labour, and then they would supervise the native more, and get better work out of him. He was dead against the introduction of more coolies, and was in favour of all those three Bills. He was sorry to say many had landlords who put coolies on their land, and they were becoming a pest.

Mr. C. Galtrey supported. He had been in the Colony 40 years, and he had had no coolies yet, and he had more labour than he wanted.

Mr. W. B. Turner was not in favour of the first Bill as it stood. He was quite willing to stop the introduction of coolies, if their indentures could not be terminated in India. He was against the stoppage otherwise. He was aware that the Indian Government had been approached [illegible] on the subject, but the circumstances were different today, and, if it were put to the Indian Government that there would be no more employment of their surplus population except on those terms, they would agree.

Mr. Archbell remarked that it would be absolutely useless to approach the Indian Government. That had been tried, and failed. They must support that Bill as it was, or not at all.

Mr. [illegible] opposed. He [illegible] members [illegible] to support the Bill for the stoppage of the introduction of indentured coolies. Mr. H. Baker seconded.

Mr. W. L. Stead supported. It was said that the farmers were the most interested in Indian labour, but the farmers said they did not want the Indian. A lot was said about federation, but if they imported the scum of India, then the other Colonies would look twice before they joined Natal. It was said that to stop the coolie indenturing would be the ruin of industries, but he thought it would be better to ruin them than the whole Colony. Did the big indenturing people employ white labour where they might? Not they. Even their engineers were coolies. The Transvaal were getting more natives than they required, and he agreed that they themselves employed more natives on their farms than were necessary. Mr. Stead mentioned incidents of Indians who had finished their indentures competing with the whites. He knew of a case where ten miles of telegraph wire had been put up for an Indian [illegible] for [illegible] Indian [illegible] working for [illegible] which [illegible] the Indian Government [illegible] the matter.

Mr. W. B. Turner moved as an amendment, "That the introduction of coolies be permitted only if the indentures were made terminable in India."—Mr. H. S. Broadbent seconded.

The amendment was lost, and the resolution carried.

The second Bill was then considered, i.e., the one with reference to the stopping of the granting of new licences. Little was said with reference thereto, it being pointed out that there was nowhere any opposition to that Bill, even among the influential Indians, and it was expected that it would become law.

The discussion of the Bill for the expropriation of all Indian trading licences after ten years was carried on with much warmth. Mr. Duntan referred to the condition of affairs in Newcastle, and near Hamhauser, where the Indians had recently bought up a township, and no white man had any standing there. He stated that last year 62 licences were granted to Indians in Newcastle alone.

Mr. Moon referred to his recent experience in Bulwer, where he found that the Indians seemed to have taken possession. There, he said, the butcher, the baker, and the laundrymen were all Indians. He was told the Indians come there and turned out the white men. He also referred to the columns of Indian insolvency notices they frequently saw in the *Government Gazette*.

Mr. Galtry humorously remarked that he thought that was largely the fault of the Insolvency Law.

Mr. Broadbent knew of a boy being sent to an Indian store to see how the selling was done, and it was found that they were actually selling at 1½ per cent. less than cost price.

Mr. Archbell moved: "That the members be requested to support the third Bill."

Mr. H. S. Broadbent moved, as an amendment: "That the members be asked to oppose the third Bill," and the points of his reasoning were that it involved class legislation, and would have no chance of receiving the requisite Imperial sanction. Also, that the terms of the Bill, being arbitrary and compulsory, would create opposition, and bring to bear upon the whole Indian legislation the weight of very considerable influence. He advocated a Bill authorising the Government to buy up all Indian licences on the application of the licensee, on a specified basis. This, with the refusal of all new licences, would, he thought, have the effect of very quickly diminishing the number of traders. In this way they could do by invitation what they would never do by force. He further pointed out that it seemed to be the idea of many that these Bills were intended to have the effect of getting the Indians out of the Colony [illegible] getting rid of them, but the Bill would simply have the effect of

turning Indian traders into Indian farmers, labourers, or beggars, and thus would defeat the object of the [illegible] Bills. He opined there would be very few farmers, even amongst those who were most strongly anti-Asiatic, who would refuse to sell to Indian storekeepers land at twice its value, or take them on as labourers at half the fair wage. He was in favour of reducing Indian licences and Indian immigrants by all fair and reasonable means.

Mr. H. Baker thought class legislation existed elsewhere at the present time. He did not think it would be possible to gradually wipe out the Indian licences in the way suggested. As to the veto, well, federation was coming, and they might turn to the British Government and say, "Mind your own business." (Applause.) And, as to the influence of India, which the last speaker had referred to, if the British Empire lost Natal, she would lose a brighter gem than even India. (Hear, hear.) Let them federate, and they would have an Empire here. It would pay Natal to spend two millions and buy out every Indian.

Mr. Nixon said he was not so much in favour of the last Bill as the first two. The first two seemed to cover all the ground. They could certainly go to a man and ask "Will you sell?" better than say, "You shall sell!" "No one would like to see the existing Indian traders out of it more than he, but the question was: Could they get rid of them by force? They must do what was right and just. They had brought the Indians there, and could they now tell him to go? It could not be done. Better to have half a loaf than no bread. That third Bill was a little too strong, but, under the circumstances, he approved it.

Mr. Stead said if their members would agree to support the first two Bills they would get all they wanted. He would like to see the third Bill through as it stood, but they must [illegible] British subjects [illegible] a mistake in letting them get the hold they had, they must rectify their mistake in a constitutional way. He thought it would be right and fair to allow the Indian trader to cater to their own class. He thought they should leave it to the option of their members to support that Bill or not.—

[illegible]

Mr. [illegible] thought the [illegible] Bill [illegible]

[illegible] and [illegible] [illegible] [illegible]

when their numbers were so small that their influence was negligible. In Natal, for example, the repatriation of the free Indians must precede the removal of disabilities, if this could be effected without compulsion or other hardship, only by offering a lavish pecuniary inducement, might not the Imperial object be worth the sacrifice on the part of the United Kingdom, which was originally responsible for the mistaken policy of immigration after indenture? As to the suggestion that by way of compensation for exclusion from South Africa Indians should have East Africa reserved for them, there might be no objection to this in Imperial theory; but he doubted whether the Indians would really value the opportunity to colonise a country for themselves. The Asiatics were not pioneers; they sought to reap where the white man had sown. To his mind a more practical recognition of the Imperial rights of the Indians would be to satisfy their desire for a fiscal system like that of the self-governing dominions, devised to develop their own industries, and to make India a self-conscious economic unit. As to the Japanese aspect of the immigration question, he argued that States not under the same flag were under no obligation to make sacrifices for each other's national ideals. On the other hand, the nation-States allied under the British flag were morally, if not constitutionally, bound to support any one of their own number whose national interests were threatened by a foreign Power, without reference to the interests of that Power. He held that the "Natal Act," imposing an educational test, should be generally applied in the self-governing Colonies. The principle of the Act was commended by Mr. Chamberlain at the 1897 Colonial Conference. It had the merit of elasticity, working so as to restrict either prohibitively or in moderation. For the sake of Imperial uniformity the application of the Natal type should be applied to the United Kingdom, where the principle of regulating all immigration was already admitted to the statute-book. It was easy to exaggerate the probable antagonism of the Asiatic Powers. Friendly commercial relations would not be lightly sacrificed to a sentimental, or even a material, grievance arising from the adoption by them of a principle of restriction which both China and Japan applied in their own domestic policy. (Hear, hear.)

The CHAIRMAN said he wished to speak not in a controversial spirit but from [illegible] and historical knowledge. [illegible] conclusion Mr. [illegible] [illegible] [illegible]

Transvaal Municipal Consolidation Bill

Bazaars for Asiatics

Power to refuse Licences

The Transvaal *Government Gazette* of the 13th instant contains a Bill "To consolidate and amend the law relating to Municipal Government" in that Colony, from which we make the following extracts :—

"Asiatic" includes any person belonging to the native races of Asia, not being a Malay born and resident in any British Colony or possession in South Africa, and not being an officer in the consular service of any Asiatic State or Dominion.

Native Locations

62. (1) The Council may, with the approval of the Governor, lay out on lands under its control such locations for natives as may be deemed desirable, erect suitable buildings thereon for the occupation of natives, and make charges therefor to be fixed by regulation under this section, and may compel all natives residing in the Municipality (except such as hold letters of exemption issued under The Native Passes Proclamation 1901 or any amendment thereof, or certificates of registration issued under the Native Relief Ordinance 1902 or any amendment thereof, or are employed in service and lodged on the premises of their employers) to reside within such locations.

(2) The Governor may from time to time make, alter, and rescind regulations for the proper carrying out of this section and the effectual supervision of such locations.

(3) The provisions of this section shall extend to every location for natives which is in fact under the control of the Council, whether or not it was established or laid out by the Council, provided that the Council shall have obtained the approval of the Governor to the assumption of control over such location, and shall have passed a resolution assuming such control.

(4) The Council may, with the approval of the Governor, close any location for natives established or laid out by it or under its control; provided that the Governor may, before giving his approval to the closing of such location, require the Council to lay out other land, suitable for a location and in accordance with regulations to which the application for the closing of such location is to be subject, to be laid out together with any roads necessary thereto at the expense of the Council, and subject to payment of such compensation as provided by sub-section (6) of this section.

(5) The Council may, with the approval of the Governor, [illegible]

[illegible]

rescinded or altered in manner provided by law.

(6) A location shall be deemed to be closed under this section from a date mentioned in a notice affixed in conspicuous places in such location and published once during three consecutive weeks in a newspaper circulating in the Municipality.

(7) On the closing of any location under this section, every lawful holder of a lot therein shall be entitled to compensation for any improvements, or for erections made or acquired by him on such lot which shall not have been removed by the Council and re-erected for the benefit of such holder in any new location laid out under this section, and also to compensation for the value (if any) of any unexpired portion of a long lease granted by the Council in terms of section *sixty-nine* of this Act.

Such compensation shall be fixed by agreement between the holder and the Council, or, failing such agreement, shall be assessed by the Magistrate and two arbitrators one of whom shall be appointed by the Council and one by the Minister.

Asiatic Bazaars

68. (1) The Council may, with the approval of the Governor, set apart, maintain, and carry on bazaars or other areas exclusively for occupation by Asiatics, and control and supervise the same in accordance with regulations to be made from time to time by the Governor, and may lease the land and any buildings or other erections thereon to Asiatics upon such terms and at such rents as may be prescribed from time to time by such regulations.

(2) The sites of any bazaars or other places pointed out under the provisions of Law No. 3 of 1885 or any amendment thereof may be transferred by the Governor to the Council of any Municipality, subject to existing leases thereover, and every such transfer shall be free of transfer duty, stamp duty, and registration or other charges, and any such bazaar or site so transferred shall be deemed to be a bazaar or area set apart under sub-section (1) of this section.

(3) The provisions of sub-sections (4) to (7) inclusive of the last preceding section shall *mutatis mutandis* apply for the purpose of enabling a council to close such bazaars and areas and lay out other land suitable for the same.

69. (1) The Council may grant [illegible] of plots in any native location [illegible] township established by the Council or under its control for any term not exceeding [illegible] subject to such conditions as the Governor may impose.

(2) Any such lease shall be valid [illegible] executed before a notary [illegible] lease or a cession [illegible] shall be void [illegible] Any transfer duty or stamp duty payable on any such lease or cession thereof under any law relating to transfer duty, or stamp duty, shall be paid in manner prescribed by such regulations and the Council shall account to the Colonial Treasurer for all such duty as is so payable.

90. The Council may from time to time make alter and revoke bye-laws for all or any of the following purposes, namely—

(6) for regulating and licensing Asiatic tea-rooms or eating houses.

Traffic and Streets

(21) for regulating and controlling traffic, processions, and gatherings at public places;

(22) for preventing any person or vehicle from carrying or conveying any article, burden, or load so as to obstruct or incommode passengers or vehicles in any street, sidewalk, or foot-pavement, and for preventing the wheeling of wheelbarrows, cycles, or other vehicles on any sidewalk or foot-pavement, except for the purpose of crossing the same to or from any house or building;

Power to Refuse Licences

92. The Council may refuse to grant any licence to carry on a trade or business, which it has power to license in accordance with its bye-laws, on any of the following grounds, namely:

(a) that the applicant has been convicted three times within the three years immediately preceding his application, of contravening a law, bye-law, or regulation in force in any Municipality as regards the conduct of the trade for which the licence is applied for, and in such a manner as to cause danger to the public health;

(b) that the premises in or on which the applicant intends to trade do not conform to the requirements of the Council's bye-laws;

provided that any applicant for a licence whose application has been refused may appeal against the Council's decision to the court of resident magistrate, and in the event of the Council failing to satisfy such court on the appeal that the licence was refused on good and sufficient grounds, such court may order the Council to grant such licence, and such licence shall be granted accordingly.

93. The Council may refuse a licence in respect of any premises as a theatre, music hall, public hall concert room, or other place of amusement, or any premises where articles of food or drink are sold or used for human consumption, or any boarding or lodging-houses or any premises for washing or laundry work, or to license hawkers or pedlars of any of the [illegible] mentioned in this section and also for any of the following [illegible]

(a) that the applicant has failed to produce satisfactory evidence of good character;

(b) that the premises in respect of which a licence is sought or any adjoining premises owned or occupied by the applicant are frequented by persons of bad character;

(c) that the granting of such a licence is, in respect of the premises in which it is to be exercised, objected to on reasonable grounds by inhabitants of persons residing in the neighbourhood;

(d) that the granting of such a licence would be contrary to the public interest;

and no appeal shall lie against the refusal of the Council to grant any such licence.

95. The Council may in respect of a licence which it may grant under its by-laws and which entitles the holder thereof to carry on any trade or business for manufacturing, preparing, selling, or using articles of food and drink for human consumption,

(a) impose conditions prohibiting or restricting the employment of natives, Asiatics, or coloured labour in the preparation of such articles of food and drink;

(b) impose conditions prohibiting or restricting the employment on premises, where articles of food and drink may be sold, of females under the age of sixteen years, or the employment on such premises of females after eight o'clock at night;

provided that the conditions imposed by the Council under this section shall be clearly endorsed upon the licence and the licensee shall sign a duplicate of the form of licence containing such conditions. The Council shall retain the duplicate so endorsed and signed and the same shall, when produced before any court of law, be *prima facie* evidence of the conditions imposed.

96. On the conviction of any person holding a trade licence granted by the Council for contravening the law or the Council's bye-laws as regards the conduct of such trade, or for breach of the lawful conditions upon which such licence was granted, the court of resident magistrate before which such person was convicted may upon the application of the Council cancel or suspend his licence and order that no new licence to carry on such trade within the same Municipality be granted to such person for any period not exceeding two years from the date of the cancellation, and thereupon such person shall become incapable to hold [illegible] licence [illegible] period [illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોક્સ—શનીવાર, તારીખ ૨૩ મી મે, ૧૯૦૮. અંક ૨૧.

આઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રાવણી તા. ૨૩મી મે થી, તા૦ ૨૯ મે સુધી, સં૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-વૈશાખ વદ ૮ થી, વૈશાખ વદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૪

મુસલમાની-તા૦ ૨૧ રબીઉલઆખરથી ૨૭ રબીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	સુર્ય ઉદય	સુર્ય અસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	પારસી મહીનાની તારીખ	પારસી મહીનાનું નામ	સુર્ય અયન	
							કલા	મીનીટ
શની.	૨૩	૮	૨૧	૧૩	૬	ફરવરદીન	૫	૫
રવી.	૨૪	૮	૨૨	૧૪	૬	ફરવરદીન	૫	૫
સોમ.	૨૫	૮	૨૩	૧૫	૬	ફરવરદીન	૫	૫
મંગ.	૨૬	૮	૨૪	૧૬	૬	ફરવરદીન	૫	૫
બુધ.	૨૭	૮	૨૫	૧૭	૬	ફરવરદીન	૫	૫
ગુરૂ	૨૮	૮	૨૬	૧૮	૬	ફરવરદીન	૫	૫
શુક્ર	૨૯	૮	૨૭	૧૯	૬	ફરવરદીન	૫	૫

અનુક્રમણિકા.

ટ્રાંસવાલની ન્યુનીસીપાલીટી... ... ૩૨૫
મી. ઈસપ મીઆં ... ...
મી. રીચનો કાગળ ... ...
ઉમરાવની સભામાં નાતાલના હીંદી... ...
નવા કાયદાપર કેપરડાઉનના ગોરા... ૩૨૬
નાતાલ્યનરમ ખબરપત્ર... ... ... ૩૨૭
કેપટાઉનમાં સત્યવાનાંસિન્ધ ૩૨૯
!!! રમુજ રંજ !!! ૩૩૦
વધી પાલમેન્ટમાં હીંદી ૩૩૧
ત્રાસદાયક વાત ... ...
પુનર્જોજ ... ...
ઉંચકા ખબરો ... ...
હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ ૩૩૨
હિંદી કરદહપરના બખેડા ૩૩૨
પ્રજાકીય ઉન્નતિ ... ...
નવેદિય ૩૩૪
નાતાલમાં ગદરની બુમરાણ ૩૩૫
મિકફરસનના ઉપરાછાપરી ખરચા ... ૩૩૬
ટ્રેસ્વાલમાંના હીંદી ... ...
ટ્રેસ્વાલમાંનાં હીંદુ રમચાણ ૬૨ ... ...
પાયરૂમ્યુ ખરચો... ... ... ૩૩૬
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૩૩૮
નાતાલી ગદરની નોંધોમો ૩૩૯
ટકરતા તારો ... ...
નાણુ વિનીમાન ૩૪

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૩મી મે, ૧૯૦૮.

ટ્રાંસવાલની મ્યુનીસીપાલીટી

ટ્રાંસવાલ મ્યુનીસીપલીટીના કાયદાનો ખરડો જે ટ્રાંસવાલની સરકારે રજુ કર્યો છે તે અમારા જોહાન્સબરગના ખબરપત્રમાં આપ્યો છે તેની તરફ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તે ખરડા મુજબ કાયદો થાય તો હીંદી કોમે સત્યાગ્રહની જંડા ઘુંટી અજમાવવી પડે. તેજ ખબર પત્રમાં અમે જોઇએ છીએ કે યમને જરા રસ રમટસ દેખાડ્યો છે. તે તેમ થાય તો પણ દયા એકજ છે. હીંદી કોમની ઉપર આંતર દુઃખ અને જુલ્મનું અને દુઃખ પડે છે. અનેનો ઉપાય સત્યાગ્રહ સિવાય બીજો નથી.

મી ઇસપ મીંઆ

મી ઇસપ મીંઆની ઉપર જે બાતમી મારે પગલે છે તે ઉપરથી દક્ષિણ આફ્રીકાની આખી કોમને કમકમાટી છુટશે. મારું કહેવું તપાસવા જેસીએ તો કંઇ જ નથી. મારતર પોતે તો, છે, અજાણ્યા ગાણુસ જણાય છે. પણ મારે તે હીંદી કોમને હિણપત લગાડનાર છે. તે બતાવે છે કે આપણે રાજ્ય રીત પુરી સમજતા નથી. મારીને હાથ જેવા એ જંગલીપણું બતાવે છે

મી. ઇસપ મીંઆની તરફ અમે લાગણી બતાવીએ છીએ. તેમણે કોમની ઘણી જબરી સેવા કરી છે. હને મારા ખાનને તો સેવામાં પમાડ્યા કર્યા છે. આમ બને છે તેમાં આશ્ચર્ય નથી આપણે હજુ શીખાઉ છીએ. કોમને ખાતર—સાચને ખાતર મારે ખાતાં શીખવાની જરૂર છે. તેને બાદ મરતાં પણ આવડવું જોઇશે. કેમના ખુન પણ થશે. આવું બધું ગાન્ધા વિનાં કોમમાં નવો નહિ આવે—કોમ આગે વધશે નહિ. હીંદીમાં ગાંઠ તે સદગુણ છે. કમને ખાતર મરનારે કહેતો જતા સેવા ઉંચકતો નથી. ને મોત પછી પણ તેનો આત્મા સેવા કરે છે એવો અમારો ખાસ નિશ્ચય છે. એ વિચારને અનુસરીને મી. ઇસપ મીંઆ ને તેમની બહાદુરીને ખાતર અમે મુબારકબાદી આપીએ છીએ.

પહાડોમાં જે બરફસમજ દબ્બુ ચાલી રહી છે તે પહાડોને અમે સૂચવીએ છીએ કે હવે તેઓએ હદ વાળી છે. વધારે ન ચાલે તેમ ઠીક બનશે.

મી. રીચનો કાગળ

મી. રીચ પોતાના છેલ્લા કાગળમાં લખે છે કે નાતાલના કાયદા વિષે તથા ટ્રાંસવાલના સોનેરી કાયદા વિષે કામ ચાલ્યા કરે છે. સો એકરીમ પુરી મદદ આપી રહ્યા છે. મી. પ્રણ્ય ગાર્ગીસ્ટરનો અંતનયા ઝોકાબેર હીંદુસ્તાન જવાનું થયું છે, અને મી. રીચને જતાં પહેલાં તે મળી પણ નહીં શકેલા તેમના જવા પછી મી. રીચને ખબર પડી હતી.

ઉમરાવની સભામાં નાતાલના હીંદી

(૬૮૨)

નાતાલ મ્યુનીસીપલ હીંદી એક્ટ નથા ડીલર્સ લાઇસેન્સ એક્ટની બાબતમાં મોર્ડ કરીલુએ આપેલા જવાબપર ઉમરાવની સભામાં વિવેચન કરતાં મોર્ડ એમ્પટહીલે (સા. આ. કમીટીના પ્રમુખ) જણાવ્યું કે હીંદીઓની મદદ બાબત નાતાલે દેખાડ્યું કાદવું હોત. હીંદી મજુરોને ગુલામગીરી દશામાં પહોંચાડવા માટે નાતાલે ઝોશીઆ ઠીક વિરૂદ્ધની ગુજનીતિ ચાલુ રાખી છે. પણ હું આશા રાખું છું કે છેલ્લાં બે વરસમાં બતાવામેલું વલણ ફેરવાને સો૦ કરીલ નવી રીત શરૂ કરશે. નાતાલ હીંદી વેપારીને હાંકી કાઢવાનો ઈરાદો રાખે છે એમાં શક નથી. આમાં વધી સરકાર કાંઇ કરતી નથી તેના સામે હું ફરિયાદ કરું છું ટ્રાંસવાલે સોનેરી કાયદો તથા બીજાં પગલાં વડે હરગીજ જબત કરતાં વધુ જુલમ કીધો છે. તે પણ વધી સરકારની બેદરકારીને લીધે.

ઉપર મિસ્ટર ડિલને જવાબ આપતાં કોલોનિઅલ સેક્રેટરીએ કહ્યું કે નાતાલનો પ્રતિનિધિ કાયદો પસાર કરવા, અને તેને વડી સરકારની મંજુરી આપવામાં આવી નથી તેનું કારણ હીંદીઓનો મ્યુનીસીપાલ વોટનો હક કાયમ છે, ત્યારે વેપારી કાયદો નવો લાઇસેન્સનો કાયદો તે મી. મેકિનસનના વખતથી ચાલ્યો આવે છે. આ સવાલને લગતા કાગળીઆનો સભા આગળ રજુ કરવાને કોલોનીઅલ ઓફીસને કાંઇ વાંધો નથી.

લોર્ડ કરીમુર્ન કહ્યું કે કોલોનીઓ વડી સરકાર તરફ વિરોધભાવ રાખે છે એ વાતનો હું સખત રીતે ધિક્કાર કરું છું. લોર્ડ એલ્ગીનને હીંદીના હિતને માટે દિલ છે, તેથી તેમણે બીજા લોકના હિતને ભોગે જવું ઘટતું નથી.

લોર્ડ આલ્ટરીને કહ્યું કે હીંદીઓ આપણી પ્રજાના લોક છે તેટલા સારૂ અમને અંગ્રેજ અને ડચની હારમા તેમને મુકાય નહીં. બાકી આપણે હીંદીઓને ન્યાય આપવો જોઇએ. ગીરમીટીઆ હીંદી દાખલ કરવાનું તુરત બંધ થવાની જરૂર છે. છેવટે હું એટલું જણાવું છું કે સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીના કારભારમાં કેમ વચ્ચે ન પડાય તેમ વધારે સારૂ.

નવા કાયદાપર કેંપરડાઉનના ગોરા

નાતાલમાં થવાના કાયદાઓ સંબંધમાં કેંપરડાઉનના ગોરાઓની એક મીટીંગ ત્યાંના ઓલીના ડોલમાં ભરાઈ હતી. મી. કુંડન મુખ્ય હતા. મી. પી. ને પ્રમુખપદ સ્વીકારવામાં આવેલ. કેટલાક માણસ ઉશ્કેરનારાઓએ જણાવ્યું કે "કુલી" મજુરોને લાવવાનું બંધ કરવામાં આવે તેમ વધારે સારૂ. એક બોલનારે જણાવ્યું કે કાફર મજુર તરીકે પકડેલા તાબેદાર છે, અને જો તેનાપર દેખરેખ રાખવામાં આવે તો દુનિઆમાં તે સરસ મજુર નીકળે. જો કાફર મજુર માટે ઘટતા ભાવ આપીએ તો તેની કિંમત થઇ આવે. મજુરોને લાવવાની વાતથી હું સખત રીતે વિરુદ્ધ છું અને બધી બીલને ટેકો આપું છું.

ત્યારબાદ ૧૦ વરસની મુદત પછી હીંદી વેપારના લાઇસેન્સ સાથ બંધ કરવાના બીલ વિષે સખત ચર્ચા થઇ. કેટલ નામના [illegible] જણાવ્યું કે [illegible] જરૂરી લેવા ઠરાવ કરેલું છે અને ત્યાં એક [illegible] ગોરાનો ધંધો નથી. ગઇ સાલ એકલા [illegible] હીંદીને લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યા. મી. મુને જુલ્મ ભરેલા બીલના અનુભવ વિષે કહ્યું કે [illegible] પણીલ્લી માણસ છે. હીંદીઓ કસાઇ, ગાડી પકડનાર, તથા મોચીના ધંધા ઘણા કરે છે. હીંદીઓ ત્યાં સ્વચ્છ છે અને ગોરાઓની બરોબરી કરે છે. સરકારી ગેઝેટમાં કેટલી હીંદીની નાદારી નોટીસો હોય છે તે જોરાઓએ ધ્યાનમાં લેવાનું છે. બુકાનન નામના ગોરાએ જણાવ્યું કે હીંદી પડતર ભાવ કરતાં પા ટકા ઓછા ભાવે માલ વેચે છે. પછી એવો ઠરાવ રજુ થયો કે ત્રીજા બીલને ટેકો આપવા મેંબરોને સુચવવું. ગ્રોડવેંટ નામના બોલનારે સુધારો મુકયો કે એ બીલની સામે થવા મેંબરોને કહેવું. તેણે પોતાના સુધારાના ટેકામાં જણાવ્યું કે તે બીલ એકતરફી છે, અને તેને વડી સરકારની મંજુરી મળવાનો સંભવ નથી. આપણે એવું બીલ દાખલ કરવું જોઇએ કે જે લાઇસેન્સદાર અરજી કરે તેના લાઇસેન્સ અમુક ધોરણે ભાવ ઠરાવી ખરીદી લેવા. આમ કરવામાં આવે, તો નવા લાઇસેન્સ આપવાના નથી એટલે આ સવાલ નાબુદ થઇ જશે. વળી ત્રીજા બીલમાં એમ માનવામાં આવે છે કે હીંદીઓને વેપારમાંથી કાઢી મુકવા તેઓ નાતાલ છોડી ચાલ્યા જશે. આમ માનવું તે ભુલ છે. તેઓ ખેડુત, મજુર, તથા બીજારી તરીકે કામ કરીને પણ અહીંજ રહેશે. એટલે બીલનો હેતુ નિષ્ફળ જશે. હીંદી વેપારી વેપારમાંથી નીકળી ખેડુત અથવા મજુર થયા જશે ત્યારે હીંદીના કટ્ટા દુશ્મન હોય એવા ગોરાઓ પણ બમણી કિંમત મળવાથી પોતાની જમીન વેચશે, તથા બરાબર રોજી ઓ આપવાથી તેમને મજુર તરીકે પણ રાખશે. ટુંકામાં હીંદી લાઇસેન્સ લઇ લેવાય તેનેજ હું ટેકો આપીશ.

ઉપરના બોલનારાના જવાબમાં એકર નામના ગોરાએ જણાવ્યું કે બધે હેકાણે એકતરફી કાયદાઓ છે. ઉપર પ્રમાણે હીંદી લાઇસેન્સનો અંત લાવી શકાય તેમ નથી. વડી સરકારની નામંજુરી સંબંધમાં કહેવાનું કે કુંક વખતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓ એકત્ર થશે અને વાંસો ફેરવી છગ્રાંડને કહેશે કે "તમારે અમારા કામમાં દખલપણું ન કરવું." [illegible] કરી [illegible] નાતાલ ગોરાનું [illegible] ના ડિફરન્સ [illegible] ગુજરાતી છે. (તાળીઓ.) આપણે અહીં એકત્ર થયું જોઇએ. તો છગ્રાંડ વગર આપણું સહેલસાહ્યું અહીંઆંજ થશે. ૨૦ લાખ પૌંડ ખરચીને દરેક હીંદીને ખરીદી લેવામાં નાતાલને લાભજ થશે.

મી. મુને જણાવ્યું કે પહેલાં બે બીલ કેટલો ત્રીજા બીલનો હું ટેકો નથી આપતો. પહેલા બેથી બધું કામ સરી રહે તેમ છે. આપણે એક માણસ આગળ જઇને "તારી દુકાન વેચવી પડશે" એમ કહેવા કરતાં "તું તારી દુકાન વેચશે?" એમ કહેવું વધારે સારૂ છે. હીંદી વેપારીઓ અહીં ન હોય એમ હું બહુ ઇચ્છું છું. પણ સવાલ એ છે કે આપણે તેમને જોર કરીને હાંકી કાઢી શકીએ? આપણે ન્યાયી અને ઇન્સાફી થવું પડશે. પણ ત્રીજું બીલ કોઇક કારણ છે જ્યાં સ્થિતિ તેવી હું તેને ટેકો આપીશ.

રટેર નામના બોલનારે જણાવ્યું કે ત્રીજા બીલને ટેકો આપવાનું આપણે મેંબરોની મરજી ઉપર મુકવું જોઇએ. મીટીંગને આ છેલ્લી વાત ગમી નહીં. આર્ગીબેલ નામના બોલનારે એ સુચનાને ફરી કાઢી. મી. બુકાનને જણાવ્યું કે જેટલા બીલથી આપણે બીલકુલ ભાંગી પડવાનાં છે. મી. કનટને જણાવ્યું કે ઓરેંજ રીવર કોલોનીએ બધા એશીઆટીકોને ખરીદીને કાઢી મુકયા. મી. આરચબોલ્ડે જણાવ્યું કે મી. ચેમ્બરલેંટ તો આપણી આંખમાં ધુળ નાખવા માગે છે. તેનો એક હીંદી બાબત છે. જો હીંદી લાઇસેન્સ ખરીદી લઇએ તો બધા હીંદુસ્તાન ચાલ્યા જાય. કોઇ અહીં રહે નહીં. તેઓ બેકતને ત્યાં મજુરી કરે તેવા ન હોય. તેમણે (હીંદીઓએ) બહુ પહેલા ધંધા કર્યા છે. બેકતના બોલ તેઓ નહીં સાંખે એવા છે. બાદ ટેકો આપવાનું કહેવાનો મુળ ઠરાવ પણ મતે પાસ થયો.

પછી એવો ઠરાવ થયો કે આ દીવીઝન ના મેંબરોએ પાર્લિમેંટરમાં બહેર મીટીંગમાં આ ત્રણે બીલોને ટેકો આપવા નું વચન આપવું, અથવા તો પાર્લમેંટ ના મેંબર તરીકે રાજીનામું આપવું.

પછી ગ [illegible] બહેર મીટીંગ ભરવાના કામ માટે ઉપરાણું કરી મીટીંગ [illegible] બરખાસ્ત થઇ હતી.

ઉપરની મીટીંગના કામકાજ ઉપર ટીકા કરતાં મરકયુરી લખે છે કે નાતાલ સરકારને જો બીલથી સંતોષ પાળી હોત, તો તેને ટેકો આપવાને બદલે વડી સરકારને [illegible] જોઇએ.

અખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

કેમ તો ન હોય ?

આ વખતનો અખબરપત્ર બહુ જાણવા જેવો છે. મંએ આઠવાડીએ હું અખબર આપી ગયો કે અહીંની સરકાર ખુની કાયદા મુજબજ હવે પછી આવનારે દીદી ને રજીસ્ટર કરવા માગે છે. આ અખબર આપતી વખતે હું એમજ ધારતો હતો કે સરકાર પોતાની વાત તુરત ખેંચી લેશે ને પરમીટવાળા પણ નવમી ને પછી દાખલ થનાર દીદીને મરજીયાત રજીસ્ટર આપશે. મારી ગણતરીમાં ફેર પડયો જોઉ છું. મી. ગાંધી તથા જનરલ સ્મટસ વચ્ચે કાગળ વહેવાર ચાલ્યો છે. અને તેને અંતે જનરલ સ્મટસ કહે છે કે નવમી ને પછી આવનાર દીદીને તો ખુની કાયદો લાગુ પડવાનોજ.

ખુની કાયદો લાગુ પાડવાનો ધરાકો રાખે છે એવા અખબર મી હાજી હબીબે પ્રીટોરીઆથી મોકલ્યા. અખબર મળનાંજ તાર મંયો. તેનો જવાબ નીચે પ્રમાણે મળ્યો.

જનરલ સ્મટસનો સંદેશો

મવરમેંટ તમને તાર કરવાનું જણાવે કે જેઓ બાર માસની અંદર ટ્રાંસવાલ બહારથી આવ્યા તેમણેજ મરજીયાત રજીસ્ટર કરવા દીધું છે. એટલે સમાધાનીની શરત પળી છે. બાર માસની મુદત પછી જેઓ આવે તેમણે કાયદેસર ફરજીયાત રજીસ્ટર લેવું જોઇએ.

મી. ગાંધીનો કાગળ

તે ઉપરથી જનરલ સ્મટસ ઉપર મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો.

મી. ચમનીના તાર ઉપરથી મેં આપ ને તાર કર્યો છે. મને ખાતરી છે કે જેલમાંથી છોડાએલા કાગળ મુજબ આપ તેમ કરશો કે જે કોઇ બહારથી આવે ને દરકાર હોય તેણે પણ મરજીયાત રજીસ્ટર પળી શકે. મી. ચમનીએ મરજીયાત રજીસ્ટર નહિ કરાવ્યાની ફરીયાદ મોકલી આપી છે. મને વિશ્વાસ છે કે તમે તુર્ત તપાસ કરશો ને બહાર થી આવનારાને મરજીયાત રજીસ્ટર કરવાનો હુકમ કરશો.

જનરલ સ્મટસનો જવાબ

તેનો [illegible] નીચે મુજબ મળ્યો.

તમારો કાગળ મળ્યો. જનરલ સ્મટસ કહે છે કે તમે જે અર્થ સમાધાનીનો કરો છો તે બરોબર નથી. હવે પછી આવનાર દીદીએ ફરજીયાત રજીસ્ટર લેવું ઘટે છે. એટલે જનરલ સ્મટસને આશા છે કે તમે તમારી વગ વાપરશો ને તે પ્રમાણે રજીસ્ટર લેવાનું હવે આવનાર દીદીને સમજાવશો.

મી. ગાંધીનો જવાબ

તેના જવાબમાં મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ લખ્યું.

તમારો કાગળ મળ્યો. હું જનરલ સ્મટસનો આભાર માનું છું. કાગળ બહુ ભયંકર સમસ્યા ઉત્પન્ન કરે છે, ને તેમાંથી ઘણી ગેરસમજ ઉભી થાય છે. બનારે સમાધાનીની વાત ચાલતી હતી તે વખતે માત્ર સ્વમાનીએ ન હતું કે ત્રણ માસ પછી દાખલ થનાર દીદીની તરફ જૂદી જાતની વરતણુંક ચાલે. એવું આપણી કદિ કબુલ થાય નહિ. જો એવી સમજ હોત કે ત્રણ માસમાં બહારના દીદીએ પણ મરજીયાત રજીસ્ટર લેવું તો દીદુ સ્થાનમાંના દીદીને લાગે. બોલવા પડત. અને ખાસ રજીસ્ટરને સારૂ દીદી દીદુ સ્થાનથી આવે એવું માનવું એ પણ બેકારજની ગણાય, ને તે ન બને તેવું છે મુદત તો માત્ર જેઓ ટ્રાંસવાલમાં તે દહાડે હતા તેને લાગુ પડવી હતી. મારા કાગળ જો તેઓ સાહેબ ફરી વાંચશે તો જોઇ શકશે કે જેઓ બહારથી આવવાના હોય તેને સારૂ મુદત બીલકુલ કબુલ કરી નથી. એ તો બારણા આ. ટ. ઓર્ડર લાવેલ કાગળમાં મેં લખેલાં હતાં. તે બીજા પણ કેટલાક નાનકડા ઉમેરા હતા. તેના મામુલીને પણ મારની મુદત કેમ લાગુ પડે ? પણ જનરલ સ્મટસ કહે છે કે બીજો કરો તો સરકારને સારૂ મરજીયાત રજીસ્ટર રાખવાનો છે. એ વાત બરોબર નથી. હું એમ કબુલતો નથી સમાધાનીનો મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે દીદી તેમજ કરેલી સારા પળે તો કાયદો રદ થવોજ જોઇએ કેમને કરેલા સોગંદ પાળી છે એટલે કાયદો રદ થવો જોઇએ. એટલે ત્યાં સુધી કાયદો રદ નથી થયો ત્યાં સુધી મરજીયાત રજીસ્ટર આપવું જોઇએ. મેં જે વસ્તુ ધારીને લખ્યું છે તેમાંથી તમે જોશો કે નવમી કાયદો પસાર થયા પછી જેઓ ટ્રાંસવાલમાં આવે તેવા માણસને પોતાની [illegible] જોઇએ. એટલે મરજીયાત રજીસ્ટર [illegible] સમાધાનીનો ભંગ કરવા બરોબર નથી.

કદિ જનરલ સ્મટસ ધારે કે ત્યાં સુધી કાયદો રદ નથી થયો ત્યાં લગી હવેથીતે દીદી રજીસ્ટર ન થાય તો તેમાં બાધ નથી. પણ જેઓ ટ્રાંસવાલમાં હવે આવે છે તેમને કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કરવાનું કહેવું તે તો જે વહેમ કેમમાં ફેલાયો છે તે મજબુત થવા જેવું છે. મારો પોતા નો ભોગ પાળવાને ખાતર તેમજ સરકાર ને મદદ કરવા ખાતર મેં લગભગ મારી જીંદગી ભોગ એમ જનરલ સ્મટસ જાણે છે. મારા દેશી ભાઇઓમાંના કેટલાકને લાગ્યું કે દસ આંગળાં કબુલ કરવાથી મેં તેઓના દસ ભોગ્યા. હવે જો ફરજીયાત રજીસ્ટર નવા આવનારા દીદીનું લેવામાં આવે તો મારા ભાઇઓનો વહેમ વધે, એટલુજ નહિ પણ તે વહેમ વાજબી ગણાશે. અને મારે કહેવું જોઇએ કે જેઓ મારી ઉપર ચીડવામા હતા તે કારણ ખરૂં પડે. જો હું નવા આવનારને કાયદો લાગુ પડે એવું કબુલ કરૂં તો મારી ઉપર મારા ભાઇઓ જે ભરોસો રાખે છે તે ગેરવાજબી હું ન ગણાઉં. ન કાયદો ખરાબ હોય, અને તે ખરાબ છે, તો પછી બધા દીદીને લાગુ ખરાબ છે. ને તેથી માત્ર જેઓ દગો કરે ને સરકારને પોતાની ઓળખ પોતાની મેળે ન આપે તેનેજ લાગુ પડે. એટલે નવા કાયદાને વશ થવાની બાબતમાં આપવાનું મારી પાસે જનરલ સ્મટસ નહિ કબુલ કરાવે એમ હું માનું છું. હું વળી ઉમેદ રાખું છું કે કોમને જે ભરોસો મેં આપ્યો છે તે ખરો પાડવા માં મને જનરલ સ્મટસ મદદ કરશે. કેમકે મરજીયાત રજીસ્ટરથી પુરી ઓળખ થાય છે. તેમ નહિ તો કાયદો રદ થયા પછી જે બીજાને કાયદો થાય ત્યાં લગી રાહ જોવી ઘટે છે. આ બાબત ઘણી અગત્યની હોવાથી તુરત જવાબની રાહ જોઇશ.

જનરલ સ્મટસનો ફરી જવાબ

તે નીચે મુજબ છે.

તમારો કાગળ મળ્યો. ફરી વિચાર કરતાં પણ જનરલ સ્મટસ પોતાનો ઠરાવ ફેરવી શકતા નથી.

આ જવાબ મળ્યો છે તે બાબત ગણામ ને તે ઉપરથી દગાનો રાઇ લાયવા નું કારણ છે. દસ પાસ દીદી કે હાલ માં દેશથી આવ્યા છે તેઓને મરજીયાત રજીસ્ટર ન આપે તેમાં કબજ નથી. તેથી ગભરાટમાં પડવાની જરૂર ન રહે. [illegible] મુળ કારણ ઉંડા હોય [illegible] ખુની કાયદો [illegible]

કે યહૂદી ઉપરાંત બીજા તો તે કાયદો રદ ન થાય તો પરિણામ માઠું આવે એવા હતા તેવા થઈ ગયા. જનરલ સ્મટસ તે ચૌદમે કાગળ લી. લખીએ તે પ્રમાણે તેના જવાબમાં જનરલ કુર્નેલ તે દિવસ બેઠક મળવી છે કે તેમની મરજી પ્રમાણે પ્રધાન રહે અથવા કે નહિ એ બાબતો વાતો પાછી લેવી છે.

મી. કાસ્ટ રાઇટની મુલાકાત

આપણી રજામાંથી બે કારણ માટે વપરાયા છે એટલે કાયદા પ્રમાણે માન્ય છે એટલે પૂરી મહેનત કરશે એમ માનવાનું કારણ છે. છતાં જનરલ સ્મટસ ન માને તો? આ સવાલનો જવાબ દરેક વાચકના દીઠીએ વિચારી આપવો પડશે. મી. કાસ્ટ રાઇટની મુલાકાત બી મોકલીએ લીધી છે ને તેમણે જનરલ સ્મટસને મળવાનું ફરાવ્યું છે તેનું પરિણામ આવશે ને ઉપર પણ આધાર રહેશે.

સમાધાની કેવી?

પણ જો સરકારનો દમોજ કરે તો સમાધાની કેવી? આમ સવાલ પુછી શકાય છે. છતાં જેઓ સત્યાગ્રહની તાકાત સમજે છે તેણે સવાલ પુછવા જેવું રહેતું નથી. હમેશાં સમાધાનીમાં કંઈ એક પક્ષ દમો કરે તો ફરી લડત ચલાવી પડે છે. તેમજ દીઠી કામે પાછું લડવું પડે. માત્ર તફાવત એટલો કે આપણને વધારે માલનો વખત મળ્યો ને હવે આપણે વધારે જોરથી ને વધારે સરસ રિતે લડી શકાએ છીએ એમ હું માનું છું કે સત્યાગ્રહથી સમાધાની થઈ તેજ સત્યાગ્રહ સમાધાનીને પાર ઉતારી શકશે.

સત્યાગ્રહની કસોટી

આ વખત જો પાછી જતા તો તેમાં સત્યાગ્રહની કસોટી ઘણા કમ છે તે વધી વધારે આકરો ને તેટલી દીઠી કામ મજબુત રહેશે તો જ કામ આગળ ને દુનિયા જોશે. કામ કાયરનું નથી એમ શરૂઆત છે. ત્યાં ઉતારીનો સવાલ છે. પોતાનો સાબ ન તજ તેવી દીઠી કામ સાબજ જોઇએ. કે કરવું છે? કરવા શું? એ વિચાર કરી બધું સરકારને અર્પણ કરી ખાનામાં નાખેલી તલવાર પાછી કાઢવા કરે તો બહાદુરી એમાં છે તો બેશક કહીશ આમ સમજી સમાધાનીનો હાથ કબાવવો નથી. વખોલા સ્વતંત્રવૃત્તિવાળો માણસો દુનિયા છે ત્યારે ઉંચા ઉંચા કરે છે તે ચલાવવા જોઇએ. દાખલા તરીકે આમ ગાંધીજીએ નથી આવી શકતું.

માણસો દુનિયા કરે તેથી વિશ્વાસ નજર કરીને એવું પણ નથી કહી શકતું

પણ જ્યારે જોરના દરવાજા ખુલ્યા ત્યારે જેટલું બન્યું તેનાથી કંઈ વધારે બની શકે તેવું દહાડજ નહિ.

આ બધા વિચારો ‘ઓપિનિઅન’ના વાચનાર આગળ હું રમણાં મૂકું છું કે જેથી સહુ સાવચેત થાય. કેટલી મુશ્કેલીઓ પડે છે એ પક્ષ બનીએ. તથા મેજીસ્ટ્રાત રજીસ્ટરની કેવી કીંમત છે એ પણ સમજે. હું માનું છું કે દુરી લડત શરૂ નહિ કરવી પડે. જનરલ સ્મટસ તેમની શુભ સુધારશે ને કાયદો રદ થશે પણ તે કાયદો રદ ન થાય તો આપણે સજ્જ રહેવાનું છે ને તેની પહેલી ચેતવણી જનરલ સ્મટસે આપી છે એ આપણે જાણવાનું છે.

ઉપરનો ભાગ તે રાતીવારે લખ્યો છે. ત્યાર પછી જે બીના બુધવાર સુધીમાં બની તે પણ આ બાબત પત્રમાંજ આપવાની ઉમેદ રાખું છું

ઢિલગીરી

જોહાનીસબર્ગ કેટલાક દીઠી જે દેશવટો દમ પામ્યા છે તેઓએ નવો કાયદો કબુલ કરી લીધો છે ને કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કરાવ્યાં છે આમ તેઓએ ઉતાવળ કરી નહોતી પહેલી પહેલી જેમણે કેદ ભોગવી દીઠી ઓર પડ્યા છે કે તેઓ પોતાની ફરજ નથી સમજી શક્યા એ નાકબુલ કર્યા જેવું છે.

ચેતવણી

પણ મને આશા છે કે કોઈ પણ દીઠી રજીસ્ટર ઓફીસમાં જઈને કાયદા મુજબ રજીસ્ટર નહિ કરાવે.

ન્યુનીસાપાસ બીલ

ન્યુનીસાપ પાર્લીનું ગયું બીલ બેઠક માં આવ્યું છે ને બીજાની કેમે કાયદાપાસ પાર્લીને નીચે મુજબ બીલ મળ્યું છે.

૧. એશિયાટીકોને જમીન ઉપરનો જાતનો ને તેની જગ્યા ઉપર કબજો તેમ ફેરવવા કે ફેરવવા જે. પી. મહેતા ની મુખત્યારીમાં આપવો.

૨. ન્યુનીસાપાસ્ટીકો કે જેઓએ જાણે છે તે એશિયાટીકોના ધંધાની કે તેની પરવાનગી આપવાની કે ના પાડવાની બાબતોની કે બધી તે જે. પી. મહેતા ની મુખત્યારીમાં આપવી. આ બાબતમાં [illegible] કરવા કરાવવાની [illegible] તેમને સત્તા આપવી.

૩. ફેરીઆને સાબસેન્સ આપવી કે નહિ તે આધાર માત્ર ન્યુનીસીપાલીટી ઉપર છે. તે ન્યુનીસીપાલીટી ના પાડે તો તેની સામે અપીલ નથી.

એટલે ફેરીવાળાએ માત્ર ન્યુનીસીપા લીટી ઉપર આધાર રાખવો રહ્યો.

૪. પુટપાથ ઉપર ચાલવા કેવાળા બનાવ કરવાના ધારા ધારાની ખુબ પણ છે.

. એટલે તે કબરનું બીલ મંજુર થાય તો દીઠીને પણ ટ્રાંસવાલમાંથી જાય. આ બાબત સેક્રેટરીએશન આરજી કરનાર છે. આરજીનો નમુનો અમને બાદ ચારીએ આપવાની ઉમેદ રાખું છું

મી. હસપમીંયા ઉપર સન્માન પત્ર

ક્રી. ઇ. ઓસે.સીએશનના પ્રમુખ મી. હસપમીંયા રવિવારે બપોરના બે વાગે ઓફિશનમાં પધારવાના હતા તેમનાં પધારતાંજ કોણ એક પક્ષેથી તેમની ઉપર સન્માનપત્ર આપવા કર્યો. તેમણે પાળ્યા બંધુ ત્યાં બીજી સાદી [illegible] મોં ઉપર પડી. બહારનું વાતાવરણ ઘણું સીફાતા પામ્યા પાછી મી. હસપમીંયા ચકરી ખાઇ પડયા. મી. મુસા અબ્દુલ્લા પટેલ તથા મી. નાનાભીયા [illegible] પહોંચે પકડવા ગયા તેમાં ન મુસા અબ્દુલ્લાભાઈને માર પડયો. ડૉક્ટર મી. હસપમીંયા ઉપરના ને મારવા પકડયો. મી. કામા આવી પહોંચતાં તેમણે [illegible] મોપક્ષ આવી પહોંચ્યા ને બચાવ થયો. બીજા પક્ષનું ઘણું બધા દાંત તે નાસી ગયા

મી. હસપમીંયા આજે બેઠકમાં હતી સારી બહેતુ હતુ છતાં તે પરમારા પોલીસ સ્ટેશને ગયા તમારી ડાક્ટર મી. ફ્રોસ્ટ પાસે ગયા ડાક્ટર ગીલ્ડહોસ્ટે પાટો બાંધ્યો. નકશું હાડ પડ્યું જોવા કરું છે. ઉઘેડ છે કે [illegible] વાસામાં પણ સામન માર પડયો છે. અગાઉ દાંતને પણ ઇજા પહોંચ્યો છે દાંત પડશે એમ ધારિત રાખવાનું કારણ નથી મી. હસપમીંયાએ દરદ ઘણી બહાદુરીથી સહન કર્યું છે. નાકને બાદ ઉપરથી ચહેરાના ઉપલા ભાગ ઉપર પાટો છે. ગોદું સુજી છે એટલે વિશેષ [illegible] થયું છે. રવિવાર બપોર માણસ તેમની તબીયત જોવાને આવ્યા હતા.

મારતુ કારણ સમાધાન ને સમજુ [illegible] મી. હસપમીંયાએ સમા [illegible] મોટા [illegible] તેમાં [illegible] તેમ [illegible] ને [illegible] મી.

ઘણા દેખાયા. મા બાપોને પકડી મારે ત્યાંથી જુદાની ખાતી એવું કેમ બધું પઠાણોએ જેવા ધારેલું તે કીધું

તો એમજ હોય તો બહુ દિલગીર થવા જેવું છે. જેઓ બસુસ ઉશ્કેર નારા પઠાણ છે તે પોતે બહાર નહિ પડતાં બીજાને મોકલી આપે છે તે કારણ બધાનું ચિન્હ રૂપ થયું છું. આવે ઘણ નકામે પ્રાણ વિનાશ માણસ મારી જુદાની આપે તેવે મારે મારવો એ તો નાગરદાસ કહેવાય.

હું આશા રાખું છું કે બધા પઠાણો આવા વિચારના નહિ હોય. તેઓમાં જેઓ ડાહ્યા હોય તેઓને લાજમ છે કે તેણે જેઓ તોફાની હોય તેને શાંત પાડવા. નિર્દોષ માણસની ઉપર હાથ કરવો તેને હું બહાદુરી ગણતો નથી.

પઠાણો લડવયા કહેવાય છે. શરીરે મજબુત માણસ છે. લડવયા અને મજબુત માણસનું કામ બીનહથિયાર માણસને મારવાનું નથી પણ તેનો બચાવ કરવાનું છે. આટલું સમજવું એ મુશ્કેલી જેવું નથી. બરોબરીઆની સામે બાથ ભીડવી એમાં તો કંઈક હિમત ગણાય પણ કોઇપણ માણસને પછવાડેથી મારવો એ કામ બહાદુરનું નથી એમ સહુ કહેશે.

જો પઠાણો એમજ ધારે કે ગરિબ દીદીઓમાં ત્રાસ પમાડશે તો તેઓની ભુલ છે. આજ નહીં તો બેટી મુદતમાં દીદી કોમ દિલગમમાં આવી જશે ને પોતાનો બચાવ કરશે. બચાવ બે રીતે થઇ શકે છે : સહેલમાં સહેલ બચાવ તો એજ છે કે બીનકુલ બચાવ ન કરવો ને હિમ નથી જે મારે તે સહન કરવા. દાખલા આપણે જોઇએ છીએ કે જે વસ્તુની સામે આપણે જોર કરીએ તે વસ્તુ તરફથી જરૂરીએ જોર ન મળે તો આપણું જોર નકામું થાય છે. હવામાં મુઠી મારનાર નો હાથ બેઠી પડે છે એમ આપણે ફાઇટીંગ જાણીએ. દોરીને બળવામાં કોઇ જોર નથી પડતું, ને જો તેને લાકડી સમજી ખુલ્લો આપીએ લાકડીને મારવા જેટલું જોર કરીએ તો આપણા હાથને કોઇક ઇજા પહોંચે છે. અને મારા દેનારો કંઇ હું નથી સાંભળી શકતો કે તો તુરત ચુપ થઇ જશે. એમજ મારનારનું સમજવું પણ મારો મત છે કે આવા વિચારો જે આવી સ્થિતિ માણસોમાં પેદા નથી આવી શકતા. હાલ આપને જેવા હું એવા હું નાનપણ હું કે બહાર હિમતની જરૂર છે.

આથી ચકિત આવે તે પહેલાં માણસે પોતાનો બચાવ કરવાની તાકાદ રાખવાની જરૂર છે લાકડીથી અથવા બીજી રીતે બચાવ કરતાં શીખવું એ મુશ્કેલ કામ નથી. મુખ્ય કામ નિરભયતાનું છે. મારથી ડરવું નહીં, ને એક લાકડી આપણને મારે તો તેની સામે બચાવ જોગી લાકડી ઉગામવાની સત્તા જોઇએ. તેમાં જોખમ કરતાં ફાયદાનું કામ વધારે છે. દીદુ સ્તાનમાં પણ આપણી એજ સ્થિતિ છે કે આપણે બાવલા થઇ બેસીએ છીએ. બીકના માર્યા મારે ખાઇ બેસીએ તે હિમત નથી. લાકડી ઉગામતાં પણ કરી જાણીએ છીએ. આ બધું કરોળ નથી. ને બધાં સુધી તેવી નામરદાઇ નહીં જાય ત્યાં લગી આપણે હિમતવાન નહીં થઇએ. ઓટલે મારી તો બાસ સલાહ છે કે જો ખરી હિમત પેદા થાય તો બીલકુલ નિડર થઇ મારે તે ખાવો પણ મારના ડરથી પોતાનું કર્તવ્ય કરતાં નહીં ડરવું. પણ જો તે હિમત ન આવે તો પાસે લાકડી રાખવી ને પોતાનો બચાવ કરવાની તકેદારી રાખવી.

આ પણ સત્યાગ્રહનો એક ભાગ છે. સત્યાગ્રહી પોતાના સત્યને મરણ તલક રક્ષાવી રાખશે. જો આપણે સત્યાગ્રહી થવા માગીએ છીએ તો પછી સરકારની સામે કે આપણી પોતાની કોમની સામે જ્યારે જ્યારે ફજર લેવી હોય ત્યારે તે ફજર લેવાની આપણામાં હિમત હોવી જોઇએ. અને હિમત તે નિરભયપણામાં જ રહેલી છે. નિરભયપણું તે પણ આત્મતત્વ જોવું જોઇએ. શરીર ઉપર માર પડે તેથી નાસી ન જવું, પૈસા જાય તેથી નહીં ડરવું. માણસોનો સારો અભિપ્રાય હોય તે પણ જાય. પાસે જાય. પણ સત્ય ન જાય. આમ હોય એજ નિરભયપણા છે

પઠાણો મારે પઠાણમાં રાજી નથી એમ હું બોકમ જાણું છું. પણ તેઓ બહાર નથી પડતા. કારણ કે મારનો ડરથી ઘરમાં ઘુસી રહેલા છે. આવા પઠાણોના દેખવામાં જો આ પ્રમાણે આવે તો તેઓને હું સલાહ આપું છું કે તેઓએ પણ ખરી બહાદુરી બતાવવી ને આ વાત તેઓ પસંદ નથી કરતા તેનો અનુભવ મુકવું.

ગેઝેટમાં નોટીસ

આ રજીસ્ટરના ગેરહાજર રહેનાર નાદારોને કરવા માટે નોટીસ નથી.

રેરોડેશીઆમાં ઇમીગરેશન

ઇમીગરેશન કાયદાનો જુલમ

લડવાનો નિશ્ચય ને મદદ મારે રખાતી આશા

મી. મકુર ઇસ્માઇલ તથા મી. ઇબ્રાહીમ હાજમ ભુરા તા. ૧૮મી મેના રોજ બીમાં લખે છે કે :—

કેળવણી તથા ગુલામગીરીનું દસ્તાવેજ એવાં બે સાધનોવાળો જ અહીં આવી શકે એવી પદ્ધતિ આદીના ઇમીગ્રેશન બાતામાં દાખલ થયા છે. અત્રે રોડેશીઆમાં ખુદ જે વસતા હોય તેમને કાંઇ બાકી પત્ર (કે જેથી એકવાર વસેલો હોય તે બહી આવી શકે) "આપવાને માટે અમારા કાયદામાં કાંઇ છે નહિ" એવો જવાબ આપવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે કાયદો ઓચિંતો અમલમાં આવતાં હાલ તો મોટે ભાગે દીદી વેપારીઓ નોકર વિના હાલમ રીમાં છે. કારણ કેટલાક નોકરો આવી આવીને પાછા ગયા છે. હવે તેઓથી અગવડોને ફરિયાદ નોંધ કરી અમે તા. ૨૯ એપરીલ ૧૯૦૮ના રોજ રોડેશીઆના જુદા જુદા ભાગમાંથી ૬-૭ આગેવાન બે રીનું ડેપ્યુટેશન એડમીનીસ્ટ્રેટર હજુર સોલીસીટરી ગયું હતું. ઘણાખરા જવાબમાં "હાલ આપીશ, આગર હાલ આપવામાં આવશે" એવો ઉત્તર મળ્યો હતો. બરાબર આજે લગભગ ૧૬-૧૪ દીવસ થવા આવ્યા પણ કાંઇ જવાબપણ દીલું મુકવામાં આવ્યું દેખાતું નથી. તે બાબત આપવાનો ઉત્તર જે જે ફરિયાદના સંબંધમાં આપવામાં આવેલ તેજ ફરીયાદની ફરીથી અમુક માગણીઓ કરી જોઇ, પણ " કાયદામાં નથી " એવોજ જવાબ આપવામાં આવ્યો છે. તેજ ડેપ્યુટેશનને બોર્ડગીનીસ્ટરે એમ પણ કહેલ કે બોકાદ કે બે અઠવાડીઆમાં "ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સ" ગવરમેંટ ગેઝેટમાં બહાર પાડશું. તે જોયા બાદ જે કાંઇ ફરિયાદ કે નહિ પસંદ કરવા જેવા હોય તે માટે ફરીને રજુઆત કરજો. ડેપ્યુટેશને તેઓને જણાવેલ કે " અમે પાડા પાસેથી અથવા સાંભળી છે કે દરબાર વાલની હબ ઉપર આમારે માટે કાયદો આસ લાંબવાનો છે અને કદાચ બુલવાયો માં એક ભાગ્યજ બુમરૂ પણ આપે ઉદ્ધાર કાઢવા હતા તે કામને [illegible] પ્રયત્ન થાય એમ હું ઇચ્છું છું" [illegible]

કાંઇક બોલ્યા હતા. તેના જવાબમાં તેઓએ જણાવેલ કે "હા એવું કાંઇક છે પણ ખરું. તેવા કાયદાનું ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સ આવતી કાલે સભામાં પસાર કરવા માટે બહાર પાડવામાં આવશે." હવે તે ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સ હજી સુધી અંગ્રેજ ગેઝેટમાં બહાર પડયું નથી. તુરતમાં બહાર પડવા સંભવ છે. તેનું રૂપ કેવું છે તે જાણવામાં નથી આવ્યું. જેથી હાલ લખી શકતા નથી. પણ એટલું તો ખરું કે ભે ને ભારે પડતું હશે તો અમે રોડેશીઆમાં રહેતા મુઠી ભર હીંદીઓથી વજનદાર લડત ઉપાડવી તે બહારની મદદ વગર બની શકશે નહિ. અને જો ટ્રાંસવાલનીજ હાલમાં થશે તો તેવા કાયદાના ભોગ અમે બીજે નંબરે થયા કહેવાયું. રોડેશીઆના હીંદીઓ થોડા અને છિન્ન છિન્ન હોવા છતાં બનતી મદદ અને દીલસોજી, ટ્રાંસવાલ ના બનવો ભાગ ગયેલા હીંદીઓને અમે આગાઉ આપી ચુક્યા છીએ. તે વાત આપના પત્ર વાંચનારાઓના ધ્યાન બહાર તો નહિજ હોય. હવે આપને સંકટ હોય તો તે વખતે તો આપની મોટી સંખ્યા ના પ્રમાણમાં આપના તરફની જબરી મદદની વધારે સાધ્યતા અમે ધરાવીએ છીએ.

ઇમીગ્રેશન કાયદા ઉપરાંત અત્રે તા. ૮ મે ૧૯૦૮ના ગવરમેંટ ગેઝેટમાં જનરલ હીલર અને હોકર સ્ટાફ્ફોર્ડ આપવાની સત્તા હવે મ્યુનીસીપાલ ટાઉન કાઉનસીલ કે સ્થાનીક સેનીટરી બોરડને (જે ગામ માં જે હોય તેને) આપી દેવામાં આવી છે એટલે કલમો નાબાલ કે કેપ કોલોની વિગેરેમાં જે છે. તેવીજ આપણા હીંદીઓને તો સકાસને માટે મુંઝાવાની અને નાનીપાસ થવાની મુદ્દિયાદ થઇ ગુજી. એટલે અમે પણ બીજા કોલોની ના પોકાર કરનારાઓની હારમાંજ આવી ગયા છીએ.

પણ કેપ કોલોની અને ઓરેંજફ્રીસ્ટેટની સાથેનાની હાલ તો કીંમ પણ દાખલ થતા હીંદીઓને પણ હવે ન મળે. બાકર એક વાર આવી વસી ગયેલાને કાઢીને આપવા તો હવે ન મળે એવી એવી કેટલીક ખાસ મારાઓને માટે અમારે પગલાં ભરવાં પડશે. અમારે કોઇ બીનાસેંટ કેટલ પસાર કરાવવાની ચળવળ હોય તો હવે કે ૮ વરસમાં નોકરી મેળવા માટે મફત ઇમીગ્રેશન એજંટોને પાસેથી આગે તો કે આપ [illegible] કરત. "આપ [illegible]" વગેરે ઇન્ડિયન [illegible]

!!! રમુજી રંગ !!!

ઘેલો દિવસે ઘાળ! ઘાજો રે ઘાજો! ધુંધાયા મરાયા ને પેટ ભરીને લંડાયા. આજ કાટયો. યોગડું કયાં દેવું? આંગ બો આપતાં પહોંચ્યો પકડયો. ટ્રાંસવાલને રવરાજ્ય મળ્યું. સુનાના સુરજ ઉગ્યા. ને મનમાં મલકાયા કે હવે દુઃખદળ જશે મરીબોનું કાંઇ થશે. બોઅર ફેકાણે પડી દાળ રોટી ભેર થશે. પણ મનમાં પરણ્યા ને મનમાં રંડાયા. હબરેશ પાઉન્ડ ડગલે ને ડગલે ઉપડી જાય ત્યાં કયારે શુકરવાર વળે! કુલડું તાણે ગામ ભણી ને કોકું તાણે સીમ ભણી. કરટગ કોનફરન્સ ભરો, રેલવેનો દર વધારો, ટ્રાંસવાલની પેદાશને ઉત્તેજન આપો, પણ રોડ કયાં ગયા તો ઘરના ઘર કરી. બિચારા ડંચ બાપનો આક્રોશ લઇ એક ડચ બાજુ લખે છે કે દર મહિને હબરેશ પાઉન્ડ નોકરના પગારમાં અજમ થાય છે. તે નોકરો રહ્મિતની સેવા બજાવવા નહીં પણ ઉપરી અમલદારની હા જા હા ભણવા ને બોડા કિતાડવા રાખેલા છે. રઇતનો કર ને ગજવાનો તરકઘઇને મહાલે છે. ફીક, ભાઇ! તને કાંઇ નોકરી મળી નહીં હશે. પણ તું મારા જેવોજ દુઃખી જણાય છે. બનેની એક બેટલે બકુંજ મળતું આવશે. ઇડિયામાં પણ એમજ. બહોલ્લા લુખે મરે ને ધરબાંડ હજારો રૂપિયા બસદી લઇ જઇ પારકે પૈસે તાગડ ધિન્ના કરે. પેન શ્રમમાં હબરેશની ઘાણી થાય. ઓંસ્લો ઇડિયનને તો હમેશ સરકાર બાપાપની બુગામત કરવાનો ધંધો. છહ્રા-હાજી હા ભણવાની ટેવ, ને પડયાપર પાટુ મારવા માં માન ને ગજરી. કેમ! ભાઇ હરખા આપણે બને સરખા ને? બળાપો કેમ કરે છે? હજી તું તો કોનફરન્સ બી ભરે છે. પણ ઇડિયામાં કોનફરન્સ ભરવા જાય તો વરસે ભાડાની કોટડી મળે. ને સાથેનાનું તરેડાત ખરચે પણ સાલાજી સરબાની પાઘડી કયાંનાં બુત (પોતાને ટીકટરીક) બનતા કે છે.

[illegible] આપણા બધા સાથે દાદા ઇનીસાબ મેસ. ટ્રાંસવાલ સાથે રાજકારણ સાથે કોંગરીના બિલીકટીનું મહરબાન બુલું મુકતાં બુબ ટેર લાગીને ધરબાઇ અનિદ્રા [illegible] બનાવતાં બોકુર બુબી કુકડે કે આ બોર લાંકડાનું પરિણામ છે એ બોર બોલ બોર કાટી કુકડે ને બધા બનવા બાબતી બાબો બતા કે. બાકરે બીજી બાજુ વીટબોટર સ્ટેન્ડ તડાકો તડ કાવતું રહ્યું છે. 'બુલ' જોઇ મારી આંખ કરી જાય છે. આની આગળ કાશ્મીરના બુલનો શું હિસાબ ને ગણતરી! 'કાશ્મીર કોરન' આગળ સુરતી જુવાર બાબી ભરે. બરાબર બાઇ! 'કાશ્મીર કોરન' નો તો જેવાસો બને ને મોવાસી બાબને સમ્મત મળે. મીલીસ તો મીલીસજ. બાકી હવે બરચનું 'કાઇન કોટન' રહ્યું. તે બી થશે. અને બેની હરિફાઇથી કાંઇક ત્રીજું જ કાયદા કારક નીવડશે. ખરું-બા-ખરું! વેપારની હરિફાઇમાં ગમ નહીં. એશીયા ટીક હરિફાઇ કરમે રહી. દેળવણી હરિફાઇ હોતી હે ચલતી હે. એટલે બાકી રહી અનાજ ને બનીજની, જે આપણા લાડ સાહેબે સુણાવી. કેમ ભાઇ ખરું કે? હારતો. જેવો વખત તેવાં દમ દમ વાજાં વગાડે, ને "તારે-બરે-તારે" ની પીપી પપળાવે.

* * *

બેતાબ! આજકાલ કુકડે ને બુસકે લાલતાં ને ચાલતાં ડીગરી ને બેતાજનું જોર વધી ગયેલું જોવામાં આવે છે. જરાક બોલવામાં પાક ચાતુરી બતાવી કે કામની બુજ. વગર પૈસાના ગપ્પા સપ્પા એમાં બનય બી શું ને વળે બી શું? કાગળનો, કડકો પકડો અથવા અંગ્રેજી અક્ષરનાં પુછડાં લગાડો ને મુદ્દાની વાતમાં વરતુનું નામ મન ફાવે. આગળના મુગલાઇ બેતાબોનાં અનુકરણ કરવાપર પાણી ફેરવો. બનગીર આપો મજેસ્ટીસુલ ઘટાડવાનું માંડી વાળો ને રાવ સાહેબ, બાન બહાદુર, દિવાન સાહેબ, જે. પી. બોમ. એલ. ઓ. કે. સી., પી. સી. નાં પુછડાંની હાર ચોંટાડતા ચાલ્યા બનો. આ બધું તો સરકાર બાપાપ તરફથી મળતું બનય છે. બ્યારે રઇયત તરફથી તો બેરખાં વારતે નાનકડોજ કાબ્દ "દેશ ભક્ત" નો બેતાજ બેનાયત ન કરવામાં આવે છે. આ તો જોઇએ છીએ ને સાંભળીએ છીએ ને વળી હાલ "ઇન્ડિયન બોપિનિઅન" માં બોકાક બેતાજ કહો કે ડીગરી કહો, નિશાન કહો, કે નગારું કહો બેનાયત કરવા માંડયા છે. એ વળી કયા? તમે નથી બણતા? લો સાંભળો ને બોપટની માફક બોબી રાખજો. (૧) કલાપ્યા "સત્યાગ્રહી" [illegible] (૨) દીકુણા "[illegible] બેસાસી" બેવે રીનીકલની મુલાકાત લીધી. બોબો બેતાબ! લી. રમિક

વડી ધારાસભામાં હીંદી

(૩૮૨)

મોઝાંબીકના પોર્ટુગીઝ પ્રજાનામાં પોર્ટુગીઝ પ્રજાના એશિયાટીક, અને બ્રીટીશ પ્રજાના એશિયાટીક વચ્ચે તફાવત રાખી જે વરતવામાં આવે છે એવો સવાલ વડી ધારાસભામાં પુછવામાં આવ્યો હતો. જવાબમાં પરદેશ ખાતાના વડા ...ર એવું વહેમ ગ્રેએ જણાવ્યું કે તે બાબતમાં તપાસ કરવામાં આવશે.

ટ્રાંસવાલમાંથી પાછા હીંદુસ્તાન જવાને માગણી કરે તેવા હીંદીને પાછા મોકલવા સંબંધી મી. કેગ નામના મેંબરે વડી ધારાસભામાં સવાલ પુછતાં મહદનીશ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે તે બાબતમાં તપાસ ચાલતું હોવાથી ન બને તેવું છે.

ત્રાસદાયક વાત

એક અખબારનો લખે છે કે એક હીંદુ રેલવે નાતાલ વચ્ચે આવતી રીમરના માલમે એક નિરાધાર હીંદી ઓરત ઉપર હુમલો કર્યો. અખબારનો આ બાબત ચેતવણી બધા હીંદીને આપવા ઘારે છે. અમારી પાસે નામ ઠામ આવ્યા છે પણ આ હકિકત લાઇબેલ જેવી હોવાથી અમે નામ ઠામ જાહેર નથી કરતા. અમને એમ પણ ખબર મળ્યા છે કે એ બાબત કમ્પનીને જાણ કરવામાં આવી છે. અમને ઉમેદ છે કે તેનો ઘટતો લાવવામાં આવશે.

મી. એમ. પટેલ કરસનથી લખે છે કે—તા. ૧૭ મીએ વેરૂલમમાં મી. હાજી મહમદ સીદાતના બગીચામાં એક મોટો જલસો થયો હતો. જે વખતે મી. હાજી મુસપ હસમ કુવાડીઆનાં, તથા જોહાન્સ બરગવાલ મી. બીગજનાં અગ્રણ્યો દેશથી આવેલ હોવાથી મી. આદમજ મોલવરીઆ તરફથી માનપત્રો આપવામાં આવી હતી. હાજર મહત્વોમાં મેસરસ કુવાડીઆ બાવાજીના, મોહન, મહમદ પટેલ (ટ્રેનસ્વાલ), મહમદ અમીન (ડરબી), અબ્દુલ્લા પટેલ (હેડેલબર), મમુદ પટેલ (કરસનથી), તથા મહમદ કુવાડીઆ (કપ્તાન નવાળા) વગેરે લગ્ન બાકરેઓ હાજરી આપી હતી. મી કુવાડીઆ વગેરેએ ભાષણો કરવાં હતાં. તેમાં હીંદી કોમની ચાલતી અગત્યની ચળવળ વિષયના કરેલું. ત્યારબાદ મી. હસનજી ગયા તરફથી ચાનપા પીવામાં આવેલ. અગાઉના પાકાં. તે બાદ મોજાં વિખરાવા લાગ્યા.

ચુટનહેજ

(એક અખબરપત્રી તરફથી)

ચુટનહેજ હીંદુ સોસાયટીની એક મીટીંગ તા. ૬–૫–૦૮ના વેનઈટ સેક્રેટરી મી. કે. ટી. ગજજરના મકાનમાં હતી. સોસાયટીના ચેરમેન હાજર નહીં હોવાથી પ્રમુખની ખુરસી મી. આર. આર. નાઇડુએ લીધી હતી. તેમણે કાયમના ચેરમેન તરફનો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો તથા હાજર ગૃહસ્થોનો આભાર માની પોતાની બેઠક લીધી. સેક્રેટરીએ ગયા મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચ્યો. કમીટી મેંબરો મેસરસ ગોવનભાઇ હીરાભાઇ, પરસોતમ ગોપાળ, તથા વલમ લાલજી દેશ જનાર હોવાથી તેમણે આપેલાં રાજીનામાં સેક્રેટરીએ વાંચી સંભળાવ્યાં જે મંજુર થયાં. મી. ગોવનભાઇએ સોસાયટીને રૂ. ૫/– બેટ કરી જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવી. ટ્રેઝરર મી. મંગાદાસે દેશ જનારા મહત્વોની તારીફ કરી. બાદ કમીટીના મેંબરોની ખાલી પડેલી જગ્યાએ મેસરસ શંકર રણછોડ તથા રણછોડ દયારામની સરવાનુમતે નીમણુંક થઇ. બાદ મારીક પ્રી ઉધરાવવામાં આવી અને તે પૈસા ટ્રેઝરરને સ્વાધીન કરવામાં આવ્યા. પછી સોસાયટીનો હિસાબ બતાવતાં ટ્રેઝરર સાહેબે જણાવ્યું કે મારી પાસે અગાઉના પા. ૨–...–૨ છે. તે આજની મારીક ...ના પા. ... ... મળી કુલ પા. ૨૬–... જમા થયા. જેથી સેક્રેટરી મી. કે. ટી. ગજજરે દેશ જનારા ભાઇઓના મુલાકાતી તારીફ કરવા જણાવ્યું કે તેઓ દેશ જઇને પોત પોતાના ગામમાં મંડળીઓ સ્થાપને, અને હીંદની ઉન્નતિ માટ એકલામાટે રાજ અને વિદ્યાવૃદ્ધિને ઉપાયે કાય તેમ કરશે. પછીને બાદ રાતના નવ વાગે સભા વિસરજન થઇ હતી.

છેલ્લા અખબરો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર)

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવારે.

માર મારવાની ઉશ્કેરણી કરવાના આરોપ માટે શાહજીને તા. ૨૪મીએ પકડવામાં આવ્યા હતા, તા. ૫૮ના બેલ થી તે છુટા થએલ હતા. ગઇકાલે મી. બેનરજન આગળ કેસ ચાલશે.

શુક્રવાર, ૧૧ વાગે.

મરજીઆત રજીસ્ટર માટે બીલ પડવાની તયારી

"ટ્રાંસવાલ લીડર"માં સરકારી સત્તા સાથે જાહેર થયું છે કે મરજીઆત રજી સ્ટરને પાકું કરવા, તથા મરજીઆત રજી સ્ટર કટાવનારાઓને એશિયાટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદો લાગુ ન પડે એવું કરવા માટેનુ બીલ સરકાર તયાર કરે છે.

મી. મુસપ મીંયા ઉપર હુમલો કરનારા ઓનો, તથા શાહજીનો કેસ તા. ૨૯મી મે ઉપર મુલતવી રહ્યો છે.

કેટલાએક હીંદી ભાઇઓ અને મિત્રો તરફથી મી. મુસપ મીંઆની તબીયતના સબબ ખેર પુછનારા તથા દિલસોજી બતાવ તાર કાગળો અને તારો તેમને મળ્યા છે તે માટે સૌનો અંતઃકરણપુર્વક મી. મુસપ મીંઆ આભાર માને છે, તથા તેમની તબીયત સુધરતી હોવાનું જણાવે છે.

કેપના હીંદીનું એક કોનફરન્સ તુરતમાં ભરવા માટે કેપટાઉન સા. આર્ગસ છે. એસોસીએશન મહેનત કરી રહેલ છે, અને કેપનાં બધાં મંડળોને તે માટે સર કયુલર મોકલ્યા છે. આ બાબતમાં એસો સીએશનના પ્રમુખ મી. બધાલીમ તુરકીન તરફથી અમને એક કાગળ બાબત મળ્યો છે, જે જગાની તંગીને લીધે આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રહેલો છે.

બાબુભાઇ (પારલ)—કેપમાં નવું લાઇસે ન્સ મુકેલીમાં મળી શકે છે—ઇ.ઓ.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા ૨ મીએ 'કેસેનમેરન' માં જવા બંધ થઇ હતી.

તા. ૨૩ના અરસામાં 'અમદાવાદી' માં જવાની ધારી છે.

તા. ૨૯ના અરસામાં 'અમદાવાદી' માં જવા બંધ થશે

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

(૩૮૨)

તા. ૧૮ મીએ કલકત્તા ખાતે બજાવાની હીલચાલ સંબંધમાં પકડાએલાઓનો કેસ શરૂ થયો હતો. તેમાં એક આરોપ એવો છે કે આરોપીઓ બ્રિટીશ સરકાર સામે લડાઇની યોજના કરતા હતા.

તા. ૧૭મીએ કલકત્તાના ગોરા પાદરીના મેંદ્ર ગોડર નામના દેવળ આગળ બોમ્બ ગોળો રાખવામાં આવેલો માલુમ પડ્યો હતો.

વીરેંદ્ર ઘોસ નામના બંગાળીએ જણાવ્યું છે કે બળવાખોર હિલચાલનો સરદાર હું છું. હિલચાલનો હેતુ આગેવાન બ્રિટીશ અમલદારોના જાન લેવાનો હતો. તે ઉપરાંત મોટાં જાહેર મકાનોને દારૂ ગોળાથી ઉડાડી દેવાનો ઇરાદો હતો. તેમ કરી બળવો જગાડવા અને હીંદુસ્તાનનો ઉત્તરથી દક્ષિણ સુધી બ્રિટીશ સરકાર સામે સળગતું બનાવી મુકવા. મજકુર બંગાળી એ વધુમાં ઉમેરેલું છે કે બંગાળાના ગવર્નરની ટ્રેન ઉંધી વાળવાની કોશીશમાં મેં ભાગ લીધો હતો. તેમજ ચંદ્રનગરના ગોરા મેયરના ખુન માટે બોમ્બ ગોળા નાખવામાં પણ મેં ભાગ બજાવ્યો હતો.

કલકત્તાની પોલીસ જણાવે છે કે તેમને એક એવી ચોપડી હાથ લાગી છે કે જે ઉપરથી બળવા માટે આખા હીંદુસ્તાનમાં મોટા પાયા ઉપર હિલચાલ પથરાએલી હોવા એમ માલુમ થાય છે. તે ચોપડી ઉપરથી જણાય છે કે જેમાંથી તે મળી હતી તે મકાન બળવાનું શિક્ષણ આપવાની કોલેજ હતી. તે મુજબ એવી યોજના હતી કે હીંદુસ્તાનના દરેક ડીસ્ત્રી કટમાંથી બળે માણસોએ એ કોલેજમાં રહેવું, બોંબ ગોળા બનાવતાં તથા વાપરતાં શીખવું, અને પછી પોતાના ડીસ્ત્રી કટમાં જઇ બીજાને તે શીખવવું.

હીંદી બળવાની હિલચાલના પક્ષકારોના લંડનમાં લેવાએલી મુલાકાત ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે દારૂ ગોળો વગેરે પકડાઇ જવાના બનાવને એક મહાન કુમ નશીબ ઉપરાંત ગણવામાં આવે છે. તેઓ જણાવે છે કે આખા હીંદુસ્તાનમાં સામાન્ય બળવો જગાડવાને મોટા પાયા ઉપર બધે અથાગ પ્રયત્ન કરવો તે યોજનાનો મુખ્ય ભાગ હતો. તે [illegible] રીતે ભાંગી પડી છે; અને હીંદુની સ્વતંત્રતા માટે કામ કરનારાઓ ઉપર ભય કેર વર્તવા લાગ્યો છે.

વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે "દેશ ભક્તોની પલટન" એ નામથી ૧૯૦૬માં મંડળી સ્થાપાઇ હતી. તેની આજે ૨૦૦ શાખા છે કે જે આખા હીંદુસ્તાનમાં સંપુરણ યુકિત સાથે પથરાયેલ છે.

કલકત્તાના એક મુખ્ય રસ્તામાં ટ્રામવેના પાટા ઉપર એક બોમ્બ ગોળો તા. ૧૬ મીએ ફુટયો હતો. તેમાં બગડો ગોરાની પસાર થતી ટ્રામને ઉડાડી દેવાનો હતો. પણ અકસ્માતથી ટ્રામની પહેલાં એક ગાડી આવતાં બોમ્બ ફુટીને ગાડીના ચુરે ચુરા થઇ ગયા હતા; તથા બોમ્બના ધડાકાથી આસપાસનાં કેટલાંક મકાનોની બારીઓના કાચ ભાંગી પડ્યા હતા. ઉડી ગએલી ગાડીની બાજુના ચાર રાહદારીઓ ને સખત ઇજા થઇ હતી.

આ અરસામાં સની વગરના જાહેરનામાં કલકત્તામાં વહેંચાયાં હતાં તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દેશી લોકોએ ગોરાઓવાળી ટ્રામ ગાડીઓમાં બેસવું નહીં.

આ ઉપરના બનાવ સંબંધમાં કોઇ આરોપી પકડાએલ નથી. પણ એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ લોકને પકડવાની ચાવી પોલીસને મળી શકી છે.

કલકત્તાના ગોરાઓમાં આ જાતના બનાવોથી મોટી ચિંતા ફેલાઇ છે. અને ફરી જણાવે છે કે આપણા એ હીલચાલને દાબી દેવા માટે સખત પગલાં લેવાની સુચના કરી છે.

નામીચા એડવોકેટ બેરીસ્ટર આગેવાન પંડિત શ્યામજી કૃષ્ણ વર્મા જેઓ પોતાના આકરા વિચારોને લીધે ઇગ્લાંડ છોડી પારીસમાં રહે છે તેમણે આ હીલચાલ સંબંધમાં પારીસના એક છાપાને ઇન્ટરવ્યુ આપ્યું છે. તેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે હીંદના વતનીઓએ પોતાના રાજનો કારભાર પોતાના કાબુતળે લેવાનો નિશ્ચય કરેલો છે; અને એવું કહી શકાય છે કે બીજાં દશ વરસની મુદતમાં હીંદુસ્તાન માંથી અંગ્રેજ સરકારને બહાર હાંકવામાં આવશે. તેઓ વધુમાં જણાવે છે કે એ કામ માટે હીંદીઓને મોટા બળની જરૂર પડે તેમ નથી. કારણ કે હીંદીઓની જરુરી સંખ્યા આગળ અંગ્રેજોની સંખ્યા કાંઇ વિસાતમાં નથી. હીંદીઓ હવે બ્રિટી [illegible] કે બાબત [illegible] એ અસંતોષ [illegible] છે. અને બળવાની [illegible] રીતે રાજ કરીએ કે સારી રીતે કરીએ, છતાં આમારો કારભાર આમારા (હીંદીઓના) હાથમાં તો આવવોજ જોઇએ.

તા. ૧૯મીના રોજ જણાવવામાં આવે છે કે બળવાખોર હિલચાલ માટે પકડાએલા પરનો કેસ શરૂ થયો છે તે વખતે કોરટ ચીકાર ભરાઇ હતી, અને વધુ બંદુબસ્તીઓ સેવામાં હાજર હતી.

આરોપીઓ કેસ ચાલતે વેન અને ચાળા ભરેલી વરતણુંક બતાવતા હોવાનું રૂટર જણાવે છે. તેઓ બચાવ માટે બેરીસ્ટર રાખે અને ગમે તે થાય તેને બહાદુરી થી બેદરકાર તાકયારાઓ જેમ તેમની બોલચાલ ઉપરથી દેખાયું છે.

દારૂગોળા બોમ્બ તથા તે તાકયાર કરવાનાં બીજાં સાધનો કોરટમાં રજુ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

આ કેસ સંબંધમાં વીસ જેટલા વધી લોકને રોકવામાં આવ્યા જણાવવામાં આવે છે.

કેસ સંભળાવા આવનારાઓમાંના ઘણાની ડિલસોઝ આરોપીઓ તરફ હોય એમ દેખાઇ આવતું હતું.

જુબાનીઓ દરમ્યાન એક નોંધ થુક રજુ થઇ હતી જેમાં બોમ્બ બનાવવાની રીત વિગતવાર લખી હતી, તથા સ્વો-બતપાનીઝ યુદ્ધ કેવી રીતે થએલ તેને લગતી માહિતી તે ચોપડીમાં ઉતારી લીધેલ જોવામાં આવી હતી.

દારૂગોળા બંદુકોનું અટકાવવાને લગતું એક બીલ હીંદી સરકારે ઘડવા માંડયું છે.

પ્રીટોરીઆ ખાતે બેઠા દિવસ ઉપર મળેલી કોનફરન્સમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા બ્રિટીશ કોલોનીઓને એકત્ર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો તે ઉપર હાલમાં ખાસ કરીને નાતાલના ગોરાઓમાં ગરમી ચર્ચા ચાલી રહી છે; તથા ઠામ ઠામ મીટીંગો ભરાય છે. નાતાલના ગોરાઓનું સામાન્ય એવું કહેવું છે કે એ બનતની એકત્રતાથી બોયરોનું જોર વધે અને તેઓ કર્તા હર્તા થઇ પડે. ટ્રાંસવાલ, ઓરેંજ રીવર, તથા કેપમાં બોયર પક્ષનું બહુ બળ હોવાથી નાતાલ એકલું અને નબળું થઇ રહે, અને બ્રિટીશ પક્ષનું બળ પડી ભાંગે. ઉપલા કોનફરન્સની બીજી બેઠક બેઠા દિવસમાં કેપટાઉન ખાતે થવાની છે. ત્યાં ગોરી વીગેરેને એકત્ર કરવાના સંબંધમાં ઘણું ચર્ચાશે અને આગળ વધશે.

ડ્રીંદી સરહદપરનો અથેડો

(૪૬૬)

ફરના જણાવવા પ્રમાણે અમીર અથેડા સંબંધમાં સીમલે જે લખાણ કરવું હતું તેમાં તોફાનોમાટે બેદ બતાવ્યો હતો, તથા જણાવ્યું હતું કે સરહદ ગોળંગનારાઓને પાછા બોલાવવા માટે સખત હુકમો કાઢવામાં આવ્યા છે.

તા. ૧૮મીએ ડ્રીંદી સરહદ ઉપર ૧૫ હજાર ચાલી હતી.

મહમદી લોકોએ બ્રિટીશ ગોરીલાઓ ઉપર ધ્યાનગઢ આગળ સખત હુમલો મરણીઆ થઇને કર્યો હતો. બીજા ૨૨ બીજે પંજતણી પલટનપર કેટલાક કલાક સુધી સખત મારો ચાલ્યો હતો. તેમાં ૬ પંજતણી માર્યા ગયા હતા, તથા ૨૮ જખમી થયા હતા. મહમદી કોમના ઘણા માણસ મારયાં ગયાનું રૂપર જણાવે છે.

રોયલ મુનસ્ટર ફ્યુસીલીયરસ નામની ડ્રીંદી પલટનમાં કોલેરા ફાટી નીકળ્યો છે; અને તેથી ૨૭ મરણ નીપજ્યાં છે.

પડી પારલામેંટમાં મી. લૌન્સના જવાબ માં મહદનીશ ડ્રીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મુંકનએ જણાવ્યું હતું કે અમીરને ડ્રીંદી સરકાર સાથે શું વાંધો ઉઠ્યો છે એ ખાનગી રાખવા સ્વતંત્ર રહેવાથી તે માટે આમહ નહી કરવો એવું ઠરેલું છે.

સરહદપરના તોફાનીઓની સામેની લડાઇમાં સરકારને મદદ કરવાનું પોપ દેશી રાજાઓએ ડ્રીંદી સરકારને જણાવ્યું છે.

તા. ૧૬મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે જેજર જનરલ બૈરેટની ટુકડી ખોદખડંગ ઉપર ચડી ગઇ ત્યારે મહમદી લોકો સખતરીતે સામે થયા. જેમાં ડ્રીંદી લશ્કરનાં ૨૬ માણસ માર્યા ગયાં, તથા ઘણા અમલદારો ઘાયલ થયા.

કરની પલટન મહમદી લોકની ફોજો બીજી તોડવાનો પ્રયત્ન કરી રહી હતી તેમાં એ લોકોની એક તલેદારીએ ટુકડીએ ઉપર હુમલો થઇને બધા માર્યા સખત ઝપાઝપી થઇ અને કેટલાક મરણ પામ્યા. આખરે, ફરે જણાવે છે કે, ડ્રીંદી લશ્કરનાં સગીન ત્રણ મહમદી ટુકડી ને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

[illegible]

નોમાં ૬૦, ને ડ્રીંદી લશ્કરમાં ૨૬ માણસ માર્યાં ગયાં; અને કેટલીક ટુંકરી ને બીજો સર કરવામાં આવી. આ લડાઇ દરમ્યાન સામા પક્ષમાં કેટલાક અદ્યતન લોકો જોવામાં આવ્યા હતા.

અમીર તરફથી વાયસરાયપર કાગળો આવ્યા કરે છે અને તે દોસ્તી બતાવનારા શબ્દોમાં લખેલા જણાયા છે.

પ્રજાકીય ઉન્નતિ

મીસીસ એની બીસેંટનું ભાષણ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૨)

ફ્રાન્સમાં લોકોએ નીશાળોમાંથી ધર્મને બાતલ કરેલ છે. તેઓ નીતિ શીખવે છે પણ તે ધર્મની જોડે જોડે નથી શીખવતા. તેનું પરિણામ શું આવ્યું છે? આખી પ્રજામાં ટોચથી તે તળીઆ સુધી માં સડો પેસી ગયો છે. સરકારી ખાતાં રૂશ્વતનાં ઘર થઇ પડ્યાં છે દીવાની તેમજ લશ્કરી નોકરોમાં બધા જાતના દુરગુણો બહુજ કેલાઇ ગયા છે. અને આપણે તપાસતાં માલમ પડે છે કે તે પ્રજાનાં મુળ ખવાઇ ગયા છે, અને ખરેખર તે નાશનો ભોગ થઇ પડવાની ધાસ્તીમાં છે. આસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલાંડના દાખલા લેવા. ત્યાં પણ તેઓ કેળવણીમાંથી ધર્મ ના સિદ્ધાન્તને બાતલ કરવા માગે છે. અને પરિણામ એ આવ્યું છે કે ત્યાંની પ્રજામાં એક નવીન તરેહનીજ નીકળી છે, જેમાં તાકાતી, આળસુ અને દુરગુણ કોપ જોવા થયા છે. આમ લોકો માનતા હોય ત્યાં જીંદગી ઉત્તરતા દરજ્જાની ઉપજે. આ પ્રમાણે તમારે નિશ્ચયે જો એક પછી એક બધા મુદ્દાઓ ચિંતે કરી લાવું છું અને બતાવી રાખું છું કે રાષ્ટ્રપક્ષ પ્રજાએ ઉન્નતિસાધક કેળવણી અને ઉદ્યોગોને પ્રમિક અને નીતિનું શિક્ષણ આપવાની બહુ જરૂર છે. દેવાધિપત્ય કાજે પ્રજાએ થતી નથી. ધન તે નીતિ પાછળ દોડ લેવાથી પ્રજા બની રહે નહિ. તમારે વાસ્તે બધેથી ખરાબીમાંથી એ છે કે પોતાનાથી પુરેપુરો ફેલાવો કરવો; બીજા દેશના અનુ ભવને ઉપયોગમાં લેવો; બાળકની કેળવણી [illegible]

(ડ્રીંદીઓ) યશ શકશો નહિ. આગલા જમાનામાં જે મહાન પુરૂષો થઇ ગયા છે તેમના ચરિત્રનાં ઉંડાં મુળ ધર્મમાં હતાં

કેળવણીમાં બીજી કંઇ બાબત પ્રજાકીય ઉન્નતિ માટે જરૂરી છે? પ્રજાઓમાં અમુક સદગુણો પસપસ કરીને હોવાજ જોઇએ. તગારે સત્યની જરૂર છે, તેમજ હીંમતની. તમારામાં જાહેર કામ કરવાનો જુસ્સો આવવો જોઇએ, તથા તેવાં કામો માં જોડાઇરહ રાખતાં અને વ્યવસ્થા પૂર્વક ચલાવતાં શીખવું જોઇએ. કોઇપણ પ્રજા મોટી થવા માટે તેની આસ પાસની પ્રજાઓના પાયો સત્યતા ઉપર નખાયો હોવોજોઇએ. આગલા જમાનાઓમાં પુર્વની પ્રજાઓ તેના સત્ય માટે, તથા તેની શાખ માટે જાણીતી હતી. તેમના વરગનાં પુસ્તકો માં એ મુદ્દો મુખ્ય જોવામાં આવશે. દાખલા તરીકે તમે હિંદુઓનાં ધરમનાં પુસ્તકો લીજો. તમને માલમ પડશે કે તેમાં સચ્ચાઇની જરૂર ઉપર ભાર મુકાયા વગર નહિ રહ્યો હોય. તમને બલી રાજા અને વિષ્ણુની વાતની ખબર હશે. વિષ્ણુ વામનરૂપ ધરીને તે રાજાની પાસે દાન માગવા આવેલા. બલીએ તે બાબત વચન આપ્યું. વામને મોટું રૂપ ધારણ કરી એક પગલામાં પૃથ્વી લીધી, બીજા પગલામાં આકાશ લીધું અને ત્રીજું પગલું કયાં મુકવું તેની માગણી કરી ત્યારે બલી જમીનપર સુતા. અને વચન ખાતર પોતાના શરીરપર પગ મુકવા વિષ્ણુને કહ્યું. આવું અડગ સત્ય જોઇ વિષ્ણુએ પ્રસન્ન થઇ જાણીને આશીર્વાદ આપ્યો. બલી રાજાને તેના મિત્રોએ તજી દીધો હતો, તેના દુશ્મનોએ તેને ડરાવ્યો હતો, અને તેના ગુરૂએ તેને શાપ આપ્યો હતો. આવી દુર્દશા થએલ છતાં તેણે પોતાનું સત્ય ઉપર સુધી છોડ્યું નહિ.

અધુરું.

તા. ૨૫ મી અને સોમવારે મારિત્સ બરગમાં જે મેળો ભરાવાનો છે તે માટે ડરબનથી મારિત્સબરગ માટે ૭/૬ના દરથી આસ એકસકરશન ટ્રેન સોમવારે સવારે ૭.૫ ના અમલે ડરબનથી ઉપડશે, અને સાંજરે ૫.૫૮ ના અમલે મારિત્સ બરગથી પાછી ફરશે. પણ જેઓ સાંજના બનાવ માટે મારિત્સબરગમાં રહેવા માગતા હોય તેઓ સોમવારની સાતના દર્શ ની ટ્રેનમાં [illegible]

સર્વોદય

સત્યનાં મૂળ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૨)

લૌકીક શાસ્ત્રના ધારા ખોટા છે એમ કહેવાનું કંઈ કારણ્ય નથી. કસરતી શિક્ષક જો ધારે કે માણસને માત્ર માંસ જ છે ને હાડ પીંજર નથી, ને પછી ધારા ઘડે તો બસે તેના ધારા ખરા હોય પણ તે ધારા હાડપીંજરવાળા માણસને લાગુ નહિ પડે. તેમજ લૌકીક શાસ્ત્રના ધારા ખરા હોવા છતાં લાગણીવાળા અધ્યાત્મિક માણસને લાગુ પડી શકતા નથી. કસરત જાણનાર કોઇ એમ કહે કે માણસના માંસ ને નાખું પાડી તેના દડા બનાવીએ, તેનો લાભ કરી તેની દોરી બનાવીએ. પછી તે એમ પણ કહે કે તેમાં જો હાડપીંજર દાખલ કરીએ તો દેહલીક વ્યવસ્થા બગડે. આવું બોલનારને આપણે ગાંડો કહીશું. કેમકે હાડ પીંજર કંઈ માંસથી નોખું પાડીને કસરતના નિયમ ઘડી શકાશે નહિ તેમજ લૌકીક શાસ્ત્રના નિયમ માણસ બનતી લાગણી દુર કરીને મકાર ને માણસ ને કામના નથી. છતાં હાલના લૌકીક વહેવાર જાણનારા શાસ્ત્રીઓ પૈસા કસ રતી શિક્ષકની જેમજ કરે છે. તેઓના હિસાબ પ્રમાણે માણસ શરીર-સંઘો-માત્ર બને તેમ ધારીને તેઓ નિયમ ઘડે છે. તેમાં જીવ છે એમ જાણે છે છતાં તેની ગણતરી કરતા નથી. આવું શાસ્ત્ર તે તેમાં જીવ-આત્મા-રૂહ પ્રધાન છે, મુખ્ય છે તેવા માણસને કેમ લાગુ પડી શકે?

વ્યવ શાસ્ત્ર એ શાસ્ત્ર નથી, તે નકામું છે એમ જ્યારે જ્યારે કહેવામાં પડે છે ત્યારે આપણે દેખીતી રીતે જોઇ શકીએ છીએ. તેથે સમયે ઘણુંએ એક વિચાર કરે છે. નોકરો બીજને કરે છે. સિવટેપ ના ધારા એવે આપણે લાગુ પાડી શકતા નથી. માણસો માયકોંડ ભરી બતાવશે. માગે છે કે નોકર શેઠનો સ્વાર્થ ઓછજ દશામાં હોય છે તેમાંનું કંઇ તેઓ સમજતા નથી. દાખલા એમ છે કે એક બીજાનો દુનિયા પૈસાનો સ્વાર્થ એકજ ન હોય છતાં એક બીજાએ દુઃખ આપ્યા વગર નથી એક બીજા બુદ્ધિમાં હોય. પોતાના મા ... તેમનાં છોકરા હોય. બન્નેનો સ્વાર્થ એકજ માનીને કુદરત કામ ચલાવે છે. પણ ખરેખર આમ નથી. મા ને છોકરાં વચ્ચે સામસામો સ્વાર્થ છે. મા ખાય તો છોકરાં ખુણે ભરે, ને છોકરાં ખાય તો મા ખુણે રહે. છતાં કુદરત મા ને છોકરાં વચ્ચે અંતર નથી-તેઓ સામો નજીક્યાં નથી મા પધારે જોરાવર હોવાથી પોતે રોટીનો ટુકડો ખાઇ જતી નથી. તેજ પ્રમાણે માણસો વચ્ચેના સંબંધમાં સમજવું ઘટે છે.

કદાપિ એમ ધારીએ કે માણસોને પશુ ઓમાં કંઇ તફાવત નથી. આપણે પશુ ઓની માફક એક બીજાના સ્વાર્થને સારૂ લડવુંજ જોઇએ. તોપણ આપણે નિયમ બાંધીને કહી શકતા નથી કે શેઠ-નોકર વચ્ચે હમેશાં અંતર રહે કે ન રહે. સિદ્ધાંત પ્રમાણે તે ભાગમાં ફેરફાર થયા કરે છે. જેમકે કામ સારૂ થવું જોઇએ અને કીંમત પુરી મળવી જોઇએ એ તો બંનેનો સ્વાર્થ છે. પણ નફાનો ભાગ તપાસતાં એકને લાભ હોય ને બીજાને ગેરલાભ થાય એમ બની શકે છે. નોકરો માંદા ને નભાલા રહે એટલે ચોખ્ખો દરમાયો આપવામાં શેઠનો સ્વાર્થ નથી સચવાતો. અને જો કારખાનું બરોબર ન ચાલી રહે તોપણ ભારે પગાર માગવો તેમાં નોકરનો સ્વારથ નથી સમાતો. જો શેઠના સંચાનું પૈડું દુરસ્ત કરવાના પૈસા શેઠની પાસે ન હોય તો નોકરે પુરો પગાર કે બીલકુલ પગાર માગવો એ દેખીતું ખરાબ ગણાય.

એટલે આપણે જોઇએ છીએ કે આપ લેના ધોરણ ઉપરથી આપણે કંઇ શાસ્ત્ર બનાવી શકીએ એ બનવાજોગું નથી. બચેરી નિયમજ એવો છે કે પૈસાની વધઘટના ધોરણ ઉપર માણસોનો વહેવાર ન ચાલવો જોઇએ. તે વહેવારનો આધાર ન્યાયના ધોરણ ઉપર છે. એટલે માણસે સમો વરતીને નીતિએ કે અનીતિએ પોતાનું કામ કાઢવાનો વિચાર તદન છોડવોજ જોઇએ એમ કહેવાથી અમુક રીતે વરતવાથી છેવટે શું પરીણામ આવશે એ કોઇ માણસ હમેશાં આગમી શકતો નથી. પણ અમુક કામ ન્યાયી છે કે અન્યાયી એટલું તો આપણે ઘણે ભાગે હમેશાં જાણી શકીએ છીએ. તેથી આપણે એટલું પણ કહી શકીએ આપણે કે નીતિ માર્ગમાં વ્યાવહા પરીણામ સારું જ આવવું જોઇએ. તે પરીણામ શું આવશે તે આપણે કહી શકતા નથી. અપણે તે જાણવું પણ નથી.

નીતિ-ન્યાયના નિયમને અનુસરવા ના ફાયદા કેટલા સાક્ષાત કામ કરે છે. તે આગળ ઉપર શેઠ નોકરના અન્યોન્ય આધાર રહે છે. આપણે ધારી લઇએ કે શેઠ પોતાના નોકરની પાસેથી જેટલું વધારે કામ લેવા ઇચ્છે છે. નોકરને ઘડી ની પુરસદ નથી આપતો. તેઓને ઓછો પગાર આપે છે, તેઓને ભંડારીઆ જેવા પદમાં રાખે છે. દુકાનમાં નોકર માત્ર રેદ ને જીવ મળ્યા રાખી ... આમ કરવાના બદલે કે શેઠ કંઇ અન્યાય કરતો નથી. નોકરે અમુક પગાર પોતાનો આખો વખત શેઠ ને આપ્યો છે તે શેઠ તે લેવા છે. કામ કેવું આકરું લેવું તેનો હક બીજાઓને જોઇને શેઠ આપે છે. જો નોકરને વધારે સારો પગાર મળે તો બીજી નોકરી કરવા તે તેને છુટ છે. આને આમ લેના ધરા ચલનારા અર્થ શાસ્ત્ર કહે છે. અને તેઓ જણાવે છે કે આમ જેટલું બને તેટલું કામ ઓછામાં ઓછા પૈસાથી કરાવતાં શેઠને લાભ મળે છે. છેવટે આખી પ્રજાને લાભ મળે છે ને તેથી છેવટનાં નોકરને પણ લાભ મળે છે.

પણ વિચાર કરતાં આપણે જોયું કે આ વાત બરોબર નથી. તો નોકર એ એક યંત્ર કે સંચો હોય એમ તેની પાસે બને તેટલું વધારે કામ લેવા પ્રયત્ન કરવો એ હિસાબ કામુ પડત. પણ અહીં તો નોકરને ચલાવનાર જોર નોખા આત્મા છે અને આત્માનુ બળ તે અર્થ શાસ્ત્રીઓ... આવા નિયમોને ઉંધા વાળે છે ને તેને ખોટા પાડે છે. માણસરૂપી યંત્રમાં પૈસારૂપી કોલસા બારણાથી વધારેમાં વધારે કામ નહિ લઇ શકાય. તેનું મરણ કામ ત્યારે તેની લાગણી ઉશ્કેરવામાં આવશે લાવેજ થશે. શેઠ ને કરની વચ્ચે ગાંઠ પૈસાની નહિ પણ પ્રીતની હોવા જોઇએ

અપૂર્ણ.

નાતાલના બીજા પર રીક્ષા કરતાં પોરટ ઈલીઝાબેથનું 'હેરલ્ડ' પત્ર કહે છે કે એ બીલ ઘણું સખત છે તથા વરની લાગણી થી ઘડાએલાં છે. તે જેવા વિષય ઉપર છે કે જે દક્ષિણ આફ્રિકાની એકત્ર પારલામેંટજ કાયમ ધરી રાખ. દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી બધા એશીઆટીકોનો કાંટો કાઢવાનું સહેલાઇથી બનવાનું નથી એશીઆટીકોને શિક્ષણના સુધારાનો જુસ્સો ચડતાં વાર લાગે છે; છતાં એ સુધારાને પરીણે તે પહેલાં બીજા ઘણા તેવી રીતના કાયદા ઘડાઇ જવા જોઇએ.

ચરચા પત્ર.

આપણા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો સાચવશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તરત ધ્યાન પહોચવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨ અક્ષર ઓછા મોટીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશા બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી તપાસને સારૂ

૪. મંગળવારના સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ ટુંકાં કુંડ અને મુદ્દાસર રાખવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

શ્રી. એચ. અકબર.—એ વેશ બહુ જુનો થયેા છે. તેથી નાખવા લાયક નથી.

શ્રી. એમ. એન. એમ. (એડનબેલ), તથા "એક કેદારી"—જગાની તંગીને લીધે તમારા કાગળો આવતા અંકપર મુલતવી રહ્યા છે.

અ. ઇ. એ.

નાતાલમાં લડતની જરૂર

ન. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

નાતાલમાં હીંદીની વસ્તી લગભગ સવા લાખની આંકાઇ છે. આટલી વસ્તીનું પ્રમાણ બહુ વરગમાં છે. પહેલેા વરગ વેપારીનો છે. બીજો વરગ ફેરીઆ તથા પરચુરણ મજુરીઆતોનો. અને ત્રીજો વરગ ખેતીવાડીનો ધંધો કરનારનો છે. આમ બધા આગમાં હીંદી વસ્તી વહેંચાઇ ગઇ છે. અને પોતાની મરજી મુજબ ધંધા પ્રવર્તે છે. નાતાલમા નાતાલની સ્થિતી દીવસે દીવસે બદલાય થતી જાય છે. ધંધો વેપાર તથા વેપાર બહુજ મંદ થતા જાય છે અને વળી સરકારી હુકમ દીવસે દીવસે કડેાક થતા જાય છે. કેટલીમાંથી હીંદીને દુર કરવા કાયદા ઘડાય છે. લાઇસન્સની તારીખ વધારવા ના પાડે છે. લાઇસન્સની તારીખ વધારવી એ ધંધાનું મરણજ ગણાય છે. એટલા માટે હીંદી લાઇસેન્સ છીનવી લેવામાં આવે છે. એક જગાએથી બીજી જગ્યા એ ગયા કે લાઇસેન્સ બંધ. લેણદારોથી સમજુતી કરી કે લાઇસેન્સ બંધ. જરા કસુરમાં આવ્યા કે લાઇસેન્સ બંધ. અમુક જગ્યાએ એશીઆટીક લાઇસેન્સ વધુ હોવા ન જોઇએ માટે બંધ આમ ચોમેર મોગે અન્યાય કરીને પણ લાઇસે ન્સ નજ આપવાં. પછી ભલે અરજદાર દીન કે પચીસ વરસનો જુનો હોય તેની દરકાર નહિ કરતાં તેની રોજી તોડી પાડવી. હાઈ કોરટમાં અપીલ ન થાય. બોરડ ખુશ્કે ખુશ્કો અન્યાય કરે પણ કોઇ દાદ ન સાંભળે અને તેમાં વળી એવા બાતમીદાર સંભળાય છે કે હીંદીને દસ વરસની નોટીસ આપવી કે કોલોની છોડીને ચાલ્યા જાય. આવી સરકાર વીચાર કરે છે. આમ ગમે તેમ કરીને પણ હીંદીનું પગકૂં અહીંથી કાઢવા રાજ કરતી રઇયત તૈયાર છે

આવા નવા નવા જુલમ આપણા ઉપર ગુજરવાથી આપણે કંટાળીને કોલોની છોડવી પડશે. આ બધું વીચારી જોતાં આપણે નાતાલમાં ટ્રાંસવાલના હીંદી જેમ મહાન લડત લડવા જગર પહેલેા મોકો છુટકો નથીજ. તેને માટે બનતા ઉપાયો લેવાયીજ આપણે હવે શરૂ કરવું. નાલીમ દરદને નાલીમ ઉપાય લેવાય તેજ ફાયદા થાય છે. માટે આપણે પણ ટ્રાંસવાલની જેમ સત્યાગ્રહની લડત લેવી જોઇએ. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ કરતા આપણે આજે વધારે ફાવી શકીયું. કેમકે તેઓના કરતાં આપણી દરીતા જીદ્દાજ પ્રકારની છે. આપણે આજે જમાનો ઓરીંદો ગણાએ છીએ. છુટવા દુરી ગણાએ છીએ, અને ચોટના કોચક પણ દઇ જાણીએ છીએ. આમાં વધારો કરીને જુગાવો જેવું તે આપણા હાથમાં છે. અહીના રાજ્ય કરતા આપણા દક્ષ વધારે દેવાને બદલે લેવી નાંખવા આતુર છે. હમેશાં એવા ખાટીઓ રાખવી કોને કેટલ સવાલ તો હોયજ. અહીંના રાજદરબારીઓ રાતના સુતા સુતા વીચાર કરનારજ હશે કે કાલના મા એશીઆટીક સવાલ ઉપર શું બોલવું? "કુલીના કેમ બંધ કરવા? લાઇસેન્સ કેમ ઓછાવી દેવાં? ઇમીગ્રેશન કેમ બંધ કરવું? આમ લાંબા લાંબા આપણે નોકારીઓ વીચાર કરે તે પેલાના લોક આમ બોલવાય જે કાલના એશીઆટીક બોરડ સભ્ય તે બહાદુર ને બનજારી કહે વામ. આમ આપણી દશા થવાજ કરે છે.

જો હવે આપણે બેઠા રહેશું તો આપણા આગેવાનો બોલી ગયા છે કે "આગે અથવા ભાગો" તો આમાંથી છેલ્લા વાકયને આધીન થવું પડશે. તો આનો જોખમદાર કોણ? આગેવાનો. પણ જો આપણે જોઇતી મદદ આગેવાનો ને ન આપીએ તો તેઓ શું કરી શકે? આપણે તેને મદદ નહિ કરીએ તો જોખમદાર આપણેજ ગણાશું. પણ જો આગેવાનો ને સલાહ, સંપ, ઉત્સાહ, દેશાભીમાની જુસ્સો, વીગેરે પુરો પાડીએ તો આગે વાનો કર ફાવી શકે. આપણે આટલું કર્યા પછી આગેવાનો કંઇજ ન કરે તો બેશક તેઓ જોખમદાર ગણાય. પણ આપણામાં જોઇએ તેવી એકયતા નથી અને તેવી એકયતા જોઇ ન શકવાથી કેટલાક ઉમંગી, કાયરને લીધે કાયર બની જાય છે. આટલી આપણી ખામી ગણાય સામામાં સરવેનો ભાગ છે. જો આપણે સારૂં કામ ઉપાડી શું તો જરૂર ખુદા કતેહ દેશે ને તે કતેહ જોઇને કાયર પણ શુરા બની જશે. માટે નાતા લમાં લાઇસેન્સ સંબંધી ટ્રાંસવાલની જેમ લડત જલદી ઉપાડવી જોઇએ.

જો ટ્રાંસવાલમાં સત્યાગ્રહની કંઇપણ ખામી જણાઇ હોય તો તે સુધારીને આપણે તેનો ઉપયોગ કરવો. આપણા આગે વાનો નવા બંધ કાયદા કરે છે કે જેવા મોટી પણ લડત તો લેવીજ પડશે. તે વીના તો છુટકો નથી. આમ સમજતાં છતાં પણ હજુ કેમ તયાર નથી થતા? જેટલી ઢીલ કરશું તેટલી વધારે નુકસાન કારક છે. દુનીઆમાં સુખી થવાનો કોઇ દેશ કે કોમ નથી કે તેણે પોતાની બહાદુરી ન બતાવી હોય. આજે જે જે દેશ આગળ વધ્યા છે તે પોતાની અંત સંપ અને બહાદુરીથીજ આગળ વધી શકી છે. પુરવે હીંદુસ્તાન આખા દુનીઆમાં સરવથી સારેષ્ઠ મનાતું હતું. તેની કોમ બહાદુર ગણાતી હતી. ને તે હુન્નર ઉદ્યોગ કળાને સંપમાં પ્રખ્યાતી પામેલ હતું. અને આજે એજ હીંદુસ્તાન બધા દેશોથી પછાત છે. માટે હવે આપણે બનતા યત્ન કામ કરવું જોઇએ.

આપણા માટે વિલાયતમાં કામ કરતી સા આ શ્રી. ઇ. કમીટીને નીભાવી રાખ વાની પણ પુરી જરૂર છે. તેની મદદ પુરતી આપણે બીનકુસલ કતેહ નહિ મેળવી શકીયું. તે અમાર મહેનત કરીજ કરે

છે. તેના હાથથી કંઈ પણ અન્તરપડ્યા નથી. જો તે તુટી તો પાછી ઉભી કરવા માં બહુજ વાર લાગશે.

ઘણાનું કહેવું એમ છે કે જો નાતાલ સરકાર નુકસાનીનો બદલો આપે તો કંઇ કહેવાનું રહે નહિ. પણ મજુર પરગ કેમ બદલાયો નીકળી શકશે. બદલો આપવાનું કહેનારાઓને વીચાર નથી કે શું સેંકડે દસ પાઉંડ આપે તે લઇને રાજી થવું? ના માટે આપણે બદલો લઇને પણ અદેખા નીકળીએ? શું આપણે ખ્રીસ્તી પ્રજા નથી? ૧૮૫૩ના નામદાર મહારાણી વીકટોરીઆના ઢંઢેરા નાં વચનો તથા દીક્ષી દરબાર વગેરેના નામદાર રાહેનશાહનાં લખીત વચને આપણને શું ભણ્યા છે તે ભૂલ્યા. માટે આપણે અહીં જોનારીથી રહેવું. શું નાતાલને દીંદી સરકારે નથી બગાડ્યું? શું બોઅરોના સરકારને બરબાદ કીધા નથી આપ્યું? શું દરબારવાલ દીંદી તમારકની મદદથી ફુલેફાલ્યું નથી? કોલોનીઓ રાહેનશાહીના રચીયા છે. તો દીંદુસ્તાન તે ઉપરનો ઘુમટ છે. દીંદુસ્તાનયીજ ખ્રીસ્તી રાહેનશાહત કહેવાય છે. તો પછી આપણે તેની પ્રજા તરીકે અહીં કે દુનીઆના બીજા કોઇ ભાગમાં કેમ વસી ન શકીએ? ને રહવત તરીકે ના હક કેમ ન ભોગવીએ? આટલો કાટો આપણા દીલમાં ક્યારે આવશે કે ત્યારે આપણે આપણું પાણી બતાવી આપીશું. ત્યારેજ અહીંની ગોરી પ્રજા તથા દુનીઆની બીજી પ્રજાઓ સમજશે કે દીંદી પણ ખ્રીસ્તી પ્રજા તરીકે લાયક અને તાકદાર છે.

દરબારવાલે પહેલ કરેલ છે, ને આપણી કોમને બતાવી આપ્યું છે કે હકને માટે અમારી જેમ સત્યાગ્રહથી પડો. હવે આપણે પણ જલદી તયાર થવું જોઇએ. આપણે દરબારવાલને બહુજ વાર તથા કાગળો લખ્યા, ને બહુજ અભ્યાસ કરી કે તમારા દેશને માટે, તમારી બચ્ચાંઓની પ્રજાને માટે, તમારી કોમના તાકની બાબત મજબુત કહેવું, અને તમા માટની નુકશાનીના દરકાર નહિ કરતા. વીગેરે વીગેરે બહુ જ બહુજ બોલી ગયા છીએ, ને હવે પાછા જોર બતાવા આપણે આવ્યા છે. તો આપણે પણ કરી બતાવવું પડશે. નહિ તો ફેર દરબારવાલના આપણને આપણે ત્યાં કુલીઓ પણ ન મળી શકે. તેમ તાતાલ સરકારના કાયદાઓ બનીને

સેસાયટીના ચેરમેન સાહેબ પણ પોતાના ભાષણમાં ધ્યારેક કરી ગયા હતા કે હવે નાતાલે સાયન્સ માટે આપણી જેમ કરવું જોઇએ. હવે જો આપણે ડરી જઇને કંઇપણ નહિ કરીએ તો "ગામલા માં ન હોય તે માટી" આ કહેવત આપણને લાગુ પડશે. આશા છે કે આગેવાનો વેળાસર લડતનો પાયો નાખવાની શરૂઆત કરશે, ને બીજાઓ મદદ કરશે; તથા દરેક મંડળો પોતાની સભામાં લડત શરૂ કરવાના ઠરાવો પસાર કરીને કોંગ્રેસ ને મોકલશે કે જેથી કોંગ્રેસ લડત ઉપાડી લીએ.

ઇશ્વર. લી. સેવક
"યુવાન મુસલમાન."

જોહાનીસબર્ગના ઉઘરાણાવાળો ચર્ચો

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

મી. સાલુજીના જવાબમાં મારે ફક્ત એટલું જ કહેવું છે કે એ ઉઘરાણું પબ્લીકનું અને પબ્લીક કામ માટે થએલ છે જેથી કોઇ પણ માણસને એ વિષે બોલવાનો ને ચરચા કરવાનો હક છે. છતાં મારા લખાણનો ખુલાસો તેમણે કર્યો નહિ તે ઠીક, પણ વધુમાં મી. સાલુજી લખે છે કે તેમને વોટરવાલ બોયનના દીંદી સાથે સંબંધ છે, ને તેમનું કહેવું કરવા ખરે છે. તો મી. સાલુજી 'ઓપિનિયન'ના ૨૫-૧-૦૮ તથા ૩૦-૩-૦૮ના અંકો મહેર બાની કરી ફરી વાંચશે. તેથી મને માલુમ પડશે કે એ અંકોમાં પ્રસિદ્ધ થએલા કાગળોમાં વોટરવાલ બોયનના દીંદીઓએ મી. સાલુજીને ચેતવણી આપેલી કે પંદરમા એસોસીએશનને મોકલી દેવા, અને નહિ તો ભરનારાઓને પાછા આપવા. આમ અગાઉથી ઘણ ગયા છતાં એમાંનું કંઇ ન કરતાં તા. ૬-૫-૦૮ના અંકમાં જણાવી તેની આડી વાત મી. સાલુજી લખે છે. વોટરવાલ બોયનના બાઇઓએ એસોસીએશનને પૈસા મોકલવા કહેવું ત્યારે મી. સાલુજી મોકલે છે ઉઘરાણાનું લીસ્ટ! ઉઘરાણાની રકમ ના પમરસા પુરા બતાવવામાં આવ્યા છે કે કેમ એ વિષે ખાતરી કરવા માટે સાચ્ચુ તપાસવા લીસ્ટ બાબામાં પ્રગટ કરવું જોઇએ. ના લખવા કારણ કોઇ નહિ. [illegible] ઉઘરાણાના [illegible] ૪૦ [illegible] ૬૦ [illegible] ૬૫ [illegible] ૭૦ [illegible] ૭૫ [illegible] ૮૦ [illegible] ૮૫ [illegible] ૯૦ [illegible] ૯૫ [illegible] ૧૦૦ [illegible] ૧૦૫ [illegible] ૧૧૦ [illegible] ૧૧૫ [illegible] ૧૨૦ [illegible] ૧૨૫ [illegible] ૧૩૦ [illegible] ૧૩૫ [illegible] ૧૪૦ [illegible] ૧૪૫ [illegible] ૧૫૦ [illegible] ૧૫૫ [illegible]

ના રોજ મહાજનની મીટીંગ સમક્ષ મહાજનના લાગાના પઇસા જે અમારે ત્યાં બેલેન્સ હતા તે મજકુર મીટીંગની અંદર તમામ દીસાબ રજુ કરી વધેલી બેલેન્સ પા. ૬-૨-૬ શા. માધવજી જદ્રા કુ. ને મહાજનના કહેવાથી સુપ્રત કરેલ છે. તેમજ રમણલાલ ફુંડના પઇસા શા. વન માળીદાસ ઢાંગોદર પાસે હતા તે બાબત નો લેવડ દેવડનો દીસાબ તથા વધેલ બેલેન્સ પા. ૬ મહાજનની મીટીંગ સમક્ષ તા. ૫ એપ્રીલના રોજ મહાજનના કહેવાથી શા. માધવજી જેઠા કુ. ને સોંપવા માં આવેલ છે.

શી. શા. કલ્યાણચંદ હીરાચંદ અને કુ. ડેલાગોઆબાયે, તા. ૧૩-૫-૦૮

પરચુરણ ચરચા

પારસ (ફ્રેંચ) થી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે આજકાલ ઘણા હીંદી જુવાનો દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી અભ્યાસ માટે વિલાયત જવાની વાત સાંભળવામાં તેમ વાંચવામાં આવે છે તેથી ખુશાલી ઉપજે છે. પણ સાથે સુચના કરવી જોઇએ કે એ બધા બેરીસ્ટરનો કે ડોકટરનો અભ્યાસ કરે તો બહુ લાભ ન થાય, તે સહુ જુદી જુદી બાબતોનો અભ્યાસ કરે તોજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણને મોટો લાભ ગણાય.

જલસઝે હુણીણીયાના મેંબર મી. બાજ ક્ષતીદ લખે છે કે ગયા ઇલેક્શન ઓફિસ નિમ્બનમાં જલસઝે હુણીણીયા બારામાં જે પુછપરછ હતી તેનો જવાબ એ કે બાકીનાં જેટલાં નામ નોંધાવેલ છે તે સહુ મેંબર ફીપના ઉમેદવાર છે.

રોંગાટયા થી. પી. બી. દેસાઇ લખે છે કે - તા. ૬મીએ રોંગાટ સનાતન ધરમ સભાની મીટીંગ મળી હતી જેમાં વિલા અને કલેકશનમાન વિષે ભાષણો થયાં હતાં. રોંગાટની નીશાળનું રાઇ કરેલું કામ ચાલુ છે. લખવા માટે દિલ ગીરી થાય છે કે કેટલાક હીંદુ ભાઇઓ આમંત્રણ છતાં સભામાં બાજ લેતા નથી ; તેમજ રોંગાટમાં હાલ બેએક મકાન બાંધવાના કામ માટે જે લખાણેએ લીધા તો ઉમેદવારો ઉમરાણામાં દરમ લખાવી છે તેમાંના કેટલાક ભાઇઓએ હજુ સુધી તે ... ...

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી ખાસ ખબરપત્ર)

રાજકોટના ઠાકોર તા. ૨૫ મી એપ્રીલે મુંબઇથી ઈંગ્લાંડ જવાના હતા.

નવાનગર ખાતે મુંબઇથી એક દેશી પેઢી તરફથી ગામમાંનું એક કારખાનું ખોલવાની તૈયારી થઇ છે; આ માટે એ પેઢીને જોઇતો પરવાનો જામસાહેબના નામદાર નવાબ સાહેબે આપ્યો છે.

કાઠીઆવાડના જાણીતા પારસી બારીસ્ટર મી. હોરમસજી અરદેશર વાડીઆના પુત્ર મી. અરદેશર ૨૨ વરસની ઉમરે એમ. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી લાલ બારીસ્ટર થવા ઈંગ્લાંડ ગયા છે.

લીંબડીની લીબ્રેરીમાં હાલ રૂ. ૪૫ લાખ સીલકમાં પડેલા જણાવવામાં આવે છે.

કોલ્હાપુરના મહારાજાની કુંવરીના લગ્ન પ્રસંગની ખુશાલીમાં કોલ્હાપુરની કન્યાશાળા ની લાયક બાળાઓને રાધાબાઇને નામે ગરીબ સ્કોલરશીપો તથા ચાંદ આપવાને બાવનગરના મહારાજાએ રૂ. ૩ હજાર આપ્યા છે.

કાઠીઆવાડની ગરાસીઆ એસોસીએસન નો બીજો વારસીક મેળાવડો ગયા તા. ૨૭ મી અને ૩૭ એ રાજકોટ ખાતે થતાં કચ્છ, ગુજરાત અને કાઠીઆવાડના જુદા જુદા ગામમાંથી ૨૫૦ ગરાસીઆઓ એકઠા થયા હતા. પ્રમુખ કુમાર શ્રી હરભમજી વિગેરે એ ગરાસીઆઓના લાભનું અને તેમની હાલત સુધારવાનું અને તે માટે દેશી રાજાઓની દિલસોજીને લગતું વિવેચન કરવું હતું તથા વારસીક રીપોર્ટ મંજુર થયો હતો.

લુણાવાડા ખાતે આગ લાગવાથી ૧૦૦ ઘર બળી જવાથી રૂ. ૫ થી ૬ લાખનું નુકશાન થયું હતું અને કેટલાક ગરીબ લોકો નિરાધાર થઇ ગયા હતા.

દેવગઢ બારીઆના મહારાવળના મરણ પછી દરબારગઢમાંથી રૂા. ૪૦૦૦ની મતા ની ચોરી થઇ છે અને તે માટે પોલીસ ની તજવીજમાં મુદ્દા માલ મળેલ છે અને કેટલાક માણસો પકડવામાં આવ્યા છે.

વડોદરા શહેરમાં સ્વદેશી જીનીંગ એંડ મેન્યુ. કારખાનું એક હીંદુ મહાજન તરફથી ખોલવાની તૈયારી થઇ છે.

વહોરાઓના વડા મુલાંજી સરદાર સાહેબ બદરૂદીન સાહેબના મોટાભાઇ અબદે અલી કેટલાક દિવસ માંદગી ભોગવી સુરત માં ગુજરી ગયા છે.

મુંબઇ હાઇકોરટના મરહુમ જસ્ટીસ બદરૂદીન તયબજીની યાદગીરી ના ફંડમાં તા. ગાયકવાડે રૂ. ૧ હજાર ભરયા છે.

મુંબઇના ગવરનરે કોલ્હાપુરના ખાનગી કેળવણી ખાતાને રૂ. ૫૦૦ બક્ષીસ આપ્યા છે.

જાણીતા પહેલવાન હીંદી સેન્ડો પ્રોફે સર રામમુરતીને મુંબઇ ખાતે તા. ૫મી એ પ્રજા તરફથી રૂ. ૩૩૦૦ બક્ષિસ આપવામાં આવ્યા છે.

ખોજા સુનત જમાતના એક મહત્ત્વ મરહુમ મી. હાજીભાઇ મનજી પદમજી સુર માણીનાં વીધવાએ પોતાના પતીના પુન્ય માટે અને તેઓના નામે રૂ. ૫૦ હજાર આપી કુરબા ખાતે બોન્ધઓ માટે એક સેનેટોરીયમ બંધાવ્યું છે. જે ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા મી. આદમજાઇ હુસીનભાઇને હાથે થનાર છે. આ પ્રસંગ માટે બોજા ઓ, મેમણો, કોકણીઓ, વહોરાઓ વગેરે ને મોટી સંખ્યામાં નોતરવામાં આવ્યા હતા.

કુળીઆતી પ્રાંતિક કોનફરન્સ સાથે ભરાનારૂં પ્રદરશન તા. ૨૬મીએ ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું હતું.

વડનગર પોલીસ લાઇન તથા બોરીસ બાંધવા માટે ઉત્તર વિભાગના સુપરીન્ટે ન્ડીંગ એંજનીઅર મારફતે પલાનનો એસ્ટીમેટ રૂ. ૧૫૭૭૭ નો કરવામાં આવેલો અને તે માટે સરકારની મંજુરી માંગતાં તે આપવામાં આવી છે.

અમોલાના ચમાર ખેડુઓએ દારૂ નહિ પીવાની પ્રતિજ્ઞા કરી તે બાબતનો લેખ કરી આપ્યો છે.

કલકત્તામાં મોનટલી ખાતે વોટુઓ તમા કર્યા પ્રમાણેના આંકડે ૧૦૬ પાઉન્ડનો ઓ. દાળીએ એક ગોલ્ડ મેડલની અદ

વખાર ઉપર હુમલો કર્યો હતો. કારણ કે પોતાના રહેવાના લતામાં તે વખાર આવી હતી તે તેઓને પસંદ નહિ હતું. તેઓએ બારી બારણાં તોડી પાડયાં હતાં, તથા બીજું નુકસાન કરેલું હતું. પણ પોલીસ આવતાં તેઓ વીખેરાઇ ગયા હતા

પરદેશી માલ બોયકોટ કરવાને બંગાળી બીજો સભા ભરી ઠરાવો કરે છે.

બંગાળી બાનુઓએ સ્વદેશી દિલચાલ માં પુર જોસથી જોડાવા માટે પરદા રીવાજ ને દુર કરવાનો વધુ મજબુતીથી હાલ ઠરાવ કીધો છે. એક બંગાલી આગેવાન સાથ એ બાબતમાં એક પ્રતિનીધીને વાતચીત થતાં તેઓએ એવા વિચાર દરશાવ્યા હતા કે આ દેશનાં ભલાં કામમાં જોડાવા માટે કલકત્તાની જે બંગાલી બાનુઓએ પરદા રીવાજ છોડી દીધો છે તેઓ વટલી ક્રીશ્ચ ક્રીસ્તી થઇ ગઇ નથી, તે ખુદ સીતાએ પણ રથમાં રામચંદ્ર સાથે બહેરમાં સ્વારી કરી હતી, એમ જુના વિચારના હીંદુઓ એ જાણવાની જરૂર છે.

હીંદી નેશનલ કોંગ્રેસમાંથી નીકળેલી કનવેનશન કમીટીની આવતી બેઠક અલ્હા બાદ ખાતે તા. ૧૮ અને તા. ૧૯ મી એપ્રીલના દિવસોએ મળનાર હતી. તેના સેક્રેટરીઓ બો. બી. માલવીયા તથા કે. તેજ બહાદુર સપ્રુ છે.

અલ્હાબાદ કનવેનશનના સંબંધમાં જુદા જુદા ભાગોમાં જે કમીટીઓ નીમાઇ છે તે સંબંધી જનરલ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે ડોકટર રાસબીહારી ઘોસની નીમ ણુંક સુરતમાં થઇ હતી. આથી બો. ડાક્ટર ઘોસને અલ્હાબાદ કનવેનશનના પ્રમુખ તરીકે નીમવામાં આવશે એમ "ઇંદુ પ્રકાશ" પત્ર જણાવે છે.

અલ્હાબાદના 'સ્વરાજ્ય' પત્રના તા. ૨૯ મી ફેબ્રુઆરીના અંકમાં દુકાળને લગતી રાજ્યનીતિ સામે રાજદ્રોહી લખાણ કરવા માટે તે પત્રના અધિપતિને અલ્હાબાદના કલેકટરે ચેતવણી આપી છે.

દુકાળ સબબ હિસાર ખાતે જઇન અના થાશ્રમ સ્થાપવામાં આવ્યું છે જેમાં ૫૦૦ જઇન બાળકોને રાખવાની શક્તિ રાખ વામાં આવી છે અને અનાથ બાળકોને ત્યાં રાખવા અરજ પણ આવવાની

આમ્મા કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ અને યુરોપીઅન અમલદારોની દાળી દેનારી વરતણૂક થઈ તે કૉલેજના ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ હડતાલ પાડી છે અને યુરોપીઅનોની આ વરતણૂક સામે વાંધો જાહેર કરવાને લેડી ની જાહેર સભા મળનાર છે.

પારલામેંટમાં મી. રીજના સવાલના જવાબમાં ઈંડી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે ઈંદિના દુકાળાસળાં દેશી રાજ્યોના રાજ કર્તાઓ પોતાની ફરજ બરાબર સમજે છે. સર હેનરી પ્રટનને તેમણે જણાવ્યું હતું કે ઈંડી સરકારની કાર્યવાહી સભા માં ખાલી પડેલી જગ્યા જેવી રીતે પુરવા સરકારનો ઇરાદો છે તે જાહેર કરવા હું સ્વતંત્રતા છું.

આમની સભામાં મી. જે. ઐમ. રોબર્ટ સને પુછેલા એક સવાલના જવાબમાં ઈંડી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે રાજદ્રોહી લખાણો કરવા માટે ૧૯૦૭માં ૧૭ ન્યુસ પેપરો સામે ક્રમ ચલાવવામાં આવ્યું હતુ. તેઓમાંથી ૧૪ માણુસોને સજા કરવામાં આવી હતી. જેઓમાંના ૧૨ ને સજા ત્રૈદખાનાની અને એકને સાદા કૈદખાનાની સજા કરવામાં આવી હતી. ન્યુસપેપરો રજીસ્ટર કરવાના સંબંધમાં કાયદામાં કશો ફેરફાર કરવામાં આવનાર છે કે નહિ તે વિશે હું કશું જાણતો નથી.

લાલા લજપતરાય ઈંડી દુકાળ ફંડ માટે કે ભેગના પરી છે તે ફંડની બેઠ રાખવા કલકત્તામાં પણ ભેગવાની જોગવાઈ થઈ છે. આ ફંડમાં ઈંગ્લાંડ અને અમેરિકા તરફથી મોટી મદદ મળવાની ગણત્રી છે. આ રીતે ઈંડિ તરફ ઇંગ્લાંડની લાગણી લાલા લજપતરાય જેવી શક્યા કહેવાય છે

મરહુમ નવાબ મોહસીન ઉલમુલ્ક માટે લંડનમાં ઉઘરાવવામાં આવેલ ફંડમાં રૂ. ૨૯૦૦ ભરાયા છે. અને એ ફંડ ત્યાં બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

જોહાનીસબર્ગમાં ચલાવેલ ડિનકરન્સો રદ્દ થતાં જે બાકીનો બચ્યા તે ઓબેજીમાં હતાં, તારે દંડના બદલે બાકી રહેલા બધાને માફ કરવામાં આવ્યો છે, અને જાહેરમાં આવી સુચના થઈ છે કે કોઈ ઠેકાણે ગમારે ચમારે ઉભા કરેલ બોરણા ઉભારે તોડી નાખવા તે ગેર કાયદે. કેમ કોઈ ઠેકાણે ત્યાં બનેલ છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબનમાં થોડા વખતપર ધંધાર કરતા કનકાસભી મુરગાસા પીલેની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૬મીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર મહમદ મગુજી નુરબાની મીલ્કત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટ આગળ રજુ થયા છે, અને તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૧૬મી મે પછી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન, સેપ્સટન ઝોટના ઔસ. ઓ. મહમદની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૬મી મેએ તથા ૨ જી જુને ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડરબનના શેખ મોહદીનની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારિત્સબરગ, સુપ્રીમ કોરટ આગળ રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૭ જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન અને ચારલ્સ ટાઉનના હાજી દાઉદ નામની વેપાર કરતા હાજી દાઉદ, ઓગમાન દાઉદ તથા અબ્દુલ દાઉદ તરફની વહેંચણી સંબંધમાં ડિફાલ્ટના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન ખાતે ન્યુકાસલના રેસીડેંટ માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે ૧૬મી મે પછી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિત્સબરગ, ચારલ્સ સ્ટ્રીટના સ. હાજી મહમદના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૬મી મેએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

ચકારા ફરાલના મહમદ સુલેમાનની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭ મી ડિસેમ્બરે ડરબન સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરનાર છે.

મારિત્સબરગના ડરબન મહમદના લેણ દારોની બાકી મીટીંગ તા. ૨૬મી મેએ ડિસ્ટ્રીક્ટ માસ્ટર આગળ ભરાશે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

તર્કીની દક્ષિણે કાટના ટાપુમાં ધરતી કંપનના ઓંચકા જણાયા હતા.

દક્ષિણ આફ્રીકામાં બુર લોકોના સાથે સાત કલાક સુધી ઘરીને ફ્રેંચ લશ્કરે જીત મેળવી છે.

ઇજીપ્તની દક્ષિણે સુદાનમાં ગોરા ઓફિસર લશ્કરનું ખુન કરનાર શેખને ફાંસીની સજા કરવામાં આવી છે.

ચીનની પુરબ પાસીફીક મહાસાગરમાં આવેલા ફારમોસાના જાપાનીઝ ટાપુમાં વસ્તી વગરસુધરેલી પ્રજાને કબજે કરવા માટે જાપાનીઝ સરકારે ક્રમ લેવા માંડયું છે.

જર્મનીનો કોલોનીઅલ ખાતાનો પ્રધાન હેર ડર્નબરગ દક્ષિણ આફ્રિકાની સફરે નીકળેલ છે.

દક્ષિણ ઓસ્ટ્રેલાના પોરટ્યુગીઝ કોલોની માં સોનાની એક ફિલ્ડની ખાણ હાથ લાગી છે.

કલકત્તાની ફેંદરીક રાણુની મીલોમાં એક બાદ એક ઉપરા ઉપર આગ લાગવાના બનાવો બનવાથી બીમા કંપનીઓએ રાણુની મીલની પોલીસીઓ રદ કરી છે.

મરહુમ નવા પ્રધાન સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેનની બહાદુરીને બિરદાવી રાજાએ તેમને બહાદુરીનો ખીતાબ પાછો લેવા વટી પારલામેંટમાં સરવાનુ મતે હરાવ થયો હતો.

આસ્ટ્રેલીઆના મેલબોરનથી ઉપડેલી ઓર રટીમરને લંડન પહોંચવાની મુદત પાંચાને દમ દિવસ અધ થઈ ગયા બાદ તેનો કોઈ પત્તો નહીં મળેલ હોવાથી તે ખુબ અથડેલી માનવામા આવે છે. તેના ઉપર બ્યાસી ઓ ઉપરાંત ૨૦ ઉતારૂ હતા.

લેબીરીયામાં ક્રામ કરનારા ગીરમીટીયા ઈંડી મજુરોની સ્થિતિમાં તપાસ કરવા માટે પોરટુગાલની સરકારે કમીશન નીમ્યુ છે.

વડી પારલામેંટમાં ઉભું પ્રોટેક્ટ કરાયલ કરવામાં આવ્યું છે કે ઝિલાન્ડમાં વરસનું

અમુક માસમા સુરજના અજવાળાનો ઉપયોગ પંપ ચલાવવા એટલા માટે એપ્રીલ માં તા. ૨૬ રવિવારે ૨૦ મીનીટ વખત આગળ વધારશે, અને સપ્ટેંબરના તા. ૨૬ રવિવારે ૨૦ મીનીટ પાછળ કરશે. આમ કરવાથી ઉનાળાની સાંજરે વધારે વખત રહે અને વીજળીક અજવાળું પુરું પાડવા ના ખરચમાં બચાવ થાય એવો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

— —

મોરોક્કોના સુલતાનના છેલ્લા અને શરમમા સરસ લશ્કરને બેની હસન તાબ ફાવાળાઓએ ચારે તરફથી ઘેરી લીધું છે. અને હવે નાસી શકે કે આગળ વધી શકે તેમ રહ્યું નથી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે સુલતાનના લશ્કરને શરણ બોલાવવા માટે મસલત ચાલે છે.

— —

ના. ફ્રેંગ એડવરડ રશિયાના ઝારની મુલાકાતે જવાના છે.

— —

૧૯૧૨માં જપાનમાં ટોકાયો ખાતે એક જંગી પ્રદરશન ભરાશે. તેમાં અમે રિકાનો માલ રજુ કરવા માટે ૧૫ લાખ ડોલર ખાપરવાની યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકારે મંજુરી આપી છે.

— —

ન્યુ યોરકના એક ૭૦ વરસની ઉમરે પહેલેથી લક્ષાધિપતિ ફરીથી પરણનાર હોવાથી તેના દીકરાએ તેનું ગોળી મારીને ખુન કરવું હતું.

ચાલુ વર્તમાન

ડરબનના 'ઇન્ડીઅન બોયઝ એસોસીએશન' નામના મંડળની એક મીટીંગ તા. ૧૦ મીએ ગ્રેગની રોડપર ઇંડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસીય એસોસીએશનના હોલમાં ભળી હતી. જે વખતે એક પ્રખ્યાત સ્વદેશાભિમાની પુરૂષની છંદગીપર નિબંધ વાંચવામાં આવ્યો હતો. જેનો મી. આર. મી. નાઇડુએ તામીલ તથા હીંદીમાં તરજુ મો કરી સંભળાવ્યો હતો. પછી સ્વદેશાભિમાની ગીતો ગવાયા બાદ નારેલા સભને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

— —

ગયા રવીવારે ડરબન, બીરીઆને મથા ળે ૧૫ માઇલ બેંટલે દુર જંગલના ભાગ માં એક હીંદી રહેવાસીપરના ઘરમાં આગ લેનારાં આવી હતીઃ દુરથી ઉજાસને [illegible] જણાતાં બંબુ [illegible] બીરીઆ ઉપર [illegible] ગયેલા. પણ આગવાળો ૧૫ સુધી જવાની સડક ન હોવાથી ઘણીજ મોડું કરવું હતું.

— —

નાતાલમાં દોરને લાગુ પડતો રોગ ઓરેંજ રીવર કોલોનીમાં દાખલ થતો અટકાવવા માટે સરહદ ઉપર રહે એવી ગોઠવણ કરવાનો ઇરાદો ઓરેંજ રીવર કોલોનીની પારલામેંટમાં પસાર થયો છે.

— —

ગ્રેટાઉનમાં 'સેચન ઓફસ વેટલ એસ્ટેટ' વાળાના એચ. એમ. ગોર્ડીંગ નામના મેનેજરપર ખાતરી કુમલો કરીને કેટલાક હીંદીઓ નાસી ગયા હતા. પાછળથી ૨૫ મજુરોને પાલીસે પકડ્યા હતા. તેમનો કેસ મુલતવી રહ્યો હતો.

— —

નાતાલમાં ઢોરોમાં ચાલતો ફુટ કાસ્ટ ફીવર નામનો રોગ દેપમાં જતાં અટકા વવાના ઉપાય માટે સરહદ ઉપર બંદોબસ્ત કરવા કેપ સરકારના પ્રતિનીધિએ અમલદારકુલ માં આવી તપાસ કરી હતી, અને એ સંબંધમાં ગોરાઓની મુલાકાત લીધી હતી.

— —

જોહાન્સબરગના 'સ્ટાર' પત્રના અધિ પતિ થોડા વખતની રજા ઉપર વિલાયત ગયા છે.

— —

તા. ૨૫મીએ તહેવાર હોવાથી ડરબનમાં મનીઓરડર, પોસ્ટલ ઓર્ડર, તથા સેવીંગ બેંકને લગતું કામ સાંજ સુધી રહેશે. પોસ્ટ અને તાર ઓફીસો સવારે ૯ થી ૧૦ સુધી, તથા સાંજરે ૫ થી ૬ સુધી ખુલ્લી રહેશે.

— —

૩૨ હીંદી તથા બે ગોરાને પોલટેકસ નહિ આપવા માટે તા. ૨૦ મીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ખડા કરવા માં આવ્યા હતા. બધાએ પોલટેકસ ભરવાની શક્તિ ન હોવાનું જણાવ્યું, બધાને રૂા. ૧૦।- ના દંડની અથવા ૭ દિવસની કેદની માજીસ્ટ્રેટે સજા કરી હતી.

— —

પોર્ટ ઇલીઝાબેથ અને જોહાન્સબરગ વચ્ચે રોજ એક ટ્રેન જાય છે. તેને બદલે હવેથી અઠવાડીઆંની ચાર વખત જાય એવો ફેરફાર થવાનો છે.

— — —

ડરબન ચીફ માજીસ્ટ્રેટ બાપાઓ નોટીસ થી વિનંતી કરે છે કે જેમને ત્યાં કાફર નોકરો હોય તેમણે તેમને તા.૩૧ મે પહેલાં પોલ ટેકસ ભરી દેવા માટે કહેવું. કારણ કે જે કાફરોએ તે તારીખ સુધીમાં [illegible] નહીં ભરેલો હોય તેમનો ૧૨ [illegible] આવશે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ બાંજા ૧ બસ્તાની	૨૩ ૦ થી	૨૪	૦
ભીગડીના ,,	૨૯ ૬ ,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬ ,,	૨૨	૦
એફ. ડી. આર. ,,	૨૦ ૬ ,,	૨૧	૬
ચીની સક્કર ,,			
ઘુંઘરા ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ			
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૦ ,,	૨૩	૬
મસુરની ,,	૨૩ ૦ ,,	૨૪	૦
મગની ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬	૬
અડદની ,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના ,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩	૦
,, દાળ ,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮	૬
વટાણા ,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮	૬
મઠાઇ ,,	૬ ૦ ,,	૬	૬
બીનીસ	૧૬ ૦ ,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬ ,,	૩	૯
એરંડીનું ,,			
ઘીઉં ,,	૩ ૬ ,,	૩	૧૦
નાળીએરનું ,,	૫ ૦ ,,	૫	૬
આંબા સફેદ નાતાલની			
પીળી	૧૬ ૦ ,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ	૯ ૦ ,,	૧૦	૦
આટો	૧૨ ૦ ,,	૧૨	૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ	૮॥ ,,		૯
મરચાં	૦ ૦ ,,	૦	૫
શ્રી પેટી ૪ ટીનના પૈ			
પોરબંદર ,,			
પારાદીન એરોહેડ	૬ ૬ ,,	૭	૬
,, વાઇટ રોસ	૮ ૩ ,,	૮	૫
,, ,, ગાલન	૧૧ ૬ ,,	૧૨	૬
નાળીયેર	૧૩ ૬ ,,	૧૪	૦
કલી			
ડાયમંડ સોપ			
સાબુ રોલ્ક સ્ટોન	૧૬ ૦ ,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ,,	૪૫	૦
નેફ્થર ટી	૧ ૮ ,,	૧	૯
માચીસ ગાલન	૨ ૧૧ ,,	૩	૦
સોપારી સેવરપની	૦ ૧૧ ,,	૧	૦
નીગ્રો પોઇટ સીગારેટ			
દુધ નેસલનું	૨૦ ૬ ,,	૨૧	૦
નીગ્રો (સીનરપુરુષ)			
બ્રશના ચોડની			

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussucks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN.
MERCHANT.
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 93.

VANMALI KOYA
General Dealer.
P.O Box 264, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "CAMEEN." Durban.

M. B. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. KOMATIPOORT, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1355
69 President St., Johannesburg

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgoni Road.
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
AND
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 142, Johannesburg.

[illegible]
[illegible]

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
58, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૫૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,
GENERAL DEALER & IMPORTER.
Tel.Add., "DAWOOD."
P.O.Box 150. MIDDELBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
TO H.M. THE KING.
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની બાલ સીગલુંછણી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ.,
જોહાન્સબર્ગ, ફેરીસ્ટન અને રોઈન
ઝીટના ખુણાપર. લીસ્ટ શીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સારા માલ,
બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઈને ખાતરી કરો.

PATEL
"Indian Opinion" Office.
— BOOKS AVAILABLE AT CAMPS —
Box 126 Phoenix, Natal.

Sulliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 162.
Market Square.
KRUGERSDORP.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbesdur."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, પુનાના બીડ બીડ વા
ઝનીઆ કેસ વગેરે બનવી ત્યારૂ નીચેને
સરનામે મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Croon Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL,
109 West (Old Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches: Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 13.

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Rissik and Jeppe Kerridge Streets.
Subway from Park Station.
P.O. Box 1[illegible] Tel. Add. "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 1, HEIDELBERG.

M. P. FANCY.

MERCHANT & DISPENSER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

કેમિસ્ટ ને ડ્રગિસ્ટ અને ૨.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

દેવકરણ મંગળજી બોબર્ટ કમીશન એજન્ટ.

DAWAD MAHOMED & Co.,

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજન્ટ.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.

124 & 126 FIELD STREET

P.O. Box 97 Tel Address "MIANKHAN," Durban Telephone No. 865

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants.

P.O. Box 3604, Tel. add. "Camay"

Telephone No. 1601

JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

100 Queen Street, Durban.

V. Samy,

FRUIT MERCHANT

Corner Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,

GENERAL DEALER

BROAD WAY,

Broad Way, KIMBERLEY.

ફ્રુટના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દરે.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, May 30th, 1908. No 22

Tele: Addr: JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No., 937

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dhall, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Smoke Fish, various kinds of Spices, Native Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

[illegible]

TO LET—HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

[illegible]

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

[illegible]

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa Ltd.

OFFICE [illegible] Market Buildings, Market Square

Sulliman Ismail Mia & Co.,

[illegible]

Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer.

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેસેના રસાના રોગ.

[illegible]

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

Merchants and
Direct Importers,

કોર. પોર્ક. સુલેમાન મીયાં,

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

Boschbuck, Dist. Rustenburg

[illegible]

ઈ. બુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, ATTORNEY AT LAW
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Boolees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a reduction of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register telegraphic addresses and codes for the use of their clients, and have published several editions of their Private Telegraph and Mercantile Codes, which are the most complete of the kind in existence, and may be obtained by their clients only.

All cablegrams sent on Reuter's Code are delivered to the Post Office for prompt despatch.

Further particulars can be obtained from

CAPETOWN.

Reuter's Agency, Exton Buildings, 52 Hoff Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers ... 7/6 to 30/-
" Jackets ... 7/6 to 30/-
" Suits ... 25/- to 60/-

Note the Address:

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

102 Queen Street, Durban. P.O. BOX 88,

ઈ. એમ. ગુલ,
ઈમ્પોર્ટર્સ અને કમિશન એજન્ટ્સ, પોર્ટુગલ
ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટવર્ડ કો.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

TELE ADD.: "NANJEDULABH"

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

TEL. ADD "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

I. A. CAJEE & Co.,

GENERAL DEALERS & IMPORTERS.

P.O. Box 117 TELE ADD "CAJEE"

Cor. Church St. MIDDELBURG.

ડી. આરજી અને સન્સ

ટ્રાંસ્વે મેન્શન અને બોઅર પ્રોવિન્સ, ઓરેન્જ

સસ્તામાં સસ્તો. પટા ઉપરથી એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧:

તારનું સરનામું. 'શીપમેન્ટસ'

એકટસ આરકેડ, ડરબન.

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

દરેક દેશના અને ચીનાઇ તથા બજારોના દરેક માલની ખરીદ. (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

એકટસ [illegible], જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

120 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Trade with England.

Also Importer of Cape Smoke.

મહમદ મીઆ જમાલ ગુલ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

બેઇ સ્ટીમર **લાફડાના** ડેકવાળી આવતા માસમાં અહિંથી ડેલાગોઆબેથ તથા બીજા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વર્ગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે ઉપરાંત અલાયદી ટ્રીઝના છે, અને સ્ટોરીસવેા ખીજા કામદારો વગેરે નવા સ્વભાવના, પ્રમાણસર ખાવાનું ગાળાનું છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ પાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહીં એ ખાત્રી રાખશો.

અહિંનાર આજે કેટલાક મુદતથી આપણા દેશી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં તકલીફ ખમતા ઘણી દેરાન થઇ પડતા હતા, તે હવે ખુશીનો સુકર છે કે અરબી અરબ મુસાફરી તો દુરબીનો દુરબ પડી ગઇ અને મુસકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાય છે. માટે આ કેટલ મુદતની મુસાફરીનો બરોબ લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચીયા તેજ ટીપસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની ખબ્રુ માટે અતરે જાણમાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પુરતા પેસેંજરો થવાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અમકૃત્સરી ખીર અમકૃત્સરી દરબનમાં ફોલ્લો ખોર મદ્રાસ ટો કે કલકત્તા થવા ટોરી.

અમલાટ્સી	ટન ૨૨૦૦	તા.	૧૮ જુન.
અમદત્સેરી	ટન ૩૧૦૦	તા.	૨૪ જુન.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

શ્રી. કુબરાદિમ કસમાહમની કુ.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
Beer Street, Durban
King & Sons,
West St. Durban.

Telegraphic Address: Kanjeeran.
P. O. Box 125.

વેપારીનો અદ્દગાર.

[illegible]

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Pema Jeram,
Box 651, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shubhoodeen Dowty,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Schoeps,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.

D. A. Parekh,
Fruit supplier to South Africa

BOKSBURG

H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 9, Location

Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Aduin.

CAPETOWN

A. Cader
176 Long Street
Chhaganlal Bhawanidas (Hoewala
Kenderia, 21 Roger Street,
J. M. H. Osop,
129 Castle Street.
C. P. Lachoram,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pahlanpal Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassim,
Bombay House,
Ismail Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15.

DELAGOA BAY

M. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 268.
Harjee Mooljee & Co,
Box 280.
Mayet & Co.,
Box 279.
Moolla Jeewa & Co.,
Box 82.

Delagoa Bay

Nanjee Dhanjee & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Bawji,
Box 320
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 199.
Vrajlal & Lalchand
Box 92

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. Adoobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 329 Pine Street.
Bhoora Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cassoojee & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 38, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane,
Devjee Manoojee Tinod,
Box 211, 110 Grey Street.
East Indian Tobacco Co.,
Box 88, 102 Queen Street
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodien,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road,
Ismail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosenal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jadhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Muskerjee Brothers, Tailors,
189 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 534, Grey Street
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Mianbhai & Co.,
Box 97, 125 Field Street
[illegible]
St. Grey Street.
O. Bay Ka[illegible] Box 619.

Durban.

Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
306 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhan,
Fruit & Produce Merchant,
86 Queen St Box 626,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street
E. Solomon Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

KLANDS LAAGTE

(viâ Ladysmith.)
Mandrajsing.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hoffejee,
Box 13.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee [illegible]t.
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodien,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Bruyelos,
Pietersberg, Box 24; Nigel, Box 43.
V. Ramgoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayob & Co.,
Box 5842,
Amod Mooljee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3501, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadanjee,
Direct Importer & Wholesale
Merchant,
22nd St. Malay Location, Box [illegible]
Dayaram Phoolchand & Co.,
[illegible] Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Desai,
Box 2[illegible] Corner Abercorn St.

B. P. Ebrahim & Co.,
Box 1420.

M. P. Fancy,
Box 6031.

Goolam Mohamed,
Box [illegible]

Gopal Bhavan,
Mantroos Mahor,
3 Market St. (West) P.O. Box 5028

Gulab Prag,
Box 5029.

S. Hyman,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Kaka,
Stand [illegible], Burgers' Road,
P.O. Box 1340.

N. Kazilos & Co.,
Tailors and Outfitters,
[illegible] Market Street

M. A. Kazilos & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320. Market Street.

V. G. Manaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
P.O. Box 4400.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

D. K. Patra,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box [illegible], President St.

A. A. Rajpaul,
Stand 511, 21st Street
Box 3010. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Lakhoba,
Tailor and Outfitter,
27 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian).
Box [illegible], Nova Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branches: Corner Park Road &
Rosebloom, Park Town, Johannesburg.
P.O. Box [illegible].

Suleman Ismail Mia & Co.,
Box 5505.

J. E. Tavadi,
221 Market Street.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg

Dhoob Sloosh,
Box [illegible].

Dookie Prag,
Box [illegible].

Lal & Sahoo,
Box 6 & 81

Indian Washermen

Govind Deokoli,
Box [illegible].

George Mowat,
Box [illegible].

Lukman Mahan,
Box 5999.

Morar Bhoma,
Box 5999.

Parbhu Hira,
Box 5999.

Pema Jivan,
Box 951.

Ratanji Kalian,
Box 5999.

Sahipatshaw,
Box 5999.

D. Singh,
Box [illegible].

Vandayar Govan,
Box [illegible].

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box [illegible].

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Stanehan Street.

Amato Manoto,
1 Bread Way

S. Appathurey Chetty,
2 Ore Street

Ebrahim Asmal,
Dennis Street, Malay Camp,

Mahomed Ally,
29 Stanehan Street.

S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.

Rahim Jiva,
Brett Street, Malay Camp,

V. Saan, Fruit Merchant.

Shamroodeen Eerday.
[illegible]

[illegible]

A. E. [illegible],
Box [illegible]

Ebrahim Essack Bros. & Co.,
[illegible] Street, Box 81.

Hajee [illegible],
De Beer [illegible] Street 16,
Box [illegible]

Ismail [illegible],
Box [illegible]

Kadir [illegible],
Box [illegible]

Soobra [illegible] Amod & Co.,
[illegible] Market Square.

[illegible]
Box [illegible]

[illegible]

Indian Cooks, Waiters,
Head Cook

WATERVAL

Cassim [illegible],
Box [illegible]

Goolam Mia,
Box [illegible]

Kafoo Bapoo,
1 Bed 10.
Willing,
1 Market Square

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Sharda,
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
Box 117, Church Street.

Dawood Ismail,
Box 170.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 0.

A. M. Bayat, Box 24,

A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 179.

Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

Mehta & Khandheria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box [illegible]

S. D. Pandit,
Market [illegible]

Abdoo Hoosen [illegible]

M. E. Nundalal,
Box 55.

PRETORIA

Ambarum Parbhoram,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 198
Two Branches: Standarton, Box 38

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 198.

Hajee Hasan,
Box 57, 338 Prinsloo Street.

Mahomed Aba,
Box 408, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Room Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 942.

G. P. Vyas, Agent,
Box [illegible].

Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Nanoo & Co.,
Box 1.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67. 10 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Venker,
General Dealer.

TONGAAT
A. A. Ganger,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Mechant.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Scobleu, Mineral Water Fact.
Wick Street

VOLKSRUST
E. A. Bhabha,
Box 66.
Essop Suleman,
Box 15.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali [illegible],
Box 15.

VRYBURG
Dada Ossman,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
[illegible]

Vryburg
Hajee Mina,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

A. A. RAHEMAN.
General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.
Box 3040. JOHANNESBURG.

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road.
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box [illegible], Johannesburg.

ભેટમાનરેમ
મેસર્સ—મુસ પેપર બંગલાનો શ્રી. ન પેરણ નાર આદીશામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનો ચોકસ સરનામાં ઈંગ્લેજમાં લખી મોકલનાર ને દીઠના ચાર શેલીંગોની ઝબી મદત મોકલવીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—ડરબન.
(ઇલાકા: મુખપ્રદ, પ્રાંત ગુજરાત.)

ભોપાલ બજવાલ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Cole Fielders, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 3025 JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
[illegible]
ઓર્ડરો મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
[illegible]
New Clare, Wemmerhill.
Box 5277, JOHANNESBURG.

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail,
9/- per dozen,
Trial orders solicited.
Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5995, JOHANNESBURG.
તાજી રેનુક ૬/- ડઝન.

P.O. Box [illegible], Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Galley Tobacco & Snuff Tins, Cane Holders, Water Cisterns, Sheet Trunks &c.
Factory, Stand 48, 16th St., Vrededorp

Indian African Line.

S. S. "BRAND"

Will sail on or about Thursday, 11th June, 1908,

BOMBAY DIRECT.

ઈ ડિ અ ન આ ફ્રિ ક ન લા ઈ ન.

સીધી મુંબઇ જનારી આગબોટ.

ઉપલી કંપનીની જાણીતી આગબોટ ધ્રેંડ અરેથી આશરે તા. ૧૧મી જુનને રોજ સીધી મુંબઇ જવા ઝાડ ઉપડશે. વચમાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. બહારની ઇંડિયન છે. પાસેંજરો માટે સરવે તરેહની સગવડ છે. દેશ જનારાઓને ખાસ ભુલામણ છે કે આવી રપ હિંસની કુંક મુદતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક ગુમાવશો નહિ. બીજા આગબોટના લાંબા બખાળા ઉપર ભુસવું નહી. આ કંપનીની બીજી આગબોટ ક્વેથી ૨૬ મારે મુંબઇ સીધી જનાર છે. ટ્રાંસવાલના પેસેંજરોને ખાસ ટ્રાંસવાલમાં ટીકીટ લેવાની ક્વે જરૂર પડતી નથી, તેથી ક્વે તે તકલીફ દુર થઇ છે.

પાસેંજરોએ પહેલા અત્રે ટીકીટના દરની ખાતરી કરી લેવી નહિ તો પાછળથી પસ્તાશો.

વધારે માહીતી માટે આવાડી બેન્ડ ઓફ મોનેઝર પાસેંજરની ઓફીસમાં જતરે અથવા પત્ર લખશો.

દાદા, ઉમરહુલાની કુંપની,
બેન્ડ ઓફ, મોનેઝર પાસેંજ, ડરબન.

Indian Opinion

767

VOL. VI. PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 30TH, 1908 No. 22

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— PAGE

Empire Day ... 229
Criticism of Lord Ampthill ... 229
The Cape Immigration Act ... 230

OTHER ARTICLES:

The Ramdin Case and Mr. Essop Mia ... 230-1
Playing Fast ...
"No End to the Trouble" ... 231
The Protector's Report ... 232
Press Comments on Natal Legislation ...

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 30TH, 1908.

Empire Day

Cables and telegrams from all parts of the world indicate rejoicings on a large scale throughout the Empire, in commemoration of the anniversary that has been marked out as the day which should be set aside for contemplation upon the wonders, virtues, and extent of that Empire. The 24th day of May was the birthday-anniversary of the late Queen-Empress, and every one of her subjects was not only in duty bound to rejoice at the completion of another year of life by a wise sovereign, but did so because of the bond of affection that linked him so closely to a sympathetic ruler.

To-day, however, the personal element has disappeared, and the rite of Empire-worship alone remains. What can that mean to British Indians, and other Asiatics who are British subjects, resident in the dependencies of the British Empire? Why should they be expected to rejoice at a fact which has no [illegible] for them, or, if it have any at all, connotes the intolerant and brutal conduct of their white [illegible] towards them? Are the British Indians, for instance, to offer [illegible] of praise over an [illegible] is avowedly [illegible] most elementary [illegible] by co-subjects, of [illegible] Indians in the [illegible] utter rapturous praises over [illegible] that their white [illegible] allegiance to the same throne, are given *carte blanche* to rob them of their means of livelihood [illegible] right of appeal and [illegible] emphatic [illegible] grateful protestations are asked for from the British Indians in Canada, who are thrown from hand to hand by the Dominion authorities like a cricket's plaything?

No, British Asiatics, resident in the Colonial portions of the British Empire, have very little to gloat over when they contemplate the wonderful Empire to which they belong, and from whose simplest privileges they are rigidly excluded by the white Imperialists engaged in flag-wagging, by and with the assent of His Majesty's Cabinet Ministers. Perhaps a day will dawn when Empire Day will be observed with smiles and genuine rejoicings by those colonially-resident British Asiatics, instead of with misgivings lest it should merely indicate a recrudescence of chauvinism that constantly threatens them with cruel attack. But that day is not yet, nevertheless, we hope, not far distant.

Criticism of Lord Ampthill

As a rule, the *Natal Mercury* is scrupulously fair in its criticism of public men and affairs, but, in our opinion, our contemporary did less than justice to Lord Ampthill in its comments on his statement in the House of Lords, last week. Much of the misunderstanding seems to be due to the reference, in Reuter's cablegram, which furnished the text for the *Mercury's* onslaught, to the [illegible]. A careful perusal of the [illegible] of Lord Ampthill's remarks, however, shows that he did not [illegible] of the Asiatic Bill, [illegible] was [illegible] Union Parliament. [illegible] of the Bill [illegible] to [illegible].

[illegible] that Lord Ampthill had every [illegible] whole tendency and [illegible] Natal [illegible] to [illegible] resident Asiatic [illegible] a degree of public [illegible] comfort as to be akin [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] may well [illegible] the [illegible] Indian [illegible] Those [illegible] Asiatic [illegible] Chamberlain [illegible] the right of [illegible] to the [illegible] Court to the control [illegible] Act [illegible] Act, it [illegible] may [illegible] granted [illegible] Chief [illegible] Officer [illegible] which [illegible] the [illegible] Act [illegible] value [illegible] those [illegible] [illegible]

[illegible] the date of its introduction. The necessity for an Act dealing with the subject may be admitted. But no such Act is bound to deal with questions closely and essentially affecting the liberty of the subject, and not [illegible] be more perverse than [illegible] with such questions by legislation instead of by statute. Colonel Crewe said [illegible] other day that until the Feinstein case there had been no difficulty in administering the Act. But it may well be that there have been many acute, ingenious Feinsteins who have never come before the [illegible] and whose cases have been settled [illegible] off-hand manner without the public knowing anything about them. This unnecessary case may not have [illegible] its value if it induces the Government to look into the matter and introduce legislation providing that the law shall only be applicable to cases in which action is necessary in the public interest and that it shall be carried out in accordance with rules definitely contemplated and accepted by Parliament.

There *have* been many "acute, ingenious Feinsteins," not only at the Cape but in Natal and the Transvaal, too. How could it well be otherwise when restrictive laws are passed not for the benefit of those who are within the Immigrants' Limits, but to harm those who are considerate enough to be without them?

The Hamidia Society and Mr. Essop Mia

[illegible] the Society, [illegible] Hamidia [illegible] on the 19th inst.

The [illegible] Mr. Essop Mia [illegible] May, by the [illegible] Society, [illegible] by the Indian community [illegible] Mr. Mia [illegible] Society [illegible] Mr. Mia [illegible] Society [illegible] Mr. Mia [illegible] Society

[illegible] nual [illegible]

[illegible] circumstances, there is no course left open to me but the one I have now adopted. I am once more prepared, as I [illegible] on, to submit to the punishments involved in non-submission to the Asiatic Act. The compromise was never accepted by me or my fellow-workers to escape personal hardships but to show the reasonableness of our struggle. I propose to ask my brother-Asiatics to follow the same course that I have adopted.

You will, I have no doubt, perceive the gravity of the situation and comply with my request [illegible] fore Friday next. This [illegible] me, should [illegible] Spiral Knuckle [illegible] I am sure you will [illegible] right [illegible] and which [illegible] matter [illegible] any [illegible]

I am,
Yours [illegible]
M. K. GANDHI.

26th May, 1908

M. Chamney Esq.,
Colonial Office. VRI
Pretoria.

Dear Sir,—Mr. Gandhi has informed me that it is the intention of the [illegible] to carry out the contract [illegible] the Asiatic communities. I [illegible] the contents of the letter [illegible] and [illegible] Act was [illegible] register [illegible] voluntarily. The only reason we accepted the compromise was in order to [illegible] about the repeal of the Asiatic Act and of that I [illegible] my fellow [illegible] because we were sure of the honesty of the community for which I have the honour to belong, and, therefore, also that voluntary registration would be gladly accepted by the people.

I have now to ask you to be kind enough to return my voluntary application form as also other documents in your possession; and, should the Government ever intend to carry out the compact [illegible] Generals Smuts, [illegible] night the 30th January last, [illegible] returning from General [illegible] 3rd February last, [illegible] assured by [illegible] authorities of [illegible] the Asiatic Communities [illegible] Chairman [illegible] Society [illegible]

myself entirely with the contents thereof. Should the Government at any time wish to carry out both to the letter and in the spirit the compact with the Asiatic communities, I will be pleased to return the documents. Till then I propose to keep them myself.

I am,
Yours faithfully,
ISLAM A. K. BAWAZEER,
Chairman, Hamidia Islamic Society.

26th May, 1908.

M. Chamney Esq.,
Colonial Office. VRI
Pretoria.

Dear Sir,—I understand from Mr. Gandhi that it is the intention of the Government not to carry out the contract come to with the Asiatic communities. I am fully aware of the contents of the letter [illegible] and [illegible] Act was [illegible] register [illegible] voluntarily. The only reason we accepted the compromise was in order to insist about the repeal of the Asiatic Act and of that I [illegible] my fellow [illegible] because we were sure of the honesty of the community for which I have the honour to belong, and, therefore, also that voluntary registration would be gladly accepted by the people.

I have now to ask you to be kind enough to return my voluntary application form as also other documents in your possession; and, should the Government ever intend to carry out the compact come to with the Asiatic communities through General Smuts, I shall be pleased to return the documents. I have read Mr. Gandhi's letter addressed to you, and I associate myself entirely with the sentiments expressed therein.

I am,
Yours faithfully
C. K. T. NAIDOO.

"No End to the Trouble"

The *Yorkshire Daily Post* writes as follows on the Indian question in South Africa:—

It looks as if there were to be no end to the trouble with the British Indians in South Africa. The Boer Government are giving offence again to the new Asiatic Law that is being passed by the Transvaal Parliament, and will arrive shortly at the Colonial Office seeking the Royal Assent, there is a provision which affects disastrously the opulent Indians in business in the Transvaal. It proposes to prohibit Asiatics from trading in any of the gold towns, that is to say, in Johannesburg, Krugersdorp, and the newer towns that have grown up in the vicinity of gold mines. [illegible] South Africa, of Natives, [illegible] also on the war-path against [illegible] Indians. The Government [illegible]

A LECTURE.—The Secretary of the Mandebai Sanatan Hindu Dharma Sabha informs us that on Sunday next, at 2.30, Pundit Satandra Coomer Banerjee will deliver a lecture at 561 Room Street, on "Swadeshi [illegible] and [illegible]

The Protector's Report

For the Year 1907

(Concluded)

The following is the continuation of the Protector of Indian Immigrants' Report for the year 1907:

In view, therefore, of the large proportion of unsatisfactory servants being introduced, I recommended the Board to attack the trouble at its source; and in October Government concurring, Mr. A. R. Dunning (Deputy Protector) accordingly went to India, to indicate to the Agents the quality and kind of Indians who are suitable and unsuitable for work in Natal, and I hope that we shall have a much better stamp introduced in future.

It would be better for all parties concerned, and save much expense, if the inducements to re-indenture were increased. The Board have made a move in this direction by reducing the instalments for each subsequent re-indenture by £1 per annum until a minimum of £6 is reached. Even with increments proportionate to length of service, the minimum rate now being £20 and £15 per annum, with rations, fuel, medicine and hospitalage.

There has been a distinct increase, about 10 per centum, in the number of Indians who have returned to India, and about 8 per centum re-indentured during the year. Naturally the numbers liable for licences have correspondingly decreased.

It will thus be seen that the licence question, so far as the Indian men are concerned, is being brought within reasonable proportions. Although there is an improvement as regards licences due by the women (decrease [illegible] the Protector's ability to exempt payment of [illegible] and it may be remembered, I [illegible] that at least [illegible] and never [illegible] to pay.

The following figures show how the Indians who [illegible] employment during the year were employed:

Coal Companies	[illegible]
Tea and Sugar Estates	[illegible]
Public Bodies	[illegible]
Up-Country Farms	[illegible]
Others	[illegible]
	[illegible]
In April 1907 —	
Men	[illegible]
Women	[illegible]
Children	[illegible]

[illegible] for October [illegible] the Railway [illegible] there [illegible] year [illegible] with [illegible] The [illegible] [illegible] [illegible]

... the membership of the Board increased by the addition of two nominated members, and, so continued until 1894, when the Protector, by Law, was removed from the Board. In the following year, however, the constitution of the Board was altered to a body elected by the employers of Indentured Indians only.

There are now seven members elected by employers of Indentured Indians, with the Protector of Indian Immigrants and one other member nominated by Government.

The overwhelming majority of a Board so constituted naturally views matters from the standpoint of the employer, and the ... Board is a very ... as ... Indian ... which ... Board should not in any way have any power to deal with, or in any way influence, the treatment of the Indentured Indians in the Colony.

SOCIAL STATUS

... Note, that although the Indian Immigrant population is increasing, there were fewer adult Indians at the close of the year than three years ago, the difficulty of paying the annual licence of £3 and the Poll Tax of £1 being the chief reasons for this ... When a man is ... additional licence ... pay for licences and rent ... per annum, usually in ... a bad season, therefore, it is ... impossible for him to make ... steady living ...

... Indians to India through the Post Office during the year, the amount last being £87,305 3s. 11d., showing a decrease.

Remittances through my Department for the same period totalled £1,396 6s. 3d. against £1,396 6s. 3d. last year, showing a marked increase.

The Indians who make use of my office for this purpose are all Indian Immigrants; but those who avail themselves of the other channel would appear to be mostly of the class called "passengers." As a matter of fact, it is not possible to say with even approximate accuracy how much has been remitted by one class or the other.

INFORMATION REQUIRED BY THE GOVERNMENT OF INDIA WITH REFERENCE TO INDENTURED INDIAN IMMIGRANTS IN NATAL.

... Immigrants' to Natal, before leaving India, engage for five years at the following rates of wages:

Male adults, ... per month, and after ... per month ...

			11	16	13	2

The Indian population for the year 1907 was 102,857, and the death rate 23·25.

Assault by Indians 41 ... ...
Other charges against Indians (not necessarily made by employers) without passes 1,241 ... ...
Leaving Estate ... ...
Desertion ... ...

Complaints by Immigrants against Employers, and their nature:—

No. of complaints	Nature of complaints	Convictions	Withdrawn	Dismissed	Charges preferred
44	Assault by employers	12	2	30	
11	Assault by managers	1	...	9	
5	Assault by overseers	3	...	1	
10	Assault by Indians	1	...	7	
4	Neglect to provide sufficient food and to specify time of delivery	1	...	1	

Press Comments on the Natal Legislation

"South African News"

It is with sincere pleasure that we publish to-day the announcement that the Natal Government has at last decided to deal drastically and effectively with the question of indentured Indian labour. ... After the present year no fresh trading licences are to be issued to Indians, and ten years hence all licences held by Indians are to be withdrawn, existing holders being compensated. We are not prepared to ... these last two measures as they stand, according to the necessarily ... we have seen. We have ... was understood that Indian ... would be ... and employers of the ... community. What is needed is ... to prevent the ... to the welfare of South ... and we hope ... that ... will ... elsewhere in South Africa. ...

... We withhold further criticism and comment until we have fuller ... but we at once tender our congratulations to the Government of Natal on having the courage to deal with this difficult problem and express our sincere hope that it will be handled with fairness to all concerned, in a spirit of moderation and at the same time with the determination which the magnitude of the ... at stake demands.

"Eastern Province Herald"

Natal is apparently making up its mind on a drastic policy in the treatment of ... The ... of the Asiatics from South Africa will not be accomplished ... No more easily indeed than in other parts of the world. The Asiatic has been slow to ... the ... of Western civilisation and all it means, but having caught the spirit the Asiatic will not be ... from the ... even by the ... of ...

The Imperial Problem

[From our London Correspondent]

[illegible] pretty [illegible] and affords one more [illegible] Mr. Ameer Ali has [illegible] Western hypocrisy. The following scathing pronouncement should do much to dispel the miasma created by the pandetous neo-nationalists of Mr. Jebb. "A few years ago, 'Spread Christianity' was used for more [illegible] of friendly [illegible] [illegible] now—it sanctifies crusades against the liberty of weaker States. Not only has the Empire of Great Britain an imperial policy, which has enabled it to appropriate vast territories in every part of the globe, but the mighty Republics of the United States of America and [illegible] similar policies of an equally [illegible] character. One would have thought that [illegible] Republicanism," but here [illegible] play some of those [illegible] which make modern civilization with its [illegible] hypocrisy, such an interesting study."

No doubt, a very interesting study, from the special point of view of the student of hypocrisy and humbug in all or any of its manifold disguises. But it is difficult to imagine any more pitiful fraud than that which masquerades under the guise of national idealism, which, affecting to offer equality and freedom of opportunity to all deserving persons subject to the national rule, in effect prohibits that free and equal display of talent, [illegible] and originality that are, theoretically [illegible] as being so highly [illegible]

[illegible] was as much entitled to [illegible] as the Roman-born. [illegible] Empire of Great Britain [illegible] secure [illegible] treatment to its provincials in its own Colonies? Is it that the old order is giving place to the new? Or is it not rather that the true nature of Empire, whether it be [illegible] as British or as Roman, is being revealed to those who bear the yoke? There is much cant spoken of the radical difference between the British Empire of to-day and all previous and existing Empires. Ours is held to be of permanent and present benefit to the governed even more than to the governors, and many are the protestations of the onerous qualities of the "white man's burden." All other Empires had for their object the spoliation of the conquered. This smooth sugar-water is all very well to feed budding British Imperialists upon in the secluded classrooms of British scholastic institution at home [illegible] to gull and to enervate the [illegible] of the pabulum that [illegible] nourished him. His [illegible] is the same to the little coloured boy who also forms one of the subjects of the British Crown. And truly, the statement is a very miracle of hypocrisy. Whilst it is very true that relations of conqueror and conquered do not exist between the various white races of the Empire, [illegible] the Empire? Why should the cotton industry of India have been throttled for the sake of Manchester cotton spinners, if Britain did not have her hand on the throat of India? But for the dictum that might is right, such a condition of [illegible] would have been impossible. It is the same spirit of the conqueror that induced the Transvaal to enact recent anti-Asiatic legislation and the Imperial Government to assent to it. It is the same spirit of the conqueror that makes it possible for Natal even to look at the wholesale spoliation of the Indian traders in this Colony. It is the same spirit of conquest that prompted Lord Crewe, recently, to insult Lord Ampthill by reminding him that he was in danger, in his consuming anxiety for his Indian *protégés*, of forgetting the interests of other elements of the Imperial [illegible] It is the old cry of the Imperialist—the spoils of victory to the victors, to whom all one's administrative [illegible] be offered [illegible]

Mr. Ameer Ali points scornfully indeed at the presumption of the white man who arrogantly refuses to acknowledge the existence of any scheme of culture and civilisation in any way comparable with his own, a manifestation of race-pride that, perhaps more than anything else, will prove a disruptive influence within the Empire. Unfortunately, too, in the "Nation-states," as Mr. Jebb ponderously dignifies them, those who are called upon to deal with the more difficult and delicate aspects of the problem are often the least fitted to discuss them and the least capable of realising their importance. Eminently provincial, narrowly patriotic, necessarily selfish, they are unable to exercise that wide Imperial survey so essential to a proper regard for all interests concerned, seen in their true perspective. It is assumed that the destinies of eight hundred millions of Asiatics are, for all time, to be in the hands of a few paltry millions of short-sighted, egotistical whites, whose uxorphobia is developing in such rapid geometrical progression as to amount to an obsession, a racial disorder of profound import. There is no display whatever of diplomacy, self-restraint, reciprocity, consideration for the susceptibilities of these vast aggregations of non-whites. It is too seldom realised that fundamentally, human nature, [illegible] very much alike, under whatever coloured skin it may be found. Pride and revengeful feelings hide under a black skin or a brown, as well as under a white one. Economic, social, and domestic factors are as serious in their domination upon the [illegible] as with the [illegible] Western. One really is compelled to seriously [illegible] the question—Does the white man deliberately wish to settle the dispute by the dread arbitrament of war? For it would seem that he [illegible] everything possible to prevent the solution of the problem by any other means. Possibly he does not realise that this is the way things are tending. Possibly he is, in the mass, entirely ignorant or misinformed of the bitter anger with which all thoughtful India [illegible] at the memory of the multifold insult hurled at the Motherland by the "neo-nationalists" of the outer marches of the Empire that would be non-existent but for India, the very dome of that Empire. Possibly the awakening of China, and the trampling of armies on Western models in that vast country, have awakened no response in the minds of those same reckless "neo-nationalists." Possibly the outcome of the war between Japan and Russia has held out no warning to their unreceptive minds. Portents are of no avail to those who cannot read and understand them. Many of [illegible] have [illegible] the [illegible] and [illegible] of these pioneers of the new Imperial [illegible] unlike the [illegible]

[illegible] the tremendous and [illegible] sacrifice that must ensue, as [illegible] as night follows day. Probably they never will be, for if such a conflict [illegible] come about it is certain that the world forces operating within the eight hundred millions of Asia will absolutely annihilate [illegible] spirit of aggression animating the "neo nationalist" [illegible] a new era of [illegible] peace and [illegible] have been inaugurated, mainly because of the cold hearted [illegible] business of those whose theoretical religion taught them brotherly love, a precept which has never been accepted by them as applying to themselves, and certainly not to those subject to them.

[illegible]

Cape Immigration Laws

Domicile Established

Chaflliker v. Colonial Government

This was an application upon notice calling upon the Colonial Secretary to show cause why he should not be restrained from deporting or interfering with applicant.

Mr. Alexander was for applicant, Mr. Mahomed Ali Chaflliker; Mr. Howel Jones, K.C., was for respondents.

Applicant, it appeared, arrived in Table Bay by the *Adolf Woermann* on the 10th February, 1908, and was treated as a prohibited immigrant, unable to meet the requirements of sections 3 ("a" and "b") of Act 30, 1906. He was given a temporary permit to land on condition that he left on or before the 17th March, and reported himself to the Chief Immigration Officer in a week. On the 23rd April he was charged in the Magistrate's Court with a contravention of section 5 of Act 30, 1906. The charge alleged that on the 19th April he wrongfully and unlawfully entered the Colony. Applicant pleaded guilty and was convicted.

Applicant, who is an Indian, aged 25 years, said that he came to reside in the Colony in 1900, with the object of remaining here, and making the Colony his home. He married [illegible] business [illegible] and was [illegible] Africa [illegible] was [illegible] A [illegible] Cape Town [illegible] formerly [illegible] resided.

Mr. [illegible] [illegible] Chief [illegible] [illegible] [illegible]

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey.

London, May 1, 1908.

The Passing of Sir Henry Campbell-Bannerman

Since I last wrote my usual monthly letter to INDIAN OPINION there have been great changes in the political arena, and the resignation of the Premier simply preluded his passing into the Life Beyond. Not only did the veteran unbuckle his armour before the battle was well run:

Now cometh rest.

It has not been in Sir Henry's case, as, alas, is too frequent in life, that he passed from the field of strife ere his work was done, or while the world was waiting for the fruition of his plans. He was permitted to see the consummation of his devotion, yes, and his labours inspired. From the King on his throne to the working man who could not grudge his dinner-hour was a day but stood patiently in drenching rain to pay his silent tribute as the funeral procession passed from Westminster Abbey to Euston, the whole nation has shown its earnest sorrow for the late Premier. It was a [illegible]

[illegible] of Detention [illegible]

[illegible] was [illegible] with [illegible] into [illegible] as, shrewdness that was never edged with malice had received their fit reward."

The new Prime Minister, on the motion for the adjournment of the House, moved the adjournment of the House as a mark of respect to the memory of a statesman whose funeral [illegible] Westminster Abbey. He had just attended, and was in an emotional and tenderness with which few would have credited the [illegible] Mr. Asquith. It was evident that Mr. Asquith had so exerted himself to the [illegible] to maintain his self-control in the delivery of the first [illegible] to the individual and his words brought tears to the eyes of many a strong man seated on the green benches. The secret of "C.-B.'s" hold upon followers or opponents was his courage—Mr Lloyd George speaks of him as "absolutely the best man in politics I ever knew"—his sincerity, his honesty, his willingness, and his genial courtesy, never failing even when he was exposed to misrepresentation and contumely. And Mr Asquith, man of hard facts and figures, concluded his moving speech with a pathetic quotation which was not only apt but true [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

Anomalies of Civilisation

A Peril in India

By Justice Ameer Ali

We take the following extracts from an interesting article in *The Nineteenth Century and After* by Mr Justice Ameer Ali, C.I.E.

By far the most important ... of modern times in the domain ... practical politics is the future relation of the East and the West. Their ... has created a movement which was inevitable and in some instances desired; ... which is nevertheless regarded in militant sections of the Western world with the fear which overtakes all monopo... on the least ... of com... has subsisted ... might be welcomed as ... progress is labelled 'unrest' and ... maintains ... divers ... maintaining the present state ... impossible to tell. But it is somewhat incongruous to find the same sentiment which is honoured in one continent condemned in another; whilst expressions carried from the West to the East either lose their significance or connote different ideas. Thus what is 'patriotism' in Europe becomes 'fanaticism' in Africa and Asia; and the desire for progress and development 'restlessness' in Eastern lands.

It is not necessary to go far back ... Not only has Empire of Great Britain an imperial policy which has enabled it to ... vast territories i... the Indies, but the might... of the United States of ... ferocity ... the destruction ... brilliant chiefs ... to widely ... apart as the Mourish, the Aztec and the Peruvian and reduced to helotage ... said to ... set up more ... beneath ... skies ... under the ... brotherhood more peaceful ... than all the ... on earth ... has ... bible ... has taken ... place of ... religion has made room for what is called 'extra civilisation,' with ... a burden ... has allowed ... the Gospel, whilst trade has become ... more important than 'evangelisation.' Although the ... missionary ... his efforts to avoid martyrdom, is always at his back ironclads ... and big guns, the Bible is not forced upon unwilling people with the same fierce proselytising zeal as a few centuries ago. It is now trade which ... are compelled to admit whether ... will or not. They are no more converted, they are 'civilised.' Civilisation is brought to their doors with ... of drums and ... of arms, the chaps of trousers and top-hats, drink, disease, infant-murder and ... stitution. There was something ... definite and ... ling in the ... of religion; and though the adoption of a new faith did not ... make the converted equality ... rights with the converting ... priest is ... at least ... on ... pensation ... the next world. The new creed does ... hold out any such prospect. They think and they die, and there is an end of it. But the fat lands remain to reward the labours ... man. In the intensity ... in his ... mission ...

One would have thought that with the spread of civilisation and a higher conception of humanity and justice, European communities would evince ... toleration and accord a larger ... the rights of weaker ... The desire to seize ... favoured spots of God's ... habitable globe and prevent others from coming in can hardly be regarded as a commendable characteristic. If civilisation and humanity have any meaning, members of all civilised nationalities have *prima facie* a title to abide, if they can find room, wherever their pursuits of general use. Certainly all subjects of the same Sovereign might be presumed to possess an inherent right to move from one ... of the dominions to another without molestation or hindrance. But modern civilisation does not seem to acquiesce in the equitable treatment of all races with which it has contact, and from which it expects civilised treatment. It places the claims of special communities before those of humanity at large. If the contention be right that European settlers should be allowed to flourish and multiply in new possessions which did not belong to them, and where they have recently established themselves, without the ... of assimilation, might not the latter with greater emphasis plead that the presence of Europeans of lower grades has an unwholesome and demoralising effect on their moral system? The British Indian can easily point his finger to the difficult and complicated problem which civilisation has created in the midst of his people by the creation of a community ... should called by educated Europeans 'mean whites' and 'Eurasians.' Might not he ask with equal ... justice that undesirable aliens ... be prevented from entering his ... country?

... while ago a suggestion was ... put forward that Asiatics ... uld be rigidly and absolutely excluded from the Aborigines Continent, which should be specially reserved for Europeans and the black races. In the width of its scope the suggestion was startling; probably this very fact made it more or less innocuous. But the assertion that Europeans are the 'trustees' for the black races is somewhat humorous. It is one of the ... gospel it preaches to the world. The Asiatic cannot ordinarily be reduced to helotage; more or less he is ... same ... and of advance as the ... on, the same spirit ... takes him into new countries. Black races ... save in some special tracts, are in a primitive state; their labours can be exploited for ... pose with ... members of the higher or better-endowed nationalities. If they oppose ... ish ... we should ... ply ... ir ... trusted ship.

though 'civilisation' eschews the word 'slavery,' it requires that the conditions of slavery should be more or less perpetuated for its benefit. We have heard much of the 'white man's burden'—the burden of civilisation he is supposed to carry. But when we come to examine it we find it extremely light. The burden is only nominally on his shoulders. In reality the weight is transferred to those whose labours are exploited for his enrichment and comfort. The galley and the scourge have disappeared; the taskmaster still flourishes, and modern ingenuity has armed him with new implements of punishment.

[illegible] 'trustee' of the black races. He frankly tells the world that 'the native must be compelled to work for him and that when the use of the stick and whip no longer avails, recourse must be had to the imposition of taxes, which he must be forced to pay by his work if by no other means.'

Civilisation has driven the Red Indians into reservations where they are fast disappearing. It has decimated the fine races of Polynesia and Maoriland. One is sometimes shocked to hear the [illegible] one hope [illegible]

[illegible] the genius for striving [illegible] ment, might in India have [illegible] to an eclectic civilisation [illegible] witnessed after the settlement of the Arabs in Spain. There the [illegible] achieved by making racial [illegible] ment the goal. Such a consummation does not seem possible in India. Racial assimilation, owing to [illegible] disappearing [illegible]

[illegible] foreign rule proved how successful this process can be.

To think of impressing European civilisation on the country, and not to enter into the feelings of the inhabitants; of promoting their welfare without attempting to reach their hearts; to talk of Western culture and its requirements and not to understand the virtues or idiosyncrasies of those among whom it is sought to be introduced; to contemn Oriental ways and yet to perpetuate in public life the methods which are deprecated in Oriental Governments, is mere waste of energy.

A few students turned out from one or two institutions with a pat on the back, as the products of advanced education conducted on Western lines, are hardly the harbingers of that progress to which we all look forward with anxiety and hopefulness. The high priests of European culture would probably obtain better results if they were to encourage in the first place among their neophytes the cultivation of originality of thought, independence of character, manliness of spirit, and self-respect; and not [illegible] unism or intellectual imitativeness.

At no period in the world's history has there been so much talk about [illegible] but their shortcomings passed unnoticed. Nowadays the assumption of superiority naturally attracts criticism.

[illegible] difference in the standpoints of Europe and Asia, with regard to social conventions and duties of life, [illegible] it essential that in endeavouring to [illegible] Western civilisation among [illegible]

of European civilisation. The Austrian Government has made roads, pulled down the castles of the feudal lords and established hospitals, jails, and penitentiaries; hotels have sprung up in all directions and all the outward forms of civilisation [illegible] display in the 'occupied provinces.' With these ordinary adjuncts of progress have come also casinos and other places of a less desirable character. And in Bosnia particularly it is observed that the manhood of the country is fast dwindling from the effects of drink, which formerly was under the ban of religious law.

From the fall of the chivalrous Abd el Kader, the French have been engaged in introducing 'Western civilisation' in Algeria, and not long [illegible] they brought Tunis within the [illegible] of their operations. A nation [illegible] speculating its own [illegible] [illegible] ally high regard for [illegible] of other communities. In Algeria and Tunis the traditional [illegible] morality, that helps to [illegible] the backbone of the people, have either disappeared or made room for standards and modes of life borrowed from France. Arab Lotus figure in Algerian [illegible] and café-chantants, and give a Parisian tone to the manners and customs which have sprung up in the country under the influences of a civilisation which con- [illegible] [illegible] and anti- [illegible] [illegible] [illegible]

"The Lords and the Coolies"

"Natal Mercury's" Comments

In the course of a leading article on the House of Lords debate on the condition of Indians in Natal, the *Natal Mercury* says:

The subject was introduced by Lord Amphill, who knows a great deal about the Indian in India, and much less than he professes to know about the Indian in Natal. Lord Amphill has been Governor of Madras, and was for some time the "locum tenens" of Lord Curzon during the late Viceroy's absence. His experience in India has inoculated Lord Amphill with the notion that he has become charged with a responsibility for the Indian's welfare, both in his native land and in all parts of the Empire. During the Transvaal's Asiatic crisis, Lord Amphill did much to enlighten the House public upon the merits of the controversy, and made a worthy stand for the principles of British justice towards subject races. But, like many less eminent men imbued with good intentions, he is not immune from the danger of allowing his zeal to ride away with him in dealing with the Imperial problem of the Indian's status in the self-governing Colonies. That was clearly the case, when he contended that Natal would have been bankrupt but for the assistance of the coolie, and that the object of Natal's recently-announced legislation is to reduce the coolie to a state of slavery. It is a debatable question whether the coolie has been an economic benefit to Natal, and whether the Colony could not have got on as well without him, by making a more earnest effort to train the native kaffir to industrial habits. At any rate, the fact is that the swamping of the Colony with Europeans in mines and the Arab traders who have come in their wake, has swept a good many white Colonists into the Bankruptcy Court, or is threatening to deprive them and their children of the opportunities for making a decent livelihood.

The sympathetic spirit which Lord Crewe is manifesting towards Natal was again displayed in his wholesome advice to Lord Amphill, that, while showing devotion to the cause of the Indians, he should not forget the interests of other races. Our strong claim that British Colonists have upon members of the Imperial Parliament, whether Peers or Commoners, is that they do not bring charges without a complete knowledge of the conditions about which they intend to inform the Mother Country. The case as Lord Amphill alleges that the population of Natal is [illegible] the coolies to get into [illegible] slavery is [illegible] Viceroy [illegible] Indians, we [illegible] strictly to keep him here, while the main desire of Colonists is to get as many Indians as possible out of the country. Indeed, Lord Amphill contradicts himself by recognising this fact, and making it a cause of complaint that there are people in Natal who aim at driving out the Indian trader. The elimination of the Indian trader is certainly the object of one portion of the new legislation which our Government propose to submit to Parliament. We have expressed doubts as to the wisdom of certain parts of these legislative proposals, and we question whether the Parliament of the Colony will pass them in their present shape. We believe the Legislature will do nothing that would be confiscatory or unjust to those Indians who have acquired legal and natural rights in the Colony, and it will be quite right for Lord Amphill to give vigilance upon the Colony which he [illegible] the proposed enactments. Even then, Lord Amphill would do well to remember Viscount of Aquila's admonition, that the less the Imperial authorities interfere with the self-governing Colonies, the better for the Empire.

The Registration Act Again

Prompt Repudiation

Mr. M. Chamney, Registrar of Asiatics, writes as follows to the Chairman of the British Indian Association:—

Pretoria, 22nd May, 1908.

Sir,—I have the honour to inform you that several cases have recently occurred of Asiatics introducing into the Transvaal minors between the age of 8 and 16 years other than their *bona fide* sons. In this respect I would invite your attention to Section 8 of Subsection (2) of Act 2 of 1907 and would suggest that you warn your countrymen of the penalties they make themselves liable to by such action. If any further cases of this nature occur I shall be obliged to put the provisions of the Law in force against the offenders.

To the above, Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, replies:—

[illegible] 23rd May, 1908.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. E/2698/7 of the 22nd instant with reference to the introduction of minors. If you will be good enough to let me have the names of the persons who have introduced minors, my Association will make careful inquiry and assist the Government in the matter. But I respectfully [illegible] the British Indian community [illegible] concerned [illegible] Asiatic [illegible] provided by [illegible] Act is concerned, in view of the fact that the part of the compact between the Government and the British Indian community that was applicable to the latter has been fulfilled, the Act is considered a dead letter and the British Indian community will consider it a breach of the compromise if the Act is enforced. This does not mean that my Association wishes to encourage the entry of Asiatic minors who may have no right whatsoever to be in the country. All that my Association respectfully submits is that Act [illegible] of 1907 cannot operate on the British Indian community, but that a new Act of a general character should cover attempts of the nature described in your letter.

South African Indian Association

A Conference Suggested

The chairman of the above Association writes to the various Cape associations as follows:—

Since my communication to you dated the 30th ult. I have received a letter from the Indian Political Association at Kimberley suggesting that a conference be held as soon as practicable at Cape Town wherein delegates from all the Political [illegible] in Cape Colony should meet and discuss the various points indicated in my letter to you.

In view of the fact that Parliament meets next month, it is imperative that the Conference be held at as early a date as [illegible] practicable.

Will you kindly inform me at your earliest convenience whether your Association is prepared to send one or more delegates and the earliest possible date when they can attend?

MR. ESSOP MIA'S ASSAILANT. Maula Bagas, the Pathan, who assaulted Mr Essop Mia, as well as Shahji Saheb are remanded to the 4th June.

INDIAN SCHOOLS VISITED BY THE GOVERNOR. His Excellency the Governor of Natal (Sir Matthew Nathan) paid visits to the following Indian Schools recently. Higher Grade Indian School on the 30th March, Sanatorium Indian Orphanage on the 6th April, St. Anthony's Indian School on the 9th April. On all these occasions His Excellency showed great interest and kindly sent a donation of £5 to the Orphanage.

[illegible] greater number of [illegible] average European [illegible] Chinese, but probably the latter [illegible] to pick up the [illegible] Natal philosophy [illegible] Gazette.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે જે માલ રાખીએ છીએ તે બહોળા વપરાશમાં આવતો સ્ટેપલ ચીજ જાતનો છે. એટલે જેમ જેમ તમે અમારે ત્યાંથી ખરીદતા જશો તેમ તેમ તમારે બીઝનેસ વધારે ફેલાવા પામતું જશે.

DURBAN:
407 SMITH STREET,
P.O. BOX 383 Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG:
156 MARKET STREET
P.O. Box [illegible]

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

ભાગે જેલનો અનુભવ.

લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરઝબુરીલેન.	ડરબન.
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૪૭ ક્વીન સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ખપર્સ,	૧૮૨ બ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વી. ગ્રેમની.	૨૦૧ બ્રે સ્ટ્રીટ	,,
સન બૂક ડેપોકો વર્કસ,	૧૧૪ બ્રે સ્ટ્રીટ	,,
બાણુ તાલેવંતસીંગ,		જોહાન્સબર્ગ.
,, છ. સી. પટેલ,	બોક્સ. ૬૭	રૂસ્ટનબર્ગ.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૪૫૨૭	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. જીવા,	બોક્સ. ૧૮૫૭	પ્રીટોરીઆ
,, ઈંડિઅન ઓપીનીઅન મકેતા ખપર્સ,	બોક્સ. ૧૦૦	પાલ્કે બે.
,, મોકનદાસ ખપર્સ,	બોક્સ. ૫૬૧	પોર્ટ એલિઝાબેથ.
,, જી. ટી. ગોવિંદ,	બોક્સ. ૩૭૨	ઈંગ્લાંડ
,, બી. આર. નાયક,	બોક્સ ૫૯ સેલ્સબરી ઈસ્ટેટસ.	
,, જીવરાજ અને લાલચંદ,	બોક્સ. ૬૨	ડેલાગોઆબે
,, જી. એન. નાયડુ,	બોક્સ ૩૭૨	બ્લોમફોન્ટેન.
,, કે. કે. પટેલ,	બોક્સ. ૧૫૨	બ્લમફોન્ટેન.

ઘણા જલ્દમાં બહાર પડશે.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.
(બે કોપી) કિંમત ૧ શિલિંગ, ,,

ગ્રેઇ સત્યના—૧૯૦૭.

ઈંડિઅન ઓપીનીઅન ઓફીસ.

કિંમત ૬ પેન્સ, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

40 MARKET STREET,
[illegible] Johannesburg.

H. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

Stand No. 6. BOKSBURG LOCATION

[illegible]

ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

[illegible]

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Stand No. [illegible] Corner Main & 11th Streets.

[illegible]

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

[illegible] MARKET STREET,
[illegible] JOHANNESBURG.

સારાં અને સસ્તાં

બ્રણી, ફ્રેક્ચરમાં અને ફ્રીકણો ઉતારનાર તથા એનલાસ્ટ કરનાર ઢાલગાં ફીંડરબાનની આવેલ છે.

તેના સાથે નવના વાઈટર છે. એક વખત રૂડીએલાં આવો અને ખાત્રી કરો. બહાર ગયા પરગામ પણ જઈ તપીયા ગામ કરી દેવામાં આવે છે. બહાર ગામના પરાક ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ગોર્ધનદાસ હરજીવનદાસ ફોટોગ્રાફર.
૧૪ મી સ્ટ્રીટ, રૂમ નં. ૪૩૧, વીટવૉટર્સ,
જોહાન્સબર્ગ.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

[illegible] In our own Manufactory

મસ્ટર્ડ ઓઈલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 349,
[illegible] Union Street, Durban.

મ. મ. કાકલાઈ

[illegible]

[illegible]

ગાર્ડરેકટ ફોટોગ્રાફર અને [illegible]
ઈંડિઅન બધા ઈંગ્લીશ [illegible]
[illegible] ફોટોગ્રાફ ખાવની મળશે.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ – શનીવાર, તારીખ ૩૦ મી મે, ૧૯૦૮. અંક ૨૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

માસ્તો–તા. ૨૩મી મે થી, તા. ૫ જુન સુધી, સં. ૧૯૬૪ સને ૧૯૦૮.

હીંદુ–વૈશાખ વદ ૬ થી, જેઠ સુદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૪

મુસલમાનો–તા. ૨૪ રબીઉલઆખરથી ૫ જમાદીઉલઅવાલ સુધી. ૧૩૨૬ હીજ.

વાર.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત.
	ક. મી.	ક. મી.
સોમ	૫ ૩૦	૭ ૨૮
મંગળ	૫ ૩૦	૭ ૨૮
બુધ	૫ ૩૦	૭ ૨૮
ગુરૂ	૫ ૩૦	૭ ૨૮
શુક્ર	૫ ૩૦	૭ ૨૮
શની	૫ ૩૦	૭ ૨૮
રવી	૫ ૩૦	૭ ૨૮

અનુક્રમણિકા.

રોડેશીયાના હાલો ફ ૩૪૧
"ધી ફ્રી હીંદુસ્તાન" ... ...
નોદ્યાલ્લણરમ ખબરપત્ર... ... ... ૩૪૩
દક્ષીણ આફ્રીકાના હિંદુસ્તાનીઓ સંબંધી ... ૩૪૩
કેપટાઉનના સા. આ. ઍસોસીએશનની વાર્ષીક ૩૪૫
કેપ કોલોનીમાં રોડેશીયા.. ... .
કમીશનર ૩૪૬
!!! રમુજ ટચકા !!! ... ...
પોર્ટ ઈલીઝાબેથમાં મરણ્યદનું ઉપરાણું... ..
જિલાયતમાં અફ્યાસને લગતી માહીતી... ૩૪૭
હીંદી તરફદ ઉપર બળેડો ... .
નવું પુસ્તક ૩૪૮
ચાલુ વરતમાન ... ...
હીંદી બનાવોનાં રેટકાંક વિગ્રહ ૩૪૯
નાતાલની કારકની ચેતવણીઓ ... .
ફરતા તાર ૩૫૦
અનેરૂંદિય ૩૫૧
પ્રજાકીય ઉન્નતિ ૩૫૨
મી. ગાંધીના કારણ ૩૫૩
નાતાલમાં લડતની જરૂર ... .
૧૫મા હીંદીની વકીલેરા વિષે ચરચા... ૩૫૪
હડસ્તાનના બળદ ૩૫૫
રોડ ખબર બાબ... ... ... ૩૫૬

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૩૦મી મે, ૧૯૦૮.

VIII - 265

રોડેશીયાના હીંદી

રોડેશીયામા મી. સ્કુર ઇરમામલ તરફ તો જે કાગળ આમે મગે અઠવાડીએ આપ્યો હતો તેના ઉપર સંચનારે વિચાર વાનું છે. રોડેશીયામાં સરકાર ટરસ્વરુપાલ કરેલો કાયદો ચલવા માગે છે. એમ બને તો બહુજ લપ૫૨ વાત ગણાશે. ત્યાંના હીંદીઓએ લડત લેવી પડશે. જો લડત લેવા પડે તો બીજેથી મદદ ત્યાંના હીંદી ઓ માગે છે એ આવ્યથી છે. અને અમને ખાત્રી છે કે જો તેઓ સત્યાગ્રહ ની લડત લેશે તો તેઓને પણ બોતરફ થી મદદ મળી શકશે. અમને ઉમેદ છે કે એટલે સુધી તેઓને જવુ નહિ પડે.

પણ નવો કાયદો થાય કે ન થાય છતાં તેઓની ઉપર હરકતો પડે છે તે વિચારવા જેવી છે. ભણેલા હોય તેને પણ નોકરી ન હોય તો કબુલ કરતા નથી. કદાચ નોકરી બતાવે તો તો નોકરી બરોબર નથી એવાં બહાના કહાડે છે આમ કાયદો છે તેનો જે લાભ મળવા જોયો એવો તો લાભ પણ હીંદીને મળતો નથી ઉલટી સામે કાયદેસર લડત ચલાવવી પડે છે. તે લડત ચલાવે બાદમ રોડેશીયામાં કાળા સારા વકીલની મદદ તેઓએ લેવા પડશે.

વેપારના પરવાનાની પણ હરકતો પડતી જણાય છે. એટલું તો યાદ રાખવું પડશે કે ઘણા હીંદી કાફ કોલોનીમાં દાખલ તુરત દાખલ નહિ થઇ શકે. તેના કુટુંબ થી લાઇસેન્સો મળશે નહિ. ઉલટે હીંદી ઓ પણ કોલોનીમાં જઇ ગ્રહશે ને વેપાર પણ કરી શકશે. કેટલી મહેનથી આ બીના બનશે તેનો આધાર દાખલ જેઓ બહાર વસે છે તે હીંદીઓ ઉપર છે. હીંદીઓએ પ્રજાકુટુંબપણું બતાવવું જોઇએ નું છે. બહારના નિર્દોષ બનાવો બને પણ જોઇએ અને તોજ સ્વતંત્ર છે કહેવે કાંટો રાખી ત્યાં નાગરદાઝની ચાલ રાખવી ત્યાં ડ્રેજીટ કબુલવાની રાખવી જરૂરનું છે.

"ધી ફ્રી હીંદુસ્તાન".

"ધી ફ્રી (સ્વતંત્ર) હીંદુસ્તાન" એ નામનું એક નવું અંગ્રેજી પાક્ષમાં પાન કુદર બાત નીકળવા લાગ્યું છે. તેનો પહેલો અંક અમને મળ્યો છે. મી. લાજપતરાય હરીને પંજાબમાં અટકાવ તેના એડીટર (Editor, દોરવણી આપનાર, ડીરેક્ટર) છે. એડિટરોએ "ફ્રેન્ડ ઓફ ઇન્ડિઆ" એવું નામ ધારણ કરવું છે. તેના પહેલા આરટીકલનો સાર નીચે આપ્યો છે:–

આપણી જોખમમાં આવી પડેલી ઉન્નતિ

આજે આપણી ઉન્નતિ જોખમમાં આવી પડી છે. આપણી ઉપર હિંદીને કરારી નાખવાને બ્રિટીશ સરકાર એક એવો કાયદો ઘડવાની છે કે જેથી કરીને આપણને બાકીની બુરી દશામાં લડત કરવું પડે. આપણને આપણા દેશના કારભારમાં જરાએ હાથ નથી એટલુંજ નહિ, પણ આપણને કોઈ જાતનો અવાજ પણ નથી. બ્રિટીશ સરકારના કોલોની ઓમાં આપણને (હીંદીઓને) અંગ્રેજોનાં કુતરાં બીલાડાં બરાબર રાખવામાં આવે છે આપણા દેશમાં લાખો ગોરા બહુ સુખી છે, જ્યાં ગોરાઓ ને બીજા કોલોનીસ્ટો ત્યાં જઇ આપણી પ્રજાને ચુસે છે અને બધાનાં બીજા ભરે છે. આપણે આપણા વતનની અંદર પણ કોઈ ખરીદીઓ કે બીજા બેવા બ્રિટીશ સરકારે અટકે છે. અને આપણને

જાની વસ્તીને સારૂ કહેવા જેવું નથી એમ તો ખરૂં છે. આસ્ટ્રેલીઆ બ્રિટીશ કોલોની છે છતાં તેના દરવાજા આપણી સામે બંધ છે. બોઅર સરકારના વખત માં આપણી દશા હતી તે કરતાં હાલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણી દશા વધારે ખરાબ છે. કેનેડામાં હીંદીઓને અટકા વવાનાં પગલાં લેવાય છે.

હવે એવા વખત આવ્યો છે કે હીંદ ના આગેવાનોએ એકત્ર થવું. તેમણે અંદર અંદરના ઘરેડ, જુની વહેમ પ્રીય ઉન્નતિ માટે હાલે લાગવાનું છે. બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં દાખલ થતાં અમારા લોકોને સા માટે અટકાવવામાં આવે છે? આનું કારણ માત્ર એટલું જ છે કે આપણે આપણને ખુશામત ખરાબર સમજીએ છીએ; અને મરહની જેમ કેમ બડા થવું તે જાણતા નથી, તથા આપણા હકો માટે જબરદસ્તની પેઠે લડવાનું સમજતા નથી. હીંદમાં અમારા લોકોની ખૂબ પીડવા જેવી દશા કરવામાં આવે છે, છતાં અગાડી મહેનતવડે બ્રિટીશ કોલોનીમાં જઇ અગે મૂજરો કરીએ તેમાં અમને શાગાટે અટકાવવામાં આવે છે? કારણ કે આપણા જન્મો હલકા કુળ તે આપણે જાણતા નથી. એક પવિત્ર સિદ્ધાંત છે કે "બધાં માણસો પોતાના વતનની બાબતમાં જન્મથી એક સરખા અને સ્વતંત્ર છે, અને હમેશાં તેવાજ રહે છે. એટલે કે જે દરજ્જાપતો દાખલ કરવામાં આવે તો લોકોપયોગી હોવા જોઇએ". પ્રમાણીક રીતે રોકડ મેળવવા માટે બ્રિટીશ કોલોનીનાં દાખલ થવાની આપણ ને શા માટે ના પાડવામાં આવે! હીંદુ સ્તાની સરકારી નોકરીમાં અંગ્રેજને આવે

માય તો અમારા ભાઇઓને પડ્યા પડ્યા સડવા કરવા જેવો વખત આવે. ચીના ઓની સાથે હીંદુસ્તાનીઓને પણ કેનેડામાં આવતાં અટકાવવાની મુરબ્બાઇ જારેલી સુચના બ્રિટીશ ઓફીસે મી. બ્રડસે કરી હતી. યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર ત્યાંથી દેવાથી પોતાના મુલક માટે જેવો કાયદો કરે નહિ. છતાં જો કેનેડા હીંદી ઓને અટકાવે, તો યુનાઇટેડસ્ટેટસની સરકાર પણ કેનેડાને પગલે ચાલે એમાં શક નથી એમ થાય તો આપણા હીંદી જુવાન વિદ્યાર્થીઓ માટે અમેરિકા આવવાનું મુશ્કેલ થાય. વળી એવો કાયદો પસાર થવાથી પરિણામના ભેદુતોની પણ મરીણી હાલત થશે. માટે આપણે ચેમ્બરલેન સર ટારને જુસ્સાબંધ કહેવું જોઇએ કે જો અમને (હીંદીને) બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં નહિ આવવા દોગો તો હીંદુસ્તાનની અંદર દાખલ થતાં બ્રિટીશ લોકોને અમે ઘણેલા મોટા અટકાવશું. બ્રિટીશ કોલ ોનીઓમાં અમારી જે દશા થાય છે તેવી અમારે હીંદમાં કલેજાં ચીરાય ના છે. આમ ને આમ રહેવા માટે મર પણ મળી શકતાં નથી. અદીના લોકો (ગોરા) કહે છે કે "અમે ચીના, જાપાનીઝ, તથા કાળી લોકને ઘર ભાડે આપવું પણ હીંદના વતનીને નહિ આપીએ!" કેનેડાના ઇમીગ્રેશનના વડા જેવા અમલદારો કહે છે કે "અમારે હીંદીઓ (હીંદના વત નીઓ) નું અહીં કામ નથી."

ઉપરના મંડિતામાં આજે ૫૦૦ જેટલા હીંદી આવેલા. તેમણે બ્રિટીશ વાવટા તળે ગુલામના તરીકે નોકરી કરેલી અને પોતાનાં ઘરબાર વેચીને તેમણે કેનેડા આવવાની ટીકીટો ખરીદેલી. છતાં તેમ ને કેનેડાના કીનારાપર પગ મુકવા દેવામાં આવ્યા નહિ. આ પ્રસંગે ૫૦૦ હીંદી

ખબરપત્ર

—:x:—

જોહાન્સ્બર્ગ

VIII - 266

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

સત્યાગ્રહનો લડત

શરૂઆત

ગએ અઠવાડીએ હું લખી ગયો કે રંધીને જનરલ સ્મટસ દગો કરે. હવે દગો તો સાબીત થયો છે. ખુની કાયદો રદ કરવાને નથી માગતા એમ એક્સ જણાવ્યું છે. હજુ તે બબર સરકારે બહાર નથી પાડયા. હીંદી કોમમાં બબર ફેલાઇ ચુકી છે, અને સૌ જેલમાં આવી ગયા છે. લડતની શરૂઆત બહુ સરસ રીતે થએલી જણાય છે. અને હવે ગરજી યાત કરજીયાત થયેની પુરી માહેતી આપણને સહેલથી મળી રહેશે. મી. પ્રસપર્મીંધાએ નીચે પ્રમાણે સરકારની ઉપર કાગળ લખ્યો છે :—

મી. ઇસપર્મીયાંનો સરકારપર કાગળ

"મી. ગાંધીએ મને બબર આપ્યા છે કે સરકારનો ઇરાદો મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન ને એશીઆટીક કાયદાની નીચે લાવવાનો છે. જે વખતે આપની સાથે મુલાકાત કર્યા બાદ મી. ગાંધીએ સમાધાનીની સઘ જુની આપી ત્યારે તેણે વ્યુદીજ બબર આપી હતી. તેમણે પુરી રીતે જંગી મેળાવડાઓમાં કહેલું કે જો હીંદી કોમ મરજીયાત રજીસ્ટર લેશે તો ખુની કાયદો રદ થશે. હવે મી. ગાંધી જે બબર આપે છે તેથી કોમને ઉલટગીરી તથા નારાજગી થાય છે. આપની આગે જ કાગળ લખીને મી. ગાંધીને આલેસ છે તે મી. ગાંધીની વાત સાબીત કરે છે. આ વખતે જ્યારે સરકારનું બંધારણ પોતાની બાજુ ઉપર જોખમ સહન કરીને હીંદી કોમે સરકારને ગયા વર્ષ માં અત્યંત મદદ કરી છે. તેથી મારી એસોસીએશનને ઓછામાં ઓછો એટલો હક હતો કે સરકાર પોતાના વચને પુરી રીતે પાળશે. પણ મી. ગાંધીના કહેવા પ્રમાણે તો તમારો ઇરાદો એશીઆટીક ઓફીસને કાયમ કરવાનોજ

[illegible] ખાતરીપૂર્વક અભિપ્રાય બાંધી [illegible] કે દસ્તાવેજને મી. ચમની [illegible] ને વાંધો કે તે પણ પાછાં ખેંચી લેવા. મરજીઆત રજીસ્ટર કરવાનું કામ તે માત્ર કોમ મહેરબાની દાખલ, અને કોમની સાચવટ મેળવવાની ખાતર કરેલું. જે સલાહ આપવામાં આવી છે તે શીવાય કોમપણ [illegible] તે અશક્ય છે. કોમને કોમ તે કાયદાને વશ નહિ થવાને સોગન થી બાંધવેલી છે. છેવટમાં મારે કહેવું જોઇએ કે જે વચન મી. ગાંધી અને તેની સાથેના સહી કરનારાઓની મારફતે સર હારે આપ્યું હતુ તે તોડવું એ દીલગીરી ભરેલી વાત છે. અને તેથી કરીને ગોરા આદીક કોમનના વહેમમાં વધારો થશે. અને હું પોતે આ દેશનો રહીશ હું એમ ગણું છું. તેથી જેઓ સત્તાવાળા છે અને જેઓ આ દેશની ઉપર મારે નામે રાજપ ચલાવે છે તેઓ પોતાનાં વચનોની કદર નથી રાખતા તેથી મને દુઃખ લાગે છે."

મી. ગાંધીનો મી ચમનીપર કાગળ

મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ મી. ચમના ઉપર લખેલો છે :—

"મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનની મારી અરજી તથા તે બાબતમાં અપાએલા બધા કાગળો આપને પોગી લેવાની નીચેના કારણસર હું અરજ કરૂં છું.

મને દમણુંજ ખબર મળી છે કે સર હારનો ઇરાદો ઓશીઆટીક એકટ મરજીઆત રજીસ્ટર કરાવાળાને સાથ પાડવાનો છે. આમ કરવું તે સરકારનાં વચનનો ભંગ કરવા બરોબર છે. જે મુલાકાતને વખતે તમે હાજર હતા તેમાં જનરલ સ્મટસે મને કહેલું કે જો એશીઆટીક કોમ પોતાનું વચન પાળશે તો તે પોતે કાયદો રદ કરશે. આ જવાબ મારા પહેલી ફેબ્રુઆરીના કાગળનો તેણે આપેલો. હું કહું છું કે એશીઆટીક પોતાનો કરાર પાળ્યો છે. તેથી સરકારની ફરજ બની કે કાયદો રદ કરવો. વળી જે કાગળનો જવાબ જનરલ સ્મટસે આપેલ છે તે બરાબ ખોટબરી રીતે બનાવે છે કે જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર કરે તેને તો કાયદો [illegible] પાસે જે કાયદા રદ કરવાની આપેલ હતો તેમાં કાયદાની સાથે એ રજીસ્ટર કરાવનાર રદ નહિ પોતે હું શું [illegible] કોમ [illegible] મેં [illegible] કે [illegible] મારા કોમ [illegible]

કર્યું, કે જેથી કરીને મરજીઆત રજીસ્ટર કરવાના ધોરા હોય તોપણ કાયદાથી તેઓ મુક્ત રહે. મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની નીચે લાગવાથી જનરલ સ્મટસ જે વચનનો ભંગ કરે છે. મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશન હવે આવનાર ઇંડીની પાસેથી નહિ લેવાં તેમાં પણ વચનનો ભંગ થાય છે. આમ કરવામાં પણ કાયદાની શું સજત હતી તે જનરલ સ્મટસ સમજતા નથી એમ જણાયે છે. કાયદાની સજત કોમના અમુક માણસોના હક જળવવા સારૂ નહોતી, પણ આખી કોમના હક અને તેનું માન જાળવવાની હતી. તેથી મારી પાસે જે મેં કર્યું છે તે શીવાય બીજું રસ્તો નથી. વળી પણ વકાદાર શહેરી તરીકે જે સજા કાયદાને વશ નહિ થવાને સારૂ ઉપાડવી પડશે તે ઉપાડીશ. સમાધાની મેં કબુલ કરેલી તે કાંઇ મારાં દુઃખ ઓછાં કરવાને સારૂ નહિ હતી. પણ સજતનું વાજબીપણું બતાવવાની ખાતર. હવે જે નવો રસ્તો લીધો છે તેજ લેવાની બીજાઓને પણ સલાહ આપવાનો છું. મેં જે માગણી કરી છે તેનું ગંભીરપણું તમે સમજી શકશો. મારી અરજી અને મારા દસ્તાવેજ શુક્રવારની પહેલાં મને જોઇશે. આટલી મુદત તમને આપું છું. તેથી તમે જનરલ સ્મટસની સલાહ તાર થી લઇ શકશો. તમને મારાં દસ્તાવેજ રાખવાનો કાયદેસર હક નથી તે બતાવું છું. અરજી કરેલી તે માત્ર મહેરબાની દાખલ, નહિ કે કોઇ કાયદાની રૂએ."

મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદરનો કાગળ

મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાબાજીએ મી. ચમનીને નીચે પ્રમાણે લખ્યું છે :—

"મી. ગાંધીએ ખબર આપ્યા છે કે સરકારનો વિચાર મરજીઆત રજીસ્ટરને ઓશીઆટીક કાયદા તળે આવવાનો છે. મી. ગાંધીએ તમારે સમાધાનીના સમહુતી આપી ત્યારે ચોખ્ખું જણાવ્યું હતું કે જો હિંદી કોમ મરજીઆત રજીસ્ટર લેશે તો હરકત કાયદો રદ કરશે. હવે જો કાયદો રદ કરવાનો નથી તો મારાથી તેને વશ થવાય તેમ નથી. જે કાયદાની સામે [illegible] મેં [illegible] આપ્યો છે અને જે કાયદા બરાબર અમલમાં મૂકવા કરે છે તે કાયદાને [illegible] તો જે [illegible] હું [illegible] મારે [illegible] મારે [illegible] મી. ગાંધીએ [illegible] મારે [illegible] મારે [illegible]

આ ઉપરાંત મી. નાયડુ તથા મી. કવાજી મી. ગાંધીએ સમાધાની વિષે લખેલ લખાણને ટેકો આપ્યો છે, ને દસ્તાવેજો પાછાં માગ્યાં છે. સિવાય લગભગ તો હિંદીઓએ પોતાની અરજી રિજીસ્ટર કરાવવા ઓસોસીએસનના સેક્રેટરીને મોકલવા મી. ચમનીને લખ્યું છે.

આનો અર્થ

આમ મરજીઆત અરજીઓ પાછી મંગાવવાનો જે વિચાર થયો છે તે બહુ ઠીક જણાય છે. તેની અસર મી. સ્મટસ ની ઉપર સજ્જડ થવાનો સંભવ છે. કહિ તે દસ્તાવેજો પાછાં આપવાની સરકાર ના પાડે તો કાયદેસર [illegible] હકદાર છે એમ [illegible] હું [illegible] પાછાં આપવાં તે જનરલ સ્મટસને ભારે પડતું થઇ પડનાર છે. આપ્યા વિના તો ચાલે. આપે તો લાજ રહે. પણ આમાંથી બધાને માલમ પડી રહેશે કે મરજીઆત રજીસ્ટર કોને સમજવું. દરજીઆત હોત તો અરજી પાછી માગવાની માગણી પણ નહિ થઇ શકત

મને લાગે છે કે બેચાર દિવસમાં સજતનો રૂડો ઉકેલ આવી જશે. દરમીયાન [illegible] [illegible] [illegible] ગીરીસનું નામ [illegible] લેવાનું નથી.

જેઓ ટ્રાંસવાલમાં [illegible] ગામના હોય તેઓ દમણાં આવવાનો વિચાર છોડી દેવાનો છે. જરૂર પડે દક્ષિણ આફ્રીકા બીજા ભાગોમાં, ટ્રાંસવાલના ઇંડીને મદદ કરવાની મીટીંગ કરવી પડશે.

સર જોસેફ હારે નવા બીલના મહત્વનો ની મદદ લેવાની વાત માની રહી છે. અંગ્રેજી અખબારોમાં મરજી આવતે અઠવાડીએ શરૂ થવાનો સંભવ છે બહાર પાડતાં પહેલાં ઉપરની નોટીસોના જવાબ ની રાહ જોવાશે. સજત બાબતે ઉપરની બધી હકીકત છે તેમાં સર્વે ઇંડીઓએ સમજવાનું છે કે સજત તે કાયદાની છે અને તેની ઉપર બધું જોર આપવાનું છે. આગળનાં અંગુઠા ને આપણે દલીલમાં [illegible] છીએ પણ તે કાયદાની [illegible] તો કાયદાની રૂપે આપણે રહી પણ આપવાની નથી.

હવે શું માગવું ?

જો ઉપરની નોટીસોનો સરકાર છુટકો જવાબ આપે ને મરજીઆત રજીસ્ટર ઉપર પાણી ફરે [illegible] બધા ઇંડી પાછા કાયદાની સામે [illegible] પડે તો [illegible]

અગાઉની માફક અપાઈશે નહીં. અમારે મરજીઆત રજીસ્ટરને સારૂ આપણે બોલાવ્યા હતા. આપણે સાચા છીએ તે બતાવવા ને સારૂ આપણે મરજીઆત રજીસ્ટરની માગણી કરી હતી. હવે આપણી સામાધ્ય થયું ભાગે આપેલ યશ સુધા છે એટલે આપણે ફરી સમાધાની થાય ત્યારે ત્યારે માગણી કરી શકીએ છીએ. મારા વિચાર પ્રમાણે આપણે નીચે પ્રમાણે માગણી કરવી ઘટે

(૧). જેઓની પાસે ખરા ડબના વખત ના રજીસ્ટર છે તેઓને મરજીઆત રજીસ્ટર મળે.

(૨). જેઓ ખુલ્લી રિતે પણ પરમીટ આવ્યા છે ને કેટલીક મુદતથી વસે છે તેઓને રજીસ્ટર આપવું.

(૩). જેઓ રેઢપુજ છે એવું કોરટમાં સાબીત કરે તેવાને આવવાની છુટ મળવી જોઇએ.

(૪). સામટીના ભેદ ઉપરથીજ પ્રજાની શારીરિક છુટ લઇ લેવાના કાયદા ના કરવા.

(૫). કેળવાએલા હોદીને નવા હોય તો પણ દાખલ થવાની છુટ આપવી.

લડત એટલે સુધી પહોંચે કે આપણે ઉપરની માગણી કરી શકીએ એમ હું જાણતો નથી. પણ તેમ થાય કે ન થાય. હવે લડત પાછી શરૂ થઇ છે તેને અંતે હોદી કોમને લાભ વિના બીજું કશું નથી.

ઈસ્ટરના ૪ એ. ની કમીટીની મીટીંગ

કમીટીની મીટીંગ બુધવારે મળી હતી. મી. ગાંધીની ઓફીસ ત્યારે જરાક અવ્યવસ્થ હતી. મી. કપ મીંઆ તેમના નાકની ઉપર પાટો હતો છતાં હાજર થયા હતા. અને ખુરશી લીધી હતી. મી. ગાંધીએ બધા દાખલા સમજાવ્યા. અને ઉપર પ્રમાણે રજાઓ બાબતો તે કોકેએ બસંદ કર્યા સંબંધમાં સહી કરી લેવા સહુએ કબુલ કરયું.

સરકયુલર કાગળ

નીચેનો કાગળ દરબંગવાલમાં બધા જગ્યા એ મોકલવામાં આવ્યો છે:—

"મરજીઆત રજીસ્ટર અને નવા કાયદા બાબત સરકાર તરફ કેમ કેમ મોકલ્યું છે. જનરલ સ્મટસના સહીવાળ પત્ર છતાં તેઓ સાહેબ કહે છે કે મરજીઆત રજીસ્ટરને સારૂ નવા કાયદા બાબત બેજ કરવામાં આવશે કે તે રજીસ્ટરનો નવા કાયદામાં સમાવેશ થાય. આમ પરિસ્થિતિ હોવાને કારણે અમે એમ માનીએ છીએ. કમો છે. જનરલ સ્મટસે જે પત્ર લખીને આપ્યું છે તેનો ઉપરોક્ત અર્થ કરીને હવે આપણને જણાવવા માગે છે

"આમ હોવા કરે છે તેવી આપણે ગમ રાખવી જરૂર નથી. દગાને પરિણામે આપણે સાચા છીએ તે વિ આગામને કાજ કોજ થશે એમ માનવાનું કારણ છે

હવે લડતમાંની લડત લાંબી પડશે. તેમાં પ્રથમ જણાવું એ છે કે દરેક હીંદીએ મરજીઆત કરેલી અરજી પાછી ખેંચવાનો કાગળ લખવો. તે અરજી તથા બીજાં દસ્તાવેજ પોતાની પાસે મગાવવાં, અથવા તો ઓરેંજસીએશનને મોકલવા જણાવવું કાગળ લખવાની તકલ આ સાથે મોકલું છું.

અહીં સહુ હિંમતમાં છે ને લડત લડવા તયાર છે.

તમારી તરફ સહુને હિંમત દેજો. હાલ તુરત કોઇએ પરમીટ આફીસની સાથે પત્ર વ્યવહાર ચલાવવાનો નથી અને પરમીટ ઓફીસેથી રજીસ્ટર વિગેરેની માગણી પણ કરવાની નથી. જેઓ લાઇસેન્સ વિનાના ફેરા તેઓએ લાઇસેન્સના પૈસા ટેન્ડર કરી વેપાર બે ધડક કરવાનો છે.

આગાઉની માફકજ જેઓની ઉપર નવા કાગદાની ફરજ આવશે તેનો બનાવ ગી. ગાંધી વગર ફીસે કરશે.

આપણે બધા પાછા રજીસ્ટર વિનાના છીએ એમ સમજવાનું છે."

મી ઇસપ મીયાં

મી. ઇસપ મીયાંની તબીયત હવે બહુ ઠીક થઇ રહી છે. તેઓ સાહેબ ખુરશી ઉપ બેસી શકે છે. નાક ઉપર હવે મલમ પટી ચોટાડવામાં આવે છે. ત્યાં થોડો દુખાવો છે. હાથ વિગેરે ઉપર માર પડે લો ત્યાં પણ થોડી ઇજા હજુ છે. ઘણા માણસો તેમની તબીયત જોવાને હજુ આવ છે. તેમની સાથે હવે ઠીક ખુલ્લી વાતો થાય છે. મી. રીતાપ્રુ તથા મી. કોક કેટલીક વાર તેમને મળી ગયા છે જુદે જુદે ઠેકાણેથી ટેલીગ્રામો આવ્યા કરે છે.

સ્વરાજનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ગયા આયાદીમાસમાં તોના એક હીંદી ધોબીના મકાનમાં આગ લાગી હતી. ત્યાં આગ શરૂ થઇ તે પણ બાજ હતુ. તેમાં તે પુરે જોરમાં ફેલાઇ હતી. ત્યારે પાડોશીઓ આજુબાજુનાં બે ત્રણ ઘરોને પણ ઉઘાડવા મળે હતી. જેથી આગને મા. ૫૦ — ૦ તેવો દુકાન

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

તા. ૨૪મી મેના રોજ હમીદીઆ ઇસ્લા મીક સોસાયટીની જનરલ મીટીંગ સોસાય ટીના હોલમાં બપોરે ત્રણ વાગે મળી હતી તેમાં ઘણા મેમ્બરો હાજર થયા હતા. સોસાયટીના ઓનરરી સેક્રેટરી મી. ઇ. ઇ. દાદાભાઇ નાયા મી. અબદુલ રહેમાન હોન ટ્રેઝરર વગેરે ઓફીસ બેરર્સની ચુંટણી કરવા માટે મી. દાદાભાઇ સા. ૬. ની બેઠક લીધી હતી. મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેને હાજર મેમ્બરોનો આભાર માની મી. ઇ. ઇ. દાદાભાઇ, તથા મી. અબદુલ રહેમાનના કામની તારીફ કરી હતી. મી. દાદાભાઇએ સોસા યટીના મકાન માટે પોતાના તરફથી જે મોટી મદદ આપી હતી તે માટે તેમનો આભાર માનવામાં આવ્યો. મી. અબદુલ રહેમાનના સારા કામ માટે તેમનો આભાર માની તેમના ઉકમાં નેક દુઆ ગાઈ હતી. તથા સોસાયટીના કાનુન મુજબ જુના અને સાહેબોને મેટલ બેઠ કરવા મેલવી સાહે બને બહાલમધ્ય કરી હતી.

બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેન મી. ઇસપ મીંયાપર તા. ૬ઠીએ કોઇ અજ્ઞ સમજી તરફથી કરવામાં આવેલ ધાતકી હુમલામાટે દિલગીરી બદલ કરી હતી, તથા તેમની તબીયતને બુદા જલદી આરામ બહે એવી દુવા ગુજારી હતી. સોસાયટીની સ્થાપના કરવામાં આગેવાની પડતો ભાગ લેનાર સોસાયટીના એક બેર બ્યાલ મેમ્બર મી. હાજરાહાર બ્યાલ હેરાની પાછા આવ્યા હતા. તેમણે દેશમાં હોદી માટે બજાવેલી મેહનતની તારીફ કરી, તથા પહેલાં જેમ સોસાયટીના કામમાં આગે વાની પડતો ભાગ લેતા તેમ હવે પણ લેવા ભલામણ કરી. તેમજ તથા સોસા યટીને મદદ કરવા ભલામણ કરી પોતાની બેઠક લીધી.

બાલવી સાહેબ અહમદ મુખ્તારે મી. દાદાભાઇ, અને મી. અબ્દુલ રહેમાનના કામોની તારીફ કરી સહુ તરફથી એક ગેડલ બેટ કર્યો. સોસાયટી તરફથી એક ગેડલ બેટ કર્યો. તથા મી. કુંવરજીભાઇ કુવાડીઆ તરફથી એક એક ફુલનો તોરો બેટ કર્યો. મી. દાદાભાઇએ સોસાયટીને પા. ૬) બેટ આપી પોતાને માટે કરેલી તારીફ માટે આભાર માન્યો. તથા સોસાયટી તરફથી [illegible] મેટલ અને મી. [illegible] તરફથી આપવાનો આભાર દર્શાવ

ડરબનના સા. આ. એસોસીએશનની જયંતિ

ડરબનના એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. અબ્દુલ્લા હુસેન છે કે:—અમારી એસોસીએશનની એક મીટીંગ તા. ૧૭મી મે મળી હતી. તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે કેપ કોલોનીના દરેક એસોસીએશનનું એક યોનફેડરેશન કરવું, અને એકત્ર થઇ સરકાર આગળ આપણી દુઃખિયારી રજુ કરવી. આ ઠરાવ મુજબ કેપનાં બીજાં એસોસીએશનોને આગ્રહપુર્વક [illegible] નથી. કેપ કોલોનીનો કોઇ પ્રતિનિધિ [illegible] અમારી એસોસીએશનને (Memorandum, View Buildings, 233a Hanover St., Cape Town) લખી જણાવવું.

ઉપર જણાવેલ સમરકુલનો સાર નીચે મુજબ છે:—

તા. ૩૦મી એપ્રીલે મારી એસોસીએશન તરફથી તમને લખાણ મોકલવામાં આવ્યું છે. દરમ્યાન કીમબર્લીના ઇન્ડિયન પોલીટીકલ એસોસીએશન તરફથી એક કાગળમાં એવી સુચના મળી કે કેપટાઉન મા એક કોનફરન્સ ભરવું, જેમાં કેપના બધાં [illegible] પ્રતિનિધિઓએ હાજર રહેવું અને કોલોનીને લગતા સવાલો ચર્ચવા.

જુન માસમાં પાર્લામેંટ બોલાવાની છે અને જેમ બને તેમ આવું કોનફરન્સ વહેલું ભરવું જોઇએ. માટે તમારા એસોસીએશન તરફથી એક કે વધારે ડેલીગેટ મોકલવામાં આવશે કે કેમ, અને તેના વહેલામાં વહેલા કયારે આવી શકે તે બાબતની અમને ખબર આપવા મહેરબાની કરશો.

મી. મીલમથમ નાઇટના મુકલીમર કબ્રે છે [illegible] આલ્બેઝાંડરા [illegible] ઉંમર છે [illegible] પાંચમા [illegible] ઉંમરે [illegible] ૧૮૭૫ [illegible] ૧૮૭૬ [illegible] ૧૮૭૭ [illegible] ૧૮૭૮ [illegible] ૧૮૭૯ [illegible] ૧૮૮૦ [illegible] ૧૮૮૧ [illegible] ૧૮૮૨ [illegible] ૧૮૮૩ [illegible] ૧૮૮૪ [illegible] ૧૮૮૫ [illegible] ૧૮૮૬ [illegible] ૧૮૮૭ [illegible] ૧૮૮૮ [illegible] ૧૮૮૯ [illegible] ૧૮૯૦ [illegible] ૧૮૯૧ [illegible] ૧૮૯૨ [illegible] ૧૮૯૩ [illegible] ૧૮૯૪ [illegible]

કવીલીમેન

ઓફ્રા રવિવાર તા. ૨૭ ૪ ૧૮ના કેપટાઉનમાં જાન્યુ[illegible] ઓલ્ડ ઓલ્ડ ઓલ્ડ

વિલાયતમાં અભ્યાસને લગતી માહિતી

મી. દાઉદ મહમદના ફરજંદ મી. હુસેન મીયા લંડનથી એક કાગળ લખે છે તે ઘણા ગુજરાતી હીંદીને માટે બનચવા લાયક હોવાથી તેમાંનો કેટલોક ભાગ નીચે આપીએ છીએ

મુકામપાકના દરજ્જો કરમથી હું ગાત્રે સહી સલામત આવી પહોંચ્યો છું. દરિઆમાં કેર અરેલો. ફકત ૨ અઠવા ડીઉં તબીઅત સારી હતી. સ્ટીમરમાં બાવાલું ઘણું સારું હતું. મારે માટે બાસ કંપની તરફથી ભલામણ હતી એટલે હું ઘણું દુરહ ખેલા હતો. સ્ટી મરમાં કેપરાઉનથી આશરે ૧૦૦ માણસ ચઢયાં હતાં. ઘણા લોકોએ મારી સાથે દોસતી કરી હતી. તેમાં નીચે હું તે નાગો આપું છું તેઓ તો ઘણીજ મોહ બત રાખતા હતા. તેઓનાં નામ લેા એનીસમોર, એડમીરલ સર એન. બાઉડન, રાણીય કે. સી બી, એ. અને મીસીસ જર્યોજ એમણ.

મદીરા ટાપુમા હું ઉતરયો હતો. ત્યાં જે પહાડ છે તે ઉપર ચઢી ગયો હતો. લોકોને મુઠી પુઠી જોઇ રાખી હતી. મદીરા છોડયા પછી રાઢ ઘણી પડી હતી અને દરીયો પણ આકરો હતો. ઘણી બે ઓફ બીસકેમાં તો જોવાનાં જ હું ઉલટીપર ઉતરી કરતો હતો. રસ્તા માં ૨ વખત જુલાબ લેવો પડેલો. શનીવારે સવારના લંબન આવી પહોંચ્યો. ચાર સાથે મુલાકાત કરી રવાના થયો. ને વેટરલુ આવી ઉતરયો. હવે શું કરવું? મી. રીચ મને નહીં ઓળખે, હું તેમને નહીં ઓળખું. પણ એક માણસ ફરી ફરી મને જોવા લાગ્યો જોયા મેં પુછ્યું કે તમે મી. રીચ તો નથી. જવાબ મળ્યો કે હા હું મી. રીચ છું. મુલાકાત કરી. એટલે મી મેનોશીએ કહ્યું કે હવે હું તમને સોપું છું. મારા મનને થયું કે મી. મેનોશી કરી ગયા. કારણ કે કરાર નામાં કહેતા હતા કે મારે ઘેર રહેવા જરૂર. મી. રીચને ત્યાં આવ્યો. એવણ કેટલું કેવું રાખે છે તે હું લખી નથી શકતો. બીજે દિવસે મી મેનોશીને ત્યાં આવ્યો. તેઓએ પણ કેટલી મોહબત બતાવી. તેમનું બાળક મારી સાથે ઘણું હળી ગયું. મને જરા નથી ઓકતાં. મને બધી જગોએ સાથે લઇ જાય છે. કહે છે કે હેનરી, હુસેન એમ કહી ઘણા ખુશી થાય છે. હવે મારી રહેવાની સગવડ એક બોરડીંગ હાઉસમાં છે. કારણ કે મી. રીચને ત્યાં બીલકુલ જગો નથી તે મેં પોતે જોયું. જ્યાં હું રહું છું ત્યાંથી મી. રીચ ૪ માઈલ દુર છે. અને રોજ તેમ જવા આવવાનો ખરચો ભારે પડે. જેથી મી. રીચ તેમની પાસે ઘર શોધે છે. બાબતનું આવતે અઠવાડીએ ઘણું કરી થઇ રહેશે. ઉતરતાની સાથે બિસા મેડલો વગેરે મા રીચને આપી દીધા જેથી તેઓ ઘણા ખુશી થયા હતા.

ખરચે જે ધારેલા હતા તેથી વધારે છે. કેમકે ઘરબાળાને અડવાડીઆની પાઉંડની ૨૫'- શીલીંગ આપવી પડશે. એટલે મહિનાના ૪) પીંડ ઉપર બોજ થશે જશે. ધોબણ પુલાઇ વધારે છે મારે મેજાં, રૂમાલ, અંદરનું પહેરવા હું પોતે ધોઉં છું. પેનીને પાઉંડ તરીકે ગણું છું તે છતા મહિનાના ૬ પાઉંડ ખર્ચ જરૂર. મી. રીચ કહે છે કે બોજ કમતીમાં નથી છે. પેનીનો વેપર વાપ રતાં પણ વિચાર કરી લેઉં છું. સમજ નથી પડતી શું કરું મારા બીસામાં ૬-૫ શીલીંગ રાખું છું તે પણ ફકત જરા આવશ્યમાં ખરચાય છે.

મી. રીચની જાયનિ

તા. ૨૭મીને. પ્રકાશ કરે જણાવે છે કે સા. આ. કમીટીએ દરબારગઢના હીંદી ના સવાલ પાછો બંતથી ઉપાડયો છે મી. રીચે જાહેર કરયું છે કે સમજુતીના મુદ્દામાંથી ટરાંસવાલ જો પાછું હટશે તો તે એક ગંભીર ભુલ ગણાશે. તેમ થવા થી હિંદુસ્તાનમાં અત્યંત મુસ્સો પેદા થશે. તેઓ બાર દબને ઉમેરે છે કે હીંદીઓને બરાબર રીતે નબવાથી સહેનશાહતની સહી સલામતી જોખમમાં આવી પડશે.

ટરાંસવાલના હીંદીની હાલમારીઓ સંબં ધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવા ગયા તા. ૨૯મી જનેવરીએ મુંબઇમાં જે જાહેર મીટીંગ મળી હતી તેનો આબો [illegible]

હીંદી સરહદપરનો બખેડો

(૩૮૨)

તા. ૨૨મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મહમદી કોમસાબેની સલાહમાં બે બ્રીટીશ અમલદારો માર્યા ગયા છે. મહમદી લોકનાં ૨૦૦ માણસો મારવામાં આવ્યાનું ૩૮૨ જણાવે છે.

મહમદી અને મુલ્લાબેલના તાબકારાળા ઓએ ના. અગીરને લખ્યું છે કે અમલ દારોએ પગથી આપવાને લીધે અમે બ્રિટીશ સરહદ ઉપર ફુગલો કર્યો હતો. થોડા દિવસપર અફઘાન સાથે બખેડા રૂપે જણાએલી લડાઇઓ કરનારા આફ્રિદી લોકો હવે જણાવે છે કે અફઘાન મુલ્લા ઓ તેમના મુલકમાં બ્રિટીશ સામે ઉપદ્રવ કરી કરે છે, માટે તેવા મુલ્લાઓએ આફ્રિદીના મુલકમાં રહેવું નહીં તેમ તેણે ફરમાન કરયું છે.

સેમરીની સરહદ આગળ કંદાબકીના કેટલાક ફ્રાંટીઆએ જનરલ બીલકોકસે તોડી પાડયા છે.

તા. ૨૫મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે જનરલ બીલકોકસે જણાવેલા કોલકરારો ઉપર એક આખી રાતસુધી મહમદી લોકોએ વિચાર કર્યો, અને તે કબુલ કરવા લેગણે ના પાડી. તેથી જનરલ બીલકોકસે ચોટ મોટી કાયમની માટે શરૂઆત કરી તેમાં મહમદી લોકો શરણે આવ્યા છે, અને બીજી બળવા ખોર બનતો પણ એક પછી એક શરણ આવતી જશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

અગાઉની લડાઇમાં ભાગ લેનાર મેજર મેક લેકલન નામનો ગોરો અમલદાર અકસ્માત મરણ પામ્યો છે.

કરવા આગળ ૨૦૦૦ જેટલા બળવા ખોરોને જનરલ બીલકોકસે પાછેરી નાખ્યા છે, બળવાખોરોનું જોર નરમ પડતું માલમ પડયું છે.

સરહદ ઉપરના બખેડા સંબંધમાં ઉત માખેલ, જેહલમ, અને મલાકંદ નામની કોમવાળા ઓએ બ્રિટીશ સરકારને આગળ વધતાં અટકાવવા માટે કોશીશ કરી હતી, પણ જનરલ બીલકોકસના જોર સામે તેઓ ટકી શકયા ન હોતા. દારૂગોળાના રાને લીધે તેમને પાછા હઠવાની જરૂર પડી હતી, અને તેથી તે મુલક તેમને છોડવો પડયો તે મુલકમાંથી [illegible]

ચાલુ વર્તમાન

ના. મવરનર સર જોસ્યુ નેથને ના. ની ગારબે ફરજાત ડ્રાવર ગેડ ઇન્ડિયન ફુલની, તા. ૬ઠી એપ્રિલે વિક્ટોરિયમ [illegible] મેડલ [illegible]

'ઓરમ્યુરી' મુખના કરે છે કે બીજા વરસ તથા ટાઉનશિપ ફરમીનસ આગળ પોડી ખાલી ટ્રામ પડી રહી શકે એવી સગવડ થયા છે. [illegible] પ્રીડને વખતે એ ટ્રામોમાં ગાયુસો ભરતાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય.

લેડીસ્મીથમાં "ક્રોનરી" નામથી એક સપ્તાહ ચાલનાર જણાવે છે કે ક્રોનની ગેહેરીએ ગ્રીનવોલ ફ્લાગનું ઉપરાણું કરતા નિયે આપામાં દફાકત ખાદેર પડી હતી તે વાંચી હું ખુશી થયો છું, આપ્યા છે કે કરવામાં આવે. તેમાં પુરી મદદ કરીને ઉત્તેજન આપશે. તથા ઉપરાણું કરનારાઓ આહોસાથે કામ લેશે.

રોયપાર્ક બપોરે કરમન ગોલ્ડમીમા, 'ઓરમ્યુરી' ના જણાવવા પ્રમાણે "કુલી બાર ૮" માં એક ઈંડી મરણની [illegible] ગોલીબારના [illegible]

ડુંગરસાથી એક સપ્તાહ જણાવે છે કે—ગત તા. ૧૭ મી એ ગોટર બાઇ [illegible] સાલ માયલની મુસાફરી કરી હતી. તેમાં ૧૭૫ જણા કેનર્યા હતા. તેમાંના બે ગોરા તથા એક ઈંડી હતો. પહેલા આવનારે ૬ મીનીટને ૨૬ સેકંડ માં સાત માયલની મુસાફરી કરી હતી.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની લડાઈ

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જગ્યા ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક પ્રગટ કરવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે અમારી પાસે ઘણા દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ આપે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આપણી લડાઇનો ઇતિહાસ આપીશું જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો ફોટો પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક પ્રગટ કરવાના છે. તેને સારો કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સારું પુઠાંવાળા બંધાશે. તેવું પુસ્તક આપણી કાગળનું અને મજુરીનું ખરચવજ ચાલું તે પહેલાં પહેલી મહેનતાણાની [illegible] પુસ્તકની [illegible] તેવું આપવામાં [illegible] તેવા [illegible] [illegible] [illegible]

હીંદની જ્ઞાતનાં કેટલાંક ચિન્હ

—

-પુનામાં એક હીંદુ વિધવા આશ્રમ ચલાવવામાં આવે છે. તેના સેક્રેટરી તરીકે મીસીસ કાશીબાઇ દેવધર તથા વેણુબાઇ નામનેશી નામની ઉંચી કેળવણી પામેલી બાઇઓ કામ કરે છે. ૧૯૦૭નો રીપોર્ટ હાલમાં બહાર પડયો છે તે મુજબ એ જ્ઞાતાની બે બાઇઓએ ૧૯૦૭માં મેટ્રીકયુ લેશનની પરિક્ષા પસાર કરી હતી અને તે બંને બાઇ હાલ પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં આગળ અભ્યાસ કરે છે.

× × ×

કલકત્તાનું 'અમરીત બજાર પત્રીકા' લખે છે કે: " બે હીંદીઓને હીંદી પ્રજા તરફની કાઉન્સીલમાં નીમવામાં આવ્યા તે માટે હીંદીઓ આભાર માનતા નથી" એવી બી. મોરલી ફરિયાદ કરે છે. હવે જુઓ કે, આ બને નીમાએલા ગેરહેમાંના એક મહદ્રશ્ય પોતાનો હોદ્દો લેવા માટે કલકત્તા થી ઘોડા વખતપર ઉપડયા ત્યારે તેઓ સાહેબે જાહેર કરયું કે " હું બ્રિટીશ સરકારનો વફાદાર નોકર પ્રથમ છું : હીંદના લોકોનો નોકર ત્યાર પછીજ." કેવા સુંદર બોલ! આવો અનુભવ મળ્યા પછી બી. મોરલીનો આભાર માનવા વગર હીંદીઓ કેમ રહે ? "

× × ×

જુદી જુદી કોમો વચ્ચે સલ્હો કરીને સંસાર સુધારવાના આશયો, તથા હીંદના જુદા જુદા ભાગોમાં એકત્રના વધારવાના પ્રયત્નોના એક બનાવટી સ્વરૂપ જેવાય. બબ્બર હીંદી છાપા ઉપરથી મળે છે પંજાબના એક આગેવાન મહદ્રશ્ય ગોન૦ લાલા હરકીસન લાલ બી. એ. બેરીસ્ટર એટ-લો એ દક્ષિણમાં મીસ યમુનાબાઇ વેલકર બી. એ. સાથે પોતાનાં લગ્ન કરયાં છે. બ્રાહ્મણોનો બેદ દુર કરી હીંદી ઓમાં માંહો માંહે સ્નેહ કરી સંપનો વધારો કરવા માટે પંજાબમાં એક મંડળ છે. તેમાં લાલા હરકીસન લાલ મેંબર છે. લાલા પંજાબના રહીશ છે. મીસ યમુના બાઇ દક્ષિણી બ્રાહ્મણ છે. લગ્ન વખતે કન્યાએ શીખ પહેરવેશ ધારણ કરેલો હતો, તથા લગ્ન વખ્ત શીખ ધર્મ મુજબ થયા હતા. ક્રિયા વખતે કન્યાને ગુરુ ગ્રંથ સાહેબ [illegible]

ચકોદરાની નવી રાજ કાઉન્સીલની પહેલી સભા ગયા તા. ૨ માર્ચે મળી હતી. શરૂઆતની અંદર વડોદર સાહેબે જેઓ હાજર હતા તેઓનો ઘટતો ઉપકાર માન્યો હતો. બાદ કેટલુંક વીવેચન કર્યા પછી કેટલાક ઉપયોગી કાનુનો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા તે નીચે મુજબ છે.

(૧) એક સભાસદે ગામપાની મુનસફ કોરટને વાસ્તે સુધારો મુકયો હતો પણ તેના ઉપર કેટલુંક વીવેચન કર્યા બાદ વોટો લેવામાં આવ્યા હતા જેમાં વધુ મતે એ કાયદામાં સુધારો કરવાની જરૂરી વાત જણાતી નથી એવું જાહેર કરવું છે.

(૨) ત્યાર બાદ બીજો કાયદો એવો હતો કે આજ કાલ છોકરીઓના આપો તેમને પરણાવતી વખતે વરરાજા પાસે ઘણાજ પૈસા લે છે. એવી રીત ચાલતી હોવાથી તે એકદમ બંધ કરવી જોઇએ. એવું જણાયું કે નામદાર મહારાજાએ પણ અગાઉ એ બાબતને માટે સખત કાયદા કાઢયા હતા માટે તેને તેજ કાયદા ઓને પુર જોસથી અમલમાં મુકવા જોયો કરી એ બોટો રીવાજ બંધ થઇ જાય.

× × ×

મહાર, ચમાર, ઢેડ વગેરે ઉતરતા વર્ગના લોકોને કેળવણી આપી સુધારવા માટે મુંબઇમાં એક આનગી આતું છે. તેના પ્રમુખ જસ્ટીસ ચંદાવરકર છે. તેના [illegible] ડોકટર ગોરધનદાસ સુખડવાળા, મીસ્ટર ડી. માણેકબાઇ બહાદુર એમ. એ. એમ. એસ, મીસ ડી. ઘાટે વગેરે છે. તે બાબત તરફ [illegible] ગામમાં બહાર પડયો છે. તે ઉપરથી માલુમ પડે છે કે હીંદુસ્તાનમાં કુલ ૪,૫૬,૬૯,૨૬૦ માણસને અડવાથી આભડછેટ લાગે એવા ગણવામાં આવે છે. તે બાબતે તરફથી પરેલમાં ૧, દેવનારમાં ૧, તથા બીજી જગ્યા ૨કુલો ચલાવવામાં છે, એપઠી બાંધવાનું, શીવવાનું, બારતનું વગેરે કામ શીખવવામાં પણ ગોઠવ્યું છે. એ બનતનાં લોકો માટે એક સાલ ખરેરી, એક દવાખાનું, તથા એક અનાથાશ્રમ ચલાવવામાં આવે છે. આ બાબતો એ હાદોર, મનમાર, માંગલોર, પંઢરપુર તથા બીજે ઠેકાણે શાખાઓ સ્થાપી છે. સેક્રેટરી જુદે જુદે ઠેકાણે બાપણો આપીને ઉઘરાણું કરે છે, જે પૈસા એ બાતાના ખરચ માટે વપરાય છે.

× × ×

[illegible]

ના ફાયદને ટેકો દેવા ઉભા થયેલ. તેવામાં સાંભળનારાઓમાં મોટે અવાજે જણાવ્યું કે " અમારે શબ્દો નથી જોઇતા, પણ કામ જોઇએ છીએ. પ્રજાકીય કેળવણી વાસ્તે તમે કેટલા પૈસા આપો છો તે, તથા કેટલાં છોકરાં ભણવા બેસાડશો તે જણાવો." મજકુર આગેવાને બાબતે કર વાનું બંધ રાખી જણાવ્યું કે " શરૂઆતમાં રૂા. ૫૦૦, તથા માસીક રૂા. ૫. અને બે છોકરા. " આ શબ્દો સાંભળતાં બીજા ઓએ ૧૦૦, ૫૦. ૨૦. ૧૦ એવી રકમો આપવાનું જાહેર કરી ઉઘરાણામાં પોતાના નામો નોંધાવ્યાં. એક જુવાન માણસે રૂા. ૬૦૦ની કિંમતનો એક જમીનનો ટુકડો નીસાળ બાંધવા માટે આપ્યો.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

—

અમદલાલીના ઇસ્માઇલ ઇસપ મુલ્લાની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદા રોનાં મીટીંગ તા. ૨૭ જુને કરજના માઇસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

—

કરજન, અમરેની પેઢના આર. પીમા સામી સીગની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭મી જુલાઇએ કરજન સરકીટ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

—

કરજન પાદના ઝીટના એ. એમ. ગોઠાલા રોગેટમાં એવું જાહેર કરે છે કે તેમની સહીવાળા ઓરડર વગર તેમના નામથી કાંઇ દેવું કરવામાં આવે તે માટે તે પોતે જોખમદાર નથી.

—

રેમંગટના જદુ નામના હીંદી માણસની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦મી જુલાઇએ કરજન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

—

[illegible]

અલી જુમા અને કું. ની મીલ્કત સંબંધમાં તેના લેણદારોની આમ મીટીંગ [illegible]

રૂટરના તાર સમાચાર.

લૉર્ડ મીલ્નરે પ્રિટોરિયામાં એક ભાષણ કરવાનું જણાવ્યું હતું કે ઘરેલું બાબતો પ્રત્યે બ્રિટીશ પ્રજાનું ધ્યાન ખેંચવા માટે અને વિદેશના લોકોને ત્યાંની સ્થિતિ સમજવા માટે પણ મહેનત લઈને પ્રયત્ન કરતા રહેવું પડશે. તેમણે જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલ સરકારને હાલ ના મુશ્કીલીભરના વખતમાં પ્રધાનોના જે બહુ મોટા પગારો શરૂ થયા છે તે ઓછા કરવાની જરૂર હતી. જુના બ્રિટીશ અમલદારોને નોકરીપરથી બાતલ કરવામાં આવ્યા તેમાં પણ સરકાર વખતે ન પડી તે માટે તેની કમકેફ પડે છે. તેમણે જણાવ્યું કે સ્વરાજ્ય મળતાં બોલોની ઓના કામમાં પણ સરકારે વચ્ચે પડવું ન જોઇએ. જેમ કરવાથી બોલોનીઓને નુકસાન થાય તેમ છે. બાકી બોઅરોને ઉતાવળે સ્વરાજ્ય આપવામાં જે આપણે કરવું છે તેના પરિણામ આપણે સહન કરવા પડશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના બોલોનીઓને એક ન કરવાની વાત ઉપર બોલતાં લૉર્ડ મીલ્નરે જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકા બોઅરોનું મુલકજ રહેશે, અને બોઅરોજ ત્યાંજ રાજ કરશે. જ્યાં બોઅરોએ બાર રાજકીય સુધારા પણ પસંદ કરવા. ત્યાં જ્યાંના વસનારે કિસ્સો નાનકડો હો, બોઅરોની બેવના પ્રજા બોઅરોએ નાબુદ કરવા જોઇએ.

પ્રધાન શ્રી. લૉર્ડ મિલ્નરે, વિદેશના બોઅર મહેમાનો માટે રાખેલ એક ખાનગી મેજબાની સમારંભ વખતે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે બ્રિટીશ પ્રજાને ટ્રાંસવાલના સ્વરાજ્યની બાબતમાં કેટલીક ઓરતે પ્રધાનની મોટામાં મોટી ભુલો કરી હતી. તેમાં ૧ ખોટા માણસોની પોલીસે પકડી હતી, અને તેમાં બોઅર અને બ્રીટીશની બબ્બે ટુકડીઓ સામસામી બેસાડી દેવામાં આવી હતી.

મી. વોલ્સ નેટાલ બેન્ક ઓફ રાખવાના બોર્ડની સભાપતિ જણાવે.

ન્યુ બોઅરો કે જેઓ કાંઈ બોલોની ઓના કામમાં ભાગ લેવા ઇચ્છતા નથી તેઓ પોતાના ટ્રાંસવાલના કામ તે પ્રમાણે ચલાવી લેવાની પુરી તકલીફ લેવા જાણે છે.

ન્યુ બોઅરો દ્વારા ઉભા કરવામાં આવેલ ખાનગી સંસ્થાઓ દ્વારા ઘણી ટ્રાંસવાલ ગાદીઓ ફરીથી પાછી મેળવવાની કોશીશ કરવા જણાવે છે.

વિલ્કરણ્સ ખાતે બે વર્ષના એક બોઅર બાળક સાથે ત્યાંના ઇંગ્લીશ વસ્તી બાબત જે ખરાબ વર્તણુક થઈ તે બાબત મી. બોટા ઉંડા ઉતરવા માગે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓને એક કરવાની વાત ચલાવાથી, ઘરડાને સાલની પેન્શનમાં કાફરોના હકો જળવાય માટે "વગર સુધરેલા લોકનું રક્ષણ કરનારી સોસાયટી" તરફના એક ડેપ્યુટેશને લૉર્ડ ક્રીવુની મુલાકાત લીધી હતી. લૉર્ડ ક્રીવુએ એ સોસાયટીના હેતુ તરફ ઘણ દોલજી બતાવી અને જણાવ્યું કે પ્રથમ આપે મંડી સરકાર તે બાબતમાં બનતું કરશે.

મોંબાસાના એક તાર ઉપરથી જણાય છે કે વીક્ટોરીઆ ન્યાસાની ઉત્તરના મુલકમાં દુકાળ પડયો છે જેથી ૪૦૦૦ મરણ આજ સુધીમાં નોંધાયાં છે ૫૦,૦૦૦ નેટીવોને સરકાર ખોરાક આપે છે.

ફ્રાંસીફોરનીઆ ખાતે હવામાં ફરનારું એક યંત્ર બનાવામાં આવ્યું છે. જેની ઉંચાઈ ૧૫૦ ફીટ છે. આ યંત્ર ઉડવા માટે પોતે પોતાની મેળેજ ફરવાની શક્તિ ધરાવે છે. તે હવામાં પક્ષીની માફક ઉડી શકે છે. તેમજ પક્ષીની માફક ફરી પોતે પોતાની મેળે નીચે ઉતરી શકે છે. તે હવામાં ઉડી રહ્યું હતું ત્યારે તેમાં કોઈ માણસની જરૂર નહોતી. તેમાં બેસવા માટે જે જગ્યા રાખવામાં આવી છે તે ખાલી જ હતી. તેમાં કોઈ માણસ બેસી શકે છે. તેમાં બેસવાની જગ્યા ઉપરાંત બીજી ત્રણ જગ્યાએ માણસો બેસી શકે છે. તેમાં ૧૦૦ માણસો બેસી શકે છે. તેમાં ૧૦૦ માણસો બેસી શકે છે. તેમાં ૧૦૦

'સર્વોદય'

૬૧ સાચનાં મૂળ

(ગયા અંકથી ચાલુ.)

સામાન્ય રીતે એમ બને છે કે જ્યારે શેઠ ખુશિયાર અને ઉત્સાહી હોય છે ત્યારે દબાયેલા નોકર ઘણે ભાગે પોતાનું કામ કરે છે. વળી એમ પણ બને છે કે જ્યારે શેઠ આળસુ ને નબળા હોય છે ત્યારે નોકરનું કામ જોઈએ તેવું ને તેટલું તેવું થતું નથી. પણ બારેમાસ નિયમ તો એ છે કે ખુશિયારીમાં એક સરખા બે શેઠ જડશું ને નોકરો પણ એક સરખા જડશું તો લાગવીળગા શેઠનો નોકર લાગવગ વિનાના શેઠના નોકર કરતાં વધારે ને સરસ કામ કરશે.

કોઈ કહેશે કે એ નિયમ બરોબર નથી. દમયે માણા અને મહેરબાનીને બદલે ઘણી વેળા ફટકોજ મળે છે ને નોકર માથે ચડે છે. પણ એવો દલીલ વ્યાજબી નથી. જે નોકર માણાના બદલામાં બેદર કામ કરતો હોય છે, તે નોકર જ્યારે તેની ઉપર સખતી વાપરવામાં આવશે ત્યારે ભાગી જશે. બદલે કિસ્સામાં શેઠ સારા હોય તે નોકર અપ્રમાણિક થશે તો નોકર બીજાનો શેઠને બુદ્ધિભ્રમ પહોંચાડશે.

બીજાને દબેલ રાખવા ને દરેક બાબતમાં તરફ બરોબરની નજર રાખવાથી-સાહજિક પરિણામ આવે છે. [illegible] નો એક જાતના [illegible] કરીએ છીએ. માણા એ નરસ છે તેવી બેરહમ વફરવી એ એક જુદીજ વાત છે. તેનો આપણે અહીં વિચાર નથી કરતા. આપણે તો અહીં બોટલુંજ બતાવીએ છીએ કે અર્થ શાસ્ત્રના સાધારણ નિયમો જે આપણે જોઇ ગયા તે પ્રમાણે માણા લાગવગી-કુપા વેરે બરાબર કરે કે બીજાનું જ નીવડે પણ લાગણી એ એક જુદીજ પ્રકારનું બળ હોવાથી અર્થ શાસ્ત્રના બીજા નિયમો સાથે નથી નવરું પણ તે નિયમો ને બીજે કોરે મુકીનેજ નથી રહેતું. તેને બીજા તાજબાંધણી 'હુલ્લાસ કરે ને બદલો મળવાના ઇરાદાથીજ માણા બનાવે તો તેને નિરાશ થવાનો સમય છે. માણા તે માણાને બાતરજ બતાવાય, અને બદલો ફક્ત માગે પોતાનો ગૌરવ આપે છે. કહેવાય છે કે આપ મેળવવું આસાન [illegible] પણ આપીને [illegible] છે

પલટણ અને તેના સરદારનો દાખલો લઈએ જો કોઇ સરદાર અર્થશાસ્ત્રના નિયમો બાજુ પાડીને પોતાની પલટણના સીપાઇ પાસેથી કામ લેવાને માગશે તો બારેક કામ તે બહુ કરી શકે. પણ દાખલાઓમાં જોઇએ છીએ કે જે પલટન ના સરદાર પોતાના સીપાઇના કુંબ જેમાં આવે છે તેઓની સાથે માયાથી વર્તે છે, તેમના ઝલાથી રીજે છે, તેઓના દુઃખમાં ભાગ લે છે, તેઓના જીવનની રખેવાળી કરે છે, દુઃખમાં તેઓની તરફ લાગણી બતાવે છે તે સરદાર સીપાઇઓની પાસેથી ગમે તેવું અઘરું કામ લે તે કરી શકશે. બલિદારીદ દાખલા લેતાં આપણે જોઇએ છીએ કે જેમાં સીપાઇઓ સરદારને ચાહતા નથી ત્યાં બાગેજ લડાઇ છતાઓથી જોવામાં આવે છે. આમ સરદાર અને સીપાઇની વચ્ચે લાગણીનું જોર એ બાજુ જોર છે. તેમ છુટકારાઓની રાણીમાં પણ સરદારની તરફ ખુંટારની દોણ પુરી પ્રામાણી બનાવ છે તેમ છતાં બીજા વિગેર કારખાનામાં શેઠ ચાકર વચ્ચે આવા બારેક સંબંધ આપણે જોતા નથી. કેમ બાબત તો એ છે કે આવાં કારખાનાંઓમાં નોકરોના બગારોના આધાર સેવકોના ધારાઓ ઉપર રહે છે એટલે શેઠ ચાકરની વચ્ચે માયા લાંબાને બદલે અમાયા વર્તે છે અને લાગણીને બદલે તેઓનો સંબંધ વારોધી - સમોગટીઓ જેવો-જેનાનો આવે છે. [illegible] આપણે બે સવ તોનો વિચાર કરવો રહ્યો.

[illegible] એક તો એક ક્ષેત્રદેપનો હિસાબ કર્યા વિના નોકરોનો પગાર કેટલે દરજ્જે કરાવી શકાય.

બીજું એ કે જેમ જુનાં કુટુંબોમાં નોકરો હોય છે અને શેઠ નોકર વચ્ચે સબંધ રહે છે આવશે તો કારખાનામાં પણ શેઠ અને સીપાઇ વચ્ચે સંબંધ રહે છે તેમજ કારખાનાંઓમાં નોકરોની મજુર સંખ્યા ગમે તેવી. પ્રમાણ આવ જતાં પ્રમાણ કર્યા વિના કરી રીતે રાખી શકાય.

પહેલા સવાલનો વિચાર કરીએ. એ અગત્યની વાત છે કે અર્થ શાસ્ત્રીઓ કારખાનાના કામકારોના પગારની હદ રાખી શકાય તેવું કરતાજ નથી. છતાં આપણે આગળ જોઇ ગયા કે ઉત્પત્તિના બધા પ્રધાનના પહેલું લીલામ કરીને પ્રમાણ કરતા નથી. પણ તે ગમે તેવો મજુરી હોય છતાં તેને એટલજ પગાર આપવા કે તેનાજ [illegible] પુરતો [illegible] પગાર કે એવા માણસને પાકવો જોઇએ. [illegible] વૈદ્ય વકીલોના સાથે પણ સાધારણ રીતે એવો સંબંધ રાખતા નથી. એટલે આપણે જોઇએ છીએ કે ઉપર મુજબના દાખલામાં ગમે તેવું અમુક હદ પ્રમાણેજ પગાર આપીએ છીએ. ત્યારે કોણ કહેશે શું સારા અને ખરાબ મજુરને એકજ પગાર હોય ? હકીકતમાં તો એમજ જોઇએ. પરિણામ એવા આવશે કે જેમ આપણે વૈદ્ય વકીલની એકજ રી હોવાથી સારા વકીલ અથવા વૈદની પાસે જઇશું, તેમજ બીજા કારખાનાનો હોવાથી સારા કારીગર સુતાર પાસેજ જઇશું. સારા કામદારનું ઇનામ એજ કે તેને પસંદ કરવામાં આવશે. એટલે કુદરતી અને બરોબર નિયમ એજ થયો કે બધા વર્ગોમાં તે તે વર્ગોના કામના અનુસારે પગારની હદ બાંધવી જોઇએ. જ્યાં આવડત વગરનો માણસ ગોઠવો દરમહિયો લઇને બેઠોને ભલાવામા નાખી રહે છે, ત્યાં અંતે પરિણામ શુન્યજ આવે છે.

હવે બીજા સવાલનો વિચાર કરીએ. તે એ કે ચોમાસની ગમે તે સ્થિતિ હોય છતા કારખાનાંઓમાં કેટલા કામદારની અવસ્ય રાખવા હોય તેટલાને સાધારણ જોઇએ. ત્યારે અનિશ્ચિત રીતે કામદારોને કામ મળે છે ત્યારે તેઓને વધારે પગાર માગવો જ પડે છે. પણ બને કોઇ પ્રકારે તેઓને એ ખાત્રી થાય કે પોતાની નોકરી જીવત જાગત રાખશે તો તેઓ બહુ ઓછા પગારથી કામ કરશે. એટલે દેખીતું છે કે જે શેઠ પોતાના નોકરોને કાયમને માટે રાખે છે તેને છેવટે કામદારજ સાથ છે, અને જે નોકરો કાયમના નોકરી કરે છે તેને પણ ફાયદો થાય છે. આવા કારખાના માં મોટા નફા મળ્યા નથી. મોટા જોખમ ખેડી શકાતાં નથી મોટા હોદ્દા બાંધી શકાતા નથી. સીપાઇ સરદારને સાથે મરવા તૈયાર થાય છે અને તેમજ સીપાઇનો બંધો એ સાધારણ મજુરના પધા કરતા વધારે ગાઢબંધક ગણાય છે બારે વિનાં સીપાઇનો પધો કતલ કરવાનો નથી, પણ બીજાનો બચાવ કરતા પોતે કતલ થવાનો છે. જે સીપાઇ માંગે તે પોતાનો જાન પોતાના સરદારને સોંપી આપે છે. તેજ પ્રમાણે પાદરી વેદ અને પાદરીનું આપણે સમજીએ છીએ. તેમજ તેઓ તરફ માનની નજરે જોઇએ છીએ. પાદરી પોતાની જીંદગી જતા સુધી ધર્મ ન્યાય કરવો ઘટે છે. વૈદ્ય અનેક સકટો સહન કરીને પણ પોતાનાં દરદીની સાર વાર કરવી ઘટે છે. અને પાદરીએ ગમે તેમ થાય તોપણ પોતા [illegible] માનના ભોગ આપવાનું બને તેઓને ખરેખર કરતા ધર્મ ચલાવ કામ કરવું ઘટે છે.

અપૂર્ણ.

પ્રજાકીય ઉન્નતિ

મીસીસ બેની બીસેંટનું ભાષણ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ચોક્કસ પગલાંની સ્થિતિ તપાસીએ. ૨૦૦ વરસ ઉપર તમારે પિતા નાટે લખીતવાર રીસીટ આપવાની કે કબજાની વાત ન પડતી. પણ રાજકર્તા ઉપર તમારો (હીંદીનો) બધો બેકીમનો ભરોસો જીભના વચનથી, તથા વચન આપનારની શાખ, અને તેનાપર ઇતબારથી ચાલતો. દીલીમેકર વગેરે તવારીખકારો કહી ગયા છે કે હીંદીઓ ખાસ કરીને સત્ય બોલનારે લોકો છે. આ પ્રમાણે અનાદિ તમારામાં જે ગુણ પ્રકાશી નીકળ્યો હતો તે હાલ ન પ્રકાશી નીકળતો હોય તો તે ગુણને ફરીથી મેળવવા માટે તેનથી વધારે જરૂર છે. આમ કરીને તમારે બતાવી આપવાનું છે કે હીંદીની જીભનો બોલવામેંશાં બાદશો કરવા લાયક છે; તેની બાબતમાં સોગન કે લખત કરવાની જરૂર નથી.

હવે પૂરવની બીજી પ્રજાઓની સબબાબ વિષે થોડું કહું તે જુઓ. ચીના વેપારીનો બોલ આજ સુધી સબબાઇ ભારે બનેલો છે. ચીના વેપારીની સાથે કામ પાડતા ગોરા વેપારી બનેછે છે કે ચીનાના બોલપર બેકાશક ભરોશો મુકા શકાય. પણ બંધામાં વેપાર ઓછ એવો નથી છે કે જે નીતિને બજારે છે. છતાં એ પ્રાણ છે કે વેપારના સબબાઇ બાબત પણ ચીના ખુલતા નિયમ પ્રમાણેમાં વરતે છે. આમ કે આપણને લાગે છે કે આપણા કે વિશ્વાસ નથી બાતો. બાકી આપણે ત્યાંથી કહેવું કે દુનિયાના બાબત આ બાબતની બાબત કહ્યું નથી બોલાતું છે. ચીનનો બોલ અલોકિક માટો બહુ છે. ચાં બા. બાબતમાં હીંદુસ્તાનને બનવાનની નહિ, પણ ચીનની નકલ કરવાની છે.

હીંમતનો સદગુણ મેળવ્યા વગર પ્રજા [illegible] હીંમતનો પણ [illegible] બહાદુરીના ઇનામો [illegible] બહાદુરી [illegible] બોલાય છે. [illegible] બોલાય [illegible] બોલાય [illegible] બોલાય

ચરચા પત્ર.

અમારાં ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો પાળ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં કાયલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંક અને મુદાસર કરવું. —અધિપતિ.

મી. સાંધીનો કાગળ

ગે. ઇ. ચો. ના અધિપતિ જોગ,

જોને કે આ અપાના ગુજરાતી વિભાગ માં હું કાંઇ લખું છું એમ સહુ જાણે છે છતાં મારી સહીનાં લખાણ ભાગ્યેજ આવે છે. મારે નાતે લખવાનો વળી અવસર આવેલો તિકે છે.

મી. કાર્ટર રાઇટની ગએ રાનીવારે મુલાકાત થઇ ત્યારે તેમણે મને મા. રમટસનો કાગળ બતાવ્યો. તેમાં જણાવ્યું છે કે જે નવું બીલ દાખલ થવાનું છે તે મરજીયાત રજીસ્ટરને કાયદેસર બનાવવા ને સારૂંજ છે. તે બીલ પ્રમાણે મરજીયાત રજીસ્ટર વાળા હીંદીઓને રજીસ્ટરની કલમો તોડવાની સજામાંથી મુક્ત કરવા માં આવશે. બાકી તો તેઓને પણ નવેસર કાયદોજ લાગુ પડશે. આનો અર્થ એવો કે હાલ આપણે મુક્યા નહિ પણ પાછા ગયા જેવું કહેવાય. છતાં આપણે બહુ નિરાશ થવા જેવું કાંઇજ નથી.

કાયદો તૂટવાનો હતો તે કયાં ગયો? મી. સાંધીના સાહસ ક્યાં ગયાં? હવે હું જવાબ દેવા હીંદીનો મોરચો કેમ ખાલી પડશે? આવા વચનોના બોલકારા મારા કાનમાં આવ્યા કરે છે.

કાયદો તૂટશે એમ હું કહ્યું પણ કહું છું. તેની ખાતર એ કે હીંદી કોમ પોતા નો સત્યાગ્રહ પૂરો કરે. મારો કાગળો પણ એ વિષે છે. તેમાં મારા અભિપ્રાય ને [illegible] નરમ [illegible] ઉપર નહિ. ત્યારે હું પોતે દગો દઇશ ત્યારે જ ચરમાવાનું રહેશે. દગો દેવનો સગો થનાર નથી. તેમ મી. રમટસનો પણ નહિ. મમ. હું કહેતો કે સણીતવાર કાગળો છે એમાં પણ શક નથી. તેજ કાગળનો મી. રમટસ હવે ઉંધો જવાબ આપે તેમાં હું દોષિત નથી ઠરતો.

ઘણા હીંદીઓ તેમજ ગેરસમોએ ચેત વણી આપેલી તે યાદ આવે છે. તેઓ કહેતા "જનરલ રમટસનો ભરૂંસો ન કરજો." મેં ભરૂંસો અમુક દરજ્જે રાખ્યો. તે વિના નજ ચાલે. રાજ્ય પ્રકરણથી કામો એમજ ચાલ્યાં છે ને ચાલશે. જ્યારે સમાધાની કરનારા બે પક્ષ પોતાનું જોર જાણનારા હોય છે ત્યારે એક બીજાનો દગો કામ આવતો નથી. હીંદી કોમનું જોર તે સાચે ગણ્યું છે. સાચ આગળ જનરલ સ્મટસનું જૂઠું નથી ચાલવાનું.

જેઓ અંતે કપડાં આપતા હતા તેઓ ને મારે ઓટલુંજ કહેવાનું કે 'તમારો કપડો ખરો હતો તો હવે પાછા સત્યાગ્રહ ની લડતમાં સામેલ થજો. મેં તો વિશ્વ વાસ રાખીને મરજીયાત રજીસ્ટર લેવાની સલાહ આપેલી. કાયદો તૂટવો જોઇએ એ આપણું પણ હતું તે પણ અહં પડવા તમે તથા હું લડવા છીએ ને લહ્યુ લડશું. આટલું કરશો તો બસ છે. તમારો રાહ સામો પડયો તેને સારૂં તમ ને શાબાશી ઘટે છે. મારો વિશ્વાસ ખોટો પડયો તેને સારૂં હું મન કપકલ્પાત્ર ગણતો નથી. કેમકે મારી પાસે બીજો ઇલાજ ન હતો. કદિ ઇલાજ હતો એમ માનશો તોપણ વિશ્વાસ રાખીને હીંદી કોમે કાંઇજ ખોયું નથી. પણ જો આપણે બધા સાથે રહીશું તો વધારે મેળવશું."

જેઓના સમાધાની વિષે મારી ઉપર રાજ લખાણો ને જેઓએ પસંદ કરી હતી તેઓને ઓટલું કહું છું કે "જનરલ સ્મટસ દગો અપવાના થયા છે તેથી સમાધાનીને વખોડવાની નથી. સમાધાની થી ફાયદોજ થયો છે. આપણું ખરું જોર હશે તો આપણે તલવાર લઇવાના નથી, પણ જેમ દગો લાગેનો પક્ષ કરશે તેમ આપણું સાચ ખીલશે. દીસ જ્યારે પચરની વચમાં પડે છે ત્યારે તેનું તેજ વધારે ખીલે છે. એમજ સાચનું સમજજો."

મારી ઉપર ઇતરાજી રાખનારા અને મારાકિકરો પસંદ કરનારા બન્ને હવે [illegible] સાથેલ રહે કે ન રહે, અમારે

મારૂં પણ તો જે પહેલાં હતું તેજ છે. હું ખુની કાયદાને કદી વશ થનારો નથી. અને એકલો હોઇશ તોપણ મરણ મુખે ઝુકીશ. હું ઉમેદ રાખું છું કે સા હીંદીને ખુદા—ઇશ્વર—એજ વિચાર આપે.

હું છું,

સત્યાગ્રહી,

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

જોહાન્સબર્ગ, ૨૫-૫-૧૯૦૮

નાતાલમાં લડતનો જરૂર

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

"કરેક જણ બોલ રહ્યા છે કે નાતાલમાં કેટલાક સ્વતંત્ર કોલોનીઓ પ્રમાણની રીતે નહિ, પણ ફકત અદેખાઇને લીધે આખી એશિયાટીક કોમને અને મુખ્યત્વે કરી ફકત હીંદીઓને પોતાની કોલોનીમાં આવતાં અટકાવવાને તેમજ જેઓ આજે વરસો થયાં વસી રહેલા છે તેઓને હાંકી કાઢવાને પોતાથી બનતું કરી રહ્યા છે. પણ તેઓના આ હુંકે સમજવાળા વિના રથી તેઓને પાછળથી કેટલું કે મોસકું પડે છે તે ટ્રાંસવાલના એશીયાટીક ઓર ડીનન્સની લડતના પરિણામથી કોઇ સહજ કલ્પી શકે.

હાલમાં નાતાલ કોંસેલમાં અઢાર પૈકીના બીલોથી નાતાલ સરકારને કુદરતી હીંદીઓ પ્રત્યેનો પુલ્કરો જાહેર થાય છે. ઓટલેસ વાત ઉગો થાય છે કે હીંદી કોમની પ્રગતિ ને ખળાવવા ટ્રાંસવાલે પોતાનાથી બનતું કરેલું; ત્યારે નાતાલ પોતાના દરજ્જા પણ માટે અપોર મહેનતથી બનતું કરી પોતાથી બનતું કરવા તૈયાર થશે?

વળી હાલમાં કેટલાક માણસો પોત પોતામાં વિચાર કરતા માલુમ પડે છે કે સરકાર સામે કેમ થવાય? આ તેમનો વિચાર ટ્રાંસવાલનું પરિણામ સાંભળ્યા પછી પણજ આપલાપણાનો છે. આપણે નાની જગાએ ઉંચા સપના જોઇએ ! પ્રમાણીક માણસનું સરપણી ગજવામાં નોટ આર તે 'સલામત' છે. ત્યારે શા માટે આ બીલો સામે સત્યાગ્રહ ન આદરી શકીએ? બેશક આદરી શકીએ. પણ કેવા સમે કેવી રીતે લડવું તે વિચાર વાનું કામ પહેલું છે. એટલે આ બાબત ઓ ટ્રાંસવાલમાં અનુભવેલા સત્યાગ્રહની સરખામણી કરીએ

ટ્રાંસવાલની લડતમાં ઓટલું પણ માણસ [illegible] સુધી તો સત્યાગ્રહ ચલાવી [illegible] મેળવી શકાય.' પછી [illegible]

ઉપર પણ ઉઠાવવાની મરજી. નાતાલમાં સલ્લાહદારી કરવા "તમારે લાઇસેન્સથી વેપાર ચાલુ રાખવો અને દંડ ન ભરતાં માલ વેચાવા દેવો." ઇરાદો વાહવાહની બડાઇ કરવાનો અને નાતાલની પ્રજામાં મરજી કેરે છે. પરંતુ નાતાલમાં ફક્ત એશિયાટીક કમિટિ સલ્લાહદાર સરકારી હુકમ તેનો અંજામ નથી. પણ આખી કોમની મદદની જરૂર છે. અને તે નીચે ના દાખલા ઉપરથી સહેલાઈથી જોઇ શકાશે.

ધારો કે એક વેપારીનું લાઇસેન્સ ન મળ્યા છતાં વેપાર ચાલુ રાખ્યો. પણ લાઇસેન્સ ન મળવાથી જરૂર સંભવ છે કે વેપારી માલ પીરતા અટકશે. પુરતો માલ ન મળવાથી તેના વેચાણમાં જરૂર ખામી આવી વેપારીના કપ્પુ ભરવામાં અડચણ આવશે. અને ત્રીજે ચોથે મહીને નાદારીનો લાભ લેવો પડે. એટલે મર કરને બાયલું હલું ને વધરે કહલું એવું થાય એટલે ઉપર લખી ગયો તેમ આખી કોમની મદદની જરૂર છે.

આજ સુધીની આપણી બેદરકારીને લીધે લાઇસેન્સ કાયદાનું દરદ હીંદીને માટે પણ ભયંકર થઈ પડયું છે. ગયે વરસે લેડીસ્મીથ ડીસ્ટ્રીક્ટની લાઇસેન્સ માટે કોંગ્રેસે આંખ આડા કાન કર્યા એટલે આ વરસે એસ્ટકોર્ટના ઓફીસરે લાઇસેન્સ અટકાવવાની હીંમત ચલાવી. ઘણી ચાલુ લાઇસેન્સ ઓછી તરફ અને નવા બહાર પડેલા બીજી તરફ પણ જો આંખ આડા કાન કરવામાં આવશે તો દરા વરસમાં એક પણ હીંદી લાઇસેન્સનું નામ પણ રહેશે નહિ. માટે ફારસી કહેવત "ગુરબા કુશ્તન રોજે અવલ સ્વાબદ" એટલે બીલાડીનો બચ્ચો રોજ મારવા તે સારું છે એવા ન્યાયે એટલે આજ ઉપાયો યોજવા જોઇએ. અને તે મારી અલ્પ સમજ પ્રમાણે નીચે દરશાવું છું.

પ્રથમ એ કામ કે નાતાલ પાર્લામેન્ટમાં દરેક હીંદી વેપારીની સહી લાયનુ પીટીશન બીજા પણ બીજાઓમાંથી પાછળ બે બીજો ના નાતાલમાંથી તહેનાત કરવા જોઇએ. તેમાં નાતાલના ચાલુ એક્ટમાં પણ કેટલાક સુધારા કરવાની માગણી કરવી. અને તે માગણીઓમાંની મુખ્ય માગણી એ હોવી જોઇએ કે હાલના વખત પ્રમાણે લાઇસેન્સ છોકરીની સેવામાં આપવું છે તે છોકરી સેવામાં નહિ પણ લાઇસેન્સ-ધારકની બુદ્ધિના ઉપયોગનો તેણે મૂક સંપાદનની ન થવી. તેમ છતાં બીજા મુદ્દાને લઈ નાતાલ ગવર્નમેન્ટ ઇચ્છે

અને તેને માટે દરેક રીતે સુપ્રીમ કોર્ટ સુધી અપીલનો હક્ક હોવો જોઇએ.

બીજું કામ એ કરીને. બાસ આપ તે એક માસ મીટીંગ આખા નાતાલના હીંદી ઓની બોલાવવા. કેટલાક ઠરાવ કરવા. પાસ કરવા, અને મોટી સરકાર પુખી લડત મોકલવા. તે ઠરાવોમાંનો એક ઠરાવ એવો રાખવો કે "કોઇપણ હીંદીનો વિના કારણે અને ગેરવાજબીસર રીતે લાઇસેન્સ અટકાવવામાં આવશે તો આખા નાતાલ ના હીંદી લાઇસેન્સધારી લાઇસેન્સ ફી ભર્યા વગર વેપાર ચાલુ રાખશે."

હાલમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણેના વિચાર ના આધારે મેઘન લાયનના આગેવાનોએ એક પીટીશન પારલામેંટમાં મુકવા ઠરાવ્યું છે. આ ઠરાવ તેમને શોભાવનારો છે. તેપણ મારી અલ્પમતિ પ્રમાણે કહી શકું છું કે જો તેઓ કોંગ્રેસ સાથે મળી કોંગ્રેસ ના નામે પીટીશન મોકલતા હોય તો તેઓ તે આ કરતાં બમણી શોભા અપાવશે.

છેવટમાં આજ કેટલોક વખત થયાં મેઘનલાયન અને કોંગ્રેસને પડેલા બાંધા માં બને પક્ષ સમજુતીપર આવી આવા ભારીક વખતમાં પડતી તકલીફો દુર કરવા યોગ્ય પગલાં ભરશે એવી ખુદાપાક પાસે દુવા માંગી લખવાનું પુરું કરું છું.

લી. એમ. એન. મદમદ.

એડનડેલ, તા. ૧૮-૫-૦૮

કેપમાં હીંદીની તકલીફો વિષે ચરચા

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

આપના તા. ૧૬મીના અંકમાં કેપ સોશ્યલ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ઇન્ડીઅન એસોસીએશને થનની જનરલનો રીપોર્ટ વાંચી સંતોષ ઉપજે છે. તેમાં પુછેલા સવાલો સંબંધમાં મારો અભિપ્રાય નીચે મુજબ જણાવવાની રજા લઉં છું.

હાલના ઇમીગ્રેશન કાયદાથી જે હાડમારીઓ વધી પડી છે તેનું વરણન થઇ શકે તેમ નથી. સને ૧૯૦૨ના કાયદામાં જે લખ્યું સાક્ષર ઓફીસરોના અને તે ભાવમાં રહ્યો કોપ તેના કેપ કોલોનીમાં દાખલ થવાનો તેમજ રહેવાનો હક્ક હતો. આ હક્ક યુરોપીઅનો માટે હજુ પણ જાળવી રાખવામાં આવ્યો છે. જ્યારે એશીઆટીક પાસેથી તે છીનવી લેવામાં આવ્યો છે. વળી કાયદામાં મુદતના બર માટે એવું લખાણ આવ્યું છે, જેને

જેનો દુરુપયોગ ઇમીગ્રેશન ઓફીસર પોતા ની મરજી મુજબ કરી દરવાની પર મીટ આપે છે. વધારે મુદત માટે ખાસ કારણો બતાવવા છતાં ના પાડવામાં આવે છે. એટલે બીજીવાર વાચતા નીચે રહી દરેક સ્વતંત્ર હીંદીએ પોતાના બાબતી સાબીતી તપસીલ પણ સરકારને જાહેર કરવી જોઇએ! તેવરા આરે કાયદામાં એવો સુધારો કરવાની જરૂર છે કે દરેક હીંદી તે ડોમીસાઇલ સર્ટીફીકેટ કે ક્લેમને માટે આવે તેવાં મળવા જોઇએ. એસો. સીએશનના બંધારણ પ્રમાણે કે હીંદી ત્રણ વરસ વસી ગયો હોય તેને પરમીટ ની જરૂર ન પડે એવો સુધારો કરાવવો. પણ પાછા ફરતી વખતે તેજ હીંદી પાછા વરસ રહી ગયો છે કે નહિ એવો સવાલ વારંવાર ઉભો થશે. વળી તેમ કરવાથી અરથ એવો થાય છે કે તે કરતાં થોડી મુદત વસી ગયેા તેવા હીંદીનો કશો હક્ક નથી. માટે આપણે તો દરેક હીંદીને ડોમીસાઇલ સરટીફીકેટ મળે એવીજ માગણી કરવી જોઇએ. અને બાકીના હીંદીઓ માટે તેવી સરટીફીકેટો અથવા પરમીટની જરૂર ન હોવી જોઇએ.

બીજા વિષે જણાવવાનું કે આ એક મતફેર ભરેલો સવાલ છે. હીંદુસ્તાનીથી ગુજરાતી તથા મદ્રાસી લોકને સંતોષ થશે નહીં. વળી હીંદુસ્તાનની દોઢપણ ભાષા દાખલ રાખવા ચલાવો સંભવ પણ નથી, કારણ કે તેમ કરવાથી કાયદો નકામો થઇ જશે એમ પાર્લામેંટનો દરેક મેંબર માને, અને આપણી આવી માગણીઓને લીધે બીજી વધારે વ્યાજબી માગણીઓ તરફ પણ તે લોકો ધ્યાન ન આપે તેટલા માટે આ સવાલ તદ્દન પડતો મુકવો જોઇએ.

ડાઇજેસ્ટના સબંધમાં આપણે પુરાવા સાથે સાબીત કરી આપવું જોઇએ કે મ્યુનીસીપાલીટીઓ કે જેના મેંબરો ઘણે ભાગે વેપારીઓજ હોય છે તે હીંદીઓને ખુલ્લી રીતે અન્યાય કરે છે. તેથી તે હક્ક મ્યુનીસીપાલીટીના હાથમાં ન રહેવો જોઇએ. પણ પ્રથમની માફક લાઇસેન્સ સરકારની પાસેથી મળે તેવો સુધારો કરાવવાની ખાસ જરૂર છે.

અગે ચુંટણીના વખતે બહાર પડેલા મેંબરોને આ બને બાબતો અમે સમજા વી હતી, અને તેઓએ અગાને વચન આપ્યું હતું કે જો આખા કેપ કોલોનીના હીંદીઓ તરફથી એવા પ્રકારની એક પીટીશન મોકલવા તો અને પુરતી કોશીશ કરવા.

[illegible] તેમજ લાઇસેન્સ [illegible] કોલોનીના દાંદીઓ તરફથી એકજ પીટીશન [illegible] દરેક દાંદા આગેવાનની કોમીસ કરશે. અને બાકી [illegible] ના ગતફેરવારો સવાલ તેમજ [illegible] વરસ રહી ગયો હોય તેનોજ દાખ કે એવા સવાલો પડતા મુકશે તેથી આપણું એકત્ર થઇ ગોકલેલી પીટીશનને ખન્સાફ મળશે.

લી. કેશવરાવજી

ધાકળ્યે, તા. [illegible]

[illegible] તા. [illegible] કરવામાં આવ્યું છે કે [illegible] ઓર્ડીનન્સમાં [illegible] જોઇએ. [illegible] આબત આગળથી [illegible] ખાતરી [illegible] ના આપે ત્યાં લગીમાં લાઇસેન્સ પાછાં આપવાં. આ સંબંધમાં આગળથી [illegible] ખાતરી-લાઇસેન્સ અમલદાર આપે નહીં ત્યાં સુધી આખી કોલોનીમાં કોઇએ પણ લાઇસેન્સની અરજી કરવી નહીં. આવી સૂચના [illegible] કેમ અટકાવવા કરવી તે માટે આગેવાનોની [illegible] નીમાની બેઠકો, અને કોમે [illegible] કરવી પડશે કરવામાં આવી [illegible] લાઇસેન્સ અમલદાર, કોલોનીના [illegible] બેઠકની તેમને ખબર આપવી.

કેપમાં પોલટેકસ નખાવાનો વટો

તા. ૨૪મી મેના અંકમાં કેપટાઉનનું આરગસ જણાવે છે કે રેવન્યુ વધારવા માટે કેપના પ્રધાન એવી સૂચના કરનાર [illegible] કે અહીં બાતે ન પાકતી કોમ ઉપર [illegible] દરેક બેઠક [illegible] કોલોનીના તમામ [illegible] આવશે. [illegible] કોલોનીમાં [illegible]) તથા [illegible] ઉપરના દરેક [illegible] પર [illegible] ૨૧ વરસની [illegible] ઉપર [illegible] ૧૦ – [illegible] નખાવામાં આવશે.

[illegible] ના [illegible] ઉપર [illegible] ગોરાને [illegible] કે [illegible] ૬ ૧૦.

હિંદુસ્તાનના અખબારો

(હીંદી ભાષા ઉપરથી)

રાજકોટ બાતે અનાથાશ્રમ સ્થાપવાનો [illegible] રાખવામાં આવે છે. તેના સંબંધમાં કુમાર શ્રી હરલાભજી, મી. એસ. એન. પંડિત મી. મેહનજી મેરવાનજી, તથા મી. ત્રંબળ પ્રસાદ દુર્ગાપ્રસાદનાં બનેલાં ઉપપ્રેસીડેન્ટને રાજકોટના નામદાર ઠાકોર સાહેબની મુલાકાત લીધી હતી, અને અનાથાશ્રમ માટે લાયક જમીન આપવા અરજ કરી હતી. ઠાકોર સાહેબે તે બાબતમાં કોઇ વિસ્તાર સુચવવામાં આવે તો તે આપવાની કબુલાત આપી હતી.

રાજકોટ બાતે તેલની એક મોટી મીલ નીકળનાર છે.

દેવગઢબારીઆની ગાદી રણજિતસિંહજીને મળી છે. તેમને ગાદીએ બેસાડવાની ક્રીયા રેવાકાંઠાના પોલિટીકલ એજંટ થોડા દિવસમાં કરશે.

કરાંચીના સાઉથ મરટર્ન મયક ઉપર ટેકનીકલ સ્કુલનું નવું મોટું મકાન બાંધવા માટે મ્યુનીસીપાલીટીએ મોટી જગ્યા હાલ બેટ આપી છે

નડીઆદ બાતે અનાથાશ્રમ સ્થાપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે તેના ફંડમાં એક અજ્ઞાતે-રૂ. ૨૫૦૦ તથા બીજાએ રૂ. ૨૫૦૦ આપવા મરજી જણાવી છે.

વડોદરાની અદાલતમાં કજાદિવસ બંધ કરવાનો કાયદો હાલમાં રદ્દ થયો છે.

વડોદરામાં થતી ડામરના મારણથી આબુપુરા તથા રાવપુરાનો રસ્તો પહોળો કરવાનો સંભવ છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે વડોદરા માં ડામરના પાટા નાખવાનું કામ બહુ બાજીથી ધમધોકાર ચાલે છે. તબેલાનો સામાન, ગાડાની ગાદીઓ તથા બીજો સામાન આવી પહોંચ્યો છે, અને બહુ સામાન આવતો જાય છે ડામ તરફ લોકની લાગણી બહુ સારી જણાય છે. એવી પકડ રાખવામાં આવે છે કે જુન જુદાઇમાં એક લાયસનપર ડામરે ગાડા [illegible] ચાલે.

સુરતના સેશન્સ જજ તરફથી એક રાની તલાક કેસમાં ગુનાહ ઠાકોરને રેફરન્સ થતાં એવો ચુકાદો અપાયો છે કે એક કોમના મુસલમાન તલાક મેળવે તે વખતે બે સાક્ષીઓ રાખવાની જરૂર છે, પણ એક સુની મુસલમાન તલાક મેળવે તે વખતે એવા સાક્ષીઓ અથવા એક પણ સાક્ષી રાખવાની જરૂર નથી.

સુરતની નેશનલ એસોસીએશન મુજ સુરતમાં [illegible] દેશભક્તો તઈયાર કર તાર છે એવી ખાત ખબર આવી છે.

અદમમાં મરહુમ નામદાર મહારાણી વીકટોરીઆની યાદગીરી બાબત રાખવા સારૂ કોટ ઉપરના મેદાનમાં એક કલોક ટાવર ઉભો કરવામાં આવ્યો છે. મજકુર ટાવર બાંધવા માટે શહેરમાં ઉઘરાણાનું લીસ્ટ ફરતું કરી રૂા. ૬૦૦૭ હજાર એકઠા કર્યા હતા. પણ એટલી બુજ રકમ બાંધકામ તેમજ સારૂ ઘડીઆળ મુકવા માટે પુરતી ન હોવાથી મજકુર ટાવરને મ્યુનીસીપાલીટીના હવાલામાં સોંપી રૂ. ૬૫૦૦ ની રકમ મ્યુનીસીપાલીટી પાસે થી મેળવી હતી

મુંબઇમાં ઉભી થએલી નેશનલીસ્ટ પબ્લીશીંગ કંપની લીમીટેડ તરફથી એપ્રીલ માસમાં "લોકમત" નામનું અંગ્રેજી મરાઠી પત્ર નીકળનાર છે. અંગ્રેજી એડીટર પાંજખી'ખાળા મી. કે. કે. આયર્લે અને મરાઠી એડીટર 'કેસરી વાળા મી. ખાંડેકર ઠર નીમાયા છે.

પારસીઓ માટે સારાં અને સુખાકારી જરથી મકાનો પૂરાં પાડવા માટે ઉભી થએલી કોરોક્રીઅન બીલ્ડીંગ સોસાયટી નો રીપોર્ટ બહાર પડયો છે. મંડળીની [illegible] હાલ તુરત રૂ. ૨,૮૬,૧૦૦ ની છે, જેમાંથી રૂ. ૧,૧૬,૦૬૬ જમીનની ખરીદી પાછળ ચાપર્યા છે. ચાર ચાલીઓ હાલ બંધાય છે, અને બાંધેલી બે ચાલીનામાં તબેવાર થઇ જશે, અને તેમાં ચોવીસ પારસી કુટુંબો માટે સગવડ કરી શકાશે

મારમ ૧૬૦૮ના બાતમ થએલાં વરસ માટે મુંબઇના બાકાના ત્રસ્તીઓનું મરદેમસુલ બાકસટા કરતાં વધુ ઉપજ્યું છે. બાકસ નો બાકસરો રૂ. ૬૭,૨૦,૬૦૦ નો કરવામાં આવ્યો હતો પણ તે કરતા રૂ. [illegible] વધુ ઉપજ્યા છે. આ આંકડાઓ ઉપરથી મુંબઇના બાકસ બારોબાર, વેપારની [illegible] હાલત પુરબહાર થતી જણાયેલ. બાકસ ઉ.

ગાનપંતા દાદા દાદાભાઇની તબીયત તેમના હીંદ ખાતે પાછા ફર્યા પછી ઘણી સુધરી જણાઇ છે. વચાવા ખાતેના પોતાના શાંત મકાનમાં તેઓ જુન માસ સુધી રહેશે. જ્યારે આશા રાખવામાં આવે છે કે તેઓની તબીયત તદ્દન સુધરી જશે.

પુનાના સ્વયંસેવકો મહોલ્લે મહોલ્લે મુઠી મુઠી દાણા ઉઘરાવીને તે વેચીને નાણાં લાલા લજપતરાયવાળા દુકાળ ફંડમાં મોકલે છે.

દેશભક્ત લાલા લજપતરાયે ઉઘાડેલા દુષ્કાળ ફંડમાં પુના ખાતે કુલ રૂ. ૨૨૦૦ ભરાયા છે.

મદ્રાસમાં મહોમેદન વિદ્યાર્થીઓ માટે લાલી હોસ્ટલ નામનું એક નાનું હોસ્ટલ ખોલવા એક મીત્રે છુપા નામે દશ હજાર રૂપીઆની રકમ જસ્ટીસ મોડેમ મારફતે ત્યાં ગયેલ મહોમેદન એજ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સ ફંડમાં ભરેલી જાહેર થઇ છે.

કલકત્તાની લુહારોની જ્ઞાતિએ મરણ પાછળ જમણવાર નહિ કરવાનો ઠરાવ કીધો છે.

હીંદુસ્તાનની યુરેશીઅન કોમના લાભ અર્થે તેમનું એક અઠવાડીક વર્તમાન પત્ર કલકત્તા ખાતે સ્થાપવાની ગોઠવણ હાલ કરવામાં આવે છે. એ પત્રના પ્રોપ્રાઇટર તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે યુરોપીઅનો અને હીંદીવાનો પોત પોતાના પક્ષો મારફતે પોતાનો અવાજ રજુ કરી શકે છે; જ્યારે યુરેશીઅનોના લાભ ખાતર બનાવેલ એક પણ પત્ર નહિ હોવાથી એવા એક અખબારની તેમને ઘણી જરૂર છે.

ફુલીઆરી ના કુલીઓ અને પચનાબ ખાતેના ન્યુમલ્ટન મીલ અને પચનાબ ઓપ્પોસરના ન્યુમલ્ટન કુલીઓ જેલમાંથી છોડવામાં આવ્યા હતા પણ સુધરાઇના મીઠા જેલના દરવાજા ખોલે આવે તે પહેલાં તેને ૧૨૪ અ અને ૫૦૬ અ કલમો મુજબના આરોપ માટે પકડી છઠ્ઠા માજીસ્ટ્રેટ સનમુખ ઉભા કરવામાં આવ્યા હતા.

[illegible] ખાતે મી. ઐસ્ટ્રા આફ્રિકા [illegible] ના પ્રમુખ તરીકે મી. ઐસ્ટ્રાની ચુંટણી થઇ હતી.

કેસેજને હમેશને માટે આપવાને નવાબ સાહેબની મંજુરી મેળવી છે.

લખનો ખાતે મહારાણી વીકટોરીઆનું પુલ્લું મુકાએલું બાવલું જંબાની ધમ્બા ધરાવના બે બાજીતા હીંદી ગ્રહસ્થોને તે બાવલાનો ઇચાલો ધરાવતા કોનરટેબલે ખબર આપી હતી કે હીંદીઓને એ મકાન માં દાખલ થવાની સત્તા આપવામાં આવી નથી. આ બનાવથી ઘણી ફડવાસ ફેલા થઇ છે.

લાલા લજપતરાયની હિલચાલ પાછળ બારીક નજર રાખવામાં આવે છે. તે પોતે જણાવે છે કે ટીટેકટીવો મારી પાછળ બુતની પેઠે લાગ્યા છે. જે સભામાં હું ભાષણ આપવાનો હઉ તેમાં પોલીસ મોટી સંખ્યામાં હાજર થાય છે. એક ઠેકાણે મારૂં ભાષણ સાંભળવા એક માજીસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવ્યો હતો. મારો એવો મત છે કે પાપી અંતઃકરણોજ હમેશાં ધાસ્તિમાં રહેવું પડે છે સાફ અંતઃકરણ વાળાને કશા પ્રકારની ધાસ્તિ નથી. માટે પોલીસની હાજરીથી ડરવાનું કોઇ કારણ હું જોતો નથી.

ગઇ સાલ જે માણસો લાલા લજપતરાય બળવા કરવાની હીલચાલ કરે છે એવી હકીકત કેટલાંક હીંદી વિરૂદ્ધનાં કાગળમાં પ્રગટ થઇ હતી. તેમાંના લાલારના 'સીવીલ એન્ડ મીલીટરી ગેઝેટ' ઉપર, તથા કલકત્તાના 'ઇગ્લીશમેન' ઉપર બદનક્ષી કરવા માટે રૂ. ૫૦,૦૦૦ની નુકસાની ભર વાની નોટીસો લાલા લજપતરાયે મોકલી જણાવવામાં આવે છે. વધુમાં જણાવવા માં આવે છે કે કોર્ટમાંથી બે નાગીઓ બાપાં ઉપર એવીજ બદનક્ષી માટે લાલા લજપતરાય રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦નો દાવો માંડવાના છે.

સ્ટેટસમેનપાસ (કોલકાથી) એક બખબર જણાવે છે કે મી. ટક્કર સામાજીએ મી. મીલ્નર સાહેબના માનમાં મીજબાની આપી હતી. તેમાં એક નાની રકમ ભેગી કરી મી. મીલ્નર સાહેબને ભેટ આપવા ના કામમાં વાપરવી હતી.

[illegible] નાગોરીએ મારફતે [illegible] એક કાગળ કિનેમેટોગ્રાફ [illegible] ઉપર [illegible] ચલાવી [illegible] એ બે પ્રશ્ન ઉપર [illegible] કેટલું [illegible] એક [illegible]

ખાસ પોરબંદરનું ઘી.

વિલાયતી ભાઇ ચીપટ રાખી ખાસ બરડા કુંજ ના ગાગદાસોનું જ ઘી મરસ્ત બને છે તે મંગાવેલ છે. બે બરતનો તે પોરબંદરથી આવે છે તેના કાંઇ રેના આશરી ચોકસ ચડી બજારે ઘીની બાબો કરી તેઓ [illegible] નાનાં મોટાં બરતનોમાં ભરી બેચાશે. ૧૪૭ કેનન સ્ટ્રીટ. Box 595. Durban. M. M. Dewan.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ બાંબ્બે પ્રસ્તાની	૨૩	૦	થી	૨૪	૦
બીગડીના	,,	૨૫	૬	,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧	૬	,,	૨૨	૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
ચીની સફેદ	,,					
દુંડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૧	૦	,,	૨૨	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	,,	૨૩	૬
મસુરની	,,	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મગની	,,	૨૬	૦	,,	૨૬	૬
અડદની	,,	૨૦	૦	,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, દાળ	,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મકાઇ	,,	૬	૦	,,	૬	૬
બીનીસ		૧૬	૦	,,	૨૦	૦
કચ્છુ તેલ ૧ ગાલન		૩	૬	,,	૩	૬
ઔરડીનું	,,	૨	૧૦	,,	૩	૦
ઘઉં	,,	૩	૬	,,	૩	૧૦
નાળીએરનું	,,	૫	૦	,,	૫	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૯	૦	,,	૨૦	૦
પીળી	,,	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯	૦	,,	૧૦	૦
આટો		૧૨	૩	,,	૧૨	૬
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૮॥		,,		૬
મરચાં		૪	૦	,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પીપ		૮	૫	,,	૮	૧૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પાલીન ઓરેંજ		૬	૬	,,	૭	૬
,, વાલ્સ રોઝ		૮	૬	,,	૮	૫
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,,	૧૨	૬
નાળીએર		૧૨	૦	,,	૧૩	૦
કચી		૯	૬	,,	૧૦	૦
કાચમેડ સોપ		૧૩	૩	,,	૧૩	૬
સાબુ સીંક સ્ટોન		૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેપ્થર ટી		૧	૮	,,	૧	૬
નાગીસ લાયન		૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી સેવરમની		૦	૧૧	,,	૧	૦
નીલ્સ પોકેટ સીગારેટ		૧૬	૧૦	,,	૧૭	૦
કુપ નેસલનું		૨૦	૬	,,	૨૧	૦
તામ્બ (સોવરલ્સ)						
બરડા ઓઇની		૪	૩			

ABDOOL RAHMAN,

MERCHANT,

POTCHEFSTROOM.

Tel. Address "Rahman."

P.O. Box ...

VANMALI KOYA

General Dealer.

P.O. Box 200, Krugersdorp.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT

Natal Leaf Tobacco a Specialty.

Tel. Address "CAMROODEEN"

M. A. Karodia & Co.,

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.

41 Market Street

JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,

Wholesale & Export

Fruit & Produce Dealers

AND

OSTRICH FEATHER BUYERS.

P.O. Box ... Tel. Address "NAIDOO."

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce

Dealer and Commission Agent

Box ...

... Street, Johannesburg

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.,

Cheapest and Theapest

Tel. Address "Imperial, Durban."

P.O. Box 1033, Durban, South Africa.

DURBAN.

M. T. NAGDEE & Co.,

General Merchants &

Direct Importers,

Wholesale & Retail

Head Office: WITBANK, TVL.

HORMASJEE IDOLJEE,

DIRECT IMPORTER

AND

GENERAL MERCHANT

[illegible]

[illegible]

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

... PRETORIA STREET,

P.O. Box 2950.

JOHANNESBURG

ભગવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચંટ અને કમીશન એજંટ.

... પ્રેટોરીઆ સ્ટ્રીટ.

પો. બોક્ષ ૨૯૫૦

જોહાનસબર્ગ.

DAWOOD ISMAIL,

GENERAL DEALER & IMPORTER.

Tel. Addr., "DAWOOD"

P.O. Box 150. MIDDELBURG.

By Special Appointment

W. & T. AVERY, LTD.

Scale Makers and Adjustors

... Harrison and Main Sts.

JOHANNESBURG.

"AVERY'S" SCALES

For Traders and Hawkers

CHEAPEST & BEST.

All Adjusted and Stamped ready for use.

[illegible]

એવરી ' નાં સ્કેલ

વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,

સસ્તા દામ, ઉત્તમ ભાત,

[illegible]

ઓર્ડર મોકલે આપવી કરેલ.

[illegible]

"Indian Opinion" Office,

[illegible]

Sulliman Ebrahim Amod & Co.,

GENERAL MERCHANTS.

P. O. Box 202.

[illegible]

[illegible]

... Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

... BOER TOBACCO.

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address "Tobacco."

Telephone ...

સસ્તો અને ઉમદા માલ.

[illegible]

[illegible]

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

... Street, P.O. Box ...

KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P. O. Box 2551

... Street, Fordsburg

JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lakshand.

... SILK MERCHANTS

Importers of ...

Wholesale and Retail

... Street

HOONDAMAL SONS

... Street

SILK MERCHANTS

... Street

H. M. BOYAT.

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box ...,

PRETORIA.

V. G. MAHARAJ

... Street

Corner of PRINCESS ST.

OPPOSITE ...

M. E. SULEMAN,

General Merchant and

Produce Agent

... Street, DOORN

P.O. Box ... Tel. ...

LICHTENBURG.

M. P. FANCY,

S. D. SHUKERT,
Retail Barbar
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

NAWAB MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
Application will receive prompt attention.
PLEASANT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102, QUEEN STREET, DURBAN.
ESTABLISHED 1893.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET
Tel Address—"MIANKHAN" Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
P.O. Box 3604. Tel. Add. "Camay"
Telephone No. 1891

E. Suleman Bros.,
109 Queen Street, Durban

V. Samy,
FRUIT MERCHANT
5 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY.
Broad Way KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. Gandhi at the International Printing Press, Phoenix, Natal.

Price 1½d. Registered as a Newspaper

INDIAN OPINION

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, June 6th, 1908. No. 23

Tele. Addr. "Jalbhoy" Telephone No. 235.

JALBHOY & SORABJEE Bros.,

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Smoke-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમારું બધા જાતના પાનાઓનો વેચાતા લેવાનો તથા વેચવાનો ધ
ખરીદીની મુદ્દત મર્યાદાના રોક ઝોબ્બે. મહુવા મિશ્રણના ઘણે મળશે.
TO LET—HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3446, JOHANNESBURG

દરેક માલની કાયમના અમારે ત્યાં હર વકતાદેખે નમુના આવે છે તેવા છે:—
ચોખાના કપડા, ખજાનીસ, તાપર આદવસ, મગીસ, ઉતારવા માટેના ફેન્સી સામાન ફ્રોકસ, બીબ્સ, ટોપી, કાર્ટરી, બોકર, [illegible] કપાસ, તેલ, દરેક જાતનો દેશમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ફેન્સી બલવા ચીનાઈ બ્યાલા, રમાળી મુરી ચુરી બધનો ફેન્સી બાલ તથા સ્યુટ્સ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઉપરક્ત ઘમરી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે.
એક વખત મોકલી આપી કરશે

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruit a specialty.
Farmers and [illegible] Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.
Weekly Market Reports sent free on application.
બધી બજારી પેદાશ તથા [illegible] ગ્રાહકો તથા વેપારીઓની ખાતરીમાં વેચવા આપવામાં આવે છે. પડતા વગેરે ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES

Mr. J. DE VILLIERS, Head Manager Estates, The National Bank of South Africa Ltd.

OFFICE AND STORES: Corner of Market Buildings, Market Square, Johannesburg.

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆએન્ડ કું. તરફના બાજુમાંને વહેચણી વગેરેની સગવડ કરી આપવામાં આવે છે.

Avenue Rd., Fordsburg, Johannesburg

Box 3553, JOHANNESBURG

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

38 Wick Street,

VEREENIGING

સ્વદેશી કેરોના સ્વાદ લીંબુ
આ સ્વાદે ઉત્તમ ગીનાસરખાંના ગુણે કે.
પુષ્કળ મહેનત અને ખરીદીના ભાવથી
[illegible]

[illegible]
મદ્રાસ, બોમ્બાસ, તમાકુ, ફેસ્કો,
વગેરેના દલ્લાઓ મગાવી.
For A. A. Gandhi [illegible]
A. A. Gandhi, Tongaat.

A. M SULEMAN MIA & CO.,

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆએન્ડ કું.
અમારે ત્યાં બધા જાતનો વેપારી વિભાગ આવી ગયો છે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH
Boschhoek, Dis. Rustenburg

Persi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper [illegible] Court Interpreter,

Box 207, POTCHEFSTROOM

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, DURBAN
નવરુવાર રેસમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

439, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing.
Skirts.
Underclothing.
Children's Fancy goods.
Frocks.
Bibs.
Bonnets.
Bootees.
Hats.
Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Sashes, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Choapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTERS is the quickest and most reliable medium for remitting to India. The Reuter Code for Australia, and America, and Elsewhere.

REUTERS enable money to be sent to all parts of India.

REUTERS [illegible] Telegrams [illegible] Indian Ocean, Australia, China, Japan, America, Europe, South Africa, Mauritius, Zanzibar, Madagascar, Seychelles, Aden, Persian Gulf, Egypt, Mediterranean, Canada, West Indies, Central and South America.

[illegible] Reuter's Code [illegible]

[illegible]

DURBAN.
Reuter's Agency.
Exchange Buildings,
25 Field Street.
DURBAN.

CAPETOWN.
Reuter's Building,
St. George's Street.
CAPETOWN.

JOHANNESBURG.
Reuter's Agency.
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

[illegible]

Note the Address

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all Kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

[illegible]

102 Queen Street, Durban [illegible]

[illegible]

જી. પી. આસ.
[illegible]
[illegible]
22 BARRACLEY ARCADE.
Corner West & Market Streets
P.O. Box 6830
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers

[illegible] "NANJEEDASH."
P.O. Box [illegible] DURBAN, NATAL.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and [illegible]
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL.
Tel Add "BHABHA" P.O. Box [illegible]

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Packer,
[illegible] Natal.

B. BROTHERS,

TAILORS & OUTFITTERS,
[illegible] & Kotze Buildings, JOHANNESBURG
[illegible]
Suits Made to Order. Call & Be Convinced
[illegible]

ઝી આફ્રીકા અને સન્સ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ગા. કેશવજી

[illegible]

[illegible]

J. M. H. GOOL,

120 VOLKS STREET, CAPETOWN,
[illegible]
India and England.
Also Importer of Cape Stock.
[illegible]
[illegible]

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and skirt cases, portmanteaux, Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Putto and leg gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Moustache, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON
Suleman Moosa,
Box 24.

BEAUMONTFIELD
Abdul Ajij (Johannesburg)
17 Cape Town Road.
Shahbuddeen Dawry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR
Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barbhia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
H. Ismail,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Munjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam

CAPETOWN
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Chocwla
Bombay, 7 Bloem Street.
J. M. H. Cook,
129 Castle Street.
C. P. Lachecram,
806 Waterkant, 10 Orphan St.
Pahlumal Bros.,
Corner Parliament and Long
market Streets.

CHARLESTOWN
Hajee Hassim,
Boarder Horse.
Amod Ismail Essack,
Box 10.
Chotan Sulaman,
Box 27.
H. K. Moola,
Box 15.

DELAGOA BAY
[illegible]
Box 240
[illegible]
Box 308.
[illegible]
Box 276.
[illegible]
Box 322.
[illegible]
Box 140.
[illegible]
Box 88.

Delagoa Bay
Kanjee Dhanabhas & Co
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Purshotam Amarchand & Co.,
Box 106.
Vrajmas & Lalchand
Box 92.

DUIKDAM
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Abdoolkarim Adam & Bros.,
Box 441, 431 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Bhana Purshotam,
357 Pine Street
M. D. Cannoodgee & Co.,
Box 126, Grey Street
Data Osman,
Box 88, 139 Queen Street
Dawad Mahomed & Co.,
[illegible]
[illegible]
East Indian Trading Co.
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 76
Ebrahim Camroodeen,
118 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoosenkat Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 88, 274 Pine St.
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Johannesburg.

P. B. [illegible],
Box 2[illegible] Corner Alexander St.

M. [illegible],
[illegible]

Goolam Mohoman,
Box 3756

Gokal Bhavan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Ujjab Pirag,
[illegible]

S. Hallo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 10th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bezuidenhout's Road,
P.O. Box 1[illegible]0.

N. Kalyan & Co.,
Tailors and [illegible],
38 & 147 Market Street

M. A. Kalyan & Co.,
Box 3698, 41 Market Street

C. Kovalram,
Box 5320, Market [illegible]

V. C. Mahabir,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Van Brandis Streets,
P.O. Box 4102.

Mahomed Ebrahim Kunkay,
182 Market St. Corner Polly St

A. Mahomed Hassan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 6031.

H. K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street.

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall.

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road &
Boschhoek, Potchefstroom, Carolina,
P.O. Box 747.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.

J. L. Tavadia,
224 Market Street.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg

Dhanji Mohan,
Box 6031.

Doonia Teli,
Box 4980.

Fakir Kalan,
Box [illegible]
[illegible]
Box [illegible]31.

Indian Washerman

Govt's Mowji,
Box 6369.

Laldhan Madhu,
Box 5089.

Mooka Bukha,
Box 5999.

Pandhu Dina,
Box 5999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kalian,
Box 5030

Ratipalsing,
Box 5999.

D. M. Sonati,
Box 6031.

Vandali Gosai,
Box 6031.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 108.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Amath Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.

Mahomed Ally,
20 Strachan Street.

S. Nadarajen,
Fruiterer & Confectioner.
45, De Beers Road.

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

V. Saut, Fruit Merchant.
Shamrock Bar, Barkly.
25 [illegible] Street

LYDENBURG

H. Ba[illegible]
[illegible]
68 [illegible] St., [illegible] Building
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Street, Box 81.
[illegible]
Indian Location, Stand 16,
[illegible]
Ismail Abdul Latif,
Box 13
Kalan Ishar,
Box 201.
Suliman Ebrahim Axod & Co.,
Box 262. Market Square.

LOWER TUGELA

Ismail Yadoo & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Seemar.
Box 01
Goolam Ally.
Box 41.
Kajee Virjee,
Box 70
[illegible] Waller,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Brijma,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24.

A. Govindjee,
Merchant & Baker,
Box 179.

Hussim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

Mehta & Khanderia Bros.,
Box 100, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box 12.

S. D. [illegible],
Market Square.

G. K. Desai.
Box 128

Moosa Hassan.

M. E. Namabhai,
Box 55

PRETORIA

Andavaran Parbotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street

Ayob Ismail & Co.,
174 Prinsloo St. Box 198.

Two Brothers, Standerton, Box 88

Ayoob Hajee Hoosen Mahomed,
Box 498.

Hajee Osman,
Box 57, 338 Prinsloo Street.

Mahomed Abu,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Narendra Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas, Agent,
Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermooten Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Pietermaritz Trading Co.,
P.O. Box 43

HOOGEFOORT
Ahmed Khan.
Box 32.

ROBERTSON
K. M. Naiko & Co.
Box 1.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik.
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Gheda, Sinclair.
Kalidas Khiraj, Malopi.

STANGER
A. M. Muller,
Produce Dealer.
G. C. Patel.
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 25, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. Ganehi,
Railway Street.
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Kunnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Seebhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. Bhabha.
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Laloo,
Box 45.

VRYBURG
Dada Osman,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73
[illegible]
Box [illegible]

Vryburg
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joossub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Naudee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

A. A. RAHEMAN,
General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.
Box 3040, JOHANNESBURG.

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4870, Johannesburg.

વડમાતરમ્
મફત—બુક પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઈંગ્લેન્ડમાં કાયમી મોકલનાર ને દીઠના સાત દેશભકતોની ઉભી મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ
(ઇલાજ મુખ્ય, પ્રોફ ગુજરાત.)

શ્રીપાદ ભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer.
Dealer in Bedsteads, Coir Fibrines, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6028, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 26 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277. JOHANNESBURG.

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK.
Wolesale and Retail.
9½ per dozen,
Trial orders solicited
Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925. JOHANNESBURG.
તાજી સ્નુક ૬/– ડઝન.

P.O. Box 2135, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Coffee, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

Indian African Line.
S. S. "BRAND"
Will sail on or about Thursday, 18th June, 1908.
☞ BOMBAY DIRECT.

ઈ ડિ અ ન આ ફ્રિ ક ન લા ઈ ન.
સીધી મુબઇ જનારી આગબોટ.

કાયમી ઇંગ્લીશ ખાણોની અગ્રગણ્ય કંપનીની આગબોટ તા. ૧૮મી જુનને રોજ સીધી મુબઇ જવા ઉપડશે. બધામાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. અસલની દરેઅન છે. પસેંજરોને માટે સરસ તરેહની સગવડ છે. દેશ જનારાઓને બાસ જણાવવું કે આવી બે દિવસની ટુંક મુદતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક ગુમાવશો નહિ. બીજી આગબોટના લાંબા વખાણો ઉપર ભુલવું નહી. આ કંપનીની એક આગબોટ દર મહીને મુબઇ સીધી જનાર છે. દરિયાસફરના પેસેંજરોને બાસ ટ્રાંસવાલમાં રીફંડ પેનાની કંપની જરૂર પડતી નથી. તેથી દરેક તે પ્રમાણે ટુંક મેળ છે.

પસેંજરોએ પહેલા બધે ઇંગ્લાંડના રસ્તા ખાલી કરી જેવી નહિ તો પકવાઈ પડાશે.

વધુ બાબત માટે અસલની રેલ્વે ઓફીસ પાસેજરની ઓફીસમાં બધાને મળવું અથવા પત્ર બાબાવવો.

દાદા અબ્દુલ્લાની કું. લી.

ધોબણોનો બહિષ્કાર.

જોહાનિસબર્ગ, તા. ૧૫ મે, ૧૯૦૮.

તમામ ધોબણોને જણાવવાનું કે ઘણા વખતથી ધોબણોની કંઈ ને કંઈ ફરિયાદ રહ્યા કરતી હતી, તેથી આપણી કોમના ઘણા ગૃહસ્થોએ ભેગા મળી ધોબણોના પ્રતિનિધિ તરીકે મિ. ડી. એમ. સુરતી, મિ. ધનજી મોરાર, મિ. ગોવિંદ મોજી, મિ. ભીખા મોરાર, મિ. ખુશાલ લાલા, મિ. રતન કાલીયા, મિ. પરભુ હીરા, મિ. વનમાળી ગોસાઈ, મિ. ફકીર કાલીયા, મિ. દુખી તેલી, મિ. રતન કાલીયા, મિ. લખમણ મધુ, મિ. ગોવિંદ મોજી, મિ. ભીખા મોરાર, મિ. પરભુ હીરા, મિ. ખુશાલ લાલા, મિ. રતન કાલીયા, મિ. વનમાળી ગોસાઈ, મિ. ફકીર કાલીયા, મિ. દુખી તેલી, મિ. લખમણ મધુ, મિ. ડી. એમ. સુરતી, મિ. ધનજી મોરાર

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK

અમે જે માલ રજીસ્ટર્ડ કરેલ છે તેવો બીજા કોઈનો માલ ખરીદશો નહિ. અમારો માલ ખરીદવા માટે અમારી ઓફિસમાં જોહાનિસબર્ગ ખાતે ઉતરશો.

DURBAN: 687 SMITH STREET, P.O. BOX 393

JOHANNESBURG: 156 MARKET STREET. P.O. BOX 17

Telegrams: "BEETLE."

ઈંડિયનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મો. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

[illegible]	મરકયુરીસેન,	ઠરબન.
મી. એમ. કેમ્પ. હિલાન,	૧૪૭ ફ્રીન સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ખાખર,	૧૮૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. પી. રુબેની.	૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
[illegible]	૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
[illegible]		વેરુલમ.
,, જી. સી. પરેલ.	બોક્સ. ૬૭	સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૪૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. કેમ્પ.	બોક્સ. ૧૨૫૭	પ્રીટોરીઆ.
,, પ્રિટોરીઆ ઇન્ડિયન એસોસિ. બ્રાન્ચ.	બોક્સ. ૧૫૦	પીટર્સબર્ગ.
,, વીરસ્વામી ખડેલ.	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ટી. નાયડુ.	બોક્સ. ૩૭૨	કીમ્બરલી.
,, ખી. આર. નાયડુ,	બોક્સ. ૫૯	સોલસબરી, રોડેશીઆ.
,, મનસુખલાલ નાથુ ઝવેરી.	બોક્સ. ૬૨	કેલાગેબ્રાબે.
,, એ. એમ. નાયડુ,	બોક્સ. ૬૭	બોક્સબર્ગ.
,, કે. કે. પરેલ,	બોક્સ. ૨૯૨	જરગસ્ડોર્પ.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ પેની, ,, ,,

એક સત્યવા[illegible]

[illegible] ખબર.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

M. LIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

10 MARKET STREET.

10 Market Street. Johannesburg.

H. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

[illegible]

M. Mohomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL.

Stand No. 132. Corner Kerk & Hill Streets, VRAAMDRUIF JOHANNESBURG

Tel. [illegible] Wire "FAJARDAR."

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

27 MARKET STREET,

27 Market Street. JOHANNESBURG

સારાં રૂપૈયાં સસ્તાં

બબ્બી, ફ્રેટોગ્રાફ અને પીકચરો ઉતારનાર તથા એનલાર્જ કરનાર હાલમાં ઈંડિયાનની આવેલ છે.

નેવા સારૂ નમુના તૈયાર છે. એક વખત સ્ટ્રીડીયોમાં આવો અને ખાત્રી કરો. બજાર તથા પરગામ પણ જઈ સસ્તેથી કામ કરી દેવામાં આવે છે. બહાર ગામના ઘરાક ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

ગોવીંદજી જુરજીવનદાસ ફ્રેટોગ્રાફર.

૧૪ મી ઓર, સ્ટાંડ ના. ૪૩૧, પ્રીટોરીયસ,

જોહાન્સબર્ગ,

અંગરેજી કામળો, અરજી, નોટીસો લખવા તથા વાંચવાને તેમજ સાથે જઈ અંગરેજી વાતચીત કરવાની પણ ઓફીસ ના સાથે રાખવામાં આવી છે.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસ્ટર્ડ ઓઈલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસ્તુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલું

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 860,

154 Queen Street, Durban

ઈ. ઈ. કાકાભાઈ

૨૨ મી ઓર, મલાઇ લોકેશન,

બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

[illegible]

Indian Opinion

VOL. VI PHŒNIX, NAT.: SATURDAY [illegible] 1908 No. 23

Contents

EDITORIAL CHATS:— Page

Britain and South Africa 241
What's the Use? 241
A Lesson and a Friend 242
The Immigration Problem in Canada [illegible]

OTHER ARTICLES:—

Natal Indian Congress 1
[illegible] 242
[illegible] 243
[illegible] 1
[illegible] 243
[illegible] 243
[illegible] 243

A Lesson and a Moral.

not uncommon incident in South Africa:

An object lesson of the effect of coloured competition is provided by the case of the Trocadero Restaurant, ... Sunday last, six European waiters and two cooks were paid off, their places being taken by Indians. It seems that Indian waiters and cooks were formerly employed at the Trocadero at wages ranging from £7 to £9 per month. ... with whom the Indians, and engaged six European waiters and two cooks, paying them £9 for the first month, rising to £10 per month after the second month with food. The two months' experiment, however, has not proved encouraging. The manager complains that a very large number of men passed through his hands, and that the majority of them were not satisfactory, although amongst them there were some with excellent credentials. Consequently he has felt himself compelled to revert to European servants. ... Indian waiters were billeted upon the ... men who have been dismissed complain bitterly that they were never given a chance of working at lower wages; but the manager states that he gets better ... from the Indians, who consequently give greater satisfaction to his customers, and thus increase his trade.

The manager can scarcely be blamed ... his own interests, but the incident supplies a useful object lesson. It is by no means an isolated example, but it serves as a practical illustration of the fact that, so long as coloured labour is cheap and plentiful, so long will there never exist any inducement to attract Europeans.

The facts are most interesting but not the conclusion rather that ... so long as coloured labour is efficient and ... it will always be preferred by employers of labour, to inefficient and ... white labour.

The Immigration Problem in Canada

... the ... Indian ... gration into the Dominion, and which Report will be found reproduced elsewhere in this issue, is of convincing interest. Every word of it appears to breathe a sense of responsibility, in regard to Imperial obligations, on the part of Sir Wilfrid Laurier's Government, and it is clear that the Colonial minister is determined to ... the high title of Statesman ... the ... French Canadian ... If the various ... would ... the ... at ... to ... the ... to ... the ... to ... the

Mr. Justice Beaumont and Mr. Justice Broome concurred.

The Court quashed the proceedings of the Licensing Board, but refused an application by the appellant for costs. Mr. Justice Broome, however, dissenting from the decision in respect to costs.—*Times of Natal*

The Natal Bills

Estcourt Approves

A *Times of Natal* special states that a public meeting for the purpose of discussing the three important Bills relating to Asiatics which are coming before Parliament next session was held in the Agricultural Hall, Estcourt, on the 30th ulto. There was a small attendance, about twenty gentlemen being present, amongst whom were the Hon. H. C. Winter, M.L.A., Mr. J. W. Moor, M.L.A., members for Weenen County, and Messrs. R. M. K. Chadwick, C. B. Lloyd, A. Stuart, H. H. Janion, and others.

Mr. A. Stuart, President of the Agricultural Society, who took the chair, said he wished to lay before them the three Bills for consideration, and thought the Government was acting wisely in bringing them forward. Indian immigration was pressing hard on the Whites, and still more Indians were being imported into the country. It was said that the tea, wattle, and other industries would suffer if Indian labour were to be withdrawn, but he maintained that the work could be better performed by Europeans.

The coolie competition was unfair to the white population, as instanced by their cultivation of fields on the Sabbath Day, and in other ways. He wished to move: "That this meeting begs members to give their support to the Government to enable them to pass the next two of these Indian Bills, and that they will support the Government, and endeavour to make the third Bill a workable law."

Mr. R. H. Magee seconded the resolution.

Mr. Winter said he would prefer that the members should be left with a free hand in dealing with these Bills in Parliament. . . . In 1877 there were only about eighteen licenses held by Indians and Arabs. Since all over the country, so many of the . . . were taken up by the . . . The second Bill . . . full purpose. With regard to the third Bill, to prohibit the holding of licences by Indians after ten years, he was sorry the limit was not five years instead of ten, as the sooner the question was brought . . . head the better. He . . . the . . . people . . . the . . . Indians . . . [illegible] . . . I . . . that . . . the . . . Indian . . . [illegible] . . . a lot of alien . . .

Mr. J. W. Moor, speaking of the second of the three Bills, said it was a most important measure, having regard to the fact that it was striking at vested interests, which had been allowed to grow up and be acquired by the Asiatic. He said he had been much impressed by the speech the other day by Mr. Smythe, with whom he thoroughly agreed. The Indian had no representation, and we were, therefore, the guardian of his interests. He (the speaker) would like to see them removed, but in doing so we must be fair almost to a point of generosity. It occurred to him that it would be better, before introducing these measures, that the Government should take steps to ascertain what the cost to the colony of compensation would be, and how the industries would be affected by the Bills, and he would like to see a small Commission appointed to go into these questions. The third Bill he would strongly support, and he also thought the members should be allowed a free hand in dealing with the Bills. . . . .

Mr. R. M. K. Chadwick thought that the whole colony was deeply indebted to the Government for their honest endeavour to remove a cancer which was stretching them . . . the length and breadth of the Colony.

He moved the following resolution: "That this meeting approves of the principles of the Bills, leaving the details in the hands of the members."

Mr. H. H. Janion, in an able speech, congratulated Estcourt on being the first to hold a public meeting to discuss these most important Bills. He said for many years it had been recognised that the Indian as an immigrant was a failure, and the question was staring the colony in the face as to how to get rid of the terrible incubus. . . . Mr. Janion supported the principles of the first Bill, but considered that further indenture should be stopped in eighteen months, and we should not wait until 1911. . . . Speaking in regard to the second Bill, he thought that the Bill which had been introduced some time . . . by Mr. Ralph Tatham, and which was thrown out, was a better measure, as it had no regard to colour, and the difficulty of class legislation would be overcome, instead of aiming directly at the Arab. He endorsed Mr. Winter's opinion that the time of the holding of licences by Arabs should be reduced from ten years to five, and considered that compensation should be fixed on a sliding scale based on the turnover. He then moved the following amendment:—"That this meeting approves of the principles of the three Bills . . . proposed to be introduced by the Government at the coming session of Parliament, . . . entitled No. 1 Bill to . . . the further introduction . . . Indian immigrants . . . Bill relating to . . . and the . . . No. 3. Bill to prohibit after . . . time . . . holding of trading licences by Indians.

No. 1. That the time for the stoppage of further introduction of indentured Indian immigrants be fixed on 31st December 1909, instead of the 30th day of June 1911. No. 2. That in lieu of this Bill, the objects will be better attained by confining future licences to persons whose names are on the voters' rolls, as regards boroughs and townships, and, outside boroughs and townships, on the voters' rolls for Parliamentary elections; that women of European descent trading on their own account shall alone be exempted from this clause. No. 3. That as regards compensation, it should be paid on a sliding scale according to the turnover of the business in each particular case, and providing that every existing Indian licence shall be terminable not later than the 31st day of December, 1913. That the attention of Government be drawn to section 16 of Act No. 43, 1898, which provides that every licence other than those issued to joint stock companies shall specify the proper Christian name and surname of the person or persons to whom it is granted, and that the officers appointed to issue trade licences be instructed in future to conform with this provision."

Mr. C. B. Lloyd, seconded Mr. Chadwick's resolution.

Mr. Rhodes spoke in support of and seconded Mr. Janion's amendment, which Mr. Janion withdrew in favour of Mr. Chadwick's resolution. The Chairman also withdrew his motion in favour of Mr. Chadwick's, which, on being put to the meeting, was carried unanimously.

Mr. F. A. R. Johnstone, M.L.A., addressing his constituents at Paddockfontein (Dundee) on the 30th ulto., said he was in favour of stopping for the present the importation of Indians, but not at once. Some of our biggest industries were carried on by Indian labour, and from some of these industries we reaped a substantial benefit, especially tea, for he could well recollect, and not so very long ago, when we were paying 3s. and 4s. per lb. for tea.

. . . The Indian merchant had ten years to clear out, and in that time could make arrangements to sell his property, and with this he was in full accord and would certainly vote for it. In former times we had as Kaffir storekeepers white men in the locations who purveyed for the wants of the Kaffir, and they were a success and spent their money in the country. At present what have we carrying on trade and taking money out of the country? Simply the refuse of their own countries, and one-third of them probably not even British subjects. Of course . . . [illegible] . . . but . . . [illegible] . . . could only be . . . [illegible]

Mr. Gandhi's Address Before the Y.M.C.A

Full Text

"Are Asiatics and the Coloured Races a Menace to the Empire?"

The following address was given by Mr. M. K. Gandhi, Barrister-at-Law, before the Y.M.C.A., Johannesburg, in moving the negative in a debate on the question, "Are Asiatics and the coloured races a menace to the Empire?":—

It seems to me somewhat remarkable that a question of this description should arise at all, or that there should be any debate whatsoever as to whether coloured races are a menace to the Empire. I think that a question of that description could arise only in the Colonies, or, better still, only in some of the Colonies. In a well ordered society industrious and to a large extent men can never be a menace. If they have any defects the very order of the society corrects them. At the same time, we, as practical men and women living in this very practical age, have to take facts as they are, and seeing that questions of this description arise in the Colonies, it is undoubtedly well that we should discuss them. I debate upon them; and, to my mind, it is a very happy augury for the future that your humble servant can be called upon to give his views on the question before an audience like this, and I think it is also a happy augury that this hall is so well filled, showing the keen interest taken in the subject.

By the term "coloured people" generally I think we understand only offspring of mixed marriages, but, in connection with the question before us this evening, the term "coloured people" has become more comprehensive and has been made to include even people properly speaking of the Asiatics. My

white man ... ay not co-exist with the ... Be that as it may, he has certainly shown in some of his writings that it was really a responsibility thrown on the white people, more particularly on the British people, to act as trustees for the coloured races. But have the white people acted as trustees? Would you consider that your own wards were a menace to yourselves. The majority of people in South Africa, the majority of people in most of the Colonies, have become impatient of colour, and it behoves every right-minded man and woman to think twice before he or she jumps to the conclusion that the coloured people are a menace and that, therefore, they ought to be got rid of with the greatest possible dispatch.

We hear nowadays a great deal of the segregation policy, as if it were possible to put people in water-tight compartments. Captain Cooke has referred to the papers and has taken the trouble of discussing the same question with me, and has propounded a policy of segregation. I had no hesitation in telling him that, in my own opinion, based now on 14 years' observation and study such a scheme, if it was meant to people some portions of East Africa with coloured people only, or, better still, with Asiatics only, was not possible of fulfilment. How are you going to restrict Asiatics to some parts of the earth only. Will they be content to have those portions of the earth which ... may be apportioned to them and which are unfit for white occupation? I have certainly never been able to find any justification for the colour barrier. In the words of Mr. Chamberlain, it is possible to make distinctions on the ground of want of education, on the ground of criminality, or some such ground. Then there will be no cry of segregation. But from the present civilisation, or, rather, from western civilisation, there ... tions, which

... between western and eastern civilisation? I know that I am treading on very dangerous and delicate ground. We have the distinction given to us by so great an authority as Lord Selborne only a short time ago, and I have very humbly and very respectfully ... direct from His Excellency's views. It appears that western civilisation is destructive, eastern civilisation is constructive. Western civilisation is centrifugal, Eastern civilisation is centripetal. Western civilisation, therefore, is naturally disruptive, whereas eastern civilisation combines. I believe also that western civilisation is without a goal, eastern civilisation has always had the goal before it. I do not mix up or confuse western civilisation with Christian progress. I decline to believe that it is a symbol of Christian progress that we have covered a large part of the globe with the telegraph system, that we have got telephones and seven greyhounds, and that we have trains running at a velocity of 50 or even 60 miles per hour. I refuse to believe that all this activity connotes Christian progress, but it does connote western civilisation. I think western civilisation also represents tremendous activity, eastern civilisation represents contemplativeness, but it also sometimes represents lethargy. The ... in India, the people in China—I leave Japan for the time being,—having been sunk in their contemplative mood, have forgotten the essence of the thing, they have forgotten that in transferring their activity from one sphere of life to another sphere of life, they had not to be idle, they had not to be lazy. The result is that immediately they find an obstacle in their way, they simply sit down. It is necessary that that civilisation should come in contact with that of the west, it is necessary that that civilisation should be quickened with the western ... Immediately the fact

... goal. ... two civilisations ... have a different ... ther, by no means ... by no means a force ... undoubtedly ... s, but perhaps ... of nature both are necessary. ... as intelligent human beings ... and soul, have to see what ... forces are, and have to use ... blindly but intelligently, ... and haphazard, but with ... view. Immediately that is ... is no difficulty whatsoever ... lisations meetings and ... ional purpose ...

Canada and Indian Immigrants

Mr. Mackenzie King's Report

[illegible] Mackenzie King [illegible] to Parliament to-day, there is reason to believe that a satisfactory solution of the vexed problem of immigration from India into the Dominion [illegible] been solved as a result of the recent negotiations between Canada and Great Britain without the necessity of enacting any legislation either in Canada or India, and in a manner which is as much in the interests of the native races of India [illegible] liable to the interests of the people of the Dominion. [illegible] report [illegible] that no foreign [illegible]

> British Ministers and by the officials of several departments with whom, by their direction, I was privileged to confer, I cannot speak too strongly, nor can I lay [illegible] the [illegible]

[illegible] the subject upon the attention of British statesmen for years; and that [illegible] England an appreciation of Canada's position.

Local Rights and Imperial Obligations

The report says:—That Canada should decline to restrict immigration from the Orient is regarded as natural; that Canada should remain a white man's country is believed to be not only desirable for economic and social reasons, but highly necessary on political and national grounds; that in matters which so vitally affect her own welfare Canada is the best judge of the course to be adopted, and that as a self-governing Dominion she cannot be expected to refrain from [illegible]

[illegible] British [illegible] ...ions shall place [illegible] striction on [illegible] right of the Dominion to legislate as may be most desirable in matters affecting immigration. While [illegible] dian autonomy is thus fully conceded and respected, Canada's position as part of the British Empire is regarded as affording a sufficient guarantee that the exercise of her plenary powers in this particular will not be without due regard to the obligations which [illegible] citizenship within the Empire entail. The attitude of the Canadian Government, as shown by the present mission, was regarded as affording a most welcome and opportune expression of Canada's recognition of [illegible] of responsibilities. Nothing could have been more cordial than the appreciation [illegible] expressed that in a matter [illegible] affecting the interests of [illegible] ...ble of Canada [illegible] ...tion [illegible] the Empire. While new obligations are encountered opportunities for arrangement and concession are afforded which are often impossible as between countries under distinct sovereignties, and it is upon this basis evidently that a solution of the [illegible] ...d in the report has [illegible]

An Undesirable Class of Labour

[illegible] ...; that, [illegible] ...; it could not do other than cause a certain amount of privation and [illegible] which retards the discontinuance of such immigration must [illegible] that the competition at this class of labour, though not likely to prove effective if left to itself, might none the less, were the numbers to become considerable, occasion considerable unrest among working men whose standard of comfort is of a higher order, and who, as not infrequently with family and civic obligations, have expenditures to meet and duties to maintain which the coolie immigrant is in a position wholly to ignore.

Mr. King says that his inquiry to British Columbia last year into the methods by which Oriental labourers were induced to [illegible] ...cerned, among [illegible] ...sportations, but revealed the existence [illegible] ...

opportunities for forestalling in British Columbia land owned many Indian peasants and farmers to mortgage their homesteads at rates of interest varying from 15 to 30 per cent., and that the activity of certain steamship agents desirous of selling transportation and profiting by the commission, as well as the activity of certain individuals in British Columbia, among the number one or two Brahmins who were desirous of [illegible] ing their fellow-subjects, and of industrial concerns anxious to obtain unskilled labour at a price below the current rate, has been in the main responsible for this. A few natives may, he says, have emigrated to Canada of their own accord, or because of the desire of their relatives, but if the aforementioned influences had not been exerted it is doubtful if the number would have been appreciable.

Mr. King's report on Oriental immigration to Canada showed that [illegible] 2,000 Indians came to Canada last year through the port of Vancouver.

Deterrent Measures

There is no suggestion in Mr. King's report that British subjects in India should not be allowed freedom of entry and residence in Canada, and the arrangement effected does not appear to go further than is calculated [illegible] ...interest the [illegible] have been at work to foster [illegible] themselves, [illegible] several influences have been counteracted, and an effective [illegible] has been of [illegible] ...ministrative [illegible] ...rading effects [illegible] by [illegible] ...of [illegible] venture the [illegible] ...have been offset by [illegible] ...arrangements which the Government of India [illegible] ...have secured whereby the natives have been informed of the risks involved in emigration to Canada and of the actual conditions to be expected. The steamship companies responsible for securing emigrants have been given to understand that the Governments of Great Britain and Canada and the authorities in India do not view with favour action on their part calculated to foster further emigration. The power of steamship companies to ignore the wishes of the Government is rendered largely inoperative by the application to immigration from India of a regulation of the Dominion [illegible] ...prohibiting the landing in Canada of immigrants who come otherwise than by continuous journey from the country of which they are natives or citizens and upon through tickets purchased in that country.

The Indian migration Act of 1888 [illegible] ...has been framed with a view to afford protection to natives of India by [illegible] the issue of [illegible] ...[illegible] ...[illegible] ...[

[illegible] and understanding [illegible] co-operation [illegible] in Great Britain and India as well.

[illegible] Mr. Lyttelton [illegible] Under-Secretary [illegible] Colonies [illegible] Transvaal [illegible] Ordinance [illegible] Asiatics [illegible] Colony [illegible] Immigration Act [illegible]

His Majesty's Asiatic Subjects

Their Treatment in the Colonies

A British Newspaper's Comments

The *London Daily Post* of the 2nd ult., writes on the above subject as follows:—

The Earl of Crewe will not be long at the Colonial Office before he is called upon to deal with some difficult question arising out of the treatment of His Majesty's Asiatic subjects in British Colonies. The new Gold Law proposed in the Transvaal contains some provisions against which strong protest is being made by the Indians there, and the Natal Government have foreshadowed the early introduction of measures affecting very drastically the Indians in that Colony. The root of the trouble in each case is the same. The whites in both Colonies are willing enough to make use of cheap Asiatic labour, but they object to the competition of the cheap Asiatic trader. It was in order that the one might be obtained without the other following that the Chinese Labour Ordinance provided for the compulsory repatriation of the coolies on the termination of their indentures. The Government of India declined to permit this condition to be imposed on recruiting labourers there for the Rand mines, and they have declined also to allow Indians to be indentured in Natal on these terms. The effect is that thousands of men who have terminated their contracts in the latter Colony—as well as those who have [illegible] of them [illegible] Nothing could be more unfortunate or misleading than that an impression should go forth that Canada, in seeking to regulate a matter of domestic concern, is not deeply sensible of the obligations which citizenship within the Empire entails. It is the recognition of this obligation which has caused her to adopt a course which, by removing possibilities of injustice and friction, is best calculated to strengthen the bonds of association with the several races and to [illegible]

[illegible] Indian [illegible] adhere to their determination [illegible] the indenture shall not be renewable in India itself, the flow of Indian labour to Natal must stop, because whatever its value to the industries of the Colony it is accompanied by the evil of the Asiatic trader. The Natal Government propose to deal with the matter in two ways. The Colonial Secretary (Dr. Gubbins) announced recently that during the present session of the Natal Parliament a measure will be introduced fixing a date after which it will be illegal to introduce Indians into the Colony [illegible] days' [illegible]

licences to Asiatics (understood to mean all Asiatics), and enacting that at the end of ten years all such licences shall cease, those holding them at that time receiving compensation from the State. It is significant to note that Dr. Gubbins describes this Bill as being "on the lines of the Licensing Bill at present before the House of Commons." The *Natal Mercury* states that in deciding to end all further Indian immigration after a specific period the Government will [illegible] of the great majority of the inhabitants of the Colony coloured as well as white—the rate of importation in recent years having been excessive, with the result that the Asiatic population now considerably outnumbers the European. The *Times of Natal* also approves the policy of stopping further immigration, maintaining that it is futile to impose rigid restrictions under the Immigration Act against the influx of Asiatics, and simultaneously to bring them in by the thousand under the indenture system.

There is a good deal of doubt, however, about the possibility of carrying out the proposal to place a "close limit" on Asiatic trading. The *Times of Natal* says it is a very moot question whether the Imperial Government would sanction "race legislation of so extreme a character." The journal concurs with a good deal of what has been said of the economic and commercial evils of Asiatic trading, "but it is a very extreme step to propose to close down old-established businesses, built up by the energy and industry of Asiatics who have been allowed to settle in the country." Moreover, the writer asks whether it is seriously contended that the 130,000 Asiatics in the Colony are not to be permitted even to trade among themselves. The *Natal Mercury* likewise perceives much difficulty in the carrying out of the Government proposals, and suggests that "there is all the difference in the world between the principle embodied in the Licensing Bill at home for the acquirement by the State of the monopoly value of liquor licences and that mentioned by Dr. Gubbins for the elimination of Asiatic trading. [illegible]

> [illegible] probably be raised [illegible] an Indian should not be allowed to keep a store, and be permitted to take up any other occupation. If the white storekeeper is to be protected against Asiatic competition, it will be claimed [illegible] the white artisan, the white market gardener, the white [illegible] the white farmer, and these should also be similarly protected, and, if compensation is to be paid by the State to benefit the white storekeepers, why should not compensation be paid to Indians [illegible] in order that they may be induced to [illegible]

It is not easy to see what answer can reasonably be made to these objections. As may well be imagined, INDIAN OPINION, the organ of the Asiatics in Natal, is in arms against [illegible] It says much [illegible]

lation would simply develop a community of paupers and hangers-on, and asks whether Mr. Moor and his Colonial Secretary are trying to play a bad practical joke upon the Indian community.

There is room for doubt, indeed, whether the Natal Government, when they "come to grips" with their policy, will venture to introduce such a measure—at least in the bald form suggested by Dr. Gubbins. Should they do so, and succeed in getting it through the Natal Parliament, we may hope that Lord Crewe will justify the opinion of the *Natal Mercury* that there will be great difficulty in getting the Home Government to sanction this "class legislation of a very exceptional nature." In the meantime the new Gold Law of the Transvaal presents some important points for consideration. Under this law no coloured person may acquire any right in a mining area, to deal in any way with unwrought precious metal, and no coloured person (except in-door servants) are to be permitted to reside in a mining district, "except in bazaars, locations, mining compounds, and such other places as the Mining Commissioner may permit." INDIAN OPINION thinks that "the spirit underlying this law means nothing less than that the Transvaal Government intend to carry on a war of extermination against coloured people, unless these be content to remain in the Transvaal as serfs"—an ominous word, which should give pause to Lord Crewe when he comes to consider whether the approval of His Majesty's Government shall be given to the new law. INDIAN OPINION expresses the hope that in the event of the Government persisting in carrying out the policy, "Lord Elgin, with the better knowledge that he has gained, will do justice." The matter now rests in other hands than those of Lord Elgin, and we shall look with interest to see whether Lord Crewe is any more resolute than his predecessor has been in protecting the King's Indian subjects in South Africa from laws more oppressive than those against which we protested on their behalf when they were under the rule of the Boer Republic.

The following letter [illegible] from the pen of Mr. W. P. [illegible]

[illegible] cabled to his journal from the Agricultural Union, representing the farmers of the Colony, "had declared that Indian labour is necessary for maintenance of Natal's industries. That this constituted a protest against the proposed stoppage of Indian immigration, and that Parliament was consequently unlikely to more than legislate for the termination of indentures in India. Personally, I share the view held by thoughtful British Indians in South Africa, that the importation of indentured labour from India should be discontinued. It can hardly be regarded as consonant with the Empire's best traditions to deny any class of His Majesty's subjects an opportunity to [illegible] themselves either morally, intellectually or materially. The [illegible] the Colony of Natal [illegible] repatriating the indentured [illegible] upon the conclusion of [illegible] years' [illegible] that [illegible] has proved the Indian's capacity for rapid growth on all three planes—in other words, because the erstwhile coolie and the coolie's children develop commercial and professional abilities which, in conjunction with their natural qualities of industry, temperance, and peacefulness, make them formidable competitors with the politically dominant white colonist.

It is an open secret that the Colony's weapons are really directed against the Indian trader and such other Asiatics as are not satisfied permanently to endure a condition of helotage. Dr. Gubbins's Bill proposes to repatriate all such "free" Asiatics within a period of ten years, and provides for compensation in cases of [illegible]. As a considerable [illegible] of the Indian trading community has been established for many years, in many cases as many as thirty and forty, it would almost seem [illegible] the [illegible] expatriate more correctly describes Dr. Gubbins's proposal. It certainly does so as applied to the thousands of British Indian children born in the Colony, many of whom have grown up there, now follow businesses and professions, and have no personal acquaintance with [illegible].

A very significant side-light is [illegible] Pietermaritzburg, moreover, upon the proposed [illegible] in cases where [illegible] her property will [illegible] the administration [illegible] Deceased Natives Act. As I [illegible] case of joint [illegible] creates [illegible] difficulties [illegible] Indian [illegible] Natal [illegible] Indian [illegible] Natal [illegible] Indian [illegible] Natal

Oriental Immigration

A Letter to "The Times"

We take the following from the columns of the *Times*:

[illegible] best can with this question; whereas we at home who have the greatest responsibility for Indian and foreign relations should have been the first to seek some common solution. The Transvaal have learned a bitter lesson in attempting to settle their Oriental problem without first carefully inquiring how least to hurt Oriental susceptibilities in carrying out a policy which they felt to be necessary.

[illegible] has happily taken the right course, both in regard to Japan and to India, in making sure of her ground before taking action. But it is essentially a matter which calls for a common undertaking among all members of the Empire. The question is one which in its various aspects affects, or may affect, Australasia, South Africa, Canada, East Africa, and possibly other colonies; it is of the highest importance to India as well as to ourselves in our conduct of negotiations with Japan and China. Hitherto it has only been treated in a piecemeal fashion as the immediate [illegible] arisen; it is one to be dealt with in the most comprehensive fashion by consultation among all concerned. [illegible] would seem to be one of the [illegible]ons for which the Imperial Co[illegible]

[illegible]nitely may in fact, whether their state a white man's country, necessarily so. The chief danger in the present circumstances is not so much the exclusion of our Indian fellow-subjects or of our Chinese allies and friends from some colonies as the uncertainty which lies on the subject.

We proclaim in India that all are equal under the British rule, and those our subjects find, on going to certain colonies, that is not so; it may be best that the distinction of colour should be drawn, but it requires power, giving [illegible] scope to each other's countries, and we may find afterwards that full opportunity is not given for the exercise of this privilege. On such matters it is essential that but facts should be faced, that after full consultation be[illegible]en the [illegible]

[illegible] consent of [illegible]bled, if [illegible] [illegible]rance or their [illegible] in any part of the [illegible] portant that the methods adopted to enforce this limitation or exclusion should be carefully considered and arranged to cause the least possible friction or sense of arbitrary dealing. Finally, it is well that by means of a common exchange of view all parts of the Empire should be enabled to count the cost, not to themselves alone, but also to all the other parts, resulting from any policy which each may adopt.

We are all Imperialists in the sense that we desire to keep an Empire united by far closer bonds than even the closest alliance can knit. But to make this p[illegible]e our world-wide interests and responsibilities require that all cause of misunderstanding should from the first be removed. The great Dominions rightly wish to be masters in their domestic concerns, as which one of the greatest is Immigration, but they also desire, as we do, that their domestic policy should harmonize as much as possible with the engagements which the Mother Country may have entered into in the discharge of her Imperial duties.

A Joint conference would enable [illegible]s to grasp our difficulties and [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] freedom of the thoughtful men of India when they asked that a question concerning the honour and dignity of India as well as the unity of the Empire should be discussed at a conference assembled for the consideration of Imperial problems "if an opportunity should offer and time permitted." That is the answer which I received from Lord Elgin in reply to my question in the House of Lords, and that answer, I submit, represented the capacity of the Colonial Office to appreciate an Imperial problem under the *régime* which has just come to an end. Time and opportunity are usually supposed to be the servants and not the masters of statesmen when national and Imperial affairs of the first [illegible] is one which [illegible] already known, is not in view of the Colonies themselves.

The advantage of a discussion "by conference or otherwise" would be that principles would be enunciated and explanations promulgated with an authority to which the [illegible] or writings of individual statesmen cannot possibly [illegible] From such a starting point, from principles which would become as authoritative as those of the British Constitution, it would be possible "to translate the wishes of the people into the language of statesmanship" (if I may borrow a pregnant phrase of your own) and to [illegible] the Colonists, no less than the people of India and those Asiatics, that economic necessity and not racial prejudice is at the root of the difficulty. When that is done, animosity and resentment on both sides will be removed by economic competition is indigenous in all countries and understood of all peoples; it is part of the natural order of human society and is capable of regulation. Racial prejudice, on the other hand, cannot be regulated by law or custom, and may probably lead to bloody strife.

The Transvaal Crisis

We are still awaiting definite news of the Transvaal Government's intention in regard to the Indian question. In the meantime we publish the following items.

London, May 27.—The British Indian Committee are energetically taking up the cause of the Transvaal Indians. Mr Ritch, Secretary to the Committee, declares that it will be a gigantic mistake if the Transvaal now departs from the spirit of the agreement, and points out the intense feeling on the subject in India. He declares, with emphasis, that the unjust and clumsy treatment of the Indians will endanger the integrity of the Empire.

[illegible] from the House of Commons to-day, Sir [illegible] Government for particulars as to the position of Indians in that Colony.

London, June 3.—South Africa was prominent at question time, in the House of Commons, to-day.

Sir W. Bull (Hammersmith) and Mr Cox (Preston) urged intervention by the Imperial Government in connection with the threatened breach of agreement between the Transvaal Government and the Indians.

Mr Seely said he was awaiting Lord Selborne's reply. He pointed out that the settlement arrived at in January was without Lord Elgin's intervention.—Reuter.

Press Comments

The news that the British Indians have again entered upon a campaign of passive resistance against the registration regulations is serious and the public will have some considerable difficulty in deciding upon the merits of the case between Mr. Gandhi and the Colonial Secretary, particularly as no one but Mr Gandhi and General Smuts knows what took place at the famous interview when a compromise was agreed upon. In the meantime it is our hope, a hope which we think will be pretty generally endorsed by the public, that something may yet be done to avert an active resumption of hostilities.—*Pretoria News.*

It would appear that the intention of the Transvaal Government [illegible] whether the Government will comply with the demand for the return of the registration papers that have already been filled in. Either the Asiatics did not clearly understand what was expected of them at the time they agreed to the compromise, in which case their leaders, who acted as their interpreters, are to blame for not making the terms sufficiently plain, or the Transvaal Government has broken faith as alleged. In any case a serious misunderstanding has arisen, and we do not envy Mr. Botha's Government the task that lies in front of them.—*Natal Witness.*

Commenting further upon the new phase of the Registration question in the Transvaal, the *Pretoria News* says:

[illegible] point of view [illegible] and we still hope that hostilities may be prevented by a discreet concession on the part of the Government to the Indians. Reading the letter which embodied the terms of the compromise, there can be no doubt that the understanding at the time between both parties was that the Registration Act should not be applied to those who registered voluntarily. If it now stands that the Government intend to introduce legislation into the new Parliament legalising "under the Act" the position of those Indians who have [illegible] during the three months [illegible] this were done, it would, of course, be a breach of the terms of the contract, and the Indians would be perfectly entitled to resist it by every means in their power. We have reason, however, to believe that the Government is adopting a fair and reasonable attitude, and that they are prepared to abandon their intention of bringing the voluntary registrations under the Act and will content themselves by passing a measure legalising the position of the British Indians who have registered without compulsion, and providing for the registration in the future of all newcomers. In the meantime, we notice that our morning contemporary is assuring the Government of "the undivided and determined support of the people in every measure that may be taken to checkmate the ambitious designs which we firmly believe the Asiatics and their leaders have in view." We advise our contemporary not to be rash. A certain enthusiastic meeting in Pretoria Town Hall, at which the leading citizens of Pretoria enthused with much enthusiasm and eloquence pretty well the same sentiments as our contemporary professes to-day, and dared the Government to surrender while they were upon its side, is still within public [illegible] a few days later Government [illegible] decided

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, May 1, 1908.

(Concluded)

The Reconstructed Ministry

The one point in the reconstructed Ministry which has aroused the greatest surprise is Mr. Morley's acceptance of a peerage. Truly it is a case of the unexpected happening! Long ago Mr. Morley declared that the Upper House required to be mended or ended, and his whole political life has been not simply unsympathetic, but positively hostile, to Legislation by inheritance. But now "honest John" finds it advisable to take his seat on the red benches. Perchance he thinks that it is one way of "mending" the House of Lords. Of course, the ostensible reason is that his health will not stand the strain of the work of the India Office and duty in the House of Commons. This is greatly to be regretted, for the new Viscount, while relinquishing his position as Secretary of State for India, leaves the House of Commons without any representative; and as long as the arrangement lasts, it will be an Under-Secretary who will have to make the official annual statement concerning India in the Commons. Mr. Morley will be relieved of the bombardment of questions to which he has been subjected, but these questions have frequently elicited valuable information. Lord Curzon lamented lately that the House of Lords was badly served with regard to India: he will now be satisfied, one hopes, in having the Secretary of State among the Peers. Some of the papers, proclaiming Mr Morley's decision, have declared that the Lords [illegible] sense of the fitness of things does to ask inconvenient questions; but Indians in South Africa have a notable champion in that assembly, who is not easily deterred from the search after truth in matters concerning them. There is, however, no doubt another reason underlying Mr Morley's elevation. He has not been actively in the premiership, but Mr. Asquith has been chosen, and a peerage is a way out of the necessity of playing second fiddle to the new Premier. As to the retention of the Indian Secretaryship, there are personal and private reasons, apart from public ones, which weigh [illegible] at present. So now India's [illegible] as represented by the Secretary of State are centred in the Upper Chamber. [illegible]

The popular Chamber. There are [illegible] sincerely regret the change. Mr. T. R. Buchanan, the new Under-Secretary in the place of Mr. Hobhouse—whom, by the way, one would have thought more than ever useful after his recent experiences in India—is a man of ideals although he is one who revels in figures. He was one of Lord Welby's Commission on the adjustment of expenditure between England and India, and though he did not sign the minority report with Sir W. Wedderburn, Mr. Caine, and Mr. Dadabhai Naoroji, he expressed the opinion that the recommendations, if carried into effect, would hardly meet India's just claim. What power he will be able to exercise cannot be foretold, but the resignation of Mr. John Ellis, some little time ago, does not augur well [illegible] bereavement.

As to Mr. Asquith, there is general agreement concerning his ability and intellectual powers; he has head enough for his new position; whether he has heart enough may be open to doubt. But the touching tenderness of his tribute to his late Chief revealed the Prime Minister in a somewhat new light, and perhaps the heart which has shown itself only in the inner family circle will now be more manifest to public life and come to his aid, as is most needful, in his leadership of the House of Commons. For the first time for many years the State will have a Prime Minister whose wife is specially fitted by mental and physical endowments to play the social *rôle* well. Mrs. Asquith, formerly Miss Margot Tennant, is however, keenly interested in politics, and of her personal charms the following verses by Mr. Gladstone, published in the current *National Review*, give a vivid picture:

> When Parliament ceases, and comes the recess,
> And we look, to the country, not after
> [illegible]
> [illegible] sports place an embargo,
> But make an exception in favour of Margot.

After a tribute to "Margot's" youth, good spirits, and other qualities, Mr. Gladstone suggests that the one objection to her name is that it rhymes to "Argot," but concludes:

> Never mind, your mind will give it a turn
> 'Tis not the language, but Argo the ship.
> And, by sea or by land, I will swear you may go
> Before you could find a double for Margot.

W.T. Dec. 1889

Up to the present the defeat of Mr Churchill in Manchester last Friday has been the most disappointing event of the reconstruction and all that it involves; but, probably, the young [illegible] will not suffer very seriously [illegible] Dundee has asked him to [illegible] and he has [illegible] The new President

students. Mr. Gladstone suffered in the same way, and Manchester once refused John Bright.

Other Matters

The month of April has distinguished itself by phenomenal changes of weather. Just when the trees were putting on their spring green and many people were holiday-making at Easter, we were plunged into cold winter, and the country was covered with a thick mantle of snow. But the cold was not only [illegible] was accompanied by heavy storms and shipping, and the damage to agricultural produce has been serious. This is not the only damage, however, for in a blinding snow storm there have been sad naval disasters, with a formidable death roll. An American liner ran down a cruiser which turned turtle; fortunately the accident happened near to the shore of the Isle of White, and among the brave rescuers of the drowning men were not a few women, who waded into the icy waters and saved many lives.

The Shakespeare Festival has been duly celebrated during April both at Stratford and in London; his plays have been given in the Elizabethan manner as well as in the most up-to-date modern fashion. Mr. Beerbohm Tree, who has done so much to popularise the festival in London, has just celebrated his coming of age as actor-manager. The mention of plays reminds me that a committee of Indians in London, with Sir M. M. Bhownaggree as president, has arranged a series of historic Indian tableaux, which will be given at the Caxton Hall on May 9, in aid of the Indian Famine Local Relief Fund. The evening deserves, and promises, to be a great success.

CHAKRAVERTI.

INDIAN MAIL.—For Colombo, Calcutta and Madras, per *S.S. Umbria*, on or about the 18th June.

RETURNING TO INDIA.—Messrs A. E. C. Bal and Goolam Mahomed Rashid, of Pretoria, passive resisters who suffered imprisonment for the sake of conscience, have left for India, Mr Bal, we regret to say, having received a cable with reference to his mother's illness. A reception was held in honour of both passive resisters, and a purse was presented by the Pretoria Indian Community to Mr. Bal. In giving thanks, exhorted his audience to take up passive resistance again, should it be necessary.

MARITZBURG INDIAN FOOTBALL ASSOCIATION.—The annual general meeting [illegible] was held on the 19th inst. with Mr. [illegible] in the chair. [illegible] and

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોક્સ—શનીવાર, તારીખ ૬ ઠી, જુન ૧૯૦૮. અંક ૨૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોરતી–તા૦ ૧૦ જુન થી, તા૦ ૧૨ જુન સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–જેઠ સુદ ૭મી, જેઠ સુદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો–તા૦ ૬ જમાદીઉલઅવલથી ૧૨જમાદીઉલઅખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુરજ ઉગે.	સુરજ આથમે.	દહાડો.	ચંદ્રમા ઉગે.	ચંદ્રમા આથમે.	ભરતી.	ઓટ.	સુર્યોદય અસ્ત.
	ક. મી.	ક. મી.				ક. મી.	ક. મી.	
રવી..	૫	૭	૧૪	૨૩	૬	૧૨	૫	૨
સોમ..	૫	૭	૧૫	૨૮	૬	૪૭	૫	૨
મંગ..	૫	૭	૧૬	૩૪	૬	૪૮	૫	૨
બુધ..	૫	૭	૧૬	૩૮	૬	૪૮	૫	૨
ગુરૂ..	૫	૭	૧૬	૪૨	૬	૪૮	૫	૨
શુક્ર..	૫	૭	૧૬	૪૬	૬	૪૮	૫	૨
શનિ..	૫	૭	૧૬	૫૦	૬	૪૮	૫	૨

અનુક્રમણિકા.

નાતાલમાં ખુના મરકી ૩૫૭
હીજ જનારાને ખબર ૩૫૮
નવી પાસપોર્ટમાં ઠરાવેલાવાના ફિરંગી ,,
વિલાયતના કાપડમાં ફિરંગી ... ... ,,
ફિરંગીને સરટીફીકેટ ... ... ,,
લેહાન્સબર્ગમાં ખબરપત્ર ૩૬૦
ઓલ ઈંડીયા મોસલીમલીગ ૩૬૦
ફીરંગી લાઈસેન્સ સંબંધી કેસ ૩૬૧
નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ ... ... ,,
પોર્ટ ઈલીઝાબેથ મરકટ કેસ ૩૬૨
ટ્રાન્સવાલમાં સત્યાગ્રહીના હાલ ... ૩૬૩
ટ્રાન્સવાલ-ગવર્નમેંટે ઇન્ડિઅનોપરે ... ૩૬૫
લંડન ૩૬૬
ટ્રાન્સવાલમાંથી ઇન્ડિઅન હાયસ્કુલ ... ... ,,
ઇન્ડિઅન ઉન્નતિ ૩૬૭
ફિરંગી મુસલમાનોને હીંદી કોન્સુલ ... ... ,,
કેપ્ટન તારા ૩૬૮
હીંદી સરહદ ઉપર બખેડો ... ... ,,
હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ ... ... ,,
નાતાલ સરકારની ૧૮૯૭ સરકની વરતણું ,,
ગીરમીટી મજુરોનો કેસ ૩૬૯
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
હીંદુસ્થાનના ખબર ... ... ,,

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૬ઠી જુન, ૧૯૦૮.

નાતાલમાં ખુના મરકી

નાતાલમાં હાલ હીંદીમાં ખુના મરકી ચાલી છે તે ઉપર એક લેખક અમારું ધ્યાન ખેંચે છે. તે જણાવે છે કે જો અઠવાડીઆમાં સાત ખુન થયાં છે. એક ડેંગાટમાં, બે કેટો મેનરમાં, એક રેઈંગ સ્ટીટમાં, એક તોયં ડીનમાં, બે કરબનમાં વળી તેજ લેખક જણાવે છે કે આ સાત ખુનમાં માત્ર એકજ ખુની ને હજુ સુધી પોલીસ પકડી શકેલ છે. અને તે પણ ગુન્હેગાર પોતે ડાક્ટર જેવો તેથીજ. ચોરીના ગુન્હા પણ વધી પડયા છે એવું એજ લખનાર જણાવે છે

ઉપરની વાત વિચારવા જેવી છે. જે પ્રજા સ્વતંત્ર હક ભોગવવા માટની હોય તે પ્રજામાં પોતાનું રક્ષણ કરવાની તાકદ હોવી જોઇએ. આતો બે ઉપાય છે. એક સહેલો પણ સરલ છતાં કઠણ ઉપાય તો એ છે કે આપણે પોતે સુધરવું. ખુન થાય તેવી તક પણ ન આવવા દેવી. આપણી પાસે પન રાખવા નહિ કરવે, અને કોઇ ખુન કરે તેવા હોય તેઓને સુધારવા. ન સુધરે તે કરમાન તેની મરજીમાં આવે એટલાં ખુન કરવા દેવાં. એ માણસ જ્યારે થાકી જશે ત્યારે પોતાની મેળે ખુન કરતો બંધ થશે. આ ઉપાયતો બુદ્ધાજ તેમજ કુદરતી કાયદો છે. કેમ કરવાની પ્રજા તરીકે આપણી કાંઇ તો કરવા નથી. પ્રજા તરીકે આપણામાં બોદલી બહાદુરી આવે, આપણું ધનમાલથી વેગળા રહી શકીએ એવો અવસર નહિજ આવે એમ તો ન્યમે નહિ કહીએ, પણ એવો અવસર આવ્યો કહ્યું છે. આજ સુધી કોઇ પ્રજામાં એ પ્રગટયે ચલાતો દાખલો છે. કાસમાં નથી. જ્યાં દુનિઆમાં [illegible] માણસોના દાખલા મળી આવે [illegible]

[illegible] તી પ્રજા તરીકે આપણે જાગવાનો છે. તે તો બળની ઉપર બળ અજમા વવાનો છે. ધન અને માલનું રક્ષણ કરવાની આપણામાં તાકાદ આવવી જોઇએ. નાતાલની સરકાર રક્ષણ કરશે એ તો ઠીક. પણ ગોરાઓ ત્હેમાં વકાસીને બેસતા નથી. તેઓ પોતાના રક્ષણની તામની પોતેજ રાખે છે. તેમાં કોઇ કહે કે આપણને હથિયાર રાખવાનો હક નથી અથવા જોઇએ ત્યારે મળતાં નથી તે અચાવ નથી. હથિયાર વિના આપણે બચાવ કરી શકીએ કીએ. શરીર કસવાની અને આવડતની વાત છે. અમે રીફામાં જ્યારે આપણી સામે ગોરા રમ્યા ત્યારે આપણે છુપાઇ રહ્યા. બનપાનીઝ સાથે ગોરા લડયા ત્યારે બનપાનીઝ લાકડી ઓ અને સીસાઓ લઇને તૈયાર થયા. ઘણા ગોરાઓ પોતાનો બચાવ રીવોલવર વિના કરી શકે છે તેમજ હીંદીએ કરતાં શીખવું પડશે. આવું એક દહાડા માં નહિ થાય. આગ સળગે છે ત્યારે કુવો ખોદવાની કાહી શીખામણ અમે આપીએ છીએ એ શા કામની? આ તાનો ભરોસાપર મંડાશે. પણ અંગે તુરત તો બચાવજ બતાવવાના કાંઇ ઓછલે તે તાનો આપવાની જરૂર નહિ રહે. બચાવ કામ ઉંડા કારણો શોધવાનું અને ઉપાયો બતાવવાનું મુખ્ય પણે છે. ગુનાઓની બલામ પટી આપવી તે કિંઇ વૈદું છે. તે તેનું મૂળ શોધી મૂળનો નાશ કરવાની દવા ન બતાવે તો.

તુરતનો બલાજ એ છે કે હીંદી કાંમે સરકારને અરજી કરવાની જરૂર ન તે જે જગાઓમાં બચારે ખુના મરકી હોય ત્યાં પોલીસ ચોકકી વધારે મુકે એમ માગવું. તેવી ગોરી ઠેકાણા જાગમાં સરકાર બાબી શકે એવો ગોરો સંબંધ છે. તેવી જગ્યા માં દરેક કોલાના કે જાગના માણસોએ સાથે મળીને ચોકીદારો રોકવા પડે છે અથવા ચોકજ માણસ વેપારમાં રહેતા હોય તો દેખીતું છે કે તેણે વસ્તી [illegible] જાગ્રત [illegible]

જમાનાના અંધ પ્રમાણે એક પ્રજા નથી એ સમજવાનું છે. આપણે જે વસ્તુ નથી તે વસ્તુ "ઓછી" એમ માનવાનું નથી થવાનું.

કોલ્ડ જનારાનો ખ્યાલ

અમને મળ્યા તોપણ અગાઉ પ્રસ્તુત છે કે કોલ્ડ કેમ દીઠે સરેરાશથી જનાર છે. આજે શ્રી. ગોમસ કુર્ટ મારફતે બજાર કરાવવાં નીચે પ્રમાણે ખ્યાલ મળ્યા છે.

કોલ્ડ જનારે પ્રથમ એસ્ટ્રેલીયા જવું જોઈએ અને આંયા કોલ્ડ જનારો બીજા સ્ટીમર લેવી. કેપ કલોનીથી એસ્ટ્રેલીયા જનાર છે. ડરબનથી એસ્ટ્રેલીયા બહુજ સ્ટીમર જાય છે. ડરબનમાં એક સ્ટીમર બહુ મહિનાની અગાઉથી ડરબનથી જવી જેમાં પહેલા વરસાદ એકરીસ પહેલાં જાય છે. બોલાનાં બંદર મોળી આ જીલ્લાનું દસ પાકેલ છે અને સ્ટીમર સીધી જશે. મોળીથી બીજી સ્ટીમર દર મહિને જાય છે. મોળીયા બાર દિવસ સુધી રહેવું છે. તે વીચ વરસાદ બાદ તેમાં બહુ ૬૦૦ છે. બીજાનું મુખ્ય બંદર ડરબન છે. ત્યાંથી કોમ્બ એસ્ટ્રેલીયા જાય. બાર્બ એક એસ્ટ્રેલીયાના કાયદાની નકલ આપ છે. કોમ્બે એસ્ટ્રેલીયામાં પૈસા જવાના પહેલાંના પરિવારના પણ પ્રમાણે જોઈએ. આ લોકો બજારના પ્રમાણે સારું. પરંતુ વિદ્યાના આપ્યા તે દીકરાને ન પણ જાણો છે. દીકરાનાથી બીજા જનારી સ્ટીમરો આવી પહોંચે મળી રહે છે. તે પણ સારી સ્ટીમરો. ડરબનથી આપ છે. [illegible] નાતાલથી ઉપરાંત ૧૫ દિવસ આપને ઉગ્રિસ્ટોની પેસેજ આપવી છે.

પહેલી સ્ટીમર ડરબન વાલના દીઠા

(રૂટર)

તા. ૬ઠ્ઠીએ પહેલી સ્ટીમરોનાં સફર શરૂ થયા હતા. તથા શ્રી. ફ્રેડરિક મોરલે આપણા દ્વારા જણાવ્યું છે કે ડરબન વાલના દીઠા [illegible] વચ્ચે [illegible] આપણે [illegible] આપણે [illegible] માટે [illegible]

[illegible] આપણે [illegible] આપણે [illegible] આપણે [

ખબરપત્ર

— : o : —

જોહાન્સબર્ગ

[illegible] તા. ૧૨મી.

શનીવાર.

ફેરીવાળા સાબાળો

"ટી. ટ્રાન્સવાલર" ફરીને પાછું જોહાન્સબર્ગમાં આવેજ તથા ડરબાં બજાર પર છે. તેમાં તરકારીની ફેરી કરનારા દીઠી તી ઉપર ફુગલેા છે. તેમાંનેા કેટલેાક બાબત નીચે આપું છું. તે છપું લખે છે કે: "બાઝપાલેા વેચનારા દીઠી ફેરીવાને હજુ ગેારી ગેારતેા ઉતેજન આપે છે તેમાં ગેાસ્કેાનું નુકસાન છે. ફેબ્રુઆરી માસમાં સ્ટાર દીઠીનેા દર પચેા હતેા કેમકે તેણે સરવાની જગેાએ બાઝપાલેા રાખ્યા હતેા મ્યુનિસીપાલીટીને તે બાઝપાલેા જપ્તીમાં લેવાનેા હક હતેા. પણ નદિ દીધા ત્યારથી મીટિંગમાં નેટાલ મનના ઘર આગળ પણ પાથરવાના છે તેમાંથી એક મુસલમાના તરીકે, એક જ્યુ તરીકે તે એક બાઝપાલેા રાખવાની જરૂરી તરીકે પસ્તરવામા આવે છે. આ જગ્યા પછી ત્રે મેાજણી ગેારતેા આપેા બાઝપાલે લેશે ! વળી મ્યુનીસીપ.લીટી તા બે તબેલા છે તેના કેટલાક "કુલી" રાખે છે. તે પેાતાતેા બાઝપાલેા પણ રાખે છે. આવાઓને તબલવાને પરમીટદારે રાતના નીકળવું જોઇએ." વિગેરે લખાયું છે. આમા પણ ઘણાને પડયુ છે તેમાં શક નથી. બીજા કેટલાક ફેરીવાળા ગંદકી માં રહે છે. પેાતે ગંદા મેલા રહે છે, ને બાઝપાલેા ગંદકીમાં રાખે છે તેમાં શક નથી અને તેમના [illegible] નથી. ઉપરે દીઠી ફેરીવાળાનુ [illegible] નાખે છે એમ નથી. એક [illegible] ના ફાલ્દામાં [illegible] બામસોન્સ બાબત પડવાના [illegible] છે તે બીજા નુકસાના આપણી ગંદકીના હૈવલ [illegible] પડે છે. મે સલાહ આપી છે કે ફેરીવાળા [illegible] પાના બધ થાય તે [illegible] રહતી રાખે છે. પણ બધા સલાહની લડાઇમાં એક વાત ધ્યાન રાખવાની છે [illegible] કે સત્યને કરી [illegible] મદદ રાખવી અથવા [illegible] બાઝપાલેા રાખવા [illegible] વિરોધ [illegible] સત્યનાં પણ વિરૂદ્ધ સમજવું.

સેામવાર.

સત્યાગ્રહનેા લડત

પણ આ લડત ખરેખરી શરૂ થઈ ગણાય નહિ ત્યાં તેના પાયેા મજબૂત કરવાને. મી. ગાંધીની નેાટીસનેા મી. ચેમ્બર્લેને જવાબ આપ્યેા છે કે જનરલ સ્મટસ પ્રિટેારીયાથી આવ્યા પછી અરજી વિગેરે પાછી ખેંચવા માટે જવાબ મળશે. આ ઉપરથી મી. ગાંધીએ તાર કર્યો કે ખેાટી ધમકી તેની આ વાત નથી ને કાગળીઆ યુદ્ધ પાછા મળવા જોઇએ. આવેા તાર શુક્રવારે મેકેા. શનીવારે તાર નહેાતેા કે કાગળેાનેા મુસદેા ના ગાંધીએ મેાકલ્યેા હતેા તે ઓવાઇ જવાથી પાછેા મેાકલવેા. આ ઉપરથી મી. ગાંધીનેા રજા ની કેમરેાનના કાગળ તથા નવી બીલેાના મુસદેા મેકલેલ્સમાં આવ્યા છે સેામવારે "ટેલી ફોન મેાકલ્યેા કે જનરલ સ્મટસે કેમીનેાની મીટિંગ ભરેલી છે અને મંગળવારે જવાબ આપશે. આ [illegible] સેામવારની રાતે લખ્યું [illegible] પ્રમાણે જનાર બન્યા છે.

મી કારસ્ટેરેખ્ટનેા પ્રયત્ન

દરમીઆન મી. કારસ્ટેરાઇટ ખુબ મહેનત કરી રહ્યા છે. મી. કારસ્ટેરાઇટ સ: પરસી પ્રીટેાર પેટરીક. [illegible] મી. મેપસ્ટીન, તથા મી. લીડસેની મુલાકાત કરવી. [illegible] કાર્ટેલેા કહે છે કે યુદ્ધી કમેાએ [illegible] લીધાં છે તે જેએ [illegible] પાછી લેવા તેમને લાયુ પડવેા ન જોઇએ [illegible] દેરી દીઠી કેમના [illegible] રહેલા છે.

જ્યાં સુધી બાકીની સલાહની વાત ચાલે છે તે પુરી થયા પછી [illegible] વધારે પગલાં ભરવા ની કશી જરૂર નથી તેથી માસ મીટિંગ કરવામાં નથી આવી. જો લડત ચલાવવી પડશે તેા માસ મીટિંગ કરવી પડશે.

જે પગલાં સરકારને લખાવ્યા છે તે જાહેરમાં લાવવાનેા વિ [illegible] હતેા. છતાં પ્રીટેારીયા [illegible] માંથી તેનેા [illegible] થઇ ચુકયેા છે.

[illegible] ની ઉપર અરજીઓ પાછી [illegible] ની નેાટીસેા પહેાંચાડવા કરે છે. [illegible] ઓની અત્યારથી કંઇક [illegible] ચાલે છે દરેક ગામેાથી ખબર [illegible] દરી વળ્યા છે સહુ નેાટીસ મેાકલશે.

મુલાકાતેા.

મી. [illegible], મી. ડેાક, મી. પ્રીસ્લાસ, મી. [illegible], મી પેરી વિગેરેની [illegible] મી. હેાસ્કેનની ઓફીસે ગયા હતા. [illegible] પણ તેમેાએ દીઠી કેમને મદદ કરવાનેા ઇન્કાર કર્યો છે." બીજા સુધ્ધા "પ્રીટેારીયાથી કેમ પાછા આવ્યા નથી

કબ્રસ્તાન

કેટલેાક વખત [illegible] કબરસ્તાનના મુસલમાની વિભાગ ઉપર અદીની ટાઉન કાઉનસીલે નજર કરી છે. તે વિભાગ દેખીતી રિતે બહુ મેાટેા છે. પંગ "તેને એક વખત મુસલમાન કબરસ્તાન બનાવ્યું છે તેથા તે બાબું બીજાં મુકદ્દમાં ઘાટવાને લાઇ ન [illegible] શકાય" એમ ગેાલમાલેાનેા મત છે. તે ઉપરથી ડમીરીઆ કરેલા બીજ સેાસાયટીએ કાગળ લખેલેા કે તે કબરસ્તાનમાં બીજાં મુકદ્દમાં ઘાટી નહિ શકાય. આ ઉપરથી પારસ કમીટીના પ્રમુખને એક ડેપ્યુટેશન કબરસ્તાન આગળ બુધવારે દિવસે મળ્યુ. ડેપ્યુટે શનમાં મેાલવી અબ્દુલ મુખ્તાર, પ્રમુખ કમાલી, હમામ અબદુલ કાદર, મી. અબ્દુલ ગની, મી. શહાબુદ્દીન તથા મી. યાકુબ કરી ડેપ્યુટેશન પારસ કમીટીને સેામવારે સાડાબજુ વાગે મળ્યું. તેમાં મી. અબ્દુલ ગની, હમામ કમાલી તથા હમામ અબદુલ કાદર તથા મી. ગાંધી હતા. કમીટીને પણ બધી બાબત સમજાવી, તે કમીટીએ વિચાર કરવાનું કહ્યું છે.

બેટનેા સદઉપયેાગ

મી. પેાલાકે પ્રાઃ પ્રા. એ. તરફથી ગયા જુલાઇમાં પા. ૫૦ની [illegible] અને મી. બાઇઝાેટને પા. ૧૦૦ની બક્ષીસ દીધી. મી. પેાલાકે તથા મી. આઇઝાેટે [illegible] પેાતાને સારૂ [illegible] વિચાર નહિ કરતાં [illegible] સારૂ [illegible] [illegible] કરવા [illegible] તેથા મી. પેાલાકે મેાકલેલા પૈસા મી. જોસેફ રેમપન જે હાલ ચિલાસ્તમાં [illegible] જોઇને [illegible] કામ કરીબીને લીધે અટકી પડયુ છે તેને મદદ કરવા માકલી આપ્યા છે. મી. બાઇઝાેટે પેાતાને મળેલા પૈસા દીઠી ની [illegible] બાબતનેા વિચાર [illegible] [illegible] તેમાં [illegible] છે. મી. ડેાક [illegible] મી. ડેવીટ પેલીકાનાં મેાકલેલા પૈસા [illegible] આપી ગયા છે. "તેમેાએ તે પૈસા એશીઆટીક કેળવણીને સારૂ કહાડયા છે પેાતે મેાકલેલી બેટનેા આવી જાણતા. ઉપયેાગ કરેલેા જે દેખીતા કમાલિસ્સ લાયક તે નકલ કરવા [illegible] [illegible].

સુધારા

આજનેા અંક મેાડા થવાનું કારણ [illegible] [illegible] [illegible]

કરવા સારી કેટલીક બાબતો ચર્ચાઈ ગયા પછી નવી પસંદગી કરવામાં આવશે. ગોરાઓની બાબતની ચર્ચા કરી રહ્યા છે.

ગેઝેટમાં નોટીસ

નાતાલના કાયદાઓ પ્રમાણે સર્વે કરવાના નાદાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતાની તપાસણી પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તા. ૬ જુન થી ૧૪ દહાડા સુધી થશે.

શ્રી. કાસમ સુમાર પ્રીટોરીઆવાળાના નાદાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતાની તપાસણી પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તા. ૬ થી ૧૪ દહાડા સુધી થશે.

શ્રી. કાસમભુસા બારબરટનવાળાના નાદાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતાની તપાસણી ઉપર્યા એસ્ટેટમાં પોતાના આંકડા તા. ૨૬ થી ૩ દહાડાની મુદતમાં શ્રી. જે ચેમ્બરલેનની ને ઓફીસ નં ૨૨ માં નોંધાવવા.

શ્રી. હાજી હબીબ પ્રીટોરીઆવાળાના નાદાર એસ્ટેટના માગનારાઓની ખાસ મીટીંગ સમાધાન કરવા તા. ૧૨મી જુને મળનાર છે, જે વખતે કોઇક ઓબ્જેક્શન ઓફ નહિ લેવામાં આવે તો ખાખત તેમજ બીજી કોમર્શીયલ ઓમીસરી નોટો વેગેરે નાબુદ થવા બાબત વિચાર કરવામાં આવશે.

ઓલ ઇંડીયા મોસલેમ લીગ

આ લીગની સભા કેંગ્રેસમાં ભરાય છે. તેની પહેલી મીટીંગ આગળ મોટી કોન્ફરન્સ જેવી ગણાતી હતી. જસ્ટીસ અમીર અલી પ્રમુખ હતા. તે મીટીંગમાં શ્રી. સાહેબ કુલમ સેક્રેટરીના બદલે આપણા ભાઇ ઓબ્દુલ્લા નિમાયા. તે મીટીંગમાં ઓલ ઇંડીયા મોસલેમ લીગની બંધારણ ઘડવા માટે કમીટી નીમવામાં આવી હતી. તે કમીટીએ પોતાનો રીપોર્ટ આપ્યો છે. તે રીપોર્ટ ઉપર વિચાર કરવા માટે આ વર્ષની સભા ભરાય છે.

શ્રી. અમીર અલીનું ભાષણ

આ પ્રસંગે પ્રમુખ તરીકે શ્રી. અમીર અલીએ ભાષણ કર્યું હતું. મુસલમાન કોમને લાગુ પડતા કાયદાની ચર્ચા કરતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે મુસલમાનોમાં વારસાઇ બાબતમાં જે કાયદા પ્રચલિત છે તે ઘણા જુના છે. તે વખતે મુસલમાનોની સ્થિતિ જુદી હતી. તે વખતે મુસલમાનો રાજ્યકર્તા હતા. તેમની સ્થિતિ હાલ જેવી નહોતી. તે વખતે મુસલમાનોમાં ઘણા ધનવાન

હૉકર્સ લાઇસેન્સ સંબંધી કેસ

નીચે મુજબ હકીકત 'નાતાલ ફ્રાન્સ' માં પ્રસિદ્ધ થઇ છે :—

મી. એમ. એ. કાજીનો લાઇસેન્સ લાઇસેન્સ અમલદારે રીન્યુ કરી આપેલ તે બંધારણ કરવા માટે મેજીસ્ટ્રેટની લાઇસેન્સ બોર્ડે ૧ પાડવાનો ઠરાવ કર્યાથી તેની સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી. મી. કાજી વતી બૅરીસ્ટર મી. હીલીયર હાજર થએલ. મી. કાજીનો લાઇસેન્સ નવો કરવાની વિરુદ્ધ લાઇસેન્સ બોર્ડના આગળ વીટેકર નામના ગોરાએ અરજી કરેલ. તેના તરફથી મી. હોસ્કીંગ હાજર થએલ. તેણે જણાવ્યું કે તેના અસીલનો સ્ટોર નજીકમાં હોવાથી લાઇસેન્સ આપવા સામે અપીલ કરવાનું તેને દુઃખ છે.

મી. હીલીયરસે જણાવ્યું કે બોરડના એક મેંબર તરીકે મી. કારટર છે તે પોતે બોર્ડ હીલડનમાં સ્ટોરકીપર હોવાથી આ અરજી બાબતમાં તે ચુકાદો આપી શકે નહિ.

બાદ કોરટ આગળ એવું બતાવવામાં આવ્યું છે કે મી. કારટરનો સ્ટોર અરજદાર મી. કાજીના સ્ટોરથી કાફરના રસ્તા થી ૧૮ માઇલ અને રાકના રસ્તાથી ૩૦ માઇલ દુર હતો.

મી. હીલીયરસે જણાવ્યું કે દૂરથી દુર છે તે બાબતને કેસની અંદર લાવવા જરૂર નથી. કારણ કે મી. કારટર બાબત બોર્ડ મત આપે એવો બાર કરી દુર થાય તેમ નથી. મી. વીટેકર કે બાબત વિરોધ તેનું ખાસ કારણ એ છે કે અરજદાર દેશી છે. અને મી. વીટેકર માત્ર નોકર છે, તેથી તેને આ લાઇસેન્સ બાબતમાં આંશિક લાભ સમાએલ નથી: અને તેથી આ લાઇસેન્સની સામે તે થઇ શકે નહિ.

ના. ચીફ જસ્ટીસે જણાવ્યું કે આ બાબતમા મી. કારટરને એટલો બધો આંતર લાભ સમાએલ જોય કે જેથી કરીને તે બોરડમાં બેસી ના શકે એવું કાંઇ છે નહિ. છતાં મને લાગે છે કે સ્ટોરકીપરો લાઇસેન્સ બોરડમાં મેંબરો તરીકે બેસવા જોઇએ નહિ. મી. કારટરનું બીજું એલીબસ એવું છે કે તે દરીક હીલે એવું જણાવું નથી. જો મી. વીટેકરે કોર્ટ હુકમ કોર્ટનો ભંગ કરે તો માત્ર ૫૦ એવા સાબતનો [illegible] આવવાનું નથી [illegible]

બાદ કોરટે લાઇસેન્સ બોર્ડના ઠરાવને નાબુદ ફરમાવ્યું. અરજદારે કેસના ખરચમાટે માગણી કરી હતી પણ તે કબુલ રાખવામાં આવી નહીં; જો કે મી જસ્ટીસ બુમનો મત પડેલ કે ખરચ પણ અપાવવું જોઇએ.

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ

[૪. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ ગઇ તા. ૩જી મંગળવારે સાંજે ૭॥ વાગે કોંગ્રેસ હોલમાં મળી હતી. મી. દાવુદ મહમદ પ્રમુખ હતા. હાજર રહેનારઓમાં મી મેસર્સ અબદુલ કાદર, પારસી રૂસ્તમજી, હાજી ઓસમાન તથા એમ. સી. આંગલીઆ સેક્રેટરીઓ, અબદુલા હુજા આદમ, ઇસ્માઇલ ગોરા, હુસેન કાસમ, અબદુલ હક, કાસમ જુમા, પી. વી. મોદી, એચ. કે. સોદરીઆ વિગેરે મહત્વના હતા.

શરૂઆતમાં મી. આંગલીઆએ આગલી મીટીંગની મીનીટ વાંચી અને તે પાસ થયે ચેરમેનની સહી લેવામાં આવી. પછી ડરબનથી તથા ગોદનલાલજીની ટેલીગ્રેમો મી. ગુરના મુકામે બાબત તેની હાજરી [illegible] કોંગ્રેસ ને ટિકાળ વાંચેલ. જે પાસ થયો તે ગેર મેનેજમેંટમાં સહી કરી. પછી બાદ કેટલેક અગત્યનો પત્ર વ્યવહાર વંચાયો જેમાં એસ્ટકોરટની મી. જસ્સાણીની તપાસ લાઇસેન્સની મુશ્કેલીઓ વિષે સલાહ માગવાનો કાગળ હતો. પછી આજના કામ માટે સા, આ. ખિ, ૪. કમીટીનો નિર્ણય તથા મી. પ્રસપર્મીઆપર થએલ પુગલા માટે દિલસોજીની બાબતો સભા આગળ મી. આંગલીઆએ મુકી.

પછી મી. ઇસ્માઇલ તરફ દિલસોજી બતાવવા માટે નીચે મુજબ ઠરાવ મી. અબુબક્કર સોદરીઆએ રજુ કર્યો [illegible] સાલ વિલીયમ [illegible] ગોરો મીશનરીના પ્રમુખ મી મેકેંઝિ મંત્રિપદ [illegible] ને અને ઉંચ્ચસ્તર ભરેલા [illegible] તેમાં મી. [illegible] નાતાલ કોંગ્રેસની [illegible] બતાવે છે [illegible] સભા [illegible] કે [illegible]

[illegible] ઠરાવ મી. [illegible] ટેકો આપ્યો. બાદ કોરટે લાઇસેન્સ બોર્ડના ઠરાવને નાબુદ ફરમાવ્યું. અરજદારે કેસના ખરચમાટે માગણી કરી હતી પણ તે કબુલ રાખવામાં આવી નહીં; જો કે મી જસ્ટીસ બુમનો મત પડેલ કે ખરચ પણ અપાવવું જોઇએ.

[illegible] પારસીએ ટેકો આપ્યા બાદ તે સર્વાનુમતે પસાર થયો. [illegible] તથા નવી લાઇસેન્સની તકલીફોનું બયાન કરી લડત શરૂ કરવાની જરૂર બતાવી અને એ લડતનો આધાર વિલાયતની કમિટી ને નિર્ણયપર હોવા વિષે બાર મુકી બેઠા. વધુમાં તેમણે કહ્યું કે એક એક માણસો સેંકડો પૌંડ પોતાના લાઇસેન્સના કેસોમાં ખરચ્યા છે અને એમ દરેકને ખરચવાનો વારો આવે તે અને તેવું છે તો અગાઉની જેમ કોઇ એક વ્યક્તિ [illegible] પણ દુઃખદ થશે તે દેખીતું છે.

પછી કોંગ્રેસપર આવેલ મી. રીચ તરફના કાગળનો તરજુમો મી. સોદરીઆએ વાંચી સંભળાવ્યો. મી. રીચે એવી મતલબનું લખાવ્યું કરવું હતું કે કમીટી પાસે બીજા કુલ પૈસા થયા રહ્યા છે અને તેને નીભા ખરચ માટે પૈસા ભેગા કરવાની જરૂર છે. કમીટી જેવા મદાન અને વગદાર માણસોની બનેલી છે કે તે એક વખત બંધ થએલ [illegible] ફરીથી તેની કમીટી ઉભી કરવાનું નહીં બની શકે નહીં. પછી કમીટીના એ બધા [illegible] મહેનત કામ કરે છે. કમીટીના હાલમાં જે પૈસા [illegible] તેમાં બીજા ખરચ જોતાં મળે છે તેનો સમાવેશ થાય છે. તે મારી સ્થિતિને લીધે [illegible] મારે જેવું પડે છે. વળી હું સ્વાસ્થ્ય આફ્રિકામાં આવું તો પછી સારી રીતે ધ્યાન [illegible] તેમ છે. બન્ને દીદીની સેવામાં હું માન [illegible] પગેરે. એવી મતલબનો મી. રીચનો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યા બાદ મેસરસ અબદુલ કાદર, પારસી રૂસ્તમજી, હાજી આદમ, ઇસ્માઇલ ગોરા, તથા અબદુલ [illegible] હાજી આદમ વગેરે મહત્વસોએ એ બાબત ઉપર સારી રીતે વિવેચન કરવું, જેવટે મી. ઇસ્માઇલ ગોરાની દરખાસ્ત અને મી. અબદુલ હકના ટેકાથી પા. ૩૦૦ કમીટીને ઓરડવાનો ઠરાવ પાસ થયો. બાદ ચા; બાબતો [illegible] થયા પછી આશરે સાડા દસ વાગે સભા વિસર્જન થઇ હતી

એક દીદીના વીટ પરેટાની, ૨૯ ગુણ ચોરવાના આરોપ માટે ડરબન ક્રીમીનલ કોરટમાં ત્રણ દીદીને બાડા કરવામાં આવ્યા હતા; જેઓનું [illegible] સાબિત થયા હતા. માલ્કોલ્મ [illegible] માણસોનો કેસ મુલતવી રહ્યો હતો.

એસ્ટકોર્ટમાં એર્ગ્યુમેન્ટીક સવાલ

નાતાલનાં નવાં ન્યાયાધીશ ઉપર ચરચા કરવા માટે સનીવારે એસ્ટકોરટમાં ગોરા ઓની એક મીટીંગ મળી હતી. મી. એ. ફ્રુટર્સ પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે ગીલેસ્પી ચરચામાં સરકારે અમેનડમેન્ટ કર્યા છે. નીચે મજુરો અને બજારો ગોરા માટે મારવા પડશે. બાકી દરેક ઠેકાણે દીલીનો વપરાશ લેવામાં આવે છે. દરેક મેમ્બર માં સરકારે દીલી હોવી છે. દીલી સારી હોવીકાઇમાં ઉતરવાનું ગોરાને બહુ આકર્ષક પડે છે." તેઓ રવિવારે અને બીજા તહેવારના દિવસે વધારે બેલી કરે છે એવો ઠરાવ રજુ કરવા પ્રમુખ શ્રી ફીલીપોએ ઠેકેદાર આપણા મેંબરોને કહેલું.

મી. વીટર નામના બોલનારે જણાવ્યું કે મેમ્બરોને એ બાબતમાં સ્વતંત્ર રીતે કામ લેવા દેવું તે વધારે સારું લાગે છે. મોર્ડ સોસ હીંદીઓ પાસે ૪૦,૦૦૦ની રકમ (પ્રિમીયમ મળીને ?) દેવી લઇ ગયા હતા. તેમાં પાસે ૮૦,૦૬૦ની રકમ ટેપલ માર્ફત મોકલાવામાં આવી હતી એવી લીંક સોસ્યલ "અટકાવવાના બીલને" હું સંપુર્ણ રીતે ટેકો આપું છું. "ત્રીસ બીલમાં ૧૬ વરસની મુદત રાખવામાં આવી છે તેને બદલે પાંચ વરસની મુદત નક્કી થાય તો બહુ દિલગીર થું.

મી. આર. એમ. કે. ચડવીક એવો ઠરાવ રજુ કર્યો કે "આ મીટીંગ બીલના ટેકેદારોને ટેકો આપે છે, અને તેમાટે નવી ડીબેટનું કામ મેંબરોને સોંપે છે."

દરમીયાન, બોલનારે જણાવ્યું કે બારબ્રાક એ વરસમાં નહિ પણ ૧૮ માસમાં બંધ થયો. કેપટાઉનને દીલી કામ સેન્સસ નક્કી કરવા માટે ૫ વરસનીજ મુદત આપવા કેમકે "તેણે બહુ કરીને ઠરાવમાં જણાવ્યું છે બીજા બીલને બદલે એવું બીલ લાવવું જોઇએ કે જેનાં નામે વોટરમા રેલ ઉપર મ હોય તેમને લાઇસેન્સ ન મળી શકે.

આખરે પહેલો અને છેલ્લો ઠરાવ પાછા ખેંચી લેવાયા. અને મી. ચડવીકે રજુ કરેલ ઠરાવ પસાર થયો. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

તા. ૧૬મી જુને કેપ કોલોનીની પેટુકિ. રાજ થશે એમ નોટીસ કેપ ગેઝેટમા છે.

પોર્ટ એલીઝાબેથ મસ્જીદ કેસ

એક અગત્યનો ચુકાદો

પોર્ટ એલીઝાબેથ ઉપર ગેરકાયદેસર મસ્જીદ બિલ્ડીંગ સામે વિટનલી અને બીજાના કેસમાં મી. જસ્ટીસ મેસને ચુકાદો આપેલ તેના રીપોર્ટર આપણે માં પ્રસિદ્ધ થયેલ, તે ઉપરથી કેટલોક સાર નીચે આપેલ છે:—

જસ્ટીસ મી. મેસને મસ્જીદનો સવાલ આવતાં જણાવતાં કહ્યું કે ૧૯૦૪ માં વાદીના બાપ એ.આલેમે એક પ્લોટ ઉપર મસ્જીદ માટે મંજુરી મેળવી એક મકાન બાંધેલું. એ બાબતમાં દસ્તાવેજની શરતો બરોબર પળાઇ જણાય છે. આગળ જતાં જેમ શહેર વધતું ગયું તેમ એ જગ્યા કહેવા પ્રમાણે અસગવડતા ભરેલી થઇ પડવાથી ૧૯૦૦ માં વાદીએ એ મકાન તેવી બીજી જગ્યા લેવા માટે સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરી. વેચાણના પાકેદ ૬૫૦૦ માંથી પીસસે સ્ટ્રીટમાં જગીન લેવા માં આવી અને તે વાદી તથા પ્રતિવાદી તથા બે બીજા જે હાલ ગુજરી ગયા છે તેના નામથી ગલાક્ષ ટ્રેગ માટે ટ્રસ્ટમાં કરી આપવામાં આવી. તે ઉપર મસ્જીદ બાંધવાના કામમાં વાદીએ પા. ૨૦૦ આપેલ તથા પા. ૮૦૦ની લોન આપેલ તથા બીજી પણ મોટી મદદ કરેલ; અને ઉપરાંત તેણે (વાદી જેની ઉમર હાલ વરસની છે) આજ સુધીમાં ૫૦ વરસની મુદત સુધી ઇમામ તરીકે કામ કરેલ છે. એને ચહો વખત સુધી જમાતનું કામ બહુ સંતોષકારક રીતે ચાલેલ. પણ આખરે વાદી અને જમાત વચ્ચે સખત તકરાર થઇ. મારા મત પ્રમાણે વાદીને તેના કુટુંબના કેટલા માણસોની અસર લાગી. અને ૧૯૦૫માં ખરીદેલી જગીન ના એક ટુકડા માટે પોતાનો હક કરવા લાગ્યો. આ હકની સામે પ્રતિવાદીઓએ વાજબી રીતે વાંધો-ઉઠાવ્યો. આથી દોર વાઘ્યો. તથા પોતાના કુટુંબના બીજા માણસોની (કદાચ) શીખવણીથી વાદીએ બીજાં પગલાં લીધાં કે આજે બાર્ણખર આખી જમાત તેનાથી વિરુદ્ધ છે. એક રીતે જોઇએ તો વાદી અને જમાત વચ્ચે જે કજીઓ છે તે વાદી અને બે પ્રતિવાદી વચ્ચે તકરાર બરોબર છે. એ બંને પ્રતિવાદી અગાઉ વાદીને ટેકો આપતા હતા. પણ જણાવવામાં આવેલ છે કે એક પ્રતિવાદી હાલની બાદની જમાતે (ઇમામ તરીકે) તેના પક્ષો આવવાની આશા રાખે છે. અને તમાં કાંઇ ગેરકાયદેસર કે બેહદું નથી પહેલો પ્રતિવાદી કેળવાએલ અને કાબેલીયતવાળો છે. ૨૦ વરસ થયાં મસ્જીદના કામકાજમાં તેણે ભાગ લીધો છે. અને ૧૦ વરસ થયાં બારબાર ઇમામ કરે તેવું કામ કરેલ છે. તેની અરેબીક ભાષા પુરતી આવડત અને તે ઉપરાંત એ અને બીજો બોલી આવે છે. એ તે જમાતના બે તેનો બાપ એક આબરૂદાર હતો. તોપણ તે કહે છે તેમ કાયદેસર આ કેસ મુલાકો જોવો તે લાગે છે. તથા આ તકરારની બાબતમાં પીસસે મસ્જીદ વાળા આખા જમાત વતી તે કામ કરતો જણાય છે. એટલે વખત જતાં વાદીની જગ્યાએ ઇમામ થવાની તે (પ્રતિવાદી) ઉમેદ રાખતો હોય તેમાં મને કાંઇ ગેરવાજબી લાગતું નથી. પણ વાદી જણાવે છે, કે તે ઇમામ થ. અને તેથી ઇમામ, તરીકે મારી પાછીના માણસોનું નીમરાનો, તથા મારી તરફેના માણસોને કાઢી મુકવાનો મને હક છે. આ બાબતને બાબુએ મુકતા, પહેલા બે પ્રતિવાદીની વરતણુંક તેને એવી જણાય કે તેને તેની જગ્યાપરથી વાદીએ બાતલ કરેલ અને બીજા માણસને નીમ્યો. અને હવે તે બે પ્રતિવાદીને મસ્જીદના કામમાં આડે આવતાં અટકાવવાને વાદી ગાળાગી કરે છે. તથા કહે છે કે તેણે નીમેલા માણસની નીમણુક (બરતરફ) મંજુર કરવી. હવે પહેલા, બીજો, ત્રીજો અને ઠઠા પ્રતિવાદી કહે છે : વાદી તેમને નોકરી પરથી બાતલ કરી શકે નહીં, પણ મુસલમાની કાયદા અને રીવાજ પ્રમાણે જમાતના લોકો બહુ મતે બહુમતી તરફના માણસોને નીમી શકે; અને તેમને નોકરીપરથી કાઢી મુકવાનો જમાતે હક પાછી નથી; તેમજ તેમણે બરાબર વરતણુંક પણ બતાવી નથી. મારે કહેવું જોઇએ કે જુબાની પરથી છે તે ઉપરથી મને નથી લાગતું કે પહેલા બે પ્રતિવાદીએ બરાબર વરતણુંક બતાવી હોય. જો કે આ બાબતમા બહુમત મુસ્તાદરે વાદીના પક્ષમાં જુબાની આપી છે પણ તે વાદીનો જમાઇ થાય છે, વાદીના હાથ તળે નીમાયો છે; તથા તે ઉપરાંત તેણે સોગન ઉપર જણાવ્યું હતું કે સચ બોલી આકડતાં નથી, અને તેથી તેણે ચોરબોમાં જુબાની આપી. કદાચ પંચે કર આધારમાં

[illegible] પડેલ છે [illegible] પડેલ બે [illegible] બતાવ્યું. જલપી એમ કહેવામાં આવ્યું છે. તેની વરતણુના બન્ને વકીલો કેપટાઉન મરજી હતા એક ઉંચા દરજ્જાના જોમ જજ હતા. હવે વાદી કહે છે કે તોફાન કરીને પ્રતિવાદીઓએ નીમજ પડવા નહીં દીધેલ આ વાત સાબીત કરવા માટે વાદી કેપ ટાઉનચ્યાલેન્જની જુબાની રજુ કરી શકયો હોત; પણ તેમ થયું નથી. બરાબર વરતણુકની વાત સાબીત કરવાનું કામ વાદી છે. (આ બાબતમાં કેટલુંક પણ વિવેચન કરીને મી. ક્રોહાગે આગળ ચાલતા કહ્યું કે.) બે પ્રતિવાદીની બરાબર વરતણુકની વાત સાબીત કરવામાં વાદી નિષ્ફળ નીવડેલ છે, એટલે મારે કોવાની જરૂર નથી કે ડેલ્ટી બરાબર વરતણુક માટે કેમાંમ ગિલાનો નાણુંને નોકરી રાખી શકી નથી. બીજા પ્રશ્નની ચર્ચા કરવાની વાત એ છે કે [illegible] વરત [illegible] ન [illegible] કામના ગોતાની તબેના માણુસને ગોતાની મરજી મુજબ ઘાડી મુકવા શકે કે નહીં?

અધુરું.

ગુરૂવાર તા. ૪થીએ શાહબ અને મુલા બગસને મી. જોરડન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. પેલા હાઉ કોરેટનો મોકલવામાટે અગાઉ તપાસની માટે મુદતોની લેવામાં આવ્યા. પહેલાં, મી. ધ્રસપ મીઆએ હુમલાને લગતી જુબાની આપી. બાર પછી મી. મુસા એલાકીયા પટેલે જુબાની આપી. જે મી. ધ્રસપ મીઆની જુબાનીને મળતી આવી. મી. કાજીઆની જુબાની પણ ઉપરના મુજબ પડી. કેટ ગીલ હાઇસ્ટે થયેલી ઇજાઓ વિષે વરણન આપ્યું. મી. ધ્રસપ મીઆસર્સે હુમલો કરવાને મુલા બગસને શાહબએ શીખવણી કરેલ એ સાંભળી જવાને લગતો પુરાવો મી. ઇબ્રાહીમે આપ્યો. મી. ધ્રસપ મીઆ તથા બીજા આગેવાનોને ધમકી આપતાં શાહબને સાંભળેલ એ વિષે મોલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબે પુરાવો આપ્યો. ત્યાર પછી પોલીસે પુરાવો આપ્યો. બાદ કેસ મી. ફરમાને ચુકાદાવાર ઉપર મુલતવી રાખ્યો હતો.

મદિરીઆમાં સત્યાગ્રહીને માન

(એક ખત્રપથી, તરફથી)

તા. ૨૭મીએ અત્રેના ઇંડિયન લોકેશનમાં મી આદમ દેસાઇના મકાનમાં મી. એ. એચ. વી. મેગ, તથા મી. ગુલામ મહમદ અહમદ દેશ જવાના હોવાથી અત્રેની બી. પ્ર. કમીટીની એક મીટીંગ ચેરમેન મી. વલી મહમદ બગસના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરવામાં આવી હતી. જેમાં હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, મદરા વિગેરે સરવ મહત્મ્યો હાજર હતા. ચેરમેન મી. વલી મહમદે એવચ્યુ અને સાહેબોનો આભાર માની જણાવ્યું કે મી. વેસ્ટ પોતાની ચાતશ્રી બીમાર હોવાના સબબથી દેશનો કાયમ આવતો રેલ તોડી શકયા છે, તમજ મી. રસ્તમ પણ ગેરહાજર છે. તેમ મારી તેઓના તરફ પુરતુ વિશ્વાસે છે કામ લેશે સાહેબ આ બધી હીંદી કોમને માટે ઓરડીનન્સના બારામાં કોલ મોગવી, તથા પોતાનુ સરવસ્વ ગુમાવી કોમને આભારી કરી છે. તો જેવા આપ છે કદી ભુલી નહીં જશુ. અને તે સાહેબો દેશમા ગયા બાદ પણ આપણી હીંદી કોમના ભલામાટે તેમનાથી બનતું કરશે એવી હું આશા રાખું છું.

મી મણીભાઇ દેસાઇએ પણ તેજ મીસાલે તેઓ સાહેબનો ઉપકાર માની વધારે વિવેચન કરયુ કે મી. મેગે ઓરડીનન્સના બારામાં પોતાના અમુલ્ય સંતોકરણયી. અરો તન, મન, ધનથી સેવા બજાવી છે. તેજ હીંદી કોમના ભલા માટે ઓટલા બધા ઉંચા અને ભારી લાગવીનાં અંગ્રેજ આગેવાનોને જે કે બાબમાં નાખેલા છે, તે પ્રમાણે બીજા કોમે પણ આગેવાન નાંખ્યા હશે. આ એવા વીરલાં નર આપણી કોમમાં કોવાયી જ આપણા હીંદી કોમનું બધું થયું છે અને થશે. ત્યારે મી. મનજી નથુભાઇ દેસાણીએ પણ મી મેગ અને મી. રસ્તમ ને માટે અત્યંત દિલસોજી બતાવી તેઓ ની સફરની સફળતા ચાહી કહ્યું કે મી. મેગે જે સેવા આપણી હીંદી કોમને માટે બજાવી છે તે તેમના ખરા અંતઃકરણથી અને નિઃસ્વાર્થપણે; અને જેજ મારામાં તેમણે પોતાની ઉંચા દરજ્જાની નોકરી પણ ગુમાવેલી, અને હાલ સખ્ખીજ ગરીબ અવસ્થામાં તેમના દેશ તરફ સીધાવે છે. તેની ખાત્રે રાખવું એક ફોટ પડે છે. તે પણ તેજ્યુ પણ ચુરત એને આપણુ હીંદી કોમના ભલા ખાતર તેમાસર પધારશે મારે જોખમરૂપે નથા.

[illegible] મારે પ્રસ્તાવ પહેલે મારી પ્રાર્થના છે. મી એન. મીમ. પટેલે પણ તેમના સાહેબોના પરના ઉપકાર માન્યો હતો.

બાદ બિ. કે. કમીટી તરફથી ટ્રેઝરર મી. ઓ. એમ. મુસ્તીમાન વોલ મી. પીટે એ ઉપરના અને સબબને પ્રસ્તાવ બજારો અપીલ મી. બોગને પાર્લામેન્ટ પાસે, તથા મી ગુલામ મહમદને પાર્લામેન્ટ પાસે બેનો ખર્ચ ભરવાને તરીકે આપી તેઓના ઉપકાર માન્યો હતો.

છેવટે મી. મેગ ઘણાં પ્રેમનાં વચનો સાથે બોલ્યા કે મારી મજુરી એકાએક [illegible] થવાથી, મારે [illegible] બનવું જરૂર પડે છે, તેમાં હું આપનાથી [illegible] પડું છું તેને માટે મને દીલગીરી છે. આપ સહેવા કે મારા તરફ પ્રેમ ભરી લાગણી બતાવી છે અને મને બલ આપ્યો છે તેને માટે હું આપનો આભારી થયો. મુ. [illegible] માટે હું કંઇક કરી શકયો. નામો. કુદરતનાર તે. એકજ ખુદા છે પરંતુ મેં કંઇક કરયું હશે તે મેં મારો ફરજ અદા કરેલ છે. શિવાય ઓરડીનન્સના બારામાં તેમજ મુનીસીપાલીટીના બારા બાબતમાં, કરી પાછો ટ્રાંસવાલ સરકાર, અને મી. રમટન સાહેબે જે આપણા હીંદી કોમને માટે [illegible] ઉપાડેલી છે તે બદલ આપણે હીંદીની જડ કાઢવા માટેજ છે. વાસ્તે પાછું આપણી કોમે સજજ થઇ એકજ લલાટ બનવું પુરણ સંપથી કાયપક્ષ [illegible] નો દીલમાં બેદ નાંખે [illegible] [illegible] એકજ છીએ એમ માની [illegible] ઉઠાવી લેવી. તો જ આપણુ ઉદ્ધાર આપણે તેમાં કોમના [illegible] પણ દેશમાં ગુણ બાદ મારવા પ્રયત્ન કરવા. ઇત્યાદિ

મી. ગુલામ મહમદ રસીદ પણ કમીટી ના ટ્રસ્ટતો ઉપકાર માની બોલ્યા કે મેં જે કંઇ બાબતોને માટે કરેલ છે તે મારી ફરજ બજાવી છે અને આજ જે મને પદવી આપી છે તેને માટે આપ સરવે બાઇ બોનો હું આભારી થયો છું. વિગેરે બોલી ચેરમેનનું સભા. તરફથી કરી પ્રસંગને માટે મી. આદમ દેસાઇનો આભાર માન્યો હતો.

થોડા દિવસપર જોહાન્સબર્ગમાં [illegible] ગેલ્સ રીસાઅન એસોસીએશન [illegible] [illegible] ની ડીબેટીંગ સોસાયટી તરફથી મી. બાર્બરાએ "એશીઆટીકો અને કલર્ડ લોકો બ્રિટશ રાજ માટે જોખમરૂપ છે કે" એ વિષય ઉપર એક [illegible] [illegible] [illegible]

ડંડી ડીબેટીંગ સોસાયટી

સેક્રેટરી જણાવે છે કે—સોસાયટીની ગઇ મીટીંગ મી. મહમદ સુલેમાન સરંગ ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સેક્રેટરી એ કાયમના ચેરમેનની ગેરહાજરીનું કારણ જણાવીને અગાઉની મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ સેક્રેટરીએ સોસાયટીની લાયબ્રેરીની ચોપડીઓનો કેવી રીતે મેંબરો ઉપયોગ લઇ શકે તે વિષે વિવેચન કરયું. તેમાં મી. કાસમભીરે દરખાસ્ત કરવાથી લાયબ્રેરીના કાયદાઓ સેક્રેટરીએ વાંચી સંભળાવ્યા, જે મી. આદમજી તથા મી. ઇબ્રાહીમ અમોદના ટેકા બાદ સરવાનુમતે પાસ થયા. તેની મતલબ એવી છે કે મેંબર સિવાય બીજો કોઇપણ લાયબ્રેરીની ચોપડી ઘેર લઇ જઇ શકે નહિ: ને વાંચવી હોય તો સોસાયટીમાં આવીને વાંચે. નવી ચોપડી આવી હોય તે ત્રણ માસ સુધી લાઇબ્રેરીની બહાર કોઇ લઇ ન જઇ શકે. જે મેંબરને ચોપડી લઇ જવી હોય તેણે પોતાનું નામ કામ વગેરે લાયબ્રેરી જેના હાથતળે હોય તેની આગળ નોંધાવવું. ૧ થી ૪૦૦ પાનાં વાળી ચોપડી એક અઠવાડીઆ સુધી રાખી શકાય, અને તે મુદતબાદ પાછી ન લાવે તેણે દર અઠવાડીઆની ૬પેની પ્રમાણે દંડ ભરવો. ૪૦૧ થી ૭૨૦ પાનાંવાળી ચોપડી બે અઠવાડીઆં સુધી રાખી શકાય અને મુદત વીત્યા બાદ દર અઠવાડીઆની શી. ૧/– દંડ ભરવો. ચોપડી ખોવાઇ જાય તો લઇ જનારે તેની ડોઢી કીંમત ભરવી. દબાવી રાખનાર માણસ ચોપડી ની અસલી કીંમત ભરી આપવાને બંધા એલ છે. મારિત્સબરગથી અત્રે આવેલ મી. બી. એમ. મુકાદમ, તથા મી. એમ. મુકાદમ મીટીંગમાં હાજર થએલ તેમનો પ્રમુખે આભાર માન્યો. મી આદમજી, તથા મી. કાસમ મીરે સંપ વિષે વિવેચન કરયું. મી. બી. એમ. મુકાદમે સોસાયટીના કામ માટે તારીફ કર્યા બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

ડરબનની ટાઉન કાઉંસીલે એવો ઠરાવ કર્યો છે કે બીચ ઉપર સુધારા વધારા કરવા માટે પા. ૫૦,૦૦૦, વરસાદના પાણીના ગટરો માટે પા. ૫૦,૦૦૦, તથા પાણીનાં બાંધ કામને વધારવા માટે પા. ૨૫,૦૦૦, એ મુજબ રકમો ખરચવા સારૂ લોન ઉભા કરવી.

ચાલુ વર્તમાન

ઇંડિઅન ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ બોરડ તરફ થી ચલાવવામાં આવતી નીચેની ખરપા તાલો માટે માલ પુરો પાડવાનાં ટેંડરો માગવામાં આવ્યાં છેઃ—અમાટીકુલુ, સ્ટેંગર, ટોંગાટ, વેરૂલમ, અવોકા, રીડઝ સાઇડીંગ, એસપરેંઝા, પોર્ટ શેપસ્ટન, મારિત્સબરગ, હોવીક, એસ્ટકોર્ટ, તલાના હીયોટ (ડરબન) અને બ્લફ સ્ટેશન. ટેંડરનાં ફોરમ સેક્રેટરી જે. ડબલ્યુ. રાઇકોફ્ટ પાસેથી મળી શકશે.

કામપરથી નાસી જવાના આરોપ માટે એક ગીરમીટીઆ હીંદીને તા. ૨૬મી મેએ ડરબનમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ ખડો કરવા માં આવ્યો હતો. કેસ ચલાવનારે જણાવ્યું કે આરોપીની ઓરતના ઉપર ચોરી કરવા માટે કેસ ચાલતો હતો, તેથી આરોપી (મજકુર ગીરમીટીઆ) એ એવું જણાવ્યું કે જો તેની ઓરતપરનો કેસ પાછો ખેંચી નહિ લેવામાં આવે તો તે કામપરથી ચાલ્યો જશે. આરોપ સાબીત થવાથી માજીસ્ટ્રેટે રૂા ૧૦/–ના દંડની સજા કરી હતી.

સ્થાનીક છાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે જેમને વોટનો હક હોય તેમનાં નામ વોટરના રોલ ઉપર છે કે નહિ તે વિષે ટાઉન હોલમાં રોલ તપાસવાથી ખાતરી કરી શકાશે: અને રોલપર નામ ન હોય તેવા હકદારને પોતાનાં નામ નોંધાવવાનાં ફોરમ પણ ત્યાં મળી શકશે, માટે હકદાર વોટરોએ ચાલુ માસની અંદર નોંધાવી લેવાં.

'વીટનેસ'માં જણાવવામાં આવે છે કે હીંદી તથા કલરડ ફેરીઆઓ ગોરાઓને ઘણી મોટી રકમનો ઉધાર માલ આપે છે; ને ગોરા ધરાકો ગોરા લેણદારોને બહુ મોડે મોડે પૈસા આપે છે તેનું કારણ એવું હોવું જોઇએ કે તેઓને તેમના આરબ લેણદારોને પહેલાં આપવું પડે છે.

તા. ૧૮મીએ રાત્રે ૧૦ વાગે જોહાન્સ બરગમાં ક્લેરેન્સ બીલ્ડીંગમાં એક જબરી આગ લાગી હતી. થોડીજ વારમાં ચારે દિશાએ આગ ફેલાઇ ગઇ હતી; જેથી તે માંહેનાં ઘરોમાં રહેતા કેટલાક માણસો ફ્લેટેડ ઓટીન બારીમાંથી કુદી પડયા હતા. એક માણસ આગમાંથી બચવા ખાતર ચોથા માળની બારીએથી કુદી નીચે પડયો હતો. તેને પડવાથી થએલી ઇજાને લીધે ઇસ્પીતાલમાં લઇ જવામાં આવ્યો હતો.

સ્ટીમરોની હિલચાલ

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઇન.]

અમકુઝી—તા. ૩૦ મીએ ડરબનથી કલકતા જવા ઉપડી હતી.

અમલાઝી—તા. ૩૧ મીએ કોલંબોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

,, —તા. ૧૮ મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

અમ્કલોડી—તા. ૨૪મી જુને કલકતા જવા ઉપડશે.

અમકુલી—તા. ૩જીએ કોલંબો પહોંચી હતી.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેંટ—તા. ૨૩મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

કેનઝરર—તા. ૨૯મી મેએ મુંબઇ પહોંચી હતી.

,, —તા. ૧૪મી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ગવરનર—તા. ૪થી આગસ્ટના મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ઓરંડ—તા. ૧૮ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ગેરોનીઆ—થોડા વખતમાં કલકતાથી ડરબન માટે ઉપડશે.

ટીન્હાઉ—થોડા વખતમાં કલકતાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરોનો માલ લઇ ઉપડશે.

ઇનેરીક—જુનનાં છેલ્લાં બે અઠવાડીઆમાં કલકતાથી રંગુન થઇ નાતાલ આવવા ઉપડશે.

હીંદુસ્તીનની ટપાલ

તા. ૩૦ મીએ 'અમકુઝી'માં જવા બંધ થઇ હતી.

તા. ૨૫મી જુને 'હીલગન'માં જવા બંધ થઇ હતી.

તા. ૧૮ મીએ 'અમલાઝી' માં આવવા બંધ થઇ છે.

તા. ૫૮ મીના અરસામાં 'અમલાઝી' માં જવા બંધ થશે.

ગીરમીટીઆ હીંદીના પ્રોટેકટર નો રીપોર્ટ

નાતાલનાં ગીરમીટીઆ હીંદીના 'પ્રોટેકટર' (રખેવાળ)ને નામે ઓળખાતા અમલદાર તરફનો ૧૯૦૭ની સાલનો રીપોર્ટ હાલમાં બહાર પડયો છે. તેમાંથી કેટલુંક તારણ નીચે આપીએ છીએઃ—

૧૯૦૭ની સાલમાં ૬૪૮૬ ગીરમીટીઆ હીંદીને લાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાંના ૧૦૧૨ મદ્રાસી, તથા ૪૭૪ કલકત્તા આ હતા. આ આંકડો ૧૯૦૬ની સાલ સાથે સરખાવતાં ૫૧૫૫ નો ઘટાડો બતાવે છે.

પ્રોટેકટર જણાવે છે કે જે જન્મ થયા હોય તેની નોંધ ગીરમીટીઆઓએ કરાવવા જોઇએ. આવી નોટીસ ફરજીયાતી થએલા જન્મની સંખ્યા આ સાલ વધી છે, છતાં હજુ ઘણા જન્મની નોંધ ન થઇ હોય એવું ધારવામાં આવે છે.

ગીરમીટીઆ હીંદીમાં બધાં મળીને ૨૩૬૨ મરણ થયાં હતાં, જે ગઇ સાલ સાથે સરખાવતાં જુજ ઓછાં છે. એ ઘટાડાના કારણમાં જણાવવામાં આવે છે કે મલેરીઆને લીધે એ સાલમાં આગલી સાલ કરતાં ઓછાં મરણ થએલ.

બળી જવાથી કેટલાંક છોકરાંનાં મરણ નીપજ્યાં હતાં. એ સંખ્યા ૧૯૦૬ ની સાલ કરતાં ૧૯૦૭ માટે વધારે મોટી જણાય છે.

કોલસાની ખાણો ઉપર તથા ચીનીની મીલો ઉપર ૧૨ હીંદીને અકસ્માતો નડયા હતા. પ્રોટેકટર જણાવે છે કે હીંદીના ભલાની વાત માટે બરોબર સંભાળ રાખવામાં આવે છે. પણ અકસ્માતના કારણુમાં જણાવે છે કે બહાવરાને લીધે હીંદી બેદરકાર થઇ જાય છે, અને ખાસ કરીને તેવા કારણને લીધે તેમને અકસ્માત નડે છે.

૬૪ સાલ ૧૮૮૬ લગ્ન નોંધાએલ, જે ૧૯૦૬ની સાલ કરતાં ૧૫૩ નો વધારો બતાવે છે. તેમાંનાં ૮૨૪ જેટલાં લગ્ન સ્ટીમર આવતાની સાથે રજીસ્ટર થયાં હતાં. છુટાછેડા કરવાના ૭ કેસ થયા હતા. તેમ કરવાના કેસમાં જે ખરચ થાય છે તેને લીધે એ સંખ્યા ઓછી હોય છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

કોલોની છોડતી વખતે દેશ જનારાની પાસે ઘરેણાંની કીંમત મળીને કુલ પા. ૨૨,૫૯૭-૧૦-૦ બચેલ હતા; જે દર જુવાન માણસ દીઠ સરાસરી પા. ૮-૫-૨ આવે છે.

ગીરમીટની મુદત બાદ જુદી જુદી સાલમાં દેશ જનારાઓની કમાણી-ની સરા સરી રકમોનો કોઠો નીચે મુજબ છેઃ—

	પા.	શી.	પે.
૧૯૦૪	૧૬	૭	૬
૧૯૦૫	૧૧	૧૬	૦
૧૯૦૬	૧૪	૨	૧૦
૧૯૦૭	૮	૫	૨

૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બરે નાતાલમાં વસતા હીંદીઓની કુલ સંખ્યા ૧૦૬,૬૧૩ ની હતી. તેમાં ૧૯૦૭માં આવનારા ૬૪૮૬ અને જન્મેલા ૨૬૩૮ નો વધારો થયો. અને ૨૩૬૨ મરણ થવાથી તથા ૬૧૩૮ પાછા જવાથી ૮૫૩૦ નો ઘટાડો થયો. એટલે ૧૯૦૭ની આખરે હીંદીની કુલ સંખ્યા ૧,૦૨,૭૫૯ની થઇ. તે વિષે કોઠો નીચે મુજબ છે.

	આદમી	ઓરત	છોકરાં	કુલ
૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બરે હીંદી ગીરમીટીઆ (ગીરમીટીઆ નહિ એવા)	૨૩,૨૨૬	૧૧,૬૧૬	૨૮,૨૦૪	૬૩,૪૪૬
૧૯૦૭ માં ગીરમીટમાંથી ફરીથી જોડાયા	૨૦,૬૫૩	૮,૨૫૮	૪,૫૨૮	૩૩,૪૩૯
૧૯૦૭ માં ગીરમીટમાં જોડાયા	૨૦,૬૭૫	૬,૭૨૫	૨,૧૭૨	૭૯૭૨
કુલ.	૬૪,૫૭૪	૨૬,૭૯૯	૩૪,૮૦૪	૧,૦૨,૮૭૯

પ્રોટેકટર જણાવે છે કે સાધારણ રીતે ગીરમીટીઆ તરફ તેમના માલીકો સારી વરતણુક બતાવતા જણાયા છે. પણ કેટલાક તેવી વરતણુક, અને તે ખાસ કરીને દાકતરી સારવાર, અને કામના બોજાની બાબતમાં, નહિ પણ બતાવતા હોય.

મજકુર સાલમાં બે ગંભીર હુમલાના કેસો બનેલા. તેમાંના એકમાં માલીકને પા. ૨૦નો, અને બીજામાં માલીકને પા. ૧૦ નો દંડ થયો હતો. એ બંને માલીકો પાસેના ગીરમીટીઆને ખેંચી લેવામાં આવ્યા છે, અને હવે પછી તેમને કદી ગીરમીટીઆ સોંપવામાં આવશે નહિ.

બધા મળીને હુમલા માટે ૩૭ કેસોમાં સજા થઇ હતી, જે કેસો ઘણે ભાગે નજીવા હતા.

ડેપ્યુટી પ્રોટેકટર જણાવે છે કે રેશન વગેરે બાબતમાં કંઇ ફરિયાદ નોંધાઇ નથી. કેટલાક માલીકો ગીરમીટીઆની માગણી ઉપરથી તેમનાં બચત પેસા પોતાની પાસે સાચવવા રાખે છે; તેમાં પાછળથી ગીરમીટીઆ એવી ફરિયાદ કરે છે કે તેમને તેમનો દરમાયો આપવામાં આવ્યો નથી. જો નજીકની સેવીંસ બેંકમાં ગીરમીટીઆ ને પાસા રાખવા દેવામાં આવે તો વધારે સારું થાય.

કેટલાક માલીકો દરમાયાની ચોપડીઓ બરોબર રીતે ભરતા નથી તેવા તેમને તે ભરવા માટે ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

ડેપ્યુટી પ્રોટેકટર જણાવે છે કે મેં હાલમાં હીંદની મુલાકાત લીધી હતી તે વખતે કેટલાક નાતાલથી પાછા ફરેલા ગીરમીટીઆને હું મળ્યો હતો. તેઓ બધા હીંદમાં મુજરાત મેળવવા કરતાં નાતાલમાં મેળવવાનું વધારે પસંદ કરતા હતા; અને પાછા નાતાલ આવવા માટે જણાવતા હતા. તથા કેટલાક તો ગીરમીટમાં જોડાતા પણ જતા હતા. વળી મને એવું પણ માલુમ પડયું હતું કે ઘણા મજુરો નાતાલ આવવાનું પસંદ કરતા હતા, પણ આપણી ડાકતરી તપાસ આકરી હોવાથી તથા મજુરો માટે બીજી ઘણી તરફથી માગણી હોવાથી એ સંખ્યા ઘટી જતી.

નાતાલમાંના ગીરમીટમાંથી છુટા થયા પછી ફરીથી જોડાનારાઓની સંખ્યા અગાઉનાં વરસો કરતાં વધતી ગઇ છે. ૧૯૦૪ માં ૩૩૬, ૧૯૦૫ માં ૬૬૯, ૧૯૦૬ માં ૨૮૨૧, અને ૧૯૦૭ માં ૨,૨૨૧ માણસો ફરીથી જોડાયા હતા. ફરીથી ગીરમીટીમાં જોડાનારાઓની કુલ સંખ્યા ૭,૬૭૨ની છે.

ગીરમીટીઆ મજુર માટે માગણીની જે અરજીઓ આવી હતી તેમાં ૮૨૬૦ મજુરો પુરા પાડવાનું બાકી રહ્યું હતું. પણ એવી વધી રાખવામાં આવે છે કે એમાંથી અરધા જેટલાજ મજુરો ૧૯૦૮ માટે પુરા પાડવા પડે.

મજુરો પુરતી સંખ્યામાં મળતા રહ્યા છે; અને ઘણુંખરૂં બધા માલીકોને જોઇએ તેટલા મજુરો પુરા પાડવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે મીલોમાં શેરડી પીલવાનું શરૂ થયું ત્યારે કોઇ કોઇ વખતે મુશ્કીલત નડી હતી. કારણ કે શેરડી કાપવા માટે જોઇએ તેટલા કાફરો મળી શકયા નહોતા. અને કાફરો શેરડીના ધમેલા ઉપર જે શ્રમ કરે છે તે શેરડી કાપવાનું જ છે; અથવા તો પોલીસ અને ઓવરસીયર તરીકે કામ કરે છે. અને ખરૂં કહીએ તો કામની બાબતમાં તેઓ બેટકી બધી ચાપાચીપ કરે છે કે આગળથી શરત કરે છે કે શેરડી કાપવી પણ કાપીને ગાડામાં ભર વાનું કામ નહિ કરીએ.

વરસના ચણાખરા ભાગમાં કોલસાની ખાણોને ખુબ કામ રહ્યું હતું; કારણ કે કોલસાની માગણી વધતી ગઇ છે.

સર્વોદય

સાચનાં મૂળ VIII-28

(ગયા અંકથી ચાલુ)

આમ ઉપરના ધંધાદારીઓને મરવાનો બદલો વખત આપણે જોયો ત્યારે વેપારી ને પ્રજાને અર્થે મરવાનો બદલો વખત શું હશે? આ સવાલ વેપારીએ તેમજ બધાએ વિચારવા જેવો છે. જે માણસ બદલે વખતે મરવા તયાર નથી તે જીવવું શું એ જાણતો નથી. આપણે જોઇ ગયા કે વેપારીનો ધંધો એ પ્રજાને જોઇતો માલ પુરો પાડવાનો છે. જેમ પાદરીનો ધંધો તે પગાર મેળવવાનો નથી પણ શીક્ષણ આપવાનો છે, તેમ વેપારીનો ધંધો તે નફો મેળવવાનો નથી પણ માલ પુરો પાડવાનો છે. શીખવનાર પાદરીને રોટી મળી રહે છે, તેમ વેપારીને નફો મળી રહે છે. પણ એમાંથી એકનો ધંધો પગાર અથવા તો નફા ઉપર નજર રાખવાનો નથી. બન્નેએ પગાર કે નફો મળે યા ન મળે તોપણ પોતાનો ધંધો— પોતાની ફરજ—બજાવવાનો છે આ વિચાર ખરો હોય તો વેપારી એ ઉત્તમ માનને લાયક છે. કેમકે તેનું કામ માલ સરસ પેદા કરવાનું અને પ્રજાને પોસાય શકે તેવી રીતે પુરો પાડવાનું રહ્યું. તેમ કરતાં તેના હાથ નીચે સેંકડો કે હજારો માણસો હોય છે તેઓનું રક્ષણ કરવું, તેઓની સારવાર કરવી એ પણ તેનું કામ રહ્યું. આ કરવામાં બહુ ધીરજ, બહુ માયા, અને બહુ ચતુરાઇ જોઇએ. અને જુદાં જુદાં કામ કરતાં તેને પણ બીજા ઓની જેમ મરવું પડે તો તે પણ પોતા નો જાન આપે. આવો વેપારી પોતાની ઉપર ગમે તે સંકટ પડે, પોતે બીમારી થઇ જાય તે છતાં માલ ખરાબ નહિ વેચે અને છેતરશે નહિ. વળી પોતાના હાથ તળેના માણસોની ઉપર અત્યંત માયાથી વરતશે ઘણી વેળા મોટાં ઝવેરખાનાંઓમાં કે વેપારમાં જુવાનીઆઓ નોકરી લેમ છે તેઓ કેટલીક વેળા પોતા નાં ઘરબારથી દુર જાય છે. એટલે યા તો શેઠે માબાપ બનવું પડે છે, અથવા તો જો શેઠ બેદરકાર રહે તો જુવાનીયો વગર માબાપનો થઇ પડે છે. એટલે પગલે પગલે વેપારીએ કે શેઠે પોતાના મનમાં એકજ સવાલ કરવો ઘટે છે. તે એ કે

"જેમ હું મારા દીકરાઓને રાખું તેમજ મારા નોકરોની તરફ વરતું છું કે નહિ?"

એક વહાણના કપતાનની તળે ખલાસી ઓ હોય તેમાં તેનો દીકરો પણ દાખલ હોય. કપતાનની ફરજ બધા ખલાસીને દીકરાની માફક ગણવાની છે. તેમજ વેપારી. ની નીચે ઘણા નોકરોમાં પોતાનો દીકરો પણ હોય તો તે ધંધામાં જેમ તે દીકરા ની સાથે વરતે તેમજ તેણે બીજા નોકરો ની સાથે વરતવું પડશે. આનું નામજ ખરું અર્થશાસ્ત્ર કહેવાય. અને જેમ વહાણના કપ્તાનની ફરજ વહાણ જોખમ માં આવી પડે ત્યારે પોતે સહુથી છેલ્લું તે છોડવાની છે, તેમજ દુકાળ વગેરે બીજા સંકટમાં વેપારીની ફરજ પોતાના માણસોનો બચાવ પોતાની પહેલાં કરવા ની છે આવા વિચારો કોઇને આશ્ચર્ય કારક લાગશે. પણ તેમ લાગે એજ આ જમાનાની નબાઇ છે. કેમકે વિચાર કરતાં સહુ કોઇ જોઇ શકશે કે ખરું ઘોરણ તો આપણે હમણાં કહી ગયા તેજ છે. જે પ્રશ્ન ઉંચે ચડવાની છે તે પ્રશ્નમાં બીજી જાતનું ઘોરણ હરગીજ થાણી નહિ શકે. આ બેઉ પ્રશ્ન આજ સુધી નબી રહી છે તેનું કારણ નહિ કે તેમણે અર્થશાસ્ત્રોના નિયમ જાણવેલા છે, પણ તે નિયમોનો બહુ વિરલાઓએ ભંગ કર્યો છે, અને ઉપર જણાવેલ નીતિના નિયમ તેઓએ જાણવેલા છે તેથીજ પ્રશ્ન આજ સુધી નબી રહી છે. એવા નીતિ ના નિયમોનો ભંગ કરવાથી કેવું નુકસાન થાય છે અને કેમ પ્રજાએ પાછું હઠવું પડે એ વિચાર હવે પછી કરશું. અધુરું.

ડેલાગોઆબે ઇંડિઅન લાયબ્રેરી

તા. ૩૧મી મેએ સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૩૦ એપ્રીલના રોજ ઉપલી લાય બરેરીની બેલેન્સમાં પા. ૧–૪–૧૦ હતી, જ્યારે ચાલુ માસમાં મેંબર ફીની શી. ૬૮/– તથા શા. નાગરદાસ પાનાચંદ તરફ થી ભેટ દાખલ મળેલ શી. ૩.૧૦ મળી કુલ પા. ૨–૫–૧૦ થયા. તેમાંથી લાકું રિગેરે ખરચના પા. ૧–૧–૪ બાદ જતાં હાલ પા. ૧ ૪–૬ આજદીન સુધીમાં બેલેન્સ છે.

ચાલુ માસમાં બે મેંબરો નવા દાખલ થયા છે. મેંબરોનાં નામ ઉપર ૬૦ પુસ્તકો ઇશ્યુ થયાં છે; જ્યારે ૮૦ વીઝીટરોએ લાયબ્રેરીમાં આવી વાંચવાનો લાભ લીધો છે.

ચાલુ માસમાં મી. માણેકલાલ ઉજમશી શેઠ તરફથી પુસ્તક ૬ તથા મી. ધારશી દેવચંદ રતનાકર તરફથી પુસ્તક ૨ એમ મળી ૮ અંગ્રેજી પુસ્તકો લાયબ્રેરીને ભેટ દાખલ મળ્યાં છે જેનો આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે ડેલાગોઆબે ના કોલોનીઓ આ ઉછરતી લાયબ્રેરીને આશ્રય આપી ભવિષ્યમાં સારા પાયા ઉપર લાવી શકે એવી આશા રાખું છું.

પ્રજાકીય ઉન્નતિ

મીસીસ એની બીસેંટનું ભાષણ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

નિશાળીઆઓએ એ રાજદ્વારી બાબતોનો અભ્યાસ કરવો જોઇએ, પણ તેમણે રાજદ્વારી હીલચાલમાં ભાગ ન લેવો જોઇએ. તમને ખબર નહિ હોય કે ઇંગ્લાંડમાં કોર્ન ખાતે એક રાજદ્વારી મીટીંગ હોય છે તેમાં ભાગ લેવાની ત્યાંના નીશાળીઆઓને મનાઈ થાય છે. આનું કારણ સાદું છે. દુનિયામાં ધરમના વિષયથી બીજો ન કરે અઘરો વિષય તે રાજ્યકીય બાબત છે. તેવી જોખમી બાબતમાં છોકરો શું કરી શકે? રાજ્યદ્વારી હીલચાલ માટે ઇતિહાસનો અભ્યાસ જોઇએ. જ્યારે પ્રશ્ન તરીકે બંધારાનો સવાલ લેવો થાય ત્યારે ઇતિહાસ ઉપરથી જાણવું જોઇએ કે જુદી જુદી સ્થિતિ તળે જુદી જુદી પ્રજાઓએ કેવા રીતે પોતાની છુટો મેળવેલી અને પોતાની ઉન્નતિ કરેલી.

દરેક નિશાળ અને કોલેજમાં ચર્ચા અને વાદવિવાદ કરવાને સોસાયટીઓ હોવી જોઇએ. ઇંગ્લાંડમાં જે રાજદ્વારી નરો પાકે છે તે આવી સોસાયટીઓમાંથી નીકળેલા હોય છે. ત્યાં વિદ્યાર્થીઓ જાહેર હિતના અને રાજકીય સવાલો ઉપર ચર્ચા કરે છે, પણ તેઓ રાજદ્વારી હીલચાલમાં ભાગ લેતા નથી. અમારી બીનારસની નીશાળમાં અમે એક પારલામેંટ રાખી છે: તેમાં જુદા જુદા ટેકાણાના નીશાળીઆને તે તે સામના મેંબરો બણવામાં આવે છે. તેથી પોતાના ગામની જરૂરીઆતો ઉદયોગો હુન્નરો વગેરે વિષયોનો તે નીશાળીઆઓ અભ્યાસ કરે છે, અને તેમાં કરવાના સુધારા માટે પાર્લામેંટમાં બીલ રજુ કરે છે. આ પાર્લામેંટમાં જે વાદ વિવાદો થાય છે તે માટે ઇંગ્લાંડના હાઉસ ઓફ કોમન્સના કાનુનો પાળવામાં આવે છે. કોઇ નીશાળીઓ આ પારલામેંટમાં એક પણ તોછડો શબ્દ વાપરી શકે નહિ: અને જો વાપરે તો તેને ચેતવણી આપવાનું કામ કરનાર ચુરત પોતાની ફરજ બજાવે. જે દલીલો પોતાને ગમવાએ ન ગમતી હોય તેવી દલીલો પણ ચુપકીયો સાંભળે, અને તેનો જવાબ આપવો હોય તે મીઠાશથી આપે. આવો જોને મહાવ પડયો હોય તો આગળ જતાં જાહેર કામોમાં સરસ રીતે ભાગ લઇ શકે. જો તમારે તમારા દેશની રાજદ્વારી મીટીંગોમાં ભાગ લેવો હોય તો તમારે સોસાયટીઓમાં સામાવાળાની દલીલો ધીરજથી સાંભળીતાં તથા તેનો વિવેકથી જવાબ આપતાં શીખવું જોઇએ. શહેરી થવા માટે લાયક બનવાની રીત એ છે. જાહેર કામ માટે લાયક બનવા સારૂ એ મુજબ ઘડાવું જોઇએ. માટે વિદ્યાર્થીઓએ આ પ્રમાણે વરતવું જોઇએ. દીનનું ભવિષ્ય તેમના હાથમાં છે. જે દીદી પ્રજા થવાની છે તેની ઉન્નતિ તમારે કરવાની છે. તેથી સદ્‌ગુણી, સુદ્રઢવાન, અને પરોપકારી માણસો બનવાને અમે મહેનત લઇએ છીએ. અમે દીનને ચાહીએ છીએ, અને તેની સેવા કરવા માગીએ છીએ. મહાન દીદી પ્રજાને બાંધવા માટે કડીઆ રૂપે તમે છો. પ્રજાઓ જે થાય છે તે જ્ઞાન મેળવવાથી અને આત્મ ભોગ આપવાથી; તથા મહાન મહેનત કરવાથી અને દુખો ઉઠાવવાથી. આવા ગુણો આવ્યા હોય તારે ટકાઉ પ્રજા બને. માટે તે સદ્‌ગુણો ગ્રહણ કરો. બીજાઓને લાભ આપતાં શીખો, અને તમારે પોતાને માટે થોડા થી સંતોષ માનો. મહાન દીદની બાળ પ્રજામાં લાયક નરો થવા માટે ઉપર પ્રમાણે કેળવાએ. એવી મારી ઉમેદ છે, એવું મારૂં સ્વપ્નું છે. તેટલા સારૂ મારી જીંદગીનાં આ છેલ્લાં વરસોમાં હું અથાગ મહેનત ઉઠાવી રહી છું.

છેવટમાં સારાંશ એ કે પ્રજાની ઉન્નતિ થવા માટે તેને અપાતી કેળવણીનો પાયો નીતિ અને ધરમ ઉપર હોવો જોઇએ; તેમને વ્યવસ્થા અને જંદોબસ્તને જ્ઞાન આપતાં આવડવું જોઇએ; તથા દુનિઆની મહાન પ્રજાઓમાં ઉચું પદ મેળવવાનું અભિમાન આવવું જોઇએ. દીનને આવી જાતની કેળવણીની જરૂર છે. માટે હું ઇચ્છું છું કે ગાદવા વડીલો, અને ઉત્સાહી જુવાનોનાં દિલ એકત્ર થાઓ અને ઘટતી કેળવણી મળો, કે જેથી કરી ને દીનની ઉન્નતિ થવા માંડે, અને આખરે એવો દિવસ આવે કે જ્યારે દુનિઆનાં સ્વતંત્ર અને બળવાન રાજ્યોમાં દીન પદવી મેળવે ને મહાન પ્રજા ગણાય.

સંપુર્ણ.

સાઉથ આફ્રિકાના બ્રિટીશ કોલોનીઓ ને એકત્ર કરવા સંબંધી વિચાર કરવાને કેપટાઉન ખાતે મળેલા કનવેનશનની બેઠકો પુરી થઇ છે; અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આવતી બેઠકો ડરબન ખાતે મળે.

એક ગુમ થએલો હીંદી છોકરો

ઉપરની બાબત વિષે અમને નીચે મુજબ હકીકત મળી છે:—

લગભગ ૧૮૯૯માં અને બોયર લડાઇના અરસામાં ફ્રેડરનો રહેવાસી ૧૪ વરસનો એક મુસલમાન છોકરો જાસુટોલેંડમાં ગુમ થઇ ગએલો. તેની પાછળ ઘણી શોધખોળ કરવામાં આવી હતી, પણ તેનો પતો નહિ લાગેલો. હાલમાં થોડા દિવસ ઉપર નાતાલમાં રીચમંડખાતે એક હજામ ની દુકાને બારના લેબાસમાં તથા દેખાવમાં એક જુવાન છોકરો બેઠો હતો. તે વખતે એક હીંદી વેપારીનો નોકર હજામત કરાવવા આવેલ. તેણે પ્રયોજન વિના તે છોકરાને પુછ્યું કે કોણ છો? છોકરે કાકરીમાં જવાબ આપ્યો કે 'સુલતાન' છું... તેનું નામ પુછવામાં આવતાં કાસમ એવું જણાવ્યું. તેના બાપ વગેરેનાં નામ પણ તે છોકરાએ આપ્યાં તે બધાં મળતાં આવ્યાં. પેલા હીંદી નોકરે પોતાના શેઠને બોલાવ્યો. તે શેઠ તે છોકરાનો કુટુંબી થતો હતો. છોકરાએ તેનું નામ આપ્યું તથા તેની ઓળખાણ પણ પાડી. પછી તેને તેની કોમ પાસે લઇ જવામાં આવ્યો. છોકરાએ ઓળખીને કહ્યું કે તે મારી કોમ છે. એમ કહી રોઇ પડયો.

આ છોકરો ખોવાઇ ગયા પછી કાકરાની પેઠે રહેતો, અને જાસુટોલેંડમાં કાકરાઓ સાથે મળી ગએલો. તેનો બાપ ગુજરી ગએલ છે. તેની મા તથા કાકા દેશમાં છે તેને કેબલ કરવામાં આવ્યા છે. છોકરા પાસે પા. પપ રોકડા હતા. છોકરાએ તેના કુટુંબને કહ્યું કે મને જવા દો તો મારાં વીશેક બકરાં છે તે લઇ આવું. પણ બકરાં લાવવાનું માંડી વાળવામાં આવ્યું હતું. તેને થોડા દિવસમાં દેશ મોકલવામાં આવનાર છે.

પોર્ટ એલીઝાબેથ, બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનની એક મીટીંગ વિષે જાના બાપામાં કોઇએ રીપોર્ટ મોકલેલો. તેમાં નાણાં સંબંધી તકરારનું વિવેચન કરી એવું જણાવવામાં આવેલ કે એસોસીએશ નના હોદ્દેદારો વિષે મેંબરોમાં અસંતોષ છે. તે ઉપરથી પ્રેસીડંટે ખુલાસામાં લખ્યું કે એ રીપોર્ટ એસોસીએશનની સત્તા વખત પ્રસિદ્ધ થયો છે, અને તેની હકીકત સાચી નથી. માટે કોઇએ પોતાના ખાનગી હેતુ માટે તેવો રીપોર્ટ ઘડી કહાડવો હોવો જોઇએ.

રૂટરના તાર સમાચાર.

—*—

વિલાયતમાં એક બાજુ વખતે ભાષણ કરમ્યાન મી. ચર્ચિલે જણાવ્યું હતું કે ટરાંસવાલે હીંદીઓ તરફની પોતાની રાજ નીતિથી વડી સરકારના હિતની જેટલી દરકાર રાખી છે તેટલી બીજા કોઇ કોલોનીએ રાખી નથી.

મુરતઝા કામેલ પાશાએ સ્થાપેલા બીજા પક્ષના નેશનાલીસ્ટ પક્ષ વિષે એક આરટીકલ દરમ્યાન લો૦ મીલનરે એવું જણાવ્યું છે કે એ પક્ષ બ્રિટીશ વિરૂદ્ધની દિલચાલ કરનાર મુસલમાનોનો બનેલો છે.

રોમ ખાતે એક પહેલા નંબરનું હવામાં ચાલનારૂં વહાણ બનાવવામાં આવ્યું છે.

વડી પાર્લમેંટમાં પુછાએલા સવાલના જવાબમાં મદદનીશ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે હીંદી ઓની સ્થિતિ સંબંધમાં ટરાંસવાલ સરકાર તરફથી ખબર પુછાવવામાં આવશે.

બોયર લડાઇમાં મોટો ભાગ લેવા માટે જાણીતો થએલ જનરલ બુલ્લર તા. ૨૭ જુને મરણ પામેલ છે.

તા. ૨૭ જુને વાનકુવરના તાર ઉપ રથી જણાવવામાં આવે છે કે સેંકડો ચીનાઓ વાનકુવર આવેલ છે, ને બીજા વધુ આવવાના છે તેથી વાનકુવરમાં ફરીથી જાતિભેદનો સવાલ ભારીક થઈ પડયો છે. તેમાંના ૩૦૦ ચીનાએ ૫૦૦ ડોલર માથા વેરા તરીકે ભર્યા છે તે ઉપરથી એવું માનવામાં આ છે કે બ્રિટીશ કોલંબીયામાં વસવાનાં બહુ લાભ છે એ ઘણા ચીનાઓ જાણતા થઈ ગયા છે. કોલંબીયાની સરકારની રજુઆતને લીધે વાનકુવરની ચાઈનીઝ ટ્રસ્ટ બોર્ડ ઇમીગ્રેશન ખાતે તાર કરેલી છે કે કોલંબીયા જતાં ચીનાઓને અટકાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો.

મી. એ. એમ. મીઝા લખે છે કે—તુરકસ્તાન દેશના શામ જીલ્લાના એક નમરાની તા. ૨૦ મેને બુધવારે મોલવી અહમદ મુખલાર પાસે આવી મુસલમાની ધરમ સંબંધી કેટલાક સવાલ પુછી, મુસ લમાની ધરમની સચ્ચાઇ જણાવાથી મુસ લમાન થયા છે, અને તેનું નામ મી. અસલ્લાહ રાખ્યું છે.

હીંદી સરહદપરનો બખેડો

(૨૮૨)

તા. ૧લીના તારોપરથી જણાવવામાં આવે છે કે જનરલ વીલકોકસે છેલ્લા હુમલામાં બહમદી લોકના બોડાખેલના કીલ્લાનો નાશ કર્યો છે. બહમદી લોકોએ બહાદુરીથી બચાવ કરવા કોશીશ કરી હતી. હવે એ લડાઇનો અંત આવ્યો જણાવવામાં આવે છે. દરેક તાબદારોના બંડનો સાથ નીકાલ કરી નખાયો જણાવવામાં આવે છે. હવે હીંદી લશ્કર છુટું કરવા માંડયું છે.

લો૦ કીચનરે જનરલ વીલકોકસની હોશિયારીનાં વખાણનો સંદેશો મોકલ્યો છે; અને જણાવ્યું છે કે સખત ઝપા ઝપીઓમાં લશ્કરે બહાદુરીથી કામ લીધું છે.

હીંદના વાઇસરાયે જનરલ વીલકોકસપર મુબારકબાદીનો સંદેશો મોકલ્યો છે.

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

(૨૮૨)

ન્યુ યોરકના પાપાઓ ઉપરથી જણા વવામાં આવે છે કે બ્રિટીશ સરકાર તર ફના ડીટેકટીવો હીંદી બળવાખોર હીલચાલ કરનારાઓની શોધમાં ત્યાં ખાતે ફરે છે; અને કેટલાક હીંદી તેવી દિલચાલમાટે કામ કરતા હોવાનો શક જવાથી તેમના પર બારીક નજર રાખવામાં આવે છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે અમેરિકાની આઇરીશ સોસાયટીઓ સાથે અથડામણ થતી હોય તેવી રીતે ઉપરના હીંદીઓ કોઇ કામમાં ઉતરેલ હોવાથી એ દિલચાલ વિષે ડીટેકટીવો બાતમી મેળવી રાખતા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે અમેરિ કામાં મીલવાઇઝ ખાતે હીંદી બળવાખોર હીલચાલ કરવામાટે એક ખાતું છે, જે બે બંગાળી તથા એક પંજાબી તરફથી ચલાવવામાં આવે છે.

તા. ૨૧મીએ એક બંગાળી બાપાકાર ને તેને ઘેર પકડવામાં આવેલ છે. પાછળથી તેના ઘરમાં તપાસ કરતાં એક પેટી મળી આવી હતી, જેની અંદર નાની પીસ્તોલો તથા ગોળીઓ ભરેલી હતી.

બળવા કેસ સંબંધમાં "વીરન ચોપ" તરફનો "અરવીંદ" ઉપરનો કાગળ કેસ દરમ્યાન કોરટમાં રજુ થયો હતો જેમાં લખ્યું હતું કે "મીઠાઇ વહેંચવાને તયારી છે." આ વાકયનો બોમ્બ ફોડવાની તયારી છે એવો અર્થ કરવામાં આવ્યો છે.

નાતાલ સરકારની કાફર તરફની વરતણુંક

વિલાયતમાં પોકાર

(૨૮૨)

ડીનુઝુલુને વારસીક પા. ૫૦૦ નો પગાર આપવામાં આવતો, તે આપવાનું હાલમાં નાતાલ સરકારે બંધ કરેલ છે. તે ઉપર ટીકા કરતાં ઇંગ્લાંડનું 'ડેલી ન્યુઝ' લખે છે કે એ પગાર બંધ કરવાથી નાતાલ સરકારે નીચપણાની અને અન્યાયની હદ વાળી છે.

ડીનુઝુલુને સેંટ હેલીનાથી પાછો બોલા વવામાં આવ્યો ત્યારે તેને વારસીક પા. ૫૦૦ નો પગાર આપવા થયેલી કરાર નાતાલ સરકારે તોડવાથી વિલાયતમાં કેટલીક ચર્ચા ઉભી થઇ છે. તે સંબ ધમાં પાર્લમેંટમાં કેટલાક સવાલો પુછાયા છે. એક સવાલના જવાબમાં કોલોની અલ સ્ટેટ સેક્રેટરી લો૦ ક્રીવુએ જણા વ્યું હતું કે નાતાલના ગવરનરે નાતાલના પ્રધાનોને એ કામમાં રીતસર ટેકો આપેલો: પણ તેઓ જણાવે છે કે વિલાયતની સર કારને પુછયા વગર એ પગાર બંધ નહીં કરવો જોઇતો હતો.

તા. ૧લીએ ડીનુઝુલુ વિષે વડી પાર્લ મેંટમાં ૯ સવાલો પુછાયા હતા. તેમાં લો૦ ક્રીવુએ જણાવ્યું કે એ બાબત નાતાલના ગવરનરપર કેબલ કરવામાં આવ્યો છે તેમાં પગાર બંધ કરવા સંબં ધમાં વડી સરકારને ન પુછવા માટે મોટો ખેદ દરશાવવામાં આવ્યો છે.

ડીનુઝુલુના પગારની અટકાયતના સવા લપર ટીકા કરતાં લંડનનું 'ડેલી ન્યુઝ' તા. ૨૭એ લખે છે કે નાતાલ સરકારને લાયક ગણવા જેવું રહયું નથી; ડીનુ ઝુલુનો પગાર અટકાવવાની હકીકત સર મેથ્યુ નેથને વડી સરકારને શામાટે જાહેર ન કરી એ તેમણે જણાવવું જોઇએ.

વડી પાર્લમેંટમાં મી. મેકરનેસ નામના મેંબરે સવાલ પુછયો કે ડીનુઝુલુનો પગાર અટકાવવામાં આવ્યો તેમાં મંજુરી આપ વાની નાતાલના ગવરનરને વડી સરકારે છુટ શા માટે આપી? તથા હજુ ડીનુઝુલુ ના હક રજુ કરવા માટે વડી સરકારને કેટલી વાર લાગશે?

સર ગીલબર્ટ પારકરે જણાવ્યું કે નાતાલમાં મારશીઅલ લો જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો તે વડી સરકારે બંધ કરાવ વાની જરૂર હતી. હવે તે સંબંધમાં વડી

રોજગાર તથા ઉદ્યમોમાં પાછળ પડતું જાય છે, જે તેના કમનશીબની નવા પડતીની નીશાનીછે. અમદાવાદમાં લગભગ ૫૦ મીલો આજે વેપાર રોજગારનું ધામ નાખી રહી છે, તેમજ બીજા બહારના વેપાર રોજગારના વધારાથી એ શહેર મોટું મથક થઇ પડવાને લીધે ઉતર વિભાગના કમીશનર તેમજ પ્રલાકાના હાકેમ એ મધ્યસ્થ સ્થળમાં વરસના થોડા મહીના પોતાનો મુકામ રાખશે તો તેથી ગુજરાતની હાજતો જાણવા તથા તેના મહિલાઓ લેવાનું નામ દાર ગવરનરને પણ અનુકુળ પડતું થશે —'ગુજરાત મિત્ર.'

નડીયાદ ખાતે આંખોનાં ઓપરેશનો મદીયા નામનો રોગ લાગવાથી આંખોનો નાશ થયો છે અને ગરિબ ખેડુતો ગભરાટમાં પડયા છે.

આખા હીંદુસ્તાનમાં ફરેમ વર્કનું કાર ખાનું નથી જેથી વડોદરા રાજ્યમાંથી સ્ટેટને ખરચે વિલાયત જઇ આવેલા રા. ગ. લલ્લુભાઇ ખરાદી કે જેઓ એ ખાતાનું પુરતું જ્ઞાન ધરાવે છે, તેઓ ફરેમ વર્ક અને વુડન વર્કનું એક મોટા પાયાપર કારખાનું કાઢનાર છે.

વડોદરાના અમાતય અને સત્તાની વેંદ્ર ગણીને લગતાં બાદશાહી કમીશનના સભા સદ મી. રોમેશચંદ્ર દત્ત, તા. ૨૫ એપ્રીલે ઇગ્લાંડ ઉપડી જવાના હતા. એ૦ મી૦ જોખલે પણ એજ દિવસે ઇગ્લાંડ ઉપડી જનાર હતા.

મુંબઇની કચ્છી મેમણ કોમના શ્રીમંત મરહુમ શેઠ હાજી કાસીદાસ આલીના એક દીકરા મી. હાજી દાઉદ હાજી કાસીદાસ તરફથી જકરીઆ મસ્જીદ ભોટમાં આવેલા બીલ્ડીંગ મહોલ્લામાં પોતાના ગરિબ મેમણ ભાઇઓને સસ્તે ભાડે રાખવા માટે રા. ૨૨૦૦૦ ની એક ચાલી ખરીદ કરવાની વાત જાહેર પડી છે.—સાંજ વરતમાન.

મરહુમ જસ્ટીસ મહાદેવ ગોવિંદ રાનડે ની યાદગીરીના ફંડમાં રા. ૧ લાખ ભરાઇ ગયા છે, જેમાંના રા. ૪૦ હજાર મીરજ વાળા શ્રીમંત સર બાંધરરાવ ઉરફે બાલા સાહેબે આપ્યા છે. આ ફંડમાંથી ઉદ્યોગ મંદિરનું એક ખાતું સ્થાપવામાં આવ નાર છે.

મરહુમ જસ્ટીસ બદરૂદીન તયબજીની યાદગીરી માટેના ફંડમાં તા. નીઝામે રા. ૫૦૦, ના. મોહડવાડે રા. ૧૦૦૦, ના. લો૦ કોમીગટને, તથા જસ્ટીસ સર જૈન કરીમ્સ દરેકે રા. ૨૦૦ ભર્યા છે.

હીંદમાં એક નવો ઉદયોગ ચાલુ કરવા માં આવ્યો છે. મોનોરેલ, વામવેગ કંપની લીમીટેડને નામે રૂપીયા ચાર લાખની • થાપણ સાથે એક નવી કંપની ઉભી કરવામાં આવી છે જેની થાપણ રૂપીયા એકસોના શર હજાર શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે તે હીંદના જુદા જુદા ભાગોમાં ઉતારૂઓ અને માલ ના વ્યવહાર માટે એક પાટાની રામગાડી ઓ દોડાવશે. આ એક પાટાની રામ સડકને બંબઇની સરકાર તરફથી બહુ ઉતેજન મલ્યું છે, અને લશકરી છાવણી અને મ્યુનીસીપાલ શહેરોમાં સુખસાંતીના ભાગો અ થે તે દાખલ કરવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે. આ કંપનીના નેજા ઓ એજીટો મુંબઇવાળી મેસર્સ મરસલેન્દ પ્રા. સની કંપની છે.

મુંબઇના મરહુમ માજીસ્ટ્રેટ મી. કરસ નદાસ છબીલદાસનાં વીધવા માસીસ કર સનદાસ પોતાના બેટાને ચદનો અભ્યાસ કરાવવા માટે પોતા સાથે લઇને તા. ૨૫ મા એપ્રીલને દીને ઇગ્લંડ ઉપડી જવા નાં હતાં.

મુંબઇના ના ગવરનરનાં બાનુ લેડી ફલાર્ક નાદુરસ્ત તબીયતને લીધે ઇગ લાંડ જનાર હતાં.

મુંબઇ અને અમદાવાદના નેશનલ યુનીયન તરફથી અહમદાબાદ ખાતે મળ નારા કનવેનશન જોગે એવો તાર મોકલ વામાં આવ્યો હતો કે મુંબઇ અને અમ દાવાદના નેશનલ યુનીયનો માને છે કે આવતી કોંગરેસ માટે મોડરેટો અને નેશ નેલીસ્ટો એકત્ર થાય.

લાલા લજપતરાયે ઉઘાડેલા દુકાળ ફંડ માં મુંબઇ તરફથી ફાળો આપવા ફંડ એકઠું કરવા મુંબઇમાં ત્યાંના નેશનલ યુનીયનની એક સભા મળતાં ફંડ ઉઘરા વવા એક કમીટી નીમાઇ હતી.

મુંબઇ પ્રાંતની ફાયેન્સુલર મેચોના ડીબેટ ટાની હરાલ મુંબઇમાં જુદી જુદી કોમના પ્રતિનિધીઓની સભા મુંબઇ જીમ ખાનામાં મળી હતી. તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે પહેલી પ્રેસીડેન્સી મેચ તા. ૧૭, ૧૮ અને ૧૯ મી સપ્ટેમ્બરે પ્રેસી ડેન્સી વિરૂદ્ધ પારસી વચ્ચે, અને તા. ૨૧ ૨૨, અને ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરે હીંદુ વિરૂદ્ધ પહેલી મેચમાં જીતનાર વચ્ચે રમવામાં આવશે.

તિનેવલીનાં છેલ્લાં હુલ્લડના સબંધ માં ૬૦ માણસો ઉપર આરોપ મુકવામાં આવ્યો છે અને તેની તપાસ તા. ૧૪ મી એ ચલાવવાનું ઠરવું છે ત્યાં સુધી તેમને પરહેજ રાખવામાં આવ્યા છે. મુખ્ય આરોપી પીળાયા પીલ્લાઇ તુરંત માંજ કોલેરાથી મરણ પામ્યો છે.

હીંદના નેશનાલીસ્ટ પક્ષના વિચારો કાનડી ભાષા બોલનારા લોકોમાં ફેલાવવા ના હેતુથી હુબળી ખાતે કાનડી ભાષામાં શ્રીયુત તીલકના "કેસરી" ના તરજુમા રૂપવાળું એક છાપું બહાર પાડવા લાગ્યું છે

બાબુ શામચરણદાસ નામના બંગાળીએ 'વીણાપાણી' રેકરડઝ નામના ફોનોગ્રાફથી પોતાને હાથે નવા સંચા બનાવ્યા છે. એક નવી જાતના સાધનરીપીટર પદાર્થની એક દેશીએ કરેલી શોધ જાણીને બંગાળી પ્રજા ઘણી ખુશી થઇ છે.

કલકત્તા ખાતે બાબુ ચેટરજીની ઓફ માં શીવાજી સ્પોર્ટીંગ કલબના મકાનમાં એક શીવાજી મહોત્સવ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. મન્મથનાથ બાનર્જી અને બીજા પ્રખ્યાત જર્મીનદારો ગાડી અને તરવારનું ટુર્નામેંટ જોવાને હાજર હતા. ગાડી રમનારાઓ કલકત્તાના આબરૂદાર કુટુંબોના જુવાનો હતા, જેઓએ થોડા મહિનાની પ્રેકટીસથી ઘણી સુંદર રમત કરી બતાવી હતી. બે જણા સહેજ ઘાયલ થયા હતા પણ તેઓને પાટા બાંધ્યા પછી તેઓ એક દીલ કેસકરનારી મોક ફાઇટમાં જોડાયા હતા.

બંગાળામાં સીરામપોર ખાતે એક ભયંકર આગ લાગવાથી ત્યાંનો ઇંડીગો જુટ મીલનો સંદતર નાશ થઇ ગયો છે, ને રૂ. ૪ લાખની નુકસાની થઇ છે.

કલકત્તાના જાહેર રસ્તાઓ ઉપર બીજ લીક રોશની દાખલ કરવાની જોહવણ હાલ થઇ છે.

મુજરાતવાળા ખાતે એપ્રીલમાં એક બ્રાહ્મણ પેનફ્રેંસની બેઠક મળી હતી. જુદા જુદા ભાગના બે હજાર બ્રાહ્મણ પ્રેક્ષીગેટો તેમાં હાજર થયા હતા. જેમાં ઘણાક જાણીતા પંડીતો પણ હતા. યોગ્ય ભાષણો પછી બાળલગ્ન બંધ કરવાના અને સઘળી જ્ઞાતના બ્રાહ્મણોને એકત્ર કરવા માટે દીંદના સઘળા બ્રાહ્મણોની જ્ઞાતીમાં અરસપરસ લગન કરવાના ઠરાવો એકમતે પસાર થયા હતા.

લાહોરની સનાતન ધર્મ સભા તરફ થી એક કોલેજ સ્થપાવાની છે.

લાહોરના જાણીતા 'ટ્રીબ્યુન' પત્રના અધિપતિ તરીકે મી. આલફ્રેડ નંદી બેરીસ્ટર એટ-લો કામ કરતા હતા. તેઓ એક મોડરેટ એંગ્લો-ઇંડિઅન તરીકે નામીચા થએલ છે. એ પત્રમાં લાલા લજપતરાય વિરૂદ્ધ મી. નંદીએ ટીકાઓ કરવાથી એ પત્રના માલીકોએ મી. નંદી ને 'ટ્રીબ્યુન' પત્રથી છુટા કરેલ છે

અલાહાબાદ ખાતે પ્રગટ થતું જાણીતું 'ઇંડીઅન પીપલ' પત્ર જણાવે છે કે મહાન દેશભક્ત લાલા લજપતરાય માંડલમાં પોતે દેશપાર પડયા હતા તે વિષે એક પુસ્તક પેન્ડકમાં બહાર પાડનાર છે. આ પુસ્તક લગભગ તયાર થયું છે અને તે બહાર પડતાં ઘણી ચોંકાવનારી બીના બહાર પડવાની દરેક વકી છે. આ પુસ્તકમાં મી. મોરલી સામે સખત ટીકા કરવામાં આવનાર છે. મી મોરલીએ લાલા લજપતરાય માટે પારલામેંટમાં એમ જણાવ્યું હતું કે તેઓને માંડલે ખાતે રાજદ્વારી કેદીને છાજતી રીતે અને તેઓના દરજ્જા ને અનુસરતી રીતે રાખવામાં આવ્યા છે, પણ આ પુસ્તક બહાર પડતાં તેથી ઉલટી જ બીના બહાર પડશે કારણ કે લાલાજી ને માંડલેની જેલમાં ઉંચી રીતે નહિ પણ એક સાધારણ કેદી તરીકે રાખવામાં આવ્યા હતા. આ ઉપરથી જણાશે કે મી. મોરલીને કેટલા બધી ભુલ ભરેલી બ્બરો દીંદથી મળતી હતી.

ફ્રાન્સીસ નામનો કલરડ માણસ મારિત્સબરગ, લુપ આંટમાં રસ્તા ઉપર પથરા બેસાડવાનું ઇન્જીન હાંકતો હતો, તેવામાં અકસ્માતથી પડી જવાથી રોલરની તળે કચરાઇ જઇને તેજ ઘડીએ મરણ પામ્યો હતો.

સર્વ સંગ્રહ

સફારતુલ-અખબાર નામના અરેબીક વરતમાન પત્રને ફીતુરી લેખો દીંદ સર કરે દીંદમાં આવતું અટકાવ્યું છે.

સંખ્યાબંધ તીએટન વેપારીઓ કલકતા ખાતે કસ્તુરી, ઉન, અને કરીયાણા વિગેરે વેચવાને આવે છે.

લંડન ફીસટલ પેલેસ મધ્યે આવતા મેથી ઓકટોબર મારા સુધી જે મોટું એક સીકત નેશનલ એકઝીબીશન ભરાનાર છે તે પ્રદરશનની બ્રિટીશ ઓનરરી એડવાઇ સરી કમીટીના એક સભાસદ તરીકે સર મંચેરજી ભાવનગરીની વરણ નીમણુંક થઇ છે.

બ્રિટીશ પ્રસ્ટ આફ્રિકા ઓસોસીએશનના ખાણા ઉપર બોલતાં મી. વીનસ્ટન ચર ચીલે જણાવ્યું હતું કે યુગેનડા રેલ્વેને લેક આલબરટ સુધી લંબાવવાની યોજના પારલામેંટ આગળ રજુ કરવાનું બની શકશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

પૃથ્વીની અત્યાર સુધીની જણાયલી વસ્તી બે અબજની છે, જેમાં ખ્રિસ્તી ધરમ પાળનારા ૭૭ કરોડ, બૌદ્ધ ૫૬ કરોડ, હીંદુ ૨૨ કરોડ, મુસલમાન ૧૬ કરોડ અને બીજા પરચુરણ ધરમ પાળનારા ૩૰ કરોડ છે, એમ એક પત્ર જણાવે છે.

હુંક વખતપર હીંદની મુલાકાત લેનાર દિલસોબ ગ્રેજ અદસ્થ મી. નેવીનસન હુંક વખતમાં હીંદની અશાંતિ વિષે એક પુસ્તક ઇંગ્લાંડમાં બહાર પાડનાર છે, જેમાં પંજાબની બદમાર બીનતો પણ વધુ બાતમી સાથ લખનાર છે.

ટોકીઓ ખાતે જાણીતા જેપાનીસ ક્રાઉ નટ ઓકુમ.એ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે હીંદની ઉપર અંગ્રેજી સત્તા સુલે હથી રાજ કરે છે તેને વાસ્તે હું ઘણો આભારી છું: અને જેપાનીઓને હીંદી બજારોમાં છુટથી વેપાર કરવાનો પરવાનો મળવો જોઇએ એમ સમજુ છું.

લવાઇના કામમાં આને તેવું મને તેવા બાંક, આડા, ઉભા, પોદા ખડીઆવાળા રસ્તા ઉપર કલાકે બાલીસ માઇલની ઝડપે ચાલે તેવું ૪૦૦ ઘોડાના બળનું એક નવું બખ્તરબંધી જેવું એંજીન શોધવામાં આવ્યું છે, જે પગે ચાલતું હોય તે પ્રમાણે મુસાફરી કરે છે. જ્યાં પૈડાં વાળા યંત્રો નાઇલાજ થઇ જાય છે ત્યાં પથ્થર કે રેતીમાં આ લોખંડી પગે ચાલતું ઇંજીન ધમધોકાર માર્ગ કાપે છે અને તેના ચોકસ કામથી બ્રિટીશ સરકાર ખાતું બહુ ખુશ થઇ ગયું છે. તેને બાંધતાં છ વરસ થયાં છે અને તે ઉપર શોખકે એક મોટી દોલત ખુમાવી છે; જેનો બદલો હવે વળી રહેશે. તેની ખુબી એ છે કે ચીકું, આડું, ત્રાંસા પાછળ ગમે તેમ તે પુર ઝડપે તરત ફરી શકે છે. તેના શોધકનું નામ હેનરી ગ્રોવર્સ ડીટ હોર્ન રાઇટ .—જ્ઞાનોતેજક.

મુસ્તફા કામેલ પાશાના મરણ પછી થોડાજ વખતમાં તેમણે સ્થાપેલા નેશને શીરટ પક્ષની એક ગંભીર મીટીંગ મળી હતી. તેમણે ઇજીપ્તમાં હરકોઇ પ્રકાર કરી બ્રિટીશ પ્રોટેસ્ટનો એવો કેવસ મોક સ્યો હતો કે હવે બહુ વખત થઇ ગયા છતાં ઇંગ્લાંડ ઇજીપ્તને છોડીને શા માટે બહાર નીકળતું નથી

ઇજીપ્તના "અલ ગવઝબ" નામના પાપામાં એક ખુલ્લો પત્ર પ્રસિદ્ધ થયો છે તેમાં ના. કર્ઝન કોનોટ કે જેમણે થોડા વખતપર ઇજીપ્ત ની મુલાકાત લીધી હતી તેમને જણાવ્યું છે કે "ઇજીપ્ત ખાલી કરી જવા, અને તે ઇજીપશીયનોના હાથમાં સોંપવાનાં વચનો અમને તમે બાદ આપ્યાં હતાં તેને બહુ વખત થઇ ગયો. હવે આપ નામદારને અમે જણાવીએ છીએ કે બ્રિટીશ સરકારે હજુ સુધી પોતાનાં વચન પાળ્યાં નથી, અને ગ્રેજોને ઇજીપ્તમાં પડવાજ છે. આમ ન થવું જોઇએ. સાફેજ, અને ઇંગ્લાંડને માન આપીએ છીએ, અને તેથી આશા રાખીએ છીએ કે ઇજીપ્ત ખાલી કરીને બાકી જગાનાં વચનો બ્રિટીશ સરકાર પાળશેજ. તો તમારા બોલ પ્રમાણે ખાલી અમને અમારી સ્વતંત્રતા સ્થાપવામાં મદદ કરો. "

બે વરસ સુધીની દુષ્કાલી ભોગવવ બાદ ફેબ્રુઆરીમાં ઇંગ્લાંડનું "ટ્રીબ્યુન" પત્ર બંધ પડયું હતું. એ પત્ર લીબરલ વીચારો જાહેર કરતું હતું અને તે બંધ પડવાથી આશ્ચર્ય રીતે મોટી મળમલી

ફેલાઇ હતી. એ પત્ર ૧૯૦૬ની ૧૫મા જાનેવારીએ મી. ફ્રેંકલીન થોમસન તરફથી સ્થાપવામાં આવ્યું હતું. અને તેવહે તથા તેવહના મીત્રોએ એ પત્ર પાછળ ઘણી મોટી રકમ ખરચી હતી છતાં એ પત્ર ચાલી શકયું હતું નહીં. ૧૯૦૭ના જુલાઇ માસમાં એ પત્રના મેનેજરે એ પત્રના વેંચાણ બાબે કોરટમાં જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે જ્યારે એ પત્રનો પેહેલો અંક બહાર પડયો ત્યારે વેંચાણ ૨૬૯૦૦૦ જેટલું હતું અને તે પછીના સાત દિવસોમાં તે ગબડીને ૧૧૬૦૦૦ જેટલું થયું હતું, અને ૧૯૦૭ની ૧૨મી ફેબ્રુવારી એ તે ૫૨૦૦૦ જેટલું હતું. છેલ્લું કેટલું થયું એ પત્રને દર એઠવાડીએ પંદર હજાર રૂપીયાની ખોટ જતી હતી અને અત્યાર સુધીની કુલે ખોટ ૩૭ લાખ રૂપીયા જેટલી થઇ છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઇ જેવી જોઇએ તેવી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં ચઇ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જીભોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આપી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુઠાંથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સંભત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી—કેમકે અમારી તાકાત નથી. તેની કિંમત પણ વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે સહને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે ને દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શી. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે બે આજથી છ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ અમારી ઓફીસથી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોકસ ૬૫૨૨,
જોહાન્સબરગ.

પહેલો તે પહેલો.

શિયાળામાં બાવા આદે પોરબંદરના બરડા ડુંગરના વખણાતા બી તથા ઇલાયચી મોકલી પોષણવાળાં નાળીયેર આદે લખો યા મળો.

M. M. DIWAN,
147 Queen St. Box 5005, Durban.

કમીશન સહને દર જાતનો માલ બહાર મોકલીએ છીએ તમા કોની પણ માલીકને ઇચ્છા

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંજા રંગરતાની		૨૩	૦	થી ૨૪	૦	
બીજાડીના	,,	૨૯	૬	,, ૩૦	૬	
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧	૬	,, ૨૨	૦	
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૬	,, ૨૧	૬	
ચીની સકકર	,,					
કુંડાના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
દેશી તુવેર દાળ		૨૧	૦	,, ૨૨	૦	
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	,, ૨૩	૬	
મસુરની	,,	૨૩	૦	,, ૨૪	૦	
મગની	,,	૨૯	૦	,, ૨૯	૬	
અડદની	,,	૩૦	૦	,, ૩૧	૦	
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,, ૨૩	૦	
,, દાળ	,,	૨૮	૦	,, ૨૮	૬	
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૬	
મકાઇ	,,	૬	૦	,, ૬	૬	
બીનીસ		૧૬	૦	,, ૧૭	૦	
કડવું તેલ ૧ ગાલન		૩	૬	,, ૩	૯	
એરંડનું	,,	૨	૧૦	,, ૩	૦	
મીઠું	,,	૩	૬	,, ૩	૧૦	
નાળીએરનું	,,	૫	૦	,, ૫	૬	
બાંધ સફેદ નાતાલની		૧૯	૦	,, ૨૦	૦	
પીળી	,,	૧૬	૦	,, ૧૬	૬	
નીરકુના નાતાલ		૯	૦	,, ૧૦	૦	
આટો		૧૨	૩	,, ૧૨	૯	
મદ્રાસી સોપારી	૨ રતલ	૮॥		,,		૯
મરચાં		૦	૪	,, ૦	૫	
ધી ચેટી ૪ ટીનના પૈાં		૮	૫	,, ૮	૧૦	
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,, ૮	૧૫	
પારાશીન એરોહેડ		૭	૬	,, ૭	૯	
,, વાઇટ રોસ		૮	૩	,, ૮	૫	
,, ,, આલન		૧૧	૬	,, ૧૨	૯	
નાળીયેર		૧૨	૦	,, ૧૩	૦	
કલી		૯	૬	,, ૧૦	૦	
કાપમંડ સોપ		૧૩	૩	,, ૧૩	૯	
સાબુ સીલ્ક સ્ટેાન		૧૬	૦	,, ૧૬	૬	
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,, ૪૫	૦	
નેપ્ટર ટી		૧	૮	,, ૧	૯	
મીચીસ ગાસને		૨	૧૧	,, ૩	૦	
સોપારી સેવરમની		૦	૧૧	,, ૫	૦	
નીકલ પોકેટ રીમારેટ		૧૬	૧૦	,, ૧૭	૦	
કુપ નેસલનું		૨૦	૬	,, ૨૧	૬	
તીલ (જીવરપુલ)						
ગરમ ગીંથી		૪	૬	,, ૪	૯	

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GRAY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO.
ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telepeone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
મોસંબી, મુસાર અને બગાયતી મેવા બધામાં રાખવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

રબર સ્ટાંપ
ગુજરાતી અંગ્રેજી ટ્રેજેડીમાં,
ઓરડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ,
ફ્રૂટ મરચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પો. બો. ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

આંબડા ખરીદવા છીએ.
ઉન, આમડાં, સીંગડાં, પેટાં અથવા બકરા. નાં આમડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માટીએ છીએ.
T. Sutton Flack
& Co.,
ESTBLISHED 1868.
870, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 829

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીમણુંકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
હબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબરગ, હેરીસન અને મેઈન સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીકમ બીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તુરત ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બીજી બેઝ વગેરે બનતી તમાકુ નીકળે સરનામે મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG,

Yrajdas & Laichand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and
VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.
ઇમ્પિરિયલ ગ્રોસરી જ્યાંથી હિંદુસ્તાની ચીજો મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. બાસ્કેટ ચીજો ચોરસંદરનું તથા કલકત્તા ટુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ ગંધીગ્રાહ્યું-જલ્દ મળે. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 5TH, 17th Street, VREDEDORP
Box 6931, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.
(માર્કેટ સ્કવેરમાં)
આર્ફેડ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે. ૨૬ અને ૨૭ મારકેટરો હાઉસ કોરનર કમીશનર અને હર્ક્સ સ્ટ્રીટસ ફોનસ ૫૮૦ તારનું ઠીકનામું "આના" જોહાન્સબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 86. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બોકસ ૮૮. ૧૩૯ ક્વીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.
Telephone 804

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,
P.O. Box 3604. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards.
109 Queen Street, Durban

રૂદરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
રૂદરની કંપની કોઇપણ હેતુને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પગારોને દર સહેલા કીંમતે ઓફીસ રીતે આપવામાં આવે છે.

રૂદરની કંપની તાર મારફતે દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂદરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના હેવામાં નથી આવતા રૂદરની ખાસ કોડ બુક છે તે કોઈ રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરવી કોડ શબ્દોમાં તાર કેવા તથા કોડબુકથી ઘણા સસ્તે દરે કામ કોઢવી શકાય છે.

ઘણી રૂદર કોડમા આવેલા તાર રૂદરની કંપની તેના મરચ કરી લેનાર બન્નેને કહી બતાવે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂદરની એજન્સી,
રેવાક બિલ્ડીંગ્સ,
૫૨, ઈલ્ક સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂદરનું ઓફીસ,
સેંટ જયોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂદરની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ.
જોહાન્સબર્ગ.

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "JHBHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phoenix, Natal, Saturday, June 13th, 1908. No. 24.

Tel: Add: "SORRORJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc,

તમારૂ જાલ કાંઈ પણ બતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્ટુડ મચ્છીના સૌથી ઓછા. સહુથી કીફાયત ફાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે.

ઓસ્ટીનો કપડાં, બ્લાકકીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ઉપરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફેલ્ટસ, બીન્સ, ટોપી, કાનટોપી, ગાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, ગલપટા, ટેસ, દરેક જાતનો જાતનો સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કુલી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતોરફેન્સી માલ આબુજો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ વાજબત દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે.

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSIONIAGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની પેદાશ તથા ફ્રુટો કમીશન પર નેટાલ તરફથી આરેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પહેલા ઉતરત ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2986. Tel Address: TOMASELLI, Johannesburg.

Sulman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના વાપારીઓને રહેવા ઘીજેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULTMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી ફેરોના રસના ચીન.

આ રસને તાજી દેરી-નારસલમાં જરૂર ફેરફે તદ્દિ.

પુછો—મહેતા અને બ્રધરીઆ પ્રખ્યાત.

બોકસ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

અકાષ, બીનોસ, તમાકુ, ફલી,

સસ્તા દામથી મળશે.

Tel. Add: Gandhi. પો. બો. ૨૫૬, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "SULEMAN." P.O. Box 2347

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

P.O. Box 441. ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
જનરલ મરચન્ટ્સ અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર્સ—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 434, **434, West Street, DURBAN.** ટેલિફોન નં. ૪૩૪

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemisee,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Office for S.A.:— And at:—
Reuter's Agency, Reuter's Building, Reuter's Agency,
Davis Buildings, St. George's Street, The Corner House,
52 Field Street, CAPETOWN Commissioner St.,
DURBAN. JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address
80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કપનીહસ્તક મજીદ અમારા આદીમાના હિસાબે જેવા લાયકાની છે. જેથી ઉતારને બહુ ફાયદા આપી શકીએ. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88.
Telephone 84. Telegraphic Address: "ORIENTAL."

ઇ. પી. બ્યાસ,
પ્રોવીઝન્સ અને તેલ-સાબરસ, પેકર્સસ્ટ
ઉમદા થી વેચાતું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,
GENERAL MERCHANTS
and Wholesale Importers
CABLE ADD.: "NANJEDULABH."
P.O. Box 143 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,
Box Maker & General Merchant & Farmer,
BELLAIR.

B. BROTHERS.
TAILORS & OUTFITTERS,
63 Market St., Kerl's Building, KRUGERSDORP
ઓરડરમુજબ-સુટ બનાવવામાં આવશે
Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ટી આરલો અને સન્સ
ટીંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ
સંચાનું તેલ, પટા વિગેરે એન્જીનને લગતો સર્વપ્રકાર સામાન સારા સસ્તાભાવથી મળી શકશે.
ટેલીફોન નંબર ૬૬
તારનું સરનામું. "શીપમેન્ટસ"
એકટસ ચાર્લેસ, ડરબન.

સી. કેવલરામ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.
દરેક જાતના અને બીનાઇ વસ્ત્રો બનાવીને મળશે.
માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે.)
ઓફીસ પડરબ, જોહાનીસબરગ.

J. M. H. GOOL.
129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Stock.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.
જમાદાર મેસર્સ હુમીદ ગુલ.
જનરલ મરચન્ટ.
૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

S.S. UMZUMBI, for Bombay will sail on or about 4th July.

સ્ટીમર અમઝુંબી ૫૦૦૦ ટન

અત્રેથી તા. ૪થી જુલાઇના અરસામાં ઉપલાગેઆએ તથા બેરા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાશી ઉદીઅન છે, અને ઑફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંજાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકની જણ માટે અતરે આપામાં નંખાવશુ તેથી સઉ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થવાથી ઉપલાગેઆએથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની સ્ટીમર અંબલાજી ઔર અમરજોટી દરબનસે કોલંબો ઔર મદ્રાસ હો કે કલકત્તા રવના હોગી.

અમલાજી	ટન ૨૨૦૦	તા.	૧૮ જુન.
અમરજોટી	ટન ૩૨૦૦	તા.	૨૪ જુન.

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

"அம்பாலி"	டன் 2,200	ஜூலை 18ல
"அம்பிகாபதி"	டன் 3,100	ஜூலை 24ல

கொலம்பு மற்றும் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

கிங் அண்ட் சன்ஸ்.
வெஸ்ட் ஸ்ட், டர்பன்.
King & Sons,
West St. Durban.

ભી. ધનજીભાઇ કથરાણી કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન
Telegraphic Address: Kathorian,
P. O. Box 125.

વેપારીનો અદકાર.

અંગરેજી નામું. (બુક કીપીંગ) શીખવાની રીત સહીત, કરતા સાધુરજી જીવણજી રાંદેરીઆ. પ્રોફેસનલ એકાઉંટંટ, લંડન ચેમબર્સ ઓફ કોમરસ સીનીઅર કોમરશીઅલ બુક કીપીંગ સરટીફીકેટ ધરાવનારઃ—આ પુસ્તક તેમાં ચોપડા જતા વીગેરે, વેપારની મદતીપડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, પાકું આગરેજી નામું, બેકન્સ સીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, મુડત એકાઉંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી દક્ષિણ આફરીકાના વેપારી કપરાંતમુ નથી, અકેતાલ્ટ બાલોતર, રોલ્ડગેન, સ્ટોર મેન તેમજ બીજા ધંધાદારીઓને ઉપયોગનું છે. આગળથી થનાર ગ્રાહકોના મુબરક નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. હીમત રા. પાંચ. નામ નોંધા વવા માટે લખો: S. J. Randeria, P. O. Box 234, Durban, અથવા ઇમર સીયલ રોડ, ઉસ્માન, મી. ઇ. એમ પારેખને ત્યાં જઇ મળી નામ નોંધાવવા પહોંચવાની કરવી. ગ્રાહક થયે પ્રગટ કરીશું.—ભી. ધા. છ. રાંદેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Ranabhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Basenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Aslam.

CAPETOWN

A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Ghoowla
Randeria, 21 Roger Street,
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
Pohoomul Bros.,
Corner Parliament and Longmarket Streets.

CHARLESTOWN

Hajee Hassan,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 340.
Bobmajee Dolov,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hossen Motan,
Box 92.

Delagoa Bay

Nanjee Dulabhdas & Co.
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amrohand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalubhai
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amon & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hossen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Moghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite Botanical Gardens).
G. H. Mia & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street
Odhav Kapji, Box 670,
Durban.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Bulchni,
Fruit & Produce Merchant,
81 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersberg, Box 24; Nigel, Box 43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 20.

JOHANNESBURG

Abdool Tayob & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
Direct Importer & Wholesale Merchant,
22nd St. Malay Location, ox 2388.

Johannesburg.

Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

P. B. Doraljee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

M. P. Fancy,
Box 6031.

Goolam Mohideen,
Box 3755

Gopal Bhavan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Gulab Prag,
Box 5999.

S. Hallo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 10th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

B. K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road &
Boschbouk. Park Lane, Fordsburg.
P.O. Box 2347.

Suliman Ismail Mia & Co.
Box 3553.

J. E. Tavelin,
224 Market Street.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031.

Dookie Tuli,
Box 4980.

Indian Washermen

Fakir Kalian,
Box 6031.

Govind Dalabh,
Box 6031.

Govind Mowji,
Box 6369.

Lakhman Madhu,
Box 5999.

Mohar Bhikha,
Box 5999.

Parbhu Hira,
Box 5999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kalian,
Box 5999.

Ratipalsing,
Box 5999.

U. M. Surati,
Box 6031.

Vanmali Gosai,
Box 6031.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,

Mahomed Ally,
20 Strachan Street.

S. Nadarusen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

V. Samy, Fruit Merchant.

Shamsoodeen Bardlay,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building

A. E. Chotabhai,
Box 33.

Essop Ebrahim Patel & Co.,
39 Market Street. Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Cajee,
Box 11.

Kalan Laloo,
Box 301.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262. Market Square.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61

Goolam Ally,
Box 41.

Mafeking

Kajee Bapoo,
Box 79.

C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Lugogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Alj & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,

A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.

Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box 12.

S. D. Bonsey,
Market Square.

G. K. Desai.
Box 128

Moosa Hassan.

M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Sunderton, Box 88

Ayob Hajee Bog Mahomed,
Box 498.

Hajee Habib,
Box 57, 338 Prinsloo Street.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110. Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 842.

G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naroo & Co.,
Box 1.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPRLONKEN
(Transvaal.)

Keeavji Giga,	Befoola.
Nanji Ghela,	Simbafi.
Kalidas Khima,	Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer.

TONGAAT
A. A. Gandhi,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsin,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
o x 72, Frostorley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E .A. Bhabha,
Box 95.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vamgali Lakha,
Box 46.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosuab Tayob & Co.
Market Street.
Joosuab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Ismail Khan,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertrams.

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4170, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

વહેમાતરમ્

મફત—ન્યુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં પોકસ સરનામાં ઇંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને હીંદના સાત દેશભકતોની બ્બી મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ઇલાકા મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail.
9/- per dozen,
Trial orders solicited.
Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925, JOHANNESBURG.
તાજી સ્નુક ૯/— ડઝન.

A. A. RAHEMAN,
General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

વહેલો તે પહેલો.
પોરબંદરના વખણાતા બે તથા મોટા પાણી વાળાં નાળીયેર માટે લખો યા મળો.
કમીશન વગર કરેક અતના [illegible] લઇ મોક [illegible] છીએ.
147 Queen [illegible] M. M. DEWAN,
Box 593, Durban.

"[illegible]an Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.
રબર સ્ટાંપ
ગુજરાતી અથવા ઇંગ્રેજીમાં,
ઓરડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Indian African Line.

S. S. "BRAND"

Will sail on or about Thursday, 22nd June, 1908.

BOMBAY DIRECT.

ઈ. ડિ અ ન આ ફ્રિ કે ન લા ઈ ન.

સીધ્રી મુંબઇ જનારી આગબોટ.

ઉપલી કંપનીની જાણીતી આગબોટ ગ્રેંડ અત્રેથી આશરે તા. ૨૨મી જુનને રોજ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડશે. વચમાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. ખલાસી ઇંડિઅન છે. પાસેંજરો માટે સરવે તરેહની સગવડ છે. દેશ જનારાઓને ખાસ ભલામણ છે કે આવી ૬૫ દિવસની ટુંક મુદતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક ગુમાવશો નહિ. બીજી આગબોટના લાંબા વખાણો ઉપર ઝુલવું નહી. આ કંપનીની એક આગબોટ હવેથી દર માસે મુંબઇ સીધી જનાર છે. ટ્રાંસવાલના પેસેંજરોને ખાસ ટ્રાંસવાલમાં ટીકીટ લેવાની હવે જરૂર પડતી નથી, તેથી હરે તે તકલીફ દુર થઇ છે.

પાસેંજરોએ પહેલા અને ટીકીટના દરની ખાત્રી કરી લેવી નહિ તો પાછળથી પસ્તાશો.

વધારે ખબર માટે અમારી વેસ્ટ સ્ટ્રીટ સ્ટીનેકર પાસેંજની ઓફીસમાં જતે અથવા પત્ર વ્યવહાર કરવો.

દાદા અબ્દુલાની કુંપની,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, સ્ટીનેકર પાસેંજ, ડરબન.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JUNE 13TH, 1908 No. 24

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Indians in Rhodesia 251
The Creative Spirit 251
Shearing Indian Women 251
The Transvaal Local Government Bill 252
[illegible] 252
[illegible] 252
An Anniversary of Labour 252

OTHER ARTICLES:—

Seeds of Disruption 253
The Municipalities Bill 254
The Johannesburg Assault Case ... 255
A Gloss [illegible] 256
The Political Organization of Indian Moslems 256
Asiatic Registration in Southern Rhodesia 257
New Rhodesian Licensing Law ... 257
Mr. Gandhi's Address before the Y.M.C.A. 258
Mr. Merriman on Labour 258
Cape Immigration Law 259
Imperial Parliament 259
Correcting a Mis-statement ... 260
A Johannesburg Licensing Appeal 260
Criticism of Lord Ampthill 260
British Guiana and its Development 260

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 13TH, 1908.

Indians in Rhodesia

The handful of British Indians in Rhodesia are to have a very hard time of it with the Legislative Council. The legislators of Southern Rhodesia have been infected with anti-Asiatic prejudice. Two Draft Ordinances have already been published, one, in connection with licences, which practically sounds the death-knell of the Asiatic trader, and the other, in connection with Asiatic immigration. Both measures are reactionary, un-British, and tyrannical. The Immigration Bill, however, is by far the worst. It is almost an exact reproduction of the Transvaal Asiatic Law Amendment Act. What is new in it makes the proposed legislation far more objectionable; for instance, the definition of "Asiatic" includes females, and, of course, distinguishes against Turkish Mahomedans. Registration is confined only to Indians who may be found in the Colony on the promulgation of the Ordinance, and who may come to the Colony within six months from the date of the promulgation and prove to the satisfaction of the Registrar that they were in the Colony previous to the promulgation for a continuous period of three years. Education is not to be the test, but only race; and the jurisdiction of the ordinary Courts of that Colony is to be replaced by the administrative orders of the Registrar of Asiatics, a new official. The Rhodesian legislators have, therefore, succeeded in out Heroding the Transvaal Herod, and they have sprung these Bills upon the community at a time when the few Indians in Rhodesia are hardly in a position even to make themselves heard. We understand that the Asiatic population of Southern Rhodesia does not exceed 500 at the outside. It will be, therefore, entirely for the Imperial Government, the Indian Government, and the South Africa British Indian Committee, as trustees for British Indian immigrants, and for the sake of the Empire, to take up the cudgels on behalf of the Asiatics in Southern Rhodesia.

The Creative Spirit

ONE of the greatest joys and privileges of life must lie in the exercise of the creative spirit. To originate, to see a new thing grow under one's hands, to feel the thrill of pride in setting by the ears the centuries to come—these are delights granted to the very few. Something of all this, though but in a mild degree, must have moved the hearts of those gentlemen who, in the cause of their country's union, for the sake of the land of their birth or adoption, came together a twelve-month ago, and initiated a course of study and investigation, that has culminated in the issue of a publication which will leave its mark upon the present generation of South Africans, and will furnish a basis and foundation for the closer union of the South African nation that is to become the matrix of the genius and inspiration of the sub-continent in the coming years.

Twelve months and more ago, Lord Selborne gathered round him a number of brilliant, able, thoughtful men, who co-operated with him in the preparation of his now famous Memorandum of Federation. These colleagues of his, apparently, were so fired with the idea of a great South African nationality, that they persisted in their investigations, imbued other brilliant, able, and thoughtful men throughout South Africa with their own enthusiasm and, by dint of galvanising into life the dry bones of official facts and figures, have succeeded in laying before the public, in the first two instalments of a work entitled "The Government of South Africa," a production so full of suggestive thought, so packed with useful matter, so alive with practical ideals, that the reader, unless he be a clodhopper of unalterable dulness, must perforce assume the arms and armour of the political knight-errant, and ride out upon the quest of the dragon of disunion, with the object of slaying the monster wheresoever he shall be found.

We are shown the chaotic state of the present eleven-fold discord, and are bidden to contrast this with the harmony and peace and symmetry of the future, whereof we are permitted an occasional glimpse, as though the authors of this wonderful revelation, like the wise masters of old, were afraid lest, the whole truth being suddenly discovered, the seeker should become dazzled by the unaccustomed brightness, lose his foothold upon the reality of things as he had hitherto perceived them, pitched head-foremost into the abyss of the unknown, and dashed out his soul upon the sharp rocks of unexpected experience.

Ah, this wonderful art of Nation-building! It has a glamour of its own, a peculiar technique: and the Nation-Builders, what a wonderful, imaginative, comprehensive, intuitive race they are! Whence do they derive their inspiration, their originality, their vast hope, their marvellous courage? World-history would be very different without them—and how dreary, commonplace, and uninteresting! Perhaps, also, how bloodless and tranquil! It is difficult to say exactly what their function is. But we may be allowed to warn them with regard to the materials they use. As the foundation is, so is the superstructure. Build the foundations well and of good sound material, and the superstructure will stand many a blast, outlive many a shock and storm. But if the materials are chosen without a proper understanding of them, unless the builder and the materials co-operate, both foundation and superstructure will be rotten, and will crumble and fall to ruin by reason of their own rottenness. In South Africa, the foundation has to be built of many peoples and races. Let the builders understand and deal sympathetically with these fundamental factors, and the State will build almost of itself. But let any one people or race feel that it is scornfully or despitefully used, that its sentiments are ignored and its susceptibilities ridden over roughshod—and the building will fall like a pack of cards.

Shearing Indian Women

A CORRESPONDENT OF THE *Natal Mercury* states that an Indian woman, who was imprisoned for not having paid the £3 poll-tax, had her head shaved. Now an Indian woman has her hair removed only when she becomes a widow. In every country claiming to be civilized, certain sacred susceptibilities are respected. Has it [illegible] a Natal prison, [illegible]

wantonly to wound them? The circumstances under which the poor woman had to go to gaol are almost pathetic. She did not or could not pay the £3 tax, which the Natal Legislature has thought fit to put on free Indian industry. So long as Indians are not treated as human beings, so long will such treatment continue, in spite of otherwise good intentions.

The Transvaal Local Government Bill

THE *Pretoria News* ADMIRABLY underlines the objectionable features of the new Transvaal Local Government Bill, from the point of view of the non-white. There are the archaic pro-provisions forbidding coloured persons (undefined) from walking on municipal footpaths—a significant resurrection, pointing to a reactionary anti-colour policy. There are the licensing provisions, empowering Municipalities to rob Indians of their licences without the right of appeal. We seem to be in the position of scratching a Transvaaler and finding a Natalian, the flavour of confiscation is so strong. Then there is the question of location without benefit, in the matter of the tram prohibition. Anon, we discern the cloven hoof in the all-white policy of employment in butcher's and baker's work. These are a few of the restrictions contemplated, and they do not make us easy in our mind as to the aptitude of the Transvaal governing authority to learn the lesson of passing events. The blindness of those in power has been a by-word the ages through. Our friends in the Transvaal may yet have to suffer for the follies of their rulers.

'Off with his Head'

LEGISLATORS MOOR AND WINTER have been expounding their political beliefs at that centre of political intelligence, Estcourt, and they have delivered themselves of the mature opinion that the Government has made a profound mistake in regard to the essential provision of its second licensing Bill. We agree with these sapient advisers, but not for the same reason. They, from the profundity of their wisdom, hold that the last Indian licence should be expropriated in five years' time, instead of the decade suggested by the Government. We are astonished at the moderation of Messrs. Moor and Winter. They deserve encouragement. They are brave men. They are evidently bent on seeing how far a State can be governed without the mainsprings of justice and mercy. It is an interesting experiment that these worthy men have set themselves to undertake, and we sincerely hope that their intelligent investigations will show results of a satisfactory nature. We will, for the moment leave them, with something of regret, and turn to the grave politicians of Estcourt. What did they have to say to this remarkable revelation of the workings of the human mind? How did they greet this effort of imagination, this new aspect of applied ethics? We have no reason to suppose that they expressed anything but gratified surprise at the broadness of the views enunciated, and no doubt marvelled that Messrs. Moor and Winter had not pronounced for outright abolition. We recollect that the King, in "Alice in Wonderland," had one certain pronoun for all the ills his subjects were heir to. "Off with his head," was his inevitable prescription when his advice was sought by a subject in the matter of a suitable remedy. We recommend the prescription to our Indian readers, that they may be thankful for small mercies, and realise something of the moderation and tolerance that must be credited to the two gentlemen whom their electorate has delighted to honour.

Legislation by Proclamation

A PERUSAL OF THE NEW CAPE proclamation, which we reproduce in this issue, should make thoughtful readers rub their eyes with amazement. They will observe that, in a British Colony, under a democratic government, with a legislature representing popular opinion, it is possible for permanent officials to entirely alter the spirit and tenour of an Act of Parliament by arbitrary proclamations, merely by ensuring publication in the *Government Gazette* of the Colony. Such are the enormous powers given by the Cape Immigration Act to its administrators. The stupid error committed by the immigration officials in the matter of the Feinstein case is now to be retrieved by a provision ensuring that, even if a prohibited immigrant be brought ashore for police-purposes and against his will, he can afterwards be treated as a prohibited immigrant who has entered the Colony illegally, an amazing distortion of logic. But more extraordinary still is the further regulation treating a prohibited immigrant, who has outstayed his time of residence granted by a duly authorised temporary permit to enter, as one who has entered the Colony without a permit. The present Cape Government seems to have a very perverted sense of humour. "When is a man who has entered the Colony with a permit not a man who has entered the Colony with a permit?" we can hear the Colonial Secretary amiably asking himself. And yet comes the reply—"When I say so by Proclamation!" *Africa semper aliquid novi affert* is an old and trite saying. We wonder if anything more novel than this can be found even in this land of wonders!

An Aristocracy of Labour

MR. JOHN X. MERRIMAN, THE CAPE Premier, deserves the thanks of every right-thinking man in South Africa for his straight answer to the labour deputation that waited on him last week. The three tailors of Tooley Street have evidently their counterpart in South Africa, as elsewhere. "We the labourers of South Africa"! That is the claim of the white overseer. But Mr. Merriman has characteristically regarded the matter in a proper perspective, and has straightway said "You white workers don't represent labour at all. You represent no-one but yourselves, an infinitesimal minority. You are the aristocracy of labour here, the few who owe your positions as such to the existence of a whole, huge, democratic proletariat, who don't talk a great deal about work, but who do it according to their understanding and ability—the coloured people of South Africa. These are the real workers. Don't forget that"! And Mr. Merriman might have gone on to draw analogies from history, showing how the plebeian has inevitably taken the place of the patrician, the democrat that of the aristocrat, the ruled that of the ruler, the slave that of the master, when the latter has remained content to owe his position to the labours of the former and has not sought to maintain and strengthen it by demonstrating beyond doubt his own continued and increased efficiency, adaptibility, and originality. The sham aristocracy of make-believe, of necessity, disappears. The true aristocracy of character is bound to persist. These remarks, no doubt, partake of the nature of triteness, but they seem to have all the merit of newness in this amazing country, where everything is upside down, right is wrong, and wrong is right. A dose of Merriman's would make a clean sweep of much of our over-growth of rank morality, and would offer Mother Earth a chance to breathe freely and give birth to a new generation imbued with just desires and merciful attributes.

Cape Indians. We understand that, on the invitation of the South African Indian Association of Capetown, delegates from the several Indian centres of the Cape Colony will meet in conference at Capetown from the 25th to the 28th instant inclusive in order to discuss various matters of importance to the community, notably the Dealers Licences Act and the Immigration Act. A Reception Committee, we are informed, has been appointed to meet the delegates and make the necessary arrangements for the conference. All delegates must arrive by the morning of the 24th instant.

Seeds of Disruption

[SPECIALLY CONTRIBUTED BY AN ENGLISH CORRESPONDENT]

The seeds of epoch-marking events would, in the wisdom of the gods, oftimes seem to be sown in most remote and least likely soil. To the Anglo-Saxon lodged in a small isle in the North Atlantic it was given to take up the thread of human progress and to keep alight the torch at which the slumbering genius of the East should in time to come once again be kindled. It would seem as if that hour had already struck. Once again we witness the birth, or perhaps rather, the re-birth of an island nation that has already manifested the attributes of a great and intensely vital people. With the rising of the sun of Japan there undoubtedly began a new chapter in the world's history, and ere that chapter be closed, many a modification in the bearing of West towards East will have been found necessary and, it is to be hoped, will have been freely adopted. To no people is this matter so important and so momentous as to us who have the honour to be members of the British Empire; an Empire embracing peoples in almost every stage of evolvement, peoples differing in religion, ideals and physical complexion. However slowly the mills of God grind, grind they do, and our knowledge of the causes that lie at the back of the phenomena that present themselves to us is so painfully small that he would be a bold man who denied that Providence may indeed have brought together such heterogeneous elements as are contained within the fold of our Empire so that out of their interaction—not necessarily physiological in character—might be born a species combining the best qualities of both.

In the penetration into India of the Englishman and his remarkable zeal for colonisation of the past five centuries it is perhaps not unreasonable to see the action of forces of a truly missionary character. To have carried the light of a new and virile civilisation into quarters of the globe whose peoples were sunk in the torpor of degeneracy, to have stirred into life the smouldering embers of self consciousness, to have re-directed the halting steps of those to whom the way was long or lost is truly to have performed no ignoble service. That such motives have, in the past, inspired Englishmen who were privileged to strike the key of the nation's action there can be little doubt. The missionary spirit is the spirit of sacrifice, the spirit of giving, of leavening the lump, and irrespective of more or less faulty execution, this irreproachable ideal has, in the main, been the dominant one hitherto. The conduct of pioneers towards the subject races in uncivilised lands may not always have been in consonance with this ideal, but the forces at the heart of the Empire have been sufficiently powerful to operate in healthy restraint of excesses and to nurse the slow upward tendency of the new foster children. More recent years, however, would seem to have brought with them a change of tone, due, doubtless, to the robust growth of what it is now the fashion to call no longer colonies, but sister states. The tendency, nay, the avowed determination on the part of the colonist, more especially of the colonial-born, is to maintain the lands over which he has dominion as a "White man's country" which term, in its true nakedness means that he, the white man, shall alone be privileged to exercise the fullest ownership rights in respect of them. Much may be forgiven a people actuated by unselfish motives however rudely their work be carried out. But once the canker of racial exploitation usurps the place of true government the whole character of that purpose is changed, the knell of that people's doom is sounded, the seeds of disruption have been sown. That such a policy of racial selfishness in our colonial communities has arisen shortly upon the granting to them of Responsible Government—a policy in face of which the Mother State, once powerful to check, now stands confessedly impotent, is being evidenced on every hand, but in no case more remarkably than in South Africa.

In Canada and Australasia we witness the spectacle of a handful of "whites" monopolising continents which they, themselves, are unable to develop, but which from motives of "self protection" they declare shall not be available to certain subjects of the Empire who in many cases are naturally better adapted to their development. The rights of property so applied can scarce amount to less than a *reductio ad absurdum*. The maxim *sic utere tuo ut alienum non laedas* has herein special significance. Moreover, such an attitude amounts to a challenge which must some day find an acceptor.

In South Africa the situation is complicated by the fact of a large and generally indigenous population, plus a considerable number of settled immigrants from Asia. There the "White man's country" doctrine would appear to be particularly ingenuous. The Bantu races of the sub-continent are virile and admittedly amenable to the influences of European civilisation. Long association with European settlers has had the effect of quickening their evolvement and to-day a goodly proportion have been so far awakened to their own possibilities as to call out, with no little persistence, for a larger measure of education and recognition. Towards this spirit the attitude of the European colonist can scarcely be said to be sympathetic. The doctrine that the native should furnish the unskilled labour for the industries presided over by white men, would seem to have taken firm root almost throughout South Africa. With the exception of the Cape Colony, whose example is looked at askance by her neighbours, the native is wholly unrepresented politically, and legislation when it touches him or affects him at all, almost invariably contemplates him as helot and a convenience to his white overlord. His education, it is felt, should be limited to that degree which would just qualify him for menial service. Any tendency to rise beyond that should be firmly discouraged, as it is said in his own interests. One hears much of the dangers of Ethiopianism and of the unwisdom of "pouring old wine in new bottles." Examples of superficiality are pointed to as proof of the general incapacity of the black man to truly assimilate white civilisation, forgetful of the fact that the 'hobbledehoy' stage is invariably unlovely. How this concept of a "White man's country, artificially produced by the permanent helotage of a ten-to-one majority of virile and awakening aboriginals is to be translated into practical politics and maintained, is not so easy to perceive. That it likewise contains the elements of racial collision and conflict can hardly be doubted. The conduct of the Transvaal and of Natal towards their settled Asiatic population is all of a piece with the native policy. Indeed it is almost certain that the Anti-Asiatic attitude is, to a great extent, a corollary of that policy. The South African politician regards with disfavour the introduction of an alien coloured element largely on the ground of his dangerous influence upon the quickening self-consciousness of the native. During the recent struggle there were not wanting frank admissions that the disinclination on the part of the Asiatics to submit unquestioningly to the dictation of the 'whites' was calculated to react dangerously upon the native mind. The question of colour is thus seen to occupy pride of place. Curious as it may appear to those whom distance enables to see in truer perspective, the fact of prejudice, deep and unshakable based upon colour, excites no surprise in the African. The Grondwet of the Transvaal Republic laid down as a fundamental Article of its Constitution "that there should be no equality between white and coloured." Trade jealousy and an ignorant intolerance of unfamiliar customs and manners have contributed largely towards the anti-Asiatic antagonism. The presence of indentured labour—Chinese in the Transvaal and Indian in Natal—has likewise contributed much fuel to the racial fire. White labour, if not presently assailed, feels itself potentially threatened. The recent success of the Asiatic passive resistance against the Transvaal Registration Law, while it undoubtedly raised the colour

munity in the opinion of a section of the Europeans, has seemingly but strengthened the determination of the several colonies to either rid themselves altogether of their Asiatics or else to reduce them to the dead level of the native. A party leader recently delivered himself of the view that coloured immigrants should be given no rights beyond those enjoyed by natives. It should be remembered that the disabilities imposed upon Asiatics by the late Transvaal Republic have never been removed, so that "taxation without representation" is still true of British Indians who are, moreover, incapable of owning fixed property save in locations set apart for them, to which they are, furthermore, liable to removal. The Indian opposition to the Registration Law was justified partly on the ground that there was reason to suspect that registration would, at no great interval, be followed by compulsory removal to locations. The experiences of the Indian community in 1903, when locations, in some instances miles away from the town, were marked out and the Indians ordered to remove to them, may have afforded reasonable excuse for some such suspicion. Like the Law itself, the locations still exist and latest telegraphic news is just to hand to the effect that the new draft Gold Law of the Transvaal embodies a clause which will operate to derive Indian merchants and other traders of their right to trade in Johannesburg and other towns in the mining area save in locations.

Natal confessedly owes her prosperity, nay her very existence, to the labours of the patient and poorly recompensed indentured Indian. For forty years Natal has drawn on India's manhood for her own physical upbuilding. To-day the Colony feels itself capable of dispensing with India's assistance: perhaps indentured labour with power to repatriate the used-up corpus might still be tolerated but public conscience in England, if not in the Colony itself, is still sufficiently sensitive to revolt against such a proposal which, however, has not infrequently been submitted for sanction to His Majesty's Government. The Indian trader must, however, be got rid of at any cost, and so news comes to hand that a Bill is to be introduced at the next Session of the Natal Parliament with the object of repatriating—or expatriating?—Asiatics during the next ten years, always allowing compensation where vested interests are disturbed. Far reaching as this decision may be, the blow to those immediately concerned might be tempered by the qualifying element of compensation were it not that the existence of a Law, the Dealers' Licences Act, virtually empowers Licensing Boards, established in the several districts of the Colony, to withhold by their absolute discretion renewals of existing shop and other trading licences. These Boards are not infrequently composed of local European shop-keepers themselves, the bitterest opponents of Asiatic traders. When the fact is recalled that last year no less than thirty renewals of old established and reputable Indian shop-keepers were refused in one district alone, and that a similar policy has already been initiated this year, some idea may be gathered of the probable value of the compensation clause above referred to.

The disabilities herein specified by no means constitute a complete list; rather are they suggestive of the general attitude of the European Colonist towards the Asiatic. Whether such attitude can be maintained indefinitely, time alone will show. This at least is certain that it is a complete reversal of the principle which guided the original building of the Empire and that it is being maintained without any regard for the welfare of the Empire as a whole and in the narrowest and least Imperialistic spirit.

The Municipalities Bill

A Cutting Criticism

In criticising the provisions of the Transvaal Municipal Bill recently gazetted, the *Pretoria News* says:

The Bill is not perfect. Its attempt to deal with the unquestionably difficult problem of the municipal status of coloured men, natives and Asiatics, stands self-admitted and self-confessed a failure. For instance, although it legislates in two cases for the imposition of serious and most unfair disabilities upon coloured persons, it does not define a coloured person. Now it seems a little difficult to contemplate legislation for the indefinite. If, for instance, a coloured person is not to be allowed to walk upon the foot path, and if the Government considers the anachronistic regulation which forbids him to do so a desirable one—so desirable indeed that it resurrects it from the limbo of that legislative wastepaper basket into which Lord Milner so contemptuously and so properly flung so many of the laws of the late South African Republic—then it must surely be prepared to define a coloured person, or create a Gilbertian situation. The danger of reducing such legislation to the ludicrous is aptly illustrated by the perfectly true story of the Pretoria resident and ratepayer who was refused a municipal vote by the High Court on the plea that he was a coloured man, and was forbidden to marry the girl to whom he was engaged by a marriage officer, on the plea that he, a white man, should know better than to try to marry a coloured girl. This unfortunate person is now in the position of being voteless. Because the High Court considered him coloured, and we believe because the marriage officer considered him white. Then again the clause which empowers municipalities to refuse certain licences upon the vague grounds of public policy and allows no appeal to any Court from the decision of the Council seems deliberately designed to provoke the exercise of the Imperial veto, exactly as does the clause which enables municipalities to prohibit the use of municipal trams by Asiatic and native ratepayers, who are nevertheless called upon to contribute towards, and to help pay for, the upkeep of those trams. It is a little anomalous, for instance, that the white unemployed who are at present in Pretoria should be allowed to object to the presence of a Chinaman upon a municipal tramcar, while they have no objections to accepting his charity in the shape of contributions of food and money. Then again it is surely inconsistent to prohibit a coloured man, however clean he may be, from working in a bakery or butchery simply on account of his colour, while no provision is made for the prohibition of the employment of dirty white men. The important point about such places is, of course, not that they should employ persons of a certain colour but persons who are cleanly in their work and habits. The Bill will deprive all municipalities of their right to issue native passes and of the revenue derivable therefrom. This is a very admirable proposal. The native pass system as existing at present in the Transvaal is a source of unending injustice, irritation and annoyance not only to natives but to their masters and employers, and since the municipalities studiously refrain from performing any services on behalf of the natives who thus contribute towards their revenue, they cannot complain of being deprived of these powers.

. . . . . .

It is our hope that when the Bill has passed through Parliament and has assumed its final shape, as far as Transvaal is concerned, it will be a Bill of such a nature as to commend itself to the Imperial authorities, if only in order that it may become law without unnecessary delay. It would be a pity to have so admirable a work indefinitely hung up by the refusal of the Secretary of State for the Colonies to advise His Majesty to acquiesce in its provisions.

SWAMI SHANKRANAND. Mr. Mokamchand writes saying that the Swami, not having heard from him in time, left for London on the 12th March. Forty pounds having however been sent to him for his passage, Mr. Mokamchand states that the Swami will come to South Africa from London.

TO MADRASSEE READERS. Mr. N. T. Chetty, of 150a, Grey street Durban, has been appointed the local reporter of *The Swadesamitran*, a leading Tamil daily journal in Madras

The Johannesburg Assault Case

Alleged Assailant and Accomplice Charged

Striking Evidence

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT)

[On Thursday, the 4th instant before Mr H. H. Jordan, in the 'B' Court, Johannesburg, Mansook Mydew, alias Maula Bagas, was charged with assaulting Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, and Mahomed Shah, alias Shabie, was charged with having incited to commit assaults on various persons. The assault was committed with a stick, produced in Court. Mr. H. J. Schuurman prosecuted and Mr. Van Diggelen defended.]

Before the case for the prosecution was opened the Magistrate mentioned that he had received an anonymous letter in connection with the case. He did not read the letter, but it was most improper to write such a letter, and if he could find out who the writer was, he would know how to deal with him.

Mr Essop Ismail Mia was then called. He said that he was a wholesale merchant, and a British Indian living in Johannesburg. At about 2 p.m. on Sunday, the 17th May, he was walking with some friends in the direction of the Malay Location from Fordsburg, across the open space leading by a viaduct to Lacatte Street. In the distance he saw the accused, Mahomed Shah, conversing with another man. He himself had four companions. He walked with two of his companions until he came to the crossing under the railway line, and, on going through that crossing, he was struck on the shoulder, with a stick, by Mansook. He turned round, and Mansook then struck him a second time, on the nose, with a stick. He fell down and he remembered nothing more for some time as he became unconscious at the time of the assault. He did not see Mahomed Shah. Mansook said nothing to him. He himself had been frequently threatened by Mahomed Shah before and, in consequence of these threats, he had written to the Commissioner of Police. On one occasion, Mahomed Shah had said to him in the Mosque "I will beat you and break you to pieces." The reason Mahomed Shah had specially threatened him was because he was the Chairman of the British Indian Association. As a result of the assault, the bridge of his nose was broken.

In cross-examination, he said that, prior to the assault, he had not known Mansook, nor could he swear that he was the man to whom he had seen Mahomed Shah speak. The two men were not there shortly after he observed them. It was not a fact that he made the statement only to drag Mahomed Shah into the case. Mahomed Shah had often spread reports that he was going to lose his life. Mahomed Shah had told him that in the Mosque. Mansook did not speak to him. He did not ask what he (the accused) was going to do now that he had lost his billet after he had resisted the Law, nor did witness insult him by saying that he was only an ordinary coolie. He was one of the leaders who advised the Indians not to register, and he led them in passive resistance to the Law, afterwards the Government had come to a compromise with them. They had asked all the people if they were satisfied with the arrangement made by the Government, at a meeting held immediately after the compromise was arrived at. He knew that some of them had lost their jobs by not registering under the Law. All had suffered, even the merchants.

Here Mr. Jordan interrupted Mr. Van Diggelen, saying that these questions had nothing to do with the assault. Mr. Van Diggelen justified his questions by saying that he wanted to show reason why the assault had taken place. This was the way the leaders of the Asiatics had treated their own people. Mr. Jordan said that that was no excuse for the assault.

Dr. Gilchrist, the District Surgeon, gave evidence as to the nature of the injuries received by the complainant. He described the injuries, and stated that the bridge of the nose was badly broken and that this particular injury was a bad one. He would still be in attendance upon the complainant for at least another week. As it happened, no serious results had ensued, but that was because he had been kept in doors. Had he gone out, he might have had erysipelas.

Moosa Ebrahim Patel stated that he accompanied the complainant on the day of the assault. He saw the accused Mansook strike complainant on the back and, afterwards, on the nose, knocking him down insensible. He afterwards struck him on the body. He himself endeavoured to intervene, but accused Mansook struck a blow at him, which, however, missed him. He afterwards, with others who ran up, seized the accused Mansook, and detained him until the arrival of the Constable. He did not see Mahomed Shah at the time.

Ebrahim Dawood was then called, but at first refused to give evidence, as he had been threatened by a man outside. Asked if he could point out the man, he pointed out Fazali Allah, and stated that this man had asked him outside if he were a witness in the case and, upon his replying in the affirmative, he said "All right, I will look after you," meaning that he would have him killed.

He said that he was a trolley-driver, residing at La Rochelle. He was returning on Sunday, the 17th May, from Fordsburg on his way to the Malay Location, and, near the viaduct, he passed Mahomed Shah and Mansook Madee, who were conversing together. He observed Mahomed Shah point to a man who was going, along with some others, in the same direction as himself, telling him to look after the man with the shawl round his head. The man with the shawl was the complainant. He understood the words used to mean that Mansook should assault the complainant. He then went on to his destination in the Malay Location, but, a few minutes afterwards, was informed that the complainant had been assaulted, and, upon going to the viaduct, he found the complainant insensible on the ground, and the accused Mansook in the custody of the policeman.

In cross-examination, witness said that he had no business relations at all with the complainant, nor was he dependent upon the latter. He distinctly overheard this conversation. The reason that he had not informed the complainant thereof immediately was that he had no reason to believe that an assault was immediately intended. A. M. Cachalia was next called, and he gave similar evidence to that of Mahomed Ebrahim Patel. Moulvi Ahmed Mukhtiar said that he was Priest of the Hamidia Mosque, Newtown. About two weeks before the assault, the accused Mahomed Shah had conversed with him about the complainant, and said that the latter would have to account for being a witness in Mr. Gandhi's case against the Pathans. About a month before that, he had been at the Mosque in Kerk Street, and had there seen Mahomed Shah, who, in the presence of witnesses, had told him that he had told three or four Pathans to assault complainant, but that the men were not ready yet to do so, and that, therefore, his own stick would be used on complainant's head. Mahomed Shah had further warned him that he should not associate with the members of the Hamidia Islamic Society, nor with complainant and certain others. Otherwise, witness would be beaten. It was not a fact that Mahomed Shah was a priest. He was a dervish, and had his following was chiefly that of rowdy Pathans, whom he influenced. The good Pathans would have nothing to do with him.

In cross-examination, he denied that he was in any way dependent upon the complainant. His room was attached to the Mosque, which had been built by public subscription, and his salary was paid by the Trustees of the Mosque. The complainant held no official position in regard to the Mosque. He was not a Trustee. It was not a lie to say that Mahomed Shah was not a priest, nor could the accused give any proof that he was a priest. In proof that he himself was a priest, he claimed to be able to read and explain the Koran, but the accused could do neither. It was not a fact that Allah and

Shah had a large following, and that witness was jealous. He had no quarrel with the accused previously to the assault. Mahomed Shah had no Mosque, nor did he preach. Sometimes he worked on a mine, but for a long time he had done nothing at all, so far as he knew. There was no disgrace in working on a mine, but it certainly was not priest's work. He did not represent the capitalists amongst the Mahomedans, nor did the accused Mahomed Shah represent the poor.

Superintendent J. J. Vernon of "A" Division gave evidence of the arrest of Mahomed Shah on a warrant. He had arrested him by a ruse, to the effect that accused's registration certificate was awaiting him at Von Brandis Square, and he had then conducted him to Marshall Square, where he had arrested him.

The constable gave evidence regarding the arrest of Mansook, when he had found surrounded by a number of Indians, who were detaining him, and one of whom gave him the stick produced in Court, with which the alleged assault was committed. The complainant was then lying insensible on the ground.

At this stage the case was remanded to the 15th instant.

A Gross Insult

Cutting Indian Women's Hair

An Indian correspondent writes to the *Natal Mercury* as follows:—I have returned from Tongaat, where my business took me last week. While I was at the station the train from Stanger arrived, and among the passengers was one Indian woman, who had been released from the Stanger gaol, where she had been imprisoned for failing to pay the £3 yearly licence to reside in the colony. The sentence and imprisonment may be presumed to be according to law; but, Sir, is there any law permitting the gaol authorities to crop the hair of women close once they are within prison walls? This has been done in this case to my own knowledge; and I am informed that it is the rule of the Stanger gaol to have the hair of all Indian women who may be imprisoned there cut short. Now, sir, I know that, for an Indian woman to have her hair compulsorily cut in this way, is the greatest indignity that can be inflicted, and the generality of women would prefer lashes, or even death, to such a degradation. I have made inquiries here, and have been told that there is such regulation regarding Indian women in the Durban gaol. If such a course of action is not lawful, the Government should [illegible] to put a stop to it, so as to prevent the repetition of an injustice and a gross public scandal.

The Political Organization of Indian Moslems

A London Branch

The Times states that a meeting to inaugurate a London branch of the All India Moslem League was held at the Caxton-hall, Westminster, on the 7th ulto., under the chairmanship of Mr SYED AMEER ALI, C.I.E., late Judge of the Calcutta High Court, the president of the branch. The meeting was largely attended by Indian Mussulmans resident in England, and three members of the India Council, Mr. Syed Hasan Bilgrami, C.S.I., Mr. Theodore Morison, and Mr. K. G. Gupta, were present.

In the course of his inaugural address the CHAIRMAN said the occasion was not without importance, for it was the first gathering of the King's Mussulman subjects in the metropolis of the British Empire to ensure corporate action for their advancement. So far from being actuated by sectional or factious motives, their primary idea was to promote concord and harmony among the different nationalities of India, and to work in furtherance of the general interest of the country and the cause of good government, in co-operation with their fellow-countrymen of all classes and creeds. But for this purpose, as also for the purpose of safeguarding and prosecuting their general interests, they felt the necessity of cohesion and solidarity among themselves. It was useless denying the fact that hitherto the Mahomedan community had in the administration of the country been regarded as a negligible quantity. Their inability so far to derive full benefit from the progressive movements of the time, or to exercise their legitimate influence on the councils of Government, had been attributable to various causes, among them being their slowness in the first instance to take to English education, and their failure to recognize as a body the value of corporate and communal activity. The process of disintegration, assisted from outside, had gone on for nearly three-quarters of a century until Mahomedan society was composed only of cliques and factions with conflicting aims and ambitions. But in recent years great changes had occurred in India, and at last the Moslem community had awakened to the fact that the attainment of its ideals and the recognition of its rights rested upon its own collective exertions. The formation of the All-India Moslem League was the outcome of this recognition, and it existed to promote by all constitutional methods the welfare of the Mahomedan subjects of the British Crown, and to safeguard their interests without wantonly hurting the feelings or illegitimately encroaching on the rights of any other community. He adhered [illegible] principles he had publicly enunciated in London when the speaker 17 years ago, that "United India should be the watchword of our progress," which he had since consistently followed. The Mahomedans, equally with the other communities, were interested in the broadening of the foundation of Government on real liberal lines, in the broadening of the bases of sympathy between the official classes and the people, in the growth in India and in the colonies of better relations between Easterns and Westerns, in the development of representative institutions, and in the improvement of various departments of administration. But the Mahomedans had their own particular interests, and could not strive for the attainment of their ideals under the ægis of any organization other than their own. As examples of directions for definite communal effort, he mentioned the desirability of moving the Legislature to undo the mischief that had resulted from judicial pronouncement against family *wakfs* (endowments), or against the legitimacy of the children of a Moslem female convert; of asking for an adjustment of the political balance; and of founding a Moslem place of worship in London. It would also be an object of the organization to bring Mahomedans into touch with the leaders of thought in England. He concluded with an expression of horror and abhorrence, shared, he was certain, by all true friends of India, at the cruel outrage at Masuffapur. He wished he could hope that the deed was an act of isolated malice or individual vindictiveness; but he greatly feared the poison had been allowed to go too deep to justify such hope. He had endeavoured to represent to responsible people the necessity of dealing not merely with symptoms by palliatives, but of trying to eradicate the poison by reaching the heart—the inner feelings of the people.

It was announced that Sir Henry Seymour King, M.P., Sir Raymond West, Mr. Harold Cox, M.P., and Mr. C. A. Latif had become vice-presidents of the branch, with Mr. Ibni Ahmad as hon. secretary, and the appointment of a committee was also notified.

MAJOR SYED HASAN, late of the Indian Medical Service, who has accepted the secretaryship of the league in India, reviewed the circumstances of its formation and definite organization.

Mr. HAROLD COX, M.P., briefly congratulated his Mussulman friends on the creation of the league.

Mr. T. W. RITCH has been asked to join the Committee as an honorary member and has accepted the position.

A NEW ASSOCIATION. A meeting was held at Mr. K. Vengadasala Padayachy's residence, Maritzburg, on Sunday last, when it was decided to form an Association under the name of "The Vanuja Chathrya Association." The objects are to build a Hindu Temple, and to help the poor. About 20 members have joined the Association.

Asiatic Registration in Southern Rhodesia

A Draft "Ordinance to restrict the Immigration of Asiatics into Southern Rhodesia and to provide for the Registration of such Asiatics as are already resident therein," has just been published in the local *Gazette*. The provisions are practically on all fours with those of the original Draft Asiatic Ordinance of the Transvaal, with the exception of the following clauses:

2. In this Ordinance, unless inconsistent with the context, "Asiatic" shall mean any person belonging to any of the native races of Asia, including the so-called Coolies, Arabs, Malays and Mohammedan subjects of the Turkish dominions, not being a Malay born and resident in any British Colony or Possession in South Africa.

3. Every Asiatic not being the holder of a certificate of registration, or a person entitled to registration as hereinafter set out, is a prohibited immigrant, and, on entering or attempting to enter this Territory, shall be liable to any and every penalty imposed by law and to expulsion from this Territory.

4. Every Asiatic resident and actually in this Territory at the date of the promulgation of this Ordinance, and every Asiatic subsequently born in this Territory, shall, subject to the provisions hereinafter set out, be registered in the register of Asiatics, and shall thereupon be entitled to receive, free of charge, a certificate of registration.

6. Any Asiatic who is temporarily absent from this Territory, and who, immediately prior to his departure, resided in the Territory for a continuous period of or exceeding three years, and who shall return to this Territory within a period of six months from the date of the promulgation of this Ordinance, shall be entitled to apply for and receive a certificate of registration, which application shall be made within the time prescribed by Regulation or immediately upon his return, whichever date shall be the later. The fact of such previous residence shall be proved to the satisfaction of the Registrar. Any such Asiatic may, on such return, bring with him his lawful wife and children under the age of sixteen years.

21. Any Asiatic entering or attempting to enter this Territory not being registered or not entitled to registration, and any Asiatic refusing to register within the prescribed period without reasonable and sufficient cause, shall be subject to arrest, and upon such arrest shall be immediately brought before a Magistrate who may grant an order for expulsion from the Territory, which order shall prescribe the period within which the Asiatic is to leave. Should such Asiatic be found in the Territory after the expiry of such prescribed period he shall be liable on conviction to a fine of five hundred pounds, or in default of payment to imprisonment with hard labour for a period not exceeding six months, and, upon completion of any sentence passed to expulsion from the Territory. Continued or repeated failure to comply with any expulsion order shall render the Asiatic liable to the above set out penalties until such order is complied with.

22. Any Asiatic feeling himself aggrieved by any order of expulsion may request that the proceedings and order be submitted to a Judge of the High Court for review, or may appeal from any such order to the High Court. Upon such request being made, or appeal noted, the Magistrate who has granted such order shall immediately forward the proceedings to the Registrar of the High Court. The rules governing and controlling the dealing with cases appealed from or submitted for review from a Magistrate's Court shall apply to any such review or appeal, and the said Judge or High Court may quash or confirm such proceedings or grant such other order as may be deemed expedient. In the event of an appeal being noted, or review requested, the order of the Magistrate for expulsion shall not be acted upon until the decision of the Judge of the High Court be made known.

New Rhodesian Licensing Law

Summary of Provisions

The following is a summary of the new Ordinance of Southern Rhodesia to regulate the trade of general Dealers and Hawkers, and to amend the law relating to Licences:

The provisions of the "Hawkers Licensing Ordinance, 1904" do not apply to any hawker's licence, the certificate for which is granted by any Municipality, Sanitary Board or Village Management Board.

No General Dealers' licence shall be issued or granted to any person who, at the time of the promulgation of the Ordinance was not already a licence holder, except upon the issue of a certificate under the Ordinance, nor shall any hawker's licence be issued except upon such a certificate.

Lists of existing general dealers' licences shall be kept in each district, and, within such district, the licence holder shall be exempt from the certificate provisions.

Any general dealer's or hawker's licence requiring the certificate for its issue is deemed to be a new licence.

Before a new licence is granted, application for a certificate of permission must be made to the Municipal Council, Sanitary Board, or Village Management Board of the particular area; a special meeting of such body shall be held for the purpose of considering the application, which shall be granted, unless at least two thirds of those voting, being a clear majority of the members forming such body, are opposed to the issue of the certificate.

Where no such body exists, a special Licensing Board, presided over by the local Magistrate, is seated. Fourteen days' notice of intention to apply for a new licence, giving full particulars of the premises sought to be licensed, must be given in a local journal. Upon refusal of such application, no further application by the same person respecting the same premises can be made within six months.

Monthly lists of certificates issued are to be forwarded to the district Magistrates, who, when licences are taken out in pursuance thereof, shall add the names of the licencees to the old list, the licencees being exempted as to the necessity of obtaining certificates in cases of renewals.

In the event of the death of a licencee, his legal representatives may carry on the business under the same licence.

Any person trading without obtaining a certificate where such is refused, shall be deemed to be trading without a licence.

Each shop or separate business shall be separately licensed. Any licencee, twice convicted of breach of the Sunday trading law or for selling spirituous liquors without a licence, may be additionally punished by the cancellation of his licence: in such a case, he cannot obtain a fresh licence for twelve months thereafter.

Any person, either by himself or his attorney, may appear before the aforementioned licensing bodies in support of or in opposition to any application for a licence. The licensing body may make suitable inquiries in regard to any application.

A hawker is defined as "any person other than the duly licensed agent of a foreign firm who goes from place to place carrying, for the purpose of sale barter or exchange, wares and merchandise not being the growth, produce, or manufacture of South Africa, but shall not include persons bartering or exchanging any goods or articles for any produce of Southern Rhodesia intended for consumption by themselves or their employees."

Except for existing hawkers' licences, no new hawkers' licence shall entitle the holder to trade outside the area in which it is taken out.

NEGRO QUESTION IN AMERICA. Mr. R. S. Baker contributes to the *American Magazine* a very interesting paper, illustrated with portraits of Mr. Du Bois and Mr. Booker T. Washington, describing the conflict between the negro parties and negro leaders, and their methods of dealing with their own problem in America. Mr. Baker is much impressed by the extraordinary development of the negro race in the last forty years; the negro has developed remarkably rapidly, especially along racial lines. A negro theatre has come into existence, and there are two hundred negro newspapers and magazines, and there has been a real development of the negro artistic and professional

Mr. Gandhi's Address Before the Y.M.C.A.

Full Text

"Are Asiatics and the Coloured Races a Menace to the Empire?"

(Concluded)

I have said that the African races have undoubtedly served the Empire, and I believe so have the Asiatic races, or, rather, British Indians. Have not the British Indians fought on many a battle-field? A people, moreover, who have religion as the basis of life cannot be a menace. And how can the African races be a menace? They are still in the history of the world's learners. Able-bodied and intelligent—men as they are, they cannot but be an asset to the Empire. I believe with Mr. Creswell that they ought not to be protected. We do not want protection for them in any shape or form, but I do believe this—that they are entitled to justice, a fair field and no favour. Immediately you give that to them, you will find no difficulty. Whilst, therefore, Asiatics and other coloured people cannot be a menace, Asiatics at least have been made a menace in some colonies. We have been told that Natal and Mauritius are awful examples to every white man throughout the world. I do not know that they are such awful countries, but I, at the same time, believe that if what happened in Natal had not happened, it would have been different—whether better or worse we are not for the present discussing: but, if these countries have been ruined, they have been ruined purposely by white men, or, rather, by a few of them who were in a hurry to get rich. If they had only bided their time and opportunity, no such thing need, would, have happened. They did not hesitate to import indentured labour, which might be called semi-slave labour, from India. Posterity has to pay for it. If, therefore, Natal or Mauritius has suffered, it has suffered not from Asiatics as such, but from a system of labour of which Asiatics happened to form part. Had there been white indentured labour instead, the result would have been the same. It is not the free Indian population that can ever do any harm whatsoever to the Colonies.

But I do also admit that there are some reasonable complaints with reference to British Indians. I venture, however, to submit that these complaints have no real basis. It is complained that they live in dirty hovels. Yes, some of them do. They are said to live very cheaply. But if you were to examine these complaints, I think, you would come to the conclusion that they could be dealt with very easily and very effectively by municipal regulations. There are many complaints against the people living in the East End of London by the people living in the West End, but no one has suggested that, therefore, the people in the East End should be swept away. Sweep away the rack rent and the conditions prevailing in the East End, and its inhabitants will be just as good as those in the West End. Similarly also, sweep away the conditions under which British Indians are called upon to live, sweep away the condition that they cannot own a patch of land which they can call their own, that they cannot live, and move, and have their being on God's earth in South Africa with any degree of freedom, self-respect, and manliness, and they will realise that as Rome they must live as the Romans do, and will respond to every just and reasonable call that can be made upon them by the white man. But I ask you to be patient with them just as you would be patient with any fellow-man. Treat him as a real, live human being, and you will have no such thing as the Indian question in the country. Please do not forget I do not advocate that there should be absolutely free immigration. On the contrary I have always said, and British Indians admit, that there may be regulation of immigration, but never based on colour. Anyone who is accepted as an immigrant ought to be entitled to all the rights that a man who lives in the country should possess. Whether he should have political rights or not is another question. I am not here to-day to discuss the political question at all. But there should be no two opinions as to whether he may live freely without being restricted, move freely without being restricted, own land, or trade honestly. British Indians and Englishmen have come together by the 'Providence' I may add, and I believe it is true, that when the British occupied India it was not owing to humanitarian grounds, but that the act was selfish and often tinged with dishonesty. But Nature's ways are inscrutable. She often unmakes what man makes and produces good out of evil. Such is, in my opinion, the case with the British connection with India. I believe that the two races, the British and the Indian, have been brought together, not only for their own mutual advantage, but to leave an impress on the history of the world. Believing that, I also believe that it is well for me to be a loyal subject of the Empire, but not I hope a member of a subject race. I hope it is the mission of the English race even where there are temporary reverses to raise them to equality with themselves, to give them free institutions and make them absolutely free men. If that be the mission of the Empire, the mission of the British race, then is it not as well that the millions of human beings should be trained for self-government as to look to one race for ever? Is it not better that we have to have 120 millions that all the different races commingle and produce a civilisation that perhaps the world has not yet seen? There are difficulties and misunderstandings, but I do believe, in the words of the sacred hymn, "We shall know each other better when the mists have rolled away."

Mr. Merriman on Labour

"The Coloured Man the Worker"

Press telegrams from Cape Town state that a deputation of workers, including delegates from the Trades Council, the Labour Representation Committee, and various Trade Unions, waited on Mr. Merriman, the Prime Minister, on the 5th inst., to urge the need of early legislation on matters affecting labour.

The delegates were accompanied by Dr. Hewat, M.L.A., Dr. Greer, M.L.A., Sir Pieter Bam, M.L.A., and were introduced by Mr. Fremantle, M.L.A.

Speeches were delivered by Mr. Maginess, late Labour candidate, Mr. King, secretary of the Trades Council, Dr. Greer, Mr. Fremantle, etc. The points urged by the deputation were the need of factory legislation, a Wages Board, the abolition of contract labour, one member constituencies, combination for Civil Servants, etc.

Mr. Merriman delivered a characteristic reply. He took exception to Mr. Maginess's statement that the deputation represented the workers of the colony and said, "Now, gentlemen, you do not represent the workers of the colony. You represent a very small section. You do not represent the real workers of the colony who are very seldom heard at meetings of this kind. I refer to the coloured population. You represent the dominant caste in this country—the white people."

Proceeding, Mr. Merriman said there was no work which could not in time be done by black men as by white. They had, therefore, always to take into account when they talked about the minimum wage that the minimum was the wage which would be accepted by the black man.

"You are in this country really the aristocracy," said the Premier forcibly. He added that the democracy was the coloured people, and the latter outnumbered the white by four to one. We had a problem here which did not exist in any of the other colonies. The great bulk of the work of this country was done by the black man. It was, for example, the Kaffir. These things put enormous difficulties in the way when dealing with labour legislation.

TO BE EDUCATED IN ENGLAND.—Mr. Hajee Suleman-Shah Mahomed, at Capetown, has sent his son Joosub to Cambridge, where he will study for matriculation.

Cape Immigration Law

Amending Proclamation

The Cape Proclamation, No. 300 of 1907, as amended, in the current number of the *Cape Government Gazette*, by a new Proclamation, No. 221 of 1908, in terms of the provisions of the Immigration Act of 1906.

The following amended regulations under the provisions of the 8th Section of the Immigration Act, 1906, replace Sections 10, 12, 17 and 27 of the old Regulations.

10. Every person arriving in any ship at any port in this Colony before being permitted to land as an inadmissible immigrant shall be required to satisfy the Immigration Officer either (*a*) that he is not among those prohibited by the Act, or (*b*) that he is exempted from its provisions; and the Immigration Officer shall, for the purpose of this Regulation, require every passenger, not being a minor under sixteen, travelling with a parent or guardian, or a wife accompanying her husband, to fill in the Form set out in the Annexure I. hereto; and any person refusing to comply with such requirement, and any person who, notwithstanding his having complied with such requirement, is, in the opinion of the Immigration Officer, a prohibited immigrant, shall be liable to be detained, either on board the ship or on the order of the Chief Immigration Officer at such other place and under such conditions as the Minister may from time to time prescribe; provided that any person claiming, in such opinion, to be entitled to land in the Colony shall be informed that he may apply to the Supreme Court for an order authorising his landing, and that reasonable facility shall be afforded him for so applying; and provided further that if any person adjudged to be a prohibited, or, claiming to be not prohibited, fails within a reasonable time, having regard to the period during which the ship is to remain in port, to appeal to the Court as aforesaid, he shall be deported, and, pending deportation, be detained in such place, and in such manner, and under such conditions as the Minister may direct; and any person detained under this Regulation who escapes shall be apprehended and prosecuted for contravening Section 5 of the Act; and the Master of any ship in which any admitted or judicially found prohibited immigrant has arrived in the Colony, or the Master of any other ship of the same owners, and failing them the Master of any ship whatsoever, shall, on demand by the Immigration Officer, deport such individual from the Colony.

Provided further that in the event of the arrest of a prohibited immigrant under a criminal warrant, he may be brought into the Colony for the purposes of prosecution, but, upon the determination of the criminal proceedings consequent upon such arrest in the event of his acquittal, or the expiration of any term of imprisonment, or the satisfaction of any penalty imposed upon him, the said immigrant shall be handed over to the custody of the Immigration Officer, and shall thereafter be detained under and subject in all respects to the provisions of this Regulation.

12. It shall be lawful for the Chief Immigration Officer to issue or to authorise any Immigration Officer to issue to any prohibited immigrant on application a permit, in the form set forth in Annexure II. to these Regulations, to be known as a Temporary Permit, entitling the owner to enter the Colony in order to tranship to another vessel, or to pass through the Colony to some destination beyond, or to temporarily reside in the Colony for some reasonably necessary purpose approved by the Minister. For each such permit a fee of £1 (one pound) shall be paid, and the immigrant shall further be required to deposit a reasonable sum as security for the observance by him of the conditions hereof (not less than £10). The deposit shall be refunded to the holder of the permit, on his fulfilling the conditions thereof, and on his leaving the Colony within the period for which such permit is issued; but shall be forfeited to the Government should the holder fail to comply with any one or more of the said conditions; and if the holder fails to leave the Colony within the period allowed to him he shall thereafter be considered and deemed to have immigrated into this Colony in violation of the Immigration Act, 1906, and shall be prosecuted for contravening section 5 of that Act.

17. A permit under Regulation No. 12 shall be issued, without payment of any fee or deposit, to enable a person who is a prohibited immigrant to be brought, under proper escort, into this Colony, under the authority of the Government of any other British Colony in South Africa, in order to facilitate the passage of such person through this Colony *en route* to a seaport for the purpose of leaving the Colony.

27. On the conviction or the satisfaction of any competent court of a contravention of Section 5 of the Act, it shall be lawful for the Chief Immigration Officer to order such convicted person to be detained in any gaol, or such other place, as the Minister may direct pending his deportation from the Colony; but no such deportation shall be effected except on an order signed by the Minister or the Permanent Head of the Department.

Declaration by Passenger

We take the following from the form of Declaration to be completed and signed by every Passenger [illegible] Cape Colony [illegible] a Cape port, except [illegible] husband, and a child under 16 years accompanying a parent or guardian:

Warning.—Any person knowingly giving false information, or making a false declaration, is liable to penalties of fine and imprisonment.

[The information required hereunder must be given in English.]

(1) Name in full.
(2) Port of Embarkation.
(3) Port of intended Debarkation.
(4) Age.
(5) Sex.
(6) Race.
(7) Nationality.
(8) If accompanied by wife, state her name.
(9) If accompanied by children (or wards) under 16 years, state name and age of each.
(10) Address of destination in full.
(11) Period (if any) of previous residence in South Africa.
(12) Occupation.
(13) What means can you produce, your own *bona fide* property?
(14) What European language can you write?
(15) Have you ever been prohibited from entering the Cape Colony or expelled from it?
(16) Have you been convicted of any crime in any country?

Temporary Permit

Fee—One Pound (£1).

Sum Deposited.....Pounds (£10).

(To be refunded on production of this Permit when leaving the Colony, and on fulfilment of the other conditions imposed hereunder).

Subject to the conditions stated hereunder, the holder.....of.....is permitted to enter this Colony at.....for the purpose of.....

(Date Stamp.)

.....Chief Immigration Officer.

CONDITIONS.

1. The Holder to leave this Colony within .....days from the date hereof, that is to say, on or before the.....day of.....190

2. To report to the.....at.....at periods of.....and to keep that Officer fully advised of his whereabouts.

3. To give all assistance to any officer of the Immigration Department in removing from this Colony.

4. Subject to the above conditions, and I clearly understand that any breach of these will involve the forfeiture of the deposit I have made and will render me liable to be further dealt with under the provisions of the Immigration Act.

Signature of Holder.....

Witness.....

Place.....Date.....19...

Date of Reports under Condition 2 (signed by the Officer to whom Holder is required to report).

Date.	Signature.	Date.	Signature.

I hereby acknowledge receipt of the sum of.....Pounds (£.....), being the refund of the Deposit made by me under this Permit.

Signed.....

Witness.....

Left Colony by.....

Date.....

Imperial Parliament

Indian Labour in Jamaica

In the House of Commons, on Thursday, May 7th, Mr. SOMERVELL asked the Under-Secretary of State for the Colonies whether he had received from the Jamaica Baptist Union a communication protesting against the continued introduction of East Indian indentured coolies into Jamaica; and pointing out that the labouring and small settler classes were unable to obtain regular and paying employment on the sugar estates and fruit plantations, and were, therefore, under the necessity of emigration to seek work, and that thereby a great injustice was done to these classes and the island generally in taxing them to introduce East Indians to compete with the superabundant labour market of the country; and whether it was the intention of the Government to restrict the introduction of such coolies, and to place the entire cost of the same on the planters requiring such labour.

COLONEL SEELY: The petition has been received. The Secretary of State has had an opportunity of communicating with the Governor, and Lord Crewe is not prepared, at any rate, at the present, to disturb or vary an arrangement which recently received the approval of the Legislative Council by a vote of 20 to 2, and my hon. friend will, of course, understand that the Secretary of State is not prepared to admit the accuracy of all the statements in the memorial from the Jamaica Baptist Union.—*India*.

EASTERN DIGNITY. Whatever ambitions Japan may secretly cherish, or whatever ideas she may entertain regarding her destiny in the East, she has shown a scrupulous care to avoid giving offence to Western nations without sacrificing her dignity or self-respect.—*Herald*, Auckland, N.Z.

Correcting a Mis-statement

[The following letter has been addressed to the South African Press by the Editor of this Journal :—

In the second instalment of "The Government of South Africa," the following sentences appears at Page 155. "There is nothing to restrain them (the Natal Indians) from crossing the northern border, and it was found that the Indian population of the Transvaal was steadily increasing. The Transvaal Government was therefore driven to the same expedient as that to which the Cape Colony resorted to escape a possible influx of Chinese. It passed a law requiring Asiatics lawfully resident in the Transvaal to register their names; and to take out a certificate bearing finger-impressions, by means of which the identity of the holder could be ascertained at any time. This scheme was very distasteful to the Asiatics, but experience has shown it to be the only means of effecting a necessary object. The action of the Transvaal in this respect is important, because it establishes a machinery which, however objectionable in itself, will enable the Government of United South Africa to limit the Asiatic population domiciled in Natal to that part of the country. Without it the difficulty of including Natal in the South African Union might have been insuperable."

In view of the fact that this publication is issued with the cachet of semi-officialism, it is a great pity that so controversial a statement should appear in a work of such value and importance. It is a well-known fact that immigration from Natal into the Transvaal proceeds almost entirely by rail, and that the number of immigrants coming by road is very small. All the roads of entry are, and have always been, under the close supervision of the constabulary. It has been the constant and emphatic statement of the Transvaal Indian community that no such organised illicit Indian immigration has occurred, or could possibly occur, and the repetition of the allegation, to which strong exception has all along been taken, and which presupposes guilty knowledge on the part of the resident Indian population, comes most opportunely when we know that that population, without any legal compulsion, and as an act of grace, has voluntarily identified, in a manner satisfactory to the Government, every single Indian in the Colony, so that the Government may indicate illegal entrants; that, of the 9,000 applicants, 7,500 have received their new certificates, the remainder being under consideration; and that the number of rejections is infinitesimal, thus completely supporting the Indian contention and proving beyond doubt the *bona fides* of the community. Had the Transvaal Government taken the Indian leaders into their confidence before embarking upon a disastrous policy, no such measure as the Asiatic Law Amendment Act would have been necessary, and, as a matter of fact, without it, the Government has obtained complete identification of the whole community.]

A Johannesburg Licensing Appeal

Important Decision

Appeal Upheld

Mr. L. L. Playford, Chief Magistrate of the Witwatersrand District, gave judgment on Saturday last in Johannesburg in the matter of the appeal of Lai Wing, a Chinaman, against the decision of the Johannesburg Municipality in refusing him a licence for a Kaffir Eating-House. In the course of his remarks, Mr. L. L. Playford said that the appeal raised a very important question. The licence had been refused to Lia Wing because the Committee of the Council which had considered the matter had decided that the issue of this licence would be against the public interest. As he read the sections of the Law, he considered that in an appeal against a decision of the Municipality in such a case, it was incumbent upon the Municipality to show reasonable cause for its refusal. Councillor Allan had been called in support of the refusal, as he had stated that it was the policy of the Council to refuse licences for Kaffir Eating-houses wherein a Chinaman was employed in any capacity whatsoever. So far as the record showed, there was nothing against the character of the applicant, nor had he been convicted three times for breach of the municipal by-laws as the Ordinance required. There were two sets of reasons why the licence might be refused. One was in respect of the person applying, and the other in respect of the premises sought to be licensed. It was only in regard to the premises that the question of public interest arose. In any case there was absolutely no reason given by the Municipality as to why the granting of this licence would be against the public interest, and he considered that some reason should certainly have been given. In fact, the only statement pointing to a reason was that of Councillor Allan. In these circumstances, he considered that the appeal should be upheld. The law made no provision with regard to costs.

Mr. Hoyle, who appeared on behalf of the Johannesburg Municipality, drew the Court's attention to the fact that there was nothing in the law indicating the method of procedure in regard to an appeal from the decision of the Chief Magistrate, but, in order to safeguard his clients, he then formally gave notice of appeal, which Mr. Playford noted, Mr. Hoyle adding that he would notify the other side so soon as he learned whether his clients desired to proceed further in the matter.

Criticism of Lord Ampthill

The following letter and editorial appeared in the columns of the *Natal Mercury* :—

Sir,—Will you kindly find a small space for the following in your valuable columns? In your issue of the 2nd inst., under the heading, "The Indian Legislation of Natal," your remarks about Lord Ampthill's inconsistency appear to be quite unfounded. As I understand from the telegrams published in your columns, there is nothing to prove that "Lord Ampthill contradicts himself." It is a fact, as you yourself acknowledge without the least hesitation, that the main policy of the Government is "to get as many Indians as possible out of the country." But the method that is adopted to carry out effectually the policy of eliminating the Indians is to reduce them by means of drastic class legislation, and thus to make them turn their backs on their adopted country, sacrificing all their vested rights rather than undergo such intense hardships as have hitherto been unknown and unheard of in any part of the British Empire. To give an example. The time-expired Indian is compelled either to Indenture himself for a further term of service—to give a prolonged opportunity to his master to prey upon his muscular energy, if anything of it is left, to hoard up wealth for himself—or to remain hypothetically free, on condition that he will pay up annually £4 for himself and £3 for his wife, amounting in all to more than what he can possibly save during a year, or to turn back homeward to tell the tale of his misfortune. When the Government thus indirectly demands that all his savings should be given up as a condition of his continuing to remain in this colony, and that he should live entirely for its own benefit, does it not amount to slavery, as Lord Ampthill himself has so plainly put it? I cannot understand where the inconsistency comes in when the two facts already alluded to are put together side by side and carefully weighed. The present proposals of the Government thoroughly endorse the view expressed by Lord Ampthill, and it will not be long before he becomes well grounded in the idea which he has so plainly stated, and exerts all his power to safeguard the interests of his unrepresented fellow-subjects. When there are as many Indians in this Colony as whites, is it not the utter loss of the last hope of one's own independence that he should not be allowed to trade amongst his own kith and kin? If this is not called slavery in its disguised form, what else is it? When the main desire of the Colonists to

get as many Indians as possible out of the country" has no chance of being realised, the other alternative is to keep them here for all practical purposes as slaves, and this policy has been exposed to the public by Lord Ampthill.—I am, etc.,

D.K.

[Slavery is a very elastic term, as was shown in the anti-Chinese agitation, and in the frequent allusions to "white slaves" in England. We adhere to our view that Lord Ampthill was straining the meaning of the word when he said that the Natal Government wishes to reduce the coolie to a state of slavery.—Ed. *N.M.*]

British Guiana and its Development

Under the above title, Mr. Edward R. Dawson read a paper before a meeting convened under the ægis of the Royal Colonial Institute, at the White Hall Rooms, Hôtel Metropole, London, on the 24th March. Sir Charles Bruce, G.C.M.G., presided.

We take from the paper printed in the *Journal of the Royal Colonial Institute* for April the following extracts from Mr. Dawson's paper:—

Area and Population

British Guiana has an area, roughly, of 90,000 square miles, an area rather larger than that of Great Britain. Its population, according to last year's estimate, was 306,000 persons; therefore it has a population of a little over three persons to the square mile. Of this population about 120,000 are males over fifteen years of age. This gives a population of one and one-third adult males per square mile, and this simple statement, to my mind, establishes beyond question or argument the great and crying need for further population: this, however, I shall refer to later on when discussing the labour question.

Let us now analyse the present population. There are 15,000 Europeans, 129,000 East Indians, 117,000 native blacks, 35,000 mixed races, and 10,000 Chinese, Africans, and Aborigines. It will be seen, therefore, that the whites number only 5 per cent. of the population, while the East Indians are numerically the strongest race; but, on the other hand, a portion of those stated as "mixed races" may be considered as supplying the higher class of the coloured Creole community.

Of the coast lands 74,500 acres are under sugar-cane cultivation, this acreage being divided among forty-seven sugar estates; 36,000 acres are under rice; there are 18,000 acres in plantains and ground provisions, 7,000 acres in cocoanuts, 2,000 acres in cocoa, and 1,500 acres in coffee. That comprises the whole agricultural production of the Colony—74,500 acres of sugar-cane and 67,000 acres in other produce.

In the forest belt of the interior there is a small portion of the land held under timber-cutting licences; there are larger tracts held for the collecting of balata, a kind of gutta-percha, of which the annual export is about 400,000lb.; 86,000 oz. of gold, of the value of £320,000, were exported in 1906; and 60,000 diamonds, weighing close on 5,000 carats were brought to the coast.

I have mentioned these items so that you may see that the present production of this vast country is very small when compared with what should be when the country is developed. For the coast line a seaboard of 300 miles and a depth of some twenty miles; and if the people were there to settle, there is scope for a vast extension of sugar and rice and for the introduction on a large scale of other products. With a population to settle on the river banks, there would be homesteads growing cocoa, cocoanuts, coffee, fibre, and citrous fruits; with the introduction of capital, railways should open up the interior, and there would be found timber tracts of undoubted value: there would be the opportunity of growing rubber in a congenial soil, and the greater and more lucrative prosecution of the gold and diamond industries. And behind the coast lands and the forests comes the third section of the Colony—the rolling savannahs of the plateaux, where there is opportunity for cotton and fibres, and room for flocks and herds, to supply neighbouring markets, and also to be in preparation for those markets of the future which will be found when the Panama Canal unites East and West.

Indian Labour

As already stated, there are forty-seven sugar estates in the Colony, and these produce an average crop of 120,000 tons of sugar, which, with the by-products of rum, molasses, and molascuit cattle food—a most promising addition to the Colony's exports—gives a value of, say, £1,112,000, as against a total export, including goods re-exported, of £1,845,000.

At present the planters bring over an annual supply of East Indian labourers under a five-year indenture. These men must reside in the Colony for a further five years, when they have the right to return to India, the planters paying half their back passage. Now, in the past a large proportion of those who became free have chosen to remain on the estates where they could continue to earn wages. So it has come about that, of an average number of seventy thousand East Indian coolies resident on the estates, about ten thousand, or 7 per cent., are indentured men.

It has paid the planters so far to pay the cost of bringing in this 7 per cent.—the cost being about £20 per head—in order to get the labour of the whole. But a new condition of things has arisen. These men have found that the coast lands are admirably adapted for growing rice, and the free proportion are leaving the estates in rapidly increasing numbers in order to devote themselves to this new industry.

Scarcity of Labour

The planters find themselves faced with a greatly reduced supply of labour, and the question of the moment is, What are they to do? It is suggested, increase the yearly indenture proportion until the place of the free men is filled by indentured ones; but the cost of this makes the idea impracticable.

Again, it is said, adopt mechanical methods of cultivation. That is an extremely difficult problem in Guiana, where the land is intersected by open drains, trenches, and canals. I personally think that a good deal remains to be done in this way, and experiments are now being carried on in the Colony with this object. But this cannot be considered the economic solution, for the aim should be, as mechanical cultivation develops, to take in more and more land, so as a portion of the labour is saved on the present lands (and at best it can only be a portion), that labour should be shifted on to further lands, thus increasing the crop and reducing the cost of production. There is a further solution. The planter now loses his free labour soon after he has acclimatised and trained it to agricultural work, and this is practically supplying the Colony with that agricultural population which it so much needs. If the Colony will not join with him in this importation, if it insists on pretending that the importation is solely for the planter's benefit, then he must ask that the indenture be made for a term of ten years instead of five, or at least that a five years' residence on the estates after completion of the indenture period should be compulsory. I am given to understand that this alteration would not in any way hinder the work of recruiting in India.

Yet this, again, is a solution which I should be reluctant to accept, for while it might remedy the planter's grievance it would, by restricting the only source from which the Colony at present draws its population, not further the development of other industries.

(To be continued).

MR. GANDHI AND GENERAL SMUTS.

Reuter telegraphed on the 6th inst. that Mr. Gandhi had an interview with Colonial Secretary Smuts this morning on the Asiatic question. Interviewed subsequently, Mr. Gandhi said that he had no statement to make on the subject at present. The Colonial Secretary, who was also seen later, stated that the position of affairs in regard to Asiatics remained unaltered, but any further statement was inopportune.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે જે માલ રાખીએ છીએ તે બહોળા વપરાશમા આવતો હોય એવા જાતનો છે. એટલે જેમ જેમ તમે અમારે ત્યાંથી ખરીદતા જશો તેમ તેમ તમારા બીઝનેસ વધારે ફેલાવો પામતું જશે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG
158 MARKET STREET
P.O. BOX 12

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મો. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરકયુરીસેન,	ડરબન.
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૪૭ ફ્રીન સ્ટ્રીટ	,,
,, અકનજી ખમર્સ,	૨૮૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વી. સંઘવી.	૨૦૬ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
સન બૂક ટ્રેડિંગ કંપની,	૧૧૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
આણુ તાલેવંતસંગ,		વેરૂલમ.
,, છ. સી. પટેલ,	બોક્સ. ૬૭	સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. જોશી,	બોક્સ. ૧૨૫૭	પ્રીટરીઆ.
,, પેરેરીઆ એન્ડ મદેના બ્રધર્સ,	બોક્સ. ૧૯૦	પીટર્સબર્ગ.
,, ત્રીકમદાસ બ્રધર્સ,	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ડી. ત્રીવેદી,	બોક્સ. ૩૭૨	ફીંગરલી
,, બી. આર. નાયક,	બોક્સ. ૫૮	સોલસબરી, રોડેશીઆ.
,, બ્રજદાસ અને લાલચંદ,	બોક્સ. ૬૨	ડેલાગોઆબે.
,, એ. એન. નાયડુ,	બોક્સ ૬૨	બોક્સ ૬૦૬
,, કે. કે. પટેલ,	બોક્સ. ૨૯૨	જરમીસ્ટન.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ પેની, ,, ,,

એક સત્યવીર—કથા.

સોરાબજીનો બચાવ.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
50 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET Johannesburg.

H. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
State Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Clothings to be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 442. Corner Kaffir & 11th Streets,
VEREENIGING, JOHANNESBURG.
Box 4140 Tel. Add.:—FAJANDAR.
HEAD OFFICE: Vaghji Khara, India

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
37 MARKET STREET,
BRANCH: 39 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સારાં અને સસ્તાં
છબી, ફ્રેમિંગ અને પીકચરો ઉતારનાર તથા એનલાર્જ કરનાર હાલમાં હીંદુસ્તાનની આવેલ છે.
જોવા સારૂ નમુના તૈયાર છે. એક વખત રકુલીએમાં આવો અને ખાત્રી કરો. બહાર તથા પરગામ પણ બહુ સસ્તેથી કામ કરી દેવામાં આવે છે. બહાર ગામના પરાક ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.
ગોવીંદજી હરજીવનદાસ ફોટોગ્રાફર.
૧૪ મી સ્ટ્રીટ, સ્ટાંડ નં. ૪૩૬, મીડીલબર્ગ,
જોહાન્સબર્ગ.
અંગ્રેજી કામકો, અરજી, નોટીસો લખવા તથા વાંચવાને તેમજ સાથે જઈ અંગ્રેજી વાતચીત કરવાની પણ ઓફીસ આ સાથે રાખવામાં આવી છે.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory
મસ્ટર્ડ ઓઈલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 349,
154 Queen Street, Durban

ઈ. ઈ ગણાત્રા
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લોકેશન.
બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.
ઓફરેક્ટ ઈમ્પોરટર્સ અને કોમીસન મરચંટ
ઈંડિઅન તથા ઈસ્ટર્ણ ગ્રોસરી ક્રમેશ
જથાબંધ મીકાયત આપવા મળશે

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોકસ—શનીવાર, તારીખ ૧૩ મી, જુન ૧૯૦૮. અંક ૨૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

આંકેતી—તા. ૧૩ જુન થી, તા૦ ૧૯ જુન સુધી, ઇ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ—જેઠ સુદ ૧૪થી, જેઠ વદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૪

મુસલમાનો—તા૰ ૧૩ જમાદીઉલઅવલથી ૧૯જમાદીઉલઅવલ સુધી, ૧૩૨૬ હીજર.

વાર.	સુર્ય ઉદય.	હીંદુ તીથી.	ચંદ્ર ઉદય.	પારસી રોજ.	મુસ્લીમ તારીખ.	સુર્ય અસ્ત.
				ક. મી.	ક. મી.	ક. મી.
રવી.	૧૩	૧૪	૧૩	૪ ૬	૪૬	૫ ૨
સોમ.	૧૪	૧૫	૧૪	૫ ૬	૪૬	૫ ૨
મંગ.	૧૫	૧	૧૫	૬ ૬	૪૬	૫ ૨
બુધ.	૧૬	૨	૧૬	૭ ૬	૪૭	૫ ૨
ગુરૂ.	૧૭	૩	૧૭	૮ ૬	૫	૫ ૩
શુક્ર.	૧૮	૪	૧૮	૯ ૬	૫૦	૫ ૩
શનિ.	૧૯	૫	૧૯	૧૦ ૬	૫૧	૫ ૩

અનુક્રમણિકા.

નાતાલ લાઈસેન્સનો કાયદો ૩૭૬
રોડેસીઆમાં ખુની કાયદો ... ... ,,
વિલાયતના અખબારમાં હીંદી ૩૭૪
કેપમાં હીંદી ફ્રાનફરન્સ ... ... ,,
રોડેસીઆનો લાઈસેન્સ કાયદો... ... ૩૭૧
નેટાલ્સમરક્ય અખબારમાં ૩૭૬
!!! રસુજ રંજ !!! ૩૭૮
પ્રેનેડાના હીંદી ઇમીગ્રેશન સવાલનો નીવેડો ... ... ,,
રોડેસીઆના હીંદી ૩૭૯
જોહાન્સબરગનો ફુલઝાવાળો કેસ ... ૩૮૦
મી. હુસેન મીઆનો કાગળ ૩૮૧
ગીરમીટીઆ હીંદીનાપ્રેટિકટરનોરીપોર્ટ... ૩૮૨
પોર્ટ ઈલીઝાબેથ મરણ કેસ ૩૮૩
તારેાદિક ૩૮૪
રેટરના તાર ૩૮૫
હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ ... ... ,,
પરચરણ ચરચા ૩૮૬
હીંદુસ્તાનના અખબારો ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૩મી જુન, ૧૯૦૮.

નાતાલનો લાઇસેન્સ કાયદો

VIII-237 ——— [illegible]

અમને ઉમેદ છે કે મી. કાજીની અપીલની જીતથી કોઇ હીંદી એમ નહિ માની લેશે કે દરેક લાઇસેન્સની તકલીફ નહિ પડે. તે જીતનો અર્થ એટલોજ કે અપીલની સુનાવણીમાં જેનો સ્વાર્થ હોય તેજ માણસ હાજર થઇ શકે. આ અપીલ મેજીસ્ટ્રાય મહારાજના કેસ જેવી સમજવી. જ્યાં સુધી લાઇસેન્સનો કાયદો મોજુદ છે. અને અમલદારને સર્વે પરી સત્તા છે ત્યાં સુધી હીંદી વેપારીને પૂરું જોખમ છે.

નવા કાયદા પસાર કરવાની ધારિત છે એ તો વળી ગરજતા ઉપર ડામ મારવા બરોબર છે.

આવા સંકટમાં કોમ પડી છે ત્યાં મેન લાઇનના હીંદીના હકની તકરાર કેટલાકમાં ચાલતી જોવામાં આવે છે. અમે માની એ છીએ કે મેનલાઇનના અને બીજી લાઇનના હક વિરોધી નથી એટલે કાંઇ ડરવી છે તે સવાય ઉભો નથી થતો. જ્યાં સુધી કોંગ્રેસનો કારભાર પ્રમાણીક પણે ચાલે ત્યાં સુધી કોઇએ વધારે કહેવા જેવું નથી રહેતું મેન લાઇનના પણ હીંદી વાઇસ પ્રેસીડંટનો હોદો ભોગવે છે. અને જો તેઓ પબતો પબત ડરબનમાં હાજર થઇ શકે તો મેનેજીંગ કમીટીમાં પણ આવી શકે. કમીટીમાં દાખલ થવું એ અનપાલ્યેગું છે. પણ જો દાખલ થયા પછી કમીટીમાં ન હાજર થાય તો તેથી કામ ન અટકવું જોઇએ. સરલ રસ્તો એ છે કે મેન લાઇનવાળા તેમને જેનો ભરોસો હોય તેવા ડરબનના માણસ ને નીમી શકે છે ને તેને હમેશાં હાજર રહેવાનું કહી શકે છે.

પણ આ બધી ચર્ચા જે સંકટ આવી પડયું છે તેના પ્રમાણમાં નકામી છે. આપણે બધાએ સરકારની સામે થવું રહ્યું છે. મહા ઘોર ચાલી રહ્યો છે તેને બંધ કરવાનો છે. તેમાં જેટલા હાથ મળે તેટલા હાથની જરૂર છે. આ કેમ થશે? વેપારી કાયદા છે ને બચાવો છે તેની સામે અરજ ઓગસ્ટ સત્યાગ્રહ છે. અને એક સંપની જરૂર સત્યાગ્રહમાં જણુ રહે છે. તેથી અમારી દરેક હીંદીને સલાહ છે કે અત્યારે તો શત્રુની સામે લડવાને સારૂ અભ્યતર પહોંચે.

રોડેસીયામાં ખુની કાયદો

VIII-288

રોડેસીયાના હીંદી ઉપર બહાળા આવતું જણાય છે. ત્યાં કાયદા નવા થવાની તૈયારી છે. એક તરફથી હીંદી વેપારીને હલકારા ને બીજી તરફથી ટરાંસવાલના જેવો રજીસ્ટરનો કાયદો. એટલે ચોગમેર થી હીંદીને ઘેરવા જેજ ધારેલો છે. રોડેસીયામાં પણ હીંદીએ છેવટે સત્યાગ્રહની લડત લવી પડશે. ત્યાં ગોરાઓની સાથે તેઓનો કેવો સંબંધ છે કેટલા ને કેવા હીંદી વસે છે વિગેરે હકીકત ઉપર આધાર રહે છે.

વળી ત્યાંના હીંદીએ સા. આ. ધી. ઇ. કમીટીને લખવાની અને નાણાં મોકલવા જરૂર છે. અને કમીટી કેટલું અમૂલ્ય કામ કરે છે તે સહુ જોઇ શકયા છે.

રોડેસીયામાં ટરાંસવાલના જેવો કાયદો દાખલ થવાને છે તેની નકલ અમે જોઇ છે. તે કાયદો ટરાંસવાલના કરતાં પણ ખરાબ છે કેમકે તે ઓરતોને લાગુ પડે છે. ને તે પસાર થવાની તારીખ પછી ૬ માસમાં જે હીંદી રજીસ્ટર થાય તેજ થઇ શકે એમ જણાવે છે. આની સામે રોડેસીયાના હીંદી વકીલ એમ અમને ખબર મોકલ્યા છે. તેઓના હાથમાં અરજી પણ પહોંચી છે. જો તેઓ બરોબર જોર કરશે તો કાયદો કદી પસાર નહિ થાય. જોર કરવું એ તેમની ફરજ છે.

આ દાખલો બતાવે છે કે ટરાંસવાલની લડત ઠીકજ થઇલી છે, ને હજુ લોકોએ જોર કર્યાજ કરવું પડશે. દુનીયાના દરેક વિભાગમાં એશીઆટીક અને યુરોપીઅન વચ્ચે ઝગડો ચાલી રહ્યો છે. તેમાં જેઓ સાચા હશે તેજ જીતશે. અત્યારે તો સત્ય એશીઆટીકના પક્ષમાં લાગે છે.

વિલાયતના છાપામાં હિંદી

મી. રીચનું લખાણ

'ચેારક શાવર ડેલી પેાસ્ટ' લખે છે કેઃ—કોલેાનીમાં વસ્તા હીંદીઓની હાલત ના સવાલનેા લેા૦ કરીયુને ટુંક વખતમાં નીવેડેા કરવાનેા વખત આવશે. ટરાંસ વાલમાં જે 'સેાનેરી' કાયદેા ઘડવામાં આવ્યેા છે તેની કેટલીક કલમેા સામે હીંદીઓએ સખત વાંધેા ઉઠાવ્યેા છે. નાતાલ સરકારે પણ દાખલ કરવાના બીલના મુસદ્દા બહાર પાડયા છે જેથી હીંદીઓ ઉપર મેાટી સખતી ગુજરશે. જને દાખલામાં જુલમનું મુળ એકજ તરેહનું છે. તે બંને કોલેાનીમાં ગેારા એાને રેાવી એશીઆટીક મજુરીનેા હાલ લેવાનું ગમે છે; પણ સેાંઘા એશીઆ ટીક દુકાનદારની હરીફાઇ સામે તેઓ વાંધેા ઉઠાવે છે. નાતાલમાં હજારેા ગીરમીટમાંથી છુટા થએલ હીંદીઓ વેપારમાં દાખલ થવાને શકિતમાન થયા છે. તેમના ઘણુખરાના સ્ટેાર જો કે નાના છે, પણ કેટલાકનેા રેાજગાર ગેારા એાના જેટલેાજ ગમી ગએલેા છે. આરબ (એટલેકે એશીઆટીક) નાં લાયસેન્સ બંધ કરવાની વાત બહાર આવી છે. તેઓ આ બીલને ટ્રાન્સવાલના દાખના બીલ સાથે સરખાવે છે. ગીરમી ટીઆ મજુરોને બંધ કરવાનું બીજું બીલ છે તેને 'મરકયુરી' તથા 'નાતાલ ટાઇમ્સે' ટેકેા આપ્યેા છે. પણ લાયસેન્સ બંધ કરવાના બીલ સંબંધમાં 'નાતાલ ટાઇમ્સ' કહે છે કે તેવા કામી તકાવતવાળા અને સખત બીલને ચર્ચી સરકાર ટેકેા આપે એ શકવાણી વાત છે. તે બાબે જો કે એશીઆટીક વેપારીને લીધે નડતી મુકવાની કબુલ કરે છે, છતાં તે કહે છે કે જુનાં બનેલાં બીઝનેસ બંધ કરવાં એ બહુ જુલમી પગલું છે. વળી તે લખનાર કહે છે કે શું ૧,૩૦,૦૦૦ જેટલા એશી આટીકાને તેમનીજ જાતમાં પણ વેપાર નથી કરવા દેવેા? તેવીજ રીતે 'મરકયુરી' પણ કહે છે, અને વધુમાં ઉમેરે છે કે હીંદીને સ્ટેાર રાખવાની મનાઇ થાય, અને બીજો ધંધેા કરવાની છુટ એમ કેમ બને? ગેારા વેપારીની માફક ગેારા કારીગરનું પણ હીંદી હરીફાઇ સામે રક્ષણ શામાટે ન કરવું એવેા સવાલ ઉઠશે. વળી જો હીંદી વેપારીને નુકસાની આપીને બહાર કાઢવામાં આવે તેા હીંદી કારીગર બેકાર વિગેરેને પણ નુકસાની આપીને ગેારાની આડેથી કેમ બસેડવામાં ન આવે એવેા સવાલ ઉભેા થયા વગર રહે નહીં. એ બાબાએાની આ દલીલેાનેા જવાબ આપી શકાય તેમ નથી.

નાતાલના એશીઆટીકેાનું વાજીંત્ર ગણાતું 'ઇન્ડીઅન ઓપિનિઅન' એ બીલની સામે માથું ધુંબાડીને બહુ થયું છે. તે જણાવે છે કે "એવા કાયદાથી કોલેાનીમાં બીખારીઓ, અને નવરા લેાકેા લેગા થાય. એટલે મી. મુર તથા કોલેા નીઅલ સેક્રેટરી બે ઘડી હીંદીની મરકરી કરતા લેાવા જોઇએ." સાવ આવા બેડેાળ રૂપમાં તે બીલ સરકાર દાખલ કરશે કે કેમ એ માટે શંકા રહે છે. જો કદાચ તેમ બને અને નાતાલ પાલમેંટ તે પાસ કરે તેા નાતાલ 'મરકયુરી' ના જણાવવા પ્રમાણે પછી સરકાર તેને મંજુરી આપે તેને વાર લાગશે. દરમ્યાન ટરાંસવાલના સેાનેરી કાયદા વિષે વિચારવા જેવું છે. તે કાયદા મુજબ બાણેાની સરહદમાં કોઇ કલરડ લેાકને હક નહીં; તેમજ તેઓ તે ભાગમાં રહી શકે નહીં; તેમજ સેાનાના ટાણીઆનું કોઇ કલરડ માણસ કામ પણ કરી શકે નહીં. આ બાબતમાં 'ઇન્ડી અન ઓપિનિઅન' જણાવે છે કે આ કાયદાનેા મુદેા માત્ર એજ છે કે ટરાંસ વાલ સરકારે હીંદીઓને હાંકી કાઢવાની લડાઇ લેવાનેા નિશ્ચય કર્યેા હેાય. આ બેાલને લે૦ કરીયુએ મંજુરી સંબંધમાં ખ્યાલમાં લેવા જોશે. "'ઇન્ડીઅન ઓપિનિઅન' જણાવે છે કે લે૦ એલગીનને હવે ઠીક ખબર પડી છે. એટલે તેઓ ન્યાયજ આપશે." લે૦ એલગીનને બદલે હવે લે૦ કરીયુ આવ્યા છે. અને જોવાનું છે કે તેઓ લે૦ એલગીન કરતાં વધારે મજબુતીથી કામ લેશે કે કેમ. ટુંકમાં કે હવેના કાયદા તેા બેાયર સરકાર ના કાયદા કરતાં પણ હીંદી ઉપર વધારે જુલમ ગુજારતા જણાયા છે.

મી. રીચનું લખાણ

ઉપરના આરટીકલના જવાબમાં મી. રીચે તે છાપાને મુબારકબાદી આપી ને એક લાંબા કાગળ દરમ્યાન જણાવ્યું કે નાતાલ કોલેાનીએ જે હથિઆરેા સજ્યાં છે તે હીંદી વેપારીની સામે છે. પણ નાતાલના હીંદીઓ મેાટે ભાગે લાંબેા વખત થયાં (કોઇ કોઇ ૩૦–૪૦ વરસ થયાં) ત્યાં વસી રહેલા છે. એટલે "નુકસાની આપવામાં આવશે" એમ કહેવાને બદલે ખરા શબ્દ એ છે કે "હાંકી કાઢવા છે." હવે નુકસાની આપવાનેા અરથ જુએા. અગાઉ મેં તમારૂં ('ચેારક શાવર ડેલી પેાસ્ટ' નું) ધ્યાન ખેચ્યું હતું તેમ લાયસેન્સ આપવાની સત્તા બેાર્ડના હાથમાં છે. એ બેાર્ડ જુલમી રીતે દર સાલ હીંદી લાયસેન્સ અટકાવતી રહી છે. ગઇ સાલ કેટલાંક હીંદી લાયસેન્સ અટકાવ્યાં હતાં. આ સાલ પણ અટકાવેલ છે. આ પ્રમાણે જો બેાર્ડ અટકાવતી રહે, તો દસ વરસમાં ઘણાં ખરાં હીંદી લાયસેન્સ એજ રીતે બંધ થઇ જાય એટલે નુકસાની આપવાનું જે કહેવામાં આવ્યું છે તે કેટલી વજન દાર વાત છે તે સહેજે સમજાઇ શકશે.

કેપમાં હીંદીઓનું કોનફરન્સ

મુકરર થએલા દિવસેા

કેપટાઉનથી સાઉથ આફ્રિકન ઇંડિઅન એસેાસીએશન તરફથી તા. ૧૧મીએ ખાસ તારથી અમને જણાવવામાં આવે છે કેઃ—

કેપના હીંદીનું જે કોનફરન્સ ભરવા સાઉથ આફ્રિકન ઇન્ડીઅન એસેાસીએશન તજવીજ કરી રહી હતી, તેના દિવસેા નકકી થઇ ગયા છે. કોનફરન્સની બેઠકેા તા. ૨૫મી (જુન) થી તા. ૨૮ મીની આખર સુધી ચાલશે. કેલીગેટેાએ તા. ૨૪મી ને સેામવારે સવારના કેપટાઉનમાં જરૂર હાજર થઇ જવું જોઇએ.

એવા ખબર મળ્યા છે કે કેપના હીંદીનું કોનફરન્સ કેપટાઉનમાં ભરવાની તજવીજ કરીઓ ચાલી છે, અને તે માટે આવકાર દેનારી (રીસેપ્શન) કમીટી નીમાઇ ચુકી છે.

નાતાલના કેટલાક ફ્રૂટ ચડાવનારાનું કામ કરતા હીંદીઓને જાણવા લાયક થઇ પડશે કે (જોહાન્સબરગના મેસરસ એ. ટોમસેલી, અને સન્સ જેઓ માત્ર કમીશન એજંટ તરીકે કામ કરે છે તેમના જણાવ્યા પ્રમાણે) સરકારી ફ્રૂટ ઇન્સપેકટરને એવી સુચના થઇ છે કે જે ફ્રૂટમાં પાંચ ટકા કે તેથી વધારે બગડેલેા માલ હેાય તે ફ્રૂટ વેચવા ન દેતાં નાખી દેવાં. આ વાત ખાસ કરીને નાગીસ અને ઓરંજીસને લાગુ પડે છે. પાંચ ટકાથી વધારે ખરાબ ફ્રૂટ નીકળવાથી ઘણેા માલ બાતલ કરી નાખ વાના દાખલા બન્યા છે, અને કેટલાકને મેાટી નુકસાનીઓ પણ ખમવી પડી છે.

INDIAN OPIN

ખાનેા અર્થ

ધરે
હેાકર
માણુસ
લાઇસેન્સ
જણાવ્યા મુ
આ કલમ ન

(૪) આ કાયદા
જુદા ડીસ્ટ્રીકટના વે
રેાનાં લીસ્ટ તે તે ડીસ્ટ્રિ
પાસે રાખવામાં આવ
માણુસેા તેજ ઠેકાણે વે
ત્યાં સુધી નવેા વેપારી લાઇ
લગતું સરટીફીકેટ તેમને ન

(૫) જે વેપારી કે હેા
જણાવેલ સરટીફીકેટની લાઇસેન્સ
માટે જરૂર પડે તેનેા લાઇસેન્સ
માટે નવા લાઇસેન્સ બરેાબર ગણ

(૬) કેાઇ માણુસને વેપારીનેા
હેાકરનેા લાઇસેન્સ જોઇએ તેા તેણે
સીવીલીટી, સેનીટરી બેારડ અથવા વીલ
મેનેજમેંટ બેારડને સરટીફીકેટમાટે અરજી
કરવી. એવેા બેારડ એ અરજી ઉપર
વિચાર કરશે અને બેાર્ડમાં બેાર્ડ કે
મેંબરેા વિરૂદ્ધ જશે તેા સરટીફીકેટ નહીં
આપે.

(૭) બેારડની ઉપરના કામ માટેની
મીટીંગમાં બેારડના કુલ મેંબરેાની સંખ્યા
બહુમતી કરતાં વધારે હેાવી જોઇએ.

(૮) જે વિભાગ માટે ઉપર જણાવ્યા
તેવી બેારડ કે કાઉંસીલ ન હેાય તે વિભા
ગના લાઇસેન્સમાટે તે વિભાગના માજીસ્ટ્રે
ટને અરજી કરવી. તે વિભાગના જે બે

કેાઇ પણ
દુકાનમાટે
દુકાનેા એક બી
વચ્ચે માત્ર દીવાલ
એકજ લાઇસેન્સથી
જનાવટ માટે, અથવા સ્ટેાર
વપરાતા મકાનને સારૂ લાઇસે
જોઇએ.

(૧૬) કેાઇપણ વેપારી કે
વાને વેપાર કરવામાટે, અથવા

આનો અર્થ

આ કાગળમાં કેદીઓનો કાગળ વખત સરતે જનરલ સ્મટસે કબુલ રાખ્યો છે. એટલે જેઓ મરજીયાત રજીસ્ટર લેય તેઓને કાયદો લાગુ ન પડી શકે તે વાત કબુલ થઇ અને જે મરજીયાત રજીસ્ટર લેનારા બધા કે ઘણા દૂર થઇ જાય તો કાયદો તોડવાનો આપણે એમ ગોઠવ્યું દેખાઇ આવે છે.

તે ઉપરાંત પહેલી ફેબ્રુઆરીએ મી. ગાંધીએ જનરલ સ્મટસની મુલાકાત લીધા પછી કાગળો લખ્યો તે બાદ ત્રીજે તેમને પ્રીટોરીઆ બોલાવ્યા, અને પણ કાયદો રદ થવા વિષેની અને ૨૨ મી ફેબ્રુઆરીએ તે બીલ ચડીને જનરલ સ્મટસે એ બધું તો બોગસનારની એટલે કાયદો રદ થવા છે એમાં કંઇક સ્મટસ ફરી ? નહિ ફરી કે સાક્ષીએ છે એ કંઇ નહિ માત્ર

[illegible]

લીધાં છે તેને કાયદો બીલ પડે. જેઓએ રજીસ્ટર વિષે ખાખવટ ન થઇ તે રદ થશે કે નહિ તે ખાતરી ન કરતાં જ લાગુ હવે બનશે. જનરલ સ્મટસ તો પાળશે

રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ સરકારમાં વડી સરકારના પ્રધાનો ઉપરનું બધું ધ્યાન આપે છે એ વિષે કંઈ પુરવું બોલી શકતો નથી. પૂરવના લોકોના ઇમીગ્રેશનપર કેનેડા અટકાવ મુકવા માટે એની જરૂર સ્વીકારાઇ છે. તેથી તે હેતુથી કેનેડા પોતાને ફાવે તેવા જરૂરી પગલાં લઇ શકે છે. પણ તેમાં એ એક વાતનો સમાવેશ થાય છે કે વડી સરકારની તેના કારોબારીઓ તરફની જોખમદારીની આડે તે ન આવે. ને વડી સરકારની એ જોખમદારીઓને કેનેડા માન આપે છે. કેનેડા સરકારના વલણ ઉપરથી પ્રધાન જોઈ શકયા છે.

જણાવે છે કે હીંદના વત લકમાટે નુકસાનકારક છે એ એ લોકની રીતભાત ગોરા તરેહની છે. તેઓ રણ કરી શકતાજ ટે એ ઇમીગ્રેશન મજુરીની હરી કારણ કે ોવાથી રાઓને કરવું વાથી

ઓ
ાં
માં
ોડા
છે.
ાનાં
છે.
ાન
ક્ષક
ાિ
થી
ાક
ાએ
રીતો
ોની
ા
ાં
ી
ર
ક્ષદ
ી
ને ચેત
મય સમા

જ
શ

છે
આ
છે :
છુટ્ટે
પણ
છે.
જરૂર
કારની
એગ જ
મણાય.
કરવામાં
રાજના
સારી
વધશે.
તરફ થશે
દિલસોજ
રહે તેમ
જેવું

ફરીયાદ
મહમદ
શાહે વધુમા
તમારે ફરીયાદી
મેંબરો સાથે,
તથા બીજા કેટલાક
નહિ; નહિ તો
મહમદ શાહ મોલવી
છે. તે દરવેશ છે, અ
મુખ્યત્વે કરીને રખડતા પ
છે, તેવા પહાડપર તે વગ
સારા પહાડો તેની સાથે કાંઇ પ
ન રાખે.

ઉલટ તપાસમાં મોલવી સાહેબે જણ્યુ કે મારે ફરિયાદીની કાંઇ પણ તરેહ ઓશિયાળ નથી. મારૂં ઘર મસ્જીદની સાથેજ જોડાએલું છે. તે મસ્જીદ બાદશાહ ઉઘરાણાના પૈસાથી બાંધવામાં આવી છે. મારો પગાર મને મસ્જીદના ટ્રસ્ટીઓ આપે છે. ફરિયાદી મસ્જીદના સંબંધમાં કોઇ જાતનો હોદ્દો ભોગવતા નથી. ફરિયાદી ટ્રસ્ટી પણ નથી. મહમદ શાહ મોલવી નથી એમ કહેવું એ જુઠું નથી. તેમજ તહોમતદાર મોલવી છે એવા સાબીતી પણ આપી શકાશે નહિ હું મોલવી છું તેની

રી
વારે
માં મી.
હું મોહમ્
મેજરશીપ
સાહેબ સાહે
તેઓની આગે

પોર્ટ ઇલીઝાબેથ મસ્જીદ કેસ

એક જાણવાલાયક ચુકાદો

(ગયા અંકથી ચાલુ)

પ્રમામ પોતાની મરજી મુજબ પોતાની તબેના માણસને કાઢી મુકી શકે કે નહિ એ વિષે બોલતાં મા. જસ્ટીસ ગ્રેહામે આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે ૧૮૬૬ ની સાલમાં ઇરમાઇલ અને બીજા એ બન્ને વચ્ચેના કેસમાં ચીફ જસ્ટીસ એસે એવો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો હતો કે એ નીમણુંકની સત્તા પ્રમામના એકલાના હાથમાં નથી. ન જસ્ટીસ એસે ઉમેરેલું કે "પોતાની તબેના માણસને પસંદ કરવાનું કે તેનું નામ દર્શાવવાનું પ્રમામના હાથમાં છે, અને જમાત એ માણસને વગર બોલ્યે ખુશીથી સ્વીકારી લીએ ત્યારે એ નીમણુંક પાકી થઇ કહેવાય." આ અભિપ્રાયને (૧૮૬૬વાળા કેસમાં) જસ્ટીસ બી. વેમેયર મળતા થએલા. અને ત્યારે પછી (૧૮૬૬ પછી) જ્યારે જ્યારે આ કોર્ટોમાં મુસલમાન જમાત ને લગતા કેસો ઉભા થયા છે ત્યારે ત્યારે ઉપરના અભિપ્રાયને. ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. અને ચાલુ કેસમાં જે જુબાની પડી છે તે ઉપરથી મને પણ લાગે છે કે મા૦ જસ્ટીસોનો એ અભિપ્રાય સાચો છે. જો કે ખરું છે કે ઉપરના અભિપ્રાયથી વિરુદ્ધ જુબાની કેટલાક માણસે આપી છે, છતાં વાદીના પોતાના સાક્ષી અશમાત મુસાહેબે જણાવ્યું છે કે "કોઇપણ કારણ વગર પ્રમામ મને કાઢી મુકી શકે; પણ જમાતની મરજી મને રખવાની હોય તો પણ મત પડે તેમ થામ.....અર્દીયા તેમજ તુરકીમાં પ્રમામ જો જમાતને ન ગમતો હોય તેવા માણસો પોતાની જગ્યા ઉપર તો પ્રમામે જમાતને વધુ મતે પસંદ પડે તેવા માણસને નીમવો જોઇએ." મારૂ મત પ્રમાણે આ મુકદમામાં જમાતની પસંદગી ને પ્રમામે માન આપવું પડે. પ્રમામને પોતાને જમાત નમી શકે કે નહિ અથવા બાતલ કરી શકે કે નહિ તે વાત અગાઉ ના (બરનહારનદીન વિ પ્રનાબલ્લાહ, તથા ડયુ ટોઇટ વિ. ડેમર્સિસ વગેરે) કેસમાં નક્કી થઇ ગઇ છે. તે કેસોમાં પ્રમામને રાખવા કે કાઢી મુકવા સંબંધમાં જે હરાવ અપાયો છે તે ઠરાવ આ કેસમાં પ્રમામની તબેના માણસોને કાઢી મુકવાને લગતા સવાલમાં વધુ મજબુત રીતે લાગુ પડે છે. આ સવાલપરની દલીલોમાં જે દીની કીતાબોનો આધાર આપવામાં આવ્યો છે તેથી તો કાંઇ અજવાળું પડતું નથી. એટલે એ તે કબુલ થયું છે કે ૩ આ અને ૬ ના પ્રતિવાદીને બદલી રીતે નીમવામાં આવ્યા હતા, પણ વાદીએ જમાતની મંજુરી વગર તેમને કાઢી મુકયા. અને વાદીએ જમાતની મલાહ લીધા વગર અસલના મુસ્તાહરને નીમેલ, તેથી રજુઆત નામામાં માગેલા (એ કામને મંજુર રાખવાના) હુકમો હું કરી શકતો નથી. જો કે એ વાત ખરી કે વાદીએ તા. ૨ને ૪થા નવેંબરે પોતાની જમાત બહારના કેટલાક માણસોની મીટીંગમાં પોતે કરેલી નીમણુંક માટે પસંદગી મેળવી. પણ એ પગલાંને કેસ સાથે સંબંધ હોય એમ મને લાગતું નથી. હવે વાદીએ બીજી અરજ કરી છે કે પ્રતિવાદીને ટ્રસ્ટીના હોદ્દા ઉપરથી બાતલ કરવો, અને તેને બદલે રજુઆતનામામાં જણાવેલા માણસોની નીમણુંક કરવી. (આ સંબંધમાં કેટલુંક વિવેચન કરીને મી. જસ્ટીસ ગ્રેહામે જણાવ્યું કે) જે જુબાનીઓ પડી છે તે ઉપરથી અને સંતોષ થયો છે કે મસ્જીદનું મકાન નમાજ વગેરે કામ માટે બધા મુસલમાનો માટે ખુલ્લું રહી શકે; ત્યારે મસ્જીદની વ્યવસ્થા વગેરેનું કામ મસ્જીદવાળી જમાતજ કરી શકે એવો પોર્ટ ઇલીઝાબેથની મલાય કોમનો રીવાજ છે. વળી મસ્જીદવાળી જમાતના લોકો કોણ એ નક્કી કરવાનું પણ મુશ્કેલ પડે તેમ નથી. અબાઉ સાલે વિ. સબીબોવાળા કેસમાં કોરમે જણાવ્યું હતું કે મસ્જીદનાં નાણાં સંબંધી કામકાજ માટે મીટીંગ બોલાવવાની પ્રમામને ફરજ પાડી શકાય નહિ; કારણ કે તે કામ જમાતના અંદર બાતાના વહેવારને લગતું છે વળી આ મસ્જીદને લગતી જમીન વગેરે અપાઇ તે વખતે એ રીવાજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં પ્રચલિત એવો પણ મને સંતોષ થયો છે. આ તકરારની સુનાવણી પહેલાં જુની તથા નવી મસ્જીદની વ્યવસ્થા વાદીના તથા જમાતના હોદ્દેદારોના હાથ તળે હતી. વળી મલાય કોમના કોઇ માણસને વાદીની જમાતના મેંબર થતાં, તથા મસ્જીદના અંદરખાતાની વ્યવસ્થામાં ભાગ લેતાં અટકાવી શકાય એવું કાંઇ છે નહિ. છતાં વાદીને તેની જમાત સાથે તકરાર થવાથી તે બીજી જમાતનો એટલે કે હીંદી તથા મલાયઓનો ટેકો લેવા જાય છે. હવે પ્રતિવાદીની પ્રમામ તબેના હોદ્દેદારો તરીકેની નીમણુંક રદ કરવા, તથા ટ્રસ્ટી તરીકેના હોદ્દાપરથી તેને બાતલ કરવા માટે તે (વાદી) જમાતની મદદ માગતો નથી, પણ પોતે પોર્ટ ઇલીઝાબેથની મલેમેડન કોમનો ટેકો મેળવ્યો છે એ બરાબર છે એ બરાબર કે ૧૯૦૭ના નવેંબરની ૨૭ તથા ૪થા તારીખની મીટીંગો મલાયની બોલાવવામાં આવી હતી; છતાં જે પુરાવો પડયો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે તેમાં હીંદી મુસલમાનોજ મોટી સંખ્યામાં હતા તેઓ મસ્જીદની વ્યવસ્થાના કામમાં મત આપી શકે નહિ. વળી તે વખતે ઠરાવ લાવનારા મા.માણસે બળાત્કારે જેવો ગુન્હો કરવા માટે લાંબી મુદતની જેલ ભોગવી હતી વળી વાદી સિવાય આ મીટીંગમાંના બધા એ મસ્જીદની વ્યવસ્થાના કામમાં કદી કાંઇ ભાગ લીધો નહોતો. તેમણે ટ્રસ્ટી તરીકે નામ દરશાવેલ તેઓ અજાણ્યા, તથા વાદીના કુટુંબનાજ હતા. એટલે મલાય કોમની આગણી તેઓ દરશાવી શકે તેમ નહોતા. વાદીના વકીલ મી. હર્ને પોતાની વાહોશ દલીલમાં જણાવ્યું છે કે હવે તેઓ તે માણસોને ટ્રસ્ટી તરીકે નીમવા ની માગણી નથી કરતા, પણ તેઓ આગ્રહ કરે છે કે અસલના ટ્રસ્ટીઓની નીમણુંક બેરકાયદેસર હતી, કારણ કે જમાત તેમજ વાદીને એ નીમણુંક કરવાની સત્તા નહોતી. આ દલીલ ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે. પણ વાદીની માગણી ઉપરથી પ્રતિવાદીઓની નીમણુંક રદ કરવા હું માગતો નથી. પ્રતિવાદીઓએ ટ્રસ્ટી તરીકેની ફરજો નમુનેદાર રીતે બજાવી છે. તેમણે વાદીને જોઇએ તેવા રીતે હિસાબ પણ આપ્યો છે. એટલે રજુઆતનામામાં માગેલો હુકમ હું કરી શકતો નથી. વાદી પોતાનો કેસ સાબીત કરી શકેલ નથી, એટલે હું પ્રતિવાદીના પક્ષમાં ચુકાદો આપું છું તે બરાબર પણ અપાવું છું. "રીકનવેનશન" (મુળ માલીકના નામ ઉપર ચઢાવવું) ની બાબત પ્રતિવાદીને હક છે કે મસલમાન ધરમના રીવાજ પ્રમાણે જોઇતે વખતે પોયરસેટ મસ્જીદ ઉઘાડી રાખવાની પ્રતિવાદીને ફરજ પાડી શકાય છે. એટલે માગણીની 'એ' કલમ મુજબના "રીકનવેનશન" ની બાબતમાં વાદીના પક્ષમાં ચુકાદો આપું છું તથા ખરચ અપાવું છું. વળતે હું એવી આશા બતાવું છું કે આ કોમનું કામકાજ હવે વ્યવસ્થાપુરવક ચાલશે. જુદો વાદી તેની કોમમાં શામાટે પાછો ન જાણે તેનું કારણ જણાતું નથી. હું વિશ્વાસ રાખું છું કે હજી પણ મલાય કોમમાં એવો કાંઇ નીકળશે કે જે વાદીને સમજાવીને એ કોમમાં મેળવે. સબુર્ખું.

સર્વોદય

(ગયા અંકથી ચાલુ)

પ્રકરણ ૨ જું

દોલતની નસો

આપણે સાચનાં મૂળ વિષે અગાઉ કહી ગયા તેનો જવાબ અર્થશાસ્ત્રીઓ કોઇ વખત નીચે પ્રમાણે આપશે. "અરસ પરસની લાગણીથી કેટલોક ફાયદો થાય એ બરોબર છે. પણ એવી જાતના ફાયદાનો હિસાબ અર્થ શાસ્ત્રીઓ કરતા નથી. તેઓ જે શાસ્ત્રનો વિચાર કરે છે તેમાં તો કઇ રીતે પૈસાદાર થવું એનોજ વિચાર આવે છે. તે શાસ્ત્ર ખોટું નથી એટલુંજ નહિ પણ અનુભવે તે અસરકારક છે એમ જોઇ શકાય છે. જેઓ તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલે છે તેઓ એકસ દોલતવાન થયા છે. અને જેઓ તે પ્રમાણે નથી ચાલતા તે ગરીબ થાય છે. યુરોપના બધા ધનાઢય માણસોએ આ શાસ્ત્રના નિયમો પ્રમાણે ચાલીને પૈસો એકઠો કર્યો છે. આની સામે દલીલો લાવવી તે નકામું છે. દરેક અનુભવી માણસને ખબર છે કે પૈસો કેમ મળે છે ને કેમ ખર્ચ છે."

આ બરોબર નથી. વેપારી વર્ગ પૈસા કમાય છે એ વાત ખરી છે પણ તે બધો ખરે કમાયા કે નહિ અને તેમાં કોઇનું ભલું થયું કે નહિ તે તેઓ નથી જાણી શકતા. પૈસાદાર એ શબ્દનો અરથ પણ તેઓ ઘણી વેળા નથી સમજતા. જ્યાં તવંગર હોય ત્યાં ગરીબ હોય એ વાતનું તેઓને ભાન હોતું નથી. ઘણી વેળા માણસો ભૂલથી એમ માને છે કે અમુક ધોરણે ચાલીને બધા માણસો તવંગર થઇ શકે. ખરું જોતાં તે કુવાના ચક્કરની જેમ છે. એક ખાલી થાય કે બીજું ભરાય છે. તમારી પાસે એક રૂપીઓ હોય તેની સત્તા, બીજા જેની પાસે તેટલું નહિ હોય તેની ઉપર છે. જો સામેના માણસને તે રૂપીઆની જરૂર નહિ હોય તો તમારી પાસેનો રૂપીઓ નકામો છે. તમારા રૂપીઆની સત્તા તે તમારા પડોશીની તંગી ઉપર છે. જ્યાં તંગી ત્યાંજ તવંગરી નભી શકે. એટલે અર્થ એવો થયો કે એક માણસને તવંગર થવું તો સામેના ને તંગીમાં રાખવો.

સાર્વજનીક અર્થશાસ્ત્રનો મારનો એ છે કે ખરે વખતે ને ખરી જરૂરી ને આનંદદાયક વસ્તુઓ પેદા કરવી, તેને સાચવવી ને તેની આપ લે કરવી. જે મોકૂફ વખતસર પાક ઉતારે છે, જે વણનારો કાપડ બરોબર કરે છે, જે સુતાર લકડકામ બરોબર કરે છે, જે ઓરત પોતાનું રસોડું બરોબર રાખે છે તે બધાને ખરા અર્થ શાસ્ત્રી જાણવા. તે બધા પ્રજાની દોલતમાં વધારો કરનારા છે. એથી ઉલટું શાસ્ત્ર તે સાર્વજનીક ન કહેવાય. તેમાં તો એક માણસ માત્ર ધાતુ એકઠી કરે છે ને બીજાને તેની તંગાસમાં રાખી તે ધાતુનો ઉપયોગ કરે છે. આવો ઉપયોગ કરનારા પોતાનાં ખેતરો તથા દેર ઢાંખરના કેટલા રૂપીઆ આવશે એમ વિચારી તેટલા પૈસાદાર પોતાને માને છે. તેઓ પોતાના રૂપીઆની કીંમત ખેતર અને ઢોર મળી શકે તેટલી છે એમ વિચારતા નથી. વળી તે માણસો ધાતુનો—રૂપીઆનો—સંગ્રહ કરે છે તેઓ કેટલા મજુરો મેળવી શકશે એવો વિચાર કરે છે. હવે આપણે ધારી લઇએ કે અમુક માણસ પાસે સોનું, રૂપું, દાણો વિગેરે છે. તેવા માણસને નોકરોની જરૂર પડશે. પણ જો તેના પડોશીમાં કોઇને સોના રૂપાની કે દાણાની જરૂર નહિ હોય તો તેને નોકર મળવો મુશ્કેલ પડશે. એટલે પેલા પૈસાદાર માણસે પોતે પોતાની રોટી પકાવવી પડશે; પોતે પોતાનાં કપડાં સીવવાં પડશે, પોતે પોતાનું ખેતર ખેડવું પડશે. તે માણસને તેના સોનાની કીંમત તેની જમીનમાંની પીળી કાંકરી જેટલી પડશે. તેનો દાબો સડશે. કેમકે તે કંઇ તેના પડોસી કરતાં વધારે ખાનારો નથી. એટલે તે માણસે બીજાની માફક સખ્ત મજુરી કરીનેજ પોતાનો ગુજારો કરવો પડશે. આવી સ્થિતિમાં ઘણા માણસો સોનું, રૂપું એકઠું કરવા નહિ માગે. ઉંડો વિચાર કરશું તો આપણે જોઇશું કે પૈસા મેળવવા તેનો અર્થ એ છે કે બીજા માણસોની ઉપર સત્તા મેળવવી,—આપણા સુખને સારૂ થોકરની, વેપારીની કે કારીગરની મજુરી મેળવવી. અને આવી સત્તા સામેના માણસોની ગરીબાઇના પ્રમાણમાં જ આપણને મળી શકશે. એક સુતારને રાખતાં જો તેને રાખનાર એકજ માણસ હશે તો તે સુતાર જે માગશે તે રોજ લેશે. જો તેને રાખનાર બે ચાર માણસ હશે તો જે વધારે રોજ આપશે તેને ત્યાં તે સુતાર જશે. એટલે પરિણામ એવું આવશે કે પૈસાદાર થવું એનો અર્થ એ થયો કે બને તેટલા માણસોને આપણા કરતાં વધારે તંગીમાં રાખવા. અર્થ શાસ્ત્રીઓ ઘણી વેળા માની લેય છે કે આ પ્રમાણે રૈયતને તંગીમાં રાખવાથી પ્રજા ને લાભ છે. બધા માણસો સરખા થાય એમ તો અને તેવું નથી. પણ ગેર વ્યાજબી રીતે માણસોમાં તંગી પેદા કરવાથી પ્રજા દુઃખી થાય છે. કુદરતી રીતે તંગી અને ભરાવો રહેવાથી પ્રજા સુખી થાય છે ને સુખી રહે છે.

અધુરું.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

અમઝીટોના જીવા હસન અને પુ. એ લેણદારો સાથે સમજુતી કરેલ છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની એક મીટીંગ તા. ૧૬ મી જુને ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ઓકસકરાલના મહમદ સુલેમાને લેણદારો સાથે સમજુતી કરેલ છે જે સંબંધે જાં લેણદારોની એક મીટીંગ તા. ૧૬ મી જુને ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

લેડીસ્મીથના ઇસ્માઇલ ખાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મી જુને સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

સ્ટેંગરના મુલ્લામ મુસા અને સન્સની જપ્ત મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ સ્ટેંગર માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૪ મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

વેસલ્સ નેકના કાસમ અને મુસાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટ આગળ રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ લેડીસ્મીથ રેસી. માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૪મી જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મરકુરીમાં એક હીંદી લખનાર જણાવે છે કે મેં નજરે જોયું છે કે એક હીંદી ઓરતને પોતાનો પા. કનો ટેકસ ન આપવા માટે સ્ટેંગર જેલમાં નાખવામાં આવી હતી, જેમાં તેના વાળ કાપીને દુબળા કરી નાંખવાની તેને સજા પાડવામાં આવી હતી.

રૂટરના તાર સમાચાર.

ઇરાનના શાહ એક મોટા રીસાલા સાથે તહેરાનની બહાર નીકળ્યા છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે રાજકીય ખટપટ ને લીધે તેમનો ઇરાદો ઇરાન છોડી ચાલ્યા જવાનો છે.

તા. પમીએ લંડનમાં વરસાદનું મોટું તોફાન થયું હતું, જેથી કેટલાંક પરાંઓ માં પુર આવ્યું હતું, તથા રેલવેના કેટલાક પુલો ધોવાઇ ગયા હતા.

એક ખાનગી વખતે લંડનમાં જણાવવા માં આવ્યું હતું કે જેવી રીતે કેનેડાનાં સંસ્થાનો "ડોમીનીયન્સ" (સમુહ) કહેવાય છે, તેવી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ સમુહ થાય એવો દિવસ થોડા વખતમાં આવશે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે કેપના માજી પ્રધાન ડો. જેમીસન જેઓ હાલ લંડનમાં છે તેઓ રોડેશીઆના કારભાર સંબંધમાં લંડન ખાતે બેઠા બહુ ભાગ લઇ રહેલ છે.

કુનાઇટેડ સ્ટેટસવાળા પ્રેસીડંટ રૂઝવેલ્ટ આવતા એપ્રીલ માસમાં પ્રજાસત્તની મુલા કાત લેનાર છે.

ચીનની પુરવે આવેલા કોરીઆના દ્વીપકલ્પમાં જપાની સરકારની સત્તા છે. ત્યાંના જપાનીઓ અને કોરીઅન લોકો વચ્ચે હાલમાં બહુ તોફાનો થવા લાગ્યાં છે. માત્ર નવ દિવસની મુદતમાં એવાં ૬૯ તોફાનો થયાં હતાં, જેમાં દરેકના ૪૦૦ જેટલાં માણસો માર્યાં ગયાં હતાં.

તા. ૮ મીએ કોનસ્ટાનટીનોપલ (કસ્તંતુલ) ખાતે જબરી આગ લાગી હતી, જેથી ૨૦૦૦ ઘરો નાશ પામ્યાં છે.

અમેરિકામાં સીદી લોકો વચ્ચે મોટી ઝપાઝપી થઇ હતી, જેમાં ૬૫ સીદી તથા ૮ ગોરા મરણ પામ્યા હતા.

નાં૦ ડીક ઍડવરડ રૂશિઆના ઝારની મુલાકાતે ગએલ છે. તે બનાવપર ટીકા કરતાં રૂશિઆનો છાપો કહે છે કે આ મુલકથી હંદ, ઇરાન, અફઘાનીસ્તાન, ટીબેટ વગેરે મુલક સંબંધમાં ઇંગ્લાંડ અને રૂશિઆ વચ્ચે સારો વહેવાર જળવાઇ રહેશે. તેઓ જણાવે છે કે હીંદની સરહદ ઉપર રેલ્વે બાંધવા દેવાથી બંને વચ્ચે એકતા થશે.

'સ્ટાર' ના અધિપતિ જેઓ હાલ ઇગ્લાંડ ગયા છે તેમણે પ્રજામાં કાગળ લખ્યો છે કે ટરાંસવાલ સરકારે ૧૨૦૦ જેટલા અંગ્રેજોને પોલીસ ખાતામાંથી કારગત કર્યા છે: અને સરકાર બનતી ગેરવણે પોતાના પક્ષના માણસોને નીમે છે.

'સ્ટાર' ના અધિપતિવાળા કાગળપર ટીકા કરતાં લંડનનું પેલ મેલ ગેઝેટ કહે છે કે બોયરો બ્રીજી બોયર લડાઇમાટે બી રોષવામાં ખંતથી કામે લાગ્યા જણાયછે.

લોબાટોબેવાળી રેલ્વેને રોડેશીઆની બાજુએ કાટંગા સાથે જોડી દેવાની હીલ ચાલ ચાલે છે.

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

(રૂટર)

તા. ૮ મીના તારમાં. જણાવવામાં આવે છે કે બંગાળામાં એક હીંદી માજીસ્ટ્રેટનું ખુન કરવામાં આવ્યું છે. તેજ ઠેકાણે થોડા વખતપર એક ગોરા મીશનરીનું ખુન કરવામાં આવ્યું હતું.

પુરવ બંગાળામાં સીલ્હેટ ખાતે એક દારૂગોળો બનાવવાનું કારખાનું પોલીસની તપાસ ઉપરથી મળી આવ્યું છે.

પુરવ બંગાળામાં પ્રજા પક્ષ તરફ વધી કરી વરતણુંક બતાવવા માટે નામનીન યએલ સર એમ્પરીલ્ડ ફુલરે લંડનના ટાઇમ્સમાં હીંદી અશાંતિ વિષે એક કાગળ લખ્યો છે. તેમાં તેણે જણાવ્યું છે કે હીંદુસ્તાનમાં દ્વિતુર બહુ ફેલાવા લાગ્યું છે, અને તે દાબી દેવા માટે હીંદી સરકારે બહુ સખત પગલાં લેવાની જરૂર છે.

લંડનના છાપામાં સર એમરીલ્ડ ફુલરનો જે કાગળ પ્રસિદ્ધ થયો હતો તે ઉપર ટીકા કરતાં કલકત્તાનું એંગલો ઇંડિઅન પત્ર 'સ્ટેટસમેન' લખે છે કે હીંદી સરકાર પર હુમલો કરીને સર બી. ફુલરે એક ગંભીર ભુલ કરી છે. તેવા કાગળથી ઉલટાની હીંદી સરકારની મોટપને હાની પહોંચશે.

'હીંદી સરકાર, દારૂ ગોળાને લગતું એક બીલ ઘડે છે. તે સંબંધમાં હીંદી મેમ્બરોએ બીલને ટેકો આપ્યો હતો, તે જણાવ્યું કે તેવા હુમલા હીંદની પ્રજાને શરમાવનારા છે, તેમના ધરમની લાગણીથી પણ તે વિરૂદ્ધ છે. બોર્ડ મીટિ એ જણાવ્યું હતું કે હાલનાં તોફાનો એ મોટા ભેદની વાત છે; હીંદુસ્તાનમાં અગાઉ આવી વરતણુંક કદી જોવામાં આવી નહોતી.

રીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે હીંદી છાપાંઓ ઉપર અંકુશ મુકનારૂં તથા દારૂગોળાને લગતું બીલ પાસ થઇ ગયાં છે. તે બીલોની ચર્ચા દરમ્યાન વાઇસરાયે જણાવ્યું હતું કે હાલમાં જે હુમલાના બનાવો થયા હતા તે છાપાના દ્વિતુરી લખાણોનું પરિણામ હતું. તે છાપાને દ્વિતુરી લખાણ કરતાં અટકાવવા માટે આ બીલ પુરતું નહીં થાય તો હજુ વધારે સખત ઉપાય લેવામાં આવશે. હજી છાપાની સ્વતંત્રતા માટે હીંદુસ્તાન લાયક નથી. એ બીલોપર ટીકા કરતાં લંડનનું 'ટાઇમ્સ' લખે છે કે એ બીલોને બહુજ સખત કરવાની જરૂર હતી.

મદ્રાસ ઇલાકામાં ટ્રીવેનકમમાં લોકોનાં એક ઉશ્કેરાયલાં ટોળાંએ ત્યાંનું એક પોલીસ થાણું લુંટીને બાળી નાખ્યું છે, અને લોક પ્રિય આગેવાનો જેલમાં હતા તેમને છુટા કરી મુકયા છે, તથા પોલીસ સુપ્રીન ટેન્ડન્ટપર હુમલો કરી તેનાપર પથરાનો વરસાદ વરસાવ્યો હતો.

સાઉથ આફ્રિકન ન્યુસમાં તા. ૨૩ના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તાનાં (એક પછી એક અધિપતિઓ ને પ્રીન્ટરો જેલમાં જવામાટે જાણીતા થએલ) યુગાંતર પત્રના હાલના અધિપતિને દ્વિતુરી લખાણો કરવામાટે ૨૩ માસની સખત જેલની, તથા રૂા. ૬૫૦૦ના દંડની સજા થઇ છે.

કેનેડાનાં એગ્રીકલ્ચરીસ્ટ ઇમીગ્રેશન સવાલ સંબંધમાં લંડન 'ટાઇમ્સ' નો વાનકુવર નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા નવેંબર માં હીંદીઓ ઉપર હુમલા થયા તેમાં એક હીંદીનું મરણ નીપજ્યું હતું. એ ખુન કરનાર તરીકે ૬ ગોરાઓને પકડવા માં આવ્યા હતા. ને કેસ હાલમાં પુરો થયો છે, જેમાં ૨ ગુન્હેગારને મોતની સજા થઇ છે, ૧ ગુન્હેગારને ૬ વરસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે; ત્યારે બીજા ત્રણને નોખા નોખા મુદતોની જેલ મળી છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઢરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં અહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી અકુને સારૂ.

૪. બંગલગારની સાંજ સુધીમાં મળેલ હકીકતો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. અહમદ પ્રસપ મુલ્લાં તથા બીજા ઓ (મુળબા)—એ હકીકત છાપવાથી કોઇ જાતનું લોકહિત થવાનો સંભવ નથી.

"સોદાગર"—અમુક એક કોલોનીને બીજા કોલોનીઓમાં આવજાવની છુટ અપાવવાને સત્તા નથી.

આ. ઇ. ઓ.

ધરચુરણ ચરચા

પારસ (કેપ) થી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે મી. પ્રસપ મીઆપર પઠાણોએ હુમલો કરીને તેમને ઇજા કરી એ સાંભળીને દિલગીરી થઇ છે. ખુદા પાસે દુઆ માગીએ છીએ કે તેમની તબીયત જલદી સુધારે, તથા તેઓ ફરીથી દેશ સેવાના કામમાં લાગે. (૨) કેપ એસોસીએશન ના પ્રમુખ મી. ઇબરાહીમ નુરદીન તરફ થી જે કેપના હીંદીનું પોતરન્સ કરવા ના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે તે વાંચી ખુશી થયા છીએ. કેપનાં સરવે મંડળો પોતાના તરફના ડેલીગેટો મોકલવામાં પાછા નહિ રહેશે એવી આશા બતાવી મી. ઇ. નુરદીનને તેમની દેશસેવા માટે મુબારકબાદી આપું છું.

ડીબરલીથી મી. રહીમ ઝીણા લખે છે કે.—ગાઇનરજથી મી. ઇબરાહમસું'ઘમાણું વાંચી મને ઘણો સંતોષ ઉપજે છે, તેમ એમના લખાણને ટેકો મળતો આવું છું. આપણે દરેક હીંદીને ડોમીશાઇલ સરટી ફીકેટો મળે એવીજ માગણી કરવી જોઇ એ, અને પ્રથમની માફક લાઇસેન્સ સર કાર તરફથી મળે તેવો સુધારો કરવાની ખાસ જરૂર છે. આખી કેપ કોલોનીના આગેવાન બનતી કોશીશ ઇ પુરેતું ધ્યાન દેશે એવી આશા છે.

ઇસ્ટ લંડનથી મી. છના કસન લખે છે કે—ટરાંસવાલના ભાઇઓને સરકાર દગો દેવા ધારતી હોય એવું જણાયું છે, તો ટરાંસવાલના હીંદીને લાજમ છે કે ફરીથી સત્યાગ્રહથી લડવું, અને હીંદીનું પાણી પુરેપુરું બતાવવું.

સ્વામી શ્રધ્ધાનંદ

મી. મોકમચંદ લખી જણાવે છે કે:—સ્વામી શ્રધ્ધાનંદને આવવાની નોટીસ અવેજ તુરત નહીં મળવાથી તા. ૬૨મી મારચે તેઓ વિલાયત ઉપડી ગયા છે. પણ તેમને પા. ૪૦ મોકલાઇ ગયા છે તેથી જ્યારે ખબર પડશે ત્યારે સ્વામીજી વિલાયતથી અહીં આવશે એમ મને ઉમેદ રહે છે. મેં સ્વામીજીને કાગળ લખ્યો છે.

તેમના આવવા માટે કરેલ ઉધરાણા સંબંધમાં મી. મોકમચંદ લખે છે કે પા. ૧૭–૪–૬ મારિત્સબરગમાં આર્ય સમાજ તથા હીંદુ યંગ મેન્સ એસોસીએશન તરફથી; પા. ૧૫ પ્રીટોરીઆ, મોરિત્સબરગ, તથા ડરબનની થીઓસોફીકલ સોસાયટી તરફથી, પા. ૫ સુરત હીંદુ એસોસીએશન તરફથી, તથા પા. ૧૭ બીજા ચઓલ. તેમાંથી પા. ૪૦ મોકલવામાં આવ્યા તથા ૪–૧૮–૬ ઉધરાણા સંબંધમાં ખરચનાં તથા કેબલ વગેરેના ગયા. અને પા. ૫–૮–૦ આવી શીલક છે.

ઓરટકોટેના મી. ગુલામ મહમદે જનીપન નામના ગોરા સોલીસીટરને લાઇ સેન્સ કેસ સંબંધે રોકેલ, પણ પાછળથી તેણે બીજા વકીલને રાખેલ. છતાં નીચલી કોરટમાં મી. જનીપનને પા. ૬૮–૧૮–૦ આપવાનો ચુકાદો મળેલ જેથી સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ લઇ જતાં નીચલી કોરટનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી ભાષા ઉપરથી)

ધોરાજીમાં રૂ. ૧૫૦૦૦ ને ખરચે ટેલી ફોન નખાય છે. ગોંડળને પણ તે વડે ધોરાજી સાથે જોડવામાં આવનાર છે.

રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં અભ્યાસ કરી માન સહિત ડીપ્લોમા મેળવી સાવનુરના કુમારશ્રી અબદુલ મજીદ ખાન અલીગઢ કોલેજમાં જોડાનાર છે.

જામનગરની પ્રજાનું જાહેર મા. બતા વવાને જામનગરના આગેવાનોએ લીટરરી યુનીયન નામનું મંડળ સ્થાપ્યું છે.

કચ્છ ભુજમાં ગરીબનાં છોકરાંઓને પ્રાથમીક કેળવણી આપવા એક રાતની શાળા ખોલવામાં આવી છે.

અમદાવાદમાં સ્વદેશી બનાવટનાં સંજી કાક બનવા લાગ્યાં છે.

આવતા જાનેવારી માસમાં ભરૂચમાં સ્ત્રીઓના હાથથી થતા ઉદ્યોગ કુન્નરનું પ્રદરશન ભરવામાં આવનાર છે.

ગણદેવીના દરજીઓએ દારૂ તાડી નહિ પીવાનો ઠરાવ કરેલો છે.

હીંદના દ્વાદા માનવંતા દાદાભાઇની તબી યત સુધરી ગઇ જણાવવામાં આવે છે.

મુંબઇના મીલ માલેકોની મંડળીની છેલ્લી વારસીક સભા વેળાએ પ્રમુખ અને બીજા સભાસદોએ હીંદી મીલ ઉદ્યોગ સામે ચીન જાપાનની વધતી જતી હરી ફાઇ વિષે પ્રસારો કરી એવો ભય બતાવ્યો હતો કે, નજદીકના ભવિષ્યમાં ચીનનું બજાર હીંદી મીલોના હાથમાંથી જતું રહેશે.

મી. રોમેશચંદ્રદત્ત ને ઓન. મી. ગોખલે ઇગ્લાંડ માટે ઉપડયા ત્યારે તેમના માનમાં મુંબઇ ખાતે રીયલ હોલમાં એક ખાણા નો મેળાવડો થયો હતો.

ઓન. મી. ગોખલે યુરોપ ગએલ હોવા થી કોંગ્રેસના સેક્રેટરી તરીકે ઓન. મી. દાજી અબાજી ખરેની નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

મુંબઇના ગુજરાતી એસ્ટ્રામીસ્ટ પત્ર 'હીંદ સ્વરાજ'ના અધિપતિ મી. છગનલાલ લલુભાઇ યાજ્ઞવાળા એક વરસની કેદની સજા ભોગવી તા. ૧૮મીએ છુટા થતાં તેમને જેલના દરવાજા ઉપર આવકાર આપવા કેટલાક લોકો ગયા હતા, અને ૫૦૦ માણસનું ટોળું તેમની ઓફીસ સુધી મુકવા ગયું હતું જે પછી થોડાં ભાષણો થયા બાદ મી. યાજ્ઞવાળાએ સહુનો આભાર માન્યો હતો.

જહાન સમેતશીખર ઉપર ગોરાના બંગલા બાંધવા દેવાની બંગાળ સરકારની યોજના હીંદી સરકારે મંજુર કર્યાથી તે સામે નાપસંદગી જાહેર કરવા મુંબઇના જૈન સંઘની મળેલી સભામાં હીંદી સરકારના ઠરાવ સામે સખ્ત નાપસંદગી જાહેર કરવાના, તે ઠરાવ રદ કરવા પગલે પડવાં ના. શહેનશાહને વિનંતિ કરવાના, ના. વાઇસરોય પાસે એક ડેપ્યુટેશન મોકલવાના, સંતોષકારક છેવટ ના આવે તો કાયદેસર પગલાં ભરવાના અને તે સંબંધી અગત્યની કબ્બાબતની પેટીની મદદ માગવાના ઠરાવ થયા હતા. સભામાં વકતા ઓએ અંગ્રેજી માલ બોયકોટ કરવાના, સરકારી નોકરોમાં જૈનોને નાકું નહિ રોકવા, જૈનોએ મરણીઆ થઇ પોતાનું કરતવ્ય બજાવવા અને તીરથરક્ષા માટે બનતી કોશિશ આપવા જુસ્સાદાર ભાષણો કરવાં હતાં, અને તીરથરક્ષક વોલંટીયરોનાં નામો નોંધાયાં હતાં, તથા બ્રિટીશ માલે બોયકોટ કરવાના સોગંદ લેવાયા હતા.

ધુળીઆ ખાતે મળેલી પ્રાંતીક કોનફરન્સની બેઠકમાં બોલવું અને ઠરાવો કરવા પછી મી. તીલકે સંયુકત કોંગ્રેસ ભરવાનો ઠરાવ રદ કરતાં જણાવ્યું હતું કે કોંગ્રેસ આખી પ્રજાનું મંડળ હોવાથી તને 'કારટ' 'વ્હીપ' કે 'રીલીજીઅન' જેવાં નામો આપવાં નહિ જોઇએ. તે પારલામેંટ જેવો હોવો જોઇએ. અમલદારોના બાપ બુદ વહીવટ સામે સખત ચલાવવી તમામ પ્રજાએ એકત્ર થવું જોઇએ. એકરટ્રી મીસ્ટોને કનવેનશનમાંથી બાતલ રાખવાનો મોડરેટોને હક નહોતો.

કલકત્તાના એક નામીચા બેરીસ્ટર મહોમેડન લેગારી મી મુસાજી અહમદ સાહેબજીએ મુસલમાન દરદીઓના લાભ માટે મેડીકલ કોલેજમાં એક બાસ વોરડ બાંધવા માટે રૂ. ત્રીસ હજાર આપ્યા છે.

કલકત્તા ખાતેની ધી નેશનલ મેડીકલ કોલેજ ઓફ ઈંડીઆ, તેના સ્થાપક ડો. એસ. કે. મલીક કાયદેસર રીતે હીંદી પ્રજાના લાભ માટે આપી દીધી છે. આ કોલેજમાં પ્રજાકીય ધોરણ ઉપર વધુદક શિક્ષણ આપવાની, આયુરવેદીક તથા દવાની રૂઢી ઉપર રોગ ણોગ ચલાવવાની, વધુદક જ્ઞાન આપનારી ચોપડીઓ હીંદી ભાષામાં પ્રગટ કરવાની તથા પરિક્ષા લઇ ડીગ્રીઓ આપવાની એ કોલેજના સત્તાવાળાઓ તરફથી ગોઠવણ કરવામાં આવશે.

કલકત્તાનાં એકરટ્રીમીસ્ટ પત્રો પોતાની જુદી કોંગ્રેસ ભરવા આચહ કરે છે.

કલકત્તાના નામીચા એકરટ્રીમીસ્ટ આગેવાન બાબુ વિપીન ચંદ્ર પાળ જેલમાંથી નીકળ્યા પછી જણાવ્યું છે કે તેઓ અત્યંત ગરીબી દશા ભોગવે છે. તેમની કથામણી સ્થિતિમાં તેમને મદદ કરવા માટે એક ફંડ ઉભું કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ૫૦ હજાર રૂપીઆની રકમ ભરાઇ ગઇ છે. પણ તે રકમ લેવાની વિપીન બાબુએ ના પાડવાથી ફંડ કરનારાઓએ તેમને અમુક માસીક મદદ ખરચ જોગી આપવાનો નિશ્ચય કરયો છે.

સધર્ન પંજાબ રેલવેના એક સ્ટેશને એક દેશી ટીકીટ કલેકટરે ગોરા મારડના કુતરાને પંજ મારવાથી મારડે ટીકીટ કલેકટરને ખુબ મારી દાંત પાડી નાખ્યા હતા!

સિલસા અને કોરયુનડલની ઘણી કીમતી ખાણો કાશી હીલ ઉપર હાથ લાગી છે.

મેવારની બીલ લશકરી ટુકડીને લશકરી પોલીસમાં ફેરવી નાખવામાં આવી છે.

પોતાની તબીયત સારી નહિ હોવાથી લાલા લજપતરાય લાહોર ખાતે પાછા ફર્યા છે. દુકાળ માટે ફંડ ઉભરાવવા તેઓ રંગુન જનાર હતા પણ તેમના મિત્રોએ તેમની બીમારી સબબ ત્યાં જતા અટકાવ્યા છે.

લાલા લજપત રાયે જે દુકાળ ફંડ ઉભું કરયું છે તેમાં રૂ. ૪૫૦ કેમબ્રીજ ખાતે ના હીંદી વીદ્યાર્થીઓએ પહેલા હપતા દાખલ મોકલી આપ્યા છે.

અલીગઢ કોલેજના આશરે ૪૦ વિદ્યાર્થી ઓને ડાકાની પોલીસ બેનીંગ રકુલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. એક વરસ ની કેળવણી પછી તેમને પુરવ બંગાલના સબ ઇન્સ્પેકટરો બનાવવામાં આવશે.

હીંદુસ્તાનની પડતીનાં કારણો શોધી કાઢવા માટેના સહુથી સબ્સ નિબંધ લખ નારાઓને ફરીદકોટના રાજ તરફથી બાસ મોટાં ઇનામો આપવાની યોજના રચાઇ છે.

હીંદી તાર ખાતાં તરફથી વીકટોરીઆ પોઇંટ, મરચુઆ અને રેવાય ખાતે દોરડાં વગરના તારોનાં મથકો સ્થાપવાની એક યોજના ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

પોસ્ટ, ટેલીગ્રાફ અને રેવન્યુ માટે એક જ જાતના સ્ટેંપ રાખવાનું હીંદી સરકારે ઠરાવ્યું છે.

મરહુમ ના. જજ મી રાનડેના સ્મારક ફંડમાંથી તેમના નામની ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને પ્રોફેશનોલીક ઇન્સ્ટીટયુટ નામની સંસ્થા સ્થપાનાર છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે—ટોંગાટ વાળા મી. પી. બી. દેસાઇનો (જાંની સનાતન ધરમ સભાના પ્રમુખ) એકાદ વરસની ઉમરનો એકનો એક છોકરો ગુજરી ગયો છે; જે બનાવથી તેમના કુટુંબમાં દિલગીરી પેદા થઇ હતી, તથા ઘણા મિત્રોમાં મી. દેસાઇ તરફ દિલસોજી દેખાઇ હતી.

એક લખનાર જણાવે છે કે—તા. છમી એ મારિત્સબરગમાં કેટલાક હીંદીની એક મીટીંગ મી. કે. વેંગડાશલ પડીઆચીના મકાનમાં મળી હતી, જે વખતે "વલ્લીક ક્ષત્રીય એસોસીએશન" એ નામના એક મંડળની સ્થાપના થઇ હતી. આશરે ૫૦ મહુરથોએ મેંબર થીપમાં નામ નોંધાવ્યાં છે. મી. પી. વલુ. પડીઆચી પ્રમુખ તરીકે, મેસરસ કે વેંગડાશલ, બલેષા પડીઆચી, તથા કે. સુકલીંગ પંડીઆચી ઉપ પ્રમુખ તરીકે, ૪ જણ સેક્રેટરી તરીકે, તથા ૩ ટ્રેઝરર તરીકે નીમાયા છે. મંડળનો ઇરાદો એક મંદિર બાંધવાનો છે. ગરિબ હીંદીઓને આશ્રય આપવા બનતું કરવા પણ મંડળની ઉમેદ છે. દર રવિ ૫૦૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટમાં મીટીંગો ભરાશે તથા ચર્ચા ચલાવવામાં આવે છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુઠાંથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકેજને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શી. ૫/- મોકલવા. તેના સ્ટાંપ ખપવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે એક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી ૬ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂં પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૬૫૨૨,
જોહાનિસબર્ગ.

એક વિનંતિ

જલાલપુર તાલુકાના ગામ કરોડી, મટવાડ, સમાપુર, દાંડી, કાયમડી તથા પેથાણ વગેરે ગામોના ભાઇઓને જાહેર કરૂં છું કે ગામ જલાલપુરથી મટવાડ સુધીની સડક જેને પાકી કરવાની આસ જરૂર છે, તે બદલ સરકારને અરજ કરતાં જવાબમાં જણાવેલ કે જો પ્રજા પક્ષ તરફથી રૂા. ૭૦૦ થી ૮૦૦ ની રકમ આપવામાં આવે તો બાકીનો તમામ ખરચ સરકાર કરશે. જો હજુર કૃપાથી આટલી રકમ સરકારને આપવામાં આવે તો આપણને કાચા સડકને લીધે જે દુઃખો ચોમાસાની રૂતુમાં સહન કરવાં પડે છે તે સદાને માટે દુર થાય આશરે દોઢ વરસની વાત ઉપર પણ છાપાદ્વારા સરવે ભાઇઓને વિનંતિ કરેલ, છતાં કોઇએ લક્ષ આપેલ નહીં. તો આ વિનંતિને ધ્યાન બહાર ન કાઢતાં નીચેને શીરનામે યથા શકિત મનીઓરડરથી તથા પોષ્ટલ ઓરડરથી મોકલી આપશો. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય એ કહેવત પ્રમાણે જો તમારી શુભ કમાણીમાંથી ઓછામાં ઓછી પાંચ પાંચ શીલીંગ જેવી નાની રકમ દરેક ભાઇ મોકલશે તોપણ આ કામ થઇ જશે.

182, Grey Street, Durban. શી. સેવક
મગનજી છગનજી

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંજા ૧મરતાની		૨૩	૦	થી	૨૪	૦
બીજડીના	,,	૨૯	૬	,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧	૬	,,	૨૨	૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
ચીની સફકર	,,					
ફુંડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૧	૦	,,	૨૨	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	,,	૨૩	૬
મસુરની	,,	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મગની	,,	૨૯	૦	,,	૨૯	૬
અડદની	,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, દાળ	,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મઠાઇ	,,	૬	૦	,,	૬	૬
બીનીસ		૧૬	૦	,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન		૩	૬	,,	૩	૬
ઓરડીનું	,,	૨	૧૦	,,	૩	૦
બીજું	,,	૩	૬	,,	૩	૧૦
નાળીએરનું	,,	૫	૦	,,	૫	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૭	૬	,,	૧૮	૦
પીળા	,,	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ		૯	૦	,,	૧૦	૦
આટો		૧૨	૩	,,	૧૨	૬
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૮	ા	,,		૬
મરચાં		૦	૪	,,	૦	૫
ઘી ચેટી ૪ ટીનના પૈ		૮	૫	,,	૮	૧૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પારસીન એરોરૂટ		૭	૬	,,	૭	૯
,, વાઇટ રોસ		૮	૩	,,	૮	૫
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,,	૧૨	૬
નાળીએર		૧૨	૦	,,	૧૩	૦
કલી		૬	૬	,,	૧૦	૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩	૩	,,	૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેકટરે ટી		૧	૮	,,	૧	૯
માચીસ બાક્સ		૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી સેવરપની		૦	૧૧	,,	૧	૦
નીડલ પોઇંટ સીગારેટ		૧૬	૧૦	,,	૧૭	૦
દુધ નેસલનું		૨૦	૬	,,	૨૧	૦
નીગર (લીવરપુલ)						
મરતા એકની		૪	૩	,,	૪	૬

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 13.

Sulliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

EBRAHIM GAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add. "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
મોતી, સુપારી અને અમારા દેશના બનાવટી સાબુઓની આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 312, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Coffee, Tobacco & Snuff Tins, Cash Boxes, Water Cisterns, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 18th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રુટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલ ભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Mederands, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6088, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
28 & 26 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277. JOHANNESBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની પાસ મીજબુકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમારનાર.
ડબ્લ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબરગ, કેરીસ્ટન અને મેકેન
એરીયા ખુણાપર, લીકસ-સ્ટ્રીલ્ડીંગ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ, દુરસ્ત બાંધ,
ઉપરોપર તૈયાર રાખેલ : અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઇને ખાતરી કરો.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 85. Tel. Address: "Porbandar," Telephone 854.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોર વગે ઇન્ડીયા ટોબેકો વર્કસે બનાવી તમારૂં નીચેને સરનામે મગાવો.
સન ટોબેકો વર્કસ,
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Calchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bloff and Von Brandis Streets, 3 doors from Stone Bros.
P.O. Box 4108. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટલ મરચંટ.

પ્રિન્સિપલ પ્રોડ્યુસ જ્યાં બંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. બાસ વી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફુ—સરસ ચાવલ—ચોખું ગંધીબાજું—જથ્થા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

S. D. BOBERT.
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION. POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરગ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ સ્કવેરમાં)

આરબ અને કમીશન એજંટ

અમે સારું દામ આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્કવેરો કાઉસ

કોરનર કમીશનર અને ઈસેટ સ્ટ્રીટસ

ઓફસ ૫૮૦ તારનું સીરનામું "આના" જોહાન્સબરગ.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની કોમપ્લેક્ષ ઓફીસને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર અઠવાડીયે એક વખત રીપોર્ટ મોકલવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર આપવા દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઈપણ પક્ષના વેપારમાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ ખોટ છુપાવે છે કે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ખોટ બન્નેમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી પણ સસ્તે દરે કામ કોડની શકાય છે.

પણી રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના ગ્રાહક કરી વેપાર ધ્યાનમાં રાખે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને કરવામે લખો.

જોહન્સબર્ગ,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, રીસ્ક સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જેમ્સ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કીમબરલી સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 10. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

ઓફસ ૮૮. ૧૦૨ કીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone 864

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal.

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — AFRICA — INDIA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, June 20th, 1908. No. 25.

Tel: Add: "SORABJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 833.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ સાંબા પાનદાનો વેચાનો સેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની રસુક મચ્છીના સૌલ એજંટ. સહુથી કીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબર અમારે ત્યાં દર ઝાડવાડીએ નવો આવે છે એવા કેમ—

બોસ્ટનાં કપડાં, બ્લાકેટીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સ્ટોકીસ, ઊકરાંચો માટેનો ફેન્સી સામાન કોલર, બીબ્સ, ટોપી, કેનડોપી, ઓવર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મચ્છપડા, બેસ, દરેક જાતનો રેશમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉંચી ક્વોલીટીના ચીનાઈ બ્યાલા, રસાળી ઝુકડી ઝુકડી જાતનો ફેન્સી માલ બાબુઓ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મેહનત દામથી તથા બસાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવેછે.

એક વખતગોરારકમોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપની જાતની પ્રોડયુસ તથા ફ્રુટો કમીશન વેચાવેસબારની મારફતમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પહચા વરતળ મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 3088. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવા બીજેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address—"SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM.

સ્વદેશી કેરોના રસના વેપારી.

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફાર નથી.

પુછોઃ—ગાદેતા અને બીજેરીમા મળશે.

ઓફસ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

અકાઇ, બીનોસ, તમાકુ, ફ્રુટી,
સસ્તા દામથી મળશે.

Tel. Add: Gandhi. ઘ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address "MIA." P.O. Box 2947

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Via. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent,
Bookkeeper
and Court Interpreter.

BOX 207, POTCHEFSTROOM

P.O. 901 Natl. ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

પો. ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.	Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN	Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address

60 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની સ્વદેશ બનેલી અમારા આસીસ્તાના હિસાબે રેલ્વે લાગવાળી છે, જેથી ઘેનારને બહુ ફીકામત આવે મહતી. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 564. Telegraphic Address. "PORBANDAR."

જી. પી. બ્યાસ,

મીંદીરીઆ અને એેહાન્સબરગ, પોર્ટએલીઝ્બેથ

ઉમદા પી વેચવાનું છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5880

JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Cable Add.: "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 16.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

68 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

શી. બારેજા અને સન્સ

ટાંગ્યે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ

સચ્ચાનું લેલ, પટા વિગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧;

તારનું સરનામું. 'શીબને-ટસ'

એેકટસ બારેજા, ડરબન.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

દાણી રેશમ અને ચીનાશ તથા બનાવટી રેશમ.

બારેજ બીલ્ડ. (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

એેકસ પ૩૨૦, જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

126 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.

અબુબકર ઘેલા હાજી ગુલ.

જનરલ મરચન્ટ.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

S.S. UMZUMBI, for Bombay will sail on or about 8th July.

સ્ટીમર અમઝુંબી ૫૦૦ ટન

અત્રેથી તા. ૮મી જુલાઇના અરસામાં ડેલાગોઆબે નથા બેરા થઇ સીધી મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાશી ઇંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેબર આજે કેટલક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા. તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી તો દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાય છે માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથા તેજ દીવસે અત્રે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની ખબર માટે અત્રે છાપામાં નંખાવવા તેથી સઉ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થયાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે

આ કંપનીની સ્ટીમર અમલાઝી ઔર અમઝલોટી દરબનસે કોલંબો ઔર મદ્રાસ હો કે કલકત્તા રવના હોગી.

અમલાઝી	ટન ૨૨૦૦	તા. ૨૦ જુન.
અમઝલોટી	ટન ૩૧૦૦	તા. ૨૪ જુન.

நேட்டாலுக் கூடாகுட் கப்பற்.

"அம்லாசி"	டன் 2,200	முன்னோடி 20ல
"அம்ஜிலோட்டி"	டன் 3,100	முன்னோடி 24ல

இதைப்பற்றிய விசாரணை எம்முன்னிலையாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுமென்பது.

બી. ધનજીભાઇ કથરાણીની કું.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન
King & Sons,
West St. Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ ડરબન
Telegraphic Address : Kathorian
P. O. Box 125.

વેપારીનો મદદગાર.

અંગ્રેજી નામુ. (બુક કીપીંગ) થતાં શીખવાની રીત સહીત, કરતા સાપુરજી જીવણજી રાંદેરીઆ. પ્રોફેસનલ એકાઉંટંટ, લંડન ચેમબર્સ ઓફ કોમરસ સીનીઅર કોમરશીઅલ બુક કીપીંગ સરટીફીકેટ ધરાવનાર:—આ ચોપડા તેમાં સમાસ થતા શીખવે. વેપારની ચડતી પડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, પાકું અંગ્રેજી નામુ, બેલન્સ સીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, ગુડવ્રુ એકાઉંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી દક્ષિણ આફ્રીકાના વેપારી કુપરાંતમુનસી, મહેતાજી મારિનેતર, શેઠમગેન, સ્ટોર મેન તેમજ બીજા ખંધાદારીઓને ઉપયોગનું છે. આગળથી મનાર મદદગારના મુબરક નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રસટ કરવામાં આવશે. કીંમત રૂા પાંચ નામ નોંધા વવા માટે લખો: S. J. Randeria, P. O. Box 1405, Durban, અમમાં ઠોકર સીયલ રોક, ટપાલ, મી. ઇ. એમ. પારેખને ત્યાં જાવે કયો નામ નોંધાવવા પટેલખાની કરવી. ઓકસ મારફત પણ મગાવી શકીશું.—લી. સા. જ. રાંદેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON
Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD
Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR
Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam.

CAPETOWN
Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner. Houses to let
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
Direct Importer
& General Merchant,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Soot,
120 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St,
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
Silk Merchant, 10 Orphan St.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Moosa Dala,
Merchant & Direct Importer,
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
157 Loop St. Telephone 1434.
A. A. Wallis & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pokoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN
Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Meola,
Box 15,

DELAGOA BAY
H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Esaa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 346.
Hormajgy Idoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Purshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.
C. Appovoo,
General Dealer,

DURBAN
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amon & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 50 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Durban.
Purshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant,
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE
(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

HAENERTSBURG
(Zoutpansburg)
Esoopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG
Aboomia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches;
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba S Ahmed,
Box 20.

JOHANNESBURG

Abdool Tayob & Co.,
Box 3812,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3501, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., B x 270.
E. E. Dadabhoy,
Direct Importer & Wholesale Merchant,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
DayarmBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3508, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Manabaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hossan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare. Waterfall

Johannesburg.

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road & Boschhoek. Park Lane, Fordsburg.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
J. E. Tavedia,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031.
Dookhi Tela,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dalabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakiman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vasmali Gosai,
Box 6031.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
20 Strachan Street.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy, Fruit Merchant,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
73 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.

Krugersdorp

Kalan Laloo,
Box 391.
Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.

Mafeking

Kajee Bapoo.
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Amdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bodasi,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 126
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, P x 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hafez Hamid,
Box 57, 323 Prinsloo Street,

Pretoria

Mahomed Abu,
Box 498. Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermoulen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Keshavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima. Malepi.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 10 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod'
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

A. A. Ganie,
Railway Street.
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant

UMSINGA

Unda Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
24, Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Fosterley Estate.

Verulam

Raghavjee Ruguath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory,
Wick Street

VOLKSRUST

E. A. Bhabha,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G. R. Moola,
Box 1.
Vaumali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Unda Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Payob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths.
and at Nylstroom

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Dower Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery,
Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4370, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Quality Guaranteed

ચક્ષુમાતરમ્

મદદ—ન્યુઝ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઈંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને કુંદિલા સાત દેશાવરોની જુની મદદ મેળવીલું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ
(ખેડા મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

A. A. RAHEMAN.
General Merchant and Direct
Importer of Indian Goods,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.
Box 3040, JOHANNESBURG.

વહેલો તે પહેલો.

પેટન્ટવાળા રબ્બરના સ્ટેમ્પો જે વધારે ચાલ્યા નાણીયેર માટે લખો આ મળો.
કમીશન સારૂ કરેલ ઓર્ડરનો માલ તરત મોકલી આપીએ છીએ તથા વેચવા પણ આપીએ છીએ.
147 Queen St. M. M. DIWAN,
Box 503, Durban.

FOR SALE.
Fresh and Preserved
CAPE SNOEK,
Wolesale and Retail,
9/- per dozen,
Trial orders solicited.
Ahmed Halim,
23rd St. Malay Location,
Box 5925. JOHANNESBURG.
તાજી સ્નુક ૬/- ડઝન.

M. A. PATTEL & Co.,
Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
કાથી તથા વાળની ગેટરેસ
બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1434.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh, Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

MORAR DALA.
Merchant & Direct Importer
ઘી, ચાવલ, ગંધીઆણું વિગેરે મુંબઈ
કલકત્તાથી પરબારૂં આવે છે.
તથા દેશી મીઠાઇ અમારે ત્યાં બને છે.
94 Hanover Street Capetown.

Tel. Add. "POHOOMULL" P.O. Box 1048
POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.
CAPE TOWN
Direct Importers of Indian and Italian Art Goods, Oriental Embroideries, Manufacturers of Silk Lace Articles, etc. Established 1898. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town
BRANCHES (22):
Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.
Head Office: 24 Frere St., Woodstock

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages
રબ્બર સ્ટાંપ
ગુજરાતી અથવા ઇંગ્રેજીમાં,
ઓરડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Indian African Line.

S. S. "BRAND"

Will sail on or about Monday, 22nd June, 1908.

BOMBAY DIRECT.

ઈ ડિ અ ન આ ફ્રિ કે ન લા ઈ ન.

સીધો મુંબઇ જનારી આગબોટ.

ઉપલી કંપનીની જનારીની આગબોટ ખેપ અત્રેથી આશરે તા. ૨૨મી જુનને રોજ બીજા મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડશે. વચમાં બીજું કોઇપણ બંદર કરશે નહિ. ખલાસો ઇંડિયન છે પાસેંજરો માટે સરવે તરેહની સગવડ છે. દેશ જનારાઓને ખાસ જણાવણ છે કે આવી રૂપ દિવસની ટુંક મુદતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક ગુમાવશો નહિ. બીજી આગબોટના લાંબા વખાણ ઉપર ભુલવું નહીં. આ કંપનીની એક આગબોટ દર મહિને મુંબઇ સીધી જનાર છે. ટ્રાંસવાલના પેસેંજરોને ખાસ ટ્રાંસવાલમાં ડીટાઇ લેવાની હવે જરૂર પડતી નથી, તેથી હવે તે તકલીફ દુર થઇ છે.

પાસેંજરોએ પહેલા અત્રે ડીટેઇના દરની ખાત્રી કરી લેવી નહિ તો પાછળથી પસ્તાશો.

વધારે ખબર માટે આમદની વેસ્ટ સ્ટ્રીટ મીનેકર પાસેજની ઓફીસમાં અથવા પત્ર વ્યવહાર કરવો.

દાદા અબ્દુલ્લાની કુંપની,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ. મીનેકર પાસેજ, ડરબન

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. Post Free 7d.

To be obtained direct from the Publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal

ચામડા અઝેદીરી છીજો.

ઉન, ચામડાં, રીંગડાં, ઘેટાં અથવા બકરાંનાં ચામડાં, વેટલની બાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 1785

અલીભાઈ અહમદજી વલ્લી એન્ડ કું.

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

એક વિનંતિ

જલાલપુર તાલુકાના ગામ કરોડી, મટવાડ, સમાપુર, ઢાંડી, કોયમડી તથા પેથાણ વગેરે ગામોના ભાઇઓને જાહેર કરું છું કે ગામ જલાલપુરથી મટવાડ સુધીની સડક જેને પાકી કરવાની ખાસ જરૂર છે, તે બદલ સરકારને અરજ કરતાં જણાવામાં જણાવેલ કે જો પ્રજા પક્ષ તરફથી રૂા. ૭૦૦ થી ૮૦૦ ની રકમ આપવામાં આવે તો બાકીનો તમામ ખરચ સરકાર કરશે. જો ઉપર કૃપાથી આટલી રકમ સરકારને આપવામાં આવે તો આપણને કાચા સડકને લીધે જે દુઃખો ચોમાસાની રૂતુમાં સહન કરવાં પડે છે તે સદાને માટે દુર થાય આગળ દોઢ વરસની વાત ઉપર પણ છાપાદ્વારા સરવે ભાઇઓને વિનંતિ કરેલ, છતાં કોઇએ લક્ષ આપેલ નહીં. તે આ વિનંતિને ધ્યાન બહાર ન કાઢતાં નીચેનો શીરનામે યથા શક્તિ મનીઓરડરથી તથા પોસ્ટલ ઓરડરથી મોકલી આપશો. કાંકરે કાંકરે પાળી બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય એ કહેવત પ્રમાણે જો તમારી શુભ કમાણીમાંથી બોબામાં બોબી પાંચ પાંચ શીલીંગ જેવી નાની રકમ દરેક ભાઇ મોકલશો તોપણ આ કામ થઇ જશે.

182, Grey Street, લી. સેવક
Durban. મહમદ અમરજી

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	...

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે જે માલ રાખીએ છીએ તે બહોળા વપરાશમાં આવતો હોવ કેમકે સસ્તો જાતનો છે. એટલે જેમ જેમ તમે અમારે ત્યાંથી ખરીદતા જશો તેમ તેમ તમારે બીઝનેસ વધારે ફેલાવો પામતું જશે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET
P.O. BOX 37

Telegrams: "BEETLE."

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મો. એમ કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મંગાવનારનાં ઠેકાણાં:—

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરકયુરીકેન,	ડરબન.
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૪૭ કર્ટીન સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ઝવેરી,	૧૮૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વી. સંઘવી,	૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
સન બોઇ ટોમેકો વર્કસ,	૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
બાપુ તાસેવંતસીંગ,		વેરૂલમ.
,, જી. સી. પટેલ,	બોક્સ. ૬૭	સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ગાંધી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. જોશી,	બોક્સ. ૧૧૫૭	પ્રીટોરીઆ.
,, બેરીઆ એન્ડ મહેતા વકર્સ.	બોક્સ. ૧૯૦	પીટર્સબર્ગ.
,, ત્રીકમદાસ ઝવેરી,	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ડી. ત્રીવેદી	બોક્સ. ૩૭૨	ફ્રીજરશ્રી.
,, બી. આર. નાયક,	બોક્સ. ૫૮	લોલસબરી, રોડેશીઆ.
,, મગનદાસ અને લાલચંદ,	બોક્સ. ૯૨	ઉલાગોઆબે.
,, એ. એન. નાયડુ,	બોક્સ. ૭૭	બોક્સબરગ.
,, કે. કે. પટેલ,	બોક્સ. ૨૯૨	જરમીસ્ટન.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.
(અંગ્રેજી) કિંમત ૬ પેની, ,, ,,

એક સત્યવીર—કથા.

ગોખલેસાહેબનો જન્મારો.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સૂટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
50 MARKET STREET,
BRANCH: 107 MARKET STREET. Johannesburg.

H. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 153. Corner Kaffir & Fifth Streets,
FREDERICK, JOHANNESBURG.
Box 4140 Tel. Addr. "BAJANBAR"
Head Office: Nawsari (Gujarat, India

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 71 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સારાં અને સસ્તાં
છબી, ફોટોગ્રાફ અને પીક્ચરો ઉતારનાર તથા એનલારજ કરનાર હાલમાં હીંદુસ્તાનથી આવેલ છે.
લેવા સારૂ નમુના તૈયાર છે. એક વખત સ્ટુડીઓમાં આવો અને ખાત્રી કરો. બહાર ગમા પરગામ પણ જઈ સરતેથી કામ કરી દેવામાં આવે છે. બહાર ગામના પરાક ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.
ગોવીંદજી હરજીવનદાસ ફોટોગ્રાફર
૧૪ મી સ્ટ્રીટ, સ્ટાંડ નં. ૪૩૧, બ્રીડીંગ્રેર્ડ,
જોહાન્સબર્ગ.
અંગ્રેજી કાગળો, અરજી, નોટીસો લખવા તથા વાંચવાને તેમજ સાથે જઈ અંગ્રેજી વાતચીત કરવાની પણ ઓફીસ આ સાથે રાખવામાં આવી છે.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory
મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજું અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલું
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 340,
154 Queen Street, Durban

ઈ. ઈ. દાદાભાઈ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લોકેશન.
બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ
હાર્ડવેર ઇપોરટર અને હોલસેલ મરચંટ
ઈંડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી સ્ટોર્સ
જથાબંધ કીંમતથી આપવામાં આવશે.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JUNE 20TH, 1908 No. 25

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

What "The Statist" says 263
A Ray of Light 263
Coming Events? 263

OTHER ARTICLES:—

A Richmond Licence 264
Transvaal Municipal Consolidation Bill 264
Asiatic Immigration 265
Common Sense on the Asiatic Question ... 266
Transvaal Railway Regulations ... 267
The Assault Case 267
Transvaal Gold Law 268
Transvaal Parliament 268
The Labour Party and the Indian Question 268
Indian Affairs in the Natal Parliament 269
British Guiana and its Development 270
Ladysmith Legislators Discuss Asiatics 271
The Cape Indian Conference ... 271
Transvaal Registration Act ... 271
Swami Shankaranand 272
Imperial Parliament 272
Two Laws? 272
Late News 272

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 20TH, 1908.

What "The Statist" Says

"THE STATIST" has, for a very long time, been in the forefront of the British journals of authority, that have all along regarded the facts underlying Asiatic immigration into British Colonies from a rational standpoint, a standpoint other than that of a shabby Imperialism. This week we reproduce a weighty article from that organ which we hope our readers will peruse with the attention and interest that it deserves.

This article is devoted to an *exposé* of the ethics of might and the policy of immediate expediency. We are reminded how easy it is for the white races to talk loudly of a boasted superiority, so long as the yellow and brown races are not organised to reject the assumption. But it is quite another thing when the white races are obliged to contemplate a Japan with undivided attention directed towards a scientific investigation of these marvellous claims to superiority; a China emerged from the stage of awakening and arrived at that of decided and well-calculated action; an India that has outgrown the state of tutelage, unified its peoples under a national and patriotic impulse, and organised its forces to a philosophical inquiry into the foundations of the white man's belief.

Boastfulness is a characteristic of a weak or fearful man, and a nation, which is the aggregate of its men, must be greatly sceptical of its own powers when it endeavours to promote respect for them by vain boastfulness and bluff. It is perfectly true that, in the ultimate, a nation's worth is enforced against other nations by the machinery of physical force, but the mistake is made of ignoring the calibre and training of the mind that directs that force, and the spiritual influences that are brought to bear upon that mind. These are factors to be taken into account in every estimate of racial character, and we believe that it will come to be recognised by the world's directors of policy that, given opportunity, the probability of the existence of directing genius is greater where the opportunity of development is most general and numerical superiority is a fact. That being granted, the real struggle must be that of the mental and spiritual powers of the contending races, so that those which are, in truth, the higher will prevail, for the ultimate betterment of the world.

The contemplation of such a contingency should do much to moderate the transports of those ardent spirits whose belief is emphatic that the only arbitrament is that of war. They do not appear to realise the awful horror of such a moral cataclysm. They act and talk as if the accumulated ethical development of two thousand years were a mere trifle, as compared with the magnificence and intrinsic merits of their petty racial prejudices. They do not appear to realise the enormity of the crime against humanity that would be committed, were they to be allowed to precipitate so devastating a conflict. A barren ideal indeed!

Sir Robert Hart has recently shown the true nature of the future struggle, at least so far as the Chinese are concerned. It is to be economic. Does the West hope for victory without preparation? Mr. Kipling, some years ago, spoke with fine scorn of "Killing Kruger with your mouth." The result was an inglorious succession of overwhelming defeats, disaster following disaster, thousands of homes destroyed, horrible wastage from dysentery and enteric, and millions upon millions of money vanished in smoke. True, something like success was eventually attained, but at what cost, against what odds, with what real result? And even that small measure of victory will not be secured against the potent forces of economic and sociological law. What is needed is not the pride that goeth before a fall, but the pride that refuses to allow him who possesses it to do other than his best, to strive for any lower goal than the highest that is in him, to fight for the right, to secure the greatest opportunities of development for all. Pride of this kind is indeed a virtue. But do the Western nations possess it in the same degree that the old-young peoples of the East are endeavouring to? *Qui vivra verra.*

A Ray of Light

TWO OF OUR CONTEMPORARIES, THE *Natal Mercury* and the *Times of Natal*, have consistently protested against the unjust and un-British principles underlying the two anti-Indian licensing Bills shortly to be presented to Parliament. The Indian community of Natal has good cause to be thankful when journals, avowedly not pro-Indian, can publicly declare their hostility to measures which carry in them the seeds of destruction to the Colony as a whole, by reason of their inequity towards an unrepresented section of the general community. The *Times of Natal*, indeed, has gone further, and has opened its columns to a series of articles by Mr. Henry Gaskell, who has exposed the hollowness of the outcry against the Indian trader, and has shown how needful is the latter in the present economic fabric of the Colony. The knowledge that such men as Mr. Gaskell, and Mr. L. H. Greene, who continued the discussion in the same strain, are not ashamed to speak out publicly where they conceive a wrong to be threatened, is most encouraging, and we earnestly hope that, in the great struggle for the right that we feel to be coming, there may be found more European friends of the same calibre, who will dare to come out into the open, and disprove the vulgar taunt that all Natal is virulently opposed to the presence and continued existence in the Colony of the British Indian.

Coming Events?

FOR ALL OUR DESIRE TO REGARD the Government's proposed licensing measures with due respect, the more we consider them, the less do we feel ourselves able to meet them as serious attempts to solve the economic difficulty. Whilst, apparently, the Attorney-General did not question the wisdom of the Government's policy, even he does not seem able to regard them seriously, and he certainly, at Ladysmith, made it appear as though he very much doubted (in common with ourselves) whether, in the improbable event of the Bills passing the Natal Legislature, they would be approved and accepted by the Imperial Government. One would

have thought that such a sensible avowal would have induced Mr. Carter to avoid the inevitable rebuff, but those whom the gods wish to destroy they first make blind, and the Minister has accordingly advised the Colonists to "hammer away" until the Imperial Government had been forced to yield the point. It all seems very unintelligent, nevertheless it is for the Government and not for us to judge. But Mr. Carter did not stop there. He went on to claim that this legislation was an internal matter, and that Natal could claim the same privilege as the Transvaal. Where did Mr. Carter learn his elements of Imperialism? What is his title to be a Minister of the Crown? How can a matter directly affecting the interests of three out of four subjects of the Crown, three hundred millions of people, be an internal matter for Natal? Mr. Carter's reference to the Transvaal was particularly unfortunate. On Mr. Smuts' own showing, the attitude of the Imperial Government was eminently correct—*but* the Transvaal Government reconsidered its policy, in the light of passive resistance."]

A Richmond Licence

The *Natal Mercury's* Richmond correspondent writes on the 13th instant:—

The appeal against the granting of a licence to an Arab, by Mr. Von Gerard, the Licensing Officer, was heard on Thursday, before the Board, consisting of the Magistrate, Mr. L. Moe (chairman), and Messrs. W. Comrie, J. P., and Fred Field, J.P. The decision of the Board was against the Licensing Officer.—Mr. R. A. Marwick appeared for the successful appellants, and Mr. Smythe for the respondent.—It behoves the Licensing Officer to be very chary in granting these people new licences, as there are more than sufficient Arab retailers in Richmond, without an increase.

And on June 17:—Upon the receipt of the news that Mr. Von Gerard, licensing officer, had granted a new licence to the Arab, whose previous licence was successfully appealed against last Thursday, it caused great indignation and consternation. It is wondered whether the Arab complied with the law, or not, in the way of the publication in the Press of his application. Surely, say, publishing on a Saturday and the following Monday cannot be construed as such, as it does not give anyone an opportunity to petition against the granting of the application. The haste in granting the licence is peculiar, to say the least.

OUR SUPPLEMENT. We call our readers' special attention to the supplement, given with this issue, containing photographs of the Indian Monument in Johannesburg.

Transvaal Municipal Consolidation Bill

VII-295

British Indian Protest

The following is the full text of the Petition submitted to the Transvaal Legislative Assembly by the British Indian Association, in regard to the Municipal Consolidation Bill:

To The Honourable, the Speaker, and Members of the Honourable, the Legislative Assembly of the Transvaal, Pretoria.

The Petition of Essop Ismail Mia, in his capacity as Chairman of the British Indian Association of the Transvaal,

HUMBLY SHEWETH THAT

1. Your Petitioner has read with grave concern Sections 68, 93, 94, and 172 of the Bill to consolidate and amend the law relating to Municipal Government, recently published in the *Government Gazette* of this Colony.

2. In your Petitioner's humble opinion, the above mentioned sections, if they are approved by this Honourable House, will impose very great hardship and loss upon the British Indian community resident in the Transvaal, will ruin many peaceable and law-abiding citizens, and break up many an Indian home.

3. Your Petitioner ventures to assert that, inasmuch as these Sections are based upon race and class distinctions, they can never give satisfaction to the British Indian community. Moreover, such distinctions cast an undeserved slur upon the community that your Petitioner has the honour to represent, as they must inevitably raise in the minds of the white colonists of the Transvaal feelings of contempt and scorn towards British Indians, thus increasing the difficulties unfortunately standing in the way of a better understanding between the two communities.

4. In your Petitioner's humble opinion, the above provisions are open to serious objection on the ground that they are restrictive of the liberty of the subject, in that thereby it is sought to empower the Municipalities *(a)* to set apart new Asiatic bazaars, thus asserting the principle of segregation of British Indians, a principle against which the Petitioning Association consistently protested;

(b) to close existing Asiatic bazaars without consulting the convenience of those who may be thereby affected and without guaranteeing to them fresh sites equally valuable and convenient (such uncertainty of tenure, as this Honourable House will easily perceive, cannot but militate seriously against a settled and decent mode of life, and the erection of permanent and solid residential premises, by British Indians);

(c) to arbitrarily refuse certain licences, including hawkers' and pedlars' licences, without the right of appeal from their decisions, thus striking a deadly blow at the long-established businesses of Indian Merchants, traders, hawkers, pedlars, and others, threatening them with immediate ruin; the licences which come under this last provision, may, under the Bill, be arbitrarily refused to those who, to-day, have the right of appeal from the adverse decisions of municipalities;

(d) to indicate certain trades and businesses from which British Indians are excluded in any capacity, whether as would-be licencees or as employees thus restricting their means of earning an honest livelihood;

(e) to frame regulations prohibiting British Indians respectably-dressed and well-conducted from travelling upon municipal tram-cars, thus imposing humiliation upon a highly-civilised community and debasing it to the level of the aboriginal native of the country.

5. In your Petitioner's humble opinion, restrictions of the kind above referred to obviously confer absolutely no privileges upon British Indians, but, on the contrary, deprive them of many rights and much retrogression that they at present possess.

6. Your Petitioner further ventures to remind this Honourable House that the imposition of further disabilities upon the resident British Indian population of the Transvaal will enormously intensify the irritation and bitterness of feeling already existing in the minds of many millions of His Majesty's subjects in India.

7. Wherefore your Petitioner humbly prays that this Honourable House will be pleased to reject the provisions herein before referred to, or to grant such other relief as to this Honourable House may seem meet; and for this petitioner etc.

(Sgd). ESSOP ISMAIL MIA.

Dated at Johannesburg,
this 15th day of June, 1908.

The Colonial Secretary has notified the withdrawal of the Municipal Consolidation Bill for the present session of Parliament.

TEMPERANCE IN SOUTH AFRICA. We have received the annual report of the South African Temperance Alliance for the year ended September 30th, 1907, adopted at the meeting of the Executive Council held at Capetown on the 3rd February last. From a perusal of the pamphlet, it is obvious that the activities of the Alliance are widespread, and more than that, unfortunately, its efforts to secure an amelioration of the moral condition of the inhabitants of South Africa coloured and white, are being largely nullified by vested interests such as those which are making such tremendous efforts at Home to secure control of public opinion. We wish the Alliance every success, and trust that it will attract many adherents to its cause.

Asiatic Immigration

What "The Statist" Says

The Statist of the 25th April writes as follows on the above subject:—

According to a statement which appeared in our morning contemporaries recently, the mission to this country of Mr. Mackenzie King, Deputy Minister of Labour for Canada, in connection with the immigration of Indians into the Dominion has been concluded. Naturally Mr. Mackenzie King declined to make any statement until he has submitted his report to the Canadian Government. But he spoke highly of the sympathetic and cordial manner in which his communications have been received by the Colonial, India, and Foreign Offices. It is sincerely to be hoped that our Government will not consider Canada alone in this matter: that it will bear fully in mind all the consequences to the Empire at large of forbidding or restricting Indian immigration into any British Colony. However, we shall doubtless learn what has been done very soon now. In the same day's papers—that is, on April 8th—there was a report of a paper read before the Royal Society of Arts on the Asiatic immigration problem by Mr. Richard Jebb, and the discussion which followed, in which Mr. Alfred Lyttleton, M.P., took part.

Colonial Feeling and its Causes

At last it would seem that the people of this country are beginning to waken up to the gravity of the Asiatic immigration question, and that thoughtful people are considering how best it can be dealt with. Mr. Jebb traced the seriousness of the question to three causes—the mere colour prejudice; the economic competition of an exceedingly industrious and clever people with lower wants to satisfy; and the impression that white and coloured people never could fuse, or if they did fuse, that their progeny would be inferior to the whites. To this catalogue we should like to add a fourth cause, not less powerful than any of the other three, a cause which has operated in all ages and in all climates—namely, the desire to dominate where circumstances permit. Mr. Jebb would apply "reciprocal legislation" for all the self-governing colonies of the type of the "Natal Act." He argued that it is "easy to exaggerate the 'probable' antagonism of the Asiatic Powers," and he declared that "friendly" commercial relations would not be lightly sacrificed to the "substantial" of such a material power as India. On the other hand, Mr. Lyttleton pointed out the undesirability and impracticability of the white pretensions. The whites claim that they shall be allowed to trade "everywhere on the basis" of the same footing as the natives, and yet they refuse to allow coloured people to enter their own territories, except in very small numbers and under conditions which are humiliating. He went on to ask, "How long could this last"? and he committed himself to the prediction that probably the United Kingdom would be unable to support the Colonists in their pretensions for more than twenty years. We are delighted to find that Mr. Lyttleton is at last coming to take a really statesmanlike view of a question which we have been urging upon public attention ever since the quarrel with the Boer Republics began, and which we ventured to predict again and again, would land us in most formidable difficulties if we did not take great care.

We ourselves should not like to commit ourselves to the statement that the present attitude of the Mother Country to the Daughter Countries cannot be maintained for any specific number of years. We should rather put the matter differently. At the present time, owing to a number of circumstances, we are able, with no serious danger to ourselves, to impose the extravagant and unreasonable pretensions of the Colonies in this matter. One of these circumstances is the relations between Russia and Japan. Another is the fear in the minds of all thoughtful Japanese that if they could not count upon the support of the British Navy they might find themselves once more confronted by a coalition of Russia, Germany and France. A third is the relations of Japan with China. And a fourth is the absolute necessity for Japan of a long period of recuperation after the severe struggle with Russia.

Policy of the Mother Country

Owing to all this we need not fear for the moment a serious quarrel with Japan, even though we support our Colonies in action which is certainly unfriendly to Japan. Similarly, we need not fear hostile action on the part of China, firstly, because China seems to be bitterer towards Japan than towards the European Powers; secondly, because China has not yet found a statesman capable of so reorganising her Administration of her Army as to make her formidable. Lastly, we need not entertain grave apprehensions respecting India for the moment, since the Indians have not yet learned how to combine with such effect as would make it impossible for us to continue our present policy. There are symptoms, however, that the Indian people are learning rapidly from their white rulers, and that it will not be very long before we shall have to count seriously with the irritation of the Indian populations because of our policy towards the coloured races. To take but a single example, we are told that the discontent existing among the telegraph operators in India because, [illegible] that many of those men, some of which have been up to [illegible] March last, are now awaiting transmission to various stations; that business is disorganised, and that there are no signs of an improvement. Instead, then, of talking of 20 or any other number of years, we should prefer to say that we can safely continue our present policy towards the coloured races only until either the Indian population learns from European experience how to combine for strikes on the great scale and for general boycott of European goods, or until Japan and China combine in a friendly settlement and [illegible] against European aggression, whichever happens first. Whenever one or other of these things comes to pass we shall find that our policy has been suicidal, and we shall have to turn round suddenly on our Colonies, probably with the result that we shall fail to satisfy the Asiatics and shall infuriate our colonial fellow-countrymen.

At the present time, if there were any statesmanship amongst us, it would be perfectly easy to inaugurate a common sense policy. Our people have seized a large portion of the earth—in America, Australia, South Africa, and so on—and upon the mere fact that they have got possession of it they claim the right to exclude everybody else that they please. Now it is perfectly obvious that the pretension to do this is absurd, if it is not made respectable by overwhelming force. So long as Europe does not combine against us, and as China and Japan are not agreed, we have the overwhelming force, on the assumption that the United Kingdom is willing to back up her Colonies, at whatever cost. But, the Colonies have not overwhelming force. Australia, for example, could not shut out Japanese if this country did not support her, and so on.

The True Policy for the Future

Therefore, the only means of giving effect to the colonial policy is the willingness of the Mother Country to put its whole Military and Naval force for carrying it into operation. In the real interest of the Colonies we hold that the facts being so, they ought to be stated calmly, quietly, and amicably to our Colonies, and the Colonies should be told that we cannot engage in a war for such a purpose. Ultimately we shall have to make the declaration because we cannot risk the Empire in a war with both China and Japan for a policy which in our hearts we all condemn. It is, therefore at once the wiser, the manlier and the more statesmanlike course to take to-day in all friendliness, but in all plainness, to our colonial fellow-countrymen. For this purpose an Imperial Conference ought to be called together without delay, and at the same time it should be made clear to the Colonies that its business is to [illegible] and to settle the Asiatic immigration question.

Common-Sense on the Asiatic Question

A European's Views

Writing to the *Times of Natal* recently, Mr. Henry Gaskell says:—

"Statements have been fired off in regard to Indians, which in no way admit of proof, and in many instances are deliberately misleading. Under another a statement made by a prominent member of our Assembly which was promptly challenged by the Indians of Johannesburg, and a justification for that statement has not been accepted since, albeit that was over a year ago.

"There is danger that the colony will be too concerned with internal political questions at the time when the Government's Bills to restrict the issue of licences to Indians shall come under consideration by the Assembly, and because the European community is clamouring for the enactment of some such legislation, possibly these Bills may be passed. In these circumstances I feel that another effort is due to me to prevent what, in my opinion, would be a disastrous step to oppress the Indian, and put on the statute book a law which any of us would resent if enacted by the Indian or any Asiatic in his own country for apply in the same manner to Britishers. How in this 20th century of our civilisation men's minds can conceive such devices and place them before the public for serious consideration passes my comprehension, and if these Bills become the law of the colony, it will be with the deepest regret, and as a blot on our national escutcheon, that I should regard the occurrence.

"The Government proposals are first to prevent the further importation of indentured Indians after a fixed period, secondly to prevent the issue of licences to fresh applicants, and third to prevent the issue of any licences after a period of ten years.

"With the first of these proposals I am in agreement, since I consider that the act of importing thousands of Indians and at the end of their indentures to dump them down in our midst without regard to the comfort or health of the people already present in the colony, is just as brutal an act as that of Surajah Dowlah, who crowded over a hundred people into the 'black hole' of Calcutta, and left them to suffocate. Our legalised form of overcrowding, however, is more subtle and therefore more murderous. With this intention of the Government most of the Indians of the colony will be in perfect agreement; in fact, they have already signalled their opinions by presenting memorials against the further importation of indentured labour.

"The second and third proposals are practically the same, and are directed to bring about the extinction of the Indian as a trader in Natal, whether he be confined to trade on the beat lines or not. Very probably the idea of stopping the issue of licenses to Indians was suggested by the discussion of the former proposal to prevent the further importation, but an entirely different principle is embodied in each. The first is to guard against overcrowding people in a country before the resources are sufficiently developed to support them, the second and third are directed against the Indian himself. The former is just and humane; the latter is the outcome of prejudice and defeat.

"The importation of indentured labour was first strenuously protested against by the Labour Party at the last general election, and Mr. Nelson Palmer was careful to explain that his objection to indentured labour applied to all forms of imported labour. The proposal to stop the issue of licences was not thought of until the fertile brain of Mr. Ralph Tatham, then the leader of the Labour Party, drew up a Bill on these lines in order to carry favour with a section of the community which, hitherto, had withheld its support from his party.

"He urged that under the existing law the municipalities had a perfect right to refuse the issue of licences to Indians, and this constituted the sole justification of justification it may be called by urging municipalities to take this course. But whether this power remains to a township or not, it was clearly never given to them to exercise in the wholesale manner suggested, but merely to guard against the issue of licences to undesirable persons. European and Asiatic alike.

"To merely claim that we can perform an act is not an argument that we should be right in doing so, or that justice was the mainspring of our action. The Government now wish to make such a law as will demand that we must refuse licences to Indians, whether it be just or not.

"As in the first instance the proposals were advanced to carry Egypt, there seems no other explanation for the present action of the Government than that they feel their position to be insecure, and they are anxious to prolong their term of office by enlisting the support of the storekeepers. Or they may have been lulled into supporting Louis Botha in order to strengthen the hands of the Transvaal in the attitude that state has adopted.

"We hear a lot about our duty towards the native as belonging to a lower order of humanity, and as being in want of our guidance and control, or help and encouragement, and what applies in this instance to the native applies in the same sense to those we have brought to live in this country. For or other it was right or wrong that they were brought here in the first place is no part of the question. The fact is that we, and being more our colony's legislators are responsible that justice be meted out to the Indians. It may be said that shirking our responsibility in the first place towards the native, neglecting to offer encouragement to him to take part in the labours of the country, shelving him and our duty, and importing Indians, has been responsible for the more difficult problem with which we are confronted. And now, actuated by influence of our former folly, with an outward wrath for an evil of our making, we would inflict an injustice upon him who is innocent of wrong towards us.

"I had thought that these Bills were impossible in a civilised country, much less the riots and plunder that takes place against the Asiatic in British Columbia, and what happens now in Vancouver may happen here in Natal. And who knows whether riotous conduct will stop?

"There is sufficient evidence of lack of judgment, and greater in proportion than in the earlier times, to tell us that civilisation and enlightenment are farther advanced. In those earlier times the objection raised against the Jew were commercial, but the persecutions were carried out under the cloak of religion. To-day the oppression is in consequence of commercial objections, and is hotly fostered by race and colour prejudice.

"The proposed Bills indicate that the welfare of the Indian is not a concern of this Government, and if he chooses to adopt the most degraded course of living, is no matter, so long as he may not compete with our European storekeeper. Suppose we carry the principle embodied in the Bills a step further and raise him the right to compete with the farmer, and then to ordinary labour, we should have on our hands a starving population, and we should have either to shirk humanity by letting them starve, or bear the brunt of Indian ill-feeling engendered towards us in consequence of our denial action. Yet the carpenter or the bricklayer has the same right to complain of Indian competition and seek redress in the same manner as the storekeeper. Are we going to admit that right? We see then that the principle contained in the Bills cannot be pushed a step further without disclosing its injustice and hateful oppressiveness.

"But these remarks about freedom and expression may not weigh with some people, and unless an argument is couched in such terms as are deemed practical politics, the justice or ethics of a question is entirely ignored. Yet when it suits some people to talk of British ideals to strengthen an argument against the Militia Act, or other circumstances, we have loud enough trumpetings about injustice and interfering with the liberty of the subject of those scrupulous scruples, that there is room for one to wonder whether people are

genius, but at once have scruples and another throw every scruple aside to make a point.

Let us suppose that the Bills are passed, and that ten years have elapsed and the latest check has been given to the Asiatic. We shall then have a large number of Indians out of employment. Some number of these may return to India, the majority, however, will be thrown into competition with every other industrial occupation. The ranks of unemployed artisans will be swelled by numbers of Indians seeking service in their trade, and they will be prepared to offer their services for a much lower figure than the European artizan could accept. Don't think for a moment that the storekeeper will be high-minded enough to pay more to the European when he can get it done for less by the Indian. Other Indians will go on to the land, and compete with the farmer. Some will go into offices, and the present competition with the clerk will be greatly extended. So that although we may lessen the competition with the storekeeper who takes out a licence, yet we shall add to the competition in every other branch of industry. We have not removed one whit of the competition from the community as a whole, and everybody but the storekeeper is taxed in order to bolster up the latter's position. To remove competition from the community as a whole, the only course to adopt is that suggested above, viz. to make it illegal for Indians to do work of any kind.

Although it has been said to-day that the principle of the Bills is wrong, and that they will not fulfil the testimony what has been expected of them! Yet I am in perfect accord that the present state of affairs cannot continue, or rather should not continue, but that it is a menace to the welfare of the colony; but I differ entirely in my conception of what the real state of affairs is, or the nature of the whole problem, and, secondly, in regard to the measure that should be adopted to bring about a change.

A Parallel

I consider the Indian in Natal is occupying a position in our social system equivalent to that of the labouring classes in England, so far that, in any civilised European country, and many of the latter may, by industry and perseverance, rise to a comparative eminence by becoming perhaps shopkeepers or something else above their former position and occupation. So with the Indians in Natal; they perform generally the labourer's work, but, being become merchants. The large majority, however, may the English labourer, are chained to a life of the conditions in which they are born. But would the English people, by any enactment, prevent labourers' children from becoming shopkeepers, if they were able, or if they chose to do so? The same argument might be used against them that they existed under squalid conditions, or that they did not spend money in proportion to their earnings. On the contrary, instead of railing at the labouring classes for living in dreadfully insanitary conditions, and thereby constituting a menace to the general health of the community, we have the British public doing what they can to improve their conditions. We have them in every case, good landlords pulling down unhealthy buildings, and building fresh. But this has not arisen out of the advantage of the labouring class in every way, for while the landlord spent more money on his building he charged more rent. So we had the labourer obliged to live under better conditions and health, yet carrying no higher standard of living, or his higher standard of living.

We may say, also, that though the labouring classes at Home and the Indians out here live under bad conditions, they are not altogether to blame for the state of affairs when their standard of living is limited, to the extent of their earnings, or rather should it be called rate of pay.

I should like to quote one instance which is not altogether singular, and which I was able to inquire into. It is the case of an Indian over 70 years of age, whose husband and only son had died. She paid [illegible] selling [illegible] and bottles which she collected about the town. Some days she earned (by report) as much as 7s. 6d., sometimes 4s., sometimes 2s. 6d., sometimes 1s. 6d., sometimes nothing. She was not able to work all the time, but she made up in a very long day what she made up in a month. She failed when friends would allow her to do it down, and as she had to keep herself she went to the [illegible]. She got [illegible] that served to [illegible] her in the [illegible] comply with the law. One day she received a sentence to do labour, and a friend where she had sought lodging rather too often was trying to squeeze threepence out of her for the accommodation. Yet the old woman sat with her back against the wall pleading the hardship of her case she died. Here we have a woman over seventy years of age working to the last of her ability and dying within a few hours of the end of our daily work.

Developing Callousness

We take the hardship and, as long as it does not affect us, we pay the people of this colony light-heartedly increase the competition among such people as these in order to make it easier for those who are better able to bear the burden. And as hard as these words are they are not peculiar and lamentable. We appear to be disinclined to listen to the story of the hardships of the poor in this country because generally they are of another race and colour. We have developed a callous-heartedness with it allows us to pass them by with such expressions as "he's only a nigger" or "a coolie" and sympathy and help are withheld in consequence. It would seem that the gentler constituents of character, our facilities for sympathy and pity, are falling into abuse and decay.

(*To be continued*).

Transvaal Railway Regulations

New Railway Regulation Bill

A Bill "to amend the Railway Regulation Ordinance, 1903, as published in the Transvaal *Gazette Extraordinary*." Section 4 (2) empowers the Governor-in-Council to make, alter, or rescind regulations, not inconsistent with the Act, with respect to, among other things

"(*b*) the reservation of railway premises, or of any railway carriage, or of any portion thereof, for the exclusive use of males or females, white or coloured persons, Asiatics or natives, and the restriction of any such person to the use of the premises, carriage, or portion thereof, so reserved."

The Assault Case

Another Remand

Threatening the Magistrate

[Special to "Indian Opinion"]

On Friday, the 12th inst., Shahji and Mansook Madee were brought before Mr. Jordan in the Police Court, Johannesburg, on remand, the one charged with uttering words to the effect that he would kill the other, with counterclaim an assault upon Mr. Esop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, etc.

Owing to the shortness of time left before the rising of the Court, due to the inability to secure the services of the Court Interpreter, it was found necessary to further adjourn the hearing of the case, and the accused was remanded until the 19th inst.

Previously, however, the Magistrate commented severely upon the fact of the receipt by him of a letter, purporting to come from a Pathan, threatening to take his life if he gave a judgment adverse to the accused. Mr. Jordan remarked that if the case eventually went before a Judge and the accused were found guilty this letter would tell very heavily against them.

Transvaal Gold Law

British Indian Protest

The following is the text of the Petition submitted to the Transvaal Legislative Assembly by the British Indian Association, in regard to the Draft Gold Law:

To the Honourable the Speaker and Members of the Honourable the Legislative Assembly of the Transvaal, Pretoria.

The Petition of Essop Ismail Mia, in his capacity as Chairman of the British Indian Association of the Transvaal,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioner has read with alarm Sections 3, 104, 113, 118, 127, 128 of the Bill to amend the Gold Law of the Colony, recently published in the *Government Gazette*.

2. Your Petitioner humbly submits that the above-mentioned Sections, if they are approved by this Honourable House, will impose upon British Indians resident in the Transvaal disabilities greater than those contemplated by the existing Gold Law, thereby inflicting grave loss to and threatening with ruin a community admitted to be peaceable and law-abiding.

3. Your Petitioner ventures to draw the attention of this Honourable House to the following specific objections on the part of the British Indians resident in this Colony.

(a) The Bill retains in the definition of the term "coloured person" the word "coolie," which, as this Honourable House is doubtless aware, when applied to the present British Indian population of the Colony, is an offensive term, there being in the Transvaal very few, if any, "coolies" in the proper sense of the term. Moreover, the bracketing together of Africa aboriginal natives and Asiatics, British subjects and non-British subjects, as does the definition, ignores the peculiar position occupied by British Indian subjects of the Crown.

(b) In your Petitioner's humble opinion, the definition of "unwrought gold" is calculated to prevent Indian Goldsmiths from applying their trade of manufacturing goldware and jewellery even out of goldbars prepared in and imported from England, and, it is submitted, this would be a grievous hardship for the goldsmiths in question.

(c) The retention of the original law as to dealing in unwrought gold, in so far as it specially affects coloured people, besides their coming under the general prohibitions of the law, assumes that coloured people are the greater offenders in respect of this crime, whereas, in the humble opinion of the petitioning Association, the contrary is the fact, in so far as British Indians are concerned.

(d) Your Petitioner ventures to assert that Section 127 of the Bill is vaguely drawn and seems to contemplate entire prohibition of the acquisition by British Indians of any rights under it. The prohibition, under the same section, to holders of rights acquired previously to the Bill, to transfer or sublet such rights to a coloured person makes the proposed law retrospective in its effect.

(e) Section 128 contemplates the compulsory segregation of British Indians residing within certain proclaimed areas, to wit, the entire Witwatersrand District, and, if approved by this Honourable House, would make it impossible for a very large number of British Indians even to remain in the Colony. Your Petitioner would remind this Honourable House that the large majority of British Indians resident in the Transvaal are to be found in the above-mentioned areas, whilst the principle of compulsory segregation of British Indians under penalty is a direct extention of existing disabilities by indirect means, which disabilities the petitioning Association has consistently protested against.

4. Your Petitioner ventures to assert that inasmuch as these Sections are based upon race and class distinctions, they can never give satisfaction to the British Indian community. Moreover, such distinctions cast an undeserved slur upon the community that your Petitioner has the honour to represent, as they must inevitably raise in the minds of the white colonists of the Transvaal feelings of contempt and scorn towards British Indians, thus increasing the difficulties unfortunately standing in the way of a better understanding between the two communities.

5. In your Petitioner's humble opinion, restrictions of the kind above referred to obviously confer absolutely no privileges upon British Indians, but, on the contrary, deprive them of many rights and much esteem that they at present possess.

Your Petitioner further ventures to remind this Honourable House that the imposition of further disabilities upon the resident British Indian population of the Transvaal will enormously intensify the irritation and bitterness of feeling already existing in the minds of many millions of His Majesty's subjects in India.

7. Wherefore your Petitioner humbly prays that this Honourable House will be pleased to reject the provisions herein before referred to, or to grant such other relief as to this Honourable House may seem meet; and for this act, etc., etc., etc.,

(Sd.) ESSOP ISMAIL, MIA.

Dated at Johannesburg,
this 15th day of June, 1908.

Transvaal Parliament

New Asiatic Legislation

Governor's Speech

LEGISLATIVE COUNCIL.

Monday, June 15th.

In the course of the Governor's Speech, at the re-opening of Parliament, His Excellency said:

"The Asiatic Law Amendment Act, which was passed last session, met with serious opposition in its administration. A compromise was, however, effected with the leaders of the Asiatic community, as the result of which, practically the whole of the Asiatic population of this Colony, to the number of 9,072, have tendered voluntary registration, and provisional registration certificates have already been issued to 7,617 Asiatics lawfully resident therein. A Bill to legalise these certificates will be submitted for your consideration."

Police Debate

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

June 16.

In the course of the Debate on the Police Bill, Sir George Farrar said:—

There were precedents for what the Government were now asked to do. When the Government had trouble with the regulations dealing with the Asiatic Law, they approached the Opposition and asked if they would agree to a certain course of procedure, and they said they would. They now asked the Government to give the policemen their due. They had all fought together, and on that ground they were men whom some consideration should be given to. They knew what happened in the case of the Indians, and why would not the Government do common acts of justice to these policemen, the way that they did to the Indians? Surely they were not going to treat the policemen worse than they treated the Indians. The Colonial Secretary had said that the position he took up in his public life was that the man who could not climb down was a very small and contemptible man. (Laughter). The Colonial Secretary had set the example.

TRANSVAAL LEGISLATION. The Parliamentary Correspondent of the *Rand Daily Mail* writes as follows: Mistakes have been made (and it is the duty of an Opposition to make early and often allusion to these errors. Hard worker as Mr. Smuts has shown himself to be, the Asiatic muddle has not impressed the public with the strategical cleverness of the Government. The iron hand within the velvet glove has not appeared to be distinctly formidable.

The Labour Party and the Indian Question

At the Natal Labour Congress which met in Durban on the 7th instant, the policy of the Natal Labour Party as regards the free Asiatic population of the Colony was discussed on the following report of a Special Committee, (Mr. A. L. Clark, chairman): "In formulating a definite policy dealing with the free Asiatic population of the Colony, your Committee are unable to lay down any general principles which would justify the party in seeking a solution of the free Asiatic question, which are not equally applicable to the European working-class community of the Colony. In other words, your Committee are unable to differentiate between the coloured or Asiatic workers, as to the best policy to be adopted in securing the just and equal rights of both the European and the free Asiatic workers of the Colony, but would recommend the party to agitate, educate, and work to promote the adoption of such legislation as will secure a minimum wage for all skilled and unskilled workers in the Colony. Further, the Committee would recommend the Congress to re-affirm the absolute necessity of the immediate and entire stoppage of all Asiatic immigration into the Colony, and to delete paragraph (b) industrial section of the programme as being in conflict in some respects with (a) of the same section."

Mr. J. Connolly, M.L.A., in moving the adoption of the report, said the problem of dealing with the free Indian population was most difficult, on account of the unreasoning prejudice which existed against that section of the community. It was absolutely necessary that some clear and definite policy should be substituted for the confused notions which prevailed among even the leaders of the party on the subject. He thought that the Committee's statement, that they were unable to differentiate as between the European and the coloured or Asiatic workers, was the only possible attitude for any responsible organised body to take up. He pointed out that, as the standard of living of the Asiatics was much lower than that of the Europeans, the tendency under the present system of unrestricted industrial competition was for the former to oust the latter from every sphere of industrial activity. So serious was the position, that some of the responsible leaders of the Labour Party had taken up an attitude of hostility to the Asiatics that betokened an utter disregard of the simplest principles of equity, as well as a most inexplicable ignorance of the obvious tendency of modern industrial methods. Such a policy was undeserving of consideration since, even if it were possible to get rid of 100,000 people, they were bound to be confronted with the same difficulty in regard to the native population in a very few years. It was obviously imperative, therefore, that they should make provisions for safeguarding the interests of white workers, while allowing for all reasonable expansion and uplifting of the coloured races. It was also advocated that the Asiatics should be prevented, either by means of appeal on behalf of the white men to popular sympathy, or by means of legislative enactments, from entering into competition with Europeans either in trade or industries. He held that such a proposal was impossible of acceptance by any body of civilised beings, and least of all by a party whose very title to existence was based on their theory of equality of rights for all men. Proceeding, he said that he considered their policy should be to endeavour to secure legislation providing for a maximum and minimum rate of wages for all skilled work, and a maximum wage that would enable a white man to live and bring up a family respectably for for all semi-skilled employments, and for such unskilled labour as might be suitable for Europeans, these rates to apply to all classes and colours. He also advocated the encouraging, by every means in their power, the industrial organisation of the coloured workers, skilled and unskilled, and to endeavour to secure the gradual recognition and extension of their political rights. With regard to the Government Indian Bills, he did not consider the question of Asiatic trading affected their policy in any shape or form, being merely a question of abstract justice. Personally, he believed that the passing of the Asiatic Trading Bill would be a most contemptible and unwarrantable act of oppression and injustice, and he would strenuously oppose it. (Hear, hear.)

Mr. Nelson Palmer said he had always advocated the stoppage of Asiatic trading, and he was still of the same opinion. He considered it was essential, in the interests of the white population, that the Indian competition should be eliminated. If the party decided that they were against him on the subject of Asiatic licences, he might have to consider the advisability of severing his connection with them.

Mr. C. H. Haggar endorsed Mr. Palmer's views. He held that it was a right discussion at a wrong time, as they had not yet mastered the alphabet of the matter. The objection was not to competition, but to unfair conditions of competition. There had been no proposal to deport the Indians, and, with reference to vested interests, there could be none against the common good. They all agreed that the establishment of a standard wage and day for standard work was the best method, but that drove them to this—one method killing the Indian, the other meant starving him to death. He stood for the method of value for value for common honesty, and would assert that equal conditions meant the complete defeat of the free Indian. The latter was here, and as such should have the opportunity, but should not be allowed to endanger the chance of another artisan.

The Conference then adjourned for lunch.

On the Conference resuming after luncheon, the free Indian question was resumed.

Mr. J. Edwards and the Chairman spoke, the latter stating that, if they agreed to a minimum rate of wages, the upshot would be that the white man would get the work. The Indian should be allowed to compete with white men under white men's conditions only.

Mr. H. Nortie supported Mr. Connolly's line of argument.

After Mr. Connolly had replied, the recommendations were adopted, several of the delegates not voting.—*Natal Mercury*.

Indian Affairs in the Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,

17th June.

A number of Bills were read a first time, including those dealing with Asiatic trading and immigration, and those providing for native reforms.

The PRIME MINISTER, in reply to a question by Mr. Smythe, stated that the Indian Government having still insisted, as a condition precedent to the acceptance of the Municipal Corporations Bill, that there should be an amendment of the Dealers' Licence No. 19 of 1897, to allow of the right of appeal to the Supreme Court against the decision of the Licensing Officer, correspondence between the Natal Government and the Government of India since last session of Parliament had necessarily been restricted. Such correspondence as affected the question would be laid on the table of the House.

18th June.

Indians's Petition

Mr. WYLIE presented two petitions from the Natal Indian Congress. The first approved of the Bill for the abolishing of indentured Indian labour, and expressed the hope that if the Bill were passed into law, then House would repeal the £3 annual licence imposed upon Indians who had served their indentures, and did not wish to renew. The second protested against the Bills regarding the stoppage of Asiatic licences, and said that the complaints against Asiatic traders were made by Asiatic rivals, who wished to do away with their competition. It characterised the Bills as unjust, un-British, and unconstitutional.—*Natal Mercury*.

(Copies of the above petitions will appear in our columns next week.)

British Guiana and its Development

(Concluded)

Indian Industry

The rice industry, as I have shown above, has arisen through the efforts of the coolies who have left the estates, although now a considerable number of black people are engaged in it. The fact that the exports of rice have risen from 160 lb. in 1901 to 3,500,000 lb. in 1906, and that the acreage has grown in that time from 6,000 acres to 30,000, shows the vitality of the industry. Now, there is only one reason why this 30,000 acres should not be increased a hundredfold, and that, it is almost needless to say, is the absence of population. With half a million of people settled on the land, British Guiana would become the greatest rice-producing country of the Western hemisphere.

Indian Immigrant—the Best

Now there are at present five nations which are seemingly desirous of making their way into other lands. They are the Italians, Spanish, Chinese, Japanese and East Indians; but I shall not detain you in discussing the respective merits of these races in detail, except to say that in the future the Italians and Spaniards may be found the best type of colonist for the high savannahs, because I am convinced that for present purposes the East Indians are the best suited immigrants. Fifty are British subjects; there are already over 100,000 of them settled in the Colony; they have proved themselves good colonists, owing they are acclimatised and the organisation for their importation already exists both in India and in Guiana.

I urge, then, that an effort be made to increase the annual indent of immigrants, and that the planters and the Government divide the whole cost, the planters getting the men indentured to the estates for five or even a less term of years, and in return teaching, training, and acclimatising them, and the Colony then getting the benefit of them for the remainder of their lives.

The Colony's portion should be paid for out of the general revenue; and if I am met with the reply that the Colony cannot afford it, I would point out that it last year could afford to devote a large amount of surplus revenue to taking off the duty on kerosine oil, an act which was of no apparent benefit, and which I would describe as almost criminal when the needs of development were staring the community in the face. Then, the new rice industry shows that immigration has put £17,500 of fresh capital in circulation in the district—is it not right that some of the benefit of this should be devoted to increasing immigration? and is it not fair to assume that such an act would bring about a corresponding increase of circulating capital?

Mr. Dawson's Proposals

My proposals briefly are these:—

1. That the Colony should pay half of the cost of importation of East Indians, out of the general revenue.

2. That a Commission, on three, similar to the Commission which is being sent from Natal this year for the same purpose, should visit India and investigate the conditions of recruiting there. The visit of Natal's Commission makes the time opportune, and I think it would be found that economies and improvements could be effected in various ways, such as in the custom transport. One member of this Commission should be the Immigration Agent General of the Colony, and I am sure that his visit would be productive of much good.

3. As vacancies occur in the Immigration Service an effort should be made to fill the posts with men from the Civil Service of India who have had a lifelong experience of the Indian in his native land.

4. The half-share of the return passage to India should be abolished, in accordance with the resolution passed in the Combined Court in 1890. This is a surviving anachronism of the time when the Indian Government distrusted the intention or ability of Guiana to take care of its people. The fact that the earnings carried back by return immigrants average £100—far more than they would save in India—and sometimes have reached as high as £3000, has sufficed to influence the Indian Government to make the coolie pay half of the fare; and in view of the fact that the whole cost is only £10, a small amount out of the individual's savings, I do not think that much persuasion would be required for the Indian Government to let this be charged to the individual. For the necessity of providing for the half-cost of the return passage of all coolies imported compels the planters to lock up large sums, which may never be drawn upon; while the fact that he has the right to this half-ticket often induces a coolie to return when he has no real wish to go. So he departs with his savings, meaning to return to Guiana on a fresh indenture; but when he applies on Change he finds that he has developed some minor infirmity; he soon loses all his money, owing to the rapacity of his relations, and he is compelled to work for a few years more before he can get back to India. Instead of being the loss of the coolie he was in Guiana, he lingers on a burden to his parents and useless most of the rest of his days.

The abolition of the return passage duty and the knowledge that every East Indian can make a living out of it would be the starting point for the Colonial Office to open negotiations with the India Office on the subject.

Political Condition

The franchise was given to the Colony in 1891, and the electoral districts were then two in number and three counties. These return fourteen members to the Combined Court, while the Official or Government section numbers eight. You will therefore see that the elective section has a permanent majority, and thus holds the power in all legislation which concerns taxation and finance. The qualification for the franchise is, put shortly, the ownership of three acres of cultivated land or an income of £100.

In the towns, which return five members, out of 30,000 male inhabitants over fifteen years of age, 1,600 hold the franchise and 1200 voted at the last election, or a proportion of 6 per cent. of the male population.

In the counties, which return nine members and have a population of 80,000 males over fifteen, 1,900 had the right of recording their vote, this giving an average of actual voters of about 2 per cent., the majority of these being blacks. You will thus see that if a population of 305,000 is inadequate for a Colony of 90,000 square miles, a voter list of 3,500, or just over 1 per cent. of the inhabitants, or one voter to every 25 square miles, is even more ridiculous to direct its destiny, especially when the majority of this power is in the hands of a certain section of the black or coloured community. This section has banded together in mutual loss operation to further its own interests, and constitutes, to my mind, a hindrance, if not a danger, to the State, especially when it can always command a majority at the polls. Its tendency is unduly to emphasise the colour question, and to direct legislation not to the general good, but to the furtherance of its own particular aims.

Sir Charles Bruce in concluding the proceedings remarked:—

I do not propose to deal at any length with Mr. Dawson's criticism of the constitutional system of British Guiana. It is a system which, as proved by long experience in other dependencies, can only exist by virtue of a spirit of mutual forbearance and good-will. It is a form of government by suasion, and government by suasion is perhaps the most difficult of all administrative arts. Nevertheless experience has also proved that government by suasion, prompted by a spirit of equal sympathy with every section of a heterogeneous community, will produce results that perhaps no other form of government could attain in the same conditions. It has been my fortune to administer this form of government in two colonies, in British Guiana and Mauritius, and I look back to my experience with a lively sense of the goodwill and forbearance of all who have co-operated with me in working this form of government as instrument of advantage to the Colony and of strength to the Empire. I see no reason to doubt that the Government may be carried on in the same spirit in British Guiana.

Ladysmith Legislators Discuss Asiatics

A meeting was held in the Town Hall, Ladysmith, on the 9th instant, and from the speeches delivered we extract the following:—

Mr. J. Farquhar, C.M.G., said that the first of the proposed Indian Bills aimed severely at vested interests of planters at the coast, as well as at that portion of the farming community who employed Indian labour. He quite agreed that the time had arrived when the introduction of Indian labour should cease. (Applause.) But he would first like to be satisfied that they had a reliable and suitable supply in their stead. (A Voice: "We have.") He presumed that the Bill against the issue of new licences to Indians would be heartily supported in Parliament, as it did not interfere with vested interests. (Hear, hear.) The third Bill, "To prohibit the holding of trading licences by Indians after the 31st of December, 1908," required careful consideration, inasmuch as certain Imperial affairs were involved that required more than passing attention. However, it must be apparent to almost everyone that the time had arrived when the Arab trader must be dealt with, on account of the manner in which he had encroached upon the European traders' rights. He would appeal to his colleagues to support European traders by every possible means, as it meant employment and homes for their own children. (Applause.)

Mr. J. Connolly said, with regard to the Asiatic Bills, he was in favour of the first one—stopping indentured labour. As for the Asiatic trading Bills, he did not think they were just measures, and he did not believe it would be in the interests of the working classes to deprive the Indian traders of their licences. He was in favour of eliminating anything that might be unfair in the competition between Indians and Europeans; but the matter could be dealt with in a far more scientific way than was proposed in the Bills. He believed, however, that the Bills had been introduced because it was well known that they would never be passed in that House, and in any case the Natal Government knew that the Home Government would never agree to them in their present form. The remedy for competition between white and coloured labour was to compel the same wages to be paid, and then it was only after all the white men were employed that the Indian would be employed. The competition of the Indian storekeeper could also be made fair by making him pay his assistants the same wage that European assistants were paid.

The Hon. Mr. T. F. Carter said the Bills were there for consideration, and, however long the threshing out might take, the change must come. (Applause.) Indeed, it was an open secret that there could be no federation or unity of South African States worth the name, so far as they were concerned, while the Indian and his satellite (the Arab) overran Natal.

Questions being invited, Mr. L. W. Christopherson asked whether the members did not think five years was a sufficient period of notice to Arab traders.

Mr. Farquhar considered five years ample notice.

Mr. Connolly said that if they were going to do an injustice they might just as well do it quick. (Laughter.)

Mr. Carter said that, as far as he was concerned he would like to be between the quick and the slow, and he would say that the period should be seven years. (Applause.)

Replying to a question dealing with the possibility of the Home Government refusing to sanction the proposed Asiatic legislation, Mr. Carter said that, in such a case, they must just hammer away until they got it passed. It was an internal matter, and surely they could claim in that connection the same privilege as was given to the Transvaal.—*Natal Mercury.*

The Cape Indian Conference

Important Questions to be Discussed

Mr. S. Cassimally, Hon. Secretary of the South African Indian Association, Cape Town, sends us the following copy of a circular letter addressed to the different Associations in Cape Colony, and at the same time informs us that a Public Meeting will be held in the National Theatre Buildings, William Street, Cape Town, at 2 p.m. on the 28th instant.

Cape Town, 12th June, 1908.

Dear Sir,—I beg to inform you that the 24th of June is the date appointed for the meeting of the Conference of the several Indian Associations in Cape Colony, to be held at Cape Town. The delegates are expected to arrive on the morning of the 24th (Wednesday), the Meeting of the Delegates to transact the business portion of the Conference commences at 10 a.m. on the 25th.

I am directed by the Committee of this Association to acquaint you that the following will form the subjects of discussion at the Conference, and in the order named:—

1. The Immigration Act.
2. The General Dealer's Act.
3. Any minor grievances which might be suggested by the country delegates.
4. That it is to the interest of the Indian community that the several Associations existing in the principal centres of the Colony should unite and act in concert through a central body.

I shall be glad to hear from you by return of post the names of the delegates which your Association will send to the Conference, and that they will be here without fail on the 24th inst.

Transvaal Registration Act

London Rumours

London, June 16.—Indian circles declare that the Transvaal Asiatic Registration Act will be repealed very shortly, owing to the representations of the Imperial Government, and also in view of recent events in India, where native politicians are watching South Africa and British Columbia very closely. Influential committees are being formed throughout India for the purpose of safeguarding Indians belonging to the Empire.

Colonial Office Statement

London, June 16.—The Colonial Office authorities state that they have not heard that the Registration Act is being repealed, and declare that no pressure has been used in the matter.

Sir Richard Solomon, interviewed by Reuter's Agency, said that there might be certain modifications in the Registration Act but he did not believe it would be repealed.—Reuter.

On Tuesday last, the 16th inst., the *Pretoria News* contained the following announcement:—

We understand that the Government, when introducing the Bill to legalise the voluntary registration of Asiatics, will in terms of General Smuts' promise to Mr. Gandhi repeal the obnoxious Registration Act. It is also the intention of the Government to amend the Immigrants' Restriction Act, providing in cases of expulsion for an appeal to the courts against the decision of the Colonial Secretary. This Amendment is to be made in response to "suggestions from the Home Government."

"Pretoria News" Comment

In its leading columns the *Pretoria News* says:—

The Speech very wisely says very little about the Asiatics. The surrender of the Government in that connection, as we have shown in another column, is complete, not only are they going to legalise the voluntary registrations, but they are apparently going to repeal the Asiatic Registration Ordinance and recast the Immigration Act. In view of the attitude which the Colonial Secretary has taken up in this matter, Mr. Gandhi would be wise to refrain from reorganising the passive resistance movement. It is very clear that the British Indians have good friends among the Liberal Party.

INDIAN MAIL.—For Bombay, per S.S. *President*, until 3 p.m. Tuesday, the 23rd instant. For Colombo, Calcutta and Rangoon, per S.S. *Clan Mackay*, on or about the 28th instant.

Swami Shankeranand

Mr. Mokanchand writes to us as follows:—

"I have already intimated to the public through these columns that I have procured the services of the learned Sanyasee Swami Shankeranand with the concurrence of the Aryans at Lahore, and with the assistance of many well-wishers of the Aryan nation in India.

The Swami is the respected Guru of Maharaja Veerpoor of Kathiawar, Professor Parmanand, and many distinguished persons. One of the lectures delivered by the Swami during the last Delhi Durbar was very highly spoken of by the Governor of Australia who was present.

It is necessary for the public to sacrifice a little towards the assistance of a fund which is meant to defray the travelling expenses etc., of the Swami. I have started a "Fund," and have collected up to date a sum of £50 6 6. There are many promises for contributions which when collected will amount to a fairly large sum.

To show the public how and when the funds were collected I here briefly state some facts.

After publishing the appeal for funds, I first started collection in Pietermaritzburg where, with the very warm support of the Arya Samaj and the Hindu Young Men's Association, I was able to collect in a few days a sum of £13 4 6.

The Durban Theosophical Society started a fund among the members of the Durban and Pietermaritzburg lodges for the support of the "Fund," and collected £8. They also received £7 from Mr. Henry Dijkman of Pretoria to be handed over to me. The £7 from Pretoria, I am informed was made up of £2 from Pretoria Theosophical Society and £5 from the Indian public through Mr. N. Gopaulan and I received £30 through the Durban Theosophical Society. Great credit is due to Mr. Henry Dijkman, the Presidential Agent for South Africa of the Theosophical Society, and the Durban and Pietermaritzburg lodges for their keen interest, willing advice and able assistance in this matter.

At the instigation of Mr. Henry Dijkman, Mr. G. Isaac of Johannesburg has started collection in aid of the "Fund." I will report as to his success as early as I receive information. The Hindu Young Men's Association of Durban are collecting funds, but so far I have not had their report.

The Hindu Suratee Association of Durban have very kindly forwarded me a cheque for £5 for which I thank them.

I have travelled to Ladysmith and Dundee, but, owing to adverse circumstances over which I was unable to control, my journey I regret that the said trip should be sought in vain.

The "Fund" is still open and will remain so for some time. I shall be glad to receive any contributions.

I annex hereto statement showing the total receipts £50 6 6, and expenditure £44 18 6, leaving a balance in hand of £5 8 6.

Credit.		£ s. d.
By Collection public subscriptions		13 4 6
By Theosophical Society		15 0 0
By Hon. Sorabjee Asapathy		5 0 0
By Public Contributions		17 2 0
Delhi.		
To Swami Shankeranand per Principal Rails	£36 0 0	
To Travelling expenses to P.M.Burg, Ladysmith and Dundee	2 19 3	
To Cable Expenses	1 19 3	
Balance in hand	5 8 0	
	£50 0 6	£50 6 6

Imperial Parliament

Flogging Sentences on Indians in Natal

In the House of Commons, on Thursday, May 14th, Mr. Byles asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was cognisant of the almost daily occurrence, in certain of the Magistrates' Courts in Natal, of sentences of flogging imposed upon native and Indian subjects, the severity and frequency of all which punishments were provoking severe strictures in the local Press: and could he see his way to any step which would tend to bring Colonial Tribunals more nearly into conformity with the humanitarian practice of English Courts of Justice.

Colonial Secretary: I have seen some of the severe strictures in the Natal local Press to which my hon. friend refers, and which relate to the exceptional action of certain individual magistrates. Any action must rest with the Government and Legislature of the Colony.

Mozambique Regulations

Sir William Byles asked the Secretary of State for Foreign Affairs, whether his attention had been drawn to the regulations recently published by the authorities of the Portuguese province of Mozambique, and especially to the differential treatment under which our Asiatic fellow subjects will labour compared with that of Asiatics who are subjects of the Portuguese Government; and would he say if he proposed to take any, and if any, what, action in the matter.

Sir Edward Grey, in reply said: The regulations referred to have not been brought to my notice or to that of my right hon. friend, but he will make enquiries on the subject.

Two Laws?

A Suggestive Contrast

During the past few months we have had to record many curious sentences in the Natal Courts. The latest instance is in connection with the prosecutions for adulteration of milk. In the City Police Court on Wednesday, a European, Mrs. Goddard, was found guilty of having sold milk containing 30.3 per cent. of water. It appeared that there were three previous convictions, but, as these did not appear on the summons, the Magistrate did not take them into account. He imposed a sentence of £2. On the same day, in the Durban Police Court, an Indian was found guilty of selling milk "deficient in solids" to the extent of 17.64 per cent. No previous convictions were mentioned in the Court proceedings. Mr. Brunton Warner sentenced the Indian to a fine of £25, or six weeks' imprisonment. Doubtless the accused was glad to escape without lashes. Had he stolen a tin whistle or an empty beer bottle he would probably have made the acquaintance of the "cat." Now we want to know who was right—the City Magistrate or the Durban Magistrate?—*Times of Natal.*

Late News

[Special Telegram]

Johannesburg, Thursday.

A Petition has been presented before the Rhodesian Legislative Council by the local Indian Community protesting against the Registration Ordinance. To-day the Committee stage was reached and some modifications were made. The third reading takes place to-morrow.

The *Transvaal Leader* contains a Pretoria message stating that London reports that the Registration Act will be repealed are unauthorised, but does not definitely contradict the assertion.

To-day's *Rand Daily Mail* publishes a lengthy leading article advocating the repeal of the Registration Act, and says the public does not care so long as the Government can assure them that the Asiatics are fully identified, and it appears from the Governor's speech before Parliament.

Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, the Parsee Baronet of Bombay is dead.

Indian Agriculture. We have received a copy of Mr. A. Seturama Aiyar's book on agriculture, entitled "God Speed the Plough." The text is in Tamil and there are numerous illustrations. The price is Rs 1 8 annas [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૦ મી જુન, ૧૯૦૮. અંક ૨૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

જોસ્તી–તા૦ ૨૦ જુન થી, તા૦ ૨૬ જુન સુધી, ઇ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ–જેઠ વદ ૭ થી, જેઠ વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો–તા૦ ૨૦ જમાદીઉલઅવ્વલથી ૨૬ જમાદીઉલઅવ્વલ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	જોસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી શહેનશાહી રોજ.	સુર્ય ઉદય. કલાક.	મીનીટ.	સુર્ય અસ્ત. કલાક.	મીનીટ.
શની.	૨૦	૭	૨૦	૧૧	૬	૫૧	૫	૩
રવી.	૨૧	૮	૨૧	૧૨	૬	૫૧	૫	૩
સોમ.	૨૨	૯	૨૨	૧૩	૬	૫૧	૫	૪
મંગ.	૨૩	૧૦	૨૩	૧૪	૬	૫૧	૫	૪
બુધ.	૨૪	૧૧	૨૪	૧૫	૬	૫૨	૫	૪
ગુરૂ.	૨૫	૧૨	૨૫	૧૬	૬	૫૨	૫	૫
શુક.	૨૬	૧૩	૨૬	૧૭	૬	૫૨	૫	૫

અનુક્રમણિકા.

નાતાલનાં ખુનોનું કારણ શું? ... ૩૮૯
કેપના હીંદી વિષે કાયદા ... ...
કાયદા વિષે વિલાયતમાં ચરચા ૩૯૦
કેપમાં હીંદી ક્રાનફરન્સ ... ... ,,
ઓરેંજીયાવીક બીલપર મરકયુરી .... ,,
સવાલપત્ર ના. પા. ના ઍંબરો ૩૯૧
નાતાલે કેપને પારકી અને હીંદી ... ૩૯૨
જોહાન્સબરગમાં એક કીર્તી સ્થંભ ... ૩૯૩
નાતાલના કાફરોમાં જાગ્રતિ ... ...
નુરહસીન અબદઅલ રહમાન ભમી ... ,,
ટોર્ટ મીડલટનના વિચારો ૩૯૪
ડરબન હીંદુ સ્મશાન ફંડ ... ...
ટ્રાન્સવાલના તાર સમાચાર ... ...
ઉલ્લા ખબરો ૩૯૫
સ્ટીમરોનાં ખબરો ... ... ,,
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૩૯૬
હોળીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ... ૩૯૮
!!! રમુજ રંજાડ !!! ... ...
હવા ઉપર આધુ ... ...
ગીરમીટીઆ હીંદીનાપ્રતિકરમોરીયેા... ૩૯૯
અભિપ્રાય ૪૦૦
હિંદુસ્તાનના ખબરો ૪૦૧
સર્વે સંગ્રહ ૪૦૨
પત્રવ્યવહાર ચરચા ૪૦૩
કેપના બનાવ બાબત ૪૦૪

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૦મી જુન, ૧૯૦૮.

નાતાલનાં "ખુનોનું" કારણ શું?

એક લેખક નાતાલમાં હીંદીમાં થતાં ખુન વિષે અમારા ધ્યાનમાં બાબત જણાવે છે કે આ ખુનોનું કારણ હીંદીમાં વધેલો વ્યભિચાર છે. તે લેખક કહે છે કે ઘણાં ખરાં ખુનોનું મૂળ બીજો છે. જો આ વાત બરોબર હોય તો બેદકારક ગણાય. અમારે આ ધ્યાનમાં જેઓ ખુન કરવામાં ગુંચાયા છે અથવા તો જેઓ ખુનનું કારણ થઇ પડયા છે તેઓના હાથમાં જવાનો સંભવ નથી. તેઓને છાપા વાંચવાનું જ્ઞાન હોવાપણું કયાંથીજ હોય? છતાં જેઓ આ છાપાનાં વાંચનાર છે તેઓએ વિચારવાનું છે. દરેક સમજુ માણસ આવા કામમાં ગુનેગાર થઇ શકે છે. તેવી વાત ખરી હોય કે હીંદી જુવાનીઓમાં વ્યભિચાર વેધી પડયો છે તો તે આપણી પડતી દશાની નિશાની છે.

આપણા અવગુણોની તુલના આપણે બહારના જોરાવરોના અવગુણો સાથે કરીએ છીએ, અને તેને આધારે બીજમ બોલમ પડે કે જોરાવરોમાં સિવાજ અવગુણો રહેલા છે તો પછી આપણે વિચારણા અવગુણોની દરકાર કરતા નથી. આવી વાત આપણું દીનપણું બતાવે છે. ઝીણ વિચારતાં આપણે જોરાવરોનું આપણી ઉપર પડતાપણું માનીએ છીએ, ને તેઓમાં સદ્‌ગુણની હદ ચાંપી રહી જોઇ લેખીએ છીએ. હજીકતમાં જોરાવરો આપણાથી ચડીયાતા છે એવો આવા નિયમ જોવામાં આવતો નથી, અને તેઓના કરતાં વધારે ગુણ આપણામાં નહોવાનો કહી શકે એવું પણ નથી.

જોરાવરો વ્યભિચારી છે તેથી આપણે ચલાવ જોના જોવો બીજો મોટો વિચાર કોઇ નથી. જોરાવરોનો વ્યભિચાર જુદા પ્રકારનો છે અને તેઓમાંથી પણ તે દુરગુણ ઘણાખરાને તેઓના ધર્મશિક્ષકો કાયદે બીજા પ્રકારોને માટે દરમ્યાન છે.

પણ જે ગોરા કરે છે તે કરી શકે એ-કે આપણથી થાય એવું નથી એમ આપણે બહુ નીચે પડેલા છીએ. તેમાંથી ઉઠવાનું રહ્યું, એટલે આપણે ઘણા મોટા સાહસની જરૂર છે. એનો દેખીતો નિયમ જણાય છે કે જે પ્રજામાં વ્યભિચાર વધ્યો તે પ્રજા દિવસે દિવસે ઘસાતી જાય છે. એટલે જુવાનીયા હીંદીએ આ વાત ખુબ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે.

કોલોનીયલ સરકારોની સરખામણી કરવા જતાં આપણે બેધડકે છીએ કે તેઓમાં પ્રબળ ધર્મ મંડળી (મીસનરી સોસાયટીઓ) રમ્યા કરે છે. તેઓના પાદરીઓ, જુવાનીઆતે જુવારામાં પડતા અટકાવવાનું પ્રયત્ન કરે છે. જે મુંઝવણમાં મુકિતફોજ મહા પ્રયાસ કરી રહી છે તે આપણે જાણીએ છીએ. કેપમાં ઓરેંજ, કોલોનીમાં તથા ટ્રાંસવાલમાં રેવરંડ મી. મારથ, તથા ઓરેંજ જુવાનીઆઓને તેવો ભોગ આપી રહ્યા છે. આવાં મંડળમાં પૈસાની જરૂર નથી પડતી. માત્ર ખંતીલા તથા સદવિચારી સદાચરણી માણસોનો ખપ પડે છે. યાદ રાખવું કે રોમનું મીલનું અને બીજાં જે રાજ્યો નાશ પામ્યાં તે મુખ્ય પણે વ્યભિચારજ ગણેલાં.

કેપના હીંદી વિષે કાયદા

VIII – 30

કેપની પારલામેંટ બેઠી છે. કેપમાં પ્રબળ ગોરાશાહી કાયદો. તેમજ તેમારીનો કાયદો જુલમગાર છે. કેપના હીંદીને તેને માર્ગે દાદ મેળવવા જેટલી સરલતા છે. તેટલીજ બીજા કોલોનીના હીંદીને નથી. કેપકે કેપના હીંદી વોટનો હક ધરાવે છે. બહુ મહેનત કરવાથી આ અને બીજા કાયદામાં ફેરફાર થઇ શકે છે. પ્રીવીકાઉન્સીલના ચારસ ફરીયાદી ગેઝેટમાં છપાયા છે. તેમાં ઘણી સરસ મુકેલી ભરેલી છે. તેની સામે થવાની કેપના હીંદીની ફરજ છે. તેજ પ્રમાણે નેપારના પરવાનાના કાયદા વિષે હકિકત છે. ટ્રાન્સવાલમાં હીંદી કોમ માન પાત્ર રહેતા ગયાતી કોમ તો તેણે ઘણા પુરાવા ઉભા કરવા પડશે. સરકારી ખાતા કરતાં

ઇના ઉઠાવવા પડશે. [illegible] અમે તેમ [illegible] ભાગમાં [illegible] તો સરકારી ખર્ચ ઉઠાવવો પડશે. જીવવાને સારૂં મરવું જરૂરનું છે. દરેક મેળાવડો ફરીને બરતરફ પડે છે.

કાયદા વિષે વિલાયતમાં ચર્ચા

તા. ૧૬મી જુનને [illegible]

[illegible] છે કે મુદતનો [illegible] કાયદો રદ થશે. કારણ કે વધી પડવાને તે બીજાત રક્ષણ કરી છે. તથા હીંદુસ્તાનમાં હાલમાં બનેલા બનાવ ઉપરથી પણ તેમ કરવું જરૂર જણાયું છે. તારીખ હીંદુસ્તાનમાં આગેવાનો નક્ષિણ આફ્રિકા તથા જીંકાશ કોલોનીઓનો સવાલ ઉપર બહુ ઊંડો વિચાર કરતા હતા. ત્યારે [illegible] હીંદુસ્તાનમાં બુઅર બુઅર કેદીઓને પંજાબમાં મોકલી આપવા હાકમો મંડળીઓ સ્થાપવા લાગી છે.

કોલોનીઓના પ્રધાનની ગેરહાજરીમાં [illegible] આવે છે કે રજીસ્ટ્રેશન કાયદો રદ થવાની વાતનો તેમને ખબર નથી. એ બાબતમાં કોઇ [illegible] આવ્યું નથી.

ટ્રાંસવાલના એક [illegible] રીચર્ડ સોલોમને જણાવ્યું છે કે રજીસ્ટ્રેશન કાયદાનો [illegible] પણ તે રદ થાય [illegible] નમો લાગતું.

હીંદીને સજા

તા. ૧૬મીએ કેપટાઉનથી ૬૮૨ જણાવે છે કે [illegible] ઉપર એક હીંદીને [illegible] પોલીસ કમીશ્નર [illegible] મુખ્યના [illegible] ઉપર અદાલત [illegible] આવે હતો. તે માણસ પોર્ટ એલીઝાબેથ [illegible] ત્યારે કસ્ટમ્સ ઓફીસર [illegible] ને [illegible] જવા પામ્યો હતો. ત્યારબાદ કેપટાઉનમાં મજકુમ પડતાં કોર્ટમાં [illegible] કરવામાં આવ્યો. કોર્ટે તેને [illegible] દંડની અથવા ૩ મહીનાની સખ્ત મજુરીની સજા કરી. તેણે દંડ ભરી આપ્યો હતો.

[illegible]

[illegible] કોલોનીઓમાં [illegible] કાઉન્સીલમાં ઓથોરીટીને [illegible]

ટ્રાન્સવાલ કોલોનીમાં હીંદી કન્વેન્શન

ચાલી રહેલી તયારીઓ

[illegible] એસોસીએશનના સેક્રેટરો મી. એચ કાસીમ અદાતા તરફથી જુનના [illegible] જણાવે છે કે [illegible]

"કેપના હીંદીના કોનફરન્સ સંબંધમાં [illegible] ઓરેંજ રીવર કોલોનીમાં [illegible] પ્રેસીડેન્સી તરફથી મોકલવામાં આવેલ કાગળની તારીખ આ સાથે બીડી છે. તે ઉપરાંત તા. ૨૮ મીએ બપોરે બે વાગે [illegible] વીલીયમ્સ હોટલ [illegible] બીકન્સફિલ્ડમાં હીંદીઓની એક [illegible] મીટીંગ બોલાવવામાં છે."

ઉપર જણાવેલા કાગળનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:—

"કેપના હીંદીઓનું જે કોનફરન્સ ભરવાનું છે તેની બેઠક તા. ૨૪મીએ શરૂ થશે એમ મુકરર કરવામાં આવ્યું છે. તેથી તેઓ મોડામાં મોડા તા. ૨૨મીએ કિમ્બર્લેમાં પ્રતિનિધિ મોકલી આપશે એવી આશા રાખવામાં આવી છે. કારણ કે તા. ૨૫ મીએ સવારે ૧૦ વાગે કોનફરન્સના કામ કાજ સંબંધમાં [illegible] મીટીંગ ભરાશે.

આમારી, હમીદી વતી તમોને [illegible] કરીએ છીએ કે કોનફરન્સમાં નીચેના વિષયો ક્રમવાર ચર્ચવામાં આવશે.

(૧) રજીસ્ટ્રેશન કાયદો.
(૨) વેપારી કાયદો.
(૩) ફુટપાથ ઉપરના ટેબલોટેરો કાઢી નાખવા. મુસાફરોનો સુબત્તે તે.
(૪) કોલોનીનાં જુદાં જુદાં હીંદી મંડળો એકત્ર થયાથી, અને એમાંનો મત દર્શાવનાર તરીકે એક મંડળ મારફત એકસંપથી કામ લેવાથી હીંદી કોમનો ફાયદો છે તે વિષે.

તમારો તરફનો ટેલીગ્રેમનો નામ જણાવશો, તથા તેઓ મુકરર કરેલ દિવસે અહીં પહોંચી જશે તે વિષે પણ લખશો.

નાતાલ પાર્લામેંટમાં એક સવાલના જવાબમાં મીનીસ્ટર જણાવ્યું હતું કે મ્યુની સીપાલ કોરપોરેશન બીલ કાયદો થવાની બાબત ઉપર હીંદી હકક સંબંધે જણાવ્યું હતું; પણ હીંદી સરકાર જાહેર કરે છે કે હીંદી વેપારીને [illegible] બાબતમાં સુધીમાં કોર્ટમાં અપીલ કરવા [illegible] પહેલાં આપવામાં આવશે તોપણ [illegible]

ચોકીઓ ઉપર મરજીયાત મજુરી

નાતાલ પાર્લામેંટની આવતી બેઠકના કામકાજ વિષે વિવેચન કરતાં 'મરકયરી' જણાવે છે:—

એશીઆટીક ટ્રેડીંગ બીલના જેવી રીત કાયદો કોલોનીમાં અમલમાં આવ્યો નથી તે પછી સરકારના લાગે સાથે સબંધ છે. હવે નાતાલની પાર્લામેંટે પાસ કરેલ [illegible] તેને મંજુર કરે [illegible] પાસ કર્યા. એશીઆટીક ટ્રેડીંગ બીલની જરૂર [illegible] પડે, તેવી આશાએ [illegible] ઉપાયો કાયમ રાખી શકાય નહિ. તે બીલો [illegible] હીંદીઓને [illegible] કરીને રાજ્ય [illegible] આવે છે. વળી આપે હીંદીઓ [illegible] વધારો કરવાનાં અટકાવમાં આવનાર છે. [illegible] એકસીસમરીઓ છે. કુદરતની [illegible] તરફે નવી આવનારી [illegible] વધારો કરવામાં આવે તો બીજા ધંધાઓમાં [illegible] અટકાવમાં આવે! આ [illegible] ને બાજુએ મુકે [illegible] ઉભા થાય છે, તેવા [illegible] એશીઆટીક [illegible] સ્થાપવા [illegible] કામ કરશે.

એક હીંદી સામે ગોરાના ખુલાસો

[illegible] એક ગોરાએ [illegible] અમલદારના [illegible] અપીલ કરવામાં આવતાં, મેજીસ્ટ્રેટે [illegible] અમલદારનો [illegible] નવા [illegible] થયેલ છે. [illegible] આવે [illegible] ની સંખ્યા જોતાં તે કંઇક [illegible] એટલે તેમાં [illegible]

તા. ૧૭મીએ 'મરકયરી' [illegible] ના ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા શુક્રવારે [illegible] એક [illegible] ને [illegible] અમલદારે [illegible] ચોકી ઉપર [illegible] તેઓ જણાવે છે કે નવા [illegible] માટે [illegible] જોઇએ તે પણ પહેલી મુદત સુધી [illegible] આવવા [illegible] જરૂર પડ્યે [illegible] સામે અરજદાર [illegible]

એશીઆટીક સવાલપર નાતાલ પાર્લામેંટના મેંબરો

[illegible] એશિયાટીકોમાં કુલીઓ સીવાય બીજા જેટલા મેંબરોએ પોતાના મુદ્દાઓ કરતાંએ ઝીણી એક બીજી બાબત ઉપરથી ચર્ચાની શરૂઆત કરી હતી. "આપણે ડર્બન માણસો ટોળાંને હંમેશ મેયર પ્રમુખ હતા. બીજાઓ એશીઆટીક સવાલને લગતો મારે આપવાનું અમે ગયે અઠવાડીએ જણાવ્યું હતું તે નીચે મુજબ છે:—

શ્રી. જે કારકેરે

દાદા બીલ વિષે બોલતાં જણાવ્યું કે ગીરમીટીયાને લાવવાનું બંધ કરીએ તે એકતાલે જોઈતા મંજુર મજુરો રહે એવા બાંહેધરી આપી જોઈએ. મને લાગે છે કે દાદાએ બીલમાં લાઈસેન્સ આપવાનું બંધકર્તા બીલમેં પાર્લામેંટમાં કશુ ટેકા આપશે. કારણ કે તેમાં ઘણા દાખલો સારા છે. નહીં તો બીલમાં ફેરફારની સારા પક્ષે દાદા લાઈસેન્સ સારા બંધ કરવાની વાત છે. આ બાબતમાં આપણે વધુ સંભાળથી વિચાર કરવો જોઈશે. કારણ કે તેમાં ઘણી ગરકાયદેસર જોખમદારીની વાત આવે છે. પણ હવે કરવું તો એટલું કે દાદાએ ઉપાય લેવા જોઈએ. કારણ કે (ચર્ચાધીન વેપારી) ઝોરા બંધ થવાથી હજારો હજારોનો ગર્યો જાય છે. હું સાંભળનારાને એમને અરજ કરું છું કે તમારે દરેક રીતે ઝોરા વેપારીનેજ ઉત્તેજન આપવું. તેઓ ઝોરાઓનોજ લાભ સમાએલો છે. તેમ કરશો તોજ ઝોરાનાં છોકરાં સારા વેપારીનાસ વસી શકશે.

શ્રી. જે કોનોલી

એ જણાવ્યું કે મારે કહેવું પડે છે કે આપણા જેવો ઠોઠ સુરકાર, કાલે આપણે આઝીન જેવા ઠોઠ કારભારીઓ દુનિયામાં કયાંય નહીં હોય. પણ હુંયે મારે એ પક્ષે કહેવું જોઈએ કે તેઓ ઠોઠ છે, છતાં તેમદ્દલ બદલે "બીજા કારભારીઓ લાવીએ તે પધારે સારા નીકળે તેની આશા તેથી. નાતાલ સરકારના ઘણે ઘણે પગલાંથી હું નહન વિરૂદ્ધ છું. ગા" મુદે ચાર્જ છે કે એકેન્સ શીટમાં પા. ૧૦,૦૦૦ ઓછા થાય તો એટલા પાઉન્ડ ભરાવવા સારૂ એટલે દરજ્જે નોકરો ઓછા કરવા. પણ તે જુલી બાબ છે કે એમ નોકરો ઓછા કર વાથી તેને રેવન્યુ જુદું ઓછું થવાનું છે. અમે તેથી ઉપજ ખરચમાં ઘણો ઘણો ફરક આવે છે. ઘણો તોટો ને તોટોજ રહે છે. હાલની સ્થિતી ઉભી થવાનું કારણ એ છે કે બજારને રાજકારભારનું કાંઈ જ્ઞાન નથી તેવા માણસોને કારભારીઓ બનાવવામ આવ્યા છે. હાલના કારભારીઓ અર્થ શાસ્ત્ર બહુજ થોડું જાણે છે, અથવા તો જરાય જાણતા નથી. તેમજ કારભાર કરનારા બીજા પણ વિદ્વત્તની જરૂર હોય તે તેઓ જાણતા નથી. હું ઘણા માણસ સેટલમેન્ટ ખેપુત હોય, અથવા તો કોલિ ખાર પકડીસ ડોમ જેથી કારભારીપક્ષને માટે પણ ખરેખર લાયક માણસ ૫ ! કાયદે તરફ નાતાલી સરકાર કે રાજનીતિ ચમત્કારી નહી છે તેનાથી, કોમ્બર પાર્ટી હમેશાં વિરૂદ્ધ છે. અને હાલની પાર્લામેંટ કે મેંબરોમાંથી ગમે તે માણસોના હાથ કિસ્મત બનાવવામાં આવે તેની કાયદ રાજ નીતિથી કોમ્બર પાર્ટી નથેરહજ જશે. કાયદ માટે જે બીલ ઘડાતાં છે તે સારૂ ખાતર છે. છતાં દિલગીર કરી છે તે પગલાં ભરીને ન અટકતાં બાકીનું ભાંગવું જોઈએ. કાયદે તરફના વધારે મેંબરોને પાર્લામેંટમાં મોકલાવી મેલવાની પ્રસાદગીરી સામે એ વાતને હું બળતો ઘણ શકતો નથી. આ કાયદેના ઘણી મેંબરો હોય તો પછી તે મેંબરોને કાયદે ચુંટીને મોકલે એમ બનવું જોઈએ. એશીઆટીક બીલના સંબંધમા હું પહેલાં બોલ્યો ત્યારે કરકાના બીજાએ મત તો આપ્યું છું. વેપારી બીજાના સાંભળ્યામાં કહેવું તેમાંએ કે તે બનસાથી નથી, અને દાદા વેપારીના ઝાઝાસેન્સ લાગ લેવાથી કાયદેસર વરસના ઓરાઓને લાભ થશે એમ પણ હું ધારતો નથી. દાદા અને ઝોરા વચ્ચેની હરિફાઈમાં જે કોમ આગળપડતું હોય તે કુદરતની વાતને હું ટેકો આપું છું પણ તેનો અમલજ આવાં બીજાથી ન મેલાય. મને લાગે છે કે એ બીલને પાર્લામેંટ પસાર નથી. કરવાની એવું ધણીને તો બીલ ઘડાયાં છે. ગમે તેમ હોય પણ નાતાલ સરકાર સારી પેઠે બનશે છે કે તેવા બીલને તોજ રૂપમાં લશે તો તો પછી સરકાર કાંઈ મંજુરી આપશે નહીં. હરિફાઈનો ઇલાજ એ છે કે ઝોરા એને દાદા કારભારને એક સરખાં રોજા આપવાં. એટલું થાય તો ઝોરાઓને કામ લેવામાં મજાની. ને પછીજ દાદાનો ભાગી થશે. દાદા વેપારીની હરિફાઈ કુદરતી કરવા માંગે પણ વેપારીને ફરજ પાડી શકાય કે તેણે તેના માણસોને, ઝોરાઓ પોતાના માણસોને આપતા હોય તેટલો પગાર આપવો. [illegible]

શ્રી. મરચે

એશીઆટીક સવાલ ઉપર બોલતાં જણાવ્યું કે જે બીલો બહાર પડ્યાં છે તે જોઈ હું ખુશી થયો છું. તે બીલોપર પાર્લામેંટમાં સખત તકરાર થશે એમાં મને કાંઈ શક નથી. તે બીલનો મુદ્દો સ્વીકાર થવામાં આવે તો પછી તે પાસ થવાજ જોઈએ. પછી તેમાં ભલે ગમે તેટલા ફેરફાર થાય. તેમાં પણ મતભેદ ઉભા થશે એ બનવું છે છતાં તે સવાલનો પહેલો મોટો નીચેનો કરવાનો જોઈએ. પછી બીજા વાંધા "આવતી ઓલ" અને તે પછીની બાબતમાં બોલ એ વાંધા પાસ ન થયું તો. આ દાખલાઓમાં ઝોરા માટે ઉભા રહેવા જેટલી જગ્યા પણ નહીં રહે. હું કહું છું કે "દાદાને નાતાલ બહાર કાઢવાનો ઇલાજ લીધો. અને પછી તેની જગ્યાએ ઝોરાઓને લાવવાનું બોલાવી લેવાશે. "ગોર્ગ તેવા ફેરફારે સાથે પણ તે બીલને પાસ તો કરવો જોઈએ. બન્ને મુખ્ય દાદા (બંગુરે) અને તેનું પુ છું (બારબર) નીતાંકમાં દુઃખે ત્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાને એકઠું કરવાનું મુશ્કેલ થશે. થશે

પાછળથી સવાલો પુછવાના હેતુને ખુલે કોનું જાહેર કરતાં ફ્રીરકેકરસ્ટન નામના મેંબરે પુછયું કે આસીયા વિષારનિ દર વરસને બદલે પાંચ વરસની નોટીસ આપવામાં આવે તે પુરતી નથી?

જવાબમાં શ્રી. કારકેરે જણાવ્યું કે પાંચ વરસ તો સારી પેઠે પુરતાં જણાયે."

શ્રી. કે નોલીએ જણાવ્યું કે તેને અભ્યાસ કરવો હોય તો જેમ વહેલો કરવો તેમ વધારે સારૂ.

શ્રી. કારકેરે જણાવ્યું કે તો મધ્યમ રસ્તો લેવાનું પસંદ કરું છું. એટલે કે પાંચ વરસ નહીં, તેમ દસ પણ નહીં, પણ સાત વરસની મુદત આપવી.

વધી સરકાર મંજુરી આપે એવા ઇરાદા જણાવતાં શ્રી- કારકેરે કહ્યું કે જો મંજુરી ન મળે તો કયાં સુધી મંજુરી મળે ત્યાં સુધી અપવાદ તો બંધ થવો જોઈએ પાછળ ચાલ્યાજ રહેવું.

પ્રીલીસ નામના મેંબરે જણાવ્યું કે હું એશીઆટીક બીલોના વિરૂદ્ધ છું. ગયા સાલ, પી, ટેયાસે બીલ રજુ કરેલ તે ઝોરા બીલ કરતાં વધારે સારૂ હતું. ઉપર મુજબ કરાવે પસાર કરવા તેણે દરખાસ્ત મુકી પણ તેને કોઈએ ટેકો આપ્યો નહીં.

એડવોકેટ જનરલને દરખાસ્ત મુકી કે બીજાના મુદ્દાને મીટીંગ ટેબલ આવે છે. આ [illegible]

નાતાલ લેબર પાર્ટી અને હીંદી

નાતાલ લેબર પાર્ટી (મજુર વરગ) ની એક મીટીંગ થોડા દિવસપર ડરબનમાં મળી હતી. તે વખતે એશીઆટીક સંબંધપર ટૂંકીક ચર્ચા થઈ હતી તેનો સાર નીચે આપ્યો છે:—

નાતાલમાં વસતા જુદા (કીરમીટમાં ન જાય તેવા) હીંદીઓ તરફ કેવી રાજનીતિ ચલાવવી તે ઉપર તપાસ કરવાને એક ખાસ કમીટી નીમવામાં આવી હતી. તેના રીપોર્ટમાં જણાવ્યું કે "નાતાલના જુદા એશીઆટીક તરફ કેવી રાજનીતિ ચલાવવી કે જેથી એશીઆટીક સવાલનો લેબર પાર્ટી નીવેડો લાવી શકે એવો સવાલ થયો છે. પણ આ કમીટી એ બાબતમાં ચોક્કસ મોરચો બાંધી શકતી નથી. કારણ કે એશીઆટીકને લાગુ પડે એવું મોરચો બાંધવું અને તે મોરચો ગોરા કામદારોને લાગુ ન પડે એવું કરી શકાય તેમ નથી. એટલે કે કલરડ અથવા એશીઆટીક કામદારોને માટે તફાવતવાળા કાયદા કરી શકાય તેમ નથી. તે મોરચો કેવો હોવો જોઇએ કે જેથી કરીને ગોરા પ્રેમજ એશીઆટીક કામનું ઘડેલું હિત સરખી રીતે સચવાય. પણ કમીટી લેબર પાર્ટીને જણાવવા ઇચ્છે છે કે કોલોનીના કામદારો માટે રોજનો છેવટનો આઠક દર ઠરાવાય તેવો કાયદો કરવા કોશીશ કરવી, એમ કમીટી એવી ભલામણ કરે છે કે એશીઆટીક કમીગ્રેશન તદન બંધ થવું જોઇએ."

ઉપરનો રીપોરટ પાસ કરવા માટેની જે. કોલોનીએ દરખાસ્ત કરી. તેમાં તેમણે જણાવ્યું કે જુદા હીંદીઓના સવાલનો નીવેડો લાવવાનું બહુજ મુશ્કેલ છે. કારણ કે એ કોમ સામે અધિકારી રીતે અદાવત ધરાવવામાં આવે છે. હાલમાં આ સવાલો માટે લેબર પ્રોગ્રામમાં જે ઓછા વિચારો છે તેને બદલે કાંઇ ચોક્કસ મોરચો કામ લેવાય એમ બનવાની બહુ જરૂર છે. કમીટીએ જણાવ્યું છે તેમ એ અને એશીઆટીક કામદારો વચ્ચે ભેદ રાખવાનું અમે તેમાં નથી. અમે માનીએ છીએ કે ભેદ નો મોખરે એ વસ્તુ સમજી વરગ માટે કલાપણ ભરેલું છે. એશીઆટીકની હંમેશ ઉતરતા પ્રકારની છે. તેથી તેઓ ગોરાને મુશ્કેલીમાં કે હરીફાઇમાં છે. અને આ સવાલ ઉપર આપણે ઘણી મુશ્કેલી ઉભી થઇ છે. લેબર પાર્ટીના કેટલાક આગેવાનો એશીઆટીક તરફ કુમનાવટની લાગણી ધરાવવા લાગ્યા છે. તેમને કાયદાના જમાનાની ઉદ્યોગોની રીતોનું જ્ઞાન જરાય ભાન રહેતું નથી. એવા ભેદની રીતને આપણે લક્ષ આપવા લાયક ગણવું નહિ. ધારો કે ૧૫૦,૦૦૦ માણસો (હીંદી) ને કાયદે મુકી શકાય તેમ નથી. પણી હીંદી મજુરીએ વેપણ ઘોડાંક વરસમાં તેનો તેજ સવાલ ઉભો થશે. કારણ કે કાયદો સુધરીને આગળ વધવા લાગ્યા, કે એટલે કેમીનું જરૂરી છે કે ગોરા કામદારોનું હિત સચવાય તેવા ઉપાય આપણે લેવા. પણ તે ઉપાય એવી તરેહના હોવા જોઇએ કે જેથી કરીને કલરડ લોકોની ઉત્તરતી સ્થીતિમાં તે આડે આવી શકે નહિ. કોઇ પણ કામ કરવાના કલાકોનું ધોરણ બાંધવું જોઇએ એમ કહેવામાં આવ્યું છે, પણ તેથી તો હીંદી કચરાઇ જશે અથવા જુલમ મરશે. મારું કહેવું એવું છે કે જેવું કામ તેવી કીંમત રાખવી, અને પછી પ્રમાણીકપણું અને સરખી સ્થિતિ દાખલ કરાવવાં. એમ થશે એટલે હીંદી હરિફાઇ તદન બંધ થશે. હીંદી આદી પડેલો તો છેજ, એટલે તેને રોટલો મેળવવા ની તક મળવી જોઇએ. પણ તેની રીત એવી ન હોવી જોઇએ કે જેથી ગોરાનો નુકસાન થાય.

પછી ચેરમેન મી. ઓ એલ. કલારકે જણાવ્યું કે રોજ માટે ઓછામાં ઓછો દર કેટલો રાખવો એ બાબત કરવામાં આવે તો પછી ઓકલેન્ડ ગોરાઓને "કોમ" બળવો આંકશે. હીંદીની રહેણી ગોરાઓના જેવી કર્યા પછીજ તેને ગોરાની સાથે હરિફાઇ કરવા દઇ શકાશે.

પછી મી. એચ. નોરીએ મી. કોલોસી ની દલીલોને ટેકો આપ્યો. મી. કોલોસી એ કેટલાક ગોલનારાઓને જવાબ આપ્યા બાદ તેમણે કરેલી ભલામણો કબુલ રાખવાનો ઠરાવ થયો.

ડંડીથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—

અત્રે ડંડીમાં ચુટ વગેરે કપડાં બનાવવાનો ધંધો ઘણો ચાલતો હતો. પણ હાલ તો એ ધંધો ઘણો ઢીલો પડી ગયો છે. ઘણા કારખાનાં બંધ થયાં છે. અને જે ચાલે છે તેમાં પણ ઘણું ઓછું કામ ચાલે છે. ઘણા માણસો બેકાર થયા છે. અને તેવા બીજાઓ પણ ઘણી સખ્ત રીતે ચલાવે છે.

મી. નેલસન પામરે જણાવ્યું કે મેં હમેશાં હિમાયત કરી છે કે એશીઆટીક વેપાર અટકાવવો જોઇએ, અને હજુ પણ હું તેવીજ હિમાયત કરું છું. મોરા ઓના ભલાની ખાતર જરૂરી છે કે એશી આટીક હરિફાઇ અટકાવવી. અને એશી આટીક લાયસેન્સની બાબતના મારા આ વિચારોથી લેબર પાર્ટી વિરૂદ્ધ જવાનો ઠરાવ કરે તો મારે તેની સાથેનો સંબંધ તોડી નાખવો પડશે.

મી. હેગર્ટે પામરના વિચારોને ટેકો આપ્યો અને જણાવ્યું કે જો વાંધો છે તે હરિફાઇ સામે નથી, પણ અયુક્ત હરિફાઇ સામે છે. (બીલોમાં) હીંદીને હદપાર કરવાની સુચના કરવામાં આવી નથી. જુના હક્ક (હીંદી લાયસેન્સના) ની વાત કહેવામાં આવી છે પણ સામાન્ય (ગોરાના) હિતની વાતમાં તે આડે આવી શકે નહિ. રોજના દરનું બીલ કામ કરવાના કલાકોનું ધોરણ બાંધવું જોઇએ એમ કહેવામાં આવ્યું છે, પણ તેથી તો હીંદી કચરાઇ જશે અથવા જુલમ મરશે. મારું કહેવું એવું છે કે જેવું કામ તેવી કીંમત રાખવી, અને પછી પ્રમાણીકપણું અને સરખી સ્થિતિ દાખલ કરાવવાં. એમ થશે એટલે હીંદી હરિફાઇ તદન બંધ થશે. હીંદી આદી પડેલો તો છેજ, એટલે તેને રોટલો મેળવવા ની તક મળવી જોઇએ. પણ તેની રીત એવી ન હોવી જોઇએ કે જેથી ગોરાનો નુકસાન થાય.

પછી ચેરમેન મી. ઓ એલ. કલારકે જણાવ્યું કે રોજ માટે ઓછામાં ઓછો દર કેટલો [illegible] કરવામાં આવે તો પછી ઓકલેન્ડ ગોરાઓને "કોમ" બળવો આંકશે. હીંદીની રહેણી ગોરાઓના જેવી કર્યા પછીજ તેને ગોરાની સાથે હરિફાઇ કરવા દઇ શકાશે.

પછી મી. એચ. નોરીએ મી. કોલોસી ની દલીલોને ટેકો આપ્યો. મી. કોલોસી એ કેટલાક ગોલનારાઓને જવાબ આપ્યા બાદ તેમણે કરેલી ભલામણો કબુલ રાખવાનો ઠરાવ થયો.

VIII-302

જોહાનિસબર્ગમાં એક કીર્તિ સ્થંભ

જોહાનિસબર્ગમાં બાંધેલા એક કીર્તિ સ્થંભનું ચિત્ર અમારા આજના અંકના વધારા તરીકે આપ્યું છે. તે સ્થંભ બોઅર લડાઈ આપણે જાહેર ઉદારાણા થી ઉભા કરવામાં આવ્યો હતો. આપણા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીની કીર્તિની યાદ ગીરી તરીકે હાલ એ એકજ નીશાની છે.

પહેલું ચિત્ર તે સ્થંભની નજીકથી લીધેલું છે, અને તેમાં સ્થંભની ઉપરનો લેખ લાવવામાં આવ્યો છે. બીજું ચિત્ર તે સ્થંભનો તથા તેની આજુબાજુનો દેખાવ આપે છે. તેમાં જે ઉંચાઇવાળી જગા ઉપર તે ઉભો કરવામાં આવેલ છે તેનો પણ ખ્યાલ આવે છે. બાંધી દૂર દેખાતી સુરહદ તે સરે ઓરેન્જ કરારના બેતરની છે.

ઘડેલા પથ્થરને સીમેંટ વતી બરાબર ગોઠવીને સ્થંભ બાંધવામાં આવ્યો છે. તેની આજુબાજુ લોઢાની સાંકળથી બંધ કરી લીધેલ છે. કે જેથી કરીને તેમાં જડેલા આરસપથ્થર ઉપરના લેખને કોઇ ભુંસી નાખે. પણ આ સ્થંભ જોવાને જનારની સોયલી ચેપરની વ્યવસ્થા કરેલી છે. (કોઇ સાહેબને લગતી બાબતો તપાસનાર અમલદાર) ની નજીકમાં બાંધવામાં આવેલ છે. નોટલે જોવા-સાંભળવા કોઇ મંત્રીથી ઉંચામાં ઉંચા ટેકરાપર તે છે.

સ્થંભની ઉગમણી કોરે આરસપ્રસાણનો એક મોટો પથરો ગોઠવ્યો છે. તેમાં નીચે મુજબ લેખ કોતરેલો છે.

"આ સ્થંભ સુધીમાં દક્ષિણ આફ્રિકા ના મેદાનપર બોએર યુદ્ધમાં મરેલા બ્રિટીશ અમલદારો બીજા હોદ્દેદારો, અધિકારીઓ, તથા હીંદી સાથીદારોની પવિત્ર યાદદાસ્તમાં."

ઉપર મુજબનો લેખ હીંદી, ઉર્દુ, તથા અંગ્રેજી ભાષામાં કોતરેલો છે. સ્થંભની બાજુની ત્રણ બાજુઓમાં એક એક આરસપ્રસાણ બેસાડેલ છે. તેમાં નીચેના શબ્દો અનુક્રમે કોતરેલા છે.

મોસલમાન.
પારસી-ઝોરોએસ્ટ્રીઅન.
હીંદુ-શીખ.

નાતાલના કાફરોમાં બળવો

પારસ્લામેંટમાં બોઅર જોળવણીની કોશીશ

ડોલુ ડોકરી કહુલમાં બિકુ તારથી નાતાલના કાફરોમાં બળવો ફાટી નીકળ્યો આવતો હોય એમ ગણાય છે. તે પછી તે સ્થિતિમાં તપાસ કરવાને, કોક કરી બનાવ બીમાર હતું. હાલમાં બાદશાહી બ્રાતિ કુર કરવાના બાદશાહી એક બીજા નાતાલ પારસ્લામેંટમાં તેનું બધા માટે બહારે પડયું હતું. તે બીલમાં કોઇ સુચના હતી કે કાફરોનું હિતસાધન નોકરી માટે નાતાલ પારસ્લામેંટમાં તેમની બાતર ચારમેં બેસાડે કોક આપવી. એ ચાર બેઠકો માટે સભ્યોને ઉમેદવાર પસંદ કરે તેવા ચાર માણસો પારસ્લામેંટમાં નીમવામાં આવી સત્તાવાર એક બીલ ગેઝેટમાં બહાર પડયું. પણ બીજી તરફ કાફરોને ખબર પડતાં તેમના સરદારો આવેચકો બોલાવી, તેમને ઉશ્કેરીને કોક ઠેકાણે ટોળાં ભેગાં કરીને ઉપરના બીલ વિરૂદ્ધ બોલાવ્યા. તેઓ ઉપરી સરકારને ખબર મોકલી કે કાફરોને ચાર બેઠકો આપવાની સુચના બીલમાં થઇ છે તે માટે સરકાર બેસરો નીમે તેમાં કાફરોનો રાજી નથી. કાફરોની અરજી એવી છે કે એ ચાર બેઠકો માટે કાફરો પોતાની મરજી પડે તેવા માણસોને ચુંટી એમ જોવાય તેજ એ બીલ કાફરો માટે લાભકારક નીવડે. કાફરો સબંધમાં ગેઝેટમાં પહેલાં બીલ બે બહાર પડયાં હતાં તે વિષે પણ ઉપરના ઉપયુક્ત કારણને બી મુરતે નાપસંદગી જાહેર કરી. અને તે બીલ પાછું ખેંચી લેવા માટેની અરજી મોકલી. કાફરો માટે ઠીકી બેસાડવાની તજવીજ હાલમાં ચાલતી હતી. તે જગ્યાએ જણાવ્યું કે તમે લોકોએ અમને એકદમ નિરાશ કર્યો છે. તમે નાખુશ હો તો એ બધું બીલને આજથી રદ થયું માની લેજો.

ઉપર પ્રમાણે બી. મુરે જવાબ આપેલ તે છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે. પણ પોર્ટ જો ઓથી હકીકત જાહેર થઇ છે કે કાફરોને લગતાં એ બીલ

નુરહસીનભાઇ ચમનહસનભાઇ ઉપર જપ્તી

(૨૬)

ઉપરના ગારીના બાબતમાં કેવળ ખરેખરા પક્ષકારોને જાણવા માટે જ આ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. બધી પુસ્તકોની સાથે મારામારી થઇ ગયેલી છે. તેની વિગતવાર છે. એવા પણ કોઇ એવી બાબતો બાબતમાં બાબતો બાબતમાં બાબતો બાબતમાં

કોલોનીઓના બિનમહેરો

(૩૮૨)

રોયલ કોલોનીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં બોલતાં કરસ્ટી ફિલ્ડ આફ્રિકાના 'બાજી ઓફ કમાન્ડર ચીફ' બીજાને જણાવ્યું હતું કે બ્રિટીશ રાજના ચોકીદાર તરીકે કોલોનીઓ બિનમહેરો છે. એક સ્વરાજ્ય કોલોનીના ગોરા મહેર; બાકી બીજા હીંદીઓ અને નેટીવો. હાલ કોલોનીઅલ ઓફીસ ગોરાઓ સિવાય બીજા કોઇ ઉપર વિશ્વાસ બેસતું નથી. બ્રિટીશ રાજના કારભારમાં હવે તારી રીત હાજીર કરવી કે જેથી બધી સરકારોની કોમોમાંથી કોલોનીઓ પૂરેપૂરા રીતે બાજ લઈ શકે. કોલોનીઓમાં હીંદી પ્રશ્નોને સંબંધે ઘણા ઉકેલો આવ્યા છે કારણ કે કોલોનીઓએ તો પછી સરકારના હાથતળે રહેવાનું છે. જો કે બીજી સરકારી નોકરીમાં કોઇ કોઇ તફાવતોએ દૂર કરવામાં આવ્યા છે તો પણ હજુ ઘણો ફાયદો થાય. દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરા પ્રજાના નિષ્પક્ષપાતીપણાથી ગોરાઓ કાફરો તરફ વધારે સારી રીતે વરતવા શીખ્યા છે તે મારે જ માજીસ્ટ્રેટોને મુખ્ય કમાણી આપવી છે. હીંદી ઇમીગ્રેશન કોલોનીઓ માં ન આવવા માટે હજુ ઘણાંઓ તો જોખમકારક માનતા છે કે કેટલાક કોલોનીસ્ટો આ બાબતમાં નીરદય રીતે પણ વરતે છે. ચમારેલા હીંદીમાં અને ઝુલુ (હીંદી મજુર)માં તફાવત ન કરનારા કેટલાકો એ મુખ્યમાં છે. છેવટે હું જણાવું છું કે કોલોનીઓનો મત તે વડી સરકાર તો રાજદારીઓ માટે કાયદાકારક છે. જો બ્રિટીશ રાજને મજબુતીની મહત્વાકાંક્ષા હોય તો એક એવી ઇમ્પીરીઅલ કાઉન્સીલ હોવી જોઇએ કે જેમાં ઇન્ડીઆના તથા કોલોનીઓ તરફના મેમ્બરો બેસે. જેને જેની સત્તા આખા બ્રિટીશ રાજ ઉપર સર્વોપરી રહ્યાય.

નાતાલે કોંગ્રેસનાં પીટીશન

નાતાલમાં લાઇસેન્સ સંબંધમાં, તથા ઇમીગ્રેશનના સંબંધમાં જે બીલ પાર્લામેંટ આગળ રહ્યાં છે તેની સામે નાતાલે કોંગ્રેસે પીટીશન મોકલી આપ્યાં છે. મુખ્ય વાંધાઓમાં વાલસીઝે તો પીટીશનો નાતાલ માર્ચિઠ આગળ રજુ કરવું બાકી હતું.

કોમના મોવડીઓનો તરફથી અમે આનંદે અઠવાડીએ આપ્યું.

પ્રધાન હીંદુ સમશાન ઇચ્છે

"ડરબન દાદુ મશાન ઇચ્છે" મા. એમ. એમ. દિવાન લખે છે કે:—

"નાતાલ કોલોનીમાં વસતાં હીંદુ લોકો માં ઘણાને બાળીને મરણ ક્રિયા કરવાની ઇચ્છા છે ત્યારે બીજા કેટલાક કરણી સંબંધમાં કેટલાકે બીજી કેટલીક બાબતો અધિકારી વરગ તરફથી બેદરકારીમાં જાય છે. તે તકલીફ દુર કરવા માટે નાતાલ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ અગાઉ વખત જુદી જુદી જગ્યા ફાળવી આપી હતી પરંતુ હાલ દરેક વખતે જેવા મહેલો છે કે અમે તે બાબતે કાંઇ કરી શકતા નથી.

આ જવાબથી દરેક હીંદી આગેવાનોની તે ધરમ સંબંધી અડચણને લીધે લાગણી દુભાય. સિવાય રહેતા નહીં" તેને માટે નાતાલમાં વસતા દરેક હીંદુ ભાઇઓને વિનંતિ કરવાની કે તેઓ આપણ એક જગ્યા અરજ કરવા જરૂર છે. તેથી દરેક ગામના હીંદુ ભાઇઓ પોત પોતાના ગામમાં એક મીટીંગ ભરી તે સંબંધી ઠરાવ પસાર કરી અમો તે મોકલી આપશે કે જેથી તુરત તેઓ તરફ અરજનું ફોરમ સહી કરવા માટે મોકલી આપવામાં આવશે. દરેક ગામમાં થી કેટલા બરાબર મળવું જોઇએ કે તેથી અરજના ફોરમો મોકલ્યા જાય નહીં.

આ બાબતે ડરબનમાં પણ એક જનરલ મીટીંગ બોલાવવાની હીલચાલ ચાલી છે તે થોડા રોજમાં મળશે એમ ઉમેદ છે.

સહ રાખવું આ અરજમાં હજારો સહી થવાની જરૂર છે. માટે દરેક ગામ માં તેવા ફોરમો ચાલે કે તુરત સહીઓ લેવા વોલંટીઅરોએ બહાર નીકળી પડવું જોઇએ. કે જે ગામમાં તેવા વોલંટી અરો નીકળે તેઓનાં નામ તે તે ગામના આગેવાનો અમને એડ્રેસ પટ્ટકમાં મોકલી આપશે એવી ઉમેદ છે.

"આપણે લગ્ન બંધારણ" અંબંધમાં નાતાલ પાર્લામેંટમાં એક બીલ દાખલ કરાવવાને નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કોંગ્રેસની એક્ઝેક્યુટીવ કમીટી તજવીજ કરી રહેલ હોવાનું જાણવામાં આવે છે. તે બીલમાં એવી સુચના થવાની છે કે આગળની સામે બચાવ માટે વધારે સારી મોહવણ થવી જોઇએ. આજ વખતે બબ્બે મોકલવામાં આવે તે માટે મ્યુનીસીપાલીટી પૈકા લાભ થશે. તમ ધરનારા કે મતદારોએ જોઇતા ખરચવાની હિલચાલ ચાલશે.

દુકાળના સાર સમાચાર.

વિલાયતમાં એક ભાષણ ઉપર બોલતાં કરતાં હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી લોર્ડ મોરલી એ જણાવ્યું હતું કે હીંદુસ્તાનમાં જે દિલચોરાઇ માલુમ પડી છે ને હીંદી રાજદારી ધરતીકંપ જેવી ન સમજવી. પણ એક મોટા વાદળાં જેવો તે છે. પણ આવી સ્થીતિએ વાત પહોંચી છે ત્યારે કંઇપણ નામધારી 'રાજનીતિજ્ઞ' ચલાવવી એ ઇલાજ નથી. છતાં વાદળું વિખેરી નાંખવા માટે સંમત કામદાની જરૂર છે એમાં ના પડાશે નહીં. ખુન કરવાની ઉશ્કેરણી કરનારો કેદખાનું અને તેને છોડાવી છુટ મળવા એ મુખ્ય ઇરાદો અને ધાતકી છે. મને ખાતરી છે કે જ્યારે મામલો કહેવો થાય ત્યારે તેનો ઇલાજ લેવો છેલ્લાંડ તૈયારજ છે.' એવી ક્ષણ આવે તો તેમાંથી પણ આપણે પૈસાર થઇશું જ.

વડા પ્રધાને એક મોકન પોટીનો મેળા વડે કર્યો હતો તે બાબતે મોકામા મચ્યો તેમાં અસેલ પાડવા માટે સ્ત્રીઓની વોટ માટે લડત લેનારી કેટલીક બાઇઓએ તજવીજ કરી હતી, પણ પોલીસનો સાથ ચેતાથી તે ગોરસી કામ કરી શકી નહોતી.

ચીનાઓને બ્રિટીશ વહાણોપર ખલાસી તરીકે કામ કરવા હવેથી દાખલ થતી અટકાવવા માટે બ્રિટીશ સરકાર પગલાં ભરનાર છે.

ના૦ કીંગ એડવર્ડે હસ્તિઅખની મુલાકાત લેવાથી ગેરહા પ્રસંગમાં ચુકાદાના અર્થ સંબંધી મુલાકાત લેશે.

પોરટુગાલના કીંગ એલ્ફાન્સો ઝુંટવી લેવાનું કાવતરૂં કરનાર તરીકે કેટલાકને લીસ્બન ખાતે પકડવામાં આવ્યા છે.

કાલીફોરનીઆમાં ગોરાઓના એક ટોળા એ રંગ દ્વેષને લીધે કેટલાક જાપાનીઝ પર હુમલો કરી તેમની ગાડી ભાંગી નાંખી હતી, તથા કેટલાકને સખ્ત ઇજા કરી હતી. હુમલો કરનાર ગોરાઓને પકડવા માં આવ્યા છે.

તાજેતરમાં પ્રાણ કરેલા એક ટ્રિનીદાદના અગ્રગણ્ય મોહમ્મદીયને જણાવ્યું હતું કે અરબી સહી ઉપર હતું, તે કરતાં હાલ

ચાલુ વર્તમાન

[illegible] તા. ૧૬મીએ [illegible] પાછા મેરની એક ચડ થઈ છે.

૬૨મન, ફ્લેરીડા [illegible] એક ગોરાનો માલ ચોરવા માટે ચાર હીરોને કારટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાંના એક પર મુન્હો ચલાવવામાં આવતાં તેને ૧૫ માસની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

રૂપીઅરની હિલચાલ

[illegible]

અમદાવાદી—તા. ૨૨મીએ ૧૨ વાગે પહોંચશે.

,, —તા. ૨૦મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

એમ્પ્રેસ—તા. ૨૬મી જુને કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમદાવાદી—તા. ૮મી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[illegible]

પેસીફીક—તા. ૨૩મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[illegible]

અરેબિયા—તા. ૨૨મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ગેરોનીઆ—ચીના વખતમાં કલકત્તાથી [illegible] ઉપડશે.

ટીન્ટાજલ—કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરોનો માલ લઇ ઉપડી છે.

ટીન્ટાજલ—તા. ૮મીએ કલકત્તા જશે.

ગેરોની—[illegible] કલકત્તાથી [illegible] ઉપડશે.

હિંદુસ્તાનની હવાલ

તા. ૧૮ મીએ 'અમલાજી' માં આવી હતી.

તા. ૨૦મીના 'અરસામાં 'અમલાજી' માં જવા અર્થે ચલે.

તા. ૨૩મીએ પ્રેસીડેન્ટ માં જવા અર્થે ચલે.

[illegible]

છેલ્લા ખબરો

(પ્રેસ તારે પ્રાપ્ત થયા)

[illegible]

[illegible] ૧૮મીએ રજા થઈ [illegible]

[illegible] બીજા સુધારા વધારાઓ સારૂ કાયદામાં પડેલો છે. [illegible] બીજીવાર વંચાનાર હતું.

'ટ્રાંસવાલ લીડર' માં પ્રોટોરીઆનો એક સંદેશો પ્રગટ થયો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે [illegible] ૨૬ વર્ષ [illegible] કાયદેસર લીધેલાં બારણાં પડી ગયાં [illegible] ફરીથી ચીનો સત્યાગ્રહ કહેવામાં આવી છે. છતાં તેનો હેતુ [illegible] ચામાં આવ્યો નથી.

[illegible] ૧૮મીએ [illegible] એક [illegible] છે. તેમાં કાયદો રદ કરવાની [illegible] કરી છે; અને જણાવ્યું છે કે એશીઆ [illegible] ઓળખાણ [illegible] પડવાનો હેતુ [illegible] બીજા કાંઇ વધારે નથી.

[illegible] તા. ૧૬મીએ [illegible] ૧૯૦૭ [illegible] ૧૯૦૮

અંગ્રેજ પત્ર

—:—

જોહાન્સબર્ગ

[સમાધાનીને [illegible] તરફથી.]

રવિવાર.

જનરલ સ્મટસ

સમાધાનીનો [illegible] દિવસે નજીક આવતો જણાય છે. છતાં આજે હું જે લખું છું તે બધું આ છપાશે તે દરમ્યાન [illegible] તો તે બધું [illegible] એવું બને. [illegible]

મી. ગાંધીએ જનરલ સ્મટસને કાગળ લખ્યા બાદ મી. લેનર્ડને મળવાની તજવીજ ચાલી, પણ મી. લેનર્ડ જાણી શકાય તેવી તેઓ ઘણા મોટા [illegible] રોકાએલા હોવાથી [illegible] મળતા જણાતા નથી. આપ [illegible] જોયા બાદ અને જનરલ સ્મટસનો કંઈ જવાબ નહિ [illegible] મી. [illegible] મી. [illegible] ઉતરતા પક્ષ સરસ બેરીસ્ટર છે તેની મુલાકાત મી. ગાંધીએ બપોરની ટ્રેનમાં જોહાનિસબર્ગને જુદા ને દહાડે લીધી. તેમાં મી. ચૅડનો વિચાર પણ મી. લેનર્ડના જેવોજ પડ્યો કે સરકારને અરજીઓ પાછી આપવી જોઈએ. આ ઉપરથી મી. સ્મટસની ઉપર મી. ગાંધીએ તાર કર્યો કે જો તેઓ સાહેબ જવાબ નહિ આપે તો કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં જવા જ જોઈએ. આવો મોટા વકીલનો પણ અભિપ્રાય છે. એ કરેલા તાર [illegible] મી. ઉપાધ્યાયને [illegible] મી. ઈસપમીઆં અને મી. ગાંધીની એશીઆટીક ઑફિસ અને કેસની તપાસ ચાલી. દરમ્યાન મી. સ્મટસનો તાર આવ્યો કે શનિવારે (તા. ૧૪મી) સવારના ૯-૪૫ વાગે વીંચેસ્ટર હાઉસમાં મુલાકાત લેવી. તે ઉપરથી એશીઆટીક પ્રોટેક્ટરીએ મોકલવાનું બંધ રહ્યું.

જનરલ સ્મટસની મુલાકાતમાં તેમણે કહ્યું કે નવા કાયદો [illegible] અને ઇમીગ્રેશન કાયદામાં ફેરફાર કરશે. પણ હજુ પોતાને પોતાના કાયદા બદનામીની મુલાકાત લેવાની છે. આથી એક અઠવાડીયું થોભવાની સલાહ આપી. વળી તેમણે કહ્યું કે [illegible] હાલમાં [illegible] હાજર [illegible] તેમની ઉપર કાગળ લખવો એવી હાલની દરખાસ્ત છે.

તેજ દહાડે [illegible] કમીટીની મીટીંગ મળી. તે મીટીંગમાં એવો ઠરાવ થયો કે એક ડેપ્યુટેશન મોકલવું. તેમાં મી. [illegible] મી. ઉપાધ્યાય, તથા બીજા બધા હાજર હતા. વળી એવો પણ ઠરાવ થયો કે જો જનરલ સ્મટસ [illegible] વખત જોવાને ન મળે તો રવિવારે બપોરે હાલ બહાર ગામના પણ બોલાવવા અને મીટીંગ ભારે [illegible] કરવું.

જનરલ સ્મટસ ઉપર કાગળ

મીટીંગ બાદ જનરલ સ્મટસ ઉપર મી. ગાંધીએ નીચે પ્રમાણે કાગળ લખ્યો છે:—

"આપની સાથે મુલાકાત થઈ તે બાબત મારે વળી લખવું પડે છે તેની માફી આપશો એવી આશા રાખું છું. જ્યાંસુધી એશીઆટીક સવાલનો [illegible] ન આવે ત્યાં સુધી મારે તમને તસ્દી આપવાજ કરવી પડશે.

હું જે કહું છું તે હીંદીને માન્ય છે કે નહિ તે વિષે તમારા મનમાં શંકા છે. હવે તેનો અર્થ એવો હોય કે જેઓએ નવા કાયદો કબુલ કરેલો તેઓ વિરુદ્ધ મતના છે તો તમારી શંકા ખરી છે. તેઓ પણ કંઈ કાયદાથી રાજી છે એવું નથી સમજવાનું. પણ તેઓ નેશનલ સ્કાઉટ (ઘડાએલ વખતે એશ્યરના પક્ષમાં નહીં જણાનારા આપણે) નીકળ્યા તેના પગલાનો [illegible] કરવા ઇચ્છતા હોય. [illegible] જો તમે મદદ કરશો તો તેઓને પણ અમારી સાથે ભેળવવાની હું ઉમેદ રાખું છું. માનું છું કે તેઓએ કરેલો કાયદો કબુલ રાખવાની ભૂલ ભાંગી છે. છતાં તેઓને અમારી સાથે ભેળવવાની તજવીજ કરીએ છીએ. કદાચ ન ભળે તોપણ કોમની સંખ્યા ગણતાં તેઓની સંખ્યા જુજ છે. તેઓ માંના કેટલાકની સાથે મારે ઘરોબો પણ થયો છે અને તેઓ અમારા જેટલાજ [illegible] રહ્યા છે.

ઇમીગ્રેશન કાયદો [illegible] તેને [illegible] ભેળવવા મારી અરજ છે.

[illegible] જો કંઈ સુધારો થયો તો, તાજા [illegible] હીંદીની સ્થિતિ ઉપર [illegible] તે [illegible] તો [illegible] તથી. નવા આવનારા હીંદી ઇમીગ્રેશન કાયદાની [illegible] જેવા [illegible] જેઓને મીસ્ત્રી પરમીટ [illegible] તેવા હીંદી [illegible] પરમીટ નથી. ઘણી તેવા હીંદી [illegible] હકુમતો હક જણાવતો જોઈએ. [illegible] તેની ખાતરી આપી શકાય છે. અગીઆરમી [illegible] કોમી [illegible] ટ્રાંસવાલમાં [illegible] રહ્યા તે [illegible] બહુમ ઓછી સુધરતા [illegible] અને તેવા [illegible] પોતાની અરજી કરવાને [illegible] વરસ આપવું [illegible]

(૩) જેઓની પાસે [illegible] પાઉંડનાં [illegible] છે તેઓનો હક જાળવવો જોઈએ. તે [illegible] પોતાનાં છે એમ તેઓએ સાબેત કરવું જોઈએ.

(૪) જેઓની પાસે પીસ પ્રેઝરવેશન ઓરડીનન્સની પરમીટ છે તેમનો હક [illegible]

(૫) જેઓ [illegible] પરિક્ષા પસાર કરી શકે તેવાને [illegible] જ્યાતી [illegible] [illegible] [illegible]

(૬) મી. ચમનીની પાસે [illegible] અરજીઓનો [illegible] થયો નથી. તેમનો [illegible] [illegible]

તમે મને કહ્યું કે ઇમીગ્રેશનમાં [illegible] નો સુધારો કરતાં જેટલા હક એશિયાટીક એક્ટથી અપાયા છે તેના કરતાં વધારે આપવા નથી માગતા. ઉપર લખ્યું તેથી તમે જોશો કે [illegible] પાઉંડવાળાને વિષે મેં જે લખ્યું છે તેના કરતાં બીજા હક એશીઆટીક કાયદા ઉપરાંત નથી માગ્યા. અને હું તમને કહી ગયો છું કે મારા વિચાર પ્રમાણે અને મી. કેનનના બાપણ પ્રમાણે [illegible] વાળાનો બચાવ થાય છે. માત્ર તકાવત એટલો છે કે એશિયાટીક કાયદામાં તે હકોનો આધાર રજીસ્ટર ઉપર રહ્યો છે. મારી ધારણા પ્રમાણે તેઓને કાયદેસર હક મળવો ઘટે છે.

મારે કહેવાની જરૂર નથી કે એશિયાટીક એક્ટથી પીસ પ્રેઝરવેશન પરમીટ નાબુદ થાય તેમ હતું. એટલે તેઓનો સમાસ તો તે કાયદામાં હતોજ. તો હમણાંજ તમારી સૂચનાથી બધું રદી તોડવામાં આવે છે. આને તે, ઇમીગ્રેશન કાયદાની [illegible] પ્રમાણે મને ખાતરી છે કે જુના તોડીસોન [illegible] ચાલે એવું [illegible] નહિ હોય. [illegible] મદદ [illegible] થયા અને વરસની મુદત [illegible] ઘણો થોડો અટકી [illegible]

હીંદી કોમે દસ આંગળા આપીને તથા [illegible] તથા માંસના હકની છુટ [illegible] [illegible] છે તે મારે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] હીંદી કોમ કેવી સમજુ છે તે

બતાવવા પણ એ પગલું ભરવું છે. પણ મારે કહેવું જોઇએ કે બીજી રીતે જેનો ઓળખ થઇ શકે છે તેઓ ફરજીઆત આંગળાં નહિ આપે. ખ્યાલ એવો છે કે અજ્ઞાન એ આમો ગભરાટ શકાય; નહિ કે માણસની ચામડી કે જાતને આમો ગણવી.

કોલોનીસ્ટ ગોરા લોકો છે કે જેઓ કેળ વણી પામેલા નથી તેવા એશિયાટીક વર્ગને પછી દાખલ ન થાય એ કબુલ થયું છે. પણ જેઓને દરીયાસરહદમાં રહેવાનો હક છે તેઓ પોતાની ઉપર ઢાળી દીધી કબુલ કરવાના નથી. અને જો ઉપર પ્રમાણે વ્યાજબી શરતો કબુલ ન થઇ શકે તો કરાર ન થાય એજ ઠીક છે.

મને વચન આપ્યું છે તે મુજબ બીલ બહાર પાડયા પહેલાં જોવાની તક મળશે એમ ધારું છું. મેં કમીટીને કહ્યું છે કે તમે આવતે અઠવાડીએ (૨૦મી જુન પહેલાં) કરારો કરશો. તેથી એપ્રીડેવીટો ફોરમમાં નહિ ગોકલખાની મને પરવાનગી આપી છે."

ઉપરના કાગળમાં જનરલ સ્મટસને જણાવ્યું તેમાંથી કેટલું મળી શકશે એનો આધાર કોમની હીંમત ઉપર રહે છે.

ખુબચાર

વિલાયતમાં કાયદાનો ચરચા

આજના ડાપામાં તાર છે કે વિલાયત માં આ મસલતની ચરચા ચાલી રહી છે. વળી એમ પણ તાર છે કે ખુની કાયદો રદ કરવાનું મુકરર થયું છે અને હીંદુ સ્તાનમાં કમીટીઓ સ્થપાઈ છે કે જેનું કામ બહાર વસતા હીંદીના હક જાણવાનું છે અર રીચર્ડ સોલોમને આજ્ઞાપત અધુરો જવાબ આપ્યો ને કહ્યું કે એશીઆટીક કાયદામાં સુધારો થશે, કાયદો રદ નહિ થાય. આ જવાબ ઉપર હું પોતે તો વજન નથી રાખતો.

ઉપરના કેમલનો સાર એ છે કે સત્યાગ્રહની લડતનાં મુળ ઉંડાં ગયા છે, ને તેનો રંગ દહાડે દહાડે ખીલતો જાય. વળી એમ પણ જાય છે કે વિલાયતમાં મી. રીચ ચટીયાર પક્ષ કંઈ પાળતા નથી, પરતુ પોતાની ફરજ બજાવે જાય છે.

'પ્રીટારોયા ન્યુઝ'

માં લખ્યું છે કે "અમને ખબર મળ્યા છે કે જનરલ સ્મટસે મી. સાંધીને વચન આપ્યું છે તે મુજબ કાયદો રદ થશે ને મરજીઆત રજીસ્ટર ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ કાયદેસર થશે. તેમાં કોર્ટને અપીલ કરવાની શરત પણ દાખલ કરવામાં આવશે. આ પ્રમાણે સુધારો વહી સર કારની સુચનાથી થશે." ઉપરનો કકરો ગભરાટની જરૂરમાં છે. તેના ઉપર ટીકા કરતાં ને પત્રના અધિપતિ લખે છે કે:- "ચવરનરના ભાષણમાં એશીઆટીક બાબત થોડું આપવામાં ઉલ્લાપણ પણ કરાયું છે. અમે બીજી જગ્યાએ બતાવ્યું છે તે મુજબ સરકારની પુરેપુરી હાર થઇ છે. મરજી યાત રજીસ્ટર કાયદેસર કરશે એટલુજ નહિ પણ એશીઆટીક કાયદો રદ કરશે ને ઇમીગ્રેશન કાયદામાં ફેરફાર કરશે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી આમ કાયદો રદ કરવા માંગે છે એટલે અંગે મી. સાંધીને સત્યાગ્રહ બંધ આપીએ છીએ કે તેણે સત્યાગ્રહ ની લડત ફરી શરૂ નહિ કરવી. હીંદી કોમને લીબરલ પક્ષમાં સારા મિત્રો છે એ દેખીતું છે."

સરજ્યોર્જ ફરાર

પારલામેંટમાં ભાષણ કરતાં સર જ્યોર્જ ફરાર નીચે પ્રમાણે બોલ્યા "પ્રોગ્રેસીવ પક્ષ સરકારને કહે છે કે તેણે અમારી સાથે મસલત કરવી. તેમ કરવાને સારૂ દાખલા છે. જ્યારે એશિયાટીક કાયદા વિષે સરકાર ને તકલીફ આવી ત્યારે સરકારે પ્રોગ્રેસીવ પક્ષની મદદ લીધી હતી.....હીંદી કોમની બાબતમાં શું બન્યું તે આપણે જાણીએ છીએ. જેમ સરકારે હીંદીને સારૂ કરવું તેમ પોલીસ મેના સારૂ કેમ નહિ કરે? હીંદીના કરતાં બરાબર રીતે પોલીસ તરફ વરતશે?"

આમ સત્યાગ્રહીના દાખલા આપી જવાબ આપે છે. એજ રીતે મંત્રણા ચારની રાતે નેટીવ એફેર્સ સોસાયટીમાં વાત નીકળેલી અને હીંદી લડતના દાખલો આપવામાં આવ્યો હતો.

કબરસ્તાન

આ ઝઘડો હાલ તો પતેલ જણાય છે. ટાઉન ક્લાર્ક તરફથી ટેલીફોન મળ્યો છે કે કબરસ્તાનમાં બીજા મુસલમાન મડદાં દાટ વામાં નહીં આવે. ટાઉન કાઉંસીલ તરફ થી લખીત જવાબ હજુ મળ્યો નથી.

શાળાનો કેસ

શાળા તથા મોલા બક્ષના કેસ જુમાને દિવસે હતા. પણ મી. જોરડનની કોરટ માં બીજો ભરાયો હોવાથી ૨૪ મી જુન સુધી મુલતવી રહ્યા છે. મી. જોરડને આ કેસ બાબતે કહ્યું કે તેની ઉપર બનાવો કાગળો ધમકીનો આવેલો. આવા કાગળો થી પોતાની ઉપર અસર થનારી નથી. પણ બનાવો કાગળો લખનારે ચેતવાની જરૂર છે એમ તેઓ સાહેબ બોલ્યા. શાળાના વકીલ મી. વેનડીગસને કહ્યું કે તેના અસીલો તરફથી તે કાગળ લખ.ઓ નો નથીજ. સંભવ એવો છે કે કાગળો લખનાર પકડાયાના કોર્ટ ગુલકરાર હોવા જોઇએ. અમે તેમ હોય પણ બનાવો કાગળો લખવાની રેવ ને ઘણી ખરાબ ગણાય અને તે નબળા પ્રજની નિશાની છે. બનાવો કાગળ લખનારના હાથમાં આ લખાણ આવે તો તેણે યાદ રાખવા નું છે કે તેઓ હીંદી પ્રજને નામોશી લગાડે છે.

વોલ્સરટમાં એક જુલમ

સખ્યાદ મહમદ કરીને એક હીંદી મને કહેતે કરજનથી પાળ આવતા હતા. તેમના હાથમાં મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજીની પહોંચ હતી તે ઉપર તેનો અંગુઠો ન હોવાથી તેને વોલ્સરટમાં ઉતારી પાડવ માં આવ્યા હતા. કોરપોરલ કેમેર ને તેનો દશ પાઉંડ બેલ કરાવ્યો. પણ સારજંટ પાસે લઇ જતાં તેને બેલ ઉપર છોડવાની ના પડી. હોલોકે હોવાથી તેને ત્રણ દિવસ જેલમાં રહેવું પડયું હતું. છેવટે તેનો છુટકારો થયો. પણ ત્રણ દિવસની ધરકામી હલામી થઇ તેનો જવાબ કોણ દેશે? આ સવાલ બધા હીંદીને લાગુ પડે છે. તેનો સરતો ને સહેલો રસ્તો તો એ છે કે હીંદીને જોર આવવું જોઇએ, ને દરેક પડતી અડચણનો પોકાર કરે. એમ કહેવામાં આવે છે કે મી. સાહેબ મહમદ ઉપર જુલમ થયો તેમાં કોણ હીંદીનો હાથ છે. આમ હોય તો કદાચીમાં લાકડું પેઠા વિના લાકડું કપાય નહિ એ કહેવત ખરી પડે છે.

લેણદારોને અખર

નીચેની એસટેટોમાં તેની સામે રાખેલ ઘણીનાં બતાવેલ નામાં માસ્ટરની પાસે છે:-

જુઓ	૨૮—૫—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨૯—૫—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨૬—૫—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૩૦—૫—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨—૬—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨—૬—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨—૬—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨—૬—૦૮	૨૯—૬—૦૮
જુઓ	૨—૬—૦૮	૨૯—૬—૦૮

ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...
ઝેબેદા	મહમદ હસન	... ...

ગેઝેટમાં નોટીસ

મી. કાસમ મુસા સારજરટનવાળાની તાબાર એસ્ટેટની બાબતમાં તેના ટ્રસ્ટી મી. જે. ગોજ ઇનીસ ખબર આપે છે કે બહરહુ એસ્ટેટના લેણદારો અને દેણદારો એ પોતાના દાવા તા. ૨૨ મેથી એક મહિનાની અંદર નોંધાવવા.

મી. મહમદ આજમ મીનોટી પોર્ચરટ રમવાલાના તાબાર એસ્ટેટના પહેલા ખાતા ની તપાસણી માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં તથા પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તા. ૫ જુન થી ૧૪ દહાડા સુધી થશે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

તા. ૧૫ મીએ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની જનરલ મીટીંગ બપોરે ત્રણ વાગે સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. તેમાં ઘણા મદસ્થોએ ભાગ લીધો હતો. મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેન મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીરે હાજરીન નો આભાર માની જણાવ્યું કે આજે મીટીંગમાં એવું જરૂરી કામ નથી. પણ જરૂર જીલ્લાના મુસલમાનોને કબરસ્થાન બાબત મદદ જોઇએ છે તેના ઉપર હુ હાજરીનનું ધ્યાન ખેંચું છું. મુસલમાને ની પવિત્ર જગ્યાઓમાં કબરસ્થાન પણ એક છે. માટે દરેક મુસલમાન ભાઇઓએ બનતી મદદ કરી સવાબ હાંસલ કરવાનો છે.

કાયદાની બાબત ખુલાસો કરતાં ચેરમેને જણાવ્યું કે જનરલ સ્મટસ અને મી. ગાંધી વચ્ચે હજુ લખાણ ચાલ્યા કરે છે સરકારે છેલ્લો વાયદો ચાર અઠવાડીઆનો કર્યો છે. જો એમાં ખુલાસો નહીં થાય તો કેસ કરવામાં આવશે. તે દરમ્યાન દરેક પોતાનાં રજીસ્ટ્રેશનનાં એપ્લીકેશન પાછાં ખેંચી લેવા સરકારપર અરજી કર વાની છે. આ કામ જેમ બને તેમ તાકીદે કરવાનું છે. અને સરકાર દગો કરે તે આગળ આપણે સરકારના દગાની સામે લડવાને તયાર થયેલા છીએ તેની નીશાની દાખલ અરજી પાછી ખેંચી લેવ બદલનો કાગળ મોકલી દેવાનો છે; અને તેમ કરી દેખાડી આપવાનું છે કે અમે પાછા એકજ છીએ. કાગળમાં કંઇ બસુસ લખવાનું નથી. પણ તે મી. ગાંધીની ઓફીસે તયાર છે. ત્યાં જઇ રહી કરી આવવી, અથવા તો જે કોઇ લઇને આવે તેને સહી કરી આપવી. બાદ ઇતેફાકપર લંબાણ વિવેચન કરવું ને ગઇ મીટીંગનો રીપોરટ વાંચી સંભળાવવા મી. મહમદ ખાનને જલામણ કરી ચેરમેને પોતાની બેઠક લીધી હતી. મી. મહમદ ખાને ગઇ મીટીંગનો રીપોરટ વાંચી સંભ ળાવ્યો. જે મી. ઉમરજી સાલેની દરખા સ્ત, અને મી. ઇસ્માઇલબીબામણીઆત ના ટેકાથી પાસ થતાં ચેરમેને મીનીટ બુકપર સહી કરી હતી.

મૌલવી અહમદ મુખતાર સાહેબે કબર સ્તાનની કુજલતનું બ્યાન લંબાણથી હદીસ દલીલોથી સમજાવી દરેક પોતાથી બનતી મદદ ફિતરાણામાં આપવાની જલામણ કરી; તથા કાયદા બાબતમાં સરકારે કરેલા દગા સામે એક સંપીથી ઉભા રહી પાછા લડવા જલામણ કરી. કોઇપણ માણસ પાસે એપ્લીકેશનનાં ફોરમ પાછાં ખેંચવાના કાગળની નકલ આવે તેણે વગર ઢીલે સહી કરી દેવા તથા પોતાનાં રજીસ્ટર અથવા તો એપ્લીકેશન રસીદ નંબર લખી આપવા પણ જણાવ્યું. તથા ઇતેફાકપર અસરકારક બ્યાન કરવું. સોસાયટીનો રૂપેરટ અક્ષ-ઇસ્લામપર પણ મોકલવા સેક્રેટરીને જલામણ કરી.

બાદ મી. ઉમરજી સાલે તથા મી. દીલદાર ખાને વખતને અનુસરતું વિવેચન ઇતેફાકપર કરવું હતું. વધુ કામકાજ ન હોવાથી હાજરીનનો આભાર માની ચેરમેને મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

!!! રમુજી રંગ !!!

દેવાળાની અફવા! સંભળાય છે કે મોરા સાહેબોની કુ. ડગમગી ગઈ છે. અને ટેમ (ટાઇમ) આગવાની વાત બહાર આવી છે. પગસાની તંગી છે. જેથી હીંદી કરેડીટરોને પહોંચી વળવું મુશ્કેલ છે. જેથી એક અઠવાડીઆનો હીંદીઓ ટાઇમ આપે. શહેરી બાવાઓ શણગરાજ તાલમેલ બની વગર ભાડાની સેક્રેટરીની ઓફીસે સીધાવ્યા. હોલ વતી ખેરસલ્લા. જનરલ મીટીંગ વાસ્તે પબ્લીક જગ્યા. જરમર જરમર વરસાદ આવે તો આજુ બાજુના મકાનમાં દોડાદોડની ટ્રાંસવાલીમા હીંદીની બાનદાની. ગામમાં ઘર નહિ ને સીમમાં ખેતર નહિ. ને પટેલ કહેવ ડાવવાની હોંસ. મીટીંગ ભરાઇ, ને કુંપની ને મુદત આપવાની દરખાસ્ત પસાર થઇ. થયું પત્યું. પણ રસિકજીને ગળે ઉતરવું નહિ. આજકાલ કરતાં એક માસ ગાડી નાંખ્યો. અને વળી એક વીક વધ્યું. એટલે રખેને માલનો સેલ કરી પોતાનું ગરવાણું કરીને પછી જખમારે કરેડીટરો! પારલામેંટ બેસી જાય, રજી રટર લીકેલાઇઝ થઇ જાય તો પછી હાઇ કોરટ અરજીઓ પાછી કેમ અપાવે? અણી ચૂકયો સો વરસ જીવે, બાપુ!

રસીક.

નાતાલનાં નવાં બીલ

તા. ૧૭મીએ નાતાલ લેજીસ્લેટીવ એસે બ્લીમાં નાતાલનાં નવાં એશીઆટીક બીલ પહેલીવાર વંચાયાં હતાં.

હવા ઉપર કાબુ

નીચે મુજબ ખબરો સ્થાનીક પાપામાં પ્રગટ થયા હતા:—

પ્રીટોરીઆની નજીક બરીન આગળ રહેતો એક ગોરો ઇન્જીનીઅર કેટલાક વરસ થયાં હવામાં ફરનાર વહાણો બના વવા માટે અખતરા કરી રહ્યો હતો. હોલમાં છાપાના પ્રતિનીધીએ તેની મુલા કાત લેતાં તેણે જણાવ્યું હતું કે "બહુ ચોકસાજ મંડિતામાં હું મારાં હવાઇ વહાણ ટ્રાંસવાલ અને ઇગ્લાંડ વચ્ચે ઉડતાં કરી શકીશ. મારું વહાણ કલાકના ૬૫ માઇલ ની ઝડપે ચાલશે, અને બીજું કોઇપણ તરતાં વહાણના જેટલી સહેલાઇથી મુસા ફરી કરી શકશે. જરૂર પડશે તો આ હવાઇ વહાણો માટે રસ્તામાં સ્ટેશનો કરવામાં આવશે. મારા વહાણની મ દ થી પ્રીટોરીઆથી લંડન સુધીની મુસાફરી ૬ દિવસમાં કરી શકાશે."

બીજો ટીકા કરે છે કે મજકુર ઇન્જી નીઅરે હોલમાં જે અખતરાઓ કરયા છે તેથી તેને હવા ઉપર કાબુ મેળવ્યાની ખાતરી થઇ ગઇ છે. તેનાં વહાણની લંબાઇ ૩૦૦ ફીટ તથા પહોળાઇ વધારે માં વધારે ૪૬ ફીટ રાખવામાં આવશે. તેના બલુનમાં ૧૫૦૦૦ કયુબીક ફીટ હાઇ ડરોજન ભરાશે. તે સંચા કામ કુલ ૩૦,૦૦૦ રતલનું વજન ઉપાડી શકશે. તેમાંથી ૨૦,૦૦૦ રતલ જેટલું વજન વહાણનુંજ થશે. તે વહાણ ચલાવવા માટે ૧૦૦ હોર્સ પાવરનું એક એવાં ૪ મોટર ઇન્જીન કામે લગાડવામાં આવશે. આ કામમાં શોધ કરનારને કેટલાક તરફ થી પઇસાની મોટી મદદ મળેલી છે. એક વહાણ બનાવતાં પા. ૩૦,૦૦૦ જેટલું ખરચ થશે.

ઉલાસોઆબેથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૧૧ મીએ વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના અમરેલીવાળા મહારાજશ્રી વિઠ્ઠલેશરાયજીની જન્મતિથી હોવાથી તેના ઉત્સવ પ્રસંગે લુહાણા જ્ઞાતિના જાણીતા વેપારી મી. વલભદાસ કુરજી તરફથી પોતાના મકાન માં તા. ૧૧ ની રાત્રે આઠ વાગ્યે એક મેળા વડો કરવામાં આવ્યો હતો; જેમાં લુહાણા જ્ઞાતિ ઉપરાંત બીજા હીંદુ ભાઇઓએ પણ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. શરૂઆતમાં મી. વલભદાસ કુરજી તરફથી મી. ધારશી દેવચંદ રત્નાકરે સરવેને તસ્દી આપવાનું કારણ જણાવી તેઓનો આભાર માન્યો, અને પછી મી. વલભદાસ કુરજી ની ધરમાભિમાનની લાગણીની તારીફ કરી. હાજર થએલા ગ્રહસ્થોને ટીપીન અત્તર વિગેરે આપવામાં આવ્યાં હતાં. ત્યારપછી બધુ કલાક સુધી ભજન કીરતન ની ધામધુમ કરી મેળાવડો ૧૧ વાગે વિસ જ્જન થયો હતો.

ગીરમીટીઆ હીંદીના પ્રોટેકટરનો રીપોર્ટ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ગીરમીટીઆ હીંદીના ભલાની ખાતર જરૂરી છે કે તેમને ડાકટરી સારવાર અને દવા દારૂ બરોબર રીતે મળતાં જોઇએ. આ અમલદારો ઇમીગ્રેશન બોરડ તરફથી નીમવામાં આવે છે; ને તે બોરડના મેંબરો ને ગીરમીટીઆ મજુરો રાખનાર માલેકો જ પસંદ કરીને નીમે છે. એટલે જો ડાકટરી સારવાર કોઇ માલીક ન પુરી પાડતા હોય, અને તેવા કેસ ઉપર ડાકટરી અમલદાર મારૂં ધ્યાન ન ખેંચે તો માલીકો બેદરકાર રહ્યાજ કરે, અને તેથી કેટલેક દરજ્જે ગીરમીટીઆ હીંદીનું મરણ પ્રમાણ વધતુંજ રહે છે. એટલે આ ડાકટરો તેમની ફરજ બરોબર બજાવે એવું માગતા હોઇએ તો તેમની નીમણુકના બાબતમાં મજુરોના માલેકનો હાથ ન હોવો જોઇએ.

તા. ૧લી જનેવારીથી પ્રોટેકટર, ઇંડિઅન ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ બોરડના એક મેંબર તરીકે નીમાએલ છે.

પહેલાં બોરડના મેંબરો તરીકે સરકાર ના નીમેલા માણસો કામ કરતા. ત્યાર પછી ૧૮૯૫ની સાલથી. ગીરમીટીઆ મજુરો રાખનારા માલીકો જેને ચુંટે તેવા માણસો બોરડમાં નીમાય છે. તેમની સંખ્યા ૭ની છે. તે ઉપરાંત પ્રોટેકટર તથા એક સરકારનો નીમેલ એમ કુલ ૯ મેંબરો ની હાલ બોરડ છે. આ પ્રમાણે માલીકો તરફના મેંબરો વધારે હોવાથી પ્રોટેકટર ને કાંઇ કામ લેવાનું મુશકેલ પડે છે; અને તે ખાસ કરીને ઉપર જણાવેલ ડાકટરો ની નીમણુક સંબંધમાં.

કોઈ કોલોનીમાં ગીરમીટીઆની બોરડ આવી રીતે બનેલી હોતી નથી. અને મારો મત એવો છે કે આવી રીતના બંધારણવાળી બોરડને ગીરમીટીઆના સંબંધમાં કોઇપણ જાતની સત્તા ન હોવી જોઇએ.

છેલ્લાં ત્રણ વરસની આખરે કોલોની માં મરદ ને બોરતો મળી જેટલા ગીરમી ટીઆ હતા તે કરતાં આ સાલ બોછા છે. કારણ કે પા. ૩ નો વારસીક કર અને પા. ૧ નો પોટેકસ એ રકમો તેમનાથી ભરી શકાતી નથી. બ્યારે માણસ શાદી કરે ત્યારે તેને બોરતના પા. ૩ વધારે આપવા પડે છે. બ્યારે હીંદીને બાલ બચ્ચા ન આવ્યો હોય ત્યારે જો મજુરી ના દર જો સારા હોય તો જેમ તેમ કરીને તે કર ભરી શકે. પણ સાધારણ રીતે મજુરીના દર મહીનાની શી. ૨૦/- હોય. તેમાંથી કુટુંબના ગુજરાન ઉપરાંત કરના પા. ૭ ભરવા પડે તે તેનાથી બની શકતું નથી.

એક પરણેલો આદમી ધારો કે ચાર એકર જમીન લીસથી રાખે-તો તેને લાઇસેન્સ પોલટેકસ વગેરે માટે વરસના પા. ૯-તો અગાઉથી ભરવા પડે છે. આવી સ્થિતિને લીધે ઘણા માણસો ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાવા લાગ્યા છે. કારણ કે તેમ કરવાથી હીંદ પાછા જવા માટે મુસાફરી ખરચનો બોરડ પાસે તેમને હક થાય છે. આ પ્રમાણે ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાનારા માંથી ૯૦ ટકા પાછા હીંદુસ્તાન જાય છે. એટલે જો હાલની સ્થિતિમાં ફેરફાર ન થાય તો ગીરમીટમાંથી છુટા થએલા હોય એવા હીંદીની સંખ્યા વરસે વરસે વધતી જશે.

ગવરમેંટ સેવીંગ બેંકમાં ૧૮૪૭ હીંદી ડીપોઝીટરોના નામે પા. ૩૬,૯૬૫-૦-૧૧ જમા હતા; ત્યારે ૧૯૦૬ના ડીસેંબરની આખરે ૧૮૦૬ હીંદી ડીપોઝીટરના નામે પા. ૪૦,૨૦૪-૧૨-૩ જમા હતા. એટલે ડીપોઝીટરોની સંખ્યામાં ૪૧ નો વધારો થયો છે; તથા ડીપોઝીટની સરાસરી રકમ પા. ૨૨-૫-૩ થી ઘટીને પા. ૨૦-૧૦-૨ ઉપર ગઇ છે.

૧૯૦૭ની સાલમાં પોરટ ઓરીસ મારફત પા. ૧૪,૬૬૮-૦-૯ હીંદુસ્તાન મોકલવામાં આવ્યા હતા; ત્યારે ૧૯૦૬ ની સાલમાં પા. ૮૭,૩૦૫-૩-૧૧ મોકલવા માં આવ્યા હતા.

અમારા ડીપાર્ટમેંટ મારફત ૧૯૦૬ માં પા. ૨૦૩૩-૧૧-૦ મોકલવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે ૧૯૦૭માં પા. ૧,૫૬૧-૬-૩ મોકલવામાં આવ્યા હતા. આ છેલ્લા હીંદીઓ ગીરમીટીઆ વરગના છે.

૧૯૦૭ની સાલમાં ગીરમીટનું પહેલું વરસ પુરૂં થતું હોયતેવા ૧૭૪આદમી, ૮૪ બોરત, ૨૦ છોકરા, ૩૯ છોકરી અને ૬૦ નાનાં બાળકો મરણ પામ્યાં હતાં. તેજ સાલ માં ગીરમીટનું બીજું વરસ પુરૂં થતું હોય તેવા ૧૬૫ આદમી, ૪૧ બોરત, ૧૬ છોકરા, ૬૩ છોકરી, અને ૪ નાનાં બાળક મરણ પામ્યાં હતાં.

ગીરમીટમાં ભાતું, રહેઠાણ, અને ડાકટરી સારવાર ઉપરાંત મરદને પહેલાં શી. ૧૦ નો દરમાયો મળે છે. જેમાં દર સાલની આખરે માસીક શી. ૧/- નો વધારો કરવામાં આવે છે, કે જેથી ગીર મીટના છેલ્લા (પાંચમા) વરસમાં વધારેમાં વધારે શી. ૧૪/- નો દરમાયો પડે છે. ૧૦ થી ૧૧ વરસ સુધીના છોકરાને માસીક શી. ૫/- મળે છે; ને ઉપર પ્રમાણે વધારો મળે છે. ૧૨થી ૧૪ વરસના છોકરાને પહેલા વરસના માસીક શી. ૬, ને વધારો ઉપર પ્રમાણે. ૧૫ વરસના છોકરાને માસીક શી. ૮/-, ને વધારો ઉપર પ્રમાણે. ૧૩ વરસની અને તેથી ઉપરની બોરતો ને માસીક શી. ૫/- મળે છે, અને દર સાલની આખરે માસીક ૬ પેનીનો વધારો આપવામાં આવે છે કે જેથી પાંચમા વરસમાં વધારેમાં વધારે માસીક શી. ૭/- મળે છે.

ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાનારા સંબંધી જેવો સોદો કરવો હોય તે પ્રમાણે દરમાયો આપવામાં આવે છે. છતાં આદમીને ઓછામાં ઓછા માસીક ૧૬ થી ૨૦ શી. સુધી વધારી આપવાના હોય છે; અને બોરતોને આદમીથી અરધો દર આપી શકાય છે.

માલીકોએ ગીરમીટીઆ સામે ફરિયાદ કરી હોય તેનો કોઠો નીચે મુજબ છે —

	સજા પાળ્યા બીનસુને થઇ	બેચ્યા	ગાર દુર્યા
હાજરી પુરવા વખતે ચાલ્યા જવા માટે, તથા હુકમો ન માન વા માટે.	૧૪૯૬	૧૭	૧૦૪
માલીક તરફ ઉદ્ધતાઇ બતાવવા માટે, ને માલમત્તા બગાડવા માટે.	૭૬	...	૮
હીંદીએ કરેલ હુમલા	૪૧	...	૧૩
બીજા આરોપ ...	૧૨૪૧	...	...
એરટેટ છોડીને આ વ્યા જવા માટે ...	૧૦૦	...	...

ગીરમીટીઆએ માલીકો સામે કરેલી ફરીઆદનો કોઠો નીચે મુજબ છે:—

	સજા પાળ્યા બીનસુને થઇ	બેચ્યા	ગાર દુર્યા
માલીકે કરેલ હુમલા	૨૨	૨	૨૦
મેનેજરે કરેલ હુમલા	૬	...	૫
દેખરેખ રાખનારે કરેલ હુમલા ...	૪	...	૧
સરદારે કરેલ હુમલા	૩	...	૧
રજીસ્ટર અથવા હાજરી પત્રક ન રાખવા માટે અગર દુઃખ દેવા માટે	૬	...	૧

અર્વાચીન

પ્રકરણ ૨ જું

દોલતની નવેસર

— VII - 303

(ગયા અંકથી ચાલુ)

આમ અમુક પ્રજામાં પૈસાનું ચક્કર તે બહોળામાં ફોદીના ફરવાની માફક છે. ફોદી જ્યાં ટાંચણા ફરે છે તે ખાતો તંદુરસ્તિ અને ફળદ્રુપતાની નિશાની હોય અથવા તો શરમ ઉપજવાની કે તાવની નિશાની હોય. શરીરની ઉપર એક જાતની લાલી તે તંદુરસ્તિ બતાવે છે બીજી લાલી તે ખાસગુનો રોગનું ચિન્હ હોય. વળી એક જગ્યાએ ફોદીનો ભરાવો થાય તો શરીરને નુકસાન થાય છે તેમ એક જગ્યા એ પૈસાનો ભરાવો થાય તે પ્રજાની દુઃખ દાનીનું કારણ થઇ પડે છે.

ધારો કે બે બલાસી વહાણ ભાગવાથી એક તેરાન કીનારા ઉપર આવી પડયા છે. ત્યાં તેઓને પોતાની મહેનતે પોતાનો ખોરાક નિકેરે નીપજાવવો પડે છે. જો તેઓ બન્ને તંદુરસ્ત રહી સાથે કામ કરે તો સારું ઘર બાંધે, ખેતર ખેડે ને બધિ બાબતમાં કંઇક બચાવે. આને આપણે ખરી દોલત કહી શકીએ. અને જો બન્ને સારી રિતે કામ કરે તો બન્નેનો તેમાં સરખો હિસ્સો ગણાય. એટલે તેઓ ને જે શ્રમ લાગુ પડયું તે એજ કે તે બેની મહેનતનાં ફળ તેઓને પહોંચી લેવાનો હક થયો. હવે ધારો કે થોડી મુદ્દત પછી તેમાંનો એક જણને અસંતોષ થયો. તેથી તેઓએ જમીનના ભાગ પાડયા ને દરેક જણ પોતાને હિસાબે ને પોતાની મેળે કામ કરવા લાગ્યો વળી ધારો કે અણીને વખતે એક જણ માંદો પડયો. એમ થવાથી બીજાને પોતાની મદદે બોલાવશે. ત્યારે બીજો કહી શકશેઃ "હું એટલું કામ તમારે સારૂ કરવા તૈયાર છું. પણ એવી શરતે કે જ્યારે કામ પડે ત્યારે તમારે મારે સારૂ તેટલું જ કરવું તમારે મને રાખી આપવું પડશે કે જેટલા કલાક હું કામ કરું તેટલા કલાક તમારે મારી જમીન ઉપર બપ પાડયે કામ કરવું." વળી ધારો કે માંદાની માંદગી લાંબી ચાલી ને દરેક વેળા એ પેલા સાજા માણસને ઉપર પ્રમાણે વખત આપવું પડયું. ત્યારે માંદો સાજો થાય તે વેળા દરેક જણની શી સ્થિતિ થઇ? બન્ને જણ ગરીબ થયા ગણાય. કેમકે માંદો માણસ આટલે રહ્યો તે દરમીયાન તેના કામનો લાભ ન મળ્યો. પેલો બાહોશ બે ખૂબ વધારે કામ કરનારો છે એમ પણ માની શકાએ જતાં તેણે જેટલો વખત માંદાની જમીનને આપ્યો તેટલો પોતાના જમીનમાંથી ગયો એ તો એક કસ વાત ઠરી. એટલે બન્ને જણાની જે મીલકત હોવી જોઇએ તેમાં ઘટાડો થયો.

એટલુંજ નહિ પણ દરેક જણ વચ્ચે નો સંબંધ બદલાયો. માંદો માણસ પેલાનો કરજદાર થયો ને પોતાની મજુરી આપીનેજ પોતાનું અનાજ ચુકવી શકે. હવે ધારો કે સાજા માણસે પોતાને મળેલા હરતાવેકનો ઉપયોગ કરવા ધારવું જો તેમ કરે તો તે પોતે તદન આરામ લઇ શકે—આળસુ થઇ શકે; તેની મરજી પડે તો સાજા થએલા માણસની પાસેથી બીજાં લખત લેય. આમાં કંઇ ગેરકાયદે સર થયું એમ કોઈ નાંહ કહી શકે. હવે જો કોઇ પરદેસી ચડી આવે તો તે જોશે કે એક માણસ દોલતવાન થયો છે તે બીજાને બાંધે પડયો છે. તે વળી જોશે કે એક તો એશઆરામ કરતો આળસમાં પડયો રહે છે ને બીજો મજુરી કરતો છતો તંગી ભોગવે છે. આમાંથી પાંચ નાર જોઈ શકશે કે બીજાની મજુરી મેળવવાનો હકનું પરિણામ એ આવે છે કે ખરી દોલતનો ઘટાડો થાય છે.

હવે બીજો દાખલો લઇએ. બબુજણે એક રાજ્ય રચ્યું ને ત્રણે જણ જોખા રહેવા લાગ્યા. દરેકે જૂદો જૂદો પાક કેમ ઘટ્યો? આગ લાગ્યા પછી બારો ઘાય જણાને થએલા દોલતસા તે સોંઘા હોય શકે છે. ધરતીકંપ થયા પછી પડી ગએલા ઘરની ઇંટો સોંઘી હોય શકે છે. પણ તેથી આગ અને ધરતીકંપ જે પ્રજાના લાભને સારૂ થયાં એમ કહેવાની કોઇની હિમ્મત નહીં ચાલે. વળી "જોખામાં જોખુ થયું" એ મત્લબ પણ જોખ ચોરી કેમ આવી? રોટીનું દામ તમને આજે લાગે મજ. પણ તમે શું તે દામ, મરતા માણસની છેલ્લી રોટી લઇને લીધું? અથવા જો તમે તે રોટી કોઇ લાચારને આપી કે જે કાલે તમારૂ બધુ પડાવી લેશે? કે શું તમે તે કોઇ સિપાહી ને આપી કે જે સિપાહી તમારી જેમ લુટવા જનારો છે? આમાંના એકે સવાલનો જવાબ તમે બખતે ન આપી શકો એવું બની શકે છે. કેમકે તમે જાણતા નથી. પણ તમે બ્યાજબી દામે નીતિ સર લેવી કે નહિ તે તો કહી શકો છો. અને બ્યાજબી ત્યારનીજ દરકાર રાખવાની જરૂર છે. તમારા કામથી કોઇને દુઃખ ન થાય એટલું જ જાણવું ને તે પ્રમાણે કરવું એ તમારી ફરજ છે. અમૂક.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(દૌંદી ભાષા ઉપરથી)

વહોરા કોમના વડા મુલ્લાંજી સાહેબ અબ્દુલ્લા સાહેબ ધોરાજી ખાતે શેઠ સુલતાન અલીભાઇનાં લગ્ન પ્રસંગમાં ભાગ લેવા હાજર થએલ. તે વખતે તેમણે નવી બંધાએલી મસ્જીદ [બહરી-મસ્જીદ] ખુલી મુકવાની ક્રીયા કરી હતી.

લીંબડી રાજ્યની ગાદી મેળવવા માટે તલસાણાવાળા બાદશાહે સર પ્રીતમજીસાહ મહેતાને રોકયા છે અને દૌંદી પ્રધાનને અરજી કરવા વિલાયત જનાર કહેવાય છે.

લીંબડી સ્ટેટમાં મરહુમ ઠાકોર સાહેબ જસવંતસિંહજીએ પ્રાથમિક કેળવણી મફત કરી હતી. અને હાલમાં લીંબડી ખાતેની જસવંતસિંહજી હાઇસ્કુલમાં અભ્યાસ કરતા સઘળા વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી ફી નહીં લેવાનો નવા ઠાકોર સાહેબે પોતાનો ઇરાદો જાહેર કર્યો છે.

ભાવનગર ખાતે જઇન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સનું કામ પુરું થયા પછી મી. ચુનીલાલ ... ઢઢાના માતુશ્રીના પ્રમુખપણા નીચે જઇન ઓરતોની ત્રીજી પરિષદ મળી હતી. તેમાં જુદી જુદી જઇન બાનુઓએ બાયણે આવ્યાં હતાં, અને એવી મતલબના ઠરાવો થયા હતા કે જઇન બાળાઓને ધાર્મિક, માનસિક અને શારીરિક કેળવણી ઉંચા પ્રકારની મળે, પુખ્ત ઉમરની સ્ત્રીઓને ઉદ્યોગ અને ધરમનું શિક્ષણ મળે, વિધવાઓ પોતાનું ગુજરાન ચલાવી ધાર્મિક સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરે તેવી યોજનાઓ થવા, સંસ્થાઓ સ્થાપવા, તે પતિ, વડીલો, કુટુંબીઓ, સંબંધીઓ, દાસજન, કોમ અને જૈન સમાજ પ્રત્યે પોતાનાં કર્તવ્યો અને ફરજો સ્ત્રીઓ સમજતી થાય એવા પ્રકારનો ઉત્તમ બોધ અપાય તેવી ગોઠવણ કરવાની કોશીશ કરવી.

પી-ભગામ ખાતે પાર લ ઉપર લેવાતી જકાત કાઢી નાખવા ભાવનગર સરકારે હિંદુસ્તાનની સરકારને અરજ કરી છે.

પેટલાદ અને સીસ્વા મહાલના ગામોમાં મહેસુલની છુટ મુકવામાં આવી છે.

કપડવંજમાં ત્યાંની વહોરા કોમના આગેવાનોએ એક લાયબ્રેરી સ્થાપી છે.

વડોદરાના સીનોર તાલુકાનું ગામ કુકસ બળી જવાથી નવાની તરીકે રા. ૬૦૦ હજાર આપવાનું મંજુર થયું છે.

સુરતની દૌંદુ વણિક જ્ઞાતિએ સ્વજ્ઞાતિનો કેળવણી પ્રચાર ૨૫ વરસ પુરાં થયા પછી એક ભાઇએ પોતાની કંઠીબંધ કોમ પણ વણિક જ્ઞાતિની કન્યા સાથે પોતાનાં લગ્ન કરી શકે તે માટે છુટ મુકવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

ભરૂચથી જંબુસર સુધી રેલવે બંધાવાની છે.

જઇનોનાં સમેત શીખરજી પરનાં તીરથનાં મુકામે અંગ્રેજોએ અંગલા બાંધવાનો હક એસાડી દેવાથી જઇન કોમમાં અંગ્રેજ રાજનીતિથી વીરુદ્ધ હાહાકાર થઇ રહ્યો છે. તે કામ માટે પ્રોટેસ્ટ કરવા મુંબઇમાં ૭-૮ હજાર માણસોની એક ગંજાવર મીટીંગ મળી હતી, અને જબરી લડત લેવા ઠરાવો થયા હતા.

મી. જહેરામજી એમ. મલબારીએ મુંબઇમાં "સેવા સદન" નામનું સ્ત્રીઓની હાલત સુધારનારું મંડળ સ્થાપવા એક અપીલ બહાર પાડી છે. તેનો નાણા સંબંધી વહીવટ પુરૂષોને હાથ અને બીજો સઘળો વહીવટ સ્ત્રીઓને હાથ રહેશે. પહેલા વરસના ખરચ માટે રા. ૧૨ હજારની રકમ આપવાને બે મહરબાનોએ માથે લીધું છે અને નિભાવ ફંડમાં રા. ૬ હજાર ભરાયા છે. સદનમાં દાખલ થવાની અરજી અમદાવાદના સેશન્સ જજ મી. દયારામ ગીડુમલને કરવી અને નાણાં મુંબઇની નેશનલ બેંકમાં મોકલવાં એવું જાહેર થયું છે.

પોતાના પતિ મરહુમ શેઠ ફતુભાઇ મનજી પદમશીના પુણ્યાર્થે બાઇ રતનબાઇ બે મુંબઇ નજીક કુરલા ખાતે રા. ૫૦ હજારને ખરચે પોતાની બીજી કોમ માટે બંધાવેલું સેનેટરીયમ ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે. તે ક્રીયા બાબત સુનત જમાતના વડા મી. આદમજાઇ હબીબભાઇએ કરી હતી. તે વખતે મોહુદની ક્રીયા થઇ હતી. બાઇ રતનબાઇએ કોમના હિતમાટે રા. ૧,૬૪,૫૦૦ની સખાવત કરી છે તે માટે તેમને આપવાનું માનપત્ર મી. મહેરઅલી દેવરાજ માસ્તરે વાંચ્યું હતું. જે પછી હાજર રહેલાં સ્ત્રી પુરૂષો બાકું લઇ વિદાય થયાં હતાં.

બંબઇની બાંટે મેડીકલ કોલેજને લગતા સાત સીનયર દક્ષિણી બ્રહ્મણ વિદ્યાર્થી ઉંચી નબીબી ડીગ્રો મેળવવા માટે સાથે ઇંગ્લાંડ ઉપડી ગયા હતા. સાને બ્રાહ્મણ વિદ્યાર્થીઓ એવા અભ્યાસ માટે એકી વખતે સાથે ઉપડી જવાનો આ બનાવ એક રેકારડ સમાન છે.

મર પ્રીતમજી મહેતાએ (જેમનાં બાનુ થોડા વખતપર ગુજરી ગયાં છે.) મીસ આઇમાઇ ધનજીભાઇ શરાફ સાથે લગ્ન કરેલ છે.

કલકત્તા ખાતે વિદ્યા તથા હુન્નર ઉદ્યોગની કેળવણીનો પ્રસાર કરનારી મંડળીની સભામાં કલકતાના દરેક જીલ્લામાં બનતી સ્વદેશી ચીજો વેચવા માટે દરેક ઠેકાણે ભાષુકનુ સંગ્રહસ્થાન તથા અન્નદો સ્થાપવા, આ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગને લગતા કારખાનાઓમાં હીંદીઓ સિવાય કોઇપણ બીજા દેશના તથા બીજી જાતના લોકોને નોકરી નહીં રાખવા વિગેરેના ઠરાવો થયા હતા.

લાહોરની ઇસ્લામી બાનુઓએ "અંજુમન-એ-હમદર્દ" નામનું મંડળ સ્થાપ્યું છે. તેના પ્રમુખ તરીકે નવાબ મોહમદ ઝુલફીકાર અલીખાનનાં બેગમનું નામ જોવામાં આવે છે. સેક્રેટરી તરીકે મીસીસ મુમતાજઅલી અને મદદનીશ સેક્રેટરી તરીકે મીસ મોહમદ ઉમ્મમ જ્યારે ખજાનચી તરીકે મીસીસ અઝીઝ-ઉલ-હાહનાં નામો જોવામાં આવે છે. ઓનરરી ગેજરો તરીકે લેડી પ્રમેદસન, લેડી વોકર, પ્રીન્સેસ દુલીપસીંઘ, મીસીસ પારકર, ડાકટર મીસ સ્ટેલી, મીસીસ મનગ્લીસ, મીસ બોઝ, મીસીસ હેલી અને મીસીસ સીરાજુદ્દીનનાં નામો જોવામાં આવે છે.—ખબરદાર

લાલા લજપતરાય કેટલોક વખત અમો દુકાળીયાંમાટે ફંડો ઉભરાવવાના કામમાં રોકાયા હતા અને હીંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગમાં ફરતા હતા. પણ હાલ તબીયત બગડવાથી તેઓ લાહોર પાછા ફર્યા છે. અને મિત્રોના દબાણને લીધે થોડો વખત જાહેરમાં ભાગ લેશે નહીં.

" મારો દેશવટાનો અનુભવ " એ નામથી લાલા લજપતરાયે લખેલ એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં લાહોરના ' પંજાબી ' પત્રની ઓફીસમાંથી બહાર પડનાર છે. ચોપડીની કિંમત અગાઉથી નામ નોંધાવનાર પાસેથી ૧। રૂપિયો લેવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાંથી જે નફો નીકળે તે લોકહિતના કામમાં વાપરવામાં આવનાર છે.

સર્વ સંગ્રહ

મે માસના અરસામાં મીસીસ ગ્રેની બીસેંટ થીઓસોફીપર ભાષણો આપવા માટે આસ્ટ્રેલીઆ જનાર હતાં.

બ્રીટીશ સરકાર અને રાજ્યની ભારે સેવા બજાવનાર લશ્કરી યોદ્ધાઓ જેઓ ગરીબ અવસ્થામાં આવ્યા હોય તેમને મદદ કરવા માટે બ્રીટીશ લશ્કરના વડા લોર્ડ રોબરટસે ખોલેલા ફંડમાં રૂા૦ ૪૫ હજાર ભરાયા છે.

હીંદી મુસ્લમાનને લગતી યોજના ઘડવાનું કામ સર હરબરટ રીઝલી આવતે મહિને પુરૂં કરશે. પાર્લમેંટની હાલની મોસમ પુરી થયા અગાઉ હીંદી સરકારની એ યોજના ઉપરની છેવટની સલાહમસલ હીંદી પ્રધાનને મળી જશે. એ બાબતમાં કાંઇ ખુલાસો હીંદી પ્રધાન આવક ખરચનો અંદાજપત્ર રજુ કરતી વખતે કરી શકશે.

જપાનમાં પાયદળ લશ્કરની ૬૬ રેજીમેંટો, જેમાં દરેકમાં ૩ બટાલીયનો છે; ઘોડેસ્વાર લશ્કર ૨૭ રેજીમેંટો જેમાં દરેકમાં ત્રણ અને ચાર સ્કવોદરન છે; તોપખાતાંની ૩૦ રેજીમેંટો છે, જેમાંની દરેકમાં ૭ તોપની ૭ બેટરી છે; પહાળી તોપખાતાંની ત્રણ બટાલીયનો છે, જેમાં દરેકમાં ૭ તોપની ત્રણ બેટરી છે. એવી આરટીલરીની ૭ રેજીમેંટ તથા ૭ બટાલીયન છે. એન્જીનીયરોની ૨૦ બટાલીયન છે; સામાન લાવ લશ્કર કરવા માટે ૧૬ બટાલીયનો છે.

કલકત્તાનું એંગ્લો-ઇંડિઅન પત્ર 'એમપાયર' લખે છે કે લોકોની જાણમાં નહિ હોય કે હીંદી લશ્કરી વડા લે૦ કર્નલ નર અને એન. બી. ગોખલે વચ્ચે બાટી મિત્રાચારી છે. જો કે તેમના રાજદ્વારી વિચારોમાં આસમાન પાતાળ જેટલું અંતર છે છતાં વિદ્યા અને બીજી બાબતમાં તેઓના વિચાર બહુ મળતા છે. બી. ગોખલે કહે છે કે બાણાના ટેબલ પર લે૦ કર્નલ જેટલી સરસ રીતે કોઇ પુલો નહિ ગોઠવી શકે. લે૦ કર્નલ કહે છે કે અંગ્રેજી સાહિત્યમાં જે બી. ગોખલે ન જાણતા હોય તે જાણવા જેવું જ ન હોવું જોઇએ.

નંદીદુર્ગની સોનાની ખાણોના ૧૯૦૭ ની સાલના રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે કે ૮૪,૦૦૦ ટન ક્વાર્ટઝ મીલમાં ક્રચરીને ૧૬,૬૬૧ આંકસ જે સોનું કાઢવામાં આવ્યું હતું, અને 'સાયનાઇડ પ્રોસેસથી ૮,૨૬૮ આંકસ કાઢવામાં આવ્યું હતું, જે બેઉ મળી ૧૪,૬૬૪ આંકસ સોનું થયું હતું. સોનાના વેચાણથી ૨,૮૩,૧૩ પાઉંડ ઉપજ્યા હતા. તેમાં રોયલ્ટીના ૧,૪૨,૬૭૫ પાઉંડ જતાં તથા બાદશાહી ચારજ જતાં બાકી ૧,૨૮,૭૪૯ પાઉંડ નો નફો રહેવા હતો. અને ડીરેકટરોએ ગેર દીઠ ૬ શી. ૨ પે નું ત્રીજું ડીવીડનડ જાહેર કરવું હતું, જેથી આખા વરસમાં કુલ ૩૫ ટકા નફો થયો હતો.

હીંદી પ્રજાકીય કોંગ્રેસની તથા ઇંડીયન નેશનાઇટીની બ્રીટીશ કમીટી લંડનમાં ક્રેક્સટન હોલમાં મી. કેરહારડીને આવકાર આપવાને થોડા દિવસપર મળી હતી. સર વીલીઅમ વેડરબરન પ્રમુખસ્થાને બીરાજ્યા હતા. મી. કેરહારડીએ પોતાના હીંદના અનુભવ વીશે બોલતાં જણાવ્યું હતું કે સુધારા પક્ષવાળાઓ તેમની કાયદેસર રીતી અને ધીરજને લીધે જીતશે. તેમણે જણાવ્યું હતું કે હીંદને સંસ્થાનીક સ્વરાજ્ય મળવું જોઇએ, જો કે તે એક સરખું ન હોવું જોઇએ. તેમણે હીંદી પ્રજાકીય કોંગ્રેસની આવતી બેઠક લંડનમાં કરવાની હીમાયત કરી હતી. મી. કેરહારડીએ મી. મોરલીએ કરવા ધારેલા સુધારાઓની તપાસ કરવાને આમ ની સભાની એક કમીટી નીમવાની મજ બુત હીમાયત કીધી હતી, પણ જણાવ્યું હતું કે પહેલાં એક નાનું કમીશન તે સુધારા વિષે રીપોર્ટ કરવાને હીંદમાં મોકલવું જોઇએ. તેમણે જણાવ્યું હતું કે આવું કમીશન સ્વરાજ્ય આપવાની જરૂર સ્વીકારશે.

ગાયકવાડી રાજ્યમાં સીસ્વા તાલુકા કોનફરન્સની બેઠક રા૦ બા૦ રામચંદ્ર હરી ગોખલેના પ્રમુખપણા હેઠળ સીસ્વા મુકામે મળી હતી. જે વેળા રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ રા૦ બા૦ વ્રજભાઇએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે બ્રીટીશ સરકાર પાસેથી જેવા ઉંચા હકો કોંગ્રેસવાળા માગે છે તેવાજ હકો ગાયકવાડી પ્રજા મહારાજા સાહેબ પાસે માગે છે. પ્રમુખે લંબાણથી ભાષણ કર્યા પછી સીસ્વા તાલુકામાં અંગ્રેજી શાળાની જરૂર છે માટે સરકારની મદદ માગવા, અને ભાદરણ ખાતે એવી શાળા સ્થાપવાની ભલામણ કરવા, દુકાળ વિગેરે સબબો સર સરકારી વીધોટી વહીવટના બાબે જેવા રીતે છુટ તથા તહકુબી બાકી રાખી સગવડતા આપવામાં આવે છે તેવીજ વહીવટ નરવા વહીવટ ॥ ગામમાં સરખો રાખવા, નાર ભાદરણ રેલ્વેનું કામ જલદીથી ચાલુ કરવાની અરજ કરવા, નવી ધારા સભા, પ્રાંત પંચાયત વીગેરે આપવા, મફત કેળવણી દાખલ કરવા વીગેરે પ્રજાની ઉન્નતિનાં કાર્યો માટે મહારાજા સાહેબનો આભાર માનવા, કુવાના પાણીનો આકાર કમી કરવા, માટીના બાણને બદલે જમીનમાં ચુનાના અગર પથ્થરના પીલર નાખવાની છુટ આપવાની જરૂરીઆત દર્શાવવા, તંબાકુ ની જગાત કાઢી નાખવા માટે અરજ કરવા, ભાદરણમાં લોકોને ઉતરવાની જગ્યા નહીં હોવાથી પટેલ હાઉસ બાંધવાની અરજ કરવા, ને આવતી બેઠક ભાદરણમાં ભરવા, વીગેરે ઠરાવો થયા હતા. પ્રમુખે ભાદરણ ગામે જાનગી અંગ્રેજી શાળાને રૂા૦ ૬૦૧ની રકમ બક્ષીસ આપી હતી, અને બધી શાળાઓમાં બાળકોને મીઠાઇ વહેંચાઇ હતી.

હીંદી વાઇસરોય, ગવરનરો લેફ્ટનંટ ગવરનરો તથા સેનાપતિને ઇંગલાંડ આવવા માટે થોડી મુદતની રજા ન મળતી હોવાથી તે આપવાની પોતાની દરખાસ્તના ટેકામાં ઉમરાવોની સભામાં બોલતાં મુંબઇના માજી ગવરનર ના૦ લોર્ડ લેમીંગટને જણાવ્યું હતું કે મારી બીમાર સ્ત્રીને જોવાનું બની શકે તે માટે દશ અથવા વધુ નહિ તો આઠ અઠવાડીયાં માટે કામચલાઉ રાજીનામું આપવાને કબુલાત આપવા હું નામદાર હીંદી પ્રધાનને લલચાવી શકયો હોત તો મેં મુંબઇના ગવરનર તરીકેનો ઓધો કાયમને માટે છોડયો નહી હોત. નામદાર હીંદી પ્રધાન બી. મોરલીએ એવો જવાબ વાળ્યો હતો કે કામ કરવું એ કાયદા વિરૂદ્ધ છે. કારણ કે કાયદા મુજબ વાઇસરોય, સેનાપતી તથા મુંબાઇ અને મદ્રાસના ગવરનરો પોતાના ઓદ્દાની મુદત બરાબર થવા પહેલાં યુરોપ બાને આવવા માટે રજા લઇ શકે નહીં.

દક્ષિણ હીંદના મહોમેડન કેળવણી કોનફરન્સની બીજી વારસીક બેઠક મદ્રાસ વેલોરની અરેબીક કોલેજના પ્રમુખ શમશુલ

ઓલમા હાજી મોલવી અબદુલ વાહેદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે વખતે હરકીસ કોનસલ બાદશાહ સાહેબે ડેલી ગેટોને આવકાર આપ્યો હતો અને કોનફરન્સનું કામ ચાલુ કરતાં કેળવણી ખાતા ના ડીરેક્ટર ડો. ઓડને જણાવ્યું હતું કે કેવા સુધારા દાખલ કરવાની જરૂર છે તે કોનફરન્સે રીપોર્ટ કાઢવું, અને પછી તેના ઉપાયો કરવા તકરાર ચલાવી ઠરાવો ઘડી પ્રોગ્રામ ઘડવું. કોનફરન્સે ઘણી સારી હિલચાલ કરી છે અને મહોમેડનો કેળવણીના લાભ સમજતા થયા છે. તેમણે ભલામણ કરી હતી કે મુસલમાનોએ સરકાર પાસેથી ખાસ મહેરબાની માગવી નહીં અને પોતાની કોમને પછાત પડેલી કોમ તરીકે ઓળખાવતાં બંધ પડવું સભાએ એવા ઠરાવ કર્યા હતા કે મુસલમાન વસ્તિવાળા ભાગોમાં પ્રાન્તિક રીતી ઉપર કેળવણી આપવા સેકન્ડરી સ્કુલો સ્થાપવા જરૂર છે. પ્રાંતિકના દેશી ભાષા ના શિક્ષણ ક્રમમાં હીંદુસ્તાની ભાષા દાખલ કરવા સરકારને અરજ કરવી. કન્યા કેળવણીનો પ્રાન્તિક ધોરણે ફેલાવો કરવો, અને મુસલમાન છોકરાઓ સારૂ ઉદ્યોગ કુનરની શાળાઓ સ્થાપવી. વગેરે.

કલકતાનાં યુગાન્તર પત્રે બોઅર વખત ઉપર એક રાજદ્રોહી આર્ટિકલ પોતાના પત્રમાં છાપી હતી તે બાબતમાં તેણે બીજી એક આર્ટિકલ "કીવાઇન ગ્રોમીસ" નાં મથાળાં હેઠળ જાહેર પાડી છે. તેમાં તે જણાવે છે કે સરકારી ગ્રોમીસરી નોટો પ્રજાએ ઓપોકોટ કરવી. તે વધુ લખે છે કે જો અંગ્રેજો આજે જાય તો, તમારી મિલ્કત બાબત તમે હાથ ધરતા થશો, કારણ કે ચાંદી અને સોનાને બદલે તમે તમારી તીજોરીમાં કાગળના ટુકડા જોશો. અંગ્રેજો હીંદુસ્તાનનું ધન પોતાના સ્વદેશમાં મોકલી દેછે. તે પુછે છે કે "ગેરંટી શું છે?" તે એ છે કે "પૈસા આપશે." તે સોનાને કાગળ સાથે સરખાવે છે. "તમો બંગાળીઓ અંગ્રેજો તરફથી થતી સજાની બાસ્તી રાખો છો, પણ તમો હવે તમારા (સોનાનાં) નાણાં માંગો અને જો તેઓ ના પાડે અને તમોને કરન્સી ઓફીસના દરવાજા બહાર લાત મારી કહાડે તો તમો તમારૂં સ્વરૂપ ધારણ કરો અને તેમના માથા ઉપર ફટકો મારો." એજ પત્ર જણાવે છે કે એક પંડિતે ગણતરી કરી છે તેમાં તે જણાવે છે કે, હીંદુસ્તાનમાં ૭,૨૮,૬૦૫ ગામડાં (બંગાળા એકલામાં ૨,૨૨,૬૬૪) છે. જો દરેક જગાએથી એક સન્યાસી નીકળે તો આખાં હીંદુસ્તા નમાં ૭,૨૮,૬૦૫ સન્યાસી ની સંખ્યા થાય. અંગ્રેજી વાવટા હેઠળ છ લાખ લડવૈયા પણ નથી ને તેમાં વળી હીંદુ સ્તાનના બધા લાખનો પણ સમાવેશ થાય છે."—ગુજરાતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. કરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને ટુકાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. બાબુભાઇ—ભાવષ્ય કર્તાનો હેતુ એવો છે કે સરકારી નિશાળોમાં ધરમનું શિક્ષણ નથી. અપાતું તે અપાવું જોઇએ.

અ. ધ. એ.

પરચુરણ ચરચા

રાંદેર મદ્રસએ ધ્રસ્લામીઆ નામના મદરેસાના ફંડ માટે ડરબનથી મી. મહમદ આમેદ તથા મી. રોખજી ટરાંસ વાલ તરફ ગયા છે તેમને મદદ દેવા મી. શેખ હુસેન સરદુદીન (જોહાન્સ બરગર્યા) ભલામણ કરે છે.

ડરબનથી મી. સુખા ભગવાન લખે છે કે ગણદેવીના દરજીઓએ તાડી દારૂ પીવાનું બંધ કર્યાના સમાચાર વાંચી ખુશી થયો છું. એ ઠરાવ કરનારાઓને હું મુબારકબાદી આપું છું અને નાતાલ માં વસતા મારા જ્ઞાતિ ભાઇઓમાં ખાસને એ વ્યસન હોય તે નાબુદ કરવાના ઉપાય લેવા પ્રયત્ન કરશે એવી વિનંતિ કરૂં છું.

જોહાન્સબરગથી મી. અલીભાઇ પ્રસ માયલજી પીકેટ લખે છે કે હું દર વખત જુમાને દિવસે અમે મસ્જીદમાં નમાજ પડવા જાઉં છું તે વખતે મેં જોયું છે કે મસ્જીદની બાજુએ એક ગોરાના મકાનમાં રહેતા કાફરાઓ બહુજ ગડબડ અને ધોંધાટ કરી મુકે છે તથા ટીનના ડબા ખડખડાવીને બહુજ નીમાજની અંદર હેરાનગતિ પહોંચાડે છે. તેઓના સોરબકોરને લીધી પેશઇમામ કુતબે પઢે છે તે તમામ લોકના સાંભળવામાં આવી શકતો નથી. આશા છે કે અમે મસ્જીદવાળી જમાત આ બાબતમાં ઘટતો બંદોબસ્ત કરશે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારિત્સબરગના એચ. એચ. સુમારની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારો ની મીટીંગ તા. ૨૩મી જુને સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ ભરાશે.

ધ્રસપીગો તથા અમાંઝીમટોટીના કાસી મજી ધ્રસમાઇલ તથા કાસમ મહમદના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૩મી જુને ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ટોંગાટના હીંદી ખેડુત ગેરીયાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ટોંગાટના હીંદી ખેડુત ચીના અથૈયાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

વિકટોરીઆ કંટરી, ધ્રનાંડા ડીવીઝન ગારડનસ લેંડના હીંદી પેરૂમલની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩મી જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

અમઝીટોના સ્ટોરકીપર જીવા હસન ને કુ. એ લેણદારો સાથે કરેલી સમ ઝિ

સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો તા. ૨૩મી જુને, તથા ૭મી જુલાઇએ ડરબન કોરટ હાઉસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટેરકીપર વિજય રગવલુ ઉરફે વી. વિજય રગવલુ રડીઆરની મીલ્કત સંબંધમાં તેના લેણદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૩મી જુને ડરબન રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી થાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બાંધશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું લખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુ સ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે સાથને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે ને દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને દીંદિનેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શા. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી છ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીકસ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોકસ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરગ.

ડરબન હીંદી ઓરતોના એસોસીએશન ની માસીક મીટીંગ મી. વી. આર. મુડલેના મકાનપર તા. ૧લી જુને મળી હતી. પ્રમુખની ગેર હાજરીને લીધે મીસીસ વી. આર. મુડલેએ ખુરસી લીધી, અને "ઓરતની ફરજો" એ વિષય ઉપર ભાષણ આપ્યું. ત્યાર પછી મીસીસ સીમને ભાષણ આપ્યું હતું. સભાનું કામકાજ ઘણા ઉત્સાહ સાથે થયા બાદ પ્રમુખનો આભાર માનીને સભા વિસર જન થઇ હતી.

માર્ટિસબરગમાં બાપા લખનારાઓની સોસાયટી સ્થપાઇ છે જેના પ્રમુખ તરીકે 'નાતાલ ટાઇમ્સ' ના અધિપતિ, તથા ઉપ પ્રમુખ તરીકે 'વીટનેસ' ના અધિપતિ નીમાયા છે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શા.	પ.		શા.	પ.
ચાવલ મામા	૧ મણની	૨૩	૦	૨	૨૪	૦
બીજડાના	..	૨૯	૬	..	૩૦	૬
એફ. એફ. ડા. આર.		૨૧	૬	..	૨૨	૬
એફ. ડા. આર.	..	૨૦	૬	..	૨૧	૬
ચીની સફેદ	..					
ફુંડાના	..	૨૪	૦	..	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૧	૦	..	૨૨	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	..	૨૩	૬
મસુરની	..	૨૩	૦	..	૨૪	૦
મગની	..	૨૯	૦	..	૨૯	૬
અડદની	..	૩૦	૦	..	૩૧	૦
ચણા મુંબાઇના	..	૨૨	૦	..	૨૩	૦
.. દાળ	..	૨૮	૦	..	૨૮	૬
વટાણા	..	૧૭	૬	..	૧૮	૦
મકાઇ	..	૬	૦	..	૬	૬
બીનીસ		૧૬	૦	..	૧૭	૦
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૩	૬	..	૩	૯
ઓરડીનું	..	૨	૧૦	..	૩	૦
ઘીનું	..	૩	૬	..	૩	૧૦
નાળીએરનું	..	૫	૦	..	૫	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૭	૬	..	૧૮	૦
પીળી	..	૧૬	૦	..	૧૬	૬
તીરકુળ	નાતાલ	૯	૦	..	૧૦	૬
આટો		૧૨	૩	..	૧૨	૬
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૮॥	..			૬
મરચાં		૦	૪	..		૫
બી પેટી ૪ ટીનના પૈસા		૮	૫	..	૮	૧૦
પોરબંદર	..	૮	૧૦	..	૮	૧૫
પારશીન એરોરૂટ		૭	૬	..	૭	૯
.. રાઇટ રોસ		૮	૩		૮	૫
.. .. ગાલન		૧૧	૦	..	૧૨	૬
નાળીયેર		૧૨	૦	..	૧૩	૦
દુલી		૬	૬	..	૧૦	૦
કાયમંડ સોપ		૧૩	૩	..	૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	..	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	..	૪૫	૦
નેપ્ટર ટી		૧	૮	..	૧	૯
બાસીસ વાસન		૨	૧૧	..	૩	૦
સોપારી સેવરધની		૦	૧૧	..	૧	૮
નીકલ પોકેટ સીગારેટ		૧૬	૧૦	..	૧૭	૦
દુધ નેસલનું		૨૦	૬	..	૨૧	૦
નીમક (દીવરપુ ૦)						
જરતા એકની		૪	૩	..	૪	૬

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 367. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co..
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
ચોખા, તુવર અને ગરમપુણ મોટા જથ્થામાં સપ્લાય આપે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 342, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2198, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Coffee, Tobacco & Scrip Tins, Camp Kettles, Water Canteens Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vredsdorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પો. બો. ૫૨૫૦, જોહાનિસબર્ગ.

ગોપાલ ભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Mealreads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 5625, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LRAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીમણુંકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનારે, તથા સમા કરનાર.
ડબલ્યુ. એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબરગ, કેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીકસ બીલ્ડીંગ

'એવરા' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ. સરસ બાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ ; અને તુરત
ઉપયોગમાં લેવાય તેવાં.
ઓર્ડર વખત જોઇતે બાતમી કરવી.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
ROLL TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 58. Tel. Address: "Porbundar"
Telephone 264.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમજ રોલ વગેરે બનાવી ઉંચા ભાવની કમાણ ગીરવે સસ્તામાં બનાવી.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 52,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONPAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner.)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches at Pietermaritzburg, Box 84.
Nigel, Box 45.
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Road.
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER,
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

અડ્રિઅન ગ્રોસરી જ્યાં બંધ છે હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ વી પોરબંદરનું તથા ઠક્કરનું ઘુ–સરસ મામલ–ચોખું મંધીઆણું–જથ્થા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ સ્કવેરની)

આરહેડ અને કમીશન એજંટસ

અમે સારું દામ આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી એ છીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.

૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્કવેર હાઉસ

ફોરવર્ડ કમીશનર અને ઇન્સોલ્વન્ટ ઓફિસ

બોક્સ ૫૮૦ તારનું સીરનામું "માના" જોહાન્સબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR"
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮, ૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન.

Telephone 864

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOBS BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 8504. Tel. add. "Caima"
Telephone No. 1891.
JOHANNESBURG.

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની કોઇપણ હેતુને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, એસ્સેસેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમિત પરવાનો દર સરેરાશ દીઠ એક રૂપીઆ દીઠ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલવા દ્વારાથી દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષકો લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રૂપે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે તાર રજીસ્ટર કરેલની કોડ સંજ્ઞાઓમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ સસ્તે દરે કામ કરેલી શકાય છે.

નવી દર કોષ્ટકમાં આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બન્નેને કહી બંધ કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
પર, સ્ટીલ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જ્યોર્જસ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
ધી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબર્ગ.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, June 27th, 1908. No 26

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 988.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarinds, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બ્રાલ લાંબા પાતરાનો વેચાંતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્ટુડ મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી ફાયદાકારક દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બોરસેાનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, કમીસ, છોકરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન હોઝિયરી, બીબ્સ, ટોપી, ફ્લાનેટોપી, ડ્રાલર, ફનની શાલ, રૂમાલ, ગલપટા, લેસ, દરેક જાતનો રેલમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કાચાં જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી બાસ્કેટો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ બીલકુલ દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે.

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની ફ્રેાડયુસ તથા ફ્રૂટો કમીશન પર જોહાનેસબરગની બારોબાર વેચી આપવામાં આવે છે. પરદા તરતજ મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 3988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. તરફથી માલુમેાને રહેવા વીગેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

સ્વદેશી કેરોના રસના થોન.

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફાર નથી.

પુષ્કળ-મહેનત અને ખંતેરીઆ ગણવું.

ઓફસ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી

મકાઇ, બીનોસ, તમાકુ, ફ્લોર, સસ્તા દામથી મળશે.

Tel. Ad: Gandhi. એ. ઓ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2340

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિંમતમાં ભાવે મળી રહશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

P.O. Box 681. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
નરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 434 **434, West Street, DURBAN.** ટેલ્સ આડ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Special and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Offices in S.A.:— And at:—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	થી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	થી. ૮/- થી

Note the Address

50 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની સ્ટુફ મંગાવી અમારા આરંટીમાનાં ઉતારૂ વેપારીનાં ઘરની ઉ. જેવા વેપારને બહુ સગવડ પડશે. માલ બહુ સારો છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઉ. પી. બ્યાસ,
ગ્રોસરીઝના અને જોબીંગ હાઉસ, પોરબંદરનું
ઉમેદા થી વેચવાનું છે.
12 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Telegraphic Address "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

68 Market St. Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવવામાં આવેછે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ડી. આરેલા અને સન્સ

ટ્રંકો એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ

સંચાનું તેલ, પટા વિગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તો દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬

તારનું સરનામું, 'શીપમેન્ટસ'
એકટસ આરકેડ, ડરબન.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેકટ ઈમ્પોરટર.

દરેક જાતના અને બીજા દેશ બનાવટના કપડા.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે)
બોકસ ૫૩૨૭, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke,

NATAL DEPOT:

Messrs. Jalbhoy & Serajee Bros. Durban.

પ્રમુખ મેસર્સ જીવાભાઈ ઝવેરભાઈ.
જનરલ મરચંટ.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધી મુંબઈ

એ આગબોટમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

S.S. UMZUMBI, for Bombay will sail on or about 4th July.

સ્ટીમર અમઝુંબી ૫૦૦૦ ટન

અત્રેથી તા. ૮મી જુલાઇના અરસામાં ઉલાગેાઆએ તથા બેરા થઇ સીધી મુબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉદીચ્ચન છે, અને ઓફીસરેા બીજા કામદારેા વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરેાને કેાઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશેા.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં તકલેા વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનેા સુકર છે કે અરધેા અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનેા ફરક પડી ગયેા અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબેાટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનેા ખરેા લાભ નહીં લુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબેાટ મુંબઈ પહેાંચેથા તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબેા ને વગર ખરચે આગબેાટ પહેાંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરેા થવાથી ઉલાગેાઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

This Company's Steamer sails thence to Colombo and Bombay as per Calcutta steamer.

தெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

லம் டு மும் லம்

கொலம்பு மரியால் மூலமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

King & Sons,
West St. Durban.

કિંગ્સરસ કોંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન

પી. ખમરાહુમ ઇસ્માઇલની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કેામર્સીઅલ રેાડ ડરબન
Telegraphic Address : Kathorian
P. O. Box 125.

વેપારીનેા મદદગાર.

અંગરેજી નામું. (બુક કીપીંગ) લખતાં શીખવાની સહી સહીત, કરતા સાધુરસ્ત લખવાની રીતેાઓ. પ્રેાફેસનલ એકાઉંટંટ, લંડન ચેમબર્સ ઓફ કેામરસ સીનીઅર કેામરસીઅલ બુક કીપીંગ સરટીફીકેટ મેળવનાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા વીષયેા, વેપારની ચડતી પડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનેા, પાકું અંગરેજી નામું, બેલન્સ સીટ, પ્રેાફીટ એન્ડ લેાસ ખાતું, સુધ્ધ એકાઉંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજાવેલ હેાવાથી દક્ષિણ આફ્રીકાના વેપારી ઉપરાંતબુધ્ધી, મહેતાજી વાણેાતર, સેલ્સમેન, સ્ટેાર મેન તેમજ બીજા બંધારીઓને ઉપયેાગનું છે. આગળથી બનાર મહેતાજીના મુબરક નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત શી. પાંચ. નામ નેાંધા વવા માટે લખેા: S. J. Randeria, P. O. Box 340, Durban, અથવા કેામર સીયલ રેાડ, ડરબન, બી. જી. એમ. પારેખને ત્યાં જઇ મળી નામ નેાંધાવવા વહેરબાની કરવી. વેાલ્સ મહદ બધે પ્રગટ કરીશું.—બી. જી. એમ. રાંદેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL.
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No: 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner. Houses to let
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nordien,
Direct Importer
& General Merchant,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goot,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St,
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets)
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer,
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
157 Loop St. Telephone 1434.

Cape Town

A. A. Wallis & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pongomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Ldoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 09.
Manjee Dularsidas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 99

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Ardoraker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Manjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
180 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Durban.
Parshotan Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant,
86 Queen St., Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner,
175 Gale Street.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Cauroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersberg, Box 24; Nigel, Box 6F
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tay & Co.,
Box 58
Amod Moos ee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504. 3 Kort Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 2 7 0.
E. E. Dadabhoy,
Direct Importer & Wholesale Merchant,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Mafacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250.
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Johannesburg.

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Lasmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road & Boschhock. Park Lane, Fordsburg.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
J. E. avedia,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dolabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vasmali Gosai,
Box 6031.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy, Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building

Krugersdorp

A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
98 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Lalloo,
Box 391.
Suliman Ebrahim Amon & Co.,
Box 262, Market Square.

LOWER TUGELA

Ismail Vadeo & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.

Mafeking

Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 0.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 140.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bosser,
Market Square.
G. K. Desai.
ox 126
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 57.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Pretoria

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HANIF,
Box 57, 338 Prinsloo Street
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermenlen Sts.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nanoo & Co.,
Box 1

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Keeavji Giga, Bekoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima. Madopi.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
or 11.

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA

Dada Osman.

VEREELAM

BABU TALWANTSING,
38 Wick Street.

Verulam

Dhaujee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST

E. A. BHAMIA,
Box 96.
ESSOP SULIMAN,
Box 45
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery,
Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4370, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

વદેમાતરમ્

મદ્રત—બુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઇંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને હીંદના સાત દેશભક્તોની છબી મદ્રત મોકલીશું. "ગુજરાત 'પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ખેડા જીલ્લો, પ્રાંત ગુજરાત.)

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street. VREDEDORP.
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,
Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
ગાદી તથા ચટાઈની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1434.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh, Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

MORAR DALA,
Merchant & Direct Importer
ઘી, ચાવલ, ગંધીઆણું વિગેરે મુંબઈ કલકત્તાથી પરબારું આવે છે.
તથા દેશી નીકાશ અમારે ત્યાં બને છે.
94 Hanover Street Capetown.

Tel. Addr. POHOOMULL. P.O. Box 1120
POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc.
Established 1858. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):
Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.
રબ્બર સ્ટાંપ
ગુજરાતી અથવા ઇંગ્રેજીમાં,
બેારડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવે છે.

વહેલો તે પહેલો.
પોરબંદરના વખણાતા ઘી તથા મેવા પાકી વખત બાબેરે મારે મંગાવો યા મોકલો.
કમીશન લઇને કરેલ બતનો માલ સહ મોહ લીધે લીધે તથા વેચી પણ આપીએ છીએ.
Box 593, Durban. M. M. DIWAN, Durban.

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

હમેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

મીહાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઇસલીસ્ટ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન. DURBAN.

નાણીઓર.

સારો માલ મીહાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે. વધુ વિગત માટે લખોઃ—

એમ. અહમદની કું.

બોક્સ ૬૨૪, કેથીડરલ રોડ.

ડરબન.

ESTABLISHED 1881. Head Office :—Orphan St.

C. P. LUCHERAM,

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Mohem Laces, Tapestrie Draperies, Turkish Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Has your

અલીભાઇ અહમદજીવલી એન્ડ કું.

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

285 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

એક વિનંતિ

જલાલપુર તાલુકાના ગામ કરોડી, મટવાડ, સમાપુર, દાંડી, કોયમડી તથા પેલાનુ વગેરે ગામોના ભાઇઓને જાહેર કરું છું કે ગામ જલાલપુરથી મટવાડ સુધીની સડક જેને પાકી કરવાની બહુ જરૂર છે, તે બદલ સરકારને અરજ કરતાં જવાબમાં જણાવેલ કે જો પ્રજા પક્ષ તરફથી રૂા ૭૦૦ થી ૮૦૦ ની રકમ આપવામાં આવે તો બાકીનો તમામ ખરચ સરકાર કરશે. જો બહોળી કુપણથી આટલી રકમ સરકારને આપવામાં આવે તો આપણને કાચા સડકને લીધે જે દુઃખો ચોમાસાની ઋતુમાં સહન કરવાં પડે છે તે સહાને માટે દુર થાય આગળ દોઢ વરસની વાત ઉપર પણ છાપાદ્વારા સરવે ભાઇઓને વિનંતિ કરેલ, છતાં કોઇએ લક્ષ આપેલ નહીં. તે આ વિનંતિને ધ્યાન બહાર ન કાઢતાં નીચેનો શીરનામે થયા શકિત મનીઓરડરથી તથા પોષ્ટલ ઓરડરથી મોકલી આપશો. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય એ કહેવત પ્રમાણે જો તમારી ખુશ કમાણીમાંથી ઓછામાં ઓછી પાંચ પાંચ શીલીંગ જેવી નાની રકમ દરેક ભાઇ મોકલશો તોપણ આ કામ થઇ જશે.

182, Grey Street, લી. સેવક
Durban. **મકનજી જાદવજી**

ઇ. ઇ. કાકાભાઇ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લોકેશન.

બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ

કાપડ્રેકહ ઉપરહર અને હોલસેલ મરચાં

ઇડિઅન તથા ઇંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ મીહાયત ભાવથી મળશે.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

સરસ માલમાં અને દામની બાબતમાં અમારાથી કોઇ ચઢી શકે તેમ નથી. અને તેથી ફરીનેજ અમારો માલ વખણાય છે.

DURBAN: 487 SMITH STREET, P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG: 156 MARKET STREET P.O. BOX 17

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૭ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં—

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન ઓફીસ,	મરકયુરીલેન,	ડરબન.
મી. એમ. એમ. દિવાન,	૧૪૭ કરીન સ્ટ્રીટ	,,
,, મકનજી ખપર્સે,	૧૮૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
,, પી. વી. સંઘવી,	૨૦૧ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
સન બૉંડ ટોબેકો વર્કસ,	૧૧૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ	,,
બાબુ તાલેવંતસીંગ,		વેરુલમ.
,, છ. સી. પટેલ,	બોક્સ. ૬૭	સ્ટેંગર.
,, એમ. કે. ત્રાંબી,	બોક્સ. ૬૫૨૨	જોહાન્સબર્ગ.
,, પી. એમ. જોશી,	બોક્સ. ૧૧૫૭	પ્રીટોરીઆ.
,, ખેડુરીઆ એન્ડ મહેતા બપર્સે,	બોક્સ. ૬૧૦	પીટર્સબર્ગ.
,, ત્રીકમદાસ ખપર્સ,	બોક્સ. ૫૩૧	પોર્ટ એલીઝાબેથ.
,, ટી. ડી. ત્રીવેદી,	બોક્સ. ૩૭૨	કીંબરલી.
,, બી. આર. નાયક,	બોક્સ. ૫૮	સોલસબરી, રોડેશીઆ.
,, ગોરધનદાસ અને લાલચંદ,	બોક્સ. ૯૨	ઉલાગોઆમ્બે.
,, એ. એન. નાયડુ,	બોક્સ. ૭૭	ગોક્સબરગ.
,, કે. કે. પટેલ,	બોક્સ. ૨૯૨	જરમીસ્ટન.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.
(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ પેની, ,, ,,

એક સત્યવીરની કથા.

શોકેશેલાનો અનુવાદ.

કિંમત ૬ પેની, પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET Johannesburg.

H. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashionest Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

M. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 132 Corner Kafir & 11th Streets.

VEREENIGING, JOHANNESBURG.

Box 4140 Tel. Add: "PAJANDAR." Head Office: Porbunder (India)

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER,

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

27 MARKET STREET,

BRANCH: 31 MARKET STREET, JOHANNESBURG

જાહેર ખબર

પોળતા જુમા પ્રેમજીની કું નરફથી જાહેર કરવામાં આવે છે જે હમારી કુંપનીનો વેપાર ચાલુ માસની આખરી સુધીમાં બલાસ થશે કારણ જે મેસર્સ અ. કરીમ ગની કુંપનીએ મારા ઉપર ફરિયાદી (કાચી મુદતે) કીધી જેથી મારા ચાલુ વેપારમાં ખામી આવી. ગયા માર્ચથી મને જોઇતો માલ નથી મળતો. જેથી મારા વેપારને ધક્કો લાગવાથી અચેજમાં ચટાડો દીનપર દીન થતો ગયો. દેવા લેવામાં મુંઝવણ આવતી ગઇ. તેમજ બીજા લેણદારોએ ગરજાણીની તાકીદ કરી. પાસાની સગવડ નહિ થવાથી લેણદારોની ' મરજીથી તેઓને જોઇતો માલ વેપારીના રીવાજ મુજબ ચુકવી દીધો છે. બાકી જે લેણુ દારો રહયા છે તેનો પણ તા. ૨૫મી સુધી ખુલાસો કરી નાખવા વિચાર છે.

બબાન, તા. ૨૦ મી જુન ૧૯૦૮.

લી. જુમા પ્રેમજી.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસતુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલ

SOUTH AFRICAN OIL Co.,

P.O. Box 348,

154 Queen Street, Durban

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JUNE 27TH, 1908 No. 25

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Revival of Passive Resistance . 273
Indian Nationality . . 273
The Natal Labour Party on the Anti-Indian Bills . . 274
The Stanger Meeting . . 274
The Art of Definition . . 274

OTHER ARTICLES:—

Southern Rhodesia Parliament . . 274
House of Lords Debate . . 275
Cape Chinese Exclusion Act . . 276
Indian Petitions before the Natal Legislature . . 276
At the Heart of the Empire . . 277
Common Sense on the Asiatic Question . . 278
The Aim of Indian Education . . 279
Imperial Parliament . . 279
Shaving Indian Women's Heads . . 279
Mass Meeting of British Indians . . 280
Southern Rhodesia Registration Draft Ordinance . . 281
The Transvaal Trouble . . 282
Immigration Restriction Act . . 284
Late News . . 284

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 27TH, 1908.

Revival Of Passive Resistance

It is a thousand pities that General Smuts has, while yielding on the question of the repeal of the Asiatic Act, taken up an obstinate position on mere matters of detail and of no significance from a Colonial standpoint. General Smuts' attitude savours very much of straining at a gnat and swallowing a camel. He has taken all the grace away from his offer to repeal the Act by robbing it of all advantage to the Asiatics of the Transvaal, and it is hardly to be wondered at that British Indians have summarily rejected an offer which, in effect, places them, as a body, in a worse position than they occupied before the struggle. It is true that the bait was held out by the General in the shape of easing the position of those who were included by him in the repealing Bill. To the credit of the communities let it be said that they have not taken the bait. As passive resisters, they could not, in order to gain a position for themselves, barter away the rights of others who were just as much entitled to remain in or enter the Transvaal as they themselves. The proceedings of the Mass Meeting show unmistakably that Indians are just as much determined as ever to see the fight to the finish, and this time they will command far greater sympathy and help, and, if General Smuts has the slightest regard for the Empire, to which he belongs, he will still, while there is yet time, refrain from unnecessarily wounding Indian feeling.

Indian Nationality

A contemporary, discussing the present position in India, remarked that "India is not, and never can be, in any sense, a nation—rather is it, like Europe itself, a complex congeries of races, with widely-differing religions, opposing constitutions, distinct manners and customs." It all sounds sweeping and conclusive, and one is led to believe that there is nothing more to be said on the subject. But there is. History is not dogmatic. It is the revelation of the unexpected, the realisation of the impossible, the refutation of the propat'e. Let us take but a few simple instances.

Reading John Richard Green's "Short History of the English People," who would have thought that the warring Teutonic tribes, that invaded England, half Christian, half-barbaric, would, in so short a time, have federated all their conflicting interests, and, in but little time longer, unified them into one imposing national fabric? Yet it was done in those slow-going days, almost in a flash—we speak comparatively, of course.

Who would have thought that the Puritanical New England States would have expanded to absorb, without apparent discomfort, the large Catholic French and Spanish settlements of the Mississippi and the Caribbean Sea, and would, with their growth, have engulfed the hundreds of thousand of immigrants from all the four corners of the world—Catholic Irish peasantry, British Nonconformist Settlers, Polish and Lithuanian industrialists, Italian workers, Russo-Jewish political refugees—and welded them all into that marvellous entity, the American nation? Yet it has been done in a short hundred years. And, as for Europe itself, are there not those who look forward to a confederation of European States?

Who would have thought, at the time of the Louis Real Rebellion in Lower Canada, half a century ago, that French and English Canadian would, in the briefest possible time, unite to form a great Canadian people which, at this moment, is assembling to commemorate the deaths of the British Wolfe and the French Montcalm on their common field of battle? Yet we have, amongst the Empire's greatest statesmen, the Franco-Canadian Laurier, Prime Minister of the Dominion, co-operating heartily with the Scoto-Canadian Strathcona, the High Commissioner for the Dominion in London.

And coming nearer home, who would have conceived, after the bloody South African war of 1899-1902, in which every man's hand was against his brother, where blood-relatives fought on either side, that the two apparently bitter and irreconcilable foes would so thoroughly and so earnestly settle down, within five years, to promote the realisation of a great South African nationality and the unity of common interests? Yet we see it being done under our own eyes to-day.

History, indeed, is full of miracles. A hundred years ago, Britain and America were double-shotting their guns against each other, and no-one protested; to-day, a war between the two countries would be regarded as a crime against humanity. Who, reading the story of the hideous internecine fighting amongst the petty German Principalities or Italian States, would ever have credited the possibilities of the German Empire and the United Italy of to-day? Circumstances brought forth the men who made them possible, and the men created the circumstances that perpetuated them.

And what of India? Why should not similar phenomena occur there? The country is homogeneous. Its people are, on the whole, peaceful, docile, and apt. They are moved by deep religious emotion, and their sense of duty is as lofty as the faiths inspiring it. Be they Hindu or Mahomedan, they are all Indians, often of the same blood and race as the other. Three-fourth of the people follow one faith, in its various forms, and one-fourth, another faith. Both are co-operating, wherever bureaucratic influences permit, in the development of a higher national life. A common language unites the more thoughtful members of the various sub-divisions of the people in different parts of India. Once remove the sinister maxim, *Divide et impera*, and they would remain together as closely as they did before the British rule. Time and time again we find Mussulman sovereigns with Hindu Ministers, and Hindu sovereigns with Mussulman Ministers. In the villages, except in exceptional instances, Hindu and Mahomedan live in peace and amity with each other, and we have seen how all sections of our own South African Indian community united to fight as one people against the Transvaal Registration Law, and will do again and again, in proportion

as the national instinct becomes stronger and stronger.

All its more educated and thoughtful men are becoming more and more imbued with this spirit. All their actions and advice are based upon a growing appreciation of a known fact. The *Gita* verse, "What wise men do the multitude follow," is truer, perhaps, of India, with its patriarchal system of domestic and internal government, than of any other country in the world. We all are impressed by the unrest and seething turmoil existing equally in Bengal, the Punjab, Bombay, and Madras. Could anything be more natural than this ferment? It is the movement of a people striving to realise its unity and nationality. Perhaps no apter words were said than when Mr. Bernard Shaw declared, in his preface to "John Bull's Other Isle": "A healthy nation is as conscious of its nationality as a healthy man of his bones. But if you break a nation's nationality, it will think of nothing else but getting it set again. It will listen to no reformer, to no philosopher, to no preacher, until the demand of the Nationalist is granted. It will attend to no business, however vital, except the business of unification and liberation."

And that is the story of India today! British statesmen would be well-advised not to misread the symptoms.

The Natal Labour Party and the Anti-Indian Bills

WE ARE GLAD TO NOTE THE NEW spirit that is moving the Natal Labour Party in regard to its outlook upon matters Indian. The *Natal Mercury's* report, which we reproduced last week, shows an appreciable advance, in the Party, on the subject of the treatment of the non-indentured Indian. Mr. Connolly deserves the Colony's hearty thanks for his manly stand, both at Ladysmith and Durban, against what he did not hesitate to call "a contemptible and unwarrantable act of oppression and injustice." Our own estimate of the Government's anti-Indian Licensing Bills could not have been more concisely or neatly put. Without desiring in any way to bind the Indian community to the economic programme of the Labour Party, we may nevertheless associate ourselves with that Party cordially in its adoption of a report condemning any policy of differentiation between the public treatment of Europeans and Asiatics. It is regrettable that Messrs. Palmer and Hagger should not have been able to overcome their anti-Asiatic bias, and have shown the same broad common-sense as their Parliamentary colleague, Mr. Connolly. But the latter has good reason to be proud of his spade-work, and if the great ideal of justice, that he has placed before his Party, necessitates the emancipation therefrom of those who cannot escape from the toils of race and colour prejudice, he will learn that, as in the case of passive resistance in the Transvaal, the abstentions will make for the greater strength and solidarity of those who remain true to the ideal.

The Stanger Meeting

THE MONTHLY MEETING OF THE Lower Tugela District Association held last week was noticeable for two things. The one was the lengthy speech of Mr. W. F. Clayton, M.L.A., who moved a strong resolution frankly condemning the Government's Bill to abolish indentured Indian immigration in three years' time. The other was the opposition of Mr. F. Addison to the principle of the new licensing Bill refusing new trading licences to Indians, on the ground that "it was an unjust Bill." Yet another Saul amongst the prophets! In regard to Mr. Clayton, it is a fitting preface to his remarks to recall that he was the gentleman, if our memory is not at fault, who opined that his children would rather derive squatters' rents from the land he might be able to leave them than cultivate it themselves. From such a model parent much may be expected. Mr. Clayton wants indentured labour at any cost. To him, free labour is abhorrent. He cannot see any virtue in it—it is too unreliable, independent, and costly. Thank goodness! That is one of the chief reasons why we want the Bill to go through, and why we are certain that it will not go through. We want to see Indian labour free and independent, able to demand a living wage, so that the manner of life of the Indian labourer may more nearly resemble that of a human being, than that of an ill-kenneled dog. Unfortunately, against us we have the massed forces of vested interests based upon an anxiety to secure chattel-labour at a price that imposes upon the labourer all the disadvantages and discomforts which are natural concomitants of the indenture system. Mr. Friedlander, too, who regaled his audience with the narrative of his Indian experiences, seems to be one of those amazing individuals who cannot conceive of such a condition as the freedom of labour. His expression of horror that "in one place (in India), where there was only free labour, the employers were absolutely in labourers' hands," is the sort of thing that one would like to keep on a phonographic record, as an example of a prehistoric survival of the early part of the twentieth century! When the labourers are absolutely in the master's hands, as in Natal, we know what happens. The suicide-rate is three times what it would be were the labourers free. Let Mr. Friedlander contemplate that *with equanimity*—if he can!

The Art of Definition

WE DRAW THE ATTENTION OF OUR Chinese friends to the amended definition of the term "Chinaman" contained in the regulations issued under the provisions of the Cape Chinese Exclusion Act. The new definition illustrates the spirit of arrogant intolerance contained in the Act itself. The suggestion that a descendant of a Chinaman, who has married a non-Chinese, may, if he prove to the satisfaction of the Minister that he no longer possesses Chinese characteristics, secure exemption from the Act, is a studied insult quite in keeping with the suggestion in the Transvaal Registration Act that approved Indians would be legally permitted to secure spirituous liquor and degrade themselves with it. Probably, the Cape Chinese community will not leave this matter where it stands. We should certainly be surprised if they consented to submit to this wanton attack upon their Chinese nationality.

Southern Rhodesia Parliament

Asiatic Registration Ordinance

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

Salisbury, (Monday, June 22.)

The third reading of the Asiatic Registration Ordinance was passed today.

Our Correspondent telegraphs that Umtali and Salisbury Asiatics are resolved to take further constitutional steps to oppose the coming into law of the above enactment.

London, June 24.—The British Indian Committee has made representations to the Colonial and India Offices against the Asiatic Bill now before the Rhodesian Council, and state that they would deplore a repetition of the trouble which occurred in the Transvaal.—Reuter.

London, June 25.—The Chartered Company, interviewed by Reuter, declared that the Asiatic legislation in Rhodesia was most essential to prevent the Colony from becoming a dumping ground for Asiatics from other States. They did not desire to make the legislation distasteful, or necessarily totally to exclude Asiatics, and there would be no necessity to have recourse to the finger-print system.

The Natal Indian Congress have received a telegram from the Salisbury Indian Association, Rhodesia, stating that the Asiatic Ordinance was passed and that it was considered much more drastic than the Transvaal Act.

[A full report of the debate will appear next week.—Ed. I.O.]

House of Lords Debate

Indian Traders in Natal

On Tuesday, May 19th, Lord Ampthill rose to "call attention to the statement concerning the Municipal Corporations Act and the Dealers Licences Act of the Colony of Natal, made by the Secretary of State for the Colonies on the 6th inst. that there were no papers to be laid." He hoped that on the present occasion Lord Crewe would be able to lay papers and to give the House some indication of his policy. The Dealers Licences Act, which was passed in 1897, had placed the Indian trader in Natal completely at the mercy of his European competitor. The licensing boards, composed solely of Europeans, who were often the actual trade rivals of the Indians, had unlimited powers of granting or refusing trade licences or renewals, and there was no appeal from their decisions to the Courts of the Colony. Those boards were using their powers in the most high-handed and unjust fashion. They had refused the renewal of licences to Indian traders on the flimsiest of pretexts. Some of the Indians who were thus deprived of their means of livelihood had been resident in Natal for 20 or 30 years, and had made the Colony their home. Apart from the injustice and inhumanity of this policy of drive the Indian traders out of the Colony, it was both shortsighted and ungrateful. It was shortsighted because the Colony could not do without the Indian coolie labour, and it could not have that labour unless the Indian traders were allowed to remain; and it was ungrateful because it was not too much to say that it was the Indian traders who had saved the Colony from ruin, and that the Colony would become bankrupt to-morrow if the Indian traders were to leave. The Indian population in the Colony was 100,000. Of these 40,000 were indentured labourers, and the remainder were free Indians, of which the great proportion were women and children. He did not deny the right of any colony to limit or restrict the immigration either of Indians or of any other people; but he contended that such measures, affecting any section of His Majesty's subjects, should be so framed that there could be no suggestion or suspicion that the exclusion was made on grounds of colour or race prejudice, but was made solely for economic reasons. In 1896 the free Indians in the Colony were deprived of the political franchise. By the Municipal Corporations Act it was now proposed to deprive them of the municipal franchise. Why had the Government not protested against this proposed disfranchisement? Meanwhile the persecution of Indians under the Dealers' Licences Act had been going on apace. It was idle to say that these were domestic concerns of the colony with which we might not interfere. The fact that the South African colonies were not alone concerned was amply demonstrated by the feeling in India. The Government interfered to save the Chinese, who were not our fellow citizens, from what they termed ill-treatment; by what quibbling could they deny that their right and their duty to protect our Indian fellow subjects was far greater? The Government had done nothing, because they were not trusted by the colonies, and because they were not on friendly terms with the colonies. At the instigation of a meddling section of their supporters they had treated the colonies unfairly in matters which were really not our concern; they had interfered in the matter of martial law and in regard to Dinizulu; and it was on account of that interference that the colonies were flouting them now, and that the Government knew that any protests they made would not be listened to.

The EARL OF CREWE said there were two so-called Acts concerned in this matter. One was the Dealers' Licences Act, which was enforced, and the other was the Municipal Corporations Act, which was not enforced, although the speech of the noble lord might have led any one to suppose that it was at this moment the law of Natal.

LORD AMPTHILL: I said clearly the Government reserved it in order to make a bargain.

The EARL OF CREWE said it was true that Lord Elgin did, when the Prime Minister of Natal was here, propose what the noble lord called a bargain, and the reason for doing so was this, that it might undoubtedly be somewhat of a grievance to the Indian to lose his municipal vote, but the advantage of getting the appeal as to the Dealers' Licences Act would have been from the Government's point of view so infinitely greater that if that bargain could have been made it would have been an extremely good bargain. The Municipal Corporations Act was a reserved Bill, and nothing had happened under it, and therefore the Indian still had his municipal vote. Lord Elgin's despatch of last September had not so far been answered. What the noble lord asked them to do seemed to be to make a fresh and entirely independent attack upon the Dealers' Licences Act, with a view of getting that altered. If the bargain, as Lord Ampthill called it, could be carried out, he would proceed with the policy of his noble friend. He did not propose to deal with the part of the noble lords' speech in which he said that the Government were regarded in an unfriendly spirit by the colonies. He had no reason to believe that that was so, and, indeed, he repudiated the suggestion. When the noble lord accused them of having lost the affections of some of the colonies by having shown an interest in the native question, he must not forget, with his very natural devotion to the cause of India, that there were coloured men of other races who were also the subjects of His Majesty, and in considering the interests of one they certainly did not intend to sacrifice the interests of the other. As regarded the reason why no further correspondence had taken place, there was no real advantage in pressing for an answer to Lord Elgin's despatch until the Natal Parliament had met. It was to meet next month, and the Government would be in a very much better position then to give a full reply to the noble lord's question than they were at the present moment.

Viscount ST. ALDWYN said that as he happened to know something about the Colony of Natal he wished to make a few observations. It was not surprising that Lord Ampthill, with his great knowledge of India and his interest in the subjects of the King in that part of the world, should have brought this question before the House, but the noble lord did not make quite sufficient allowance for the extreme difficulty of the Colonial Office in dealing with such questions as this in the Colony of Natal. (Ministerial cheers). The Colonial Office had to consider not only the rights and claims of our Indian fellow subjects, but also the feelings and the interests of the white population in the colony, and it was often extremely difficult to reconcile these two matters. (Hear, hear). It was easy for us to talk of the rights of our Indian fellow subjects in a British colony, but their lordships must remember that it was a British colony and not an Indian colony. Personally he did not see that because Indians were fellow subjects of the King, therefore they had the right to the position of what was, after all, the dominant race of the British Empire, and to be placed on the same footing in Natal as the British race or Dutch race there. But he thought they had a strong claim to be treated with fairness and justice, having regard to the rights which they had acquired at present in that colony. The noble lord must remember that the Indian population in Natal outnumbered the white population, and that the white population had to deal in addition with an enormously preponderating number of South African native races. (Hear, hear.) It was an extremely difficult position, and a position which was growing and increasing in difficulty very rapidly. He believed that the time ought to come very soon when the immigration of Indians into Natal—the indentured coolie immigration—should be brought to an end. Of course, any obligation entered into with the Indians already there ought strictly to be observed. We must remember the feelings—noble lords might call them prejudices if they liked—of the Natal colonists in this matter. From his own experience, he knew the feel-

ing of the white population in Natal generally might almost be called bitter against the competition to which they were subjected from the very virtues of the Indian trader. The Indian was an abstemious and frugal person, he lived on very little, he was always sober, he was content with small gains, and he was fitted in every way to be a trader, and the white trader in Natal, as in other parts of South Africa, found it almost impossible to compete with him successfully. (Hear, hear.) So naturally there existed this kind of feeling in Natal that they would desire to limit the number of Indians who were allowed to trade, and the Colonial Office here could not ignore that fact nor that they were dealing with a self-governing colony. His knowledge of South Africa led him to say that the less the Colonial Office interfered in any matter with the self-governing colonies of South Africa, the better for the Empire as a whole. (Cheers.) There was the Natal side, the white Natal side, of this question to be considered as well as the Indian side, and the Colonial Office had to judge between them.

LORD AMPTHILL said he had not received any answer to his question as to why there had been no further correspondence and no protest against the proposed deprivation of the municipal franchise.—*India.*]

Cape Chinese Exclusion Act

Amended Definition

Proclamation 241 of 1908, published in the Cape *Government Gazette* of the 9th inst., amending Proclamation 30 of 1904, states that whereas, by the latter Proclamation, certain regulations framed under the provisions of the Chinese Exclusion Act of 1904 were promulgated, and whereas it is desirable to amend the definition of the term "Chinaman" in Section 1 of the above regulations, the following amended definition of that term is promulgated:—

"Chinaman" shall for purposes of administration mean any male person of the age of eighteen years and upwards, and of the Chinese race or Chinese descent through either line, unless, in the opinion of the Minister, the race characteristics have been materially modified through intermarriage or union with another race.

THE INDIAN MONUMENT. When publishing our illustrated supplement describing the Indian Monument in Johannesburg, last week, we omitted to state that the blocks were made from photographs specially taken for the purpose by Mr. W. M. Vogl, of Johannesburg.

Indian Petitions before the Natal Legislature

[The following petitions were presented in the Natal Legislative Assembly, by Mr. Wylie, K.C., on the 18th instant:—

To The Honourable, the Speaker, and members of the Honourable, the Legislative Assembly of Natal, Pietermaritzburg.

The Petition of the undersigned, representing the resident Indian population of Natal,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioners have read with the utmost alarm the provisions of the two Bills recently published in the *Government Gazette* of this Colony the one contemplating the stoppage of the issue of new trading licences to any Indian or so-called Arab after the 31st day of December next, the other contemplating the refusal of any trading licence to any Indian or so-called Arab after the 31st day of December, 1918.

2. Your Petitioners venture to strongly protest against the principles underlying these two proposed measures, as being entirely opposed to the public interest, and calculated to deprive the Indian community of this Colony of long-established vested rights, inflict grievous hardship upon law-abiding and deserving citizens, and bring about their ruin and the breaking up of Indian homes.

3. Your Petitioners specially desire to draw the attention of this Honourable House to the fact that the proposed measures constitute class and race legislation of an undisguised nature, and your Petitioners fear that their introduction is due to an exaggerated importance being attached to ill-founded reports, detrimental to the honour and character of the Indian traders, circulated by their trade rivals with the object of doing away with what these naturally consider to be undesirable competition.

4. Your Petitioners feel that this Honourable House will not countenance measures or accept principles so unjust, un-British, and unconstitutional, knowing that, if they pass into law, grave offence will be given to millions of law-abiding subjects of the British Crown in India.

5. Wherefore your Petitioners pray that this Honourable House may be pleased to reject the above mentioned Bills or to grant such other relief as to it may seem meet. And for this act, etc., etc.]

[To The Honourable, the Speaker, and the members of the Honourable, the Legislative Assembly of Natal, Pietermaritzburg.

The Petition of the undersigned representing the British Indians resident in Natal,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioners have observed, with the deepest gratification, the publication in the *Government Gazette* of this Colony of a Bill to put an end to the introduction into Natal of Indian Immigrants, under the provisions of Law No. 25 of 1891.

2. Your Petitioners venture to congratulate the Government upon taking a definite step towards stopping a system of importation of indentured labourers from outside the Colony which, in the humble opinion of your Petitioners, is, in the highest degree, detrimental to the fullest development of the Colony, ethically, politically, and economically, and to the interests of those who are thus introduced.

3. Your Petitioners venture to express the hope that this Honourable House will reduce the period before which the introduction of Indian indentured labourers will not cease, and so the sooner put an end to conditions which, without in any way conferring advantages upon the indentured Indians, are calculated in no degree to further their moral advancement.

4. Your Petitioners venture to express the opinion that the continued introduction of Indian Immigrants into this Colony under contract has done much to cause and to increase the regrettable misunderstanding that exists on the part of the white population of Natal and other parts of South Africa in regard to treatment of the independent resident Indian population.

5. In the event of this Honourable House assenting to the principle of this measure, your Petitioners venture to hope that the provision of law, imposing an annual tax of £3 upon every ex-indentured adult male or female Indian, who chooses not to re-indenture and not to return to India, will be repealed, since there will no longer be a valid reason for the continued imposition of the tax upon a population that, if not actually undergoing diminution from economic causes, will not increase except from the operation of natural causes.

6. Wherefore your Petitioners pray that this Honourable House will assent to the principle of the above-mentioned Bill, or will give such other relief as to it may seem meet. And your Petitioners shall, etc., etc.]

A CHINESE SUCCESS. A Montreal telegram states that considerable interest has been aroused in Montreal educational circles by the fact that a Chinaman, Peter Hing, has succeeded in winning a position as prize man in the second year law course at McGill. Mr. Hing is the son of a Chinese missionary in British Columbia and has been very successful at McGill, running close for prize honours last year. He is a very bright young fellow, quite Canadianized in his habits and is popular both in literary and athletic circles at the university

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, June 1, 1908.

The Franco-British Exhibition

The event of the month for us in this great Metropolis has been the opening of the wonderful White City at Shepherd's Bush, which, beautiful as it is, stands for something more valuable than anything which can be embodied in outward form, namely, friendship instead of suspicion, a sympathetic understanding instead of perpetual menace. When King Edward and the President of the French Republic exclaimed "wonderful, magnificent," as the splendid vista of buildings met their eyes on entering the Court of Honour a few days ago, they were only expressing the universal sentiment of all visitors. The White City, with its domes and minarets, its stately courts, its palaces, its gardens, lakes, and waterways, seems like a Venetian Utopia, rather than a temporary erection which has arisen on an area of 140 acres, till recently in possession of brick works, cabbage gardens, and the clay dug out of the tube of the Central London Railway. It is a transformation scene which will continue to excite amazement throughout the summer, and it seems a pity that at the end of six months the dream city must vanish. Although the buildings are temporary in character, they have had to comply with the strict regulations of the London County Council in the matter of safety. They are not simply lath and plaster; the twenty important palaces are constructed of iron and concrete, and everything that foresight can demand has been carried out for the prevention of fire. Enormous work, such as draining the waste land, making roads, laying water mains and electric cables, has had to be done; it is unseen, but it is the foundation on which the success of the White City depends. The architecture is oriental for the most part, with lavish display of ornamentation; the whiteness is dazzlingly fair in bright sunshine; it is more beautiful at night; when every palace is outlined with myriads of small electric lights; the plash of the fountains, the roar of the great cascade, and the shimmering waters of the lagoon reflecting the thousand lights give that refreshing coolness without which no beautiful scene is complete. The whole scheme is daring and grand, and has been carried out with patient but consummate skill at enormous expenditure, running into several millions sterling.

But the Exhibition is not yet complete; when I write the next Monthly Survey for INDIAN OPINION I may be able to report that galleries of empty show cases are full of interest, that scaffold poles and workmen's tools have disappeared, and that no more notices of "Not yet open to the public" are to be found anywhere. To-day they abound, but there is marked improvement since the opening day a fortnight ago, when the crowd of visitors disputed entrance with the workmen demolishing scaffold and only two of the great doors would open! Still, for the most part, good humour prevailed, despite drenching rain, and attention was concentrated on what had been accomplished, not on what remained to be done before anything like completion was reached. Pitiless rain, a cold wind, a general state of incompleteness on the opening day might have damped the ardour of promoters and visitors, even of the lady drivers who stood on the high board and then cut through the rain drops into the tank in the midst of the arena of the Stadium,—but they did not, and by the time His Majesty and President Fallières visited the Exhibition together, accompanied by Queen Alexandra, Princess Victoria, the French Ambassador, and a brilliant retinue, great advances had been made. Perhaps one of the most disappointed of men on May 26 was the veteran Lord Strathcona, who was obliged to stand before the closed doors of the Canadian palace and express regrets that it was not ready for the distinguished visitors. "Never mind," said King Edward, "it will be worthy of the Dominion and I will come another time to see it!"

We are still searching for a special name for the Exhibition; "Franco-British" is too long and formal for ordinary use. The "Ententeries" has been suggested and may "catch on;" it would embody the underlying spirit and for that reason has much to commend it. For, it must be understood, the Exhibition is in every sense dual; each British section is matched by a French one; both nations have put their best work into it to ensure success, and one of the most notable features of the undertaking is the collection of French and British works of art. Truly too, one hears almost as much French as English spoken, and the services of the "Interpreters" are constantly in demand. We shall improve our French let us hope, and teach our friends some very colloquial English, no doubt. one wonders how they will translate "Flip-flap"—a name which has come to us from Canada and applies to the huge iron arms which perform an ordinary gymnastic movement of stretching out and meeting overhead; but each of these gigantic arms of 150 feet in length bears a car to hold fifty people; after being raised into mid-air the car gradually descends and brings its passengers to earth again on the opposite side to that at which they began to "flip-flap." Of course there are many other attractions in the form of amusements; there is a scenic railway which is like a journey across Canada; there is an Irish village containing an exact reproduction of the thatched cottage in which the grand-parents of President McKinley were born; there are other villages, too, with the proper inhabitants from Ceylon, Senegal, etc., and there is an Indian Arena, where the cleverest of India's conjurors, acrobats, wrestlers, snake-charmers, not to mention elephants, perform.

The Indian pavilion—the Government Building—is less pretentious than the Colonial palaces; it is in severe Mahomedan style, and the coloured decoration over the portal is the work of a young Mahomedan artist in London. The interior was just ready, by dint of hard work, in time for King Edward's visit with the President, and during the short stay they made, the royal party took note of the beautiful carpets, the silver and brass work, the silks and embroideries, and the fine wood-carving. Both the King and the Queen repeated more than once to the official committee and to some of the exhibitors, "We shall come again."

I must add a word or two about the various sections; in addition to the Fine Arts already referred to, there are exhibits of "Liberal Arts," by which such matters as the production of books and newspapers, photography, map-making, printing of all kinds, and engravings are denoted; mechanical, mining and electrical engineering are well represented, as also agriculture, horticulture, chemical industries, textiles of all kinds, social economy, hygiene, education, transportation and shipping. There is the palace of Women's Work which is a remarkable collection of vital interest and shows that in the past, as well as to-day, women's work counted for much in the world's work.

There too, there is the sporting interest which centres in the huge Stadium; London will celebrate the Olympic Games this year and it was a happy idea to combine the special interest which will be aroused with that of the "Ententeries." The great arena surrounded by its tiers of seats, will accommodate 150,000 spectators [illegible] one of the great races, the Marathon race, will start from Windsor Castle and finish in the Stadium. In the Olympiad twenty-two nations will compete, and it is probable that [illegible] in 1908 will witness the [illegible] gathering of athletes the world has ever seen. King Edward and the Prince of Wales have promised to attend on the occasion.

Indian Tableaux in London in Aid of the Famine Fund

On May 9th the Caxton Hall, Westminster, was the scene of a novel and beautiful presentment of Indian history in the form of twelve tableaux. The scenes chosen began with the Buddha and his worshippers, then followed the Princess Sanghamitta, daughter of Asoka, planting a branch of the Bo-tree in Ceylon and teaching the people the Buddha's words, the Golden Age of Hindu India was represented by Kalidasa reading *Sakuntala* at the Court of [illegible]

Vikramaditya; then followed Jadav Rana welcoming the Parsis to India; the scenes from Moghul history included the Emperor Baber dying for his son Humayun, Akbar and his philosophic circle at Futtehpur Sikri, and Shah Jehan, on his deathbed, gazing at the Taj; the pathetic and beautiful story of the disciples of Guru Nanak disputing as to how the body of the Guru should be disposed of and their surprise on lifting the sheet which covered it to find only roses there, was one of the most successful and appealing scenes. Then the influence of women was strongly brought out. Besides the Buddhist missionary Princess, there were portrayed Princess Mirabai, the Hindu saint and poetess, Princess Zebunissa, the Moghul poetess and "new woman"; Shivaji's mother, bidding her son go forth and do his duty, and finally, Mother India, with all her children gathered round to do her service. The ideas emphasised were the symbolic meaning of each scene—India as philosophic teacher with a message to the world; India as a refuge; Akbar, the maker of United India; woman, too, as inspirer, as individual, as religious enthusiast. The sequence of thought was excellent, and each tableau was made clearly comprehensible by the charming poetic description, composed by Mrs. W. F. Westbrook, and finely recited by Miss Millicent Murby. In the intervals oriental music and some recitations were given by Indian and English friends, and the whole presentment aroused keenest enthusiasm. The performers were Indians whose willing obedience to the command of their inspirer, Mrs. Westbrook, ensured complete success. Costumes, furniture, and other accessories were willingly lent by friends, and expenses were kept down so well that a profit of not less than £50 was reaped for the Local Relief Fund. It was a notable evening and a noteworthy success; this was the only reward desired by those who gave their services to the noble cause.

OBSERVER.

THE CAPE CONFERENCE AND ASIATICS. The *Natal Mercury's* Parliamentary Correspondent writes: It appears that the Conference discussed Asiatic immigration at some length, and, on the motion of Mr. Merriman, the Conference declared itself "strongly opposed to the introduction of any Asiatics from any part of the world into South Africa, and resolves that the members of the Union introduce legislation to prohibit such immigration." Col. Rosado, on behalf of the Portuguese Government, intimated his willingness to concur in the resolution, but stipulated that it should not apply to the Portuguese Indians who lived according to European habits.

Common-Sense on the Asiatic Question

A European's Views

(Concluded)

The methods adopted for dealing with both the poor European labourer and the Indian in Natal are not efficient, and will bring about no solution of the problem as it now exists. It is no good building better houses, or demanding that they live in less squalid conditions, until we have created the conditions under which they will be able to get more pay for their labour. The remedy I have to suggest will not only go a long way to solve the poor problem, but will also be an efficient remedy for what is termed unfair competition with the European merchant. I admit there is a degree of competition which may be termed unfair, and that is when it is pushed to the extent of grinding down the hired servant (whatever his calling may be) to conditions under which a proper standard of living is impossible to be maintained. This is called "sweating," and it is because the Indian is chiefly the "sweater" in trade in this colony, because he pays the lowest wages to his servants, that his competition becomes objectionable to the European storekeeper. But the practice of "sweating" in Natal is not confined solely to the Indian storekeeper, but is present in the case of some industries controlled by Europeans, and in fact all who employ Indians at a low rate of pay, with which they are unable to maintain a proper standard of living, are "sweaters." The only remedy for this is to fix by law a standard wage which, though it may be exceeded for exceptional efficiency, must not be lowered under any circumstances. The Indian and European alike who did not pay a proper wage to his employes should immediately have to cease business. The standard wage could be fixed on a graduated scale to provide for the difference between skilled and unskilled labour. In these circumstances the Indian would be brought into line with the best class of European storekeeper in point of the wage he had to pay his employes, and would therefore be less a source of danger as an unfair competitor than at present. The Indian would have to show the same capacity to manage and control a business that characterises the European manager, before he could become a serious competitor, and in these circumstances his competition would be a healthy stimulus. By this course we should be applying a principle applicable to all without respect to race or colour, and far from it being oppressive we should be making the just demand, that before anyone could take out a licence to carry on a business, it shall be obligatory on his part to pay his employes a just and reasonable wage. This, I contend, would be a sound principle on which to base the laws governing the issue of licences, and one calculated to bring about an improvement in our social system, and to require a greater necessity for individual efficiency, and in the interest of European and Indian alike.

To Whose Advantage?

What, though, if these Bills are passed and become the law of the colony, for whom would it be an advantage? . . . . . Another force will be at work whereby the colony will be denuded of its European population. For since the European storekeeper objects to his Indian competitor it must be in consequence of the latter underselling the European. When, therefore, there are no Indian storekeepers the prices of goods will go up. But will tradesmen's wages go up? We have already seen that they are going down, and that there is every indication that they will go down still more. The European tradesman then, finding his wage go down, and prices go up, will decide that Natal is a good place to be out of. . . . . .

On the practical side of things we have now seen that whilst these Bills, if they become law, may prevent competition with the merchant, they will increase competition with everyone else. Whilst salaries and wages have a tendency to go down, the prices of living will go up. We have seen that the proposed legislation offers no solution to the problem of the poor, that it will remove not one whit of the squalid conditions at present obtaining; it is unjust and can only become a blot upon our national escutcheon; it will have the effect of driving Europeans away instead of keeping them in the colony. Is it necessary to urge anything further in the "practical" description than this against these measures?

We have the Indians here, and if we could afford to send them away, it is doubtful if India would allow us to increase their problem of the poor already existing there, by dumping down another 100,000 souls. There seems no way of getting rid of them, and if we wish them to be beneficial or helpful to the country, if we wish them to remain law-abiding and peaceful, we shall have to see that they are governed with justice: and we must let them feel that the Natalian means to help them to improve their ways and conditions, otherwise they will become discontented and probably recalcitrant. But as surely as we would be unjust towards them, or any section of the community, so surely will misfortune wait upon us, an inevitable retribution for our oppression.

Commenting upon Mr. Gaskell's views, M. L. H. Greene, writing to the same journal, describes the two Licensing Bills as standing self-condemned, as not being worth two minutes' consideration by our Legislature. They are ill-advised, vicious and un-British. They reveal weakness,

incapacity and selfishness. They presuppose injustice by the fact of the provision of compensation, wherein they admit the existence of rights. Those rights it is sought to take away, and the terms are to be fixed for their removal without show or say from the owners of those rights. Such procedure, I submit, is manifestly

Unfair, Harsh, and Impolitic.

Moreover, it is not necessary, nor is it constitutional.

Our laws of citizenship, definite and comprehensive as they are, have been framed with every care so as to avoid all semblance of harshness, bias, or class distinctions, for civilised races, and they afford no authority for retaining one class and rejecting another.

When the rules of society are found to have been infringed penalties are inflicted. The crimes of a citizen must be very great before he can be banished from the community in which he is domiciled. If from time to time the laws are found to be inefficient they are adjusted and made effective on the lines of equality and justice.

What has the Asiatic trader done that he should be placed outside our laws? Are our laws not those which govern the human family? It will be difficult to prove that these people are uncivilised; or that national, humane and just laws cannot be framed to reach them, and others who lag behind too, and make them toe the line: or that their ways and ideas are opposed to human freedom; or that no course other than expulsion is possible; or that their removal will bring about any benefit to the colony. The measures before us are tantamount to an admission of inferiority which does not square very well with that superiority so vociferously claimed by those who denounce the Asiatic. They disclose palpable evidence of fear, of narrow prejudices, and a lamentable want or knowledge of rudimentary statesmanship, not to mention the violation they contain of all that is free and just and true and great in the national ambitions. And they ignore altogether that inspiring Imperial idea which made our late Queen the Empress of India. Furthermore, they disregard entirely that spirit of democracy which has characterised the British nation ever since it began to grow. Its growth to greatness has been by the healthy process of liberal assimilation.

Before the Asiatic can be outlawed as these Bills intend, it must be conclusively proved that he is an uncontrollable danger to the State. But even then outlawry cannot improve the conditions of a race: and I take it for granted that the traditions of the British people are against such methods, that they are rather in the direction of conciliation. . . .

. . . a country's desire to improve its position and to fit itself as a people amongst nations in attempting to attain that noble end, the least infringement of the liberty of a single subject may be a weak point that may grow into the larger proportions of an abuse, and the abuse may grow into a national disaster.

The Aim of Indian Education

St. Aidan's College, Sydenham, Prize-Giving

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The 4th annual Prize-giving took place on Saturday, June 20th, in the College Hall, which had been tastefully decorated by the teachers and students with evergreen and with flags (kindly lent by Messrs. King & Sons). There was a considerable attendance of European and Indian friends. The prizes were distributed by Archdeacon Gregson, in the absence, through illness, of the Superintendent, Canon Smith.

Mr. C. T. Loram, Inspector of Schools for the Coast District, said that, as he had often, in his official capacity, to point out faults, he was glad to have the opportunity of saying that it was a treat to go to the schools of St. Aidan's Mission. Of course they had their faults, but these were atoned for by the endeavour to aim high. After paying a tribute to the work of the principal, he congratulated the teachers on the way in which they were doing their work, a result largely due to the energy of the Head Master of the Lower School, Mr. M. Beethasee. On his recent visit of inspection he had been glad to be able to report "work going on satisfactorily."

He believed that there was, in connection with Indian education, a danger of distinctions, not of caste, but of class. It had been represented that the grants for Indian education ought to be spent on those who dressed and lived like Europeans; but the policy of the Education Department was to make the grants available for all Indians alike. Another danger was the tendency to look for rewards, medals, and prizes. A medal given to the football players who scored most goals was an encouragement to selfishness, and was utterly opposed to combination which was of the essence of football. The ambition of Indian boys, as well as of Europeans, was almost always to obtain employment in an office; St. Aidan's College endeavoured to lead some to go on the land, and he hoped that in this effort it would be successful.

During the afternoon an interesting programme of Songs, Recitations and Drill was given, and the Prizes were distributed.

Imperial Parliament

Cape Immigration Act

In the House of Commons Sir WILLIAM BULL asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the case (recently tried before Mr. Justice Maasdorp) of Bapau, a British Indian who was domiciled in the Cape Colony prior to 1906 and who, having gone on a visit to India without having provided himself with a permit authorising him to temporarily absent himself from the Colony was now, upon his return, threatened with expulsion?

In reply, COLONEL SEELY said:—

"Yes, Sir. I understand that the Indian failed to avail himself of the means provided by the Act for protecting existing rights, and is liable, therefore, to exclusion from the Colony because he cannot comply with the general requirements of the law. The Judge, I observe, suggested that the Minister should consider whether some indulgence might not be granted on the ground of misunderstanding, and the Cape Government will no doubt give due weight to this suggestion. The Secretary of State will enquire what decision has been arrived at in the matter."

Shaving Indian Women's Heads

The Congress Moves

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed a letter to the Attorney-General, calling attention to the letter which appeared in the *Natal Mercury* recently complaining of the alleged shaving of an Indian womans' head who had been imprisoned for having failed to pay the £3 tax. "In view of the great importance of the matter to the Natal Indian community," concludes the letter, "we are desired by the committee of the Congress to request you to inform us whether the prison regulations permit of an Act such as that alleged, and, if not, whether you will be good enough to investigate the facts, and give publication to the results of your inquiry at an early date."

THE "INDIAN REVIEW." An interesting article by Mr. H. S. L. Polak, Editor of INDIAN OPINION, entitled "The End of the Transvaal Trouble," appears in the April number of Mr. Natesan's popular monthly, the *Indian Review*. The article deals with the Transvaal situation as it appeared at the end of January last.

MASS MEETING

Of British Indians

Great Scene in Johannesburg

Passive Resistance Again

"Safeguard our Honour"

Thanks to Sympathisers

Last Wednesday afternoon, at 3-45 p.m., a Mass Meeting of British Indians was held under the auspices of the British Indian Association, Mr. Essop Ismail Mia presiding, to discuss the situation that has arisen owing to the breach of the spirit of the compromise by the Transvaal Government. Delegates attended, and telegrams of sympathy and support were received from the Indian communities at Pietretief, Nylstroom, Middelburg, Krugersdorp, Wakkerstrom, Pietersburg, Vereeniging, Belfast, Zeerust, Volksrust, Ermelo, Potchefstroom, Komati Poort, Lydenburg, Standerton, Rustenburg, Lichtenburg, and Pretoria, and from Messrs Ali Latib, Hajee Cassim, V. S. Pillay, and M. M. Patel, representing their various groups, of Pretoria.

Delegates attended from Pretoria, Potchefstroom, Vereeniging, Lichtenburg, Krugersdorp, Fortuna, Boksburg, Germiston, and other places in the Transvaal.

Amongst those present were Messrs. Imam Abdul Cadir Bawazeer (Chairman, Hamidia Islamic Society) Moulvi Ahmed Mukhtar, E. S. Coovadia, M. P. Fancy, M. K. Gandhi, Omarji Sale, and G. P. Vyas; also Revs. G. J. Doke and Perry, and Messrs. G. Isaac and H. S. L. Polak.

Amidst great enthusiasm, the Chairman rose and delivered the following impressive address, in Urdu, which was afterwards rendered into English by Mr. N. A. Cama:

Chairman's Speech

Delegates, Friends, and Gentlemen,

[When we met last in front of the Holy Mosque, we never imagined that, the hatchet having been buried, we would be obliged to dig it up again. The compromise entered into between the Government and the Asiatic communities, we had hoped, had settled, once for all, the points that had given rise to so much suffering and so much bitterness among us.

The world knows that our part of the compromise we have fulfilled, both to the letter and in the spirit, and that, in order to carry out the compromise, your Chairman and your Honorary Secretary suffered grievous bodily harm at the hands of their own countrymen who misunderstood the position; and, yet, is it right for me to say that they misunderstood the position: We, the vast majority of British Indians, trusted the Government implicitly. They who assaulted the Chairman and the Secretary distrusted the Government. In their opinion, we had misled them, and, when the proper time came, we had sold the community to the Government. Whilst I emphatically repudiate any such suggestion, it is impossible for me to deny that the Government have, by their recent conduct, lent colour to the suspicion and distrust. For the past few weeks we have been kept in terrible suspense. The first intimation of the Government's intention not to carry out the compromise, as the Asiatics had understood it, came in a very indirect manner. It was then repudiated. General Smuts showed surprise that we should ever have credited him with any such intention. To-day, however, we know the worst.

It is true that General Smuts offered to repeal the Asiatic Act, but the offer was accompanied by conditions impossible of acceptance by us as a self-respecting community. What are these conditions? He says:—

Those who paid £3 for registration under Law 3 of 1885, before the war, shall become "prohibited immigrants," whether they are in the Colony or without the Colony.

Those who are old refugees, but have not yet been able to re-enter the country, shall also be treated likewise.

Those whose applications for voluntary registration are still in Mr. Chamney's hands shall have their fate decided by him only in his administrative capacity, although no evidence has been taken or given on their behalf in a public and judicial manner, and although they themselves would not know even the reason for rejection of their applications.

Lastly, British Indians, like Sir Mancherji, to whom we cannot be sufficiently thankful for his championing of our cause, and who was considered fit to be honoured by the Sovereign and to sit in the House of Commons, shall not enter the Colony, except as temporary visitors, holding documents which may be graciously granted to them by an indulgent Government, and which may be revoked at will.

We, on the other hand, say that the first three classes of Asiatics are domiciled residents and, therefore, as fully entitled as we are to remain in or enter the Transvaal; but we do not say that their statement should be accepted. We submit that they may be put to the proof and, if they succeed in proving that they are old residents of the Transvaal, they should be entitled to remain in the country; and we ask that their fate should be decided, not in secret by an administrative official, but publicly and by a judicial officer. No reasonable Colonist has ever contended that domiciled Asiatics should be hounded out of the Colony, or, being out, should be prevented from re-entering the country of their adoption.

With reference to educated Asiatics, the Government insult our intelligence when they ask us to consent to their being disqualified from entering the Transvaal as free citizens of a free Empire, because we may gain some questionable advantage in the Colony for ourselves. We refuse to sell our brothers' birthright for a mess of pottage, and, though we have, for such refusal, to pay the price of imprisonment, deportation, confiscation of our property, I, for one, say that it will be a glorious end. We have too often been credited with mercenary motives only—that we come to the Colony, by unfairly competing with the white Colonists, to live as parasites. Let, then, the Colonists and the world at large know that we have, no matter what foul charges may be flung at us, enough manliness left in us to sacrifice, be it ever so little, for the sake of our brothers.]

This is no occasion for speech-making. I shall, therefore, content myself with drawing your attention to certain resolutions that will be submitted to you. The resolutions you know already. They merely restate the position we have always maintained; and one resolution expresses our thanks to those who have helped us during the most trying times. That our own countrymen in India helped us is a matter for no surprise; that the South Africa British Indian Committee, led by Lord Ampthill, has unceasingly worked for us is, perhaps, also not surprising, but that there have been Europeans found in South Africa ready to respond to our sufferings is undoubtedly a matter for very agreeable surprise to many of us, and is no small proof that God and His Truth are with us. With Him on our side, we need not despair, although we may have to go through the whole of the struggle over again.

[General Smuts is said to have repudiated the statement that there was a promise to repeal the Asiatic Act. Let him and Mr. Gandhi settle the dispute between themselves. The ordinary Indian knew what he was doing, and, when he tendered voluntary registration, he knew that he sounded the death-knell of the Asiatic Act, not merely to the letter, but in reality, and that he did so in order that his position and that of those Indians who were entitled to remain in the Transvaal might be considerably improved. And, if General Smuts now states that such was not the compromise, let him, as an honourable man, return the documents that we gave him by way of grace, and not by way of right. We went to prison to buy liberty of conscience and freedom from molestation and restraint, and we did not come out of the prison-gates in order to submit to a law, or a revised edition of it, which was calculated to take away those priceless possessions. We want no handying of legal phrases and subtleties of lawyers. We, as common sense men, want our honour to be respected, and it is for that that this great meeting has come to plead.]

The following Resolutions were then put and carried unanimously:

Resolution I.

This Mass Meeting of British Indians domiciled in the Transvaal deplores the fact that the Government intend to depart from the spirit of the compromise entered into by them with the Asiatic communities of the Transvaal last January, in that they make it a condition of repeal of the Asiatic Law Amendment Act that rights of certain Asiatics domiciled in the Transvaal before the War are surrendered, and that the Asiatic communities should consent to an insult being offered to Asiatics of educational attainments.

Proposed by: Moulvi Ahmed Mukhtar
Seconded by: Mr. M. K. Desai
Supported by: Mr. Essop Suliman (Volksrust)

Resolution II.

By reason of the decision of the Government not to carry out their part of the compromise, and regard being had to the fact that the Asiatics in the Transvaal have, almost without exception, made application for voluntary registration, this Mass Meeting hereby resolves to withdraw all the applications so made, and reaffirms the solemn declaration made on the 11th day of September, 1906, not to submit to the Asiatic Law Amendment Act, but to suffer, as loyal citizens and conscientious men, all the penalties consequent upon non-submission thereto.

Proposed by: Imam Abdool Cadir Bawazeer (Chairman, Hamidia Islamic Society)
Seconded by: Mr. C. H. Desai (Krugersdorp)
Supported by: Messrs. Dildar Khan, Thambi Naidoo, R. B. Chetty, Omarji Sale, E. S. Coovadia, G. K. Desai, A. E. Moogalia

Resolution III.

This Mass Meeting tenders its respectful thanks to all those, whether in South Africa, England, or India, who have helped and sympathised with the British Indian community of the Transvaal during its struggle for legitimate freedom and to retain its self-respect, and earnestly trusts that they will continue to assist with their sympathy and support until justice is fully vindicated.

Resolution IV.

This Mass Meeting hereby authorises and instructs the Chairman of the British Indian Association to forward copies of the preceding resolutions to the Honourable, the Colonial Secretary, and to His Excellency the Governor of the Transvaal, for transmission to the Imperial Secretaries of States for the Colonies and India.

Proposed by: Mr. Mulji G. Patel
Seconded by: Mr. A. M. Cachalia
Supported by: Mr. E. M. Aswat.

Southern Rhodesian Registration Draft Ordinance

British Indian Petition

The following is the text of the Petition presented to the Southern Rhodesian Legislative Council on Thursday, the 18th inst., by the British Indian community of that Territory:—

To The Honourable, the President, and Members of the Honourable, the Legislative Council of Southern Rhodesia.

The Petition of the undersigned, representing the British Indians resident in Southern Rhodesia,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioners represent the resident British Indian population of Southern Rhodesia, numbering, approximately, some 400.

2. Your Petitioners enter their respectful protest against the Draft Asiatic Ordinance recently published.

3. In your Petitioners' humble opinion, the Draft Ordinance in question is calculated to provoke intense bitterness and irritation among the Indian community resident in this Territory, and to wound its susceptibilities to an extent which it is difficult to gauge.

4. Your Petitioners respectfully submit that the Draft Ordinance amounts to a complete reversal of the principles hitherto ruling the legislation of Dependencies of the British Crown, and of the solemn promises and statements of Imperial policy repeatedly made by British Administrators.

5. The Draft Ordinance confers upon British Indians in this Territory absolutely no privileges, but, on the contrary, robs them of many primary ones that they already possess, and this, too, in a manner which, to use the words employed by a late Imperial Minister of the Crown in regard to a neighbouring Territory, "puts an unnecessary affront" upon British Indian settlers in Rhodesia.

6. Your Petitioners venture respectfully to affirm, with the utmost emphasis, that the Draft Ordinance is calculated to offend religious susceptibilities, in so far as Mahomedan subjects of the Turkish Empire are specially legalised against; and to restrict the liberty of the subject, in so far as, under certain conditions, arbitrary power is given to the "Registrar," an official hitherto unknown, over the actions and movements of every British Indian resident in this Territory, whether male or female, child or adult; whilst the licensing and police restrictions are calculated to promote a feeling of contempt for the community, represented by your Petitioners, on the part of their fellow-Colonists, who are not subject to the provisions of this measure, as they cannot but imagine that the British Indians as a class must be possessed of criminal propensities, such a stigma, your Petitioners humbly submit, is entirely undeserved by the peaceable and law-abiding British Indian community resident in Southern Rhodesia. These remarks apply equally to the use of the objectionable term "coolies," of whom none are resident in this Territory.

7. Your Petitioners humbly beg to draw your special attention to Clause [redacted] of the Draft Ordinance, which debars any British Indian, being absent from this Territory, from returning, unless, having been resident here for at least three years before the promulgation of the Ordinance, he shall return within six months thereof and submit himself to a degrading and, in your Petitioners' humble opinion, entirely unnecessary, proceeding; evidence as to previous residence having to be furnished to an official, probably ignorant of local conditions, and acting in an arbitrary capacity. Your Petitioners venture to submit that such a provision is unjust in the highest degree, and calculated to deprive resident British Indians of vested rights.

8. The Draft Ordinance would compel every British Indian, male or female, over the age of eight years, to be registered. In your Petitioners' view, this measure would needlessly violate female modesty as it is understood by millions of British Indians, and would ride roughshod over sentiments cherished dearly for ages by the community represented by us. The Draft Ordinance, if it be carried into effect, would mean that the governing authorities of this Territory, and His Majesty's Government, would condemn every British Indian as criminal, a charge which is indignantly repudiated by the British Indian community.

9. It is possible to enumerate still further objectionable features of the proposed Ordinance, but your Petitioners rather desire to emphasise their objection to the entire spirit of the measure, rather than oppose categorically each separate clause thereof. Moreover, your Petitioners hope that they have already indicated in what manner and to what degree the proposed measure is offensive to the community represented by them.

10. The Draft Ordinance contemplates racial distinctions of a kind that can never be accepted by your Petitioners. Indignity and restriction are heaped upon them by a measure which presupposes a vast immigration of British Indians into this Territory, an assumption which, by virtue of the present extremely small numbers of the British Indian population of Southern Rhodesia, and the known condition of financial depression suffered by all classes of the population, your Petitioners venture to stigmatise as absolutely false.

11. The Draft Ordinance embodies an entirely new principle of class-legislation, so far as this Territory is concerned, and indicates a feeling of hostility and suspicion towards the

community represented by your Petitioners, which they humbly assert is entirely undeserved.

12. In conclusion, your Petitioners humbly venture to remind you of the disastrous effects, to British Indians and Europeans alike, when the neighbouring Colony of the Transvaal passed and put into effect a similar but less drastic measure. Your Petitioners humbly submit that, as a result of the constitutional agitation carried on against that measure, its provisions became virtually a dead letter, and its repeal is but a matter of a brief period.

13. Wherefore your Petitioners pray that the measure before this Honourable House may not be proceeded with, or that this Honourable House may grant such other relief as it may deem fit. And for this act of justice and mercy, etc., etc.

(Sgd). BHIMJEE R. NAIK.
and others.

Dated at Salisbury
this 18th day of June, 1908.

The Transvaal Trouble

General Smuts Plays False

Impossible Terms

Rejected by British Indians

We regret to announce that all efforts to avoid a breach of settlement, arrived at last January between the Government and the Transvaal Asiatics, have proved unsuccessful, and on Monday last, the Pretoria Correspondent of the *Star* sent the following report to his paper:—

At the request of the Colonial Secretary, Mr. Gandhi waited on him this morning and was permitted to peruse the draft amendment to the Immigration Restriction Act proposed by the Government. General Smuts intimated that it was the intention of the Government to repeal the Asiatic Registration Act.

After perusing the Act Mr. Gandhi had an interview with the Colonial Secretary, and raised the following points:—(a) The position of the Asiatics who had made voluntary application for registration, having given their finger-prints and who for some reason or other have not received their permits. Mr. Gandhi asked that in case where permits were refused an application or appeal should lie from the Registrar of Asiatics to some judicial officer: (b) he also asked that those Indians outside South Africa who are in possession of residential passports issued by the Republican Government in return for the registration fee of £3, should be permitted on returning from India to register voluntarily; (c) that the educational exemption should be maintained in the new Act as it was in the old; (d) that genuine refugees domiciled in the Transvaal before the war, now in India or elsewhere, who were in possession of the Republican passport, or not, be permitted, on producing evidence, to return and register voluntarily.

With regard to the education exemption, General Smuts argued that they had no exemption under the original law. He declined to make provisions for appeal from the Registrar of Asiatics in cases where voluntary registration had been refused. He also declined to offer facilities for the return of Asiatics at present out of the country, who were genuine refugees, or possessed the Republican residential passport.

The interview was a brief one, and the Colonial Secretary, we understand, intimated to Mr. Gandhi that if he, as leader of the Indian community, was prepared to accept the proposed amendments to the Immigration Restriction Act the Asiatic Law Amendment Act would be withdrawn. The Colonial Secretary would proceed to introduce a Bill legalising the registration in the existing Registration Act.

Mr. Gandhi then withdrew, and during the course of an interview gave a representative of this paper authority to make the above statement. He stated that he would immediately apply to the Supreme Court for an order calling on Mr. Chamney (the Registrar) to return the finger impressions and other documents voluntarily tendered by the Asiatics.

General Smuts' Statement

In connection with Mr. Gandhi's statement, we have received a statement from the Colonial Secretary to the effect that the repeal of the Asiatic Law Amendment Act was not part of the arrangement with the Asiatics, as was apparent from letters constituting the arrangement. The Colonial Secretary was willing to meet the Indian community and repeal Act 2 of 1907 and to treat Indians in future coming into the Transvaal as prohibited Indians under the Immigration Act, if the leaders of the Asiatic community would agree to the amendment of the Act which the Colonial Secretary proposed. These proposed amendments were submitted to Mr. Gandhi, and they did not at all satisfy him for various reasons, which he advanced, and therefore he was informed that nothing remained to be done but to abide by the agreed terms of the compromise, as the Colonial Secretary was unwilling to repeal Act 2 of 1907 and then to start an agitation started afresh against the Immigration Act. Voluntary registration would not be legalised under Act 2 of 1907 but under a separate measure, according to the compromise.

What Might have Been!

Last Saturday's *Pretoria News* contained the following: The statement made—some time ago in the *Pretoria News* and afterwards cabled from London to the effect that the Asiatic Registration Act was to be repealed this session, receives confirmation to-day. Mr. Quinn, the leader of the Chinese community in Johannesburg, has spent several days in Pretoria interviewing the administrative authorities. He returned to Johannesburg to-day, having been informed that it was the intention of the Government to repeal the Asiatic Registration Act this session. The Bill, legalising the voluntary registration of the Asiatic community, will be published in the *Gazette Extraordinary* on Tuesday, and the Colonial Secretary may be expected to make a statement in the House early next week.

On Monday the *Transvaal Leader* said:

It is understood that the Government has decided practically to repeal the Asiatic Amendment Act, under which the Government sought to secure the registration of the Indian and Chinese residents. The passive resistance which this evoked is now happily a chapter of the past. The new Bill is also expected to repeal those penal provisions of the Peace Preservation Ordinance which were specially retained to deal with Asiatics who should refuse to register under the Act. The principal provision of this nature—the power to deport—was found of doubtful utility in practice. In the correspondence which ensued on the passing of the Immigration Restriction Ordinance by the Transvaal Legislature between the Colonial Office and our Government, Lord Elgin took exception to the powers of summary deportation conferred upon the Colonial Secretary. The Government met this objection frankly, and expressed an intention to revise the clause during the next session, and to confer the administrative authority of deportation upon the courts of the Colony. It was necessary, therefore, to overhaul the Act during the present session, and the occasion was thus offered opportunely for dealing with the Asiatic difficulty at the same time. The necessary provisions for dealing with persons absent during the three months' period of voluntary registration will doubtless be inserted. It is, we understand, a moot point whether a fixed period will be laid down within which Indians entitled to reside in the Transvaal must return and take out domiciliary certificates. In any case, the burden of proof is rightly placed on the Asiatic, the Act providing short shrift for all those unable to satisfy the Immigration Officer on this vital point. The Colonial Secretary is to be congratulated on his successful manipulation of a difficult piece of business.

Mr. Gandhi Interviewed

The *Transvaal Leader* of the 25th inst. contains the following:

Mr. Gandhi was seen last night by a representative of the *Transvaal*

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૭ મી જુન, ૧૯૦૮. અંક ૨૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

જોસ્તી-તા૦ ૨૭ જુન થી, તા૦ ૩ જુલાઇ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-જેઠ વદ ૧૪થી, અષાઢ સુદ ૫ સુધી સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો-તા૦ ૨૭ જમાદીઉલઅવલથી ૩ જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	ઇંગ્લીશ તારીખ	હીંદુ તીથી.	પારસી તારીખ	પારસી રોજ.	મુસલમાન		સુર્ય અસ્ત.	
					ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૨૭	૧૪	૨૭	૧૮	૬	૫૨	૫	૫
રવી..	૨૮	૩૦	૨૮	૧૯	૬	૫૨	૫	૬
સોમ.	૨૯	૧	૨૯	૨૦	૬	૫૨	૫	૬
ભોમ	૩૦	૨	૩૦	૨૧	૬	૫૨	૫	૭
બુધ..	૧	૩	૧	૨૨	૬	૫૩	૫	૭
ગુર .	૨	૪	૨	૨૩	૬	૫૩	૫	૮
શુક્ર .	૩	૫	૩	૨૪	૬	૫૩	૫	૮

અનુક્રમણિકા.

ફરીથી સત્યાગ્રહની લડત ૪૦૫
વેહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૪૦૬
રેાડેશીઆમાં રજીસ્ટર કાયદેા થયેા ... ૪૦૭
ટ્રાંસવાલમાં જુની માસ મીટીંગ ... ૪૮૦
હીંદીની હિમાયતે "ઇલીગેલ" ૪૧૦
છેલ્લા ખબરેા ... ... ,,
હિંદુસ્થાનમાં અશાંતિ ... ... ,,
હીંદુ રમશાન વિષે લડત ૪૧૧
નાતાલ કેાંગ્રેસે શરૂ કરેલી લડત ... ૪૧૨
મી. હુસેન મીંઆનેા કાગળ ... ... ,,
રેાડેશીઆમાં રજીસ્ટ્રેશન કાયદેા ... ૪૧૩
ફરતનબરગ મુનાઈટેડ એસેાસીએશ ... ,,
ઈસ્ટ લંડનના હીંદીની હાડમારી ... ૪૧૪
રેાડેશીઆના ખબરેા ... ... ,,
સુરતના કામેસ પ્રમુખનું ભાષણ ... ૪૧૫
સ્ટીમરેાની ખબરેા ... ... ,,
સવેરીયા ૪૧
જાહેરી કાગળની નેાધીસેા વગેરે ... ,,
પસ્તુરસ ચરચા ૪૧૬
કરના તાર સમાચાર ... ... ,
ભળાભળ ૪૨૦

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૭મી જુન, ૧૯૦૮.

ફરીથી સત્યાગ્રહની લડત

——— VIII – 323

જનરલ સ્મટસ કહે છે કે કાયદેા રદ કરીએ, પણ તે અમુક શરતે. આથી ટ્રાન્સવાલના હીંદી યુદ્ધમાં એક વધુ લડાઇ લડવાની બાકી રહી ગઇ હતી તે હવે જાહેર થઇ ચુકી છે. જે જે મેાટાં યુધ્ધેા થાય છે તેમાં એક કરતાં વધારે લડાઇઓ હેાય છે. રસેા જાપાનીઝ યુદ્ધ એક વરસ કરતાં વધારે વખત ચાલ્યું તેમાં પેાર્ટ આરથર, મુકડમ વગેરે ચાર પાંચ જાણવા જેવી લડાઇઓ થએલી. બેાઅર યુદ્ધ બે ત્રણ વરસ ચાલેલું તેમાં પણ કેટલીક લડાઇઓની બાદ તેનેા અંત આવેલેા. ટ્રાંસવાલના હીંદીનું યુદ્ધ તે ઉપર જણાવેલ જેવાંની ગાદક શસ્ત્રયુદ્ધ નથી. બાકી તે પણ એક યુદ્ધ તેા છે. કારણ કે પરિણામની વાત જોઇએ તેા આ સત્યાગ્રહનું યુદ્ધ, ઉપરનાં દારૂ ગેાળા નાં યુદ્ધથી ઉતરે એવું નથી. દાક્ષણ ના મામલાની દાર જીતમાં કેાલેાનીઓમાં હીંદી ની—એશિઆટીકની—શી દશા થશે તેનેા બહુ આધાર છે. ને તેનાથી બીજું એક પરિણામ વધારે અગત્યનું હેાઇ શકે નહિ. આ નજરથી જોતાં ટ્રાંસવાલના મુઠીભર હીંદીના સમુદાયને ઉપરનાં મેાટાં શસ્ત્રયુદ્ધ સાથે સરખાવવામાં અમે અચકાતા નથી.

યુદ્ધમાં અનેક લડાઇઓ જીતાય, પણ છેલ્લી લડાઇ હારી જવાય તેા બધી કમાઇ પાણીમાં મળે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓના સત્યાગ્રહમાં પણ આ વાત લાગુ પડે છે. પહેલી લડાઇ ૧૯૦૬માં થઇ. તે વિલાયત ના રાજદ્વારી મંડળેારૂપી મેદાનમાં લડાઇ, અને ડેપ્યુટેશન જીત મેળવી પાછું આવ્યું. ત્યારપછી એક કરતાં વધારે લડાઇ થઇ, અને તેમાં હીંદી કેામે પેાતાનુ પેાલું ખૂબ બતાવ્યું; તથા દુનિઆમાં નામ કાઢયું કે મુઠીભર બહાદુર હીંદીઓએ હીંમત અને સત્યના આધારે બેાઅરોને હંફાવ્યા. છતાં સમાધાનીથી કેટલાક હીંદીમાં અસંતેાષ ફેલાયેા. એટલે કે તેમના કહેવા પ્રમા ણે લડત પુરેપુરી નહિ લેવાઇ. આમ જે અધૂરું રહ્યું હતું તે પૂરું કરવાની વખત જરૂર સ્મટસે હવે આપ્યેા છે. માટે દરેક સત્યાગ્રહી હીંદી ફરીથી લડત શરૂ થવાથી નાખુશ ન થતાં હાક મારી બેસે એમ અમે માનીએ છીએ. અધૂરે થી લડતનેા અંત આણવા માટે આગેવાનેા તરફ જેઓ નારાજ થએલ, તેમણે પેાતાની લાગણી ખરી છે એ સાબીત કરી આપવા નેા વખત અત્યારે આવ્યેા છે. તેમણે બીજાઓની સાથે તુરત ખડે પગે થઇ પેાકારવું જોઇએ કે હીંદીની આબરૂ અને તેના હકેા માટે આ જાન માલ કુરબાન છે. અને આ જુસ્સેા એક વખત—અત્યારે તેા છેલ્લી વખત—ટ્રાંસવાલની હીંદી કેામ બતાવે તેા કતેહના ડંકા વાગ્યા જ જોઇએ એમાં અમને કાંઇ શક નથી.

આ લડાઇ તે ઉપલા યુદ્ધની છે લડાઇ છે ને તેમાં કતેહ મળવ ખાસ જરૂર છે. તેના પરિણા ઉપર ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીની સ્થિતિનેા ઘણેા આધાર રહે છે. એક તરફ નાતાલમાં ચાદણી ચડતું જાય છે. બીજી તરફ રેાડેશીઆમાં રજીસ્ટર કાયદેા પસાર થઇ ચુકયેા છે. ત્યાંની પારલામેંટમાં એક મેંબર બેાલી ગએલ કે ટ્રાંસવાલમાં કાયદેા કયાં રદ થયેા છે. તે બતાવે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ મુએલા કાયદાને સ્મશાન પહેાંચાડી દેવાને પાડવેા પડશે. તેમણે પેાતાની ખાતર તેમજ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીની ખાતર ફરીથી કમર કસવી જોઇશે. અને માસ મીટીંગના રીપેાર્ટ ઉપરથી જણાય છે કે તેઓ સજ્જ થએલાજ છે. માટે અમે તેમને મુબારકબાદી આપીએ છીએ; અને ભલામણ કરીએ છીએ એકવાર જરૂરજરૂર પુરતા કરી દુરસ્ત ને પુરેપુરૂં જોર બતાવી આ સત્યાગ્રહની તલવાર ગજવેલની તરવાર પણી ઉતરાવે તેવી છે. તેની ધાર અને ન્યાયની છે; તથા દુ મદદરૂપી મૂઠ ઉપર તે મઢાએલી છે. વડે લડનારને હારની બીક હેાવજ માટે વીર હીંદીઓ! ઉઠેા, અને ચાટ નહિ તેા સત્યાગ્રહની સમશેર વડી જીત મેળવેા. જનાબ જમામરદેએ મંચુરીઆના મેદાનમાં રશિઅનેાને રગદેાળ્યા છે ત્યારથી પુર્વમાં સુરજનેા ઉદય થઇ ચુકયેા છે. તે પ્રકાશ આજે બધી એશીઆટીક પ્રજા ઉપર પડવા લાગ્યેા છે. હવે પુર્વના તારા ગુમાની ગેારાઓનાં અપમાન થયે ખમી ખાનાર નથી તે નથીજ.

૮૫૫

જોહાન્સ્બર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

VIII- 316 મંગળવાર.

સમાધાની ?

'ધારવું માણસનું, કરવું ખુદાનું' એ બધા માણસોના હૃદયમાં કોતરાવું જોઇએ. સોમવારે કાયદો બતમ થશે એમ ધારેલું. તેજ દહાડે કાયદો હાલ તો રહ્યો એમ થઇ પડ્યું.

શનીવારે મી. સ્મટસે મી. ગાંધીને કહ્યું: " સોમવારે મળવું. એક બે નજીવી બાબત છે તેનો વિચાર કરવાનો છે. બાકી બધું તૈયાર છે. " 'લીડર' બપોરે સોમવારે અધિપતિના લખાણમાં જણાવ્યું કે કાયદો રદ થવાનું નક્કી છે.

સોમવારે મી. સ્મટસની મુલાકાત મી. ... એ લીધી. કાયદો રદ કરવાનું બીલ ... મેલું, છપાએલું તે બતાવવામાં આવ્યું. ... ને તે દીદી કોમને પસંદ પડે તો તે બીલ પસાર થાય, ને કાયદો રદ થાય. લાલચ તો જબરી હતી. મરજીયાત રજીસ્ટર થએલા, ને રજીસ્ટર બનારા માણસો ... સારૂ નવું બીલ બહુ સરસ હતું. જુની કાયદાની બાંધાવાળી એક શરત તેમાં જોવામાં નહિ આવી. પણ એ બીલ ની સાથે 'પણ' શબ્દ રહ્યો હતો. એતું બીલ કબુલ કરતાં નીચેના હક જતા હતા.

(૧) કેળવણી પાસેલા ન આવી શકે.

(૨) ત્રણ પાંચના ડચ રજીસ્ટરવાળા ... ન આવી શકે.

(૩) રેહવુજી બીજા ન આવી શકે.

(૪) જેઓની અરજી હાલ મી. ચમની તપાસે છે તે અરજી ના મંજુર થાય તેની સામે બીજી દાદ ફરિયાદ નહિ.

... એ ... આટલાના હકો મુકી દેવાય ... ઇમીગ્રેશન કાયદામાં ફેરફાર થાય ને ... કાયદો ઉડે.

... કાયદો ઉડે કે ન ઉડે પણ જેઓ ... હકદાર છે તેઓના હક તો છોડાયજ કેમ? એટલે મી. ગાંધીએ તે ના કબુલ કરી; ને બધો સમજુતિનો વહેવાર બંધ પડ્યો. જનરલ સ્મટસ કહે " જ્યારે ... બીલ નથી પસંદ કરતા ત્યારે હવે કાયદો રદ નહિ કરીએ, પણ અમને ઠીક લાગશે તેમ મરજીયાત રજીસ્ટર કાયદે સર કરશું. " મી. ગાંધીએ ફરીથી મરજીયાત અરજી પાછી માગી. મી. સ્મટસે કહ્યું " તે સારૂ કોરટમાં લડો. " તુરત પ્રીટોરીયાના દીદીને વાત જાહેર કરી ને જોહાન્સબરગમાં કમીટીની મીટીંગ ભરવાનો તાર કર્યો.

સોમવારે સાંજના પાંચ વાગે મીટીંગ થઇ. મીટીંગે ખુબ જુસ્સો બતાવ્યો. બધાએ "મારશું કાં મરશું." એવી દીમત બતાવી, ને લડત ઉઠાવવાનો નિશ્ચય કરયો. અરજી પાછી ખેંચવાનો કેસ કરવાનું ઠરયું. બુધવારે માસ મીટીંગ કરવાનો ઠરાવ થયો. ને મંગળવારે માસ મીટીંગ ભરવાના તાર છુટયા. "

ગોરા મિત્રો

મી. હોસકેન, મી. કારટરાઇટ, મી. સેંટ વિગેરેએ મદદ કરવાનું વચન આપ્યું. 'લીડર'માં મી. ગાંધીની સાથેનું ઇંટરવ્યુ પણ છાપ્યું. ને બધા છાપાઓને મી. ગાંધીએ કાગળ લખ્યો. તે આજના છાપામાં છપાયો છે. તે નીચે પ્રમાણે છે:—

ટરાંસવાલના છાપામાં મી. ગાંધીનો કાગળ

"સરકાર અને એશીઆટીક કોમ વચ્ચે થએલી સમજુતિનો કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એ ભંગ કર્યા વિષે ઘણી હકીકત છાપામાં જાહેર આવી છે. આજ સુધી તે બાબત માં મસલત ચાલતી હોવાથી તે હકીકત ઘટતા રૂપમાં જાહેરમાં મુકવાનું બની શકયું નથી.

હું જણાવવાને દિલગીર છું કે એ મસલત એકાએક અને અસંતોષકારક રીતે તુટી ગઇ છે. હું અસંતોષ કારક રીતે કહું છું તે એકલા એશીઆટીક માટેજ એમ નહિ પણ આખા બ્રિટીશ રાજમાટે અસંતોષકારક રીતે એવો અરથ છે.

એ નઠારો કાયદો કે જે માટે એશીઆટીકોને બહુ બહુ વેઠવું પડેલ છે અને પૈસાની મોટી ખુવારી થઇ છે, તથા ૨૦૦ માણસોને જેલ જવું પડ્યું છે તેને રદ કરવા જનરલ સ્મટસ ખુશી છે. એજ બીના બતાવે છે કે કાયદો રદ કરવા જનરલ સ્મટસ વચનથી બંધાએલ હતા, અને હજુ છે. સમજુતિના બોલ પાળવા તે તયાર છે. છતાં તેનો હેતુ ન જળવાય એવી શરતો માગીને તે બોલ તેઓ પાળવાનું કહે છે. કાયદો રદ કરીને, કાયદો મોજુદ હોય તેના કરતાં વધારે ખરાબ સ્થિતિ તળે દીદીને મુકવા એવું કોણ માગી શકશે નહિ. છતાં જનરલ સ્મટસે મારી આગળ જે પ્રફટ રજુ કર્યો તે આવોજ છે: તે વાંચીને મને દરદ થયું છે, અને તે કબુલ કરવા મેં ના પાડી છે.

તે ડરાફટમાં નીચેના માણસોને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ (ટરાંસવાલમાં દાખલ ન થઇ શકે તેવા) ગણવાની સુચના છે.

(અ) ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ પોતાની કેળવણીને લીધે દાખલ થવા હકદાર હોય તેવા એશીઆટીક.

(બ) ૧૮૮૫ના કાયદા પ્રમાણે જેની પાસે ડચ રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટ હોય અને પા. ૩ ભર્યા હોય તેવા ટરાંસવાલની અંદરના તેમજ બહાર ના એશીઆટીક.

(ક.) હાલમ પહેલાં ટરાંસવાલમાં વસેલ હોય, અને તેવો વસવાટ કોરટ આગળ સાબીત કરી શકે તેવા બીજા એશીઆટીક.

(ડ.) જે એશીઆટીકને સરટીફીકેટ આપવાની મી. ચમનીએ ના પાડી છે તેવા એશીઆટીક. (આવા એશીઆટીક સંબંધમાં એટલીજ માગણી છે કે તેમના હકને અમલદાર પોતાની આપ મુખત્યારીથી ન કાઢી નાખી શકે, પણ કોરટ આગળ તપાસ ચલાવી તેમનું સાચાપણું સાબીત કરવાનો તેમને હક મળવો જોઇએ.)

ઉપરની છેલ્લી માગણી મુજબ કોરટ આગળ સાચાપણું સાબીત કરવાની જનરલ સ્મટસ ના પાડે છે એ બતાવે છે કે અમારી લડતનો અરથ તે સમજ્યા નથી. તે લડત આંગત લાભ માટે નહિ, પણ આખી કોમના લાભની ખાતર, અને વળી વધુ કહું તો બ્રિટીશ રાજના લાભની ખાતર, લેવાઇ હતી. બહારવાળા ૨૦૦૦ જેટલા એશીઆટીકો આવી શકે તેવો હક રહે છે એ માટેની અમારી માગણીને લીધે જનરલ સ્મટસે આખા સમજુતિપર પાણી ફેરવ્યું છે. મેં કહ્યું કે " બહારવાળા " પણ ખરી રીતે તેઓ બહારવાળા નથી. કારણ કે તેઓ ટરાંસવાલમાં વસી ગએલા છે, જોકે હવે જનરલ સ્મટસ તો તેમના હક કાઢી નાખીને તેમને બહારવાળા ગણવા માગે છે.

હવે એશીઆટીક માટે તો સરલ રસ્તો છે. આ બાબતમાં ગયા જાન્યુવારી વખતે જે સ્થિતિ હતી તે સ્થિતિ હવે અમે અખત્યાર કરશું; તે માટે અરજી

Leader, and, asked to state what course it is now intended to adopt, Mr. Gandhi said: Throughout the negotiations the leaders of the Indian community have been kept informed, as also, indeed, the general body of the community, of what was going on. Though, therefore, the decision of General Smuts has come to them as a painful surprise, they have not been taken altogether unawares. When it first became known that there was no likelihood of the Act being repealed many Indians wrote to Mr. Chamney asking him to return their application forms and other documents filed with him voluntarily. These documents have not been returned. The Supreme Court will be approached immediately, and if the documents are returned, that at once places the Indian community in the position in which it was before the compromise—that is to say, every Indian is liable to be prosecuted, under the Asiatic Act, for non-registration; but if the action were unsuccessful, even then so far as I am aware, it is not the intention of the Asiatics to allow voluntary registration to be legalised anyhow.

"Immediately on my return from Pretoria, a meeting of the committee was held, and the members were very enthusiastic. They realised that the whole of the passive resistance will have to be gone through all over again, and they seem to me to be ready for it.

"We are holding on Wednesday next at three o'clock, in front of the Hamidia Mosque, a mass meeting of British Indians throughout the Colony. Delegates have been invited by telegram from all parts of the Colony. A series of resolutions will be passed at the meeting.

"I cannot help saying," said Mr. Gandhi, "that, having yielded on the principle of the repeal of the Act, General Smuts is very unreasonable in refusing to recognise what I consider to be the very moderate and just suggestions."

A "Star" Interviewed

The *Star* of the 23rd inst. contains the following:

The negotiations regarding the registration of Asiatics and the rights of those who claim to be domiciled in the Transvaal have reached a deadlock, which will probably result in a renewal of the agitation of last summer. It is alleged that in accordance with the compromise arrived at in February, the Colonial Secretary undertook to repeal the Asiatic Law Amendment Act of 1907, but in the draft of the Bill, by which voluntary registration of Asiatics will be legalised, certain provisions are embodied to which the Indians object. There are four points at issue. The Act does not exempt educated Asiatics, and as all immigration would be stopped, those Indians who would be entitled to admission under the Immigration Act could not enter. A clause in the draft Bill excludes the operation of the educational test in the case of Asiatics, and Mr Gandhi claims that this is legislation on racial lines, which his compatriots are not prepared to accept.

The next point at issue is that Law 3 of 1885—the old Registration Law—contains a clause to the effect that every Asiatic entering the Colony for the purposes of trade shall take out a registration certificate which costs £3. That certificate had not to be renewed, and the Asiatics now contend that these certificates gave the right of domicile in the Colony. We understand that the Registrar has withheld decisions regarding some 400 applications for voluntary registration which are supported by these certificates. The certificates were accepted by the Crown Colony Government as establishing the *bona fides* of the applicants, but the Colonial Secretary is not prepared to accept them.

In addition to the traders who took out registration certificates under the law of 1885, a number of other Indians, such as store assistants, cultivators, etc., were resident in the Transvaal before the war, and they were not required to register. They have no document in their possession to prove the fact that they were resident here, and the leaders of the Indians claim that they should be given an opportunity of proving the fact that they were former residents. A number of these did register under the Peace Preservation Ordinance of 1902 on Lord Milner's advice, but a number did not. The Colonial Secretary is prepared to recognise the claims of those who registered in 1902, and to give them the right of re-entry, but he is not prepared to recognise the claims of any others. The Indians claim that there are 6,000 Asiatics out of the country at the present time entitled to return, and that some 2,000 will be banned under the new Bill. Mr. Gandhi denies that he is for any new right in pressing the claims of these people, and in confirmation he referred to the fact that when Mr. Duncan first introduced the Asiatic Act he stated that there were some Indians who were not covered by permits who should get protection. Not only that, but some Indians who come under the category who have been fortunate enough to much forward their applications have already received their permits. What Mr. Duncan contemplated in his mental reservation Mr. Gandhi now claims should be legitimately defined. General Smuts, Mr. Gandhi says, does not want to legitimately define the position but wants simply to shut the door. The letter on which the compromise was based states "such mode of registration (voluntarily) should apply to those Asiatics who, being out of the Colony, may return and otherwise possess the right of re-entry." Mr. Gandhi mentioned to a *Star* reporter the case of an Indian merchant of 23 years' standing in the Transvaal who holds credentials from European firms and who is not entitled under the proposed law to return.

The last point which is in dispute is in connection with the decisions of the Registrar, from which Indians claim the right of appeal, and Mr. Gandhi points out that under the Immigration Acts of the Cape Colony, Natal, and other Colonies immigrants have the right of appeal to a Magistrate.

There are 150,000 Indians in South Africa, and local Indians are satisfied that they will have the undivided support of their compatriots in making a determined stand against the proposed law. A meeting is to be held at the mosque to-morrow afternoon at which the position will be explained. Mr. Gandhi's appeal to the Supreme Court to compel the Registrar of Asiatics to return application for voluntary registration and documents relating to it will probably be heard on Monday and till then matters will remain in abeyance.

Application to the Supreme Court

Mr. Ebrahim Aswat has applied to the Supreme Court, supported by affidavits from Messers. Essop Issa Mia and M. K. Gandhi, for a return of his voluntary application for. Full report will be given next week. Advocates Ward, K.C., and Hood have been briefed, and the application is set down for Friday at 11 o'clock.

What the "Leader" Says

Writing editorially on the situation last Wednesday, the *Transvaal Leader* says:

Our note of Monday, stating that a satisfactory arrangement in regard to the Asiatics had been arrived at, was premature. To all appearance the Colonial Secretary and the leaders of the Asiatics have arrived at a deadlock, and the community is threatened with a renewal of the troubles and agitations of a few months ago. We doubt the Colonial Secretary will make a statement in Parliament within the next few days, pending which the public will reserve judgment. On the face of it, however, there seem no sufficient reasons for the deadlock. The broad point seems to be the fact that the European community feels that the Colony cannot be expected to carry more than 15,000 Asiatics who were in the Colony when the recent difficulty arose. The Asiatic leaders do not seriously object to this, beyond asking that any of their countrymen who wish to enter here shall be subject to exclusion for the same reasons as any other would-be immigrants are excluded, and not merely because they are Asiatics. There are subsidiary points at issue, such as whether Asiatics now outside the Colony and en

...filed to re-admission in terms of the compromise may return after the period of three months: but these do not seem to present insuperable difficulties to the Colonial Secretary's diplomacy. There seems to be the less reason for discriminating against Asiatics as such—especially those who happen to be British subjects—when one reflects that very few educated Asiatics are likely to present themselves, since, if the number of the common people be kept as at present, there is no apparent livelihood for such immigrants. The most workable method would seem to be to leave it to the Supreme Court to decide in any case in which there is doubt, and to place upon the would-be entrant the onus of setting the processes of the Court in motion. One can fully appreciate the anxiety of the Colonial Secretary not to let the Colony be filled with Asiatics ...g a possible Union, on the ...st it does not matter, since ... African Parliament would deal ... problem as a whole, only to ... new vested rights had grown ... the meantime. If, however, ... Supreme Court were left to de... cases, danger to the interests of ... Colony is not apparent. We do ... like leaving matters of such ... ure in the hands of officials, and ... allowing appeal. That has a ...ssian look about it. It is to be ...ped that the Colonial Secretary, ...r steering his way as well as he ...s done in a very trying situation, ...ill not find the present difficulty un...manageable, with tact and reliance upon his own common-sense.

MH- 366

Mr. Gandhi Speaks

Mr. Gandhi has forwarded us a copy of the following letter which he has circulated amongst the Transvaal Press:

Various statements have appeared in the Press regarding the charge of breach by the Colonial Secretary of the compromise between the Government and the Asiatic communities. Hitherto, owing to the delicate ...re of the negotiations that were ...g on between the Government the Asiatic communities, it has been possible to state the case ...e the public.

...m sorry ... say that the negotia...came to an abrupt and unsatis...ory end to-day. I use the term unsatisfactory as applicable not merely to the Asiatics but to the whole Empire. General Smuts was willing to repeal the offending Asiatic Act, which has cost the Asiatics treasures of money and much trouble, including incarceration of over two hundred innocent Asiatics, mostly British. This shows that General Smuts was, and still is, under promise to repeal the Act.

But if he was willing to carry out ... letter of the compromise, ... to break the spirit of it. ... will be agreed that the first trial position of the Asiatics was, under and after the compromise, to be lower than under the Asiatic Act. Yet such was General Smuts' draft which I was to-day pained to study and, so far as I was concerned, to reject.

The draft measure proposed to treat the following as prohibited immigrants:

(a) Asiatics possessing educational qualifications prescribed by the Immigrants' Restriction Act;

(b) Asiatics, whether in or out of the Colony, holding Dutch Registration Certificates, under Law 3 of 1885, for which they paid £3.

(c) Other Asiatics who were residents of the Transvaal before the war and who could prove before a Court of Law their previous domicile;

(d) Those Asiatics whose claims have been rejected by Mr. Chamney (For these it is contended only that they should have the right to have their claims investigated by a judicial tribunal, not finally disposed of by an administrative official).

In rejecting these claims for consideration and adjudication, not for admission *ipso facto*, General Smuts has misread the passive resistance struggle. It was undertaken, not for selfish purposes, but for the benefit of the Asiatics as a whole, and, shall I add, even the Empire. Moreover, he has wrecked a whole compromise to avoid the possible accession to the Asiatic population of the Colony of two thousand Asiatics as an outside figure. I call these people an "accession," but, in fact, they are already domiciled residents of the Colony, though General Smuts' draft ignored their rights.

The position of the Asiatics is simple. They must revert to the condition that prevailed in January last in this matter, and they have been advised to withdraw their voluntary application forms. General Smuts has declined to return them. If he had the courage to face the passive resisters, he would return them without much ado.

Asiatics were labouring under a cloud of suspicion up to January last. Mr. Duncan had levelled the charge, and it was repeated, even in the highest places, that there was an organised illicit entry of Asiatics. The fact that over seven thousand six hundred out of nine thousand have already proved their *bona fides* disposes of the charge. It was in order to refute that foul charge that voluntary registration was tendered, and for no other reason. The Asiatics, therefore, approach the public with clean hands. Moreover, they have shown by their sufferings that they have a right to command sympathy from a humanitarian public.

Lastly, they have shown, by some of their leaders being severely assaulted by their own countrymen, that ... the part ... expect to serve the Government as ... have to serve their countrymen.

General Smuts' Act will be that of the Government and the Government's will be the white men's—mostly British. When I explained the compromise to my countrymen, the less thinking among them said: "Do not trust the white man. Repeal of the Act should precede voluntary registration and not succeed it." I told them that that was not a dignified position to take up.

In tampering with the compromise, I venture to say that General Smuts does not know what he is doing. Will the Englishmen in the Colony tolerate the position, when their main intention is granted, that future immigration of Asiatics should be effectively controlled?

Johannesburg,
22nd June, 1908.

Immigrants' Restriction Act

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

As General Smuts has contended that the interpretation of the Immigrants' Restriction Act prohibits Indians with educational attainments from entering the country, a test case is to be fought in the name of Mr. Sorabji Shapurji, a well-educated Parsee Indian of Charlestown. Mr. Sorabji, therefore, entered the Colony on Wednesday, but, contrary to all expectation, he was allowed to pass without hindrance. He has, therefore, arrived in Johannesburg. He is being watched by the Police.

Late News

Johannesburg, Thursday

Yesterday Mansook Madee and Mahomed Shah were brought before the Magistrate on remand. The evidence for the prosecution was completed, after which the evidence for the defence was called. At the conclusion of the proceedings, the Magistrate committed the first accused for trial, but Mahomed Shah was discharged on the ground of insufficient evidence to warrant the Magistrate sending the accused up for trial.

The *Rand Daily Mail's* London correspondent cables that Lord Ampthill has been chosen to succeed Sir Frank Lascelles as British Ambassador at Berlin.

The *Leader* states that the Birthday honours include a Baronetcy for Sir Cowasji Jehangir, leader of the Bombay Parsi community.

The test case has been postponed to Thursday next. A replying affidavit has been filed which states ... repeal the Act ... was made.

નાં ફારમ પાછાં માગવાની એશીઆટીકોને સલાહ આપવામાં આવી છે. તે ફારમ પાછાં આપવા જનરલ સ્મટસે ના પાડી છે. જો એશીઆટીક સત્યાગ્રહની સામે થવા તેમને (જન. સ્મટસને) હિંમત હોય તો ઝાઝી ડોળાડોળ વગર તેમણે અરજીઓ પાછી આપી દેવી જોઇએ.

જ્યાં જાનેવારી સુધી એશિયાટીકો ખોટી રીતે ટ્રાંસવાલમાં ભરાઇ જવાના આરોપ તળે દબાએલા હતા એ આરોપ મુકનાર મી. ડંકન હતા; અને મોટે ઠેકાણેથી એ આરોપ ફરી ફરીને મુકવામાં આવ્યો હતો. પણ ૫૦૦૦ માંથી આજસુધીમાં ૩૬૦૦ જેટલાએ તો પોતાનું ખરાપણું સાબીત કરી આપ્યું છે. એટલે એ આરોપ હવે નકામો ઠરી ચુકયો છે. અમે મરજીઆત રજીસ્ટર થયા ને કોઈ બીજા કારણથી નહિ પણ ઉપલો આરોપ નાપાયા દાર છે એ બતાવી આપવા માટે. વળી અમે જે દુઃખો ઉઠાવ્યાં છે તે ઉપરથી ખુલ્લું થયું છે કે સારા માણસોની દિલ સોજી મેળવવા માટે અમે હકદાર છીએ.

છેવટમાં અમારા કેટલાક આગેવાનોને અમારાજ લોકના મારથી જે ઇજાઓ ભોગવવા પડી છે તે ઉપરથી દેખાઇ આવ્યું છે કે અમે અમારી કોમની સેવા બજાવવા માગીએ છીએ એટલુંજ નહિ પણ અમે સરકારને પણ મદદગાર થવા આતુર છીએ.

જનરલ સ્મટસ જે કામ કરે છે તે સરકારનું કામ ગણાય છે, અને સરકારનું કામ તે ગોરાઓના કામ બરોબર છે—કે જેઓ મોટે ભાગે અંગ્રેજ લોક છે. મેં જ્યારે મારા ભાઇઓ આગળ સમજુતિ રજુ કરી ત્યારે તેઓમાંના જે થોડા દુરંદેશી હતા તેઓ બોલી ઉઠયા કે "ગોરાનો ભરોસો ન કરો. મરજીઆત રજીસ્ટર થઇએ તેની પહેલાંથી કાયદો રદ થવો જોઇએ; નહિ કે પછીથી." મેં તેમને જણાવ્યું કે આપણે એવી માગણી કરવામાં સારા ન લાગીએ.

હવે સમજુતિનો ભંગ કરવાથી શું પરિણામ આવશે એની જનરલ સ્મટસને ખબર પડતી નથી લાગતી. શું ગોરાઓ એ બાબત જોઇ બેઠા રહેશે? ગોરાઓનો મુખ્ય હેતુ એ હતો કે ભવિષ્યમાં એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનની અસરકારક રીતે અટકાયત થાય. આ હેતુ તો અમે મરજીઆત રજીસ્ટર થઇને પાર પાડી આપ્યોછે."

રટરે પોતાના તાર વિલાયત મોકલ્યા છે. અને આવું જોર કામ બતાવ્યે રહેશે તો કાયદો તુટશેજ, અને ઉપરની ચાર બાબતો મળશેજ. બન્નેના આપણે હકદાર છીએ. હક સાચો છે. સાચું તરે છે. આ જગતનો ન્યાય છે.

મી. અસવાતની એફીડેવાટ

મી. અસવાતની વતી કેસ સુપરીમ કારટમાં અરજી પાછી ખેંચવા બાબત થશે. મી. અસવતનો કેસ ને મી. સોરાબજીનો એમ બન્ને સરખા હોતરેતો પછી લડત અત્યંત ટુંકામાં આવશે.

નહીં તો પછી શું?

કદાચ એ બન્ને કેસ સરખા ન ઉતરે તોપણ શું? તેથી કંઇ હારવાના નથી. ખરી સુપરીમ કોરટ આપણા દિલની છે. ખરો જજ સહુનો ખુદા છે. તેની ઉપર આધાર રાખીને આપણે તદબીર કરશું ત્યાં લગી તગદીર છોડનાર નથી. એટલે આ બન્ને કેસનું પારણામ આડું આવે તો તેમાં કોઇએ જરાપણ ડર ખાવાની જરૂર નથી. આપણી પોતાની હીંમત હશે ત્યાંસુધી બધું ઠીકજ થશે. સત્યાગ્રહની લડતનો આધાર સત્યાગ્રહી ઉપર રહે છે, નહીં કે બીજા આદમીઓ ઉપર.

ટેસ્ટ કેસ

જનરલ સ્મટસ કહે છે કે કેળવાએલા ના હક ઇમીગ્રેશન કાયદામાં પણ નથી સચવાતા. જો આ ખરૂં હોયતો આપણે કંઇ કહેવા પણ રહે નહીં. તેમાં જીતાય નહીં. તે બાબત સુપ્રીમ કોરટ ઉપર રાખવા મી. ગાંધીએ કહ્યું, પણ તે સ્મટસ લાઇબ્રેબને ન ગમ્યું. હવે પરાણે ટેસ્ટ કેસ થશે. મી. સોરાબજી શાપુરજી જેણે મુંબઇની ઘણી અંગ્રેજી પરીક્ષાઓ પસાર કરી છે ને જે ચારલસટાઉનમાં છે તેણે પોતાનો કેસ કરવાની હા પાડી છે. ને તે પોતે વોલકરસ્ટમાં બુધવારે દાખલ થશે. મી. ચમની ઉપર તે બાબત તાર પણ ગયો છે કે તેનો અટકાવ કરવો હોયતો ભલે કરે. આ લખાણ છપાશે તેવામાં કદાચ માજીસ્ટ્રેટ ની કોરટમાં તો તે બાબતનો ચુકાદો થઇ પણ ગયો હોય.

બુધવાર,

મી. સોરાબજી બુધવારે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા છે. ધારવા છતાં તેને સર હક ઉપર અટકાવવામાં આવ્યા નહીં. એટલે તે જોહાનેસબરગ પહોંચેલ છે. પોલીસની તેના ઉપર નજર રહે છે, અને થોડો વખત તેમ ચાલશે એવી વકી છે. આ બતાવે છે કે સરકારના વલ્કરમાં કાંઇક ભંગાણ છે. તેના કાયદાના સલાહકારો ગણે છે કે મી. સોરાબજીને ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ હાથ લગાડી શકાશે નહીં. છતાં મી. સોરાબજી સુરત માં પકડાય એવો સંભવ છે.

ટ્રાંસવાલના કાયદા બદનારઓ!

ટ્રાંસવાલ મ્યુનીસીપાલ બીલ પાછું ખેંચવાની જનરલ સ્મટસે પારલામેંટ માં નોટીસ આપી છે. ઓપિનિઅનના વાંચનારાઓને ખબર હશે કે તે કાયદા સામે હિંદી કોમે સખત પ્રોટેસ્ટ કરેલો. હાલમાં 'ટ્રાંસવાલ લીડર' માં ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે સોનેરી કાયદાનું બીલ રદ કરવાનો સરકારનો વિચાર છે, અને તે બીલને બદલે એક બીજું નાનું બીલ દાખલ થશે. પણ આ છેલ્લા બીલની ખબર ખરી હોવાનો ટ્રાંસવાલ સરકારે ઇન્કાર કર્યો છે.

રોડેશીઆમાં રજીસ્ટર કાયદો થયો

હીંદીઓની અદલ બદલ માગણી

રોડેશીઆથી બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી સોલીસબરી બાતેથી નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસને નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે:—

રોડેશીઆની કાઉંસીલમાં એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદો પાસ થયો છે. મુળ બીલ ટ્રાંસવાલના કાયદા જેવું હતું. હવે કાયદો ટ્રાંસવાલના કાયદા કરતાં વધારે સખત થયો છે. અહીંના હીંદીઓ તમારી મદદ માગે છે.

લંડન કમીટીની મહેનત

તા. ૨૪મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે:—

રોડેશીઆમાં જે રજીસ્ટર બીલ થયું છે તેના સામે સાઉથ આફ્રીકા બ્રિટીશ ઇંડીઅન કમીટીએ કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી લોર્ડ ક્રીયુ ઉપર, તથા હિંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મોરલી ઉપર લાબાણ કરયું છે, અને જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલમાં જે બન્યું તે બીજી વાર બજવાય તો તે બેહકારક ગણાશે.

રોડેશીઆના અમારા ખબરપત્રી તા. ૨૬ મી એ લખે છે કે અહીંનો કાયદો છેવટ પસાર થએથી આગળ પગલાં શું લેવાં તેનો વિચાર કરવા આવતી કાલે એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે.

ટ્રાંસવાલમાં જંગી માસ મીટીંગ

સંખ્યાબંધ માણસોની હાજરી

ફરીથી સત્યાગ્રહની લડત

હીંદી કોમનો જુસ્સો

જાણવા લાયક ઠરાવો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ટ્રાંસવાલની સરકાર એશીઆટીક કોમ સાથે કરેલ સમજુતીના મુદ્દાનો ભંગ કરવા માગતી હોવાથી તે સંબંધમાં વિચાર કરવા માટે ચિ ઇ. એસોસીએશનની માસ મીટીંગ બુધવારે બપોરના ત્રણ વાગે જોહનીસબર્ગમાં મળી હતી.

આ મીટીંગ જો કે ધણીજ ટુંકી મુદતમાં મળેલી, છતાં લગભગ હજાર માણસો હાજર હતા. હાજર અગ્રસ્થોમાં મી. હસપ મીંઆ, મોલવી સાહેબ, ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, તથા મેસરસ ઇ. એસ. કુવાડીઆ, એમ. પી. ફેનસી, ઉમરજી સાલે, જી. પી. વ્યાસ, એન. ઓ કામા, દીલદાર ખાન, થંબી નાયડુ, આર. બી. ચેટી, જી. કે દેસાઇ, ઇ. એમ. અસવાત, એ. એમ. કાજલીઆ, એમ. કે ગાંધી, એચ. એસ. એલ. પોલાક, તથા રેવ. બી. ડોક તથા પેરી વગેરે વગેરે જોવામાં આવતા હતા. ફરતનબરગ, કરુગરસડોરપ, ફોરહુર્ટ, વોકસરસ્ટ, પોચેસ્ટરૂમ, પ્રીટોરીઆ, વિરીનીઝીંગ, જરમીસ્ટન વિગેરે જગ્યાએથી ડેલીગેટો આવ્યા હતા. કમાટી પોરટ, લેડનબરગ, સ્ટાંડરટન, બરમેકો, બેલફાસ્ટ, બ્રીસ્ટ, વાર્હસરટરૂમ, મીડલ બરગ, નીલીસ્ટરૂમ, હીસ્ટીઆના, પીટરસ બરગ વિગેરેથી લાગણીના તથા ટેકાના તાર આવ્યા હતા. પ્રીટોરીઆથી મી. અલી લતીબ ફરેન ચુકવાથી નહીં આવી શકયા. તેમણે તથા મી. હાજી કાસમે લાગણીનો ને ટેકાનો તાર મોકલ્યો હતો. તેમજ મી. મહમદ મુસાજી પટેલે મોકલ્યો હતો. મી. સુજ. મી. પી એમ. બક્સ, મી. ઇસ્માઇલ જુમા, મી. સમુંદરખાન તથા મી. મુસા સુલેમાન આવ્યા હતા. તેઓ સાહેબની વતી મી. સુજે સ.મ.તોપ બતાવ્યો. તે ઠરાવો બાબત પાછળથી લખવા કહ્યું. પણ કાયદાની સામે તો સખત લડત લેવાનું જણાવ્યું.

બરાબર ત્રણ વાગે મોટા ઉત્સાહ અને હુરસા સાથે મીટીંગનું કામ શરૂ થયું. મી. હસપ મીંઆ પ્રમુખપદે હતા. તેમણે ઉરદુમાં પોતાનું ભાષણ કરયું. તેનું અંગ્રેજી મી નાદીરશાહ કામાએ કરી સંભળાવ્યું. એ ભાષણ નીચે મુજબ છે:—

મી. હસિપ મીંઆનું ભાષણ

ડેલીગેટો, મિત્રો અને બ્રહરથો, ગઇ વખત પાક મસ્જીદ આગળ આપણે મળ્યા હતા ત્યારે સમાધાની થએલ હોવાથી, આપણે કદી પણ ધારયું નહોતું કે આપણને એ વાત ફરીથી ઉપેળવી પડશે. આપણે આશા રાખી હતી કે જે વાતને લીધે આપણને ધણી નહામત વેઠવી પડી અને હલાકી ભોગવવી પડી તે વાતનો, સરકારની સાથે સમજુતી થઇ તેથી હમે શને માટે નીકાલ થઇ જશે.

સરકારનો વર્તણુંક

દુનિઆં જાણે છે કે થએલ સમાધાની ને લગતી આપણી ફરજ આપણે ખરી બર રીતે બજાવી છે. દુનિઆં એ પણ જાણે છે કે આપણા ચેરમેન અને આપણા સેક્રેટરીને તે માટે આપણા કેટલાક ભાઇઓને હાથે ગેર સમજને લીધે માર ખાવો પડયો છે. છતાં એ સોદામાં ગેર સમજ હતી એમ મારે કહેવું તે વાજબી છે ? આપણે હીંદીઓમાંના મોટા ભાગે સરકારપર વિશ્વાસ મુકયો. જેઓએ ચેરમેન અને સેક્રેટરીપર હુમલો કર્યો તેઓએ સરકારપર વિશ્વાસ ન મુકયો. તેમને લાગ્યું કે આપણે તેમને આડા દોરવ્યા. અને ખરે વખતે સરકારની આગળ કોમને વેચી. આ આરોપનો હું ભાર ઇચ્છને ધિક્કાર કરું છું; છતાં મારે એટલું તો કહયા વગર ચાલશે નહિ કે સરકારે હાલમાં જે વરતણુક બતાવી છે તેથી એ આરોપને અને અવિશ્વાસને વજન મળે છે. એશીઆટીકની સમજ મુજબ સમજુતિ પાર પાડવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી એ વાતની પહેલાં આપણને આડકતરી રીતે ખબર પડી. તે વખતે તેનો ધિક્કાર થએલો. સરકાર કોઇ દિવસ એવો ઇરાદોજ ન કરે એમ કહી જનરલ સ્મટસે અચંબો દેખાડયો. છતાં આજ આપણને ખબર પડે છે કે સરકારનો ઇરાદો એવોજ છે.

એ ખરું છે કે એશીઆટીક કાયદો રદ કરવાની જનરલ સ્મટસે ઓફર કરી. પણ સાથે તે એવી શરતો કરવા માગે છે કે જે પોતાના મતની ઇરકાર રાખનારી કોમ કદી કબુલ ન રાખે. એ શરતો શું છે ? જનરલ સ્મટસ કહે છે કે:—

જન૦ સ્મટસની શરતો!

૧૮૮૫ના કાયદાની રૂએ પા. ૩ ભર્યા છે તેવા એશીઆટીક ટ્રાંસવાલની અંદર હોય તેમજ બહાર હોય તે બધા પ્રોહીબીટેડ (ટ્રાંસવાલમાં ન રહી શકે એવા) ઇમીગ્રંટ ગણાય.

જેઓ જુના રેફયુજી છે પણ હજી સુધી પાછા નથી આવી શકયા તેઓ પણ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણાઇને દાખલ ન થઇ શકે.

જેઓની મરજીઆત અરજીના જવાબ મી. ચમનીએ નથી આપ્યા તેમને મી. ચમની પોતાના હોદાની રૂએ જે ચુકાદો આપે તે ઉપરનો ગણાય. જો કે તે બાબતમાં હીંદી ઓને જાહેરમાં, તેમજ કોરટમાં પુરાવા આપવાની પણ તક મળી નથી. હીંદી ઓને પોતાની અરજી કાઢી નાખવાનાં કારણની પણ ખબર ન પડે.

છેવટમાં સર મંચેરજી ભાવનગરી કે જેની સેવા માટે આપણે તેમનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો થોડો છે, તેવા હીંદી પણ પોતાની કેળવણીને લીધે કોલોનીમાં ન આવી શકે. વિલાયતની પાર્લામેંટમાં બેસવા ને તેઓ સાહેબ લાયક ગણાયા હતા. છતાં ટ્રાંસવાલ કોલોનીમાં તેમને આવવું હોય તો તેઓ માત્ર ટેમ્પરરી (મુદતી) મુલાકાત લેનાર

તરીકેજ આવી શકે, અને તે માટે સરકાર મહેરબાની દાખલ તેમને જે દસ્તાવેજ આપે તે રાખવા પડે; તેવો દસ્તાવેજ આપવો કે પાછો ખેંચી લેવો તેનું સરકાર પોતાની મરજી મુજબ કરી શકે.

શરતોનું ગેરવાજબીપણું

આપણે સરકારને કહીએ છીએ કે ઉપર જણાવેલા ત્રણ વર્ગવાળા તો વસવાટ કરી ગએલા છે. અને તેથી તેમને તો ટ્રાંસવાલમાં આવવાને અને રહેવાને આપણા જેટલોજ હક છે. વળી તે લોક હકદાર હોવાનું કહે તેટલાથીજ તેમનો હક સ્વીકારવો એવું આપણે નથી માગતા. આપણે એવું કહીએ છીએ કે જોઇએ તો તેઓના પુરાવા સરકાર લીએ, અને જો તેઓ પોતાનો વસવાટનો હક સાબીત કરી શકે તો તેમને અહીં રહેવાનો હક રહેવો જોઇએ. આપણે કહીએ છીએ કે એક અમલદાર પોતાની મુખ ત્યારીથી જે મુકાદ્દો આપે તે ન આવે, પણ કોરટમાં અને જાહેર રીતે જે નકકી થાય તેજ છેવટનું ગણાય. કોઇ સમજી ગોરાએ કદી એવી માગણી કરી નથી કે વસવાટ કરી રહેલા એશીઆટીકોને કાઢી મુકવા; અથવા બહાર હોય તેમને પોતાના વસવાટના મુલકમાં આવતાં અટકાવવા.

કેળવાએલા એશીઆટીકના સંબંધમાં કહેવાનું કે તેમને દાખલ થતાં અટકાવવા નું કબુલ રાખવાનું આપણને કહેવામાં સરકાર આપણું અપમાન કરે છે. બ્રિટીશ રાજના સ્વતંત્ર શહેરી તરીકે છુટથી ટ્રાંસવાલમાં આવવાનો તેમને હક છે. તે છુટથી આપણને કાંઇક લાભ થાય તેમ હોય તેથી સરકાર તેમાં તકાવત દાખલ કરી શકે નહિ. આપણા ભાઇ ઓનો તે જન્મ હક છે. નજીવી બાબત સારૂં તેવો હક જોખવાની આપણે ચોખ્ખી ના પાડશું. તેથી રીતે ના પાડતાં આપ ણને જેલમાં જવું પડે, અથવા દેશપાર કરવામાં આવે, અથવા તો આપણી માલ મત્તા ગુમાવ્યે જય તો પણ તે મને માન ભરેલું લાગે છે. ઘણી વખત ગોરાઓ એ આપણાપર આરોપ મુકયા છે કે આપ ણે તો એક પૈસાનેજ ચાહનારા છીએ, અને ગોરાની સાથે અંશુ ઘટતી હરિફાઇ કરીને કમાણી કરવા આવ્યા છીએ. આ અને બીજા આરોપ આપણા પર ઓઢાડવામાં આવે છે. પણ તેની દરકાર ન કરતાં આપણે ગોરા કોલોનીસ્ટોને બતાવી આપશું કે અમારામાં જમે તેટલી થોડી મરદાનગી હોય, છતાં અમારા ભાઇઓના હકો રક્ષણવા માટે તો પુરતી મરદાનગી હજુ અમારામાં રહેલી છે.

ઠરાવો

આ ઠાણે ભાષણ કરવાનો વખત નથી. એટલે જે ઠરાવો તમારી આગળ રજુ થવાના છે તે ઉપર તમારૂં ધ્યાન ખેંચવા જેટલુજ માત્ર હું બોલીશ. એ ઠરાવોની અત્યાર આગમચની તમને ખબર પડી છે. તે ઠરાવોમાં અગાઉ આપણે જે સ્થિતિપર હતા તે સ્થિતિએ ફરીથી આવવાનું દરશાવવામાં આવ્યું છે. એક ઠરાવમાં આપણને આફતના વખતમાં મદદ કરનારાઓનો આભાર માનવામાં આવ્યો છે. દેશના આપણા ભાઇઓએ આપણને મદદ કરી છે તેમાં આપણને નવાઇ લાગતી નથી. લેડી એમ્પટીલની આગેવાની તળે સાઉથ આફ્રિકા કમીટી જે મહેનત આપણે વાસ્તે ઉઠાવી રહી છે તેમાં પણ કદાચ નવાઇ નથી. છતાં ખુદ દક્ષિણ આફ્રિકામાં એવા ગોરાઓ છે કે જેઓ આપણાં દુઃખોમાં ભાગ લેવાને તયાર છે, તે વાત બેશક રીતે આપણામાંના ઘણાને સંતોષકારક અને આભારેલી લાગશે. તે બતાવે છે કે ખુદા અને સત્ય આપણી વારે છે. એટલે આપણને આખી લડત ફરીથી ચલાવવી પડે તોપણ, ખુદા આપણા પક્ષ માં હોવાથી આપણે નીરાશ થવાનું નથી.

મી. સ્મટસને જવાબ

એવું કહેવામાં આવે છે કે એશીયાટીક કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યાની વાતનો જનરલ સ્મટસ ઇનકાર કરે છે. તે વાતની તકરારનું મી. ગાંધી અને જનરલ સ્મટસ પોતાની વચ્ચે સમજી લેએ. બાકી સામાન્ય હીંદી પોતે શું કરે છે તે જાણતા હતા. જ્યારે મરજીઆત રજીસ્ટર થયા ત્યારના તે સમજે છે કે એશીયાટીક કાયદાના ખાર વાગી ગયા. તેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર થએલ તે એવું સમજીને કે તેથી તેનો તથા તેના હીંદી ભાઇઓનો ટ્રાંસવાલમાં વસવાટનો હક પાકો થાય છે. અને હવે જો જનરલ સ્મટસ કહેવા માગે કે સમજુતિ એવી તરેહની નહોતી, તો તે સાહેબ એક આબરૂદાર સદ્‌ગૃહસ્થ તરીકે અમારાં દસ્તાવેજો વગેરે પાછાં સોંપી દીએ. તે દસ્તાવેજ અમે મહેરબાની દાખલ આપ્યાં હતાં, નહિ કે સરકારના હુકમથી. અમે અમારા અંતઃકરણની છુટ માટે, તથા ભવિષ્યમાં હેરાનગતિ ન નડે એટલા માટે જેલમાં ગયા હતા. કાયદાને કાયદાના બીજા રૂપને શરણ થઇ ઉપરના અમૂલ્ય લાભ લુંટાવવા માટે જેલના દરવાજા માંથી બહાર અમે નહોતા નીકળ્યા. વકીલોની આંટી ઘુંટીઓ અને કાયદાની ભાષાના શબ્દોવાળી બાજી અમારે નથી જોઇતી. અમારે સાધારણ અકલવાળા માણસ તરીકે અમારૂં માન સચવાવાની જરૂર છે. અને તે વાત જાહેર કરવા માટે આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે.

પ્રમુખનું ભાષણ તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે પુરૂં થયા પછી નીચેના ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

૧ લો ઠરાવ

લડાઇ પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં વસી ગયા હોય તેવા હીંદીના હક નાબુદ કરવાનો, તથા કેળવાએલા હીંદીના દરજ્જાને આપ વામાં આવતું અપમાન કબુલ કરવાની સરતોએ એશિઆટીક કાયદો રદ કરવાનું કહી સમજુતિના મુદાનો ટ્રાંસવાલ સર કારે ભંગ કરવાનો ઇરાદો કર્યો છે તે બીનાથી ટ્રાંસવાલમાં વસતા હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ ખેદ પામી છે.

૨ જો ઠરાવ

લગભગ અપવાદ વગર બધા એશિઆ ટીકોએ મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી કરી; છતાં સમજુતિને લગતી પોતાની ફરજ નહિ બજાવવાનો ટ્રાંસવાલ સરકારે ઠરાવ કર્યાથી, આ માસ મીટીંગ એ પ્રમાણે કરેલી બધી અરજીઓ પાછી ખેંચી લેવા ઠરાવ કરે છે: અને એશીઆટીક કાયદાને શરણ ન થવા તથા શરણ ન થવા માટેની બધી સજાઓ વફાદાર શહેરી તરીકે અને ટેકની ખાતર સહન કરવા ૧૯૦૬ ના સપ્ટેંબરમાં જે પવિત્ર નિશ્ચય કર્યો હતો તે ફરી થી જાહેર કરે છે.

૩ જો ઠરાવ

બ્યાજબી છુટ અને આત્માભિમાન (સેલ્ફ–રીસ્પેકટ) માટેની લડતમાં ટ્રાંસ વાલના હીંદીને, દક્ષિણ આફ્રિકામાં, ઇંગ્લાંડ માં, તથા હીંદુસ્તાનમાં જેમણે મદદ કરી છે તથા દિલસોજી બતાવી છે તે બધાનો આ મીટીંગ માન પુરવક આભાર માને છે; અને આતુરતાથી આશા બતાવે છે કે અમને ન્યાય મળતાં સુધી તે સાહેબો પોતાની મદદ અને દિલસોજી આપવાનું ચાલુ રાખશે.

૪ થો ઠરાવ

ઉપરના ઠરાવોની નકલ ટ્રાંસવાલ કોલો નીઅલ સેક્રેટરીપર, તથા કોલોનીઅલ રૂટ સેક્રેટરી અને હીંદી રૂટ સેક્રેટરીને પહોંચાડવા ટ્રાંસવાલના ગવરનરપર મોક લવા, આ માસ મીટીંગ બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનના ચેરમેનને સુચના કરે છે, અને તે કામ માટે સત્તા આપે છે.

બીજાં ભાષણો તથા ઠરાવ રજુ કરનાર નાં નામ એ અમે આવતે અઠવાડીએ આપશું.

હીંદીનો હિમાયતે 'ડેલીમેલ'

કાયદો રદ કરવાની સુચના

તા. ૧૮ મી જુનના 'રાંડ ડેલી મેલ' માં નીચે મુજબ લખાણ પ્રસટ થયું હતું:—

ટરાંસ્વાલમાં એશીયાટીકો વિષે શું સ્થિતિ છે તે જનરલ સ્મટસ ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે જાહેર કરે તો ઠીક થાય. ગયા જાનેવારીમાં થએલી સમજુતી તુટવાનો અને આખી તકરાર નવેસરથી શરૂ થવાનો ગંભીર ભય થોડા દિવસ ઉપર હતો—અને હજી પણ હોય—એ કાંઇ છાનું રહયું નથી. કાયદો રદ કરવાનું વચન આપવામાં આવ્યું છે એમ હીંદી કોમ સમજેલ છે એ ચોકસ વાત છે. અને એ પણ ચોકસ છે કે થોડા દિવસ ઉપર માત્ર મરજીયાત રજીસ્ટરોને કાયદેસર કરવા જેટલુંજ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો હતો. પણ કોઇએ હજી એ વિષે પુરી હકીકત જાહેરમાં મુકી નથી. સંબંધમાં એશીયાટીકોએ પોતાની અરજીના કામણીઆઓ પાછા માગ્યા છે. તે ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છે કે પાછો સખત ઝગડો થવાનો સંભવ હતો. પાછળથી મી. ગાંધી અને મી. સ્મટસ વચ્ચે ઉટરબ્રુ થયા અને વડી સરકારે રંદુઆત કરી અને છેવટે કાયદો રદ કરવાનો સરકારે ઠરાવ કરેલો છે એવી વાત લંડનમાં જાહેર પડી. આમાં વડી સરકારે બહુસ કબાણ કરયું હોય એમ માનવાનું કારણ નથી. અહીંના લોકોજ એ સવાલ ધીરજથી ચરચવાને તયાર છે.

એ કાયદો નકામો કાયદાના ચોપડા ઉપર હોય એ કાંઇ ખાસ જરૂરનું નથી લાગતું. એશીયાટીક ધસારાનો અટકાવ કરવા સામે ગોરાઓના બચાવની ખાતર રજીસ્ટરેશન કરવાના ઇરાદાથી એ કાયદો પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. અને એ હેતુ તો પાર પડી ચુકયો છે. પારલામેંટ ઉઘાડતી વખતે મહારાજે જણાવ્યું હતું કે "૬૦૦૦ જેટલામાંથી બહુ ખરું બધા એશીયાટીકોએ મરજીયાત રજીસ્ટરો કહાવ્યાં છે, ને ૭૬૧૭ જેટલાં શરતી સરટીફીકેટો પણ આપી દેવામાં છે."

આ પ્રમાણે એશીયાટીક ધસારો અટકાવવાનું કામ સરી રહેતું હોય તો અમને લાગે છે કે એ કાયદો રદ કરી બીજો કાયદો કરવામાં આવે તેમાં જરા પણ ખોટું નથી. કોલોનીના ગોરાઓ એશીયાટીક લોકો સાથે ઝગડા કરવા નથી માગતા. તેઓ ઇચ્છે છે કે હિંદીઓ અહીં ન હોય તો સારું; પણ તેઓ અહીં તો છેજ, અને તેમને કાઢી મૂકી શકાય તેમ નથી, તેથી હવે તે સવાલમાં સારી રીતે વરતવું એજ ઠીક ગણાય. જે જરૂર છે તે એટલી છે કે હકદાર ન હોય તેવા એશીયાટીકની છુપી આવ ચાલુ = રહેવી જોઇએ. જો મી. સ્મટસ આટલું કરવા ની આપણને ખાતરી આપી શકે તો પછી ૧૯૦૭નો કાયદો દફતરે હોય કે નહિ તેનું આપણને કાંઇ કામ નથી. ટરાંસ વાલમાં કરવાનાં બીજાં ઘણાં કામો છે. એટલે ૧૦ હજાર જેટલા એશીયાટીકની સાથે નીરંતર કજીઓ નહિ ચલાવ્યે ચાલશે; તેમજ તેમની વતી વડી સરકાર રંદુઆતો કરે તેના અંત વગરના ખુલાસા લખવામાંથી છુટવું. હવે તો રજીસ્ટરેશન નું કામ સરી ગયું છે. એટલે હકીકત માં જે બાબત કાંઇ ઉપયોગની નથી પણ માત્ર નામનીજ છે તેવી બાબતમાં એશીયાટીકો સાથે નવા ઝગડાની માયા કુટ ઉભી ન કરતાં હકદાર એશીયાટીકોની લાગણીને માન આપવા જેટલું પડતું મુકવું એ વધારે સારું છે. અમને વિચાર કરતાં લાગે છે કે આ સવાલનો નીકાલ કરવો તેમાં ફાયદો છે. આંગળાં લેવાઇ ચુકયાં છે, અને હવે આખો ઝગડો માંડ શાંત પડયો જણાય છે; ત્યાં તે નવેસરથી શરૂ કરાવવો તે અમને મુર્ખાઇ ભરેલું લાગે છે.

છેલ્લા ખબરો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર)

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર.

ટેસ્ટ કેસ આવતા સુરવારપર મુલતવી રહયો છે.

'રાંડડેલી મેલ' નો લંડનનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે લોર્ડ એમ્પટીલની જરમની માં બ્રિટીશ સરકારના એલચી તરીકે નીમણુંક થઇ છે.

ના. શહેનશાહના જનમ દિવસની ખુશાલીનાં માન એનાયત થયાં તેમાં મુંબઇના આગેવાન પારસી ગૃહસ્થ સર કાવસજી જહાંગીરજીને બેરોનેટનો ખેતાબ આપવામાં આવ્યો છે.

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ

(૩૮૨)

કુશલીથી ૧૫ માઇલ દુર એક ગામમાં બોંબ ગોળાવતી હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.

બરાકપુર આગળથી કલકત્તાની મેલ ટરેન પસાર થતી હતી તેવામાં એક બોંબગોળો ફેંકવામાં આવ્યાથી બે ગોરા ઓને સખત ઇજા થઇ હતી તથા તેનું કંપારટમેંટ ભાંગી ગયું હતું.

ફટર જણાવેછે કે હુમલો કરનારાઓ પકડાવાની કાંઇ ચાવી મળી શકી નથી.

બરાકપુરની ટરેનમાં ગોરાઓપર હુમલો કરવામાં આવ્યો તે સંબંધમાં તોફાન કરનારાઓ યોજના કરી સીંગનલમાં ફેર ફાર કરીને ટરેનને ધીમી પડાવી નાખી હતી, અને તેમ થયેથી ગોરાનું કંપારટમેંટ શોધીને તે ઉપર ગોળો ફેંકવા તેઓ શકિતમાન થઇ શકયા હતા.

ચંદ્રનગરમાં એક મોટી યોજના પકડાઇ છે. એક આગેવાન હીંદીને પકડવામાં આવતાં બોંબના કારખાનાને લગતી ખબર મળી છે. ચંદ્રનગર ફ્રેંચ સતા તળે હોવાથી મજકુર હીંદીને બ્રિટીશ સતાવા ળાઓના કબજામાં સોંપવામાં આવેલ છે.

બંગાળાના ગુલ્લડી બનાવ સંબંધમાં સંડોવાએલો ગોંસાઇ નામનો માણસ સરકારની તરફેણમાં ચાલ્યો ગયો છે, અને તેણે ઘણી ચોંકાવનારી હકીકતો બહાર પાડી છે. તે માણસને હાલમાં બીજા લોકોથી જુદો રાખવામાં આવ્યો છે. બંડની હીલચાલ સાથે સંબંધ ધરાવતા લોકોએ ગોંસાઇને તેના દેશદ્રોહ માટે ઘટતી સજા કરવાનો નિશ્ચય કરવાની વાતો ફેલાઇ છે.

મુંબઇના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે એક દેશી છાપાના અધિપતિને બે વરસની જેલની તથા રા. ૫૦૦૦ના દંડની સજા થઇ છે. તે લખનારે પોતાના છાપામાં હીંદીઓને આગ્રહ કરયો હતો કે તેમણે રણક્ષેત્રમાં પોતાનાં મસ્તક આપવા તયાર થવું જોઇએ.

ઉંધના દરદમાં તપાસ કરવા માટે એક કમીશન નીમાયું છે, અને તે થોડા વખત માં યુગાંડા તરફ જનાર છે.

નાતાલમાં સ્મશાનને લગતી તકલીફ

હીંદુઓનું પીટીશન

નાતાલના હીંદુઓની સહી સાથે નીચે મુજબ પીટીશન કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પર મોકલવાનું નક્કી થયું છે. અને હાલમાં તેપર સહીઓ લેવાનું કામ ચાલુછે.

(૧) અમે અરજદારો નાતાલમાં વસતા હીંદુ ધરમ પાળનારા બ્રિટીશ પ્રજાજનો છીએ.

(૨) મુડદાંઓને અગ્નિદાહવડે ઠેકાણે પાડવા એવું અમારા ધરમમાં કહેલું છે.

(૩) અમને ખબર પડી છે કે અમારા ધર્મને લગતો ઉપરનો રીવાજ પાળવાને આખા કોલોનીમાં છુટ આપવાની સરકારે ના પાડી છે.

(૪) ઉપરની પારમિક રીતનો આજ સુધી કોલોનીમાં હિંદુઓએ બહુ ભંગ કર્યો છે એ અમે સારી પેઠે જાણીએ છીએ, પણ એવો ભંગ ન થાય તેમ કરવાની અમે હમેદ રાખીએ છીએ; કારણ કે એ રીત પાળવાની અમારા ધર્મ થી ફરજ છે તે ઉપરાંત દુનિઆના આરોગ્ય રક્ષણ શાસ્ત્રના વિદ્વાનોએ એ રીતને યોગ્ય ગણી છે.

(૫) માટે અમે નમ્રતા પુર્વક અરજ કરીએ છીએ કે હિંદુઓને, મુડદાં બાળવા માટે, ઘટતા અંકુશ સાથે, આખા કોલોની માં છુટ મળવી જોઇએ; અને તેટલા માટે અમે તમારા આભારી થઈશું

પરચુરણ ખબરો

નામીચા પારસી બેરોનેટ સર જમસેદજી જીજીભાઇ ગુજરી ગયાના ખબર મળ્યા છે.

આણીપોરથી મી. ધરમાણ્ણ જીવા લખુત લખે છે કે—અત્રેની ઉરદુ સ્કુલની પરિક્ષા લેવા માટે ત્રે. ડે. એ. ઇન્સપેક્ટર આવ્યા હતા. તેમણે આમંત્રણથી મદરેસાની મુલાકાત લઇને છોકરાંઓના અભ્યાસ માટે ખુશાલી બતાવી હતી, અને એવી સુચના કરી હતી કે મદરેસો બરાબર ચલાવવાને તથા દેખરેખ રાખવા ને કમીટી નીમવાની ખાસ જરૂર છે. ત્યાર બાદ મી. ફકીર સાહેબજી તરફથી ડેપ્યુટી સાહેબને રેશમી રૂમાલની ભેટ અપાયા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઇમીગ્રેશન

દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓને એકત્ર કરવા માટે ચરચા કરવા પ્રીટોરીઆ તથા કેપટાઉન ખાતે જે કોનફરન્સો મળ્યા હતાં તેનો રીપોર્ટ નાતાલ પાલમેંટ આગળ રજુ થયાં છે. તે ઉપરથી એવું જણાવવામાં આવે છે કે ઉપલા કોનફરન્સ માં એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન વિષે મી મેરીમેનની દરખાસ્તથી એવું જાહેર થયું હતું કે " દુનિઆના કોઈ પણ ભાગમાંથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશીઆટીકો આવે તેથી આ કોનફરન્સ સખત રીતે વિરૂદ્ધ છે; અને કોનફરન્સ એવો ઠરાવ કરે છે કે એ ઇમીગરેશન બંધ કરવા માટે પગલાં લેવાં જોઇએ. "

ઉલાગોઆબેમાં મેંબર મી. રોસાડોએ પોરટુગીઝ સરકાર વતી એ સુચનાને ટેકો આપ્યો હતો, ને તેણે એવું જણાવ્યું કે પોરટુગીજ રાજના હીંદીઓ કે જેઓ ગોરાની રીતે રહેનારા છે તેમને એ વાત ન લાગે પડવી જોઇએ.

જોહાન્સબર્ગનો હુમલાવાળો કેસ

ઉપરનો મુલતવી રહેલો કેસ તા. ૨૪ મી એ વધુ સાંભળવામાં આવ્યો. તે વખતે બંને પક્ષના પુરાવા લેવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ માજીસ્ટ્રેટે શ્રાજી ઉપર કેસ ચલાવવા માટે પુરતો પુરાવો નહીં હોવાથી તેને છોડી મુકવાનું જણાવ્યું અને મનસુખ માદી ઉપર કેસ ચલાવવા નું ફરમાવ્યું.

(૩૮૨)

કેનેડાની સરકારે એવો હુકમ કાઢયો છે કે જે એશીઆટીક ઇમીગ્રંટ કેનેડામાં દાખલ થાય તેની પાસે ગુજરાનના સાધન તરીકે પા. ૫૦ની રકમ હોવી જોઇએ. 'ટાઇમ્સ' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે આ હકીકત ખાસ કરીને હીંદીઓને લાગુ પડે છે, અને એવડી મોટી રકમ હોવાનું ઠરાવવાથી કેનેડામાં હીંદી ઇમીગ્રેશન સાવ બંધ થઇ જશે.

તા. ૨૦ મીએ ૨૪ કલાકમાં ૧૩ ઇંચ જેટલો વરસાદ કલકતા ખાતે પડયો હતો, જેથી મોટું પુર આવતાં ઘણું નુકસાન થયું છે.

ચાલુ વર્તમાન

'મરકયુરી' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે:—રીચમંડમાં હીંદીનો લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યા પછી બોરડે રહ કર્યો તેથી લાઇસેન્સ અમલદારે તે ફરીથી આપ્યો. આ બનાવથી રીચમંડના ગોરા ઓ બહુ ચીડાયા છે. તેમાંના ૬૦ જણાએ સહી કરીને ગોરાઓની જાહેર મીટીંગ બોલાવવા માગણી કરી. જેથી રવીવારે ૩ વાગે એક મીટીંગ ભરનાર છે. તેમાં લાઇસેન્સ અમલદારના કામ સામે જબર દસ્ત પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવનાર છે.

એક ગીરમીટીઆ હીંદી ઓરતને પા. ૩ નો ટેકસ ન ભરી શકવા માટે જેલમાં નાખવામાં આવી હતી, જ્યાં તેના વાળ કાપી નાખવામાં આવ્યા હતા તે જનાવ સંબંધમાં નાતાલ કોંગ્રેસે નાતાલના એટરની જનરલ પર લખાણ કરયું છે. એમાં જણાવ્યું છે કે આ બાબતમાં કોંગ્રેસની કમીટી જાણવા માગે છે કે જેલના ધારાઓમાં એમ ઓરતના વાળ કાપવાની છુટ છે કે નહીં, જો છુટ ન હોય તો તે બાબતમાં તપાસ ચલાવી ખરી હકીકત શું છે તે જાહેરમાં મુકવી જોઇએ.

મારિત્સબરગ હીંદુ યંગ મેન્સ એસોસી એશનની એક મીટીંગ તા. ૨૧ મીએ મળી હતી. જે વખતે મીટીંગનું કામકાજ ચલ રહ્યા બાદ ટેંગાટ સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેટરી મી. આર. એમ. સોઢા એ ભાષણ કરયું, અને તેમાં ટેંગાટમાં સભા તરફથી બાંધવામાં આવતાં મંદિર તથા નીશાળનાં મકાન બાંધવાના કામમાં પૈસાની મદદ માટે વિનંતિ સાથે માગણી કરી. જે ઉપરથી મી. સોઢાની વિનંતી પર વિચાર કરવા માટે એક ખાસ મીટીંગ બોલાવવાનો ઠરાવ કરીને મીટીંગ બરખા સ્ત થઇ હતી.

કરબનમાં ત્રણ હીંદીને ખોટી સહી કરવાના અને ચોરી કરવાના આરોપસર મી. મીકનની કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. ત્રણેએ મળી ચેક ઉપર ખોટી સહી કરી પા. ૧૦ ની રકમ એક માંથી મેળવી હતી. આરોપ સાબીત થતાં દરેકને પા. ૫ ના દંડની અથવા બે અઠવાડીયાની સખત મજુરીની સજા ફરમાવામાં આવી હતી.

નાતાલ કોંગ્રેસે શરૂ કરેલી લડત

પાર્લામેન્ટમાં ગયેલાં પીટીશનો

કોંગ્રેસ તરફથી નાતાલ પાર્લમેંટ આગળ ગએલાં પીટીશનો નીચે મુજબ છે:—

લાઇસેન્સ વિષે

(૧) હાલમાં સરકારી ગેઝેટમાં હીંદી લાઇસેન્સને લગતાં જે બીલો બહાર પડયાં હતાં તે વાંચી અમને મોટો ભય પેદા થયો છે.

(૨) અમે તે બે બીલના હેતુ સામે સખત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરીયે છીયે.

તે બીલો લોકહિતથી વિરુદ્ધ છે. તેથી આ કોલોનીના હીંદીના જુના હક છીનવી લેવાય તેમ છે; કાયદેસર ચાલનાર અને લાયક સ્હેરીઓ ઉપર સખત જુલમ ગુજરશે; હીંદીઓ પાયમાલ થઇ જશે; તથા તેથી ઘરબાર વિનાના થવાનો વખત આવશે.

(૩) અમે તમારૂં ધ્યાન ખેંચીયે છીયે કે રજુ થનારાં બીલ ચોખ્ખી રીતે કોમી લેહવાળાં છે. હીંદી વેપારીની શાખને લગતી વધુ પડતી વાતો ઉપરથી તે બીલ દાખલ થયાં છે. એવી વાતો હરીફ ગોરા વેપારીઓ ફેલાવે છે. કારણકે તેઓને હરીફાઇ ગમતી નથી. તેથી તે તેઓ નાબુદ કરવા માગે છે.

(૪) અમને લાગે છે કે એ બીલો ગેર ઇનસાફી, બ્રિટીશને નહીં છાજે તેવાં, તથા અન્યાયી છે. તેથી પાર્લામેન્ટ તેને કબુલ નહીં રાખે અથવા ટેકો નહીં આપે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. કારણકે જો બીલ પસાર થાય તો હીંદના કરોડો લોકોને તેથી સખત દરદ થાય તેમ છે.

(૫) માટે અમે અરજ કરીએ છીએ કે પાર્લામેન્ટ એ બીલને કાઢી નાખશે, અથવા બીજી રીતે ઘટતી રાહત આપશે.

ગીરમીટીઆ વિષે

(૧) ગીરમીટીઆ હીંદીને લાવવાનું બંધ કરવા વિષેનું બીલ સરકારી ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થયું હતું તે વાંચી અમે બહુ રાજી થયા છીએ.

(૨) ગીરમીટીઆ મજુરો લાવવાનું બંધ કરવા માટે સરકારે ચોકસ પગલું લીધું તે માટે અમે સરકારને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. તેવી મજુરીથી કોલોનીને બીલવાની બાજતમાં બહુ નુકસાન થાય છે. તેથી રાજદ્વારી રીતે, નીતિની રીતે, અને અરબ શાસ્ત્રની રીતે જોતાં પણ નુકસાનજ છે. તથા તેમ લાવવામાં આવે એ કોલોનીનું પણ તેથી ભલું થતું નથી.

(૩) જે મુદ્દત પછી ગીરમીટીઆ લાવવાનું બંધ કરવાનું છે તે મુદ્દત પાર્લામેન્ટ ટુંકી કરી નાખશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. જે ગીરમીટીઆ લાવવામાં આવેછે તેમને કાંઇ લાભ થતો નથી, તથા તેમની કોમ રીતે ચડતી થતી નથી માટે આવી સ્થિતિ જેમ વહેલી દુર થાય તેમ વધુ સારૂં.

(૪) સ્વતંત્ર હીંદીઓની સ્થિતિ સંબંધમાં નાતાલ તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા ભાગના ગોરાઓમાં ઘણી ગેરસમજ રહેલી છે. આવી ગેરસમજ ગીરમીટીઆ હીંદી મજુરોને લાવવાનું ચાલુ રાખવાથી ઉભી થાય છે એવો અમારો મત છે.

(૫) જો આ બીલનો હેતુ પાર્લામેન્ટ કબુલ રાખે તો ગીરમીટમાંથી છુટેલા હીંદી મરદ ને તેમજ ઓરતને જે પા. ૩ નો વારસીક કર ભરવો પડે છે તે કલમ રદ થવી જોઇએ. ગીરમીટીઆ લાવવાનું બંધ થશે એટલે પછીથી કુદરતી કારણ સિવાય બીજી કોઇ રીતે ગીરમીટીઆ વસ્તિમાં વધારો થવાનો સંભવ નથી; અને વખતે તેમાં ઉલટાનો ઘટાડો થવાનો સંભવ છે. આમ ઉપર જણાવેલ કર નાખવા માટે કાંઇ મજબુત કારણ રહેશે નહીં.

(૬) માટે અમે અરજ કરીએ છીએ કે પાર્લામેન્ટ ઉપરના બીલના હેતુને કબુલ રાખશે, અથવા તો બીજી રીતે રાહત આપશે.

મી. હસન મીંયાનો કાગળ

મી. હસન મીંઆએ મી. દાઉદ મહમદની ઉપર વળી જણાવવા જોગ કાગળ લખ્યો છે તેમાંથી નીચેનો ઉતારો અમે કરીએ છીએ:—

" મી. રીચ મને ઉમરાવની સભામાં લઇ ગયા હતા. લોર્ડ એમ્પટીલે નાતાલ વિષે ભાષણ કરયું. તેઓનાં વચન સાંભળી રૂવાં ઉભાં થતાં હતાં. તેઓએ અહિંની સરકારને તાનો મારયો હતો. ભાષણ કરતાં એટલા ગરમ થઇ ગએલા કે બોલી નહિં શકતા. તેઓના શબ્દો જે મને યાદ રહયા છે તે નીચે મુજબ છે:—

" શું હીંદીને ગુલામ બનાવવાના સોગન લીધા છે? એટલું સમજી નહીં શકાય કે એક તરફથી હીંદુસ્તાનમાં આગ લાગી છે ને બીજી તરફથી કોલોનીના લોકો કાયદાઓ ઘડી રહયા છે! તેમાંએ ઘણી નાતાલને તો હીંદી વિના ચાલે પણ નહીં. હીંદીઓ નીકળી જાય તો નાતાલ ઉઘાડું પાડે. વળી નાતાલમાં અંગ્રેજ વાવટો ઉડે છે ત્યાં આવી વાત? ઉમરાઓને વિચારવાનું છે. કે હીંદુસ્તાનમાં આ વાતો સાંભળી હીંદીઓનું લોહી કેમ ન ઉકળે? પછી હીંદમાં આગ લાગે તેમાં શી નવાઇ!"

આ ઉપરથી માલમ પડશે કે લોર્ડ એમ્પટીલ કેવા માણસ છે. આ વિષે બાપાનો કકરો મોકલું છું. તેમાં પુરૂં ભાષણ નથી. બીજો કકરો સહરેજીસ્ટની મીટીંગનો મોકલું છું તે જોશો. આ મીટીંગમાં પણ હું હાજર હતો. તેઓ પોતાના હક માટે કેટલી મહેનત કરી રહી છે? તેઓનું ભાષણ મેં આજ તલક સાંભળ્યું ન હતું. દરેક બાઇ લાંબા વખત સુધી ભાષણ કરતી. મહાન પુરૂષો જેવાકે થોરો પ્લેટો વિગેરે જેના દાખલા '૪. ઓપિનિઅન'માં આવતા હતા તેવાના દાખલા આપતી, અને પોતાના હકને સારૂ અમાઉ માણસોએ પોતાના જીવ કેમ આપેલા તેના દાખલા દઇ ઉશ્કેરણી કરતી હતી. આ ભાષણોના હર્ષે હરેક હીંદીને લાયુ પડે છે. તેઓના વાવટા ઉપર લખ્યું હતું કે 'વગર વોટના કાયદા એ તો જુલમ છે'.

ગઇ કાલે આ બાઇઓ વડા પ્રધાનની ઓફીસે ગએલી. તેની ઓફીસ ઘેરી હતી. આજે તેઓ જેલમાં છે. માજી સેટને ઇંડ આપવાની ચોખ્ખી ના પાડી. અને બોલી કે—" અમારા વાજબી હકો ન મળે તો અમે જેલમાં આખી ઉમર કાઢવા રાજી છીએ."

હવે નાતાલમાં જુલમી કાયદા બનાવ તો આ દાખલો ચોખી રાખવા જેવો છે."

મારિત્સબુરગ અને ન્યુકાસલના ૧૩૦૦ ગોરાઓની સહી સાથે પાર્લામેન્ટમાં એક પીટીશન મોકલવામાં આવ્યું છે, જેમાં એવી માંગણી કરવામાં આવી છે કે દુકાનના કલાકના કાયદામાં એવો સુધારો કરવો કે શુક્રવારે દુકાનો પાંચ વાગે બંધ કરાય, તથા શનીવારે રાતના ૧૦ વાગ્યા સુધી દુકાનો ખુલ્લી રાખી શકાય; અને દુકાનો વહેલી બંધ કરવા માટે શનીવારને બદલે બીજો કોઇ હાલનો દિવસ રખાવવો.

રોડેશીઆમાં રજીસ્ટ્રેશન કાયદો

હીંદીઓએ કરેલો પ્રોટેસ્ટ

તા. ૧૮ મીએ રોડેશીઆની લેજીસ્લેટીવ કાઉંસીલમાં લાંના હીંદી તરફથી જે પ્રોટેસ્ટની અરજી રજુ થઇ હતી તે નીચે મુજબ છે:—

(૧.) રોડેશીઆમાં વસતા લગભગ ૪૦૦ જેટલા હીંદીની વતી અમે અરજ કરીએ છીએ.

(૨.) થોડા વખતપર બહાર પડેલા એશીઆટીક ઓરડીનન્સ સામે અમે માનપુરવક પ્રોટેસ્ટ કરીએ છીએ.

(૩.) તે બીલથી અહીં વસતા હીંદી લોકોમાં મોટો ખીજવાટ અને ગુસ્સો પેદા થયો છે, તથા તેની લાગણી બેહદ દુખાઇ છે.

(૪.) અમને લાગે છે કે એ બીલ એવા હેતુવાળું છે કે જે (હેતુ) બ્રિટીશ રાજના તાબાની સરકારોમાં કદી જોવામાં આવેલ નથી. તથા તેના વડે બ્રિટીશ કારભારીઓ એ આપેલાં વચનોનો તથા બ્રિટીશ રાજની ફરીનો ભંગ થાય છે.

(૫.) તે કાયદાથી અહીંના હીંદીઓને કોઇ જાતના હક મળતા નથી એટલું જ નહિ, પણ તેથી ઉલટાના તેમના કેટલાક મુખ્ય હક છીનવી લેવાય છે; અને તે પણ એવી રીતે કે જેથી અહીંના બ્રિટીશ પ્રજાજનો ઉપર બીન જરૂરી સખ્તી ગુજરે.

(૬.) અમે અત્યંત ભાર દઇને માન પુરવક જણાવીએ છીએ કે તે બીલથી અમારી ધરમની લાગણી દુખાય છે. કારણ કે તુરકી સરકારની મુસલમાન પ્રજાને ખાસ કરીને એ કાયદાતળે લેવામાં આવી છે. રજીસ્ટ્રારને આપ મુખત્યારી વાળી સત્તા આપવાથી પ્રજા તરીકેની અમારી છુટપર દબાણ મુકાય છે. એવો કોઇ અગાઉ કદી હતો નહિ. તેવા અમલદારને હીંદીઓમાં મરદ ઓરત કે બાળકની રહેણી સંબંધમાં કોઇ જાતની માહિતી છે નહીં. વળી લાઇસેન્સ સંબંધમાં અને પોલીસ તરફની અટકાયતો ને લીધે અમારા ગોરા કોલોનીસ્ટ ભાઇ ઓનો અમારા તરફ તિરસ્કાર વધે તેમ છે. કારણ કે ગોરાઓને આ કાયદો લાગુ પડતો નથી. તેઓને એમ લાગ્યા વગર રહે નહિ કે હીંદીઓ તો બદમાશી ભરેલ વરતણુંકવાળા હોવા જોઇએ. આવો મત કાહીના બ્રિટીશ ઇન્ડિઅનો માટે તદન અજાણતો છે. કાયદામાં વાંધા ભરેલો 'કુલી' શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો છે તેને પણ અમારી ઉપરની ટીકા લાગુ પડે છે. કારણ કે આ કોલોનીમાં તે વરગના એકે હીંદી છે નહીં.

(૭.) બીલની ૬ ઠી કલમ તરફ અમે તમારું ખાસ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તે કલમમાં એવી સુચના છે કે જે હીંદી અહીં ઓછામાં ઓછું ત્રણ વરસ સુધી વસી ગએલ હોય તેજ હીંદી પાછો આવી શકે, અને તે પણ ૭ માસની મુદતમાં આવે તોજ; અને પાછા આવીને તેણે અપમાન ભરેલી અને તદન બીન જરૂરી રીતોને શરણ થવું જોઇએ; તે પોતે ત્રણ વરસ વસી ગએલ છે માટે પુરાવા આપવા પડે, અને તે એવા અમલદારને કે જે અહીંની સ્થિતિથી વાકેફ હોવાનો સંભવ નથી. તથા આમ મુખત્યારીથી વરતે એમ છે: અમને લાગે છે કે આવી રીતે વરતવું તે અત્યંત ગેરઇન્સાફી ગણાય. તેથી હીંદીઓના જુના હકો છીનવી લેવાય છે.

(૮.) ૮ વરસની ઉપરના કોઇ તેવા દરેક હીંદી મરદ તથા ઓરતને બીલથી રજીસ્ટર થવું પડશે. હીંદીઓમાં ઇજ્જત ની મર્યાદા માટે ખાસ જુદી સમજ છે. એ મર્યાદાનો ઉપરની કલમથી ભંગ થાય છે; અને અમારી કોમની વહાલી લાગણીઓને બેદરકારીથી ફાવે તેમ કચરવામાં આવશે. જો એ બીલ પસાર થઇને અમલમાં આવે તો તેનો અરથ એ થાય કે અહીંના રાજ ચલાવનારાઓ તથા બ્રિટીશ સરકાર હીંદીઓને હલ્કા લેખંગા ગણે છે. આવા આરોપનો હીંદી કોમ ક્રોધ સાથે ધીક્કાર કરે છે.

(૯.) એ બીલ વિષે હજુ વધુ વાંધા ઓ ગણાવી શકાય તેમ છે. પણ જુદા જુદા વાંધાની સામે અમે હોઇએ તે કરતાં આખા બીલના હેતુની સામે અમે છીએ. વળી અમને શું વાંધા છે અને તે કેવી રીતે તે વિષે ઉપર જણાવ્યું તેથી તમને ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે.

(૧૦.) તે બીલથી જે કોમી તકરારો દાખલ કરવામાં આવ્યા છે તે અમે કદી કબુલ કરશું નહિ. આ મુલકમાં પુરકળ હીંદીઓ ભરાતા હોય એમ માની લેવામાં આવ્યું છે; અને તે ઉપરથી અમારા ઉપર અપમાન અને અટકાયતોનો પોટલો મુકવામાં આવે તેમ છે. પણ અમે જણાવીએ છીએ કે રોડેશીઆમાં જે હીંદીઓ છે તેમની સંખ્યા સાવ થોડી છે; તથા કેળવણીની બાંધણીને લીધે બીજાની પેઠે હીંદીઓને પણ બહુ વેઠવું પડે છે. એ સ્થિતિ જોતાં બહુ હીંદીઓ ભરાવા લાગ્યા છે એમ માની લેવું એ તદન ભૂલ ભરેલું છે.

(૧૧.) એ બીલથી આ મુલકમાં કોમી તફાવતવાળા કાયદા ઘડવાનો નવો રીવાજ દાખલ થાય છે. તેથી અમારી કોમ તરફ દુશ્મનાવટની અને વહેમની લાગણી દેખાઇ આવે છે. અમારી કોમ તરફ એ પ્રમાણે વરતવું એ તદન અણ ઘટતું છે.

(૧૨.) છેવટે જ્યારે ટ્રાંસવાલમાં આ બીલ કરતાં ઓછા સખત કાયદો અમલ માં મુકવામાં આવ્યો ત્યારે હીંદીઓ તથા ગોરાઓને કેવાં માઠાં પરિણામ વેઠવાં પડયાં એ તમને યાદ આપીએ છીએ. અને અમારે નમ્રતાથી એ પણ જણાવવું જોઇએ કે ટ્રાંસવાલમાં એ કાયદાની સામે કાયદેસર રીતે જે લડત લેવામાં આવી તેથી તે કાયદો મુએલ જેવો થઇ પડયો, અને થોડા વખતમાં તે રદ પણ થાય.

(૧૩.) માટે અમે અરજ કરીએ છીયે કે એ બીલને આગળ ચલાવવું જ નહીં, અથવા તો બીજી રીતે અમને ઘટતી રાહત આપવી.

ટ્રાન્સવાલ યુનાઇટેડ એસેંબ્લી

ઉપરના મંડળની એક મીટીંગ તા. ૬૪મીએ મી. ઇસ્માઇલ સુલેમાનનાં મકાન માં મળી હતી. મી. હાજી સુલેમાન ઇબ્રાહીમ ભાયાત પ્રમુખ હતા. ટરેઝરર મી. છોટુભાઇ દેસાઇએ, સરકારી હુકમ સંબંધમાં મી. ગાંધી તરફથી આવેલ કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો. પછી ભાષણો થયાં. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું કે આપણે એકસંપ રહેશું તો સરકાર હકો દેવામાં બાકી રહેશે નહિ. જીત મેળવવા નો આધાર આપણા જોર ઉપર છે. મી. દેસાઇએ ભાષણ કરયું તેમાં સહુને એકસંપ થવા ભલામણ કરી. ત્યાર પછી સેક્રેટરી મી. ઝવેરીઓએ વિવેચન કર્યા બાદ અરજનાં ફારમ પાછાં ભિ. ઇ. એ. ઉપર મગાવવાનો ઠરાવ થયો. અરજીના કાગળો મીટીંગમાં મુકતાં પાંચ દસ જણાએ તેજ વખતે સહી કરી હતી. બીજા માણસોનાં સરટીફીકેટ પોતાના મુકામપર હોવાથી તેમણે પાછળથી સહી આપવાની કબુલત આપ્યા બાદ સભા વિસર્જન થઇ હતી.

ઇસ્ટ લંડનના હીંદીની હાડમારી

કેપ પાર્લામેંટપર પીટીશન

ઇસ્ટ લંડન બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસી એશન તરફથી નીચે મુજબ પીટીશન કેપ પાર્લામેંટ ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છેઃ—

(૧.) અરજદાર બ્રિટીશ ઇંડિયાના વતની છે, અને હાલ ઇસ્ટ લંડનમા વસી રહેલા છે. અમે અમારી હાડમારીઓ સામે આપને અરજ કરીએ છીએ.

(૨) અમે હમેશાં નામ શહેનશાહની ફાયદેસર આલના અને વફાદાર પ્રજા તરીકે વરતતા આવ્યા છીએ.

(૩.) વેપારી અને દુકાનદાર તરીકે પોત પોતાનો રોજગાર અમે સુલેહ ભરી રીતે ચલાવીએ છીએ; અને સત્તાવાળાઓ તરફથી હમેશાં શાંતને સીધી આમની કોમ તરીકે ગણવા છીએ; તથા જન્મથી બ્રિટીશ રજાના પ્રજા તરીકે શહેરોના બધા હકો અને છુટો બ્રિટીશ રાજના બીજા મુલકોની માફક કેપ કોલોનીમાં ભોગવવા માટે અમને હકદાર ગણીએ છીએ.

(૪.) અમે ઇસ્ટ લંડનની મ્યુનીસી પાલીટીના રજીસ્ટર થએલ વોટર ને રેટપેયર (કર ભરનાર) તરીકે લાંબા વખત થયાં વરતતા આવ્યા છીએ; છતાં હેલ્લાં બે વરસ થયાં અમારાપર બહુ સખતાઇથી અને ગેર કાયદેસરથી વરતવા માં આવે છે. આથી અમારી કોમના દરેકજણને મોટું નકશાન પહોંચ્યું છે, અમારા હિતને બહુ મોટો ધોકો લાગ્યો છે, તથા અમારે ઘણાં અપમાનો સહન કરવાં પડયાં છે. અને અજારી ઘણી છુટો છીનવી લેવાઇ છે અમે બ્રિટીશ પ્રજાના લોક છીએ છતાં અમારી આ દશા થઇ છે ત્યારે ચીનાઓ અને આરબ વાયનો, કે જેઓ બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો નથી, તેમના તરફ મ્યુનીસીપાલીટીની બાબતમાં ઉપરની હાડમારીઓ નથી.

(૫.) ૧૮૯૫ ના ૧૬ મા કાયદાના મ્યુનીસીપલ ધારાઓની રૂએ અમે શહેરી તરીકે ગણાયા છતાં અમારા તરફ અદાવત ભરેલી રીતે વરતવામાં આવે છે તે જોઈ ભવિષ્ય માટે અમને ધાસ્તિ અને ચિંતા પેદા થાય છે. જોકે અમારૂં સુધરેલા પણું અને કેળવણી આખી દુનિઆમાં બધા સુધરેલા લોકોએ સ્વીકારેલ છે તે છતાં ઇસ્ટ લંડનની મ્યુનીસીપાલીટીમાં—અને કે કોલોનીમાં આ એકજ દેખાયું —અમને જાણી જોઈને અને કોઇપણ જાતના બ્યાજબી કારણ વિના વગર સુધરેલ કાફર ની હારમાં મુકવામાં આવે છે.

(૬.) અમે નીચેની હાડમારીઓ ખાસ કરીને જણાવીએ છીએ.

(અ) જાહેર રસ્તાની પથરીપર ચાલવાની અમને અટકાયત કરવામાં આવે છે.

(બ) ગત્રે ચાર વાગ્યા પછી બહાર નીકળવાની, અને સારા શહેરી તરીકેની બીજી છુટો ભોગવવાની અમને મનાઇ કરવામાં આવે છે.

(ક) મ્યુનીસીપાલીટીની સરહદના અમુક ભાગોમાં રહેવાની અને વેપાર કરવાની અમને મનાઇ કરવામાં આવે છે; અથવા તો તે ભાગમાં રહેવા અને વેપાર કરવા માટે મ્યુનીસીપલ કોરીતરફનું સન્ડીસીક્રેટજોહન્સ્ટેસરની ફ્રીક્રેટપોલીસપાસનીબરાબરછે કાયદા ના અનુભવીઓના મત પ્રમાણે ઉપર જણાવેલી પહેલી અને હાડ મારીઓ ગેર કાયદેસર અને ગેર બ્યાજબી છે.

(૭) આ પ્રમાણે અમારી જાતની છુટ લઇ લેવામાં આવે છે તેથી અમે અમારા કાફર નોકરો કરતાં પણ હલકા પાયરીએ મુકાઇએ છીએ. કારણકે નોકર રાખનાર માલીકો ને શેઢ તરીકે અમારા કાફર નોકરોને ગામમાં છુટથી ફરવા માટે ની ચીઠીઓ અપાય છે. આમ કાફરોના હકો પણ ગણાયા છે.

(૮.) અમારી કોમ સામે ઉપરની અટકાયતો કોયદાને લીધે અમારે ઘણી મોટા મુશ્કીલનો ભોગવવા પડે છે, અને અમારા રોજગાર તથા રહેણીમાં અમને અનેક દુઃખ અને વિટંબણા નડે છે. એ દુઃખો ના દાખલા નીચે મુજબ છેઃ—

(અ) જાહેર બગીચામાં બેઠકો ઉપર જવાની અમને છુટ નથી. બધી બેઠકો ઉપર "માત્ર ગોરા વાસ્તે" એમ લખવામાં આવે છે.

(બ) પાર્લામેંટરી વોટર્સ લીસ્ટ ભરતાં અમારે અંગ્રેજીમાં લખવાની જરૂર પડે છે; અમે હીંદની મોટી ભાષા ઓનું જ્ઞાન અને કેળવણી મેળવેલ હોય તે ગણતીમાં લેવાતું નથી.

(૯) માટે અમે નમ્રતા પુરસ્કર પાર્લા મેંટને અરજ કરીએ છીએ કે અમારા તરફ બતાવવામાં આવતી અદાવત ભરેલી વરતણુક અને કોમી તફાવતવાળા કાયદા દુર થવા જોઇએ અથવા તેમાં સુધારો કરાવવો જોઇએ; તથા ઇસ્ટ લંડન મ્યુની સીપાલીટીના જે નહારા ધારા છે તે નાબુદ થવા જોઇએ, અથવા તો પાર્લા મેંટને બ્યાજબી લાગે તે રીતે વટની રહત મળવી જોઇએ.

રોડેશીઆના બંબરો

તા. ૧૩મી એ અમારા ખબર-પત્રી લખે છે કેઃ—

રોડેશીઆ બાબે એસોસીએશન આયતા તદન બંધ થવા જેટલ માટે જે એશીઆ ટીકો હાલમા અહીં વહીવટ કે તેનાં રજીસ્ટર કરવા માટે કાયદાનો ખરડો ગેઝેટમાં બહાર પડયો છે. તે કાયદો તે દરમ્યાન નોજ કાયદો અમલમાં આવે છે. તેમાં બીજ તોને રજીસ્ટર કરવાની વાત છે એટલો ગમેરો છે. રોડેશીઆ બાબે વસતી હીંદી કોમના થોડા ભાગે તે કાયદાની સામે મજબુત પ્રોટેસ્ટ કરવા મકકમ ઠરાવ કર્યો છે; અને ફંડ પણ ભેગું થયું છે બેરા તરફથી પગ જરૂર પડે કેસમાં મદદ મળવાના આશા રખાય છે

મી. બીમજી નાયકે રોડેસીઆના દરેક વરતમાન પત્ર જોગ એક લાંબા કાગળ તે કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે લખ્યો છે; અને કાઉન્સીલના પ્રતિનીધિઓને મળી તેઓના વિચાર જાણવા પણ તે પ્રયત્ન કરે છે. ડરબો અને જુલાસબો ડીપોઝીટ તરફના મેજરોનો તે ગયા અઠવાડીઆમાં મળ્યા હતા. અને ગઇ કાલે સોલ્સબરી ડેપ્યુટેશનના આગેવાનમાં મળેલ છે. તેમની વાતચીત ઉપરથી એમ સારે નીકળેલ છે કે સમ જુતી ઉપર આવવાને તેમા પણ રાજી છે. ઓર્ડીનન્સ ડીમાર્કેશન બાબે કરવા સબંધમા તો બીજુ કશું થયું હોય એમ નથી. પણ વેપારીઓ. અને બીજા ધંધા દારીઓને જરૂર પડે માફક ઓરડાવાની રહત મળવાની તેઓને આશા આપી અને રજીસ્ટરની બાબતમાં આવતી તા. ૧૫મીના મીટીંગમા સરકારી તરફ બીજા સરકારી મેંબરો એકત્ર થયેથી શું સમ જુતી ઉપર આવી શકાય છે તે જણાશે.

મદ્રાસી હીંદીમાં એક આગેવાન ગણાતા મી. પી. સુબ્બરાયા આપર તરફથી ડરબનમાં તામીલ ભાષામાં આફ્રિકન કરોનીકલ નામનું એક અઠવાડીક બાર્યું તા. ૨૦ મા જુનથી નીકળવા લાગ્યું છે.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ના. મુસ્તફા કામેલ પાશા ગુજરી ગયા તે પહેલાં થોડાજ મહિના ઉપર તેમણે આલેકઝાંડરીઆમાં જુસ્સાદાર ભાષણ આપેલું. તે બહુ વખણાયા બાદ અને બધાને તેમાંથી શીખવા જેવું હોવાથી તેનો તરજુમો અમે આપીએ છીએ.

આ ભાષણ ઝગ્દનીઆ થીએટરમાં ૧૯૦૭ના ઓક્ટોબરની ૨૨ મીએ અપાયું હતું એમ કહેવાય છે કે આ ભાષણ સાંભળવાને ૬૦૦૦ ઉપરાંત માણસો હાજર થયા હતા.

ભાષણ

મારા ભાઇઓ, આટલા બધા માણસોને જોઇને હું રાજી થયો છું. મારી ઉમેદ એ છે જ કે મારા વિચારો તમે બહાલ કરો. તે તમે કરેલું છે. એટલે મેં માગેલું તમે આપ્યું છે એમ ગણું છું.

આટલા માણસો આવીને તમે આપણા રાજાને જવાબ દેવા માગો છો. તમે બતાવવા માગો છો કે જે પ્રજાકીય હિલચાલ ચાલે છે તેમાં તમે સામેલ છો; અને તમે જણાવવા માગો છો કે જેઓ પ્રજાના નોકર છે તેઓને મદદ કરવા તયાર છો.

હું માનું છું અને તમે પણ માનો છો કે જેઓ સ્વાર્થ વિના પોતાનો વખત અને પોતાની જાન દેશને સારૂ આપવા તયાર છે તેઓ માત્ર દેશને ખાતરજ જીવે છે. તેનાથી અલગ તેની જીંદગી નથી. તેથી જે કંઇ વખાણ તેઓનાં થાય તે ખરૂં જોતાં તેઓનાં નથી, પણ દેશ સેવાતા મુદ્દાના વખાણ સમજવાં. તેથી તમે જે કંઇ મારી તારીફ કરો છો તે દેશ સેવાના મુદ્દાની તારીફ ગણી કબુલ રાખું છું. દેશ સેવાનો એ અર્થ કરૂં છું કે આપણે પ્રજાપ્તને સ્વતંત્ર કરવું અને તેની પ્રીતિ પાછી તાજી કરવી.

છેલ્લા બસ્સ વરસમાં પ્રજાપ્તમાં પ્રજા પ્રત્યે જુસ્સો વધ્યો છે. અને જેઓ આપણો અવાજ નહીં સાંભળતા તેઓ સાંભળતા થઇ ગયા છે.

અંગ્રેજોના મનમાં હતું કે ફરાંસની સાથે મળી જઇ આપણો સવાલ તેઓ ભૂલાવી દેશે; બીનતજ્રબે. પણ આપણો અવાજ નહીં સાંભળે; આપણું આશા એઓનો ભંગ થશે, ને આશાને બદલે નીરાશા દાખલ થશે; ને પ્રજાપ્તની પ્રજા છેવટે એક પુરાની પ્રજા તરીકેજ ગોળખાશે.

પણ આવું કહેનારાઓની આંખમાં ધૂળ પડી છે. કેમકે આપણે આપણી સ્થિતિને બદલી શકયા છીએ. આપણે સમજીએ છીએ કે આપણા બીજા આપણે સ્વતંત્ર (આઝાદ) થઇશું: જેઓ મજબુત નથી, જેઓ પોતાની આબરૂ, પોતાની માલકત અને પોતાનો જાન બચાવવા કાબેલ નથી, તેઓ શાંતિ ભોગવી શકતા નથી. આપણે શીખ્યા છીએ કે જે પ્રજા પોતાના પડોસીની મહેરબાનીથી કે મિત્રા ચારીથીજ પોતાની સ્વતંત્રતા જાળવી રાખે છે તે પ્રજાને સદાય જોખમ છે. તે પ્રજાની હૈયાતી ગમે ત્યારે વેરાઇ જાય.

જેઓ આપણને મુએલા સમજતા હતા તેઓ આપણી પ્રગતિથી તાજુબી પામ્યા છે. પ્રજાપ્તથી બીજાની મદદ વગર કેમ ચઢી શકાય એવો સવાલ તેઓ કરે છે શું પ્રજાપ્ત પોતાની હમેદો આપ બળથી પાર પાડશે? અરે પ્રજાપ્તના શત્રુઓ! દુનીયાના પ્રજાપ્તના દુશ્મનો કહે છે કે આપણે સૈકાઓ વરસથી નાનીપાસ થયા છીએ. ને આપણી ઉપર પરદેશીઓ રાજ્ય ચલાવે છે. પરદેશી રાજ્ય કરનારો બદલાયા છે પણ આપણી હાલત તો તેવીજ નબળી રહી છે. આમ કહીને તેઓ માની લે છે કે આપણે તો હમેશાં ગુલામ રહેવાને જનમ્યા છીએ. પણ હું મારા દેશના સોયન બાઇને કહું છું કે તેમાં તેઓ જુઠું બોલ્યા છે. એટલાં સંકટો, એટલી તકલીફો છતાં પ્રજાપ્તની પ્રજા જીવતી રહી છે એ, તે પ્રજા પાછી પોતાની સત્તા મેળવશે અને દુનિયામાં તેની આબરૂ બચાવે એનો પુરાવો છે.

આપણા દુશ્મનો કહે છે કે આ દેશ નબળો થઇ ગયો છે તે સબળો બનનાર નથી હું તેઓને જવાબ આપું છું કે તેનાં આગલાં વરસોમાં દુઃખ હતું એ બતાવે છે કે ભવિષ્યનાં વરસોમાં તેને સુખ મળશે. જે લોકો દુઃખ વેઠીને તેમાંથી ઉગરે તે લોકો જ્યારે પોતાનો હેતુ સમજે છે ત્યારે સુખ ભોગવતા થઇ શકે છે દુશ્મનો કહે છે કે આપણને સ્વાતંત્રતા મેળવવાને બહુ વખત જોઇશે. એ વાત સાચી હોય તો પણ શું થયું? આપણે આપણા સ્વાર્થને નથી રડતા. પણ દેશને સ્વતંત્ર કરવ માગીએ છીએ. આપણે મરી જઇશું છતાં સ્વતંત્રતાની મશાલ તો પ્રજામાં ઝગકતીજ રહેશે પ્રજાપ્ત કે જેણે પૃથ્વીને સુધારો આપ્યો છે અને જેણે પ્રજાતંત્રને જન્મ આપ્યો છે તે પ્રજાપ્તની તવારીખમાં દહાડા અને વરસોની શી ગણતી હોય? જે માણસ બધારે કુતેહ, ચોકસ મળશે એવા વિશ્વાસથી કામ કરે છે તેને આજેજ કુતેહ છે તેમ આપણે પ્રજાપ્તની સ્વતંત્રતા આજેજ જોઇએ છીએ આપણે તેથી ખુશી થઇએ છીએ. તે આજેજ ખરેખર છે એમ સમજી આપણે બંદગી કરીએ છીએ; અને જે ચોકસ આપણને મળશેજ. રાત દહાડા ચાલ્યા જશે, સુરજ ઉગતો ને આથમશે, પણ આપણે થાકવાના નથી, આપણે રસ્તામાં અધવચ્ચે મેલવાના નથી, અને 'હવે તો બહુ રાહ જોઇ' એમ કહી કહેવાના નથી

જેણે આજ અગાઉ પ્રાણોત્સર્ગે મહેનત કરી છે, ને જે પછી પણ કરશે તેની વસ્તુ મેળવવા આપણે મથી રહ્યા છીએ. કાયતરાથી આપણે ડરવું નહીં, ધમકીથી બેસવું નહીં, અપમાનનો ભય નહીં રખીએ, કશો આપણને હરાવશે નહિ. મોત પણ આપણી ધારણામાંથી આપણને હઠાવનાર નથી. રે! કદી આપણે એક પછી એક મરતા ચાલ્યા તો પણ આપણે મરતાં મરતાં આપણું વારસ બચાવનારને કહેશું: "અમારા કબરો તમે નસીબદાર થજો, ખુદા તમારૂં ભલું કરે, ને તમને કુતેહ આપે; અને આપણામાં એવા સેંકડો અને હજારોને પેદા કરે કે તેઓ હક અને આઝાદીને સારૂ મહેનત લીએ."

મારા વહાલા દેશ! મારો પ્યાર, મારૂ જોહદ, મારો સ્વાસ, મારી અકલ, મારૂં બાવડું, મારા વિચારો, મારૂં હૃદય એ બધાં તનેજ સોંપું છું. એજ મારૂં જીવન છે. ઓ પ્રજાપ્ત, તારા વિના મારે જીવવું હરામ છે.

અજ્ઞાન અને ભોળા માણસો કહે છે કે પ્રજાપ્ત ઉપરનો મારો પ્યાર હદ ઉપરાંત છે. શું હું પ્રજાપ્તનો પુત્ર તે પ્રજાપ્તના ઉપર હદ કરતાં વધારે વહાલ કરી શકે? તે પોતાથી બની શકે એટલો પ્યાર પ્રજાપ્ત ઉપર કરી શકે છે. છતાં પ્રજાપ્તની ખુબી, તેનો ઇતિહાસ, તેનો બાપડા એ બધાંનું માપ કરતાં જેટલો પ્યાર તેની ઉપર હોવો જોઇએ એટલો પ્યાર તે માણસ નથી કરી શકવાનો. જેઓ મારા બોલની ટીકા કરે છે તેઓને પ્રજાપ્ત જોવાની હું ભલામણ કરૂં છું; તેઓને પ્રજાપ્તના પુરાતન ઇતિહાસ વાંચવાની હું સુચના કરૂં છું. પછી ભલે તેઓ પોતાના મનની સાથે સવાલ કરે: "પ્રજાપ્તનાં કરતાં વધારે ઉમદા, વધારે ખુબસુરત, વધારે હુણદરૂપ, વધારે સરસ બાંધીબાંધો.

વધારે સ્વચ્છ આકાશવાળો, વધારે વખાણવા લાયક બીજો દેશ ખુદાએ પેદા કર્યો છે?" આખી દુનિયા એકે અવાજે જવાબ આપશે કે ટ્રાન્સ્વાલ તે આ દુનિયાનું જન્નત છે. જેઓ તેવા દેશમાં વસે છે અને દેશને તેવોજ સાચવે છે તે લોકો પણ ઉમદા હોવા જોઇએ. જો આવા મુલકના લોકો પોતાના હક જતા કરશે, અને દેશની ઉપર બીજાની હકુમત રહેવા દેશે તો એ લોકો દેશના ગુન્હેગાર ગણાશે.

જો હું ટ્રાન્સ્વાલવાસી પેદા ન થયો હત તો હું ટ્રાન્સ્વાલવાસી થવા માગત. કેટલાક સાંકડા મગજના માણસો માને છે કે ટ્રાન્સ્વાલ જે અત્યારે પરગજુ થઇ પડયું છે તેમાં જન્મ ધરાવવો એ તો નામરદાઇ કહેવાય. પણ જે દેશમાં શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન હતું, જે દેશમાં સુધારો હતો, ને જે દેશ વિદ્વાનોથી ગીકાર ભરેલો હતો તે દેશને ફરી પાછો તેજસ્વી કરવામાં ભાગ લેવો તેના કરતાં બીજું કયું કામ ઉમદા ગણાય? જે દેશે બીજા દેશને શીખવ્યું છે તે દેશને આબાદ કરવામાં ભાગ લેવો તેના કરતા બીજું શું મગરૂર થવા લાયક હોઇ શકે? જ્યારે આપણો મુલક ટોચ ઉપર હતો ત્યારે બીજા મુલકો જંગલી હતા. એવા આ ટ્રાન્સ્વાલને અંધારામાંથી અજવાળામાં લાવવો તેના કરતાં બીજી શી ઉજવળ કીર્તિ કહેવાય? ટ્રાન્સ્વાલના સ્વદેશાભીમાનીને, ટ્રાન્સ્વાલને પાછું ટોચ ઉપર મુકવાને સારૂ મહેનત કરવી તેના જેવો મજા, તેના જેવું સુખ બીજી કઇ વસ્તુમાં મળી શકે? આવા દેશ સેવકને જે ખરો ફાયદો થાય છે તે વિચારતાં તેની મહેનત અને તેનો થાક એ કંઇ વિસાતમાં નહિ ગણાય.

જે સત્યથી અજાણ છે અને જેઓ અંગ્રેજનાં નગારાં વગાડવાને પગાર ખાય છે તેઓ કહે છે કે આપણે હદથી બહાર જનારા (એકસ્ટ્રીમીસ્ટ) છીએ. એવું બકીને તેઓ આપણી પ્રજામાં ફાંટા પાડે છે. તેઓને ખબર નથી કે જે દેશની સ્વતંત્રતા ગઇ છે, અને જેનીપર પરદેશીઓ અમલ ભોગવે છે તે દેશમાં તો એકજ પક્ષ હોઇ શકે. અને તે પક્ષ એ કે જે ટ્રાન્સ્વાલને પ્રજા બનાવે, ટ્રાન્સ્વાલની સ્વતંત્રતા મેળવે.

ઉપર બતાવેલા માણસો ભૂલી જાય છે કે જે દેશ પરવશ છે તે દેશના માણસને એટલું બંધન હોવા જોઇએ; ને તે એ કે દેશને છોડવો. દેશને પરતંત્ર રહેવા દેવાને સારૂ જે કંઇ બોલવામાં કે કરવામાં આવે તે પાપ બરાબર ગણી શકાય.

ખોટે મારગે દોરાઇ જનારા માણસોને ખબર નથી કે રાજ્ય કરતાની રિતભાતનો આધાર પ્રજામાં માનનો અંકુર હોય તેની ઉપર રહે છે. જે પ્રજા રાજાની આગળ મુડદાંની માફક વરતે છે, મનમાં હોય કંઇક ને બોલે છે કંઇક બીજું, હકો હકથી માગવાને બદલે ભીખની જેમ માગે છે, તે પ્રજાની ઉપર રાજા જુલમજ કરશે, અને ઢોરની જેમ તેઓને ગુલામ બનાવશે.

આપણે હૃદયથી બહાર જનારા કહેવાઇએ છીએ. અને તે શા માટે? કારણ કે આપણે ટ્રાન્સ્વાલની સ્વતંત્રતા માગીએ છીએ; આપણે અંગ્રેજને તેઓના વચનો, તેઓની આબરૂની યાદી આપીએ છીએ. કારણ કે આપણે ચોખ્ખી રીતે અને બરોબર ભરોસા પુર્વક કહીએ છીએ કે ટ્રાન્સ્વાલને આઝાદી જોઇશે, અને જેને ખુદા જીવાડનારો છે, આબાદ કરનાર છે તેવા દેશને મુએલો રાખવામાં ને ખુદાના અવાજની સામે થવામાં ઇંગ્લાંડનું સારૂં નથી એમ કહીએ છીએ.

આપણને 'હદથી બહાર જનારા' કહે છે! આપણે હદ છોડનારા? કેમકે આપણે દેશનું ભવિષ્ય ભાખીએ છીએ. કેમકે આપણે રાત દહાડો કહીએ છીએ: આજે તો દુઃખ છે, પણ કાલે સુખ મેળ વશું; આજે તો ગુલામી છે, પણ કાલે કીરતી મેળવશું; આજે પરદેશીઓ રાજ્ય કરે છે, કાલે સ્વતંત્ર થઇશું.

આપણે હદ છોડનારા! કેમકે પ્રજાને આપણે કહીએ છીએ: શાંતિ રાખજો. હુલ્લડ નહિ કરજો. હુલ્લડથી દેશ પાછો પડશે. આપણામાં ફાટફુટ ન રાખશો. ફાટફુટથી નાશ થશે. ધર્મના કજીઆ નહિ કરજો. તે કજીઆ સર્વથી ખરાબ છે. સુધરેલી પ્રજા આપણી ઉપર વહે માય એવું ન કરજો. ખરા સુધારાથી લોકો જોરાવર થાય છે. તેની સામે જે થાય તે દેશના દુશ્મન ગણવા.

આપણે હદ છોડનારા! કેમકે આપણે કહીએ છીએ: બને તેટલી કેળવણી મેળવો, શાસ્ત્રો શીખો, નાઇલ નદીની બીજામાં શાસ્ત્રોના જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરો, ગરીબોને પણ કેળવણીનો હિસ્સો આપો.

આપણે હદ છોડનારા! કેમકે આપણે દુશ્મનના તહોમતોને દફાવીએ છીએ. કેમકે આપણે દુનિયાને પોકારીને કહીએ છીએ કે: આપણે સુધરેલી પ્રજા છીએ, આપણે ધર્માધ નથી, ઇસ્લામ એ સુધારો મજબુત કરવામાં મોટું સાધન છે.

આપણે હદ છોડનારા! કેમકે આપણે દેશસવાઇની કતલ સામે પોકાર કર્યો, ને આપણે સાચા હોવાથી, આપણે હિમતવાન હોવાથી બ્રીટીશના મોટા હકની સામે થયા.

આપણે હદ છોડનારા! કેમકે આપણે જીવતા ને મોટા હાથવાળા છીએ એમ બીજી પ્રજાને બતાવીએ છીએ, અને કહીએ છીએ કે: અમે નદામત બોગવવા ના નથી, બોટી ખુશામત કરવાના નથી.

આપણે હદ બહારના! કેમકે આપણે બીજા દેશો જીતવા માગતા નથી, બીજાને ગુલામ બનાવવા ઇચ્છતા નથી, પણ આપણા વહાલા દેશની સ્વતંત્રતા મેળવવા માગીએ છીએ.

જો ઉપર પ્રમાણે કરવાથી આપણે હદ છોડનાર (એકસ્ટ્રીમીસ્ટ) કહેવાઇએ, તો ભલે હમેશાં આપણને તે ઇલકાબ રહે. તેવા કહેવાઇને આપણે મગરૂર રહીશું—માન પામશું. આ સભામાં એવો કોણ છે કે જે એવા ઇલકાબથી માન નહિ માને. અને બધા ટ્રાન્સ્વાલવાસી એ ઇલકાબ પામે એવું નહિ માગે?

શું આવે વખતે નરમાશ તે બાયલા પણું નહિ ગણાય? એવો કોણ છે કે જે પોતાની પ્રજાની નામોશી રહેવા દઇ નરમાશ રાખવા માગશે?

આપણા ઉમદા પ્રયત્નોથી દેશની સ્વતંત્રતા મેળવવા માગીએ છીએ, અને આપણે કોઇને જુઠ્ઠા માગતા નથી, તેથી આપણે હદ છોડનારા (એકસ્ટ્રીમીસ્ટ) ગણાઇએ છીએ! પણ અંગ્રેજને પોતાની સ્વતંત્રતા થી સંતોષ પામતા નથી. તેઓએ તો બીજી પ્રજાને તાબે કરી છે; સંસ્થાનો વસાવી તેઓ ફેલાયા છે; દરીઆઇ સત્તા ભોગવે છે. છતાં કેટલાક અંગ્રેજો હજુ વધારે ને વધારે મુલક તાબે કરવા પોકારી રહ્યા છે. શું તેઓ એમ કરવામાં ગાંડા ને દુનિયાર ગણાય? ને આપણે માત્ર આપણી સ્વતંત્રતા માગીએ તેમાં હદ છોડનારા ગણાઇએ?

જે સ્વદેશાભિમાનનાં ઇંગ્લાંડમાં વખાણ થાય તે સ્વદેશાભિમાન ટ્રાન્સ્વાલમાં શું વખોડવાનું? શું ટ્રાન્સ્વાલ ઇંગ્લાંડ કરતાં ઓછું ખુબસુરત છે કે ઇંગ્લાંડવાસીઓ ઇંગ્લાંડને બેહદ ચાહે, પણ ટ્રાન્સ્વાલવાસીઓ પોતાના દેશને નહિ ચાહે? ના, ના, મહાશયો! એવું કદી બનનાર નથી. ટ્રાન્સ્વાલનો આપણે ખરા જીગરથી બચાવશું,

તેની ઉપરથી આપણે જાન કુરબાન કરીશું.

જે માણસ બીજાનું સ્વદેશાભિમાન જોઇ પોતે, પોતાના દેશને નહિ ચાહે તેનું શું કહેવું? જેઓનાં દીલ પથ્થર જેવાં છે તેઓ બીજાની સ્વદેશ ભક્તિથી નહિ હશકેરાય તેમાં શું તાજુબી! જેઓને સ્વદેશાભિમાનનો જુસ્સો નથી તેઓની ઉપર આપણે દયા ખાઇશું. જો કે આપણે તેમની પેઠે તાલેવંત નહિ હોઇએ છતાં દેશાભિમાનની લાગણીને લીધે આપણે તેમના કરતાં વધારે નથીબદાર છીએ.

આપણાં દિલ આ દેશના પ્યારથી ઉભરાઇ આવે છે. દેશનો પ્યાર તે ખરૂં જીવન છે. તેમાં ખરૂં માન છે. તેજ મોટામાં મોટી કીર્તિ છે.

તમે જાણો છે કે અંગ્રેજી પબ્લીસીટી લીસ્ટો (બીજી પ્રજાઓને પોતાના રાજ્યતંત્રે રાખવામાં વડાઇ માનનારાઓ) આપણી પ્રજાકીય દીલચાલથી ડરી ગયા છે. દેન શાયાઇની કતલથી, જુલ્ફકરમાં વધારો કરી ને અને આપણી ઉપર ધર્મીધપણાનું તહોમત મુકીને તેઓએ આપણી ઉપર હલ્લાઓ કરી છે. પણ તેઓ એકદમ નિષ્ફલ થયા છે ને દુનિઆ તેઓની સામે હસે છે. આજે તેઓ આપણામાં દગાખોર અને નીમકહરામ માણસોને પેદા કરી આપણી ઉપર કુમલો કરે છે. તેમની આ દિલચાલ પણ નાબુદ થશે. તેઓ ભલે લશ્કર વધારે; ભલે આપણા શત્રુઓ વધારે. તેથી પ્રજાની આઝાદીની દીલ ચાલ, તથા આપણી હિમત એ બધાં વધવાનાંજ છે. ભલે તેઓ પોતાથી બને તેટલી રીતે આપણું કેળવણી બાબું બગાડે, અણધ્યા જુવાનીઆની સામે ભલે કટાક્ષ કરે. પણ હવે પછીના જુવાનીઆ તે બધા સ્વદેશ ભક્ત થવાના. ભલે તેઓ લાંચ આપી આપણને ફોડવામાં પોતાનો પૈસો બગાડે. જો એક એવડા પ્રજાપ્ત ફાંસી પેદા થશે તો તેની જગ્યાએ દસ સ્વદેશાભિમાની બનશે. જે પ્રજા સ્વદેશાભિમાની છે અને પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવા ઇચ્છે છે તે કદી નાશ પામતી નથી.

સ્વદેશાભિમાન એકજ જાતનું હોય. બીજી બાબતોમાં માણસ ઉતરાઇ શકે છે. પણ સ્વદેશાભિમાનની લાગણી એવી છે કે તે વરતાયા વિના રહેતીજ નથી. 'અંગ્રેજો તમારો દેશ લઇ બેઠા છે તે વિષે તમે શું કહો છો?' એવો સવાલ કોઇ પુછે તેના જવાબ દેવામાં તત્વજ્ઞાનની કે અનુભવની જરૂર નથી પડતી. જવાબ તુરત મળશે કે "પ્રજાપ્તમાંથી તેઓ જાય એવી મારી ઉંડી આશા છે અને તે આશા પાર પાડવાને અરથે મારે મથવું એ મારૂં કામ છે." જે પ્રજાઓમાં જ્ઞાન અને સુધારો નથી તે પ્રજાને પણ આવી જાતની ઇચ્છા રહે છે. કેમકે તે ઇચ્છા કુદરતી છે. તે ન હોય તે માણસ કહેવાય નહિ. આવી લાગણીની સામે જે માણસ થાય તેને લોકો ધિક્કારી કાઢે છે.

ફ્રાન્સ તરફ જુઓ. તે દેશની પ્રજા કેટલી સ્વદેશાભિમાની છે! જો ફ્રાન્સની સામે કોઇ બોલવા ઉઠે તો તેને તેઓ મારવા તયાર થાય છે. જો ફ્રેંચ જેવી જબરી પ્રજાના માણસો સ્વદેશાભિમાન સામે કોઇ બોલે તો ચીડાઇ જાય છે ત્યારે આપણે કેમ નહિ ચીડાઇએ? આપણને તો સ્વદેશાભિમાનના જુસ્સાની ઘણીજ જરૂર છે; કેમકે આપણે આપણા દેશને છોડાવવાનો છે. દેશદેવી પ્રજાપ્ત ચાસી કહેતાં શરમાતા નથી કે તેઓએ અંગ્રેજને પ્રજાપ્તનું ઘણીપણું સોંપ્યું છે. જેઓ પ્રજાપ્તના હરકત તથા માનને સારૂ મરવા તયાર થાય છે તેમને તેઓ ધિક્કારે છે. તેવાને શરમ છે. તેઓ તો આપણા તિરસ્કારનેજ લાયક છે. તેઓના કામથી પ્રજાપ્તની નાબોશી થાય છે. આપણે તો પ્રજાપ્તનું માન વધારવા મહેનત કરીએ છીએ. જે પ્રજાની ઉપર પરદેશીઓ રાજ્ય કરે છે, જેની ઉપર તે જુલમ કરે છે તેવી પ્રજામાંથી આજલગી એવા માણસો પેદા નથી થયા કે જેણે કહ્યું છે: "તમે તો અમારા ધણી છો; તમે અમારી ઉપર ઉપકાર કરો છો, તમને જેમ ઠીક લાગે તેમ કરો."

જેઓ એમ માને છે કે અંગ્રેજો દગાખોરને પસંદ કરે છે તેઓ ભુલ કરે છે. એવા માણસને પોતાનો હેતુ પાર પાડવા તેઓ (અંગ્રેજો) વાપરે છે, પણ તેની ઉપર તિરસ્કારની નજરથી જુએ છે. જે પ્રજા એમ માને છે કે આખી દુનિયામાં રાજ્ય કરવાને તેના પુત્રો જનમ્યા છે તે અંગ્રેજી પ્રજા બેવફાઇને સારૂં મોતની સજા આપે છે. એવી પ્રજા બીજી પ્રજા માંના બેવફાદારને ચાહે એ બનવાકાળ નથી. જેવા દગાબાજ આપણામાં છે તેવા દગાબાજ જો ઇંગ્લાંડમાં હોય તો ઇંગ્લાંડના શા હાલ થાય? જો અંગ્રેજો બેવફા હત તો તેઓ આવા આબાદ હોત, અને એટલા દેશો જીતી શકત? કદી નહિ. જે પ્રજામાં સ્વદેશાભિમાન નથી તે પ્રજાજ નથી; તે પ્રજાનું તારણ થાય નહિ. બેવફા માણસો તરફ કમજા બતાવ્યા વિના સ્વદેશાભિમાનને જુસ્સો પુરો પ્રસરી શકતો નથી. મને કેટલાક માણસો કહે છે કે બેવફા માણસો તરફ હું આકરો છું. આનો જવાબ એ છે કે જો હું તેમ ન કરૂં તો સ્વદેશાભિમાન મારામાં તેટલું ઓછું મનાય. જે માણસ પોતાના દેશના હક જતા કરે છે તે માણસ જંદગી ભર નામરદો સમજવો. જે પ્રજા એવા નામરદાને કોમની બહાર રાખે છે તે પ્રજા માંજ સ્વદેશ ભક્તિ વધે છે.

અધુરૂં.

સ્ટીમરોની હિલચાલ

[નાતાલ કાઇરેક્ટ લાઇન.]

અમકુંબી—તા. ૪થી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

ક્રાંગેલા—તા. ૨૧મીએ કલકત્તાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમલાઝી—તા. ૨૨ મીએ કલકતા જવા ઉપડી હતી.

અમકુઝી—તા. ૨૬મીએ કલકતા પહોંચી છે.

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેંટ—તા. ૨૩મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડી હતી.

[ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ટીન્હાઇ—તા. ૪થી જુને કલકત્તાથી ઉપડેલ છે. તા. ૨૪ જુનના અરસામાં કલકતા પહોંચશે.

ગોગોનીબા—તા. ૭મી જુલાઇએ કલકત્તાથી ડરબન આવવા ઉપડી છે.

ડનેરીક—તા. ૬ઠ્ઠી જુને કલકતાથી રંગુન પહોંચવા ઉપડી હતી.

રાસદારા—તા. ૨૨ જુનના અરસામાં કલકતાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે માલ ભરશે.

હીંદુસ્તાનની હવાલ

તા. ૨૨ મીએ અમલાઝીમાં, તા. ૨૩ મીએ પ્રેસીડંટમાં, તથા તા. ૨૫ મીએ અમ્હલોટીમાં જવા બંધ થઇ હતી.

મી. હજરતખાન અને સન ગેઝેટમાં જણાવે છે કે પ્લેન્ડેલ ઉપરાંત તેમણે ઝુલ્લવરમાં બીજનેસ હાઉ કરેલું છે.

સવાદ્ય

પ્રકરણ ૨ જું

દોલતની નસો

VIII - 324

(ગયા અંકથી ચાલુ)

આપણે જોઇ ગયા કે પૈસાની કિંમત, માણસોની મજુરી તેવડે મેળવવા ઉપર છે. જો મજુરી મફત મળી શકે તો પૈસાની ગરજ રહેતી નથી. પણ માણસોની મજુરી વગર પૈસે મળી શકે એવા દાખલા જોવામાં આવે છે. અને પૈસા બળ કરતાં બીજું નીતિબળ વિશેષ કામ કરે છે એવા દાખલા આપણે જોઇ ગયા. પૈસા જ્યાં કામ નથી કરી શકતા ત્યાં સદ્‌ગુણ કામ કરે છે એમ પણ આપણે જોયું. ઇગ્લાંડમાં ઘણી જગોએ પૈસાથી માણસોને ભેળાવી શકાતા નથી.

વળી જો આપણે કબુલ કરયું કે માણસોની પાસેથી કામ લેવાની શક્તિ તે દોલત છે, તો આપણે એમ પણ જોઇ શકીએ કે તે માણસો જ્યારે દરજ્જે હુશિયાર અને નીતિવાન હોય તેટલે દરજ્જે દોલતનું માપ વધ્યું. એમ વિચારતાં આપણે જોઇશું કે ખરી દોલત તે સોનું રૂપું નથી પણ માણસો પોતે છે. દોલત તની ખોળ ધરતીના આંતરડાંમાં નથી કરવાની, પણ માણસના દિલમાં કરવાની છે. અને એ વાત ખરી હોય તો અર્થ શાસ્ત્રીનો ખરો નિયમ તો એ થયો કે જેમ અને તેમ માણસોને તનમાં, મનમાં ને માનમાં આરોગ્ય રાખવા. એવો અવસર પણ આવે કે જ્યારે ઇગ્લાંડ ગોવળકોંડાના હીરાથી ગુલામોને થણગારી પોતાની દોલતનો દેખાવ કરવાને બદલે, મરા ગ્રીસના નામાંકિત માણસે કહેલું તેની માફક પોતાના નીતિવાન મહાપુરૂષોને બતાવી કહી શકે કે

"આ મારી દોલત છે."

પ્રકરણ ૩ જું

આકસ્મ ન્યાય

ઇસ્વીસન પૂર્વે કેટલાક સૈકા ઉપર એક મહટો વેપારી થઇ ગયો. તેનું નામ સોલોમન હતું. તેણે ઘણો પૈસો મેળવ્યો હતો અને તે ઘણો પ્રખ્યાત થયો હતો. તેની કહેવતો આજ પણ યુરોપમાં ચાલી રહેલી છે. વેનીસના લોકો તેને એટલો ચહાતા કે તેઓએ વેનીસમાં તેનું બાવલું ઉભું કરેલું. જો કે એની કહેવતો આ જમાનામાં ગોખી રાખવામાં આવે છે છતાં તે પ્રમાણે ચાલનારા બહુ થોડા આદમીઓ છે. તે કહે છે કે "જેઓ જુઠું બોલીને પૈસો કમાય છે તેઓ મગરૂર છે ને તેઓના મોતની એ નિશાની છે," વળી બીજી જગ્યાએ તેણે કહ્યું છે કે "હરામખોરોની દોલત કંઇ ફાયદો કરતી નથી. સત્ય એ મોતમાંથી બચાવે છે." આ બંને કહેવતોમાં સોલોમને બતાવ્યું છે કે અન્યાયે મેળવેલી દોલતનું પરિણામ મોત છે. આ જમાનામાં જુઠું અને અન્યાય એવી સરસ રીતે બોલવામાં તથા કરવામાં આવે છે કે આપણે સાચા રસ્તે તે કહી શકતા નથી. જેમકે જુઠી જાહેર ખબરો નાખવામાં આવે છે, વસ્તુઓની ઉપર માણસ ભોળાવાય તેવાં નામ ચોંટાડવામાં આવે છે. વિગેરે.

વળી તે ડાહ્યો માણસ કહે છેઃ "જેઓ દોલત વધારવાને ખાતર બરિબોને પીડે છે તે છેવટે ભીખ માગતા થશે." વળી તે કહે છેઃ "બરિબોને સતાવો નહિ. કેમકે તેઓ બરિબ છે. વેપારમાં પીડા બોલાની ઉપર જુલમ ન કરો. કેમકે જેઓ બરિબને સતાવશે તેને ખુદા સતાવશે." છતાં હાલ તો વેપારમાં મુએલા ઉપરજ પાટુ મારવામાં આવે છે. જો માણસ ભીડમાં આવ્યો હોય તેનો લાભ લેવા આપણે તૈયાર થઇ જઇએ છીએ. ઘાડ પાડુઓ તવંગર ઉપર ઘાડ પાડે છે. પણ વેપારમાં તો બરિબોને લુટવામાં આવે છે.

વળી સોલોમન કહે છેઃ "તવંગર અને બરિબ બંને સરખા છે. ખુદા તેઓનો પેદા કરનાર છે. ખુદા તેઓને જ્ઞાન આપે છે." તવંગરને બરિબ વિના અને બરિબને તવંગર વિના ચાલતું નથી. એક બીજાનો બચાવ હમેશાં રહેલો છે. એટલે કોઇ કોઇને ઉંચો નીચો કહી શકે તેવું નથી. પણ જ્યારે આ બંને પોતાનું એક સરખાપણું ભુલી જાય છે, ને ખુદા તેઓને સમજ દેનારો છે એ વાતનું ભાન જતું રહે છે ત્યારે વિપરીત પરિણામ આવે છે.

અધુરૂં

ડર્બનું કાનૂની હાજી સુલેમાન અને કા. માં ઇબ્રાહીમ ખાન ભાગીદાર થએલ છે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

એડનરેલના ચેપૂત સબોધુ નાયકુની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૩ જી જુને મારિત્સબરગ સુપ્રીમ કોરટના એકટીંગ માસ્ટર આગળ ભરાશે.

સીડનહામના પુના સામીની મીલ્કત તેના દીકરા મરી મુથુને (ઓવરપાર્ટ) સોંપવામાં આવી છે; ને તેણે ઉપલી મીલ્કતનું દેવું ભરવાનું માથે લીધું છે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર મુલચંદ ભગવાનની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩ જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

કલેર એસ્ટેટના કોલોનીઅલ હીંદી બુધન સોમર જે ડરબન કંદીમાં રહુલ માસ્તર છે તેની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

અમાઉ ટોંગાટમાં અને હાલ સીડનહામમાં રહેતા રામચરણની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી જુલાઇએ ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના એસ. એ. નાયકુની જપ્ત મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૭મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની ઓફીસે ભરાશે.

માલવરનના માળી રામકીશનની મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, અને તેની નકલ અમલદારી ડીવીઝનના મારીસ્ટોટ આગળ રાખવામાં આવી છે; જ્યાં તે તા. ૬ઠી જુલાઇ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિત્સબરગના સ્ટોરકીપર મુસા ખાનની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૭ મી જુલાઇ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું
૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી નાંધને સારૂં
૪. મંત્રણવારના સાજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.
૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જોઇતી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬ લખાણ હમેશાં કુંકે અને ટુંકાણ કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. મોહનભાઇ—એ હકીકત છાપામાં નાખવાની જરૂર નથી.

"બારકાછાના ખબરપત્રી"—તમારાનામ ઠામ સાથે પ્રગટ કરી શકાશે.

અ. ઇ. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

ડાંડીમાં દરજીની જરૂર વિષે લખનાર ચરચાપત્રીના જવાબમાં "ન્યાય" નામથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીં દરજી ની જરૂર વિષેની વાત તાપામાદાર છે.

ટોંગાટથી મી. રતનશી સોદા લખે છે કે—અત્રેથી સનાતન ધરમસભા તરફથી જે સ્કુલ બાંધવાનું કામ ચાલે છે તેના ફંડમાં મદદની ઘણી જરૂર છે; તો હીંદુ ભાઇઓને આ કામમાં મદદ કરવાની વિનંતી છે; તથા જેઓએ પોતાની ઉમેદથી નાણાં લખાવ્યાં છે તેઓ તે જલદી મોકલી આપવા મહેરબાની કરશે.

સમરસેટ સ્ટ્રાંડ (કેપ) થી મી. મુસા બાપુ સુતરીયા લખે છે કે—અરૂચ કબ રસ્તાનના કેસ સંબંધમાં કાનજીભાઇ ભાઇ ઓએ પૈસાની મદદ કરવાની જરૂર છે. એ કામના ઉધરાણાસારે અમારા તરફથી મેસર્સ હુસેન ખાન, તથા મીઆ મહમદ નીકળવાના છે.

જોહાન્સબરગથી મી. અલીભાઇ ઇસ માલજી પીકેટ લખે છે કે:— હીંદુ અને મુસલમાની જમાત તરફથી નોકર રખાતા માણસ (જેવા કે બાંગી પેરાદમામ) લાંબો વખત એજ નોકરીપર રહે છે તો જમાત ના માણસોથી માહિતગાર થયા પછી કોમ કોઇવાર બાંહોબાંહે કુસંપ કરાવે છે. તેથી વરસો વરસ નવા માણસ નીમવાનો બદલે જમાતે જોવો જોઇએ.

"એક કઠોરવાસી" કરબનથી લખે છે કે કેટલોક વખત થયાં કઠોર મેહરીલે રોનકુલ ઇસ્લામ સ્થપાયુ છે. તેનાથી ઘણો ફાયદો થયો છે. કોમમાં સંપ વધ્યો છે; તથા અંગ્રેજી નિશાળ સ્થપાઇને ઇલમનો પણ વધારો થયો છે. હવે એ મેહરીલ તરફથી એક માસીક પત્ર બહાર પાડવું નીકળે તો કોમને લાભ થાય. હજુ સુધી સુરત જીલ્લામાં સુની કઠોરા કોમ તરફથી પ્રગટ થતુ હોય એવું એક છાપું કે માસીક નથી. આશા છે કે મેહરીલની સ્થાપનામાં મહેનત લેનાર મહદસ્થો આ વાત ઉપાડી લેશે.

અમલીટોથી "કઠોર મેહરીલે ઝીનતાલ ઇસ્લામનો ખેરખ્વાહ" એ નામથી એક લખનાર જણાવે છે કે અગાઉ બે ત્રણ વખત ઉપરની મેહરીલના ઉધરાણા વિષે છાપામાં લખવામાં આવેલ પણ હજુ સુધી એ મંડળીના કરબન ખાતેના આગેવાનોએ ધ્યાન દીધેલુ નથી તો વિનંતિ સાથે સૂચના કરવાની કે એ મંડળ ટુંક મુદતમાં ઉભું થએલ છતાં ઘણાં સારાં કામો કરી શકયું છે, ને હરસ્તામી ભાઇ ઓને મોટો હાથદો થયો છે; તેથી આ ઉધરાણાનું કામ તુરત ઉપાડી લેવું તે ફરજ છે.

પ્રીટોરીઆથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રેના લોકેશનમાં રહેતા ત્રણ હીંદી ભાગીદારીથી બુચરનો ધંધો કરતા હતા. તેમાંનો એક માણસ પા. ૧૦૬–૫–૦ રોકડા લઇને બકરાં ખરીદવા જોહાન્સબરગ જાઉં છું એવું કહીને તા. ૧૩ મે એ ગએલો. ને ત્યાર પછી તેના કાંઇ સમાચાર જ મળેલા નહીં. તેથી તેને વિષે તપાસ કરતાં હાલમાં માલુમ પડયું છે કે તે પૈસા લઇ બેરા થઇને દેશ જવા ઉપડી ગયો છે, અને હાલ પોતાને વતન જોડીએ પહોંચી પણ ગયો હશે. પહેલાં તો તે માણસે મુરસેદની માફક વરતી ઘણા પ્રપંચ કરેલાં તેથી તેનાપર વિશ્વાસ બેસી ગએલો: પ્રતાં પાછળથી દગો દઇ ચાલ્યો ગયો છે. આવા માણસથી ચેતતાં રહેવા દરેક હીંદીને ભલામણ કરૂં છું.

રૂટરના તાર સમાચાર.

કેનેડા તથા અમેરિકાની સાથે જાપાને કરેલી સંધી મુજબ વધારેમાં વધારે જાપા નીઓ તે મુલકમાં દાખલ થઇ ગયા છે, અને તેથી હવે વધુ જાપાનીઓને તે મુલ કોમાં જતાં જાપાન સરકાર અટ કાવશે નહિ તો તે મુલકો વચ્ચે કડવાશ ઉત્પન્ન થવા સંભવ છે.

પ્રીટોરીઆના મેયર (દેશી રાજકર્તા) જે યુરોપની મુલાકાતે નીકળેલ તે તા. ૨૨ મીએ લંડન પહોંચેલ છે.

તા. ૨૨મીએ ઔરતોના વોટમાટે લડત લેનારી બાનુઓની એક જંગી મીટીંગ ભરાઇ હતી, અને તેમાં ભાષણો અપાયાં હતાં. એ મેળાવડામાં દક્ષિણ આફ્રિકાની પણ કેટલીક ગોરી બાનુઓએ ભાગ લીધો હતો. જેમાંની એક ડરાંસવાલના એજંટ જનરલ સર રીચર્ડ સાલોમેનની બાનુ હતી. એ મીટીંગમાં રા। થી ૫ લાખ જેટલા માણસોએ ભાગ લીધો હતો. આવી મોટી સંખ્યાથી ઔરતના વોટના સવાલ વિષે મી. એસ્કવેથ (વડા પ્રધાન) ને વિચારવું પડશે એમ તેઓ ધારે છે.

ચીનની દક્ષિણે વરસાદના તોફાન સાથે મોટું પુર આવવાથી કેટલાંક ગામો ડુબી ગયાં હતાં, તથા આવલ વગેરે માલ તદન નાસ થયા હતા.

ઇરાનના શાહ અને ત્યાંની પ્રજાકીય પાર્લામેંટ વચ્ચે ચાલતા ઝગડા સંબંધમાં કેટલાક સોલ્જરોએ જઇને પાર્લામેંટ હાઉસ ઉપર હુમલો કર્યો હતો; અને શાહે માગેલા માણસો તરફે કરવા માગણી કરી હતી. પાર્લામેંટે તેમ કરવા ના પાડવાથી ગોળીઓ છોડવામાં આવી હતી. ને સખત ઝપા ઝપી થઇ હતી.

કેરીઆમાં જાપાન વિરૂદ્ધ ઉશ્કેરણી કરવા માટે એક અંગ્રેજ છાપાકારને સજા થઇ હતી.

વડી પાર્લામેંટમાં મી. હેરોલ્ડ કોક્સની અવાલના જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે ટરાંસવાલમાં નેટીવો સંબંધમાં કામ અને પ્રટોરીયને બગત; બાગોમાં ત્યાંની સરકાર ફેરફાર કરવા માગે છે કે નહિ એ વિષે કાંઇ ચોખવટ થઇ નથી.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઈ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં સમાધાનોના હેવાલ પુરા આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઉદ્યદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે સાથે જો મુલક બોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શી. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જ્યાનો સંભવ છે. છપાતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી ૭ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાએલ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂં પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ મામવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ મોકલીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરર્ગ.

જાહેર ખબર

અમારા ગ્રાહકોને જણાવવાને રજા લઇએ છીએ કે વેપારની કથળી સ્થિતિને લીધે અમે અમારૂં કલકત્તાનું કામ બંધ રાખેલ છે. જેથી જેઓ સાહેબ તરફથી ઓરડરો ગયા હોય તેઓએ જરૂરીજ હોય તો ટરાંસફર કરાવવા ખબર લખવા, અગર અમારાથી બનશે તો ઘણે ભાગે જુનની આખર સુધીના ઓરડરો એકઝીકયુટ કરશું. બાદ જુલાઇની ૧લી તારીખ પછી કંઇપણ કામ થઇ શકશે નહિ. જેઓની સાથે તપાંતું જે કંઈ લેણદેણ હશે તે કલકત્તાથી હિસાબ આવતાં ચોખ્ખ થશે.

સહી. પી. ડી. સંઘવી.
ડરબન
તા. ૨૩ જુન ૧૯૦૮

ડરબનના એક હીંદી વેપારી મી. હાજી આલમગા। ફરજંદ મી. અહમદે અલીગઢ મહોમેડન કોલેજમાં એક એકઝીબીશનમાં સારા અંગ્રેજી અક્ષર માટે પહેલા નંબરનું રૂા. ૨નું ઇનામ મેળવ્યું છે. મી. અહમદે ડરબનમાં કેટલોક અભ્યાસ કર્યો હતો, અને તે આગળ વધારવા માટે બારેક માસ થયાં તે અલીગઢ કોલેજમાં દાખલ થયેલ છે.

રોકડ ખજાર ભાવ

		શી. પે.	શી. પે.
ચાવલ બાંબ્ર ૧મસ્તાની		૨૩ ૦ થી	૨૪ ૦
બીજડીના	,,	૨૯ ૬ ,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦ ૬ ,,	૨૧ ૬
ચીની સકર	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
ફુંડાના	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૧ ૦ ,,	૨૨ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૦ ,,	૨૩ ૬
મસુરની	,,	૨૩ ૦ ,,	૨૪ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦ ,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૦
વટાણા	,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૬
મઠાઇ	,,	૬ ૦ ,,	૬ ૬
બીનીસ		૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન		૩ ૬ ,,	૩ ૯
ઓરડીનું	,,	૨ ૯ ,,	૩ ૦
ઘીનું	,,	૩ ૬ ,,	૩ ૯
નાળીએરનું	,,	૪ ૦ ,,	૪ ૬
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૮ ૦ ,,	૧૮ ૬
પીળી	,,	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૯ ૦ ,,	૧૦ ૦
આટો		૧૨ ૦ ,,	૧૨ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ		૯ ,,	૧૦
મરચાં		૦ ૪ ,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પૈાં		૮ ૦ ,,	૮ ૫
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦ ,,	૮ ૧૫
પરાફીન ઓરોહેડ		૭ ૬ ,,	૭ ૯
,, વાઇટ રોસ		૮ ૦ ,,	૮ ૫
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૨ ૦ ,,	૧૩ ૦
કથી		૯ ૬ ,,	૧૦ ૦
ડાઇમંડ સોપ		૧૩ ૩ ,,	૧૩ ૯
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી		૧ ૮ ,,	૧ ૯
બાવીસ ગાલન		૨ ૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરહની		૦ ૧૧ ,,	૧ ૦
નીગ્રો પોઇટ સીગારેટ		૧૬ ૯ ,,	૧૭ ૦
દુધ નેસલનું		૨૦ ૬ ,,	૨૧ ૬
નીગ્રો (લીવરપુલ)			
બરલા એકની		૪ ૩ ,,	૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds, bag an carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

British Indian Association, Johannesburg.

Summary of Receipts and Expenditure

From 1st April to 31st May.

		£ s. d.	£ s. d.
By Balance			383 17 11
To Advertisements		5 5 0	
„ Cables		1 10 0	
„ Papers		5 6 0	
„ Printing		0 16 6	
„ Stamps		2 14 8	
„ Stationery		1 15 0	
„ Telephone and Telegrams		3 17 7	
„ Typist two months		10 0 0	
„ Presentation purses to			
Mr. Curtis	£10 10 0		
Mr. Ritch	100 0 0		
Mr. Isaac	10 0 0		
Mr. Polak	50 0 0		
Miss Schlesin	10 0 0	180 10 0	
„ Fees Advocate Home		5 5 0	
„ Balance		166 18 2	
		£383 17 11	£383 17 11

બ્રીટાશ ઈન્ડીઅન એસોસીએશન, જોહાન્સબરગ.

તા. ૧ લા એપ્રીલથી ૩૧ મી મે સુધીના બે માસનો હિસાબ.

પૌંડ.	શી.	પે.		પૌંડ.	શી.	પે.	
૩૮૩	૧૭	૧૧	પ્રાંત બાકી.	૫	૫	૦	જાહેર ખબર.
				૧	૧૦	૦	કેબલ.
				૫	૬	૦	પેપર.
				૦	૧૬	૬	છપાઇ.
				૨	૧૪	૮	સ્ટાંપ.
				૧	૧૫	૦	સ્ટેસનરી.
				૩	૧૭	૭	તાર.
				૧૦	૦	૦	ટાઇપીસ્ટ (૨ માસ)
				૧૮૦	૧૦	૦	પર્સ ભેટ આપી.
							૧૦૦ ૦ ૦ મી. રીચ.
							૧૦ ૦ ૦ મી. આઇઝાક.
							૧૦ ૧૦ ૦ મી. કર્ટીસ.
							૧૦ ૦ ૦ મીસ સ્લેશીન.
							૫૦ ૦ ૦ મી. પોલાક.
							૧૮૦ ૧૦ ૦
				૫	૫	૦	એડવોકેટ હોમને ફી.
				૨૧૬	૧૬	૬	
				૧૬૬	૧૮	૨	શીલક.
૩૮૩	૧૭	૧૧		૩૮૩	૧૭	૧૧	

BDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Address: "RAHMAN."
Box 12.

iman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

BRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Leaf Tobacco a Specialty.
[illegible] STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add. "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds Box 3598.
of Indian Groceries & Soft Goods.
Market Street,
JOHANNESBURG.

M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
Box 1. Tel. Address: "NAIDOO.
ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Buyer and Commission Agent
Box 1353
69 President St., Johannesburg.

E IMPERIAL CIGAR
facturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Phone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Bar buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
[illegible]
Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

FORMAJGY IDOLGY,
GENERAL IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 333, DELAGOA BAY.

Box 2138, Johannesburg.
HALLOO.
MANUFACTURER.
Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલ ભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Pickings,
Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6028. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS.
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
28 & 26 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની ખાસ નીગરાનીથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
એવરી, એન્ડ ટી. એવરી લીમીટેડ,
જોહાન્સબરગ, હેરીસન એને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર, લીક્સ બીલ્ડીંગ
'એવરા' નાં સ્કેલ.
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ. સરસ જાત,
બરોબર તૈયાર રાખેલ; અને તુરત
વપરાશમાં લેવાય તેવાં.
એક વખત જોઈને ખાતરી કરો.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOKR TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બીજા કેમ વધારે ખપતી તમાકુ નીચે સરનામે મળશે.
સન બ્રન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ. ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

MOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg. Box 24.
Nigel, Box 43
Tel Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and
VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7. NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

—*—

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇડિયન મેસરી જ્યાં બધે હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે છે. ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફુલ્લરસ માવલ—ચોખુ મંધીઆણું—જ્યાં બીજે. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Sueet, VREDEDORP
Box 8031, JOHANNESBURG.
Telegrams "FANCY,"

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરર્સ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્ક ફીટસબરગ)

આરઢેટ અને કમીશન એજંટસ

અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે. ૨૬ અને ૨૭ મારલબરો હાઉસ કોરનર કમીશનર અને બ્લોક સ્ટ્રીટસ ઓફસ ૫૮૦ તારનુ શીરનામુ "આના" જોહાન્બસર્ગ.

DAWAD MAHOMED

ESTATE OWNER

FARMS TO SELL

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO L

Application will receive prom attention.

For further particulars apply to
PLOWRIGHT LA

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Ag
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box M. Tel. Add.: "POLITA
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશ એજંટ.

ઓફસ ૮૮, ૧૨૫ ક્વીન સ્ટ્રીટ
ડરબન.

Telephone 864

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY &
Wholesale Grocers
& General Merch ts,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,
P.O. Box 3504, Tel. add. "C A"
Telephone No. 1891
JOHANNESBU

E. Suleman Bros.
Wholesale & Retail Timber & I Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Du

Y. Samy,
FRUIT MERCHAN
5 Jones Street,
KIMBER

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALE
: BROAD WAY,
Tel Address: "MAHOMED
Broad Way, KIMBER

રૂટરના તારનો કંપનો, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની દોરપણ દોરાને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, બોસ્પેરેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે નિઅરીત બનાવોને દર સદેશા દીઠ એક ફ્રાંકીંગ રીપોર્ટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના દોરપણાલાપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પત્રસા લેવામાં નથી આવતા રૂટરની ખાસ દોડ ખુબ છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી દોડ શબ્દોમાં તાર દેવા તથા બોલવાથી બહા સસ્તે દરે તાર મોકલી શકાય છે.

બધી રૂટર દોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરજ કરી લેનાર બન્નેને ખબર કરે છે.

બધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૧૨, કીંગ્સ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની એજન્સી,
સેંટ જેમ્સ્ટ્રિટ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરર્સ.

Price 3d. Registered as a Newspaper

INDIAN OPINION

Published in Africa, India, Indian Ocean, England

Phœnix, Natal, Saturday, July 4th, 1908. No. 27.

Tel. Add: [illegible] JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No. [illegible]

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Soor, Cape Smoke Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

વગેરે જાત જાતના માલનો વેપારીઓ વેચનારા તથા વેચવાનો છે.

રેપટાઉનની સુકી મચ્છીના સોદા એજન્ટ. અદૃથી કાપલ્લા હાથે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS & WAREHOUSES

PARSEE KUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડસર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવેજ છે એવા છે:—

બોલોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, લાઇટ સાઉન્સ, ત્રમીલ, ઊકરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફૂમરાક, બીબ્સ, ટોપી, મન્ટોપો, માકર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, બલપટા, બેસ, દરેકું જાતનો જેમી સામાનબુવિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના સીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનેા ફેન્સી માલ મોજાઓ તથા સ્વેટરો વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઓછામાં હાજરી તથા જાણવા જેવા ભાવોની રેટ કરી મોકલવામાં આવેછે.

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a specialty.

Farmers and Produce Merchants can rely on a trial to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની ચેજાસ તથા ફ્રુટો કમીશન ઉપર મેળવવાબાબતની વારંવારની આજ્ઞાઓ આવે છે. પ્રથમ વખત ટ્રાય કરવામાં આવે છે.

REFERENCES

Mr. [illegible], Head Clerk, [illegible]

[illegible] Bank of South Africa, Ltd.

Tomaselli's Building, Market Square, P.O. Box 1056. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg.

Sulliman Ismail Mia & Co.

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની

માર્કાવાળી સુરતી બીડી તથા સીગારેટ હાલ

વપરાતા આવી છે.

Corner Park Road and

Avenue Rd., Fordsburg, [illegible]

Tel. address: "SULIMIA"

Box [illegible] Johannesburg

BABU TALWANTSINGH & Co.

General Merchants & Produce Dealers,

58 Wick Street,

DURBAN.

General Dealers in [illegible] of India, &c.

56 Walmer Road,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

અદથીપાલ્લે મહીનો વેપારો.

મકાઇ, બીનાસ, તમાકુ, ફ્રુટો,

સારસ્ત કામચો મળશે.

Tel. Add: [illegible] પો. બે. નમ્બર [illegible]

A. A. Gamiet, Jo[illegible]

[illegible]

A. M. SOLEMAN MIA & Co.

Merchants and

Direct Importers

એ. એમ. સુલેમાન મીઆનો.

અમારે ત્યાં [illegible]

બાકી બધા [illegible]

Corner Park Road and Park Area,

Fordsburg, Johannesburg.

Agents—

Bonchhook, Din, Rajabhoy & Co.

Parsi Ardeshirji Sorabji Patel,

General [illegible], Agent,

[illegible]

and [illegible]

[illegible] ROOM

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર વેપારમાં વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods, Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Nightgowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable Messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

DURBAN. Reuter's Agency, Corrie Buildings, 43 Field Street, DURBAN.

CAPETOWN. Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

JOHANNESBURG. Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	7/6	પાયજામા	શી. ૧૫ થી
" Jackets "	21/-	કોટ	શી. ૬૫ થી
" Suits "	50/-	સૂટ	શી. ૧૮૦ થી

Note the Address: 52 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all Kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારી ઓફીસ ૨૫૦ નંબર અમારા આદીમાના ઉિસાકે જેમા આવેલી છે.

અને ઉપરાંત બહુ મજબુત અને મહોટો માલ સાથે છે.

50 Queen Street, Durban. P.O. Box 85

Telegraphic address "PORBAI, DAR."

ઈ. પી. આબ્રહ,

મીરજાસ અને સોલ્સમેસર્સ, રોકાણકાર

ઉમરા ના વેપારી છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5830

JOHANNESBURG.

VANJEE DULABHDAS & CO.

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

Cable Addr.: "VANJEE"

P.O. Box 147 LOURENCO MARQUES

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'V.

Tel. Add. "BHABHA." P.O. Box 32

R. NAIKER,

Men's Hatter & General Outfitter

BELLAIR.

B. BROTHERS,

TAILORS & OUTFITTERS,

61 Market St. Lewis Building, KRUGERSDORP.

ઓરડરમુજબ તુર્ત બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order. Moderate Prices.

Old Suits Well Repaired.

ડી. આરલેા અને સન્સ

ટ્રાંગે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ.

સસ્તામાં તેલ, પટ્ટા સિવેરે એન્જીનને લગતો સઘળેા સામાન સારે, સસ્તા ભાવથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬૪

તારનું સરનામું, 'સીપમેન્ટસ'

એડરસ આપવું. ડરબન

શી. કેવલરામ

ડાઉ રેશમ અને સીલાઈ દોરા બનાવીને ઈમ્પોર્ટર ઓફ, (કાર્લટન ફેરિયની) આપે એડરસ પકડવા. ડરબન

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPE TOWN

Wholesale Grocers, etc. and direct importers from India and England.

Also Exporter of Cape Sugar

Native Outfitter

Victoria Jubilee & Scalpe Sts. Durban.

ઉમરેઠ મેમણ મુહમ્મદ ગુલ.

ડરબન મારકેટ

૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ,

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધા મુંબઇ

બે અઠવાડીયામાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

S.S. UMZUMBI, for Bombay will sail on or about 8th July.

સ્ટીમર અમઝુંબી ૫૦૦૦ ટન

અત્રેથી તા. ૮મી જુલાઇના અરસામાં રેલાગેાઆએ તથા બેરા થઇ સીધા મુંબઇ જવા સારૂ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉડીઅન છે, અને એફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, મળતાવાળા તેમજ માણસુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશેા.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખ માણી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાના મુકર છે કે અરબો અરબ મુસાફરી ના દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મૂશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંદ મુદતના મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેયા તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પૂરતા પેસેંજરો થવાથી રેલાગેાઆએથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ઇસ કંપનીકી સ્ટીમર નીચે લીખેહુએ દીવસસે મુંબઇ રવના હોગી:

અમઝુંબી ૫૦૦૦ ટન ૮ જુલાઈ.

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

ஸ் ஐ ம் ஃ ஸ்

டெலாம்பு மதிரான் ஸ்டீம்மராக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

જી. પ્રભુસંહમ કથારીયાની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કેમસઁગ્રિલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address : Kathorian
P. O. Box 125.

કેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West St. Durban.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosal,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg.

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg.

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

વેપારીનો મદદગાર.

અંગ્રેજી નામું. (બુક કીપીંગ) શીખવાની રીત સહીત, કરવા આપવાના ઇનવોઇસ વગેરેના. પ્રેકટીકલ એકાઉંટંટ, લંડન ચેમબર્સ ઓફ કોમરસ સીનીયર એકઝામીનર. કોમરસીઅલ બુક કીપીંગ કરવીવીટ મદદગાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા વીષયો, વેપારની ચડતી પડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, ખાતું અંગ્રેજી નામું, ભેદભર્યા કીસ્સા, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, કુડક એકાઉંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજાવેલ હોવાથી દક્ષિણ આફ્રીકાના વેપારી દરજ્જાનુસારી, મહેતાજી, વાણોતર, સેક્રેટરી, સ્ટોર કીપર તમજ બીજા બધાકારીગોને ઉપયોગનું છે. આમાથી મનસુખલાલના મુખ્ય નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું વીરલ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. ઉમેદ એ. પાંચ. નામ નોંધા વવા માટે લખો: S. J. Banderia, P. O. Box 846, Durban, અગાઉ કોમરસ કીંગ રોડ, ડરબન, ખી. ઇ. એમ. પારેખને ત્યાં અતે મળી નામ નોંધાવવા પહેલાની સ્કી. મોકલ આપવા મેં પ્રગટ કરીયું.—બી. સા. ઇ. રદિરીઆ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BRACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Basenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner. Houses to let
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
110 Long Street.
Ohhaganal Bhawanidas Gheewla
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
Direct Importer
& General Merchant,
24 Frere Street, (Woodstock).
M. H. Gool,
120 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
Somerset Strand. C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St,
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lohmeran,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1030, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer,
94 Hanover Street.
M. A. Pattal & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
167 Loop St. Telephone 1434.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Ponoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1120.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 348.
Hormasjee Dolloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Manjee Dulabhdas & Co,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak. Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box [illegible], 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Essabhai Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Essabhai Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
189 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. E. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 619,
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Sulliman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thakur Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

S. Casoojee
66 Buffalo Street. Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road.
Mukan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road. Box 223.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

KESELSBURG

E. Omar Bajee & Co.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hajeje.
Box 13.

J. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN C.C.

Maraysn Joseph Naidoo,
New Street.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer. Box 93
Corner High & Spring Streets,

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.

S. N. Sampy, etc.,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry.
Box 122 High Street.

C. R. Samuel.
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

HAENERTSBURG
(Zoutpansburg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Camroodeen,
Market Square,

A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 8J.

V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Taya & Co.,
Box 58.

Amod Mousee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. V. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.

E. E. Dadabhoy,
Direct Importer & Wholesale Merchant,
22nd St Malay Location, or 2288.

Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
10 Market Street

P. B. Domjee,
Box 2937, Corner Alexandra St.

M. F. Fazol,
Box 3031.

Gandhi Brothers,
Box 3755

Johannesburg.

Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Gulab Prag,
Box 6999.

S. Hallo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 1370,

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. Karodia & Co.,
Box 3508, 41 Market Street.

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

V. G. Magaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3060. Vrededorp

Ratanji Rhosath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street.

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road & Boschhoek, Park Lane, Fordsburg.
P.O. Box 2347.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553

T. J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031

Dookhi Tulsi,
Box 1980

Fakir Kalyan,
Box 6031.

Govind Dahabhi,
Box 6031

Hosing Mowji,
Box 6303.

Lakhman Magan,
Box 5999.

Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999.

Pardhu Hira,
Box 6999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kalian,
Box 5999.

Ratipalsing,
Box 5999.

O. M. Surati,
Box 6031.

Vanmali Gokal,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Bread Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,

Mahomed Ally,
29 Strachan Street.

S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

V. Samy, Fruit Merchant.

Shamsoodeen Bardsy.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

R. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building

V. E. Chotabhai,
Box 33.

Essop Ebrahim Patel & Co.,
56 Market Street, Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Cajee,
Box 11.

Kuban Ladee,
Box 301.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 202, Market Square.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOWER TUGELA

Ismail Vadee & Son,
Bond's Drift.

MAFEKING

Cass Soomar,
Box 61

Gool Mia Ally.
Box 41.

Kajee Dawan,
Box 79.

C. William,
Market Square

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch : Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Jambert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker,
Box 170.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khinderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdoon Rahman,
Box 12.
S. D. Doberr,
Market Square.
G. K. Desai.
ox 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hasan,
Box 57, 338 Prinsloo Street
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1180.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
G. P. Vyas, Agent,
Box 1151,
Corner Prinsloo & Vermooley Sts.

PORT ELIZABETH
K. R. Naidoo
56 Walmer Road
Box 353.
Govind Mirbai,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiokamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
E. A. Variawa,
45 Princess Street,
V. R. Naidoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 19 Cooper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
ox 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. Gasbir,
Railway Street,
Devdas Raghavjee,
Produce Merchant

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh,
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Construction street.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. Buabia,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Casajn,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

આ ડીરેકટરીમાં નામ

તથા ઠેકાણું લખાવવાની

એક વરસની ફી દશ

શીલીંગ છે.

(X 926) 25

Indian Opinion

PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JULY 4TH, 1908 No. 27

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Issue ... 285
The Southern Rhodesian Menace ... 285
Whom the King Delighteth to Honour ... 286

OTHER ARTICLES:—

Our Manager's Wedding ... 286
Was Repeal Promised? ... 287
Newlands Indian School ... 290
Rhodesia Parliament ... 291
The Johannesburg Assault Case ... 294
Johannesburg Mass Meeting ... 295
The Transvaal Trouble ... 296
Transvaal Parliament ... 297
Maritzburg Hindu Young Men's Association ... 297
Southern Rhodesia Affairs ... 297
Late News ... 298
The Immigration Restriction Test Case ... 298

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 4TH, 1908.

The Issue

AT the outset of the revived passive resistance struggle in the Transvaal, it is necessary to clearly state the issue before the public. In the mass of literature that grew as the struggle, last year, proceeded, the central point was often missed. Many considered that the essential grievance was the finger-print requirement. It was forgotten that finger-prints cropped up eight months after the struggle had been in existence. The goal was repeal of the Asiatic Act, and it was definitely stated in the Monster Petition, just before prosecutions started. And the chief reason for seeking repeal of the Act was that it involved the degradation of the Asiatic communities. Today, the repeal is within the Asiatic grasp. General Smuts, whether he deny the promise made or not, has stated that he would have repealed the Asiatic Act and amended the Immigrants' Restriction Act, had Asiatics accepted his amending Bill. His requirements were that, by the amending Bill, all Asiatics, British or otherwise, although they might prove their pre-war domicile in the Transvaal by reason of having paid £3 to the Dutch Government or otherwise, should be treated as "prohibited immigrants," unless they held Permits granted under the Peace Preservation Ordinance, or voluntary registration certificates, or registration certificates under the Asiatic Act, and that the test of education should not be accepted in the case of new Asiatic immigrants. There are other subsidiary points, which need not be touched upon.

General Smuts, then, asks Asiatics to consent to a deliberate racial disqualification and its underlying insult, and also to accept rejection of the claims of pre-war refugees. Asiatics, as passive resisters, have naturally and strenuously refused to do any such thing. The result was the great Mass Meeting, whose proceedings were reported last week. The keynote of that meeting was a firm purpose and a definite goal. Repeal of the Act is still to be attained, but the method must not be such as to take away any just rights. There was a jarring note at the Meeting, but that jarring note simply emphasised the determination neither to submit to the Act nor to accept a substitute for it which might be worse than the Act itself.

It has been said that Asiatics, in raising the points we have referred to, are forcing a new issue. This is absurd. The pre-war refugees are sufficiently protected under the Asiatic Act, if they can bring themselves to comply with its requirements, because a discretionary clause has been left in it to cover such cases, and, as a matter of fact, pre-war refugees have since entered the Colony openly and on the strength of permits granted to them by the Government. Nor is the question of the education test a new one. Asiatics have always contended that the Immigrants' Restriction Act does not prevent educated Asiatics from entering the country. If the Government contend otherwise, they have but to make a test case, and Asiatics will have to abide by the decision of the Supreme Court. So that the fight is now for the vested rights of pre-war refugees and the honour of educated Asiatics! The community declines to bargain away these rights for securing repeal of the Act. They contend that they have fought and bled sufficiently to deserve an unconditional repeal of the Asiatic Act.

It is a curious commentary on what is going on now, that honest and *bona fide* Asiatics have to suffer without redress from the Government, whereas dishonest Asiatics forge permits and enter the country, and remain, too, in it unmolested, for the simple reason that these are the men who will never approach the Government, and never have their cases examined. They will evade the Government, their Police, and all laws. Thus they are protected because of their dishonesty, while honest Asiatics are denied legitimate protection from the Government. Such is the painful situation for which the Transvaal Government is responsible. However, Asiatics have only to trust in the righteousness of their own cause and continue to suffer until they have secured full redress. Their weapon must, accordingly, always be real and substantial passive resistance.

The Southern Rhodesian Menace

THE NEWS THAT THE ANTI-ASIATIC Registration-cum-Immigration Ordinance of Southern Rhodesia has passed the third reading, with some slight amendment, in the Legislative Council of that territory, is not altogether unexpected. The fact that the Indian population is so very small and powerless may have influenced legislators in passing so precipitately a measure for which there is not the slightest degree of justification. A huge undeveloped territory like Southern Rhodesia can surely support a far bigger population, of all races, than it at present possesses, and if it cannot, obviously Indians are not likely to rush to a place which offers them so little scope for their energies. It is simply special pleading to argue, as the Chartered Company has done, that the proposed Asiatic legislation was not essential to prevent Rhodesia becoming the dumping-ground for Asiatics from other States. The only State from which they can come in any numbers is the Transvaal, and it is a matter of public knowledge that no such migration as that alleged is taking place, or is likely, within measureable distance of time, to take place. The few Asiatics who penetrate into the territory from British East Africa are just the stamp of men that any border Colony can welcome—men who have braved the perils of swamp, forest, and flood. The intimation that "the Company did not desire any legislation of a distasteful character or such as would necessarily totally exclude Asiatics" is interesting, if not convincing. We have a hazy recollection of similar mellifluous disavowals in the Transvaal on a similar occasion. The Chartered Company does not want to kill off the Indian population of Southern Rhodesia. It will be quite sufficient if it is starved out of existence! How delightfully simple! How often do we find that the simplest things are the least obvious? And there we are told that "there was no necessity to base reference to the finger-print system." Cannot our Rhodesian friends understand that the objection is to be made a criminal in the law itself, and not to the mechanics of digit impressions? Meanwhile it is pleas-

ant to find that the legal luminaries of Southern Rhodesia agree with our contention that finger-prints are quite unnecessary for identification. We present his neighbour's discovery with compliments to the Hon. the Colonial Secretary of the Transvaal.]

Whom the King Delighteth to Honour

AMONG THOSE WHOSE NAMES FIGURED prominently amongst the Birthday Honours, on the 26th ultc., was that of Sir Cowasjee Jahanghier, upon whom has been conferred a baronetcy. We recorded last week, with much regret, the death of Sir Jamsetji Jijeebhoy, Bart., leader of the Parsee community in India, a merchant prince, an educationist of admirable discrimination, and a truly wonderful philanthrophist. Doubtless, the honour now conferred upon Sir Cowasjee Jehanghier was an indication of the high esteem in which the Parsee community and the British administration hold him. It is remarkable that both the late and the new baronet took a prominent part in the enormous indignation meeting held in the Bombay Town Hall on the 29th of January last, when strong resolutions were unanimously passed by 7,000 people, representing all sections of the Indian and Anglo-Indian communities condemnatory of the spirit and the method of enforcement of the Transvaal Registration Act, and it is not a little significant that one of them should have been singled out by his Sovereign for such high estimation, especially when it is realised that his sympathies were run usually in a non-political direction. The new baronet is a wealthy merchant even amongst a community noted for its wealth and intelligence. His public and private charities know no bounds, and his mental energies have been directed towards the material and intellectual betterment of his fellow-countrymen of all creeds and classes. And, as if His Majesty's desire were not sufficiently indicated, General Smuts has sought to confer even a higher distinction upon the enlightened man whom the King has delighted to honour, by providing, in the new Asiatic Draft Act that was submitted on Monday week to Mr. Gandhi's astonishing gaze, for his exclusion from the Transvaal, except he consented to enter up on temporary permit, issued to him as an act of grace by his fellow-subject of the Imperial Crown, and subject to withdrawal at the arbitrary rule of an arbitrary official. Some are born great; others achieve greatness; and others have greatness thrust upon them." How happy must Sir Cowasjee Jahanghier be to have this added greatness thrust upon him!

INDIAN MAIL. For Bombay, per s.s. *Umkuzi*, on or About 8th July.

Our Manager's Wedding

An Interesting Function

Mr. A. H. West, Joint Manager of the International Printing Press, has been identified, from its very commencement, with the ideal that the controllers of the policy of this journal have set forth. As a matter of fact, Mr. West was the first to approve of the scheme under which the International Printing Works are being carried on, and he was the first to voluntarily forego a salary which he was deriving and to accept just enough for barest subsistence, trusting to future developments for adding to his meagre income. When the scheme was started, in 1905, there were hardly a dozen settlers at Phoenix. To-day, there are nearly sixty. Mr. West was married to Miss Ada Pywell, who belongs to Leicester, on the 29th ultimo. The marriage ceremony was performed by the Rev. [illegible] at the Congregational Church, Greyville.

The company numbered about a hundred, and amongst those present were Mr., Mrs., and Miss Hodsdon, Mrs. R. Booth, Mrs. Pywell, Miss West (Sister Devi), Mr. H. G. Mason, Mr. Cordes, Mr. Dawad Mahomed, Mr. Parsee Rustomjee, Mr. Dada Osman, Mr. M. C. Anglia, Mr. and Mrs. Sanghavee, Mr. J. M. H. Gool (Capetown), Mr. Miankhan, Mr. Abdul Hack, Mr. and Mrs. Bryan Gabriel, Mrs. V. R. Moodaly and other Durban friends.

The Press was absent for the day and the workers with their wives and children attended the ceremony and the reception which followed.

The Rev. Ireland proposed the toast of "The Bride and Bridegroom," and expressed pleasure at being present at so interesting a gathering, where Indians and Europeans united together to do honour to the happy couple.

Mr. West, in responding, said that he felt quite unable to sufficiently thank his many European and Indian friends for [illegible] day. He spoke [illegible] Mr. West said that, after about four years working and living amongst Indians, he considered himself almost a member of the Indian community. He knew that his wife would be welcomed amongst them, and he assured the Indian people that Mrs. West had for some time taken a lively interest in the work at Phoenix and was most interested in the welfare of Indians in South Africa. It was their united wish that they might devote their lives to the Indian cause in this country.

Besides carrying out the broad principles of justice and equality advanced in the columns of INDIAN OPINION, there was a vast amount of internal work to be done. Education was the key which would unlock the door of prejudice and unbar the gates of race hatred. So it had always been in their minds that a school must be established at Phoenix. [illegible] would be the realisation of a part of the ideal which the founder, Mr. Gandhi, and the originators of the Phoenix scheme had always held before them. Already they had started a school for the children belonging to the settlement, and this was being conducted by the members; a part of the day's work being allotted to this purpose. It was the hope of the teachers that it would not be long before a school could be built which would belong to the Indian community in South Africa, although all who might wish to send their children, no matter of what race or creed, would be welcomed at this school, provided that there were accommodation. It was a matter for [illegible] whole [illegible] would [illegible] their own.

The toast of "The Bridesmaids" was proposed by Mr. Geo. Hodsdon, who had known Miss West since her arrival in the Colony.

Mr. H. G. Mason responded on behalf of the Bridesmaids, and spoke highly of Miss West and Mr. West, both of whom he had known for a great many years in England. Mr. Mason then read telegrams and letters from Mr. Gandhi, Mr. and Mrs. Polak, Miss Schlesin, Mr. McDonell, and a great many Transvaal and Natal European and Indian friends who were unable to attend, but sent their congratulations to Mr. and Mrs. West.

"The Bride's Mother," "The Visitors," "Rev. Ireland" and "Mr. Gandhi" were then honoured in the usual way.

Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, spoke a few happy words of congratulation to the Bride and Bridegroom and made mention of the quiet but useful work done by Mr. West in connection with INDIAN OPINION.

Mr. Dada Osman, Mr. M. C. Anglia, Mr. Parsee Rustomjee and Mr. J. M. H. Gool (Capetown) expressed their pleasure at being present on such an occasion. Each spoke of the personal regard they had for Mr. West and hoped that his wife would be happy in her new life.

Mr. C. K. Gandhi (Joint Manager with Mr. West) said a few suitable words on behalf of the staff and workers and gave expression to his joy at being back from the Cape that very day to take part in the wedding festivities.

Mr. and Mrs. West were the recipients of a great many high-class and useful presents from friends in England and South Africa, both Indian and European.

Was Repeal Promised

Complete Correspondence

VIII–49

The following correspondence has been forwarded to us for publication:

Johannesburg, 1st February, 1908.

Dear Mr. Smuts,—After the conversation that Mr. Chamney had with me on Thursday, I sought an interview with you again, and Mr. Lane told me that I would be able to see you before I went. I was not, however, fortunate enough to do so.

The conversation with Mr. Chamney made me a little uncomfortable, because he still harped away on the Asiatic Act. Indeed, from him I gathered that the registration that will now proceed will be legalised under that Act. At the interview with you, I did not understand any such thing at all, and the joint letter of Messrs. Quinn, Naidoo, and myself, too, makes it clear. I am most anxious to see this business finished without the slightest difficulty and with perfect satisfaction to yourself. I am, therefore, naturally most anxious to avoid any misunderstanding. Pray believe me also when I say that I shall leave no stone unturned to remove the difficulties in your path owing to the clamour of anti-Asiatic agitators. May I, therefore, ask you to be good enough to reassure me on the point? To legalise voluntary registration under the Asiatic Act would be to reopen the question at the worst point. You were good enough to tell me that the method of legalisation will be discussed later as between us. I have already suggested that the best way to do so would be under the Immigrants' Restriction Act by amending it in so far as may be necessary.

I trust, too, that the form of application and registration will be settled in consultation with the leaders of the community, and that this will be done as quickly as possible, so that registration may proceed.

I left a message, too, with Mr. Lane with reference to the ten finger prints. I discussed this with Mr. Chamney, and he could show absolutely no justification for the ten finger prints. Indeed, he admitted that, for identification, one thumb impression was quite sufficient. While to me, personally, it is immaterial whether thumb prints or digit impressions be given, there is no doubt amongst the Asiatics to whom the latter present an impracticable difficulty, and, as I know you only require identification, I do hope you will accept thumb impressions. In answer to my inquiry, I have now received telegrams from the Protector of Indentured Immigrants and the Principal Immigration Restriction Officer for Natal. The Protector says: "For the system of taking ten finger impressions for identification Indians on arrival considered in April, 1903, on being found desirable." The Immigration Restriction Officer who controls the immigration of free Asiatics has replied as follows:—"Referring yours of date both thumb impressions only required for certificates issued in this Department." You will now see that the information given to you by Captain (?) Clarke is incorrect. The distinction observed by the Immigration Department and the Protector's Department, too, is most valuable testimony in favour of my contention. The Protector has to deal with a class of Asiatics who have every temptation to hide their identity. Classification in their case is, therefore, necessary. The Immigration Department has to deal with a class of Asiatics and others who have always to prove their identity in order to make good their claim to enter or remain in Natal. Hence that Department requires only thumb impressions. Does not this show conclusively that you do not need digit impressions at all? and, as my expert adviser tells me, the system of classification, besides being totally unnecessary, is costly compared to the system of identification merely. At the Cape, too, only thumb prints are required. And, in this connection, I do wish to impress upon you the fact that the question of discretion is an element which will lead to favouritism and even fraud ultimately. A man who may be perfectly wealthy, I need hardly point out, is not necessarily an honest man, and yet, because he may be known otherwise, his signature alone will be accepted. To my mind, the only exception that should be made should be in the case of those who may be able to pass the education test prescribed by the Immigration Act. Those, of course, carry identification on their own persons, but with reference to the others, speaking from experience, I urge that the discretion be dropped; but if you insist on ten finger-prints there will be applications wholesale for the exercise of discretion, and I am positive, armed, as I am, with expert opinion on finger impressions, that you do not need ten finger prints for identification.

I also venture to suggest that the open permission to Indians to trade without licences will give rise to bickerings amongst the Colonists. Do you not think it will be better either to issue licences or to take from them deposit of licence fee against provisional receipts?

I hope I have done the proper thing in adopting a familiar tone in writing this letter, which is purely personal and confidential, and your reply will be also so treated. If in any of the public statements I have been making you think that I have been at all indiscreet, pray correct me.

I am,
Yours truly,
(Sd.) M. K. GANDHI.

General J. C. Smuts,
Pretoria.

VIII–[10] 22nd February, 1908.

Dear Mr. Smuts,—In accordance with the permission given by you, I now take the opportunity of sending you a draft Bill to amend Immigration Restriction Act No. 15 of 1907. The draft, in my opinion, meets the situation entirely. The time is ripe for me to submit it, in as much as there is every evidence now of the Asiatics loyally accepting the compromise.

You will see that some of the rights given by the Asiatic Act have not been availed of by the draft, for instance, Asiatics who were in the Transvaal on the 31st day of May, 1902, are, under the Act to be repealed, entitled to registration, whereas, under the draft now submitted, they are not. I have omitted them advisedly, because it exposes Asiatics to temptation. I have assumed that those who were in the Colony on the 31st day of May, 1902, must have by the time voluntary registration is completed availed themselves of it. There could not be many outside the Colony who were in it on that day and have not yet returned. If, however, there are any exceptional cases, they can be dealt with under the last clause of the amendment of Paragraph G. On the other hand, I have ventured to specifically protect Asiatics who paid £3 to the old Government before the war, because, although they are not mentioned in Act 2 of 1907, it always was the intention to protect them, and holders of such certificates who are without the Colony, cannot now number more than one hundred.

The clause about temporary permits has been taken over from Act 2 of 1907. I have ventured to import into the draft Bill a section dealing with the Church Street property held by the late Aboobaker Amod. As you are aware, the section in Act 2 of 1907 proved abortive. A section of that description may not appear in its place in an Immigration Bill but, as the Law repeals the Asiatic Law Amendment Act, the relief sought to be granted under that Act might well be granted in a repealing Bill. I am sure that you would be pleased to restore to the heirs ownership of their inheritance. As you may be aware, the property is leased to a European firm and is being entirely used by Europeans and the building thereon is in every way a credit to the principal street of Pretoria.

I have omitted to take over from the Asiatic Act the section supposed to give relief with reference to liquor. I, personally, think that it is perfectly useless and should never have formed part of the Act.

I know that you are going to amend Section 8 also of the Immigration Restriction Act. I was almost going to submit a draft amendment, but, on second thoughts, I considered that it was not my place to do so. May I, however, suggest that the power of removal be changed into authority to the Magistrate to convict persons who

may disobey the order to leave and to imprison them until they would leave the Colony of their own accord and at their own expense. I think that that is the utmost that a civilised Government can possibly do. If Section 6 is amended in the manner above indicated, Section 11 and Sub-Section F of Section 15 will require corresponding amendment.

There now remains for me to point out that, according to my reading of the Immigration Restriction Act, Malays and Cape Coloured people become prohibited immigrants. I hardly think that such was the intention of the Government. I should imagine that they would be protected the same as descendants of the aboriginal races of Africa, as per Clause H of Section 2.

In my opinion, no further amendments would be necessary in order to carry out the main purpose of the Asiatic Act in the way of inspection and in the way of restriction of licences, only to those who are not prohibited immigrants because these are already more than provided for under the Immigration Restriction Act. Every person applying for a licence will have to prove that he is not a prohibited immigrant and the Officers appointed under the Immigration Restriction Act will have the power to put to proof any person suspected of being a prohibited immigrant.

If there are any Asiatics who do not avail themselves of the voluntary offer, I do not think, in view of the amendment suggested by me, that you require the use of the Asiatic Act to deal with them, because they will, *ipso facto*, become prohibited immigrants and would, therefore, be liable to an expulsion order. Those who are outside the Colony and are because of their former domicile entitled to re-enter, although they may not possess educational qualifications, are as you will notice, under the draft submitted by me required to take out a registration certificate according to the voluntary form within seven days of their arrival.

I remain,
Yours truly,
(Sd.) M. K. GANDHI.

General J. C. SMUTS,
Colonial Office,
Pretoria.

Immigration Restriction Bill

TO AMEND ACT NO. 15 OF 1907.

1. Section one of the said Act is hereby repealed and replaced as follows:—"The Peace Preservation Ordinance, 1903, the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907, and sub-Section (e) of Article two of Law No. 3 of 1885 as amended by Volksraad Resolutions Article 1419 of the 12th day of August, 1886, and Article 173 of the 16th day of May, 1890, are hereby repealed, provided that any permits issued under the said Ordinance, Act, or Law, before such repeal shall be affected by such repeal."

2. Paragraph (g) of Sub-Section one of Section two is hereby repealed and replaced by the following:—"Any Asiatic who has obtained a certificate of registration under the Asiatic Law Amendment Act, 1907, or any Asiatic who has obtained before the.....day of..... a certificate as per form hereto attached and described in Schedule A, or any Asiatic who, not being within the Colony, is in possession of a permit or registration certificate lawfully issued to him and of which he is proved to the satisfaction of the Immigration Officer to be the lawful possessor and who shall within seven days after entering the Colony apply for a certificate as per Schedule A, or any Asiatic who is considered by the Minister as eligible for such certificate and who does not come within the scope of Sub-Sections a, b, c, d, e, f, or g of the definition of "prohibited immigrant" as in the said Act 15 of 1907."

3. The Minister shall have the power from time to time to issue temporary permits to enter and remain in the Colony to any "prohibited immigrant."

4. Portion of Erf No. 373 Church Street, Pretoria, which was registered in the name of the late Aboobaker Amod and which is at present registered in the name of Henry Solomon Leon Polak may be transferred in favour of the heirs of the late Aboobaker Amod notwithstanding anything to the contrary in Law 3 of 1885 as amended by Volksraad Resolutions Article 1419 of the 12th day of August, 1886, and without payment of further transfer duty.

[Colonial Secretary's Office
Pretoria, 12th March, 1908.

Dear Mr. GANDHI,—With reference to your letter of the 22nd February covering a draft Bill to amend Act 15 of 1907 I have been asked by Mr. Smuts to let you know that he is much obliged for the draft. Mr. Smuts however has his hands pretty full at other matters at the present time and not yet had time to go into the question.

Yours faithfully,
(Sd.) ERNEST F. C. LANE,
Private Secretary.

M. K. GANDHI Esq.,
Johannesburg.]

12th May, 1908.

Mr. GANDHI to Mr. SMUTS.—I ventured to send a telephone message to you with reference to a telegram I have received from Mr. Chamney saying that all Asiatics who at the time of the compromise were outside the Colony and who are now coming in and who have arrived after the 9th inst. should apply under the Act. I am sure you do not mean this at all in the face of the clear statement in the letter addressed by me [illegible] the gaol. It has created almost a panic. I venture to hope that the necessary instructions will be issued, and that voluntary registration will be accepted from those who may now come in.

Pretoria, 13th May, 1908.

[Mr. LANE to Mr. GANDHI,—I am directed to acknowledge the receipt of your letter of the 12th May on the subject of the registration of Asiatics and to inform you that your contention in regard to voluntary registration has been considered by Mr. Smuts who however cannot agree with it, and for this reason. When the compromise was made in January last it was arranged that all Asiatics over the age of sixteen years should be allowed to register voluntarily within a certain limited period of three months. This mode of registration was also to apply to those who being out of the Colony might return within such period. The period for voluntary registration has now come to an end and accordingly further applications can only be received under the law. The alternative course of keeping voluntary registration open for an indefinite period is clearly out of the question.

The Colonial Secretary hopes that on reconsidering this letter you will agree with him and will use your great influence and see that all future registration is carried out in the same spirit as it has in the past.]

13th May, 1908.

Mr. GANDHI to Mr. LANE,—I have your letter of the 13th instant, for which I beg to tender my thanks to Mr. Smuts. The letter in my opinion, raises a tremendous question, and gives rise to a very great misunderstanding. When the negotiations were going on, I could never dream of accepting a compromise what would mean a differential treatment of Asiatics entering after the period of three months. Had such been the understanding, steps would certainly have then been taken to inform Indians even in India and that could only have been done by cablegrams in order to enable the people to return to the Transvaal within three months, and even when I do not [illegible] that it would have been at all a just thing to expect Indians from India within that period in order to exchange their documents. The limitation only applied to those who were then resident in the Transvaal. General Smuts will, on a perusal of the letter signed by me and my fellow-prisoners, see that the sentence "Such mode of registration should apply to those also who being out of the Colony may return and otherwise possess the right of re-entry" has certain other words. It was never contemplated that to such Asiatics the tentative period of three months should apply. Nor was the object in view in case of accepting voluntary registration open for an indefinite

added by me to the letter.

period ever thought of by me and I do not suggest any such course now. But the essence of the compromise is that, the undertaking of the Indian community being fulfilled, as I claim it has been, the Act should be repealed. Voluntary registration should go on in connection with those who may now arrive, until the Act is repealed. As will be noticed from the Draft submitted by me, provision is made for the identification of those who may arrive after the passing of the Draft Bill. So that there is no question of keeping voluntary registration open for an indefinite period.

Of course, if it is desired by General Smuts that no registration should take place now but that it should await the passing of the new legislation I do not mind, but to require Indians who may enter now to come under the Act will only accentuate the suspicion that is still lurking in the minds of some of my countrymen. In order to make good my word, as also to assist the Government, it is within the General's knowledge that I very nearly lost my life, and this arose because, in the opinion of some of my countrymen, I had sold them, by reason of having agreed to the principle of ten finger prints. Were the proposed registration under the Act of new arrivals persisted in, not only will suspicion be accentuated, but it will be justified, and I cannot help saying that those who may feel irritated against me will be entitled to my life. I should consider myself totally unworthy of the trust reposed in me by my countrymen and to hold the position that they have allowed me to hold for such a long time, were I ever to consent to the Act being applied to newcomers. If the Act was bad, as I respectfully contend it was, it was so for all, except for those who, owing to their fraud or obstinacy, would not voluntarily provide facility to the Government for their identification. I am, therefore, sure that General Smuts will reconsider the matter, and not only not ask me to use whatever influence I may possess with my countrymen in the direction desired by him, but that he will assist me to make good my word to them by either accepting voluntary registration of new arrivals or informing them that they need not be identified until after the passing of the new legislation, especially as the purpose of identification is equally well-served under the compromise.

As the matter is exceedingly urgent, may I ask that a telegraphic reply be sent to me?

15th May, 1908.

Mr. LANE to Mr. GANDHI.—I have to acknowledge the receipt of your letter of the 14th May regarding registration and to inform you that the representations contained therein have been submitted to the Colonial Secretary who has requested me to say that he has fully considered the matter but regrets that he cannot depart from the position which he has already taken up, namely, that the period of three months granted for voluntary registration having lapsed further applications can only be received under the Law.

[illegible]et May, 1908.

Mr. GANDHI to M[illegible]TS.—I understand that you [illegible] leaving for Capetown on Sat[illegible] I hardly think that you reali[illegible] the gravity of the situation so f[illegible] as the Indian community is concerned. Your decision not to register under the compromise those Indians who have been entering the Colony on *bona fide* permits after the 9th of this month has created a turmoil amongst the Indians. You have heard, I take it, that the Chairman of the Association has been already assaulted. Many more may be assaulted in the near future. I daily receive indignant letters saying that I have entirely misled the people as to the compromise and that the Law is not going to be repealed at all. Can I not ask you, for the sake of those who have helped the Government, to do a very simple thing—to announce immediately that the Act will be repealed, and that new arrivals may be voluntarily registered?

[illegible]nd May, 1908.

Mr. LANE to Mr. GANDHI,—I hope you will excuse a manuscript letter, but it is rather late and our typists have gone and further I cannot put off writing this letter until to-morrow as I am going away to-night.

The Colonial Secretary directs me to say in reply to your letter that he is not able to meet your wishes and announce that new arrivals may voluntarily register. The question has been very thoroughly considered by Mr. Smuts and his decision, as already communicated to you by me, is final on this point.

Mr. Smuts is very sorry to hear about Sarjee, but for the reason which Mr. Chamney has explained to you it is not possible to deal with him in the way you suggest. Mr. Smuts has, however, issued instructions that Sarjee's movements are to be watched and he earnestly hopes that if you think that your person is in any way in danger you will immediately avail yourself of the protection of the police which the Government will be only too glad to supply.

6th June, 1908.

Mr. GANDHI to Mr. SMUTS.—I hope you will pardon me for writing you about the interview that took place to-day between you and me. While I appreciate your desire to abide by the compromise, I cannot help saying that the interview was not satisfactory. You still hesitate about repeal of the Act, and you are emphatic that, if the Act is not repealed, it is under it that [illegible] who arrived [illegible] the 9th [illegible] had a right to [illegible] the country [illegible] register [illegible] before.

The repeal of the Act, as I have always said, was the goal of the Asiatics, and they have done much and surrendered much, in order to reach the goal. I have gathered also that you admit the Asiatic Act to be wholly bad, and that amendment of the Immigrants' Restriction Act is not an undesirable way of solving the problem. I once more remind you of what you told me in the interviews on the subject that, if the Asiatics carried out their part of the compromise, you would repeal the Act. I know you added also that if there was one recalcitrant Asiatic who obstinately refused to take out a voluntary registration certificate you would enforce the Act against that Asiatic. As a matter of fact, within my knowledge, there is no such recalcitrant Asiatic left. But, if there were, I have taken the above expression to be purely theatrical to emphasise the fact that the vast majority of the Asiatics then resident in the Colony should abide by the compromise. This they have done.

Time is of the essence of the contract at the present moment, and I do hope that you will let me make a definite statement that the Act is to be repealed. Otherwise, I shall be reluctantly compelled to fall back upon my letter to Mr. Chamney as to withdrawal of the application form. I am most anxious to avoid a situation of that character, but it is impossible to wait for the assurance till the first week of the opening of Parliament. If, therefore, you cannot give the assurance, and if you cannot return the application forms to those who have written for their return, an application must be made to the Supreme Court for an order compelling the return of the documents.

In an amendment of the Immigrants' Restriction Act, I venture to suggest that it will not at all satisfy the Asiatics if the question of people to remain in or enter the country is left to the discretion of an Administrative Officer. That, as in every other Colony, should be decided judicially.

The right of those who have paid a £3 fee to the old Dutch Government, I need hardly say, should be respected. There are many such already in the Transvaal with vested interests. They have also applied. These were contemplated, I am sure, by Mr. Patric Duncan, when he first introduced his Bill, and their claim, in my opinion, ought not to be disregarded.

Mr. Lane wrote to me on Friday, saying that, the letters of the 1st and 22nd February last addressed by me to you being confidential, should not be published. As they constitute proof positive of my contention that you promised to repeal the Act, should you withdraw from that position and should you controvert the statement made by me, I hope [illegible] will not [illegible]

4th June, 1908.

MR. LANE to MR. GANDHI.—I have to acknowledge the receipt of your two letters dated 30th May and 3rd June respectively.

In reply to the question asked I am directed to inform you that the letters of the 1st and 22nd February last were confidential and personal and for this reason the Colonial Secretary did not reply at any length to the different statements contained in the letter or controvert those statements with which he was not in agreement. The publication of this correspondence therefore would throw an incorrect light upon the whole matter and the Colonial Secretary, for this reason, is not prepared to give the permission asked for.

4th June, 1908.

[MR. LANE to MR. GANDHI.—The Colonial Secretary has under his consideration at the present time the draft Asiatic Bill which it is proposed to introduce into Parliament at the approaching session and he would be much obliged if you could find it convenient to come over to Pretoria on Saturday and discuss it with him at 10 a.m. Will you please let me know if this suits you.]

Vile – 290 13th June, 1908.

MR. GANDHI to MR. SMUTS.—With reference to the interview I had with you to-day, I trust you will excuse my trespassing upon your time and attention yet awhile. Until the Asiatic question, as far as it arises out of the Asiatic Act, is settled, I am obliged to approach you.

You doubt my full representative capacity, or, better still, the full representative character of the views submitted by me. I admit it only in so far as it affects those who, whilst the passive resistance struggle was going on, accepted the Asiatic Act. Even they do not differ from my views, but they, like the rational sepoys, intend to save their faces. But I hope, with your assistance, to have even them side by side with the other members of the community. I clearly consider that they have proved from fear, but every endeavour is being made to win them over, and should they not, why they represent but a microscopic minority. Some of them have had many conversations with me, and they are, undoubtedly as anxious as the rest of the community that the Asiatic Act should be repealed.

With reference to the amendment of the Immigration Act, I wish to make the Asiatic position perfectly clear with reference to the following:—

1. No position will ever be accepted by the Asiatic communities that does not put those who have not yet entered the country but are entitled to do so on a level with Asiatics who have voluntarily registered. They ask, therefore, exchange their documents under the amended Act, and take out certificates in the same form as the voluntary form.
2. Refugees who have not yet received permits under the Peace Preservation Ordinance should be protected. There will be no objection to defining who may be termed a refugee. I suggest residence in the Transvaal for two years prior to the 11th day of October, 1899—and a period may be fixed within which these applications may be received, say one year, and they should be entitled to prove their claim before a Court of Law.
3. Those who hold £3 Dutch Registration Certificates should also be protected, the onus being on them to prove that they are the *bona fide* holders thereof.
4. Those who hold Peace Preservation Ordinance [illegible] educational qualifications, whatever the test may be, should be dealt like the European immigrants.
6. There are applications being made which have not been yet decided by Mr. Chapney, or which he has refused. These should be decided finally before a Court of Law.

You told me that you did not want to give any rights of domicile beyond those given by the Asiatic Act. You will see that in the above, with the exception of holders of £3 Dutch Registration Certificates, all are provided for under the Asiatic Act, and I have told you that, in my opinion, and according to Mr Duncan's speech, even the holders of £3 Dutch registration certificates are protected under the discretionary clause. Only I have suggested that they should be recognised as a matter of right, provided, of course, that they prove their *bona fides*.

I need hardly point out that refugees are protected by the Asiatic Act [illegible] Peace Preservation Ordinance [illegible] They [illegible] and I need not point out the hardship of the [illegible] Yet I am quite sure [illegible] intended that those who were outside the Colony and who can be practically proved to be old residents should not have been [illegible] considered. The definition of refugee and the time limit provide against possible frauds.

I ask you to appreciate the very great service rendered by the Indian community in giving finger prints in the face of enormous odds, and to recognise also that the resident portion of the community will not avail themselves of the discretionary clause of the agreement with reference to education and property qualification. This was done in order to protect those few who were to come in future, and to show what, even I may use the term, Asiatic people are capable of. But I must state that I will never accept, so far as I am concerned, anything in the nature of compulsion, when they can be otherwise completely identified. The idea is that ignorance or such other thing should be the basis of disqualification, and not race or colour.

The great principle that the Colonists have laid down, namely, that, in future, Asiatic Immigration should be limited only to those who possess educational qualifications of a high order has been admitted. But those who are entitled to reside in the country will not accept the bar sinister. And, if the question cannot be satisfactorily settled on the above, as I consider it, most reasonable, basis, it is better that it is not settled at all.

I take it that, as you have promised you will [illegible] the draft Bill [illegible]

I have [illegible] the Committee of the Association that you have definitely promised to settle the matter next week. The Committee has, therefore, authorised me to postpone the filing of the affidavits in the meanwhile.

Newlands Indian School

The third annual prize distribution of the above school took place on the 10th inst., in the school-room. The prizes for the upper division were distributed by Mrs. Raja Ruthnam Moodaly. The Headmaster (Mr. H. Rampal) in his report, said that he had great pleasure in stating that since the last distribution of prizes the school had improved a great deal. The school had been visited by the District Inspector during the last session and he remarked that the work of the classes had improved.

During this session the average attendance of the roll had gradually increased and at present the average [illegible] The building was large enough [illegible] and would hold about [illegible] according to the Education [illegible] and regulations. Mrs. [illegible] Moodaly thanked the Headmaster for having asked her to [illegible] and she particularly noticed that the [illegible] many new and interesting books but had found this [illegible] about the best [illegible]

[illegible] CANADA. London, [illegible] A telegram from Ottawa says that Orders in Council have been issued to [illegible] the amount [illegible] Indians [illegible] Colonial [illegible] expected to possess. [illegible] this [illegible] practically [illegible] orders of [illegible] —Reuter.

Rhodesia Parliament

The Dealers and Hawkers Bill

Asiatic Registration

In the Rhodesia Legislative Council, on Tuesday, the 16th instant, the TREASURER moved the second reading of the "General Dealers and other Licences Ordinances, 1908." He said, he would like to correct one impression which was possibly held by some members of the public, he knew it was held by some persons. He had seen a somewhat excited letter to the *Gwelo Times* signed by Mr. Naik, which stated "among other legislations this ordinance is aimed at the Asiatics." The Government wished it clearly understood that it was aimed at no particular nationality whatever. There were undesirables to be regretted to say of every nation, including British, and he thought the Government was prepared to rely on the impartiality of their councils and boards to discriminate between the desirable persons to hold a trading or hawker's licence and the undesirable. There was no intention whatever to impose any restriction on trade. He thought it would be clearly understood and noted on that there was no intention on the part of the local authorities to say whether there were enough of any, say, baker shops in this country and to say to an applicant, "However good a baker you may be, you cannot have a baker shop. That was not the intention. It was simply to [illegible] the Government to [illegible] should carry on business and the undesirable. [illegible] on his trade or dealings and protect all concerned. He felt sure that there were the principles of the Council would approval of the Council upon certain alterations were suggested in committee. He was only anxious to have some representation as to the working of the Bill and he hoped it had received [illegible]

The second reading was passed and the committee stage set down for Wednesday, June 17.

Asiatic Registration

The TREASURER moved the second reading of the "Asiatics Ordinance, 1908." He said in introducing it he must confess that he had a subject of considerable delicacy and one that might with some danger if not properly handled. The matter had been suggested previously, and finally it had got to that stage when the administration gave an undertaking last session that a law on lines similar to that now laid before the Council should be brought forward at the present session. The main idea in dealing with the question was to get into line with the other South African States and colonies in the important matter of the presence of Asiatics in their midst and the restriction of future immigration. In regard to the present position it appeared that the Cape Colony had never yet excluded Asiatics, except Chinese, but relied on a strict immigration restriction Ordinance with a language test as a means to check the influx of any undesirable element. Natal had imported an enormous number of indentured Indians, but so far as he could gather from the laws at present in evidence they tried to meet the presence of the ordinary Asiatic in the Colony by a poll tax of £3 per head. The Orange River Colony was in [illegible] only because British territory there was in existence an old law which absolutely [illegible] barred, except under any special circumstances, the introduction of Asiatics into the Territory. They were all pretty familiar with the Transvaal law and its provisions and how they dealt with the matter in a firm and able way. The way they dealt with it was by passing a registration law and at the same time that law was passed the Transvaal relied upon an [illegible] the Peace Preservation Act, which was used for nobody at all could come into the country without the permits mentioned in the Act. While he refers to the question of the Transvaal law, he thought he should clear away an apparent misapprehension on the part of the same gentleman whom the Treasurer had previously mentioned, Mr. Naik of Gwelo. This gentleman who was apparently the protagonist of the Indians in this matter had written a very lengthy letter to the *Gwelo Times*, in which he made the following statement: "The Transvaal Government, after great pressure brought to bear by the Imperial Government, was forced to compromise, which resulted in the withdrawal of the Act, leaving alone the Asiatics to register voluntarily." That statement, continued the Attorney General was only half the truth. As he understood it, the position was this. The Transvaal authorities accepted an undertaking from the Asiatics if all the objectionable features of registration were withdrawn, that they would register voluntarily. It he might put it in that form, an agreement existed between the Asiatics and the Government so long as the Asiatics came forward and registered. Further than that the position remained unaltered. If this voluntary registration was not fully complied with the law would be subsequently enforced. This class of legislation had only been recently taken in hand by many of their critics in other parts of the world, who approached the matter from a wrong standpoint. This was not a law in the nature of oppression of any subject race: it was a law brought in for their own self preservation. (Elected members: Hear, hear.) If they would regard it from that stand-point then the whole of the criticism which had been levelled against the Transvaal and themselves disappeared, and the position would be clearly and [illegible] understood. [illegible] the most [illegible] [illegible] [illegible]

letter which had been written by Mr. Nail in which he stated what he considered to be the position of the Indians. It was one of absolute antagonism to this law, but he might inform the Council that a deputation of the leading Indians in the country waited on His Honour the Administrator a fort night ago and had the opportunity and the privilege to be present on that occasion. The question of registration was then discussed and the gentlemen present definitely stated that as long as the system of registration was without the element of degradation they had no real objection to it and as regards future immigration they were just as strong as the Government in preventing it. While that caused the absolute change of opinion it was easy to account. It might be taken for granted that as soon as the Ordinance had been published a little hint or assistance was given from a neighbouring territory. They all knew how very amenable the class of person was to the influence of the agitator. He had given what he considered the reasons and necessity details of the Ordinance, and he now moved that the Ordinance be read the second time.

Col. Grey said he wished to congratulate the Government in fulfilling the promise which it had made that legislation should be introduced dealing with this matter, and he also congratulated the Government on the contents of the Bill before the House. There was one section which he would [illegible] House to consider when the Bill was in Committee, that was [illegible] by what he might term [illegible] Asia, who were already in the country. There was a certain amount of degradation [illegible] to the requirements of the Ordinance and he thought if it were possible it might be even left to the Administrator under the rules which he was empowered to form to discriminate between the higher or better class of Indian and the others. The Attorney General had referred to a deputation which had met His Honour the Administrator from the Indian population, that deputation had also waited on himself and others of his colleagues, and he could fully bear out what the Attorney General had said. There was no doubt that this deputation had expressed the view that the Ordinance was in the main fair and they quite recognised that fact, but whether they approved of it he did not know. The deputation had gone into the question of legislation which the terms of the Ordinance necessitated their considering, and he confessed that to some extent he agreed with them where the higher class of Indian was concerned. There were other matters connected with the limitation of their trade, by their assistants being repatriated, and so forth, but no doubt these questions would be gone into when the Bill was in Committee. With the exception of the point regarding differentiation between the higher class Indians and the remainder he was perfectly satisfied with the Bill.

Mr. Gordon Fokins also congratulated the Government on introducing [illegible] and promised his [illegible] He considered that it was [illegible] at the opening of the session of the Council should comply with a request which had been continued so long.

Mr. Longden said that the measure was very unpleasant and if it did not provoke much debate on one side of the House it was not because hon. members treated the matter with levity or carelessly, but it was because it was a question to which their thoughts had been directed for a number of years past and on which they had formed definite opinions. What he considered were shared by the majority of the white population, not only of Natal, but of South Africa and other places of the Empire which were confronted with similar problems. He had the opportunity a week or two ago of speaking with one of the most intelligent and influential [illegible] of the country, who carried on a large business with branches in various towns. In the course of the course all [illegible] admitted that from the white point of view this law was absolutely necessary to [illegible] and he said "I am [illegible] element in this country and we [illegible] Asiatic element [illegible] and they were bound to [illegible] the antagonistic forces could [illegible] but whilst protecting their legitimate [illegible] white point of view. He had [illegible] that his countrymen in this country [illegible] with [illegible] but while he [illegible] considered it was absolutely necessary that the Asiatics already in the country should be treated with fair, [illegible] and [illegible] the speaker) thought that it was the Government's intention to do this, and with a view to assisting the Government in this matter he might [illegible] two other points which he stated the Asiatics in this country considered might be amended. They objected to the possibility of the Administrator [illegible] a statute with the object of identification which might be of an ignominious character. They particularly objected to registration by means of finger prints. Under this Ordinance it was also pointed out that on certain occasions Indians were liable to be stopped by a Kaffir policeman in order to produce a pass to see whether they were entitled to be in the country. [illegible] very strongly to that, and [illegible] the very degrading. [illegible] point to the [illegible] Another [illegible]

[illegible] in reply, said, [illegible] to the remarks from the hon members for the Northern Division, the Umvoti [illegible] that there were Indians and "Indians," and they hoped to be able to deal with the higher class in a different manner from the lower order. Referring to the hon member for the Midland Division, he invited his help in solving the difficulties raised when the Bill reached committee stage.

The Ordinance was read a second time and the committee stage was fixed for Wednesday next.

Wednesday, June 17

The Council went into Committee on the "Asiatic Ordinance, 1908."

On clause 2, Definitions.

Col. Grey moved an amendment to the effect that the return [illegible] apply to males. He explained that representations had been made to him by the most important Indians resident in the country that the proposed operation of the Ordinance as against females was violently objected to, both for reasons of race and religion. They said it cast a slur of infamy upon the women of their race. The Ordinance dealt with two different questions: the future immigration of Asiatics and the treatment of those already here. His argument was with reference to the female Indians now in the country. He did not see why any special indignity should be placed upon the women of the race now resident [illegible]

The Attorney General [illegible] that [illegible] the amendment [illegible] the Ordinance [illegible] the Bill [illegible] the Ordinance [illegible] the Bill [illegible] the Ordinance [illegible] the Bill

The ATTORNEY GENERAL stated that every endeavour would be made to meet the feelings of the Indians on this point.

Mr. COGHLAN asked what was the position in the Transvaal.

The ATTORNEY GENERAL said only males were referred to in the Registration Ordinance.

The ADMINISTRATOR added that in the Transvaal the Registration Ordinance was separate from that dealing with immigration which dealt with both sexes. Here they dealt with the whole thing in one Ordinance. If it were only the opinion of members on the other side that a clause existed for females being dealt with differently to males, the Government would deal with it in the regulations.

Col. GREY withdrew his amendment.

Clause 4 was then passed as printed.

On clause 5, referring to Asiatics temporarily absent who had previously resided in the territory,

The ATTORNEY GENERAL moved an amendment substituting 12 months instead of 6 from the date of the promulgation of the Ordinance as the period within which temporary absentees must return to be entitled to a certificate of registration. He added that the suggestion had been made that a previous residence of three years was too long and that two years might be recognised. He would like to hear the views of the elected members.

Col. GREY said there was a considerable objection to the three years on the part of the Indians. He might say that no representation had been made to him by the English portion of the population on this point. He was there really to express the opinions of the Indians themselves. Under the Ordinance a man who had not for a period three years, who might have carried on business and acquired certain vested interests and who might be absent when the Ordinance became law, would not be allowed to return. Three years seemed a long time. He would suggest half the period. He did not see how they could arbitrarily take away from a man who was absent when the law was promulgated the vested interests he had created by not allowing him to return to look after his business in this country.

The ATTORNEY GENERAL said there might be some hardship in some cases. He thought it hardly conceivable that a man should have been here and established a business within a lesser period than two years.

Col. GREY: I don't see it.

The ATTORNEY GENERAL replied that still it was fairly apparent. He was prepared to accept two years' previous residence and 12 months' absence bringing the whole up to three years.

Col. GREY mentioned the hypothetical case of a man who had been six months in the country, established a business, put a man in charge and gone to his own country to raise money for the better conduct of the business. Would there not be in such a case a confiscation of rights under this section?

Mr. BROWN thought the proviso which had been passed covered such cases as that.

The ATTORNEY GENERAL said the amendment was a matter of right; the proviso was a matter of grace.

Mr. MYBURGH said deputations of Indians had waited upon him. They objected to the period of six months, but did not object to the three years.

The Attorney General's amendment was agreed to.

Col. GREY proposed that the clause stand over for further consideration.

Mr. COGHLAN said he was not objecting to letting the clause stand over. The Ordinance was for certain purposes and by successive sessions they only prolonged the agony. He was rather surprised at the remark of the Attorney General about the Government supplying Indians. If they wanted an interpreter why not supply a white one.

The CHAIRMAN said that did not apply to that particular section.

Mr. COGHLAN said he could not see why the issue should not go through as it was. The members of the House had shown they were anxious to meet the wishes of the Indians to the fullest extent possible. So long as the Administrator had the disposing power they were safeguarded against any abuse or hardship so far as the Ordinance was concerned.

The motion put by Col. GREY was negatived and the clause as amended was agreed to.

On clause 9, Penalties for failing to make application,

The ATTORNEY GENERAL moved that the words "If Asiatic" be inserted after "person" in the last line but one.

This was agreed to and the clause as amended passed.

On clause 10, Registration certificate to be produced on demand,

Col. GREY moved to insert after "any member of a police force or other persons authorised thereto by the Administrator," the words "provided that such member or person shall be a European." One of the principal objects to the Ordinance by the Indians he said, was that they should be treated like kaffirs and be liable to be stopped in the streets by a kaffir policeman and their certificates demanded. He thought this might relieve them of this indignity.

Mr. MYBURGH supported.

Mr. COGHLAN thought it would be better to insert the word "European" before "member of police force" because the Administrator might authorise any another Indian to undertake the duty and moved to that effect.

The ADMINISTRATOR said he did not think there was anything in the law to prevent a sane policeman arresting a white man.

A member: They had better not try. (Laughter).

The ADMINISTRATOR thought the amendment was not a proper thing to put in an Act of Parliament. Natives were not allowed to arrest white men, but that was a question, and the same course could be adopted with regard to Indians. By the amendment they put the Indian on a footing higher than that of a European in that respect. If the feeling of the Council was that Indians should be treated in the same way as Europeans in regard to police matters he could undertake.

Col. GREY said it was a generous proposal but it did not meet what they required. A native policeman would never think of arresting a white man, he would fetch a white policeman, but would he do it in the case of an Indian?

The ATTORNEY GENERAL pointed out that the inspection referred to would be purely periodical at long intervals.

Col. GREY remarked that some day the police might become a municipal force and the law might then be used as a handle to drive these people out of the country. He withdrew his amendment in favour of that of the hon. member for the Western District.

The amendment was put and the Chairman declared that the "noes" had it.

Mr. COGHLAN called for a division and the Committee divided as follows:

Ayes—6—The Secretary for Mines and Works, Mr. Mybrugh, Mr. Brown, Mr. Coghlan, Mr. Forbes, Col. Grey.

Noes—6—The Treasurer, the Attorney-General, the Master of the High Court, the Secretary for Agriculture, Mr. Fletcher, Mr. Lyngdoes.

The ADMINISTRATOR, in accordance with the usual practice in keeping the matter open, gave his casting vote against the amendment.

The amendment was accordingly negatived and the clause as printed agreed to.

Col. GREY moved the following as a new clause to follow Clause 10:

The Administrator may direct that Asiatics who, in his opinion, from long residence or other reasons have proved themselves to be satisfactory residents, shall not be required to carry and produce or demand registration certificates.

The ATTORNEY GENERAL did not feel in a position to accept the new clause. The hon. member would put upon the Administrator the task of deciding who was a good resident, though granting that proposition if an Asiatic did not carry a registration certificate he might be arrested on that account. He did not know whether the idea emanated from the exemption passes carried by natives, but the Asiatic would have to carry something or he would be a greater danger than ever.

Col. GREY asked why Asiatics should not carry certificates of exemption. As to branding others, he thought the idea was ridiculous. He thought the Administrator could differentiate between the better class and the others. Perhaps his motion was not the best way to get over it, but if the House would agree on the principal they could easily arrive at some satisfactory method.

Mr. MYBURGH thought if an Asiatic had to carry a certificate he might as well carry a registration certificate.

Col. GREY: The hon. member forgets the thumb prints and other methods of identification.

The ATTORNEY GENERAL said if that were all he could assure the House that thumb prints would not be demanded in the case of educated Indians who could give a written signature.

Col. GREY said if the Attorney General could give that assurance that was all he required.

The Attorney General: I am very glad to give it.

The proposed new clause was withdrawn.

After clause 21, penalty for entering territory unlawfully,

Mr. Coghlan suggested a new clause, increasing the jurisdiction of magistrates.

Mr. MYBURGH said he would like to see the magistrate's court the court of first instance, able to inflict the full penalty.

The Attorney General replied that seeing that the magistrate was given power to give an order of expulsion—an extreme power—a clause might also be inserted giving the magistrate power to inflict penalties up to £50 or a year.

Mr. Coghlan thought that would be simple.

The Attorney General said the clause would take some time to draft and he would move that the Chairman report progress.

Progress was reported and leave obtained to sit again.

Thursday, June 18.

Indian Petition

Col. Grey presented a petition from Bhimjee K. Naik and 50 other persons styling themselves as representing the British Indians in Southern Rhodesia, protesting against the provisions of the "Asiatic Ordinance, 1908," which was ordered to lie on the table.

General Dealers

The Chairman brought up the report of the Committee of the whole Council on the "General Dealers and Other Licenses Ordinance, 1908," reporting the Ordinance with amendments.

The amendments were considered. The Ordinance as amended was adopted and the third reading set down for Friday, June 19.

Asiatics Ordinance

The Council resumed in Committee on the "Asiatics Ordinance, 1908."

The Attorney General moved that the following be a new clause 22:

The court of the magistrate of any district in which any offence under this Ordinance is committed shall have full authority and jurisdiction to try such offence and inflict any greater penalty than a fine of £50, or imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding one year, provided, however, that such magistrate may not grant an order for expulsion as hereinafter prescribed.

Mr. Coghlan moved to omit the words "on default of payment of any fine inflicted" which amendment was accepted by the Attorney General and the clause as amended was agreed to.

Col. Grey moved that the Ordinance revert to the consideration of clause 10 which was agreed to.

Col. Grey moved a resolution to the effect that an Asiatic should not be required to show his certificate [illegible] matter [illegible]

The Attorney-General drew attention to a point of order, pointing out that the motion had already been agreed to by the committee.

Col. Grey was informed that the procedure would be to move the amendment in full house when the report was considered.

The Ordinance was reported with amendments, and leave was given to bring up the report on Friday, June 19.—*Rhodesia Herald.*

The Johannesburg Assault Case

Further Proceedings

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Wednesday, the 24th ultimo, before Mr. Jordan, in 'B' Criminal Court, Johannesburg, Mansuk Madee, *alias* Maula Bagas, and Mahomed Shah were brought up on remand, the former charged with assaulting Mr. Essop Ismail Mia, the Chairman of the British Indian Association, and the latter with inciting to commit grevious bodily harm.

The Prosecution called Ebrahim Aswat, who said that he was a storekeeper residing at Vereeniging, and that he knew the accused. He had had a conversation with Mahomed Shah, about February last, at the Mosque, at about 4 p.m. There was going to be a meeting that evening, at which Essop Mia was to preside, and Mahomed Shah had said that he would not let Essop Mia go on to the platform. The reason that he gave was that he did not want him to be present, and would not allow him to be, and that, if he were present, he (Mahomed Shah) would beat him. Witness then told accused that the meeting was going to be held nevertheless that evening, and accused then replied "Well, let it come off. I will see about him afterwards." By that witness understood that accused probably meant that he would beat Essop Mia, or something similar.

Cross-examined: witness stated that he had made the affidavit on his own accord at Mr. Gandhi's office. Nobody had sent for him.

Ismail Moosa Dock stated that he was a driver employed by Mr. E. E. Dadabhay, merchant, of Vrededorp. He lived in 16th Street. He knew Mahomed Shah. He himself was present at a meeting held in Pritchard Street, on a certain Monday evening in May. A reception was held there to congratulate the two assailants of Mr. Gandhi, who had that day been discharged from gaol—Abdul Rahman and Mir Allam. Mahomed Shah was present. Witness heard accused say that he had seen one, and would see the others yet. By this witness understood accused to mean that they had assaulted one already and would assault the others. He did not mention any names.

This closed the case for the Prosecution.

In opening his defence Mr. Van Diggelen stated that he did not intend calling any witnesses, but only Arabs and Malays. The first witness called was Syed Mahomed Ahmed Sherriff, who stated that he was born at Medina in Arabia. He was at the present time staying at Messrs. M. C. Camroodeen's at 42 President Street. He was on a visit here. He usually lived in Capetown. He had been in India, and knew accused Mahomed Shah well. He had known him and his family at Karachi. Mahomed Shah was a Syed, that is to say, he was a descendant of the Prophet. He was not an Indian, but of Arabian descent. He himself belonged to the same position as Mahomed Shah. They were both priests, as being descendants of the Prophet. He knew the witness Ahmed Mukhtar. The latter was a missionary, and not a priest. He was simply an ordinary clergymen, a head of a congregation. When witness first knew him he was studying for the priesthood. He was of a lower rank.

Mr. Jordan here intervened and refused to hear further evidence in this matter, and, in his view, it was irrelevant to the issue.

Proceeding, witness stated that he had had a conversation, some four or five months ago, with Ahmed Mokhtar. It concerned Mahomed Shah, but he had not said anything bad. Ahmed Mukhtar had said to him that Pathans had come to him and he wanted to collect money for Mahomed Shah in order that he might be sent out of the country. Witness refused to have anything to do with this.

Yusuf Mahomed stated that he was a hawker living in Johannesburg. He knew Essop Mia very well, and came from the same district in India as the latter. He remembered a certain day two or three days after the assault upon Essop Mia. A certain Ebrahim Panchbhai had come and called upon him. This man was the same as the witness Ebrahim Dawood. He came at seven in the morning and asked him to accompany him, and, when asked why, Ebrahim Panchbhai told him that there was work for him and he should come along. He took witness to see Essop Mia, and witness asked the latter what he wanted with him. Essop Mia replied that he wanted to give him £50, so that he might be Essop Mia's witness in this case. Witness declined the money, and went away.

Cross-examined, the other accused had already been arrested at the time. He did not know what he was wanted to give evidence about, nor did Essop Mia say to him what it was that he had to state. Essop Mia had called him, because he knew witness. Witness went away because he thought that he wanted something wrong from him.

Ali Mawlana stated that he was living at Vrededorp in the Malay Location. He had been in the Transvaal only six years, and was a Malay. He knew Mahomed Shah. He himself was a Mahomedan. Mahomed Shah often called at his place. He remembered the Sunday of the assault on Essop Mia. Mahomed Shah came to his house about six o'clock on the previous evening, and he slept there. He left the house on the Sunday evening about five o'clock. Mahomed Shah frequently stopped whole days with him teaching him the Koran. His wife and children were also in the house. Witness was certain that Mahomed Shah was never out of the house during the day up to nearly five o'clock.

Cross-examined: At four o'clock on the Sunday they prayed. Mahomed Shah was there at the time. They dined at one o'clock and Mahomed Shah dined with them. Immediately after dinner they commenced reading the Koran together, and continued right up to the time of prayer. He heard of Mahomed Shah's arrest the day after he had been arrested. He knew the place of the assault. It was about 500 or 600 yards away. He was certain that Mahomed Shah could not have been present at the time stated.

Jane Mawlana stated that she was the wife of the last witness. She knew Mahomed Shah, and remembered Sunday, the 17th May. Mahomed Shah had come to her house the previous Saturday night, and had stopped during the following day. He frequently came there. He left on the Sunday about five o'clock. They dined at about one o'clock, and Mahomed Shah never left the house, nor did she during the time. She would have noticed if Mahomed Shah had left the house. She afterwards heard about the assault.

Cross-examined: Mahomed Shah used to teach her husband the Koran in Arabic. He read the different words for her husband. They conversed in Hindustani, which, however, she herself did not understand.

Ali Mawlana was recalled in order to test his knowledge of Hindustani.

The defence was then closed. The Magistrate said that he did not consider that there was enough evidence against Mahomed Shah to send him for trial and, accordingly, discharged him.

Mr. Van Diggelen intimated that he reserved the defence of the accused Mansuk Madee, who was then committed for trial.

TRADING WITHOUT LICENCES. Mr. Essop Ismail Mia, chairman of the British Indian Association, has sent letters to the Colonial Secretary, Pretoria, and to the Town Clerk of the Johannesburg Municipality respectively, stating that the association had reluctantly advised certain Indians, who had been refused hawkers' licences because they did not produce registration certificates under the Act, that they might trade without a licence in the cases in trial granted.

Joh'burg Mass Meeting

Mr. Gandhi's Speech

Full Text

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At the conclusion of the reading of the telegrams, that had been received from all parts of the Colony, Mr. Gandhi addressed the meeting as follows:

The receipt of so many telegrams shows the unanimity with which the object of this meeting has been received, but, though I have read these telegrams to you, it is due to this meeting, due to the Executive of the British Indian Association, and due to the Transvaal public, to state also that there is, at this meeting, electricity in the air, and these telegrams by no means demonstrate the whole truth. The whole truth is that there is, even in this meeting, a number of Indians who are seething with discontent over what the leaders have done, and over what especially I myself have done, in connection with the compromise. There is a number of Indians in this meeting who believe, as the Chairman has stated in his speech, that the whole Indian community has been sold for selfish purposes. The Chairman has repudiated the charge, and so do I, but I do not blame my countrymen who bring the charge against me especially. Some of my countrymen tell me, and, perhaps, with some justification, that I did not take them into confidence, when I approached General Smuts on the strength of the letter that was placed before me in the gaol-yard, and it is better that I myself should voice their complaints. I believe that, in seeing General Smuts as I saw him, I acted correctly and in accordance with my conscience, but time has shown that they were right, time has shown also that I need not have gone to General Smuts as I did. What I did was simply and solely to accept voluntary registration that was placed before him for over a year by the whole Indian community. I felt that I was yielding nothing, not a single new principle, not a single concession, in accepting this voluntary compromise. I believed that I had full instructions from my countrymen to do so, but I believed too much. I did not know what was to come after. I did not know that there was to be a repudiation of the emphatic promise that was made in connection with the repeal of the Act. I know now that the compromise is not to be respected by the Government. General Smuts [illegible] that he never made any promise of repeal, but [illegible] documents, which the world [illegible] which will show, at least, that there was a talk and a conversation with reference to the repeal of the Act. There are witnesses also in connection with it, but, as the Chairman has rightly said, that is left for the lawyers to decide. The Indian community only knows, that the repeal of the Act was the object, and that was the object which was to be gained by undergoing voluntary registration, but, to-day, the Indian community finds that voluntary registration has not sufficed the purpose. It finds also that it has become necessary to hold this Mass Meeting again, and it has become necessary again, perchance, if it is the will of God, to undergo the same measure of suffering, only far more bitterly. If, therefore, you find there is electricity in the air, I do plead guilty. I am responsible for it, responsible because I had too great faith in the statesmanship of General Smuts, in his honesty, and in his integrity. If my countrymen to-day believe that I have sold them, they have good reason to believe so, although no justification for it, in my own estimation. They can only judge me by the results obtained. They cannot judge, the world is not to-day so constituted that it will judge, men by the motives they ascribe to themselves, but by the result of their actions; and they judge me by the result of my action, the result of having forced the compromise on the whole of the Indian community, and I included in the Chinese community [illegible] although there were [illegible] get Gentlemen who signed the letter that was addressed to General Smuts, they did so fully believing in my own good faith, fully believing that what I was doing was what they were all working for, namely, the repeal of the Act, not only in word but in deed, not, indeed, to secure a revised edition of the Act, but to obliterate the Act and all its consequences, if the Indian community and the Chinese community voluntarily proved that they were capable of being trusted without any legal restraint. If they proved that the large majority of the Asiatics had entered the Transvaal with perfect right, and if they proved that the documents that they held were correct documents and were properly obtained by them, and were not fraudulent documents, then they undoubtedly believed that the Act would be repealed, that their position was to be much better than it would have been under the Asiatic Act. They believed also that they had fought for sixteen months, not merely to secure a nominal repeal of the Act, but to secure recognition for themselves as human beings, to secure a voice in the management of their own affairs, to secure a voice in the legislation that may be passed so far as they are concerned: not a voting paper by any means—a voting paper for the Indians or the Asiatics may not be worth the paper on which the [illegible] ought to get that [illegible] voting paper. [illegible] resulted before [illegible] And we [illegible] That is [illegible] Law, [illegible] found [illegible] Municipal Bill, both these Bills still further curtailing the rights of those having a right to remain in this country. Have they not every reason to believe that Gandhi has misled them? Have they not every reason to believe that they have no longer any business to suffer because Gandhi advises them to suffer? I see before me a warrior, a military man, who was my fellow-prisoner. He tells me "How shall I trust you? You have misled your countrymen, you have given eighteen finger-impressions. I have not. I hold my medals, and that is my registration. Another of his fellow-religionists, or a fellow Pathan, has assaulted me. He deserves every thanks for having assaulted me, because he believed that I was selling the community. He had no grudge against me, he was my client. He had a perfect right to do what he did, as I find now from the consequences that have been entailed on the whole of the Asiatic communities. Gentlemen, those who are here and whose influence reaches far beyond the four corners of this building go away from this meeting knowing full well what the consequence of General Smuts' act will be, General Smuts' act undertaken in the name of the white communities. I may understand, I may distinguish, but, just as my fellow-countrymen could not distinguish and they only had the remedy of assault [illegible] another that the remedy of killing me [illegible] I had told my countrymen, similarly it is not possible for them to distinguish between one white man's word and another white man's word, especially when that word happens to be the word of almost the highest man in the State. I state most emphatically and definitely that General Smuts did promise that he was going to repeal the Act, in the presence of the Registrar of Asiatics, if the Asiatic communities abided fully, frankly, and freely by the terms of the compromise, if the Asiatic communities enabled General Smuts to identify every Asiatic in the country, and if the Asiatic communities enabled General Smuts to see to it that there was no Asiatic who could surreptitiously enter into the country and not be found out by his Police. These terms the Asiatic communities have fulfilled, and yet we find to-day we meet [illegible] you to find [illegible] that this Act is not to be repealed as it should be repealed, and that the promise of repeal is hedged round on all sides by such restrictions as could never be accepted by any self respecting man. The passive resistance movement has been undertaken only to gain rights for the whole of the Asiatics who have a right to remain in this country, and not for a chosen [illegible] [illegible] [illegible]

country, I, for one, do not wish to remain in this country, if my countrymen before that time do not remove this head which seems to have done grievous wrong to them.

The Transvaal Trouble

Mr. Duncan's Letter

Mr. P. Duncan, C.M.G., has forwarded to the Press the following reply to Mr. Gandhi's letter which we published last week :

"Sir,—Mr. Gandhi, in his letter of yesterday's date, makes the following statement :—" Asiatics were labouring under a cloud of suspicion up to January last. Mr. Duncan levelled the charge, and it was repeated even in the highest places, that there was an organised illicit entry of Asiatics. The fact that over 7,000 out of 9,000 have already proved their *bona fides* disposes of the charge. It was in order to refute that foul charge that voluntary registration was tendered."

I presume that Mr. Gandhi is referring to statements made by me as Colonial Secretary in the Legislative Council. What I said there was based on actual cases with which I had to deal in my official capacity, and I have seen nothing since then to lead me to alter the conclusions which I drew from these cases.

Mr. Gandhi says : "The fact that over 7,600 out of 9,000 have already proved their *bona fides* disposes of the charge." I follow his argument[illegible] know what the figure 9,00[illegible] to represent. According to [illegible] there were 10,306 Asiatic males in the Transvaal on April 17, 1904. That figure is certainly not over the true number of Asiatics in the country on that date. If incorrect at all it is probably under the mark. But, assuming for the sake of Mr. Gandhi's argument that there were only 9,000 Asiatic males in the Transvaal in January last, I want to see how the fact—if it is a fact—that 7,600 of them have "proved their *bona fides*" disposes of any statements made by me about the illicit immigration with which I had to deal when in office. If Mr. Gandhi chooses to regard these statements as a "foul charge" I cannot help it. The records are in existence not mine. But I shall refer [illegible] further proof that my statements [illegible] founded on fact before I can regard them as "disposed of."

I do not wish to be understood as expressing any opinion on the merits of the present controversy between the Colonial Secretary and Mr. Gandhi.

Mr. Gandhi's Rejoi[illegible]

Mr. Gandhi has repli[illegible] above letter in the following

Mr. Duncan's letter [illegible] to the charge, which, [illegible] all [illegible] once to him, I must still continue [illegible] describe as "foul," as to an organised illicit entry of Asiatics enables me to explain the position more fully to the public.

It is the charge of *organised* illicit entry that Asiatics have always denied, and which only it was in their power to deny. One swallow does not make a summer, nor can isolated cases of unlawful entry be used to condemn a whole community. The charge was threefold :

(1) That Asiatics entered on permits which were not their *bona fide* property ;

(2) That they entered on permits fraudulently obtained ;

(3) That they entered on forged permits.

And it was in order to test whether the documents held by the Asiatic communities at the time were so tainted or not that the Bill was brought in.

With reference to the 9,000 applications, it is admitted in the Governor's Speech that almost all the Asiatics in the Colony have tendered voluntary registration. I, therefore, assume that, in January last, there were 9,000 Asiatics in the Colony. They have all tendered their documents, and, on the strength thereof, 7,600 have already been proved to have been legitimate residents of the Transvaal. As a matter of fact, the balance of the applications have not yet been rejected. On the contrary, most of them will probably be able to establish their *bona fides*. Their claims are still under consideration only because of the deadlock that has ensued, that is to say, they are holders of Dutch Registration Certificates, which General Smuts has declined to recognise as sufficient title to residence in the Colony.

I may add that, according to the figures supplied by the Registrar of Asiatics, over 13,000 permits have been issued and are now in circulation. Of these, under voluntary registration, 8,500 (assuming 500 are represented by Dutch Registration Certificates) have been called in, and, of these 8,500, 7,[illegible] have established their title. Will Mr. Duncan allow me to claim that there was no *organised* illicit entry ?

With reference to the 1,500 outstanding permits (and they are outstanding because those Asiatics are outside the Colony), I make bold to say that it will be found that very few of these permits are tainted.

The Indian community has never endeavoured to challenge the statement that that there was *some* illicit immigration of Asiatics. All that was stated in 1906, and I make bold to repeat, is that the evidence adduced [illegible] and is not now sufficient to [illegible] the charge of *wholesale* [illegible]. The Peace Preser[illegible] was enough to deal [illegible]

[illegible] allow their claims to be examined because they were largely tainted with fraud. Hence the offer of voluntary registration and hence also the statement that the result of voluntary registration has disposed of the foul charge of an organised illicit entry of Asiatics.

The "Rand Daily Mail"

Our Johannesburg contemporary the *Rand Daily Mail*, in its issue of the 18th instant, comments as follows on the crisis :—

It would be well if the Colonial Secretary took an early opportunity of frankly telling the public what is the position with regard to the Asiatics in the Transvaal. It is no secret that there was, until a few days ago—and indeed there may be even now—a grave danger that the compromise arrived at last January would be broken, and the whole dispute reopened. The difficulty seems to have arisen because each side interpreted the agreement—a verbal one—in a different manner. When voluntary registration was arranged, Mr. Smuts distinctly stated that it would have to be legalised when Parliament met. Nothing was said about the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, but as very little was published concerning the terms of the compromise, the matter aroused but little interest. It is certain, however, that the Indian community believed repeal had been promised, and it appears equally certain that a week or so ago the Government had not contemplated to repeal, but on the contrary were preparing merely to legalise the voluntary registration under the Act. In the absence of any public statement from either side, it is impossible to say upon what evidence the different cases were based, though it is plain from the fact that a number of the Asiatics applied for the return of their registration application papers, that a serious struggle was anticipated. Then came an interview between Mr. Smuts and Mr. Gandhi, and "representations" from the Imperial Government, the sequel being the reported decision of the Government to repeal the Act. We do not imagine, however, that the action of the Colonial Office went very far. Probably it was confined to friendly representations on behalf of the Indians, without the slightest attempt to force the hand of the Transvaal. We are inclined to [illegible] assumption because there [illegible] a better appreciation [illegible] of the difficulties which [illegible] Colony with a large Asiatic [illegible] population, and consequently [illegible] of the tendency [illegible]. The recent de[illegible] House of Lords on the [illegible] new Indian legislation in [illegible] produced quite notable evi[illegible] of this broader attitude. Viscount St. Aldwyn, who represents perhaps the older school of Imperial statesmen and is certainly not violent-

ly pro-Colonial, said that "Personally he did not see that because Indians were fellow subjects of the King, therefore they had the right to the position of what was, after all, the dominant race of the British Empire, and to be placed on the same footing in Natal as the British race or the Dutch race there." We believe therefore that there is no question of Imperial "interference" in this matter in the Transvaal.

Moreover, we believe that Downing Street will find the public of the Transvaal prepared to discuss the whole question in a calm and reasonable spirit. In the first place the continued existence on the Statute Book of the Asiatic Law Amendment Act does not appear to be a vital necessity. It was passed chiefly to carry out a system of registration which had been devised to safeguard the white population against an influx of Asiatics. That object has been achieved. "Practically," said the Governor's Speech on Monday, "the whole Asiatic population of this Colony, to the number of 11,032 have tendered voluntary registration, and provisional registration certificates have already been issued to 7,617 Asiatics lawfully resident therein." In these circumstances it seems to us that if the Government provide for the adequate protection of the white population the Colony against an Asiatic invasion, it does not matter a jot whether that protective measure is labelled the Asiatic Law Amendment Act of 1907 or the something else of 1908. The burghers of the Colony are not spoiling for a fight with the Asiatic population. They would rather the Indians were not here, but as they are here, and cannot be ejected, we must make the best of a bad business. All that is necessary is that it should be certain that there is no constant infiltration of Asiatics who have no claim to be in the country. If Mr. Smuts can give an absolute assurance on this point, it does not appear to us to be a matter of supreme importance whether the 1907 Act is left on the Statute Book or not. There is quite enough to do in the Transvaal without carrying on an unending wrangle with ten thousand Asiatic residents, and writing interminable explanations in answer to the representations of the Home Government on their behalf. Indeed, now that registration has been carried out it would be better to stretch a point in favour of meeting the susceptibilities of the Asiatics who are entitled to be here than to have the distraction of another quarrel over a point which has become academic rather than of practical importance. Looking calmly and dispassionately at the whole matter, it seems to us that both the Government and the Indians would be well advised to do their best to arrive at a settlement. After all the large impressions have been taken, the spirit of the law at least has been complied with, and it would be foolish to re-open the whole affair just when the public believe it to be amicably settled.

The chief danger lies in the continued silence of the Government. Mr. Smuts has not stated what his policy will be. But in the meantime we have assertions in Pretoria and rumours in Johannesburg, and cables from London, all tending to make the public apprehensive and alarmed. Unless some plain statement is made, the importance of the point in dispute may become exaggerated in the public mind. As we had said, we do not attach very great importance to the precise manner in which the end is gained so long as we are satisfied that that end is the safeguarding of the white population. But on this Asiatic question public opinion in the Transvaal is very prone to take alarm. It would not be difficult to rouse an agitation which would practically force the Government to abandon the negotiations altogether. An impression may easily be created that the real and vital issue is that of the repeal of the 1907 Act, and that upon that repeal depends the whole question of the Asiatic problem in the Colony. In our opinion the issue is nothing of the kind, and it is because we hold the view that we do not want to see the Government's hand forced by an outbreak of popular antagonism directed upon a misconception. The wisest course the Government could pursue would be to take the public fully into their confidence. If they do not do this they may find out, too late, that the public have prejudged the whole case in such a manner as to render any settlement very difficult.

Transvaal Parliament

The Asiatic Trouble

HOUSE OF ASSEMBLY,
June 30.

Mr. A. SCHUMACHER (Heidelberg) asked the Colonial Secretary whether, in view of the prevailing uncertainty in the public mind, he was prepared to make a statement on the present position of the Asiatic question, and the Government's policy thereanent.

The COLONIAL SECRETARY replied: Mr. Speaker, I shall be glad if the hon. gentleman will leave this matter over for a couple of days, when I shall be prepared to make a statement on the subject.

Transvaal Supreme Court Decisions

We have received copies of the following decisions in the matter of Ebrahim Essop Asvat vs. Montfort Thomson, an appeal case heard before the Full Bench of the Supreme Court, Johannesburg, on appellant's application for an order directing the respondent to show cause why a rule nisi should not be granted calling upon him to declare whether he intends to prosecute or abandon a certain appeal which he has noted against the decision of the Magistrate of Johannesburg, and why he should not be ordered to prosecute the appeal within a reasonable time. The Court dismissed the application with costs. We hope to reproduce these cases in this journal.

Maritzburg Hindu Young Men's Association

At the usual weekly meeting of the Hindu Young Men's Association on Sunday, the 21st inst., Mr. R. M. Sodha, Hon. Secretary of the Sanatan Hindu Dharma Sabha, Tongaat, addressed the meeting. He said that he came on an important mission and that was to gather funds to build Hindoo Temples and Schools at various centres in Tongaat. Already many influential Indians had donated plots of land for this purpose. The meeting promised to convene a special meeting to consider Mr. Sodha's request.

Southern Rhodesia Affairs

Letter from the Congress

The following is a copy of a letter addressed by the Natal Indian Congress to the Secretary of the British Indian Committee, London:—

Dear Sir,—We beg, on behalf of the Natal Indian Congress, to draw the attention of your Committee to the passing of the Asiatic Registration and Immigration Ordinance in the Legislative Council of Southern Rhodesia.

This measure has for its object the reduction of the Asiatic (mostly Indian) population of that territory to the narrowest proportion, and the local administration apparently proposes to accomplish this by enacting a measure more drastic in its terms than the corresponding law of the Transvaal, and incorporating also provisions specially directed against Asiatic immigration.

The Congress feels that racial legislation of this extreme character cannot in any way commend itself to your Committee. There can be no possible excuse for its introduction. The Asiatic population of Southern Rhodesia, according to official statistics, was, in September of last year, not in excess of some 850 souls. The Territory is enormous in extent, but sparsely populated, yet capable of bearing a very large and energetic population. The Indians who are affected are occupied in trade, agriculture, and domestic service. Prices rule extremely high, and there is great need for the qualities of thrift and simplicity of life so remarkably displayed by our fellow-countrymen.

It is known that Indian Immigration had been entirely stopped up to the year 1903, but that, after that, owing to immigration complications, it was reduced. Even during this time the total number of Indians resident in the Territory has not much exceed 850, including those who are absent from the country. There has never been any definite allegation of evil under the régime of Asiatic law. We are informed that there is already an extensive Immigration Law

Southern Rhodesia which effectually prevents the entry into that Territory of any person not legally entitled to enter, and, consequently, a special anti-Asiatic immigration measure is calculated to degrade and stigmatise a community wholly undeserving of such a fate.

Whilst there are many provisions of the proposed law which are in the highest degree objectionable, the Congress feels that the basic objection must be to the whole spirit of the new legislation. It is manifestly a degraded copy of the almost equally objectionable Transvaal Act, with a special anti-Asiatic Immigration Act superadded.

"Although the numbers of our brethren in Southern Rhodesia are infinitesimal, as compared with the Indian population of South Africa, the Congress feels that a vital principle is at stake. What may be attempted successfully in a small degree in that Territory may eventually be enforced against the whole 150,000 Indians who have made their homes in this sub-continent, and if the present generation of Indians, not born in the country, feels the insult and stigma put upon them by legislation of this nature, how much more will our sons, born and bred in South Africa, feel the degradation that will be imposed upon them if this enactment should become law?

Moreover, the Congress feels that, Southern Rhodesia being a Territory that has not been granted completely self-government, the Imperial authorities are directly, as well as ultimately, responsible for the well-being of the Indian section of the population, and upon them devolves the responsibility of setting an example, by sanctioning this measure, that is certain to be eagerly followed by the self-governing Colonies of South Africa, who will certainly copy it in much the same manner as Natal sought to copy Lord Milner's action immediately after the proclamation of the famous Transvaal Bazaar Notice.

We understand that the Southern Rhodesian Indians, few as their numbers are, have already taken steps to approach the Imperial Government, to secure its rejection of the measure. But even were that not so, we feel that it would be incumbent upon your Committee to intervene actively on their behalf.

"For these reasons principally, we are authorised by the Congress to approach your Committee and earnestly to request you to do your utmost to prevent His Majesty's sanction being given to the promulgation of this most objectionable enactment. Indians in South Africa regard with dread the encroachments being made continually upon their already limited franchises, and they do feel that the underlying principles of the Republican anti-Asiatic legislation, the unspeakably present at a reactionary regime, ought not to be extended to British territories where it has hitherto been unknown.

We are, etc.,
Yours faithfully,
(Sgd). M. C. ANGLIA.
" DADA OSMAN,
Joint Hon. Secretaries,
Natal Indian Congress.

Late News

[SPECIAL TELEGRAM]

Johannesburg, Thursday.

The Supreme Court Case application of Mr. Ebrahim Ismail Aswat has been dismissed with costs by Mr. Justice Solomon.

Mr. Gandhi is publishing in the Press the complete correspondence between himself and Mr. Smuts, and writing to the Press stating that the object of the application to the Supreme Court is to place voluntarily registered Asiatics on the same basis as those whom Mr. Smuts wants to deprive of the rights of domicile.

Mr. Gandhi points out that Mr. Smuts never repudiated the terms of the letter of the 22nd February reiterating the promise to repeal the Registration Act and enclosing a draft of the repealing legislation, nor did Mr. Smuts repudiate the distinct averments in the later correspondence but consistently evaded a direct reply to the questions therein.

Mr. Gandhi adds that just after the assault upon him, Mr. Chamney visited him at the Rev. Doke's residence, and, together, they drafted a notice to allay the Asiatic feeling, for publication in the *Gazette* and elsewhere, definitely promising repeal of the Act if the Asiatics faithfully carried out the compromise. This draft notice was not published, at Mr. Chamney's request, because the excitement had been allayed by the efforts of the Asiatic leaders.

Mr. Gandhi challenges Mr. Chamney to produce this draft notice and reiterates that Mr. Chamney several times assured him that Mr. Smuts would keep his promise to repeal the Act.

The letter further states that, a little over a month ago, Mr. Gandhi met Mr. Chamney by appointment at Winchester House, Johannesburg, when they actually discussed the repealing legislation submitted in the letter of the 22nd February, and Mr. Chamney, in the main, approved. Finally, he says, though promise to repeal the Act is denied, Mr. Smuts is now willing to repeal the Act if the Asiatics submit to the rights of domiciled Asiatics and educated Asiatics, safeguarded under the Immigrants' Restriction Act, being taken away.

The Immigration Restriction Test Case

Mr. Sorabji Shapurji's Qualifications

Mr Sorabji Shapurji, who has entered the Transvaal, is an Indian Parsi, and was educated at Bombay. He studied up to the Matriculation Examination of the University of Bombay, and has been Manager of Mr. Hajee Hassam of Charlestown for some time. He holds splendid testimonials from well-known residents of Charlestown, and he holds also a passport signed by Sir Matthew Nathan, which requests, in the name of his Britannic Majesty, all those whom it may concern to allow Mr. Sorabji Shapurji, travelling in Africa, to pass freely and to afford him every assistance and protection of which he may stand in need. The situation is somewhat ironical, in that this passport will protect Mr. Sorabji anywhere in the foreign parts of South Africa, but not in British Africa. The passport is valueless and Mr. Sorabji may be arrested, in the Transvaal, for being a prohibited immigrant. The Government have not yet laid their hands upon him, but Mr. Sorabji is determined to test his right to remain in the country under the Immigrants' Restriction Act, and to brave all the dangers and risks.

ALLEGED FALSE CERTIFICATES. The Pretoria correspondent of the *Rand Daily Mail* says: The startling discovery has been made that registration certificates under the Registration Act of 1907 have been forged and issued. . . . The alleged forgeries and hardly distinguishable from the genuine certificates issued from the office of the Registrar of Asiatics. The forms are identical, the filling in his cleverly done, even to the finger-print impressions of the holders, and the only point where they fail is in the imitation of the signature of the Registrar (Mr. Chamney).

PHENOMENA OF PASSIVE RESISTANCE. Writing on the forthcoming Native legislation in the Transvaal the *Pretoria Notes* says: We have already seen an attempt at legislating for a certain body without the consent of that body, and without consulting its leaders, result in a humiliating fiasco. The natives followed very keenly the constitutional conflict between the Indians and the Government. If they were to organise a passive resistance movement on a large scale the situation might at any moment become serious, since the natives are by no means so "well" disciplined, so philosophic or so patient as the Indian.

21

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોકસ, શનીવાર, તારીખ ૪ થી જુલાઈ, ૧૯૦૮. અંક ૨૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પોસ્તી–તા૦ ૪ જુલાઇ થી, તા૦ ૧૦ મી જુલાઇ સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–અષાઢ સુદ ૫ થી, અશાડ સુદ ૧૧ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો–તા૦ ૪ જમાદીઉલઆખર થી ૧૦ જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય	સૂર્ય અસ્ત	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	પારસી રોજ.	સુવિચાર	સૂર્ય અસ્ત.
						ક. મી.	ક. મી.
શની.	૪	૫	૪	૨૫	૬	૫૩	૫ ૮
રવી.	૫	૬	૫	૨૬	૬	૫૩	૫ ૮
સોમ.	૬	૭	૬	૨૭	૬	૫૩	૫ ૯
મોમ	૭	૮	૭	૨૮	૬	૫૩	૫ ૯
બુધ.	૮	૯	૮	૨૯	૬	૫૨	૫ ૧૦
ગુરૂ.	૯	૧૦	૯	૩૦	૬	૫૨	૫ ૧૦
શુક્ર.	૧૦	૧૧	૧૦	૧	૬	૫૨	૫ ૧૦

અનુક્રમણિકા.

આપલોગ ૪૨૧
રોડેશીઆના હીંદીઓ ... ... ,,
હીંદુસ્તાનની મદદ... ... ... ૪૨૨
અમારા એજન્ટ મેનેજર ... ... ,,
અરજીઓ પાછી ખેંચવાનો કેસ ... ૪૨૩
માસ મીટીંગ ૪૨૫
111 રમુજ રંજ 111 ... ... ૪૨૬
ટેલ્લા ખબરો ... ... ,,
ટ્રાન્સવાલના ખબરપત્ર... ... ... ૪૨૮
રહીમરોની ખબરો ૪૨૯
ડાયોનીમાં ઇમીગ્રેશન અને ઉંચ્ચાંની ને ખમદારી ૪૩૦
મુસાફરો કામેલ પાસાનું ભાષણ ... ૪૩૧
સર્વોદય ૪૩૩
ડેલાગોઆબે ઇંડિઅન લાયબ્રેરીનો વારસો મેળાપડો ૪૩૪
મરણ ચરચા ૪૩૫
હારી ડારબની નોટીસો વગેરે ... ,,
ટ્રાન્સવાલના તાર સમાચાર ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૪થી જુલાઇ, ૧૯૦૮.

આપલોગ

ટ્રાન્સવાલની લડત દરેક હીંદીએ સમજવાની છે. સત્યાગ્રહનો અર્થ અમે અગાઉ ઘણા દાખલાઓથી સમજાવી ગયા છીએ. તે અર્થ હવે અરોબર લાગુ પાડવાનો વખત આવ્યો છે. સત્યાગ્રહને તથા સ્વાર્થને નથી બનતું. સત્યાગ્રહમાં હમેશાં આપ—આત્મ—ભોગ આપવો પડે છે. પરમીટવાળા હીંદીના હક સચવાયા છે, તેઓને સારૂ ખુની કાયદો રદ કરવા સરકાર તયાર છે, છતાં કયા વખતના વસુ પાડુઆના રજીસ્ટરવાળાને તથા કેળવાએલા ને ખાતર પરમીટવાળાએ પોતાનો ભોગ આપવાનો આ વખત છે. આ તકને અમે સિવાહની માફક વધારીએ છીએ. ને દરેક હીંદી તેમ કહે એવું માગીએ છીએ. સત્યાગ્રહનું ખરૂં રૂપ હવે જણાશે. કાયદો રદ કરવાની વાત તો સરકાર કબુલ રાખે છે. પણ તેમાંની સરતો હીંદી કોમ કબુલ નથી કરતી તેથી કામ અટકયું છે. આ જોયી તેવી વાત ન ગણાય. આમ હીંદી કોમ સરકારની સાથે બાથ ભીડવાને લાયક ગણાય. કાયદો ઘડવામાં તેનો મત માગવો પડે છે. આવો અવસર સત્યાગ્રહને અંતે જ આવ્યો છે.

અગાઉની લડતમાં આપ સ્વાર્થ રહેલો હતો. ટ્રાંસવાલમાં લડનાર દરેક હીંદી પોતાનો તથા કોમનો હક સાચવતો હતો. હવે લડનાર હીંદી માત્ર પોતાના ભાઇનો હક જાળવશે. એમાંજ ખરી ખૂબી રહેલી છે.

જો હીંદી કોમ આવું પરોપકારનું કામ કરી શકે તો અમર થઇ જશે. પોતે સુખેથી રહી બીજાને સુખ દેશે. ને આખું હીંદુસ્તાન તે કોમને વધારે લેશે. માટે અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે હીંદી કોમ ચુકશે નહીં.

રોડેશીઆના હીંદીઓ

રોડેશીયામાં ટ્રાંસવાલના જેવો કાયદો પસાર થયો છે. તે કાયદાપર હવે વિલાયતમાં સહી થાય છે કે નહીં એ જોવાનું છે. સંભવ એવો છે કે તેમાં સહી નહીં થાય. સા. આ. બ્રિટીશ કમીટીએ એ બાબત ખુબ લડત ચલાવી છે. તે વિષે ફટરના તારો પણ આવી ચુકયા છે. રોડેશીયાના હીંદીઓએ અરજી દાખલ કરી છે એ કહેવાપણ કરવું છે, ત્યાના હીંદી બ્રુટા ૪ વાએલા હોવાથી બહુ કરી શકયા નથી શ્રી. નીમજી નાયકે સારી મહેનત કરેલી જોવામાં આવે છે.

રોડેશીયાની લડતમાં એક વાત આવી છે તે બહુ જાણવા જેવી છે. વિલાયત માં ચાર્ટરર્ડ કમ્પનીને ફટરે પુછતાં તેના એલચી કહે છે કે 'હીંદીનું અપમાન કરવાનો ઇરાદો નથી. પણ હીંદી કોમ ઉપર દાબની જરૂર છે. આંગળાનો ધારો લાગુ પાડવામાં નહીં આવે.' એટલે કે લડત કેમ જાણે આંગળાનીજ થઇ હોય નહીં. કાયદાની ગુલામી આપીને પછી આંગળા લેય યા ન લેય એની શી દરકાર ગણાય? મુખ્ય જરૂર તો તેવો કાયદો ન થાય તેની છે. તેને બદલે કાયદો કાયમ રાખી આંગળાં નહીં લેવા એવું જણાવે છે. આ દાખલા ઉપરથી અમે વાંચનારને સુચવીયે છીએ કે તેણે કાયદામાં ને આંગળામાં બેહદ રહેલો છે તે બરોબર સમજવો. અમે બે ધડક થઇ કહીયે છીએ કે રોડેશીઆના હીંદીઓ આંગળાં આપીને કાયદો ઉડાવી શકતા હોય તો તેણે ઉડાવવો. કાયદો એ સદાય ની ગુલામી છે. આંગળાં એ ગુલામી દુર કરવાનો રસ્તો હોઇ શકે. દાદ તુરત તેઓએ આંગળાં આપવાનું કહેવું એવું અમે નથી કહેતા. હમણાં તો વિલાયતમાંથી શો જવાબ આવે છે એ જોવું. પણ જો કદી વિલાયતથી ઉલટો જવાબ આવે તો તેઓ સત્યાગ્રહી થઇ કાયદાનો શરણ નહીં થાય એવી અમે ઉમેદ રાખીયે છીએ. તેઓએ વિલાયત અરજી મોકલવાની જરૂર છે.

હીંદુસ્તાનની મદદ

મી. રીચની ઉપર મી ગ્રેચ. એન્ડ વાડીયા (જેઓ કોંગ્રેસ આગળ દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ મુકવા માટે તથા મુખ્ય ના પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશનના એક કરતાકારવતા તરીકે જનરીતા છે) નો કાગળ છે તે જણાવ્યા જેવો હોવાથી તેની મતલબ આપીયે કીએ. આ વેળા ટરાંસવાલની બહતમાં હીંદુસ્તાન તુરત જમત થવાનો સંભવ છે.

મી. વાડીયા ૮ મી મે ના કાગળમાં મી. રીચ ઉપર લખે ે કે:—

"તમારો આઠમી એપ્રીલનો કાગળ મળ્યો. મી. ગાંધી તરફથી પણ કાગળ મળ્યો છે. 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડીયા' ના અધીપતી મી. રીઠ આપણને બહુ મદદ કરે તેમ છે. તેઓ લખે છે કે:—

"બહાર જનારા હીંદીના હક જળવવા સારૂ લંડનની કમીટીને મદદ કરવા માટે અહીં (મુંબઇમાં) મંડળી સ્થાપવું એ મને બહુ પસંદ છે. એ મંડળમાં જેઓ બહુ કામ કરનારા હોય તેઓજ દાખલ થવા જોઇએ. હું હમેશાં મદદ કરવા તયાર છું મારૂં છાપું પણ મદદ કરશે. વર સાહની મેસમ શરૂ થયે આપણે શરૂ કરવું. આઠમી જુને ના. આગાખાન પણ પાછા આવશે."

મી રીઠની મદદ બહુ કામ લાગશે. તેથા હીંદમાં વસતા ગોરા પેણ મદદ કરશે. આપણને ના. આગાખાન, સર ફીરોજશા મેહેતા, સર જમસેદજી, સર દીનશા પીટીટ, સર ભાલચંદ્ર કૃષ્ણ, સર કરીમભાઇ ઇબ્રાહીમ, સર સાસુન ડેવીડ વિગેરે ની મદદ ચોકસ મળશે.

મી. ગાંધી લખે છે કે બારીસ્ટરો દાકતરો વકીલપુરજો વિગેરે આ સવાલમાં બહાર નથી પડતા એ નાકબેદી ભરેલું છે

"હું આ તરફ મને તેટલું કરવા ઇચ્છું છું. મને હવે 'ઇ. ઓ.' નિયમસર મળે છે. પરવાના નંબર માટે મેં ગાંધીને લખું છું"

આભાર

ઇડિઅન ઓપિનિઅનના જુદા જુદા કામકાજ અરથે અમારા પ્રતિનીધી નાતાલ ટરાંસવાલ તથા કેપ કોલોનીની મુસાફરી એ નીકળેલ તે ગયા સોમવારે અત્રે પાછા આવી પહોંચેલ છે. તેમના કામ માટે જાહેરોએ જે મદદ કરી છે તે માટે તેમનો અમે અંતઃકરણ પુરવક આભાર માનીએ છીએ.

અમારા જોઇન્ટ મેનેજર

મી. આલબર્ટ એચ. વેસ્ટ આ પત્રના તથા પ્રેસના જોઇન્ટ મેનેજર છે એમ અમારા વધા વાંચનાર જાણે છે. મી. વેસ્ટ જાતે અંગ્રેજ છે. સ્વતંત્ર મીજાજ નું માણસ છે. તેમની ઉમર પચીસ વરસ જેટલી છે. તેમણે પ્રેસને અરથે સારાં કામો કરવાના હેતુથી ગરીબાઇ ધારણ કરી છે. તેમને પા. ૨૦ ની આવક હતી તે જતી કરી તે આ પ્રેસમાં આવ્યા. જ્યારે ફીનીક્સ આવવાનું થયું ત્યારે તેમનો પા. દસનો પગાર હતો તેને બદલે તેમણે પા. ત્રણ દર માસના કબુલ કર્યો. હાલ તેની આવક દર માસે ઉપર રતા પા ત્રણ ગણતાં સાત પાઉંડ સુધીની આશરે થતા આવે.

મી. વેસ્ટની સોમવારે એક અંગ્રેજ બાઇ મીસ પાઇવેલ કરીને છે તેની સાથે સાદી થઇ છે. તે બાઇ બાળ પરણવાને સારૂં વિલાયતથી આવેલ છે. તે બાઇ પણ ફીનીક્સમાં રહી નીતિનાં કાર્ય કરવા નો ઇરાદો રાખે છે. મી. વેસ્ટનો હેતુ ફીનીક્સમાં રહેવાનો માત્ર એજ છે કે માણસ જાતની સેવા કરવી, તે પછી ગોરા હોય કે કાળા.

શાદીને વખતે હાજર થએલ મહસ્થોમાં મેસરસ દાવુદ મહમદ, પારસી રસ્તમજી. એમ. સી. આંગલીઆ, દાદા ઓસમાન, જી. એચ. મીઆખાન, મુનશી, પી. કે સંઘવી, જે. એમ. એચ. ગુલ (કેપટાઉનવાળા), અબદુલ હક, બાયત ગોડીયલ, મીસીસ વી. આર. આર. મુડલે, તથા કેટલાક ગોરા મિત્રો હાજર હતા.

પાદરીએ શાદીની ક્રીયા કર્યા પછી ખાણું આપવામાં આવ્યું. તે બાદ બાદ ભાષણો થયાં. રેવરંડ આયરમોંગર હીંદીઓ અને ગોરાઓને એકઠા મળેલા જોવા માટે પોતાનો હરખ જાહેર કર્યો. મી. વેસ્ટે જણાવ્યું કે ચાર વરસ જેટલો વખત હીંદીઓની સાથે રહેવાથી હું હવે મને લગભગ હીંદી કોમનો મેંબર જેવો સમજું છું. હું ખાતરી આપું છું કે મીસીસ વેસ્ટ પણ ફીનીક્સના કામ માટે ઉત્સાહ ધરાવે છે, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીના ભલા માટે તેને લાગણી છે. અમારી ઉમેદ છે કે હીંદી કોમના હિતના કામમાં અમે અમારી જીંદગી ગાળીશું. 'ઓપિનિઅન' નું કામ જવાબદારી બાબત ઉપર રાંત રેખવાનું, તથા ગોરા અને હીંદી વચ્ચે મિત્રાચારીનો ભાવ વધારવાનું છે. છોકરાંઓને કેળવણી આપવાનું કામ પણ અમે હાથ લેવા માગીએ છીએ. આખાતાનસ્થાપકમા. ગાંધીનો તે એકમુખ્ય ઉદ્દેશ છે. અમે તેટલા માટે એક નીશાળ સ્થાપવા ઇચ્છીએ છીએ. ફીનીક્સનાં છોકરાં માટે નાના પાયા ઉપર તેવા શરૂઆત કરી છે. તેનું કામ પ્રેસના મેંબરોએ ઉઠાવી લીધું છે અને અમારી ઉમેદ છે કે જ્યાં સુધી વખત પહેલાં અહીં એક નિશાળનું મકાન બાંધવામાં આવે, કે જે દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી કોમની નિશાળ તરીકે ગણાય. આ કામ આપણી હીંદી કોમનું છે, અને આવી નિશાળ જોઇએ કે નહીં તે કોમે વિચારવાનું છે. બાદ તેમણે હાજર મહસ્થોનો આભાર માની પોતાનો બેઠક લીધી.

મી. દાવુદ મહમદ વગેરે મહસ્થોએ પ્રેસની સેવા ઉપર વિવેચન કરી મી. વેસ્ટના કામની તારીફ કરી. ગોરા અને હીંદી વચ્ચે એખલાસમાં વધારો કરનારા આ મેળાવડા માટે ખુશાલી બતાવી, તથા મી.અનેમીસીસ વેસ્ટના હકમાં દુઆ ચાહી.

મી. વ્યાસ, મી. એમ. પી. ફેન્સી, ડો. દીવા માણેક, મી. કેલનબેક, મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર વગેરે તરફથી તારો, તથા રેવ ડોક વગેરે તરફથી કાગળો આવ્યા હતા તે વાંચવામાં આવ્યા હતા.

ભાષણો થઇ રહ્યા પછી ફોટોગ્રાફ લેવાયા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

ગીરમીટીયા મજુરોને જાવવાનું બંધ કરવાના બીલની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સોગ્રેસ ટ્રયુગેલાના ને વરહમના ગોરા પ્રોટેસ્ટ ના એસોસીએશને પારલામેંટ પર પોતાનો ઠરાવ મોકલ્યું છે.

પારસથી એક લખનાર જણાવે છે કે— સાઉથ આફ્રિકા ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી મી. રતનજી અત્રે આવ્યા હતા. એક મીટીંગ ખાસ બોલાવવામાં આવી હતી તેના આગળ મી. રતનજીએ ફેપના ફોનફરન્સ વિષે વિવેચન કરયું. બાદ તેમણે સંપથી રહેવા ભલામણ કરીને અત્રે એક એસોસીએશન સ્થાપવા સુચના કરી. તેમ કરવા, કરવાનું મતે ઠરાવ થતાં એસોસીએશનની સ્થાપના થઇ. મી. ઓસમાન એસ. હતીફના જાવા દાર ચેરમેન તરીકે, મી. અબદુલ કાદર ઇસા ભાઇ સેક્રેટરી તરીકે, તથા મી. ખુરશાલ બાબા ટ્રેઝરર તરીકે નીમાયા. ઉમદા રેફ્રેશમેંટ બાદ મેળા વિસરજન થઇ હતો.

અરજીઓ પાછી ખેંચવાનો કેસ

ટ્રાંસવાલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં

જસ્ટીસ લાગડન એફીડેવીટ

(ઇ. એ. માટે ખાસ)

મરજીઆત અરજીઓ પાછી ખેંચવાના કેસ સંબંધમાં નીચે મુજબ અરજ થઇ છેઃ—

પ્રીટોરીઆના મેજીસ્ટ્રેટ ચમનીને આપેલ કાગળીઆ અને દસ્તાવેજો પાછા ખેંચવા માટે વીરીનીગીંગના મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ અસવાતની અરજ.

ના. સુપ્રીમ કોર્ટના જજોને વીરીની ગીંગના મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ અસવાતની નમ્રતા પુર્વક અરજ છે કે:—

(૧) હું વીરીનીગીંગમાં હોલસેલ અને રીટેલ વેપાર કરનાર હીંદી છું.

(૨) ૧૪ વરસ થયાં હું ટ્રાંસવાલમાં વસી રહ્યો છું.

(૩) મવા જાન્યુઆરી અને ફેબ્રુઆરી માં જોહાન્સબરગના બ્રિ. ઇ. એસોસી એશનની જે મીટીંગો થઇ તેમાંથી કેટલી કમાં હું હાજર હતો.

(૪) તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એશીઆટીક કાયદા સામેની લડત સંબંધ માં હીંદી કોમને સરકાર સાથે સમજુતિ થઇ છે.

(૫) બ્રિ. ઇ. એ. ના સેક્રેટરી મી. એમ. ૈ. ગાંધીએ તે સમાધાની વિષે નીચે મુજબ સમજ પાડી હતીઃ—

(અ) કોમના આગેવાન અને સરકાર મળીને નક્કી કરે તેવા હેતુ મુજબ જેઓ ટ્રાંસવાલમાં વસતા હોય, તેઓ ત્રણ માસમાં મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવે.

(બ) જેઓ ટ્રાંસવાલની બહાર હોય, પણ જેઓ વસવાટ કરનાર હોઇ પાછા આવવા હકદાર હોય તેમને પણ મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવવા નો હક.

(ક) એશીઆટીક સમાધાની મુજબની પોતાની ફરજ અજવે એટલે સર કાર કાયદો રદ કરે: અને મરજી આત રજીસ્ટર બનાવને એશીઆ ટીક કાયદો તા કોઇ પણ રીતે નજર લાગુ પડી શકે.

(૬) અને ઉપર કે તે પ્રમાણે પણ અમુક હીંદીઓએ મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી કરી છે.

(૭) ઉપર જણાવવામાં આવી તેવી ખાતરી ઉપરથી મરજીઆત રજીસ્ટર માટે મી. ચમનીને મેં સાથે મોકલેલા ફોરમ પ્રમાણે ૧૯૦૨ના માર્ચ મહિનામાં અરજી કરી, જેમાં મારી સહી કરી છે, તથા મારાં આંગળાં પાડયાં છે.

(૮) મેં તથા બીજા સેંકડો હીંદીઓએ આ પ્રમાણે અરજીની બધી જરૂરી આતો પૂરી પાડી; અને સમાધાની પછી કેટલાક હીંદીમાં અરાજીપ ઉભો થયેલ તેને લીધે જે જોખમ ઉઠાવવું પડેલ તેની દરકાર કરી નહીં.

(૯) સમાધાનીમા હીંદીને લગતું કામ પાર ઉતરે જેટલા માટે સરકારને મદદ ગાર થવા મેં મારાથી બનતી મહેનત લીધી.

(૧૦) હવે બ્રિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન અને જણાવે છે કે કાયદો રદ કરવાનું બીલ દાખલ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી; અને વળી જે એશીઆટીક ઓલો નીની બહાર છે તેમને મરજીઆત રજી સ્ટર કઢાવવા દેવા પણ સરકાર માગતી નથી.

(૧૧) આ કારણથી મરજીઆત રજી સ્ટ્રેશન લેવાનો મારો ઇરાદો નથી; ને મેં મી. ચમની પાસે માગણી કરી છે કે ઉપર જણાવેલ મારી અરજી તથા ફીસ ફીંગરપ્રીન્ટ્સ કાયદા પ્રમાણેની મારી પરમીટ અને ૧૯૮૫ના કાયદા મુજબનું મારું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ, કે જે મેં અરજી કરતી વખતે તેને આપ્યાં હતાં તે પાછાં આપવાં.

(૧૨) મી. ચમનીએ ઉપર જણાવેલ અરજી તથા દસ્તાવેજ પાછા આપ્યા નથી.

(૧૩) મેં રજીસ્ટ્રેશન માટે અરજી કરી તે એશીઆટીક કાયદાની ફરજે નહોતું; તે કામ મેં મારી મરજીથીજ કરેલ હતું.

(૧૪) અરજીઓ લેવાનો સરકારે નક્કી કરેલો છેલ્લો દિવસ તો ૧૯૦૭ની તા. ૩૦મી નવેમ્બરનો હતો; આ વાત તા. ૧લી નવેમ્બરનું સરકારી ગેઝેટ જોવાથી માલુમ પડશે.

(૧૫) ઉપર જણાવેલ અરજી મુજબ નું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ મને મળ્યું નથી; અને ઉપર જણાવેલ સ્થિતિ જોતાં રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ લેવાની મારી મરજી નથી.

(૧૬) માટે હું અરજ કરું છું કે મારી અરજી પાછી અપાવવા મી. ચમની પર હુકમ કરશો. અથવા તો ના. મોરલે તે યોગ્ય લાગે તેવી બીજી રીતે રાહત અપાવશો.

શ્રી ઇસ્માઇલ મીઆની એફીડેવીટ

ઉપરના કેસ સંબંધમાં મી. ઇસ્માઇલ મીઆંની નીચે મુજબની એફીડેવીટ રજુ કરવામાં આવી છેઃ—

(૧) હું જોહાન્સબરગનો સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. નો મેનજીંગ ભાગીદાર છું, તથા બ્રિ. ઇ. એ. નો ચેરમેન છું

(૨) મેં વીરીનીગીંગના મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ અસવાતની અરજ વાંચી છે.

(૩) તેમાં જણાવેલી કેટલીક મીટીંગો માં હું પ્રમુખ હતો, અને તેમાંની કેટલી કમાં હજારો માણસો હાજર હતા.

(૪) બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના સેક્રે ટરી મી. એમ. ૈ. ગાંધી જણાવે છે કે સરકારે એશીઆટીક કાયદો રદ કરવા માગતી નથી જણાતી. તેથી મી. ચમની ને કરેલી અરજીઓ તથા બીજા દસ્તા વેજો પાછા ખેંચવાની બધા હીંદીઓને સલાહ આપવા બ્રિ. ઇ. એસોસીએશને ઠરાવ કર્યો છે.

(૫) મેં પણ મારી અરજી તથા દસ્તા વેજો પાછા મોકલવા અરજ કરી છે, પણ મને તે આજ સુધી મળ્યાં નથી.

(૬) ઉપર જણાવેલ સમાધાની બાબત માં હીંદીઓને લગતું કામ પાર ઉતરે તેટલા માટે સરકારને મદદગાર થવા માટે મેં તથા મારા દેશી ભાઇઓએ બહુ મોટાં જોખમ ઉઠાવ્યાં છે.

(૭) સમાધાની પાર ઉતરાવવામાં ભાગ લેવા માટે મેનો તા. ૧૭ મીએ ગારા ઉપર સખત હુમલો થયેલો. તે હુમલો એટલો સખત હતો કે મારે બે દહાડા જેટલો બૂખત બીછાને રહેવું પડેલ; તથા મારા નાકને હમેશને માટે ઇજો પડી રહેવા જેવી ઇજા થઇ.

શ્રી. ગાંધીની એફીડેવીટ

ઉપરની અરજી સંબંધમાં મી. ગાંધીની એફીડેવીટ નીચે મુજબ છેઃ—

હું જોહાન્સબરગનો બેરીસ્ટર, અને બ્રિ. ઇ. એ. નો સેક્રેટરી પવિત્ર મનથી અને અંતઃકરણ પુરવક જાહેર કરું છું કેઃ—

(૧) વીરીનીગીંગના મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ અસવાતની અરજી, તથા બ્રિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન મી. ઇસ્માઇલ મીઆની એફીડેવીટ મેં વાંચેલ છે.

(૨) સમાધાની સંબંધમાં મી. ગાંધી વાતે જે રજુઆતનામામાં જણાવ્યું તે ખરૂં છે.

(૩) એશીઆટીક કાયદાને શરણ ન થવા માટે બીજા હીંદીઓની સાથે મને જેલની સજા થઇ હતી.

(૪) જ્યારે હું જેલમાં હતો ત્યારે જાન્યુઆરી માસમાં, હીંદી કોમ સાથે સમજુતી કરવાની મસલત ચલાવવામાં આવી; અને તે સરકારે કદર કરવી હતી એમ હું માનું છું.

(૫) મારી સહી લેવા માટે મારી પાસે એક કાગળ રજુ કરવામાં આવ્યો. તે કાગળની નકલ આ સાથે બીડી છે.

(૬) તે કાગળ મને સંતોષ કારક લાગ્યો નહિ. તેમાં મરજીઆત રજીસ્ટર લેનારને એશીઆટીક કાયદો લાગુ પડે કે ન પડે એ વિષે કાગળમાં મેં અમુક ફેરફારો કર્યા, જેની નકલ આ સાથે છે. પછી તે ઉપર મેં, ચાઇનીઝ એસોસીએશનના ચેરમેન મી. કદીને, તથા મી. થંબી નાઇડુએ, જે બંને પણ મારી સાથે જેલમાં હતા, સહીઓ કરી.

(૭) તા. ૩૦મી જાન્યુઆરીએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને મળવા માટે મને પ્રીટોરીઆ લઇ જવામાં આવ્યો.

(૮) કોલોનીઅલ સેક્રેટરી સાથે મુલાકાત દરમ્યાન કાયદો રદ કરવાની ચર્ચા થઇ; અને તેજ વખતે ચોકસ રીતે વચન આપવામાં આવ્યું કે એશીઆટીકો મરજીઆત રજીસ્ટર માટે અરજ કરશે તો કાયદો રદ થશે. તે વખતે ઉપર જણાવેલ કાગળનો મને રીતસર લખીત સાર જવાબ આપવામાં આવ્યો તેની નકલ આ સાથે બીડી છે.

(૯) તે મુલાકાત પછી મને અને મારા સાથી જેલીઓને છોડી મુકવામાં આવ્યા.

(૧૦) તા. ૩જી ફેબ્રુઆરીએ કોલોની અલ સેક્રેટરી સાથે મારે બીજી વાર મુલાકાત થઇ; અને કાયદો રદ કરવાની બાબતપર તથા બીજી ચર્ચા થઇ; અને ઉપર જણાવેલું વચન ફરીથી આપવામાં આવ્યું; જો કે આ મુલાકાત બાદ હું રજા લઇ ચાલવા માંડ્યો ત્યારે મી.સ્મટસે ઉમેરવું કે " યાદ રાખજો કે જો મરજીઆત રજીસ્ટર ન કઢાવે એવો કોઇ એશીઆટીક મળી જશે, તો તેના માથે હું એશીઆટીક કાયદો લાગુ પાડીશ." આવા કે એવા મતલબના તેમના શબ્દો હતા, જેનો અર્થ મને એવો લાગ્યો કે એશીઆટીક કાયદો રદ કરવો હોય તો "બધાએ એશીઆટીકોએ મરજીઆત રજીસ્ટર કરાવવાં જોઇએ.

(૧૧) ત્યાર પછી કોલોનીઅલ સેક્રેટરી તરીની અને મારી વચ્ચે પત્ર વહેવાર ચાલેલો, જેમાં કાયદો રદ કરવાની વાત પાકી થતી હતી.

(૧૨) છતાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની સહીનો એક કાગળ મારા જોવામાં આવ્યો તેમાં મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવનારાઓને પણ કાયદા તળે લાવવાની હકીકત વાંચીને હું તાજુબ પામ્યો.

(૧૩) ત્યાર પછી મને નવી ખબર મળ્યા છે કે જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવે તેમને કાયદો લાગુ પાડવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી; પણ કાયદો રદ કરવાની ખાતરી આપવાની સરકાર ના પાડે છે.

(૧૪) આસમાચારથી એશીઆટીક કોમમાં મોટો ખળભળાટ પેદા થયો છે. અને તેમણે મી. ચમની પાસેથી પોતાની મરજી આલ અરજીઓ તથા બીજા દસ્તાવેજો પાછાં માગ્યાં છે.

(૧૫) જ્યારે સમાધાની થઇ ત્યારે આંગળાંનાં નીશાન વડે ઓળખાણ આપવાની રીત મેં સ્વીકારી તે માટે હીંદી કોમમાં કેટલાએક નારાજ થયેલા; અને જ્યારે સમાધાની પાર ઉતરાવવા માટે મારી અરજ કરવા તા. ૧૦મી ફેબ્રુઆરીએ હું મી. ચમનીની ઓફીસે જતો હતો ત્યારે સમાધાનીથી નારાજ થએલા કેટલાંક મારા ઉપર ધક્કો મુક્કો કરેલો.

(૧૬) હું જાણું છું કે સમાધાની પાર ઉતારવા મારે અને સરકારને મદદ ગાર થવા માટે ઘણા હીંદીઓને મોટાં જોખમ અને અગવડો ભોગવવાં પડેલ છે.

(૧૭) બહુખરા એશીઆટીકોએ મરજી આત રજીસ્ટર સ્વીકારયાં છે.

મી. ચમનીની એફીડેવીટ

જવાબમાં મી. ચમની તરફથી નીચે મુજબ એફીડેવીટ મોકલવામાં આવી છે:—

હું એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર મોન્ટગુ ચમની સોગન ખાઇને કહું છું કે:—

(૧) ઉપરની અરજી તથા તેની સાથે ના એફીડેવીટો મેં વાંચી છે.

(૨) અરજીના ૩, ૪, ૫, ૬, ૮, ૯, ૧૦, ને ૧૪ પારીમાફમાં જણાવેલ તથા એફીડેવીટોમાં જણાવેલ આરોપ આ આ કેસમાં સંબંધ રાખતા નથી. છતાં તે આરોપ સંબંધમાં તા. ૨૯ જાનેવારી ના કાગળમાં, અને ૩૦ જાનેવારીના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જવાબમાં બરાબર સ્થિતિ બરોબર રીતે બતાવાએલી છે.

(૩) અરજીના ૭મા પારીમાફ સંબંધમાં એમ છે કે તા. ૩૦મી જાનેવારીના કાગળને અનુસરીને અરજદારની રજીસ્ટર થવાની, અરજી મેં કબુલ રાખી.

(૪) ૧૧મા પારીમાફનું એમ છે કે અરજદારે જે અરજી કરી તે સરકારી ફારમ ઉપર કરી હતી, અને તે મારી ઓફીસમાં કાયલ ઉપર હોવાથી હું તે આપી શકતો નથી.

તે અરજી સાથે જે દસ્તાવેજો રજુ કરવામાં આવ્યાં છે (પીસ પ્રીઝરવેશન ઓરડીનન્સ મુજબની પરમીટ. તથા ૧૮૮૫ના કાયદા મુજબનું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ) તે વિષે કાંઇ બોધો છે નહિ, અને ઓળખાણ સંબંધી બધી હકીકત મળી ગયા પછી તુરતજ તે (દસ્તાવેજો) અરજદારને પાછા આપવામાં કાંઇ વાંધો હતો પણ નહિ.

અરજીઓની સંખ્યા બહુ મોટી હોવા થી, અને તે જુદા જુદા વિભાગવાર લેવામાં આવતી હોવાથી વીરીનીમીત્રની અરજીઓ, કે જેમાં અરજદારની અરજી છે, તે હજુ હમણાંજ હાથમાં લેવાઇ છે.

(૫) અરજદારે સુપ્રીમ કોરટ આગળ અરજી રજુ કરી તે પહેલાં તેના રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ ઉપર તેની સહી લેવાઇ છે; અને રીતસર આજથી સાતેક દિવસ ની અંદર સરટીફીકેટ વહેંચવાની દેખરેખ રાખનાર માણસ તરફથી તેને તેનું સરટીફીકેટ (તથા સાથે તેના કરતાવેજો) આપી દેવામાં આવશે.

(૬) પાલમેંટ આગળ આ વાત મુકવાનું તા. ૩૦ મી જાન્યુવારીના કાગળ માં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આપેલ વચન પાર પાડવાનું કામ ચાલુ છે.

મી. રમટસની એફીડેવીટ

હું કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ ડીસ્ટ્રીક્ટ અને રમટસ સોગન ખાઇને કહું છું કે:—

(૧) એશીઆટીક કાયદો રદ કરવામાં આવશે એવું વચન મી. ગાંધીને તા. ૩૦ મી જાનેવારીએ અથવા ૩જી ફેબ્રુઆરીએ મેં આપ્યુંજ નથી.

(૨) મેં જે કાંઇ કબુલ કરયું હતું તે તા. ૩૦ મી જાનેવારીના કાગળમાં દરશાવાયું છે.

(૩) તે કાગળમાં જણાવેલી બાબત પાલમેંટ આગળ મુકવાનું કામ ચાલુ છે.

મી. ચમનીની બીજી એફીડેવીટ

મી. ચમનીએ પાછળથી નીચે મુજબ વધારાની એફીડેવીટ નોંધાવી છે:—

હું, એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર મોન્ટગુ ચમની સોગન ખાઇને કહું છું કે:—

(૧) આ કેસમાં અરજીની જે નકલ મને મોકલવામાં આવી તેમાં અરજીમાં જણાવેલા પુરવણીના જુદા કાગળો (તા. ૩૦-૬-૦૮ નો કાગળ વગેરેમાંના)ની નકલ હતી નહિ. સરકારી વકીલને આજે સવારેજ તે નકલો મળી.

(૨) ૧૯૦૮ના ફેબ્રુઆરીની તા. ૩ જી ની મુલાકાત દરમ્યાન જ્યારે હું હાજર હતો, અને જે વાતચીત થઇ તે બધી મેં સાંભળી હતી: તે વખતે કાયદો રદ કરવાનું કાંઇ વચન આપવામાં આવ્યું નહોતું.

(૩) અરજદારે રજીસ્ટરની અરજી કરી તેથી આ બાતની સુચનાઓ મુજબ તેને વેપારનો લાયસેન્સ કાઢી આપવામાં આવ્યો હતો.

કેસ

તા. ૨૬મીએ પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં મી. અસવાત વિ. એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર મી. ચમની વચ્ચેનો કેસ સાંભળવામાં આવ્યો. અરજદાર તરફથી મી. એ. ડી. હોમ, તથા મી. એમ. સ્ટીવનસ્ટીન હાજર થયા હતા. તથા સરકાર તરફથી મી. ડી. વાલ, તથા મેસર્સ ફીડલે, મેક રોબરટ, અને નીમેયર હાજર થયા હતા.

મી. હોમે જણાવ્યું કે જવાબની એફીડેવીટો આજે સવારે ૯૦ વાગ્યેજ રજુ થઇ છે.

મી. ડી વાલે જણાવ્યું કે હું બે એફીડેવીટો રજુ કરવા માગું છું. એક મી. ચમનીની, તથા બીજી જનરલ સ્મટસની.

મી. હોમે જણાવ્યું કેતે એફીડેવીટો લેવા માંગારે કાંઇ વાંધો નથી, પણ તેનો જવાબ આપવા માટે વખત માગુ છું. મારા મિત્ર મી. વોરડ આજે હાજર થઇ શકેલ નથી, અને તેથી મુરૂવાર સુધી કેસ મુલતવી રહેવો જોઇએ.

મી. ડી. વાલે જણાવ્યું કે અરજદારને તેનો કેસ કોરટ આગળ બરોબર રીતે મુકવા ન મળે એવું હું માગતો નથી. પણ હું એ જણાવું છું કે એફીડેવીટોમાં કાંઇ જવાબ આપવા જેવું છે નહિ. એવો આરોપ મુકવામાં આવ્યો છે કે જનરલ સ્મટસે સમાધાનીનો ભંગ કર્યો; પણ તે બાતનો જનરલ સ્મટસ ઇન્કાર કરે છે. એમાં શાનો જવાબ આપવાનો છે તે અમને બરાબર પડતું નથી. બાકી જરૂર જવાબ આપવાની તેમને મરજી એમાં અમારી ના નથી. નામ જજે જણાવ્યું કે કાંઇ બાતનો જવાબ આપવાનો અરજદારનો વિચાર હોય તો હું ના નહિ પાડું. જો તે માટે કેસ મુલતવી રાખવો હોય તો તે મુલતવી રાખવું એ મને દરેક રીતે વધારે સારૂ લાગે છે.

મી. ડી. વાલે જણાવ્યું કે હું તે કબુલ કરવા તયાર છું. પણ હું એક શરત કરું છું કે જો કોઇ નવી એફીડેવીટ રજુ કરવામાં આવે તો તેના જવાબ માટે અમને પુરતી નોટીસ મળવી જોઇએ.

મી. હોમે જણાવ્યું કે અમે પુધારાની એફીડેવીટ મંગળવાર સુધીમાં રજુ કરીશું.

બાદ ના. જજના કહેવાથી કેસ તા. ૨ જી જુલાઇ ઉપર મુલતવી રહ્યો.

અરજદારનો જવાબ

સરકારી એફીડેવીટોના જવાબમાં મી. અસવાત તરફથી નીચે મુજબ જવાબ રજુ કરવામાં આવ્યો.

(૧) મી. ચમનીની તા. ૨૫ તથા ૨૬ ની, અને મી. સ્મટસની તા. ૨૬ ની એફીડેવીટો મેં વાંચી છે.

(૨) તેમાં જણાવેલાં હકીકતોને પાછા ખોકલવા માટે મી. ચમનીને લખેલ કાગળની નકલ આ સાથે બીડું છું.

(૩) મી. ચમનીએ પરમીટ તથા રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ પાછાં આપવાની ઓફર કદી કરી નથી.

(૪) જે સરકારી કાગળ ઉપર મેં અરજી કરી હતી, અને મારે હવે પાછો જોઇએ છીએ, તે કાગળની કિંમત આપવા હું તયાર છું.

મી. ગાંધીનો જવાબ

(૧) મેં મી. ચમનીની તા. ૨૫ તથા ૨૬ની, અને મી. સ્મટસની તા. ૨૬ની તથા મી. અસવાતની તા. ૨૬ ની એફી ડેવીટો વાંચી છે.

(૨) પરમીટ તથા રજીસ્ટ્રેશન પાછા આપવાની ઓફરનો મી. ચમની તરફથી બી. ઇ. એ. ના સેક્રેટરી તરીકે અને એવે કાગળ મળ્યો નથી.

(૩) મી. સ્મટસે કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું હતું તે બાતને હું વળગી રહું છું; ત્યારે કાયદો રદ કરવા સરકારનો ઇરાદો નહીં હોવાની વાત કેસની અંદર આવતી નથી હોવાથી તે વિષેની મારી રજુઆતનો ગાળીતીઓ હું આપતો નથી.

માસ મીટીંગ

વધુ હેવાલ

બીજાં બાકીનાં ઠેકાણે

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ)

મી. ઇસપ મીયાનું બાકીનું અંગ્રેજીમાં ભાષણ ચાલતું હતું ત્યારે મારે ચાલ્યા જવું પડ્યું (જેનો તરજુમો અમે આપી ગયા છીએ) ત્યાર બાદ મી. ગાંધીએ જુદા જુદા આવેલા તારો વાંચ્યા. તે તારો નીચે પ્રમાણે હતા:—

દિલસોજીના તારો

બારબરટન, હીંદી કોમ તરફથી:—ઠરાવો અમારે કબુલ છે. વધુ ખરચ માટે ચેક મોકલીએ છીએ.

પીટરીટ્ઝ, હીંદી કોમ:—તમે જે કરો છો તે બરાબર છે.

પ્રીટોરીઆ, હીંદી કોમ:—હુંક વખત ની નોટીસ હોવાથી નહિ આવી શકવા માટે દિલગીર છીએ. તમારાં તરફ અમારી બધાની અંતઃકરણ પૂર્વક દિલસોજી છે.

પ્રીટોરીઆ, મી. હાજી કાસમ:—આવવા માટે અશકત છું. મારી ઉંડી દિલસોજી જાહેર કરજો

પ્રીટોરીઆ, મી. મુસાજી પટેલ:—આપણી માસ મીટીંગને મારી દિલસોજી જણાવજો. ઠરાવોને હું મળતો આવું છું.

પ્રીટોરીઆ, મી. પીલે:—માસ મીટીંગ તરફ ઉંડી લાગણી બતાવીએ છીએ. ઠરાવોને મળતા છીએ.

પ્રીટોરીઆ, મી. અલી હસીબ:—ટ્રેન ચુકી જવાથી ૨ વાગ્યાની ટ્રેનમાં આવું છું. ઉંડી લાગણી બતાવું છું.

મીડલબરગ, હીંદી કમીટી:—ડેલીગેટ નથી મોકલી શકયા તે માટે ખેદ થાય છે. કોઇ જાતની શરત વગર સરકારે કાયદો રદ કરવો જોઇએ એવી માગણી કરીએ કૃતેદ બધીએ છીએ.

પીટરસબરગ, હીંદી કમીટી:—હુંકા નોટીસને લીધે ડેલીગેટો નહિ મોકલવા માટે દિલગીર છીએ. તમારા કામ તરફ દિલસોજી છે. અને રજુ થનારા ઠરાવોને મળતા આવીએ છીએ.

રૂપેલોનકન, હીંદી કમીટી:—માસ મીટી ગના બધા ઠરાવોને મળતા આવીએ છીએ. બુઠ્ઠા કૃતેદ બદલે

સ્ટાંડરટન, હીંદી કમીટી:—દિલગીર છીએ કે મીટીંગ નથી બોલાવી. મીટીંગ ના ઠરાવોને અંતઃકરણ પુરવક [illegible] બધા જેવા આપીએ છીએ.

ચાર્લ્સટ્રમ, ટૂંકી કમીટી:—મારા મોટા ગામમાં હાજર ન થઇ શકવા માટે દિલગીર છીએ. મીટીંગના હેતુને અમારો સંપૂર્ણ ટેકો છે. તેના ઠરાવો અમારે મંજુર છે

જીરસ્ટ, ટૂંકી કમીટી:- મારા મોટા ગામમાં ડેલીગેટો મોકલવાનું બની શકે તેમ નથી તે માટે દિલગીર છીએ. ઠરાવોને ટેકો આપીએ છીએ.

ફ્રીડ્રીઆના, ટૂંકી કમીટી:—અમારા કુટુંબો મોટા ગામમાં પસાર થયા તે બધા અમારા ટેકા છે. કુનેહ મળે એમ કામ કરીએ છીએ.

ક્રુસ્ટનબરગ, ટૂંકી કમીટી:—અમારા સેક્રેટરી મી. બખારીઆ આવેલ છે. બધુ વાગે મોટા ગામમાં પહોંચી શકાએ એવી ટ્રેન નથી તેથી દિલગીર છીએ. મીટીંગના ઠરાવોને અમે મળતા આવીએ છીએ.

લેડનબરગ, ટૂંકી કમીટી:—અહીંના ટૂંકીઓ હાજર ન થઇ શકવા માટે દિલગીર છીએ. કુનેહ મળીએ છીએ, તથા ઠરાવોને ટેકો આપી છીએ

બેલફાસ્ટ, મી. ઇ. એ સલ્ફ:—ડેલીગેટ મોકલી શકતા નથી માટે દિલગીર છીએ. જે ઠરાવ થાય તેને અમે ટેકો આપીશું. અહીંના ટૂંકી કહે છે કે સરસ શરતો મેળવીને એશીઆટીક કાયદો રદ કરાવો.

બેલફાસ્ટ, મી. એ. એલ. બચીસા:—અમારા જોટલો બખત નથી. તમારા ઠરાવોને મળતા આવીએ છીએ, અને તમને કુનેહ મળીએ છીએ

તે ઉપરાંત વીરીનીઆમાંથી મી. બરુચી, મી. સુજ, મી. ગોબાત, મી. યુસા અસવાત, મી. ચુનારા, મી. કરીદ, મી. આરડી તેમ જ મી. ઈબ્રાહીમ મુસાને મોકલવાનો, ક્રુસ્ટનબરગ થી મી. ગોજમને મોકલવાનો, બેલફાસ્ટથી મી. ઈસપ સુલેમાન તથા મી. મુલાને મોકલ વાનો, કરમરસડોરપથી મી. મહમદ દાદુ. મી. આમદ વાલ્ન, મી. ઈસ્માઈલ કાજી, મી. ઈબ્રાહીમ પાંડોર, મી. મહમદ વાનીયા, મી. ખરસેદજી દેસાઈ, મી. રાઈજી વિગેરેને મોકલવાનો, કમારી પોરટથી મી. કુબરજી નારણનો, નીકીસ્ટરમથી બે ડેલીગેટ મોકલવા ના એમ તારો હતા. આ તારો વાંચીને અમેજીમાં મી. ગાંધી નીચે મુજબ બોલ્યા:—

મી. ગાંધીનું ભાષણ

આ તારો આવ્યા છે તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે મીટીંગનું તેર બહુ છે અને બધા દીલ એકત્ર છે. હકીકતમાં એવું માનવું બારું ગણાશે. આ મીટીંગમાંજ એવા બેબદા છે કે જેઓને બહુ તકલીફ છે. કેટલા નામો છે કે અત્રેવાળાએ, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને જે કામને વરેલા છે મેં મારો સ્વાર્થ સાધ્યો છે. આ વાત તદ્દન ગેરવાજબી છે છતાં જે બન્યું છે તે ઉપરથી બહારના લોકોને એવો વહેમ આવવાનું કારણ મળ્યું છે. લોકો માણસના હેતુ ઉપરથી તેને વિષે વિચાર નથી બાંધતા, પણ પરિણામ ઉપરજ નજર રાખે છે. દુનિયામાં હાલ માણસના હેતુ જોઇ શકાતા નથી. તે જે કરે તેનું પરિણામસારૂ આવે તો લોકો સારૂં માને છે, માણસને સારો કહે છે. ખરાબ આવે તો તેને ખરાબ કહે છે. આ કિસ્સામાં મને જે માર પડયો તે બરોબરજ ગણાય. અને જેઓ મારો વાંક કહાડે છે તે પણ બધે બરોબર ગણાય. બીજા આલમે મને માર્યો તે એમ સમજીને કે મેં ભુલ કરેલી. બીજા આલમનો મારી સામે વેર ન હતું. તે મારો અસીલ છે. પણ તેણે માન્યું કે મારે સરકારનો વિશ્વાસ નહોતો કરવો. આ મીટીંગમાં એવા ટૂંકીઓ છે કે જેઓ માને છે કે મારે મી. રમટસની મુલા કાત એકલાએ નહોતી લેવી. મારે કામમાં સલી કરવી નહોતી. બાબાં આજે તેઓ ખરા કહેવાશે. મેં ભુલ કરી એમ મને હજુએ નથી લાગતું. મને જે પરવાનગી લોકો તરફથી મળેલી તેજ મેં કરેલું. તેમાં પરિણામ આજે એવું આવે છે કે જનરલ રમટસ દગો દેય છે. ગોરાઓએ મારા દાખલા ઉપરથી સમજવાનું છે કે જનરલ રમટસના દગા ઉપરથી બધા ગોરા દગાખોર છે એમ ટૂંકીઓ માની લેશે. આમ બીજાને વિચાર નહિ કરી શકે. તે બેદ નહિ રાખી શકે. હું હજુ પણ પોકારીને કહું છું કે જનરલ રમટસે કાયદો બારી રિતે રદ કરવાનું વચન મને આપેલું તેના જવાબી છે. તે બાબત સબાણો મણ છે. આ બધું દુનિયા જોશે. કાયદો રદ કરવાનું એક કોરથી કહે છે તો બીજી કોરથી હક છીનવી લેવાની વાત કરે છે. જ્યાં સુધી હકદાર માણસના હક ન મળે ત્યાં લગી બધું નકામું છે. એક ટૂંકીના પાસે પા. પોણું રજીસ્ટર છે. તેને ગોરાઓ ઓળખે છે તેણે ટ્રાંસવાલમાં વિચાર કર્યો છે. એ માણસને જેના જેવા માણસો તો ટ્રાંસવાલમાં ન આવી શકે તો, અને તો મારે કહેવું કે જે ડોકાબ્બે લોકોને ફ્રીન્ચ પહોંચાડી બાણાય છે તે ડોકું મારા બાઇબો આ ઘર ઉપર રહેતા હોય તો હું ટ્રાંસવાલમાં રહેવા નથી માગતો. જ્યાં સુધી કાયદો બારી રિતે રદ નથી થયો ત્યાં સુધી દરેક ટૂંકીને બુમવાના હું સલાહ આપું છું ને હું પોતે તો છેવટ સુધી બુમીશ.

મી. સુજનું ભાષણ

મી. સુલેમાન સુજ પ્રમુખની ઇ રબરથી બોલ્યા:—

અમે પ્રીટોરીઆવાળા આ બાબતમાં સાથે હ નથી. અમને અગાઉથી નોટીસ ન હતી. મી. ગાંધીનો વિશ્વાસ અમે કરતા નથી. તેણે પરમીટ બાબતમાં લોકો પાસેથી અમે માનાની ફી લીધી છે. મી. રમટસની પારો તેને બોલ્યા બવાનું ન હતું પોતાની સાથે બીજા ટોઇને પણ રાખવાની જરૂર હતી. કાયદો તો અમને પણ કબુલ નથી મેં પોતે તો હજુ સુધી રજીસ્ટર કીધું નથી ને કાયદો રહેશે ત્યાં લગી કરાવું નહિ.

બોલવી સાહેબનું ભાષણ

બોલવી મુખત્યાર સાહેબે પહેલા ઠરાવની દરખાસ્ત કરતાં લોકોને સંપથી કામ કરવા સલાહ આપી. મી. ગાંધીને કહ્યું કે તેમણે ગોરાઓનો ફરી વિશ્વાસ કરવાનો નથી. સરકારની સામે કાયદા બાબત પગલાં લેવાની જરૂર છે. મી. ગાંધીની ભુલ માલમ પડે તે લોકોએ બતાવવાની છે: પણ હાલની લડતમાં ભંગ પાડવાનો નથી. દસ આંગળાં આપવાની બાબત મને પોતાને પસંદ ન હતી. તે બાબત મેં મી. ગાંધીની સાથે વાત કરેલી, પણ તેથી કંઈ લડતને હરકત કરવાની નથી.

ઠરાવો

પછી પહેલા ઠરાવને મી. મણીલાલ બંદુભાઇએ તથા બીજાને મી. કલપ સુલેમાને ટેકો આપ્યો ને તે ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો

મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવઝીરે બીજા ઠરાવની દરખાસ્ત મોકલી. તેમણે પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે સરકારની સામે કુરી લડત જેવી અગાઉ લીધી હતી તેવી લેવાની છે. તેમાં દરેક સપડાને ચાલવાનું છે. આ ઠરાવને મી. અનરોદજ દેસાઇ, મી. ઈસ્માઇલ આદમ, મી. થમી નાયડુ, મી. ઉમરજી સાલે, મી. ઇ. એસ કુવાડીયા, મા. જી. કે. દેસાઇ તથા મી. એ. ઇ. મુગનીઆમે ટેકા આપ્યો ને તે સર્વાનુમતે પસાર થયો.

ત્રીજા અને ચોથા ઠરાવની મી. મુળજી પટેલે દરખાસ્ત મુકી, તેને મી એ. એમ. કાજીલીઆ તથા મી. ઇસ્માઇલ અસ્સાતે ટેકો આપ્યો. આ બને ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયા.

પછી મી. સુલેમાન સુજે કરી બોલવા કરવું. મા. ગાંધીની ફેર ટીકા કરી. મા. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ

ફ્રુટકાઉનમાંથી ફ્રુટકા ઓર્ગનિસનની ફ્રુટકા નકલ (કીમત ૪ પેની) ત્યાના એજંટ એજંટ મેસરસ પુરુષમત બધર્સ (ઇન્ડસ્ટર સ્ટ્રીટ) તથા મારેકટ અને ગ્રાસમેર સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દર અઠવાડીએ મળશે.

ફ્રોટેસ્ટ કીપર ડીટી—ગેરહાજર હોવાથી હાજર રહ્યા જવાબ આપી શકાયું. ફ્રોટેસ્ટ કામકાજ કામ માત્ર આપણે નોંધ ફ્રોટસમાં જરૂરી કરાવું છે. એ. ઇ. એ.

!!! રમુજી રંગ !!!

ખાનદાની ! ભાયુ, એશિઆટીક ઓરડી નન્સે તો તેમા કરી છે કાયદો જેની ને તેની ખાનદની બતારા રહ્યો છે. કોમાંથી આપણા બાં સાહેબ કેમ રહી જાય ? ભાઇબંધે "દાદાકે" સિટામ અખબર કાઢી અમની સરકારનું "ઉત્પત્તિ પ્રકાશ" બગાડ્યું છે. સાહેબ સિયાસતના ચાતા બગીચાની દવા બાગ તરબોળ થઇ રહેલા, એટલે બંગલામાં જુસાતા યું ? તે હોય ! કાયદાના રોદ તે અકકલના ચોટ. પછી કુદરતી મતિમાં શું ખિદ્ધ બાપ કોમ ? " દીદા બીકણ બેકડી છે. જેમ રેમેં-બાય તેમ રેસો " પણ જરનું ગજબ થયું. કોડીનું કર જાણી હાથ ઘાલતાં નાગ કરશે. ને ખાનદાની પતંગ માફક હવામાં ઉડતી બધ્ધ તે ગાંડની ગઇ. બાપુ! કમ બીસીમા સમા નહિ.

× × ×

અરે, બાપુ! કરતુ કયાં પળ્યું ? દયનાં કર્મ દાખે ચમ્યાં ! પરી મારી દીદીને જનરલ કરેજી બાજી યુનાઇ ચીફ્સ ને પુંજી પુંજી થઇ ગઇ. આપેલા વચનનું ભંગ કરવાનું કલંક કમટસ સાહેબને કરમે લોઢયું—માથે પડયું. મી. ફરાર સરખાન બેલ્યાં ટોલ્યાં બતાં માયામાં ટાલ પડી વિચાર કરતાં અકકલ સુન મારી ગઇ. સાંભળતાં કાનમાં બેર મારી ગઇ. બા, થયું હવે! પોબારાયું કાયલીમાં પણી ફરો. અથવા પબ્લિક આગળ પ્રાર્થનાન કરો બાકી

× × ×

રમુજો વાળે બડંગ બડંગ ને દીદી ઉછળે છલંગ કુલંગ? સ્વદેશીપ્રિય, ભાતુ ભાવન જેસ, ને સદ્ગતશીલતાને ફેર વરસાની બાકુક બ્લેસબંધ ઉપર બડી બત્યાં બીટીંગની તયારીઓ ચાલી રહી. સરકાર ની બદનક્ષીની ફરિયાદ કાંમદ બમ્બ મુર્તી આપણી રજુ થઈ બંબ. તડાક, ને ભડાકા! તારના સંદેશા કળકટ કરતા ચાલુ થઇ ગયા. વરસેડામાં જબ્બાની તયારી નીદાળતા હવે આપણે પણ સીધાવશું કેમ બાપ, કીરોજ. અલ્લી, ને બાબુ હાલશો ને?

× × ×

ઘર કુટયું તેનું 'કરમ કુટયું ! બાપુ! કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કહે છે કે " બધા દીદી તબાગો વહમાં નથી: ચુનિ સરકાર ની કરેલ કાયદાને મોનાં આપવા ઘણા ખુશ છે. " બા, હવે ખુલ્યા. બાન માનશું એ તો તમને કુલડે વધાવશે. નવાબની કાર્નીએ ગજવશે, ક્રીસ્ટમસના બમેલાના બાબુએ રીજવશે. ને હાજીબા પડાની દરેલમાં ગોઠવાઇ દેશદરોદનો બેતાબ ધારણ કરશે ! બોલ, બા. વધુ કાંઇ જોઇએ ! બોયર વોરમાં પણ જરી પુરવા બીરોસ સાથે મથી તમારું ઘર માંડેલું કે નહિ? અરે મારા બાઇ સાહેબ ! દેખો પ્રથમ આપણી બત, પીછે પુછો હમરી બાત.

રસીક

છેલ્લા અખરો

(૫ ઓ માટે બાસ તારે)

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર.

જોહાન્સબર્ગ, ગુરૂવારે અરજીઓ પાછી ખેંચવાને મી. અસ્વાત ચાળો કેસ ખરચ સાથે મી. જર્ટીસ સોલોમને કાઢી નાખ્યો છે.

મી. સોંપાઓ, પોતાની તથા જનરલ કમટસની વચ્ચે જે બાનગી પત્ર વ્યવહાર થયેલો તે બધો પ્રસિધ્ધ કરેલો છે, અને જાપામાં કામગા લખેલો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે:—

સુપ્રીમ કોર્ટમાં જે કેસ લઇ જવામાં આવ્યો હતો તેનો હેતુ માત્ર ઓટલોજ હતો કે જે મરજીબાત રજીસ્ટર કઢાવ્યાં છે તે ઓટાં કરવાં, અને તેમ કરીને મરજીબાત રજીસ્ટર વાળાઓએ તથા જેમ ના હક મી. કમટસ છીનવી લેવા માંગે છે તે બધાએ એક સરખા થવું.

પ્રસિધ્ધ કરેલા બાનગી પત્રવ્યવહારમાંના તા ૨૮ મા ફેબ્રુવારીના કાગળમાં મેં જનરલ કમટસને કાયદો રદ કરવાના વચન વિષે કરીથી લખ્યું હતું તથા સાથે કાયદો રદ કરવાનું બીલ કેવું ઘડવું તેનો મુસદ્દો મોકલ્યો હતો. આ કાગળની હકીકતનો જનરલ કમટસે બીલ કુલ બનકાર કરેલ નથી.

બાબતના પત્ર વ્યવહારમાં હું કરી કરી ને કહેતો બયો હતો કે કાયદો રદ કરવા નો છે તેમી અમુક અમુક રીત લઇ શકાય. છતાં અમાંની પણ કાંઇ વાતનો જનરલ કમટસે ઇનકાર કરેલો નથી. માત્ર સવાલના જવાબ આપવામાંથી છટકેલ છે. દુમલો થયો તે દિવસે રેવ. ડોકને ત્યાં મી. ચમની આવેલ અને એશીયાટીકોને ઠંડા પાડવા અમે બન્નેએ મળીને નોટીસ ઘડી હતી. તેમાં ચોખ્ખું વચન આપ્યું હતું કે જો એશીયાટીકો સમાધાની કાર પાડે તો કાયદો રદ થશે. આ નોટીસ ગેઝેટમાં બહાર પાડવાની હતી, અને બીજી રીતે પણ જાહેર કરવા ની હતી પણ એશીયાટીક આગેવાનો ની કોન્ફરન્સને લીધે કોકનો રંગ બ્રાંત પડવાથી મી ચમનીની માગણીથી જો નોટીસ બહાર નહિ પડવામાં આવેલી. કુ મી. ચમનીને કહ્યું છું કે જો વચન આપવાની બત બરી ન હોય એ તેનું કહેવું સાચું હોય તો ઉપર જણાવી તે નોટીસનો મુસદ્દો બહાર પાડે.

મી. ચમનીએ વારંવાર મને બાત્રી આપી હતી કે કાયદો રદ કરવાનું વચન જનરલ કમટસ પાળશે

હજી એક મહિના ઉપર વખત નીમી ને હું તથા મી. ચમની જોહાન્સબરગમાં ટ્રાંચિરટર હાઉસમાં મળ્યા હતા જે વખતે કાયદો રદ કરવા માટેના બીલના તા. ૨૨મી ફેબ્રુવારીએ મોકલેલા પસડા ઉપર અમે ચર્ચા કરી, અને મી. ચમની એ તે મુસદ્દો વધુ બારો કરવા સુચના કરેલ. કાયદો રદ કરવાનું વચન આપવાની બત તો ઇન્કાર કરવા જતાં જનરલ કમટસ એવું તો કહે છે કે બીજા વસનારના તથા કેળવણી પામેલાના હક અમે જતા કરીએ તો કાયદો રદ કરવા તે (જનરલ કમટસ) ખુશી છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા ૮મીએ અમદાવાદમાં જવા તથા ૯મીએ કેનપ્રસરમાં જવા બંધ થશે.

તા ૨૦મીએ કોલેલામાં આવવા વધ્યા છે.

રોડેશીયામાં એશીયાટીક કાયદો થવાથી તે સંબંધમાં ત્યાંના દીદીનો સવાલ જવાડી લેવામારે નાતાલ ઇન્ડિયન કોં ગ્રેસે લંડનની સઉથ આફ્રિકા બોરીક કમીટી ઉપર કાગળ લખ્યો છે. જો અમે બાવતે અઠવાડીએ આવવા વિચારીએ છીએ.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

સત્યાગ્રહની બહાર

સત્યાગ્રહની લડત પાછી શરૂ થઇ છે. હીંદીઓ હજાર રકમની વાતો કરી રહ્યા છે. બધા હીંમત ધરાવતા જણાય છે.

આ લડત શાની છે?

આ સવાલ બરોબર સમજવાની જરૂર છે. ત્યારે આ લડત હવે કાયદો તોડવા ની નથી. કેમકે કાયદો તો તોડવા રમટસ સાહેબ તયાર હતા. ને કાયદો તુટશે. કાયદો જેઓને કબુલ નથી કરવો તેને હિસાબે તુટેલોજ છે.

વળી નથી આ લડત આંગળાની. આંગળાંમાં કંઇ દમ નથી. રોટલીમાંથી આંગળાં નહીં માગે તેથી નબ્બમત થોડી નથી થવાની. માન જાળવવાની ને ગુલામી ઢાંકી રાખવાની વાત છે ત્યાં આંગળાં તે શી વિસાતમાં?

લડતતો એ વખતના વખ પાના પાસ વાળાની છે. જેઓ બહાર બેઠા છે પણ પોતે ટ્રાંસવાલના પુરાના રહેવાસી છે એમ સાબેત કરી શકે તેવાની છે. અને કેળવણી પામેલાં હીંદીને બાતર છે. આટલું દરેક હીંદીએ બરોબર સમજવાનું છે.

ત્યારે સમાધાની થઇ તે વેળા આ બાબત કંઇ કહેનાર ન હતો. સારે તો હીંદી કોમ બરી છે એ સાબેત કરવાની વાત હતી. ત્યા લગી માથું ઉચકાય તેમ ન હતું. તે વેળા વધુ પા. વાળાની તથા બીજા રેફ્યુજીની સ્થિતિ તથા કેળવણી પામેલાની સ્થિતિ અધર હતી. તેથી તેનું બોલ્યુ બનાર ન હતું.

હવે ત્યારે કાયદો રદ કરતી વેળા જનરલ સ્મટસે તેવા લોકોની સ્થિતિ બરાબર કિતે બોલ્યુ કરવા ધારેલું, ત્યારે તેવા માણસને બાતલ કરવા માટેનું ત્યારે હીંદી કોમ ચોખવટ કરી લીધી.

આમાં કોઇએ સમાધાનીનો દોષ નથી કાઢવાનો. સમાધાની થઇ- હીંદી કોમનું જોર જણાયું- ત્યારે તો આટલે દરજ્જે આપણે જઇ શકીયે છીએ.

બલાજ

બલાજ એકજ છે. અને તે આપણા હાથમાં છે. સરકારના હાથની દરકાર નહીં કરતા. ને નીચે પ્રમાણે કરવું—

(૧) જરૂર જણાય ત્યારે મરજીઆત સરટીફીકેટ બાળી નાખવાં.

(૨) પોલીસ આંગળાં, સહી કે નામ માગે તે ન આપવાં.

(૩) લાઇસેન્સના પૈસા આપવા, પણ જો લાઇસેન્સ ન આપે તો પગર લાઇસેન્સથી રોજગાર કરવો.

આમાંનું કંઇ કરતાં જેલ મળે તો તે ભોગવવી. આમ આપણે કરશું ત્યારે ઘુટ કારો તુરત આવશે. આજ લગી કહુ પોતાને સારૂ પણ લડતા હતા. હવે તો જેઓને મરજીઆત રજીસ્ટર મળ્યાં છે તેઓ, બાસ ઉપર બતલ્યા એવા માણસ ને સારૂ લડશે.

જો નહિ લડીએ તો આપણો સત્યાગ્રહ ખરો ગણાય નહિ. એ તલવાર એકજ વખત કામ આવે ને પછી ન આવે એવું કંઇ નથી. જો તેનું પાણી આપણે બરું જોયું હોય તો જ્યારે લડીએ ત્યારે કામ આવે તેમ છે. લોખંડની તલવાર કરતાં તે વધારે જોરાવર છે. માત્ર દુઃખ સહન કરવાના તાકાદ જોઇએ. આપણે જેલથી ડરવાનું નથી. પુષ્કળ ખાવામાં નુકસાન નથી બોલવાનું.

પણ બહાર કેમ જવાય?

આ સવાલ ઘણાએ કરેલો છે. જે માણસો પોતાનાં સરટીફીકેટ બાળી નાખે તો પછી ટ્રાંસવાલ છોડીને બહાર આવવું હોય તો હથિયાર શું? આ સવાલમાંજ સત્યાગ્રહની બામી છે. હું જવાબ આપું છું કે જો હીંદુસ્તાન જવાને સારૂ હથિયાર ઘટે તો ટ્રાંસવાલના રહેનારને હથિયારની જરૂર પડે. ટ્રાંસવાલમાં રહેનાર હીંદીને રજીસ્ટર ન હોય છતાં તેણે બેશક દાખલ થવું. દાખલ થવામાં જપતો એજ રહ્યો કે બહાર મોકલે પાછો જેલમાં મોકલે. બેલ તો આપવો નથી. બેલથી છુટવું નથી. દંડ નથી આપવો. બચાવ કરવો નથી કે વકીલ જોઇએ. જે બચાવ કરવાની જરૂર પડે તેમાં બી. ગાંધી બગાઉની માફકજ મદત આપશે. શરત એટલી કે માણસ સત્યાગ્રહી હોવો જોઇએ, તેનો કેસ બરો હોવો જોઇએ, ને તેમાં કોમનો બરચ સરવો જોઇએ.

સુપ્રીમ કોરટ

ઉપરના વિચાર પ્રમાણે ચાલનારને સુપ્રીમ કોરટના કેસની સાથે સંબંધ નથી. તે કેસમાં જે અરજીનો ફોરમ પાછાં મળે તો ઠીક છે. વહેલું પડે. પણ જો તે ફોરમ પાછાં ન મળે તો તેમાં કંઇ બાલ નથી. ગેર બાબજી જોબલિ ફોરમ પાછાં મળે તેનો અરથ પણ એ થયો કે રજીસ્ટર બોટાં કરે. રજીસ્ટર બાળવાં તેનો અરથ પણ એજ થયો. કોઇએ એમ નથી માનવાનું કે ફોરમ પાછાં મળે તોપણ રજીસ્ટરમાં કામ ચલવાય. ફોરમ વિનાનાં રજીસ્ટર તે કારતુસ વિનાની બંદુક જેવાં છે. અરજીનાં ફોરમ પાછાં માગવાનો હેતુ માત્ર એટલોજ છે કે રજીસ્ટર તુરત બોટાં થાય. આપણે રજીસ્ટર બાળવાથી તે બોટાં નથી થતાં. કેમકે સરકારની આગળ તેની નકલ છે ને અરજીમાં બધી હકીકત છે.

આપણી ધારેલ એવી છે કે આપણે રજીસ્ટર બાળીએ બતાં સરકાર આપણી ઉપર કામ ન ચલાવે. આપણે જેલ જવા માગીએ છીએ. સરકાર જેલ મોકલવા માગતી નથી. એટલે અરજી પાછી બેંચવાનો બલાજ એ જેલ જવાનો સરસ માં સરસ બલાજ છે.

સરકાર પોતે પાસીવ રીઝીસ્ટર થવા માગે છે એમ મી. રમટસ બોલી ગયા છે. તેને હું સત્યાગ્રહ નહિ કહું. કેમકે તેની હઠ તે બોટી બલાજ. આપણી અરજીઓ નહિ આપી આપણને જેલમાં નહિ મોકલવાનો બલાજ તે (સરકાર) ગોતે છે. તેમાં તેની ઘનત બદ છે. સાત હજાર મરજીઆત રજીસ્ટરવાળાની તેને બીક પેસી ગઇ છે. તેઓ હીંમતવાન છે. કરી લઇ તેવા છે. એટલે તેને ન છેડવા તો સારૂં એમ તે કરવા માગે છે.

આ બધું સહેલાઇથી સમજે એવું છે. તેની ઉપર દરેક માણસે વિચાર કરી જોવો ને પછી પોતાના મનને પુછવું:—આવી લડત ત્રણ માસ પહેલાં લેવાત? ત્યારે સરકાર આપણાથી ડરતી હતી? જો આપણે લડીએ તો જીતીએ એમાં કંઇ શક છે બરોબર?

જુઠાં રજીસ્ટર

કોમના વેરી તો અવળાં કામ કર્યાજ કરે છે જબરદસ્ત કરીને એક હજામ છે તેને બનાવટી પરમીટ વેચવા સારૂ પકડવા માં આવ્યો છે. એમ કહેવાય છે કે એક બોળાને તેણે બનાવટી પરમીટ વેચ્યા. તે બોજાએ પા. ૨૦ આપ્યા. તે બોજો મી. અલા બમીસાના હાથમાં આવ્યો. તેણે તેને પકડાવ્યો. બોજાને બાદશાહી (બાસ શાહી તરીકે સરકારને બાતમીઓ આપી હકીકત બહાર લાવે તેને અંગ્રેજી માં 'કીંગ્સ્ન (બાદશાહી) સાક્ષી કહે છે.) સાક્ષી બનાવ્યો છે. તે બોજાએ હજામ બાકી એ બધામાં જબરદસ્ત પકડ્યો છે.

જો મારી આ બાબત ખરી હોય તો મી. અલી ખોજાસાને કુંવ મુબારકબાદી આપું છું. તેણે કોમની મેવા બજારી છે જયમલ જેવા હીંદી એ કોમના દુશ્મન છે. તેઓ ને સજાએ પહોંચાડું કરે છે આવા માણસોથી કોમને નુકસાન થયું છે. ને હજુ થશે. જેઓ આવી ખોટી પરમીટો લેમ છે તેઓ નકામા ફસાય છે. આવાં ગાર્યા કામ કરવા કરતાં જો તેઓ સત્યાગ્રહને વળગી રહે તો પહેલા મોડા દરેક હકદાર હીંદી એટલે બરા—જાણી મુક્ત રહેલા - રેફ્યુજી આવી શકશે. જેઓ નહતા નથી ને આવવા માગે છે તેઓએ આવવા નો વિચાર પણ નહિ કરવો જોઇએ.

જનરલ સ્મટસની ઓફીડેવીટ

જનરલ સ્મટસે તથા મી. ચમનીએ ઓફીડેવીટ કરી છે કે કાયદો રદ કરવાનું વચન મી. સ્મટસ કદી નથી આપ્યું. આ ઓફીડેવીટ કેસને દહાડે કરી. પરંતુ દહાડે એવા ઓફીડેવીટ મીસકેસ નહેલની કરી તેજ બતાવે છે કે તેઓ બોટા છે. એ આખાતના ઘણાખરા કાગળોમા અંગ રેજીમાં બહાર પડયા છે. ગુજરાતીમાં આવતી વેળા. દરમીઆન ઘણા રંગ થયા કરે છે.

મી. સોરાબજીનો કેસ

મી. સોરાબજીની ઉપર હજુ હાથ નથી પડયો. તેમને જોવા મી. વરનન આવ્યા કરે છે. તેમને પોલીસ સ્ટેશનપર હાજરી ભરવા કહ્યું. તો તેણે ચોખ્ખા ના પાડી છે. મી. સોરાબજી જેલમાં જવા તયાર છે: પણ તે ટ્રાંસવાલ છોડનારે નથી, ને ખુની કાયદાને તાબે થનાર નથી. તેમના કેસની હીંદી કોમને ઘણો કાયદો થવાનો સંભવ છે. સરકાર પકડે એવી ઇંતેજારીમાં મી સોરાબજી બેઠા છે

ફેરીવાળાઓ

હીંદી ફેરીવાળા ઘણા મુંઝાયા કરે છે કે તેઓએ પગર લાયસેન્સથી શું કરવું. તેઓની પાસે પરમીટ છે પણ મરજીયાત રજીસ્ટર નથી, કેમકે સરકારની સાથે નકરારે શરૂ થયા પછી તેઓ આવ્યા છે. તેઓ ફરજીયાત રજીસ્ટર લેવા માંગતા નથી આમ જે હીંદી મી. ઇસ્માઇલ આમદ તથા મી. ઇબ્રાહીમ મરોલીયાએ પગર લાયસેન્સથી વેપાર શરૂ કર્યો છે. તેઓને મી. ગાંધીએ કાગળ આપ્યો છે કે એસોસીએશનની સલાહથી તેઓ પગર લાયસેન્સથી વેપાર કરે છે. તેઓ જેલ માં જવા તયાર છે. ને કદાચ તેઓ પકડાશે તે. તેઓનો બચાવ મી. ગાંધી કરશે. આ પ્રમાણેજ બીજા ફેરીવાળા હીંમત રાખી લડવૈ એવા ઉમેદ છે. કોઇએ વેપાર વિના બેસી રહેવાની જરૂર નથી.

મી ઈસપ મીંયાનો કાગળ

મી. ઇસપ મીંયાએ સરકાર ઉપર તેમજ ટ્યુનીસીપાલીટી ઉપર કાગળ લખ્યા છે કે આવા હિંદી ભુખે મરવા માગતા નથી. મદદ કરવાની જરૂર છે. તેથી અને ટ્યુનીસીપાલીટી લાયસેન્સ નથી આપતી તેથી તેઓ પગર લાયસેન્સથી વેપાર કરશે જો સરકાર લાયસેન્સ આપે તો હજુ તેઓ લાયસેન્સ લેવાને તયાર છે.

એટર્ની હરે તરફથી મરજીયાત રજીસ્ટર બાબતનો સરકયુલર બહાર પડયો છે. એકતરફથી ધિક્કારાય આવે છે. બીજી તરફથી પગર લાયસેન્સથી ફેરીઓ વિગેર વેપાર કરે છે. ને ત્રીજી તરફથી મી. સોરાબજીનો કેસ ચાલે છે. હવે જોઇએ છીએ કે જનરલ સ્મટસ આમાંથી કેમ નીકળી શકે છે. સત્યાગ્રહનુ તેજ તેનાથી ખમી શકાય તેમ હું તો માનતો નથી હિંદીના એકસંપ અને બહાદુરી ઉપર બધો આધાર રહેલો છે.

કેપનું કોનફરન્સ

કેપટાઉનની કોનફરન્સને હમીદીયા મસ્જીદ સામીક સોસાયટીનો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેના જવાબમાં આભાર તો તાર આવ્યો છે, અને જણાવે છે કે એસોસીએશનોને એક કરવાનો ઠરાવ થયો છે.

કેસોટમાં નોટીસ

અબ્દુલ સતીક બારબરટન વાળાના તારાર એસ્ટેટની ઉઘરાણી તથા રેતાન્ડ વગેરે જાહેર લીલામથી તા. ૨૨ મી જુલાઇ એ ૩ વાગે વેચાશે.

ટ્રાંસવાલ ઇંડિયન કોમર્શીયલ કંપની ના લેણદારોએ પોતાના દાવા તા. ૨૮ જુલાઇ પહેલાં જોહાન્સબર્ગ મી. એ સી. ડી. મેકેનઝીની ઓફીસે ૨૦૫ કુલીનાન બીલ્ડીંગમાં મોકલવા.

અબદુલ હાજી ખાન મહમદ પેન્ચેસ્ટર રજીસ્ટર કરવાનું એસ્ટેટ નાદારીમાં લેવાની અરજી તા. ૨૭ ફાયએ પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટ માં થશે. અને તેની માગણીના કાગળો આ માણસોની તપાસ માટે તા. ૨૦ જુનથી ૧૪ દહાડા માટે પેન્ચેસ્ટરરૂમ માજીસ્ટ્રેટ કારટમાં અને પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં રહેશે.

મહમદ આજમ મીનોતી પેન્ચેસ્ટરરૂમ વાળાનું એસ્ટેટ નાદાર તરીકે મંજુરીની અરજી તા. ૨૬ મી જુલાઇએ પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં થશે. અને તેની માગણી ના કાગળોઆ માણસોની તપાસ માટે તા. ૨૩મી જુનથી ૧૪ દહાડા માટે પેન્ચે સ્ટરરૂમ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં અને પ્રીટો રીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં ૧૪ દહાડા માટે રહેશે.

મી. ખરખાન દાદુદ ફ્રેડીપોરટવાળાનું એસ્ટેટ નાદારીમાં દાખલ થવાની અરજી તા. ૪થી આગસ્ટે થશે અને તેની માગણીના કાગળો માણસોની તપાસ માટે ફ્રેડીપોરટ માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં, અને પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટમાં તા ૨૭ મી જુનથી ૧૪ દહાડા માટે રહેશે

સ્ટીમરોની હીલચાલ

[નાતાલ ડાયરેકટ લાઇન]

ડરબનથી—તા. ૮મી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે

કોમેટા—તા. ૨૮મીએ કલકત્તાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

" —તા. ૨૧ના અરસામાં ડરબન પહોંચવાની ધારણા છે

[ઇડિયન આફ્રિકન લાઇ]

ઓર—તા. ૨૯મીએ મુંબઇ જવા ઉપડી હતી.

ટીન્ટાઉ—તા. ૪થી જુને કલકત્તાથી ડરબન આવવા ઉ ડી છે.

બેરોનીઆ—તા. ૬મીએ કલકત્તાથી ડરબન આવવા ઉપડી છે.

, ડરબનથી, 'નેતાલ ચરમ સભાના સેક્રેટરી જણાવે છે કે તા. ૨૮ મીએ સાંજરે ૪ વાગ્યા પછી સભાની એક મીટીંગ મહેતા ભવન મકાનમાં મળી હતી. મેસરસ જોશી, ઝવીલ દાસ, કીલ્લાવાલા વગેરે હેદારો મહત્સવો હાજર હતા. તે વખતે નિત્ય ક્રમ બાદ સભાને નિભાવી રાખવાની જરૂર ઉપર હાજર મહત્સવોમાં ઘણું વિવેચન થયું અને સરવાનુ મતે એવો ઠરાવ થયો કે આવતા રવીવારે સભા તરફથી હિંદુ બાઇઓની એક મહેર મીટીંગ બોલાવવી. માટે સરવે હિંદુ બાઇ ઓને આ ધર્મ સભાના કામ માટે જરૂર હાજર થવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

પોર્ટ ઈલીઝાબેથમાં મરજીદ બાંધવા માટે ઉઘરાણાના કામ માટે નાઝીમ મી. ચાંદ પન્ડે તથા મી. ઉસ્માન્ડ અહમદ કાલેલીઆ મી નરબીથી તા. ૨૬મી જુને લખે છે કે મજકુર ઉઘરાણામાં મેરીટ્સબર્ગમાં પા. ૧૪-૭-૬, માઇકરનમા પા. ૮-૧૫-૦, અને પીટરમરીત્ઝ. માં પા. ૧૩-૦-૦ કુલ પા. ૩૫-૨-૬ ઉઘરાણું થયું છે.

કોલોનીમાં ઇમીગ્રેશન અને ઇંગ્લાંડની જોખમદારી

એશીઆટીકને કેમ ન અટકાવી શકાય?

કોલોનીઓના ઇમીગ્રેશન સવાલ ઉપર વિવેચન કરતાં લંડનનું નામીચું 'સ્ટેટીસ્ટ' પત્ર લખે છે કે:—

આખરે જણાય છે કે આ મુલકના લોકો જાગતા થવા લાગ્યા છે. તેઓ એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનના સવાલની ગંભીરતા સમજવા મંડયા છે. એ સવાલપર થોડા દિવસપર મી. રીચર્ડ જોએ ભાષણ આપ્યું હતું. તે વખતની ચર્ચા દરમ્યાન મી. લીટલટન જોવાએ ભાગ લીધો હતો. મી. જોએ જણાવ્યું કે એ સવાલ ગંભીર હોવાનાં ત્રણ કારણ છે. (૧) રંગ દ્વેષ (૨) હોશિઆર ને કરકસરીઆ લોકોને લીધે ઉભા થતી હરીફાઇ. (૩) કલર્ડ લોક પોતાની જુદી તરેહની રહેણીને લીધે મોરાઓની સાથે ભળી ન શકે. એને કદી ભળીને એક થઇ જાય તોપણ તેમાંથી ઉત્પન્ન થતી પ્રજા હલકી નીચેની એવી માન્યતા. તેઓ (૪) જ્યાં પોતાનું ચાલે ત્યાં ઉપરી તરીકે સત્તા ભોગવવાની ઇચ્છા. ઉપરનાં કારણો જણાવી મી. જોએ એવી જલામણ કરી કે દરેક કોલોનીમાં ઇમીગ્રેશન કાયદો તાતાલના જેવો હોવો જોઇએ. મી. લીટલટને ચર્ચા દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે ગોરાઓ પોતાની મોટાઇ માની લીએ છે તે ચાલી શકે તેવું નથી. ગોરાઓ કહે છે કે અમે જે જે મુલકમાં જઇએ ત્યાં ત્યાં તેના વતનીઓની સાથે સરખા પગારથી વેપારનો હક મળવો જોઇએ. આમ છતાં આજ ગોરાઓ કલર્ડ લોકોને પોતાના મુલકમાં આવવાની ના પાડે છે; અને આવવા દીએ છે તો બહુ જુજ સંખ્યામાં, અને તે પણ અપમાન ભરેલી સ્થિતિમાં રહેવા માટે. મી. લીટલટને ચર્ચા ચાલતાં જણાવ્યું કે "આવી સ્થિતિ કેટલા દહાડા નભશે?" છેવટે તેમણે એવું ભવિષ્ય ભાખ્યું કે કોલોનીઓ ને આવી રીતે વીસ વરસ કરતાં વધારે વખત સુધી ઇંગ્લાંડ નહિ વરતવા દીએ. ('સ્ટેટીસ્ટ' કહે છે કે) કોઇ અમુક સંખ્યા જેટલાં વરસ સુધી કોલોનીઓની વસ્તી દુકાળ ઇંગ્લાંડ ચલાવી લેશે એવું કોમે નથી કર્યું પણ જ્યારે કોલોનીમાં ... ...

કારણો છે. એક તો એ કે જાપાનને રશિઆ સાથે દુશ્મનાવટ હોવાથી હાલ બીજા કોઇ રાજ સામે દુશ્મનાવટ કરવા તું તે પસંદ કરે નહિ. વળી જાપાનને એમ પણ લાગે છે કે તેને ઇંગ્લાંડની દોસ્તી ન હોય તો રશિઆ જરમની અને ફ્રાન્સ એકસંપ થઇને તેને હરાવે. ત્રીજું કારણ જાપાન અને ચીન વચ્ચેના સંબંધનું છે. અને ચોથું કારણ એ કે જાપાન ને રશિઆ સાથે હાલમાંજ સખત લડાઇ થએલી. એટલે તેને થોડો વખત આરામની જરૂર છે.

એટલે આપણા કોલોનીઓ જાપાનની સાથે દોસ્તીની લાગણી વગર વરતે તેમાં આપણે (વડી સરકાર) કોલોનીને ટેકો આપીએ તે છતાં જાપાન સાથે લડાઇમાં ઉતરવાની બીક રહેતી નથી. તેવીજ રીતે ચીન દુશ્મનાવટ ઉભી કરે એવી પણ બીક રાખવાની આપણને જરૂર નથી. કારણ કે ચીનને યુરોપનાં રાજ્યો કરતાં જાપાનના તરફ વધારે કડવાશ છે. બીજું ચીનને હજુ સુધી એવા યુરોપ રાજદ્વારી મળ્યો નથી કે જે તેના લશ્કર તે નૌકાસૈન્યથી બંદોબસ્ત કરીને યુરોપ સામે થાય એટલું હોંશિયાર કરી શકે. અને છેલ્લું કારણ હીંદ તરફની હાલ આપણે બીક રાખવા જેવું નથી તે કારણ કે આપણ (ગોરા) ને રાજકારભાર માં લાચાર બનાવવા માટે જોઇએ તેટલા એકત્ર કેમ થયું એ હીંદીઓને આવડતું નથી. છતાં એવાં ચિન્હો જણાવા લાગ્યાં છે કે હીંદીઓના ખાજવાટને આપણે ગંભીર રીતે વિચારમાં લેવો પડશે. કલર્ડ લોક તરફની આપણી વરતણુંકથી હીંદી પ્રજામાં ક્રોધ ઉત્પન્ન થવા લાગ્યો છે. તેમની અશાંતિનો એક દાખલો લીઓ. હાલમાં તાર ખાતાના કામદારોએ હીંદમાં જે હડતાલ પાડી તેથી ૪૦,૦૦૦ સંદેશા મોકલવા વગર પડયા રહ્યા. હવે જો આથી અશાંતિ પ્રજામાં રહ્યાજ કરે તો આગળ જતાં લેહિ સાથ એકસંપ થઇ જાય અને રાજકારભારમાં આપણને મદદ ન કરે. તો તેમની મદદ વગર મુઠીભર ગોરાઓ ૩૩ કરોડની વસ્તિવાળા મોટા દેશપર કેવી રીતે કારભાર કરી શકે? આવી સ્થિતિ આવે તો તુરત આપણે (ઇંગ્લાંડે) કોલોનીઓને એશિયાટીક તરફ ની વરતણુંકમાંથી સહેજે અટકાવવા જોશે. તેવો વખત આવવાને વીસ વરસ લાગે કે ગમે તેટલાં વરસ લાગે અથવા તો ચીન અને જાપાન વચ્ચે હાલ જે કુસંપ છે તે દૂર થાય અને ગમે તે ગોરા ની સામે મળ થવાના જેટલા ... ...

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

હાલમાં કેટલાક એવી સલાહ આપે છે કે સ્વતંત્રતાની વાત કરવાથી અંગ્રેજોનાં મન દુખાય છે. અને ઇજીપ્તના ભેરખ્યાલ એવી સલાહ આપે છે કે હાલ તુરતને સારૂ સ્વતંત્રતાની વાત છોડી બીજી સુધારા ના હકો માગવા. આવા માણસો એવા વિચારનો ફેલાવો કરે છે, ને જેઓ સ્વતંત્રતાની હાલત સમજ રહ્યા છે તેઓને હક છોડનારા કહે છે. આવી નામરદાઇ ભરેલી શીખામણ વિષે મારો મત હું ઇજીપ્તની પ્રજાને આજે આપવા માગું છું.

અંગ્રેજો આપણને સ્વતંત્ર થવાની સલાહ આપી શકે નહિ. તેઓનું કામ ઇગ્લાંડની સેવા બજાવવાનું છે. તેઓ ધારે છે કે ઇગ્લાંડની રાજનીતિ નરમાશ વાળી ને ન્યાયી હોવી જોઇએ, ઇગ્લાંડે જુલમી ન થવું જોઇએ. કેટલીક બાબતો માં તેઓ આપણા મતને પસંદ કરે છે. મુખ્ય વાતમાં આપણાથી વિરૂદ્ધ જાય છે. સ્વતંત્રતાની બાબત તેઓ પસંદ કરતા નથી. આપણે ખુંટાએલા છીએ. અંગ્રેજો એ આપણને કેદ્યા છે આપણે આપણો પવિત્ર હક માગીએ છીએ. અંગ્રેજોએ તે હક છીનવી લીધો છે. તેઓની અને આપણી વચ્ચે સમજુતી જેવી રીતે થઇ શકે. તે એ કે આપણો હક તેઓએ કબુલ કરવો જોઇએ. ઇગ્લાંડ અને ઇજીપ્તની વચ્ચે બીજી જાતની ના મરદાઇવાળી સમજુતી જેઓ ધરાવે છે તેઓ બંને પ્રજાનું અપમાન કરે છે.

જેઓ ઇજીપ્તના હકની વાત પસંદ કરે છે તેઓનો આપણે આભાર માનીએ છીએ. પણ બીજા માણસના મનને લીધે આપણો જે હેતુ છે તે આપણે છોડવો કે સંતાડવો નથી ઘટતો. સ્વતંત્રતાની વાત તો મોખરે રાખવી જોઇએ. ઇગ્લાંડના લીબરલ પક્ષવાળા આપણી તરફેણ કરે, પણ સ્વતંત્રતાની વાત સાંભળી નાખુશ થાય તો આપણે તેઓને જવાબ દેવો ઘટે છે કે "તમે તમારા મતના ધણી છો, અમે અમારા મતના ધણી છીએ."

અંગ્રેજોને ઇતરવાની અને ઢાંક પીછોડો કરવાની વાત કરનારા માને છે કે તેઓ બહુ કાબેલ ને ચતુર માણસ છે. તેઓ માને છે કે ખરી મતલબ સંતાડીને તેઓ કુનેહથી પ્રજાને ઇતરશે અને તેને ફસાવશે. [illegible] છે કે "આપણે હમણાં [illegible] તંત્રતાની વાત છોડી દેવી, આપણે પાર્લામેંટની માગણી કરવી. ત્યારે આપણે જોરાવર થઇશું ત્યારે અંગ્રેજોને કહીશું કે 'અમારા દેશમાંથી નીકળો' અને તેઓએ તે વાતનો તાબે થવું પડશે."

મારે કહેવું જોઇએ કે આવી બાજી રચવાની કુશિયારી મારામાં નથી. આવી રીતે દેશનો છુટકારો મેળવવાનું મને સુજ્યું નથી. અંગ્રેજ ઇજીપ્તમાં છે તે મને જરાએ પસંદ નથી, તેમજ એવું કાવ તરૂં કરવાનું મને સુજ્યું નથી. જે એવા દાવપેચમાં અંગ્રેજો આવી જાય એવા તેઓ બાળક છે એમ હું માનતો નથી. અંગ્રેજો ઇજીપ્તમાં રહેવા માગે અને ઇજીપ્તને પાર્લામેંટ આપે એવું બનવા કાળ નથી. જો તેઓ આપણને પાર્લામેંટ આપે તો પછી તેઓને આપણા દેશમાં રહેવાપણું રહેતું નથી.

આપણને ખરી પાર્લામેંટ આપવાનો અર્થ એ થયો કે તેઓ ઇજીપ્તનો કબજો છોડવા માગે છે. જો આપણને પાર્લામેંટ મળે, તો આખી ઇજીપ્તની પ્રજા સામે હોવા છતાં બ્રિટીશ એલચી, ડનલોપ જેવા માણસને કેળવણી ખાતામાં નીમે છે તે બને નહિ. જ્યારે સેંકડો લોક ઇજીપ્તમાં કેળવાએલા પડયા છે ત્યારે મી. હીલને હામદાના શિક્ષકની જગ્યા અપાય નહિ. જો ઇજીપ્તની પાર્લામેંટ હોય તો હજારો પાકેક સોલજરોનાં મકાન બાંધવા માં વપરાય નહિ; કેમકે પ્રજા મરીકીમાં રવડે છે ને તેને પૈસાની તંગી છે. પાર્લામેંટ હોય તો ઇજીપ્ત દુઃખી થતું હોય છતાં બ્રિટીશ એલચી સુદાન માટે પૈસા વાપરે છે તેમ કરે નહિ. તે એલચી બધાં ખાતાંમાં માત્ર અંગ્રેજ નોકરોજ રાખી શકે નહિ.

પણ જ્યારે ઇગ્લાંડ આ દેશનો કબજો છોડવા માગશે તે દિવસથી આપણને પાર્લામેંટ આપવા માંડશે. તેવીજ હું સ્વતંત્રતા અને પાર્લામેંટ બંનેને સાથેજ માગું છું.

જ્યારે અંગ્રેજોએ ઇજીપ્તનો કબજો લીધો ત્યારે તેઓએ કહેલું કે આપણને સ્વરાજ્યને સારૂ તયારી કરવાના છે. આપણા માં તે તાકાદ આવશે ત્યારે તેઓ જતા રહેશે. એટલે સ્વરાજ્ય આપવું, ને ઇજીપ્તનો કબજો ખાળવો એ બે વાતને મને તેમ નથી. સ્વરાજ્યની તયારી કરતાં ઇજીપ્તવાસી પુરતી રીતે પરદેશીના અમલ ના બરાબર કરતાં થાય છે. આપણે ને પાર્લામેંટ મળે ત્યારે અંગ્રેજો સુતા વિનાના થઇ બેશે.

આમ સમજીને હું ઇતરવાની ને છુપ વવાની વાત પસંદ કરતો નથી. ઇતરવાની વાત કરવાથી આપણો સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો ઠંડો પડી જાય.

દીક્ષાકારો પુછશે "તમારી (એકલ્વી મીરટની) રીતમાં વધારે શું છે?" હું જવાબ દઉં છું કે મારી રીત તે ચોખ્ખુ ને સીધું બોલવાની છે. હું સ્વતંત્રતા માગું છું. એમ ખુલ્લું બોલવાથીજ એક દહાડો સ્વતંત્રતા મેળવશું. ખુલ્લું બોલ નારા અને પોતાના હકો માગનારી પ્રજાને કબજે કરનારા હમેશાં માન આપે છે. અંતરમાં બધા ઇજીપ્તવાસી સ્વતંત્રતા ઇચ્છે છે એમ બધા અંગ્રેજો જાણે છે. કોઇ કોઇ ઇજીપ્તવાસી એથી ઉલટી વાત કરે તો તેને જુઠો માની તેનો તિરસ્કાર કરે છે અને પછી કહે છે કે જે પ્રજામાં એવા જુદા માણસો વસતા હોય તે પ્રજા સ્વતંત્રતાને લાયક ન હોય. ગ્લેડ્સ્ટોને કહ્યું છે કે "જો અંગ્રેજોનો પ્યાર મેળ ધરો હોય તો તેઓનું માન પહેલું મેળવજો."

અંગ્રેજોએ આપણી માગણી ખુલ્લી રીતે જાણવાની જરૂર છે. જો તેથી તેઓની લાગણી દુખાતી હોય તેથીએ જુદાના જુદાણા કરતાં આપણી સત્યતાથી તેઓને વધારે ફાયદો થશે. એવા જુદાણા થીજ કોઇ કોમરે બોળવાણ દેનારાની કતલ ચલાવી ને આપણું અપમાન કર્યું. ત્યારે તેણે ઇજીપ્ત છોડયું ત્યારે પ્રજાનો તિરસ્કાર તે સાથે લઇ ગયા. અંગ્રેજો પોતાના દિલમાં તો આપણી ખુલ્લી માગણી પસંદજ કરે છે અને જાણે છે કે સત્યતા એજ ખરી રીતિનો પાયો છે.

જેઓ આપણને સ્વતંત્રતાની માગણી નહિ કરવાની સલાહ આપે છે તેઓ પ્રજાનો નાશ કરવા માગે છે. કેમકે આ પ્રજા નો જીવતર તે તેના સ્વદેશાભિમાન ઉપર આધાર રાખે છે. કેટલાક પુછે છે "પ્રજા ની સ્વતંત્રતા કેવા મેળવી શકાય?" તેનો જવાબ દુનીઆની તવારીખમાંથી મળે છે.

એ સાધનો સ્વદેશાભિમાન, કેળવણી, પ્રજાને દૃઢ મત કરવી, જુસ્સો વધારવો, આગળ વધેલી પ્રજાની નકલ કરતાં શીખવું, એ બધાં છે. આવા શિક્ષણથી બધા ઇજીપ્તવાસી રાજી થશે. દેશપ્રેમે આપણો નિશાળો, કુન્તરસાળાઓ અને ઇધોગ ધાધાઓમાં બોલવાં થશે. આમ [illegible]

લાગ કેટલો, અને બધા મક્કમ હેતુથી કામ કરશું. આપણામાં આટલું જોર આવશે ત્યારે અંગ્રેજો પોતે આપણી સાથે સમજુતી કરશે અને મુકદમોનો ફેસલો તે વખતે અંગ્રેજો આપણી મિત્રાચારી માગશે; આપણો તિરસ્કાર નહિ કરશે. આપણે એટલું જણાવાની જરૂર છે કે પ્રજાનો ઉદ્ધાર તે આપણી મહેનત અને આપણા ઉદ્યોગ ઉપર આધાર રાખે છે. એટલે આપણે સત્યતા, ઉદ્યોગ, અને એક સંપથી કામ લેવાનું છે.

કેટલાક માણસો કહે છે કે સ્વતંત્રતાની વાત તે તદ્દન નકામી છે. તેઓ ભૂલી જાય છે કે મોટામાં મોટાં કામો પહેલા માત્ર વિચારથી ચાલે લોકોમાં તેની ચર્ચા કરવાથી થયાં છે. દુઃખ વિષે સહુ પહેલો કહાડી શકાય. લોકોમાં સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો ફેલાવવો, ને પ્રજાને ઉંચે મૂકવા પ્રયત્ન કરવો એ સરસમાં સરસ કામ મનાય. જેઓ આ વાત નથી માનતા તેઓ ધર્મ શું છે તે જાણતા નથી એમ એ દુનિયાની તવારીખ વાંચી નથી અને દરેક પ્રજાના જોરનું કારણ તેઓ જાણતા નથી.

બધા પ્રજાવાસીને માલમ છે કે દુનિયા પ્રજાને વખાણવા લાગી છે. આનું શું કારણ છે? કેમકે દુનિયા જાણે છે કે આપણને આપણો દેશ વહાલો છે. આપણે તેની સ્વતંત્રતા માગીએ છીએ, આપણે તેની પ્રતિ ઉજ્જ્વળ કરવા માગીએ છીએ. જો આપણે જેટલો જુસ્સો બતાવ્યો છે તેટલો નહિ બતાવત તો આપણું આપણાપણું માન ભોગવી શકત? ગુલામ જેવો પોકાર કરવાનો શું ગુલામોમાં હક નથી? બહારે તેથી વધારે છે. આપણી સામે શું કહેવાનું હોય? આપણે અંગ્રેજનું અપમાન નથી કરતા. તેમનો દરજ્જો જાળવીએ છીએ અંગ્રેજ જે જાતમાં છે તેઓએ આપણને તુચ્છકારો કહાડયા છે તેઓ આપણી ઉપર ખોટાં તહોમતો મૂકે. લોર્ડ કેમર્ન પ્રજા છોડતા પહેલાં આપણને આંજણા કહ્યા છે, ને આપણને ગુલામોમાં નાંખ્યા છે. જેવો એક પણ પ્રજાવાસી છે કે જેણે અંગ્રેજનું આવી રીતે અપમાન કરવું છે? આપણે આપણી આબરૂની તથા આપણા વિવેક કદી ભૂલ્યા નથી.

બ્રિટીશ સરકાર કે જે રંગદ્વેષમાં માનતી નથી બોલવાની છૂટ આપે છે ને સત્યનું શોધન કરે છે તે જો આપણને સાચું બોલતાં અટકાવે તો આપણો મોટો દ્રોહ કરે તેમ તે નામંજૂર કરશે. મજબૂત સરકાર પોતાની નબળાઇની વાત સાંભળી ને વધારે મજબુત બને છે. પોતાની ઉપર ટીકા થાય, પોતાની ભૂલો બતાવાય તે તેવી સરકાર ખુશી થઇને સાંભળે છે. જો આમ આખા સરકારની સામે ટીકા કરવી તે કાયદાકારક હોય તો એકજ સત્તાધિકારીની ઉપર ટીકાની કેટલી જરૂર છે? સત્તાધિકારીઓનું કામ પ્રજાની સેવા કરવાનું છે, નહિ કે તેની સાથે તકરાર કરવાનું. ને તેની ઉપર તિરસ્કાર બતાવવાનું. કેટલાક છાપા કહે છે કે આપણે સખત ટીકા કરી છે તેથી કામ સધાયું સરકાર કરવા માગતી હતી તે થઇ શક્યું નથી. આમ બોલવું ને બ્રીટીશ પ્રજાનું અપમાન કરવા બરોબર છે. સારું રાજ્ય તો એ કે જે તેના મિત્ર કે શત્રુ બધાની પાસેથી સત્ય શોધે છે ને ન્યાયથી વર્તે છે.

જ્યારે આમા પક્ષનો અભિપ્રાય અપાય ત્યારે તે પ્રમાણે વાલવાનું માન વધે છે, પણ જ્યારે કોઇ રાજ્ય કરતા લોકોનું સાંભળે નહિ, ને લોકોના વિચાર પ્રમાણે ચાલે નહિ ત્યારે તે રાજ કરતા અપમાન ના પામી થાય છે, લોકોનો તિરસ્કાર ખોમવે છે, ને લોકોની સાથે તકરાર કરવાનું બીજ રોપે છે. પ્રજા મત એક કોરે મૂકવામા આવે તો બાપાઓની અને બોલવાની છૂટ આપવી તે નકામી છે જે છૂટમાં પ્રજાની લાગણીને માન આપવાનો પ્રયાસ નથી થતો તે છૂટ સુધરેલી પ્રજાને આપ્યા જેવા નથી. તે તો પ્રજાનું અપમાન કરવા બરોબર છે.

અંગ્રેજો આપણી પાસેથી શું માગે છે? તેઓના ખરાબ કામને આપણે સારાં કહેવાં? આપણી સ્વતંત્રતા, ને આપણા હકો ગયા તે કામની તારીફ કરવી? શું તેઓના દેશ જો કોઇ પરાયા માણસ લઇ લેય તો તેઓ ગમશે? સદ્દામની સાથી પાંચીને કયો પ્રજાવત્સલ અંગ્રેજોનો કબજો પસંદ કરશે? તેઓએ ખતની ઉપર જુલમથી સહી કરાવી છે તે કામને કેમ નહિ વખોડીએ? જ્યારે અંગ્રેજને કંઇ કરવાનો વખત આવે છે ત્યારે ન્યાય, રખે પણ વિગેરે આવ્યાં જાય છે ત્યારે એક આદમાનીયતને રાસ-એલ-તીન મહેલમાં કેદ કરવાની વાત જડી હતી ત્યારે બ્રિટીશ એલચીએ આવો મહેલ તપાસ્યો આવું બેહુદી જગેનું કામ બીજા કોઇ રાજ્યમાં થયું સાંભળ્યું નથી. છતાં અંગ્રેજી-ભાષા એ આનું નામ ન્યાય પાડયું! હવે એ કેર કયા ગયું? નાના મોટાને એક સરખો ન્યાય આપવાની વાત કયા ઉડી ગઇ? મા. ડનલોપ ઉપર ઘણાં સખત તહોમતો મુકવામાં આવ્યાં છે છતાં તેનો પ્રમાણે કેમ નથી થયો? અંગ્રેજોની ન્યાય વૃત્તિની મગરૂરી કયાં ગઇ? કેટલાક કહે છે કે અંગ્રેજો ડનલોપ ઉપરનાં તહોમત તપાસતા નથી. કેમકે એમ કરે તો એમની આબરૂને ધક્કો લાગે. આવી દલીલ તે દલવા લાયક છે.

આપણે અંગ્રેજોને અક્કલવાળા સમજતા હતા. તેઓ કેમ સમજી શકતા નથી કે ડનલોપ જેવા માણસને જોકરીમાં રાખવાથી પોતાની હાંસી થાય છે ને બ્રિટીશ રાજ્યને ધક્કો લાગે છે ડનલોપ તે નીકળ્યામાંથી નવું ખરેખરું નથી તે બતાવે છે કે આપણે આપણી પોતાની નિશાળો સ્થાપવાનો વખત આવ્યો.

ડનલોપની બાબત બધા જોઈ રહ્યા છે. જો ડનલોપને ખમેડું નહિ તો એમ ચોકસ મનાશે કે અંગ્રેજો પોતાના જાતિ ભાઇઓનો ગમે તેવો વાંક દેખે છતાં તેને બચાવી લેશે. પણ ઇજીપ્તવાસીનો એક કણી જેટલો વાંક આપણે તો તેની ઉપર તડપ મારશે. જો બ્રિટીશ એલચી નો એવોજ વિચાર હોય તો સારી વાત છે. તેથી જેઓ અંગ્રેજ રાજ્ય ઉપર ભરોસો રાખે છે તેને પણ દેખાઇ આવશે કે પ્રજાનો કે જો અંગ્રેજોના હાથમાં રહેવાથી કંઇ પ્રકારે લાભ નથી.

અંગ્રેજો હિંદનો વ્યવહાર ન ચલાવી લેવું કામ કરે છે તો પછી તે હાની ઉપર ઇજીપ્તની કેમ ભરોસો કેમ રાખે? ડનલોપે કરાવ કર્યો છે કે પોતાપણી ખાતા માં, હુશિયાર પ્રજાવાની મળે છતાં તેને દાખલ નહિ કરવા બ્રિટીશ એલચીના એવા વિચાર દેખાય છે કે ગમે તેવો હોંશિયાર પણ અંગ્રેજ હોય તેને નોકરી આપવી, ગમે તેવો હુશિયાર પણ ઇજીપ્ત વાસી હોય તેને ના લાયક ઠરાવવો. આમ કરીને તેઓ આપણને નબળી જવાબદારી ની જવાબમાંથી બેતાલ કરવા માગે છે છતાં મોઢેથી ચાલે એવો કરે છે કે આપણને રાજ્યની લગામ સોંપવાની કેળ વળી આપવા માગે છે

અસુર.

રીચમંડમાં હીંદીને ફરીથી લાયસેન્સ આપવામાં આવ્યે તેના સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા ગોરાઓની એક મીટીંગ તા. ૨૩ મીએ મળી હતી; જે વખતે કેટલાક સખત કરારો પાસ થયા હતા. અપીલ કરવા માટે સોગંદનામું લખાયું, તથા તે કામ માટે ઉપરચલ્લું કરવાનું ઠરાવાને માટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

સર્વોદય

પ્રકરણ ૩ જું

અદલ ન્યાય

(ગયા અંકથી ચાલુ)

દોલત એ નદીઓના જેવી માફક છે. નદી હમેશાં દરીયા તરફ એટલે નીચાણમાં જાય છે. તેમ દોલત પણ હમેશાં ત્યાં જરૂર હોય તેવી જગાએ જવી જોઇએ એવો નિયમ છે. પણ જેમ નદીની ગતિમાં ફેરફાર થઇ શકે છે તેમ દોલતની ગતિમાં પણ ફેરફાર થઇ શકે છે. ઘણી નદીઓ જ્યાં ત્યાં વહે છે ને તેની આસ પાસ ઘણું પાણી હોય એટલે ઘણી વનસ્પતી ને ઝેરી હવા પેદા થાય છે. તેજ નદીઓને બાંધી તેનું પાણી જ્યાં જરૂર જણાય ત્યાં વહે તેમ કરવામાં આવે તો તેજ પાણી જમીનને રસાળ કરે છે, ને આસ પાસની હવા સુંદર કરે છે. તેમજ દોલત તેનો ગમે તેમ ઉપયોગ થાય તો તેથી માણસોમાં દુષ્ટતા વધે, જુલમરો ચાલે, ને દુઃખમાં તે દોલત ઝેર સમાન ગણાય. પણ જો તેજ દોલતની ગતિને બાંધવામાં આવે. તેને નિયમસર વાપરવામ આવે તો બાંધેલી નદીની જેમ તે દોલત સુખ કારી નીપજાવે છે.

અર્થ શાસ્ત્રીઓ દોલતની ગતિ જોકવાનો નિયમ બહુ તદન બુદ્ધી ભર્યા છે. તેઓનું સાધ્ય તે માત્ર દોલત મેળવવાનું શાસ્ત્ર છે. પણ દોલત તો ઘણી રિતે મેળવાય છે એક જમાનો એવો હતો કે જ્યારે યુરોપમાં લોકો પૈસાદારને ઝેર આપી તેનો પૈસો લઇ પોતે પૈસાદાર થતા. આ જમા નામાં ગરીબ લોકોને સારૂ જે ખોરાક તૈયાર કરવામાં આવે છે તેમાં વેપારીઓ ભેળવણી કરે છે. જેમકે દુધમાં ટંકણ ખાર નાખે છે, આટામાં પથ્થર નાખે છે, તેમજ ઘીમાં ચરબી. માખણમાં ચરબી વિગેરે. આ પણ ઝેર દઇને પૈસાદાર થતા જોયું છે. અને આપણે પૈસાદાર થવાનો દુનર અથવા તેવું શાસ્ત્ર કહીયું ?

પણ અર્થશાસ્ત્રીઓ લુંટીને પૈસાદાર થવું એવું તદન કહેતા હોય એમ નહિ માનવું જોઇએ. તેઓએ કહેવું જોઇએ કે તેઓનું શાસ્ત્ર; 'કાયદેસર અને ન્યાયી રસ્તે પૈસાદાર થવું' એ છે. ઘણી વસ્તુ કાયદે સર હોય છતાં ન્યાય બુદ્ધિથી ઉલટી હોય એવું આ જમાનામાં બને છે. એટલે ન્યાયની રિતે દોલત મેળવવી એજ ખરો રસ્તો ગણાય. અને જો ન્યાયથીજ દોલત મેળવવી એ પણ હોય તો માણસનું પ્રથમ કામ ન્યાય બુદ્ધિ શીખવાનું છે. માત્ર આપ લેના કાયદાથી કામ લેવું કે વેપાર કરવો એટલું જ નથી. માછલાં, વરૂ, કુંદર એજ તેવી રિતે રહે છે મોટી માછલી નાની માછલીને ખાય છે, કુંદર નાના જંતુને ખાય છે, વરૂ માણસ સુદ્ધાને ખાય છે. તેઓનો એજ કાયદો છે; તેઓને બીજી સમજ નથી. પણ ખુદાએ માણસને સમજ આપી છે, ન્યાય બુદ્ધિ આપી છે. તેની રૂએ તેણે બીજાઓને ખાઇ જવા--તેઓને છેતરી, તેઓને બીમારી કરી—પોતે પૈસાદાર થવાનું નથી.

ત્યારે હવે આપણે જોવાનું છે કે મજુરો ને મજુરી આપવાનો ન્યાય તે શું ?

આપણે અગાઉ કહી ગયા કે મજુરને બ્યાજબી પગાર એ ગણાય કે જેટલી મજૂરી તેણે આજે આપણે સારૂ કરી તેટલી મજુરી આપણે તેને જોઇએ ત્યારે આપીએ. વળી તેને ઓછી મજુરી મળે તો ઓછો, તે વધારે મજુરી મળે તો વધારે બદલો ગણાય.

એક માણસને મજુર જોઇએ છે. તેને બે જણ પોતાની મજુરી આપવા કહે છે. હવે જો ઓછું કામ તેને મજુરી આપી હોય તો તે માણસને ઓછું મળશે. જો વધારે માણસ માગનાર હોય ને મજુર એકજ હોય તો તેને માગ્યું કામ મળશે ને તે મજુરને ઘણે ભાગે જોઇએ તે કરતાં વધારે મજુરી મળશે. આ બેહુની વચ્ચેની એક રકમ તે વાજબી મજુરી ગણાશે.

મને કોઇ માણસ પૈસા ઉછીના આપે, ને તે મારે અમુક મુદત પછી દેવાનો હોય, તો હું તે માણસને બ્યાજ આપીશ. તેમજ આજે મને કોઇ પોતાની મજુરી આપશે તો તે માણસને મારે તેટલીજ મજુરી અને તેથી કંઇક વધારે બ્યાજ બદલ આપવું જોઇએ. આજે મારે સારૂ કોઇ માણસ એક કલાક કામ કરે તો તેને સારૂ મારે એક કલાકને બાંધ મીનીટ કે તેથી વધારે કામ કરવાનું વચન આપવું જોઇએ. આમ દરેક મજુરને વિષે સમજવું.

હવે જો મારી પાસે બે મજુર આવે ને તેમાંથી એક જે ઓછું લેશે તેને હું કામે લગાડું તો પરિણામ એ આવશે કે જેને મેં કામે લગાડ્યો તે અરધો ભૂખ્યો રહેશે, ને જે રોજગાર વિના રહ્યો તે તો એમજ રહેશે. જે મજુરને હું રાખું તે મજુરને 'પરોણાર દાડીયું' આપું તો પણ બીજો મજુર ધક્કા વિના રહેશે જતાં જેને મેં રાખ્યો તે તેને ભુખે મર વાનું નહિ થાય, અને મેં માગ પૈસાનો બ્યાજથી ઉપયોગ કર્યો ગણાશે. અરે ખરો જુલમરો ત્યારે ઓછું દાડીયું દેવામાં આવે છે ત્યારેજ દાખલ થાય છે. જો હું બ્યાજબી મજુરી આપું તો મારી પાસે નકામી દોલત એકઠી નહિ થાય, હું મોજ મજામાં પૈસો નહિ વાપરું, ને મારે હાથે ગરીબાઇ નહિ વધે. જેને હું બ્યાજબી દામ આપીશ તે માણસ બીજાને બ્યાજબી આપતાં શીખશે, ને એમ ન્યાયનો ઝરો સુકાઇ જવાને બદલે જેમ આગળ ચાલશે તેમ જોર લેતો જશે. અને જે પ્રજામાં આ પ્રમાણે ન્યાયની બુદ્ધિ હશે તે પ્રજા સુખી થશે ને ઘટતી રિતે આબાદ થશે.

આ વિચાર પ્રમાણે અરથશાસ્ત્રીઓ ખોટા પડે છે. તેઓ કહે છે કે જેમ હરીફાઇ વધે તેમ પ્રજા આબાદ થાય. હકીકતમાં આ વાત ભુલ ભરેલી છે. હરીફાઇનો હેતુ મજુરીનો દર ઘટાડવામાં છે. ત્યાં પૈસાદાર વધારે પૈસો એકઠો કરે છે, ને ગરીબ વધારે ગરીબ થાય છે. આવી હરીફાઇથી છેવટે પ્રજાનો નાશ થવાનો સંભવ છે. આપ લેના કાયદા તો એ હોવો જોઇએ કે દરેક માણસને તેની લાયકાત મુજબ દાડીયું મળ્યા કરે. આમાં પણ હરીફાઇ રહેશે. છતાં પરિણામ એવું આવશે કે માણસો સુખી અને હુશીઆર થશે. કેમકે પછી તો મજુરી મેળવવાને સારૂ પોતાનો દર ઘટાડો કરવો પડશે એમ નથી. પણ કામ મેળવવાને સારૂ હુશીઆર થવું પડશે. આવાજ કારણથી લોકો સરકારી નોકરી મેળવવા તૈયાર થાય છે. ત્યાં દરજ્જા પ્રમાણે દરમાયા બાંધેલા હોય છે. હરીફાઇ માત્ર હુશીઆરી હોય છે. અરજદાર ઓછો પગાર લેવાનું નથી કહેતો પણ પોતાનામાં બીજાના કરતાં વધારે ચાતુરી છે એમ બતાવે છે. નોકરી સૈન્યમાં અને સિપાઇની નોકરીમાં એજ નિયમ જાળવવામાં આવે છે. અને તેથીજ ઘણે ભાગે તેવાં ખાતાંઓમાં ગડબડ અને અનીતિ ઓછાં જોવામાં આવે છે. છતાં વેપારમાંજ મોટી હરીફાઇ રહી છે અને તેનું પરિણામ ફ્રોગ, ભુચ્ચાઇ, ચોરી વિગેરે અનીતિ વધી પડી છે. બીજી તરફથી માલ જે તૈયાર થાય છે તે ખરાબ

ને સહેલો હોય છે. વેપારી જાણે કે હું ખાઉં, મજૂર જાણે કે હું છેતરું, ને ઘરાક જાણે હું બધામાંથી ઉપાડ લઉં. આમ વહેવાર ઝગડે છે, ને માણસોમાં ખટપટ ઉભી થાય છે: લુખ્ખારો જન્મે છે, હડતાલો પડી પડે છે, શાહુકાર લડંગા બને છે, ને ઘરાકો નીતિ સાચવતા નથી. એક અન્યાયમાંથી બીજા મણા પેદા થાય છે ને અંતે સાહુકાર, વાણોતર ને ઘરાક બધા દુઃખી થાય છે ને પાયમાલ થાય છે. જે પ્રજામાં આવા રિવાજ ચાલે છે તે પ્રજા અંતે હેરાન થાય છે. પ્રજાનો પૈસોજ ઝેર રૂપ થઇ પડે છે

તેથીજ જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે કે પૈસો જ્યાં પરમેશ્વર છે, ત્યાં ખરા પરમેશ્વરને કોઇ પૂજ્યું નથી. દોલત અને ખુદાને આબાદનાવ છે. કરીબના ઘરમાંજ ખુદા વસે છે. આમ અંગ્રેજી પ્રજા મોઢેથી બોલે છે છતાં વહેવારમાં પૈસાને સર્વોપરી પદ આપે છે. પ્રજાના પૈસાદાર માણસની મારતરી કરી પ્રજાને સુખી માને છે, ને અરથ શાસ્ત્રીઓ પૈસો જલદીથી કેમ ફરમાંયો તેના ફાયદા ગાઇ છે, કે જે સીખીને પ્રજા પૈસો મેળવે. ખરૂં અરથ શાસ્ત્ર તો ન્યાયબુદ્ધિનું છે. દરેક સ્થિતિમાં રહી ન્યાય કેમ કરવો નીતિ કેમ જાળવવી એ જાણ જે પ્રજા શીખે છે તેજ સુખી થાય. બાકી નો કાંઇ છે. ને વિનાશ કાળે વિપરીત બુદ્ધિ જેવું બને છે. પ્રજાને ગમે તેમ કરી પૈસાદાર થતાં શીખવવું તે વિપરીત બુદ્ધિ શીખવવા જેવું છે.

અધુરું.

નાતાલના નામીચા હીંદી મુકદ્દમાબાજ જેઠ મુડલે અને દક્ષિણ આફ્રિકાના પહેલા નંબરના ગોરા મુકદ્દમાબાજ ઓસ્ટીન વચ્ચે ગયા શનીવારે વીક્ટોરીયા યીગેટરમાં હારજીતની રમત થએલ. જો કે ઓસ્ટીન આખા દક્ષિણ આફ્રિકાનો ચેમ્પીયન ગોલ્ફર મુડલેને જીતવાનો પહુ સંભવ ન હોય, છતાં ઓસ્ટીને રમતના ધારાઓનો એક દરતાં વધારે વાર ભંગ કરીને લાભ લીધો, અને આખરે એક ગોરાએ મુડલેને પકડીને ધક્કો મારી રમતમાં આડે આવવાથી રમતનું પરિણામ બરોબર જણાયા પગર તેનો અંત આવ્યો. અને ગોરા રેફરીએ ઓસ્ટીનને ધક્કા મળવાનું ઠરાવ કરવું પડ્યું.

ડેલાગોઆબે ઇંડિઅન લાઇબ્રેરી નો વાર્ષીક મેળાવડો

સેક્રેટરી લખે છે કે:—

ઉપલો મેળાવડો તા. ૨૧મી જુને લાઇબ્રેરી ઉપરના ઇંડિઅન એસોસીએશનના હોલમાં થયો હતો. હીંદુ મુસલમાન લાઇબ્રેરીઓ સારી સંખ્યામાં હાજર થવાથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો.

શરૂઆતમાં લાઇબ્રેરીના પ્રેસીડન્ટ મી. મીસાક રણછોડ સોલંકીએ આજના મેળાવડાના ચેરમેન તરીકે મી. મસમાઇલ અબ્દુલ રહેમાન મંગાને ચુંટી કાઢવા દરખાસ્ત રજુ કરી, જેને શેઠ હાજી તુર મામદ તથા શેઠ મામદ મુસા તરફથી ટેકો મળતાં તે સર્વાનુમતે પાસ થઇ.

મી મીસાક રણછોડ સોલંકીએ મેળાવડાનો પ્રોગ્રામ વાંચી સંભળાવ્યો. ત્યાર પછી સેક્રેટરી મી. ધારસી દેવચંદ રતના કરે તા. ૧ જુન ૧૯૦૭થી તા. ૧ જુન ૧૯૦૮ સુધી વરસ ૧નો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. તેમાં જણાવ્યું કે—

લાઇબ્રેરીની શરૂઆત માત્રદશ મેંબરોથી મણા નાના પાયા ઉપર થએલી હતી. તે વખત થી તા. ૩૦ મારચ ૧૯૦૮ સુધી લાઇબ્રેરી અવનીદા સેંટ્રાલ નંબર ૨૪ વાળા મકાનમાં રાખવામાં આવી હતી. ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૮માં મુંબઇથી પુસ્તકો આવ્યા છતાં મેંબરોનો વધારો નહીં થવાથી એપ્રીલ માસમાં અત્રે ફેરવવામાં આવી. ત્યારથી મેંબરોનો ઉત્સાહ અને લાગણી વધતાં જતાં જોવામાં આવે છે. અને અને આજે કુલ મેંબરોની સંખ્યા ૨૦ ની છે. વરસ ૧ માં કુલ આવક પૌ. ૨૭-૩-હાની થઇ, જ્યારે પુસ્તકો છાપાઓ તથા બાકુ, સ્ટેશનરી વિગેરે ખરચના પૌ. ૩૫-૧૯-૨। બાદ જતાં બાકી પા. ૧-૪-૩। સીલકમાં છે. વિગેરે.

ત્યાર પછી મી. નરસી ઝીણાભાઇએ લાઇબ્રેરીથી થતા ફાયદા, એ વિષય ઉપર એક અસર કારક ભાષણ આપ્યું. મી મીસાક રણછોડ સોલંકીએ શેઠીઆ ઓની મદદની જરૂર સંબંધે લંબાણથી વિવેચન કીધું.

મી. મંગાએ જણાવ્યું કે આ લાઇબ્રેરીનું કામ શરૂઆતથી નોકર વર્ગના જુવાનીઆઓથીજ હાથ ધરાયેલું છે. જેને સારા પાયા ઉપર લાવવા સરવ હીંદીની ફરજ છે. વિગેરે. મી. અબદુ રેમાન અબુબકરે જણાવ્યું કે નોકરો અને શેઠીઆઓ વચ્ચે ડેલાગોઆબેમા જો કોઇ મેળાવડો અગાઉ થયો હોય તો તે આ પહેલોજ છે જેથી હું ઘણોજ ખુશી થયો છું. અને લાઇબ્રેરી સારા પાયા ઉપર આવી જાય એવી દુવા ચાહું છું. મી. અલી હાજી અહમદ બીડીયાએ સ્થાપકોને મુબારકબાદી આપીને જણાવ્યું કે લાઇબ્રેરીને તન મન ધનથી મદદ કરવા હું સરવે સાહેબોને ભલામણ કરું છું.

મી. મંગાએ દરખાસ્ત રજુ કરી કે અત્રે હાજર થએલા ભાઇઓમાંથી જેઓને લાઇબ્રેરીના મેંબર તરીકે દાખલ થવું હોય યા તો બેટ દાખલ અમુક રકમ આપવી હોય તો તેમ કરવું. જેને મી. અબ્દુ રેમાન તથા મી. બીડીયા તરફથી ટેકો મળતાં કામ શરૂ થયું. મેસરસ હાજી આમદ હાજી તુર મહમદ, મહમદ મુસા, અ. શકુર અ. લતીફ કુંવ, હાજી કાસમ હાજી અહમદ, તૈયબ કાસમ, અલી હાજી આમદ બીડીયા, કુરજી વસનજી, લાલજી રણછોડ, સોરાબજી એદલજી જીનવાળા ફરસ્ટ કલાસ મેંબર તરીકે, અને મેસરસ ઓરામાજુ જમાલ, નરસીંહ ઝીણા ભાઇ, ઇબ્રાહીમ મહમદ, મંગા, સુલેમાન ઇબ્રાહીમ. અ. શકુર મસમાઇલ, તુર મહમદ મુસા સેંકડ કલાસ મેંબર તરીકે દાખલ થયા. તે ઉપરાંત જુદા જુદા ગૃહસ્થોતરફથી, પા.૧,સી.૧૦/, શી.૫/, રી. ૨/ એમ જુદી જુદી રકમો બેટ દાખલ મળી. તેનો પ્રેસીડેન્ટ તરફથી આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો. છેવટમાં લાયબ્રેરી ભવિષ્યમાં સારા પાયા ઉપર આવે એવી પ્રાર્થના સાથે હર્ષના ઉદ્ગારો વચ્ચે પાન સુપારી લાઇ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

રૂટર જણાવે છે કે:—કેપના હીંદી કોનફરન્સમાં એક એવો ઠરાવ થયો હતો કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓનાં જે જે મંડળો હોય તે બધાને એકત્ર કરવા 'સાઉથ આફ્રિકન ઇંડીયન પોલીટીકલ એસોસીએશન' એ નામનું એક મંડળ સ્થાપવું જોઇએ.

ગીરમીટીઆ ઇમીગ્રેંટના પ્રોટેક્ટરનો હોદો ભોગવનાર મી. પોલકીંગહોરને નાતાલ પાર લાજીસ્લેટમાં આયમ્બુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે ગીરમીટીઆ મજુરોને લાવવાનું બંધ ન કરવું જોઇએ. તેથી નાતાલની ખેતી પાયમાલ થશે. ગીરમીટીઆને મુદત પુરી થએ પાછા હીંદ મોકલવામાં ખરો ઇલાજ સમાએલો છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જવાબ પાઠવા સારૂં નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂં.

૪. મંત્રીવાદની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણોજ તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

'મજલુમ'—એ લખાણ આપવાનું ધ્યાનની બહાર નથી. જગા અને એવી બીજી અગવડ આડે આવે છે.

અ. મ્ર. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

એક ચરચાપત્રી જણાવે છે કે જેવી રીતે જોહાન્સબરગની એસોસીએશન હુરે વખત છાપામાં હિસાબ બહાર પાડતી રહે છે તેમ નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસે પણ કરવું જોઇએ.

કઠોર મેટ્રીકે રોનકુલ ઈસ્લામના એક મેંબર એ નામથી મી. ઈસ્માઇલ કાદર વાહેદ ઝવેરીથી લખે છે કે કઠોર કરબામાં એક ઝાંપો કાઢવાની સુચના 'કઠોરવાસી' કરે છે તેને, તથા 'કઠોર મીનતોલ ઈસ્લામના ખેર ખ્વાહ, એ નામથી લખનારે જે સુચના કરી છે તેને હું મળતો આવું છું.

બેલ્હારબથી મી. વલ્લભ લખે છે કે લડતના ખરામાં એસોસીએશન માટે ઉપર રાહું કરવા ચાર ગામમાં ફરીને પા. ૨૩-૧-૦ ની રકમ કરી હતી. અને તે મી. ઝાકુબને સોંપી હતી. તો હવે મી. ઝાકુબને તે રકમ એસોસીએશનને સોંપી દેવી જોઈએ.

હીંદુ સ્મશાન ફંડના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૨૭. ૬. ૦૮ના ઇ. ઓ. માં રૂમ સ્મશાન સંબંધમાં પીટીશન ઉપર સહીઓ લેવાનું કામ ચાલુ છે એ હકીકત બરોબર છે. ખરી હકીકત એમ છે કે પીટીશન ઓકલવાનો જીલ્લાવાર કરી છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબનના ફેરીઆ ગોપાળદાસ અને વસુ મલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૭મી જુલાઇએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાશે.

મારિત્સબરગ, કમરશીલ રોડના ઉમરશીઆ નામથી વેપાર ચલાવતા કમરમીયા અને હસન આમદે પોતાના લેણદારો સાથે સમજુતિ કરેલ હોવાથી તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૭મી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ મળશે.

મારિત્સબરગ કંટરીમાં બીસપરટોના હાલમ ઉમરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૩ જુલાઈએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના આર. એમ. નાઈડુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૧ મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

સ્ટેંગરના સઈદ હુસેન અને કુ. નારાયણ વેપાર કરતા આગીયા સઇદ હુસેન, આમદ ઇસ્માઇલ, તથા મહમદ ઈસપ ચરમસપરસ સમજુતિ કરીને જુદા પડયા છે અને તેથી તે બીઝનેસ એજ નામથી પહેલા બે જણ ચલાવશે. મજકુર બીઝનેસનું દેણું તે બે જણો તેમજ લેણું તેઓ લેશે.

ઈસીપીંગો અને અમાઝીંટોટીના કાસમજી અને કાસમની જોઈન્ટ મીલકતના સંબંધમાં તેમના લેણદારોની મીટીંગો તા. ૭મી જુલાઇ એ તથા ૨૧મી જુલાઇએ ડરબન કોરટ હાઉસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

મારિત્સબરગના રટેરપીપર એસ. હસન મહમદની જોઈન્ટ મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૭મી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ મળશે.

ડરબનના રટેરપીપર ઈસ્માઇલ બાલુ ટીમોલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વદ્દેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ ની ઓફીસે રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૪મી જુલાઇ મુદી તપાસવા માટે ખુલ્લા રહેશે.

ચોટા ચબખાપર અમલગેનીમાં વેપાર કરતા એસ. એ. મહમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૭મી જુલાઈએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાશે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

ઇરાનના શાહ અને લાંબી પાલમેંટ વચ્ચે જે ઝગડો ચાલી રહ્યો તે સંબંધમાં શાહના લશ્કરે બધી સત્તા મેળવી છે. તેમીઝ ખાતે લડાઇ થતાં લશ્કરે પ્રબળ કીલ્લા પક્ષ ઉપર જીત મેળવી હતી. લડાઇમાં ૨૦૦ જેટલાં માણસો ઘાયલ થયાં હતાં, તથા મારયાં ગયાં હતાં.

તા. ૨૬મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે વડોદરા આગળ એક મુસ્લ ટ્રેન અને એક પેસેંજર ટ્રેન વચ્ચે અથડા અથડી થવાનો ગંભીર બનાવ બન્યો હતો. અથડા અથડીથી આગ લાગતાં ૪ ડબ્બા બળી ગયા છે. આશરે ૬૫ માણસના જાન ગયા છે, તથા ૨૭૦ માણસોને ઇજા થઇ છે.

કલકત્તાનાં તોફાનો સંબંધમાં જુબાની આપતાં પોલીસખાએ જણાવ્યું હતું કે બળવાની હિલચાલ કરનારાઓનો મરિદો બાબુ રામનો જાન લેવાનો હતો.

ઈરાનના શાહે છેલ્લા ઝગડામાં પકડાએલા આને માફી આપવાનું જાહેર થયું છે.

ટ્રાંસવાલ પાલમેંટના મેંબર મી. એમ બેલીએ લંડનમાં રૂટરના પ્રતિનીધિને જણાવ્યું હતું કે ચીનાઓને ટ્રાંસવાલ બહાર મોકલવાને જે દલીલો ઇસ્લાંડે કરી છે તે બધી હીંદીઓને ટ્રાંસવાલમાંથી બહાર કાઢવા માટે લાગુ પડે છે.

તા. ૨૬મીએ રૂટર જણાવે છે કે વી પાલમેંટમાં એક સવાલના જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે રેડેશીઆમાં રજીસ્ટ્રેશન કાયદો થવાના સંબંધમાં વડા ઝોલેનીઅલ સેક્રેટરી લો. કમીશ્નર લો. રોલ ઓરનની સાથે લખાણ ચલાવી રહેલ છે.

સોલીસબરીથી એક લખનાર જણાવે છે કે એશીઆટીક રજીસ્ટર કાયદા વિષે ચરચા કરવા માટે અત્રેના એશીઆટીકોની એક મીટીંગ મી. યુસફઅલીના મકાનમાં મી. હાજી આર. નાયકના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મી. નાયકે અંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં ભાષણ કરી કાયદા સામે સખત લેવાની જરૂર જણાવી. મેસર્સ આલકૂરેડ, પીટરસન, મુલ્ડ, મેં. આઈ માક, એ. કરીમ વગેરેએ પણ ભાષણો કરવાં. ને મી. નાયકનો આભાર માનવામાં આવ્યું. બાદ વિખરાવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. તેમાં લગભગ પોણા ત્રણ ની રકમ ભરાઈ હતી: અને હજુ ઉમરાવું બાકી છે

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ કેવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે વખાણ આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ વધુમાં વધુ બેએક વરસમાં પૂરો થઇ જશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટૂનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં બધાંયનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલે બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ સાવીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જો હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે હકને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વધિક વરસ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા ચાહતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે રૂ. ૫) મોકલવા. તેના સ્ટેમ્પ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવા. કેમકે જે મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક છપાતાં બે માસ જેવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી છ માસમાં અમે ને પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેથી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને ઠેકાણે મોકલવાં

ઇંડિયન નેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરગ.

જાહેર ખબર

અમારા ગ્રાહકોને જણાવવાને રજા લઇએ છીએ કે વેપારની કઢંગી સ્થિતિને લીધે અમે અમારૂં કલકત્તાનું કામ બંધ રાખેલ છે. જેથી જેઓ સાહેબ તરફથી ઓરડરો ગયા હોય તેઓએ જરૂરીજ હોય તો ટરાંસફર કરાવવા ખબર લખવા, અગર અમારાથી બનશે તો ઘણે ભાગે જુનની આખર સુધીના ઓરડરો એક્સ્ક્લુઝીવ કરશું. બાદ જુલાઇની ૧લી, તારીખ પછી કંઇપણ કામ થઇ શકશે નહિ. જેઓની સાથે ત્યાંનું જે કંઇ લેણુંદેણું હશે તે કલકત્તાથી હિસાબ આવતાં યોગ્ય થશે.

સહી. પી. વી. સંઘવી.

ડરબન
તા. ૨૩ જુન ૧૯૦૮

કેપના ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધમાં "ચાઇનીમેન" શબ્દની વ્યાખ્યામાં સુધારો કરી હાલમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે બીજી જાતના લોક સાથે શાદીથી જોડાએલ હોય તેવા ચીનાને "ચાઇનામેન" ગણવો નહિ.

કેનેડામાં ઇંડીયલ જાતે કાયદાની એક પરીક્ષામાં એક ચીના વિદ્યાર્થીએ ગેરહાજરીથી ઉપર નંબર મેળવી પહેલા નંબરનું ઇનામ મેળવ્યું છે.

શેરડ બજાર ભાવ

	શી.	પ.		શી.	પ.
આવલ માંજા ૧૫૨સ્તાની	૨૩	૦	થી	૨૪	૦
બીમડીના ,,	૨૯	૬	,,	૩૦	૬
એમ. એસ. ડા. આર.	૨૧	૬	,,	૨૨	૬
એફ. ડા. એફ. ,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૧
ચીના સફેદ ,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
કુંડાના ,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેસી તુવેર ડાળ	૨૧	૦	,,	૨૨	૦
તુવેર ડાળ કાનપુરી	૨૩	૦	,,	૨૩	૬
મસુરની ,,	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મગની ,,	૨૬	૦	,,	૨૯	૧
અડદની ,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૬
ચણા મુંબઇના ,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, દાણા ,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૦
વટાણા ,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મઠાઇ ,,	૬	૦	,,	૬	૬
બાનીસ	૧૬	૬	,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગેલન	૩	૬	,,	૩	૬
ઓરડાનું ,,	૨	૯	,,	૩	૦
બીજું ,,	૩	૬	,,	૩	૬
નાળીએરનું ,,	૪	૦	,,	૪	૬
બાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	,,	૧૮	૬
પીળી ,,	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
તીરકમાં નાતાલ	૯	૦	,,	૧૦	૦
આટો	૧૨	૦	,,	૧૨	૬
બદામી સોપારી ૧ રતલ	૬		,,		૬
મરચાં	૦	૪	,		૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના વીં	૮	૦	,,	૮	
પોરબંદર ,,	૮	૧૦	,,	૮	
પારશીન ઓરેન્જીડ	૭	૬	,,	૭	
,, વોશર રોલ	૮	૦		૮	
,, ,, માલ્ટન	૧૧	૬	,	૧૨	૬
નાળીએર	૧૨	૦	,,	૧૩	
દલી	૯	૬	,,	૧૦	
કાચમંડ સોપ	૧૩	૩	,,	૧૩	
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન	૧૬	૦	,,	૧૬	
સાબુ સનલાઇટ	૪૨	૬	,,	૪૫	
નેકટર ટી	૧	૮	,,	૧	
માચીસ લાયન	૨	૧૧	,,	૩	
સોપારી સેવરણની	૦	૧૧	,,	૧	
નીકલ પોઇંટ સીમારેટ	૧૬	૯	,,	૧૭	
દુધ નેસલનું	૨૦	૬	,,	૨૧	
નીમક (લાવરપુલ)					
ભરતા એકની	૪	૩	,,	૪	

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

જનવા તથા ઉંચી ઇસ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફ્રેંચ કેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ

મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ખરીદવા જતાં

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઈસલીસ્ટ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,

ડરબન. DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL P.O. Box 1126

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Native Silk Lace Articles, etc. Established 1895. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Office: 24 Frere St., Woodstock

પહોંચો તે પહોંચો.

ચિત્રવંદરના વખણાતા બી તથા મોટા પાણી પાવા નાળીયેર માટે લખો યા મળો.

કમીશન બધને દરેક જાતનો બધ્ધ લઇ મોટ લીસ્ટોવાળાએ તથા જોબ્બી પણ આપીને છીએ.

147 Queen St. Box 593. **M. K. DIWAN,** Durban.

ખંભડા ખરીદીશ કીજે.

ઉંટ, ખામડાં, શીંગડાં, પેદાં અથવા બકરાં, ખામડાં, પેટલની ખાલ વગેરે ખરીદવા લીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

270, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thomas Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4570, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed.

વર્તમાનરત્ન

મફત—ન્યુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઈંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને હીંદના સાત દેશભકતોની છબી મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ખેડા મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 167 Loop Street, Capetown.

ગાદા તથા ગાદીની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh, Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

MORAR DALA,

Merchant & Direct Importer

ઘી, ચાવલ, ગંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરભારું આવે છે.

તથા દેશી માલ પણ અમારે ત્યાં બને છે.

94 Hanover Street Capetown.

નોટીસ.

સારો માલ વાજબી ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે. વધુ ખાત્રી માટે લખોઃ—

એન. મહમદની કું.

બોક્સ ૧૨૪, ડર્બીશર રોડ.

ડરબન.

ESTABLISHED 1871. Head Office: 12 Orphan St.

C. P. LUCHERAM,

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad.: "Wallie," Cape Town. Box 1170

એ. એ. વલ્લી એન્ડ કું.

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

225 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રફમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand.

એક વિનંતિ

જલાલપુર તાલુકાના ગામ કરોલી, મટવાડ, સમાપુર, ઇંડી, કોયમડી તથા બેથાણ વગેરે ગામોના ભાઇઓને જાહેર કરું છું કે ગામ જલાલપુરથી મટવાડ સુધીની સડક જેને પાકી કરવાની ખાસ જરૂર છે, તે બદલ સરકારનો અરજ કરતાં જવાબમાં જણાવેલ કે જો પ્રજા પક્ષતરફથી રૂા. ૭૦૨ ધી ,૦૦ ની રકમ આપવામાં આવે તો બાકીનો તમા મ ખરચ સરકાર કરશે. જો ઇશ્વર કૃપાથી આટલી રકમ સરકારને આપવામાં આવે તો આપણને કાયા સડકને લીધે જે દુઃખો ચોમા સાની ઋતુમાં સહન કરવાં પડે છે તે સહાને માટે દુર થાય આશરે દોઢ વરસની વાત ઉપર પણ છાપાદ્વારા સરવે ભાઇઓને વિનંતિ કરેલ, છતાં કોઇએ લક્ષ આપેલ નહીં. તે આ વિનંતિને ધ્યાન બહાર ન કાઢતાં નીચેને શીરનામે યથા શકિત મનીઓરડરથી તથા પોસ્ટલ ઓરડરથી મોકલી આપશો. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય એ કહેવત પ્રમાણે જો તમારી શુભ કમાણીમાંથી ઓછામાં ઓછી પાંચ પાંચ શીલીંગ કેરી નાની રકમ દરેક ભાઇ બહેનો તરપણ આ કામ યશ જશે.

182, Grey Street, લી. સેવક

Durban. **મકનજી ઝવેરજી**

ઈ. ઈ. કાકાભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

બોક્સ ૨૩૮૮ જોહન્સબર્ગમાં

ઉકાળેલ ઇંડીયન અને ફ્રેંચ સેલમરચાંટ

ઇંડિયન તથા ઇંગ્લીશ ગ્રોસરી કમીશન વગેરેની મીલ્કત આવથી મળશે.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

સરસ માલમાં અને કામની બાબતમાં અમારાથી કોઇ ચઢી શકે તેમ નથી. અને તેથી કરીનેજ અમારો માલ વખણાય છે.

DURBAN:
487 SMITH STREET,
P.O. BOX 383

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
168 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

ઇંડિયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી પ્રગટ થએલાં નવાં પુસ્તકો.

મુરતફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર.

કિંમત ૭ ચેની, પોસ્ટેજ ૦॥ ચેની.

મારો જેલનો અનુભવ.

લખનાર શ્રી. એમ. કે. ગાંધી.

કિંમત ૬ ચેની, પોસ્ટેજ ૦॥ ચેની.

મળવાનાં ઠેકાણાં—

ઇંડિયન ઓપિનિઅન ઓફીસ,
શ્રી. એમ. એમ. દિવાન,
„ મકનજી ખત્રી,
„ પી. વી. સંઘવી,
હર્ન બ્રધર્સ ડોમેસ્ટીક વર્કસ,
ભાણુ તાલેવંતસીંગ,
„ છ. સી. પટેલ,
„ એમ. કે. ગાંધી,
„ પી. એચ. જોશી,
„ બેડેરીઆ એન્ડ મહેતા ખત્રી,
„ ત્રીકમદાસ ખત્રી,
„ ટી. ડી. ત્રીવેદી,
„ શ્રી. આર. નાયક,
„ ગજદાસ અને લાલચંદ,
„ એ. એન. નાયક,
„ કે. કે. પટેલ,

મરઠપુરીલેન, ડરબન.
૧૪૭ ક્વીન સ્ટ્રીટ „
૬૮૨ મે સ્ટ્રીટ „
૨૦૧ મે સ્ટ્રીટ „
૧૬૪ મે સ્ટ્રીટ „
વેરૂલમ.
બોક્સ. ૬૭ સ્ટેંગર.
બોક્સ. ૬૫૨૨ જોહાન્સબર્ગ.
બોક્સ. ૧૧૫૭ પ્રીટોરીઆ.
બોક્સ. ૧૬૦ પીટર્સબર્ગ.
બોક્સ. ૫૪૧ પોર્ટ એલીઝાબેથ.
બોક્સ. ૪૭૨ કીંબરલી.
બોક્સ. ૫૬ લોબસગરી, રોડેશીઆ.
બોક્સ. ૬૨ ઉમ્તાલીમાખે.
બોક્સ. ૭૭ બોક્સબરગ.
બોક્સ. ૨૬૨ જરમીસ્ટન.

સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ).

કિંમત ૬ ચેની, પોસ્ટેજ—॥ ચેની.
(અંગ્રેજી) કિંમત ૩ ચેની, „ „

બોઅર સત્યવીરની કથા.

બોઅરોએલાનો અનુવાદ.

કિંમત ૬ ચેની, પોસ્ટેજ ૦॥ ચેની.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

H. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 8, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kafir & 14th Streets,
VREDEDORP. JOHANNESBURG.
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Varoor (Colaba, India

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and UTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરછે નહિ.
પુછો—મહેતા અને બેડેરીઆ ખત્રીને
ઓકસ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
- NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

S. CASOOJEE,
56 Russell Street Tel. Add. "CASOOJEE."
Branch: 32 St. John's Road, 12 & 14 Miller Rd.,
General Merchant of all kinds of Groceries
EAST LONDON Box 2

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory.
મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસ્તુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલું
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 849,
154 Queen Street, Durba

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM:
Tel. Address: "RAHMAN,"
P.O. Box 12.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
GENERAL MERCHANTS.
P.O. Box 262.
Market Square,
KRUGERSDORP

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
જથ્થા, છુટથી અને મજરણી ભેગા બજારો ઉપરથી માલ ઉતારવા માટે ઉ.
Head Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 312, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2132, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Station Tin and Glass & A. Co's Bottles, Water and Soda Crate &c.
Address, Stand 60, Hide St., Fordsburg

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાનિસબર્ગ.

ગોપાલ ભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Mealsteads, Coir Ticklings,
Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6025, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(LIMITED)
New Clare, Waterfall,
Box 5277. JOHANNESBURG.

By
Special
Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjusters
LEAKE'S BUILDING
C/o Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરેરાશની બાસ નીચલીકુંચી.
સ્કેલ્સ(કાંટા) બનાવનાર, તથા સમારનાર.
એવરી. બ્રધર્સ લીમીટેડ,
બ્રેડફર્ડ, બર્મીંગહામ, લંડન અને પેરીસ
સીલનો ખુશામદર, લીવર્સ ઓફીસીસ
'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સસ્તા દામ. સરસ બનાવ,
જાતે તપાસી ખાત્રી કરશો; અને તુરત
કબજામાં લેવામ તેવાં.
ઓર્ડર મળ્યા બાદને બાતલે કરશે.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . . LOOSE TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SEED, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 35, Tel. Address: "Forbundas,"
Telephone 364.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચેરૂટ તેમ જ બધીજાત ઉપર પડેલી જકાત નીચે સરનામે મળશે.
ગ્રાહક ખાતર દિવસ પર્યંત
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 48,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 15
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and
VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 1109. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

પ્રિન્સિન મેસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું–સરસ બાવલ–ચોખું ગંધીઆણું–જરૂર મંગાવશે. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબર્ગ પ્રોડ્યુસ કમીશન એજન્સી.
(ઓર્ડર વીટલબરગ)
માલ્કેદ અને કમીશન એજંટસ
અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડ્યુસ ખરીદી એ છીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટબરો બાઉસ
ફોરનર કમીશનર અને પ્રોડ્યુસ બ્રોકર્સ
ફોન ૫૮૦ તારનું ઠીકાનું "આના" જોહાન્સબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
ફોન ૮૮, ૧૨૮ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન
Telephone 884

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.,
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 865

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
To Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY

રૂદરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, N

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, July 11th, 1908. No. 28.

Telr Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ વાસ લાંબા પાતરાનો જોબાતો સેવાને! તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ્ડ એજન્ટ. સહુથી કીફાયત ફાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડનો અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે જાય છે.—

જોકરોનાં કપડાં, બ્યાજલીસ, નાચવા માટેનાં, કમીસ, ઝોકરાંઓ મણિનો ફેન્સી સામાન ફોલ્સ, બીબ્સ, ટોપી, ફુલાનટોપી, કાલર, ઉનની કસબ, રૂમાલ, ચશ્માં, બેલ્ટ, દરેક જાતનો રેડમેડ સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઈંચી જાતના બોનાર્ડ પ્લાવા, ફેરાવી લાવીએ જાતનો ફેન્સી માલ ચામડીને લગતા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મેળો જબ્બો રાખવામાં આવેલ છે. દરેક માલ બીલકુલ કામની તથા વાજબત કીંમતથી પેક કરી મોકલવામાં આવેલ છે.

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

વધી જાતની પેદાશ તથા ફ્રૂટો કમીશન પર વેચવાને જોહાનીસબર્ગની માર્કેટમાં મોકલવામાં આપવામાં આવે છે. વાજબી વેચાણ કરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES:—Becket's Building, Market Square
P.O. Box [illegible], Johannesburg. Tel. Address: TOMASELLI,

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગામડાંઓને રહેવા વીગેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

R. R. NAIDOO,

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries.

56 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER PARK STREET.
P.O. Box 353. Telegrams: "MELON."
PORT ELIZABETH

જરથોસ્તીઓ માલના વેપારી.

અફીણ, બીનીસ, તમાકુ, દવા,
સસ્તા કમથી મળશે.

Tel. Add: Gandhi. પી. જી. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 1267

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મોસરી વિગેરે બાબે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent,
Bookkeeper
and Court Interpreter.

BOX 287, POTCHEFSTROOM

ઈ. ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, ABOOBAKER

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ 434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Night-gowns,	Children's Fancy	Booteen,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Searves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All telegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:— And at:—
Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from	1/6	પાયલમા	રૂા. ૧/૬ થી
,, Jackets	,,	3/6	જેકેટ	રૂા. ૩/૬ થી
,, Suits	,,	8/-	સુટ	રૂા. ૮/- થી

Note the Address

80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં જેની જરૂર મરજી અમારા આડતીઆના હિસાબે જોઇ લાગવાની છે. કોઇ દિકાણે વધુ મોકલવા આવે એવી, માલ બહુ ઝડપી છે.

પોર બંદરનું તાજું ખુરાપોડાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 881

Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. ખાન,

ગ્રોસરીઝ અને મેહ-સામાન, પોરબંદર

ખાતે થી વેચવાનું છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5880

JOHANNESBURG.

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

CABLE ADD.: "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T^VAAL

Tel. 466 "BHABHA." P.O. Box 88.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

63 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ડી. આરેલ્યો અને સન્સ

હાંગ્રે એન્જીન અને પંપ વગેરેના એજન્ટ

સ્પીનું તેલ, પટા લિગેરે એન્જીનને લગતો સઘળો સામાન સારો સસ્તા દામથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૨૨;

તારનું સરનામું, 'સીપમેન્ટસ'

એકટસ આરેકેડ, ડરબન.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેકટ ઈમ્પોરટર.

કાચો રેશમ અને ચીનાઇ તથા અપનીઝ ઇત્યાદિ

માર્કેટ સ્કીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોકસ ૫૪૨૦, જોહાનિસબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jabbey & Sorabjee Bros., Durban.

અબ્દુલ ઓસમાન ગુલામ હુસેન.

ઇમ્પોર્ટર અને જનરલ મરચન્ટ.

૧૨૬ ડરબન સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર.

સીધા મુંબઇ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર દર મહિને ડરબનથી રવાના થાય છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી લોકો અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના, સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદીભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં કાંઈ વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો દરદ પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દરમહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુદ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારતાં ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશુ તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

પુરતા પેસેંજરો થવાથી ડેલાગોઆબેથી જશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની એક સ્ટીમર દર મહિને કલકત્તા રવાના હોતી હે.

தென்டரல் டைரக்ட் லயன்.

ஸ்டீமர்

தொலைபேசி மூலமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

કોલસા હૉંગ કોન્ગ સારૂ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West St. Durban.

બી. પ્રભુસિંહ કથોરીયાની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન
Telegraphic Address : Kathorian
P. O. Box 125.

વેપારીને મદદગાર.

અંગ્રેજી નામું. (બુક કીપીંગ) શીખવાની રૂડી રીત, કરવા જોઇતા જુદાજુદા ફોર્મોના. કોમર્શીઅલ એરીથમેટીક, હંડન મેમરાન્ડમ ઓફ એસોસ્ટ સીનીયર કોમર્સીઅલ બુક કીપીંગ સરસીરીટ મરાવનાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાયલ થયા છેપેલ, વેપારની જરૂરી પદ્ધતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, પાકું અંગ્રેજી નામું, બેન્કના ચોક, કોમર્શીઅલ બેન્ક કોમ ખાતું, મુદત બેકાઉંટ, ચીજોને લગત મુજરાતી લાકામાં સમજવેલ કોમરશી દરેક જાતીના વેપારી દલાલ્યુનસી, મહેતાજી, ચાપોવર, સેલ્સમેન, સ્ટોર કીપર વગેર બધા વેપારીઓને ઉપયોગનું છે. આજથી લગભગ મહીનેના મુજરા નામ, કામ, કોમ્યાનું બીજા પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કીંમત સી. પાંચ. નામ નોંધી મોકલો: S. J. Randeria, P. O. Box 846, Durban, અથવા કોમર્શીઅલ રોડ, ડરબન, બી.ઉ. એમ. પારેખને ત્યાં આવે મળી નામ નોંધાવવા વહેલાની જરૂર. કોપીઓ મોકલ્યા પછી પ્રગટ કરીશું.—બી. સા. છ. રાંદેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

43

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg.

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 34.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.

D. A. Barrnia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Haji H. G. Mahomed,
Estate Owner. Houses to let
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawunidas Ghaswla
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
Importer
& General Merchant,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St,
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and Bloem Streets
Monar Dala,
Merchant & Direct Importer,
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
157 Loop St. Telephone 1434.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pobocmull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 348.
Hormajgy Dolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agents,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoosamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miashkan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 616,
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St., Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road.
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDS LAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ENSELSBURG

F. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

Ebrahim Mahomed Hoffejee,
Box 13.

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)

Vibal Dana Bhavnagari,
Shoemaker
Harding Street,

Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,

GRAHAMSTOWN C.C.

Narayan Joseph Naidoo,
New Street,

Henry Willis,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 166.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

HAENERTSBURG
(Zoutpansburg)

Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG

Aboomia Cannoodeen,
Market Square.

A. M. Bayat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 49

V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

A[illegible]ool Tuya & Co.,
Box 58.

Am ed Moosee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 9 Kerk Street.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.

E. E. Dadabhoy,
Direct Importer & Wholesale Merchant,
22nd St. Malay Location, ox 2388.

Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

P. B. Dorabjee,
Box 2537. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fakir,
Box 6031.

Goolam Mohideen,
Box 3755

Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
8 Market St. (West) P.O. Box 6928

Gulab Prag,
Box 5999.

S. Hallo,
Tin Mafacturer,
Factory: Stand 478, 18th Street, Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bartram's Road,
P.O. Box 4370.

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
P.O. Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kookay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

B. K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Branch: Corner Park Road & Boschhoek, Park Lane, Fordsburg.
P.O. Box 2347.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553

T. J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Monar,
Box 6031.

Dookhi Tela,
Box 4980.

Fakir Kalian,
Box 6031.

Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.

Lakeman Madhu,
Box 5999.

Morar Bhikha,
Box 5999.

Parshu Hira,
Box 5999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kalian,
Box 5999.

Ratipalaing,
Box 5999.

D. M. Surati,
Box 6031.

Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,

Mahomed Ally,
29 Strachan Street.

S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

V. Samy, Fruit Merchant,
Shamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
[illegible] Market St., Keet's Building

A. E. Chotabhai,
Box 33.

Esop Ebrahim Patel & Co.,
63 Market Street, Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Cajee,
Box 11.

Kalan Lalloo,
Box 301.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,
Box 262, Market Square.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soonar,
Box 61.

Goolam Ally,
Box 41.

Kajee Bapoo,
Box 79.

C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Buabida,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker,
Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Aimoot. Rahman,
Box 12.
S. D. Bonert,
Market Square.
G. K. Desai.
ox 128
Moosa Hassan.
M. E. Kanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Hajee Hasan,
Box 57, 376 Prinsloo Street
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
C. P. Vyas, Agent,
Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
H. E. Narroo
56 Walmer Road
Box 253.
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tirkamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Variawa,
45 Princess Street,
V. R. Nansoo,
Fruit Merchant,
17 North Union & 54 South
Union Streets.

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 10 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 41,
Ebrahim Amod,
ox 11,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. Gasrin,
Railway Street.
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Oaman.

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh,
edon Street,
Runchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar.
Constitution Street.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. Brahim,
Box 96.
Essop Suliman,
Box 45.
G. R. Mooka,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

આ ડીરેકટરીમાં નામ

તથા ઠેકાણું લખાવવાની

એક વરસની ફી દશ

શીલીંગ છે.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JULY 11TH, 1908 No. 28

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

A Licensing Case 299
When Education is a Crime ... 299

OTHER ARTICLES:—

The Transvaal Trouble 300
Rev. Doke's Letter 305
Immigration Restriction Test Case ... 306
Indians at the Cape 307
The Municipal Congress and Asiatic Bazaars 308
Shaving Indian Women's Heads ... 308
Mr. Keir Hardie 308
Licences in Natal 309
A Dangerous State of Things ... 310
Transvaal Parliament 311
Late News 311

CORRESPONDENCE:—

Indian Education 311

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 11TH, 1908.

A Licensing Case

[WE print elsewhere interesting correspondence between the Durban Corporation and Mr. Moosa Hajee Adam. It provides painful reading, and it shows the dangerous working of the Dealers' Licences Act. Mr. Moosa Hajee Adam who is well known in Indian, as also in European, circles, has very considerable immovable property in that Borough, and has to see all his property practically tenantless because the would-be tenants are refused trade licences. No wonder that he considers his position unenviable and intolerable. Mr. Moosa adds that he pays £500 annually to the Municipal Corporation in taxes, rates, rents, etc. This he must earn from his property, but he says that at present he finds it difficult, and, whilst the Corporation would not issue trading licences to Indian tenants in respect of the premises, it has no hesitation in collecting the rates. Mr. Moosa Hajee Adam suggests also a simple remedy, and says to the Corporation "If you do not want me, and if you do not want Indian tenants, you can buy out my properties at the present valuation, and I shall retire from the country bag and baggage." The Corporation, however, is soulless, and, therefore, will adopt neither suggestion. The reply given by the Corporation is evasive and discreditable. It says "The Council is not in a position to direct the Licensing Officers on questions relating to the granting of licences," and reminds the applicant "that many other burgesses find it impossible to let their premises at the present juncture." Both statements are, as Mr. Moosa has shown conclusively, entirely misleading. The granting of licences is undoubtedly in the hands of the Corporation, because Mr. Moosa was told by the Licensing Officer to see the Mayor, the latter, in his turn, referring him to the Licensing Officer. It is a well-known fact that, throughout the Colony, the Town Councils and the Local Boards have given instructions to the Licensing Officers as to the issue of licences. With reference to the reply "that other burgesses find it impossible to let their premises," Mr. Moosa has a categorical answer: however the other burgesses may fare, he himself had no difficulty in getting tenants, if only they receive licences.

It is evident, too, that, in his conversations with the Mayor and other Councillors, Mr. Moosa Hajee Adam has been told something about locations, euphemistically called bazaars. The Corporation would willingly grant licences in respect of Bazaars, and he is, therefore, asked to use his influence and to persuade other Indians to accept the principle. To the credit of Mr. Moosa, let it be said that he not only point-blank rejected the bait, but has set forth in his letter to the Mayor and Councillors unanswerable objections to any such proposal. Indeed, it stands self-condemned, in that it can be no remedy for tenanting thousands of pounds' worth of immovable property owned by Indians in the Borough. Mr. Moosa Hajee Adam went to the Colonial Secretary, but no redress was obtainable even there.

What applies to this case applies to scores of Indians who are not so fortunate as to be able to write letters to the Town Council and ventilate their grievances. All the same, the working of the Dealers' Licences Act is, day by day, increasing the irritation among the Indian community, and the proposed licensing measures now before the Natal Parliament have added fuel to the fire. What is the remedy? The Local Government will grant no relief. The Imperial Government will grant no relief. The Imperial Government confesses its abject powerlessness to remedy the evil. In a matter of absolute justice it goes no further than writing dispatches, offering bargains to sell the liberty of indentured Indians for the insertion of a clause in the Dealers' Licences Act restoring to the aggrieved party the right of appeal to the Supreme Court, or to give away the Municipal voting right of British Indians as against the same thing. Such being the case, the remedy is to be sought not from without but from within. Mr. Moosa Hajee Adam can decline to pay his rates and let his property be sold by the Corporation, should it dare do so, or British Indians who cannot earn a living, except by trade, can continue their trade in defiance of the law and without licences. Both these courses have to be taken deliberately and unitedly. We hold it to be the right of citizens in any state to earn a legitimate living, and, if there are laws which interfere with such freedom, it is a greater duty to break them than to keep them; unless then, Indians acquire sufficient courage and strength of purpose, we have no doubt that, in these times of fierce struggle for existence, they will be wiped out of Natal and, indeed, South Africa, or they will have to be content with the status of serfs rather than free men.]

When Education is a Crime

[IF THERE IS ONE DEMAND MORE THAN another, of those sought to be thrust upon the Asiatic communities by General Smuts, that should bring the hot flush of shame to the cheek of a sensitive man, it is that they shall accept the principle that educated Asiatics must be regarded as prohibited immigrants, whereas, for any other person of any other race, education is the "open sesame" to the Transvaal. What, in effect, General Smuts requires is, that Asiatics in the Transvaal shall bind themselves never to obtain, from outside the Colony, priests, teachers, lawyers, doctors—in fine, all who, by reason of their training and development of character, may be expected to raise the rank and file out of the rut of materialism and ignorance. Asiatics in the Colony must be content to be leaderless in the future. By that means it may be hoped to trade upon their lack of trained apprehension, and foist upon them legislation still more degrading than that already contemplated. It is a blank impossibility for the resident Asiatic population of the Transvaal to furnish the funds for the giving of a liberal education to any large number of Asiatics, who may, in the future, be born in the Colony. What a delightful picture of abject misery and doleful stagnation, a very Slough of Despond, General Smuts may hope to see in twenty years' time, if he can succeed in seducing the Transvaal Indians from their loyalty to their Motherland. We believe that there is enough of patriotism amongst our brethren to induce them to reject any scheme or proposal which attacks the bottom of self-respect.]

The Transvaal Trouble

Supreme Court Application

Affidavits Filed

On Friday, the 26th ultimo, in Chambers in the Supreme Court, Pretoria, before Mr. Justice Smith, the opposed application was heard of Ebrahim Ismail Aswat *vs.* Montford Chamney, for an order directing the respondent to hand over the applicant's application form for voluntary registration, together with certain documents filed therewith. We print the text of the affidavits filed with the Court.

Applicant's Affidavit

I, the within-named, EBRAHIM ISMAIL ASWAT of Vereeniging, do hereby solemnly and sincerely declare that the contents of the aforegoing Petition are true to the best of my knowledge and belief.

Declared at Johannesburg, this 23rd day of June, 1908.

Annexure

SERIAL NO.

Number of Registration Certificate.....No of File.....E

APPLICATION MADE FOR REGISTRATION OF AN ASIATIC ADULT.

Name in full.....Race.....
Caste or Sect.....Age.....Height.....
Residence.....Occupation.....
Physical Description.....
Place of Birth.....
Date of first arrival in the Transvaal.....
Where resident on 31st May, 1902.....
Father's Name.....
Wife's Name.....Residing at.....

SONS AND MALE WARDS UNDER THE AGE OF 16 YEARS.

Names: Age: Residence: Relationship to Guardian: Description:

Signature of Applicant.....
Signature of person taking application.....
Date.....Office.....

Classification) Name.....(Testing

RIGHT HAND IMPRESSIONS.

Thumb: Index: Middle: Ring: Little

LEFT HAND IMPRESSIONS.

Thumb: Index: Middle: Ring: Little

SIMULTANEOUS IMPRESSIONS

LEFT HAND. The four fingers.
RIGHT HAND. The four fingers

Impressions of Adult taken by.....Date.....
Classified by.....Date.....
Tested by.....Date.....
The Right Thumb Impression on this form has been compared with the Right Thumb Impressions on Permit No.....and the duplicate thereof, and found to be.....
Certified by.....Date.....

Mr. Essop Mia's Affidavit

I, ESSOP ISMAIL MIA of Johannesburg, Merchant, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:

1. I am Managing Partner of the firm of Suliman Ismail Mia & Co. of Johannesburg, and Chairman of the British Indian Association.
2. I have read the Petition of Ebrahim Ismail Aswat of Vereeniging, dated the 23rd day of June, 1908.
3. At the several meetings of the British Indian Association referred to in the said Petition I presided, and some of those meetings were attended by several thousand Indians.
4. As the British Indian Association has been informed by M. K. Gandhi of Johannesburg, its Honorary Secretary to the effect that the Government may not repeal the Asiatic Act No. 2 of 1907, the British Indian Association has decided to advise all British Indians to withdraw their voluntary applications for registration and other documents handed to Montford Chamney of Pretoria.
5. I have also applied for the return of my application and documents, but they have not yet been returned.
6. It was at very great personal risk that I and my fellow-countrymen have assisted the Government to carry out the terms of the compromise referred to in the said Petition so far as the Indian part of it was concerned.
7. By reason of so doing I was very severely assaulted on the 17th day of May last. The assault was so severe that I was laid up in bed for nearly a fortnight, and I very nearly lost a portion of my nose.

Declared at Johannesburg, this 23rd day of June, 1908.

Mr. Gandhi's Affidavit

I, M. K. GANDHI of Johannesburg, Attorney, Honorary Secretary of the British Indian Association, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:—

1. I have read the Petition of EBRAHIM ISMAIL ASWAT of Vereeniging, dated the 23rd day of June, 1908, and the Affidavit of Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, dated the 23rd day of June, 1908.
2. The statement made by the said Ebrahim Ismail Aswat, in his Petition, with reference to the compromise, is correct.
3. I was sentenced, together with many other Indians, to be imprisoned, for not having complied with the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907, which I believed, and do still believe, to be contrary to my independence as a free man, and my conscience.
4. While I was undergoing sentence of imprisonment, in the month of January, 1908, negotiations were put forward, I believe by the Government, for a compromise with the Indian community.
5. A letter was placed before me for my signature, copy of which is hereto attached.
6. As that letter was not considered by me to be satisfactory, and as it left the question of the inapplicability of the Asiatic Act to those who voluntarily registered open, I made certain alterations. Copy of the letter as altered by me is also hereto attached. The said letter was then signed by Leung Quinn, Chairman of the Chinese Association, and Thambi Naidoo, a British Indian, both of whom were my fellow-prisoners, and myself.
7. On Thursday, the 30th January, I was taken to Pretoria, under escort, to call on the Colonial Secretary.
8. At the interview I had with the Colonial Secretary, the repeal of the Asiatic Law Amendment Act was discussed, and the promise given definitely there and then that, if the Asiatics applied for voluntary registration, the Act would be repealed. At the same time, a formal reply to the said letter was handed to me, copy whereof is hereto attached.
9. After the said interview, my fellow-prisoners and myself were discharged.
10. On the 3rd day of February, I had another interview with the Colonial Secretary, and the repeal of the Act, as well as other matters, was discussed, and the promise made to me and referred to above was repeated; though, at the said interview, the Colonial Secretary, at the time I took leave, added "Remember if there is a single recalcitrant Asiatic who does not take out voluntary registration, I shall enforce the Act against that man" or some words to that effect, which I took to mean that the vast majority of the Asiatics then resident in the Colony would have to take out voluntary registration certificates to bring about the repeal of the Act.
11. After that, correspondence passed between the Colonial Secretary and myself, confirming the question of repeal.
12. To my surprise, however, I saw a letter signed by the Private Secretary to the Colonial Secretary, stating that even voluntary registrants would be brought under the said Act.
13. I have since ascertained that it is the intention of the Government not to apply the said Act to those who have voluntarily registered, but they decline to give any assurance with reference to the repeal of the Act.
14. This news has created a great commotion amongst the Asiatics, and they have demanded the return of their voluntary applications for registration and documents handed to Montford Chamney of Pretoria.
15. When the compromise was completed, it gave dissatisfaction to a certain section of the Indian community, by reason of my having accepted, under authority of public meetings held at the time, the principle of identification by digit impressions; and, in my desire to carry out the compact with the Government, I proceeded to the said Montford Chamney, on Monday, the 10th February last, to make my application, and I was very severely assaulted by those who were dissatisfied with the compromise.
16. It is within my knowledge that many Indians, in order to carry out the compromise and to help the Government, had to suffer much inconvenience and undertook great personal risk.
17. The vast majority of Asiatics have accepted voluntary registration.

Declared at Johannesburg, this 23rd day of June, 1908.

Original Letter

CONFIDENTIAL,

To The Honourable,
the Colonial Secretary of the Transvaal.

Sir.—As representatives of the Indian community who have taken a prominent part in the opposition to the Asiatic Registration Amendment Act, we have the honour to lay the following considerations before you:

Our opposition has never been directed so much against the finger print requirements of the Regulations under the Act—in so far as such finger prints were deemed necessary for the identification of Asiatics who could not very well be otherwise identified—as against the element of compulsion contained in the Act itself. On that ground we have repeatedly offered to undergo voluntary registration if the Act were repealed. And even now at this late hour we would urge on the Government the adoption as far as possible of the course more than once proposed by us.

We recognise that it is not possible during the Parliamentary recess to repeal the Act, and we have noted your repeated public declarations that there is no likelihood of the Act being repealed. We would however point out that the periods fixed for registration under the Act by the various Government Notices have expired and that therefore any registration at present would necessarily have to be of that voluntary nature which we originally prayed the Government to concede.

Under these circumstances we would once more respectfully suggest to the Government that Asiatics should be allowed within a certain limited period, say three months, to register themselves, and that to all who so register the penalties of the Act be not applied, and that the Government take whatever steps they deem advisable to legalise such registration.

In taking the registration of Asiatics we do not object that the requirements of the Act and the regulations be as nearly as possible complied with, provided the registration officials do not press for any information which offends the religious sense of the applicants, and receive discretion to dispense with the finger print requirement in the case of those applicants who by reason of their education, of property or public character, are well known or can be easily identified otherwise. In those cases we urge that the officials should have discretion to accept the signature of the applicant as a sufficient identification.

Should the Government agree to these suggestions and re-open registration on these terms, we assume that all further prosecutions or punishments under the Act will be suspended during the period set aside for registration. We on our part again would undertake to use all our influence to induce our compatriots to register and withdraw all countenance from those who refuse to register or are not legally entitled to register.

We put forward the above suggestions because we are sincerely anxious to prove to the Government that we are loyal and law-abiding, and that we are willing to adopt any course which will lead out of the present difficulty without inflicting any indignity or cast any stigma on us.

Letter as Amended

19th January, 1908.

CONFIDENTIAL.

To The Honourable,
the Colonial Secretary of the Transvaal.

SIR,—As representatives of the Indian and Chinese communities who have taken a prominent part in the opposition to the Asiatic Registration Amendment Act, we have decided to lay the following considerations before you.

That opposition has arisen mainly on account of the finger print requirement of the registration under the Act, in so far as such finger prints were deemed necessary for the identification of Asiatics who might not very well be otherwise identified. It is against the principle of compulsion contained in the Act itself. We feel sure that you have repeatedly stated to us that you will not prosecute voluntary registration if the Act were repealed. And even now at this late hour we would urge on the Government the adoption as far as possible of the course more than once proposed by us.

We recognise that it is not possible during the Parliamentary recess to repeal the Act, and we have noted your repeated public declarations that there is no likelihood of the Act being repealed. We would however point out that the period fixed for registration under the Act by the various Government Notices have expired, and that therefore any registration at present would necessarily have to be on that voluntary nature which we originally prayed the Government to concede.

Under these circumstances we would once more respectfully suggest to the Government that all Asiatics over the age of 16 should be allowed within a certain limited period, say three months, to register themselves, and that to all who so register the Act no more applied, and that the Government take whatever steps they deem advisable to legalise such registration. Such mode of registration should apply to those also who being out of the Colony may return and otherwise possess the right of re-entry.

In taking the registration of Asiatics we do not object that the requirements of the Act and the regulations be as nearly as possible complied with, provided the registration officials do not press for any information which offends the religious sense of the applicants, and receive discretion to dispense with the finger print requirement in the case of those applicants who by reason of their education or property or public character are well known or can be easily identified otherwise. In those cases we urge that the officials should have discretion to accept the signature of the applicant as a sufficient identification.

Should the Government agree to these suggestions and accept registration on these terms, we assume that all further prosecutions or punishments under the Act will be suspended during the period set aside for registration. We on our part again would undertake to use all our influence to induce our compatriots to register and withdraw all countenance from those who refuse to register or are not legally entitled to register.

We put forward the above suggestions because we are sincerely anxious to prove to the Government that we are loyal and law-abiding, and that we are willing to adopt any course which will lead out of the present difficulty without violating our consciences, inflicting any indignity or casting any stigma on us.

We have the honour to be, Sir,
Your obedient servants,
(Sd.) M. K. GANDHI,
" LEUNG QUINN,
" THAMBI NAIDOO.

General Smuts' Reply

Pretoria, 30th January, 1908.

GENTLEMEN—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of yesterday's date addressed to the Colonial Secretary in which you tender voluntary registration of all Indians and Chinese legally resident in the Transvaal and entitled to register. The Colonial Secretary instructs me to say that he appreciates the wisdom of the step you have taken in response to his repeated public declarations that if the Asiatics in the Transvaal volunteered to register in a body an opportunity for registration should be given them. You have correctly set out the legal position in your letter and in default of registration under the Act which is no longer possible after the expiration of the notices the Colonial Secretary can only accept registration in a form similar to that prescribed by the Act and subject, as regards the regulations, to the small alterations you have suggested and lay the matter before Parliament at its next session. In the meantime the penalties of the Act will not be enforced against those who do register, and the Colonial Secretary accepts your assurance that you will use your influence with your compatriots to make this registration effective and final.

I have the honour to be, Gentlemen,
Your obedient servant,
(Sd.) E. M. JORISSEN,
Acting Assistant Colonial Secretary.

Messrs. M. K. Gandhi, Leung Quinn, and Thambi Naidoo.

Replying Affidavits

In a replying affidavit, Mr. Montagu Chamney says:

I, MONTAGU CHAMNEY of Pretoria Registrar of Asiatics make oath and say:—

1. That I have read the Petition of the above named applicant with affidavits annexed served on me as Registrar of Asiatics.

2. I respectfully submit that the allegations set out in paras. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 and 11 of applicant's affidavit and in the affidavits of Dawad Ismail Mia and Mahanlal Karamchand Gandhi are irrevelant to the issue in this action however in regard to the allegations made the letter dated 30th January, 1908 addressed to the Colonial Secretary by Mr. Gandhi and others and the reply dated 30th January 1908 of the Colonial Secretary I admit the whole position.

3. As Para. 7 of the Petition I say that agreeably to the aforesaid letter of the 30th of January, 1908, I accepted from applicant a written application for registration.

4. As Para. 8 The application made by the Applicant was on a Government form and is filed on record in my office, and I am unable to part with or return the same.

With regard to the documents submitted with that application viz. the Petitioner's Permit issued under the Peace Preservation Ordinance, and his Registration Certificate issued under Law No. 3 of 1885, there is no objection and has never been any to the return of the same to the Applicant, immediately all necessary identification enquiries have been made.

Owing to the large number of applicants and the necessity of dealing with their applications in different batches, the Vereeniging applications, among which is that of the applicant, have only lately been taken in hand.

5. As Para. 15. The Petitioner's Registration Certificate had already been signed before he filed the Petition in this matter and in the ordinary course would (together with the documents which accompanied his application) be delivered to him within about seven days from this day by a responsible officer instructed to see that the papers got into the hands of the right person.

6. The promise made by the Colonial Secretary in his letter of 30th January, 1908, to lay the matter before Parliament at its next session is being fulfilled.

(Sgd.) M. CHAMNEY.

Sworn before me at Pretoria, this 25th June, 1908.

(Sgd.) J. H. L. FINDLAY,
Justice of the Peace.

Mr. Smuts' Denials

Mr. J. C. Smuts, Colonial Secretary, filed the following affidavit:

I, JAN CHRISTIAAN SMUTS of Pretoria Colonial Secretary make oath and say:—

1. I made no promise to Mr. M. K. Gandhi either on the 30th January or on the 3rd February, 1908 that Act No. 2 of 1907 would be repealed.

2. The Letter of the 30th January, 1908, copy of which is attached to the Petition in this matter, sets out all that I agreed to.

3. The matter is being laid before Parliament as stated in that letter.

(Sgd.) J. C. SMUTS.

Sworn before me at Pretoria, this 26th day of June, 1908.

(Sgd.) J. H. L. FINDLAY,
Justice of the Peace.

Mr. Chamney subsequently filed the following additional affidavit:

I, MONTAGU CHAMNEY of Pretoria Registrar of Asiatics make oath and say:—

1. That the Petition in the above matter served on me on the 24th inst. was not complete as to all the Annexures referred to therein, the Annexures having only been handed to the Government Attorney yesterday morning.

2. I was present during the whole of the interview of 3rd February, 1908, referred to by Mr. Gandhi in para. 10 of his affidavit and heard all that passed; no promise to repeal Act No. 2 of 1907 was given at that interview.

3. Under Departmental instructions a licence to trade was issued to the Petitioner's firm at Vereeniging in March, 1908, as a result of his Application for Registration.

(Sgd.) M. CHAMNEY.

Sworn before me at Pretoria, this 26th day of June, 1908.

(Sgd.) J. H. L. FINDLAY,
Justice of the Peace.

Mr. A. D. Home (instructed by Mr. M. Lichtenstein) appeared for the applicant, and Mr. D. De Waal (instructed by Messrs. Findlay, Mac Robert, and Nimeyer), on behalf of the respondent.

Mr. Home stated that the replying affidavits had only been filed that morning at 10 o'clock.

Mr. De Waal said he wished to hand in two affidavits, one by Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, and the other by General Smuts, the Colonial Secretary.

These are the affidavits quoted above.

Mr. Home said that he did not object to the affidavits going in but he wished to ask for time in which to answer them. His

learned friend, Mr. Ward, could not be present this morning, and he (Mr. Home) suggested an adjournment until next Thursday.

Mr. De Waal said that they did not wish to oppose that; they were not prepared to give the applicant every opportunity to lay his case before the Court, but he (Mr. De Waal) submitted on the affidavits before the Court there was nothing to reply to. An allegation was made of a breach of a promise by General Smuts, and General Smuts denied that there was such a promise. He did not know what his learned friend wished to reply to, at the same time they were prepared to give him an opportunity to reply in the fullest possible form.

His Lordship said that he did not like to take it upon himself to say that the applicant should not reply to any statement he wished to reply to. If the applicant wanted an adjournment to reply to the affidavits, His Lordship felt inclined to grant it. From every point of view it seemed desirable to grant it.

Mr. De Waal said he was quite prepared to agree to that. He, however, would make one stipulation, if the case was adjourned until next Thursday, and that was if any fresh matter was filed proper notice should be given to him so that he could reply.

Mr. Home said he would undertake to file any affidavits, and he hoped to have them ready by Tuesday next.

His Lordship: The matter will stand adjourned until July 2.]

Applicant's Answering Affidavit

The following answering affidavit by the Applicant has since been filed:—

I, EBRAHIM ISMAIL ASWAT of Vereeniging, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:—

1. I have read the affidavits of Mr. Montford Chamney of Pretoria, dated at Pretoria on the 25th day of June, and on the 30th day of June, 1908, and the affidavit of Mr. J. C. Smuts of Pretoria, Colonial Secretary, dated the 26th June, 1908.

2. I attach hereto copy of my letter to the said Montford Chamney for the return of the documents therein mentioned.

3. The said Montford Chamney has never offered to return the permit and registration certificate referred to in Paragraph 3 of his said affidavit.

4. I am willing and prepared to pay the price of the Government paper on which I made my voluntary application, and which it is now my desire to recall.

(Sd.) EBRAHIM ISMAIL ASWAT.

Declared at Johannesburg this 30th day of June, 1908.

Before me,

(Sd.) HARRY H. JORDAN,
Justice of the Peace.

Johannesburg, June, 1908.

M. CHAMNEY, Esq.,
Colonial Office, Pretoria.

Dear Sir,—I have been informed by the British Indian Association that it is the intention of the Government to legalise under the Asiatic Act No. 2 of 1907 the voluntary registration taken out by me. As, when I accepted the compromise with the Government, it never was my intention to accept legalisation under the Asiatic Act, I beg to apply for a return of my application and two documents possessed by you. The documents I ask may be sent to the Secretary, British Indian Association, P.O. Box 1522, Johannesburg.

I am, etc.,

(Sd.) EBRAHIM ISMAIL ASWAT.

Mr. Gandhi Replies

Mr. Gandhi has also filed a further affidavit:

I, [illegible] Karamchand Gandhi of [illegible] do hereby solemnly and sincerely declare as follows:—

1. I have read the affidavits of Mr. Montford Chamney of Pretoria, dated at Pretoria on the 25th day of June and on the 30th day of June, 1908, the affidavit of Mr. J. C. Smuts of Pretoria, Colonial Secretary, dated the 26th June, 1908, and the affidavit of Mr. Ebrahim Ismail Aswat of Vereeniging, dated at Johannesburg the 30th day of June, 1908, and copy of the letter addressed by him to Mr. Montford Chamney.

2. As Secretary to the British Indian Association, I never received any letter from the said Montford Chamney, offering to return the Permit and Registration Certificate of the said Ebrahim Ismail Aswat.

3. I allude to my statement that a promise of repeal of Act 2 of 1907 was made by Mr. Smuts, but I am advised that the question of repeal is not germane to the issue before this Honourable Court. I, therefore, refrain from adducing further proof in respect of my statement.

(Sd.) M. K. GANDHI.

Declared at Johannesburg, this 29th day of June, 1908,

Before me,

(Sd.) HARRY H. JORDAN,
Justice of the Peace.

The Proceedings

In the Supreme Court, Pretoria, on Thursday, the 2nd inst. before Sir Wm. Solomon, the postponed application was heard of Ebrahim Ismail Aswat for an order on Montford Chamney, wherein the applicant claimed return of three documents handed by him to the respondent, consisting of a permit to reside in the Transvaal granted to the applicant under the Peace Preservation Ordinance, a registration certificate under Law 30 of 1885, and a form of application for registration. The first two documents were admitted to be the property of the applicant, and the main argument turned upon the question of the ownership of the third, containing the applicant's finger impressions, with particulars of age, caste, etc., which the respondent claimed was the property of the Government.

Mr. Chas. Ward, K.C., who, with Mr. Home, appeared for the applicant, said that by notice in the *Gazette* November 30, 1907, was fixed as the last date on which Indians claiming to be entitled to reside in the Transvaal could apply for registration certificates under the Asiatic Law Amendment Act, No. 2 of 1907. Very few registrations took place, and after Mr. Gandhi and others had been prosecuted for failure to comply with the Act an interview took place with the Colonial Secretary, at which it was agreed that, the Asiatics objecting to the compulsory provisions of the Act, they should be permitted to make voluntary applications for registration, to be subsequently ratified by Parliament, and that the Act of 1907 should be repealed. Mr. Smuts denied that any promise was made to repeal the Act; but it was clear that the present applicant, when he applied for registration, was under the impression that such a promise had been made. It now appeared that the Government did not intend to repeal the Act, and the applicant wanted to have his papers returned. His application for registration was not made under the Act, and was not intended and did not purport to be made under it. He had formally withdrawn his application in writing, and claimed that the application form containing his finger impressions should be returned to him. Counsel contended that the latter document was as much the property of the applicant as if it were a photograph which he had sent in for a temporary purpose. It was sent in merely with the intention that it should be retained by the Government if an Act were passed confirming the voluntary registration; until such an Act were passed confirming the voluntary registration; until such an Act were passed, the applicant had a locus penitentiae, and could withdraw his application for registration. In that application the applicant had supplied the Government, under certain conditions, with information which he had formerly refused to supply. The conditions not having been complied with, the applicant claimed that he was entitled to have the document returned to him. He attached a value to it, arising from the fact that this and other similar applications were refused to be made until January 30, when the compromise was arrived at. Counsel contended that the position was the same as if the applicant had sent the respondent an article of value for sale, with a document containing its history; if the sale did not go through, surely he was entitled to reclaim the document.

Mr. D. de Wall, for the respondent, said that on the 4th of June, when the applicant applied for the return of the documents, some 600 or 700 similar applications were received. As a matter of fact, the permit and registration certificate had been sent to the Magistrate at Vereeniging for return to the applicant. With regard to the other document, containing the finger impressions, it was a Government form, the contents on which were filled in by a Government official, and it was filed of record in a Government department. The Indians' objections were directed not against registration *per se*, but against the element of compulsion contained in the Act. Counsel then read correspondence between the British Indian Association and the Colonial Secretary in regard to the terms of the compromise, and referred to a statement in Mr. Smuts's affidavit, that "I made no promise to Gandhi, either on the 30th January or on the 3rd February, that Act 2 of 1907 would be repealed. The matter is laid before Parliament, as stated in the letter to the Indian Association. The compromise alleged by the applicant was improbable. The whole object of Act 2 of 1907 was to regulate and restrict Asiatic immigration, and the effect of repealing the Act would be to throw the Colony open to free and unrestricted immigration. Mr. Smuts's statement of the compromise,

which counsel submitted was correct, was that he agreed with the Asiatic leaders to grant them an extension, and allow them to register voluntarily, as they could no longer register under the Act of 1907, the time limit having expired, and that he would see that an Act of Indemnity was brought before Parliament to legalise such voluntary registration.

Mr. Ward replied generally to the arguments of counsel for respondent, and pointed out that there was a specific Immigration Act which dealt with Asiatics, apart from the Act in question. Counsel added that it seemed a pity that the Colonial Secretary did not state exactly what the Government's intentions were.

Sir Wm. Solomon, in giving judgment, said it appeared that there had been great opposition on the part of the Asiatics to the provisions of the Act, amongst others to the compulsory provisions of Section 4, under which every Asiatic was compelled to make application for registration. The result was few registrations took place before the 30th November, the date fixed. Prosecutions took place under Section 12 of the Act, and eventually negotiations took place between the Colonial Secretary, on the part of the Government, and some of the prominent Asiatic residents in the Colony, as a result of which a compromise was arrived at, which was embodied in a letter to the Colonial Secretary, signed by some of the leading Asiatics, and a letter in reply thereto from the Colonial Secretary. The arrangement was that the Asiatics should voluntarily send in applications for registration, that they should then be registered by the proper officials, and that subsequently the matter should be laid before Parliament with a view of confirming the compromise. The applicant contended that it was one of the terms of that compromise that Act 2 of 1907 should be repealed at the next session of Parliament. That was denied both by the Colonial Secretary and by the Registrar of Asiatics, who was present at the interview between the Colonial Secretary and the leading Asiatics. Certainly no such promise was contained in the letters, nor anything to show that such was the intention of the Colonial Secretary. It seemed extremely improbable that the Colonial Secretary would have agreed to repeal the Act; and, in a letter by the Asiatics to the Colonial Secretary, they said: "We recognise that it is not possible during the Parliamentary recess to repeal the Act, and we have noted your repeated public declarations that there is no likelihood of the Act being repealed," from which it would appear that they accepted the position that the Act would not be repealed. The applicant said that it was upon that understanding that he made application for voluntary registration, which was refused him, and he went to obtained from the Magistrate at Vereeniging, and contained, *inter alia*, the applicant's finger impressions. It was handed by the applicant to the Magistrate with the intention that it should be forwarded to the Registrar of Asiatics, in order that registration might take place. The applicant now claimed return of the document, on the ground that the Colonial Secretary had receded from the undertaking he had given, that the Act should be repealed. The whole question of law was simply this—In whom was the property of the document? In his Lordship's opinion the document was not the property of the applicant. As long as it was in his possession when he had filled it up, it was his property, and he could reclaim it from anyone who took it from him. But, having handed it over to the Registrar of Asiatics, with the intention, in his Lordship's opinion, that the latter should retain the document, the property passed from the applicant, and the document then became the property of the Registrar of Asiatics. His Lordship found it difficult to distinguish the present case from the ordinary case of a letter written by one person to another. As long as the letter remained in the possession of the writer it was his own property, when it passed into the possession of the person to whom it was written, it became that person's property. It was said that the applicant had a locus penitentiae, and could recall the document. That depended on the intention at the time it was handed over to the Registrar of Asiatics. In his Lordship's opinion the applicant never intended or contemplated, when he handed the document over, that he should have a right to reclaim it. Therefore, on the simple ground that the property in the document passed to the Registrar of Asiatics when it was handed to him with the intention that it should be permanently retained by him, it could not now be reclaimed by the applicant. With regard to the other two documents, it was clearly never the applicant's intention to part with his property in them, and, in his Lordship's opinion, it was the duty of the Registrar of Asiatics, as soon as the applicant said he did not wish to proceed with his application for registration, to return them to the applicant. As a matter of fact, they had been sent to Vereeniging in order that they might be handed over to the applicant, and would be handed to him on his applying for them. Even had they been returned immediately, the whole of the costs of the present application would have been incurred, for it was patent that what the applicant mainly desired to have returned to him was the form which bore his finger impressions. The application would therefore be refused, with costs.

The following letter has appeared in the Transvaal Press.

"The Supreme Court has decided that Asiatics have no right to recall voluntary registration applications. The object of going to Court was for voluntary registered Asiatics to place themselves on the same footing as their unregistered brethren who, they contend, have a right to be placed on a par with them but who, General Smuts contends, ought to be banished out of the country or, being absent, should not be allowed to return to the country of their domicile.

"The questionable victory gained by General Smuts on a highly technical point of law will not thwart the purpose of the Asiatics to become disregistered, provided that they have sufficient courage and spirit of self-sacrifice.

"The application to the Supreme Court had to have a legal as also a moral basis. The legal basis consisted in the ability on either side to treat the compromise as a nullity without getting any relief from the Court. The moral basis consisted in showing that Asiatics wished to treat it as a nullity, because of its breach by General Smuts.

"The breach is twofold. General Smuts will not repeal the Act without imposing unacceptable conditions, and he will not take voluntary registration in terms of the compromise from those who are now entering the country and who are entitled to enter it. General Smuts denies having promised to repeal the Act, and interprets the compromise to mean that those who entered the country after the lapse of three months after the date of the compromise should register under the Act. Let the public judge the meaning of the following: 'Under these circumstances, we would once more respectfully suggest to the Government that all Asiatics over the age of 16 should be allowed within a certain limited period, say three months, to register themselves, and that to all who so register the Act be not applied, and that the Government take whatever steps they deem advisable to legalise such registration. *Such mode of registration* should apply to those also who being out of the Colony may return and otherwise possess the right of re-entry." General Smuts says that the men who were out of the Colony should have returned within the three months in order to entitle them to come under the compromise. I ask whether it was possible ever to inform Asiatics throughout the world of the existence of the compromise, or for them to return within that period.

"As to the promise of repeal, I beg to ask your indulgence for publication of the enclosed correspondence and to leave it to the public to judge whether the repeal was promised or not. I would draw attention to the fact that in answer to my letter of the 22nd February detailing the legislation to repeal and replace the Asiatic Act, there is not one word of repudiation of the promised repeal. Of my allusions to the promise in the correspondence that took place after my

picions were roused, there is no repudiation. My pointed questions are evaded. I add to this the statement that immediately after the assault committed on me, as a result of my acceptance of the compromise, Mr. Chamney saw me at Mr. Doke's house, and he and I drew up a notice for publication in Asiatic languages that, the Asiatics complying with the compromise, the Act would be repealed. This notice Mr. Chamney said would be taken to General Smuts and then published. He returned the next day or the day after and informed me that Asiatics were registering and inquired whether, in view of that fact, it was necessary to publish the notice. I, never dreaming of recantation on General Smuts' part, said it need not be published. I challenge him to produce the original draft, if it is still in existence. I add, further, that Mr. Chamney, not once, but often, told me that General Smuts would keep his promise and repeal the Act, and that, not much over a month ago, I met him by appointment at Winchester House, where he actually discussed the draft submitted by me, and, in the main, approved of it. He has, on oath, denied that General Smuts promised repeal in his presence. He may similarly deny the statements I am now making. But Truth is superior to General Smuts, him, and me.

The path before my countrymen is clear. They must be prepared again to suffer. Through their sufferings the public will see who was right.

Let me reiterate the points of dispute. Though promise of repeal is denied, General Smuts is ready to repeal the Act, if we would submit to the rights of domiciled Asiatics, and educated Asiatics who are entitled under the Immigrants Restriction Act to enter the country, being taken away.

I am, etc.,

M. K. GANDHI.

Johannesburg,
2nd July, 1908.

Big Johannesburg Meeting

[On Sunday last, a meeting was held in the precincts of the Fordsburg Mosque, to discuss the new position that had arisen in view of the Supreme Court's decision. So large an attendance was there, that what had previously been intended as a private meeting had to be converted into a Mass Meeting. Mr. Esop Ismail Mia presided, and the proceedings were most enthusiastic throughout. Among those that addressed the meeting were Messrs. Imam Abdool Cadir Bawazeer, N. A. Cama, C. H. Desai, M. Kandubhai, G. K. Desai, E. M. Cachalia, H. S. L. Polak, Surabji Shapurji and M. K. Gandhi. Mr. Surabji declared that he would not submit, as a British subject, to the Registration Law, and was quite prepared to go to gaol. He claimed as an absolute right free right of entry into the Transvaal His remarks were greeted with applause. Finally, the meeting resolved to call a further meeting for 4 p.m. next Sunday whereat voluntary registration certificates would be burnt unless a settlement had already been arrived at.]

The Ultimatum

6th July, 1908.

The Honourable
the Colonial Secretary,
Pretoria.

SIR,—A Mass Meeting of over eight hundred British Indians was held yesterday at the Hamidia Mosque to consider the Indian position as it is affected by the Supreme Court decision on the application for the return of the voluntary registration applications. My Association still respectfully insists that these forms may be returned. The Mass Meeting decided to hold another next Sunday for the purpose of burning voluntary registration certificates, in order that, in the event of the claims of domiciled British Indians and others not being considered by the Government, they may range themselves alongside of such Indians and suffer with them. My Association is most anxious to avoid such a drastic step, and, therefore, once more humbly approaches the Government for assistance.

My Association reminds you of the speech delivered by you at Richmond just after the compromise, and reported in the *Star* of the 8th February last. In that speech, you are reported to have said as follows: "He had told them (that is the Asiatics) that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who has not registered." And, again, "still every Indian in the country had registered the Law would not be repealed." This shows that the only condition of repeal was complete registration. My Association need hardly say that practically every Asiatic in the Colony has made voluntary application in terms of the compromise. But now my Association understands that the Government, in exchange for repeal, asks British Indians to consent to the following:

(a) That British Indians holding Dutch Registration Certificate, for which they have paid either £3 or £25, should become prohibited immigrants, whether they are within the Colony or outside the Colony.

(b) That pre-war Indian refugees who have not yet returned to the Transvaal should become prohibited immigrants.

(c) That the voluntary applications which are now under consideration by the Registrar of Asiatics should be finally decided by the Registrar with no right of appeal to the Supreme Court.

(d) That British Indians who can pass the severe test under the Immigrants Restriction Act should also be treated as prohibited immigrants.

My Association ventures respectfully to submit that it is unjust to call upon the British Indian Community of the Transvaal to consent to a deprivation of the rights of some in whose name the community cannot even speak with any effect. It would be one thing for the Government to pass legislation independently of the community affected thereby, and another thing to ask that community to consent to such legislation restrictive of the liberty of a portion of that class.

With reference to (a) and (b), my Association ventures to state that their claims have never been summarily rejected as it is now proposed, but that pre-war refugees have received more or less consideration and have been granted permits to return. The repeated declarations of responsible officials after British occupation have made it perfectly clear that the domiciled rights of pre-war Asiatic residents would be respected. In wishing to treat such people now as prohibited immigrants, a most novel gift, for British Indians, painful position is sought to be created. My Association is quite willing that the burden of proving a right to ownership of registration certificates should be thrown on the holders, and that the claims of those pre-war residents who do not hold registration certificates should be limited to residence for a fixed period of, say two years, such residence to be proved to the satisfaction of a Court of Law, always with the right of appeal to the Supreme Court, so as to bring decisions of different Lower Courts into harmony. My Association further, in order to prevent any possible frauds, is prepared to accept a reasonable period within which all these outstanding claims should be submitted. It is within the knowledge of my Association that at least one Indian is outside the Colony who paid, in 1885, the sum of £25 to purchase his domicile in terms of Law 3 of 1885 before it was amended, and who holds European credentials, and has not yet been allowed to return. There are several such cases, though not of payment of £25 but of £3. My Association invites your attention to the following Clause in Law 3 of 1885, which shows clearly that the fee of £3 is supposed to entitle the payer to settlement in the country: "Those who settle in the Republic for the purpose of carrying on any trade or otherwise shall be bound to have their names entered in a register to be separately kept for the purpose by the Landdrosts of the various districts, in accordance with a form to be prescribed by the Government for such registration, which shall be effected within eight days after arrival, a sum of £25 sterling (subsequently £3) shall be paid."

With reference to (c), it would be manifestly unfair to deprive those Indians who have already applied for voluntary registration of the right of having their claims examined judicially, while the claims of those who are entitled to do so may be judicially examined. My Association fails to see any reason for such a differential treatment between Indians having similar claims.

With reference to (d), my Association cannot help feeling that the proposal that Indians domiciled in the Transvaal should be consenting parties to the deprivation of the rights of Indians with high educational attainments, professional men, to whom British Indians in general are always prone to look up for assistance, is extraordinary. My Association respectfully contends that the interpretation of the Immigrants Restriction Act leaves it open for Indians with European education to enter the country, and the fact that Mr. Sorabji, who has entered the country to test such interpretation, is now to be tried under the Asiatic Act for failing to produce a registration certificate, seems to uphold the contention of my Association and to show that the Government have abandoned their interpretation of the Immigrants Restriction Act. My Association thinks that, so far as the European Colonists are concerned, in this question there is no substantial point involved, whereas it is one of deeply-cherished sentiment to British Indians. In effect, the vast majority of even educated Indians will be shut out of the Colony because of the stringency of the test. And my Association knows of many cases [illegible] of a real European [illegible] has been treated as a European. In Natal, where the test is by no means so severe as in the Transvaal, according to the last Immigration Report, only a few Indians could not stand the test. Australia, which has also a similar education test, has successfully solved the problem of Asiatic immigration. My Association, therefore, ventures to trust that the Transvaal will not be an exception, and that the Government will be pleased to give the natural feeling of British Indians in the matter.

My Association, in conclusion, repectfully trusts that the Government will take into serious consideration the above representation, and [illegible] that the Asiatic Law Amendment Act, as it does not only fulfil its part of the compromise but give the lawful Asiatic residents of the Transvaal the rest and peace to which their position, during the recent troubles, has, by universal acknowledgement, entitled them, as it has not been, to save the British Indians from the step to which they are committed, as above mention-

ed, in the event of the Government's unfavourable decision.

I have the honour to be
Sir,
Your obedient servant,
[illegible] Essop Ismail Mia,
Chairman, British Indian Association.

"The Friend"

The *Friend* (Bloemfontein) of the 5th instant contains the following leading article:

The difficulty about the Asiatics which seemed to have been happily ended by the compromise of a few months ago, has cropped up anew and threatens serious trouble. Some six thousand, it appears, are about to cancel the registration which they voluntarily made and to resume their passive resistance. That is to say, they will tear up their permits of residence and trade without licences. Of course, they expect to be imprisoned or deported or both, but they express their willingness to submit to this punishment rather than condone what they consider a breach of faith on the part of the Government. It requires a sentence or two of history to indicate their position. When the Asiatic Registration Act was passed last year with the object of checking fraudulent entry, it called upon all Asiatics in the colony to submit their proofs of legal domicile and to give their finger prints, the latter as a means for their future identification. Protest at once broke out from the whole Asiatic community. It was not so much the mode of registration that they objected to as its compulsion. To give their finger prints of their own free will in reply to a challenge to establish their identity was one thing; but to give finger prints under compulsion was quite another thing, especially when such registration had previously been limited to the case of criminals. A number went to gaol rather than forfeit their self-respect, and several thousands left the country. In the end the Government through the mediation of Mr. Cartwright, the editor of the *Leader* accepted their offer of voluntary registration, and allowed them three months for that purpose, the Act being meanwhile withdrawn. It now appears that the Asiatics understood it was to be repealed. Mr. Gandhi, as our readers saw yesterday, has written to the papers alleging a promise to this effect on the part of the Colonial Secretary. He mentions also a draft proclamation as jointly framed by himself and Mr. Chamney, the head of the Registration Department, and declares that this proclamation announced a forthcoming repeal, but states that on the request of Mr. Chamney he waived publication, the Asiatics having already begun to register. Mr. Chamney, Mr. Gandhi further states, has denied all knowledge of a promise of repeal as made by the Colonial Secretary, but the question as to the proclamation should be capable of settlement, seeing it is declared by Mr. Gandhi to have been drawn up in the house of the Rev. Mr. Doke and, presumably, in the latter's presence. What makes the point important is that the Act, if it still stands, bars the return of those Asiatics who fled the colony. It was believed by Mr. Gandhi and his friends that these, too, would have the opportunity of voluntary registration. This, we understand, was the impression in the mind of Mr. Cartwright, though he has no memory that repeal of the Act was promised. There is no need, in this whole business, to question the sincerity of either side. Those who know Mr. Smuts and Mr. Gandhi will prefer to believe that both are speaking what they believe to be the truth. But there are moderating considerations that one would like to address to both sides. To the Government it might be represented that whether repeal was promised or not it is reasonable that legally domiciled Asiatics who have left the country should be allowed to return on the same terms on which the others have been allowed to stay. Otherwise the Government would be convicted of conceding more to those who defied its law than to those who yielded. Now a space of three months was clearly not long enough to enable the majority of the latter to return. They have gone to India, to British Burmah, and some even to Mecca. The last named have probably not yet heard of the compromise which was arranged in their favour. They should be allowed reasonable time, say a year or two, in which to arrange their affairs and return, if they so choose.

To Mr. Gandhi and his friends one would like to say that the formal repeal of the Act seems a point which it is hardly worth their while to debate. Even if the Act is repealed, and if the terms of the compromise were what they contend, the Government were left free to introduce another bill and not only to bar out immigrating Asiatics, but to impose conditions of residence for those in the colony. Mr. Gandhi should be satisfied if he gets those of his people readmitted who can prove their legal domicile. As to fresh grievances, there will be time for protest whenever they arise. In such a contingency the protest will be the more effective if the people whom Mr. Gandhi speaks for adopt now a law-abiding attitude. He may safely appeal to the sense of justice among his European fellow-subjects in the Transvaal. These, while determined to restrict Asiatic immigration, do not want to be unjust to Asiatics who are lawfully domiciled. We would hope the Government will take into consideration that the Asiatics who registered did so in the belief (even if it was a mistaken one) that their friends would have time to return. Further, it stands to the honour of the Asiatics that when an agreement was made in their behalf they loyally redeemed it, and registered in a mass. With a people who have both the spirit of honour and the spirit of martyrdom no government need be ashamed to negotiate. It would be lamentable if, through a sheer misunderstanding, such a people had to be punished by their thousands, the Transvaal unsettled and Lord Morley's troubles in India grievously added to.

Rev. Doke's Letter

The Rev. J. J. Doke writes on July 4th to the *Transvaal Leader*:—

We all deplore the reappearance of the Asiatic difficulty. When passive resistance came to an end five months ago we earnestly hoped that the trouble would never recur in such a form. It dislocated trade; it filled our prisons with men who, as General Smuts said, were "not criminals," it embarrassed the Government, and made us all feel extremely wretched. The resuscitation of this would be indeed a calamity. We still hope it may be averted. It behoves us to work for this end, "with both hands earnestly." But at present the outlook is very serious, and those who should know best say passive resistance is once more inevitable.

My apology for writing is that I have some knowledge of the subject as it appears from the Asiatic point of view, and that a re-statement of it may be of some value at this crisis.

The Colonial Secretary has at last agreed to repeal the objectionable Asiatic Law Amendment Act. This, I believe, is inevitable to any just and hopeful settlement. When the compromise was being effected circumstances placed me at the very focus of the trouble, and I am convinced from personal knowledge that the Asiatics did not doubt that the repeal of the Act was an essential part of the agreement. The Colonial Secretary himself fostered this conviction in his speech at Richmond, published in the press of February 6, when he said: "He had told them (i.e., the Asiatics) that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered." And again: "Until every Indian in the country had registered the law would not be repealed." This prospective repeal was thus evidently made an incentive to obtain the registration of all the Asiatics. This is simply to show that these men had good ground for believing what is now so emphatically denied. But the Colonial Secretary has now agreed to repeal the Act, only unfortunately in offering this concession he has attached conditions to it which the Asiatics deem themselves unable to accept. These conditions are two as the subject. The idea has apparently been promulgated that the Asiatics have brought forward new claims

This is untrue. The conditions insisted on by General Smuts are new claims, not one of them having been contemplated in the compromise.

Briefly, they amounted to this:—(1) That the Immigration Restriction Act shall not be regarded as applying to Asiatics in respect of admitting educated men to residence here. This has always been the interpretation which General Smuts has given to this Act. He has said repeatedly: "It is a law that completely and finally shuts the door from India." The Asiatic leaders have never accepted his interpretation, but they have always professed themselves willing to accept this very drastic Act according to its interpretation by the Supreme Court. And their position is unchanged. But now apparently, not being quite sure that his reading is the right one, General Smuts requires the Asiatic leaders to accept an amendment of this Immigration Restriction Act, incorporating his interpretation of it. The effect would be that they would consent to the exclusion of the most cultured of their brethren from entering the Colony, though they might be able to pass the most vigorous educational test enforced by the Act. The Asiatics reply: "You cannot expect us to accept this new amendment. We have not understood the Act in the sense you have given to it, but we may be wrong. We are willing to stand or fall by the decision of the Supreme Court; only do not force us to decide the matter ourselves." But General Smuts answers, in effect: "You must take my interpretation or have no repeal!"

The singular part of the whole affair is that a few weeks ago the Colonial Secretary himself granted an educated Indian full registration, at the instance of Mr. Gandhi on this ground, among others, that he fulfilled the requirements of the Immigrants' Restriction Act!

2. The second and third points at issue are also entirely new conditions. The leaders are asked to consider all Asiatics, whether in the Colony or out of it, who hold Dutch registration certificates under Law 3 of 1885, for which they paid from £3 to £25, as prohibited persons. Also, that all Asiatics who were residents in the Transvaal before the war, and who can prove their previous domicile in any court of law, but who had not returned to the Colony during the three months allowed by the compromise, and do not hold the "peace preservation permits," shall be counted as prohibited persons. This is a distinct contravention of the compromise. It means that those Asiatics who have established their right to be here, through long residence, and by costly registration under the old Dutch law, shall be refused their rights, and be turned out of the Colony. While the Asiatics who were so far from home that they could not return within the three months of grace, and who probably did not know of the compromise within that time, shall be prohibited from entering the Colony, unless they have "peace preservation permits." These measures would probably affect 600 men!

3. But the last new claim is perhaps the worst of all, because of the principle involved. General Smuts demands that all those Asiatics who have applied voluntarily for registration, but who have been, or shall be, rejected by Mr. Chamney, shall be regarded as prohibited persons, without any right of appeal from Mr. Chamney's judgment! Surely this is monstrous. A rejected Asiatic is to be allowed no right to have his case properly tried! He may not even know why he is rejected! Even Mr. Chamney is not infallible, and may blunder like the rest of us; but if the Registrar says he is not satisfied, the poor Asiatic must leave his home and go, without any right of appeal! This is not common humanity, and I do not wonder that the Asiatics refuse to buy the promised "repeal" at such a price.

It is well to have a clear perception of the principle at stake. In these "terms" the spirit of autocracy is dominant. The Asiatics claim simply the interpretation and protection of the Supreme Court. They do not resent the "Immigration Restriction Act." They only claim that it be not interpreted by any official, however exalted he may be, but by the recognised Court, and by that judgment they will stand. They do not resent the rejection of Asiatics by Mr. Chamney, and their deportation, but they claim that no official shall be made supreme. They ask for the right of appeal in such cases to the well-balanced judgment of a properly constituted tribunal. It is a protest against new claims not contemplated in the compromise, and against the spirit of autocracy which dominates them. But surely, while these points are of supreme moment to the sufferers, they are not, after all, vital matters, so far as our Government is concerned. There can be no inrush of Asiatics under the stringent tests possible by enforcing the Immigration Restriction Act, and there can be no loss of prestige in acting justly. To these men the new conditions involve so much that I understand they are prepared to return to the position in which the compromise found them, and that passive resistance will be commenced again in a few days! Cannot something be done even now to effect a settlement without suffering such a calamity? We recognise that whatever is done must be a real settlement this time. I trust a patch work will be tolerated by no one. But we may rest assured of this, that there will be no such thing as final settlement unless justice and good faith are alike satisfied.

Immigration Restriction Test Case

Under What Law?

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Wednesday last, the 8th instant, before Mr. Jordan in 'B' Criminal Court, Johannesburg, Sorabji Shapurjee was charged under Sub-section 3 of Section 8 of Act 2 of 1907, with being in the Transvaal without a registration certificate or failing to produce a registration certificate issued under that Act. Mr. D. J. Schuurman prosecuted. The accused, who was defended by Mr. Gandhi, pleaded not guilty.

After hearing evidence for the prosecution, Mr. Gandhi at once asked for the discharge of the accused under the very Section under which he had been charged. He contended that the case for the Crown had not been proved, since in the terms of the Section, the Crown had to prove the notice terminating registration and this could not be done by oral evidence, but only by proving it by the *Government Gazette*.

The Court wished to consider this point, and adjourned the hearing until the following morning for judgment thereon.

The following testimonials speak for themselves:—

Charlestown Local Board,
April 6th, 1908.

To whom it may concern: I have known Mr. Sorabjee Shapurjee for at least five years and can certify to his excellent character. In business I have always found him straightforward, obliging, civil, and attentive. He holds the good opinion of the residents of Charlestown and District generally.

(Sgd). SAML. R. HIGGINS.
Chairman,
Charlestown Local Board.

I have known Sorabjee Shapurjee of Charlestown for the last five years. He is manager for the firm Hajee Hassim. He is exceptionally well educated and speaks and writes English well. He has always borne the most excellent character, and I have pleasure in stating that in my opinion he deserves the greatest consideration in any application he may make to Government or generally.

(Sgd). J. G. BATSCOR,
Dist. Surgeon, J. P., etc.,
Charlestown.

Resident Justice of Peace,
Charlestown, 6th April, 1908.

I have much pleasure in certifying that during my tenure of office at Charlestown, I have always found Mr. Sorabjee Shapurjee very obliging, and eager to assist me in interpreting the Indian languages, and in any other matter.

That he bears a very good character, and I have always heard him well

spoken of by the residents of Charlestown.

(Sgd) G. F. BENNETT,
Res. Justice of Peace,
Charlestown.

Immigration Restriction Department,
Charlestown, 7th April, 1908.

It gives me great pleasure to certify as to the character and ability of Mr. Sorabjee Shapurjee.

During my tenure of office at Charlestown he has assisted me by interpreting a great number of Indian cases, and I have always found him obliging and willing to help my department. He appears to be a complete master of many dialects, and his knowledge of the English language is by no means small—he speaks, reads and writes it very well. In all my dealings with him I have always found him honest, upright and straightforward.

I have always heard him spoken of by the residents of Charlestown (and also in Durban) in the very highest terms.

(Sgd). R. M. CALLAGHOR,
Immigration Restriction Officer.

Charlestown.

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The test case brought against Mr. Sorabji, a Parsi gentleman of culture and English education, who has entered the Colony under the Immigrants Restriction Act, marks another stage in the Asiatic struggle. Mr. Sorabji, who holds splendid testimonials from the Chairman of the Charlestown Local Board and other prominent Europeans, is now to be tried *not* under the Immigrants Restriction Act but under the Asiatic Law Amendment Act, for being an Asiatic without registration under the Act. I say nothing with reference to the trial under the Asiatic Act because it is *sub judice*: but the fact of the case being brought under the Asiatic Act proves the point I have ventured to raise before General Smuts that educated Asiatics were free to enter under the Immigrants Restriction Act. That they become liable to a removal order if they do not accept the Asiatic Act has been known all along, and that was why the petition against the Immigrants Restriction Act stated that what the Government gave with the one hand they took away with the other. Could Mr. Sorabji bring himself to accept degradation under the Asiatic Act, he would not be a prohibited immigrant. What General Smuts asks Asiatics to give against repeal of the Asiatic Act is that they should surrender the rights of say Sir Mancherji Bhownaggree.

It will now be seen clearly that Asiatics are not asking for anything they are not entitled to by law. The anomalous position before the Colony is one of the arrest of an alleged permit fraud at Pretoria, to-day a that those who are rightful residents and who helped the Government can be kept on tenterhooks whereas those Indians who are dishonest and steal into the country by forgery or otherwise may remain in it without molestation, because they would never approach the Government officials for identification, licence, or otherwise.

I am, etc.,
M. K. GANDHI.

Johannesburg,
4/7/08.

Indians at the Cape

The Recent Conference

Deputation to the Government

(SPECIAL TO INDIAN OPINION)

The Indian Conference of Cape Colony commenced its sittings on the 25th ult., in the Hall of the South African Indian Association, Hanover-Street. Mr Ebrahim Noordien, the President of the South African Indian Association, was unanimously elected chairman of the Conference. By a formal resolution, it was decided that the proceedings should be conducted in private.

The subjects discussed by the Conference comprised the hardships experienced by the Indian community through the restrictions of the Immigration Act, the General Dealers' and other Licences Act, minor grievances of the Indian community, and union of the various political associations. The business of the Conference was carried on continuously on Thursday, Friday, and Saturday, and the deliberations were conducted in an admirable spirit throughout. Resolutions were adopted as to the course of action to be taken by the Conference with regard to the several subjects in discussion. The subject of affiliation of associations in outside centres with the South African Indian Association as the central body, was the subject of keen debate, as it was one of the most important topics of discussion. The interest displayed in this matter was unusually lively, each and every member speaking earnestly upon the desirability of unification. The result of the deliberations on this important question was an unanimous adoption of the principle of union, subject to the confirmation thereof by the different associations concerned.

On Sunday afternoon, the 28th ult., a public welcome was accorded to the delegates to the Conference at the National Theatre, William-Street. A gathering almost as large as that which assembled at this building on the occasion of the reception of Mr. Keir Hardie foregathered there to do honour to the representatives. The chair was occupied by Mr. Ebrahim Noordien, the President of the South African Indian Association, the platform being crowded by a large number of leading Indian residents of the Cape district. Three resolutions were put to the meeting, and all carried with acclamation. The first resolution, proposed by Dr. Edward Nundy and seconded by Hadjee Sulaiman Shahmohamed, was as follows: "That this meeting extends a hearty welcome to the provincial delegates, and accords them a hearty vote of thanks for the work accomplished by them." The next resolution, "That this meeting cordially supports the decision arrived at by the first Indian Conference of the Cape Colony, viz., to unite all the political associations in the Cape Colony into one body, under the name of 'The South African Indian Political Association,' and tenders its thanks to all the delegates (town and country) for bringing about this desirable result," was proposed by Mr. M. S. Maurice and seconded by Mr. Rattanjee Norosjee. The third resolution was proposed by Mr. Hormasji Mancherjee Surtee as follows: "That this meeting tenders a cordial vote of thanks to the country associations for nominating the delegates to the first Indian Conference of Cape Colony." This was seconded by Mr. S. Casimali. The resolutions were supported by Essuff Ahmedje Patel, Hassen Mia, and A. G. Ghansar. The delegates replied in suitable terms to the appreciative speeches of welcome. The meeting, which was altogether a most enthusiastic one, dispersed at about five o'clock, after a hearty vote of thanks to the chairman, proposed by Mr A. S. D. Pillay, and three cheers for the Conference delegates.

The Deputation

Capetown, July 8 (Reuter).—A deputation of Indians, to-day, waited upon the Colonial Secretary in connection with their grievances, citing their disabilities at East London under the municipal regulations, the Immigration Act, the General Dealers' Act, Hawkers' Licences, etc.

Mr. De Waal said he was sympathetic, but the country had to protect itself. There was no room for Indians in countless hordes here. As to the hawkers' licences, the Divisional Councils were composed of farmers, but they did not recognise the necessity of these hawkers in the country districts. As to the East London disabilities, he would make representations.

East London Petition

The following has been presented to the Cape Parliament:—

To The Honourable the Speaker and Members of the Honourable The House of Assembly of the Colony of the Cape of Good Hope.

The humble petition of the undersigned; Abdool Gafoor Ismail, Chairman of the British Indian Association, Suleman Essodjee, Secretary and Maganlal Mohanbhai Desai, Treasurer of the said Association, and other residents of East London:

MOST RESPECTFULLY SHEWETH :—

1. That your petitioners, all natives of British India, at present settled and domiciled in East London, humbly venture to appeal to your honourable House in respect of the following grievances under which they now labour as a race in their present place of abode.

2. That petitioners have always conducted themselves, individually and collectively, as entirely loyal and staunch subjects of His Most Gracious Majesty the King, and continue to be thoroughly law-abiding colonists, enjoying the protection of their common Flag in this country.

3. That petitioners have been recognised by those in authority in East London to be an orderly community in the peaceful pursuit of their respective callings as merchants and traders, and that, as natural born subjects of the British Empire, they have always expected—as they have every right to claim—all the rights and privileges of full British citizenship in His Majesty's Colony of the Cape of Good Hope, as in every other sphere of His Majesty's Dominions.

4. That your petitioners, although settled within the Municipality of East London for some considerable time, as registered voters and ratepayers, have within the past two years been subject to treatment wholly inconsiderate and unjust, as compared with people of other nationalities. Their status as a class has suffered considerable, to the detriment of their highest and most vital interests, while personally they have been made to suffer many indignities and restraint of liberty, whereas Chinamen and Armenians—who are non-British subjects, have not been so discriminated against as regards Municipal administrative requirements.

5. That your petitioners in view of the invidious treatment meted out to them as citizens by virtue of municipal regulations promulgated under Act. No. 11 of 1895 look to the future with some degree of alarm and fear. That, despite the fact that their place in the scale of civilisation and enlightenment is well attested and recognised by every civilised nation, and by all cultured classes throughout the world, your petitioners are in the Municipality of East London—and in that Township alone in this colony—deliberately and without any just reason placed on a level with raw Kaffirs.

6. That petitioners would specifically mention the Regulations :—

(a) Prohibiting them from using the sidewalks of the Public Streets.

(b) From being out in the streets after 8 p.m. and otherwise from enjoying their unrestricted privileges of good citizenship.

(c) From residing and carrying on their business within certain limits of the Municipal area, except upon securing a Municipal Certificate—literally a police pass—both which first-mentioned disabilities or restraints have been considered by the best legal opinion in the Colony to be *ultra vires* and unreasonable.

7. That while petitioners are thus legally and practically deprived of full individual liberty, and placed below their Kaffir servants, they have, as masters and employers, to grant permits for free movements in the town to those servants who are also protected and whose interests are safeguarded by special legislation.

8. That owing to the above mentioned restrictions against them as a community your petitioners suffer various minor grievances within the said Municipality, and are otherwise worried and harassed in their daily life and vocation. They would mention the indignity placed upon them as a people in the following ways :

(a) They may not use the seats in the Public Parks, all of which are marked "For Europeans only."

(b) In respect of the Parliamentary Voters' Lists, British Indians are required to fill forms in European language, ignoring their degree of civilisation and knowledge of the great languages of India.

9. Wherefore your petitioners humbly solicit the earnest consideration of your honourable House to the end that the invidious distinction, and what they consider to be class legislation may be amended and modified, that the obnoxious Regulations of the East London Municipality may be withdrawn, and that your honourable House may be pleased to afford them the relief they sorely need, and such gracious consideration as you may, in the circumstances, deem meet and expedient to bestow upon them.

And, as in duty bound, your petitioners will ever pray,

A. G. ISMAIL, Chairman,
British Indian Association.

S. CASOOJEE, Secretary,
British Indian Association.

M. M. DESAI, Treasurer,
British Indian Association.

The Municipal Congress and Asiatic Bazaars

The remarks of the Chairman upon the Report of the Executive Committee of the South African Municipal Congress contains the following: As for the acquisition of sites by coloured people, particularly Asiatics, we are suffering for past neglect in every township in Natal. Only a few years ago, Durban's principal street was disfigured by the filthy and insanitary buildings wherein Arab traders conducted their business. We have got rid of that eyesore, but others remain, and I would like to see an area set apart for Indian bazaars—(applause)—and houses in which none but Asiatics should live and do business, and which would be reserved for their use alone. This would remove some of the evils caused by Europeans, Asiatics and natives living side by side. It would solve the licence difficulty, and better control could be exercised over the commercial part of the community. I thoroughly support these recommendations of the Executive Committee."—*Natal Mercury*.

Shaving Indian Women's Heads

Government Response

The following reply has been received by the Natal Indian Congress from the Attorney-General in answer to the letters of the Congress remonstrance regarding the scandal of the Stanger gaol, where an Indian woman had her hair cut off by the prison authorities :—

With reference to your letter of the 13th inst, relative to a letter published in the *Natal Mercury* in regard to the alleged shaving of the Indian woman imprisoned in the gaol of Stanger, I have the honour to inform you that strict orders have been issued to all gaolers that the hair of female prisoners is only to be cut by the order of the Medical Officer.

Mr. Keir Hardie

On the Indian Question in S. Africa

Writing in the *Labour Leader*, Mr. J. Keir Hardie, M.P., says :

The Indian question in South Africa is also one which is bound to have far-reaching effects. Many of the Indians who were on the point of being expelled from the Transvaal were ex-soldiers, who had gone to South Africa to "save the Empire" during the Boer war. Having saved the Empire they now find that as a condition of being allowed to remain in that part of it which they helped to save, they must register themselves and give their finger-prints, as so many felons. In India this is resented with a degree of bitterness of which the people at home can form no conception. For the moment the trouble is in abeyance in South Africa, but in every bazaar in India the thing is spoken of and pondered over. The real Empire wreckers are the profit-mongering jingoes.

INDIAN MAIL.—For Bombay, per S.S. *Aundria* until 3.30 p.m., Tuesday, the 14th instant.

Licences in Natal

A Shameful Situation

Putting on the Screw

The following correspondence between Mr. Moosa Hajee Adam and the Durban Town Council has been handed to us for publication:

Javaree Bazaar,
Pine Street, Durban,
March, 1908.

Sir,—I respectfully beg leave to place before you certain facts concerning myself—and generally concerning the Indians placed in similar circumstances which it is necessary to bring before you and persons possessing administrative authority so that the extremely harassing and unreasonable position in which I am placed at present may be realised and some method adopted to remove the hardships.

I propose to call your attention to some simple facts which are common knowledge to all and request that you shall consider my unenviable and intolerable position and effect relief in the required directions.

I am a British Indian Merchant residing and having resided and carried on business in Natal for over 25 years. My permanent residence is in Natal and I have children in the Colony dependent upon me.

I am the owner of extensive landed property in the Borough of Durban and also in other parts of the Colony.

Since the Licensing Act of 1895 was enacted I have had generally about 10 or 12 stores continually empty, as no Asiatic tenants could get licences for my premises.

I pay annually to the Durban Corporation about £500 in taxes, rates, rent, etc.

I held the "Kafir Market" in Queen Street, Durban for some years and I was the one to commence the idea of such a Market for the natives, which the Durban Corporation deliberately and forceably closed down and established a similar one themselves for their own benefit. The Durban Corporation had paid nothing to me as goodwill or compensation for the loss resulting to me through the Corporation taking over the "Kafir Market." I was deriving good profits from the "Market" and was in a position to pay the Corporation its rates, etc., and other liabilities regularly, and of which income the Durban Corporation has deprived me.

In one of my premises—Javaree Bazaar, Pine Street, Durban, a store was empty for a considerable period although many Indians took option of renting premises and applied to the Durban Corporation for licences, all of which were refused; but some months ago a Mr. Sparks tenanted the same store and applied for a licence which was granted him with due business. He has now vacated the store. Stores belonging to Europeans are licensed without delay.

Several of my stores are now empty and how is it possible for me to find Sparks for all the stores?

When the times were good and premises were licensed I was able to pay my liabilities, and how is it possible to meet them now when no licences are granted to my premises and are thus forced to remain empty.

The present order of things is that I must pay the Durban Corporation its rates, etc., and the Corporation is using all influence and power to deprive me of the income out of which I am to pay them their dues.

I appeal to you, gentlemen, as men imbued with the ideal of justice and fairplay to consider the above facts and to either buy in all my properties at the last Corporation value, in view of the gradual and evident ruin being brought about by the attitude of the Corporation, in which case I will leave the Colony for good, or to grant licences to my premises.

I am pained and am no longer able to keep things in order—in view of this oppression and pray that you may relieve me in either of the two ways suggested.

Yours very respectfully,
(Sd.) Moosa Hajee Adam.

A Feeble Reply

Borough of Durban,
Town Clerk's Office,
Durban, Natal, 8th April, 1908.

Mr. Moosa Hajee Adam,
Javaree Bazaar,
Pine Street.

Sir,—I beg to inform you that your letter, dated March, 1908, setting forth your position by reason of your inability to let your premises on account of the difficulty of obtaining licences therefore, and asking the Council to either buy in your properties at the amounts given in the last Valuation Roll or, alternatively, to grant licences to your premises, was duly laid before the last meeting of the Town Council, when I was directed to point out to you that the Council is not in a position to direct the Licensing Officer on questions relating to the granting of licences.

I would also remind you that many other Burgesses find it impossible to let their premises at the present juncture. In view of these facts, Councillors are powerless to accede to either of your suggestions.

Yours faithfully,
(Sd.) Wm. Cooley
Town Clerk.

A Powerful Appeal

Javaree Bazaar,
Pine Street,
Durban, May 28th, 1908.

To The Mayor and Councillors
of the Borough of Durban,
Durban.

Gentlemen,—Your letter, dated the 8th April, 1908, in reply to my application to either purchase my properties at last Corporation value or to grant licences to my premises, to hand and contents noted.

I think my letter of March, 1908, which you appear to have considered, has not been sufficiently gone into, and would beg that the same be fully considered or re-considered. Your reply is vague and somewhat subtle as to the meaning it conveys. You state "that many other Burgesses find it impossible to let their premises at the present juncture," which I do not dispute, but emphatically state that it is not the case with me. I have numerous tenants, but their tenancy is prevented by your officials refusing to grant licences.

Prior to receiving your reply—above referred to—I saw the Licensing Officer on the subject of granting licences to my premises several times. He referred me to the Mayor, saying that he had no instructions to grant new licences to Asiatics and that as soon as the Mayor requests him to grant any he will do so. I accordingly saw the Mayor, who after seeing me, referred me back to the Licensing Officer, saying that he was in charge of licensing matters. Answers identical to this were given me on the many other occasions I had called on these two Municipal Officials, one referring me to the other. On the last occasion I saw the Mayor, he suggested me that if I saw all other Indians and arranged to have an Indian Bazaar or trade location, at which all Indians' businesses could be confined, then he opined that there would be no trouble about licences for Indians.

A few days after this, the Licensing Officer writes to one of the applicants for a licence for one of my stores the same suggestion that the Mayor had suggested me—although the Licensing Officer says that his suggestion is un-official, and that he had not seen any one over it. Whether it is a coincidence that the suggestion to the Licensing Officer and the Mayor should agree, or whether it emanated from one or other of the Municipal Officers I could not say, but the fact remains that the suggestion for an Indian Bazaar is being seriously suggested by both the Officers. It was hinted, at my conversation with the Mayor and also in the letter of the Licensing Officer, that unless the suggestion is carried through, there would be no consideration given to the Indian licences.

I have thought over the suggestion, but the more I think over it, the more evident is the utter absurdity and impossibility of the suggestion. The Indian properties, businesses, buildings and interests are not centred in any one particular part of the Borough. How is it possible for the Indians to abandon their properties and concentrate in one given place. If the suggestion is to be carried out, it would necessitate the buying out of the Europeans and that property owners of the locality which one may

be selected. What prices would be demanded by these owners for their properties it is very difficult to foretell. Who will buy my properties and that of other Indians, those that are situate in the different parts of the Borough for which you are not prepared to grant licences? How is it possible for traders to cater at a place where it will not be convenient for or within reach of the purchasers and public? This would mean—if the Council intend the traders to maintain themselves at all—to have all Indians confined to a location which, of necessity, should be situate alongside the Indian Bazaar or trade location above referred to.

The only way, a just and reasonable way, for the Corporation to pursue, I think, in this matter would be to purchase my properties as suggested in March, 1908, by me. This will fulfil your desire to oust the Indians, but with justice as you compensate him.

Although there is no law that forbids licences to Indians, the Licensing Officer has taken it upon himself, with the instructions from some unknown party, to refuse and to give as reason for his refusal that no new licences will be issued to Asiatics.

What the Natal legislature intends to enact, that is, for the compensation of the Indian traders after a certain period, I think unnecessary, as I have already made the suggestion and am prepared to hand it over now without waiting for any period. I think it unjust that the people should be gradually ruined and extinguished by improper methods, before the time for compensation. It will be honourable and just to do so now when they have their businesses with them.

From the intolerable position the Indians are now placed in, they will readily follow my suit and receive whatever they get as compensation and leave the country. This is the only alternative they have under the present circumstances.

The above subjects are of serious consideration, which I commend to you for your very deep consideration.

Two applicants for licences by reputable Indians for stores in my premises were refused during last month, I only mention this to show you how determined and uncompromising is the attitude taken up by the Licensing Officer. One application was by Messrs. Osman Cassim and Co., of Durban, and the other by Tayab Brothers, my sons—who have traded in partnership with me for 15 years in Natal.

After very deep consideration of the cause and consequence of the attitude of the Licensing Officer and the unreasonable methods adopted by your Council, I see nothing but a clear and determined attempt to ruin me gradually.

You are able by the power you possess, to force my stores to remain empty and which you have done and are doing. You are also able by legal process to enforce payments of rates and taxes, though of the income from which I could pay you, you deny and deprive me. If this order of things continue for some years, you can clearly see I will have exhausted my capital in paying your rates, etc., and eventually appear a ruined man.

I have invested a very large sum of money in this Colony, and have taken up permanent domicile here for over a quarter of a century.

Without tenants and rents or any income at all, how could I comply with the sanitary requirements and other Bye-laws?

I beg that your Council may be pleased to go into the matter fully, and seriously consider the whole position as affecting Indians, and the best and just method to relieve them from some of the hardships.

I respectfully ask that you may kindly re-consider your last decision arrived at previously.

Yours faithfully,
(Sd.) MOOSA HAJEE ADAM.

Licence Refused

Javaree Bazaar,
Pine Street,
Durban 22nd May, 1908.

To
Licensing Officer,
Borough of Durban,
Durban.

Dear Sir,—Upon your written request, made on 20th instant, to call upon you in respect of my application for a wholesale licence, I accordingly called and saw you to-day, when you informed me that you were not inclined to grant a licence, but advised me that I should see the Mayor.

I have previously seen the Mayor, who informed me that you were in sole charge of Licensing matters.

I therefore ask you that you definitely write me about my application.

Yours faithfully,
(Sd.) MOOSA HAJEE ADAM.

Licensing Department.
Town Hall,
Durban, 26th May, 1908.

Mr. M. H. Adam.
Pine Street.

Dear Sir,—I am in receipt of your favour. I confirm my verbal statement that I have refused your application for a licence.

I am,
Yours truly,
(Sd.) G. MOLYNEUX,
L. O., Durban.

"Non Possumus"

Prime Minister's Office, Natal.
Pietermaritzburg,
9th June, 1908.

Sir,—In reply to your letter of the 12th March last and subsequent correspondence, wherein you call attention to certain hardships under which you, as an owner of property, labour, by reason of the refusal of the Licensing Authorities in Durban to issue Trading Licences to Indians who are prepared to become your tenants. I have the honour to inform you that Government is precluded by Section 3 of Act 18 of 1897, from exercising any jurisdiction over Licensing Authorities in boroughs or townships.

I have, etc.,
(Sd.) G. T. PLOWMAN,
Secretary, Prime Minister.

Mr. Moosa Hajee Adam,
Javaree Bazaar,
Pine Street, Durban.]

A Dangerous State of Things

At Clare Estate

Police Protection Wanted

For some time past, says the *Natal Mercury*, crimes of the worst character, have been committed in the vicinity of the Springfield and Clare Estates, and beyond the report of the bare facts in the newspapers—and not always that—nothing further has been heard of them. This state of things has assumed a serious position for, as was only to be expected, the fact of several criminals going undetected and unpunished, has led to dark deeds being committed.

It is now reported to us that, on July 1, a man and a woman (Indians) were brutally murdered on the Clare Estate. Immediately on the outrage being discovered, the Natal Police were communicated with, but, despite the anxious wishes of the relatives of the deceased to perform the usual religious burial rites, the police authorities refused to grant permission for the bodies to be removed. No particular notice was taken of this at first, because it was thought that there was a high motive behind the action of the police, but the bodies were in the same position as that in which they were originally found on the following day, and still permission was withheld. The Indians concerned then conveyed information to the Natal Indian Congress, and a telegram was despatched to the Colonial Secretary. The reply instructed the Indians to communicate with the Magistrate, but on the third application to the police, i.e., two days after the murder, custody of the bodies was given to the relatives, and the usual burial rites were duly performed.

As far as we can learn, adds the *Mercury*, many representations have been made at different times for more adequate police protection in the district named, but no steps have been taken to accede to the demand made. The Indian community now propose to hold a public meeting with a view to bringing pressure to bear on Government to remedy the state of things now existing.

As to the statement, that the bodies of the two unfortunate Indians were allowed to remain at the scene of the

tragedy for two days, we presume there already has been some inquiry as to the reason, and we shall be happy to publish any explanation that may be forthcoming.

[We have received copies of telegrams sent to the Colonial Secretary and the District Health Officer by the Natal Indian Congress, in connection with the above matter. At the same time a letter was sent to the Colonial Secretary stating the facts and calling attention to the state of affairs at Clare Estate. The letter states that "the locality in question is very badly policed and very inadequate protection is afforded to the inhabitants of that district who are mostly Indians."—Ed. I.O.

Correspondence

Indian Education

To the Editor INDIAN OPINION

Sir,—Writing in your paper on the above subject and under date the 11th ulto., you enquire, "Are these young men (the England returned students) to use their professions as a means merely or largely of amassing wealth or are they going to devote their learning to the betterment of their country's condition—political, social, moral and educational?"

I cannot help the feeling that the question betrays a lack of appreciation of some of the fruits of a right learning. The first positive result of a real education is the birth of a love of learning, the second the desire for more learning, the third, the thirst for much more learning. The desire for material wealth decreases uniformly as the love of learning increases. It is only that which masquerades under the garb of learning whose be all and end all is the magnetising of every unguarded piece of copper lying within the sphere of its ignoble influence. It is the "little Latin and less Greek" scholar who is the social octopus putting forth his pitiless tentacles to reach the pence, be they to be found in the dunghcap of social refuse or in the granary of honesty and industry. Wealth and Learning are two divergent and unconnectable terms, conditions each of which is never the outcome of the other.

From a perusal of the first part of your article one would conclude that a call to the Bar marked the high water mark of learning. May I observe that by itself it does not even record the low water mark? Indian parents would do well to disillusion themselves if they cherish such fond hopes. The present requirement for an Indian desiring to be enrolled as a student of one of the best Inns of Court is the barest knowledge of some period of English history. After this, cheered by the old adage that every failure is a stepping stone to success, he passes the Bar final and qualifies for "call." The barrister-elect has as much reason to regard himself educated as the rustic who is initiated into some ancient order of freemasons. Let me not be misread. As a distinction, there are few in England to equal the honour attaching to a call to the Bar; and the wonder is that it is so easily had. In England the honour is chiefly sought after by independent gentlemen and retired officials. But English parents who desire their sons to take up the law seriously, regard call to the Bar as a post graduate degree. Thus it happens that nearly all the English students at the Inns of Court are graduates or undergraduates of our great universities. Very few students from India now enrolling are without their sound college education. The Inns of Court do not claim to educate their members in any shape or form. They take it for granted that men seeking call to the Bar are educated. They are fountains of honour; but what are honours to sensible parents without the wherewithal in the shape of a good educational foundation to support them.

I commend to parents, therefore, that future students be given a thorough education in general knowledge at some public school here or at least be made to go through the London Matric. before call to the Bar.

Yours, etc.,
J. ROYEPPEN,
B.A. (Cantab.)

30 Stapleton Hall Road,
Stroud Green, N., 8th May.

Transvaal Parliament

HOUSE OF ASSEMBLY.

Monday, July 6th.

Asiatic Passive Resistance

Sir Aubrey Wools Sampson, speaking on the Native Occupation of Lands Bill, said he wished to raise his voice in very serious warning to the Government, for he felt that they were not as sure of their position as they ought to be. There was the recent exhibition in their dealings with the Asiatics, which was by no means edifying. Still, immediately pressure was brought to bear, and immediately the Asiatics began to agitate, the Government compromised, and if the Government did not feel strong enough to deal with 14,000 or 15,000 Asiatics, even though they had the support of all parties, he did not see how they were strong enough to deal with the native question, which involved the rule of several hundred thousands of people.

THE INDIAN BILLS. In the Natal Legislative Assembly on Wednesday evening, the Colonial Secretary gave notice that, on Monday, he would move the second readings of the Indian Bills and of the Increased Representation Bill.

Late News

[SPECIAL TELEGRAM]

Johannesburg, Thursday.

[Mr. Sorabji Shapurji's case came before the Court to-day; the Magistrate upheld Mr. Gandhi's contention and discharged the accused, finding him not guilty. Mr. Sorabji immediately received warning to appear before the court to-morrow (Friday) to answer to a similar charge, on instructions from the Magistrate. Mr. Sorabji received several telegrams and letters of congratulation.

The Mass Meeting called for Sunday for the purpose of burning voluntary registration certificates is postponed on representations by European sympathisers and in view of the Government considering the delicate situation.]

Was a Promise Made?

[Mr. H. S. L. Polak has sent the following letter to the Press:

The question having arisen as to whether General Smuts ever promised to repeal the Asiatic Law Amendment Act, I would take this opportunity of stating positively that, shortly after the commencement of voluntary registration in the early part of February last, that is to say, immediately after the compromise had been effected, Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, told me within the Registration Office that of course the Law would be repealed immediately Parliament met, if the voluntary registration had been satisfactorily completed. I have a distinct recollection also, although I did not take special note at the time, of hearing Mr. Chamney make similar remarks to several persons who were at the Registration Office at different times.]

THE RHODESIAN ORDINANCE.—Mr. Ritch, who took a prominent part in the controversy regarding the Asiatic question in the Transvaal, addressed a letter to the Press, in which he describes the Rhodesian Asiatic Registration Ordinance as almost an exact reproduction of that in force in the Transvaal.—Reuter.

THE POWER OF COMBINATION. A speaker at a recent Johannesburg meeting of market dealers and hawkers said: The power of combination had been proved in the case of the coolies, who had got their own way with the Government simply because they stuck together for their common good.

"THE SNAKE CHARMER"

"The Cobra that would not be charmed."

Reproduced by kind permission of the *Rand Daily Mail.*

Rand Daily Mail, 25th June.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોકસ, શનીવાર, તારીખ ૧૧ મી જુલાઈ, ૧૯૦૮. અંક ૨૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા૦ ૧૧ જુલાઇ થી, તા૦ ૧૭ મી જુલાઇ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—અષાઢ સુદ ૧૨ થી, શ્રાવણ વદ ૪ સંવત ૧૯૧૪.

મુસલમાની—તા૦ ૧૨ જમાદીઉલઆખરથી ૧૭ જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્યોદય તારીખ.	સુર્યોદય તારીખ.	સુર્યાસ્ત તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શની.	૧૧	૧૨	૧૧	૨	૬ ૫૨	૫ ૧૧
રવી..	૧૨	૧૩	૧૨	૩	૬ ૫૨	૫ ૧૧
સોમ.	૧૩	૧૫	૧૩	૪	૬ ૫૨	૫ ૧૨
મોમ	૧૪	૧	૧૪	૫	૬ ૫૨	૫ ૧૨
બુધ..	૧૫	૨	૧૫	૬	૬ ૫૧	૫ ૧૩
ગુરૂ .	૧૬	૩	૧૬	૭	૬ ૫૧	૫ ૧૩
શુક્ર .	૧૭	૪	૧૭	૮	૬ ૫૧	૫ ૧૪

અનુક્રમણિકા.

હીંદુ સ્મશાન ૪૩૭
સીડન હામમાં ખુન ... ... ,,
નાતાલના ફ્રુટવાળાને ખબર ... ... ,,
ટ્રાંસવાલની વહત ૪૩૮
'ફ્રેંચ'ની હીમાયત... ... ... ૪૩૯
ભાષામાં હીંદીનો પોકાર ૪૪૦
એડીટરસાહેબ ખબરપત્ર... ... ... ૪૪૧
!!! સ્તુજ રંગ !!! ૪૪૨
મી. મુસા હાજી આદમનો કેસ ૪૪૩
ઉપલા ખબરો ૪૪૪
નાતાલમાં હીંદુઓની સ્મશાનને લગતી તકલીફ ૪૪૫
રેરેશીઆના હીંદી અને નાતાલ કોંગ્રેસ ,,
કેપના હીંદીનું કોનફરન્સ ૪૪૬
કેપટાઉન બિ. ઉ. સીત્ર ... ... ,,
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ ... ૪૪૭
હીંદીનાં ખુન ૪૪૯
બાકી વર્તમાન ... ... ,,
પરચુરણ બરખા ૪૫૦
હીંદી દુકાળ સંબંધમાં એક સુચના ... ,,
સનાતન ધર્મસભા ૪૫૧
-દારી કારભારી નોકીસો વગેરે ... ,,
ઉલાસોઆએ ઈંડિઅન લાયબરેરી ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૧મી જુલાઇ, ૧૯૦૮.

હીંદુ સ્મશાન

હીંદુઓ મુડદાં બાળે છે એ જગત પ્રસિદ્ધ વાત છે. કરબનમાં મુડદાં બાળવાની સગવડ છે તેવી સગવડ આખા કોલોનીમાં મગાવામાં આવી તેનો જવાબ મી. દીવાનને સરકારે આપ્યો છે તે નિરાશ થવા જેવો છે. કંઇ કારણ જતા વ્યા વગર સરકાર કહે છે કે તેની ગોઠવણી થાય તેમ નથી. જો કે ઘણા હીંદુઓનાં મુડદાં દાટવામાં આવે છે એમ બન્યું છે, પણ જ્યારે ધરમની બાધ કરજીઆત થાય છે ત્યારે સહન થઇ શકતી નથી. અગ વડથી કે બીજાં કારણ સર હીંદુઓએ મુડદાં બાળવાનું નથી રાખ્યું તેમાં તેઓનો જ દોષ કાઢવા બેસીયે તે કહાય. પણ તે તેઓની મરજીની વાત હતી. હવે જ્યારે સરકાર બંધી કરવા માગે છે ત્યારે તેની સામે થવાની પુરતી જરૂર છે.

સરકારની ઉપર દરેક હીંદુની સહીવાળી અરજી જવી જોઇએ. તે અરજીમાં હકીકત સહી થાય તો દાદ મળવા સંભવ છે.

આ બાબતમાં મુસલમાન ખ્રીસ્તિ પારસી બધા મદદ કરી શકે છે. આજે એક ધરમ ઉપર ઘાડ છે તો કાલે બીજા ઉપર આવે. એટલે અમને ખ્યાલ છે કે આ કામ હીંદુઓ ઉપાડી લેશે એટલુંજ નહિ પણ બીજી હીંદી કોમો પણ તેને ઉતેજન આપશે.

સીડનહામમાં ખુન

મી. બનુનું તથા તેની ઓરતનું ખુન સીડનહામમાં થયું એ, અમે અગાઉ કરી ગયા તે ટીકાને ટેકો આપે છે. ખુનનું કારણ અમારી જાણમાં હજુ નથી આવ્યું. સીડનહામ વિગેરે જગાએ પોલીસના બંદોબસ્ત બાબત સરકારને લખવાની જરૂર છે. છતાં ખરો ઇન્સાજ આપણાજ હાથમાં રહેલો છે. ઘણી મા. બનુની લાસને દફન કરવા બાબત જે તકલીફ પડી તે સરકારને ગરમાવનારી છે. બે દહાડા સુધી દફન કર્યા વિના લાસ પડી રહી એ ઠીક નથી થયું. તેમાં સરકારી અમલદારોનો વાંક જોવામાં આવે છે. આ વિષે પણ કોંગરેસે સરકારને લખ્યું છે એ ઠીક થયું છે. કોંગરેસે આવી બાબતોમાં પુર જુસ્સાથી સરકારને લખવાની જરૂર છે.

નાતાલના ફ્રુટવાળાને ખબર

નાતાલના ફ્રુટવાળા જે ટ્રાંસવાલની સાથે સંબંધ રાખેછે તેઓએ નાચીસ વિગેરે ફ્રુટ મોકલતાં બહુ તપાસ કરવાની છે. જો એક બોકસમાં પાંચ ટકા થી વધારે દાગવાળી નાચીસ હોય તો તે ટ્રાંસવાલના સત્તાવાળા રદ કરે છે ને આખું કનસાઇનમેન્ટ બાતલ થાય છે. સરસ રસ્તો એ છે કે ફ્રુટ તપાસીનેજ ચડાવવું. આમ ન થાય તો ઘણી નુકસાની જવાનો સંભવ છે.

ઓરત કેદીના બાલ

કોંગ્રેસે નાતાલની સરકારને ઓરત કેદીઓના બાલ કાપવા બાબતમાં લખેલું તેનો સંતોષકારક જવાબ મળ્યો છે. અને ઓરતોના બાલ નહીં કાપવા બાબત સરકારે હુકમ કર્યો છે.

આજનું કારતુન

તા. ૨૫ મીના 'રાંડ ડેલી મેલ' માં લગત ને લગતું એક કારતુન પ્રગટ થયું છે; તે આ અંકના અંગ્રેજી વિભાગમાં અમે આપીએ છીએ. જનરલ સ્મટસને વાદી નું ૩૫ આપવામાં આવ્યું છે. નાગ તે હીંદી કોમ છે. 'ડેલી મેલ'ના લખનારે ચિત્રની નીચે અંગ્રેજીમાં લખ્યું છે તેનો અરથ એવો છે કે વાદી મોરલી વગાડીને નાગને જાળમાં ફસાવવ મથે છે. પણ નાગ ભોળવાતો નથી.

ટ્રાંસવાલની લડત

સરકારપર મોકલેલું ડેપ્યુટેશન

હીંદી કોમનું જોર

ધિ. ૪ એ. તરફથી ચેરમેન મી. હસન ગિઆંની સદી સાથે નીચે મુજબ કાગળ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ સ્મટસ ઉપર મોકલવામાં આવ્યો છેઃ—

મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનની અરજીઓ પાછી ખેંચવા સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા બાદ હીંદીની લડતનો વિચાર કરવા એક મોટી મીટીંગ હમીદીઆ મસ્જીદમાં મળી હતી. હજુ પણ મારી એસોસીએશન માનપૂર્વક ભરૂસો બતાવે છે કે અમારાં અરજીનાં ફોરમ તમે પાછાં મોકલાવશો. ઉપરની મીટીંગમાં એવો ઠરાવ થયો છે કે આવતા રવિવારે બીજી જંગી મીટીંગ ભરવી અને મરજીઆત રજીસ્ટરને બાળી નાખવાં. તેથી કરીને વસવાટ કરી રહેલા અને બીજા હીંદીના હકો જો સરકાર કબુલ ન રાખે તો અમે પણ રજીસ્ટર સર્ટીફીકેટ બાળી નાખીને એ બધાની સાથે એક સરખા થઇ શકીએ, અને તેમની જોડે રહીને કાયદાનાં દુઃખો ઉઠાવીએ. પણ આવું આકરું પગલું ન લેવાય તેમ ઠરવાને મારી એસોસી એશનને બહુ કાળજી છે; અને તેથી નમ્રતા પુરવક સરકારની આગળ મદદ માગે છે.

સમાધાની થયા બાદ તુરતજ તમે રીયમંડ ખાતે જે ભાષણ આપ્યું હતું તેની મારી એસોસીએશન તમને યાદી આપે છે. તે ભાષણમાં તમે બોલ્યા હતા કે " મેં તેમને (એશિઆટીકોને) જણાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી કોઇ પણ એશીઆટીક રજીસ્ટર થયા વગરના હશે ત્યાં સુધી હું કાયદો રદ નહિ કરું." વળી તમે બીજીવાર એમ બોલેલા કે " જ્યાં સુધી બધા હીંદી રજીસ્ટર નહિ થઇ રહ્યા ત્યાં સુધી કાયદો નહિ રદ કરવામાં આવે ". આ બતાવે છે કે કાયદો રદ કરવાની શરત એટલીજ હતી કે બધાએ રજીસ્ટર થવું જોઇએ. મારી એસોસીએશનને જાણવું જરૂર છે કે સમાધાનીની શરતો મુજબ બધા ખરા હીંદીઓએ મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી કરી છે. પણ હવે મારી એસોસીએશનને ખબર પડી છે કે કાયદો રદ કરવાના ઠરાવમાં હીંદી પાસેથી તમે નીચેના કબુલતો માગો છેઃ—

(૧) જે હીંદીઓ પાસે પા. ૩ અથવા પા. ૨ ની ફી ભરવા બાદ મેળવેલાં ડબ્બ રજીસ્ટ્રેશન સર્ટીફીકેટ છે તેઓ બધા, કોલોનીની બહાર હોય કે અંદર તેને પ્રોવીઝીનલ ડમીગ્રંટ (કોલોનીમાં નહીં રહેવા લાયક) મણવા.

(૨) લડાઇ પહેલાં વસી ગયેલા (રેફ્યુજી) હીંદીઓ જેઓ હજુ સુધી પાછા ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા નથી તેમને પ્રોવીઝીનલ ડમીગ્રંટ મણવા.

(૩) મરજીયાત રજીસ્ટરની અરજીનો રજીસ્ટાર ચુકાદો આપે તેની સામે સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ ન થઇ શકે.

(૪) ડમીગરેશન કાયદાની રૂએ કેળવણી ની પરીક્ષામાં પાસ થાય તેવા હીંદી પણ દાખલ ન થઇ શકે.

કેટલાક હીંદીઓ કે જેનાવતી કોમ બરાબરકારક રીતે ખોફી શકે તેમ પણ નથી તેવાના હક છીનવી લેવાની વાત હીંદી કોમ આગળ કબુલ કરાવવાની માગણી બહુ અયોગ્યતી છે. કોમની સલાહ વગર સ્વતંત્ર રીતે એવા કાયદા ઘડાય તે, અને કોમના અમુક વરગના હકપર કાપ મુકાય તેવા કાયદાપર કોમ આગળથી કબુલત લેવી તે, એ બને બાબત તદન જુદી તરેહની છે.

રહી અને રજી શરતોમાં જણાવેલા હીંદીના હક કાઢી નાખવા હાલ સુચના થઇ છે. મારી એસોસીએશન જણાવે છે કે તેમ કદી પણ થએલું નથી. લડાઇ પહેલાં વસી ગએલાઓની અરજી પર હમેશાં ચોકસ ધ્યાન અપાયું છે, અને તેમને પાછા આવવાની પરમીટો મળી છે. સિવીલ અમલ થયા બાદ જોખમદાર હોદેદારોએ ચોખ્ખું કહેલ છે કે લડાઇ પહેલાંના એશીઆટીકોના વસવાટ ના હકને જાળવવામાં આવશે. આ રીતે તે હકો પ્રોવીઝીનલ ડમીગ્રંટ મણવાથી વિચિત્ર સ્થિતિ ઉભી થાય. અને હીંદી માટે તે સ્થિતિ દુઃખદાયક નીવડે. મારી એસોસીએશન એટલી વાત કબુલ રાખે કે રજીસ્ટ્રેશન સર્ટીફીકેટોની માલીકી સાબીત કરવાનું કામ તે સર્ટીફીકેટ ધરાવનાર ઉપરીપર નાખી શકાય; તથા જેમની પાસે સર્ટીફીકેટ ન હોય તેવા બધા રેફ્યુજીઓ અમુક મુદત સુધી, દાખલા તરીકે જે વરસ સુધી, વસી ગયા છે એવું કોરટમાં સાબીત કરી આપે, અને તે બાબતમાં માઇનોરીટીના ચુકાદા સામે સુપ્રીમ કોરટને અપીલ કરવાનો તેમને હક રહે. વળી દગાનો સંભવ દુર કરવા માટે મારી એસોસી એશન એ પણ કબુલ રાખવા તયાર છે કે આવા બાકી રહેલા હકો સરકાર આગળ રજુ કરવા માટે અમુક મુદત બાંધી શકાય. એક તો દાખલાની મારી એસોસીએશનને બહાર છે. તેમાં મજકુર હીંદી હાલ કોલોની બહાર છે. તેણે ૧૮૮૫માં પોતાનો વસવાટનો હક ખરીદવા માટે પા. ૨૫ની રકમ આપેલી. તેની પાસે ગોરાઓના પુરાવા તરીકેના કાગળો છે. આ માણસ હજુ સુધી ટ્રાંસવાલમાં આવી શકયો નથી. આવા કેટલાએક દાખલાઓ છે. જો કે તેઓ પા. ૨૫ નહિ પણ પા. ૩ની રકમ ભરનારા છે. ૧૮૮૫ના કાયદાની એક કલમ ઉપર મારી એસોસીએશન આપનું ધ્યાન ખેંચે છે તે કલમ ચોખ્ખી રીતે બતાવે છે કે પા. ૩ લેવામાં આવ્યા હતા તે વસવાટનો હક ખરીદવાની ફી તરીકે હતા. તે કલમ નીચે મુજબ છેઃ " જેઓ બોયર સરકારના મુલકમાં વેપાર કે બીજા ધંધા માટે વસી રહે તેમણે, સરકારે ઠરાવેલા ફોરમ મુજબ રજીસ્ટરના ચોપડામાં પોતાનાં નામ રજીસ્ટર કરાવવાં પડશે. દાખલ થયા પછી આઠ દિવસમાં તેવાં રજીસ્ટર કરાવવાં, અને તે કરાવે ત્યારે પા. ૨૫ (પાંચમી પા. ૩ કરવામાં આવ્યા છે) ની રકમ તેણે ફી તરીકે ભરવી."

ઉપરની ૩જી કલમ વિષે જણાવવાનું કે જેઓ પાછા આવવાને હકદાર છે તેમને કોરટ આગળ પોતાનો હક સાબીત કરવા ની છુટ મળે ત્યારે પછી, જેમણે મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી કરી છે તેમને તેમનો હક સાબીત કરવા કોરટમાં જવા દેવામાં ન આવે એ દેખીતું ગેરવાજબી છે. એ બધા હીંદી એક સરખા હક વાળા ગણાય. છતાં તેમનામા તફાવત રાખવા માટે બોયર સરકાર કે મારી એસોસી એશનના સમજવું નથી.

ઉપરની ચોથી કલમમાં જે સુચના છે કે નવા કેળવણી પામેલા હીંદીના હક છીનવી લેવાની વાત અહીં વસતા હીંદી ઓએ કબુલ કરવી. એવા હીંદીઓ આવવાથી અહીં વસતા મોકાને હમેશાં મદદ મળે તેમ છે. તો તેઓને અટકાવવાની કામ આગળ કબુલત કરાવવી એ મારી એસોસીએશનને વિચિત્ર લાગે છે. મારી એસોસીએશન માનપુરવક દલીલ કરે છે કે ડમીગ્રેશન કાયદાના અરથ મુજબ યુરોપી કેળવણી પામેલા હીંદી

માટે આવવાનું ખુલ્લું છે. આવો અરજ ઇમીગ્રેશન કાયદાનો ચાપ તે અજમાવી જોવા માટે મી. સોરાબજી દાખલ થએલ છે. હવે તેનાપર એશીયાટીક કાયદા મુજબ રજીસ્ટર ન થવા માટે કેસ ચાલવાનો છે. તે બીનાથી મારી એસોસીએશનની દલીલ ખરી ઠરે છે, અને તે બીના દેખાડી આપે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ કેળવાએલા હીંદી દાખલ ન થઇ શકે એવો અરજ કરવાનું સરકારે માંડી વાળ્યું છે. આ બાબતમાં ગોરા ઓની નજરથી જોઇએ તો કેળવાએલા હીંદીના આવવાથી તેમને વાંધો હોવાની વાતજ હોઇ શકે નહિં. ત્યારે હીંદી તો એ વરગના હીંદીની હાજરી માટે બહુ લાગણી ધરાવે. હવે હકીકતમાં એમ છે કે પરીક્ષાની સખ્તીને લીધે કેળવાએલા હીંદીને પણ મોટે ભાગે આવવાનું બની શકે તેમ નથી. અને ગોરામાં તેમજ હીંદીમાં ગોરા કળાવણી ને એકસરખું માન આપવામાં આવે, અને તે કબુલ રાખવામાં આવે તો તે પરીક્ષા રીતસર કડક હોય તેમાં પણ મારી એસોસીએશનને વાંધો નથી. આ પરીક્ષા નાતાલમાં કાંઇ ટરાંસવાલ જેવી સખ્ત નથી. છતાં નાતાલમાં છેલ્લા ઇમીગ્રેશન રીપોર્ટ પ્રમાણે જુજ હીંદીઓ પરીક્ષા આપીને દાખલ થયા છે. કેળવણીના પરીક્ષાની કલમ આસ્તેથીઆમાં પણ છે. ત્યાં એસીયાટીક ઇમીગ્રેશન ન્હાલ નો ફતેહમંદ રીતે નીવેડો આવી ગયેલ છે. તેથી મારી એસોસીએશન હીંમતથી જરૂરનો બતાવે છે કે આ બાબતમાં ટરાંસવાલ બીજા કોલોનીઓથી ત્રિરૂદ્ધ ચાલી આપવાદરૂપ નહીં થાય: તથા આ બાબતમાં હીંદીની કુદરતી લાગણીઓ દુખાવનાં સરકાર અટકશે.

છેવટે મારી એસોસીએશન માનપુરસ્વક જણાવે છે કે ઉપરની રજુઆતપર સરકાર ગંભીર રીતે વિચાર કરશે. તેમ કરીને એસીયાટીક કાયદાને લગતા એશીયાટીક સવાલનો સરકારે હમેશને માટે નીવેડો લાવવો જોઇએ. તેમ કરવાથી સલાહની ને લગતી સરકારની ફરજ બજાવશે; તેથી કાયદેસર વસનારા એશીયાટીકોને છેલ્લી લડત પછી આરામ અને શાંતિની જરૂર છે તે પણ મળશે; ને તે ઉપરાંત કામજીની શરૂઆતમાં જણાવ્યું તે પગલું લેવામાંથી હીંદીઓને સરકાર બચાવશે. કેમકે સરકાર સતોષકારક ઠરાવ પર ન આવે તો એ પગલું લેવા અમે તો નકકી કરી ચુકયા છીએ.

ફ્રેંડ'ના હિમાયત

તા. ૪ થી જુલાઇના અંકમાં જોસેફ ફનટીનનું "ફ્રેન્ડ" લખે છે કે:—

બોઅર વખતપર ટરાંસવાલમાં એશીયાટીક સંબંધમાં જે મુશ્કીલતનો માંડ અંત આવ્યો હતો તે પાછી નવેસર ઉભી થઇ છે, અને તે ગંભીર નીવડશે એવો ભય લાગવા માંડયો છે. ૬૦૦૦ જેટલાઓ પોતાનાં મરજીયાત રજીસ્ટર રદ કરીને પેસીવ રીઝીસટન્સથી દુરીથી લડવા તયાર થયા છે. એટલે કે તેઓ પોતાનાં મરજીયાત રજીસ્ટર ફાડી નાખશે અને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરશે. અલબત તે માટે તેમને જેલ મોકલવામાં આવે કે દેશપાર કરવામાં આવે તો તે દુખ ઉઠાવવા તેઓ ખુશી છે. (સમાધાનીને લગતી તથા વચન ભંગને લગતી વિગત જણાવ્યા બાદ ફ્રેન્ડ આગળ ચાલતાં કહે છે કે) એમાંથી એકે પક્ષના અભિપ્રાયે શંકા ઉઠાવવાની જરૂર નથી. જેઓ મી. ગાંધીને ઓળખે છે, તથા મી. સ્મટસને ઓળખે છે તેઓએ એમજ માનવું જોઇએ કે બંનેનું કહેવું પોતપોતાના ધારવા પ્રમાણે સાચું છે. સરકારને કહેવું જોઇએ કે કાયદો રદ કરવાનુ વચન અપાયું હોય કે ન હોય છતા હકદાર લોકોને આવવા દેવા તે માત્ર ડહાપણ છે. નહિતો અરજ એમ થાય કે કાયદાનો ભંગ કરનારને રજીસ્ટર થવા દેવામાં આવ્યા, ત્યારે બાર હોય કાયદાનો ભંગ ન કરનારને તેવી છુટ ન મળી. તે બધા ત્રણ માસમાં પાછા ન ફરી શકે એ દેખીતું છે. કેટલાક કિ દુરસ્ત ન ગયા હતા, કેટલાક બરમા, ચીન, મકકા એમ જુદે જુદે ઠેકાણે ગયા હતા. તેવા લોકોને પાછા ફરવાને ધરતો વખત, દાખલા તરીકે બે વરસની મુદત, મળવી જોઇએ. મી. ગાંધી તથા તેમના મિત્રોને કહી શકાય કે હકદાર માણસો પાછા ફરી શકે એટલું મળવાથી તેમણે પુરતું માનવું જોઇએ. બાકી નવી હાલમારી ઉભી થાય તો તે માટે બેશક રીતસર પ્રોટેસ્ટ તેઓ કરી શકે છે. ગોરાઓની ન્યાય બુદ્ધિ હિંદીની વાત સાંભળશેજ. કાયદેસર હકદાર હોય તેમની તરફ ગેરસ-સાફી થવા ગોરાઓ નથી માગતા અમે આશા રાખીએ છીએ કે એશીઆટીકોએ રજીસ્ટર થતી વખતે જે વાની લીધું હતું તેપર સરકારે ધ્યાન આપવું જોઇએ. એક વખત સમાધાની થઇ ત્યારે તેને વફાદારીથી પાર ઉતારી તે માટે એશીઆટીકોને માન ઘટે છે. એટલે જે મોકાને માનની લાગણી છે, તેમજ જેઓને પોતાના હક માટે જાન કુરબાન કરવાનો જુસ્સો છે તેવા લોકોની બાબત મસલત કરવા જવું પડે તેમાં કોઇ સરકારે શરમાવાનું નથી. ગેરસમજને વળગી રહીને, આવા લોકોને હજારોના દિલાસે બન્ધ કરવામાં આવે તો તે વાત દુખદાયક બનશે તેવા ટરાંસવાલમાં પાછી માયાકુદ ઉભી થાય; તથા બી મોરલીને હિંદની અશાંતી વિષે સંતાપ પેદા થએલ છે તેમાં ઉમેરો થાય.

સીડનહામના હીંદી

સીડનહામ કીમીકલમાં હીંદીઓનાં ઉપર રાઉપરી થતાં ખુનોની બાબતપર વિચાર કરવા સ્પ્રીંગફીલ્ડના હીંદીઓની એક મીટીંગ બુધવારે સાંજરે મી. બાબુલાલના સ્ટોરપર મળી હતી. તે વખતે થએલાં વિવેચનમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે લગભગ દરેક રાત્રે ચોરીની તદબીર થાય છે. પછી એવો ઠરાવ થયો કે ચોકી રાખવા માટે કોમના માણસોની ટુકડીઓ નીમવી. બીજો એવો ઠરાવ થયો કે બે ટીકીકટના વચ્ચે એક પોલીસ થાણું સ્થપાવવાનાં પગલાં લેવાં. આ બીજા ઠરાવ સબંધમાં સરકારપર પીટીશન મોકલવાનું નકકી કરી સભા વિસરજન થઇ હતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે હાલ પીટીશન રવાના છે.

કબીર મોહમદીન સાહેબ નામના હીંદીને બોટી રીતે ડોમીસાઇલ સરટીફીકેટ મેળવવાના આરોપથી ડરબન કર્સ્ટ કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો: કેસ મુલતવી રહ્યો છે.

કેપટાઉનના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે:—કેપટાઉનમાં ને આસપાસના ભાગમાં કેટલીક વખત મળ્યાં બોગસ બોટા સીક્કા જોવામાં આવ્યા છે. તે માટે તપાસ કરવામાં પોલીસ રોકાયેલી હતી; અને હાલમાં બાર માણસો તથા સેન્ટ્રલ રીવરમાં સીક્કા બનાવવાનું એક આખું બાતું પકડાયેલ છે. ઉપલા ચાર માંના ત્રણ હીંદી છે; ને એક ગોરો છે. આ સીક્કા બનાવવાનું બાતું સંપુરણ સાધનોવાળું હોવાનું જણાવવામાં આવે છે. એ કેસ પુકરોક મેજીસ્ટ્રેટ આગળ નોંધાયો છે.

છાપામાં હીંદીનો પોકાર

ઉપરા ઉપરી કાગળો

તા. ૨૭ જુલાઇએ ટરાંસ્વાલના છાપામાં મી. ગાંધીનો એક કાગળ પ્રગટ થયો હતો તેનો કેટલેક સાર ગયે વખતે છેલ્લા ખબરોમાં તારથી અપાઇ ગયો છે. છતાં તે કાગળ જાણવા લાયક હોવાથી તેનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ:—

મી. ગાંધીનો કાગળ

"સુપ્રીમ કોરટે ઠરાવ્યું કે મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજીઓ પાછી ખેંચી લેનારો એશીઆટીકોને હક નથી. તે પગલાંનો હેતુ એવો હતો કે જે હીંદી રજીસ્ટર થવાનો હક હોવા છતાં રજીસ્ટર થઇ શકયા નથી, ને તે કારણસર જેમને દેશની બહાર કાઢવા, અથવા તો દેશમાં દાખલ ન થવા દેવા જનરલ સ્મટસ કહે છે તેવા હીંદીની સાથે, અરજીઓ પાછી મગાવીને બધાએ એક સરખા થવું.

કાયદાની મોટી આરીકી ભરેલી વાતમાં જનરલ સ્મટસે આ નામની જીત મેળવી, તેથી હીંદીઓ રજીસ્ટર ન થવા બરાબર કરવા માગે છે એ હેતુને આંચ આવવાની નથી. માત્ર હીંદી કોમે પુરતી હિંમત અને આત્મભોગ બતાવવાં પડશે.

સુપ્રીમ કોરટને કરવામાં આવેલી અરજીમાં કાયદાની તેમજ નીતિની વાત સમાવવામાં આવી હતી. તે કેસથી સમાધાની ને કોરટની મદદ વગર રદ બાતલ ઠરાવી બેસાડવી એ મુદ્દો હતો. નીતિની રીતે એ મુદ્દો હતો કે જનરલ સ્મટસે સમાધાનીનો ભંગ કરવાથી હીંદીઓ સમાધાનીને રદ બાતલ ગણવા હકદાર છે એ દેખાડી આપવું.

સમાધાનીનો ભંગ બે રીતે થાય છે. અણઘટતી સરતો કબુલ કરવામાં ન આવે તો કાયદો રદ કરવાની જનરલ સ્મટસ ના પાડે છે, તેમ જેઓ હકદાર હોય, હવે દાખલ થાય છે તેમને મરજીઆત રજીસ્ટર કરતા નથી. કાયદો રદ કરવાનું વચન આપવાનો જનરલ સ્મટસ ઇન્કાર કરે છે, અને સમાધાનીનો એવો અરથ કરે છે કે ત્રણ માસ પછી આવે તેમણે કાયદા તળે રજીસ્ટર થવું જોઇએ. બંને સમાધાનીના દસ્તાવેજમાંના નીચેના શબ્દોનો શું અરથ થાય છે તે જોવાનું હું લોકોના હાથમાં સોંપું છું:

"અને ફરીથી એકવાર સરકારને સુચવીએ છીએ કે કેટલાક ઉપરના બંધ થયેલા આદીકા અમુક મુદત, કહો કે ત્રણ માસમાં, રજીસ્ટર કહાવે; અને જેઓ એ પ્રમાણે રજીસ્ટર થાય તેમને કાયદો લાગુ પડે નહિ; તથા તે રજીસ્ટરોને પાકાં કરવા સરકાર ઘટતાં પગલાં લીએ. જેઓ કોલોની બહાર હોઇ પાછા આવે, અને જેઓ દાખલ થવા માટે બીજી રીતે હકદાર હોય તેમને પણ રજીસ્ટર થવાની ઉપરની રીત લાગુ પડે."

કાયદો રદ કરવાનું વચન અપાયું હતું કે નહિ, તે જાણવા માટે મારી ને જનરલ સ્મટ વચ્ચે થએલું લખાણ છાપામાં મોકલું છું. તે ઉપરથી લોકો પોતાની મેળે જોઇ શકશે કે વચન અપાયું હતું કે કેમ. તા. ૨૨મીના મારા કાગળ ઉપર હું તમારું ધ્યાન ખેંચું છું. તેમાં કાયદો રદ કરીને તેને બદલે કેવો કાયદો ઘડવો તેની વિગતો મેં આપી છે. છતાં વચનના ઇન્કારનો એક શબ્દ જવાબમાં લખવામાં આવ્યો નથી. પાછળથી થએલા પત્રવ્યવહારમાં કાયદો રદ થયો છે તેવા શું ને કેમ થયું જોઇએ એ હું લખતો ગયો, ત્યારે પણ વચનનો બીલકુલ ઇન્કાર કરાયો નથી. મારા સવાલના જવાબ આપવામાંથી, બચી ગએલ છે. મારાપર થએલા હુમલા પછી લોકોને શાંત પાડવા માટે રેવ. ડોકને ત્યાં મેં તથા મી. ચમનીએ મળીને નોટીસ ઘડેલી કે, એશીઆટીક સમાધાની પાર પાડશે તો કાયદો રદ થશે. આ નોટીસ એશીઆટીક જાહેરાતમાં જાહેર થવાની હતી. મી. ચમનીએ કહ્યું કે જનરલ સ્મટસને દેખાડીને તે નોટીસો બહાર પાડવામાં આવશે. બીજે કે ત્રીજે દિવસે તે પાછા મારી આગળ આવ્યા, ને કહ્યું કે લોકો રજીસ્ટર થતા હોવાથી હવે નોટીસો બહાર પાડવા ની જરૂર છે? જનરલ સ્મટસની બાજુ તો મને તો સ્વપ્નેય પણ અજાણ નહોતો; તેથી નોટીસો બાબતનું મોકુફ રાખવાની મી. ચમનીને મેં હા પાડી. મારે ઉમેરવું જોઇએ કે એકવાર નહિ, પણ અનેકવાર મી. ચમની મને કહેતા આવ્યા છે કે જનરલ સ્મટસ પોતાનું વચન પાળશે, અને કાયદો રદ કરશે. આશરે એક માસ ઉપર હું તથા મી. ચમનીયકત ઠરાવીને વીન્ચેસ્ટર હાઉસમાં મળ્યા હતા. તે વખતે મી. ચમનીએ ખુદ કાયદાને બદલે દાખલ કરવાના મેં રજુ કરેલા મુસદ્દા ઉપર ચરચા કરી, અને ઘણે ભાગે તે કબુલ રાખ્યો. મી. ચમનીએ, તેની હાજરીમાં કાયદો રદ કરવાનું વચન જનરલ સ્મટસે આપવાની વાતનો ઇનકાર કર્યો છે. તેવીજ રીતે હું જે આ બધું કહું છું તેનો પણ મી. ચમની ઇનકાર કરે. પણ જનરલ સ્મટસથી કે મી. ચમનીથી કે મારાથી સત્ય કાંઇ ઢાંકયું રહેવાનું નથી.

મારા ભાઇઓનો રસ્તો સરળ છે. ફરીથી દુઃખો ઉઠાવવા તેમણે તયાર થવું જોઇએ. દુઃખો ઉઠાવવાથી લોકોને ખબર પડશે કે કોણ સાચું છે.

તકરારના મુદ્દા હું ફરીથી દરશાવવાની રજા લઉં છું. જો કે વચનનો ઇનકાર થયો છે, તોપણ કાયદો રદ કરવા જનરલ સ્મટસ તયાર છે; ને એથી શરતો કરવા માગે છે કે જુના વસવાટ કરનારાના હક તથા ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ દેશમાં થએલા એશીયાટીકોને દાખલ થવાના હક છે તે અમારે જતા કરવા."

મી. પોલાકનો કાગળ

તા. ૨૬મીએ મી. પોલાકનો નીચે મુજબ કાગળ ટરાંસવાલના છાપામાં પ્રગટ થયો છે:— "

"એશીઆટીક કાયદો રદ કરવાનું જનરલ સ્મટસે વચન આપ્યું હતું કે કેમ એવો સવાલ ઉભો થએલ હોવાથી તે બાબતમાં મને જે ખબર છે તે જણાવવાની હું તક લઉં છું. ગયા ફેબ્રુવારીની શરૂઆતમાં જ્યારે મરજીઆત રજીસ્ટર કરવાનું કામ શરૂ થયું ત્યારે. એટલે કે સમાધાની થયા પછી થોડા વખતપર, હું રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસે ગયો હતો. તે વખતે એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર મી. ચમનીએ મને કહ્યું હતું કે જો મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશન સંતોષકારક રીતે પાર ઉતરે તો પારલા મેંટની બેઠક શરૂ થતાં જ કાયદો અલબત રદ કરવામાં આવશે. વળી મને એ પણ બરાબર યાદ છે કે રજીસ્ટર ઓફીસમાં આવનારા બીજા માણસોને પણ મી. ચમનીએ એજ કહ્યું હતું: જે કે તે વાતને તે વખતે મેં ખાસ ધ્યાનમાં લીધી નહોતી."

રેવરન્ડ ડોકે પણ એક સરખો કાગળ પ્રસિદ્ધ કરાવ્યો છે, જે જગ્યાની તંગી ને લીધે અમે આપી શકયા નથી.

કમીટીની મહેનત

(રૂટર)

રોડેશીઆમાં રજીસ્ટર કાયદો થયો તે સંબંધમાં સા. આ. ખિ. ઇ. કમીટીના સેક્રેટરી મી રીચે લંડનના છાપામાં હીંદીની વતી પ્રોટેસ્ટ કરનારો કાગળ લખ્યો છે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

VII-367

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી.)

મંગળવાર.

લડત

સુપરીમ કોરટમાં હારી ગયા. જજ સોલોમન કહે છે કે સમાધાનીની સાથે મી. રમટસની અરજીને સંબંધ નથી. વળી કહે છે કે જેલમાંથી લખાયેલ કાગળ તથા મી. રમટસના જવાબ ઉપરથી કાયદો રદ કરવાની વાત પુરવાર થતી નથી. મરજીયાત અરજી પાછી ન ખેંચાય કેમકે તે એક કાગળની બરોબર છે. કાયદો કહે છે કે કોઇની ઉપર કાગળ લખ્યો હોય તે કાગળ જેને મળે તે ધણીનો છે. તેજ પ્રમાણે અરજી તે સરકારની છે. છતાં અરજી પાછી ખેંચવાનો હક હીંદી ને છે એમ પણ જજે કહ્યું. અરજીનો કાગળ ન મળે. અરજી પાછી ખેંચવા દોય તો સરટીફીકેટ ન લેવાં એમ જજ સાહેબ બોલ્યા. પરમીટ તથા જુનું રજીસ્ટર પાછું આપવા સરકાર બંધાયેલ છે, પણ મરજીયાત અરજી પાછી ખેંચવાને બાતરજ કેસ ચાલ્યો તેથી ખરચો પણ હીંદી કોમે આપવો એમ ઠરયું મી. રમટસે એફીડેવીટ કરી કે તેણે કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું જ નથી. મી. ચમનીએ પણ તેવા પ્રકારની એફીડેવીટ કરી. મી. વોરડે ખુબ મહેનત કરી, ઘણી ને બહુ સારી દલીલો કરી. પણ જજના મનમાં ભરાઇ રહયું હતું કે અરજી તે કાગળ રૂપેજ ગણાય.

આવા પરિણામથી ઘણા હીંદી નાઉમેદ થયા. તેમ થવાનું કારણ સત્યાગ્રહીને હોય નહિ. સત્યાગ્રહીની છેવટની કોરટ ખુદાજ છે, ને ત્યાં કંઇ ખોટા પુરાવા ચાલી શકતા નથી.

વળી અરજી ખેંચવાનો હેતુ એ હતો કે જેલમાં જલદી જવાય. તે હેતુ હવે રજીસ્ટર બાળીને પાર પાડવો રહયો. આમાં જરા મુશ્કેલી લાગશે, છતાં કામ સહેલું છે. સમજનાર સમજી શકશે કે અરજી પાછી લઇ લેવી તેના કરતાં રજીસ્ટર બાળવું તે સારી વાત છે.

કાયદો તો રદ થયા જેવુંજ જોવામાં આવે છે. જનરલ રમટસે ફેબરવારીની ૨૭ મી તારીખે લોહા-સબરજમાં આપણ કરેલું. તેમાં તેઓ સાહેબે કહ્યું હતું કે "મેં એશીઆટીકને પુરવર આપ્યા છે કે જો તેઓ બધા મરજીઆત રજીસ્ટર લેશે તો કાયદો રદ થશે. જ્યાં સુધી મરજી આત રજીસ્ટર નહિ લેય ત્યાં લગી કાયદો રદ નહિ થાય." આથી બીજા ચોખ્ખા શબ્દ રદ કરવાના મળી શકે તેવા નથી.

જે દહાડે સુપ્રીમ કોરટનો ઠરાવ બહાર પડયો તેને બીજે દહાડે મી. ગાંધીની સાથે તો બધો પત્ર વ્યવહાર બાપામાં બહાર પડયો, ને તેનીસાથે મી. ગાંધીએ તા. ૨૭મીએ બાપાઓમાં કાગળ લખ્યો છે. એ કાગળ તો જવાબ કોઇએ હજુ આપ્યો નથી.

ગોરાઓની મદદ

દરમીઆન જે ગોરાઓ આપણને મદદ કરતા આવ્યા છે તેઓએ પાછું મહેનત લેવાનું શરૂ કરી દીધું છે. હવે જનરલ રમટસ કહે છે કે બધુ પાછું બાળીનાં, રેફરન્સના હક કબુલ કરવાને તે રાજી છે. મી. ચમનીના ઠરાવ સામે અપીલની પરવાનગી આપવા પણ રાજી છે. કેળવા એલા ન આવી શકે એટલું હીંદીની પાસે કબુલ કરવા માગે છે. આ વાત હીંદી કબુલ કરાવવા માગતા નથી. તેથી રવીવારે મીટીંગ મળી હતી. લગ ભગ ૮૦૦ ગાયસ હુમીદીયા મસજીદમાં જમા થયા હતા. તે મીટીંગમાં મી. હસપ મીયાં. મી. ઇમામ અબદુલ કાદર. મી. કામા, મી. મુલ્લાજલાલ, મી . કાજી લીયા, મી. પોલાક, મી. ગાંધી, મી. અર સેદજી વિગેરેએ ભાષણ કરયાં. છેવટે નકી થયું કે આવતે રવિવારે મોટી મીટીંગ કરવી ને તેમાં

રજીસ્ટરો બાળવાં.

બાળવાની શરત એ છે કે જો સરકાર માફેથી ચારે બાજુ ન આપે તો.

મી. હસપ મીઆંનો કાગળ

આ મીટીંગ ઉપરથી મી. હસપ મીઆં એ મી. રમટસને કાગળ લખ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે હીંદી કોમની માગણી કબુલ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો ન હોય તો જણાવી દીજે, કારણ કે નહિ તો આવતે રવિવારે મસ મોટીંગ કરી સરટી ફીકેટો બાળી દેવાનો અમે નિશ્ચય કર્યો છે. [આ આખો કાગળ આ અંકમાં બીજી જગ્યાએ જોવામાં આવશે.] આ કાગળનો જવાબ સીધો આવે, ને સરકાર વગર શરતે કાયદો રદ કરે તો પછી કંઇ કહેવા જેવું રહેશે નહિ. ને રજીસ્ટર બાળવાં પડશે નહિ.

મી. ડોકનો કાગળ

'ટ્રાંસવાલ લીડર' માં મી. ડોકનો કાગળ બહાર પડયો છે. તે જણાવે છે કે તે ચુસ્તાદાર છે. તે કાગળમાં હીંદી કોમની લડતનું વ્યાજબીપણું સરસ રીતે બતાવ્યું છે. એ કાગળ ઉપરથી ઘણા ગોરા આપણી પક્ષમાં થયા છે, ને દિવસે દિવસે વધુ થતા જાય છે.

બ્લોમફનટીન 'ફ્રેન્ડ'

બ્લોમફનટીન 'ફ્રેન્ડ' પણ આપણા પક્ષમાં ફરીથી લખવા મંડી ગયું છે. તે મી. રમટસને ભલામણ કરે છે કે હવે તે વધારે તકરાર ન કરે.

આમ ચારે બાજુએથી મી. રમટસનો ફીયાસ્કો થયેલો છે. પાપનો ઘડો પુરો રહેવા આવ્યો જણાય છે. એટલે સંભવ છે કે હવે છેવટ આવતાં લાંબો વખત નહિ લાગે. પણ લાંબા દુઃખનો વિચાર સત્યાગ્રહીને કરવાનો નથી. તેને તો તેનું સત્ય એ સરવથી વહાલું છે.

મી સોરાબજીનો કેસ

મી. સોરાબજીને પકડયા છે; ને વગર જામીનથી જોડેલ છે. ગુનીયારે કેસ હતો. પણ બુધવાર સુધી મુલતવી રહયો છે. મી સોરાબજીની ઉપર હવે તહોમત મુકી ગ્રેશન કાયદાનું નથી, પણ જુની કાયદાનું છે. એ બતાવે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ મી. સોરાબ ઉપર કંઇ થઇ શકે એમ નથી. મી. સોરાબજી જુની કાયદાને તાબે રહેવા માગતા નથી અને ટ્રાંસવાલ છોડવાના નથી. એટલે જો તેમને હદપાર થવાની નોટીસ મળશે તો તેનો તે અનાદાર કરશે ને જેલ જશે. મી. સોરાબજી રવિવારની મીટીંગમાં પણ બોલ્યા હતા, ને તેમના જેલ જવાના કરારથી સહુ રાજી થયા હતા. મી. સોરાબજીના કેસ ઉપરથી મી. ગાંધીએ બાપાઓને કાગળ લખ્યો છે.

મી ગાંધીનો કાગળ

મી. ગાંધીનો નીચે મુજબ કાગળ તા. ૪થીએ ટ્રાંસવાલના બાપામાં પ્રગટ થયો હતો:—

મી. સોરાબજી સામેના ટેસ્ટ કેસથી એશીઆટીક લડત એક પગથીઉ આગળ વધે છે. મી. સોરાબજી અંગ્રેજ કેળવણી પામેલ અને સુધરેલ વિચારના એક પારસી ગૃહસ્થ છે તે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ આ કોલોનીમાં દાખલ થયા છે. તેમની પાસે ચારસ્સટાર્કનની લોકલ બોરડના પ્રમુખનું તથા બીજા ગોરાઓનાં સરસ સરટીફીકેટો છે. તેના ઉપર હવે કેસ શરૂ થયો છે તે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ નહિ, પણ રજીસ્ટર ન કઢાવ્યા માટે એશીઆટીક કાયદાની રૂએ ચાલશે. કેસ

કોરટ આગળ હોવાથી તે ઉપર કું કાંઇ ટીકા કરીશ નહિ. પણ એશીઆટીક કાયદાની રૂએ કેસ ચાલે છે એજ કમીકત. ગે સ્મટસ જનરલ આગળ ઉઠાવેલ બાબત સાબીત કરે છે તે બાબત એ છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ કેળવણી પામેલા એશીઆટીકોને ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાની છુટ છે. જો તેઓ દાખલ થયા પછી એશીઆટીક કાયદો કબુલ ન કરે તો તેમને પાછા કાઢી શકાય એ તો પહેલેથી જાણમાં છે; ને તેટલા સારૂ તો ઇમીગ્રેશન કાયદા સામે જે પીટીશન થયું હતું તેમાં જણાવ્યું હતું કે સરકાર એક હાથે જે આપે છે તેજ બીજે હાથેથી લઇ લીએ છે. જો એશીઆટીક કાયદાની નકામત ઉઠાવવાનું મી. સોરાબજીથી બની શકે તો તે પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ન ગણાય કાયદો રદ કરવાના સાટામાં જનરલ સ્મટસ જે માગે છે તે એ છે કે સર મંચેરજી ભાવનગરી જેવાના હકો એશીઆટીકોએ જતા કરવા.

આ ઉપરથી ચોખ્ખું દેખાઇ આવશે કે એશીઆટીકો કાયદેસર જેટલા માટે હકદાર છે તે કરતાં કાંઇ વધારે તેઓ માગતા નથી. એક કેસ ઇંડીપર બનાવથી પરમીટના આરોપસર કેસ હોવાથી ખાલી ગુંચવાડો ઉભો થાય છે. જેઓ હકદાર વસનારા છે, અને સરકારને મદદ ગાર થનારા છે તેમને કાયદો હોરીએ લટકી રહેવા જેવું થાય છે. કેમકે જેઓ અપ્રમાણિક રીતે ચોરીથી કે બનાવટી પર મીટથી દાખલ થાય છે તેમને માટે સાચા હોય તેવાને સહન કરવું પડે છે.

જેમલનો કેસ.

જેમલના કેસની પછવાડે બીજા ઘણા કેસો થવાનો સંભવ છે. જેમલે આપેલી પરમીટ લઇ ડાહ્યો કરીને એક દરજી જોહાન્સબરગ આવેલો. તેને પકડવામાં આવ્યો છે. તેણે નિર્દોષ રિતે પરમીટ લીધેલી જણાય છે. તેમાં ભુલ થવાનો સંભવ છે. આ કેસ ઉપરથી હીંદીઓએ ચેતવાનું છે કે આડી રિતે પરમીટ લેવાનો વિચાર કરવામાં તેને પોતાને નુકશાન છે. તેમજ જેમને પણ નુકશાન થાય છે.

બુધવાર.

મી. સોરાબજીનો કેસ

મી. સોરાબજીનો કેસ બુધવારે મી. જોરડન આગળ ચાલ્યો. મી. ચમનીએ જુબાની આપી તેમાં કબુલ કરયું કે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ તેને પકડયા નથી, ને પકડી શકતા નથી. મી. સોરાબજીને નવિ પકડવાનું ખાસ કારણ હતું એમ તેણે કહયું. કોરટમાં ઘણી ઝપા ઝપી ચાલી હતી. કોરટ હીંદીથી ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી. મી. ગાંધીએ કાયદાની બેઠ ભારી હોવાથી મી સોરાબજીને છોડી મુકવાની તકરાર ચલાવી. તે બાબત મીજીસ્ટ્રેટે પોતાનો ઠરાવ જુમે રાતે આપવા કહયું છે. તે ઠરાવ ગમે તેવો હોય. તેથી મુળ કેસનો ચુકાદો નહિ થાય. પણ આવી બાબતમાં કાયદાની બીજી બારી ઓનો લાભ લેવો એ વધારે સારૂ જણાય છે.

ગમગીની

તા. ૪થી જુલાઇને શનીવારે મી. ઇસપ મીઆના નાના ભાઇ મી. સુલેમાન મીઆનો આસરે દશ માસની ઉપરનો છોકરો ગુજરી ગયો છે. આ બેદકારક બીનાને સારૂ હું દિલગીર છું.

!!! રમુજી રંગ !!!

એન્ટ્રુકેટડપર ધાડ। સત્યાગ્રહ ચાલ્યો. દોઢ વરસ ખુબીસ બળ્યા અને તેનો અડીયો દઇયો, ને ઇસમીટ પઢીયો ત્યારે કેળવાયલા પર ધાડ આવી. તેને બાઢ રાખો. તેને મારે દરવાજે બંધ કરો. ઇડિઆમાં બારી મજબુત બધુ પડેલા છે. તેઓ બરાઈ જશે. નબોદ કાઢશે. ટરાંસવાલમાં પોલે દહાડે ખરી રીતે લુંટ ચલાવશે. માટે એ સાહસું કાસળ કાઢેલ. મી. ગાંધી પતશે! ખુદા અમર રાખે, એટલે પત્યું. ટૂંપે કાંઇ થાય નહિ. પણ બહાદુર ભાઇઓ તો એક તસુ પણ હઠ્યા નહિ. ગમે તે જોખમે પાછી લડત લેવાની તઇયારી શરૂ કરો એવા પોકાર ગાજી રહયા. એ તો થયું. પણ... એ કલમ દાખલ થાય તો શું? ન્યાય મુર્તી મી. અમીર અલી, મી. ઇસ્કા બારીસ્ટર કે સર ફીરોજશાહ મહેતા આવે તો ચુપ; બેસી રહો: તુચ્છ રબ્બ નહિ હે; ચમની સાબકી પરવાનગી લો; ને મહેરબાની દાખલ, આજીજી, બાપજી કરી બેઠા વખત માટે દાખલ થાઓ. ખરો ન્યાય! ખરી કાયદા પદનારની અકકલ!! અકકલમાં શું પુછવાનું? ક્રીધવાની ધાર જેવી.

* * *

આજ લાગરી! અરે બાપ એ શું? આજની બી ખબર પડે ખરી કે? બીજા કુમની શું કરશે? બચાસાં ખાશે? તા. ૫ જુલાઇએ હીંદીઓની મીટીંગ ભરાઈ હતી. ચેરમેન, સેક્રેટરીએ લાંબા વખત ચુકા પાડયા. પછી એક ગૃહસ્થે પુછયું કે તમે હા, હા, બોલો છો, પણ તમારા રજીસ્ટરની આવતે કલવારે પારસીને ભાંતે હોળી કરશો? જવાબમાં એકે અવાજે હા-હા-હા. રસીક ભાના હાથથી હોળી સળગાવવાની ક્રિયા થાય તો ઠીક. લક્ષ્મીદાસના શીખવેલા બે ત્રણ શ્લોક પણ બધા કે હીંદીઓનું કલ્યાણ થાય. ચાલુ, બા. સાથે રજીસ્ટરનો વીમો પણ ઉતરાવી આવું. બળી જાવ કે પછી ઇસમીટના વચનના ભંગનો અકસમાત સાબેત કરી બે ત્રણ હજાર પાઉંડનું સીધું પાડું. કેમ ભાઇ, તમને ફાવશે કે? પઈસા આવશે તેની મીજબાની કરશું. તમે લાડવાની વાટ જોતા રહેજો હો!

* * *

થાપ ખાધી! બાપુ, પરવાર્યા! ઇશ્વરની ગતિ ગહન છે. ઘડીમાં તણખલાનો મેરૂ કરે છે. ઘડીમાં જળ હોય ત્યાં જમીન થાય છે, અને ઘડીમાં જમીન હોય ત્યાં જળ થાય છે. સરવ પ્રજા આનંદમા ઘેળાતી હતી. પ્રભાતે શ્રી રામચંદ્રજી ગાદીએ આરૂઢ થશે એવા વિચારમાં નિમગ્ન બની સરવ ઉપર નિંદ્રા દેવીએ કરપા કરી હતી, પણ ભાવી, કોણ સમજી શકે! સુલટાનું ઉલટું થઈ ગયું. રાજ્ય અભિષેકની વખત થઇ એટલે વનવાસની હૃદય ભેદક ગમગીની સાયની ખબર પડી. ઝબરાટ અને શોકમય કથન રાડ થઈ ગયાં. આપણા શહેરી ભાવા પણ તા. ૧ જુલાઇ બુધવારની રાત્રી સુધી હતની આશાની કાંખણીએ વળગ્યા હતા. પણ સવાર પડતાં ફળ વગર નિરાશા સાથે નીચે પટકાઇ પડયા. વાચ્યાની ગુહ્ય રહી નહિ. અને વિચાર સાગરમાં ગુંચવાયા. મનની મનમાં રહી ગઇ.

* * *

ટરાંસવાલના રાજ્યકીય આસમાનમાં ગુચવાર વધ્યા, ચારે બાજુથી ઓ નળ, ઓ નળ, કરતા, સરપની માફક બળતા, જવાબ આપતાં બળ ગળિત થઈ ગયેલા મી. ચમની અને જનરલ સ્મટસ (સ્મટસ) હીંદી સાથે ભરાયા. ઘોડાની મદદથી ટૂંટ કરીને આખરે થાકી લોથ પોથ થઈ જઈ કાયદાને સ્વધામ પોંચાડવાનું વચન આપ્યું. પણ ગૃહરખાણપર વચનનો ભંગ કરી પાણી ફેરવ્યું. મી. ચમની સરખાએ "ક્રીટીક" બનતાં ચાના બગીચામાંથી આવી સરવ જાતીનું ડોળ માર્યું. અને તે પણ બનાવણી ગોસાંઇની માફક ફરી ગયા. વળી ન્યાયની અદાલતમાં કરમના સંજોગે ફાવી ગયા, ને હીંદીની હાડમારી રાડ થઇ. બુરીન્દર રાજા રાવણ અનેક અનર્થોમાં ફાવ્યો. પણ સત્યમેવ જયતે પ્રમાણે આખર રણમાં રોળાયો, ને સોનાની લંકાનો નાશ થયો. તેમ હીંદી પણ ફાવશે, છતશે, ને હીંદીના સંપને લીધે તેના દુશ્મનો તારાજ થશે. પણ તે સાથે આવા કારભારીવાળા સોનેરી ટરાંસ વાલનું શું થશે?

* * *

"ડેલીમેલ" ના ચિત્ર પ્રમાણે વાદીગરનો ખેલ રાડ થયો. જનરલ સ્મટસ સાહેબે ગુમડીમાંથી ધુબ્બડ કરતો રામ કાઢવો રાડ

ગયો. સરપ (હાંકી) ને નચાવવા યુક્તિ પ્રયુક્તિઓ કરી. ચમનો સાહેબે ડમડમ ટોલ્યું વગાડી હાંદીને ભેગા કરી જાતની મરછી મારફત બળમાં સપડાવવા નૃત્ય શરૂ કીધું. પણ અહો મન ભાગ્ય! કોઇ હાંદી સપડાયો નહિ. રસીક સરખા છાની ઠેકી સામા ખડા થઈ ગયા. કંદીયામાં કે બળમાં એકેમાં ફસાવાની ચોકખી ચટ ના પાડી. અને લાલ મુતરના વાતલા સરખી ચમક ચમક આમથી તેમ ફરતી ચીંત કાઢી કુ ફાટા સાથે સામે મેદાન પકડવા. રણ સંગ્રામ શરૂ થયો. ખરી હાંદીની બહાદુરી! સત્યા મહ, હિંમત ને ગુપના ખરી કસોટીએ ચઢયા.

* * *

લડાઇનું પગથીયું ને છતની આશાના અંકુરનો કેસ પાછો શરૂ થયો. મરૂ, નામ બી ખબર નથી. અરે પૈસા પારસી બહુરત્ન ઇસમના મોરથી ટરાંસવાલમાં મરી ગયાછ ને. સરકારને હંકાવવા માગેછ. બુધવારે સાહીનો વરયોડો નીકળશે ને જજમેન્ટ ઉપર હાર છતની દોરી લટકશે. સાથે ટેરટ કેસની પણ તઈયારી થઇ રહી છે. સેાલના દરદને નાબુદ કરવા જેમ વળગાડવામાં આવે છે તેમ હાંદીએા કાયદારૂપી દરદને નાબુદ કરવા સરકારને વળગ્યા હતા. પણ જેમ ભુકયા પછી ત્રીજે દિવસે ખાડું કાઢવા પાછી જેમ વળગાડવી પડે છે, તેમ દોઢ વરસની લડાઈના ખાડુ રૂપી કચાસને કાઢવા ફરી લડાઇ લઈ સરકારને બાઝવું પડશે. રણીયા તે રણમાં મળશે છે. બહાદુર હાંદીઓ બહાર નીકળી પડયા છે. બીટીશની ■ નામવા લાગી છે. સત્યાગ્રહ જોયો ને તેવો પાછો મળશે રહયો છે. ખરા ટરાંસવાલીયા હાંદી! તમને ધન્ય છે. તમારો જય છે. હિંમતે મરદાના તો મદદે ખુદા છે. આમીન.

રસીક

હીંદુસ્તાનની કપાલ

તા. ૧૪મીએ કેનઝલરમાં જગા બંધ થશે,

તા. ૨૦મીના અરસામાં સ્ટીમર કેાંગેલા માં આવવાની વકી છે

— —

ચાર્લ્સટાઉનથી એક લખનાર મી. સોરાબજીને ટેરટ કેસની લડતમાં છેવટ સુધી રહી રહેવા તથા જરૂર પડે જેલમાં જવા કે કામને ખાતર બીજાં દુઃખો ઉઠા વવા તયાર રહેવા ભલામણ કરે છે.

જોઇએ છે.
ગુજરાતી કમ્પોઝીટર.
લખો—મેનેજર,
ઇંડીયન ઓપીનીયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ.
ફીનીક્સ નાતાલ.

મી. મુસા હાજી આદમનો કેસ

મી. મુસા હાજી આદમ પ્રટોરીયા આજ કેટલાક મહિનાથી પેાતાનાં મકાનોને સારૂ લાઇસેન્સ મેળવવાની તજવીજ કરેલી તેમાં તે નિષ્ફળ થયા છે. મી. મુસા હાજી આદમ નો કેસ બહુ જરૂરનો ને મહે દરજે કોમને ફાયદા કારક હોવાથી તેનું તારણ તેમની રજા થી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

મારચમાં નેમણે પહેલેા કાગળ ટાઉન ક્લારકને લખ્યેા. તેમાં જણાવ્યું કે "મારી બાબત અને મારા જેવા બીજા હીંદીને લગતી બાબત જે તકલીફેા પડે છે તે ઉપર હું આપ નું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. જે બધાઓ બનેલે છે એવી કેટલીક હકીકત હું આપની આગળ રજુ કરૂં છું. ને મારી કફેાદી સ્થિતિ નો વિચાર કરી મને દાદ મળવા અરજ કરૂં છું. હું બરીસીસ ઇસ્ટિઅન વેપારી અહીં પચાસ વરસથી વસેલેા છું. મારૂં વતન કુછ રહેઠાણ નાતાલમાં છે. ને મારી ઉપર આધાર રાખ નાર ભાઈઓ બેહનો છે.

ડરબનમાં તથા બીજી જગાએ હું ઘણી જમીનનેા માલીક છું. લાઈસેન્સનેા કાયદેા થયેા ત્યારથી મારી દસથી બાર દુકાનેા ખાલી રહેલી છે. કેમકે હીંદીને લાઇસેન્સ નથી મળતી.

ડરબન કેારપેારેશનને દર વરસે આશરે પા. ૫૦૦ સુધી હું કર કે ભાડું ભરૂં છું.

કવીન સ્ટરીટમાં મેં ઝવેરી બજાર નામની મારફેટ શરૂ કરી. તે વિચાર પ્રથમ મારેાજ હતેા. હવે મારી મારફેટ જોરથી જામ કરીને તેવી મારફેટ કેારપેારેશને રવાપી છે. મને જે નુકસાન થયું તેને આશ ડરબન કેારપેારેશને મને કંઈજ નથી આપ્યું. તે મારફેટમાંથી મને સારેા નફેા મળતેા હતેા ને તેથી હું કર વેરેા દર વરસે ભરી શકતેા હતેા. આ મારી આવક હવે કેારપેારેશને તુંટવી લીધી છે.

પાર્કીન સ્ટ્રીટમાં ઝવેરી બજાર નામના મારા મકાનમાં કેટલાક હીંદીઓ લાઈસેન્સ મળવા ની શરતે દુકાન ભાડે રાખી. તેઓને લાઈ સેન્સ ન મળી. પછી રવારકરેક નામના એક ગેારાએ તેજ દુકાન રાખી લાઈસેન્સની માગણી કરી, ને તુરત તેને લાઇસેન્સ મળી. તેણે હવે મારૂં મકાન ખાલી કરયું છે. યુરેાપિ અનના મકાનની લાઈસેન્સ તેા તપાટાબજ કાઢવામાં આવે છે.

મારી ઘણી દુકાનેા ખાલી છે. બધાને સારૂં મને ૬૦૪૦ રવારકરેટેા ક્યાંથી મળ વાના છે? જ્યારે વખત સારેા હતેા ને લાઇસેન્સ મળતી ત્યારે હું મારૂં દેણું ભરેા ભર આપી શકતેા હતેા. હવે જ્યારે લાઈ સેન્સ નથી મળતી ત્યારે મારાં મકાન ભાડે ક્યાંથી અપાય?

અત્યારે સ્થિતિ એવી છે કે ડરબન કેારપેા રેશનને મારે કર તેા અમુક ભરવેા પડે છે. ને જે સાધનવડે હું કર ભરી શકું તે સાધન મારી પાસેથી કેારપેારેશન લઈ લેવા છે.

એટલે હું ત્યાની રીતે કેારપેારેશન આગળ વિનંતિ કરૂં છું કે વા તેા ઉલ્લા ફામ પ્રમાણે મારી મીલકત કેારપેારેશન લઈ લે, ને હું આ મુલક છેાડી દઉં, અથવા તેા મારા મકા નેાને સારૂ લાઈસેન્સ આપે.

હું મુંઝાઉં છું. આ બાબતને લીધે મારૂં કામ હું નિયમમાં રાખી શકતેા નથી. તેથી ઘણી બેમાંથી એક રીતે મને છોડવેા પડે છે."

મી કુલીનેા જવાબ

ઉપરના કાગળનેા ટાઉન ક્લારક મી. કુલી એ ૮મી એપ્રીલે નીચે પ્રમાણે જવાબ આપ્યેા:—

"તમારેા મારચ માસનેા કાગળ કેારપેારે શન આગળ મુકવામાં આવ્યેા હતેા. લાઈ સેનસીંગ અમલદારને લાઈસેન્સ બાબત હુકમ કરવાની કેારપેારેશનને સત્તા નથી. મારે તમને એ પણ જણાવવું જોઈએ કે બા બત બીજા ઘણા શહેરીઓ પેાતાનાં મકાન ભાડે નથી આપી શકતા. તેથી કેારપેારેશન તમારી અરજમાંની એ વાત કબુલ રાખી શકતી નથી."

મી. મુસા હાજી આદમનેા જવાબ

ઉપરના કાગજનેા જવાબ રટમી મેએ મી. મુસા હાજી આદમે નીચે મુજબ વાળ્યેા:—

"મારા મારચના કાગળ ઉપર પુરતું ધ્યાન અપાયું નથી, તેથી હું વિનંતિ કરૂં છું કે તેનેા ફરી વિચાર કરયેા. જવાબ અનિશ્ચિત છે, ને કંઈક દુવિધાવાળેા છે. તમે કહેા છેા કે બીજા શહેરી પેાતાનાં મકાન ભાડે નથી આપી શકતા. એ વાતની હું ના નથી પાડતેા. પણ મને તે બીના લાગુ નથી પડતી. મને તેા ઘણાએ ભાડુત મળે છે, પણ તમારા અમલદાર લાઈસેન્સ નથી આપતા તેથી હું ભાડુત રાખી શકતેા નથી.

તમારેા જવાબ મળ્યેા તે પહેલાં હું લાઈ સેન્સીંગ અમલદારને ઘણીવાર મળેલેા. તેણે મેયરને મળવા કહયું ને મને જણાવ્યું કે એશી આટીકને નવી લાઇસેન્સ આપવાની તેને મનાઈ હતી. તેણે વળી કહયું કે જો મેયર હુકમ કરે તેા તે પેાતે લાઈસેન્સ આપવા તઈયાર છે. મેયરને હું મળ્યેા ત્યારે તેણે કહયું કે સત્તા લાઈસેન્સીંગ અમલદારના હાથ માં છે. આમ એક બીજાની પાસે મેાકલી મને ઘણીવાર આંટા ખવરાવેલા છે. છેલ્લી વેલા જ્યારે હું મેયરને મળ્યેા ત્યારે તેણે મને કહયું કે મારે બીજા હીંદીઓને મળવું ને જો બધા હીંદી એકજ જગ્યાએ બજર એાર્ડ તેા ત્યાં લાઇસેન્સ મળવામાં અડચણ નહિ આવે.

હું પછી લાઇસેન્સીંગ અમલદારને મળ્યેા તેા તેણે પણ મેયરના જેવા સુચના કરી. એટલે બન્ને જણની ગંતલસ છે કે કેમ તે હું નથી કહી શકતેા. ગમે તેમ હેાય પણ બન્ને જણ બજરની વાત કરે છે ને કહે છે કે જો બજરની કબુલત હીંદી ન આપે તેા લાઈસેન્સ મળે નહિ.

બંદરની સુચના વિષે પણ મેં વિચાર કરી લીધો છે. પણ જેમ હું વધારે વિચારું છું તેમ મને થાય છે કે એ સુચના નકામી ને અશક્ય છે. હીંદીઓનો વેપાર હીંદીઓની મીલકત એ બધું કંઈ સામની એકજ જગ્યામાં નથી. ત્યારે હીંદી પોતાની મીલકત છોડીને એક જગ્યામાં જઇ કેમ વસી શકે? વળી તે સુચના પ્રમાણે જ્યાં હીંદીને રાખવામાં આવે ત્યાં યુરોપીઅનોની જમીન લઇ તેઓને કીંમત આપવી પડશે. તેઓ શું માગશે એ કોણ કહી શકે? જે જમીનની ઉપરનાં મકાનોને સારૂ તમે લાઇસેન્સ નથી આપતા તેવી મારી જમીનને બીજા હીંદીની જમીન કોણ વેચાતી લઈ લેશે? વળી જ્યાં ઘરાકો ન મળે ત્યાં વેપાર કેમ ચાલી શકે?

એટલે મને તો લાગે છે કે મેં બારમા માસમાં જે માગણી કરી છે તે મુજબ મારી મીલકત કારોબારને બદલી લેવા એજ મુરસ રસ્તો છે. આથી હીંદીને કાઢી મુકવાની તમારી નેમ પુરી પડશે, ને હીંદીને પોતાની મીલકત બે બદલો મળશે.

જો કે હીંદીને લાઇસેન્સ નહિ દેવાનો કાયદો બીલકુલ નથી, છતાં લાઇસેન્સીંગ અમલદાર હીંદીને નવી લાઇસેન્સ દેતો નથી, ને ન દેવા નાં કારણ પણ નથી બતાવતો.

નાતાલની પારલામેંટમાં હીંદીને અમુક મુદત પછી નુકસાની આપી કાઢી મુકવાનું બીલ આવવાનું છે તેની જરૂર પણ નથી. હું જે નુકસાની માગું છું, ને મળે તો જતા રહેવા ખુશી છું. અયોગ્ય રીતે લોકને રીબાવી રીબાવીને મારી નાખવા એ અન્યાય છે. હમણાંજ તેઓનાં બીઝનેસ તેઓને દસ્તક છે તે દરમીઆન નુકસાની આપવી એ વધારે આબરૂવાળું ગણાશે.

હાલની પોતાની કફોડી સ્થિતિમાં હીંદી મારો દાખલો લેશે ને નુકસાની લઈ દેશ છોડશે.

ઉપરની બધી હકીકત ગંભીર છે, ને તેપર ગંભીર રીતે વિચાર કરવાને સારૂ તે તમારી આગળ મુકું છું.

ગયે મહિને મારી દુકાનોને સારૂ બે હીંદી ને લાઇસેન્સની ના થઈ. આ બતાવે છે કે લાઈસેન્સીંગ અમલદાર કેટલો જુલમ કરે છે. એક અરજી ડરબનના ઓરામાન કાસમની હતી એ કરેલી, ને બીજી તયિબ અબરસે કરેલી. તયબ અબરસ મારા ફોકરા છે ને મારી સાથે પંદર વરસથી ભાગીદાર છે.

લાઈસેન્સીંગ અમલદારના ઠરાવ ઉપરથી, ને કન્સીલની પરવાનું ન કરવાથી હું તો એજ જોઉંછું કે આસ્તે આસ્તે મારો નાશ કરવા તમે મહેનત કરી રહ્યા છો.

તમારી સત્તાવડે તમે મારી જમીનો બાતલ ઠેરવી છે. વળી તમારી સત્તાવડે તમારા કર તમે મારી પાસેથી જોરાવરીએ લીધો છે. જો આમ ચાલ્યાજ કરે તો તમે જોઈ શકશો કે છેલ્લા વરસમાં મારી મુડી તમારા કરો ભરવામાં ખવાઈ જશે, ને હું પાયમાલ થઈ પડીશ.

આ મુલકમાં મેં મારો પહેલો પઈસો રોકયો છે, ને પચીસ વરસ થયાં આ દેશમાં હું વસ્યો છું.

બે મને બાકુત હોય નહિ, તેમજ બીજી આવક ન હોય તો મારાથી મ્યુનીસીપાલીટી ના વારા કેમ પાળી શકાય?

તેથી હું કાઉન્સીલને અરજ કરું છું કે મારા કેસનો બરોબર ખ્યાલ થવો જોઇએ, ને હીંદીઓને કફોડી સ્થિતિમાંથી કઢારવાના ઉપાય લેવા જોઇએ.

લાઇસેન્સીંગ અમલદારનો જવાબ

મી. મુસા હાજી આદમે લાઇસેન્સીંગ અમલદાર પાસેથી લખીતવાર જવાબ માગ્યો. તે ઉપરથી તે અમલદારે ૨૬મી મેએ લખ્યું કે "તમને મેં મોટે કહેલું તે હું લખીતવાર કહું છું કે તમારી લાઈસેન્સની અરજી મેં કાઢી નાખી છે."

સરકારનો જવાબ

આમ ટાઉન કાઉન્સીલ તરફથી દાદ નહિ મળી, ત્યારે મી. મુસા હાજી આદમે કોલોની અલ સેક્રેટરીને લખ્યું. તેણે ૬ ઠ્ઠી જુને જવાબ આપ્યો કે "૧૮૯૭ ના ૧૮ નંબરના કાયદા પ્રમાણે મ્યુનીસીપાલીટીની હદમાં લાઈસેન્સ બાબત વચમાં પડવાનો સરકારને હક નથી."

મી. અરદેસર બેગ

એકસચેનજણાવેછેકે—ઠરાંસવાલનીસત્યા ગ્રહની લડતમાં આગેવાની લઈ ભાગ લેવા માટે જાણીતા થએલ મી. એ. એફ. શી. બેગને તા. ૮મી જુને ડરબનની પારસી અન્જુમન તરફથી ખાસું આપવામાં આવ્યું હતું. ડરબનના લગભગ દરેક પારસી ગૃહસ્થોએ તેમાં ભાગ લીધો હતો. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ જરૂરી કામ સર હાજર નહિ થઈ શકવાથી કાગળ લખી મોકલ્યો હતો. પ્રમુખપદ ડો. હીરા માણેકે લીધું હતું. તેમણે પ્રથમ સર જમશેદજી જીજીભાઇ બેરોનેટના ગુજરી જવા માટે દિલગીરી જાહેર કરી ને દિલાસા પત્ર મુંબઈ મોકલવા માટે સુચના કરી, જે સર્વાનુમતે પાસ થયું. પછી પોતાની સેવાથી પારસી કોમને મગરૂર બનાવે તેવા ભાગ લડતમાં મી. બેગે લીધા હતા તે માટે પ્રમુખે વિવેચન કર્યું. તથા મી. બેગને શાબાશી આપી. પછી માનવંતા પારસી આગેવાન સર કાવસજી જહાંગીરને બેરોનેટનો ઈતાબ મળવા માટે ખુશાલી બતાવવામાં આવી. બાદ મેળાવડો વિસર્જન થયો હતો.

કેપટાઉનમાંથી ડચિઅન ઓપિનિઅનની છુટક નકલ (કીંમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુરુષોત્તમ અબર્સ (કારનર લોંગ માર્કેટ તથા પાર્લામેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દર અઠવાડીએ મળશે.

સ્ટીમરોની હીલચાલ

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઈન]

અમજુંબી—તા. ૮મી જુલાઇએ મુંબઈ જવા ઉપડી હતી.

કોંગેલા—તા. ૨૧ મી જુને કલકત્તાથી ઉપડી છે.

અમજુલી—તા. ૮મી જુલાઇએ કલકત્તા થી ઉપડી છે.

[જરમન લાઇન]

કેનઝબર—તા. ૧૬ મીએ સવારે ડરબન પહોંચવા વકી છે.

" —તા. ૧૪ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ડચિઅન આફ્રિકન લાઇન]

રાસદારા—તા. ૮મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

ડીન્ડાર્ડ—તા. ૧૪મી જુલાઇના અરસામાં કલકત્તા જવા ઉપડશે.

ડનેરીક—જુલાઇની અધવચમાં કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનો માલ ભરશે.

છેલ્લા અખરો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર)

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર.

મી. સોરાબજી વાળો કેસ આજે બાજી ચેટ આગળ પાછો સાંભળવામાં આવ્યો હતો. બાજીચેટે મી. ગાંધીની દલીલ કબુલ રાખી, અને મી. સોરાબજીને બીન ગુનેગાર ઠરાવી છોડી મુક્યા.

કેસ પુરો થયા પછી તુરતજ બાજી ચેટે કરેલી સુચના મુજબ અગાઉના જેવાજ આરોપસર શુક્રવારે કોરટમાં હાજર થવાની મી. સોરાબજીને નોટીસ મળી છે.

મી. સોરાબજીને મુબારકબાદીના કેટલાક તારો તથા કાગળો મળ્યા છે.

આ બારીક મામલા ઉપર સરકાર વીચાર ચલાવી રહી છે તે કારણથી, તેમજ ગોરા મિત્રોની માગણીના કારણ થી સરટીફીકેટો બાળી નાખવા માટે રવીવારે બોલાવવામાં આવેલી માસ મીટીંગ મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

નાતાલમાં હીંદુઓની રમશાનને લગતી તકલીફ

નાતાલમાં કેટલેક ઠેકાણે હીંદુઓને મુડદાં બાળવા સંબંધમાં જે તકલીફો પડે છે તે દુર કરવાના ઇરાદાથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પર મોકલવાનું પીટીશન અમે અઠવાડીઆ ઉપર આપી ગયા છીએ. એ સવાલ સંબંધમાં હરબત રમશાન ફંડના સેક્રેટરી મી. હીવાનને કોલોનીઅલ સેક્રેટરી સાથે જે સમાલાપ થયું હતું તેના સાર, આ સવાલપર હીંદુઓનું ધ્યાન બરોબર ખેંચવામાં મદદગાર થાય તેવા હેતુથી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

સમાલાપ

હીંદુ રમશાન ફંડની કમીટી વતી સરકારને અરજ કરવામાં આવે છે કે આખા કોલોની માં બધે ઠેકાણે એવી સુચના મોકલવી જોઇએ કે જેથી કરીને જ્યારે જ્યારે માગણી કરવામાં આવે ત્યારે હીંદુઓને મુડદાં બાળવાની રજા મળી રહે.

સરકારને ખબર હશે કે હીંદુ ધર્મના એક વિભાગમાં તો મુડદાં બાળવાંજ જોઇએ એવું તેમનાં શાસ્ત્રોમાં કહેલું છે; ને તે ઉપરાંત મુડદાં બાળવાં એ વિદ્યા (સાયન્સ) ની નજર જોતાં પણ એક સારી રીત ગણાય છે.

એસ્ટકોર્ટમાં જે બનાવ બન્યો તે ઉપરથી મારી કમીટી વતી હું અરજ કરું છું કે હીંદુઓની આ બાબતની તકલીફ દુર કરવા માટે પહેલી સુચનાઓ તુરત કાઢવામાં આવશે.

જવાબ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મદદનીશ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે:—

તમારા કાગળ સંબંધમાં વિચાર કરતાં તમારી માગણી સરકાર મંજુર રાખી શકતી નથી.

ફરી સમાલાપ

તેથી રમશાન ફંડના સેક્રેટરી તરફથી ફરીથી લખવામાં આવ્યું કે:—

મારી કમીટી માન પુરવક દરખાસ્ત છે કે કાંઇક ખેર સમજને લીધે સરકાર એવા એક મરક હાલ ઉપર આવી હશે.

કમીટી એવું નથી કહેતી કે સરકારે હેમ રેમ ન રાખવી, આખવા તો પહેલી તપાસ ન કરવી. પણ મારી કમીટી એટલુંજ કહે છે કે મરણનું સરટીફીકેટ અપાય ત્યાર બાદ મુડદાને ૮૪ રીતે ઠેકાણે પાડવામાં આવે છે તેમાં આઠે આવવાની સરકારની મરજી બાબીત નહિ હોય.

કેટલાક વર્ગના હીંદુઓને પોતાના ધરમની આજ્ઞાને લીધે મુડદાને બાળવાંજ પડે છે એ બીના જગ જાહેર છે. એટલે સરકારના ડરાવનો અરજ તો એવો નીકળે કે જેખબર ને લીધે ધાર્મીક મુદ્દાની બાબતમાં તે કનડગત કરવા માગે છે. માટે મારી કમીટી અરજ કરે છે કે તમારી રજુઆતપર સરકાર પ્રીવી કિંસ્યાન કરશે, અને સનેપકારક ઠરાવપર આવશે.

ફરી જવાબ

જવાબમાં મદદનીશ સેક્રેટરીએ લખ્યું:—

તમારો કાગળ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી આગળ મુકવામાં આવ્યો હતો. તેના જવાબમાં જણાવવાનું કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી દિલગીર છે કે એ બાબતમાં તમારી કમીટીની મરજી કબુલ રાખવાનું બની શકશે નહિ.

રોડેશીઆના હીંદી અને નાતાલ કોંગ્રેસ

લંડન કમીટીપર કાગળ

નાતાલ કોંગ્રેસ તરફથી સેક્રેટરીની સહીઓ સાથે નીચે મુજબ કાગળ લંડનની કમીટીપર મોકલવામાં આવ્યો છે:—

"રોડેશીઆમાં એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન અને ઇમીગ્રેશન ઓરડીનન્સ પસાર થયું છે તે તરફ નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ વતી અમે આપનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

એ કાયદાનો હેતુ, ત્યાં વસતા એશીઆ ટીકો (જેમાં ઘણા ખરા હીંદીજ છે) ની સંખ્યા ઘટાડવાનો છે. અને ત્યાંના કારભારીઓએ એ હેતુ સીધ્ધ્યો દેખાડી આપ્યો છે. તેટલા વાસ્તે તેમણે કરેલો કાયદો ટ્રાંસવાલના રજીસ્ટ્રેટર કાયદા કરતાં વધારે સખત છે. તેમાં રાખવામાં આવેલી કેટલીક કલમો થી એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન ઉપર ધોકો મારવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

કોંગ્રેસને લાગે છે કે આવા હદ બહારના સખ્ત કોમી ભેદવાળા કાયદાને તમારી કમીટી કદી પસંદ કરશે નહિ. તે દાખલ કરવા માટે કોઈ પણ બનતું કારણ આપી શકાય તેમ નથી. ગયા સપ્ટેંબરે રોડેશીઆની એશીઆટીક વસ્તિની સંખ્યા ૮૫૦ કરતાં વધારે નહોતી એવી ગણત્રી થએલ છે. એ મુલકનો વીસ્તાર બહુ મોટો છે, છતાં વસ્તિ બહુજ આછી છે, અને ઘણા ઠેકાણે લોકોનો ત્યાં સમાવેશ થાય તેમ છે. ત્યાંના હીંદીઓ, કે જેમના માટે આ કાયદો થયો છે, તેઓ વેપાર, ખેતી અને નોકરી ચાકરી કરનારા છે. ત્યાં ઘણો બહુ આકરા છે. કરકસરીઆ અને સારી રહેણીવાળા માણસોની ત્યાં ઘણી જરૂર છે; ને એ મુલ્કો ખરાબના માટે અમારા ભાઇઓ સારી રીતે બનવીતા છે.

૧૯૦૩ની સાલ સુધી હીંદી ઇમીગ્રેશનપર અટકાયત મુકવામાં આવી નહોતી, પણ ત્યાર પછી ઇમીગ્રેશનના ધારાઓ થવાથી તે પડી ગયું. છતાં આ બધો વખત થયાં એ મુલકના હીંદી વસનારાઓની કુલ સંખ્યા ૮૫૦ની થાય છે. ને તેમાં ઉંચા ગએલા હોય એવાનો પણ સમાવેશ થાય છે. એશી આટીકોનો મોટા ઘસારો આવી રહ્યો છે એવો આરોપ પણ ખરી રીતે કરી મુકાયો નથી. હાલજ રોડેશીઆમાં ઇમીગ્રેશન કાયદો છે, એથી કાયદેસર હકદાર ન હોય તેવા બધા માણસોનો દાખલ થતાં અટકાવ થાય છે. અને તેથી આવો સખત એન્ટી-એશીઆટીક કાયદો ઘડવાથી હીંદી કોમની નાલાસી થાય છે, તથા તેની પર નકામો કાળો ડાઘ બેસે છે.

મજકુર કાયદાની કલમોમાં ઘણી કલમો એવી છે કે જેની સામે સખતમાં સખત વાંધા ઉઠાવી શકાય તેમ છે; છતાં કોંગ્રેસને લાગે છે કે મુળ વાંધો તે તેવો કાયદો પડાય તે વાતની સામે છે. એ તો દેખીતું છે કે એ કાયદો ટ્રાંસવાલના તેવાજ વાંધા ભરેલ કાયદાની વધારે નફાસતોવાળી નકલ બરોબરા છે, અને તેમાં ખાસ એન્ટી-એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન એકટનો દાખલો કરવામાં આવ્યો છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી વસ્તિ સાથે સરખાવતાં રોડેશીઆના અમારા ભાઇઓની સંખ્યા નજીવી છે, છતાં તેમના સવાલમાં એક અગત્યનો મુદ્દો રહેલો છે. તે કોલોનીમાં હીંદીપર નાના પાયા ઉપર જે રીત લેવામાં આવે, તે આગળ જતાં આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં ૧,૫૦,૦૦૦ જેટલા હીંદી ઉપર અમલમાં મુકવામાં આવે તેમ છે. આ બધા હીંદીઓ આ મુલકમાં વતન કરીને રહેલા છે. આવા કાયદાથી અમને આ જમાનાના લોકોને અપમાન અને ડાઘ લાગે છે, તો પછી આ મુલકમાં જન્મેલા અને ઉછરેલા અમારા ફરજંદોને એ અપમાન અને ડાઘ કેટલાં અસહ્ય લાગે?

વળી રોડેશીઆને હજુ સંપુરણ સ્વરાજ્ય મળ્યું નથી. એટલે હીંદીના હિતની બાબતમાં પહેલેથી તે છેલ્લે સુધી વડી સરકારજ જોખમદાર છે. માટે આ કાયદો અટકાવી દાખલો બેસાડવો એ વડી સરકારની જોખમ દારી છે. નહિ તો દક્ષિણ આફ્રિકાના બધ્ધ કોલોનીઓમાં તેવા કાયદા આતુરતા પુરવક પડવામાં આવે તેવો સંભવ છે. ટ્રાંસવાલમાં બનારની નોટીસો નીકળી કે તુરત નાતાલે તેવાં પગલાંની નકલ કરવાની તદબીર કરી હતી એ જાણીતું છે.

આ કાયદો રદ કરાવવા માટે રોડેશીઆના હીંદીઓ, જો કે તેઓની સંખ્યા બહુજ છે છતાં, પગલાં લઈ શકે છે. પણ કદી તેઓએ પગલાં ન લીધાં હોય તો પણ તેમની વતી આ બાબતમાં વચ્ચે પડવું એ આપની કમીટીનું કામ છે.

મુખ્યત્વે કરીને આ કારણોને લીધે, કોંગ્રેસ ની વતી અમે આતુરતા પુરવક અરજ કરીએ છીએ કે આ નઠારા કાયદાને અટકાવવા માટે કમીટી બનતી મહેનત લેશે. અમારા હક્ક બહુ થોડાજ છે, ને તે ઉપર રોજ રોજ ઉઠીને હાથ નાખવામાં આવે છે તે જોઈ અમો દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીને બહુ ચેતા થયો છે; અને અમે માનીએ છીએ કે બોયર સરકાર જે એન્ટી-એશીઆટીક રીતે વરતતી હતી તે રીતો બિટીશ મુલકોમાં આજ સુધી નહોતી, અને હવે દાખલ ન થવી જોઈએ.

કેપના હીંદીનું કૉનફરન્સ

ઉપરના કૉનફરન્સ વિષે તા. ૩૦ મી જુનના 'કેપ ટાઇમ્સ' માં નીચે મુજબ રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ થયો હતોઃ—

તા. ૨૫ મીએ ૧૦ વાગે સાઉથ આફ્રિકન ઍસોસીએશનના, હેનોવર સ્ટ્રીટ, ૨૩૩ એ વાળા હૉલમાં કૉનફરન્સની બેઠક શરૂ થઇ હતી. સર્વાનુમતે મી. ઇબ્રાહીમ તુરકીનને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમાં હાજર ડેલીગેટોમાં કૉમરસી ઇન્ડિઅન પોલીટીકલ ઍસોસી એશન તરફથી મેસરસ એ. એસ. ઐરાસામી પીલે, તથા તુલજારામ ડી. ત્રિવેદી; પોર્ટ ઇલીઝાબેથ ખિ. ઇ. એ. ના તરફથી મેસરસ આર. જી. ત્રીકમદાસ, તથા એ. એચ. સી. એમ; વાઇબરગથી મી. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદ; મેફે કીંગથી મી. હુસેન મીઆ હાફેજ, રટેલન બોગથી મી. મુસા નુર મહમદ: વેલીંગટન થી મી. એસ. જી. નાઇકર; કલેરમાઉંટ થી મી. અબદુલ મજુર. ઇ. ચોગલે; કેપટાઉનના મેસરસ ઇબ્રાહીમ તુરકીન, એ. જી. ગનસાર, હોરમજી મંચેરજી સુરતી. યુસફ અહમદજી પટેલ, રતનજી નવરોજી, ડો. નંદી, મી. જે ડોલ વગેરે હતા. રોબરટસનની કૉમ તરફથી પણ પ્રતિનીધિ હાજર થએલ. શરૂઆતમાં ઠરાવ થયો કે મીટીંગનું કામકાજ ખાનગી રીત ચલા વવું. પછી નીચેના વિષયો ઉપર ચર્ચા થઇ. ઇમીગ્રેશન કાયદો, વેપારી કાયદો, લાઇસેન્સ કાયદો વગેરેથી હીંદી કોમપર પડતી તકલીફો; તથા તે ઉપરાંત બીજી પેટા તકલીફો અને જુદા જુદા રાજદ્વારી મંડળોની એકત્રતા. કૉનફરન્સનું કામકાજ ગુરવાર, શુક્રવાર, અને શનીવાર એ ત્રણ દિવસ સુધી ચાલ્યું હતું: જે દરમ્યાન બધો વખત ઘણી વખાણવા લાયક રીતે કામ લેવાયું હતું. ચર્ચાના જુદા જુદા વિષયો ઉપર ઠરાવો રજુ કરીને પસાર કર વામાં આવ્યા હતા. બહારના વિભાગોનાં ઍસોસીએશનને એક ત્ર કરી સાથે જોડ વાના વિષય ઉપર ઘણો ઉત્સાહ ભરેલો વાદ વિવાદ થયો હતો. દરેક પ્રેંબરે એવી એકત્રતાની જરૂર ઉપર પોતાના વિચારો જણાવ્યા હતા. સર્વાનુમતે એવો ઠરાવ થયો કે એવી એકત્રતા કાયમ કરવી, અને જુદાં જુદાં ઍસોસીએશનો તેને સ્વીકારે ત્યારે તે પાકી કરાય.

જુદા જુદા ડેકાણાના ડેલીગેટોની હાજરી ને લીધે ઍસોસીએશનના મેંબરો અને બીજા હીંદીઓએ ઘણોજ ઉત્સાહ બતાવ્યો હતો; તથા કેટલાક બાળાં અને બીજા આનીઓ અપાઇ હતી.

તા. ૨૮ ને રવિવારે કૉનફરન્સના ડેલી ગેટોને જાહેર માન આપવા માટે વીક્ટોરીયા સ્ટ્રીટ, નેશનલ થીએટરમાં એક મોટો મેજાવડો થયો હતો. મી. ઇબ્રાહીમ તુરકીન પ્રમુખ હતા. તે વખતે પણ ઠરાવો મીટીંગ આગળ રજુ કરવામાં આવ્યા, જે સર્વાનુમતે પાસ થયા. પહેલો ઠરાવઃ "જુદા જુદા ડેકાણાના ડેલીગેટોને આ મીટીંગ અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપે છે. તથા તેમણે કરેલા કામ માટે તેમનો મોટો આભાર માને છે." એ મુજબ ઠરાવ મી. નંદીની દરખાસ્તથી અને મી. હાજી સુલેમાન શાહમહમ ના ટેકાથી પાસ થયો. બીજો ઠરાવઃ "કેપના હીંદીતર કૉનફરન્સમાં કેપનાં બધાં ઍસોસીએશનો ને "ધી સાઉથ આફ્રિકન ઇન્ડિઅન પોલી ટીકલ ઍસોસીએશન" એવા નામ તળે એકત્ર કરવાનો જે ઠરાવ થયો તેનો આ મીટીંગ ટેકો આપે છે; અને એવો વખાણવા લાયક ઠરાવ કરવા માટે ડેલી ગેટોનો આ મીટીંગ આભાર માને છે." આ ઠરાવ મી. એમ એસ. મોરીસની દરખાસ્તથી અને મી. રતનજી નવરોસજીના ટેકાથી પાસ થયો. ત્રીજો ઠરાવઃ "કેપ કેપ કૉનફરન્સ માટે ડેલીગેટો નીમવા સારૂ જુદાં જુદાં ઍસોસીએશનોનો આ મીટીંગ આભાર માને છે." આ ઠરાવ મી. હોર મસજી મંચેરજી સુરતીની દરખાસ્તથી, અને મી. એસ. કાસીમલીન ટેકાથી પાસ થયો. ઠરાવો ઉપર મેસરસ આદમજી પટેલ, હસન મીઆ, એ. જી. ગનસાર વગેરેએ ભાષણો આપ્યાં હતાં. પછી ડેલી ગેટોએ આવકાર દેનારા ભાષણોના ઘટતા શબ્દોમાં જવાબો વાળ્યા હતા. બાદ પ્રમુખનો આભાર માનીને, તથા ડેલીગેટો માટે ખુશાલીના ત્રણ પોકાર કરીને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

તા. ૨૯મીએ ન્યુલેંડઝ ઇન્ડિઅન સ્કુલનાં છોકરાંઓને ઇનામો આપવાનો મેળાવડો થયો હતો. જે વખતે મીસીસ આર. આર. મુદલેને હાથે ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવ્યાં હતાં. નિશાળના કામકાજના ગઈ સાલના રીપોરટ દરમ્યાન હેડ માસ્તરે જણાવ્યું કે ગઇ સાલ પીયા બાદ સ્કુલની સ્થિતિ સુધરી છે. છોકરાંઓની સરાસરી હાજરી ૯૦ થી ૯૫ ટકાની હતી. મકાન ગોઠવે છે, અને ૧૧૫ છોકરાંનો સમાવેશ થાય તેમ છે.

કેપટાઉન ખ્રિ. ઇ. લીગ

તા. ૩૦મી જુનના "કેપ ટાઇમ્સમાં" લીગની મીટીંગનો નીચે મુજબ રીપોરટ પ્રસિધ્ધ થયો હતોઃ—

ઉપરના મંડળની એક ખાસ મીટીંગ ગયા બુધવારે ૨૧૬ લુપ સ્ટ્રીટ માં મી. આદમ એચ. ગુલના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. શહેરના બધા આગેવાન હીંદીઓ તથા બહારના ડેલીગેટો હાજર થયા હતા. તેમાં મેસરસ એ. કાદર, મહમદ ઇનસ. મોલવી બાદી ઓસમાન, દયારામ (પુલુમલ બધરસ વાળા) એચ. ઓ. અલી, એમ. એ. પટેલ, પી. ઓ. નૈશો, ફકીર બક્ષ માધલ, એસ. ચેટી, મેલુ પકાણ, મોલવી અબદુલ કાદર (મારીત્સબરગ), મુસા નુર મહમદ તથા મંચેર હામજી (રટેલનબોશ), હાજી ઇબ્રાહીમ ખાન મહમદ, તથા હુસેન ખાન (સમરસેટ વેસ્ટ), મુનસી એમ. દઇમાત (સમરસેટ વેસ્ટ), અબદુલ રહમાન (સીમનસ ટાઉન), ઓસમાન દાવુદ તથા ઇરમાઇલ આદમ (ક્લેરમાઉંટ), વરીદ ઇબ્રાહીમ (સોલ્ટ રીવર) તથા બીજાઓ હતા.

ચેરમેને કહ્યું કે જે કૉનફરન્સ ભરવા ની હીલચાલ થાય છે તેમાં લીગની સલાહ લેવામાં આવી નથી, તથા આ તકે કેપ ટાઉનમાં કૉનફરન્સ ભરવાનું યોગ્ય છે કે નહિ તે ચરચવા લીગને આમંત્રણ પણ થએલું નથી એ બાબતો સહુને વાકેફ કરવાના હેતુથી આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. તેથી એ કૉનફરન્સ બધા વરગ ના પ્રતિનિધિઓ વાળું કહેવાશે નહિ, અને તેના કામ કાજથી કોઇ બંધાશે નહિ. લીગ તેના કરતાં વધારે જુનું ઍસોસીએશન છે. લોકોનું હિત જળવવા અને તેટલા માટે સરકારની આગળ દરેક રીતે રજુઆત કરવા લીગ હમેશાં કોશીસ કરતી આવી છે. સાઉથ આફ્રીકન ઍસોસીએશનના મેંબરોએ પોતાની મેળે આ નામનું કૉન ફરન્સ બોલાવવાથી તેના કામકાજ માટે કોઇ રીતે જોખમદાર ન હોવાનું લીગ જાહેર કરે છે. છતાં આગળની પેઠે હવે પછી પણ કેપના અત્યંત વફાદાર હિંદી તરફથી હાડમારીઓ દુર કરવા માટે લીગ બનતી રીતે વફાદારીથી સરકાર આગળ રજુઆત કરતી રહેશે.

ચેરમેનની ટીકાઓને લોકો તાળીઓથી મળતાપણું બતાવતા હતા. કેટલાક બોલ નારે પછીની ચરચામાં પણ ભાગ લીધો હતો. એક દુરના આગેવાન ડેલીગેટે એવો સવાલ પુછયો હતો કે સામાન્ય હિત માટે કોઇ રીતે કેપનાં બે મંડળો એક થઇને કામ કરશે? કેટલીક ચરચા બાદ હમેશની માફક વફાદારીથી સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ઇંગ્લાંડના પરદેશ ખાતાના વડા કહે છે કે ઇજીપ્તના વડા લૉ૰ ક્રોમર આપણને હલકા ગણવા નથી માગતા. છતાં લૉ૰ કરોમરે અમારા દેનશવાઇ ભાઇઓની કતલ ચલાવી એ દાખલો તે વાત ખોટી પાડે છે. અંગ્રેજ અમલદારો કહે છે કે દેનશવાઇનો ફીસ્સો આપણી ઉપર દાખલો બેસાડવા સારૂ બનેલો! આપણે જ્યારે કેદીઓને છોડવાની અરજ કરીએ ત્યારે તે લોકો ના પાડે છે, ને કહે છે કે એમ કરવાથી આપણે માથે ચડીએ. શું આને સુધારો ગણવો? એ ન્યાય કહેવાય? અફઘાનની બાબતમાં પ્રજા અંગ્રેજથી વિરૂદ્ધ હતી. તેટલા માટે શું દેનશવાઇની કતલવડે ત્રાસ વરતાવ્યો? જો આપણે હમેશને સારૂ તોફાન કરવા માગતા હોત તો આપણે દેનશવાઇના કેદીને છોડવાની માગણી નહિ કરત. જેમ જેમ તે કેદીઓને જેલમાં રાખી મુકવામાં આવે છે તેમ તેમ આપણું જોર વધતું જાય છે. રાજ્ય કર્તાના હાથનું પરિણામ તેઓ એ ધારેલું તે કરતાં ઉલટું આવ્યું છે. આમ રાજ્ય ચલાવાશે નહિ. જુલમનું પરિણામ સારૂં આવનાર નથી.

જો અંગ્રેજોને ઇજીપ્તની ખરી હાલત નું જ્ઞાન ન હોય તો હું તેઓને જણાવું છું કે પ્રજાનો હક જાળવનારા ઇજીપ્તના લોકો અંગ્રેજોના જેવાજ પડયા છે. તેઓનો અવાજ સાંભળ્યા વિના સરકારને છુટકો નથી. દયા અને ન્યાય આપણે રાજ્ય ખટપટથી બહાર રાખીએ છીએ. તેથીજ દેનશવાઇના કેદીને છોડવાની વાત કરીએ છીએ. ઇંગ્લાંડનો દાખલો જુઓ; અને ઇસલામની તવારીખ વાંચો. હઝરત ઉમર ગમે ત્યાં હોય ત્યાંથી સત્ય શોધતા. જો ગરીબડો માણસ ન્યાયની વાત કરે તો તેની વાત પણ સાંભળતા. અંગ્રેજો કહે છે કે તેઓનો સુધારો સઘળી સરસ છે. તેઓએ સમજવું જોઇએ કે ઇસ્લામી સુધારો રાજ્ય ખટપટને ન્યાયની આગાડી મુકતો નથી, પણ ન્યાયને સર્વોપરી ગણે છે.

ઇજીપ્તની દોલત વધી એ બદલ અંગ્રેજો હમેશાં મારતા હતા. પણ લોકોની સ્વતંત્રતા, ને લોકોની આજરૂ આમાંથી દોલત થી ચીજ છે? એવે ઇજીપ્તવાસી છે કે જે ન્યાયી રાજ્ય મેળવવાની ખાતર બીમારી રહેવા કે થવા તૈયાર ન થાય? દેનશવાઇનો જુલમ દોલતની સામે કાંઇ માગી લેશે? જો ઇજીપ્તનું કપાસ અમેરીકાની ગરજને લીધે સોનારૂપ થઇ પડયું છે તો તેમાં અંગ્રેજનો પાડ શાને માનવો ઘટે? ખેતીવાડીનું કામ અંગ્રેજોએ વધારયું છે એ આપણે કબુલ કરવું જોઇએ. પણ એ કંઇ અંગ્રેજોજ વધારી શકે એવો દરકો નથી. વળી ખેતી વધારે તેમાં શું તેઓનો સ્વાર્થ ન હતો? તે તેઓએ ઇજીપ્તના પૈસાથી સાધ્યો છે. હાલ ઇજીપ્તમાં નાણાં ભીડ આવે છે. તેને સારૂં અંગ્રેજોને દોષ દેવો ઘટે છે. જો આપણી પોતાની પારલામેંટ હત તો જે નુકસાની આવી પડી છે તે નહીં આવત.

ઇજીપ્તની દોલત વધારવાની બડાઇ અંગ્રેજો મારે તે પહેલાં તેઓએ તે દોલતથી કેટલો ફાયદો કર્યો છે તે બતાવવું જોઇએ. શું તેઓએ ફેલાહીનની હાલત સુધારી છે? તેઓના છોકરાઓને કેળવણી આપી છે? શું તેઓએ કેરોની ગંદકી નાબુદ કરી છે? સેંકડો અને હજારો છોકરાંઓ મરકી વિગેરેથી મરણ પામે છે તે બાબત કોઇ ઇલાજ તેઓએ લીધા છે? જનનું રક્ષણ પણ હાલ ઓછું થાય છે એવા તો તેઓએ કાયદા ઘડયા છે. તેથીજ આપણે કહીએ છીએ કે જ્યાં સુધી ખરા સુધારા નહીં થાય, ત્યાં સુધી આપણને સંતોષ થવાનો નથી.

અંગ્રેજ કહે છે કે પચીસ વરસમાં જે સુધારા થયા છે તે તેઓને માન અપનારા છે. પણ હું કહું છું કે રાણી વીકટોરીયા અને તેના પ્રધાનોનાં વચનો સરકાર નથી પાળતી તેમાં તેનું માન ઘટે છે. વચનો પાળવાનું આપણે કહીએ છીએ. તે બંને તેઓ પાળે તો તેઓની આબરૂ વધશે. આપણે સામા છીએ તેથી ઉલટે જીતમુંજ. આપણે જે માગીએ છીએ તે આ છે:—

(૧) ઇજીપ્તની સ્વતંત્રતા, કે જે આપવાનું ૧૮૪૧ના ફરમાનથી કબુલ થયું છે.

(૨) ઇજીપ્તને પારલામેન્ટ.

(૩) ઇજીપ્તનું દેવું દેવું.

(૪) સરકારનાં કામની ટીકાની છુટ.

(૫) કેળવણીનો ફેલાવો, સારી ધાર્મીક કેળવણી; ને મરીઓની કેળવણી; તવંગરો ની પાસેથી પૈસા કેળવણીને સારૂ ઉઘરાવવા; મજુરોને સારૂ રાતની નિશાળો વિગેરથી.

(૬) મજુરીપ કાયદાને ફેલાવો.

મુસલમાનો અને ગોપતની વચ્ચે સમજુતી. જનત્રાસનું રક્ષણ.

(૭) ગ્રહેર સુધરાઇ અને મંદ્રાનો નાશ.

(૮) ઇજીપ્તની અને બીજી પ્રજા વચ્ચે એખલાસ. પરદેશીઓનો ન્યાય સાધારણ અદાલતમાં થાય.

(૯) તુરકી અને ઇજીપ્તની વચ્ચે સમાગમ.

આટલું આપણે કરવાનું છે. આથી આપણી આશા છે. આમાં આપણે કંઇ વધારે માગતા નથી. છતાં કેટલાક બુરો પીયન લેખકો આપણી ઉપર ઘણી જાત નાં તહોમતો મારે છે. છતાં મને ખાત્રિ છે કે જે ગોરાઓ આપણા દેશમાં વસી આબાદ થયા છે તેઓનો વિચાર આપણી વિરૂદ્ધ નથી. તેઓ આપણું સ્વદેશા ભિમાન પસંદ કરે છે. અને જેમ જેમ આપણે સુધરતા જઇશું ને સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો લેતા જઇશું, તેમ તેમ આપણને ગોરાઓ માન આપશે, ને આપણો પક્ષ કરશે. આપણે આપણો દેશ માગીએ છીએ. કોઇની ઉપર ચડાઇ કરવા માગતા નથી. આપણા દેશમાં બીજા આવીને વસે તેને આપણે આવકાર આપીએ છીએ. એવો દહાડો આવશે કે જ્યારે ઇજીપ્તની પ્રજા બીજી પ્રજાઓની બરોબરી કરશે.

આપણી ઉપર એવું તહોમત મુકવા માં આવે છે કે આપણે ધર્મ યુદ્ધ કરવા માગીએ છીએ. અને તેવો હુકમ આપણ ને ખરતંબુલથી મળ્યો છે. આવું બોલ નાર તદન અજ્ઞાન ને અદેખા હોવા જોઇએ. જે માણસ ગાંડો નથી થઇ ગયો તે એવું કેમ ધડીભર પણ માની શકે કે આપણે ધર્મ યુદ્ધ કરીને આખી યુરોપને આપણી સામે જગાડીયે? આપણે હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ કે આપણું કામ કાયદેસર લડત લેવાનું છે, ને શાંતિથી લડવાનું છે. કરતબુલ આપણ ને લડાવીને શું ખાટી શકે? તુરકીને શું ખ્રિસ્તિની સાથે વેર છે? કદાચ વેર હોય તો તે આમ કરીને યુરોપને છેડી પોતાનું મોત માગે? જેઓ આવી બેહુદી વાતો કરે છે તે આપણા ચીડવાએલા દુશ્મનો છે. જે ઇજીપ્તવાસી ઇજીપ્તની પ્રજાને ખંડ કરવાનું શીખવશે તેને દેશનો દુશ્મન ગણવો. તુરકી હમેશાં આપણને સુલેહથી કામ લેવાની બલામણ કરતું આવ્યું છે.

વળી આપણા દુશ્મનો કહે છે કે આપણે અંગ્રેજને કાઢી તુરકીના એક પ્રાંત તરીકે રહેવા માગીયે છીએ. એમને

કે આપણે સ્વતંત્ર થવા નથી ઇચ્છતા પણ માત્ર ઘણી બાબતમાં માગીયે છીએ. આનો અર્થ એમ થયો કે એક પ્રજા તરીકે આપણે શરૂઆત શીખ્યા છીએ, જ્ઞાન મેળવ્યું છે તે માત્ર આપણે ગુલામગીરી કબુલ કરવાને ખાતર. આવું તહોમત એ તો સુધારાને તથા જ્ઞાનને બટો પહોંચાડે છે, ને આપણને નમાલા ગણી કાઢે છે. એબીસીનીયા, સોમાલી લેંડ વિગેરે દેશો જે આપણાથી ઉતરતા છે તેનાથી આપણને તેઓ હલકા ગણે છે. કેમકે તે દેશો પોતાની સ્વતંત્રતા ઝુંટવતા નથી. ખરું જોતાં સ્વતંત્રતાના ચુસ્સાને સારૂ અક્ષર જ્ઞાનની જરૂર નથી. માત્ર પ્રજા કોમ ઉન્નતિનું ભાન હોવું જોઇયે છે.

ઇજીપ્તના શત્રુઓને આપણે જણાવીયે છીએ કે આપણે સ્વતંત્રતા માગીયે છીયે, ને જેઓને આપણે મીત્ર ગણીયે છીયે તેઓ આપણને સ્વતંત્રતા મેળવવામાં મદદ કરે એમ માગીયે છીયે. જો ઇગ્લાંડ તુરકીની સાથે સુલેહ જાળવવા માગે છે તો આપણે તુરકીની ભાઇબંધી કેમ નહીં કેળવીએ!

વળી આપણા શત્રુઓ કહે છે કે આપણે ઇજીપ્તમાં જન્મેલા બધાને ઇજીપ્તવાસી નથી ગણતા. આવું તહોમત મુકવાને સારૂ કશો પુરાવો નથી. તુરકી, અરે બીયા સીરીયા વિગેરે મુલકના જે માણસો આ દેશમાં વસે છે તેઓને આપણે એક પ્રજા ગણીયે છીએ. જેઓ આપણા દેશમાં વસે, આપણને ચાહે, આપણા હેતુ પસંદ કરે તેને આપણે ઇજીપ્તવાસી ગણીયે છીએ. જે પ્રજા નમણી છે તેજ બીજાના આઘાતથી ડરશે આપણને તેવું કંઇ નથી.

વળી આપણા દુશ્મનો કહે છે કે ઇસ્લામ અને સ્વદેશાભિમાનને આપણે મેળવી દઇએ છીએ; તેથી આપણને તેઓ ધર્માંધ ગણે છે. ઇગ્લાંડ અને જરમનીમાં ધરમ કેળવણી આપવામાં આવે છે પણ તેઓ ધર્માંધ નથી. અંગ્રેજો સ્વદેશાભિમાની તથા ક્રીસ્ત ધર્મ હોય શકે, ત્યારે શું ઇજીપ્તવાસીઓ સ્વદેશાભિમાની તથા મુસલમાન ન હોવા જોઇએ? ખરૂં તો એ છે કે ખરા ધરમ વિના ખરૂ સ્વદેશાભિમાન હોઇ ન શકે. આપણે ધરમની કેળવણી પ્રજાને આપવા માગીએ છીએ. કેમકે ઘણા સ્વાર્થી માણસોએ ધરમને નામે લોકોને ખોટું શીખવી દીધું છે. દેશને જમત કરવાને સારૂ દીની કેળવણી ની જરૂર છે. કેમકે ખરા ધરમદરજ્જ ધરમને નામે શીખાએલ બોટું નાબુદ થઇ શકશે. તેથી માત્ર ધરમને ખાતરજ નહીં, પણ દેશને ખાતર પણ ધરમ શીખવાની જરૂર છે.

વારો કે લોકોને જ્ઞાન આપવા, શાસ્ત્રો શીખવવા, સ્વદેશ ભક્તિ શીખવવા આપણે તજવીજ કરીયે; ધરમનો ડોળ ઘાલનારા કહે કે એ બધું ધરમ વિરૂદ્ધ છે. હવે જો આપણે ખરો ધરમ ન જણીયે, ને લોકોને તે ન બતાવીયે તો બોટી રીતે દોરવાએલા માણસને રસ્તેસર નહીં લાવી શકાયે. વળી ઇસ્લામી સત્ય લોકોને શીખવવાથી ઇસ્લામીઓ બીજા ધરમનો તિરસ્કાર નહીં કરે, ને બીજી પ્રજાની સાથે હળી મળીને રહેશે. ખરા જ્ઞાનના અજવાળા આગળ અજ્ઞાન રૂપી અંધારૂં ટકવાનું નથી

ઉપરનાં તહોમતોથી સંતોષ નહીં માની આપણા દુશ્મનો કહે છે કે આપણે જરૂર મતીની સાથે મળી જઇ ઇગ્લાંડ અને ફ્રાંસની સામે થવા માગીયે છીએ. આ કહેનારાઓનો હેતુ એવો છે કે ઇગ્લાંડ અને ફ્રાંસ બેઉ આપણી સામે થાય, ને આપણે બધા મીત્રો ગુમાવીયે.

આપણે કહીએ છીયે કે આપણે બીજી બધી પ્રજા, ને બધા રાજરજવાડા થી અળગા છીએ આપણે આપણાજ બળથી આપણી સ્વતંત્રતા મેળવવા માગીયે છીએ, ને તે મેળવવા આપણને જે સાધનો સરસ લાગે છે તેનો ઉપયોગ કરીયે છીએ. જરમનીના રીત ઉપર આપણે સખત ટીકા કરીયે છીયે. તેજ બતાવે છે કે આપણે જરમનીની મદદ માગી નથી. જો મુસલમાનો બીજી સત્તા ઉપર આધાર રાખી નહીં રહે તો તે બોટી ભુલ ગણાય. આપણા ભલાનો આધાર આપણી ઉપરજ છે કેટલાક અજ્ઞાન ઇસ્લામો આપણને તુર્ક માન કરનારા છે. પણ ઇસ્લામને તેઓ ના ગુન્હાની સાથે સંબંધ નથી. ઇસ્લામ અને અજ્ઞાન બે સાથે રહેતાં નથી. દયા સુધારો શાસ્ત્રજ્ઞાન ન્યાય એ વિના ઇસ્લામ કહેવાય નહીં. જે ઇસ્લામો દેશો છે તેઓએ ખરા ઇસ્લામને ધારણ કરી તેમની સ્વતંત્રતા જાળવવાની છે. તેઓ એ જપાનનો દાખલો લેવાનો છે. જેઓ ઇસ્લામો અગ્રેસરો છે તેઓને લાજમ છે કે તેમણે પરદેશી ના સામે લોકોને ઉશ્કેરતા પહેલાં લોકોને અજ્ઞાન દશામાંથી છોડવવા ને આપણામાં ઝડાનાં મુળ છે તે ઉખેડી કાઢવાં. આપણી અજ્ઞાન દશાને લીધે બીજા લોકો ઇસ્લામી દેશો ઉપર હુમલો કરવા ધારે. તેમ મુસલમાનો પોતાના મુલક આબાદ કરી શકે, ને દુનીયાને બતાવી આપે કે ઇસ્લામ એ ખરા સુધારાનો, ખરી ગડતીનો, ને મરજાદાનો ધરમ છે તો ઇસ્લામી દેશોને કોઇ હાથ લગાડવાને નથી, ને મુસલમાનોની દોસ્તી બધી પ્રજા શોધતી ફરશે. લો૦ ક્રોમરે આ દેશ છોડતાં પહેલાં આપણી સામે બધા દેશોને ઉશ્કેરેલા હું બધા દેશોની સાથે તમને સુલેહથી રહે। ઉશ્કેરૂં છું આપણે સંપથી જીતશું.

આપણામાં જુદા ને દેશદ્રોહી માણસ પડયા છે. પણ દરેક પ્રજામાં તેવા ઓડા હોય છે. તે સડો આપણે કાઢી નાખવાનો છે. આપણે બધા એકઠા થઇએ. આપણે દેશને સારૂં જીંદગી આપવા પણ તયાર થઇએ. દેશને ખાતર અંદર અંદરના કજીયા ભુલી જઇયે. એક બીજા અભીમાનમાં ન રહીશું. બધા આગેવાન થવાનો લોભ છોડી દઇશું. ગરીબની પાસે સત્ય હોય તો તેની પાસેથી પણ શીખીશું ઇજીપ્ત ઉપર આખી દુનીયાની આંખ છે. આપણી ઢીલચાલ દાબીદેવા દુશ્મનો મથી રહ્યા છે એ વાત યાદ રાખીને આપણામાં ભાઇ ચારો વધારવાનો છે. તમને બધાને હું સલાહ આપું છું કે નમારે પ્રજાકીય નેશનેલીસ્ટ પક્ષમાં દાખલ થવું, તેને જોર આપવું, ને ઇજીપ્તની ઉન્નતી વધારવી.

સંપૂર્ણ.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું ભાષણ "ઓપિનિયનનો" ડાયરા ના આકારમાં ૪૦-૫૦ પાનાના એક ઘણદાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને થોડા વખતમાં બજાર પડશે. ઇજીપ્તના એક દેશભક્ત તથા ઇસ્લામના એક બેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકસ્ટ્રીમીસ્ટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનારૂં આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. માલક થનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

J. I. PRESS, PHOENIX, NATAL.

હિંદીનાં ખુન

કેંગ્સરસની કાળજી

સીડનહામ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં કલેર એસ્ટેટપર મી. બનુ તથા તેની ઓરત કે જેને હમેલ કહેતા તે બંનેનાં કોઇ બદમાશોએ ૬ ઠી જુલાઇની રાત્રે ખુન કરેલ માલુમ પડયાં છે. તે બાબતમાં લાસ દફનાવવા માટે, કોંગરેસે કોલોનીયલ સેક્રેટરીપર તથા તથા ડીસ્ટ્રીક્ટ હેલ્થ ઓફીસરપર સુચનાઓ મળેલા તારો કર્યા હતા; તથા કોલોનીઅલ સેક્રેટરીપર તા. ૩ જીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતોઃ—

કલેર એસ્ટેટપર રહેતા બનુ નામના મુસલમાન હિંદીનું તથા તેની હમેલદાર ઓરતનું તા. ૧૪ મી જુલાઇની રાત્રે ખુન થયેલ છે. અમને ખબર મળ્યા છે કે તે બનાવથી તુરત પોલીસને વાકેફ કરવામાં આવેલ; અને ત્યારથી તે લાસો પણ પોલીસ કબજા તળે છે અમારા પરમ મુજબ દફનાવવાની ક્રિયાઓ કરવા માટે હજી પણ લાસો અમને મળી શકી નથી. અમારે ભારપુર્વક કહેવાની જરૂર છે કે ડાકટરી તપાસ કરી લેવા માટે બે દિવસ તો સારી પેઠે પૂરતા છે. લાસો ઉઘાડી પડી છે તેમ રાખવામાં આવે તે વરતાણુક બીલકુલ ન સમજાય તેવી છે.

આ બાબતમાં અમારી લાગણીઓ બહુ દુખાઇ છે. અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે તમે આ કેસમાં બરોબર તપાસ કરશો કે જેથી કરીને ફરીથી આવા બનાવ બનવા પામે નહિ. આ કેસમાં આવી સ્થિતિ ઉભી થઇ તે માટે અમને બહુ ખેદ થાય છે, અને આ બાબતમાં તમે તુરત ધ્યાન આપીને અમારી લાગણી ને શાંત પાડશો એવી અમને આશા છે.

આજે લાસો દફનાવવા માટે સુચનાઓ મળવાનો તાર કરીએ છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે આ કામળ તમને મળે તેટલામાં લાસો ઠેકાણે પાડવાની સુચના મળી ગઇ હશે.

આ બાબત ઉપર લખતાં અમારે એ પણ કહેવું જોઇએ કે મજકુર વિભાગમાં પોલીસ ચોકીની બહુજ ખામી છે; અને એ વિભાગમાં રહેનારા, કે જેઓ ઘણા ખરા હીંદી છે તેમનું બહુ બેહું રક્ષણ થાય છે. એ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં વારંવાર ગુન્હા બના બન્યા છે, તેથી તુરત તપાસ થવાની જરૂર છે. અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે એ વિભાગમાં ગુન્હાઓ બનતા કરવા માટે બનતાં પગલાં લેવામાં આવશે

ચાલુ વર્તમાન

નાતાલ પારલામેન્ટમાં કોલોનીયલ સેક્રેટરીએ તા. ૮મીએ નોટીસ આપી હતી કે આવતા સોમવારે હીંદીને લગતાં બીલો બીજીવાર વાંચવામાં આવશે.

બીલ ગેરકના ગોરા એસોસીએશને કરબત હાઉન કાઉંસીલને પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો કે તેમના લત્તામાં એશીઆટીકને લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યો છે તે નહિ આપવો જોઇએ. લાઇસેન્સ અમલદારે જવાબમાં જણાવ્યું કે એ લાઇસેન્સ પાત્ર એશીઆટીક નથી, પણ ફ્રેંચ ઓલાદનો માણસ છે.

સ્થાનીક બાબા ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૨૬મીએ સ્ટીમર બરેંડ કપડી ગઇ તેના ઉપર ટ્રેયથી આવેલ એક પ્રોહીબીટેડ હીંદી હતો તે ૭૮કાને ઉતરી જવા પામ્યો, જેથી ઇમીગ્રેશન ખાતાએ સ્ટીમરનો પા. ૨૫ દંડ કરાવ્યો હતો.

ઝંબીલો ડીસ્ટ્રીક્ટની હદ સુધી ટ્રામ વધારવાની માગણી એ ડીસ્ટ્રીક્ટના ગોરાઓ એ કરબત હાઉન કાઉંસીલને કરી છે.

સીડનહામથી મરકયુરીમાં એક હીંદી લખે છે કેઃ—સ્પ્રીંગફીલ્ડ અને કલેર એસ્ટેટની નજીકમાં બદમાશોની ટોળી પાયેરા લાગે છે; તેઓ આખા લતાના લોકોમાં ત્રાસ વરતાવી રહયા છે. આ ભાગમાં પોલીસનું રક્ષણ જોઇએ તેટલું નથી. બદમાશોને પોતાની મરજી મુજબ વરતતાં અટકાવવાને કાંઇક પગલાં લેવા વાની જરૂર છે.

ઉમ્પત્રિ આગળ તા. ૧૪મી એપ્રીલે એક હીંદી ઓરતનું ખુન કરવા માટે પકડા એલા ઇયાકુબર ગુન્હો સાબીત થતાં કોરટે તેને મોતની સજા કરી હતી.

થોડા દિવસપર મારિત્સબરગના વસ્તીક સ્વરાજ એસોસીએશનની એક મીટીંગ બરજ ખીટમાં મળી હતી, જે વખતે ત્યાં આગળ એક મંદિર બાંધના સંબંધમાં જુદા જુદા ગૃહસ્થોએ ભાષણો આપ્યાં હતાં.

ટ્રાંસવાલ પાર્લામેંટમાં કેડલબરગના મેંબર મી. રૂટેકનરટ્રમે પુછયું કે એશીઆટીક બાબતો સંબંધમાં શું સ્થિતિ છે તેથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ લોકોને વાકેફ કરવા જોઇએ. જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રટરી મી. રમટસે જણાવ્યું કે થોડા દિવસ જો આ સવાલને મુલતવી રાખવામાં આવે તો તે વિષેની સ્થિતિ હું ખુશી સાથે જાહેર કરીશ,

પ્રીટોરીઆ ખાતે ચરચ સ્ટ્રીટમાં મરજ અને કુ. વાળાની દુકાનમાં તા. ૭મીએ રાત્રે આગ લાગી હતી. જેથી ૬૦૦રો પા.નું નુકસાન થવાનું જણાવવામાં આવેછે.

જરમીસ્ટનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ન્યોરજ ટાઉન હોકિરાનમાંથી ૧૪ વરસની ઉમરની એક કલરડ છોકરીને ભગાડી આવવા માટે એક હીંદીને માજીસ્ટ્રેટ મી. હની આગળ જઇ તા. ૩૦મી જુને ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે મજકુર હીંદીએ કલરડ છોકરીને કાંઇક મીઠાઇ ખાવા આપેલ. જેથી તે છોકરી તેના ઉપર ફીદા થઇ પોતાનું અસલ ઘર છોડીને હીંદીની સાથે ચાલી ગઇ. પ્રીટોરીઆ ખાતે ડીટેકટીવે તેઓ બન્નેને પકડયાં હતાં. છોકરીએ ઉપર મુજબની હકીકત જણાવીને કહયું કે મીઠાઇ ખાધા બાદ હું બેહોશ થઇ ગઇ હતી, પણ હવે તે માણસપર મને બીલકુલ પ્યાર નથી. કેસ તા. ૭મી ઉપર મુલતવી રહયો હતો.

રટાન્ડરટનથી એક લખનાર જણાવે છે કે— તા. ૨૮મીએ મી. ઈસા હાજી મુસારના મકાનમાં મી. મુનસી અબદુલ હકના પ્રમુખ પણા નીચે એક મીટીંગ મળી હતી. તે વખતે મરહુમ હાજી જમીન લીધી છે તે વિષે વિવેચન થયું; અને ઠરાવ થયો કે મરહુમના બાંધકામ માટે દરેક દુકાન દીઠ પા. ૬-૦-૦ ઉઘરાવવા. તે કામ માટે ટ્રસ્ટી તરીકે મેસરસ હીનદાર ઈ. ઇસાક, અબદુલ્લા, તથા છાગ્રા એ સાહેબોની નીમણુંક થઇ. બાદ ચા તથા સરબત લઇને મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

રોડેશીઆનો રાજ કારભાર એક કંપનીને પટા કરીને બ્રિટીશ સરકારે આપ્યો છે; તે કંપની તથા પ્રજા પક્ષના થોડા ચુંટાએલા મેંબરો રોડેશીઆનો કારભાર ચલાવે છે. નાણા સંબંધી બાબતોમાં પણીપણા માટે કંપની અને પ્રજા પક્ષના મેંબરો વચ્ચે હાલમાં તકરાર ઉભી થઇ છે, અને વચ્ચે પડવા માટે વડી સરકારને કહેવામાં આવ્યું છે.

તા. ૬ઠી જુલાઇએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે—હીંદીઓના એક ડેપ્યુટેશને આજે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે ઈસ્ટ લંડનના હીંદીની હાલતારીઓ, ઇમીગ્રેશન કાયદો, વેપારી કાયદો, તથા ફેરીવાળાના લાઇસેન્સનો કાયદો એટલી બાબત વિષે રજુઆત કરી. મિ. ઠી. વાલે જવાબમાં જણાવ્યું કે મારી દિલ સોજી આ બાબતમાં છે, પણ કોલોનીને પોતાનું રક્ષણ કરવાની જરૂર છે. અસ્વચ્છ હીંદીઓને વારતે બહીં જગા નથી. ફેરી વાળાઓની કંઇ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં જરૂર નથી. ઈસ્ટલંડનની બાબત સંબંધમાં સરકાર વધુ બાબત કરશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો ધ્યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ. પણ અમારી ખાતરને સારૂ.

૪ મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો લાગવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. ઈસમાઈલ આદમ બદઈ—એ લાંબુ લખાણ એક લખનાર તરફથી આવે છે તેટલું બસ છે.

મી. જાણાભાઇ—એ હકીકત છાપામાં નાખવાની જરૂર નથી.

ડીંબરલીના ચરચાપત્રી—નામ ઠામ વગર ના કાગળ ઉપર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

મી. અહમદ ગુલામ—એ બાબત હતેજન આપવા લાયક નથી.

એક મુસાફર—તમારા નામ સાથે એ ખબર નાખી શકારો.

કોમનો ખેરખ્વાહ—મુલતવી રહેલું.

અ. ધ. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

જોહાન્સબરગથી મી.અલીભાઇ ઈસમાઈલજી પીકેટ લખે છે કે—સરકાર કાયદો રદ કરવા માટે જે સરતો આપણી આગળ કરાવવા માગે છે તે કદી કબુલ રાખી શકાય તેવી નથી. માટે હું દેશી ભાઈઓને જણાવું છું કે કદી નવેસરથી હડતાલ લેવા તૈયાર થવું. આપણને પણ લોકોને તો ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનો હક ઘણો મુકીને છે, પણ આપણા કેટલાક ભાઈઓનો હક સરકાર રદ કરવા માગે છે, તો આપણે કદી તેમ થવા દઈશું નહિ. માટે હું ખુદા પાક તથા તેના રસુલ ના નામથી ટ્રાંસવાલમાં વસતા તેમજ બહારના બીજા હીંદીને લડત માટે તઈયાર થવા વિનંતિ કરૂં છું. ખુદા પાકના હુકમ થી હું જાહેર કરૂં છું કે મારા કાગળીઆ સરટીફીકેટ વગેરે બાળી નાખવા કે જેઈએ તેમ કરવા હું તઈયાર છું. તે કાગળીઆનો હું આજથી ઉપયોગ નહિ કરૂં, તથા લાઈસેન્સ ને બદલે તો વગર લાઈસેન્સથી મારો ફેરીનો રોજગાર ચાલુ રાખીશ, ને જરૂર પડયે જેલમાં જવા તઈયાર છું. બધા હીંદી ભાઈઓ આટલી હિંમત કરે તો આપણને તુરત ફતેહ મળે.

મી. મુસા ઇસપ પીકેટ જણાવે છે કે:—તા. ૨૭ જુનના 'ઓપિનિઅન' માં નેટલ્સ બરગથી એક પીકેટ, બાંગી તથા પેશ ઇમામ કેટલો વખત રાખવા એ બાબત ઈસારો કરે છે. એ બાબતમાં મારા મત પ્રમાણે જણાવવા રજા લઉં કે સીદી મસજીદ અને હમીદીયા મસજીદ બેને સરખાવીએ તો સીદી મસજીદમાં બાંગી તથા પેશ ઇમામ લાંબા વખતથી છે. જ્યારે હમીદીયા મસજીદ તો હાલની બંધાયેલી છે. એટલે આ વાત આને લાગુ પડતી હોય એમ જણાતું નથી. સીદી મસજીદમાં પુરાણા કામ કરનારા છે. જેનાથી જમાતને નુકશાન પહોંચ્યું હોય એવા દાખલા જણાતા નથી. અનુભવી માણસો સારૂં કામ કરી શકે એ વાત જગ જાહેર છે. તો પછી મારા મત પ્રમાણે અનુભવી માણસ થી હાની ને બદલે લાભ થશે જોઇએ. લાંબો વખત રહેલો માણસ ઘણાને પીછાને છે. જ્યારે નવો માણસ પીછાનતો નથી. જુનો માણસ મદિનાની ઉપરાણી ખુણે ખુણે થી રોબી કઢાવી શકે છે.

ટોંગાટથી "એક હીંદુ" લખે છે કે તા. ૮થી જુલાઇના 'ઓપિનિઅન' માં હરબન હીંદુ સનાતન ધરમ સભાને આરટીકલ વાંચતાં ખરાબર દીલગીરી થાય છે. વળી આપણને હીંદુઓને શરમાવાનું છે કે હરબન જેવા શહેરમાં ઘણેરો હીંદુ ભાઈઓ છતાં ધરમ સભા નિભાવવાને સેકરેટરીને વિનંતિ કરવી પડે છે. આપણે જોઈએ છીએ કે આજકાલના સુધરેલા ક્રીશ્ચીઅન કાફર સોકરો પણ રવિવારે અરસમાં પ્રારથના કરવા જાય છે. તો કેળવાએલા તથા આરય એવું અભિમાન ધરાવનાર હીંદુઓ સ્ત્રીવારે છુટી છતાં ધરમ કારય માટે માત્ર એક બે કલાક બચાવી ન શકે એ દિલગીરીની વાત છે. અહીં ટોંગાટની સભામાં પણ ગેરહાજરીની તંગીને લીધે રમશાન સંબંધી પીટીશનપર ચરચા કરવાનું આવતા અઠવાડીઆ પર મુલતવી રહયું હતું.

મી. એસ. અહમદ કેપટાઉનથી લખે છે કે—લીગ જે એક બનવાનું બાકી છે તેની ઘણી મીટીંગો છેલ્લા બે માસની અંદર થએલી છે. પણ તાં રજા બેના 'ઓપિનિઅન' માં એક હેવાલ છપાયો હતો તે બાદ કાંઇ હેવાલ મળે નહિ. તેનું કારણ કાંઇક હોવું જોઇએ. હું પોતે લીગની ઘણી મીટીંગોમાં હાજર થએલ. મારા દિલગીર છું કે મીટીંગનો હેવાલ જાહેર થતો નથી. હું લીગના આગેવાનોને વિનંતિ કરૂં છું કે મહેરબાની કરીને મીટીંગોનો હેવાલ જાહેર છાપામાં નાખતા રહેવું. [જુદાં જુદાં મંડળો વિષે ચરચાપત્રીએ પોતાના વિચારો જણાવ્યા છે તેથી કુસંપ વધવાનો સંભવ છે. તેથી તે વિષેની ચરચાપત્રીની ટીકા અમે છાપી નથી. —અ. ધ. ઓ.]

હીંદી દુકાળ સંબંધમાં એક સુચના

મે. ધ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

આજ કાલ આખા હીંદુસ્તાનમાં ભયંકર દુકાળ પોતાની તરફનો કાળો કેર વરતાવી રહયો છે. તેને લીધે હજારો બલકે લાખો સ્વદેશી બંધુઓ દુકાળના દુષ્ટ પંજામાં ભુખ મરાથી રીબાવા પડે છે. એક મુઠીભર અનાજ માટે આપણા સ્વદેશી બંધુઓને જે જે મુશ્કી ભરો ઉઠાવથી પડે છે તે સાંભળતાં અમે તેનું કઠણ હૃદય હોય તો તે પણ પીગળ્યા વિના રહે નહિ.

આપણા સ્વદેશી બંધુઓ દુકાળથી દુઃખી છે એટલુંજ નહિ, પરંતુ કાળરૂપી રાક્ષસની સાથે મરકી પોતાનું વિકરાળ મોઢું વકાસી અનેક મનુષ્યનો ભોગ લઇ હરપળમાં ઝોલાં ખાતી સાથેજ ફરે છે. અને વળી બધુરામાં પુરૂ સરકારના જુલમનો ઓછે પારવા કરતાં અસહ્ય છે.

આપણા સ્વદેશી બંધુની આવી સ્થિતિ જોતાં આંખોમાંથી આંસુની ધારા વહે છે. રાંક જનોના રક્ષણ માટે વીર હીંદ પુત્ર લાલા લજપતરાય, આજ કાલ જે મહેનત ઉઠાવી રહયા છે તે માટે તેને ધન્યવાદ ઘટે છે. દેશભક્ત લાલા લજપતરાયે જે દુકાળ ફંડ ઓકયું છે તેનાથી અહીં વસતા આપણા ભાઈઓ કોઈ અજાણ નહિ હશે. તેમજ મજકુર ફંડનો જે સદુપયોગ થાય છે તે હીંદુસ્તાનનાં છાપાંઓમાં જોઈએ છીએ. તે ફંડમાં આખા હીંદુસ્તાનમાંથી મદદ થાય છે એટલુંજ નહિ પણ દુરના દેશોમાં જ્યાં આપણા હીંદી ભાઇઓ વસે છે જેવા કે ઈંગ્લાંડ, ચીન, જપાન વિગેરે ઘણીજ જગ્યાએથી પણ મદદ આવેલ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા દરેક હીંદીની ફરજ છે કે મજકુર ફંડમાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મદદ આપવી. ઇગ્લાંડ અને જપાનમાં વસતા હીંદી વિદ્યાર્થીઓએ અમુક ભાગીક રકમ મજકુર ફંડમાં મોકલવાનો ઠરાવ કરેલ

છે. પણ હજુ તે વિષે અદ્યાપિ કોઇ જાતની હીલચાલ માલુમ પડતી નથી. માટે હમેંદ છે કે હીંદુસ્તાનમાં ભુખમરાથી કીંમતા આપણા ભાઈઓને મદદ કરવા માટે દરેક ગામનાં મંડળો આ બાબત ચરચા કરી ફંડ ઉભું કરવા પોતાની ફરજ બજાવવા ચુકશે નહિ.

જુદાં જુદાં ફંડો કરતાં એકજ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં ફંડ ખોલાય તો સારી મદદ થવા સંભવ છે.

અહીં આપણી ઉપર વરસી રહેલા જુલમોનાં વાદળાં જે ભરી છે તે તરફ હીંદુસ્તાનમાં વસતા આપણા ભાઈઓની આપણા તરફ કેવી જાગણી છે તે આપણે જોવાએ છીએ; અને જો તેમાં આપણે આવા ફંડોથી મદદ કરીશું તો તે લાગણીમાં વધારો થશે અને ગરીબોનાં અંતઃકરણની દુવાથી આપણાપર પડતાં દુઃખો દુર થશે, ને ખુદા તેની દુવાથી બરકત દેશે.

લી. સેવક, યુવાન મુસલમાન.

ડરબન,
તા. ૨૧-૬-૧૯૦૮

સનાતન ધરમ સભા

ડરબન સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેટરી મી. મેઢ જણાવે છે કે:—તા. ૫મીએ બરા બર પાંચ વાગે સભાની મીટીંગ મહેતા કલબ ના મકાનમાં મળી હતી. જે વખતે મેસરસ દીવાન, છબીલદાસ, ભોગીલાલ, વ્યાસ, પ્રાણવાળા, વીરજી, પોપટલાલ પંડયા વગેરે સદસ્યો હાજર થયા હતા. નિત્ય કરમ બાદ પ્રમુખે સભાની રિપોર્ટપર વિવેચન કરી તેને નિભાવવાની જરૂર બતાવી અને તે કામ માટે ફીલાજ લેવા સભાને જણાવ્યું.

ડરબન જેવા શહેરમાં હીંદુ ધરમના લોક, એક સભા છે તેને ટકાવી નહિ શકતા હોવા માટે જુદા જુદા બોલનારાઓએ મોટો ખેદ દરસાવ્યો. બધા હીંદુઓને મેંબર થવાનું સુગમ પડે તેટલા માટે કેટલાક વાદ વિવાદ બાદ ઠરાવ થયો કે સભાની આસીક ફી ૬ પેની રાખવી. સભાની પહેલા સંબંધી ખરાબ સ્થિતિને લીધે સભા માટે ખાસ હોલ રાખવાનું બને તેમ ન હોવા માટે પણ બોલનારાઓએ દિલગીરી બતાવી. તે વિષે એવો ઠરાવ થયો કે સ્થિતિમાં સુધારો ન થાય ત્યાંસુધી સભાની ખુરશીઓ વગેરે પોતાને ત્યાં રાખવા તથા સભાને પણ પોતાને ત્યાં જરૂર હોય ત્યારે મી. સી. બી. શુકલ (જે સભાના પ્રમુખ છે) પાસે માગણી કરવી, ને તે બદલ તેમને સભાની આવકના પ્રમાણમાં ભાડા પેટે કાંઈક આપવું. મી. શુકલે પોતાનું મકાન તેવા ઉપયોગ માટે આપવા તથા પોતાથી બને તેટલું બીજું પણ સભા માટે કરવા પોતે અત્યંત ખુશી હોવાનું જણાવ્યું, પણ ભાડા પેટે કાંઈપણ લેવા સાફ ના પાડી. તેથી ઉપર બોલું નથી થયું કે ભાડા પેટે અમુક રકમ તો અપાવી જોઈએ, છતાં તે રકમ મી. શુકલ ચાહે તો સભાના ફંડમાં ભરી આપે. તેવી રકમ હમેશને માટે સભાને આપી દીધા નું મી. શુકલે જાહેર કરવા પછી ઉપર પ્રમાણે કરવાનું નથી બનું. ને તે માટે મી. શુકલનો આભાર માનવામાં આવ્યો. બાદ હાજર મહદસ્થોએ મેંબરો તરીકે દાખલ થઈ પોતાની ફી સેક્રેટરીને તેજ વખતે ભરી આપી. પછી સભાને લોકપ્રિય કરવા માટે સભાનું કામ કેમ ચલાવવું તે વિષય આવતે રવીવારે તેજ ઠેકાણે ચરચવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસર જન થઈ હતી.

ટોંગાટ સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૫મીએ નિયમસર સભાની મીટીંગ મળી હતી. નિત્ય કરમ બાદ રકુલ ના મકાનના બાંધ કામ વિષે, તથા રમજાન બાબતની અરજી વિષે ઠરાવો મુકરર કરવા ચરચા થઈ. પણ મેંબરોની તંગીને લીધે એ બાબતો આવતી મીટીંગ ઉપર મુલતવી રહી. તા. ૧૨મીએ દિવસના બે વાગે મી. પી. બી. ઇસાઈના મકાન ઉપર ઉપરની બાબતોનો નિરણય કરવા માટે મીટીંગ બરાશે. તો દરેક હીંદુ ભાઈઓને હાજર થવા વિનંતિ કરીએ છીએ.

મારિત્સબરગથી મી. લખમીચંદ દયાળજી લખે છે કે:- અત્રેની સનાતન ધરમ સભા ની મીટીંગ તા. ૬ઠ્ઠીએ મળી હતી. જે વખતે મી. સાયેદ્ર કુમારે ચમત્કારી રીયા કરી બતાવી હતી. સરવે મહદસ્થોને એક કુંડાળામાં ટેબલને ફરતા બેસાડયા. સૌએ એક પીનના હાથ ટેબલ ઉપર દબાવ્યા હતા. ૧૫-૨૦ મીનીટમાં ટેબલ એકાએક ટોલવા લાગ્યું, અને શાન્તુ નામનો માણસ બેભાન થઈ ગયો. મી. સાયેદે બત્તી સળગાવી ને તે માણસના હાથમાં પેન્સીલ આપી તો કેટલાક સવાલો પુછતાં તે બેભાન માણસે ભવિષ્યવાણી કરનારા કેટલાક જવાબો લખ્યા હતા.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારિત્સબરગના ચંગલરાયન મુનન (પીટર) ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૪મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

પીકટારીઆ કસ્ટરીમાં ટોંગાટના હીંદી ઈસુફ એમોઈની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૧મી આગસ્ટે ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

જોહાનીસબીયના રેંટારકોપર ઈસ્માઈલ ખાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૧મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

ક્રમસ્ટાલીના રેંટારકોપર ઈસ્માઇલ ઈસપ મુલાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં આલબરટ એ. શુટર ટ્રસ્ટી નીમાએલ છે. મજકુર નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો તા. ૧૪મી જુલાઇએ ડરબન માજી એટ આગળ ભરાશે.

મારિત્સબરગના એચ. એચ. સુમારની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં આલબરટ એ શુટર ટ્રસ્ટી નીમાએલ છે. મજકુર નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો તા. ૧૪મી જુલાઈ તથા ૨૨મી જુલાઇએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે ભરાશે.

ડરબનના રેંટારકોપર વિજય રંગવલુ રડી આરની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ રજુ થયા છે, અને તેની નકલ ડરબન માજી સ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૧ મી જુલાઈ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ઇલાગોઆએ ઇંડિઅન લાઇબ્રેરો

સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૬૨ મે ૧૯૦૮ ના રોજ ઉપલી લાયબ્રેરીની બેલન્સ પા. ૧-૪-૭ા હતી. જ્યારે ચાલતા માસમાં મેંબર ફી તથા વારસીક મેળાવડા વખતે મળેલા બેઠના પા. ૧૨-૧૬-૦ મળી કુલ પા. ૧૩-૧૭-૭ા થયા. તેમાંથી ભાડું તથા મેળા વડાના ખરચ વિગેરેના પા. ૨-૧૧-૧૧ બાદ જતાં બાકી પા. ૧૧-૬-૬ આજ સુધીમાં બેલન્સમાં છે. ચાલુ માસમાં મેંબરોના નામ ઉપર ૭૨ પુસ્તકો વરસ્યુ થયાં હતાં, જ્યારે ૧૨૫ વીઝીટરોએ લાયબ્રેરીમાં આવી વાંચવાનો લાભ લીધો હતો. શેઠ સોરાબજી એદલજી કનવાલા તરફથી 'ટ્રાંસવાલ લીડર' ચાલુ માસથી ઉપલી લાયબ્રેરીને અરપણ કરવામાં આવ્યું છે, જેનો આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે. ચાલુ માસમાં ૨૨ મેંબરો નવા દાખલ થયા છે.

યુનાઈટેડ બરમાં જણાવે છે કે—જુનમાં થવા મેન્સ મેડોમેડન એસોસીએશન રચવાની છે. તે વિચાર ચલાવનાર મી. મુર મહમદ બી. એ. હતા. તેજ પત્ર જણાવે છે કે ના. મુરવકા કામેલપારા ગુજરી ગયા ત્યારે નિશાળોવાઓને લાસની પાછળ જવાની મનાઈ હતી. છતાં પોતાનું માન બતાવવા બાતર બધા નિશાળીયાઓ લાસની પાછળ ચાલતા ગયા હતા.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ જેવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની પણ માણસો તરફથી માગણી થઈ છે. તે વિષે અખાં આખા દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડતનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છપાવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ પણ સખત પડશે. મહેનતાણાની તો અપેક્ષાજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં લેખ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—હમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત પણ વિષ્ય પડી. અમે પાંચ રીહીંત્ર રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જો હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી લઈ તે લઈને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો લેવાએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે રૂા. ૫/ મોકલવી. તેના રૂપાંક અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે એક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન પૈસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેમને પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં એ માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી ૬ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલ્યા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાએલા છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરગ.

ફુટરના તાર સમાચાર.

ઈરાનમાં અશાંતિ વાહુ છે. તેહીજમાં તા. ૪થીએ તોફાનો થયાં હતાં; દુકાળનો લાભ લાગવા માંડયો છે.

લંડનથી ફાર જણાવે છે કે મુંબઈના એક દેશી છાપાના અધિપતિને ત્રણ વરસની સખત કેદની સજા થઈ છે.

મધ્ય એશીઆમાં આનવધા લાડાની શોધ ના કામમાં રોકાએલ એક સ્વીડનનો ગોરો શોધખોળ કરનાર ગુમ થઈ ગયો છે; અને તેની તપાસ કરવા માટે સ્વીડનની સરકારે હીંદી સરકારની મદદ માગી છે.

ચીનમાં બ્રિટીશ કરતમ ખાતાના વડા હરીકનો હોદો મોતવનાર અમલદારે લંડનમાં એક ખાણા વખતે બાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે ચીન નવા જમાના માટે બહાર પડવા બેસબેર આળસમાંથી બેઠું થતું જાય છે; અને આગળ જતાં દુનિઆનાં મોટાં રાજયોમાંનું એક ગણાશે, તથા દુનિઆના ઇતિહાસમાં નામ રાખશે.

ગઇ ઈન્ડીઆમાં પોરટોપ્રીન્સ ખાતે ભયંકર આગ લાગી હતી જેથી ૩૦૦૦ ઘરો નાશ પામ્યાં છે.

સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે બ્રિટીશ સરકાર સામે લડાઈમાં હતર નારા અફઘાનોને કાબુલના અમીરે સજા કરવા માંડી છે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી.	પે.		શી.	પે.
ઘાસલ માંજા ૧મસ્તાની	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
બીજડીના ,,	૨૫	૬	,,	૩૦	૬
એચ. એચ. ડા. આર.	૨૧	૬	,,	૨૨	૦
એચ. ડા. આર. ,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
બીની સક્કર ,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
ઘુંડાના ,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૧	૦	,,	૨૨	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મસુરની ,,	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મગની ,,	૨૯	૦	,,	૨૯	૬
અડદની ,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના ,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, દાળ ,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
વટાણા ,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મકાઇ ,,	૬	૦	,,	૬	૬
ખીનીસ	૧૬	૦	,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩	૬	,,	૩	૬
ઓરડીનું ,,	૨	૬	,,	૨	૮
બીજું ,,	૩	૬	,,	૩	૬
નાળીએરનું ,,	૩	૬	,,	૩	૮
બાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	,,	૧૮	૬
પીળી ,,	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
તીરકુળ નાતાલ	૯	૦	,,	૧૦	૦
આટો	૧૧	૩	,,	૧૧	૬
બદામી સોપારી ૧ રતલ	૬		,,		૧૦
મરચાં	૦	૪	,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના ડબા	૭	૧૫	,,	૮	૦
પોરબંદર ,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પારસીન ઓરોઢેક	૭	૬	,,	૭	૯
,, વાઇટ રોક	૮	૦	,,	૮	૫
,, ,, ગાલન	૧૧	૬	,,	૧૨	૬
નાળીએર	૧૨	૦	,,	૧૩	૦
કુલી	૯	૬	,,	૧૦	૦
ગાયમંડ સોપ	૧૩	૦	,,	૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ	૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેપ્ટર ટી	૧	૮	,,	૧	૯
મારીસ ગાલન	૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી સેવરણની	૦	૧૧	,,	૧	૦
નીગ્રલ પેઢ્ઢ સીગારેટ	૧૬	૯	,,	૧૭	૦
દુધ નેસલનું	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
નીગ્રક (લીવરપુલ)					
બસ્તા ગોઠની	૪	૩	,,	૪	૬

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ જીનવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટની તુરકી ટોપીઓ. ❀ ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ઇમેરીઅન કેંગલોસ અથવા નવાબ કેપ્સ.
વહામાન્ડ ઓસ્ટ્રેલરાસ્યાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ઓર્ડરવત લખાણ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઇસલીસ્ટ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506, West Street,
DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1126

POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc
Established 1898. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town
BRANCHES (23):
Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.
Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4370, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN,
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,
Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
કાથા તથા વાળાની ગેદરેસ બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1434.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh, Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

MORAR DALA,
Merchant & Direct Importer
ઘી, ચાવલ, મંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરવડતું આવે છે.
તથા દેશી મીઠાઇ અમારે ત્યાં બને છે.
94 Hanover Street Capetown.

T. Sutton Flack & Co.,
ESTBLISHED 1868.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. E. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 839

વહેલો તે પહેલો.
ઉત્તમજાતના બનાવટના બી તથા ગેદાં પાકી ચુક્યાં બાકીમેર આવે લખેલ જ મળશે.
કીમતના લખને દરેક બાબતે આપ લખો તેમાં કોઇ તમારેથી પણ આપીને જાશે.
147 Queen St. Box 598 M. M. DIWAN, Durban.

ખાંસડા પગેરીની કાર્ડો.
ઉન, ગાભડાં, કીંગડાં, ગેદાં અથવા બકરાં નાં ચામડાં, વેટસની બાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.
T. Sutton Flack & Co.,
ESTBLISHED 1868.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. E. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 839

ઝેન. ચહાદ મુ.
નાળીએરનો જથાબંધ અને સારો માલ.
કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.
વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફસ ૬૨૪.
ના. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM,
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 271

અલીભાઇ અહમદ વલ્લી એન્ડ કું.
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
285 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand.

એક વિનંતિ

જલાલપુર તાલુકાના ગામ કરોડી, મટવાડ, સમાપુર, દાંડી, કોયમડી તથા પેથાણ વગેરે ગામોના ભાઇઓને જાહેર કરું છું કે ગામ જલાલપુરથી મટવાડ સુધીની સડક જેટે પાકી કરવાની ખાસ જરૂર છે, તે બાબત સરકારને અરજ કરતાં જવાબમાં જણાવેલ કે જો પ્રજા પક્ષ તરફથી રૂા. ૭૦૦૦ થી ૮૦૦૦ ની રકમ આપવામાં આવે તો બાકીનો નમામ ખરચ સરકાર કરશે. જો ૮૫૨ કુપાથી આટલી રકમ સરકારને આપવામાં આવે તો આપણને કાચા સડકને લીધે જે દુઃખો મોટા સાની રૂતુમાં સહન કરવાં પડે છે તે સદાને માટે દુર થાય આમળ દોઢ વરસની વાત ઉપર પણ છાપાદ્વારા સરવે ભાઇઓને વિનંતિ કરેલ, છતાં કોમએ લક્ષ આપેલ નહીં. તે આ વિનંતિને ધ્યાન બહાર ન જાદતાં નીચેનો શીરતામે પથા શકિત મનીઓરડરથી તથા પોષ્ટલ ઓરડરથી મોકલી આપશો. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય એ કહેવત પ્રમાણે જો તમારી ખુશ કમાણીમાંથી ઓછામાં ઓછી પાંચ પાંચ શીલીંગની નાની રકમ દરેક ભાઇ મોકલશો તોપણ આ કામ થઇ જશે.

182, Grey Street, ડી. સેવક
Durban. મુકામ જાહેર

ઇ. ઇ. ઇલાચાઇ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, જલાલ સોડેશન.
ઓફસ ૨૩૮૮ ઓહાન્સમર્ગ
ઓર્ડરવત લખાણ અને ઓર્ડર મોકલવા બાબત
ઉડિઅન તથા ઇંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ મીહાયત ભાવથી મળશે.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK

સરસ માલમાં અને કામની બાબતમાં અમારાથી કોઇ ચઢી શકે તેમ નથી. અને તેથી કરીનેજ અમારો માલ પ્રખ્યાત છે.

DURBAN: 146 SMITH STREET, P.O. BOX 383

JOHANNESBURG: 166 MARKET STREET. P.O. BOX 12

Telegrams: "BEETLE."

નોટીસ.

હું નીચે સહી કરનાર પેમા જેરામ જોહાન્સબરગના, આ જાહેર નોટીસથી સારે જેવાદારોને જેતવણી આપું છું કે મારા નામથી જે લોનડરી ન્યુક્લેરમાં ચાલતી હતી (અગાઉ જમાદુલ્લાના નામથી ચાલતી હતી) તે લોનડરીનો હિસાબ [અમે બંને ભાગીદારોએ નીચેના ઠરાવ તા. ૨૧-૬-૧૯૨૮ ના સમજી લીધો છે. મજકુર લોનડરીનું જે કાંઇ દેણું આજ સુધીનું હતું તે પટે મેં એટલે પેમા જેરામે મારા હિસાબના રૂા. ૧૪૬-૧૦-૦ જમા દુલ્લભને નીચલા સાહીની સમક્ષ સ્વાધીન કરયા છે. એવી શરતે કે કાંઇપણ જેવું લોનડરીનું હોય તો જમા દુલ્લભ ચુકવે અને ઉપલી રકમ સિવાય જમા દુલ્લભ પેમા જેરામ પાસે એક પૈની પણ બીજી માગી શકે નાહ. મજકુર હિસાબના કુલ સેટલમેંટની રકમ મને ગુજારાતીમાં આપવામાં આવી છે. માટે જમા દુલ્લભ તથા કોઇ બીજા લેણદારો મારા ઉપર આજ પછી દાવો કરશે તો આ જાહેર નોટીસથી રદ થશે.

મજકુર લોનડરીની ઉપરાંતી રૂા. ૬૬-૦-૦ નો આંકડો જે જહાર છે તે મહેથી બંને ભાગીદારોએ સરખે હીસ્સે વહેંચી લેવાની શરત છે.

સહીના નામો:—

બાબુ ખાનજી.	કલ્યાણ નથુ.
હીરા હીરા.	હીરા કાના.
હરી હીરા પટેલ.	નાનજીભાઇ દેસાઈ.

લી.

પેમા જેરામ સહી ક. પોતે.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers, or

International Printing Press, Phœnix, Natal.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

76 MARKET STREET,

BRANCH: 143 MARKET STREET, *Johannesburg*

H. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Clothes can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 832. Corner Kaffir & 14th Streets,
FREEDORP, JOHANNESBURG.

Box 6149 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Vadoda Colaba, India

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and UTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

27 MARKET STREET,

BRANCH: 31 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરીના રસના ટીન.

આ રસ તે તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નહિ.

પુછોઃ—મહેતા અને ખડેરીઆ બધર્સ.

બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

CHAN HENRY,

WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.

NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

S. CASOOJEE.

66 Buffalo Street Tel. Add. "CASOOJEE."

Branch: 31 St. Johns Road, 12 & 14 Milner Rd.,

General Merchant of all kinds of Groceries,

EAST LONDON Box 270

બીલ્ડર અને કોન્ટ્રાકટર.

મકાન પ્રમાણે દુકાન વગા ઘર બાંધનાર,

લખોઃ—

રહીમ હીરા.

કોબરલી, ૬ અરેંજ સ્ટ્રીટ.

MUSTARD OIL

FRESH & CHEAP

Produced in our own Manufactory,

મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)

તાજુ અને સસ્તુ

અમારા કારખાનામાં બનાવેલ

SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 349,
154 Queen Street, Durban.

ABDOOL RAHMAN,

MERCHANT,

POTCHEFSTROOM.

Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

Suliman Ebrahim Amod & Co.,

GENERAL MERCHANTS.

P.O. Box 262.

Market Square,
KRUGERSDORP

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.

Natal Leaf Tobacco a Speciality.

113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings)

Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.

41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,

Wholesale & Export

Fruit & Produce Dealers

AND

OSTRICH FEATHER BUYERS.

P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent

Box 1353

49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.,

Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.

Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"

Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers.

Wholesale & Retail.

[illegible]

Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2133, Johannesburg.

S. HALLOO.

TIN MANUFACTURER,

Cotton, Tobacco & Oil [illegible], Candle, Water Cans [illegible]

Factory: Stand No. 16th Str. Troyeberg

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

28, PRESIDENT STREET,

P.O. Box 3250.

JOHANNESBURG.

ભગવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.

૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ,

[illegible]

ગોપાલ. ભગવાન.

Mattress Maker, Wholesale Importer, Dealer in Bedsteads, Coir Pickings, Mattress Cases, Feather Pillows.

3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

23 & 35 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY

(INDIAN)

New Clare, Waterfall,

Box 5277, JOHANNESBURG.

By Special Appointment

W. & T. AVERY, LTD.

Scale Makers and Adjusters

LEAKE'S BUILDING

C/o Harrison and Main Sts.,

JOHANNESBURG.

"AVERY'S" SCALES

For Traders and Hawkers

—CHEAPEST & BEST.

All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.

[illegible]

SUN BRAND TOBACCO WORKS

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

BORE TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address: "Porbandar." Telephone 864.

[illegible] અને ઉંચો માલ.

[illegible]

[illegible]

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11,

KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

Vrajdas & Calahand.

GENERAL MERCHANTS

Importers & Commission Agents, Wholesale and Retail

P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS

India, China, Malta and Assam

SILK MERCHANTS

WHOLESALE & RETAIL

107 West St. (Grey Street, Corner)

DURBAN.

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant.

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24. Nigel, Box 13

Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer.

Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.

Between Eloff and Von Brandis Streets. 3 doors from Stora Bros.,

P.O. Box 4108. Tel. Add: "MAHARAJ."

JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY.
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.
બ્રિટિશ મેસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
ફુલ્લસ ચોખ્ખું મંગાવ્યું-જથા
બંધ. અજમાયશ કરી જુઓ
STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.
(માર્કેટ સ્કવેરસ)
આરહેક અને કમીશન એજન્ટસ.
અમે સારા દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી
એ છીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે.
૨૬ અને ૨૭ માર્કેટસ્કવેરસ હાઉસ
કોરનર કમીશનર અને કમીશ્ન ઓફિસ
બોકસ ૫૮૦ તારનું સરનામું "આના"
જોહાન્સબરગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. 440. "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1890.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન
એજંટ.
બોકસ ૮૮, ૧૩૯ કવીન સ્ટ્રીટ,
દરબન.
Telephone 864

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods' Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
1 BROAD WAY,
Tel Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

ઇંટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
[illegible] કંપની પોતાના ઘરાકોને માટે હિંદુસ્થાન, બ્રહ્મદેશ, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ઘરાકોને દર અઠવાડીયે બીલ એક સીલીંગ સીલેક આપવામાં આવે છે.
[illegible] કંપની તાર અમલ દરમાની દુનિયાના કોઈપણ ઠેકાણાપર પૈસા મોકલી શકે છે.
[illegible] કંપની તાર મોકલનાર તથા કોનર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ જગ્યા કોઇમાં નથી આવતા. [illegible] કંપની આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ કમ્પનીમાં તાર કોપી તથા ઘરાક સરને કરે કામ કરવી આપે છે.
પણ કોડ કોડમાંદોવા તાર ઇંટરની કંપની સેના આવ કરી કોપી મહીને આપે છે.
વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.
મેનેજર,
ઇંટરની ટેલગ્રાફ કંપની,
[illegible] બીલ્ડીંગ્સ,
પો. બોક્સ [illegible],
[illegible].
[illegible] બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.
અથવા [illegible] સેક્રેટરી,
પી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — AFRICA — INDIA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, July 13th, 1908. No. 29.

Tele. Addr: "Jalbhoy" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No. 988.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Smoak-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ શાલ સાંબા પાલરાંઓ વેચાતો લેવાતો તથા વેચવાનો છે.
ઈનવાઈસની સુધ્ધ મજીરીના સોલ એજન્ટ. સહુથી કીમતથી ઘરે મળશે.
TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

ગાળો રીટેઈલનો વેપારીઓ અમારે ત્યાં દરરોજ આવીને નવો માલ લેવા :—
બોસ્ટોનાં કપડાં, બ્લાકલીસ, નાયર બ્લાકસ, ગમીસ, ઉોક ત્રણ મહિનો ટકનારી સામાન
ટોપલા, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મલપટા, ઉોક, દરેક બતનો
ઉપરનો સામાન ત્રિશે ત્રિશે..

અમારે ત્યાં કેપ બતના ચોખાઈ ખાતા, રબરની બુટી બુટી બતનો ટ્રન્સી, બાલ
બાસુડા તથા સ્ટેશનરી ત્રિશે સામાનનો ટોટો અમો રાખતા બાર છે. દરેક બાલ
કીમત સાથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે.
બોલ બખત ઓરડર મોકલી આપી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commision. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી બતની પેદાશ તથા ફ્રુટો કમીશન વેચ મોકલનારની મારફતમાં વેચી આપવામાં આવે છે. બાકી વસ્તર ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:
Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

COFFEE & STORES—Bocketti's Building, Market Square
Box 3988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg.

Sulman Ismail Mia & Co.,
DIRECT-IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના
માલસોને રહેવા વીરેરેની સગવડ માટે
કંપનીમાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULMAN."
Box 5553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,
General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

આર આર. નાયડુ
જનરલ ડીલર અને ઓનરરી મેજીસ્ટ્રેટના
ડાયરેક્ટ ઓનરરી. ફોરવર્ડીંગ અને કમીશન
એજંટ.

૬૮ ચેપમન રોડ
સ્ટોર: લોવર પીયર સ્ટ્રીટ. બોક્સ ૩૫૪.
તાર: "M-l-m". ટેલી ફોનીઆફીસ.

જોહાનીસબર્ગ માલના વેપારી
બટાટા, ઓનીયન્સ, તમાકુ, ફ્રુટો,
સસ્તા કમથી મળશે.
Tel. Add: Gandhi. પી. ઓ. બોક્સ ૩૫૬.
A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "SULMAN." P.O. Box 2340
A. M. SULEMAN MIA & CO.,
WHOLESALE AND RETAIL
Merchants and
Direct Importers,
એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.
અમારે ત્યાં કપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત
ભાવે મળી શકશે.
Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,
General Hardware Agent,
Bookkeeper
and Court Interpreter,
BOX 207, POTCHEFSTROOM

P.O. Box 432 ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
દરબારમાં રેશમના જથ્થાબંધ વેપારીઓ—ઇમ્પોર્ટર્સ, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 432 433, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing, Blouses, Night-gowns, Combinations Chemises, Skirts, Underskirts, Children's Fancy Goods, Frocks, Bibs, Bonnets, Bootees, Hats, Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 69 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Offices for S.A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And at:— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જોકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રૂબરૂ મળી અમારા આંદરીઆના ઉિકાણે વેચી આપવાની છે.
દરી કેરાસે બહુ મોકસર ભાવે આવી. માલ બહુ સારો છે.
કેપ બંદરનું ગમતું ખુશખેપાર ની આપણે ત્યાંથી મળશે

92 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જે. પી. આબુ,
ઓરેંજીઆ અને ટ્રાન્સવાલના, પેસેન્જર
ઇન્ડા ની એજન્સી કે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5880
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers.

CABLE ADD.: "NANJEDURABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS.

68 Market St., Keal's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order. Moderate Prices. Only Suits Well Repaired.

ડી. બારસો અને બ્રધર્સ

ટ્રાંસવે એજન્સ અને પંપ વગેરેના એજંટ

સચ્ચાનું તેલ, પટા વિગેરે એજન્સને લગતો સઘળો સામાન ચોખ્ખા સસ્તા ભાવથી મળી શકશે.

ટેલીફોન નંબર ૧૬

તારનું સરનામું. 'શીપમેન્ટસ'

એબટસ આરકેડ, ક્રુગરસ.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન ઇમ્પોરટર.

દેશી રેશમ અને બીજા દરા જાપાનીઝ ફાજી

માર્કેટ સ્ટ્રીટ. (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોકસ ૫૩૨૦. જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Grocers, of all descriptions from India and England.

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DRIOTS

Rep. Jabbey & Serajee Bros., Durban.

ઇસ્માઇલ એજ હુસેન ગુલામ.

બગસરા નિવાસી.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

હેરા જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

એ આફ્રીકામાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર દર મહિને ડરબનથી રવાના થાય છે

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉદીઆન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો."

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો ઘણાત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો દરદ પડી ગયો અને મુસકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં બદર છે. માટે આ કુદ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં હેરા જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

આ કંપનીની એક સ્ટીમર દર મહિને કલકત્તા રવાના હોતી છે.

ரெட்டலல் டைரக்ட் லைன்,

லல் டு ம் ல்ல

Daradaru Indiyan Chirakaala sambandhakku Oruvazhi

વી. કથરાદિયા કંપનીની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
Telegrahhic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કિંગ એંડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

વેપારીને અરજ.

અમેરેલ નાનું. (મુક જીલ્લો) વસતી લીમડાની ૬ી ગણેલ, કપાસ ઉદ્યોગ ઉપયોગી છે. ઇંગ્લાંડના એકાઉંટંટ, બંકર મેનેજરો એક મેમરસ સીનીઅર મેમર ઉપર મુક જીલ્લો ઘણીવીસ વસવાનારા—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા ચોપડો, વેપારની ચાલી પદ્ધતી, વેપાર બોલવાના સાધનો, બધું અંગ્રેજી નાનું, મેનેજ્ય સીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ બાનું, બુકસ એકાંટ, વગેરે સરસ રીતથી વેપારમાં ઉપયોગ દેનારી દરેક બાકીકામના વેપારી વગર્સંઘ મુનસી, મહેતાજી, વાણોતર, મેનેજમન, સ્ટોર મેન તેમજ બીજા વેપારીઓને ઉપયોગનું છે. આગળથી વસતા મહાજનના મુખ્યને નામ, ઠામ, ઠેકાણું વીગેરે પુસ્તકમાં ક્રમસર લખવામાં આવશે. કિંમત રૂ. બાંધ. નામ મોકલવા મળે લખોઃ R. J. RANDERIA, P. O. Box 846 DURBAN, આપના કોમરસીઅલ રોડ, ડરબન. બી. એસ. પટેલને ત્યાં અને બધા નામ મોકલવા મહેરબાની કરવી. મોકલ સાથે કમ કમ આવું—વી. કા. એ. કંપનીઅસ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON
Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD
Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR
Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Baseria,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 1.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam.

CAPETOWN
Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St,
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheran,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
B x 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and Bloem Streets
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
157 Loop St.

Cape Town
A. A. Wallis & Co,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Ponoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN
Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY
H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajee Idolji,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.
C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
T. D. Dhupelia, Agent,
Box 507.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

Durban
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Mian & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON
Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDS LAAGTE
(via Ladysmith.)
Maudrajsing,

ENSELSBURG
R. Omar Bajan & Co.

ESTCOURT
M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker
Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBURG
Aboomia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bayat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersberg, Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE
Abbe Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG
Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3501. 7 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Daniskot,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorasjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkny
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St, Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Sulaiman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
T. J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Machu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY
Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
20 Strachan Street.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP
B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Cajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP
Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING
Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BORSET,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HASAN,
Box 57, 338 Prinsloo Street
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 649.
G. P. VYAS,
Agent. Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Variawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer.

TONGAAT
A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Osman.

UTTENHAGE C.C.
Gopal Vallabh,
edon Street.
Runchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
E. A. BHABHA,
Box 99.
ESSOP SULEMAN,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1881. Head Office: 72 Orphan St.

C. P. LUCHERAM,

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add. "Wallie," Cape Town. Box 129

મહેરબાન આદમજી પરસી જોગ કું

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રૂબરૂનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JULY 18TH, 1908 No. 29

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The White Man's Word ... 313
The Clare Estate Scandal ... 313
Religious Interference ... 313
A Question of Ethics ... 314
Early Closing in the Transvaal ... 314
Land Tenure in British East Africa 314
What is a Good Citizen? ... 315
Bail if True ... 315

OTHER ARTICLES:—

Natal Parliament ... 315
Hindu Smashan Fund ... 317
Mr. Sorabji's Case ... 318
How Mr. Smuts Keeps his Promises 319
The Transvaal Trouble ... 320
Asiatic Passive Resistance ... 320
Opium Traffic ... 321
British Indians in Southern Rhodesia 322
The Richmond Licence ... 323
Imperial Parliament ... 324
East and West ... 325
Mr. Churchill and the Transvaal Trouble ... 326
Land Tenure in British East Africa 326
A Scathing Report ... 327
The Persian Mystics ... 327
Cape British Indians ... 327
Transvaal Parliament ... 327
The Latest Phase ... 328
Late News ... 328

CORRESPONDENCE:—

Taxes on Indians ... 331
Indians in Rhodesia ... 331

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 18TH, 1908.

The White Man's Word

THE Asiatic situation in the Transvaal changes from day to day, and it is not safe to predict anything in connection with it. Of one thing, however, every Asiatic has assured himself, and that is that neither General Smuts nor the Registrar of Asiatics can be trusted to do the right thing, and in this we very much fear that, in the estimation of the average Asiatic, the credit of the white community in the Transvaal is impeached.

General Smuts and his henchman Mr. Chamney have sworn to the statement that the former did not promise at the interview he accorded to Mr. Gandhi to repeal the Asiatic Act. The interview took place on the 3rd day of February. On the 6th day of February General Smuts is reported thus to have referred to the repeal, in his speech at Richmond. "He had told them (the Asiatics) that the Law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered." And, again, "Until every Indian in the country had registered the Law would not be repealed." On the 22nd February Mr. Gandhi wrote to General Smuts, making suggestions as how repeal should be brought about, giving an outline of the replacing legislation. This letter was acknowledged, but reference to repeal was not contradicted by General Smuts. Each time that the promise of repeal was discussed in Mr. Gandhi's letters, the matter was evaded in his reply by General Smuts.

A most unfair and unnatural interpretation is being put upon the following passage deliberately inserted by Messrs. Gandhi, Naidoo and Quinn in the letter addressed to General Smuts from the Johannesburg Gaol: "*Such mode* of registration should apply to those also who, being out of the Colony, may return and otherwise possess the right of re-entry." General Smuts contends that the men affected by it should have undergone voluntary registration within three months.

The same letter states that the Act shall not apply to those who undergo voluntary registration. And yet we see in the Transvaal Press a circular letter over the signature of the Registrar of Asiatics stating that; "It has been decided that Act No. 2 of 1907 is to remain on the Statute Book" and that all Asiatics should furnish, under it, thumb-impressions before obtaining their licences. Probably, under certain circumstances, we should have no objection to thumb-impressions, but we hope that there are not many Asiatics who would so demean themselves as to place themselves under the Act by giving their thumb-impression or even their signatures, as a symbol of their acceptance of the Act. But does not this in itself contradict the promise made by General Smuts that the Act will not apply to those who register voluntarily? He has given this promise not only by accepting the letter we have referred to, but also in a private letter to the effect that he has repeatedly assured Asiatics that those who have taken out voluntary registration certificates will not be brought under the Act.

General Smuts enjoys a reputation for ability, statesmanship, and level-headedness. We think that, in the action that he has taken over the Asiatic Act, these qualities are conspicuous by their absence, and he shows most clearly that, if he represents reasonable white opinion in South Africa, Asiatics will never again be able to trust to a white man's word in this sub-continent. We hope that those Europeans who, we are sure, condemn General Smuts' action, will have courage enough to do so publicly, and demonstrate that, in the manner of carrying out his Asiatic policy, he by no means represents unanimous European feeling. Differences of opinion we shall always have. The question of licences, of immigration, and all the other questions that arise out of the Asiatic problem can be calmly discussed and settled. But there cannot be any difference of opinion as to whether any policy that may be laid down is to be based on honesty or dishonesty. If the Transvaal Government is strong enough to carry out its anti-Asiatic policy General Smuts had no need to resort to subterfuge, strained interpretation, and dishonesty. We have used strong expressions, but they are justified, even though they be applied to a high functionary. If we were to say less than this, it would be simple hypocrisy, and by resorting to such a method we should be serving neither the Indian cause nor the European community.

The Clare Estate Scandal

THE CIRCUMSTANCES SURROUNDING the Clare Estate murders do not furnish very pleasant reading. The allegations of the Congress are sufficiently important to merit official inquiry. Why were the bodies of the unfortunate victims left exposed for some days after a complete medical inspection could have been conducted, in spite of the repeated requests that they should be handed over for burial in accordance with the Mohammedan rite? We feel that the action of the Government was the very opposite of considerate, and its negligence to ensure that the common decencies should be observed amounted to little short of a public scandal. Another point that merits notice is the unprotected condition of this district. We believe that repeated representations had been made to the proper authorities on the subject, but apparently without result. Loss of life, even though it be Indian, is but a poor exchange for a niggardly retrenchment. Will the recent unfortunate affair bring about better results? But, if so, what a price to pay for the elements of civilisation in a highly-developed community!

Religious Interference

WE DRAW ATTENTION TO THE CORRESPONDENCE which has been forwarded us for publication by the Honorary Secretary of the Hindu Smashan Fund. The question between the Secretary and the Government is perfectly simple. It is a very well-known fact that Hindus cremate their dead. Perhaps the Government are taking advantage of the fact that, hitherto, the practice has been honoured more in the breach than the observance, so far as the Hindus of this Colony are concerned, but we should have imagined that the Government would, immediately the people wanted to fulfil their religious

obligations, have yielded to their request, when fulfilment of such obligation was not contrary to public morals or public safety. Cremation, as a matter of fact, is, as pointed out by the Secretary, considered a highly scientific method of disposing of the dead. We, therefore, trust that the Government will carefully consider before an agitation of a delicately religious character is set up in the Colony. This is a matter in which Mahomedans, Christians, Parsis, Indians and Europeans, can extend their sympathy and help, because what may today be an attack on the religious liberty of Hindus may, to-morrow, become an attack on other religions.]

A Question of Ethics

THE WITWATERSRAND CHURCH COUNCIL deserves every credit for its efforts to bring about the removal of a hideous evil from the life of the Rand. In another part of this issue we publish a memorandum of the Church Council, recounting the negotiations with the Transvaal Colonial Secretary, the object of which was to secure the repeal of the Opium Ordinance. The facts adduced by the Council are astounding, but what is still more amazing is to find the Colonial Secretary obdurate to all argument. He cannot or will not see that the passing of another year may cause the existing evil to take such deep root amongst sections of the community which, at present, are comparatively immune from the curse, as no legislation then conceived can eradicate. Equally difficult to understand is Mr. Smuts' deafness to the appeal of Mr. Quinn and his Association for help in removing the temptation from those of the Chinese community who are unfortunately addicted to opium smoking. We should have thought that, in a Christian country, a Minister of the Crown, professing the Christian faith, would have remembered the prayer: "Lead us not into temptation, but deliver us from evil." Unhappily, the Chinese reformers must struggle alone for yet another year, and the evil must remain to contaminate all those weak souls whose wretched lot may lead them within its fatal influence.

Early Closing In the Transvaal

A SELECT COMMITTEE HAS BEEN appointed by the Transvaal House of Assembly to investigate once again the pros and cons of early closing, with a view to the introduction, during the present session, of legislation bearing upon the question. When the Regulations, that had already been gazetted, were suddenly withdrawn by the Government, last year, in response to the clamour of a section of the small storekeepers along the Reef, we expressed our great regret thereat, because, apart altogether from the principle of early closing at a uniform hour, with which we are in entire agreement, we believed that the enforcement of these Regulations would dispose for ever of that hoary myth of unfair Asiatic competition. The Indian community has always expressed its endorsement of any legislation of a general bearing, and calculated to further the public interest. If it bear hardly upon individuals, that must be the measure of the working loss consequent upon the operation of the machinery of reform. In matters calculated to promote the general welfare of the community, the public has a right to look for the co-operation of British Indians. The latter have always insisted, however, that these ameliorative measures shall be genuine, and not, as with the Dealers' Licences Act of this Colony, as wolves masquerading in sheep's clothing. The Natal Licensing Law is, in form, of general application; in practice, it is enforced only against British Indians. Such a reproach could not well be directed against a measure of such general utility as an Early Closing Law, where so many interests are at stake and far more important principles involved. If only from a purely selfish motive, therefore, we would welcome the passage of a measure incorporating the essential points of the rejected Regulations of last year. We are certain that there will be very few successful prosecutions of Indians, should a law of this nature be enacted.]

Land Tenure In British East Africa

THE PARLIAMENTARY PAPER ISSUED by the Colonial Office on the subject of the tenure of land in the East African Protectorate contains one or two points of interest to British Indians in other parts of the world. The Governor of the Protectorate accepts the view that the uplands should be reserved for white colonisation. But it is difficult to understand why, if the Indian colonist is able to fulfil all the onerous conditions of settlement outlined by Lord Elgin, what possible objection can there be to him. And why, under Imperial auspices, should this wretched policy of segregation be adopted? Suppose India were to adopt a similar policy; what a furious storm of protest would be aroused! British Indians largely made it possible for British settlers to obtain any foothold on the East African Coast. They were the first pioneers. Are they now to be rewarded for their initiative by being debarred from colonising the healthy lands? And why should allotments of land outside this area be given to the Indian agriculturist and not to the Indian trader? Presumably, the European of any occupation may be given allotments. Why not the Indian? Differential treatment of this kind does not much advance Indian appreciation of the white man's impartiality. It all reads too much like the fable of the monkey and the cats who grumbled about the pieces of cheese. Eventually by dint of impartially biting each cat's portion, he equalised affairs by absorbing the whole of the matter of contention, much to the disputants' dismay. With a little good fortune, even the Indian agriculturist may find his allotments gradually disappear, on one pretext or another, and eventually, as in other parts of Africa, discover that he is landless, and a helot on a white master's domain.

What Is a Good Citizen

COMMENTING UPON MR. MACKENZIE KING'S Immigration Report to the Canadian Dominion Government, the *Times* says: "Generally there is at the bottom of such restrictions a desire to keep up wages or, at all events, to prevent white men from being "undercut" by those whose wants are simpler and fewer, and who can live and even save upon wages totally insufficient for ordinary Europeans. Perhaps there is present an unavowed fear of the efficiency of the Oriental. But that is not the whole truth. A confidential memorandum, which is not published, accompanies Mr. Mackenzie King's report, and we shall be surprised if the former does not state that which is the core and kernel of the matter. The Colonies are not prepared to admit all comers to citizenship or permanent abode. There is anxiety—to outsiders it may seem at times exaggerated anxiety—as to the introduction of elements which, however likely to make efficient workers, are not calculated to make good citizens." What is the meaning of this last statement? What is meant by the expression "good citizens"? It is most difficult to say. In England, one is considered to be a "good citizen" if one be sober, thrifty, industrious, intelligent, contented, law-abiding, amenable to improving influences, capable of the exercise of judgment within one's sphere of knowledge. We submit that, in the mass, the British Indian possesses all these desirable qualities, yet, although the Britisher coming to South Africa, seeking wealth and material advantage, and frequently exercising a most unwise discretion, is regarded as a "good citizen," the British Indian coming here, and possessing all the known attributes of "good citizenship" is immediately disfranchised and kept in a condition of political helotage. The same argument was used against the Russo-Jewish emigrant to England. Yet, if not he himself, his child, born in England, can scarcely be distinguished from the Englishman in his devotion to the ideals of citizenship, and, on a small scale, we see much the same thing happening within the narrower limits permitted them, amongst the Colonial-born Indians of South Africa. We are afraid that the habit makes the monk, and because for the moment,

in the midst of insuperable difficulties a man is observed not to rise to the lofty ideals which none of us attain in the best of circumstances, we deduce that, under no possible conditions, however favourable, can he or his children approach them. It is a fallacy of terrible frequency, this of judging the wearer from the coat, but a common error where prejudice rules and not reason.

WE HAVE NO HESITATION IN TAKING over from the *Lourenco Marques Guardian* an extract from the report of the Administrator of the *circumscripção* Manhiça. It condemns the white and Asiatic traders of the interior, and though the Asiatics are compared favourably with the whites, the statements regarding them are sufficiently serious to cause anxiety. If the practices attributed to the Asiatic traders be true, it behoves the better-class Indians in Delagoa Bay to take the necessary steps to root out the evil while yet there is time. Indian traders should have nothing to do with the wine trade, and they should take pride in keeping up the ancestral honesty in business. We hope that there is no truth at all in the allegation as to the sale of half-caste female children.

Bad if True

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,
July 14.

Indentured Labour

The COLONIAL SECRETARY moved the second reading of the Indian Immigration Prevention Bill. He pointed out the dangers of the present position, with the Indians outnumbering the Europeans, and increasing, and the Europeans decreasing. There were 61,441 free Indians in the Colony, 33,444 indentured Indians, and 7,972 re-indentured, and many more had been requisitioned for from India. If some attempt were not made to check the influx, the Europeans would be crowded out, and the livelihood taken away from their children. . . . . The Government recognised the serious position of immediately cutting off this labour supply, and had carefully considered that point. At the present time the Government did not see how they were going to procure native labour from outside the Colony. At one time they had hopes of obtaining native labour from Portuguese territory, but an agreement between the Rand magnates and the Portuguese authority, constituting a monopoly, prevented that. Asiatic labour must be discouraged and put a stop to in South Africa. Legislation had been passed in other Colonies, and, if they wanted to come into line, it behoved them to make a move in that direction. The time had come when the House should inquire carefully into the matter. As the Government could see no way to replace the Indian labour with any outside labour, he thought the best way the situation could be met would be by appointing a Commission, such as would point out that they were in earnest in tackling the question, and to show the way in which Natal could put its house in order.

Mr. SMYTHE said that if Government thought it necessary to appoint a Commission, there was nothing to prevent them. Why did they introduce the Bills? They had committed a breach of faith with the House in introducing the Bills at the present time. The Government had not acted on the resolutions passed by the House last session. The House empowered the Government to enter into negotiations with the Government of India with reference to the termination of the indentures in India, but they had taken no steps in the matter. Instead of that, they went to Pretoria, and supported the resolutions there brought forward. . . . . .

Sir LIEGE HULETT strongly opposed the Bill on the same lines as Mr. Smythe. The measure was inconsiderate. It was proposed to rob the industries of the Colony of their labour, without giving them anything in lieu thereof. Indians were first introduced to save the Colony from absolute ruin, as the industries had outstripped the available labour. From the day when the introduction of Indian labour was started, Natal's industrial prosperity commenced. . . . . He favoured the amending of the present Act to such an extent that it would be easy for free Indians to come again into the indentured labour market. . . . . He favoured the whole question being submitted to a carefully appointed Commission. He pressed for the withdrawal of the Bill, and the appointment of a committee of investigation. He considered that the native labour market at the present time was unable to meet the demands of Natal's industries.

Mr. WINTER hoped the Bill would not be withdrawn at that stage, though many found it a difficult Bill to support. . . . . He would like to see indentured labour stopped, but the Colony was so dependent upon it that he could not support the Bill, much as he would like to, unless the Government guaranteed a substitute. He would oppose the Bill. . . . . .

Mr. WYLIE heartily supported the measure. . . . . .

Mr. BRUNNER said that the Indian as a labourer had not been a curse, but a blessing. He opposed the Bill, and thought it would be cruel in its effect upon certain industries.

Evening Sitting

Mr. HAGGAR continued the debate on the motion for the second reading of the Indian Immigration Prevention Bill. He declared that the arguments against the Bill amounted to the contention that public interests must be sacrificed to private gains. . . . . The white workers of the Colony had made up their minds that the curse must be wiped out, and the Assembly had to do it.

Mr. CHURCHILL did not think that the stoppage of the introduction of Indian labour would have the disastrous effect that might have been contemplated a few years ago. . . . . He had made extensive inquiries in regard to this subject, and the information he had received led him to support the present Bill, which two years ago, he would have opposed.

Mr. YOUNG traced his own connection with the Indian question. He had believed 25 years ago that the indentured system might have been stopped without any undue hardship, but perhaps that was not so possible to-day. He did not think Ministers had done their duty in the matter of the termination of indentures in India. . . . . He thought that the Trappists provided a proof that white men could do the work. He urged that negotiations should be reopened with the Indian Government to bring about the termination of indentures in India. He could not support the Bill.

Mr. ARMSTRONG thought the Bill would be a calamity, as it would mean stoppage of industries. He did not look upon the Indian immigrant as a desirable, but no provision was made otherwise for an adequate labour supply.

At 10.5 p.m. the debate was adjourned until the next sitting of the House.

July 15.

Mr. CHURCHILL asked the Prime Minister: (a) What steps have the Government taken to carry out the resolution of Parliament, passed on the motion of the hon. member for Newcastle (Mr. Johnstone), which reads as follows: "That in the opinion of this House, it is desirable that during the recess the Government should enter into negotiations with the Government of India through the Right Hon. the Secretary of State for the Colonies for the purpose of making alterations with regard to Indian immigration, whereby immigrants should be repatriated at the expiration of their term of service." (b) Has any correspondence taken place with the Government of India on the subject of repatriation of Indians at the expiry of their indentures since that resolution was passed? If so, will the Prime Minister lay all the papers on the table of the House?"

In reply, the PRIME MINISTER referred the hon. member to a reply given to a question on June 17. The papers had been laid on the table.

Mr. CHURCHILL said that he had looked at the papers, and found they did not refer to the subject of his

question, but to the Municipal Corporations Act.

The PRIME MINISTER said he was prepared to deal with the papers at the proper time. His action had been a correct one.

Indian Trading Licences

The COLONIAL SECRETARY moved the second reading of the Indian Licences Stoppage Bill. He pointed out that the number of Asiatic Licences had increased from 393 in 1895, to 1,008 in the present year, and the result had been the driving out of the European trader. The object of the Bill was to prevent the further extension of Asiatic trading, and to provide an opening for the employment of the European children of the Colony. It might be said that the Bill was un-English, but under the circumstances, when they were driven to look after their own interests, he thought the Bill was justified. . . . . He was pleased that the Colony had awakened to the curse which was upon them, because there was no doubt it was a curse. He moved the second reading of the Bill.

Mr. SMYTHE said he could have appreciated the speech of the Colonial Secretary better if Law No. 18 of 1897 were not in existence. Under that law the licensing officers had full discretion as to whether they should issue dealers' licences or not. There was an appeal to the Licensing Board. If these men were a disadvantage to the Colony, they would have heard more about them. There had been a desire to encourage these traders, and they had received more liberal terms from merchants than white traders. There was no chance of Natal becoming a second Mauritius, so long as law No. 18 of 1897 existed. The Bill made no reference to other traders, such as Chinese, who were probably even more undesirable than the Indians, who, as British subjects, were entitled to consideration. By this Bill they were inviting a wrangle with the Imperial Government, and the Indian Government, which could be avoided. He was of opinion, that the action of the Government should be taken in the direction of amending Law 18 of 1897, to make the Licensing Boards elective boards. If there was a genuine desire to restrict the Indian trading, then it could be done under that law.

Mr. EVANS thought, however they might deal with the Indians who had come to the Colony on their own accord, he thought it would be unfair to prevent Natal-born Indians from trading. There were some articles dealt in by Indian traders which were peculiar to themselves, some articles connected with their faith. He joined with Mr. Smythe in his remarks regarding the claims of the British Indian, and in regard to the efficacy of the laws at present in force. If they passed these Bills they would place the Home authorities in a most difficult position, and he questioned the wisdom of the step.

Mr. CLAYTON promised his support to the Bill. He did not anticipate any conflict with the Imperial Government in regard to the Bill. It was not proposed to deprive anyone under this Bill of rights at present possessed. It differed from another Bill which the Government were introducing.

Mr. TAYLOR held it was a standing disgrace that the officers entrusted with the carrying out of the law of 1897 had not carried out the object of the law, which was to restrict the further issue of licences to Asiatics. He knew, for a fact, that bribes had been accepted. He regarded the Asiatic traders as parasites. It was unfair to ask white traders to compete against the Asiatics, who lived on practically nothing. It was unfortunate that there were a number of semi-idiots in the Home Parliament who would not take the trouble to understand the position. If the Imperial Government did not sanction the Bill, he would pass it again and again, year after year, until it was established. He would have the Imperial Government informed that the Colony would carry out the law in spite of anything that might be said.

Mr. ROBINSON said that he could not support the measure. He was afraid that there was an inclination to go to extremes. The Bill was not limited to the holding of storekeeping licences: it affected licences in many directions. It would prevent Indians even becoming hawkers. If they stopped the Indians from trading, the next outcry would be to stop them entering the professions, and the next would be to stop them from being artisans. In fact, the outcry would be that they must be stopped in every direction from making their livelihood, except by manual labour, or except the Colony took upon itself that other extreme of endeavouring to expatriate the whole of the Indian population of the Colony. He thought that the unfair competition could be met by simple legislation preventing the further issue of licences to Arabs, with a careful definition as to what was an Arab. He did not think the responsibility of granting further licences should be left to licensing officers or Licensing Boards. The Bill was ill-considered, the definitions were loosely drawn, and the title was wrong.

Mr. HAGGAR said he was strongly opposed to the Bill, but he was in perfect agreement with its aims and purpose. He would support the second reading with the object of having the Bill put into shape in Committee.

Mr. YOUNG declared his support to the Bill, but thought it could be distinctly improved in Committee.

THE MINISTER FOR RAILWAYS AND HARBOURS said that the Bill aimed at a class of trading to which they were one and all determined to put a check. The Bill did not propose to interfere with vested rights. Mr. Smythe had said that the matter could be dealt with if the Government put into force the machinery they already possessed. The machinery was inadequate for the purpose, and the evil, in defiance of their efforts, had increased year after year. The Bill did not attempt to beat about the bush. No injustice would be done to the present holders of licences. The thousand licences now held were amply sufficient for the Asiatic population. It was their duty to the natives to see that there was no overcrowding of these store-keepers in the Colony. These Asiatics lent money to natives at very high rates of interest. Speaking for himself, he said he would have liked to see the title of the Bill extended to Asiatics, but amendments could be made. In reply to Mr. Robinson, he stated that as far as the Free Indians were concerned, statistics showed that very few of them had taken out trading licences. They had been absorbed in various trades and callings other than agricultural labourers. The Bill was unquestionably introduced with a view of getting at a class of people who had become a curse to the country—the Asiatic trader. The Bill should not be confounded with other Bills. They should not be influenced by any statements in regard to any conflict with the Imperial Government. All they had to do was to do what they believed to be right in the interests of the country, and the interests of those who were to follow them.

Mr. WYLIE declared his support of the Bill. In regard to the references to the Imperial Government, he stated that what was good for one part of the Empire was not good for another. They were faced with an urgent public danger, and under those circumstances there was justification for the proposed legislation. He would like to see the provisions of the Bill extended, as there were traders just as undesirable as Indians and Asiatics, such as for instance, the Polish and other low-class Jews. There was another question besides trading, and that was the insanitary conditions under which these people lived. He did not find fault with European merchants for selling goods to the Arabs, or the Europeans for buying from the Arabs. It was legal trading, and it was a great temptation to persons of limited means to purchase from the Arabs. They were driven to that by necessity, and the existence of such a state of affairs was more the fault of the legislators than the purchasers.

Mr. O'MEARA said he had no hesitation in supporting the Bill, but wanted the title of the Bill extended to include such people as Peruvian Jews, who were the most undesirable class of people. He could conceive nothing in the Bill to which the Home Government could object. The Arab traders were parasites upon the natives. They cheated them in

every way. They would not be in existence if it were not for the support given to them by the merchants, landowners, and workmen of this country.

MR. POLKINGHORNE condemned the Arab traders. He hoped they would soon be unknown in the Colony.

MR. SCHOFIELD thought that if licensing officers had done their duty, the number of Asiatic licence-holders would not be so large to day. Higher officials were also to blame. He mentioned some irregularities that had come to his notice. He supported the Bill.

MR. JOHNSTONE expressed surprise at the attitude taken up by Durban members towards the Bill. He supported the second reading. He did not think Imperial opinion should enter into the matter.

THE ATTORNEY-GENERAL said that the word "Asiatic" had not been used in the Bill, as it would include all races living in Asia. ("No, no.") Another Colony had tried to exclude Japanese, and found that an Imperial treaty made it impossible. To avoid anything like that, the word "Asiatic" had not been used.

MR. PALMER approved of the principle of the Bill. He admitted that the measure was class legislation, but considered it justified as being the better of two evils. He thought the Government had behind it the greater portion of public feeling. He heartily supported the Bill.

MR. CONSOLLY said that the stoppage of Asiatic trading would not benefit the Colony to any extent, and he could not support the Bill. He would have been prepared even to support an injustice to the Indians if the white races would have reaped advantage therefrom. He pointed out that it was an advantage to the working man to purchase his goods from the Asiatic, on account of the low prices. To call Asiatic trading unfair competition was a misuse of terms. It was keen competition. It was said that public bodies had no soul to be damned, but he was not going to take any such risk of damning his soul by such an Act of injustice. One effect of the Bill would be to throw more Indians into competition with the white artisans.

THE COLONIAL SECRETARY briefly replied, and expressed his gratification with the reception of the Bill, which he thought was simplicity itself.

The second reading was agreed to without a division. *Natal Mercury*.

OPIUM IN CANADA. London, July 4.—It is stated in Ottawa that the Canadian Government are about to introduce a Bill prohibiting the importation, manufacture, and introduction of opium to the Dominion, except for medicinal purposes.—Reuter.

Hindu Smashan Fund

May Hindus Cremate in Natal?

Interesting Correspondence

We have received the following interesting correspondence for publication :—

HONORARY SECRETARY HINDU SMASHAN FUND TO COLONIAL SECRETARY.

Durban, 4th March, 1908.

On behalf of The Hindu Crematorium Committee, I have the honour to approach the Government with a view to general instructions to be issued throughout the Colony as to permission to be granted for the Cremation of dead bodies when ever application is made on behalf of Hindus.

As the Government may be well aware, with a certain section of the Hindus Cremation is religiously obligatory apart from its scientific value.

In view of what occurred at Estcourt, may I on behalf of my Committee request that instructions may be issued at an early date.

COLONIAL SECRETARY TO SMASHAN FUND.

1413/8

Pietermaritzburg,
11th April, 1908.

In reply to your letter of the 4th ultimo., requesting on behalf of the Hindu Crematorium Committee that instructions be issued throughout the Colony for permission to be granted for the cremation of dead bodies whenever application is made on behalf of Hindus, I have to inform you that on consideration Government is unable to accede to this request.

HONORARY SECRETARY HINDU SMASHAN FUND TO COLONIAL SECRETARY.

Durban, 24th April, 1908.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 1413/8 of the 11th instant informing me that the Government is unable to accede to the request of my Committee regarding Cremation of Hindus' dead bodies.

My Committee respectfully trusts that the regrettable decision of the Government is due to some misunderstanding.

It is not the wish of my Committee to avoid inspection or investigation, but my Committee feels sure that after the usual death certificate has been issued it is not the Government's desire to regulate the method of disposing of the dead.

With a certain considerable class of Hindus Cremation of their dead is an imperative religious obligation; this is a world known fact.

The Government's decision therefore would be tantamount to an unconscious interference with religious liberty.

My Committee therefore prays for a reconsideration of its representation and hopes that a favourable decision will be given.

COLONIAL SECRETARY TO HONORARY SECRETARY HINDU SMASHAN FUND.

1413/08

Pietermaritzburg,
29th April, 1908.

I have placed before the Colonial Secretary your letter of the 24th instant asking for reconsideration of the decision of Government not to accede to the request of your Committee regarding the cremation of Hindu dead bodies, and in reply have to say that the Colonial Secretary regrets it is not possible to meet the wishes of your Committee in the matter.]

A Petition

[The following is the full text of the Petition now in course of being signed :

To The Honourable,
The Colonial Secretary,
Pietermaritzburg.

The Petition of the undersigned, British Indians residing in the Colony.

HUMBLY SHEWETH THAT :

1. Your Petitioners are British Indians domiciled in the Colony, and professing the Hindu faith.
2. Your Petitioners are enjoined by their religion to dispose of their dead by cremating them.
3. Your Petitioners understand that the Government have declined to grant permission throughout the Colony for carrying out the religious practice above mentioned.
5. Your Petitioners are well aware of the fact that hitherto, the religious injunction has been largely broken by the Hindus residing in the Colony, but it is the desire of your Petitioners to discontinue such breach of the religious practice, which, besides being obligatory on them, is considered by the Hygienists of the world to be the proper mode of disposing of dead bodies.
6. Your Petitioners, therefore, humbly pray that permission may be granted throughout the Colony, under such restrictions as may be necessary, for cremation of the dead bodies of Hindus : and for this act of justice and mercy, etc., etc.]

DR. NANJI'S RETURN. We learn that Dr. R. M. Nanji, M.R.C.S., etc., is a passenger on board the *S.S. Armadale*, which is timed to arrive at the Point to-day (Saturday). We trust he has greatly benefited by the rest, change, and visit to his native country.

Mr. Sorabji's Case

"Justice" Vindicated

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Friday, the 10th instant, before Mr. Jordan, in "B" Court, Mr. Sorabji Shapurji, the Parsi gentleman, who had already been acquitted of a similar charge, was charged, in terms of Section 8 Sub-Section 3 of Act 2 of 1907, with having failed to produce a registration certificate issued under the Act, when the same was demanded of him by Superintendent Vernon, on the 9th instant. Mr. Cramer prosecuted for the Crown, and Mr. Gandhi appeared for the defence.

Before replying generally to the indictment, Mr. Gandhi raised the plea of *autrefois acquit* claiming that the Accused had already been discharged in regard to the same offence.

The Magistrate: It is a continuous offence.

Mr. Gandhi replied that he was aware of that, but claimed that, although the date in the indictment was given as July 9th, the Accused should have been given eight clear days before being again brought before the Court and charged with the same offence. If the acquittal was worth anything to the Accused, he should not be called upon to appear before the Court for another week. He did not, for one moment, say that for the purpose of his case, he required eight days. At the same time, there was that legal defence, and he was not justified in abandoning it. He claimed that the Accused should have had a new lease of life from the preceding day, in accordance with the law. As it was, the Accused was ruthlessly carried away from the Court. Rude hands had been laid upon him, and he had not even been given the opportunity of leaving the Colony, if he had so desired, on the previous day.

The Magistrate overruled the plea, and said that he would make a note of it.

Superintendent Vernon gave formal evidence of arrest. He produced notices published in the *Government Gazette* containing official notifications by the Colonial Secretary that the time for registration under the Act expired on October 31st 1907, and the extension thereof on November 30th 1907.

CROSS-EXAMINED: Witness was in Court the previous day, when Accused was discharged. He had beckoned to him to come outside, and had arrested him outside the Court. It was a fact that between the time of Accused's discharge and his getting to the door of the Court he had not much time.

MONTFORT CHANDLY stated that he was Registrar of Asiatics. The Accused had not applied for a Certificate of Registration under the Act 2 of 1907, nor had he been granted such a certificate. An application had been made for registration outside the provisions of the Act, but, upon consideration, witness found that Accused was not entitled to registration. Witness proceeded that, under the Immigrant's Restriction Act, the Accused was not eligible to obtain such a certificate of registration.

Mr. Gandhi objected to this statement on the ground that witness's opinion as to the interpretation of the clause did not go for anything, as he was not a judicial officer but merely an administrative officer. The Magistrate upheld the objection.

Cross-Examined: Witness stated that he had not examined the Accused with reference to his educational qualifications.

This closed the case for the Prosecution.

Mr. Gandhi immediately applied for the discharge of the Accused, because, although notices had been proved, the proper notice had not been proved. The notice that should have been proved before the Court was one notifying that persons found within the Colony after a certain date would be called upon to produce registration certificates. The notices produced only referred to application for registration, and had absolutely no bearing whatever on the case. After all, November 30th had already passed, and his client had never applied for registration. The notice contemplated in the section of the Act on which the charge was based was notice authorising the police to demand registration certificates, and it was only under such a notice that registration certificates could be demanded. This had not been proved.

A lengthy argument resulted in Mr. Gandhi producing the required notice. He would help the prosecution to that extent in regard to the third prosecution of the Accused, but not in the present, holding that it was impossible for the Crown to obtain a conviction in the present case. He read the Notice. It set forth that the Government had appointed November 30, 1907, as the date after which any Asiatic over the age of sixteen who was found within the Colony and failed upon demand by any duly authorised person to produce a certificate of registration of which he was the lawful holder might be arrested and dealt with as provided. That notice had never been put in.

The Magistrate: The question is whether the putting in of the *Gazette* is not sufficient notice in itself.

Mr. Gandhi said that he felt it very keenly that such an argument should be adduced, after he had shown that his contention was correct. He still argued that the two notices produced by the Crown did not apply to the case at all. It was not his fault that he had over-argued the case. The notice required had not been put in by the Crown and had not even been cited in the indictment.

Mr. Jordan then adjourned the Court for luncheon, and intimated that he would give his decision upon resuming.

When the Court resumed, the Public Prosecutor said that it appeared to be absolutely essential that the *Gazette* containing the notice should be produced in Court. Mr. Gandhi had taken advantage, and rightly so from his point of view, of a purely technical point, and he asked his Worship to allow him also to take advantage of a technicality. He asked his Worship to take it that the production of the *Gazette* and the reading of the notices by Mr. Gandhi was sufficient publication for the purposes of the case.

In reply, Mr. Gandhi contended that he had not put in the *Gazette*. The Notice had never been put in at all. He had simply produced it as he would produce a law-book to carry conviction to the Court as he was in the unfortunate position of not being able to make himself otherwise understood, but it would be unfair to penalise him for having helped the Court. In point of fact, so far as the evidence was concerned, the notice required by the Law was not within the judicial cognisance of the Court.

The Magistrate said that he would take judicial notice of Mr. Gandhi's argument, but overruled him.

The Accused was then called, and stated, in examination, that he had been in South Africa for six years, in Durban for a year and a half, and in Charlestown for four and a half years. He was book-keeper and manager of the store of Mr. Hajee Hassan, of Charlestown, Natal. He received his English education at the Surat High School in the Bombay Presidency. He had received seven years' education through the medium of the English language, and before that seven years' in the Vernacular. He had entered the Transvaal under the Immigrants Restriction Act.

The Magistrate: How can he?

Mr Gandhi said that that was for him to show. It was for him to argue that Accused was entitled to enter, after he had put the facts before the Court, for it was not possible for the Court to decide that question before the facts had been placed before it and properly argued when the right time came.

The Magistrate stated that Mr. Gandhi had to show that his client was one of those exempted.

Mr. Gandhi argued that as his client was educated and had means, he was entitled to enter the Transvaal under the Immigrants Restriction Act.

The Magistrate: Do you mean to say that every Asiatic who can read and write in a European language can come into this Colony.

Mr. GANDHI: I do, Sir, and I am going to try and argue that before the Court, if I get the opportunity.

Proceeding, witness stated that, when he entered the country, he had sufficient means. He was asked by

Sergeant Mansfield of the South African Constabulary, the officer in charge of the Immigration Department at Volksrust, how much money he had. He had made application for voluntary registration on the 22nd April last, having received written permission from Sergeant Mansfield to enter the Colony and make application. He held several testimonials from prominent townsmen, and some of these had been sent to Mr. Chamney in connection with his application. He had been discharged on the previous day on a similar charge to that whereon he was now brought before the Court. He had no wish to apply under the Registration Act No. 2 of 1907.

CROSS-EXAMINED: He was fully conversant with the provisions of that Act. He knew what steps should be taken for obtaining a registration certificate. He had never applied for registration under the Act, and had no desire to apply. He would never apply or have anything to do with such an un-British and disgraceful Act, and associated himself with his brethren in opposition to the Act. He had not come only for the purpose of making this a test case, but in order to make the Transvaal his home. He had come to reside in the Transvaal. Charlestown was his last place of residence, and he had never resided in the Transvaal before. It was his own intention to come to the Transvaal, he had never come by anyone's advice, but of his own accord. He had, however, asked Mr. Gandhi's opinion in a legal capacity first. The application that he made through the Magistrate's Office at Volksrust had been refused. Since he came to Johannesburg, he lived in the Malay Location with Mr Cama. It was not a fact that, prior to his entering the Transvaal, he had been in constant communication with the British Indian Association.

RE-EXAMINED: He stated that he was a British subject, and a Parsi.

This closed the case for the defence.

Mr. Gandhi argued his case at length. He first submitted that his client was not a prohibited immigrant under the Immigrants Restriction Act, inasmuch as, he had shown that he had sufficient means and educational attainments, and if he chose to apply under the Asiatic Act he would not be a prohibited immigrant. He proceeded to argue that the Asiatic Act referred only to Asiatics who were in the Colony, and who resided in the Colony, before the Act was passed, and, whatever the intention of the framers of the Immigrants Restriction Act, it left the door open for Asiatic immigration undoubtedly of a very modified type.

The Magistrate referred to Mr. Gandhi's argument as very subtle and very able. He dealt with the points raised, and said that the case had not to be argued on the registration, but he glorried in the fact, and had set the Government at defiance. He ordered him to leave the Colony within seven days.

What is the True Explanation?

Mr. H. S. L. Polak has sent the following letter to the Press, under date the 13 instant.

I would like with your permission, to remind your readers of one fact that was elicited in the course of the first trial of Mr. Sorabji Shapurji. It will be remembered that Mr. M. Chamney, in the course of cross-examination, admitted that he, in his capacity as Chief Immigration Officer, was aware of the fact that Mr. Sorabji intented to enter the Transvaal for the purpose of, among other things, testing the Government's interpretation of the Immigrants' Restriction Act. He then admitted that he regarded Mr. Sorabji as a "prohibited immigrant" under the Act. Finally he admitted that, though warned that (according to him) a "prohibited immigrant" intended to enter the Colony on a certain day, he actually permitted him to do so, without let or hindrance, and without even submitting him to the tests required by the Act. It is true that Mr. Chamney qualified this last admission by stating that he had ordered Mr. Sorabji's arrest, but Mr. Sorabji was not arrested because he was a "prohibited immigrant." He was at large in the Colony for ten days before any steps were taken to apprehend him and then, remarkable to relate, he was arrested *under another law altogether*, (a law which knows nothing about "prohibited immigrants") and then, too, for being an unregistered Asiatic in the Transvaal.

Why did Mr. Chamney not prevent Mr. Sorabji's entry into the Colony, when warned? Why, so soon as he set foot upon Transvaal soil, was Mr. Sorabji not arrested as a "prohibited immigrant" and dealt with according to law? Why was he permitted to travel freely from Volksrust to Johannesburg? And why was he not submitted to the tests in the usual manner?

These questions admit of one of two answers. One is that, in acting as he did, Mr. Chamney was guilty of a grave dereliction of his duty as Chief Immigration Officer, in that he knowingly allowed a "prohibited immigrant" to enter the Colony unmolested, and took no immediate steps to apprehend and remove him. The other is that Mr. Chamney, notwithstanding his admission, was perfectly well aware that Mr. Sorabji was not a "prohibited immigrant" at all—in fine, that the Government had realised that its own interpretation of the Immigrants' Restriction Act was incorrect, and had adopted that of the Indian community.

It is impossible to believe that Mr. Chamney was so unworthy of the great trust reposed in him as would be implied by the first assumption. There thus remains only the second. If that answer be the correct one, what moral right has the Government to demand, as a condition precedent to the repeal of the Restriction Act, British Indians and other Asiatics should assent to an amendment of the Immigrants' Restriction Act, depriving them of existing rights and casting thereby a further racial stigma upon them.?

How Mr. Smuts Keeps His Promises

The *Transvaal Leader* last Monday contains the following:

The following letters have been issued to the various Town Clerks of Municipalities by Mr. Chamney, Registrar of Asiatics:—

"Sir,—I have the honour to inform you that it has been decided that Act No. 2 of 1907 is to remain on the Statute Book; consequently all Asiatics applying for licences to trade must be required to produce a registration certificate issued under the Act, or in the form of the voluntary certificate, a specimen of which is attached, and to furnish a clear impression of their right hand thumbs for examination in this office. Any Asiatic who fails to carry out these requirements is not entitled to the issue or renewal of any trading licence. The thumb impression should be forwarded as soon as possible to this office, together with the name of the applicant and the number of the registered certificate held by him."

The above letter was dated the 7th July, and the second letter on the subject is dated the 8th July:—"In continuation of my letter of the 7th inst. I have the honour to inform you that it has been decided to institute proceedings in the Law Courts against all Asiatics who are refused the issue of licences to conduct any trade. I shall be obliged if you will in consequence furnish me with the names and addresses of all Asiatics to whom the issue of trading licences has been refused."

It is understood that names and addresses of all Asiatics who are now making application for trading licences without having conformed to the requirements of Act No. 2 of 1907 are being sent to Mr. Chamney by the Municipalities for the necessary action. It is reported that already quite a number of Asiatics have been reported for non-compliance with the law, and that in consequence legal proceedings will be instituted at Pretoria with little or no delay. It is more than likely that convicted offenders will be deported from the Transvaal.

TRANSVAAL DRAFT GOLD LAW. We understand that the Government have withdrawn Section 108 of the Transvaal Draft Gold Law.

The Transvaal Trouble

How Government Promises are Fulfilled

The *Leader* writing on the 10th inst., said:

It is to be hoped that there is no truth in the report that the Asiatics intend, at the end of this week, to take steps of a sensational nature in pursuance of their contention with the Government. It is possible, but hardly probable, that the leaders, at any rate, are not aware that while the Parliamentary session is in existence Ministers, private members and officials are all working at full pitch together; and that if there be anything calculated to put Parliaments into their sternest mood it is suggestions of outside agitation and pressure to hasten the wheels of the legislative chariot. To the Asiatics at the Rand their matters are, naturally, matters that will not wait. It is otherwise with political parties—all sections—at Pretoria. Members evidently have only the vaguest notion that the Asiatic trouble has re-emerged in some form or other. We note that the Bloemfontein *Friend*, which from the first has taken a keen interest in and a broad view of the position, remarks that whether repeal was promised or not it is reasonable that legally domiciled Asiatics who have left the country should be allowed to return on the same terms on which the others have been allowed to remain. "Otherwise the Government would be convicted of conceding more to those who defied its law than to those who yielded." To Mr. Gandhi and his friends our contemporary points out that even if the Act be repealed the Government might easily introduce another and more stringent one. "Mr. Gandhi should be satisfied if he get those of his people re-admitted who can prove their legal domicile. As to fresh grievances, there will be time to protest whenever they arise. In such a contingency the protest will be the more effective if the people whom Mr. Gandhi speaks for adopt now a law-abiding attitude." It stands to the honour of the Asiatics, the *Friend* justly adds, that when an agreement was made they loyally redeemed it. "With a people who have both the spirit of honour and the spirit of martyrdom no Government need be ashamed to negotiate." This is advice which may be commended to both sides. But the Asiatics must recognise that in no circumstances will the Europeans of the Colony consent to open the door, under whatever pretext, to fresh immigration.

Mr. Gandhi has addressed the following letter in reply to the *Transvaal Leader*, under date July 10:

"You advise Asiatics to do nothing rash and to await developments regarding the renewal of the Asiatic struggle. It is, therefore, with much regret that I have to draw your attention to a circular-letter addressed to the Town Clerks in the Transvaal, over the signature of the Registrar of Asiatics, and dated as recently as the 7th inst., which runs as follows:—

> "I have the honour to inform you that it has been decided that Act No. 2 of 1907 is to remain on the Statute Book; consequently all Asiatics applying for licences to trade must be required to produce a registration certificate issued under the Act, or in the form of the voluntary certificate, a specimen of which is attached, and to furnish a clear impression of their right-hand thumb for examination in this Office. Any Asiatic who fails to carry out these requirements is not entitled to the issue or renewal of any trading licence.
>
> "The thumb impression should be forwarded as soon as possible to this office, together with the name of the applicant, and the number of the registration certificate held by him."

You will notice that the circular states the decision of the Government to retain Act 2 of 1907 on the Statute Book, and evidently to legalise voluntary registration under it. If so, can Asiatics have any patience, and can they have any trust in the promise, written or verbal, of the Government? The circular, if it correctly sets forth the Government's decision, is a tremendous eye-opener. However, the mass meeting advertised for the burning of registration certificates remains postponed, and every Asiatic awaits publication of the Government's declarations. The only reason for drawing public attention to the circular which I have been able to secure is to show that, when Asiatics take any irrevocable step, it will not be without the gravest provocation.

Trading without Licences

The following further correspondence on the above subject is sent to us for publication:—

Pretoria, 6th July, 1908.

Sir,—With reference to your letter of the 1st instant I have the honour to inform that Asiatics who fail to produce Certificates of Registration on applying for trading licences are not entitled to receive licences. It is much to be regretted that your Association has taken so extreme a step as to advise British Indians resident in the Transvaal to carry on trade in conflict with the law.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) E. M. GORGES,
Assistant Colonial Secretary.

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

{ Vol. I - 35 } 9th July, 1908.

The Honourable,
the Colonial Secretary,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 6th instant in reply to mine of the 1st instant regarding Asiatic licences. My Association has taken the extreme step after very great and due deliberation, and with much regret, and only when there was no other way possible. My Association is still most anxious to avoid what may develop into a very bitter struggle, and to avoid any defiance of the laws of the land they live in, but, when it becomes a matter of choosing between respect for laws and one's conscience, there can be, in my humble opinion, no hesitation about the choice to be made. My Association is still most willing to advise the people to tender the licence-fee.

My Association understands that thumb-impressions under the Asiatic Act are now being asked for from Asiatic applicants for licences. This, again, in my humble opinion, is a breach of the compromise, within the meaning given to it by my Association, namely, that the Act should not apply to those who have made voluntary application for registration.

With reference to the letter of my Association dated the 6th instant, many European friends have advised that the Mass Meeting for the burning of the voluntary registration certificates should be postponed, pending the final decision of the Government. My Association has also heard that the Government are prepared to waive the first three points mentioned in my letter, but that the education test is the stumbling-block. If so, and if it is not too late, my Association hopes that the difficulty will be overcome by providing for sufficient stringency of the test.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) ESSOP ISMAIL, M.I.A.,
Chairman, British Indian Association.

The Commercial Correspondent of the *Star* writes:

It is a pity that the Asiatic question has been raked up again, at least for the smaller wholesale houses catering for their trade. Business proceedings have been very nervous of late, and the least sign of disturbance naturally creates a scare. Our wise men of Pretoria should remember this.

Asiatic Passive Resistance

With further reference to our previous intimations in connection with the Book on which Mr. H. S. L. Polak is occupied, we beg to announce that it has been decided to postpone the issue of the work, in view of the renewal of the trouble in the Transvaal, an account of which will be duly incorporated in the Book on its appearance. Further subscriptions for the Book will, therefore, be received, for which an official receipt will be sent as before.

Opium Traffic

Witwatersrand Church Council's Plea

Abolition Called For

For the last eighteen months the Witwatersrand Church Council conscious of the evils arising from the present legalised opium traffic, has been engaged collecting information with a view to definite action for its abolition. It has always regarded with deepest regret that part of the Act of 1906 enabling any Chinaman, by means of a permit obtained from a doctor and countersigned by a Magistrate, to obtain 2lbs. of opium per month.

The ground of the enactment of the law was that it was necessary to make provision for the needs of opium smokers among the Chinese coolies than being imported. But the labour agents in China had strict injunctions to accept no applicant who was an opium smoker. Presumably then, when the Act was passed, provision was being made for what did not then exist. The inference would appear to be, therefore, that the enormous extent to which opium smoking admittedly does at present prevail has been created by this Act. Thus while China and England have bound themselves to do everything possible to extirpate a great evil, our Government by this Act does its utmost to intensify it. But not only are the two countries mentioned taking action, but there is an almost universal tendency in the same direction. In every part of Australia its importation is absolutely prohibited except for medicinal purposes; and a copy of the Victorian Act was sent to the Colonial Secretary as a suggestion of what might very well be enacted in the Transvaal. In Japan its sale is absolutely prohibited, and a penalty of penal servitude attached to any infringement of its prohibition. "The Japanese," it has been said, "fear opium, as we fear the cobra, or the rattle snake." The United States, after sending out a Commission of investigation, passed a law that in the Philippine Islands after 1908 there was to be no more opium. The findings of the Commission were endorsed by Mr. John Morley in the House of Commons on May 30, 1906.

Now just at the time when there was this general movement in so many different countries for the restriction or prohibition of the use of opium, the Transvaal Government went out of its way, without any demand whatever for such legislation, to encourage this vice by an Act in this respect among the most extraordinary ever passed.

An Ounce a Day

For the quantity itself is enormous. It is an ounce a day for every smoker. An ordinary medicinal dose is one grain or in the case of laudanum 25 drops; but an ounce contains 437½ grains, and yet the quantity must be exceeded every day in order to finish the 2lbs. before the end of the month. In what condition would the mine labourer be for the due performance of his work who regularly smoked this amount?

But, unlike the drink curse, opium smoking does not appeal so powerfully to the man in the street. He is regularly ignorant of its evil consequences, and therefore is led to suppose they do not exist. A word may thus be needed on this point.

The recent American Commission speaks of it "as one of the gravest, if not the gravest moral problem of the Orient." The condition of the smoker is aptly described as "no flesh, no strength, no money." A Shanghai native newspaper says: "The drug wastes time, destroys energy and health, and dissipates property. There is no poison more deleterious." The Viceroy, Chang Chih-tung, in "China's Only Hope," thus speaks of it: "Opium has spread with frightful rapidity and heart-rending results through the provinces. Millions upon millions have been struck down by the plague. To-day it is running like wildfire. In its swift deadly course it is spreading devastation everywhere, wrecking the minds and eating away the strength and wealth of its victims. The ruin of the mind is the most woeful of its many deleterious effects. The poison enfeebles the will, saps the strength of the body, and renders the consumer incapable of performing his regular duties. It consumes his substance and reduces the miserable wretch to poverty, barrenness and senility."

So widespread has the habit become that in 1903 over seven million pounds of Indian opium were imported and of native grown about 50 million pounds in addition were consumed.

The Cost to China

The total cost to China is reckoned at 28 million sterling. In a recent memorial on the subject four great Viceroys have stated that through it "one-quarter of the people have been reduced to skeletons and look half dead." In the province of Szechwan, where it is specially widespread, the British Consul-General says: "I am well within the mark when I say that in the cities 50 per cent. of the males and 20 per cent. of the females smoke opium, and that in the country it is not less than 25 per cent. for males and 5 per cent. for females. In the city of Foochow alone over 1,000 opium dens are actually registered." It will be agreed that all the fabled monsters of antiquity that demanded a daily tale of victims from among the citizens of their cities; and indeed not even the drink traffic of modern days have wrought, or are working such havoc as the opium trade. All the more reprehensible is it that our Government should so lightly and needlessly have incurred the responsibility of passing that part of the Act which has so largely increased its sale.

These changes of the Act were ostensibly passed for the benefit of the mine Chinese. They were to apply for and obtain the permits which would enable them to purchase two pounds per month. The remarkable thing is however, that though an enormous number of permits have been obtained, not one has ever been sought or obtained by a mine Chinaman. The whole of them have got into the hands of the residential Cantonese Chinese who thereby have driven a large trade in the drug. A large proportion of these latter either were or have become opium smokers. But a great many that never make personal use of it, obtain the permits, purchase the legal quantity, smuggle, or purchase through smugglers, large quantities besides, and thus derive a very profitable trade. The opium entering the country surreptitiously on which no Custom duties are paid must be enormous. The number of convictions, of which a return is appended, will prove that; and the writer has had testimony of eye witnesses who had seen 100 (one hundred) pounds at least in a single store. But in legal sales alone, by means of permits, too readily granted by some of the doctors in town, the following table will show that the quantity is not inconsiderable:—

Opium Permits

Issued under the Opium Ordinance (by the Chief Magistrate, Witwatersrand District)

1906	
Months.	No.
October	50
November	109
December	150
1907	
Months.	No.
January	164
February	149
March	247
April	433
May	478
June	443
July	479
August	458
September	479
October	432
November	405
December	375
1908	
Months.	No.
January	346
February	317
March	452
April	368
May	381
June (part of month)	270

For the consumption of the above, plus all the smuggled opium, over 20 dens are said to exist in Ferreiras alone. These are mostly inhabited or visited by the Chinese themselves, but coloured and native and even white men and white women are to be found there. And that fact points to the greatest danger of this vice. The Government is not prepared to abolish opium smoking till the mine coolies have been repatriated. But by that time it may have taken such a hold upon our residential population that its legal abolition may be

quite inadequate to put an end to the evil. If the demand continues among our native, Chinese and white population, smuggled supplies will be at hand to meet the demand. Delay therefore is dangerous to the best interests of our residential population, as well as unnecessary for those who are only temporarily among us. Accordingly the Witwatersrand Church Council determined to do everything possible to bring the objectionable clauses in the Act to an end, and thus root out this rapidly growing evil. After gathering and marshalling its facts it appealed to the residential Chinese community for their co-operation. It found them more than willing. At a mass meeting, including a large number of opium smokers, it resolved unanimously to petition for suppression of the traffic. The Witwatersrand Church Council and the Chinese Association both prepared a statement of their case, which are here annexed, and forwarded these to the Colonial Secretary, together with a request that he would receive a deputation on the subject. To this he was pleased to assent, and at the time appointed the deputation, composed of three members of the Witwatersrand Church Council and the Chairman of the Chinese Association, met him, and very earnestly laid their case before him. They emphasised specially the danger of the opium habit getting such a hold upon the white and native population that if the matter were delayed it may become impossible to uproot it.

The Colonial Secretary was not very sympathetic, but promised careful consideration of the facts laid before him. In due time an answer came from him in the following terms:

May 22, 1908.

To President of Witwatersrand Church Council.

Sir,—With reference to the interview that a deputation from the Witwatersrand Church Council recently had with the Colonial Secretary on the subject of the Opium Ordinance, I have the honour to inform you that after considering the matter the Colonial Secretary is not prepared to take any steps to abolish the Opium Ordinance at the present time.

The question must therefore stand over until next year, when it will be again considered.

It will be observed that no reasons are given for the delay. The programme of the session may be overcrowded, but no voice has been raised anywhere in defence of the Ordinance, and the abolition of opium smoking would probably go through with little or no opposition.

More than half the Chinese have been already repatriated. Month by month the remainder is diminishing. The hardship to the opium smokers among them cannot be at all commensurate with the danger to the fixed population of the Rand. May we not indulge the hope that it is not too late to create such a force of public opinion on the subject that the pressure on the Government may become too strong to resist, and that during the course of the present session this evil weed, ere it be too late, may be rooted up.

Witwatersrand Church Council,
P. O. Box, 881,
Johannesburg, April, 1908.

To The Honourable, the Colonial Secretary, Pretoria.

The Petition of the Witwatersrand Church Council humbly sheweth:—

1. That this Council consists of Ministers and delegates elected by the various free churches of Johannesburg and district.

2. That the law for the importation and sale of opium to the Chinese now on the Statute Book of this Colony was introduced solely on the plea that it was necessary to make provision for the needs of opium smokers among the Chinese coolies then being imported.

3. That—seeing that the majority of the coolies have already been repatriated and the remainder are shortly to follow, the retention of the Ordinance would seem on the foregoing ground alone to be absolutely unnecessary.

4. That the encouragement of traffic in opium for the enrichment of the Treasury by revenue derived from such a source is not only against the moral sense of the whole British nation as evinced by the declaration of the House of Commons, but most emphatically and pathetically of all, by the Chinese Government itself.

5. That the vice is taking serious hold of this community is proved by the following facts, the significance of which needs no argument. In Ferreira's Town alone some twenty opium dens exist—which are supported by some three hundred regular smokers of opium, and by very many more occasional smokers.

Among the regular smokers or victims are some thirty white men and six white women, and a dozen or more coloured persons.

6. Were the Government to call for a return of permits issued by the magistrates in this district, the result would surprise and alarm any but persons indifferent to the public good.

7. Over and above this large legalised sale, there is a large illicit traffic in smuggled opium, which degrades and demoralizes all concerned in it, and from which no revenue is derived.

8. So long as five men can each get a permit for two pounds of opium monthly, they can justify the presence of 10lbs. of opium at any moment in any house, and thus render conviction almost impossible, retaining quantities of smuggled opium in reserve, to be brought out as the first 10lbs. is consumed.

9. Now that the number of coolie customers is rapidly diminishing customers must and will be found amongst our coloured and native peoples, the disastrous consequences of which needs no discussion.

10. The Chinese resident permanently in Johannesburg and the victims of opium themselves declare their desire to be freed from the baneful temptation and it will be nothing less than a crime if something is not done to repeal this Ordinance.

11. The Chinese Consul is also in favour of the abolition of the Ordinance.

In the name, therefore, of the majority of the Christian community of this district, your petitioners earnestly and humbly plead that the Opium Ordinance be rescinded at the earliest possible moment.

On behalf of the Witwatersrand Church Council.

CHARLES PHILLIPS,
President.

Return of prosecutions and convictions under the Opium Ordinance from Oct. 1905, to December 31, 1907:—

From October, 1905, to June, 1906.	
Reported	78
Sent for trial	73
Convicted	71
Discharged	6
Withdrawn	1
Transferred	6
Pending trial	0
Year ending June, 1907.	
Reported	98
Sent for trial	98
Convicted	88
Discharged	9
Withdrawn	0
Transferred	0
Pending trial	1
Six months ending December, 1907.	
Reported	86
Sent for trial	87
Convicted	77
Discharged	8
Withdrawn	1
Transferred	1
Pending trial	1
Totals for the whole periods.	
Reported	262
Sent for trial	263
Convicted	236
Discharged	23
Withdrawn	2
Transferred	1
Pending trial	4

British Indians in Southern Rhodesia

Petition to the Imperial Government

The following is the full text of the Petition addressed by the British Indian community of Southern Rhodesia to the Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies, London:

The Petition of the undersigned, representing the British Indian population of Southern Rhodesia,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioners represent a small section of the population of the Territory of Southern Rhodesia.

2. Your Petitioners observed with dismay the introduction into and passage through the Legislative Council of this Territory of an Asiatic Ordinance whose object was to register resident Asiatics and to prevent the further immigration of other Asiatics.

3. Your Petitioners have never objected to legislation having a general bearing, but the measure under discussion is not of such a character, but is, on the contrary, calculated to operate harshly against Asiatics only; moreover, your Petitioners venture to remind you that there already exists on the Statute Book of this Territory an Immigration Ordinance of a general character which, your Petitioners humbly submit, is in every respect calculated to prevent the entry of persons not legally entitled to enter the country.

4. The large majority of the Asiatics settled in this Territory are British Indians.

5. In your Petitioners' humble opinion, there is absolutely no justification for the introduction of a measure of this nature, since Asiatic immigration has hitherto been under control, and the existing Asiatic population is a small one.

6. Your Petitioners further humbly submit that there is no authority for the allegation that Southern Rhodesia is becoming the dumping-ground for Asiatics from neighbouring territories. Apart from the physical, political, and legal barriers in the way of such a tendency, the material prospects of this Territory are not so inviting as to induce any but individual Asiatics to settle here.

7. Whilst it is true that your Petitioners have offered sundry objections to various provisions of the Ordinance, they have objected rather to the underlying spirit of the measure than to any single feature thereof, as will be more fully seen by reference to the Petition, copy whereof is attached hereto, addressed by your Petitioners to the Honourable the Legislative Council of Southern Rhodesia. (See INDIAN OPINION, June 27th, page 381).

8. Before this measure was brought forward, and when restrictive steps were contemplated, certain of your Petitioners in deputation prayed that these steps might not take the form of a Registration Ordinance similar to that placed upon the Statute Book of the Transvaal.

9. The Asiatic Law Amendment Act of the Transvaal was a much milder enactment than the Southern Rhodesia Ordinance, yet it met with the constitutional opposition of British Indians in that Colony; and your Petitioners humbly submit that the same causes of objection exist, but in a graver form, against the whole spirit of the proposed enactment of Southern Rhodesia.

10. Your Petitioners humbly venture to remind you that, Southern Rhodesia being under Crown administration, the Imperial Government are directly, as well as ultimately, responsible for the preservation of the liberties of British Indian subjects of the Crown resident therein.

11. For these reasons, your Petitioners humbly pray that you will advise his Majesty the King-Emperor not to signify his assent to the Asiatic Ordinance of Southern Rhodesia or for such other relief as to you may seem meet. And for this act of justice and mercy, etc., etc.

Dated at Salisbury,
this 13th day of July, 1908.]

Correspondence

Indians in Rhodesia

To the Editor INDIAN OPINION

Sir,—On behalf of the Indian community of S. Rhodesia, allow me to thank, through the medium of your columns, that august body, the Natal Indian Congress, for making prompt and powerful representation to the South Africa British Indian Committee, in the matter of the Asiatic Ordinance recently passed by the Legislative Council of S. Rhodesia.

I also take this opportunity to thank you for the support of your columns in taking up that matter, and the South Africa British Indian Committee for entering its protests with the proper authorities in England on behalf of the Indian community of S. Rhodesia.

I hope, I shall not be charged with wanting too much if I once again appeal, through your columns, for the continuous support of the above bodies and also the support of the Indian political bodies in and out of South Africa. And lastly, I appeal to the Indian, Anglo-Indian, and English Press, to take up the cause of the handful of British Indians, weak and powerless to protect themselves. I fully realise that the external support, however strong it might be, is of little avail unless the internal force of the community most affected, has exhausted every constitutional means in its power, but the condition should be judged by the fact that the Indians here are few, scattered over a large country, mostly illiterate and financially poor.

Yours, etc.,
BHIMJEE R. NAIK.

Selukwe,
10th July, 1908.

Taxes on Indians

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—During the past few years Natal has earned unenviable notoriety. First in the Native question, then through the Native Rebellion, and now again through a further recrudescence in the Native trouble, and we see the Colony again to the fore on account of its mis-management.

To relieve the debt of the Colony, taxation of the vilest form is imposed and among these forms of taxation is one which is a disgrace to any self-respecting community.

The form I refer to is that of taxing indentured labourers from India, when they have finished their periods of indenture. The tax is £3 per annum. By paying this sum, these people are allowed to remain in this Country.

Were this to apply to males alone I would have no cause to grumble, but it is not so confined. Females have to pay the sum of £3 as well as the males, and even though a man is married, he has to pay £4 (including poll tax) for himself and £3 for his wife, in order that she may be allowed the right of living in the same land as her husband.

The wage of these indentured Indians is seldom as much as 10/- per month, and the amount a married man with a family can save from this miserable pittance seldom leaves him at the end of his period of indenture, anything but the bare amount necessary to meet the tax for himself.

What happens to the wife? She has either of two courses open to her. She can stay with her husband, risk arrest and imprisonment, or get herself re-indentured and go and earn her living as she had been doing.

What a nice state of affairs to exist in a Christian Colony! And still the man and woman, who go Sunday after Sunday to Church, never by any chance give a thought to the horrible existence forced upon the female members of the Indian community by unjust and vexatious taxes. In no other land—to the best of my knowledge—is a tax imposed upon any respectable woman. It is not only unique but grossly unfair. Seldom does the woman in a family earn anything approaching that of the man, yet she is just upon his level—for the purpose of taxation at all events. Is it to be wondered at that the woman, in order to find the money demanded by the Colonial Government, descends to the lowest methods of obtaining sufficient money?

Something must be done to alter the existing state of affairs, and it must be done immediately. Will not those of the Indian community who have plenty of this world's goods, and who possess some social weight in Durban, take up this urgent matter on behalf of their poorer brethern?

Yours etc.,
"VERB SAP."

The Richmond Licence

On Thursday, the 9th instant, the appeal against the granting of a new licence by Mr. Von Gerard, licensing officer, to H. M. Haffajee, was heard, before the Licensing Board, consisting of Mr. L. Moe (magistrate), chairman; Mr. Fred. Field, J.P., and Major W. Comrie, J.P.

The grounds of appeal were: (1) "That the applicant did not comply with the rules published under Government Notices Nos. 676 and 712, of 1907; (2) that there is no necessity for the issue of another retail dealer's licence in this division, as existing licences are quite adequate for the needs of the division." Mr. R. A. Marwick, solicitor, Richmond, appeared for the appellants. Mr. Smythe of Tomlinson & Smythe, of the City) appeared for the respondent.

A number of witnesses, chiefly storekeepers in the district, opposed the granting of the licence.

The Board retired to consider, and, upon return, Mr. Moe was understood to convey that the opinion of the Board was that the several cases instanced by Mr. Smythe did not apply in this case, as he was arguing upon wrong premises, as the Liquor Law did not apply to the ordinary retail dealer's licence. Moreover, there was a particular law, Act 18 of 1897, which gave specific powers to the Licensing Board, and, if the proceedings of same were regular, made its decision practically final. Mr. Smythe's contention that it was a renewal could not be sustained by the Board as the licence had been transferred by Mr. Von Gerard, and the premises remained vacant for a period. During the Chairman's remarks, he instanced, among others in support of the Board's judgment, the case of *Mahomed & Co., v. Licensing Board*, Lower Umzimkulu Division, in which the judges of the Supreme Court declined to interfere. That was a case which bristled with greater hardships in comparison, but,

of many features coincident with this case. Seventeen retail licence-holders were considered sufficient, if not more than sufficient, for a population of about 300. The decision of the Board was that the appellants had succeeded, and therefore the appeal was sustained; consequently, the Licensing Officer's judgment would be set aside. The question of costs was reserved, as the Board was desirous of looking up authorities upon the question, and the Board's decision would be given at a later date.

The respondent, Hoosen Mahomed Haffagee, gave notice of appeal.—*Natal Mercury.*

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS

21st May.

Anti-Asiatic Legislation in Mozambique

Mr. REES asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he would obtain and lay upon the Table, or in the Library, such anti-Asiatic legislation, if any, as was proposed by the Portuguese Government for its Province of Mozambique.

Mr. RUNCIMAN replying for Colonel SEELY, said: My hon. friend has at present no information on this subject but enquiry shall be made.

British Indians in Trinidad

Mr. REES asked the Under Secretary of State for the Colonies whether such statistics as were available indicated any higher degree of criminality in the British Indian immigrants into Trinidad than obtain in the case of other inhabitants of that island; and whether his answer was based upon a comparison excluding or including mere breaches of the Immigration Ordinance.

Mr. RUNCIMAN (for Colonel SEELY): The Statistics furnished by the Government of Trinidad show that, apart from convictions for breach of the Immigration Ordinance, the number of convictions for ordinary offences of East Indians in Trinidad compares favourably with that of the rest of the population. The Secretary of State is informed that the great majority of East Indians in Trinidad compares favourably with that of the rest of the population. The Secretary of State is informed that the great majority of East Indians in Trinidad are industrious and law-abiding.

May 25.

Anti-Asiatic Legislation in the Transvaal

Mr. HAROLD COX asked the Under Secretary of State for the Colonies whether the Government had received a reply to their communication to the Governor of the Transvaal on the subject of the draft Local Government Bill for the Transvaal Colony, especially in respect of Section 137 and 138 thereof, one of which special disabilities were to be imposed upon coloured persons, including British Indians.

Colonel SEELY: No Sir. The communication was made by mail, and there has not yet been time for a reply to be received.

Mr. COX further asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the draft Local Government Bill of the Transvaal; whether the Bill restored Town Regulations which were in vogue under the Kruger regime, forbidding any coloured person, irrespective of race, to use the footpaths, and excluding natives and Asiatics from the tram cars; and, if so, would he say if he proposed to take any action in the matter.

Colonel SEELY: No Sir. The draft has not yet reached the Colonial Office.

SIR GILBERT PARKER: In view of the constitutional responsibility this country has in the Transvaal, and in view of the fact that a draft of this Bill has been in the hands of private citizens here for the last fortnight, can the hon. gentleman explain the failure of the Government to receive it?

Colonel SEELY: I am afraid I cannot, on the spur of the moment. I will communicate the observations of the hon. gentleman to those concerned.

British Indians in the Transvaal

Sir WILLIAM BULL asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the agreement entered into by the Transvaal Government with the British Indians in January last, suspending the Registration Law in favour of voluntary registration, contemplated the repeal of the Act; and whether, in view of the revival of the Indian agitation in that Colony against what would appear to be a threatened breach of that agreement, His Majesty's Government proposed to take any action in the matter.

Mr. HAROLD COX also asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to a revival of the British Indian troubles in the Transvaal, arising out of a departure by the Transvaal Government from what the Indians contend were the terms of the settlement; whether the settlement of January last between the Transvaal Government and the British Indians, announced by His Majesty's Government to this House, was made with their knowledge and approval, and whether His Majesty's Government proposed to take any steps to prevent any departure from the terms of the agreement then made.

Colonel SEELY: Enquiry is being made of the Governor, and I cannot add anything pending his reply. The settlement of January last was arrived at without the intervention of Lord Elgin, though he supported his action by [illegible] power which

Sir CHARLES SCHWANN asked the Under Secretary of State for India whether his attention had been drawn to the recent developments of the Indian situation in the Transvaal, and especially to the British Indian contention that the Transvaal Government now proposed to act contrary to the agreement of January last by enforcing the Registration Law against some 5,000 British Indians entitled to return to the Colony, as a condition of their re-entry: and whether, in view of the dissatisfaction aroused in India by this legislation at the beginning of the year, His Majesty's Government would make friendly representations in the matter to the Government of the Transvaal.

Mr. BUCHANAN: The Secretary of State has no information regarding the alleged proposal of the Transvaal Government, but as the Under Secretary for the Colonies has stated, enquiry is being made of the Governor, and I am not in a position to add anything pending his reply.

June 4.

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies, whether the agreement arrived at between the Transvaal Government and the British Indians in January last suspended the Registration Law in favour of voluntary registration?

Whether British Indians then absent from the Transvaal but entitled to return, were included; and whether he would inform this House as to the reported decision of the Transvaal Government to now exclude some 5,000 of such absent British Indians unless they complied with the Registration Law?

Colonel SEELY said:—The terms of the settlement are printed in the Blue Book C.D. 3892 and the latest official information received showed that registration was proceeding satisfactorily. I have no information with regard to the 5,000 Indians referred to in the question but I cannot suppose that the Transvaal Government at any time contemplated such an addition to the resident Indian population. Enquiry shall be made on the subject.

June 3.

Indian Traders in Natal

Sir H. CRAIG (Nottingham, E.) asked the Under Secretary for the Colonies whether his attention had been drawn to the introduction of three Bills into the Natal Legislature, the first of which prohibited indentured Indian labour from June 30, 1911, the second forbade any licence to trade being given to an Indian after December 31, 1908, and the third provided for the total extinction of all Indian licences to trade after ten years; and whether, looking to the racial character of the second and third of these Bills, they would be reserved for the consideration of His Majesty's Government.

Colonel SEELY (Liverpool, Abercromby)—Copies of the Bills have been received by the Secretary of State. They are to be brought before the Natal Parliament in its approaching Session. The second and third, if passed in the form in which they have been gazetted, would not come into operation pending the signification of His Majesty's pleasure with respect to them.

Sir H COTTON asked whether the Colonial Office would bear in mind that the provisions of these two Bills, absolutely prohibiting the right of British Indians to carry on their trade in Natal, were of a character unparalleled and unprecedented in the annals of colonial or British legislation.

The SPEAKER.—That is a matter of opinion.

Mr. KEIR HARDIE (Merthyr Tydvil) asked whether the prohibition was applied to existing licences or to new licences only.

Colonel SEELY.—I am not sure. If the hon. member will put down another question I will ascertain.

Mr. REES (Montgomery Boroughs) asked whether the provisions of these measures were not almost similar to the provisions which it was proposed to apply to the extinction of liquor licences in United Kingdom.

Colonel SEELY said he did not think so.

Sir G. PARKER asked whether, if the Bills had been received by the Government, they would be laid on the table of the House for the use of members.

Colonel SEELY replied that the Bills had been received, but he thought it would be wiser not to lay them on the table until they had been introduced into the Natal Parliament and they saw what form they were likely to take.

Sir H. COTTON asked whether there was any precedent or parallel for similar legislation to this in the annals of any Colonial Legislature.

No answer was given.

Mr. KEIR HARDIE asked whether the Colonial Office would advise the Governor to reserve these Bills until the House had had an opportunity of looking at them.

Colonel SEELY said there was a clause in two of the Bills which made it necessary that they should not come into operation before the signifying of His Majesty's pleasure.

June 26

Transvaal Gold Law

Mr. HAROLD COX (Preston) asked the Under Secretary of State for the Colonies whether the Government have received any reply to their communication to the Governor of the Transvaal on the subject of the draft Gold Law of the Colony, especially in respect of sections 127 and 128 thereof, under which special disabilities are to be imposed upon coloured persons, including British Indians.

THE UNDER SECRETARY OF STATE FOR THE COLONIES (Colonel Seely, Liverpool, Abercomby): We are still awaiting the reply of the Governor to the questions on this subject addressed to him by the Secretary of State.

Asiatics and Natives in Natal

Mr. HAROLD COX asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the draft Local Government Bill of the Transvaal; whether the Bill restores town regulations which were in vogue under the Kruger *régime*, forbidding any coloured persons, irrespective of race, to use the footpaths, and excluding natives and Asiatics from the tramcars; and, if, so, will he say if he proposes to take any action in the matter.

COLONEL SEELY: The Secretary of State has seen the Bill referred to by my hon. friend. It is not clear whether it introduces any material change in the existing arrangements for regulating the use of side walks and tramcars by natives and Asiatics, but the Governor is being requested to furnish a Report on the subject. The Bill has a suspending clause under which it will not come into operation until His Majesty's pleasure has been signified.

East and West

As *The Times* is not in the habit of publishing romances it may be taken that there is foundation for its statement, repeated in our cable columns yesterday, that it is proposed to call an international conference at Seattle next year to consider the whole question of Oriental emigration to Western countries. The reference to Seattle as the meeting-place suggests that America is taking the initiative. This is not only characteristic of Mr. Roosevelt—with whom there can be little doubt Mr. Taft, in view of his experience of difficulties with Asiatics, will be in sympathy—but, if it may be said without offence, is only fitting. Of not a few attacks directed against Asiatics, in circumstances upon which the white races can hardly plume themselves, the least creditable have been those in British Columbia, engineered by an ex-convict from California, and those in California itself. Among the greater countries affected, the only one which has handled this trying business in a statesmanlike way is Canada, which went, in the person of one of its Ministers, frankly and direct to Japan and explained its difficulties. As a result a reasonable if possibly temporary working arrangement was negotiated. It seems to us that Canada's action points clearly to the indispensableness of making any conference comprehensively international: and, further, of having directly represented, by leading men of their own races, the Hindu and Mahommedan peoples of our Indian Empire, whose relations with the European races of self-governing States of the Empire constitute such an important part of the difficulty. Let us explain the nature of that difficulty and our own resolves fully and freely to them.

In the meanwhile, it is to be hoped that our Government will be asked to enquire from the Imperial Government as to the correctness or otherwise of the report. If such a movement be afoot it may serve to modify the immediate difficulties of the local situation. The points at issue between the Government and the Asiatics do not seem, with one possible exception, to present insuperable difficulties. What has happened in Australia and New Zealand shows that it is possible without the use of force to keep Asiatics out of countries where for a variety of reasons this is desired. Our Government might find it worth while to acquaint itself with the exact nature of the means employed. If we succeed, as the Colony is practically at one in resolving that it will succeed, in keeping out henceforth all Asiatics of the average class who come here, it seems to follow that it would be no great matter if a dozen highly-educated Asiatics managed to scrape through the exceedingly strict tests under the Immigration Restriction Act; because, if the general body of the Asiatics be not increased, there would hardly be a livelihood for more Asiatic professional men than there are now, and the Europeans do not employ this class. Still, we believe there are tests not unknown to immigration officials which a modern Admirable Crichton would boggle at. Upon this aspect we need say no more. We imagine that there will be a consensus of opinion, which is intelligent and aware of the Imperial considerations involved, that the Government should protect Asiatics here or abroad who can prove their right to be here. For the purpose of making good such claims we are clear that there should be free access to the Supreme Court, either in the first instance or by way of appeal from any lower court or the view of any official. On the other hand we feel that the Government will have a united people behind it in so applying legislation that the Colony shall not undergo a fresh irruption of Asiatics, who would be establishing new vested rights prior to the possible unification of South Africa or the holding of an Imperial or international conference. If yesterday's report be well founded, every South African Government will hail it with satisfaction, for this country has before it no more difficult question than that represented by the presence of the Asiatics.—*Transvaal Leader.*

ADMISSION OF ORIENTALS TO WESTERN COUNTRIES.—London, July 9th. It is proposed to hold an international conference at Seattle, on the Pacific coast of the United States, next year, to discuss the entire question of Oriental immigration into Western countries.—Reuter.

Mr. Churchill and the Transvaal Trouble

Mr. Ritch Retorts

The following letter to the *Standard* was addressed by Mr. L. W. Ritch Secretary of the South Africa British Indian Committee on the 30th May immediately after Mr. Winston Churchill's speech at the South African Dinner :—

Of the many debatable statements of Mr. Churchill at last night's South African Banquet, perhaps none were more open to criticism than that in reference to the Transvaal Indian policy. Said Mr. Churchill : —

"Upon the Indian policy—a most difficult and complicated matter—the Transvaal Government had shown a regard for Imperial interests which had not been surpassed by any Colony in any part of the British Empire."

While refraining to follow Mr. Churchill in the comparisons he sees fit to draw, the following examples of recent Anti-Indian legislation may perhaps warrant the differing from Mr. Churchill's convictions under this head.

The Draft Gold Law of the Transvaal, gazetted the 30th March, prohibits the acquisition of mining rights by coloured persons, which term includes British Indians, (Section 127); and prohibits the same class of persons from residing or trading on proclaimed gold areas, e. g. Johannesburg, Boksburg, and Krugersdorp, "except in bazaars, locations, mining compounds and such other places as the Mining Commissioner may permit." (Section 148)

The probable effect of the latter section will be to compel the removal of British Indians who are now free to reside and trade where they please, into locations away from the rest of the community.

A Draft Local Government Bill of the present month, restores Town regulations which were in vogue under the Kruger regime forbidding any coloured person, irrespective of race, to use the foot-path, and excluding natives and Asiatics from the Municipal tram-cars.

Still more recent cable information is to the effect that some 5,000 British Indians, domiciled in the Transvaal but who have not yet returned, will be refused admittance unless they accept registration in terms of the obnoxious Registration Law. It is claimed by the resident British Indian community that the repeal of this Act was a condition of the compromise effected in January last between them and the Transvaal Government.

The pursuance of so marked an Anti-Indian policy may of course in some esoteric way, be not inconsistent with a true regard for Imperial interests. Unfortunately the indignation meetings held in India at the beginning of this year and presided over by such unquestioned loyalists as The Aga Khan, and Sir Pherozeshah Mehta, would appear to indicate the possibility of another view and that too in a not unimportant quarter of the Empire. There is, moreover, good reason to believe that unless a very distinct modification is made in the character of the legislation above referred to, the protests of responsible India will again be aroused.

It may not also be out of place to refer to one other statement of Mr. Churchill:—

"The Transvaal," said he, "was an open British Colony; it was open to anyone who chose to go there; there was no closing of the door."

As a matter of fact the Immigration Restriction Act of last year "Banged, bolted and barred" the doors of the Transvaal both back and front to Indian immigration.

Mr. Churchill's statement would have truly applied to the late Transvaal Republic. It is only since our annexation that the door has been closed to one section of British subjects.]

Land Tenure in British East Africa

The Indian Position

A Parliamentary paper has been issued by the Colonial Office, containing Correspondence relating to the Tenure of Land in the East Africa Protectorate. In various dispatches the Governor discussed the terms on which leases should be granted to settlers, and Lord Elgin, replying on March 19, gave his decision on all the questions raised. There was a considerable divergence between the views of the Home Government and of the Land Board, on which there is a large unofficial majority, and Lord Elgin explains the causes of this divergence.

The conditions of which he approved are :—

Land for farms should be granted to settlers on leasehold tenancies for 99 years at rentals revisable on a basis of 5 per cent. of the unimproved value of the land, subject (except where the land in question at the time of valuation is included in a township) to "maxima" of 9d. and 2s. 3d. per acre respectively at the 33rd and 66th year, with complete reversion to the Crown at the end of the term on payment of compensation for improvements. Notice of the rent based on the revaluation should be given before the end of the 32nd and 65th years; and if the lease should not within six months of such notice accept the new rent, his lessee should determine at the end of the current period. Six months before the determination of the lease the land should be offered in one or more blocks at the rent fixed by the Board, and at a premium representing the value of the improvements made by the late tenant. The latter sum should be paid over by the new lessee to the outgoing lessee. If no tenant should be found within six months of the determination of the lease, the Commissioner should pay from Government funds the assessed value of the improvements to the late lessee less any amount due from him under the expired lease, and should then be at liberty to offer the land at a reduced rent. A temporary occupation title should be granted in the first instance, and the settler should be on probation for five years, during which he must spend a sum equal to 40 times the amount of his rent on development (i.e., on certain specified improvements), and after which, if he fulfils the conditions, his title should be confirmed on the leasehold tenure described above. If within a period of not less than three years he spends the stipulated sum of money on development, it should be open to him to claim a secure title then. If on the other hand, the land leased has been unoccupied for any period exceeding nine months, or if at the end of the probationary period the stipulated sum of money has not been expended, the Government should have the power to resume on giving compensation for improvement. The probationary period should be included in the first term of 33 years. The improvements should be those specified in Schedule A of the report of the Land Board.

In a dispatch dated December 17 last the Governor said :—

"There is a growing tendency amongst the white setters in the uplands to keep the Indian not only out of the uplands but out of the country altogether. The spirit of akin to that prevailing in Natal and elsewhere, and is due to the fact that the white cannot compete in the east with the Indian shopkeeper for supplies of provisions and articles in daily use, or as a petty trader.

"By all means let us keep the land in the uplands, known as the white settlement area, for whites only, but outside this I see no reason why we should not give small allotments of land to agricultural Indians—not to Indian traders, who would not themselves cultivate—on the terms proposed by the Commissioner of Lands. I am instructing Colonel Montgomery accordingly."

Lord Elgin, in his concluding dispatch, approves of this view.

THANKS. Mr. Sorabji Shapurji has received numerous telegrams and letters of congratulation and encouragement from different parts of South Africa; he desires to thank the senders heartily.

A Scathing Report

The following is an extract from the report of the Administrator of the *circumscripção* Manhiça in the Province of Mozambique:—The whites and Asiatics in the interior dedicate themselves to trade only, and even then they trade in very restricted lines—almost limited to the sale of wines and cotton prints, the latter being a speciality of the Asiatics. Both one and the other suffer all kinds of privations, and it is frequent to find less comforts in the houses of Portuguese than in the huts of natives. These traders, far from civilisation, debase our race in the eyes of the natives, and, so far from exercising a civilising influence on the native, the native exercises his influence on the white. They exhibit all the evil tendencies of the natives, they practice degrading acts and deceit of all kinds so long as by these practices they can get the natives' money. The spirit of independence and equality with which the natives are endowed takes possession of the traders, and the latter imbibe the natives' ideas concerning social equality. They are white and as such equal to all other whites. They become less courteous and have little respect for the authorities. They degenerate physically and become fever-stricken and peevish or morose, and, though their numbers are few, it is more difficult to deal with them than with the whole of the native population. The climate, the inadequate food, and the want of hygiene enervates them, and the end of almost all of these unhappy people is death from fever. Completely enervated, they become incapable even to carry on the life they have elected to follow, and they do not seek to learn the native or his language in order to discover means of being more useful to themselves and to society in general. Amongst Portuguese established in this *circumscripção* only one is familiar with the country, and this exception is due to the fact that the man was formerly a clerk of the Administrator. The others know only the route from Lourenço Marques *via* the River Inkomati, and some of them have been here for 12 years. The Asiatics may be a little more advanced, but, as the instinct of trade is hereditary in them, and they are accustomed to worse and more unhealthy climates, and are very parsimonious in their food, and accustomed to lack of consideration, they are relatively happy. They are submissive and respectful to authority, and they deceive the natives as much as they can, having the knack of extorting the last penny whether the native wants to spend it or not. They adapt themselves perfectly to their surroundings, they learn the language with facility, and they are the "arbiters of fashion" amongst the natives. They exercise no civilising power over the native; on the contrary, they adopt many of his habits, including that of selling their half-caste female children for money."—*Lourenco Marques Guardian.*

The Persian Mystics

Jami *

The volume before us may be called a companion volume to Jalal d'in Rumi. Jami was both a poet and a mystic, his full name being Nur-Addin 'Abd-Alrahman Jami. He was the last of the line of the brilliant Sufis to have enriched the magnificient Persian literature and Persian thought. Qazi Rum spoke of him thus: "Since the building of this city (Samarqand), no one equal in sharpness of intellects and power of using them, to young Jami, has ever crossed the Oxus." The works of Jami dealt with in the little book are "Salaman and Absal," "Lawa'ih," "Yusuf and Zulaikha," and the "Baharistan" or "Abode of Spring." The following from the "Lawaih" is the key-note to Jami's teachings: It is entitled "Deliver us from Ourselves."

> "O, God, deliver us from pre-occupation with worldly vanities, and show us the nature of things 'as they really are.' Remove from our eyes the veil of ignorance, and show us things as they really are. Show not to us non-existence as existent, nor rend the veil of non-existence over the beauty of existence. Make this phenomenal world the mirror to reflect the manifestations of Thy beauty, and not a veil to separate and repel us from Thee. Cause these natural phenomena of the Universe to be for us the sources of knowledge and insight, and not the cause of ignorance and blindness. Our alienation and severance from Thy beauty all proceed from ourselves. Deliver us from ourselves, and accord to us intimate knowledge of Thee."

The following, on purity of heart, is hard to beat:—

> "Make my heart pure, my soul from error free,
> Make tears and sighs my daily lot to be,
> And lead me on Thy road away from self,
> That lost to self I may approach to thee!
>
> Set enmity between the world and me,
> Make me averse from worldly company,
> From other objects turn away my heart,
> So that it is engrossed with love to Thee.
>
> My lust for this world and the next efface,
> Grant me the crown of poverty and grace
> To be partaker in Thy mysteries,
> From paths that lead not towards Thee turn my face."

Throughout the volume one learns of the universality of religion. The Editors of this series are undoubtedly bringing East nearer to West, by showing that men are much the same at their best, even though they may be born under different skies.

* "The Persian Mystics—Jami," by E. Redland Davis. "Wisdom of the East Series." Published by John Murray, Albemarle St., London, W. Price 1/- nett.

Cape British Indians

In the Cape Legislative Assembly, on the 2nd instant,

COLONEL CREWE moved that the petition of A. G. ISMAIL and others, inhabitants of East London, on the subject of the disabilities of British Indians at that place, presented to the House on June 24, be referred to the Government for inquiry and report.—Colonel Crewe said it was all a question of walking on the footpaths by people who belonged to an older civilisation than was known in this country. The East London municipal regulations referred particularly to barbarians, but they also embraced, it appeared, people of position, wealth and status—such people whose servants, oddly enough, were entitled to more privileges than themselves.

The COLONIAL SECRETARY said he would inquire into the matter, but he understood the question raised the validity of the municipal regulations of East London, and nothing could be done without investigation.—*South African News.*

Transvaal Parliament

HOUSE OF ASSEMBLY.

Wednesday, July 8.

The Budget

In the Debate on the Budget, Mr. J. W. QUINN said that, he proposed very seriously that the Government should do away with traders' licences. By that he did not mean liquor licences or any purely revenual licences. In the United Kingdom there was no such thing as traders' licences. If a man had capital and enterprise, he could start a business, and he could not understand the principal which allowed a man to make bricks without a licence, but that when he sold them he required a licence. He regarded it as a handicap to trade, and asked the Treasurer to delete the estimate of £60,000 from this source of revenue. He saw no reason why a distinction should be drawn between a professional and a business man in this respect. In fact, the trader had more claims to consideration, for not only was he a greater employer of labour, but the establishment of any business meant the investment of a certain amount of capital. The acceptance of his suggestion would be appreciated by a large number of the public.

Mr. J. A. NESER (Klerksdorp): Coolies.

Mr. J. W. QUINN (Union) regretted that coolies so perturbed the hon. member's mind. He saw no reason why the fact that a coolie participated in a benefit should prevent its being granted. If taxation could be reduced all round both as regarded white men and coolies, would it not be the duty of the House to do that?

July 13.

Draft Gold Law

The Minister of Mines moved the second reading of the Draft Gold Law. As regards the clauses dealing with coloured persons, he thought they could be altered in the Select Committee to which he would propose the Bill be referred for inquiry, but not for the taking of evidence, as the Commission and a Committee had exhaustively dealt with evidence. At any rate, they should save the rights of those coloured persons who had acquired such rights up to the present, whatever future provision was made.

July 14.

The second reading was agreed to by 42 votes to 6.

The Latest Phase

[Special to Indian Opinion]

On Tuesday afternoon, the British Indian Association was unofficially informed that General Smuts had agreed to waive his conditions in regard to the first three classes of Asiatics whom he desired to make statutory prohibited immigrants, viz.,

(a) *bona fide* holders of £3 Dutch registration certificates;

(b) *bona fide* pre-war residents without certificates;

(c) voluntary applicants whose claims had been rejected by Mr. [illegible]

All these were to have the right of appeal to the Courts of Justice of the Colony.

On the fourth point, however, namely, the question of amending the Immigrants' Restriction Law to exclude even educated Asiatics, General Smuts was obdurate.

A Committee Meeting of the British Indian Association was hastily called, to discuss the new position, and it was decided to convene an informal meeting of representative members of the community that same evening, Mr. Gandhi being specially requested to absent himself therefrom.

Some 200 representatives met in the precincts of the Hamidia Mosque, Fordsburg, and discussion took place from 7 o'clock until eleven. The proceedings were enthusiastic, and it was unanimously decided that the passive resistance movement should continue so long as the Government still made repeal of the Registration Act conditional upon the assent of the community being given to an amendment of the Immigration Law totally excluding British Indians who might be possessed of the highest educational qualification. The general feeling was that, to give way on this crucial point, was tantamount to accepting a racial insult, and that the community, without educational leaders, would be at the mercy of the Government any time that it thought fit to adopt reactionary repressive methods.

As a result of this discussion, on Wednesday morning, Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, Imam Abdool Cadir Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic, and other important leaders of the community applied to the Johannesburg Municipality for hawkers' licences, but refused to give their thumb-prints as required by the Registration Act. It will be noted that most of the applicants are wealthy merchants, who already have licensed stores. The licences were refused in some instances. It is, however, the intention of these gentlemen to trade as hawkers without licences, and so challenge arrest. Their main purpose, of course, is to protest in most emphatic terms against the autocratic attempt of the Government to rob the community of existing rights prior to fulfilment of General Smuts' promise.

The Municipal Offices are surrounded by pickets who explain, to those who intend to take out licences, the new position that has arisen, and especially that, in giving the thumb-print that is being demanded, they will be binding themselves under the Registration Act, and also placing themselves and the community at a disadvantage in the struggle for rights. The names of the pickets are: Bhaijee Ebrahim Alli Ismail, Muljee G. Patel, Alli Omer, Ranchhod Mitha and Bagas Bapoo.

A mass meeting will be held next Sunday in the Mosque grounds.

Educational Grants. The following amended regulation with regard to grants-in-aid for educational purposes appears in the Natal *Government Gazette*:—"Grants-in-aid will not be given to any schools which are not under European supervision, and the grantee must be a European, or any specially-qualified native of whom the Department approves, provided that the native nominated shall produce written permission from the Church authority employing him for him to undertake the duties of grantee." Indians are not mentioned in the new regulation, but it would appear that it is not possible for an Indian Schoolmaster to hold his position if the school is to continue receiving Government Grant.

Crime at Springfield. A general meeting was held in Mr. Baboolall's store, Clare Estate, to consider the matter of crimes being committed in the district. Attempts are being made to break into houses nearly every night, and it was therefore decided to form patrol parties to watch for the burglars during the night. It was also decided that a police camp was necessary, and the chairman was directed to forward a petition to the Government, requisitioning the latter provision, and the petition is [illegible] course of preparation.

Late News

[Special Telegrams]

Johannesburg, Thursday.

The *Star* last night says that a definite settlement of the present difficulty can be expected, and adds: The point at issue does not appear to be essential to the general principles involved, as educated Indians could not, outside their community, make an adequate competence: and if the rights of the white community are sufficiently safeguarded otherwise, it is improbable that the parties interested will not be able to effect a compromise.

Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, replies to the *Star's* article to-day stating, as a protest against the breach of faith on the part of the Government, and to place themselves in the same critical position as the poorer sections of the community, he and other prominent leaders, holding annual trading licences, applied for hawkers' licences which were refused. They are now trading as hawkers without licences.

Mr. Gandhi last night addressed by invitation a well-attended meeting of the Southern Suburbs Debating Society, Turffontein, Johannesburg, on the Asiatic question, and was cordially received. The meeting, which was presided over by councillor Northcroft, was a great success. A debate followed wherein Mr. H. S. L. Polak took part.

In the Legislative Assembly yesterday the Gold Law was referred to a Select Committee.

Mr. Essop Mia (Chairman of the British Indian Association), Mr. Imam Abdul Cadir Bawazeer (Chairman of the Hamidia Islamic Society) and Messrs. Mahomed Ebrahim Kunke and G. P. Vyas (members of the Committee of the Association) went out to-day hawking, without licences, various commodities. Mr. Essop Mia, carrying two baskets of fruit, went to various well-known wholesale houses selling, and was surrounded everywhere by a crowd of European sympathisers.

Mr. Sorabji Shapurji has written to the Commissioner of Police stating that he has no intention to leave the Colony under the order and that he is willing to appear before the Court at any time the Government desires.

Cape Indians. We are sorry that we are compelled to hold over the report of the Deputation which waited upon the Cape Colonial Secretary recently, but we hope to publish it next week.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૮ મી જુલાઈ, ૧૯૦૮. અંક ૨૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

બોસ્તી–તા૦ ૧૮ જુલાઇ થી, તા૦ ૨૪ મી જુલાઇ સુધી, ઇ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ–અષાઢ વદ ૫ થી, અષાઢ વદ ૧૧ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની–તા૰ ૧૮ જમાદીઉલઅાખરથી ૨૪ જમાદીઉલઅાખર સુધી, ૧૮૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	સૂર્યાસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સુર્યાસ્ત	
						ક.	મી.	ક.	મી.
રાની.	૧૮	૫	૧૮	૯	૬	૫૦		૫	૨૪
રવી..	૧૯	૬	૧૯	૧૦	૬	૫૦		૫	૧૫
સોમ.	૨૦	૭	૨૦	૧૧	૬	૫૯		૫	૧૫
મોમ	૨૧	૮	૨૧	૧૨	૬	૪૯		૫	૧૬
બુધ.	૨૨	૯	૨૨	૧૩	૬	૪૯		૫	૧૬
ગુરૂ .	૨૩	૧૦	૨૩	૧૪	૬	૪૮		૫	૧૭
શુક્ર .	૨૪	૧૧	૨૪	૧૫	૬	૪૮		૫	૧૭

અનુક્રમણિકા.

લડત શું હતી ને છે? ૪૫૩
ઠેલાગોઆબેના હીંદી ૪૫૪
ટ્રાંસવાલનો અંગ્રેજ પક્ષ શું કહે છે? ,,
ટ્રાંસવાલ પારસામેંટ ... ... ,,
મી. સોરાબજીવાળો કેસ ૪૫૫
નાતાલમાં હીંદુઓની રમશાનને સત્રતી તકલીફ ૪૫૭
ગોહાન્સબરગ પત્રવ્યવહાર... ... ... ,,
બહાદુર હીંદીઓની એક મીટીંગ ... ૪૫૯
નાતાલ પારલામેંટ ... ... ,,
છેલ્લા ખબરો ૪૬૦
નાતાલનાં બીલો ... ... ,,
લોરડ એમ્પ્ટીલની લડત ૪૬૧
રીયમંડમાં હીંદીની હાડમારી... ... ,,
મી. હસન મીઆનેર કાગળ ૪૬૨
કેપના હિંદીની હાડમારીઓ ... ... ,,
દાદરી કોલટની નોટીસો બગેરે ... ૪૬૩
ગ્રોસેરિય ૪૬૪
પસ્તાવો ૪૬૬
હિંદુસ્તાનના ખબરો ૪૬૭
ખબરબાત ૪૬૮

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૮મી જુલાઇ, ૧૯૦૮.

લડત શું હતો ને છે?

ટ્રાન્સવાલની લડત હીંદીને ઘણું શીખ વશે. કાયદો તોડવાનીજ આ લડત ન હતી ને નથી. કાયદો તો તુટે તેમ છે. પણ તેમાં બારીઓ છે તે અધરી છે એટલે તોડવાનું જનરલ સ્મટસ કહે છે છતાં કબુલ થય તેમ નથી.

આંગળાંની તો લડત હતીજ નહીં. હવે અંગોઠા કાપદેસર લાઇસેન્સ ઉપર માગે છે ત્યારે કોમ અંગોઠા દેવાની ના પાડે છે. "જોરાવરીથી અમે કંઇ નહીં કરીયે" એમ સરકારને કહે છે. લાઇસેન્સની અરજી ઉપર ખુની કાયદાની રૂયે સહી આપવાની પણ ના પાડે છે.

ત્યારે ખુની કાયદાને તાબે ન થયું તેનો અર્થ શું? એજ સમજવાનું છે. કાયદો તુટી બીજો કાયદો ખરાબ થાય તો તેમાં કંઇ ન મળ્યું ગણાય. મતલબ એ છે કે ખુની કાયદો એ આપણને બેડી રૂપે છે. તે બેડી તુટવી જોઇએ. બેડી રૂપે એમ છે કે તે કાયદો કબુલ કરીયે તો સરકાર આપણા હાલ ગમે તેવા કરે તે આપણે કબુલ રાખીયે. આ કેમ સહેવાય? બેડી તોડી એટલે સરકાર આપણી ઉપર કાયદો નકામો રિતે કરતી બંધ રહે, ને આપણને પુછે. પુછવાને સારૂં શું તે બંધાયછે? હા અને ના. બંધાય છે—બંધાયેલી છે—ત્યાં લગી કે જ્યાં લગી આપણે સરકારની સામે રુત્વા મહની તલવારથી લડવાને તયાર હોઇએ. બંધાયેલી નથી ત્યારે કે જ્યારે આપણે સત્યાગ્રહી લડાઇ ઝુલી જઇએ.

સરકાર પણ પાના રજીસ્ટર વાળાનો હક ઝુંટવવા તૈયાર છે. સુપરીમ કોરટમાં અપીલનો હક આપે એમ પણ કહે છે.

પણ કેળવાએલા હીંદીને નહીં આવવા દેવા. આનો શો અર્થ? બધા એમ સમજે છે કે કેળવાએલા હીંદી એટલે મહે તાજો. આ ભુલ છે. મહેતાજો આવે કે નહીં તે અલગ વાત છે. પણ પોતાનો, હકતરો ન આવી શકે એ સહન નહીં કરવા જેવું છે. આનો ભેદ એ છે કે કાયદો રદ કરી હીંદીને ખુશી કરી પછી મારી નાખવા.

વેપારી કે એકુલ કરતાં વકીલ કે દાક્તર વધારે નથી. પણ વેપારીનું કામ વેપાર કરવાનું છે. વકીલનું કામ લડવા નું ને લડત લડાવવાનું છે. દુનીયામાં એવો એક પણ મુલક નથી કે જેમાં કોઇ કોમ વકીલ દાક્તર વિના ચડી શકી હોય. વેપારી ને જાગીરદાર તથા ખેતી વાળા તે ધડ છે, પણ વકીલ વિગેરે તે કોમના હાથ છે. ધડ તો મૂખી છે. પણ હાથ વિના અપંગ થઇ બેસે છે. એટલે કેળવાએલા હીંદીની બાબત ઘણી વિચારવા જેવી છે. હવેની લડત તેઓને સારૂજ છે એમ કહી શકાય. એમજ છે. કોમથી સરકારને ચંમતિ અપાયજ કેમ કે કેળવાયેલાઓને બાતલ કરો તેમાં અમે લડવાના નથી? આવી જુલ જો કોમ કરે તો હીંદુસ્તાન કોમને રીટકાર દેશે. જો આ બાબત કોમ લડશે તો હીંદુસ્તાન વધાવી લેશે.

એટલે આ લડત કાયદો નાબુદ કરવા નીજ નથી, પણ ગોરા કાળા વચ્ચેની છે. ગોરા આપણી ઉપર સવારી કરવા માગે છે, આપણને ગુલામીમાંજ રાખવા માગે છે. આપણે તેઓની બરોબરી કરવા માગીયે છીએ.

લડતનો આ ભેદ છે તે દરેક હીંદી કોતરી રાખે તોજ સત્યાગ્રહ શીખ્યું ગણાય. સત્યાગ્રહ જેવી તલવાર બોજા જેટલા હીંદીને ટ્રાન્સવાલમાં રહેવારૂપી છાણુ કાપવામાં નથી વાપરવાની, પણ ગોરાઓમાં પેસેલા સજ્જડ તિરસ્કાર રૂપી પથ્થર કાપવામાં વાપરવાની છે. એ કામ બોંથા કુરી વિના બનાર નથી. બોડાજ બહાદુર હીંદી ટ્રાન્સવાલમાં નીકળી પડશે તો એટલું મેળવશે, ને હમેશાંને સારૂં જગનાં ઘણી થશે.

રોડેશીઆના હીંદીની કમીટીને મદદ

રોડેશીઆના હીંદી તરફથી સા. આ. ખિ. મા. કમીટીને મદદ તરીકે પા. ૨૫૦ની રકમ મોકલી આપવામાં આવી છે.

ડેલાગોવાબેના હીંદી

લોરેન્કો મારકીસ મારીઝન નામના છાપામાં માનહીકાના પ્રાંતના સુબાનો રીપોરટ છે. તેમાં હીંદી વિષે નીચે પ્રમાણે લખવામાં આવ્યું છેઃ—

"અંદરના ભાગમાં ગોરા અને હીંદી નો વેપાર દારૂ તથા છીંટ વેચવાનો છે. છીંટ મુખ્યત્વે હીંદી વેચે છે. હીંદી તે ગોરા ના કરતા ઠંધા રીઝ કહેવાય. તેઓનો વેપાર તે તો વારસામાં ઉતરેલો છે. તેઓ બરાબ દવામાં ટેવાએલા છે. બાવામાં તમી બોબવે છે. અને બીજી વસ્તુઓ ની થોડી જરૂર હોવાથી સુખી દેખાય છે. તેઓ સતાવાળાઓને માન આપે છે, પણ કાફરોઓને અને તેટલે દરજ્જે છેતરે છે. કાફરાઓને ખરચ કરવું હોય કે નહીં પણ તેઓને લલચાવીને તેઓની પાસેથી છેલ્લી પેની કઢાવે છે. તેઓ કાફરી ભાષા ને કાફરી રીવાજો શીખે છે. કાફરા ઓ માં સુધારો દાખલ કરતા નથી. પણ કાફરાઓની રીત તેઓ શીખે છે, ને પોતાનાં કાફરી ઓરતથી થયેલાં છોકરાંને વેચે છે."

આ રીપોરટ જો ખરો હોય તો હીંદી ને નામોશી લગાડનાર છે. હીંદીઓ દારૂ નો વેપાર કરે છે એ તો જાણીતી વાત છે. પણ છોકરાંઓ વેચવાનો રીવાજ હોય તો તે ત્રાસદાયક જણાય. માણસો પરદેશ જાય છે તે કમાવાને જાય છે એ બરોબર છે, પણ કમાવાની રીતમાં હદ હોવી જોઈએ. દરેક જાતની નીતી છોડી ને કમાવાની જરૂર હોય નહીં હીંદી કોમે દરેક દેશમાં જે જે ખોસાડ હોય તે દુર કરવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે. પચ્ચીસ જાતો કરતાં માણસ અચ્છાય છે એ અમે જાણીએ છીએ. છતાં તે જાતો કરીને પણ પુમારગ છોડવો ઘટે ".

જોહાન્સબરગથી મી. સોરાબજી શાપુરજી લખી જણાવે છે કેઃ—મારાપર ચાલતા કેસના સંબંધમાં જુદા જુદા જિલ્લાઓમાં થી મને મુબારકબાદીના તથા હીંમતના તાર તેમજ કાગળો મળેલા છે. તે માટે સરવેનો 'ઇ. ઓ.' દ્વારા હું આભાર માનું છું.

તા. ૧૫ મીએ ટ્રાંસવાલ પાલમેંટ માં સ્ટોનહીલ કાયદાનું બીજું વાંચણું થયું.

ટ્રાંસવાલનો અંગ્રેજ પક્ષ શું કહે છે?

ટ્રાંસવાલમાં રાજદ્વારી પક્ષમાંથી ખાસ કરીને અંગ્રેજોના પક્ષનું જે 'પ્રોગ્રેસીવ મંથલી' નામનું માસીક પત્ર નીકળે છે તેમાં હાલના મામલા સંબંધમાં નીચે મુજબ ટીકા છેઃ—

હમેશાં એમ ધારવામાં આવતું હતું કે મી. સ્મટસની રાજદ્વારી ચતુરાઈથી, તથા તેની સાથે મી. ગાંધીના વખાણવા લાયક વાજબીપણાને લીધે એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશનના સવાલનો અંત આવશે. મરજી વાત આગળ આપવામાં આવ્યાં તેના ઘાટામાં કાયદાની કલમો બાતલ કરવા જેટલું સરકાર કરવાની હતી. પણ હવે દેખાય છે કે જનરલ સ્મટસે એક રીતે કાંઈએ નથી કરવું, ને બીજી રીતે ઘણું ખરું કરી નાખ્યું છે. મી. ગાંધીના જણાવવા પ્રમાણે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કાયદો રદ કરવાનું વચન આપેલું. આમ કરવામાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ પારલા મેંટના કામકાજની રીતનો ભંગ કર્યો જેનું કરવું. વળી જેઓ ખરી રીતે ટ્રાંસવાલમાં વસી રહેલા છે તેના હક સ્વીકારવાની જનરલ સ્મટસ ના પાડે છે. આમ કરવામાં સમાધાનીની શરતોનો તે ભંગ કરે છે. બાબત સંબંધ એમ છે કે એ બે માંથી રાજદ્વારી ચતુરાઈમાં મી. ગાંધી ચઢી જાય તેમ છે, અને તેથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ ધારવું હોય તે કરતાં વધારે આપવાને તેને મી ગાંધીએ આંખી લીધેલ છે; પણ આંખી લીધેલ છે તેટલું તેમને મળ્યું નથી. એશીઆટીકોને અરધે રસ્તે મળવા જેટલું કરવા લોકો બેશક ખુશી છે; અને તેમની ટેકને હાની ન પહોંચે તેવી રીતે તેમના હકદારને પાછા કરવા લોકો તઈયાર છે પણ કાયદો રદ કરવા જેટલી જબરી હાર ન કબુલ રાખે. બાકી જેઓ પાંચ વરસ થયાં વસવાટ કરી રહેલા હોય પરમાટવાળા છે તેમને બરકાયદા રજીસ્ટર સરટીફીકિટ આપવામાં આવ્યાં, તો જેઓ ૧૦ વરસના હોય અગાઉ રજીસ્ટર થએલ હોય તેમના હક સ્વીકારાવા જોઇએ. ખરી રીતે લોકોને જરૂર છે તે એટલીજ કે હલકા વરગના એશીઆટીક મજુરને બીલકુલ આવવા ન દેવા; તેમ હોય તો કાયદામાં જોઇતા ફેર ફારો કરવામાં વાંધો નથી

ટ્રાન્સવાલ પારલામેન્ટ

વેપારના લાઇસેન્સ કાઢી નાખવાની સુચના

ટ્રાંસવાલના બજેટની ટીકા દરમીયાન મી જે. ડબલ્યુ. કરીને જણાવ્યું હતું કેઃ—

હું ઘણી ગંભીરતા પુરવક જણાવું છું કે વેપારના લાઇસેન્સની રીત સરકારે કાઢી નાખવી જોઇએ. આથી હું એમ કહેવા નથી માગતો કે દારૂના લાઇસેન્સ અથવાતો માત્ર રેવન્યુ સારૂં રાખવા માં આવેલા લાઇસેન્સ કાઢી નાખવા. વિલાયતમાં વેપારના લાઇસેન્સની રીત બીલકુલ છે નહિ. જો કોઇ માણસને ઘટતી મુડી અને સાદસીકપણું હોય તો તે માણસ બેશક બીઝનેસ જીવું કરી શકે. એક માણસને ઇટો બનાવવી હોય તો તે માટે લાઇસેન્સ ન જોઇએ. પણ જો ઇટો વેંચવા માત્રે તો તેને લાઇસેન્સ જોઇએ. આ કેવી રીત કહેવાય તે હું સમજી શકતો નથી. આ લાઇસેન્સની રીતથી વેપાર ખીલી શકતો નથી; માટે આ રીતે આવતા રેવન્યુના પા. ૬૦૦૦૦ ને બજેટમાં ગણત્રીમાં ન લેવાની ટરેઝરરને હું સુચના કરૂં. એક બીઝનેસ વાળામાં અને કારીગર કે એવો બીજો ધંધો કરનારમાં શા માટે તફાવત રાખવો તેનું કારણ હું જોઇ શકતો નથી. ખરી રીતે વેપારી ને આપણે વધારે લાભદાયક ગણવો જોઇએ. કારણ કે તે વધારે મજુરી કામે લગાડનાર છે એટલુંજ નહિ, પણ તે બીઝનેસ ઉભું કરે છે તેમાં કેટલીક મુડી રોકે છે. ને જો સુચના સ્વીકારવામાં આવે તો ઘણા લોકો ખુશી થશે.

મી. જે. ઓ. નેસરે (કલાર્કસ ડોર્પ) સવાલ પુછ્યો કેઃ—'કુલી'નું કેમ?

જવાબમાં મી કરાને જણાવ્યું કે 'કુલી' થી તમારૂં મન એટલું બધું ચીડાય છે એ જોઇ મને બેહદ ખેદ થાય છે. અમુક લાભમાં 'કુલી'ને હીસ્સો મળતો હોય તેટલા માટે પબ્લીકને તેવો લાભ આપણે ન આપીયે તેમ કરવાનું કારણ હું જોતો નથી. કરો ઓછા કરવા એ સારી વાતજ જણાય, પછી ભલે તે ગોરાને તથા હીંદીને બંનેને એક સરખું લાગુ પડતું હોય. તો શું સરકારની ફરજ નથી કે કરો ઓછા થાય એટલા માટે આ પગલું ભરવું!

મી. સોરાબજીવાળો કેસ

વિગતવાર હેવાલ

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ)

તા. ૮ મીએ મી સોરાબજીને પહેલી વાર પકડવામાં આવ્યા ત્યારે ટ્રાન્સવાલ સરટીફીકેટ વગર ટ્રાંસવાલમાં હોવા માટે એશિઆટીક કાયદાની ૮મી કલમ મુજબ તેમનાપર આરોપ હતો. સરકાર તરફ મી. રકુરમેન હાજર થએલ. બચાવ કરવા માટે મી. ગાંધી હાજર થએલ.

મી. વરનને જુબાનીમાં જણાવ્યું કે તા. ૩ જીએ મેં આરોપીને ફોરડઝબરગ માં પકડ્યો હતો. તેની પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ હોવા માટે પુછતાં; ને નહિ હોવાનું તેણે જણાવ્યું. તેથી તેનાપર આરોપ મુકવામાં આવ્યો. તા. ૨૪મીએ પારક સ્ટેશને તે ઉતરેલ તેને અંગ્રેજી આવડે છે. ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે તે પાસ થઈ શકે કે નહિ તે વિષે હું કાંઇ કહી શકતો નથી.

મી. ચમની (જે એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર હોવા ઉપરાંત ઇમીગ્રેશન અમલદાર નો પણ હોદ્દો ભોગવે છે.) એ જણાવ્યું કે આરોપીના નામથી તા. ૨૨ મીએ પોતાને રજીસ્ટર કરવા પોલકસ્ટના મારફત અરજ કરવામાં આવી હતી. પણ તે એશીઆટીક કાયદા તળે નહોતી. તે અરજી ફોરમ પર થએલા ફોરમપર હતી. મેં તેનાપર વિચાર કરીને તેને રજીસ્ટર થવાનો હક નથી એમ જણાતાં તે કાઢી નાખી હતી. તેની અરજી મરજી બાત રજીસ્ટર પ્રમાણે હતી. આરોપી પોલકસ્ટમાં કેવી રીતે આવ્યો તેની મને ખબર નથી.

મી. ગાંધી—એ જાબતનો જવાબ મારા કરતાં વધારે સારી રીતે તમે આપી શકો છો.

મી. ચમનીએ આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે રજીસ્ટર સાથે તેની ચાલચલણ વગેરે નાં સરટીફીકેટો ઉપરાંત બીજા કાંઇ હસ્તા જેવા હતા નહિ. તે સરટીફીકેટો રજુ કરવાની હું ના પાડું છું.

તે રજુ કરવા માટે મી. ગાંધીએ લખાણ દલીલ કરીને માગણી કરી. મી. રકુરમેને તેના સામે વાંધો ઉઠાવ્યો.

દરમીઆન મી. ચમનીએ સાક્ષી તરીકે હાજર થએલ છતાં મી. રકુરમેનને પુછી જોવા માંડ્યું. તેથી મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે સાક્ષી થઇને મી. ચમની સરકારી વકીલ સાથે મસલત કરવા બેઠી જાય છે એ બહુ અયોગ્ય જરૂરની વાત છે.

મી. ચમનીએ આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે એ કાગળીઆને કેસ સાથે સંબંધ નથી: સારજંટ મેન્સફીલ્ડે મને તે મોકલ્યા હતા.

તે બાબતમાં આગ્રહ કરવાનું મી ગાંધી એ તો ચાલુજ રાખ્યું. પણ કોરટ તે બાબતમાં વિરૂદ્ધ ગઈ.

મી. ચમનીએ આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે આરોપી તા. ૨૩મી જુને આવ્યાનો છે, અને તેની પાસે કેળવણીનાં સરટીફી કેટો હોવાય. ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે આવવા હકદાર છે એવો મી ગાંધી તરફથી મને તાર મળેલો. આરોપીની કેળવણી વિષે વોલફરટના અમલદારે તપાસ નહિ કરેલ મારી સુચનાને લીધે તેને અટકા વમાં નહિ આવેલ.

શામાટે તેને આવવા દેવામાં આવ્યો એવો સવાલ પુછતાં મી. ચમનીએ તેનો જવાબ આપવાની ના પાડી.

દરમ્યાન ફરીથી સુપ્રી. વરનન મારફત સરકારી વકીલને મી. ચમનીએ પુછી લેવા માંડ્યું તેની સામે મી. ગાંધીએ વાંધો ઉઠાવ્યો.

મી. ચમનીએ કબુલ કરયું કે આરોપી ને, દાખલ થતી વખતે તે કલાણો માણસ જ છે એમ ખાતરી કરવા જેટલું પુછ વામાં આવ્યું હતું. કેળવણીબાબત હીંદીને ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે હું ન દાખલ થવા દઉં; કારણ કે તે ગ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણાય. આ ગ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટને પોતે આવવા દીધો છે એ કબુલ કરયું.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે પુરાવાઓ વગરજ હું માગણી કરું છું કે આરોપીને છોડી મુકવો. જે કલમ તળે આરોપ પડવામાં આવ્યો છે તેજ કલમથી આરોપી છુટી જાય છે. સરકારનો કેસ સાબીત કરવામાં આવ્યો નથી. રજીસ્ટરની મુદત પુરી થવા વિષે મોઢેથી પુરાવા અપાય નહિ, પણ એજેંટ રજુ કરવાં જોઇએ. તેમ થયું નથી ને તેથી આરોપી છુટી જાય છે.

આ વાત ઉપર વિચાર કરવાનો કોરટ નો બરાબર હોવાથી આવતી સવાર ઉપર કેસ મુલતવી રહ્યો.

બીજી સવારે વખતસર કેસ ચાલ્યો. તેમાં માજીસ્ટ્રેટે મી. ગાંધીની દલીલ કબુલ રાખી મી. સોરાબજીને છોડી મુકવા.

માજીસ્ટ્રેટની સુચનાઓ ઉપરથી એજ આરોપસર મી. સોરાબજીપર બીજી વખત કેસ ચલાવવાની તેમને નોટીસ મળી.

બીજીવાર કેસ

તે કેસ બપોર શુક્રવારે ચાલ્યો. સરકાર તરફથી મી. કેમર હાજર હતા. બચાવ માટે મી. ગાંધી હતા. તેમણે આરોપ ના જવાબ આપતા પહેલાં, નવા કાઢી મુકવાની દલીલ કરતા પહેલાં જણાવ્યું કે આ આરોપમાંથી તો આરોપીને છોડી મુકવામાં આવેલ છે.

માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે—આ આરોપ ચાલુ છે.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે તે મને બરાબર છે. પણ મારો દાવો એ છે કે આરોપીને છોડી મુકયા પછી ફરી બડા થવા માટે આઠ દિવસની મુદત મળવી જોઇએ. મારે કેસ તયયાર કરવા માટે તેટલી મુદતની જરૂર છે એમ કહેવાનો મારો બરાબર બીલકુલ નથી. છતાં બચાવ માટે જે બારી રહે છે તે હું જતી કરી શકતો નથી. તેને કોરટે છોડી મુકયા પછી તેને પાછું જવું હોય તો તેમ કરવાની પણ તક આપવામાં ન આવી.

માજીસ્ટ્રેટે એ દલીલ કબુલ ન રાખી, છતાં મી. ગાંધીના બાર મુકવાથી તે દલીલની નોંધ કરવાનું માજીસ્ટ્રેટે કબુલ કરયું.

સુપ્રી. વરનને મેજેસ્ટ્રેટમાંથી તા. ૩૧ મી અકટોબરે રજીસ્ટર થવાની મુદત બઢાવી આપવાની નોટીસો રજુ કરી, તે જુબાનીમાં જણાવ્યું કે આરોપીને છોડી મુકવામાં આવ્યો ત્યારે હું કોરટમાં હતો. તેને છુટા થયા પછી ફરીથી પકડવો હોય વધુ વખત ગયો નહોતો.

મી. ચમનીએ જણાવ્યું કે તેને રજીસ્ટર સરટીફીકેટ આપવામાં આવ્યું નથી. તે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ તેને રજીસ્ટર સરટીફીકેટ ન મળી શકે.

આ બોજવા સામે મી. ગાંધીએ વાંધો જુદાવ્યો, તે જણાવ્યું કે ઇમીગ્રેશન કાયદા ની કલમનો તમે એવો અરથ કરો તેમાં તમારું કાંઇ વળતું નથી. તમે ન્યાય ખાતાના અમલદાર નથી; પણ કારોબારી ખાતાના અમલદાર છો. ન્યાય ખાતાના અમલદારનોજ અરથ કામ લાગે.

આ વાંધો માજીસ્ટ્રેટે કબુલ રાખ્યો.

આગળ ચાલતાં મી. ચમનીએ જણાવ્યું કે આરોપીની કેળવણી વિષે મે તપાસ નહોતી કરી.

અહીં સરકાર પક્ષે પોતાનો કેસ પુરો કરયો.

મી. ગાંધીએ તુરતજ માગણી કરી કે આરોપીને છોડી મુકવો જોઇએ. જો હું

નોટીસો સાબીત કરવામાં આવી છે, છતાં તે જોઇએ તે નોટીસ નથી. તે નોટીસ એવી હોવી જોઇએ કે અમુક તારીખ પછી જે માણસ કોલોનીમાં માલુમ પડે તેની પાસે રજીસ્ટર સરટીફીકેટ માગી શકાશે. રજુ કરવામાં આવેલી નોટીસોને કેસ સાથે બીલકુલ સંબંધ નથી. વળી નવેમ્બરની ૩૦મી તો કયારની વીતી ગએલ છે. જે કલમવડે અપરાધ ઘડવામાં આવ્યો તેમાં જણાવેલી નોટીસ એવી જોઇએ કે જેથી સરટીફીકેટ માગવાની પોલીસને સત્તા અપાયામાં આવી હોય. આવી નોટીસ હોય તોજ સરટીફીકેટ માગી શકાય તેવી નોટીસ હોવાનું સાબીત કરવામાં આવ્યું નથી. લંબાણ દલીલમાં મી. ગાંધીએ નોટીસ બતાવીને કહ્યું કે સરકારી વકીલે આ નોટીસ સાબીત કરી આપવાની હતી. ત્રીજીવાર કેસ માંડે ત્યારે આ વાત સરકારને ભલે કામ આવે તેમાં હું ના પાડતો નથી. પણ આ કેસમાં તેમ ન થઇ શકે. કારણ કે ફરિયાદ પક્ષે તે સાબીત કરવું જોઇએ. પછી મી. ગાંધીએ તે નોટીસ વાંચી બતાવી. તેમાં જણાવ્યું હતું કે ૧૯૦૭ ના નવેમ્બરની ૩૦મી પછી ૧૬ વરસનો એશિઆટીક રજીસ્ટર રજુ ન કરી શકે તેને પકડીને તેનાપર કેસ ચલાવી શકાય. આ નોટીસ ફરિયાદ પક્ષે સાબીત કરી નથી.

મેજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે સવાલ એ છે કે એ નોટીસ ગેઝેટમાં બહાર પડી તેટલુંજ પુરતું છે કે કેમ.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે આવી દલીલ કરવામાં આવે એ દુખદાયક છે. મારી દલીલ સાબીત કરવા ખાતર મેં એ વાત તો બતાવી આપી છે. હું હજુ પણ દલીલ કરું છું કે સરકાર પક્ષે રજુ કરેલી નોટીસોને આ કેસ સાથે સંબંધ નથી. મેં મારા કેસ માટે જોઇએ તે કરતાં વધારે મજબુત રીતે સાબીતી કરી આપી છે. તેમાં મેં વાંક કરયો છે એમ કહેવાશે નહિ. એ નોટીસ રજુ કરવાની સરકારને જરૂર હતી. છતાં સરકારે તેમ કરયું નથી. તથા આરોપનામામાં તે જણાવવાની પણ સરકારને ખબર નહોતી.

બાદ બપોરના આણા માટે કોરટ મુલ્તવી રાખવાનું મી. જોએસને કહ્યું.

બપોર પછી કેસ શરૂ થતાં સરકારી વકીલે જણાવ્યું કે મજકુર નોટીસ મારે રજુ કરવી જોઇતી હતી તેમાં મારાથી ના પડાશે નહિ. મી. ગાંધી આવી માત્ર બાતની દલીલનો લાભ લીએ છે, ને તે જો કે વરાબર છે, છતાં તેવો લાભ હું પણ લઉં છું, અને કહું છું કે મી. ગાંધી એ એ નોટીસ રજુ કરી ને કોરટમાં વાંચી તેટલાથી ફરિયાદી પક્ષનું કામ સરી રહયું એમ કોરટે ગણવું જોઇએ.

જવાબમાં મી ગાંધીએ જણાવ્યું કે મેં ગેઝેટ રજુ કરયું નથી. તેવી નોટીસ કદી રજુ થઇ નથી. ખાતરી કરવા માટે જેવી રીતે કાયદાની ચોપડી રજુ કરાય તેવી રીતે મેં કોરટ આગળ એ વાત રજુ કરી છે. કોરટ મારું કહેવાનુ ન સમજી શકી ત્યારે મારે એમ કરવું પડયું છે. મેં કોરટને મદદ કરી તે માટે મને સજા કરવી હોય તો તે અલબત્ત કહેવાશે. ખરું કહીએ તો કોરટને એ નોટીસની, કાયદાની બારીકી ખાતર, ખબર પણ નહોતી.

મજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે મી. ગાંધીની દલીલની હું નોંધ લઉં છું, પણ તે દલીલ હું સ્વીકારી શકતો નથી.

પછી મી સોરાબજીએ જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું ૬ વરસ થયાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં છું; ૧૧ વરસ ડરબનમાં હતો, તથા ૪૫ વરસ થયાં ચારલ્સટાઉનમાં હતો. ચારલ્સટાઉનવાળા મી. હાજી હાસમના સ્ટોરનો હું બુક-કીપર તથા મેનેજર છું. સુરત હાઇસ્કુલમાં હું કેળવણી પામ્યો છું. સત વરસ ગુજરાતીમાં, તથા સાત વરસ અંગ્રેજી ભાષામાં મને કેળવણી મળી છે. હું ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે ટરાંસવાલમાં દાખલ થયો છું.

મેજીસ્ટ્રેટ—તેનાથી તે કેમ બને?

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે તે તમારે જ બતાવવું જોઇએ. આરોપી બધી હકીકત તમારી આગળ મુકે તે ઉપરથી તમારેજ કહેવાનું છે કે તે દાખલ થવા હકદાર છે. બાકી બધીજ હકીકત ને દલીલો કોરટ આગળ મુકવામાં આવે ને પહેલાં કોરટ એ વાતનો નીવેડો કરી શકતી નથી.

મેજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે તમારો અરજીલ કાયદાની રૂએ આવી શકે છે તે તમારે બતાવવાનું છે.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે મારો અરજીલ કેળવણી પામેલ છે, અને ગુજરાતનાં સાધન ધરાવે છે, તેથી ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે દાખલ થવાને હકદાર છે.

મેજીસ્ટ્રેટ—શું તમે એમ કહેવા માગો છે કે જે એશીઆટીકને અંગ્રેજી લખતાં વાંચતાં આવડતું હોય તે બધા આ કોલોનીમાં દાખલ થઇ શકે?

મી. ગાંધી—હા, સાહેબ. હું એમજ કહું છું. અને મને તક મળે તો તે બાબત માટે કોરટ આગળ દલીલો રજુ કરવા પણ હું ધારું છું.

આગળ ચાલતાં આરોપીએ જણાવ્યું કે હું દાખલ થયો ત્યારે સારજંટ મેન્સ ફીલ્ડે મને પુછયું કે તમારી પાસે કેટલા પાઉસા છે. સારજંટ મેન્સફીલ્ડે મને દાખલ થવાની અને અરજી કરવાની લખીતવાર રજા આપવાથી તા. ૨૨ મી એપ્રીલે મેં મરજીઆત રજીસ્ટર માટે અરજી કરેલી. વગદાર ગોરાઓનાં મારી પાસે કેટલાંક સરટીફીકેટ છે, જેમાંનાં કેટલાંક અરજી સંબંધમાં મી. ચમનીપર મેં મોકલ્યાં હતાં. આજે જે આરોપસર મને પકડવામાં આવ્યો છે, તેજ આરોપ માંથી ગઇ કાલે મને છોડી મુકવામાં આવ્યો હતો. એશિઆટીક કાયદા તળે રજીસ્ટર થવાની મારી મરજી નથી.

ઉલટ તપાસમાં જણાવ્યું કે કાયદાની કલમોથી હું પુરતો વાકેફગાર છું. રજીસ્ટર સરટીફીકેટ કેમ કહેવાયું તે હું સારી પેઠે જાણું છું. કાયદાતળે રજીસ્ટર થવા ની મેં કદી અરજી કરી નથી, અને તેમ કરવા માગતો પણ નથી. એવા બ્રિટીશ ને નહિ બાજતા અને નામોશી ભરેલા કાયદા તળે હું કદિ અરજી નહિ કરું; તેમ તેવા કાયદાને હું કોઇ પણ રીતે માન આપીશ નહિ. કાયદાની સામે થવામાં મારા ભાઇઓની સાથે એકત્ર થવા હું માગું છું. માત્ર આ ટેસ્ટ કેસ કરવા સારૂં હું અહીંઆં આવ્યો છું એમ નથી, પણ ટરાંસવાલમાં વસવાટ કરવાનો મારો ધરાદો છે તેથી આવ્યો છું. હું ટરાંસવાલમાં ઘર કરીને રહેવા સારૂં આવ્યો છું. અત્યાર પહેલાં હું ચારલ્સટાઉનમાં રહેતો હતો. અગાઉ કદી ટરાંસવાલમાં હું વસ્યો નથી. ટરાંસવાલમાં આવવાનો ધરાદો મેં મારી મેળે કરયો છે. કોઇની શીખામણથી નહિ, પણ મારી મેળે હું અહીં આવ્યો છું. છતાં કાયદેસર તેમ થઇ શકે કે નહિ તેમાં મેં મી. ગાંધીનો વકીલ તરીકે મત લીધો હતો. વોલકરસ્ટના મેજીસ્ટ્રેટ મારફત મેં જે રજીસ્ટરની અરજી કરી તે કાઢી નાખવા માં આવી છે. હું જોહાન્સબરગમાં આવ્યો ત્યારથી મલાય લોકેશનમાં મી. કામાની સાથે રહું છું. ટરાંસવાલમાં દાખલ થતા પહેલાં બ્રિ. હ. એ. સાથે મારે લખાણો થયા કરતાં હતાં એમ કહેવું તે ખરું નથી.

અહીંઆં અદાલતની જુબાની પુરી થઇ.

પછી મી. ગાંધીએ લંબાણ દલીલથી ૨ આના કરી. તેમાં જણાવ્યું કે પહેલાં

તો મારો અસીલ ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે પ્રેફીમીટેડ ઇમીગ્રંટ નથી. કારણ કે તેણે બતાવ્યું છે કે તેની પાસે મુજરાતનાં સાધન છે, તથા કેળવણી પણ પામેલ છે. અને જો એશીઆટીક કાયદા તળે રજી ટરની અરજી કરે તો તે પ્રેફીમીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણાય નહિ. વળી કાયદો પસાર થયો તે પહેલાં જેઓ ટ્રાંસવાલમાં વસતા હતા તેમનેજ એશીઆટીક કાયદો લાગુ પડી શકે છે. અને ઇમીગ્રેશન કાયદા સંબંધમાં કહેવાનું કે કાયદો ઘડવા વખતે પડનારાઓનો ઇરાદો ગમે તેવો હોય, છતાં એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનનો દરવાજો તો ઇમીગ્રેશન કાયદાથી ખુલ્લો રહી ગયો છે, પછી ભલે તે ઇમીગ્રેશન વાજબ પ્રમાણનું હોય.

માજીસ્ટ્રેટે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે બચાવ પક્ષની દલીલો બહુજ ખુબીવાળી અને બાહોશી ભરેલી છે. જે સવાલો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે તે જોતાં હું કહું છું કે આગેવાનોએ રજીસ્ટરની અરજી કરી નથી, પણ તે માટે તે મગરૂરી માને છે, અને સરકારને હંફાવવા ધારે છે. સાત દિવસમાં ટ્રાંસવાલ છોડવાને આરોપીને હું ફરમાવું છું.

નાતાલમાં હીંદુઓની સ્મશાનને લગતી તકલીફ

હીંદુ સ્મશાન ફંડ॥ સેક્રેટરી લખે છે કે:—

નાતાલમાં અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં પડતી તકલીફ માટે જંગી અરજી કરવાના સંબંધમાં મારિત્સબરગ આર્યસમાજ, તથા એસ્ટકોર્ટ હીંદુ કોમ્યુનીટી તરફથી પીટીશન કરવાના ઠરાવો મળી ગયા છે બીજે કેટલેક ગામ ચાલુ અઠવાડીઆમાં તેવા ઠરાવો થયા તજવીજો થાય છે, એવા ખબર મળેલા છે. આશા છે કે આ જાગત વેગાસર દરેક ગામથી તેવા ઠરાવો પસાર કરી ખબર લખી મોકલવા હીંદુભાઇઓ તક હાથમાં લેશે.

વેરૂલમથી બાબુ તાલેવંતસિંહ તરફથી તેવી અરજી કરવાનો ઠરાવ મંજુર થયો છે.

પ્રીટોરીઆમાં નવી પોસ્ટ ઓફીસ બાંધવા માટે પા. ૫૫,૦૦૦, તથા નવું રેલ્વે સ્ટેશન બાંધવા માટે પા. ૪૫,૦૦૦ મંજુર કરવાનું ગઇકાલે નક્કી કરવું છે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(આપણા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી.)

ભરતી ઓટ

લડતની બાબત ભરતી ઓટ થયાજ કરે છે. ઘડીમાં એવા ખબર આવે છે કે સમાધાની કપાટો બંધ થઇ રહેશે. ઘડીમાં કંઇજ નહિ થાય એમ સારા માઠા સમાચાર આવ્યા કરે છે. ગયે અઠવાડીએ શુક્રવારને દિવસે એવા ખબર મળ્યા કે સરકાર ખુની કાયદો અમલમાં લાવવાનીજ છે. તે ઉપરથી મી. ગાંધીએ નીચે પ્રમાણે કાગળ લીડરને લખ્યોઃ—

"કાંઇ સખત પગલું ન ભરવા, અને સરકાર શું કરે છે તે તપાસવાની વાટ જોવા તમે એશીઆટીકોને સલાહ આપેલી છે. તેથી બધા બેદ સાથે એક સરકયુલર કાગળપર મારે તમારું ધ્યાન ખેંચવું પડે છે. તે કાગળપર રજીસ્ટારની સહી છે. અને લાલ જાડા ટાઉનકલારકપર તે હાલમાં મોકલવામાં આવ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કેઃ—

"એશીઆટીક કાયદો રદ થવાનો નથી તેથી જે એશીઆટીક વેપારના લાયસેન્સ માગે તેમની પાસે મરજીઆત અથવા કાયદા તળેના સરટીફીકેટ માગવાં, તથા તેમનો જમણો અંગુઠો લેવો, અને તે અંગુઠો તેમનું નામ તથા સરટીફીકેટનું નંબર રજીસ્ટરારનીઓફીસે તુરત મોકલવાં. જે એશીઆટીક આટલું ન કરે તેને લાયસેન્સ ન આપવો, તેમ નવો પણ ન કરી આપવો."

ઉપરના કાગળ ઉપરથી તમે જોઇ શકશો કે સરકારનો ધારેલો કાયદો મોજુદ રાખવાનો તથા મરજીઆત રજીસ્ટર તેની તજે પાછાં કરવાનો છે. જો આમ હોયતો એશીઆટીકો ધીરજ ધરી શકે ખરા કે? તથા સરકારના લખીતવાર કે બોલના વચન પર ભરોસો રાખી શકે કે? ભલે એ કાગળમાં સરકારનો ઠરાવ દરશાવ્યો હોય તો અમારી આંખ ખરેખર ઉઘડી ગઇ છે. છતાં રજીસ્ટરો બાળવાની મારી મીટીંગ મુલતવી રહી છે, અને દરેક એશીયાટીક સરકારનો નિરણય પ્રસિદ્ધ થવાની વાટ જુએ છે. ઉપર જણાવ્યો તે કાગળપર મોકલું આજ ધ્યાન ખેંચવામાં મારો હેતુ એ છે કે બતાવવાનો છે કે એશીયાટીકો પાછું ન વળી શકે એવું પગલું લીએ તે વ્યારે તેમને અત્યંત કનેડગમાં આવ્યા હોય ત્યારેજ."

મી. ચમનીની નોટીસ પ્રમાણે તો એમ થયું કે મરજીઆત રજીસ્ટર વાળાને પણ સરકાર કાયદા તળે મુકવા માગે છે.

આમ થાય તો થએલી સલાહની દરેક શરત ફુટે. લખેલું ને બોલેલું બધું પાછું ફરે. આ ઉપરથી મી. કારટરાઇટ તેમજ મી. હોસકેન ચોંકયા. તેઓએ સ્મટસ સાહેબની મુલાકાત લીધી છે. અને તે ઉપરથી જણાય છે કે ત્રણ પાઉંડ વાળા તો તથા બીજા રેફયુજીનો હક તો રહી શકે. અપીલની પરવાનગી મળે, પણ કેળવણી પામેલાનો બચાવ ન મળે. મરજીઆત રજીસ્ટર વાળાને ખુની કાયદો લાગુ પાડવાનો નથી. આમ ખબર મળ્યા. પણ આ ખબર ઉપર ભરોસો રાખવા જેવા નથી. ભરોસો માત્ર આપણા જોરનોજ. સોમવારના લીડરમાં એવી ખબર છે કે કાયદો અમલમાં લાવવાનો છે તેથી જેઓ લાયસેન્સ વિના વેપાર કે ફેરી કરે તેના નામ દર મ્યુનીસીપાલીટીઓએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને મોકલવાં કે જેથી તેઓની ઉપર કામ ચલે.

આ ઉપરથી હિંદીઓ ગભરાયા ને તીડની માફક મ્યુનીસીપાલીટીની ઓફીસ ઘેરી લીધી. ઘણા લાયસેન્સ લેવા ગયા. અંગુઠા માગ્યા તે ખુશીથી આપ્યા. ને લાયસેન્સ મળી તેમાં તો જાણે ભારે કામ થયું એમ માની હરખાયા. કાયદા ને તાબે નહિ થવાના કસમ હતા તે સુધ્ધ ભુલ્યા. કેમ કે અંગુઠા આપ્યા એ તો, કાયદાની રૂએ આપ્યા. કેટલાક માણસો દરવાજા અગળ ઉભી સમજાવતા હતા તો કહે કે "ગાંધીએ અદ્ધર આંબળાં અપાવ્યાં. તો પછી અમે બે અંગુઠા આપીએ તેમાં શું?" એટલે આ તો સોળ આંસણા બાદ થવાનું થયું! ઘણાઓએ સમજાવ્યા પણ સમજે કોણ? આમ સત્યાગ્રહની લડતની અણસમજ અને ખુબી બંને વરતાયાં.

અણસમજ એમ કે અદ્ધર આંબળાં આપ્યાં તે મરજીઆત છતાં તેની ને કાયદે સર અપાએલાં બે અંગુઠાની સરખામણી લોકોએ કરી.

ખુબી એમ કે સત્યાગ્રહ તે હમેશાં ચાલ્યાજ કરે. કેટલાક માણસો સત્યાગ્રહ છોડે તેથી જેઓ નથી છોડતા તેને બાધ આવતો નથી. જો કે બધા હીંદી આમ અંગુઠા આપી આવ્યા છે તો બહુ બહુ

મજબુત રહેલા છે. તેઓ સમજે છે કે અંગુઠા આપવા તે ખરાબ છે. કાયદા હેઠળ સહી સરખુ એ નહીં અપાય. ઘણા ખરા મ્યુનીસીપાલીટીમાં જબ પાછા આવ્યા છે. તેમાંના ઘણા વગર લાયસેન્સથી વેપાર કરી રહયા છે ને ડરતા નથી. જેલ માં જવા તયાર થઇ બેઠા છે.

આ પ્રમાણે જેઓ હવે જેલમાં જવા તયાર થઇ બેઠા છે તેઓ ખરા સત્યાગ્રહી ગણાય. કેમકે તેઓ બીજાના સ્વારથને સારૂ સત્યાગ્રહ ધારણ કરે છે.

બીજા તે કોણ! એક તો ત્રણ પાઉંડના રજીસ્ટરવાળા. બીજા રેહ્યુજ, ત્રીજા જેની અરજી હજુ કમની સાહેબ રાખી બેઠા છે તે, અને બેચાર કેળવણી પામેલા હીંદી ખરે તો હવે માત્ર

કેળવણી પામેલા

ને સારૂ લડવાનું રહ્યું છે. અને લડત એ ખરી છે. કેળવણી પામેલાનો ફરવાજબે પોતા હિંદીનો છેવટે ગુલામ બનાવવાનો કરારદો જનરલ સ્મટસ કરે છે એ બીજી કેમ સમજે! કેળવાએલાના હક ડુબાવવાનું હિંદી કોમ કેમ કબુલ કરે!

આ વિચાર સહુ કરવા લાગ્યા છે ને બધા કબુલ કરે છે કે તે દહો મેલી દેવાય તો હિંદીની લાજ જાય

હવેની લડતમાં હજારો હિંદી સામેલ ન રહે તો પણ લડાય તેવું છે. પાંચસે ખરા હરસા વાળા મરણીયા હિંદી રહ્યામાં પડે તો હિંદીની લાજ રહે તેમ છે. મી. ઓલ્ડા બારીસ્ટરને બોલાવવાની વાત ચાલી હતી. તે ન આવે એમ હવે હિંદી કોમે કબુલ કરવું? મી. હાઉદ મહમદના દિકરા વિલાયતમાં અભ્યાસ કરે છે તે ભણીને આવે ત્યારે ટ્રાંસ વાલમાં આવી ન શકે? આવે તો મી. સ્મટસની મહેરબાની ગણજ! મી. જોસફ રોયપન બેચાર દિવસમાં આવશે તેની બેહદ દક્ષિણ આફ્રીકાની છે. તેનાથી પણ ન અવાય! આ બધું હિંદી કામ સાંભે એ કેમ બને? યાદ રાખવું કે આવી બધી લડતો કરવામાં હિંદી કોમની કબુલાત માગે છે. પોતાની મેળે કાયદો તોડે એ જુદી વાત છે. તેની સામે લડાશે તો લડીશું. પણ તેવા કાયદો ચલે જાય, એ અમને કબુલ છે, એમ કયો હિંદી કહી શકે!

હિંદીના દુશ્મન

પણ આવી તકલીફ કેમ પડયા કરે છે? જવાબ એ છે કે કેટલાક હિંદી વેરી થઇ બેઠા છે. તેઓ જનરલ સ્મટસને વાત કરે છે કે હિંદી કોમમાં હવે લડત રહી રહી નથી. કાયદો બધા કબુલ કરશે. બાળવાનો તો બાકી છે. સહુ લાયસેન્સ લેશે, અંગુઠો આપશે. દીતુર કરનારમાં મી. ગાંધી તથા કેટલાક હિંદી છે, બીજાને કંઇ વેદના નથી. આમ વાત કરે છે તે જનરલ સ્મટસને ભાવે છે. તે વાત માની લેય છે ને તેથી હિંદીને દુઃખ થાય છે.

જો હિંદી બધા કાયદો કબુલ કરવા રાજીજ હોય તો પછી તેઓને કાયદો લાગુ પડે એજ બરોબર ગણાય.

પણ હું માનું છું કે કાયદો કબુલ રાખવા થોડાજ હિંદી તયાર છે. બાર બરટન, કરીસ્ટીઆન્સ, વોલ્ફરસ્ટ, વીરની મીંગ, નીકોલ્સ્ટ્રમ, હેડલબરગ જરમીસ્ટન વિગેરે જગ્યાએથી કાગળો છે કે હિંદી મજબુત છે ને ઉપરના દહો સારૂ લડશે. આ જગ્યાઓમાં ઘણા હિંદીઓએ લાયસેન્સ લીધા નથી ને લેશે નહિં. આંચ જુસ્સો હજી ત્યાં લગી હિંદી હારવાના નથી. પછી ગમે તે માણસ જનરલ સ્મટસને ગમે તેમ બોલે.

મી. સોરાબજી

મી. સોરાબજીએ ખુબ કરી છે. ચારલસટાઉનથી ખાસ જેલ જવાજ આવ્યા છે. આ જાપું બધાના હાથમાં આવે તે દરમીયાન તે સાહેબ જેલમાં બીરાજતા થઇ ગયા પણ હોય તેમને જેલમાં મોકલીને. હિંદી કોમ ઉપરની બાબતોમાંથી એક પણ જતી કરે એ નજ બનવું જોઇએ એમ સહુ કોઇ સમજશે.

આજ મીટીંગ

આજ મીટીંગ રવિવારે મળશે. તેમાં હાલ રજીસ્ટર બાળવાનાં નથી. ઘણી અડચણો પડે છે એટલે ડહાપણનો રસ્તા એજ છે કે જનરલ સ્મટસ પોતાને જે કાયદો ઘડવો હોય તે ઘડાવે પાડે ત્યારેજ બાળવાં. દરમીયાન તયારી રાખવા. આપણે રદ જોઇએ તેથી દહો દેશે એવી ધાસ્તી રાખવાનું કારણ નથી. એમ દહો દેવાય નહિ. સત્યાગ્રહીને દહો લાગુ પડેજ નહિ. કેમ કે તે બીજાના આધારે નથી લડતા. જ્યારે કાયદો બહાર પાડે ત્યારે સરટીફીકેટની તાપણી થઇ રહે. કાયદો ગેઝેટમાં બહાર પડે, પરલામેંટમાં ચરચાય, વિલાયતથી તેનો મંજુરી મળે ત્યારેજ અમલમા આવે દરમીયાન આપણે પહોંચી વળી શકાએ છીએ પણ દરેક હિંદી જે પૂરા જોરમાં છે તેને લાજમ છે કે તેણે પોતાનું રજીસ્ટર બી. બ. એ. ને તુરત મોકલી આપવું.

પક્ષાની તાંણી

આ લડતમાં ઘણા પક્ષાની જરૂર નથી. છતાં થોડા ઘણા । જોહનીજ. હવે એસોસીએશનની મુદી બહાર પડ્યા જેવી છે. તેથી વિલાયત કે હિંદુસ્તાન મોકલવા જોઇએ તેટલા કેસલ પણ નથી જતા તેથી દરેક કમીટીએ તથા દરેક હિંદીએ બને તેટલા પક્ષા એસોસીએશનને મોકલવાની જરૂર છે. બારબરટનના હિંદીએ જરૂરતના તાર ને કાગળ મોકલ્યા એટલુજ નહિ પણ દસ પાઉંડની હુંડી એ મોકલી.

મી. હસપ મીયાં ફેરીયા!

મંગળવારની રાતે મી. ગાંધીને અલગ રાખીને મીટીંગ મી. હસપ મીયાએ પોતે બોલાવેલી. તેમાં લગભગ બસે હિંદી હાજર હતા. મીટીંગે ઘણા જોરથી નિશ્ચય કર્યો કે વિદ્વાન હિંદી ટ્રાંસવાલમાં ન આવે એવી કબુલત હિંદી કહી નહિ આપે. લડત ઝપાટાબેર ચલાવવાને સારૂ, તથા પોતે મરજીઆત રજીસ્ટર કીધું છે, ને વેપારની લાયસેન્સ મળી છે તેથી ન બચવા બાદ મી. હસપ મીયાએ ફેરીની લાયસેન્સ માગી છે. અંગુઠા નહિં આપવા સારૂ લાયસેન્સ નથી આપી. હવે મી. હસપ મીયા વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરશે ને મોટા ગોરાઓને ત્યાં ફરટ વેચવ જશે. નાની બાસ્કેટ રાખશે. આમ કરીને જોવા માગે છે કે સરકાર કેમ કેદ કરી શકે છે. આ જ જુસ્સો ઘણા હિંદીમાં આવી ગયો છે. હમીદીયા મસ્લામરફ મોહમ્મદીના પ્રમુખ તથા બીજા આગેવાન હિંદી પણ તેમજ કરશે. બહેલા હિંદી એમ છે તેથી પણ તેવોજ વિચાર કરેયા છે. આ જુસ્સો આવે તો લડતનો અંત નજીકમાંજ છે. જે કોમમાં આવા બહાદુર હિંદ છે તે કોમ પાછી કદી હઠવાનીજ નથી. તેમને નવું જોર આવ્યું છે, ને લડતને ખુબી સમજની આશા છે.

પીકેટો પાછા તયાર

મ્યુનીસીપલ ઓફીસે અંગુઠા આપી લાયસેન્સ લેવા ન બનવ એવું સમજાવવા નીચેના હિંદી પીકેટ થયા છે.

મેસરસ ભાગજી ધણરાજીમ, અલી ઇસ્માઇલ, મુલાજી જી. પટેલ, અલી કિમર, રહુબેડ નીકા, તથા બગસ બાપુ વગેરે.

છેલ્લા અખ્બર

ટ્રાંસ્વાલ ગ્રેમ છે કે કેળવણી પામ્યા પણ સરકાર સમજાવતી કરશે.

બહાદુર હીંદીઓની એક મીટીંગ

ફેલવાએલા માટે લડત

વેપારીઓ ફેરીઆ બનશે

લાઇસન્સ નહિ કઢાવે—ને જેલ જશે

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

સરકાર સાથે નવી ઉઠેલી તકરાર સામે લડવું કે નહિ, અગર લડવું તો કયે કેવી રીતે કામ લેવું તેના વિચાર કરવા લેડાન્સ્મીથમાં આગેવાનોની એક મીટીંગ ચેરમેન મી. કાસમ મીઆના બોલાવવા થી હમીદીયા મસ્જીદની બાજુના હોલમાં તા. ૧૫ મીએ મળી હતી. તેમાં ઘણા સાહેબો હાજર થયા હતા. બરાબર સાત વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેન મી કાસમ મીઆએ મીટીંગ બોલાવવાના હેતુઓ જણાવતાં કહ્યું કે આજની મીટીંગ બોલાવવાનું ખાસ કારણ એ છે કે સરકાર સાથે જે ચાર બાબતોનો બાંધો હતો તેમાંથી ત્રણ બાબત સરકાર કબુલ કરે છે, પણ એક બાબત જે બેહોલાની છે તેજ સરકાર કબુલવા માગતી નથી. જો આપણે બહેલાઓના હક છોડીએ તો એ તકરાર આજે સેટલ થાય એમ છે. માટે આ મીટીંગ બોલાવી છે. તે એટલા માટેજ કે આપ બધા જણાવશો કે હવે કેમ કરવું? બહેલાના હક મારવા કે નહિ! હું મારો ખ્યાલ સરવાળે જેકલો જણાવીશ

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર આયાઝીરે કહ્યું કે બરૂલાએ તા સમજવામાં આપણે આટલે સુધી પહોંચ્યા છીએ માટે આપણા થી બહેલાના હકપર પાણી ન ફેરવાય. બીજાઓ ભલે તેમ કરે. પણ હું તો કદી પણ એ બાબતમાં રાજી થઇશ નહિ.

મી. મુળજી પરેલે મુંબઇમાં થએલા મીટીંગ વખતે તેમજ બીજા ઇતિહાસીક દાખલાઓપરથી જણાવ્યું કે આપણાથી બહેલાઓના હક મરાવજા નહિ.

મી. અબદુલ રહમાને જણાવ્યું કે પોતે લડવા માટે કોઇપણ વખતે તયાર છે. પોતે પોતાનું રજીસ્ટર એસોસીએશનને આપી દીધેલું છે. અને પોતાના માણસોનાં પણ આપી દેશે.

મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડિઆએ જણાવ્યું કે મુંબઇની માસ મીટીંગમાં હીઝ હાઇનેસ સર સુલતાન આગાખાન જેવાએ પ્રમુખ દલીલ તેઓ, તેમજ બીજા મોટા મોટા બહેલાઓના હક આપણાથી મરાય નહિ. કદાચ એમ થશે તો પછી આપણે કોઇના તરફના મદદની જમેદ રાખવાની નથી.

મી. મહમદ ઇસાકે જણાવ્યું કે લડત ઉપાડવી તે બધાએ હળી મળીનેજ. પોતે તો છેવટ સુધી લડશે.

મી. અહમદ મુસાજી બોહરાએ બહેલાઓના હક સરકાર નહિ મારી શકે તો આપણે તે હકોપર કેવી રીતે પાણી ફેરવાય! માટે સર્વેએ હળીમળીને લડત ઉપાડી લેવા.

મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ કુનેએ જણાવ્યું કે સરકારે લાયસેન્સપર અગુઠા કેવા માંડયા છે. તો હું પોતે લાઇસેન્સ લેવા જઇશ, ને અંગુઠો અગર સામન કંઇ નહિ આપીશ, પણ જેલ જઇશ.

મી. અહમદ કાજીએ જોલ્યા કે પોતે તો મરતાં સુધી કાયદો નહિ કબુલે. નહિ પાલવશે તો આ મુલક છોડી દેશે. એક વખત જેલ ભોગવેલો છે; અને બીજી વખત અગર એવો પણ વખત ભોગવશે.

બાદ મસરસ અબદુલ ગની, અબદુલ ગફુર, ટોકરશંદ, પી. જી. મહારાજ, મહમદ ટીબોલ, પ્ર એમ. પટેલ, એમ. પી ફેન્સી, મી. એમ. પાલખે, ઉમરજી લાલેજી નાદીરશાદ કામા, ગોરાજી ચાપુરજી, મુસા આકુજી, અહમદ કોટાવાલા, અહમદ સાલેજી તથા બીજા ચાર પાંચ (જેમના નામની ખબર નથી) તેઓ સાહેબે એનલુડેશન તથા કાયદા માટે ગમે તે બંધાવે, અને થાય એ નુકસાને પણ લડત ઉપાડવા જાહેર કરયાં.

ચેરમેન મી. કાસમ મીઆએ જણાવ્યું કે આજની મીટીંગ ફકત આગેવાન લોકો ની બોલાવવામા આવેલી, પણ આટલા બધા સાહેબો હાજર થયા તે જોઇ હું ખુશી થાઉં છું, અને મહેરબાન માનું છું. મી. ગાંધીને આજે મીટીંગમાં નહીં બોલાવવાનું કારણ એટલુંજ છે કે ઘણા સાહેબો તરફથી કહેવામાં આવે છે કે મી. ગાંધી હોય છે ત્યારે બધાજણ શરમા શરમીમાં હા કહે છે. અને બધા સાહેબોના મુખેથી જોઇ હું ખુશી થાઉં છું. હવે આપણે લડત નવેસરથી ઉપાડવી પડવાની છે. હું પોતે ફેરી કરવાનું લાઇસેન્સ લઇશ. અમુકો આપીશ નહિ, અને જો લાઇસેન્સ નહીં મળશે તો તે વગર ફરવાની ફેરી કરીશ અને તેમ કરતાં પકડાયો તો બેલ નહીં મૂકું, દંડ નહીં ભરી, જેલમાં જઇશ; પણ કાયદાની તરફેણ હરગીજ નહિ. બહેલા લોકોયાજ આપણે આટલી પણ કીંમ કાઢતે હોઇએ. એ બદલ સરકાર આપણે હાથે આપણી પાસે બંધ કરાવવા માગે છે. એનાથી દુઃખદાયક બાબત બીજી કઇ હોઇ નહીં બહેલાઓ માટે બધારે બીજી બાબતે છુટ છે ત્યારે ટ્રાંસવાલમાં કેમ ન હોય? માટે એ બાબતમાં આપણે લડવાનું જ છે. સર મંચેરજી ભાવનગરી, જસ્ટીસ અમીરઅલી, ઓનરેબલ મી. ગોખલે વિગેરે બીજા એવાજ સાહેબોને આવવા ની બંધી કરવામાં આવે, તો આપણે કઇ એ સાહેબોના હક મારી શકતા નથી, લીડર લોકોએ હવે ફેરીના લાઇસેન્સ લેવા જવાનું છે. અને નહીં મળે તો વગર લાઇસેન્સથી બધાર કરવાનો છે. અને તેમ કરતાં જેલ જવું.

બાદ બીજી ઘણી બાબતોપર ચર્ચાઓ થયેથી પ્રમુખ સાહેબે વિવેચન કરી હાજરીનનો આભાર માની મીટીંગ લગભગ રાતના અગીયાર વાગે બરખાસ્ત થઇ હતી.

નાતાલ પાર્લામેંટ

હીંદીને લગતાં બીલ

તા. ૧૫ મીએ નાતાલ પાર્લામેંટમાં હીંદી વેપારી લાઇસેન્સ બંધ કરવાનું બીલ પાસ કરવાની દરખાસ્ત મુકતાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે ૧૮૯૫માં હીંદી લાઇસેન્સની સંખ્યા ૬૯૬૩ની હતી તે વર્ષને આજે ૧૦૦૮ થયાં છે. તેથી પરિણામે ગોરાઓ હાંકી કઢાયા છે. માટે એશીઆટીક વેપારને વધતાં અટકાવીને ગોરાનાં ગોકરાં માટે નારમ કરવો એવો આ બીલનો હેતુ છે. બીલને અંગ્રેજને નહિ લાગતું કહેવામાં આવશે; છતાં એવી સ્થિતિ આવી પડી છે કે આપણને આપણા ખાલ બચાવવા જોઇએ. મોરીશી અસમાં એશીઆટીક વેપારપર અંકુશ નહિ મુકાયો તેથી તેની શું સ્થિતિ થઇ તે આપણે જોવાનું છે. જો આજ, કાલ, અને પરમ દહાડા સુધીમાં ઉપાય ન લઇએ તો આ કોલોની બીજું મોરીશી બને થાય. મોરીશીઅસમાં ગોરાઓ હીંદી કરતાં ઉતરતી દશામાં છે. ત્યાં મીનીનો ઉદ્યોગ તેમજ વેપાર એશીઆ

ટીકના હાથમાં છે. હું મેંબરોને અરજ કરું છું કે, મોરીશીઅસનો દાખલો જોતાં તમારે કંઈક કરવું જોઇએ કે જે આપણે આ મુશ્કીબતને દૂર નહિ કરી શકીયે તે: ૨૫ વરસમાં આ કોલોનીની દશા મોરીશીઅસ કરતાં વધારે ખરાબ થશે. જો આજે આ પગલું નહિ લઇએ તો આપણાં છોકરાં તેમજ આખું કુટુંબ આદિકા આપણને ધિક્કારશે. એશીઆટીક ને લાઇસેન્સ આપવાનું અટકાવવામાં પણ આપણને માથાકુટ પડી છે. કારણ કે લાઇસેન્સ મેળવવાની આતર, હલકામાં હલકી રીતનો પણ એશીઆટીક ઉપયોગ કરે છે. ન્યુકાસલ ડીવીઝનના એક ગામમાં માત્ર એકજ હોટેલકીપર ગોરાને લાઇસેન્સ છે. ત્યાં વેપારનાં બધાં લાઇસેન્સ એશીઆટીકના હાથમાં છે. આ સડો દુર કરવા કોલોની જામત થએલ છે તે જોઇ હું ખુશી થાઉં છું. તે લોકો સડા રૂપે છે એમાં કાંઇ શંકા નથી. બીલનું બીજું વાંચન પાસ કરવાની હું દરખાસ્ત કરું છું.

મી. સ્મીથીએ જણાવ્યું કે ૧૮૯૭નો ૧૮મો કાયદો ન હોત તો કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના બાપણને હું ઠીક ગણત. અમુક માણસને વેપારનો લાઇસેન્સ આપવો કે નહિ તે માટે તે કાયદા તળે લાઇસેન્સ અમલદારને પુરે પુરી સત્તા છે. તેની સામે અપીલ થાય છે તે લાઇસેન્સ ઓફીસને. જો એ લોકો (હીંદીઓ) કોલોની માટે નુકસાનકારક હોત તો તેમને વિષે વધારે કડકાઇ આપણે સાંભળ્યો હોત. તે વેપારીને હુકમ આપવાની પદ્ધતિ જોવામાં આવી છે. ગોરા વેપારીઓ તેમને સહેલી શરતોએ માલ આપે છે. જ્યાં સુધી ૧૮૯૭નો કાયદો મોજુદ છે ત્યાં સુધી નાતાલ મોરીશીઅસ જેવું થાય એવો બીલકુલ સંભવ નથી. બીલમાં બીજા વેપારી, જેવા કે ચીનાઓ, વિષે કાંઇ છણાટો કરવામાં આવ્યો નથી. તેઓ હીંદી કરતાં પણ વધારે નુકસાન કારક હોવાનો સંભવ છે. ત્યારે હીંદીઓ વિષેની પ્રશ્નના હોવાથી તેમના હકને આપણે ધ્યાનમાં રાખવા ઘટે છે. આ બીલથી નકામી વડી સરકાર તથા હીંદી સરકાર સાથે તકરાર થશે. મારો મત એવો છે કે ૧૮૯૭ના ૧૮મા કાયદામાં ફેરફાર કરવો કે લાઇસેન્સ ઓફીસના મેંબરો ચુંટણીથી નીમાય. જો હીંદી વેપારને અટકાવવાની ઇચ્છા ખરેખરી નથી તો મે કે કાયદાને ઘણે પડી રહેશે.

મી. કલેટને બીલને ટેકો આપ્યો, અને જણાવ્યું કે આ બીલ સંબંધમાં વડી સરકાર સાથે ઝગડો થાય એમ હું માનતો નથી. આ બીલતળે હાલ હોય એવા હક લઇ લેવાની વાત નથી. આ સંબંધમાં સરકાર બીજું બીલ દાખલ કરવા માગે છે તેમાં હું જુદો પડું છું.

અધુરું.

છેલ્લા અખરો

(પ્રે. એ. માટે ખાસ તાર)

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર.

ગઇ સાંજના 'સ્ટાર'માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાલના મામલાનો ઉચટનો નિકાલ થઇ જવાની વકી છે. તે પત્ર લખે છે કે હવે જે સવાલ બાકી રહયો છે તેને મુદ્દાની વાત સાથે સંબંધ નથી. કારણકે કેળવાએલા હીંદી આવીને, તેમની કોમની અહારવાળામાં કમાઇ જાય તેમ નથી. તેથી ગોરાઓના હક બીજી રીતથી જળવાશે તો ઉચટનો નિકાલ કરવા બને પક્ષ શકિતવાન ન થાય એવો સંભવ નથી.

આજે મી. હસમ મીયાએ 'સ્ટાર' ને જવાબ લખ્યો છે. તેમાં સરકાર સમાધાનીનો ભંગ કરે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરયો છે; અને વધુમાં જણાવ્યું છે કે અમે અમારી કોમના ગરીબ લોકની સાથે હાલની કફોડી સ્થિતિમાં એક સરખા થવા માગીયે છીએ; માટે અમે મોટા વેપારીઓએ હોકરના લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી છે. હીંદી કોમ ફેર જીઆન આંદોલન કદી આપે નહીં. તેથી તે લાઇસેન્સ અમને આપવામાં આવ્યા નથી. હવે અમે ફમર લાઇસેન્સથી ફેરી કરીયે છીએ.

જોહાન્સબરગ ટરફેનટીન વિભાગની ગોરાઓની એક ડીફેન્ટીંગ સોસાયટી આગળ એશીયાટીક સવાલ ઉપર મી. ગાંધીએ ભાષણ આપ્યું હતું. પ્રમુખ તરીકે કાઉન્સીલર નોરથકોટ હતા. મીટીંગ કલેકટર ઉતરી હતી. અને સઉએ મી. ગાંધીના ભાષણપર ધ્યાન આપ્યું હતું. પાછળની ચરચામાં મી. પોલાકે ભાગ લીધો હતો.

આજે મી. હસમ મીયા (ધિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન) મી. ઇમામે અબ્દુલ કાદર બાવાજી (હમીદીઆના કોલોનીના વિકટેન), તથા મી. મહમદ ઇબરાહીમ કુકે, તેમજ મી. જી. પી. બ્યાસ લાઇસેન્સ ફમર ફેરીએ ગયા હતા. મી. હસમીયાએ ફરટની બે બારકીટ લીધી હતી, અને કેટલાક જાણીતા હોલસેલવાળાને ત્યાં વેચવા ગયા હતા; દરેક ઠેકાણે ડિસ્કોજી પરાવતા ગોરાઓનું ટોળું તેમની આસ પાસ ફરી વળતું હતું.

મી. સેરાબજી શાપુરજીએ પોલીસ કમીશનરને લખ્યું છે કે કોલોની છોડવા નો તેમનો બીલકુલ ઇરાદો નથી; અને સરકાર કહે ત્યારે ફરીથી કોરટમા હાજર થવાને તઇયાર છે.

સોનેરી કાયદો ટરાંસવાલ પારલ મેંટની કમીટી આગળ મુકવામાં આવ્યો છે.

નાતાલનાં બીલો

તા. ૬ઠીએ કોંગ્રેસ તરફથી નીચે મુજબ તાર મી. ગાંધીપર કરવામાં આવ્યો હતો:—

"એક કમીટી આગળ પુરાવાઓ આપવા, અથવા પારલામેંટ આગળ રજુ આત કરવા બીજું એક પીટીશન મોકલવું એવો મત મી. ચાપલી દર્શાવે છે. બીલ સોમવારે બીજીવાર વંચાવાનાં છે."

જવાબમાં મી. ગાંધીએ કોંગ્રેસપર નીચે મુજબ તાર કર્યો હતો:—

"જો પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ ધારણ કરવાનું બળ હોય તો પીટીશન મોકલવાની જરૂર નથી. જો તે બળ ન હોય તો પીટીશન ભલે મોકલો. પીટીશનોથી કાંઇ લાભ થાય એમ ધારશો નહિ."

સ્પ્રીંગ્સની ટાઉન કાઉંસીલને ટરાંસ વાલના મદદનીશ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એ લખ્યું છે કે "હાલમાં સોનેરી કાયદાનીરૂએ નોંધી રાખવામાં આવેલી જગાએ એશીઆટીક બજાર સ્થાપવાની સરકારની મરજી છે. માટે તેમ કરવાની રીતસર અરજી મોકલવાની સુચના કરવા માં આવે છે." ઉપર મુજબના લખાણ પરથી કાઉંસીલે ઠરાવ કર્યો છે કે મજકુર જગાએ એશીઆટીક બજાર સ્થાપવાની રજા આપવાની સરકારને અરજી લખવી.

૧૬ વરસથી ઓછી ઉમરનાને તમાકુ પીતાં અટકાવવાનું બીલ ટરાંસવાલ પાર્લામેંટમાં રજુ થયું છે.

લોર્ડ એમ્પટીલ ની લડત

નાતાલના હીંદીની હિમાયત કરતાં લોર્ડ એમ્પટીલે થોડા વખત ઉપર ઉમરાવની સભામાં નીચે મુજબ ભાષણ કરયું હતું:—

નાતાલના લાઇસેન્સીંગ એક્ટ તથા મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશન એક્ટ સંબંધમાં સભા આગળ હકીકત રજુ કરવાની અગાઉ લોર્ડ એલગીન પાસે માગણી કરવામાં આવી હતી, પણ તેઓ તેમ કરી શકયા નહોતા. હવે લોર્ડ કરીયુ મજકુર હકીકત જણાવશે એવી હું આશા રાખું છું. ૧૮૯૭માં નાતાલમાં એક વેપારનો કાયદો પાસ કરવામાં આવ્યો છે. તેને લીધે ત્યાંના હીંદી વેપારીઓ તેમના હરીફ ગોરા વેપારીના પંજામાં સપડાઇ પડયા છે. લાઇસેન્સ આપનારી બોરડ ગોરાઓનીજ બનેલી હોય છે. લાઇસેન્સ આપવો કે ન આપવો તે માટે સર્વોપરી સત્તા તેમની છે. તેમના ચુકાદા સામે કોરટને અપીલ થઇ શકતી નથી. આ બોરડો ઝુલમગાર રીતે અને ગેર ધન્સાદીથી પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે. નજીવું બ્હાનું મળે કે તુરત તેઓ હીંદીનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની ના પાડે છે. આવી રીતે કેટલા એક હીંદીઓ ગુજરાતનાં સાધન વગરના થઇ પડયા છે. તેમાંના કેટલાક તો ૨૦ કે ૩૦ વરસ થયાં નાતાલમાં વસી રહેલા છે. આ વરતણું કે અન્યાય ભરેલી અને ખાતરી છે. વળી તેવી રીત અખત્યાર કરવી તે ઠુંઠી બુદ્ધિ કહેવાય. તેમાં હીંદીના આભારો બુઠ્ઠી જવાય છે. નાતાલને હીંદી મજુરો વગર ચાલી શકવાનું નથી. અને વેપારીને ન રહેવા દીએ તો નાતાલને હીંદી મજુરો મળે નહીં. એટલા વાસ્તે એ રીતને હું ઠુંઠી બુદ્ધિની કહું છું. હીંદી વેપારીઓએ નાતાલને પાયમાલીમાંથી બચાવેલ છે. જો હીંદી વેપારી ચાલ્યા જાય તો કાલ સવારે નાતાલ દીવાળું કાઢે આ આભાર નાતાલે નહિ ભુલવો જોઇએ. ઇમીગ્રેશન ઉપર અટકાયત મુકવામાં આવે એ વાતની હું ના પાડતો નથી. છતાં તે કામ રંગ દ્વેષ કે જાતિભેદની નજરથી ન થવું જોઇએ.

૧૮૯૭ની સાલમાં નાતાલના હીંદીનો ચાબખાદારી વોટનો હક્ક લઇ લેવામાં આવ્યો. હવે મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશન કાયદા થી તેમનો મ્યુનીસીપાલ વોટનો હક પણ લઇ લેવાની સુચના થઇ છે. આવા કામ સામે વડી સરકાર શા માટે પ્રોટેસ્ટ કરતી નથી? વેપારી કાયદા તળે હીંદીઓ ને રીઆવવાનું ધમધોકાર ચાલુ છે. આ બાબત નાતાલના અંદરખાનાના વર્ષે વારની છે એવું જણાવી આપણે પડ્યે ન પડવું એમ કહી શકાય કે? આ સવાલ સાથે માત્ર દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓનેજ સંબંધ છે એમ કહેવાશે નહિ. પુરાવો જોઇએ તો તમે હીંદુસ્તાન ની બાબતી તપાસો. ટ્રાંસવાલના ચીના મજુરો આપણી પ્રજાના નહોતા છતાં ઇંગ્લાંડની સરકાર વચ્ચે પડી હતી. તો હીંદી પ્રજાના લોકને બચાવવા આપણને વધારે હક છે અને વધુ મોટી ફરજ છે એ વાતની કેવી રીતે તમે ના પાડી શકશો? છતાં વડી સરકારે એમની બાબતમાં કાંઇ કરયું નથી.

રીચમંડમાં હીંદીની હાડમારી

ગોરાઓએ રદ કરાવેલ લાઇસેન્સ

રીચમંડમાં મી. એચ. એમ. હાફેજીને લાઇસેન્સ અમલદાર તરફથી લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યો તેની સામે ત્યાંના ગોરાઓએ બોરડને અપીલ કરી હતી તે કેસ ગયા ગુરવારે બોરડે સાંભળ્યો હતો. તે વખતે ગોરા તથા હીંદીઓ મોટી સંખ્યામાં હાજર થયા હતા. અરજદાર તરફથી મી. આર. એ. મારવીક હાજર થએલ. મી. હાફેજી તરફથી મી. સ્મીથી હાજર થએલ. અરજદારોએ અપીલના કારણોમાં જણાવ્યું હતું કે (૧) ૧૯૦૩ની ૬૭૬ તથા ૭૨૨ કલમો લાઇસેન્સદારે પાળી નહોતી. (૨) આ ડીસ્ટ્રીક્ટ માટે હાલ જેટલા લાઇસેન્સ છે તે પુરતા છે, અને તેથી વધુ રીટેલ લાઇસેન્સની કાંઇ જરૂર નથી.

પહેલાં મી. સ્મીથીએ વાંધો ઉઠાવ્યો કે હાલમાં જે મીટીંગ થએલી તેને લીધે બોરડનો મત રંગદ્વેષ વગરનો ન હોઇ શકે. આ દલીલ બોરડે કાઢી નાખી હતી. પછી ગોરાઓ તરફથી કેટલાક સાક્ષીઓ બોલાવવામાં આવ્યા. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું કે હાફેજીએ લાઇસેન્સ માટે અરજી કરવાની નોટીસ શનીવારે તથા બોમવારે 'નાતાલ વીટનેસ' માં આપી હતી. એ પેપર બપોરે નીકળતું હોવાથી રીચમંડમાં ૬-૭ વાગે મળે. તેથી લાઇસેન્સ આપવા સામે અપીલ કરવા માટે પુરતો વખત મળે નહિ. બીજું રીટેલ વેપારીની આ ડીવીજનમાં જરૂર નથી. એશીઆટીકોને લીધે ગોરાના ધરાકને અને રહેણીને નુકસાન થાય છે; તથા તેના રહેવાથી તેની આજુ બાજુની ગ્રોપર ટીઓને પણ નુકશાન થાય છે. ગોરાઓ નામના ગોરાએ જણાવ્યું કે આ લાઇસેન્સ થી મારા બીઝનેસને નુકસાન થાય તેમ છે. તેથી મારૂં બીઝનેસ ઘટી જશે. મારે ગ્રોસરીનું બીઝનેસ છે, તેમજ કાફેની પણ ઘરાકી છે. આ ગામમાં એક ડઝન જેટલી એશીઆટીકોની રીટેલ દુકાનો છે અને સાત આઠ દુકાનો ગોરાની છે. સ્મીથ નામના ગોરાએ હોટેલના માલીક વતી જણાવ્યું કે એ મકાનના લાઇસેન્સથી હોટેલને નુકસાન થશે. મારા ઘરાકોએ તેમ મને જણાવ્યું છે. આરબ વેપારીઓ નામને માટે પીડારૂપ છે. તેમને ત્યાં આવનારા જુવાનીઆઓ જુવાન છોકરીઓ સાથે શરમ ભરેલી રીતે મસ્તી કરે છે. બીજા ગોરાઓએ પણ ઉપરનાને મળતી જુબાની આપી. પછી હીંદી તરફની જુબાનીઓ લેવામાં આવી. મી. હાફેજીએ જણાવ્યું કે મકાન મારૂં છે મેં તે ૧૯૦૧ માં બાંધ્યું હતું. મી. ડન લાઇસેન્સ અમલદાર હતા. તેણે મારી લાઇસેન્સની અરજી કબુલ રાખી હતી, પણ લાઇસેન્સ મળે તે પહેલાં તેની ગ્રેવાઉન બદલી થએલ. તે લાઇસેન્સ મારા નામનો હતો. ૧૯૦૨ માં બખાદીન ઇસ્માઇલને લાઇસેન્સ હતો. તે તેના નામપર હતો. ત્યાર પછી આ મકાન માટે હમેશાં લાઇસેન્સ હતે. ૧૯૦૨ના એપ્રીલમાં બખાદીમ ઇસ્માઇલે તેનો લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર કરાવ્યો. આ પ્રમાણે લાઇસેન્સ ફેરવવાથી મને નુકસાન થયું. બખાદીમ ઇસ્માઇલની મુશીબતને લીધે ...હાદુ રહેમતના નામનું લીસ કરવામાં આવ્યું. લેણદારોને ફંફોળવા માટે તેમ થએલ. પણ તે વાત સાથે મારે કાંઇ સંબંધ નથી. બખાદીમ ઇસ્માઇલે તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી. ૧૯૦૧ થી ૧૯૦૩ સુધી માલ બખાદીમ ઇસ્માઇલનો હતો. ૧૨ થી ૨૪ માસ જેટલો વખત માલ એ. મહમદનો હતો. આખરે લાઇસેન્સ મને ટ્રાંસફર કરી આપવાની શરત હતી. વગેરે. પછી વકીલોએ આપણુ કર્યું બાદ બોરડ એકાંતમાં વિચાર કરવા ગઇ, અને પાછા આવી ચુકાદો આપ્યો કે ગોરાની અરજ કબુલ રાખી હીંદીનો લાઇસેન્સ રદ કરવામાં આવે છે.

ખરચ આપવાના સવાલપર ચુકાદો નહિ આપતાં બોરડે જણાવ્યું કે આ સવાલ સંબંધમાં સરકારને મળવાનો બોરડનો ઠરાવ છે. તેથી તેટલો વખત તે બાબતનો ચુકાદો મુલતવી રાખ્યો. છેવટમાં મી. હાફેજીએ બોરડના ચુકાદા વિરૂદ્ધ અપીલ કરવાની નોટીસ આપી હતી.

મી. હસન મૌંયાનો કાગળ

મી. હસન મૌંયાના કાગળો હજુ વિલાયતથી આવ્યા કરે છે તે બહુ સંતોષ કારક જોવામાં આવે છે. તા. ૧૨ જુન નો તેમનો કાગળ મી. મુનશી ઉપર છે તેમાંથી અમે નીચે પ્રમાણે ઉતારો કરીયે છીએ: -

"હું જાણું છું કે તમે મુરબ્બીઓથી ૭૦૦૦ માઇલ દુર છું શું મમ આવ્યો છું. તેજ કામને માટે. તે શું? પ્રિય મ. જેને માટે અને જેની ખુબીઓને માટે તમારી પાસે અમર્યાદીત શેરેહ હશે. વિદ્યા વ્યસંગમાં મને પ્રિય વગર કંપજ સુજ નથી પડતી. કુંવારે માટે વધારે લખવા નથી માગતો. પણ જેમ આપે મને લખ્યું છે કે "મહેનત કરશો તો ખુદા પાકના હુકમથી એક આદમી બનીને આવશો" તેમ તે મારા હૃદયમાં લખાઇ ગયું છે. અને ઇનશાઅલ્લાહોતઆલા જો મારી હયાતી હશે તો જેમ તમે લખ્યું છે તેમજ હોશે.

ખુદા પાસે રાત અને દિવસ દુવા માગું છું કે "ઓ ખુદા, તું મને નેક હીદાયત આપજે, મને મારા દીનપર કાયમ રાખજે; મારા પ્રિયમાંથી શેતાનનું બધું આબ એવો રસ્તો બતાવજે; મારા જીવમાં મારા વહાલા હીંદીઓનું બહ કરવાનો મરાદો છે તે તારા પાક હબીબ ના તુફેલથી બર લાવજે. જે વખત તું આ ફાની દુનીયા બોડવાનો પૈગામ મોકલે તે વખત તે પાક બજાનથી મારો પ્રાણ લેજે.' આમીન. આજ પરમાણે મારા જીગરમાં ઉતરાઇ ગયેલું છે અને એટલુજ તે પાક ખાવેદ પાસે માગું છું; અને હમેદ છે કે તમે પણ મારે માટે એમજ દુવા માગશો."

મી. હસનમૌંયા વળી મી. દાઉદ મહમદ પર કેપરના કાગળમાં લખે છે કે:—

"ટ્રાંસવાલની સરકારે કાયદો રદ કરવા તજવીજ કરે છે એ સાંભળી ખુશી થયો છું. આ બનાવ અહીંઆંથી સરકારના દબાણથી થયો છે. જે વખતે અહીં ખબર ફી હતી કે મી રમટન કુરયુ માગે છે તેજ ઘડીએ મી. રીચે પગલાં ભરવાં હતાં, ને પારલામેન્ટમાં ચરચા થઇ હતી. ઈંગ્લાંડના કાગળોમાં હતું કે જોહાન્સબરગના માજીસ્ટ્રેટ મી. જોહ્નસ્ટન પર ધમકીના કેટલાક કાગળ લખ્યા છે. તે વાંચી દિલગીર થયો છું. આથી અહીં ઘણી માઠી અસર થાય. કારણ કે આવા બનાવ બને તો અહીં જે લાગણી છે તેમાં ખામી આવે એટલુંજ નહિ પણ આ હું અજ્ઞાનપણે કાઢીત થાય."

કેપના હીંદીના હાડમારીઓ

સરકાર આગળ ગએલું ડેપ્યુટેશન

કેપના હીંદીની હાડમારીઓ સંબંધમાં એક ડેપ્યુટેશને કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મી. ડી. વાલની તા. ૬ઠીએ મુલાકાત લીધી હતી. ડેપ્યુટેશનના મેંબરોમાં મેસરસ એ. એચ. જી. મહમદ (લીગના પ્રમુખ), એ. કાદર (લીગના સેક્રેટરી), દયારામ, એચ. ઓ. અલી, ઇમામ એચ. તઈબ વગેરે હતા. ડેપ્યુટેશનની મુલાકાત વખતે હાજર મહનસ્થોમાં એલ. મી. જે. જી. કારટરાઈટ, તથા મેસરસ ઘ. પોવેલ, એમ. આલેકઝાંડર, જે. જી. લેવીયર વગેરે હતા. મી. ડી. વાલની સાથે ઈમીગ્રેશન ખાતાના વડા મી. સી. ડબલ્યુ. કલીન હતા.

મી. પોવેલે ડેપ્યુટેશનની ઓળખાણ કરાવી. પછી મી. અલીએ મી. ડી. વાલનો આભાર માની ને જણાવ્યું કે ઈસ્ટ લંડનમાં મ્યુનીસીપાલીટી ના ધારાઓ તળે હીંદીઓને નહેર રસ્તામાં પગથીપર ચાલવા દેવામાં આવતા નથી; તથા તેમને રાત્રે આઠ વાગ્યા પછી બહાર નીકળવા ની પણ છુટ નથી. એ મારો કાફરને લગતો છે. તે હીંદીઓને લાગુ પાડવાનો કશો ઈરાદો હતો નહિ. છતાં તેથી આજે ત્યાંના હીંદી ઓને મોટી હાડમારીઓ વેઠવી પડે છે. જે હીંદીઓને તે લાગુ પાડવાનો મરાદો હોત તો કેપની પારલામેંટે બધાં મોટાં શહેરોને તેમ કરવાની સત્તા આપી હોત. છતાં તેવી સત્તા આપવામાં આવી નથી. વળી ઇસ્ટ લંડનમાં હીંદીઓ અમુકજ સંખ્યામાં રહી શકે છે. બહેર બલીયામાં ઓરડાનો ઉપયોગ કરવાની તેમને છુટ મળતી નથી. પબ્લીક મારકીટમાં તેમને કાફરો જેવા બેસવામાં આવે છે, તથા તેમના તરફ કાફરોની જેમ વરતવામાં આવે છે.

અમારે કેટલીક મુસીબતો વેપારી કાયદા તળે છે. રયાનીક ઓરડો હીંદીને લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડે છે. આથી હીંદીઓને એક મોટી હાડમારી નડે છે. એક હીંદી સોળ વરસ થયાં વેપાર કરતો હતો તેનો લાઈસેન્સ અટકાવવામાં આવ્યો. તે માણસને મોટું કુટુંબ છે. લાઇસેન્સ વગર તે માણસ પોતાનું ગુજરાન કેવી રીતે કરી કરે? નવી મેસન કાયદા સંબંધમાં મારે કહેવું જોઇએ કે તેનો અમલ કરનારા જ્યુડીસદારો નરમાશ થી વરતે છે, તથા કોઇ તકલીફપર તેમનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે તો પોતાથી બનતું ધ્યાન તેપર આપે છે. હીંદુસ્તાન જવા માટે જે મુદતી પરમીટ આપવામાં આવે છે તે સંબંધમાં હીંદીઓને મોટી હાડમારી છે. જે મુદત હાલ મળે છે તે મુદતો લંબાવવાની જરૂર છે. જ્યારે મુદતી પરમીટ આપવામાં આવે ત્યારે આવનાર માણસ કોલોનીમાં વસેલ છે, એવી ખાતરી અમલદારને કરી દેવી પડે છે. એવું છે તો તે માણસને પાછો આવવાને સારાટે વખતની હદ બાંધવી જોઇએ? અમારા ધરમ ગુરૂઓને ધારમીક કામ માટે કોલોનીમાં આવવું પડે ત્યારે તેમની પાસેથી ડીપોઝીટ ન લેવી જોઇએ. મ્યુનીસીપલ અથવા ડીવીઝનલ કાઉંસીલના કેટલાક મેંબરો પક્ષપાતથી વરતે છે. વેપારી નાં કે ફેરીયાનાં લાઈસેન્સ માટે સરટીફીકેટ રજુ કરવામાં આવે ત્યારે લાઈસેન્સ આપવા ના તેઓ ચોખ્ખી ના પાડે છે. માટે લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા માજીસ્ટ્રેટના હાથમાં સોંપાય એવું અમે ઈચ્છીએ છીએ. ફેરીયરના લાઈસેન્સ સંબંધમાં કહેવાનું કે એક માણસ ને દોકાનમાં લાઇસેન્સ હોય છતાં બીજો, દાખલા તરીકે તુડ રોડ, હવે તો તેને બીજા લાઈસેન્સની જરૂર પડે છે. અમે જણાવી એ છીએ કે ફેરીયરને એક લાઇસેન્સ હોય તો આખા કોલોની માટે પુરતો થવો જોઇએ. અમે બ્રિટીશ રાજ તળે છીએ; અને બધાની સાથે અમને એક સરખું રક્ષણ મળવું જોઇએ. અમારા લોકો કાયદેસર ચાલનારા છે; અને અમે કદિ ગેરવ્યાજબી રીતે ચાલતા નથી. અમે સારા રાહેરી તરીકે વરતીએ છીએ. અમે કહીએ છીએ કે અમારા ઇસ્ટ લંડનના ભાઇ ઓને સરખા હક્કો આપવામાં આવે તો તેઓ પણ બધા કેદાસ્પદના હીંદીની પેઠે સારી રીતે વરતે. ઉપરટમાં મારે કહેવું જોઇએ કે ઇસ્ટ લંડનમાં હીંદીને જે અટકાયતો છે તેથી વિચિત્ર સ્થિતિ ઉભી થાય છે હીંદીઓ પોતાના કાફર નોકરને ફરવાની છુટની ચીઠી ઓ આપે છે; પણ હીંદીઓ પોતે રાત્રે આઠ વાગ્યા પછી બહાર જઇ શકતા નથી.

મી. એલેકઝાંડરે જણાવ્યું કે ફેરીવાળો બાબત હીંદીને એકલાને નહિ પણ ગોરાઓને પણ લાગુ પડે છે. થોડાએક માણસ ખરાબ હોય તેટલા માટે બધા ફેરીવરોને કપકાપાત્ર ગણવા એ ગેરવ્યાજબી છે. વેપારી કાયદાની સખતીને લીધે જે દુઃખ પડે છે તે બયંકર છે. ડીવીઝનલ કાઉંસીલો આંખો વાંચીને લાઈસેન્સનો ના પાડે છે. તેથી પહેલાં તો કેપ ટાઉનના વેપારીને સહન કરવું પડયું છે, કારણ કે ફેરીવરો તેમની પાસેથી સેંકડો પાઉંડનો માલ ખરીદતા. જ્યાં દુકાનો ન હોય ત્યાં જઇને ફેરીવરો માલ વેચતા. ફેરીવરોને લીધે બેકુતેને ઠીક પહોંચતું. રયાનીક ઓરડો લાઈસેન્સ ન આપવાનાં કારણો જણાવતો નથી. મેં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને પુછ્યું છે કે આ બાબતમાં ઇન્સાફ આપવાનો તેમનો ઈરાદો છે કે નહિ? હાલનો કાયદો પસાર થયો તે વખતે જેઓ લાઈસેન્સ ધરાવતા હતા તેમને બધાને ફેરીવરનો લાઈસેન્સ મળવો જોઇએ એવું કરવા ખાસ કાયદો ઘડાવો જોઇએ.

મી. ડી. વાલે જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે મારે પહેલાં તો કહેવું જોઇએ કે જે હીંદીઓ હાલ કોલોનીમાં છે તેમના તરફ મને બહુ

દિલસોજી છે. છતાં રાજદ્વારી કારણોસર હાલની માફક હીંદીઓ વરસ વરતવું પડે છે. તે માટે મને દિલગીરી થાય છે. જો હીંદીની કોમ નાની હોત તો તેમ થાત નહિ; પણ તેમની કોમમા કરોડો માણસો છે. અને તેવા વરસના લોકોથી કોલોનીને ઉભરાઈ જવામાં થી બચાવવો પડે છે. બીજા મુલકમાંથી ટોળાં બંધ હીંદીઓ આવે તે બાબતની સામે મવા હીંદીઓએ પણ જોરાઓની સાથે સામેલ થવું જોઇએ. કારણ કે વધુ હીંદી વાસ્તે અહીંઆં મારગ નથી. અમે કાયદા પડીએ છીએ તે જોરાના તેમજ હીંદીના લાભ માટે પડીએ છીએ. કારણ કે હબસીના હબસો હીંદીઓ અહીં આવી જાય તો સખત હરિફાઈ ચાલે, અને બધાને રોજી મળે નહિ. માટે હીંદી ઓને દાખલ થતાં અટકાવવામાં તમારે જોરા ની સાથે મળી જવું, તથા અમલદારોને મદદ કરવી. કેટલાક માણસ કાયદાથી છટકીને બીજાને દાખલ કરાવે છે. ફોજરના લાઇસેન્સ સંબંધમાં કહેવાનું જે હીંદી ફોકર વધતા જતા હતા અને જોરા ફોકરો ઘટતા જતા હતા તે કારણને લીધેજ એ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો છે. વેપારી સંબંધ માં કહેવાનું જે કેટલાક વેપારી નહિ થવાના જેવા છે તેમનો ઉપાય લેવા માટે એ સત્તા બોરડના હાથમાં આપવામાં આવી છે. જો માજીસ્ટ્રેટોના હાથમાં એ સત્તા મુકવામાં આવે તોપણ કાંઈ લાભ થવા સંભવ નથી. જે બોરડોને ન ફેરવવી જોઇએ તેવા લોકોનો પણ મત લાગે છે. વેપારી કાયદાથી ફાયદો થયો છે, પણ તે ફાયદો વેપારીઓ કરતાં ફોકરોની બાબતમાં વધારે છે. હું એટલુંજ કહું છું કે જો તમે ફેરી કે વેપાર ન કરી શકતા હો તો બીજા પણ ધંધા છે તેમાં તમારે પડવું જોઇએ. એવો મત બેસી ગયો છે કે તમારા જોડો અહીં આવીને વેપારમાંજ પડે છે. હું બાર દાને જણાવું છું કે તમારે વેપારમાં પડવાને બદલે માલ પેદા કરાય એવા ધંધા માં પડવું જોઈએ. બીજી બાબતો સંબંધ માં મારે તમારા તરફ બહુ દિલસોજી છે. ઇસ્ટ લંડનના બારાઓને હું બહુજ સખત પડું છું. તેમણે એડિગ્રાફીકમાં અને કાફરમાં તફાવત રાખવાની જરૂર હતી. કારણ કે હીંદી તદ્દન જુદી જાતનો માણસ છે. તે બારો બાજળી હોય એમ મને નથી લાગતું; તેમજ તે વાત કાયદેસર હોય એમ પણ મને નથી લાગતું. જો તેવો ધારો મારી આગળ મુકવામાં આવે તો હું તેને મંજુરી આપું નહિ. પણ પારલામેંટે અમુક સત્તાઓ મ્યુનીસીપા લીટીને આપી છે; અને હાલની સરકારે તે બારો કબુલ રાખ્યો છે. હું વધારેમાં વધારે એટલું કહું કે જો બારા વિષેના મારા વિચાર મજકુર મ્યુનીસીપાલીટીને જણાવું. બાકી મારું કહેવું મ્યુનીસીપાલીટીપર અસર ન કરી શકે તો મ્યુનીસીપાલીટીની સત્તાનો આખો સવાલ ફેરવવાનું તો અઘરું છે. જ્યાં જો હીંદીઓને ઉતરવા સ્ટેશનમાં ઠીક ન પડે તો તેમણે બીજી જગાએ જવું. તે બારાને હું અત્યંત સખત પડું છું; અને તેમાં ફેર ફાર થાય તો સારું એવું હું તેમની મ્યુનીસી પાલીટીને જણાવીશ.

હીંદુસ્તાન જવાની પરમીટ સંબંધમાં ફરિયાદ છે તે મારા પોતાના બારાને લાગુ પડે છે. ચીનાઓએ માગણી કરેલી કે તેમને જે વરસની મુદત છે તેને બદલે ત્રણ વરસની કરી આપવી જોઇએ. મેં કહ્યું કે ત્રણનાં પાંચ કરી આપું, પણ તમારામાંના ઘોડાક ચીન ગયા પછી પાછા આવતાં અટકે તો. હું તમને બે વરસની મુદત આપું તો કેમ? હાલ તમને એક વરસની મુદત છે.

ડેપ્યુટેશનમાં અરસપરસ કાંઈક વાતચીત થઈ. ઘોડાકનું કહેવું એવું હતું કે મુદતની હદ ન બાંધવી જોઈએ.

મી. ડી. વાલે જણાવ્યું કે મારાથી તે નહિ બની શકે. અમે ચીનાને ત્રણ વરસની મુદત આપી છે; ને ત્રણ વરસની મુદત તમને પણ આપીશું. તે કરતાં વધારે હું તમને નથી આપી શકતો. તમારે મકકા જવું હોય, અથવા તો તમારા મિત્રોની મુલાકાત માટે જવું હોય તો ત્રણ વરસ પુરતાં છે.

મુસલમાન ધરમ ગુરૂ સંબંધમાં મારી બહુ દિલસોજી છે. મી. કાલીનનો મત પુછીને હું કહું છું કે ધરમ ગુરૂને બધી સગવડ આપવામાં આવશે, તથા તેને અહીં રહેવા માટે વરસ એકની પરમીટ મળશે. (હસાહસ વચ્ચે મી. ડી. વાલે કહ્યું કે) વરસ એકમાં તો તે પણ બધું ધારમોડ કામ કરી શકે.

મી. ચાલેકબાંડરે જણાવ્યું કે તેને વાસ્તે એક સામાન્ય પરમીટ લેવી, કે જે આખા કોલોનીમાં ચાલી શકે.

મી. ડી. વાલે જણાવ્યું કે તેવી પરમીટ પણ આપી શકાશે. તેમની પાસેથી ફીયો લીઈ લેવાની જરૂર નહિ પડે.

ફોકરોને આખા કોલોનીમાં ચાલી શકે તેવા લાઇસેન્સ આપવા સંબંધમાં કોલોની અગ્ર સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે ગ્રામડાંઓની કાઉંસીલના બીલ માટે કમીટીની એક મીટીંગ ભરાવાની છે. તે વખતે તમારી સુચના હું દાખલ કરાવીશ. તે સુચનામાં કાંઇ વાંધા ભરેલું નથી. તેથી તે દાખલ કરાવવામાં કાંઈ મુશ્કીલત આવશે નહિ.

મી. પોલેલે મી. ડી. વાલનો આભાર માન્યા બાદ ડેપ્યુટેશન પાછું ફર્યું હતું.

જર્મન શનીવારે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુકસાગરછની ગેબ્બાગ્રાબસીપની રમત વોટી કોસ્ટીન અને આરથર ડગ્લાસ વચ્ચે ડગ્લાસમાં થઇ હતી ઓસ્ટીન ૧૬ રાઉંડ સુધી ટકી શકયો હતો, જે દરમીયાન તેણે ઘણી સરસ રમત બતાવી હતી. પણ ડગ્લાસને તે પહોંચી શકે તેમ નહોતો, અને આખરે ડગ્લાસને જીત મળી હતી.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબન કીલ્ડ ઓવના ગુલામ મરમાદલ અમલાએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે. તે સંબંધમાં લેણદારોની એક. મીટીંગ તા. ૨૧ મી જુલાઇએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર આમદ અમજી લેબ તની નાદાર મીલકતના સંબંધમ તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૧ મી જુલાઇએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

મારિત્સબરગના મુસા એશમાન અને કુ. ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના ચંગલરાજન મુંગન (પીટર) ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૮મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

મારિત્સબરગના આર. એમ. નાયડુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૮ મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબનના શેખ અબદુલ રહમાનની મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે; જ્યાં તે તા. ૨૮મી જુલાઇ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિત્સબરગના અલી જુમા અને કુ. નામથી વેપાર કરતા અલી જુમાની મીલકત સંબંધમાં રીસીવર એ. ડીકસ (કેનલરી લેન, મારિત્સબરગ) ટ્રસ્ટી નીમાએલ છે. લેણદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૮ મી જુલાઇએ સુપ્રીમ કોરટના મારટર આગળ ભરાશે.

ચાકલ કરાયના સ્ટોરકીપર મહમદ સુલેમાને પોતાના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ ચાલુ માસની તા. ૨૧મી તથા ૨૮ મીએ ભરાવાની છે.

સર્વોદય

[૪-૭-૮ના અંકથી ચાલુ]

પ્રકરણ ૪થું

બરું શું ?

ગયાં બધાં પ્રકરણમાં આપણે જોઈ ગયા કે અર્થશાસ્ત્રીઓના જે સાધારણ નિયમો ગણાય છે તે બાજબી નથી. તે નિયમો પ્રમાણે ચાલવાથી માણસો અને પ્રજા દુઃખી થાય . ગરીબ વધારે ગરીબ બને છે અને પૈસાદારની પાસે પૈસો વધારે એકઠો થાય છે; છતાં એમાંથી એકે સુખી થતા કે રહેતા નથી.

અર્થશાસ્ત્રીઓ માણસોની વરતણૂક ઉપર વિચાર નહિ કરતાં જેમ વધારે પૈસો એકઠો થાય તેમ વધારે આબાદાની માને છે તેથી પ્રજાના સુખનો આધાર માત્ર પૈસા ઉપર રાખે છે. તેથી તેઓ શીખવે છે કે જેમ કારીગીરી વિગેરેના વધારાથી પૈસો એકઠો થાય તેમ સારું. આવા વિચારોના ફેલાવાથી ઇંગ્લાંડમાં તે બીજા મુલકોમાં કારખાનાં વધી પડયાં છે. બહુ માણસો શહેરોમાં એકઠા થાય છે ને ખેતરો છોડી દેય છે. બહારની સુંદર અને સ્વચ્છ હવા છોડી કારખાનાંઓમાં ગંદી હવા આખો દહાડો શ્વાસમાં લઇ સુખ માને છે. પરિણામે પ્રજા નબળી પડતી જાય છે; લોભ વધતો જાય છે; અનીતિ વધારે ફેલાય છે. અને જ્યારે અનીતિ કહાડવાની વાત કરવા બેસીએ ત્યારે કાદવમાં ખપતા માણસો વાત કરે છે કે અનીતિ જાય નહિ, અજ્ઞાની માણસોમાં એકદમ જ્ઞાન આવે નહિ, તેથી જેમ ચાલે છે તેમ ચાલવા દેવું. આવી દશીલ કરતાં તેઓ ભૂલી જાય છે કે ગરીબોની અનીતિનું કારણ તવંગર માણસો છે. તેઓને ખાતર—તેઓની મોજ મજા પૂરી પાડવા ખાતર ગરીબ મજૂરો રાત દહાડો ગુલામ ગીરી કરે છે. તેઓને શીખવા કે લાવ કરવા એક પળ મળતી નથી. તવંગરને જોઇ તેઓ પણ તવંગર થવા માગે છે. તવંગર નથી થવાતું તેથી તેઓ કચવાય છે, ગુસ્સે થાય છે, પછી ભાન ભુલે છે ને છેવટે આડે રસ્તે પૈસો ન મળવાથી હઠો કરી પૈસો મેળવવાનાં ફાંફાં મારે છે. આમ પૈસો અને મજુરી બંને હોડમાં જાય છે, બાકી રહ્યો ફેલાવવામાં આવ્યા છે.

દુકાળમાં ખરી મજુરી એ કે જેથી ઉપયોગી વસ્તુ પેદા થાય. ઉપયોગી વસ્તુ એ કે જેથી માણસ જાતનું ભરણ પોષણ થાય. ભરણ પોષણ એ કે જેથી માણસને જોઇતું ખાવાનું તથા એટલા પહેરવાનું મળે, કે જેથી તે નીતિને મારગે રહી જીવે, ને જીવતાં લગી સત્ કર્મો કરે. આવો વિચાર કરતાં જે મહાન આફતો થાય છે તે નકામા ગણવા જોઇએ. કારખાનાંઓ કાઢી ધનાઢય થવાના રસ્તા લેવા તે પાપ કર્મ જેવું થવા સંભવ છે. પૈસો પેદા કરનારા ઘણા મળે છે, પણ રીતસર વાપરનારા થોડા છે પૈસો પેદા કરી તેથી પ્રજાનો નાશ થતો હોય તો એ પૈસો કામનો નથી. છતાં હાલ જે કરોડોપતિ છે તેઓ મોટી અને અનીતિવાળી લડાઇઓનું કારણ થઈ પડયા છે. આ જમાનાની ઘણી ખરી લડાઇઓનું કારણ પૈસાનો લોભ જોવામાં આવે છે.

માણસો એમ કહેતા જોવામાં આવે છે કે બીજાઓને સુધારવા, જ્ઞાન આપવું એ બનવા જેવું નથી; તેથી જેમ રહેવું હોય તેમ રહેવું ને પૈસો એકઠો કરવો. આમ કહેનારા પોતે નીતિ સાચવતા નથી. કેમકે જે માણસ નીતિ સાચવે છે, ને લોભમાં પડતો નથી તે પ્રથમ તો પોતાનું મન કાયમ રાખે છે, પોતે ખરા રસ્તામાં થી ચસતો નથી, ને પોતાના કરમબીજ બીજાની ઉપર અસર કરે છે. જેની પ્રજા બની છે તેઓ પોતે નીતિના નિયમો ન જાળવે ત્યાં સુધી પ્રજા કેમ નીતિવાન થાય ? આપણે ગમે તેમ વરતી આપણા પડોસીની અનીતિને સારૂ તેની ભૂલ કાઢીયે એથી સારૂ પરિણામ કેમ આવે ?

આવા વિચારો કરતાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે પૈસો એ માત્ર સાધન છે. અને તે વડે સુખ તથા દુઃખ બંને મેળવાય છે. જો સારા માણસના હાથમાં તે આવે તો તેથી ખેતરો ખેડાય છે, ને અનાજ પાકે છે. બેકારો નિર્દોષ મજુરી કરી સંતોષ પામે છે ને પ્રજા સુખી રહે છે. ખરાબ માણસોના હાથમાં આવવાથી તેમાં (ઘણી કે) દારૂ ગોળા બને છે, માણસોનું સંહારનાશ વળે છે. દારૂ ગોળા બનાવનારી પ્રજા અને જેની ઉપર તે વપરાય તે પ્રજા બંને હેરાન થાય છે.

એટલે આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે ખરા માણસો જોઇ ખરી હોકાત છે. જે પ્રજામાં નીતિ છે તે પ્રજા સલાત વાન છે આ જમાનો મોજ મજાનો નથી દરેક માણસે પોતાની બનતી મહેનત મજુરી કરવાનાં છે. આપણે આગળના દાખલાઓમાં જોઇ ગયા કે જ્યાં એક માણસ આળસુ રહે છે ત્યાં બીજાને બેવડી મજુરી કરવી પડે છે. ઇંગ્લાંડમાં જે દુઃખમરો વરતે છે તેનું આજ કારણ છે. કેટલાક માણસોના હાથમાં પડસો એકઠો થવાથી તેઓ ઉપયોગી કામ કરતા નથી. તેમ કરવાથી તેઓને સારૂ બીજા માણસોને મજુરી કરવી પડે છે. આ મજુરી ઉપયોગી નહિ હોવાથી મજુરી કરનારાને ફાયદો થતો નથી. તેમ થવાથી પ્રજાની મુડીમાં ઘટાડો થાય છે. એટલે જો કે ઉપરથી એમ જણાય કે માણસોને કામ મળે છે, પણ અંદર તપાસતાં આપણને માલમ પડે છે કે ઘણા માણસોને નવરૂં બેસવું પડે છે. વળી અદેખાઇ પેદા થાય છે, અસંતોષનાં મુળ બાજે છે; અને છેવટે પડસાદાર અને ગરીબ—શેઠ અને મજુર—બંને પોતાની હદ છોડે છે. જેમ બીલાડી કુંદર વચ્ચે સદાય અણબનાવ રહે છે તેમ પડસાદાર અને ગરીબ—શેઠ અને મજુર—વચ્ચે વેર ભાવ થાય છે. અને માણસ તે માણસ મટી જનવરની સ્થિતિએ પહોંચે છે.

ક્રમશઃ

સારાંશ

મહાત્મા રસ્કીનના લખાણની મતલબ હવે અમે પુરી કરી છે. આ લખાણ જો કે ઘણા વાંચનારને લુખું જણાશે, છતાં જેઓએ વાંચ્યું છે તેઓને અમે ફરીથી વાંચવા ભલામણ કરીએ છીએ. 'ઇ. ઓ.' ના બધા વાંચનાર તેનો વિચાર કરી તે પ્રમાણે ચાલે એવી આશા રાખવી એ વધારે પડતું ગણાશે. પણ બહુ જુજ વાંચનાર પણ જો તેનો અભ્યાસ કરી તેમાંથી સાર ખેંચશે તો અમારી મહેનત ફળી સમજશું. કદાચ તેવું ન બને તો પણ રસ્કીનના છેલ્લા પ્રકરણ પ્રમાણે અમે અમારી ફરજ બજાવી ગયા તેમાંજ ફળનો સમાસ થયો. એટલે અમારે સદાય સંતોષ રહેવા જેવું છે.

રસ્કીને પોતાના ભાઇઓ—અંગ્રેજો—ને સારૂ લખ્યું. તે જો અંગ્રેજોને એક હિસ્સે લાગુ પડે છે તો હીંદીને દશગર હિસ્સે લાગુ પડે છે. હીંદુસ્તાનમાં નવા વિચારો ફેલાઇ રહ્યા છે. આજ કાલના પશ્ચિમની કેળવણી પામેલા જુવાનોમાં જુસ્સો આવ્યો છે. એ તો ઠીક વાત છે. પણ જરૂરનો ઉપયોગ સારો થાય તો સારૂં પરિણામ આવે, ને બીજો ઉપદેશ

થાય તો નબળું પરિણામ આવવું જ જોઇએ. 'સ્વરાજ્ય' મેળવવું એવો અવાજ એક કોરથી આવે છે. વિલાયત નાં જેવાં કારખાનાં કહાડી ઝપાટાબંધ પક્કસો એકઠો કરવો એવો અવાજ બીજી તરફથી આવે છે.

સ્વરાજ્ય શું તે આપણે ભાગ્યેજ સમજતા હોઇશું. નાતાલને સ્વરાજ્ય છે, છતાં અમે કહીએ છીએ કે નાતાલના જેવું આપણે કરવા માગતા હોઇએ તો એ સ્વરાજ્ય નકકામા જેવું છે. તેઓ કાદરોને કચરે છે, હીંદીને દબાવે છે. સ્વાર્થમાં આંધળા થઇ સ્વાર્થપરાયણ બોગવે છે. કદી કાફરો અને હીંદી નાતાલમાંથી જાય તો તેઓ માંહે માંહે લડી સમાપ્ત થઇ જાય.

ત્યારે શું ટરાંસવાલના જેવું સ્વરાજ્ય મેળવશું? જનરલ સ્મટસ તેઓના મુખીયા'ના એક છે. તે પોતાના લખેલા કે બોલેલા બોલ પાળતા નથી. કહે છે કંઇ, કરે છે કંઇ. અંગ્રેજોને તેનાથી કાયર થઇ ગયા છે. પક્કસો બચાવવાને બહાને અંગ્રેજ સિપાહીઓની ચાલુ રોજી ઉપર તેણે પગ મૂકયો છે ને તેની જગ્યાએ ડચને મખે છે. અમે માનતા નથી કે તેમાંથી છેવટે ડચ પણ સુખી થાય. જેઓ સ્વારથની ઉપર નજર રાખે છે તે પારકી પ્રજાને લુટી પોતાની પ્રજાને લુટવા સહેજે તયાર થશે.

દુનિયાના બધા ભાગ ઉપર નજર કરતાં જોઇ શકશું કે સ્વરાજ્યને નામે ઓળખાતું રાજ્ય પ્રજાની આબાદીને સુખને સારૂ બસ નથી. એક સહેલો દાખલો લઇને તે સહેજે જોઇ શકાશે. લુટારૂઓની ટોળીમાં સ્વરાજ્ય હશે તો પરિણામ શું આવશે તે બધા જોઇ શકશે. તેઓની ઉપર તો કોઇ લુટારૂ નહિ એવા માણસોનો કાબુ હશે, તોજ તેઓ છેવટે સુખી થાય. અમેરીકા, ફરાન્સ, ઇગ્લાંડ એ બધાં મોટાં રાજ્યો છે. પણ તેઓ અરાં સુખી છે એમ માનવાનું કારણ નથી.

'સ્વરાજ્ય' નો ખરો અરથ એ છે કે પોતાની ઉપર કાબુ રાખતાં આવડવું. આમ તો તેજ માણસ કરી શકે કે જે પોતે નીતિ જાળવે છે; છેતરતો નથી; સત્ય છોડતો નથી; પોતાનાં માબાપ, પોતાની સ્ત્રી, પોતાનાં છોકરાં, પોતાના નોકર, પોતાના પડોસી એ બધા તરફની ફરજ બજાવે છે. આ માણસ જ્યાં તે દેશમાં જોઇ સ્વરાજ્ય ભોગવે છે. જે પ્રજામાં એવા માણસો ઘણા હોય તેને સહેજે સ્વરાજ્ય છે.

એક પ્રજા બીજી ઉપર રાજ્ય ચલાવે તે સાધારણ રીતે બોટું ગણાય. અંગ્રેજો પોતાની ઉપર રાજ્ય કરે છે એ વિપરીત વાત છે. પણ અંગ્રેજો હીંદુસ્તાન છોડે તેથી હીંદીઓ કમાણી કરી એમ માનવાનું કારણ નથી.

તેઓ રાજ્ય કરે છે તેનું કારણ આપણે જ છીએ; તે કારણ આપણો કુસંપ, આપણી અનીતિ અને આપણું અજ્ઞાન એ છે. આ ત્રણ વસ્તુ દુર થાય તો એક પાંખડી હલાવ્યા વિના અંગ્રેજો હીંદુસ્તાન છોડે એટલુંજ નહિ પણ આપણે ખરૂં સ્વરાજ્ય ભોગવતા થઇએ.

'બોમ્બ' વછોડવાથી ઘણા ખુશી થતા જોવામાં આવે છે. આ માત્ર અજ્ઞાન અને અણસમજની નીશાની છે. બધા અંગ્રેજોને મારી શકાય તો જેઓ મારનારા છે તેઓ હીંદુસ્તાનના ધણી થાય. એટલે હીંદુસ્તાન તો રાંડીરાંડ રહે. અંગ્રેજને મારનારના બોમ્બ અંગ્રેજ ગયા પછી હીંદની ઉપર પડશે. ફરાંસના પ્રજા સતાક રાજ્યના પ્રેસીડન્ટને મારનારો તે ફરેંચ જ હતો. અમેરિકાના પ્રેસીડન્ટ કલીવલાંડને મારનાર તે અમેરિકન હતો. એટલે આપણને લાગ્યમ છે કે ઉતાવળમાં વગર વિચારે પશ્ચિમની પ્રજાની નકલ આંધળાપણે નથી કરવાની

જેમ પાપ કર્યા—અંગ્રેજોને મારીને—ખરૂં સ્વરાજ્ય નહિ મેળવાય તેમજ હીંદુસ્તાનમાં કારખાનાં બોલવાથી પણ સ્વરાજ્ય નથી મળવાનું. સોનું રૂપું એકઠું થશે તેથી કંઇ રાજ્ય નથી મળવાનું. આ વાત રસ્કીને આબેહુબ સાબીત કરી આપી છે. યાદ રાખવાનું છે કે પશ્ચિમના સુધારાને માત્ર સો વર્ષ થયાં છે. ખરૂં જતાં પચાસ ગણાય. તેટલામાં તો પશ્ચિમની પ્રજા વરવુસંદર જેવી જોવામાં આવે છે. યુરોપની જે દશા છે તેવી હીંદુસ્તાનની કદી ન થજો એમ અમે માગીએ છીએ. યુરોપની પ્રજાઓ એક બીજાની ઉપર ટાંપીને બેઠી છે. માત્ર પોતાના દારૂ ગોળાની તયારી શીવાય બધા ચુપચુપ છે. કોઇ વેળા જબર દસ્ત ભડકો થશે ત્યારે યુરોપમાં ડોલ્યમ નજરે દેખાશે. યુરોપનાં દરેક રાજ્યો કાળા માણસોને પોતાનો ભક્ષ ગણી બેસે છે. માત્ર પક્કસાનોજ લોભ છે ત્યાં બીજું થવાનો સંભવ જેમ નહિ. તેમને એક પણ મુલક જોવામાં આવે તો, કાગડા જેમ માંસ ઉપર કુદી પડે છે, તેમ તેઓ બાગડાની માફક તે મુલક ઉપર કુદી પડે છે આવું તેઓનાં કારખાનાંને લઇ છે એમ માનવાનાં કારણ છે.

છેવટમાં હીંદુસ્તાનને સ્વરાજ્ય મળો એ બધા હીંદીનો અવાજ છે, ને તે ખરો છે, પણ તે નીતિને રસ્તે મેળવવું છે. તે ખરૂં સ્વરાજ્ય હોવું જોઇએ. અને તે નાશ કરનારા બલાજોથી કે કારખાનાંઓ કરવાથી નહિ મળે. ઉદ્યમ જોઇએ, પણ તે ઉદ્યમ ખરે રસ્તે જોઇએ. હીંદુસ્તાનની ભુમી તે એક વેળા સુવરણ ભુમિ ગણાતી. કેમકે હીંદી લોકો સુવરણ રૂપે હતા. ભુમિ તો તેની તેજ છે, પણ માણસો ફર્યા છે. એટલે તે ભુમિ વેરાન જેવી થઇ ગઇ છે. તેને પાછી સુવરણ બનાવવાને આપણે સદ્‌ગુણો વડે સુવરણ રૂપે થવાનું છે. તેની બારાખડી એ અક્ષરમાં સમાએલી છે. અને તે 'સત્ય' છે. બસ્તે જો દરેક હીંદી 'સત્ય' નોજ આગ્રહ રાખશે તો હીંદુસ્તાનને ઘેર બેઠાં સ્વરાજ્ય આવશે

આ રસ્કીનનાં લખાણનો સારાંશ છે.

સમાપ્ત

સર્વોદય

નામાંકિત લેખક રસ્કીનના 'અનટુ ધી લાસ્ટ' નામના લોકપ્રિય અંગ્રેજી પુસ્તકનું ગુજરાતી તારણ.

રસ્કીન એક મહાન વિદ્વાન અને પ્રસિદ્ધ લેખક થઇ ગયો. તેનાં લખાણો આજે સુધરેલી પ્રજામાં ઘેર ઘેર વંચાય છે. તેણે બનાવેલા ઉપરના પુસ્તકની લાખો નકલો છપાઇ ને ખપી ગઇ છે. જુદી જુદી ભાષાઓમાં તેના તરજુમાઓ થયા છે. તેનાં લખાણ નીતિરસની ખુબીઓથી ભરેલાં છે. ઉન્નતિને ચાહવા ઇચ્છનારી દરેક પ્રજાએ તેનું અવશ્ય મનન કરવા જોગ હોવાથી અમારા ગુજરાતી વાંચનારાઓને તેનો લાભ આપવા અમે એ પુસ્તકનું તારણ આપ્યું છે. અને આશરે અઠવા ડીએ તે પુસ્તકરૂપે છપાઇ બહાર પડશે.

કિંમત ૬ પેની.

લખો:— I. P. Press,
Phœnix, Natal.

ડોકટર નાનજી

શનિવાર તા. ૧૮મીએ (આજરોજ) રડીમર એડમીરલમાં મુંબઇથી પાછા આવી પુગશે અને તેજ દિવસથી પ્રેકટીસ તેમની મુલાકાત લઇ શકશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો પાળ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં અહાર પાકના સારૂ નહિ, પણ અમારી નોંધને સારૂ.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો નાખવી દાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રીઓને જવાબ.

'નવીન'—એ જાતનું લખાણ એક લખનાર તરફથી આવે છે તે બસ છે.

ડંડીના વરચાપત્રી (અ. આ. હા.)—તમારૂં લખાણ તોછડા શબ્દોમાં લખાએલું હોવાથી છાપામાં નાખવા લાયક નથી.

બીજાં કેટલાંક લખાણોપર ધ્યાન આપવું આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રહ્યું છે.

અ. ધ. ગો.

પરચુરણ વરચા

એક લખનાર જણાવે છે કે—બેલફાસ્ટ વાળા મી. ધ. ગો. સાલુજી ઉધરાણાના પૈસા રોકી બેસેલ છે તે વિષે એક હકીકત જણાવવી જોઇએ કે તેમનું ઘર નામ બ્રસપ આકુજી માકડા છે, તથા તે ગામ પેરાના રહીસ છે. તેમણે સાલુજી એવી અટક ધારણ કરેલી હોવાથી ઘણુ વાંચનારા તેને ખુલવડવાળા સાલુજી સાહેબોમાંના એક તરીકે સમજે. ખરા સાલુજી અટકના માણસોને વિષે જાહેર ઉધરાણાના પૈસા રોકી બેસવાનો ડાઘ કોઇના મનમાં ન બેસે તેટલા માટે આ હકીકત જણાવવાની જરૂર પડી છે.

"એક હીંદુ" નામથી એક લખનાર જણાવે છે કે—સીડનહામમાં હીંદીનાં ખુન થયાં તે સંબંધમાં સરકારપર લખાણ કરવાની કોંગ્રેસે કાળજી બતાવી તે ખુશી થવા જેવું છે; પરંતુ દિલગીરીની વાત છે કે પ્રથમજ એસ્ટકોરટમાં એક માણસને અગ્નિદાહ કરવાની બાબતમાં તકલીફ નડી અને ઝવટે તેને દફનાવવાની જરૂર પડી તે વખતેજ કોંગ્રેસે પગલાં લીધાં હત તો આ વખત આવી સ્થિતિ ન આવત.

તા. છઠ્ઠી જુલાઇએ "કામનો બોજ ખ્યાલ" લખે છે કે—આશરે એક વરસપર ડાબેલ મહેસાના નામથી એક ચંદો કરવામાં આવ્યો હતો, ને તે માટે નાતાલ દરબારવાલ વગેરે ઠેકાણેથી પૈસા વસુલ કરવામાં આવેલા. તે વાતને આજ કેટલોક વખત વીતી ગયા છતાં હજુ સુધી મહેસો તો બોલાયોજ નથી. ડાબેલથી આવનારા માણસને પુછતાં જણાય છે કે ત્યાં તો મદરેસાનું નામ નિશાન નથી. બંદા માટે આગેવાની લેનારા સાહેબોએ પાછળથી પણ પુરતી ખંત બતાવી મદરેસો તૈયાર કરાવવાનાં પગલાં લેવાની જરૂર હતી. છતાં તેમ થયું નથી એ દિલગીરીની વાત છે. ઉમેદ છે કે હવે પણ આગેવાનો આ કામ ઉપાડી લેશે.

ડેલાગોઆબેથી "શર્મા" લખે છે કે—આજકાલ ડેલાગોઆબેમાં કરટમનો વધારો થયો છે. લાઇસેન્સ વગેરેના નવા કાયદાથી હીંદીપર નવી કાડમારી આવી છે. આવા વખતમાં હીંદીઓએ ચેતીને પગલાં લેવાની જરૂર છે. ગયા રવિવારે અત્રેના ઇડિઅન એસોસીએસેન ની એક મીટીંગ થઇ હતી, પણ તેમાં કંઇ નિરણય કરવામાં આવ્યો નથી. એસોસીએશન માટે નાણાની જરૂર છે. તે સંબંધમાં કોઇએ કહેલું કે જંગલમાં વરતા આપણા ભાઇઓ પાસેથી પૈસા ઉઘરાવવા જોઇએ. આ સુચના કરનારને કહી શકાય છે કે જંગલવાળા ભાઇઓ મદદ આપી આપીને કેટલી આપી શકે તેમ છે? જરૂર વધારી તે બાબતમાં ગવરનર પાસે કોમ તરફથી ડેપ્યુ ટેશન લઇજવાની જરૂર હતી. લાઇસેન્સના કાયદાથી બુર્હાના 'હીંદીની ઇચ્છા નાતાલ દરબારવાલ' જેવી થવાનો વખત આવશે છતાં કોઇ જાગીને ઉપાય લેતું નથી એ દીલગીરીની વાત છે. લાઇસેન્સના કાયદામાં એક કલમ એવી છે કે કાઉંસીલ નીમવી, અને કાઉંસીલે પોતાની મરજીમાં આવે તેને લાઇસેન્સ આપવો. આવી સત્તા આપવાથી હીંદી એને ડેલાગોઆમાંથી કોઢી દેશ વિદાય થવું પડશે. છતાં હીંદી કોમ જાગીને ચાંપતા ઉપાય નથી લેતી તેથી આગળ જતાં પસ્તાવાનો વખત આવશે. માટે ચેતવા ની ડેલાગોઆબેના હીંદી ભાઇઓને હું ભલામણ કરૂં છું.

ગોદાંબીક પરગણામાં જડવાણીથી એક લખનાર જણાવે છે કે—અત્રેના એક હીંદી વેપારીની દુકાનમાં ચોરી થઈ હતી. તે વાતની ખબર પડતાં શોધ આવી તપાસ કરી તો માલુમ પડ્યું કે તે ચોરીમાં દુકાનના ખુદ નોકરનો હાથ હતો. હવે તે માણસ વાતો કરે છે કે હલાણા માણસે મને ચોરી કરવાની સલાહ આપી ને પાછળથી તેજ માણસે મને પકડાવ્યો. હીંદી કોમના માણસો આવી નઠારી વરતણુંક છોડે એટલા માટે આ દાખલો જાહેરમાં મુકું છું.

કેપ કોનફરન્સ ભરનાર સા. આ. ધ. એસોસીએશન સામે મી. છોટુભાઇ પ્રાગજી દેસાઇ ફરિયાદ કરે છે કે કોનફરન્સના કામકાજમાં ભાગ લેવા માટે કેપટાઉનના લીગને, તથા સાંના હીંદુ એસોસીએશનને આમંત્રણ ન કરવામાં કોનફરન્સ ભરના રાઓએ અણઘટતી વરતણુક બતાવી છે. એવા કોનફરન્સમાં આ બંને એસોસીએશનને સાથે રાખીને કામ કરવાની જરૂર હતી. હીંદુ એસોસીએશનને કોનફરન્સ માટે આમંત્રણ નહિ થયું હતું છતાં તે એસોસીએશન કોનફરન્સમાં ભાગ લેવા કોશીશ કરી હતી. પરંતુ એનું કેપીતી રીતે અપમાન થયું હતું. તે ઉપરાંત એક હીંદુ મેંબરને કેપટાઉનના ડેલીગેટ તરીકે નીમવા સા. આ. ધ. ગો. ના મેંબરો પૈકી કેટલાકે પુરતો ટેકો આપ્યો હતો છતાં તેની ચુંટણી સામે એવી મેન્જોરીટી મુકવામાં આવી કે તે માણસ કોનફરન્સમાં દાખલ થઇ શકયો નહિ. આ પ્રમાણે ખુલ્લું છે કે કેપ કોનફરન્સના ડેલીગેટોની ચુંટણી બરોબર રીતે થઇ નહોતી.

ડા. નાનજી તા. ૧૮મીએ મુંબઇથી સ્ટીમર એડમીરલમાં ડરબન આવી પહોંચવાના છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

પોરબંદરના રાણા બીમાર હોવાથી તા. ૨૭ મેના અરસામાં રાણાવાવ ખાતે રહેવા ગયા હતા.

જુનાગઢવાળા મી. લાભશંકર લક્ષ્મી શંકર ક્રાઉનની વેજીટેરીયન એસોસીએશનના ઉપપ્રમુખ નીમાયા છે.

જુનાગઢના વાણીયા સોનીની નાત, નાતને લગતાં કામકાજ માટે મળી હતી જે વખત એક ઠરાવ એવો કરવામાં આવ્યો હતો કે સુધારાના વખતમાં માથા પર વાળ રાખવાની ફેશન વધી પડી છે તે જુના વિચારના માણસોને પસંદ નથી, માટે 'કટ' રાખનારાઓએ આઠ દિવસના અંદર તે કઢાવી નાંખવા, નહિ તો નાત એ વિષે ઘટતું કરશે!

અમદાવાદ ધોળકા રેલવેને ધોલેરા સુધી લંબાવવાને ધોલેરા બંદરના રહીશોએ અરજી કરી છે.

ધોલેરાનું બંદર સુધારવાના સંબંધમાં સરકાર તરફથી તપાસ ચલાવવામાં આવે છે.

વીરમગામના દેશાઇ રાયસિંહજીએ કડવા પાટીદાર નીરાશ્રીત ફંડ સ્થાપી તેમાં રૂા. ૧૦૧ આપી પોતાને ત્યાંના લગ્નની ખુશાલીમાં પહેલ કરી છે.

અમદાવાદના મુસલમાન વીદ્યાર્થીઓ માટે એક લાયબ્રેરીની સારા પાયા ઉપર હાલ સ્થાપના થઇ છે.

મી. નાનાલાલ છોટાલાલ તરફથી વડોદરામાં "વંદે માતરમ" નામનું વરતમાન પત્ર બહાર પડનાર છે, અને "ધી બરોડા સ્ટીમ પ્રેસ એન્ડ ટાઇપ ફાઉન્ડરી લીમીટેડ" પણ થશે, જે ખુલ્લું મુકવાની હોવા પાટવીકુંવર શ્રી ફતેહસિંહરાવને હાથે થશે.

ખેડાના કેટલાક ગામડાના ભોકાની વરતણુક તોફાની જણી ત્યાં વધારાની પોલિસ રાખવામાં આવી છે.

પોતાના રાજ્યાભિષેકના સ્મારક તરીકે સંયોગના નવાબ સાહેબ કુમસમાં એક હાઉનહોલ અને લાયબ્રેરી બાંધનાર છે.

સુરત ખાતે મોટ દશા અમદાવાદી નાતમાં એક લગ્ન સુધરેલી રીતે થયાં હતાં. વરરાજા માંડવામાં બેઠેલા હતા ત્યાં કન્યા એ આવી શેકહેન્ડ કરી પુષ્પમાળા પહેરાવી સાથે ખુરશી ઉપર બેસી અંગ્રેજીમાં વાતચીત કરી એકબીજાની વીંટી અદલાબદલ કરી હતી. બાદ માયરામાં ગયા પછી બ્રાહ્મણોએ વસ્ત્ર મેળાપ કરાવ્યો હતો.—પ્રજા બંધુ.

ગણદેવીની પુર્ણા નદી ઉપર પુલ બાંધવાની પરવાનગી વડોદરા સરકારે આપી છે.

એક પારસી બાનું જણાવે છે કે મુંબઇ ખાતે પારસી છોકરીઓ માટે એક આર્ફનેજ સ્થાપવામાં આવે તો એક પારસી ગૃહસ્થે રૂા. ૨૦૦૦૦ની રકમ આપવાની બાયધરી બતાવી છે.

મુંબઇમાં પ્રગટ થતા "હીંદ સ્વરાજ" પત્રના માજી અધિપતિ મી. છગનલાલ લલુભાઇ યાજ્ઞવાળા એક વરષનું કેદખાનું ભોગવી હમણાંજ છુટયા છે તેઓ પાછા તે પત્રના અધિપતિ નીમાયા છે.

મુંબઇ ખાતે તાજીની કોંગ્રેસ આવતા ફેબ્રુઆરી માસમાં ગવરનરના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરવા ઠરવું છે, અને તેમાં ગરમ દેશને લગતા રોગો તેમજ હીંદુસ્તાનની સુખશાંતી સંબંધી સ્થિતિ વિષે વાદવીવાદ ચલાવવામાં આવશે.

નાગપુરમાં બાનુઓની મળેલી સભાએ હિતુરમાટે પકડાએલા નામીચા એકસટ્રી મીસ્ટ આગેવાન બાબુ અરવિંદ ઘોષનું છુટકારા માટે પ્રાર્થના કરી પરદેશી માલ નહિ વાપરવા ઠરાવ કર્યો હતા.

મદ્રાસની મહાજન સભાની મરોજારી કમીટી તરફથી, હીંદમાં કરવા ધારેલા સુધારાની નવી યોજના વિષે હીંદી પ્રજાનો અભીપ્રાય જીવીજી પાલમિંદ અને પ્રજા રજુ કરવા, અને મી. ગોપાળ કૃષ્ણ ગોખલેને તેમના કામમાં મદદ કરવા માટે મદરાસના પ્રતીનીધી તરીકે ઇગ્લાંડ ખાતે "ઇડિઅન પેટ્રીયટ" ના અધિપતિને મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

"સંધ્યા" પત્ર જણાવે છે કે સરકારી પ્રગતી કમિશન જનાનખાનાની કેટલીક બાબતો બાનુઓ અમલદારોને જરીના સબીપ બોલતી હતી, અને તમે કોઇ ગામડામાં જતાં રહેશો કે કેમ એમ તેમને પુછવામાં આવ્યું ત્યારે તેઓએ જણાવ્યું કે, "નહિ, અમે રજપુત બાનુઓની માફક અમારા બહીનોની બાબતમાં મરીશું, અને મરણનો અમને ડર નથી."

પુર્વ બંગાળામાં કેટલાક હીંદીઓના બંદુકના પરવાના રદ કરવામાં આવ્યા છે.

કારી ખાતે યાત્રાળુઓ ઉપર કર નાખવાની હીલચાલ થવાનું જણાવવામાં આવે છે.

"બાપલ્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેંક" ના નામથી એક સ્વદેશી બેંક અમદાવાદમાં રા. પલાખની થાપણથી કાઢવામાં આવી છે.

કલકત્તા હાઇકોરટમાં લાલા લજપતરાયે "ઇગ્લીશમેન" અને "સીવીલ એન્ડ મીલીટરી ગેઝેટ" પત્રો ઉપર બદનક્ષી અને નુકશાનીના ફરિયાદો માંડી છે તેની તપાસ તા. ૨૪મી જુને નીકળનાર હતી.

હરદ્વારમાં એક નવું ધરમ ભવન સ્થપાયું છે. તથા હીંદના દરેક ભાગોમાંથી મોટી સંખ્યામાં સાધુઓ શિક્ષણ લેવા જતા છે. આ ધરમ ભવનમાં કેળવણી લઇ આવા સાધુઓ આખા દેશમાં ઠેકાણે ઠેકાણે રાજદ્વારી અને ધાર્મિક ભાષણો આપી દેશને જાગૃત કરવામાં પોતાની જીંદગીનો નવા રીતે ઉપયોગ લેશે.

હીંદુ પંચાંગની જુની ગણતરી રદ કરી કેટલાક સુધારા વધારા સાથની નવી ગણતરી મુજબ અમલ કરવા હીંદુ પંડીતોની મળેલી એક સભાએ ઠરાવ્યું છે.

એક પછી એક ઋતુની લખાણો કરવા માટે અને તેથી ઘણા અધિપતિઓ જેલમાં મોકલવા માટે જાણીતા થએલા યુગાંતરપત્રે તા. ૩૦ જુનના અરસામાં એક વધું સખત લખાણ કરેલ હોવાથી તેના છાપખાનાપર પોલીસે ફરેરો પાડયો હતો અને ફરમા, બીબાં અને દસ્તાવેજો મોટો જથ્થો જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો. આટલું છતાં તે દિવસે 'યુગાન્તર' પત્ર બહાર પાડયું હતું, અને તેની ૫૦ હજાર નકલો ખપી હતી.

અમેરિકા જવા વિદ્યા, ઉદ્યોગ, ધંધા વિગેરેનું જ્ઞાન સંપાદન કરવા ઇચ્છતા હીંદી વિદ્યાર્થીઓને મદદ કરવાનું, તેમને ત્યાં રહેવાની સોઇ કરી આપવાનું અને શિક્ષણ માટે માર્ગ બતાવવાનું ન્યુયોરકમાં સ્થપાયલી એક સંસ્થાએ માથે લીધું છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની લડાઈ–

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઈ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગ્યાએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો અપેક્ષાજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે બદલે જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે રૂ. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓનું પહોંચ આપવામાં આવશે અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી છ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
ઓફસ ૬૫૨૨,
જોહાન્સબરર્ગ.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી ના આહારમાં ૪૦–૫૦ પાનાના એક હજાર પુસ્તકરૂપે છપાવને થોડા વખતમાં બહાર પડશે. ૬૭૦૦તના એક દેશભક્ત તથા ઇસ્લામના એક ખેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકત્રી મીરટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો ફરરાવનારૂં આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. Press, Phoenix, Natal.

જોઇએ છે.

ગુજરાતી કમ્પોઝીટર.

લખો—મેનેજર,
ઇંટર નેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ.
ફીનીક્સ નાતાલ.

કેપટાઉનમાંથી ઇંડિઅન ઓપિનિઅનની છુટક નકલ (કીંમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુલુમલ ભાયસે (કારનર લેંગ માર્કેટ અને પાર્લામેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દર અઠવાડીએ મળશે.

રોકડ ખજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંજ ૧જસ્તાની		૨૩	૦	થી ૨૪	૦	
બીમડીના	,,	૨૬	૬	,, ૩૦	૬	
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧	૬	,, ૨૨	૦	
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૬	,, ૨૧	૬	
ચીની સક્કર	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
દુંડાના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
દેશી તુવેર દાળ		૨૧	૦	,, ૨૨	૦	
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૦	,, ૨૪	૦	
મસુરની	,,	૨૪	૦	,, ૨૪	૦	
મગની	,,	૨૯	૦	,, ૨૯	૬	
અડદની	,,	૩૦	૦	,, ૩૧	૦	
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,, ૨૩	૦	
,, દાળ	,,	૨૮	૦	,, ૨૮	૬	
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૬	
મઠાઇ	,,	૬	૦	,, ૬	૬	
બીનીસ		૧૬	૦	,, ૧૭	૦	
કચ્ચું તેલ ૧ ગાલન		૩	૬	,, ૩	૯	
ઓરડીનું	,,	૨	૬	,, ૨	૮	
બીજું	,,	૩	૬	,, ૩	૯	
નાળીએરનું	,,	૩	૬	,, ૩	૮	
આંબા સફેદ નાતાલની		૧૮	૦	,, ૧૮	૬	
પીળા	,,	૧૬	૦	,, ૧૬	૬	
તીરકુળ નાતાલ		૯	૦	,, ૧૦	૦	
આટો		૧૧	૩	,, ૧૧	૬	
બદામી સોપારી	૧ રતલ	૮	ા	,,	૯	
મરચાં		૦	૪	,, ૦	૫	
ઘી પેટી ૪ ટીનના પી		૭	૧૫	,, ૮	૦	
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,, ૮	૧૫	
પારસીન ઓરેંજીસ		હાલ નથી				
,, વાઇટ રોસ		૮	૦	,, ૮	૫	
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,, ૧૨	૬	
નાળીએર		૧૦	૦	,, ૧૧	૦	
ઇલચી		૯	૬	,, ૧૦	૦	
કાચબંડ સોપ		૧૩	૦	,, ૧૩	૬	
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	,, ૧૬	૬	
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,, ૪૫	૦	
નેકટર ટી		૧	૮	,, ૧	૯	
મોચીસ ગાલન		૨	૧૧	,, ૩	૦	
સોપારી સેગરની		૦	૧૨	,, ૧	૦	
નીકલ પોઇંટ સીગારેટ		૧૬	૯	,, ૧૭	૦	
દુધ નેસલનું		૨૦	૬	,, ૨૧	૬	
નીમક (લીવરપુલ)						
બસ્તા એકની		૪	૩	,, ૪	૬	

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેશ્નનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેશરીઅન બેંગલોર	અથવા	નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન	અથવા	પરસીઅન કેપ્સ.

ફીક્સત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

મામલીસ્ટ મારે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બ્યટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન. DURBAN.

Tel. Add.: POKOOMULL. P.O. Box 1196

POKOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc.
Established 1895. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):—
Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4870, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 8040, JOHANNESBURG.

M. N. PATTEL & Co.,
Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
ગાદા તથા ચાળીની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1424.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh, Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

MORAR DALA,
Merchant & Direct Importer
ઘી, ચાવલ, મંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરબાદર આવે છે.
તથા દેશી મીઠાઇ અમારે ત્યાં બને છે.
94 Hanover Street Capetown.

ખબર બહલાવ્યું તેની નોટીસ.

અમે આથી નોટીસ દયે છીએ કે અમારી ઓફીસ જે ન. ૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટમાં હતી ત્યાંથી ખસી ગયેલ છે, અને તા. ૬ જુલાઇ ૧૯૧૩થી અમારી ઓફીસ ૧૦૬ A વાલ્ક સ્ટ્રાસમાં (બસ્ટનની સામે) ફોનવાળી તથા ઓફીસની ગોઠવણ કરેલી છે.

મુસા હાજી આદમ.

Asiatic Passive Resistance

On the above subject, Mr. H. S. L. POLAK has commenced to write a book on the recent Asiatic struggle in the Transvaal.

The Book will aim at giving a complete and authentic summary of the (to the Asiatics at any rate) stirring events of the past sixteen months.

The Book will contain a bird's eye view of the whole position in South Africa with copious statistics.

The Book will contain copies of important laws and memorials.

The Book will contain photographs of the principal Passive Resisters, Sympathisers, principal Members of the South Africa British Indian Committee and others.

The Book will contain a reproduction of the historical cartoons from the pens of Mr. Holland and Mr. Lloyd as published in the Rand papers.

The Book will, therefore, be one of reference to all Indian publicists and Indian workers both in South Africa and India.

To every lover of the Empire it will be a record of events showing how the weaker members of the Empire can command justice.

To every ethically-minded man, the Book will be a demonstration of the Efficacy and Supremacy of Ethics in the political world.

To every Indian who can afford a small sum, it will be a memento or a suitable present to send to friends and sympathisers of Indians.

It is not possible for us to publish the Book, as we have not the means, unless a portion of the cost is paid in advance. We therefore ask our readers and workers in the Indian cause to send us subscriptions with the names and addresses of Subscribers.

The price of the Book will be five shillings (5/-) nett.

We propose to publish the Book at an early date. And should we for any reason whatsoever fail to publish the book within that time, we undertake *to refund the subscription* paid to us without any deduction whatsoever.

Subscriptions may be sent to the Managers, INDIAN OPINION, either at Phoenix, Natal, or P.O. Box 6522, Johannesburg.

Note.—Collectors and Subscribers are requested to send money orders or stamps only, or else cheques covering commission. In the event of stamps being sent *one penny* should be added when the stamps are not the Transvaal or the Natal Stamps. Subscribers should be careful to obtain the official printed receipt, as no other will be recognised.

વકમાતરમ્

મફત—ન્યુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઇંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને ફીંદના સાત દેશભકતોની બબ્બે મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ઇલાકા મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

ખોજા મહમદ કુ.

નાણીઓરનેજ બજેટ્યાપર અને સાથે માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.
વધુ વિગત માટે લખોઃ— બોકસ ૬૬૪ ના. ૨૮ કેપ્ટોરસ્ટ્રીટ, ડરબન.

ઈંડિઅન ઓપાનોઅન.

લવાજમના દર.

	નાતાલમાં કોઈપણ જગ્યાએ.	નાતાલની બહાર કોઈપણ જગ્યાએ.
૩ માસ ...	૩/૩	૪/૩
૬ માસ ...	૬/૬	૮/૬
૧૨ માસ ...	૧૨/૬	૧૬/-

લવાજમ અથવા જાહેર ખબરના પૈસા ચેક, મનીઓરડર પોસ્ટલઓરડર અથવા સ્ટાંપથી મોકલી શકાય છે. નાતાલના સ્ટાંપ ઉપરાંત ટ્રાંસવાલ, કેપ રોડેશીઆ, ઓરેંજ ફ્રી સ્ટેટ અથવા હીંદુસ્તાનના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે. ચેક ઉપરે ફ્રેંસ કરી પોસ્ટ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. સ્ટાંપ તથા નોટવાળા કાગળો રજીસ્ટર કરી મોકલવા એ સહી સલામત છે. ૫૨પન સિવાયનાં ચેક ઉપર બેંક કમીશનની ૬ પેની છુટવેવા વિનંતી છે.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix

Post Free, 7d.

વકીલકલ્પતરૂ.

તંદુરસ્તી અને વૈદક જ્ઞાનની દરકાર હોય તો વાંચો "વૈદકકલ્પતરૂ" માસીક. બાર વર્ષથી દરમાસે પ્રગટ થાય છે. દરેક ગૃહસ્થે બે માસ વાંચવા જેવું છે. નામ ઠેકાણું સાફ અક્ષરે વકીલ જટાશંકર લીલાધર સોલીસીટર, અમદાવાદ સમવાયી એક અંક નમુના દાખલ મફત મોકલવામાં આવશે. લવાજમ પોસ્ટેજ સહીત ૩/— તથા બેહતું પુસ્તક મોકલવાનું ખર્ચ ૪ પેની અગાઉથી લેવામાં આવે છે. વધુ વીગત માટે આ પત્રની ઓફીસને લખવું.

વકીલ જટાશંકર લાલાધર

ગુજરાત આર્ય ઔષધશાળા અમદાવાદ

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)	12/6
Half Yearly	7/0
Quarterly	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India) ...	17/-
Half Yearly	9/-
Quarterly	5/-

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Râmâyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
કાયદા સામે થવાની ફરજ.	0	0	3
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	0	0	6
જેલનાં કાવ્ય.	0	1	0
ઈ. ઓ. કાયદો ૧૯૦૮	0	0	6
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0	1
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0	3
એક સત્યવીરની કથા.	0	0	1
સત્યાગ્રહ (ઈનામી નિબંધ)	0	0	2

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ બધે પેની ૧ જુદું. કોઈપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

ઈંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,

ફીનીક્સ, નાતાલ.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઇ નવરોજજી.

ઓ. જસ્ટીસ અબદુલ્લા તૈયબજી.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈંડિયન ટ્રેઈનર ઓરફ ઓર.

અફઘાનિસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરૂદીન કુજંદાર.

મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. ઓ. અલી.

કીમત: દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટ્રાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as. post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS, Third Edition).—Explained and Illustrated, Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative power, etc. Rs. 2, 2as. post free.

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols. I and II. Rs. 4, 6as. post free.

BURKE'S SPEECHES ON THE IMPEACHMENT OF WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Rs 4, 6as. post free.

ENGLISH TRANSLATION OF THE KORAN With Notes. By G. Sale, Rs 2, 2as. post free.

ABBOTT'S THE LIFE OF NAPOLEON BONAPARTE, Rs. 2, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

ટ્રાન્સવાલ રજીસ્ટ્રેશન કાયદો.

ખુની કાયદો, તેના ખારા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિંમત છ પેની. પોસ્ટેજ એક પેની.

કાયમ ઓર્ડરિકાના કોઈપણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

ઈંડિઅન ઓપીનીઅન ડાયરી સને ૧૯૦૮

કીમત ૦/૬ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoon, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

ઈ. ઈ. ઝકારીઆ

૨૨ મી ક્રીટ, મલાય લોકેશન.

ઓફીસ ૨૩૮૮ ઓહાન્સબર્ગ.

ગ્રામોફોન ઉપરના અને ફોનોગ્રાફ સીલીન્ડરો

ઈંડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રામોફોન કંપની જથાબંધ કીમતથી આવથી મળશે.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

કરસ માલમાં અને કામની બાબતમાં અમારાથી કોઇ ચઢી શકે તેમ નથી. અને તેથી કરીનેજ અમારો માલ વખણાય છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 383

Telegrams "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

The Ethics of Passive Resistance

PRIZE ESSAY.

PRICE THREEPENCE. POSTAGE ½d.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,

Prince of India

By Jl L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. *Johannesburg*

H. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashions Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 833. Corner Kaffir & 8th Streets,
FREDERORP, JOHANNESBURG.
Box 6140 TEL. ADD.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VAHOOR COLABA, INDIA

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and UTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
37 MARKET STREET,
BRANCH: 31 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેસેના રસના ટીન.
આ રસને નાળેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નથી
પુછોઃ—મહેતા અને ખરેરીઆ બધેથી.
જોહન્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

S. CASOOJEE,
68 BUFFALO STREET Tel. Add. "CASOOJEE."
Branch: 37 St. Johns Road, 13 & 14 Milner Rd.,
General Merchant of all kinds of Groceries,
EAST LONDON Box 270

બીહર અને કેાન્ટરાકટર.
ધાબા પ્રમાણે દુકાન વગા ઘર બાંધનાર,
ઠેકાણાઃ—
રહીમ હીજા.
ડીલરબી, ૬ નરેટ સ્ટ્રીટ.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory,
મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલુ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 849,
154 Queen Street, Durban.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
PHOTOGRAPHER.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Snuff and Cut Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camrodeen's Building).
Tel. Add.: "CAMREK," Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
61 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO."
ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail
Head Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 578, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2125, Johannesburg.
S. HALLOO,
TIN MANUFACTURER,
Factory: Stand 48, 14th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
38, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5252.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૩૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પો. બો. નંબર
જોહાનિસબર્ગ.

ગોપાલજમનદાસ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6033, JOHANNESBURG

BOOKAR LAXMIDAS.
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

By Special Appointment
W. & T. AVERY, LTD.
Scale Makers and Adjustors
LEAKE'S BUILDING
C/o. Harrison and Main Sts.,
JOHANNESBURG.
"AVERY'S" SCALES
For Traders and Hawkers
CHEAPEST & BEST.
All Adjusted and Stamped ready for use. Inspection invited.
સરકારની બાસ નીમણુંકથી
સ્કેલ (કાંટા) બનાવનાર, તથા સમા કરનાર.
એવરી, બેન્ક ઓ. એવરી લીમીટેડ,
હોલબાર્નબારસ, હેરીસન અને મેઈન
સ્ટ્રીટના ખુણાપર. લીક્સ બીલ્ડીંગ

'એવરી' નાં સ્કેલ
વેપારી તથા ફેરીવાળા માટે,
સરેરાશ કામ. સર્વસ કાલ,
મશીનરી તૈયાર રાખેલ : અને ગુરૂ
કબજામાં સેવામ તેવાં.
ઓર્ડર વખત બોલાવે ત્યારથી કરીશું.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 364.

ચશ્માં અને ઉંચા ભાવ.
આ જમાનામાં, મુનાસા મોટા ભાવ માં ચશ્માં વેચે તેને બદલી તમારું હીતજ સંભાળે એમાં.
આ બોર્ડ ઉપરજ નજર રાખો.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, દરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

R. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 45,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets, a doors from Stora Bros.,
P.O. Box 4102. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન મિસરી બધાયથી હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ઇમે વેંચવામાં આવે છે. ખાસ થી ચોરસંદરનું તથા કલકત્તા ફુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ મંધીઆણું-બધા જાત. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY,"

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

જોહાન્સબરગ પ્રોડયુસ કમીશન એજન્સી.

(માર્કેટ સ્કવેરસ)

બારદેટ અને કમીશન એજન્ટસ

અમે સારૂં દામ આપી પ્રોડયુસ ખરીદી એકીએ. પૈસા તરતજ ચુકવવામાં આવે છે. ૨૬ અને ૨૭ બારલબરો હાઉસ કોરનર કમીશનર અને ઇમોઇ સ્ટ્રીટસ

બોક્સ ૫૮૦ તારનુ શીરનામું "આના" જોહાન્સબરગ.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to!
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1885.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮, ૧૪૬ કવીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન.

Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES SHOPS .&C.. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.,
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 856

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 8504. Tel. add.: "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
2 BROAD WAY,
To Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

દરકની કંપની કોઇપણ કોકોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પરકોને દર સરેરાશ ૩૫ ટકા સીધીજ રીતે આપવામાં આવે છે.

દરકની કંપની તાર અપવા દુનિયાના કોઈપણ કાર્યાલયમાં પૈસા મોકલી શકે છે.

દરકની કંપની તાર મોકલનાર તમા કોનાર પક્ષીના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના પૈસામાં નથી આવતા. દરકની ખાસ કોઇ ચુકે છે તે કોને રીતે ઉપયુક્ત છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોઇ સમ્બોમાં તાર કોના તમા મોકલવાથી બધા સરકે દરે કામ કોકવી શકાય છે.

વળી દર કોલમા આવેલા તારની કંપનીઓના અરસપરસ કરી કોનાર પક્ષોને કોઇ ના કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે કાગળ.

મેનેજર,
દરકની કંપની,
રૂટરના તારીખ્ય,
૨૪, ટોક્સ સ્ટ્રીટ,
રંગન.

દરકની ટ્રાફીક્સ,
કેપ ન્યુમેરીક કંપની,
કેપટાઉન.

અથવા દરકની એજન્સી,
ધી કોનાર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાન્સબરગ.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIAN OCEAN — AFRICA — INDIA

Vol. 6. Phoenix, Natal, Saturday, July 25th, 1908. No 30

Tel: Add: "HUTTONJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee, Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ જાલ ઘાંખા ખાતરનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેમદાકિતની સુંદર મજબુતીના સોલ એજન્ટ. સહુથી પ્રીફરન્સ ઘાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડનો અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ તથા આવેજાવેલો છે:—

જોરસેતો કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઈટ વાકન્સ, સમીસ, ઉકાળેલો માલેલો ફેન્સી સામાન ફીલાસ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મફલર્સ, વેસ, દરેક જાતનો વેસણી સામાન ચિલ્ડરે ચિલ્ડરે.

અમારે ત્યાં કેપે જાતના બોકાઈ ખાસા, રૂપાળી ચૂડી ચૂડી બાલબેટીનની બાલ ચાલુકો તથા રટેશનરી ચિલ્ડરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ બીલકુલ વાજબી ભાવ બાબત સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

બોક વખત મોકલી આપી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured o obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની ખેતપેદાસ તથા ફ્રુટો ઉપરાંત કર્ક નેવાનેલાસની બાબતમાં ખેચ આપવામાં આવે છે. પત્રક વખત મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. A. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

COFFEE & STORE:—Beckett's Building, Market Square
Box 998, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીયાની કું. બહારના મામુલેાને વહેવા ચીજોની ખરીદ માટે ગોઠવણ આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

શ્રી . . . . .

ઇમ્પોર્ટર તથા જનરલ વીયાપારી
58 વીકસ્ટ્રીટ વેરૂલામ, ફોનનં. 353
— પાર્સલોબાબત કાગળો લખવાનું —
સરનામું: બાબુ તાલવંતસીંઘ
તાર સરનામું: "ઇન્ડીયન"
પોસ્ટ વેરૂલામ.

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

અફીણ, બીનોલ, તમાકુ, ફુલી,
સસ્તા ભાવથી મળશે.

Tel. Ad: Gandhi. મ. મ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address "MIA." P.O. Box 247

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીયાં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મોહરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschbook, Dis. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant Agent,
Bookkeeper
and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

P.O. Box 434 ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરફવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks.	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICE MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obeoneess, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S.A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And at:— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets	"	3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits	"	8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 60 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂડી જાતની અમારા આદતીઓના હિસાબે દેશી નામવાળી છે તેથી દેશાવરને બહુ ફાયદા ભરે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પોરબંદરનું લાલું ખુશામેદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 804. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. આઇ.

પ્રીતીબાબા અને સેહા-સલ્લસ, પોરબંદર

ઉપરના ઠી ઠેકાણે છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5880

JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers

CABLE ADD.: "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St. Noel's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

દાણા રેશમ અને બીજાં તમામ અમદાવાદ-પ્રસિદ્ધ.

માર્કેટ સ્કીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોક્સ ૫૭૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

139 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Snoek.

NATAL DEPOT:

Messrs. Lalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.

પ્રથમ પ્રકાર દાણાની દુકાન.

અબરાર મહમદ.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધો મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી
સ્ટીમર દર મહિને ડરબનથી રવાના થાય છે

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી ત્રાસ ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો હરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કંઇ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને બનર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

સ્ટીમર અમકુલી કોલંબો થઇ કલકતા માટે તા. ૪થી ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ફોલ્લો ફોર્ક મદ્રાસ ઔર કલકત્તા.

અમકુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૪ ઓગસ્ટ.

ரெட்டாஸ் டைரக்ட் லயன்.

எஸ். எஸ். "அம்குலி" 3300 டன் ஆகஸ்ட்டில் 4ம்
கொலம்பு மதிராஸ் மோர்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

બી. કથરાદિઆ કમ્પાઉન્ડની કું.

કિંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીઅલ રોડ ડરબન,
Telegrahhic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg.

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg.

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

વેપારીનો મદદગાર.

જરૂર નાથું. (સુધરેલ આવૃત્તિ) હમણાં સીખવાની ફી સહીત, કરતા સાધુરામ ગણપત્રામ વકીલ. પોસ્ટલના એકાઉંટંટ, લંડન મેચમરસ એંડ મેચમરસ સીનીઅર કેશર સીખવા સુધરેલ આવૃત્તિ મદદગારઃ—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા વીસેક, વેપારની ચાલી પડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, ચાલું અંગરેજી નામું, બિલ્લ્સ ઓફ, પ્રોડ્યુસ બિલ્લ્સ ખાતું, કુલ્ય બિલ્લાંટ, વીગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી હીંદુ આફરિકાના વેપારી કારણ ગુનસી, મદદગાર, વાણિયાર, બોલ્સમન, સરેલ મેનજુ તેમજ ભણેલ ગણેલ બાબાઓએ વખાણ્યું છે. આવતી કાલ મહીનાના ગુજરાત નામ, કામ, કેમાણું વીગેરે પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત વી. પોસ્ટ. નામ નોંધાવવા માટે લખો M. J. RANDERIA, P. O. Box 846 DURBAN, અથવા કોમર્શીઅલ રોડ, ડરબન. બી. બિલ્ટ. ચોપડે ત્યાં જઇ પણ નામ નોંધાવવા મહેરબાની કરવી. પોસ્ટલ ચાર્જ બાદ કરવું—બી. રા. ક. વકીલ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. BASENJA,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 1.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. GOOL,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhun,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. LUCHERAN,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and Bloem Streets
MOSAR DALA,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. PATEL & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
157 Loop St.

Cape Town

A. A. WALLIE & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
PEROOMULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola.
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co
Box 346.
HORMAJOY IDOLOY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Mitan,
Box 92.
NANJEE DULABHDAS & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDAS & LALCHAND
Box 99

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
EBRAHIM CAMBOODEEN,
113 Grey Street.
E. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
HOOKDAMAL SONS,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box [redacted] 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALSHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Narotam Surti Mithaiwala,
186 Grey Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St., Box 836.
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. CASCOJEE
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDSLAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Bajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)

Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.

Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,

Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker
Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.

Marayan Joseph Naidoo,
New Street,

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 100.

C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARRISMITH

(Zoutpansberg)

Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboomia Camroodeen,
Market Square,

A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43

V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Solimun,
ox 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8.

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 7 Kort Street.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.

E. E. Dadasjee,
22nd St. Malay Location, ox 2388.

Dayaram Shookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
13 Market Street

P. B. Donabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.

Goolam Mohideen,
Box 3755

Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Gulab Prag,
Box 5999.

S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4100.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

B. K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553

T. J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.

Fakir Kallan,
Box 6031.

Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.

Lakhman Madhu,
Box 5999.

Morar Bhikha,
Box 5999.

Parshu Hira,
Box 5999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kallan,
Box 5999.

Ratipalsing,
Box 5999.

D. M. Surati,
Box 6031.

Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,

Mahomed Ally,
29 Strachan Street.

S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

V. Samy,
Fruit Merchant.

Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building

A. E. Chotabhai,
Box 33.

Esop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

Ismail Amod Cajee,
Box 11.

Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.

Goolam Ally,
Box 41.

Kajee Bapoo,
Box 79.

C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Luljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 0.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 170.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDHIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOBERT,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 89
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
HAJEE HAMA,
Box 57, 338 Prinsloo Street
Mahomed Abu,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tickanndas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Variawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 02,

ROBERTSON
K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Mudopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
G. C. Patel,
Box 67, 19 Couper Street.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 41,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rane Ved Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 61. Market Street.
Ghulla Morar,
Constitution Street.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Scobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
E. A. BHABHA,
Box 06.
ESSOP SULIMAN,
Box 45.
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 46.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Miau,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1861. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM,
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Lace, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Phone: Tel. Add.: "Wallie" Cape Town. Box 170
અલીભાઈ અહમદજી વલ્લી એન્ડ કું
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રેશમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, JULY 25TH, 1908 No. 30

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Struggle ... 329
Indigency in the Transvaal ... 329
Filling the Gaols ... 330

OTHER ARTICLES:—

Hon. Mr. Khare's Advice ... 330
Mr. Sorabji's Case ... 330
Notes on the Case ... 331
Mass Meeting in Durban ... 332
Clare Estate Robberies ... 332
Our Supplement ... 332
The Transvaal Trouble ... 333
British East Africa ... 334
Deputation to the Cape Parliament 335
Are Asiatics a Curse to Mauritius? 336
British Indians in Canada ... 337
Natal Parliament ... 338
Hawkers Arrested ... 339
Asiatic Passive Resistance ... 340
Late News ... 340

CORRESPONDENCE:—

Taxes on Indians ... 338

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 25TH, 1908.

The Struggle

[THE British Indian struggle in the Transvaal has now reached a critical stage. Mr. Sorabji Shapurji of Adajan has received the sentence of one month's imprisonment with hard labour for daring to claim his rights as a British subject with educational qualifications under the Immigration Law of the Transvaal. His fault was that he refused to register under an Act which General Smuts has promised and was about to repeal. One month's imprisonment was the minimum that the Magistrate could give, but it was optional for him whether to add hard labour or not. By having added hard labour, the Magistrate has shown a vindictive and inhumane spirit. Mr. Sorabji has suffered for a principle, and has shown to the world of what stuff Indians are made. His case is somewhat different from that of the other Indians who went to gaol last January. They were in the Transvaal; and, whilst they were fighting on behalf of all who were entitled to remain in the Transvaal, their own interests were intimately concerned. Mr. Sorabji merely desired to enter the Transvaal, but he did so in order to test whether an Indian with sufficient education could not demand entry under the Immigrants Restriction Act. He has shown that he could, because he was not stopped at Volksrust on entering. Mr. Sorabji, therefore, has fought for the honour of India, and he deserves congratulations for his bravery. We sympathise with his family, but we feel sure that they rejoice in the suffering of their relative, in that his suffering, let us hope, will solve the Indian struggle, so far as the entry of educated Indians is concerned.

Mr. Sorabji's case was followed by the arrest of several Indian hawkers, both Hindu and Mahomedan. They proved before the Magistrate that they applied for their licences but they could not get them unless they complied with the Asiatic Act. They, too, committed a technical fault, and the Magistrate sentenced them to pay a fine of £20 or in default to suffer imprisonment for four days with hard labour. They have refused to pay the fine, and are now undergoing imprisonment. It is a wonderful spectacle, that of these men suffering privations, going to gaol, undergoing pecuniary loss, not that they might better their own condition, but that India's honour may be saved and that those who are entitled to return to the Transvaal may be able to do so the same as they. They need not have troubled about the rights of others, they need not have thought of their educated brethren, but they have risen to the occasion, they have realised their responsibility. Such men would be considered a valuable asset in any community. In the Transvaal, they are despised. But a time must soon come when the people of the Transvaal will have to re-arrange their ideas, and learn to respect British Indians as fellow-citizens not unworthy of the ordinary rights that British citizenship carries with it.]

Indigency in the Transvaal

THE Report of the Transvaal Indigency Commission, which has just been published, is not without interest to the British Indian community, though it deals only with the indigency afflicting that protected class—the white man. Among the signatories to the Report, we observe the not altogether unknown name of Mr. Lionel Curtis. It is a sinister name for the British Indian community, and British Indians in the Transvaal and elsewhere owe much of their miseries to his unhappily directed energies. Mr. Curtis's pen may be divined on many a page, but especially in those sections of the Report where reference is made to Asiatics. His peculiar anti-Asiatic bias breathes forth on every possible occasion. We see it in the quite unnecessary, because already realised, recommendation "(31) that Asiatic immigration be not permitted," and in the dictum, on page 127, that "we are strongly of opinion that the restrictions imposed by the Asiatic Law Amendment Act should be maintained and strictly enforced." What this opinion and "the restrictions imposed by the Asiatic Law Amendment Act" have to do with the quite different question of further immigration, it is somewhat difficult to see. Doubtless Mr. Curtis knows, and that said we have said all.

We note that Mr. Hodgkinson, who gave evidence before the Commission, as representing the Federated Association of Mine Employees, discussed as an expert (his other qualifications not being stated) the question of Asiatic competition, especially in regard to the hawking of market-garden produce during the plague outbreak in Johannesburg in 1904. We are led to infer that, whilst "the white man had got his rent to pay and had to wear a shirt of some sort, and had far more expenses than the 'coolie,' and had to keep a family," the "coolie" had none of these, and the white man was consequently undersold. "The 'coolie' took away the whole of his trade." The facts were that a few white men started hawking vegetables, entirely ignorant of the trade, and by keeping prices exorbitantly high, and declining generally to suit their manners and methods to the convenience of the European householder, failed to obtain a market wherein they had the opportunity of securing the start of a six months' monopoly of trade with people of their own race. Had Mr. Hodgkinson stuck to his last, and dealt with the question of mining, he would have been much nearer the mark, as he was when he stated that "the great proportion of the men who are out of work are men who are not practical tradesmen, or they are poor practical tradesmen."

A comparison of paragraphs 245 and 246 is an interesting study. We discover that the members of the Commission "do not think that Government action can or should be used to protect the South African artisan from competition. The remedy lies in his own hands. If he is lazy, inefficient, or half-trained, the competent (white) immigrant will beat him in the struggle for employment; and it is better for this country that it should be so. Nobody wants the industrial reputation of South Africans to be below that of other peoples. No Government should protect the inefficiency of its citizens." Of course not. That is not the way of civilisation. The weaker must go to the wall. The fittest must survive. Strangely enough, however, notwithstanding these pleasant conclu-

sions, we are told that they must not apply to Asiatic immigrants. We are reminded that "it is of the utmost importance that the white race should not be ousted from the country by a people less civilised than itself." Thus, we find that Asiatic immigrants, especially when they are successful, are of a lower degree of civilisation than "the lazy, the inefficient, or half-trained" indigent section of the white population. It is an amazing contradiction. What are we to think of it all? There is surely something rotten in the state of Denmark when we have that blessed word civilisation being used to flog the "poor white" by his more intelligent fellow-white, and to flog the Asiatic by the white whose future is one of hopelessness and degradation!

THE *Star* OF JOHANNESBURG HAS given the above heading to its report of the cases of *bona fide* hawkers who were arrested and sentenced on Tuesday last. The later news from Johannesburg shows that some prominent Indians, who had taken up hawking by way of protest were also arrested and imprisoned with hard labour for four days in lieu of a fine of 10/-. Mr. Abdul Cader Bawazeer, the Assistant Imam of the Hamidia Mosque, was one of them. He alone, so far as the Indian community is concerned, and, we might say, the British Empire is concerned, is sufficient to "fill the gaol." Mr. Bawazeer belongs to a distinguished family in Bombay. His father is Assistant Imam or priest of the Juma Musjid at Bombay. Mr. Abdul Cader Bawazeer had continued the traditional occupation in South Africa. He holds the distinguished position of Chairman of the Hamidia Islamic Society, and all who have come in contact with him know with what ability and zeal he has discharged his very onerous duties during a most critical period in the history of British Indians in the Transvaal. By his unremitting attention to his public work he has held together the Mahomedan section of the population. The Hamidia Islamic Society has played a most important part in the struggle, and the credit is largely due to Mr. Bawazeer. Those who know anything of India, and who know how sensitive the Indian mind is with reference to gaol-life, will not fail to appreciate the significance of the sacrifice performed by Mr. Bawazeer, and the sensation which his incarceration must create throughout the Indian world. That imprisonment is limited to only four days does not minimise the importance of the event. That it is coupled with hard labour will send a thrill through the hearts of Indians in South Africa, as also in India. The Imam explained in the witness-box that he had, at much risk to himself, assisted the Government in carrying out the Indian part of the compromise, and that he, as a leader among his countrymen, did not wish to sit still whilst his less fortunate countrymen, because they had to take out some trading licence, had to choose between the hardships of a gaol-life and surrender of their conscience. Cases like these are certainly not cases for hard labour. It was a proper thing for the Indian community to have suspended all business for the day following the incarceration, out of respect for the Imam. The occasion of this trial was rather unique. It was that, together with the Imam, were arrested Messrs. Vyas and Naidoo, who suffered imprisonment last January. The Government have undoubtedly rendered a service to the Indian community by prosecuting these Indians. They have simply knit the Indians in South Africa closer together, as our columns will show, and they have unwittingly hastened a proper solution of the difficult Indian question. We congratulate Mr. Bawazeer and his fellow-prisoners on their courage and self-sacrifice. There must be every hope for a nation that produces such men.

Filling the Gaols

Hon. Mr. Khare's Advice

The Hon. Mr. Daji Abaji Khare of Bombay, writes as follows to Mr. Imam A. K. Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society:—

I have to acknowledge with thanks your letter conveying the thanks of your Society for what little work I did in the cause of the British Indians in the Transvaal. Indeed the only tangible work I have done consists in having taken part in the public meeting held here in connection with the subject, which was presided over by H. H. the Agakhan.

I wish I could have done more than that. The matter, however, unfortunately still exists as a great grievance, and I think it is the duty of every Indian in this country, as well as outside, to do his utmost in the cause. It is a grievance in which we have not only truth and justice on our side, but in which we have the cordial sympathy of many Englishmen themselves. It is, moreover, a matter which appeals equally to both Hindus and Mahomedans. We must make the utmost of this subject. I wish Hindus and Mahomedans would join one another in all political questions as they do in this. Both the great races must show that they have sense enough to understand the real object of those who try to divide them. We belong to one country and have common grievances, and there is no reason why we should not everywhere show a united front.

I would wish that your Society would give proper advice to the Mahomedans in India.

Mr. Sorabji's Case

Sentenced to Hard Labour

Intense Indignation

(SPECIAL TO INDIAN OPINION)

In B Court, on Monday last, the 20th instant, before Mr. H. H. Jordan, Mr. Sorabji Shapurji appeared charged with failing to obey the Magistrate's order to leave the Colony within 7 days of the 10th instant, under Section 7 of the Peace Preservation Ordinance. Mr. Cramer prosecuted, and Mr. M. K. Gandhi appeared for the defence. The Accused pleaded not guily.

—Broadhead stated that he was Clerk in charge of the Criminal record, and produced the records in the case, wherein the Accused was ordered to leave the Colony on the 10th instant.

P. C. Higgins stated that he was orderly in B Court and served the Court's order on the Accused.

Superintendent J. G. Vernon stated that he arrested the Accused at 7 a.m. on the 20th instant in the Malay Location. He arrested him for not producing a certificate or authority to reside in the Colony after the warning received from the Court to leave within seven days from the 10th instant. The Accused replied that he did not intend to leave. Witness handed in a number of copies of the *Gazette* containing the Asiatic Law Amendment Act, the regulations thereunder, and notices regarding its enforcement.

Cross-Examined: A letter had been sent by Mr. Gandhi to the Deputy Commissioner of Police stating that the Accused was prepared to attend the Court at any time his presence was required. Asked why then Accused had been arrested, Witness replied that he did not accept instructions from anyone except his superior officers. He had received instructions to arrest the Accused and had used his own discretion in arresting him that morning at 7 a.m., which was the time most convenient to Witness. Accused had been kept in custody ever since. This closed the case for the Crown.

The Accused, giving evidence on his own behalf, stated that after receiving the notice to leave the Colony, he had remained in the Colony and had told Superintendent Vernon that it was not his desire to leave. He did not now wish to leave the Colony, and he was there to suffer the penalties for disobeying the order of the Court. He was a British subject, and as long as he shared the full responsibility as a subject of the British Empire he considered that he had every right to remain in the Transvaal.

Cross-Examined: He had disobeyed the order of the Court, and all along intended to disobey it.

This closed the case for the defence.

Addressing the Court, Mr. Gandhi said he wished to draw his Worship's attention to the fact that that was going to be a very terrible struggle for British Indians in the Transvaal, and in connection with that trial several Indians who were waiting outside to enter the Court House were hustled about and were assaulted also.

The Magistrate: I know nothing about that, and I cannot take an *ex parte* statement. There are quite enough in the Court now to make it uncomfortable.

Mr. Gandhi: That is so; but there are a lot outside—

The Magistrate: The Court can only hold a certain number.

Mr. Gandhi: It is a question of handling the thing properly. The Court House is within your Worship's jurisdiction, and I think I might be allowed to make a statement about the matter.

The Magistrate: All I can say is that the Court is uncomfortably full.

Mr. Gandhi then proceeded to refer to the case, which, he stated, was very simple. (The Magistrate: "Very simple.") He only wished to draw his Worship's attention to the fact that his client, rightly or wrongly, believed that it was a matter of principle to remain in the Colony, and he claimed his right to remain in the Colony under the Immigrants' Restriction Act. His client had felt aggrieved that he had been called upon to accept the Asiatic Amendment Act. He had failed to leave the Colony, and he had told the Court that he could not possibly obey an order that was issued under the Asiatic Amendment Act. The accused wished to suffer for the sake of principle. He had chosen between his conscience and the order of the Court, and he had chosen by his conscience.

The Magistrate: One month with hard labour.

Notes on the Case

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At about 2-15 p.m. last Monday, a large number of members of the Indian community were quietly assembled outside the Court, awaiting the opening of the doors, so that they might secure admission, in view of the approaching trial of Mr. Sorabji Shapurji, who had been arrested for disobeying the Magistrate's order to leave the Colony. The Court has double doors, but on all occasions when important Indian cases are before the Court, a practice is made by Superintendent Vernon of only opening one side of the doors and admitting the Indians to a portion only of the space reserved to the general public, even though there may be no other people present. At the doors are also posted constables to regulate admission to this space. The result of these precautions is to make it impossible to enter the Court without a great deal of jostling. On Monday, it was obvious to even a casual onlooker that a deliberate attempt was to be made by the Police to cause as much trouble to the Indians who wished to attend the Court proceedings as was possible. Scarcely was the door gingerly opened, than the constables thereat pushed back violently those who were striving to enter, whilst other constables charged back at the crowd, one of them being conspicuous by the brutal manner in which he hurled certain Indians from one side of the outside verandah to the other. After a certain number had been admitted, but whilst there was still plenty of room within the space reserved for the public, Superintendent Vernon instructed the Police to push the crowd back and not admit any more, and this they did again in a violent manner. Superintendent Vernon was also overheard to say to one European spectator that he should stand with the other Europeans. Whilst the Court proceedings were going on, a number of well-dressed and educated Indians, noticing that the constables were admitting to the Court Europeans and Natives, applied also for admission, but were peremptorily refused. One of them, Mr. G. K. Desai, demonstration. Some of the Constables then proceeded roughly to push the people back. Mr. Desai was taking the number of one of the Constables who was especially brutal, when the latter, noticing him, struck him a heavy blow on the face, and was proceeding to deliver a second one, when another constable held him back. The Indian onlookers were then forced back by the Police to the trees about 20 yards from the Court House. The unnecessary violence and brutal ill-treatment offered by the Police, without any provocation, is bitterly resented by the community who have the more determined to continue the struggle. At the conclusion of the Court proceedings, Mr. Gandhi addressed the crowd outside his Office.

Mr. Sorabji, he pointed out, had gone to gaol because of a principle and not to open the gates of the Transvaal to the unrestricted immigration of Asiatics. He had come in under the Immigration Act in order to pass the educational test of that Act which made no distinction as to race, class or colour. He had studied English for seven years, but he now found that all his English was of no avail, notwithstanding that the Immigration Act was general in its application and that he was a British subject in a British Colony.

The next step, continued Mr. Gandhi, was for those Indians who possessed licences to return them and stand the consequence of being arrested for trading without licences and going to gaol; also for them to return their certificates. It was only by showing that they were willing to undergo communal suffering and not to avail themselves of any present privileges that they could bring conviction to the minds of the European community that they were fighting for principle. He repeated that the Colonial Secretary had promised unconditionally to repeal the Asiatic Act provided the Asiatics registered voluntarily, but this promise had not been kept.

Before the Indians broke up, some handed over their trading licences and several their registration certificates, and it is expected that this example will be largely followed. The Indians, we understand, are indignant at the manner in which the police cleared them away from the entrance to the Police Court during the afternoon, and also at the sentence passed on Mr. Sorabji, contending that hard labour should not have been given for what they consider a political offence.

Affidavits Filed

The following affidavits in regard to the police assault have been filed with the Commissioner of Police.

I, Gulabhai Kikabhai Desai, of Johannesburg, do hereby and sincerely declare that I, in common with many Indians, went to the 'B' Court on the 20th instant, to hear the case against Sorabji Shapurji. I was trying to enter the Court House, as were the other Indians, but the Police prevented us, and, in so doing, without any warning, began to assault several Indians. One of them was myself. Constable B99 held me by the neck and put me outside the verandah. On seeing many Europeans enter the Court House, I went up to the verandah again and took up my original position. I noticed that the said Constable and other Constables were even then hustling about the Indians. As this was going on, I took down the numbers of these Constables. Constable B60 then became enraged, and mumbled something in English, and gave me a violent slap on the right cheek, hurting me very much, and he caught me and put me beyond the verandah. I charge the said Constables with Assault, and ask that proceedings be taken against them.

I, Cursetji Hormasji Desai, of Krugersdorp, do hereby solemnly and sincerely declare that I attended the Court House on the 20th instant to witness the trial of Sorabji Shapurji at the 'B' Court, Johannesburg. I was trying to enter the Court House, but, in common with many other Indians, was prevented from so doing. I saw the Police assaulting Indians without any warning or caution. I witnessed the assault committed upon Gulabhai Kikabhai Desai. I have read his affidavit, and I confirm the contents thereof. I add that, if Constable B60 had not been held down by Constable B99 after the said Gulabhai Kikabhai Desai received the vio-

...ion slap referred to in his affidavit, the ...ai Gulabhai Kikabhai Desai would ...probably have suffered grievous bodily harm, because I saw that Bag was about to cause further injury to the said Gulabhai Kikabhai Desai. When I began to expostulate with the Constables for the rough treatment and for their allowing Europeans to go in when Indians were being prevented, Bray and Bag assaulted me by pushing me. When Constable Bray assaulted me, had I not held on to the post near which I was standing, I should have fallen down and been severely hurt. I charge Constable Bray and Bag with having assaulted me, and I ask that proceedings be taken against them.

I, Henry Salomon Leon Polak, of Johannesburg, Attorney of the Supreme Court of the Transvaal, do hereby solemnly and sincerely declare that, on the 20th instant, I went to B Court, representing the British-Indian Association, in the matter of the trial of Sorabji Shapurji. About 2-15 p.m. a large number of Indians had gathered on the verandah outside the Court-house in an orderly manner, and were waiting for the doors of the Court to be opened that they might attend the proceedings against the said Sorabji Shapurji. One side only of the folding-doors of the Court was opened, leaving very little space for anyone to enter, in view of the fact that on each side of that half of the door-way was posted a Constable. The result was that, in the endeavour to get inside, there was a crush, and the Constables who were within the door-way pushed the crowd back in a very violent manner. At the same time Constable Bag from the open space outside the Court made a rush at the crowd, using his fists and shoulders entirely without provocation, seeing that there was no disorder beyond the effort of the people to get into the Court through the narrow door. I saw this Constable seize one Indian by the scruff of the neck, as he was standing in the door-way, and hurl him violently from one side of the verandah to the other. I saw this Constable make several charges against individual Indians, behaving in a very brutal manner. He afterwards went into the Court, and I followed him inside and took his number. Whilst within the Court, and prior to the opening of the Court's proceedings, I noticed the Constables at the door making several rushes outside forcing back the crowd, instead of opening the other side of the door in order to make it easier for the people to enter. After a certain number of Indians had entered, the rest were pushed back, although there was ample space for them at the time, within the Court, and Europeans were allowed to enter although they did not come in until afterwards. I [illegible] instructions to the Constables at the door to keep the Indians back, and, in obedience to these instructions, the Constables made several more rushes at the crowd, using quite unnecessary violence. When the Court's proceedings opened, there was still room behind the barrier for more members of the public. Whilst within the Court, I heard a disturbance outside, and went to investigate the cause. There I found Gulabhai Kikabhai Desai with the right side of his face inflamed and his right eye suffused with blood. He told me that Constable Bag had just given him a violent blow. Although he remonstrated strongly to Superintendent Vernon, the latter took no notice of his complaints, and harshly ordered him to go back into the crowd, which was being driven towards the trees in the open space in front of the Court. At this time there was still room within the Court for more members of the public.]

Mass Meeting in Durban

Transvaal Government Condemned

Great Enthusiasm

On Thursday afternoon a mass meeting took place in the Indian market, Grey Street, under the auspices of the Natal Indian Congress, to protest against the action of the Transvaal Government. About 6,000 Indians were present. The Indian stores were closed, in sympathy with those who were suffering imprisonment in Johannesburg. Mr. Dawad Mahomed, President of the Congress, presided, and amongst those present were Messrs. Parsee Rustomjee, Abdool Cadir, Moulvi Fateh Mahomed, S. J. Randeria, Ismail Gora, G. H. Mankkin, Bernard Gabriel, Jas. Godfrey, Abdoola Haji Adam, Dada Osman, M. C. Anglia, Dr. Hira-Manek, U. M. Shelat, Hassim Jooma, P. S. Aiyar and others.

Mr. Dawad Mahomed, who was listened to with great attention, went over the events of the past six months, pointing out the reasonableness of the Indians' position, and contrasting their attitude with that of the Transvaal Government. In conclusion, he said that it would be a great consolation to those in the Transvaal to know that they supported them, and prayed to the Almighty that they might continue to have courage to face that wolf in sheep's clothing—the Transvaal Government. (Applause.)

After Mr. Jas. Godfrey, Mr. B. Gabriel, Moulvi Fateh Mahomed and Mr. Parsee Rustomjee had addressed the meeting, resolutions of protest against the sentences passed on Indians in Johannesburg, and of congratulation to those brave men, were enthusiastically carried.

The meeting lasted over two hours and was one of the greatest Indian demonstrations ever held in Durban

Clare Estate Robberies

The following petition has been forwarded to the Colonial Secretary, Natal:

The Petition of Indians residing on Clare Estate and Springfield, in the County of Durban.

HUMBLY SHEWETH:

That your petitioners beg to draw your attention to the unsettled condition of their district caused by one or more gangs of robbers and burglars marauding the districts by night endangering your petitioners' lives and property.

That recently a foul murder was committed in the district on an "Arab" storekeeper and his wife.

That every day robberies are committed and that your petitioners are powerless to defend themselves owing to the number of men in each gang.

That your petitioners organised watch parties to patrol the district but that these were of no avail owing to the extent of the district.

That your petitioners have requested the Natal Police stationed at Sydenham to aid them, but, owing to the distance between the Police Camp and the district, the Natal Police have been unable to be on the spot when required.

That your petitioners pray that an additional Police Camp be established in a suitable position on the boundary between Clare Estate and Springfield to protect your petitioners' lives and properties and, if necessary, patrol the district by night.

That many of your petitioners are anxious to volunteer themselves to patrol the district by night and protect the inhabitants if the Government will provide them with fire-arms or allow them to purchase same, but at the present time they are afraid and unable to do so, as they are lacking the means of self-defence in case the gang of robbers should attack such patrol parties.

And your petitioners as in duty bound will ever pray.

Dated at Springfield and Clare Estate, this 16th day of July, 1908.

(Sd.) J. W. SPARES,
—WHEELRIGHT J.P., etc.,
and the Indians residing on the above Estates.

Our Supplement

We are pleased to present to our readers, with this issue, a portrait of Mr. Sorabji Shapurji of Adajan. Mr. Sorabji's name has become well-known among the British Indians in South Africa. His heroic work has endeared him to all, and we doubt not that our supplement will be cherished by all our readers as a memento.

We hope to publish a portrait of Mr. Imam Abdul Cadar Bawazeer next week.

The Transvaal Trouble

"The Star" on the Present Position

The *Star* of the 15th inst. says :—

The position with regard to the Asiatic question appears to have undergone a change for the better, and a definite settlement can be expected. The chief point at issue now is understood to be the right of educated Indians to enter the Transvaal, and the case of Sorabji, who was ordered to leave the Colony within a week will probably force the position. Mr. Sorabji has not left the Colony, and he will probably be arrested and brought before the Court early next week. The point would not appear to be essential to the general principles involved as educated Indians could not outside of their own community make an adequate competence, and if the rights of the white community are sufficiently safeguarded otherwise it is improbable that the parties interested will not be able to effect a compromise.

VIII-364

Mr. Essop Mia's Explanation

In reply to the above, Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, has written to the *Star* in the following terms :—

You have published in your notes yesterday the statement that a settlement of the Asiatic question is probable, and you state, very properly, that the point (that is, of education) would not appear to be essential to the general principles involved, as educated Indians could not, outside of their own community, make an adequate pittance. I hope that the news published by you is accurate.

What, however, I understand to be the situation is that, whilst the Government are willing now to repeal the Act and recognise the rights of Asiatics domiciled in the Colony before the war, they insist upon British Indians accepting total prohibition of the entry of Indians, no matter what educational attainments they may possess. This is not in the Law today, as Mr. Sorabji's case has made clear. In asking us, therefore, to accept the above disqualification, the Government ask us to commit communal suicide. If the resident Asiatic population is to be fully protected, and is to be allowed to remain in the country in a becoming manner, it must be apparent to every Colonist that they will need the assistance and guidance of their educated brethren. By education I do not mean a mere knowledge of the elements of the English or any other European language, but I mean a very high degree of culture. Does anyone suppose that Indians in the Colony, the majority of whom are traders, can live with any degree of comfort, if they have not amongst them such men as I have described above? There is not a British Colony in the world with a resident Asiatic population, which has legislation of the kind to which our consent is now required as a condition precedent to the granting of simple justice to pre-war Indians. If the Government think that they can carry their drastic policy of exclusion, let them do so and let them at the same time recognise the other rights. If justice is on our side on the question of education, and if we have sufficient strength in us, we will win.

But, as the position stands at present, it seems to me that I and other Indians have armed ourselves with voluntary registration certificates and also yearly licences, and have placed ourselves in a better position than our other countrymen who have an equal right with us to live and trade in this Colony ; and, as their position is in jeopardy, in view of the entire disregard by General Smuts of the solemn obligations undertaken by him, I feel I have erred in having been the first to take out my voluntary registration certificate and my annual licence. I, as well as other British Indians, who have taken a prominent part hitherto in the passive resistance campaign, and since the compromise, have helped the Government to the best of our ability, have, therefore, decided, by way of protest and penance, ourselves to become hawkers and give ourselves the privilege of hawking without a licence. If, therefore, the people of Johannesburg see strange Indian faces with baskets of fruit and vegetables, they should understand that they have become unlicensed hawkers by way of protest against injustice. In taking this step with deliberation, my compatriots have no desire willingly to defy the laws of the land. It is because we have so great a respect for the laws of the country in which we live that we have undertaken to break certain statutes, which are miscalled laws, but which can be more properly described as engines of tyranny. It is nobody's duty to submit to tyranny. The step that has now been taken is, therefore, I hold, a perfectly lawful and just one.

The Mahomedans' Position

The following letter is addressed to the *Star* :— VIII - 375

Sir,—With your informant who states that the Mohamedans of the Transvaal will not, in order to revive the Asiatic struggle, follow the advice that may be tendered to destroy or refrain from using trading-licences already issued, in common with others of their compatriots, the wish seems to have been father to the thought.

I have the honour to represent the Hamidia Islamic Society of the Transvaal, and I am not aware of a Mahomedan dissentient. They hold the honour of India and their educated countrymen just as dear as any Indian. In point of fact, my co-religionists have stronger objections to the Asiatic Act than the other Indians, for the simple reason that it constitutes a direct attack on Mahomedanism, and offers a deliberate insult to the Caliph of the Faithful, His Imperial Majesty the Sultan of Turkey, who is the spiritual head of Islam, as His Majesty the King-Emperor is the temporal head of the citizens of the British Empire.

That three Mahomedans gave thumb-impressions to the Licensing Officer means nothing, except that they did not know what they were doing. The Government have not sufficiently appreciated the service rendered by the Indian community when they gave finger-impressions voluntarily ; and now the people take time before they understand that the giving of thumb-impressions to the Licensing Officer is not the same thing as giving finger-impressions under the voluntary arrangement. The act performed before the Licensing Officer is a symbol of the Act which we have foresworn. And it is because we wish to lodge a tangible protest against the Government's action in dealing dishonestly with us, that I, as well as others of my countrymen, whether Mahomedans, Hindus, or Christians, have taken up hawking without licences as a privilege, unused though we are to the occupation.

I am, etc.,

(Sd.) ISAAK A. K. BAWAZEER,
Chairman, Hamidia Islamic Society.

Johannesburg,
18th July, 1908.

The Position Stated

Rev. Joseph J. Doke writes as follows in the *Transvaal Leader* of the 20th instant :—

Will you kindly publish the enclosed letter ? My object in asking Mr. Gandhi to state the Asiatic position clearly is to remove misconceptions which I am confident exist in many minds, and to do so through his own words. It will be seen that there can be no danger to the Colony if the Asiatic Law Amendment Act be unconditionally repealed, and the stringent Immigration Restriction Act applied to Asiatics. It will further be noted that should this not fulfil in working the desire of our colonists, subsequent legislation can do it. But beyond all things I am anxious to make this clear, that it is neither statesmanship nor justice to make the Asiatics buy the repeal of the Asiatic Law Amendment Act (which was promised them in the compromise) at the price of absolutely excluding the men they need here most. The Asiatics have no right to do it.

Dear Mr. Gandhi,—There is one point relating to the negotiations with General Smuts which perhaps is not so clear as it should be made for the sake of those who desire a just settlement of the Asiatic trouble. I refer to the question of deported Asiatics

"Most colonists, I think, are at one in the resolution that Asiatic immigration must absolutely cease, and they are afraid that, should the Immigration Restriction Law be applied to Asiatics, a very perceptible and influential number of educated men might still be admitted. I am not now pronouncing on the justice of this position, but simply stating the fact. Is there any way in which you can meet this objection, and satisfy them?

"Is it true that your chief objection to accept the terms dictated by General Smuts is that by claiming your consent to the closed door before repealing the Asiatic Law Amendment Act he is asking you to be a party to the absolute exclusion of your educated brethren from India?

"Suppose the Asiatic Law Amendment Act were repealed unconditionally, would it not be easy for Government to introduce legislation, apart altogether from your consent and without compromising you, to close the door absolutely? If so, what action would be taken by the Asiatics?

(Sd.) JOSEPH J. DOKE."]

"Dear Mr. Doke,—The questions you have asked me are very pertinent and very seasonable. If only the public can be induced to take sufficient interest in the Asiatic question to understand what it is that we want, half the difficulty will be over.

"Speaking from a British Indian standpoint, British Indians have long since accepted the position that Asiatic immigration should be severely restricted; but, if the Colonists demand that even the most highly-educated Indians shall not enter the Colony, they require not only the severe restriction of immigration, but total prohibition. What British Indians have offered is, in effect, equivalent to total prohibition, and yet it is not quite that. Underlying the total prohibition is the desire, I understand, that trade competition on the part of British Indians should be confined only to those who are domiciled in the Colony. If that be so, the desire is entirely met by confining the entry of educated Asiatics only to those possessing education of a very high order; in other words, in practice it may be limited to professional men. I need hardly point out that a free and healthy Asiatic community in the Transvaal would be impossible without, say, a few lawyers, a few doctors, a few teachers, and, it may be, a few preachers amongst them who are their own kith and kin. These should not come to the country on sufferance, but as a matter of right. These can never enter into competition with the Europeans; but, assuming that they would be men of the right stamp, they can promote the progressive growth of the Indian community in the Transvaal, and can only be of very great assistance to it, and, indeed, to the colonists. The only reasonable way in which this can be done is by leaving the Immigration Law as it is, without making the principle of the Asiatic Act applicable to such cases, for the simple reason that no identification can be necessary for men of education. To ask us to consent to an alteration of the law so as to bring about absolute exclusion of educated Indians is not only an additional objection, but, in my opinion, an insuperable one. Of course, the Parliament of the Colony can at any time bring forward prohibitory legislation independent of our consent. I should personally strain every nerve to oppose absolute prohibition, and should ask my countrymen to offer passive resistance to such law. Whether I would be able to carry them with me or not in such a case it is difficult for me to judge at present, and passive resistance in connection with any such legislation can only mean that Indians would far rather leave the country than live in it deprived of the natural assistance of educated men such as I have described above. Passive resistance, in my opinion, means self-imposed suffering of an acute type, intended to prove the justice of the cause, and thus to bring conviction home to the minds of the colonists. I hope that I have made the position clear.

I am, yours truly,
(Sd.) M. K. GANDHI.

Capetown Sympathy

Capetown, July 21 (Reuter).—A special meeting of the members of the South African Indian Association was held this evening, when 500 were present, to consider a message from the British Indian Association of the Transvaal, regarding the sentence on the Parsee, Sorabji, to one month's hard labour, and the arrest of a number of hawkers in Johannesburg. A resolution was adopted, recording their grief and consternation at the Transvaal Government's unsympathetic attitude, and sympathising with the sufferers. It was decided to send a resolution to the Governor for submission to the High Commissioner.

Capetown, July 23 (Reuter).—A large meeting of Capetown Indians was held to-day, under the auspices of the British Indian League, and resolutions were carried, protesting against the bitter injustice being suffered by their compatriots in the Transvaal in consequence of class legislation, which is fast becoming intolerably oppressive. It was also agreed to forward the resolutions to the Secretary of State for India, the High Commissioner of South Africa, and the Viceroy of India. Mr. Adam H. G. Mahomed, president of the British Indian League, presided.

Cables to India and London

The Hamidia Islamic Society has sent the following cable to the Anjuman-i-Islam at Bombay, Calcutta, and Madras, the Muslim League, Lahore, the All-India Muslim League, Aligarh, and H. H. the Aga Khan, and to Justice Ameer Ali, London:

Chairman Hamidia Islamic Society and priest other prominent Indians imprisoned hard labour noncompliance Asiatic Act. All Indian businesses South Africa closed symbol mourning. Society fighting India's honour. Government offer repeal Act if we accept prohibition entry eminent Indians. Indians reject this.

British East Africa

Mr. Ritch's Views

[Writing under date June 16th to the *Morning Post*, Mr. L. W. Ritch says:

In his catalogue of wants of the East African settlers, Mr Alfred E. Pease includes a "restricted importation of indentured coolies to the tropical coastal belt" and adds "the settlers advocate the importation of about 2,400 British Indians and their families."

I earnestly hope that unless British Indians are to be admitted as free men and not as serfs or quasi-serfs, they will rather be excluded altogether. I endorse the opinion of Mr. R. Jebb that, "the creation of a helot class cannot be justified by pleading that it would only be a small one."

To the introduction into Natal some forty years ago of the indentured Indian, is to be traced the present contemptuous attitude of South African colonists of European extraction towards even cultured members of the professional and mercantile classes who are Indians. So pronounced has this become that even in official circles Indians are referred to generically as "coolies," while the man in the street talks of "coolie lawyers," "coolie doctors," "coolie merchants," etc.

I take it that the desire of every true imperialist is to draw more closely together the integral portions of the Empire by promoting mutual understanding, toleration, and respect. I can conceive of few things more calculated to defeat this purpose than the encouragement of helotage in any one of its parts.]

INDIAN ENTERPRISE IN UGANDA. Who says Nairobi is not progressing, asks the *Pioneer*. Buildings are going up all around. Several weeks ago we instanced two large buildings to be built, only awaiting the plans to be passed by the P. W. D. Now we know of three other stone buildings to be erected by A. M. Jeevanjee & Co. near Ainsworth Bridge. Surely we are going ahead, slowly but solidly.

Deputation to the Cape Parliament

East London Grievances

A Sympathetic Hearing

A deputation waited upon the Hon. N. F. de Waal, M.L.A., the Colonial Secretary, Cape Town at Parliament Buildings, on the 6th instant, to lay before him certain grievances. The deputation consisted of the following gentlemen: Messrs. A. H. G. Mahomed (president of the British Indian League), A. Carter (Secretary of the B. I. League), Dayaram, H. O. Ally, and Imaum H. Talib (Mahomedan Bishop of the Cape); whilst amongst those also present were: the Hon. J. D. Cartwright, M.L.C., Messrs. R. Powell, M. Alexander, and J. G. Hellier, M.L.A. Mr. de Waal was accompanied by Mr. C. W. Cousins, who is in charge of the Immigration Department.

Mr. Powell, in introducing the deputation, said that he was well acquainted with its members. He did not think that he had to cover the ground again, as Mr. de Waal was familiar with the questions which were to be raised.

Mr. de Waal: Quite so.

GRIEVANCES AND AN ANOMALY

Mr Ally, who then addressed Mr. de Waal, thanked him for his kindness in hearing the deputation. In East London, he said, under the Municipal regulations, Indians were not allowed to walk on the thoroughfares, and were not allowed out after eight o'clock in the evening. They thought that that regulation was framed with an eye to the natives, and was not intended at first to apply to the Indians; but still, as it was, it was found to be a great hardship. If it had been intended to apply to Indians generally throughout the Colony, Parliament would have granted the Municipalities of all the large towns these powers, but this was not the case. Then, again, in East London they had to reside within certain limits. They were not allowed to use the public benches in the Park, and in the public market they were segregated with the natives and treated in the same way as Kaffirs.

There were also a number of grievances under the General Dealers' Act, and local bodies refused licences to Indians; which was a great hardship. In one case, an Indian, who had traded for 16 years, and was refused a licence, had a large family to support. He could not carry on his business. Coming to the Immigration Act, he must admit at once, and with pleasure, that the officers administering it did so very considerately, and did what they could when any grievances were brought to their notice.

Indians here placed in a position of great difficulty as regards temporary permits granted to them when they wished to visit India. They wanted no extension of the time allowed. Where an Indian applied for such a temporary permit the officer granting it had to be satisfied that the applicant resided in the Colony. If that were the case, they would like to know why a limit should be placed at all against his coming back to the Cape. They also asked that their ministers of religion should be allowed to come into the country, to minister to the spiritual wants of the Indians, without having to pay a deposit.

ALLEGED PARTIALITY

There were men on the Municipal or Divisional Council who were sometimes not impartial when certificates for general dealers, or hawkers' licences came up before them, and refused them *en bloc*. Therefore they asked whether the power of granting or refusing the licences could not be vested in magistrates. As regards hawkers' licences, a man who had obtained such a licence in Cape Town would need another if he went, say, to Woodstock; and they submitted that a hawker should only require one licence for the whole of the Peninsula. They were under the British Flag, and under a Liberal Government, and were entitled to the same protection as others. Their fellow-countrymen were a law abiding set of people and good citizens; and it was proved in Cape Town that they had not taken an unfair advantage of their position. They behaved themselves like good citizens. He made bold to say that if the same privileges were granted to their fellow-countrymen in East London, their behaviour would be just as good, and there would be no misconduct. In conclusion, he pointed out an anomaly existing at East London. Indians who had native servants, could, as employers, give their servants permits to be out after eight o'clock; although they were not allowed out after eight themselves.

THE QUESTION OF HAWKERS

Mr. Alexander dwelt on the hawker question, which, he said, was one which affected, not only the Indian, but the European as well. He thought it would be unfair to blame a large number of people who were hawkers, because there were a few black sheep—and there were black sheep everywhere. It had come to his own personal knowledge that the amount of destitution as a result of the General Dealers' Act was something tremendous. Licences had been refused *en bloc* by Divisional Councils, and the first people to suffer were the merchants of Cape Town, because these hawkers used to go to the merchants here, and the orders amounted in some cases to hundreds of pounds. These hawkers sold goods where shops could not exist, as, for example, in Namaqualand; and the farmers wanted the hawkers to come round. The local bodies, unlike Judges of the Supreme Court, did not give any reason for refusing these licences. What he would ask the Colonial Secretary was this: whether, at any rate, this act of justice could not be done: that any hawker who could prove that at the time of the passing of the Act he held a licence for a certain number of years, by, say, a special Act of Parliament, should be allowed to get his licence, as he used to get it in the past.

MR. DE WAAL SYMPATHETIC

Mr. de Waal, in the course of his reply, said that he might say at once that he was very sympathetic with the Indians who were at present in the Cape Colony and it was to be regretted that, owing to certain reasons—reasons of State—they had to deal with the Indians as they had. If the class to which they belonged were a limited class, or a small class, there would have been no reason for that, but they belonged to a class which was counted by millions; and it was owing to that that the country had had to protect itself from being overrun with that class, and to protect itself from the overwhelming in stream so that it had become necessary to legislate. He wanted to say to the deputation that they ought to join the European people in protecting themselves from the hordes of Indians from other countries, because there was no room for them all. They legislated in the interests of the Europeans and in the interests of their (the Indian) people as well, because if thousands upon thousands of their countrymen came into the country, competition would become very much more severe, and there would be no work for all of them. For that reason, he hoped that they would join the immigration officers, and try to assist them, although some of the Indians, he must say, tried to evade the law, and tried to get certain men in, instead of keeping them out. By so doing, they were really overlooking their own interests, because when the influx became too large, the measures taken would become more severe.

TOO MUCH OF A GOOD THING

As to what had been said about hawkers' licences, he might at once say that legislation had only been brought about in that regard and in regard to general dealers' licences, because the number of hawkers of European origin was decreasing to a large extent, while the hawkers of Indian origin were increasing to an alarming extent, and it was found necessary to pass some drastic resolutions. As to what Mr. Alexander had said, he would reply that the Divisional Councils in those country districts consisted absolutely of farmers, and if it were found necessary in Namaqualand, say, to have hawkers, the Divisional Council would provide for the interests of the farmers. But he had found that the majority of farmers did not like hawkers, and there were many of them who [illegible] illegally or [illegible] Indian [illegible] might not

to buy, and farmers had asked to be protected from the visitors to their farms, whom they did not want.

As to general dealers, it was also found that there was a class who were found to be undesirable, and it was left to the local authorities to deal with the matter; and he (the Colonial Secretary) did not think, even if it were left in the hands of the magistrates, that they would find much difference to what they found to-day. There were, of course, isolated cases, where there might be hardships, and he (The Colonial Secretary) was prepared to consider the trend of general opinion, and would consider whether an alteration of the law might not be made in the Board which decided as to who should be allowed to trade within the village, but he was not prepared to consider that the Board which decided as regards the country should be changed, because he thought that he had the feeling of the country generally behind him. Although he believed that the General Dealers' Act had done good, he believed that it had done so more particularly in the case of hawkers than in the particular case of the dealers. He would only say that if they could not hawk or deal, they must try some other livelihood, and there were many. As he had said before, he was prepared to consider what they had said, but he did not think, even if the decision rested with the magistrates, that it would help them very much. There seemed to be an idea—and it seemed to be an unfortunate thing—that when "you people" came into the country, they went in for one thing. "You all want to sell goods," said Mr. de Waal with emphasis, "and I would like to see you produce something." He pointed out that it was not necessary for them all to be of one trade, for there were about thirty or forty other occupations to choose from.

TOO DRASTIC REGULATIONS

With reference to the other matters, Mr. de Waal proceeded, he must say he felt very sympathetic towards them. He felt that the legislation passed at East London was, in his opinion, too drastic. They ought to have differentiated between Asiatics and natives, for the Indian belonged to quite a different race, and to a different class; and he was not quite sure that that legislation was proper, and that it was a legal regulation. It might just be possible that that regulation was *ultra vires*, and it was one he would not have sanctioned if it had been put before him. But Parliament had given certain powers to Municipalities, and the Government of that day had approved of that regulation. All he could possibly do now was to let the Municipality of East London know what he personally thought of that regulation. He did not think that Indians should be treated as native servants, and he would see if what he proposed would have any effect; if it had not, it was, he thought, difficult to change the general law of the country. However, if they could not make their way in East London, there were other places, and they could go to them. He did consider that regulation exceedingly drastic, and he would ask the Municipality of East London whether it could not be amended.

Then there was the complaint about his own regulations—with reference to allowing them a certain time in which to apply for permits to go to India. Well, the other day the Chinamen were there, and they asked for three years instead of two; he had replied that he was willing to give them five if some of them did not come back. (Laughter.) If, as they now said, this was a real grievance, how would it do if he gave them two years? They had got one year now.

There was a little murmuring. Some wanted an unlimited time.

Mr. De Waal I can't do it. Well, we have given the Chinamen three years, I will give you three years too. I can't give you more than that. Three years is ample, I think, and quite sufficient if you want to go to Mecca, or visit your friends.

With regard to the Mahomedan missionary, Mr. De Waal expressed himself as very sympathetic; and, after conferring with Mr. Cousins, told him to give the priest every facility, and a year's permit to remain in this country. "You can do a lot of religious work in a year," said the Colonial Secretary, amid laughter.

Mr. Alexander: What he wants is a general permit for the whole colony.

Mr De Waal was quite willing to grant a general permit. No deposit would, he added, be necessary in that case.

As to allowing hawkers to trade over the whole Peninsula, the Colonial Secretary said there was to be a committee meeting dealing with the Rural Council Bill; and he would try to get it done—he had no objection, and he saw no difficulty.

Mr. Powell thanked Mr. De Waal for his courtesy, and the deputation then withdrew.—*Cape Times.*

MARITZBURG HINDU YOUNG MEN'S ASSOCIATION. At the usual weekly meeting of the Hindu Young Men's Association, letters were laid on the table for discussion, amongst which was one from Mrs. V. R. Moodley asking permission for the use of the hall to address the City Indian ladies with a view to establishing an Association. The Committee reported that the permission was granted. The chairman remarked that the Association, as well as the public, must be very pleased with Mrs. Moodley's movement, and further pointed out such a step as this would put the City Indian ladies on a better footing, generally, especially as regards education. His only hope was that the Indian ladies would associate with Mrs. Moodley in her scheme.

Are Asiatics a Curse to Mauritius?

Sir Charles Bruce's Opinion

[A *Natal Mercury* special cable states that Sir Charles Bruce, late Governor of Mauritius, writes to *The Times* controverting the Natal Colonial Secretary's statement that Asiatics have superseded whites in that island, and that Asiatic trading has become a curse to Mauritius. He says that Asiatics are necessary to economy, and to the salvation of the Colony, and have enabled it to develop its resources and provide a revenue adequate to the requirements of civilised government. Without it, the island must have been abandoned.]

[The following letter addressed to the *Mercury* bears out the above statement:—

Sir,—I was very much surprised, when reading the speech made by the Colonial Secretary in support of the Government's Bill restricting Asiatic trading in Natal, at seeing such ignorance of what is going on in a neighbouring Colony. The Colonial Secretary gave Mauritius as an example, and said "the white man in Mauritius took a secondary place. The sugar industry there was in the hands of the Asiatic, as was also the trading," etc. I would like to know where the Colonial Secretary gets his information from. I am in possession of Garrioch's Mauritius Almanack of 1905, and would lend it to the Colonial Secretary for information next time he ventures some allusion to Mauritius, in order to enable him to give more accurate statements. Out of 123 sugar estates in the island of Mauritius, six only are in the hands of Asiatics, and two of them have no mills. The rest of them are entirely in the hands of English and Mauritian capitalists. There are 31 merchants—English, French, and Mauritians—as against 45 Asiatic merchants; and 33 first-class brokers, all of European descent. It is true that two-thirds of our trade goes to India, which is our best market, but that is so because unfair competition has cut off our trading with other countries, and because we have to feed on rice two-thirds of our population, which supplies us with the cheap labour we are in need of for our industry. To say that all is in the hands of Asiatics in Mauritius is a most exaggerated statement, as a perusal of the Mauritius Almanack would prove. Without Indian labour Mauritius would have been bankrupt long ago. I strongly protest against statements being made such as those proffered by the Colonial Secretary, which tend to discredit a thriving Colony, which, in spite of bad times, is still, thanks to the energy of its people, a brilliant little gem of the English Crown.—I am, etc.,

F. G. H. EDWARDS, M.D.]

British Indians in Canada

The Mackenzie King Report

What the British Press Thinks

"Yorkshire Daily Post"

After sending their Deputy Minister of Labour over to London to confer with the Colonial, India and Foreign Offices, the Canadian Government have pretty effectually scotched the immigration of Indians in British Columbia. There is an unctuousness about the document explaining how it has been done—it was issued yesterday as a Parliamentary White paper—which recalls Hamlet's reflection about the person who doth protest too much. Mr. W. L. MackenzieKing the Minister in question, who is the author of the report which has been forwarded from the Dominion to the Home authorities, evidently believes that words are given us to conceal our thoughts. It should be first explained that on the plea (1) the Indians inflict much suffering upon themselves by going to Canada because of the climate, (2) they possess "manners and customs so unlike those of our own people," (3) they threaten a serious disturbance of industrial and economic conditions, the Canadian Government have contrived, with the assent of Ministers in London, a series of legal bars to keep them out. About the fairness or unfairness of one part of the British Empire, excluding the citizens of another country of the same Empire, in which we proclaim that all men are free, we are not concerned now. But having secured their virtual exclusion, it savours too much of hypocrisy to say of it :—

"The liberty of British subjects in India is safeguarded rather than curtailed, the traditional policy of Britain in respect to the native races of India has been kept in mind, and the necessity of enacting legislation either in India or in Canada which might appear to reflect on fellow British subjects in another part of the Empire has been wholly avoided. Nothing could be more unfortunate or misleading than that the impression should go forth that Canada, in seeking to regulate a matter of domestic concern, is not deeply sensible of the obligations which citizenship within the Empire entails. It is a recognition of this obligation which has caused her to adopt a course which, by removing the possibilities of injustice and friction, is best calculated to strengthen the bond of association, etc."

The concern for the welfare of the poor Indian is most touching and the passage on the obligations of citizenship throbs with the fervour of Empire. As a matter of fact Indians "under an agreement to labour for hire" are excluded under an Indian Act which prohibits natives from emigrating to countries where the laws for their protection are not sufficient. "We shall not make laws for your protection," say the Canadian Government, "and accordingly you cannot enter." Natives not under contract must have through tickets from India and travel direct, and have sufficient money for their maintenance on arrival, but to discourage emigration of this character the Government of India have undertaken to issue warnings of "the risks involved in emigration to Canada." The passages in the report, which rebuke the emigration agents who entice the Indians with "glowing accounts" of "fields of fortune" in British Columbia are not without their humorous side. Are there not emigration agents in this country who have laid the colours on thickly in painting pictures of Canada? It would have been wiser for the Canadian Government to modify Mr. Mackenzie King's flamboyant style.

"Manchester Guardian"

The Government has issued as a White Paper Mr. Mackenzie King's Report on his mission to England to concert measures for the prevention of further emigration from India to Canada. The document is both exiguous and redundant. It is exiguous because the views of the British and European authorities, which we are naturally most anxious to know, have been embodied in a confidential and unpublished memorandum; it is redundant because it includes much that is certainly unconvincing and that seems as if it could hardly be meant seriously. Mr. King has many swelling sentences about "the obligation which citizenship within the Empire entails" upon Canada and he would have us believe that the arrangement made "finds its justification on grounds of humanity as strong as are the economic reasons by which it is also supported." Frankly, we find here little recognition, except in words, of Imperial obligations, and we should not care for the job of convincing a plague-and-famine-threatened Sikh peasant that it is for his own sake that he is being shut out of British Columbia. Everybody knows that the one and only efficient motive for excluding Indian immigrants is the objection of white labour to the competition of cheap and unassimilable coloured labour, and that is quite a solid enough reason for Canada's asking the Imperial authorities to co-operate in keeping them out. But that reason, excellent for Canadians, is worth just nothing for Indians, and when the Indian Government does what Canada wants, it weakens its moral strength in India. That is the Imperial problem. We cannot be astonished if Indians, comparing their own treatment with that dealt out to the Japanese, conclude that they have less efficient protection of their interests inside the Empire than other Asiatics just because they are British subjects; and if they draw that conclusion, not all the perfumed phrases in the diplomatic glossary will prevent it from aggravating our task in India, grave as that otherwise is.

The New Imperialism

The Times Ottawa correspondent telegraphs :

An Order in Council just passed stipulates that the amount of money which must be in the possession of each immigrant as a condition of his being permitted to enter Canada shall be increased to £40 in the case of all Asiatic immigrants other than those from countries with the Governments of which Canada has special arrangments or those from countries concerning which special statutory regulations exist on the part of Canada, the conditions as to tickets to destinations remaining as at present.

The reason given for this drastic regulation is that Canada is looking primarily for immigrants of the agricultural class to occupy vacant lands, and that, as the immigrants from Asia belong as a rule to the labouring classes and their language and mode of life render them unsuited for settlement in the Dominion. As Canada has a special arrangement with Japan and a head tax of £100 is imposed on Chinese by a statute of the Dominion Parliament, the new order can only apply to emigrants from British India.

The *Montreal Gazette* says :—

> The European or African can get into Canada if he has £5, but the Indian immigrant must have £40, even though he is a British subject. This sort of thing may be necessary to win elections, but it jars on the idea of Imperialism - and kicks the teachings of Christianity into the corner.

The Chinese Immigration Bill passed the House of Commons on Monday. It provides that only those Chinese may be admitted into Canada as students who have been students in China and who come to Canada to continue their education. All such students will have to pay a head tax of $300 (£60) upon entering the country, but this money will be refunded after the student has completed a year's study in Canada.

It has been announced unofficially by Sir Wilfrid Laurier, the Premier, that if Japan does not conform to the Lemieux Agreement the treaty with Japan will be denounced.

A NEW ASSOCIATION. Mr. C. N. Mudaliar informs us that an association by the name of Hindu Trikootam has been formed at 151 Market Street, Johannesburg, the object of which is to bring religious matters more prominently before the public

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,
July 21.

Indentured Labour

Mr. HUNTER continued the Debate on the second reading of the Indian Immigration Bill. . . . . He said the Government should provide some substitute before endeavouring to do away with the Indentured Indian. It had been said that the Government had nothing to do with supplying a substitute, but this he denied, for in the case of indenturing natives, the Government would have to assume the control. He thought that the introduction of indentured Indians would cease automatically if there were a reliable supply of labour on the spot. He intended to oppose the second reading.

Mr. EVANS congratulated the Government on the measure, but felt disappointed at the manner in which the Colonial Secretary had brought it forward. He had seemed to show little interest in the Bill. He heartily supported the abolition of indentured Indian labour. He did not agree that the Government should find a substitute, but thought the native would come forward and fill the gap. . . . . .

Mr. CLAYTON warned the House that, if this Bill were passed, the time would come when the labour supply would be wholly inadequate for the needs of the Colony. Another danger was that when the door was shut the free Indian in the Colony would be demanding wages which the employers would be unable to pay, and industries would be ruined. In all other tropical countries where they had black populations, Indians had to be imported to carry on the production, because of the unreliability of the local population. He spoke as one who had tried the natives, but found them utterly unreliable. The native was cheaper, and for that reason they would like to have him. The industries to which he referred required a staple and constant supply of labour. The native worked only when he wanted to meet temporary needs. . . . . He thought the abolition of the Indian labour supply would cripple the Colony's white industries. He argued in favour of free contract between employers and free Indians. He strongly urged the necessity for keeping the door open.

Mr. ROBINSON said it seemed to him that all shades of opinion admitted that the Indian was a serious menace. All means had been tried to combat the menace, but in vain. He held that it was desirable to get rid of all surplus Indians. He had come to the conclusion that it was impossible to keep the Indian down to a certain level, and so it was [illegible] this whole immigration should cease. Indians [illegible] elsewhere could. If necessary, suffer in the wider interests of the Colony. He thought it possible that in the present native and Indian population of Natal they had sufficient labour to carry on the sugar and tea industries successfully. He argued that a fully adequate local supply of labour might be found.

Mr. CONNOLLY objected to the Bill, chiefly on the ground that the indentured system amounted to nothing less than slavery. He argued that the sugar and tea planters were, in their opposition to the Bill, simply consulting their own interests. He heartily supported the Bill. . . . . .

The PRIME MINISTER said, replying to some of the criticisms which had been raised, that the Government had been in negotiation in connection with another matter with the Indian Government. In those negotiations the Indian question bulked very largely. He referred to the Municipal Corporations Bill. The Imperial Government refused to pass the measure unless a promise were made to bring in legislation for the repeal of the law which refused the right of appeal from Licensing Boards to the Supreme Court. The Government met representatives from all the boroughs and towns in the Colony, and a unanimous vote was taken that they should not give way. To have opened up negotiations with the Indian Government in respect to the return of the Indian immigrants would have brought them into conflict with an important section in the Colony. Representatives of the sugar industry were consulted, and it was agreed that a Bill, on the lines of the one now before Parliament, would meet the position. The measure was an honest attempt to meet the views of a very large section in the Colony. A majority in the Colony would have come to the conclusion that something must be done to stem the Asiatic invasion. It must be urged that there had been a continuance of negotiations with the Indian Government during the 20 years of his political life. The continuous result of such negotiations had been that the Asiatic population had steadily increased. He took a place second to no one as regards the industries of the Colony, and he asked those interested in the industries not to meet the efforts of the Government by a blunt refusal to try to see whether they could, by further inquiry and discussion, meet the difficulty, and eventually supplant the Asiatic by either indigenous labour, or other means.

In reply to a question, the PRIME MINISTER said that the Bill, after passing its second reading, would go to a Commission or a Select Committee, most probably the former, for inquiry.

On a division, the motion for the second reading was carried by 23 votes to 9.

The Bill was then read a second time.

Correspondence

Taxes on Indians

The Editor INDIAN OPINION.

SIR,—Since writing to you my first letter on the above subject, I have gathered the following information which should be interesting to your numerous readers:

An Indian woman, named Jankee, paid the sum of £9/15/0, towards the revenue of the Colony in the past three years. The sum of £9 was her annual licence fee for three years at the rate of £3 per annum, to allow her the privilege of remaining in Natal, and the sum of 15/- interest on the aforesaid £9, because the woman in question did not have the money to pay on the due date, but paid in drib-drabs.

Is there anything in the statutes of the Colony, or especially in the Act 17 of 1895, that the Indians should pay interest if they have no means to meet this their so-called debt to the Colony on the date it falls due?

After paying the sum of £9 15/0, she was unable to pay anything more for the last twelve months, and the consequence was that the Government officials arrested her on three different occasions and marched her from the country Police Station, to the Magistrate's Court, and kept her in custody for three days, which is intolerable. Seeing no relatives or friends turning up to pay her debt, she informed the sergeant that she would comply with the law as soon as she could afford it, but, notwithstanding all her supplications, the authorities refused to accede to her request, and the sergeant endorsed on her pass as follows:—"By order of Court—time granted until 30th June, 1908."

This is the version of the case given to me by the woman Jankee.

The Poll tax is only levied on males; females are exempted. All other taxes are levied on males only, but, forsooth, because these people are blacks, they are to be treated regardless as to sex or state.

For argument's sake, let us take it that the poll tax is just and equitable as it falls on all alike, rich or poor, but only on those capable of earning money. It is collected and put into the coffers of the colony to pay the colony's numerous debts.

For argument's sake, I also say that this £3 tax on Indians is just, or at least would be were it levied on wage earners alone, but unfortunately the levying of the tax is not confined to the wage earner.

Where and under what circumstances is taxation imposed on females? I know of nowhere, save in Natal; but perhaps some of your readers can further inform me.

Yours etc.,
"VADA HAY."]

Hawkers Arrested

They go to Goal

VII-374

On Monday last, Ebrahim Ismail and Sulimon Bagas were brought before Mr. P. C. Dalmahoy in D Court, Johannesburg, charged with hawking without licences. Mr. Shaw prosecuted, and Mr. Gandhi appeared for the defence.

The first Accused did not appear, and his bail was estreated, though Mr. Gandhi asked that the case might be remanded so that the Accused might appear the following day.

Sulimon Bagas pleaded not guilty. Police evidence was led to the effect that at 3 30 p.m. on the 18th inst., Accused was exposing fruit for sale on the Village Main Reef property. There were several natives about. Accused was selling fruit from a basket. Witness saw Accused sell bananas and oranges. He watched Accused for 25 minutes. He asked Accused for his licence, and the latter produced one that had expired on the 30th June, but he did not have one for the current quarter. He was hawking within the Municipal area.

CROSS-EXAMINED: He had received instructions to arrest all such men. He did not know whether Accused had already applied for a licence.

This closed the case for the Prosecution.

ACCUSED, giving evidence on his own behalf, stated that he had applied for a renewal of the licence, but he had been asked to give his thumb-impression under the Registration Act, and as he had refused to do so, he had not been able to obtain a licence.

MR. GANDHI then stated that he wished to give evidence. It would not be political, but would be entirely relevant to the matter before the Court. His client had not received a licence because instructions had been issued to the Municipality that all Asiatics applying for licences should undergo the formalities prescribed under the Asiatic Law Amendment Act. In the month of January there was a settlement arrived at between the Government and the Asiatic communities whereby those who voluntarily registered were not to come under the Asiatic Act. His client had voluntarily registered, and because he had now been called upon to accept the Asiatic Act, under a resolution passed by the British Indian Association, Accused, in common with other Indians, had tendered the licence fee but had declined to accept the formalities of the Act.

The Magistrate inquired of the Prosecutor whether he had received any instructions in these cases. Mr. Shaw replied in the negative. There were some months ago.

The Magistrate ordered that the case should be put back until Wednesday, pending inquiry.

On Tuesday, the 21st instant, in the same Court, Ismail Akoojee was charged with trading without a licence. He pleaded not guilty. Mr. Gandhi appeared for the defence.

J. B. Barret stated that he was a Licensing Inspector under the Johannesburg Municipality. On the previous day, on the Market Square, within the Municipal area, he had seen Accused exposing fruit for sale. He had asked Accused for his licence, but the latter had replied that he did not have one.

CROSS-EXAMINED: He did not know anything about Government instructions.

T. H. JEFFERSON stated that he was Chief Licensing Inspector of the Municipality of Johannesburg. He produced *Government Gazettes* containing the Asiatic Law Amendment Act, the regulations thereunder, and the notices thereunder authorising him to prosecute. He had seen a letter addressed to the Town Clerk by the Registrar of Asiatics, dated the 7th inst., stating that the Asiatic Law Amendment Act was to remain on the Statue-Book, and that no licences were to be renewed or issued except to Asiatics who produced Registration Certificates and gave thumb prints under the Act.

CROSS-EXAMINED: He recollected that in January last several prosecutions took place, and that Asiatics were then sentenced.

In the month of February the Government had issued instructions to him to issue licences to all Asiatics who produced a letter from the Registrar of Asiatics acknowledging having received an application for voluntary registration. Such Asiatics were not called upon to give any thumb impressions at all. It was competent then for him to give licences for the quarter ended the 31st March, and afterwards he was authorised to issue licences to the quarter ended 30th June. He did not think that any licences had been issued from his Department for the whole year. The instructions contained in the letter of the 7th inst. were the revised and most recent ones. He admitted that many Asiatics had produced voluntary registration certificates but had declined to give thumb impressions.

By MAGISTRATE: If thumb impression are refused? I refuse to give licences. The Registration Certificate must be produced.

Witness did not think that there had been any refusal to produce registration certificates. Registration certificates had not been produced only by those who had not received them.

In reply to the Magistrate, witness stated that it was unnecessary up to the end of June to give thumb impressions. There had been no intimation thereafter of that requirement until Asiatics came to apply for licences. There was nothing in the *Gazette* as to not giving thumb marks up to the end of June. That appeared to be an act of grace on the part of the Government.

This closed the case for the Crown.

Accused giving evidence on his own behalf stated that he had applied for a licence during the current month. He had offered the licence-fee. The licence was refused to him because they wanted his thumb impression under the Act, which he had refused to give. He had the licence up to the end of June and also a voluntary registration certificate.

CROSS EXAMINED: He was not hawking without a licence at the time stated, but was walking along with his fruit in a basket on his way to the fruit store. He was not looking for customers. He admitted, however that he had been hawking in the morning without a licence. This closed the case for the defence.

Mr. Gandhi, addressing the Court, said that he really had very little more to say than what he had said in evidence the previous afternoon. It appeared that the Government had first issued one set of instructions and afterwards another, and the position was that the Indians did not know where they were. If the Government wished to proceed they should proceed against those who were the leaders and not against men like the Accused.

Accused was sentenced to pay a fine of 10s. or to go to gaol four days with hard labour.

Similar sentences were imposed on Moosa Essop, Hari Bhikha, Dyah Parag, Saleji Benath, Ismail Ebrahim, Keshav Goolab, and Nagar Motar, who were also defended by Mr. Gandhi.

Ahmed Essop Dowd was also similarly charged, but did not answer his name when called, and his bail was estreated. A few minutes afterwards he entered the Court and stated that he had not heard his name called. Mr. Gandhi asked that his bail might be refunded, but the Magistrate stated that he did not have the power to do this.

VII-385

Early on Tuesday morning Mr. Thambi Naidoo, a member of the Committee of the British Indian Association, and on Tuesday afternoon, Mr. Imam Abdool Cader Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, Messrs. G. P. Vyas, Mahomed Ebrahim Kunkey, M. G. Patel and G. K. Desai were arrested for hawking without a licence. They refused to be bailed out and were brought before the Court on Wednesday. They were charged with trading without having proper licences.

J. B. Barnett, Inspector of Licences, stated he arrested the accused at 2-30 p.m. yesterday at the corner of Market and Simmonds Streets. They stated they had not taken out licences.

Mr Gandhi, who defended, called Imam Abdool Cader Bawazeer, who said, in reply to his question, that he was chairman of the Hamidia Islamic Society and the assistant priest of the

Indian Mosque. He had lately taken to hawking.

Will you explain to the Court why?—Because there was a compromise between General Smuts and some of the Indian leaders——

The Crown Prosecutor intervened, and asked if the witness knew this of his own knowledge.

The Magistrate: Has he got permission from the Colonial Secretary to hawk without a licence?

Mr. Gandhi: No. Continuing Mr. Gandhi said the reason why he wanted to lead evidence was just the same as that he gave yesterday. The Court had a right to know, he thought, why a gentleman occupying the position of the accused had taken to hawking.

The Magistrate said it was not a matter which concerned the Court.

Mr. Gandhi replied that if that was not a question of interest it was a question of justice.

Witness (continuing) said that when the compromise was effected he assisted in fulfilling it, but he now found that the compromise, so far as the Government was concerned, was not being properly fulfilled, and as a protest he took to hawking without a licence.

The Magistrate asked was he one of the fourteen people exempted.

Mr. Gandhi said he did not know of any exemptions. If there were people exempted they were in a most fortunate position.

The Crown Prosecutor said there were a certain number of exemptions, and witness would probably know if he was exempt.

Mr. Gandhi said he had not the slightest information of any exemptions. His position was that his client felt agrieved and decided to suffer with his poorer countrymen because they were suddenly called upon to submit to the Asiatic Act, having complied with voluntary registration. They thought they would not be called upon to do so.

The Magistrate: You took to hawking lately to put yourself in the same position as the hawkers?

Accused: I took to hawking to defend my people.

Mr. Gandhi: You are one of the people who assisted the Government in carrying out the compromise?—Yes; I endeavoured to explain to my own people what the compromise was, and I told them if they complied with voluntary registration they would not be called upon to submit.

And the members of the society you represent followed your advice and took out voluntary registration certificates?—Yes.

In further examination the witness said he had seen a circular in connection with hawkers who did not comply with the Act. He was married and had a wife and children residing in Johannesburg, and he had resided there himself for thirteen years.

The Exemptions

Mr. T. H Jefferson, Chief Inspector of Licences, called by Mr. Gandhi, stated he had got a list of names of people who were exempted from having to comply with the terms of the Act. They were not compelled to give thumb impressions. He could not recall the names and he only got the list yesterday. He did not know if any of the accused were exempt.

Mr. Gandhi, in his address to the Court, said the only point he would deal with was the question of exemptions. He asked the Court to take note of the arbitrary proceedings on the part of the Government. He had absolutely no knowledge that there were any exemptions, but he wished to point out that in the Asiatic Act there was absolutely no authority given to the Government to grant exemptions, and was the Court going to countenance an arbitrary administration of the Act.

The Magistrate said the charge was admitted and that was all he had got to do with it. He sentenced the accused to pay a fine of 10s. or imprisonment for four days with hard labour.

Mahomed Ebrahim Kunkey, Moosa Bagas, Mahomed Ebrahim, Ahmed Mahomed, Motura and S. Bagas were similarly sentenced after formal evidence.

Thumbi Naidoo was also charged with hawking without a licence, and after formal evidence of arrest the accused gave evidence. He stated he was a cartage contractor and had taken to hawking since last Friday. He went to gaol in January last for non-compliance with the Registration Act. He was one of the signatories to the letter addressed to General Smuts in connection with the compromise, and in trying to carry out the Indian part of the compromise he suffered assault.

A similar sentence to the others was passed

The Indians about the Court were afterwards addressed by Mr. Gandhi.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Thursday.

The Police are molesting Madrasis to-day regarding permits and certificates. They have decided not to produce them when demanded and to suffer the consequences.

[To-day a large meeting was held in the Hamidia Mosque precincts, at which over 1,500 were present, to protest against the incarceration of the Chairman of the Hamidia Islamic Society and other leaders on account of their objection to assent to the amendment of the Immigration Law excluding even the highest qualified Indians as a condition to the repeal of the Asiatic Act.

The meeting, which was most enthusiastic, was under the chairmanship of Mr. Essop Mia, chairman of the British Indian Association. Deepest regret was expressed at the action of the Government. Amongst the speakers were Mr. Gandhi, who addressed the meeting both in English and Hindustani, Messrs. N. V. Shah, Omarji Sale, Ismail Patel and Moulvi Ahmed Mukhtiar. Telegrams were received from all parts of the Transvaal, also from the Natal Indian Congress, Verulam, Kimberley, Capetown and Salisbury, all expressing sympathy and support and announcing the closing of stores by way of protest.]

[The release of Mr. Imam Abdul Cader Bawazeer and other leaders is expected on Saturday morning when a meeting of welcome and congratulation will be held.]

Friday.

[Mr. H. M. Gandhi, son of Mr. M. K. Gandhi, whilst proceeding to Johannesburg, has been detained at Volksrust owing to his refusing to give his thumb impression under the Asiatic Act. He carried a permit duly issued to him under the Peace Preservation Ordinance, also a registration certificate under Law 3 of 1885.]

[The Supreme Court appeal of *Ratanji Lalloo vs. Rex* is dismissed. In giving judgment, Justice Solomon made it clear that Asiatics may be admitted to the Transvaal under the education test of the Immigrants Restriction Act.

The first batch of hawkers sentenced to hard labour were released this morning. They complain of the food to which they were totally unaccustomed. The Association is bringing the matter to the notice of the Director of Prisons.]

The Rhodesian Ordinance

London, July 22.—The Imperial Government has instructed Lord Selborne not to assent to the Rhodesian Asiatic legislation, pending the consideration of the measure by the Secretary of State for the Colonies.—Reuter.

Asiatic Passive Resistance

With further reference to our previous intimations in connection with the Book on which Mr. H. S. L. Polak is occupied, we beg to announce that it has been decided to postpone the issue of the work, in view of the renewal of the trouble in the Transvaal, an account of which will be duly incorporated in the Book on its appearance. Further subscriptions for the Book will, therefore, be received, for which an official receipt will be sent as before.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૫ મી જુલાઈ, ૧૯૦૮. અંક ૩૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તો—તા. ૨૫ જુલાઇ થી, તા૦ ૩૧ મી જુલાઇ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—ભાદ્રપદ વદ ૧૨ થી, શ્રાવણ સુદ ૧૧ સંવત ૧૯૧૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૨૫મી માદીઉલઆખરથી ૨ રજબ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય	સૂર્ય અસ્ત	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સુર્ય અસ્ત.	
						ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૨૫	૧૨	૨૫	૧૬	૬	૪૫		૫	૧૮
રવી..	૨૬	૧૩	૨૬	૧૭	૬	૪૬		૫	૧૮
સોમ.	૨૭	૧૪	૨૭	૧૮	૬	૪૬		૫	૧૯
બોમ.	૨૮	૩૦	૨૮	૧૯	૬	૪૫		૫	૨૦
બુધ..	૨૯	૧	૨૯	૨૦	૬	૪૫		૫	૨૦
ગુરૂ .	૩૦	૨	૧	૨૧	૬	૪૪		૫	૨૧
શુક્ર .	૩૧	૩	૨	૨૨	૬	૪૩		૫	૨૧

અનુક્રમણિકા.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ...	૪૬૯
નાતાલમાં હીંદી વેપારી...	,,
મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર...	,,
રેડેશીઆના કાયદામાં ભંગાણ ...	,,
અપામાં હીંદીનો પોકાર...	૪૭૦
જોહાન્સબરગમાં જગી મીટીંગ... ...	૪૭૧
ડરાંસવાલનો મામલો	૪૭૨
કેપટાઉનની મીટીંગની દિલસોજી... ...	૪૭૪
કેપટાઉનની એસોસીએશનની દિલસોજી	,,
નાતાલમાં માસ મીટીંગ...	,,
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર...	૪૭૫
જેલના ખબરો	૪૭૬
વર્ધનલંગ ખિલે જોખન	,,
નાતાલ પારસામેંટ	૪૭૭
રેડેશીઆના હીંદી	૪૭૮
।।। રસુલ રમે ।।।	૪૭૯
હબીબીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ...	૪૮૦
ફ્રેંચ બંદરના હીંદીની હાડમારી ...	,,
ખુશાની બક્ષિસ અને ઇનસાનની નાસુકરી	૪૮૧
નાદારી કોરટની મીટીંગો વગેરે ...	,,
ફ્રકરના તાર સમાચાર	૪૮૨
રેડેશીઆના હીંદીની અરજ	૪૮૩
મી. ઈસપ મીંઆને મુબારકબાદી ...	,,
એસોસીએશનના ઉપરાણાની ચરચા...	,,
કેપટાઉનની એસોસીએશન તરફે ફરિયાદ	,,
પરચુરણ ચરચા	૪૮૪
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૪૮૫
નાતાલમાં એશિયાટીકોને બજારમાં કાઢ વાની ચરચા	૪૮૬
ચાલુ ચરચમાન	,,
જાહેરખબર	૪૮૭

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૫મી જુલાઇ, ૧૯૦૮.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆને એક માસની સખત મજુરી સાથની જેલ મળી છે. આને અમે મી. સોરાબજીનો ચાંદ સમજીએ છીએ. એવો વખત આવતો જાય છે કે જેમાં હીંદીને કેટલા હકકાબ છે એ જાણવું હશે ત્યારે પુછ્યું કે તે કેટલી વખત દેશને સારૂ જેલ ગએલ છે. મી. સોરાબજીનો કેસ બીજા કેસો કરતાં જુદો છે ને તેમને વધારે માન આપનારો છે. બીજા હીંદીઓ જેલમાં ગયા તેમાં પોતાના હકનો સમા વેશ થતો હતો. તેઓ ટરાંસવાલના રહીશ હતા. મી. સોરાબજી ટરાંસવાલના રહીશ નથી. તેનો પોતાનો ખાસ હક કંઇ સાચવવાનો ન હતો. મી. સોરાબજી માત્ર પોતાના દેશને ખાતર, ખાસ કરીને કળવાએલા હીંદીને ખાતર જેલ ગયા છે. બીજા હીંદીને સખત મજુરીની જેલ ન હતી. મી. સોરાબજીને સખત મજુરી છે. આ બધાને સારૂ મી. સોરાબજીને તથા તેમના કુટુંબને મુબારકબાદી ઘટે છે. મી. સોરાબજીને બદલે મુબારકબાદી એજ ગણાય કે હીંદી બરોબર જોર રાખે; જેને સારૂ તે જેલ ગયા તે મુરાદ પાર પાડે; મી. સોરાબજીની પાછળ બીજા હીંદી પણ જેલમાં જાય. આનું નામ બદલે મુબારકબાદી છે.

મી. સોરાબજી તથા તેમના કુટુંબની તરફ અમે દિલસોજીના શબ્દો નથી લખતા. જેલ એ આપણું નસીબ છે. તેમાં આપણી સ્વતંત્રતાનું બીજ છે એટલે જેલમાં જનાર તરફ દિલસોજી બતાવવા પણ રહેતું નથી.

જેલનું દુઃખ તે સુખ સમજવાનું છે. એવી હિમત અને એવા વિચાર ત્યારે આપણામાં આવશે ત્યારેજ આપણે જે કરવાનું છે તે કરી શકશું.

મી. સોરાબજીની છબી આ અંકની સાથે આપીએ છીએ. મી. સોરાબજીની હિમતને સદ્ બક્ષાણુશે. બાસ લડવાને દાખલ થાય એવા વીરલા થોડાજ છે.

નાતાલમાં હીંદી વેપારી

રીચમંડવાળા મી. હાફેજીના કેસમાં, અમે અમારા લખી ગયા તેમ થયું છે. લાઇસેન્સીંગ કોરટે ગોરાઓનું સાંભળીને મી. હાફેજીની લાઇસેન્સ રદ કરી છે. નાતાલના કે બીજા કોલોનીના હીંદીને રસ્તો એજ છે. તે એ કે સલામતી થવું. તેમ નહિ થાય ત્યાં સુધી નાતાલના હીંદી સુખે બેસવાના નથી

નાતાલની પાર્લામેન્ટમાં ચર્ચા થઇ તેમાં ઘણા ખરા બધા મેમ્બરો બોલ્યા કે હીંદી વેપારીને કાઢવા જોઇએ. મી. બાઇલીએ પણ તેવોજ વિચાર બતાવ્યો આથી પારસામેંટને અરજી મોકલવી એ ઠીક વિવેક છે, પણ તે અરજી એ સત્યાગ્રહનું પહેલું પગથીયું ગણવું જોઇએ. અરજી ની પાછળ જ્યારે સત્યાગ્રહરૂપી બંદુક હોય ત્યારેજ અરજી કામ કરી શકે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર

ઇમામ સાહેબની છબી અમે આવતા અંકમાં આપવાની હમેદ રાખીએ છીએ. તેમની જીંદગીનું બોધક વૃતાંત પણ આપીશું.

રેડેશીઆના કાયદામાં ભંગાણ

તા. ૨૨મીએ લડનથી ફ્રકર જણાવે છે કે:—

વડી સરકારે દક્ષિણ આફ્રીકાના વડા હાઇ કમીશનર લોર્ડ સેલબોર્નને જણાવ્યું છે કે રેડેશીઆના એશીઆટીક કાયદાપર કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી વિચાર કરે છે, માટે તેમણે (લોર્ડ સેલબોરને દક્ષિણ આફ્રીકાના વડા તરીકે) એ કાયદાને મંજુરી આપવી નહિ.

છાપામાં હીંદીનો પોકાર

મી. કસપ મોંમાનો કાગળ

અમે આફ્રીકાએ 'સ્ટાર' માં એશીઆટીક સવાલનો છેવટનો નીવેડો થઈ જવા વિષે જે હકીકત પ્રગટ થઇ હતી તે સંબંધમાં મી. કસપમીઆએ નીચે મુજબ કાગળ 'સ્ટાર'ને લખ્યો છે:—

ગઇ કાલે તમારી નોંધમાં એવી હકીકત પ્રગટ થઇ હતી કે એશીઆટીક સવાલનો છેવટનો નીવેડો થઇ જવા સંભવ છે, અને તમે વધુમાં વ્યાજબી રીતે જણાવો છો કે કેળવણીની વાત નીવેડાના મુદ્દાને અસર કરતી નથી; કારણ કે કેળવાએલા હીંદીઓ આજીને પણ પોતાની કોમની બહારનાઓમાં સારી કમાણી કરી શકે તેવું નથી. હું આશા રાખું છું કે તમે બહાર પાડેલા અખબર સાચા નીવડે.

આ સંબંધમાં હું એમ કહી શકું છું કે કાયદો રદ કરવા અને તેમ કરીને વસવાટ કરી રહેલા એશિયાટીકોના હક સ્વીકારવા સરકાર તૈયાર છે, ત્યારે તેની સાથે અમે તેટલી કેળવણી પામેલ હોય તેવા હીંદીને પણ સાથ આપવા એવી શરત હીંદી પાસે સરકાર કબુલ કરાવવા માગે છે. હાલના કાયદાથી તેમ થાય તેવું નથી એ વાત મી. સોરાબજીના કેસથી દેખીતી છે. ઉપરની શરત અમારી પાસે કબુલ કરાવાની સરકારની માગણીનો એ અરથ થાય છે કે અમારે કોમને પાયમાલ થવા દેવી, જે અહીં વસી રહેલા એશિયાટીકોનું સંપુરણ રક્ષણ થવા દેવું હોય અને અમારે કોમોનીમાં દરજ્જાસર રહેવું હોય તો અમારે અમારા કેળવણી પામેલા ભાઇઓની સલાહ અને મદદની જરૂર પડે એ દરેક કોલોનીસ્ટ જોઇ શકશે. કેળવણીથી મારો કહેવાનો અરથ માત્ર અંગ્રેજી ભાષામાં મુળાક્ષરો આવડવાં એવો નથી, પણ મારો અરથ એવો છે કે બહુ સારી પેઠે કેળવણી પામેલ હોય. આવા માણસો કોમમાં ન હોય ત્યાંસુધી કોલોનીમાં વસતા હીંદીઓ કે જેઓ મોટે ભાગે વેપારી વરગના છે તેઓ સુખ ચેનથી અહીં રહી શકે એમ કોણ ધારે છે? દુનિયામાં એશીઆટીકોની વસ્તિવાળો એક પણ બ્રિટીશ કોલોની નથી, કે જ્યાં અમારી પાસે કબુલત લેવાની માગણી થઈ છે એવા કાયદા હોય. ચળી હકદાર હીંદીને માત્ર ન્યાય આપવા જે તેના સાટામાં આવી કબુલત માગવામાં આવે છે, જો સરકાર એની જુલમગાર રીત ચલાવી લઈ તો છેવે

ચલાવે, અને બીજાઓના હક કબુલ કરે. પછી કેળવણીની બાબતમાં ન્યાય અમારા પક્ષમાં હશે, અને અમારામાં પુરતું જોર હશે તો અમે જુતશું.

પણ હાલનો મ મલો એવો છે કે મારી તથા બીજા હીંદીની પાસે મરજીઆત રજીસ્ટર તથા પરવાના લાઇસેન્સ છે. આથી અમારા બીજા ભાઇઓના કરતાં અમે વધારે સારી સ્થિતિમાં મુકાયા છીએ. અમારા તેવા ભાઇઓને આ કોલોનીમાં વસવા તથા વેપાર કરવા અમારા જેટલો જ હક છે. છતાં જનરલ સ્મટસ કરેલી સમાધાનીની પવિત્ર ફરજનો તદન ભંગ કરવા માગતા હોવાથી અમારા તે ભાઇ ઓનો હક જોખમમાં આવી પડયો છે. આ સ્થિતિ જોતાં મને લાગે છે કે મારું મરજીઆત રજીસ્ટર તથા લાઇસેન્સ લેવામાં મેં ખોટ ખાધી છે. મેં તથા સત્યાગ્રહ ની લડતમાં ભાગ લેનારા બીજા હીંદીઓ એ સમાધાની પાર પાડવામાં સરકારને બને તેટલી મદદ કરી છે. અને ઉપર જણા વેલી સ્થિતિને લીધે પ્રોટેસ્ટની ખાતર તથા દુઃખો ઉઠાવવાની બાતર બાતે ફેરીઆ બનવા, અને વગર લાઇસેન્સની ફેરી ફરવા અમે કરાર કરેલો છે. માટે ફરજ અને તરકારીની બાસ્કેટ લઇને ફરતા નવીન હીંદીઓ, જોહાન્સબરગના લોકોના જોવામાં આવે તો તેમણે જાણવું કે તેઓ અન્યાય ની સામે પ્રોટેસ્ટની બાતર વગર લાઇસે ન્સના ફેરી ફરનારાઓ છે. આ પગલું અમે વિચાર પુરવક લીધું છે. તેમ કર વામાં અમારી ઇચ્છા એવી નથી કે ધરાર કાયદાનો ભંગ કરવો. તેમ કરવામાં અમારું કારણ એ છે કે કોલોનીના કાયદા ઓ વાસ્તે અમને એટલું બધું માન છે કે અયુક્ત કાયદાનો ભંગ કરવાનું માથે લેવાની અમારે જરૂર પડી છે. કારણ કે અમને જેનો ભંગ કરવાનું માથે લીધું છે તે કાયદા ન કહેવાય, પણ તે તો અમારા પર જુલમ ગુજારવાનાં ઇન્જીનો છે. જુલમ ને શરણ થવું એ કદી કોઇની ફરજ હોય નહિ. એટલે અમે હવે જે પગલું લીધું છે તે તદન કાયદેસર અને ઇન્સાફી છે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદરનો કાગળ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરનો નીચે મુજબ કાગળ 'સ્ટાર'માં પ્રગટ થયો છે:—

તમારો અખબાર આપનાર કહે છે કે, જેમણે લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યાં છે તે રદ કરવાની જગાએ તેનો ઉપયોગ નહિ કરવાની જે સલાહ આપવામાં આવી છે તે પ્રમાણે મુસલમાનો વરતશે નહિ. તમારા અખબાર આપનારે આમ જણાવ્યું તે ખરી હકીકત નથી, પણ તે માત્ર તેના મગજનો મનસુબો છે

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની વતી બોલવાનો મને હક હોવા માટે હું મગરૂર છું, અને હું કહી શકું છું કે ઉપર જણા વેલી સલાહ પ્રમાણે ન વાલવા માગતા હોય એવા કોઇ મુસલમાન હોય એમ હું માનતો નથી. હીંદની તથા પોતાના કેળ વાએલા ભાઇઓની ઇજ્જત મુસલમાનોને બીજા દરેક હીંદીના જેટલીજ વહાલી છે. ખરું કહીએ તો મારા દીનદારભાઇઓને તો એશિઆટીક કાયદા સામે બીજા હીંદી કરતાં વધારે સખત વાંધો છે. કારણ કે એશિયાટીક કાયદાથી મુસલમાની મજહબ પર ચોખ્ખો હુમલો થાય છે કારણ કે તેથી અમારા ખત્રીક નામદાર તરકીના સુલતાનનું બણી જુઇને અપમાન કર વામાં આવ્યું છે. અને નામદાર સુલતાન તે ઇસ્લામીનોના દીની વડા છે, કે જેવી રીતે બ્રિટીશ રાજના બોકના રાજકીય વડા ના. કીંગ એડવરડ છે.

તમારો અખબાર આપનાર બણ મુસલ માને લાઇસેન્સ અમલદારને અંગુઠા આપ્યા નું કહે છે; પણ તેથી શું થયું? તે લોકને ખરી સમજ નહિ મળે કે તેમ કરવાનો અરથ શું થયો. અમે મરજી આત આંગળાં આપીને સરકારની કેટલી સેવા બજાવી તે સરકાર વિસરી જાય છે; અને હવે અમારા લોકમાં કેટલાકને સમ જવું અઘરું પડે છે કે મરજીઆત રજી સ્ટર માટે આંગળાં આપ્યાં તેમાં, અને લાઇસેન્સ અમલદારને એક અંગુઠો સરખો પણ આપ્યો તેમાં કેટલો મોટો તફાવત છે. જે કાયદાને માન આપવા અમે કસમ લાધેલા તે કાયદાની એક મુરતી તરીકે આ (લાઇસેન્સ અમલદાર માગે છે તે) અંગુઠા છે. એ માગવામાં સરકાર અમારી સામે અપ્રમાણીક રીતે વરતવા માગે છે. તેની સામે અમે સખત પ્રોટેસ્ટ કરવા ધારીએ છીએ. તેટલા સારૂ હું તથા મારા હીંદુ મુસલમાન તથા ખ્રિસ્તી હીંદી ભાઇઓએ વગર લાઇસેન્સે ફેરી ફરવાનું શરૂ કરેલું છે.

અમને અખબર મળ્યા છે કે થોડા વખત પર પરેડ થવાની છે તે વખતે, છેલ્લા કાફરી યુદ્ધમાં જે હિંદીઓએ વોલંટીયર તરીકે બહુ ભાગ લીધો હતો, તેમને માટે વધુ ચંદ્રકો આપવામાં આવનાર છે.

જોહાન્સબર્ગમાં જંગી મીટીંગ

૨૦૦૦ માણસોનો જમાવ

ડેલીગેટોની હાજરી

કોમનો જુસ્સો

જાણવા લાયક ભાષણો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૦ મીએ બેલાવવામાં આવેલી મીટીંગ હમીદીઆ મસ્જીદની સામે મળી હતી. જેમાં સંખ્યાબંધ માણસોએ હાજરી આપી હતી. જરમીસ્ટન, બોક્સ બરગ, રપીંગ્સ, પ્રીટોરીઆ, ફ્રીડોરટ, ફ્રરબરગ ડોરપ, હલારકસ ડોરપ, સ્ટાંડર્ટન વગેરે જગ્યાએથી ડેલીગેટો હાજર થયા હતા. બીજે દહાડેથી દિલસોજીના તાર તથા ટેકા આપવાના તારો તથા કાગળો મળ્યા હતા. કુલ થઇને લગભગ ૨૦૦૦ માણસો હતાં. બરાબર ૪ વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું.

ચેરમેન મી. હસપ મીઆંએ જણાવ્યું કે બહારના ડેલીગેટો તેમજ અંહનાર માણસોનો આટલો મોટો જમાવ જોઇ હું ખુશી થાઉં છું; અને આવનાર સાહેબો નો આભાર માનું છું. મારાથી બનતું હું સમજાવીશ. અને બાકી મી. ગાંધી સમજાવશે. મામલો લગભગ પાકો સેટલ થવા આવેલો જણાય છે. આપણે આપ થી બને તે કરતાં, પણ વધારે જોર દેખાડવાનું છે. લાઇસેન્સવાળાઓ તેમજ વગર લાઇસેન્સવાળાઓએ વેપાર કરવાનો છે. હું વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરું છું તેમજ બીજા આજેવાનો પણ કરશે. આગલી મીટીંગમાં ઠરાવ કર્યા મુજબ કોઇએ લાઇસેન્સનાં ફોરમપર એક અથવા બે અંગુઠા આપવાના નથી. તેમ સહી પણ કરવાની નથી. જો વોલંટરી હોત તો હું જ આપત. પણ કાયદાની રૂએ માગે છે, કે જે કાયદા માટે આપણે આટલું આટલું લડયા છીએ. મી. કારટ રાઇટ ('લીડર' નાં અધિપતિ) વગેરેથી ખબર મળ્યા છે કે જો આપણે ભણેલાના હક છોડી દઇએ તો સરકાર બાકી સેટલ કરે છે. એજ બાબતમાં એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. તેમાં મી. ગાંધીને નહોતા બોલાવ્યા. તેમાં પણ ઠરાવ થયો હતો કે ભણેલાઓના હક આપણાથી ન મરાય. મી. હોસ્કીનને જનરલ સ્મટસે કહ્યું હતું છે કે આ તોફાન ફકત મી. ગાંધીનુંજ છે; બધા મુસલમાનોને એ કાયદો કબુલ છે; તેમજ મી. ગાંધીએ બધા મુસલમાનો પાસેથી બે ગીની પી લીધેલી છે. બિગેરે. મારે કહેવું જોઇએ કે એવા બધાજ થોડા માણસો છે. કંઇક માણસોને તો મી. ગાંધીએ વગર પી લીધે તથા એમ ને એમ સલાહ આપી પાછા વાળેલા છે. પણ જે ને તે સલાહથી ન ચાલ્યું, અને પછી મી. ગાંધીની જરૂર પડી ત્યાં તેમણે પી મી. ગાંધીને આપી. એટલે એ આરોપ બધુંજ વગરનો છે. આપણી આ લડત સત્યાગ્રહની છે. એમાં ફકત ખુદાપરજ ભરોસો રાખવાનો છે હવે આપણે વેપારીઓ (દુકાનવાળાઓ) ને એક ખાસ વાત કહેવાની છે. તે એજ કે હવે તે લોકોએ પોતાના ગરિબ ભાઇઓની દાઝ લેવે ઘરી લડતના કામમાં ઝંપલાવવાનું છે. દરેક દુકાનવાળાએ ફેરીનાં લાઇસેન્સ ને માટે માગણી કરવી. અને જો લાઇસેન્સ ન આપે તો વગર લાઇસન્સથી ફેરી કરવી. કોમની સેવા કરવા માટે કોઇ પણ ધંધો કરવામાં નાનમોશી નથી. આપણે આપણી દિલસોજી એજ રસ્તે દેખાડવાની છે. ડેલીગેટોને જે કંઇ સવાલ જવાબ કરવાના હોય તે ખુશીથી પુછવા. અને હવે મારે છેલ્લું એજ કહેવાનું છે કે બધાએ હિંમતમાં રહી આ લડતમાં ભાગ લેવાનો છે. મને ખાત્રી છે કે એક પછી એક સરવે સાહેબો પોતાના મત્ત દર્શાવશે.

Vol- 380

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે મી. કારટ રાઇટ મારફત ખબર મળ્યા છે કે જો આપણે ભણેલાના હક છોડીએ તો સરકાર સેટલ કરે એમ છે. પણ તમે સરવેએ અગાઉની મીટીંગમાં ઠરાવ કર્યો કે ભણેલા માટે તો લડવુંજ એ પગલું તમારાં તારીફને લાયક છે. આપણાથી ભણેલાના હક તો નજ મરાય. સરકારની નોટીસો છાપામાં આવી હતી કે કાયદો હમેશાં કાયમજ રહેશે; અને લાઇસેન્સ નહિ કઢાવનારને કાયદાસર સજા પણ થશે. હાલ લાઇસેન્સ આપણા લોકોથી કઢાવાય એમ નથી. કારણ કે સરકાર કાયદા તળે અંગુઠા માગે છે. કાયદાની બહાર-મરજીઆત-હોતે તો હું સલાહ આપત, પરંતુ કાયદાની અંદર તો હું કોઇને સહી કરવાની પણ સલાહ આપી શકતો નથી. મેં બે ગીની પી દીધું તથા મુસલમાનો પાસેથી લીધી છે એમ ધણાનું કહેવું છે મીટીંગમાં મળેલાજ સાહેબોમાંથી મને કહેશો કે મેં કેટલા પાસેથી બે ગીની લીધી છે? સરકાર મારાપર તહોમત મુકે છે કે હું જ લોકોને નકામા ઉશ્કેરું છું. ભલે સરકાર આમ કહે, પણ મારે તો જે ખરૂં છે તે મારા ભાઇઓ આગળ જાહેર કરવાનું છે. અને તેજ હું મારી ફરજ અદા કરું છું. અને તેમ કરતાં ભલે સરકાર ગમે તે તહોમત મારા પર મુકે. સરકારે જાહેર પાડેલી નોટીસોથી ગભરાઇ ઘણા સાહેબોએ લાઇસેન્સ લઇ લીધાં છે. તે સાહેબોને મારે કહેવું જોઇએ કે તેમણે પોતાના લાઇસેન્સ ન વાપરતાં પકડાવાનું છે, અને તેમ કરી જેલમાં જઇ જેમ જનેવારીમાં જેલને ભરી હતી તેમ ભરી દેવાની છે. જો એમ થશે તો સરકારનો ગર્વ પણ ઉતરશે. ચેરમેનને ફેરી કરવા માટે કંઇક તરેહના મનાઇની લીખામણ આપવામાં આવી છે. પણ તે ગેરવાજબી છે. પોતાની મતલબ નહિ રાખતાં પારકાના ભલાને ખાતર જેઓ એવો નેક લીએ તેમાં શરમાવા કરતાં મગરૂર થવાનું છે. એવા ચેરમેન મળવા માટે હું મગરૂર છું; તેમજ તમે બધા પણ હશો. આપણે હવે જેલમાંજ જવાનું છે. બધી કોમના આગેવાનોએ હવે લાઇસેન્સ તેમજ રજીસ્ટર ઉધરાવી બેગાં કરવા નીકળી પડવાનું છે. રજીસ્ટર બાળવાનું હાલ મોકુફ રાખવાનું છે. છતાં તે ઉધરાવવાનું બંધ કરવાનું નથી. કેળવાએલાઓની બાબતમાં મારે પાછું કહેવું જોઇએ કે એમાં આપણે લડવાનું જ છે. મી. ઝીણા બેરીસ્ટર, જસટીસ અમીર અલી, અમર પ્રીન્સ રણજીતસિંહ જેવા તેમજ બીજા એવાજ કેળવાએલા ને માટે આપણે ન લડીએ તો પછી તેવાઓને તો મી. ચમ ચીનીજ મહેરબાની પર રહેવું પડે. હવે એ બાબત હું આપનીજ મુનસફીપર છોડું છું. આ લડતમાં હિંમતનુંજ કામ છે. અને હિંમત એજ જીતની નીશાની છે. માટે હવે તો દરેકે હિંમતથીજ ઉતરવાનું છે. અને તેમ કરી આપણી બહાદુરી દેખાડી આપવાની છે. જો આપણે બહાદુરી દેખાડીશું તો માગેલું મળશેજ.

મી. મહમદ કાજી રજાસ્ટ્રેશનબાબત

જણાવ્યું કે એસોસીએશને જે કામ ઉપાડ્યું છે તે વખાણને પાત્ર છે. હું એ લડતને તદ્દન મળતો છું. અને રટાન્ડરટનથી હું ૧૨૩ રજીસ્ટ્રેશન સર્ટી ફીકેટ સાથેનો છું. તે મી ગાંધીને સ્વાધીન કરું છું. (તાળીઓ) જોઇએ તો એને બાળી મુકે, અથવા તો ગમે તે કરે. એક સંપથી આ લડત ઉપાડી લેવા એ મારી ભલામણ છે.

મી. યુસફ પટેલ કલારકસડોરપવાળા એ હીંદીની લડતની લંબાણ તારીફ કરી. તેમજ સંપ વિષે તથા હિંમત વિષે લંબાણ વિવેચન કરવું હતું.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરે ઇમની લંબાણ તારીફ કરી કોર્ટકપર અસરકારક ભાષણ કરવું હતું. મી. ગાંધીપર મુસલમાનો માટે મુકાએલા આરોપનો રદીયો આપતાં જણાવ્યું કે મી. ગાંધીએ હમીદીયા સોસાયટીનાં પણાં એટલે ભગભગ બધાંજ કામ મફત કરેલાં છે. કારણ કે સોસાયટી કોમની છે. પણ જ્યારે એકજ માણસનું કામ હોય તો તે તો મી. ગાંધી બેરીસ્ટર લડને બેઠા છે એટલે તેમને પણ પોતાના ખરચ તરફ જોવું જોઇએ. પછી સરવે સાહેબો તે મજબુત રહી લડત ઉપાડી લેવાની તેમને સખ્ત ભલામણ કરી.

મી. સુલેમાન સુજ મીટારીઆવાળા એ, ખુની કાયદાના નામ પ્રમાણે ખુન પણ થયાં, તેમજ કેટલાક લોકોના ઉસ્ત ખુવાર થયા વગેરેની લંબાણ દલીલ આપી લડવામાટે સરવેને ભલામણ કરી હતી: પોતે તો હજુ રજીસ્ટર પણ નથી થયા, અને થશે પણ નહિ; પણ જેલ જરી એમ જણાવ્યું. બાદ મી. હજરા સીંગ જરમીસ્ટનવાળા તેમજ બીજા કેટલાક સાહેબો તરફથી વખતને અનુસરતુ વિવેચન થયું. બાદ હાજરીનનો આભાર માની ચેરમેને મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ટ્રાન્સવાલથી મી. ઇબરાહીમ કસમામલ લખે છે કે—ગેઝેટ ઉપરથી આપે તા. ૨૭ જુનના અંકમાં લખ્યું હતું કે હાજી સુલેમાનની ફા.ના કરમાલ ખાન ભાગીદાર થએલ છે તે ભુલ છે. તેને બદલે એ ફા. માં મી. ઇબરાહીમ કરમાલ ભાગીદાર થએલ છે એમ જોઇએ.

ટ્રાંસવાલનો મામલો

ઉપરા ઉપરી કેસો

જેલ અએલા હીંદીઓ

કોમમાં પ્રગટલી લાગણી

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

મી. સોરાબજીનો કેસ.

સોમવારે મી. જોરડન માજીસ્ટ્રેટ આગળ મી. સોરાબજીનો કેસ ચાલ્યો. સરકાર તરફથી મી. કેમર હાજર થએલ. અથાવ માટે મી. ગાંધી હતા.

સુપ્રી. વરતને જુબાનીમાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં રહેવાને હકદાર હોવાનું સરટીફીકેટ નહિ હોવાથી ટ્રાંસવાલ છોડવાનો હુકમ થયા બ્યતાં તેમ નહિ કરવાથી આરોપીને પકડેલ છે. તહોમતદાર ગમે તે વખતે હાજર થવા તયાર છે એવો કાગળ ડે. પોલીસ કમીશનરને મી. ગાંધી તરફથી મળ્યો હતો. છતાં મેં તેને પકડેલ, કારણ કે ઉપરી સિવાય બીજાની સુચના હું ખ્યાલમાં લેતો નથી તેને પકડવાની મને સુચના મળેલ; અને તેથી તે કામ માટે સાત વાગ્યાના ટાણાને મેં યોગ્ય વખત ગણ્યો.

મી. સોરાબજીએ જણાવ્યું કે—મારો ઇરાદો કોર્ટની છોડવાનો નથી. હું સજા ઉઠાવવા તયાર છું. બ્રિટીશ રાજના શહેરી તરીકે બધી જોખમદારી હું ઉઠાવું છું ત્યાં સુધી ટ્રાંસવાલમાં વસવાને હું હકદાર છું.

મી. ગાંધીએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે હું કોરટનું ધ્યાન એવું છું કે ઘણી ભયંકર લડત શરૂ થવાપર આવી છે. આ કેસ સંબંધમાં સાંભળવા આવેલા કેટલાક હીંદીપર ધક્કા મુક્કી કરીને હુમલા કરવામાં આવ્યા છે.

માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે એ બાબત વિષે હું કાંઇ જાણતો નથી; ને રજુઆત હું લઇ શકતો નથી. અહીં જેટલા છે વેટલા થ એકેની ઉત્પન્ન થાય તેમ છે.

મી. ગાંધી—તે ઠીક, પણ બહાર બીજા ઘણા છે.

માજીસ્ટ્રેટ—પણ કોરટ અમુકજ માણસ નો સમાસ કરી શકે.

મી. ગાંધી—સમાસ કરવો તે આવડતા નથી વાત છે. કોરટ હાઉસ ઉપર આપની સત્તા છે, અને તેથી તે વિષે મને લાગે છે કે હું રજુઆત કરી શકું છું.

માજીસ્ટ્રેટ—હું એટલુજ કહી શકું છું કે કોરટમાં બેચેની થવા માટે પુરતાં માણસો ભરાએલા છે

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે—કેસ બહુ સાદો છે. (માજીસ્ટ્રેટ: બહુ સાદો !) હું એકજ બાબતપર આપનું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. મારો અસીલ, સમજ થી કે અણ સમજથી પણ, એમ માને છે કે કોલોનીમાં રહેવામાં મુદ્દો સમાએલો છે; અને અહીં રહેવા માટે ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે તે હકદાર છે. એશીઆટીક કાયદો રદબાતલ કરાવવાની 'તેની પાસે માગણી કરવામાં આવે તે દુઃખદાયક વાત છે' અને એશીઆટીક કાયદાતળે કરવામાં આવેલ હુકમને તે માન ન આપી શકે એમ તેણે કોરટને પણ જણાવી દીધું છે. તેણે કોરટના હુકમ કરતાં પોતાની ટેકને વધારે વહાલી ગણી છે.

ચુકાદામાં માજીસ્ટ્રેટે એક માસની સખ્ત મજારી સાથે જેલ આપી.

મી. ગાંધીનું ભાષણ

કેસ પૂરો થયા બાદ હાજર થએલા ગ્રહસ્થો આગળ કોરટની બહાર મી. ગાંધી એ ભાષણ આપતાં જણાવ્યું કે મી. સોરાબજી હીંદી કોમના લાભની ખાતર જેલ ગયા છે. તે અહીં ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે પોતાની કેળવણીને લીધે આવેલ છે. તેમણે સાત વરસ સુધી અંગ્રેજી કેળવણી લીધેલ છે. અને ઇમીગ્રેશન કાયદો બધી જનતાનાં એક સરખો લાગુ પડે છે તે છતાં તે કેળવણીને આપણો હક સરકાર સ્વીકારતી નથી. હવે હીંદી ઓએ જોવાનું પગલું એ છે કે જેમની

પાસે લાઇસેન્સ હોય તેમણે તે પાછા મોકલી દેવા, અને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે જેલ જવું. આપણે દુઃખો ઉઠાવી ગોરાઓને ખાતરી કરી આપવાની છે કે આપણે આપણી ટેક કદી નહીં છોડવાના. હું ફરીથી કહું છું કે ઓરાંજ્યા ટીક કાયદો સાવ રદ કરવાને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મને વચન આપ્યું હતું, પણ તે વચન પાળવામાં આવ્યું નથી. વિગેરે.

જ્યારે લોકો વિખેરાઇ જવા માંડ્યા ત્યારે કેટલાકે પોતાનાં લાઇસેન્સ તથા રજીસ્ટર સરટીફીકેટ શ્રી. ગાંધીને સોંપી દીધાં.

પોલીસ સામે કેસ

શ્રી. સોરાબજીના કેસ વખતે કેટલાક હીંદીપર પોલીસે હાથ ચલાકી કરી તે સંબંધમાં નીચે મુજબ એફીડેવીટો પોલીસ કમીશનર આગળ રજુ કરવામાં આવી છે.

શ્રી. ગુલામભાઈ કોકાભાઈની એફીડેવીટ

હું મતિજા પુરવક જાહેર કરું છું કે તા. ૨૦મીએ શ્રી. સોરાબજીનો કેસ સાંભળવા મી. જોરડન માજીસ્ટ્રેટની કોરટે બીજા ઘણા હીંદીઓની સાથે હું ગયો હતો. બીજા હીંદીઓ કોરટ હાઉસ માં દાખલ થવા જતા હતા તેમ હું પણ જતો હતો, પણ પોલીસે અમને અટકાવ્યા અને તેમ કરતાં કાંઈ ચેતવણી આપ્યા વગર કેટલાકપર હુમલો કરવા માંડ્યો. તેવાઓમાંનો એક હું હતો કોનસ્ટેબલ "બી. ૬૯" એ મને ગળાથી પકડીને વરંડાની બહાર કાઢ્યો. ઘણા ગોરાઓને કોરટહાઉસમાં દાખલ થતા જોઇને હું ફરીથી વરંડામાં ગયો, અને મારી અગાઉની જગાએ ઉભો. મેં જોયું કે ઉપર જણાવેલ તથા બીજા કોનસ્ટેબલો તે વખતે પણ હીંદીને ધક્કા મારતા હતા. જ્યારે આમ બનતું હતું ત્યારે એ કોનસ્ટેબલોનાં નંબર મેં નોંધી લેવા માંડ્યાં. આથી કોનસ્ટેબલ "બી. ૬૦" ગુસ્સે થઇ ગયો, અને અંગ્રેજીમાં કાંઇ બડબડી મને જમણા ગાલપર એક સખત ઠપાટ મારી. તેથી મને બહુ વાગ્યું. પછી તેણે મને પકડીને વરંડાની બહાર કઢાવ્યો. મજકુર કોનસ્ટેબલોપર હું હુમલાનો આરોપ મુકું છું, અને માગણી કરું છું કે તેમની સામે તમે કામ ચલાવશો.

શ્રી. અરસેદજી કેસાઈની એફીડેવીટ

હું કરસનદાસ પોરબંદર જીલ્લાનો અરસેદજી હોરમસજી કેસાઇ પ્રતીજ્ઞા પુરવક જાહેર કરું છું કે (શરૂઆતની હકીકત શ્રી. ગુલામ ભાઇની એફીડેવીટ પ્રમાણે જાણવી) કાંઇ ચેતવણી આપ્યા વગર હીંદીપર હુમલો કરતાં પોલીસને મેં જોએલ છે. ગુલામ ભાઇ કોકાભાઇ કેસાઇપર હુમલો થતાં મેં જોએલ છે. હું ઉમેરું છું કે ગુલામ ભાઇને હપટ મારવામાં આવી તે પછી કોનસ્ટેબલ "બી. ૬૦" ને કોનસ્ટેબલ "બી ૬૯" આડો ન આવ્યો હોત તો ગુલામભાઇને વધુ સખત માર પડત. કારણ કે મેં જોયું કે કોનસ્ટેબલ "બી. ૬૦" ગુલામભાઇને વધુ ઇજા કરવા તયાર થઇ ગયો હતો. આમ સખત વરતણુંક બતાવવા માટે, તથા ગોરાઓને જવા દેવામાં આવતા હતા ત્યારે હીંદીને અટકાવવામાં આવતા હતા તે માટે કોનસ્ટેબલો આગળ હું દલીલ કરવા ગયો. તેવામાં કોનસ્ટેબલ "બી. ૧૨૯" તથા "બી. ૬૯" એ મને ધકેકો મારી મારાપર હુમલો કર્યો. ત્યારે "બી. ૧૨૯" કોનસ્ટેબલે મારાપર હુમલો કર્યો ત્યારે હું જે જગ્યાએ ઉભો હતો તેને આઘી ન રહ્યો હોત તો હું પડી જાત અને મને સખત ઇજા પહોંચત. કોનસ્ટેબલ "બી. ૧૨૯" તથા "બી. ૬૯" પર મારાપર હુમલા કરવાનો હું આરોપ મુકું છું. અને માગણી કરું છું કે તેની સામે કામ ચલાવશો.

શ્રી. પોલાકની એફીડેવીટ

હું હેનરી સોલોમન પોલાક ટ્રાંસવાલ સુપ્રીમ કોરટનો એડવોકેટની પ્રતિજ્ઞા પુરવક જાહેર કરું છું કે તા. ૧૦મીએ રા વાગે કોરટ હાઉસ આગળ ઘણા હીંદીઓ વ્યવસ્થા પુરવક ઉભા હતા, અને દરવાજો ઉઘડવાની રાહ જોતા હતા. કોરટના દર વાજાનો એકજ ભાગ ઉઘાડવામાં આવ્યો હતો તેથી દાખલ થવા માટે બહુ મોટી જગા હોવાથી આવનારાઓમાં બહુ દબાણ હતું. તેથી કોનસ્ટેબલે બહુ સખત રીતે લોકોના ટોળાને ધક્કા મારવા માંડ્યા. તે વખતે "બી. ૬૯" કોનસ્ટેબલે લોકો પર ધસારો કર્યો, અને મુક્કીઓ તથા ખભાવતી જોર કરવું, જો કે લોકોના દાખલ થવાના યત્ન સિવાય કાંઇ અવ્યવસ્થા નહોતી. તેણે એક જણને ગળાથી પકડ્યો. અને તેને જોરથી બીજી તરફ ઝકાડ્યો.. તેણે બીજા હીંદીપર કેટલીક વાર ધસારા કરીને બહુ ધાતકી વરતણુક બતાવી. પાછળથી મેં તેનો નંબર લખી લીધો. કોનસ્ટેબલે બે બારણાં ઉઘાડવાને બદલે એકજ ઉઘાડી બીક કરી મુકી હતી. પોશાક દાખલ થવા પછી બીજાને અટકાવવામાં આવ્યા; અને કોરટમાં પુષ્કળ જગા હોવા છતાં તેમને ધક્કા મારીને કાઢવામાં આવ્યા, જો કે ગોરાઓને દાખલ થવા દેવામાં આવતા હતા. સુપ્રી૦ વરનનની સૂચનાથી કોનસ્ટેબલોએ કેટલાક ધસારા કર્યા હતા. કેસ ચાલતો હતો ત્યારે બહાર તોફાન સાંભળીને હું તપાસ કરવા ગયો તે ગુલામભાઇ કોકાભાઇ કેસાઇનો ચહેરો જમણી તરફ સોજી ગયો હતો, તથા તેની જમણી આખ બોહી ચડી આવ્યું હતું. તેણે સુ૦ વરનન આગળ ફરિયાદ કરી પણ તેણે દાદ ન આપી, અને પાછા જવા વિષે હુકમ કર્યો. કોરટમાં ઘણારે સાંભળનારાઓ સમાઇ શકે તેમ હતા.

ફેરીવાળાનો કેસ

શ્રી. ઇબ્રાહીમ મસખાખત તથા શ્રી. સુલેમાન અમસને લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે જોહાન્સબરગ 'ડી' કોરટમાં શ્રી. કાલમહોય આગળ ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. સરકાર તરફથી મી. ચૉ. હાજર થએલ. બચાવ માટે શ્રી. ગાંધી હતા.

પહેલો આરોપી વખતસર હાજર ન થવા સબબ માટે તેનો બેલ જપ્ત કરવા માં આવ્યો, જો કે શ્રી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે તે બાવીસ બીજે દિવસ હાજર થવા સારુ તેટલા માટે કેસ એક દિવસ મુલતવી રખાયો જોઇએ

શ્રી. સુલેમાન અમસના કેસમાં પોલીસ તરફના પુરાવામાં જણાવવામાં આવ્યું કે આરોપી લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરતો જોવામાં આવ્યો હતો. તેની પાસે ત્રણ માસનો લાઇસેન્સ હતો ને જુનમાં બલાસ થયો હતો તેવા માણસોને પકડવા મને હુકમ મળ્યો છે. તેણે લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી છે કે નહિ તે હું જાણતો નથી.

શ્રી. સુલેમાન અમસે જણાવ્યું કે મેં લાઇસેન્સની અરજી કરી હતી, પણ એશીઆટીક કાયદા તળે આંગુઠો માગવામાં આવ્યો તે મેં આપ્યો નહિ તેથી લાઇસેન્સ મળ્યો નહિ.

શ્રી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે હું પોતે જુબાની આપવા માગું છું. મારા અસીલ ને લાઇસેન્સ મળ્યો નથી. કારણ કે મ્યુની સીપાલીટીને એવી સુચનાઓ હાલમાં આપ

વામાં આવી છે કે એશીઆટીક કાયદાતળે લાઇસેન્સની અરજી કરનાર પાસેથી અંગુઠા લેવા. જાનેવારીમાં એશીઆટીકોને સરકાર સાથે સમજુતી થઇ તે મુજબ જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર લીએ તેમને એશીઆટીક કાયદો લાગુ ન પાડવાની શરત હતી. મારો અસીલ મરજીઆત રજીસ્ટર થયો છે. છતાં હવે તેની પાસે એશીઆટીક કાયદો અમુલ કરાવી માગણી કરવામાં આવે છે. વિ. ઇ એસોસીએશનના ઠરાવ મુજબ આરોપી તેમજ બીજા હીંદી ઓએ લાઇસેન્સ ફી આપવાની ના પાડી છે, પણ કાયદાની તરફેમતો તેઓ ઉઠાવતો નહિ.

માજીસ્ટ્રેટે સરકારી વકીલને પુછ્યું કે આ કેસમાં તમને કાંઇ સુચના મળી છે? મી. ગ્રોએ નહિ માનવાનું કહ્યું. થોડા માસ ઉપર સુચના મળી હતી.

આ બાબતની તપાસ કરવા માટે કેસ બુધવારપર મુલતવી રાખવાનું માજીસ્ટ્રેટે કહ્યું.

મો. ઇસ્માઇલ આકુજીનો કેસ

ઉપરની કોર્ટમાં મી. ઇસ્માઇલ આકુજી પર લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે કેસ ચાલ્યો. પોલીસ જુબાનીમાં મી. ગ્રેરેટે જણાવ્યું કે સરકારની સુચનાઓની મને ખબર નથી. મી. જેફરસને જણાવ્યું કે હું જોહાન્સબરગનો લાઇસેન્સ ઇન્સપેક્ટર છું. તેણે ત્રેજેટમાંથી એશિઆટીક કાયદાના ધારા તથા કેસ ચલાવવાની સત્તા ની નોટીસો રજુ કરી. એશિઆટીક રજીસ્ટ્રારે ટાઉન ક્લાર્કપર લખેલો કાગળ પ્રે જોયો છે. તેમાં હતું કે એશીઆટીક કાયદો મોજુદ રહેવાનો છે, અને કાયદા તળે અંગુઠા આપે, અને રજીસ્ટર સરટીફી કેટ રજુ કરે તેનેજ લાઇસેન્સ આપવાં; ને બીજાને લાઇસેન્સ આપવાં નહિ, તેમ નવાં કરી આપવાં પણ નહિ. જાનેવારી માં એશીઆટીકોપર કેસ ચાલેલા અને તેમને સજા થએલી તે મને ખબર છે. ફેબ્રુવારીમાં સરકાર તરફથી સુચના મળેલી કે જે એશિઆટિક પાસે મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજીની પહોંચનો કાગળ હોય તેમને લાઇસેન્સ આપવાં. તેવાની પાસેથી અંગુઠા નહોતા માગવામાં આવ્યા. તે પ્રમાણે જુનની ૩૦મી સુધીના લાઇ સેન્સ આપવામાં આવ્યા. કોઇને આખા વરસના લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યા હોય એવી મને ખબર નથી. આખર સુધી અંગુઠા આપવાની જરૂર નહોતી. છતાં મહિના સુધી અંગુઠા ન લેવા એવું કાંઇ ત્રેજરમાં નથી. વિગેરે.

મી. ગાંધીએ બચાવના ભાષણમાં જણા વ્યું કે આગલે દિવસે મેં જણાવ્યું તે ઉપરાંત મારે વિશેષ કહેવાનું નથી. સર કારે કેસ ચલાવવા હોય તો આગેવાનોને પકડવા જોઇએ.

માજીસ્ટ્રેટે ૪ દિવસની સખ્ત જેલ અથવા રૂા. ૧૦. ના દંડની સજા કરી.)

આવીજ સજા બીજાઓને કરવામાં આવી.

આગેવાનોનો કેસ

મંગળવારે મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર, તથા મેસરસ. થંબી નાયડુ, વ્યાસ, મહમદ કુકે, મુળજી ભાઇ, ગુલાબભાઇ વિગેરે પર લાઇસેન્સ વગર ફેરીનો કેસ ચાલ્યો. તેમાં તેમને ૪ દિવસની સખ્ત જેલની અથવા રૂા. ૧૦ ના દંડની સજા કરવામાં આવી. સહુએ જેલ કબુલી. ત્યારબાદ કોરટની બહાર મળેલા લોકો આગળ મી. ગાંધીએ ભાષણ કરયું; ને સહુએ જેલ જવાનો નિશ્ચય બતાવ્યો.

(ઉપરના કેસનો વિસ્તારથી હેવાલ જગ્યા ની તંગીને લીધે અમે આપી શકયા નથી.)

કેપટાઉનની લીગની દિલસોજી

તા. ૨૩ મીએ રૂટર જણાવે છે કે કેપટાઉન વિ. ઇ. લીગ તરફથી કેપટાઉન ના હીંદીની એક ગંભીર મીટીંગ ટ્રાંસ વાલના લાઇઓ તરફ દિલસોજી બતાવવા માટે ભરવામાં આવી હતી. મી. આદમ એચ. જી. મહમદ પ્રમુખ હતા. તે વખતે ટ્રાંસવાલ સરકારના જુલમ સામે પ્રોટે સ્ટના ઠરાવો થયા હતા. તથા બીજા દિવસે દુકાનો બંધ રાખી હડતાળ પાડવા નો નિશ્ચય કરવામાં આવ્યો હતો. તેમજ બીજું કામકાજ બંધ કરીને મરજીઆમાં જવાનો તથા ટ્રાંસવાલના દુઃખી ભાઇઓ માટે ખુદા આગળ દુવા ગુજારવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. જે ઠરાવો થયા હતા તેની નકલો કોલોનીઅલ પ્રધાનપર, હીંદી પ્રધાનપર, હાઇ કમીશનર, લો૦ સેલબોરનપર, તથા હીંદના વાઇસરાયપર મોકલવામાં આવી હતી.

કેપટાઉન એસોસીએશનની દિલસોજી

તા. ૨૧મીએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે:—

સાઉથ આફ્રીકા ઇંડીઅન એસોસી એશન તરફથી એક મીટીંગ આજે સાંજરે બોલાવવામાં આવી હતી; જેમાં ૫૦૦ માણસો હાજર હતા. તે વખતે મી. પારસી સોરાબજી તથા બીજાને જોહાન્સ બરગમાં મળેલી જેલ સંબંધી વિ. ઇ એ. ના સંદેશાપર વિચાર કરવામાં આવ્યો. બાદ ટ્રાંસવાલ સરકારે બતાવેલા નિરદય વલણ તરફ દિલગીરી અને ત્રાસ બતાવ નારો ઠરાવ પસાર થયો. ઉપલા ઠરાવની નકલ હાઇ કમીશનર લાર્ડ સેલબોર્નપર મોકલવાનો ઠરાવ કરીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

નાતાલમાં માસ મીટીંગ

૫૦૦૦ માણસોની હાજરી

પાડેલી હડતાલ

સખ્ત ભાષણો અને ઠરાવો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

જોહાનેસ્બરગમાં હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદરને તથા બીજા હિંદી ભાઇઓને જેલ મળી તે ઉપર વિચાર કરવા કોંગરેસ કમિટિ ની એક ખાસ મીટીંગ બુધવારની રાતે મળી હતી. તે વખતે એવો ઠરાવ થયો કે ગુરૂવારે બપોરે એક વાગ્યા પછી રોજગાર બંધ કરી હડતાલ પાડવી તથા માસ મીટીંગ ભરવી. આ હકીકતની નકલો નાતાલમાં બધે ઠેકાણે તારથી મોકલવામાં આવી હતી.

બહ ગુરૂવારે બપોર પછી બધે હડતાલ પાળવામાં આવી હતી; તથા ગોદડીમાં ૨ વાગે માસ મીટીંગ ભરાઇ હતી. આશરે ૪-૫ હજાર જેટલા માણસોએ હાજરી આપી હતી. બહાર ગામથી ૫૦ જેટલા તારો આવ્યા હતા. હાજર ગૃહસ્થોમાં મેસરસ દાવુદ મહમદ, અબદુલ કાદર, દાદા ઓસમાન, એમ. સી, આંબલીઆ, પારસી રૂસ્તમજી, અબદુલ હાજી આદમ, મોલવી ફતેહ મહ મદ, ડા. હીરામાલ્કેક, હાસમ જુમા, પી. એસ. આયર, જે. ગોડફ્રે, બી. ગ્રેબરીઅલ તથા બીજા આગેવાનો જોવામાં આવતા હતા. મી. દાઉદ મહમદે ખુદાના નામથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં અસર કારક અને જોસદાર ભાષણ કરયું હતું. પછી ઠરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા.

૧ લો ઠરાવ

"મી સોરાબજી, હમીદીઆ સોસાયટી ના ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બા વાઝીર, તથા બીજા હિંદીઓ જેઓ પોતાની ટેક જળવવા માટે છે, તથા જેના મુદ્દાને માત્ર રાજદ્વારી બાબતને લગતો કહી શકાય તેમને સખ્ત મજુરી સાથે જેલ આપવામાં આવી તેની સામે આ મીટીંગ પ્રોટેસ્ટ કરે છે. ટ્રાંસવાલ સરકારને નાતાલ કોંગરેસ માનપુરવક વિનંતિ કરે છે કે તેમણે હિંદી કોમની વાજબી લાગણી કબુલ રાખવી જોઇ એ; અને તેટલા માટે જુના વસવાટ કરી રહેલા હિંદીના હક માટે સુપરીમ કોરટનું અપીલ કરવાનો હક આપવો જોઇએ, તથા બીજા કોલોનીઓની પેઠે ઉભરાએલા હિંદી ને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાની છુટ મળવી

જોઇએ. દરાંસવાલમાં અમારા દુખી ભાઈ ઓને જુલમમાંથી ઉગારવા અમે આજ્ઞા કરીએ છીએ : તથા હિંદીના હકો નકી કરવા માટે એક ધમ્મીરીઅલ કોનફરન્સ તુરત ભરાય એવી સુચના કરીએ છીએ."

ઉપરનો ઠરાવ મી. અબદુલ કાદરે રજુ કર્યો, તથા તેર અલરકારક ભાષણ કરયું. ડે. દીરા માણેક, તથા મી અબદુલ્લા હજી આદમે ઉપરના ઠરાવને ટેકા આપ્યો ને સખત ભાષામાં વિવેચન કરયું. આઠ ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો.

રજો ઠરાવ

"હિંદીની પ્રજાત માટે, તથા બ્રિટીશ રાજની ખાતર સખત મજુરી સાથે જેલ ઉઠાવવાની બહાદુરી માટે મી. સોરાબજી રાપુરજી આજમજીનીયાને નાતાલ કોંગરેસ શાબાશી આપે છે ; તથા તેવા કરજંદ હોવા માટે તેના કુટુંબને શાબાશી આપે છે."

ઉપરનો ઠરાવ મી. બરનાર્ડ એચીબલ બેરીસ્ટર એટલોએ રજુ કર્યો મી. પારસી રૂસ્તમજીએ તથા મી. પી. એસ. આયરે તેને તીખા ભાષણ સાથે ટેકા આપ્યા બાદ ઠરાવ સરવાનુમતે પસાર થયો.

૩જો ઠરાવ

"આત્મબોગ આપીને હિમતથી જેલ ઉઠાવવા માટે હમીદીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, તથા મેસરસ ઘ્યાસ, મહમદ ઇબરાહીમ કુનડે, ગુલામભાઇ દેસાઇ, મુળજીભાઇ પટેલ, થંબી નાઇડુ વગેરે આગેવાન હિંદીઓને કોંગરેસ મુબારકબાદી આપે છે."

ઉપરનો ઠરાવ મોલવી હબીબ મહમદે રજુ કર્યો, ને તે ઉપર એક લાગણી ભરેલું ભાષણ આપ્યું. મી ગુલામ હુસેન મીયાખાન, તથા મી. કાસમ જુમાએ ટુંકા શબ્દોમાં તેને ટેકા આપ્યા બાદ સરવાનુમતે તે પસાર કરવામાં આવ્યો.

૪થો ઠરાવ

"ઉપરના ઠરાવની નકલ જોહન્સ ને તે ટેકાણે કોંગરેસે મોકલવી."

આ ઠરાવ મી ચાપુરજી જી. મંદેરીઆ એ રજુ કર્યો. તેને મી ઇસ્માઇલ ગોરા તથા મી. આર. બી. ચેટીએ ટેકા આપ્યે બાદ તે સરવાનુમતે પસાર થએલો જાહેર કરવામાં આવ્યો.

છેવટ

બાદ હાજર ગૃહસ્થોનો આભાર માની મી. દાવુદ મહમદે મીટીંગ બરખાસ્ત કરી તેમ કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે આજે આપણે બધી કોમ ભળી થઇને એકત્ર થઇ કોમ જેલ સમીએ છીએ તેજ આપણી જીત બતાવે છે. ભાઇઓ, આપણે એક સંપ રહેશું તો દુશ્મનોને પાણી હલાવી શકશું. અહીં પણ લડવાનો વખત આવ્યો આવે છે થોડા દિવસ પછી હીંદુઓના મુકદમાં ભળવાની બાબતમાં ઝગડો ઉઠાવવાનો છે, ત્યારે જે માસ મીટીંગ ભરશો તેમાં બધા ભાઇઓ ખુશી થશે તો હું ચેરમેન થઇશ અને હીંદુ મુસલમાન એક થઇ આપણ સરકારને ધરમની બાબતમાં આડા આવતા અટકાવશું. ત્રિગેરે.

(ટ્રાન્સવાલ મરકાંટાઇલ બાબતે વિગેરે બિનજરૂરી હકીકત જગી જાવાને બાકાતીઓ આપવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.)

અખબરપત્ર

—:—

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધી તરફથી.)

VIII-387

ખરો ખેલ

મી. સોરાબજી જેલમાં ગયા. તેમને એક માસની સખત મજુરીની જેલ મળી ! હવે તો દરેક હિંદીએ જેલ માગવી એ તેની ફરજ થએલી છે. મી. સોરાબજીને સોમવારે સવારના સા। વાગે કડકડતી ઠાઢમાં પકડયા. તેમને જેલમાં લઇ ગયા આમ કરવાની જરૂર ન હતી મી. ગાંધીએ નોટીસ મોકલી હતી કે મી. સોરાબજી જ્યારે જરૂર હશે ત્યારે હાજર રહેશે. તેની દરકાર સત્તા વાળાએ કરી નહિં. મી. સોરાબજીનો કેસ સાંભળવા સેંકડો હિંદી હાજર હતા. સિપાહીએ ધકકાધકી ચલાવી. થોડાજ હિંદીને અંદર જવા દીધા ઘણા જોરાને દાખલ કરવા. બાકી જે હિંદી કોરટની બહાર રહ્યા તેની ઉપર જુલમ ચલાવ્યો. મી. ગુલામભાઇ કીકાભાઇ, મી. ઇરસંદજી દેસાઇ વિગેરેને માર્યા. ઘણાનાં અપમાન કર્યાં. આ હકીકત મજીસ્ટરેટ પાસે રજુ થઇ. માજીસ્ટરેટે તેની ઉપર ધ્યાન નહિં આપ્યું.

કેસમાં કંઇ બ્રમ પુરાવો ન હતો. મી. સોરાબજીને બે ચીજમાંથી એક પસંદ કરવાની હતી. પોતાનું માન ને દેશદાઝ, અથવા તો કોરટનો હુકમ. મી. સોરાબજીએ કોરટનો હુકમ તા પસંદ કર્યો : દેશ ઢાજ પસંદ કરી.

માજીસ્ટરેટે સજા કરી. પણ મી સોરાબજીએ તે સજાને માન મજયું એમ ગણી વધારી લીધી.

માજીસ્ટરેટને તેના જુલમનો જવાબ દેવો પડશે. જે પોલીસોએ હલ્લો કર્યો તેઓની સામે એસોસીએશને પગલાં ભર્યાં છે. પોલીસ કમીશનર અથવા કોરટ દાદ આપે વા ન આપે તેની સાથે આપણને ચોકો સંબંધ છે.

આ બધો જુલમ આપણે હલકા ગણાએ છીએ તેમાં શરમ છે. આપણું જોર જ્યારે સત્તા વાળા જોશે ત્યારે તેઓજ હલકા પડશે એસરશે.

ફેરી વાળાઓને સજા

મી. ઇસ્માઇલ આકુજી, મી મુસા ઇસપ, મી ડાહ્યા પરાગ, મી. હરી બીખા, મી સાલેજી એમાત, મી. ઇસ્માઇલ ઇબરાહીમ, મી. કેશવ ગુલાબ, મી. નાગજી મોરાર એટલા ફેરી વાળા પકડાયા હતા તેઓનો કેસ મંગળવારે હતો. તેઓની બાબતમાં પુરાવો અપાયા પછી મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે આ લોકોને પકડયા તે ગરીબ ઉપર ધાડ પાડવા જેવું છે. તેઓ કંઇ ગુન્હેગાર નથી. હિંદી આગેવાનો જેઓ કાયદાનો ભંગ કરવા ઇચ્છે છે તેઓને કેમ છોડી દેવામાં આવે છે? સરકારે ફેરીવાળા પાસે કાયદાની બહાર લાયસેન્સ માગ્યા તો હવે કેમ કાયદાની બહાર લાયસેન્સ માગે છે ?

માજીસ્ટરેટે ઉપરના હિંદીઓનો કેસ થી. દંડ કર્યો ને તે ન આપે તો ચાર દહાડાની જેલ ફરમાવી. બહાદુર હિંદીઓએ જેલ કબુલ રાખી છે. ને દંડ આપવાની ના પાડી છે.

ઇમામ સાહેબ પકડાયા ?

મંગળવારે બપોરે ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, મી. મવરીશંકર વ્યાસ, મી. મુળજી પટેલ, મી. ગુલામભાઇ કીકાભાઇ દેસાઇ પકડાયા. તેઓ મારેટ રકતેરેમાં ફેરી ફરતા હતા. મી. થંબી નાઇડુ મંગળવારની સવારે પકડાયા. તેનો પણ તેજ તહોમત ઉપર પકડાયા છે. મી. મવરીશંકર વ્યાસ તથા મી. થંબી નાઇડુ ત્રણેવારોમાં જેલમાં જઇ ચુકયા છે. તેઓએ બધાએ બેલ ઉપર છુટવાની ના પાડી છે.

આ બધું વાંચીને એવો કયો હિંદી છે કે જેનું મન નથી રડતું ને નથી હસતું? રડવું જોઇએ કેમ કે આ કોમળ હિંદીઓ દેશને ખાતર આટલી બધી ઉઠાવે છે. હસવું જોઇએ કેમકે હિંદી કોમમાં આવા વીરલા પડયા છે અને તેઓની મારફતે કોમનો છુટકારો થશે.

મી અબદુલ કાદર બાવાઝીર તે ઇમામ છે. હમીદીઆ બસસામીક સોસાયટીના પ્રમુખ છે., હું તો કહું છું કે જ્યારે તેઓ સાહેબ જેલ જાય ત્યારે આખા દક્ષીણ આફરીકાના હિંદીએ ઓછ દહાડો હડતાલ પાડવી જોઇએ. જુધવાર

ગઇ કાલે અખબર આપી ગયો ત્યાર પછી માલમ પડયું કે મી. ઇબ્રાહીમ કુનડે પકડાયા.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બિ. જે નામ હું આપી ગયો તે, તથા મી. કુનડે એ બેલ નહિ લીધી ને આખો રાત જેલમાં રહ્યા. જેલમાં ગયા બધાને પુખ્કળ ખાવાનું પહોંચાડવામાં આવ્યું હતું. તેઓને દરેકને બધુ કામળો સુવાને સારૂ મળી હતી.

આજે બુધવારે અગીયાર વાગે તેમનો કેસ ચાલ્યો.

ઇમામ સાહેબે જુબાની આપીને જણાવ્યું કે બીનઅોના ભલાને ખાતર તેણે ફેરી શરૂ કરી હતી. તેમણે સરકારને સમાધાનીમાં મદદ કરી હતી. મારા બીજા ભાઇઓ જેને વેપારની લાયસેન્સ લેવી પડે છે તે જેલમાં જાય ને હું બહાર રહું એ મારાથી ન દેખાયું. તેથી મેં વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવાનું રાખ્યું છે." આમ ઇમામ સાહેબે કહ્યું.

તેજ કેસમાં મી. જે ફરસન જે લાઇ સેન્સના ઇનસ્પેકટર છે તેણે જુબાની આપતાં કહ્યું કે સરકારે તેને ઓર્ડર નામ મોકલ્યા છે કે જેની પાસેથી અંગુઠા નહિ માગવા.

આ બધાને માજીસ્ટ્રેટે દશ પીલીંગનો દંડ અથવા ચાર દહાડાની જેલનો હુકમ કર્યો. સહુએ જેલ પસંદ કરી.

બીજા કેસો

આ ઉપરાંત મી. મુસા ઇસપ, મી. સુલેમાન ઇસપ, મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ તથા મી. અબદુલ કાદર બાવાઝીર ... આવ્યા. તેમાંને બધા ફેરવ ...

થઇ. અને તેઓ જેલવાસી થયા છે. આ બધા શનીવારે તો છૂટી ને પાછા આવશે. વધુ ઉમેદ રાખવું છું કે તેઓ બધા કરી પાછા દેશને અર્થે આસકીદ થઇ નીકળી પડશે: ને જેલવાસી થશે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર જ્યા તેની સાથે મી. વ્યાસ તથા મી. નાયડુ ગયા છે. આ બને એક વખત તો જેલ ભોગવી આવ્યા છે. તેઓની સેવાનું વરણન કરવાની જરૂર જેવું નથી.

બીજા જે મી. ઇસ્લામીમ મહમદ કુનકે જેલ ગયા છે તેણે પોતાની દુકાન તજી દેરી શરૂ કરી છે. તેમની હિંમતનો પણ પાર નથી. તેઓ આફ્રેજ કાંકણી છે ને આમ જેલ જઇને કાંકણી કોમને ઉજવળ કરી છે મી કુનકેએ મીટીંગો માં પણ બહુ સારો ભાગ લીધો છે તો બધાને હિંમત આપી છે.

મી મુળજી પટેલ તે હજુ હમણાંજ હિંદુસ્તાનથી આવ્યા છે. તેણે મુંબઇની મીટીંગનો અનુભવ લીધેલો છે. ને તેણે પણ હાથે કરીને દેશને ખાતર જેલ મહણ કરી છે.

મી. ગુલામભાઇ કાકાભાઇ દેસાઇ જેલ માં ગયા અને તેમણે કોર્ટના ફરમાન આગળ માર પણ નમન કર્યા છે

આમ જેઓએ દેરી નથી કરી ને દેરી ફરતા થઇ ગયા છે એ જેવા તેવી વાત નથી. આ બધાને જશ મી. ઇસપ મીંયા ને ઘરે એમ કહી શકાય છે. મી. ઇસપ મીંયાએ પહેલ કરી. પોતાને ઘણે બે ટોપલા લટકાવીને દેરી ફરવા માંડ્યા. મી. ઇસપ મીંયાએ કોમની સેવા ઘણીજ સરસ અને આદીને વખતે કરી છે. તેમની પાસે ધન છે, અકકલ છે, બહાદુરી છે. તેવુંજ કસાએલું તેમનું શરીર છે. આ બધાનો ઉપયોગ તેણે હાલ તો કોમને સારૂ કરેલો છે. પોતાનો વખત આપ્યો. પોતે મારે બધા, ને દવે કોમને ખાતર દેરી ફરે છે. ને થોડા દહાડામા તે પણ જેલ વાસી થાય તો નવાઇ નહિ ગણાય.

બોકસબરગના બે હિંદી

એક મી. આદમ અને બીજા મી. મંગલસાગ આ બન્ને વગર લાઇસેન્સથી દેરી ફરવા સારૂ પકડાએલા. તેમનો બચાવ કરવા હું ગયો તેમને જેલ મોકલવા— મ. પોલાક ગએલા. મી ગાંધી જોહાન્સ બર્ગમાં ઉમરના કેસો સારૂ રોકાએલા. મી. આદમ મુસાને એકે એક પાકિન્ડ આ વા સાત દિવસની બસત કેદની સજા થઇ. મી આદમ મુસાએ જેલ કબુલ કરી. મી. મંગળાસીમ તે બમંગળા નીયડ્યા. કોરટની બહાર મોટી વાતો કરી કે એ તો જેલ જવાના. પણ કોરટમાં જુબાની પણ લખી આપી. તેથી માજીસ્ટરેટે બે પાકિન્ડ અથવા આઠ દિવસની સખત મજુરીની જેલ આપી. મી. (અ)મંગળાસીએ જેલ કબુલ નહિ કરતાં બેધારી કનો દાખલ થયો

દુકાનો બંધ

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર જેલમાં જવાથી કોરટની પસે એક મેદાનમાં સેકડો હિંદીની મીટીંગ થઇ. તેમાં ઠરાવ થયો કે બધી દુકાનો, ને બહુ કામ ચુમેરાતે ગુરૂવારે આખા દક્ષીણ આફ્રીકામાં બંધ થયાં જોઇએ. અને દરેક જગાએ તાર મોકલવામાં આવ્યા છે કે સહુ હિંદીએ દુકાન દેરી વગેરેનું કામ બંધ કરવું.

ફરના તાર

ઉપરે આ બાબત પોતાના તાર મોકલ્યા છે; ને તેજ પ્રમાણે હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ તથા એસોસીએશને તાર મોકલ્યા છે. હમીદીઆ ■ સોસાયટીનો તાર નીચે પ્રમાણે છે

"હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તથા મસજીદના ઇમામ તથા બીજા આગેવાને હિંદીને એશીઆટીક કાયદાની સામે થવાને સારૂ સખત મજુરીની સાથે જેલ મળ્યા છે. ફ્રી દીએાએ દક્ષીણ આફ્રીકામાં ગમીતી ઘડગાલ પાડી છે. જે અમે બહુ ભણેલા હિંદીને આપતાં અટકાવવાને આડે બાંધ કરવાનું કબુલ રાખીએ તો કાયદો રદ કરવાનું કહે છે. આ અમે બીલકુલ કબુલ કરતા નથી."

આવો તાર કલકત્તા, મદ્રાસ, પંજાબ, મુંબઇ અને લાહોરની અજુમન ઉપર તેમજ અલીગઢમાં ઓલ ઇંડિયા મોસલેમ લીગ તથા વિલાયતમાં જસટીસ અમીર અલી ઉપર ગયો છે.

કોણે લાઇસેન્સ લીધી

આજે મને ખબર મળ્યા છે (સત્યાગ્રહ) કે જોહાન્સબરગમાં આપણે હીંદી ફેરીવાળા છે. તેઓમાંથી સાતસેએ લાઇસેન્સ લીધી છે, બસોએ કાયદાની બહાર લીધી છે આશરાએ અગુઠા આપી કાયદાનીરૂએ લીધી છે. મને ઉમેદ છે કે જેએાએ લાઇસેન્સ લીધી છે ને બાણી નખશે થયા પેરીમાં મૂકા દેશે ને લાઇસેન્સ નહિ બતાવતાં જેલમાં જશે. જે બાકીના મો છે તે કદી લાઇસેન્સ નહીં લેવ એવી ઉમેદ રાખું છું.

છેલ્લા બબરો

(પ્ર. ઓ મારે ખાસ તાર)

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર.

આજે પોલીસે મદ્રાસીઓ માટે રજીસ્ટર સર્ટીફીકેટ માગવા માંડયાં છે. તેથી ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે કે રજીસ્ટર દેખાડવામાં આવશે નહિ પણ તે માટે જે સજા થાય તે સહુ ઉઠાવશે.

હમીદીઆ મસજીદ આગળ એક મોટી મીટીંગ આજે મળી હતી. લગભગ ૧૫૦૦ માણસો હાજર હતા. હમીદીઆના ચેર મેન તથા બીજા આગેવાન હીંદીઓને કેદ રામાં અવેલી સજા માટે પ્રેફેરન્સ ઉઠાવવા માં આવ્યો. મીટીંગમાં ઘણો જુસ્સો અને લાગણી દેખાએલાં હતાં. મી. ઇસપ મીંઆ પ્રમુખ હતા મેસરસ ગાંધી, ઉમરજી સાલે, એન. વી. થાદ ૬ મ ઘલ પટેલ મોલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબ વિગેરેએ ઘણાં ભાષણો કરવા હતાં ઠરાવ પસના વાદા જુદા ભાગમાંથી દિલસોજી ના તથા હીંમતના તારો આવ્યા હતા પ્રેસ તથા બીજા કેટલાના તારો પણ મળ્યા હતા; એ તારોમાં જુદે જુદે કેકાણે દુકાનો બંધ કરવાના બબર પણ હતા.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર તથા બીજા આગેવાનો શનિવારે સવારના જેલમાંથી છુટશે તે વખતે તેમને આવકાર આપવા તથા મુબારકબાદી આપવા જાહેર મીટીંગ ભરવાની છે.

મી. રતનજી લલ્લુ વિ. સરકારવાળા સુપ્રીમ કોરટે મકેલા કેસમાં અપીલ હારી નાખતાં જસટીસ સોલોમને ચુકાદો આપતાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદા નીચે કેળવણીની પરીક્ષા પસાર કરનારા એશીઆટીકો ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે તેમ છે.

લાઇસેન્સ વગર ફેરીનું કામ કરવાના ગુનાહદારી મી. ગાંધીના દીકરા મી હરિલાલ ગીનીકસથી જોહાન્સબરગ જતા હતા, તેવામાં તેમને પોલકસ્ટ આગળ આ ગુનો ન આપવા માટે અટકાવવામાં આવેલ છે.

ચરણપરીઓને બબર

હમેશના કરતાં વધારે પાનાં આપવા છતાં, કેટલાંક લખાણો તથા ચરચાપત્રો જગાની તંગીને લીધે દિલગીરી સાથે આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રાખવાં પડ્યાં છે.

અ. ઇ. ઓ.

વચન ભંગ વિષે બાયત

(નીબળા ચતુ સબળ રાજ પર) એ રાગ.

માંહેલા ગુણ ૧ ટ્રાંસ્વાલ જાણે,
જે ટ્રાંસ્વાલ સરકાર કરે,
અરજ સરીકે વેદકો વેરી,
એવું કરવું નહિ ઘટે કરે.
હતા લખ્યા લેખ લીધા લટેર,
થાશે એવું જાણી,
વફાદાર દીલી અરજ્ઞા.
હતા એકા એવું માની,
તેને બદલે રમટસ તારી,
મોકાણ મ પ્રાણી.
હતુ મીથ્યા અભીમાન તમારૂં,
બ્રહ્માક્ષરમેન જાહું નહિ બોલે,
કર હતુ આહુ ટ્રાંસવાલમાં,
ચાલે રાજ પાને પોલે
એવુ કહેતા દાંડી જેવા,
ઘર બાળ્યે નથી ગોસા
લીંબા ખુબો બોયા કાકા ઘર્યે,
તમારા ઘર જેળા
વચન હતાં તે એ તો.
ગરબ ઘાટના ગોળા (૨
મનોગી કુમારી ગપાટી મુ ગુ,
ખુલુમ માંગા આફ્રા મુસલે.
ઝોંકે મરકેલમ કોસ ફેલાવુ,
નસેાપ મીના ખુગીલે.
ખનીડાના ઝોંક સાપા ખુટી,
હાંણા ગાફા જેલ.
કુવાટા ઝંડન નેલા શેખમ શેખમ,
શું માંડયો છે બેલ ?
ખૂબો અજાની કાફરના,
દાલમાં કર્યા છે મેલ. ૪
ચતુર પોપટજી ચેતો રમટસજી,
સીતા પઢાવે શ્રી ભગવા .
અહુંકારમાં શું સાર સાહેબજી.
નથી બળીમાં રાવણની સમાન.
હજુ રામ લક્ષમણની,

સજ્જન છે કમાન,
નથી સાંભળ્યું કે કર્યું જનેતું,
આંખે રામબાણ,
હૃદયનાં પ્રાણેલાં બાણે,
દૂરે કયર બાણ. ૪
જ્હેમનું ઓસડ નથી વેચાતું,
મળ્યું ત્રણ ભુવનમાં ભાઈ,
દેશે વધાર્યો કલેશ કુસંપો,
સ્વદેશ અંગ્રેજો ચાલ્યા ખાસ
માટે જાગો બંદા ભાગો,
ખોટી તીંદાના કરનાર.
"મન ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા."
સદ્ગુણ કરો અવતાર.
હીંદુસ્તાનને તારી તરજો,
કરજો બેડો પાર. ૫
અહેતાબના બોલ સખી રાખજો,
રમટસ અનીપર દઉં હું વાગ,
સમો અવશે સબુર એવો,
કહેશું રામ બોલો આપ રામ.
કળીયુગ બેઠો ઠામે ઠામ,
શું કલાકે હરામ,
નથી જાણતા ગુલામ,
ભુલ્યા ખુદાને શ્રીરામ,
જે આ મુબારક કલામ,
નહિ તો ઉલ્લા છે સલામ.—માં. દ

નાતાલ પારલામેંટ

લાઇસેન્સ અટકાવવા નું બીલ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

હીંદી વેપારી લાઇસેન્સ અટકાવવાના બીલની ચર્ચા દરમ્યાન મી. ડાલ્ગ્લે જણાવ્યું કે જે હીંદી પોતાની મેળે અહીં આવેલ છે તેને વિષે અમે તે કરવામાં આવે: પણ નાતાલમાં ઇમીગ્રેટ હીંદીને અટકાવવા એ ગેર વાજબી ગણાશે. હીંદી વેપારીઓ જે માલ વેચે છે તેમાં કેટલી ચીજો ખાસ તેમના વપરાશની છે, તથા કેટલીક ધર્મને લગતી છે. હીંદીના એક સંબંધમાં તથા દાખલા જે છે તે કાયદો પુરતો હોવા સંબંધમાં મી. સ્મીથીએ જે કહ્યું છે તેને હું મળતો આવું છું, અને આપણે આ બીલને પસાર કરીએ તો વડી સરકારવાળાઓ મુંઝ થમાં આવી પડે આ પગલું ઉઠાવવું જરૂરનું હોવા વિષે મને શંકા છે.—

મી. રેસરે જણાવ્યું કે જે અમલદારો ના હાથમાં ૧૮૯૭ના કાયદાનો અમલ સોંપવામાં આવ્યો તેમણે કાયદાનો હેતુ પાર પડયો નથી તે દમેશની નામેરીએ કહેવાય તે કાયદાનો હેતુ એ છે કે એશીઆટીક ના પણ લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું. મને ખબર છે કે લાંચો લેવાવાની વાત સાચી છે એશીઆટીક વેપારીઓને હું જાણું જેવા જણું છું. એશીઆટીકને યુરોપિયનનું જરૂર નહિ જેવું છે. તેવાની સાથે હરિફાઇમાં ઉતરવાનું મેરેઓને કહેવું એ મેરવાજબી છે. આ સ્થિતિ સમજવાની તસ્દી ન લીધી એવા કેટલાક અખબારોવાળાઓ પાર્લામેંટમાં છે એ કમનશીબીની વાત છે. જો વડી સરકાર આ બીલને પાસ ન કરે તો આપણે ફરી કરીને બોકલવું. એમ વરસો વરસ કરવું એટલે તે પાસ થઇ જશે વડી સરકારને કહેવરાવવું જોઇએ કે તેઓ અમે તે કહે છતાં કોલોની આ કાયદો અમલમાં મુકશે.

મી રોબીનસને જણાવ્યું કે હું બીલ ને ટેકો નથી આપી શકતો. મને બીક લાગે છે કે હવે તો હદ બહારની જવાનું વલણ લેવાય છે. આ બીલ સ્ટેટલીપર ના લાઇસેન્સનેજ લાગુ પડે છે એમ નથી ઘણી તરેહનાં લાઇસેન્સને તે લાગુ પડે છે. તેથી હીંદીઓને ફેરી કરનાર પણ અટકાવાય તેમ છે જો હીંદીને વેપાર કરતા અટકાવીએ તો પછી બુમ પડશે કે તેમને બીજા ધંધામાંથી પણ અટકાવવા અને પછી એવી બુમ પડશે કે તેમને કારીગીરીના કામમાંથી પણ અટકાવ્યા. એટલે આ બુમ એવું રૂપ લેશે કે મજુરી સિવાય ગુજરાતમાટે તેમને કોઇ ધંધો ન કરવા દેવો. અથવા તો એવું કહેવામાં આવશે કે કોલોનીએ આખી હીંદી વસ્તિને હીંદુસ્તાન પહોંચાડી દેવી. મને લાગે છે કે અબ્દુલહતી હરીફાઇનો ઉપાય એ છે કે આરબને વધુ લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવાને એક નવો કાયદો વટી શકાય છે તેમ કરવામાં આરબ શબ્દની વ્યાખ્યા સંભાળ પૂર્વક કરવી જોઇએ. વધુ લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા લાઇસેન્સ અમલદારને કે લાઇસેન્સીંગ બેરડના હાથમાં ન રહેવી જોઇએ આ બીલ વગર વિચારેનું છે: તેની વ્યાખ્યાઓ ઢંગધડા વગરની છે: અને તેનું નામ ખોટું છે

મી. હેસરે જણાવ્યું કે હું એ બીલથી સખ્ત રીતે વિરુદ્ધ છું: પણ તેના હેતુ એને હું સંપૂર્ણ રીતે ટેકો આપું છું. બીજા સાંસદને હું ટેકો આપીશ. કારણ કે તેથી કરીને બીલ કમીટીમાં જઇ શકશે અને ત્યાં તેને ચટતું રૂપ આપી શકાશે.

મી. યંગે બીલને ટેકો આપીને જણાવ્યું કે કમીટીમાં તે સુધારી શકાશે.

રેલ્વે અને બંદર ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું કે જે વતનના વેપારને બીલ લાગુ પડે છે તે વેપારની સામે આપણે બધા એકત્ર થઇએ, અને તેનો અંત આણવા આપણે નિશ્ચય કર્યો છે વતન દરેક બાબતમાં દરજ્જે આવવાનો આ બીલને ઇરાદો નથી મી સ્મીથીએ જણાવ્યું છે કે સરકાર આરબ લાલ જે ઇચ્છવાને છે તેને અમલમાં મુકવાના ઉપાય લઇ શકાય તેમ છે: પણ સરકાર ને સાધન અધુરાં છે અને તેથી આપણા પ્રયત્ન છતાં હજુ દરેક દિવસે દેખતું ગયું છે તે બીલથી લાઇસેન્સ ધારીને કાંઇ અન્યાય થતો નથી. લાલ જે હદથી જેટલાં એશીઆટીક લાઇસેન્સ છે તે તેમને મારે પુરતાં છે. કાફર લોકોની ખાતર પણ આપણી ફરજ છે કે આ એશીઆટીક) રટોરકીપરોને કોલોની માં ન જોવા દેવા. આ એશીઆટીકો જાવાના મેદાન દર લઇને કાફરને બીવરા આપે છે. જો બીલના નામમા 'ઇડિઅન' શબ્દ છે તેને બદલે 'એશી આટીક' હોત તો વધારે સારું થાત: પણ તે સુધારો કમીટીમાં કરી શકાશે. મી. રોબીનસનના જવાબમાં હું જણાવું છું કે કેટલાક ઇન્ડિઅનોમાંના બેકાર્ડર વેપાર ના લાઇસેન્સ કાયમ રહેશે બેતીની મજુરી સિવાય બીજા કેટલાક ધંધાઓમાં તેઓ પડેલા છે. આ બીલ ખાસ કરીને તે વર્ગ માટે બનાવ્યું છે કે જે વર્ગ કોલોનીને બાપની પેઠે નડે છે. તે વરસ એશીઆટીક વેપારીનો છે. આ બીલને બીજા બીલ સાથે ભેળવવા ગેરલો નહિ કરવા જોઇએ વડી સરકાર સાથે તકરા થવાની વાતને પણ નહિ બનવા કરવા જોઇએ કોલોનીના લોકો તથા ભવિષ્યની પ્રજા માટે જે સારું છે તે કરવું જ જોઇએ.

મી વાઇલીએ બીલને ટેકો આપ્યો. વડી સરકાર ના સંબંધમાં જણાવ્યું કે રાજના એક ભાગ માટે સારું હોય તે બીજા ભાગ માટે સારું ન હોય. ગોરાઓ માટે આ જગ્યા ઉપયુક્ત બનાવવાનો સવાલ છે, અને તેથી તે બીલ વાજબી છે એ બીલની કલમોને વિસ્તારવામાં આવે એવું હું બિલકુલ ઇચ્છતો નથી કે બાલ અને હલકા વર્ગના બધા લોકો વગેરે હીંદી અને એશીઆટીક વેપારી જેટલાજ ખરાબ છે. ગોરા વેપારીઓ આરબને માલ વેચે છે તે માટે તેમનો, અથવા તો આરબ પાસેથી ગોરાઓ માલ ખરીદે છે તે માટે તેમનો દોષ કાઢવા હું માગતો નથી. તે વેપાર કાયદા તળે છે અને આરબ પાસેથી ખરીદવા કુશળ કામણીયાળા ગોરા લલચાયજ. તેમને તેમ કરવાની જરૂર પડે છે તેવા સ્થિતિનું કારણ ખરીદ કરનારાઓ નહિ. પણ કાયદા બનાવનારા ઓજ છે.

મી ઓ. મારસ્બે બીલને ટેકો આપી ને જણાવ્યું કે પેરવાજબ જણ વગેરે લોકને પણ તે લાગુ પડવું જોઇએ. કારણ કે તેઓ તકરા નહિ ઇચ્છવા જેવા વરસના છે. આ બીલમાં મને એવું કાંઇ લાગતું નથી કે જેની સામે વડી સરકાર વાંધો લે અને આરબ વેપારી કાફરોને જાપની પેઠે ચુસનારા છે. તેઓ તેમને દરેક રીતે છેતરે છે. જો આવી ના ગોરાઓ તે લોકને ટેકો ન આપે તો તેઓ અહીં હોવાજ નહિ.

મી ચેમ્બરલીન હોરસે આરબ વેપારીને વખોડી કાઢીને આશા બતાવી કે આ મુલક માંથી તેમનું નામ નહેલું હશે.

શ્રી. સ્કોટીલે જણાવ્યું કે જો કોમ સેન્સસ કમલદારોએ તેમની ફરજ બજાવી હોત તો આજ આટલા બધા એશીઆટીક લાઇસેન્સદારો હોત નહિ. મોટા અમલદારો પણ આ બાબતમાં જોખમદાર છે. પછી પોતાના જોવામાં આવેલા કેટલાક ટીકાપાત્ર દાખલાઓ તેણે જણાવ્યા.

શ્રી. જોન્સ્ટને જણાવ્યું કે બીજી તરફ ડરબનના મેયરોનું વલણ જોઇ અચંબો થાય છે. વડી સરકારની વાત આડે ન આવવી જોઇએ.

એટરની જનરલ શ્રી. ફાર્ટરે જણાવ્યું કે બીલમાં એશીઆટીક શબ્દ નથી વાપરવામાં આવ્યો; કારણ કે તેથી એશીઆના બધા લોકો આવી જાય. બીજા કોલોનીએ કપાનને બહાર રાખવા પ્રયત્ન કર્યો હતો, અને તેમાં માલૂમ પડયું હતું કે વડી સરકારના તહનામાને લીધે એમ કરાય તેમ નહોતું. તેટલા સારૂ બધાને એશીઆટીક શબ્દ મુકવામાં આવ્યો નથી.

શ્રી. સામરે ટેકો આપીને કહ્યું કે બીલ કોમી બેદવાળું તો છે; પણ બેય રીતે મુશ્કીલત હોય ત્યારે ઓછી મુશ્કીલત વાળો રસ્તો લીધા જેવું બીલથી થાય છે.

શ્રી. ફોનોલીએ જણાવ્યું કે એશીઆ ટીક વેપાર અટકાવવાથી કોલોનીને કાંઇ લાભ નથી, ને તેથી હું બીલને ટેકો આપી શકતો નથી. જોઇ ગોરાઓને લાભ થતો હોત તો હીંદીને અન્યાય થાય ને છતાં તેને હું ટેકો આપું. પણ એશીઆટીક વેપારીના ભાવ સોંઘા હોવાથી ગોરા કામદારોને હાનદો થાય છે. એશીઆટીક વેપારને અચૂકવટની દરીફાઇ કહેવું તે, એ શબ્દનો ખોટો ઉપયોગ છે. તે સખત દરીફાઇ છે. એવું કહેવાય છે કે હમાની વાત જોહેર મંડળ ને આડે ન આવવી જોઇએ; પણ હું તો આવા અન્યાયને ટેકો નહિ આપું. બીલનું એક પરિણામ એ આવશે કે ગોરા કારીગરોના રસ્તામાં હીંદી દરીફાઇનો વધારો થશે.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ વિરૂદ્ધ ટીકા ઓના ટુંકમાં જવાબ આપ્યા. અને બીલ તે મોટા આવકાર માટે સંતોષ બતાવ્યો.

બાદ મત લેવાતાં વિરૂદ્ધ મતવાળા બહુમતથી બીજી વાંચણ પસાર થયું હતું.

રોડેશીઆના હીંદી

વિક્ષાયત ગએલું લખાણ

રોડેશીઆની હીંદી કોમ તરફથી નીચે મુજબ પીટીશન કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે: –

(૧.) રોડેશીઆમાં વસતા જુજ હીંદી ઓ વતી અમે અરજ કરીએ છીએ.

(૨.) અહીંઆંની લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લી માં એશીઆટીક ઓરડીનન્સ પસાર કરવામાં આવ્યું તે જોઇ અમે દીગ થઇ ગયા છીએ. તે ઓરડીનન્સનો હેતુ એશિયા ટીકોને રજીસ્ટર કરવાનો, તથા વધુ એશી આટીકોને દાખલ થતાં અટકાવવાનો છે.

(૩) બધાને લાગુ પડતા હોય એવા કાયદા સામે અમે હંમેશ વાંધો લીધો નથી. પણ આ કાયદો તેવો નથી. તે કાયદાથી માત્ર એશીઆટીકો પર જુલમ ગુજરે તેમ છે. વળી અમારે તમને યાદ આપવું જોઇએ કે આ મુલક માટે એક ઇમીગ્રેશન કાયદો તો હાલજ છે. તે કાયદો બધાને લાગુ પડે તેવો છે. તેથી કાયદેસર દાખલ થવાને હકદાર ન હોય એવા લોકોની બરોબર અટકાયત થઇ શકે તેમ છે.

(૪.) આ મુલકમાં વસનારા એશિયા ટીકો મોટે ભાગે બ્રિટીશ પ્રજાના હીંદીઓ છે.

(૫.) અમારા નમ્ર મત પ્રમાણે આવો કાયદો રજુ કરવાને બીલકુલ કારણ છે નહિ. કારણ કે એશિઆટીક ઇમીગ્રેશન ઉપર જોઇતો અંકુશ છેજ. અને અહીં ની એશિઆટીક વસ્તિ તો બહુ જુજ છે.

(૬) વળી અમે નમ્રતા પુરવક જણાવી એ છીએ કે પાટોશના મુલકોમાંથી એશી આટીકો દક્ષિણ રોડેશીઆમાં ભરાવા લાગ્યા છે એવા આરોપ જે મુકવામાં આવ્યો છે તે બીલકુલ પુરવાર થએલ નથી. એમ ભરાવામાં કાયદા તથા રાજદ્વારી બાબતો આડે આવે તેમ છે, તથા તેમ ભરાવાનું ન બની શકે તેવું છે, એ બાજુએ મુકીએ, તોપણ આ મુલકમાં રોજ મેળવવાની સ્થિતિ એવી સરસ કાંઇ નથી કે જેથી કોઇ છુટા છવાયા માણસ ઉપરાંત વધુ માણસો અહીં વસવા આવે.

(૭) જો કે કાયદાની જુદી જુદી કલમો સામેના જુદા જુદા વાંધાઓ અમે બતાવ્યા છે, છતાં અમારો વાંધો તે ખરી રીતે આખા કાયદાના હેતુ સામે બાજ કરીને છે; એ વાત માટે રોડેશીઆની હાલેલા લને અમે જે પીટીશન કરયું હતું તેની નકલ આ સાથે બીડી છે તે ઉપરથી બરાર પડશે. (આ અરજી 'ઇ. ઓ.' ના અગાઉના અંકમાં અપાઇ ગઇ છે.)

(૮) આ કાયદો દાખલ થયો નહોતો, અને અટકાયતનાં પગલાંની ચર્ચા ચાલતી હતી ત્યારે અમે એક ડેપ્યુટેશન લંડન ને સરકારને મળ્યા હતા, અને રજુઆત કરી હતી કે સરકાર પગલું લેવા ધારે છે તેથી ટ્રાંસવાલના જેવો રજીસ્ટર કાયદો ન થવો જોઇએ.

(૯.) ટ્રાંસવાલનો એશિઆટીક કાયદો અહીંના કાયદા કરતાં બહુ નરમ હોવા છતાં લાંબા હીંદીઓ તેની સામે થએલા. અને અમારે જણાવવું પડે છે કે રોડેશી આના કાયદા સંબંધમાં સામે થવા માટે તેટલાંજ કારણો છે; માત્ર તે કારણો વધારે જોરાવર છે એટલો ફેર છે.

(૧૦.) અમે નમ્રતા પુરવક તમને યાદ આપીએ છીએ કે રોડેશીઆ સ્વરાજ્ય ભોગવતું નથી, પણ વડી સરકારની સત્તા તળે છે. એટલે રોડેશીઆમાં વસતા હીંદીઓ વડી સરકારની પ્રજા છે; અને તેમના હકો જણાવવા માટે પહેલેથી છેલ્લે સુધી વડી સરકારજ જોખમદાર છે.

(૧૧) આ કારણોને લીધે અમે નમ્રતા પુરવક અરજ કરીએ છીએ કે આ કાયદા ને મંજુરી ન આપવાની નામદાર સાહેબ સાહેબને તમે સલાહ આપશો; અથવા તો બીજી રીતે બનતી રાહત અપાવશો; અને તે માટે અમે તમારો આભાર માનશું.

સ્ટીમરોની હીલચાલ

[નાતાલ ડાયરેક્ટ લાઇન]

અમદુલી—તા. ૨જી આગસ્ટના અરસા માં અત્રે પહોંચવાની ધારી છે.

,, —તા. ૮થી આગસ્ટે કલકત્તા જવા ઉપડશે

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડેંટ—તા. ૧૨મીએ મુંબઇ પહોંચી હતી.

ગવરનર—તા. ૬ઠ્ઠીએ અત્રે પહોંચવા વકી છે.

,, —તા. ૪થી આગસ્ટના અરસામાં મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇડિયન આફ્રિકન લાઇન]

રાસદારા—તા. ૮મીએ કલકત્તાથી ઉપડી ચૂકી છે.

કનેરીક—જુલાઇમાં કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

!!! રમુજી રંગ !!!

બોમ્બ! અરે બાપ, આ વળી નવું કૌતુક કયાંથી આવ્યું! બજારોમાં બોમ્બની હોળી સળગી રહી છે. અને તેના છાંટા અમે ઉડેલા જણાય છે કે શું? ગઇ મીટીંગમાં મધ્યમ વિચારના અને આગળ પડતા વિચારવાળા વચ્ચે ઠાઠમારી ને ધમાધમી થઇ હતી. એકસ્ટ્રીમીસ્ટો. સરકાર માબાપ પાસે ફરી ફરી માગણી કરવા ના ઉમેદ છે. મોડરેટ શાંતિથી કામ લેવા રાજી છે. રસિકજી પણ હોમરૂલી લઈ ભીખ માગવા નારાજ છે માટે સળ આવ્યો સત્યાગ્રહ બોમ્બ ધણાકે તડ કે ફડ. વીર બનો કે કુલાંગ મારો.

* * *

ટ્રેજેડીના ફાલકા! આપણા પેલા દીલેર ભજન પારસી ગૃહસ્થ મી. સીરાજજી વજીર પરમીટ ટ્રાંસવાલમાં ઘુસ્યા, તેમનો કેસ સાંભળવા તમાસગીરોથી કોરટ ચોકારે થઇ ગઇ હતી તીણીમ તીણીમ અગી આરનો ટકેરો થયો એટલે વાદી આપણા બેરખાં યમની સાહેબની પારણામાં પક્ષ રામણી થઇ. પ્રતિવાદીના વકીલે ખુબ મશાલ. સાથે પત્થર ધંમવા માંડી. હાવી ના ને નાથી હા ના જવાબ આપતાં ગીમ ની મદારાજ ગભરાયા, અકળાયા, બાવરા બની ગયા ને આજુબાજુનો આશ્રય લેવા ફાંફાં મારવા લાગ્યા. પણ પકાલ પુંઠ રાની મુકે? પણ હજુ ખામી પડી. રસિકજી સરખા બાહ્યા બારીસ્ટર હતે તો વળી ઓરજ ખુબી ભરી મશાલાના સવાલની આવતે. જરા સવાલ સંભળાવશો! તમે ચાના બગીચામાં કામ કરેલું? ચાની ગરમીથી તમારૂં જેલ ખસી ગયું છે ખરૂં? તમે હીંદી ભાષા જાણો છો? કયાં અભ્યાસ કરેલો? ચાના બગીચામાં? તમે હીંદી રીનરિંજર જાણવાનો ડોળ ઘાલો છો? પોતે અનુભવ લીધેલો? બગીચાના કુલીનો? બસ-બસ-બસ.

* * *

બજનો! લડાઇ ખતમ થઇ ત્યારથી ક્રુગર બજાનાની ચાબાકીબી થઇ રહી હતી. પ્રેસીડન્ટ ક્રુગર પલાયન કરી ગયા ત્યારે બબુટ કોલત ભુમિને અરપણ કરી ગયા હતા. હાલમાં બેલફાસ્ટથી ૧૬ સોના ની પાટ મળી આવી છે. દળદળો પીટવું ભાઇ! ભરતામાં ભરાય ને રસિકજી સરખા કરમાય. મારા જેવા કોઇ જુખરી બારસને મળ્યું હોત તો જીંદગી ભાવટ બંગત! ગાડી ઘાડી ને લાડીની સેલ માણત. ને કુદાકુદ કરત તે ડીસકાઉન્ટ માં! પણ બાપુ નશીબ બે ડગલાં આગળ નું આગળ. પડે કે આઉંની આશ ને સદા નિરાશ.

* * *

નિકટ સંબંધ! ટ્રેટસોક વખતથી સાઉથ આફ્રિકાના જોડાણની વાત ચાલતી રહી છે. જેને જેમ ફાવે તેમ ગુલ્લાના ફાકી રહ્યા છે. તે જોઇ વળી હીંદી કેમ પાછળ પડે? કાપ કેપટાઉનમાં કેપના હીંદીઓની મીટીંગ ભરાણી હતી. જેમાં એક ઠરાવ એવો પસાર કરેલો હતો કે સાઉથ આફ્રિકાના તમામ હીંદી રાજ્યકીય મંડળો એકત્ર કરી દેવાં. ગાંઠનાં ગોપી ચંદ કરી સરકાર સામે ઝુનેસ ઉઠાવવી. ઘરનાં છોકરાં ધંડી ચાટે ને ઉપાધ્યાને આટો જોઇએ. કરો. બાપુ, રસિકજી રાજી છે. પણ મારા સરખા ડેલીગેટોને બેસીને ભાષણ કરવાની જગ્યાની ગોઠવણનો ખ્યાલ રાખજો. ભુલતા ના. મારાં ઘરડાં ડોસાં વારંવાર કહે છે કે દુઃખયેલે ઘર ઘરના હોકો પણ ઘર ઘરની ના થાય

× × ×

ફ્રૂટરરને ફુલફુલાં! ડરબનના ફ્રૂટ વેપારીઓના હોશ કોસ ઉડી ગયા ફ્રૂટનો ભાવ ગગડી ગયો. અને અધુરામાં પુરૂં ટ્રાંસવાલ સરકારે ભપ્પુંદર કરવું. ઓરેં જીસની કમબખ્તી આવી. પણ બા, ગભરાના નહિ તમને થી ફુલફુલાં છે. ફ્રૂટના ભાવની સોગેં સો ટકા તેજી થઇ છે. કેમ કેમ? જરામાં મંદી ને જરા માં તેજી! તમે જાણતા નથી? આપણા બિ. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેન સ્વદેશ ઉદ્ધાર કરશે, સ્વબંધુઓના ઉતેજન કરશે, અને આબોહવામાં ઉડતાં વહાણને સહી સલામત કિનારે લાવવા કાજે, સ્વપ્ન પણ નહિ કરે, અને જાતે હોકર બની ફ્રૂટ સેલ કરવા નીકળી પડયા છે. રસિકજીના બીલ પાસ કરવાનો તો પારજ રહ્યો નહિ. હું તો જોઉં જોઉં ને હોકનેજ તીલાંજુલી. કબુજી! કેસી ભજા! લેને હેનકા બેરસલ્લા, ઓર નક્કામાં બડબડાટકા માર!

* * *

બાસકેટની બલિહારી! રસિકજીએ તપાસ્યું તો ચેરમેન સાહેબની બંને બાંધ પર તડામાર, રેલમછેલ, કડાકાંડ ફ્રૂટ આવી રહેલું. બાસકેટ પણ જાતનું બાપ આપતી હોય તેમ જનરલ બસમીટના દરમ્યાની એક બાજુ ઉંચે ગએલી જ્યારે પેસીવ રીઝીસ્ટન્સની બીજી બાજુ નમી પડેલી. રસિકજી એ નમેલી બાસકેટમાં થા દીધા ખટાવી. કયા ફ્રૂટની લહેજત ની બાત કહું! મોંઢામાં તો બપબપ પાણી છુટે, હોઠ તો બટબટ બોલે, અને જીભ તો સપસપ કુદાકુદ કરે. પણ બા, જરાક ધીરજગીર. મીસીસ રસિકને બોલવા રહ્યાં લેવાનો બોળીઓ ન પડયો. ફાંફ નહિ બધી. ફીકર ના કરજો. ફુલડે વધા વજે, સબુરીનો બદલો ખુદા આપશે.

* * *

હાયપીટ! અરે હોકર તો બન્યા, પણ રસિકજીને કાળ પડી. મીટીંગોની તડામાર ચાલી રહી છે. જનરલ બસમીટ મીમાંઉ મીમાંઉ કરતા બાય છે. અને કાયદો પરલ મેટમાં લાયતાં પેતિયાં મુકાય છે. અરે, એસોસીએશન શું કરશે? ન્યાય બદાલતમાં સપડાયશે! બાહેરમાં દબા બેર કરી બનાવશે! એવા વિચારમાં મુંબાય છે. તેવામાં વજર સેસને હોકીંગ કરતાં જેલ બહેલમાં બિરાજ્યા તો કુ ચેર મેનને કયાં ગોતીશ? સેવા બાપ પુત્ર ને બોલ આવી બસમ. બાપરે હોં બજબ. બધબધ!!!

* * *

દુકાળ! માતૃભુમિમાં દુકાળ બાઉં બાઉં કરી રહ્યો છે. તો તેના બબ્બાંઓને ઉડે એમાં શું નવાઇ? અદ્ધાર બાસનો કાળ બાપુ! સાંગો પાંચ નીકળશું એ ખુદાનો પાક! અરે વળી અત્રે દુકાળ શું? પેલા સેતાન-ભુત-પિશાચ ઓરડી નન્સનો કાળ ને કુદરતના ના ધંધાનાં ને ન ધારીના. સવાર થઇ કે ચાલો જેલ માં હોમાવા. બોક વરસ તો બતમ થયું પણ પાક થતાં એટલે કાયદો સ્વપ્નામ પહોંચતાં હજુ બાકીના દિવસ બધુરા છે. તેની આ હાડમારી ચાલી રહી છે. જનરલ બસમીટ સમુદાયું મહેસુલ માફ કરતાં હુંડુ ડચકાં બાય છે. બાપુ. ચાલશે સંભળવા. રસિકના ભુસાના અને બા કલકાંમાં ઘણો ફેર છે હોં. જરૂર તપા સજો! ભુલતાના જરૂર.

* * *

ચેરમેનની ઘાટકૂટ! અરે વળી એ શું સોનેરી નગરીમાં ફાકા બાપ્યા. એસોસીએશનના ચેરમેન, સોસાયટીના ચેરમેન, ચીના એસોસીએશનના ચેરમેન. તેમાં સંભળાય છે કે ઉંહલા ચેરમેનની કમબખ્તી બાગી. મીનાઓ મી. કવીનને કહે છે કે "ઉવી ડોન્ટ નો બસમીટ, ઉવી ડોન્ટ નો ગાંધી, ઉવી ડોન્ટ નો એનીબડી એલ્સ, બટ ઉવી નો યુ, કાયદો રદ થયો છે તે કયાં છે? બતાવ નહિ તો તારી વેતરબ્રુ કરીએ." બાંધ્યા મી. કવીન તો ઢાંહલા હાંહલા બની બિ. ઇ. એ. ના સેક્રેટરીની ઓફીસમા

આવો જરા દંડ દમ ખાધો. કાં ગા, તમે શું ક્રમ પાળ્યા પડ્યા? બી. ઇ. એ. ના ચેરમેન તથા સેક્રેટરીને ચાંદ મળ્યા, તો તમને પુછ્યું એ ના અપે? કેમ, ભા સ.ચુને? પણ ચીના ચેરમેન હીંદી ચેરમેન કરતાં લડતમાં ઓછા ઉતરે તેમ ન સમજવું.

* * *

મુસમીટ ઝબ્બે! બાપુ, તમે જાણો છો કે પેલા મી. સોરાબજી વળી બે માણા ના થઇને ફરે છે. મી. જોરડનનો હુકમ શું ને વાત શું? માય મરૂં કામ કરૂં, હું શું કામ ટ્રાંસવાલ ઊઠું? મેં પકડેલો છું તેનું મુસમીટને ભાન નહિ કે મરૂં? મુદત તો લુમ્બાની બલાસ થઇ ગઇ. પણ રસિકજીની તેજીને સીફત સાથેની કલમ પડી લાંબુથી નામ લેવાયું નથી? બા, જનરલ સ્મટસ ધારા શાસ્ત્રીઓની સલાહ લેવામાં રોકાયા હશે. જો કદી હીંદીને પકડશે તો વિલાયતમાં અકબરના બે અકબર તો જરૂર ઠરશે. પણ ખરા, મારા હીંદી વીરલા! બા સાથે સાંભળતો જા. "જો જોજ મહેલમાં જાય હીંદના વીરા, મોતીને થાજે મારીસ રસિક વધાવી લેજો વીરા." ગુજરાત.

રસીક.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

તા. ૧૨મીએ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની જનરલ મીટીંગ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. બરાબર વખતે ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર આવતાં જીરે પોતાની ચેર લઇ હાજરીનનો આભાર માની જણાવ્યું કે આજની મીટીંગ બોલાવવાનું ખાસ કારણ "અલ-ઇસ્લામ" પેપર જે કરબનમાં છે, તેના માલેક મી ઓસમાન અહમદ આફ્રેન્દી કે જેઓ હાલમાં આપણે હાજર છે તેમને મદદ આપવાનું છે. હું દરેક મેંબરને તેમજ મુસલમાનને બલામણ કરૂં છું કે સદરહુ પેપર માટે મી. ઓસમાનને પોતાથી બનતી મદદ આપવી ઇસ્લામની ખુબીઓ પેપર વગર જાહેર માં આવી શકતી નથી. અને તેટલા માટેજ આપણે એ પેપરને ચાલુ રાખવાની જરૂર છે. સાઉથ આફ્રિકામાં ઇસ્લામી પેપર કાઢવાને જે સાહસ મી. ઓસમાને ખેડ્યું છે તેને હવે આપણે પુરો કરવાનો છે. પેમીટીઓના બાબતમાં આપણા ભાઇઓની સહેજ નાઇતેફાકી તેઓ સરકાર તેનો લાભ લેવા માગે છે. પણ તેમાં સરકાર ફાવી શકશે નહિ. નાઇતેફાકી કરનાર પોતે પણ હવે સમજશે એવી હું ઉમેદ રાખું છું. મી. ઓસમાન અહમદ આફ્રેન્દી, તથા મી. હાફેજી સુલેમાન સાહેબની હાજરી માટે આભાર માની સેક્રેટરીને ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવવા બલામણ કરી.

સેક્રેટરી મી. ઇસ્માઇલે હાજરીનનો આભાર માની તથા "અલ-ઇસ્લામ" માટે બનતી મદદ કરવા હાજરીનને ફરમાશ કરી ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો હતો, જે મી ઇસ્માઇલ મમ ઇબ્રાહીમની દરખાસ્ત અને મી. દીલદાર ખાનના ટેકાથી પાસ થતાં ચેરમેને મીનીટ બુકપર સહી કરી હતી.

મોલવી અહમદ મુખ્તાર સાહેબે મી. આફ્રેન્દીને "અલ-ઇસ્લામ" કાઢવાના હેતુઓ જણાવવા બલામણ કરી. મી. આફ્રેન્દીએ પેપરના હેતુઓ કહેતાં જણાવ્યું કે મારી ખાસ તેમ સાઉથ આફ્રિકામાં દીની કામનો ફેલાવો થાય, તેમજ આપણા મુસલમાન ભાઇઓ જે દીની કામથી ઘણે ભાગે નાવાકેફ છે, તેમજ દુનિયા નામદાર સુલતાન, તથા આખી દુનિયામાં મુસલમાનનોની હાલતથી અત્રેના મુસલમાનોને વાકેફ કરવા. તેમજ મજહબની બુજુર્ગી એ મારગે જાહેર કરવા ખુદા તથા ઇસ્લામી ભાઇઓની મદદની આશા એ મેં આ સાહસ ખેડ્યું. પણ તેમાં હું ઘારે દીલગીરી સાથે નાસીબાસ થયો છું. કારણ કે મને પુરતી મદદ નથી. માટે હવે દરબદર ફકીરી વેષ ધારણ કરી "અલ-ઇસ્લામ" રૂપી ઝોળી બેરની ભીખ માગતો ફરૂં છું. હવે એ ભીખ આપવી મારા મુસલમાન ભાઇઓના હાથમાં છે. બાપનો તેમ ફકત કોમની સેવાજ કરવાનો છે. બાદ ઇલ્મ ઇતેફાક અને ઇસ્લામની ખુબીઓપર લંબાણ તથા ઉદાહર બાપણ કરી મી. આફ્રેન્દીએ પોતાની બેઠક લીધી હતી.

મોલવી અહમદ મુખ્તાર સાહેબે ઇસ્લામી ફરીસ્તોની લંબાણ તારીફ કરી પોતાની બનાવેલી નજમો વાંચી સંભળાવી. ઇલ્મ તથા ઇતેફાકપર લંબાણ વિવેચન કરી "અલ-ઇસ્લામ" ને મદદ કરવા મજબુત બલામણ કરી હતી. તથા પોતાનાથી બનતું કરવા કબુલ્યું હતું. મીસરમાં આલમગીર મોહમેડન કોન ફરન્સ બનાવ છે તેમાં એક પ્રેસીડેંટ, અગર તે ન થાય તો કાગળ લખવા અથવા કેબલ કરવા, તેમજ તુર્કના નામદાર સુલતાન ખલીફતુલ મુસ્લેમીનની તા. ૩૨મી ઓગસ્ટે જુબીલી હોવાથી ત્યાં પણ કેબલ કરવા બલામણ કરી હતી. બાદ મેસરસ હાજી હબીબ, દીલદાર ખાન મી. ઇસ્માહીમ કુચ્ચાડીઆ વગેરે સાહેબોએ સદરહુ પીપરપર તેમજ ઇલ્મ અને ઇતેફાકપર લંબાણ વિવેચન કરયું હતું. બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતુ.

ઇસ્ટ લંડનના હીંદીની હાડમારી

કેપ પાર્લમેંટમાં ચરચા

કેપ પાર્લમેંટમાં કરનલ કરીયુએ જણાવ્યું કે—ઇસ્ટ લંડનના હીંદીઓએ તેમની હાડમારીઓ સંબંધમાં તા. ૨૪ મી જુને એક પીટીશન પાર્લમેંટને કરયું હતું; આ પીટીશન સરકારને સોંપવું તથા તપાસ કરાવીને રીપોર્ટ મગાવવો એવી હું દરખાસ્ત કરૂં છું. આ મુલક ના સુધારા કરતાં વધારે જુના સુધારાવાળા લોકોએ પગથી ઉપર ચાલવાના હકની માગણી કરી છે, તે એ પીટીશનમાં મુખ્ય વાત છે. ઇસ્ટ લંડનની મ્યુનીસીપાલીટી ના એવા ધારા માત્ર જંગલી લોકને લગતા હતા; છતાં તે દરજાનવાળા અને પૈસાદાર લોકને પણ લાગુ પાડવામાં આવતા હોય એમ જણાય છે. અચંબા ની વાત છે કે એ લોકોના નોકરને પણ તેમના કરતાં વધારે હકો છે.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે હું એ બાબતમાં તપાસ કરીશ: પણ મને લાગે છે કે મ્યુનીસીપાલીટીને એવા ધારા ચડવાની સતા છે કે કેમ એ બાબતનો સવાલ આથી ઉભો થાય છે. માટે તપાસ કર્યા વગર કાંઇ પણ થઇ શકશે નહિ.

બાદ કરનલ કરીયુની દરખાસ્ત પાસ થઇ.

તા. ૧૪મીએ હીંદી ઇમીગ્રેશન અટકાવ નારૂં બીલ બીજીવાર નાતાલ પાર્લમેંટમાં વંચાયું હતું. ગીરમીટીઆ લાવવાનું બંધ કરવા સામે મેંબરોએ એક બીજા થી વિરૂદ્ધ મત બતાવ્યા હતા. બાદ વિશેષ ચર્ચા કરવાનું મુલતવી રહ્યું હતું.

ખુદાની બક્ષીસ અને ઇનસાનની નાસુકરી

ઇનસાનને ખુદાવંદ કરીમે દુનીયામાં એટલા માટે પેદા કીધો છે કે દુનીયાઓની હમદરદી કરે. તેને બદલે તે એવી તો તનપરવરી અખત્યાર કરે છે કે દુખી માંઓને સુખ પહોંચાડવાનું તો એક બાજુએ રહ્યું, પણ ઉલટા બીજાઓને હરકત પહોંચાડી પોતાનું સુખ હાંસલ કરે છે, તથા પોતાના પડોશીઓ જે દુખે સુવે છે તેઓને પુછવાની પણ પોતાની બદ દાનગીથી પરવા કરતો નથી. પોતે ભારે ભારે શાલ દુશાલા અને મુલ્યનીઓ ઓઢી એવા તો પગ પહોળા કરી સુવે છે કે આખી રાતમાં અલ્લાહનું નામ પણ જબાન ઉપર લાવતો નથી.

જ્યાંસુધી પોતાની તદબીર અને કારોબાર થી પોતાનું કામ બની આવવા ઉમેદ રાખે છે ત્યાંસુધી ખુદા શું ચીજ છે અને તેનો પણ દુનીયા બાબતમાં કાંઇ હાથ છે. એમ વિચારવાને ઇનસાન મુદ્દલ પરવા કરતો નથી., પણ દા. ત્યારે લાચાર અને નાઉમેદ બનો જાય છે ત્યારેજ યાદ કરે છે. તે પણ ખાલીકના ફરમાનોની પુરેપુરી હેરમત રાખતો નથી. બલકે બીજા ઇનસાનોને ગુમરાહ કીધો જાય છે. દરરોજ લોકોને મરતાં જોયા છતાં કદી એવો પુરેપુરો ખ્યાલ નથી કરતો કે હું પણ ઘડીપલમાં દુનીયા છોડી જઈ ઉકબાનું સફર કરીશ.

ઇનસાન ખુદ પોતાની હાલત તરફ નીચા કરતો નથી કે મારી પોતાની હાલતમાં કેટલી ઉલટ પાલટ થઇ છે કે બચપણમાંથી જવાન થયો, જવાનમાંથી બુઢ્ઢા થયો, કાળા વાલો સફેદ થયા, દાંતો પડી ગયા, કમર વળી ગઇ, કઉનન વહી ગયું. છતાં કદી પણ તે પુરેપુરો પસ્તાવો તે બાબીકની જનાબમાં કરતો નથી અને આખી ઉમર ગફલતમાં બોધ પોતાના હાથે ઉકબાનું સુખ પોતે બોધ બેસે છે.

ઇનસાન ઉપર ખુદાવંદ કરીમ સખ્તાઇ કરતો નથી. તે રોજ રસા દરેક ઇનસાનને તેની કીસમત મુજબ પહોંચાડ્યા કરે છે. તે ત્યાંસુધી કે ચોરી ગુલબી જાની વિગેરે નીચ કામ કરનારાઓને પણ ભુખે રાખતો નથી.

ખુદાના હુકમો કાંઇ સખ્ત પણ નથી. જેમકે બાપાથી તે રોકતો નથી. ઉંમ બાબી તેમના કરતો નથી. તેમજ દુનીયાના કામદાઓથી દુર રાખતો નથી. એટલું છતાં તેનાં કહેલાં ફરમાનોને હાંસલ કરતો નથી. દુનીયાનાં નાનાં નાનાં નુકસાન અને જરા જરા સરખી બાબતથી ઇનસાન દુખી અને બેચેન રહે છે.

અફસોસ કે ખુદાપાકના ફરમાનોથી વિરૂદ્ધ ચાલી ઇનસાન પોતે બી બે દિવસની જીંદગી ગુન્હાઓમાં ગુજારી મરતી વખતે ઘણાજ અફસોસ સાથે માલ મીલકત ધન, દોલત, કુટુંબ કબીલો મુકી કબ્ર દુનીયા છોડી ખાલી હાથે આવ્યો જાય છે અને પોતાનાં સાંચા જુઠાં દગો કપટો વિગેરે કરેલાં નીચકામોનો બદલો આખરો આસ્વાદ ભોગવતો રહેશે.

શએર

ઇખલાસ જગમેં રખના,
અકસીર દૈતો એ હૈ.
બાદ અપને તઇ સમજના.
અકસીર હૈ તો યે હૈ,
બે નખસે પુર સમર હૈ;
ઉદા સકતે સર નહીં,
સરકસ વો દરખ્ત હૈ,
જીસમેં સમર નહીં.

એ મારા પ્યારા ભાઇઓ, આ દુનીયા એક રમ્બાની પેઠે ભરી છે મોતનું ચક્ર સદા માથા ઉપર ફરતુંજ રહે છે. રાજાને રંક અને રંકને રાય બનાવતાં એ બાલીકને વીલંબ થતો નથી. એ આપણે જોતા આવ્યા છીએ. જોયા જીંદગીને ગનીમત જાણી હરઘડી તેની યાદ દિલમાં ધરી તે બાલીકના હુકમ મુજબ અમલ કરી પોતાના કુટુંબ અને આડોશી પાડોશીનું ભલું કરી દુખીયાઓનું દુઃખ કમી કરી ભુખ્યાઓને ભોજન આપી હીંદી ભાઇઓને પોતાના ભાઇ તરીકે સમજી વરતવાથી, બલકે જેમ બને તેમ દરેક ઇનસાન ઉપર એહસાન કરતો રહી ઉક્ત જામાં ખુદાવંદ કરીમની બેહદ બક્ષીસોને લાયક પાત્ર જન્નત નશીબ થશે.

છેવટે એ ખુદાપાક, તું પોતાના ફજલો કરીમથી હીંદી ભાઇઓને નેક તોફીક નસીબ કરી તેઓના ગુન્હા બક્ષ; બ. તોફેલે નબીએ કરીમ (સ.) થી અને નેક કામો કરવા તરફ રગુ રાખ; દરેક બલાથી બચાવ, અને દરેક હિંદી ભાઇનો ખાતમો બેરથી કરજે. આમીન, સુમ્મા આમીન.

હાં. કાદવી મુનશી મોગરાડીઆ.

તા. ૧૩મીએ ટરસિવાલના સ્ટેનેરી કાગદાનું બીલ સ્ટાંપી મારવાતેંદમાં બીજી લાઇન વાંચવામાં આવ્યું હતું.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબનના રહેવાસી મારતર જુદન સોમરની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ચાકસ કરાલના મુનસામી કુકની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મી એ વેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ટોંગાટના હીંદી બેકુલ બેરીઆની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુદારોની મીટીંગ તા. ૨૮મી એ વેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ઇનાંડા કીવીઝનના ગોરડન્સ લેન્ડના પેરૂલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મીએ વેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

ટોંગાટના ચાનીમા અપેયાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મીએ વેરૂલમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ ભરાશે.

મારિત્સબરગ, પોરક રોડના એમ. એલ. ઇસ્માનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મી અગસ્ટે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબનના એરેટેડ વોટર મેનીફેકચરર આમદ વલીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી સપટેંબરે ડરબન સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ન્યુકાસલના કુટરર કાર્નમ બી. મંજુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬ મી અગસ્ટે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર ઇસ્માઇલ કાદર ની મીલકત સંબંધમાં વકીંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે સભ્યોમાં આપી છે, જ્યાં તે તા. ૪થી અગસ્ટ સુધી તમામથી જોઇશકો શકે છે.

ડરબનના ઇસ્ટ ઇન્ડિઅન ગ્રોસર મી. દીનશા મી સાથે તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો ચાલુ માસની તા. ૨૧ મી તથા તા. ૨૮ મીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ કોર્ટ હાઉસમાં મળશે.

ચાર્લ્સ કરાલના સ્ટોરકીપર મહમદ સુલેમને તેના લેણદારે સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો ચાલુ માસની તા. ૨૧ તથા તા. ૨૮મી એ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ કોર્ટ હાઉસમાં મળશે.

મારિત્સબરગમાં ઉમર મીઆં નામથી વેપાર કરતા ઉમર મીઆં તથા હસન આમદે તેના લેણદારે સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગો ચાલુ માસની તા. ૨૧ તથા તા. ૨૮મીએ ડરબન રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં મળશે.

ડરબનના મી. પરસોતમ હાજીએ કોર્ટ પોરેશન ઉપર પા. ૫૦૦ની નુકસાની ભરી આપવા માટે કેસ માંડયો છે. કેસના આરોપ નામામાં જણાવ્યું છે કે વાદી પોઈન્ટથી ટાકન હોલની ટીકીટ લઈને ટ્રામમાં મુસાફરી કરતો હતો ત્યારે પ્રતિવાદી (કોર્પોરેશન)ના નોકર તરીકે ટ્રામના કનડક્ટરે તેના ઉપર હુમલો કર્યો હતો, તથા ગેરકાયદેસર રીતે તેને ધક્કો મારીને ટ્રામ ઉપરથી હેઠો પાડયો હતો. ધક્કો મારવાથી તે જાતીમાં લાગવાથી હાલ તેને ગુંક સાથે લોહી પડે એ વગેરે હકીકત વાદીએ તેની અરજીમાં જણાવી હતી. વાદીના વકીલ એસ્સે હુમલાને લગતી અરજીઓ આપી હતી પ્રતિવાદીએ તથા તેના સાક્ષીઓએ હુમલાનો ઇન્કાર કરનારી જુબાની આપી હતી. આ કેસ મુલતવી રહ્યો હતો.

કેપટાઉનમાં ખોટા સીક્કા બનાવવાના આરોપ માટે પકડાએલા બન્ને ફ્રેંચીઓ પરનો કેસ તા. ૧૫ મીએ શરૂ થયો હતો, જે વખતે સીક્કા બનાવવાનાં બધાં સાધનો કોર્ટમાં રજુ થયાં હતાં. એવું જણાવવામાં આવે છે કે પકડાએલાઓમાંનો એક ફ્રેંચી પ્રીટોરીઆનો, તથા બીજો જોહાન્સબરગનો છે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

——*——

તા. ૧૬ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે નાતાલનાં નાચીસના લંડનમાં સરસ ભાવ ઉપજ્યા છે. કેટલાક તો ત્રણ પેનીનું એક લેખે વેચાયાં હતાં.

——

તા. ૨૧ મીએ વડી પારલામેન્ટમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે ડીનુઝુલુનો ગુંડેલો પગાર (જે નાતાલ સરકારે નથી આપ્યો) વડી સરકાર ભરશે.

તુર્કીના લશ્કરમાં અશાંતિ પેદા થઇ છે. કેટલાક અમલદારોએ મળીને ઉપરી સેનેદારનું ખુન કરવું છે. છેલ્લા પંદર દિવસમાં આવાં ચાર ખુન થયાં છે.

નાતાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ સાયમેન્સના બીલના વાંચન વખતે મોરીશીઅસ સંબંધી જે ટીકા કરી હતી તેના જવાબમાં મોરીશ અસના માજી ગવરનર સર ચાર્લ્સ બરસે લંડનના 'ટાઇમ્સ' પત્રમાં કાગળ લખ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે મોરીશીઅસની એશી આટીક વેપારથી પાયમાલી થઇ છે તે વાત ખોટી છે. કરકસર માટે, તથા મોરીશીઅસના ઉદ્ધાર માટે એસોઆટીકો જરૂરના છે મોરીશીઅસને બીલવવામાં, તથા તેને એક સુધરેલા રાજની રીતે રખાવવામાં તેમની (એસીઆટીકોની) મદદ કામ લાગી . એસીઆટીક વેપાર ન હોત તો એ ટાપુ ઝોડીને ગોરાઓને ચાલ્યા જવું પડત

તા. ૧૦ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે કેપ કુકટના પહેલા કનસાઇનમેંટને લંડનના બજારમાં બહુ હલકા મળી છે. દર ૧૦૦ ના સી. ૧૫ થી ૨૫ ઉપજ્યા હતા.

પોરટુગાલની રાજધાની લીસ્બનમાં એક ભયંકર આગ લાગવાથી પા ૧,૨૦,૦૦૦ નું નુકસાન થયું હતું.

યુનાઇટેડ સ્ટેટનું એક હવામાં મુસા કરી કરનાર વહાણ ૧૦૦ ફીટની ઉંચા એથી પાણીમાં પડયું હતું.

નામીચા લેખક કાઉંટ ટોલસ્ટોયે રૂશિઅન સરકારના જુલમમાટે લંડનના છાપામાં એક કાગળ લખ્યો છે. તેમાં તેણે જણાવ્યું છે કે 'રૂશિઆનું રાજ તે ખુનવડે ચલાવાતો કારભાર છે. તેવા જુલમને શરણ થવા કરતાં તેનો અનાદર કરી જેલ ભોગવવાનું અથવા તો ફાંસીએ લટકવાનું હું વધારે સારું માનું છું.

ધરાનમાં તેલીજ ખાતે તા. ૧૮ મીએ તોફાન થયાં હતાં લોકો એકલંપ થઇને સાહના ઘોડેસ્વા ની સામે થયા હતા, તથા તેમને હરાવી મારા બહાર કાઢી મુકવા શક્તિમાન થયા હતા. પાછળથી લોકોનાં ઘરોમાં લુંટ ચલાવી હતી.

પૂના ખાતે એક દક્ષિણીને બોમ્બગોળા બનાવવા માટે પકડવામાં આવેલ છે.

તા. ૧૮ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે મીલોમાં કામ કરનારા ૧૦૦૦ કામદારોએ હડતાળ પાડી હતી. તથા બીજા હડતાળ ન પાડનારી મીલોને ઘેરી વાર્યું તેની બારીઓ તોડી નાંખી હતી. આ મામલે શાંત પાડવા માટે પોલીસની જરૂર પડી હતી. પોલીસના ઉપર પથ્થરાઓ ફેંકવામાં આવ્યાથી લોકોનાં ટોળાં પર ગોળીઓ છોડવામાં આવી હતી. ઘોડેસ્વાર ટુકડીએ ને બોલાવવામાં આવી ત્યાં સુધી લોકોના ટોળાંએ વિખરાઇ જવાની ના પાડી હતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે ફેંકવામાં આવેલા પથરા થી બે ગોરાને તથા કેટલાક પોલીસને ઇજા થઇ છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે ઘણાખરા કામદારો પાછા કામપર ચડયા છે, પણ અશાંતિવાળા સ્થાનમાં બદુક સાથે ઘોડેસ્વારો પહેરો ભરે છે

તા. ૨૦ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે આજે ૪૦૦૦ ઉપરના કામદારો સંબંધમાં મુંઝવણમાં તોફાનો થયાં હતાં. પોલીસ તથા ઘોડેસ્વારો ૫૪ પહોંચ્યા હતા, પણ મજુરોએ વિખરાઇ જવાની ના પાડી, અને પોલીસપર પથરાઓ ફેંકે. પોલીસે ગોળીઓ છોડી હતી. તેમાં એક માણસ મરણ પામ્યો હતો, તથા સાત ઘાયલ થયા હતા. પાછળથી મજુરોનાં ટોળાં વિખેરાયાં હતાં અશાંતિવાળા સ્થાનમાં પોલીસ ઘોડી ફરે છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નોધમો ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી બહને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાયે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બાબતી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોનેને જવાબ.

"એ. એમ."—તમારા નામ સાથે નાખી શકાશે.

મી. આકુબ્જી માબત—છાપવાની જરૂર નથી.

અ. ઇ. ઓ.

રેડેશીઆના હીંદીની અરજ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

રેડેશીયામાં એસીયાટીક કાયદો થયો એ સંબંધમાં અમારી વતી લંડનની સા. આ. બી કમીટીને નાતાલ કોંગ્રેસે લખાણ કરીને અમારી વેળાસર મજબુત રીતે હીમાયત કરી છે. તે માટે રેડેશીઆની હીંદી કોમ વતી, એ બાહોશ મંડળનો આપના છાપા મારફત હું આભાર માનું છું. તેમજ અમારીવતી વિલાયતમાં પ્રેટે રહ્યાં લખાણો કરવા માટે લંડનની સા. આ. કમીટીનો તથા તમારા છાપામાં અમારે સવાલ ઉપાડી લેવા માટે તમારો પણ આભાર માનું છું.

અમારી સહાયમાં અમને મદદ કરવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી મંડળો તથા કોમને ફરીથી અરજ કરવા રજા લઉં છું.- ઉપર જણાવેલાં મંડળો તેમજ બીજાઓએ જેમણે અમને મદદ કરવાનું કામ કરવું છે તેઓ હમેશાં મદદ આપવાનું ચાલુ રાખશે એવો ભરોસો છે. અહીંના મુકીમ હીંદીઓ જેઓ પોતાની પેઠે પોતાનું રક્ષણ કરવાને અશકત છે તેનો સવાલ ઉપાડી લેવા હીંદી તથા બીજા છાપાઓને અરજ કરૂં છું. હું સમજી શકું છું કે દરેક રીતે બનતી મહેનત લઈને સહાય મેળવવા માટે અહીંની હીંદી કોમ જોર બતાવે નહીં ત્યાંસુધી બહારની મદદ ગમે તેટલી મજબુત હોવા છતાં બહુ કામ ન લાગી શકે. છતાં અમારા પોતાના જોરનેય ખ્યાલ કરતાં તમારે લક્ષમાં રાખવું ઘટશે કે અહીંના હીંદીની સંખ્યા બહુ જુજ છે; વળી તેઓ બહોળા મુલકની અંદર વિખરાઇને પડયા છે; તથા તેમાંના ઘણા નહીં જેવી કેળવણી પામેલા અને ગરીબ હાલતના છે.

હી. ભીમજી આર. નાયક

સીમુકવે, તા. ૧૦-૭-૦૮

મી. ઇસપ મીંયાને મુબારકબાદી

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ટ્રાંસવાલ બ્રિટીશ ઇંડીઅન એસોસી એશનના ચેરમેન મી. ઇસપમીંયા પોતાની કોમની સેવા બજાવવામાં એક વખત તો પોતાનો જાન આપી ચુકયા છે, અને વળી બીજી વખત પોતાનો અમીરી રોજગાર છોડી કોમના ભલાની ખાતર બાસકીટ લઇ દરદ પહોંચવા નીકળ્યા, ને એમાં શરમ ન રાખી પોતે તેમાં માન સમજે છે. તેમણે એ કામ કરયું તેમાં ખરેખર બહાદુરી બતાવી છે. એવું કામ આજ સુધી દક્ષિણ આફ્રીકામાં કોઇ પણ કોલોનીના ચેરમેન સાહેબોએ કરયું નથી. પણ ટ્રાંસવાલના બહાદુર ચેરમેન સાહેબે તો ખરેખર ચેરમેનની ખુરસી દીપાવી મુકી છે. જ્યાં એવા બહાદુર નર કોમની સેવા બજાવવામાં હરી ત્યાં કોમની તરકકી કેમ ન થાય? માટે ઉપરના ચેરમેન સાહેબનો બીજા કોલોની દાખલો લઇ કોમની સેવા બજાવવામાં બહાર પડે તો ઘણુંજ ઉત્તમ થઇ પડશે, અને જલદી થી હાડમારીનો અત આવશે. છેવટ અમારા તરફથી મી ઇસપમીંયાને મુબારક બાદી આપીએ છીએ.

હી. ચાર્લ્સટાઉનના વેપારીઓ
આજમ હુસેન,
વલ્લી પીરભાઇ.
હાજી હાસમ,
મુનશી ઇસમાઇલ
અ. આઇ. ઇસાક.

ચાર્લ્સટાઉન, તા. ૨૧-૭-૧૯૦૮

એસોસીએશનના ઉધરાણાની ચરચા

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

એલકારટવાળા મી. ઇસપ આકુજી સાલેજી એ બરું નામ છે. કદાચ સાલેજી ને બદલે સહુજી નામનો અપભ્રંસ થવાનો સભવ છે. મી. સાલેજી તરફથી બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનને પા. ૫-૧૫-૦ ની ચેક મળી છે, તે એવી શરતે કે બીજી કમીટી ના ઉધરાણાના પઇસા બ્રિ. ઇ. એસોસી એશનને મળે તો ઉપલા પઇસા જમે લેવા; નહિ તો પાછા મોકલાવી આપવા એલ કારટ તરફથી મી. સાલેજીને જે પઇસા મળેલા તેનું લીસ્ટ બી. ઇ એસોસીએશન ને મોકલ્યું હતું. વિશેષ જે ગૃહસ્થોએ પઇસા આપવા તેમની આગળ નામ નોંધાવ્યાં છે, અને હજુ આપ્યા નથી તે ગૃહસ્થોએ મી. સાલેજીને અથવા બીજા આગેવાન ગૃહસ્થ મારફતે તે પઇસા બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનને મોકલી આપવા; નહિ તો મી. સાલેજી મારફતા તે ગૃહસ્થનાં નામ થોડા વખત પછી બહાર પાડવા ધારણા રાખે છે.

હાલમાં બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન પઇસા ની દીન પ્રતિદીન તંગીમાં આવતી જાય છે. માટે બીજા ગામની કમીટીના આગે વાન ગૃહસ્થો એકઠા કરેલા પા તો તો હવે એકઠા કરીને પઇસા બનતી ઉતાવળે મોક લાવી આપશે એવી આશા છે. તેમજ બીજા ગામોની કમીટીના જે જે ગૃહસ્થો પાસે પઇસા હોય તે તે ગૃહસ્થોનાં નામ અમને જણાવવામાં આવશે તો મોટો ઉપ કાર થશે. આ બાબત ઘણા વખતથી બનાવ છે. માટે તેને ગૃહસ્થો ધ્યાનમાં લઇ જલદીથી નીવેડો લાવશે એવી ઉમેદ છે. મી. સાલેજીએ બીજી કમીટીઓ' વાંધો ઉઠાવેલો છે. માટે એ તકરાર બલાસ થએલી જોવા દરેક બિરાદર દીલ ધરીથી રાહ જુએ છે. ઉપરાંત મી. સાલેજી બીજી કમીટીના કયા કયા ગૃહસ્થ પાસે પઇસા બાકી છે તે છાપાદ્વારા જાહેરમાં બતાવે છે.

હી. ઇસપ ઇસમાઇલ મીંઆ.

જોહાન્સબરગ, બોકસ ૭૫૫૩,

તા. ૨૧-૭-૦૮.

કેપટાઉનનો એસોસીએશન સામે ફરિયાદ

કેપટાઉનથી તા. ૧૦ મીએ એક લાંબા કાગળ દરબાર મી. અબદુલ હમીદ કે૫

કોનફરન્સના પ્રસંગથી સા. આ. એ. પર ટીકા કરતાં લખે છે કે:—

પહેલાં હું તથા મારા મિત્રો એસોસી એશનમાં જોડાયા હતા, તથા તેને મદદ કરી હતી. પણ હવે એસોસીએશન સવર્ણોને બદલે અવર્ણો કામ કરે છે એમ જણાયું છે. પૈસા ભેગા થયા હોય તે પાયા પીવામાં ને રોશની કરવામાં તેમજ બક્ષીસ તથા માનપત્રોમાં વાપરે છે. તેનો કામો વખાણવા લાયક નથી તેના દાખલા: (૧) યુનીયન વાવટો કાળો બનાવી સરઘસ કાઢેલ. (૨) પારલામેંટના મેંબરોની ચુંટણી વખતે પ્રોગરેસીવ પાર્ટી હીંદીઓને મદદ કરતી છતાં તેની વિરૂદ્ધ જઇ તેને દુશ્મન બનાવેલ. આજે તે પક્ષના જાપાતળે સહુ કેપના ભાઇઓ તેમજ હોકર ફેરીવાળા પોતાનું બધું કામકાજ કરી શકે છે; અને વળી રાતના અગીઆર વાગ્યા સુધી દુકાનો ખુલ્લી રાખી શકે છે. તેમજ ઇમીગ્રેશન ખાતામાં પણ દુશ્મનાઇ ફેલાવી. થોડા માસ પર તેણે ઠરાવ કરેલ કે ઇમીગ્રેશન બાબત માં ચાર ભાષા નહિ પણ એકજ દાખલ કરાવવી; ને તે ઉરદુ, કે જેથી ગુજરાતી ભાષા જાણનારા તેથી વિરૂદ્ધ થઈ ગયા.

આમ કામ બગડેલું જોઇને એસોસીએશને શને કોનફરન્સ ભરવું. તેમાં ભાષાની બાબતમાં તકરાર લઇ શકે તેવા હીંદીને બોલાવવામાં આવ્યા નહિ. ક્રીશ્ચને પણ બોલાવવામાં આવેલ નહિ. ને કોનફરન્સે એવું કરવું કે કોઇ ભાષા માગવી નહિ. આથી હીંદી ભાઇઓના હક મારવા જેવું કરવું. ક્રીમ હમેશાં સરકાર પાસેથી ચાર ભાષાની માગણી કરતી આવી છે. હવે ક્રીમ ભાષાની માગણી કરી શકે નહિ. કોનફરન્સ ભરીને હીંદી ભાઇઓમાં વધારે દુશ્મનાઇ ફેલાવી દીધી. બહુ નામીચા ગ્રહસ્થોનાં અપમાન કરવામાં આવેલ. વિગેરે.

પરચુરણ ચરચા

જોહાન્સબરગથી તા. ૮મીએ મી. લલ્લુ ભાઇ ભીમભાઇ પોકેટ, અનાપીલ ભાલણ એવી ઝોળાબાજી સાથે લખે છે કે—લડત ફરીથી લેવા માટે હું સુસ્ત છું. તથા બીજા ભાઇઓને સુસ્ત થવા ભલામણ કરું છું. આપણે ગોરાઓને સાબીત કરી આપવાની જરૂર છે કે હીંદી પણ શૂરા છે; હીંદીઓ રાંદીરાંડના જત્થાને સમજવા. મંગે રવિવારે જે કરાવેા થયા હતા તેને હું મળતો છું. અને મારા દસ્તાવેજોને લડતના બારામાં જોઇએ તેવા ઉપયોગ કરવા માટે તે મી. ગાંધીને સોંપી દીધેલ છે. સરવે ભાઇઓને લડવા માટે તયાર થઇ જવા હું ભલામણ કરું છું. મી. સોરાબજીએ લડતમાં ઉતરવા જે નિશ્ચય કર્યો છે તે માટે હું તેમને શાબાશી આપું છું.

જોહાન્સબરગથી મી. મુસા ઇસપ હયાત પીકેટ જણાવે છે કે ચાલુ સમય જોતાં પાછા હીંદી સવાલ જેવોને તેવો થઇ પડયો છે. માટે દરેક હીંદીની ફરજ છે કે ચાહોમ કરીને તુરી પડવું. મને વિદ્વાન પુરૂષો ના બોલ યાદ આવે છે કે "સહુથી ઉત્તમ માણસ પોતાનું આરંભેલું કામ પુરું કરવા વગર કદી છોડતો નથી; મધ્યમ માણસ શરૂ કરી પાછળથી છોડી દે છે. અને કનિષ્ટ માણસ શરૂ કરતોજ નથી." હવે હું પુછીશ કે હીંદી પ્રજા શ્રેષ્ટ ગણાયલી નથી? તે શું તેનું આરંભેલું કામ (કાયદો રદ કરાવી શહેરી તરીકે રહેવાનું) મુકી દેશે? મુકી દીગે એ મારી માન્યતા થી બહાર છે. માટે મારા દરેક ભાઇ ઓ પાછા તયાર થઇ જશે. હું, પણ તયાર છું. મારૂં રજીસ્ટર બાળી રાખ બનાવવામાં માન સમજું છું. પણ દિલ ચીર છું કે હજુ લિ. ઘ. એસોસીએશન નો ઝોમ કરવા હુકમ મળ્યો નથી. મારૂં પીકેટીંગ કામ પાછું હાથ ધરવું છે. લેસન કોઇ ન લે તેની દેખરેખ રાખું છું. અને બીજા મારા ભિરાદરો પણ એમ કરશે એવી દુવા ચાહું છું. આમીન.

કેપટાઉનથી મી. છોટુભાઇ પ્રાગજી દેસાઇ પોતાના ગયા અંકના કાગળના સાંધણમાં લખે છે કે:—કોનફરન્સનાં પ્રોગામ બહાર પાડવામાં આવ્યાં હતાં તેમાં માત્ર મીટીંગના દિવસજ , જણાવવામાં આવ્યા હતા. તથા ખાવા તથા ટીપાર્ટી ની નીમણુંક જણાવવામાં આવી હતી, પણ કયે દિવસે કયો વિષય ચરચવાનો છે, તે વિષે બીલકુલ જણાવવામાં આવ્યું નહોતું. કેટલાક ગ્રહરથો જ્યાં કોનફરન્સ ભરાવાની હતી ત્યાં ૨૫મીએ વખતસર ગયા હતા તેથી કોનફરન્સને બીજી જગ્યાએ લઇ જવામાં આવ્યું, અને કામ કાજ તદન બાનગી રીતે ચલાવવામાં આવશે, એવું જણાવવામાં આવ્યું. આથી બહા લોકોને નાશીપાસ થઇને પાછું ફરવું પડયું હતું. કદાચ કોનફરન્સે દાખલ થવાની ફી રાખી હોત તોપણ અમોએ ઘણી ખુશી સાથે તે આપ્યા હોત. બહાર થી આવેલા ડેલીગેટોને કોનફરન્સમાં શું શું વિષયો ચરચાયા છે તે જાણવા મ.ટે મારા કેટલાક મિત્રોએ પુછતાં એવું જણાવવામાં આવ્યું કે કામકાજની વાત બહાર ન પાડવાને સોગન આપવામાં આવ્યા છે! તા. ૨૮મીએ ડેલીગેટોને માન આપવા માટે જે મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી તે પોતાની જનેજ માન લેવા જેવું હતું. લોકોમાંના એક પણ માણસે પ્લેટફોરમ ઉપર ઉભા થઇ માન નહોતું આપ્યું. છેવટમાં સા. આ. ઇ. એસોસી એશન કોનફરન્સ ભરવાથી ભલે રાજી થાય, પણ લોકોની લાગણીઓ તેથી દુખાઇ છે.

પારલ (કેપ)થી મી. ભાણાભાઇ ટરાંસ વાલના હીંદીઓને ફરીથી એક સંપીથી લડતમાં ઉતરવા ભલામણ કરે છે.

એનોનીથી મી. બુધીઆ ભાણા લખે છે કે:—ફરીથી લડત શરૂ થઇ છે તેમાં અમે ખુશી છીએ. પરમીટ બાળવાનું થશે તો સહેના કરતાં પહેલા તેમ કરવા અમે તઇયાર છીએ, ને તેથી સરકાર જેલમાં મોકલશે તો ખુશી સાથે જઇશું. અમે બેનોની મ્યુનીસીપાલીટીમાં લાઇસેન્સ લેવા ગએલ, તો અમારી પાસે અંગુઠો માગવામાં આવ્યો. ત્યારે અમે ચોખ્ખો જવાબ આપ્યો કે અમે વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરીશું પણ અંગુઠો નહિ આપીએ. ને પકડશે તો દંડ ન આપતાં જેલ જઇશું. જો આ પ્રમાણે સરવે ભાઇઓ હીંમત કરે તો થોડા દિવસમાં લડતનો નીવેડો આવી જાય. સરકાર આપણને ગુલામ અને બેઇમાન બનાવવા માગે છે તે કદી નહિ બનીએ. જો સરવે ભાઇઓ લડવા તયાર થાય તો આપણને જરૂર ખુદા ફતેહ આપશે.

તા. ૧૩મીએ કેપટાઉનની વેપારી ચેંબરમાં એક બોલનારે એવો ઠરાવ દાખલ કર્યો કે નાતાલમાં એશીઆટીક માટે જે કાયદા થવાના છે તે તરફ સંતોષ બતાવવો, તથા કેપમાં તેવા કાયદા ઘડવાની ભલામણ કરવી. બીજા બોલનારે જણાવ્યું કે એ વાત ચર્ચવાની જરૂર નથી, માટે તે દરખાસ્ત પડતી મુકીને ચેંબરે પોતાને ક્રમે લાગવું; જે વાત કબુલ રહી, ને ઉપલી દરખાસ્ત નીકળી ગઇ.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

વઢવાણ શહેર અને કેમ્પ વચ્ચે ટ્રામવે દાખલ કરવાને વઢવાણના કારભાર સાહેબને અરજ કરવામાં આવી છે.

ગોંડળમાં બોજરાજજી આયરન ફાઉન્ડરી નામનું લોઢાનું કારખાનું ચાલુ થયું છે.

માંગરોળની ગાદી સંબંધી જુનાગઢ અને માંગરોળ વચ્ચે સમજુતી થયાથી હવે તે ગાદી શેખ જહાંગીર મીંયાને આપવાની. કીધા જુનાગઢ તરફથી થનાર હતી.

મોરબીના ના. કારભાર હવા ખાવા કોલંબો ગયા છે. મોરબીના કોલંબોના વેપારી મી. હસનઅલી દાઉદભાઇએ ના. કારભારના માનમાં મેળાવડો કરી તમને માન આપ્યું હતું.

વડોદરાના સરકારી ઝવેરખાનાના ઝવેરી મી. કરપાણુભાઇ અમીચંદ ઝવેરી મરણ પામવાથી તેમની જગ્યાએ તેમના પુત્ર મી. લાલભાઇની નીમણુંક થઇ છે.

વડોદરાના યુવરાજના કંપેનિયન તરીકે એક યુરોપીયનને રૂ. ૧૨૦૦ના પગારે રાખવાનું ઠરયું છે.

મોરીશીયસવાળા શેઠ હાજી અહમદ હાજી ઇસ્તન મહમદ હુસીએ પોતાની પુત્રીના લગ્નની ખુશાલીમાં કરાંચી ખાતે પોતાની કોમના ગરીબ મેમણોની હાલત સુધારવા રૂા. ૮ હજાર આપ્યા છે.—મલ્લ બંધુ.

બોરસદ ખાતે રૂા. ૧૦ હજારનું ફંડ જેનું કરી એક હાઇસ્કુલ કાઢવાની છે તે ફંડમાં રૂા. ૭૦૦૦ ભરાયા છે.

રતનસિંહ દીપસિંહ પરમાર નામનો ભાવણકાર મુંબઇમાં ભાવણો આપતો હતો. તેને ભાવણો આપવા પોલિસ કમિસનરે મના કર્યા છતાં ભાવણો આપવાનું ચાલુ રાખ્યાથી મુંબઇના મજીસ્ટ્રેટે તેને એક મહીનાની સખ્ત કેદની સજા ફરમાવી છે.

સપ્ટેંબર માસની તા. ૧૦-૧૧ અને ૧૨ મીએ પારસીઓ વિરૂદ્ધ ઇલાકાની મેચ પુના ખાતે, અને તા. ૧૭-૧૮ અને ૧૯ મીએ પારસીઓ વિરૂદ્ધ ઇલાકાની મેચ મુંબાઇ ખાતે રમાશેઃ અને તા. ૨૧-૨૨ અને ૨૩મી સપ્ટેંબરે જીતનારી ટીમ વિરૂદ્ધ હીંદુઓ વચ્ચે મેચ રમાશે.

મુંબાઇવાળા મી. મલબારીએ ક્ષયના હીંદી દર્દીઓના ઝાભારથે સીમલા નજીક ધરમપુર અથવા સોલન ખાતે એક આશ્રમ સ્થાન સ્થાપવાની યોજના ઘડી કાઢી છે ત્યાં ગરીબ દર્દીઓને મફત રાખવામાં આવશે. આ યોજના પાર પાડવા માટે બે મિત્રોએ રૂા. ૮ હજાર આપ્યા છે, અને વધુ મદદ માટે જાહેર પ્રજાને અરજ કરવામાં આવી છે.

હીંદી પ્રજાની જરૂરીયાતથી બ્રિટીશ પ્રજાને વાકેફ કરવાને ઇંગ્લાંડ ગયેલા એન. મી. ગોપાળ કૃષ્ણ ગોખલેને તેમના કામમાં મદદ કરવા મુંબાઇના જાણીતા સોલીસીટર એન. મી. હરી સીતારામ દીક્ષીત ઇંગ્લાંડ ગયા છે.

દુકીકારીન ખાતે હજમોએ એક મંડળ રચ્યું છે. તેનો હેતુ કેમમાં હુન્નર ઉદ્યોગ વધારવાનો, પ્રજાકીય ખુશ્સો જાયત કરવાનો, તથા પ્રજાનો ન્યાય સરકારી કોરટને બદલે પંચાયત પાસે કરાવવાનો એવો છે. તેના ૪૯૦ સભાસદોએ પર દેશી માલ નહિ વાપરવાની પ્રતીજ્ઞા કરેલી છે.

કલકતામાં પોલીસ કમીશનરે એક યાદી જાહેર પાડી જણાવ્યું છે કે હાલમાં એવું જણવામાં આવ્યું છે કે નીચેનાં કરીયાણાં ગુનાહભરેલા હેતુ માટે વારંવાર વાપરવામાં આવ્યાં છે. ૧ સલ્ફયુરીક એસીડ, ૨ નાઇટ્રીક એસીડ, ૩ પીકરીક એસીડ, ૪ પીક્રેટસ, ૫ નાઇટ્રોલ બેનઝોલ, ૬ કલોરેટ ઓફ પોટેશ, ૭ ગલીસરાઇન તથા ૮ એસટોન. તેથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે એક રજીસ્ટર રાખી ઉપરના કરીયાણા લઇ જનારાનાં નામ ઠેકાણાં તથા કરીયાણાના વજનની વેચનારાઓએ નોંધ રાખવી.

રીવુરના પાંક માટે રૂા. પામેલા દેસ ભકત મોલવી લીયાકતહુસેન અનેડા.અબદુલ ને બારીસાલથી આસામની જેલમાં સખ્ત પોલીસના પહેરા હેઠળ રાખ જવામાં આવ્યા છે.

બાબુ અરવિંદ ઘોસની બહેને 'વંદે માતરમ' પત્ર પર લખીને પોતાના ભાઇના બચાવ માટે ધારાશાસ્ત્રીને રોકવાનું બની શકે તે સારૂ ફંડ માટે અપીલ કરી છે.

કલકત્તાના "યુગાન્તર" પત્રના છાપનાર અને પ્રગટ કર્તા મી. મીત્રને ૨ વરસ અને ૬ માસની સખ્ત કેદની, અને રૂા. ૧ હજારના દંડની સજા થઇ છે અને દંડ ના ભરે તો વધુ ૭ માસની સખ્ત કેદની સજા થઇ છે.

કલકતાનું "એમ્પાયર" જણાવે છે કે "યુગાન્તર" પર કામ ચલાવવામાં આવે તો "એશિયન સ્પેક્ટેટર ન્યુસપેપર," જેણે એવી હદ બહારની સલાહ આપી છે કે સઘળા બંગાળીઓને ગોળાથી ઉરાડવા અને દેશી લતાઓમાં યુરોપિન લશ્કરની ટુકડી છોડી મુકવી, તો તેનાપર કામ કેમ ન ચલાવવું?

સરદાર અજીતસીંગના ભાઇ સરદાર કીશનસિંગને ૨ વરસની સખ્ત મજુરી સાથે કેદની સજા થઇ હતી તે કમિ કરવા તેના વડીલોએ અરજ કર્યાથી સરકારે એક વરસની સાદી કેદની સજા કરાવી છે, પણ સરદાર કીશનસિંગે સખ્ત સજા ભોગવવાને પસંદ કરયું છે.

ઓલ ઇંડિયા મોસ્લેમ લીગની વાર્ષિક બેઠક આવતા ડીસેંબર માસમાં અમ્રિતસર શહેરમાં ભરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. નામદાર આગાખાન એ પ્રસંગે પ્રમુખપદે બિરાજી શકે એમ ન હોવાથી તેમની સુચનાથી પ્રમુખપદ સ્વિકારવાને મી. અંમીરઅલી સી. આઇ. ઇ. ને અરજ કરવામાં આવી છે. અમ્રિતસરમાં આ કામ માટે એક રીસેપશન કમિટી નીમવામાં આવી છે અને ઓનરરી સેક્રેટરીનું કામ મી. મહમદ ઓમર બેરીસ્ટરે ઉપાડી લીધું છે. ઇસ્લામી કેળવણીનું વાર્ષિક કોનફરન્સ પણ એજ પ્રસંગે એ શહેરમ ભરવામાં આવશે.

મોહમદ તાયફારાણાઓના છેલ્લા તોફાન વેળાએ અંગ્રેજ સરકારને મદદ કરવા બદલ દીરના ખાન બાદશાહખાનને હીંદી સરકારે તરફથી 'નવાબ' ની પદવી આપવામાં આવી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાય કમીશનરના માજી એ. ડી. કાં. વીડંજર હોદ્દાના વધારાના એ ડી. કાં. ના હોદ્દાપર નીમાયા છે.

નાતાલમાં એશીઆટીકોને બજા રમાં કાઢવાનો ચરચા

ચોડા દિવસપર દક્ષિણ આફ્રિકાની સુનીસીપાલીટીઓની કોંગ્રેસ ડરબન ખાતે મળી હતી. તે વખતે કોંગરેસની કારો બારી કમીટીએ જુદી જુદી બાબતોપર રીપોરટ કર્યો હતો તે રજુ કરવામાં આવ્યો. તેમાંની એશીઆટીક બજારની બાબત વિષે વિવેચન કરતાં કોંગરેસના પ્રમુખ મી. સી. હેનવુડે જણાવ્યું હતું કે:—

કલરડ લોકો, તેમાં ખાસ કરીને એશી આટીકો કયા ભાગમાં જમીન રાખી શકે અને કયા ભાગમાં ન રાખી શકે તે સંબંધમાં અગાઉની બેદરકારી માટે આપણને સહન કરવું પડે છે. અને આ વાત નાતાલના દરેક ગામ સંબંધમાં લાગુ પડે છે. ચોવીજ વરસ ઉપર ડરબ નની મુખ્ય સ્ટ્રીટ, આરબ વેપારીના બીજનેસનાં મંદા મકાનોને લીધે બેડોળ દેખાતી હતી. તેવું એક દરદ તો અમે બતાવ્યું છે; પણ હજુ બીજાં દરદ રહે છે. દીઠી બજારો માટે જુદા વિભાગ કઢાય તો કું ખુશી થઉં. (તાળીઓ) તે મકાનો એવાં હોવાં જોઇએ કે જ્યાં એશીઆટીકો સિવાય બીજા કોઇ રહી ન શકે, તેમજ વેપાર ન કરી શકે. એ બાજતે ખાસ તેમનાજ ઉપયોગ વાસ્તે રાખવો જોઇએ. ઝેરા, એશીઆટીક અને કાફરો સાથે સાથે રહે તેથી જે હાની થાય છે તેમાંની એક ઉપરના ઉપાય વડે દુર થશે. તેથી કરીને લાયસેન્સ સંબંધી મુશ્કીલતનો નીવેડો આવી જશે. તેમજ કોમના વેપારી વરગ ઉપર વિશેષ કાબુ મેળવી શકાશે. આ બાબતમાં કારો બારી કમીટીએ જે ભલામણો કરી છે તેને હું સંપુરણ રીતે ટેકો આપું છું.

ડરબન મ્યુનીસીપાલીટીનું વરસ તા.૩૧ મા જુલાઇએ પુરું થાય છે; તેથી તા. ૫ મી જુલાઇએ નવા વરસ માટે મ્યુની સીપલ મેંબરોની ચુંટણી થશે

ટરાંસવાલમાં દુકાનો વહેલી બંધ કરવાનો કાયદો ઘડવા માટે શરૂઆતમાં એ બાબતની તપાસ કરવા ટરાંસવાલ ધારલા સેંદ્ર તરફથી એક કમીટી નીમવામાં આવી છે.

ચાલુ વર્તમાન

ટોંગાટ સનાતન ધર્મસભાના સેક્રેટરી જણાવે છે કે—તા. ૧૨મીએ એ અંજે સભાની મીટીંગ મળી હતી. શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ 'ઓપિનિઅન' માંથી રમઝાન સંબંધી પત્ર વહેવાર વાંચી બતાવ્યો બાદ વધુ મતે એવો ઠરાવ થયો કે રમઝાન ફંડના સેક્રેટરીને લખવું કે તેમની અને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની વચ્ચે પહેલેથી તે છેલ્લે સુધી જે કંઇ તાર કે પત્ર વહેવાર થએલ હોય તેની નકલો મોકલે. તે આવ્યા બાદ આવતા રવિવારે આ વિષય ઉપર વધુ ચર્ચા કરવાનું મુલતવી રહ્યું. બાદ સ્કુલ વિગેરે મકાનોના સંબંધમાં ચર્ચા થતાં તે બાંધવાનું કામ ચાલુજ રાખવાનું, તથા તે માટે દરેક મેંબરો પાસેથી મદદ મેળવવાનું નકકી થયું. સ્કુલ માટે એક વિદ્વાન અને લાયક મહેતાજીની દરથી ગોઠવણ કરવા મી. સત્યેંદ્રને સલાહ કરવામાં આવી. બાદ નિત્યકર્મ કરીને સભા વિસરજન થઈ હતી.

હારડીંગથી એક લખનાર જણાવે છે કે—અત્રેના મી ખમીસા હુસેનની કા. ના ઝાગીદાર મી. ઇસાક હુસેન હેજ જતા હોવાથી તેમના માનમાં એક મેળાવડો થયો હતો. શરૂઆતમાં એ કંપનીના મેનેજર મી. કાસમ અબદુલ્લાએ મી. ઇસાક હુસેનના સદગુણોની તારીફ કરી. તથા તેઓ સહી સલામત દેશ પહોંચે એવી દુવા માગી. મી. ઇસ્માઇલ સાલે મહમદે પણ તેવીજ રીતે દુવા માગી, તથા તેઓ વહેલા પાછા ફરે એવી ઇચ્છા બતાવી. મી. પ્રાગજી ખંડુભાઇ દેસાઇએ નોકરોની શોક તરફની, તથા શેઠની નોકર તરફની ફરજ ઉપર વિવેચન કરયું. મી. ઇસાક હુસેને વળતો જવાબ આપતાં સહુનો આભાર માન્યો. બાદ ચાપાણી લઈને મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

ફેનટાઉનવાળા મી. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદની બેટી બાઇ ફાતમાને મુજરી ગયાં એક વરસ પુરું થએલ હોવાથી તેની વરસીના પ્રસંગે, તથા મી. હાજી સુલેમાનની બીજી બેટી મરીયમે કુરાને શરીફના ૩૦ પ્રકરણ પુરાં કરેલ હોવાથી તે પ્રસંગે, એક મેળાવડો મી. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદને ત્યાં થયો હતો. તેની ક્રિયાઓ લગભગ ચાર કલાક સુધી ચાલી હતી. તે વખતે હાજર થએલા મહતમોમાં ઇમામ અબદુલ રહીમ, ઇમામ આજમ, ઇમામ અમીરુદીન, ઇમામ એમ. બહરદીન, ઇમામ કરેટ (મુસેલેમ સેમીટરી ઓર્ડના ચેરમેન) ડો. વંદી મી. ઇબ્રાહીમ નરૂદીન વગેરે હતા. બાદ મરીયમ પોતાના કુરાનના પાઠો બોલી ગયા પછી તથા બીજી ક્રિયા થયા બાદ ફાતેહા પઢવામાં આવ્યા, તથા મરહુમ બાઇ ફાતેમાના રૂહ માટે દુવા ગાવામાં આવી. મીજબાનોને નારતો વગેરે આપવામાં આવ્યા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

સર્વોદય

નામાંકિત લેખક રસ્કીનના 'અનટુ ધી લાસ્ટ' નામના લોકપ્રિય અંગ્રેજી પુસ્તકનું ગુજરાતી તારજુ

રસ્કીન એક મહાન વિદ્વાન અને પ્રસિદ્ધ લેખક થઇ ગયો. તેનાં લખાણો આજે સુધરેલી પ્રજામાં ઘેર ઘેર વંચાય છે. તેણે બનાવેલા ઉપરના પુસ્તકની લાખો નકલો છપાઇને ખપી ગઇ છે. જુદી જુદી ભાષાઓમાં તેના તરજુમાઓ થયા છે. તેનાં લખાણ નીતરતી ખુબીઓથી ભરેલાં છે. ઉન્નતિને પામવા ઇચ્છનારી દરેક પ્રજાએ તેનું અવશ્ય મનન કરવા જેવું હોવાથી અમારા ગુજરાતી વાંચનારાઓને તેનો લાભ આપવા અમે એ પુસ્તકનું તારજુ આપ્યું છે. અને આવતે અઠવા ડીએ તે પુસ્તકરૂપે છપાઇ બહાર પડશે.

કિંમત ૬ પેની.

લખોઃ— I. P. Press,
Phœnix, Natal.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૬ઠ્ઠીએ ગવરનરમાં ગાયવાની વકી છે.

તા. ૧૦મીએ અમદાવાદમાં આવવાની વકી છે.

તા. ૪થીએ ગવરનરમાં તથા અમદાવાદમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૨ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે શ્રીયુત બાળ ગંગાધર તીલકને ૬ વરસના દેશનીકાલની સજા કરવામાં આવી છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઈ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગ્યાએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કાર્ટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો ફેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો અપેક્ષા રાખતા નથી. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોવા નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. તેથી ઓછી છાપીએ તો ખરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી રહે ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર. પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુ સ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે બદલે જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે કમદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુઃખનો પુરો ફેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ખરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શી. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે એક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન જેવું છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે, અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી ૬ માસમાં અમે ને પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મળેલા પૈસા અમે તે તે ખરાકને પાછા આપવા બંધાઇએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂં પૈસા આપે તેઓ એ અમારી ઓફીસે પહોંચ મોકલી ને જોવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંડિયન ઓપિનિયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૬૫૨૨,
જોહાન્સબર્ગ.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી ના આકારમાં ૪૦–૫૦ પાનાના એક દળદાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ઇજીપ્તના એક દેશભકત તથા ઇસ્લામના એક ખેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકત્રી મીસ્ટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનારૂં આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. PRESS, PHENIX, NATAL.

જોઇએ છે.

ગુજરાતી કમ્પોઝીટર.

લખો—મેનેજર,
ઇંડિયન ઓપિનિયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ.
ફીનીક્સ નાતાલ.

કેપટાઉનમાંથી ઇંડિયન ઓપિનિયનની છુટક નકલ (કીંમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસર્સ પુરૂષોત્તમ ઝવેરી (ગ્રેનર લોંગ માર્કેટ અને પાર્લામેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દર અઠવાડીએ મળશે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંજ	૧ઘસ્તાની	૨૩	૦	થી	૨૪	૦
બીજડીના	,,	૨૯	૬	,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી.	આર.	૨૧	૬	,,	૨૨	૦
એફ. ડી.	આર. ,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
ચીની	સક્કર ,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
ફુંડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી	તુવેર દાળ	૨૧	૦	,,	૨૨	૦
તુવેર	દાળ કાનપુરી	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
મગની	,,	૨૬	૦	,,	૨૬	૬
અડદની	,,	૩૦	૦	,,	૩૧	૦
ચણા	મુંબઇના ,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,,	દાળ ,,	૨૮	૦	,,	૨૮	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મકાઇ	,,	૬	૦	,,	૬	૬
બ્રીનીસ		૧૬	૦	,,	૧૭	૦
કપુ	તેલ ૧ આલન	૩	૬	,,	૩	૬
એરંડીનું	,,	૨	૬	,,	૨	૮
મીઠું	,,	૩	૬	,,	૩	૬
નાળીએરનું	,,	૩	૬	,,	૩	૮
બાંડ	સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	,,	૧૮	૬
પીળા	,,	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
નારકુળ	નાતાલ	૯	૦	,,	૧૦	૦
આટો		૧૧	૩	,,	૧૧	૬
મદ્રાસી	સોપારી ૧ રતલ	૮॥				૬
મરચાં		૦	૪	,,	૦	૫
ઘી પેટી	૪ ટીનના પીં	૭	૧૫	,,	૮	૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પારસીન	ઓરોહેડ	હાલ નથી				
,,	વાયર રોલ	૮	૦	,	૮	૬
,,	,, આલન	૧૧	૬	,,	૧૨	૬
નાળીએર		૧૦	૦	,,	૧૧	૦
કથી		૯	૬	,,	૧૦	૦
ડાયમંડ	સોપ	૧૩	૦	,,	૧૩	૬
સાબુ	સીલ્ક સ્ટોન	૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ	સનલાઇટ	૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેકડર	ડી	૧	૮	,,	૧	૯
માંચીસ	બાક્સ	૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી	સેવરણની	૦	૧૧	,,	૧	૦
નીગ્રો	પોઇઝ સીગારેટ	૧૬	૬	,,	૧૭	૦
દુધ	નેસલનું	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
નીગ્રો	(વીવરમુલ)					
બસ્તા	ઓકની	૪	૩	,,	૪	૬

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે ખસુસ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને દકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET
P.O. BOX 17

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 149 MARKET STREET. *Johannesburg*

H. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Vanook Colaba, India

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપોઓ !!!

❀ નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેશનેબલ બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.

મહારાજા ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

કીફાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાપ્તસ્થીરૂ મારે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન DURBAN.

મો. મહમદ કુા

નાણીઓદનો જથ્થાબંધ અને સાટે માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— બોકસ ૬૪૪ નં. ૨૮ કેથેડરલ રોડ. ડરબન.

MORAR DALA.

Merchant & Direct Importer

બી, ચાયલ, મંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરબારું આવે છે.

તથા દેશી પીદાશ અમારે ત્યાં બને છે.

94 Hanover Street Capetown.

ઇમાનના સારા બોલા નાળિએર

હમણાંજ આવી પહોંચ્યા છે. ભાવ મોકો ચલ છે.

લખો યા મળોઃ—

147 Queen St. M. M. DIWAN,
Box 593. Durban.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1746

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc. Established 1895. Head Office: Bombay.

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4530, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 841, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કાથા તથા વાળીની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Moorbagh, Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ઈ. ઈ. પ્રમળાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મસાજ લોકેશન.

બોકસ ૨૩૮૮ જોહાનસબર્ગ.

ઓર્ડરો ઉપરથી અને હોલસેલ માલ

ઇડિઅન તથા ઇંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે

વર્તમાનપત્ર

જોઇએ—પુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં બોકસ સરનામાં ઇંગ્રેજીમાં લખી મોકલનાર ને દીઠના સાત દેશકલ્લોની ઉંચી મહત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ખેડા) મુંબઇ, પ્રાંત ગુજરાત.)

ગાંમડા ખજોદીશે છાજે.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકરાં ચામડાં, પેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. E. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 939

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add: "ATSIEKE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

M. P. FANCY.
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL.

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

કન્ફિશનરી બગાડીને હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. ખાસ ની ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા નું-સરસ બારસ-ચોખું બંધીબાણું-બરફી મફ્ત. બરાબરબોલ કરી જુઓ.

STAND: 513, 17th Street, VREDEDORP
Box 603, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory.
મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસ્તુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 849.
154 Queen Street, Durban

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "DURBARDAR."
ESTABLISHED 1880.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ.
દરબાન.
Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES, OFFICES, SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 355

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT!
6 Jones Street,
KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
GENERAL DEALER
2 BROAD WAY,
Tel. Address: "MAHOMED"
Broad Way, KIMBERLEY.

કટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

કટરની કંપની દેશાવર જવાને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ફ્રેન્ચ કોલોનીઓના અને બીજા તાર મોકલી આપે છે. નિયમીત પરીણામે દર અઠવાડીયે ફી મોકલવામાં આવે છે.

કટરની કંપની તાર મોકલવા ટપાલીને કુલિઓને કોઈપણ પ્રકારનો પૈસા મોકલી આપે છે.

કટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કાયમનું પુસ્તક લેવામાં નથી આવતા. કટરની બાકી દેવું નથી છે તે રીતે સંપુર્ણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી દેવું બન્નેમાં તાર લેવા તથા મોકલનારી બન્ને સગવડ કરી આપે છે.

જ્યાં કટર દેશમાં આવેલા તાર કટરની કંપની લેવા આવે કરી લેનાર બદલે ફી ચુકવે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
કટરની એજન્સી,
રેલવે બીલ્ડીંગ્સ,
માર્કેટ સ્કવેર,
દરબન.

કટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
પ્રીટોરીયા.

બીજા કટરની એજન્સી,
જી પોસ્ટ ઓફીસ,
કટરની સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

Price 3d. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phoenix, Natal, Saturday, August 1st, 1908. No 31

TEL: ADD: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 993.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બાલ સાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

પેપરાઉનની સુધ મગ્જીના સૌથ મેળવ્યા. સહુથી કીફાયત ભાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

ગત દરેક જાતનો કાપડનો માલ અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે.

ગોલ્ડેલાં કપડાં, બ્લાન્કીટ્સ, નાઈટ ગાઉન્સ, સમીઝ, ઓઢણીઓ મારેનો ફેન્સી સામાન ફ્લેનલ્સ, બ્લીન્ક્સ, ટોપી, કામદોપી, ગાલર, ફ્લેનલી ફ્લાલ, રૂમાલ, ચાદરો, બેસ ફ્લેનલેટ્સનો વેગળી જાતનો માલ વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કેપ્ટી બજાર ગોલાઈ પ્યાલા, રકાબી બરી બરી જાતનો ફેન્સી ક્રોકરી વગેરે વગેરે વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવેલ છે. તેમજ બાલ ઓછામાં ઓછા નફાથી તથા બજાર કરતાં સસ્તામાં વેચવામાં આવે છે.

એક વખત ઓરડર મોકલી પારખી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS,

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની ઓરડર તથા કરારો કમીશન વગે "ટોમાસેલિઅસની"ઓફીસમાં કરી આપવામાં આવેછે. બજાર-દરરોજ કુશલતામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square, Johannesburg.

Box 2987, Tel. Address: TOMASELLI.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારગામ ગ્રાહકોને વહેલા ઓર્ડરોનો સમયસર કાળી કામવામાં આવે છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMIA."

Box 3453. JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street.

VERULAM.

R. R. NAIDOO,

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries.

56 Wa[illegible]

Forwarding and Commission Agent.

STORES: OPPOSITE RAIL STATION.

P.O. Box 235 Telegraphic Address "NAIDOO."

TOLL PLATELETER.

જથ્થાબંધ ભાવના વેપારી.

મકાઇ, બીનીસ, તમાકુ, ફ્રુટ,

સસ્તામાં સસ્તો મળશે.

Tel. Add: Gandhi. એ. ઇ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆ એન્ડ કું.

અમારે ત્યાં સસ્તા અને ગ્રોસરી કિંમત ભાવે બધા મળશે.

Corner Park Road and Park Lane, Fordsburg, Johannesburg

BRANCH:

Boschhoek, Dts. Rustenburg

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper

Corner Colony [illegible]

BOX 207, POTCHEFSTROOM

Tel. Address "ABOOBAKER"

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર,
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon And Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch rebate messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Secret and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

DURBAN.
Reuter's Agency,
Davis Buildings,
22 Field Street.

Also at the head Offices for S.A.:— And at:—

CAPETOWN
Reuter's Building,
St. George's Street,

JOHANNESBURG
Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from 1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જોકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address

50 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂહુ મજી અમારા મારફીકાનાં દરકારી દેશ નામવાળી છે. જેથી ઉતારને લાભ ચોક્કસ મળે મળશે. બાદ લાભ આપે છે.

દેશ અંદરનું તાજું ખુશબોદાર ચી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone No. 44 Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઈ. પી. ઝામ,
મોરોક્કા અને મેડાગાસ્કર, પોર્ટુગીઝ
ઉમદા પી વેચવાનું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

NANJEE DULABHDAS & CO.,

GENERAL MERCHANTS

and Wholesale Importers.

CABLE ADD.: "NANJEDULABH."

P.O. Box 141 LOURENCO MARQUES.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

68 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenboklontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

ચી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

ચા રેશમ અને ચીનાઈ તથા સ્વદેશી કાપડ.

મારકેટ સ્ટ્રીટ, (કાસ્ટલ હોટલની સામે)

પોસ્ટ પેટી ૨૦, જોહાનીસબર્ગ.

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Lalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.

ખાસ્સો જોરદાર હુકમ.

ખરીદવા લાયક છે.

૧૨૬ ઉમદા ચીજ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુબ્બા પહોંચે તેવી

સ્ટીમર દરમહિને ડરબનથી રવાના થાય છે

એ કંપનીની આગબોટમાં ઉતરેલ વરજના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી વગેરેનું ચોકીઆત છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ જાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ બાતરી રાખશો.'

અરેખર અમારે કંપનીની મુદતથી આપણા દીહીનભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, ને હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો અરેા લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુબ્બઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સઉની જાણ માટે અતરે અપામાં નંખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

સ્ટીમર અમકુલી કોલંબો થઇ કલકતા માટે તા. ૪થી ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનથી સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ ઔર કલકત્તા.

અમકુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૪ ઓગસ્ટ.

தெட்டகல் கடாக்ட் லயன்.

ஸ்டீம். ஸ்டா. "அம்குலி" 3300 டன்ஸ் குவல்டெஸ் 4-

கொலம்பு மதிரஸ் மோர்கலாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

ஜી. કથરાદિઆ કથારાણની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,

Telegrahhic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કિંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King &Sons,
West Street, Durban.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980. Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369. Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990 Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999. Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999. Johannesburg.

Khusal Lala,
Box. 5250. Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999. Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

વેપારીને મદદગાર.

અમદાવાદ. (મુ. સાબરમતી) વેપારી સાધનની કળી સહીત, કિંમત આકરણ વગેરેવાળા. મેરીકનલ એરીથમેટીક, કંપની મેમરાન્ડમ એન્ડ આર્ટીકલ્સ ઓફ એસોસીએશન તથા ઇન્ડીઅન કોન્ટ્રાક્ટ એકટનાં:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા દીવાળી, વેપારની ચાલી પડતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, ચાલું અંગ્રેજી નામું, મેસર્સ શીઅર, ફેઇલ્ડ ફિર્મ કેમ થાય, ગુલ્લકમિશનર્સ, બીજી ઘણા ગુજરાતી વેપારમાં ઉપયોગમાં કોમની ઉન્નતિ અર્થે વિષય ઉપરાંત ગુજરાતી, મહેતાજી, વકીલાત, ઇન્સોલ્વન્સીના પેન કેમ ચોક્કસ બોધ આપનારીઓએ ઉપયોગમાં છે. આવતી સાલ મહીનામાં મુબ્બા નામ, કામ, કેમ્પાસનું બીજા પુસ્તકમાં ઘણા ઉપયોગી આવશે. કિંમત રૂા. ૩૦૦. નામ નોંધાવવા માટે લખોઃ B. J. RANDERIA, P. O. Box 848 Durban, અથવા મેનેજરીઅલ રોડ, ડરબન. પી. બોક્સ. પરીખને ત્યાં આવે મળી નામ નોંધાવા મહેરબાની કરવી. બિજા વકાસ વધી ઉપયોગી આવું—બી. જ. ક. રાંદેરીઆ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Bambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 1.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
15a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets
Nemar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
S. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
17 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pohoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 346.
Hormajee Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parabotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parabotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoi & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 590, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Mianehan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parabotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry.
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDSLAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajaing.

ENSELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street;
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker
Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 100.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box [redacted]
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG
Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44,
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE
Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG
Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
10 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Hajloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kazodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Manaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Soleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J. E. Tavaria,
224 Market Street.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.
Govind Mowji,
Box 6369.
Laxman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalaing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY
Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP
B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP
Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING
Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BRADNA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDHERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOSENI,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parsbotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
E. A. Variawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON
K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoota.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
A. A. GASDAR,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Osman

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rune od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64. Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
Wick Street.
M. E. Vawda.
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Raguath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim.
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM,

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad., "Wallie," Cape Town. Box 190

અલીભાઈ અબુભાઈવલ્લી એન્ડ કું

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

285 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રેશમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

કેપટાઉનમાંથી હડિયામણ ઓપિનિઅનની પુરતી નકલ (કિમત ૪ પેની) તાના અમારા એજન્ટ મેસરસ પુરુષત્તમ ખમજી (મેસર્સ લોંગ મારફેટ અને પાલમેર એન્ડ) ને ત્યાંથી કરી મંગાવીએ મળશે.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 1ST, 1908 No. 31

Contents

EDITORIAL COMMENTS:— Page

Two Points of View 341
"The Clearer Vision" 341
Imam Abdul Kadir Bawazeer ... 342
Tamil Tenacity 342
Anti-Indians at the Cape 342

OTHER ARTICLES:—

Indians in Southern Rhodesia ... 342
Leaders Imprisoned 343
The Transvaal Trouble 344
More Hawkers go to Gaol 347
The Assault Case 347
The "National" Convention Again 348
A Colonist's View of British Indians 348
Lord Milner on Coloured Races ... 349
Capetown Chamber of Commerce ... 349
Asiatic Passive Resistance 350
Natal Parliament 350
Late News 351

CORRESPONDENCE:—

The Immigration Question 350
Taxes on Indians 350

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 1ST, 1908.

Two Points of View

IT would not be difficult to understand the inwardness of the Asiatic struggle now raging in the Transvaal at its highest, if we were to consider the different standpoints from which General Smuts, as representing, let us hope, only a part of the European Colonists, looks at the Asiatic question, and the standpoint from which Indians look at it. Both apparently agree that unlimited Asiatic immigration to the Transvaal should be stopped, as it has been stopped, and that the domiciled Indians should have their status guaranteed, and that their position should be made bearable. But General Smuts considers that, ultimately, even the resident Indian population should die out. He accepts it at present as a necessary evil. General Botha said as much immediately after the compromise. Hence the attitude of the Transvaal Government on the rights of pre-war refugees, and the question of the entry of British Indians possessing high educational qualifications and the utter disdain of representative Indian opinion.

Indians, on the other hand, accept the prohibition of unlimited immigration, in obedience to Colonial prejudice and Colonial sentiment, but consider that those who are entitled to remain in the Colony should be able to live decently, should prosper and multiply. They think that the restrictions that are now put upon their movements and on their civic liberty should be removed, until their status corresponds with that of the European colonists. Hence their opposition to the abrogation of the rights of pre-war refugees and to the prohibition of the entry of Indians of high attainments. Thus the expression "Vested rights of resident Indians should be respected and their status guaranteed" has a different meaning for the two parties, and, until either the European Colonists accept the Indian view as to the rights of domiciled Indians, or Indians accept the general Colonial view and, therefore, resign themselves to civic extinction and, ultimately, to total withdrawal from the Colony, there never will be any peace, and there will always be disputes over any compromise that may be effected. If Indians wish to have their status recognised after their own fashion they will have to prepare themselves for much greater sufferings than they are undergoing even now. Their courage and readiness to suffer imprisonment will, no doubt, bring about repeal of the Act and satisfaction so far as the return of pre-war residents and the entry of educated Indians is concerned, but it will even then be open to General Smuts to continue the hostile policy that has been in vogue since 1885, unless he finds British Indians ready to checkmate him at every step.

"The Clearer Vision"

THERE are times when even the mildest-mannered of men is tempted to break forth profanely in order to relieve his soul's oppression. It is difficult, indeed, to refrain from the blunt expression of one's feelings when perusing such an effusion as the following from the *Standard of the Empire*:

> It was evident that when the other South African States began to legislate with a view to restricting the immigration of Asiatics Rhodesia would have to follow suit. It would otherwise have become a dumping ground for all immigrants who could find no shelter elsewhere. Warned, however, by the trouble in the Transvaal, Rhodesia has provided a simple and effective method of registration and granting of certificates which offends Asiatic feeling as little as possible, and leaves a wide discretionary power to the Administrator. It furthermore permits Asiatic settlers to leave the country for a year without thereby incurring any loss in their position. The whole idea of this legislation seems to be to regulate Asiatic immigration, and not in any sense to exclude it altogether.

The calm *insouciance* of the writer of the above paragraph almost takes away one's breath. The few lines simply teem with a complete ignorance of facts, and a cool disregard of Asiatic sentiment, to such a degree, indeed, that one is impelled to ask whether the "Empire" referred to in the paper's title is not some figment of the imagination of a denizen of Alice's Wonderland.

We can quite understand the Chartered Company's inspired doctrine of the "dumping ground." We have heard that fallacy declaimed too often to be deceived by it again. Rhodesia, contrary to the scribe's statement, has learnt absolutely nothing from the Transvaal trouble. Its mental attitude, in fact, is too Bourbon-like to be pleasant. The measure referred to is far more drastic than the Transvaal Act, and offends Asiatic sentiment grossly. As for the "wide discretionary power" left to the Administrator, in our opinion, the day is past for the handing over of any community to the autocratic mercies of an individual. And then, we are told, this measure "permits" Asiatic settlers to leave the country for a year without thereby incurring any loss in their position! Why, they can, at the present time, leave the Colony for a decade, secure in the knowledge that their position is not endangered. But what intolerable insolence to be asked to congratulate ourselves because all our rights and self-respect are taken away, and in exchange we are "permitted" to remain away from the Colony for a whole year, without being totally excluded. The man who wrote this paragraph must have been cursed with a monumental lack of humour, or he could never have read the Ordinance. And these be the "teachers" of Empire!

The above effusion, however, is mild as milk compared with the strong drink that Mr. Francis Bancroft offers us in a letter addressed to the *Standard*, and reproduced in another column of this issue. From him we learn a great deal about "the clearer vision"—whatever that may be. He makes mince-meat, it would appear, of Lord Milner's argument that the Colonists should study the Indian question from Indian experts, thereby obtaining a more intelligent knowledge of how to deal with the problem in South Africa. And Mr. Bancroft does this by the easy expedient of informing the noble lord that, in point of fact, he does not know what he is talking about, that it is "we Colonists" who are going to settle this colour question satisfactorily, and that by regarding all non-whites as coloured, without in any way differentiating between them. We are regaled with "what the Colonists say" to the Imam of Kadar—but never a word do we hear of the In-

dian settler's reply. Possibly Mr. Bancroft has never heard this. It would not surprise us very much, for there seems to be quite a lot that he has never heard of. He tells us, indeed, that the Colonist is "far seeing," but he does not tell us whether the object of his "foresight" is pure mirage or not. Nor is it necessary. It is sufficient for Mr. Bancroft to dub himself "Colonist," to inform us, beyond all shadow of a doubt, exactly what he "foresees" and the scientific manner in which he does it. Of course, Mr. Bancroft does not suffer in the least from race-prejudice, and his colour-vision, too, is perfect. We had almost said that he saw all things *couleur de rose*, but that the colour problem would thereby have raised its ugly head once more.

As we said at the beginning, it is difficult to discuss some things temperately. That is why, on the one hand, we have ill-educated boys throwing bombs by way of protest. But, in the alternative, a little humour carries one a long way, and the best method, perhaps, of treating the *Standard* scribes is to laugh at them good-humouredly.

Imam Abdul Kadir Bawazeer

WE HAVE NO DOUBT THAT OUR readers will appreciate the very fine portrait which we publish with this issue as a supplement, of Imam Abdul Kadir Bawazeer, the respected Chairman of the Hamidia Islamic Society and assistant priest of the Hamidia Mosque. Mr. Bawazeer has greatly endeared himself to his compatriots by suffering imprisonment, as he puts it, for the sake of his country and the honour of the community. Though the imprisonment lasted only four days, it told on his constitution, he having never been inured to hardships. Mr. Bawazeer belongs to a very ancient and honourable Arabian family. His father migrated from Arabia and adopted India as his home. He now occupies the high position of assistant priest of the Juma (Friday) Mosque of Bombay. On his mother's side, Mr. Bawazeer belongs to the Konkani clan, and thus occupies a unique position among the Indians in South Africa. His great work for the Hamidia Islamic Society is too well known to need recapitulation. Mr. Bawazeer, we understand, intends to re-start hawking. He thinks that his place is at the Johannesburg Fort so long as the Act remains on the Statute Book, and so long as his poorer brethren are being sent to gaol.

Tamil Tenacity

MR. THAMBI NAIDOO IS IN THE Johannesburg gaol now for the third time, and that for the sake of his country. He came out of gaol only last Saturday. It will be remembered that he went out hawking to invite prosecution. Not satisfied with four days' imprisonment, he re-started hawking on Monday last. The result was that he was prosecuted and sentenced to be imprisonment with hard labour for 14 days in default of paying a fine of £2. Mr. Naidoo left his wife and children, his wife being in an interesting condition. We think that very few Indians will be found in South Africa who are prepared to do what Mr. Naidoo has done. He is moreover, the sole wage-earner in his family, and has to earn his bread from day to day. It is pleasing to be able to recall the fact that, during the last crisis, the Tamils remained staunch and true almost to a man. They suffered imprisonment cheerfully, and, after they had once made their resolution, they manfully carried it out. Lord Ampthill considered the Tamils to be the most common-sense, and the most practical race in India. We see Lord Ampthill's opinion verified in most departments of life in India, and the Tamil section of the community in the Transvaal has worthily followed up the tradition. We congratulate Mr. Naidoo on his rare courage, and we congratulate the Indians in South Africa on possessing such a man.

Anti-Indians at the Cape

ELSEWHERE IN THIS ISSUE WE reproduce a report from the *Cape Times* detailing the happenings at a recent meeting of the Capetown Chamber of Commerce. We gather therefrom that a member of the Chamber moved a resolution calling upon the Cape Government to introduce legislation to stop Indian licences, on the lines of the Natal Bills. In doing so, he made a number of statement so wild as to raise a doubt as to his knowledge of even the elements of logic and fairplay. Such a string of inaccuracies and exaggerations has not emanated from one source for many a long day. We are told that, in three years, there were 103 Indian insolvencies at the Cape, but not the number of European insolvencies within the same period. It is conveniently forgotten, too, that practically the whole Indian community is composed of traders, whereas the European community contains all sorts and conditions of men and women. Normally, then, the ratio of Indian insolvencies to population might well be greater than that of European insolvencies to population. As a matter of fact, the official figures, which we have quoted from time to time, demonstrate exactly the contrary, the condition of affairs being very favourable to Indians. Then we are informed that Indian insolvencies are not genuine ones, but that the European merchants are robbed and that the proceeds go to India. It is not a little strange that, in spite of this, the European merchants are hypnotised into giving Indians better terms than they do to Europeans. Surely they can be depended upon to know their own interests best. Mr. Liebmann, the late Mayor, pointed out very pungently that they could not be protected against themselves. A similar statement was made recently in the Orangia Parliament, where Transvaal business men and Orangia farmers were the parties concerned. The Chamber showed its appreciation of the resolution and the arguments adduced in its support by passing on to other business. The Cape anti-Indians evidently do not carry much weight amongst sensible men.

Indians in Southern Rhodesia

Mr. Ritch Points the Moral

[Mr L. W. Ritch, Secretary of the South Africa British Indian Committee, writes to the English Press as follows:—

In the matter of the Asiatic Ordinance just passed by the Legislative Council of Rhodesia, you will, I trust, permit me to point out that the assurances received by Reuter's Agency as to the innocuous character of the measure bear a curious resemblance to the utterances of the gentlemen who were responsible for the introduction of a similar Ordinance in the Transvaal.

In that case, as in this, we are told that "special care has been taken to make the legislation against Asiatics called for by the white population . . . as little distasteful as possible," and the Government were equally emphatic in disclaiming any desire to hurt the feelings of those affected thereby. We know, however, that in the result the character of the Registration Ordinance proved to be such as to make forfeiture of worldly possessions, and even imprisonment and deportation, preferable to the bulk of the Indian community to compliance with the law.

The text of the Rhodesian measure will doubtless be published in due course, and while it is to be hoped the provisions are as harmless as Reuter's representative has been given to understand, it is significant that the cable addressed to me by the British Indians concerned indicates quite the reverse from their point of view. May I be allowed to add that, granting, as British Indians in the Colonies do grant, the Colonial right to limit Asiatic immigration, it cannot be regarded as other than regrettable that Indian feeling generally should at this critical time be irritated by the imposition of differential and insulting restrictions upon the liberties of our Indian fellow subjects already lawfully resident within the Colonies.]

Leaders Imprisoned

Great Meeting in Johannesburg

Stores Closed

No Hawkers

On the 23rd, ult. all Indian business throughout the Transvaal ceased for the day, as a mark of respect towards the Chairman of the Hamidia Islamic Society, Imam Abdul Kadir Bawazeer, and the other Indian leaders who had been sentenced to imprisonment with hard labour for hawking without licences, as a protest against the Transvaal Government's breach of faith. Indian Hawkers and Pedlars ceased their rounds, much to the discomfort of those European housewives who depend so entirely upon the services of these men.

A large and enthusiastic meeting, of over 1500 persons assembled in the precincts of the Hamidia Mosque, Fordsburg, and listened intently to the addresses delivered by Mr. Gandhi and other speakers. A few delegates from Reef towns attended, though none were specially invited. Mr. Essop Ismail Mia presided. Amongst those who addressed the meeting were Mr. N. V. Shah, who spoke in English and Gujarati, Ismail Patel, Omarji Sale, and Moulvi Ahmed Mukhtar. The following is the full text of Mr. Gandhi's speech :—

I shall read to you telegrams that have been received from several parts of South Africa in reply to the request of the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society that all our brothers throughout South Africa should close all Indian business—stores as well as hawking—out of regard for the Chairman of the Hamidia Islamic Society, who is also the Assistant-Priest of the very Mosque under whose shadow we are standing this afternoon. The response received has been most generous, and it shows how well the different portions of the Indian community in South Africa have been knit together. I think we may congratulate and thank the Government upon having, perhaps unconsciously, assisted us in doing this wonderful thing. I think that a new spirit has been infused into Indians throughout South Africa, and if that spirit continues I think that we shall have to thank the Government for it. Last January, when we embarked upon the passive resistance struggle in earnest, the ground had been prepared for close upon 16 months, but it was only in the month of January last that General Smuts and his co-Ministers were able to test the reality of the feeling that underlay the whole Indian agitation against the Asiatic Act, which, rightly or wrongly, Indians considered constituted an attack on their self-respect, their honour, and their religion, but perhaps the finishing touch was not put upon the whole thing when the prisoners were suddenly discharged owing to the compromise. That finishing-touch, in my opinion, is being placed upon the whole thing on this occasion. Evidently, General Smuts has been informed by some enemies from out of our own camp that the agitation last year and during the month of January was mostly manufactured and that I was principally instrumental in keeping the fire up. I think that General Smuts has now, by this time, come to understand that the agitation was not manufactured, that the movement was absolutely sincere and spontaneous, and, if I had any part in connection with the movement, the part that I played was that of a humble interpreter between the Government and my own countrymen. I was undoubtedly the first man to inform the community of what the Asiatic Act meant, I was the first one undoubtedly to point out that it bristled with objections, religious, and on the score of the community's honour, but, having done that, I claim to have done everything that it was my duty to do. It was the Indians themselves who recognised the importance of the objections that I ventured to place before them, and they decided solemnly and sincerely not to accept the Act. And here we are to-day in order to emphasise our objections, and we find also that one of the best men in South Africa among our own countrymen, the respected Chairman of the Hamidia Islamic Society, has chosen to go to gaol rather than enjoy the liberty that he had received owing to his having received the voluntary registration certificate. He chose to suffer with his humbler countrymen, the hawkers, and he felt that he himself would place himself in the same category and suffer imprisonment for the sake of the honour of India, for the sake of the hawkers themselves, whom the Government wanted to have in their grip; and we have assembled this afternoon to do honour to that beloved fellow-countryman of ours, as also the others who have gone with him to share the miseries of a gaol-life. It is true that the imprisonment is to last only four days,—but is it *only*? Indians, who have not been used to a gaol-life, who have never been able to accommodate themselves to the hardships of life, to them even a day's imprisonment is a great thing, and does not sentiment count for something in matters of this sort? We and the European Colonists have known all along that Indians would rather pay large sums of money in fines than go to prison. That feeling has been shared universally by the Indians in South Africa, and, yet, to-day we find the respected Chairman of the Hamidia Islamic Society, we find other prominent Indians, willingly going to gaol, not because there is artificial agitation, but because they think sincerely that India's honour is at stake, they feel that their self-respect is going to be lost, if they do not stand up and give a proper fight, and that fight not a fight with any weapons but the cleanest. The cleanest weapon that we have discovered in self-defence is the weapon of passive resistance, is the acceptance of a gaol-life or whatever the Government may choose to impose upon us for a breach of its Laws which we cannot, as human beings, accept. The telegrams that the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society have received are from Pretoria, Durban, Fortuna, Warmbaths, Volksrust, Ermelo, Potchefstroom, Zeerust, Klerksdorp, Standerton, Middelburg, Salisbury, Christiana, Rustenburg, Kimberley, Nylstroom, Roodepoort, Lichtenburg, Lydenburg, Vereeniging, Pietersburg, Ventersdorp, Heidelburg, Capetown, and Springs. I daresay there are more telegrams still lying at the offices. I shall venture to read a few of these telegrams. The purport of all is sympathy and support to the cause of the British Indians, and decision to close all business throughout these places.

Mr. Gandhi then read the telegrams.

Continuing, he said: These telegrams show that the Indians are absolutely unanimous in the Transvaal, and the incarceration of the Chairman shows also that there is absolutely no difference of opinion between Mahomedans and Hindus, that all the different races of India who are in South Africa have met in a common cause and well have they met, seeing that the difficulties that surround one portion of the community surround the other portions of that community. Gentlemen, our own position is absolutely clear. Our friends have advised me and told us that we should wait, that we should not take strong measures, and that we should not take any step that might be irrevocable. I do not quite understand the meaning of this advice. I do know this, that the question of the burning of the registration certificates should not be definitely decided until we know exactly the legislation that the Government intend to pass. That we have done. Beyond that it is impossible for the Indian community to go. The Government have put a barrier between those who have taken out voluntary registration certificates and those who are now coming into the country, and who are entitled to come in. The Government ask them to submit to the Law. It is impossible for these men to do any such thing at all, especially when their rights have been safeguarded under the compromise. What are these men to do? Are they not to trade until they have received their registration certificates? Are they to live upon the charity of their fellow-countrymen? I think that it is utterly impossible. Then these men must honestly earn their livelihood, and the only advice that it was possible for the British Indian Association to give these men was to trade

in spite of the refusal to issue licences on the part of the Licensing Officer. The hawkers and storekeepers whose licences ended on the 30th day of June are also in a similar plight. They are now called upon by the Government to submit to the Asiatic Act so far as licences are concerned, before licences can be issued to them. Are they then to sit still? Are they not to trade until it pleases the Government to bring forward their legislation? It is not we who are waiting, or who can afford to wait. It is utterly impossible for us to take up any such position. We are taking no irrevocable step, but we are taking every step that we must take in self-defence. If we are to live in this country as honest citizens, if we are to earn our livelihood honestly, then it is absolutely necessary that we carry on our usual occupations, and for these occupations are required licences, and, if the Government will not issue these licences, it is necessary for us to trade without them. Some hawkers have already taken out licences. I understand that 300 have had licences issued to them without submission to the Asiatic Act. Four hundred have taken out licences by giving thumb-impressions. They did not know what they were doing. They did not know that they were submitting to the Asiatic Act by giving thumb-impressions. The balance have now come to know what the Government intend to do. Are they, again I ask, to sit still and not carry on their occupation? It is utterly impossible. It might be asked why should prominent Indians go and take up hawking and force matters. The answer is obvious and very simple—it is not possible for these men to sit still and remain in their homes, when they see poor hawkers, who perhaps do not understand the position just as well as the leaders do, suffering. I think that the leaders would have failed in their duty if they had not come forward and taken up hawking for themselves, in order that they might be able to direct their poorer countrymen, in order that they might be able to explain the real position to their poorer countrymen.

I understand that, this afternoon, Superintendent Vernon and a detective went amongst some of the Tamil members of the Indian community. He asked these men to produce their registration certificates, and I understand also that there was hard swearing indulged in by one or other of the officials. I understand that it was Superintendent Vernon who used an expression unbecoming for me even to repeat. I will not repeat that expression. I do say this that, if my countrymen have the courage of their convictions, not a single Indian will show his voluntary registration certificate. The British Indian Association has called in all these registration certificates, in order that the poorer, the humbler, members of the community might be protected, and, if they have to go to gaol for non-production of registration certificates, I do hope that they will go to gaol, and thus teach a lesson in civility to the police. I shall never forget the scene that was enacted before the Courthouse when Mr. Sorabji was sentenced to be imprisoned with hard labour for one month. I cannot easily forget the hustling that took place, the assaults that took place in front of the Courthouse, under the nose of the Magistrate as it was. I cannot easily forget how the Constables, without the slightest provocation, without any warning being given to the British Indians, assaulted them, how they roughly handled them, and how they roughly shoved them from the verandah of the Courthouse. That shows what a bitter struggle is before us. That shows also how cheaply we are held in the estimation of the police, if not in the estimation of the citizens of the Transvaal and of South Africa. It is necessary then for British Indians to show in quiet, in dignity, in perfect calmness, in a perfectly law-abiding spirit, to show that they are not here to suffer such indignities, that they are not here to have their liberties trampled under foot, and that if all these things are done in the name of His Majesty the King-Emperor, we are here also humbly to protest, and we are here also as British citizens to suffer for it, and to show the whole world what things are possible and done even in the British Empire, even under the British flag. We have been nurtured in British traditions. We have been told that even a lamb is free.—*The lamb can go with the lion* is a literal translation of a verse I was taught when I was a youth, when I was of a school-going age. That verse has not yet been effaced from my memory. I do say here such a thing is not possible, that British Indians, because they are docile, because they are humble, because they do not want to tread upon anybody else's corns, are being spat upon, are being ill-treated, and now we have got the Asiatic Ordinance to fight, which is intended to take away the very last vestige of self-respect from us. It is because we feel these things that we have met here to honour our countrymen who have gone to gaol, that those who are here may also have that courage, may also have sufficient self-respect in them to go to gaol, to suffer the same hardships, and if you do that, as surely as I am standing here today, a day will come when we shall regain our liberty, when we shall regain the full rights attached to British citizenship, when we will be respected even in the Transvaal as men, as human beings, and will not be treated as dogs.

INDIAN MAILS. For Colombo, Calcutta and Madras, per s.s. *Umfuli*, until 7-30 a.m. August 4. For Bombay, per s.s. *Governeur*, until 3 50 p.m., August 4.

The Transvaal Trouble

Prisoners Released

On Saturday morning, at 7 a.m., Imam Abdul Kadir Bawazeer, Mr. G. P. Vyas, and the other leaders who had been sentenced on Wednesday, were released two hours before the usual time for release. It is presumed that this was done in order to prevent any demonstration on the part of the Indian community. However, that did not prevent the reception of the ex-prisoners, who returned to the gaol-gates at the appointed hour, and were welcomed by their many friends. Amongst those present were Messrs. Essop Ismail Mia, M. K. Gandhi, and other prominent leaders. Rev. J. J. Doke and Messrs. H. Kallenbach, G. Desai, and H. S. L. Polak were also present. The principals then drove to the Hamidia Mosque, where refreshments were served by the hospitality of Mr. Essop Mia, and afterwards Messrs. Imam Abdul Kadir, G. P. Vyas, Mahomed Ebrahim Kunke, G. K. Desai, M. G. Patel, M. D. Desai, Omarji Sale, Hajee Habib, Essop Mia, and M. K. Gandhi addressed those present. The burden of their speeches was that the struggle should be continued at all cost.

Prison Fare

The following letter has been addressed to the Director of Prisons, Pretoria, by Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, under date 24th ulto.

Eight British Indian prisoners, who were imprisoned for hawking without licences, were discharged today, and they have reported to my Association that, at the Johannesburg Gaol, for the morning meal, they were offered mealie-pap, which they did not take at all, never having been accustomed to it. Consequently, they had to be satisfied with only rice at noon, and beans, if beans were available, for supper. These men were hard labour prisoners.

My Association begs to draw your attention to the fact that British Indians, as a body, are not used to mealie-pap at all, and it is most difficult for them all of a sudden to take to that diet. In view of many more Indians suffering imprisonment in connection with the Asiatic struggle, I think it is but right for my Association to ask you to change the diet scale for British Indians. My Association does not ask for any favours, but simply for a substitute which will be in keeping with the habits of British Indians. As the matter is rather urgent, my Association will be obliged if you will be good enough to give it immediate attention.

Meeting at Vereeniging

The Vereeniging correspondent of the *Transvaal Leader* writes:

All the Indian places of business were closed yesterday as a mark of sympathy and regret for the chairman of the Hamidia Islamic Society (Imam Abdul Kadir), who is suffering imprisonment, together with other Indians, for hawking without the necessary licence.

A meeting of Indians took place here yesterday, at which Messrs. E. M. Patel, M. D. Bhayroobi and E. M. Asvat, three prominent local merchants, spoke. It was decided to hawk, in spite of the refusal of licences. To-day many well-educated Indians were seen hawking in the township unmolested by the police.

Rev. Doke's Views

Rev. J. J. Doke, under date the 25th ult., sends the following letter, summing up the situation, to the *Transvaal Leader*:

The experience of the last few days can have left no one in doubt as to the determination of the Asiatics to suffer until a just settlement is reached. They have no intention of resisting the authorities by force. They argue every point in Court, and when they fail to convince they submit to suffer for the convictions which they hold. Up to the present only a few hawkers, who were not allowed to take out licences, save under the Asiatic Law Amendment Act, have suffered in the flesh. Some of these were influential Indians who had no need to trade like this; but having advised "passive resistance" they put themselves voluntarily within reach of the law, for the sake of heartening the poor man whose living is involved. But in a little while, probably only a few days, as things are going, a more acute stage will be reached.

The Asiatics have determined to call in and destroy all their licences and certificates, so that the police may be face to face with a population of some thousands who have no such documents to show. Then I suppose, for a time, the prisons will be full again.

It is well to look at the position fairly. The Asiatics have been patient. They have waited a long time for a settlement, and they have been kept—one cannot help fearing—deliberately in suspense. At first they had complete confidence in the promise of the Government to introduce a Bill with the object of repealing the Asiatic Law Amendment Act, should they register voluntarily. The anticipation of this, to which they attached so much importance, was used by the Colonial Secretary, according to his own statement, to obtain the voluntary registration of all. These are his words on his Richmond speech:—"The Indian's second contention was that they would never register until the law had been repealed, that the law was an indignity and a disgrace. He had told them that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered, and likewise men the leaders of the Indian community had waived the question of repeal. Until every Indian in the country had registered the law would not be repealed." (*Transvaal Leader*, February 6). Since this speech by General Smuts a great deal of correspondence has passed between him and the Asiatic leaders, but the promise has never been repudiated although frequently referred to—until now. Now it has been repudiated and again grudgingly offered on conditions which were intolerable. This is a disingenuous and unworthy move, and no one will be surprised that the Asiatics resent it, and that their confidence in the Government has been destroyed. On the one hand, we have the straightforward acceptance of the position by these men, and their loyal observance of the conditions agreed to by their leaders. On the other hand, we have the action of the Government over which we blush, and would gladly be silent.

I repeat the Asiatics have been patient, but they cannot go on indefinitely waiting for some word from Pretoria. They feel that they must bring matters to an issue, and they are going to do so, not by rioting, nor by violence, but by returning so far as is possible to the position in which the compromise found them. General Smuts refuses to give back the application forms. So they have determined to destroy the licences which he has issued to them, and thus allow the law to take its course.

Now, what can be done? In that Richmond speech immediately after the compromise, General Smuts frankly stated his difficulties. He had mentioned different alternatives open to him in dealing with the "passive resisters," then he said:—"Take the first alternative—putting the Indians who refused to register over the border. It was not easy putting them over the border. . . . . It was a very difficult international question—a question which would have given rise to serious complications—and the Government, after full consideration, decided that that course should not be adopted. The next alternative was to put the Indians in prison. He had sent every leader to prison, and hundreds more as well, and it had no effect. The policy of imprisonment was a very good policy as a threat, but every sensible man knew it was a policy which could not be carried out in this country. He defied any Government to put 10,000 men in prison here. There were not prisons enough, and it was a physical impossibility, and it was also a moral impossibility, because he thought it would injure the reputation and prestige of the white people of the Transvaal."

Well, the conditions are unaltered to-day. If it was impossible in February it is impossible now. What is the use of pushing these matters to the hopeless extreme? Why does not the Colonial Secretary meet the Asiatic chiefs and discuss the position with them? Why does he ignore communications from those intimately acquainted with the subject? These are questions to which one can find no adequate reply.

Meeting in Cape Town

A special meeting of the South African Indian Association was held at the Association Hall, Hanover-Street, on the 21st ult., to consider a telegraphic message received from the British Indian Association, Johannesburg, conveying the intelligence that Mr. Sorabji Shapurji, a cultured and educated Parsee gentleman, had been sentenced by the Transvaal judiciary to one month's imprisonment, with hard labour, for contravening the provisions of the Asiatic Act.

Mr. Ebrahim Norodien (the President of the Association) took the chair. Among others present were Messrs. Hadjee Sulleiman Shahmahomed, Mahomed Abrahams, Feroz Khan, Morar Dala, Rattanjee Nowrosjee, Hormasjee Mancherjee Suttee besides the principal officers of the association.

Mr. Norodien briefly explained the position at present existing, and the apparent reasons which had brought about a changed front on the part of the Government of the Transvaal. He deeply regretted the fact that natives of British India, loyal subjects of the King, who had every right to look to the protection of the Law in every country, and to the protection of the dear old flag of Great Britain throughout the King's dominions, should find themselves in such dire straits in the British Colony beyond the Vaal. He regretted this all the more in the present condition of things in India.

A resolution of sympathy with Mr. Sorabji Shapurji and other imprisoned leaders was passed, and it was also resolved to send a copy to His Excellency the Governor of the Cape.

Telegrams of sympathy were also sent to the British Indian Association, Johannesburg, and the Hamidia Islamic Society.

Messrs. Hadjee Sullaiman Shahmahomed, Mahomed Abrahams, Morar Dala, Shaw Pandy, J. A. Dabolia, Hassen Ahmod, Rattanjee Nowrosjee, S. Casimali, H. M. Suttee, Esuf A. Patel and Abdulla Adam were the speakers.

British Indian League

A large meeting of the British Indians of Cape Town and suburbs was held on the 23rd ulto. There were many prominent members of the Indian community present. Mr. Adam H. G. Mahomed, the president of the British Indian League, was in the chair, and was supported by Mr. A. Cader, the secretary. There were present on the platform Messrs. J. M. H. Gool, H. O. Ally, Molvi Haq

iyoonman, E. Booly, M. Knus, Chagan Lali, Faker Ismail, Meer Afzab, Mahomed Arif, Shamsoodin, M. Hoosain, and others.

The Chairman explained that the meeting had been called for the purpose of expressing sympathy with their Transvaal brethren, who were suffering from the rigorous administration of the oppressive laws of that Colony. Many prominent members of the Indian community had been arrested, and amongst them were the chairman of the Hamidia Islamic Society and a Parsee gentleman of high education and of great respect.

The Chairman then proceeded to move the first resolution, which was as follows:—

> "That this meeting of citizens of the British Empire, resident in Cape Town, firmly and emphatically protest against the bitter injustice now being suffered by their fellow-countrymen in the Transvaal, in consequence of that Colony's class legislation, which is fast becoming intolerably oppressive."

Mr. Cader seconded the resolution.

The second resolution, moved by Mr. J. M. H. Gool, and seconded by Mr. Chagan, was as follows:—

> "That the Indians, resident in Cape Town and suburbs, in order to mark their sympathy with their countrymen who are unjustly suffering from the oppressive laws of the Transvaal, be requested to close their shops tomorrow, to abstain from all secular affairs, and to repair to their mosques and temples to offer up prayer on behalf of their suffering compatriots."

The third resolution was moved by Mr. H. O. Ally, and seconded by Molvi Badioyzaman, and was as follows:—

> "That the previous resolutions be forwarded to His Excellency the Governor, for transmission to the Secretary of State for the Colonies and to the Secretary of State for India and to the High Commissioner of South Africa, and that the president of the British Indian League be instructed to transmit the resolutions to the Viceroy of India."

A Visit of Sympathy

On Tuesday morning, after Mr. Thambi Naidoo had been sentenced for the third time, Messrs. M. K. Gandhi, Moulvi Ahmed Mukhtar, Imam Abdool Kadir Bawazeer, H. S. L. Polak, and Rev. J. J. Doke called upon Mrs. Naidoo, to express their sympathy with her in her difficult position, and the admiration that they feel for her husband's courage and fortitude. Mr. Doke offered up a brief prayer asking for help, and Moulvi Sahib told Mrs. Naidoo that his co-religionists were all praying for her husband's welfare.

Prison Treatment

The Indians who went to prison last week state that they were, on the whole, very considerately treated by the gaol officials. On arriving at the gaol, however, they were required to stand on the cold floor of the reception cell bare-footed for some hours, the prison regulations not allowing socks and sandals to Asiatics except with special permission. Some of them are still suffering from swollen feet due to this first experience, which was, however, remedied after the first day.

Representations on the subject have been officially made by the British Indian Association.

More Meetings

On Sunday afternoon, at 2 p.m., a large assembly of British Indians congregated around the Mosque, Fordsburg, and listened intently to a number of enthusiastic speeches, delivered by Messrs. Essop Mia, the chairman; M. K. Gandhi, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Bhanjee, P. N. Naidoo, Omarjee Sale, Moulvi Ahmed Mukhtar, Thambi Naidoo, H. M. Gandhi, M. D. Desai, M. G. Patel, G. K. Desai and others. The meeting was enthusiastic, and a number of voluntary registration certificates and hawkers' licences were handed over to the officials of the British Indian Association.

In the morning, a meeting of the Konkani section of the community was held, whereat a committee was appointed to collect funds for the carrying on of the struggle.

On Sunday evening, the Gujarat Hindus entertained the ex-prisoners at their hall in 13th street, Vrededorp. Besides these, there were present, Messrs. Essop Mia, Moulvi Ahmed Mukhtar, M. K. Gandhi, Osman Ahmed Effendi, H. S. L. Polak, G. Isaac, Leung Quinn (chairman of the Chinese Association), and H. M. Gandhi. A number of interesting addresses were delivered by, amongst others, Messrs. Essop Mia, M. K. Gandhi, G. P. Vyas, G. Isaac, Leung Quinn, M. E. Kunke, Imam Abdul Kadir Bawazeer, N. V. Shah, G. K. Desai, M. G. Patel Goshia, and Javerbhai.

Another Parsee Detained

On Tuesday a message was received in Johannesburg that Mr. P. B. Dorabji had been detained at Volksrust, for not giving his finger-impressions upon demand. Mr. Dorabji is the oldest Parsee and one of the oldest Indians in the Transvaal. He is nearly sixty years of age. He holds many documents of identification and is well-known to a large number of Europeans. A later message announced his release, but the detention must have been a severe shock to him, as his health is very delicate.

Mr. Dorabji is one of the pre-war day figures, and was well-known to the Boer officials under the old *regime*. It is stated that he was the recipient of special concessions from the late President Kruger. He has always stoutly opposed, as a Parsee, the principle of finger impressions, contending that he and his confreres were quite capable of giving well formed signatures, and should not be called upon to do anything more. The arrest, it is stated, has caused an intense feeling of resentment amongst the Indian community. They do not blame the Volksrust officials, but the system which obtains, whereby even in little matters the authority is centralised in the Registrar's Office at Pretoria.

The Chinese

The Chinese Association have decided to adopt similar tactics to those pursued by the Indian community, with the intention, of forcing their case on the attention of the Government and the public. With this object in view Mr. Quinn, the Chairman of the Association, and several members of the executive started hawking in town this morning.

Kimberley Meeting

A Mass Meeting of the British Indians of the Diamond Fields numbering about 400, was held in the Indian Association Hall, on 24th ulto., in order to consider the present position of the Transvaal Indians in view of the recent action on the part of the Transvaal Government. Mr. A. S. D. Pillay presided, and the proceedings were most enthusiastic. Amongst those present were Messrs. V. Samy, M. Samy, S. R. Naidoo, K. Samy, O Chocklay. Messrs. A. S. D. Pillay, P. Dawson, O. Chocklay, T. S. Trevedi and Patel addressed the meeting.

Resolutions of protest and sympathy were passed and sent to Lord Selborne and the British Indian Association.

Hamidia Islamic Society

On Tuesday evening last, a meeting of members was held in the hall of the Hamidia Islamic Society, Johannesburg, presided over by the Chairman, Imam Abdul Kadir Bawazeer. Some two hundred persons were present, including the officials of the Society, Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, and Messrs. Osman Ahmed Effendi, M. K. Gandhi, H. Kallenbach, and H. S. L. Polak.

After introductory remarks, a resolution was moved by Mr. Osman Ahmed Effendi, congratulating Mr. Harilal M. Gandhi and Mr. Thambi Naidoo, on their arrest and imprisonment; and Mr. Abdul Gafoor Fazandar proposed a resolution sympathising with and congratulating Mr and Mrs. Gandhi on their son's imprisonment.

More Hawkers go to Gaol

In "D" Court, Johannesburg on Monday, before Mr. P. C. Dalmahoy, three more Indians were charged with hawking without licences. Mr. Shaw prosecuted, and Mr. Gandhi appeared for the defence.

The first case to be taken was that of Ramaswamy.

After formal evidence had been given for the prosecution, Mr. Gandhi called Mr. Jefferson, Chief Licence Inspector to the Johannesburg Municipality.

Mr. Gandhi: You have received a list of exemptions?—Fourteen.

Mr. Gandhi: Will you produce that list?

The Magistrate and Public Prosecutor both interposed and objected to its production.

Mr. Cramer: I have no objection to Mr. Gandhi asking if the accused's name is on the list.

Mr. Jefferson: It is not on the list.

Mr. Gandhi: Does this mean that I cannot see the document?

The Magistrate (to Mr. Jefferson): Are you permitted to show the document?—No, sir.

Mr. Gandhi: But it must be a public document. Have you been prevented by the authorities?

The Magistrate (interrupting): I'm not going to allow it, Mr. Gandhi; that is final.

Mr. Gandhi: Have you been prevented by the authorities?

The Magistrate: Mr. Gandhi, for the last time, I will not allow this. Are you disputing my authority.

Mr. Gandhi: I am not disputing your authority, but my clients are poor men, and it means a loss of ros. to them every time Mr. Jefferson is subpoenaed.

The Magistrate: I'll note your objection.

In answer to the Magistrate, the witness said that he had received the list from the Town Clerk, who had received it from the Registrar of Asiatics.

Mr. Gandhi further asked whether the witness had been prevented by the authorities from giving the list.

The Witness: I have been told not to publish the list. This is my general instruction.

Addressing the Court Mr. Gandhi said that he held it was a most curious position that here they had a list which applied to the whole community, and which could not be produced. He thought it very remarkable that they were not allowed to see it. He had to subpoena Mr. Jefferson at the expense of his clients in every case to ascertain if their names appeared on the document. He thought it within the jurisdiction of the Court to say whether Mr. Jefferson should produce the document.

The Magistrate (to the accused): You have had plenty of warning to get a licence, and you will not do it. You are fined £1, or seven days' imprisonment with hard labour.

Alimia was then charged with a similar offence, and Mr. Gandhi put Mr. Jefferson into the box and made another unsuccessful endeavour to have the list put in. He asked that the Magistrate would note his request that the list should be produced.

The accused was fined £1 or seven days' imprisonment with hard labour.

Kanji Morar was then placed in the dock, and Mr. Gandhi again called Mr. Jefferson.

Mr. Gandhi said that he did not wish to speak disrespectfully to the Court, but it was a matter of very serious importance and expense to his clients to call Mr. Jefferson for every case.

The Public Prosecutor suggested that the Crown might call Mr. Jefferson.

Mr. Gandhi said that even if Mr. Jefferson was called by the Crown, it would still be very unfair to his clients, as the names of Asiatics were very frequently mixed up. He also wished to refer to the fact that the penalty had been increased, although the cases were exactly on all fours with the previous cases.

The Magistrate imposed a fine of £1 or seven days' imprisonment with hard labour.

In each case the accused elected to go to prison.

Harilal M. Gandhi Sentenced

On Tuesday several more hawkers' cases in connection with the Asiatic Amendment Act were heard. The first charge was preferred against Hira Mawji, of having traded without a licence.

Formal evidence as to accused's having been hawking within the municipality without a licence was given, and the accused, who pleaded guilty, was fined £1, with the alternative of seven days' imprisonment with hard labour.

The next accused to be placed in the dock were Harilal Mohandas Gandhi (son of Mr. M. K. Gandhi), Thambi Naidoo, and Govindasamy Kistnasamy, who were all described as "Indian hawkers." They pleaded guilty.

A sergeant of the police gave evidence that he had arrested the accused, who were hawking fruit in Bellevue East without licences.

Mr. M. K. Gandhi, who defended, said he did not propose to call witnesses, but to make a few remarks. He had been weak enough on the previous day to protest against the increase of the penalty, but in this instance he had had a long conference with the prisoners at the gaol, and he had been requested to ask for the severest penalty. The accused had acted as they had done with deliberation. Naidoo had been in gaol last week, having been sentenced to four days' imprisonment for hawking without a licence.

The Magistrate: There is a previous conviction against Naidoo?

Mr. Gandhi: Two previous convictions under this Act; one for hawking without a licence. Continuing, he said that the other accused also instructed him to ask for a severe sentence. If a light sentence was imposed, as soon as they came out they intended to repeat the action. It would be a saving of time to give them a long sentence and it would be better for the sake of their health if they had a sustained term.

T. Naidoo was fined £2, with the alternative of 14 days' imprisonment, with hard labour, and H. M. Gandhi and Kistnasamy were fined £1 or seven day's imprisonment with hard labour.

Three other British Indians, named Sinnappa Raugasamy Pillay, Sooppa Veerasamy Naiker and Charlie Singh, were then charged.

They all pleaded guilty and were fined £1 or seven days' imprisonment with hard labour.

In each case the accused elected to go to prison.

The Assault Case

Accused Severely Punished

On Friday, the 24th ultimo, Mansuk Madee, alias Maula Bagas, was brought before Mr. H. H. Jordan, in 'B' Court, Johannesburg, charged with assaulting Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, with intent to do grievous bodily harm. It will be remembered that a preparatory examination was held, and the accused was committed for trial. The Attorney-General, however, remitted the case to the Magistrate for final hearing. The accused, who was defended by Mr. Van Diggelen, pleaded not guilty.

The evidence given by the Crown witnesses was read over to the accused, and passed unchallenged.

After evidence for the Defence had been led, Mr. Van Diggelen addressed the Court, alleging conspiracy in regard to the witnesses for the Crown, and charging the complainant and Ebrahim Dowd with perjury.

The accused was found guilty, and, in passing sentence, the Magistrate said that it was very clear that the assault had been committed. The District Surgeon's evidence showed that the assault was a very serious one, and that a number of pieces of bone had to be removed from the wound. There appeared to have been a falling out among these people over the registration, and the evidence showed that there had been an unprovoked assault of a very serious nature. These people must be taught that they were not allowed to take the law into their own hands. He (the Magistrate) would take into consideration the fact that the accused was labouring under some imaginary grievance. He would be sentenced to six months' imprisonment with hard labou

The "National" Convention again

We have received the following, purporting to be a copy of a circular letter addressed by the Chairman and Secretary of the so-called "National" Convention, enclosing a form of Petition, in support of the Government action in regard to the treatment of Transvaal Indians:—

45 Tudor Buildings,
Pretoria,
17th July 1908.

Dear Sirs,—The public press has no doubt sufficiently informed you that a recrudescence of the "Asiatic question" has occured.

This Committee, aware of the gravity of the situation, and the necessity of strengthening the hands of the Government, has once more determined to appeal for the support of the public of the Transvaal.

We are therefore directed by the Central Executive of the Transvaal National Convention (Asiatics) to forward you a copy of a petition which it is proposed to present to the House of Assembly as soon as possible.

Would you kindly be good enough to get it signed by as many respectable citizens as you can and invite, in this connection, the co-operation of any other public bodies in your town. On completion please forward the signed documents either to this office or to your member for presentation to the Legislative Assembly within, if possible, 10 days.

We are further directed to ask if you would be good enough to forward a contribution to the funds of this Association to enable it to carry on its work. There are office expenses, expenses in cabling to the Imperial Authorities and friends co-operating in England, and other unavoidable expenditure in carrying forward our work of getting this question finally and satisfactorily settled.

In connection with this contribution, this Committee does not ask for a large sum but for a sufficiency to enable it to carry it on. Will you kindly therefore, direct your attention to this urgent matter and forward what you can afford.

Yours very faithfully,

(Sgd.) R. K. Stoveday, (Chairman),
" Henry Lamb (Secretary).

The Petition

HUMBLY SHEWETH

1. That there has always existed a strong and consistent desire on the part of the white population of the Transvaal to restrict the influx of Asiatics and those known as Arabs and coolies, particularly in view of the large and increasing Native population and the consequent ever growing intensity of the question.

2. That for the due consummation of that policy the Government of the late South African Republic passed a series of measures which, owing to force of circumstances, it was found difficult to forcibly and adequately execute.

3. That in consequence, and in defiance of the recognised intention of the law, large numbers of Asiatics entered and settled in the Transvaal.

4. That since the annexation of the Transvaal, their numbers, by surreptitious and illegal means, have been considerably augmented.

5. That the Legislative Council, under Crown Colony Government, recognising the strength and danger of this immigration, passed Ordinance No. 26 of 1906, consent to which was stayed by the Imperial Government, pending the grant of Responsible Government.

6. That the first Act of Transvaal Parliament, under Responsible Government, was to pass a similar Act, Law No. 2, 1907, by the unanimous vote of both Houses, and which received the Royal Assent.

7. That the said Act, while fully recognising vested rights and respecting the presence of those Indians who were legally domiciled in the Colony, has had the effect of preventing further Indian immigration.

8. That the said Act provides for the registration of such legally domiciled Indians and, in order to establish their identity, required that their application for registration should be accompanied by finger impressions.

9. That the large majority of the Indians not only refused to comply with the Law, and openly challenged its enforcement, but prevented others of their race from obeying the same.

10. That in order to meet the wishes of the Imperial Government, the Government of this Colony, after repeatedly extending the time for registration, accepted the offer of the Indians, to register voluntarily after the terms of Registration had expired, and that 7,680 Indians so registered and received certificates.

11. That these Indians now claim that the Government undertook to repeal Law 2, 1907, and when they were informed that the allegation was absolutely unfounded, applied for the cancellation of their certificates.

12. That an application was recently made to the Supreme Court by an Indian, duly registered, for the return of his registration certificate on the allegation that the Government had broken its promise under which it had been given; but the Court refused the application and stated that the allegation on which it rested had in no way been proved.

13. That some of these Indians now openly state that they intend to burn their certificates and defy the law.

14. That such defiance of the law can only have a disastrous effect upon the Native population, is harmful to the due preservation of law and order, the best interests of the colony, and should not be permitted.

Wherefore your Petitioners pray that the Law may be strictly and justly enforced.

A Colonist's View of British Indians

What "We" Say

The following letter, addressed by a Mr. Francis Bancroft to the London *Standard*, seems to be the *ne plus ultra* of the European Colonist's arrogance of outlook regarding the rights and status of British Indians in British Colonies:

In common with other Colonists, who, like myself, listened with interest ■ Lord Milner's address before the Royal Colonial Institute, I could not but deplore his remarks on the attitude of the Colonists on the Asiatic question; which is, of course, dominated by the "colour" question. That Lord Milner failed ■ supplement his remarks by pointing out this important fact appeared to me and to other Colonists present as unjust to our fellow-Colonists in South Africa. Lord Milner's assertion was that the Colonist's notions of Indians were lamentably crude and ignorant to the point of not recognising the slightest difference between the Indian gentleman (sometimes a nobleman) and the raw coolie, whom Colonists, his lordship remarked, classed alike under the term "nigger," and his suggestion was to the effect that Colonists might, if they only would, learn a great deal as to the status of the Indian gentleman from members of the Indian Civil Service.

This was no doubt kindly meant on the part of Lord Milner, but may I, as a Colonist, venture to point out that ignorance on the part of the Colonist is not, as his lordship stated, the cause why Colonists mete out similar treatment to the Asiatic, be he of high birth or of low extraction? Colonists do indeed recognise the difference—and without the aid either of Indian civil servants—but they deliberately and of set purpose make no difference in their treatment of Indians as a class, for the reason which Lord Milner, in common with all men and women who have approached the pressing and insistent problem of "colour" in the sub-continent, must and does understand.

To the Colonist alone, perhaps because of his vital need of such insight, has been granted the clearer vision on the matter of "colour." To the Colonist there is ever an imperative need underlying these apparent prejudices, the reason, Sir, being one which Lord Milner, in justice to the Colonist, should have stated. The great problem of "colour" will not, it is true, be solved by his Majesty's advisers, nor by any learned body of statesmen, but by the Colonists themselves. The Colonist looks to his own generation and to his children,

who will live in the future as South Africans in South Africa, and perceiving the absolute and essential need that his race should be perpetuated a white race rather than a population of half-breeds, the Colonist lays down a broad general principle which necessitates the classing of the Indian gentleman with the lower-born Indian coolie. He acts in this way not from ignorance as to any distinction in their status, but because on this point he is far-seeing; and, if I may venture to say it, the Colonist in this matter sees with a clearer vision than his lordship himself.

In effect the Colonist says to every Indian would-be settler of whatever status he may be, "You may settle in South Africa, provided you are healthy, able to support yourself. You may settle here, but on the distinct understanding that you will be classed among the 'coloured' people. We have here two great races, white and coloured. You are labelled among the 'coloured,' and as such, under the laws governing the 'coloured' races you will have to conform." The Indian, be he high-born or of humbler status, recognises the situation. Still he comes, and settles in Johannesburg, Cape Town, or Durban, for he recognises that he can make money out of South Africa. He does make money, but he is not satisfied, and complains to those only too willing to listen to him that, though a gentleman, perhaps even noble, he is classed by the Colonists on a plane with all other coloured people.]

Lord Milner on Coloured Races

Their Treatment within the Colonial Empire

[Speaking at the Royal Colonial Institute, London, on the 16th ulto., Lord Milner dealt somewhat fully with the problem of closer union within the Empire. Among other things, he discussed at some length the attitude of the self-governing colonies towards the coloured races, and said that he regarded this as an evidence of one of the dangers we ran from the fact that colonial acquaintance with, and interest in, our dependent Empire was still so limited. If there was more interdependence there would be less misunderstanding. He had often thought, when confronted with some outburst of anti-Asiatic prejudice in South Africa, what an enormous difference it would mean if there had been only a few men in the country, themselves South Africans, who had been members of the Indian Civil Service, for his experience was that the coloured races under British rule had no stouter champions than British officials who lived and worked among them. (Cheers.)]

Capetown Chamber of Commerce

And Asiatic Traders

At the monthly meeting of the Cape Town Chamber of Commerce, on the 13th ulto., says the *Cape Times*, Mr. Govey, in accordance with notice of motion moved: "That this Chamber views with satisfaction the legislation the Government of Natal proposes to introduce during the present session of Parliament to regulate and ultimately withdraw altogether licences for Asiatics to trade; and resolves that the Chambers of Commerce of Natal be informed that this Chamber is in full sympathy with this movement; and, further, that a deputation of the Management Committee wait upon the Prime Minister to recommend that a similar measure be introduced for the consideration of the Cape Parliament during the present session. This Chamber further resolves that a copy of the above resolution be communicated to the Prime Minister of Natal." The mover said his reasons for moving such a resolution was, because the matter had become very serious throughout the country, but more so in the Peninsula. With a view to acting in harmony with the other States, who were moving in the matter, it was desirable that a move should be made at once. He would first of all like to look at the character of these people. Everybody who knew anything of Indian life knew that these people were the lowest characters possible, and even in India were not of a high caste; in fact, they were a very low class. They did not labour, but preyed on the merchants and the people who traded with them. They corrupted the coloured classes. The authorities in the Transkei would not allow them to trade there. They had ousted all the old Colonial traders, and were gradually doing so with the coloured hawkers. They paid no taxes, and the man who collected the income-tax from them would be lucky. He did not think this question should be classed as the survival of the fittest. No European could compete with them. The Indian had one virtue—he did not propagate his species. Continuing, Mr. Govey proceeded to give figures showing that in the past three years 103 Indians had become insolvent, with liabilities amounting to £109,255. Seventy-nine of those insolvencies had occured in the Cape Division, accounting for £83,102. Now these insolvencies had not been incurred through the depression, but the money had been sent out of the country, and the trader in this country had to suffer. Fortunately, non of these Indians had started as wholesalers. They were not likely to do so, when they could do the trader of the Colony for £30,000 a year. It had been said that the traders should not give them credit; well, if the traders did not do so, they would soon have the Indian wholesaler settling here, and that would be worse for the merchant. The Natal legislation was not harsh; it was, on the contrary, very fair and reasonable. There were two Bills—one was that after 1908 no new licence should be granted to an Arabian trader, and no business should be transferred from one Indian to another. The other Bill held that after 1918 no Indian shall be allowed to hold a licence, and any Indian then trading would be bought out by the Government. He regretted that the recent deputation to the Colonial Secretary had been introduced by three members of Parliament. They wanted to air their grievances, but, to his mind, it was the merchant who should have been doing that. There was no method of stopping these Indians arriving here. Only the other day an Indian was fined £30 for landing without permission, and it was paid for him. He anticipated that there would be a lot of trouble in introducing this matter, and he knew he would be assailed with cries of "They're Britishers," but there were enough Britishers in this country who required to be helped without allowing these nondescripts to settle here.

Mr. Burningham White seconded the motion, and said that, as he had had an extensive knowledge of Indian traders, he was able to speak on the subject. He at one time did business with 500 Indians, but he was glad to say that he did not do business with one now. There was no doubt but that there were a few good, decent Indians, but the majority of them were half-castes, who came from the hills, and were enticed to this country in the belief that gold was picked up in the streets. "And so it is," continued the speaker, "for they lift it from the merchant." If (continued the speaker) this money was lost in fair business, one would not mind, but a lot of it was taken to India when they went on their pilgrimage—for they were a very pious race. (Laughter.) There was no doubt but that the Indian was a slim customer, and the majority of them had mistaken their vocation—they should have been lawyers. The speaker, continuing, proceeded to deal with the methods adopted by the Indians in evading their liabilities. He thought it was their duty to fall in with and support Natal in the action they were taking.

Mr. Liberman said, as he was not a man of science he could not say what caste these Indians were. All the Indians who had arrived in this colony in the past three years were British Indians. The influx of Indians was diminishing yearly and the Indian population was decreasing. If the merchants were being taken in, they were responsible for it for giving credit. Everybody would be honest if his pocket was full, but human nature was human nature, and

others would do the same if they were pressed. It had been said that the Indians contributed nothing to the taxes of the country. The majority of them were ratepayers. He did not think they would be justified in that chamber in calling on these British Indians to clear out of the country. There was no doubt but that Natal was becoming overcrowded with Indians, a quarter of the population of Durban was composed of Indians, there being some 16,000 Indians there, whilst in the Cape Division there was hardly a thousand. His advice to merchants who were taken in by Indians, was to take steps to prevent it in a proper way. He did not think it would be advisable for them to interfere with the liberty of British subjects. He did not wish to move anything against the resolution, and suggested that the matter should be sent to the Management Committee to consider.

Mr. Wiener said that there seemed to be little sympathy with the motion, and he moved that the previous question be considered.

Mr. Wiener's motion was agreed to.

Correspondence

The Immigration Question

The Editor INDIAN OPINION. VIII-396

Sir,—I wish to draw public attention to the case of *R. Lalloo vs. Rex*, reported in the press. The case, which, fortunately, has been now considered by the Supreme Court, shows most clearly that the Immigrants Restriction Act does not prohibit the entry of those Asiatics who can comply with the education test. The summons issued against Lalloo charged him with contravening Section 25 of the Immigrants Restriction Act, in that he, being unable to write in European characters, having insufficient means to support himself, and being the minor child of a prohibited immigrant, was himself a prohibited inigrant. Had he, then, been able to satisfy the education test, assuming that he had sufficient means to support himself, he would not have been prevented from entering the country. Sir William Solomon, in giving judgment, said "His (Sergeant Mansfield's) evidence was that the prisoner could not write any document in a European language, and there was no denial of it. Sergeant Mansfield could only have obtained the information either by asking the Accused to write or by the Accused telling him that he could not write in which case it would have been a farce to call upon him to write a document in English characters."

It will, therefore, be seen that, according to the learned Judge, the Immigrants Restriction Act does not debar Asiatics possessing educational qualifications from entering the country. In the light of this judgment, the British Indian contention is absolutely upheld and strengthened by the incarceration of Mr. Sorabji, who lawfully entered under the Immigrants Restriction Act, but became a criminal because he would not submit to the Asiatic Act.

There is, therefore, nothing new in the claim brought forward by the British Indian community in insisting on the retention of the right of entry on the part of educated Asiatics under the Immigrants Restriction Act. It is General Smuts who demands from British Indians their consent to an abrogation of that right, which Indians are in honour bound to resist.

I am, etc.,

M. K. GANDHI.

Johannesburg,
24/7/08.

Taxes on Indians

To the Editor INDIAN OPINION

Sir,—"Verb Sap's" correspondence on the £3 Licence is very wise and should be further assisted by the leading and influential Indians so that we may put an end to this obnoxious Licence. An attempt ought at once to be made, otherwise the situation will become difficult, and the result will be that we will have hundreds of our brethren hanging round our doors for support and assistance. I have personally noticed several cases in which they appear to be totally unable to pay the Licence; and widows with children who have not a soul to obtain for them their daily bread, are starving, but they are compelled by the Government to pay all the same. Surely some concession must be made in these deserving cases?

I hope to see some more of "Verb Sap's" type who will tackle the matter and thus make the homes of these people happy, and they will be rewarded by the "King of Kings" when the time arrives.

Yours, etc.,

NATAL BORN.

Asiatic Passive Resistance

With further reference to our previous intimations in connection with the Book on which Mr. H. S. L. Polak is occupied, we beg to announce that it has been decided to postpone the issue of the work, in view of the renewal of the trouble in the Transvaal, an account of which will be duly incorporated in the Book on its appearance. Further subscriptions for the Book will, therefore, be received, for which an official receipt will be sent as before.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Indian Trading Licences

July 23.

The House resumed in Committee on the Indian Licences Stoppage Bill.

Mr. HAGGAR moved an amendment to the definition clause, so as to provide that "The term Asiatic shall be taken to mean any natives of Asia or any persons belonging to the class usually designated in this Colony as Banyans, Arabs or Arab traders."

Mr. Haggar's motion was carried.

Mr. MCLARTY objected to the phrases "natives of Asia" as being too embracing, including, as it would, European natives of Russia in Asia and other undesirable persons. He moved the inclusion of "Chinese and Japanese."

The amendment was lost.

It was agreed that, throughout the Bill, the word "Asiatic" should be substituted for "Indian."

The following new clauses were added, on the motion of Mr. MORCOM:—

"5. Except in so far as is provided in this Act, the discretion of the licensing officers and Appeal Boards appointed under the provisions of the Act, No. 18, 1897, 'to amend the law relating to licences to wholesale or retail dealers,' shall not be affected or diminished."

"6. The provisions of this Act shall not apply to any person specified in the exemptions contained in Act No. 2, 1903, entitled 'To Amend the Indian Immigration Amendment Act, 1895.'"

Some discussion took place as to whether the Bill under the new clauses excluded Natal-born Indians.

Several members spoke against the new clause, and held that it would defeat the object of the Bill by allowing Natal Indians to acquire licences.

Mr. BRUNNER moved that an additional clause be added, after the new clauses, to the effect that they would not apply to Zululand or the Northern Districts.

The MINISTER for RAILWAYS and HARBOURS pointed out these portions of the Colony were already covered by other regulations.

Mr. SCHOFIELD gave notice that he would move that the chairman rise to obtain the ruling of the Speaker on certain points.

Mr. MCLARTY said Clause 6 would absolutely kill the Bill.

Mr. CONNOLLY said that if the Bill passed as it stood it would absolutely defeat their objects. He moved that the Chairman leave the chair.

The motion was defeated.

The COLONIAL SECRETARY said the Bill was not as drastic as they wished it could be, or as the circumstances seemed to demand.

Mr. O'Meara's motion that Clause 6 be expunged was lost, and the Clause was passed.

July 27.

The House resumed in Committee on the Indian Licences Stoppage Bill.

Mr. Smythe's amendment, to the effect that the provisions of the Act should not apply to persons born in Natal previous to the passing of Act 17, 1897, or persons introduced into Natal under the Indian Immigration Acts, was brought on.

Mr. Taylor strongly opposed the amendment.

Mr. Smythe claimed justice for the Indians that had been brought to Natal in the past and induced to stay.

Mr. McLarty thought that Mr. Smythe's amendment and the clause introduced by Mr. Marcom last week were on all fours, and that both would defeat the object of the Bill.

Mr. Wylie said he would vote for the Bill as it had been originally introduced, but not if it were to be knocked about.

Mr. O'Meara said the Government ought to stand by their Bill, or allow it to go out altogether.

Mr. Evans said he thought that, in hindering these people from making a living, they would be taking a wrong step. He asked why European artisans and professional men should not be protected, as well as traders.

Mr. Taylor said an Asiatic trader had told him that he could keep his staff of seven, and his wife and three children, on 3s. a day. This man asked him whether, under those circumstances, a European could compete with him and he (Mr. Taylor) replied that he could not, unless he were like the man who fed his horse on one straw a day. (Laughter.) He held that the Indians were too well treated here to return to their own country. He hoped the Bill would be passed without amendment. If the Home Government would not accept it, they could send it back again.

Mr. Evans thought they ought to be just to the Indians born in this country. He held that if Europeans led a strenuous life they could compete with these people.

Mr. O'Meara said it was impossible for the white boy to compete against the educated Indian.

The Minister for Railways and Harbours hoped the Colony would adopt the principle of one licensing officer for the whole Colony, to be appointed by the Government. He thought the Indians born in the Colony had as much right in this respect as the natives, and if they had included natives in the scope of the Bill it would never be passed by the Imperial Government.

Mr. McLarty in criticising the attitude taken up by Mr. Connolly, said that that gentleman would object if the Indians encroached on the railway system. Because a few railway men wanted to buy a cheap shirt at Ladysmith, he wanted to keep the Arab stores open there; but they should spend their money with the white trader. He pointed out that thousands of white boys could get nothing to do in the Colony. He thought members would lose sight of the awful future of the Colony if they passed the Bill in its present condition. They had got to face the Imperial Government at some time or other. Let them do it now.

Mr. Hyslop could not see any justice in refusing a man a licence simply because he had not a white skin. It was simply a question of self-preservation, and on that ground the object of the Bill would have his support.

After further discussion, the amendment was lost, and clause 6 was struck out.

This clause provided "that the provisions of the Act should not apply to any person specified in the exemption contained in Act No. 2 1903, entitled 'To amend the Indian Immigration Amendment Act, 1905.'"

The Bill was reported as having passed through Committee with certain amendments.

July 28.

White Men's Work

On the motion of the Colonial Secretary, the Indian Licences Stoppage Bill was read a third time and passed.

Mr. Haggar gave notice to ask the Minister for Railways and Harbours: Will the Minister, in accordance with the resolution passed last session, take steps to prevent work usually given to white men being given to Indians on the N.G.R.?

July 29.

Mr. Robinson presented a petition from 500 British Indians, favouring the abolition of indentured Indian labour.

The Colonial Secretary asked that the Indian Immigration Prevention Bill should stand down for a fortnight. He said that it was the intention to appoint a Commission, to consist of members of the House, with the object of obtaining an interim report before the end of the session, so that amendments might be introduced to existing Acts. If the Commission could not finish its labours before the end of the session, then the question of Indian labour would be referred to them.

The order having been called on, the Deputy-Speaker ruled that the order—the commitment of the Bill—should be proceeded with, or the order should be expunged.

The House went into Committee on the Bill.

On the first clause being read, the Minister for Railways and Harbours moved that it stand down.

Mr. Smythe and other members pressed for a fuller explanation of the intention of the Government in regard to the Bill.

The Colonial Secretary said the Government thought it possible that several amendments to existing legislation could be brought forward by a Commission after a few days' consideration, and they could then consider the advisability, if the Commission had not completed its work, of referring to it also the larger questions.

The motion that the clause stand down was carried.

The Colonial Secretary then moved that progress be reported.

Mr. Smythe wanted to know if the Colonial Secretary had not misled the House in regard to the Bill. Never during his Parliamentary experience had a Bill been referred to a Commission while Parliament was sitting. It was clearly understood that the Bill would be withdrawn, and referred to a Commission during the recess.

Mr. Evans confirmed this understanding as far as he was concerned. If the matter were referred to a Commission, it would mean that the Bill would be shelved.

The Minister for Railways and Harbours said that the Government intended to do exactly as had been stated. The Government had no intention of interfering with the labour of the Colony until the Commission had reported that that labour could be dispensed with. Amendments were required to the Indian Immigration Acts, and the Government would be pleased to get an intimation from the Commission as to what amendments could be introduced, so that those amendments might be made during the present session.

Mr. Winter also thought that the Colonial Secretary had misled the House. He hoped the Government would withdraw the Bill, and appoint a Commission.

Mr. Evans said they had trusted to a broken reed. The Government's intentions were not honest. He had lost faith in the Government.

Sir Liege Hulett understood that the Government had desired to get the principle of the Bill approved of. He had understood also that the Bill would be withdrawn and referred to a Commission. It would be perfectly in order, however, to do what the Government proposed.

The Colonial Secretary thought the Commission should be first appointed and a decision come to as to what they should do with the Bill.

Mr. Winter pointed out that a vast amount of evidence would be required, and the Commission could not report within eight or ten months.

The Minister for Railways and Harbours said the desire was to have the Commission representative of every shade of opinion. As soon as the Commission was appointed, the Bill would be withdrawn.

Mr. Smythe could see no reason for postponing the order instead of withdrawing the Bill. The House would have nothing to do with the appointment of the Commission. It would be appointed by the Government.

THE COLONIAL SECRETARY was prepared to accept a postponement for only a week, if the House desired it.

Messrs. PALMER and HAGGAR objected to the withdrawal of the Bill.

The motion to report progress was carried, those voting against the motion being: Messrs. Taylor, Robinson, Evans, Haggar, Yonge, Connolly, and Palmer.

July 30.

Mr. Haggar's Questions

MR. HAGGAR asked the Colonial Secretary: Is it a fact that the last report of the Protector of Indians contains no reports from the Indian medical officers; if so, why have these reports been excluded?

The reply was: The hon. member will find the reasons given in full in the report of the Protector of Immigrants for 1907.

MR. HAGGAR also asked the Colonial Secretary: How many employers of Indians have during the past year had Indians taken away from them in consequence of cruelty? How many employers have been threatened in consequence of their cruelty?

The reply was: Three in each case.

Indian Immigration

THE COLONIAL SECRETARY moved that the Indian Immigration Prevention Bill be struck off the notice paper. (Hear, hear.)

On a division the motion was carried.—*Natal Mercury.*

The Late Sir Jamsetjee Jejeebhoy

A Reuter telegram from Bombay, dated June 17, says that the death is announced, at the age of 55, of Sir Jamsetjee Jejeebhoy.

By the death of Sir Jamsetjee Jejeebhoy, fourth baronet, the important, progressive, and loyal Parsi community of Western India has lost its acknowledged leader and the Indian society of Bombay its social head. Sir Jamsetjee Jejeebhoy worthily maintained the high traditions associated with his honoured name. The first baronet, his grandfather, was of humble origin, but won fortune as a merchant and fame as a philanthropist in the early Victorian period. The "J.J. Hospital," as it is familiarly called, is one of many evidences of his princely and catholic munificence in Bombay, where his fellow-citizens erected a statue in his honour during his life-time. He was one of the first natives of India to be knighted and to be made a Freeman of the City of London, and he was the first subject of the Crown of non-British birth to be created a baronet. Under the terms of a special Act of the Viceroy's Council, each successor to the baronetcy has dropped his own name and taken that of the founder of the family. A son of the second baronet, the late Sir Jamsetjee, then Mr. Cowasjee Cursetjee Jejeebhoy, succeeded his brother, the third baronet, on his death, without surviving male issue, in 1896. He filled the position with dignity and tact, and took the active part in the general affairs of the loyal town and island of Bombay appertaining to his great influence. He was a member of the municipal corporation and a Fellow of the University, and had served as Sheriff of the city. He was, of course, president of the Parsi Punchayet funds, which amounts to upwards of 40 lakhs of rupees, the income being expended for charitable and other communal purposes. Of late new problems, or at least old problems in a new form, have agitated the Parsis of India, among them being the question of the admission of proselytes, such as ladies of European birth desiring to enter the Zoroastrian fold on marrying Parsis. In such matters, Sir Jamsetjee's attitude was one of cautious progressiveness; and he was ever anxious to uphold the best traditions of his people. Quiet and unassuming in bearing Sir Jamsetjee perhaps scarcely gave those only slightly acquainted with him an adequate impression of the strength of character and soundness of judgment which characterized him. He had the full confidence and the unqualified esteem both of the Government and of the people of Western India. He maintained the family reputation for catholic benevolence, and both at Mazagon Castle, Bombay, and his country seat near Poona entertained his friends and gave large receptions from time to time in accordance with the family customs.

The late baronet married, in 1869, Goolabai Rustomji Wadia, and is succeeded by his son, Mr. Rustomjee Jejeebhoy, who is 30 years of age, and who will now, in accordance with the Act, take the precise name of his predecessors in the title.—*The Times.*

Draft Gold Law

The Colour Clauses

The *Transvaal Leader* of the 16th ult., writing editorially, says:—

When the new Mining Law comes into Committee a clause, No. 128, which deals with colour, will call for the careful consideration of Parliament. The clause lays it down that no coloured person shall live on proclaimed mining ground except in locations, Asiatic bazaars or places set apart for the employees of the whites on the ground; and the penalty for non-compliance with this is a fine or a month's imprisonment. It is understood to be the intention of the Attorney-General to protect existing rights in the event of there being any; but it is doubtful if the real object in view—waiving for the moment discussion as to its feasibility—would be secured by a provision of this kind in the Mining Law at all. The difficulties are obvious.

MR. CAMA ON "ZOROASTRIANISM"

Mr. N. A. Cama, who is an official in the Johannesburg Post Office, read an interesting paper on "Zoroastrianism," at the Masonic Hall, Jeppe Street, Johannesburg, on Thursday evening, the 23rd ulto., under the auspices of the Johannesburg lodge of the Theosophical Society. Mr. Cama was well received, and an animated discussion followed the reading of the paper.

THE BISHOP OF LAHORE ON THE UNREST IN INDIA. The Bishop of LAHORE, speaking at the annual festival of the Southwark Diocesian Board of Missions, held at Richmond recently, said that they were faced with a great crisis in India at the present time. They were all much dismayed by certain recent occurrences, and a thrill of horror had gone through the country at the revelation of the state of affairs in Calcutta, such as he should never have dreamed to exist there when he left three months ago. He did feel that the maintenance of order was the very first duty that we owed to that great land. But almost more urgently he would say, Do not let us think that we can stop there. Do not let us suppose that all we have to do is to sit on the safety valve, to repress disorder, to smite upon the head any who attempts to take up a prominent position. That would not serve in the long run. What we needed to do was to realize that a new life was coming to the birth in India. We had to do not merely with the agitator, with local outbursts, and the like; there was a position of extraordinary interest and wonderful possibilities of development, such as no country had been faced with before all down the pages of the world's history. A new life was indeed coming to the birth. Had we not been trying to bring in new thoughts, new standards, new ideals of life, new conceptions of God and of society, and were we to expect all that to go on endlessly, producing no result, no craving for larger and fuller and stronger life?

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg.
Thursday.

Three more men have been sentenced at Johannesburg to seven day's imprisonment with hard labour for hawking without licences.

A similar case was heard at Krugersdorp, which was defended by Mr. Polak. A fine of ten shillings or five days' imprisonment was imposed. They chose to go to gaol.

The Krugersdorp White League has forwarded a petition to the National Convention (Asiatics) urging strict but just enforcement of the Registration Law.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧લી આગષ્ટ, ૧૯૦૮. અંક ૩૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્તી—તા૦ ૧ આગસ્ટથી, તા૦ ૭મી આગસ્ટ સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—શ્રાવણ સુદ ૪ થી, શ્રાવણ સુદ ૧૦ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૩જી રજબથી ૯ મી રજબ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય.	સુર્ય અસ્ત.	ચંદ્ર ઉદય.	ચંદ્ર અસ્ત.	પારસી સુર્યોદય રોજ.		સુર્ય અસ્ત.	
						કે. મી.		કે. મી.
શની.	૧	૪	૩	૨૩	૬	૪૨	૫	૨૨
રવી..	૨	૫	૪	૨૪	૬	૪૨	૫	૨૩
સોમ..	૩	૬	૫	૨૫	૬	૪૧	૫	૨૩
ભોમ	૪	૭	૬	૨૬	૬	૪૦	૫	૨૪
બુધ..	૫	૮	૭	૨૭	૬	૩૯	૫	૨૪
ગુરૂ .	૬	૯	૮	૨૮	૬	૩૮	૫	૨૫
શુક્ર .	૭	૧૦	૯	૨૯	૬	૩૭	૫	૨૬

અનુક્રમણિકા.

ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર ... ૪૮૯
મહાન મી. તીલકને સજા ... ... ,,
કેપના હીંદીમાં ગડબડ ૪૯૦
ટ્રાન્સવાલને પારલામેંટ ... ... ,,
હીંદી ઇન્ડેમ્નીટી બીલ ... ... ,,
બ્રિ. ઈ. એસોસીએશન ૪૯૧
હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ... ૪૯૨
કેપટાઉનની એસોસીએસનની મીટીંગ... ૪૯૩
ટ્રાન્સવાલની છેલ્લી માસ મીટીંગ... ... ૪૯૪
કેપટાઉન બ્રિ. ઈ. લીગ ૪૯૫
નેટાલ્સ્પરત્ર ખબરપત્ર... ... ... ૪૯૬
નાતાલમાં દુકાનના કલાર્ક ૪૯૮
લડતના મેદાનમાં બહાદુર કાલમીઆ... ૪૯૯
મોહની મુખત્યાર સાહેબની જેલો ... ,,
નાતલમાં ઇમીગ્રેશનના હાડમારી ... ,,
ચાલુ વરતમાન ૫૦૦
જેલના ખબરો ... ... ,,
ડિસેમ્બરના વારોનો વરસાદ ૫૦૧
!!! રમુજ રંજ !!! ૫૦૨
ચર્ચા પારલામેંટમાં હીંદી ૫૦૩
ટ્રાન્સ હીંદુ રમશાન ૫૦૪
મુંબઈમાં અશાંતિ ... ... ,,
રંગીલરીલના હીંદી ૫૦૫
ચરચા પત્ર ૫૦૬
નાતાલમાં લડતની જરૂર... ... ... ,,
ટ્રાન્સવાલ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન... ૫૦૭
પત્રુચરણ ચરચા ૫૦૮
"ધી ફ્રી હીંદુસ્તાન" ને મદદ ... ૫૦૯
નાતાલી કોલસ્ટની મોહીસો વગેરે ... ,,
ખબરસાર ૫૧૦

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧લી આગષ્ટ, ૧૯૦૮.

ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર

VII-47

આ અંકની સાથે ઇમામ સાહેબની છબી અમે આપીએ છીએ. ઇમામ સાહે અને સાર દક્ષિણ આફ્રિકામાં દુકાનો બંધ થઇ તેનું માન આખી કોમે લીધું છે. તે માન મી. બાવાઝીરને નથી મળ્યું, પણ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ ની ગાદીને, હમીદીઆ મસ્જીદના પેશ ઇમામને મળ્યું છે. હમીદીઆ સોસાયટી એ જે કોમની સેવા બજાવી છે તે પ્રસિદ્ધ છે. મી. બાવાઝીરે તેમાં જે કામ કરેલું છે તે પણ સહુ કોઇ જાણે છે. મી. બાવા ઝીરના હાથમાં સત્યાગ્રહની બાજી લડત સારૂ થઇ ત્યારે ખુરશી ગઇ. તે તેમણે કેટલી મુશીબતોથી સાચવી છે તે જેણે લડત જાણી છે તે સમજી શકે છે. એટલે દરેક રીતે જોતાં મી. બાવાઝીરને જે માન મળ્યું છે તેને સારૂ તે લાયકજ છે. તેમણે પોતે હજુ ફરી જેલમાં જવાનો વિચાર રાખેલો છે. તેમની મુરાદ બર આવો એવું અમે માગીએ છીએ. જેલ માગવી એ બરાબ છે એવું અમે માનતા નથી. જેલ એ સરલમાં સરલ રસ્તો છે એમ અમે ચોકસ માનીએ છીએ.

મી. બાવાઝીર અરબસ્તાનના મોટા કુટુંબના છે. તેમના બાપ અરબસ્તાન થી ઘણાં વરસોથી હીંદુસ્તાનમાં વસ્યા છે. તે પોતે મુંબઇમાં જુમા મસ્જીદના પેશ ઇમામનો હોદ્દો ભોગવે છે તેમની ગા દોકણી છે. મી. બાવાઝીર ઘણા વરસો થી દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે. તેમણે સાદી પણ આ મુલકમાં કરી છે. અમે જુદા જુદી પાસે માગીએ છીએ કે તેમનું મન હમેશાં દેશદાઝમાં પરોવાયું રહે. ને તેઓ હમેશાં દેશ અને કોમનાં માન આબરૂને સારૂ મહેનત કર્યા કરે.

મહાન મી. તીલકની સજા

દેશ ભકત મી. તીલકને જે સજા થઇ છે તે ત્રાસ પમાડનારી છે. ૭ વરસના દેશવટાનો વિચાર કરતાં દરીયાવાલના હિંદી બોડા દહાડા જેલ ભોગવી આવે છે એ તો કંઇજ નથી.

જેમ સજા ત્રાસ પમાડે છે તેમ તે તાંડવી પમાડતી નથી. તેથી હિંમતગીર થવા જેવું પણ નથી.

જે રાજ્યની સામે આપણે થવા માગીએ તે રાજ્ય આપણી ઉપર જુલમ કરે તેમાં નવાઇ નથી. મી. તીલક એના મહાન પુરૂષ છે, એવા વિદ્વાન છે કે તેના કાર્ય વિષે આ દેશમાં આપણે કંઇ પણ લખવું એ કેહતાજ ગણાય. તેમણે દેશને સારૂ જે દુઃખ વેઠવું છે તેને સારૂ તેઓ પૂજ્યા લાયક છે. તેમની સાદાઇ ઘણી જબરી છે. તેમની વિદ્વતાનો પ્રકાશ યુરોપ મુલકમાં ખીલી રહ્યો છે.

છતાં આપણે જેને ગોરેરા માનીએ છીએ તેના પક્ષ આપણે આંખ મીંચાને લેવાનો નથી. મી. તીલકનાં લખાણોમાં કડવાશ ના હતી એમ કહેવું અયવા એવો બચાવ કરવો તે મી તીલકને ઝાંખપ લગાડવા જેવું ગણાય. તીખું, કડવું ને ભેદક લખાણ લખવું એ તેમનો હેતુ હતો. અંગ્રેજી રાજ્યની સામે હિંદીને ઉશ્કેરવા નું તેમનું શિક્ષણ હતું. તે ઢાંકવું એમાં મી. તીલકના મહાનપણાને ખામી લગાડ્યા જેવું છે.

આવું લખનાર માણસને રાજ્ય કરતા સજા કરે એ તેઓની નજરે જોતાં વાજબી ગણાય. આપણે રાજ્ય કરતાની જગાએ હોઇએ તો બીજું તહિં કરીએ. આમ વિચારતાં રાજ્ય કરતાની ઉપર કરડી નજર કરવા જેવું રહેતું નથી.

મી. તીલકને મુબારકબાદી ઘટે. તેમણે મહા દુઃખ વેઠી અમરપણું લીધું છે, ને હિંદની સ્વતંત્રતાનો પાયો રોપ્યો છે. મી. તીલકની સજાનો પ્રશ્ન હિંમતગીર થવાને બદલે, કરી જવાનો બદલે, તે આનંદ માની હિંમતમાં રહેશે તો તે ચલાવી લેવાશે

આપણે વિચાર ઉતરેલા કરવા રહ્યા કે મી. તીલક અને તે પક્ષના વિચારો

હિંદીને માન્ય કરવા જેવા છે કે નહિં. અમે ઘણા વિચાર પૂર્વક લખીએ છીએ કે જે. તીલકના વિચાર માન્ય કરવા જેવા નથી.

અંગ્રેજ રાજ્ય ઉખેડવામાંજ હિંદનું ભલું નથી. અંગ્રેજ રાજ્ય ઉખેડવામાં જોર વાપરવું, મારામારી કરવી એ નુકસાન કારક છે, અને વગર જરૂરનું છે. મારા મારીથી મળેલી મુક્ત લાંબી ચાલવાની નથી ને જે પ્રજાઓ યુરોપની પ્રજા ઉઠાવે છે તે આપણને ઉઠાવવી રહેશે. લોકો તો એક ગુલામીમાંથી બીજી ગુલામીમાં જશે. લાભ કોઇને નહિં, નુકસાન સહુને; એવું પરીણામ આવશે.

અમારી માન્યતા છે કે અંગ્રેજ રાજ્ય ને સુધરૂપ કરવાનો સહેલો રસ્તો સત્યાગ્રહ છે. જો તે રાજ્ય દુઃખરૂપ બને તો તુરત સત્યાગ્રહની સામે થવામાં નામુદ્દ થાય. જે મજુરોએ મી. તીલકની ઉપર થયેલી સજાને સારૂ કામ બંધ કરવું તેજ મજુરો અગર સત્યાગ્રહી બને તો તેટલા માણસ સરકારની પાસેથી જે વાજબી રીતે માગે તે મેળવી શકે.

આ સ્થિતિમાં આપણી શી વરતણુક? મી. તીલક અને એવા બીજા મહાન હિંદીઓને આપણે જાહા વિચારના છતાં હિંમત રાખી છોડાવીએ છીએ. તેઓની દુઃખ સહન કરવાની શક્તિની આપણે નકલ કરવાની છે. અને તેઓ દેશ ભક્ત છે એમ સમજી તેઓને જેટલું માન આપાય તેટલું ઓછું એમ માનવાનું છે; ને તે પ્રમાણે આચરવાનું છે. તેમનો અને આપણો હેતુ એકજ છે. તે એ કે દેશની સેવા કરવી, દેશને આબાદ કરવો. તે કરવામાં જેટલું તેઓ કરે છે તેની સાથે સરખાવતાં આપણું કામ જરાએ મુકાબલે નથી. પણ આપણા કામનું પરીણામ એ હજાર દરજ્જે ચડીયાતું છે એ અમારો દૃઢ નિશ્ચય છે.

કેપના હીંદીમાં ગડબડ

કેપમાં બે મંડળો છે તેની વચ્ચે હરીફાઇ ચાલ્યા કરતી જોવામાં આવે છે. અંગ્રેજ છાપાઓમાં પણ તે કજીઓ વખતો વખત આપણે જોયએ છીએ. આ બને મંડળને અમે સુચવીએ છીએ કે આ મુલકમાં માંહોમાંહે લડવાનો આપણને વખત નથી. તેમ લડવામાં ત્રીજા આપણને ખાઇ જશે ને આપણી હીન સ્થતી થશે. કજીયા નહિવા હોયતો સંભવ છે. બધા હીંદીઓ, કોમના આગેવાન કહેવાયાને બદલે, કોમના સેવક કહેવાય તો બહુ સુધારો થાય. સેવક લડતા નથી. તે તો પોતાની ફરજ તપાસે છે. તેમ હીંદના સેવક થઇ આપણે પણ આપણી ફરજ બજાવવી શરૂ કરીએ છીએ. ફરજ બજાવનારને બાઝેજ કોઇની સાથે તકરાર થાય છે. તેમજ જો કેપનાં બે મંડળોમાં એક બીજા ફરજ બજાવવામાં ગુંથાઇ જાય તો તુરત નીકાલ આવી જાય. માનની આશા રાખ્યા વિના બને મંડળો એ કોમની સેવા બજાવવાનો ઇરાદો રાખવાનો છે.

તુરકીને પાર્લામેંટ

તુરકીમાં 'યંગ પાર્ટી' એ કેટલાક સુધારા રાજ્યમાં કરાવ્યાના ખબર છાપાઓમાં જોવામાં આવે છે. એમ તાર છે કે ના. સુલતાને રાજ્ય બંધારણના નિયમો લડવાયા પ્રજા રાજી થઇ છે, ને દરેક જગ્યાએ ઉત્સવ થઇ રહ્યો છે. એવું પણ તાર વાળા જણાવે છે કે થોડી મુદતમાં ઇગ્લાંડ ની પાર્લામેંટ જેવી પાર્લામેંટ તુરકીમાં થશે.

આ ખબર ખરી હોયતો ઘણી મહાના રત ખબર ગણાય. તુરકીમાં પાર્લામેંટ થાય તો તુરકીમાં એવા માણસો ને ઉમરાવો છે કે તુરકી યુરોપનાં મોટાં રાજ્યોની હારમાં આવે, ને તેનું નામ દુનિયામાં અંકાય. તુરકી એવે સ્થળે આવ્યું છે કે તે સર્વોપરી થઇ શકે.

દુનિયાના દરેક ભાગમાં સ્વરાજ્યનો સાદ સંભળાયા કરે છે. ખરૂં સ્વરાજ્ય શું તે સાદ પાડનારા ભાગ્યેજ સમજે છે. ટ્રાંસવાલની લડતમાં જેટલું હીંદનું માન સચવાયું છે તેટલુંજ તુરકીનું સચવાયું છે. તે લડત અંત લગી લડવી તે મુસલમાનોની દેખીતી ફરજ છે. હીંદુએ તેમાં મદદ કરવાની ફરજ છે કેમકે તેઓ મુસલમાનના સગા ભાઇ છે; એક હીંદ માતાના જણ્યા છે. બંનેને ટ્રાંસવાલમાં વગર વોટે સ્વરાજ્ય મેળવવાનું છે, ને તે સહેજે મળે તેવી તક છે.

હિંદી લાઇસેન્સ બીલ

ઉપરના બીલ પર કમીટીમાં મી. હેમરે એવો સુધારો મુકયો કે "એશીઆટીક" શબ્દનો અર્થ એવો કરવો કે "એશીઆનો કોઇ રહેવાસી અથવા તો બર્મીઝ, અથવા આરબ નામથી આ કોલોનીમાં ઓળખાતા લોકો." આ સુધારો પસાર થયો હતો; અને બીલમાં 'હીંદી'ને બદલે 'એશીઆટીક' શબ્દ મુકવાનું ઠરયું હતું. ત્યારપછી એવો સુધારો મુકવામાં આવ્યો કે આ બીલની કલમો, લાઇસેન્સનો કાયદો પાસ થયા પહેલાં નાતાલમાં જન્મેલા હોય તેવા હિંદીને ન લાગુ પડે. આ સુધારા ઉપર કમીટીમાં ઘણી સખ્ત તકરાર ચાલી હતી. તેમાં મી ટેલર હિંદી વિરૂદ્ધ સખ્ત અને ગેરવ્યાજબી ટીકાઓ કરી હતી. આખરે એ સુધારો પાસ ન થયો; અને બીજા નજીવા ફેરફારો સાથે બીલ કમીટીમાં પાસ થયું.

બાદ મંગળવારે રાત્રે લેજીસ્લેટીવ એસે બીલમાં બીલનું ત્રીજું વાચન પસાર થયું હતું.

મરકજુરીની ટીકા

નાતાલમાં જન્મેલા હિંદીને બીલ લાગુ પાડવાના મી. મોરકોમ તથા મી. રમીધીના સુધારા રદ થયા. કેટલાક બોલનારાઓ હડહડતી પણ પડતી બાબતો જણાવી હતી; તથા તેમના બોલવાપરથી તેમનામાં એટલો બધો રંગનો તીરસ્કાર જણાતો હતો કે તેઓ ઇન્સાફથી વરતી શકે તેવું નહોતું. મી ટેલરને તો લાગેછે કે આ મુલક ગોરાનો રહેશે કે કાળાનો તેનો આધાર આ બીલનીજ ઉપર છે. એશીઆટીક દુકાન રાખી શકે કે ન રાખી શકે તેવી બાબતમાં ઉપર જણાવ્યો તેવો ગંભીર સવાલ સમાયો છે એમ કહેવું તેના કરતાં વધુ બેવકુફી ભરેલું બીજું કયું હોઇ શકે? આપણા મુલકની અંદર ૧,૦૦,૦૦૦ હિંદી, તથા ૬૦,૦૦,૦૦૦ કાફર એમ કાળા લોકો રહે છે. છતાં એક પાર્લામેંટના મેંબર પાર્લામેંટની અંદર ઉભા થઇને બોલે છે કે હીંદીને લાઇસેન્સ આપવામાં આ મુલક કાળાનો રહેશે કે ગોરાનો એ સવાલનો આધાર છે! શું કાફરોને પણ રટોર રાખવામાં અટકાવવામાં આવશે? તેમ કરવામાં આવે; છતાં તેમનો બહાર કાઢી મુકવા શકાય તેમ તો નથી. અમને પણ મી. ટેલરના જેટલી ગોરાઓની આબાદી માટે કાળજી છે. છતાં ગેરઇન્સાફનાં પગલાંથી અને કોમોનીમાં જન્મેલા લોકોને રોજી મેળવતાં અટકાવવાથી ગોરાઓની આબાદી નથી થઇ જવાની. વળી હિંદી સામે ગોરા વેપારીનું રક્ષણ કરવામાં આવે, અને બીજા વર્ગના ગોરાનું કેમ નહિ ને અમે સમજી શકતા નથી. આ બીલને વડી સરકારની મંજુરી મળે એવો જરા પણ સંભવ નથી.

બ્રિ. ઈ. એસોસીએશન

મંજાવર મીટીંગ

૨૦૦૦ માણસોની હાજરી

કોમનું ભજન

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨૬ મીએ જેલીઓને માન આપવા ઉત્થાન્સબરગ બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનની એક મીટીંગ મળી હતી. તેમાં ૨૦૦૦ જેટલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. હસપ મીઆં પ્રમુખ હતા. તેમણે જણાવ્યું કે આજે આપણે આપણા ભાઇઓ કે જે જેલમાં જઇ આવ્યા છે તેમને મુબારકબાદી આપવા ભેગા મળ્યા છીએ. આપણે તો એ સાહેબોને જેલપર લેવા જવાનો વિચાર કર્યો હતો. પણ જેલરે લુચ્ચાઇ કરીને એ લોકોને એ કલાક અગાડી છોડી મૂકયા. આ સરકાર બીકમાં પડવાનાં ચિન્હો છે. બીજું કોકણી ભાઇઓની મીટીંગ થઇ હતી. તેમાં તે સરવે ભાઇઓ લડતમાં મળતા થયા છે; તેમજ ઉંધરાણું કરવા માટે મેસરસ માલીમ મહમદ, અને અબ્દુલા ચકુર ફજદાર નીમાયા છે. બાહાર ગામથી તારો તેમજ કાગળો મળે છે એપરથી એમ જણાય છે કે આપણે ઐકયસંપ છીએ. આપણે કાંઇ ગુન્હો કરીને જેલમાં જતા નથી: પણ આપણાપર આવતાં દુઃખોનુ વાગળ વિખેરવા માટે જઇએ છીએ. એટલે તેમાં કોઇએ શરમાવાનું નથી. ઘણા મોરાલો પણ લડત માટે હવે બસામણ કરે છે. માટે આપણે પાછી પાની કરવાની નથી. કોઇએ પૈસા સાથે રાખીને પકડાવાનું નથી. કારણ કે સરકાર તેમાંથી બેલના પૈસા લઇ લઇને આપણને પાછી મુકે છે. સરકાર એક બીજું બીલ પાસાર્મેંટમાં લાવનાર છે. તેની મતલબ એવી છે કે જે લોકો વોલંટરી રજીસ્ટર થયા છે તેમનાપર કાયદો નહિ લાગુ પાડતાં બીજાઓપર લાગુ પાડવો. આજ સુધી તો આપણને જોરાઓથીજ જુદા પાડવામાં આવ્યા હતા પણ હવે આપણામાં ને આપણામાં પણ સરકારે ભાગ પાડવા માંડયા છે. કારણ કે આપણામાં માંહોમાંહે ભેદ પાડીને આપણને નબળા કરીને હંમેશની માફે એમ સરકાર ધારે છે. એનાથી શરમ ભરેલું સરકાર માટે બીજું કંઇ નથી. મી. ગાંધીના દીકરા મી. હરીલાલ આપણાં દુઃખોમાં ભાગ લેવા ડરબનથી અત્રે આવ્યા છે તેમને હું મુબારકબાદી આપું છું. જેલ જઇ આવેલા ભાઇઓને જેટલી મુબારકબાદી આપીએ, તેમજ એ લોકોની જેટલી તારીફ કરીએ તેટલી ઓછી છે. વિશેષ હકિકત મી. ગાંધી આપને સમજાવશે.

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે આજે આપણે અત્રે એકઠા મળ્યા છીએ તેનું કારણ ચેરમેન સાહેબ બરાબર સમજાવી ગયા છે. આપણે જેલમાં જઇ આવેલા સાહેબોને માન આપવા એકઠા મળ્યા છીએ, એ સાહેબો પાછા પણ જેલમાં જવા તયાર છે. એવીજ મજબુતી બીજા બધા સાહેબોએ દેખાડવાની છે. અને એટલી મજબુતી આપણે દેખાડી એક વખત જેલના રૂમો ભરી દઇશું તો સરકાર પોતે હારશે. આપણાં દુઃખો રૂપી તાળાંઓને ખોલવાની કુંચી જેલ છે. જે માટે દરેક હીંદીએ તયાર રહેવાની જરૂર છે. અત્રે જે ભાઇઓ એકઠા થયા છે તેમાં બધાએ પુરતા મજબુત નથી. જેલ કદાચ વધારે પણ મળે. તેથી હિંમતજ આપણે તો રાખવાની છે. વીરીનીગીમાં બધા વેપારીઓ ફેરી ફરવા લાગ્યા છે. તેમને સરકારે લખીત નોટીસ આપી છે કે જો તેઓ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી ફરશે તો પકડવામાં આવશે. આપણાપર આવતાં દુઃખો ટાળવા માટે જેલજ રસ્તો છે. માટે જેલનેજ હમેશાં નજર આગળ જ રાખવાની છે. વોલંટરી રજીસ્ટરવાળા પર સરકાર કાયદો નહિ લાગુ પાડે, અને બીજાઓપર લાગુ પાડે એ પણ એક જાતનો લાલચ આપે છે. હીંદી કોમે વિચારવાનું છે કે સરકાર હવે હીંદીઓમાં પણ જે વરગ પાડે છે એ કેવું ખોટું કહેવાય. હું દરેક હીંદીને સલાહ આપીશ કે એસીઆટીક કાયદો કાયમ રાખે તો દરેક મરતાં લગી જવાનું છે. હજુ લોકો પાસેથી લાઇસેન્સ તેમજ રજીસ્ટર બરાબર મળી ગયાં નથી. માટે એનો બરાબર આવી જવાની જરૂર છે. પોલકરસ્ટમાં અંગુઠો ન આપવો એ પણ હું સલાહ આપીશ. હવે આપણે જેલ મંજોલાઓને બરાબર આબરૂ આપેલી તો ત્યારેજ કહીશું કે આપણે બહુ પણ જેલમાં જઇએ.

ચેરમેન સાહેબ તથા મી. ગાંધીનુ કહેવા થી ૪મામ અબદુલ્લ હાજર બાવાજીરે જણાવ્યું કે આમ બધા અમને મુબારબાદી આપવા એકઠા થયા છે માટે મારે કહેવુ જોઇએ કે અમે એવું કશું પણ કહ્યું નથી. અથવા તો કોમની કંઇ પણ બીજા મત બજાવી નથી. બરી આબરૂ આપેલી ત્યારે જણાવી કે આપણે બધા સાથે મળી સરકાર સાથે લડત ચલાવી આપણા સવાલોનો ફડચો લાવીશું. બીજા કંઇ પણ અપરાધ માટે જેલમાં જવામાં શરમ જાવે પણ આ બાબતમાં કોમની ખાતર જ્યારે આપણે વોલંટરી જેલ જઇએ છીએ તો તેમાં બીલકુલ શરમ લાગવી ન જોઇએ.

મી. મુલાભભાઇ કીકાભાઇએ જણાવ્યું કે આટલો જબરો લોક આપણને ખાત્રી થાય છે કે આપણો ઐકયસંપ છીએ. જે હીંદીના દીલમાં ખરું હીંદુ હોવી હશે તે તો આ કાયદો કબુલ નહિ કરશે, અને સરકારનાં મોહાપર મારીને અત્રેજ રહેશે.

મેસરસ ભાઇજી, પી. નાયડુ, ઉમરજી સાલે, મોલવી સાહેબ, હરીલાલ, મીરારજી, ગોવિંદ કાનજી વગેરે સાહેબોએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કર્યું બાદ મીટીંગ પાંચ વાગે બરખાસ્ત થઇ હતી.

રીહનબેરા

રટેલનબોરા (કેપ)થી ત્યાંની બ્રિ. ઇ. લીગની શાખાના સેક્રેટરી મી. સીદીક ઇસ્માઇલ તા. ૨૮ મીએ લખે છે કે—થોડા દિવસપર કેપટાઉન બ્રિ. ઇ. લીગના સેક્રેટરી મી. એ. કાદર, તથા મેસરસ ગુનથી હજાત, એસ. ઓ. પટેલ વગેરે અત્રે આવ્યા હતા. તે દિવસે સાંજરે એક મીટીંગ ભરાઇ; જેમાં અત્રેની લીગની શાખાના ચેરમેન મી. એ. એલ. મુનશી, તથા મેસરસ સીદીક ઇસ્માઇલ, તથા તબજ હુસેન વગેરે હાજર હતા. મીટીંગમાં લીગે બજાવેલી સેવાઓપર વિવેચન ચલાવવામાં આવ્યું. પછી કેટલાક મહસ્થો મેંબર તરીકે દાખલ થયા. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

પોરટ એલીઝાબેથ મહમદ

કેપટાઉનથી મી. શાહ પડિ, તથા મી. ઇસ્માઇલ અહમદ ડાભેલીયા લખે છે કે ઉપરની મરહુમના ઉપરાણામાં નારનટાઉન ની પ. ૨–૨–૧, કીંગરલીમાં પા. ૧૪–૧–૦, ગ્રેમીન્સ ટાઉનમાં પા. ૭–૧–૯, તથા મી. ડી. આર. અમીરખાન તરફથી પા. ૩–૩–૦ એ મુજબ વધુ રકમો મળેલી છે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

ગંજાવર મીટીંગ

બોલવી સાહેબનું જાણવા લાયક ભાષણ

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

સોસાયટીના ઓનરરી ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, તેમજ બીજા સાહેબોને લાયસેન્સ વગર ફરવા માટે સરકારે ૪ દહાડાની સખ્ત મજુરી ની જેલ અથવા ૧૦ શીલીંગ દંડ કર્યો હતો, પણ દંડ ન આપતાં એ સાહેબો જેલમાં ગયા હતા. તે જુલમ સામે પોકાર કરવા હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની સ્પેશીઅલ મીટીંગ તા. ૨૨મીએ સાંજે ૭ વાગે બોલાવવામાં આવી હતી લોકોને બરાબર ખબર પડી નહોતી છતાં ટોળાબંધ લોકો આવતા નજરે પડતા હતા. સોસાયટીના હોલપર કાળા વાવટાઓ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. લોકોનો જમાવ બહુ થવાથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં એક કલાક વાર લાગી હતી. સોસાયટી નો હોલ ભરાઇ જવાથી ઘણા લોકોને બહાર તથા અંદર ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. ૫૦૦-૬૦૦ માણસો હાજર હશે. બરાબર સાત વાગે વાઇસ ચેરમેન મી. ઉમરજી સાહેબે પ્રમુખની બેઠક તાણી બોના મડમડાટ વચ્ચે લીધી. મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેને જણાવ્યું કે આજની મીટીંગ ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર કે જેઓ પોતાના ભાઇઓના હકને માટે જેલમાં ગયા છે (તાળીઓ) તેમના કુટુંબને દિલસોજી તેમજ તેમને મુશારકબાદી આપવા, તેમજ સરકાર જે ન છાજતો જુલમ કરી રહી છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા બોલાવવામાં આવી છે. ચેરમેન જેલ ગયા તે કંઇ પોતાને માટે નહિ પણ કોમને માટે ગયા છે. બારે હજે કરીયાળા ભાઇઓએ આગળ પડવાનું છે. હિંમત એ આપણે માટે મોટું હથીયાર છે. સરકાર આપણ ને કંઇ મારી નાખી શકતી નથી. પહેલાં જેમ આપણે જેલ ભરી દીધી હતી, તેમ હજે ભરી દઇશું તો સરકાર પોતેજ કહેશે કે હીંદીને સતાવવામાં ફાયદો નથી. (તાળીઓ.) માટે સહુએ મજબુત રહી લડવાનું છે. આજ સુધીમાં જે ભાઇઓ જેલમાં ગયા છે તેમનો હું અહેસાન માનું છું, તથા સોસાયટી તરફથી મુબારકબાદી આપું છું. હજુ બીજા ઘણા સાહેબોને બોલવાનું હશે. માટે આપની આગળ જે ઠરાવો વાંચવામાં આવે તે ધ્યાન પુરવક સાંભળી પાસ કરવાની ભલામણ કરી હું બેસવાની રજા લઉં છું.

બોલવા અહમદ મુખતાર સાહેબે જણાવ્યું કે હું જ્યારથી જોહાન્સબરગ આવ્યો છું ત્યારથી હું જેની બાજુમાં બેસતો હતો તે જગ્યા ખાલી જોઇ મારી છાતી ગમગીનીથી ફાટે છે. એકતો દોસ્ત અને વળી બીજા ચેરમેન એ બેઉ બાબતો સામટી યાદ કરતાં બેહદ દિલગીરી થાય છે. આપણા આ બહાદુર ચેરમેન ને જેલ મળવાનું કારણ શું? નથી કોઇની ચોરી કરી, નથી લુંટફાટ કરી, નથી તર તોફાન કરવું, તથા એવા કોઇ બીજા કારણ માટે નહિ. પણ પોતાની કોમને માટે આપણામાંથી આજે છુટા પડવા છે. ઇમામ બહાદુર સાફ દીલના અને કોમી હમદર્દીવાળા માણસ છે. તેઓ જે કહેતા હતા તેજ આજે કરી દેખાડયું છે. અને આવી સખ્ત કેદીમાં પોતે એ કે વસ્તુ કોમળીના આધાર ઉપર બોજપર પડવા હશે. કે માણસ સ્વાર્થી પણું રાખતો નથી, અને નમનતાઇ તેમજ પોતાના મરતબા મુજબ કામ કર્યા જાય છે તે હમેસાં સુખ અને આબરૂ પામે છે. હજુ બીજા આગેવાનો કેદી કરવા બરા બર જતા નથી તે સાહેબો તુરત નીકળી પડશે. ઇમામ સાહેબ પકડાયા, અને બિ. ઇ. ઓ. ના ચેરમેન મી. હબીબ મીઆં જે પોતે પોતાના મોટા વેપારની દરકાર ન રાખતાં કેદી કરે છે તે પણ હવે જેલ જશે. માટે હવે બીજા આગે વાનો તેમજ કેદીવાળાઓએ નીકળી પડવાનું છે. આજે લગભગ ૬૦ માણસો સરકારની એ દમનશાહીથી જેલમાં જઇ પડ્યા છે. (શરમ.) તે હિંમતથીજ ગયા છે. દરેક ચીજમાં હિંમતનીજ જરૂર છે. આ લડત સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૬થી ચાલે છે. એ એની ખુબીથી લડાઇ છે કે જે માટે આપણે આખી દુનીયા મોઢે ચઢયા છીએ, અને આખી દુનીયા આપણાં વખાણ કરે છે. આપણે લાકડી લઇને નથી લડતા, પણ આપણને જે રસ્તો મી. ગાંધી તરફથી દેખાડવામાં આવેલો છે, કે જેને પેસીવરીઝીસ્ટન્સ કહે છે, તે હથીયારથી લડીએ છીએ. જે હથીયારે એક વખત સરકારને હરાવી છે તેજ હથીયારથી સરકાર બીજી વાર હારશેજ. આજેજ ભરેલાને બંધ કરવાને સરકાર ફાંફા મારે છે તે એટલાજ માટે કે મી. ગાંધી અત્રે ટ્રાંસવાલમાં ન હોય તેવે વખતે સરકાર મરજી મુજબ સખ્ત કાયદા આપણે માટે ઘડે, અને સતાવે. માટે ભરોસાવાળા માટે આપણે સજ્જડ લડત ઉપાડવાની છે. આ લડત એક કે મની નથી પણ એશીઆના બધા લોકની છે. અને તેમાં વળી સરકાર ની બેઇન્સાફી તો એ છે કે તુરકીની બધુ, અને ઇજિપ્શન પ્રજાને એ કાયદો નહિ લાગુ પાડતાં માત્ર મુસલમાનોને લાગુ પાડયો છે. એ બીના આપણને ઇસ્લામી ને કંઇ ઓછી શરમાવનારી તેમજ અપમાન કરનારી નથી. આપણો તો ચોખ્ખું જ જણાય છે કે સરકાર મુસલમાનોનીજ દુશ્મન છે. મને કોલોની છોડવાની નોટીસ મળી હતી. પણ મેં તો લખી આપ્યું હતું કે હું કોલોની છોડનાર નથીજ. (તાળીઓ.) આ વખત જેલ જનારા સાહેબોમાં બધી રકમ આવી જાય છે. મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ કે જેણે પોતાની બહાદુરી જેલમાં જઇ દેખાડી છે તે કોકમી છે. (તાળીઓ) મી. ઇસ્માઇલ એક બાહલ્યુ છે, ને એક વખત જેલ જઇ આવ્યા છે, અને બીજી વખત જવા છે. તેમણે જેલમાં પણ પ્રીટોરીઆમાં કાંઇ ખોરાક ન લઇ પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ અખત્યાર કરયું ને સરકાર પાસેથી દાંદી જેવીને દાંદીનો ખોરાક આપવાને સરકારને ફરજ પાડી હતી. (તાળીઓ.) સરકારની આ પોલીસી દાંદી ઓને માટે બારણું બંધ કરવાની છે. અને આપણી લડત તે બારણું ખોલવાની છે. આ લડતમાં તેમજ ગઇ લડતમાં સોસાયટીને પઇસાની અત્યંત જરૂર જણાઇ હતી. માટે દરેક મેંબરે તેમજ મુસલમાન દાંદુભાઇઓએ મદદ કરવાની છે. સોસાયટી કંઇ મુસલમાનનાજ કામમાટે નથી, પણ પોલીટીકલ બાબતમાં બને અથવા તો આખા એશીઆટીક કામ માટે છે માટે દરેકે મદદ કરવી જોઇએ છે. સરકારે આ વખતે આપણા લોકોને સખત મજુરીની સજા કરી છે. (શરમ) આ બાબતના કેસમાં બધે ઠેકાણે સોસાયટી તરફથી થયા છે. એક નામદાર સર સુલતાન અગાખાનપર (તાળીઓ), અને બીજા જુદી જુદી અંજુમનોપર, ઓલ ઇંડિઆ મુસલીમ લીગપર, લંડન ખાતે જરટીસ અમીર અલી સાહેબપર થયા છે. હજે હું આપનો વખત વધુ ન લેતાં

જે ઠરાવ મારે આપ સન્મુખ રજુ કરવો છે તે કરી બેસવાની રજા લઉંછું:

પહેલો ઠરાવઃ " હ. પ્ર. સ. ની આ મીટીંગ સોસાયટીના માનવંતા ચેરમેન સાહેબ મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર, તેમજ બીજા હીંદી, કોમના હકને ખાતર જેલમાં ગયા છે તેને સારૂ તેમને મુબારક બાદી આપે છે; અને તેમના કુટુંબને દિલસોજી બતાવે છે." મી. અહમદ મુસાજીએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા પછી તે સર્વાનુમતે પાસ થયો.

ટ્રેઝરર મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીઆએ બીજો ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે આ સોસાયટીના ચેરમેન તેમજ આખી મુસલમાન કોમના એક આગેવાનને સરકારે જેલની સજા કરી. તે ઉઠાવવા માટે આપણે ચેરમેનનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો ઓછો છે. ચેરમેન બેશક બહાદુર છે. તેમની તારીફ કયે હું વધુ કરતો નથી. ફકત એટલુંજ કહી હું ઠરાવ રજુ કરું છું. "આ સોસાયટી દરેક હીંદીને ભલામણ કરે છે કે પ્રમુખ સાહેબના માનને ખાતર દુકાનો હરી વગેરે બધી જાતનો વેપાર બંધ કરવો." મી. અબ્દુલ ગફુર કુજંદારે ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા પછી સર્વાનુમતે તે પાસ થયો.

મી. દીલદાર ખાને ત્રીજો ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે સોસાયટીપર આજે જાણે વાવટો ઉડે છે તેજ દેખાડી આપે છે કે આપણને કેટલી ગમગ્રીની છે. મારે ઠરાવ આપ સન્મુખ રજુ કરવો છે તો હું ઉમેદ રાખું છું કે આપ સાહેબો પાસ કરશો. "આ સોસાયટી માન પૂરવક ઠરાવે છે કે જે જુલમ ટ્રાંસવાલની સરકાર કરી રહી છે તે બંધ થવો જોઇએ સરકારનું વચન પળાવું જોઇએ. અને હીંદીની સ્થિતિનો ચુકાદો થવો જોઇએ." મી. અબ્દુલ રજાક નુરબાઇએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપતાં સર્વાનુમતે તે પસાર થયો.

બાદ મેસરસ ઓસમાન અહમદ, હુસેન બાલ, મુસા આકુજી, મણીભાઇ, ઇસ્માઇલ સુલેમાન કારા, ઇસ્માઇલ પટેલ, સાલેજી, ઇસપ મીઆં, હાજી સુલેમાન વગેરેએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કરયું. મી. ઓસમાન અહમદ સોસાયટીના મેંબર થયા. તેમજ મેસરસ બાલા જોગી, ભના છીબા, નાના વલ્લભ, મકન બાલા, જોરિંદ લધુ, લખમીદાસ, વલ્લભ રામા, મુળા બાબુ એ સાહેબો તરફથી સોસાયટીને આપવામાં આવેલી પૈસાની બેટમાટે ચેરમેને આભાર માન્યો.

બાદ મેળાવડો લગભગ ૧૦ વાગે બરખાસ્ત થયો હતો.

કેપટાઉન એસોસીએશનની મીટીંગ

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

મી. સોરાબજી શાપુરજીને ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક કાયદાના બારામાં એક માસની સખત જેલ મળવાના ખબર થતાં કેપટાઉન એસોસીએશનની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૧ મીએ હેનોવર સ્ટ્રીટ વાળા હોલમાં મળી હતી. ટુંક વખતની નોટીસ છતાં ઘણા માણસો હાજર થયા હતા. શરૂઆતમાં ટ્રાંસવાલના મામલા વિષે હાજર બહરથીમાં ચર્ચા ચાલી રહી હતી. મેસરસ હાજી સુલેમાન શાહ મહમદ, મહમદ અબરામ, પીરોજખાન, મોશર હાલા, રતનજી નવરોસજી, હોરમસજી મર્ચન્ટ સુરતી વગેરે તથા એસોસી એશનના હોદેદારો હાજર હતા.

મી. ઇબ્રાહીમ નુરદીને પ્રમુખપદ લઇ ને દુકમાં ટ્રાંસવાલના મામલાની સમજ પાડી; તથા હીંદની વફાદાર પ્રજા ઉપર જે જુલમ ગુજારવામાં આવે છે તે માટે શોક પ્રદર્શીત કર્યો; ને જણાવ્યું કે હીંદુસ્તાનમાં હાલ જે અશાંતિ ફેલાઇ રહી છે તેમાં ટ્રાંસવાલ સરકારની વરત ણુંકથી વધારો થશે. ગોરા લોકોને કેળવણી પામેલા હીંદી સામે શું વાંધો હોઇ શકે તે ન સમજાય એવું છે. કેળવાએલા હીંદીઓ અહીંના હબસી ગોરાઓ કરતાં સુધારામાં ચડે તેમ છે. કોલોનીઅલ સરકાર ગમે તેમ વરતે છતાં વડી સરકારે આપણું રક્ષણ કરવું જોઇએ; તથા આપણને દુઃખમાંથી ઉગારવા જોઇએ. મી. સોરાબજી જેવા કેળવણી પામેલા અને દરજ્જાવાળા હીંદી ને સજા કરવામાં આવે તે સજાની વાત છે. તો આ સ્થિતિ તરફ આપણે લક્ષ આપવું જોઇએ, તથા આપણા ભાઇઓ તરફ દિલસોજી બતાવવી જોઇએ, ને તેમના માટે સરકારમાં પોકાર કરવો જોઇએ. ટ્રાંસવાલ સરકારે હીંદી તરફ ધ્યાનસારી થવાની જરૂર છે. વગેરે.

મી. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદે નીચે મુજબ ઠરાવ રજુ કર્યોઃ "ટ્રાંસવાલમાં મી. સોરાબજી તથા બીજા હીંદી ઓને સખત જેલની સજા કરવામાં આવી તેથી આ મીટીંગને બહુ ખેદ થયો છે. તે દુઃખો ઉઠાવનારા આપણા ભાઇઓ તરફ આપણે ઉંડી દિલસોજી બતાવીએ છીએ; તથા ટ્રાંસવાલ સરકાર આપણા ભાઇઓને જે દુઃખ રાજ્યે છે તે માટે ત્રાસ અને ખેદની લાગણી જાહેર કરીએ છીએ." ઉપરનો ઠરાવ મેસરસ મહમદ અબરામ, તથા મોશર હાલાના ટેકા બાદ સર્વાનુમતે પાસ થયો.

મી. શાલ પંડ્યાએ બીજો ઠરાવ રજુ કર્યો કે "ઉપરના ઠરાવની નકલ કેપના ગવરનર મારફત હાઇ કમીશનર પર મોકલાવવી". મેસરસ જે. એ. ડામેરી આ, તથા હસન અહમદના ટેકા બાદ તે ઠરાવ પસાર થયો.

મી. રતનજી નવરોસજીએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે "મી. સોરાબજી તથા બીજાઓ પકડાવા માટે દિલસોજી બતાવનારો તાર જોહાન્સબરગની એસોસીએશનપર કરવો". મેસરસ કાસીમલી તથા એચ. એમ. સુરતીના ટેકાથી તે પાસ થયો.

મી. યુસફ એ. પટેલે ઠરાવ રજુ કર્યો કે "હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીપર દિલસોજીનો તાર કરવો". મી. અબદુલા આદમના ટેકાથી તે પાસ થયો.

પછી કેટલાક બોલનારાઓએ મામલા પર ભાષણો કર્યા. બાદ આશરે ૧૧ કલાકે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

વેરૂલમ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

ટ્રાંસવાલમાં હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તથા બીજા હીંદી ભાઇઓને જેલ મળવાના ખબર તા. ૨૩ મીએ મળતાં તુરત કુલ દુકાનો તથા ધંધો રોજગાર અત્રે બંધ કરવામાં આવ્યાં હતાં. અને મી. ઇસ્માઇલ ઇબ્રાહીમ કાજીના વાડામાં ત્રણ વાગે મીટીંગ ભરવામાં આવી. બાબુ તાલેવંત સિંહને પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા. મીટીંગમાં ઘણા ગૃહસ્થોએ ભાગ લીધો હતો. બાદ ભાષણો તથા ઠરાવો થયા. અને હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ૧૭, ઝિ. ઇ. એ પર, હમીદીઆના ચેરમેન પર જેલમાં, મી. સોરાબજીપર, તથા નાતાલ કોંગ્રેસપર એટલા દિલસોજીના તારો કરવાનો ઠરાવ પાસ થયો. તારો તુરત કરવામાં આવ્યા હતા. મેસરસ ઇ. ઇ. કાજી, મી. ઇ. મોતાલા, હાજી અહમદ મેતર, અહમદ કથરાડા વગેરે ગૃહસ્થોએ સંઘ ઉપર ભાષણો કરયાં હતાં. બાદ હાજર થનારાઓનો આભાર માની ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ડરબનના છેલ્લી માસ મીટીંગ

આપણા લાયક આપણે

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

પ્રમુખનું ભાષણ

ગઇકાલમાં કોંગ્રેસના ચેરમેન મી. હાજુદ મહમદે પ્રમુખની ખુરસી લઇને ખુદાના નામથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરયું. ટરાંસવાલના ભાઇઓને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા હતા તે માટે ખેદ બતાવીને તેમણે જણાવ્યું કે કોઇપણ રાજનો હેતુ એ છે કે પ્રજાની સુખ શાંતિ કબજાવવી છતાં જ્યારે તેવી શાંતિનો ભંગ થાય અને લોકોને પ્રોટેસ્ટ કરવા પડે ત્યારે તે સરકારના કારભારમાં મોટી ખોડ હોવી જોઇએ. ટરાંસવાલ સરકારના કામથી હીંદી કોમમાં મોટી અસાંતિ ફેલાઇ છે, તે માટે આપણે વારંવાર પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. સરકાર હીંદીના બેસારાનો આરોપ મુકતી હતી. તે ખોટો છે એમ બતાવવા મરજીઆત રજીસ્ટર થાય સરકારને આપણે મદદ કરી. હવે કાયદો રદ કરવાના વચનથી સરકાર ફરી જવા માગે છે. હીંદીઓ કાયદાને સરણ થવા માગતા નથી. તેથી વધુ હીંદીઓને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા છે, અને મામલો બહુ ગંભીર થઇ પડયો છે. પહેલાં મી. સોરાબજીપર ફેર વરતવામાં આવ્યો. આજે ઇમામ અબદુલ કાદરને જેલમાં નાખ્યાના સમાચાર મળ્યા છે. (શરમ શરમ એવી બુમો) જનરલ સ્મટસે પોતેજ ફેબ્રુઆરીમાં ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે હીંદીઓ મરજીઆત રજીસ્ટર મંગે તો કાયદો રદ થશે. હવે તે વચન માંથી તે કેવા રીતે ફરી જઇ શકે? ટરાંસવાલની સરકારે રશિઆના જેવો જુલમ કરવા માંડયો છે. તેની સામે આપણે સખત પ્રોટેસ્ટ કરીએ છીએ. લાઇસેન્સ ફી ભરવા ખુશી હોઇએ તો પછી આપણને વેપાર કરવાનો હક છે. આપણા એક માનવંતા આગેવાન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરે કોમની ખાતર લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરીને જેલ ઉઠાવી છે. ઇમામ સાહેબ તથા બીજા હીંદીઓ જેઓ કોમ વાસ્તે દુઃખ ઉઠાવે છે તેમના માટે આપણે મગરૂર છીએ. તેવા બહાદુર હીંદી કોમમાં હોવા માટે આપણને ગુજરાતી થવે છે. જો કેળવાએલાને દાખલ થવાની મનાઇ કરવામાં આવે તો તે સરકાર કારભાર માટે નાલાયક કહેવાય આપણા દુઃખી ભાઇઓ પર સરકાર જે જુલમ ગુજારે છે તેની સામે આપણે સખત પોકાર કરયા છે. કાયદાને સરણ થવા કરતાં ગમે તેટલાં દુઃખ ઉઠાવવા તેઓ તયાર છે. આપણાં વખાણ કરવાં તે આપણું કામ નથી; છતાં ગોરાઓએ જાણવું જોઇએ કે રાત્રે ચોરીઓ કરવાનાં, દિવસે લુંટફાટ કરવાનાં, બેંકોપર ધાડ પાડવાનાં, ખાણો ઉરાડી દેવાનાં, તથા ગોરી ઔરતોપર ફુમલા કરવાનાં નઠારાં કામ કરનારાઓ હીંદી નથી, પણ યુરોપનાજ લોકો છે છતાં હીંદી જેવી લાયક કોમ તરફ આવી શરમ ભરેલી અને ત્રાસદાયક રીતે શા માટે વરત વામાં આવે છે તે હું સમજી શકતો નથી. હું વડી સરકારને કહું છું કે તે શું કરે છે? કીંગ અને શહેનશાહ ક્યાં છે? આપણે જેને રાજા કહીએ છીએ તે આપણે માટે કાંઇ નથી કરતા! શું આપણો કોઇ રક્ષણ કરનાર નથીજ? આપણે દુઃખમાં પોકાર કરીએ છીએ તે કોઇ સાંભળતું નથી! માટે હવે આપણે આપણી જાત ઉપર આધાર રાખવાનો છે; અને સત્યાગ્રહથી બેહાક લડત લેવા નો છે. હું ગોરાઓને પુછું છું કે ૧૮૫૭નાં વચન ક્યાં ગયાં? શું તે ધુળ ભેગાં મળી ગયાં? માટે આપણે જાતે લડત લેવાની છે. ટરાંસવાલમાં આપણા ભાઇઓ લડત લીએ છે તે માટે આપણને દુઃખ થાય છે: છતાં તેઓ હીંદના ફેર જંદ તરીકે બહાદુરીથી પોતાની ફરજ બજાવે છે તે જોઇ હર્ષ થાય છે. ટરાંસ વાલના ભાઇઓ જે કરે છે તેમાં તેમને આપણા તરફથી સંપુરણ ટેકો આપીએ છીએ તથા ખુદાને બંદગી કરીએ છીએ કે અમારા ભાઇઓને ટરાંસવાલ સરકાર સામેની લડતમાં હિંમત બક્ષજે: કે જે સરકાર બ્રિટીશ નામ ધરાવવા છતાં બુરી રીતે એક વર જેટલી નિરદય રિત ચલા વવા માગે છે.

મી. અબદુલ કાદરે

ટરાવ રજુ કરતાં પોતાના ભાષણમાં સરકારના જુલમને સખત રીતે વખોડી કાઢયો, અને જણાવ્યું કે ગયા જાનેવારી માં આપણે સમજેલ કે આપણી જીત થઇ ગએલ છે; મી. સ્મટસે વચન દીધેલું કે જો ત્રણ માસમાં રજીસ્ટર થઇએ તો કાયદો નાબુદ કરશે તે વચન તેણે પાળ્યું નથી. મી. સ્મટસના વચનપર ભરૂસો ન કર્યો હોત તો આવું ન થાત. એવી સરકારપર શરમ છે કે મીનીસ્ટર થઇ આપેલ વચન તોડે છે. તેવા માણસ તેવી કારભારની જગા માટે કેમ લાયક ગણાય? આપણા ઘણા આગેવાનો (પારસી, મુસલમાન, હીંદુ) કોમને વાસ્તે જેલ જઇ બેઠા છે. તેમને વાસ્તે આપણે પોકાર ઉઠાવવો જોઇએ. આપણી તકસીર એટલી જ છે કે આપણે હીંદુસ્તાનમાં જન્મ્યા છીએ, અને આપણી ચામડી જરા કાળી છે. વિગેરે.

મી. ગોડફ્રેએ

અંગ્રેજીમાં જુસ્સાદાર ભાષણ કરયું, અને કેળવાએલાના હક ઉપર, તથા હડત કરી લેવાવાની જરૂરપર ભાર દઇને વિવેચન કરયું.

મી. અબદુલ્લા હાજી આદમે

પોતાના ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે અત્યારે (૩ વાગે બાંગ પુકારવાથી થોડો વખત ભાષણ બંધ રહેલ) અલ્લાહનું નામ પોકારવામાં આવે છે તેજ આપણી કુતેહ બતાવે છે. આપણાપર જુલમ થાય છે તેનાં ચાર કારણ છે. (૧) આપણી બ્રિટીશ સરકાર આપણું રક્ષણ કરતી નથી. (૨) કોલોનીમાં ગોરાઓ છે તે એકલા બ્રિટીશ નથી, પણ પર રાજ્યના ગોરા પણ છે. (૩) આપણે કમજોર છીએ; ને જબરાઇથી હક લેવાની આપણામાં સત્તા નથી. (૪) આપણાં કીસ્મત કમજોર છે કે આપણે બ્રિટીશ વાવટાતળે પેદા થયા. ઉપરની ચાર બાબતપર વિવેચન કરતાં ભાષણ કરનારે જણાવ્યું કે આપણીપરની સરકાર તે આપણા વાસ્તે લાગણી નથી, અને તે વાંધો નથી ઉઠાવતી કે હીંદીની વિરૂદ્ધ કાંઇ કાયદા નહિ થાય. જો જરમન કે ફરેંચ લોક સામે કાયદા થાય તો તેની સરકાર તરત વાંધો ઉઠાવે છે. કારણ કે તેની મતદારોથી બ્રેજ કરે છે. આપણે માટે મતદાર લાવનાર કોઇ નથી. આપણે જાજ ખરચથી રહીએ છીએ તે જાણવું છે. કારણ કે દેશમાં ઘણા અંગ્રેજ વેપારીઓ દેવાલત એકઠી કરી શકે છે. જે પર રાજના ગોરા અહીં છે તેઓ ધરાવે છે કે હીંદીઓપર જો જુલમ થશે તો હીંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશ રાજને નુકસાન પહોંચશે; ને તેમ થાય તેમાં અહીંના પરદેશી ગોરા લાભ સમજે છે. છતાં બ્રિટીશ રાજના ગોરા આટલું સમજી શકતા નથી; તો વડી સરકારે તે ખ્યાલ કરવા જોઇએ. કોલોનીવાળા આપણાપર

જાલમ કરે છે. આપણે કમનશીબ કહેવા કે મુરબ્બા કહેવા, કે નામરદ કહેવા, પણ ન ઘણીબાતા જેવા છીએ. જે દીવમાં આપણી પોતાની સત્તા હોય કે બીજા ગમે તેની સત્તા હોય તો આવો જુલમ કદી થાય નહિ દાખલા તરીકે નાતાલ માં હાલ જે જાહસેન્સ બંધ કરવાનો કાયદો છે તે દીવીને માટેજ થાય છે, ત્યારે ચીના બ્યપારીઓ વગેરે બીજાને લાગુ પાડતાં સરકાર ડરે છે. આ બધું બતાવે છે કે આપણે આપણા બળથી લડવાનું રહ્યું છે.

શ્રી. બરનાર્ડ શ્લોપલે

અંગ્રેજીમાં ભાષણ આપ્યું તેમાં કેળવણીની બાબતપર ટીકા કરી.

શ્રી. પારસી રુસ્તમજી

એ જણાવ્યું કે દીવી ભાઇઓનાં દુઃખ જોઇ મને જે ઉંડું દરદ થયું છે તેનો હું ખ્યાલ આપી શકતો નથી. આ મુલકમાં સરકાર આપણ તરફ હેવાનની જેમ વરતવા માગે છે: ને આપણે સામા થઈ લડીએ નહિ તો આપણને કાઢી મુકવા ધારે છે. શ્રી. સોરાબજી મારા મામાનો છોકરો થાય. તેને માટે હું મગરૂર છું. તેનાં માબાપોને ધન્ય છે કે એવા પુત્રને જન્મ આપ્યો. બ્રિટીશ રાજમાં જે દુઃખ આપણને પડે છે તેવું બીજા કોઇ રાજ તળે નહિ હોય. આપણી વફાદારી માટે બ્રિટીશ સરકાર કેવી રીતે હક કરી શકે તે હું સમજી શકતો નથી. હું ટરાંસવાલના ભાઇઓને ફતેહ ઇચ્છું છું. તથા જણાવું છું કે ઇન્સાફ આપણા પક્ષમાં છે અને છેવટે આપણી જીત થવી જ જોઇએ. હું ઇચ્છું છું કે દીવીમાં બીજા વધુ સોરાબજી, અને ઇમામ અબ્દુલ કાદર પાકે.

શ્રી. પી. એસ. આયરે

અંગ્રેજીમાં જુસ્સાદાર ભાષણ કરી લડત ચલાવવાની જરૂરપર ભલામણ કરી.

મેહતી ફતેહ મહમદ

સાહેબે એક જુસ્સાદાર અને લાગણી ભરેલા ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે આવો ફેર રશિઆમાં પણ નથી. આપણને આજે શોક થાય છે કારણ કે આપણા ભાઇઓને છુટાપણું નથી. આપણે બધાની જીંદગી રહેવા માગીએ છીએ તેટલા માટે આપણને આવું દુઃખ છે. આજે હમીદીઆ સોસાયટીના ચેરમેન ઇમામ અબ્દુલ કાદર જેવા ધરમના મુરને સખત મજુરીની જેલ મળી છે. કપીન બિકેરીઆના દંડેરાનો અનાદર થયો છે. તે દંડેરાથી આપણને ગોરા સાથે સરખા પણું આપવામાં આવ્યું હતું. પણ આજે દીવીઓ માટે ટરાંસવાલના દરવાજા બંધ કરવામાં આવ્યા છે. જંગલી તો આજે ડચ ગવરમેંટ છે એ સાબીત થયું છે. હે મારા મુસલમાન તથા દીવી ભાઇઓ, આપણે બધા કોલોનીના દીવી સાથે ગ્રઇ જેલના દરવાજા ભરી મુકેા. આપણે કોઇ ફરિયાદનું ઠેકાણું નથી. લો૦ એલગીન જે એક વખત દીવના ગવરનર હતા તેણે આપણી સરદન કાપી નાંખી છે. અને શ્રી. રમટલ્લા જેવા અમલદારે મી. ગાંધી જેવાને વચન આપી દગો કરેલ છે. નાતાલમાં પણ આપણી વિરૂદ્ધ બધા કાયદા કરવામાં આવે છે. માટે આપણે બધા એકઠા થઇ લીડરોની સાથે જોડાઇ જાઓ. હું બધાને વિનંતી કરું છું કે બધા સામેલ થઇ જાઓ. ખુદા આપણને ફતેહ આપશે.

શ્રી. જી. એચ મીઆંખાને

જણાવ્યું કે મોટા કારભારી આપેલ વચન તોડે એ જોરાઓમાટે સરમ ભરેલું છે. ગરીબપણને સરકાર મદદ નહિ કરે તો પણ, ખુદા તો આપણ છોડશે નહિ

શ્રી. હાસમ જુમા

એ જણાવ્યું કે કેવી દિલગીરીની વાત છે કે ટરાંસવાલની સરકાર સખીતદાર વચન આપીને ફરી જાય છે. જંગલી લોકને મોટી પદવી મળી છે. વડી સરકારે આપણને દાદ આપવાની જરૂર છે. આપણે એકસંપ રહેશું તો જરૂર ફતેહ મળશે.

શ્રી. રાયુશ્રી રોદરીઆએ

જણાવ્યું કે શ્રી ગાંધી જેવાને પણ ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે દાખલ થવાનો હક ન મળે એવું ટરાંસવાલ સરકાર કરવા માગે છે. તે આપણને ગેર ઇન્સાફ આપવા બરોબર છે. પણ દુનિઆનો નિયમ છે કે ગેર ઇન્સાફ કરનારને પોતાને જ નુકશાન થાય છે. સંપથી આપણને જરૂર ફતેહ મળશે.

શ્રી. ઇસ્માઇલ ગ્રાય

એ જણાવ્યું કે લો૦ એલગીન અગાઉ દીવના ગવરનર હતા, ને થોડા વખતપર કોલોનીઅલ સેક્રેટરીનો હોદો ભોગવતા હતા. પણ એસીઆટીક કાયદાને મંજુરી આપવાથી તે સત્તા તેમણે ગુમાવી છે, ને આજે એ હોદાપરથી તેમને ઉતારી પાડવામાં આવેલ છે. જો એ કાયદાને મંજુરી ન આપી હોત તો તેની આવી દશા થાત નહિ.

શ્રી. આર. બી. ચેટી

એ તામીલમાં ભાષણ કરતાં વખતને અનુસરતું વિવેચન કરયું.

ભાષણો દરમ્યાન શ્રોતાઓ શરમ ઇરમના પોકારથી પોતાનો ગુસ્સો વારંવાર જાહેર કરતા હતા.

બાદ શ્રી. હાજુદ મહમદે છેવટનું ભાષણ કરીને મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

કેપટાઉન ખિ. ઇ. લીગ

તા ૨૦ મી જુલાઇના 'કેપ ટાઇમ્સ' માં લીગની મીટીંગનો રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ થયેલ તેની કાપલી અમને મળી છે તેમાંથી સાર નીચે મુજબ છે:—

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની મુલાકાત લેનાર ડેપ્યુટેશનનો રીપોર્ટ સાંભળવા માટે એક મીટીંગ તા. ૧૬ મીએ મળી હતી. હાજર થનારાઓથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. જેમાં મેસર્સ આદમ એચ. જી. મહમદ (લીગના ચેરમેન) એ. કાદર, દયા રામ, એમ. ઇનસ, એસ. એ. પટેલ, સાઠે, જોસી, બુલી, મોલવી આદી ઓશમાન, મીર અફઝુલ વગેરે હતા. ચેરમેને જણાવ્યું કે ડેપ્યુટેશનનું પરિણામ બહુ સંતોષ કારક આવ્યું છે. [ડેપ્યુટેશનના કામનો રીપોર્ટ 'ઓપિનિઅન' ના અગાઉના અંકમાં પ્રગટ થઇ ગયો છે તેથી રીપોર્ટની વિગત અત્રે આપી નથી. —અ. ઇ. એ.] ડેપ્યુટેશનને જે ફતેહ મળી તે પારલામેંટના કેટલાક મેંબરોની મદદનું પરિણામ છે. તેમાં ઓન. શ્રી. સ્ટીનર, સર પીટર બામ, સર વિલ્યમ શ્વોર્ન, સર પીટર હોર્ટ, ઓન. મી. કારટ રાઇટ, ઓન. મી. પોવેલ, તથા મેસર્સ જેગર, હેલીવર, રસીમેન, એડવોકેટ આલેક્ઝાંડર, એડવોકેટ અપીંગટન, એડવોકેટ ગ્રીન, તથા કેપટાઉનના મેયર શ્રી. અફલટન એટલા સાહેબો છે એ મદદ કરનારાઓનો અને ખાસ કરીને શ્રી. સ્ટીનર તથા મેયરનો મીટીંગે આભાર માનવો જોઇએ. સરકારે તેનાથી બની શકે તેટલું બધુંએ આપણને આપ્યું છે. હવે દરજ્જે છે કે આપણે ઇમીગ્રેશન આતામાં સરકારને મદદ કરવી. શ્રી. ઇસ્માએ ભાષણ કરીને ઠરાવ રજુ કર્યો કે "સરકાર આગળ આપણી મુશ્કેલીઓ રજુ કરવામાં મદદ કરનારા સાહેબોને મીટીંગનો અંતઃકરણનો આભાર દર્શાવવો." શ્રી. એમ. એરીઅ તથા શ્રી. જેરીના ટેકાથી ઠરાવ પાસ થયા બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

ખબરપત્ર

જોહાન્સ્બર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

સોમવાર.

જેલીઓને માન

ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, તથા બીજા સત્યાગ્રહી જેલીઓ જેને ચાર દહાડાની જેલ હતી તેઓ થોડા શુક્રવારે, ને બીજા કાલીસારે એમ છુટી આવ્યા. શુક્રવારે છુટી આવ્યા તેઓને છુટવાનું ત્યારે નહીં થાય એવી ભુલમાં તેઓને લેવા કોઇ ગયું ન હતું.

શનિવારે છુટનારા ને લેવા ગયા તો એમ જાણ્યું કે તેઓને નિયમ પ્રમાણે નવ વાગે છોડવા જોઇએ તેને બદલે સાત વાગે છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા. તે એવા ધારાદાયી કે તેઓને મળવાને સરઘસ ન આવે. પણ મી. કુવાડીયા વહેલા જેલ તરફ નીકળી પડવાથી જેલીઓને મળ્યા, તેઓને વધાવી લીધા, ને પછી તેઓને પાછા જેલ તરફ લઇ ગયા. તેટલામાં બીજા હીંદીઓ આવી પહોંચ્યા. તેમાં મી. ઇસપ મીઆં, મોલવી મુખલ્લાર સાહેબ, મી. ઓસમાન અહમદ ઝોહેંદી, મી. કેચેનચેક, મી. પોલાક, મી. રોક વિગેરે હાજર હતા. ઇમામ સાહેબ તથા બીજાઓને ફુલના હાર તોરાયી વધાવી લીધા, ને પછી સહુ મી. ઇસપ મીઆંને ત્યાં ગયા ત્યાં મી. ઇસપ મીઆંએ સહુને ચા બીસ્કીટ આપ્યાં. મુબારક બાદીનાં ભાષણો થયાં. ઇમામ સાહેબે તથા બીજા જેલીઓએ જવાબમાં જણાવ્યું કે ચાર દહાડાની જેલ તે કંઇજ ન હતી. બીજી વખત, ને લાંબી મુદત સારૂ સહુ જેલ જવાને તૈયાર છે.

રવિવારે વધારે માન

રવિવારે હમીદીઆ મસજીદ આગળ જેલીઓના માનમાં મોટી માસ મીટીંગ થઇ. તેમાં વધારે માન અપાયું, તથા વધારે ભાષણો થયાં, ને ઘણાઓએ પોતાનાં રજીસ્ટર એસોસીએશનને સોંપ્યાં. બધાએ પુરી હિમત બતાવી.

ત્યાર બાદ કેટલાક હીંદુઓએ મળીને નારતા માનનો મેળાવડો કર્યો હતો. ત્યાં જેલીઓ તથા નોતરાએલા ગ્રહસ્થો ગયા. ટેબલ લગભગ પચાસ માણસોને સારૂ બીછાવવામાં આવ્યું હતું. તેમાં ચીનાઓના ચેરમેન પણ હતા. મી. ઇસપ મીઆં પ્રમુખસ્થાને હતા. તેની એક બાજુએ ઇમામ સાહેબ અને બીજી બાજુએ મી. કવીન હતા. મી. ઇસપ મીઆંએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે આવા મેળાવડાથી હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે ભાઇચારો વધે છે. નાસ્તામાં જુદી જુદી જાતનો લીલો મેવો, કેક, મેસુબ, જેલી, ભુંજેલા પવા તથા ચા વગેરે આપવામાં આવ્યાં હતાં.

જુમેરાતની માસ મીટીંગ

માસ મીટીંગોનો ક્રમ બાકી નથી. ઇમામ સાહેબ બુધવારે જેલ ગયા. ને ગુરૂવારે માસ મીટીંગ થઇ. સર્વ હીંદી દુકાનો તથા વેપાર આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં બંધ કરવાના તારો છુટ્યા. દુકાનો બંધ થશે એવા તાર સર્વ જગ્યાએથી આવ્યા.

જોહાનીસબરગથી ખબર મળ્યા કે મી. ખોટા, મી. જીન તથા મી. અબુ મીઆં કમરૂદીને, જોહાનીસબરગમાં મી. અમ્બા વરીઢ, કરનરસ ડોરપમાં લગભગ બધા હીંદી વેપારીએ એસોસીએશનની સુચના કબુલ નહિ કરી. પણ ક્રોંઠ રોડેસીયામાં સોલસબરી સુદ્ધામાં ઇમામ સાહેબના માનને ખાતર દુકાનો બંધ રહી.

આ માન મી. બાવાઝીરને પોતાને ન હતું પણ તેમના દોહાને. હમીદીયા મસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ ને મસજીદ ના ઇમામ એક કલાકને સારૂં પણ હકને ખાતર જેલમાં જાય એ હદ વળી ગયુંમ. જેએાએ ખુની કાયદો કબુલ કર્યો છે તેમાંથી પણ ઘણા ખરાએ દુકાનો બંધ રાખી હતી. આ કોમનો એખલાસ બતાવે છે.

તેજ દહાડે મોટી માસ મીટીંગ થઇ. તેમાં જુસાદાર ભાષણો થયાં.

પોલાસનો જુલમ

મી. મોરાબજીને જેલ થઇ તે દહાડે પોલીસે જુલમ કર્યો હતો તેનું તો હજુ ચાલતું હતું તેવામાં વરનન સાહેબે તાબીલ લોકોમાં ગાળો દીધી, ને ભય વરતાવ્યો. આની ઉપર માસ મીટીંગમાં સખત ટીકા થઇ. જો હીંદી જોર રાખશે તો પોલીસનો જુલમ જતો રહેશે એ દેખાઇ રહે એની વાત છે.

પાછી પકડ પકડી

સનીવારે મી. રામસામી, મી. અલીમીંયા, મી. કેરમીંયા તથા મી. કાનજી મોરાર પકડાયા હતા. આ બધાને સાત દહાડાની જેલ મળી છે. માજીસ્ટ્રેટે કંઇક ઘ્યેય ભાવ પણ બતાવ્યો. આથી લોકો ડર્યા નથી. પણ વધારે જોરમાં આવ્યા છે.

બીજા ચૌદ જણ કેાણ

આગાઉના કેસ વખતે લાઇસેન્સીંગ ઇન્સપેકટરે પુરાવામાં જણાવ્યું હતું કે ૧૪ જણના અંગુઠા ન લેવાની તેને સુચના છે. મી. ગાંધીએ તેજ વખતે જણાવ્યું કે એવા એક પણ માણસ વિષે તેઓ જાણતા નથી, અને તેવા માણસોને જેલમાં નાખતાં સરકારે ડરવું નહિ જોઇએ, પણ બધાને જેલમાં નાખવાજ જોઇએ. આ ૧૪ માણસ કેાણ તે શોધવાને સારૂ મી. જેકરસનને સાક્ષી સમન્સ આપવામાં આવ્યો હતો. પણ માજીસ્ટ્રેટ જે ભરમાએલા હતા, તેણે તુરત કહ્યું કે એ કાગળો બતાવવાની જરૂર નથી. તેમાં માજીસ્ટ્રેટ તથા મી. ગાંધીની વચ્ચે ઝપાઝપી ચાલી હતી. ને છેવટે દરેક કેસમાં મી. જેકરસનને બોલાવવાનું ઠરાવ્યું છે. મી. જેકરસનને પુછવામાં આવે છે કે પ્રતીવાદીઓમાંના કોઇ તેના લીસ્ટમાં છે કે નહિ. આમ મામલો જામતો જાય છે.

નવા પકડાયા

સોમવારને દિવસે ઘણા હીંદી પકડાવાની આશાએ આસકેટો લઇ નીકળી પડયા હતા. તેમાંથી ઘણાની આશા ફોકટ ગઇ. તેઓને કોઇએ પકડયા નહિ. ચીનાઓના પ્રમુખ અને બીજા કેટલાક ચીનાઓ પણ નીકળી પડયા હતા. તેઓ ને કોઇએ ન પકડયા.

મી ઇંબ્રી નાયડુ જે હજુ તો થોડી વારેજ નીકળ્યા તે પાછા પકડાયા. તેને તો એકે નહીં પકડયા એટલે તે બીજી જગ્યાએ ગયા. છેવટે બે માણસ છેવટથી પકડાયા. તેમાં તે પોતે, ચારલી સીંગલી, વીરાસામી નાયડુ, કર મુતુ પીલે તથા હરીલાલ ગાંધી છે. આ બધાએ જેલ ઉપર છુટવાની ના પાડી છે.

જેલમાં હાલત

ઇમામ સાહેબ વિગેરેએ જેલની હાલત સંભળાવી તે જાણવા જેવી છે. સહુને ચંપલ તથા ગરમ મોજાં પહેરવા મળે છે. બે ગરમ, ને બે ખાદીનાં પહેરણ પહેરવા મળે છે. રાતના ત્રણ કામલ ઓઢવાને તથા લાકડાની માચડી તથા તેની ઉપર ગુથીયું એટલે ઢાઢ બીછાવવા

વાતી નથી. બાવામાં ચાવલ બબેરના, સાંજના બીનીસ પટેલ, અને અદવાડીયા માં ત્રણવાર પુપુ. સવારના કલેશાં પુપુ મલે છે. પુપુથી હીંદી નારાજ થાય છે તેથી કેદખાનાના ઉપરીની ઉપર કાગળ લખવામાં આવ્યો છે, ને ઉમેદ રાખી શકાય છે કે થોડા દિવસમાં બેરાકનો બંદોબસ્ત થઇ રહેશે. જેલમાં જતી વેળા તુરતજ બોડા ને મોજાં નથી મળતાં તેથી ટાઢે થોડા દલાક રહેવું પડયું હતું. તેથી રમામ સાહેબ વિગેરે ના પત્ર તરવાજ ગયા હતા. આટલા દિવસ બધો આરામ હતો. ચાવલ હાથે પકડવામાં આવતા હતા ને તે કામ મી. નાઇડુ કરતા હતા. મજુરીમાં કંઇ વધારે નથી. કાંકરી ઉંચકીને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાયે લઇ જવાનું કામ સોંપે છે. આથી લેકિ હિમતમાં છે તેજેલને મજકારતા નથી. મારી પોતાની તો સલાહ છે કે પુપુ ખાવાની ટેવ પાડથી એ ફાયદા કારક છે. જેને આપણે શતરૂ ગણીએ છીએ તેની પાસેથી મહેરબાની માગવી તે જરાએ શોભતું નથી. છતાં જ્યાં સુધી હીંદીમાં એટલું સહન કરવાની તાકાદ નથી આવી ત્યાં સુધી માગણી કર્યા કરશું.

મી. સોરાબજીની સ્થિતિ

મી. સોરાબજી પહેલા બે ચાર દહાડા જરા ગર્મીમાં રહેલા એવા સમાચાર જેલીઓ લાવ્યા હતા. પણ તેઓની સોબત મળ્યા પછી તે ખુશાલીમાં આવી ગયા છે. પોતે હિમતમાં છે. મી. સોરાબજીને પહેરણોને બટન સીવવાનું કામ સોંપવામાં આવેલ છે.

બધા કેદી ઉપર જેલનો ગવરનર તથા હેડ વોરડર બહુ માયા રાખે છે.

ઝાકની દિલસોજી

મી. લીટમેન બાઉને અમાઉ પણ હીંદીને પા. દશની મદદ કરેલી. તેજ પ્રમાણે ફરી તેમણે દિલસોજીનો કાગળ લખીને દસ પીનીની એક લહતમાં મદદ કરવા મોકલી છે ને આપણને જીત ઇચ્છી છે આવા ગોરાઓ જે પડયા છે તેઓનો ઉપકાર ઘટે છે. એસોસી એશન તરફથી તેમનો ઉપકારનો કાગળ પણ ગયો છે આ મી. લીટમેન બાઉન એ એક જોહાન્સબરગના ગોરા વેપારી છે. તેને હીંદી કોમે બને તેટલું ઉતેજન આપવું ઘટે છે.

લાજીનામીમાંથી પા. ૬૫, અદીની બાકી કોમ તરફથી પા. ૬-૧૦-૦, હીંદી મારકેટ માંથી પા. ૭-૧૫-૦, અને રૂડી પોરથી પા. ૫-૯-૩ એમ મળ્યા છે. હજુ પૈસાની પૂરી જરૂર છે તે ઉમેદ છે કે બધી જગ્યાએથી એસોસીએશનને મદદ મળશે.

ક્રોંકણીની મીટીંગ

ગયે રવિવારે માસ મીટીંગની પહેલાં ક્રોંકણી કોમની મીટીંગ પણ થઇ હતી. તેમાં ઘણા ક્રોંકણી ભાઇઓ હાજર હતા. મી. અબદુલ ગની ખુરશીએ હતા. સહુ એ ખુબ જુસ્સો બતાવ્યો. ઘણા ક્રોંકણી બાઇઓ ફ્રેરીએ જવા તયાર થઇ ગયા. ને લાઇસેન્સ ઉધરાવી લેવાનું તથા પૈસા એકઠા કરવાનું નકકી થયું.

કાનમીઆ કોમે પણ પોતાની કોમની મીટીંગ ભરી ખુબ જુસ્સો બતાવ્યો છે.

બહુ દિલગીરી

ઓકસબરગના મી. આદમ મુસા જેલમાં ગયા એમ હું લખી ચુકયો પણ પાછળથી ખબર મળ્યા કે તે બાઇસાહેબે દંડ ભરી આપ્યો. એટલે એ પણ (અ) મંગળસોંજની હારમાં આવી ગયા. આવા હીંદી તો કોમના દુષ્મન છે. જેલ નહિ જવાનું પહેલેથીજ જણાવે એ સહન કરવા જેવું ગણાય. પણ જવાનું કહીને ન જાય એ તો બની જુદું.

રતનજી લલ્લુનો કેસ

રતનજી લલ્લુ કરીને હીંદી છોકરો છે તે તેના કાકાની સાથે આવ્યો. તેનો બાપ પરમીટવાળો હતો પણ તે ગાંડો થવાથી મોમ્બાસા રહી ગયો. રતનજી એકલો દાખલ થયો. તેને પકડયો ને સજા થઇ. અપીલમાં કોરટે ચુકાદો આપ્યો કે રતનજીને સજા બરોબર હતી. છોકરો પોતાના બાપની સાથેજ આવી શકે એમ ઠરાવ્યું. શિવાય બીજી હકિકત એ કેસમાં છે તેની ઉપર અત્યારે ધ્યાન આપવાની જરૂર નથી. પણ ઉપરના કેસ ઉપરથી એમ થયું કે બાપની ગેરહાજરીમાં છોકરો એકલો ન આવી શકે.

કરૂગરસડોરપના હીંદી

અહીંના છાપામાં એવા ખબર છે કે કરૂગરસડોરપમાં ફ્રેરીવાળાઓએ લેકેશન માં મીટીંગ કરેલી. તેમાં તેઓએ એવો ઠરાવ કર્યો કે સરકાર કરે તે મંજુર રાખવું. બાવા પણ કોમના દુષ્મનો પડયા છે એ દિલગીરીની વાત છે. મને મી. અરશેદજી દેસાઇ કાગળ લખે છે તે ઉપરથી જણાય છે કે આવું બોલનારા હીંદી ઝાઝા નથી, પણ માત્ર ત્રણ ચાર જણાજ છે. હું પણ ઉમેદ રાખું છું કે આવી અક્કલમજા વાપરનારા હીંદી વધારે કયાંએ નહીં હોય.

હવે શું થશે?

આ સવાલનો જવાબ મુશ્કેલ છે. પણ એટલું તો કહી શકાય કે તેનો જવાબ આપણાજ હાથમાં છે. આપણું જોર કમતી હોય તો લડત લંબાઇ શકશે. આટલી લંબાઇ છે તેનું કારણ આપણે છીએ. ઘણા હિંદી જોહાન્સબરગમાં લાઇસેન્સ લઇ આવ્યા. હવે સરકારને લાઇસેન્સ ફ્રી મળી ગઇ. સૌ એક જણની નથી મળી તેથી સરકાર તેટલી લાઇસેન્સ ફ્રી જતી કરી ૭ માસ સુધી કંઇ ન કરે એવો સંભવ છે. તે એમ સમજીને કે તેટલી મુદતમાં હિંદી થાકીને બેસી જશે. મારા વિચાર પ્રમાણે તો આપણને જોર આવવું જોઇએ. કોઇને લાઇસેન્સને સારૂં ન પકડે તો પછી કઇ ચિંતા કરવાનું રહેતું નથી. પણ આવો વિચાર એજ માણસ કરી શકે કે જે સદાય જુલમની સામે થવાને તત્પર છે, સદાય ફાયદાની સામે થવા તયાર છે.

ઉપર પ્રમાણે જો સરકાર કરે તો તેના મનમાં એમ પણ હોવું જોઇએ કે બહારથી રેફ્યુજીઓ નહિ આવે ને જેઓ પરમીટ વાળા બહાર છે તે દાખલ થઇને ખુની કાયદો કબુલ કરશે.

એટલે આવી

આપણી પાસે છે. ફ્રેરી વાળાએ ને દુકાન દારોએ વગર લાઇસેન્સથી કામ ચલાવવું. લાઇસેન્સ તપાસવા આવે તો બતાવવી નહિં. જો સરકાર આપણને પસંદ ન પડે એવો કાયદો લાવે તો તુરત સરટીફીકેટ તથા લાઇસેન્સ બાળવાં, અને

(૧) જેઓની પાસે પોતાનાજ ઇચ વખતના પાસ છે

(૨) જેઓ મજબુત પુરાવાથી સાબેત કરી શકે કે તેઓ ટ્રાંસવાલના લડાઇ પહેલાના રહીશ છે

(૩) જેઓએ સારી અંગરેજી કેળવણી મેળવી છે

તે બધાએ એકદમ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવું. આ પ્રમાણે પચાસ કે સો માણસ દાખલ થાય તો સરકારે તેમને જેલમાં મોકલવાજ પડે. અને આપણે

જાણીએ છીએ કે એટલા માણસોને જેલમાં મોકલ્યા તે અયોગ્ય છે. ઉપરનો ઇલાજ જ્યારે સરકારના ખરાબ ચોકસ જણાય ત્યારેજ લેવાનો છે. દરમીયાન કેળવાએલા અને બીજા હિંદીએ ખામોશ પકડી બેસી રહેવાનું છે.

હાલમાંજ કોઇ હિંદીએ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થતાં અંગુઠો નથી આપ્યાનો, પણ ચોખ્ખી ના પાડવાની છે. આટલી હિંમત આપણામાં આવવી જોઇએ એટલે ફાયદો તુર્તજ જણાશે.

ઉપર જે નામો હું આપી ગયો છું તેમાંના મી અલ્લા બાયા તથા મી. નાનજી મોરાર લાઇસેન્સ વાળા હતા છતાં તેમોએ લાઇસેન્સ ના બતાવી તે જેલમાં ગયા. આ ખરી હિંમત ગણાય.

મંગળવાર.

વધારે કેસો

મી. મગ્બી નાઇકુ વિગેરેનાં નામ હું ઉપર આપી ગયો તે ઉપરાંત મી. હીરા માવજી કરીને હિંદી છે તે પકડાયા સુકલ. આ બધાનો કેસ આજે ચાલ્યો. મી. ગાંધીએ આ બધાને સારૂ તેમોની મરજી થી વધારેમાં વધારે જેલ માગી, પણ માજીસ્ટરેટે મી. મગ્બી નાઇકુ સિવાયના બધાને માત્ર સાત દિવસની સખત મજુરી ની જેલ આપી. મી. નાઇકુ ગયે અઠવાડીએજ તે ગુન્હા સારૂ જેલ ભોગવી આવ્યા તેથી તેમને ચઉદ દીવસ આપ્યા.

મી. મગ્બી નાઇકુ

મી. મગ્બી નાઇકુની બહાદુરીને વખાણજ થોડા હિંદી પહોંચે તેમ છે. તે પોતે ગેજ્યુએટ કમાઇને પેટ ભરે છે એવી તેની ગરીબ હાલત છે તેમની ઓરતને આજ કાલ બચ્ચું આવે એવી તેની સ્થિતિ છે. તે બધાને દરકાર ન કરતાં જેવા જેલમાંથી નિકળ્યા તેવાજ પાછા પહોંચી ગયા છે. તેમની જેલની અંદર ની વરતણુક પણ એવી સરસ કે તેથી બધા અમલદારો રાજી થયા છે. છતાં તે કોઇની ખુશામત નથી કરતા. બીક પોતે તરીકે પણ જે કામ તેણે કરેલું તે આવી બાહોશી ભરેલું હતું. આવા નર હિંદી કોમમાં વધુ પેદા થાય એવું હું ઇચ્છું છું.

૩૬ી પારસ

માં બી. ફકીર રૂપા પકડાયા છે. તેનો કેસ આવતી કાલે (બુધવારે) છે. મી. પોલાક તેને જેલમાં મોકલવા જશે.

ખોટી પરમીટ

ખોટી પરમીટ બાબત આપનો કેસ પ્રીટોરીઆમાં એક બહુજ ગુલીબન કરીને છે તેની ઉપર ચાલે છે. તે જાણમાંના કેસને લગતો છે.

અદિ કલ્યા બાલાની ઉપર કેસ ચાલે છે. ને ખોટા રજીસ્ટર ઉપર દાખલ થએલ છે એમ પોલીસ કહે છે. તેણે પા. ૬૮ આપીને રજીસ્ટર લીધુ એવા બાતનો પુરાવો છે. આ કેસ હાલ તો પ્રીટોરીઆ જશે, ને ત્યાંથી પાછો માજીસ્ટરેટ પાસે આવશે એમ જણાય છે.

ગુરૂવાર.

જે માણસ ૩૬ી પારટમાં પકડાયો હતો તેને સાત દહાડાની આસાન કેદ મળી છે. તે જેલમાં ગએલ છે. તેનો જપ્તીય કરવા મી. પોલાક ગયા હતા.

કરગરસટોરમ

માં એક હીંદી આજે પકડાયો છે એવા ખબર આવ્યા છે તેને જેલમાં મોકલવા મી પોલાક જશે.

મી. દોરાબજી

મી પરસી દોરાબજી નાતાલથી આવતા હતા તેને અંગુઠો નહિ આપવા સારૂ વોલકરસ્ટમાં ઉતારી મુકવામાં આવ્યા હતા મી. દોરાબજીએ અંગુઠો નહિ આપ્યો એ હિંમતનું કામ કરયું છે. તેને સારૂ અહિંના બાપારીઓમાં ઠીક સુર્યો થઇ છે, ને સારી દીક્ષા આવી છે. મી દોરાબજી ટ્રાંસવાલના બહુ જુના રહેવાસી છે ને પ્રેસીડેંટ ક્રુગર સુધી તેમને માન આપતા એ બધી વાત આવી ગઇ છે. મી. દોરાબજીને છેવટે આપણ બધવાની રજા આપવામાં આવી હતી.

બીજા બાર હિંદી

ને અંગુઠો નહિ આપવા બાબત પકડાયા માં આવ્યા છે. આ હિંદી ઘણા ગરીબ ફેરી વાળા છે, પણ બહાદુર હોય એવું જણાય છે. તેઓનો કેસ કોરટમાં ચાલશે એમ સાંભળવામાં છે. કઇ સજા થઇ ખબર મળ્યા નથી.

ચેતવણી

કોઇ પણ હિંદીએ નાતાલથી ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થતાં બીલકુલ અંગુઠો આપવાનો નથી એ યાદ રાખવા જેવું છે. તેમ સામે થતાં તે હિંદીએને જેલ ભોગવવી પડશે એ બેશક છે, પણ તેમ કરવાની જરૂર છે. સારેજ ખર્ચો છુટકારો થશે.

'ડેલી મેલ' માં રમુજી ચિત્ર

'ડેલી મેલ' માં એક ચિત્ર છપાયું છે જનરલ બોથાએ કેનેડાના મુખ્ય પ્રધાન ઉપર કામળો લપ્યો છે તેમાંનો ચિત્રમાં ઉતારો આપ્યો છે. જનરલ બોથાએ લપ્યું છે કે 'રાજ્ય ચલાવવા ના બે રસ્તા છે, એક તો સલાહથી ને બીજો દબાણથી." આમ લખવામાં જનરલ બોથાનો હેતુ એવો હતો કે તે તો લોકોની સાથે સુલેહથી રાજ્ય ચલાવે છે. 'ડેલી મેલ' ના ચિત્રકારે - ત્રણ ચિત્ર બનાવ્યાં છે. સર જોર્જ ફરાર, મી. ગાંધી, અને પોલીસ. આ ત્રણે પોતાની દાઢી ઉપર હાથ રાખી તાજ્જુબીથી વિચારે છે કે શું બાબો ઉપર, હીંદી ઉપર, ને પોલીસ ઉપર જનરલ બોથા, સરકારે સુલેહ થી રાજ્ય ચલાવ્યું છે ? ' એની કહેવા ની મતલબ એવી છે કે બોથા લખે છે કંઇ, ને કરે છે કંઇ. તેનું રાજ્ય તો માત્ર દબાણથીજ ચાલે છે.

ઓર્ડસેન્સમાં પકડાયા

કમનશીબ ખબર મળ્યા છે કે ઓર્ડસેન્સ માં ત્રણ હીંદીનો લાઇસેન્સ તપિહોવાથી પકડાયા છે.

નાતાલમાં દુકાનના કલાક

ફેરફાર કરવાનુ બીલ

નાતાલના દુકાનના કલાકોના કાયદામાં ફેરફાર કરી, જુદાં જુદાં શહેર અને ગામડાંને પોત પોતા માટે દુકાનના કલાકો ઠરાવવાની સત્તા આપવાના હેતુથી, મ કુર કાયદામાં ઉમેરો. તરીકે નીચેનું બીલ નાતાલ પાલમેંટમાં દાખલ થનાર છે:—

મ્યુનિસીપાલીટી, લોકલબોર્ડ, અથવા બીજા લોકલ સત્તાવાળા, તથા જે ગામડાંઓના માટે એવા લોકલ સત્તાવાળા ન હોય ત્યારે ગવર્નર, પોતાને ઠરાવે

રાત્રે દશ વાગે દુકાનો બંધ કરવાના દિવસ તરીકે શુક્રવારને બદલે બીજો કોઇ દિવસ નીમી શકશે.

બપોરે બે વાગે દુકાનો બંધ કરવા માટે વાનીવારને બદલે બીજો કોઇ દિવસ નીમી શકશે.

બીજા બધા દિવસે (રવિવાર સીવાય) સાંજના સાડા પાંચ વાગે દુકાન બંધ કરાવશે.

ઉપરની કલમ પાસ થઇને એક્ટમાં બદલાર પડે તે પછી એક માસે અમલ માં આવશે.

લડતના મેદાનમાં બહાદુર હાનબોઆ

—:o:—

તા.૨૬મીએ મી. અલીભાઇ પરમાણંદ છ પીકેટ જોહાનસ્બરગથી લખેછે કેઃ—

અત્રેની કાલમીઆ. કોમની એક મીટીંગ ગ તા. ૨૬ મીએ માર્કેટ સ્કવેર પાળા થીએટરમાં પુર જોસમાં મળી હતી કેટલાક સુરતી ભાઇઓ પણ હાજર હતા. કુલ ૪૦૦ માણસ ભેગા થયા હતા મી. સુલેમાન હસનભાઇ પ્રમુખ હતા. મીટીંગ બેસવાની સગવડ કરી આપવા માટે પ્રમુખે મી. અલીભાઇ આદુજીનો ઉપ. નો આભાર માન્યો, ને મીટીંગના હેતુમાં જણાવ્યું કે આપણા હીંદી ભાઇઓ પર જે દુઃખનું વાદળ આવ્યું છે તેમાં આપણી કોમ એકસપીથી મદદ દેવાનો વિચાર કરવા માટે આજની સભા બોલાવવામાં આવી છે. પ્રમુખ સાહેબે કેટલુંક વિવેચન કર્યા પછી મી. ઉમરજી સાલેમે લખાણ હતીલો સાથે લડતની સમજણ પાડી. મી ભાઇજીએ એક સંપીથી રહેવા ભલામણ કરી અને દરખાસ્ત મૂકી કે હોકરનો તથા તમામ જનરલ વેપાર ઉપર લાઇસેન્સથી કરવો, તથા લાઇસેન્સ અને રજીસ્ટર સરટીફીકેટ બિ. ઇ એ ને સોંપી દેવાં હિંદની દરખાસ્ત તે મી વલી ઇસપે ટેકાના શબ્દોમાં ટેકો આપ્યો, અને તેજ વખતે ઝનરી કમીટીના બ્માતે ઘણાંખરાં લાઇસેન્સ મીટીંગમાં આપી દીધાં. તથા આફીનએ પોતાનાં લાઇસેન્સ બીજા અઠવાડીએ સોંપી દેવા કબુલત આપી.

મી. અહમદ આલીએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે તમામ હોકરોએ તથા દુકાનવાળાઓએ વગર લાઇસેન્સથી. રોજગાર કરવા । છે, અને સરકાર પકડે તો દંડ ન ભરતાં જેલ ઉઠાવવી જ છે. મી. અલીભાઇ પરમાણંદ પીકેટે જણાવ્યું કે આપણા તમામ ભાઇઓએ બનભાલના જોખમથી ન ડરતાં આપણી આઝાદી માટે લડવું તથા એસોસીએશન મારફત સરકારને કહેવડાવવું કે જેમ મુંબઇમાં આપણા ભાઇ ઓપર ગોળીઓ છોડવામા આવે છે પણ તેઓ મેદાનમાંથી ખસતા નથી, તેવીજ રીતે ટ્રાંસવાલ સરકાર આપણને બંદુકોથી ઉડાવવા આગે તો પણ લડતમાં આપણે ડગવાના નથી: પણ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કર્યા કરશું; ખુની કાયદો રદ કરાવશું, અને કોમ માટે ગોર ઓમાં આઝાદી અને ઇજ્જત મેળવશું. ઉપરની વાતને મી. અલી ઉમરે, તથા મી ઉમરજી ઇસેએ ટેકો આપનારૂં વિવેચન કરયું. પછી મેસરસ આદમ આદુજી, મુસા ઉમર, હસન આદમ, અહમદ ઇબ્રાહીમ, અહમદ ઇસે. વગેરેએ વિવેચન કરયું. પછી મી. અલીભાઇ આદુજીનો ઉપ. તરફથી પાન સોપારી આપવામાં આવ્યાં તે લઇ ચેરમેનનો આભાર માની સતન ૧ વાગે મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

બોલવી મુખત્યાર સાહેબની બેતો

તા ૨૬ મીએ જોહાનસરમમાં મળેલી ગ્રેન્ડવર મીટીંગ આગળ બોલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબ નીચેની બેતો પઢમા હતા.

અલ્લાહ એ આફ્રિકામેં કયા શોર મચાયે,
મહેશરસે કયામતસે કોંય રોજે જજા હે.
અબે ગાલેકે કૌને ના તેરી ખલક હૈ બે ચેન,
રમટસને રીતમ હદસે સીવા ઉન્પે કીયા હે.
ઉસ હુકમને મગરુમોંપે યે ઝુલ્મો સીતમ હે,
જીસકા તેરા ભેદભુજ હી એક રહેનુ માહે.
દુન્યામેં સુના કરતે થે હે રાજ્યા દાદબી,
રમટસને તો પુના હમે દીખલાવી દીયા હે.
જોરો જાલી ખસિ ચમડી ચકોડીપા કહાસે,
યે બેદ ખુદા કાહમે આમ નકત ન પૂરા હે.
અલ્લાહ કે આસમ કે માબોકા કેન માલી,
અદ્રસોરા હે. બસ કોમકા હાકિમ વો ખાલે.
ઐર દુનાર બે હોસલા પુનાકી જમીકા,
કમ અકલ કામ કહુમબીયદાં બાંદે ખુલાહે.
વખ દેસે બદલ્ન જના તો આસાનસી હે બાત,
સરકારકો નહિ શર્મ ન રમટસ કોહપાહે.
જીસ કાબ્મેદને ખુ। ની લોગોકા બદાયા,
અફસોસ, વાહીકાએદા પીર આંખ ખરા હે.
અબ જેલમે જાતે હૈં ગરીબ હિંડિયને ખાય,
ચુપચાપ હે સબ પર નશા કાયતનગી લાદે હે.
આજ મુબારક ઉન્હે જીન પીરોને દીલસે
સરણી દમ તે કોમકિ લીએ જેલ દીયા હે.
યે સદરેનશીં અપનેયે અલ્લાપ હે અપને,
અલ્લાદને ઉન્હે કોમકા એક દન્દ દીયા હે.
યેહ તાજ્જે પાલે દૂવે જબ જેલમેં જાયે,
પીર કોમકો કમહીમતી કાલતર કરવાહે.
અબે કોમ જરા આંખ તો ખોલ ગેર પ્રખર
દેખ,
હે ઝુલ્મો સીતમ પાકે યહીં કહેરે ખુદા હે.
જીસ કોમને અલ્લાદકા કહેનાં નહિ માના,
ઉસ કોમકા બંજમ ઇતીતરહ હુવાહે.
તુમ આબે વતન છોડકે સોનેકી તમાહમેં,
ખબલાસો ખબાદત કોમ મરહર રખા હે.
કોડીકી ખુશામત કબી ચમનીકી ખુશામત,
સરકારમેં રમટસકી બી હાં સરતો ઝુકા હે.
અફસોસ હે અફસોસકી રોહે જો હલાપર,
અલ્લાદને દરબારસે જે દુર રખા હે.
ખુદ અપનેહી કરતુતસે બર પાહેમે અંધેર,
હાકેમકા કીયાયત ન કુકુમતકા ગીલા હે.
અબે લેગો ઝુંપા માબે કે કોને નકે આગે,
ઓર દીલસે દુઆ માંગો કે યે વકતે દુઆ હે.
બેતાબી ન બેચેની જરા ચાહિએ દીલમેં,
મુજતર કબી બસ દરસે ન જાયું ફકીરા હે.
યાર બનેરીમ ખલું કહે બે આસ તડપતી,
અબ રહમ કર અબ રહમ તેરા રહમ
બડા હે.
દાબીમકાસીતમ સરસે હટા અબે મેરે મવલા,
મુખતારકી આંખેરમેં યે એક દુઆ હે.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનની હાડમારી

નાતાલ ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ લાલમાં એક બનાવ જેવો બન્યો છે. બત્રે નામનો મદ્રાસી હિંદીને તેની ઓગરત ૧૮૯૨ની સાલમાં ગીરમીટમાં નાતાલ આવેલ. હિંદુસ્તાન જીંદગી વખતે તેણે પોતાના ૧૪ માસના દીકરાને પોતાનાં વૃદ્ધ માબાપની સંભાળ નીચે મૂકેલ. બાદ મજુરી હિંદી તથા તેની ઓરત પોતાની ગીરમીટની મુદત પુરી કરીને નાતાલમાં વસીને રહ્યાં; અને ૧૯૦૭માં ઇમીગ્રેશન સરટીફીકેટ લઇ પોતાના છોકરાને લાવવા માટે હિંદુસ્તાન ગયાં. ૧૯૦૮ના જુનમાં છોકરાને લઇને તે બાબાં આવ્યાં ઇમીગ્રેશન ઓફીસરે છોકરાને પોતાનાં માબાપની સાથે ઉતરવા દેવાની ના પાડી. કેસ ચાલતાં ડરબન સરકીટ કોરટના જીજ જસ્ટીસ મર હેનરી બેલે હિંદીની અરજી કાઢી નાખી, અને છોકરાને નાતાલ છોડવાનો હુકમ કર્યો!

મી. જી. પી. વ્યાસના દીકરા મી. મીરબરલાલ લખે છે કે—મારી માતુશ્રી તરફથી મને લખવાની સુચના થઇ છે કે કોમની ખાતર મારા પીતા બીજીવાર જેલમાં ગયા તે માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગોમાંથી ઘણા દિલસોજી અને દિલાસાના તારો તથા કાગળો આવેલ તેના બદલા વખતે જુદા જુદા જણાવો આપવા અશક્ય હોવાથી આપના પત્રદ્વારા તે સહુનો આભાર માનીએ છીએ.

ચાલુ વર્તમાન

થોડા દિવસપર કંથરા આગળ કાફરો માં અશાંતિ જણાવાથી ૨૦૦ માણસ જેટલું લશ્કર મોકલવામાં આવ્યું હતું.

૨૧૪ મે ઓફમાં ૪ મેન્સ નામના ગોરાના કસાઇના લાયસેન્સ સામે ૩ ઓફના હીંદી કસાઇઓએ અપીલ કરી હતી, તે સાંભળવા બોરડની મીટીંગ તા. ૨૩ મીએ મળી હતી. અપીલમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ હીંદી લતો છે, તેટલામાં પુરતા કસાઇ હોવાથી હરિફાઇને લીધે બીજીનેસ મુશીબતથી ચાલે છે, તથા હીંદીને ગોરાના લત્તામાં લાયસેન્સ નથી મળતા, તો હીંદીના લત્તામાં ગોરાને લાયસેન્સ આપવો એ અણઘટતું છે. બોરડે પુરાવા લીધા પછી ચુકાદો અપતાં અપીલ કાઢી નાખી ને લાયસેન્સ કાયમ રહેવા દીધો હતા.

ખીરમીઆ હિંદી લાવવાનું બંધ કરવું બીલ પાર્લામેંટે કાઢી નાખ્યું છે.

વેસલ્સ નેટ આગળ હુમલો કરી લુંટ કરવાના આરોપથી જદુસીંગ તથા મહેશ સીંગ નામના હીંદીને મારિત્સબરગની કોરટ આગળ ખડા કરવામાં આવતાં, પહેલાને પાંચ વરસની સખત મજુરીની જેલની તથા બીજાને ત્રણ વરસની સખત મજુરી ની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

તા. ૪થી મેએ વેસલ્સનેકમાં લુંટ કરવા માટે નંદુસીંગ તથા બરલા રામસામીને તા. ૨૫મીએ મારિત્સબરગ કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેના કેસ વખતે જદુસીંગ તથા બીજાએ જુબાની આપી તેમાં ચોરી કેવી રીતે કરવામાં આવી વગેરે ચોંકાવનારી વિગતો જણાવવામાં આવી. આરોપ સાબીત થતાં પહેલાને ચાર વરસની સખત મજુરીની જેલની, તથા બીજાને ત્રણ વરસની સખત મજુરી ની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

જોહાનિસબર્ગની થીઓસોફીકલ સોસાયટીની એક મીટીંગ આગળ મી. નાદીરશાહ કામા એ 'મોરોલ્સ ઓફ થીઓસોફી' એ વિષય ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું મી. હોજકીન પ્રમુખ પદ લેવાના હતા, પણ અચાનક તેમને પારલામેંટમાં હાજર થવાની જરૂર પડવાથી મી. કામાને પ્રમુખપદ લીધું હતું. મીટીંગે ભાષણકર્તાને સારો આવકાર આપ્યો હતો; તથા ભાષણ પુરું થયા પછી ચર્ચવામાં પણ ઘણા સભ્યોએ ભાગ લીધો હતો.

પરચુરણ ખબરો

કેપટાઉન લીગની ડિલસોજી

મી. એ. કાદર જણાવે છે કે તા. ૨૩ મીએ મળેલી મીટીંગના ઠરાવ મુજબ તા. ૨૬મીએ અત્રે બધી દુકાનો બંધ રાખવા માં આવી હતી., જુમાની નમાજ પુરી થયા બાદ ઠરાંસવાલના હિંદી ભાઇઓપર ઠરાંસવાલમાં સરકારના જુલમી કાયદાઓ તળે જે દુઃખો પડે છે તે દુર કરવા લીગના સેક્રેટરીની સુચનાથી પ્રમાણ મહમદ ભાઇએ ખુદાની બંદગી કરીને દુઆ ગુજારી.

ઉપર જણાવેલી મીટીંગ તા. ૨૬મીની મીટીંગનો રીપોર્ટ અમને મળેલ છે પણ તે મોડો થવાથી આવતા અંક માટે મુલ તવી રાખવાની જરૂર પડી છે.—અ. ઇ. ઓ.

કેપની પારલામેંટ અને હીંદી

કેપની પારલામેંટમાં મી. સરીનરે હીંદીના દરજ્જાનો સવાલ ઉઠાવ્યો. અને જણાવ્યું કે બીજા કોલોનીઓમાં હીંદીનો દરજ્જો કેપના હીંદીના દરજ્જાને મળતો કરવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીની સરકાર સાથે કેપના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મી. ડી વાલે મસલત ચલાવવી, તે બાબત તપાસ કરવાનું મી. ડી વાલે વચન આપ્યું હતું.

મી પ્રમાણ અબદુલ કાદર ઝવેરી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે તેમની અદના સેવા સંબંધમાં જે જે ભાઇઓ તરફથી તેમને મુબારકબાદીના તથા દિલ સોજીના તારો કાગળો વગેરે મળ્યા છે તે સરવેનો છાપા દ્વારા આભાર માને છે.

મી. ગાંધીના દીકરા મી. હરિલાલ જેલ થયા છે તે માટે દિલસોજીના તથા મુબારકબાદીના સંદેશા મોકલનારા સાહેબ નો મી. તથા મીસીસ ગાંધી આભાર માને છે.

તા. ૨૬મીએ અમસ્ટર્ડમી મુંબઇ પહોંચી ગયા છે.

તા. ૨૭ના મુસ્તફાપોના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે રોડેસીઆમાં એક કોંમની સોનાની ખાણ મળી આવી છે.

અમદાવાદ ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા "વૈદ્યકલ્પ તરૂ" માસીકના બે મહિનાના બોકાક અંકો અમને મળેલા છે. જેમને નમુના તરીકે જોઇએ તેમણે આ પેનીની ટીકીટ મોકલીને અમારી પાસેથી મંગાવી લેવા.

ચરબપત્રીઓને અબર

હમેશ કરતાં ૭ પાનાં વધારે આપવા છતાં હમીદીઆ સે.સાયટીની તા. ૨૬ની મીટીંગનો રીપોર્ટ, તેમજ પ્રીટોરીઆ અંજુમન, અને કેપટાઉન લીગ વગેરેના રીપોર્ટ તથા બીજાં કેટલાંક લખાણો જગ્યાની તંગીને લીધે મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે.—અ. ઇ. ઓ.

છેલ્લા ખબરો

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર)

જોહાનિસબરગ, ગુરૂવારે

જોહાનિસબરગમાં ત્રણ વધુ કેદીવાળા જેલમાં ગયા છે.

કુર્ગેસ્ડોરપમાં પકડાયા હતા તેઓને ૫ દિવસની જેલ મળી છે. જેલમાં જણાવવા મી. પોલાક ગયા હતા.

સર્વોદય

નામાંકિત લેખક રસ્કીનના 'અનટુ ધી લાસ્ટ' નામના લોકપ્રિય અંગ્રેજી પુસ્તકનું ગુજરાતી તારણ.

રસ્કીન એક મહાન વિદ્વાન અને પ્રસિદ્ધ લેખક થઇ ગયો. તેનાં લખાણો આજે સુધરેલી દુનીઆમાં ઘેર ઘેર વંચાય છે. તેણે બનાવેલા ઉપરના પુસ્તકની લાખો નકલો છપાઇ ને ખપી ગઇ છે જુદી જુદી ભાષા ઓમાં તેના તરજુમાઓ થયા છે. તેનાં લખાણ નીતરસની ખુબીઓથી ભરેલાં છે. ઉન્નતિને પામવા ઇચ્છનારી દરેક પ્રજાએ તેનું અવશ્ય મનન કરવા જોગ હોવાથી અમારા ગુજરાતી વાંચનારાઓને તેના લાભ આપવા અમે એ પુસ્તકનું તારણ આપ્યું છે. અને આવને અઠવા ડીએ તે પુસ્તકરૂપે છપાઇ બહાર પડશે.

કિંમત ■ પેની.

છપાશે— J. P. Press, Phœnix, Natal.

દિલસોજીના તારોનો વરસાદ

નીચે મુજબ તારો જોહાન્સબરગ ખિ. ઇ. એ. ને, તથા કમીટીઓ ઇસ્લામીક સોસાયટીને દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગમાંથી મળ્યા હતાઃ—

ટ્રાંસ્વાલ

વેન્ટરસડોરપ, મી. આદમજી તરફથી—રોજગાર સાત બંધ કરવામાં આવ્યો છે. હીંદી ભાઇઓને જેલ મળવાથી શોક થયો છે.

વોરમબાથ્સ, મી. નમડીઃ—જેલ જનારના કુટુંબને મુબારકબાદી આપજો. દેશની બાતર જેલ જવું તેમાં ખુશી થવાનું છે. ખુદા સહાય થશે; અને મદદ આપશે. લડનારનાં નામ સદાયને માટે અમર થશે.

વોલકરટ, મી. નાઇકુઃ—અમને પકડેલ છે. દુકાનો બંધ કરવામાં આવી છે.

હેડલ બરગ, મી. ભાયાતઃ—મેસરસ બાવાઝીર, નાઇકુ, પટેલ, વ્યાસ, દેસાઇ વગેરેને, દેશસારૂ જે હિંમત બતાવી છે તે માટે મુબારકબાદી આપજો. મારા સ્ટોર બંધ કરીશ. અમે તે થાય તે ઉઠાવવા તયાર છીએ.

વીરીનીગીંગ, હીંદી કમીટીઃ—અહીંથી બધા અંતઃકરણથી દિલસોજી બતાવે છે. અમે તે થાય પણ છેવટ સુધી લડવા અહીં સહુ મકકમ છે. આપણી ન્યાયની અને ઇન્સાફી લડતમાં ખુદા મદદ આપશે. ઉધરાણું કરીએ છીએ. તમે જે કરો છો તેમાં અમારો દરેક રીતે ટેકો છે. હજુ સુધી અહીં કોઇને પકડેલ નથી.

પીટરસબરગ, કમીટીઃ—બધા સ્ટોર બંધ છે. તમારા કામ તરફ સંપુરણ દિલસોજી છે. ખુદા સહાય થશે.

લેડનબરગ, હીંદી કોમઃ—તાર કાલે મોડો પહોંચેલો. કાસીમના સિવાય બધા સ્ટોર બંધ છે.

કરીગોરટ, હીંદી કોમઃ—સજા મળવાથી શોક થયો છે. અમારી દિલસોજી છે. બધો રોજગાર આજે બંધ છે.

સ્ટાંડરટન, કમીટીઃ—જેલ જનારા તરફ ઉંડી દિલસોજી છે. દેશભકતોના માનમાં બધા સ્ટોર બંધ છે.

લીખતનબરગ, મી. આજમઃ—જેલ ગએલા ભાઇઓ તરફ ઉંડી દિલસોજી છે. બધો રોજગાર બંધ છે.

નીલીસ્ટરૂમ, હીંદી કોમઃ—બધો રોજગાર બંધ છે. તમારા મતને અમે બધા મળતા છીએ. માસ મીટીંગમાં હાજર થઇ શકાશે નહિ. અહીં સહુ મજબુત છે. સરકારના જુલમ માટે દીલગીરી.

મીડલબરગ, હીંદી કોમઃ—દેશમાટે જેલ જનારાઓને મુબારકબાદી. આવતી કાલે બધો રોજગાર બંધ કરવામાં આવશે.

પ્રીટોરીઆ, મી. પીલેઃ—આજે બધો રોજગાર બંધ છે.

હીડલબરગ, મી. મુલ્લાઃ— તમારી દિલસોજી છે. આજે સ્ટોર બંધ છે.

પોચેસ્ટરૂમ, મી. રહેમાનઃ—અમી દુકાનો બંધ છે. એક પણ ખુલ્લી નથી. ફેરીયાઓએ રોજગાર બંધ કર્યો છે. જેલ જનારાઓ તરફ ઉંડી લાગણી છે.

કલાકરસડોરપ, મી. પટેલઃ—જેલ જનારાને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. દુકાનો બંધ છે. છેવટ સુધી લડવા સહુ મજબુત છે.

પ્રીસ્ટ, હીંદીઃ— અંતઃકરણની દિલસોજી. બધા સ્ટોર બંધ છે. દ્રઢ રહેજો. અમારો સંપુરણ ટેકો છે.

વોલકસ્ટ, મી. સુબેમાનઃ—અમે મીટીંગના વિચારોને મળતા છીએ. બધો રોજગાર બંધ રાખ્યું.

વોરમબાથ્સ, મી.નગડીઃ—અકસોસ. પણ હીંદીઓ દેશ માટે જેલ જોગવે છે તેથી ખુશી. અમારી મુબારકબાદી. મદદ માટે ખુદાની દુઆ માગીએ છીએ. તમારી પેઠે કરવા અમો રાહ જોઇએ છીએ. બધો રોજગાર બંધ છે. માણસો જુલમ સહન કરવા તયાર છીએ.

હારટબુના, મેસરસ મુગલીઆ અને કાજીઃ—દિલગીર છીએ કે ટ્રેન ચુકયા. દુકાન બંધ છે. મીટીંગને મળતા છીએ.

બોકસબરગ, મી કાયાઃ—જેલમાંથી આવનારાઓને મુબારકબાદી.

રસ્તનબરગ, હીંદી કોમઃ—માસ મીટીંગમાં હાજર થવાને ટ્રેન નથી તેથી દિલગીર છીએ. મીટીંગના ઠરાવોને મળતા છીએ. જેલ જનારાઓને અમારી દિલસોજી. ટ્રાંસ્વાલના હીંદી માટે તથા કોમની આબરૂ માટે આપભોગ કરનારાઓને અમારી મુબારકબાદી. તેમના માનમાં બધો રોજગાર બંધ છે. ખુદા સહાય થાઓ.

હેડલબરગ, મેસરસ ભાયાત અને સોમા ભાઇઃ—દેશ સેવાનું કામ ઉપાડી લેવા માટે મી. સોરાબજીને અમારી અંતઃકરણની દિલસોજી તથા મુબારકબાદી.

હેડલબરગ, મી. ભાયાતઃ—ઝવેરી સિવાય બધા સ્ટોર બંધ છે.

નાતાલ

ડરબન, નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીયનઃ—તમારી તરફ લડતમાં અંતઃકરણની દિલસોજી છે.

વેરૂલમ, હીંદી કોમઃ—ભાઇઓને હિંમત આપજો. જેલ જનારા તરફ દિલસોજી છે. પ્રસંગ પર તમને સહાય થાઓ.

ડરબન, કોંગ્રેસઃ—અંતઃકરણની દિલસોજી. માસ મીટીંગ ભરીએ છીએ.

ડરબન, કોંગ્રેસઃ—માસ મીટીંગમાં હજારો માણસ હાજર થયા હતા. ટ્રાંસ્વાલના જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. મીટીંગમાં સંપુરણ જુસ્સો ફેલાયો હતો. દુકાનો તથા બધો રોજગાર બંધ રહ્યો છે. કોલોનીમાંથી કેટલાક તારો મળ્યા છે. ઠરાવો ટપાલથી મોકલીએ છીએ.

ફ્રેય

કેપટાઉન, સા. ઇ. એસોસીએશનઃ—(હ. ઇ. સોસાયટીને) પ્રમાણ અબદુલ કાદર જેવા ચેરમેન હોવા માટે તમારી સોસાયટીને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. તેમજ લડતમાં તમારી સોસાયટી જે બાહોશી બતાવી રહી છે તે માટે પણ મુબારકબાદી આપીએ છીએ. તમને ફતેહ ઇચ્છીએ છીએ.

કેપટાઉન, સા. આ. ઇ. એઃ—(ખિ. ઇ. એ. ને) એસોસીએશન તરફથી માસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. ઠરાવો પસાર થયા છે. હાઇ કમીસનરપર મોકલવામાં આવશે.

કેપટાઉન, મી. આદમઃ—સીગની મીટીંગ બરાબર હતી. સખત પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો છે. સહુ ઠરાવો થયા છે તે છાપામાં મોકલીએ છીએ.

પોરટ એલીઝાબેથ, હીંદી કોમઃ—માસ મીટીંગ બરાબ હતી. પ્રોટેસ્ટના ઠરાવો થયા છે. ભાઇઓની લડતમાં તેમના તરફ દિલસોજી છે.

કીમબરલી, ઇંડિઅન પોલીટીકલ એસોસી એશનઃ—સરકારના જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે જેઓ મરદાનગીથી જુલમી કાયદા સામે લડે છે, અને પોતાની ટેક બાતર દુઃખો ઉઠાવે છે તેના તરફ દિલ સોજી બતાવીએ છીએ. તથા અન્યાયી કાયદા સામે લડત લેવામાં આવે છે તેમાં અમારો ટેકો છે.

કીમબરલી, મી. વીવેદીઃ—આજે બધો રોજગાર બંધ છે. બધોરે માસ મીટીંગ ભરીએ છીએ.

રહોડેશીઆ

અમટાલી, મેસરસ મારીનાણી અને નરશેજા—જેલ જનાર ભાઇઓ તરફ

દિલસોજી બતાવીએ છીએ તમને ફતેહ મુબારકી ઇચ્છીએ છીએ.

સેક્રેટરી, ઍસોસીએશનઃ જુલમ માટે દિલગીર છીએ. કાલે અધો રોજ ગાર બંધ રહેશે.

!!! રમુજી રંગ !!!

ભરમે ભૂલ્યા! બાપુ, મોટ મોટીઆ વેપારો આવી હમેશ રાયકને સતાવે છે કે આ લડત અટેતાઓ વાસ્તે લડીએ છીએ. ઠીક, બાપ, તમારો મોટો અહેશાન. પણ ભરમમાં ભૂલ ખાતા જણાએ છો તેનું કેમ? ચેરમેન સાહેબનું ભાષણ વાંચ્યું? લખે છે કે ચાલુ લડત "એ. બી. સી." લખે તેની નથી. અમારે તો ભારી મગજ ના જોઇએ છીએ. કેટલાક ભારી! સવા મણ કે દોઢમણના? અરે ભુલ્યો. ડીગ્રી વાળા વકીલ બારીસ્ટર બધે, બાકી કેક કેક કમનારાનો તો કોઇ ભાવ પુછે એમ નથી. ઓનની સાથે બાઅનું થાય તો ભલે, બાકી હાલ તો અહેતઓ ટોલ્લે ને રસિકજી ચીમાતા મોલ્લે.

* * *

ઉચારો ભરાયો! સંભળાય છે કે જનરલ સ્મટસ સાહેબ એશિયાટીકની પાછળ જ બાઇ પીને અંડેલા છે એટલું જ નહિ, પણ કુદકા મારતા પણ જાય છે. હાલમાં પોલીસની કચબખ્તી જાગેલી છે. ગયા અઠવાડીઆમાં ૧૫૫ હવાલદાર કતીબાના ઇંગ્લાંડ ઉચારે ભરી જવાનું સંભળાય છે, અને તેની જગ્યાએ બુર લોકો બોમ્બે લેબાસમાં દોઢમણને. કુંદો પકડી આમ સો તેમ ટોલ્લા મારતા થઇ ગયા છે. અધુરામાં પુર આપણા પોલીસ કમીશનર પેપનફસ ફસમફસ થઇ ગયા છે. બાપુ! ખ્યાલ દીજીએ. જુલમના મેદાન કુંકો. ફરતા ફરતી ઝાંખડી ચાલી જાય છે. આજ બાકીનો, તો કાલ બાકીનો વારો નકિજ.

* * *

દિલ વિજય! સંભળાય છે કે મી. વોકર કરી એક પુલ કટાક બહાનો ઇંગ્લાંડ માં ઍલબર્ટીક રમતમાં ફતેહની નામના કરી છે. આથી કરબનમાં ભારે ચાળા ચાળી થઇ રહી છે. આવા હુરસની ફતેહ! લીસ્ટમાં દક્ષુસનું નહિ નામ ને નિશાન. નહિ ત્રણમાં. નહિ તેરમાં ને નહિ છપન ના મેરમાં. ને તેની વાહ વાહ! હમ જરૂ તો, બગાસા ખાતા છપનના ફેરમાં ફેરવાઇ પડયા. નબળાનીબી ફતેહ ખરી!

મનાતા નબળા દીદી પણ જનરલ સ્મટસ ને અપકીર્તિરૂપી વરમાળ પહેરાવશે ને રણમાં રગદોળશે ખરા કે? સત્યાગ્રહ ખખળે, તે સ્મટસ સામેબ રગદો. જીજી...

* * *

જેલ મહેલ! સોનેરી નગરીના સોનેરી જેલી. આપણા સત્યાગ્રહી બહાદુર ભાઇ ઓએ જેલની સહેલ મારી, રેતીના કોથળા ફેરવાની કસરત કરી. અને પછી બપોરે પગપર પગ ચઢાવી મુછને તાલ દઇ બાજુપર બિરાજ્યા. બહારથી કુકાએ કોસે પાક ને બબીસે શાક રજુ કરયાં. એ મખમલા હાથા લો ઇસકાદ કા વયના. પુપુ જોઇ દીદીનાં મોઢાં તો બોબલાં બની ગયાં! પણ રસિકજી સરખાએ ખુણામાં યા મમને મુકયો. 'આ'! આઇબોના ઇસકાદ કામીના! હાહા વયના. બિચારો કુક વિચારમાં પડયો. "કની પુના વયના?" "મીના પુના લો રાહસ લો કરી!" "હું ઉં ઉં." તરેહ તજવીજનો વરસાદી મારા દેખું તો. અહીં શું કામ સિધાવ્યા? કાયદો તોડ્યા ને માન ખાટવા!

* * *

મોતીના મેહ! રસિકજી તો સવારમાં જલદી ઉઠી તાલમેલ થઇ લટીયાં પટીયાં સમારી વરઘેડામાં નવ વાગે સત્યાગ્રહી જેલીને લેવા નીકળી પડયા. પણ લાલાજી ને જેમ અરેક દેવા ઘરમાં લાવી મુકયા તેમ દેદીઓનો પતોજ નહિ. હાય, અરે! વળી આશું કસ્તક! સવારનું સરધસ સુકાય વા બે કલાક આગળ પાછીયું આપી દીધેલું! પકડા બાઇ મળ્યા. સેકન્ડ કરી. મીટીંગ ભરી. મોતીના વરસાદ વરસાવ્યા. કુકડે વધેવ્યા. બધે માન પાન તો બે દોઢીએ શેર!

* * *

બાપુ! જેલવાસીઓના માનમાં ફતેહ નસ્બરૂમાં હીંદુકોમ નીરી તરફથી જલસો કરી વાટ્સના નાદ અને દલાલની થાપ સાથે રીફ્રેશમેન્ટ આપવામાં આવ્યું હતું ભમા કકાની મીઠાશ તો બધે અમૃત! ચેરમેનની બારબીટનું કુરટ હોય તેવી કુરટ ની લહેજત! ફેન્સી બીસકુટના નકસી ને સાથે ઝરી કાંટાની ત્રેયટ જોઇ રસિકજી તો બોજલાની રમતમાં પડયા. ઝરી કાંટા બાપ જનમા જોએલા કેટો? ઝરીનું કામ ત્યાં-કાંટો ને કાંટાનું કામ ત્યા ભુકકો. બાપુ, ભુખે મુઆ ને મોહના મણા. ને ટીકડી-ટીકીટ કોધતાં ચરમ. આવ્યાં તે નકામાં!

ફેરીઆની ભરતી! જોહાન્સબરગમાં ફેરીઆ થોડા પડયા તે વળી હાલમાં ડર બનથી નવા ઘુસવા માંડયા છે. એ કોણ? ભેલા આપણા માસ્તર ગાંધી! બોલકરમાં તો હાંખલામાં પકડાવેલા અને દુબ રાક્ષસી ઓરડીનન્સના પંજામાં સપડાએ. બાપ જેલમાં સિધાવેલા ને દાકરે રહે? હા, ભાઇ, બાપ તેવા બેટા ને વડ તેવા ટેટા. સિધાવો બાપુ! કચનના મહેલ માં. રસિકજી બી કેટલી મુલાકાતે બે પગની ગાડી સવાર થઇને પધારશે! બાજુ દીજીએ! સાહેબ મહેરબાન.

રસીક

ઓન. મી. ખરેનો કાગળ

મુંબઇથી ઓન. મી. દાજી અબાજી ખરેએ હમીદીઆ ઇસલામીક સોસાયટીના પ્રમુખપર કાગળ લખ્યો છે. મી ખરે મુંબઇની પ્રેસીડન્સી કંસોસીએશનમાં આગેવાની પડતો ભાગ લેનાર હોવા ઉપરાંત અલ્હાબાદ ખાતે મળેલી કનવેનશનની મીટીંગ તરફથી ઓન. મી. ગોખલેની જગ્યાએ કોંગરેસના જોઇટ ઓન. સેક્રેટરી તરીકે થોડા વખતપર નીમાયા છે. તેમના કાગળનો સાર નીચે મુજબ છે :—

'ટ્રાંસવાલના હિંદીના બારામાં મે થોડું કાંઇ કરયું હોય તે માટે આભાર દરશાવનારો તમારી સોસાઇટીનો કાગળ મળ્યો. ખરું કહીએ તો વજુદ વાળા કામ તરીકે મેં માન ઓછું જ કરયું છે કે મુંબઇ વાથી મળતર મીટીંગ બોલાવવાના કામમાં મે ભાગ લીધો હતો. હું ધરાવું છું કે હું વધારે કામ કરી શકયો હોત. બતાં કમનશીબે હજુ એ સવાલ બની છે, અને મને લાગે છે કે આ બાબતમાં પોતાથી બને તેટલું કરવાની આંદ તમા બદાર વસ્તા દરેક હિંદીની ફરજ છે. વળી આ સવાલ સંબંધમાં ન્યાય તથા સત્ય આપણા પક્ષમા છે તે ઉપરાંત બધુ ગોરાઓની પણ આપણા તરફ દિલસોજી છે. વળી આ સવાલ હિંદુ તથા મુસલમાન બંનેને લગતો છે. આ સવાલ માટે આપણે બને તેટલું કરવું જોઇએ. જેવી રીતે આ સવાલમાં હિંદુ મુસલમાન એક છે તેમ દરેક બાબતમાં હોય તો કેવું સારું જેઓ આપણી વચ્ચે વલ્લાડ કરે છે તેમના હેતુઓ આ બંને કોમ સમજી શકે છે તે આપણે બતાવી આપવું જોઇએ છીએ. આપણાં દુઃખો એક તરફનાં છે;

તો પછી દરેક બાબતમાં આપણે એકજ બાબતે લડત કેમ ન લઇ શકીએ? હું કહેતો હતો કે તમારે ટ્રાંસવાલની સોસાયટીની વરતણૂકથી દિલમાં ઘણા મુસલમાન ભાઇઓ ખડા રહીએ.

તમારા કાગળ માટે ફરીથી તમારો આભાર માનું છું."

વડી પારલામેન્ટમાં હીંદી

કેપ

સર વિલ્યમ બુલે પુછ્યું કે:—

કેપમાં બાપુ નામના એક હીંદીપર ઈમીગ્રેશન કાયદાની કલમે કેસ ચાલ્યો હતો. તે ૧૯૦૬ની સાલ પહેલાં કેપમાં વસી ગયેલો હતો. હીંદુસ્તાન જતી વખતે તે પરમીટ નહીં લઇ ગયેલો. તે માણસ પાછો આવ્યો ત્યારે તેને કેપ બહાર કાઢી મુકવા કામ ચલાવવામાં આવ્યું તે વાત ઉપર કોલોનીયલ પ્રધાનનું ધ્યાન ખેંચાયું છે?

જવાબમાં મદદનીશ કોલોનીયલ પ્રધાન કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે:—

મજકુર હીંદી પરમીટ લઇ ગયો નહીં તેથી કાયદાની બીજી કલમો મુજબ તે આવી શકે એમ ન હોય તો તેને કોલોની બહાર કાઢી શકાય છે. ગેરસમજણ ટાળવા સારૂ ઇમીગ્રેશન ઓફીસર આફ્રિકા મોકલી આપવા એવી સુચના જરૂર કરી હતી. અને તેને કેપ સરકાર ધ્યાનમાં રાખશે જ. એથી છેવટનો શું કરાવ કરવો તેની હું તપાસ કરીશ.

મોઝાંબીક

મી. રીચે સવાલ પુછ્યો કે:—મોઝાં બીકના પોરટુગીઝ પ્રજાસત્તાકમાં જે એન્ટી-એશીઆટીક કાયદા થયા હોય તેના કાગળો પારલામેન્ટ આગળ રજુ કરશો?

કોલોનીઅલ સેક્રેટરી વતી મી. રેન્સી મેને જવાબ આપ્યો કે:—તે બાબતમાં કાંઇ ખબર મળેલ નથી; પણ તપાસ કરવામાં આવશે.

ટ્રાંસવાલ

મી. હેરોલ્ડ કોકસ:—ટ્રાંસવાલના સોનેરી કાયદા સંબંધમા કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરીને ટ્રાંસવાલના ગવરનર તરફથી જવાબ મળ્યો કે નહિ? એ કાયદામાં અમુક કલમો પરે કલરડ લોકોપર અને તેની સાથે હીંદીઓપર ખાસ અટકાયતો નાખવામાં આવી છે.

કરનલ સીલી: ના. મહેરબાન એ સવાલનો જવાબ હજુ આવ્યો નથી. તેનો જવાબ આવવાને હજુ વખત લાગશે.

મી. કોકસ:—ટ્રાંસવાલના મ્યુનીસીપાલ બીલ ઉપર તમારૂં ધ્યાન ખેંચાયું છે? તે બીલ પરે મી. કરગરના વખતના ધારાઓ અમલમાં મકવાની વાત સાચી છે? તે ધારા પરે કલરડ લોકને પગપાળા પર ચાલતાં અટકાવાય તેમ છે, તથા કાફર અને એશીઆટીકને ફ્રામ ગાડીનો ઉપયોગ કરવાની અટકાયત થાય તેમ છે. જો આ ખરૂં હોય તો આ બાબતનો તમે ખુલાસો લેશો?

કરનલ સીલી:—તે બીલનો મુસદ્દો હજુ કોલોનીઅલ ઓફીસને મળ્યો નથી.

સર ગીલબરટ પારકર:—આ બીલનો મુસદ્દો અહીં ડેટલાકને મળ્યો છે છતાં કોલોનીઅલ ઓફીસને નથી મળ્યો તેનું કારણ સમજાવશો?

કરનલ સીલી:—મને બીક લાગે છે કે કાલ્પવડી હું તે નહિ સમજાવી શકું. તમારી ટીકા સંબંધમાં હું લખી પુછાવીશ.

સર વીલ્યમ બુલ:—ટ્રાંસવાલ સરકારે હીંદીઓ સાથે સમજુતી કરી ને રજીસ્ટર કાયદાને પડતો મુકયો, તથા હીંદીઓએ મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવ્યાં. એ મુજબ થએલી સમાધાનીમા કાગદો રદ થવાની વાત હતી કે નહિ તેવિષે તમને ખબર છે? સમાધાનીનો ભંગ થાય એવો સમય હોવાય. કરીને ટ્રાંસવાલમાં એશીઆટીક કલડ ઉભી થવાનો સંભવ છે તો હીંદી સરકાર કાંઇ પ્રબંધ લેશે?

મી. કોકસે પણ પુછ્યું કે:—સમાધાનીની શરતોમાંનો હીંદીના કબજા પ્રમાણે સરકાર છટકવા માગ છે. તેથી કરીને ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ માટે દુઃખો ઉભાં થાય તેમ છે તે પર તમારૂ ધ્યાન ખેંચાયું છે? થવા જનેવારીની થએલી સમાધાનીમાં તમારો હાથ હતો? તેની શરતનો ભંગ થતાં અટકાવવા માટે વડી સરકાર પગલાં લેશે?

જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે:—ગવરનર આગળ તપાસ કરાવી છે. તેનો જવાબ આવતા પહેલાં હું કાંઇ કહી શકું નહિ. સમાધાની બાબતમાં લો. એલગી। વચ્ચે પડેલ નથી. સમાધાની થઈ ત્યારે તે માટે લો. એલગીને સંતોષ બતાવ્યો હતો.

સર ચારલ્સ સુયાને હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરીને પુછ્યું કે:—ટ્રાંસવાલમાં હીંદી સવાલનો ઉભો થએલ સ્થિતની અમને ખબર છે? હીંદીઓ ફરિયાદ કરે છે કે ટ્રાંસવાલ સરકાર સમાધાનીની શરત પાળવા નથી માગતી. ટ્રાંસવાલમાં પાછા આવવાને હકદાર હોય તેવા હીંદીની સામે એશીઆટીક કાયદો લાગુ પાડવાનું ટ્રાંસવાલ સરકાર કહે છે. એ કાયદા સામે ગયા જનેવારીમાં હીંદુસ્તાનમાં બહુ લોક લાગણી ઉભી થઇ હતી તે ધ્યાનમાં લઇ ટ્રાંસવાલ સરકાર આમલ રજુઆત કરશે?

મી. બુકાનને જવાબમાં જણાવ્યું કે:—મી. મોરલીને એ બાબતમાં કાંઇ ખબર મળેલ નથી. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જણાવ્યા પ્રમાણે ગવરનરને પુછવામાં આવ્યું છે. તેનો જવાબ આવતાં પહેલાં કાંઇ કહી શકાય નહિ.

મી. જે. એમ. રોબરટસને પુછ્યું કે:—મરજીઆત રજીસ્ટર થયાથી રજીસ્ટ્રેશન કાયદો પડતો મુકવામાં આવ્યો હતો? સમાધાનીમાં ટ્રાંસવાલ બહાર ગએલા પણ પાછા આવવાને હકદાર હોય તેવા હીંદીની વાત રાખવામાં આવી હતી? એ લોકને આવવા દેવાની વાત કરે ટ્રાંસવાલ સરકાર નથી પળાવા માગતી એ ખરૂં છે?

કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે:—તે માટે તપાસ કરવામાં આવશે.

તા. ૬ઠ્ઠી જુને મી. કોકસે ફરીથી પુછ્યું હતું કે સોનેરી કાયદા બાબતમ જવાબ મળ્યો?

કરનલ સીલીએ જવાબ આપ્યો કે હજુ જવાબની રાહ જોવાએ છીએ.

મી કોકસે મ્યુનીસીપાલ બીલવિષે ફરીથી સવાલ પુછ્યો.

કરનલ સીલીએ કહ્યું કે:—હવે સર મારની મંજુરી પહેલાં તે અમલમાં નહિ આવે. તે વિષે રીપોર્ટ મળશે.

નાતાલ

સર હેનરી કોટને પુછ્યું કે:— નાતાલમાં ઘણુ બીલ હાલમાં ઘરનાં છે. એક ગીરમીટ બંધ કરવાનું છે, બીજું હીંદીને ૧૯૦૮ પછી લાઇસેન્સ ન આપવાનું, ત્યા ત્રીજુ ૧૦ વરસમાં હીંદી વેપારી લાઇસેન્સ નાબુદ કરવાનું છે આ બીલો કેમી બેદ વાળાં છે એટલે તે વહી સરકારની મંજુરી માટે આવશે કે કેમ?

કરનલ સીલી - જણાવ્યું કે:—બીજું અને ત્રીજું બીલ જેમ છપાએલ છે તેમજ પાસ થશે તો તેને વહી સરકારની મંજુરી માટે રાખવાં પડશે.

સર હેનરી કોટન:—આ બીલોથી હીંદીઓને નાતાલમાં વેપાર કરતાં સાવ અટકાયવામાં આવે તેમ છે. ના તેની

વરતણુક બિલકુલ રજમાં કયાંય બતાવવા માં આવી નથી તે બાદ તમે અખબારમાં રાખશો !

સ્પીકરે જણાવ્યું કે:— તે અભિપ્રાયમાં મતફેર હોય.

મી. કેર હાર્ડીઃ—અટકાયત નવા લાઇસેન્સને લાગુ પાડવાની છે, કે જુનાને પણ?

કરનલ સીલ્લીઃ—મને ખાતરી નથી. હું તપાસ કરીને જવાબ આપીશ.

પારલામેંટમાં હર વખત હીંદીની વિરુદ્ધ બોલવા માટે અણુીતા થએલા મી રીડે પુછયું કે:—આપણે અદ્દીઆ દારનાં લાઇસેન્સ રદ કરવાના છીએ તેના જેવાંજ નાતાલનાં બીલ નથી !

કરનલ સીલ્લીઃ—મને નથી લાગતું કે તેમ હોય.

સર ગીલ્બરટ પારકરઃ—બીલના મુસદ્દા મળ્યા હોય તે પારલામેંટ આગળ રજુ કરશો ?

કરનલ સીલ્લીઃ—નાતાલ પારલામેંટમાં તે દાખલ થાય તે પછી તે અહીં રજુ કરવાં તે વધારે ડહાપણ ભરેલું છે.

મી. કેર હાર્ડીઃ—વડી સરકારની મંજુરી માટે તે રાખવામાં આવે એવી સુચના કરશો ?

કરનલ સીલ્લીઃ—તે એવી તરેહનાં છે કે મંજુરી માટે રાખવાંજ પડે.

ડરબન હીંદુ સ્મશાન

સેક્રેટરી લખે છે કે:—આ ફંડની તા ૧-૭-૦૮ના રોજ શીલીક પા. ૬૮-૧-૧૭ છે. જે પૈકી પા. ૧૮-૦-૦ તે ફંડને નામે બેંકમાં જમા છે, બાકી શી. ૧/૭ સેક્રેટરી પાસે રોકડી છે.

સ્મશાન જુની આંધવાને આજે લગભગ ચાર વરસ થયાં છે, તેમાં આજ દિવસ સુધી ૧૨ લાસોને અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવેલ છે. તેની વિગત નીચે મુજબ છેઃ—

જીલ્લાવારઃ મુંબઇ પ્રેસી૦ ૬૪, કલકત્તા પ્રેસી૦ ૧૦, મદ્રાસ પ્રેસી૦ ૭, મુલ્ક તાની ૧, કુલ ૫૨.

વરસવાર મરણઃ મરદ ૨૮, બાયલ ૨૩, છોકરાં ૧, કુલ ૫૨.

ચાર્જવારઃ ચાર્જ લઇને ૨૪, કી તરીકે ૨૮, કુલ ૫૨.

જાતવારઃ કોળી ૧, ઘોઘી ૪, દરજી ૩, ગોવી ૨, કોની ૧૫, દેસાઇ ૧, કણબી ૩, બ્રાહ્મણ ૩, ક્ષત્રી ૧૪, સુતાર ૧, પાંચી ૧, બાયલ ૧, વાણીઆ ૧, ચાળંદ ૧, ખત્રી ૧, કુલ ૫૨.

રોગવારઃ સંધીવા ૧, ક્ષય ૧૦, તાવ ૧૭, ચેસ્ટર ૧, ખુન ૧, દારૂ વધારે પીવાથી ૧, કલેજાનું દરદ ૩, આંઠ ૧, ઝેર ૧, મરડો ૨, મગેરીઆ ૮, કુદરતી ૪, સુવાવડ ૨, કુલ ૫૨.

મુંબઇમાં અશાંતિ

(૩૮૨)

તા. ૨૪ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે પરેલની બધી મીલોના કામ દારોએ હડતાળ પાડી છે. બાયખાળા, તથા વુરલીની મીલો કામદારો વગર બંધ રહી છે.

તા. ૨૩ મીએ મીલ કામદારો સંબંધ માં ગંભીર તોફાન થયું હતું. મોદીનું એક જંગી ટોળું પરેલમાં જમા થયું. અને મીલના માલને નુકસાન પહોંચાડવા માંડયું. દેશી પોલીસવાળા વચ્ચે પડયા ત્યારે તેનાપર પથરાનો વરસાદ વરસાવવા માં આવ્યો. તેથી પોલીસના કેટલાક માણસોને ઇજા થઇ. તેથી ગોરી પોલીસ ને બોલાવવાની જરૂર પડી. પોલીસ કમીશનરને પથરા વાગવાથી કેટલીક ઇજા થઇ. તેણે રાત દિવસ પહેરો ભર્યો, તથા લોકોને વિખેરી નાખવા અને દેશી પોલીસને હુમલવા ગોરી પોલીસને હુકમ આપ્યા. હડતાળ પાડનારાઓએ ગોરી પોલીસપર પથરાનો વરસાદ વરસાવ્યો, જેથી પોલીસે ગોળીઓ છોડી.

છતાં હડતાળ પાડનારાઓ વિખરાયા નહિ. તેથી બોડેસ્વાર લશ્કરને બોલાવવા માં આવ્યું. હડતાળ પાડનારાઓએ પથરા નો વરસાદ ચાલુ રાખ્યો ને તેથી પોલીસે એક સામટી બંદુકો છોડી મોટો ધડાકો કર્યો. તેથી કેટલાક મજુરો પડી ગયા, પણ પછી ઉઠીને દોડીને વિખરાઇ ગયા. છોડવામાં આવેલી ગોળીથી એક માણસ મરણ પામ્યો, તથા બીજા ૬ ને ઇજા થઇ.

આ હડતાળથી મુંબઇમાં ઘણી અશાંતિ ફેલાઇ હતી. શહેરના ભાગમાં સખત પોલીસ પહેરો રાખવામાં આવ્યો હતો ગોરા લોકો ગામમાં અહાર નાકળી શકયા નહોતા. ભાયખાળામાં રહેતા ગોરાઓને બચાવને લીધે પોતાનાં ઘર છોડીને કોટમાં હોટેલોની અંદર રહેવા જવું પડયું હતું.

સાંજરે હડતાળ પાડનારાઓએ એક રેલ્વે સ્ટેશન ઉડાડી દેવાની કોશીશ કરી હતી. તેઓ મેલ ટ્રેનને અટકાવી પાડવા માં કાવી શકયા હતા. પાછળથી એક પોલીસપર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. ફરીથી ગોળીના બાર એક સામટા કરવામાં આવ્યા. જેમાં ૫ માણસો મરણ પામ્યાં હતાં, તથા ૪૩ ઘાયલ થયાં હતાં. ૩૮૨ જણાવે છે કે હડતાળ વધતી જાય છે, અને બધાં લશ્કરને મેદાનમાં બોલાવવાની જરૂર પડી છે.

તા. ૨૫ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે શ્રીયુત તીલકને દેશવટાની સજા થઇ તેની દિલગીરીમાં મુંબઇમાં પરેલની મીલોના કામદારોએ હડતાળ પાડી હતી, તથા પરેલની મીલોને ઘેરી લઇ તોફાન મચાવ્યું હતું: અને પોલીસપર પથરાનો વરસાદ વરસાવ્યો હતો. પોલીસે લોકોના ટોળાંપર બંદુકો છોડી હતી, જેમાં ચાર માણસ મરણ પામ્યાં હતાં, તથા ઘણાં ઘાયલ થયાં હતાં

આ તોફાનને લીધે મુંબઇમાં બજાર બંધ રહ્યું હતું. પોલીસે લોકોપર બધુ ગોળીઓ છોડી હતી તેમાં કેટલાંક માણસ મરણ પામ્યાં હતાં.

તા. ૨૮ના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગઇ કાલે મુંબઇમાં મીલના કામ દારોનાં બધુ તોફાનો થયાં હતાં. લોકોનાં ટોળાંઓ ચાર કલાક સુધી લશ્કરપર પથરાનો વરસાદ વરસાવ્યો; ને લશ્કરે સમજાવવા માંડયું તેપર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નહિ. બાદ ગોળીઓ છોડવામાં આવી હતી, તેમાં બધુ માણસો ઘાયલ થયાં આજરે લોકો વિખરાયા. ઘણા લોકોને પકડવામાં આવ્યા હતા. લોકોમાં મોટી અશાંતિ ફેલાઇ રહી છે.

તા. ૨૮ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મુંબઇમાં શાંતિ ફેલાતી જણાય છે, અને બજારો ઉઘડી રહ્યાં છે.

વેરૂલમમાં મંદિરનું ઉધરાણું

વેરૂલથી બાબુ તાલેચંદસિંહ લખે છે કે:—અત્રે જે શ્રીગોપાળ લાલજીના મંદિ રના જીર્ણોદ્ધારનું કામ ચાલે છે તેમાં મંદિરનો ઉપલો ઘુમટ પુરો થઇ જવા આવ્યો છે, અને જોઇતું ચણતર કામ પુરું થઇ ગયું છે. બારીનું તથા નકશી કામ બાકી રહેલ છે. વાસ્તે પૈસાની જરૂર છે. તો જે આસામીઓના લખા વેલ પૈસા બાકી રહેલા હોય તેઓ તે વેરૂલમમાં બાબુ તાલેચંદસિંહપર મોકલી આપશે એવી વિનંતિ છે.

સ્પ્રીંગફીલ્ડના હીંદી

નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન તરફથી સ્પ્રીંગફીલ્ડ અને ક્લેર એસ્ટેટના હીંદીનું નીચે મુજબનું પીટીશન કોલોની અલ સેક્રેટરીપર મોકલવામાં આવ્યું છે:—

"(૧) એક અથવા વધારે બદમાસોની ટોળી આ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં ફરે છે તથા અરજદારો તથા જાન માલને જોખમમાં નાખી ડીસ્ટ્રીક્ટમાં કેર વરતાવે છે તે તરફ અમે આપનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

(૨) હાલમાં એક "આરબ" સ્ટોરકીપર તથા તેની ઓરતનું ખાનગી રીતે ખુન કરવામાં આવ્યું છે.

(૩) રોજ રોજ લુંટફાટ થાય છે; અને લુટારૂઓની સંખ્યા મોટી હોવાથી અમે અમારો બચાવ કરવા અશક્ત છીએ.

(૪) અમે ચોકી ભરવા માટે પાર્ટીઓ નીમી હતી, પણ આ ડીસ્ટ્રીક્ટ વિસ્તાર વાળો હોવાથી તે કામ લાગી નહિ.

(૫) સીડનહામ આગળથી પોલીસની મદદ અમે માગી હતી, પણ પોલીસ થાણાની અને આ ડીસ્ટ્રીક્ટને વચ્ચે ઘણું અંતર હોવાથી જોઇતે વખતે પોલીસ હાજર થઇ શકતી નથી.

(૬) અમારા જાન માલના રક્ષણ માટે, ક્લેર એસ્ટેટ અને સ્પ્રીંગફીલ્ડની, સરહદ પર યોગ્ય રેકાણે એક વધારાનું પોલીસ થાણું નખાવું જોઇએ, તથા જરૂર પડયે રાત્રે ચોકી પહેરો ફરવો જોઇએ.

(૭) જો સરકાર અમને બંદુક આપે, અથવા તો તે ખરીદવાની અમને છુટ મળે તો લોકોના રક્ષણ માટે રાત્રે ચોકી પહેરો ફરવા વોલંટીયર થવા અરજદારો માંના ઘણા તયાર છે; પણ હાલ અમને ડર છે, અને અમારાથી તેમ થઇ શકતું નથી; કારણ કે પહેરો ભરનાર પાર્ટી ઉપર લુટારૂઓ હુમલો કરે તો બચાવનું સાધન તેમની પાસે છે નહિ."

સ્પ્રીંગ્સ

મી. ઇ. જી. સીદાત લખે છે કે—હમો ટીગ્રા કોસાયટીના ચેરમેન તથા બીજા સાહેબો જેસ જવાના અંબર મળતાં તા. ૨૩ મી ને જુમારાતે સ્પ્રીંગ્સના હીંદી બાઇ એોએ ઘણો રોજગાર બંધ રાખીને શોક પાળ્યો હતો. કોમની ખાતર જેલ ઉકવનાર બાઇઓને અમે મુબારકબાદી આપીએ છીએ.

ખરો કેળવણી

અમારા 'ઇ. ઓ.'ના અંગ્રેજી વિભાગમાં પ્રસિદ્ધ થએલા એક કાગળ દરમ્યાન મી. જોસફ રોયપન બી. એ. (કેમ્બ્રીજ) લંડનથી લખે છે કે:—

ખરી કેળવણીનું પહેલું પરિણામ એ છે કે મનુષ્ય માટે ખાસ ઉત્પન્ન થાય છે; અને દોલતની લાલસા ઘટવા માંડે છે. જેનાવડે એક પેની પણ કમાવાની તક જવા દેતાં દિલ નથી ચાલતું તેવું જે કોઇ બબુતર હોય તેને કેળવણી કદિ નહિ કહેવાય. દોલત અને મનુષ્ય એ બે અરસ પરસ વિરોધવાળાં છે; અને તે બેને એકત્ર કરી શકાતાં નથી. બારીસ્ટર થવું તેને કેળવણીની સીમા મનુષ્યમાં આવતી લાગે છે. હું કહેવાની રજા લઉં છું કે માત્ર બારીસ્ટર થવું તે કેળવણીની શરૂઆત જેટલું પણ ભાગ્યેજ ગણાય. બારીસ્ટર થવાથી કેળવણીની હદ સુધી પહોંચાયું એમ હીંદી માબાપ ધારતાં હોય તો તે ભુલ છે; અને તે ભુલ તેઓ દુર કરે એવું હું ઇચ્છું છું. હાલ બારીસ્ટરના અભ્યાસ માટે દાખલ થવા સારૂં ઇંગ્લાંડના ધનિ હાસનું સહેજ જ્ઞાન હોય તેને પૂરતું સાધન ગણવામાં આવે છે. આટલીજ કેળવણી બાદ બારીસ્ટર થવાય તેટલામાં ખરો ઇલમ હાંસલ થયો કહેવાશે નહિ. બેશક બારીસ્ટર થવાની સાથે જે માન આપવામાં આવે છે તેવું માન ઇંગ્લાંડમાં બીજી થોડીજ પદવીઓ માટે છે. અને અચંભો એ છે કે આ માન ઘણું સહેલાઇથી મેળવી શકાય એવું છે. ઇંગ્લાંડમાં સ્વતંત્ર ગૃહસ્થ વરગના તથા નોકરી પરથી હારગત થએલા અમલદારો એ માન માટે ખાસ ખાએદા ધરાવે છે. બાકી જે અંગ્રેજ માબાપ પોતાનાં છોકરાંને ખરી કેળવણી આપવા ચહાતાં હોય છે તેઓ બારીસ્ટરની પરિક્ષાને તો માત્ર કેળવણી પરના ઓપરૂપે ગણે છે. આથી અને છે એમ કે બારીસ્ટરની પરિક્ષામાં બેસનારા ઘણા ખરા અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓ અહીંની યુનીવરસીટીના ગ્રેડયુએટ થએલા હોય છે, અથવા ગ્રેડયુએટ થવાનો અભ્યાસ કરેલ હોય તેવા હોય છે. બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા આવનારાઓને તેમની કોલેજ અમુક કોઇ તરેહની કેળવણી આપવાનો દાવો પણ કરતી નથી. તે કોલેજમાં એમ ધારી લેવામાં છે કે જેઓ ત્યાં જવાને આવે છે તેઓ કેળવણી પામેલા તો હોવાજ જોઇએ. બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરનાર દરેકને પામે છે; પણ દરેકને ટકાવવા માટે ખરી કેળવણી ન હોય તો એકલા દરેકથી શું કામ થવાનું? માટે હું માબાપોને સુચવું છું કે ભવિષ્યમાં વિદ્યાર્થીઓને બારીસ્ટર કરતા પહેલાં અહીંની નિશાળોમાં સામાન્ય કેળવણી આપે અથવા તો છેવટે લંડનની મેટ્રીકયુલેશનની પરિક્ષા પાસ કરાવે.

મારિત્સબર્ગમાં હીંદી ઓરતોની એસોસીએશન

મારિત્સબરગ વુમેન્સ એસો. ની એજીનપર કાગળ લખીને મીસીસ વી. આર. મુડલેએ મારિત્સબરગની હીંદી ઓરતોની એક મીટીંગ બોલાવવાની માગણી કરી હતી. તેથી તા. ૧૦ મીયે હીંદી ઓરતોની એક મીટીંગ મારિત્સ બરગમાં ચર્ચ સ્ટ્રીટમાં મળી હતી. મીટીંગનો હેતુ મારિત્સબરગમાં હીંદી ઓરતોનું એક એસો.સીએશન સ્થાપવાનો હતો. મીસીસ વીનડન, મીસીસ મી. નથીઆ, મીસીસ એન. કે. નાઇડુ, મીસીસ ટી. નાઇકર, મીસીસ જેન થોમસ, મીસીસ આર. પીલે, મીસીસ એમ. રેડી, તથા મીસીસ નદાસા પથર વગેરે હાજર થએલ. મીસીસ વી. આર. મુડલેએ સરપંનો આભાર માનીને "ઓ કેળવણી" ઉપર ભાષણ આપ્યું. તે દરમ્યાન જણાવ્યું કે જ્યારે હીંદની આપણી બહેનો સુધારામાં અને કેળવણી માં સમાટા બંધ આગળ વધવા લાગી છે, ત્યારે અહીં આપણે દક્ષિણ આફ્રિકા માં તેવું કરી શકયાં નથી. માનસીક ઉન્નતિ કરવામાં આપણે પછાત રહેવાનું નથી. કેળવણીનો ફેલાવો કરવાને આપણે જને તેટલું કરવું જોઇએ. પછી મીસીસ વીનડન, મીસીસ થોમસ, મીસીસ પીલે વગેરેએ કેળવણીની જરૂર ઉપર વિવેચન કરયું. પછી તામીલ નીશાળની છોકરીઓએ કવિતાઓ ગાઇ સંભળાવી. મીટીંગ બોલાવવા માટે મહેનત લેનાર મીસીસ એન કે. નાઇડુનો આભાર માનીને સભા વિસરજન થઇ હતી.

નાતાલ ગવરમેંટ ગેઝેટમાં ગોળી નોટીસ છે કે જ્યાં નિશાળમાં ગોરા ટેખરેખ રાખનાર ન હોય, તેને સરકાર તરફની મદદ નહિ મળે.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રોઓ નીચેના નીયમો ધ્યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જવાબ પાઠવા સારૂ નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂ.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ કાગળો તેજ અઠવાડીયામાં જવાબ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો બાકી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. બરમાયલ મહમદ—તમારા નામ તથા ઠેકાણા સાથે નાખી શકાશે. તમારૂં ઠેકાણું તમે જણાવ્યું નથી.

મી. સકરદ અજમર—મુળ છાપનારને લખવું તે યોગ્ય ગણાશે.

ઓકસબરગના ખબરપત્રી—તમે જણા વેલી હકિકત જોહાન્સબરગના ખબર પત્રમાં અગાઉ ગએલ છે.

મી. ગોવીંદ નરોતમ—તમારૂં સીર નામું અમને જણાવવું જોઇએ.

મી. મુસા કાસમ દબુકા—તમે જણા વ્યું તેમ બને છે એ અમે ધ્યાનમાં રાખશું.

અ. ધ. ગો.

ઓકસબરગથી મી. ઇસમાયલ આદમ બટલ લખી જણાવે છે કે—અતરેની મસ્જીદના પેસ ઇમામ મી. ઇબ્રાહીમ ઇસમાયલ નસીબપોરે ચાલુ મહીનાની તા. ૨૧-૬-૦૮એ શરાફ મુજબ મલાય નામે કુલસમની સાથે નીકા કીધાં છે. તે સાહેબને મુબારક બાદી ઘટે છે. બધા મુસલમાનો શરાફનો રસ્તો મુકી બીજા રસ્તે ચાલે તે સાહેબોને બ્હોદા જોર તેનાં વરહુલ આ રસ્તે ચલાવે એવી દુ કુમા આપું છું.

નાતાલમાં લડતની જરૂર

મે. ધ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

નાતાલમાં હીંદી ધાયસેન્સ અટકાવવા નાં બીલ નાતાલ પારલામેંટમાં બે વાર વંચાઇ ચુકયાં છે છતાં નાતાલના હીંદી વેપારી તરફથી કાંઇ પગલાં ભરવામાં આવેલ જણાતાં નથી. નાતાલના ગોરા ઓ હીંદીના હક છીનવી લઇ તેમની જડ ઉખેડી નાખવાની તજવીજોમાં આદરી રહયા છે. છતાં હજુ સુધી હીંદી વેપારી ઓની ઉંઘ ઉડીજ નથી. કેળવાએલા હીંદીના હક સાચવવા માટે આજે ટરાંસ વાલના હીંદી ભાઇઓ એક સંપથી સર કારને હંફાવવા તયાર થઇ ગયા છે, અને તેનો તાજેજ પુરાવો, સારી કેળવણી પામેલા પારસી મી. સોરાબજીએ જેલમાં જઇને આપ્યો છે. તેને માટે બેશક મી. સોરાબજીને ધન્યવાદ ઘટે છે. ટરાંસવાલ માં હીંદી ભાઇઓ આવી હીલચાલમાં મચી રહયા છે ત્યારે નાતાલના હીંદી વેપા રીઓના હાથમાંથી હકો છીનવી લે છે છતાં હીંદી વેપારી તે બાબત પર હજી વિચાર ચલાવતા નથી. સાવચેત રહેવાનો સમય તદન નજદીક આવી રહેલો છે માટે ભાઇઓ જાગ્રત થાઓ, અને ટરાંસવાલના હીંદી ભાઇઓનો દાખલો ધ્યાનમાં લઇ તેના જેવું બળ ધારણ કરો.

સરકારપર પીટીશન મોકલવાથી કંઇજ વળે એમ નથી. પીટીશનના કાગળો વેસ્ટ પેપરની બાસ્કીટમાં સડવા કરશે. માટે સત્યાગ્રહી બનવાનો નિશ્ચય કરો. નાતાલ ઇડિઅન કોંગ્રેસના આગેવાનોની પ્રથમ ફરજ છે કે ચાલુ સ્થિતિથી કરબન ના તેમજ દરેક દરેક ડીવીઝનના હીંદી વેપારીઓને જાણીતા કરી ભાવીમાં શું પગલાં એ બાબતમાં ભરવાં તેનો નિરણય કરી દરેક વેપારીની સલાહ તેમજ મદદ માગવી.

કોલોનીઓમાં ચાલુ સમય હીંદી ભાઇ ઓ માટે ચુપકીથી ગાળવાનો નથી ત્યાં નજર કરો ત્યાં હીંદીના હકની ચુંટાચુંટ, તેમજ હીંદીની હાડમારી નાતાલ-ટરાંસ વાલ-કેપકોલોની-રોડેશીઆ દરેક જગાએ નજરે પડે છે દરેક ઠેકાણે હીંદીને બંધ કરો—તેમના હકપર પુળો મુકો, એવી ગોરા કોલોનીસ્ટોની - વરતણુંક છે. હવે નીદ્રાળી આપણા હકો સંભાળવાને હજુ પણ આપણે નહિ તયાર થઇએ ? ચીના વિમેરે જે બ્રિટીશ પ્રજા નથી તે॥ હકો સારી રીતે સચવાય છે. જ્યારે હીંદીઓ ખુદ બ્રિટીશ પ્રજા . રે! હીંદવાસીજ બ્રિટન આજે ચળકે છે. તે હીંદના વત નીઓની આજે કોલોનીમાં આવી દશા!!! એ તેઇ કયા હીંદીનું લોહી ઉકળશે નહિ ! ભાઇઓ, ઉપાય આ હાથવગાંજ છે. સમય હજુ નાશી નથી ગયો. જાગ્રત થાઓ, અને ટરાંસવાલના આપણા હીંદી ભાઇઓને પગલે ચાલી પેસીવ રેઝીસ્ટન્સ પ્રબળ કરી સત્યાગ્રહી બનો, અને લડો. તો પરમ દયાળુ પરમાત્મા પ્રભુ આપણી ઉમેદો પર પાડશે. કોંગ્રેસના આગેવાનોજ પ્રથમ આ બાબત જોમ અને તેમ જલદી ઉપાડી લેશે એવી પ્રાર્થના છે.

વી. પરાગજી ખંડુભાઇ દેસાઇ.
હારડીંગ, તા. ૨૩-૭-૦૮.

ઇમામ સાહેબને મુબારકબાદી

મે. ધ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

હમીદીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ તથા હમીદીઆ મસ્જીદના ઇમામ મી. ઇમામ અબ્દુલ બદર બાવાઝીર સાહેબે જુલમ વાળા સ્વદેશી ભાઇઓ માટે જે જેલ ભોગવી તે માટે તેમને મુબારકબાદી આપું છું. આ બનાવથી મુસલમાનોને મોટી મગરૂરી થવા જેવું છે. આ વાત સાંભળી અથવા તો પેપરમાં વાંચી દુનિયામાં એવો કોણ મુસલમાન હશે કે જેનું લોહી ઉકળે નહીં ?

હવે મારા ટરાંસવાલના મુસલમાન ભાઇઓ પોતાના મુરબ્બી ચેરમેન સાહેબ નો પડેલ જુલમ એક સંપથી બધી જાતની શરમ મુકી દઇ ફેરીયા બની જાય, અને લાયસેન્સ વગર વેપાર કરે અને જેલમાં જાય તો ઉમેદ છે કે જુલમનું બનજીન જે સરકારે કાઢેલું છે તે ભાંગી પડશે. અને તમામ હીંદી કાયદાઓનો તાલબો વાગી જશે, અને સરકાર જાણું લેશે કે હીંદી ઓ જીવતા અને મરદ છે.

હું પોતે ટરાંસવાલનો રહીશ છું. મારી પાસે પીસ પ્રેઝરવેશન કાયદા પ્રમાણેની પરમીટ છે, તેમ ૧૮૮૫ના એકટ મુજબ નું રજીસ્ટર પણ છે. મારો ધરાદો ટરાં સવાલ આવવાનો છે. હું ઉમેદ રાખું છું કે જુલમી બનજીન (કાયદા) ના નીચે મારે અંગુઠો કે સહી હું પોલીસ ને આપીશ નહિ, અને તે બદલ જે દુઃખ આવશે તે મારા માથાપર ઉંચકીશ.

હું સાંભળું છું કે કેટલાક મુસલમાનો એ અંગૂઠો આપી લાઇસેન્સ લીધેલાં છે. દીલગીરી સાથે તેમને અરજ કરું છું કે તમારી દયાતી છે તો કાલે પક્ષસા કમાશે, પણ મજત અને આબરૂ, ટેક એ મળતુ અશકય . દુખ ઉઠાવવાજ એ ચીજો મળે છે. માટે સરદે ભાઇઓ એક સંપ થઇ જાઓ, અને જેલના દરવાજા ખોલી ને ભરી દીઓ તેથી ખુદાવંદ કરીમ કૃતેહનો દરવાજો તમારા ઉપર ખોલી દેશે એજ મારી વિનંતિ છે

લી. મહમદ દાવજી પટેલ.

ડરબન, તા ૨૭-૭ ૦૮

ડેલાગોઆબે ઇંડિઅન એસોસી એશન

એક લખનાર ડેલાગોઆબેથી તા. ૬૨ મી જુલાઇએ લખે છે કે:—

આજ રાત્રે ઉપરના એસોસીએશનની મીટીંગ તેના ખાસ મકાનમાં મળી હતી. તેમાં કેટલાક નવીન ગૃહસ્થોએ પણ હાજરી આપી હતી. હાજર થએલાની સંખ્યા ૪૦ જેટલી હતી. ચેરમેન મી. મંગાએ સંપ વિષે, અને ડેલાગોઆબેના વેપારીમાં તેની ખામી હોવા વિષે સંક્ષેપથી ટુંક પ્રસ્તાવિક વિવેચન કરયું, તથા દરખાસ્ત મુકી કે ભાવિષ્યમાં એસોસીએશનને ચાલુ રાખવી હોય તો તેને પોરટુગીઝ સરકારના ધારા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવવી. મી. ઇબ્રાહીમ રહેમાને સંપના ફાયદામાં મીટીંગના મેંબરો તુ વધારે ધ્યાન ખેંચીને પ્રમુખ સાહેબ ની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો. મી. અલા હાજી આમદ ભીડીઆએ પ્રમુખનો ઉપકાર માની અસરકારક ભાષણમાં દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો. બાદ પ્રમુખના કહેવાથી માનદનીય સેક્રેટરી મી. અબદુ રહેમાન અબુબકરે બધાના મત લેતાં સઘળા ગૃહ સ્થોએ દરખાસ્ત મંજુર કરી; ત્યારે મેસરસ અબ્દુલ હાજી કરીમ, હાજી સુલેમાન હાજી મોતી, અબુબકર અબદુ રહેમાન તથા અબુબકર સકુરની કુ. એ ચાર કુતીઆણાવાસી મેમ્બર સાહેબો દર ખાસ્તની વિરૂદ્ધ ગયા. અહીંઆ કહેવું જોઇએ કે સંપને નજદીક આવવા દેવાનુ કેમ નથી બનતુ તે ઉપરની બીના પરથી તુરત દેખાઇ આવશે. અગાઉ પણ કુતીઆણાવાળા સાહેબો વિરૂદ્ધ ગયાના દાખલા બન્યા છે અને એ દાખલાને ઉપર જણાવેલી બીનાએ તાજા કર્યા છે.

એવદ દિલગીરીની વાત છે કે ચોડાએલી એસમજને લીધે હીંદી ભાઇઓના હાથો બળવાનું કામ અટકી પડે છે.

ડેલાગોઆબેથી બીજા એક લખનાર તરફથી ઉપરનાને મળતો કાગળ છે તેમાં પણ જણાવવામાં આવે છે કે જ્યારે પ્રમુખ સાહેબની દરખાસ્ત ઉપર મત લેવામાં આવ્યા ત્યારે કુતીઆણાવાસી ચાર સાહેબો સિવાય બીજા બધાએ દરખાસ્તને મંજુર કરી. આગાઉ પક્ષ એકતાએકજ ચાર સાહેબો કોમી દિલચાલથી વિરૂદ્ધ મતના થએલા. અમુક કામમાં અમુક માણસ ના મતને ખગર વિચારે ટેકો આપવો, અને દેશીભાઇઓના હિતનો તોલ ન રાખે તેવી વરતણુકથી દિલગીર થવા જેવું છે.

હેડલબરગની મસ્જીદ

મી. મહમદ અહમદ કાજી ખોલવડવાળા લખે છે કે:—

કુસંપના કારણે લાંબો વખત થયાં હેડલબરગની મસ્જીદ બંધ પડેલ છે. જો કે આગળ પાંચ વખતની જમઅત નહોતી થતી તોપણ દર જુમ્મા થતી હતી. પરંતુ માસ ૪ પ થયાં તો મસ્જીદને દર વાજે છેકજ તાળાં દેવાએલ છે હાલ ડરબનની સુરતી મસ્જીદના પેશ ઇમામ મી. હાફેજ સુલેમાન અત્રે આવેલ હોવાથી તેમની કાશીસથી ગએ જુમ્માના જમઅત થઇ હતી. મગર માત્ર આઠ માણસથી વધારે માણસ જોવામાં આવ્યા નહિ. શું એ હેડલબરગવાસી મુસલમાન ભાઇઓને શરમાવા જેવું નથી? ખ્યાલ કરો કે એક જમાનો એવો હતો કે મુસલમાનો આખી દુનિઆમાં સ્વતંત્ર સત્તા ભોગવતા હતા.—અરબસ્તાન, આફ્રિકા, તુરકસ્તાન, ઇરાન, ચીન, હીંદ વગેરે દેશોપર રાજ્ય કરતા હતા. તેજ મુસલમાનોના પુત્રો આજે પરતંત્ર અને ગુલામો જેવી દશામાં જોવામાં આવે છે. એનું કારણ શું? કારણ એજ કે ઇલમ અને સંપની ખેર હાજરી. જો આપણામાં સંપ હોય તો કોલોનીસ્ટ ગોરાઓનો શો ભાર કે આપણા હક જીનવી લેવાની હીંમત કરી શકે? અને કાફરના જેવી જંગલી કોમની મશ્કરીમાં આપણને મેલે?

એ સરવનું ખરું કારણ એ છે કે આપણામાં સંપ નથી. તાજા સરખા હેડલબરગના દાખલો લ્યો. તેમાં મુસલમાન ભાઇઓની ૭ દુકાનો છે. તેમના મત જુઓ તો દરેકના જુદા જુદા.

હાલ હીંદમાં સ્વરાજ્ય માટે પોકાર થઇ રહ્યો છે. પણ ભાઇઓ જ્યાં સુધી આપણા દિલમાંથી કુસંપ કાઢીને આપણે સંપીલા થઇએ નહિ ત્યાંસુધી સ્વરાજ્યની ઉમેદ રાખવી વ્યર્થ છે. ટ્રાંસવાલ સ્વરાજ્ય મેળવી શકયુ, કારણ કે ઉચ્ચ લોકમાં સંપ છે. ભાઇઓ, કુસંપને દુર કરો, અને સંપીલા થાઓ તોજ આપણું, આપણી કોમનું, તથા આપણા દેશનું કલ્યાણ થશે.

હેડલબરગમાં જે કુસંપનું બીજ રોપા એલ છે તેથી કેટલો ફાયદો ઉઠાવાયો? મારે કહેવું જોઇએ કે એ કુસંપથી બંને પક્ષવાળાને મળી આજસુધી પા. ૮૦૦ થી ૧૦૦૦નો ખરચ થયો હશે. એ પૈસા લડાઇમાં ન ખરચતાં, કોઇ દીની કામમાં જેવા કે મદ્રેસા અથવા એવા બીજા કામમાં ખરચાયા હોત તો તેનો કેવળમાં જરૂર ઉજર મળત, અને તમારા પક્ષસા થા ઇસ્લામનો કેલાવો થાત. માટે ભાઇઓ, વિચાર કરી સંપીલા થાઓ. અહંકાર તજીને સંપ અને માયાથી વરતશો તોજ તમારું તથા કોમનું કલ્યાણ થશે.

એક હીંદીના ગુસ્સો

ફરતનબરથી મી. ખરમાભાઇ અબ્દુલ બખારીઆ લખે છે કે:—સરકાર આપણુ ને હમો દબને કચરી નાખવા માગે છે તે બેશક હીંદીનું દિલ દુખાયા વગર રહેશે નહિ. વળી હમીદીઆ સોસાયટીના નામ પર ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરને સરકારે જેલમાં નાખ્યાના સમાચારથી રવાટાં ઉભાં થાય છે. આ પગલાં સરકાર માટે નામોશી લગાડનાર છે. દેશ માટે જેલમાં બિરાજતા ભાઇ ઓને હું મુબારકબાદી આપુ છું; ને ઉમેદ બતાવું છું કે દરેક ભાઇને તેવી હીંમત ખુદાતાલા બક્ષે. આપણે એકસંપ રહીને લડશું તો જરૂર ફતેહ મળશે. જેમ કમજોર તાંતણો છુટો હોય ત્યારે ઝટ તુટી જાય છે, પણ તેવું દોરડું બને ત્યારે તે તુટવું નથી. તેવાજ રીતે લડત માં આપણા બળ વિષે સમજવાનું છે. જો આપણે સંપથી લડ્યા તો જરૂર જીતશું. છેવટે હું દુવા ચાહું છું. કે હે અલ્લાહ, તારા પાક કુર્આનના ફરમાન મારા સહુ દેશી ભાઇઓએ સાચને માટે જે લડત લીધી છે તેમાં તેમને ફતેહ આપ. આમીન.

પરચુરણ ચરચા

કીંબરલીથી મી. તુલજારામ ડી. ત્રીવેદી લખે છે કેઃ—તા. ૪ તથા ૧૧ જુલાઇના અંકમાં નાતાલમાં હીંદુ સ્મશાનને લગતો પત્ર વહેવાર વાંચી ખેદ થાય છે. કોલોની અલ સેક્રેટરીનો જવાબ જુલમગાર છે. આવો જુલમ ધારમીક બાબતમાં હોવા છતાં હીંદુઓ ન ખમે તો તેમનામાં ધર્મ અભિમાનજ નથી એમ કહેવું પડે. નહિ તો શા માટે તેઓ એકત્ર થઇને પ્રહાજ લેતા નથી? સાધારણ નીરજીવ બાબતમાં પાઇસા ખરચવા તયાર થયામ છે; છતાં ધરમ ઉપર ઘાડ પડે છે ત્યાં કોઇ દરકાર કરતું નથી એ શોકકારક બીના છે. મારા ધારવા પ્રમાણે સ્મશાન ભુમિ માટે લડત ઉપાડવા આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદુ ઓએ ઝુંડો ઉપાડવો જોઇએ, અને એક જનરલ પીટીશન મોકલવું જોઇએ. આ કામ માટે અમો કીંબરલીના હીંદુઓ જનતી મદદ કરવા તઇયાર છીએ, અને આશા છે કે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદુઓ આ કામ ઉપાડી લેશે.

પીટરમારત્રથી મી. ખ. એસ. ખારો દીઆ લખે છે કેઃ—આજકાલ જોહાન્સ બરગ તથા ટ્રાંસવાલનાં બીજાં શહેરોમાં લડત બાબતમાં હીંદી ભાઇઓ મીટીંગો ભરીને કામ લઇ રહ્યા છે; છતાં આ નામમાં એ બાબત વિષે કોઇપણ મીટીંગ થઇ નથી કે બીજી હિલચાલ જણાતી નથી એ દિલગીરીની વાત છે. આજ ચાર પાંચ મહિના થયાં અહીંની કમીટી ની મીટીંગ બીલકુલ થઇ નથી, તથા અહીંના આગેવાનો લડતમાં ભાગ લેવાની ઢીલ કરી રહ્યા છે એ ખેદ થવા જેવું છે. જોહાન્સબરગ બ્રિ. ઇ. એ. તરફથી જે કાંઇ કાગળો વિગેરે અહીંની કમીટીના સેક્રેટરીપર આવે છે તેની અમોને બીલ કુલ ખબર પડતી નથી તથા જોહાન્સ બરગની એસોસીએશન શું દીલચાલ કરે છે એ પણ જણવામાં આવતું નથી. તો આ બાબતમાં દાદ મળવાની જરૂર છે.

પારલથી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે હીંદમાં દુકાળ સંબંધમાં લાલા લજપત રાયવાળા ફંડમાં અહીંથી મદદ મોકલવી જોઇએ એવું જણાવ પ્રગટ થયું હતું તેને હું ટેકો આપું છું. (૨) કેપનું જે કોન વેન્શન ભરાયું હતું તેમાં બધાં મંડળોને એકત્ર કરવાનો જે ઠરાવ થયો હતો તે પસંદ કરવા જેવો છે. આપણી પડતી થઇ છે તેનું કારણ કુસંપજ છે.

કેપટાઉનથી કેપ કોનફરન્સનો ડેલીગેટ એવી ઓળાખાણ સાથે મી. યુસુફ અહમદ પટેલ લખે છે કેઃ—તા. ૧૮ મી જુલાઇના 'ઓપિનિઅન'માં પ્રસિદ્ધ થએલા મી. છોટુભાઇના કાગળમાં છે કે હીંદુ એસો સીએશનને કોનફરન્સ માટે આમંત્રણ નહિ થએલું. આ વાત નાપાયાદાર છે. સઘળી એસોસીએશનને બ્યાજબી રીતે થોડા જાહેર અખર વિગેરેથી-નોટીસ અપા એલી હતી. તે તા. ૬ઠ્ઠી જુનના 'ઓપિ નિઅન'માં ૨૫૨ અને ૨૭૮ પાને તથા 'કેપ ટાઇમ્સ'ના તા. ૧૬મી જુનના અંક માં વાંચવાથી સહુ કોઇને જણાશે.

બેલફાસ્ટથી મી. સાલુજી તરફથી એવી મતલબનો કાગળ મળ્યો છે કેઃ—તા. ૧૮ જુલાઇના અંકમાં જે માણસે મારા વિષે હુમલો કરેલો તેની સામે હું પ્રોટેસ્ટ કરું છું. તે લખાણ દુસ્મન દ્વારાથી કરેલું છે. તે માણસે પોતાનું નામ બહાર પડા વવું જોઇએ. તેથી હું સાબીત કરાવી શકું કે ખરો સાલુજી કોણ ને ખોટો કોણ. તેનું લખાણ મારા નામને બટો લગાડવા માટેજ થએલું છે, ને એ ખોટું છે. તે દરેક વાંચનાર સમજી શકશે.

કલેરમાઉંટ (કેપ) થી મી. કોર અલી લખે છે કેઃ—તમારા તા. ૧૮મી જુલાઇના અંકમાં કેપ કોનફરન્સ ભરના રાઓ સામે મી. ઇસ્માઇલ પ્રાગજી દેસાઇ ફરીયાદ કરે છે કે કેપ કોનફરન્સના ડેલી ગેટોની ચુંટણી બરોબર થઇ નહોતી, એ વાત ખરી છે. અને મી. દેસાઇની ફરીઆદને હું ટેકો દઉં મારી ફરીઆદ રજુ કરું છું. એજ એસોસીએશનનો હું પણ કમીટી મેંબર છું. છતાં મને કંઇ ખબર નહિ મળે. એ એસોસી એશને ઘણુ ખર્ચ ઉપરાણું કરી તે પૈસા ક્યાં વાપર્યા તેનો હિસાબ મળે નહિ. પૈસું ઉઘરાણું ત્રણ હીંદી ખુનના આરોપમાં પકડાયા હતા તે વખતે, બીજું ઉઘરાણું મી. ગાંધી તથા આપણા ભાઇ ઓ જોહાન્સબરગ કાયદા સારૂ સરકારે જેલમાં નાખ્યા તે વખતે, ત્રીજું ઉઘરાણું કોનફરન્સ ભરાઇ તે વખતે થયું. ઘણી દિલગીરીની વાત છે કે ગરીબોની પાસે થી પૈસા ઉઘરાવીને ક્યાં ખરચ કર્યો અને શું કામનું ભલું કીધું તે આજદીન સુધી કંઇ બહાર પડયું નહિ. માટે મહેરબાની કરીને 'ઓપિનિઅન' માં હિસાબ બહાર પડવા જોઇએ.

સનાતન ધરમ સભા

ડરબન સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેટ રી લખે છે કે—તા. ૧૯ મીએ સભા ૧૩૨ પ્રીન્સ એડવરડ સ્ટ્રીટમાં મળી હતી. ઘણા ગૃહસ્થો હાજર હતા. સરવે સાથે મળી ઇશ્વર પ્રાથના કરી. પછીથી ગીતાજીના અધ્યાય ૫ ના શ્લોક ૬૫ થી ૭૫ સુધી વાંચન થયું. ત્યાર બાદ રા. તુળજારામનો કીંબરલીથી આવેલો નિબંધ "સભાની ૭૨ તથા સભાથી થતા ફાયદા" એ વિષયપર વાંચી સંભ ળાવ્યો. રા. કાલાવાળાએ વિષયને લગતું વિવેચન કરયું. ત્યારબાદ સભામાં વાઇસ પ્રેસીડેન્ટની જરૂર છે એમ દલીલ મુકાઇ પણ સભાના આગેવાન જેવા કે સેક્રેટરી વિગેરે ગેર હાજર હોવાથી તે દલીલ આવતી સભાને માટે મુલતવી રહી. પછી શાંતિ મંત્ર ભણી સભા વિસરજન થઇ હતી. આવતે વખતે સભામાં આવક બનવટનો આંકડો રજુ થશે."

ટોંગાટ સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેરી લખે છે કે—તા. ૨૬ મીએ નિયમ અનુ સાર સભાની મીટીંગ મી. પી. બી. દેસાઇના મકાનપર મળી હતી. નિયમ પ્રમાણે ભગવત ગીતા તથા મણીરત્નમાળા વાંચવા માં આવ્યા બાદ સ્મશાન સંબંધી ચર્ચા થઇ હતી. જેમાં સરવાનુમતે ઠરાવ થયો કેઃ—"કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ધરમ બાબત માં વચ્ચે આવતા હોય તો અત્રેના તમામ હીંદુભાઇઓ તે તરફ નારાજ છે." અને તેથી બીજો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે "જે વખતે ડરબનમાં જનરલ મીટીંગ બોલાવવામાં આવે તેના અખર અગાઉથી સ્મશાન ફંડના સેક્રેટરી તરફથી મળેથી અત્રેથી ડેલીગેટો મોકલવા." બાદ નિત્ય કર્મ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી. અને હવેથી કેટલાક મેંબરોની સગવડને ખાતર રાત્રે ૯ વાગેથી સભા મળતી તેને બદલે બેથી ચારનો વખત નક્કી કર્યો છે.

રીચમંડ(નાતાલ)ના મી. હાફેજીવાળા કેસમાં ખરચ નહિ આપવાનો ચુકાદો બોરકે પાછળથી જાહેર કર્યો છે.

"ફ્રી ફ્રો હિંદુસ્તાન"ને મદદ

મી. એચ. આઇ જોશી (બોઅર ૮૮૨ કરજન) લખે છે કેઃ—

ઉપરના નામથી અમેરિકામાં વાનકુવર ખાતે સાહસીક હીંદી ભાઇઓએ એક માસીક છાપું કાઢયું છે તે વિષે 'ઇ. ઓ.' ના તા. ૩૦–૫–૦૮ના અંકમાં જે લખાણ ગુજરાતીમાં અપાયું હતું તે વાંચી બધા હીંદી ભાઇઓ વાકેફ થયા હશે. તે છાપા નો મુખ્ય હેતુ પ્રજાકીય ઉન્નતિનો છે.

હાલમાં દરેક બ્રિટીશ કોલોનીમાં વસતા હીંદી ભાઇઓ ઉપર કેટલો કેટલો જાલમ થાય છે તે સહુ કોઇના જાણવામાં છે. અને ખાસ કરીને હાલ દક્ષિણ આફ્રિકા માં ટ્રાંસવાલનો આમલો એટલો બધો ગંભીર થતો જાય છે કે હવે આપણે આપણી નીંદ્રામાંથી ઉઠવા સિવાય છુટકો નથી. વખત એવો આવ્યો લાગે છે કે આપણે અંદર અંદરના દરેક ભેદો બાજુ ઉપર મુકીને એકત્ર થવું જોઇએ. પ્રજા કીય ઉન્નતિ માટે મહેનત કરતાં દરેક આગેવાનોને તેમજ છાપાઓને મદદ કરવી તે આપણી ફરજ છે એમ સમજવું જોઇએ. એની ફરજ સમજીને તેમજ કેટલાક હીંદી ભાઇઓની સલાહથી ઉપર ના પત્રને મદદ આપવા માટે અહીં એક ફંડ ઉભું કરવામાં આવેલું છે. તેમાં દરેક હીંદીભાઇએ પોતાથી બનતી મદદ કરવા મહેરબાની કરવી. વધારેમાં દરેક બીજાં ગામોમાં ઉપરના પત્રને માટે ફંડ ઉભું કરવાને બહાર ગામ વસતા હીંદી ભાઇઓને હું નમ્રતા પુરવક અરજ કરું છું. તે ફંડામાં જે કાંઇ રકમ થાય તે "*Tarakanath Das, P.O. Box 528, Vancouver, B.C.*" એ નીચ નામે અથવા તો "ઇડિઅન ઓપિનિઅન" આફીસે મોકલાવી દઇ શકાશે.

અહીંના ફંડમાં પા. ૬–૧૫–૬ મદદ તરીકે ધરાયેલા. પા. ૨–૦–૦ ફ્રીમ ભાઇ ઓ તરફથી તે છાપાના લવાજમ તરીકે મળેલા. કુલ પા. ૧૧–૧૫–૬ થયા તેમાં થી પા. ૧૦–૦–૦ વાનકુવર મોકલેલા છે. તે તથા તેના મની ઓરડર ખરચના થી. ૨/1 જતાં બાકી મારી પાસે પા. ૧–૧૩–૩ છે તે બીજા પક્ષના મળવાના છે તે મળી થયેથી સાથે મોકલી દેવામાં આવશે.

મી. ડાયક મીલ્સપર હુમલો કરનાર જનસુખ માદીને ૭ મહિનાની સખત કેદની સજા થઇ છે.

ડંડી ડીબેટીંગ સોસાયટી

સેક્રેટરી લખેછે કેઃ—તા. ૧૬મીએ અત્રેની સોસાયટીની મીટીંગ મળી હતી. મી. હાજી ઇબ્રાહીમ ખાન પ્રમુખ હતા. ટ્રેઝરરે મેંબરોની ફી દેની બાકી છે ને વગેરે જણાવ્યું. પછી એવો ઠરાવ થયો કે જેની ફી ન આવી હોય તેના નામનુ લીસ્ટ ટ્રેઝરરે સેક્રેટરીને આપવું જેથી તે મેંબરોને પંદર દીવસમાંથી ભરી દેવાનું જણાવવામાં આવે. ફીતાઓ મંગાવવા સંબંધમાં ચર્ચા કરવાનું આવતી મીટીંગપર મુલતવી રહ્યું. બાદ મી. ઓસમાન અલારખીઆએ દરખાસ્ત મુકી કે 'ઇડીઅન ઓપીનીઅન'ની એક નકલ સોસાયટીને ભેટ મળે એવો કાગળ લખવો. મેસર્સ કાસમ મીર, સઇદ અબદુલ કાદર, તથા સેક્રેટરીના ટેકાથી તે પાસ થઇ. કબરો તથા કબરસ્તાનના રસ્તા સમાર વાનું કામ અગાઉ મંજુર થયું હતું. એ વિષે મી. કાસમ મીરે પુછતાં ઓસમાણ અલારખીઆએ કહ્યું કે પૈસા ઉઘરાવવા જેમણે માથે લીધું હતું તેમના તરફથી ફક્ત પા. ૨–૩૦–૦ મળ્યા હતા તેમાંથી તેટલું કામ કરેલું છે. બાકીનું કામ પૈસા વગર બાકી રહેલું છે. માટે પૈસાની જરૂર છે. મી. મહમદ સુલેમાન સરૂએ કહ્યું કે મી. મહમદ મીર કબરસ્તાનના પૈસા ફાળો કરીને મને આપી ગયા છે માટે જોઇએ તે વખતે માગી લેવા, અને જે કામ કર વાનું છે તે કરવું. જે કામ બાકી છે તેની તપાસ કરવાને પાંચ છ માણસોની કમીટી નીમાઇ. તે લોકો રવીવારે ચાર વાગ્યા બાદ તપાસ કરવા જવાના છે. તે પછી આવતા બાકીકામપર મુલતવી રહ્યું. સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે મીટીંગ શરૂ થતાં પેહલું બધું પ્રસલામ વિષે વિવેચન થવું જોઇએ; તથા પેસ પ્રમાણ સાહેબને સોસાયટીમાં આવવા આમંત્રણ કરવું જોઇએ. તેમ કરવા તપાસી મણ બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

તા. ૨૬મીએ એક મીરમીટીઆ હીંદી ને ક્રમપર ન જવાના આરોપ માટે કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. ક્રમપર જવાની માજીસ્ટ્રેટે ભલામણ કરી પણ તે તેનાથી સહન થાય તેમ ન હોવું તેથી માજીસ્ટ્રેટે ૩૦ દિવસની સખત મજુરીની જેલ આપી, તથા બદવાદીઆ માં બે દિવસ ખોરાક ન આપવાનું ફરમાવ્યું.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(મવરમેંદ ત્રેજેટમાંથી)

હાર્ટીગરપરટના ઇરમાયલ મુસા ઝીણા ના એકલીકસુદર તરીકે કરજનના મી. મહમદ કાસમ આંગણીઆ તથા હાર્ટિંગ સ્પરટના મી. મહમદ ઇરમાઇલ બોડીઆ ના ઉપરની ગેરવચ્ચુ સંબંધમાં લેણદારો ની મીટીંગ તા. ૪ આગસ્ટે કરજન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાબર.

ચારિત્સબરસ્ના વીરાસામી રામસામી પીલેની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨ મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

કરજનના સી. એસ. નાયકુની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી સપ્ટેંબરે સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

બીકપસ્ટવના હાસમ ઉમરની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોરટમાં ચેંબરના જજ ને અરજ થનાર છે.

ધમીપાંગોના કાસીમજી અને કાસીમ ની મીલ્કતના સંબંધમાં લેણદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૪થી આગસ્ટે કરજન કોરટ હાઉસમાં રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

અમગેનીના મોડા વખતપરના કમેર કીપર એસ. એ. મહમદની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪થી આગસ્ટે કરજન માજી સ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

ચારિત્સબરસ્તના સ્ટોરકીપર જાહમુદીને તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૨ મી આગસ્ટ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

અમલાકી ડીવીઝનની બાઇસેન્સ બોરડ ની બેઠક મીટીંગ તા. ૧૭ મી આગસ્ટે કરજન કોર્ટ હાઉસમાં કોરટ હજમાં મળવાની છે.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે મરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલા લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક બી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો અપેક્ષાજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઈરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના મરાઠ થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો મરાદ નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે બદલે જો મુલક બોલ્યે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે બીજા ભાગ ના દુખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદિનેન્ધુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ગ્રાહક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શી. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે, અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં જે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે જાય. એટલે જો આજથી ૭ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાએ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂં પૈસા આપે તેઓ એ અમારી છાપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોઇ ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરગ.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી ના આકારમાં ૪૦-૫૦ પાનાના એક દળદાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ઇજીપ્તના એક દેશભક્ત તથા ઇસ્લામના એક બેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી બોલ્શી મીરટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનારૂં આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. Press, Phœnix, Natal.

જાહેર ખબર

આ જાહેર ખબરથી ખબર કરવામાં આવે છે કે કીંબરલીમાં હેમસ્ટેડમાં હમારી ઇડિઅન લૉંડરી છે જે તા. ૩૧ જુલાઇથી તા. ૩૦ અગસ્ટ લગીમાં વેચવાની છે. કોઇપણ ધણીએ રાખવી હોય તો કીફાયત દામથી આપીશું.

વધુ ખબરમારે નીચેને સીરનામે લખવું અગર જાતે મળવું.

પી. ઓ. બો. ૧૨૨. કીંબરલી.
લી. વસનજી હરીભાઈ.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.	શી. પે
ચાવલ માંજા	પસ્તાની	૨૩ ૦ થી	૨૪ ૦
બીજાડીના	,,	૨૯ ૬ ,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦ ૬ ,,	૨૧ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દુંડાના	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૧ ૦ ,,	૨૨ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૦ ,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૩ ૦ ,,	૨૪ ૦
મગની	,,	૨૯ ૦ ,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૩૦ ૦ ,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૮ ૦ ,,	૨૮ ૬
વટાણા	,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૬
મકાઇ	,,	૧૦ ૦ ,,	૧૦ ૩
બીનીસ		૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
કડવું તેલ	૧ ગાલન	૩ ૨ ,,	૩ ૬
ઓરડીનું	,,	૨ ૬ ,,	૨ ૮
મીઠું	,,	૩ ૬ ,,	૩ ૯
નાળીએરનું	,,	૩ ૬ ,,	૩ ૮
બાંધ સોદા	નાતાલની	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
પીળા	,,	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
તીરકુળ	નાતાલ	૯ ૦ ,,	૧૦ ૦
આટો		૧૧ ૦ ,,	૧૧ ૬
બદામી સોપારી	૧ રતલ	૮॥ ,,	૯
મરચાં		૦ ૪ ,,	૦ ૫
ધી પેટી ૪ ટીનના		૭ ૧૫ ,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦ ,,	૮ ૧૫
પારાશીન ઓરોઢેક્ષ		હાલ નથી	
,, વાર્નટ રોસ		૮ ૨ ,,	૮ ૫
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦ ૦ ,,	૧૧ ૦
કલી		૯ ૬ ,,	૧૦ ૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩ ૦ ,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્વર સ્ટોન		૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી		૧ ૮ ,,	૧ ૯
આર્નીસ લાયન		૨ ૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરણની		૦ ૧૬ ,,	૧ ૦
નીલ પોસ્ટ સીગારેટ		૧૬ ૬ ,,	૧૭ ૦
દુધ નેસલનું		૨૦ ૬ ,,	૨૧ ૬
નીમક (લીવરપુલ)			
બરતા એકની		૪ ૩ ,,	૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે ખાસુસ પસંદગી કરેલો માલ વેચાએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET,
P.O. BOX ■

ટોપાઓ! ટોપીઓ!! ટોપીઓ!!!

❀ નવા તથા ઉંચી ગ્રેડનો ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેનેરીઅન બેંગલોર અથવા નકાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરબાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ખરીદવા લાયક.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

મારફતીસ્ટ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન. DURBAN.

Tel. Add. POHOOMULL. P.O. Box 1106

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Loggmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Malacca Silk Cane Articles, etc Handloomed Silk. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh, Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4370, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 12fst Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

ગાદા તથા ગાદલાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

પરચુરણ

ગ્રાહક—પુસ્ત મેસર વાંચનારો લેખ પસ્તવ નાર આફ્રીકામાં વસતા દસ ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઉમેદીમાં લખી મોકલનાર ને દંઢના સ્તર ટેસ્ટામેન્ટો ભેટ ગ્રાહક મોકલીશું. "ગુજરાત" પેત્ર પ્રેસ—ડીસાગ્રાહ

(ઉંમરા મુખ્ય, પ્રાંત ગુજરાત.)

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

56 MARKET STREET,

Branch: 147 Market Street. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, SOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Eloff & 11th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR.

Head Office: Vanjoe Colaba, India

એન. મહમદ કું.

નાણીઓરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— એડ્રસ ફરસ્ટ નં. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

MORAR DALA,

Merchant & Direct Importer

બી. આવલ, ગંધીઆલું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરબારું આવે છે.

તથા દેશી ગીરાઇ અમારે ત્યાં બને છે.

94 Hanover Street Capetown.

ઈ. ઈ. રસમભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લોકેશન.

એડ્રસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

સારામાં ઓરડર અને હોલસેલ અરજ

ઈન્ડિયન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે

જાહેર ખબર

ગઇ તા. ૨૭ જુનના છાપામાં જે બીના મેં જાહેર કરેલ છે તેનો નીકાલ તા. ૬ જુલાઇના રોજ નીચે મુજબ થયો છેઃ—

ચારી કુલ દુકાનો ચારી મીનાકુ માન્દમાં ૩, ચાલી વીલામાં ૧, ઝાલ્યાનમાં ૬ મળી પાંચ દુકાનો, તથા ટાપ દુમનનો તથા વીલની દુકાનનો માલ મેસરસ મનજી માંડણની કું., એ સંભાળેલો છે. કે જેની મોટી રકમ લેણી હતી. બાકી રહેલા લેણદારોના પૈસા સાઠ ટકા લેખે મ. માં. ની કું. એ ક્રમશુકી લીધા છે.

ડરબન તા. ૭-૭-૧૯૦૮.

લી. મુખ્ય મેનજર

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 13.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "CAMEREE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 2. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1355
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 585. Tel. add.: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 314, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2123, Johannesburg.
S. HALLOO,
TIN MANUFACTURER.
Biscuit, Tobacco & Sweet Tins, Cake Moulds, Water Cans, Sheet Tinplate, etc.
FACTORY: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન ભગત પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્ષ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ભગવાનજીભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Cafe Ticklings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West). Box 6025. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
28 & 35 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE,
General Merchant All kinds of Groceries,
39 Buffalo Street. Tel. Add.: "CASOOJEE."
Branch: 31 Sir John's Road, 116 & 118 Milner Rd.,
EAST LONDON Box 270

ઓલ્દર અને કોન્ટરાક્ટર.
ખાન પ્રમાણે દુકાન તથા ઘર બાંધનાર,
વગેરે:—
રહીમ ઝીણા.
બોગારી, ૬ નંબર ઓફ.

OHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
Branch: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરોસીન રસ્તા ઉપર
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા કેરવું નહિ.
પુરેપુરા-મહેતા અને ખરેરીયા બ્રાન્ડ,
જોહાન્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
SOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SNAO, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બધી જાતનું તમાકુ નીચે સરનામે મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 94.
Nigel, Box 13
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
20 doors from Store Bros.
P.O. Box 6109. Tel. Add.: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન મોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. બાસ્કી ચોરબંદરનુ તથા કલકત્તા મુંબઇના બાવલ—ચોખું ગંધાવાળું—જથા બંધ. અજમાયશ કરી જુઓ.

STAND 512, 12th Street, VREDEDORP
Box 6032, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House to the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION. POTCHEFSTROOM.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory.
મસ્ટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસ્તુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 349.
154 Queen Street, Durban

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 83. Tel. Add.: "FORSANDAR."
ESTABLISHED 1890.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ,
નંબર ૮૮, ૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.
Telephone Box

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS
HOUSES, OFFICES SHOPS &C. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,
P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
6 Jones Street,
KIMBERLEY

હટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હટરની કંપની દરરોજ વેપારને માટે હિંદુસ્થાન, જાપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર અઠવાડીયે ત્રીજે એક રીબેટ રીતે આપવામાં આવે છે.

હટરની કંપની તાર મારફત કુનિખાનહિંદોઈપણકામપર-વેપાર વેપારીઓને કરે છે.

હટરની કંપની તાર મોકલવાને તથા કોડ બદલીને સગવડમાં દરરોજ કરે છે. આ સગવડ લીધાને માટે કોડપણ પહેલા કોડમાં નવી આવવા. હટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે તાર દરરોજ કરવી કોડ ગ્રાહકોમાં તાર કોડ તથા પોતાવાળી કહ્યા સસ્તે દરે કામ કરવી શકાર છે.

વધી કોડ કોડમા આવેલા તાર હટરની કંપની કોડ મારફત કરી કોડાર પહોંચે કાર્ય કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

કોડેબાર,
હટરની ઓફીસ,
કોડાર ચોકીયાત,
પર, ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

હટરની ઓફીસ,
કોડ. ચોકીયાત ઓફીસ,
જોહાનીસ.

અથવા હટરની ઓફીસ,
બી કોડાર ચોકીયાત,
કોમીસનર સ્ટ્રીટ,
ક્રોકસ્ટાડ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)	12/6
Half Yearly	7/6
Quarterly	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India) ...	17/-
Half Yearly	9/-
Quarterly	5/-

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA — AFRICA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, August 8th, 1908. No 32.

Tel: Add: "JOHNSONJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 1022.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બાલ ક્રાંસ્ય પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુક મચ્છીના સોલ એજંટ સકુથી કીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

ધી ઇંડિઅન ઓકશન માર્ટ.

૧૪૪ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

કપરની જરોઓ મારકીટ ચોકસમાં આવી છે ત્યાં કરેક જાતનો માલ દીવાસથી વેચી આપવામાં આવે છે. પકસા માલ વેચાય કે ગુમત આપવામાં આવે છે, બહાર ગામવાળાઓને માલ વેચાય તેને તેજ દિવસે ચેક મોકલવામાં આવે છે. કરટ, વેસ્ટઇબલ, તથા બીજા ગ્રાહકોનો સેલ સવારે ૭ વાગે, ૧૦ વાગે અને બપોરે ૩ા વાગે એમ ત્રણ વખત કરવામાં આવે છે. કરનીચર, ગ્રોસરી વીગેરે રોજ ૧૧ વાગે સેલ કરવામાં આવે છે.

ગોરાની મારકીટમાં હીંદીને અકલ ઉભા રાખે છે. માલ સાદા આઠ વાગ્યા મુબીજ મુકવા દેવામાં આવે છે, ગોરાને પહેલી જરોઓ આપે છે. ગોરાની બીક દેખાવે હીંદીની જેવા નથી. પકસા સેલ બપોરે ૩ વાગે બજ કરવામાં ઉભા રહેવું પડે છે ત્યારે ઇચ્છવા ગોરો પહેલો કે ગોટો આવે તેને પહેલા પકસા આપવામાં આવે છે. સેલ ગોટો વખાણી માલ ખરીદી તેને તે દિવસે ચઢાવી શકાતો નથી. જો કે ઘણે આગે હીંદીઓજ ખરા મુક છે અને ખરીદે છે, છતાં તેની જરાપણ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. તો બહેતર છે કે તમારા દેશી ભાઈની મારકીટમાં તમારો માલ વેચો તથા ખરીદો, કે ત્યાં તમારું કોઈ ઉપેક્ષા પણ નહિ. વધી પરના આંતરમાં ઢોવાથી વખતે ત્યાં રીક્ષા બાકી જવશે.

ઇબ્રાહિમ અહમદ ગ્રાવાત,
જનરલ ઓકશનીઅર.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement

Weekly Market Reports sent free on application,

વધી જવની ગ્રોડકુસ તથા ફ્રાટો કમીશન વર્ક જોહનિસબરગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પકસા વરતર મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square
Box 1988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગામડાંમાં રહેવા વીગેરેની સગવડ આથી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

આર આર નાઈડુ

જનરલ ડીલર અને ઇંડિઅન ગ્રોસરીઓના હોલસેલ એન્ડ રીટેલ કેમીસ્ટ. ફોટોગ્રાફર્સ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ જોહનસ્ટન રોડ
રેસ્ટરાં: ગ્રોવર પીયર સ્ટીટ. ઓફસ. કપડ.
તાર: "Modern". પોર્ટ ઈલીઝાબેથ.

જયેષ્ઠાનંદ માલના વેપારી.

બકાલ, ગ્રોસરીસ, તમાકુ, ફ્રુટો,
સસ્તેમાં દામથી મળશે.

Tel. Ad: Gandhi. એ. એ. ગાંધી, ટોંગાટ.

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 207

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત આવે મળી શકશે

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

દેશી મીકાઇ.

આરી અને સસ્તી, ચાલુમાં ચીલો.

કે. કુબજી,
૧૬ - કે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

P.O. Box 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં. ૧૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the head Offices for S.A. (see Add. above)

Reuter's Agency, Davis Buildings, 53 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN.

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જોડ	થી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	થી. ૮/- થી

Note the Address

60 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂડી જાતની અમારા ગ્રાહકોના હિતાર્થે વેચી નાખવાની છે અમો ઉમરેજે ગ્રાહક મહાશયો પાસે મંગાવીએ. ભાવ બહુ સારો છે.

પોસ્ટ ઓફીસનું લાલું ખુલ્લાપોસ્ટકાર્ડ પણ અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 164. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઇ. પી. અબાસ,

મોરેશીયસ અને જોહાનિસબર્ગ, પોરબંદર

ઉપરાંત પણ વેચાણ છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5830

JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

65 Market St. Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order, Moderate Prices. Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenboklontein, Riettontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેશવરાજ

પેસારી અને કમીશન મર્ચન્ટ

શાહી રેશમ અને બીજાં તમામ અપરીઝ રાખે.

મારકેટ સ્કીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે.)

બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jubbay & Seriajee Bros., Durban.

સમુદ્ર ઉપર હંમેશ મુકા.

બનાવ: મારપ૨.

૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

જે આગબોટમાં મુખ્ય પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમર્સીંગા ટન ૪૫૦૦ સીધી મુંબઇ તા. ૨૫ મી ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસનાપાસેન્જર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ બાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદુભાઇઓ ક્રાંતી મુસાફરીમાં નડતો ખમત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી માં દુઃખનો દરકે પડી જશે અને મુશકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કંઇ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જાહેર માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરનર્સ સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ બોર કલકત્તા દર માસમે જાતી હે.

ரெட்டாஸ் ஸ்டீரகட் லிமிஸ்.

வ் ட ம் ச் வ்

கொலம்பு மதிராஸ் மர்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

ஜி. ஆஸ્ટ્રલિયા સ્ટીમશીપ કંપની લિ.

કિંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીયલ રોડ ડરબન,
Telegrahhic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031. Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031. Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031. Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369. Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990. Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999. Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999. Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250. Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999. Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031. Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

વેપારીને ખરજણ.

અમેરીકા નાણું. (યુ. એસ.) લગભગ સોળવાની કી સહીત, કલાક સાડુસાત મુજબનું સંકેરીજ્યા. પ્રોફેસર બેકાર્ડ, ઇંગ્લંડ પ્રોફેસર્સ ઓફ કોમર્સ સીનીયર કોમર્સ ક્લાસ યુ. કોમર્સ સર્વીસીસ પ્રકાશનાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાપ્ત થતા વીસમો, વેપારની ચાલતી પદ્ધતી, વેપાર બીલકલના સાધનો, પાકું અંગરેજી નાણું, બેન્ક ચેક, પ્રોમીસ નોટ ઓફ ચાર્જ, ગુલામીબેકાર્ડ, વગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજાવેલ [illegible] આફ્રિકાના વેપારી કુબજાંત મુનશી, મદેવાલ, વકીલાત, સોલીસીટર્સ ક્લાર્ક તેમજ બીજા વેપારીઓને ઉપયોગનું છે. આખરથી બધા સહકોના મુખ્ય નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રથમ કરવામાં આવ્યું છે. કિંમત રૂ. પાંચ. નામ મોકલવા માટે લખોઃ B. J. BANDERIA, P. O. Box 846 Durban, અથવા ઇન્ડીયન રોડ, ડરબન. શ્રી. મોમ. વકીલને ત્યાં જાતે મળી નામ મોકલવા મહેરબાની કરવી. મોકલ્યા બાદ બધો ખરચ આપવું—શ્રી. ઇ. ઇ. સંપાદક.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry.
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barzilia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Manjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 1.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St, &
18a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lochenan,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1030, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets
Mosar Dala,
Merchant & Direct Importer
24 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
57 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallis & Co,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Poroomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
O. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Indoly,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Ravji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalshot & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDSLAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajeing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajab & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (opposite Plough Hotel)

Ebrahim Mahomed Hafejee,
Box 13.

Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,

Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker
Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willis,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.

Marayan Joseph Naidoo,
New Street,

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.

C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG
(Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,

A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. Camay & Co.,
Box 3504. 2 Kort Street.

M. S. Coovadia,
43 Market St., Bx 270.

E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.

DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.

Goolam Mohideen,
Box 3755

Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Gulab Prag,
Box 5999.

S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. Kasodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140

Ouarji Sale,
Box 5931.

B. K. Patel,
Box 5250

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall

A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553

T. J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Mohan,
Box 6931.

Dookhi Teli,
Box 4980.

Fakir Kalian,
Box 6031.

Govind Dulabh.
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.

Laxman Madhu,
Box 5999.

Morar Bhikha,
Box 5999.

Parbhu Hira,
Box 5999.

Khusal Lala,
Box 5250.

Ratanji Kalian,
Box 5999.

Ratipalsing,
Box 5999.

D. M. Surati,
Box 6031.

Vafmali Gokal,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.

Mahomed Ally,
20 Strachan Street.

S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

V. Samy,
Fruit Merchant.

Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building

A. E. Chotabhai,
Box 33.

Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Kajee,
Box 11.

Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.

Goolam Ally,
Box 41.

Kajee Bapoo,
Box 79.

C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhanna,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 0.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker. Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khasperia Bros.,
Box 160. Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bosset,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hussan.
M. E. Naushbai,
Box 65.
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PRETORIA
Ambaram Parsbotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Abu,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 119. Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagurdas Hari,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce Merchant, Box 842.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen St.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Nanoo
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 64 South Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Variawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Nanoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box 4. Tel Address "Suliman."

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Balcola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
R. A. Venker,
General Dealer.

TONGAAT
A. A. Gasbin,
Railway Street.
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant

UMSINGA
Dada Osman

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rance od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nanoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1871. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM.
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Makers Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Register Tel. Add. "Wallie," Cape Town. A.B.C. 4th ed.
અલીભાઈ અબ્દુલભાઈ વલ્લી એન્ડ કું
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ દેશમનો માલ
અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે
Indian Goods of every description always on hand

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 8TH, 1908 No. 32

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Indian Licences .. 353
South African Statesmanship .. 353
Immigration Restriction in Natal .. 354
What is a "Coloured Person"? .. 354
The Standerton Indians .. 354

OTHER ARTICLES:—

Answer to Correspondence .. 354
Asiatic Passive Resistance .. 354
The Transvaal Trouble .. 355
Some Causes of Unrest in India .. 356
Immigration Test Case .. 357
What is Colour? .. 358
Alleged Forged Registration Certificates .. 359
Transvaal Parliament .. 359
Natal Parliament .. 360
An Important Judgment .. 362
The Protection of African Natives .. 362
Imperial Government's Asiatic Policy .. 362
At the Heart of the Empire .. 363
A Challenge .. 364
Late News .. 364

CORRESPONDENCE:—

Unity .. 363
Taxes on Indians .. 363
To Help the Transvaal .. 363

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 8TH, 1908.

Indian Licences

Both the Indian Licensing Bills are making substantial progress through the Natal Parliament. One of them has passed through all the three readings, and the other has passed the second reading by a majority of eleven. Both the Bills aim a deathblow at Indian storekeepers, and both stand little chance, let us hope, of receiving the Royal Assent. But the fact to be emphasised is that in the Colony are to be found legislators who do not hesitate to lay down the principle of "freezing out" Indian traders by means that cannot be called honourable. If Indian traders are in Natal, the European legislators forget that they are themselves to blame for it, but, rather than punish themselves, they wish to award the penalty to their victims. The only Bill that is the Indentured Immigration Stoppage Bill, which was a desirable measure, and which would have automatically regulated and restricted Indian trade, has been shelved. The Colony wishes to continue in its evil path, but wishes equally to avoid the consequences of its progress along that path.

The heartlessness of the situation becomes most glaring when we consider that Mr. Harcourt's responsible amendment to save at least Colonial-born Indians from the disability to trade was thrown out. Colonel Seely has recently stated in the House of Commons that, whilst the Imperial Government have no objection to the Colonies prohibiting future Asiatic immigration, they would like to see the Colonies giving full liberty to Asiatics who are domiciled in the respective Colonies. Let us hope that he does not intend to be satisfied with the mere statement, but that his desire for just rights being given to British Indians domiciled in the Colonies will be translated into action.

So far as Indians are concerned, their duty is to assert their rights of citizenship. There are two ways whereby citizens of the British Empire may insist on their rights being protected. The one is causing physical suffering to those who attempt to take their rights away; the other is by themselves undergoing physical suffering. British Indians in South Africa have chosen the latter and more estimable method, and it is by continuing to pursue that method that they will be able to enlist the Imperial Government's sympathy in their cause.

South African Statesmanship

SOUTH AFRICA is endeavouring to make of itself a nationality. To that end, the intelligent efforts of her statesmen are essential. Broadness of view and toleration are of the most urgent necessity, and prescience and discrimination not less so. We may admit that, in order to attract a large and energetic trained and skilled population, it would be a wise economic policy to broaden the commercial and industrial basis of state-prosperity, but there are two ways of doing this.

One of them is indicated by a Minister of the Crown, who is generally regarded as having some degree of that statesmanlike foresight that is so needed in the up-building of a great nation. Mr. De Waal, the Cape Colonial Secretary, on a recent occasion, received a deputation of Cape Indians who, with a few European sympathisers waited upon him in order to secure some measure of redress in regard to a few of the many outstanding causes of grievance. One of the chief of these causes was the inequitable manner in which, by a stroke of the pen, by an arbitrary decision, hundreds of [illegible] have had their means [illegible] suddenly snatched [illegible] their livelihood by refusing to issue new, or transfer existing, trade-licences to Indians, though Europeans have no difficulty in securing these simple trading privileges. As a result, many Indians are unable to carry on the business to which they have been brought up, whilst others are prevented from availing themselves of all their vested interests on the same terms as their European fellow-traders.

Mr. De Waal did not express very much sympathy with these complaints. On the contrary, he almost seemed to rejoice that that had been the tendency of the recent legislation. He had noticed that Indians occupied themselves mostly in trade. He thought this a bad thing. It was too narrow an outlook. If they were not able to continue to earn a living as traders, there were a dozen other means of earning an honest livelihood to which they could turn, and if the existing legislation had the effect of bringing about this desirable result, he viewed it so much the more favourably. But Mr. De Waal might at least have allowed Indians to find this out for themselves. They might then have adjusted themselves to the needs of the moment, and have [illegible] themselves to circumstances which, though otherwise, [illegible] all accounts, have [illegible] fully remunerative.

[illegible] was not the intention of the legislature which was to crush out of existence Indian traders. It was [illegible] to some other occupation as my members, as Mr. De Waal seem to hope and anticipate, the natural corollary will be the enactment of further legislation driving them out of this walk of life likewise, in which case, their last state will be worse than their first. However, it is enough to note that the statesmanship adopted by Mr. De Waal (and he does not in this differentiate himself remarkably from other leading South Africans) regards the forcible driving of men into pursuits for which their training, habits, and traditions do not fit them, as a reasonable and justifiable method of broadening the basis of commercial and industrial prosperity.

The second method, and the one that history has uniformly shown to be the more successful, and infinitely the more statesmanlike, is that of offering the highest and most acceptable material rewards and inducements to change their methods and [illegible] to those who are [illegible] [illegible] [illegible]

state-assets seems to be an economic method unknown and unappreciated by the average South African public man. Otherwise no such ridiculous sight could be observed as that of the *impasse* in the Transvaal, where General Smuts, does not wish the resident Indian population to receive, from its own trained leaders, the instruction that would enable it to widen its horizon, undertake and develop other commercial and industrial pursuits, and so add to the wealth of the country of their adoption.

In some lands, the natural wealth is so abundant that, so to speak, it spills over and goes to waste. That cannot be said of South Africa, where every grain of produce, every inch of cultivated soil, every item of live-stock, every intelligent effort, every spark of inventiveness and originality, every honest stroke of work, needs to be most anxiously garnered, and added to the presently inadequate store of national wealth and well-being. So long as South African public men fail to realise the necessity of conserving, developing, and adding to the existing assets of the sub-continent, closer union will be an ideal utterly unrealisable, a chimera, a mirage, a fond, foolish dream.]

[SIR HENRY BALE'S JUDGMENT IN THE matter of *Chotti vs. the Immigration Restriction Officer* is well worth studying. Under

Immigration Restriction in Natal

that judgment, the son of an indentured Indian who has become domiciled in Natal apart from his indenture has been declared a prohibited immigrant, because he did not enter the Colony before reaching the age of sixteen. It is admitted that the boy, whom the father has brought with him on his return from India, is the only son and that there seem to be no other relations in India. Both his father and mother are, and intend to remain, in Natal. Under the common law of the Colony, the son, having acquired his father's domicile, should be construed as being domiciled in Natal, but the Immigration Law fixes arbitrary domicile for its purposes, and, under it, physical residence in Natal is necessary even in respect of the children of domiciled parents. The learned Chief Justice, therefore, naturally says "Assuming that Inderaman, the boy in question, is the applicant's son, we have the anomally which does not commend itself to my sense of justice, that, though he is domiciled in Natal, he cannot enter it." The Chief Justice felt the injustice so much, that he expressed the hope that the matter would be re-argued before the full bench. It has been often said that hard cases make bad law. Probably, the Chief Justice had this truism in his mind when he feared to administer equity because he was uncertain as to the meaning of the Act. Anything is to be expected from Natal legislation, when we find the legislators light-heartedly legislating away the freedom of British Indian traders, and desiring to get rid of them at any cost, by no matter fair or foul. We have, therefore, come to this pass: that, under a Colony that prides itself on being the most British, it has been possible to tear a child from his parents. There is no room in Natal legislation for simple humanity in a case of this kind. For aught we know, the boy Inderaman will have to return to India and face starvation. How can a lad eighteen years old be expected to shift for himself and eke out a living? What will the people of the village, from which Inderaman's parents have migrated to Natal, think of such laws and of British rule? We do not say that restriction of immigration is not necessary. Indeed, we believe that, in the present circumstances, an Immigration Act is required in the Colonies, but what we do say is that there should be discretionary power vested in the judges to deal with hard cases. Whilst laws are not made to deal with exceptional cases, wise and humane legislators would undoubtedly leave sufficient margin to cover cases that cannot be anticipated and provided for. It is a blot on Parliamentary institutions that judges should have so often to administer laws which they consider to be in conflict with their sense of right, as in this case.]

[BARBERTON IS ON THE HORNS OF A dilemma. On the one hand it is required to find a definition of a "coloured person," and on the other, it desires to exclude "coloured persons" from its schools. It has decided meanwhile to leave the matter in abeyance, pending a definition being arrived at by the Department of Education. It is significant that, in all recent Transvaal legislation, the term "native" has been defined in a more or less restrictive manner. True there are several different definitions, but they are definitions of a sort, whatever else may be said of them. But although the term "coloured person" is constantly made use of, no attempt whatever is made to define it. What is the reason? Does colour depend upon appearance, stock, country, climate? Is it so difficult to say of such and such a man that he is a "coloured person?" Or is it that it is even more difficult to say that he is not a "coloured person?" Is it that vested rights, the honour of families, and political privileges are at stake? Mr. Merriman, not long since, declared in no hesitating manner, that South Africa was becoming browner and browner every year. If that be so, obviously a reason is at once advanced why it is so dangerous

What is a "Coloured Person?"

to define "colour"—the balance of political power might conceivably be threatened. It was openly alleged, and never denied—indeed, at least one instance is within our knowledge—that "coloured" men voted at the Transvaal elections last year without let or hindrance. It has often been stated, too, that people who, to-day, are regarded as respectable and honoured whites, by a pleasant convention, are, in reality, coloured people masquerading in other attire. We can quite understand Barberton's difficulty. One touch of pigment makes the whole world akin!]

[THE INDIANS OF STANDERTON DESERVE the highest praise for their bravery and self-sacrificing zeal. As our columns will show, thirteen Indian storekeepers, rather than submit to the Asiatic Act, have elected to go to gaol and do hard labour for fourteen days. They declined to pay the fine imposed by the Court. All these men are *bona fide* residents of the Transvaal, and the fact is within the knowledge of the Government. It, therefore, shows nothing more than a bitter and vindictive spirit to have pounced upon them and imprisoned them. However, the Transvaal Government will not bend the spirit of the people in this fashion, but its tyranny will simply hearten them and prepare them for a prolonged struggle. We hope that the Indian community throughout the Transvaal will emulate the noble example set them by the brave merchants of Standerton. Success, in that case, is assured for them.]

The Standerton Indians

Answer to Correspondent

"VERE SAP."—If the facts stated by you are correct, the interest was probably charged under the Crown Debts Recovery Act and was therefore a legal charge. But was the sum of 15s. not the costs of recovery? We entirely agree with your views as to the iniquity of the imposition of the £3 tax upon Indian women.—Ed. I.O.

Asiatic Passive Resistance

With further reference to our previous intimations in connection with the Book on which Mr. H. S. L. Polak is occupied, we beg to announce that it has been decided to postpone the issue of the work, in view of the renewal of the trouble in the Transvaal, an account of which will be duly incorporated in the Book on its appearance. Further subscriptions for the Book will, therefore, be received, for which an official receipt will be sent as before.

The Transvaal Trouble

A Florida Case

On the 29th ultc., at Florida, before Mr. L. Horsfall, Fakir Rupa was charged with hawking within the Municipal area of Roodepoort-Maraisburg without a licence. Mr R.W.N. Rushton prosecuted and Mr. H.S.L. Polak appeared for the defence. Mr. Polak pleaded not guilty on behalf of his client, adding that it was admitted that accused had no licence.

In giving judgment, Mr. Horsfall found the accused guilty, but it was evidently a political or semi-political offence, and committed without wanton intent. He would fine the accused £1 or sentence him to 7 days' imprisonment without hard labour.

Standerton Storekeepers go to Gaol

Thirteen Indian merchants of Standerton, including Messrs. C.L. Patel, Ismail Mahomed Dindar and Ismail Bhabha, have been sentenced to pay £3 fine or to go to gaol for 14 days' hard labour for trading without licences. They elected to go to gaol.

The "Pretoria News" on the Situation

What has happened seems very clear. Mr. Smuts, in making his bargain with Mr. Gandhi, has been "slim." He surrendered practically on Mr. Gandhi's own terms, but with what would appear to be a mental reservation in favour of excluding from his new Bill the exemption, contained in the old, of educated Asiatics. Mr. Smuts has thus raised an entirely fresh point, and around this point controversy is raging. We may say at once that we do not sympathise with the Colonial Secretary in what appears to have been an undignified attempt to surreptitiously get the better of the Indians over their bargain. If educated Asiatics were exempt before, there is surely no reason why they should not be exempt now, and that they were exempt before seems to be proved by Sir William Solomon's judgment which Mr. Gandhi quotes so frequently in the Courts and in the newspapers. It is an immense pity that the Colonial Secretary, after having consistently handled this very delicate question with tact and discretion for so long, should now gratuitously raise another obstacle to its amicable settlement. It will, of course, be urged that the compromise did not in any way deal with the position of the educated Indian, but this was only because the existing laws were to the satisfaction of the Asiatic community, and Mr. Smuts must realise that no compromise arrived at on the basis of existing laws can be binding or final on either party if that basis be disturbed during the process of putting the compromise into effect. If it be true that the Colonial Secretary is ready to repeal the old Registration Act and to re-admit under voluntary registration (a) those Asiatics who hold the Republican certificate of domicile, and (b) those Asiatics who can prove legitimate domicile here either before the war or under the Milner *regime*, then, of course, he cannot be accused of being guilty of a breach of the compromise, but there can be no doubt, as we have said, that he has raised an entirely fresh point, in a manner which, to use Lord Milner's words, must be "rather irritating to a plain man," like Mr. Gandhi. It is our hope that the matter will not be pushed to extremes, but that this time a final and satisfactory compromise will be arrived at.

Hawkers and "Hawkers" Released

On Saturday morning a number of hawkers were released from the Johannesburg Fort, having served their sentences. They were welcomed by friends and representatives of the British Indian Association.

On Monday another batch of Indian prisoners was released, including Mr. M. K. Gandhi. A large crowd awaited their exit from the prison-gates, and gave them a warm welcome. Those present then adjourned to the premises of Messrs. Suliman Ismail Mia & Co., where Mr. Essop Ismail Mia kindly provided refreshments. The meeting was addressed by Messrs. Essop Ismail Mia, M. K. Gandhi, Imam Abdul Cadir Bawazeer, Osman Ahmed Ebrahi, Muljibhai G. Patel, Moulvi Ahmed Mukhtar, and others.

A Sad Event

When Mr. Thambi Naidoo went to the Fort last week, he left Mrs. Naidoo in a condition wherein she anticipated almost immediate motherhood. On Sunday afternoon she gave birth to a son—still-born. The child was buried at the Braamfontein Cemetery on Monday afternoon. Mr Polak attended the ceremony on behalf of the British Indian Association. Mr. Naidoo himself knows nothing of the unhappy event.

Another Arrest under the Act

On Monday afternoon, Mr. Muljibhai G. Patel, a member of the Committee of the B. I. A., was arrested for being in the Transvaal without a registration certificate. He was admitted to £10 bail, but he refused to be bailed out, and was detained in the cells overnight. He complains bitterly of the fact that he was herded, with another Indian, in a confined space with a number of natives, many of whom were in an advanced stage of intoxication. The stench, he says, was overpowering, and the noise prevented his sleeping the whole night. Moreover, though it was bitterly cold, he was given only one blanket, which he had to share with the Indian prisoner.

He was brought before Mr H. H. Jordan in "B" Court on Tuesday afternoon, charged under Section 8 sub-section 3 of Act 2 of 1907. He pleaded guilty. Mr. Gandhi defended and Mr. Cramer prosecuted.

Superintendent Vernon, of the Transvaal Police, stated that he was an Inspector appointed under the Registration Act to demand from Asiatics their registration certificates. The Accused had stated to him that he had no certificate, that his Association had told him not to register, that he had refused to register under the Act, and would continue to do so. He produced a Peace Preservation Ordinance permit and a registration certificate, taken out on Lord Milner's advice.

CROSS-EXAMINED: He had received instructions on Thursday to affect this arrest. There were a good many like Accused in the Transvaal who had entered and were not registered under the Act—at least 200. He would get instructions with regard to these directly, he hoped.

For the defence, the Accused stated that he was a general agent, and had been in the Transvaal for about 9 years. He took out his permit and registration certificate in 1903. Last year he paid a visit to India and returned to the Transvaal on the 25th May last. He had not applied for a registration certificate under the Registration Act, nor had he any wish so to apply. His reason was that, according to last January's compromise, the law was to be repealed. He would take out a voluntary registration certificate, but not a compulsory one.

Cross-Examined: He had learnt of the terms of the compromise through the columns of INDIAN OPINION. He was a member of the British Indian Association.

Mr. Cramer put in a previous conviction against the Accused for hawking without a licence. This was admitted.

Addressing the Court, Mr. Gandhi said that he had really nothing to add, except that he was afraid that these things would continue till the struggle was over. The Accused was ordered to leave the Colony within 7 days. He will refuse to obey this order.

The Scene Changes

Mr. H.S.L. Polak, Assistant Honorary Secretary of the B. I. A., left, on Tuesday evening, for Standerton and Volksrust. It is anticipated that interesting developments will take place at the latter town shortly.

How Long?

Rev. J. J. Doke has the following letter in the *Transvaal Leader* of Saturday last:

Yesterday amongst those Indians who were sentenced and committed to the Fort one of the most conspicuous was Mr. Thambi Naidoo, a leader of the Tamils.

He is not a young man, and his position has been acquired by force of character and by years of service. He is a leader whom Indians trust. During the last trouble he was Mr. Gandhi's companion in

prison. When the compromise was effected he also signed it. What followed the assault by the Pathans, when, in his heroic eagerness to save his chief Mr. Naidoo was pounced upon and thrown to the ground by each of the men who were acquainted with the circumstances of the assault that the Tamil leader, assisted by Mr. Essop Mia, saved Mr. Gandhi's life that morning. Almost before he had properly regained his strength, whilst still in attendance at the Hospital, Mr. Naidoo might have been seen at the Registration Office assisting to carry out the agreement which had been made with the Government.

It was the determination of the leaders of the Asiatics at that time that nothing should be lacking on their part in the fulfilment of the compromise. Mr. Gandhi, Mr. Naidoo, Mr. Mia and others might have claimed exemption from the finger-print business on the ground of education, but they knew that the Government was eager to obtain full means of identification from the rank and file, and so, according to their promise, they did their utmost to help the Government, and were among the first to give their digit impressions. They did more than they need have done. Mr. Chamney, Mr. Burgess, and Superintendent Vernon can testify, if they care to do so, that the Tamil leader, with his head bandaged, spared no pains during those awkward days to make the work connected with the registration light for them. They accepted his help gratefully, and made the most of it. I think a better return might have been expected.

When the Government went back upon its promise and refused to repeal the Asiatic Law Amendment Act, save on intolerable conditions, prosecuting the hawkers who refused to comply with the requirements of the Act, Mr. Naidoo was one of the first to place himself within reach of the law. He had no need to carry a basket of fruit, but it was the making of a hero in him. [illegible] had signed the [illegible] because the consequence was so disastrous to his poor fellow-countrymen, he took a basket himself and shared their sorrows. Last Saturday he was set free from the Fort, after serving four days with hard labour. Yesterday he was convicted again and sentenced to 14 days' imprisonment with hard labour. Surely something must be absolutely wrong if men of this splendid stamp are obliged, for the sake of their oppressed people, to suffer like criminals with hard labour of [illegible]

After he had been taken to the Fort we visited Mrs. Naidoo in her home. The scene was full of pathos. The little Hindu woman, abject with the touch of coming motherhood, was anguish-ly broken down. Her [illegible]-year-old stood by her. She tried to look brave, but the tears trickled through her fingers. I think [illegible] in our eyes, too.

I wonder when the necessity for this suffering will cease. Does the Government intend to make it needful for the Asiatics to obtain by the invincible force of passive resistance a simple fulfilment of that agreement, or is the right thing to be done at last, and their confidence in the word of the white man again restored? I wonder what God thinks of it all!

What Krugersdorp Thinks

The Krugersdorp newspaper correspondents report that the Transvaal National Convention recently forwarded the terms of a petition relative to the anti-Asiatic movement, to the Chamber of Commerce, at Krugersdorp. The latter body forwarded that petition to the Executive Committee of the White League here, who, under the strenuous lead of Messrs. A. Crawford, W. Thomson, and David C. Barratt, secured a large number of signatories thereto. The petition has been forwarded to Mr. R. K. Loveday, M.L.A. (Chairman of the Transvaal National Convention) with the following covering letter:—

From the Secretary of the White League to R. K. Loveday, Esq., M.L.A.

Dear Sir,—In reference to your letter of July 17, with copy of petition attached, we have had it circulated here (in Krugersdorp and district) and with two exceptions all the professional and commercial men and tradesmen approached in this town are in accord with the movement. We attach herewith a copy of our constitution, and hope at an early date to hold a public meeting at Krugersdorp on the subject, with prominent public men as speakers. We have pleasure in handing you herewith cheque for £3 3s. being a contribution to the funds of your association.—Yours faithfully (signed) W. Thomson (chairman), David A. Barratt (secretary).

Lord Selborne Speaks

Speaking at a luncheon given at Vereeniging in honour of Lord Selborne last week, Mr. J. N. Leslie touched on the Asiatic question, and pointed out how heavily the matter bore on those resident in the Vereeniging district, at the same time recognising that the question was a difficult one which affected the Empire.

His Excellency, in reply said,: Mr. Leslie has dealt with what is known as the Asiatic question. Now, I agree with him that it is one of the most difficult and one of the most important questions that you have [illegible] to deal with in South Africa. Let me remind you exactly what the position is. The attitude which the Imperial Government took up was that in respect of those British Indians who are subjects of the King who were here in the Transvaal before the war they ought to be allowed to remain here as regards the future, the matter should rest solely with the people of the Transvaal. That is the policy which has been carried out. The law which was passed last year was intended wholly to deal with the registration of British Indians who were here before the war. The Immigration Act that was also passed last year was intended to restrict the entrance into this country of any people whom it was considered from the point of view of public policy undesirable to have here. And therefore you cannot possibly say that in the Transvaal you have not been allowed to settle this matter for yourselves. If you do not intend to allow any further Asiatic to come into this country, it is you and you only, who will decide it, and I want you to bear that distinction in mind—the position His Majesty's Government has taken up, the distinction between the few thousand British Indians here before the war and the question of allowing any future immigration. It was a bond of honour that the position of the British Indian should not be worse after the war than it was before, but as regards the future I agree that it should only be left to people of the Transvaal.

Some Causes of Unrest in India

The *Statist*, writing on the 13th June on the present condition of affairs in India, says:—

> But the clearing of new areas for cultivation is proceeding slowly, while population is growing, as we have said, very rapidly. One natural remedy would be a large emigration. But our Colonies and our kinsmen in the United States positively forbid this. We spent over two hundred millions a few years ago in war in South Africa, and the very Colonies which we have aimed now refuse to allow our Indian fellow-subjects into the very lands which we spent so much blood and treasure to win. In Canada, again, the Indian is proscribed. Everywhere, in short, where Indians could expect to thrive and prosper they are thrust back by our dear kinsmen or by our own white fellow-subjects. If the reader will try for a moment to put himself in the position of an intending Indian emigrant, he will see very quickly how odious this must seem to him. The Indian must conclude either that the great British Government, which he has been taught to look up to as something absolutely irresistible, is afraid of its own Colonies, or is so regardless of the interests of its Indian subjects that it will not use its power to secure for them Indian fair play in British Territory. Either, then, the Indian must come to despise a Government which claims his allegiance and is unable to give him protection, or he must conclude that the Government is hostile to Indians and will not benefit them in any way. However we try to deal with the difficulty we will not stop here to consider. The ordinary reader will see that the claim of our Colonies towards Indian immigrants is calculated to add to the unrest of our great Dependency.

Immigration Test Case

Full Judgment

The following is the full text of the Judgment given in the appeal case of *Rattanjee Luthra* v. *Rex*, in the Supreme Court of the Transvaal, on the 22nd ult., before Sir William Solomon and Mr. Justice Bristowe. Mr. Roos appeared as Counsel for the Appellant. Mr. Pitman appeared as Counsel for the Crown.

MR. JUSTICE SOLOMON said: The accused was charged with contravening sec. 5 of Act 15 of 1907, "in that on the 2nd June, at Volksrust, he, being a prohibited immigrant, did wrongfully and unlawfully enter this Colony from the Colony of Natal." Section 5 provides that "every prohibited immigrant entering into or found within this Colony shall be guilty of an offence," and liable on conviction to certain penalties. The charge sheet sets out that the accused was a prohibited immigrant, in that he was "unable through deficient education to write and sign a document in European characters, when required to do so by a duly authorised immigration officer, to wit, by Sergt. Mansfield, a duly appointed immigration officer; "that he had not in his possession or at his disposal means to support himself for a reasonable time within this Colony, as defined by sub-secs. (c) and (e) of sec. 2 of the said Act;" or that he was "the minor child of a prohibited immigrant, as defined by sub-sec. (c) of sec. 2 of the said Act." Now to establish the charge it was necessary for the Crown to prove in the first place that the accused was a prohibited immigrant, and, secondly, that he had entered the Colony. In order to prove that he was a prohibited immigrant it was necessary to shew that he came within the provisions of one of the sub-sections of sec. 2 of the Act. The first charge made against him was that he was within the meaning of sub-sec. (a) of sec. 2, which provides that "prohibited immigrant" shall mean and include "any person who when asked whether within or outside this Colony by a duly authorised officer shall be unable through deficient education to write out (from dictation or otherwise) and sign in the characters of an European language an application for permission to enter this Colony or such other document as such officer may require."

The first point taken on behalf of the appellant is that there is no evidence that the provisions of that sub-section have been complied with, and that, therefore, there is not sufficient proof that the accused was a prohibited immigrant, within the meaning of the section. The evidence which was given was that of Sergt. Mansfield, who describes himself as a sergeant of the South African Constabulary, and as "immigration officer" at Volksrust. It is contended, in the first place, that the evidence does not shew that he was a duly authorised officer within the meaning of sub-sec. (1) of sec. 2 of the Act. Sergt. Mansfield says that he is an "immigration officer" at Volksrust, and the only meaning I can apply to that statement is that he is an officer appointed in terms of the Immigrants Restriction Act to carry out its provisions. If instead of saying that he was an immigration officer he had said that he was an officer appointed under the Immigrants Restriction Act, can there be any question that that would have been sufficient evidence to shew that he was a duly authorised officer, within the meaning of sub sec. (1) of sec. 2? Sec. 3, sub-sec. (3), provides that, "The Governor may from time to time appoint ...such officers as he may think necessary or expedient to assist in the administration of the department who shall have such powers and perform such duties... as may be conferred upon them by this Act or by regulation." Although the evidence might have been fuller and more precise, the only conclusion to which I can come is that Sergt. Mansfield had been appointed by the Governor to assist in the administration of the department. That is why he calls himself an immigration officer, and as such officer he has the powers and duties conferred upon him by the Act. One of those powers is the power to ask any person who is entering the Colony to write out an application for permission to enter, and I think there is sufficient evidence to justify us in coming to the conclusion that Sergt. Mansfield was a duly authorised officer, within the provisions of sub sec. (1) of sec. 2 of the Act.

But then it is argued, further, that, assuming that Sergt. Mansfield was a duly authorised officer, there is nothing to shew that he called upon the accused to write and sign in the characters of an European language an application for permission to enter the Colony, and that, therefore, the provisions of sub-sec. (1) have not been complied with. Now Sergt. Mansfield on that point says: "The prisoner cannot write any document in an European language." There is no denial of that evidence—no attempt to shew that the accused is able to write in an European language; and it seems clear to me that Sergt. Mansfield could have obtained that information in only one of two ways. Either he must have called upon the accused, in terms of sub-sec. (1), to write out an application, and the accused must then have told him that he was unable to do so; or else the accused must have informed him, without his asking him to write out an application, that he was unable to write. In either case it seems to me that there is sufficient to shew that the accused falls within the terms of sub-sec. (1). If he told the duly authorised officer that he was unable to write in an European language, surely it would have been a farce for the officer to have called upon him, in terms of the section, to write out an application. If he did ask the accused to write out an application, and the latter told him that he was unable to do so, then clearly he would fall within the express terms of sub-sec. (1). I do not see how Sergt. Mansfield could have obtained his information in any other way, and, that being so, though the evidence is not as direct as one might have wished, I think there was sufficient to justify the magistrate in coming to the conclusion that the accused was a person who fell within the provisions of sub-sec. (1) of sec. 2 of the Act, and that therefore he was, *prima facie*, a prohibited immigrant. Then, if that was established, it was not necessary to go into the other matters set out in the charge sheet, and to inquire as to whether the accused had means of support, or whether he was the minor child of a prohibited immigrant. Once it was proved that he fell within the provisions of sub-sec. (1) of sec. 2, *prima facie* he was a prohibited immigrant; and the onus then lay upon him to prove that he came within one of the exceptions provided for in the section. The section first sets out who are included under the term "prohibited immigrant," and then proceeds—"but the words 'prohibited immigrant') shall not include" certain classes of persons who are enumerated in the following sub-sections. Among the persons who are excepted are: "The wife or minor child of any person who is not a 'prohibited immigrant.'" I think the proper construction to place upon those words is that any person is excluded who is the wife or minor child of an immigrant who is not himself a prohibited immigrant. In my opinion it is necessary to prove that the wife or minor child who is desirous of entering the Colony is the wife or minor child of an *immigrant*. Otherwise we would have to come to absurd conclusions. Take this case for example; here the accused is the minor child of a person who has obtained a permit to enter the Transvaal, who is therefore eligible for a certificate of registration, and who, if he had presented himself at the border, would have been entitled to enter the country, he not being a prohibited immigrant. But suppose that the father, instead of coming out to South Africa and entering the Transvaal, had, after having obtained a permit, chosen to remain in India, but had sent his wife and minor children out to South Africa; could it be said that, because they were the wife and minor children of a person who was not himself a prohibited immigrant, they were therefore entitled to enter the country? I do not think that such was the intention of the legislature, and in my opinion we must read the section as meaning that the persons excepted as the wife and

minor children of an immigrant who is himself not a prohibited immigrant. That, however, is not this case. The accused was the minor child of a person entitled to a certificate of registration, it is true; but he was not the minor child of an immigrant, because his father had remained at Mombasa. The father was there for one of two reasons. The evidence, I think, shews sufficiently that he had become mad on the voyage from India, and was left at Mombasa because he was insane. But, if that was not the reason, then he must have remained at Mombasa of his own accord, because he did not desire to come to the Transvaal. In that event it follows that he was not an immigrant, as he was not a person who had entered, or who was desirous of entering, the Colony, and the accused, consequently, was not the minor child of an immigrant. If, on the other hand, we accept the evidence that the father of the accused remained at Mombasa because he had become insane, then the father was a prohibited immigrant, because, though he had a permit authorising him to enter the Transvaal and was therefore, under sub-sec. (g) of sec. 2, an Asiatic who was eligible for a certificate of registration, he would be excluded under the same sub-section by reason of the fact that he was a lunatic within the meaning of the Lunacy Proclamation, 1902. And when sub-sec. (5) speaks of a "lunatic within the meaning of the Lunacy Proclamation, 1902," I do not understand it to mean that proceedings must have been taken under that Proclamation; because such proceedings can only be taken in respect of a person who is a resident of the Transvaal, whereas the Act refers to persons who are outside of, and who are desirous of entering, the Transvaal. I think it is sufficient to prove that he is a lunatic within the meaning of that word as used in the Lunacy Proclamation—that is to say, a "person who is of unsound mind and incapable of managing himself or his affairs," as provided in that Proclamation. I think that there is sufficient evidence to justify us in coming to the conclusion that the father of the accused was a lunatic of that description. But, even if he was not, it seems to me that it cannot affect our decison, for in any event it is clear that he was not an immigrant, inasmuch as he was not desirous of entering the Transvaal. Consequently it follows that the accused does not come within sub-sec. (e) of sec. 2, inasmuch as he is not the minor child of an immigrant. The onus being upon the accused to shew that he is an excepted person, I think the evidence fails to shew that he is. *Prima facie* he was a prohibited immigrant, because he was unable to write out an application, when called upon to do so by the authorised officer; and he has not proved that he falls within any of the exceptions provided in the section.

Then it is said that the mind of the magistrate was affected by inadmissible evidence given by Sergt. Mansfield as to the lunacy of the father of the prisoner. As I have already said, in my view of the case it does not matter whether we come to the conclusion that the accused's father was a lunatic or not. But even if it had been necessary to prove that fact, I think it is clear that the accused was not prejudiced in any way by the evidence given by Sergt. Mansfield, because the case set up for the defence was that the father of the accused was mad, and had been left at Mombasa on that account. That was common cause; it was not called in question. Therefore I do not think that the accused was prejudiced at all by the evidence of Sergt. Mansfield—assuming for the purpose of the argument that it was inadmissible.

Lastly it is urged that the prosecution is premature, because under sub-sec. (2) of sec. 4 of Act 2 of 1907 an Asiatic has eight days after his arrival within the Colony within which to apply for a certificate of registration, and that that time had not elapsed before this prosecution was brought. But I think the sub-section in question clearly refers to an Asiatic who is entitled to registration. Section 4 must be read in connection with the preceding section, which points out what Asiatics are entitled to registration. It was quite competent to the accused, when it was proved that he was *prima facie* a prohibited immigrant, to bring evidence to shew that he was eligible for a certificate of registration. He did not do so; and I do not see that the provisions of sec. 4 of Act 2 of 1907 render it obligatory on the Crown to allow eight days to elapse before taking any proceedings under Act 15 of 1907. On all grounds, therefore, I come to the conclusion that the magistrate was right in convicting the accused, and that the appeal must be dismissed.

Mr. Justice Bristowe delivered a concurring judgment.

The Reason Why. A correspondent writes to the *Cape Times* stating that he had asked a member of the House of Assembly how the amount of £50 was arrived at as the limit of exemption for the poll-tax? "Oh," said he, "that will have the effect of knocking a large number of the natives off the Parliamentary register, as they will have to pay 10s. or admit that they are not in receipt of an income of £50 per annum, which is the qualification they claim the franchise under." He also remarked that this was very desirable, in view of the attitude taken up by the other Colonies on the subject of the native franchise, and that the fewer natives we had upon the register the easier it would be to put through Unification negotiations.

What is Colour

Dilemma at Barberton

The Barberton correspondent of the *Transvaal Leader* says that the Barberton School Board have had under consideration for some time the question of the attendance of coloured children at the Government School. The School Management Committee asked the Director of Education for a definition of the term "coloured children." The reply evinced marvellous acumen, for it contained the enlightening information that it was impossible to define colour in this sense. Each case arising under the Education Act would have to be tested on its merits by the School Boards; this was a specific duty lying on the Board. The School Management Committee accordingly recommended in their report: "That the parents of the children be sent a copy of Article 29 of the Regulations, and informed that in terms of the Act it will be necessary for them to withdraw their children from the Barberton Government School."

Mr. Devine dissented. He did not see why the School Board should take upon themselves to define what the Education Department found themselves unable to define. This was no proper responsibility of the Boards. He would move: "That the Board is unable to enforce Section 29 of the Act unless furnished with a proper legal interpretation of the term 'coloured child,' as mentioned therein, and would suggest to the Director of Education that such interpretation should be embodied in the regulations, whereby uniformity of action by the various School Boards will be secured.

Mr. Goodhead said the one case mentioned in the committee's report was clear, without travelling into the maze of antecedents. Several members ridiculed the idea of only one family being affected by the section.

Mr. J. Rose-Innes declined to advise the Board whether certain children were coloured or not. The families, as far as he knew, were absolutely respectable, and he did not see why they should be banned from the school. At the same time, one could not be dealt with without dealing with others. It was no duty of the Board to define what colour means. They should not accept such a responsibility, and they had really nothing to go on while there were so many definitions of colour.

Eventually the Board, with one dissentient, carried the following resolution: "That whilst this Board is prepared to carry out the provisions of Section 29 of the Act, they must decline the responsibility of defining the words 'coloured child or person,' and that until a proper definition of these words be furnished to them further action will be stayed." It was also resolved to forward a copy of the resolution to the Director of Education.

Alleged Forged Registration Certificates

European Charged

The *Transvaal Leader* Pretoria correspondent says that in the Magistrate's Court, on the 27th ulto., before Mr. Colson, A.R.M., a printer named Lezar Schmulian was charged with forging certain Asiatic Registration Certificates by causing them to be printed on or about May 24th last at the Excelsior Printing Works, Pretoria. The accused was defended by Dr. Krause, instructed by Mr. Lichtenstein.

His Worship said that there was sufficient evidence to show that the accused had been cognisant of the printing of the forms. Legal authority laid it down that the performing of any acts which entered into a forgery, such as matching bank paper, without being concerned with the printing of bank notes, or *vice versa*, was forgery. He committed the accused for trial.

A Johannesburg Case

In "B" Court, Johannesburg, on the same date, Daya Lalla was charged with having entered the Colony by means of a forged certificate of registration.

Mr Schmulian prosecuted. Mr. Gandhi appearing for the accused.

Superintendent J. G Vernon gave evidence that he was authorised to inspect permits under Act 2 of 1907. He arrested the accused outside Mr. Gandhi's office on July 2. Witness asked him to produce his registration certificate under Act 2 of 1907, and he replied that Mr. Gandhi had it. Witness went into the office and saw Mr. McIntyre, an employee of Mr. Gandhi. He told Mr. McIntyre what the accused had said, and asked to see the certificate. Mr. McIntyre opened the safe, took out a certificate, and showed it to witness. Witness refused to take it, and said, "Give it to the man to whom it belongs." McIntyre handed the certificate to the accused, who handed it to witness. He then saw the document was a forgery, and arrested the accused. Witness took the accused in a cab to the latter's house at 168, Market-Street, and the house was searched, and a number of letters written in Hindustani were seized. While being taken to the Charge Office the accused said, "I bought the paper" (referring to the certificate) "from Jamal for £14. I paid £7 in Durban and £7 after I arrived here. I gave the paper to Gandhi yesterday." The accused was then charged at Marshall-square. The witness here put in a number of Government proclamations and notices dealing with Act 2 of 1907. Continuing, the witness stated that he visited Mr. Gandhi's office continually between June 29 and July 2, and nothing was told him or other members of the police of a forged certificate.

Mr. Gandhi: You will admit that it is a clear forgery?—Yes; it is a fair forgery. It would pass anyone who did not know Mr. Chamney's signature.

Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, said that he did not know the accused. The signature on the registration certificate was not his, but was a forgery. There was a slight difference in the printing, in the number, and in the size of the document as compared with the registration certificates issued by the Government. Witness received no notification from Mr. Gandhi that the accused was in possession of a forged certificate. Witness reported the existence of the forged certificate to the police. All registration certificates were signed by him only. No one in Natal had authority to issue permits.

Mr. Gandhi: Is the forged document a fair imitation of the official document?—The document is certainly a fair imitation: my signature is not.

Superintendent Vernon, recalled, stated that on searching the accused at the Charge Office he found a certificate of domicile under the Immigration Restriction Act, No. 13 of 1903, also a number of [illegible] receipts. On the domicile certificate were two thumb impressions, and the certificate was in the name of Daya Lalla. On searching the accused's house [illegible] were present, but saw nothing [illegible] documents.

Mr. Gandhi asked for the [illegible] purposes of the case that the finger impressions of the accused should be taken. He would have to call [illegible] evidence on the matter.

Mr. Gandhi said he would raise no objection, and the case was remanded.

On the Tuesday, William James McIntyre stated that he was a bookkeeper to Mr. Gandhi's employ. On the afternoon of accused's arrest, Supt. Vernon had called at Mr. Gandhi's office and had asked for the accused's registration certificate. He opened the office safe and found the certificate inside. He handed it to the accused, who, he believed handed it to Supt. Vernon.

Cross-Examined: He was in charge of the safe. He had one key and Mr. Polak had another. Mr. Polak was an attorney and a clerk in Mr. Gandhi's employ.

Mr. Gandhi was then called by the Crown to give evidence. About 5 o'clock in the afternoon of the day before the arrest, accused had come to his office and said that some men were after him on account of his permit. He (Mr. Gandhi) asked him to bring his permit, and, upon inspecting it, said at once that it was a forgery. He told accused so, and accused seemed surprised. He gave the certificate to Mr. Polak to put into the safe, telling accused that he need not leave the Colony. It was then late and he was leaving the office, and going next morning to Pretoria. Upon his return he would communicate with the police authorities.

W. F PASSMAN stated that he was Record Clerk in the Criminal Investigation Department, and had examined finger-prints purporting to belong to the accused handed to him by Supt. Vernon.

He had compared the right thumb print thereof with the thumb-prints on the Natal Domicile Certificate and the alleged forged certificate, and found them the same.

L. H. BRADFORD stated that he was a detective probationer. He had taken accused's finger prints the previous morning. They were those produced. This closed the case for the prosecution.

Mr. Gandhi intimated that the defence would be reserved, and the case was remanded until the following morning, in order to formally read over the evidence to the accused.

Daya Lalla was on the Wednesday committed for trial by Mr. Jordan, bail being maintained at £100.

Transvaal Parliament

HOUSE OF ASSEMBLY.

Friday, July 31.

Coloured Passengers on the C.S.A.R.

Mr. S. W. Burgess (Vredenburg) [illegible] about the position of the Railway authorities in admitting coloured people to second-class carriages.

The COLONIAL SECRETARY said that the Railway Regulation Ordinance of 1903 did not provide for the question of coloured passengers. Under the Act which had just been passed, however, no coloured man would be admitted in a carriage for white passengers.

Mr. L. J. JACOBSZ (Rustenburg North) asked whether it would be possible to differentiate between different classes of coloured people; in view of the fact that it would be unfair to mete out the same treatment to the more highly-educated ones.

The COLONIAL SECRETARY said that the New Railway Regulation Act provided that such matters were to be settled by regulation.

The Asiatic Act

Tuesday, August 4.

Mr. LOVEDAY handed in two petitions from Natherton praying that the Asiatic Registration Act should be strictly and justly enforced.

Messrs. VAN ARDT, MEYROWITZ and BAILEY handed in petitions of a similar nature from their districts.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Monday Evening.

Indian Licences

The COLONIAL SECRETARY moved the second reading of the Indian Existing Licences Bill. He explained the provisions of the Bill. He pointed out that fair compensation would be offered to the people affected. He said that it was for the ultimate good of the Colony that the Bill should become law.

Mr. SMYTHE hoped the Bill would be withdrawn, for he thought its provisions were unjust. He thought the provisions for compensation were utterly inadequate. The Bill seemed to have been carelessly drawn. He strongly opposed the Bill.

Mr. HAGGAR objected to the compensation offered under the Bill. Otherwise, he supported the Bill.

Mr. ROBINSON pointed out that the Bill brought no new principle of law to bear; it simply made imperative what had before been within the discretion of the licensing officers. He held that they had no right to take away any licences, and still less right to compensate if the licences were taken away. He opposed the measure.

Mr. TAYLOR opposed the idea of compensation. He thought the Bill a generous one. He supported the Bill, but would oppose compensation to the utmost.

Mr. HYSLOP said he could not support the measure. He felt that the Bill was unjust: they must have very strong reasons indeed, if they were to tell a certain section of the community that, after a certain date, they were not to be allowed to trade in the Colony. He also opposed the Bill on financial grounds. The Colonial Secretary had pointed out that there were 1,300 of these licences in the Colony, and if they took the average profits at £150 a year, it meant that would cost them £600,000 in compensation for those men.

The PRIME MINISTER: It would be cheap at the money.

Mr. HYSLOP continuing, said the Prime Minister said it would be cheap at the money, but he pointed out that, at present, they had not sufficient money to do it, and ten years hence they might not have sufficient money.

Mr. O'MEARA strongly supported the Bill, and congratulated the Government on having had the courage to introduce it. He held that the Asiatic traders were doing both Europeans and natives harm, as they were a dishonest class of trader.

Mr. WINTER said the country could not belong to both whites and blacks. He thought that the mere fact of there being 1,300 Asiatic licences in the country ought to be sufficient to gain support for the Bill, and he hoped the Government would not withdraw it.

Mr. CLAYTON said he could not give support to the measure. He said he had told his constituents that he would not be a party to any unfair or unjust treatment. He thought the Government were unwise in endeavouring to push through such a Bill, as if it were sent Home with the other Asiatic measure, it would probably be vetoed by the Imperial Government. (Hear, hear.) He could not see any similarity between the Bill and the Licensing Bill at Home, and he hoped that the measure would not become law.

Mr. CONNOLLY denied that Mr. Haggar, in supporting the Bill, did so on behalf of the party he represented. He (Mr. Connolly) thought the Bill was unjust, and said that the Labour Party had repudiated class legislation of that description. No good could be obtained by any act of injustice to any section of the community. He described the Bill as unjust and unnecessary, and said it had not the support of the Labour movement throughout the world. He believed the matter could be settled without injustice to anybody.

Mr. JOHNSTONE spoke in support of the Bill. He pointed to the fact of large sums of money having been sent out of the Colony by these traders as being one of the causes of the depression.

Mr. PALMER accorded his support to the Bill. He failed to see any injustice in the measure. In fact, there was a lot to be said for it, on the lines of strict justice. They had decided to stop the issue of new licences. The compensation provisions appeared to him to err on the side of liberality. At present, the Licensing Officer had sole discretion, his decision being subject to appeal only to the Licensing Board. Many a white man would be glad to take advantage of such compensation terms as were provided in the Bill. It was desirable that the Arab and Indian traders should be eliminated from competition in the Colony.

Mr. CHURCHILL considered that there had been a good deal of cant, under the guise of justice. He thought that the passing of the Bill would jeopardise the passing of the other Bill in England, and he thought, therefore, they should wait to see what the effect of the other Bill would be, if sanctioned. He thought, therefore, it would be unwise to press the measure through the House. There was no hurry for it. If they found later that the legislation they had was inadequate, they would be in a very much stronger position. For those reasons, he was not prepared to support the measure.

Mr. BADENHORST failed to see where the question of vested interest in particular licences applied. Renewals of licences could be refused at any time. He supported the Bill, if it was only in the interest of the native population.

The COLONIAL SECRETARY, in reply said the experience of the Colony during the last few years showed that something more equitable should be done to regulate the issue of licences. He urged the importance of the Bill in the interests of the native population. They had the example of the Imperial Government, who did not allow any Asiatic or Indian traders into Zululand. They had also the example of the Imperial Government in regard to the Orange River Colony and the Northern Districts, which were annexed to Natal. He did not think that the Imperial Government would turn a deaf ear to what, he trusted, would be the unanimous opinion of the House. He regretted that the ex-Treasurer (Mr. Hyslop) had opposed the Bill, because of financial considerations, and he was of the opinion that, even if it cost £1,000,000 or £2,000,000, it would be money well spent, if they could rid the Colony of its incubus. The charges of injustice were refuted by the generous provisions in the Bill for compensation. He moved the second reading.

The second reading was agreed to by 22 votes to 11, those voting against being:—Messrs. Smythe, Marcom, Polkinghorne, Hyslop, Armstrong, Evans, Connolly, Kirkman, Clayton, Churchill, and Robinson.

LEGISLATIVE COUNCIL.

August 5.

The Hon. the ATTORNEY-GENERAL moved the second reading of the Asiatics New Trading Licences Bill. He fully explained the provisions of the Bill.

The Hon. Mr. JAMESON moved the adjournment of the debate until the next sitting, on account of a small attendance.

The motion was carried.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

August 5.

The House went into Committee on the Indian Existing Licences Bill.

Mr. HAGGAR moved that section 1 of Clause 1 be deleted, and the following substituted: "The term should be taken to mean any natives usually designated in the Colony as Banyans, Arabs, or Arab traders, and their descendants."

The Colonial Secretary accepted the definition, and it was agreed to.

On the motion of Mr. HYSLOP, Sub-Sections "a and b" of Clause 1, defining "new licences," were deleted.

Mr. CLAYTON proposed an addition to the effect that the Bill should not apply to holders of hawkers' licences.

Mr. MCLARTY opposed the addition, pointing out that a hawker might travel round the country with two or three caravans.

Mr. YOXON said he thought it was a waste of time to further discuss the Bill in this fashion. He moved that the Chairman leave the chair.

On a division this motion was lost by 24 votes to 8, those voting in favour being Messrs. Kirkman, Clay-

ton, Connolly, Smythe, Malcom Evans, Yonge, and Hyslop.

Mr. KIRKMAN said the Bill had been introduced because they had been told to do so by the Interior States. He thought there was no chance of that unjust measure passing into law.

The PRIME MINISTER said it was not an unjust Bill. It meant fair compensation, and there were laws now operating in other British Colonies which had received sanction whereby land could be expropriated by paying a fair value for it.

Mr. Clayton's amendment regarding hawkers' licences was, on a division, lost by 23 to 7.

Mr. EVANS asked whether the Government intended to prevent the Indians hawking vegetables.

The COLONIAL SECRETARY pointed out that hawkers of Colonial produce need not take out licences.

Motions to alter the latest date for the holding of a licence from 1918 to 1913, and to 1915 were lost.

Mr. TAYLOR moved that the date be altered to 1914.

On a division the motion was lost by 16 votes to 10.

Mr. TAYLOR moved the deletion of the clause providing for compensation.

The PRIME MINISTER, in reply to criticism, held strongly by the Bill, and said it was a just measure, and one calculated to do good to the Colony.

Mr. WYLIE supported the compensation, and thought it necessary that the Bill should become law. He pointed out that the passing of the Bill would deprive most Indian traders of their financial support.

The motion was lost.

Mr. HYSLOP moved that compensation be paid by the various Town Councils and Local Boards.

The clause stood down, to allow of the amendment being placed upon the notice paper.

Progress was reported.—Natal Mercury.

[MR. G. B. TILAK. On Tuesday, by a resolution of the British Indian Association, a telegram of sympathy was sent to the family of the Nationalist leader, Mr. G. B. Tilak, on behalf of the Transvaal Indians.]

COMMERCIAL MUD-THROWING. If China and Japan were to exchange compliments with the Western world in regard to the conduct of business intercourse, they could tell tales of exaction, fraud, debased goods, and "junk" of varied kinds palmed off upon the "heathen" which would quite outmatch the most extravagant stories of the sauce kind told by the San Francisco and Seattle dealer, or the Chicago and New York importer of Oriental wares.—G. Trumbull Ladd, in *Century Magazine*.

An Important Judgment

Indians' Domicile in Natal

[In the Circuit Court on the 28th ultimo, the Chief Justice (Sir Henry Bale) delivered judgment in the matter of *Chatri, re the Immigration Restriction Officer*, as follows:—

The applicant Chatri seeks an order directing the Immigration Restriction Officer to permit his son Indaraman to enter and reside in the Colony. It appears from the affidavits that the applicant, who has no other child, and his wife, arrived in Natal on May 18, 1892, leaving Indaraman, who was then 14 months old, in India, and entered into service under indenture, which has been duly completed. On June 21, 1907, the applicant and his wife obtained certificates of domicile, and thereafter went to India, with the intention of bringing the son back with them to Natal. On arriving in India, Chatri found that his parents with whom the child had been left, had died, and the child was then living with some people of his caste who had given him a home out of charity. They returned to Natal, arriving on June 6, 1908, bringing Indaraman with them. He, however was not allowed to land, except under a visiting pass, the term of which has been extended for the purposes of this application. The applicant is domiciled in Natal, where he owns landed property. The applicant's statement is confirmed by his wife, Phulia, as well as by one Mewa Maharaj, who says that he has known the applicant for 12 years: that for the past six or seven years he had known that he had a son in India: that he wrote several letters for him first to the applicant's mother in India, and, as no reply was received from her, to his friends in India, from whom also no reply was received. I now proceed to consider the law upon the subject. From the provisions of Act 30, 1903, of this Colony are excepted, by Section 4 (f), any person who shall satisfy an officer appointed under the Act that he has been formerly domiciled in Natal, and that he does not come within the meaning of any of the subsections (a), (d), (e), (f), (g), of Section 5 of the Act, and by section 4 (g), *inter alia*, any child of a person not being a prohibited immigrant, appearing to the Immigration Restriction Officer to be under the age of 16 years, subject to the same Sections (a), (d), (e), (f), (g) of Section 5. It is provided by Section 34 that any person appearing to an officer under this Act to be over the age of 16 years shall be regarded as an adult for the purposes of the Act. By Section 1, Act 3, 1906, it is provided that the reference to domicile in Section 4 (f) of the principal Act shall apply only to domicile acquired by residence in Natal, and not to domicile acquired in any other manner; and by Section 32 of Act 30, 1903, it is provided that the provisions of Sub-section (f), Section 4, shall extend to any person who shall satisfy an officer appointed under the Act that he has formerly resided in Natal—that is to say, who has had his ordinary place of residence in Natal for a period of not less than three consecutive years—provided, however, that nothing in the section shall diminish the rights of any person who has had his domicile in Natal as distinguished from residence as above defined. The benefit of the Section, however, does not apply merely by reason of residence in Natal under indenture. The applicant's son does not come under Sub-Section (g), Section 4, because he is not under the age of 16 years. The question which I have to determine is, whether Indaraman is domiciled in Natal. As regards the law, apart from the statute, I understand (Conflict of Laws, Dicey, tit. Domicile) that at birth a child acquires a domicile which will, in most cases, be his domicile of origin, but the domicile of a legitimate minor is, during the lifetime of his father, the same as, and changes with, the domicile of his father. Professor Dicey gives the following illustration: "D is the legitimate son of a domiciled Englishman, and is himself born in England. When D is ten years old, his father emigrates to America, and settles there. D is left at school in England. D thereupon acquires an American domicile." p. 121. Now, I take it, apart from the statute, Indaraman's domicile of origin was India, but that, upon his father becoming domiciled here, his domicile changed with that of his father, and that, though he continued to reside in India, Natal, which had become the domicile of his father, became his, and would remain his till his father changed his, or till, as an independent person, Indaraman acquired a domicile of his own. A domicile cannot be acquired by a dependent person by his own act, and where there is no person capable of changing his domicile, he retains during his minority the last domicile which he has received. And the last domicile which a person receives whilst he is a dependent person continues, on his becoming an independent person, unchanged until it is changed by his own act. A person on attaining his majority retains the last domicile which he had during his minority until he changes it. Assuming, for the purpose of my judgment, that at 16 years of age Indaraman became an adult, his domicile would continue to be that of his father, which was his domicile on his attaining majority until he changed it. If he is still a minor, and for some purposes he would appear to be a minor, his domicile would still be that of his father, Natal. If he is an adult, and has not changed it, Natal is his domicile. According to the principles of inter

national and common law, there can be no doubt that Indaraman was, and is, domiciled in Natal, assuming that he is the legitimate son of the applicant, and that he has not, by his own act, changed it. I have, therefore, now to determine whether his position at common law has been affected by the statutes. He could not, *sua animo et facto*, during his minority acquire a domicile in Natal, nor did he, by residence in Natal (Section 1, Act 3, 1906), because he did not reside in Natal, and, if he had resided in Natal, he would not have acquired it by his own residence, but he would have acquired a Natal domicile through his father. By his own residence during minority, he acquired no domicile. His domicile was, and probably is, that of his father, which, it is true, is Natal, but the Section says in effect that no person is entitled to the exemptions of the principal Act unless he has resided in the Colony for three years. He has never resided in Natal. The place in India where he lived was his residence. Indaraman, during his minority, could not acquire domicile apart from his father, seeing that his domicile changes with that of his father. But Section 1 of Act 3, 1906, provides, as I read it, that the benefits of the exemptions are not to apply to persons (above 16 years of age) who have acquired a domicile in any other manner than by three years' residence. The answer suggested is that it is incompetent for Indaraman to acquire any domicile during his minority. It is acquired for him, and, as I have pointed out upon his attaining majority he retains his last domicile until he has changed it. If, however, Indaraman were regarded as a minor, then his domicile is the same as, and changes with, that of his father, but for the purposes of the law he is a major, and he retains the domicile which his father, not he, had acquired. I do not know when the applicant acquired a domicile in Natal, and am, therefore, unable to say whether it was before the first Restriction Act was passed. The Section, however, says in effect that no person over 16 years of age who comes under any of the provisions of Section 5 of the Act shall be entitled to enter Natal unless he has acquired a domicile by a three years' residence in Natal which Indaraman clearly has not. While I think he has acquired a domicile "in any other manner," I do not think he has acquired a domicile—indeed, he could not while a minor—in the only manner which the law recognises as exempting from the disabilities created by the law. I have to assume, for the purposes of this application, that Indaraman is not entitled to the benefit of any of the exemptions recognised by the statute. The conclusion at which I have arrived is that Indaraman is not entitled to enter the Colony for the following reasons:—(1) That he is above the age of 16 years, and for the purposes of law an adult; (2) that he has not resided for three consecutive years in Natal; and therefore (3) that he is not entitled to enter Natal, for, although he is domiciled in Natal, his domicile was not acquired by residence in Natal, but through his father—a method which our statute law does not recognise in the circumstances disclosed in this application; (4) that, by the statute, Indaraman, being over 16 years of age, could only acquire domicile by three years' residence in Natal; and there is no evidence that he is otherwise entitled to enter Natal. Assuming that Indaraman is the applicant's son, we have the anomaly, which does not commend itself to my sense of justice, that though he is domiciled in Natal, he cannot enter it. I wish to add that the proof that Indaraman is the son of the applicant, and of his identity with Ramlal, is not quite satisfactory. The application must be refused.

His Lordship added that, if it was decided to appeal against the decision, and he rather hoped it would be, application would have to be made for the extension of Indaraman's visiting pass, otherwise he would have to leave the Colony at once.—*Natal Mercury.*]

The Protection of African Natives

Proposed International Congress

The *Times* Paris correspondent says:

M. Lucien Hubert, one of the leading experts in colonial questions in the French Chamber of Deputies, who is well known in both London and Berlin, has just addressed to the colonial authorities of the European Powers an appeal for the convocation of an international congress to determine the essential guiding principles of civilized colonization. For the time being his initiative is intended solely to better the lot of the African natives. Colonization is for him essentially a co-operation of capacities between the whites and the blacks. The Powers have already come to an understanding as to the repression of the slave trade, and the sale of alcohol, arms, and ammunition, as well as the protection of animals. Why then, he asks, should they not agree on the best way of protecting the blacks, ensuring to the natives suitable sanitary conditions for the development of the vitality of the race, guaranteeing to them independent remunerative employment, and respecting all their customs that are not contrary to humanity?

The French Colonial Office has formally approved M. Hubert's scheme, and the British Under-Secretary for the Colonies was one of the first to express his sympathy with these ideas.

Imperial Government's Asiatic Policy

Statement in the House of Commons

Deputation to Lord Crewe

Sympathetic Reception

[London, Aug. 1.—In the House of Commons, at question time yesterday, a number of questions were asked relating to the position of Indians in the Colonies.

Colonel Seely said that the Government appreciated, in the highest degree, the way Canada had met them in the matter, and hoped that the Australian and South African Governments would show the same spirit.

The self-governing Colonies, he added, might exclude whom they liked, but if persons were admitted the Colonies must give them their full rights, whether free or not. That seemed the sound policy for the Empire.

An influential deputation yesterday conveyed to the Earl of Crewe, Secretary for the Colonies, representations from the British Indians resident in South Africa in reference to their position.

A member of the deputation, interviewed by a representative of Reuter's Agency, stated that Lord Crewe was very sympathetic, and that the interview was quite satisfactory from the standpoint of the Indians.—Reuter.]

A *Natal Mercury* special cable from London on the 4th instant states:—*The Times* correspondent at Sydney telegraphs that the speech made by Colonel Seely on the question of the Colonies and Asiatic immigration is weightily approved in Australia. The principles he laid down are those upon which Australia has always acted, as alien residents share civil rights without colour distinction.

The speech has aroused the hope that the Imperial Secretariat may not be considered illusive, but will soon be developed in accordance with Colonial wishes.

WHERE PRAISE IS DUE. *The Spectator*, commenting upon the Parliamentary debate on the Old Age Pensions Bill, said:—"Mr. Harold Cox's speech was full, not only of trenchant criticism of the point in hand, but of wise and sound dicta on the great social and political questions of the hour. It was a speech which will greatly increase a reputation which has been steadily rising throughout this Parliament, a reputation achieved, not merely by ability, but by sincerity of thought and purpose.

225

Correspondence

Unity

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—A house, a community, or a country without unity, divided in its opinions, divided in its politics and in every other way, means a house of chaos, a community at its last gasp, and a country tottering over the abyss of oblivion.

This is not alone my opinion, nor that of any man in particular. It is an undeniable and indisputable fact, known to men of common-sense all the world over.

What happens, when one section of a household is at loggerheads with another? Too well we know. To many of us, the happenings are present experiences. Others of us have passed through them; for many they await in the future.

Need we ask ourselves if lack of unity in a community spells success, happiness and prosperity? Need we seek for its result when it applies to a country? We have only to look at our own native land, and that of our forefathers. We see our answer there. The dire and dread writing is as clear, and stands out as bold relief before our vision, as it did one hundred years ago, before that of our ancestors.

Why go further? Why dilate upon a worn-out theme? We all know the evils caused by want of unity; but do we all know what the remedy for those evils is?

Unity has been the buoy that has held up again and again the hearts of many a land and many a people. Unity, has been the saviour quite as often as lack of unity has been diametrically the reverse.

Have British Indians given unity a fair and a proper trial? We have our grievances. Our grievances cry aloud for redress: where shall we find that redress? When will that redress be granted? And by what means?

These are the all-important questions we must ask ourselves. Shall we find our goal by agitation? No;—we already know that by that we find ourselves in a place the name of which is spelt by the same letters.

Shall we find our goal by Passive Resistance? We are coming nearer, but we are not yet right.

We still have left unity, unity of action, unity of endeavours, unity of voice.

Can a fight be fought if "those behind cry forward and those before cry back"? Can a good and a winning battle be waged unless men stand shoulder to shoulder, back to back, and heart to heart?

We have a battle to fight. Let us unite our forces. Together ours are a formidable array; and, as a formidable array, require due consideration. Let us with one voice call for the redress, our grievances requires it. Let us demand the freedom, the justice, and the consideration, as a British subjects, under the Union Jack, should have, and we will get it.

Yours etc.,

C. RAJAGOPAL NAIDOO.

[Our correspondent does not seem to have grasped the fact that, without unity, "passive resistance" is an impossibility. And gaol is not such a bad place, after all, if it is the reward of national virtue instead of individual vice.—Ed. I. O.]

Taxes on Indians

[The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—An Indian, named Butchigadoo, No. 67,857, aged about 20 years, very delicate in health and lame, accosted me the other day. On my enquiring about his condition, the following was, in effect, his reply:

Last year, on one occasion, a European and an Indian constable visited his place of abode and demanded his £3 annual licence. He produced his father's licence, but refused to pay for himself, because he was under the impression that he was exempted from the operation of the law under which the licence was to be taken, and entirely relied on obtaining an old discharge certificate under Act 2 of 1903, for the reason that he was a minor on his arrival in this Colony and accompanied here by his parents.

However, the European constable, made a note of his name and address and left him, and three days later the very same constable went to his residence and arrested him criminally, kept him in custody, and brought him before the Magistrate on the following day.

A friend of this prisoner, on hearing of the arrest, came and paid £3 in to Court and had the man released. At this juncture the released prisoner applied to the authorities to grant him an extension of time, viz., four months, in order to complete the payment of the balance of £3 then already due by him for the said licence. His request was granted, but the extension was limited to a month only.

Butchigadoo was again arrested on the following day for contravening the Poll Tax Act, and was next day again before the Magistrate to answer the charge: subsequently this burden was borne by his friend and he was allowed to go free.

It seems a disgraceful thing that he should be again arrested by the Police, just a month after the payment of £3, for another £3 licence fee. This man is paying per annum £3 as licence, and £1 for Poll Tax for his father. His father is unable to earn anything, owing to feebleness and old age, and this poor lad is annually saddled with taxes to the extent of £8 towards the revenue of the Colony, or, in other words, 75% of his annual earnings.

After paying this sum, the rest of the year is one continual struggle against starvation. His earnings are a miserable pittance, and he is now utterly destitute for food and clothing. It is awful to contemplate, but it is a fact.

My contentions in the above case are as follows:—

1. That the authorities cannot possibly arrest an Indian Immigrant criminally for not having money to pay the £3 on the date it falls due.

2. The Government has every right to recover the due amount by issuing civil process against the debtor.

This matter was fully discussed with the Indian Government at the time of the tax's inception.

3. The Poll Tax can only be levied on persons who are capable of earning some money. So, in this case, was justice meted out?

I am, etc.,

"VERB SAP."]

To Help the Transvaal

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—We are all more or less acquainted with the circumstances of our countrymen in the Transvaal, so it is our bounden duty to share the legacy; share and share alike. I propose that our share should or ought to be to assist them financially to support the families of those who were incarcerated for our freedom and for the honour of our motherland. It has come to light that some of the families of the prisoners are extremely poor, more especially the case of our "Tamil hero," Mr. Thambi Naidoo, who is now serving for the third time in gaol.

One of the marvellous verses of the *Atharvana Veda Samhita* says: "Be you all of one mind, be you all of one thought, for in the days of yore the gods being of one mind were enabled to receive oblations." Being of one mind is the secret of society. Each Chinaman thinks his own way, but the Japanese think all in the same way, and we know the result.

I suggest that a fund be opened by your journal for the very deserving cases, so that the men, when returned from "His Majesty's service," will stick to their guns until our rights are granted.

NATAL BORN.

Bellair, 3rd August, 1908.

"THE MODERN REVIEW." The first article in the June number is a study of the life and works of Ralph Waldo Emerson. This is followed by an article on "The So-called Inferiority of the Coloured Races." It shows the very slender scientific basis on which anthropometrists have reared the imposing edifice of the natural superiority of the white races. Mr. Saint Nihal Sing writes on "Education that educates at Hampton Normal and Agricultural Institute, Hampton, Virginia, U.S.A."

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, July 1, 1908.

A Woman's Month

It is impossible to look back upon the past month without being impressed by what women have done to assure the Prime Minister—who asked for the assurance—that they are in earnest in their demand for the franchise. Certainly women have dominated this month of June. On Saturday, the 13th, and Sunday the 21st, they organised two demonstrations which are admitted to have been the most impressive ever witnessed in the Metropolis, and yesterday when the time limit expired which the militants extended to the Government to reply to their demand for immediate action, there was another huge gathering of sympathisers, principally men, and others who went in the expectation of seeing some fun in Parliament Square. An army of police, apparent and in reserve, kept reasonable order, though the mounted men were required at times, and thirty ladies were marched off to prison for longer sentences than ever before. Mr. Asquith, who refused to receive the peaceful deputation in the afternoon, and against whom the evening demonstration was chiefly directed, passed through the sub-way from Palace Square to the Embankment, and pursued his way unrecognised by the crowds! Mrs. Asquith watched the proceedings from a window.

Whatever may be one's views as to the tactics of the militants, those who have been fighting for the cause along constitutional lines for a quarter of a century are the first to confess that the extremists have thrust the subject into the line of dominant questions of the day and have also made possible such a march through London as was organised by the less aggressive but equally determined women on June 13. It was certainly a marvel of organisation; no detail was overlooked. On the Embankment there gathered tens of thousands of women from all parts of the country, professional and working women, the rich and the poor, for this demand for franchise knows no rank. The University graduates in cap and gown made a brave show; the artists and writers mustered in force, and among the leaders was a lady of more than seventy years of age, Miss Emily Davies, who presented to Parliament one of the first memorials for the enfranchisement of women. She did not hesitate to trudge the whole distance from the Embankment to the Albert Hall, and was as enthusiastic as her youngest comrade in the fight for the goal. There is no doubt that the orderly procession brought home to the large crowds that assembled along the line of route the fact that talent, science, common-sense are at the back of the movement, which, as the artist said about his colours, is "mixed with brains." The spirit of the effort was admirably expressed by Mrs. Despard, the fearless sister of a fearless commander, General French. "Not until men and women stand together in the State as men and women have stood together in the family, shall we have the coming of that golden age for which we have waited."

The Sunday demonstration was the work of the forward wing, and though its banners were not so bravely artistic as those which added brilliance to the earlier gathering, the massed meeting in Hyde Park, where the seven processions had converged, was remarkable. From twenty platforms earnest women, wearing the special colours, purple, green, and white, either as badges, or hat trimings, or in their costumes, urged upon thousands and thousands of hearers the justice of their cause. The park was thronged; it was a sight not to be forgotten, and—the weather was most kind.

I must add a word about the banners, many of which were specially worked for these occasions. That carried by the contingent of women who had dared prison for their cause was decorated with broad arrows and this motto: "Stone Walls do not a Prison Make!" The University graduates' banner declared that "Better is Wisdom than Weapons of War," "Hitch your Wagon to a Star," urged the Ethical Societies; "Engage the enemy more closely", was the motto chosen by Hampshire women, who drove all the way to London flying this celebrated signal of Admiral Nelson; "The Delay of Justice is Injustice" declared others, and the Australian banner bore these words: "Trust the Women, Mother, as I have done."

The Royal Visit to Russia

Early in June Their Majesties the King and Queen, Princess Victoria, and certain military, naval, and civil officials paid a State visit to the Emperor and Empress of Russia in furtherance of His Majesty's *rôle* as peacemaker, and in the cementing of the Anglo-Russian Convention. The visit caused an expression of strong feeling in the House of Commons by the Labour Members and others because they considered that the time was inopportune for an official demonstration of friendship when members of the first Duma are in prison or exile, when repressive and coercive acts are the policy of the Government, and reformers rank as rebels. The Czar, as head of the State, said the protestors, has stained his hands with blood. The protest made no difference to the official plans, which were defended by the Foreign Minister with considerable warmth; Sir Edward Grey maintained that not only would the visit strengthen Anglo-Russian friendship, but it would be helpful to the constitutional struggle in Russia. Those who live will see, as our French friends say. It was pathetic to know that the Emperor of all the Russias could not receive his distinguished guests in his capital; all the hospitality took place on board the royal and imperial yachts at a safe distance from land, and under the vigilant care of torpedoes and men-of-war. Indeed, both the Czar and Czarina were moved to tears when they heard the unaccustomed cheers of a number of school children, who had been granted a holiday for the purpose, as they passed at Reval from the train to the yacht. The people of Reval and its neighbourhood belong to the old Esthonian race, and among other curious customs, they had a unique way of disposing of the property of their dead. The goods and chattels of a dead man were disposed in heaps about a mile apart along the public highway, and at a given signal a number of horsemen galloped to the most distant heap in which were placed the most valuable possessions. The best horseman won the property as his reward.

The Church and the World

One of the most remarkable gatherings of the members of the Church of England has been witnessed in London during June. Delegates came from all parts of the world to take part in what was curiously termed the Pan-Anglican Congress. Bishops were as plentiful as gooseberries, and high dignitaries, from Archbishops downwards, mingled with the humble curate and the missionary in the fortnight's deliberations. The object of the Congress was to realise the Church's position and attitude towards the world to-day, not only at home but abroad, and some very plain speaking was heard as to the responsibility of Christians in example and life among non-Christian peoples. Missionary work was dealt with, of course, from many points of view, and the wisdom of sympathetic understanding of other religious beliefs was insisted upon. But such subjects as journalism, art, municipal trading, education, and the training of teachers were considered as well as specifically religious subjects, and it may be interesting to readers of INDIAN OPINION to know that Mr. St. Loe Strachey, a journalist of experience, favours anonymity in newspaper articles and considers that the proprietor of a paper should be rich through his paper, to prevent the danger of articles being "bought." It was gratifying to find that the coloured ecclesiastics of the Church of England were received with conspicuous cordiality, and the Bishop of London, summing up the results of the Congress, declared that the great truth of universal brotherhood had received a new meaning and impetus.

A Record Garden Party at Windsor

The climax of the Congress was the royal garden party at Windsor Castle when the delegates were invited to meet representatives of the great activities of the nation's life: nearly all shades of thought in religion, art, and literature were personified, and also the Britains overseas. The King, the Queen, and all the members of their

family did their utmost to ensure the pleasure of their eight thousand guests, and one incident of the afternoon will be read by Indians with especial gratification. Among the invited guests was the venerable Parsi lady, Mrs. Dovebai Cowasji Josawalla, who is completing a voyage round the world with her two sons. She is more than seventy years of age and was the first Parsi lady to receive a western education. The King and the Queen made a point of talking at length to her and they accepted from her some beautiful specimens of her own embroidery—a cap, ornamented with miniatures of the Royal Family and surmounted by a gold crown, and a decoration for a dress, worked in gold and silver thread and studded with jewels. The old lady, on parting, blessed Their Majesties in oriental fashion. India was well represented by several of her ruling Princes, including the Jam of Nawanagar, and their rich oriental costumes added to the brilliancy of the gathering in its beautiful setting amid green trees and velvety lawns, with the old Castle as a background. I must mention here that the Jam—still familiarly called 'Ranji'—has played several times during June with his old cricket Eleven, Sussex, and has shown his old form, running up a century and a half with consummate ease and in perfect style.

Lord Morley, Author and Statesman

Among the books of the month that have created more than usual interest is a new volume of essays from the pen of Lord Morley, "Miscellanies," Macmillan, 7s. 6d. net; most of the essays have appeared in the monthly or other Reviews, and include such subjects as Mr. Hobhouse's "Democracy and Reaction," Mr. Lecky's "Democracy and Liberty," Machiavelli Guicciardini, the Positivist Calendar. The volume has much of the old John Morley in it, and his outlook on the present is decidedly optimistic. He maintains that "what guides, inspires, and sustains modern democracy is conviction of upward and onward progress in the destinies of mankind," and that "the will to progress" is one of the greatest achievements of the last hundred and fifty years. Incidently, he mentions that the present House of Commons "is the best of the seven Parliaments in which I have sat," and he considers that to hold office not only reveals a man to others but reveals him to himself—sometimes to his great surprise.

Yesterday Lord Morley made his first speech as a peer in the House of Lords in a debate initiated by Lord Curzon on external and internal policy in India. Lord Cromer, Lord Ampthill, Viscount Middleton, Lord Courtney, and Lord Lamington also took part. Lord Morley's reply to the ex-Viceroy's attack on the foreign policy of the Indian Government was spirited, and he condemned Sir Bamfylde Fuller's recent letter to *The Times* under the dramatic heading, "*Patuse.*" He would not re-open the question of the partition of Bengal, but he reiterated the intention of the Government to introduce real measures of reform and "adumbrated" vaguely the inclusion of Indians in executive councils. The debate attracted a full House, and every available inch of space set apart for ladies was occupied.

OBSERVER.

Asiatic Immigration

Proposed Conference

The Vancouver Correspondent of *The Times*, writing on the 7th ulto., says:

Much interest is being taken on the Pacific Coast in the proposal that an international conference should be held to discuss the entire question of Oriental emigration to occidental countries. It is reported that Mr. Henry Reid, director of exploitation for the Alaska-Yukon Pacific Exposition, which is to be opened at Seattle next year, has been in correspondence with Mr. Miller, the United States Consul-General at Yokohama, regarding the subject, and a proposal has been made that the conference should be held at Seattle in 1909. It is pointed out that Seattle is in an exceptional position compared with other large ports on the Pacific Coast. No anti-Oriental riots have ever occurred there, Asiatics having always been well treated. It is asserted that it would be a mistake to hold the conference in Europe, as it is on the Pacific Coast that the questions to be discussed are felt most acutely.

Wu Ting-Fang, the new Chinese Minister to the United States, has expressed himself as strongly in favour of the proposed conference.

A Challenge

Mr Parsee Rustomjee writes as follows to the *Natal Mercury*:—

Sir,—During the discussion in Parliament over the Licensing Bill, Mr. Dan Taylor stated that an Indian trader had told him that he (the Indian trader) kept seven servants, his wife, self, and three children on 4s a day. Now sir, I brand that statement as a weird and wild one, and, further, challenge Mr Taylor to prove the truth of it. When I say "prove" it, I mean what I say. I do not mean that Mr. Taylor should come forward and say "So-and-So told me." The proof I require is that Mr. Taylor should produce the said trader to you, or some reputable public man. If Mr. Taylor is game enough to accept this challenge, I am willing to forfeit the sum of £5, which I herewith beg to lodge with you, on the condition that, should he decline, or confess his inability so to do, he should forfeit a similar sum, my money to go to any charitable purpose he may wish, and his money to any I may choose; this challenge to stand good for one week, at the expiration of which time, should he fail to take it up, I reserve to myself the right to give the general public the chance of drawing their own conclusions as to the veracity of Mr. Dan Taylor.

INDIANS ON TRAM CARS. At a meeting of the Durban Town Council, Mr. Payne, speaking under the head of "general business," considered that the time had arrived when the Council should take some steps in connection with preventing the inconvenience occasioned to the travelling public through being crowded on the tram cars by Indians or natives. The coloured traffic, he should say, from observation, had increased considerably during the past twelve months, and he thought the time had arrived when something should be done to meet that traffic. (Hear, hear.) The traffic, he considered, was a growing one, and one which would repay the Department for any extra expense involved in the matter. At the present time many Indians and natives did not use the cars because they appreciated the fact that they were not wanted. Both in the interests of the travelling European public and that of the Indians and natives, the Council, he thought, should take steps in the matter. He proposed that the Tramways Manager be asked to report on the Indian and native traffic on the tram cars. He suggested the setting apart of separate cars.—*Natal Mercury.*

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg,

Thursday.

The Johannesburg Municipality, on the invitation of the Transvaal Municipal Association, reaffirmed the resolution urging the retention of the Asiatic Act.

Two hawkers have been arrested at Germiston for hawking without licences. Mr. Gandhi defended.

Unlicenced hawking along the Rand continues.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—
ગેરસેાનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સ્કર્ટીસ, ઊંચા...ઓ માટેનો ફેન્સી...સામાન
ફ્લાવર્સ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, બનપટા, ઘેસ, દરેક જાતનો
રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો...ફેન્સી બાલ
બાસુડા તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ
મોકાયત દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઇ નવરોજજી.
ઓ. જરીસ અહમદીન તયબજી
મા. એમ. એચ. નાજર.
ગોડફ્રન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર
મી. અમીરૂદીન કુજાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. ઓ.
અલી.

કિમત: દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ
અડધી પેની.

કેપ ટ્રાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ
ટપાલ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

—•—

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી
ના આકારમાં ૪૦–૫૦ પાનાંના એક
દળદાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ
છે. ઇજીપ્તના એક દેશભક્ત તથા
ઇસ્લામના એક ખેરખ્વાહ તરીકે,
તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકત્રી
મીસ્ટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા
કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનારૂં આ
પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને શોખ મળે
એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની
રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક થનારે
પુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. Press, Phœnix, Natal.

ઇંડિયન ઓપીનોઅન ડાયરી
સને ૧૯૦૮

કીમત ૬/૬ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ઇંડિયન મર્ચંટીંગ પ્રેસ તરફથી
બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

	s.	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavat Gita	1	0
The Story of the Ramayan	0	6
A Book—and its Misnomer	0	6
કાયદા સામે થવાની કરજ.	0	2
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	0	6
ગેલનાં કાવ્ય.	0	1
ઇ. ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	0	6
મારો જેલનો અનુભવ.	0	6
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	3
એક સત્યવીરની કથા.	0	3
સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ)	0	5
સંગ્રહ	0	6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ
અર્થે પેની બે વધુ કેમ્બ્રીક ટેલીગીતા
ટપાલ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

ઇંડિયન મર્ચંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નતાલ.

વેચવાની છે.

એક સારી જંગલની મોકાની દુકાન

પુછોઃ— અહમદ બેયાત.

૪૭ ચર્ચ સ્ટ્રીટ, પી. એમ. બર્ગ.

મુ. મુ. ક ા ય ુ ઉ,
ઇંડિયન ઓપીનીઅન બીલ્ડીંગ,
58 લાંગસ્ટ્રીટ, ફોનિક્સ (નેટાલ).
પાર્સલપોસ્ટથી સસ્તામાં રવાનગી
તુરતઃ વોલર્સ પ્રિન્ટ બટ્ટર્સ
કાંજી ગાળવાઃ "ઉ ા ં ા ા"
Cuttle સાબુપેટ.

જાહેર ખબર

આ જાહેર ખબરથી ખબર કરવામાં
આવેછે કે કીંબરલીમાં ડોમસ્ટેકમાં હમારી
ઇંડિઅન હોઝરી છે જે તા. ૧૬ જુલાઇથી
તા. ૩૦ અગસ્ટ સુધીમાં વેચવાની છે
કોઇપણ વસ્તુઓ રાખવી હોય તો ફરમાવત
કામથી આપીશું.

વધુ ખબરમાટે નીચેને સરનામે લખવું
અમર બને મળીશું.

પી. ઓ. બો. ૧૨૨. કીંબરલી.
લી. વસનજી હરીભાઇ.

સદ્વિચાર

નામાંકિત લેખક રસ્કીનના 'અનટુ ધી લાસ્ટ' નામના લોકપ્રિય અંગ્રેજી પુસ્તકનું ગુજરાતી તારજુ

રસ્કીન એક મહાન વિદ્વાન અને પ્રસિદ્ધ
લેખક થઇ ગયો. તેનાં લખાણો આજે
સુધરેલી પ્રજામાં ઘેર ઘેર વંચાય છે. તેણે
બનાવેલા ઉપરના પુસ્તકની લાખો નકલો
છપાઇ ને ખપી ગઇ છે. જુદી જુદી ભાષા
ઓમાં તેના તરજુમાઓ થયા છે. તેનાં
લખાણ નીતિરસની ઉપમાઓથી ભરેલાં
છે. જીવનમાંને પામવા ઇચ્છનારી દરેક
પ્રજાએ તેનું અવશ્ય મનન કરવા જેવા
હોવાથી અમારા ગુજરાતી વાંચનારાઓને
તેના લાભ આપવા અમે એ પુસ્તકનું
તારજુ આપ્યું છે. અને આપને અકેવા
ડીએ તે પુસ્તકરૂપે છપાઇજાહેર પડશે.

કિંમત ૯ પેની.

લખોઃ— I. P. Press,
Phœnix, Natal.

ટ્રાન્સવાલ રજીસ્ટ્રેશન
☼ ☼ કાયદો.

ખુનો કાયદો. તેના ધારા તથા તેને
લગતી ફીસ પ્રીજરવેશન કાયદાના
કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિંમત ૬ પેની. પોસ્ટેજ એક પેનો

કાફર આફ્રિકાના કાઉપણ ટપાલ સ્વીકાર
થાય નહીં.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોકસ, શનીવાર, તારીખ ૮મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮. અંક ૩૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રાવણ—તા૦ ૮ ઓગસ્ટથી, તા૦ ૧૪મી ઓગસ્ટ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—શ્રાવણ સુદ ૧૧ થી. શ્રાવણ વદ ૩ સંવત ૧૯૬૪

મુસલમાનો—તા૦ ૧૦મી રજબથી ૧૬મી રજબ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્યોદય તારીખ.	ચંદ્ર તીથી.	સુર્યાસ્તની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત.
					ક. મી.	ક. મી.
રવી..	૮	૧૧	૧૦	૦	૬ ૩૦	૫ ૨૬
સોમ.	૯	૧૨	૧૧	૧	૬ ૩૬	૫ ૨૭
મંગ.	૧૦	૧૩	૧૨	૨	૬ ૩૫	૫ ૨૭
બુધ.	૧૧	૧૪	૧૩	૩	૬ ૩૪	૫ ૨૮
ગુરૂ.	૧૨	૧૫	૧૪	૪	૬ ૩૩	૫ ૨૯
શુક્ર.	૧૩	૧	૧૫	૫	૬ ૩૩	૫ ૨૯
શુક.	૧૪	૩	૧૬	૬	૬ ૩૧	૫ ૩૦

અનુક્રમણિકા.

કેળવાએલાની ફરજ ... — ... ૫૧૧
રહાંડરટનના બહાદુર હીંદી ૫૧૨
નાતાલની ધારા ... ... ,,
મી. નાઈડુની સેવા ... ... ,,
એક પારસી બાઇનો ખુલાસો ... ... ,,
સરકારની સારમાણસાઇ ૫૧૩
!!! રમુજ રંગ !!! ... ... ,,
ચડી પારણામેંટમાં હીંદી ... ... ,,
એડવર્ડસબરગનો બનાવ ૫૧૪
ઉલ્લા બબરો ૫૧૫
એડવર્ડસબરગમાં ગોરી પરમીટનો રેસ... ૫૧૬
પ્રીટોરીઆમાં ગોરી પરમીટનો રેસ... ,,
બ્લાવરી રજીસ્ટ્રેશન સરકીરીકેટ ... ૫૧૭
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસલામ ... ,,
ટ્રાંસવાલની બેઠક ૫૧૮
ચાલુ વરતમાન ... ... ,,
નાતાલ પારલામેંટ ૫૧૯
જોહાનિસબર્ગ ઈંડિઅન લાઈબ્રેરી ... ૫૨૦
દરરના તાર સમાચાર ... ... ,,
નાતાલના હીંદી બાળક વિલાયતના છાપામાં કામણ ૫૨૧
હમીદીઆ ઈસ્લામીક સોસાયટી ... ૫૨૨
બી. હ. હીરાની મીટીંગ ૫૨૩
ગ્રાહક આફરીન શ્રી. મ. ગો. નીમરજી ૫૨૪
પોતાના દીકરાને જેલ મોકલવા બાબત મી. ગાંધીનો ખુલાસો... ... ... ,,
સત્યાગ્રહીને સુચના ૫૨૫
પરબુરણ બાબત ... ... ,,
હાલની કેરટની તોહોમતો. ચાર્જ ... ૫૨૬

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૮મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮.

કેળવાએલાની ફરજ

VIII-429

કેળવાએલા હીંદી અથવા જે હીંદી પોતાને કેળવાએલા માને છે તેઓ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ મી મોરાબજીની સાથે જેલના ભોગી થવા આતુર થઇ રહ્યા છે. આ તેઓની સ્વદેશભક્તિ બતાવે છે. પણ દુનેશાં આપણી ધારણા પ્રમાણે ભક્તિ કરી શકાતી નથી. તે બધી ભક્તિ ગણાય નહિ. બધા સિપાહી થવા માગે ને રણ માં મરવા માગે તો તે નથી બની શકતું. કેટલાકને રણની બહાર રહેવું એ મોટી ફરજ છે. તેમજ કેળવાએલા હીંદીનું સમજવું. મી. સોરાબજી એકજ દાવ તો જેલમાં બસ છે એટલે કે કેળવાએલા ગાંધી અને ઇમીગ્રેશન કાયદાની ઇચ્છે જેલ માં જવા લાયક. દરમીઆન જેઓ નાતાલ માં તથા બીજી જગ્યાએ કેળવાએલા હીંદી છે તેઓએ બચવાં પહેરવાં જોઇએ એટલે કે દીલ બચવાં રાખવાં. પોતાની કેળવણી દેશ હિતાર્થે અર્પણ કરવી અને જેઓ ટ્રાંસવાલમાં જઇ શકે એવા હકદાર છે તેઓને તૈયાર કરવાને ચરખા ચાલુ કરવું. ટ્રાંસવાલમાં આવવાનો હક મેળવી શકે એવા ડરના ત્રણ પાઉંડના રજીસ્ટરવાળા તથા રજીસ્ટર વગરના પણ લાયક પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં લાંબી મુદત રહેલા તમા જેઓની પાસે લડાઈ પહેલાંનાં પરમીટ રજીસ્ટર હોય તે. - આ બધા હીંદી ખરા હોવા જોઇએ. બનાવટીનું કામ નથી. બનાવટી તૈયાર થશે તો આપણે હારી જવાના. આવા હીંદી ને તેમાંએ ઉલ્લા વર્ગના એટલે લડાઇ પહેલાના પરમીટ રજીસ્ટરવાળાને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાને સારૂ તૈયાર કરવા, તેમનો બતાવવું કે ટ્રાંસવાલની સરહદ ઉપર દાખલ થતાં તેઓના અંગુઠા કે સહી માગશે. તે આપ વાની તેઓએ ના પાડવી. ના પાડતાં કેદની હકદે. ઉતરવું, જેલ ન ભરવે. તે પોલીસ સ્ટેશનમાં રહેવું. જેલ ચાલે ત્યારે હાજર થવું. કંઇ કામ બતાવે જેલ મળે. દંડ ન ભરવો પણ હસતે મુખે જેલ જવું. આ પ્રમાણે હકદાર હીંદીને સમજાવવું. આવું કામ કરવાને જેઓ તૈયાર છે તેવા હીંદીએ ત્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનને નામ મોકલવું. હકદાર હીંદી જેલમાં ગયે ત્યારે એસોસીએશનને ખબર આપવા.

કેળવાએલ દેશભક્ત હીંદીએ ત્રેનો તપાસવી. તેમાં કયા હીંદી બચ છે તે જોવું અને તેઓને ઉપલી બીનાથી બરોબર બંધુ કરવા અને એસોસીએશનને ખબર આપવી.

સહુ હીંદીએ સમજવાની જરૂર છે કે ટ્રાંસવાલની લડતમાં આપણા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીનો સ્વાર્થ છે. ટ્રાંસવાલમાં હીંદી હાર્યા તો બીજે હીંદીની સલામત હાર થશે. ટ્રાંસવાલમાં જે આજ લગી થયું છે એનું દુનિયાના બીજા કોઇ ભાગ માં હીંદીએ નથી કર્યું. હીંદુસ્તાનમાં પણ એનો રણ સંગ્રામ નથી ખેલ્યો. ટ્રાંસવાલની લડાઇ અત્યંત ગૌરવમા અને પવિત્ર છે. તેમાં સ્વમાનકતા તથા સમયત બંનેનું સુખ સમાએલું છે.

લડતનું સ્વરૂપ આ છે. નાના મોટા બધા હીંદી પોતાની ખરી સ્વતંત્રતા ગાણે. ગુલામીમાંથી છુટવાનો અંકુર રોપે ને જેલનાં કે બીજાં દુઃખથી નિરાશ થાય આમ થાય એટલે તેવા હીંદીને આજેજ રવાના કરે. તે આજેજ છુટવા છે. તેનું પરિણામ પણે એ જોવે કે કાયદાઓ ઢીલે. ગોરાઓ બજારે માન આપતા થાય. સ્ટેશન વિગેરેમાં જવાનું બંધ થાય. આ વિચાર સમજીને રાખી રાખવા જેવો છે.

જેઓ હીંદની સેવા કરવા ઇચ્છતા હોય તેઓએ પોતાનો અંગત સ્વાર્થ સાધવાના વિચાર તદ્દન છોડી દેવાના છે.

મી. સો. કે. નાઇડુ

દેશ સેવાને માટે કલણીત થયેલા મી. નાયડુની ઓળખાણ કરાવવા આજના અંકે આપે અમે તેનો બબો આપવાનું ધાર્યું.

સ્ટાંડરટનના બહાદુર હિંદી

સ્ટાંડરટનના તેર વેપારી પોતાની આબરૂ, પોતાના કસમ અને પોતાની કોમને ખાતર ચઉદ દહાડાની સખત જેલ ભોગવવા ગયા છે. અને સારૂ અમે તેઓને મુબારક બાદી આપીએ છીએ. સ્ટેાડરટનના હિંદીને આ મદદ થવા જેવી માનવી છે. જે કેસેા હમણાં સુધી થઈ ગયા છે તેના કરતાં આ જુદી જાતના કેસ છે. સહજ પણ આકરી ગણાય એવી સામટા તેર જણને પકડવાની દાખલેા સ્ટાંડરટન માંહેજ આ બીજી વખતમાં જોવામાં આવ્યેા છે. જેવું જોર સ્ટેાડરટનને બતાવ્યું છે તેવું જ બધા હિંદી બતાવશે તેા છુટકારેા થતાં વખત નથી જવાનેા. આમ બધાં હિંદીને જેલમાં મેાકલ્યા પછી જો હિંદી કોમ બેસી રહેશે અથવા તેા સરકારને શરણે થશે તેા તેને નામેાશી સામટી તે જેલ જનારાઓની હાય લાગશે એ દરેક હિંદી એ યાદ રાખવાનું છે.

નાતાલની લડત

નાતાલનેા લાસ્સે-સનેા કાયદેા ભયંકર છે. તે બાબત હીંદી કોમે તુરત ઇલાજ લેવાની બહુ જરૂર છે તે કાયદેા ચઢી સરકાર મંજુર કરે એમ માનવાનું કારણ નથી. પણ "ચેતતા નર સદાય સુખી" એ કહેવત પ્રમાણે આપણે સુખી રહેવું હેાય તેા આજથી ચેતવાનું છે. આ વખતે કાયદેા કદાચ પસાર નહિ થાય. છતાં તેની અસર રહી જશે. મી. ટેલર બેાલ્યા છે કે એક વખતે નામંજુર થાય તેા બીજી વેળા વિલાયત મેાકલવેા ને ત્યાં સુધી મંજુર ન થાય ત્યાંસુધી એમ કબજો કરવું આવુ થાય તેની સામે ઇલાજ એક જ છે. તે સત્યાગ્રહની લડત. દર વરસે લાસ્સેન્સેા ઘસાતી જાય છે એ સહુ કોઇને છે આવા નિર્ણયમાં હીંદી જો બળ નહિ કરે તેા સુખે નહિ રહે. વળી સરકાર ઉપર નજર રાખીને બેસી રહેવું એ બસ નથી વળી સરકારને અરજ કરવાનેા અધિકાર રહેલેા છે તે સત્યાગ્રહનેા તેની પાછળ આ બધેા વિચાર થાય. તેટલા હીંમત હીંદીમાં છે કે નહિ તે જોવાને વખત હવે આવેા આવે છે. અમે ઉમેદ રાખીએ કે તેનેા તાબડતેાબ હીંદી વેપારીએ કરશે.

મી. નાયડુનેા સેવા

આજકાલ ટ્રાંસવાલમાં હીંદી કોમ માટે બેાગ અપનારમાં એક આગેવાન મી નાયડુની કોમી સેવા સંબંધમાં રેવરંડ ડોકનેા નીચે મુજબ કાગળ 'લીડર'માં પ્રગટ થયેા છે:—

મી. નાયડુ હાલ જે કરજદારે તેની કોમમાં ભોગવે છે તે તેની વરસેાની સેવા તથા તેના ઉંચા સદ્‌ગુણેાને લીધે છે. તેની ઉપર તેની કોમના દરેક માણસને ભરેસેા છે અગાઉ ફેરીવારી માં તે જેલમાં ગએલ છે. સમાધાની થઇ તેમાં તેણે - દી કરી હતી. જ્યારે હુમલેા થએલેા ત્યારે મી. ગાંધીને મેાત મોંથી બચાવવા તેણે પેાતાથી બનતું કરેલું તેમાં તેને પેાતાને મરણતોલ માર પડયેા. તેમાંથી હજુ તે માંડ સાજા થએલ ત્યાં તેણે રજીસ્ટર ઓફીસે જઇ સરકારને બનતી મદદ આપવા માંડી તે વખતે હીંદી આગેવાનેાએ સમાધાનીને લગતી પેાતાની ફરજ બજાવવા માટે મહેનત લેવામાં કચાસ રાખી નહેાતી. મી. ગાંધી, મી. નાયડુ, મી. ઇસપમીઆ અને એવા બીજા પાસેથી સરકાર કરી આંકણાં માગી થકે તેમ નહેાતી. છતાં સરકારને ઓળખાણના પુરતાં સાધન મળે તેટલા માટે અગાઉ આપવાની તેમણે મહેનત કરી. તેમણે તેમ કરવામાં હદથી જ્યાદા મદદ આપી. આ તામીલ આગેવાને પેાતાને માથે હજુ તેા પડવાની બાકી હતા તેવી સ્થિતિ છતાં અમલદારેાને તેમનું કામ સરલ કરી દેવા માટે મહેનત લેવામાં કાંઇ બાકી રાખ્યું નહેાતુ અને આ બાતને ખુદ મી ચમની તથા મી ગરજેસ પણ પુરાવેા આપશે. તેમને મી. નાયડુ ની મદદ બહુ કામ લાગેલી, અને તેમણે આભાર સાથે સ્વીકારેલી. આવી સેવા બજાવનારને જેલ નહિ-પણ કાંઇ સારેા બદલેા મળવાની જરૂર હતી.

જ્યારે સરકારે પાછાં પગલાં ભરવા માંડયાં, ને વચનનેા ભંગ કર્યો ત્યારે કાયદાની સખત ઉઠાવનારા પહેલા હીંદી ઓમાં મી. નાયડુ એક હતા. તેને ફેરી ફરવાની કાંઇ જરૂર નહેાતી. પણ તેના સદ્‌ગુણ ઓર તરેહના છે; અને તેથ પેાતાના બીજા ભાઇઓની ખાતર તેણે આરેસ્ટ ઉંચકી. અને જેલમાં ગયા. રાનીવારે ચાર દિવસની સખત મજારીની જેલ ભોગવીને તે અઠવાર નાતાલેાજ. પાછા તેણે ફરીથી આરેસ્ટ કરી અને ૧૪ દિવસની બીજી જેલ મેળવી. આવા દેશસેવા કરનાર નરને પેાતાના દેશી ભાઇઓ વરસે સખત મજુરીની જેલ ભોગવવી પડે તેા ખરેખર સરકારની વરતણુંકમાં શરમ જેવું પાપીપણું સમાએલ હેાવું જોઇએ.

તે જેલમાં ગયા પછી અમે તેની ઓરતની મુલાકાત લીધેલી. હમેલને લીધે હયામણી સ્થિતિવાળી આ બાઇ તેના ધણીના જેલ જવાના સમાચારથી દુઃખી દેખાવા લાગી. તેનેા સહુથી મેાટેા દીકરેા જે ૧૫ વરસનેા કિમરનેા છેકરેા છે તે તેની બાજુએ આવી ઉભેા. બાપાએ હિંમત રાખવા ટેારાપ કરી, પણ તેની આંખમાંથી આંસુ ખરી પડયા. અને અમારી આંખેામાં પણ પાણી ભરાઇ આવ્યા વગર રહ્યું નહિ

આવાં દુઃખેા ઉઠાવવાની જરૂર હાલ બહાદુર હીંદીઓને પડી છે તે હજુ સરકાર કયારે દુર કરશે એમ બાબતનેા અભ્યાસ થાય છે. શું એસીઆટીકને આપેલા સાડા ત્રણ વરસ પછી સરકાર પેાતાનું વચન પાળશે? આખરની વખતને નિરૂપાયે સરકાર તેમ કરશે તે સારૂં કહેવાશે? શું ગેારા પેાતાના બેાલ ઉપરથી તેઓનેા વિશ્વાસ ન ઉઠી જાય? મને તાજુબી થાય છે કે ખુદા આ બધું કેમ નહિ જોતેા હેાય!

એક પારસી બાઇનેા બુલ્સેા

મીસીસ બીખા જી કે. આર. કામા જેઓ હીંદની હયામણી સ્થિતિથી દુનીયા ના લેાકેાને વાકેફ કરવા માટે બાપણેા આપે છે તેમણે જર્મનીના સ્ટુટગેરડ ખાતે આપેલા એક ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે:—

"મારા દુઃખી દેશે અગાધ મરણ તથા દુકાળાથી બહુ સહન કરેલું છે. પણ જે દુઃખ બ્રિટીશ રાજ્યતળે પડયું છે તેવું કદી સહન કરેલું નથી. અમે અગાઉ વહેમમાં મરતાં પણ અંગ્રેજ સુધારા અમારા દેશમાં ઘુસ્યા પછી અમે દર માસે ૫,૦૦,૦૦૦ લેખે મરીએ છીએ. હાલ હીંદુસ્તાનમાં ચાર કરેાડ હીંદી ભૂખે મરે છે એ ગવરનરેાની સાથે વાતચીત કરી તે હકીકત દાદાભાઇ નવરોજીએ પોતાની તેમની મારફેાતે લેવાશે. પણ તે તેા હવે સપનાના જેવું લાગે છે. હોદેદારેા

પોતાનો મોટો પગાર લઇ પોતાનાં પેટ ભરી ગરીબોનાં પેટ ઉપર પાટુ મારે છે બારા મુલકમાંથી અઢીસે દર વરસે ચમુ કરોડ પચાસ લાખ પાઉંડ ઘસડી જાય છે. તેનો બદલો અમને કંઇ મળતો નથી. ઊલટાની ઉપર ગેરવાજબી કરે પડે છે. એક સરખી વસ્તુ પણ કરે વિનાની નથી. તેઓના જનવર સરખા સોદજરો, હીંદી ઓરતોથી સરીયામ રસ્તામાં ન ચાલી શકાય તેવી સ્થિતિ ઊભી મૂકે છે. અને અમલદારો તેની દાદ દેતા નથી."

સરકારની સારમાણુસાઇ!

એશીઆટીક મામલાપર ટીકા કરતાં 'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ' લખે છે કેઃ—

જ્યારે સમાધાની થઇ ત્યારે મી. ગાંધી સર્વે સાધુ કરવામાં મી. સ્મટસે બધુ એ મુકાવ્યું. મી. ગાંધીની માગેલી કબુલતે બધી આપી દીધી. પણ હવે લાગે છે કે ત્યારે મી. સ્મટસે ફેડાવાએલાને અટકાવવાનો પોતાના મનની સાથે મન સુબો કરેલો! આ પ્રમાણે આ નવીન વાત મી સ્મટસે ઉભી કરી છે, અને દાલ જે કઢન ચાલે છે તે આ એક વાતને લીધેજ છે. એક વખત સાધુ થઇ ગયા પછી હીંદીઓને આમ જનરલ સ્મટસ કનડવા માગે છે તેમાં તેના તરફ અમારી જરા પણ દિલસોજી નથી. જે ફેડાવા એલા હીંદીને ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે અગાઉ છુટ હતી તો હાલ તે શા માટે ન રહેવી જોઇએ? અને સર વીલીયમ સોલોમનનો મુકાદો જણાવે છે કે ઇમી ગ્રેશન કાયદા તળે તેમને છુટ છે. આ વાત મી ગાંધી છાપાદ્વારા અને કોરટ આગળ હર વખત રજુ કરતા રહ્યા છે. કેટલી મોટી દિલગીરીની વાત કહેવાય કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી આજસુધી આ બાબતમાં જરૂ ડહાપણથી અને થતુરાઇ પુરવક ચાલતા આવ્યા. અને રહી રહીને છેલ્લી ઘડીએ હાથે કરીને ખોટી માથાકુટ ઉભી કરીને નીયેડો અટકાવે છે? કોઇ કહેશે કે સમાધાનીમાં ફેડાવાએલાની વાત નહોતી. પણ એનું કારણ એ છે કે એ બાબતમાં એશીઆટીક માટે કાયદો સંતોષ કારક હતો વળી જનરલ સ્મટસે જાણવું જોઇએ કે સમાધાની પાર પાડતાં હાલના ચાલુ કાયદાઓમાંજ નવા ફેરફાર દાખલ કરાવે તે કદી બંધનકારક ગણાય નહિ. જુનાં રજીસ્ટરવાળાને આવવા દેવા ની તેમજ લડાઇ પહેલાં વસવાટનો હક સાબીત કરે તેવાને આવવા દેવાની સરતો પાળીને એશીઆટીક કાયદો રદ કરે તો વચનભંગ નથી થતુ. આવી ફેડાવાએલાની બાબત લાંબવામાં તો જનરલ સ્મટસે નવી વાત દાખલ કરી છે, અને તેથી મી. ગાંધી વગેરે તે સ્વીકારશે નહિ એ દેખીતું છે.

!!! રમુજી રંગ !!!

મનુષ્ય હરણ! જોહાન્સબર્ગની અદાલતમાં સત્તર વરસની સકેમળ ગોરી કુંવરીને ભગાડી જવા એક ગોરા સાથે સપડાવા હતા. ભારે કેસ થિયેા. તમાસગીરોથી કોર્ટ ચિક્કાર. રસિકજનને 'મજેદાર' થા બનેલા જોડાને નીહાળવા ની તક ને જોનારની જકનો આબેહુબ નમુને ગોઠવાએલો હતો. પણ રાજા રવિશર્માની ખોટ પડી ચિત્ર જોવાનું અશક્ય થયું. બિચારા માજીસ્ટ્રેટે ખુબ વિચાર કરી જવાબ આપ્યેા. દીલગીર છુ. માબાપનું જોર કે કું ચાલશે નહીં. કારણ ઘણી ઘણીઆણી સજ્જ તો શું કરે મુકલાં ને કાજી!

× × ×

બોપણું! ચામડીનું કારસ્તાન ને જમાલ મરતાન બાબુએ મુંઝ પણી પણીને રામ ઉઠાવે કુપ્યા. જનરલ સ્મટસ સાહેબ દાઢી હીંદીને બંધ કરવ તલપલ તલપલ તલપી રહ્યા છે. જ્યારે એશિઆટીક ઓરીસે આડે આડે ખિસ્સા તર કરવા માંડયા છે. કોર્ટમાં કેસ નીહળતાં બાદ શાહી શાણી જમાલે દમ ફેલ ને માંહે પોતાનું બોપાળુ, કહેવા શરૂ કરયું. બાપુ! ઘર ફુટયું તેનુ કરમ ફુટયું. એરીસ બાય ગલાલ જમાલને મળ્યા, ઘર માયા દીઠ પત્રન જમાલનાં મળ્યેા, બાકીનુ ઓરીસમાં દફન. ને બ્લેકલેગ ની પરમીટનો ચીલોડિ ચાલ્યેા ચમની સાહેબના પોકાર, ને ઉંચકા બીટનો બેડો પાર. દશ પાઉન્ડ એક પારે, બાર પાઉન્ડ બે પાર, કોઇ ચલે છે. પકર પાઉન્ડ ચમુ પાર. પાર પાર.

× × ×

અમૃતમય કુટબો! કટકે પાગે કટાકુટ ને લડાઇ ચાલે કટાકટ. રસિકજનને સનનનતા ખબર મળ્યા કે એક હીંદી મોટ બોલડ સ્ટના ઘેરામાં સપડાયેા હતો. કરોન્જની મારફત હીંમતથા લડ્યા. બાંધે ચડીલાપર કાલળનો કકેા પણ લખ્યેા કે શુરા રજપુતની મારફત કેસરીમાં કરીશું. પણ બીજુ મોંકું લાગ આવીશું નહીં. લડાઇ ધમ ધમ ચાલી પણ આખરે ચોકેલા ચાકની ગતી નરમ પડી. હાય! કરોન્જ સરદાર મારફત અમેરીકા કાં ન લિધાવ્યા? પણ હીંદી, અજાણતા ના 'ગવરનર' આવી છે. બીજો વોટ વળી આવશે. જે જે, સંભાળજો પાછી પાની ઓ સત્યાગ્રહમાં ખામી. બાકી હીંમતે મરદાના તો મદદે ખુદા.

× × ×

શેર ને બકે સવા શેર! દરાંસવાલે ગુલામી ખત પ્રસન્ન કરીયું. તો નાતાલ કેમ મરીબ માબાપનું થાય! જેમ હીંદી ને દશ વરસમાં પાણીયું નારિયલ આપવાનું ઘડી કાઢયું. વધુમાં સંભળાય છે કે તે ગન વખત વંચાય બેઠા પારે પણ ઉતરી ગયેા છે. બાકી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ ધડ મારી. ટીક—બાપુ—ટીક જનરલ સ્મટસના પરયેાગ જોયા નહીં જોય! તારીખા બીજ દશા ને કૂવા. નાતાલના હીંદી કોમ દરાંસવાલમાં ઉતરે એવા નથી. એબી એક દેશના બેટા. બચાર્યે જમ ને કરાર્યે બીના લેાટા.

વધી પારલામેંટમાં હીંદી

સંસ્થાનેામાં વસતા બ્રિટીશ હીંદીનું સંબંધમાં ગયે શુક્રવારે વધી પાલમેંટમાં સંસ્થાન ખાતાના અંડર સેક્રેટરી કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે બ્રિટીશ હીંદીના સવાલને કેનેડાની સરકાર જે દરજ્જો કાઢયેા છે તેથી વધી સરકાર પુરેપુરો સંતોષ જાહેર કરે છે અને આશા રાખે છે જે આસ્ટેલીઆ તથા દક્ષિણ આફ્રિકા ની સરકારે પણ તેજ રીતે સમાધાની કરશે. સ્વરાજ્ય કરતા સંસ્થાનેા અમુક નવા માણસને દાખલ થતાં કદાચ અટકાવે પરંતુ જેને એક વખત દાખલ કરેલ છે તેમને તો સંપુરણ હક આપવાજ જોઇએ.

અદ્દલાબાદના એક તારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે બાપા ઉપર દિલ્લીની સડકેા બોકલવાના આરોપ માટે એક હીંદીને સાત વરસની જેલ આપવામાં આવી છે.

જીજપ્તના એક છાપાપર કેસ ચાલતો હોવાથી જીજપ્તવાસીઓમાં બોટા ઉહસે દેખાયા છે, અને કેટલાકે સ્ટેશનોમાં વસતા ગોરાઓ ઉપર હુમલા કર્યા છે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

શ્રી. નાઇડુનો જોગ

સેમવાર

લખવાને અત્યંત ખેદ ઉપજે છે કે શ્રી. યંબી નાઇડુની ઓરતને ક્ષયરોગ થઇ ગયો છે અને બચ્ચાને આજે દફનાવ્યું છે. શ્રી. યંબી નાઇડુને આ ખબર નથી. પણ તેનો ઉપકાર દેવા ઉપર વધતો ચાલ્યો છે. ત્યારે સમયમાં ઓરતને મુકીને જાણી જોઇને કેમને ખાતર જેલમાં ગયા. અને દરમ્યાન આવો કીસ્સો બન્યો. શ્રી નાઇડુ તો હજી જેલમાં છે.

આ બનવાનું કારણ શ્રી. નાઇડુનું જેલ જવું હોય તો સંભવ છે. મીસીઝ નાઇડુને જેલ જવાને દહાડેજ હું મળેલો. તેની સ્થિતિ મી. ડોક લખે છે તેવી દયાજનક હતી પોતાના ધણીને ઉપરા ઉપર બે વખત જેલમાં જતા જોવા છતાં હિંમત રાખી શકે તેવી બુરસ્તાયણી બાઇ થોડીજ હોય છે. તેમાં વળી મીસીઝ નાઇડુની સ્થિતિમાં તો કેમ ધારી શકાય.

આ બેતની હત્યા ટ્રાંસવાલની સરકાર ઉ રજ છે તેમાં શક નથી. તેના અન્યાય થી કોમના માણસોને આવી છબતો ઉઠાવવી પડે છે.

શ્રી. નાઇડુના સાથી બહાર નીકળ્યા

શ્રી. નાઇડુની સાથે જે પાંચ હીંદી જેલમાં ગયા હતા તે જેના નામ હું અગાઉથી આપી ગયો હું તેઓ જેલ બહાર નીકળ્યા છે. તેઓને લેવાને શ્રી. ઇસપ મીઆ વિગેરે ઘણા આગેવાનો આવ્યા હતા પછી શ્રી. ઇસપ મીઆને ત્યાં ચા તથા બીસ્કીટ આપવામાં આવેલાં. તેજ વખતે ફ્રેટવાળાઓએ બનાના તથા ઓરેન્જીસ ભેગાકેલાં. શ્રી. ઇસપ મીઆ, મોલવી સાહેબ, ઇમામ સાહેબ વિગેરેએ ભાષણો કરેલાં હતાં.

શ્રી તીલકના કુટુંબને ડિલસોજી

શ્રી. તીલકના કુટુંબને દિલસોજીનો તાર કરવાનો ઠરાવ આજ મીટીંગમાં કરવામાં આવ્યો હતો.

શ્રી. રીચની મહેનત

શ્રી. રીચ વિલાયતમાં મહેનત કરી રહ્યા છે. જેમ બને તેમ કેમકેમને [illegible] મુલાકાત લીધેલી એવો તાર છે. તે મુલાકાતથી શ્રી. રીચને સંતોષ થયો એમ પણ જણાવે છે. એટલે વિલાયતમાં હવે કામ બરાબર ચાલ્યું એવું માને છે.

શેઠ સેલબોરનનું ભાષણ

શેઠ સેલબોરને વીરીનીગીમાં ભાષણ કરેલું તેમાં તેણે કહ્યું કે એશીઆટીક જેઓને ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનો હક છે તેઓને તકલીફ નહિ પડવી જોઇએ અને તેઓના હક ઝુંટવવા માટે બ્રીટી સરકારે વચમાં આવવું પણ જોઇએ. આફ્રીકાનાં આવવા દેવા કે નહિ તે કેપોલોનીનું મુખત્યારી છે. આ ઉપરથી જોવામાં આવે છે કે કેપ્લણથી સજાના હક ઝુંટવતા તકલીફ પડવાની છે. તેની દયા કેપ્લાયસેલના હાથમાં છે. તે શા છે તેનો વિચાર બધાને એજ સવાલ એકલો રહેશે ત્યારે કરશું.

કયારે અંત આવશે?

લડતનો અંત કયારે આવશે એ સવાલ યથાજ કરે છે. અહીંની પાર્લામેંટ તા. ૨૧ મીએ ઉઠશે. તે દરમ્યાનમાં અંત ન આવે તો પછી આવતી જાનેવારી સુધી અંત નહિ આવે એમ માની શકાય. ગમે તેમ થાય તેમાં આપણને કંઇ ગાંઠ ખોવા જેવું નથી એમ કહી શકાય.

શ્રી. સોરાબજીનો સદેશો

શ્રી. સોરાબજી જેલમાં મજા કરે છે. દુઃખ પડે છે તે કોમને ખાતર ઉઠાવે છે તેણે જે કેદીઓ આજે જેલમાંથી નીકળ્યા તેઓની મારફતે કહેવરાવ્યું છે કે જેલમાંથી નીકળ્યા બાદ પોતે પાછા જેલમાં જશે પણ ટ્રાંસવાલ છોડનાર નથી.

મારણાકાર

શ્રી. મુળજીભાઇ ગીરધરલાલ પટેલ

શ્રી. પટેલની ઉપર પાડ આવ્યો છે. તેમને ગઇ કાલે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેમને પકડવાનું કારણ કાયદેસર રજીસ્ટર નથી લીધું એ છે. શ્રી. મુળજીભાઇ હજી તો હમણાજ ફેરી ફરવાને સારૂ ચાર દહાડાની જેલ ભોગવી આવ્યા છે. હવે તેમનો પાછા જેલ જવાનો વખત આવ્યો છે. શ્રી. પટેલે જેલ મુકવાની ના પાડી હતી તેથી તેમને એકદમ આજે ઓરીસમાં રહેવું પડ્યું હતું. શ્રી. પટેલનો કેસ આજે ચડ્યો તેમાં તેમને સાત દિવસમાં પોલેના નીકળવાની નોટીસ મળી છે.

શ્રી. પોલાક ચોલકરસ્ટમાં

ચોલકરસ્ટમાં જે હીંદી આવે તેને મદદ કરવાને સારૂ ત્યાં જેની ઉપર બંગુકા નહિ આપવાનો કેસ ચાલે તેનો બચાવ કરવા માટે શ્રી. પોલાક ચોલકરસ્ટ ગયા છે ને ત્યાં રહેશે. હું ઉમેદ રાખું છું કે પર મીટરાણા ઘણા હીંદી ચોલકરસ્ટ જશે અને ત્યાં અંગુઠો આપવાની ના પાડી જેલમાં જશે. શ્રી પોલાકનું ઠેકાણું ચોલકરસ્ટમાં શ્રી. ઇસપ સુલેમાનને ત્યાં ઓફીસ રૂપ રહેશે. જેઓને કંઇ પુછવું હોય તેણે અંગ્રેજીમાં તેમની ઉપર કાગળ લખવા. શ્રી. પોલાક બે અઠવાડીઆ કરતાં વધારે ત્યાં રહેવાનો સંભવ નથી.

મુખત્યાર.

પારસીના હીંદી કમીટી તરફથી

શ્રી. એસ. ઓસમાન અને બીજા હીંદી જણાવે છે કે:—

આપ સાહેબોએ આગળ જેમ એકત્રતાથી ઉત્તમ કાર્ય કર્યું કામ પાર ઉતાર્યું તેમજ આ વખત એક સંપની મુખ્ય જરૂર છે સત્યાગ્રહની ફતેહ. સત્યનોજ જય છે. ક્રમમાં આગળના દાખલાઓથી જુઓ તો અંત સુધી સત્ય તરે છે. જેમ કે હરિ ભક્ત ને કામાન જેવા જુલમગારીઓના અત્યાચારો પણ નામ અમરરહે આપણે જેલમાંછીએ ત્યારે આપણને પણ આ નામ મેળવવા નો સાઉથ આફ્રિકાની સરકારે અ વખત આપ્યો હોય એમ સમજી ખરી લડાઇમાં પોતાના સ્વદેશી બંધુઓ માટે કાંઇ ભાગ લેવા નારાજ હોવા માટે મુખ્ય એકસંપ થવાની જરૂર છે. જ્યારે આપણે તેમ થઇ જઇશું તો સરકાર ધારેલા ક્રમ પર ઉતરવા દેશે અને તે પોતેજ દરવાજા ખોલી આપશે. મારે પ્રાર્થના સહન કરી સત્યને માટે મક્કમ થશો એવી અમારી કમીટી ભલામણ કરે છે.

શ્રી. ઓસમાન કિ. જે જાગણી બતાવે છે તે સરસ છે. હીંમત આપે છે તે બરાબર છે. મારે તેમને કહેવું જોઇએ કે તેઓને ખરી જાગણી બતાવવાનો એ રસ્તો છે કે તેમણે ઇંડીયન ઓપીનીયનને પૈસા ની મદદ કરવી. લડતમાં તેની જરૂર છે તે બહારના માણસો આટલું ઓબામાં ઓછું કરી શકે છે

'કુલી' શબ્દનો ઉપયોગ

અહીંના પારસીમેંટના મેંબર શ્રી. નેસરે ભાષણ કરતાં હીંદીઓની બાબતમાં કુલી શબ્દ વાપરેલો. તે ઉપરથી શ્રી. પોલાકે તેમની ઉપર કપકાટીયે કાગળ લખ્યો. શ્રી. નેસરે જવાબમાં લખ્યું છે કે તેને વિચાર 'કુલી' શબ્દ અપમાન રૂપે વાપરવાનો ન હતો. ન શબ્દ સાધારણ રીતે હીંદીને સારે વપરાય છે તે તેણે વાપર્યો.

હીંદીનું શું કરવું?

જે. એલ્બરેડ બારકર કરીને અહીંના એક ગોરા બારીસ્ટર છે. તેણે "ઇન્ડીયન

મંથલી" નામના માસીક ચોપાનીઆમાં કેટલું કે આપણે વિષે લખ્યું છે. તેમાં તે જણાવે છે કે હૉંદીને લેડિસ્મિથમાં મોકલવા, તેનો વેપાર પણ ત્યાંજ થાય, તેને લેડિસ્મિથ બહાર જમીન ન આપવી તે આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેને રજીસ્ટર કરવા. બારકર સાહેબ કહે છે કે આમ થાય તોજ હૉંદીનો જડ છેવટે આ દેશમાંથી નીકળે.

આ બધાં ગોરાઓનાં ફાંફાં છે. તેટલે દરજ્જે આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં થાય નહિ. પણ આપણે તેમાંથી શીખવાનું એ છે કે જેમ ગોરાઓ એક કામને ઉપાડે તેની પાછળ લાગ્યા રહે છે તેમ આપણે આપણું માન ને આપણી સ્થિતિ જાળવવાને સારૂ મચ્યા રહેવાનું છે.

શાબાસ, સ્ટાન્ડરટન !

સ્ટાંડરટનમાં મી. સી. એલ. પટેલ, મી. ઇસ્માયલ મહમદ દીનદાર તથા મી. હસ મારફત ભાભા પકડાયાના ખબર મળ્યા. તેઓની ઉપર વગર લાઇસેન્સથી દુકાન ચલાવવાનું તહોમત હતું. મી. પોલાક તેઓને સારૂ જજ પહોંચ્યા હતા. તેઓનો પણ પાઉંડનો દંડ અથવા એકદ દીવસની સખત મજુરીની સજા એમ થયું. તેમણે દંડ નહિ ભરતાં જેલ પસંદ કરી. બીજા દસ હૉંદીને પકડવાનો હુકમ પાછળ થી આવ્યો એમ મી. અબ્દુલ્લા હાજી ખબર ટેલીફોનથી આપ્યા. આ હૉંદી પણ જેલ માં ગયા.

સ્ટાંડરટને હદ વાળી છે. કસોટી કીક થાય છે. મારા સાંભળવામાં આવ્યું હતું કે સ્ટાંડરટન પોલેફરટરમ ને કલરકસડોર્પ ને નજીક આવ્યા. તેઓને મ્યુનીમાં નહિ લાવીને લડત ચલાવવી. હવે સ્ટાંડરટને આ બાબત બોટી કરાવી, એટલુંજ નહિ પણ જબરદસ્ત હીંમત કરી. હું માનું છું કે એજ મુજબ વખત આવ્યે કલરકસડોર્પ અને પોલેફરટરમ પણ પોતાનું પાણી બતાવશે. આ લડતમાં મારો અનુભવ એવો થયો છે કે કોઇને પહેલેથી નબળા માનીને પડતા નથી મુકવાના અને સબળા માની કોઇનો ઝાઝો નથી કરવાનો. આ કામ એવું નબળું ભરેલું છે કે કોઇનાં દીલ પોતાને હાથ નથી રહેતાં જેઓના દિલમાં ખુદા વસીને હીંમત આપે તેજ બહાદુરી બતાવી શકે છે.

સહુને સ્ટાંડરટનના જેટલાં હીંમત મળે એવી આપણે બધાએ પ્રાર્થના કરવાની છે.

ત્રણ છુટયા

મી. ગોવિંદ મૈયર, મી. સહુ ધેલા તથા મી. ગોકળ દૈયા એમને અદાલતીમેં કોમને તથા પોતાને ખાતર જેલ ભરેલા. તેઓ આજે છુટયા. તેમને વધાવવા ઇમામ સાહેબ અબદુલ કાદર બાવઝીર, મી. ગાંધી તથા બીજા ભાઇઓ ગયા હતા. તેઓના કહેવા પ્રમાણે ફરી પાછા જેલ જવા તૈયાર છે.

કોની લાઇસેન્સ કાયદામાં નથી ?

કેટલાક હૉંદી અહીં રીફ્રેશ રાખે છે. ગયઅમ સીનેર રીફ્રેશ હૉંદીના કબજામાં હતી. આવા હૉંદીને અંગુઠો આપવાની મ્યુનીસીપાલીટી ફરજ પાડતી હતી. તેથી તેની ઉપર ગયે ગુરૂવારે નોટીસ મોકલવામાં આવી હતી કે ગાડીઓની લાઇસેન્સ ટ્રેડ લાઇસેન્સ ન કહેવાય તે તેથી તેનો સમાસ ખુની કાયદામાં થતો નથી. તેથી જ મ્યુની · પાલીટી વગર અંગુઠે માગી લાઇસેન્સ રીફ્રેશ વિગેરેની નદિ આપે તો મ્યુનીમાપાલીટીએ નુકસાની આપવી પડશે. આજે મેં સાંભળ્યું છે કે મ્યુનીસીપાલીટીએ ઉપરની તકરાર કબુલ રાખી છે તે રીફ્રેશ વિગેરેની લાઇ ન્સ ખુની કાયદાની શરતો પાળ્યા વિના આપ વાનો ઠરાવ કર્યો છે. આમ જેઓને લાઇસેન્સ મળી શકે છે તેણે લાઇસેન્સ લેવી પણ બીજી રિતે જેલમાં જવાનો પ્રયાસ કરવો. લાઇસેન્સ વગર લાઇસેન્સવા ફેરી ફરવાનો ઉપાય છે.

જેલમાં ખોરાક

જેલમાં હૉંદીને પુષ્કળ બદલે બીજો ખોરાક આપવાનો કામળ એસોસીએશને લખ્યો છે તેનો જવાબ હજુ મળ્યો નથી તે ઉપરથી શક જાય છે કે આપણને સરકાર કાયર કરવા માગે છે. ખોરાકનો ફેરફાર ન કરવાથી આપણે જેલમાં નદિ જઇએ એમ સરકાર ખુલ ખાય એવો સંભવ છે. પણ મને ખાતરી છે કે બહાદુરી કરવા જેલા હૉંદી કંઇ ખોરાક ની ધાસ્તિથી પાછા હઠવાના નથી. ભુખ, તરસ, ઠંડ, તાપ એ બધાં સહન કરવાની જરૂર છે. મોટુ યુદ્ધ ચાલી રહ્યું છે તેમાં પુલની પધારી કે બાવાનાં પકવાનની આશા રાખવાની નથી. રાત્રની પાસેથી મહેરબાની શી ! તેની કયા એ આપણને લાભકારક મણવાની છે.

મી. સોરાબજી અડાજણીઆ

મી. સોરાબજીને મુબારકબાદી આપવા પણ માણસો આતુર જણાય છે તેથી તેમનું જેલનું સીરનામું આપે છે. તે તો જોહાન્સબરગ ફોરટ (Fort) એમ છે. પણ ત્યાં તેમને કામળ કે કંઇ વસ્તુ મળવાની નથી. તેમના છુટવા ઉપર બારએ કંઇ મોકલવું હોય તો ઓકસ દપરર ને સીરનામે મોકલવું. ગારી સલાહ છે કે તેમના સગાંની ઉપર મુબારક બાદીના કામળ સહુ મોકલી શકે છે. તેમની મેરીનું નામ કુંવરબાઇ સોરાબજી છે. તેમના ભાઇનું નામ મી કાવસજી કાપરજી છે. તેમની બહેનનું નામ માણેકબાઇ કાપુરજી છે. તેઓનુ ઠેકાણું મી. પાલણજી એદલજી પ્લમ્બરનું મકાન બેતવાડી છઠ્ઠીગલી મુંબઇ છે.

રમુજી શ્યારમાં રમુજી ચિત્ર

'રેમારટીંગ રેલા:' અવુ અકવાડીએ છાપું અહીં નીકળે છે. તેમાં લડત ઉપર ચિત્ર આપ્યું છે. એક ખુણામાં લખ્યું છે કે જો. બી. ની જેલ. સરસ તંદુરસ્તી ને સારૂં ફોજેલ. તેની નીચે કેટલાક હૉંદીની ઉભી છે. જેલને દરવાજે પાડયો છે ને નીચે લખ્યું છે કે મી. ગાંધીએ માફ્રેટની પાસે કેદીઓની તંદુરસ્તીને સારૂં વધારેમાં વધારે જેલ માગી.

સ્ટાંડરટનની જેલમાં

જેલમાં ગયેલાના નામો નીચે મુજબ છે. મેસરસ ઇસ્માયલ મહમદ દીનદાર, હસ મારફત અભરામજી ભાભા, સી. એલ. પટેલ, ઇબ્રાહીમ અહમદ ભાભા, મહમદ અહમદ કાજી, મહમદ હુસેન ભાગલીઆ, ઇસ્માયલ મહમદ આરેફ, દુલભજી ખેમચંદ્રમ. મોલાના મોલવી મહમદ મી. જોષાત, ઇબ્રાહીમ ઇસ્માયલ દેસાઇ મહમદ વાદી, અહમદ ઇસપ ટીમોલ, સુલેમાન મહમદ.

છેલ્લા ખબરો

(ઇ. ઓ. માટે આસ તાર)

જોહાન્સબરગ, ૧૦મી ઓગસ્ટ.

જરમીસ્ટનમાં ત્રણ હૉકર લાઇસેન્સ વગર ફેરી ફરવા માટે પકડાયા છે, મી. ગાંધી તેનો બચાવ કરવા ગયા છે.

ટરાંસવાલ મ્યુનીસીપલ એસોસીએશન ના કહેવાથી જોહાન્સબરગ મ્યુનીસીપાલીટી એ એશ્રીઆટીક એક્ટ કાયમ રાખવાને ફરીથી ઠરાવ મહાર પાડયો છે.

જોહાન્સબરગમાં રીફ્રેશ લાઇસેન્સ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાનું ચાલુ છે.

જોહાન્સબરગમાં ખોટી પરમીટનો કેસ

ગઇ તા. ૨૭મે સોમવારે ઓ' કોરટમાં ડાહ્યા લાલને ખોટી પરમીટથી દાખલ થવા માટે ખડો કરવામાં આવ્યો છે. પ્રોસીકયુશન તરફથી મી. સ્કુરમન તથા તહોમતદાર તરફથી મી. ગાંધી હતા.

સુપ્રી. વરનને જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે તહોમતદારને મેં જુલાઇની બીજી તારીખે મી. ગાંધીની ઓફીસ બહારથી પકડેલ છે. તેની પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટી ફીકેટ માગતાં તેણે જણાવ્યું કે તે મી. ગાંધીની ઓફીસે છે. તે ઉપરથી તેણે મી. ગાંધીની ઓફીસે જઇ તેના કલાર્ક મી. મેકીન્ટાયરને તહોમતદારે કહેલ બીના કહી મી. મેકીન્ટાયરે તીજોરીમાંથી સરટીફીકેટ કાઢી તહોમતદારને આપ્યું. સુપ્રી. વરનને તે તપાસી ખોટું માલુમ પડવાથી તહોમતદારને પકડયો. ત્યાંથી તેઓ ડાહ્યા લાલને ઘેર ગયા અને તેના ઘરની જડતી લીધી અને હીંદુસ્તાની માં લખેલ કેટલાક કાગળો જપ્ત કર્યા. ચાર્જ ઓફીસે જતાં તહોમતદારે કહ્યું કે તે સરટીફીકેટ મેં જેમલ પાસેથી ૧૪ પોંડમાં ખરીદેલ છે. પોંડ ૭ ડરબનમાં અને બીજા પોંડ ૭ અહીં આવ્યા બાદ દીધા. મી. ગાંધીને તે પરમીટ મે ૨૪ કાલે દીધી. સાક્ષીએ જણાવ્યું કે હું તા. ૨૯ જુનથી તા. ૨ જુલાઇમાં મી. ગાંધીની ઓફીસે કેદીક વખત ગયેલ. પરંતુ ખોટી સરટીફીકેટ બાબત મને અથવા પોલીસના કોઇ માણસને કોઇ કહેવામાં આવ્યું નથી.

મી. ગાંધીઃ (સુપ્રી. વરનનને) તમે કબુલ કરશો કે આ બનાવટ સહાયથી થયેલ છે?

સુપ્રી. વરનનઃ હા. મી. ચમનીની સહી ન ઓળખનાર આ સરટીફીકેટ બનાવટી છે એવું ન કહી શકે.

મી. ચમનીઃ હું તહોમતદારને ઓળખતો નથી. સરટીફીકેટ ઉપર સહી મારી નથી પણ બનાવટી છે. નંબર આપવામાં તથા કામના ક્રમમાં પણ તફાવત છે. તહોમતદાર પાસે બનાવટી સરટીફીકેટ છે તેની ખબર મી. ગાંધી પાસેથી મને મળી નથી. બધા સરટી ફીકેટ ઉપર હું જ સહી કરું છું. નાતાલ માં પરમીટ કાઢવાની કોઇને સત્તા નથી.

મી. ગાંધીઃ (મી. ચમનીને) બનાવટી સરટીફીકેટ સરકારી સરટીફીકેટની બરાબર નકલ છે?

મી. ચમનીઃ સરટીફીકેટ બરાબર નકલી છે. મારી સહી તેવી નથી.

ફરીયાદ પુરતાં સબ ઈન્સ્પેકટર વરને જણાવ્યું કે તહોમતદાર પાસે ડાહ્યા લાલાના નામની ડોમીસાઇલ સરટીફીકેટ હતી. તેની ઉપર બે અંગુઠાની છાપ હતી.

સરકારી વકીલ મી. સ્કુરમેને તહોમતદારના અંગુઠાની છાપ લેવાની પરવાનગી માગી. આ બાબતમાં બીજા માણસની જુબાની લેવાનું જાહેર કર્યું.

મી. ગાંધીએ વાંધો ન લેવાથી કેસ તે રોજ મુલતવી રહ્યો.

મંગળવારે ફરીયાદ કેસ ચાલતાં નીચે મુજબ જુબાની લેવાઇ.

મી. મેકીન્ટાયરઃ હું મી. ગાંધીની ઓફીસમાં ચોપડા રાખું છું. તહોમતદાર પકડાયો તે અપોરે સુપ્રી. વરનન ઓફીસે આવેલ. તેણે સરટીફીકેટ માગ્યું. તે મેં તીજોરીમાંથી કાઢી તહોમતદારને આપ્યું અને તેણે સુપ્રી. વરનનને આપ્યું.

ઉલટ તપાસઃ તીજોરીની ચાવી મારી પાસે તથા બીજી મી. પોલાક પાસે રહે છે.

મી. ગાંધીઃ તહોમતદાર પકડાયો તેને આગલે દિવસ સાંજે પાંચ વાગ્યાના ખરસા માં ડાહ્યા લાલા મારી પાસે આવ્યો અને કહ્યું કે પરમીટ બાબત મને કોઇ સતાવે છે. મેં તેને પુછયું કે પરમીટ કયાં છે. તેણે મને બતાવી. તે જોઇ મેં તરતજ જાણી લીધું કે તે બનાવટી છે અને તે મુજબ તહોમતદારને જણાવ્યું. જે ઉપર થી તે તાબાની પામ્યો. મેં તે સરટી ફીકેટ મી. પોલાકને તીજોરીમાં મુકવામાટે આપ્યું અને તહોમતદારને કહ્યું કે કોસેની ઉોડવાની જરૂર નથી. આજ મોડું થયું છે, અત્યારે હું ઓફીસમાંથી જઉં છું. કાલે સવારે પ્રીટોરીઆ જવાનો છું. આવ્યા બાદ હું પોલીસને લખાણ કરીશ.

મી. પાસમનઃ હું મુન્હેગારની તપાસ બાબામાં કારકુન છું. તહોમતદારના જમણા અંગુઠાની નીશાની મેં ડોમીસાઇલ તથા રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ સાથે સરખાવી છે અને તે મળતી આવી છે.

બાદ જુબાનીની સવારે ડાહ્યા લાલાને કમીટ કરવામાં આવ્યો હતો. બેલમાટે પોંડ ૧૦૦ની રકમ ઠરાવવામાં આવી હતી.

પ્રીટોરીયામાં ખોટી પરમીટનો કેસ

જેમલની જુબાની

ગયા મંગળવારે તા. ૧૮ ના રોજ પ્રીટોરીયા માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં બનાવટી રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટના ગુન્હા માટે અરજુન સીંગ નામના એક હીંદીને ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આ તહોમતદારને જેમલ તી સાથે પકડવામાં આવેલ પણ જેમલ "સલ્તનો સાક્ષી" થયાથી તેની તપાસ સાક્ષી તરીકે કરવામાં આવી હતી આ ટોળીના બીજા ત્રણને બનાવટી સીકકા કરવા માટે કેપટાઉનમાં પકડવામાં આવેલ છે.

જેમલે પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું કે બનાવટી રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટનો ધંધો કરનારના નામો ગલાસીંગ, અરજુન સીંગ, ગંગારામ તથા બીજા જણા છે. ગલાસીંગની સાથે કંદોબસ્ત કર્યા પછી હું જે માણસને પરમીટ જોઇએ તેને લખતો કે રૂપ પાઉંડ તથા તેની પોતાની બધી વીગત મોકલવાથી તરતજ પરમીટ મોકલવાનું બની શકે તેમ છે. આમ પરમીટ કેમ મળી શકે તેની મને શંકા લાગવાથી મેં ગલાસીંગને પુછયું: તેના જવાબમાં તેણે જણાવ્યું કે "બધા પ્લેકલેગને પરમીટ આપવાની મી. ચમની એ મને સત્તા આપેલ છે." ગલાસીંગે મને કહ્યું કે પરમીટના મને જે પૈસા મળે છે તે હું મી. ચમનીને આપું છું. ઇનમાઇલે પૈસા તથા વીગત પુરી પાડવા થી પરમીટ મોકલવામાં આવી હતી. આ કામમાં મને એક પાઉંડ મળ્યો. થોડા વખત પછી જ્યારે ગલાસીંગ પ્રીટોરીયામા નહોતો ત્યારે ડેલાગોઆબેથી એક કાનજી કાસમ નામનો માણસ આવ્યો. તેણે મારી પાસે ગલાસીંગનું નામ લીધું તેથી હું તેને અરજુનસીંગ પાસે લઇ ગયો. અર તસીંગે કાનજી કાસમને કહ્યું કે પા. ૧૫ તથા આંગળાં આપવાથી તેને પરમીટ મળી શકશે. અરજુનસીંગે કહ્યું કે હું એક મોરા પાસેથી પરમીટ લાવી આપીશ. કાનજી એ પા. ૧૫ આપ્યા એટલે તેને પરમીટ મળી. અને અરજુનસીંગે આંગળા લીધાં. તેણે (સીંગે) પરમીટ ફોરમ કયાંથી મેળવ્યું તે કહ્યું નહીં. પણ પુછવાથી એટલું જણાવ્યું કે ગલાસીંગ પરમીટ ઓફીસથી આગળ જવાથી ફોરમ મેળવતો ત્યાંથી હું લઇ આવ્યો છું મજીસ્ટરેટના સવાલમાં

જેમણે જણાવ્યું કે એશીઆટીક ઓરીસ તરફથી અપાતી પરમીટ્યો આ ચાર માણસો તરફથી અપાતી પરમીટ જુદા રંગની હતી. પણ હું એમ સમજ્યો કે તે પરમીટ આ દેશમાં રહેવા માટેની છે. મજકુરીએ મને કહેલ કે તેણે પરમીટ કાઢવાની મી. ચમનીએ મને સત્તા આપી છે પણ તે પરમીટ એશીઆટીક ઓરીસ માંથી આવતી નથી.

આટલી હકીકતની જોવાયા બાદ કેસ તા. ૬ ઓગસ્ટ ઉપર મુલતવી રહ્યો હતો.

બનાવટી રેજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ

કુરોપીઅન ઉપર આરોપ

ગયા સોમવારે પ્રીટોરીઆ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મી. કોલસન પાસે જેકર શમુલી અત નામના પ્રીંટરને પ્રીટોરીઆમાં આવેલા એકસેલસીઅર છાપખાનામાં તા. ૨૪ મેના અરસામાં બનાવટી એશીઆટીક રેજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટો છાપવા માટે ખરા કરવામાં આવ્યો હતો. બચાવ તરફથી મી. લીચનસ્ટેઇનની કરમાસથી ડા. કરોઝ હાજર હતા.

જે. જે. ગીનયર નામનો પ્રીંટરે જણાવ્યું કે ગર્ટ સ્ટ્રીટ વેસ્ટમાં આવેલા છાપખાનામાં આ કાર્ડ છાપવામાં આવેલ છે. મી. શમુલીઅતે આ કામ આપ્યું હતું.

એલબર્ટ લીન્સીએ જણાવ્યું કે હું આગળના સાક્ષીનો આસીસ્ટંટ હતો. ગયા મે માસમાં ટરાંસવાલ એડવરટાઇઝરમાં મશીન સાફ કરવાનું કામ કરતો હતો. મી શમુલીઅરે એકસેલસીઅર છાપખાનામાં છાપવાને મને અને ગીનીઅરને એક જોબ આપ્યું. ગીનીઅરને કાર્ડનો નમુનો આપ્યો ત્યારે હું હાજર હતો. એશિયા ટીક પરમીટોને લગતું જ્યુ કાર્ડ હતું. તેની ઉપર અંગુઠાની છાપ પણ હતી. પહેલાં વીસજ છાપવાનું કહ્યું હતું પણ પાછળથી ૬૦ છાપ્યાં હતાં (આ વખતે તેને એક એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન સરટી ફીકેટ બતાવતાં સાક્ષીએ તેને પોતાને છાપવા મોકલેલ કાર્ડના જેવુંજ છે એમ જણાવ્યું હતું.) પોડાંક ટાઇપ એડવરટાઇ ઝરમાંથી તથા બાકીનાં એકસેલસીઅર છાપખાનામાંથી વાપરવામાં આવ્યાં હતાં.

કાર્ડો છાપીને મી. શમુલીઅતને આપી દેવામાં આવ્યાં હતાં. તેના બદલામાં મી. શમુલીઅતે એક પાઉંડ આપ્યો હતો. તેમાંથી મને પાંચ શીલીંગ મળી હતી. ડો. ફોઝના સવાલનો જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે આ જોબ શનિવાર તા. ૨૦મી મેના અરસામાં થયું છે. કામના બદલા માં ૧ પાઉંડ આપવામાં આવ્યો હતો તેનો વખતમાં તથા ફરારની બાબતમાં આગળના સાક્ષીયો એ જૂઠો પડી ગયો હતો.

આ પછી કેટલીક વારે તેણે જણાવ્યું કે એડવરટાઇઝર ઓફીસમાં મને અને ગીનીઅરને છાપવાનું લીક મેળવી આપવાનું શમુલીઅરે વચન આપ્યું હતું. પાછળથી અમારી પાસેથી એ કામ લઇને બીજાને આપવામાં આવ્યું. તેથી અમને ગુસ્સો આવ્યો હતો. ત્યારે કાર્ડો છપાઇ રહ્યા ત્યારે ટાઇપનું શું કરવું એવું શમુલીઅરને પુછતાં તેણે સીસું ગાળવાની ભઠીમાં તે નાખી દીધા.

એકસેલસીઅર પ્રેસના વડા પ્રીંટર મી. એચ. ઇવાન્સે જણાવ્યું કે તેની ગેરહાજરીમાં તહોમતદાર ઓફીસમાં આવી ને પોડાક જ્યુ કાર્ડ પસંદ કરી ગયો. તે દિવસેજ બપોરે ગીનીઅર અને સમલી એ આવીને શમુલીઅરે પસંદ કરેલ કાર્ડ માંના "સરકારી છાપખાનામાં છાપ્યું" એટલા અક્ષર વિના બાકીનું છાપવામાં હું કંઇ ખોટું સમજ્યું નહીં. પણ એ અક્ષરોની સાથે છાપવાનું મને ફરેનારને હું લાત મારીને કાઢી મુકું, કારણ કે તે કામ કરનાર સમજી શકે કે આમાં કંઇ ગમાર , શું છપાયું હતું તે હું જાણી શકું નહીં. કારણ કે મશીન ઉપર વીંટાળેલો કાગળ પણ ફાડી નાખવામાં આવેલો હતો. જ્યારે ગીનીઅર અને સમલી મારા પ્રેસમાં છાપવા આવ્યા ત્યારે મારું માનવું હતું કે આ કામ મી. શમુલીઅર તરફથી આવેલું છે. પણ જ્યારે મેં પકડ્યા માગ્યા ત્યારે ગીનીઅર તો મને હવાલો આપવામાં આવ્યો હતો. તેજ છાપખાનામાં કામ કરતો બીજો પ્રીંટર જુબાની આપતાં બોલ્યો કે કાર્ડ ઉપર છપાએલા કેટલાક શબ્દો મેં જોયા હતા. ૧૯૦૭ના એશીઆટીક રેજીસ્ટરેસન ને લગતી સરટીફીકેટ એ શબ્દો તે હતા. ગીનીઅર અને સમલી પોતાની સાથે લાવેલા ટાઇપ પાછા લઇ ગયા હતા. શું છાપ્યું છે તેની કંઇ પણ નીશાની વાંસે નહોતી રહી.

મી. ચમનીએ જણાવ્યું કે કોરટમાં રજુ કરેલા કાર્ડ ઉપર મારી સહી નથી. મારી ઓફીસમાંથી આ સરટીફીકેટ આપવામાં આવી નથી અને તે બનાવટી છે.

સરકારી છાપખાનાના ફોરમેન મી. આર. કમીએ કહ્યું કે આ દેખાડવામાં આવેલી સરટીફીકેટ મારા છાપખાનામાં છપાએલ નથી.

તહોમતદાર જેકર શમુલીઅને જણાવ્યું કે હું ઓફ-સીઅરમાં રહી પ્રીંટરનો ધંધો કરું છું. આ બાબતમાં હું કંઇ જાણતો નથી હું હાલ માફી અપાવ કરવા ઇચ્છતો નથી.

માજીસ્ટ્રેટે તહોમતદારને કમીટ કર્યો છે. ૧૯૦ પાઉંડના બે જામીન લઇ તહોમતદારને છોડવાનું નક્કી થયું છે.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

ગઇ તા. ૨૬ ને રવીવારને રોજ અંજુમનની એક મીટીંગ થઇ હતી. મીટીંગનું કામ શરૂ થતાં મી અલી અબ દુલ્લ હકીમની દરખાસ્ત અને મી. તાર મહ મદ પીર મહમદના ટેકાથી મોલાના મોલવી જનાબ અબદુલ કાદરે ચેરમેનની ખુરશી લીધી હતી. મેંબરો ઉપરાંત પી-રસબરગથી આવેલા . મીજમાનોએ મીટીંગમાં ભાગ લીધો હતો. શરૂઆતમાં મી. ઇસમાઇલખાને સભાનો હેતુ કહેતાં જણાવ્યું કે અત્રેના જાણીતા આગેવાન વેપારી મી. વલી મહમદ ખમીસા દેશમાં ખુદાની મહેમતને પોંહોંચ્યા છે. તેના માન માટે દરશાવવા તથા તેમોના કુટુંબને દિલસોજી આપવાની આ મીટીંગ છે. તે પછી ચેરમેન સાહેબે અંજુમન તરફથી દીલગીરી બતાવી ભાષણ કરવું હતું અને મરહુમ ના હકમાં દુઆ ગુજારી હતી. મી. સુલે માન ખાન મહમદે દિલગીરી દરશાવી અને દરખાસ્ત મુકી કે મરહુમના કુટુંબ ને અંજુમન તરફથી દીલાસાપત્ર મોકલવો. મા તાર મહમદે ટેકો આપ્યાથી દીલાસાપત્ર લખવા સેક્રેટરીને ફરમાસ થઇ હતી.

બાદ મી. અબદુલ્લા સુલેમાન તરફથી મી. સુલેમાન ખાનમહમદે અંજુમનને રૂા. ૧૦/૬ ભેટ આપી હતી. મી. તયબ હાસમે ભાષણ કરી મી. અબુ મુસણવતી રૂા. ૫/૩ અંજુમનને ભેટ આપી હતી. મી. કાસમ હાજી સુલેમાનવતી મી. તાર મહમદે ઉપકાર માની અંજુમનમાં મેંબર થવા અરજી કરી રૂા ૫/– દાખલ રૂ ૬/– લવાજમ વરસ એકનું, તથા ભેટ ૨૦/૬ આપી. મી. તયબ વરીંદે મ રહુમ મી. વલી મોહમદ માટે દીલગીરી બતાવી અને મી. અબદુલ અન્ના મછારીવાળા વતી મેંબરશીપમાં દાખલ થવા અરજી

કરી. ૧૫ - બેઅ, ૫/– ઇખરચ કરી નવા ૩/– જ માસનું રજીસ્ટ્રેશન આપ્યું મી. ઇસમાઇલ જુમાએ દિલગીરી દર્શાવતાં મરહુમના હકમાં દુઆ ગુજારી હતી, અને સભામાં હાજર રહેવા મી. જીવ્યુ કેસવજી વતી ૧૦/૬ અંજુમનને ભેટ આપી હતી. તે પછી મી. હાજી ઓસમાણ મી. હાજી અબુ વગેરે ગૃહસ્થોએ દીલગીરી દરશાવી હતી.

મી. વલી મહમદ ખમીસાવતી મી. હાજી ઓસમાને મેંબરોએ બતાવેલી લાગણી માટે ઉપકાર માની જણાવ્યું કે અંજુમન તરફથી જે મકેસા બોલવામાં આવેલ છે તેમાં મદદ તરીકે અંજુમનને એક ગીની ભેટ આપું છું.

તે બાદ ચેરમેન સાહેબે સરવેનો ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ટ્રાંસવાલનો લડત

શેર

ચીડીકી મૌત આવે કરીબનો,
પર નીકલતે આપસે,
કરનીકે ફલ પાવેગે
યહાંકે ગોરેઅપને પાપસે.
અલ્લાહ પાકસે.
તોડ ઘાનતકા પડા,
મરદનમેં વોહ ના પાકસે.

લાવણી

લે ખુશખબરી નીકલે લશ્કર જેલોંક',
કોંગ્રેસ મરદનમેં કાલે હાર પુલોંકા.
ખુશ જબ નસીબા હીંદી ટ્રાન્સવાલોંકા,
પરીયાં ઉતરેંગી લે તખ્તા ઝુલોંકા:
ફીર ઝુલાવે ઝુલા જબ મેરે લાલોંકા. કોં૦
એજ્યુકેટેડ પારસી સોરાબજી શાપુરજી,
લગી જેલ ઉસે વન મંથ હાર્ડ લેબરકી;
તાજીમ કીયા નહીં હુકમ ઓર આલમકી,
ફરમાઇ કીયા કયા લીખું સના જલીલકી;
જાવ જલ્દ પતાલે આરજેલ મકેલોંકા. કોં૦
ચાર ચાર રોજકી જેલ ફેરી વાલોં પર,
ઓર હુકમ અપહુચ કાહર નાયાર્ક્રોર પર;
ચાર જયે જેલ એકઝીકેટીવ કે મેંબર,
દીલગીર હુઇ નાતાલ કોંગરેસ સુનકર;
કરતે હુએ ગોરે દેખ જોર કાતાંકા. કોં૦
કોંગરેસને મીટીંગ બુલવાઈ હાલ સમાલને,
લગ ગોહડી અજારમેં ઝુમેરાતકું આને;
તારીખ તેબીસ ઓગનીસ્સા આહ દુકાને
થા જુલાઇ મહીના અંધ કીયે ગમખાને;
ઓર રોજ વખત આજવે સાલદુવાલોંકા. કોં૦
ઓર પચાસે પાકર મજનુ મસ્ત દીવાના,
કુરબતમેં લેલીકે તખ્ત આબ ઔર દાના:
જા જયકા, જંગલ બીયાબાન વીરાના
તન બદનપેં દરખત ઉગે ડરા નહીં દાના;
યા દર્દ ઝબાંપે વીર શર્દ લેલોંકા. કોં૦
થે લાલ, અજીત, શરબદર બોલ્યા બાલા
સર હુનર દુખ સહે ગરીબકે દુખ ટાલા;
શત્રુ તબરેજને ખાલ ઉતાર કર દે ડાલા,
દે અચલ રમરસ સાહેબને કીયા મોં કાલા;
હાતમને પાલા અબ્બલ સાલ સવાલોંકા. કોં૦
કરદાદ અબ્બલકે સીયે કાલ તોડાયા,
શીરીબા હાજરે ગમ ખુબ જોડાયા;
યહા તીલક જેલમેં કયા ઉસકા શોરબાર
મુલ્કકા કોમેંક પારાકા પાર બેડાયા;
નહીં બરદાસ્તબસરકાર ખ્વાબખ્યાલોંકા. કોં૦
જુલેખાકે જુલ્મમેં પહેન પયરમેં જંજીર,
પુલક ઝીંદામેં ગયે કુવે નદી દીલગીર;
ડચકોંપે હકકે સીયે ચલાથી શમશીર,
હીંદીકે લીયે કયું મયા જીરીશકા દીલ ચીરર
હુય મદદગાર અલ્લાહ અચ્છોંબાલોંકા. કોં૦
જો જેલ મહેલમેં ગયે હીંદકે વીરે,
અબ કરો નવાજેશ સે પુલોંકે તુરંતે;
સચ્ચે મોતીકે બાંધો સરપર શેરે
મેની મેની ઘેંકસ દે બોલો હીપ હીપ હુરરે;
નહીં ભુલેંગે ગમ સાતઆઠ સાલોંકા. કોં૦
મહેતાબ કલમ કલકલતી જીભર ફટતા હય,
નામર્દ જેલકે જનેસે હટતા હય;
હીંદીકી હીમાયતમેં ગોરા હસતા હય,
કમ જોર મોતકી નીશાનીકા રસતા હય;
જા બીઠાકે બેઠે બીરતર મુખબાલોંકા. કોં૦

ચાલુ વર્તમાન

તા ૩ ઓગસ્ટની પાર્લામેંટની બેઠક માં મી. રોબીન્સને જેલ્લા ૧૨ માસમાં કલેર એસ્ટેટમાં થએલા ખુનની સંખ્યા પુછવાની કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને નોટીસ આપી છે.

તા. ૪ ઓગસ્ટના રોજ મળેલ ડરબન ટાઉન કાઉંસીલની મીટીંગમાં મી. ચેને દરખાસ્ત કરી કે હીંદી અને નેટીવોમાટે જુદી ટરામકાર રાખવાની જરૂર છે.

ગીરમીટમાંથી છુટા થએલા દરેક હીંદીને દર વરસે પા. ૩નો કર આપવો પડે છે. તે કાઢી નાખવા નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ ઓફીશીઅલ યુનીઅન તરફથી ૮૦૦ સહીની એક અરજ સેક્રેટરીઅ ઓફ સ્ટેટને મોકલવામાં આવી છે.

સ્ટાંડરટનમાં પકડાયેલા હીંદીને તેમની હિંમત માટે નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ તરફથી મુબારકબાદીનો તાર કરવામાં આવ્યો છે

ડરબનના મી પરશોતમ હાજીએ ટ્રામના કંડકટરે કરેલ હુમલા માટે કોરપોરેશન ઉપર પા. ૫૦૦ની નુકસાનીનો દાવો માંડયો હતો. તે કેસનો ચુકાદો ગયા મોમવારે જસ્ટીસ કેનરી બેસે મી. પરશો તમ હાજીના હાકમાં આપેલ છે. મી. પરશોતમ હાજીને કોરટે નુકસાનીનો મહેસો પા. ૨-૧૦-૦, તથા કેસનું ખરચ અપાવેલ છે.

એશીઆટીક લાઇસેન્સ બંધ કરવાના બીલોને પાસ થતા જોવાને 'નાતાલ વીટનેસ' એક લાંબા આરટીકલમાં પારલામેંટના તે કામનો સંતોષ જાહેર કરે છે

ગઇ તા. ૨૬ રવીવારના રોજ ડરબન હીંદીઓની જાહેર સભામાં શ્રીયુત તીલકના કુટુંબને દીલસોજીનો તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. પ્રમુખ સ્થાને મી. મહોકમચંદ હતા, તથા ભાષણ કરનારાઓમાં મી. નાયડુ, મી. રોબત, મી. જોશી વગેરે હતા.

ટ્રાંસવાલ લેજીસ્લેટીવ એસેંબલીને તા. ૪ ના રોજ કોલોનીના જુદા જુદા વિભાગોમાંથી સંખ્યાબંધ સહીની બે અરજ મળી છે આ અરજમાં જણાવવામાં આવે છે કે વેપારના લાયસેન્સ લેતી વખતે એશીઆટીકોએ આંગળા આપવા ના પાડે છે તેથી ૧૯૦૭ ના એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદાનો સરકારે બરાબર અમલ કરવો.

ઉપરની મતલબની બીજી બે અરજ જોહાન્સબરગ ચેમ્બર ઓફ કોમરસ તથા પોચેસ્ટરૂમની વસ્તી તરફથી તા. ૫ ના રોજ મળી છે.

કલારકસડોરપના એક ડોકટર મી. અબ્દુલ ને વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવામાટે પોલીસે માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરેલ, માજીસ્ટ્રેટે કેસ ચલાવી તેનો દંડ કર્યો પણ દંડ નહિ ભરતાં ચાર દિવસની સખત મજુરીની જેલ પસંદ કરી છે

સ્ટેંડરટન હીંદીના કેસની વીગતવાર હકીકત અમે આવતે અઠવાડીએ આપીશું

નાતાલ પાર્લામેંટ

વધુ લાઇસેન્સ બંધ કરવાનું બીલ

તા. ૬ ઓગસ્ટની બેઠકમાં કોલોની બલ સેક્રેટરીએ ઉપરનું બીલ બીજી વખત વંચાવા રજુ કરયું. તેણે બીલની કલમો જણાવ્યા બાદ કહયું કે દીંદીઓને પુરતો બદલો આપવામાં આવશે. આ બીલ પાસ થશે તો કોલોનીને છેવટમાં લાભ થશે

મી. સ્મિથઃ આ બીલ પાસ નહિ થાય એવી હું આશા રાખું છું. બદલો આપવાની કલમો અસરકર નથી. બીલ બહુ બેદરકારીથી લખવામાં આવ્યું છે. હું તે બીલની વિરુદ્ધ છું.

મી. રોબીનસનઃ હું ધારું છું કે આપણને લાઇસેન્સ અટકાવવાનો હક નથી અને જે અટકાવી શકતા હોઇએ તો બદલો આપવાનો તો હક નથીજ હું તે બીલને ટેકો નથી આપી શકતો.

મી ટેલરઃ બદલો આપવાની વાતને હું ટેકો નથી આપી શકતો તે સિવાય બીલ રજુ કરવામાં આવે તો હું તેને ટેકો આપું છું.

મી ફીલ્કોપઃ હું તે બીલને ટેકો નથી આપી શકતો તે બીલ અન્યાયી છે. પ્રજાના કોઇપણ ભાગને અમુક વખત પછી વેપાર કરતા બંધ કરવાને માટે આપણે મજબુત કારણો જોવાં જોઇએ. દીંદીઓનાં ૧૩૦૦ જેટલાં લાઇસેન્સનો બદલો આપવાની રકમનો પણ આપણે વિચાર કરવો જોઇએ. તેમને સરાસર પા. ૧૫૦ આપવા જતાં પા. ૬ લાખની રકમ થાય છે! તેટલી મોટી રકમ આપણી પાસે આવે તો નથી અને દશ વરસ પછી પણ કદાચ ન હોય.

મી. ઓમીશઃ હું તે બીલને ટેકો આપું છું તથા આવું બીલ દાખલ કરવાની દીમત માટે સરકારને મુબારકબાદી આપું છું. એશીઆટીક વેપારી ગોરા તથા નેટીવ બનેને નુકશાન કરતા છે કારણ કે તેઓ અપ્રમાણીક વરસના વેપારી છે

મી. વીંટરઃ આ દેશ ગોરા તથા કાળા બનેનો હોઇ શકે નહિ. તે લોકોનાં ૧૩૦૦ લાઇસેન્સ છે એ બીનાયીજ આવા બીલને સંપુરણ ટેકો મળશે એમ હું માનું છું. હું આશા રખુ છું કે સરકાર તે બીલ પાછું નહિ ખેંચી લીએ

મી. કલેટનઃ હું આવા બીલને ટેકો નથી આપી શકતો. અન્યાયી વરતણુંકમાં હું ભાગ નહિ લઇશ, આ બીલને પાસ કરાવવામાં સરકાર કદાપણ યાપરતી નથી. વળી સરકાર તેને મંજુરી આપે તે પણ સંભવ નથી વિલાયતના લાઇસેન્સીંગ બીલ અને આ બીલની વચ્ચે કાંઇપણ સરખાપણું હું જોતો નથી. આ બીલ પાસ નહિ થાય એવી હું આશા રાખું છું.

મી. કોનોલીઃ લેબરપાર્ટી તરફથી મી. હેનરે આ બીલને ટેકો આપ્યો છે તે બરાબર નથી. લેબરપાર્ટી અમુક વરસ માટેના કાયદાની સખત રીતે વિરુદ્ધ છે. તે બીલ અન્યાયી અને બીનજરૂરી છે. જે કાંઇ મુશ્કેલી હાલ છે તેનો કોમને પણ અન્યાય આપ્યા વિના અંત લાવી શકાય છે.

મી. જોન્સ્ટનઃ હું બીલને ટેકો આપું છું. આ વેપારીઓ પચાસની મોટી રકમ દર વરસે પોતાને દેશ મોકલે છે અને તેથીજ નાણા બીડ છે.

મી. પામરઃ હું આ બીલને ટેકો આપું છું. હું આ બીલમાં કયાંય અન્યાય નથી જોતો. નવા લાઇસેન્સ અટકાવવા હું આપણે દલીલ . બદલો આપવાની કલમોથી આપણે તેમના તરફ પધારે પડતી કેદારના બતાવીએ છીએ. હું માનું છું કે જો પેટલાક ગોરા વેપારીને આવો લાભ મળે તો તેઓ ખુશી થય

મી બરગીસ હું જોઉં છું કે ન્યાય નામે ઘણો અન્યાય થય છે. હું ધારું છું કે આ બીલના પાસ થવામાં જરૂરત કરતા વધુ પડશે બીજા બીલને મંજુરી મળે તો તેની શું અસર થાય છે તે જાણવા આપણે રાહ જોવી જોઇએ. ઉતા વળી કરવાની જરૂર નથી. લાભ જે કાયદા છે તેથી ઘારેલી મુરાદ પાર નથી પડતી એમ જણાશે તો આવા બીલને પાસ કરવામાં વધારે ટેકો મળશે, આવા કારણ થી હું તેને ટેકો નથી આપી શકતો.

મી. જુનરઃ અમુક લાઇસેન્સ બંધ કરવાથી દુકાદારના હક કેવી રીતે માર્યા જાય છે તે હું સમજી શકતો નથી. લાઇસેન્સ મુદત પુરી થએ ફરીથી તે આપવા કે કેમ તે સરકારની મરજી ઉપર છે આ નેટીવના લાભ માટે હોય તો હું તેને ટેકો આપું છું.

ઉપર મુજબ વિવેચન થયા બાદ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ આપવાના ધોરણમાં કાંઇક ફેરફાર કરવા ની ઇચ્છા ગોડાં વરસ થયાં જરૂર જણાય છે. નેટીવ વસ્તીના લાભને માટે પણ આ બીલ પણ જરૂરનું છે. આપણે બધી સરકારનો દાખલો લઇએ તેણે મુલ્ય લેડમાં એશિઆટીકને દાખલ થવા નથી દીધા. વળી ઓરેજ રીવરમાં પણ તેઓ નથી જઇ શકતા. આપણું આખું દાખલ જે બીલ એક મતે પસાર કરે તેને વડી સરકાર દદ ન આપે એવું હું ધારતો નથી. મી. ફીલ્કોપે પાસસ સંબંધી સ્થિતિ જણાવી વાંધા દરશાવ્યો તે માટે દીલગીર છું. એ પાપને કાઢવા માટે દશ અથવા વીસ લાખ પાઉંડનો ખરચ થાય તો પણ કરવા જોગો છે. તેમને બદલો આપવાનુ ઠરેલ છે એટલે તેમના ઉપર અન્યાય થાય છે તે વાત બહી હરે છે. બાદ તે બીલ ઉપર મત લેતાં ૨૨ વિરુદ્ધ ૧૧ મતે બીજું વાંચન પસાર થયુ હતું.

મેસરસ સ્મિથપ, મેકરમ, પોકીંગહોર્ન, ફીલ્કોપ, આર્મસ્ટ્રોંગ, ઇવાન્સ, કોનોલી, ડકમન, કલેટન, મર્બીસ અને રોબીન્સને બીલની વિરુદ્ધ મત આપ્યો હતો.

કમીટી મીટીંગમાં વિવેચન

ઉપરના બીલ ઉપર કમીટીની બેઠકમાં તા. ૫ ના રોજ નીચે મુજબ વિવાદ થયો હતો.

મી. કલેટનઃ હું દરખાસ્ત કરું છું કે ફેરીવાળાને આ બીલ લાગુ નહિ પડવું જોઇએ

મી મેકડાર્લીઃ હું તેની વિરુદ્ધ છું. દેખીતે ફેરીવાળા બે રાજ્ય માટે વેપાર કરે તો બીલને હેતુ સરતો નહિ.

મી. પામરઃ આ બીલ ઉપર વધારે વિવેચન કરવું એ તકાજો વખત ગુમાવવા બરોબર છે.

મી કર્ટમેનઃ આ બીલ દાખલ કરવાનુ તેમને બીજા સંસ્થાના તરફથી કહેવામાં આવ્યું છે તેથીજ દાખલ કરવામાં આવેલ છે. હું માનું છું કે આવું અન્યાયી બીલ પાસ થવાનો સંભવ નથી.

પ્રધાનઃ તે અન્યાયી બીલ ન કહી શકાય. આપણે બદલો આપવા કલીઓ છીએ. બ્યાજબી કીમત આપી જમીન સરકાર લઇ શકે તેવા કાયદા બીજા દેશો નીમાં પણ છે

મી. કલેટનની ફેરીવાળાને આ બીલ માંથી બાતલ કરવાની દરખાસ્ત ઉપર મત લેતાં તેની વિરુદ્ધ ૨૩ તથ તરફેણમાં ૭ મત પડયા હતા.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીઃ કોલોનીઅલ ગ્રેડયુસ વચ્ચેના માટે લાઇસેન્સની જરૂર નથી.

બાદ ૧૯૧૮ ને બદલે બધા લાઇસેન્સ ૧૯૧૩, '૧૫, અથવા '૧૮મા બંધ કરવાની દરખાસ્તો મુકવામાં આવી હતી પણ તે રદ થઇ.

મી. ટેલર: બદલો આપવાની કલમ કાઢી નાખવી જોઇએ.

પ્રધાનઃ જે રૂપમાં તે બીલ છે તે બરાબર છે. તેથી કોલોનીને લાભ થશે.

મી ચાર્લ્સ બદલો આપવા જોઇએ એમ હું માનું છું. આ બીલના પાસ થવાથી ઘણા બીન રોજગાર થઇ પડશે તેમને મદદ માટે બદલાની જરૂર છે.

મી. હીસ્લોપ: બદલો આપવાનું ટાઉન કાઉન્સીલ તથા લોકલ બોર્ડના ઉપર રહેવું જોઇએ.

આ દરખાસ્ત ઉપર મત લેતાં રદ થઇ હતી.

'બરકયુરી'ની ટીકા

આ બીલ ઉપર બોલતાં 'બરકયુરી' જણાવે છે કે એશીઆટીક લાઇસેન્સ બીલનું બીજી જગાનું બાંધ। ધારાસભા એ પસાર કરવું છે. પણ મી. ચર્ચ જણાવે છે તેમ તે સભાના બકાલની બાર દિવાલો ની વચમાંજ રહેવાનુ. એશિયાટીક લાઇસેન્સના બધે બીલો તદન અન્યાયી છે. કોલોનીમાં જન્મેલા લોકોને તેની જાત વાળા સાથે પણ વેપાર કરવાનો હક આ બીલથી નથી મળી શકતો!

આ બે બીલમાં અધુરાપણું તથા રાજદ્વારી કુનેહની જે ખામી જોવામાં આવે છે તેવા બીજા બીજે જવલેજ જોવામાં આવે. પારલામેંટના ઘેડલાક મેંબરો પણ એવું માને છે કે આવી સ્થીતીમાં તે બીલ પાસ કરી થશે નહીં. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કહીને એમ કહે છે કે બીલ નેટીવ પ્રજાના રક્ષણને માટે છે તે પહેલા નંબરનો ડાઘ છે પ્રજા (ગોરી પ્રજા) તરફથી જરા બાદબાકીને કારકે આ બીલ પડેલ છે. અને ગીરમીટ અટકાવવાના બીલને માટે કમીશન નીમવામાં આવેલ છે ત્યાંજ પોતાના વરતાઇ રહે છે. ગીરમીટ બંધ કરવાનું બીલ બાજુએ મુકી એશીઆટિક વેપારીને—તેમાં ઘણી ન તાલકનાં જન્મેલાને પણ—કોઇ પણ જાતનો વેપાર કરતા બંધ કરવાના બીલ પાસ કરવા તેના જેવું હલવા જેવું કોણ કેમ કરે? આનો અર્થ એમ થયો કે જ્યાંસુધી બીજા મજુરો લાવવાની સરકાર ખાત્રી ન આપે ત્યાંસુધી પારલામેંટ એશિયાટીકને આવતા અટકા વવા માગતી નથી. પણ એશિયાટીકને વેપાર કરતાં અટકાવવાને એકદમ તખ્તારે ચઢાવે છે. બદલો આપવાની કલમ કાઢી નાખવા બીલ જણાવ્યા છે એમ બોલાવાને પણ ન કહી શકાય. એક વખત આમ બનતું થયું તો બીજી વખતે આવા આપખુદી સત્તાધીશો એશિયાટીક અથવા નેટીવને પોતાની રોટી કમાવા ખાતર બીજા કાયદાના કાયદા પણ ઘડશે. આવા બીલ પાસ કરી વડી સરકારને મંજુરી માટે મોકલવા તે માત્ર ગોંડપ છે. નાતાલ વર્તાસુધી બ્રિટીશ રાજનો ભાગ છે ત્યાં સુધી આપણે આવું બનવું બની શકતા નથી જો તેમ કરવા જઇશું તો બીજા મુલક તેનું વેર લેવા તક્યારે થશે તે વખતે આપણને ભારે પડશે.

જોહાનસબરગના સ્ટારે આ બીલને' અન્યાયી ગણી જે ટીકા કરી છે તે ટીકા બ્યાજબી . નાતાલ પાર્લામેંટે જે બીલો પાસ કરેલ છે તેવાં બીલોને મંજુરી આપવાની સલાહ કીંગરલ કે યુનીયનીસ્ટ સરકાર બેમાંથી કોણ આપી શકે નહિ.

'સ્ટાર'ની ટીકા

આ બીલના જેવા કાયદા સેલ્ફગવર્નમેંટના બીજે કયાં પણ હયાત નથી જણાય અને વીચાર કરતાં માલુમ પડે છે કે આ બીલ વીષે પણ ચર્ચા કરતાં તે વખત ગુમાવવા તો છે આવા કાયદા ઘડવાથી બ્રીટીશ પારલામેંટમાં દક્ષીણ આફ્રીકાના કાયદા ઘડનારાઓ માટે હલકા વિચાર આવ્યા વિના નહિ રહે. આ મુસદ્દાના એજ રક્ષણ અમને તો દેખાય છે પહેલો એ કે કોઇ પણ નવા એશીઆટીકને દાખલ થતા અટકાવવા અને બીજું એ કે નાતાલ માં વસી રહેલ. હિંદીને સાઉથ આફ્રીકા માં ત્યાં ત્યાં જતા અટકાવવા.

કેલાગેઆબ્રે ઇંડિઅન લાયબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કેઃ—તા. ૬૦ જુન ૧૯૦૮ના રોજ ઉ લી લાઇબ્રેરીની બીલ્ડીંગમાં પા. ૧૧-૬-૬ હતા. જ્યારે ગયલા માસમાં મેંબર ફીના પા. ૩-૫-૦ તથા પ્રનકોમારી વાળા મી. ભરમાલ ગયન તરફથી રૂા ૧૦/- તથા કેસાનોગર્સીયાન વેપારીએ હા. મી. પ્રધાન રામજી મારફતે પા. ૨-૫-૦ તથા ગામમાંથી પા. ૦-૧૪-૬ બેટ દાખલ મળેલ તે મળી કુલ પા. ૧૮-૧-૦ થયા તેમાંથી પા. ૧૦-૦-૦ પુસ્તકો મંગાવવા મુંબઇ મોકલ્યા. તે સિવાય ભાડુ, નોકરનો પગાર, ઇંડિઅન ઓપિનિઅનનું લવાજમ બીલ પતું રસીદબુક ૨ તથા હપાલ ખરચ બધાના પા. ૨-૬-૩ મળી કુલ પા. ૧૨-૬-૩ બાદ જતાં બાકી પા. ૫-૧૪-૩ આજ સુધી બેલેંસમાં છે.

ગયલા માસમાં મેંબરોનાં નામ ઉપર ૮૮ પુસ્તકો ધરવુ થયાં હતાં જ્યારે ૨૨૫ વીજીટરોએ લાઇબ્રેરીમાં આવી વાંચવા નો લાભ લીધો હતો.

ચાલતા માસમાં ચાર્જ્યાવાળા ૪ મેંબરો તથા બીજામાંથી ૨ મેંબરો નવા દાખલ થયા છે, કુલ મળી આજસુધી મેંબરોની સંખ્યા ૪૦ની છે. મી માસાક રબુલ્લાહ તરફથી પુસ્તકો ૨ મી નરસદા શંકર ગોવાદજી શુકલ તરફથી પુસ્તક ૧ તથા મી એમ. એચ. પીલ્લામેરીઆ તરફથી પુસ્તકો ૩ ઉપરી લાઇબ્રેરીને બેટ આપવા મળેલ છે. બેટ દાખલ મળેલા બધાં તથા પુસ્તકોનો આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે."

રૂટરના તાર સમાચાર

મુંબઇના રૂટરનો અખબારનો એક તારમાં જણાવે છે કે જુલાઇ તા. ૬ ના તોફાનના સંબંધમાં કેળવણી પામેલા આઠ દીવસને નવ માસની કેદની સજા થઇ છે. અને બાજીસ્ટ્રેટ ઉપર હુમલો કરવા માટે બીજા ૧૮ને સજા થઇ .

રૂટર જણાવે છે કે પ્રાન્ત વર્ગના આગે વાન મી. તીલકને જે છ વરસના દેશવટા ની સજા થઇ છે તેની સામે અપીલ કરવાની તેણે માગણી કરી છે. તે જણાવે છે કે તેના લખાણનો તરજુમો બરાબર નહિ થવાથી તેને અન્યાય થયો છે.

પાછળથી મળેલ બીજા એક તારમાં જણાવે છે કે મી. તિલકને અપીલ કરવાની પરવાનગી નથી મળી.

અમેરિકામાં આવેલ બ્રિટીશ કેલંબીઆ માં લાવેલ એક દાવાનળથી ૧૭૦૦૦ ઘર બળી ગયાં છે ૭ લાખ પૌંડનું નુકશાન થયું છે. ૬૪ માણસોઃ એક ખાડામાં હતા તે એક સપાટે બળી મુઆ છે. ૧૦૦૦ માણસો ઘરબાર વિનાના અને ભુખે મરતા થઇ પડયા છે. ૧૭ ગામડાં નાશ પામ્યાં છે. તેમાં ઘણાં માણસો બળી મરેલ છે. દાવાનળ હજુ ચાલુ છે. અને વાસદ ૧૬ ખબર મળીત. જાય છે. આગ ૨૦૦૦ ચોરસ માઇલ જેટલા વિસ્તારે માં ફેલાવા પામી ચુકી છે.

નાતાલના હીંદી આબત વિલાયત ના છાપામાં કાગળ

નાતાલમાં વસતા હીંદી બાબતમાં નાતાલના એજંટ જનરલ સર વીલીયમ આરમસ્ટ્રંગે લંડનના "સ્ટાર્ડર્ડ ઓફ એમ્પાયર" છાપામાં નીચે પ્રમાણે કાગળ લખ્યો છે:—

દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાળા ગોરાનો અવાજ બહુ મુંઝવાડા ભરેલો છે કેનેડા વિગેરે જગ્યાએ ત્યાંના મુળ વતનીઓની વસ્તી બહુ ઓછી થઇ જવાથી બહારની કાળી પ્રજાને અંદર આવવા દેવાનોજ સવાલ છે જ્યારે અહીંના મૂળ વતનીઓની વસ્તી દીનપર દીન વધતી જાય છે. અને તે ઉપરાંત બહારની કાળી પ્રજાથી દેશ ભરાઇ ગયો છે જ્યાબંધ હીંદીઓ અહીં ચોમેર ફરી વળ્યા છે અને તેઓ ગોરા વતનીઓના વેપાર ઉદ્યોગને બહુ નુકશાનકારક નીવડેલ છે.

અહીંના ગોરાની પાયમાલી કરનાર હીંદી આ દેશમાં કેવી રીતે દાખલ થયા તે તપાસીએ. નાતાલમાં ૪૮ વરસ પહેલાં શેરડીના વાવેતરમાં અહીંના મૂળ વતની મજુરો નાલાયક નીવડ્યા તેમને પરાણે કામે લગાડવાનુ અહીંની સરકારે ગમતું ધારયું નહિ અને તેથી હીંદુસ્તાનથી મજુરો લાવીને ગીરમીટમાં બોલાવ્યા. ગીરમીટ પુરી થયે તેમને પાછા મોકલવાની શરત ન કરી તે બહુ કમનશીબ ભુલ થઇ ગીરમીટ પુરી થયે આ લોકો ખેતીનું, ફેરીનું, વેપારી અથવા કારખાના વગેરે કામકાજ કરવા મંડી ગયા. ગોરી પ્રજા સાથે હરીફાઇનો જમ તે વખતે ના જેવા હતા અને ચાલતું હતું તેમ ચાલવા દીધું. ૧૮૯૫માં ગીરમીટ પધ્ધતી અહીં રહેનાર દરેક ઉપર ત્રણ પૌંડનો કર નાખ્યો. પણ નાતાલને ખેદરત માની તેમાં પેસી જનાર અમુક હીંદીઓને તે કર લાગુ પડતો ન હતો–તે અરબ વેપારી. તેઓ કુશીયા હતા. હરતે ધંધારે છે તથા તેઓ જન્મના વેપારી ગણાય છે. તેઓ ટોળાંબંધ આવી ગોરા વેપારી તથા ખેડૂતો સાથે હરીફાઇ કરવા ઉતરી પડયા. જનશી મુલકમાં મહા મહેનતે ગોરાઓ યા જાપ્રીકી આજની સ્થિતિને ગોરીઓ દીઠાથી પાયમાલ થતાં બચ રહે છે દક્ષિણ આફ્રિકામા વિક્રાણ અને જનરાવર ગોરી પ્રજા બનાવવાનો અમારો મુખ્ય હેતુ છે. કેનેડા અને આસ્ટ્રેલીઆથી હલકું અહીં ગોરા કરતાં કાળા પ્રજા વધારે જલ્દ છે. એ ગોરાને નાયકના બધા ધંધા બધા ગોરીઓરીક માટે ખુલ્લા મુકાય તો ગોરી પ્રજા થોડા સમયમાં બુસાઇ જાય. દેશના કાયદાથી હીંદી ઓના ધોધને અટકાવવામાં આવ્યો પણ તેથી ભુતકાળમાં થયેલી ભુલમાં કાંઇ સુધારો ન થયો. કારણની માફક તે પ્રજા પણ જલદીથી ફુલતી રીતે સંખ્યામાં વધતી જાય તેવી છે. આજે આ દેશમાં જન્મેલા અને ઉછરેલાની મોટી સંખ્યા થઇ પડી છે. તે વધતીજ જાય છે અને થોડા કાળમાં ગોરા કરતાં ઘણી વધી જશે. આ અમારી ભુલનું પરિણામ છે. એમાં ના નહિ કહેવાય પણ કેટલાક ટીકાકારો કહે છે કે આપણી ભુલ થઇ હોય તે આપણે વેહવી જોઇએ તે કહેવા જેવું છે. ભુતકાળમાં થયેલી ભુલ ભવિષ્યમાં સુધારવી તેમાં જરાએ અન્યાય નથી. નાતાલ પાર્લામેંટની ચાલુ બેઠકમાં ત્રણ બીલો પસ્સ થયાં છે. તેમાંના એકનો હેતુ ગીર મીટીઆ હીંદી બંધ કરવાનો, બીજું નવા લાઇસેન્સ બંધ કરવા, તથા ત્રીજા બીજા ચાલુ લાઇસેન્સને ૬૬૨૮ના ૩૧ ડીસેમ્બરે ખલાસ કરવાનું છે પ્રીજા બીલની બાબતમાં રોકેનીએ નુકશાની આપવા ની સરત રાખી છે. કેટલાક આને અન્યાય કહે છે. પણ અહીં વિલાયતમાં શું છે? તેનાજ જેવું લાઇસેન્સીંગ બીલ અહીં પણ છે અને તેના બળથી વિક્રેતાઓના લાઇસેન્સ બંધ થશે અને બીજા ઘણે ભાગે બંધ થયાં છે. કાયદો સદન કરનાર બોર્ડ ખ્રિસ્તીશ બહુમત છે કે જેમાં ખ્રિસ્તીશના ચારના છે અને બીજા હીંદી છે. નાતાલ કરતાં ઇગ્લાંડની સરકારને મોટી બાબમાં ઉતરવું પડે તેમ છે. ઘણી બાબતમાં ખ્રિસ્તીશ પ્રજાનો એક ભાગ બીજા ભાગ ઉપર પોતાની મરજી કાયદેસર અમલમાં લાવવા માંગે છે.

બીજા કોલોનીને પણ નાતાલ જેવી વધતી ઓછી મુસીબત છે. બધા ફરીને પૂર્વની હરીફાઇની અસર ટ્રાંસવાલમાં થઇ છે. ૧૮૮૨માં જ્યારે બોયરને તે દેશ પાછો સોંપવામાં આવેલ ત્યારે ઘણા હીંદી વેપારીઓ દાખલ થઇ ગયા. ત્યાંના વતનીઓએ હીં । વિરુદ્ધ પોકો ઉઠાવેલ પણ તે ખ્રિસ્તીશ પ્રજા હોવાથી વડી સરકારે હીંદી મંડે સખત દિમાગત કરી. અને હવે ખ્રિસ્તીશ બહુમતીએ ટ્રાંસવાલને સ્વરાજ્ય મળ્યું ત્યારે સ્વાભાવીક રીતે તેઓ (હીંદીઓ) વડી સરકારની તેવીજ દીમાયતનો દાવ માગે છે.

વેપારીઓ તથા નાના ખેડુતો આ. હુમલા સામે પોકાર ઉઠાવે છે. રેવ સેંડરીઉપરના એક લખાણમાં તેઓ સેલજોરન જણાવે છે કે "જો આ હુમલો એમને એમ ચાલ્યા કરશે અને તેથી થતી અડચણો દુર કરવામાં નહીં આવે તો બુજ સમયમાં હીંદી ગોરાઓને હઠાવી મુકશે. નાતાલમા પોટાંજ વરસ થયાં હીંદીને છુટથી આવવાનું શરૂ કરેલું તેટલા માં તો તેઓ ગોરા રહેશો કરતાં સંખ્યા માં વધી ગયા." સીદ્ધાંતવાદીઓ જેમને નાતાલમાં લાગતું વળગતું નથી તેઓ અહીંના નેટીવો અથવા હીંદીઓના દુઃખની મોટી મોટી વાતો ભલે કરે. તેઓ ગોરી પ્રજાના હક સામે નજર કરતા નથી. જે માણસોએ પોતાનું સર્વસ્વ આ દેશમાં મુક્યું છે તથા જેઓને ભવિષ્યની પ્રજાની પણ ચિંતા કરવી પડે છે તેના સામુ આપણે શું નહિ જોવું? પ્રખ્યાત વકીલ તથા રાજ્યદ્વારી પ્રોફેસર બાઇરો દક્ષિણ આફ્રિકાના અનુભવ ઉપર લખેલ એક પુસ્તકમાં તે વિષય ઉપર ટીકા કરતાં જણાવ્યું છે કે ગીરમીટમાં ન હોય તેવા હીંદીઓને અટકાવવા બાબત મારું ધ્યાન ખાસ ખેંચાયું હતું કારણ કે ઉંચી અને નીચી અથવા જોરાવર કે નબળી પ્રજા સાથે રહેવાથી બહુ મુશ્કીલત ઉભી થાય છે. જે પ્રજા દયાવણી તથા જનૂસની ખામીને લીધે સ્વતંત્ર દેશના રહેવરી સવાને લાયક નથી અને મજદુરી હલકો વેપારમાં નાલાયક છે તેવી પ્રજાને ગુહ સિદ્ધાંતને અનુસરી સરખા હક આપવામાં આવે તો તે કોઇપણ પ્રજા સત્તાક રાજ્યને ભયંકર નીવડ્યા વિના રહે નહિ. આ ઉપરથી મારે કહેવાનું એજ કે જ્યાં ઉંચી અને નીચા કોમ સાથે વસતી હોય ત્યાં ઉંચી કોમના વેપારી તથા રાજ્યદ્વારી લાભો સચવવા જોઇએ. મરહુમ એસ્કમ્બની પણ એવીજ માન્યતા હતી. નાતાલને ખ્રિસ્તીશ કોલોની રાખવા ની ધારણા છે. પરદેશીઓથી ગભરાઇ જવા જેવા નથી માંગતા. એટલે સિધ્ધ ત વાદીઓએ સમજવાનું છે કે આ મુશ્કેલીને નાતાલના નવા બીલોથી જે નીવેડો લાવવા માં આવેલ છે તે બધા વિચાર પુરવક થયેલ છે. જમીનવાળાઓને અમે પુરતો બદલો આપવા ધારયું છે. બધાં દુઃખો વેઠી અમે આ સરહાના સ્થાપ્યા હીંદી એ તો ઉલ્લી ઘડીએ નહિ મેળવવા આવેલ છે.

એમ જણાવવામાં આવે છે કે સીલોન અને હીંદુસ્તાન વચ્ચેના દરિઆમા ઘરો બાંધીને રહેવાયા કોલેરાણ કરવાની યોજના થયેલ છે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

જુસ્સાદાર ભાષણો

દિલસોજી અને મુબારકબાદીના ઠરાવો

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની આમ મીટીંગ મી. હરીલાલ ગાંધી મા. ચંપી નાયડુ અને બીજા લોકોને સરકારે જેલની સજા કરી તે સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૨૮મી ઓગષ્ટના રોજ રાતના સાત વાગ્યે મળી હતી જેમાં હીંદુ મુસલમાન પારસી વગેરે સરવે કોમના માણસોએ ભાગ લીધો હતો. મી. ગાંધી, મા. પોલાક અને મી ટેલનબેક પણ હાજર હતા. બરાબર સાત વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતા ચેરમેન મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરે જણાવ્યું કે આજે આપણે એકઠા મળ્યા છીએ તેનું કારણ એટલું છે કે મી. હરીલાલ ગાંધી જે કોમની સેવા કરવા માટે ડીનીકસથી અત્રે આવી જેલમાં ગયા છે તેને તેમજ મા. ટી નાયડુ કે જે બીજી વખત જેલમાં ગયા છે તેમને મુબારકબાદી આપવા તથ સરકારે ભરેલા બેઇનસાફી પગલાં સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા આ મીટીંગ બોલાવી છે. મી. ગાંધીએ પોતે તો કોમની બની તેવી બધુ સેવા કરી છતાં પણ પોતાના છોકરા ને બોલાવી કોમને માટે સરકારને અર્પણ કર્યા દુનીયામાં ચઢવામાં ચઢવાની ચીજ ફરજંદ છે તેવી પણ મી. ગાંધીએ દરકાર ન કરી, અને મી. હરીલાલ કે જે પોતાના બાપનો હુકમ દરેક તરેહનો ઉઠાવે છે તે આ બાબતમાં પણ બાપનો હુકમ માથે ચઢાવી અત્રે આવી કોમી કામમાં સામેલ થયા. નાદાન ઉમર સાથે સુખચેનમાં ઉછરી મોટા થએલ બન્નેએ પોતાના બાપના સુખનને માનમાં અને કોમી લાગણી તેમજ જુસ્સામાં આ લડતમાં ઝંપલાવી આજે જેલમાં બેઠા છે. એ બાબતમાં મી. હરીલાલને જેટલી શાબાશી આપીએ તેટલી ઓછી છે. તેમજ આટલી મોટી હિંમત ચલાવવા માટે મી. ગાંધીનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો ઓછો છે આપણને એવા લીડર મળ્યા છે જે પોતાની જાતમહેનત પૈસેટકે અને બાહોશીથી આજસુધી લડતા હતા. પણ હવે તો પોતાનાં બચ્ચાંઓને પણ એ હમમાં સામેલ કર્યા એ માટે આપણે તેનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો ઓછો છે. દરેક બીજનો આધાર બન્ને ફાકપર હોય છે. આપણે હવે આપણાથી બને તેટલું જોર રેખાડવાનું છે. સાંભળવામાં આવ્યું છે કે સરકાર માણસોને ચમર બાઝમેન્સથી પકડીને ઠોકી મુકવા લાગી છે. વળી ક્યારે સરકાર ઠોકી મૂકે છે; અને આપણે એટ સુબહમાં ઉછરેલા બાળકને જેલમાં મોકલીને જે દુઃખ આપણે ક્રમતાકાલ દેખાડીશું તો આખી દુનિયા આપણને દયા વગર રહેશે નહિ. મી. ચંપી નાયડુ જે મદદગારી કોમના છે અને જે બેનાર તો જેલ જઇ ચુક્યા છે. અને હમણાં બીજી તપત ગયા છે. તેમની બેઅદબ બીમાર છે તેની પણ દરકાર નહિ કરીને જેલમાં ગયા છે. એ તેમને માટે ઘોટી ખુશનસીબની વાત નથી. મી નાયડુ જેવા બહાદુર આપણે ઘોડાજ જોયા છે. મી. ગાંધી આપણે માટે હમેશાં સારીજ સલાહ આપે છે અને દરેક કામ સમઝણથી કરે છે માટે આપણે તેમનાં કહ્યા સરજ ચાલવું જોઇએ. આપની સામે જે ઠરાવો વાચવામાં આવશે. તે ધ્યાન પૂર્વક સાભળી તેને પાસ કરશો છેવટે મેં બનવેલી અરજ રોયા માટે, માટે માટે ડરબન. કપકોલોની અને ટ્રાંસવાલમાં જે હીલચાલ ઠરાવ માં આવી તે માટે હું સરવે સાહેબોનો તેમજ જે જે સાહેબોએ ટેલીગ્રામ અને કાગળો લખ્યા તેમનો પણ આભાર માનું છું.

મી એ.સમાન અહમદે ઠરાવ આબત ટુંકામાં વિવેચન કરી જણાવ્યું કે ઠરાવ થીજ આપણે આટલા દોસીયાર અને જુસ્સાવાળા થયા છીએ. આપણે દુઃખ દાખલો મી હરીલાલનોજ લેવાનો છે કે તેઓ ભણેલ હતા તેજ ગુલામી હાલત માં રહેવું પસંદ ન કરતાં જેલમાં ગયા. એક કોમના બાળક કોમને માટે જેલમાં સુતો છે એ આપણે માટે ઘણુજ ખુશી થવાનું છે બેશ, હું વધુ ન કહેતાં માટે જે ઠરાવ આપ સાહેબો સન્મુખ રજુ કરવા છે તે કરી બેસવાની રજા લઉં છું

" આ સોસાયટી મી હરીલાલ ગાંધી તેમજ તેમનાં બીજા સાથીઓ જે જેલમાં છે જેમાં મી. નાયડુ પણ છે તેમને અંતઃકરણ પુરવક ધન્યવાદ આપે છે."

ઉપલા ઠરાવને મી. હુસેનમીઆ તરફથી સેકન્ડ કરવામાં આવ્યો હતો. મી. ઇનસી ઉપલા ઠરાવના ટેકામાં બોલ્યા કે આજનો દીવસ મી ગાંધીને માટે ખાસ મહત્વ ભાદીનો છે અને તે હમેશ માટે કાયમ રહેશે કારણ કે પોતાના છોકરાને જેલમાં મોકલ્યો. આવો ઉપલો ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

મી અબદુલ મજુર ફરજંદીએ બીજો ઠરાવ રજુ કર્યો.

" આ સોસાયટી મી. અને મીસીસ ગાંધી તરફ તેમના વહાલા છોકરાનાં જેલ જવા માટે પૂર્ણ દીલસોજી બતાવે છે તેમજ બીજા જેલ થએલાનાં કુટુંબો સાથે પણ દીલસોજી બતાવે છે."

ઉપલા ઠરાવને સેકન્ડ કરતાં મી. દીલદારખાન બોલ્યા કે જે કોમની આગે વાની કરવા નીકળે છે તેને દરેક તરેહના દુઃખ પણ સહન કરવા પડે છે. મી. ગાંધીએ દરેક તરેહનાં દુઃખ કોમના આગેવાની ઇચ્છાથી ભોગવ્યા. અને વળી પોતાના વહાલા છોકરાનાં જુદાઇના દુઃખ પણ ઉઠાવ્યું જે આજથી આપણાથી કાંઇ પણ દિવસ વગાવ એમ નથી. મી. અબ્દુલ્લા કુરેશીએ ટેકો આપ્યા પછી ઉપલા ઠરાવને સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

મોલવી અહમદ મુખત્યાર સાહેબે જણાવ્યું કે એક નવજવાન અને ઝાડમાં પોતાઓલા મી. ગાંધીના છોકરાને જે જેલ સજા કરી છે તે બેરહેમીથી છે. ટ્રાંસવાલની સરકાર જે જુલમ આપણા માથે વરસાવી રહી છે તે સરકાર માટે શરમ ભરેલું છે. મા ગાંધીએ જે બહાદુરી પોતાનાં છોકરાને જેલમાં મોકલી દેખાડી છે તે ન વખાણવી શકાય એવી છે. મી. હરીલાલે જે બહાદુરી કરી છે તે ખરૂ વખાણવા પાત્ર છે. એ બાબત પર વધારે વિવેચન કરી ઠરાવ રજુ કર્યો હતો.

" ટ્રાંસવાલ સરકારનાં સખ્ત જુલમ અને વડી સરકારની પોતાની વફાદાર રૈયત ઉપર પડતા જુલમ તરફ બેદરકારી માટે સોસાયટી અફસોસ કરે છે "

મી. ઇસ્માઇલજી આ (ચેરમેન થિ.ઓ.સો.) બોલ્યા કે અત્યારની કોમના મોટા આગેવાન મી. ગાંધી છે તેમણે પોતાનાં છોકરાને જેલમાં મોકલ્યો તે માટે હું બહુ દિલગીર તો નથી, પણ ખુશી છું. "બાપ તેવા બેટા" એ કહેવત આપણામાં ચાલે છે તે ખરી છે. 'અન્ડે ફાધર્સ' માં હેડીંગ હતું કે " ગાર્ડન ફાધર ગાર્ડન સન " પોતાના બાપનાં નામ આવી રીતે નામનામાં મુકનાર ઘોડાજ છોકરાં જો આપણામાં પેદા થાય તો આપણા કેટલા બેરી બલ્લાજ દુઃ લોકો લાઇસેન્સ બરાબર આપતા નથી. અને પબ્લીકમાં

બોલતા પણ નથી, અને પાછળથી બડબડ કર્યા કરે છે: એ ઠીક નથી. મારે આપ બધાઓને પૂછવું જોઇએ કે હવે અમારે કેમ કામ કરવું? કોઇ જવાબ નથી આપતું તો મારે કહેવું જોઇએ કે હવે તમને જેમ આગેવાનો તરફથી કહેવામાં આવે તેમ તમે વરતો. સરકારે પકડવાનું માંડી વાળ્યું છે તે દેખાડે છે કે સરકાર કરી ગઇ છે. હું આપણે એ વધારે જોર દેખાડીશું તો સરકાર પોતેજ હારશે. એટલું કહી મોલવી સાહેબ તરફથી જે ઠરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો છે તેને હું સેકન્ડ કરું છું. મી. અબ દુલ રઝાક નુરભાઇએ ઠરાવને સપોર્ટ કરતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

મી. ઉમરજી સાલેજીએ ચોથો ઠરાવ રજુ કર્યો. "આ સોસાયટી ચેરમેન અને સેક્રેટરીને સત્તા આપે છે કે ઉપલા ઠરાવોની નકલો જ્યાં જ્યાં જરૂર જણાય ત્યાં ત્યાં મોકલવી." આ ઠરાવને મી. અહમદ હલીમ તરફથી સેકન્ડ અને મી. ભાઇજી ઇબ્રાહીમ તરફથી સપોરટ થતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

મી. પોલાક બોલ્યા કે ચારે ઠરાવો પાસ કર્યા એમાં મારાથી બે રસ્તે બોલાય એમ નથી. એક તો એ કે હું સોસાયટીનો મેંબર નથી. બીજું હું તમારી ભાષા સમજતો નથી. પણ બોલવાનાં જુસ્સાઓપરથી સમજાય છે કે તમે મી. ગાંધીને કંઇક મુબારકબાદી આપી હોય. અને મી. હરીલાલને પણ તેના કામ માટે. હવે લોકોને જણાશે કે મી. ગાંધી કોમને માટે શું શું કરી રહ્યા છે. જે લોકો કહે છે કે મી. ગાંધી ખરાબ કરે છે તેને મી. હરીલાલે શરમમાં નાખી દીધા છે. એક તો એનાથી મોટા અને પાછળ બોલી તથા બહાદુરી દેખાડી કામ નહીં કરનારાઓને વીચારમાં અને શરમમાં નાખ્યા છે. મી. નાયડુ જે જેલમાં ત્રીજી વખત ગયા છે, તેમની બહાદુરીના વખાણ કરવા મારી પાસે પુરેપુરા શબ્દો નથી. આ ખટપટ તમારા ઉપર મી. ચમની અગર મી. રમટસની નથી. પણ તમારી અંદરખાનેનીજ તકરારનું પરીણામ છે. માટે હવે પણ કુસંપ કાઢી નાંખી દુશ્મનાવટ થાઓ તો વધારે સારું. હડતાલમાં બેરીસ્ટરો પોતાના હકો માટે જેલમાં જાય છે તો તમે તેનાથી ન ઉતરશો.

બાદ મી. ગાંધીએ તેમને આપવામાં આવેલી મુબારકબાદી માટે સરવેનો આભાર માન્યો હતો.

બાદ મેસર્સ દવાલ લાલા, પરમાધન્ન નરપ મટેલ, મણીભાઇ વલ્લભ પરાગ, વલ્લભ પેમા, ભાઇજી માલ વગેરે સાહેબો તરફથી વખત અનુસરતું વીવેચન થયા બાદ ચેરમેનને હાજરીનનો આભાર માની મીટીંગ ૬॥ વાગે બરખાસ્ત કરી હતી.

ખ્રિ. ઇ. લીગનો મીટીંગ

ટ્રાંસવાલના હીંદીઓપર દિલસોજી

ટ્રાંસવાલમાં હીંદી ભાઇઓપર જે જુલમ ગુજરે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા કેપટાઉનના લીગ તરફથી ત્યાંના હીંદીની એક મીટીંગ ગઇ તા. ૨૩મીએ સેંટ જોન સ્ટ્રીટ, મેસોનીક હોલમાં બોલાવવામાં આવી હતી ઘણા ગ્રહસ્થો હાજર હતા. તેમાં મેસર્સરસ આદમ એચ. જી. મહમદ, એ. કાદર, જે. એમ. એચ. ગુલ, એમ. ઓ. અલી, મોલવી આદી ઓસમાન, ઇ. ખુલી, એમ. ઇનસ વગેરે વગેરે હતા.

ચેરમેન મી. આદમ ગુલ મહમદે ટ્રાંસવાલના હીંદીપરના જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટનો ઠરાવ રજુ કર્યો. "ટ્રાંસવાલના કોમી તફાવતવાળા, અને બાસ્તદાયક કાયદાઓ હાલ હીંદી ભાઇઓને જે અન્યાય થાય છે તેની સામે બ્રિટીશ રાજના ગ્રહેરીઓની આ મીટીંગ સખત રીતે અને ભારે દબને પ્રોટેસ્ટ કરે છે." ઉપરના ઠરાવપર વિવેચન કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના ગોરા લોકોને બધાની એકસરખી છુટ વિષે કાંઇ ભાન નથી; તથા પોતાનાં વચન પાળવાની કાંઇ દરકાર નથી. સારાં નસીબે આપણી કેપની સરકાર આપણને દાદ આપે છે; અને હમેશાં ઇન્સાફથી કારભાર ચલાવે જાય છે. છતાં ટ્રાંસવાલ સરકાર કેપને પગલે ચાલી લોકોને સુખ નથી આપતી એ દિલગીરીની વાત છે. વળી તેણે વડી સરકારની જોખમદારીનો વિચાર રાખવો જોઇએ. હીંદના ૩૦ કરોડ ટ્રાંસવાલની વરતણુંકપરથી શું ખ્યાલ લાવશે તે વિચારમાં લેવું જોઇએ. - શહેનશાહ એડવરડ તરફથી ન્યાય અને રક્ષણની આપણે આશા રાખીએ છીએ. જો ટ્રાંસવાલમાં હીંદીનું રક્ષણ ન થાય તો હીંદી લોકો ઉશ્કાંડને જોર વગરનું જોખશે. અમારા કહેવાપર સરકાર ધ્યાન આપે કે ન આપે, છતાં અમારા ભાઇઓને અમે જણાવીએ છીએ કે તેમની હકતમાં તેમના તરફ અમારી ઉંડી દિલસોજી છે. વળી વરી સરકારે અને ટ્રાંસવાલે પણ જાણવું જોઇએ કે અમારાપર અન્યપટના જુલમથી અને અમારી ધાર્મિક લાગણીઓ પર હુમલા કરવાથી અમને બહુ દરદ થાય છે.

મી. એ કાદરે ઉપરના ઠરાવને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના લોકો હીંદી તરફ એટલી અદાવત રાખે છે કે ન્યાય અને સરખાપણાના મુદ્દા પણ તેઓ ભુલી જાય છે. બ્રિટીશ ઇન્સાફ વિષે તેમને ભાન નથી. અને હાલની સરકાર તળે તો હીંદીપરનો જુલમ વધતો ગયો છે એવા દુઃખદાયક મુલકમાં કેમ વસી શકાય! વળી ટ્રાંસવાલના હીંદી તહન વાજબી હોય એટલુંજ માગે છે. તેઓ જુલમ અને અદાવતમાંથી છુટા કરી આપવાનું કહે છે. વગેરે. બાદ સરવાનુમતે ઠરાવ પસાર થયો હતો.

બીજો ઠરાવ મી. જે. એમ. એચ. ગુલે રજુ કર્યો. "ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ પર પડતાં દુઃખોમાં તેમના તરફ આપણી દિલસોજી બતાવવાની ખાતર આવતી કાલે ધંધો રોજગાર બંધ કરવો, અને બધાં દુનિઆદારી કામ છોડી મસ્જીદમાં અને મંદિરમાં જઇ આપણા દુઃખી ભાઇઓના હકમાં દુઆ ગુજરવા કેપટાઉનના બધા હીંદી ભાઇઓને સૂચવવું." ઉપરના ઠરાવપર મી. ગુલે ઘટતું વિવેચન કર્યા બાદ, તથા મી. છગનલાલ વીરાણા તરફથી ટેકો મળ્યા બાદ તે પાસ થયો.

ત્રીજો ઠરાવ મી. એચ. ઓ. અલીએ રજુ કર્યો. "ઉપરના ઠરાવોની નકલ હાઇ કમીશનરપર, કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી લો૰ હરીસપર, હીંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. મોરલીપર, તથા હીંદી વાઇસરોયપર એકલવા દીમને સુચના કરવી." મી. અલીએ ઠરાવપર ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે હું થોડાજ વખતપર ટ્રાંસવાલમાં વસતો. ત્યાં હમીદીઆ સોસાયટી સ્થાપી તેના પહેલા પ્રમુખ તરીકે નીમાયો હતો. આજે ટ્રાંસવાલમાં હોત તો હું હમીદીઆના હાલના ચેરમેનની પેઠે વરતત, અને આજે જેલ ગયો હત. એવા લોકોની ખોડવામાટે મને નથીબવાન સમજું કે નહિ તે હું કહી શકતો નથી; પણ ત્યાં જે જુલમ ગુજરે છે તેને લીધેજ, વીસ વરસ થયાં ત્યાં રહેતા છતાં મારે એ કોલોની છોડવું પડ્યું. વગેરે. મી. મોલવી આદી ઓસમાનના ટેકા બાદ ઠરાવ પસાર થયો હતો.

ત્યાર બાદ બીજા કેટલાક મહત્વના ઠરાવો કરવામાં આવ્યા. ઉત્સાહ સાથે મીટીંગનું કામ પુરું થયા બાદ ચેરમેનનો આભાર માનીને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

સાઉથ આફ્રિકન બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનનો અરજ

કેપટાઉનની સાઉથ આફ્રિકન બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી બને હાઉસ ને નીચે મુજબ અરજ કરવામાં આવી છે.

હાલ માસના બેહલા અઠવાડીઆમાં મળેલ દીંદી કોનફરન્સના ઠરાવો તથા ત્યારબાદ એસોસીએસનને કેટલાક ઠરાવો મોકલ્યા તે મુજબ આપ નામદારને અમારી એસોસીએશન આ કોલોનીમાં વસતા દીંદીઓપર પડતી હાડમારીના સંબંધમાં નીચે મુજબ અરજ કરે છે.

કોનફરન્સમાં જે ઠરાવો રજુ થયા—અને તે કોનફરન્સ પોર્ટ એલીઝાબેથ, કીંગ વીલી, કોકસ્ટડ, મેકેનીંગ રોબર્ટસન, કેપ ટાઉન અને ડીઅરીકટના પ્રતિનીધીઓની હતી—તે ઇમીગ્રેશન, જનરલ ડીલર તથા પોર્ટ સ્નેલની મ્યુનીસીપાલીટીના કાયદાની નીચે દીંદીઓપર જે હાડમારી પડે છે તેને લગતા છે.

'ડોમીસાઇલ' શબ્દની ચોકખી વ્યાખ્યા નહિ થએલી હોવાને લીધે ઇમીગ્રેશન અમલ તળે આપના અરજદારો ઉપર બહુ હાડમારી પડે છે. આ કોલોનીમાં જે ત્રણ વરસ થયાં રહેતો હોય તે આ કોલોનીનો રહેવાસી ગણાય તથા ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે પાસ લખને જે દેશ બહાર છે તે પાછો અનુકુળતા મુજબ આવી શકે અને અમુક મુદતમાંજ નહિ, તેમ થવાની જરૂર છે.

આ કોલોનીમાં વસતા જે દીંદીઓ પોતાના છોકરા અથવા બાયડીને લાવવા માગે તે ઇમમ-ડાય કાયદાની હદે ૨૧ વરસની ઉમર સુધી લાવી શકે તેવો બંદોબસ્ત થવો જોઇએ.

ઇમીગ્રેશન કાયદાનો અમલ ઘણી સખ્તાઇથી થતો માલમ પડવાથી કોનફરન્સ મળ્યા બાદ અમારી એસોસીએસનને તે કાયદામાં નીચે મુજબ ફેરફાર કરવાની અગત્યતા બતાવવાનું ફરમાવ્યું છે.

૧ કોઇ આબરૂદાર વેપારી અમુક મુદતને માટે દેશથી કોઇ નોકરને બોલાવવા માગે તો તેને ઉતરવા દેવાની રજા મળવી જોઇએ. તે બદલ સરકારને અમુક રકમ-ઉતરવા આપેલ માણસને દેશ મોકલવાના ખરચ જેટલી-ડીપોઝીટ આપવા તયા તે માણસને પાછો મોકલી આપવાની ખાત્રી આપવા બોલાય નાર માણસ જામીન આપે.

૨ સગીર વય બાબત હીંદુસ્તાનમાં કોર્ટ મેજીસ્ટ્રેટ તરફથી મળેલ સર્ટીફીકેટ અદીના સત્તાધીશોએ કબુલ રાખવું જોઇએ

ઇમીગ્રેશન બાબત સુપ્રીમ કોર્ટમાં ઘોડા વખત ઉપર જે કેસો થયા તે ઉપરથી અમારી કોનફરન્સે સમજુમને ઠરાવેલ છે જે ઇમીગ્રેશન બાબતની તપાસ કરવા ને ગયે વરસે જે સીલેકટ કમીટી નીમાઇ છે તે પોતાનું કામ પુરું કરી તેનો રિપોર્ટ પારલામેન્ટની ચાલુ બેઠકો પાસે રજુ કરે.

બ્રિટીશ દીંદીઓ ઉપર જનરલ ડીલર કાયદાનો અમલ ઘણી સખ્તાઇથી થતો હોવાથી અમે નમ્રતા પુરવક અરજ કરીએ છીએ કે અમને ડોમસેન્સ આપવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલીટીને બદલે પ્રેસીડંટ મજીસ્ટ્રેટના હાથમાં રહેવી જોઇએ. અમારી કોનફરન્સ માને છે કે આ ફેરફાર કરવાની ઘણી જરૂર છે કેમકે મ્યુનીસીપાલીટીના સભાસદોને વેપાર સાથે કેટલોક સંબંધ હોવાથી તેઓ નિષ્પક્ષપાત ન્યાય આપી શકતા નથી.

હોકરોને મળતાં ઘણાં લાયસેન્સો અટકાયવામાં આવતા હોવાથી તેમને ઘણી હાડમારી ભોગવવી પડે છે અને તેથી અરજદારો અરજ કરે છે કે ફેરીવાળાને લાયસેન્સ નહિ આપવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવાનો હક આપવો જોઇએ.

એગ્રીકલ્ચરીક લાયસેન્સ અટકાવવાના બીલના સંબંધમાં મી. કોનટેલરે પાર્લામેંટમાં એવું જણાવેલું છે કે એક દીંદી વેપારી તેના ૧૭ નોકર, તેની ઓરત, પોતે અને ૭ છોકરાં વીજના ૪ સીસીમિયો રહે છે. આ બીનાના સંબંધમાં મી. પારસી રૂસ્તમજીએ 'મરકયુરી' ના અધિપતીને પાંચ પૌંડ મોકલીને એવું જણાવ્યું છે જે મી. કોનટેલરે કહેલી હકીકત જો તે બરાબર સાબીત કરી આપે તો હું પાંચ પૌંડની રકમ તે કહે તે ધર્માદામાં આપું છું અને નહિ તો મી. કોનટેલર તેટલી રકમ હું કહું તે ધર્માદામાં આપે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઢુંક ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની બેહદ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા રેકાણુ બરોબર લખવાં. તે છપેલાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી નજરને સારૂ.

૪. બુધવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ છપેલાં કરતાં અને મુકાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ.

શેખ અહમદ:—તમારૂ કામ વિનાના અગત્યનું અમે નથી છાપી શકતા.

ઇસ્માઇલ આદમ બટા—તમે લખ્યો છો તે ખબર ગયા અંકમાં આવી ગયા છે.

અ. ઇ. ઓ.

પોતાના દીકરાને જેલ મોકલવા બાબત મી. ગાંધીનો ખુલાસો

VIII-432

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ.

મને કેટલાક જણાઓએ પુછયામાં આવ્યું છે કે મારા દીકરા હરીલાલને જેલમાં મોકલવામાં શો હેતુ હતો. તેનો કેટલોક ખુલાસો નીચે આપું છું.

૧. મે દીંદી કોમના બધાને ફેરી કરવાની સલાહ આપી છે. તેમાં મારાથી વડીલાતની સનદને લીધે ભાગ ન લેવાય એવી મને ખાસ્ત છે. તેથી મેં વિચાર્યું કે મારા દીકરાને ફેરી કરવાની સલાહ આપું તો ઠીક ગણાય. જે હું ન કરી શકું તે બીજાને કરવાની સલાહ આપતાં અચકાઉં છું. મારો દીકરો મારી મરજીથી જે કંઇ કરે તે મેં કર્યા બરોબર કહેવાય એમ માનું છું

૨. હરીલાલને પોતાને દેશને ખાતર જેલમાં જવાનું મળે એમ તેને લેવાની કેળવણીનો ભાગ છે તેથી તેને આ સરસ તક ગણાય.

૩. મારી સલાહ હમેશાં એવી પડી છે કે સત્યાગ્રહ જે બરોબર સમજી શકે તેને સદેહ છે. હું પકડાએલાનો બચાવ કરવા જાઉં છું તે ખરૂં જોતાં બચાવ નથી પણ હાજર રહીને તેઓને જેલમાં મોકલું છું. જો આપણને ખરી દીનત આવી હોય તો મારે કોરટમાં જવાનું હોયજ નહીં. આવો અખતરો મારા દીકરાની ઉપરજ પહેલો કરૂં તો ઠીક એમ મને જણાયું. તેથી તેને સાર વોલકરટમાં કંઈ બંદોબસ્ત ન કર્યો ને તેના પોતાના બળ ઉપર તેને મૂકયો. જોહાન્સબરગમાં બીજાની સાથે તે હતો. તેથી હું કોરટમાં ગયો પણ તેને સારૂ તેમ તેના સાથીને સારૂ વધારેમાં વધારે જેલ માગી. ન મળી તેટલા તેઓના ક્રમનશીબ.

૪. મેં ઘણીવાર સલાહ આપી છે કે કોઇએ વોલકરટ પહોંચતાં અંગુઠો નહિ આપવો. તે સલાહ પ્રમાણે માણસો ચાલ્યા નથી. મેં ખેંચ નથી કરી પણ હવે ખેંચ કરવાનો વખત આવ્યો છે. હવે વોલકરરટમાં ખુની કાયદ પ્રમાણે અંગુઠા મગાય છે તેથી અંગુઠો નહિજ આપવો જોઇએ. આ પણ હરીલાલ મારફતે સહેજે થઇ શકે એવું મને જણાયું.

હરીલાલના દાખલા પ્રમાણે સહુ હીંદી કરે એવું માગું છું. હરીલાલ બાળક ગણાય તેણે તો પોતાના બાપની સલાહ માન્ય રાખવાને પક્ષ ઉપર પ્રમાણે કરવું હોય. દરેક હીંદીએ એજ મુજબ પોતાની હિંમતે કરવું જરૂરનું છે. અને તેમ કરે એવું ઇચ્છું છું. તેમ કરતા થકાએ તેમાંજ સત્યાગ્રહની પુરી કસોટી સમજવાની છે ફરીથી કહું છું કેઃ—

(૧) જેઓ જેલ જવા તયાર છે તેણે વકીલ કે મારી ઉપર આધાર ન રાખતાં જેલ જવાનું છે (આનો અરથ એવો નથી કે મેં કાયદાની હડતમાં ઘેરાએલા હીંદી સત્યાગ્રહીનો મફત બચાવ કરવાનું છોડ્યું છે તે બેચી હઉં છું. મારી જરૂર જણાશે ત્યાં પહોંચીશ. પણ મરમ તો એ છે કે વગર વકીલે સલાહ આપ તે બોલવવા સીધા જેલ જવું.)

(૨) નાના મોટા બધા હીંદીએ કોઇનો વાદ કર્યા વિના દેશને ખાતર જેલ જવું.

(૩) ટ્રાંસવાલમાં પકડના કોઇ પણ હીંદીએ અંગુઠા કે આંગળાં નહિ આપવાં. તેથી તેઓને જેલ જવું પડશે. જેલ ભોગવવી. પણ કાયદાની નીશાની રૂપે અંગુઠો કે આંગળાં કે સહી સરખું પણ નહિ આપવું.

હું છું સત્યાગ્રહી,
મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી

સત્યાગ્રહીને સુચના

મે. ૪ ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

સત્યાગ્રહની હડત હમણાં વીસ માસ થયાં ચાલુજ છે તેનો નીવેડો વહેલો આવી ગયો હોત, પણ ફિલગીરી એટલીજ કે હજુ કેટલીક જગ્યાએ આવી જોવાનાં આવે છે જેમકે ગયા શુક્રવારે વોલ કરટ રસ્તે થઇ નાતાલથી આવનારા હીંદીઓએ અંગુઠા આપી ચાલુ હડતમાં સરકારને બે દિવસ ખુશી કરવા જેવું કરવું. આમ થવું બ્યાજબી નથી. મોરાલ્સ આપણને બાધ જતા નથી. કાયદાની ઉપરાંત તેઓ કાંઇ આપણને ફાંસીની સજા કરવાના નથી. છતાં કેટલાક હીંદી ભાઇઓ નકામાં દબાણથી ડરી જઇ તેઓ માગે તેમ સરકારને તાબે થઇ જાય છે. માટે જે હીંદી ભાઇઓ. જે ખરૂં લાગે તેજ કરો. કાયદાના ઘડનારા ઓ ભૂલ નથી કરતા એમ નહિ સમજો અને સ્વદેશી અભિમાનો જુસ્સો રાખો. તોજ આપણો આ જુલમી રાજ્યમાં ઉગારો થશે નહિ તો ઘણું ભયંકર સ્થિતિ ભોગવવી પડશે. આટલું લક્ષ્યમાં રાખી એક ખાસ બીના ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે. કેટલાકોઆપણે કે ડરબનથી જે કોઇ ટ્રાંસવાલ આવતો હોય તેણે યાદ રાખવું કે સારજંટ અંગુઠાના નીશાન માગે તો આપવા નહિ ને જેલ જવું કારણ તેઓ કાયદા મુજબ અંગુઠા લેવાને છે.

લી. એસ. એસ. સરદુદીન.
જોહાન્સબરગ તા. ૩–૮– ૮.

પરચુરણ ચરચા

અમદાવાદથી 'હીંદ હિતેચ્છુ' લખે જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલમાં અગ્રેસરો પકડાયા તે વખતે અહીંની ૬૨ દુકાનોમાંથી માત્ર બેજ દુકાનો બંધ થઇ હતી. એ અફસોસની વાત છે.

ડંકુટનડેની (નાતાલ) થી હબીબ અબ્દુલ્લા ગાજીખેરવસી લખે છે કે કોમને માટે જેલ જનારાઓને હું ધન્યવાદ આપું છું. અને ટ્રાંસવાલના બીજા ભાઇઓને એકસંપ તથા હિંમતથી લડત ચાલુ રાખવા ભલામણ કરૂં છું.

મેસર્સ્ટાઉનથી લાલજી હાનજી પોપટ શા. સોરાબજી શાપરજી અડાજનીઆને સત્ય માટે જેલ ભોગવવા માટે મુબારક બાદી આપે છે.

બાસુટોલેંડથી એક લખનાર જણાવેછે કે હીંદીશ બાસુટોલેંડમાં હીંદી ભાઇઓની લગભગ સો માણસની વસ્તી થઇ છે તેમાં મુખ્ય ભાગે મેમણ છે. અને દુકાનો ૨૦છે. તે પણ મેમણ ભાઇઓની છે. તેઓ આજ લગભગ ૨૦ વરસ થયાં વસેલા છે. આજ સુધી અહીંના હીંદી ઓએ કોમના સુખ દુખમાં ભાગ લીધો નથી. એ દીલગીરીની વાત છે. હાલ ૬ માસ થયાં આ બાજુમાંથી હીંદીઓને નીકાલી કાઢવાના ગેપઓગા ચાલ્યા છે. આ બાબતમાં અહીંના મેમણ ભાઇઓએ જાગૃત થઇ ટાણાસર ઉપાય લેવાની જરૂર છે. આગ લાગશે ત્યારે કુવા ખોદવાથી કાંઇ વળશે નહીં.

"મહમદસ્કમ હસ્લામીઆ હાઇસ્કુલ"

ડરબનથી મી. મહમદ આબેદ તથા મી. સેખજી હમીદ લખે છે કે—ઉપલા મદરેસાની સ્થાપના કરી તેના ફંડને મજબુત કરી, તેના નીભાવ જોગી મદદ મેળવવા અમો મોડુંકે ઉપર ટ્રાંસવાલ ગયા હતા. ટ્રાંસવાલ જાતેથી મદરેસાના ફંડમાં ખરી અને બાહાળુ લાગણીથી મદદ કરનારા જોહાન્સબરગ, કરમરસડોરપ, પોચેસ્ટરૂમ, કલારકસડોરપ, વેન્ટરસડોરપ, લીબ્યતનબરગ, ક્રીરીસ્ટ. પ્રીટોરીઆ તથા આર્લેસટાઉનના આગેવાનો તથા દાની હમદર્દોનો નમ્રતા સાથે આભાર માનીએ છીએ. કેટલાક જરૂરી કામોને કારણે બીજા ભાગોની મુલાકાત લીધા વગર ડરબન ખાતે પાછા ફર્યા તે માટે માફી માગતાં, બીજી વખત ફરી આવી રહેલા ભાગોમાં મદરેસાના હીત માટે જવાનો વિચાર છે તે સાહેબો પુરતો આસરો તથા મદદ આપશે એવી આશા છે.

સુરતમાં શેઠ હાજી હબીબના ખરચે ચાલતી મદરેસાના વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપવાનો શેઠ ઇબ્રાહીમ [illegible] જુલાઇના રોજ થયો હતો.

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારિત્સબરગના મુસા ઓસમાનની ફા. ની મીલકત તા. ૨૮ જુલાઇના સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરને સોંપવામાં આવેલ છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ ઓગસ્ટ ની તા. ૧૧ના રોજ મળશે તે રોજ તેનુ લેણદેણની તપાસ તથા ટ્રસ્ટીની નીમણુક થશે.

લેડીસ્મીથના હસમાહમ્મદ મુસાજી વાવડા મહમદ સુભેમાન ઉમરજી અને મામુજી મહમદ વાવડા જે હસમાહમ્મદ મામુજીના નામથી વેપાર કરે છે તેમણે પોતાની મીલકત કોરટને સોંપેલી છે. તેમના લેણદારોની મીટીંગ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ કોરટ માં તા. ૧૧ ઓગસ્ટ મંગળવારના મળશે.

[આ એસ્ટેટના ટ્રસ્ટી લેડીસ્મીથના વેપારી મી.મહમદ હબરાહિમ સીદાત છે]

અમકોમાસના હસમાહમ્મદ કડોદીઆના લેણદારોની એક મીટીંગ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ ની કોરટમાં તા. ૧૧ ઓગસ્ટ મંગળવાર ના રોજ મળશે.

[આ એસ્ટેટના ટ્રસ્ટી ડરબનના વેપારી મી.મહમદ હબરાહિમ છે]

મારિત્સબરગના અબદુલ કાદરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૮ સપ્ટેંબરના રોજ સુપ્રીમ કોરટને અરજ થનાર છે.

કલેરમોંટના નુરઅલીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા ૭૭ સપ્ટેંબરના રોજ સરકીટ કોરટને અરજ થનાર છે.

ડોંગાલના ઝરમર સોમોઇ તરફથી ઝર કીટ કોરટને તા. ૧૦ સપ્ટેંબરના રોજ નાદાર થવાની અરજ થશે.

મી. લોરેન્સની એસાઇન્ડ એસ્ટેટના સંબંધમાં તેના લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૧૬ ઓગસ્ટ તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૮ ઓગસ્ટના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ કોરટમાં મળશે.

મારિત્સબરગના વેપારી અબદુલ મજુરે તેના લેણદારોએ કરેલ સમજુતીના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે જ્યાં આગળ તા. ૧૬ ઓગસ્ટ સુધી તપાસ માટે ખુલ્લા રહેશે.

ન્યુકેસલ તથા માઉંટ પ્રોસ્પેકટના વેપારી મુસા આમદના લેણદારો સાથે થએલ સમજુતીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટ તથા ન્યુકેસલના માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં તા. ૨૦ ઓગસ્ટ સુધી ખુલ્લા રહેશે.

મારિત્સબરગના ધોબી નલા ગોવીંદના લેણદારો સાથે થએલ સમજુતીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટમાં તા. ૧૮ ઓગસ્ટ સુધી ખુલ્લા રહેશે.

નાતાલ સોદાગરા નિતી દર્શક સભા

આ સભાના ઓ. સેક્રેટરી મી. ટી. ડી. ધુપેલીઆ સ્વદેશ જવાના હોવાં તેઓનું રાજીનામું રજુ થવાથી સભાની બેઠક ગયા રવિવારે મી. વી. દેવશીના મકાનમાં મળી હતી.

રાજીનામું રજુ થયા બાદ મી. ધુપેલી આએ આ સભા માટે અને ઇંડીયન સાર્વજનીકના દરેક કામમાં ઉત્સાહથી તન મન ધનથી જે લાગ લીધો હતો તે બાબત. ઘટતાક ગૃહસ્થો તરફથી વિવેચન થયું હતું. મી. ત્રીકમજી જેવા ગુલાબ માણસો આ સભામાંથી કમતી થાય છે તે બાબતે દરેક સભાસદે દિલગીરી જતાવી હતી. પણ તે સ્વદેશમાં કુટુંબ યાત્રા કરવા જાય છે આ બાબત તેઓની સફર સહાળ ઇચ્છી તેઓની દરેક ઉમેદો બર આવે એવી પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરી. બાદ મી. ત્રીકમજીએ યોગ્ય ઉત્તર આપ્યો હતો.

બીજો ઠરાવ એ કરવામાં આવ્યો કે— રાજકોટ લોદાણા બોરડીંગ હાઉસમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થી સંસ્કૃત વિષયમાં વધુ માર્ક મેળવે તેને આ સભા તરફથી એક પૌંડ ભેટ આપવો. જે ઠરાવની ફ્રમે એક પૌંડ આજ રોજ તે બોરડીંગના સેક્રેટરી તરફ રવાના કરી દીધો છે.

બાદ આ પાછી લઇ મેળાવડો સાંજે વિસરજન થયો હતો.

પારલામેંટની તા. ૪થી બેઠકમાં મી. ફેરર પોલટેકસ બંધ કરવાની દલીલો કરી હતી. પરંતુ સભામાં બીજો વિષય દાખલ થવાથી તે વાત આગળ ઉપર મુલતવી રહી હતી.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંજા ૧૫રતાની		૨૪	૦	થી	૨૫	૦
બીમડીના	,,	૨૯	૬	,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડા. આર.		૨૩	૬	,,	૨૪	૬
એફ. ડા. આર.	,,	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
ફુંડાના	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૨	૦	,,	૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૪	૦	,,	૨૪	૬
મસુરની	,,	૨૪	૦	,,	૨૫	૦
મગની	,,	૨૯	૦	,,	૨૯	૬
અડદની	,,	૩૦	૦	,,	૩૬	૦
ચણા મુંબાઇના	,,	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, દાળ	,,	૨૬	૦	,,	૨૬	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,,	૧૮	૬
મઠાજ	,,	૧૦	૬	,,	૧૧	૦
બીનીસ		૧૬	૦	,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન		૩	૩	,,	૩	૬
ઓરડીનું	,,	૨	૬	,,	૨	૮
મીઠું	,,	૩	૬	,,	૩	૬
નાળીએરનું	,,	૩	૬	,,	૩	૮
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫	૬	,,	૧૬	૬
પીળી	,,	૧૪	૬	,,	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ		૮	૬	,,	૯	૬
આટો		૧૧	૦	,,	૧૧	૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ		૮૫		,,		૬
મરચાં		૦	૪	,,	૦	૫
ની પેટી ૪ ટીનના પૈા		૭	૧૫	,,	૮	૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પારાશીન ઓરેઝીન		હાલ નથી				
,, વાઇટ રોસ		૮	૨	,	૮	૫
,, ,, ગાલન		૧૧	૬	,	૧૨	૬
નાળીએર		૧૦	૦	,,	૧૧	૦
કથી		૬	૬	,,	૧૦	૦
ડાઇમંડ સોપ		૧૩	૦	,,	૧૪	૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેકટર ટી		૧	૮	,,	૧	૬
બાચીસ ગાલન		૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી સેવરહની		૦	૧૧	,,	૧	૦
નીકલ પેાકેટ સીગારેટ		૧૬	૩	,,	૧૭	૦
ડુપ નેસલનું		૨૦	૬	,,	૨૧	૬
નીમક (દીવરપુલ)						
ભરતા એકની		૪	૩	,,	૪	૬

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે બસુત પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

ટોપાઓ! ટોપીઓ!! ટોપીઓ!!!

❀ નવા તથા ઉંચી ઇસ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

જેનરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

કીફાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઇસલીસ્ટ માટે લખો:—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street.
ડરબન. DURBAN.

Tel. Add.: POKOOMULL. P.O. Box 1126

POKOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Muttra Silk Lace Articles, etc Established 1892. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Prere St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 362, Bertram's Road,
Corner Thomas Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4270, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. R. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
કાથા તથા વાળાની ગેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1434.

વર્તમાનપત્ર

ગ્રાહક—પુસ પેપર વાંચવાનો શોખ ધરાવનાર આફ્રીકામાં વસતા દરેક ગુજરાતીઓનાં ચોકસ સરનામાં ઉંચેજીઆ લખી મોકલનાર ને હીંદના સાત દેશભક્તોની છબી મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ખેડા) ગુજરાત.)

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
56 MARKET STREET,
Branch: 147 Market Street. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 18th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR"
Head Office: Vahoda Colaba, India

એન. મહમદ હુ.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે
વધુ વિગત માટે લખો:— બોક્સ ૧૨૫૧ નં. ૨૮ કેપ્ટરસ્ટ રોડ, ડરબન.

MORAR DALA,

Merchant & Direct Importer
બી, ચારલ, ગંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરબારું આવે છે.
તથા દેશી માલ અમારે ત્યાં બને છે.
94 Hanover Street Capetown.

ઈ. ઈ. દાદભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લેકેશન.
બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાનીસબર્ગ.
ઓર્ડરેલ ઇપીરસ્ટર અને હોલસેલ મરચંટ
ઉડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી કમશ જથ્થાબંધ કીંમત મળી આવથી મળશે

વેપારીઓને અમુલ્ય તક

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતુ ખોલ્યું છે જેની અંદર ગ્રાહક દીસે કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજ માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર ઓલીવ રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સરતા ભાવે કરી દાખલો છીએ. જેઠ વખત અમારા માલની જરૂરીયાત કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PEITERMARITZBURG, Natal.

The Ethics of Passive Resistance

PRIZE ESSAY.

PRICE THREEPENCE. POSTAGE ½d.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,

Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

ઈંડિઅન ઓપીનીઅન.

લવાજમના દર.

૩ માસ	...	૩/૩
૬ માસ	...	૬/૬
૧૨ માસ	...	૧૨/૧

લવાજમ મોકલવા બદલ બરના પૈસા ચેક, મનીઓરડર પોસ્ટલઓરડર અથવા સ્ટાંપથી મોકલી શકાય છે. નાતાલના સ્ટાંપ ઉપરાંત ટ્રાંસવાલ, ઓરેંજીઆ, રોડેશીઆ, પોર્ટુગીઝ અથવા હીંદુસ્તાનના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે. ચેક વિગેરે કોલ કરી પોસ્ટ કરવા બદલ કમીશન કરીએ છીએ. સ્ટાંપ તથા નોટવાળા કાગળો રજીસ્ટર કરી મોકલવા એ સહી સલામત છે. ડરબન સિવાયના ચેક ઉપર ૧૫ ટકાની ૬ પેની ઉમેરવા વિનંતી છે.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as. post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS. Third Edition).—Explained and illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Rs. 2, 2as. post free.

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols. I and II. Rs. 4, 6as. post free.

BURKE'S SPEECHES ON THE IMPEACHMENT OF WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Rs 4, 6as. post free.

ENGLISH TRANSLATION OF THE KORAN With Notes. By G. Sale, Rs 2, 2as. post free.

ABBOTT'S THE LIFE OF NAPOLEON BONAPARTE, Rs. 2, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix

Post Free, 7d.

ચામડા ખરીદીને છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, ખેરાં અથવા બકરાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.

870, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 829

કેપટાઉનમાંથી ઈંડિઅન ઓપિનિઅનની મુદત નકલ (કીમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુષ્કળ બધર્સ (કરનર લેંગ માર્કેટ અને પાર્લામેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દર અઠવાડીએ મળશે.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office,
—FOR RUBBER STAMPS—
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN,
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJSHERE," Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3698.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add. "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 338, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2188, Johannesburg.
S. HALLOO,
TIN MANUFACTURER,
Factory: Stand 48, 19th St., Vrededorp.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાલીદાસ પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ: ૫૨૫૦
જોહાનીસબર્ગ.

પ્રેમજીભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer, Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
33 & 35 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE,
General Merchant. All kinds of Groceries, &c. Box 44. Tel. Add. "CASOOJEE."
Branches: 31 St. John's Road, 11 & 14 Niner Rd.,
EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની
ઠરેલ ૨૩મના સોના ચાંદીના ૬૨૨સ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૪–૨૪૫, એલિઝાબેથ સ્ટ્રીટ, વરચીપ્સ સુટ રુમ્સ, P.O. Box 280 Pretoria.

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
(Branch: 25 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેસેના સસ્તા ભાવ.
આ રસને તાજા કેરીનારસમાં જરા રેરવું નહિ.
મુરબ્બા-મોરેબા અને બધે કેરીમાં વાપરો.
ભેદભાવ ૧૬૯, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
64 Grey Street, Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar," Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોર બધ કાનીસા કેક બરેરે બનાવી બધાજ નીચેને ભાવથી બધાને.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ
૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vraidas & Lalchand,
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

NOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 84,
HEIDELBERG.
Branches:—Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Block and Von Brandis Streets, 3 doors from Store Bros.
P.O. Box 4166. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branches: Ermelo.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, [illegible]

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

પ્રખ્યાત મોસરી બ્રધર્સ લિંડુસ્તાની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. બાસ વી ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફુ-સરસ બાવલ-ચોખ્ખુ ગંધીઆણું-વગેરે મળે. ખાત્રીએ કરી જુઓ.

STAND 513, 17th Street, VREDEDORP
Box 5031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT.
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory.
મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતુ
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 849.
134 Queen Street, Durban

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 68. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1890.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નેટસ ૮૮, ૧૦૬ વીન ઓટ,
ડરબન
Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CANAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,
P.O. Box 3594. Tel. add. "Canay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

હદરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હદરની કંપની દોઢસો વરસોથી હિંદુસ્થાન, અખાત, યુરોપ, મોડીટેરેનીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી રહી છે. નિકળીઆ બારોબાર દર હરેક ઠેકાણે એકસરીખા રાખવામાં આવે છે.

હદરની કંપની તાર અમરેલી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

હદરની કંપની તાર મોકલનાર નવા દેશના બધીના સરનામા દરરોજ કરે છે. આ સરનામા બીજાને મળે કાયમ બહારના દેશમાં નથી આવતા. હદરની ખાસ ઠેકાણું જુદા છે તે કરે. તેને અનુકુલ છે. આવી રીતે નામ દરરોજ કરાવી ઠેકાણું સરનામાં તાર દેવા તમા દેશમાંથી બહાર સરને કરે કામ કરેલી સલામ છે.

વધી ૧૬૮ દેશમા આવેલા તાર હદરની કંપનીનેના અરજ કરી દેનાર બધીને મળી જાય છે.

પણ વિગત મળી નીચેને સરનામે કાગળ,

મેનેજર,
હદરની કંપની,
રેલવે બીલ્ડીંગ્સ,
પત્ર, ૧૬૮ રોડ.
ડરબન

હદરની બીલ્ડીંગ્સ,
ઈંટ સ્ટ્રીટસ્ટ્રિટ રોડ.
જોહનીસબર્ગ.

અથવા હદરની કંપની,
બી કેસ્ટલ હાઉસ,
કમીશનર રોડ,
બોમ્બે-કલકત્તા.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

Printed and Published by M. K. GANDHI, at International Printing Press, Phoenix.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, August 15th, 1908. No. 33.

Tel: Add: "BOTTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110-Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ શાલ સાંબા પાતરાનો વેચાતો વેચાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ લકુથી પ્રીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેના કે:—

જેન્ટસોનાં કપડાં, બ્લાઉસીસ, લાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ઇન્ડર્વિયો મારેનેલ ફેન્સી સામાન કુશીઝ, બાન્સ, ટોપી, કાનટોપી, કાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, ચશ્માં, બેગ, દરેક જાતનો રેલમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કેપી જાતના બીનાઈ પ્લાસ, રકાબી વાટી નાની નાની જાતનો ફેન્સી માલ ખાસડો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો જોટો જોવો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઉપર દામની તથા બજારની સંભાળથી ચેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market o Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the 'Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

આથી બહારી ખેડુતો તથા કુટમો કમીશન વગે જોહાનેસબરગની માર્કેટમાં વેચવા આપવામાં આવે છે. પાકતા વરદાર કુરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES:—Beckett's Building, Market Square
Box 2988.— Tel. Address: TOMASELLI. Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના વાપરનારાને રહેવા ચોખેની સવડ ચારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

[illegible]

જથ્થાબંધ માલના વેપારી.

અકાક, બીનોસ, તમાકુ, કેફી,
સસ્તા દામથી મળશે.

Tel. Add: Gandhi. [illegible]

A. A. Gandhi, Tongaat.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 3341

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિમાસ્ત આવે મળી શકશે

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschbok, Dis. Rustenburg

દેશી મીઠાઇ.

[illegible]

P.O. Box 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 434 **434, West Street, DURBAN.** ટેલ્ર ઓફ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY. PRICES MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Offices in London—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 63 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જેકેટ	થી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	થી. ૮/- થી

Note the Address
80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની સ્વદેશ બનતી અમારા ગ્રાહકોના ફિસાબે વેચવા બાબતની છે. કોઈ ઉતારને બહુ ફીકામત માલ મળશે, માલ બહુ સારો છે..

પેઢીએ જવા રેલ્વે સ્ટેશનથી ઘુસણીયાદાર બી બગ્ગારે તાંબી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 851

Telephone No. Telegraphic Address: "EXBANIAR."

ઇ. બી. બ્રધર્સ,
મોટરીઆ અને જોબર્સબર્ગ, ટ્રાન્સવાલ
ઉમદા બી વેપારનું ઠે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5820
JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter.
BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,
BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,
68 Market St. Reid's Building, KRUGERSDORP
ઓરડરમુજબ સુટ બનાવીને પહોંચમાં આવેછે
Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Addr. "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenboktontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

ચેમારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર,
બધા રેશમ અને બીજાઓ માલ બનાવીને વેચવા.
માર્કેટ સ્ટ્રીટ. (કાર્લટન હોટેલની સામે.)
બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke,
Natal Dairy.
Corner Lobby & Seaforth Roads, Durban.
બધાજ જાતના કઠોળ મળશે.
બજારના ભાવથી.
125 બ્રાઉન સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

ઉત્તમ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો - મુંબઇ

જે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમસોંગા ટન ૪૫૦૦ સોધો મુંબઇ તા. ૨૫ મા ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીલ કામદારો પગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંપની મુલતથી આપણા હીંદીબ્રાદરોમાં લાંબીમુસાફરીમાં તકલીફ વગત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નો કુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુસકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં હેરા જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે અપામાં જાહેરાત આપવામાં આવશે તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

Durban to Bombay direct. Durban and Calcutta thence as per margin.

અમકુઝી ટન ૨૮૦૦ ૩ સપ્ટેંબર.
અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ ૮ સપ્ટેંબર.

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

"அம்கூசி" டன் 2,800 செப்டம்பர் 3ஆ
"அம்லாசி" டன் 2,200 செப்டம்பர் 8ஆ

கொளம்பு மதிராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

શ્રી. ધનસુખલાલ ધનજીભાઇની દુ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન.
Telegrahhic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

વેપારીને મહત્વનું.

અમોએ નવું. (યુઝ સેપીસ) બનાવવાની મશીનરી મંગાવી છે. તેના ઘણાજ સારા રીપોર્ટ મળ્યા છે. પ્રોપ્રાયટર્સ, હોટલ કિપરસ તથા જનરલ સ્ટોરકીપર વિગેરે માટે યુઝ સેપીસ મશીનોમાં ખાસ ફાયદાઃ—આ પુસ્તક તેમાં ઉપયોગ થતા સીરપો, વેપારની ચાવી પટી, વેપાર ખીલવવાના ઉપાયો, ચા ખાંડ વગેરે નાણું, બિલ્સ ઓફ, પ્રોફીટ બેન્ક ઓફ ચાર્ટ, ફાસ્ટ સેલર્સ, ઓર્ડર સારૂ ગુજરાતી ભાષામાં ચાલવેલ કેરાવવી વીગેરે બાબતોના વેપારી ઉપયોગ ઘણાજ, મહેનતથી, ચોકસાઇ, ઉદ્યોગ, સ્ટોર કીપર તેમજ બીજા વેપારીઓને ઉપયોગનું છે. બાકીની બનાવ મહીનામાં પુરાવા નામ, ઠામ, કેરાવવાનું ઉદ્યોગ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત રૂા. પોંડ. નામ ઠેકાણાવાર ઓર્ડર B. J. RANDERIA, P. O. Box 846 Durban, અથવા કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન. મી. ઘોખરે ત્યાં પણ મળી શકશે. ઓર્ડર સાથે પૈસા મોકલવાની જરૂરી નથી. ઓર્ડર સાથે પૈસા મોકલવા—શ્રી. સ. ઇ. સંપાદક.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Bambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Cigar & Whip Makers
Manufacturers,
57 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pohoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 346.
Hormajgy Ibolgy,
Box 332.
Madhavjee Jethia & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Manjee Dulabhai & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vallidas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.G.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cambooseen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Cambooseen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalshoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valubh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 144 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 134 Grey Street.
E. A. Tayob,
113 Field Street.
Thanu Maharaj, Property Owner
175 Gale Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indina Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Cassojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road.
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

HLANDSLAAGTE

(via Ladysmith.)
Mandrajsing.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street
P. P. Michael,
Fruiterer. Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 100.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, ox 03
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg. Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Dalumoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 10th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kakodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353. President St.
A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J. E. Tavarin,
224 Market Street.

Indian Washerman

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Mohar,
Box 6031.
Dookhi Tela,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dukhh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Beisha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Bardsay,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 01.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch : Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokaloss,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDHIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
AMOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOMZAR,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Purshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 842.
M. P. Naik,
Agent, Box 1153,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namboo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
E. A. Variawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer.

TONGAAT
A. A. GANDHI,
Railway Street,
Devdan Raghowjee,
Produce Merchant.

UMSINGA
Dada Osman

UITENHAGE DO.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rung[illegible] Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
50 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Mosa Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1881. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM,
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Makers Lace, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add. "Wallie," Cape Town. Box 272
મહેરબાન મહમદઅલીભાઈ એન્ડ કું.
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
દીકરાઓનો તમામ રકમનો માલ
અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 15TH, 1908 No. 33

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

No Quarter 367
The Asiatic Bill 367

OTHER ARTICLES:—

The Indian Struggle in the Transvaal 367
Broken Promises and Legalised Robbery 372
Natal Parliament 373
The Press on the licensing Bills ... 374
Indentured Indians' Petition ... 375
Mr. Ratanjee's Challenge 375
S.A. British Indian Committee ... 376
Natal Asiatic Licences 376
Cape Parliament 376
Problems of Empire 377
Late News 377

CORRESPONDENCE:—

National Volunteers 376

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 15TH, 1908.

No Quarter

THE Transvaal Asiatics are having rather a rough time at the hands of General Smuts. Those who accept imprisonment are half-starved in that they, being classed with Natives, do not get food to which they are accustomed. Our Vereeniging correspondent reports that the Magistrate there imposed a fine on the passive resisters, the fine, if not paid, to be collected out of the goods belonging to them. We must assume that this extraordinary procedure has been adopted in obedience to instructions from head-quarters. The brave Indians of Vereeniging have decided to allow their goods to be sold. They will not voluntarily pay a fine which in their opinion is not merited. Mr. Gandhi has characterized this mode of punishment as "legalised robbery." He is not far wrong in having used the expression. Evidently, it does not pay the Government to have many short-term Indian prisoners, even though they are sentenced to perform hard labour. They want to harass Indians. They find that imprisonment ceases to have any terror for them. They, therefore, wish to seize their goods and replenish the public treasury at the expense of the poor Indians. It is quite clear that, apart from the law authorising such forfeitures, the exaction would be considered robbery. Seeing that General Smuts uses the law to exact money from Indians to which, according to their estimate, he has no right, it certainly savours of legalized robbery. General Smuts knew or ought to have known well how effectively Mr. Naidoo helped the Government when registration was going on; he ought to have known that Mr. Naidoo was suffering imprisonment when Mrs. Naidoo was in a most delicate condition. Yet he did not intervene to see that Mr. Naidoo was set free. What wonder that the murder of Mr. Naidoo's child has been attributed to General Smuts. Indians have then to realize that they will receive no quarter from General Smuts. And why should they? He takes them at their word. His business is, by hook or by crook, to compel submission to the Asiatic Act. Indians, on the other hand, have declared that they rely upon a higher power than General Smuts. They rely upon his and their Maker who judges unerringly and gives everyone his due. With God on their side, Indians have little need for any quarter from General Smuts.

The Asiatic Bill

THE GOVERNMENT HAVE AT LAST published their precious Asiatic Bill to legalise voluntary registration certificates. The Bill makes it incumbent on British Indians to offer the strongest opposition to it. Seemingly, it takes holders of voluntary registration certificates out of the operation of the Asiatic Act. In reality, holders of voluntary registration certificates are just as much under the Act as those who have accepted it. The Government have, by publishing the Bill, shown that they propose to treat British Indians as so many children who can be pleased by subterfuges. The Bill constitutes a flagrant breach of the compact arrived at by General Smuts. The Act, according to the compact, was not to be applied to voluntary registrants. On the surface, it does not apply, but, in substance, it does. Voluntary registration was, again, to apply to those Asiatics who returned to the Transvaal after the date of the compromise, irrespective of a time limit. Such registration, by this Bill, is denied to such Asiatics. In order to deceive British Indians into the belief that the Asiatic Act would not apply to voluntary registrants, Section 13 of it is repealed by the Bill under consideration, and the same Section is re-enacted in the Bill itself. We do not say that nothing in the Asiatic Act can be ever acceptable to the Indian community, but the transference of Section 13 of the old Act to the Bill really betrays the hostile intentions of the Government. That Section is an eternal pin-prick. Without bringing it into the new Bill, voluntary registrants could have escaped it, but it never was the intention of the Government, as it now transpires, to give any reward to the voluntary registrants for the brave stand they took up and the firmness with which they carried out their part of the compromise. Looking back at the history of the compromise and the obsequious policy of the Government as reflected in the action of the Registrar of Asiatics whilst registration was yet going on, one cannot escape the conclusion that the intention from the first was fraudulent. A trap was laid for the British Indians, and immediately the trap-door was properly fastened on them they were to be hacked to pieces. However, the trap will not succeed if British Indians in the Transvaal still retain the same fire that burned in their veins in January last.

The Indian Struggle in the Transvaal

Under the following head-lines the *Transvaal Leader* of the 10th instant publishes the following letter from Mr. Gandhi:

THE ASIATIC QUESTION

A STRIKING CONTRAST

PRISONERS AND THEIR FOOD

SIR,—May I, through your columns, place before those of your readers, who are interested in fair justice being done to all the inhabitants of the Transvaal, a phase of the Asiatic question?

I read, in your impression of to-day's date, a brief report of the two cases of Indians who were alleged to have been connected with forged certificates. One of the men secured his discharge by becoming King's evidence. The man against whom he became King's evidence has also been discharged. The public know how far one party, according to his own confession, was involved in the forgery traffic. The evidence against the other was undoubtedly, according to the newspaper reports, too weak to sustain a conviction. Thus those who are connected with the forgery are largely free. The Asiatic Law Amendment Act does not, and did not, touch them. They were not charged under it either, and I frankly admit that no Asiatic Act could deal with such cases. Wherever there is restriction on personal liberty, there will be found people ready enough to resort to a variety of practices to shirk such restriction. It is worthy of note that Indians were not the only parties connected with the traffic. Europeans are also alleged to have been engaged in it.

Now let your readers turn to the other side of the picture! Indians who have entered the Colony openly, who

have proved their pre-war residence, who have always conformed to its laws, and who have recently, by universal acknowledgment, helped the Government to completely identify such persons, are being harassed on all sides and subjected, to use Lord Milner's historic expression, to "pin-pricks". Inoffensive Indians, in many instances Indians belonging to the highest strata of the Indian community, are being imprisoned not because they have committed any heinous offence, but because their conscience does not approve of what they consider to be irritating and insulting legislation. Standerton is, at present, practically denuded of its chief Indian storekeepers who are now serving a term of 14 days' imprisonment with hard labour.

As if this were not in itself sufficient harassment, no relief has yet been granted regarding the food of these Indian prisoners. European prisoners get that food to which they are generally accustomed; Cape boys receive European food; Natives get a diet to which they are accustomed; Indian prisoners get practically Native diet, and, therefore, are half-starved. They get mealie-pap for breakfast every day and mealie-pap for supper three times per week. Mealie-pap, I know, to those who are accustomed to it or who can by a long course of training habituate themselves to it, is very good. Unfortunately, my countrymen do not take mealie-pap. The result is that, in the Transvaal gaols, they have to suffer partial starvation. The Authorities have been approached for relief, but, up to the time of writing, there has been no response. My countrymen draw the conclusion, probably quite unjustifiably, that relief has been withheld in order to exasperate the Indians into submission. If so, let them take care that they do not exasperate them into bitterest opposition to the Government and their measures.

Asiatics, having fulfilled their part of the contract, are now endeavouring to keep General Smuts to his part of that contract, which, according to the *Transvaal Leader*, he publicly declared to be as follows: "He had told them (the Asiatics) that the Law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered" and, again, "Until every Indian in the country had registered the Law would not be repealed." It is admitted that all Asiatics who had the opportunity of making application for voluntary registration have done so. Asiatics now ask "Why, then, has the Act not yet been repealed; and why was the offer to repeal the Act made under impossible conditions?"

I am, etc.,

Johannesburg, M. K. GANDHI.
8th August, 1908.

[The Editor deals as follows with the letter in the same issue.

[FROM THE *TRANSVAAL LEADER*]

On another column will be found a letter from Mr. M. K. Gandhi, to which portion of which we wish to direct the attention not only of the Minister and the officials concerned, but more particularly of the members of Parliament and the fair-minded, justice-loving public. We do not mean that part referring to the very different treatment meted out to Asiatic forgers of permits and their friends on the one hand, and to the bulk of respectable Asiatics on the other, though Mr. Gandhi's observations on this head are sufficiently piquant—all the more owing to the truth of them. We mean that part of his letter in which he asserts that Asiatics sent to gaol under the present Tom-fool administration of the Asiatic Act are being half-starved, owing to their not being given the kind of food they are accustomed to, and to their inability to consume that which is supplied to them. These men are political prisoners; it is unjust if they are put to hard labour or made to wear prison clothing; it is infamously unjust if they are treated dietetically as Mr. Gandhi says they are. We thought that countries professing themselves civilised had abolished torture. We seem to be an exception. Surely, the medical authorities of the prisons are recommending the prisoners food which they can take? Are the medical officials' instructions obeyed, as it is the duty of everybody connected with the Prisons Department, from the Colonial Secretary downwards, to obey them? Are the medical officers' views being set aside? It is not as if there were any cooking difficulties. There is no food more easily prepared than rice. If Mr. Gandhi's accusation be well founded, we are acting in a way which would disgrace a Turkish province, let alone one of the British Imperial States.]

Ordered to Leave

[An unusually large crowd of Indians assembled in "B" Court yesterday (Monday) afternoon, says the *Leader*, to hear the case of Harilal Mohandas Gandhi, a son of Mr. M. K. Gandhi, aged 20, and described as a student, who was brought before Mr. H. H. Jordan on a charge of contravening the Asiatic Amendment Act by failing to be in possession of a registration certificate.

The accused pleaded guilty, and was defended by his father. Mr. A. Cramer prosecuted.

Superintendent Vernon, of "H" Division, gave evidence of arrest, and further stated that he called upon the accused to produce his certificate of registration, who, however, failed to do so, saying that he did not possess one.

Mr. Gandhi, on behalf of the accused, said that the latter had no desire to leave the Colony, but nevertheless he was desirous that the Court should make an order for the accused to leave the Colony within 24 hours. He made the request because two other Indians whose time under the Act would expire on Wednesday would be ready to go to gaol. He (Mr. Gandhi) hoped his Worship would adopt this course, as the accused's affairs were in his hands.

Mr. Jordan ordered the accused to leave the Colony within seven days.]

[The "Leader" on the Situation

The *Transvaal Leader* writes as under in its issue of the 11th instant:—

"There remains the so-called Asiatic question. It is understood that towards the end of the present week one more Bill will be brought in, dealing with this exasperating muddle. It became obvious a few days ago that a new move was impending, when petitions began to be brought into Parliament and resolutions to be moved at municipal meetings, upon a preconcerted plan which the authors did not even attempt to conceal. One section of the dwellers within the Transvaal, anyhow, will be glad that at last something definite is to be done, and that is—the Asiatics themselves. We wonder if it has occurred to many of our readers, of the European race, to try to put themselves into the places of the Asiatics during the last few weeks. It is a rather saddening reflection, as showing the extent to which contact with subject-races injures us, that the white races of this Colony, people mainly of good national stock, naturally no less kindly and chivalrous than others, have witnessed apparently unmoved the spectacle presented of late of a section of our population, whose only fault is that it is not white, existing almost literally under the harrow. Just imagine an equal number of our white population, never sure whether they would be haled off to gaol, separated from wives and children—and all for what? That is just what some of us would like to know. We have been assured that the harrying of the Asiatics of recent weeks and months is part of a deep, statesmanlike plan. We have sought earnestly for the statesmanship; and we are a little tired. We are all agreed that no more Asiatics are to be allowed in. The Colonial Secretary has told us that the country can safely carry those already here. He has also told us that we cannot deport these people, and cannot indefinitely imprison them. Australia manages by the way it interprets certain clauses of its Immigration Act, to keep out Asiatics. We can do the same, with intelligent and uncorrupt officials. The Asiatics do not in the least object to our doing so, but they say, and they would be less than men if they did not say, that they are not going expressly and formally to approve our action in so doing. For the rest, they ask that the Colonial Secretary carry out the promise contained in his own speeches, that as to the Asiatics (practically all in the Colony) who registered voluntarily under the compromise with the Asiatic leaders, then in gaol, the old Act would be repealed or not applied; who is well have no doubt the Colonial

Secretary will do. And they ask that Asiatics outside the Colony now, but possessing the right to reside here, be free to submit their cases to our own Courts, by whose decisions they must abide. It is to be hoped that something on these lines will be done. By all means let us keep out Asiatics henceforth, and by all means let us rigorously prosecute any here who do not conform to proper municipal standards and so compete on unfair terms; but what we gain in cash or credit by imprisoning and terrorising people whom our own Government tells us we have to accept, willy nilly, we are too dense to be able to apprehend.]

"The Star"

On the same date the *Star* says:

The Colonial Secretary's reticence in reference to the policy of the Government on the Asiatic question has caused some little uneasiness in the public mind. Hence the action of municipal and other public bodies in passing resolutions demanding the strict and impartial enforcement of the law. The request is one which the Government cannot ignore except at the risk of exasperating the European community, including a large section of its own supporters. So far we have had no reason to doubt the willingness of the Colonial Secretary to settle this matter on the only lines which are acceptable to European opinion. At the same time we consider it a matter for regret that Mr. Smuts has not taken the public more completely into his confidence in each phase of the controversy. When some months ago it was announced that Mr. Smuts and Mr. Gandhi had arrived at a satisfactory compromise, we welcomed the news in the belief that it meant the end of the passive resistance movement and afforded a guarantee against any future trouble. Differences have arisen, however, as to the interpretation to be placed upon the terms of the unwritten compact. As we understand the position, Mr. Gandhi accuses the Colonial Secretary of a flagrant breach of promise in that he declines to repeal the Asiatic Act; while on the other hand Mr. Smuts insists that the Asiatic leader now demands new concessions which the Government cannot grant and never had any intention of granting. The Asiatic leaders, in the hope, as their organ, INDIAN OPINION, puts it, of "enlisting the Imperial Government's sympathy in their cause," now seek to force the issue by a renewal of the passive resistance crusade.

We are in the unfortunate position of having to discuss the new situation without the Colonial Secretary's version of the causes which have led to the present deadlock. Mr. Gandhi has spoken and written much on the supposed duplicity and shiftiness of the Colonial Secretary. But his testimony, if testimony it can be called, is evidently not conclusive as to the responsibility of the Colonial Secretary for the rupture which has occurred. When Mr. Gandhi goes so far as to accuse Mr. Smuts of "murder" and of "organised robbery," even those who are not unsympathetic must feel sceptical of his trustworthiness on questions of fact. We, therefore, prefer to await Mr. Smuts' version of the compromise before forming any conclusions on the merits of the quarrel. Mr. Smuts is the servant of Parliament, and any promise he may have made to Mr. Gandhi was necessarily subject to the ratification of the Legislature. It is of course conceivable that in his eagerness to facilitate the work of registration and to close an unprofitable controversy the Colonial Secretary may have been prepared to go further than was prudent or practicable. But for our own part we fail to understand how he could have undertaken to repeal the Asiatic Act unless he intended to re-embody the provisions with reference to registration in a new Bill.

We understand that the Colonial Secretary now proposes to maintain the Act on the Statute Book and to introduce a formal measure validating the registrations effected and the certificates issued subsequent to the date fixed by the Government in terms of the Act. We come now to the points in dispute between Mr. Smuts and Mr. Gandhi. Sufficient has been said to show that the question of the repeal of the Act of last session cannot be decided on the *ex parte* evidence of Mr. Gandhi. Mr. Smuts is at least entitled to the benefit of the doubt until his version of the negotiations is before the public. We do not hesitate to say that a settlement of the Asiatic question on the basis now advocated by Mr. Gandhi would be bitterly resented by a vast majority of the colonists of the Transvaal. First of all we have the proposal to recognise the rights of all Asiatics domiciled in the Transvaal prior to the war. In our opinion there ought not to be much difficulty in arriving at an agreement on this point. So long as those former residents can satisfy the Registrar that they had acquired a domicile here and had not voluntarily abandoned that domicile, they should be permitted to return. The law vests the Registrar with sufficient power to deal with such claims on a basis of equity. The question involved is a simple one of evidence, and we see no reason for Mr. Gandhi's demand that an appeal should lie from the decision of the Registrar to the Supreme Court. The fatal objection to the Indian leader's policy, however, is his insistence upon the right of every British Indian to enter the Colony if he can satisfy the educational tests of the Immigration Law. What does this proposal involve? The unrestricted admission in the near future of 10 thousands of Indian lads who have been or are being educated in the schools of Natal, to say nothing of those educated in India. We refuse to believe that the Colonial Secretary ever contemplated the acceptance of a condition of this kind in his negotiations with Mr. Gandhi. And the mere fact that the latter puts forward such a demand now is sufficient in our view to relieve Mr. Smuts from any pledge which he may have given on other points. Our emotional and admittedly "tired" morning contemporary waxes unusually tearful over the spectacle of a section of the population "existing almost literally under the harrow." We protest against the *Leader's* unwarranted assumption that the Government is alone to blame for what is happening and that the action of the Asiatics, who are setting the Government and the law at defiance is altogether praiseworthy and entitles them to wear the martyr's crown. The best reply to our contemporary's passionate appeal is to point out that a surrender on Mr. Smut's part would be equivalent to throwing open the gateways to thousands of educated or semi-educated Asiatics. We can take no such risks. We have shown the true inwardness and the serious menace of Mr. Gandhi's proposals. Nothing which the Colonial Secretary can say or do will ever reconcile this community to a compromise of this kind. Whatever hardship or inconvenience the Asiatics have suffered they owe entirely to the recalcitrancy and folly of their leaders. If they are unwilling to accept any settlement that does not commend itself to Mr. Gandhi, it, individually and collectively, they seek to nullify the administration of the law, they cannot complain when they are called upon to bear the consequences. They may be consoled by the knowledge that they have the sympathy of our contemporary; but they will also do well to remember that by adhering to the course upon which they have recently re-embarked they are only estranging those who wish to see justice done on the basis of the recognition of existing rights. And the sooner the Colonial Secretary makes it clear and the Asiatics realise that the law cannot be defied with impunity the better will it be for all concerned.

Standerton Traders Prosecuted

Standerton has been the first town in the Transvaal where Indian traders and merchants have been prosecuted for carrying on the business of general dealer without a licence.

On the 5th instant, before Mr. Devine, Ismail Abrahamji Bhabha, Ismail Mahomed Dindar, and Chatoorbhai Lalloobhai Patel were charged with breach of the Licensing Ordinance of 1903. All pleaded guilty. Mr. Patel is Chairman and Mr. Dindar Secretary of the local community. Mr H. S. L. Polak defended.

Corp. G. M. Sutherland of the Transvaal Police testified to one fact that, upon inquiry, the accused had

admitted that they were trading without licences for the current half-year.

Cross-examined: He was acting upon the instructions of the station sergeant, and was only told to examine Bhabha, Patel, and Dindar.

Mr. R. G. Rose, revenue clerk on the Resident Magistrate's staff, at Standerton, stated that he issued trading licences. He had issued licences to the accused up to the 30th June last, but not since then. They had applied together with the other Asiatics, for licences, through an agent, but he had refused them because they declined to give a thumb-impression under Act 2 of 1907.

Cross-examined: He had instructions to send a list of Asiatics trading without licences to the Registrar of Asiatics. This he had done. There were about a dozen names on that list. He did not know of any Asiatics exempted from giving the thumb-print.

For the defence, I. A. Bhabha stated that he had been 8 years in Standerton and about 20 years in the Transvaal. He had never been before the Court on any previous occasion for a similar offence. He was trading without a licence because he could not get one, as he refused to give a thumb-print under the compulsion of the Act. His objection was to compulsion, not to thumb-prints. He was prepared to take out a licence if he could get one without complying with the provisions of the Act. He had applied for his licence and tendered his licence fees. He had a voluntary registration certificate.

The other accused gave similar evidence, stating respectively that they had been in Standerton 4 and 6 years, and in the Transvaal, 9 and 20 years.

Mr. Polak briefly explained all the circumstances to the Court, pointing out that the difficulties arose out of the Registration Act, and not the Licensing Ordinance.

The accused were found guilty, and sentenced to pay a fine of £3 each, or to go to gaol for 14 days with hard labour. Later, instructions were received to proceed against other Indians, and in the afternoon Vania (hawker), and Mahomed Wadee, A. E. Timol, E. I. Desai, M. E. Bhayat, Ebrahim Amod, M. A. Cajee, Dulabh Ichharam, Ismail Mahomed, and E. E. Bhagolia (general dealers) were similarly charged. Mr. Mahomed Wadee, although in a crippled condition, appeared to stand his trial and was sentenced with the others. Vania did not appear, he being absent on a farm.

Mr. Mahomed Ebrahim Bhyat acts as Imam of the local Mahomedan congregation.

The others, who were defended by Mr. Polak, pleaded guilty. Similar evidence was led for the Crown, and all the accused were found guilty and sentenced similarly to the first three.

The Standerton Indians are rather proud that they have been chosen for the first attack and are very cheerful.

The above imprisonments account for every Indian storekeeper in Standerton, with the exception of those who registered under the Act towards the end of December last.

Mr. Stent's Speech

Speaking at a meeting of Progressives at Witbank recently, Mr. Stent, editor of the *Pretoria News*, said:

Whatever attitude you may take up towards the Asiatics, and I personally believe we should treat them with justice and fairness, you cannot but admit that the Government has made a mess of the whole matter. It commenced by passing unfair legislation which it must have known it could not enforce. It kept a stiff upper lip publicly and announced its intention of enforcing the Registration Act, while the Colonial Secretary was busy privately negotiating with the Indians for a compromise. The Government encouraged its supporters to hold meetings and denounce the Asiatics from every platform, and then announced it had surrendered on the Asiatics own terms. As I have said, whatever view you may take of this, you cannot but recognise the puerility of the whole of the Government policy. Mr. Smuts has entered into another controversy with Mr. Gandhi, and I am almost certain he will be beaten again, and I need not point out to you how much harm this thing does, how it lowers the prestige of the white Colonist, especially in the eyes of the natives. By and by you will have the Asiatics, not as passive resisters, but as active insisters upon equal rights; and you will have to give them equal rights—not because you believe they are justly entitled—that would be a good reason—but because you are too weak to refuse them.

Four "Hawkers" Charged at Vereeniging

[SPECIALLY REPORTED FOR I.O.]

[Last Monday morning, before Mr. Bongley, the A.R. Magistrate, four prominent Indian residents of Vereeniging were charged with contravening the Municipal By-Laws in that they hawked without first having taken out a licence as provided by law. The Indians charged were Ebrahim Mahomed Patel, Ebrahim Ismail, Amod Dawodjee, and Amod Mamojee.

Mr. Geo. V. Godfrey appeared for the defence.

The first accused called was Ebrahim Mahomed Patel. The Magistrate then arranged for all the accused to give their evidence, as they were charged separately and to hear Mr. Godfrey on the whole of the charges.

The Town Clerk, Wm. Russell Ross McDonald, stated in every case that the accused had applied to him for a licence and that they came in a body but refused to comply with the Regulations under Section 10 of the Asiatic Act, which required the production of the applicants' permit and the thumb impression. This the accused refused to do.

All the accused, who were seperately charged, pleaded guilty and a summary of the evidence is as follows:—

Ebrahim Mahomed Patel stated that he was a merchant trading at Vereeniging and had been in the Transvaal for 16 years. He married in the Transvaal which was now his home and had a family of two children. He was Indian interpreter to the Potchefstroom Courts for years. He knew Capt. Johns of the C.I.D. The letter stating that he (witness) had given valuable assistance to the administration, was given by Capt. Johns. He had also assisted in the taking of the census.

Ebrahim Ismail, the second accused, stated he was a storekeeper and had been in the Transvaal for over 17 years. He was a family man. He had hawked in order to get arrested and to go to gaol as he thought it impossible to live in the country under the Asiatic Act. Amod Mamojee was the third accused charged. He stated that he was a hawker by occupation and had been for 12 years. He had a strong feeling against the Act and was prepared to go to gaol.

Amod Mamojee said he was prepared to suffer for his principles. The Act was oppressive and the promise to repeal it had not been fulfilled.

Mr. Geo. V. Godfrey said that he rose with feeling of deep and intense pain to address his Worship in the cause of his clients. Strange as it may seem, it was nevertheless true that he was there that day not to prove or urge the innocence of the accused or to ask for any clemency. He was there rather to explain the apparently strange and deliberate conduct of his clients in breaking the law of the laws and to justify such action, than to make any effort or attempt to disprove the charges against them. The accused before the Court, as his Worship observed, were not all professional hawkers and those that were, have all deliberately elected to take this course as a body in order to silently and they hoped, effectively, register their protest against class legislation. His clients felt sorely the infliction of legislation on them which was a slight to the Indian community and which was wholly unnecessary. He wished it to be distinctly understood that his clients were not defying the law or the Government in a spirit of hostile stubborness but rather adopted this method of resistance in order to bring home to the Legislature the crying need for reform and the abrogation of legislation which needlessly casts and imposes a slur on a whole people.

The accused were anxious to go to gaol to suffer for their principles.

Mr. Ebrahim Mahomed Patel, the first accused had specially instructed him to ask the Court to favour him, the accused, by imposing the highest penalty possible.

The Magistrate summed up the facts in the case and found all the accused guilty but refused to consider Mr. E. M. Patel's case especially. He accordingly imposed a fine of £1. 7s. 6d. on each of the accused and intimated the fine would be collected by warrant of execution on the goods and chattels of the accused under Sec. 248 and 249, Ord. No. 1 1903.

Mr. Patel, one of the accused, then informed the Court that if he were not sent to gaol he meant to repeat the offence.

Mr. Godfrey then applied for a suspension of the issue of the warrant and the Magistrate allowed a grace of 48 hours. The Magistrate refused to pronounce an alternative sentence of imprisonment at this stage.

After conferring with his clients, Mr. Godfrey wrote to the Magistrate as follows:—

"I beg to inform you that after conferring with my clients, I feel I cannot advise them to pay the fines imposed by you. It is a matter of reconciling their acts with their consciences, and I think that under the circumstances there is no alternative than to have the fine by the sale of my clients' goods. They submit to this willingly in pursuance of their policy of passive resistance."

Meeting at Standerton

A meeting was held at Standerton on Sunday last which was attended by about 200 Indians. The chair was taken by Mr. Ebrahim Jassat, who spoke in touching words of the present sad position of their brethren in the Transvaal, and warmly congratulated the heroes of the local town for their sufferings for their country's honour and the high sacrifice they had made. He urged upon the audience to be united in the struggle.

Others who took part in the meeting were Messrs Abdul Hack, M. C. Tilly, Ahmed Jassat, Moosa Dada, Chhaya, Abdoolla Hajee Vally, Carim Aumad, Ahmed Bahabba and Ebrahim Bhagalia.

Mr. Holmeyr and the Asiatics

[The Rev. Doke writes to the *Leader*:—

Sir,—On Wednesday, in the Town Council, Mr. H. J. Holmeyr dealt a heavy blow at the Asiatics. He moved a resolution affirming "that it is imperative in the interests of this Municipality, as well as of the whole Colony, that the Asiatic Law Amendment Act, 1907, be retained in the Statute Book." This he did in obedience to a request received from the Executive of the Transvaal Municipal Association.

I am aware that a move like this can be justified by the accepted ethics of party politics. It is "desirable at the present time." But is it right?

In conversation the other day with one of the prominent supporters of the Government in the Legislative Assembly, I happened to use the term "justice." He smiled cynically, and said, "You know really there is very little concern for justice in modern politics." Well, that may be true, but I refuse to believe that Mr. Holmeyr would willingly fall in with that trend of the age. He is as earnestly desirous as anyone to "do justly and to love mercy." But I cannot understand this! According to General Smuts, the voluntary registration of the Asiatics was obtained by holding out the bait of repeal. It succeeded. They believed the Government. "I told them," said the General, in his Richmond speech, "that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered." The bait succeeded. They loyally accepted the compromise and registered. Now, this resolution urges the Government not to keep us part of the agreement, and says, "It is imperative, in the interests of this Municipality, as well as of the whole Colony, that" such faithlessness should stain the Statute Book. To my mind anything is preferable to this.

This is not a private controversy. Mr. Holmeyr is a public man. The blow was given in the Council Chamber. Will Mr. Holmeyr explain to us how his action can be reconciled with the claims of justice? Does he really believe that the Government has acted honourably to carry out its agreement with these men?—I am, etc.,

JOSEPH J. DOKE.

August 10.

Odhav Bhikha, who was not bailed out, and N. Sivalingam Pillay, who was bailed out, appeared before Mr. Cross on Wednesday last on a charge of hawking without licences. Both pleaded guilty. Mr. Gandhi appeared for the defence. They were sentenced to pay a fine of £1 or to suffer imprisonment with hard labour for seven days. Needless to say, they elected to go to gaol.

Early Morning Arrest

Before Mr. H. H. Jordan in 'B' Court on Wednesday morning, another Indian was prosecuted for not leaving the Colony after having been ordered to do so by an Assistant Resident Magistrate. The accused was Mulji Goodharlab Patel, and he pleaded guilty to the charge.

Superintendent Vernon stated that he arrested Patel at 8 o'clock this morning when he failed to produce the certificate, although he was ordered over seven days ago to leave the Colony or register.

In reply to Mr. Gandhi he said that the accused had no authority to remain in the Colony.

Mr. Gandhi: You say that he has no authority to reside in the country. Is that true?—Yes.

Does he not hold a permit under the Peace Preservation Ordinance?—Yes.

Does not that permit entitle the holder to enter and reside in the country?—Yes; but the Peace Preservation Ordinance is now repealed.

Do you suggest that the repeal of the Peace Preservation Ordinance cancels permits issued under it?—Yes.

Do you then say that all permits issued under the Peace Preservation Ordinance have become invalid?—Yes.

Mr. Gandhi: I am afraid, then, the Court will not hold with your contention.

Accused was sentenced to one month's imprisonment with hard labour.

There are over 200 Indians in the same position as Patel, who are all pre-war residents of the Transvaal and holders of permits and registration certificates.

Forcing the Pace

Further prosecutions may be expected shortly, and with the intention of hurrying matters forward, several Indians left Johannesburg on Wednesday morning with the intention of crossing the border to again re-enter the Colony without complying with the regulations. The Indians in question are Messrs. Imam Abdul Kadir Bawazeer (chairman of the Hamidia Islamic Society), M. P. Fancy (Secretary), Ebrahim Coovadia (Treasurer), Omarjee Sale, Ahmed Moosaji, and Dildar Khan. It is understood they will even decline to produce certificates which they hold—with one exception, they are all holders of voluntary registration certificates. The intention of these Indians is to show that they are ready to suffer with the other Indians who are at present being prosecuted, not because, they state, they have no right to remain in the country, but as they will not comply with the Act.

Another Indian, Mr. Goshalia, the holder of a temporary permit, has also left the Colony in order to fulfil his compact under the permit. He possesses educational qualifications, and will in all probability endeavour to return under the Immigration Act, and a notice to that effect has been sent to the Registrar of Asiatics.—*Star.*

Durban Leaders go to the Rand

Messrs. Dawud Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia, S. J. Randeria, S. B. Medh, H. Joshi, M. I. Kajee, Adam H. G. Mahomed, Capetown and others left [illegible] Johannesburg [illegible] for Klerksdorp, [illegible] interesting developments are expected.

The New Transvaal Asiatic Bill

The *following* are the most important clauses of the Bill "To validate the Voluntary Registration of certain Asiatics who failed to comply with the provisions of the Asiatic Law Amendment Act, 1907":

1. (1) Every person—

(a) who is an Asiatic as defined by the Asiatic Law Amendment Act 1907; and

(b) by or in respect of whom an application for such voluntary registration as aforesaid was on the tenth day of February 1908, or on any day subsequent thereto up till the tenth day of May 1908, made to the Registrar of Asiatics or other duly authorized officer; and

(c) to or in respect of whom a certificate in the form set forth in the Schedule to this Act was issued by such Registrar;

shall, when in possession of such certificate, be deemed to be the lawful holder of a certificate entitling him to enter and reside in the Colony, notwithstanding anything in the Asiatic Law Amendment Act 1907 contained.

(2) Every person who, having been the lawful holder of a certificate of registration under the said Act, has been permitted to obtain a certificate in the form in the Schedule to this Act in substitution for such first-mentioned certificate, shall also be deemed to be the lawful holder of a certificate entitling him to enter and reside in this Colony notwithstanding anything in the said Act contained.

2. Every such Asiatic as is described in section *one* who enters or is residing in this Colony shall, upon demand made upon him by any member of a police force lawfully established therein or by any other person authorised thereto by the Colonial Secretary, produce the certificate issued to him under the said section, and shall also on like demand supply such particulars and furnish such means of identification as the Colonial Secretary may by notice in the *Gazette* prescribe. Any Asiatic who fails upon lawful demand to produce such certificate shall, unless he is the lawful holder of a certificate of registration under the said Act, be liable to be dealt with in manner provided by section *eight* thereof. Any Asiatic who fails on lawful demand to supply such particulars and furnish such means of identification as may be prescribed by such notice or by regulation under the said Act shall be guilty of an offence and shall be liable on conviction to a fine not exceeding ten pounds or in default of payment to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding fourteen days.

4. (1) No Asiatic shall obtain any trading licence under the Revenue Licences Ordinance 1905 or any amendment thereof or under any by-law or regulation in force within the Colony of a local authority unless he produce to the person appointed to issue the licence—

(a) a certificate of registration of which he is the lawful holder under the Asiatic Law Amendment Act 1907; or

(b) a certificate described in section *one* of this Act and issued to him,

and supply such particulars and furnish such means of identification as the Colonial Secretary may prescribe.

(2) Any trading licence issued under such Ordinance or under any such bye-law or regulation between the tenth day of February 1908 and the date of the coming into operation of this Act to any Asiatic who made such application as is described in sub-section (1) (b) of section *one* thereof shall, notwithstanding anything in section *thirteen* of the Asiatic Law Amendment Act 1907 contained, be deemed to have been lawfully issued.

(3) Section *thirteen* of the Asiatic Law Amendment Act 1907 shall be and is hereby repealed.

The Registration Certificate under the Act requires that the name, race, age, height, description, name of wife, signature and right thumb impression shall be given. The Bill is reserved for His Majesty's sanction.

Broken Promises and Legalised Robbery

MR-436

Mr. Gandhi's Indictment

Under the above heading the *Transvaal Leader* reports:—

Immediately after the case in which Harilal Gandhi was charged with being in the Colony without a registration certificate yesterday, a mass meeting of Indians was held in an open space near the Court buildings. Mr. M. K. Gandhi addressed the meeting in English, and said that he had just received a telegram from Vereeniging to the effect that several Indian store-keepers who were arrested for hawking or trading without licences had been given by the Magistrate no option of imprisonment but had been fined £1 7s. 6d. each, and had to pay the fines within 24 hours, or elect to have their goods sold by the Court. This introduced a new phase into the struggle, but he had no doubt that British Indians would not be baffled by this. He did not know whether the Magistrate had received instructions from the Law Department to put into force the provisions of the law for certain exceptional cases, or whether the Magistrate had done this on his own initiative, but it showed to them that they were going to receive no quarter from General Smuts, nor did it behove them to ask for quarter. They were carrying on a fight to [illegible] General Smuts might [illegible] carry out his promise to repeal the Act—a promise which was published on an account of a meeting held at Richmond, when he said that when all had registered he would repeal the Act. There was one incident in connection with the matter which he (Mr. Gandhi) wished to recall. When he was lying in Mr. Doke's house the Registrar of Asiatics came to him and said that it appeared that the Chinese and some Indians would not come forward, as they were suspicious of the intentions of the Government, and wanted something in black and white to confirm the promises made. A notice was drafted there and then which was to be published in all the Indian languages and in the Chinese languages stating that if the Asiatic communities carried out their compact the Act would be repealed during the next session.

Fortunately

Unfortunately [illegible] he would say fortunately, because they were now in a position to know with whom they were dealing fortunately, the next day Mr. Chamney brought the news that all the Asiatics were coming in, and that the Chinese had withdrawn their objections, and asked whether he (Mr. Gandhi) thought it necessary that the notice should be published. They had then no reason to doubt the honesty of Mr. Smuts or Mr. Chamney, and he replied that there was no reason for the publication of the notice. He would only say that when Mr. Smuts made the statement at Richmond he must have had in his thoughts some such difficulty cropping up with the Asiatics as that which Mr. Chamney spoke to him of, and it was for this reason that he made the declaration. To-day they found that General Smuts had offered to repeal the Act on certain conditions, which could not be accepted—conditions which were not imposed on them when they agreed to take out voluntary registration certificates.

Pure Administration and the Empire's Peace

The Asiatics were helping the Government against themselves, and helping Mr. Smuts to keep his word, and maintaining the purity of administration within the Colony and peace within the Empire. If they found that the statesmen who were controlling the Government in South Africa had no notion of ordinary honesty, and that when it suited them they withdrew from their promises, and tried to break these promises, the British Indians should compel them to keep their promises, and by so doing they would be rendering a signal service not only to the Colony but to the Empire. It did not therefore baffle them when they would have to face with [illegible] imprisonment, with being half-starved, and going barefooted in the prisons, nor it did not baffle them when they would have to face with having their goods [illegible] the words only characterise [illegible] legalised [illegible] They were now brought

under a section of law which was designed for exceptional purposes.

Decline to Pay

He hoped that his countrymen had sufficient self-sacrifice to decline to pay their fines, and have their goods sold under their noses. He had no doubt that the colonists themselves, when they saw that the British Indians would suffer this, they would ask General Smuts to stay his hand and keep his promises, and to repeal the Act on the conditions he had agreed upon. They had to suffer in order that they might give complete identification to the compact made by General Smuts with them. The chairman of the British Indian Association had his nose broken because he stood up for the Government in keeping his compact with them, and the reward of the Government for this was a broken promise—a breach of faith. He had no hesitation in repeating anywhere that this was the solemn promise made by General Smuts. They found that not only was the Act not repealed, but all kinds of vexatious regulations were being passed through Parliament effecting those who came from British India.

Partners in South Africa

He said that this country was as much the British Indian's as the white man's. They were partners, and the white men were predominant partners but they were only partners. The Indians only wanted justice and fair play, and if they could not get that they should show that they were prepared to suffer. His opinion was that no man who called himself a subject of King Edward should allow his rights to be taken away from him, but should suffer if necessary in order to prevent this. In this country, because they had committed the crime of having a coloured skin, they were as nothing, their feelings should be set aside, their sentiments disregarded and their consciences set at naught. Let them show that they had sufficient of the spirit of self-sacrifice to suffer the confiscation of their property in order to compel the Government to keep its part of a compact which the Asiatics had honourably fulfilled. Mr. Naidoo had only come out of gaol that day. He (Mr. Gandhi) had declared before that Mr. Smuts was responsible for the death of the Chinaman who had committed suicide. Mr. Smuts was responsible for this, and he was now responsible for the murder of young Mr. Naidoo. Mrs. Naidoo was in pain when Mr. Naidoo went to gaol, and Mrs. Naidoo had given birth to a still-born child. Who was responsible for this if not Mr. Smuts? He (Mr. Gandhi) was certain that all these pains would have to be accounted for, if not now, then hereafter. Mr. Smuts was a Christian, and believed, as they all believed, in a hereafter, and he would have to answer for these things just as they would have to answer for their actions.

Mr. Gandhi concluded with a further appeal to British Indians to suffer whatever might be necessary for what they considered was right and just, and then proceeded to speak in Gujarati. VIII–436

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY

August 10.

Clare Estate Crimes

The COLONIAL SECRETARY, in reply to a question by Mr. Robinson, laid on the table a statement of crimes committed during the present year on the Clare Estate, near Durban, and said that steps were being taken to establish a police station in the neighbourhood.

LEGISLATIVE COUNCIL.

August 11.

Asiatic Licences

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL presented a petition from 528 Durban British Indians protesting against the passage of the Indian Licences Stoppage Bill.

The Hon. Mr. KIRKMAN resumed the debate on the Asiatics New Trading Licences Bill. He thought the general opinion was that something had to be done to put a check on these licences. He approved of the Bill.

The Hon. Mr. RICHARDSON also approved the principle of the Bill, and supported the second reading.

The Hon. Mr. WILLSON heartily supported the Bill.

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL did not like the principles of the Bill. It commended itself to him only by the fact that it would give the natives a chance of keeping the small country stores, otherwise the Bill was class legislation, and he did not like it. He hoped the Bill would be the means of bringing out the natives in the way he had indicated.

The debate was adjourned to the next sitting of the Council.

LEGISLATIVE COUNCIL,

August 12.

New Licences

The Hon Mr. HUTCHINSON resumed the debate on the second reading of the Asiatic New Licences Bill. He spoke at some length on the necessity for dealing with the question, which he looked upon as one concerning the whole Empire. He supported the Bill.

The Hon. Mr. UYS said the whites of Natal were throwing away their birthright. The Bill was a step in the right direction, and he heartily supported it.

The ATTORNEY-GENERAL replied. He expressed himself as opposed to the employment of Asiatics in solicitors' and other offices.

The Bill was read a second time.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

August 12.

The House resumed in Committee on the Indian Existing Licences Bill.

In reply to a question, the Colonial Secretary said he thought the payment of compensation would not involve more than between £50,000 and £100,000.

Mr. CONNOLLY moved the deletion of the clause.

The motion was lost.

After some discussion on the clause, Mr. Connolly again moved the deletion of the clause.

Mr. HYSLOP thought the House should have more information as to the amount that would be involved.

Mr. MORCOM moved that the Chairman leave the chair. He regarded the Bill as unnecessary, having regard to the provisions of the Bill passed the other day. That Bill provided that no new licences should be issued, and the present Bill provided for the taking in of all licences after ten years. In the interval the policy would be to bring the number of licences down to the irreducible minimum, and there would be no compensation to pay.

The motion that the Chairman leave the chair was lost by 16 votes to 19.

Mr. TAYLOR said the Bill was more than justice to the traders. It was a concession to allow the licences to continue for ten years, as a licence existed only for a year. If the licences were not reduced by the licensing authorities by one-half, he would endeavour to make it hot for them. It would behove the young men of Natal to get up a moment, and let the rest of the world see that they were not going to allow the thing to go on. He was prepared to take a lead in the matter. He opposed the deletion of the clause.

The motion for the deletion of the compensation clause was lost without a division.

The clause was then passed.

Mr. HYSLOP moved an amendment to clause 3, so as to place the cost of compensation in the towns on the municipal authorities.

The CHAIRMAN ruled the amendment out of order, as it "extended the area of the taxation."

The Bill was reported as having passed through Committee, with certain amendments.—*Natal Mercury.*

HEARD IN THE STREET. We (*Dundee Courier*) overheard the following remark in the street the other day:—"There is little chance of the coloured races, whether Asiatic or indigenous, receiving fair treatment at the hands of the white races of South Africa until the ignorance and blind prejudice of the latter is overcome through deeper education, a broader outlook, and a keener sense of justice than is in the present day displayed; at present selfishness is the keynote of South African politics." If the above is true it is a terrible indictment on the white races of South Africa.

The Press on the Licensing Bills

The *Mercury* of the 5th instant has the following editorial comments :—

The House of Assembly have passed the second of the Asiatic Licensing Bills by 24 votes to 11, but we believe, with Mr. Cecil Yonge, that no more will be heard of it after it has left the four walls of the Assembly. The two Bills dealing with licences to Asiatics are founded on a principle of absolute injustice, in so far that they seek to deny, even to people born in the Colony, the right to make a living by trading, even with their own race. The Johannesburg *Star*, in dealing with the matter, points out that there is no precedent for class legislation of this kind, and very truly says that it is a sheer waste of time to proceed with the discussion of Bills of the sort, and to enter into protracted and acrimonious negotiations, in the hope of inducing Downing Street to sanction such measures. No Imperial Government, Liberal or Unionist, could possibly advise the King to give his assent to two such Bills as have passed the Natal Parliament during the past few days, and we thoroughly agree with the *Star* that the prejudice which the legislation in question will arouse at Home is bound to render the British Parliament extremely suspicious, if not hostile, towards any more statesmanlike scheme that might hereafter be devised by a South African Legislature.

Anything more crude and unstatesmanlike than the two Bills in question could hardly be conceived, and the only astounding thing is that there should be any member of Parliament who believes for a single moment that they will ever become law in their existing form. It is the rankest hypocrisy on the part of the Colonial Secretary to say that the Bills are conceived in the interests of the native population. The Bills were drafted to endeavour to win popular support for the Government, and the measure of their sincerity is shown by the readiness with which they agreed to refer the Bill to stop indentured Asiatic immigration to a Commission. Could there be anything more ludicrous than the practical shelving of a Bill to stop Asiatic immigration, and the passing of two Bills to prevent Asiatics, and even Natal-born Indians, from trading in any shape or form? It amounts to this—that Parliament is not disposed to stop importing Asiatics, unless the Government can guarantee a substitute in the way of cheap unskilled labour, but immediately intends to prevent any Asiatic getting a new trading licence, and to stop every Asiatic from holding one after a specified time. The compensation clause does not affect the principle one iota, as the principle, if once accepted, would make it quite as feasible to pass other Bills preventing natives, as well as Asiatics, from earning their daily bread in any other way, than that specified for them by a little oligarchy of men vested with legislative power. It is simply madness to pass Bills embodying such principles, and expect the British Government to assent to them. So long as Natal is part of the British Empire, we cannot violate its traditions in the flagrant manner proposed, and, if we "cut the painter," other countries would retaliate upon us in a manner the effects of which we should soon feel.

The *Star* of the 5th instant says:—

In the Legislative Assembly yesterday, the second reading of a Bill to provide for the extinction of all Asiatic trading licences by 1918 was carried by 29 votes to 11. Mr Smythe and Mr. Hyslop opposed the Bill on the grounds, as the Leader of the Opposition stated, that the measure is unjust and that the compensation is inadequate. When men of such standing and recognised ability as the late Premier and the ex-Treasurer deem it necessary to condemn the Bill in such terms, the Government will find it exceedingly difficult to justify the proposal when it comes before the Imperial Government. There is no precedent for class legislation of this kind. Most of those whose vested interests would be affected by the Bill are British citizens and as much subjects of the Government as any English immigrant. To exclude them from commercial pursuits would mean bringing British rule into disrepute and intensifying the difficulties of the Imperial authorities. And, in our opinion, it is sheer waste of time to proceed with the discussion of the Bill and to enter into protracted negotiations in the hope of inducing Downing Street to sanction the measure. Worse still, the prejudice and the acrimonious controversy which this piece of class legislation would arouse at Home could not fail to render the British Parliament extremely suspicious, if not hostile, towards any more statesmanlike scheme that might be devised by a general South African Legislature. This is essentially a question that must be dealt with sooner or later by the country as a whole, and it is quite hopeless to expect that the evils of which the white trader of Natal complains can be eradicated in 10 or 20 years by the seemingly simple process of delimiting separate spheres of activity for white and black. Two courses and only two courses, it seems to us, are open to the statesman of South Africa. The first and by far the most important is to prevent any further influx of Asiatics; and the second is to take such precautions as shall render it impossible for the Indians now domiciled in Natal to swamp over South Africa.

The position with reference to the Indentured Indian and Native Bills is wholly different. In these matters the Government is acting within its province. Whether the Bills are the best that could be brought forward is another question. So far as the Bill to prohibit the introduction of indentured Indians is concerned, an interesting question arises. It is this: Will the legislators who are so anxious to expropriate the vested rights of the Asiatic traders be equally ready to withdraw the privileges which the sugar and tea planters have so long enjoyed? We shall see.

The *Natal Mercury* writes editorially as follows on Mr. Hyslop's motion that the entire compensation for the confiscation of the licences, provided for in the Bill, should be paid by the Town Councils or the Local Boards, as the case might be :—

The compensation payable under the Bill has been variously estimated at from £600,000 to £1,000,000, and Mr. Mont in a flippant irresponsible tone, the other night, said "it would be cheap at the price." The cost—if the Bill were carried into law—would be a very important matter; but, of course, it is not the main principle involved, nor the principle that will lead to the Bill being rejected by the Imperial Government, even if the Legislative Council do not allow their common sense to intervene. In any case, the Bill will not be passed by the Home Government, and for similar reasons the companion Bill will be rejected. We know from experience, however, that the clause proposed by Mr. Hyslop may very probably be accepted by the Government and approved of by a majority in the House. . . . .

The Town Councils and Local Boards are, according to Mr. Hyslop, to be asked to pay the whole of the compensation for the proposed confiscation of Asiatic licences, and the planters and others, who are mainly responsible for the existence of the Asiatic question in every shape and form, are to pay nothing unless they happen to have property in a borough or a Local Boards area. . . . . On the lower estimate, it means that in ten years' time Durban would have to pay down £400,000 in compensation, and Maritzburg, Ladysmith, Newcastle, Dundee, Port Shepstone, and other places under local government would have to find the balance. If compensation were to be paid under any such circumstances as those laid down in the Bill, it would, of course, have to be a Colonial and not a municipal matter, but the suggestion is in keeping with the rest of the measure, which in its present form has no chance of acceptance at the hands of any Imperial Government.

The *Times of Natal* of the 5th instant comments as follows :—

It is useless for the Colonial Secretary to say that he "did not think the Imperial Government would turn a deaf ear to what he trusted would be the unanimous opinion of the House."

So far from the opinion being unanimous, a third of the members of the Assembly present voted against the second reading. But apart from that fact, we ask Dr. Gubbins whether he honestly thinks that a colony which has imported for its own convenience tens of thousands of Indians, and which continues to import them, can fairly claim the right of saying that after a certain date no Indian is to be allowed to trade. We never heard of anything more preposterous; and we cannot imagine who or what prompted the Government to introduce these Bills. It is not a question of compensation. The amount of compensation would involve a very large sum which the colony could ill afford to pay, but if the Indian trader could be eliminated by legitimate means for the sum of £600,000, we agree with Mr. Mour that the deal would be cheap at the price. The question, however, is not at all one of £ s. d.: it is a question of principle and of the usage of civilised States. To lay it down by statute that one numerous section of the community is not to be allowed to earn a living by trading is to revert to the worst of the precedents of the Middle Ages. It is open to us to endeavour to make the conditions of competition fairer to the European by compelling the Indian to conform to certain regulations. We have already in our Licensing Law the means of checking the growth of Indian trading, and ultimately of reducing it considerably. We might even legislate for "bazaars," and keep Indian traders to a particular quarter. But we cannot say to permanent inhabitants of this colony—whom we have allowed to come here, to settle, and to invest their money—"You may live here since we have allowed you in, but you must not earn a living by trade, because you compete with Europeans." . . . .

Old colonists know what the state of the vegetable market was before the Indian market gardener got to work. We do not say that it would not be better to do without the cabbages or pay more for them, and have the European engaged in an occupation now chiefly in the hands of Indians. That is not the point, however. Our argument is (1) that it is a violation of the first principles of civilised usage to debar any permanent section of the population of a country from earning a livelihood by any legitimate occupation; and (2) that if one particular occupation is to be barred in the interests of the corresponding class of Europeans, other classes of Europeans affected are equally entitled to ask for and to receive consideration. . . . . The first and most important step is to rigidly restrict the further importation of Asiatics. Until we are prepared to do that, even at the risk of considerable economic inconvenience and some industrial dislocation, it is idle to expect the Imperial Government to aid and abet us in any efforts we may make to penalise the residential Indian population—a population which has not forced itself upon us, but has come invited to our shores.

Indentured Indians' Petition

[The following is a copy of a petition forwarded to the Legislative Assembly by the Natal Indian Patriotic Union.

The petition was signed by 400 Indians (men and women) who are liable to pay the £3 tax annually.

To The Honourable The Speaker and Members of the Legislative Assembly of the Colony of Natal, Pietermaritzburg.

The humble petition of time expired Indentured Indians resident in Natal

HUMBLY SHEWETH

1. That your Petitioners are British Indians and have been introduced into this Colony under indenture.

2. That your petitioners and their descendents, if males over the age of 16 and if females over the age of 13, are called upon to pay an annual tax of £3 each.

3. That at the time of their engagement for indentured service in this Colony they were not fully acquainted with the terms of their agreement, neither were they aware of the hardships and disabilities they have to undergo here, as indentured or as free Indians.

4. That your petitioners' position while under indenture is so miserable and the necessaries of life here are so dear that your petitioners are virtually unable either to save any sum in order to enable them to go back to their country after the expiry of their indenture or to pay for the annual tax of £3 should they choose to remain in this Colony after giving the best years of their lives under indenture.

5. That owing to rigorous enforcement of this Act, Your Petitioners labour under intolerable difficulties which drive some of them to the commission of criminal offences.

6. That the enforcement of this iniquitous measure on men is cruel enough, but to enforce such a measure on women who depend more or less on the protection of men is unprecedented and contrary to all principles of justice and quite repugnant to the British idea of freedom and liberty.

7. That notwithstanding the fact that at the time the Indian Government concurred in the passing of this Act, this Colony solemnly and faithfully undertook not to render the contravention of the provisions of this Act penal, your Petitioners are frequently committed to imprisonment.

8. That your petitioners venture to quote the case of the Indian woman who was recently sentenced to imprisonment by the Magistrate at Stanger for failure to pay this very tax and who had her hair cut off.

9. Wherefore your petitioners pray this Honourable House may be pleased to remove the hardships complained of, by repealing the Act 17 of 1895 or to grant such other relief as it may deem fit. And for this act of justice your petitioners will in duty bound for ever pray, etc., etc.

Durban, Natal,
3rd August, 1908.

Mr. Rustomjee's Challenge

[The following correspondence appears in the *Natal Mercury* on the above subject:—

Sir,—Referring to Parsee Rustomjee's challenge, in your issue of Thursday, I have to say that the statement was made by Camroodeen & Co.'s representative at the time Mr. W. Arbuckle (now Sir William) was in business, and supplying the sugar estates and the N.G.R. with rations for the Indians. Camroodeen & Co. came into competition with Mr. Arbuckle, and had succeeded in selling to some of Mr. Arbuckle's customers. Mr. J. D. Lellyett (now of the Natal Trust and Finance Company) was at that time in the employ of Mr. Arbuckle, and during a discussion re the price of rice, Mr. Lellyett said that he (Camroodeen) would not get a profit out of the price he was selling at, and the reply was as I have stated; and, further, that Mr. Arbuckle would have to go out of the business. At that time, rations for an Indian male were being supplied at less than 3d. a day.

I am, &c.,
D. TAYLOR.

[We have interviewed Mr. Lellyett in reference to the above letter, and he confirms the facts therein stated. —Ed. "N. M."]

Aug. 9, 1908.

[Sir,—Mr. Dan Taylor has, I see, attempted a reply to my challenge contained in your issue of the 8th inst., but I submit that he has failed to prove the origin of his statement in the manner I challenged him to do. He appears to confirm the allegations which I deny, and which I call upon him to prove. He merely says that the statements were made by a representative of the firm of Messrs. Camroodeen & Co., as contained in his letter under reply. Now, Sir, if Mr. Dan Taylor's utterances as a member of Parliament are to be considered and accepted as being correct, then why has he not definitely taken up my challenge and straightway deposited his £5?

Mr. Dan Taylor, in not above the courteous rejoinder to my challenge, has, apparently, failed to comply with all its conditions, one of which was that, as a token of good faith, he should deposit with you the sum of

£5, as I did, and another that he should state facts which he knew of his own knowledge. Instead, he produces Mr. Lellyett, who confirms his statement, giving what purports to be circumstantial evidence on the points contained in it. Unfortunately, I fail to see how such a statement could ever have been made, when considered with the definite knowledge that Messrs. Camroodeen and Co., never came into competition with Mr. Arbuckle, or ever sold to his customers, or that they ever were contractors to supply the sugar estates or the N.G.R. Clearly, Mr. Dan Taylor has mis-stated things, and I am so satisfied of his utter inability to prove his further statements as contained in his letter under reply that I am willing to deposit a further sum of £5 with you, under precisely the same terms and conditions as those binding the first challenge, provided that Mr. Dan Taylor deposits his £5 also. I enclose my £5. I deny that his statements are correct, and challenge Mr. Dan Taylor to prove the same.—I am, &c.,

PARSEE RUSTOMJEE.

[We have received the second £5 above referred to.—Ed. "N.M."]

South Africa British Indian Committee

Its Personnel

Below we give a revised list of the members of the South Africa British Indian Committee in London:

President: Lord Ampthill, G.C.S.I., G.C.I.E., &c.

Members of the Committee. Ameer Ali, Esq., C.I.E., Sir S. C. Bayley, K.C.S.I., T. J. Bennett, Esq., C.I.E., Sir Mancherjee Bhownaggree, K.C.I.E., Sir George Birdwood, K.C.I.E., C.S.I., Sir Charles Bruce, G.C.M.G., Sir William Bull, M.P., Maj. Gen. Sir Owen T. Burne, G.C.I.E., E. P. S Counsel, Esq., LL.D., Harold Cox, Esq., M.P., Maj. Sir Wm. Evans-Gordon, Sir Frederic Fryer, K.C.S.I., Sir F. S. Lely, K.C.I.E., &c., Sir Roper Lethbridge, K.C.I.E., Ian Malcolm, Esq., J.P., Sir William Markby, K.C.S.I., Dadabhai Naoroji, Esq., J. H. Polak, Esq., J.P., L. W. Ritch, Esq., J. M. Robertson, Esq., M.P., Dr. V. H. Rotherfold, M.P., Sir Edward Sassoon, Bart., M.P., Sir Chas. Schwann, Bart., M.P., A. H. Scott, Esq., M.P., T. Thornton, Esq., C.S.I., C.I.E., Sir William Wedderburn, Bart., Sir Raymond West, K.C.S.I., The Rt. Rev. The Bishop of Southampton, The Rt. Rev. J. E. C. Welldon, Dean of Manchester.

Executive Committee. Chairman: Sir Mancherjee Bhownaggree, K.C.I.E. *Members:* Ameer Ali, Esq., C.I.E., Harold Cox, Esq., M.P., J. H. Polak, Esq., J.P., J. M. Robertson, Esq., M.P., A. H. Scott, Esq., M.P., Sir William Wedderburn, M.P., L. W. Ritch, Esq.

Natal Asiatic Licences

Text of the Bill

The following is the full text of the Bill (as read a third time and passed) "To bring to an end the issue of new trading licences to Asiatics":

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows:—

1. In this Act the term Asiatics shall be taken to mean any Natives of Asia, or any persons belonging to the class usually designated in this Colony as Banians, Arabs—or Arab traders.

"Licence" means a wholesale or retail licence of any description for purpose of trading.

"New Licence" means:

(a) A licence to any person who does not hold a licence similar in every respect to the licence applied for at the date when application is made for the licence.

(b) A licence in respect of premises for which a licence similar in every respect is not held at the date when application is made for the licence.

The transfer of a licence shall for the purposes of this Act be deemed to be the issue of a new licence.

2. After the 31st day of December, 1908, no new licence shall be issued to an Asiatic. This provision shall not however prevent the transfer of a licence in any insolvent or assigned estate or the like to a trustee in insolvency or to an assignee or the like under the laws relating to insolvency, or the transfer of a licence to the heir, executor or other legal representative of a deceased licence, for the purpose of carrying on the licensed business upon the same premises.

3. Upon proof in the Court of a Magistrate that any business is being carried on by or on behalf of an Asiatic under cover of a licence which according to the terms of this Act could not be lawfully issued to an Asiatic, the licence shall be adjudged void, and the Asiatic as well as the holder of the licence shall be liable to be convicted of a contravention of the Licensing Acts for the time being in force as having carried on the business without a licence.

4. If upon any application for the issue or transfer of a licence the question shall arise whether any person is or is not an Asiatic within the meaning of this Act the proof shall rest with the applicant.

5. Except in so far as is provided in this Act, the discretion of the Licensing Officers and Appeal Boards appointed under the provisions of the Act No. 18, 1897, "To amend the Law relating to Licences to Wholesale and Retail dealers," shall not be affected nor diminished.

6. This Act shall not come into operation unless and until the Governor shall notify by proclamation in the *Natal Government Gazette* that it is His Majesty's pleasure not to disallow the same; and thereafter it shall come into operation upon such day as the Governor shall notify by the same or any other proclamation.

Correspondence

National Volunteers

The Editor, INDIAN OPINION.

SIR,—National Volunteers are wanted on the occasion of the great celebration of "Maha Magaham" Festival of the Hindus, to be held at Kumbakonam, Tanjore District, Madras, during the month of March, 1909. As our brethren from all parts of India, England, Europe, Japan, America and other places will attend the celebration in thousands, it is of the first importance to organise a National Volunteer Corps, so as to render assistance to strangers by safeguarding them and directing them to places where they wish to go. Therefore, persons from all parts of India and other countries beyond the seas, with a knowledge of the different languages, are requested to enrol themselves as Volunteers for this purpose. It is suggested that a Captain be appointed in each district, who shall forward the number of persons who undertake to become Volunteers, to our old patriot, Mr. N. K. Ramasamy Iyer, of Tanjore. About 3,000 Volunteers are wanted, the town being 32½ miles in circumference.

With regard to the uniform, it is hoped some of our patriots will attend to it. Money being necessary to provide uniforms, an appeal to the public is made. All contributions will be kindly accepted by the Editor of the *Swadesamitran*, Madras, who will forward the money to Mr. N. K. Ramasamy Iyer.

Yours, etc.,
N. T. CHETTY.

154 Queen Street, Durban,
11th August, 1908.

Cape Parliament

Time limit on Indians

In the Legislative Assembly, on the 28th ulto., Mr. KNOCK moved that the petition presented to the House on the 10th inst. from A. Hassen, styling himself chairman of the British Indian Association, Mafeking, and others, praying that the time limit imposed under the Immigration Act, 1906, may be repealed in the cases of resident Indians, and also for relief in respect of Act No. 35, 1906, be referred to the Government for inquiry and report.

The motion was agreed to.—*SA News*

Problems of Empire

Coloured Immigration

By the
Right Honourable A. Lyttelton, M.P.
(COLONIAL SECRETARY IN LAST UNIONIST ADMINISTRATION)

The following appeared as a special signed article in the columns of *The Standard of the Empire*:

Note.—In this article the term Asiatic immigration is confined to the immigration of Asiatics who are British subjects.

It is accurate to say that the disposition of all English-speaking nationalities is hostile to Asiatic Immigration, even of British subjects, except under stringent restrictions, such as those imposed in, *e.g.*, British Guiana, Trinidad, and other West Indian Colonies, in the self-governing Colony of Natal, and in the Transvaal under the Chinese Ordinance. This hostility arises from the conviction that (a) Territories conquered or occupied by Britons have been won by the toil, adventure, and peril of the race, and that the founders and their posterity have a right to enjoy the fruit of their efforts unassailed by the competition of men of different race and less expensive standard of living; (b) That the fusion of white with coloured races by marriage either does not take place or, if it does, results in a progeny of a racial and social type inferior to the Anglo-Saxon; (c) That such immigration tends to create a quasi-servile class to whom equality of political rights is denied, and whose existence perpetually lowers manual labour in the eyes of the white population.

Two remarkable expressions of the typical attitude of the people of Australia and South Africa—the first, that of a Colonist loyal to the core; the second, that of an able and unprejudiced British official, an observer who enjoyed excellent opportunities for judgment—are on record.

In 1888, Sir H. Parkes, in defending his refusal to let the Chinese land on Australian shores (and who will contend for a moment that his language would have been different had the question been of British Indians?), said, in the Assembly: "If in doing that we have infringed any law, I say that this House is bound in honour to indemnify us, because in infringing the law we have obeyed the higher law of conserving society. . . . . Neither for her Majesty's ships of war, nor for her Majesty's Representative on the spot, nor for the Secretary of State for the Colonies, do we intend to turn aside from our purpose, which is to terminate the landing of Chinese on these shores for ever, except under the restrictions of this Bill." Scarcely less vigorous, though more reasoned in argument and in expression, are the words of Sir A. Lawley, formerly Lieutenant-Governor of the Transvaal, who, in a despatch to Lord Milner in 1904, describing the conviction of the people of the Transvaal as to the need to restrict Indian immigration, and referring to the pledges of Sir G. Napier, Governor of Cape Colony, in May, 1843, that "there shall not be in the eye of the law any distinction or disqualification whatever founded on mere distinction of colour, origin, language, or creed, but that the protection of the law in letter and in substance shall be extended impartially to all alike," said:

"In my opinion we are face to face with a most difficult problem of modern civilisation. The British Empire is now so extended as to include countries typical of every climate; it contains large tropical tracts, some like India, thickly peopled, others, like Central Africa, almost destitute of population, both alike incapable of becoming the permanent home of a white nation. It likewise happens to contain a certain principal share of the temperate countries still open for settlement by European races. India belongs to the first class, and is a country in which the European leads a purely exotic existence. The European element, as compared numerically to the native, can never be otherwise than insignificant, and must always be confined to the official and military classes, and the higher branches of commerce and industry. In any other branch there never was and never will be any question of the European ousting the native. India has in her climate a protection more permanent and more effective against social invasion than any Act of alien immigration could ever afford her. But South Africa is one of the countries habitable alike by Europeans and Asiatics, and it is difficult to conceive any question at the present moment more momentous than the struggle between East and West for the inheritance of these semi-vacant territories. Promises have been made without knowledge or perception of the consequence involved in their fulfilment. If the redemption of the pledges upon which Sir M. Bhownaggree depends both in letter and spirit means that in fifty or a hundred years this country will have fallen to the inheritance of the Eastern instead of the Western populations, then, from the point of view of civilisation, they must be numbered among promises which it is a greater crime to keep than to break. As India is protected by her climate against Europeans, so England is protected by the same agency against the invasion of the Asiatic, to which this country is subject. But, if it were not so, would the faith of these pledges be held to entitle the Indian shopkeeper to eliminate from English society the small shopkeeper and farmer? They would be held by English statesmen to be no more sacred than a promise which inadvertently to commit a man to "suicide."

(To be Continued)

DURBAN FRUITERERS' ASSOCIATION. This Association has handed over a further contribution of £79 15s 6d towards the British Indian Association's relief fund. A meeting of the Fruiterers' Association will be held to-day at 5 p.m. on Mr. Odhav Kanji's premises, 127 Victoria Street.

ANOTHER STUDENT LEAVES FOR ENGLAND. Mr. Ajam Hoosen Haffeji, nephew of Mr. M. C. Anglia (Joint Hon. Sec. Natal Indian Congress,) left for England by the *Kenilworth Castle* on Thursday last, his intention being to study for the Bar. Many friends went to the Point to see him off.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg,
Friday

Mr. E. M. Patel of Vereeniging allowed attachment of his goods to the value of £20 in lieu of paying the fine of £1. 7s. 6d. imposed.

More hawkers in Johannesburg were charged with hawking without licences. Thirty went to gaol with hard labour for seven days.

Amod Kothara has got 14 days' imprisonment, he having been twice convicted before in the struggle.

The New Asiatic Bill was read a first time in the Transvaal Parliament yesterday.

A Mass Meeting will be held on Sunday at the Hamidia Mosque at 4 p.m.

The *Pretoria News*, in an article headed "A Question of Honour," says that General Smuts is not playing the game.

The British Indian Association has forwarded a petition to the Legislative Assembly protesting against the New Asiatic Bill.

Volksrust, Friday.

Twenty-one Indians were detained at Volksrust to-day pending inquiry, including the President, Vice President and Secretary of Natal Indian Congress, the President of the Cape British Indian League and three late sergeants of the Natal Stretcher-bearer Corps.

Seven claimed admission under the education test of the Immigration Act, and as possessing means, others as pre-war residents. All refused to give thumb-impressions.

The police are most courteous and our people are allowed to move about freely.

Seven of the leaders of the Transvaal community who refused to register themselves of their [illegible] cates and had [illegible] returned to-day [illegible] proceed upon [illegible]

શ્રી ઇંડિઅન ઓકશન માટે.

૧૪૪ ફ્રીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

હમણાં જ્યાંએ મારફીટ ચોકવામાં આવી છે ત્યાં દરેક જાતનો માલ વીલાયથી વેચી આપવામાં આવે છે. પણસા માલ વેચાય કે તુરત આપવામાં આવે છે. બહાર ગામવાળાઓને માલ વેચાય તેને તેજ દિવસે ચેક મોકલવામાં આવે છે. ફ્રાઇટ, વેજીટેબલ, તથા ફ્રીન ગ્રોસરીસનો સેલ સવારે ૭ વાગે, ૧૦ વાગે અને બપોરે ૩ા વાગે એમ ત્રણ વખત કરવામાં આવે છે. ફરનીચર, ગ્રોસરી વગેરે રોજ ૧૧ વાગે સેલ કરવામાં આવે છે.

ગ્રોરાની મારફીટમાં હાંકીને અલગ જગ્યા રાખે છે. માંલ સાડા આઠ વાગ્યા પુર્વીજ મુકવા દેવામાં આવે છે, ગ્રોરાને પહેલી જગ્યા આપે છે. ગ્રોરાની ઓફ કેમ ત્યારે હાંકીની જોતા નથી. પઈસા જોવા બપોરે બે વાગે જ્યા હારબંધ ઉભા રહેવું પડે છે ત્યારે કોણપણ ગ્રોરો પહેલો કે મોડો આવે તેને પહેલા પઈસા આપવામાં આવે છે. સેલ ગ્રોરો વેચાયી માલ ખરીદી તેને તે દિવસે બહાની સાકાતો નથી. એ કે પછે આગે હાંકીઓજ માલ મુકે છે અને ખરીદે છે, ત્યાં તેની જરાપણ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. તો બહેનવર છે કે તમારા કેસ હાંકીની મારફીટમાં તમારો માલ વેચો તથા ખરીદો, કે ત્યાં તમારું કોઈ રીતે અપમાન થશે નહિ. વળી ઘરના આંગણામાં હોવાથી વખતે ત્યાં રીક્ષા બાકું બનશે.

ઇબ્રાહિમ અહમદ આમાત,
જનરલ ઓકશનીઅર.

ચાલુ વર્તમાન

—:o:—

ડનટેલરની વાત ઉપર મી. પારસી ફ્રસ્તમજીએ પાંચ પૌંડની જે હોડ બાંધી છે તેના જવાબમાં ડનટેલરે જણાવ્યું છે કે મજકુર બીના મી. આરબકલ (હાલના સર વીલીયમ) વેપાર કરતા તે અરસામાં કમરૂદીનની કંપનીના એક પ્રતિનીધીએ જણાવેલ હતી. મી. આરબકલ રેલવે તથા કેટલાક ધમોલામાં રેશન પુરા પાડતા પણ કમરૂદીનની કંપનીએ હરીફાઇ કરી કેટલાક ધરાકને જેંચી લીધા. મી આરબ કલની નોકરીમાં તે વખતે કામ કરતા મી. લીલેટ સાથે યઝેલ વાતચીતમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે મારે એક વખત કમરૂદીન સાથે ચોખાના વેચાણમાં ફાયદો નથી થતો તેવી વાતચીત યઝેલ તેના જવાબ માં કમરૂદીને હું પારસાગેટમાં જે બીના જોયો હતો તે જણાવી હતી. તે સમયમાં હાંડી મરકના રેશન માટે રોજની ૩ પેની બસ થતી.

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મી. પારસી ફ્રસ્તમજીએ "નાતાલ મરકયુરી"ને લખ્યું છે કે ડનટેલરે મારી માગણી મુજબ જવાબ આપ્યો નથી. પ્રયત્ન તો મારી માફક પાંચ પૌંડની રકમ ડીપોઝીટ રાખી નથી. બીજું મી. ટેલર પોતાના અનુભવની વાત કરવાને બદલે મી. લીલેટે સાંભળેલ વાત રજુ કરે છે. આ વાત કદી યઝેલ હોય એમ હું માની સકતો નથી. કમકે પોતાને કમરૂદીનની કંપની કોઇ દિવસ મી. આરબકલ સાથે હરીફાયમાં ઉતરેલ નથી તેમ રેશન વગેરે પુરા પાડવાનો વેપાર પણ કરેલ નથી. મી. ડાન ટેલર મારી હોડનો જવાબ આપવાને અશકત થવાથી હું એટલો ખુશી થયો છું કે આગળની શરત મુજબ આ સાથે હું બીજા પાંચ પૌંડનો ચેક રજુ કરું છું અને જણાવું છું કે મી. ડાન ટેલરે કહેલ હકીકત ખરી નથી.

મી. એમ. સી. આંગલીઆના ૨૦ વરસની ઉમરના ભાણેજ મી. આજમ હુસેન હાફેજી નાતાલની બર્સરી પરીક્ષામાં પાસ થઇ બેરીસ્ટર થવા કેનીયવર્થ કોલેજ માં તા. ૧૩મીને રોજ વિલાયત જવાને ઉપડી ચુક્યા છે. તેમના માનમાં ડરબન અંજુમન ઇસ્લામે તા. ૧૨મીની સાંજે મેળાવડો કરેલો હતો. પોર્ટસ્ટન પણ મહરબો તેમને વળાવવા ગયા હતા.

મી. રાંદેરીઆ ટ્રાંસવાલની લડતમાં સામેલ થવા ગયા હોવાથી 'વેપારીનો મદદ માર' નામની ચોપડી બાબતનો પત્ર વ્યવ હાર તેઓ પાછા આવે ત્યાંસુધી મુલતવી રાખવા વિનંતી કરે છે.

ખોટી પરમીટને માટે પ્રીટોરીઆમાં જે અરજુનસીંગ ઉપર કેસ ચાલ્યો હતો અને જે છુટી ગયો હતો તેને ટ્રાંસવાલ માં વગર પરમીટે રહેવા માટે પકડવામાં આવેલ છે. તેના કેસની મુદત તા. ૧૬ ઓગસ્ટની પડી છે.

વેચવાની છે.

એક સારી જગ્યાની મોકાની દુકાન

મુકામ:— અહમદ ઇબ્રાહીમ.
૧૭ ચર્ચ સ્ટ્રીટ, પી. એમ. બર્ગ.

છેલ્લા અખબરો

(ઇ. ઓ. માટે આસ તાર)

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર.

મરજીવાન રજીસ્ટર કબર્દસર ગણવાનું બીલ પહેલી વાર વંચાયું છે

બ્રિટિશ ઇંડિયન એસોસિએસને ધારા સભા ઉપર નવા એશિયાટિક બીલની સામે વાંધો દરશાવતી અરજી મોકલી આપી છે.

વીરીનીખનના મી. ઇ. એમ. પરેરાનો પ. ૧૯-૬૬૩ થયો હતો તે બદલ પા. ૨૦ ની કીમતના માલ ઉપર સેજ પડી છે.

વગર લાઇસેન્સે ફેરી કરવા માટે જોહાન્સબરગમાં ૧૪ જણા પકડાયા છે. તેમાંના ૧૩ જણા ૭ દિવસની સખત મજુરી ની જેલમાં ગયા છે.

અને ૧૪મા મી. આમદને ૧૪ દિવસ ની જેલ મળી છે. મી. આમદને આ લડતમાં અગાઉ બે વખત સજા થઇ છે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીની આમ મીટીંગ રવીવારે ૪ વાગે હમીદીયા મરજીદ માં મળશે.

બીજા વધુ ૩૦ જણા ૭ દિવસની જેલ માં ગયા છે.

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર સાંજે.

તપાસને માટે અહીં ૨૬ જણાને રોકવામાં આવ્યા છે. આ ૨૬ માં નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદ, ઉપ-પ્રમુખ મી. ફ્રસ્તનજી પારસી, સેક્રેટરી મી. આંગલીઆ, કેપટાઉન બ્રીટીશ ઇંડિઅન લીગના પ્રમુખ મી. આદમ ગુલમહમદ, ઇંડિઅન રટરેચર બેરરકોરમાંના ત્રણ સારજંટો વગેરે છે. સાત જણા ઇમીગ્રેશન એકટની ફ્રસે પરીક્ષા પસાર કરી દાખલ થવા માગે છે, અને બીજા લડાઇ પહેલાંના ટ્રાંસ વાલના રહીશ તરીકે દાખલ થવા માગે છે. અધાએ આંગુઠા આપવા ના પાડી છે.

ટ્રાંસવાલના ૭ આગેવાનો જેણે મરજી આત રજીસ્ટરનો લાભ લેવાની ના પાડેલ તેમનાને વગર પુછપરછે આગળ વધવા દેવા માં આવ્યા છે. પેટીંગ થયેલી સલુકાર વાપરે છે. આ પણ જોકોને છુટથી કરવા દેવામાં આવે છે.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૫મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮. અંક ૩૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

જાસ્તી—તા૦ ૧૫ આગસ્ટથી, તા૦ ૨૧ મી આગસ્ટ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—શ્રાવણ વદ ૪ થી, શ્રાવણ વદ ૧૦ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૧૭મી રજબથી ૨૩મી રજબ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય થાય છે.	સુર્ય અસ્ત થાય છે.	ચંદ્ર ઉદય થાય છે.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય		સુર્ય અસ્ત.	
					ક.	મી.	ક.	મી.
રાની.	૧૫	૪	૧૭	૭	૬	૩૦	૫	૩૦
રવી...	૧૬	૫	૧૮	૮	૬	૨૯	૫	૩૨
સોમ.	૧૭	૬	૧૯	૯	૬	૨૮	૫	૩૨
ભોમ	૧૮	૬	૨૦	૧૦	૬	૨૭	૫	૩૨
બુધ..	૧૯	૮	૨૧	૧૧	૬	૨૬	૫	૩૨
ગુરૂ .	૨૦	૯	૨૨	૧૨	૬	૨૫	૫	૩૩
શુક્ર .	૨૧	૧૦	૨૩	૧૩	૬	૨૪	૫	૩૩

અનુક્રમણિકા.

માલ વેચે તો! ૫૨૭
મી. ગાંધીનો કાગળ ... ... ,,
"જે સાચું હોય તો શરમ કરેલું" ... ૫૨૮
વીરીનીખનના કેસો ... ... ,,
ઝેશીઆટીકની જગ્યાએ ઝોરા હોય તો! ૫૨૯
મી. ગાંધીનું ભાષણ ... ... ,,
નવું બીલ ૫૩૦
એડવર્ટાઈઝમેનોખબરપત્ર ૫૩૧
ટ્રાંસવાલની વ્હારે ડરબન ૫૩૨
રહાંડરટનના કેસો ૫૩૩
સત્યાગ્રહ ૫૩૪
નાતાલ પારસી એસોસીએશન ... ... ,,
હબીબીઆ ઈસ્લામીક સોસાયટી... ... ૫૩૫
ઈંડિઅન પુનાઈટેડ ક્લેઈમ્સ એજન્સી ... ૫૩૬
ટ્રાંસવાલના મામલાપર હીંદી ભાષો... ,,
ડરબના તાર સમાચાર ... ... ,,
હીંદુસ્તાનની અસાંતિ વિષે લંડનમાં ભાષણ ૫૪૩
મુંબઇ અંજુમન ઇસ્લામની સભા ... ૫૪૬
પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ ... ૫૪૧
હબીબીઆ મેરકેમ સોસાઈટી ... ... ,,
ચરચા પત્રો... ... ... ૫૪૨
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૫૪૪
નાદારી કોરટની નોંધીસો ... ... ,,
જનરલ ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૫મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮.

માલ વેચે તો!

VIII-453

વીરીનીખનના હીંદીને જેલ નહીં મળતાં માત્ર દંડજ થયો. દંડ ન ભરે તો તે તેઓના માલમાંથી વસુલ થઇ શકે એવી જાતનો હુકમ માજીસ્ટ્રેટે કર્યો છે. આવી કલમ લાઇસેન્સના કામદામાં નથી, પણ એક બીજા કામદા વડે આવી સત્તા માજી સ્ટેટને છે.

ખુશી થવા જેવું એ છે કે આવા હુકમથી હીંદીઓ ચોંકયા નથી પણ સમજી શકયા છે કે આતો વધારે ઠીક થયું.

ગરીબાઇમાં ખરી તવંગરી છે એમ આમાં આવી રહે છે. કેમકે ગરીબો જેટલે દરજ્જે સરકારની સામે ઝુકી શકે તેટલે દરજ્જે શાહુકાર ન ઝુકે. કેમકે તે ડરે. વીરીનીખનના હીંદીને અમે મુબા રકબાદી આપીએ છીએ કે તેઓએ દંડ નહિ ભરતાં માલ વેચવાનું માજીસ્ટ્રેટને કહ્યું છે. માલ વેચવામાં કશુંએ નુકશાન અમે જોતા નથી. કેટલાકનો માલ એશક વેચાશે. પણ જેલમાં જવાથી કંઇ જ પૈસાનું નુકસાન નથી એમ તો નજ કહેવાય. ત્યારે તેટલું માલનું નુકસાન થાય તેમાં ડરવાનું નથી. હકીકત એવી છે કે જેમ સેંકડોને જેલમાં ન રખાય તેમ સેંકડોનો માલ ન વેચાય. આમ કરવાની સરકારની પાસે સમવડ નથી. એમ સરકાર કરે તો તેની નામોશી થાય ને તેને રાજ્ય ખોવું પડે.

વળી હેરીવાળાની પાસેથી તો સરકાર કંઇ લઇ શકતી નથી. સેજી વેળા કોઇ પણ હીંદી પોતાનો માલ બતાવવા બંધા બેલ નથી. સરકારને શોધીને જેનો માલ લેવો હોય તે જાતે લેય. આમ કરતાં કાયર થઇ જાય ને ગમુલગા ફેરીવાળા વગર લાઇસેન્સથી સુખે ફરી શકે. કેમકે "લેને ગઇ પુત ઔર ખોઇ આવી ખસમ" એવું સરકારને થઇ પડે. માલ લેવા જતાં જેલનું પણ જાય તે હીંદી વધારે સજ્જડ બને. આવી સ્થિતિ હોઇ એક પણ હીંદીને ડરવાનું નથી. વળી સરકાર જ્યારે સમાધાની કરે ત્યારે હીંદી માં હીંમત હોય તો જેનો માલ વેચ્યો હોય તેની બાબત નુકસાની લઇ શકે.

આ ટ્રાંસવાલની લડત હીંદીને અતિ ગમની છે. નાતાલને જાણવા જેવી છે. નાતાલના રીવાજ પ્રમાણે લાઇસેન્સ બાબત જેલ તો હોજ નહિ. માલજ વેચાય. હવે ટ્રાંસવાલ ઉપરથી નાતાલ ના હીંદી જોઇ શકશે કે માલ વેચવાની લડત તો વધારે સહેલી છે. ફેરીવાળા ખરા ગુહે તેમાં સરકારને ઢંકાવો થઇ છે. તેથીજ ખરી ગરીબાઇ તે ખરી તવંગરી છે. ખરી ગરીબાઇ કોને કહેવી તે કોઇ વેળા વિચારશું. હાલ તો દુઃખ જે પડે તે સહન કરવાનો પાઠ હીંદીઓ શીખી રાખવાનો છે.

મી. ગાંધીનો કાગળ

ખરા બોધાનો સરખાજણો

કેદી અને તેનો બોધક

ઝેશીઆટીક સવાલ બાબત હાલ શું ચાલી રહ્યું છે તેનો ખ્યાલ આપવા દરબંધ વાલના ભાષામાં મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે.

જનાવટી સરટીફીકેટને લગતા જે કેસ ની બીના તમારા ભાષામાં મેં જોઇ છે. આ કેસમાં એકને બાદશાહી સાક્ષી બનાવી છોડી મુકવામાં આવ્યો છે. અને બીજો જેના સામે તેણે પુરાવો આપ્યો તેને પણ છોડી દેવામાં આવેલ છે. અમુક સભાસો બનાવટી ધંધો કેટલે સુધી કરે છે તેથી હવે લોકો બાકીતા થયા હશે. છાપામાં જે રીપોર્ટ બહાર પડેલ છે તે ઉપરથી કહી શકાય કે બીજા માણસ સામે જે પુરાવો પડયો છે તે તેને ગુન્હેગાર ઠરાવવાને બહુ લુલો માલમ. આમ જેઓ બનાવટી ધંધો કરનારા છે તેઓ તો છુટા છે. ઝેશીઆટીક તો છેવેંડગેટ એકટ તેને લાગુ

થઇ શકતો નથી. તે કાયદા તળે તેમને પકડવામાં આવેલ નહીં હતા. આવા કેસો માટે કોઇ કાયદો છે પણ નહીં. માણસોને આપવી જોઇતી વાજબી છુટ ઉપર જ્યાં અંકુશ મુકાએલા છે ત્યાં આવા અનેક પ્રપંચો રચવા દેવાલાક માણસો નીકળી પડે છે. એક વાત ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે કે આ ધંધો કરનારા માત્ર હીંદી એકલાજ નહોતા ગોરા પણ તેમાં સામેલ છે.

બીજી બાજુ તપાસતા જણાય છે કે જે હીંદી વકીલાત રીતે કોલોનીમાં દાખલ થયા છે, જેઓ લડાઇ પહેલાં હતા તેમ સાબીત કરવું છે, જેઓ કાયદાસર ચાલતા આવ્યા છે, અને જેઓએ હકદારોને ઓળખાવવા સરકારને ઘોડાજ વખત ઉપર પુરી મદદ કરી હતી તેઓને દરેક રીતે હેરાન કરવામાં આવે છે. નિર્દોષ હીંદીઓ જેમાંના ઘણા ખરા ઉંચ કુળમના છે તેમને જેલમાં પુરવામાં આવે છે. અને તે અપમાન ભરેલા-ખુની-કાયદાને તાબે નહીં થવાના બાંધને માટેજ. સ્ટાંડરટનના મુખ્ય હીંદી વેપારીને ૧૪ દિવસની સખ્ત મજુરીની જેલ આપી હીંદી વેપારીઓ હલબલ ખાલી કરી દીધું છે.

આટલી પજવણીથી હજુ બસ નથી થયું. આ હીંદી કેદીના ખોરાક તરફ કાંઇ પણ ધ્યાન દેવામાં નથી આવતું. ગોરા કેદીઓને તેઓનો ખોરાક આપવામાં આવે છે. કેપ બોયસને ગોરાનો ખોરાક મળે છે. કાફરોને તેઓ જે ખોરાકથી ટેવાઇ રહેલા છે તે મળે છે પણ હીંદીને હલબલ કાફરોનો ખોરાક મળે છે. એટલે તેઓને અર્ધા ભુખ્યા રહેવું પડે છે. તેઓને હમેશા જ્વારના અને અઠવાડીઆમાં ત્રણ વખત સાંજે મકાઇનું પુપુ મળે છે. મકાઇના પુપુથી જેઓ ટેવા ગેલા છે અથવા તો જેઓ ટેવ પાડે છે તેને તો તે સારૂ છે: પણ મારા ભાઇઓ પુપુ ખાતા નથી અને તેથી તેઓને ટ્રાંસવાલની જેલમાં ભુખ વેઠવી પડે છે. આ બાબત સત્તાવાળાને કાને નાખવામાં આવી છે પણ આ કાગળ લખતાં સુધી કાંઇ પણ જવાબ નથી મળ્યો. આમ જુલમ કરવાથી હીંદી જલદીથી તાબે થઇ જાય એમ ધારવામાં આવતું હોય તો તે ભુલ છે તેથી તો કડવાશ ઉલટીની વધારે વધતી જાણશે.

સલાહ મુજબ એશીઆટીકોએ પોતાનો ફોટો મોકલ્યો છે. અને હવે જનરલ હલબલ પોતાનો ફોટો પાછો માગે છે. સલાહ વખતે તેણે જાહેર સભામાં કહેલું કે મેં એશીઆટીકોને કહેલું છે કે જ્યાં સુધી આ દેશમાં એક એશીઆટીક રજીસ્ટર વીનાનો હશે ત્યાં સુધી કાયદો પેચી લેવામાં આવશે નહીં. જે એશી આટીકોને રજીસ્ટર થવાની તક મળી હતી તેઓ રજીસ્ટર થઇ ગયા છે એમ કબુલ થયું છે ત્યારે હવે કાયદો શામાટે પાછો ખેંચી લેવામાં આવતો નથી?

'જો સાચું હોય તો શરમ ભરેલું'

આ મથાળાથી મી. ગાંધીના ઉપરના કાગળ વિષે 'ટ્રાંસવાલ લીડર' ટીકા કરે છે કે મી. ગાંધીના કાગળના એક ભાગ ઉપર માત્ર પ્રધાન અને લાગતા વળગતા અમલદારોનુંજ નહિ પણ પારલામેંટના મેંબરો તથા ન્યાયને ચહાતા સઘળા ભેદા તું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તેના કાગળનો બીજો ભાગ—જે એશિયાટીક બનાવટી પરમીટનો ધંધો કરનાર છે તથા બીજા જે આબરૂદાર એશીઆટીક છે તેના તરફ જુદી જુદી વરતણુંક બતાવવામાં આવે છે—તે ભાગની મી. ગાંધીની હકીકત મુદાસર તેમજ સાચી છે તે છતાં તે વિષે કાંઇ નહિ બોલતાં અમારે કહેવાની વાત બીજી છે મી. ગાંધી લખે છે કે એશી આટીક કાયદાના મુરબ્બાઇ ભરેલ અમલ તળે જેઓને જેલમાં નાખવામાં આવે છે. તેને જે ખોરાકથી તેઓ ટેવાએલા નથી તેવા ખોરાક આપીને અરધા ભુખે મારવામાં આવે છે. આ માણસો રાજદ્વારી ગુનેહગાર છે. તેઓને સખ્ત મજુરી અથવા જેલીનાં કપડાં પહેરાવવામાં આવે તે ગેરવ્યાજબી છે. પણ મી. ગાંધી લખે છે તેવી રીતે ખોરાકમાં કનડગત થતી હોય તો ઘણુંજ નારાજગીભરેલ તથા ગેર વ્યાજબી ગણાય. અમે તો ધારતા કે જે દેશ સુધરેલ ગણવા માગે છે તેણે રીબાવવાનું બંધ કરેલ છે પણ આપણે (ટ્રાંસવાલની ગોરી પ્રજા) અપવાદ હોઇએ એવું લાગે છે જેલના મેડીકલ સત્તા વાળાઓ તો કેદી જે ખોરાક લેતો હોય તેજ આપવા ભલામણ કરે છે. જેલ ખાતાને લગતા દરેક અમલદાર—કોલોનીઅલ સેક્રેટરી સુધી—તે મેડીકલ અમલ દારની સુચના મુજબ ચાલવાની ફરજ છે તે મુજબ વરતવામાં આવે છે કે કેમ? શું મેડીકલ અમલદારોના મત એક બાજુ એ મુકવામાં આવે છે? રાંધવાની અને ચરબી જરાપણ ન હોવી જોઇએ. ચોખા જે જલદીથી રાંધી શકાય તેવો બીજો કોઇપણ ખોરાક નથી. શ્રી. ગાંધીનું કહેવું ખરૂં હોય તો મહાન બ્રિટીશ અમ લદાર આ બીનાથી ચલું નીચું જોવા જેવું થવું જોઇએ.

વીરોનીખનના કેસો

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી.)

ગયે સોમવારે લાઇસેન્સ વીના ફેરી ફરવાના વાંકે મારે આઠીના અગાઉના ચાર વેપારી મેસર્સ ઇબ્રાહીમ મહમદ પટેલ, ઇબ્રાહીમ કરમાઇલ, આમદ હાવજી અને આમદ મામુજીને માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. બચાવ તરફથી મી. જોબર્ગ એડકે હતા. બધાએ ગુનો કબુલ કર્યો. ફરિયાદ પક્ષ તરફે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે તહોમતદારોએ લાઇ સેન્સ માટે અરજી કરેલી પણ એશિઆ ટીક કાયદાની ૧૦ મી કલમ મુજબ પરમીટ ૨ કરવા તથા અંગુઠો આપવા ના પાડી તેથી લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યા હતા નહીં.

ઇબ્રાહીમ મહમદ પટેલે જુબાનીમાં જણાવ્યું કે વીરોનીખનમાં હું વેપારી છું. ટ્રાંસવાલમાં હું ૧૬ વરસ થયાં છું. હું આ દેશમાં પરણેલો છું. મારે બે છોકરાં છે. પેરેઇસ્ટરબ્રમની કોર્ટમાં હું કેટલાક વરસ સુધી ઇંટરપ્રીટર હતો. સી. આઇ. ડી ના કેપ્ટન જેન્સ તરફથી મને સરટીફીકેટ મળેલ છે કે મેં સરકાર ને ઘણી કીમતી મદદ કરી છે. વસ્તી પત્રકમાં પણ મેં મદદ કરી છે.

ઇબ્રાહીમ કરમાઇલે જુબાનીમાં કહ્યું કે હું વેપારી છું. ટ્રાંસવાલમાં મને ૧૭ વરસ થયાં. એશીઆટીક કાયદા તળે આ દેશમાં રહેવું અસહ્ય છે તેથી ફરી ફરી જેલ જવાનો મારો ઇરાદો છે.

આમદ મુસાજીએ કહ્યું કે ફેરીનો ધંધો કરૂં છું. આ દેશમાં મને ૧૨ વરસ થયા. કાયદો મને પસંદ નથી તેથી હું જેલ જવા માગું છું.

આમદ મામુજીએ કહ્યું કે જુલમી કાયદો રદ કરવાનુ વચન પાળવામાં નથી આવ્યું તે માટે હું જેલ જવા માગું છું.

જુબાની બાદ મી. જોબર્ગ એડકેએ એક લાંબુ ભાષણ આપતા કહ્યું કે તહો

મતદાર બીનગુન્હેગાર છે એ કંઈ કહેવા નથી માગતો. તેઓએ જાણીને કાયદાનો ભંગ કર્યો છે. બધા તહોમતદારો હમેશા ફેરીનો ધંધો કરતા નથી. તેઓએ આવા કેટલા કાયદા સામે નાપસંદગી જાહેર કરવા આ પગલાં લીધા છે. તહોમતદારો ટેકની ખાતર જેલ જવા આતુર છે. મી. ઇબ્રાહીમ પટેલ ખાસ વધારે સીક્ષા માગે છે.

માજીસ્ટ્રેટે બધા તહોમતદારને ગુન્હે બાર હજારી દરેક ૬ પા. ૧-૭-૬ દંડ કર્યો. અને જણાવ્યું કે દંડ નહિ આપે તો ૧૯૦૬ ના નંબર ૧ના કાયદા ની કલમ ૨૪૮ ને ૨૪૯ મુજબ તેના માલ ઉપર સેજ ભારી દંડ વસુલ કરવા માં આવશે.

મી. પટેલે જણાવ્યું કે જો મને જેલ નહીં આપે તો હું તે ગુન્હો ફરીથી કરીશ.

મી. ગોડફ્રેના કહેવાથી માજીસ્ટ્રેટે દંડ ભરવા માટે ૪૮ કલાકની મહેતલ આપી પણ જેલમાં મોકલવા ના પાડી.

મી. ગોડફ્રેએ માજીસ્ટ્રેટને કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે મારા અસીલો માલ વેચવા દેવા તૈયાર છે.

એશીઆટીકનો જમાએ ગોરા હોય તો!

ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક મામલા ઉપર 'લીડર' મંગળવારનો છાપામાં નીચે મુજબ લખે છે:—

એશીઆટીક માટે આ અઠવાડીઆ માં કંઈક વધુ ખીલ બહાર પડશે એમ સંભળાય છે. થોડા દિવસ ઉપર કેબીનેટપ્રધાનોથી પાર્લામેંટને કરારો મળ્યા હતા કે એશીયાટીક કાયદાનો બરાબર અમલ કરવો. હવે આ બીલથી એશીઆટીકો એક રીતે તો ખુશી થશે કે કાંઇક નીરાકરણ તો થયું. થોડાક અઠવાડીઆ થયા એશીઆટીકની જે સ્થિતિ છે તે સ્થિતમાં ગોરા હોય તો શું થાય તેનો ખ્યાલ કોઇને આવ્યો છે? આપણી ન રપરાધી વસ્તી ઉપર શું વીતક વીતે છે? અને તે બધુ આ કોલોની ની બહાદુર ગોરી પ્રજા મુંગે મોંઢે જેસી જોઇ રહી છે તે ઘણું અફસોસની વાત છે! તેટલા ગોરા લોકો અને બરાબર આવે ત્યારે તેને જેલમાં—ગાયકી ઝોકરાંવ પીંજરા પાછી—હડસેલી દીધો પછી શું થાય છે એનો બરાબર ખ્યાલ કરીએ. અને આ બાબતનું કારણ શું? બધા બરાબર એમજ જાણવા માગે છે કે શું કારણસર? અમને એમ સમજાવવામાં આવ્યું છે કે એશીયા ટીકને દાખલ થવા નહિ દેવા તે આપણે બધાને કબુલ છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આપણને જણાવ્યું છે કે જેઓ હાલ દેશ માં છે તેનો આ દેશમાં સુખેથી સમાસ થઇ શકશે. વળી તેણે કહ્યું છે કે તેને દેશપાર પણ નથી કરી શકતા તેમ બાંધી વખત સુધી જેલમાં પણ નથી રાખી શકતા એશીઆટીકોને બહાર રાખવા એસ્ટરલીઆ એ કાંઇક રસ્તે કાઢયો છે. બહોશ અને ગોખા હાથ વાળા અમલદારો રાખી આપણે પણ તેમ કરી શકીએ છીએ. આપણે આમ કરીએ તેમાં એશીઆ ટીક જરા પણ વાંધો નથી લેતા. પણ 'અલે બધા એશીઆટીકને બહાર રાખો.' એમ કહી બંધાઇ જવું—એવું વચન આપવું— એમ તો નજ બને. અને જો એમ બંધાય કે વચન આપે તો તેને માણસ નહિ સમજવા બીજા રહ્યા તે બાબત તેઓ કહે છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પોતાનું વચન પાળે. અને હાલ બે કોલોની ની બહાર છે પણ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવા હકદાર છે તેઓને આપણી કોર્ટો પાસેથી હાદ માગવાનો હક માને છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે આવું કરવામાં આવશે. બલબાત એશીઆટીક ને ભલે હમેથી બહાર રાખીએ અને જેઓ હાલ આ દેશમાં છે તેમાંના જે મ્યુનીસીપલ ધોરણસર ન રહે તેને સખત સીક્ષા કરીએ. પણ જે લોકોને આપણી પોતાની સરકારે કબુલ કરેલું છે કે આપણે સોંએ નોંએ કબુલ કરવાનાજ છે. તેને જેલમાં પુરવાથી અને ત્રાસ પમાડવાથી આપણે શું ફાયદો કાઢવાના છીએ!

મી. ગાંધીનું ભાષણ

ટ્રાં. તા. ૮ઉ૬.

મી. ગાંધીના દીકરા મી હરીલાલ ગાંધીને સાત દિવસમાં કોલોની છોડવાની નોટીસ મળ્યા બાદ મેરટ બહારના મેદાન માં ઇંડીની એક જંગી મીટીંગ થઇ હતી તેમાં મી. ગાંધીએ અંગ્રેજીમાં નીચે મુજબ ભાષણ કરેલું હતું:—

[illegible] મનો હમણાં જ તાર [illegible] લાં લાખોની [illegible] ઇંડીઓ હેરી તથા બીજા ૨૬ છે તેઓને કેટલાક પકડાયા છે. તેના કેસ ચાલતાં માજીસ્ટ્રેટે દંડ અથવા જેલ નહિ આપતાં ખાલી પા. ૧-૭-૬ દંડ કર્યો છે. અને જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૨૪ કલાક માં દંડ નહિ આપે તો સરકાર તેનો માલ હરાજ કરી દંડ લેશે. આ વાતી એક નવું જુલ્મ જાગ્યું. પણ મને તો ખાત્રી છે કે ઇંડીઓ આથી નહિ ગભરાય. માજીસ્ટ્રેટે આ નવી રીત પોતાના મનના તોર ઉપરથી દાખલ કરી છે કે સરકાર ની સુચનાથી દાખલ કરી છે તે હું નથી જાણતા પણ આપણે આ ઉપરથી જોવાનું છે કે જનરલ સ્મટસ પાસેથી આપણને કાંઇ રાહત મળે એમ લાગતું નથી. આપણે તો તેણે કાયદો પાછો ખેંચવાનું જે વચન આપેલું છે તે તે પાળે એટલું જ કામ છે. રીચમંડની મીટીંગમાં ભાષણ આપતાં કાલહો પાછો ખેંચી લેવાનું તેણે જણાવેલ. બીજી વખતે મી. ડોકને ઘેર મી. ચમની મારી પાસે આવેલ. તેણે (મી ચમનીએ) મારી પાસે કહ્યું કે કેટલાક ચીના તથા ઇંડીઓ સરકાર શું કરવા માંગે છે તે વિષે શંકા ખાસ રજીસ્ટર થવા બરાબર બહાર પડતા નથી. તેઓ માગે છે કે જે વચન અપાયું હોય તે લખીતમાં જનરલે તેજ વખતે બેકને દીવા બહાર પાડવાનો મુસદ્દો મેં વહી આપેલ. આ નોટીસ ચાઇનીઝ અને હીંદુસ્તાનની ચૂંટી ચૂંટી ભાષામાં જાહેર થવાની વાત થઇ. આ મુસદ્દામાં જણાવેલ કે જો એશીઆટીક પોતાના બોજા પાસરો તો પારલામેંટ બેસશે ત્યારે કાયદો ખેંચી લેવામાં આવશે પણ સારે અથવા નરસે લાગ્યે —હું કહું છું કે સારે લાગ્યે કારણ કે આપણે જાણવાનું મળ્યું કે આપણે કેટલા લોકોની સાથે કામ પડયું છે—પાછે દિવસે મી. ચમનીએ આવી કહયું કે એશીઆટીકો હવે રજીસ્ટર થવા લાગ્યા છે અને ચીનાઓએ પોતાનો વધો પાછો ખેંચી લીધો છે અને વધુમાં કહયું કે મને લાગે છે કે નોટીસ બહાર પાડવાની હવે જરૂર નથી. તે વખતે મી. સ્મટસ તથા મી. ચમનીના પ્રમાણીકપણા ઉપર શંકા લાવવાનું કાંઇ કારણ ન હતું. તેથી મેં કહયું કે ત્યારે નોટીસ બહાર પાડવાની કાંઇ જરૂર નથી. રીચમંડના ભાષણમાં મી. સ્મટસે જણાવ્યું [illegible] પણ આવી મુકેલી દુર કરાવી [illegible] હોવું જોઇએ. જો ચમનીના [illegible] તો જાણવું જોઇતું હતું. [illegible] સ્મટસ કાયદે [illegible] તે જાણવું [illegible]

કરી કરવા નથી. મરજીઆત રજીસ્ટર લેવાનું મુલતવી કરવું તે વખતે કોણ શરતો કરવાની વાત પણ નથી થઇ. આપણે સરકારને ખરી મદદ કરી છે. સરકારના અમલદારો કે કારભારીઓ એક વખત બોલીને તેમાંથી છટકી જવા માગે તો તેમ કરતાં તેને અટકાવવામાં કોલોની તેમજ આખા બ્રિટીશ રાજને આપણે મહાન મદદ કરી બચાવ્યા. આપણને જેલના દુઃખ ભોગવવા પડે. આપણને જેલમા અધાં ભુખે મરવું પડે, આપણને જેલમાં ઉંધાડે પગે રહેવું પડે કે આપણુ તો માલ જપ્ત થતો જોઇએ. પણ તે કોઇ દુખોથી આપણે ડરવાના નથી. આપણા ઉપર હવે કાયદેસર ધુંટ ચલાવવાનું શરૂ થયું છે. હું આશા રાખું છું કે મારા ભાઇઓ દંડ નહીં આપે અને હીંમત રાખી પોતાની આંખ આગળ માલ વેચવા દેશે. મને તો ખાત્રી છે કે આમ આપણે માથે દુખ પડશે ત્યારે ગોરાઓ પોતે જનરલ સ્મટસને વચન પાળવાની ફરજ પાડશે અને સલા મુજબ કાયદો પાછો ખેંચી લેવામાં આવશે. જનરલ સ્મટસ સાથે થયેલ સુલાહ શબ્દે શબ્દ પાળીતાં આપણે માથે શું વીતી છે? આપણા પ્રમુખને માર પડયો તેના નાકને ધક્કા પહોંચ્યા. આ બધી જહેમત ઉઠાવતાં સરકાર તરફથી સરપાવ શું મળે છે? વચન ભંગ—પિ ઘાત. કાયદો પાછો ખેંચી લેવામાં આવતો નથી એટલુંજ નહીં. પણ આપણે માટે બીજા કરડા કાયદાઓ નવા ઘડવામાં આવે છે! જેટલે દરજ્જે આ દેશ ગોરા નો છે તેટલોજ બ્રિટીશ હીંદીનો છે ગોરા તેમજ આપણે જાગીદાર છીએ. ગોરા માત્ર બળવાન છે. હીંદીઓ ન્યાયથી કાંઇ ઓછુ ગણતા નથી. અને જો ન્યાય નહીં મળે તો દુખ વેઠવા તયાર છે. હું માનુ છું કે કીંગ એડવર્ડના રાજ્યમાં ન્યાય ન મળે તો અન્યાય થતો તો અટકાવવા એને તેમ કરતાં દુખ વેઠવું પડે તો વેઠવુ. આપણી ચામડી ગોરી નથી તે વાંકે આ દેશમાં આપણને કોઇ ગણતરી માં ગણવામા આવતા નથી. આપણી [illegible] ખ્યાલ રાખવામાં આવતો નથી. આ બધુ આપણે નહીં ખમતાં ઉગ્ર ભોગ આપવાને તયાર છીએ એમ દેખાડવાની જરૂર છે. મી. નાયડુ જોહનીસબર્ગ આવ્યા છુટયા છે. થોડા દિવસ કેપ [illegible] આત્મબળના પાઠો. તેમજ જાહેરમાં મી. સ્મટસ ઉપ [illegible] આભાર જાહેર કરવું છે. મી. નાયડુના બાળકની દત્યાના ગુનેગાર પણ મી. સ્મટસ છે. આ બધાનો હમણા નહીં તો પછીથી જવાબ દેવો પડશે.

માટે હું મારા ભાઇઓને વિનંતી કરું છું કે સત્યને માટે જે કરવું ઘટે તે કરવાને પાછા હઠશો નહીં.

નવું બીલ

પા. 454

તા. ૧૬ ઓગસ્ટના ટ્રાંસવાલ સરકારી ગેઝેટમાં નીચેનું બીલ જાહેર પડયું છે.

૧૯૦૭ના એશીઆટીક એકટનો કાયદા પ્રમાણે જે એશીઆટીક રજીસ્ટર નહિ થતાં પાછળથી મરજીઆત રજીસ્ટર થયા તે કાયદાસર ગણવાનું બીલ.

(૧) દરેક માણસ—

(અ) જે એશીઆટીક એમેંડમેંટ કાયદા પ્રમાણે એશીઆટીક ગણાય

(બ) તથા જેણે ૧૯૦૮ના ફેબ્રુવારીની ૧૦ તારીખથી મે ની ૧૦ તારીખ સુધીમાં એશીઆટીક રજીસ્ટરારને કે બીજા કાયદેસર નીમાયલા અમલદારને આગળ કહી દેવામાં આવ્યા પ્રમાણે મરજીઆત રજીસ્ટર માટે અરજી કરી હશે

(ક) અને જેને આ કાયદાના ધારા મુજબ સરટીફીકેટ રજીસ્ટરારે કાઢી આપ્યું હશે.

તે દરેક માણસ આ સરટીફીકેટના આધારે આ કોલોનીમાં દાખલ થવાને તથા રહેવાને હકદાર ગણાશે.

(૨) પહેલી કલમમાં જણાવેલ દરેક એશીઆટીક જે આ કોલોનીમાં રહેતો હોય અથવા દાખલ થાય તેણે પોલીસ અથવા કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મુકરર કરેલ અમલદાર માગે ત્યારે સરટીફીકેટ રજુ કરવું. તથા કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ગેઝેટમાં બહાર પાડે તે પ્રમાણે ના ધારા મુજબ જે ઓળખાણ આપવા માં આવે તે પુરી પાડવી. અને જેઓ નહીં બતાવે તો તેને ૧૯૦૭ના કાયદા —ખુની—કાયદાની કલમ ૮ મુજબ શીક્ષા કરવામાં આવશે. અને જેઓ બરાબર ઓળખાણ નહીં આપી શકે તો ૧૦ પાઉંડ દંડ થશે, અને દંડ નહીં આપે તો અસલત અથવા સખત મજુરી ની ૧૮ દિવસ સુધીની જેલ મળશે.

(૩) જે કોઇનું સરટીફીકેટ ગુમ થયું હોય તેણે રજીસ્ટરારને કાયદેસર ઓળખ પુરી પાડી નવા રજીસ્ટર માટે અરજ કરવી.

ખોવાયેલું સરટીફીકેટ જેને જડે તે તેનું પોતાનું ન હોય તો તેણે એશીઆટીક રજીસ્ટરારને તરતજ સોંપી દેવું અને જો નહિ મોકલી આપે તો તેને ૫૦ પૌંડ સુધી દંડ થશે અથવા એક મહિના સુધીની સાદી અથવા સખત મજુરીની કેદ મળશે.

(૪) ૧૯૦૭ના લાઇસેન્સ કાયદા મુજબ વેપારનું લાઇસેન્સ જેઓ ૧૯૦૭ના એશીઆટીક એમેંડમેંટ એકટ અથવા આ કાયદાની પહેલી કલમ મુજબ સર ટીફીકેટ ધરાવતા હોય અને કોલોનીઅલ સેક્રેટરી માગે તે તારીખ પુરી પાડે તેનેજ મળી શકશે.

૧૯૦૮ના ફેબ્રુઆરીની ૧૦ તારીખ થી આ કાયદો અમલમાં મુકાય ત્યાંસુધી માં જે લાઇસેન્સ કાઢવામાં આવ્યાં હોય તે કાયદેસર ગણાશે.

એશીઆટીક એમેંડમેંટ કાયદાની ૧૩મી કલમ રદ કરવામાં આવે છે.

(૫) આ કાયદાના હેતુઓમાં જણાવ્યા મુજબ જે કોઇ બનાવટી સરટીફીકેટ કરશે અથવા કરવા પ્રયત્ન કરશે અથવા તેને મદદ કરશે તેને ૫૦ પાઉંડ સુધી દંડ અથવા દંડ ન આપે તો સખત મજુરી અથવા સાદી બે વર્ષ સુધીની જેલ અથવા દંડ તથા કેદ બંનેની શીક્ષા કરવામાં આવશે.

(૬) આ કાયદાનું નામ 'એશીઆટીકો નાં મરજીઆત રજીસ્ટર કાયદેસર ગણવા નો કાયદો' પડશે અને જ્યાં સુધી રાજેન શાહ પસંદ નહીં કરે અને તે પસંદગી ગેઝેટમાં જાહેર કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી આ કાયદો અમલમાં નહીં આવે.

આ કાયદા મુજબ રજીસ્ટરેશન સરટી ફીકેટમાં નીચેની બાબત બાબતોમાં આવી છે.

નામ, જાત, વસ્તુન, ઔરતનું નામ, રહેઠાણ, જમણો અંગુઠો, રજીસ્ટરારની સહી, તારીખ, અને સરટીફીકેટ કઢાવનારની સહી.

જો ૧૬ વરસની અંદરના છોકરા કુંવારા હોય તો તેનાં નામ ઉમર. ઠેકાણું અને વતનનો સગાઇ.

રમુજરૂપ તથા બીજા ઘણા સમાચારો જગ્યાની તંગીને લીધે આપી શકયા નથી.

ટ્રાંસવાલનો મુળ કાયદો અને તેના ધારા-ધોરણ ૪૪ પેનીઃ પોસ્ટેજ એક પેની.

હીંદુસ્તાનની કપાસ

આમદ પ્રમાણ મારફત તા. ૫ ઓગસ્ટે ૧૫ જાપાનીઓ ૨-૪૦ બેઠે થશે.

અમદાવાદ અમલદારી માં ૧૮૫ તા. ૨૯ના અરસામાં આવશે.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

સોમવાર

શ્રી. નાયડુ છુટયા

શ્રી. ચંપી નાયડુ આજે સવારે નવ વાગે જેલમાંથી છુટયા. તેમને લેવા શ્રી. હસપ મીંયા, શ્રી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, શ્રી. કુવાડીયા, શ્રી. કુનકે, કેટલાક ચીનાઓ શ્રી. ગાંધી વિ. ગયા હતા. શ્રી. નાયડુનું શરીર નખાઇ ગયું છે. તેની હિંમત બમણી વધી છે. ને ચોથી વાર જેલ જવાનું પ્રયત્ન કરવા કહે છે.

મીસીઝ નાયડુને તુરત મળવું જોઇએ. તેથી શ્રી. નાયડુ અને તેમને લેવા આવનાર બધા ફીંદી તેમને ઘેર ગયા. ત્યાં શ્રી. હસપ મીંયાએ તથા બીજા સાહેબોએ બે ભાષણ થોડાં કરયાં ને શ્રી. નાયડુએ જવાબ આપ્યો. પછી મીટીંગ બરાસ થઇ.

મીસીઝ નાયડુની સ્થિતિ ઠીક છે. વચમાં તેને બે દિવસ તાવ આવી ગયો હતો. આજે સાંજના તાર્મીલ લોકો તરફથી શ્રી. નાયડુના માનમાં મેળાવડો છે. સાર્વજનીક માન આપવાની હિલચાલ ચાલી રહી છે.

શ્રી. હરીલાલ ગાંધીનો કેસ

શ્રી. હરીલાલ ગાંધી આજે જવાબમાં આવેલ છે. તેને ટ્રાંસવાલમાં વગર રજીસ્ટરે રહેવાના તહોમતથી પોલીસ પકડી ગયા. બે વાગે કેસ ચાલ્યો. શ્રી. ગાંધીએ ચોવીસ કલાકની નોટીસ માગી કેમકે તેને કંઇ કામ સંકેલવાનું નથી ને તેનો વિચાર જેલ જવાનો છે. પણ માજીસ્ટ્રેટે સાત દિવસની નોટીસ આપી. મને ઉમેદ છે કે હવે તે સાત દહાડા પછી જેલમાં સખત મજુરી કરતા થઇ જશે. જે સમજપૂર્વક આમ જેલમાં જાય તે ખરી કેળવણી છે. દુઃખ વેઠતાં પોતાના છોકરાઓને નાનપણથી શીખવવું એ મોટી કબાલત છે.

શ્રી. જોર્જ ગોડફ્રે

શ્રી. જોરજ ગોડફ્રે જેણે હમણાજ વકીલાતનો ધંધો શરૂ કર્યો છે તેણે કોમી કેસ મફત લેવાનું જાહેર કરેલું છે. આ પગલું ઘણુંજ વખાણવા લાયક ગણાય અને તેણે કેળવણીનો ખરો ઉપયોગ કર્યો કહેવાય.

શ્રી. હોસકેનનો મેળો

શ્રી. હોસકેન ખબર આપે છે કે પ્રોગ્રેસીવ પારટી કાયદો રદ કરવાની સામે જશે. આ ખબરથી કોમ હવે ગભરાય તેમ નથી. જનેવારીમાં તે પણ અને બીજા બધા વિરૂધ્ધ હતા છતાં આપણે લડયાને જીત્યા. તેજ મુજબ આજે થાય તેમાં નવાઇ નથી. જ્યારે ફીંદી પોત ખરું જોવામાં આવશે ત્યારે સહુ સામે થનારા જવાબ જશે. જેમ સુરજના અજવાળામાં ઘુવડ આંધળું થઇ એક ખુણે પડી રહે છે તેમ ફીંદી સત્યના સુરજ આગળ રમટસના દગારૂપી અને પ્રોગ્રેસીવ પારટીના સામે થવારૂપી ઘુવડ સંતાઇ જશે. ફીંદીનું સત્ય બોલવું જોઇએ.

શ્રી. સેન્ટનું ભાષણ

શ્રી. સેન્ટ જે એક પ્રોગ્રેસીવ છે ને પ્રીટોરીઆ ન્યુઝના એડીટર છે તેણે નીચે પ્રમાણે ભાષણ પ્રીટોરીઆમાં કરયું છે.

" જનરલ સ્મટસે એશિઆટીક સવાલ માં કોલોનીને દીશાભ્રમ પહોંચાડી છે. એશિઆટીક કાયદો અન્યાયી છે તે તેણે દાખલ કર્યો. કોલોનીના માણસો તેમ માને યા ન માને તોપણ તેઓ એટલું કબુલ કરશે કે તે કાયદાનો અમલ કરવા માં તેણે બહુ જુલમ કરી. એક કોરેથી ગોરાઓને ફીંદી સામે ઉશ્કેર્યા, બીજી કોરથી તેણે ફીંદીની સાથે સમાધાનીની વાતચિત ચલાવી. એક તરફથી તેણે ફીંદીને ધમકીઓ આપી. બીજી તરફથી તેણે ફીંદીની શરતો બધી કબુલ રાખી.

હવે તે શ્રી. ગાંધીની સામે લડી રહેલ છે. તેણે નવી બાબત કાઢી છે તેમાં પણ તે હારશે. એશિઆટીક પાસીવ રીઝીસ્ટરજ સદાય નાંહ રહે તે આગળ વધશે ને ગોરાના જેટલા હક માગશે તે હકો આપણે આપ્યેજ છુટકો છે. નહિ કે તેઓને તમે હકદાર ગણશો. પણ તેઓને તે હક આપણી નબળાઇને લીધે આપવા પડશે."

આ શ્રી. સેન્ટનું ભાષણ બરોબર નબળા જેવું છે. શ્રી. સેન્ટ સમજે છે કે શ્રી. સ્મટસનો હઠો છે. તેનું અસત્ય છે. ફીંદીનું સત્ય છે. અસત્ય એ સત્યની આગળ સદાય નબળું છે. એટલે સત્યની જરૂર ફીંદી કામ પાળે તો જીતજ છે.

મંગળવાર

શ્રી. નાયડુને માન

તામીલ લોકોએ માર્કેટ ઓટમાં શ્રી. ચંપી નાયડુના માનમાં ગઇ કાલે સાંજના ૭ વાગે મીટીંગ કરી હતી. તેમાં શ્રી. હસપ મીંયા, શ્રી. ઇમામ અબદુલ કાદર શ્રી. કુવાડીયા વિ. અગ્રસ્થો હાજર હતા. શ્રી. નાયડુની બહાદુરીપર ઘણા ભાષણો થયાં શ્રી. નાયડુને પુલનો હાર પહેરાવવા માં આવ્યો હતો ને તાળીઓ પડી હતી. મીટીંગ ૮ વાગતા સુધી ચાલી હતી.

ફેરીવાળા પકડાયા

શ્રી. આમદ હસપ, શ્રી. વલી હુસન, શ્રી. કારા ઓષવ, શ્રી. ઇબ્રાહીમ માર વીગ્રા, શ્રી. ઇસ્માઇલ અહમદ, શ્રી. જીવણ ભીખા, તથા શ્રી. સુલેમાન મુસ એટલા ફીંદી વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરતા બાબત પકડાયા હતા. તેઓમાં શ્રી. વલી હુસેન પાસે લાઇસેન્સ હતી છતાં તેણે બતાવેલી નહિ. પાછળથી તેની પાસેથી નીકળી એવો પુરાવો પડયે તેથી તેને છોડી મુકવામાં આવ્યા. બાકી ના બધાને એક પાઉંડ દંડ અથવા સાત દિવસની જેલ મળી. તે તેઓએ કબુલ રાખી ને દંડ નહિ ભર્યો. આ કેસમાં જેલ જરા મુસીબતે મળેલી છે: કેમકે વખતે જેલના પૈસા ઉપર નજર રાખી ચારીનીખનની જેમ માત્ર દંડજ થાય એમ બન હતો. પણ તેવું બને તેના પહેલાં જેને વિષે એવી બીક હતી તેઓને જેલ શ્રી. ગાંધીએ કેસ ચાલતા પહેલાં ખેંચી લીધો હતો.

ચેતવાનું

આ ઉપરથી ચેતવાનું છે કે કોઇએ જેલ નથી રાખવાનો. અગર જેલ દેવા પડે તો તે બીજાના નામનો હોવો જોઇએ. પોલીસ જબરાઇથી જેલ માગી શકતી નથી. જેના ખીસ્સામાં પૈસા નીકળે તેણે પણ જેલ જવાની હિંમતથી ચેતવા ના પાડવી.

શ્રી. પટેલ તથા શ્રી. નાયડુ

શ્રી. પટેલ તથા શ્રી. પી. કે. નાયડુ જેને સાત દિવસની નોટીસ મળી છે તે હવે ગમે તે દહાડે પકડવાની વકી છે.

શ્રી. સોરાબજી

શ્રી. સોરાબજી આવતા બુધવારે ૧૮ મીએ છુટશે. મને ઉમેદ છે કે તે વેળા સેંકડો ફીંદી તેમને વધાવા જોશે. શ્રી. સોરાબજીને ઘટતું માન આપવાની હિલચાલ થઇ રહી છે.

બુધવાર

શ્રી. મુળજીભાઇ પટેલ

શ્રી. પટેલને આજે સવારના ૭ વાગે પકડી ગયા. તેમનો કેસ દસ વાગે [illegible] શ્રી. ગાંધી હાજર હતા. શ્રી. પટેલે કંઇ પુરાવો નહિ આપ્યો. ફીલ્ડ તાપાસમાં

સહેજ મી. વરનન સાથે કપાકપી થએલી માં પટેલને એક મહિનાની સખત મજૂરી ની સાથે સજા થઇ. મી. પટેલ અત્યંત હિમતમાં છે. ને તદન ખુશાલીમાં હતા. આવા માણસો જેમ જેમ જેલમાં જતા જાય છે તેમ તેમ હીંદી કોમની જવાબદારી વધતી જાય છે. આમ માણસોને જેલમાં મોકલી કોમ પાછી હઠી શકતી નથી.

બે ફેરીવાળા

મ. ઓધવ બાપા તથા મી. એમ. બીલ્લીમિયા પીસેના ઉપર વગર ફેરીથી વેપાર કરવાને કેસ હતો. તેનો એક પાઉંડનો દંડ અથવા સાત દિવસની કેદ એમ થયું. આ દંડ નહિ ભરતાં બને જણા હીંદી જેલમાં ગયા છે.

જરમીસ્ટનમાં

એક નાનો કરીને હીંદી હતો તેના ઉપર કેસ હતો. તે હાજર નહિ થયો ને તેનો બેલ ગયેા છે. મી. ગોડફ્રે તેને બચાવ કરવા જવાના હતા આવા માણસોથી કોમને ઘણું સખત નુકસાન થાય છે.

કલારકસડોરપમાં

અબદુલ મહમદ કરીને હીંદી ઉપર તેવો કેસ હતો. તેણે પોતાનો બચાવ હિંમત થી કર્યો. બીલકુલ અંગુઠો નહિ આપે એવો પુરાવો આપ્યો. તેને ચાર દહાડાની જેલ અથવા એક પા. નો દંડ હતો. અ. ભાઇ સાહેબ જેલ તો ગયા પણ બીજે દહાડે દંડ ભર્યો. આ કેસ તો અહીંના છાપામાં જોવામાં આવ્યો છે. નહિ તો બહાર બણ નહિ પડત.

લડત કેમ લડાય ?

મારે પ્રમાણે અબદુલ કાદર બાવાઝીર, મી. ઈનમી, મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીઆ, મી. ઉમરજી સાલે, મી. દીલદાર ખાન, મી અહમદ મુસ્તજી તથા મી મોહનલાલ મોરારીઆ એટલા હીંદી આજે ચાલ્સ ટાઉન રવાના થયા છે. તેઓ સાહેબો ચાર્લસટાઉનથી પાછા ફરશે. અંગુઠા નહિ આપે. રજીસ્ટર નહિ દેખાડે ને જેલ જશે

ડરબન કેરેકટર એસોસીએશનને તરફથી ટ્રાંસવાલની લડતની મદદ માટે ઉઘરાવેલા ફંડનું બેલન્સ પા. ૧૭૮-૫ ની ચેક મી. પોલાકની મારીસ કોલીઅન એસોસી એશનને મોકલવા તા. ૧૬મીએ આપવા માં આવી છે.

આ કોમ્બાઇનીએશનની મીટીંગ ગઇ કાલે ૫ વાગે ૧૭૫ વિકટોરીયા સ્ટ્રીટમાં મી. અબ્દુલ્લા હાજીના મકાનમાં થશે.

ટ્રાંસવાલની બહારે દરબન

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ તા. ૧૧ મંગળવારની સાંજે ૮ વાગે કોંગ્રેસ હોલમાં મળી હતી. આશરે ૪૦૦ માણસ હાજર હતા. હાજર રહેનારમાં કોંગ્રેસના સરવે આગેવાનો તથા કેપટાઉનના મી. આદમ ગુલ અને ટ્રાંસવાલના મી અબ દુલ ગની તથા મી. પોલાક હતા. શરૂ આતમાં સેક્રેટરી મી. આંસલીઆએ તા. રજી જુન તથા તા. ૨૨ જુલાઇની મીટીંગ વાંચી તેમાં સહી થયા બાદ કોબીટોએ વાળા હીંદીઓ, કેટોમેનરમાં થએલા ખુનો. સ્ટેટ્સમાં હીંદી ઓરતના કેદમાં વાળ કપાએલા ત્રિગેરે બાબતોને સરકાર સાથે થએલો પત્ર વ્યવહાર પણ વાંચવામાં આવ્યો અને કહ્યું કે આજના કામમાં એક તો નાતાલ લાઇસેન્સ બીલપર વિચાર કરવાનો છે. આપણે માસ મીટીંગ કરવી કે નહિ અને તેમાં મી. ગાંધીએ મોકલેલા કરારો પસાર કરવા કે નહિ. તેમાંનો ત્રીજો કરાર સેગન લેવાનો છે આ કરાર પસાર કર્યા. પછી તે પ્રમાણે વરતવું જ પડશે. અને તો જ છુટકારો થશે. પીટીશનો તો દરે ટેપલીમાં ફેંકવામાં આવે છે. આપણે જોર કરશું તોજ બહારથી મદદ મળશે. માટે બાઇ ઓનો વિચાર થાય તેમ કરવા તકયાર થઇએ. બીજું મી. પોલાક અહીં આવેલ છે. તેઓ ચાલકસ્ટનમાં હીંદીઓ અંગુઠા ન આપે તે જોવા છેલ્લા ૪-૫ દહાડા હતા કોઇ હીંદીને પસાર થતા ન જોવા થી નીરાશ થઇ અહીંથી જુના હકદારોને તથા ધોડા કેળવાએલાઓને લઇ જવા આવેલ છે. મી પોલાકે ટ્રાંસવાલની બધી હકીકત વિસ્તારથી સંભળાવી અને જે આવવા ખુશી હોય તેમને બહાર પડવા જણાવ્યું. મી. આદમ ગુલ, મી શેલત, મી. કીલાવાળાએ જુસ્સાદાર ભાષણો કરી, હકદાર તથા કેળવાએલાઓને ટ્રાંસવાલ જઇ જેલ ભરી મુકવા ગુર ચઢાવ્યું. મી. કીલાવાળાએ તથા એક જુના હકદાર મી. સુલેમાન ઇબ્રાહીમે નામ નોંધાવ્યાં. મી. ઇસ્તમજીએ મી. ગાંધીપર ટ્રાંસવાલ જવા કાગળ લખનારા કેળવાએલાઓને બહાર પડવા તીખી ટકોર મારી, તથા મી. એન. એમ. કાદરે પણ કેળવાએલાઓને બહાર પડવા બે બોલ કહ્યા. ટ્રાંસવાલ માં જે આવો કાયદો પાસ થયો અને કેળવાએલા ગાતલ થયા. તો નાતાલમાં તેમ થતાં વાર નહિ લાગે વિગેરે હકીકત પરથી મી. કાદરે ધ્યાન ખેંચ્યું. બાદ મી. એન એમ. કાદરે લાઇસેન્સની લડતમાં સેગદ નો ઠરાવ દાખલ કરવાની નાપસંદગી બતાવી. અને કહ્યું કે મંજુરીથી લડશું નો સોગદ આપવાની જરૂર નથી. આ લડત તરત ઉઠાવવી જોઇએ. કહીથી ડેલીગેટો બોલાવી નીચેનો ઠરાવ જોઇએ વિગેરે. મી. અબદુલ કાદરે કેળવાએલા તથા બીજા બહાર ન પડવા માટે દિલગીરી જાહેર કરી. અને ઘર સળગે તે તરફ આપણે નજર કરવા કહ્યું. વખતસર જવાશું નહિ તો પરવાશું. લાઇસેન્સ બાબત માસ મીટીંગ તુરત થવી જોઇએ. મી. અબદુલ ગનીએ બેદ બતાવ્યો કે મી. પોલાક સાથે જવા અહીંના હીંદીમાંથી કોઇ બહાર નથી પડતું. તમારા લાંબા તારોથી અમે અહીં ના જુસ્સાની મીમત કરવામાં બહુ ભુલ કરીએ છીએ દરેકની લડત બીજાઓ માટે છે. માટે હીંદી પ્રજાનું નાક રાખવાને અહીંના જુના હકદાર તથા કેળવાએલા એોએ બહાર પડવું જોઇએ. મી. જોશી એ રોડીઅનોને ત્યાંથી એકેક માણસ મોકલવા સુચના કરી. જેથી બે ત્રણ દિવસે ટ્રાંસવાલ જનારાઓને નામ નોંધાવવા ભલામણ કરી લાઇસેન્સ સંબંધમાં બીજી એક માસ મીટીંગ બોલાવવા નું જાહેર કરી આશરે ૧૧ વાગે સભા બરખાસ્ત કરી.

કોંગ્રેસની બીજી મીટીંગ બુધવારની રાતે આઠ વાગે થઇ હતી મી પોલાકે છેલ્લી થઇ પડેલી ગંભીર સ્થિતીનો ટુંકસાર આપ્યો. મી. મુળજી પટેલને થએલી સજા માટે ઉંડી લાગણી બતાવી. અને ટ્રાંસવાલની મદદે ચડવાની બહુ જરૂર બતાવી. આજ મીટીંગ જેટલીજ દઢ જામી હતી. લગભગ બે વાગ્યા સુધી મીટીંગ ચાલી. લગાવુથી કેટલાંક બાપણો થયા બાદ ચેરમેન મી. દાઉદ મહમદ. મી રૂસ્તમજી પારસી. મી. એમ. સી. આંસલીઆ, આદમ ગુલ (કેપટાઉન ની બ્રિટીશ ઇંડિઅન લીગના પ્રમુખ) મી. એસ જે. રાંદેરીઆ, મી એચ જે જોશી. મી. ગોસ બી મેદ અને બીજા કેટલાક મી. પોલાકની સાથે ટ્રાંસવાલ જવાને તયાર થયા. મેસર્સ રાંદેરીઆ, જોશી તથા મેદનો ખર્ચ તથા ચડતો પગાર આપવાનું તેમના શેઠોએ કબુલ કર્યું છે. મી. અબદુલ્લા હાજી આદમે જવા ને માટે બહુ ખાયશ બતાવી પણ છાતીના દરદને લીધે જવાને અશકતી બતાવી. મી. અબદુલ કાદર મોલવી સાહેબ, મી આદમ ગુલ વગેરેએ ઘણા જુસ્સાદાર ભાષણો કરવા હતાં. આ બધાને ગુરવારના મેલટ્રેનમાં જવાનું ઠરયું હતું

ગુરવારની ટ્રાંસવાલ કેરીડોર ટ્રેનમાં ઉપર જણાવેલ વગેરે ૨૦ ગદ્દરો જોહાન્સબરગ રવાના થયા છે. સ્ટેશન ઉપર ઘણા માણસો હાજર હતા. જોહાન્સબરગથી નીકળેલ મી. ઇમામ બાવાઝીર, મી. પા ફેન્સી વગેરે ચાર્લસ ટાઉનથી તેમની સાથે જોડાશે.

અમને ખબર મળેલ છે કે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાના હકદાર કેટલાક હીંદીઓ જુસ્સાદાર જોહાન્સબરગ જવાના છે. આ બધાએ ચાલકસ્ટનમાં અંગુઠા નહી આપવાનો ઠરાવ કરેલ છે.

સ્ટાંડરટનના કેસો

(અમારા ખાસ અખબારપત્રીતરફથી)

ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવાના ગુન્હા માટે પકડવાનું પ્રથમ સ્ટાંડરટનના હીંદીને સરકારે પસંદ કરેલ છે. આ બનાવથી તેઓ મશહૂર થતા દેખાય છે. તેઓનું જે શિક્ષા થઇ તે હસતે મુખે સહન કરી છે તે માટે તેમને આપણી કોમની મુબારકબાદી ઘટે છે તેઓના કેસની વીગત નીચે મુજબ છે.

સવા બુધવારે સવારે અદાલતના માજીસ્ટ્રેટ મી. ડીલાઇન પાસે મેસર્સ. ઇસ્માઇલ અબરામજી ભાભા, ઇસ્માઇલ મહમદ દીનદાર (અદાલતની એસોસીએશનના સેક્રેટરી) અને ચત્રભુજ લલુભાઇ પટેલ (અદાલતની એસોસીએશનના પ્રમુખ)ને ૧૯૦૨ ના લાઇસેન્સીંગ કાયદાના ભંગ માટે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. બધાએ ગુન્હો કબુલ કર્યો. બચાવ તરફથી મી. પોલાક હાજર હતા.

પોલીસ સાર્જન્ટે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે તહોમતદારોએ કબુલ કર્યું હતું કે ચાલુ અરધ વરસમાં તેઓ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરે છે. ઉલટ તપાસમાં કહ્યું કે સ્ટેશન સારજંટની સુચના મુજબ હું વરતું છું મને ભાભા, પટેલ તથા દીનદારને તપાસવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.

આર. જી. રોસે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે સ્ટાંડરટન મજીસ્ટ્રેટ પાસે હું રેવન્યુ કલાર્ક છું અને લાઇસેન્સ કાઢી આપવાનું કામ કરું છું. તહોમત દારને મેં ૩૦ જુન સુધી લાઇસેન્સ કાઢી આપ્યા છે. તેઓએ બીજા એશીઆટીક સાથે એજંટ મારફત અરજી કરી હતી, પણ ૧૯૦૭ ના બીજા નંબર ના કાયદા મુજબ અંગુઠો આપવાની ના પાડી તેથી મેં તેમને લાઇસેન્સ આપવા ની ના પાડી છે. ફરી તપાસમાં જણા વ્યું કે વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરતા એશીઆટીક વેપારીના નામ એશીઆટીક રજીસ્ટ્રારને મોકલવાની મને સુચના મળી હતી. તે મુજબ મેં મોકલ્યા હતા. તે નામો આસરે બારેક હતા.

એ. આઇ. ભાભાએ બચાવમાં જણાવ્યું કે સ્ટાંડરટનમાં હું ૮ વરસ થયાં છું. ટ્રાંસવાલમાં આજે દોઢેક વરસ થયાં છું. આગા ગુન્હા માટે અગાઉ હું કોઇ વખત કોરટે ચડેલ નથી. લાઇસેન્સ નહિ મળવાથી હું વગર લાઇસેન્સે વેપાર કરતો હતો. ફરજીયાત કાયદાની રૂએ અંગુઠો નહિ આપવાથી મને લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડવામાં આવી છે. અંગુઠો આપવામાં મને વાંધો નથી. ફરજીયાતમાં વાંધો છે. કાયદાની તે કલમને તાબે થયા વિના મને લાઇસેન્સ મળે તો હું તે લેવા ખુશી છું. ફી સાથે લાઇસેન્સ ની મેં અરજી કરેલી હતી. મારી પાસે મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ છે.

બીજા તહોમતદારોએ પણ તેજ મુજબ જુબાની આપી. તેમાં ઇસ્માઇલ મહમદ દીનદારે જણાવ્યું કે સ્ટાંડરટનમાં મને ૬ વરસ તથા ટ્રાંસવાલમાં ૨૦ વરસ થયાં. અને ચત્રભુજ લલુભાઇ પટેલે જણાવ્યું કે સ્ટાંડરટનમાં ૪ વરસ અને ટ્રાંસવાલમાં ૬ વરસ થયાં છે.

જુબાની લેવાઇ રહ્યા બાદ મી. પોલાકે કોરટમાં જણાવ્યું કે આ મુકદમો રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને લીધે ઉભો થયો છે. લાઇસેન્સના કાયદાથી નહીં.

તહોમતદારનો ગુન્હો જણાવાથી તેઓને પા. ૩ ના દંડની અથવા ૧૪ દીવસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ હતી

ત્યારબાદ બીજા હીંદીને પકડવાનું ચાલુ થયું હતુ. આ વખતે મેસર્સ મહમદ વાડી, અહમદ ઇસપ ટીમોલ, પ્રખાહીમ ઇસ્માઇલ દેસાઇ, મહમદ ઇબ્રાહીમ ભાયાત (ઇમામ), પ્રખાહીમ અહમદ ભાભા, મહમદ અહમદ કાજી, દુલભ પ્રેમજીરામ, ઇસ્માઇલ મહમદ, ઇ. ઇ. ભાગલીઆ, અને સુલેમાન મહમદ વાનીયા પકડાયા હતા. મી. મહમદ વાડી બહુ બીમાર હતા ત્યાં હાજર થયા હતા. મી. વાનીઆ પોતે ફરમમાં હોવાથી હાજર થઇ શકયા નહિં હતા. આ બધા તરફથી મી. પોલાક બચાવ માટે હતા. આ કેસોની જુબાની ઉપરના ત્રણ કેસોની માફકજ પડી અને દરેક તહોમતદારને ગુન્હેગાર ઠરાવી પા. ૩ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સખત મજુરીની જેલની શિક્ષા કરવામાં આવી. દંડ નહીં આપતાં બધાએ જેલ પસંદ કરી.

પોર્ટશ્લીઝાબેથ નસા હસન નામના એક હીંદીને રવીવારે વેચાણ કરવા માટે ગયા શુક્રવારે કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. માજીસ્ટ્રેટે તેનો એક પાઉન્ડ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની જેલ ની સજા કરી હતી.

પ્રીટોરીયામાં બોટી પરમીટનો કેસ

ગઇ તા. ૬ઠીએ આ કેસનો આખરનો ભાગ લેવાયો હતો જે વખતે નીચે મુજબ જુબાનીઓ લેવાઇ હતી.

નુરમહમદ એ. સકુરઃ હું ફેરી ફરું છું હું હજામત કરાવતો હતો તે વખતે અરજુનસીંગે આવી જેમલને કહ્યું કે આ કાગળ કાનજી કાસમને આપજે. તે શું કાગળ હતો તે હું નથી જાણતો.

મી. ચમનીઃ કાસમે મને એક પરમીટ આપી કેટલીક હકીકત જણાવી. તેજ વખતે મેં તે પોલીસને સ્વાધીન કરી તે પરમીટ મારી ઓફીસમાંથી નથી નીકળી. સરકાર તરફથી કાઢવામાં આવતી પરમીટથી ઘણી રીતે જુદી છે. પરમીટમાં રબર સ્ટેંપ વાપરવામાં નથી આવતી, પણ હમેશાં હું સહી કરું છું.

કાનજી કાસમઃ હું ઉલાગેાઆબેને રહીશ છું. જેમલે મને એક કાગળ આપ્યેા. તે હું મી. ચમની પાસે લઇ ગયેા. ત્યાર પછી મેં તે જોએલ નથી મેં ધારવું કે તે કાયદેસર પરમીટ છે તેના મેં પા. ૬૫ આપ્યા. માજીસ્ટ્રેટે પુછતાં જણાવ્યું કે જેમલે મને પુછયું કે પા ૨૫ ની પરમીટ જોઇએ ? પાછળ થી પા. ૧૫ જેમલને આપી મેં પરમીટ લીધી.

અરજુનસીંગઃ હું તે પરમીટ બાબત કાંઇ જાણતો નથી. પોસ્ટ ઓફીસે જતાં જવાલાસીંગે મને એક બંધ કવર આપી કહ્યું કે આ જેમલને આપજે. કવરમાં શું હતું તે હું જાણતો નહોતો. મારી પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ નથી.

સઘળી જુબાની લેવાયા બાદ માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે તહોમતદાર વીરુદ્ધ પૂરતો પુરાવો નહીં હોવાથી તેને છોડી મુકવામાં આવે છે.

દુકાનો બંધ કરવા બાબત પારલમેંટ માં રજુ થયેલ એક બીલમાં એવું જણા વવામાં આવે છે કે ટાઉન કાઉંસીલ અથવા લોકલ બોરડ તેની સત્તા નીચેના વીભાગમાં શુક્રવાર સિવાયનો બીજો કોઇ પણ દિવસ મુકરર કરી શકે કે જે દિવસે દુકાનો રાતના ૮ વાગતા સુધી બંધ રહી શકે તથા શનીવાર સિવાયનો બીજો કોઇપણ દિવસ મુકરર કરી શકે કે જે દિવસે દુકાનો અરધો દિવસ બંધ રહી શકે.

સત્યાગ્રહ

(લખનાર એક સત્યાગ્રહી)

લગભગ એક વરસ થયાં ટ્રાંસ્વાલના હીંદીઓ પોતાનો હક સાબેત કરવા-પોતે હકદાર થવા સત્યાગ્રહથી વરતે છે. સાધારણ રીતે ઓશિયાટીક ધર્મશાળા-દીન દાર પ્રજા છે. એવા લોકોમાં અસત્યા ચરણ હોય એ વાત માનવા જેવી નથી. હક ન હોય એવી વસ્તુને મુસલમાન માન અડે નહીં. હક ન હોય એવું આચરણ મુસલમાન આચરે નહીં. ધર્મથી વિરુદ્ધ બોલવું-ચાલવું એ હીંદુઓથી પણ બની શકે નહીં. ધર્મ અને વ્યવહાર જુદો એવું એશિયાની પ્રજા માનતી નથી, એટલે સત્યને રસ્તે ચાલવું એ આપણને સામાન્ય-કુદરતી છે. ત્યારે આપણે સત્યાગ્રહથી વરતત એકજ વરસ થયું એ કહેવું શું ભૂલ ભરેલું નથી?

ઘણાંક વરસ સુધી આપણે અજાણ્યા માં રહી પોતાને પરતંત્ર માની બહુ પ્રકારે ભુલાવામાં પડી ગયા હતા. આથી ઘણીક લાલચોને વશ થયા હતા. અને તે કારણને લીધે દીન પ્રમાણે-ધર્મ પ્રમાણે વરતવાનું સમજ્યા છતાં અજાણતાં ભુલો ગયા હતા. આ ભુલમાંથી બચાવવાને પ્રભુ-ખુદાએ હમણાં હીંદી કોમને મોકો આપ્યો છે. ગોરાઓએ સત્તાના મદમાં આપણને દીન-ધર્મથી દુર થવા જાણીએ એવા કાયદા ઘડવા માંડ્યા. આ કાયદાને તાબે થવું અને શયતાનની સત્તા સ્વીકારવી એ બે બરાબર છે. આ વાત આપણે સમજી ગયા છીએ તેથી આપણે સત્યાગ્રહ અખત્યાર કર્યો છે; એટલે આપણે આપણા અસલ રાહપર આવી ગયા છીએ.

પણ સત્યાગ્રહ એટલે શું?

સરકાર આપણને ખોટે રસ્તે વરતાવા ઇચ્છે છે તે ખોટે રસ્તેને ચાલવું એ સત્યાગ્રહ. ખોટું કરનારને કોઇ પણ પ્રકારે ટેકો ન દેવો તે સત્યાગ્રહ. આવું કરતાં જોખમે તેટલી જહેમતે ઉઠાવવી પડે તે ઉઠાવ્યા છતાંયે ટેક ન છોડવી તેનું નામ સત્યાગ્રહ. ત્યાં સુધી આપણે કોઇને તાબે થઇએ નહીં ત્યાં સુધી કોઇ આપણને તાબે કરી શકતું નથી આ સમજવા જેવું છે. જેમ શરીરને કેદ કરે છે. રૂહને-આત્માને કેદ કરી શકાય નહીં. આપણે સ્વતંત્ર રાખવાનો છે તે રૂહને-આત્માને. જેલમાં જનારા એટલે બધા પરતંત્ર કહેવાય નહીં. લડાઇમાં જ્યારે એક પક્ષ હાર કબુલ કરે-તાબે થાય ત્યારેજ પરતંત્ર બને છે ત્યાં સુધી નહીં. લડતાં લડતાં મરી જનાર પરતંત્ર બનતો નથી. તેને તો સ્વર્ગ-બેહેસ્ત મળે છે ત્યારે સત્યાગ્રહી કદી પરતંત્ર નથી. સત્યાગ્રહીની સામે સરકાર હારેલી જ છે. સત્યાગ્રહી સત્યાગ્રહ છોડે એજ એની હાર છે. સરકાર સત્યાગ્રહ ડાવવા જહેમતો કે છે. તેથી કરશું નહીં તો સરકાર હારી અને હીંદીઓ-સત્યાગ્રહીઓ જીત્યા. ટ્રાંસ્વાલના બહાદુર હીરાઓ! ખુદા-ઇશ્વર તમારી પડખે છે. દુનિયાના ઇતિહાસમાં તમારું નામ અમર છે.

નાતાલ પાર્લામેંટ

ગયા સોમવારની પાર્લામેંટની બેઠકમાં ક્લેર એસ્ટેટમાં થતા ખુનો બાબતના મી. રોબી-સનના સવાલના જવાબમાં કોલોની અલ સેક્રેટરીએ ખુનોની સંખ્યા ટેબલ ઉપર રજુ કરી હતી. તથા જણાવ્યું હતું કે ત્યાં આશરે બેક વધારે પોલીસ સ્ટેશન સ્થાપવામાં આવશે.

લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલની મંગળવારની બેઠકમાં ઓ. મારશલ કેમ્પબેલે હીંદી લાઇસેન્સ નવીકરવાના બીલની સામે કરબનના હીંદીની પરત સહીની અરજી રજુ કરી.

એશીઆટીક નવા લાઇસેન્સ બંધ કરવાના બીલ ઉપર લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલની મંગળવારની બેઠકમાં નીચે મુજબ ચર્ચા થઇ હતી.

મી. કર્ટમનઃ હું માનું છું કે આ લાઇસેન્સ બાબત કાંઇક થવું જોઇએ. આ બીલ હું પસંદ કરું છું.

મી. રીચર્ડસનઃ આ બીલનો હેતુ પસંદ કરવા લાયક છે અને તેથી હું ટેકો આપું છું.

મી. વીલસનઃ આ બીલને હું અંતઃ કરણ પૂર્વક ટેકો આપું છું.

મી. માર્શલકેમ્પબેલઃ હું આ બીલનો હેતુ પસંદ નથી કરતો. આ બીલ પાસ થાય તો નેટીવોને નોના રહોર ઉઘાડવાની તક મળશે. અને બીજી રીતે તે કલાસ લેજીસ્લેશન ગણાય જે હું પસંદ નથી કરતો.

બાદ વધુ ચર્ચા બીજી મીટીંગ ઉપર મુલતવી રહી હતી.

બુધવારની બેઠકમાં આ બીલપર નીચે મુજબ ચરચા થઇ હતી

મી. હટચીનસનઃ એશીઆટીક સડાને દુર કરવા આ બીલ સીધો અને પ્રમાણીક રસ્તો છે. હું બીલને ટેકો આપું છું.

મી. અલ્યસઃ હું તે બીલને મજબુત ટેકો આપું છું.

બાદ બીલ બીજી વખત વંચાયું.

ચાલુ લાઇસેન્સ બંધ કરવાના બીલ ઉપર એસેમ્બલીની કમીટીની બુધવારની બેઠકમાં નીચેની ચરચા થઇ હતી.

મી. કોનોલીઃ ૧૦ વરસની આખરે બદલો આપવાની કલમ કાઢી નાખવી.

મી. મોરકમઃ આ બીલ લાવવાનીજ જરૂર નથી. નવા લાઇસેન્સ અટકાવવાનું બીલ પાસ થયું અને લાઇસેન્સ અમલદાર પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરે તો પછી આ બીલ લાવવાની શું જરૂર છે?

આ દરખાસ્ત ઉપર મત લેવાતાં ૧૯ વીરુદ્ધ ૧૬ મતે તે દરખાસ્ત રદ થઇ.

મી. ડાનટેલરઃ એશીઆટીકોને ૧૦ વરસ થયે છે તેમાં તેને બદલો મળી રહેશે અને લાઇસેન્સ અમલદાર પોતાની સત્તા બાપરે તો દશ વરસની આખરે તો બદલો આપવો પડે તેવા વેપારી બહુજ થોડા રહે. હું માનું છું કે બીલ છે એમજ બરોબર છે.

બદલો આપવાની કલમ કાઢી નાખવા ની દરખાસ્ત ઉપર મત લેવાતા તે રદ થઇ હતી.

મી. કોનોલીઃ હું ફરીથી દરખાસ્ત લાવું છું કે તે બીલ કાઢી નાખવું.

આ દરખાસ્ત રદ થઇ હતી.

મી. હીરસોપઃ શહેરના એશીઆટીકોને બદલો આપવાનું ટાઉન કાઉન્સીલને માથે રહે તેવા કલમ દાખલ કરવી.

મી. ચરચીલઃ લોકોને ખબર કર્યા વીના આમ થઇ શકે નહિ. તેથી પ્રમુખ આ બાતની ચર્ચા બંધ કરાવવી જોઇએ

પ્રમુખેઃ આ વિષે ચરચા બંધ રખાઇ.

બાદ થોડો ફેરફાર કરી આ બીલ કમીટીએ પાસ કરવું.

મારિત્સબર્ગમાં ટાઉન હોલની બાજુમાં ગયે શુક્રવારે દીવસના બાર વાગ્યાને સુમારે લાકડા વીણવા ગયેલ ત્યાં એક હીંદી ફેરી વાળાનું રીવોલ્વરથી કોઇ નેટીવે ખુન કરવું હતું.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

ટર્કીના નામદાર સુલતાન ખલીફતુલ મુસલમીન મમલાના સુલતાન અબ્દુલ હમીદખાન આજ ઉપર કોઇ બદમાશ તરફથી હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો પણ ખુદા તાલાએ પોતાની રહેમીયતની નજરથી સુલતાનનેં સદરહુ હુમલામાંથી બચાવ્યા તે બાબત શુકર ગુજારી તેમજ મુબારકબાદીના કેબલ કરવા, તથા સ્ટાંડર ટનમાં બહાદુર હીંદી વેપારીઓને પોતાના ભાઇઓ માટે વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે જે સખ્ત મજુરી સાથની જેલ મળી તે બાબત ગ્રેટરેટ કરવા હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની ખાસ મીટીંગ ગયા શુક્રવારે રાતનાં આઠ વાગે બોલાવવામાં આવી હતી. જેમાં ઘણા સાહેબો હાજર હતા. હેડલબરગવાળા મી. બપાત પણ હાજર હતા મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેને હાજર મહદ્સ્થો નો આભાર માની જણાવ્યું કે આપણાં દીનના ખલીફા-સુલતાનુલ-મોઅજ્જમ ઉપર જે હુમલો કરવામાં આવ્યો તેમાં ખુદાએ જે બચાવ કર્યો છે તે માટે આપણે ખુદાનો જેટલો શુકર અદા કરીએ તેટલો ઓછો છે. નામદાર સુલતાનથી આપણા-દીનની રોનક છે એ કોઇએ ભુલવાનું નથી. આપણે ના. સુલતાન તરફ જેટલો પ્યાર બતાવીએ તેટલો ઓછો છે આજની મીટીંગ બોલાવવાનું ખાસ કારણ આપણે તે નામદારનો મુબારકબાદી નો કેબલ આપવાનો છે. તેમજ સ્ટાંડર ટન અને જરમીસ્ટનમાં આપણા બહાદુર ભાઇઓ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે જેલ ગયા છે તે માટે તેમને સાબાશી આપવા તેમજ સરકારનાં કામ તરફ નાપસંદગી દેખાડવા આ મીટીંગ બોલાવવા માં આવેલી છે. આપણે મુંબઇની અંજુમન ઇસ્લામનો પણ આભાર માનવા નો છે. અને તેમાં ખાસ કરી હીઝ હાઇનેસ સર આગાખાન સાહેબ કે જેમણે આપણા ઇન્સાફી કામ માટે બે વખત પ્રમુખપદ સ્વીકારી ટ્રાંસવાલ સરકારના જુલમ તરફ પોતાની સખ્ત નાપસંદગી દેખાડી આપી છે તેમનો તથા મી. જીણા બેરીસ્ટરનો, કે જેમણે ખાસ મહેનત આપણા કામ માટે ઉઠાવી લંડન જઇ લડત લીધી છે. હું આથી વધારે વખત ન રોકતાં જે ઠરાવો આપ સનમુખ આને તે ધ્યાન પુરવક પાસ કરવા ભલામણ કરી બેસવાની રજા લઉં છું.

મોલવી અહમદ મુખતાર સાહેબે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે ના. સુલતાનને જે કોમની હમદર્દી છે તેવી બીજા કોઇને નથી. સુલતાન પોતે એટલા બાહોશ છે કે ચારે તરફ દુશ્મનનું જોર છતાં પણ ડગતા નથી. ખુદા અને તેના રસુલે પણ સુલતાનને પોતાના તરફથી નવાજેલા છે. અને તે ખુદા પોતે તેમની તારીફ કુરાને શરીફમાં કરે છે. વગેરે નામદાર સુલતાનની બધી હકીકતથી વાકેફ કરી નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો.

પહેલો ઠરાવ

"આ સોસાયટી દીલોજાનથી ખુદાનો અહેસાન માને છે કે તેણે ખલીફતુલ મુસ્લીમીન ના. સુલતાન અબ્દુલ હમીદ ખાનને જહાલતી હુમલામાંથી બચાવ્યા. અને દુઆ માગે છે કે સુલતાનને કાયમ રાખે અને તેમનાં આ હુમલામાંથી બચવા માટે મુબારકબાદીનો કેબલ તેમનાં ખાનગી સેકરેટરીની મારફતે મોકલવો."

મી. હાજી હમીએ તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે ઉપલા ઠરાવને સેકન્ડ કરતાં જણાવ્યું કે સુલતાનપર જે હુમલો થવામાં આવ્યો તે મુસલમાન તરફથીજ હતો. ખુદા તાલાએ સુલતાનનો બચાવ કર્યો તે માટે તેનો શુકર કરવાનો છે. સોસાયટીનાં સુકાનીઓએ કેબલ કરવાનો વિચાર કર્યો છે તે ઘણો સારો છે. સોસાયટીના બાહોશ સુકાનીઓની અંતથી આજ સુધી સોસાય ટીએ જે ભારી સેવા કોમની બજાવી છે. અને જે જે કામો જેવાના બોદ્દ જોખમે ખેડ્યા છે. તે સરવે તરફ જોતાં સોસાય ટીએ જેવું સંતોષ કારક કામ કરેલું છે કે તેવું કામ ભાગ્યેજ કોઇ સોસાયટી કરી શકી હોય. તા. ૩૧મી ઓગસ્ટે નામદાર સુલતાનની વર્ષગાંઠી છે તેમજ હીઝાઝ રેલ્વે મદીના મુનવ્વરા પહોંચશે. એ બને તરફ જોતાં હું ભલામણ કરું છું કે મુસલમાન ભાઇઓ પોતાની દુકાનો બંધ કરશે. અને આ સવાલના કામમાં ભાગ લેશે. અત્રે હીઝાઝ રેલ્વે માટે ફંડ નથી બોલવામાં આવ્યું માટે હું ભલામણ કરું છું કે દશ પણ આપણે રેલ્વે માટે ફંડ બોલવું જોઇએ. જો ફંડ બોલાય તો હું મારા તરફના પા. ૬૦ આપવા તયાર છું. નામદાર સુલતાનપર કેબલ કરવાને જે ખરચ થશે તેમાંથી અરધો હિસ્સો હું આપીશ. બાદ બહેદુર પર લાંબુ વિવેચન કરી સોસાયટીને હરેક બનતી મદદ કરવા ભલામણ કરી પોતાની બેઠક લીધી હતી.

મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીઆએ ઉપલા ઠરાવને સપોરટ કર્યા બાદ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પાસ થઇ હતી. બાદ મી. હાજી હમીએ

બીજો ઠરાવ

રજુ કર્યો. "આ સોસાયટી ટ્રાન્સવાલ અને જરમીસ્ટનના બહાદુર હીંદીઓને ફોગા ખોદમત માટે જેલ ગયાથી મુબારક બાદી આપે છે. અને ટ્રાંસવાલની સર કારના જુલમ તરફ પોતાનો ધીક્કાર દેખાડે છે."

ઉપલા ઠરાવને મી. આલ તરફથી સેકન્ડ અને મી. દીલદારખાન તરફથી સપોરટ જણાવ્યું વિવેચન સાથે થયા પછી સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

મી. એમ. પી. ફેન્સીએ ત્રીજો ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે આજે પણ હીંદુસ્તાનમાં ટ્રાંસવાલની બાબત ચરચાય એ ખુશી થવા જોગ છે. એ લોકો આપણને મદદ કરવા તયાર છે. અને જે આપણાં તરફથી સહેજ ઇસારો કરવા માં આવશે તો આપણને પાછી મદદ મળવી શરૂ થશે. બાદ મુંબઇ અંજુમન ઇસ્લામની મીટીંગનો રીપોરટ મુંબઇના અખબારોના છાપા ઉપરથી વાંચી સંભળાવ્યો

ત્રીજો ઠરાવ

રજુ કર્યો. "આ સોસાયટી મુંબઇ અંજુમન ઇસ્લામ તેમાં ખાસ કરી હીઝ હાઇનેસ-સર સુલતાન આગાખાન, અને મી. મહમદઅલી જીણા બેરીસ્ટર એટલોનો આભાર માને છે કે તેમણે ટ્રાંસવાલના હીંદીના ઇન્સાફી સવાલ માટે લડત ઉપાડી. ઉપલા ઠરાવને મી. શાહબુદીન તરફથી સેકન્ડ અને મી હાજી હમીજ તરફથી સપોરટ થતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો.

ચોથો ઠરાવ

મી. અબ્દુલ રહીમે રજુ કર્યો. "આ સોસાયટી, ચેરમેન અને સેકરેટરીને સત્તા આપે છે કે પાસ થએલા ઠરાવોની નકલ જ્યાં જ્યાં જરૂર જણાય ત્યાં ત્યા મોકલવી."

ઉપલા ઠરાવને મી. અહમદ હકીમ તરફથી ટેકો મળતાં સરવાનુમતે પાસ થયો મી મહમદ મુસા કુવાડીઓએ પોતાનું નામ મેંબર તરીકમાં નોધાવી ફી ભરી જણાવ્યું કે સદરહુ સોસાયટીના કામનું ઘણી મુદ્દતથી જોતો આવેલો છું અને [illegible] પડીએ જે સંતોષ કારક કામ [illegible] છે તેને હું વધાવું છું [illegible] થી વિવેચન સોસાયટીનો [illegible] તથા સંપથી રહેવા [illegible]

મી. ભથાતે નામદાર સુલતાનપર કેબલ કરવા જે ખરચ થાય તેનો ચોથો હીસ્સો આપવા ખુશી બતાવી. બાદ હાજરીન માંથી કેબલ કરવા માટે સોસાયટીને મદદ તરીકે પા. ૨-૯-૧ પેનીનું ઉઘરાણું થયું હતું.

મી. અહમદ ઇબ્રાહીમ માલે વીલાજ રેલવે ફંડમાં રૂપી ૧૦/ આપી હતી. બાદ ચેરમેને હાજર ગ્રહસ્થોનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ઇંડિઅન યુનાઇટેડ એસેંબ્લી

આ એસેંબ્લીની એક મીટીંગ ફ્રસ્તન બરસ બાતે તા. ૨૬ જુલાઇના રોજ મળી હતી. પ્રમુખસ્થાને શેઠ હાજી સુલેમાન ઇબ્રાહીમ ભાભાત હતા. સેક્રેટરી મી. જખારીઆએ મઇ મીટીંગનો રીપોરટ વાંચ્યા બાદ પ્રમુખે જોહાન્સબરગમાં પૈસા ની જરૂર સંબંધમાં અસરકારક વિવેચન કરવું હતું તથા ટરેજરર મી. કોટુભાઇએ એસોસીએશન તરફથી આવેલ કાગળ સભાને વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ કેટલાક વિવેચન પછી એ બાબતની મીટીંગ તા. ૨૭ ઓગસ્ટના રોજ મળવાનું ઠરવું હતું.

ઉપરની મીટીંગના ઠરાવ મુજબ તા. ૨ જીએ બીજી મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે ૨૫થી ૩૦ માણસો હાજર હતા. પ્રમુખ મી. હાજી સુલેમાન ભાભાતે જોહાન્સબરગ તરતજ પાસા મોકલવાની જરૂર જણાવી હતી, તથા કોમને માટે જેલ ગએલાઓને મુબારકબાદી બક્ષી હતી. સેક્રેટરી મી જખારીઆએ કહયું કે આપણાપર જે દુઃખ આવી પડયું છે તે હકત સરકારનો હતોજ છે આપણે એક સંપથી રહેવું તો ખુદાતાલા આપણને જરૂર હતેહ દેશે. પછી બોલ્યા કે આપણે ત્રણ કામ કરવાનાં છે એક ઓ. સેક્રેટરી મી. સુલેમાન મક્કે મુકામ ગયા છે તેની જગ્યાએ કોઇ લાયકની નીમણુંક કરવી. બીજું. જોહાન્સબરગ પૈસા મોકલવા તથા અહીંના ખેંચરો પાસે ફાળા ફી તથા માસીક ફીના પૈસા છે તો ઉઘરાવવા. બાદ ગોસુકની મેસરસ ઓ. એમ. સુલેમાન મોંમાની કુંપનીના મેનેજર મી. નાનાભાઇને સરવા નુમતે ઓ. સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા હતા. મી. નાનાભાઇએ ઉપકાર સાથે જણાવ્યું કે ત જગ્યા માટે હું જોઇએ તેટલો લાયક નથી પણ તમે નીમેલ છે તો હું મારી ફરજ બજાવીશ. વધુમાં જણાવ્યું કે હું આજ ૭ માસ થયા વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરું છે. હું જેલ જવા ખુશી છું. આપણે સહુએ સંપથી કાયદા સામે લડત લેવાની છે મી. ગુલામ મહમદ કડોદીઆએ કેટલુંક વિવેચન કરી ૧૦/૬ દાખલ ફી તથા માસીક ફી છ પેની આપી. મી મહમદ મુરાદે જણાવ્યું કે જેની પાસે ફી વગેરે બાકી હોય તે દિસાજ રજુ કરવો તેના જવાબમાં મી. કોટુભાઇએ કહયું કે દિસાઓ તયાર નહિ હોવાથી મારી ચાકું છું. તે બીજી મીટીંગમાં રજુ કરીશ. બાદ મી. હરિલાલ ગાંધીને મળેલ જેલ માટે મી. તથા મીસીસ ગાંધીને દિલસોજી બતાવાનો તથા મી. થંબી નાયડુ, મી. સોરાબજી અને બીજા લીડીઓએ દેશને માટે જે આત્મભોગ આપ્યો તેમને મુબારકબાદી આપવાના ઠરાવો સરવાનુમતે પસાર થયા હતા. તથા આ ઠરાવની નકલ મી. ગાંધી અને બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન ઉપર મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. છેવટમાં મી. હાજી સુલેમાનની દરખાસ્તથી અને મી. ઇસ્માઇલ ડંગોરના ટેકાથી એસોસીએશન ને બીજેજ દિવસ પા. ૧૫ની રકમ મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. અને મેસરસ સુલેમાન તવકપી, મહમદ ઇબ્રાહીમ જડા, સુલેમાન મહમદ વરાછીઆ, અહમદ મુસા વેપારી, કસમાઇલ ઇબ્રાહીમ જડા, તથા ઈ એમ. દીનાત નવા મેંબર તરીકે દાખલ થયા પછી ચાહ પાણી બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલના મામલાપર હીંદી છાપો

ટ્રાન્સવાલના કાયદાના મામલા ઉપર ટીકા કરતાં 'ગુજરાતી' છાપું જણાવે છે કે સઘળી હકિકત ઉપરથી જે સાર ખેંચી શકાય છે તે એજ છે કે, ઇગ્લંડ, હિંદુસ્તાન અને ટ્રાન્સવાલમાં ગયા ડીસે અરસામાં જે મોટો હોકારો ઉઠી રહ્યો હતો તેપર ઘંડુ પાણી નાખી તરતમાં સઘળે શાન્તી ફેલાવી દેવાની તથા ઉત્સાહ અને આગ્રહને મંદ કરી દેવાની મત મી. સ્મટસ રજુ કરતો હતો અથવા તો મી. સ્મટસનેજ ટ્રાન્સવાલની સરકાર તરફથી રમાડવામાં આવ્યો હતો. મી. સ્મટસે એમ ધારયું હોવું જોઇએ કે એકવાર બધે હાલનો મામલો કોરે પડી જશે, અને બે ચાર છ મહિના પછી આવીને આવી સ્થિતિ ચાલી જશે તો એશીયાટીકોનો અસંતોષ આજે છે તે તે વખતે કાયમ રહેશે નહીં. અને ટ્રાન્સવાલની સરકાર પોતાનું ધારયું કરી જશે. પણ આજે તે જોઇ શકશે કે તેની ગણતરી ખોટી હતી. એશીયાટીકો પોતાના હકો માટે દેહના ઠેઠ સુધી લડવાને તયાર રહયા છે એમ હવે તેની ખાત્રી થયા વગર રહેશે નહીં; અને અમે સંપુર્ણ આશા રાખીએ છીએ કે ટ્રાન્સવાલ ની એશીયાટીક પ્રજા દેહના ઠેઠ સુધી પોતાના હકને માટે ઝીઝશે જશે. ટ્રાન્સવાલમાં રહેલા ૧૩ હજાર એશીયાટીકોને ત્યાંની સરકાર કેદ નાખી શકશે નહીં, અને કદાચ નાખે તો તેટલું દુઃખ સહન કરવા ને પોતાના હક સ્થાપવા ને વાજબી ઠરાવવા માટે ટ્રાન્સવાલના એશીયાટીકો તયાર રહેશે. અમે ખુશી છીએ કે એટલું દુઃખ સહન કરવાને ટ્રાન્સવાલના અમારા એશીયાટીક ભાઇબંધો તયાર થઇ રહયા છે; કેમકે તેમની લડત કાયદે સર છે, સત્યતાની છે અને એ લડતમાં ખચીત તેમને ફતેહ મળશેજ.

રૂટરના તાર સમાચાર.

આગ્રેલીઆના ઇમીગ્રેશન કાયદાની વિરૂદ્ધ દાખલ થતા ત્યાંની પોલીસે નવ ચીનાઓને જરમન બોટમાંથી પકડેલ છે.

ગયા શનીવારે ધરાનમાં તેવીજ આગળ રેવોલ્યુશન પક્ષે લડાઇમાં સજજડ હાર આપી છે. લડાઇમાં તેઓની કેટલીક તોપ ગુમ થઇ છે.

રૂટર જણાવે છે કે બંગાળાના ભાગલા ની સંવત્સરીનો દિવસ સુલેહ શાંતિથી પસાર થયો છે. કાંઇ તર તોફાન થાય તેને માટે પોલીસે ઘણી સાવચેતી રાખી હતી પણ કાંઇ બન્યું હતું નહિ. માસ મીટીંગ થઇ હતી તેમાં સ્વરાજ્યની માગણી કરવામાં આવી હતી તથા કાયદાનું ઉલ્લંઘન નહિ કરવાની લોકોને વિનંતિ કરવામાં આવી હતી.

કેપટાઉનના એક ધરમ ગુરૂએ જાહેર કર્યું છે કે પાન-એંગ્લીકન કંઇમાંથી પા. ૨,૨૯,૦૦૦ની રકમ દક્ષિણ આફ્રિકા, બીજા કોલોનીઓ, હોંડિઆ અને ચીનમાં ધર્મપ્રચારી તથા મીશન કામને માટે ખરચવ

હીંદુસ્તાનમાં અશાંતિ વિષે લંડનમાં ભાષણ

ગઇ તા. ૩જી જુનની સાંજે લંડનની ઐર્થાકલ્ચ સોસાયટીના સભાસદો સન્મુખ ઇડિઅન કરોનીકલના અધિપતી મી. નસરવાનજી માણેકજી કુપરે હીંદુસ્તાનની અશાંતિ વિષે નીચે મુજબ ભાષણ આપ્યું હતું. સભામાં આશરે ૬૦૦ અંગ્રેજ બાનુઓ તથા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

મી કુપરે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે બાનુઓ અને ગ્રહસ્થો, આજે તમોએ મને મારા દેશમાં ફેલાયલી હાલની બેદીલી ઉપર ભાષણ કરવાનું ઇજન કરી જે માન આપ્યું છે તે માટે તમારો દીલી જનાથી ઉપકાર માનું છું. આજ કાલ જ્યાં જઓ ત્યાં હીંદુસ્તાનના ગંભીર મામલા વિષે વાત ચાલે છે. હીંદુસ્તાન માં રહી આવેલા અંગ્રેજ અમલદારો અત્રે લોકોને એમ સમજાવે છે કે એ મામલામાં કાંઇ દમ જેવું નથી અને ખાલી બેાડા પતરાજખોરાઓ બધી બડબડ કરે છે અને લોકોનો મોટો ભાગ અંગ્રેજી અમલથી ખુશી છે બીજા બાનુ મારા દેશનાં ભણેલા ગ્રહસ્થો એમ કહે છે કે એ વાત બેાટી છે અને મામલો દીનપર દીન જગડતો જાય છે અને લોકમાં બેદીલી હરપળે વધતી જાય છે. ખરૂ અને બેાટું શું છે અને એ ગંભીર મામલાનું છેવટ શું આવશે તે તો કોણ તાર જાણે, પણ એટલું તો હું ખાત્રીથી કહી શકું કે મામલો ઘરોઘર જામ્યો છે અને તેનાં કારણો ઘણાં છે.

૨૫ વરસની વાત ઉપર લોકો અંગ્રેજી રાજથી ખુશી માલમ પડતાં હતાં પણ થોડાં વરસ થયાં લોકોનો વિશ્વાસ અંગ્રેજો ઉપરથી ઓછો ને ઓછો થતો જાય છે. દેશમાં કેળવણી વધતી જાય છે લોકોની આંખ દીનપર દીન ઉઘડતી જાય છે. અને તેઓ હવે ખુલ્લું કહેવા લાગ્યા છે કે અંગ્રેજો પોતાને ઓળખાવે છે તેવા પ્રમાણીક નથી. હું પોતે બાલ્યપણથી અંગ્રેજના રાજનો વખાણનાર હતો, પણ દીલગીર છું કે આજે મારા વીચારો પણ બદલાયા છે. અંગ્રેજી રાજના જેમ લોકોએ વખાણ કરવાં તેમ તેમ અંગ્રેજ અમલદારો વધુ ને વધુ ગુમાખી અને આપખુદી વાપરવા લાગ્યા. ઘણાં રસો લોકોએ એ ચાલ ખમી પણ હવે તે લોકોનો જુસ્સો ઉઘડી રાયો છે. લોકો હવે સમજવા લાગ્યા છે કે અંગ્રેજોએ બાનાનો છે અને હીંદુસ્તાન માં રાજ ચલાવે છે તે પોતાના ફાયદા સારૂ છે ને નહિ કે લોકોના તમામ ફાયદા સારૂ છે.

બાનુઓ અને ગ્રહસ્થો, મારા દેશમાં તમારા લોકો આવી જે ખરાબ ચાલ લોકો સાથે ચલાવે છે તે તમોને બધું કહું તો તમે અજાયબ થશો આ દેશના લોકો ઘરાં ભલાં છે, તમારા દેશની પરોણાગત મેં ઘણાં વરસ ચાખી છે અને તમો મારે હું એટલું જ કહી શકું કે તમારાં જેવાં ભલાં લોકો મે દુનીયામાં કયે જોયાં નથી. એમ હોવાથી હું કહું છું ત્યારે હું કાંઇ અનુભવથી કહું છું - કારણ કે દુનીયાનાં ઘણા મુલકોમાં મેં મુસાફરી કરી છે. પણ ખુદા જાણે શું છે કે તમો લોકો હીંદુસ્તાનની ભુમી ઉપર પગ મુકો છો કે તમે બદલાઇ જાઓ છો. તેનું કારણ શું હશે તે તમો પોતે વધુ જાણો આ દેશનાં ઘણાં મોટાં અને સહુ મુલ્કી બાનુઓ અને ગ્રહસ્થોની સાથ માં હું આવ્યો છું અને હમેશાં તે લોકો મારી સાથે માયા અને માનથી વરતે છે એવીજ રીતે જો તમારાં લોકો માંગ દેશમાં આવી દેશીઓ સાથે વરતતે તો આજનો ગંભીર મામલો નજરે પડત નહિ. અંગ્રેજ લોકો હીંદુસ્તાનના લોકો ને પોતાથી હલકા સમજે છે અને કેટલાક તુમાખી અંગ્રેજો દેશીઓને નીગરના એલફેલ્યથી ઓળખે છે (સુઅર, સુઅરના અવાજો). તમો હાલ સરમ સરમ પોકારો છો, પણ હું ખાતરીથી કહું છું કે તમો પણ એવીજ ચાલ ચલાવો (નહીં, નહીં, કદી નહીં, ના અવાજો).

ભાઇ ત્યારે તમે એમ કહો તો ભલે પણ મારો અનુભવ જુદોજ છે. અમારી કાળા-ચામડીની અંગ્રેજોને હીંદુસ્તાનમાં સુગ લાગે છે અને અમોને આફ્રિકાના જંગલી લોકો જેવા સમજે છે. હું અમો જંગલી છીએ? હીંદુસ્તાનના લોકો કદી પણ જંગલી હતા નહિ અને થશે પણ નહિ. બે હજાર વરસની વાત ઉપર આ દેશના લોકો અરધ જંગલી હતા. તે વખતના લોકો જાનવરોના ચામડાંનો પોતાના અંગને ઢાંકતા હતા. અમો તો કદી એવી હાલતમાં હતા નહિ. અમારા દેશનો સુધારો ઘણો જુનો છે. જે વખતે દુનીયામાં તમારી હસ્તી પણ ન હતી તે વખતે અમો સુધરેલા લોકો હતા હું પારસી છું. મારા કરાની બાપદાદાઓનું રાજ એક વખત દુનીયામાં બહુ મજબુત હતું અને તે વખતની અમારી જાહોજલાલી મોટી હતી. અમો કદી પણ જંગલી હતા નહિ. બલકે અમો બીજાઓને આજે પણ જંગલી બનાવીએ એવા છીએ તમારા અને મારામાં શું ફરક છે? દહેલ મારી ચામડી તમે જેવી સફેદ નથી. તેથી શું થયું? ખુદાએ એવી ચામડી અમને આપી તેમાં અમારો શું વાંક? હું સદ્ગૃહસ્થ આદમી છું. દરરોજ અંઘોળ કરૂં છું. માફ કરજો મને, પણ તમારા દેશમાં કેટલા લોકો તો વરસમાં ૪ વખત પણ અંઘોળ કરતા નથી! અહીં અમારે ગરમિ હોવાથી દિવસમાં ૨ વખત ઠંડા પાણીથી પોતનું બદન ધુએ છે. તમારા દેશમાં કેટલા લોકો તો વરસમાં એક વખત પણ અંઘોળ કરતા નથી (હસાહસ). અમારા ભણેલા લોકો તમારા ભણેલા લોકોથી કોઇપણ દરજ્જે ઉતરતા નથી. હું પોતે સાધારણ કેળવણીવાળો આદમી છું પણ તમારા કોઇપણ બોડીયે નહીં બનું તમારી પોતાની ભાષા તમો બેદી રીતે બોલો છો. અને લખો છો. અમે લોકો બેકથી વધુ ભાષા બોલીએ છીએ અને લખીએ છીએ. અને અમો તમારાથી કોઇ રીતે ઉતરતા છીએ કે તમો લોકે અમારા દેશમાં રહી અમારી ઉપર જબરજો ચલાવો છો.

ખુદાએ કર ગમો કારણ કે કાલે શું થશે તેની તમોને કે મને ખબર નથી.

હું જ્યારે નાનો છોકરો હતો ને કોઇ વખત ઘરમાં જરા મસ્તી તોફાન કરી બેસી જતો અથવા દોડતાં પડી જતો ત્યારે બાચારાં મારાં બબાઇ કહેતાં કે "દુકતો બહુ ઉદમાત માટે લાડ રહ્યો હતો ને આખરે હવે પડયો," તેમ તમે બહુ માથે ઉદમાત લાડ રહ્યા છો પણ યાદ રાખજો કે મોર નાચી નાચીને પગ તળે જુએ છે અમારામાં એક જેવી કહેણી છે. બરીબ લોકોના દેશો જીતી તમો તમારૂં રાજ વધારો છો અને તેમાં તમો મજબુરી લીધો છો. તમો અમારા દેશમાં આવી અમારા બાપદાદાની ભુમી ઉપર તમારાં મકાનો બાંધો છો અને તમારી કલબો કરો છો અને તે કલબો ઉપર પાટીયા મારો છો કે "કોઇપણ દેશીને અંદર આવવા દેવાનો હુકમ નથી." એવી ઠીક. અમારો દેશ, અમારી જમીન, ને અમે જાણે કે કુતરા હોઇએ તેમ અમે બહાર રહીએ. તમારો બ્રીસ્તી ધરમ જેવા રીતે તમોને શીખવે છે કે ફરનમાં અમારી સાથે મુસાફરી કરતાં પણ તમોને સુગ લાગે છે.

... બાઇ છે કે અંગ્રેજો જે મુલકમાં જાય છે, ત્યાં ગોરાઓ ગામ બાય છે, વધુમાં બાકે

દેવળો બાંધે છે પણ એમાં ખરું છે કે જ્યાં અંગ્રેજો વસ્યા છે ત્યાં પોતાની વાકછટા અને ઘાંટી લડ્યા જવાને વીસરતા નથી. વીસરી અને ઘાંટી તમે લોકોએ અમારા દેશમાં દાખલ કર્યો અને લોકોમાં ઝાંખી તમોએ વધારી એ માટે ખુદાની આગળ તમોને જવાબ આપવો પડશે. તમો કહો છો કે અમોએ હીંદુસ્તાનના લોકોને સુધાર્યા. એ વાત તદ્દન જુઠી છે. તમોએ અમોને સુધાર્યા નથી. ફક્ત અમોને અંગ્રેજી ભાષા સારી અખત્યાર કરતાં શીખવ્યા તમોએ અમોને કોટ અને પાટલુન પહેરતાં શીખવ્યા તેમાં શું વળ્યું? અમે કાંઇ કોઇ દહાડો નગ્ન દાસત્વમાં ફરતા હતા નહીં. તમો તમારા મીશનરીઓને અમારા દેશમાં મોકલો છો કે તમારો ધરમ અમારા લોક માં દાખલ કરે. પણ બાનુઓ અને ગૃહસ્થો, તમારા મીશનરીઓની અમોને જરૂર નથી. જો તમે મીશનરીઓ હીંદુસ્તાન મોકલો તો તમારા પોતાના સ્વતભાઇઓ માટે મોકલો કે જે મીશનરીઓ તેઓને શીખવે કે દેશીઓ તરફ કેવી મહેરબાનીની ચાલ ચલાવવી. હીંદુસ્તાનના લોકો કહે છે કે જેઓની ચાલ ખરાબ તેઓનો ધર્મ કેમ બીજાના ધરમથી વધુ સારો હોય? એક વખત ખ્રીસ્તી મીશનરીઓ જાહેર જગ્યાઓમાં ઉભા રહી દેશી લોકો ની હાજરીમાં તે લોકોના ધરમની નીંદા કરી અપમાન કરતા હતા. હવે આમલો બદલાયો છે. દેશીઓ તમારા ધરમની ઠેકડી કરવા લાગ્યા છે, અને તમારા ધરમ ની નબળી બાજુપર આંગળી મુકી લોકો માં તમારી હાંસી કરે છે. વટલેલા દેશી ઓ પણ તમારો ધરમ પાછો તજી દે છે. અને પોતાનો ધરમ પાછો પાળવા લાગ્યા છે

હીંદુસ્તાનમાં લોકો ઘણે ભાગે ડાહ્યા અને નરમ છે, બધું આટલાં વરસ તેઓએ સબુરીથી ખમ્યું, પણ તેઓનો જુસ્સો હવે ઉશ્કેરાયો છે અને જે હીંદુઓ કે જેઓ એક જીવજંતુને પણ મારવાને ગાયકવા ખામ તેઓ હવે બેબ્રિ ગોળાઓ ઉડાવવા લાગ્યા છે અને માણસનો જાન લેવાને પણ આંચકો ખાતા નથી. એ બધો તમારો વાંક છે. હવે તમે લોકો નબરાઓ છો. (નહિ, નહિના અવાજો) તમે ભલે ના કહો, પણ હું બધું ખરા બર જાણું છું. હવે તમો લોકો દેશીઓ ને વધુ હકો આપવા બીકાળતા છો, પણ તમોએ હીંદુસ્તાનમાં કાંઇ ફાયદો કર્યો હોય તો ! દેશીઓ ધીક્કાર કરે છે. તમોએ ફાયદો કર્યો પણ હોય, પણ તેના બદલા માં તમે હીંદુસ્તાનની તમામ દોલત ખેંચી ગયા છો.

તમારો દેશ જીતી તમો ઉપર જરમન કે રૂશ લોકો રાજ ચલાવે તે તમોને કેમ ગમે? ત્યારે હીંદુસ્તાનના લોકો કહે છે કે અમોને પારકાઓનું રાજ શું કરવા ગમે? જરમન લોકો એક મનચાર બાંધે છે તો અહીં લોકો મડળ કરી એ મનચાર બાંધવા સરકારને સુચવે છે અને લોકો તેવી ચીજને દેશાભીમાનની લાગણી કહે છે. પણ અમે જે એવી કંઇ ચીજો બોલવા નીકળીએ તો તેને તમે લોકો બેવ કુફ કહો છો. એ થી ઠીક વાત. તમારા બાળમાં દેશાભિમાનનો તમો એક અરથ કરો, તે અમારા બાળમાં તેનો અરથ તમે બદલી નાખો છો. ત્યારે હું તમોને સુચવું છું કે હવે પછી શબ્દ કોશમાં ફેર ફાર કરાવો કે દેશાભિમાન બોલનો અંગ્રેજો માટે અને હીંદીઓ માટે જુદો જુદો અરથ છે.

તમો કહો છો કે હીંદીઓએ કાયદા પુરવક સ્થપાયલી સતાની સામે કંઇ બોલવું અયોગ્ય લખ્યું નહિ પણ હીંદીઓ કહે છે કે એ સત્તા કયાંથી આવી? તમે પોતે તે ઉભી કરી અને હવે જબરીથી અને તુમાખીથી લોકો ઉપર તમે ઠોર કરો છો. મોટા મોટા ઓહદાઓ તમોએ તમો માટે રાખ્યા છે અને કાચા ટુકડાઓ દેશીઓને આપી બેઠા છો. પણ હવે હીંદીઓ બધુ સમજે છે. હવે હીંદીઓ કેળવણી, બળ, વેપાર વણજમાં વધ્યા છે અને તમારી મતલબ સમજે છે. આ દેશના સાધારણ પોરયા ઓ લાગવગથી હીંદમાં મોટા ઓધા ઓ મેળવે છે અને હીંદમાં જન્મ ઉચ તોખમના હીંદીઓ ઉપર જુલમ ગુજારે છે અને તેઓને પોતાનાથી હલકા સમજે છે. એ બધું કયાં સુધી ચાલશે? દરેક ચીજની હદ હોય છે.

આજે ૧૦ વરસ થવા લાગ્યા અને કરોડો દેશીઓ મરકીથી મરે છે. સરકારે તે બાબે શું કરયુ છે? કશુએ નહીં. જો આ દેશમાં લોકો એવા મોટી સંખ્યામાં મરે તો અત્રે ભારી ધુન્ધરો થાય. પણ ગરીબ હીંદીઓ કંઇ માણસ માં છે? અત્રે જે ગોદીઓમાં કામ કરતો મજુર મોલેશથી મરણ પામે તો મોટી ગરબડ થઇ રહે પણ હીંદની સરકાર જાણે કંઇ બન્યું હોય નહીં, તેમ દર અઠવાડીએ રીપોર્ટ આપે છે કે આ અઠવાડીએ બંગાળા ઇલાકામાં કોલેરા થી અને મરકીથી ૧૨૦૦૦ માણસો મરણ પામ્યાં. પંજાબ ઇલાકામાં આટલાં અને મુંબઇમાં આટલાં! હીંદમાં હજારો માણસો મરે તેમાં સરકારને શું છે? કેમકે તે દેશીઓ છે.

ટ્રાંસવાલ અને નાતાલમાં હીંદીઓ ઉપર શું જુલમ પડે છે તેની તો તમોને ખબર હશે? હીંદીઓએજ નાતાલને આજે એક બાગ બનાવ્યો છે. હીંદીઓ ની મજુરીથી એ સંસ્થાન આબાદ થયું; મતલબ હવે પુરી થઇ ત્યારે હવે હીંદીઓનો બહાર કઢાવવા માગે છે અને બધે હીંદીઓ સામાજ હોય તેમ તે લોકોનાં આંસણાંની બાધો લેવા માગે છે. વાહરે! બ્રીસ્તી ધરમની ગે બી ખુબી, બ્રીટીશ ગાએના, બ્રીનીદાદ, મોરીસ, બીજીના ટાપુઓ એ બધાં હીંદીઓની મજુરીથી આજે આબાદ છે. પુર્વ આફ્રીકા, લંડન અને બીજી જગાએ માં હીંદી મજુરીથા રેલ્વેઓ અંગ્રેજોએ બાંધી, બેકા મુલ્કો સામે હીંદીઓ લડ્યા. ચીનમાં પરદેશી એલચી બાતાંઓ ઉપર ચીનાઓ ધાડ લાવ્યા ત્યારે બહાદુર રીબોએ મદદ કરી, બુર લડાઇ વખતે હીંદીઓએ મદદ કરી. એ બધું તમે લોકો આજે વીસરી ગયા છો

બાનુઓ અને મહેરબો, બોલતાં હવે હું થાકી ગયો છું. મોહું થયું છે બોલવાનું ઘણું છે પણ તમો સમ જુ છો ને જે થોડું મેં કહી સંભ ળાવ્યું છે તે આશા છે કે દરગુજરની નજરથી તમો કબુલ કરશો. આજે જે કંઇ હું બોલ્યો છું તે મારા અંતઃકરણના વીચારો છે અને એજ વીચા રો બધા દેશીઓ ધરાવે છે. એ બધુ તો શું નીચોડો આવશે તે ખુદા જાણે પણ આશા રાખું છું કે દુર અદેશીથી તમો કામ લેશો. (તાલીઓ)

બ્રીટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકાની ધારા સભામાં એશીઆટીક તરફથી એક મેંબર દાખલ કરવાની નેરોબી વગેરેની એશીઆટીક વસ્તીએ ત્યાં. ગવરનરને એક અરજી મોકલી છે આ અરજીના જવાબમાં ગવરનરે જણાવ્યું છે કે આ કોલોનીને આબાદ કરવામાં તમે જે ભાગ લીધો છે તથા તે આજ સુધીમાં જે સુલેહ શાંતી બતાવી છે તે ઉપરથી હું કહી રાખું છું કે તમે જે માગણી કરી છે તેના તમે ખરા હકદાર છો. ગવરનરે તે ઉપરાંત જણાવેલ છે કે ઉપરની હકીકત સાથે તમારી અરજી હું સ્ટેટ સેક્રેટરી પાસે રજુ કરીશ.

મુંબઇ અંજુમન–ઇસ્લામનીસભા

નાઠ આગાખાન પ્રમુખ સ્થાને

શ્રી. ઝીણા બારીસ્ટરનું ભાષણ

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાદીયાનોની હાડ મારીને લગતી વીગતો ઇસ્લાંડના સતા વાળા સનમુખ રજુ કરવાને અંજુમને ઇસ્લામ તરફથી એક પ્રતિનીધિ મી. મહમદઅલી ઝીણાને ઇસ્લાંડ મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેવણ ઇસ્લાંડથી પાછા ફર્યા હોવાથી તેમના તરફની વીગતો રજુ કરવા મુબઇ અંજુમન ઇસ્લામે એક સભા તા. ૭ જુલાઇની સાંજે બોલાવી હતી. જેની રૂએ એક મોટી સભા ભોરીબંદર સામે આવેલા અંજુમનના કુશાદે હોલમાં ના. આગાખાન સર સુલતાન મહમદશા આગાખાનના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. જે વખતે પ્રમુખ ઉપરાંત બીજાથી બે અને બદરચોની મોટી સંખ્યા હાજર રહી હતી; તેમના નામોઃ સર કરીમભાઇ ઇબ્રાહીમ, ખા. સા. હાજી મહમદ અલી મુદ્દમે, મી. ફાજલભાઇ મેહરઅલી ચીનાઇ, મી. જોસફ બેપ્ટીસ્ટા, મી. બાકર મહમ તુલા, મી.હાજીઇબ્રાહીમ હાજીકર, મી. કુરબ ભાઇ કરીમભા ઇબ્રાહીમ, મી. મહમદ અલી ઝીણા બેરીસ્ટર-એટ-લો, મી. હાજી કમાલુદીન બેરીસ્ટર-એટ-લો, મી. અહા દુરજી બેરીસ્ટર-એટ-લો, વગેરે એ સિવાય બેટલાક હીંદુઓએ પણ એ સભામાં હાજરી આપી હતી. સભાની શરૂઆતમાં સર કરીમભાઇ ઇબ્રાહીમે દરખાસ્ત કરી કે આજની સભાનું પ્રમુખસ્થાન નામદાર આગાખાન સર સુલતાન મહમદશાહ આગાખાનને આપવું. મી મહમદભાઇ એ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં નામદાર આગાખાને તાળીઓના અવાજને વચ્ચે સભાનું પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું. નામદાર આગાખાને પોતાને આપવામાં આવેલા પ્રમુખસ્થાન માટે સભાનો ઉપકાર માનતાં જણાવ્યું કે ગઇ તા. ૨૬મી નવેંબરે અંજુમને ઇસ્લામે એક ઠરાવ કરી મી. મહમદઅલી ઝીણા બેરીસ્ટરને ટ્રાંસવાલમાં હીંદીયાનોને અને ખાસ કરીને મહોમેદનોને અમલી પડતી હાડમારી ઓ સામે ઇસ્લાંડમાં સતાવાળા સનમુખ લડત ચલાવવા ઉલીમેટ તરીકે ચુંટી કાઢયા હતા. મી મહમદઅલી ઝીણા ઇસ્લાંડમાં પોતાની ફરજ બજાવી અત્રે પાછા ફર્યા છે, અને તેમને પોતાનો હેવાલ રજુ કરવા હું જણાવું છું. (તાળીઓ).

મી. મહમદઅલી ઝીણાએ

પોતાનું ભાષણ શરૂ કરતાં જણાવ્યું કે અત્રેની અંજુમન ઇસ્લામે ટ્રાંસવાલના હીંદીયાનોને અને ખાસ કરીને મહોમેદનો ને અમલી પડતી હાડમારીઓ સંબંધમાં ઇસ્લાંડના સતાવાળાઓ સનમુખ લડત ચલાવવા, ઉલીમેટ તરીકે મને ચુંટી કાઢી જે માન આપ્યું હતું તે માટે હું તેનો ઉપકાર માનું છું. એ સવાલ મેં મારાથ અનતી દરેક રીતે બ્રિટીશ પ્રધાનો, બ્રિટીશ જાહેર પ્રજા અને સતાવાળાઓ સનમુખ રજુ કર્યો હતો જે કે તેનું કાંઇપણ પરિણામ હજી સુધી આવ્યું નથી ટ્રાંસ વાલનો સવાલ બે વિભાગમાં મૂકી શકાય છે: (૧) એશીઆટીક લો અમેંડમેંટ એકટ અને (૨) ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન પહેલાં હું બીજા કાયદા વિષે બોલીશ. એ બીજા કાયદાથી હીંદીયાનોને સંસ્થાનોમાં દાખલ થતાં અટકાવવાનો હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે. અને તેથી અમે તેવા કેળવાએલા ઉંચા વિચારના, ઉંચા ખાનદાનના તેમજ ઉત્તમ સ્થિતિમાં મૂકાયલા હીંદીયાનો પણ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકશે નહિ. જ્યારે એ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેનો સરહાતમાં હીંદી લંડન મી મોરલીએ તે સામે મજબુત વાંધો ઉઠાવ્યો, જો કાયદો કેટલો વાંધા અભ્રસ વિરૂદ્ધ હતો તે બતાવ્યું હતું. તેમાં તેવણે સંસ્થાન બાતાના સેક્રેટરી લો૦ એલગીનને જણાવ્યું હતું કે હીંદના ઉંચા સ્થિતિના, કેળવાએલા માણસો, રાજાઓ, સરદારો વગેરેને જે કાયદો પોતાના રાજ્યમાં આવતો અટકાવે તેવા કાયદાને મંજુરી આપવાનું કામ બહુ ખોટું ગણ પડશે. પણ એટલું સારું છે કે તેવા માણસોને ટ્રાંસવાલમાં આવતા અટકાવવાનો ટ્રાંસ વાલની સરકારનો હેતુ નથી. જો તેમ બને તો આ બોલવા હીંદુસ્તાનની ગ્રીન કરોડ વસ્તી ઉપર બહુ ગંભીર અસર થશે, જેમ થવું જોઇએ નહિ. મહારથી, લો૦ મોરલીનો ઉપજો વાંધો જો કે બહુ મજબુત હતો તે છતાં તે કાંઇ કારગત નીવડ્યો નહિ, અને તે માત્ર બહુ બુકમાંજ રહ્યો છે, અને તેની સામે બધેત ટ્રાંસ વાલની સરકારે કાયદો પસાર કર્યો છે. હવે જે સવાલ છે તે એ છે કે એ કાયદો હવે બાદ રહેલો જોઇએ કે? એ કાયદો હીંદુસ્તાનની ગ્રીન કરોડ પ્રજાતને અપમાન કરનારો, તેઓને ખરાબ સ્થિતિમાં મુકનારો અને અન્યાયી છે. અને તે સામે હીંદુ મુસલમાન અને પારસીઓએ જાત જાતના તફાવત વગર વાંધો ઉઠાવવો જોઇએ. અને નામદાર સરકારને તેઓએ બતાવવું જોઇએ કે એ કાયદો રદ કરવા ની જરૂર છે.

હવે હું એશીઆટીક લો એમેંડમેંટ વિષે બોલીશ. એ કાયદો એવો છે કે જેવો કાયદો કોઇ પણ સુધરેલી સરકાર પસાર કરે નહિ. એ કાયદો બધા એશી આટીકો અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલમાં વસતા ૧૩,૦૦૦ હીંદીયાનો માટે છે બોયર વોર બાદ બધા હીંદીયાનોને ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનો હક તે વખતની પ્રજાસત્તાક સરકારે સ્વીકાર્યો હતો પણ આ કાયદામાં તેઓને અપમાન કરનારી કલમો નાખવામાં આવી છે અને તેઓને બીજી પ્રજાઓથી જુદા દેખાડવા,–યુરોપીઅનોથી હીંદીયાનોને ઉતરતા દેખાડવા–એ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો છે. સને ૧૮૮૪માં જે વખતે હીંદીયાનો ટ્રાંસવાલમાં વસતા હતા અને જ્યારે તેમને અરજ કહેવામાં આવતા હતા, ત્યારે માત્ર બહુ બાકડ લઇ તેમનું નામ રજીસ્ટરમાં રાખવામાં આવતું હતું અને તેમનો રહેવાનો હક સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો તે છતાં હીંદીયાનો સામે જે બેટલાક કાયદાઓ દરમીયાન થતા તે સામે તે વખતની શહેનશાહી સરકારે અને ખાસ કરીને મી. ચેમબરલેને સખત લડત ચાલુ રાખવાથી તેઓ સર્વે પ્રજા સતાક રાજ્ય તરફથી પણ સારી વરતણુક ચાલુ રાખવામાં આવી હતી, અને હીંદી યાનો સામેનો કાયદો ૧૮૮૫ના વરસ બાદ માત્ર નામનોજ કાયદો હતો. બ્રિટીશ પ્રધાનોની મજબુત લડતના પરિણામે તેઓની તે વખતની સ્થિતિ હમણા કરતાં ઘણી ઉત્તમ હતી અને જો કે તેઓને બીજા રાજકારી હકો ન હતા તે છતાં તેઓ વિરૂધ્ધ અપમાન કરનારી વરતણુક ચલાવવામાં આવતી ન હતી હીંદી પોતે સંસ્થાનમાંથી બહાર જઇ શકતા ને તેમાં પાછા દાખલ થઇ શકતા, અને તેની સ્થિતિ હુદ્ધાપણું ભોગવતા શહેરી જેવી હતી. પણ તે બાદ બોયર વોર જેનું એક કારણ હીંદીયાનો સાથની ટ્રાંસવાલની આગલી સરકારની ખરાબ વરતણુક તરીકે પણ જણાવવામાં આવેલ તે લડાઇ થયા બાદ એશીઆટીક માટેનો આ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો છે. [illegible] માં કોલોનીલ ખાતે ભાષણ કરતા સર લેનસડાઉને, હીંદીયાનો તરફ [illegible]

રાજા તરફની વરતણૂકને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢી હતી, અને લો૦ સેલબોર્નને તો એટલે સુધી જણાવ્યું હતું કે નામદાર રાણી વિક્ટોરીઆએ વચન આપ્યા પ્રમાણે હીંદીઓનો તરફ સરખાપણામાં વરતણૂક ચલાવવામાં આવતી નથી. આપણે દુનિઆની બીજી બાબતોમાં પ્રજા અને રાજપતના રખેવાળ છીએ, અને તેઓના હક સંભાળવા એ આપણી ફરજ છે. બોઅર વોર અગાઉ પ્રધાનોની હીંદીઓનો તરફની લાગણી ઉપર માફક હતી, પણ વોર પૂરી થતા અગાઉના કાયદા કરતાં સેંગણો ખરાબ અને અપમાન કરનારો કાયદો હીંદીઓને માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. એ કાયદો હીંદીઓનું અપમાન કરનારો, તેઓને વધારે સ્થિતિમાં મુકનારો અને કોમ પણ સુધરેલી પ્રજાને શરમાવનારો છે. તેની એ દરેક હીંદીઓનાપર નામ રજીસ્ટર કરવાની. અને તેની ગેર હાજરીમાં દંડમાં ભરવાની ફરજ નાખે છે તેઓ કોમ પણ મીલકત રાખી શકે નહિ. કોઇ પણ વ્યવસાય કે સહેલી તરીકેના હક ભોગવી શકે નહિ, અને તેઓએ ખાસ રસ્તે ચાલવું જોઇએ, અને અમુક વરગની ગાડીના ડબામાં બેસવું જોઇએ, એવી ફરજો હીંદીઓનોપર નાખે છે. બિરીશ સરકાર બોઅર વોર અગાઉ જે રક્ષપતનું રક્ષણ કરતી હતી તેને હમણાની સરકારે છોડી દીધી છે. આ નવા રજીસ્ટ્રેશનના ભયદાની રૂએ દરેક હીંદીઓને પોતાનું નામ, બાપનું નામ, જન્મનો દિવસ, સ્ત્રીનું નામ, છોકરાં હોય તો તેના નામ, મંધી જન્મભુમી, ધરમ, જ્ઞાત, વગેરે લખાવવા. ઉપરાંત ચાર આંગળીઓની છાપ ને અંગુઠાની છાપ આપવી પડે છે એ સંબંધમાં બ્રામની સભામાં સને ૧૯૦૭માં હીંદી વજીરને પુછેલા સોકસ. સવાલના જવાબમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે હીંદીઓનોમાંનો કોઇપણ ટરાંસવાલમાં કોઇપણ મીલકત ધરાવી શકે નહિ અને તેને ટરાંસવાલમાં રહેવા માટે આપવામાં આવેલી સરટીફીકેટ ત્યારે કોઇ પણ અમલદાર જોવા માગે તેજ વખતે બતલાવવી પડશે. હીંદીઓની સ્થિતિ ઉપર પ્રમાણે છે, ત્યારે એ સવાલ જનમ પામે છે કે

કરવું શું?

કેમનો તો કહે છે કે આ સવાલ ઘણોજ મુશ્કેલ છે અને તેઓ સ્વરાજ્ય ભોગવતા, કોલોનીના મંત્રીઓની વચ્ચે પડી શકે. પણ હેન્રી કેમ્પબેલ બેનરમાને હીંદીઓ માટે અસતોષકારક જણાવ્યા છતાં, તેને મહાલી આપી હતી. હવે આપણા માટે જે રસ્તો રહ્યો છે તે એ છે કે હીંદી સરકાર, હીંદી વજીર અને વડા પ્રધાનને તમે અરજી કરી. જેઓએ હીંદીઓનો તરફ અપમાનભરી ચાલ ચલાવી હોય, તેનો તેજ રીતે બદલો વાળવો. હીંદીઓનોને કાંઇપણ નવાય આપનારો માત્ર આજ રસ્તો છે, અને તે રસ્તો તેઓએ વખત બોવા વગર ઉપયોગમાં લેવો જોઇએ. સને ૧૯૦૬માં લો૦ મોરલેએ જણાવ્યું હતું કે હીંદીઓનોના નામ માત્ર રજીસ્ટર કરવાનો કાયદાનો હેતુ સારો છે. અને હવે આપણે બોટી સ્થિતિમાં મુકવા, આપણું અપમાન કરવા, આપણને હાડમારીમાં મુકવા અને કરકસરથી પૈસા પેદા કરવા અટકાવવા આ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો છે.

ના સહેનશાહ યાદીએ આવતાં જે દરદેરો દીલ્હી દરબારમાં વાંચવામાં આવ્યો હતો. તેમાં પવિત્ર વચન આપ્યા આપણા હકો સંભાળવા, આપણાં સુખમાંજ પોતાનું સુખ માનવા અને રક્ષપતના સુખો માટે જરૂર તે ભોગે મહેનત લેવા વચન આપ્યું હતું. હવે આપણે નામદાર શહેનશાહને, હીંદી વજીરને, હીંદી સરકારને અરજ કરી એવી માગણી કરીએ કીએ કે તે વખતે અપાયલા પવિત્ર વચનો યાદ અમારા હક સંભાળવા અને તેમ નહિ બને તો ટરાંસવાલની સરકાર જેવોજ કાયદો હીંદી સરકારે ટરાંસવાલથી હીંદ આવતા ગોરાઓ વિરુદ્ધ પસાર કરી, તેને બદલો વાળવો. દરેક હીંદીવાન, ટરાંસ વાલની સરકારે પસાર કરેલો આ કાયદો, રદ કરવા ઇચ્છે છે અને જ્યાં સુધી તેમ થશે નહિ ત્યાં સુધી આપણે જંપીશું નહિ તમારા પ્રતિનીધિ તરીકે હું દક્ષિણ ગયો ત્યારે જેઓએ મને માન આપ્યું હતું તેઓનો હું આભાર માનું છું. આપણી તરફથી લો૦ એમપ્થીલ આપણા હકો માટે મજબુત લડત ચલાવે છે, એવા લડવૈયાઓને આપણા દેશીઓએ અત્રે સભાઓ ભરી ટેકો આપવો જોઇએ. જાહેર પ્રજામત મેળવી એવા માણસોને તમે મજબુત કરો. હીંદુ, મુસલમાનો સરખે ભાગે લડત ચલાવો, અને મને ખાત્રી છે કે તેનું પરિણામ સારું જ આવશે.

નામદાર આગાખાનની સલાહ

નામદાર આગાખાનને ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે શ્રી. ગોખલેએ અમારાપર ઘ વખત વેલું ઝમકદાર ભાષણ તમે સરવેએ ધ્યાન દઇ સાંભળ્યું છે, અને હીંદીવાનોને અન્યાય રીતે જે હાડમારીઓ ટરાંસવાલમાં ખમવી પડે છે તેની બીનતો પણ આપણે જાણી છે. શ્રી. ગોખલેએ જણાવ્યા પ્રમાણે આપણો રસ્તો તદન ખુલ્લો છે, અને હીંદુસ્તાનમાં કદી પણ કોઇપણ બાબતમાં નહિ ચલાવવામાં આવેલી ઉશ્કેરણી ચલાવવા આપણે સઘળા હીંદુ, મુસલમાન, પારશી, શીખ વગેરેએ એકત્ર થવું જોઇએ, કે જેથી આપણા દેશ બાંધવોને અપમાન આપનારો આ કાયદો રદ થાય. એ માટે હીંદી સરકારે ટરાંસવાલની સરકાર જેવોજ ટરાંસવાલના રહેવાશીઓ સામે કાયદો પસાર કરી તેઓનો બદલો વાળવો જોઇએ, કેમ આપણે આપણો હિસાબ છોડી દઇશું નહિ. અને તો આપણે એકત્ર થઇ થોડો સ્વાતમ ભોગ આપીશું તો આપણી ફતેહ થોડા વખતમાં થશેજ. જેઓને ઇંગ્લાંડનો અનુભવ છે તેઓ સારી રીતે જાણે છે કે ઇંગ્લાંડનું પ્રજાબળ આપણને અગત્યના ધરાવતા સવાલો તરફ ખેંચવું ઘણું મુશ્કેલ છે તે છતાં જો આ સવાલ વિરુદ્ધ લડત ચલાવવામાં નહિ આવશે તો બ્રિટીશ હીંદીવાનને દુનિયાના દરેક ભાગમાં જે ખમવું પડશે અને જે નુકસાન થશે તે અવર્ણનીય થઇ પડશે. તેથી આ સવાલને કદી પણ પડી રહેવા દેવો જોઇએ નહિ. એ માટે હીંદુસ્તાનના દરેક ગામડાં ગામ અને શહેરોઓ દ્રઢવો પસાર કરવા જોઇએ. અને દરેક એજેન્ટને આ સવાલની અગત્યતાથી વાકેફ કરવો જોઇએ. આપણને નામદાર સરકાર જણાવે છે કે સરકાર આગળ આપણી દરિયાદો રજુ કરવામાં મધ્યમપણું બતાવવું પણ ખરું મધ્યમપણું તો તે કહેવાય કે જ્યારે સરકાર એવા કાયદા બાંધનારી અને કરોડોની સંખ્યામાં વસતી વફાદાર પ્રજાને અપમાન કરનારી સરકારને આવા કાયદા બાંધતા અટકાવે. બોઅર સરકાર સામેની લડાઇમાં ઘણા હીંદીવાનોએ પોતાનો જાન કુરબાન કર્યો હતો અને હાલ તેજ સરકાર એવા હીંદીવાનોનું અપમાન કરનારા કાયદા બાંધવાની પોતાના હાથ નીચેની સરકારને ખુટ આપે છે જેવા કાયદા સીવાય બધા સાધનો રીઆની સરકાર પણ બાંધવાને શરમાય આપણી વસ્તી કરોડોની છે અને આપણા જેવા વફાદાર પ્રજા કોમ નથી. નામદાર શહેનશાહ તરફની વફાદારી માટે આપણા રાજાના પ્રધાનો પોતાના દેશનો અને પોતાના સોકરોનો ત્યાગ કર્યા છે અને

ખાસી રીતે આપણી મોટી વફાદારી છતાં જ્યારે આપણે હીંદુસ્તાન સિવાય દુનિયાના બીજા ભાગમાં જઈએ છીએ ત્યારે આપણી સાથે જે વરતણૂક ચલાવવામાં આવે છે તે વરતણૂક કોઇ પણ રીતે સારી નથી. તે માટે હું કહું છું કે માન ભરી રીતે અને વફાદારીથી આ બાબત ની ચર્ચા ચાલુજ રાખવી અને તેમાં કદી પણ નાહિંમત થવું જ નહિ. એ બાદ નામદાર આગાખાને નીચે પ્રમાણે

પહેલો ઠરાવ

રજુ કર્યો હતોઃ "આજે અત્રે મળેલી સભા એશીઆટીક લેા એમેન્ડમેંટ એકટ અને ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશનના બીલના રૂપમાં ટ્રાંસવાલનાં સરકારે જે કાયદાઓ પસાર કર્યા છે તેની સામે પોતાનો મજબુત વાંધો ઉઠાવે છે અને એવી વિનંતિ કરે છે કે ટ્રાંસવાલમાં વસ્તા બ્રિટીશ હીંદવાસીઓને જ્યાં સુધી લાગે વળગે છે ત્યાં સુધી એ કાયદાઓ તરતજ રદ કરવા "

મી. ફાજલભાઇ કરીમભાઇએ ઉપલી દરખાસ્તને ટેકો આપવા બાદ એ દરખાસ્ત ઝરવાતુમને પસાર થઇ હતી. બાદ મી. મહમદઅલી ઝીણાએ

બીજો ઠરાવ

રજુ કર્યો હતોઃ અત્રે મળેલી આ સભા ઉપર કરવામાં આવેલ ઠરાવની નકલ હીંદુસ્તાનના ના. વાઇસરોય, બ્રિટીશ મહેનતાહના વડા પ્રધાન અને હીંદી વજીર ઉપર મોકલવાની સત્તા અને ટ્રાંસવાલ અને હીંદુસ્તાનમાં હીંદવાસીનું અપમાન કરનાર અને અન્યાયી ઉપલા બંને કાયદાઓ સામે રજાયતની જે લાગણી છે તે જોતાં તેઓને વચમાં પડવાનો આગ્રહ કરવાની મામણી કરવાની સત્તા આ સભાના પ્રમુખ નામદાર આગાખાનને આપી છે. ઉપલી દરખાસ્તના ટેકામાં મી. ઝીણાએ ચર્ચા કરવાથી થતા કાયદાઓ ઉપર લંબાણ વિવેચન કરવું હતું જે બાદ મી. કાજી કબીરૂદીને તેની દરખાસ્તને ટેકો આપતાં તે દરખાસ્ત પસાર થઇ હતી.

મી. ઝીણાનો આભાર

મી. એ. એમ. કાહેમજીએ દરખાસ્ત કરી કે હીંદીવાસીને ટ્રાંસવાલમાં જે હાડમારી ભગવી પડે છે તે સંબંધમાં મુંબઇની અંજુમન ઇસ્લામ તરફથી ઇંગ્લાંડમાં મી. મહમદઅલી ઝીણાએ જે બીન સ્વાર્થી મહેનત લીધી છે તે માટે આ સભા તેનો ઉપકાર માને છે. મી. ફાજલ ભાઇ મહેરઅલીએ ટેકો આપતાં એ દરખાસ્ત પસાર થઇ હતી.

બાદ મી. જફરભાઇ રહીમતુલાએ સભાના પ્રમુખ નામદાર આગાખાન સર સુલતાન મહમદશાહે સભાનું કામ જે ઉત્તમ રીતે ચલાવ્યું હતું તે માટે તેમનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી. જેને મી. તાહેર એમ. કાઝીજીએ ટેકો આપ્યા બાદ તે તાળીઓના અવાજ વચ્ચે પસાર થઇ હતી.

બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

[ખબરદાર]

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

તા. ૨૭મી જુલાઇના રોજ મી. હાજી હબીબના પ્રમુખપણા નીચે બીજી મીટીંગ મળી હતી. શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આજની મીટીંગનું કારણ એ છે કે જોહાન્સબરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ચેરમેન જનાબ ઇમામ અબ દુલ કાદર બાવાઝીર સાહેબને ૪ દિવસની કેદની શીક્ષા સરકાર તરફથી થઇ છે તે તેઓને દિલાસાપત્ર મોકલવો તથા હમીદીઆના તારને માન આપી વેપાર રોજ ત્રણ કલાક બંધ રાખવો. બાદ મી. વલી મહમદની દરખાસ્ત અને મી. સુલેમાન આદમ મહમદના ટેકાથી હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ઉપર દીલસોઝીનો તાર કરવા સેક્રેટરીને ફરમાવવામાં આવ્યું હતું. મી. પટેલની દરખાસ્ત અને મી. ઇસ્માઇલ જુમાના ટેકાથી મી. ઇસપ મીઆંપર દિલાસાનો તથા હીમતનો તાર કરવા સેક્રેટરીને ફરમાવવામાં આવ્યું હતું.

મીટીંગમાં હાજર થએલા ઝીરસ્ટવાસી શેઠ હાજી કાસમ મુસાએ જણાવ્યું કે સરવ ભાઇઓએ સંપથી કામ કરવાનું છે. અંજુમનનું કામ જોઇ મણે ખુશી થાઉં છું. અને મેંબરમાં દાખલ થવા અરજી કરું છું.

તે બાદ મી. જુમા તથા મી. હાસમ વલી મી. વાદીખાને પાંચ પાંચ શીલીંગ અંજુમનને બેટ આપી હતી. તે પછી કેટલાએક ગૃહસ્થોએ વખતને અનુસરતું ભાષણ કરવું હતું. અને છેવટે ચેરમેન સાહેબે અસરકારક શબ્દોમાં ભાષણ કરી સભા વિસરજન કરી હતી.

નાતાલ સરકારી ગેઝેટની એક નોટીસમાં જણાવવામાં આવે છે કે યૂરોપી અમની રેજીસ્ટ્રેશન નીચે નહીં લેાવા તેવી કોઇ નીશાળોને સરકાર તરફથી પૈસાની મદદ નહીં કરવામાં આવે.

હબીબીઆ મોસ્લેમ સોસાયટી

કેપટાઉનની ઉપર નામની સોસાયટી તરફથી અમને નીચે મુજબ રીપોર્ટ મળેલ છેઃ—

કેપટાઉનમાં ચારેક વરસ ઉપર એક લાયરસ મઝયત થવાથી તેના કહન દફનનો ખરચો તેની સાથે રહેનાર મી. મથાદિમ અહમદ કફલેતાવાળાએ કરેલ હતો. બાદ તે વિષે ચર્ચા કરી એક ઉમરાણું કરી તથા માસીક ૭ પેની ઠરાવી એક ફંડ ઉભું કરવું હતું તે ફંડ બરાબર પાવાસર નહીં હોવાથી તેના હિસાબ વગેરે તપાસવા તેના સ્થાપકોની એક મીટીંગ તા. ૧૯ જુલાઇને રવીવારના રોજ મળી હતી. જેમાં મેસર્સ મહમદ ઇસ્માઇલ, હાફેજી અહમદ સાલે, ઇસમાઇલ મહમદ કડોદ, ઇબ્રાહિમ હસન વાળા, ફકીર હાસમ ચોથીઆ, મહમદ અહમદ અપાત, ઇબ્રાહીમ મહમદ નવસારી વગેરે ની એક મીટીંગ તા. ૧૯ જુલાઇના રોજ મળી હતી. મી. એ. આઇ. ગબડૂએ ચેરમેનની ખુરશી લીધી હતી. પ્રમુખે ઇલમ તથા ઇતેહાદી ઉપર કેટલુંક બોલ્યા બાદ આજની મીટીંગમાં જે કામ કરવાનું છે તે ઉપર વિવેચન કરવું હતું. બાદ નીચેના ઠરાવો પાસ થયા હતા.

(૧) આ મીટીંગને સોસાયટી જનાવવા નો મી. હાફેજી અહમદ સાલેહની દરખાસ્ત મેસરસ મહમદ ઇસપ નવસારી અને ઇસ્માઇલ ફકીરના ટેકાથી સરવાનુમતે કબુલ રાખવામાં આવી હતી. (૨) તેનું નામ હબીબીઆ મુસ્લીમ સોસાયટી ઠરાવવામાં આવ્યું. (૩) મી. ઇસ્માઇલ મહમદ કડોદ સેક્રેટરી તથા ઇબ્રાહીમ મહમદ નવસારીને અજનચી નીમવામાં આવ્યા હતા. (૪) તેની માસીક ફી ૬/– રાખવામાં આવી હતી. ઉપરના ઠરાવો સર્વાનુમતે પાસ થયા બાદ ૨૬ મહસ્થોએ મેંબર તરીકે નામ નોંધાવ્યા હતા. મી. મહમદ અહમદ અપાતે આગાના ૪ ટકા પા. ૨૦–૫–૦ માંથી ત્રણેક માસ ઉપર એક મઝયતો પાઉંડ ૨–૬–૦ ખરચ બાદ કરી પા. ૭–૧૬–૦ સીલીક જણાવી હતી. અને મી. ફકીર હાસીમ ચોથીઆએ કેટલીક મુદત માટે ઘર, બતી, દાગળા વગેરે પોતા તરફથી આપવાનું જાહેર કરવું હતું તથા તેમના તરફથી ચા પાણી આપવામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખે તેમનો ઉપકાર માની આવતા રવીવારે ૭ વાગે મળવાનું કરી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જાહેર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂ.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. ૨૬ કરતાં ચરચાપત્રો ન્હાનો રાખવા અથવા લખનારાઓને પત્રાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

હીંમતના બે બોલ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

ટરાંસવાલના હીંદીભાઇઓ આજ બે વરસ થયાં અસંખ્ય દુઃખો સહન કરે છે. નાના કે મોટા, વેપારી કે ફેરીયા બધાએ ખુની કાયદા રૂપી રાક્ષસને કતલ કરવા સત્યાગ્રહી સમ શૂરા લડી રહ્યા છે. પરંતુ આપણું કમભાગ્યે હજી સુધી તે દુષ્ટ કાયદો જમીનદોસ્ત કરી શક્યા નહિ. બે વરસ માં હજારો પૌંડના ખરચમાં ઉતર્યા ને ધંધા રોજગાર વીના અને તુરકથાની સહન કરી હાલ બેહાલ થયા પરંતુ હજુ અંત નજર આવ્યો. સરકારે પણ પોતાની હઠ છોડીજ નહિ ને તે ખુની કાયદાને અમલ નાં લાવવા અનેક પ્રપંચ રચ્યા, ઘણા હીંદીને ખુની કાયદાને તાબે થવા લલચાવ્યા. પણ સારે ભાગ્યે બેડાજ દેશદ્રોહીઓએ પોતાની પવિત્ર પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કર્યો. તો પણ સરકારની નીચ ધારણા પાર નજ પડી તેથી નિસ્તેજ ને વફાદાર આગેવાનો ને જેલમાં પુરીને ખાણાનાને દામ, દામ અને બેદથી અનેક પ્રપંચો રચીને ખુની કાયદો કબુલ કરાવવાને જળ પાથરી પરંતુ તેના કમભાગ્યે તેમાં પણ નિષ્ફળ થયા. હીંદુસ્થાન, ઇગ્લાંડ ને બીજા જગ્યા એથી સખત અકળામણ ઉઠાવી આવ્યા ચુક્યા ને મુંઝાણી તેથી નવુંજ પ્રપંચ રચ્યું. દાદાભાઇ દગળની તબીયત કરી ને અલાહાબાદ ખાતે આગેવાનોને સમજાવ્યા કે તમારી ઓફર કબુલ કરીએ છીએ, 'વોલંટરી નામ નોંધાવો, પારલામેંટ ખુશી કે કાયદો રદ કરાવીશું,' આપણા ઉદાર દીલના આગેવાનોએ આવા વચનો ઉપર વિશ્વાસ રાખ્યો. અને ખુની કાયદો નાબુદ થશે એમ સમજી હીંદી કોમે રાજી થઇ ને સમાધાનીની સરત પાળી. પણ અરેય સારે ચાબક વેરી, સરકારે દગલબાજી શરૂ કરી ને પોતાની નીચ ધારણા પાર પડશે તેમ સમજીને જોર પકડયું. પણ પાછા હીંદી તેવાજ જોરબર છે. તેથી પાછી મુંઝાણી. પૂરવે પણ મહાન લડાઇ ઓને અંતે સુલેહ થઇ ને તેના ભંગ થયા છે. ને પાછી લડાઇઓ થઇ છે. આવા ઘણા દાખલા પ્રતિહાસમાંથી મળી શકે છે. માટે ટરાંસવાલના હીંદી ભાઇઓએ ગભરાવાનું નથી આખર સત્ય જીતે છે. જુઠું ને દગલબાજ સત્ય આગળ કદી ટકી શકનાર નથી. માટે હીંમતથી વળગી રહેજો તો છેવટે આપણી કતેહ છે. હવે જે પરિણામ આવશે તે ઘણુંજ સરસ આવશે તે સમજવું સહેલું છે. પહેલાંના કરતાં હવે વધારે માગી શકશું. આપણામાં સત્ય છે ત્યાં સુધી ટરાંસવાલ કે બીજા કંઇ કરી શકવાના નથી. આપણો બધો આધાર ખુદા ઉપર છે. ને હાલ જેમ ટરાંસવાલના હીંદી ભાઇઓ બધા એકત્ર થઇ હીંમતથી પડયા લડતમાં ઉતર્યા છે. તેમજ જો હીંમતને એકત્રતા રાખીશું તો આખર આપણી કતેહ છે.

બી. 'યુવાન મુસલમાન.'

કેપટાઉનની એસોસીએશનની ફરીયાદ બાબત ખુલાસો

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

મી. અબદુલ હમીદ ઇ. ઓ. ના ૨૪ જુલાઇના અંકમાં સા. આ. ખિ. ઇ. એસોસીએશન ઉપર જે તહોમત મુકે છે તે પાયા વગરના છે. તે લખે છે કે હું તથા મારા મિત્રો એસોસીએશનમાં જોડાયા હતા. એસોસીએશનના મેંબરોની લીસ્ટ મેં જોઇ છે તેમાં મી. અબદુલ હમીદનું નામ નથી. પૈસા વાપરવા બાબત પુરવાર કરે છે તેના જવાબમાં એ કે એસોસીએશન અનસર આગેથી વાજબી ખરચ કરે છે. એસોસીએશન સવળાને બદલે અવળા કામ કરે છે એમ જણાવે છે તો તે લખનાર એસોસીએશનના મેંબર થઇ સવળા કામ કરવાનું બતાવશે?

યુનીયન ચાવટાને કાળો કરવાનો દાખલો આપે છે તો તે કામ ટરાંસવાલ સરકારના આપણા ભાઇઓ ઉપર જુલમની સામે પોકાર અને અણુગમો બતાવવા કરવામાં આવેલ. પાર્લમેંટની ચુંટણી વિષે જણાવું છું કે એસોસીએશને બંને પક્ષના મેંબરોને મળીને કામ કર્યું છે. ચુંટણી વખત ઉમેદવાર હોય તેની પાસેથી મતો ના બદલામાં હીંદીઓના હકની માગણી લખાવી લેવી તેમાં એસોસીએશને ખોટું કરયું ગણાય નહિ. કોનફરન્સે હીંદી ભાષા નહિ માગી તેથી હીંદીના હક મારવા જેવું કરયું એમ કહેવું કું ખોટ ભરેલું સમજું છું. હાલમાં હીંદીઓમાં બે મત હતા તેથી ભાષાનો સવાલ આવતી કોનફરન્સપર છે.

મારા પોતા તરફથી હું એટલું કહેવા માગું છું કે હું ગામડામાં કામમાં રહું છું તેથી એસોસીએશનમાં પૂરતો ભાગ નથી લઇ શકતો. એસોસીએશનથી નારાજ થઇ હું નીકળી ગયો નથી; તેમ મારું કોઇએ અપમાન પણ નથી કરયું એસોસીએશન તરફ મારી પુરી દિલસોજી છે.

બી. મહમદ હશીમ.

કેપટાઉન તા. ૧–૮–૦૮

મી. રતનજી નવરોજી કેપટાઉનથી એક લાંબો કાગળ લખી જણાવે છે કે મી. અબદુલ હમીદનું નામ એસોસીએશનની જણમાં નથી તેણે કરેલ ટીકા નાપાયાદાર છે વગેરે ઉપરની મતલબ છે.

દેશીઓના હિતથી ઉલટું ચાલનારને બે બોલ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના માનવંતા પ્રમુખ જેલ જવાની દિલસોજી દાખલ કેટલાક ભાઇઓએ દુકાન બંધ કરી નહિ તે જોઇ હું બહુ બેદ પામું છું. મારા વહાલા ભાઇઓ, હજુ તો પાશેરામાં પહેલી પુણી છે. અને સરકારને આપણે જ્યાંસુધી એક છીએ એવા ખાત્રી નહિ થાય ત્યાંસુધી છુટા કરશે એમ કોણ કહેશે? છુટા થવાની ખરી નીશાની સંપ છે દાખલા તરીકે નાતી લુર રહ્યસ્તે પાંચ વરસમાં ટરાંસવાલનું સ્વરાજ્ય મેળવ્યું. તેમજ નાતી જાપાનીસ સરકારે રસિયા સાથે બાથ ભીડી, એ બધું શાને આધારે છે? તેનો ખ્યાલ જે લોકો દેશી ભાઇઓથી છુટા થવામાં મોટાઇ સમજે

છે તેને ભાગ્યેજ હશે. મારા દેશીભાઇ ઓને હું અરજ ગુજારું છું કે આવા કટાકટીના વખતમાં સંપથી રહી પોતાના દેશી ભાઇઓ સાથે જોડાઇ જવું. સરકાર ને જ્યારે ખાતરી થશે કે હવે તો સરવે એકજ થઇ ગયા છે અને બધા આત્મ ભોગ આપવા તઈયાર છે ત્યારે જાપાનને જે બેડી સરકારે પહેરાવેલી છે તેનો તત્કાળ નીકાલ થઇ જશે.

લી. દેશદાઝી,

રસ્તનબરગ, મોહમદ મુરાદ માંમરોલના.

તા. ૬-૮-૦૮

ધરમુરણ ચરચા

'એક હીંદુ' તરફથી નાતાલમાં વસતા હીંદુ ભાઇઓની ધર્મ સીયાલ સ્થિતિ ઉપર લાંબો નિબંધ મળેલ છે. તેમાં લખે છે કે:—દરેક દેશની ઉન્નતિનું મુળ ધરમ છે. એ ધરમ જાણવા માટે ખાસ કેળવણીની જરૂર છે. કેળવણી મેળવવાને માટે લાગણીની જરૂર છે અને તેટલા ખાતર ધરમ સભાઓ, મંદીરો અને એવાં બીજાં સ્થળો કે જ્યાં સતસંગ થાય તેવાની જરૂર છે આ દેશમાં આવાં સ્થળો અને મંડળો ઘણે ઠેકાણે સાંભળવામાં આવે છે પણ તેમાંનું કોઇ ઉન્નતિએ પહોંચી કાંઇ કાર્ય કરી શકેલ હોય તેમ જોવામાં આવતું નથી. આ દેશમાં આપણે હીંદુ ભાઇઓ કોઇપણ આવું કાર્ય કરવાનું એકના મનમાં ઉત્પન્ન થતાં તરતજ તેમાં સંમતિ આપી પ્રથમ તો ઉત્સાહી થઇ સભા અથવા મંડળ કે એવું કાંઇ કાર્ય સ્થાપન કરી દે છે પણ તે સ્થાપતા પહેલાં તે કેવી રીતે ઉન્નતીને પાંચે પહોંચશે અથવા નહીંતે તેવો તો વિચારજ નથી કરતા તે બરોબર દિલ ગીર થવા જેવું છે. મારા ધારવા પ્રમાણે આ કોલોનીમાં આશરે પણ કેટલાંક મંડળો બધાં હતાં જેમાંના કેટલાકની નામ કે નીશાની પણ હાલ નથી. હાલમાં પણ ડરબન મારિત્સબરગ, એસ્ટકોરટ, લેડીસ્મીથ, વેરૂલમ ટોંગાટ વગેરે સ્થળે સનાતન ધરમ સભા, હીંદુ યંગમેન્સ એસોસીએશન, હીંદુ સુધારક સભા, હીંદુ મહાજન સભા, વૈશ્ય ક્ષત્રી મંડળ, શ્રી વિષ્ણુ કમીટી, આર્ય સમાજ, સનાતન ધરમ સભા વિગેરે મંડળો છે. તેઓ બધા એકત્ર થઇ કેળવણીનું કામ હાથ ધરે તો મોટો લાભ થશે.

'પીકેટ' એ ઉપનામથી પોચેફસ્ટરૂમથી એક હીંદી લખે છે કે:—હાલમાં આ શહેરના દુકાનદારો ચાર આદમી વગર લાયસેન્સથી વેપાર કરતા હતા તેમાં એક આદમી તો અંગ્રેઠો દઇ આવેલ છે ને બીજાઓ જે આદમીનો પાવર હતો તે રદ કરી પોતાનું નામ દઇ અંગ્રેઠો દીધો છે. તે ત્રીજે ચાર દુકાનવાળો છે તે જમા મરદીયા આજસુધી વેપાર કરે છે ને ડરતો નથી. પોચો ટાઉનમાં છે તે પણ લાયસે ન્સ નહિ લેતાં બહાદુરીથી વેપાર કરે છે. પણ અફસોસની વાત છે કે આગેવાન સાહેબોને પુછવા જતાં ઉલટા રસ્તા બતાવે છે અગર એ આગેવાન સાહેબ લોકોને સમજાવે તો સારૂં છે હું આશા રાખું છું કે પોચેસ્ટરૂમના આગેવાનો હમેશાં લોકોને મીટીંગ બોલાવી સમજાવશે.

પારલથી એક લખનાર જણાવે છે કે કાનમીંઆની બહાદુરી માટે તેમને હું મુબારકબાદી આપું છું. આજકાલ જૂદે જૂદે ઠેકાણે મીટીંગો ભરી સઘળા દેશીઓ એક થાય છે ત્યારે કેપટાઉનમાં મીટીંગો ભરી જુદાઇ તેમજ દુખનાશ વધે છે તે ઘણી અફસોસની વાત છે.

મી. અલીભાઇ મહમદ મરોહરવી લખી જણાવે છે કે સલાહ થયાં છતાં સરકાર કાયદો આપણે માથે લાગુ પાડવા માગે છે તો મારી વીનંતી છે કે ખુદાને હાજર જાણી એક સંપથી કરીને સત્યા ગ્રહની લડત શરૂ કરવી. આપણી ખરી લડતને ખુદાપાક હીંમત આપનાર છે.

સ્ટાંડરટનથી મી. મહમદ અહમદ ભાભા લખે છે કે અહીંના જે ભાઇઓ જેલ ગયા છે તેને મુબારકબાદી બદલ મી. કમાલીમ મહમદ જણાતના પ્રમુખપણા નીચે એક મીટીંગ થઇ હતી. આ વખતે નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ, હેડલબરગ, કલારકસડોરપ, રસ્તનબરગ વગેરે જગ્યા એથી આવેલ તાર વાંચવામાં આવ્યા હતા, તથા તેઓનો ઉપકાર માનવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ અત્રેના જે ભાઇ ઓ જેલમાં બધા છે તે જે દિવસે છુટે તે રોજ ૧૨ વાગ્યાથી હડતાલ પાડવાનો ઠરાવ થયો હતો.

જરટલંડનથી મી. છના કરસન (રિક્રુટ ૩૩૧) લખે જણાવે છે કે ફ્રીંગ વીલમમ્સટાઝનનો એક હીંદી નામે બલભરામ દુલભરામ ભગત આજે ચાર વરસ થયાં ગુમ થયેલ છે. ડરબન, ઠેબોરોડવાળા જહુબીનારાયણ મંદીરના પુજારી ભટ કેશવલાલ બેલા ભાઇ જણાવે છે કે આવણ વદ ૮ શુક્ર વાર તા. ૧૯ ઓગસ્ટની રાતે ૧૨ વાગે દર વરસના નીયમ પ્રમાણે શ્રી કૃષ્ણ જન્મોત્સવ થશે. તે વખતે સરવે હીંદુ ભાઇઓને પધારવા વીનંતી છે.

મી. મહમદ ઇસાક (વુડસ્ટોક) લખે છે કે તા: ૧-૮ ના છાપામાં જણાવેલ મી. શેર અલીનું નામ અમારી એસોસીએશન ની નોંધમાં નથી. જે કાંઇ ઉધરાણું કરેલ તેનો હિસાબ એસોસીએશનમાં આવીને જોવાથી મળી શકશે.

પીટરસબર્ગથી મી. એમ. સી. મુંગલી લખે છે કે ખુની કાયદાને વશ નહિ થતાં જેલ જવું તથા ત્યાં તે દુઃખ સહેવું બહેતર છે. સ્ટાંડરટનના ભાઇઓની દેશ સેવા માટે તેમને ઘણી ઘણી મુબારકબી આપું છું.

સનાતન ધરમ સભા

—:o:—

ટોંગાટ તા. ૨ ઓગસ્ટ ૧૯૦૮

આજરોજ નિયમ અનુસાર અત્રેની સના તન ધર્મ સભા મળી હતી જે પ્રસંગે શ્રીમદ્ ભગવત ગીતા તથા મણી રત્ન માળા વાંચવામાં આવ્યાં. બાદ આ સભાના બંધારણ માટે ધારા ધડી સભા માં મુકવામાં આવ્યા. જે સર્વાનુમતે પાસ થયા હતા. બાબુ સત્યેંદ્ર કુમાર બેનરજી માતુશ્રી તરફ પધારનાર હોવા થી તેવણને સભા તરફથી એક સરટીફીકેટ એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું, તમાં તેમણે આ સભામાં લગભગ ૬ માસ સુધી સારી મદદ કરેલી તેમજ તેમના તરફથી ધર્મનાં નિતિ વર્ધક બ્યા ખાન થયેલ અને તેમનાજ ઉપદેશથી સ્કુલ તથા લાયબ્રેરી વગેરે કામો શરૂ થયેલ, જેને માટે આભાર માનવામાં આવ્યો હતો, બાદ નીત્યકર્મ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ઉપર જણાવેલ સરટીફીકેટની નકલ અમને મળી છે, જેમાં બાબુ સત્યેંદ્ર કુમાર તરફથી આ સભાને જે મદદ કરવામાં આવી છે, તેની પ્રસંશા કરેલ છે.

હિંદુસ્તાનના અખબારો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

હીંદુસ્તાનના છાપાઓ ઉપરથી જણાય છે કે કાઠીઆવાડ, ગુજરાત, દખણ વગેરે ભાગોમાં સારો વરસાદ પડયો છે.

ભાવનગર ખાતે સ્ટેશન, બંદર અને શહેર વચ્ચે વીજળીક ગાડીઓ ચાલવા તથા વીજળીક રોશની કરવા માટેનો હુકમ નામદાર મહારાજા સાહેબે વડોદરાવાળા મી. કાન્તીલાલ સાકરચંદ દેસાઇને આપ્યો છે.

વઢવાણ જંકશન ખાતે જુદી જુદી જે ટ્રેનો આવે છે તે ખાતાના મેનેજરોની એક સભામાં વઢવાણ ખાતે ચાર પ્લેટફોર્મવાળું એક મોટું સ્ટેશન બાંધવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

મુંબઇ ખાતે પારસી છોકરીઓ માટે એક આરફનેજ સ્થાપવામાં આવે તો એક પારસી ગૃહસ્થે રૂ. ૨૦૦૦૦ હજારની રકમ આપવા આપણ બતાવી છે.

મુંબઇની મોટ મેડીકલ કોલેજમાં એક કુશાદે લેકચર હાલ રા૦ ૧૦૦૦૦ ના ખરચે બાંધવાની સરકારે જહાલી આપી છે.

સમેતશીખરના સવાલના સંબંધમાં વિચાર કરવા માટે નીમાએલા કમ્પ્યુટેશન ના ગૃહસ્થો ગયા અઠવાડીયામાં અમદાવાદ ખાતે આવ્યા હતા. અને નગરશેઠના વંડામાં આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીમાં ટ્રસ્ટીઓ સાથે મસલત ચલાવી હતી. તેને પરિણામે ના. વાઇસરોયસ રૂબરૂ ઓલ ઇંડીઆ જૈન કમ્પ્યુટેશન મોકલવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે.

મુસલમીન કોમના બાળકોને દીની તથા દુન્યવી કેળવણીમાં મદદ આપવા નવસારી ખાતે મહોમેદન એજ્યુકેશનલ સોસાયટી સ્થાપવામાં આવી છે.

કલકત્તાના જાણીતા બારીસ્ટર મી. અબદુલ રહીમની મદરાસની હાઇ કોર્ટના એક જજ તરીકે નીમણુંક થઇ છે. મી. અબદુલ રહીમે ૧૮૯૦ ની સાલથી બારીસ્ટરપણાની શરૂઆત કરી હતી.

કુચબીહારના મહારાજાના ચોથા દીકરા હાલમા કલકત્તામાં સસેકસ ક્રીકેટની રમત ખેલે છે અને તેવણ ઇંગ્લાંડની કાઉનટી ક્રીકેટમાં ભાગ લેવાને કેટલ વખત માં ઇંગ્લાંડ ઉપડી જનાર છે. તેવણ એક બીજા "રણજીત" તરીકે નામ કહાડે એવી વકી બતાવવામાં આવે છે.

હીંદના દુકાળ સંકટ નીવારણ માટે લાલાલજપતરાય તરફથી ઉભા થયેલા ફંડમાં બીજારના શેઠ દામોદર ૬૦ રાયીએ રા૦ ૫૦૦૧ ની રકમ આપી છે અને રા૦ ૧૦૦૦ નું કાપડ ગરીબોમાં વહેંચવા માટે મોકલ્યું છે.

માઇસોર ખાતે તા. ૩૦ સપ્ટેંબરથી ૧૩ અકટોબર સુધી દુબર ઉદ્યોગનું એક મોટું પ્રદર્શન ભરવામાં આવનાર છે.

સુરતના મેડીકલ પ્રેકટીશ્નર અને 'અપક્ષપાત' પત્રના અધિપતિ ડો. ઘડીઆળીએ વીજળીક ટ્રામના તાર તુટવાથી બનતા અકસ્માતો અટકાવનારૂં યંત્ર શોધી કાઢી હીંદી સરકારનું પેટંટ મેળવ્યું છે અને તે યંત્ર માટે અમેરિકા, ઇગ્લાંડ અને જરમનીની સરકારોનું પેટંટ મેળવવા તેઓ યુરોપ ઉપડી ગયા છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડી. એમ. ટીમોજની અરજી ઉપરથી સાલિસ્ય કોરટ જંકશનના રહીશ ઓધા અને જગડીઆની મીલકત કાચી જપ્તી માં મુકાઇ છે.

ડરબનના આમદ ગુલામની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ડરબનની સરકીટ કોર્ટને કરવામાં આવશે.

હેટીંગસપરટના આઇ. એમ જીનાના લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૨૫ ઓગસ્ટ તથા ત્રીજી મીટીંગ ૮ સપ્ટેંબર ના રોજ ડરબનના રેસીડેંટ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

મારીત્સબર્ગના વેપારી હાજી મહમદની નાદાર મીલકતના સંબંધના વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર પાસે તા. ૧૪થી ૨૫ ઓગસ્ટ સુધી તપાસણી માટે રહેશે બાદ તે ક્રમમ રાખવામાં આવશે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.		શી.	પે.
ચાવલ માંઝ ૧મસ્તાની		૨૪	૦	થી ૨૫	૦	
બીજાડીના	,,	૨૬	૬	,, ૩૦	૬	
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૨	૬	,, ૨૩	૬	
એફ. ડી. આર.	,,	૨૦	૬	,, ૨૧	૬	
ચીની સક્કર	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
ફુંડાના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
દેસી તુવેર દાળ		૨૨	૦	,, ૨૩	૦	
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૪	૦	,, ૨૪	૬	
મસુરની	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦	
મગની	,,	૨૯	૦	,, ૨૯	૬	
અડદની	,,	૩૦	૦	,, ૩૧	૦	
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,, ૨૩	૦	
,, દાળ	,,	૨૬	૦	,, ૨૬	૬	
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૬	
મકાઇ	,,	૧૦	૬	,, ૧૧	૦	
બીનીસ		૧૬	૦	,, ૧૭	૦	
કેવુ તેલ ૧ બાલન		૩	૩	,, ૩	૬	
એરંડીનુ	,,	૨	૬	,, ૨	૮	
ઘઉં	,,	૩	૬	,, ૩	૬	
નાળીએરનું	,,	૩	૬	,, ૩	૮	
બાંધ સફેદ નાતાલની		૧૫	૬	,, ૧૬	૬	
પીળા	,,	૧૪	૬	,, ૧૫	૬	
વીરડળ નાતાલ		૮	૬	,, ૯	૬	
આટો		૧૧	૦	,, ૧૧	૬	
બદામી સોપારી ૧ રતલ		ટા		,,		૬
ચરબી		૦	૪	,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪૦ રતલના	પીં	૭	૧૫	,,	૮	૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,,	૮	૧૫
પારસીન એરોહેડ		હાલ	નથી			
,, વાઇટ રોસ		૮	૨	,	૮	૫
,, ,, બાલન		૧૧	૬	,	૧૨	૬
નાળીએર		૧૦	૦	,,	૧૧	૦
દુધી		૬	૬	,,	૧૦	૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩	૦	,,	૧૩	૬
સાબુ સીલ્વર સ્ટોન		૧૬	૦	,,	૧૬	૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેપ્ટર ટી		૧	૮	,,	૧	૯
આયોડા લાલન		૨	૧૧	,,	૩	૦
સોપારી મોરબંદરની		૦	૧૧	,,	૧	૦
નીડલ પેકેટ સીગારેટ		૧૬	૩	,,	૧૭	૦
કુલ નેસલ્ટ		૨૦	૬	,,	૨૧	૬
નીમક (લીવરપુલ)						
મસ્તા ગ્રેઇનની		૪	૩	,,	૪	૬

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે ખાસુસ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો બીજા સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 383

Telegrams "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET.
P.O. BOX 19

ટોપાઓ! ટોપીઓ!! ટોપોઓ!!!

❀ જીનવા તથા ઉંચી સુગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

હેવેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.

મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ખરીદવાનો ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઇસલીસ્ટ મારે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,

૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,

ડરબન. DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1705

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc. Established 1848. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 34 Prero St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Moorleigh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thomas Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4370, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL Co.,

Upholsters, Coir and Wire tress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કાથા તથા ગાદી ગેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

વર્તમાનપત્ર

ભારત—ન્યુઝ પેપર ડિસ્ટ્રીબ્યુટીંગ એજન્સી—આ ખંડમાં વસતા દરેક ગુજરાતીઓનાં પોકસ સરનામાં ઉપરોક્ત નામથી લખી મોકલનાર જોઈતા ચાલુ કેમ્પલોની બની મફત મોકલીશું. "ગુજરાત" પત્ર પ્રેસ—નડીયાદ (ખેડા) મુંબઇ, ભારત ગુજરાત.)

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

26 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 422. Corner Kaffir & 16th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 6140 Tel. Add.: "PAJANDAR."

Head Office: Vanoor Colaba, India

એન. મહમદ કુ.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— બોકસ ૬૨૪ ના. ૨૮ કેમેરલ રોડ, ડરબન.

MORAR DALA,

Merchant & Direct Importer

બી. આરસ, મંથીબાણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરબાડું આવે છે.

તથા દેશી માલ પણ અમારે ત્યાં બની છે.

94 Hanover Street Capetown.

ઈ. ઈ. ઝમઝમાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

બોકસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

ગ્રામોફોન ઉપરાંત અને લોજીસેલ મશીન ઉડિઅન તથા ઈજીપ્શીઅન ગ્રામોફોન હમેશ બનાવીએ કીફાયત ભાવથી મળશે

વેપારીઓને અમુલ્ય તક

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતુ ઓલ્યું છે જેની અંદર મોલાક દેશી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને સસ્તામાં સસ્તા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ, એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.

(No. 1 Dear. Street)

PEITERMARITZBURG, Natal.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux, Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY . . .
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add: "CAMEEN." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 5598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 385. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2138, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Boilers, Tobacco & Scrap Tins, Lamp Bottles, Water Cisterns, Sheet Troughs, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Fordsburg

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
38, PRESIDENT STREET.
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ,
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલજીભગવાન,
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Pickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6028, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Claire, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE,
General Merchant. All kinds of Groceries,
60 Buffalo Street. Tel. Add: "CASOOJEE."
Branch: 3 & 5 Johannesburg Road, 12 & 14 Milner Rd.,
EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની
કરેક રકમના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૧-૨૪૨, એડીલાઈડ બજાર,
પ્રીટોરીયા: મુખ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

CHAN HENRY,
WHOLESALE and RETAIL FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 21 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી ઉદ્યોગના રક્ષણાર્થે.
આ રસ નેતાજી કેરીનારસમાં વપરાયેલ છે.
મુખેઃ—મહેતા અને ખત્રીનિમા વર્કસ,
બોમ્બે ૧૬૦, પીલીભીત્ત.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોઅર તમાકુ વીર્જીનિયા શેગ વગેરે બનવી દામાં નીકરે ગ્રાહકોને મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. *Lourenco Marques*

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107-West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 88,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24
Nigel, Box 45
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets, 3 doors from Store Rooms.
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ," JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટલ મરચંટ.
બ્રિટિશ મેગેરી જયાલંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. બાસ થી ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા હુ-સરસ બાયલ-ચોખું ગંધીઆણું-જરૂર જોય. અજમાએશ કરી જુઓ.
STAND 513, 12th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

MUSTARD OIL
FRESH & CHEAP
Produced in our own Manufactory.
મસટર્ડ ઓઇલ (કડુ તેલ)
તાજુ અને સસતું
અમારા કારખાનામાં બનાવેલ
SOUTH AFRICAN OIL Co.,
P.O. Box 848,
154 Queen Street, Durban

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "CORBANUAR."
ESTABLISHED 1880.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બોકસ ૮૮, ૧૦૨ કવીન સ્ટ્રીટ.
ડરબન
Telephone 864

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Oldest Established Native Goods' Merchants.
NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.
P.O. Box 97. Tel (Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,
P.O. Box 3604. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

હટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.
હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.
હટરની કંપની ખાસ પોતાના વેપારને માટે હિંદુસ્થાન, બગદાદ, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પરીણામે દર અઠવાડીયે બે વખત રીતસર આવવામાં આવે છે.
હટરની કંપની તાર આપવા દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પોતાની ઓફીસો રાખી છે.
હટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના તારના હટરર કરે છે. આ હટરર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના લેનારમાં નથી આવતા. હટરની ખાસ રીત હુ છે કે જેને રીતે ચુપ્ત છે. આવી રીતે નામ હટરર કરાવી લેવા કબુલ્યાં તાર લેના તથા મોકલનારની પક્ષ ખરચે હટર નામ જોડવી શકાય છે.
નવી હટર મોકલવા આવેલા તાર હટરની કંપની લેના આવ્યા બની લેનાર પક્ષને ખબર કરે છે.
વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.
મેનેજર, હટરની કંપની, રોયલ બેંકબિલ્ડીંગ્સ, ૨, સ્ટેન્ડ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
હટરની કંપની, રોયલ બેંકબિલ્ડીંગ્સ, ૨, સ્ટેન્ડ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
અથવા હટરની કંપની, પી ઓફીસ હાઉસ, કમીસનર સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly	... ...	7/6
Quarterly	... ...	4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India)	...	17/-
Half Yearly	... ...	9/-
Quarterly	... ...	5/-

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — AFRICA — INDIA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, August 22nd, 1908. No. 34.

Tel: Addr: 'RUSTOMJEE.' **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 604.

110, Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Coconnuts, Flour Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ શાલ ઘાંણા પાતરાનો વેપારો સેવુનો તથા વેચવાનો છે.

પેપરોઝિનની સ્ટુડ મચ્છીના સોલ એજંટ સહુથી મહામલ દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેના દા:—

મોસરોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ વાઉન્સ, કમીસ, ઇમ્બ્રોઇડરી મશીનો ફેન્સી સામાન મોહેર, બીજ્સ, ટોપી, કનટોપી, ફાલર, રબની શાલ, રૂમાલ, બટનો, સેસ, ઇમીટેશનનો વેગરે સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં દુનીયા ભરના ચીનાઈ બજારા, ફેરાવી લારી લારી જાતનેજાતની ફેશન ચાલુ તથા રટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મોકલતા હમણી તથા બરાબર સંભાળથી પેકીંગ મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

ગાડી ભરતી વેચાણ તથા પૂરતો હીસાબ તથા ચેકદારેલાની ખાતરીપૂર્વક આપવામાં આવે છે. બારા વરતર કુલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE.—Beckett's Building, Market Square
Box 3984. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારગામ બાજુમાંથી રહેવા વીશેરેની સગવડ સારી કરવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

R. R. NAIDOO.

General Dealer & Direct importer of Indian Groceries.

56 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER PIER STREET.
P.O. Box 353. Telegrams: "OMEGA"
VARSITY

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

9 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel Address: "MIA." P.O. Box 1262

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆનું

અમારે ત્યાં કાપડ અને મોસરી વિગેરનો આવે મળી શકશે

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH:

Boschhoek, Dia. Rustenburg

દેશી ખીમાઇ.

સારી જાતે કરતી. પોસ્ટ બી.જી.

છે, ઇસ્ટ્રક્ટ

૧૬૦ એ ચે સ્ટ્રીટ, ડરબન

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર્સ, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks.	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Obeapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

LONDON. Also at the Head Offices for S.A.:— Address:—

Reuter's Agency, Durie Buildings, 33 Mala Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી
" Jackets "	3/6	જોકેટ	થી. ૩/૬ થી
" Suits "	8/-	સુટ	થી. ૮/- થી

Note the Address
50 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં રેશમી સુટ બનતી અમારા ગ્રાહકોના હિસાબે વેચવા નામવાળી છે.
અમારે ત્યાં ગ્રાહક બહુ સારો મળે છે. માલ બહુ સારો છે.
ઉપર જણાવેલ તમામ ચીજોનો ભાવ ચીજોની ખાત્રી કરાવે છે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 264. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઈ. પી. બ્રાસ,
ગ્રોસરીઝ અને જનરલ-મર્ચન્ટસ, પોર્ટએલિઝાબેથ
ઉપરનો પી વેચવાનું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent,
Bookkeeper
and Court Interpreter,
BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 88.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.
BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,
63 Market St. Kent's Building, KRUGERSDORP
ઓર્ડરમુજબના સુટ બનતીજીમાં થવામાં આવેછે
Suits Made to Order, Reasonable Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Address "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. જેવરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.
હાલ રેશમ અને ચીનાઈ તથા બધાજીત વગેરે.
માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે.)
બોકસ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape, Snuck,
NATAL DEPOT:
Messrs. Lubbey & Scaljee Bros., Durban.
જમાદાર જીવા હુસેન ગુલ.
બજાર મકામ.
૧૨૬ ઈસ્લામ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

હેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમસોંગા ટન ૪૫૦૦ સાધો મુંબઇ તા. ૨૯ મા ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાવાની ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા ખલાસારો વગેરે નરમ સ્વભાવના ગમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરા પણ મુંઝવણ પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંપની મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નું દુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં હેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવવું તેથી સહી સાહેબો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી સકશે.

ડરબનથી સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ ચોર કલકત્તા નીચે મુજબ જાતી હે.

અમકુઝી ટન ૨૮૦૦ ૩ સપ્ટેંબર.
અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ ૮ સપ્ટેંબર.

டிரட்டனல் லைடகீட் லிமிண்.

"அம்கூஸி" டன் 2,800 செப்டம்பர் 3உ
"அம்லாசி" டன் 2,200 செப்டம்பர் 8உ

கொலம்பு மதராஸ் விசாகபட்டினம் கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

ஜி. ஹனுமந்துலு நாயுடுகாரி மு.

કીંગ એંડ સન્સ.	૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.	Telegrahhic Address: Kathorian
King &Sons,	P.O. Box 125.
West Street, Durban.	

વેપારીનો મદદગાર.

અમેરિકાનું. (યુનાઇટેડ સ્ટેટસ) વખતો વખતની ૪૦ સાલ સુધીમાં, કરતા ચઢતુજ ચાલ્યુજ જાય છે. પ્રોપ્રાયટર્સ એંડ મેનેજર્સ ઓફ બિઝનેસ કોન્ટીનર્સ કોમન સેન્સ ટુ પ્રોપીરીટી ટુ સરવીસ ટુ પ્રોફીટ—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા વીષયો, વેપારની જાતી જાતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, પાનું અંગ્રેજી નામું, ખિલ્લસ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, ડ્રાફ્ટ એંડ નોટસ, લેજર સબ્સીડીઅરી ખાતાનું સમજવેલું હોવાથી, દરેક ઓફીસોના વેપારી ઉપરાંત મુનશી, બદેવાલ, વાણોતર, બુકકીપર, કેરોતા, એન્જીનીયર તેમજ બીજા ઉપયોગીઓને ઉપયોગનું છે. આખરથી વધારે મહત્વના મુદ્દાઓ નામ, ઠામ, કોલમો વીગેરે પુસ્તકમાં પ્રસ્થાપ્રસ્તાવમાં આવશે. કિંમત પોસ્ટ. નામ મેળવવા માટે લખવું G. J. RANDERIA, P. O. Box 840 Durban, અથવા કોમરશીઅલ રોડ, ડરબન. જે. જોશ પારેખને ત્યાં ખરીદનારે નામ મેળવવાનું મહેરબાની કરવી. બીજા વાહ વચે પ્રયત્ન કરવો—બી. જી. જોશ. સરીદાર.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu.
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે બહુજ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો જોયાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ નવા તથા ઉંચી ગ્રેલીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

કેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ફીકાયત લાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

માલસીસ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન. DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1286

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc. Established 1858. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Roeterbugh Kloof Street,

Telegrams: Addrigoni CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 389, Bertram's Road,

Corner Tobacco Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4370, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કાથા તથા વાળીની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS,

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Addr: "ANGLIA."

Codes used: ABC 4th edition and A1

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

Branch: 147 Market Street. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવશે!

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 433. Corner Kaffir & 11th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."

Head Office: Yahoor (Dt. Ahd.), India

શેઠ. મહમદ હુ.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફીસ ફોન નં. ૨૮ કેનેડરસ્ટ રોડ, ડરબન.

MORAR DALA,

Merchant & Direct Importer

ઘી, ચાવલ, ગંધીઆણું વિગેરે મુંબઇ કલકત્તાથી પરવાઇ આવે છે.

તથા દેશી મીઠાઇ અમારે ત્યાં બને છે.

94 Hanover Street Capetown.

ધ. ધ. ઝવેરભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મહમદ સ્ટેશન.

ઓફીસ ૨૩૮૮ ગોલ્ડ-સમયે.

ગ્રોસરીઝ ઇમ્પોરટર અને હોલસેલ મરચંટ

ઇન્ડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમ્મ જથ્થાબંધ મીકાયત આવશે મળશે

વેપારીઓને અમુલ્ય તક

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતુ ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજ માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર ઢબની રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PEITERMARITZBURG, Natal.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 22ND, 1908 No. 34

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Mass Meeting 379
The Brave Natal Indians 379

OTHER ARTICLES:—

Johannesburg Mass Meeting ... 379
Natal to the Rescue 383
The Indian Struggle in the Transvaal 384
Volksrust Cases 386
Natal Parliament 388
Transvaal Early Closing 389
A Settlement in Sight 389
Cape Parliament 390
Cape Indians' Petition 390
Problems of Empire 391
To Stop Asiatic Trading 392
Late News 392

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 22ND, 1908.

The Mass Meeting

It must have been a scene worth witnessing that of over 3,000 Indians assembled under the shadow of the Hamidia Mosque at Johannesburg on Sunday last, and determined at any cost to oppose the Asiatic Voluntary Registration Validation Bill now before the Parliament of the Transvaal. The ceremony of burning the certificates has been described as a soul-stirring event. The enthusiasm of the people was unbounded. Over 200 certificates were handed in while the first batch was being burned. The London *Times* has called it "the birth of a new spirit among the hitherto submissive races of Asia." As a matter of fact, it is not a new spirit, and the races of Asia are not now any the less submissive for showing the spirit they have. Passive resistance has not been unknown to Indians or to the Chinese, though the application of it in the Transvaal is certainly new; but we think that the struggle has assumed this particular form because the races who are engaged in it are submissive. They find themselves confronted by almost insurmountable difficulties placed in their way by the Legislature of the Colony. They have no voice in, or control over, the legislation affecting them. In such circumstances, they have adopted a weapon worthy of any submissive race. If improperly wielded, it can do no harm to any but the owners themselves. The result of the burning ceremony was demonstrated. Within 24 hours, the Government realised the force and the importance of the Asiatic opposition, and they promptly summoned the leaders to confer with them. Up to the time of writing, no decision has been reached, but, whether a satisfactory solution is arrived at or not, the moral to be drawn from the proceedings of the Mass Meeting is unmistakeable. A people who are earnest in their demands and who are prepared to sacrifice much in order to achieve them will always command attention and a sympathetic hearing. Let us hope that the deadlock between the Asiatics and the Government will be removed and an honourable settlement arrived at.

The Brave Natal Indians

We reported last week that Messrs Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee and M. C. Anglia, household names among Indians in South Africa, proceeded to the Transvaal, accompanied by several educated Indians, three of whom served as stretcher-bearers during the Zulu campaign. It speaks volumes for the courage of Mr Dawad Mahomed and his companions that they should, for the sake of their countrymen in the Transvaal, forsake their avocations, suffer pecuniary loss, and invite trouble on themselves by entering the Transvaal. We had occasion to congratulate Mr. Sorabjee on the unique stand taken up by him, then to speak in similar terms of the incarceration of the Standerton merchants, but, to-day, instances of courage and self-sacrifice have become common enough among British Indians. If comparison were allowable in such cases, certainly the brilliant example set by Mr. Dawad Mahomed will undoubtedly top the list. Mr. Dawad Mahomed is not now a young man. For him to be indifferent to the hardships of a gaol-life is an example worthy to be copied by every Indian youth. We doubt not that a community that has such sterling worth in it cannot but command success in a cause that is just.

Joh'burg Mass Meeting

Vast and Enthusiastic Assembly

Notable Visitors

"Burn the Certificates"

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Last Sunday afternoon witnessed such a scene as, it is to be hoped, may never need to be re-enacted in this country. Some three thousand British Indians gathered together purposefully, intent only upon consigning to the flames the outward sign and manifestation of the baseness and treachery whereby they had been duped into accomplishing the voluntary registration and consequent identification of the whole Indian community lawfully resident in the Transvaal. The whole of the space looking westwards from the Fordsburg mosque within the fence, was packed with members of the Indian community of all grades, creeds and places of origin. It was a wonderful display of national unity, and one that the Mother-Country might well be proud of. The air vibrated with expectancy, and a tense feeling seemed to hold everyone in check—until the supreme moment came.

On the platform were the Congress leaders, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, and M. C. Anglia, besides Mr. Adam H. G. Mahomed who, by a happy chance, was able to represent the Cape Indians, various prominent Transvaal Indians whose names are too well-known to need repetition, Mr. Leong Quinn, Chairman of the Chinese Association, and Mr. Gandhi. Delegates from many Transvaal towns were present and those places that were unrepresented sent telegrams of sympathy and support. Mr. Essop Ismail Mia presided over the vast gathering. Below him was the Press table, and beyond that, a sea of upturned and expectant faces, with determination and a bitter merriment stamped deep upon each one of them. In the front row a dozen representative Chinese leaders grimly sat, waiting the fateful moment. Briefly, the Chairman, first in Gujarati, and then, through the medium of Mr. N. A. Cama, detailed in measured accents the reason for calling the meeting together, and his words were listened to with the closest and most approving attention, punctuated here and there by ominous applause. Then Mr. Gandhi addressed the gathering, after which the voluntary registration certificates were thrown into a large cauldron, saturated with paraffin, and set ablaze by Mr. Essop Mia in the name of the community. Mr. S. Habib

who, it will be remembered, registered under the Act, now publicly bore his badge of slavery, and poured oil upon the flames. Bundle after bundle of certificates disappeared while speeches of denunciation and determination were delivered, and at 6 p.m. the proceedings terminated, and the last flicker of the last certificate died out.

The following is the full text of the Chairman's address:

Chairman's Speech

Gentlemen,—It is my pleasant duty to welcome our brave brethren from Durban. This meeting is one of the most unique in Indian annals in South Africa. You see before you the revered Chairman of the Natal Indian Congress, the President of the British Indian League at Capetown, a Vice-President of the Natal Indian Congress, and you see the Joint Secretary of that Congress. All these have come to assist us and to show that they are just as ready to suffer as we are. Their presence here demonstrates that the question in the Transvaal is a South African question, indeed an Imperial question.

We have to meet an unholy combination against us. I fear that, on this question, there is no such thing as Progressive opposition, and, if we are successfully to fight this combination, it goes without saying that we must be united and we must be prepared for the worst.

It may be asked why have these gentlemen from Durban arrived here? Why have they brought with them others who claim to enter the Transvaal? It is not because we want to defy the laws of the country in so far as they are bearable, but we wish to show as clearly as we can that it is impossible for the Government to administer their laws successfully unless they carry with them the majority of, the most respectable among, the community to which such laws are applicable. We are now showing, by the determined opposition that we are offering to the Asiatic Law Amendment Act, that we resent it, that it is against our conscience to submit to it, that we have suffered much for it, and that the vast majority of Indians in South Africa are totally against it. Everyone who has entered the Transvaal has entered by way of protest against the breach of the compromise committed by General Smuts and against an invasion of our just rights. We claim that those who have lived in the Transvaal before the war have a right to return to the Transvaal and to live in it unmolested, subject to such supervision as may be necessary in order to effectually identify them from those who may be intruders. We claim that those who are so entitled should not be subjected to humiliating inspection, much less to any portion of the Asiatic Act, so long as it remains on the Statute Book. We claim, further, that educated Indians have, under the laws of the Colony, a right to enter the country. In our Durban guests, therefore, we have, in Mr. Dawad Mahomed and Mr. Parsee Rustomjee, not only distinguished Indians, but pre-war residents of the Transvaal. In Mr. Anglia, we have again a representative Indian, but, at the same time, possessing sufficient educational qualifications under the Immigrants' Restriction Act. There are other Indians who have arrived who possess Peace Preservation Ordinance Permits, or Dutch Registration Certificates, or educational qualifications. These, according to General Smuts, should become prohibited immigrants, if we want repeal of the Asiatic Act. It is impossible for us to accept any such bargain. We have been fighting all along not with a view to gain some questionable advantage for ourselves, but to gain self-respect and equal advantage for those Indians who have a right to enter the Transvaal.

As we have respectfully declined to accept repeal on the above mentioned conditions, a Validating Bill has been sprung upon the Asiatic communities, which, I have no hesitation in saying, is not worth the paper on which it is printed, in so far as we are concerned. The petition presented to the Parliament of the country sufficiently shows this. There is no occasion for me, therefore, to dilate upon it. Acceptance of that Act by us would, I have no doubt, mean, in reality, a breach of the solemn oath we took not to submit to the Asiatic Act. The Bill shows that we are being treated not as men but as children.

This meeting is an emphatic repudiation of any such treatment. The remedy before us is not defiance but suffering. The taking out of the certificates was a voluntary act induced, as I must now state, by false pretences. A belief was produced on the minds of the Asiatics that their position would be bettered, that the Asiatic Act would be repealed, if they voluntarily underwent registration. We accepted the assurance given partly in writing, partly through the lips of your Honorary Secretary, and partly in the public declarations of General Smuts. To-day, we find that that was an assurance not to be fulfilled, or to be fulfilled only with impossible conditions superimposed. Voluntary registration was a point of honour on either side, and ordinary decency demanded that, if, either through misunderstanding or any other cause, we wish to retire from the voluntary undertaking, General Smuts should have afforded us every facility. On the contrary, our request for the return of our voluntary applications was rejected. The Supreme Court, through a legal technicality, could not grant us relief. The only thing, therefore, left to us is to divest ourselves of the certificates we have been misled into taking. It is, in my opinion, a humiliating spectacle, for the Government to take advantage of our strictly honourable behaviour. We have met here this afternoon under the shadow of the holy Mosque, in all humility, respectfully to burn the voluntary registration certificates we have taken out. Some who have repented of their having accepted the Asiatic Act have also handed in their certificates to be burned. This Act has been called by some to be open defiance of the law. It is an abuse of words to call this Act, which only imposes on us suffering and brings us within the clutches of the law, defiance. But, whether it is called defiance, or whether it is called a signal for further suffering to be undergone by us, it is an act that has become absolutely necessary. The Validating Bill has been set down for the second reading to-morrow. This act is by way of strengthening the humble petition that is now before the Parliament of the Colony, and I implore that Parliament, in the name of this meeting, not to accept the Bill. The result is obvious. We would then be brought under the Asiatic Act, and we would share the same fate that would await the brave friends who have come from Durban, and hundreds of British Indians who, through no fault of their own, have not yet been voluntarily registered. The Validating Bill, it will be said, has been brought in in order to confer a benefit upon us. It will be somewhat humourous to call that a benefit which the receivers consider to be an insult and an indignity. What is it we want? We do not say that this country should be flooded with Indians. We do not want an open door. We have no desire to enter into unfair competition with anybody in the Colony. But we do ask that those who have been domiciled in the Transvaal should have a right to live in the country with perfect freedom and without restraint. We accept the position that further immigration of British Indians should be totally prohibited, except in respect of those who possess very high educational attainments, such as professional men, men possessing University degrees. These men we require to assist us, and they can only come into the country in infinitesimal numbers, not in order to compete with the general body of the Colonists, but only to earn their living from us and give us the benefit of their guidance and advice. I know of no British Colony where a large Asiatic population is denied the necessary facility for receiving such assistance. What, however, has appeared in the papers of late shows clearly that there is a wide difference between some Colonists and ourselves. Both are agreed that there should be no further uncontrolled immigration of Asiatics, but it is evident that the white Colonists intend ultimately to, to use a homely but telling expression, "freeze out" British Indians. We, on the other hand, claim, as we must, that those who are entitled to remain in

the country must be allowed every opportunity of prospering in it to the best of their deserts. The Asiatic Law Amendment Act, viewed in this light, is, therefore, a test of our sentiments. Are we prepared to allow ourselves to be entirely frozen out in the course of time? The answer that this meeting returns is that, so far as this Colony remains a British Colony, and so far as the King-Emperor does not withdraw the Proclamation of 1857 and declare to the world that we are not subjects of the Empire but chattels to be kicked about, so far must we continue to claim the rights of ordinary British citizens, and so far must we also fight and fight strenuously in the cleanest manner possible every attack upon our rights and liberty. The weapon we have chosen is a divinely-appointed one. It has been used by the greatest men of the world, and always in fear and trembling and in full realisation of the presence of the Supreme Being who rules over us all. I hope that even at this eleventh hour the Government of the Colony and the Colonists themselves will realise that the question, so far as we are concerned, is one of life and death, so far as they are concerned, is a very small one, in view of what we are asking."

Mr. Gandhi's Speech

The responsibility that devolves upon me this afternoon is a very serious responsibility. I have been taken to task, in connection with the advice that I have been giving to my fellow-countrymen for some length of time, by friends. I have been ridiculed by those who do not profess to be friends, and, yet, after due consideration, and, shall I say, prayer also, the advice that I ventured to give to my fellow-countrymen I am going to repeat this afternoon, and that advice is that, as events have taken the turn that you know in connection with our struggle, we must burn our certificates. I am told that I may be instrumental in imposing on my countrymen untold suffering because of the advice that I have given, if they follow that advice. I know that well, but I do know this also, that, if the burning of the certificates will impose untold suffering on you, the keeping of these certificates and submission to the Asiatic Act or to the Validation Bill that is to be read a second time to-morrow will impose on my countrymen untold indignity, and I say with the greatest emphasis at my command that I would far rather that my countrymen suffered all they have to suffer than that they imposed on themselves indignity. Further my countrymen here in the Transvaal have taken a solemn oath not to submit to the Asiatic Act. The solemn oath was taken not merely to be fulfilled to the letter but in spirit also, and if you were so ill-advised by me, or by anybody else, that you may accept the Voluntary Asiatic Registration Validation Bill and flatter yourselves with the belief that you have escaped the Asiatic Act, I should call myself a traitor to my countrymen, a traitor to God, a traitor to my oath. I shall do no such thing, no matter what suffering may be imposed on you by reason of burning your certificates, but, if you do burn your certificates, please bear in mind that you are not to take advantage of the certificates at any time whatsoever until a proper and just and honourable settlement has been arrived at. It is open to you to take copies to-morrow of the certificates that may be burned to ashes to-day by paying 5/—I daresay that the Government will give you copies of these certificates even free of charge because the Bill has not yet become law, but, if there is any Indian in this vast assemblage who wants to take out a copy of that certificate, and to-day wishes to burn the certificate either out of shame or false modesty or any other reason of a similar nature then I say emphatically let him step forward and say he does not want his certificate to be burned, but if it is your solemn resolution that you will not go to the Government to ask for a copy of the certificate, then I say you have well done. Before this resolution was arrived at at the Committee meeting of the British Indian Association you had already sent to gaol several Indians. Mr. Sorabjee, all honour to him, came from Charlestown to fight your battle. (Hear, hear). Several Indians, humble folks amongst us, went to Johannesburg Fort in order that they might serve their countrymen, in order that their suffering might appeal to the Government, in order that we might be able to live in this Colony with self-respect and dignity. Does it behove any of us to keep the voluntary registration certificates, to sit tight on those certificates, and allow our poorer countrymen or those of our countrymen who happened to enter the country after the expiry of the 3 months to go to gaol or to expect them to accept the Asiatic Act? I say emphatically no. I did not come out of the gaol before my time was up in order that I might leave the hardships that I was suffering there—personally, I was not undergoing any hardships whatever. It would be a far greater hardship to me to have to submit to indignity or to see a fellow-countryman trampled under foot or his bread, to which he is justly entitled, taken away from him. I would pass the whole of my life-time in gaol, and I say that in the House of God, in the House of Prayer, and I repeat it that I would far rather pass the whole of my life-time in gaol and be perfectly happy than see my fellow-countrymen subjected to indignity and I should come out of the gaol. No, gentlemen, the servant who stands before you this afternoon is not made of that stuff, and it is because I ask you to suffer everything that may be necessary rather than break your oath, it is because I expect this of my countrymen, that they will be, above all, true to their God, that I ask you this afternoon to burn all these certificates (Cries of "we are ready to burn them"). I have been told that the statement I have made lately with reference to the position of British Indians in this Colony has been misconstrued. I have read some remarks that have been passed upon that statement, and it is this: that I claim that this country belongs to British Indians just as much as it belongs to the Europeans—and I claim that claim, but what does that claim mean? I do not, therefore, mean that it is open to us to have an unchecked influx of Asiatics into this country. No, I claim to be a Colonist, I claim to have passed a fair measure of my life in this country, and if this country, the welfare of this country, demands that Asiatic immigration should not proceed unchecked, then I should be the first man to say let that be so. If the majority of the inhabitants of this country demand that Asiatic immigration should cease, mind I lay stress upon the term immigration, if Asiatic immigration should be under well-ordered control, then I say that I should also accept that position, but, having accepted that position, I should claim that this country is just as much mine as any other Colonist's, and it is in that sense that I put forward that claim on behalf of my countrymen and I say also that it behoves the Colonists to recognise that claim. It cannot benefit the Colonists to have British Indians in the Transvaal who are not men but who may be treated as cattle even though it may be show-cattle. It will not do the Colonists any good, it will not do British Indians any good, and if that is the position that the Colonists or the British Indians take in this Colony it will be far better that Indians are hunted out of this Colony and sent to India to carry their tale of woe to India rather than that they should remain in this Colony in the most humiliating position. It is in that sense that I claim that this country is just as much the British Indian's as it is the European's. What is this fight that we are engaged upon? What is its significance. To my mind, its significance did not commence with a demand for the repeal of the Asiatic Act nor does it end with the repeal of the Asiatic Act. I know full well that it is open to the Government of the Colony to give a repeal of this legislation to-day, to throw dust into our eyes, and then embark upon other legislation, far harsher, far more humiliating, but the lesson that I wanted to learn myself, the lesson that I would have my countrymen to learn from this struggle is this: that unenfranchised though we are, unrepresented though we are in the Transvaal, it is open to us to clothe ourselves with [illegible] and that is to assert our recognising our humanity, in recognising

that we are part and parcel of the great universal whole, that there is the Maker of us all ruling over the destinies of mankind and that our trust should be in Him rather than in earthly kings, and if my countrymen recognise that position I say that no matter what legislation is passed over our heads, if that legislation is in conflict with our ideas of right and wrong, if it is in conflict with our conscience, if it is in conflict with our religion, then we can say we shall not submit to that legislation. We use no physical force, but we accept the sanction that the Legislature provides, we accept the penalties that the Legislature provides. I refuse to call this defiance, but I consider that it is a perfectly respectful attitude, for a man, for a human being who calls himself man. And it is because it was necessary that British Indians should learn that lesson that the heads of the community gathered together and assembled together and said to themselves that this is the struggle, this is the method of struggle that they would place before their countrymen. It can do no harm whatsoever to the Government of the Colony, it can do no harm to those who are engaged in this struggle, it simply tests them and, if they are true then they can only win, if they are not true, then they simply get what they deserve. One thing more and I shall soon ask you whether you propose that Mr. Essop, Mia, your Chairman, should set fire to these registration certificates: and it is this: I have been hitherto refraining from making any personal attack whatsoever. I did make a slight attack at the time of the trial of Ramsunder, and that was in connection with the head of the Registration Department, Mr. Chamney. I feel bound in the interests of the Colonists, in the interests of the Indian community, and for the honour of the Colony to make this remark, that, so long as Mr. Chamney reigns supreme in the Registration Department, there will be no peace so far as the Asiatics are concerned. I accused Mr. Chamney of hopeless incompetence and ignorance after so much experience. Again, after the charge was made, I repeat it. When I come to contrast what he has been doing with what Captain Hamilton-Fowle did I can only say that had Captain Hamilton-Fowle been at the helm of affairs we would not be face to face with a difficulty of this nature which not only stares the Indian community in the face but which stares the Government also in the face. Mr. Chamney is an estimable man, as I have often stated. He is above suspicion, but that is not all that is required in the head of a Department. The head of a Department has to know his work, he has to know the law that he wishes to administer, [illegible] of which he gives [illegible] and he has [illegible] to the proper discharge of his duties. Mr. Chamney has been tried, and has been found wanting, and no matter how much attached General Smuts may be to Mr. Chamney, this is the charge that I can bring against him after very close acquaintance with the working of his Department. I cannot go into the illustration of the proposition that I lay down, but I do say that, unless Mr. Chamney is removed from that Department—I have no desire that anybody's bread should be taken away from his mouth—but, unless he is removed from this Department, there will be no peace. But what is more, Mr. Chamney has been less than a man in putting his signature before a Justice of the Peace to an affidavit that was made on oath to the effect that he was present on the interview on the 3rd day of February and General Smuts never promised repeal of the Act. I say that that affidavit is untrue. He not only listened to the promise made by General Smuts as to the repeal of the Act, but he repeated that promise to me: he mentioned that promise to me, if once, twelve times, and each time he said that General Smuts was going to play the game that he was going to repeal the Act. There was once an occasion when I believe there was a fellow-countrymen of mine in my company and he said "but remember that General Smuts also said that so long as there is a single Asiatic in the Colony who has not made a voluntary registration application that Act will be enforced against him." To-day the position is that there is no Asiatic, so far as I know, none to talk of, who has not made his application for voluntary registration. I now ask for a fulfilment of that promise, and if Mr. Chamney has made that affidavit, as he has made it, why, he has added some other disqualification to the disqualifications I have named, and I say again that unless Mr. Chamney is removed from that Department there cannot be any peace whatsoever.

Mr. Polak's Speech

I wish first of all to thank you for your very hearty welcome. The next thing is to inform you that I have been honoured by having a special title now. I have been called the shepherd of the Indian community. I do not know exactly why, but I presume it is for these three reasons:—first of all, because I have considered it my duty, so far as possible, to guard the Indian community; next, because I have considered it my duty to see that they were in the way they should go; and thirdly, because I have also considered it my duty to see that when all was finished they were properly locked up. I was in Durban a few days ago, as you know, and that time I was the guest of Mr. Anglia. At the dinner that we had, Mr. Abdul Kadir, or Arjoke, said to me "Mr. Polak you cannot be an Indian, because your complexion is too fair." Well, I replied to him, of course, that it was possible to be an Indian even if one had a fair complexion; but I regard it from another point of view. We to-day are not here as Indians only, we to-day are here as men first of all. We were men before ever we were Indians or Englishmen, and, although you may be born in India and I in England, although seven oceans may lie between us, although the whole stretch of a continent may divide us there is one thing that unites us, and that is what Mr. Anglia has called our common humanity, and that is regardless of colour, race, or religion. I am here to-day to speak to you as an Englishman and not as a member of the British Indian Association or the Editor of INDIAN OPINION, but as an Englishman, because I wish to join myself with you to-day, as I feel that my honour is at stake equally with yours in the proceedings that are before our eyes to-day. I see that you are burning the record of shame that has been endeavoured to be placed upon you. I see that you are trying to burn all the folly out of the community, I see that you are trying to purify yourselves through this fire here. Gentlemen, three hundred years ago, in England, they also lighted bonfires, they lighted bonfires also for religious purposes, they lighted bonfires because they also wanted to purify themselves, and the men who were burned then said "We now light candles, but from these candles will grow such a conflagration as England has not yet seen" and I say from these bonfires you have here will grow such a conflagration as India has not yet seen and South Africa has not yet seen. You are are here not only as Indians in South Africa, but as representing India itself, as representing the honour of India, and you are here to suffer for the glory of India. I recollect reading recently some words of Mr. Justice Ranade, one of the greatest Indian economists. He said that if there was one reason more than another why he approved of emigration from India to outside lands it was that the people who went outside should learn lessons that they would be able to teach to India, that when they went back to India they would be teachers of honour, teachers of everything that could make a nation great. I ask you to remember that everyone is not here for himself, he is not here only for his 150,000 brethren in the country, but he is here for the sake of India. When I see here together before me Hindus, Mahomedans, Parsees, Christians, and a Jew it seems to me a very wonderful thing. It is devine dispensation that we can all be here together, that we can all join together, that we can all call together upon the name of God who rules over us all, and that we can all fight together for our glory, for our honour, and for His especially. When in Johannesburg last night I spoke with a gentleman expressing very [illegible] with us. "But Mr. Polak," he said, "cannot these people

stop? They will be beaten. They are on the wrong side. God is on the side of the big battalions and against them." I said to him "You are making a very great mistake, you do not see the battalions on the side of the British Indians. You talk of God being on the side of the big battalions. If you believe that, then your God is a coward like you, and I, and every human being, only a greater. It must be a fiend who can torture people like this because theirs is not the side of the big battalions. But we know He is on our side and, therefore, the big battalions are on our side, not God with the because of the big battalions but the big battalions because God is here with us fighting for us." That reply I would like you to remember, to take to heart, to believe in, to fight for, because it is a truth, a very great truth. Before I move from this platform I would ask you once more to remember that you took that very solemn oath in September, 1906, in the name of God, and God is now watching what you do, how you fulfil that oath and how you act as men, as preachers.

The following resolutions were carried amidst great enthusiasm :—

Resolution I.

This Mass Meeting of British Indians hereby protests against the Asiatic Voluntary Registration Validation Bill now before the Parliament of the Transvaal, and endorses the Petition presented to the Honourable, the Legislative Assembly, on behalf of the British Indian Association.

Proposed by Mr. Dawad Mahomed (President Natal Indian Congress), seconded by Mr. Adam H. Gool Mahomed (President British Indian League, Capetown), and supported by Mr. Parsee Rustomjee (Vice President Natal Indian Congress), Mr. M. C. Anglia, (Joint Secretary N. I. Congress) and Mr V. A. Chettiar (Chairman Tamil Benefit Society).

Resolution II.

This Mass Meeting of British Indians solemnly, sincerely, and prayerfully, reaffirms the Resolution of the British Indian Community not to submit to the Asiatic Act, which it considers to be contrary to religion and their conscience.

Proposed by Mr. Imam Abdool Kadir Bawazeer (Chairman Hamidia Islamic Society), seconded by Mr. T. Naidoo and Moulvi Ahmed Mukor, and supported by Messrs. Ebrahim Aswat, Dildar Khan, E. M. Cachalia, R. K. Padiachy (Pretoria), V. Chetty, P. K. Naidoo, and M. P. Fancy.

Resolution III.

This Mass Meeting of British Indians is of opinion that the Asiatic Voluntary Registration Validation Bill above referred to is a breach of the compromise entered into by the Government with the Asiatic communities, and hopes that the Colonists will demand an honourable fulfilment of the terms entered into by General Smuts on behalf of the Government of the Colony and in the name of the Colonists.

Proposed by Mr. Abdul Rahman (Potchefstroom), seconded by Mr. E. M. Patel (Vereeniging), and supported by Messrs. R. S. Chokalingam Pillay, Harishankar Joshi (Durban), A. E. Chhotabhai (Krugersdorp), and Amod Suliman Khota (Heidelberg).

Resolution IV.

This Mass Meeting of British Indians hereby authorises the Chairman to forward copies of these resolutions to the proper quarters.

Natal to the Rescue!

Meeting at Volksrust

Another Asiatic Invasion

On the 13th instant Messrs. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, M. C. Anglia, Secretary, Parsee Rustomjee, Vice-President, Adam H. G. Mahomed, President of the British Indian League (Capetown), H. S. L. Polak, S. J. Randeria, M. P. Killavala, S. R. Medh, H. I. Joshi, U. M. Shelat, and eleven others left Durban *en route* for the Transvaal, with the object of assisting their Transvaal brethren in their struggle against the Registration Act. They were seen off by a crowd of nearly 500 compatriots, including all the leaders of the Durban community. The send-off was most enthusiastic.

At Newcastle, members of the local Indian community met the train and provided refreshments. On the arrival of the train at Charlestown, the invaders were joined by Messrs. Imam Abdool Kadir Bawazeer, R. S. Coovadia, M. P. Fancy, Amod Moosajee, A. M. Bhyat, Dildarkhan, and Omarji Sale, all members of the Committee of the British Indian Association, and Mr. M. N. Goshalia, whose temporary permit having expired, he had left the Transvaal and was returning to test his right of entry under the Immigration Law. When the train arrived at Volksrust Constable Weymouth informed the Transvaal men that he had instructions to let them pass unchallenged, except Mr. Goshalia. They had refused to avail themselves of their voluntary registration certificates and were prepared to refuse to identify themselves. Evidently the challenge was too much for the Government.

Mr. Goshalia was detained, as were all the others, and the party of 21 trooped off to the Charge Office for examination.

On arrival there, Sergeant Mansfield proceeded to inquire into the status of the entrants. Messrs. M. C. Anglia, U. M. Shelat, M. P. Killavala, M. N. Goshalia, S. J. Randeria, S. R. Medh, and H. I. Joshi, claimed to enter the Transvaal under the Educational provisions of the Immigrants' Restriction Act. They were required to write out in English an application for admission, and to produce means of support. Not one amongst them had less than £20 in cash.

Messrs. Dawad Mahomed and Parsee Rustomjee claimed to be pre-war residents of the Transvaal. They had no papers. Mr. A. H. G. Mahomed said he had a voluntary registration certificate, but he did not have it with him. The other men claimed to be pre-war residents, four producing permits and registration certificates and the rest producing no papers. All refused to give thumb-prints. They were detained pending the receipt of instructions from Pretoria.

Meeting at Volksrust

A meeting was held at Mr. Suliman Cajee's store, attended by the members of the Volksrust community, and Messrs. Dawad Mahomed (President of the Natal Indian Congress), M. C. Anglia (Secretary), Parsee Rustomjee (Vice-President), Adam Hajee Gool Mahomed (Chairman of the Capetown British Indian League), Imam Abdool Kadir Bawazeer (Chairman of the Hamidia Islamic Society), M. P. Fancy (Secretary), R. S. Coovadia (Treasurer), Amod Moosajee, A. M. Bhyat, Omarji Sale (Members of the Committee of the British Indian Association), Dildarkhan, U. M. Shelat, M. P. Killavala, S. J. Randeria, S. R. Medh, H. I. Joshi, M. N. Goshalia, H. S. L. Polak, Asst. Hon. Sec. of the British Indian Association and others.

Mr. Imam Abdool Kadir Bawazeer was elected chairman. He appreciated highly the unity manifested by the meeting amongst Hindus, Mahomedans, and Parsees. Natal and the Cape had also joined them in the fight. The credit for this was due to Mr Gandhi, who had pointed out the way by passive resistance.

The Natal and Cape Indians were now adding to their expressions of sympathy and money, the active assistance of their leaders. They were determined to get the Act repealed.

Mr. Dawad Mahomed said that it was his duty to come. He had left everything, including his wife who was dangerously ill. He would not return to Natal until the Transvaal Government had remedied the Indian grievance.

Mr. Parsee Rustomjee supported the former speaker.

Mr Adam H. G. Mahomed said that the responsible leaders of the Indian community had already realised the necessity of Closer Union among their people, and this had been achieved.

Mr. M. C. Anglia associated himself with sentiments expressed by the previous speakers.

Mr. H. S. L. Polak discussed the present position at some length.

Messrs. R. S. Coovadia [illegible] Omarji Sale, Killavala [illegible]

Kalamia, and Suliman Cajee also spoke.

Mr. Suliman Cajee acted as host to his numerous guests, and at the meeting a number of voluntary registration certificates and licences were handed over for burning at the mass meeting on Sunday.

Mr. Bhalla also joined in the preparations. The Charleston Indian community prepared a number of dishes for the delectation of the Natal contingent, and the comestibles were much appreciated.

It appeared that no instructions had been received by the police as to whether a charge should be laid against the invaders or not. Late on Saturday afternoon, however, Sergeant Mansfield was instructed to proceed against them as prohibited immigrants. In order to be present at the Mass Meeting on Sunday, Messrs. Dawad Mahomed, M. C. Anglia, Parsee Rustomjee, and H. I. Joshi were admitted to bail of £5 each, and proceeded by the night train to Johannesburg. They were, of course, not detained in Volksrust at the lock-up, nor were the others. En route the travellers were joined by several other Indians having the same destination. When the party arrived at Park Station, they were met by a representative crowd, including every communal leader then in Johannesburg.]

The Indian Struggle in the Transvaal

VII—446

Mr. Gandhi writes to the *Star* as follows in reply to the leading article which appeared last week in our columns:—

Sir,—You will, I hope, allow me to correct you with regard to the question of educated Indians, touched upon in your leader of yesterday on the Asiatic struggle. British Indians *do not* ask for the opening of the door to educated Indians. They ask that the door should be left open as it is at present under the Immigrants' Restriction Act. You assume that a demand is being made for admitting English-speaking lads. The truth is that Indians have declared that they would be satisfied with an education test, no matter how severe, so long as the door is kept open (not now to be opened) for those possessing the highest educational attainments.

You say that General Smuts will be justified in withdrawing from any promise he may have made, in view of the above alleged fresh demand. From the facts stated by me, you can verify for yourself that no fresh demand has been made. But, supposing that it was made, would it justify General Smuts in breaking a promise which was to be fulfilled on the condition of voluntary registration being gone through by Asiatics even though that condition had been fulfilled? Moreover, if Asiatics ask for anything new, he has undoubtedly a right to refuse it, but surely not on that account to break his promise. What Asiatics grieve over is the fact of the General making the acceptance of educational disqualification a condition of repeal of the Asiatic Act. Will it not be an honourable course for him to give what he has promised, and then throw the onus on the Asiatics of accepting or rejecting it?

You seem to imagine that, by repeal of the Act, Asiatics desire that there should be nothing of the Asiatic Act retained in any shape or form. So far is this from being true, that, in the draft Immigration Bill repealing the Act and shown to me by the Colonial Secretary, such provisions of the Asiatic Act as were necessary for properly checking certificates already issued and such other things were taken over from it. Asiatics do not oppose supervision, but they do oppose an Act which is based on charges of fraud and which contains many clauses of an objectionable character.

As to the promise of repeal, you reported General Smuts to have stated on the 6th day of February last that "he had told the Asiatics that he would not repeal the Act until every Asiatic was registered." I interpret this statement as a public confirmation of the promise made by him to me on the 30th day of January and repeated on the 3rd day of February last. If the declaration has any other meaning, I confess I do not understand it.

You resent my having accused General Smuts of the murder of Mr Naidoo's child and my having used the expression "legalised robbery" in connection with the Magistrate's order at Vereeniging to seize the goods of the Indians charged, in lieu of the payment of the fines imposed upon them. I witnessed the scene enacted in Mrs. Naidoo's room immediately after her husband's third incarceration. I cannot forget it. Six days after, I heard that she had a still-born son. Mr. Naidoo had committed no offence save that, first, of helping General Smuts out of an awkward dilemma, and then of preferring his conscience to everything else. Although you may wonder, I must repeat that the death of the child must be laid at the door of General Smuts. Lastly, if a private individual were to take away my goods by violence, the law would call it robbery. When the legal machinery itself is utilised to confiscate my goods and thus to compel me to surrender my conscience, I may be pardoned for calling the process "legalised robbery." And yet that is what a forced sale of the goods of those who have done no wrong means to most Indians.

A Petition to Parliament

VIII—447

The following petition has been addressed to the Honourable the Speaker, and Members of the Honourable the Legislative Assembly of the Transvaal:

The petition of Essop Ismail Mia, in his capacity as chairman, and M. K. Gandhi, in his capacity as honorary secretary, of the British Indian Association,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. The British Indian Association represents the British Indian residents of the Transvaal.

2. The members of the Association have read with much concern the Bill published in the *Government Gazette* entitled "to validate the voluntary registration of certain Asiatics who failed to comply with the provisions of the Asiatic Law Amendment Act 1907."

3. When British Indians undertook to take out voluntary registration they never had any intention of submitting to the Asiatic Law Amendment Act of 1907.

4. Whilst, nominally the Bill before this Honourable House does not make British Indians submit to the said Act, in reality, there is no distinction between the incidents of voluntary registration to be legalised under the said Bill and registration under the Asiatic Act.

5. The terms of the compromise as embodied in the letters that passed between the Honourable the Colonial Secretary and the honorary secretary of the British Indian Association and the other co-signatories were that:

(a) All Asiatics resident in the Colony at the time of the compromise should take out voluntary registration certificates "say within three months" from the date of the compromise.

(b) Children under 16 years were to be exempt from any registration.

(c) Such mode of registration was to be applicable to those who were entitled to enter the Transvaal, but who were not in the Transvaal at the time of the compromise.

(d) to those who submitted to voluntary registration Act No. 2 of 1907 was not to be applied.

(e) The voluntary registration was to be legalised in any other manner that the Government considered proper.

6. These were supplemented by conversations that took place at interviews granted by the Honourable the Colonial Secretary to the honorary secretary of the British Indian Association.

7. At these interviews the question of mode of legalisation was discussed, and the Honourable the Colonial Secretary definitely promised that if all the Asiatics in the Transvaal submitted to voluntary registration the said Act would be repealed.

8. The said promise was referred to by the Honourable the Colonial Secretary in one of his speeches delivered at Richmond soon after the compromise.

9. The petitioners respectfully invite the attention of this Honourable House to the fact that all the Asiatics who had an opportunity of submitting to voluntary registration have done so, and that the others have been always ready to do so, but voluntary registra-

tion after the 9th of May has been refused:

10. The Bill before this Honourable House, therefore, is in conflict with the compromise in the following particulars:—

(a) It does not repeal the said Act No. 2 of 1907.

(b) Whilst it seemingly validates voluntary registration under a separate measure, it does not definitely and unequivocally except voluntary registrants from the operation of the said Act.

(c) It does not exempt from registration the wife and children under the age of 16 years of bona fide voluntary registrants in possession of certificates.

(d) It does not leave any opportunity for voluntary registration for Asiatics referred to in sub-paragraph (c) of paragraph 5 hereof.

11. The Bill is, therefore, in the humble opinion of the petitioning Association, in breach of the terms that were to be fulfilled by the Government.

12. The community represented by the petitioning Association has no desire to take advantage of the voluntary registration certificates that were taken out by it in good faith.

13. The petitioning Association respectfully invites the attention of the Honourable House to the fact that, at much personal sacrifice, and even at the risk of their lives, leading members of the Indian community fulfilled their part of the compromise.

14. The petitioning Association submits that the Bill before this Honourable House disregards the admittedly valuable consideration to the Government of the Colony by the Association in connection with the compromise.

15. Your petitioners, therefore humbly pray that this Honourable House will reject the Bill, or grant such other relief as to it may seem fit and proper. And for this act of justice and mercy, etc., etc.

Dated at Johannesburg this 13th day of August, 1908.

(Sgd.) HAJEE ISMAIL MIA,
Chairman.

(Sgd.) M. K. GANDHI,
Hon. Secretary.

Mr. Gandhi Interviewed

In the course of an interview with a *Leader* reporter, Mr. Gandhi said:—

"There is a great deal of misunderstanding regarding the Indian position on the question of the admission of educated Indians. We contend that the Immigrants Restriction Law, as it stands, does not debar educated Indians from entering the country, but nothing can be further from the Indian thought than that hundreds of Indian youths should be able to come into the country. All that we want is that the colour of the skin should not act as a 'bar sinister,' and that professional Indians, who are necessarily required for the legitimate growth of the community, should be allowed to enter. This may not be even at the rate of one per year, because there will be no scope for many such men. They certainly cannot compete in trade, and, after all is said and done, the Asiatic question is very largely a trade question. What is, however, lost sight of is that it is not the Indians who have raised the education question, but it is General Smuts who wishes them to accept his reading of the law. He does not care to consult Indians when he wishes to pass any offensive legislation concerning them, but when it is a matter of fulfilling the Government's part of the compromise he, as before, says, 'I shall fulfil the compromise if you accept this additional disability in the shape of a prohibition of the entry of educated Indians, no matter what their qualifications may be.' It is quite open to him to fulfil the promise of repeal of the Act, and at the same time in disregard of our sentiments to bring in the educational disqualification, and we will fight that question on its own merits. He has not consulted us with reference to the present Bill, which, in my mind, is a breach of the compromise on the part of the Government, and yet he refuses to pass a Bill which he had actually drafted repealing the Act because we object to a clause in it which, among others, disqualifies educated Indians."

"A Question of Honour"

Under the above heading, the *Pretoria News* of the 12th instant, writing on the New Asiatic Bill, says:

"It is no longer a question of whether it is politic or desirable that the opportunities for the voluntary registration of Asiatics should be extended, nor whether it is desirable that educated Indians should be admitted to this country. It is a question of whether General Smuts is to keep the promise which he made to the Indians on behalf of the Government of this country, and whether the terms of the compromise under which the Asiatics agreed to register voluntarily are to be carried out. We have re-read very carefully the various speeches and documents bearing upon that compromise, and we find it difficult to avoid the conclusion that General Smuts, if we may use a homely simile, is not quite "playing the game." The Asiatics have honourably and faithfully fulfilled their part of the contract—no one up to the present has ventured to deny this—they have been put to a great deal of trouble, inconvenience, monetary loss, and in many cases, actual physical suffering in order to vindicate their position. The leaders, in their determination to stand by their compact, have suffered at the hands of the more extreme among their compatriots, but this has not prevented them from loyally adhering to the compromise. Under the circumstances, it is of the utmost importance that the Colonial Secretary, especially as representing, for the time being at any rate, the white people of Transvaal, should adhere to the letter and spirit of his promises as fearlessly and with as little regard to public opinion as the Asiatic leaders have done. General Smuts is surely not going to admit that Mr. Gandhi has a nicer sense of public and political honour than himself; he is not for the sake of a little political kudos, and in order to "get the better" of the Asiatics, going to deviate from the terms of the compromise laid down. We cannot believe, therefore, that he is in earnest in refusing to extend the facilities for voluntary registration, as he must do if the Bill published this morning becomes an Act. But if in spite of all that has been said and written on the matter, the Government persists in driving the Bill through the House, we have no hesitation in asserting that it will set up a good case for Imperial interference. If General Smuts is not going to keep his promises, written and implied, they must be kept for him by some higher power. The Colonial Secretary will doubtless make an eloquent and convincing speech when introducing the new Bill, which everyone will read with interest, and to which everyone will give very serious and unbiassed consideration. In the meantime, one cannot help regretting that Mr. Gandhi and his supporters did not insist on having the terms of their compromise put into writing. They should have remembered the words of Mr. Chamberlain, uttered when negotiations were proceeding between the Imperial Government and President Kruger, advised by General Smuts, upon an occasion which need not here be further discussed: "He who sups with the devil needs a long spoon."

Harilal Gandhi gets a month

[Mr. Harilal Gandhi was on Tuesday morning brought before Mr. Jordan A.R.M. of "B" Court. The accused was charged with failing to comply with an order of the Court ordering him to leave the Colony after an expiration of seven days. Mr. Gandhi, who appeared quite cheerful in the dock, pleaded guilty to the charge.

Mr. Geo. V. Godfrey watched the case for the defence and told the Magistrate that, as his client intended to plead guilty, there would really be no defence.

On Mr. Godfrey being asked to address the Court, he said he had no remarks to make.

The accused was then sentenced to one month's imprisonment with hard labour.

This is the second time Mr. Harilal Gandhi has suffered for his principles.]

A Vereeniging Case

Bhana Dulabh was on Tuesday, sentenced at Vereeniging to pay a fine of £1/7/6 or undergo seven days

imprisonment with hard labour. He elected to go to gaol. Mr. Vorster defended. It will be remembered that in the previous Vereeniging cases no option of imprisonment was given, and that in those cases upon refusal to pay the fine, goods of the prisoners to the value of some £20 were attached.

The Johannesburg White League

A meeting of the South African Liberals (White League) was held in Johannesburg on the 12th inst., to discuss, amongst other things, the present Asiatic position. Col. Warren, it is stated, presided over a small audience. A protest was made "against any further concessions being granted to Indians in Transvaal, and it was urged "that no privileges be given to coloured people other than those extended to the natives of South Africa."

Mr. Sorabjee

In common with many other Indians, it was expected that Mr. Sorabjee Shapurjee Anjena would be discharged on Wednesday last, and an expectant crowd of about 300 Indians waited near the gaol, including the leading Indians of Johannesburg. Scores of them had bunches or garlands of flowers with which to greet Mr. Sorabjee, but, much to their disappointment, they received the other prisoners gladly enough but Mr. Sorabjee was not among them. Mr. M. K. Gandhi immediately applied to the Governor for permission to see Mr. Sorabjee, which permission was granted. Mr. Sorabjee was looking well and happy, not knowing anything at all as to what was to happen to him. Rumour said that Mr. Sorabjee was to be deported under the Immigrants' Restriction Act—that would be a new move on the part of the Government—and it was known that Mr. Sorabjee was not to be discharged just then, the Gaol Regulations allowing the Authorities to detain prisoners up to six o'clock in the evening of the discharge day. The crowd, therefore, dispersed. Indian pickets were placed to watch the several gates of the Johannesburg Gaol, and it was known about 3 p.m. that Mr. Sorabjee was removed to "B" Court in a carriage with Superintendent Vernon in plain clothes. Up to the time of writing these notes, Mr. Sorabjee has not been discharged. He was taken before Mr. Jordan. Evidently, some secret ceremonial was gone through, and, after observing perfectly needless secrecy, he was taken away in a cab, his destination being unknown.

A Case for the Supreme Court

A point in regard to Asiatic trade licences was raised at the Police Court Pretoria, on a charge preferred against an Indian hawker of hawking without the necessary licence.

Mr. Lichtenstein, who was instructed by the British Indian Association, stated that the accused had applied for the licence required, but had been refused this unless he allowed his finger-prints to be taken. He submitted that this was not required.

Mr. Walton, A.R.M., before whom the men appeared, said he would grant a remand for a week, and Mr. Lichtenstein could apply for a mandamus, and take the case before the Supreme Court.

Volksrust Cases

Remarkable Prosecutions

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Before Mr. A. F. De Villiers, A.R.M., at Volksrust, on Tuesday, the 18th inst, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia, H. L. Joshi, M. N. Goshalia, S. B. Medh, S. J. Randeria, M. P. Killa-vala, U. M. Shelat, Omar Osman, Ebrahim Hoosen, Moosa Ahmed, Sulaiman Ebrahim, Valli Amojee, Kajee Kalanur Dadamia, Diat Mawjee, Vallabh Bhula, Ismail Essop, Makhan Vallabh, and Moolji Ooka were charged with contravening section 8 sub-section 3 of Act 2 of 1907, in that they had failed to produce a registration certificate under the Act when called upon to do so.

Mr. Mentz prosecuted and Mr. H. S. L. Polak defended.

All pleaded not guilty.

Sergeant Mansfield, of the Transvaal Police, stated that the accused had been brought before him on the 14th inst., at the charge office, Volksrust, to see if they were lawfully entitled to enter the Transvaal. They came by train from Natal. He examined them and asked for their permits or their registration certificates issued under the Act. Some produced registration certificates. Four produced permits issued under Ordinance 5 of 1903. Two produced Dutch registration certificates. The others had no papers. He asked them if they had ever been in the Colony before. Some said yes, and claimed the rights of re-entry as pre-war residents of the Transvaal. Others said no they had not, but claimed now to enter the Colony under the exemptions of the Immigrants Act, they being each in possession of £20 and upwards produced to him, and they stated they could write in the English language, which they did at his request and dictation. They did not state whether they were in the Transvaal when peace was declared. The men with permits refused to give thumb-prints and he was not able to satisfy that they were the legal holders of these permits. They said that, being holders of these permits, they were entitled to eight days before they registered. He asked whether they should register, and was told that they had eight days to make up their minds. He produced Government Notice No. 1097 of 1907 stating that the 30th November was the day after which demand for registration certificates could be made. The accused were male Asiatics over the age of 16 years.

Cross-Examined: Witness was appointed an Immigration Officer. He was a police-officer and therefore entitled to demand the production of registration certificates under the Act. He had instructions to stop anybody he was not satisfied with, whether Europeans or Asiatics. When they were stopped he required means of identifications from them. He had not stopped certain Asiatics who had entered the Colony from Charlestown on the 14th inst. because he was satisfied that they were entitled to be in the Colony. He stopped another Asiatic on the same day, Mr. Adam H. G. Mahomed. He was allowed to proceed after witness had received telegraphic instruction to that effect from Mr. Chamney stating that this entrant had a voluntary registration certificate and was a resident of Capetown. He was also identified by a European resident of Capetown and was quite satisfied as to his identity.

In regard to the four persons who produced permits, he agreed that the thumb-impression was not an integral part of the permits. These impressions were voluntarily given, and not under any regulation. They were simply a means of identification. On some permits there were no thumb-prints, and on others, the impressions were blurred and indecipherable by him. He admitted that these men were anxious to help him and to give him every facility for identifying them short of giving a thumb-impression. Witness asked them whether they had been ordered by any one to refuse to give thumb-prints, but they replied that their refusal came from themselves. They were quite prepared to give thumb or finger impressions as a voluntary act, but so long as the Asiatic Law Amendment Act requiring under compulsion the giving of a thumb-print, they would refuse to do so. He had no reason to suppose that they were not lawful holders of the certificates. Witness had satisfied himself that the men who claimed exemption from the prohibitions of the Immigrants Act could pass an education test and were persons of sufficient means. He had no other reason for detaining these seven men except that they were Asiatics. He would not have stopped Europeans who could pass the test in the same circumstances. With regard to the men who stated that they were in the Transvaal before the war he was satisfied with their statements. To sum up, he was satisfied that there was no reason to suppose that those men who produced permits were not the legal holders thereof, that the educational test and had sufficient means,

and that the men who claimed pre-war residence had made correct statements. Witness did not know whether any of the accused had had the opportunity to apply for registration under the Act.

This closed the case for the Crown. Mr. Polak then called

Muljі Ooka, who, through Mr. M. C. Anglia, who acted as interpreter, stated that he was a fruiterer, and was in the Transvaal from 1897 onwards. He gave the names of several Europeans who could identify him. He had been in Pietersburg and Johannesburg. He had a Dutch registration certificate which he had sent to Mr. Gandhi for the purpose of inquiring as to his right to re-enter as a pre-war resident. He was not willing to submit to the Asiatic Act, but had come to claim his rights of re-entry. He was prepared, if necessary, to submit to punishment for not taking out a certificate under the Asiatic Act.

Omar Osman stated that he was a tailor. He had been resident in the Transvaal from 1893 to 1899, and produced documentary evidence in support of his statement. He mentioned the names of several Europeans who could identify him. He claimed the right of re-entry. He had no opportunity prior to entering the Transvaal of making applications for registration either voluntary or otherwise. He had not come to defy the law but to assert his rights. He had been in Utrecht and Vryheid, and as far as Carolina. He still had outstanding book-debts here. He would not register under the Act.

Kajee Kalanna Dadania said he was a fruit agent. He claimed the right of re-entry as a pre-war resident, having been in Zeerust, as a cook, and afterwards in Krugersdorp in 1896. He had had no opportunity of applying for registration in Natal. He was unaware of the existence of any office where, or person to whom such application could be made outside the Colony. He was prepared to suffer any punishment for not complying with the Act, but was willing to register voluntarily.

Ismail Essop stated that he was a salesman. He had never made application under the Registration Act and never desired to. He was in the Transvaal before the War with P. B. Ebrahim & Co., mattress makers. He went to the Transvaal in 1896 and returned to Durban on account of ill-health in 1898. He was at that time a minor and never required a registration certificate. He knew people in Johannesburg who could identify him. He claimed the right of re-entry as a pre-war resident.

Valli Amojee stated that he had been a servant, but his usual occupation was that of a hawker. He had never made application under the Act and did not intend to. He came to assert his rights as a pre-war resident of the Transvaal. Before the war, he was at Klerksdorp in 1896. He then served Rassool Hoosen & Co., for 18 months. Then he had served M. E. Tilly for a year. Afterwards he had plied his trade of hawker until the war broke out, going as far as Lichtenburg, where he was well-known, to Ajam, Abed & Co., a prominent Indian firm there. He had a Dutch registration certificate, but had lost it. He had applied in 1906 for a permit to enter the Transvaal, but Mr. Chamney had replied stating that he was not satisfied with applicant's proofs. Mr. Chamney had never asked witness to produce further proof.

Mr. Dawad Mahomed stated that he was President of the Natal Indian Congress, the official organisation representing the Natal Indian community. He was a land and estate owner in Durban. He was a resident of the Transvaal at Pretoria, Potchefstroom, and other places before the war, coming to the Colony in 1884. He was in Pretoria a partner in the firm of Ismail Mamoojee & Co., and at Potchefstroom, he was partner in the firm of Aboobaker, Amod & Co. He knew in Pretoria ex-Landdrost De Villiers, Mr. T. W. Beckett, and other prominent Europeans intimately, as well as the late Post-Master General, Mr. Van Alphen. In Potchefstroom he knew, amongst other people, Mr. C. M. Douthwaite well, and there Mr. Baantjes, of Gold-Mining repute, was his clerk. He knew the members of the Baantjes family well. Witness had large business interests in the Transvaal at that period. He had now come to the Transvaal, not by way of defiance, but in order to assert his right as a pre-war resident. He had not applied and under no circumstances would apply for registration under the Act, as it was against his religion, sentiment and conscience. He fully realised that he was, if he did not register within a certain time, rendering himself liable to punishment under the Act. But he could not accept such an obnoxious measure, and was ready to suffer any penalties that the Court would be prepared to impose on him. If the compromise of last January had been honourably carried out, he might have applied for voluntary registration. He did not know of any Asiatic having had any opportunity whatever of making application under the Act in Natal. He claimed to avail himself of his right at any time, at will. He knew, both personally and in his official capacity that there were a number of pre-war Transvaal residents in Natal and elsewhere who had not yet asserted their right to re-enter the Colony, but reserved their right to do so when they choose. He had never been required to take out a registration certificate under the Law 3 of 1885, presumably owing to the very intimate relations existing between him and the Landdrost, which witness described as those of father and son. He held that General Smuts had not only failed to carry out his promise to repeal the Registration Act, but had introduced a Validating Bill which was even more degrading. He entered the Transvaal now in order to protest on behalf of his brethren as one of their chief leaders. He was a parliamentary voter in Natal.

Cross-Examined: He considered himself to be a rich man in so far as he represented a community like the Natal Indians. His race was famous for being law-abiding, and he repudiated the Prosecutor suggestion that he came to defy the law. He was acting detrimentally to his material interests, and was prepared to sacrifice everything to uphold what he considered to be right. When the trouble ended last January, he was prepared to come to the Transvaal, but when he learnt that matters were shaping satisfactorily, he decided not to come.

Mr. Parsee Rustomjee gave evidence to the effect that he was a general merchant in Natal, where he had large business interests and was a considerable property-owner. He was a Vice-President of the Natal Indian Congress. He had important business interests all over South Africa, through which he had travelled again and again. He was a Parliamentary voter in Natal. He first came to the Transvaal in 1893, where he was in partnership with Shaikji Amod, in Johannesburg. He owned three properties there which were expropriated in 1904 by the Johannesburg Municipality. He had then placed his financial affairs for the Transvaal in the hands of Mr. Gandhi. As Parsee, he had been exempted from the necessity of taking out a registration certificate under the Dutch Government. The introducing of the Validating Bill had especially induced him to come to the Transvaal at the present time, as he considered his vested rights as a pre-war resident were threatened thereby. He believed that those rights had been safeguarded under the compromise, and he had no reason to believe that they had ever been taken away, nor did he think they could be taken away under British rule. His father and grandfather were British subjects before him, and Parsees were in the Imperial Parliament and the Viceroy's Council. He certainly considered he was a law-abiding citizen, and had not come to defy the law but to submit to its punishments to which he might be liable. He would not accept the law even though he died for it. During the war he had supported British refugees to the sum of £50 per month—in all some £500. He was well-known to all leading merchants in the Transvaal. He regarded the whole of South Africa as his adopted country. He might wish to return to the Transvaal for the purpose of re-opening business there at any time. Although he had never had a permit, he had frequently been to the Transvaal with the knowledge and consent of the Registra-

Asiatics. He considered that he had the same right of entry as anyone in Court.

Mr. M. C. Anglia, who was then called, stated that he was a merchant in Natal, where he possessed the Municipal franchise. In India he was a Municipal Councillor. He claimed the right to enter the Transvaal as being able to pass the Education Test under the Immigration Act and was a pre-war resident. He was in the Transvaal before the War, in 1897, as managing partner and representative of the firm of A. G. Hoosen & Co., large Mauritian sugar-merchants. On behalf of his firm he had entered into several important contracts to supply sugar, and was consequently well-known to a large number of prominent Europeans in the Transvaal. He had now come to the Colony with a full knowledge of the penalties of the Registration Act. He held that to register under the Act was to degrade his people below the level of cattle, and did not leave an atom of self-respect to them. His objection was a religious one, to the element of compulsion and the principle of segregation. His objections would largely disappear if the law were of general and not special application. He particularly objected, as a Mahomedan, to the distinction in the Act against Turkish Mahomedans, even of European birth, and excluding Turkish Christians. This Act he held to be not a measure of identification but of religious prejudice. It was contrary to the Mahomedan religion to submit to an Act distinguishing any section of the community, though his religion enjoined all Mahomedans to accept general legislation, whether just or unjust.

At this stage the Court adjourned the further hearing of the cases until Wednesday.

On Wednesday afternoon, on the resumption of the proceedings, Mr. Polak having already closed his defence, Mr. Mentz, the Prosecutor, addressing the Court, briefly analysed the evidence of the accused, referring to the fact that some of them had previously been refused permission to enter the Transvaal before the Act came into force. None, with the possible exception of the four men who held Peace Preservation Ordinance permits, could hope to escape from the consequences of entering the Colony without authority, the educated men being in fact prohibited immigrants under section 21 sub-section 4 of the Immigrants' Restriction Act. In respect to the ex-members of the Stretcher-Bearer Corps, he held that the law did not contemplate temporary corps. He also argued that the Crown was not obliged to allow 8 days for registrations under the Act before taking proceedings. As to the four holders of permits, it was impossible to identify them as the Chief had refused to give them permits.

Mr. Polak replied, a short Court ruled after which the Court retired for a few minutes for the purpose of considering judgment, and on resuming, the Magistrate said that, although the permit holders had not given thumb-prints or otherwise identified themselves he considered from the straightforward manner in which they had given their evidence, that they were the *bona fide* holders thereof and he discharged them, warning them to register within 8 days. He could not, however, accept as conclusive the evidence of those who produced Dutch registration certificates or other evidence as to pre-war residence. He did not suggest that they had not told the truth, but he would be establishing a dangerous precedent if he admitted such evidence as conclusive, especially as, in the case of the Dutch registration certificates it was notorious that there had been much trafficking in them. As to the members of the Volunteers, he regarded them and the other educated men as not pre-war residents. He could not go into the question of objections to the Act which he had only to administer. He ordered these to men to leave the Colony within 7 days.

All the accused left for Johannesburg by the evening train to confer on the new situation with Mr. Gandhi.

Natal Parliament

LEGISLATIVE COUNCIL.

August 13.

New Asiatic Licences

The Asiatic New Trading Licences Bill passed through Committee with an unimportant amendment.

The Council adjourned until 4 o'clock on Tuesday afternoon.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

August 13.

The Indian Existing Licences Bill was read a third time and passed.

LEGISLATIVE COUNCIL.

August. 19.

The COLONIAL SECRETARY moved the second reading of the Asiatic Trading Licences Bill. In doing so, he asked what would be the verdict of posterity if they did not check the existing evil in connection with Asiatic traders. He thought that the wisest act of statesmanship in South Africa was when the Orange Free State decided to get rid of the Asiatics in that country. The result was that to-day the Orange River Colony was absolutely free of the evil. The strongest objection to the Bill was: Why should they compensate these people? He thought it was only fair, after they had allowed these people to remain here all these years, they should, after the completion of no-licence, give them reasonable compensation.

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL opposed the Bill. He said that to deprive the Asiatics of their licences would be an injustice, and a wicked thing. He also thought the Bill would endanger the New Licences Bill, which he considered a fair measure. He moved that the Bill be read again in six months.

The Hon. Mr. ANGUS thought there was a great difference of principle between the two Bills. He supported the Hon. Mr. Campbell.

The Hon. Mr. HUTCHINSON did not see the immediate necessity for the Bill, and deprecated hasty legislation over such an important matter. He was in favour of the principle of the Bill, but questioned the advisability of hurrying it through.

The Hon. Mr. HENDERSON wholly supported the Government in the measure. He considered that the duty of Parliament was to correct the mistakes of past legislators.

The Hon. Mr. LABUSCHAGNE supported the Bill.

The Hon. Mr. WILLSON liked the Bill but was afraid it would endanger the other measure.

The Hon. Mr. KIRKMAN supported the Bill, but doubted the wisdom of passing it at once. He did not support the proposed scheme of compensation. He supported the second reading.

The Hon. Mr. UYS did not think the Bill would prejudice the other one. He thought the Bill did no injustice, but could not see the necessity for compensation. He strongly supported the Bill.

The COLONIAL SECRETARY, replying, said that the Bill would do no injustice. He referred to the support given by the London *Times* to the Colonial Asiatic legislation. The question was being taken up in all parts of the British Empire. It was their duty to hand down a clean land to their children, and he appealed to members to do their duty. He pointed out that nearly two-and-a-half millions of money was being sent out of Natal yearly by the Asiatics.

On a division the amendment was lost by 6 votes to 3.

The Bill was read a second time.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

August 20.

The House resolved into Committee to consider an amendment by the Legislative Council in the Indian Licences Stoppage Bill. The amendment was the introduction of the words, "or their descendants," in respect to the Asiatics.

The amendment was agreed to.

The Bill was again reported and re passed.—*Natal Mercury.*

A LECTURE. Mr. Gandhi was due on Thursday evening to take part in a debate under the auspices of the Y.M.C.A., Johannesburg, on the question of "How the Asiatic problem affects Closer Union"

Transvaal Early Closing

Select Committee's Report

The Select Committee on the Shop Hours Regulations recently appointed by the Transvaal House of Assembly has now reported.

It recommends compulsory early closing, by means of direct legislation and suggests a draft Bill based upon its recommendations on the following lines, the provisions applying to retail dealers including hawkers and pedlars:

The open time for shops in Pretoria and the Witwatersrand area and "within a distance of five miles from the nearest boundary of any such municipality" is fixed as follows: Mondays, Tuesdays, Thursdays and Fridays not later than seven o'clock; Wednesdays, not later than one o'clock; Saturdays, not later than nine o'clock. Wholesale houses are permitted to open on Wednesdays until seven o'clock provided they close on Saturdays not later than one o'clock.

Shops in other areas must not be later than six o'clock except on Saturdays, when the hour may be seven provided the half-holiday—and all shops must observe one half-holiday a week—does not fall on the Saturday.

The above closing hours, says Clause 5, shall not apply to restaurants, tea-rooms (not being Asiatic tea-rooms), bakers' and confectioners' shops, railway book stalls, eating-houses (not being Kaffir or Asiatic eating-houses) nor to any premises where no merchandise other than fresh milk or flowers are sold or offered for sale.

Ensuing clauses provide that shops and businesses shall close on public holidays, permission being given for keeping them open on days preceding holidays (not being Sundays) up to the hour for closing on Saturdays. Saturdays hours also apply to days between December 22 and 31 inclusive, whilst on December 24 (not being a Sunday or public holiday) shops need not close until 11 o'clock.

No shopkeeper whose shop is exempted under the provisions of clause 5 shall, it is stated, keep an assistant at work for more than 9 hours a day.

The schedule fixes open time for various buinesses as follows:

Fishmonger, poulterer, and vegetable, not later than: Wednesday, 1 p.m.; Saturday, 9 p.m.; Sunday not later than 9 a.m.; other days, 6 p.m.

Fruiterer, not later than: Wednesday, 1 p.m.; Sunday, 9 a.m.; other days, 10 p.m.

Hairdressers, not later than: Wednesday, 2 p.m.; Saturday, 9 p.m., other days, 7 p.m.

Tobacconist, not later than: Wednesday, 2 p.m.; Saturday, 10 p.m.; other days, 8 p.m.

Newspaper vendors, not later than: Wednesday, 2 p.m.; Thursday, 8 p.m.; other days, 7 p.m.

Asiatic and Kaffir tea-rooms and eating-houses, not latter than 8 p.m. every day.

Hairdressers, tobacconists, newspaper vendors, and Asiatic and Kaffir eating houses must close on Sundays.

A Settlement In Sight

The *Rand Daily Mail's* Pretoria correspondent telegraphing on Tuesday night, says that there is still a chance of a settlement of the Transvaal trouble.

Mr. Smuts again postponed introducing his promised Bill into Parliament to-day, the reason being that important negotiations are proceeding.

Mr. M. K. Gandhi, representing the British Indians, and Mr. Leung Quin, the head of the Chinese community, were in Pretoria this morning to interview the Government. An important meeting was held at Government Buildings, when the Asiatic representatives, together with Sir George Farrar, Sir Percy FitzPatrick, Mr. W. Hosken, and Mr. Lindsay, representing the Opposition, met the Ministers.

A long conversation took place, the whole situation being reviewed, and the problem discussed as between the Government, the Opposition and the Asiatics themselves.

The result was inconclusive, but it is understood that the dispute has been narrowed down to one point dealing with the education test. Upon all other points it is possible to come to an agreement, and negotiations on the educational question have been adjourned till to-morrow to enable the Asiatic delegates to consult their people.

The impression prevails that a settlement will be reached.

Government's Attitude

The *Star* on Wednesday reports:—

The Government had not decided this morning the attitude to be taken up concerning the Asiatic crisis. I learn, however, that the deputation from Johannesburg which waited upon General Smuts and General Botha yesterday were particularly firm regarding the stand to be adopted by the Asiatics generally, and at the conference held in Johannesburg last evening the leaders of the Asiatic community again expressed their determination not to give way. The Government, I am informed, have conceded every point with the exception of the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, No. 2 of 1907, which Mr. Gandhi insists was promised by General Smuts, and which promise the Colonial Secretary denies having made. According to the Immigration Restriction Act an educational standard is set which equally applies to Asiatics as well as to other immigrants. The Government, however, desire to exclude Asiatics from the provisions of this latter law, and, I understand, have asked the leaders of the Asiatic community to give an undertaking in writing that even educated Asiatics should be refused admittance to the Colony. To this strong objection is taken, it being argued for the Asiatics that any educated Asiatic should certainly be granted the facilities under the Act which are accorded to Europeans. Their anxiety to repeal Law No. 2 of 1907 is based upon the argument that it is class legislation. The result of negotiations to date is a deadlock. All the morning the Government have debated the matter, but up to the present nothing substantial has been arrived at.

Sorabji Deported

Johannesburg, Aug. 20.—This morning about 200 representatives, members of the Asiatic community from all parts of the Transvaal, assembled at the mosque to discuss the terms of compromise suggested in an interview between Mr. Gandhi and others, and the representatives of the Government. Prior to the proceedings excitement prevailed amongst those present at the news concerning the deportation of Parsee Sorabji, many being inclined to think that this deportation had been ordered by the Government with the intention of overawing the conference into submitting to the proposed terms of the compromise.

Mr. Gandhi stated that nothing would be communicated to the Press, and then mentioned that Sorabji had telegraphed as follows: "Had solitary confinement yesterday." (Cries of "Shame"). "Pushed out by Vernon on the Natal border."—*Natal Mercury.*

The Irreducible Minimum

Johannesburg, Aug. 20 (Reuter.)—The Indian Conference, having concluded discussion, definite terms for the settlement of the situation have been sent to the Government for consideration, but the conditions for the time being are private.

In Parliament

On Thursday the Colonial Secretary brought up the report of the Select Committee, appointed yesterday, to go into the subject matter of the Asiatic Voluntary Registration Bill, drafted by the Committee. He moved, as an unopposed motion, that the Asiatic Voluntary Registration Validation Bill, which was read a first time, on August 13, be withdrawn, and that the amended Bill be read a first time.

Sir George Farrar seconded the motion, which was carried, the second reading being set down for to-morrow.—Reuter.

Cape Parliament

"The Worst Piece of Humbug ever seen on the Statute-book"

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

August 11.

Mr POWELL moved that a Select Committee be appointed to inquire into the working of the Immigration Act and the General Dealers' Act, with power to take evidence and call for papers; and to consist of Dr. Murray, Mr. Levey, Mr. Lundie, Mr. Alexander, Mr. Withinshaw, Mr. Hellier, and the mover. The mover said the object he had in view was to inquire into the grievances of Indians, who had presented petitions to the House, and of other persons, who had also petitioned. He would do his best to have all sides of the question thoroughly inquired into, and he intended later to move that the petitions presented to the House be referred to the committee.

Mr. SAUER said he had opposed this General Dealers' Act when it was first introduced. It was the only instance on record that he could find in any civilised country in the world where the judges were interested. The Act constituted a Court of prejudiced Judges. It was an iniquitous principle, and it had worked most perniciously. If they wanted to keep Asiatics out, let them do so. Whether the Asiatics were British subjects or not did not matter. If they were objectionable at all, they were objectionable whether they were British subjects or not. But don't let them go into the hypocrisy of constituting a Court which they knew was biassed and prejudiced, and which was run in the interests of a particular class to create a monopoly. He had yet to learn that it was in the interest of the purchaser that there should be fewer people from whom he might buy his goods. The greatest injustices had occurred, and the most reputable people had been refused licences by interested parties. He did not sympathise at all with the class of people who came here to undersell white traders, but don't let them constitute a Court which was biassed, and don't let them pretend it was in the interests of the white man or in the interests of morality, or for sanitary reasons that they did this. The basis of it all was to prevent competition. He heard there was a movement now to go so far as to say in what street a man should keep a shop. He hoped they would soon come back to the position when they would not inquire into a man's colour or his nationality, but when they would give free trade here so far as business was concerned. It was a scandalous thing that there should be a Court constituted like this, and he would do his very utmost to get the Law as it now stood on the Statute-book repealed, because he believed it was a piece of hypocrisy, the worst piece of humbug he had ever seen on the Statute-book.

Mr. DE WAAL moved that the committee consist of nine members, and that Mr. Louw and Mr. Greer be members of the committee.

The amendment was agreed to.

The motion, as amended, was agreed to.

Cape Indians' Petition

Presented to Parliament

Immigration and Licences Acts

The following petition has been presented to both Houses of Parliament on behalf of the South African Indian Association—to the Legislative Council by the Hon. J. D. Cartwright and to the House of Assembly by Mr. R. Upington:

1. That the said association humbly approach your Honourable House, in pursuance of a mandate from an influential Indian Conference which sat in Cape Town in the first week of June, and submit this petition, embodying the substance of resolutions adopted by it, and of a subsequent resolution passed by the association, after full deliberation, setting forth grievances suffered by the Indian community in this Colony.

2. That your petitioners beg to state that the resolutions adopted by the said Conference—which was composed of delegates from such important centres as Port Elizabeth, Kimberley, Vryburg, Mafeking, Robertson, and Stellenbosch, in addition to Cape Town and the district thereof—have reference chiefly to the severe restrictions imposed on the Indian community by the Immigration Act, to the hardships occasioned by the drastic provisions of the General Dealer's Act, and to the invidious position in which British Indian subjects are placed in East London, by reason of the exceptionally severe Municipal regulations enforced against them as a class in that township.

3. That your petitioners would humbly represent that the law governing immigration in this Colony has become oppressive to a degree to the Indian community, owing to the want of a clear definition of the term "domicile," and that the placing of a proper construction on that term, authoritatively, once for all, or the determining of a three years' residence in the Colony to constitute domicile in every case, as well as the sanctioning of the grant of certificates under the Immigration Act, without any limit as to time of return to the Colony of applicants for the same, appear imperative, so as to bring about a satisfactory change in the present state of things.

4. That in respect of minors whom it is desired to bring into the Colony by parents or relatives settled here, petitioners submit, in terms of the resolution of the Conference, that the age limit in all such cases be that which is now recognised by the Roman-Dutch law for all other legal purposes in this Colony namely, under twenty-one years.

5. That, looking to the fact that the difficulty of control of immigration, and the annoyance and hardship inflicted on Indians under the Act, arise chiefly from the illiberal and unsympathetic attitude of the department, and the withholding of all reasonable concessions, the South African Indian Association has, since the meeting of the Conference, specially considered and resolved, as a matter of great expediency, that the following enactments be urged for the early consideration of Parliament, in the way of a remedy that will afford adequate means of doing away with existing abuses, and provide a more rational method of departmental procedure:

(a) Servants, under agreement for a term of years, under proper limitations, to be allowed to enter the Colony, on application of traders of good repute, subject to the condition that such traders, or employers, make a deposit with Government of a sufficient sum of money to cover the ultimate repatriation of such servants, and afford all reasonable guarantees for the due fulfilment of the condition;

(b) A duly authenticated certificate under the hand of a Magistrate in India with respect to the age of a minor, and the *bona fide* character of the case dealt with, on application, be deemed sufficient for all official purposes in this Colony;

6. That petitioners would urge, in conformity with the unanimous resolution of the Indian Conference that, in view of the strictures recently made by the honourable Judges of the Supreme Court, in connection with several cases of appeal heard by them relating to immigration, Parliament may be pleased, as a matter of pressing public necessity, to order that the Select Committee appointed last year to inquire into immigration matters do continue its labours, take further evidence and publish its report during the present session.

7. That, with regard to the General Dealer's Act, in view of the fact that it operates harshly on British Indians more than on other members of the community—the European trading class of the lower grade being chiefly foreigners—your petitioners respectfully beg to represent that, it being found impracticable, owing to the peculiar circumstances of this Colony, to authorise the free and unrestricted issue of licences to British Indians, as in other parts of the British Dominions, the powers now vested in Municipalities and Divisional Councils be revoked, and the right to grant licences be placed in the hands of Resident Magistrates. This change the Conference deemed absolutely essential, seeing that in the majority of cases Municipal Councillors are

practically interested parties in trade concerns and cannot therefore be free from prejudice or unbiassed when dealing with applications.

8. That your petitioners would also state that great hardship has likewise been inflicted on hawkers, without discrimination, by the wholesale refusal of licences to them to trade. Such indiscriminate and ill-judged method of dealing with applications of persons who have been long established here has not only seriously affected the interests of many mercantile firms, but it has also tended to the loss of public revenue: while on the other hand, it has undoubtedly led to a systematic and serious abuse by coercing respectable traders into adopting dishonest methods of public dealing.

9. That petitioners, while soliciting the restoration of licence privileges to deserving persons of the hawker class, would at the same time urge for consideration that, where a licence is refused, the applicant may, by virtue of his vested rights, be allowed the right of appeal to the Supreme Court, as is now conceded in the case of a general dealer.

10. Wherefore your petitioners humbly and respectfully pray that your honourable House will take this their petition into gracious consideration. They venture to hope that Parliament will recognise the need for a modification of the law and introduce the necessary amendments to the above-cited Acts during the present session, thereby removing the needless restrictions imposed on British Indians in this Colony, where they have, up to a recent period enjoyed all the rights and privileges of loyal subjects of the Crown, and in which they hope to continue to enjoy their full citizen rights, with all others of the community, as faithful subjects of His Most Gracious Majesty the King.

The Kimberley Petition

In the Legislative Assembly on the 14th instant, Mr. Oliver moved that the petition presented to the House on July 22, from V. Samy and 204 other Indians, residing in Kimberley and Beaconsfield, praying that the time limit imposed under the Immigration Act, 1906, may be repealed in the case of resident Indians, be referred to the Government for inquiry and report. The motion was agreed to.

MR. SORABJEE. We have received a telegram from Mr. Sorabjee which states that he is again ready for the fray. He wishes to thank the numerous friends who have sent congratulatory telegrams and letters.

Problems of Empire

Coloured Immigration

By the Right Honourable A. Lyttelton, M.P.

(COLONIAL SECRETARY OF LAST UNIONIST ADMINISTRATION)

(Concluded)

History shows that for long the Colonial Office resisted the policy of which these quotations are the expression; and at a date so recent as 1897 Mr. Chamberlain at the Colonial Conference of that year said: "We quite sympathise with the determination of the white inhabitants of these Colonies which are in comparatively close proximity to millions and hundreds of millions of Asiatics that there shall not be an influx of people, alien in civilisation, alien in religion, alien in customs, whose influx, moreover, would most seriously interfere with the legitimate rights of the labour population. An immigration of that kind must, I quite understand, in the interests of the Colonies, be prevented at all hazards, and we shall not offer any opposition to the proposals intended with that object; but we also ask you to bear in mind the traditions of the Empire, which makes no distinction in favour of, or against, race or colour; and to exclude, by reason of their colour, or by reason of their race, all her Majesty's Indian subjects, or even all Asiatics, would be an act so offensive to those peoples that it would be most painful, I am certain, to her Majesty to have to sanction it. . . . The United Kingdom owns as its brightest and greatest dependency that enormous Empire of India, with 300,000,000 of subjects, who are as loyal to the Crown as you are yourselves, and among them there are hundreds and thousands of men who are every whit as civilized as we are ourselves, who are, if that is anything, better born in the sense that they have older traditions and older families, who are men of wealth, men of cultivation, men of distinguished valour, men who have brought whole armies and placed them at the service of the Queen, and have in times of great difficulty and trouble, such for instance, as the Indian Mutiny, saved the Empire by their loyalty. I say, you, who have seen all this, cannot be willing to put upon these men a slight which I think is absolutely unnecessary for your purpose, and which would be calculated to provoke ill feeling, discontent, irritation, and would be most unpalatable to the feelings not only of her Majesty the Queen, but of all her people."

Yet the Colonial Minister found himself constrained to assent to the Natal Act of 1897 which has since become, in substance, the model of similiar legislation in the Cape Colony and Australia, which employs language, it is true, polite and unaggressive, but in substance entrusts the Colony with the power at discretion of prohibiting Asiatic immigration. Certain incidents in the Transvaal may parenthetically be mentioned arising from the action of Mr. Chamberlain's successor, who insisted after the war in maintaining certain rights of British Indians settled in the Colony on the faith of British pledges, but these relate only to a limited number of Asiatic immigrants, and need not be further referred to here except as illustrating the sharp line of cleavage dividing the question of the now admitted power of a Colony to regulate future immigration and the question of the obligations of a Colony towards British subjects encouraged in the past to settle within her borders. The right to regulate future Asiatic immigration of British subjects was not disputed by the late Government any more than his Majesty's present advisers. Canada has not adopted the same methods of excluding the Asiatics—but it cannot be doubted that the Dominion Government is at one with her sister States of Australia and South Africa in the resolution to prevent free and effective competition by British subjects of the Asiatic races, and the facts briefly summarised above prove that the Imperial Government have, though reluctantly, been driven to acquiescence in a policy which it would be useless and dangerous, even if it were expedient at the present time to resist. A shrewd appreciation of what the attitude of the British democracy would be towards Asiatic immigration if this country were not protected against such competition by climate has in this matter imposed moderation of language upon many immoderate people, and has kept in some bounds that inexpensive virtue which prescribes sacrifice on others. Yet if we look on this matter not merely as affecting the self-governing Dominions of the British Empire, but broadly, the East and the West, it may be permitted to us to doubt whether the Western nations will be able always to maintain the position which they have so firmly taken. For no system with the appearance of equity can be constructed which will give even temporary shelter to the claim by the West for free admission, the open door, to the East, and prohibition, the shut door, to the West. Nothing but plain force, the mailed fist, in the most palpable form, can support the dogma of free competition for Western in Eastern lands and strict monopoly for them in their own.

Such a claim becomes more difficult when it is made in face of the doubts expressed even in some countries asserting it. I was much struck by the reasonableness and force of a paper recently read by the Bishop of Carpentaria before the Victorian branch of the Royal Geographical Society of Australia, giving a sober account of the problems revealed by

twenty-two years' experience of Northern Australia and the result in those tropical regions of the "White Australia" policy. The long experience has proved, in the Bishop's words, that the climate of the country, whence Asiatics are altogether banished, is one which is injurious to the health of white women, tending to produce and intensify diseases peculiar to them, and especially to make child bearing more difficult and dangerous than in the South; that, further, the health of children is unsatisfactory: they grow too fast, and are pale and lacking in health and vigour: and that men only, if temperate, are able to preserve their health, though not their energy; and yet all their energy is needed, for upon them and their labour is placed the heavy burden and cost of two homes demanded by the necessity of sending wife and family away for long and expensive changes.

The Bishop also points out how important are the questions of accessibility and defence in relation to Northern Australia. Few people in Melbourne, in his opinion, realise how near Northern Australia is to the East, and how impossible of any adequate protection from the South. Port Darwin is distant from the Philippine Islands only 1156 miles, but from Melbourne 3030. Again, from Thursday Island to Dutch New Guinea is 112 miles, and to German New Guinea 860, while to Melbourne it is 2230 miles.

Australians, as a discussion aroused by the Bishop's paper proved, and as a most interesting article in the *Melbourne Argus* testified, are beginning to see the significance of these facts. They recognise the formidable nature of the argument: "You can make no profitable use of the country yourselves, why should you grudge it to others?"

This illustration—and it might be shown not to be an isolated one—is given here in an entirely uncontroversial spirit. No one recognises more clearly than I do the legitimate sensitiveness to anything approaching dogmatism from outside felt by those who have in their own persons and in their own fortunes to encounter the momentous issues raised by this world problem. No one can be more alive than I am to the weight of objections to laws restrictive of full industrial freedom to Asiatic labour, objections based in some cases no doubt on ignorance and prejudice, but in others on lofty and aspiring ideals. Yet it seems almost impossible to devise other means to reconcile the conflicting aims of those who passionately desire to preserve the purity and the industrial standards of the race, yet flinch from the waste of the world's resources following the exclusion from wide tropical lands of those who alone can effectively gather from them their increase.

To Stop Asiatic Trading

Text of the Bill

The following is the full text of the Bill "To prohibit after a certain time the holding of trading licences by Asiatics," which has passed the third reading in the Natal Legislative Assembly:—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows:—

1. In this Act the term Asiatics shall be taken to mean any Natives of Asia, or their descendants, or any persons belonging to the class usually designated in this Colony as Banians, Arabs—or Arab traders.

"Licence" means a wholesale or retail licence of any description for purposes of trading.

2 After the 31st day of December, 1918, no licence shall be issued or transferred to or be capable of being held by or on behalf of an Asiatic.

3. An Asiatic who on the 31st day of December, 1918, holds a licence and who is by this Act prevented from obtaining a renewal thereof shall be entitled to be compensated from the public revenue of the Colony for the loss resulting from the discontinuance of the licence, in manner and subject to the provisions of this Act.

4. The compensation payable as aforesaid shall be a sum equal to three years' purchase of the profits of the business, and shall be calculated upon the average net profits, as nearly as they can be ascertained, for the two years preceding the 31st day of December, 1918, unless for some sufficient reason appearing to the arbitrators such an average is a manifestly inadequate basis of assessment, in which case the assessment shall be made upon the normal yearly profits of the business as nearly as they can be estimated.

5. If the compensation payable be not agreed upon, it shall be determined by the award of two arbitrators and an umpire according to the Arbitration Act, 1898, or any other Act then in force: Provided that should the arbitrators for the respective parties not agree in the selection of an umpire, the Protector of Indian Immigrants (or if there be no such officer, the magistrate of the division) shall appoint some fit and disinterested person to be an umpire.

6. Upon proof in the Court of a magistrate that any business is being carried on by or on behalf of an Asiatic under cover of a licence which according to the terms of this Act could not be lawfully issued to or held by an Asiatic, the licence shall be adjudged void, and the Asiatic as well as the holder of the licence shall be liable to be convicted of a contravention of the Licensing Acts for the time being in force as having carried on the business without a licence.

7. If upon any application for the issue or transfer of a licence the question shall arise whether any person is or is not an Asiatic within the meaning of this Act the proof shall rest with the applicant.

8. This Act shall not come into operation unless and until the Governor shall notify by proclamation in the *Government Gazette* that it is His Majesty's pleasure not to disallow the same; and thereafter it shall come into operation upon such day as the Governor shall notify by the same or any other proclamation.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg,
Friday.

Four Indians at Germiston and two at Boksburg went to gaol for trading without licences, refusing to pay the fines.

The Asiatic Conference held yesterday included prominent Indians of Pretoria who submitted to the Asiatic Act. Delegates from all parts of the Transvaal attended, and Natal was represented also.

It was decided to accept the terms proposed by the Government with modifications involving the repeal of the Asiatic Act.

Mr. Sorabji was yesterday pushed over the border by Supt. Vernon. He was told by Magistrate Jordan that he could stay eight days if he would give his word of honour to leave the country. Mr. Sorabjee indignantly refused to agree with the proposal.

Needless, but utmost secrecy was observed.

Supt. Vernon bluffed Mr. Gandhi, saying that the decision would be known late in the evening. The Pickets, therefore, who had been keeping watch, withdrew. After entraining, a message was received from the Police Office saying that Mr. Sorabjee had gone.

The news has created a great sensation and has strengthened the Indians. It has made a settlement difficult, the Indians considering the Government's action vindictive and childish.

The Asiatic Validation Bill, as amended by the Select Committee, was read in the Assembly a first time last evening. The terms of the Bill are not disclosed.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૨મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮. અંક ૩૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પારસી–તા૦ ૨૨ આગસ્ટથી, તા૦ ૨૮ મી આગસ્ટ સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–આવણ વદ ૧૧ થી, ભાદરવા શુદ ૨ ... ... ૧૯૬૪

મુસલમાનો તા૦ ૨૪મી રજબથી ૩૦ મી ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	સુર્યોદય	સુર્યાસ્ત	ચંદ્રોદય	ચંદ્રાસ્ત	પારસી સુર્યોદય		સુર્યાસ્ત
					ક.	મી.	ક. મી.
શની.	૨૨	૧૧	૨૪	૧૪	૬	૨૩	૫ ૩૪
રવી.	૨૩	૧૨	૨૫	૧૫	૬	૨૨	૫ ૩૪
સોમ.	૨૪	૧૩	૨૬	૧૬	૬	૨૧	૫ ૩૫
મંગ.	૨૫	૧૪	૨૭	૧૭	૬	૨૦	૫ ૩૫
બુધ.	૨૬	૧૫	૨૮	૧૮	૬	૧૯	૫ ૩૬
ગુરૂ	૨૭	૧	૨૯	૧૯	૬	૧૮	૫ ૩૬
શુક્ર	૨૮	૨	૩૦	૨૦	૬	૧૭	૫ ૩૭

અનુક્રમણિકા

નાતાલની બહાદુરી ૫૪૫
મેહાન્સબરગનો ખબરપત્ર ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના છાપામાં ચરચા... ... ૫૪૬
નવા બીલ સામે બ્રિટીશ ઈંડિઅન એસો.
સીબ્રુઅલની અરજી ૫૪૭
નવા બીલ વિષે મી. ગાંધીનો મત ... ૫૪૮
દુકાનો વહેલી બંધ કરવા બાબત ... ,,
મી હસન મીયાંનો કાગળ ૫૪૯
ટેલીગ્રામ માટે ... ... ,,
ટરકીના ના૦ સુલતાનનો માફી નસીબ
નો દિવસ ૫૫૦
છેલ્લા ખબરો ... ... ,,
મેહાન્સબરગમાં માસ મીટીંગ... ... ૫૫૧
કેપ પારલામેંટ ૫૫૪
ટ્રાંસવાલની અદરે બહેલાબહાદુર લીસા... ૫૫૫
અહિંસ હીંદીપર કરનો બોજો ૫૫૭
કીંબરલીના હીંદીની અરજી ... ... ,,
નાતાલ પારલામેંટ ... ... ,,
અરબી પત્રો... ... ... ૫૫૮
પરચુરણ અરજી ... ... ,,
ડરબન ઇંડિઅનફ્રેંચાઈસીસીએશન... ૫૫૯
નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ ... ... ,,
કોમ પ્રત્યે હમદર્દી ૫૬૦
ચાલુ વરતાન ... ... ,,
નાદારી કોરટની નોટીસો ૫૬૧
ડરબના તાર સમાચાર ... ... ,,
હીંદુસ્તાનના બનાવો ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૨મી આગષ્ટ, ૧૯૦૮.

નાતાલની બહાદુરી

હવે બખાણ કોના કરવા? એક પછી એક ચડતા જાય છે એવો હીંદીનો સીતારો ચમકયો લાગે છે નાતાલે અવધી કરી. મી દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી, મી એમ. સી. આંગલીઆ, એ જેલ જવાને નીકળે તેની સાથે હીંદી જવાનો ચડે. તેને વળાવવા સેંકડો માણસો સ્ટેશન ઉપર જાય આ દેખાવ દુશ્મનની છાતી ચીરનાર છે. આવું કરવા જે માણસ જેલે તેને દુશ્મનજ કેમ હોય? મી. દાઉદ મહમદ બુજરૂમ બહાદુર. તેમણે તેમની ઔરતને મહિના જરાક ગુજારવા તે રિયર્નિમાં મુકયા. અને દેશ સેવાને ખાતર ચાલી નીકળ્યા મી. પારસી રૂસ્તમજી થોડી કલાકમાં તયાર થવા તે જેલની હાંક મારી. મી. આંગલીઆ પોતાનો બંધો છોડી જેલ જવા નીકળી પડયા. આમાં બખાણ કોના કરવા? બહાદુરી પાને આપવી? જ્યાં બધા બહાદુર હોય ત્યાં વળી બખાણ શા એવું હાદીને થવા લાગ્યું છે. અમે ફુમેદ રાખીએ છીએકે આ પ્રમાણે સદાય ચાલે.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધી તરફથી.)

ગુરૂવાર

સલાહ વિષે વાતચિત

મારે આ વેળા દુકો પત્ર લખવાને સારૂ બાંધનારની માફી માગવી પડે છે. લખવા વાર્તા ઘણુ છે, પણ એક પળ મને નથી તેથી છેલ્લા ખબર પહોંચતા આપું છું.

મી. ગાંધીને સોમવારે રાતના ૧૧ વાગે ખબર મળ્યા કે નાતાલ ગવર્નર સાહેબ ગુરૂવારે છે તેથી મંગળવારે સવારે ત્યાં જવા. મી. કારટરાઈટ તથા મી. કાલીનને પણ બોલાવ્યા હતા. તેમણે કલાક સુધી જનરલ સ્મટસ, જનરલ સ્મટસ, સર પરસી ફીટઝ પેટરીક, સર જ્યોરજ ફેરર મી. ડમ્બે મી. હોસ્કેન તથા મી. ચેપલીન સાથે વાતચીત થઈ. છેવટે નીચે પ્રમાણે કરવાનુ સરકારે કબુલ કરયું.

(૧) તુરકી મુસલમાનને કાયદો બીલકુલ લાગુ ન પડે.

(૨) લડાઈ પહેલાં જે ટ્રાંસ્વાલમાં ત્રણ વરસ રહયા હોય એમ સાબીત કરી આપે તેને આવવાની પરવાનગી આપવી.

(૩) સોલ વરસની અંદરના છોકરાને રજીસ્ટર ન કરવા.

(૪) સાકસેન્સ લેતી વેળા ધોકી સહી હોય તો તે, નહિ તો અંગુઠો આપવો.

(૫) મેજીસ્ટ્રેટને અપીલ કરી શકાય ને તેની ઉપર સુપ્રીમ કોરટને.

(૬) દાડની કલમ કાઢી નાખવી.

(૭) ખુની કાયદો જેમા તેમ રાખવો. પણ જેઓએ મરજીયાત રજીસ્ટર લીધાં છે તેમ જે હવે પછી રજીસ્ટર લેય તેને લાગુ ન પડે.

(૮) ત્રીજી કલમમાં ભુલ રહેલી તેમાં ફેરફાર કરવો.

(૯) જેઓએ ખુની કાયદાનાં રજીસ્ટર લીધાં છે તેઓને નવાં લેવાની છુટ રાખવી.

આ બાબતો વિચારવા મંગળવારની રાત્રે મીટીંગ થએલી. ઘણા માણસો હાજર હતા. છેવટે ગુરૂવારે બધેથી માણસોને બોલાવીને મીટીંગ કરવાનો ઠરાવ થયો છે.

રહંડરટનના બહાદુરો

આજ સવારે જેલમાંથી છુટયા છે. તેમને મળવાને અહીંથી મી. હસપ મીયા, મી. બાવાઝીર વિગેરે ગયા હતા. તેઓ છુટયા પછી મીટીંગ થઇ હતી. તે વખતે અમે ને દુઃખ પડે તે ઉઠાવી લડત અંત સુધી લડવાના ઠરાવ થયા હતા. આ મીટીંગમાં ઘણાં સરટીફીકેટો ભેળા કરી બાળી નાખવા માટે એસોસીએશનને મોકલી આપ્યા છે. હેડલબરગ, વીરીનીઅન. કુરેગરસ્ટેડ્રપ વિગેરે જગ્યાના આગેવાનોએ પણ મીટીંગમાં હાજર રહીને હતો.

ટ્રાન્સવાલના છાપામાં ચરચા

'સ્ટાર'

ગઇ તા. ૧૨મીએ 'સ્ટાર' જાપું એક લાંબા આર્ટિકલમાં જણાવે છે કે:—

સુલેહની કલમો લખીતવાર નહિ હોવા થી ગેરસમજ ઉભી થઇ છે. મી. ગાંધી જણાવે છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કાયદો રદ કરવાની ના પાડે છે તેથી વચનનો ભંગ થાય છે ત્યારે મી. સ્મટસ એમ કહે છે કે સરકાર જે આપી શકે નહિ અને જે આપવાનો કદિ ઇરાદો હતો નહિ તેવી નવી માગણીઓ દીંદી આગેવાનો હવે કરે છે. એટલે હવે તેઓએ ફરી સત્યાગ્રહની લડત ચાલુ કરી છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીનું શું કહેવું છે તે જાણ્યા વિના આ મામલો આટલે દરજ્જે કેમ પહોંચ્યો તે ઉપર બોલવું તે અમને મુનાસબ નથી લાગતું. મી. ગાંધીએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના વાંક બાબત ઘણું લખ્યું છે અને બોલ્યા છે પણ તેમાંથી એમ નથી મળી શકતું કે જે ભંગાણ પડયું છે તેને માટે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જવાબદાર છે. જ્યારે મી. ગાંધી કોલોની અલ સેક્રેટરી ઉપર 'ખુન' અને 'હાર્દ સર ખુંટ'નો આરોપ મુકે છે ત્યારે ગ્રાહિત તે પણ ખરું શું છે તે જાણવાની મરજી થાય. સલાહ વિષે મી. સ્મટસનું કહેવું શું છે તે જાણ્યા વિના આ ટંટા ઉપર અમે કોઇ જાતનો મત બાંધી શકતા નથી. મી. સ્મટસ પારલામેંટનો નોકર છે. એટલે તેણે જે કાંઇ વચન આપ્યું હોય તે ધારા પડનારાની મંજુરીથી કરવું હોય. એમ જનવા જેવું છે કે રજીસ્ટ્રેશનનું કામ સરળ કરવા બાબત તમા આ ટંટા નો નીવેડો લાવવા સારૂ તેણે કાંઇક હદ ઓળંગી હોય પણ કાયદો રદ કરવાનું વચન તો કેમ આપી શકે? તે અમને સમજાતું નથી.

મી. ગાંધીના કહેવા પ્રમાણે સલાહ થઇ તેમાં આ કોમોની મોટા ભાગની વસ્તી (ઝીરી વસ્તી) પોતાની સંમત ના પસંદગી બતાવશે. પ્રથમ તો આપણે ટ્રાંસ વાલમાં લડાઇ પહેલાં જેઓ રહેતા તેના હક તપાસી તેને દાખલ કરવાના છે. અમારા મત પ્રમાણે આ સવાલ તો કાંઇ માતબર નથી. રજીસ્ટ્રારને સંતોષકારક પુરાવો આપી તેઓ ટ્રાંસવાલમાં જતી હક છે. રજીસ્ટ્રાર કેવાતું છે કે તે આવા કેસોમાં ન્યાયને ધોરણે કામ લેવાનું છે. રજીસ્ટ્રારના ઠરાવ ઉપર સુપ્રીમ કોરટને અપીલ કરવાની મી. ગાંધી ની માગણીનું કારણ અમે સમજી શકતા નથી. પણ ખરો વાંધો તો જાહેલાઓને ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ દાખલ થવાનો હક માગે છે તેની સામે છે. આમ હજારો દીંદીને આવવા દેવાનું કોલોનીઅલ સેક્રે ટરીએ વચન આપ્યું હોય તે અમે માની શકતા નથી. દીંદીની આવી માગણીને બીધે મી. સ્મટસે જે કાંઇ વચન આપ્યું હોય તે પાછું ખેંચી લેય તો તે બરાબર ગણાય.

મી. ગાંધીનો જવાબ

આ લખાણ ઉપરથી મી. ગાંધીએ 'સ્ટાર' પત્રના અધિપતીને નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:—

એશિયાટીક લડતમાં કેળવાએલ દીંદી વિષે તમે જે ટીકા કરી છે તેમાં ખરી હકીકત એમ છે કે જાહેલા દીંદી માટે રસ્તો ખુલ્લો મુકવાનું અમે માગતા નથી. ઇમી ગ્રેશન કાયદામાં જે રસ્તો ખુલ્લો મુકાયો છે તે તેમજ રહેવા દેવાનું અમે માગીએ છીએ. અંગ્રેજી બોલનારા જુવાનીઆ ઓને દાખલ કરવા અમે માગીએ છીએ એમ તમે ધારી લીધું છે. સાચું એ છે કે ઉંચી કેળવણીવાળા માટે રસ્તો ખુલ્લો રહે (નવો બોલવાનો નથી) એટલે પછી અમે તેવી સખત પરિક્ષા મુકરર થાય તેથી સંતોષ માનવા દીંદીઓ જાહેર કરી ચુકયા છે.

તમે કહો છો કે ઉપરની નવી માગ ણીથી જનરલ સ્મટસ પોતાનું વચન પાછું ખેંચી લીએ તો વ્યાજબી ગણાય. પણ મેં રજુ કરેલી હકીકત ઉપરથી તમને ખાતરી થશે કે તેમાંથી માગણી નવી નથી. પણ ધારો કે કદાચ તેમ હોય તો પણ મરજીઆત રજીસ્ટરની સરતે જે વચન અપાયું હોય તે વચન બધા મરજીઆત રજીસ્ટર થયા છતાં જનરલ સ્મટસ તોડે તો તે વ્યાજબી ગણાશે? એશિયાટીક કાંઇ નવું માગે તેની ના પાડવાનો તેને હક છે. પણ તે બદલે કાંઇ વચનભંગ કરવાનો હક નથી. જનરલ સ્મટસ એમ જાહેર કરે છે કે જો કેળ વણી પામેલાના હક અમે જતા કરીએ તો તે કાયદો રદ કરે. પહેલાં તો તેણે જે વચન આપેલું છે તે પાળે તેજ માન ભરેલું ગણાશે. અને પછી કેળવાએલાના હક માટે શું કબુલ કરવું તથા શું નાકબુલ કરવું તેનો સવાલ એશીયાટીક ઉપર નાખે. તમે એમ સમજતા જણાઓ છો કે એશિયાટીક કાયદો રદ કરવો એટલે કે તેનો દરેક દરેક ભાગ રદ કરવો પણ તેમ નથી. કારણ કે આ કાયદો રદ કરવા માટે ઇમીગ્રેશન બીલનો જે મુસદ્દો તયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કોલોની અલ સેક્રેટરીએ મને બતાવ્યો હતો. અને તેમાં જે સરકીટકેટો અપાયાં છે તેના ઉપર બરાબર એક રાખવા તથા તેના જતની બીજી જે જરૂરી કલમો એશિ આટીક એકટમાંથી દાખલ કરવામાં આવી હતી તે રહેવા દેવામાં આવી હતી. દેખ રેખ રહે તેની સામે અમારે વાંધો નથી પણ દમલબાજીના તહોમતવાળી તથા દરજ્જાને હાની પહોંચાડનારી કલમો સામે તો અમારે ખરેખર વાંધો છે.

કાયદો રદ કરવાના વચન સંબંધમાં તમે બોલેલ છે કે જનરલ સ્મટસે તા. ૬ ઠી ફેબ્રવારીના બાણમાં કહેલું છે કે જે બધા એશીયાટીકો રજીસ્ટર નહીં થશે તો હું કાયદો રદ કરીશ નહિ આ શબ્દોનો અરથ હું એવો કરું છું કે તા. ૩૦ મી જાનેવારીએ જે વચન આપ્યું હતું તથા ૬ ■ ફેબ્રવારીએ તેજ વચન જે ફરીને આપ્યું હતું તેની જાહેરાંતમાં કશુ લત મળી. જો તે શબ્દોનો કાંઇ બીજો અરથ મતો હોય તો મારે કબુલ કરવું જોઇએ કે હું તે સમજતો નથી.

મી. નાઇડુના બાળકના મરણનું નહીં મત મી. સ્મટસ ઉપર મુકવા માટે તમા વીરીનીખનમાં પકડાએલા દીંદીનો જો દંડ નભરે તો માલ જપ્ત કરવાનો હુકમ થયો તેને હું કાયદેસર લુંટ કહું છું તેથી તમે મારા ઉપર ખીજો છો મી. નાઇડુને ત્રીજી વખત સજા થઇ તે દિવસ તેમની ઓની સ્થિતિ મેં જોઇ છે. હું તે ભુલી શકતો નથી. છઠે દિવસે તે બાઇને મુવેલું બાળક અવતરયું. મી. નાઇડુએ જનરલ સ્મટસને મદદ કરી તે પણ ઘણી કફોડી સ્થિતિમાં. પણ તે તેનેખરું લાગ્યુ તેથી જકરવું. આ સિવાય બીજો કાંઇપણ તેણે કર્યો. તમને ભલે તાજુબી લાગે પણ હું તો હજી કહું છું કે મી. નાઇડુના બાળકના મરણનું પાપ જનરલ સ્મટસને કપાળે ચોટયું છે.

વળી કોઇ સજ્જનનો માલ જબરદસ્તી થી ખુંચવી લેવાયતો કાયદો તેને લુંટ કહે છે. તો પછી કાયદાની હકુમતવડે મારા હૃદયના અવાજને દાબી દેવામાટે મારે, માલ લુંટવામાં આવે તેને હું કાયદેસર લુંટ કહું તો મને માફ કરશો. પણ બીન ગુન્હેગારનો માલ વેચાય તો પછી બધા દીંદીઓ તેને કાયદેસર લુંટ સિવાય બીજું કાંઇ કહો શકતા નથી.

'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ'

ટ્રાંસવાલના એશિઆટીક મામલાપર "પ્રીટોરીઆ ન્યુસ" તા ૬૨મીના છાપામાં નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

પારલામેંટ થોડા દિવસમાં ઉઠશે પણ હજુ એશીઆટીક સવાલ બાકી છે તેની ઉપર ગંભીરપણે પુષ્કળ ધ્યાન આપવું પડશે. રાજદ્વારી પુરૂષો તેમજ કારભારી ઓ એક વચની હોવા જોઇએ. અમે જે હકીકત જાણીએ છીએ તે ઉપરથી કહી શકીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મી ગાંધીના આપણે થી અને એશીઆટીકોના વલણથી એક રાજદ્વારી પુરૂષ અને કાર ભારી તરીકે જનરલ સ્મટસના એક વચનીપણાને બટો લાગ્યો છે. આટલું ચોકસ છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એશીઆટીકો સાથે ચાલુ મામલામાં સરત ના મુદાનો ભંગ કરે છે. જો કશાની ખાતર નહિ તો ગોરી પ્રજના ભોળાની ખાતર પણ તેણે આ સરતને પુરેપુરી પાળવી જોઇએ. બળ એજ હક અથવા વધુ સુચ્ચો તેજ જબરો એવા હાવા ઉપર આપણું ચઢિયાતાપણું આપણે સ્થાપી શકાએ નહિ. ભુતકાળમાં જનરલ સ્મટસ ની રીતભાત બિલકુલ બાબી રહીત હતી અને હમણા જે વલણ તેણે અખ્તીઆર કીધી છે તે તેની પોતાની પાર્ટીમાંના કેટલાક ઝનુની ગોડીઆએના દબાણનો લીધે છે. આ કારણોને લીધે પાલમિંટની બેઠકો ઝટ બલાસ થઇ જાય એવી સર કારની મરજીને આગે નાપસંદ કરીએ છીએ. હમણાની પાલમિંટની મુદત બલાસ થાય અને ફરીથી નવી પાલમિંટ ની ચુંટણી થાય તેની વચ્ચે જે વખત પસાર થશે તે વખતને માટે અમને બહુ જ ચિંતા અને ભય થાય છે.

એજ છાપો ૬૨મી તારીખે 'ટેક બળ વધાનો સવાલ' એ મથળા હેઠળ લખે છે કે:—મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવા વાનું જે બીલ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ દાખલ કરવું છે તે બીલ અમે બીજે ઠેકાણે છાપ્યું છે. આ બીલથી જનરલ સ્મટસે આપેલી કબુલત પ્રમાણે ખુની કાયદો રદ થતો નથી. તેમજ અસલ કચ પાસો ધરાવનારા આસામીઓ જેઓને હાલ ટ્રાંસવાલની બહાર છે પણ જેઓ ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનો હક છે એમ તેઓ માને છે તેમને મરજીઆત રજીસ્ટર લેવા તો હક પણ મળતો નથી કેળવાએલા એશિઆટીકો અસલ ખુની કાયદાને તાબે થાય તો તેને આવવાની છુટ છે. ત્યારે હવે એશિઆટીકો સાથેના બાંધાની બાબત સરળ છે. એશિઆટીકો કહે છે કે (૧) ખુની કાયદો રદ કરવાનું જનરલ સ્મટસે વચન આપ્યું છે. અને (૨) કેળવાયલા એશિઆટીકો તથા જુની કચ પરમીટવાળા અને લાંબો વખત ટ્રાંસવાલમાં રહિ ચુકેલા અથવા પીમ પ્રીઝરવેશન ઓરડી નન્સ પ્રમાણે રજીસ્ટર થએલા અથવા પોતાની કાયદેસીના ટ્રાંસવાલમાં રહી વેપાર કરી શકે છે તથા જેઓ બધા મરજી આત રજીસ્ટરની મુદત દરમીઆન ટ્રાંસ વાલની બહાર હતા પણ હવે પછી પાછા આવે તેમને મરજીઆત રજીસ્ટર લેવાની તક આપવી. ત્યારે જે સવાલ ઉભો થયો છે તે હમલાની સ્થિતિનો નહિ પણ ટેક જાળવવાનો છે. મરજીઆત રજીસ્ટરની તક બીજા એશિઆટીકને લંબાવવી યોગ્ય છે કે નહિ અથવા કેળવાયલા દાદીઓ દેશમાં દાખલ થઇ શકે કે નહિ એ સવાલ હવે છે નહિ. હવે જે વિચારવાનું છે તે એટલુંજ કે આ દેશની સરકાર તરફથી જનરલ સ્મટસે જે વચન આપ્યું તે વચન પાળવું કે નહિ અને એશિઆટીકો મરજીઆત રજીસ્ટર જે શરતે લેવાને કબુલ થયા તે શરત પાળી કે નહિ? સવાલ ચર્ચ તે આબતના આપણે આગળ અને દરકારેની અગે ફરીથી વાંચી ગયા છીએ અને તે ઉપરથી એવા સાર ઉપર આવ્યા છીએ કે (છોકરાઓની રમતના શબ્દોમાં અમે બોલીએ તો) જનરલ સ્મટસ હવે અચી કરે છે. એશિઆટીકોએ પોતાની તરફની તમામ શરતો માન ભરેલી રીતે પાળી છે એ બાબતમાં કોઇએ વાંધો લેવાની હીમત કીધી નથી. તેમ કરતાં તેઓને બહુ અગવડ ખમવી પડી છે, બલીદાનો ભોગ આપવો પડયો છે, અને પોતાની ટેક જાળવવા ખાતર કેટલાકને માર પણ ખાવો પડયો છે. શરત પ્રમાણે વરતવાની દ્રઢતાને ખાતર હીં ૩ આગેવાનોએ પોતાના જ કેટલાક ઝનુનીઓને હાથે માર ખાધો છે, તોપણ વફાદારીથી સલાહની શરતોને વળગી રહ્યા છે. આવી હકીકતો જોતાં અમને લાગે છે કે ટ્રાંસવાલની ગોરી પ્રજના પ્રતિનીધી તરિકે તેણે જે વચનો આપ્યાં છે તે પુરેપુરાં પાળવાં જોઇએ. અને એશિઆટીક આગેવાનો જેમ પોતાના થોડાક ઝનુની ભાઇઓથી ડરી નહોતા ગયા તેમ તેણે પણ જાહેર મતથી ડરવું જોઇએ નહિ.

જાહેર અને રાજદ્વારી ટેકની બાબતમાં મી. ગાંધીને જનરલ સ્મટસ પોતાથી વધુ ચઢીઆતા ગણવાનો અવસર નહિ આપે એવી અમને ખાત્રી છે. એશિઆટીકોને કરવા વચન દઇ પછી તેનો ભંગ કરવા માટે તે પોતાનો ઓડધો ભોગવતો નથી. જે બીલ આજે છપાયું છે તે જો પસાર થાય તો અમને કહેવું પડે છે કે વડી સરકારે વચ્ચે આવવું જ જોઇશે. એ જનરલ સ્મટસ લખીત તેમજ મોઢેના આપેલાં વચનો નહિ પાળે તો તેની તરફના બીજા કોઇ વડી સત્તાએ પગલાં ભરવાં પડશે. આ બીલ દાખલ કરતી વખતે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી બહુજ સખ્ત ભાષણ કરશે એમાં તો શક નથી. અને તે બધા રસથી વાંચીશું, અને તેની ઉપર પોતાનો સ્વતંત્ર અભિ પ્રાય બાંધશું. પણ અમને દિલગીરી થયા વિના રહેતી નથી કે મી. ગાંધી અને તેના સાથીઓએ સરતો તદન લેખીત કરી નહિ. જનરલ સ્મટસ અને મી. કુમર સાથે વડી સરકાર સલાહના કોલ કરાર કરતી હતી ત્યારે મી. ચેમ્બરલેને જે શબ્દો વાપર્યા હતા તે તેમણે ગોખી રાખવા જોઇતા હતા તે શબ્દો તે આ હતા: "સેતાનની સાથે જમનારે ચમચો લાંબો રા વો જોઇએ."

નવા બીલ સામે બ્રિટીશ ઇંડિયન એસોસાએશનની અરજી

મરજીઆત રજીસ્ટર કાયદેસર ગણવાનું પારલામેંટમાં જે નવું બીલ દાખલ થયું છે તેની સામે ટ્રાંસવાલના દાદી ગોવાની ખા. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. હસપ ઇસમાઇલજીઆ તથા સેક્રેટરી મી. એમ. કે. ગાંધીએ ટ્રાંસવાલની ધારાસભા ને નીચે મુજબ અરજી કરી છે.

(૧) બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન ટ્રાંસવા લમાં વસતા બ્રિટીશ ઇંડિઅનનું મંડળ છે.

(૨) મરજીઆત રજીસ્ટર કાયદેસર ગણ વાનું બીલ જે સરકારી ગેઝેટમાં બહાર પડયું છે તે એસોસાએશનના મેંબરોએ ધ્યાનપૂરવક વાંચ્યું છે.

(૩) બ્રિટીશ ઇંડિઅનોએ જ્યારે મરજી આત રજીસ્ટર ગણવું કબુલ કરેલું ત્યારે દક્ષણના એશિઆટીક લો એમેંડમેંટ એકટને તાબે થવાનો કદી ઇરાદો રાખ્યો હતો નહિ.

(૪) આ નવા બીલથી બ્રિટીશ ઇંડિ અનોને તે કાયદાને તાબે થવાનું નથી રહેતું એમ કહેવું તે માત્ર નામનું છે, કારણ કે આ બીલની રૂએ મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવાની બીના અથવા

એશીઆટીક કાયદા નીચે રજીસ્ટર થવામાં કાંઈ તકરાર નથી.

(૫) ઓ. પ્રે. એસોસીએશનના સેક્રેટરી ટરી અને બીજા સહી કરનારાઓએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને જે કાગળ લખ્યો હતો તે મુજબ સલાહની શરતો નીચે પ્રમાણે છે.

(અ) સલાહ થઇ તે વખતે જે એશીઆટીકો ટ્રાંસવાલમાં હોય તેમણે સુલેહની તારીખથી ૩ માસની અંદર મરજીઆત રજીસ્ટર થવું.

(બ) ૧૬ વરસની અંદરના છોકરાને કોઇ પણ જાતનું રજીસ્ટર કઢાવવાની જરૂર નહિ.

(ક) ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો જેને હક હોય તે આવી રીતે રજીસ્ટર થઇ શકે, પણ સલાહ થઇ તે વખતે જે ટ્રાંસવાલમાં ન હોય

(ડ) તેમાંના જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર કબુલ કરે તેને ૧૯૦૭ નો નંબર ૨ નો કાયદો લાગુ ન પડે.

(ઇ) સરકારને બ્યાજબી લાગે તે પ્રમાણે મરજીઆત રજીસ્ટરને બીજી રીતે કાયદેસર ગણવું.

(૬) ત્યાર બાદ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ની ઓ. ઇ. એસોસીએશનના સેક્રેટરીએ કેટલીક વખત મુલાકાત લીધી હતી તેમાં કેટલીક વાતચીત થઇ હતી.

(૭) આ મુલાકાત વખતે કાયદા વિશે ચરચા થઇ હતી અને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ ચોખી રીતે વચન આપેલું કે જે બધા એશીઆટીક મરજીઆત રજીસ્ટર થઇ જશે તો એશીઆટીક કાયદો રદ કરવામાં આવશે.

(૮) સલાહ થયા પછી તરતમાં રીચ મંડના બાતમીમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આ વચન જાહેર કરેલું હતું.

(૯) મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની જેમને તક મળી છે તેઓ બધાએ મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવ્યાં છે. અને જેઓ બાકી છે તેઓ પણ કઢાવવા ખુશી છે પણ તેની ૩૧ મી તારીખ બાદ મરજીઆત રજીસ્ટર કાઢવામાં આવતાં નથી.

(૧૦) એટલે પારલામેંટમાં જે બીલ રજુ થયું છે તેથી સલાહની નીચે મુજબની શરતોનો ભંગ થાય છે.

(અ) ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ નથી થતો.

(બ) મરજીઆત રજીસ્ટરને નવા બીલવાળા કાયદેસર ગણવામાં આવે છે પરંતુ જેઓ તેવી રીતે રજીસ્ટર થયા છે [illegible] રપષ્ટ રીતે મુકત કરવામાં આવ્યા નથી.

(ક) જેઓની પાસે મરજીઆત રજીસ્ટર હોય તેના ૧૬ વરસની અંદરના છોકરાને રજીસ્ટર થવાની જરૂર નથી એવું આ બીલમાં કહેવામાં આવ્યું નથી.

(ડ) આ અરજીના પાંચમા પારીગ્રાફના કે પેટા પારીગ્રાફમાં જણાવેલા એશીઆટીકને મરજીઆત રજીસ્ટર થવા માટે કોઇ તરેહની તકેદારી રાખવામાં આવી નથી.

(૧૧) એટલે એસોસીએશન નમ્રતા પુરવક અરજ કરે છે કે જે બીલ દાખલ થયું છે તેના સબંધમાં જે શરતો કરી છે તેનો ભંગ થાય છે

(૧૨) અરજદાર જણાવે છે કે અમારી કોમે સ્વેચ્છાએ રજીસ્ટરની કેર્ટ જાતનો લાભ લેવા ઇનકાર કર્યો નથી. પણ તેમ કરવું તે ઠીક છે એમ ધારીને મરજીઆત રજીસ્ટર લીધેલાં છે.

(૧૩) અરજદાર એસોસીએશન નમ્રતા પુરવક ધ્યાન ખેચે છે કે સલાહની શરતોનો અરોબર અમલ કરવા માટે હીંદી કોમના આગેવાનોએ ઘણો ભારી ભોગ આપેલો છે. તથા કેટલાકે તો જીંદગીનું પણ જોખમ ઉઠાવેલું છે.

(૧૪) અરજદાર એસોસીએશન માને છે કે સલાહ કરવામાં એસોસીએશને સરકારને અમુલ્ય મદદ કરી છે તે તરફ આ બીજા દાખલ કરતાં જરાપણ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી.

(૧૫) તેથી અરજદાર નમ્રતા પુરવક જણાવે છે કે આ નામદાર આ બીલ રદ કરશે અને બ્યાજબી દાદ આપશે.

નવા બીલ વિષે શ્રી. ગાંધીનો મત

નવું બીલ બહાર પડ્યું તે વિષે શ્રી ગાંધીના વીચારો જાણવા 'ટ્રાંસવાલ લીડર' ના એક પ્રતિનીધિએ તેની મુલાકાત લીધી હતી. તેને લગતો નીચેનો રીપોર્ટ તે છાપામાં બહાર પડયો છે:—

શ્રી. ગાંધી જણાવે છે કે ભણેલાને દાખલ કરવા બાબતમાં મોટો ગુચવાડો ઉભો થયો જણાય છે અને મા એ છીએ કે સબીસ્ટર રીસ્ટ્રીકશન કાયદાવા ભણેલા હીંદી ટ્રાંસવાલમાં આવી શકે છે પણ તેને અરજ કોણ નથી કે ભણેલા હીંદી [illegible] વાલમાં દાખલ થશે. અમે માત્ર એટલું જ માગીએ છીએ કે ચામડીના રંગને વીષે કોઇપણ જાતની અટકાયત હોવી જોઇએ નહિ. હીંદી કોમની માનસીક કેળવણી માટે જે વિદ્વાન હીંદીની જરૂર છે તેમને તો આવવાની રજા મળવી જોઇએ. પછી ભલેની તેમની સંખ્યા દર વરસે સરેરાસ એકની પણ ન હોય. કારણ કે આવા ઘણા માણસોનો અદીઓ સમાજ પણ થઇ શકતો નથી. તેઓ વપાર ની દરિકાએ તે નથી ઉતરતા. એશીઆટીક સબાઇનની કે ગરકાયદે ઉભા થયા છે તે અંગે વિચારમાંથી [illegible] ગયા છે. વળી એમ પણ કેમ ભુલી જઇએ છીએ કે હીંદીઓએ તો કેળવણીનો સવાલ ઉઠાવેલ જ નથી. પણ આ તો જનરલ સ્મટસ એમ કહેવા નીકળ્યા છે કે ગમે તેવા ભણેલા હીંદીના હક જતા કરો તો કુ સલાહની શરત પાળુ પહેલાં તો કાયદો રદ કરી સુલેહની શરતો પાળે અને પછી અમારી સામેથી કાંઇ દરકાર કર્યા વિના ભણેલાને રાજી અને કાયદાને સ્વતંત્ર રીતે કોઇ જાતની કોઇ વણ કરે તો પછી અમારે વાજબી લાગે તેમ તેની સામે સખત લેવા રહી. પણ ભણેલાના હક જતા કરવાની કબુલત તો કેમ આપી શકાય? નવું બીલ દાખલ થાય તે વિષે હીંદીનો મત લેવાનું સલાહ વખતે નકી થયું હતું તે પ્રમાણે અમને કાંઇ પુછવામાં આવ્યું નથી આથી પણ સલાહનો ભંગ થાય છે. અને કાયદો રદ કરવા બાબત એક બીલ પડી ને જે તયાર કરેલું છે તેમાં ભણેલાના હક જતા કરવાની વાત છે તે અમને કબુલ નથી એટલા માટે તે બીલ પાસ કરવાની ના પાડીએ છીએ.

દુકાનો વહેલી બંધ કરવા બાબત

ટ્રાંસવાલમાં દુકાનો વહેલી બંધ કરવાની તપાસ કરવા જે કમીટી નીમાઇ હતી તેણે રીપોર્ટ બહાર પાડયો છે. આ કમીટીએ દુકાનો વહેલી બંધ કરવાની ભલામણ કરી છે. તે કાયદો પણ બાબતમાં નાતાલને મળતો છે. કમીટીએ ભલામણ કરી છે કે બુધવારે અરધો દીવસ દુકાનો બંધ રાખવી અને તેને બદલે દાની વારે તે ૬ વાગતા સુધી દુકાનો ખુલ્લી રાખવી. બીજા દીવસમાં દુકાનો ૬ અથવા ૭ વાગતા સુધી બંધ રાખી શકાય. આ કાયદો દુકાનદારે તેમજ કેરીયાણીના બાગ માટે ભલામણ કરી છે.

મી. હસન મીંયાનો કાગળ

મી. હસન મીંયા મી. હાજી મહમદને લંડનથી તા. ૨૪મી જુલાઇએ લખે છે તેમાંથી નીચેનો ભાગ અમે લઇએ છીએ.

મી. રીચના ટાઇપીસ્ટ એક અઠવાડી આની રજા ઉપર ગએલ છે. એટલે હાલ હું મી. રીચ સાથે ઓફીસમાં કામ કરું છું. ગયા બુધવારનો દિવસ ખરેખર ઇંડિઆના ઇતિહાસમાં બહુજ જોવા લાયક હતો. તે દિવસે સાઉથ આફ્રિકાથી અહીંઆ તારો મળ્યા કે ટ્રાંસવાલના બહાદુર હીંદીઓ પોતાની કોમનુ માન જાળવવાને, પોતે ઇનસાન છે અને જેમ કેદલાક ઓરા આપણને હેવાન ગણે છે તે ખોટું છે એ બતાવવાને ફરી પાછા જેલ વહેલમાં જઇ બેઠા છે. ઇંડિઆથી ખબર મળી કે બહાદુર તીલકને પોતાની માત્ર ભુમીને માટે સ્વતંત્રતા મેળવવાના લક્ષાણે માટે છ વરસ સુધી દેશનીકાલ થવું પડયું. અને તેજ દિવસે અહીંની પારલામેંટમ "ઇંડિઅન બજેટ સ્પીચ" એટલે આ વરસમાં "ઇંડિઆમાંથી કેટલા પૈસો લુટયો" તે ચર્ચા થતી હતી. અહીંઆના છાપાઓમાં હતું કે હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના ચેરમેન સાહેબને જેલ મળવાથી આખા સાઉથ આફ્રિકાના હીંદીઓએ દુકાન બંધ કરી પ્રોટેસ્ટની મીટીંગો ભરી હતી. એ સાંભળી અહીંઆ જેવા તારો મળ્યા તેવાજ મી. રીચ પોતાના કામમાં મશગુલ થઇ ગએલ. છાપાઓમાં કાગળો લખ્યાં અને પારલામેંટ માં પોકાર કઢાવ્યો. મી. રીચ આપણને એક બેમુલી હીરા મળ્યા છે. એમ હું માનુ છું. બીજીસ રીચ બીમાર હોવા છતાં મી. રીચ રાતના નવ નવ વાગ્યા સુધી ઓફીસમા કામ કરે છે. પોતે ખાવાનો વખત પણ સુદ્ધા જાય છે ઇંડિઆના છાપાઓમાં પણ આજે ઘણા કાગળો મોકલ્યા છે. કોલોનીઅલ ઓફીસ અને ઇન્ડીઆ ઓફીસપર કાગળો મોકલ્યા છે. અહીંના કેટલાક છાપાઓએ આપણી સહાય ઉઠાવી લીધી છે. મી. હેરોલ્ડ કોક્સ વિગરે પાર્લામેંટમાં સવાલો કરી રહ્યા છે પ્રોટેસ્ટીઆના કારણપર હાલ અહીંના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ લો૦ સેલબોર્નને તે કાયદાને અમલમાં લાવવા ની ના પાડી છે. અહીંઆ સહાય ચાલી રહેલ છે. વખતવખતના છાપાઓ અહીંઆ શું થાય છે એ બાબતે આપણે માટે બેમ ના બોલના કે અહીંના જનતા બાબો બાબતી. ઇન્ડીઆમાં હુલ્લડ થઇ રહેલ છે તેવા માં કોલોનીઓ કાયદા ઘડી રહેલ છે તેવા કાયદાઓને મંજુરી આપવા અહીંની સર કાર ઘણી ડરે છે. અને ખુદા પાકનું ચાહલું હશે કોઇ કાયદાને હાલ અહીંની સરકાર મંજુરી નહિ આપશે. અહીંના મોટા માણસો ઘણાજ ડરી રહેલ છે અને વાતો કરે છે કે શું હવે ઇન્ડીઆ આપણા હાથમાંથી જવાનું? પહેલાં પારલામેંટમાં કોઇપણ વખતે ઇન્ડીઅન સવાલ પરત્વેતો તે વખતે ઘણા થોડાજ મેંબરો હાજર રહેતા અને હાલ ઇન્ડીઅન સવાલ વખતે બહુજ ધ્યાન આપે છે. હવે એ લોક આપણને જેમ ધારતા હતા તેમ આપણે નથી એ હવે સમજવા જરૂરાય છે. માટે આપણા લોકોએ જો હિમત રાખી તો ઇનસા અલ્લાહો તઆલા આપણી જીતજ છે અને હીંદનો સીતારો દુબે એમજ માનવું. અહીંની કમીટી પણ આપણને બહુજ કામની છે એ યાદ રાખવાનું છે. આ કમીટી છે તેથીજ પારલામેંટમાં સવાલો ચર્ચાયા કરે છે. આ કમીટીમાં પાર્લામેંટના મેંબરો છે એથી આપણને બહુજ ફાયદો થયો છે. કારણ કે હીંદીઓપર જરા પણ દુઃખ પડયું કે બીજે દિવસે અહીંઆ તે સવાલ પરલામેંટમાં પુછાયોજ છે.

ડેલાગોઆબે

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૬ઠ ઓગસ્ટ

લોર્ડ સેલબોર્નને માનપત્ર

હાલ કમીશનર લો૦ સેલબોર્ન ગયા બુધવારે અત્રે આવ્યા છે તેમના માનમાં સ્ટેશન તથા ખાદીને બહારથી શણગાર વામાં આવ્યા છે. અત્રેની મ્યુનીસીપ. લીટીએ તેમને માનપત્ર આપ્યુ છે. હીંદી કોમ તરફથી માનપત્ર દેવા એક ડેપ્યુટેશને આજ સવારે આઠ ને દશ મીનીટે જનર નરને બંગલે તેવણ સાહેબની મુલાકાત લીધી છે. ડેપ્યુટેશનમાં નીચેના ગૃહસ્થો હતા. મેસરસ્ત સોરાબજી એદલજી જીન વાળા, મહમદ મુસા, આમદ જમીણની કુ. તરફથી મી. કાસમઆઝ, ઇસ્માઇલ સકુર કુ. તરફથી મી. સુલેમાન, ઇબ્રાહીમ અબદુલ, હાજી ઇસ્તા હાજી સુલેમાન કુ. તરફથી મી. અમદવાઝ, સકુર હાજી ઇબ્રાહીમ કુ. તરફથી મી. ઓસ્માન મહમદ, [illegible] તરફથી મી. ઉમરજી તથા મી. નારણદાસ માધવલાલ. રીતસર સલામી કર્યા બાદ મી. એસ. ઇ. જીનવાળાએ આવકાર દેનારું એક માન પત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું. માન પત્ર એક દેશી બનાવટની સુખડની સુશોભીત અને સુંદર કોતરણીવાળી પેટીમાં મુકી બક્ષીસ કરવામાં આવ્યું હતું. બાદ લો૦ સેલ બોરને જણાવ્યું હતું કે સદ્‌ગૃહસ્થો તમારા આ માનપત્રથી હું બહુ ખુશી થયો છું. અને આભાર માનું છું. જેમ તમેને વેપારની તપાણી હાલતને લીધે બહુ ભોગવવું પડે છે તેજ રીતે આખા સાઉથ આફ્રિકાના વેપારીઓને તેજ હાડમારી ભોગવવી પડેલી છે પણ હું આશા રાખું છું કે ધીમે ધીમે વેપારની સ્થિતિ સારી થશે. અત્રે નામદાર શહેનશાહ એડવરડની વફાદાર હીંદી રૈયત બસો વરસ થયાં રહે છે તેને અત્રેના લા૦ ગવરનર મી. ફ્રેરેરાએ બહુ સારી માન ભરેલી રીતે વરતે છે તે જોઇ હું ખુશી થયો છું. અને તે નામદારનો આભાર માનું છું. ભવિષ્યમાં વેપાર વધે અને તમે આબાદ થાઓ એવું ઇચ્છુ છું.

ઉપર મુજબ આપણે થઇ રહ્યા બાદ તાળીઓ પાડી ઉપકાર માની સહુ વિખરાઇ ગયા હતા.

વેપારીઓને અગવડ

અત્રેના મ્યુનીસીપલ ડીસ્ટ્રીક્ટમાંથી એવો ખબર મળેલ છે કે [illegible] સુધારના ઉપરી ત્યાં ફરવા ગયેલ [illegible] અમુક અમુક ગલીઓ ઉપરોની [illegible] બીમારી ઓવાનાં આવી છે અને તેથી કરીને વેપારીઓને તથા કાયદા પરસ્તીને એવો હુકમ થયેલ છે કે જે તેમનાં મકાન ગાયેલ વિગેરે ટોરો એક જગો ઉપરથી બીજી જગોએ લઇ જવાં નહિ. આથી વેપારીઓને પોતાનો માલ એક જગોપરથી બીજી જગોએ લઇ જવાની બહુ મુશ્કીલાત થઇ છે. અને જો આમ ચાલુ રહેશે તો વેપારીઓને મોટી નુકશાની થશે માટે આ બાબત અહીંની ઇંડિઅન એસોસાસીએશને રોયલ કોમરશીઅલ એસોસાસીએશન ઉપર તબાવટ કરી ગવરનર મારફત તુરત બંદોબસ્ત કરાવવા જોઇએ.

ખોટ

અત્રેના હીંદુભાઇઓ જીવનદાસ શીવજી શેઠ વરજીવનદાસ અને લાલચંદની દુકાને બેળા થઇ દરિયાની પ્રાર્થના કરવા ગયા હતા. સરવેએ દેશી પોશાક પહેરેલ હતો. દરિયાપુજન કરી રહ્યા બાદ [illegible] કાંઠે ઉભેલ બાઇઓનો ટોળો [illegible] હતા.

ટર્કોના નામદાર સુલતાનનો ગાદી નશિન દિવસ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી અને હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

આ ઉપરથી આખા સાઉથ આફ્રીકા ના મુસલમાન ભાઇઓને જણાવવામાં આવે છે કે આવતી તા. ૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ને રોજ પાક હમીદીઆ ઇસ્લામ રેલવે ખુલી મુકવામાં આવનાર છે. અને તેજ દિવસે ખલીફતુલ મુસ્લેમીન સુલતાન અબદુલ હમીદખાનને ગાદી નશીનનો દિવસ છે. એવી હકીકતનો ટરકાશ અમ્બા સાદોર તરફથી અલ-ઇસ્લામના મહેક મી. ઓસમાન અહમદ ઈસ્માઈલીને પુછેલા સવાલના જવાબમાં તાર મળ્યો છે. જેથી ઉપર મુજબની ખુશાલી માં જોહાન્સબરગની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીમાં મજકુર તારીખે એટલે તા. ૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ના રોજ બપોરના ૨ વાગે જલસો કરવામાં આવનાર છે. એ જલસામાં ટરાંસવાલના તમામ મુસલમાન ભાઇઓએ તેમજ બની શકે તો ટરાંસવાલ બહારના મુસલમાન ભાઇ ઓએ પણ જામ લેવા મહેરબાની કરવી. વળી તા. ૧લી સપ્ટેમ્બર સને ૧૯૦૮ ને રોજ મંગળવારે મજકુર ખુશાલીમાં આખા સાઉથ આફ્રીકામાં તમામ બાતનો રોજગાર બધ કરી તે દીવસને એક ખાસ તહેવાર તરીકે પાળવો. એવી તમામ મુસલમાન ભાઇઓને ભળામણ કરવા હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગમાં પાસ થયું છે. સોસાયટી તરફથી ખાસ આમંત્રણ પત્રીકાઓ નીકળવાની હતી. પણ દારુમ પોલીટીકલ મામલાનો ટરાંસવાલમાં ગડબડ ચાલતી હોવાથી છુટીછુટી રીતે લખી રાકયા નથી. માટે ઉમેદ છે કે મજકુર જલસામાં ઉપર તમામ મુસલમાન ભાઇઓ ધ્યાન રાખશે. અને એ દીને સોસાયટીમાં પધારી આભારી કરશે. ઇસ્લામની બાબતમાં આ એક ખાસ ખુશાલી છે જેથી એ બરાબર કોઇ પણ કસોટીમાં ખુલી ઉતરે એવી અમે આશા રાખતા નથી.

[illegible]મહમદ ડાદુ બાલાઝીંદ, ચેરમેન.
[illegible] ઈ. ઈસા સેક્રેટરી.
હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી.

લડતને લગતા વધુ ખબરો

[છાપા ઉપરથી]

મી. હરિલાલ ગાંધી

ગયા અઠવાડીઆના ઇસ મુજબ કેલોનીની હદિ છોડવા માટે મી. હરિલાલ ગાંધી ઉપર મંગળવારે કેસ ચાલ્યો હતો અદાલત તરફથી મી. ગોડફરે હાજર હતા. બચાવ તો કાંઇ કરવાનો હતો નહી એટલે મજીસ્ટ્રેટે એક માસની સખત જેલની સજા કરી છે. મી. હરિલાલ ગાંધી આ લડત દરમીયાન બીજી વખત જેલમાં જાય છે.

એશિઆટીક કોનફરન્સ

મી. ગાંધી જોહન્સબરગ જઇ આવ્યા પછી સરકારે સલાહનેમાટે જે શરતો રજુ કરી છે તે તેપર વિચાર કરવાને મરજીદ આગળ એક મોટી મીટીંગ મળી હતી.

તેમાં મેસર્સ. હાજી કાસમ, હાજી અબા, અલી અમીસ, સુલેમાન સુજ, અબી ઇસ માઇલ (પ્રીટોરીયા) ઇ એમ પટેલ અને અસવત (વીરીનીખન) આમદ સુલેમાન ઓમા અને એ. એમ જાયાત (હેડલબરગ) અબદુલ રહેમાન (પોચેફ્સ્ટરૂમ) ટી. એ. કાજી અને એ. ઇ. ઓટાભાઇ (કરમરસડોર્પ) હાજી મહમદ પારસી રૂસ્તમજી, એમ. મી. આંબલીઆ (ડરબન) ઇબરાહીમ જાભા (રુસ્ટનબર્ગ) એડવોકેટ ગોડફરે, હીબ્રોંત કવીન વગેર બીજા વધુ ઘણા હાજર હતા.

મીટીંગ શરૂ થઇ તે પહેલાં ખબર મળેલા કે મી. પારસી સોરાબજીને હદપાર કરવાનો હુકમ થયો છે. આથી લોકોના મન બહુ ઉકળી આવ્યા હતા. પ્રમુખે કોનફરન્સને કેટલીક હકીકત જણાવ્યા પછી મી ગાંધીએ સલાહની શરતો ડેલીગેટને જણાવી અને તે વખતે મળેલા બે તાર વાંચ્યા. તે તારો નીચે મુજબ હતા.

(૧) મી. પારસી સોરાબજીને સુપ્રી. વરનને ધક્કો મારી હદપાર કરેલ છે.

(૨) ફ્રીડરીખાનામાં મી મુલાનો ગવર લાઇસેન્સ વેપાર કરવા માટે એક માસની સખત મજુરીની જેલ અથવા પા. ૧૫ નો દંડ થયો છે.

કોનફરન્સમાં સલાહને માટે જે શરતો નકી થઇ છે તે ઉપર વિચાર કરવાને સરકારને તે શરતો મોકલી આપી છે.

આજે મીટીંગમાં ૬૫૦૦ જેટલા સરદી ફીકટો બાળી મુકવા તે બાબતે બાળવાને માટે બીજા વધુ સરદીફીકેટો જુદા જુદા ભાગોમાંથી એસોસીએશન ઉપર મોકલવામાં આવ્યા છે.

પ્રીટોરીઆના ન્યુસ.

'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' તા. ૧૮મીના લીડીંગ આરટીકલમાં ઘણી મજબુત દલીલો વાપરી લખે છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ એશીઆટીક કાયદો રદ કરવાનું ચોકસ વચન આપેલ છે. તેની દલીલ સાથે સંબંધ ધરાવનારને મેસર્સ ગાંધી કુરીન અને નાયડુ તથા જનરલ સ્મટસ પત્રોના કામો કરીને પોતાના કાયમાં તેજ તારીખે પ્રગટ કરેલા છે.

છેલ્લા ખબરો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર]

જોહાન્સબરગ, સુક્રર ૨.

ગઇ કાલે જનરલ સ્મટસે વેપાર કરવા માટે જરમીસ્ટનમાં ચાર હિંદી તથા ક્રોકસ્ડર્પમાં બે હીંદી જેલમાં ગયા. તેઓએ દંડ આપવા ના પાડી હતી

ગઇ કાલે જે એશીઆટીક કોનફરન્સ મળી હતી, તેમાં ટરાંસવાલના બધા ભાગના ડેલીગેટો હાજર હતા પ્રીટોરીઆમાં પહેલા જેઓ ખુની કાયદાને તાબે થયા હતા, તેમના કેટલાક આગેવાનો હાજર હતા નાતાલના પ્રતિનીધીઓ પણ હતા. સરકારે રજુ કરેલી સરતોમાં થોડો ફેરફાર કરી તે સરતો કબુલ રાખવાનું ઠરેલું છે. ખુની કાયદો રદ કરવાની માગણી કરેલી છે.

મી સોરાબજીને માજીસ્ટરેટ વનેરડને જણાવ્યું કે જો તે પોલાની હદમાં ફરાટો રાખતા હશે તો તેમને આઠ દિવસ રહેવા દેવામાં આવશે મી સોરાબજીએ કરેલ હુકમ તે નામંજુલ કરવું તેથી અપીલમાં સુપ્રી. વરનને તેમને ધક્કા મારી હદપાર કરેલ છે. આ બધું ઘણી ચુપકીદીથી કરવામાં આવ્યું હતું.

મી. ગાંધીને સુપ્રી વરનને ભુલ બતાવી કે ચોકસ ખબર રાતે પડી શકશે. એટલે જે પોલિસો તપાસ રાખતા હતા તેઓ પાછા ગયા. મી. સોરાબજીને રેલવેમાં ચડાવ્યા પછી પોલીસ ચોકીએમાં ખબર મળ્યા કે મી. સોરાબજીને લઇ ગયા છે. આ ખબરથી લોકોના મન ધણ ઉશ્કેરાયા છે અને તેથી લડત ચલાવનાર હિંદીઓ વધારે મજબુત થયા છે સુલેહની વાત ચાલતી હતી તેમાં આથી મુશ્કેલી ઉભી થઇ છે. સરકારના આ કામથી હિંદીઓને મોટો ડંખ લાગ્યો છે.

સલાહ માટે વાતચીત ચાલતી હોવાથી મી. સ્મટસે નવું બીલ મુલતવી રાખેલ છે.

મરજીઆત રજીસ્ટર કાયદેસર થયા બાદ બીલ ઉપર સીલેક્ટ કમીટીનો રીપોર્ટ મી સ્મટસે પારલામેંટમાં રજુ કરેલો અને જુના બીલને બદલે નવું બીલ રજુ કર્યું તે પહેલી વખત વંચાયું છે. શનીવારે બીજી વખત વંચાશે. આ બીલ ની કલમો બાનગી રાખવામાં આવી છે.

મી. સોરાબજીએ મારફતસાઉથથી એક વાગે અમન નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:

હદપાર થયા બાદ પુરી હીંમતમાં છું. જે પગલાં લેવાયાં તે બાબે મી ગાંધીની સુચનાની રાહ જોઉં છું. મને મુબારકબાદ આપનારનો હું અ ભાર માનું છું.

મી. હરીલાલ ગાંધીને મળેલ જેલ માટે દીલસોજી તથા મુબારકબાદીના જ તારો મળ્યા છે, તેના માટે મીસીસ ગાંધી તથા મીસીસ હરીલાલ આભાર માને છે.

જોહાન્સબર્ગમાં માસ મીટીંગ

નાતાલ તથા કેપના હીંદી આગેવાનોની હાજરી

રજીસ્ટરો બાબતની હોળી

(અમારા ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી.)

ગયા રવીવારનો દિવસ દક્ષિણ આફ્રિકા ના હીંદીના ઇતિહાસમાં હમેશને માટે યાદ રહી જશે તેવો પસાર થયો હતો. ટરાંસવાલની આખી હીંદી કોમને ખોળવી ને જે મરજીયાત રજીસ્ટર કઢાવ્યાં અને તેને બદલે આપેલી શરતો પાળી નહિ તેની સામે પોતાના ઉદ્ગારો કાઢવા તથા મરજીયાત રજીસ્ટરોને બાળી નાખવા ૫૦૦૦ કરત વધારે હીંદીઓ ફોરડસબરગ ની મસ્જીદ આગળ ભેગા થયા હતા. આ જંગી મેળામાં હીંદુસ્તાનના દરેક વરગ, દરેક કોમ અને દરેક ભાગના માણસો નજરે પડતા હતા પ્લેટફોરમ ઉપર નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસના પ્રમુખ મા. દાઉદ મહમદ, ઉપ-પ્રમુખ મી. પારસી રૂસ્તમજી, સેક્રેટરી મી. એમ સી આંગલીઆ, કેપટાઉન લીગના પ્રમુખ મી. આદમ એચ. ગુલ મહમદ, ટ્રાન્સવાલ ઓરેજીઆએશનના પ્રમુખ મી. કરીન, મી ગાંધી વગેરે હતા તે ઉપરાંત ટરાંસવાલ ના જુદા જુદા ભાગના પ્રતિનીધીઓ હતા. જેઓ દુર હોવાને લીધે અથવા બીજી અગવડને લઇને નહિ આવી શકયા હતા તેઓએ આ મીટીંગને ટેકો આપવાના તાર મોકલ્યા હતા. સંખ્યાબંધ સ્ત્રીનાઓ એ પણ મીટીંગમાં હાજરી આપી હતી. પ્રમુખ મી હસપ મીયાએ શરૂઆતમાં ગુજરાતીમાં એક લાંબુ ભાષણ આપ્યું જે મી. કામાએ અંગ્રેજીમાં વાંચી બતાવ્યું હતું. પછી મી. ગાંધીએ એક જુસ્સાદાર ભાષણ આપ્યું હતું. આ બંને ભાષણ થઇ રહ્યા બાદ તૈયાર કરી રાખેલ એક બોકસમાં તેલ રેડી બધાની સંમતીથી ૧૨૭૮ રજીસ્ટર સરટીફીકેટોને કોમને નામે મી. હસપમીઆએ સળગાવી મુકયા. આ વખતે મીટીંગમાંથી બીજા ૨૦૦ ઉપર સરટીફીકેટો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. આ વખતનો દેખાવ પ્રથમ તો બહુ ગંભીર થઇ રહ્યો હતો પણ પાછળથી મુઠ્ઠીઓ લેકિો ઉછી ઉછીને પોતાના રજીસ્ટરો આપ્યા લાગ્યા તેથી તથા બાળી મુકેલના અવાજથી અને તાળીઓના ગુમો વાસલો દુરે વગેરેના પોકારોથી મોટો શોર થઇ રહ્યો હતો. જોહાન્સબરગના મી. એસ. કેલુ જેણે પ્રથમ ખુની કાયદાતળે સરટી ફીકેટ કઢાવ્યું હતું તેણે પોતાનું સરટીફી કેટ તે પોટમાં મુકી તેના ઉપર વધારે તેલ રેડી અગ્નીની જ્વાળા મોટી કરી હતી. આમ થોડી મીનીટમાં સઘળા સરટીફીકેટો ખાખ થઈ ગયા. મીટીંગ દરમ્યાન મી. હસપ મીઆ વગેરેએ જે ભાષણો આપ્યાં તે નીચે મુજબ છે.

મી. હસપમીઆનું ભાષણ

મી. હસપ મીયાએ તાળીઓના ગડ ગડાટ વચ્ચે પોતાનું ભાષણ શરૂ કરયું કે ડરબનના મારા બહાદુર ભાઇઓને આવેલ જોઇને હું ઘણોજ ખુશી થાઉં છું. હું તેમનો ઘણો ઋણી આવકાર આપું છું. દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી ઇતિહાસમાં આજનો દિવસ ખાસ નોંધ લેવા લાયક ગણાશે. આજની મીટીંગમાં નાતાલ ઇન્ડીઅન કોંગ્રેસના પ્રમુખ, કેપટાઉનની યુનીટેડ ઇન્ડીઅન લીગના પ્રમુખ, નાતાલ ઇન્ડીઅન કોંગ્રેસના ઉપ—પ્રમુખ અને જોઇંટ સેક્રેટરી હાજર છે. આપણે ટરાંસવાલમાં જે દુઃખ ઉઠાવીએ છીએ તેમાં તેઓ ભાગ લેવાને તયાર છે એ બતાવવાને તે સાહેબો પધારેલ છે. તેઓની હાજરીથી આપણે એમ કહી શકીએ છીએ કે આ સવાલ ખાલી ટરાંસવાલનો નથી પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાનો અને ખરું કહીએ તો આખા રાજ્યને લગતો . ગોરાઓએ આપણી ઉપર અન્યાય કરવા સંપ બાંધ્યો છે. આ સવાલની સામે પ્રોગેસીવ પક્ષ નથી એમ ધારે છું. અને જો આપણે આવા અન્યાયના હુમલા ની સામે જીત મેળવવી હોય તો આપણે એકત્ર થવું પડશે અને જે દુઃખ પડે તે સહન કરવા તયાર રહેવું પડશે. કોણ કહેવા માગતુ હશે કે આ ગૃહસ્થો કલંકનથી અહીંઆ શા માટે આવેલ છે ? તેઓ ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાનો હક માગનારને પોતાની સાથે સામાટે લાવેલ છે ? જે કાયદો ન્યાયની હદમાં ઘડાય છે તેનું ઉલ્લંઘન કરવા તે આવેલા નથી પણ આપણે સહુ સાથે મળી એમ બતાવવા માગીએ છીએ કે જ્યાં સુધી જે પ્રશ્નને માટે જે કાયદા ઘડાયેલ હોય તે પ્રશ્નના આગેવાનોનો મોટો ભાગ તે કાયદા કબુલ કરે નહિ ત્યાં સુધી તેનો અમલ કરવા સરકાર અસમર્થ બને. કેપટાઉન ડીફેન્સ ઓ ઍમેંડમેંટ એકટની સામે આપણું સખત અણગમો દર્શાવવાને આપણે મળ્યા છીએ. તે કાયદો આપણને જોઇએ નહિ. આપણે તેને માટે ઘણું સહન કરયું છે. ટરાંસવાલમાં હાલ જે કોમ આવેલ છે. તે દરેક જનરલ સ્મટસના વચનના ભંગની સામે તથા આપણા વાજબી હકો ની ઉપરના હુમલાની સામે ઘવાને આવેલ છે. લડાઇ પહેલાં જેઓ ટરાંસવાલમાં હતા તેઓને વગર હરકતે આવવાનો હક છે. આ હક સાબીત કરવા જરૂરી પૂરાવા લેવા તેમાં આપણને વાંધો નથી. પણ તેમને અણઘટતી કનડગત—ખુની કાયદો તે આવી કનડગતનો બરાબર દાખલો છે—કરવામાં આવે તેની સામે તો આપણે ને ચોકસ વાંધો છે. ભલેલા હીંદીને હાલના કાયદા પ્રમાણે આવવાનો હક છે. ડરબનથી આવેલ આપણા મીજબાનો મા. દાઉદ મહમદ અને મી. પારસી રૂસ્તમજી મશહુર હીંદીઓ છે (તાળીઓ). તેઓ લડાઇ પહેલાંના ટરાંસવાલના રહેનાર છે મી. આંગલીઆ ઇમીગ્રેસન કાયદા પ્રમાણે ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાને પુરતી કેળવણી ધરાવે છે. બીજા જે હીંદીઓ આવેલ છે તેઓ પાસે પાસપ્રોગ્રેશન કાયદા પ્રમાણે પરમીટ છે અથવા ડચના વખતના રજીસ્ટર છે અથવા પુરતી કેળવણી પામેલ છે. જનરલ સ્મટસ કહે છે કે જો કાયદો રદ કરાવવા માગતા હો તો આવા બહાનાને બહાર રાખવાની કબુલાત આપો આવું સાદું આપણે કદી કરવાના નથી. આપણે આજ સુધી જે લડત લડેલા છીએ તે કોઇ આપણા પોતા ના જુજ લાભને ખાતર નથી લડેલા. પણ જેઓ ટરાંસવાલની બહાર છે અને દાખલ થવાનો હક ધરાવે છે તેમના હકો માટે લડયા છીએ (તાળીઓ). હું ઉપર કહી ગયો તે શરતો આપણને કબુલ નથી તેથી સરકાર કાયદો રદ નથી કરતી અને આપણે માટે નવું બીલ દાખલ કરયું છે. હું ખાત્રીપુરવક કહું છું કે આ બીલની આપણને કાંઇપણ કીમત નથી. ગવર્નમેંટને જે અરજી કરી છે તેમા આપણે

બાંધો સ્પષ્ટ રીતે બતાવી દીધો છે એટલે મારે તે વિષે વધુ ખુલાસાપણું રહેતું નથી. હવે કાયદો આપણે કબુલ કરીએ તો ખુની કાયદાઓને બોપણે જે સોગન લીધા હતા તેને ભંગ થાય છે. આ બીલ ઉપરથી દેખાઇ આવે છે કે સરકાર આપણને બાળક લેખે છે. આ મીટીંગથી આપણે બતાવીએ છીએ કે સરકાર તેમ કરી શકશે નહિ. આ બધાનો ઉપાય આપણે સામે થઇ નથી કરી શકતા પણ દુઃખ ઉઠાવવાથી કરી શકશું. આપણને જોળવી ને આપણી પાસેથી મરજીઆત સરટી ફીકેટ લીધાં. આપણને એમ સમજાવ્યા કે જો મરજીઆત રજીસ્ટર લેશું તો કાયદો રદ થશે અને આપણી સ્થિતિમાં સુધારો થશે. કેટલાંક લખાણો ઉપરથી, કેટલાંક ઓનરરી સેક્રેટરીના કહેવા ઉપરથી તથા કેટલાંક જનરલ સ્મટસના ભાષણ ઉપરથી તે વાત આપણે કબુલ રાખી. આજે આપણને ખબર પડે છે કે તે વચનો પાળવાના નહોતા અથવા ખુની કાયદાને માથે પછાડવા જેવી કલમો કબુલ રાખીએ તોજ પાળવાના હતા. મરજીઆત રજીસ્ટર વખતે બંને પક્ષનો મેળો જળવાતો હતો. કોમપણ બનતી ગેર સમજ ઉભી થાય અને મરજીઆત રજીસ્ટરમાંથી આપણે પાછા હઠવા માગીએ તો જનરલ સ્મટસની ફરજ હતી કે આપણને દરેક બનતી સરલતા કરી આપવી. પણ તેને બદલે મરજીઆત રજીસ્ટર પાછા માગવાની આપણી માગણી કબુલ રાખી નહિ. સુપ્રીમ કોરટથી કાયદાની બારીકાઇને લીધે આપણને કાંઇ મદદ મળી શકી નહિ. ત્યારે આપણે જે એક વખત ખુશીથી સરટીફીકેટો કઢાવ્યા છે તેને આપણી પાસેથી દુર કરવા રહ્યા. આપણી બહુ મનસાઇનો સરકારે લાભ લીધો છે તે તેને પણ શરમાવનારૂં બનાય. આપણે અહીં મરજીદની પાક જગ્યામાં તે મરજીઆત કઢાવેલા રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટો બાળવા ને મળ્યા છીએ (તાળીઓ). ખુની કાયદાને તાબે થવા માટે જે કેટલાકને પસ્તાવો થયો છે તેમણે પણ તેમના સરટીફીકેટો બાળવાને આપેલા છે. આથી કાયદાનું અપમાન થાય છે એમ કેટલાક તરફથી કહેવામાં આવ્યું છે. આપણે દુઃખ ઉઠા વવાને તયાર થયએ તેમાં કાયદાનું અપમાન કેવી રીતે ગણાય? પણ ગમે ન ગણાય તો પણ આપણે તે કામ કર્યા વિના રહેતા નથી. મરજીઆત રજીસ્ટર બે ડેપ્યુટેશન સાઉથ પાર્લામેંટમાં ગયાં તે બીજી વખત બંધારે. તેની સામે આપણે જે અરજી કરી છે તેને જોર આપવાને આપણે આ કામ કરીએ છીએ. આ મીટીંગની તરફથી હું પારલામેંટને વીનંતી કરું છું કે તે બીલ મંજુર ન રાખે. આનું પરિણામ એ આવશે કે આપણને ખુની કાયદો લાગુ પડશે અને કમનશીબે જે આપણા બહુ દુર ભાઇઓ આવેલ છે તથા બીજા સેંકડો ભાઇઓ જેઓ મરજીઆત રજીસ્ટર નથી લઇ શકયા તેમની હારે ઉભા થઇ રહેશું. આ નવા બીલથી આપણને રાહત મળશે એમ કહેવામાં આવતું હોય તો તે દેખાવ જેવું છે. કોઇ કહેશે કે ત્યારે આપણે શું જોઇએ છીએ! આ દેશ હીંદીઓથી ભરાઇ જાય એમ આપણે નથી માગતા. આ દેશમાં કોઇની સાથે ગેરવાજબી હરીફાઇમાં ઉતરવા આપણે નથી માગતા પણ જે આ દેશના રહીશ છે તેઓને છુટથી રહેવાનો હક માગીએ છીએ. ઉંચી કેળવણી પામેલા નવા હીંદી સિવાય તો આ દેશમાં ન આવી શકે તે આપણે સમજીએ છીએ અને કબુલ કરીએ છીએ. આપણને કેળવાએલાની મદદની જરૂર છે. પછી ભલે તેઓની સંખ્યા બહુજ થોડી હોય. તેઓ વેપારી હરીફાઇમાં કાંઇ નથી ઉતરવાના. તેઓ તો આપણને સલાહ અને શીખામણ આપી પોતાની રોજી કમાશે. જ્યાં ઘણા એશીઆટીક વસેલા છે ત્યાં આવી બનતના લોકોને અટકાયત હોય એવો કોઇ મુલક મારી જાણમાં નથી છતાંમાં થોડા સમય થયા જે લખાણો બહાર પડે છે તેથી જણાય છે કે આપણી અને સંરક્ષાનવાસીઓની વચ્ચે ઘણો મતભેદ છે. આપણે કબુલ કરીએ છીએ કે એશીઆટીક આવાગમન ઉપર અંકુશ મુકાય. પણ ગોરા વતનીઓનો છેવટનો હેતુ એ છે કે બને દહાડે હીંદી ઓનો પગ અહીંથી બીલકુલ નીકળી જાય. આપણી માગણી એ છે કે જેઓ આ દેશમાં રહેવાનો હક ધરાવે છે તેને દરેક રીતે આબાદ થવા દેવા. આ આપણે ખરા જીગરથી કહીએ છીએ કે કેમ તેની ખરી કસોટી ખુની કાયદો છે. આપણે પગ આ દેશમાંથી હાણી નાખવાને આપણે તયાર છીએ? ના, આ મીટીંગ જાહેર કરે છે કે જ્યાં સુધી આ કોલોની એશ્રેજી રાજ્ય નીચે છે, જ્યાંસુધી સહેનશાહ કિંગ એડવર્ડનો ઢંઢેરો પાછો ખેંચી લેશે નહિ, અને દુનીયાને જાહેર નહિ કરશે કે આપણે અંગ્રેજની રૈયત નથી પણ રખડતા ટોર છીએ ત્યાં સુધી તો આપણે તે વાત કબુલ કરી શકતા નથી. ત્યાં સુધી તો આપણા હક, આપણી છુટ ઉપર જે કાંઇ દુખલા થશે તેને માટે આપણાથી તમન્નાઇથી જે કાંઇ થઇ શકશે તે કરશું આપણી પાસે મુખ્ય સાધન છે. આ સાધન ખુદાને સાથે રાખી દુનીયાના મહાન નરોએ વાપરેલું છે. હું આશા રાખું છું કે સરકાર અને કોલોનીસ્ટો આ છેલ્લી ઘડીએ પણ સમજશે અને આપણે જે માગણી કરી છે તે કબુલ રાખશે કારણ કે આપણે જે માગણી કરી છે તે તેમને મન કાંઇ નથી જ્યારે આપણને હિસાબે ઘણું એ છે. (લાંબા વખતસુધી તાળીઓ).

શ્રી. ગાંધીનું ભાષણ

આજે કેટલાક વખત થયા મારા સ્વદેશી ભાઇઓને હું જે સલાહ આપતો આવ્યો છું તેથી કેટલાક મિત્રો મને ઠપકો આપે છે, અને બીજા જેઓ મિત્રો નથી તેઓ મારી હાંસી કરે છે. આવું છતાં, બહુ વિચાર કરીને હું એવી સલાહ દઉં છું કે આપણી લડતના બારામાં હવે એવો સમય આવ્યો છે કે આપણા આગળના ઠરાવ મુજબ આપણે આપણાં રજીસ્ટરો આજે બાળી દેવાં. કોઇ એમ કહે છે કે મારી આવી સલાહને લીધે મારા ભાઇઓ ઉપર હું અસંખ્ય દુઃખો આણીશ હું એ જાણું છું. પણ હું એમ પણ જાણું છું કે રજીસ્ટરો બાળી નાખવાથી અનેક સંકટો વેઠવાં પડે એમ હોય તો આ રજીસ્ટરો રાખીને અને ખુની કાયદાને અથવા રજીસ્ટરને કાયદા પુરવક બહુમતના બીલને તાબે થઇને મહારા ભાઇઓ વધુ હીણપત ભોગવશે અને સંપુરણ ભાર મુકીને કહું છું કે હીણપતમાં જીવવું તેના કરતાં નશીબમાં લખેલું બધું દુઃખ સામટું સહેવું એ વધારે સારૂં છે. વળી ટ્રાંસવાલમાંના મારા ભાઇઓએ ખુની કાયદાને તાબે ન થવાના કસમ આપણે ઉપર ઉપરથી પાળવાના નથી પણ અંતઃકરણ પુરવક પુરે પુરા પાળવાના છે. મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદા પુરવક બહુમતના બીલને તાબે થઇ ખુની કાયદાથી બચી જવાય છે એવી ખોટી સલાહ હું દઉં તો મારા દેશીઓને ગુનેગાર, ઇશ્વરનો ગુનેગાર તથા કસમ તોડનારો મને માનું. રજીસ્ટર બાળી નાંખવાથી કોઇએ એટલા દુઃખ પડે તો પણ હું એજ સલાહ દઇશ. પણ મારા ભાઇઓ, ખ્યાલ રાખજો કે જો તમારાં રજીસ્ટર બાળી નાંખો તો જ્યાં સુધી આ જરેડા નીચેનો આંક નાબુદ ન થાય ત્યાં સુધી તમારે ઉપયોગ કરવાનો નથી. જે રજીસ્ટરો આજે

બાળી નાખવામાં આવ્યા છે તેની નકલો આવતી કાલે શા. ૫/– ની ફી આપી તમે મેળવી શકો છો. આ બીલ પસાર નથી થયું એટલે વખતે સરકાર આ સરટીફીકેટની નકલ મફત પણ આપશે. પણ આ સભામાં જો કોઇ એવો હીંદી હોય કે જે આજે સરમને મારવે સરટીફીકેટ બાળવા ને આપી પાછળથી સરકાર પાસે જઇ તેની નકલ માગવા બેસે તો હું કહું છું કે તેણે અત્યારેજ બહાર પડીને કહેવું. એસોસીએશનની કમીટી મીટીંગમાં સરટી ફીકેટ બાળવાનો ઠરાવ કર્યો તે પહેલાં કેટલાકને તો જેલમાં તમે મોકલી ચુકયા હતા. તમારી લડતમાં મદદ કરવાને બહાદુર મી. સોરાબજી ચારલસ્ટાઉનથી આવી પહોંચ્યા. (તાળીઓ) કેટલાક ગરિબ હીંદીઓને આપણા દેશની ખાતર, સરકારને તેની હાલત જોઇ દયા આવે તેની ખાતર. અનેઆપણે સ્વમાન સમજીએ છીએ તે બતાવવાની ખાતર તેને જેલ મોકલ્યા. આમ આપણા ગરિબ ભાઇઓને જેલમાં મોકલ્યા પછી આપણે આ મરજીઆત સરટીફીકેટો રાખવાં વાજબી છે? જેલના દુઃખમાંથી છુટવા સારૂ હું કાંઇ મુદત પહેલાં જેલમાંથી છુટયો ન હતો–ખરૂં જોતાં મને તો ત્યાં કોઇ જાતનું દુઃખ હતું પણ નહિ. મારા ભાઇઓને આવી હાડમારી પડે અથવા અપમાન સહેવું પડે તેનું મને ઘણું દરદ થાય છે. હું જેલના બહાર રહી મારા ભાઇઓની આવી સ્થિતિ જોઉં તે કરતાં જીંદગીભર જેલમાં રહું તે હજાર દરજ્જે પસંદ કરૂં છું. અને તેથીજ તમારો દાસ કસમ તોડવાને બદલે જે દુઃખ ભોગવવાનું જરૂરનું છે તે ભોગવવાની સલાહ આપું છું અને સરટીફીકેટો બાળવાનું કહું છું. (અમે તે બાળવા તયાર છીએની બુમો). આ દેશમાં ગોરા તથા બ્રિટીશ પ્રજાનો સરખા ભાગીદાર મણાય એવું જાહેર કરવું છે તે ઉપર કેટલીક ટીકા થઇ છે. હું હજી પણ તેવુંજ જાહેર કરૂં છું પણ તેથી હું એમ નથી કહેવા માગતો કે આ દેશમાં આવે તે એશીઆ ટીકો આવવા જોઇએ. આપણે આ લડત શું કરવાને ઉપાડેલ છે. ખુની કાયદો રદ થવાથી આ લડત પુરી થતી નથી. આપણી આંખમાં ધુળ નાખવા કાલે સવારે આ કાયદો રદ કરે અને તરતજ બીજો કાયદો એનાથી સખત કરી શકે છે. જે પાઠ હું આ લડત ઉપરથી શીખ્યો અને મારા દેશીભાઇઓ પણ શીખે એવું હું ઇચ્છું છું તે એ કે વોટનો આપણને હક નથી, ટરાંસવાલની પારલામેંટમાં આપણા પ્રતિનીધી મોકલવા નો આપણને હક નથી તો પણ આપણે એક અમરપટો ધરાવીએ છીએ. સરવનો પેદા કરનાર જે એક છે તેની દરબારમાં બધા સરખા છે. આ દુનયથી રાજાઓ કરતાં તે રાજાના રાજા ઉપર આપણો વિશ્વાસ છે. જો આ વાત ગોરા દેશી ભાઇઓ સમજે તો આપણે વોટ વગરના ઉપર પણ જોઇએ તેવો કાયદો પસાર કરવામાં આવે તો પણ જો તે આપણા અંતઃકરણની વિરૂદ્ધ જાય, આપણા ધરમની વિરૂધ્ધ જાય, આપણે જેને સત્ય માનીએ છીએ તેની વિરૂધ્ધ જાય તો તેના કાયદાને તાબે થવા આપણે શારીરિક બળ વાપરવું નથી. તે કાયદામાં જણાવેલી સજા ઉઠાવવી છે. પોતાને માણસ કહેવડાવનારને આથી વધારે માનભરેલી–આથી વધારે યોગ્ય વરતણુક બીજી કઇ હોઇ શકે? બ્રિટીશ પ્રજાજનોને આ પ્રકારની લડત શીખવાની જરૂર હતી અને તેથી આફ્રેવાનોએ ભેગા મળી પોતાના સ્વદેશી ઓને લડતની આ રીત દેખાડી. આવી લડતથી ટ્રાંસવાલની સરકારને નુકસાન નથી, લડત લેનારને નુકસાન નથી. લડનારની કસોટી થાય છે અને સાચા હોય તો જીતે છે તથા ખોટા હોય તો તેમને યોગ્ય હોય તે તેમને મળેલુંજ છે. જ્યાં સુધી અંગત હુમલો કરવો હું પસંદ કરતો નથી. તો પણ એક વેળા મી. ચમની માટે મેં ટીકા કરી છે. મી. ચમની બિલકુલ અનઘડ અને નાલાયક છે એમ મેં કહ્યું હતું. જ્યારે કેપટન હેમીલ્ટન ફાઉલની સાથે એની સરખામણી કરૂં છું ત્યારે મારે કહેવું જોઇએ કે આજ સુધી જો કારભાર એના હાથમાં હત તો ટરાંસવાલની સરકાર, હીંદી કોમ તથા વડી સરકાર હાલજે મુસ્કેલીમાં મુંઝાય છે તે વખત આવત નહિ. મી. ચમની એ જસ્ટીસ ઓફ પી પાસે પાસે એફીડેવીટ કરી છે કે જનરલ સ્મટસે મી. ગાંધીને ખુની કાયદો રદ કરવાનું વચન કદિ આપ્યું નથી. એ એફીડેવીટ ખોટી છે એમ હું કહું છું. જનરલ સ્મટસે મને વચન આપ્યું તે તેણે કાનોકાન સાંભળ્યું છે. તેણે પોતે મને એ વાત એક વખત નહિ પણ ઘણા વખત કહી છે અને જનરલ સ્મટસ આપેલું વચન પાળશે એવો મને વિશ્વાસ પણ દીધો છે. એક વખત મારો એક સ્વદેશી પાસે હતો ત્યારે તેણે એમાં ઉમેરવું હતું કે "જ્યાં સુધી એક પણ એશિઆટીક મરજીયાત રજીસ્ટરની અરજી કીધા વિનાનો હશે ત્યાં સુધી કાયદો રદ થવાનો નથી." આજે કોમ પણ એશિઆ ટીક-દાખલો દેવાને એક એશિઆટીક– નથી કે જેણે મરજીયાત રજીસ્ટરની અરજી કીધી નહિ હોય. હવે હું વચન પાળવા ને આગ્રહ કરૂં છું. મી. ચમનીએ એફીડેવીટ કીધી છે અને તે જો સાચી હોય તો "એક પણ એશિઆટીક અરજી આપ્યા વિનાનો હશે તો કાયદો રદ નહિ થાય" એ શરત નો હેતુ શું? ત્યાંસુધી મી. ચમની આ ઓઢા ઉપર છે ત્યાંસુધી શાંતિ થવાની નથી. કોઇ માણસના પેટ ઉપર પગ મુકવાની મારી ઇચ્છા નથી અતાં કહું છું કે એશિઆટીકો સંબંધના તેમના ઓઢા ઉપરથી મી. ચમનીને દુર કરવાજ જોઇએ.

મી. પોલાકનુ ભાષણ

મી. પોલાકે પોતાને આપવામાં આવેલા આદરમાન માટે આભાર માની જણાવ્યું કે, અને હિંદી કોમનો રખેવાળ કહેવામાં આવે છે. આમ કહેવાનું કારણ મને ખબર નથી. હું માનું છું કે હિંદી કોમના હાકો સાચવવા તેઓ ખરે રસ્તે છે તે અને તેમની બરાબર સંભાળ રખાય છે તે જોવાની મેં મારી ફરજ ગણી છે તેથી હજો. થોડા વખત ઉપર હું ડરબન ગયો હતો, ત્યારે મી. અબદુલ કાદરે મને કહ્યું કે મી. પોલાક, તમે કાંઇ હિંદી થઇ શકશો નહિ. "તમારો ચહેરો બહુ ગોરો છે. મેં જવાબ દીધો કે ચહેરો ગોરો હોય તે હિંદી ન હોય એમ બનતું નથી. હું હિંદી હતું કે નહિ પણ માણસજાત છતાં ભલે તમારો જન્મ હિંદમાં અને મારો જન્મ ઇંગલંડમાં થયો હોય, ભલે તમારી અને મારી વચ્ચે સાત સમુદ્રનો અંતર હોય તોપણ આજે અહીંઆપણે બેગા થયા છીએ તે રંગ, બનત અથવા ધરમના ભેદ વિના સામાન્ય રીતે માણસાઇના હકો સાચવવા માટે છે. બ્રિટિશ ઇંડીઅન એસોસી શનના સભાસદ તરીકે કે ઇડિઅન ઓપિનિઅનના એડીટર તરીકે હું આજે તમારી આગળ ઉભો નથી. પણ એક અંગ્રેજ તરીકે. કારણ કે એક અંગ્રેજ તરીકે હું માનું છું કે હમણા જે બનાવો બને છે તે તમારા મોભાને પાકા પહોંચાડે છે એટલું જ નથી પણ તેથી મારી પેઢીને પણ ઝાંખ પહોંચે છે. હું જોઉં છું કે આજે

તમે કોમમાંથી તમામ નાદારિયત ખાતી નાખો છો–તમે જાતે ગરીબાંથી પસાર થઇ પવિત્ર બન્યા હશ્યો છો. અકસ્માતો, વરસો વરસ પહેલાં અથવા કોળીઓ ઇંગ્લાંડમાં થઇ હતી અને જેને આમાં બાબો મુકવામાં આવ્યા હતા તેઓએ કહ્યું હતું કે "આજે નાનો દીવો આપણે સળગાવીએ છીએ પણ આ નાના દીવા બાંધી એવડો મોટો ભડકો થશે કે જેવો ઇંગ્લાંડ કદી દીઠો નથી." આજની આ કોળીમાં હું એવા મોટા ભડકાના બીજ જોવું છું કે જેવો મોટો ભડકો દુનિયાએ કદી દીઠો નથી, દક્ષિણ આફ્રિકા એ કદી પણ દીઠો નથી.

ગ્રહસ્થો, તમારે ખાત્રીથી માનવું કે તમે અહીં તમારા પોતાના અંગત લાભ ને માટે નથી, તમારા દોઢ લાખ ભાઇ ઓ માટે નથી. પણ હીંદુસ્તાનના દરેકના ને ખાતર, તમારા સ્વદેશની કીર્તિને ખાતર, હીંદુસ્તાનના પ્રતિનિધી તરીકે છો. પરદેશ મુસાફરી કરવી તેનું મોટામાં મોટું ફળ આ છે કે ત્યાં જનાર પાછો ફરે ત્યારે પોતાના ભાઇને સ્વતંત્રતાના, ટેક જાળવવાના, વિદ્યા ભણવાના અને બીજા જે સાધનોથી પ્રજાનું મહત્વ વધે તેના પાઠો શીખવી શકે. હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, ખ્રીસ્તી કે યાહુદી આપણા સર્વની ઉપર એક પ્રશ્નર રાજ્ય કરે છે. આપણે સહુ અહિયાં એક સંપથી ભેળા થયા છીએ એમાં કંઇ પ્રશ્નરી સંકેત છે. આઇ જાપણે ખલાસ કર્યું તે પહેલાં ૧૯૦૬ના સપ્ટેંબરમાં તમોએ લીધેલા પાઠ કાયમ યાદ આવું છું. હવે તમે શું કરો છો, ને કસમ કેવા પાળો છો અને માણસો તરીકે, ઉપદેશકો તરીકે, તમો કેવી રીતે વરતો છો તે પ્રશ્નર જમાનો જુએ છે.

ઠરાવ ૬ ઠો

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદે દરખાસ્ત કરી કે 'દરમ્યાન બાબતની પારલામેંટમાં રજુ થએલ એશિયાટીક વેપારી રેજીસ્ટ્રેશન બીલ ની સામે બ્રિટીશ ઇંડિઅનોની આ માસ મીટીંગ પ્રોટેસ્ટ કરે છે અને બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી સેક્રેટરીએ જે અરજી કરવામાં આવી છે, તેને ટેકો આપે છે.

આ દરખાસ્તને મી. આદમ એચ. ગુલ મહમદ (પ્રેસીડંટ બ્રિટીશ ઇંડિઅન લીગ, કેપટાઉન), મી. પારસી રૂસ્તમજી (વાઇસ પ્રેસીડંટ નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ), મી. એમ. સી. આંગલીઆ (જોઇંટ સેક્રેટરી નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ), અને મી. વી. એ. ચેટીઆર (ચેરમેન દામોદર બેનીફીટ સોસાયટી), એ સાહેબોએ ટેકો આપ્યો હતો.

બીજો ઠરાવ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીરે દરખાસ્ત કરી કે 'બ્રિટીશ ઇંડિઅન કોંગે એશિયાટીક કાયદો જે અમારા ધર્મ અને અંતઃકરણની વિરૂદ્ધ છે તેને ન તાબે થવાનું જે પણ લીધું હતું તેને ફરીથી તાજું કરીએ છીએ.

આ દરખાસ્તને મી. ટી. નાઇડુ, મોલવી અહમદ મુખ્તયાર, મેસરસ ઇબ્રાહીમ અસ્વાત, દિલદારખાન, ઇ. એમ. કાચલીઆ, આર. કે. પડીઆચી (પ્રોટોરીઆ) વી. ચેટી, પી કે. નાઇડુ અને એમ. પી કેનસીએ ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૩ જો

પોચેસ્ટરૂમના મી. અબ્દુલ રહેમાને દરખાસ્ત કરી કે એશિયાટીક મરજીયાત રજીસ્ટરને કાયદે પુરવક ઠરાવનારૂં બ્રીટીશ સરકાર સાથે અમારી કોમને થએલા કરારનો ભંગ કરનારૂં છે; અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ કોલોનીની સરકાર તરફથી ગોરી પ્રજાના પ્રતિનીધી તરીકે જનરલ સ્મટસે આપેલું વચન પળાવવા સર્વ કોલોનીસ્ટો તેને ફરજ પાડશે.

ઉપલી દરખાસ્તને વીરીનીખનના મી. ઇ. એમ. પટેલ, મી. આર. એન. ચોક લીંગમ પીલ્લે, ડરબનના મી. હરીશંકર જોશી, ડરબરસડોરપના મી. એ. ઇ. ઇટા ભાઇ અને હેડલબરગના મી. અહમદ સુલેમાન ખોટાએ ટેકો આપ્યો હતો

ઠરાવ ૪ થો

ઉપરના ઠરાવોને બટતે સ્થળે પહોંચાડવાની ચેરમેનને સત્તા આપવામાં આવે છે.

ઉપરની સરવે દરખાસ્તો સરવાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી. બાર મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

મી. ડાનટેલરના શબ્દો ઉપર મી. પારસી રૂસ્તમજીએ જે ટોડ નાંખી છે તે વિષે મેસરસ એમ. સી. કમરૂદીન કંપની ના મી. અબ્દુલ કાદરે ગયા ગુરૂવારે મરકયુરીમાં એક લાંબો કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે અમારૂં નામ વાપરી મી. ડાનટેલર જે બીના જાહેર કરે છે તેમાં જરા પણ સમાયું નથી મી. ડાનટેલરે જણાવેલ છે તેવી જાતનો કોઇ કંપની સાથે અમારી પેઢીએ કદી વેપાર પણ કરેલ નથી.

કેપ પારલામેંટ

ગઇ તા. ૨૮મીએ લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લીમાં મી. નોકે દરખાસ્ત કરી કે મેકે કીંગની બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. એ. હસને ૧૦ જુલાઇના રોજ ૧૯૦૭ના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં જે મુદત ઠરાવવામાં આવી છે તે રદ કરવા તથા ૧૯૦૬ના નંબર ૩૫ ના કાયદામાં જે અગવડો છે તે દુર કરવાની જે અરજી કરી છે તે ઉપર સરકારે તપાસ કરી રીપોરટ કરવો. આ દરખાસ્ત કબુલ રાખવામાં આવી હતી.

લેજીસ્લેટીવ એસેંબ્લીની તા. ૪ ના બેઠકમાં મી. ઓલીવરે દરખાસ્ત કરી કે કીંબરલી અને બીકન્સફીલ્ડના રહીશ મા વી. સામી અને બીજા ... દીઠીએ ૧૯ ના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં જે મુદત ઠરાવવામાં આવી છે તે ... કરવા તા. ૨૨ જુલાઇના રોજ જે અરજી કરી છે તે ઉપર સરકારે તપાસ કરી રીપોરટ કરવો. આ દરખાસ્ત કબુલ રાખવામાં આવી હતી.

મી. બોવેલે દરખાસ્ત કરી કે ઇમી ગ્રેશન તથા જનરલ ડીલરના કાયદા વિષે તપાસ કરવા એક સીલેકટ કમીટી નીમવી અને તેને જરૂરી પૂરાવા લેવા તથા કાગળો તપાસવાની સત્તા આપવી. તેણે જણાવ્યું કે આ દરખાસ્તનું કારણ હીંદીઓની ફરિયાદ તપાસવાનું છે. પારલામેંટમાં જાદા જાદા ભાગો તરફથી અરજીઓ મળી છે. આ બાબત હું બંધી બાજુ બરાબર તપાસવાને મારાથી બનતું કરીશ.

મી. સાવરે જણાવ્યું કે આ કાયદો જ્યારે પહેલો દાખલ કરવામાં આવ્યો ત્યારે હું તેની સામે થયો હતો.

તે કાયદામાં એવી ગોઠવણ છે કે ન્યાય આપનારાઓનું હિત જે ન્યાય અપાય તેમાં સમાએલું હોય છે. જો હીંદીઓને કાઢી મુકવા ઇરાદો હોય તો તેનું રક્ષણ કરવાનો ઠોળ કર્યા વિના તેને ઢાંકી કાઢવા એ બહેતર છે. જે લોકો ઝોરાઓ સાથે ખોટી રીતે હરીફાઇમાં ઉતરે તેના ઉપર મારી દિલસોજી તો નથી. પણ તેને ન્યાય આપવાના નામથી જે ગોઠવણ કરવામાં આવી છે તે ઠોળને હું પસંદ કરતો નથી. હું આશા રાખું છું કે આપણે વેપારની બાબતમાં કોઇ માણસની જાત કે રંગ ઉપર નજર નહિ રાખીએ. હાલ જે રૂપમાં તે કાયદો છે તે રૂપમાં રહેવા દેવો તે તો શરમ ભરેલું છે. તેમાં ઘટતો ફેર કરવા હું મારાથી બનતું કરીશ.

મી. ડીવાલની દરખાસ્તથી કમીટીમાં કુલ નવ મેંબરો નીમાયા હતા.

આ દરખાસ્ત સરવાનુમતે પાસ થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલના મદદે ચડેલા બહાદુર હીરા

વોલક્રસ્ટમાં ચાલેલા કેસની જાણવા લાયક રસ્તુઆત

કેદીની છોડવાની નોટીસ

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

ડરબનથી વોલક્રસ્ટ

ટ્રાંસવાલની લડતમાં ઉત્સાહ ભર્યો ભાગ લેવાને ડરબથી ગયા ગુરૂવારે સાંજે જે લશ્કર રવાના થયું હતું તેની કેટલીક બીના અમે ગયે અઠવાડીએ આપી ગયા હોઈએ. અગ્રેસ્લાઓમાંના આગેવાનોના નામ નીચે મુજબ છે. મેસરસ મુ. એમ. શૈલત, મુસા અહમદ, દયાર માવજી વલજી, મહન વલજી, મુલજી ઉકા, સુલેમાન ઇબ્રાહીમ, વલી આમુજી, કાજી કાસમભાઇ હાદાભાઇ, ઇસ્માઇલ ઇસપ, ઇબ્રાહીમ હુસેન, ઉમર ઓસમાન, કા. ગ. માધવ. તેમના તરફથી મળેલ જાણવા લાયક વધુ બીનતો નીચે મુજબ છે.

ડરબનથી ઘણા જથ્થાઓ વચ્ચે અમારી ટ્રેન ઉપડી હતી. રસ્તામાં મધી મજેદ હતી ન્યુકેસલના સ્ટેશને ઘણા હીંદી ભાઇઓ અમને મળવા આવ્યા હતા. તેમણે ચા નાસ્તાની ગોઠવણ કરી હતી. ચાર્લ્સટાઉનથી મેસરસ ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, એમ. પી. કેન્સી, ઇ. એસ. કુવાડીયા, આમદ મુસાજી, એ એમ. ભાયાત (હેડલબરગના) દીલદારખાન, ઉમરજી સાલે તથા મોહનલાલ ગોરધનભાઇ અમારી સાથે જોડાયા હતા. મી. ગોરધનભાઇ ની મુદતની પરમીટ પુરી થઇ હતી એટલે તે હવે જોહાનીસબર્ગ પાછા ફરે છે. બીજા બધા ટ્રાંસવાલના વતની છે.

વોલક્રસ્ટ આગળ ટ્રેન આવતાં કોન્સ્ટેબલ વેમથે જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના માણસોને કોઇ પુછ્યા ગાછ્યા વિના જવા દેવાની મને સુચના મળી છે મરજીયાત રજીસ્ટર જોવા માંગ્યા વિના અમારા તો અગુઠાની માગણી કર્યા વિના તેઓને જવા દેવામાં આવ્યા હતા. મી. ગોરધનભાઇ ને અટકાવવાની સુચના મળેલ તે મુજબ તેને અટકાવવામાં આવેલ છે તથા ડરબનવાળા બધા ૨૯ને તપાસ માટે [illegible] અમે ૬૬ જણા કેદીઓના બધા વેમથ સાથે ચાર્જ ઓફીસે ગયા સાર્જન્ટ મેન્સફીલ્ડે તથા આગળ અમારી તપાસ કરી. મેસરસ એમ. સી. આંગરીઆ, મુ. એમ. શૈલત, એમ. પી. કાલ રાજા, એમ. એન. ગોસળાઆ, એમ. જે. ચંદેરીઆ, એસ બી. મેદ તથા એચ. જે. જોશી એ ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન કાયદાની રૂએ કેળવણીની પરિક્ષા પાસ કરી દાખલ થવાની માગણી કરી. તેઓ ની પાસે દાખલ થવા માટેની અરજી અંગ્રેજીમાં લખાવી અને ભરણ પોષણ માટેના સાધન બતાવવાની માગણી કરી. દરેક પાસે પૌંડ ૨૦ રોકડા હતા. તે બતાવ્યા.

મેસરસ દાવુદ મહમદ તથા પારસી રૂસ્તમજીએ જણાવ્યું કે અમે તડાઈ પહેલાં ના ટ્રાંસવાલના વતની છીએ. અમારી પાસે પરમીટ કે રજીસ્ટર નથી. મી. આદમ ગુલ મહમદે જણાવ્યું કે મારી પાસે મરજીયાત રજીસ્ટર સર્ટીફીકેટ છે પણ તે હાલ મારી પાસે નથી. બીજા બધાએ જણાવ્યું કે અમે લડાઇ પહેલાંના ટ્રાંસવાલના વતની છીએ. ચાર જણાએ પરમીટ તથા રજીસ્ટ્રેશન સર્ટીફીકેટ બતાવ્યા અને ચાર જણાએ ડરબના રજીસ્ટર સર્ટીફીકેટ બતાવ્યા. અને બાકીના પાસે કોઇ જાતના કાગળો હતા નહિ. બધાએ અંગુઠા આપવા ના પાડી છે. સાર્જન્ટે આ બધી હકીકત પ્રીટોરીઆ મોકલી છે અને તેનો જવાબ આવતાં સુધી બધાને રોકવામાં આવ્યા છે.

અમે બધા મી. સુલેમાન કાજીના મહેમાન થયા હોઇએ. મી. ભાભાએ સરભરા માં સારો ભાગ લીધો હતો. ચાર્લ્સ ટાઉનના હીંદીભાઇઓએ મહેમાનોને મોજ માની આપી હતી. અમારા ઉપર શું તહોમત મુકવું તેના ખબર સોમવારની બપોર સુધી કોઇ આપ્યા ન હતા અમને કાંઇ પુછી કાર્યવાહીમાં આવ્યા ન હતા. સોમવારે બપોરે આઠેકે અમને જણાવ્યું કે તમને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવા દેવામાં નહીં આવે. અમે છોડવા ના પાડી તેથી અમારો મંગળવારે કેસ ચાલશે.

વોલક્રસ્ટમાં મીટીંગ

મી. સુલેમાન કાજીના સ્ટોરમાં અહીંના હીંદી તેમજ ડરબન અને જોહાન્સબરગ થી આવેલા ગૃહસ્થોની એક મીટીંગ મળી હતી. મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર એ બીરાજ્યા હતા. પ્રમુખ સાહેબે શરૂઆતમાં જણાવ્યું કે આજે હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, નાતાલ, કેપ અને ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ એક અવાજે જેલમાં ગયા આ લડતમાં ભાગ લેતા જેમ હું ઘણોજ ખુશી થયો છું. આ બધાનું માન મી. ગાંધીને ઘટે છે તેમણે આપણને સત્યા ગ્રહની લડત બતાવી છે. નાતાલ અને કેપના હીંદીઓએ આપણને ઘણી મદદ કરેલી છે હવે ત્યાંના આગેવાનો આ લડત માં બનતે દુઃખ વેઠી ભાગ લેવા તયાર થયા છે એ ઓછું ખુશી થવા જેવું નથી. આવા સંપથી મને ખાત્રી છે કે કરદો જરૂર રદ થશે

મી. દાઉદ મહમદે જણાવ્યું કે કોમને માટે મારાથી થઇ શકે તે કરવાની મારી ફરજ છે મારી ઓરતને બીમારી છતાં મારે આ લડતમાં બનતે ભાગ લેવાની જરૂર જણાઇ એટલે તે મારી પહેલી ફરજ થઇ ચુકી. જ્યાંસુધી મારા ભાઇઓ ના દુઃખ ટ્રાંસવાલ સરકાર દુર નહિ કરે ત્યાંસુધી હું નાતાલ પાછો ફરીશ નહિ.

મી પારસી રૂસ્તમજી. મી આદમ હાજી ગુલ મહમદ તથા મી. એમ. મી. આંગલીઆએ પણ તેજ મતલબનાં ભાષણો કરયાં. મી. પોલાકે હાલની લડત વિષે ખુલાસાવાર સમજુતી આપી.

બાદ મેસરસ કુવાડીઆ, દીલદારખાન, ઉમરજી નાલે, ગોરધનભાઇ, કાજી કાલાભાઇ, સુલેમાન કાજી વગેરેએ સમયને અનુસરતાં ભાષણો કરયાં ભાષણો થયા બાદ બધા લોકોએ પોતાનાં મરજીયાત રજીસ્ટરો જોહાન્સબરગની માસ મીટીંગમાં બાળવા તે આપી દીધા.

જોહાન્સબરગની માસ મીટીંગમાં

ભાગ લેવાને મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ, તથા હરીલાલ જોશી પાંચ પાંચ પૌંડના જામીન આપીને ગયા. રસ્તામાં જુદે જુદે સ્ટેશનેથી બીજા ઘણા ભાઇઓ જે માસ મીટીંગમાં જતા હતા તે સાથે થયા તેને [illegible]

કરેલાને આવેલ. સાંથી સભાના મી બસપ મીણતા મકાને ગ. મી. ઈસ્માઇલખાન આદમ ઝેકેન્ડી તરફથી લઇ તેમને મારકર પાસે મળ્યા. ત્યાં સાવકરના ભાષણો થયાં અને પછી બીજાની ભાષ થામાં આવી. સોમવારે બપોરે મી. જી પી બ્યાસે તેમને બીજાની પાર્ટી હતી જોહાન્સબરગમાં સોમવારે સાંજે તેઓ વોલકરસ્ટ્રુમારે રવાના થયા હતા. દરમ્યાન જગ્યા જગ્યાએ તેમને ખેડ માનપાન આપવામાં આવ્યું હતું

વોલકસરસ્ટ્રમાં કેસો

વાલકરસ્ટ મેજીસ્ટ્રેટની અદાલતમાં મી. ટી દાદીઆસે માજીસ્ટ્રેટ પાસે ગયા મંગળવારે કરેલ્યની આવેલા ૬૦ સદરથો તથા ૧૦ મા મી. ગોરાણીભાને ૧૮૮૫ના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ નહીં બતાવવાના ગુન્હા માટે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. બચાવ તરફથી મી. પોલાક હાજર હતા. બધાએ ગુન્હો નાકબુલ કર્યો. કેસ સારૂ થતાં નીચે મુજબ જુમાનીઓ આપવામાં આવી હતી.

સારજન્ટ મેન્સરીહ્ડ: તહેનાતદારોને કાયદેસર દરાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે છે કે નહિ તે તપાસ કરવાને તા. ૧૪મી એ મારી પાસે લાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓ નાતાલથી ટ્રેનમાં આવ્યા તેમને તપાસી પરમીટ કે કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ હોય તેમ માગ્યા. ચારે જણે ૧૮૮૫ના કાયદાના પરમીટ તથા બે જણાએ ડચના વખતના રજીસ્ટર રજુ કર્યા. બીજા પાસે કેમ વતનના કાગળ ન હતા. કેટલાકે લડાઇ પહેલાના વતનો તરીકે દાખલ થવા જણાવ્યું અને બીજાએ ક્રમમાં કેટલાક સબદાની રૂએ કેપટાઉનની પરિક્ષા આપી દાખલ થવા જણાવ્યું તે દરેક પાસે ચોક્કસ પૈસા હતા કહ્યા મુજબ તેઓ એ એજન્ટમાં ગયા જેઓ પાસે પર મીટ હતી તેણે આંગુઠો આપ્યો ના પાડી તે પરમીટ તેની છે તે હું સંતોષકારક કહી શકતો નથી તેમના કહ્યું કે અમારી પાસે પરમીટ હોવાથી અમે દાખલ થઇ શકીએ છીએ અમને રજીસ્ટર થવાને અમને ૮ દિવસની મુદત માગી શકે છે.

ઉલટ તપાસ: કંપનીના ગોરા અધિકારી ઓફીશીઆલીટ— કાયદા મુજબ અને સંતોષ કારક દસ્તાવેજ પૂરો ન પાડે તેને હું દાખલ થવાને અમલદાર તરીકે રોકી શકું છું. સારજન્ટ મેજરે મી. ટી દાદીઆસને કહ્યું તેમાં કેટલાક એવી વ્યક્તિ હતા તેમ મે કેમના તપાસ કરી હોવા ખરા. હકદાર છે એમ હું જાણું છું. બીજાઓને મેં રોકયા. કેપટાઉનના મી. આદમ એચ. જી. ગુલ મહમદ બાબત મી યમની તરફથી તાર મળ્યો છે કે તેણે મરજીઆત રજીસ્ટર કરાવેલ છે. એટલે મેં તેને જવાની રજા આપી. કેપટાઉનના એક ગોરા રહીશની પાસે મે તેની ઓળખાણ લીધી હતી.

બીજા ચાર જણે પરમીટ રજુ કરી તેના સંબંધમાં તેણે કબુલ કરયું કે આંગુઠો પરમીટમાં ખાસ જરૂરી ચીજ નથી. તે ઓળખાણને માટે મરજીઆત આપવામાં આવે છે અને કબુલ કરયું કે જે પરમીટ તેમની પાસે છે તે તેમની ન હોવા અંગે માનવાનું મને કાંઇ કારણ નથી. કેપ્ટાઉન એસા માણસો પાસે પુરતા સાધનો છે અને લડાઇ પહેલા રહીશો કોઇ દાખલ થવા માગે છે તેણે પણ સંતોષકારક હકીકત જણાવી હતી.

મી. મુળજી ઉકા: (મી. એમ. સી. આંગલીઆ ઇકરમીટર હતા) હું કલટનો વેપાર કરું છું ૧૮૭૭થી જોહાન્સબરગ, પીટરસબરંગ વગેરેમા હતો હું કેટલાક ગોરાને જાણું છું મારી પાસે અત્યારે જે સરટીફીકેટ છે તે મે પરમીટ કહાવવા મી. ગાંધીને મોકલ્યું છે મને ખુશી કાયદો કબુલ નથી દાખલ થવાનો હક સાબીત કરવા હું આવ્યો છું. તથા મને જે શિક્ષા થાય તે વધારવા હું તયાર છું.

મી ઉમર ઓસમાનઃ હું કરજી છું. ૧૮૯૬થી ૯૯ સુધી હું દરાંસવાલમાં હતો. તે સાબીત કરવાને મારી પાસે કેટલાક કાગળ છે. મને કેટલાક ગોરા ઓળખે છે હું કાયદા નુ અપમાન કરવા દાખલ નથી પણ મારો હક સાબીત કરવા દાખલ થાઉં છું. હું પુટરેકટ, વરાઇડીક, વગેરેના વગેરે જગ્યાએ રહ્યો છું. આ આગ મા મારી કે લીક ઉઘરાણી બાકી છે હું કાયદા ની રજીસ્ટર નથી થયો

મી. કાજી કાસમ મીઆં: હું ફ્રેરર એજન્ટ છું હું લડાઇ પહેલાંનો દરાંસવાલ નો રહીશ છું તેથી દાખલ થવા હકદાર છું. ૧૮૯૬માં હું બીરસ્ટ અને પછી ક્રુગરસડોરપમાં હતો. નાતાલમાં રજીસ્ટર ની અરજી થઇ શકે એમ ન હતું. ખુની કાયદાને તાબે નહીં થવા માટે જે કાંઇ સજા થાય તે ઉઠાવવા હું તયાર છું હું મરજી આત રજીસ્ટર થવા ખુશી છું

મી. કરમચંદ ઝવેરઃ હું વેપારનુ કામ કરું છું. મેં રજીસ્ટરેશન કાયદા તળે અરજી કરી નથી. મારા ઇરાદો પણ ન હતો. હું લડાઇ પહેલાં દરાંસ વાલમાં હતો પણ ઝાબલહીમની કુતી સાથે હતો. હું ૧૮૯૬માં ગયો અને બીમારીને લીધે ૯૮માં પાછો આવ્યો હું તે વખતે સરહદ બંધાયો મને રજીસ્ટર ની ખબર ન હતી. જોહાન્સ રગમાં કેટલાક મને ઓળખે છે. હું લડાઇ પહેલાના વતની તરીકે દેશમાં આવવા માગું છું.

વધી આમુજ: હું પહેલાં કોકરનું કામ કરતો હાલ નોકરી કરું છું મે રજીસ્ટર કીધું નથી તેવાના ઇરાદો પણ નથી. હું લડાઇ પહેલાના રહીશ તરીકે દાખલ થવા માગુ છું ૧૮૯૬માં હું કેટલાકસરે રહ્યો માં રહેતો. ત્યાં મેં રસુલ કુમેનના ફા. માં ૧૮ માસ તથા ઉમ. ૬ દીલ્લી પાસે ૧૨ માસ નોકરી કરી. પછી લડાઇ શરૂ થઇ ત્યાં સુધી હું કેરી કુમેનો ત્યાંથી હું જીંચનબરગ ગયેલ હતો. ત્યાંના જાણીતા વેપારી આદમ અબેદ મને સારી રીતે ઓળખે છે. મારી પાસે ડચ સરટીફીકેટો હતા. પણ તે ગુમ થયા છે ૧૯૦૨માં મેં પરમીટની અરજી કરી હતી પણ મા. ચમનીએ સર્ટે.પ્રકારક સાબીતી નથી એમ જણાવ્યું. તેણે આવી કરવા સાક્ષીઓ બોલાવવાનું મેં કહ્યું હતું નહીં.

મી. દાઉદ મહમદ: હું નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગરેસનો પ્રમુખ હું કરજન માં મારે જમીન તથા મકાન છે. હું પ્રીટોરીઆ પોચેસ્ટરૂમ વિગેરે જગ્યાએ દરાંસવાલમાં રહેલો હું હું બોકેલીમાં ૧૮૮૪માં આવેલો પ્રીટોરીયામાં હું બસ માલક માલુકી કુમનો અને પોચેસ્ટરૂમમાં અબુબેકર આમદ કુમનો તે ભાગીદાર હતો. પ્રીટોરીયામાં મી ટી. વિલીયમસ, મી. ટી ડબલ્યુ એચ મરહુમ પેન્ટમાસ્ટર વાન અરકલ અને બીજા જાણીતા અંગરેજોને સારી રીતે ઓળખું છું. પોચેસ્ટરૂમમાં કેટલાક ગોરાને સારી રીતે જાણું છું. બાકીમાં જાણીતા ચમેલ ના આંગીરસ મારા કલાયક હતા તેમના કુટુંબને સારી રીતે જાણું છું. જે વખતે દરાંસવાલમાં હું મોટો વેપાર કરતો. કાયદાનુ અપમાન કર વા હું દરાંસવાલમા દાખલ થવા નથી આ વખતે પણ લડાઇ પહેલાના રહીશ તરીકેનો મારો હક સાબીત કરવા આવ્યા છું. ખુની કાયદા તળે રજીસ્ટર મેં કદી લીધું નથી અને જરૂર નહીં કારણ કે તે મારા ધરમની લાગણીથી વિરૂધ્ધ છે. હું રજીસ્ટર ન થાઉં તો કાયદા મુજબ મને કેદની સજા થઇ શકે ન હું જાણું છું પણ તે વધવા તયાર છું. નાતાલની સરહદો પાસપોર્ટમાં આવે તો તે મુજબ રજીસ્ટર થવા તયાર છું. નાતાલથી કંઇ આવી અરજી થઇ શકતી નથી એટલે

મેં મારી અનુકૂળતા ઉપર મરજીયાત રજીસ્ટર થવાનું રાખેલું. હું જાણું છું કે સખ્ત પકેલાનો દરાંસવાલના ધણા રહીશો નાતાલ અને બીજી જગાએ છે. તેઓ પણ એ હકથી મરજીયાત રજીસ્ટર થવાનું રાખે છે. ૧૮૮૫ના કાયદા પ્રમાણે મેં રજીસ્ટર થવું જોઇએ નથી. કારણ કે સેન્ડરસન સાથે મારે આપ દીકરા જેવા નાતો હતો. ખુની કાયદો રદ કરવાનું કામ મી. રમઝમે પણ્યુ નથી એટલું જ નહિ પણ તે ત્યાં એક ગજ વધી ગયા તેવું બીલ દાખલ કરેલું છે. મારા બાપ ઓનરેબલ નામદારના આગેવાન તરીકે આ કાયદાની સામે લડયા. ત્યારબાદ હું દરાંસવાલમાં દાખલ થયોછું. નાતાલ પાર લાગે તેના મેંબરોને વોટ આપવાનો મને હક્ક છે.

ઉપર તપાસમાં જણાવ્યું કે નાતાલ હીંદી કોમના પ્રતિનીધિ તરીકે હું મારે માટે બોલ્યો. મારો ધંધો છોડવામાં મને પણ્યુ નું મોટું નુકશાન આવે છે. પણ સત્યને ખાતર એટલું સહન કરવા હું તૈયાર છું. ગયા જાનેવારીમાં આવવા તૈયાર થયો હતો પણ કોલેરા માં સમાધાનીના અખર સાંભળવા તેથી રોકાઇ ગયો.

મી પારસી રૂસ્તમજી: હું વેપારી છું. નાતાલમાં મારો મોટો વેપાર છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદે જુદે ઠેકાણે મારી મીલકત છે. હું પારસી મેંબરનો ભાઇ છું. દરાંસવાલમાં પહેલો હું ૧૮૮૬માં આવ્યો હતો. જોહાન્સબરગમાં મારો મોટો વેપાર હતો. પારસી હોવાથી કેટલા વખતમાં મને રજીસ્ટરની જરૂર ન હતી હું પણ ગોરાને બતાવું છું કે નવા કોલને બધે કાયદા પહેલાના વતની તરીકેના મારા હક સાબીત કરવાને હું આવ્યો છું. અપીલનું કારણ કે ત્યાં સુધી મારો હક નાબુદ નથી થતો એમ હું માનું છું. મારા બાપદાદા અંગ્રેજની રક્ષણ હતા મારા પારસી બીજો વડી પારલામેંટના સભાસદો છે. ખુની કાયદાવાળે મને જે સજા કરવામાં આવે તે સજા ઉઠાવવા હું તૈયાર છું. લડાઇ ના વખતમાં રેફ્યુજીને દર મહીને પા. ૫૦ નો ખોરાક આપતો. રેફ્યુજીને મદદ આપવા માં પોડપ બ્રધરહુડે, દરાંસવાલનાકેટલાક રહીશો મને સારી રીતે ઓળખે છે. આપો દહોન આફ્રીકા મારું વતન ગણું છું. મારી પાસે પરમીટ નથી પણ મેજીસ્ટ્રીક રજીસ્ટરાર જાણે છે કે હું દરાંસવાલનો વતની છું.

મી. એમ. સી. આંગલીઆ: હું નાતાલ ના વેપારીછું નાતાલમાં ન્યુનીનીપાલ વોટર છું. હું કેળવણીની પરીક્ષા આપી ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ તથા દરસવાલના જુના રહીશ તરીકે દાખલ થવા હકદાર છું. લડાઇ વખતે મોરીશીઅસની એક મોટી સ્વયર કંપનીનો હું દરાંસવાલમાં મેનેજીંગ ડાયરેકટર હતો. ખુની કાયદાથી હું ગભરાયો છું. તેને તાબે થવામાં મારા બાપ ઓ કેની સ્થિતિએ મુકાય એમ હું માનું છું. તે કાયદો અમારા ધરમની રીતરૂઢ છે. અમારા ધર્મ પ્રમાણે જે આખી આલમને લાગુ પડે તેવો કાયદો માનવાને અમે બંધાએલ છીએ પણ અમુક ભાગને લાગુ પડે તેવો કાયદો અમે કબુલ કરી શકીએ નહિ.

[આ કેસની બાકીની બધુ માહીતી તા. બંને પક્ષના વકીલોની રજુઆત વિગેરે આપતી બેળા છેલ્લા ઘડીએ અમને મળેલ છે એટલે અમારે દીલગીરી સાથે તે આવતા અઠવાડીઆ ઉપર મુલતવી રાખવું પડે છે.

અમો કેમ ક્રોનીકલ રજુ થાય ત્યાર બાજીસ્ટ રટ એવા હરાય પર પાસ છે કે હું બધા તહોમતદારોને છોડી મુકું છું અને એવો હુકમ કરું છું કે જે જે જગ્યા પાસે પરમીટ છે તેઓએ ૮ દિવસની અંદર કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવું અને બીજા બધાએ ૭ દિવસમાં કોલોની છોડી જવું. બધા તહોમતદારે ખુબ ખાતરી રાખની દરમ્યાન બોલાવવામાં આવ્યા છે]

ગરીબ હીંદી ઉપર કરનો બોજો

ગીરમીટમાંથી છુટા થએલા હીંદીઓને માથે જે મોટો કરનો બોજો તેની સામે વાંધો દરશાવવાને મેજીસ્ટ્રેટમાં મી. આલ્કની નાટકશાળાવાળા જણાવે હીડ અ. ગ્રે એસીય એમે.સી.એ.સાહેબના આશ્રય તળે ગત રવીવારે એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે આશરે ૫૦૦ માણસો એ હાજરી આપી હતી. મી કાળીદાસ ગાંધીએ ખુરશી લીધી હતી મી સી. આર નાયડુએ એક ટુંકો આપણુમાં જણાવ્યું કે ગરીબ લોકો ઉપર કરનો જે મોટો બોજો છે તે નાબુદમાં સરકારે બહુ મોટી ભુલ કરી છે તેમાં શક નથી તે આ કર હીંદી મેજીસ્ટ્રેટનું પણ આવવો પડે છે. બોજાનો ઉતાર આવી જતનો કર બીજા કોઇ જગ્યાએ નથી. કેટલીક બોરતોની દયાજનક સ્થિતિ હોય છે અને આવો કર ભરવા તદન અસમર્થ હોય છે આ બાબતમાં હીંદીઓ સરકાર પાસે દાદ માગે છે.

કોંગરલીના હીંદીનો અરજી

કેપના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં કેપમાંથી દેશ જતા હીંદીઓને માટે એક વરસમ પાછા ફરવાની જે મુદત કરાતી છે તે ૨ કરી હીંદીઓને અનુકૂળતા પ્રમાણે આવ જાની છુટ આપવા માટે કોંગરલીના હીંદીઓએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને એક અરજી મોકલી છે. આ અરજીમાં એવી પણ માગણી કરવામાં આવી છે કે પર મીટ ઉપર અંગુઠાની છાપ લેવાય છે એટલે ફોટોગ્રાફ લેવાનો રીવાજ બંધ કરશે.

જવાબ

આ અરજીના જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ તા. ૬ ઓગસ્ટના રોજ લખી જણાવ્યું છે કે પરમીટની મુદત એકને બદલે બચ્ચુ વર્ષની વધારી આપવામાં આવી છે. હાલના કાયદા પ્રમાણે ત્રણ વર્ષથી વધુ મુદત નથી પણ આ બાબતમાં સરકાર અમુક મુદતને બદલે વધારે મુદત આપી શકે. દાખલા તરીકે જ્યારે મજીનું કારણ હોય અથવા તે બહુ જરૂરનું હોય કે તેવું બીજું કારણ હોય તો તે વાત ધ્યાનમાં લઇ કાયદાનો અમલ કરશે.

ફોટોગ્રાફ લેવાની બાબતમાં કહેવું કે અનુભવ પરથી હીંદીઓ અંગુઠો આપવા કરતાં ફોટોગ્રાફ વધારે પસંદ કરતા લાગે છે. એ વાત આપણે નીચે બંધબેસતી કરીને અંગ્રેજી ભાષામાં આપેલી છે પરમના લાગણીને લાગે જેમણે બાંધે દરદાખ્યો છે તે કોરસામાં આપવાને અશેષ છે.

નાતાલ પારલામેંટ

લેજીસ્લેટીવ એસેમ્બલી, ગુરૂવાર તા. ૧૬.

ઇન્ડિઅનોના વાજુ લાઇસેન્સ બાબે કરવાનું બીલ બીજી વખત વંચાવા પાસ થયું હતું

સોમવાર તા. ૧૭

પ્રાઇમ મીનીસ્ટરે જણાવ્યું કે સરકારી નોકરીમાં ૬૬૦૦ હીંદીઓ કી અને ૨૬૭૮ હીંદીઓ ગીરમીટમાં કામ કરે છે.

લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલ મંગળવાર તા. ૧૮:

એશીઆટીક વેપારીના નવા લાઇસેન્સ અટકાવવાનું બીલ બીજી વખત વંચાયું અને પાસ થયું હતું.

ઇન્ડિઅનોના વાજુ લાઇસેન્સ બાબે કરવાનું બીલ પહેલી વખત વંચાયું હતું.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું

૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા માટે નહિ, પણ અમારી બહને સારૂ

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં બધેજ લખાણ તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે

૫ રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બાકી રાખવા અગર લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

ક્રીન્સટાઉનના રવીશી—તમારા લખાણ બાબત તપાસ કરીએ છીએ.

મી. અબદુલ્લ ગફુર—તમે કરેલો તે ટીકા બરોબર છે પણ તેવી બાબત જપામાં નાખવાથી કાંઇ સાર્વજનીક લાભ લાગતો નથી.

મી. ભોળાભાઇ પ્રાગજી દેસાઇ—તમારી તકલીફ બદલ દીલગીરી જણાય છે. પણ તેવી બાબતને છેડવાથી અમે કંઇ લાભ જોતા નથી. અત્યારે દરેક દીશાએ એક મને બોઅરોના હુમલાની સામે થવાનું છે. બાકીની કજીયા મોકી રેવાના છે.

પરચુરણ ચરચા

ગયા અઠવાડીઆની નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસની મીટીંગમાં 'મેસરસ રાંદેરીઆ, જોશી તથા મેદનો ખરચ તથા અતનો પગાર આપવાનું તેના ટ્રસ્ટીઓએ કબુલ રાખ્યું છે' તેમાં અતને પગાર એકનું વાંચવાનું છે. 'ખરચ' શબ્દનહિ વંચાએ. એ તરફ અમારૂ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે.

ગ્રેહામ્સટાઉનથી મી. ગોવીંદનારણ, મી. ઝવેરી નામનું તથા મી. હરીલાલ ગાંધીએ કોમનો માટે જેલ ભોગવી છે તેથી હું ઘણો ખુશી થયો છું. અને દક્ષીણ આફ્રીકામાં આજે ૧૨ વરસ થયાં છે અને લડાઇની લખને હું બીકણની મદદે ગયો હતો. મારા ભાઇઓ જેલ જાય છે તેવા મારૂં તેવી ઉઘણી અબ્બુ છે. મારો બના કોમને માટે અર્પણ કરી આજ રોજ મારી પરમીટ તપાસ રદ્દ-દફ્તરે ગઇ આવી મુકતાં છે. અને દરમીયાન જપ્ત જેલ ભોગવારો પણ કોઇ દિવસ કુતરાના જેવી જીંદગી ભોગવી નહિ.

જોહાન્સબરગથી મેસર્સ ઉમરજી મહમદ અહમદ દર્સે લખે છે કે ભારતના કબરસ્તાનને મદદ કરવા અર્થે જે એક ઉપરાણું થયું હતું તેમાં થયેલ પાઉંડ ૬૮૭ રકમ ત્યાંના જાણીતા મહસ્થ મી. લક્ષમણ ગોવરધની વલદે ધનાયતઅલી ઉપર પોસ્ટ મારફત મોકલી આપી છે આ કબરસ્તાન માટે જેમ જોહાન્સબરગ થી મદદ ગઇ છે તેમ દક્ષિણ આફ્રીકા માંથી પણ બીજા મુસલમાન ભાઇઓ કાંઇ ઉધરાણું કરી ગરીબ ભારત શહેર ની મુસલમાન કોમને મદદ કરશે.

જોહાન્સબરગથી એક સત્યાગ્રહી લખે છે કે—અદાલત મી. ઓસબર્ન બીજા સરંજ પોતાનું લાઇસેન્સ ઓ, ઇ. એસો સીએશનને સોંપી ફેરી કરતો હતો. પોલીસે લાઇસેન્સ માગતાં તેણે જણાવ્યું કે હું જુની કાયદાની તાબે નહીં થઉંગ પણ સત્યાગ્રહથી લડીશ. કેસ ચાલતાં મી. સરંજને ૭ દીવસની જેલ મળી છે. કેમ તેણે હુકમને મોટે કસુર કરી છે. મી. સરંજની બહાદુરી માટે હું તેમને મુબારક બાદી આપું છું.

'એક દેશાભીમાન' લખી જણાવે છે કે દરબાનવાસ, નાતાલ, અને રોડેશીઆ તરફ ના લંડનની સ્થાયિ આફ્રિકન બ્રિટીશ ઇંડિયન કમીટીને જેમ પૈસાની મદદ કરવામાં આવી છે તેમ ટ્રાન્સવાલમાં પણ એ કાંઇક મદદ મોકલવાની જરૂર છે. તેઓએ અલગ થઇ જુદા પોતાના મંડળો બાંધ્યા કેટલાક પૈસા ખરચેલ છે પણ સારવજનીક કામ કરતા ઉપયોગી મંડળો ને કાંઇ રકમ આપવાનું મારા સાંભળવામાં આવ્યું નથી.

કરબનથી એક કઠોરવાસી લખે છે કે હાલ થોડા માસ ઉપર કઠોર કરવામાં વહોરાઓની સુનત જમાતે એક ઠરાવ બીજા સુનીઓ સાથે વેપાર બંધ કરવા બહાર પડેલો છે તે બાબી ઘણી દિલગીરી થાય છે. આ કારણે કઠોર કરવાના સુધરેલા મુસલમાનોના નાક કપી નાખ્યાં છે એટલુજ નહિ પણ રંગભાવથી બોકાયટી ઓ ઉપર પાણી ફેરવી આપ્યું છે. જે ગામમાં બધે સોસાયટી, અંગ્રેજ કુટુંબો સાથે હળવાનું તેમજ દીનપર દીન વધતુ જતુ છે, તેવા જગામા આવા બનવું ભરેલાં કામ થાય એ દિલગીર થવા જેવું છે. કઠોર કરવામાં શુ શું સુધારા કરવાના છે ને સોસાયટીના ચેરમેનો એ ધ્યાન રાખવા જેવું છે. હમેશાં એકસપીની ઘણી જરૂર છે. દર અઠવાડીએ મીટીંગ ભરવાની છે લોકોને એકસપ ઉપર, એકદીલી ઉપર હમેશાં સમજાવતા રહેવાનું છે દરૂ તારી પીતા મુસલમાનોને અટકાવવાના કાયદા બાંધવાના છે. હસ્તમબોરોને માટે ઘટતો બંદોબસ્ત કરવો જોઇએ માટે મારા કઠોરવાસી મુરબ્બીઓને હુ નમ્રતાપુર્વ અરજ કરૂં છું કે પોતપોતાની બદાવતે દુર કરી એકસપી થઇ જાઓ અને બનતો સુધારો કરી દુનિઆને બતાવી આપો કે ધરબાર એ ખરા સુધારાનો બરી ચઢતીનો ને બરતબાતો ધરમ છે. જે પ્રજામાં સંપ છે તેને સરકાર પણ માનની નજરે જુવે છે અને માન આપે છે. જુવો તાજો દાખલો ટ્રાંસવાલમાં ઇંડીઓ સરકાર પાસે કાયદો રદ કરાવવા લડે છે એ એકસપીનું ફળ છે.

પીટરસબરગથી એક ખબરપત્રી લખી જણાવે છે કે ચાલુ જુલાઇમાં બનની મદદ કરવા અને દેશની સેવા અર્થે જે જેલ ગયા છે તેમની દિલસોજી બતાવવા અર્થે ના ઇંડીઓની એક મીટીંગ ગયા શુક્રવારે રાતે મી. અબુબ્બ મહમદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મેસરસ ખંડેરીઆ, મેમ. સા મુગલીયા, મેમ. એમ. ખાન

ગમતને આમંત્રણ આપવા કર્યા હતા.

જોહાન્સબરગથી દાઉદ મહમાદખ્ત હુસ્તામ વેઢજ વાળા લખી જણાવે છે કે :—

ધી. ઇ. એસોસીએશનને મદદ કરવા સુરતી મુસલમાન હુન્નરોની એક મીટીંગ મી. કાસમ હુસેનના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૬ ઓગસ્ટે જોહાન્સબરગમાં મળી હતી. મી દાઉદ મહમાદે ચાલુ લડતમાં મજબુત રહેવા તથા એસોસીએશન અને હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીને મદદ કરવા ભલામણ કરી હતી.

કુલ પા. ૧૩-૧૮-૬નું ઉઘરાણું થયું હતું

આ ઉપર દરશાવેલી રકમમાંથી પા. ૧૦-૦-૦ જોહાન્સબરગની ઇડીઅન એસોસીએશનને માસ મીટીંગમાં તા. ૧૬મી ઓગસ્ટે આપી દીધા છે બાકીના વધેલા પચાસ હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગ થશે ત્યારે મી. દાઉદ મહમાદને સુચના કરેલી છે તે મુજબ આપી દેશે.

પ્રીટોરીઆથી તા. ૧૮ના રોજ એક ખબરપત્રી લખે છે કે હાલુ ધર્મ સોસાયટીની મીટીંગ પટેલ રામા ભુલાના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. શરૂઆતમાં સેક્રેટરી મી. મકનજીએ ધર્મ ઉપર ભાષણ કાંઇ અને સંપથી રહેના ભલામણ કરી તથા ટ્રેઝરર મી મગનલાલે આપણા ઉપર શું આફત છે તે બતાવી હતી. અમાઉના જુના જોઇટ સેક્રેટરી મી. ઓધવ માધવે પોતે ઘરમાદા ફંડમા આપેલા પચાસ પાછા લેવા વકીલ મારફતે નોટીસ કરી હતી જેને માટે મીટીંગે સમજાવ કરતા સુધી કાંઇ પણ પગલાં ન લેવા ઠરાવ કરયો હતો. તેમ પટેલ ભીખા કારા તરફથી દરખાસ્ત થઇ કે સોસાયટી ની થાપણુમાંથી રૂા. ૧૦૦ સુરત પાજરા પોળમાં ઘરમાદા તથા રૂા. ૬૦૦ લાલા લજપતરાયે ઉઘાડેલા દુકાળ ફંડમાં મોકલ્યા. ભીખા લગા તથા ઓધવ મોરાર પટેલ તરફથી ટેકો મળવાથી તે દરખાસ્ત પાસ થઇ. તે પ્રમાણે કરવા ટ્રેઝરરને સુચવવામાં આવ્યું હતું. મીટીંગમાં કુસંપનાં બીજ રોપનારાઓને ઇશ્વર સારી બુદ્ધી આપે એમ સ્તુતી કરવા બાદ સભામાં મી. કવાળજી રણછોડજી તરફથી ધરમ ઉપર બહુજ અસરકારક ભાષણ થયું હતું. છેવટમાં કેટલાક પર સુરણ કામ માટે સભા આવતા રવીવારે મળવા ઠરાવ કરી વીસરજન થઇ હતી.

મી. પરસોતમદાજી વિરૂદ્ધ ડરબન કોર્પોરેશનના કેસમાં કોર્પોરેશન ઉપર પૌંડ ૨-૧૭-૦ તથા ખરચનું જે હુકમનામું થયું હતુ તેની સામે કોરપોરેશને સુપ્રીમ કોરટમાં ગયા ગુરવારે અપીલ નોંધાવેલ છે.

ડરબન ઇંડીઅન ફ્રેન્ચરર એસોસીએશન

આ એસોસીએશનની મીટીંગ તા. ૧૫મી રવીવારે કવીનસ્ટ્રીટ વળા મી. માથાતની મારફેટમાં મળી હતી. મી. ઓધવ કાનજી પ્રમુખસ્થાને બીરાજતા હતા. એસોસીએશનના મેંબરો ઉપરાંત આશરે સો માણસો જેવા થયા હતા. સેક્રેટરીએ ગયા મીટીંગનો હેવાલ વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ જોઇટ સેક્રેટરીનું રાજી નામું સ્વીકારવાનુમતે પસાર કરી તે જગ્યા પર મી. મલેક રહીમ કરીમને નીમવામાં આવ્યા પ્રમુખ સાહેબે કહ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં કાયદાની લડત ચાલે છે, તેમાં આપણી એસોસીએશન અમની મદદ કરવા કરે છે અને હાલમાં ચાલુ રીકમાં એસોસીએશનના મેંબરો પાસેથી મત લઇને પા ૭૬-૫-૬ની રકમ ટ્રાંસવાલ ની ધી ઇ. એસોસીએશનને પહોંચાડવા મી. ગોલાકને એક આકારામાં આવી છે ફ્રેન્ચરરોને લાઇસેન્સની જરૂર નથી છતાં લાઇસેન્સ ઇન્સપેકટર સવાલ પુછે છે તેથી કોમ્એ કરવાનું નથી. અને જરૂર પડે તો ફ્રીથી કેસ લડવાને સર્વે ભાઇ ઓને તયાર રહેવાનું છે. રેલવેના ૨૬ નંબરના ચેકરની વીરૂદ્ધમાં પીટીશન કર વાની દરખાસ્ત મુકવામાં આવી હતી જે સરવાનુમતે પસાર થઇ હતી. કેટલાક મહસ્થો તરફથી ટ્રાંસવાલની બાબતમાં સંપીને રહેવા માટે ભલામણ કરવામાં આવી હતી. છેવટે પ્રમુખ સાહેબે મી માથાતનો ઉપકાર માન્યો અને ચા નાસ્તો લઇ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ચોરીનોખ્ત

ભાણા દુલભનો કેસ તા. ૧૮મી એ ચાલ્યો હતો. બચાવ તરફથી મી. ફોરટર હતા જુબાનીમાં તેણે કહ્યું કે હું ૧૨ વરસનો ટ્રાંસવાલનો-રહીસ છું અને ફેરી નો ધંધો કરું છું. ખુની કાયદો મને પસંદ નથી. માજીસ્ટરેટે પા. ૬-૭-૬ નો દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સખત મજુરી જેલની સજા કરી છે. મી ભાણા દુલભ જેલમાં ગયા છે.

ચોરીનોખ્તના બીજા કેસોમાં દંડ અથવા જેલને બદલે ખાલી દંડ અને દંડ ન ભરે તો માલ જપ્ત કરવાનો હુકમ કર્યો હતો એ યાદ હશે.

નાતાલ ઇંડિઅન કાંગ્રેસ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૧૭મીની સાંજે કાંગ્રેસની ખાસ મીટીંગ મળી હતી. સેક્રેટરી મી દાદા ઓ.મ.ને ટ્રાંસવાલનો પત્ર વ્યવહાર વાંચી સંભળાવ્યો. અને ટ્રાંસવાલ ગયેલ આગેવાનોને જેલ મળે તો દુકાન બંધ કરવાની તથા બીજા જુના રહીશોને ટોળાબંધ ટ્રાંસવાલ જવાની આગત્યતા જતાવી, અને કહ્યું કે દુકાનો બંધ કરવા મારી ખાસ ભલામણ છે: મારી કેબીનેટ ના મેંબરો ત્યાં છે અને હું અહીં છુ તેથી મને બેદ થાય છે. મરાઠી જવાનું ન બની શકવાથી મેં મારા બે ભાઇઓને રીયમંડ લખ્યું. બંનેમાં વાંધો ઉઠયો. એક કહે હું જઉં અને બીજો કહે હું જઉં. છેવટ મારા ભાઇ ઇબ્રાહીમ જવાને તયાર થયા. આવો સામાન્ય જુસ્સો આજ કાલ હીંદીઓમાં છે. એકટીંગ ચેરમેન મી અબદુલ કાદરે બોલનારાઓને ઉઠવા કહ્યું. એટલે જુના રહીશોને ટ્રાંસવાલ જવા તુરત નામ નોંધાવવા માટે. તથા મી. દાઉદ મહમદના માન ખાતરપણ તેની પાછળ ટોળાબંધ દકદારોએ જઇ જેલ ભરી મુકવા માટે ભાષણો થયાં. મી. ઓકળદાસે કહ્યું કે પૈસાની તંગીને લીધે પણ જવા રોકતા નથી. આથી પૈસા માગનારની ટીકા કરનારાં કેટલાંક ભાષણો થયાં. મી. પરસાદસ ગોરાએ કહ્યું નવા બીલને વિલાયતમાં મંજુરી મળે તે પહેલાં જેલ ભરાઇ જાય તો મંજુરી મળવી અશકય . મી અબ્દુલા હાજી આદમે કહ્યું કે ફોકસરસ્ટની જેલ બહુ નાની છે, તેમાં માત્ર તે કરતાં વધારે જેલ જનારા મળશે એટલે ટ્રાંસવાલ સરકારની આંખ તરત ઉઘડશે

મી પ્રસપનીયાં (કાનેગીઆ) એ પૈસા ની તંગીને લઇ નહીં જવા કહનાર માટે ફંડ શરૂ કરી ૧ ગીની પોતે ભરી. તરતજ મી. કાસમ મહમદ ડેન્સી ૧ ગીની, મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ ૨ ગીની, મી. વલી કાસમ ૧ ગીની, મી. ત્રંબકલાલ દેસાઇ ૧૦ શીલીંગ, મી. જમાલ હકીર ૨ ગીની. મી. ડી. કે. ગુપ્તે ૧૦/૬ મી. અબદુલા હાજી આદમ ૨ ગીની, મી. હાસમ જુમા ૫ ગીની, મી. ઇસ્માઇલ ગોરા ૧૦ ગીની, મી. વી. એમ. જુમા ૧ ગીની, મી. જે. દલપત ૨ ગીની, મી ઓસમાન ખમીસા ૧૦/- મી. અબદુલ

હાલ ૧૯ ગીની, એમ રકમો ભરાણી. વધારે ઉઘરાવવા માટે નીકળવાની મી. પ્રસપમીથિએ ખુશી જાહેર કરી. મી. કરમાઇલ ગેરાર્ડે કહ્યું જે ટ્રાંસવાલ જનારાઓ માટે પહોંચની બહુ અગત્ય હોય તેમણે ઉઠીને તરત લેવા અને કમાણને પાછા કોંગરેસને ભરી આપવા. મી પી. એમ. જુમાના રેકર્ડથી આ સુધના બહાલ રહી. અને ડાહ્યા કરમણ, ઓકળદાસ ગોવીંદજી અને હાસમ રહીમ શેંદરીઝે જાહેર નામ નોંધાવ્યાં. મી. અબ્દુલ હક તથા મી. સબરીએ કેટલાક મહરથીઓએ આગળના ઉઘરાણામાં નામ નોંધારી પહોંચ ન આપનારની સખત ટીકા કરી. તે પહોંચ બરાબર ત્યાંસુધી પોતે કંઈ ભરવાની નાખુશી બતાવી, મી. દાદા ઓરસ્માને કહ્યું કે જે ગ્રહ મહરથીઓએ નથી ભરયા તે તુરત ભરી દેશે. આ પછી દાઉદ શેઠ વગેરેને જેલ જવા તું થતાં દુકાનો બંધ કરવાની ચરચા થઇ. આ ચરચા કેટલોક વખત લંબાઇ હતી. અંતે તે ઠરાવ કરવાનુમને પસાર થયો બાદ બેઠીંગ વીસરજન થઇ.

કોમ પ્રત્યે હમદર્દી

[લખનાર મી. મુનશી મોગ્રારીઆ]

હમદર્દી એ શબ્દ હમણાં ઘણોજ સામાન્ય થઇ પડયો છે. હમદર્દીનો અર્થ કોઇને દુઃખી જોઇ દુઃખી અને સુખી જોઇ સુખી થવાનો છે. વધારે ચોખી રીતે કહીએ તો મનુષ્ય જાતી પોતાનાં બાલબચ્ચાં કે સગાંવહાલાં તરફ હેત-પ્રીતી રાખે છે તેવો વિશેષ પ્રેમ ભાવ કોમની દરેક વ્યક્તી તરફ રાખવાને હમદર્દી કહે છે. કોમી હમદર્દી એ કાંઇ નવી વસ્તુ નથી. પણ એતો જૂનો નિયમ છે. કે જે જેવો પ્રેમ તું તહારી પોતાની જાત પ્રત્યે રાખે છે તેવોજ પ્રેમ તાહરા પાડોશી પ્રત્યે પણ રાખ એવું શીક્ષણ આપે છે.

કોમી હમદર્દીના આપણે બે વિભાગ પાડી શકીશું. એક તો જાહેર હૃદમાં રહેલી નજીવી, અને બીજી પુષ્કળ સાચી અને ગંભીરતા વાળી. પહેલા પ્રકારની હમદર્દી સર્વ લોકોમાં હમેશા હોય છે અને તે રહેશે, બીજા પ્રકારની હમદર્દી સુધેરેલા કેળવાયલા સભ્ય અને નમ્રતીક માણસમાં હોય છે. જેમ જેમ માણસ વધારે સભ્ય થતો જાય છે અને સુધારા ની નીસરણીનાં વધારે પગથીયાં ચડતો જાય છે તેમ તેમ તેનામાં હમદર્દીનો ભાગ વધતો જાય છે. કે કેમ કોઇ દીવસ બુલંદ અથવા મુસલમાન અથવા ખ્રીસ્તી અથવા હેડ દેવાથરી એમે તે જુદ્યેજ તરફથી કોંય નવસો આપણી નજરે પડે અને આપણે તેના ઉપર દયા આણી મેટલી પાણી કે લુગડાં આપીએ અથવા કોઇને દવા-અકે વચની જરૂર હોય અને તે આપણે પુરી પાડીએ. પછી તો આપણી પાસેથી ચાલ્યું જાય અને આપણને તેના તરફ કે ખ્યાલ ન રહે તો તે પહેલા પ્રકારની હમદર્દી છે.

જેથી ઉલટાં જે લોકોની બુદ્ધી સારી હોય અને ચાલાક હોય છે અને જેને પોતાના જાત અને દેશી ભાઇઓની સ્થીતીનો નિરંતર મનમાં ને મનમાં ખ્યાલ છે, તેઓની હમદર્દી જ્યારે તેઓના આગળ દુઃખ સંકટ અથવા મુસ્કેલીઓનો દેખાવ હોતો નથી ત્યારે પણ જાગી રહે છે. અને તેવી હમદર્દી એક બે નહીં પણ સમગ્ર પ્રજા પ્રત્યેની હોય - અને તેવો બુદ્ધીશાળી માણસ હમેશાં સમગ્ર પ્રજાના લાભની યોજનાઓ કરે જાય છે અને તેઓને હમેશાંને માટે સુખી કરવાના લાખો પ્રયત્નો કરે છે. આ હમદર્દી તે બીજા પ્રકારની છે.

આપણી દીલી પ્રજામાં કોમી હમદર્દી એ શબ્દ હાલ બહુ ચરચાય છે પણ હજુ આપણે તેનો વાસ્તવીક અર્થ-મર્મ સમજી શકયા નથી. ઘણા ખરા લોકો એમ સમજે છે કે આપણે આપણી કોમ અથવા તેઓની કેટલીક કુટેવો વિશે જુદું બોલીએ એટલે પત્યું. પણ કોમની કુટેવોનું જુદું બોલી જેવી રહેવું જુદી વસ્તુ છે અને કોમી હમદર્દી જુદી વસ્તુ છે. એ બન્નેમાં જમીન અને આકાશ જેટલો આંતરો (તફાવત) છે. કોમી જુદું બોલવા સાથે આપણે એ લોકોને કે જેઓમાં કુધારા અને કુટેવોએ ઊંડાં મુળ પકડયાં હોય છે તેઓની ખામીઓ નમ્રતા અને સભ્યતાથી પણ અસરકારક શબ્દો વડે સમજાવવી, અને જે એવા એમો કે ખામીઓ પોતામાં હોય તો પોતે પહેલાં દુર કરવી અવશ્યની છે. ત્યાંસુધી સુધારક જે ખામીઓનું ખંડન કરવા ચાહે છે તે ખામીઓ અને કુધારા પોતાના પીંડમાંથી દુર કરશે નહીં ત્યાં સુધી તેના વાતો શીખામણો અને લેકચરો બધાં જુઠાં, ઉપર ઉપરનાં અને રીવાજી માનવામાં આવશે અને તેના શબ્દોની જરાએ અસર લોકોના મન ઉપર પડશે નહીં અને ઉલટાં લોકો તેને તાના અને મેણાં મારશે અને મહેનત બરબાદ ગુનાહ

જાય છે. જ્યારે કોમી હમદર્દીનો લાક્ષીક જેવો હાલ થશે ત્યારે બીજાઓનું બુંડું બોલવાનો અને તેઓનાં કૃત્યોને ધીક્કારવાનો બદલે દરકાર તેજ માણસ કે જે લોકોને પોતાની મગરૂરી આલમ ચંચળાઇ અને દુરાચારી દેખાવાની ઇચ્છાથી નહીં પણ પોતાના ભાઇને ખરે રસ્તે ચડાવવાના હેતુથીજ કહે.

જે માણસ મનની ખરી અસરથી લેકચર અથવા શીખામણ આપતો હોય; અને તે વખતે તેના મનમાં કામની દુઃખી અવસ્થાનો ફીડો કરડતો હોય તેજ માણસ સામાના મનમાં સારી અસર કરી શકે છે. તેજ માણસ કોમી હમદર્દી કહી શકાય કે જે પોતાની જાત ઉપર પહેલી નજર ન રાખી કામ કરવા નીકળે છે. આટલું કરનારા જેમ આપણી કોમમાં વધુ નીકળશે તેમ આપણી કોમ તથા આપણા દેશનો પહેલો ઉદ્ધાર થશે.

ચાલુ વર્તમાન

ગયા બુધવારે જોહાન્સબરગની ગ્રેડ નેશનલ હોટેલમાં ગોરાના 'બ્લાઇટલીમ' નામના મંડળે એશીઆટીક કાયદાને બરાબર અમલમાં લાવવાનો ઠરાવ પસાર કરેલો હતો.

જર્મસ્ટિટનની ટાઉન કાઉનસીલે ગયે ગુરૂવારે નીચેના ઠરાવ પસાર કરયા છે. ૧૯૦૭નો એશીઆટીક કાયદાનો અમલ સરકારે બરાબર કરવો. પારલામેંટમાં હાલ જે નવું બીલ દાખલ થયું છે તેને આ કાઉન્સીલ પસંદ કરેછે. અને માજીસ્ટ્રેટને દંડ અથવા જેલને બદલે એકલોજ દંડ અને દંડ ન આપે તો ગુન્હેગારના માલમાંથી તે વસુલ કરવા ભલામણ કરે છે.

બોકસબરગની એક ખાણમાં ૩૦૦ નેટીવ મજુરોએ તેઓને વધારે પડતું કામ કરાવવામાં આવતું હોવાથી હડતાલ પાડી કામ ઉપર જવાની ના પાડી છે. તેઓના ઉપર કામ ચાલવાથી બે પૌંડ દંડ અથવા ૩ અઠવાડીયાની જેલની સજા કરવામાં આવી છે. બધા મજુરો એ દંડ નાંદ આપતા જેલ પસંદ કરી છે.

નાદારી કેટલાના નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

રીચમંડના વેપારી ઇસ્લાઈમ ઇસ્માઇલે તેના લેણદારોને ટકા ચુકવવાનું જણાવ્યું છે. તેના લેણદારોની એક મીટીંગ તા. ૨૫ ઓગસ્ટના રોજ ડરબન માઝસેન્જની ઓફીસમાં મળશે. તેના ટ્રસ્ટી ડરબનના એકાઉન્ટંટ મી. આરથર સ્પેન્સલી લીસ્ટર છે.

ટોંગાટમાં ચંગામા નાયડુની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ૧૦ સપ્ટેંબરના રોજ ડરબનની સરકીટ કોર્ટને કરવામાં આવશે.

બીપસ્ટહાઉનના હાસમ ઉમરની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૮ સપ્ટેંબરના રોજ મારીત્સ બરગની કોર્ટમાં કરવામાં આવશે.

રૂટરના તાર સમાચાર.

અમેરીકાના ઈલિનોઇસ પ્રાંતના એક વીભાગમાં એક હબસીએ એક ગોરી બાઇ ઉપર હુમલો કરેલ તેને લીધે ગોરા તથા હબસીઓ વચ્ચે એક મોટું મુલ્લડ થયું છે. બંને પક્ષના સંખ્યાબંધ માણસો ઘવાયા છે તથા ઘણાના જાન ગયા છે.

મી. કેરલારડી કેનેડા માટે ઉપડી ગયા છે.

કલકત્તાનો એક તાર જણાવે છે કે કલકત્તાની પાસે શ્યામનગર જતી એક ટ્રેન ઉપર એક બોંબ ફેંકવામાં આવ્યો હતો. પણ તે દુર પડવાથી કાંઇ નુકસાન થયું હતું નહિ.

ફોંગકોંગમાં ૧૦૦૦ ચીના ખોડેસ્વાર લશ્કરે બળવો કર્યો છે તેમણે કમાંન્ડર વગેરે કેટલાકને મારી નાખ્યા છે તથા શહેરમાં લુંટ ચલાવી છે. અને પછી પર્વત ઉપરના વધુ બળવાખોરો સાથે જોડાયા છે.

એક ફ્રેંચ નહિક અમલદારે નીપ અને પારીસ વચ્ચે ટેરસા વીનાનો ટેલીફોન દાખલ કરવાનું કંત્રાટ બનાવ્યું છે.

... મેન્ચેસ્ટરીનોપલનો એક તાર જણાવે છે કે ના. સલતાને પારલામેંટ હાઉસ બાંધવાનું ખરચ આપવા જણાવ્યું છે. આથી છાપાઓ તેમના વખાણ કરે છે અને ઇલ્તમશ કરે છે કે ના. સુલતાને અંગ્રેજની દોસ્તી કરવા કારણ કે સાચો મુસલમાનો બ્રિટીશ રક્ષણ છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

જામનગરમાં કોમ કોમ જગ્યા મરકી ના કેસ થવા લાગ્યા છે.

ગોંડળમાં એક આયર્ન ફેકટરી કાઢવા માં આવી છે.

માંગરોળના શેખ જહાંગીરમીંયાને ગાદી એ બેસાડવાની ક્રિયા જુનાગઢના દિવાન મી. અબ્બાસઅલી બેગે તા. ૨૬ મીએ કરી હતી.

અમરેલી પ્રાંતના મરાશીઆ લોકોની એક કોનફરન્સમાં અફીણનું બંધારણ અટકાવવાનો, દારૂ નહિ પીવાનો, વીધવા તથા અનાથને મદદ કરવાનો તથા મરા શીઆના કરજ સંબંધી તપાસ કરવાના ઠરાવ થયા હતા.

જાપાનથી એક લશ્કર હીંદુસ્તાનની લુતાની તથા આયુરવેદી દવાઓના અભ્યાસ માટે મદ્રાસ તથા મદીસોરમાં આવેલ છે.

જણીતા હીંદુસેંન્ટ્રે પ્રોફેસર રામમુર્તી એ ૧૮ ઘોડાના બળની મોટરકાર અંગ બળથી અટકાવ્યાથી ધ્રોરના મહારાજાએ રૂ. ૩૦૦૦નું ઇનામ આપ્યું છે.

કુચબીહારના મહારાજાના કુંવર વીકટર નારાયણ ખેતીવાડીનો ખાસ અભ્યાસ કરવા અમેરિકા ઉપડી ગયા છે તેની સાથે કલ કત્તાના જણીતા મી. ધ. ડી મજમુદાર ગયા છે.

નાગપુરમાં વીજળીક ત્રામવે દાખલ કર વામાં આવનાર છે.

કલેક્ટર મુનીપલ અને એગ્રીકલ્ચરલ સવાલને શો સબંધ છે તે વીષય ઉપર યંગ મેન્સ ક્રીશ્ચીઅન એસોસીએશનના હોલમાં ગુરૂવારે સાંજે મી. ગાંધી જોહાને સ્બરગમાં ભાષણ આપવાના છે.

રોકડ બજાર ભાવ

		ના.		મા.
ચાવલ બાજા જાતની		૨૪	૦	૨૫
બીજાની		૨૬	૬	૩૦
એફ. એફ. ડા. આર.		૨૨	૬	૨૩
એફ. ડા. આર		૨૦	૬	૨૧
ચીની મકાઇ		૨૪	૦	૨૫
ચુંવાના		૨૪	૦	૨૫
દેશી તુવેર દાળ		૨૨	૦	૨૩
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૪	૦	૨૪
મસુરની		૨૪	૦	૨૫
મગની		૨૬	૦	૨૬
અડદની		૩૦	૦	૩૧
ચણા મુંબઇના		૨૨	૦	૨૩
" દાળ		૨૬	૦	૨૬
વટાણા		૧૭	૬	૧૮
મઠાક		૧૦	૬	૧૧
બીનીસ		૧૬	૦	૧૭
કડવું તેલ ૧ ગેલન		૩	૨	૩
એરંડાનું		૨	૬	૨
મોવું		૩	૬	૩
નાળીએરનું		૩	૬	૩
ના. સફેદ નાનાલની		૧૫	૬	૧૬
પાળા		૧૪	૬	૧૫
તીરકુવા નાનાલ		૧૦	૬	૧૧
આટો		૧૧	૩	૧૧
મદ્રાસી મોપારી	૧ રતલ	૭આ		
મરચા		૦	૪	૮॥
ના પેટી ૪ ટીનના		૭	૧૪	૮
પેરબંદર		૮	૨૦	૮ ૧૫
પારશીન એરોરૂટ				
" વાઇટ રોસ		૮	૨	૮ ૫
" " બાલન		૧૧	૧	૧૨
નાળીયેર		૧૦	૦	૧૧
ઘી		૯	૬	૧૦
કાપમંડ સોપ		૧૪	૦	૧૪
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	૧૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨	૬	૪૫
નેકટર ટી		૧	૮	૧
બાવીસ બાલન		૨	૧૧	૩
સોપારી સેનરબની		૦	૧૨	૧
નીલ્લ પોઇટ સીગારેટ		૧૬	૬	૧૭
કુપ નેસલનું		૨૦	૬	૨૧
નોંધ (સ્થાવરમુલ્ય)				
જસ્તા એકની		૪	૬	૪

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Soloman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Baseha,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

T Bros.,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 90 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Dam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
I. M. H. Gooz,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and Bloem Streets
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
37 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pohoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hussam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormasjy Idooy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Narjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
106 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanical Gardens).
G. H. Meankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St.. Box 836.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Amburam Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Caroojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDSLAAGTE

(via Ladysmith)

Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Dessai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Luxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street.
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Murayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer. ox 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square.
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba-Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. P. Camay & Co.,
Box 3504; 7 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St; Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street.
P. S. Durabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fakoy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 18th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370;
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598. 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320. Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277. New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J. E. Tavaria,
224 Market Street.

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parshu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street. Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building.
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Sooner,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. Williams,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOBERT,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parahotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Vriawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. NAMOO & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPRLONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga. Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE O.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rano od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morer,
Constitution Street.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmth.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim.
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths.
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1885. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERA M
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad., "Wallie," Cape Town. Box 170
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
285 Hanover Street, CAPE TOWN.
Indian Goods of every description always on hand

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

ABDOOL R'AHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 13.

TRY

"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GRAY STREET, (Camroodeen's Building.)
Tel. Add.: "AJMERI." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P. Box 1. Tel Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. addr: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
થાબા, બુનર અને બમાણી મેલા બનાવો હબમેશા રાખવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 313, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2153, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Factory: Stand 42, 13th St., Fordsburg

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET.
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. બો. જોહાનિસબર્ગ, ૫૨૫૦
જોહાનિસબર્ગ.

ગોપાલજી ગગજી.
Mattress Maker, Wholesale Importer.
Dealer in Seaweeds, Coir Fibre, Mattress Cases, Feather Pillows.
3 Market St. (West). Box 6029. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
26 & 26 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE.
General Merchant. All kinds of Groceries,
24 BUFFALO STREET. Tel. Add.: "CASOOJEE."
Branch: 67st. Johnson Road, 24 & 24 Market Rd.,
EAST LONDON Box 272

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક જાતના સોના ચાંદીના દરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૩-૨૪૫, ઓફિયાલ્ડ્સ બ્લાક, પ્રસ્ટોરીયા: મુખ્ય સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
Branch: 81 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેશના રસના ચેન
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા પણ ફેરફાર રહેતો નથી
પુરેપુરા—મહેના અંતે નવી કેરીઓના ચાલુ,
ચોપડા ૧૬૬, પીટરમેરીટ્સબર્ગ.

STAR BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street.
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO,
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બેર વ જાતીઆ સીગ વગેરે બનતી બનાવટ બીડેટ સારામાં સારો મળશે
સન બોર ટોબેકો વર્કસ
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ. ડરબન

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 23,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road Fordsburg,
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Laichand.
GENERAL MERCHANTS
Importers of Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 02. Location Marqua

HOONDAMAL SONS
India, China, Malta and Assam
SILK MERCHANTS
WHOLESALE & RETAIL
107 West St. (Grey Street, Corner)
DURBAN.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches — Pietersburg, Box 44.
Nigel, Box 13
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bluff and Von Brandis Streets,
3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4100. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

ધી ઇન્ડિઅન ઓકશન માર્ટ.

૧૪૪ ફ્રીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દરરોજ અમારે ત્યાં મારફીટ ઓકશનમાં આવી છે જ્યાં દરેક જાતનો માલ લીલામથી વેચી આપવામાં આવે છે. પણસા માલ વેચાય કે તુરત આપવામાં આવે છે. બહાર ગામવાળાઓને માલ વેચાય તેને તેજ દિવસે ચેક મોકલવામાં આવે છે. ફરનીચર, ક્રોકરી વીગેરે રોજ ૧૧ વાગે સેલ કરવામાં આવે છે.

ગોરાની મારફીટમાં હોંશીને અલગ દુકા રાખે છે. માલ સારા આવે વાગ્યા મુકીને મુકવા દેવામાં આવે છે. ગોરાને પહેલી જગ્યા આપે છે. ગોરાની ભીડ હોય ત્યારે હોંશીની ભેગા નથી. પહેલા જેવા બપોરે બે વાગે બધા દારજીય ઉઘડા રહેવું પડે છે બજારે કોઇપણ ગોરો પહેલો કે મોડો આવે તેને પહેલા પહેલા આપવામાં આવે છે. કોક મોટો ગલ્લાનો માલ ખરીદી તેને તે દિવસે ચહાની સલાતો નથી. એ કે બધે વાગે હોંશીબોજ બધા કુકે છે અને ખરીદે છે, કદાં તેની જરાપણ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. તો બહેતર છે કે તમારા દેવી બાઈની મારફીટમાં તમારો માલ વેચો તથા ખરીદો, કે ત્યાં તમારું કોઈ રીતે અપમાન થશે નહિ. વધી પરના આંગણામાં ફોવાથી વખતે ત્યાં રીક્ષા આવું બધશે.

ઇબ્રાહિમ અહમદ આયાત,
જનરલ ઓકશનીઅર.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT.
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Oldest Established Native Goods' Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.
HOUSES. OFFICES. SHOPS &C., TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

આ કંપની હિંદુસ્થાન જવાને માટે હિંદુસ્થાન, અખાત, યુરોપ, મોરેશિયસના અને બીજા ટાપુના તાર માકલી કરે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર અઠવાડીયા ચોક્કસ રીતે આપવામાં આવે છે.

આ કંપની તાર મોકલવા બાબતથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી કરે છે.

આ કંપની તાર મોકલનાર તરફ જેનાર મહીનાના સરવાળા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર વાંચને માટે કોઇપણ પક્ષના પૈસા લેવામાં નથી આવતા. આ કંપની માલ મોટા મુકે છે તે ૨૫ ટકે ચઢાવ છે. આવી રીતે તાર રજીસ્ટર કરાવી મોટા ગ્રાહકોમાં તાર પૈસા તથા ગ્રાહકોથી રહ્યા સસ્તે કરે તાર ઓફીસ સ્થાપ છે.

બધાઓના મોકલવામાં આવેલા તાર આ કંપની તેના ભરણ કરી પૈસા મહીને બીજી ૧૨ કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

રોયટર્સ,
રૂટરની એજન્સી,
રૂટર્સ બિલ્ડીંગ્સ,
૧૫, ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની એજન્સી,
પોસ્ટ બોક્સ નંબર ૧૦૧૮,
જોહાનીસબર્ગ.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
ધી કોલનર બિલ્ડીંગ,
એડીલેઇડ સ્ટ્રીટ,
મેલબોર્નમાં.

DAWAD MAHOMED & Sons
ESTATE OWNERS.
FARMS TO SELL.
TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 88. Tel. Add.: "DIRHAMDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બોક્સ ૮૮. ૧૩૮ ક્વીન સ્ટ્રીટ
ડરબન.
Telephone 864

A. I. CANAY & CO.,
Wholesale Grocers & General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,
P.O. Box 8504, Tel. add. "Canay" Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.
ઇન્ડિઅન ગ્રોસરી કરીયાણું હિંદુસ્તાન કે મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ધી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા સરસ બાવલ—ચોખુ ગંધીઆણું—જથ્થા બંધ. અજમાવીને ખરી જુઓ.
"TAND 510, 10th Street, VREDEDORP Box 6631, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, August 29th, 1908. No. 35.

Tel: Addr: "JALBHOY" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ શાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો સેવાનો તથા વેચવાનો છે.
કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત દામે મળશે.
TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—
ઓરતોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, બાળકોના માટેનો ફેન્સી સામાન હોઝીયરી, વીન્ટર, ટોપી, કનટોપી, બાળકોની શાલ, રૂમાલ, ગલપટા, બેસ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં જુની જાતના મીનાઈ બ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી બાલ ચમચા તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઉદારતા દાખવી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે
એક વખત ઓરડરથી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.
Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.
Weekly Market Reports sent free on application.
આવી જાતની જોગવાઈ તથા કુદરતી કમીશન વગે જોહારેસબરગની માર્કેટમાં કરવા આપવામાં આવે છે. ખાત્રા વસ્તાર કુરવામાં આવે છે.

REFERENCES:
Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.
OFFICE & STORE:—Becker's Building, Market Square
Box 1013, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.
DIRECT IMPORTERS
મુસેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. જોહાનીસબરગ માર્કેટમાં રહેવા વીગેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.
Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG

BABU TAJ.WANTSING,
General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

આર. આર. નાઈક
જનરલ ડીલર અને પ્રોડ્યુસ મરચન્ટ
કાયમનો ઉપારકર. ફેરમરહીમ વાસે ખાસ એજંટ.
૫૮ વીકમર રોડ,
સ્ટેશનઃ લોવર પીનર સીટ પોસ્ટ. ૬૨૩.
તારઃ "Naik". ફોન ઈંટરનેશનલ.

Y. Samy,
FRUIT MERCHANT
8 Jones Street,
KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 1347
A. M. SULEMAN MIA & CO.,
WHOLESALE AND RETAIL
Merchants and Direct Importers,
એ. એમ. સુલેમાન મીઆ.
અમારે ત્યાં કાપડ અને ઓરડીનરીનો માલ બાવે મળી શકશે.
Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

દેશી ખીસાબ

આવી અને કમી, [illegible]
૬, [illegible]
૧૧૦ એ બી ઓર. [illegible]

P.O. Box 561 ઈ. એબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરફદાર રેશમના વેપારી—દરબાન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટપાલ પેટી 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises.	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MARITZBURG, Reuter's Agency, David Buildings, 22 Field Street, DURBAN.

Also at the head Offices for S.A.:— And at:—
Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN
Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets "	3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits "	8/-	સૂટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 50 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દરેક જાતની સુકી મેવાના આહીંયાના ઉતારો કરતાં સસ્તામાં છે.
ગ્રાહકોએ એક વખત આવે. માલ બહુ સારો છે.
ઉપર મોકલવા તાકીદ ખુશામોદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

162 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. બાબુ,
મોરેશિયસ અને ટ્રાન્સવાલના, પિલગ્રિમ્સ
ઉપરાંત બી વેપારી છે.
32 BARKLEY ARCADE.
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, BookKeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

B. BROTHERS.

TAILORS & OUTFITTERS,

63 Market St. Reed's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Addr. "SULEMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ એન્ડ ઈમ્પોર્ટર.
સારી જાતના અને સોનાના તથા ચાંદીના દાગીના.
આરેન્જ સ્ટ્રીટ, (ગ્રાહકના હોટેલની સામે.)
બોક્સ ૫૪૬૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

128 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also, Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Kazee Lukhey & Karsajee Bros., Durban.

ખાસ ઉતારો ગુજરાતી મુસ્લિમ.
બજાર પાસે.
૧૨૬ પ્રિન્સ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઇ

ઉ બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમર્સોગા ટન ૪૫૦૦ સાધો મુંબઇ તા. ૨૯ મા ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ભલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે ૬ માસ મુદતથી આપણા દીઠી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો દરદ પડી ગયો અને મુસકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં બનપ છે. માટે આ ૬ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવ્યું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનથી સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ બોર કલકત્તા બીજે વારફર ફ્રાતી છે.

અમકુઝી ટન ૨૮૦૦ ૩ સપ્ટેંબર.
અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ ૮ સપ્ટેંબર.

இரட்டைல் ஸடரக்ட் லயன்.

"அம்கூஸி" டன் 2,800 செப்டம்பர் 3உ
"அம்லாஸி" டன் 2,200 செப்டம்பர் 8உ

கொலம்பு மதிரைல் மர்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது.

જી. બળવંતસિંહ કથોરીયાની કુ.

કેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ. ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. Telegrahhic Address: Kathorian
King &Sons, P.O. Box 125.
West Street, Durban.

વેપારીને ખબરદાર.

અમેરીકા નાણું. (યુ. એસ્પીસ) બનવાં સીમવાળી કરી મહીદ, કરવા આપણા ગુજરાત સંદેશીમાં. કેટેલ્સનાં ઓર્ડરો, કંઇક મેમ્બરસ બીજા કેમરસ સીનીયર કેમર સીમ્બર યુ. એસ્પીસ સરકીટીસ બરાબરનાં—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા દીવસો, વેપારની મહી પાસી, વેપાર બીલવવાના સાધનો, પાસું બંધારણ નાણું, મેકન્સ ઓફ, પ્રિંટીંગ મેન્સ ભાવું, યુકત એકાંડ, વગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજાવેલ હોવાથી દીવસ આફ્રિકાના વેપારી વર્ગને ઘણી, મદદગાર, વાંચવાલાયક, રોચક મેન તેમજ બીજા વેપારીઓને ઉપયોગનું છે. આજથી બનાવ કહ્યાનો ગુલાબ નાણ, ડાક, ટેલીફોનનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત ફી પોસ્ટ. નાણ મોકલવાનું સરનામું દરેક S. J. RANDERIA, P. O. Box 846 Durban, આપવા-ટેલીફોન રોડ, ડરબન. બી. વેપ વાંચનને ત્યાં પણ મળી નાણ મોકલવા મદદગારી કરશે. વેપાર સારૂ વધે પ્રયત્ન કરવું—બીજા વધુ ખબર ફરીવાર.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે ખાસ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
487 SMITH STREET,
P.O. BOX 383

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX [illegible]

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેશનેબલ શેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ખરીદવા જાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

મારફતીયા માટે લખો:—

એસ. પીરભાઇ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506, West Street,
DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1016

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Makuna Silk Lace Articles, etc Established 1858. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 6170, Johannesberg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS.

Stand 841, 21st Street, VREDEDORP.

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

ગાદા તથા ચાળાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

76 MARKET STREET,

BRANCH: 149 MARKET STREET. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6. BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 132. Corner Kaffir & Hill Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Addr.: "VAJANDAR."

Head Office: Vadod Colaba, India

એન. મહમદ હુ

નાણાંબીરનો જવાબદાર અને સારી આસામીપત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફસ ૧૪૪ ના. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 329

જી. જી. ઘાસભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મહાજ લેકિયાન.

ઓફસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

ગ્રાહકોને ઉપરડર અને હોલસેલ મરચાં ઉડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જવાબદાર મારફતથી ભાવથી મળશે

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું ભાષણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી ના આધારમાં ૪૦–૫૦ પાનાના એક હજાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ઇજીપ્તના એક દેશભકત તથા ધરખામના એક ખેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકની મીરટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનારૂં આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક થનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. Press, Phoenix, Natal.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 29TH, 1908 No. 35

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Triumph of Passive Resistance 393
Is the Act a Dead Letter? 393
The £3 Tax 393
"Hypocrisy and Humbug" ... 393

OTHER ARTICLES:—

No Surrender 394
Transvaal Parliament 396
Mr. Kachpal Singh 398
Asiatics in Natal and Mauritius ... 398
Another Mass Meeting 399
A Tactless Prosecution 400
What is an Ultimatum? 400
The Volksrust Cases 401
Natal Parliament 402
Problems of Empire 403
A Petition to Parliament 404
Late News 404

CORRESPONDENCE:—

National Volunteers 404

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 29TH, 1908.

The Triumph of Passive Resistance

WHATEVER happens to the new struggle that the Indians in the Transvaal have to go through, it must be patent to everybody that passive resistance has triumphed all along the line. Last January it was passive resistance which saved the community from ignominy and breach of its solemn obligation. That, after voluntary registration, General Smuts wanted to commit a breach of both did not affect the Indian struggle. The second series of prosecutions and the burning of the certificates, evincing the community's determination not to submit to the Asiatic Act, have brought about the Bill that has now passed through both Houses of the Parliament of the Transvaal. Under the Bill, if British Indians so choose, they can be registered without the Asiatic Act, and that Act will not apply to those who are covered by the Bill. It, therefore, enables the weaker members of the community to keep the solemn oath not to submit to the Act. The Bill, moreover, takes out from its operation Turkish Mahomedans, and protects, though not in quite a satisfactory manner, previous residents. So far, both the Government and the Progressive leaders deserve praise, and British Indians must recognise that, in meeting the community to that extent, they have shown a desire to do some measure of justice to British Indians. But for those who have realised the truth of passive resistance the struggle is not closed, but it has only just commenced. Now it is purely for a principle. Indians in the Transvaal cannot rest until they have secured repeal of the Act and until the status of educated Asiatics is placed on a reasonable footing and Mr. Sorabjee receives the clemency of the Crown. And a community that will fight for a principle like this whereon it has no selfish interest to serve cannot but command admiration even in South Africa. We feel certain that if the large body of Indians in the Transvaal continue the struggle, the end can be but one, but the suffering will be far more intense. There may be even violence used by the unthinking portion of the European community. What then? Passive resistance will yield even to that. We read the brilliant instances of passive resisters having suffered physical torture throughout the world, and if that is to be the lot of the Asiatic community, so be it!

Is the Act a Dead Letter?

WE DRAW ATTENTION TO THE REPORT in another column of the case of Mr. Bhikhabhai D. Maliha, who on Wednesday last, was charged under Sub-section 5 of Section 3 of the Asiatic Law Amendment Act for failing to produce a registration certificate issued under the Act, on demand. Apart altogether from the fact that Mr. Bhikhabhai is a well-known resident of the Transvaal, it is a curious commentary on the action of the Government that he has been charged under the Asiatic Act, immediately after the passage of the new Bill which was to have rendered that Act a dead letter. Little wonder, then, after this and the Sorabjee incident that Asiatics, in the words of the *Rand Daily Mail*, refuse to credit the Government with the possession of common sense, and have decided not to accept assurances, but to continue their fight until the Asiatic Act is removed from the Statute Book.

The £3 Tax

WE RECENTLY PUBLISHED A COPY OF a petition forwarded to the Legislative Assembly of this Colony by the Natal Indian Patriotic Union. The statement of facts contained therein is lucid and concise. Most important of all, however, is that the facts thus summed up are irrefutable. To put an annual tax of £3 upon a boy of 16 or a girl of 13 is iniquitous in itself, but when we know what the effects of this tax are we are led to marvel that the Government of this Colony can still call itself Christian. In the existing economic circumstances of the Colony, it is a known fact that the imposition of the tax compels the younger generation of Indian immigrants to live a life of servitude, from the very first days of their arrival at an age of discretion. They are bred with this taint. How almost impossible it is, then, to expect from them anything but a condition of mental and moral degradation! If they are not content to place themselves under indenture, they have the alternative of starvation or imprisonment. In the case of the girls and women, the outlook is horrible, for the temptation to forego their womanhood must necessarily be tremendous. We cannot believe that the European Colonists realise to the full the consequences entailed by so cruel and heartless a policy. The Protector of Indian Immigrants himself admits the utter impossibility of an indentured Indian being able to save sufficient to enable him to return to India and live there upon the savings of five years of unexpectedly hard toil. In his last Report, he shows how the average savings of the India-returning time-expired man scarcely exceeded £8, a mere nothing in the struggle for a bare existence. It is as though a man were given a pin with which to pull down the Tower of London. The tantalisingness of such a policy must surely strike the white Colonist. What possible good purpose can be served by permitting people to be granted between their physical needs and the temptations that offer themselves? Such an existence is nothing better than a living death.

"Hypocrisy and Humbug"

AT LONG LAST A PUBLIC MAN IN South Africa has found himself able to call a spade a spade. In our last issue we reproduced the reported words of the Hon. J. W. Sauer, one of the Cape Ministers in regard to the constitution of the Courts appointed by the Licensing Act to decide upon the question of the issue or re-issue of trading licences in the Colony. Mr. Sauer's condemnation was sweeping. He pointed out the iniquity of an Indians' trading rights being arbitrarily taken from him by a partial body composed of his trade-rivals. We make no apology for reproducing one or two extracts from Mr. Sauer's speeches:

> It was the only instance on record that he could find in any civilised country in the world, where the judges were interested. The Act constituted a Court of prejudiced Judges. It was an iniquitous principle, and it had worked very seriously. [illegible] the hypocrisy of [illegible] and prejudiced, and [illegible]

was ruling that interests of a particular class interested in monopoly. . . . The greatest injustice had occurred, and the most reputable people had been refused licenses by interested parties. . . . Don't let them constitute a Court which was biased, and don't let them pretend it was in the interests of the white man, or in the interest of morality, or for sanitary reasons that they did this. The basis of it all was to prevent competition. . . . It was a scandalous thing that there should be a Court constituted like this, and he would do his very utmost to get the law as it now stood on the Statute book repealed, because he believed it was a piece of hypocrisy, the very worst piece of humbug he had ever seen on the Statute-book.

These extracts are of more than passing interest, for they accurately describe our own Licensing Law and its effects. And now this Colony is desirous of robbing the Indian trader of the little remnant of trade that is left to him. The desire is Satanic. We can confidently recommend a perusal of Mr. Sauer's remarks and of the Natal Licensing measures to His Majesty's advisers, and we can foresee within a little the nature of the reply that will be given to the preposterous demands of the Natal Government.

NO SURRENDER

The Asiatic Attitude

Submission, Not Ultimatum

VIII-469

Passive Resistance to Continue

Under the above heading, the *Star* of the 22nd instant reports:

The Asiatic community of the Transvaal will not accept the new Bill concerning voluntary registration introduced by the Colonial Secretary yesterday. Passive resistance must, therefore, continue.

This policy was laid down in a statement made by Mr. M. K. Gandhi, the spokesman of the community, in an interview with a representative of *The Star* to-day.

"The new Bill, save for two things," said Mr. Gandhi, "would have been considered fairly satisfactory to my countrymen, but the non-repeal of the Asiatic Act of 1907 and the absence of provision for highly educated Asiatics to reside in the Transvaal are vital to its acceptance by the Asiatics. The question of the repeal is a very important one from the Indians' standpoint. They claim that repeal was promised and that a point of honour should have been granted. As a question of practical politics, having studied the new Bill, I can see no reason for keeping on the Statute Book the Asiatic Act as a perfect dead letter. It will give rise to many a humorous situation. If my reading of the Bill is correct, an Asiatic has the option of applying under the old Act or under the new Bill. He wishes to have a mulligan—it seems to me that he can take the old Act and enter the Colony first in making his application no one can prevent him. But under the new Bill he cannot apply for registration except from a place outside the Transvaal in South Africa. This strikes me as being ludicrous, and it opens the door to fraudulent practices which all parties want to prevent."

A Supreme Question

"The question of the introduction of highly educated Indians is also of supreme importance to us but as far as I can see, of none to the Europeans. It must not be forgotten that British Indians were absolutely free to enter the Colony before the war. After the war the entry to educated Asiatics was not prohibited, but they were subject to the Peace Preservation Ordinance just as any European was. The Asiatic Act of 1907 dealt only with domiciled Asiatics. It did not regulate Asiatic immigration, as General Smuts himself admitted. The Immigration Act does not, even now, prohibit the entry of Asiatics who can pass the education test. Prohibition, therefore, has been brought about by the presence of the Asiatic Act which British Indians will not submit.

"Surely then if we are restricting ourselves to the entry of highly educated Indians it is we who give up something, and not the Legislature that will give us a new privilege. It is, therefore, preposterous to say that we are setting forth a new demand. The other point, in what has been called the Asiatic ultimatum, and what I would call the Asiatic submission, are really not matters of law but of administrative act. The recall of Sorabjee, we have humbly maintained, is a matter on which the Government should have yielded. The other points are too insignificant to be dealt with. All I feel is that for these small matters an otherwise admirable Bill will be wrecked, so far as I can judge. My countrymen will not accept the benefit of the provisions of the new Bill until the wrong I have referred to has been redressed and passive resistance will, therefore, unfortunately, have to go on. I have been advised not to lead the passive resistance trouble, but I cannot possibly—as one who prefers, or tries to prefer, his conscience to everything else—accept the advice, no matter what the consequences may be."

VIII-470

Mr. Gandhi's Views

Interviewed by a *Leader* reporter, in regard to the new Bill, Mr. Gandhi said: "The Bill, I must admit, is a vast improvement on the Validating Bill, which would undoubtedly have been a violation of almost all the terms of the compromise. It embodies, from a cursory glance at the summary published in the *Star* the points which were discussed at the interview with the meeting of Het Volk and Progressive leaders. I am afraid, however, that it falls short of the terms proposed by the Asiatic Conference. It is a most unfortunate thing that the Government have not seen their way to grant the very limited concessions asked for by the Conference—namely, repeal of the Asiatic Amendment Act, and admission of highly educated Indians. The two points are most important for British Indians, but in my opinion of little importance from the colonist's standpoint. Personally, knowing the law and its effect, I could reconcile myself to the present Bill standing side by side with the Asiatic Act of 1907 as a mere dead letter, but my countrymen cannot understand the intricate distinction. To them no law is a dead-letter, and the fervour with which they spoke on the point at the Conference on Thursday last demonstrated to me the depth of feeling regarding the Bill. When, therefore, we offer that the essential clauses of the Asiatic Law Amendment Act so far as they might be necessary for a proper check on the Asiatic population might be re-enacted, I certainly cannot see any reason for not granting the repeal of the Act. It is true that as there has been so much controversy over the Act the colonists may demand its retention on the Statute Book with just as much pressure as my countrymen demand its repeal, but the representatives of the European colonists are enlightened enough to see without difficulty that if the purposes of the Colony can be served equally well by repeal of the Act they should have no objection to such repeal.

"The question of recognising the rights of highly educated Indians is also equally simple. There is no demand for an unrestricted influx even of educated Indians. British Indians think that fullest discretionary powers should be reserved to the Colonial Secretary as to the administration of the Act, but do say, and I think with perfect justice, that between Europeans and Asiatics of high attainments there should be no distinction.

"It would be a thousand pities to wreck an otherwise good Bill and to keep up Asiatic discontent for the sake of these minor points.

"The other matters are really matters of detail and not touching the Bill itself. It would be, in my opinion, highly unjust to expect my countrymen to sacrifice Mr. Sorabji, who has suffered for his country, but the Government have made it a matter of principle that Mr. Sorabji, having entered in defiance of the law, should suffer the penalty. He has suffered the penalty by being imprisoned for a month, but—to follow it up with a deportation—if Mr. Sorabji should be sent out of the country because he was under a removal order, so was I and many another Indian, but the Government have been pleased not to touch us.

"I notice a statement to the effect that we are daily growing more and more impudent in our requests. This is rather a nice way of emphasising what is contrary to facts. The request for repeal of the Act is as old as the Act itself, and I personally was prepared to place before my countrymen

the question of another Bill provided that the Act became a dead-letter, surely that cannot be described as impudent; for my countrymen's rejection of any such proposal was in that they have all through fought for repeal of the Act. A general education test has become necessary, because of the interpretation placed upon the Immigration Restriction Act by the Colonial Secretary, and he knows well that repeal of the Asiatic Act makes the entry of educated Indians perfectly possible under the Immigrants Restriction Act. I therefore fail to see any impudence at all. On the contrary, I make bold to say that the Legislature have first of all stripped us naked, and then propose to dole out what they call concessions little by little, still refusing to return what to us is the main thing, and then exclaim, "How magnanimous!" If, therefore, the very moderate request of my country is not embodied in the new Bill, I very much fear, though I am very sorry, that the passive resistance will be resumed. General Smuts calls it a state of anarchy, lawlessness, and a declaration of war. We call it a state of suffering, and pray to our Maker, our reliance being entirely on Him. It is indeed a declaration of war on the part of General Smuts against British Indians."

A Last Appeal

Mr. Essop Ismail Mia, Chairman of the British Indian Association, has addressed the following letter, dated the 24th instant, to the Honourable, the Colonial Secretary, Pretoria:—

Sir,—I have the honour to enclose herewith a report of the proceedings that took place yesterday, and the Resolutions passed at the Mass Meeting. The Meeting was attended by over 3,000 Indians. The feeling of those who were present at the Meeting, so far as I have been able to gauge it, is unmistakeable.

I venture to submit that, in the very humble prayer of the Meeting, there is nothing new. What the Meeting requests is, moreover, reasonable, and, on the eve of what promises to be a fierce struggle, I once more ask for the relief sought by the Meeting. I beg to assure the Government that there is no desire, on the part of the Indian community, to wilfully embarrass the Government or to place ourselves outside the Laws of the country.

My Association, therefore, respectfully trusts that Colonial statesmanship will still find a way out of the difficulty, and close the struggle that has now gone on for nearly two years, and has cost the community represented by my Association very heavily in every respect.

The Natal Leaders

The following appears in the *Transvaal Leader*:—

Sir,—We, the undersigned, who have entered the Transvaal as pre-war residents, wish to draw public attention to an incident that happened to us during our journey to Potchefstroom and Klerksdorp, whither we had gone, during our seven days' recess, for collecting registration certificates from those who would hand them to us. We took, last Saturday, the 1.15 train from Potchefstroom, and from Potchefstroom to Klerksdorp we had to stand in the corridor although a compartment was vacant. The Conductor would not allow us to make use of that compartment. The European fellow-passengers sympathised with us very much, but they expressed their helplessness. So far as we are aware we were certainly not objectionable passengers. We had paid our full fares. This treatment is not, by any means, an isolated instance. Our inquiries made locally show that many of our brethren often fare in the same manner. It is treatment such as this which shows us clearly under what difficulties we have to remain in the Transvaal or even South Africa, and the struggle that the Indian community in the Transvaal is at present engaged in is a protest against this kind of treatment.

Your Correspondent informed you that there was coercion used at Krugersdorp in the collection of registration certificates. We deny this entirely. We went not in order to coerce, but in order to place before our countrymen the real position, and we received not only all support so far as the collection was concerned, from the Indians, but were treated by them most handsomely.

We are, etc.,

DAWAD MAHOMED,
PARSEE RUSTOMJEE,
M. C. ANGLIA.

Johannesburg,
25 August, 1908.

Mr. Gandhi and the "Mail"

The following letter has been addressed, under date the 25th instant, by Mr. M. K. Gandhi to the *Rand Daily Mail*:—

It is wonderful how every demand made by British Indians is being misunderstood. When my countrymen recognise that the Bill just passed by the Local Parliament is better than the Asiatic Act, they do not admit that their position of serfs is removed. The very fact that the status of educated Indians hangs fire shows that there is no desire to treat them otherwise. Was not my claim to partnership resented? Was not its repudiation by General Smuts received with sustained cheers in the popular House? And, yet, what is strange in the claim put forward by me? You, Sir, know well that we are taught in the public schools in India the doctrine of partnership and equality in the eye of the law, and, yet, these are expressions one may not even whisper in the Colony without being laughed out of Court.

You have drawn a parallel between Mr. Sauer's remarks on the Dealers Act at the Cape and a general education test in an Immigration Act, which would have the effect of preventing an unrestricted influx of Asiatics into a British Colony. May I remind you that Mr. Sauer has dealt with a farcical Court of Appeal consisting of prejudiced persons? I, too, should agree with the honourable member, and even go further than he has done, when fellow-traders are appointed a Court of Appeal for the question of a licence being granted to one of themselves. It is not only hypocrisy and humbug but downright injustice. I, however, see nothing wrong in an Immigration Act which provides against an indiscriminate entry of a class of people, the distinction being based not on their race or colour but on an educational disqualification. If what my countrymen claim is a quibble, surely the Parliament of the Colony should have sufficient magnanimity to concede a quibble. The fact is that it is not a quibble. The Colony wishes to establish a new principle and to draw a sharp colour-line. It wishes to override the late Mr. Rhodes' formula of equal rights for all civilised men South of the Zambesi, and it wishes also to fundamentally change the British policy. We would be less than men if, after having suffered for nearly two years, we were to quietly accept such a violent departure from British traditions, without making a supreme effort and without showing to the world that, although our own status can be made a little more bearable under the new Bill, we would reject the benefits thereunder, if we cannot successfully oppose the new departure.

You seem to think that Mr. Sorabjee's deportation is the last word on the interpretation of the Immigrants' Restriction Act. The future will show whether it is so. In the meanwhile, may I remind you that Mr. Sorabjee was convicted not under the Immigrants Restriction Act as a "prohibited immigrant" but under the Asiatic Act for being an unregistered Indian. He entered under the Immigrants' Restriction Act, but he came under the disability imposed on him by the Asiatic Act, which Mr. Sorabjee would not accept.

WHY PAY COMPENSATION? The Newcastle correspondent of the *Natal Mercury* writes:—In regard to Mr. Hyslop's notice of motion, is it at all likely that municipalities will be induced to pay out Asiatic traders, when all they have to do under their present powers is to refuse licences, for, as is well known, by a recent ruling of the Privy Council, the life of a licence is only for the term for which it has been granted, viz., twelve months. Why, then, should local authorities not make use of their existing powers, and ignore the grandmotherly prospective enactment of ten years hence?

Transvaal Parliament

Asiatics Registration Amendment Bill Passed

Third Reading

The *Transvaal Leader* of the 22nd instant has the following report of the debate in the Legislative Assembly :—

August 20.

The COLONIAL SECRETARY brought up a report of the Select Committee on the subject-matter of the Asiatics Voluntary Registration Validation Bill, and a Bill drafted by the Committee.

The COLONIAL SECRETARY moved that the Asiatics Voluntary Registration Validation Bill, which was read a first time on the 13th August, be withdrawn.

Sir G. FARRAR (Rokeby) East seconded, and the motion was agreed to.

The amended Bill recommended by the Select Committee was read a first time, and the second reading fixed for the following day.

August 21.

The COLONIAL SECRETARY moved the second reading of the Asiatics Registration Amendment Bill. He said: This question comes before the House at a rather late stage of our proceedings, but I need scarcely assure hon. members that that is not due to any other cause than that of extreme anxiety on the part of the Government to bring before the House a Bill which will command the assent of the House and the country. (Hear, hear.) This Asiatic question has been assuming for the last three or four years ever more serious proportions, and this state of affairs is to-day of really a very serious character. I do not think there is any question which, after the war itself, has stirred the white population of the Transvaal more deeply than has this Asiatic question. (Hear, hear.) At the same time there is no reason for hon. members of this House or for the people of the Transvaal to adopt any alarmist position. It is a case which eminently requires level-headed and calm reflection, and I hope that in the discussion which will take place on this Bill that this will be borne in mind. No doubt a great deal has happened recently which tends to inflame and excite public opinion, but in this House I am certain that hon. members will discuss the matter with all gravity and reasonableness. It is now the third session of this House, and this matter comes forward. Hon. members will remember that under the Crown Colony Government of 1906 a law was passed, which however failed to carry the assent of His Majesty the King, and in March, 1907, the law which had not been assented to by His Majesty, as passed by the Crown Colony Government, was passed without any alterations by the Legislature of the Transvaal. That law came into force last year. The law was put into force. Different dates were proclaimed from time to time under it for the registration of Asiatics in this country, but for one reason or another the Asiatics organized a movement of passive resistance, and registration under that law proved to be very largely a failure. Of the Asiatics in this country not more than 600 had registered by the time that the dates for registration expired, which was June 30 of last year. As the number was considerably more than 600, it was quite clear that the Act had not proved a success, and that a successful movement of passive resistance had been organized against it. That was a very awkward and, in some senses, a very dangerous state of affairs. There is no more awkward position for a Government than a big form of passive resistance. It is the one thing which really [illegible] and to which I really see no way of dealing—so far as the Government are concerned. In the primitive times one would have [illegible] opposition, a declaration of war; but in these times it is impossible to do that, and therefore the situation became a very difficult one for us to handle. I did my best, so far as it was possible, to carry out the law and apply the penalties which have been fixed under that law, and as a result early this year many Asiatics were languishing in prisons from one end of the country to the other. That was a very undesirable state of affairs. Hon. members will remember that finally I met some of the leaders of the Asiatic community and discussed the question with them, and the result was that, pending the meeting of this House temporary arrangement were made, the substance of which was that voluntary registration should take place of all Asiatics who are legally resident in the country, and that the matter should be brought for ratification before this House. Under that arrangement the Asiatics volunteered to register, and made application for registration, and up to date practically every Asiatic in the country, whether legally or illegally a resident here, has made application for registration. Altogether the applications numbered 9,158, and that is rather reassuring as showing that the total adult male population does not exceed this number, although there are additional women and children. Of these applications, 7,775 have been recognised as legal residents, and certificates of registration have been issued to them; 1,216 applications have been rejected, and that is to refer the number of adult Asiatics in this country whose residence here is illegal, and who under the law as it exists to-day ought to be deported or ordered to leave the country. The small number of 171 applications have not yet been decided, but are under consideration. Well, Sir, that is the state of affairs to-day. Hon members will recollect it was the impression that it was regulations framed under the Act of last year, which were the principal stone of stumbling, that the Asiatics refused to comply with these regulations, and that that was the principal cause of the passive resistance movement. You will also know that under the arrangement made last January with the Asiatic leaders it was arranged that a dispensation should be given to those Asiatics who refused for religious reasons or otherwise to give their finger-prints. The result is interesting as showing that there has been no substantial objection to the giving of finger-prints. (Hear, hear.) In the case of the last number of applications, to which I have already referred, 7,010 gave finger-prints; 1,566 gave the two thumbs, which was considered equivalent and sufficient for the purpose of registration. Only 70 declined to give finger-prints, and in these cases the signature or other means of identification were resorted to. Hon. members will accordingly see that the impression which existed at one time that the principal difficulty centred around these regulations in connection with the finger-prints was not correct. The principal objection was to the law itself. Well, Sir, I have referred to this compromise, and it may be well before I proceed further if I say a word or two in regard to it, because charges have been levelled against me from time to time by prominent Indians that the terms of the compromise were not kept, that in that compromise there was a promise that the Act should be repealed, and that I have not kept that promise. I have laid on the Table the correspondence which embodies that compromise, and it is open to hon. members to read the two letters which constitute the compact. That compact has been carried out to the letter. The Asiatic leaders, in a letter of the 28th of January, issued from the Johannesburg Gaol, made the following offer in a petition:—They say: "Our opposition has never been directed so much against the finger-print requirements of the regulations under the Act—in so far as such finger-prints were deemed necessary for the identification of Asiatics who could not very well be otherwise identified—as against the element of compulsion contained in the Act itself. On that ground we have repeatedly offered to undergo voluntary registration if the Act were repealed. And even now, at this late hour, we would urge on the Government the adoption as far as possible of the course more than once proposed to us." Now, the petition says: "We recognise during the Parliamentary recess it is not possible to repeal the Act, and we have noted your repeated declarations that there is no likelihood of the Act being repealed. We would, however, point out that the periods fixed for registration under the Act by the various Government notice have expired, and that therefore any registration at present would necessarily have to be of that voluntary nature which we originally prayed the Government to concede. Under these circumstances we would most respectfully suggest to the Government that all Asiatics over the age of 16 years should be allowed within a certain limited period, say three months, to register themselves, and that to all who so register the Act be not applied, and that the Government take whatever steps they deem advisable to legalise such registration. Such mode of registration should apply to those also who, being out of the Colony may return still otherwise possess the rights of re-entry." Then there is some reference to the relaxation of the finger-prints. This offer was accepted by me, and from it two questions have arisen: the first whether the permission was given to repeal the Act. I do not think that any court of law could put such an interpretation on my promise. The consequence was that no Asiatic who registered voluntarily could do so under another Act, and not under Act 2. The Asiatics took the matter to court, and Sir William Solomon took the view that the interpretation of the agreement was entirely different from the construction which the Asiatics placed upon it. Well, Sir, it was then stated that although this correspondence contained no compromise to repeal the Act, yet in interviews which I had with Mr. Gandhi, I promised to repeal it. That is not so, and the impression may be the result of a misconception. I know that on more than one occasion I discussed with Mr. Gandhi the question of putting the Asiatics under the Immigration Act. Personally, I am of opinion that the Immigration Act which we passed last year supplies better machinery and is a better law than Act 2. If it was possible to place Asiatics under it, I think the power we possess for dealing with Asiatics would be considerably improved. The discussions I had were purely tentative, and contained no promise. I was trying to see how far I could go, and what alterations I might be able to make; but when I found there were demands which it was impossible for me to accept I dropped the idea. The second difficulty arose in consequence of the provision that voluntary registration should also apply to those Asiatics who at the time were out of the Colony, but who were entitled to and might otherwise return; in other words, that those who were entitled to lawful residence should be entitled to voluntary registration. My answer to that was that there was a compromise made for a specific period—three months—pending the meeting of Parliament. I could not promise that a certain class of the population here should be in a state outside the law. All I could say was that, pending the meeting of Parliament, there should be this interim state of affairs, and that as soon as Parliament met it would deal with the situation. It was impossible for me to promise that at a future date Asiatics coming into this country should be left to a free as they wished. That was a request with which I could not comply, and which the law of the land would not sanction. After these large numbers of Asiatics had volunteered to register, further difficulties arose on two points. One point was the entry of these people after the period of the compromise expired, and the other was the contention of the Asiatic leaders that under the Immigration Act as framed last year educated Asiatics were entitled to enter the country. They contended that whatever an agreement should be made by the Government and Parliament finally for the solution of the Asiatic difficulty, provision should be made whereby Asiatics who could [illegible] under the Immi-

gration Act should be allowed to pass that test and enter the country. That is a view of the law and a policy that I could never admit. (Hear, hear.) I think it would be a disastrous thing to open the doors of the country to the so-called educated Asiatic. The test imposed is a very slight one. If a man can write his name and a single sentence in English or any other European language dictated to him, he can enter the Colony, and if that test had been applied to Asiatics there was every danger that large numbers of people who otherwise were undesirable would be free to enter the country, and that I would never allow. Then the passive resistance movement started once more. Meetings were held, speeches of an inflammatory character were made, certificates were burned, and everything done to work up public feeling and irritate and inflame public feeling, and I am very sorry that should have been done. I think it was really unnecessary. I intended to stick to the letter of the arrangement I had made with the Asiatics, and in consequence a Bill was published, the provisions of which were to validate these voluntary registrations and not to travel a step further. When that Bill was published public feeling in the country was already very strong, and I consulted—as I consulted before—with hon. members on both sides of the House to see what would be the best way of arranging the difficulties in such a way that there should be no dissension on a question of such paramount importance, and I am very glad and happy to say that the assistance I have received all through from hon. members on both sides of the House during this trouble has been to the most gratifying, indeed, and has strengthened me very much. (Cheers.) When, therefore, about a week ago I began discuss it this question with hon. members on both sides of the House, the one point on which we should come together with some prominent members of the Asiatic community was the difficulties. We met them and discussed various difficulties, and I think I have framed and reasonably meet every objection and every difficulty urged at that interview with the exception of one—and that is the difficulty I have already referred to in connection with the educated Asiatics. They put the difficulties in this way—that under Act 3, 1907, the definition given of "Asiatic" in the old Volksraad Act No. 3, 1885, was maintained, and in that definition Turkish Mahomedans, subjects of the Turkish Empire, were excluded from this country. It was urged that that was not a provision intended to keep Turks out of the country, but was simply casting a slur and a stigma on the Mahomedan religion, which no white person or the Government has the slightest intention of doing. The number of Turks here has always been small, and I am told that there are none now, and in any case there is no danger of any influx from Turkey to this country. The only kind of Turkish subjects who do come here are Christians, and they are Syrians and other Levantines, against whom certain hon. members have strong objection. But they are Christians, and Mahomedan subjects of the Turkish Empire have never threatened, and are never likely to threaten, to invade this country. That objection, which was based on sentimental grounds, and which there was no difficulty on material grounds in meeting, we have met, and hon. members will see that the Bill now before the House strikes out that restriction which was placed against the immigration of a man simply because he was a Mahomedan subject of the Turkish Empire. The next point refers to the Asiatics who were resident in the Transvaal before the war, but who do not fall within the terms of the law of last year, which mentioned two tests for Indians in this country. Either they required to have the Peace Preservation permit under the Peace Preservation Ordinance, or had to be in this country on May 31, 1903, when peace was made. It was urged, and quite rightly, that there were some Asiatics who should be entitled to this country before the war, but who were not here on May 31, 1903, and who did not have the Peace Preservation permit, and in regard to which the law of last year gave no distinctive right of entry into this country. The law left a very large discretion to the Colonial Secretary. It was urged at the meeting that we should give a more distinctive right to those pre-war residents to re-enter the country so as to settle in the country if they are here to-day. There was a good deal of reasonableness in that claim, and, in my opinion, there is no danger in it being accepted. Hon. members will see a provision in the Bill that if Asiatics were residents in the country three years before the war, and they can prove that, then it is competent for them to apply within a year from the date of this Act for certificates of registration. If they can prove three years' pre-war residence, then within a year from the date of this Act they can make this application, and they shall be entitled, if not otherwise disqualified, to reside in the country, so that point which was raised by the Asiatic leaders has also been conceded in this Act. The third difficulty that they felt against Act 2 of 1907, referred to children. That Act provided machinery under which it was necessary that not only the adult males, but also minors between the ages of 8 years and 16 years should register. There was no special reason really for the provision that minors of those ages should be registered, and, as a matter of fact, in the voluntary registration that had taken place I had adopted an alternative procedure which was just as effective, viz., where the parent had been registered, the names, ages, and description of the children up to the age of 16 were inserted on such certificate, so that if a parent at any future date said he had five children it would be quite easy from the certificate to identify those children. That was all that was thought necessary, and that I embodied in the voluntary certificates, and therefore there was no trouble in meeting the Asiatics on that question, there is the law. Hon. members will see that is the third innovation made in the Bill—that minors below the age of 16 will not be required to have certificates of registration, but shall be included in the certificates of their parents. The fourth point that was in dispute was the question of appeal against the decisions of the Registrar of Asiatics. Power is given to the Magistrate in case the Registrar of Asiatics refuses to register their claims, and in regard to those certificates of registration the law of last year provided that the Asiatic should have the right of appeal to the Resident Magistrate of his district. The Asiatic leaders argued with some force that a different practice obtained in different Courts of Resident Magistrates. One was very lenient in issuing these certificates after registration had been refused by the Registrar; whilst another was severe, and there was this disorganised state of affairs brought about by the diversity of decisions. This had been met by another alteration in the Bill, to the effect that the Government will assign one special Magistrate to hear all cases of appeals from the decision of the Registrar of Asiatics. Thus the differences of practice which have grown up, or may grow up, in the various districts has been eliminated. That Magistrate will sit as a Court of Resident Magistrate, and under the ordinary laws a review will lie from his judgment to the Supreme Court. That right is not taken away, and this Magistrate's decisions will continue to be governed by the law, as in every other case the decision of the Magistrate is. (Hear, hear.) One other point was raised, and that was this—I have issued instructions that when Asiatics make application for licences they should give their finger-prints as a means of identification. That has been pointed out—and I think quite rightly—that there should be some latitude as regard to these requirements. Some Asiatics are well-known, others are well educated and can sign their names, and their signatures are accepted at the banks, and it is not necessary to lay down a hard and fast rule. If the Registrar is a little fearful as to identification, let us accept the signature. If that is not sufficient, let us adopt such other measures as may be necessary to meet the case. Hon. members will see that that re-qualification has been embodied in this Bill, which gives greater latitude. Some minor recommendations were made. One was in reference to a proviso clause in the 1896 Act, which exempted Asiatics from the Liquor Act of this country. They did not want that, so that clause has disappeared from this Bill. There is one other provision for the transfer of real fix property into the name of the heirs of an Indian who was resident in this country. This is an old case, and has already figured in the Act of last year, but in language which does not really meet the case. These were the claims put forward by the Asiatic leaders when they met us a few days ago, and beyond that it was very strongly urged also that we should open the door, however slightly, to the educated Asiatic to come into this country. As I have shown hon. members, all these other claims have been met, and I think have been met in an absolutely fair and unequivocal language—(hear, hear)—but in regard to the education test I have not felt at liberty to recommend either to Parliament or to the country that any departure should be made from the law as it was laid down last year. (Hear, hear.) I think such a departure would be dangerous. We would not know what we were letting ourselves in for, and I did not see my way clear to accept that part of the recommendation made by the Asiatic leaders, and I think it will probably be found that hon. members who were associated with me in discussing this question with the Asiatics shared the same view, namely that it would not be politic to make this innovation on the law of last year. One alteration that was pressed for I have conceded. The Act of last year provided that in special cases the Colonial Secretary could issue permits to Asiatics to come into the country for any period or periods, and that provision was, I think, introduced into the Act because it was deemed necessary in isolated cases to allow certain Asiatics into the country for special periods, and I have acted under that provision. I have sometimes let in priests where a priest was necessary for a religious community, and in one case I, or my predecessor, have allowed in a medical man under that provision. It was pointed out that it would be better to give that power to the Immigration under this Act the Governor in the Governor-in-Council, and hon. members will find that recommendation has also been embodied in the Bill, so it detracts any feeling against the Colonial Secretary, as it is very likely there may be, as he has to administer this Act and feeling may run high against him, there is a more impartial authority to administer this provision, and I hope that the question will always be dealt with on impartial grounds. I think hon. members will agree that, after all these points were urged upon us and we had met them fairly in this Bill, there was every ground to expect some settlement, or some abatement of this strife which is going on in this country; but my secretary has received to-day a letter from the leaders of the Asiatic Committee which shows that that hope, which was entirely reasonable, is very likely to be disappointed. A meeting has been held by a number of Asiatics in Johannesburg, which agreed to the following points, which have been submitted. I will read these points, and hon. members will see that almost all are entirely fresh and novel, and were not mentioned at the conference: "Mr. Soradjee to be reinstated with full residential rights." Hon. members probably know that he is a Natal Indian who was brought into this country in order to test this question that has arisen with regard to educated Asiatics. My view of the law was that under no Act was it possible for educated Indians to enter this country unless they were legally resident under the provisions of the Act. The Indian community contend that educated Asiatics can enter the country, and Mr. Soradjee, an educated Natal Indian, came forward to test the law, but was arrested by the Magistrate, and finally, the other day, as was deported to Natal. (Hear, hear.) His return to this country as a legal resident is made a condition of this arbitration. The other

visions are:—All prisoners to be discharged; Asiatic Act to be repealed; general educational test, with discretionary power as to the severity of the test for educated Indians; that the terms as discussed by them at their meeting should be embodied in the new Bill, with free issue of the burned certificates. (Laughter). The last provision is that the draft Bill should be shown to the Association for suggestions as to details. (Loud laughter.) Hon. members will observe the position we are in. We are always receiving petitions, and we shall receive repeated petitions and fresh points will continually be raised. (Hear, hear.) We must have some finality. I think that the Bill as it stands now is fair. Of course, it is recognised what the Indians really want. Mr. Gandhi has referred to Indians being in partnership with the white population of this country. I have nothing to say against that. It is a claim which may appeal strongly to the Indians and those who are interested in them, but it is a claim which this white population will never allow. (Sustained cheers.) It will be impossible to meet them upon that ground. Once you admit a special issue there must be a special law for that issue, and on these grounds we have done our best to meet them. I have been in the very difficult position of having to administer the law, and I have done it as far as possible leniently and reasonably, and I will continue to do so. (Hear, hear.) The question will be solved, as all questions may be solved, by temperate measures. No doubt we will see some trouble in the immediate future. All I can say is that we must be careful, and I appeal to the white population of this country and the hon. members of this House to adopt this line of procedure. Let us always be prepared to be reasonable in matters of this sort. Asiatics are not represented in this House, and that is all the more reason why we should be careful and reasonable in whatever steps we take. I think the Bill before the House meets these requirements, and therefore I confidently expect that hon. members will unanimously give their assent to it. (General cheers.)

Sir G. FARRAR, Sir P. FITZPATRICK, Mr. W. WYBERGH, Mr. W. HOSKEN, Mr. J. A. JOUBERT and Sir A. WOOLS SAMPSON supported the Bill.

The motion was agreed to, and the Bill read a second time.

IN COMMITTEE

Clauses 1, 8, 9, and 11 were amended.

The Bill was reported with amendments, which were adopted.

THIRD READING

The Bill was read a third time.

LEGISLATIVE COUNCIL

Friday August 21.

The Hon. the Colonial Secretary moved the second reading of the Bill in similar terms to those employed by him in the Assembly, concluding his speech by saying:

I do sincerely hope, as I have already stated in another place, that these provisions may be found a basis upon which Asiatics will cease their present agitation and become obedient citizens of this Colony—(hear, hear)—or, if they continue their present attitude, at which public opinion is getting more and more exasperated—(hear, hear)—the result in the long run will be entirely detrimental to the interests of the Asiatic population in this country. (Cheers.)

Hon. L. G. CURTIS said that in view of the fact that the Bill had been laid before the House that night, he would venture to ask the Colonial Secretary, when the second reading was passed, to allow the remaining stages to stand over until to-morrow, so that members might have every opportunity of going through the clauses.

The PRESIDENT: The Colonial Secretary has already expressed his willingness to do that.

Hon. L. G. CURTIS: Thank you very much. Proceeding, the hon. member said there was another point. He was not quite clear from the statement of the Colonial Secretary whether this Bill was put forward as the last word of the Government on the subject.

The COLONIAL SECRETARY: Yes.

Hon. L. G. CURTIS hoped that in any negotiations of this sort the practice would be thoroughly established on every side that nothing whatever would be binding in these matters except what appeared in writing. Misconceptions very easily arose, especially in dealing with Asiatics, in regard to things which were said in the negotiations. Promises were made, and everyone put their own interpretation on these promises, and it was very important that the Asiatics should be clearly told that the whole of the negotiations—although the subject might be talked over—that the whole of the negotiations or the decision arrived at must be put in writing, that then alone would they be binding. (Hear, hear.) Those who sat on that side of the House recognised that the bringing forward of this Bill at this stage of the session was unavoidable. They knew that the Colonial Secretary had been carrying on under great difficulties most delicate negotiations, and that the Bill could not have been put before the House at an earlier date.

The COLONIAL SECRETARY: Hear, hear.

The Bill was read a second time, and set down for Committee on the following day.

August 22.

IN COMMITTEE

Hon. L. G. CURTIS, referring to the sub-clause which defined "Asiatic" as "a Malay-born and resident in any British Colony or possession in South Africa," said, although it stood in the original Act, he viewed it with the greatest regret in view of the question which would inevitably arise in the future. They certainly should protest against it being used as a precedent for opening up the Transvaal to the Natal coolies.

[The Clause referred to reads thus: "'Asiatic' . . . shall not include (a) a Malay born and resident in any British Colony or possession in South Africa.—Ed. I.O.]

The Bill was reported without amendments.

Standing order 81 was suspended and the Bill read a third time.

Mr. Rachpal Singh

On Sunday morning, the 16th instant, at 4 a.m. there passed away at his residence, Warwick Avenue, Durban, Mr. Rachpal Singh, one of Durban's old residents. The deceased was very popular and has been in the service of the Durban Corporation for 34 years, during which period he occupied various positions and was for many years Head Sirdar of the Durban Corporation Sanitary Department. Mr. Singh was 49 years of age and took a keen interest in all public questions affecting his community and the welfare of the district generally. He took a prominent part in the building of the Hindu Temple, Depôt Road, Durban, and was, until lately a member of the management committee of the said Temple. He was always charitable to the poor and to those who needed his help. The deceased leaves a widow and five children to mourn their loss and to whom heartfelt sympathy is extended.

The funeral took place at the Umgeni Crematorium and was attended by over 200 friends and relatives, the remains of the deceased being cremated according to Hindu custom.—Communicated.

Asiatics in Natal and Mauritius

The *Natal Mercury* of the 17th instant has the following leading article:—

The correction of loose and inaccurate statements made by our present Ministers on almost every topic they touch has become a tedious task to the newspapers of the Colony, owing to the frequency with which they are called upon to perform it. The peculiarity of Natal Ministers in this regard has, however, been attracting unpleasant notoriety in the Home newspapers, and it is interesting to note how necessary it is felt by people over the water to put them right in important matters of fact. It will be remembered that, in moving the second reading of the Indian Licences Stoppage Bill, on the 15th of last month, Dr. O'Grady Gubbins rested his argument in favour of the proposed legislation very largely upon the historic example of Mauritius. He declared that Asiatic trading had become a curse in that island Colony, that the white man had fallen into a secondary place there, and warned us of the possibility that, in 25 years' time, the condition of Natal would become worse than that of Mauritius. Mr. Smythe pointed out that there was no danger of Natal becoming a second Mauritius, so long as we carried out the Act of 1897. If there is any man who can tell us what are the facts about Mauritius, it is Sir George Bruce, the late Governor of the island. Writing to *The Times* in reference to the cabled summary of Dr. Gubbins's speech, Sir George Bruce says: "The introduction of Asiatics into Mauritius has been from the first, and is still, promoted by the European community as essential to the economic salvation of the Colony. And, secondly, there can be little doubt that, but for Asiatic immigration, the island, destitute of the means of providing a revenue adequate to the support of a civilised Government would have been abandoned and would have reverted to France. As it is, Asiatic immigration, under scientific European supervision and management, has enabled the Colony to develop its natural resources, to provide a revenue adequate to the requirements of a highly civilised Government, and to contribute generously to the defence of an important base of naval and military operations." We are anxious to see the evils of superfluous Indian immigration, and of increased Asiatic trading, counteracted by every legitimate means, but we fear that these ends are not to be attained by passing Bills which are foredoomed to the Imperial veto, and supporting them by arguments that will not stand the test of informed criticism.

Another Mass Meeting

More Certificates Burnt

To-day's Position Outlined

Last Sunday, unfortunately, as the Chairman of the Association sorrowfully remarked, found it necessary to hold another large Mass Meeting of protest. The members, if anything, exceeded those of the crowd that massed within the Mosque grounds the week before. General Smuts had brought forward his new Bill, but as it did not repeal the Asiatic Act, and as it made no provision for the freedom and rights of highly educated Asiatics, it was not possible to accept the new measure. Hence Sunday's Meeting. A dramatic note was struck when the Pathan leaders admitted their previous errors and declared their intentions of joining the fight until the end. Amongst those present who gave encouragement to the people, were the Durban leaders, anxious only for the time when they should be summoned before the Court to pay the penalty of their patriotism. The details of the speeches may be discovered from what follows. It is only necessary to add that the meeting broke up when some 350 more certificates had been consigned to the flames amidst loud cheers, Mr. S. Hajee and Mr. [illegible] Sheikh Assuring the rebel of tickets.

Addressing the Meeting, Mr. Essop Ismail Mia, who presided, said (through Mr. M. A. Cassim):

Gentlemen,—I had hoped, as all did, that probably we should meet this Sunday to congratulate the Government and ourselves and the Colony in general on having secured a settlement honourable for all and just to ourselves. Unfortunately, such has not been the case, and we must still continue to suffer. The Validation Bill, with certain exceptions as to details, is a vast improvement on the Asiatic Act, and not unacceptable as far as it goes, but there are two very important omissions. It does not repeal the Asiatic Act, and it does not provide for the entry of those Asiatics who may pass a general education test, no matter how severe it may be. We will not question the severity of the test, but we must respectfully protest against the colour bar when it is introduced even with reference to Asiatics of the highest standing. The *Rand Daily Mail*, in what is evidently an inspired article, states: "It is purely a question of principle, of theory. If the Asiatics still insist upon being martyrs it cannot be helped. If they so decide it will not be from any personal grievance but from a determination to demand an absolute principle which, in practice, might be useless." We accept this statement of our case, and it is gratifying to find that, at last, the object of our struggle is being recognised. So far as I am aware, while we have resented personal grievances, we undertook passive resistance not merely for redressing personal grievances but for establishing certain principles. We repudiated the charge of illicit influx on an organised scale. We considered the inclusion of Turkish Mahomedans in the Asiatic Act as an attack on religion. We resented the principle of passing such legislation deeply touching our personal liberty without any regard for our feelings. Our suffering has secured relief with reference to these points, but the remedy that we have hitherto applied must continue until the principle with reference to the education question is also recognised and established. It will redound to the credit of every British Indian who, whilst he may, if he chooses so to do, sit quietly by and take advantage of the Validation Bill, yet repudiates every such advantage, for the sake of removing the bar sinister, for the sake of resisting the admission in the British constitution of a distinction against British Indians based on racial lines. It is true that the conceding of the principle for which we must now fight may, in practice, be useless; indeed, we have said as much. If, within the next five years, only one professional man or one university man enters the Colony because he can pass an education test that may be prescribed by the Colonial Secretary or the Government, we should be satisfied, but we would consider it "an affront," to use Mr. Chamberlain's expression, "to the millions of Indians," if such an Indian could not claim as of right a British Colonist because he is an Indian.

It has been said that, with every fresh concession, we have asked for further concessions. This is contrary to fact. Indeed, as the years have rolled by, right after right has been snatched away from us, until, at last, we are face to face with being reduced to the status of bondmen. On the eve of the declaration of war, Asiatic immigration into the Transvaal was free and unrestricted. One of the causes of the war was to secure the redress of the grievances of British Indians created under Law 3 of 1885. On its close, we found ourselves not only with that law staring us in the face but put into active operation. Some of its clauses that had remained in abeyance were revived. Then followed a most unjust and immoral use of the Peace Preservation Ordinance to restrict the entry of British Indians, not only new, but those who were refugees, except in driblets. We submitted to that, thinking that, some day we would get relief; instead of which Lord Milner's Bazaar Notice was sprung on the community. Then followed voluntary registration on Lord Milner's advice. We did it because we wanted to gain the estimation of the Colonists. All, however, to no purpose. Every offer made by the Indian Community to conciliate the Colonial sentiment has been met with further inroads upon our liberty. In 1906 came the crisis in the shape of the Asiatic Act; and it has taken nearly two years of extreme suffering, loss of money, the breaking up of many a home, to secure only in a modified form a return to the state we enjoyed before the Act was passed, but not the state we enjoyed before the war. And because we now ask for repeal of the Act, which General Smuts promised, and which he does not seriously deny in his speech on the second reading, and because we ask that the status of educated Asiatics should be preserved, as it is under the Immigrants' Restriction Act without the offending Asiatic Act, our demands are considered impudent, and we are told that absolute justice has been done to British Indians by the Validation Bill, and that we dare not ask for anything more. Such a view is not surprising, because we are not treated as men sensible enough to be consulted as to our wants, or men enough to resent an encroachment on our personal freedom.

I ask you, then, at this Meeting, to reaffirm the position that we decline to be treated as serfs, we decline to be treated as less than men, and, no matter what it may cost us, we shall insist upon full justice being done to us. I ask you to reaffirm the position that our struggle was undertaken not to gain personal benefits only but to have certain principles recognised in connection with ourselves. General Smuts has talked of a declaration of war. If to put inoffensive people in gaol, to deport men who have a right to remain in the country, to keep a whole community in a state of suspense for months, to disregard the clearly expressed wishes of that community because it happens to be weak and unrepresented, is not a declaration of war by the Government against that people, I do not know what is; and, if the rulers choose to stigmatise the method that we have adopted of meeting such a war, namely, the method of meekly suffering in our own persons for non compliance with the arbitrary Laws or Acts of the Government as impudence, we must be content to be misunderstood, but there can be no swerving from the path, the narrow path, that we have mapped out for ourselves. We are asked to set out our wants in writing. We are asked whether the terms offered by the Government will be acceptable to us, and when, in certain particulars, we demur and convey privately, by their own wish, our wants in a brief but respectful manner, it is called an ultimatum, evidently with a view to affect public opinion at the centre of the Empire. But there is one at least who will not misunderstand us. In His name, have we commenced this terrific struggle, and by His help do we expect to gain in the end, and in His name it is that I call upon my countrymen this afternoon not to cease until what is on all sides to be very reasonable demands have been granted by the Government.

Resolution I.

Mr. Dawad Mahomed (chairman of the Natal Indian Congress) moved:—

"This Mass Meeting of British Indians respectfully prays that the Government will be pleased to exercise the clemency of the Crown and allow Mr. Sorabjee Shapurjee, who was permitted to cross the border unchallenged under the Immigrants' Restriction Act and who was brought under the operation of the Asiatic Law Amendment Act, to return, and trusts that the disputes outstanding between the Government and the British Indians will be amicably settled, and that the Government will be pleased to recognise the status of British Indians as part of the Empire, and give the community the rest and peace to which, in the humble opinion of this Meeting, it is entitled.

This was seconded by Mr. Parsee Rustomjee and carried.

Resolution II.

Mr. Geo. W. Godfrey moved:—

"This Mass Meeting of British Indians humbly prays that the Imperial Government will not sanction the Asiatic Voluntary Registration Validation Bill until the status of highly educated Asiatics and the repeal of the Asiatic Law Amendment Act of 1907 are secured.

Mr. N. A. Cama seconded and it was carried.

A Tactless Prosecution

VIII-479

In 'B' Court Johannesburg on Wednesday before Mr. H. H. Jordan, Mr. Bhikhabhai D. Maliha was charged under section 8 Sub-section 3 of the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907 for failing to produce a registration certificate issued under the Act on demand. Mr. Gandhi defended. Superintendent Vernon, who gave evidence as to the arrest, stated that he had arrested the accused on instructions. He knew that there were many Indians to-day in Johannesburg who had permits and old registration certificates, but he was not instructed to take action against them. The accused, giving evidence on his own behalf, stated that he was an old resident of the Transvaal and that he had a Peace Preservation Ordinance Permit and a Registration Certificate under Law 3 of 1885, both of which documents were produced before the Court.

Addressing the Court, Mr. Gandhi remarked upon the strangeness of the proceedings. Here was a man arrested and convicted under the Asiatic Act, whose rights were fully safeguarded under the Act that had just been passed. Either the Government intended to stick to their new measure or they did not. In view of the delicate relations that existed at the present time he had specially asked that this case should be remanded until next Monday, but while the Prosecution was willing to [illegible] by the latter from Pretoria to proceed. It certainly reflected upon Pretoria methods of administration.

What is an Ultimatum?

VIII-467

The Historic Letter

Owing to the manner in which the Transvaal Colonial Secretary made public use of a private letter in such a way as to induce in the minds of members of the assembly a belief that the Indian community had forwarded an ultimatum on the question of a settlement, Mr. Gandhi, in his speech last Sunday explained the circumstances fully. In view of General Smuts' breach of etiquette we publish below the full text of Mr. Gandhi's letter, of which unauthorised extracts have already appeared.

21-4 Court Chambers,
Johannesburg,
PRIVATE 20th August, 1908.

Dear Mr. Lane,

Mr. Cartwright told me that I should write to you what I told him as to the decision of the Meeting to-day, and give my impressions also.

I placed before the Meeting, for the third time to-day, the terms that I told them the Government were prepared to offer, and I told them further that these would form an acceptable compromise, if some provision was made for highly educated Indians and for Mr. Sorabjee's re-instatement; but the Meeting would not listen to anything short of repeal of the Asiatic Act and the recognition of highly-educated Indians under the general clause of the Immigrants' Restriction Act. All I could persuade them to accept was that, the statutory right being recognised, there would be no objection to an administrative discrimination against educated Indians so that only the most highly educated Indians could enter. The meeting was most enthusiastic, and what was intended to be a meeting for a few delegates only became a general Mass Meeting. It was attended by three of the most eminent Indians in South Africa, who have as you know, come over from Natal, but who were pre-war residents, and who had a large stake in the country before the war. Most of the influential Indians from Pretoria who have submitted to the Act also came and sympathised. After much difficulty, I was able to persuade the Meeting to unanimously agree to the following:—

1. Mr. Sorabjee to be re-instated, with full residential rights.
2. All prisoners to be discharged.
3. The Asiatic Act to be repealed.
4. A general education test, with discretionary power as to its severity regarding educated Indians.
5. The [illegible] per Sir Percy [illegible] to be embodied, [illegible] Orange [illegible] new Act.
6. Free re-issue of burnt certificates.
7. The essential clauses of the Asiatic Act, in so far as they may be necessary for a proper check over the Asiatic population and for prevention of fraud, to be re-enacted in the new Bill.
8. The draft Bill to be shown to the Committee of the Association for suggestions as to details.

It will be seen that this submission does not materially alter the terms as per Sir Percy's notes. I cannot see any difficulty in showing the Parliament and the country that repeal of the Act is simply a graceful act to soothe an unrepresented community in the Colony, without in any way relaxing the hold of the Legislature on that class.

The Sorabjee incident raised the enthusiasm of the people to a white heat. It caused intense irritation. I assure you that the meeting as a whole went much further than I should ever care to go under the present circumstances, but it was by my deliberate promise to lead them in passive resistance if the promised repeal was not granted that I could persuade them to restrict the Community to the above terms. I was disinclined to impose on my countrymen further suffering and was, therefore, prepared to waive a substantial repeal of the Act, so far as it became inoperative against all save those who had accepted it; but I am glad to say they would not listen to it, and they said they were prepared to suffer to the uttermost. I hope therefore that the Government will be pleased to accept the above terms and close the controversy. If they do, I, for one, shall refuse to go any further so far as the Asiatic Act is concerned.

One thing more. One speaker actually got up and suggested that the terms should include a clause asking for Mr. Chamney's removal. It was, however, not embodied in the terms; but I cannot help recording my opinion that Mr. Chamney is ignorant and hopelessly incompetent. This I say in the interests of the Colony at large. I have personally nothing against him. I have always received courtesy from him, but, in spite of all my efforts to the contrary, I have not been able to see any competence in him for the office he holds. I am sure that he never knows from one hour to another what his decision should be, and the largest amount of irritation was caused in the initial stages of the working of voluntary registration purely through his vacillation and unconsidered decisions. I could give several instances, but I do not think it is necessary. In my opinion, what is required is a man of judicial temperament and with sympathies. If this suggestion is not accepted, I fear that there will be a great irritation and unnecessary difficulty in the admi-

nistration of any Act however well-devised

I am sending copies to the Progressive leaders.

I remain,
Yours truly,
(Sd.) M. K. GANDHI.

Ernest F. C. Lane Esq.,
Private Secretary to
General Smuts,
Colonial Office, Pretoria.

The Volksrust Cases

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The following evidence in the above cases and Mr. Polak's address before the Court were unavoidably left out of our last issue :—

H. I. Joshi said that he was a book-keeper. He had never been in the Transvaal before and now entered to claim his rights as an educated man under the Immigrants Restriction Act. He had passed an education test on crossing the border and had upon demand produced sufficient means. He received his education at the Ahmedabad High School and had studied English for ten years. He had acted frequently as interpreter in the English and Indian languages in Natal, and had there passed an education test. He was a Sergeant in the Indian Stretcher-bearer Corps during the Natal Rebellion and served under Sergt.-Major Gandhi from whom he received a clean discharge, which he offered to produce. Under the terms of the Immigration Act, he claimed this as an additional ground for freedom of entry into the Transvaal. He also claimed that, not being a prohibited immigrant, he was entitled within 5 days after entry into the Colony to apply for registration under the Registration Act if he chose to do so, but that, until that period had expired, he did not come under the penalties contemplated by the Act. He had no intention of complying with the Act, which he regarded as degrading and humiliating.

U. M. Shelat, who stated that he was an agent, interpreter, and book keeper, claimed similar right of entry to the last witness. He held an interpreter's certificate from the Natal Government Board of Examiners in certain Indian languages and in English. He had studied English for seven years in various leading Indian schools, and at one time was a Government servant under the Baroda Government. During the Natal Rebellion, he was Senior Sergeant of the Indian Volunteer Stretcher-bearer Corps, under Sergt.-Major Gandhi, from whom he received a clean discharge. He claimed similar rights to the last witness to apply for registration under the Act if he chose. But he would not comply with that Act. He considered any penalty or hardship he might suffer under the Act preferable to the "privileges" conferred by the Act.

M. N. Goshalia said he was a book-keeper and interpreter and had passed the education test in the Transvaal and Natal. He also claimed to enter the Transvaal under the education clause of the Immigrants Restriction Act. He associated himself with the views expressed by previous witnesses in regard to the Registration Act.

M. P. Killavala, an interpreter and teacher, said that he had interpreted before the Natal Courts on several occasions. He had an official appointment as interpreter. He was formerly a Government servant in India. Yesterday he had interpreted before that very Court in an Indian case. He possessed a passport issued to him by the Governor of Mauritius purporting to entitle him to proceed to and travel anywhere in British South Africa. In 1906, he had applied for and been arbitrarily refused permission to enter the Transvaal, although he held a passport issued in His Majesty's name authorising him to enter.

S. B. Medh, who described himself as a commercial broker, interpreter, book-keeper, teacher, and with several other qualifications, also claimed rights of entry under the Immigration Act. He held a senior certificate in accountancy issued by the London Chamber of Commerce. He was a Sergeant in the Indian Volunteer Stretcher-bearer Corps in the Natal Rebellion. He had passed an education test in the Transvaal.

S. J. Randeria, a certificated accountant, claimed similar rights of entry. He held a passport issued to him by the British Consul at Zanzibar purporting to entitle him to proceed to any British Colony with all rights of British citizenship therein. He was a Parsee, and as such had been granted a Peace Preservation Ordinance permit such as was issued to Europeans, giving a signature but not a thumb-print. He had never availed himself of this permit, which was in Durban. He belonged to a race which, in India, had worked for time immemorial for the liberty and freedom of his countrymen. The Parsees were law-makers, not law-breakers: he could not submit to a degrading Act like this. South Africa was the land of his adoption, and he claimed his right to reside anywhere therein.

Mr. Polak: Mr Randeria seems to be a believer in Closer Union. (Laughter.)

All the above declined to make application for registration under the Act.

Suliman Ebrahim stated that he was a hawker, resident before the war in Johannesburg. He had obtained a Dutch Registration Certificate which he produced. There were several persons in Johannesburg who could identify him, including the Chairman and various prominent members of the British Indian Association.

Ebrahim Hoosen also claimed to be a pre-war resident and produced a Dutch Registration Certificate. He could also be identified. Another was prepared to submit to the Registration Act.

Dhar Mawjee held a Peace Preservation Ordinance permit and a registration certificate issued to him under Lord Milner's *régime*. Both documents bore his own thumb-print voluntarily given, but he had refused to give Sergt. Mansfield his thumb-print on the ground that it was demanded under the compulsion of the Registration Act. He would give any number of impressions voluntarily were the Act repealed.

Moosa Ahmed, Vallabh Bhula, and Makan Vallabh, who also produced permits and registration certificates, gave similar testimony. All held the same views with regard to the Registration Act. They had also refused on re-entry to give a thumb-print for identification purposes.

Mr. H. S. L. Polak, giving evidence, stated that he was an attorney of the Supreme Court of the Transvaal and Assistant Hon. Secretary of the British Indian Association. He stated that it was within his knowledge that Asiatics holding Dutch registration certificates but without holding Peace Preservation Ordinance permits had entered the Transvaal. Such persons had, under the voluntary arrangement substituted for registration under the Asiatic Law Amendment Act, applied for voluntary registration and had been duly registered and granted certificates. The registration certificates issued under Lord Milner's *régime* had been voluntarily substituted for the Dutch registration certificates by the Asiatic communities.

Mr. Polak then addressed the Court.

He argued, he argued, that the accused who were charged under section 8, subsection 3 of the Registration Act, should either have been charged under section 9 of the Act for refusing to give means of identification or they should have been dealt with in terms of the Immigrants' Restriction Act, as prohibited immigrants. This not having been done, the charge should fail. Section 4, sub-section 2 of the Registration Act distinctly stated that "any Asiatic" who entered the Colony after the enforcement of that Act should apply for registrations within eight days of his entry. His clients had had no opportunity outside the Colony to apply for registration. They were not being prosecuted for not having permits. The Peace Preservation Ordinance, in that respect, did not apply and did not exist. It was to-day not possible to obtain such permits. All his clients could do was to avail themselves of the rights granted to them under the Registration Act and the Immigration Act. In regard to the four permit holders, they were undoubtedly "lawful residents" of the Transvaal according to the definitions of the Act. They had produced to Sgt. Mansfield their proper permits and that officer had stated that he had no reason to be dissatisfied as to

their being the lawful holders of those permits. Apart from that, it was a matter for the Registrar of Asiatics to decide and not for the Court, when these men made applications for registration if such was their desire. Moreover, the mere fact that they had refused to give a thumb-impression of identification had no bearing at all on the question as to whether they were the lawful holders of these permits. These thumb-prints were an act of grace, and not given under compulsion of any law, and did not form an integral part of a permit. These men had undoubtedly proved their right to be in the Transvaal and he asked for their discharge.

Proceeding, Mr. Polak contended, on behalf of the educated men that, having passed an education test and produced sufficient means, under the Immigration Act, they could not be regarded as prohibited immigrants, and quoted in support Justice Solomon's judgment in the case of Ratanji Lalloo *vs.* Rex. Section 2 sub-section 4 of the Act could not possibly apply to these men, because that sub-section obviously contemplated a prosecution and a conviction, unless this had happened, his clients certainly could not be regarded as prohibited immigrants, but were entitled to freedom of entry. Moreover, the very word of that Act, "any person," created a new class of lawful Asiatic residents in the Transvaal, adding a fourth to those enumerated in section 3 sub-section 2 of the Registration Act. These too, were entitled to eight days' delay, before prosecutions could be instituted against them. In regard to the ex-volunteers, the Immigration Act distinctly said "any volunteer corps," and obviously meant what it said. These men accordingly had equal right of entry. In regard to the claims of the pre-war residents, Mr. Polak contended that they also had 8 days' delay. When the Registration Law had first of all been introduced by Mr Duncan into the nominated Council, the latter had distinctly stated that it was safeguarding the rights of pre-war residents, and there was internal evidence of this in section 5 of the Act, which gave the Registrar the widest discretion, enabling him to accept the application of any approved Asiatic, even though he might not come within the three classes of lawful Asiatic residents enumerated in sections 3 sub-sections 2.

Regarding now the interpretation of section 4 sub-section 2, if none of these people was to be allowed to enter the Transvaal for the purpose of making good his claim, that sub-section might be regarded for all practical purposes as a dead letter. Moreover, they would be in the absurd position of finding men with approved permits stopped at the border, even though legally entitled to enter the Transvaal, and their registration certificates under the Act demanded of them and they would be prosecuted for failure to show them, though they had never had the opportunity of making application for those documents had they so wished.

Continuing, Mr. Polak contended that his clients had not defied the law. To use the word "defiance" was an abuse of language. His clients had two alternatives—to choose the privileges or the punishments contemplated by the Act. They had made their choice. Had they sought to evade the punishments, that might well have been regarded as a defiance of the law. He referred to the well-known law-abiding nature of British Indians, who abhorred breach of law and order, and to the great services to the Empire that had been rendered by men like Mr. Dadabhai Naoroji, Mr. Rustomjee, Mr. Anglia, and the volunteers. For the purpose of considering the question of the discharge of his clients, Mr. Polak claimed that the Magistrate was not called upon to consider their statements of intentions as to applying for registration under the Act. They had the privilege, like other people, of changing their minds, though he was personally convinced that they would not. But if the Magistrate was against him on the whole argument, he would ask him to hear those expressed intentions in mind, and instead of making the usual order to leave the Colony in 7 days, to reduce the period to 7 hours. His clients were prepared to accept the shortest possible notice.

Concluding, Mr. Polak paid an eloquent tribute to the courtesy, consideration, and sympathy displayed in all these long proceedings by the Court, the police, and the prosecution. British Indians were accustomed to expect justice from British Courts of Justice, and usually received from them consideration and sympathy likewise. He thanked the Court on behalf of himself, his clients, and the community represented by them.

MORE IMPRISONMENTS. On Tuesday, in Johannesburg, Ebrahim Jamal and Hassan Mia Dawad were sentenced to hard labour for 7 days for carrying on the trade of butchers without a licence. In Pretoria, Gopal Chhiba was similarly sentenced for a similar offence.

WHITE LABOUR FOR SUGAR ESTATES. Mr. C. H. Haggar, M.L.A., is promoting a scheme to place white labour on the Natal sugar estates to replace Indian labour. At a recent meeting of Durban unemployed, Mr. Haggar said there was no good in kicking up a row about other people being here if the whites were not to join in and do the work that was to be done.

Natal Parliament

On the occasion of the second reading of the Licences Prohibition Bill in the Legislative Council on the 19th instant, Mr. Marshall Campbell moved its rejection, as follows: I oppose the principle of this Bill; and I shall oppose the Bill itself as much as ever I can. The Hon. Colonial Secretary made one mistake in saying that the Transvaal Government, in the days of the Republic, gave no licences to coolies. That Government issued a great number of such licences. The Free State Government refused to do so, and I am quite in agreement with the hon. gentleman in saying that that was the very wisest course open to that Government. It would have been a very wise course if Natal had done the same also in the earlier portion of the Colony's history. We have passed one Bill, which is a fair one, that no new licences shall be issued to Asiatics. But to deprive Asiatics who have already got licences of any chance of renewing these after ten years would, I think, be an injustice—it would be really a wicked thing to take away from these people a right that we ourselves have given them. We encouraged them to come here and settle. They were encouraged in every shape and form by the municipalities of the different towns, by the merchants and by the banks. They have paid their licences and public dues, and have paid millions to the Government in different ways, including railway carriage. This Bill, if it passes, will be a great reflection upon the Parliament of the Colony, and more so upon ourselves in this Council, who have been specially appointed to safeguard the interests of those who are not otherwise represented in the Parliament of the Colony—the natives and the Asiatics. To secure protection of the interests of these two classes was one of the chief reasons for the creation of this Council. Further, in my opinion, if this Bill passes, it will jeopardise the ultimate legalising of the Bill that has already been passed in regard to the stoppage of new Asiatic licences. The latter in a way is a fair attempt to meet a certain cry that has been raised against Asiatic traders. A wave of public feeling against Asiatic traders has arisen, but it will only roll on and disappear from the surface of Colonial life, just as lynching the black men in America is a transient ebullition of public temper over there that at times manifests itself, and soon quietens down. It appears to me to be the duty of this Council to reject this Bill, and I now move that it be read this day six months.

LEGISLATIVE COUNCIL.
August 20.

Asiatic Licences

The Asiatics New Trading Licences Bill was re-transmitted to the Legis-

lative Assembly, with an amendment made by the Council.

The Council resolved into Committee on the Asiatic Trading Licences Prohibition Bill.

On the second clause,

The Hon. Mr MARSHALL CAMPBELL said that, for reasons he explained yesterday, he moved that the Chairman leave the chair.

On a division the motion was lost, the Hon. Messrs. Campbell, Angus, and Hutchinson voting for it.

On the third clause,

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL said he thought it would be advisable for hon. members to further consider what they were voting for. He, therefore, moved that progress be reported.

The COLONIAL SECRETARY said the measure had been before Parliament for a considerable time, and members had had ample opportunity for considering it.

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL asked whether the Colonial Secretary was in order in speaking to the motion.

The CHAIRMAN ruled that the Colonial Secretary was not in order.

The COLONIAL SECRETARY said that surely he was in order in pointing out that the measure had been before Parliament for weeks.

The CHAIRMAN read the rule to the effect that a motion to report progress must be put without discussion.

On a division, the motion was lost, only the Hon. Messrs. Angus and Campbell voting for it.

The Hon. Mr. LABUSCHAGNE moved the deletion of the clause referring to compensation for holders of licences.

The COLONIAL SECRETARY said the clause would disarm the criticism of the people at Home. They would show that they were prepared to stretch a point by putting in such a clause as that. He did not think the amount of money they would have to pay as compensation would be a very serious charge upon the Colony.

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL hoped that the Hon. Mr. Labuschagne would press his motion. The clause had been introduced for the purpose of white-washing the Government, and he hoped it would be deleted.

The Hon. Mr. Uys thought the clause was a fair one. The period of ten years was sufficient to enable the Government to put its house in order.

LEGISLATIVE ASSEMBLY
August 20.

The £3 Licence

Mr. McLarty presented a petition signed by over 400 Indians, and promoted by the Natal Indian Patriotic Union, praying for the removal of the £3 licence imposed on free Indians.

LEGISLATIVE COUNCIL.
August 24

The Hon. Mr. Marshall Campbell gave notice to remove the re-committal of the Asiatic Licences Prohibition Bill, with the following contingent motion :—" That in Clause 4, for the words 'three years' in the first line be substituted the words 'five years.'"

August 27.

The COLONIAL SECRETARY moved the third reading of the Asiatic Trading Licences Bill.

The Hon. Mr. MARSHALL CAMPBELL again opposed the Bill.

After discussion, the third reading was agreed to by 6 votes to 2, the Hon. Mr. Marshall Campbell and the Hon. Mr. Angus voting against it.—*Natal Mercury.*

Problems of Empire

Coloured Immigration into South Africa

By the Hon. George Maydon, J.P.
(EX-COLONIAL SECRETARY, NATAL)

In a special article contributed to the *Standard of Empire*, Mr. Maydon writes :—

The revolt against the employment of Chinese labour has given life throughout the Empire to the feeling which had frequently found expression previously, and which appears now to have crystallised into a settled policy amongst the whole of the British Colonies—namely, the exclusion of Asiatics from their borders.

When communities differing so widely in habits and sentiments as do the people of Vancouver from those of Australia are at one in the determination to put an end to Asiatic immigration, whether that of the alien or a fellow subject of the Crown, it is clear that the problem has to be fairly faced, and an attempt made at its solution.

And here might be noted an idea which found favour with many men who have been anxiously examining this difficulty—namely, that of recognising the claims of the King's Indian subjects, who by loyalty and devotion to the Crown on many difficult and dangerous occasions had established a claim to most considerate treatment of the individual Indian in other parts of the Empire. This idea was to devote to the outflow population of India certain portions of the Colonial possessions which seem to be specially suitable for the activities of the Indian people, and are very sparsely occupied at present by Europeans; yet before it has taken any definite shape, before it has reached a stage of being more than mooted for investigation, we find it denounced by the European dwellers already in occupation of such tracts.

Nor, indeed, is it to be wondered at. Precisely the same spirit which led the English people from the days of the Crusades to go forth to the far ends of the earth for profit and adventure is actuating that people to-day, though it manifests itself in such different method.

And irrational but illogical as it may seem that the same people who forced open the barred doors of India and China, who shrank from no pleas or force* to gain themselves entrance to the country of their desire, alike against the wishes of rulers and of people, should to-day desire to bar their own doors against co-equal occupation wherever the accident of previous residence has not established an irrefutable claim, I can see no reason why this principle of the reservation of its Colonial possessions for occupation by the sons of the House should not be maintained, but I cannot conceive it being successfully done other than by the methods which were employed to force open doors in our favour.

No desire to exclude Asiatic competition from the fields of labour or of commerce would ever have arisen had it not been found that it was a formidable rival in each. Nor are the ranks of the various professions unthreatened of invasion.

In Natal

What has been the industrial history of Asiatic settlement? So early as 1860 the fact that manual labour was not available to industry (agricultural or otherwise) in Natal, owing to the sparseness of European population, and the aversion of the native (used through many generations to no demand upon him other than for hunting or for war) to any form of work, led the people here to make arrangements for obtaining Indian labour, which in the first instance was drawn through the island of Mauritius, and only at a much later period from India itself.

The effect of this movement was unquestionably economically of the greatest value. Occupations for white people became possible which hitherto had failed, or, at least, had languished.

Nor was the result disastrous in any social sense.

The Indian labourer, while not standing very high in the order of human progress, is industrious and orderly, and he is certainly not without intelligence.

If he has no marked criminal tendencies—and I think he is little if any below the standard of Western peoples of the same grade of life in this respect—he has a somewhat lower estimate of the consequences which a lapse from the recognised rules of life entails. Thus, when he offends, he offends in a far cruder way, but the general orderliness and amenity to discipline where numbers of these people are employed is at least as marked as among many far more civilised people.

On completion of his terms of service, an agrarian passion, which is innate in him, led him to occupy himself in those avocations which were most useful to this community. Numbers of these people, upon expiry of their term of service, settled on the land, either as peasant farmers eking out a scanty living and paying quite

(*Read the account of Wilkes' attack on Paris, the origin of the war with Mons Cassel in 1763.)

considerable rents for lands in the tropic belt, which until their advent it had been impossible to bring under cultivation, or settling on even higher rented lands near the towns, have proved invaluable—indispensable indeed as market gardeners and purveyors of fruit and vegetables.

(To be Continued)

A Petition to Parliament

[The following is a copy of a Petition presented to the Legislative Council by the Natal Indian Patriotic Union, protesting against the passage of the Indian Licences Stoppage Bill:—

To the Honourable the Speaker and Members of the Honourable the Legislative Council of the Colony of Natal, Pietermaritzburg.

The humble Petition of the British Indian Citizens in the Colony of Natal,

RESPECTFULLY SHEWETH:

1. That your Petitioners having read the text of the Bills referring to Asiatic Licences humbly submit that the passing of such a drastic measure as the one above referred to would seriously affect and endanger the constitutional rights of your Petitioners:

2. That your Petitioners have made this Colony their home and any curtailment of their inherent rights and privileges as free born British Citizens would cause considerable ill-feeling in the minds of a great section of His Majesty's loyal subjects.

3. That your Petitioners respectfully beg to submit that the existing Licensing Act is drastic enough to meet the requirements of the so-called overtrading competition.

4. That your Petitioners are of opinion that the present tendency towards class legislation is highly detrimental to the general well-being of this Colony, the fortunes of which are wedded with that of your petitioners.

5. That in consequence of the arbitrary administration of the existing Licensing Act Your Petitioners venture to submit abuse of power has become a matter of frequent occurrence:

6. That the entrusting of such unlimited powers in the hands of Licensing Officers or Boards are inimical to the interests of the subjects;

7. That experience has proved that invariably in the exercise of these powers, the Licensing Officers or the Boards are without exception influenced by local sentiments and petty jealousies, which naturally lead to serious miscarriage of justice.

8. That in some cases Your Petitioners venture to submit that the present existing Licensing Act has been administered without any regard to equity, and that it has brought reproach on the good name of this Colony.

9. That contrary to all British traditions and the solemn pronouncements made by such eminent Ministers as the late The Honourable Harry Escombe and others, the present Licensing Act is so oppressively enforced that even sons of this soil—Colonial born Indians and well educated and cultured Indians are refused licences to trade in this Colony.

10. Therefore Your Petitioners humbly pray that this Honourable House will be pleased to reject the two Indian Licensing Bills and will be pleased to amend the existing Licensing Act so as to give appellate jurisdiction to the Higher Courts.

11. And for this act of justice Your Petitioners will in duty bound ever pray, etc.

Durban,
10th August 1908.]

Correspondence

"National Volunteers"

The Editor, INDIAN OPINION.

SIR,—I read a letter in your estimable weekly on the above subject from Mr. N. T. Chetty.

I endorse his opinion that South Africa should send some Indians as "National Volunteers" to our Mother Country, without any hesitation. About 12 years ago, I had the opportunity of witnessing the celebration of the "Magham" festival at Kumbakonam. I have the greatest pleasure in saying that I saw on that occasion, people belonging to several nations, viz., China, Japan, America, Europe, etc. The visitors represented all classes, from gentry to peasants. It is incumbent upon every Indian to support this movement so as to show a sign of unity. In order to fulfil my share of duty, I am prepared to enroll myself as a Volunteer and I hope others will do the same, so as to make it a good number. I shall be only too pleased to furnish any information on the subject, to anyone who desires it.

I further suggest that a meeting be convened to consider the advisability of enrolling members for the purpose.

Yours, etc.,
C. RAJAGOPAL NAIDOO.
P.O. Box 637, Durban.

TODAY'S MASS MEETING: This afternoon a huge gathering will assemble in the Indian Market, to protest against the Asiatic Licensing Bills. In the absence of Mr. Dawad Mohamed (President of the Natal Indian Congress), the chair will be occupied by Mr. Abdool Cadir. Resolutions are to be adopted protesting against the Asiatic Trading Bills, copies of which will be forwarded to the Imperial Indian, and Natal Governments.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Volksrust, Thursday.

To-day, before the Magistrate, Mr. De Villiers, an Indian named Patel was charged as a prohibited immigrant. He was unable to pass the education test and was not possessed of sufficient means. Mr. Polak defended.

Accused stated that he applied for voluntary registration in March last and his application was not refused. He had been in the Transvaal six months before then. When making application for registration, he produced a Dutch registration certificate. He had just returned from a visit to Natal.

Mr. Polak argued that the accused was not an immigrant at all. He was in the Transvaal before the enforcement of the Immigration Act and was returning to the Transvaal.

The Magistrate found him guilty and imposed a fine of £5 or 14 days' simple imprisonment pending deportation. Two other Indians holding voluntary registration certificates were charged under the Registration Act for refusing to give thumb-print identification. They were remanded till Tuesday next.

Johannesburg, Friday.

[Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia and S. J. Randeria were arrested at Pretoria whilst addresing a meeting of the Anjuman Islam.

Ismail Jeen and Essop Ahmed of Heidelberg have been sentenced to pay a fine of £5 without the option of imprisonment. Both are storekeepers.]

Pretoria, Friday.

[The Natal Indian leaders were deported by this morning's train, despite a protest that they were being deported without trial. They were well treated by the Police and were taken openly, unlike Mr. Sorabjee. Mr. Gandhi and others met them at the station. They, with Mr. Sorabjee, will re-enter the Transvaal on Saturday.

The Anjuman Islam held a meeting last night, and this afternoon a Mass Meeting will be held to burn certificates. There is great indignation.]

Volksrust, Friday.

[Mr. Ebrahim Osman, brother of Mr. Dada Osman of Durban, was detained last night. He held a permit but refused to give duplicate thumb-impressions. He was charged to-day under the Asiatic Act, Section 9 for refusing to give means of identification. He would not submit to the Act and was prepared to suffer the consequences. Mr. Polak defended. The accused was sentenced to a fine of £10 or 14 days' imprisonment without hard labour. Accused elected to go to gaol.]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૯મી આગસ્ટ, ૧૯૦૮. અંક ૩૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પારસી—તા. ૨૬ આગસ્ટથી, તા૦ ૪થી સપ્ટેમ્બર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—ભાદરવા સુદ ૨ થી, ભાદરવા સુદ ૮ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો—તા૦ ૧લી સાબાનથી ૭ મી સાબાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	પારસી મહીનો	પારસી રોજ	હીંદુ તીથી.	હીંદુ નક્ષત્ર	પારસી મુંબાઇ રોજ.		સુર્ય અસ્ત.
					ક.	મી.	ક. મી
શની.	૨૬	૨	૧	૨૧	૬	૧૬	૫ ૩૭
રવી..	૩૦	૩	૨	૨૨	૬	૧૫	૫ ૩૮
સોમ.	૩૧	૪	૩	૨૩	૬	૧૪	૫ ૩૮
ભામ	૧	૫	૪	૨૪	૬	૧૩	૫ ૩૬
બુધ...	૨	૬	૫	૨૫	૬	૧૨	૫ ૩૬
ગુર	૩	૭	૬	૨૬	૬	૧૧	૫ ૪૦
શુક્ર	૪	૮	૭	૨૭	૬	૧૦	૫ ૪૦

રવિવારે ગણેશ ચોથ અને સોમવારે ઋષી પાંચમ છે.

અનુક્રમણિકા

છેવટની માગણી શું હતી? ૫૬૩
જોહાન્સબર્ગનો ખબરપત્ર ૫૬૪
જોહાન્સબર્ગમાં આજ મીટીંગ... ... ૫૬૫
ઉલ્લા ખબરો ૫૬૭
મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણ
વાના બીલ ઉપર ચરચા ૫૬૮
લોકરસ્ટમાં ચાલેલા કેસ ૫૭૨
નાતાલ પારસાયેત ૫૭૩
!!! રમુજ રંગ !!! ૫૭૪
નાતાલના નવા બીલ સામે લડત ... ૫૭૫
મરજીયાત ચરચા ૫૭૬
નાદારી કોરટની નોટીસો ... .
પ્રીટોરીયા અંજુમન ઈસ્લામ ૫૭૭
સાહેબ આફ્રીકા બ્રીટ. ઇ. એ. ... ૫૭૮
હીંદુસ્તાનના ખબરો ... ...
ચાલુ વર્તમાન ૫૭૯
નાતાલના આગેવાનોનો કાગળ ... ૫૮૦

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

રહીમર અમરસીંગા મારફત મુંબઇની ટપાલ શનીવારે (આજે) સવારે ૯—૩૦ બંધ થશે.

રહીમર અમરજી મારફત કોલંબો કલ કના વિગેરેની ટપાલ બુધવારે સવારે ૯—૩૦ બંધ થશે.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૯મી આગસ્ટ, ૧૯૦૮.

છેવટની માગણી શું હતી?

અમે અઠવાડીએ સમાધાની ઉપર વીચાર કરવાને જોહાન્સબર્ગમાં જે કોન્ફરન્સ મળી હતી તેમાં છેવટની માગણી શું હતી તે મી. ગાંધીએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના ખાનગી સેક્રેટરી ઉપર એક ખાનગી કાગળ તરીકે લખી મોકલી હતી. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આ ખાનગી કાગળનો પોતાના ભાષણમાં ઉપયોગ કરી પાર્લમેંટના મેમ્બરોમાં જેવી અસર કરી હતી કે હીંદી કોમે સલાહ કરવાને માટે 'અલ્ટી મેટમ' મોકલી આપેલ છે. જનરલ સ્મટસે સામાન્ય રીવાજનો પણ ભંગ કર્યો છે એમ્લે મી. ગાંધીનો. કાગળ અમે પ્રગટ કરીએ છીએ.

ખાનગી જોહાન્સબર્ગ,
તા. ૨૦ ઓગસ્ટ ૧૯૦૮.

ડીઅર મી. લેન,

મી કારટ રાઇટે અને કહ્યું કે આજની મીટીંગના ઠરાવ વિષે મેં તેને જે કહ્યું તે તમને લખી જણાવવું અને તે સાથે મારા પોતાના વિચારો પણ લખી જણાવવા.

આજે ત્રીજી વખતે મીટીંગ પાસે, સરકાર જે શરતો આપવાને તૈયાર છે તે મેં રજુ કરી. અને મેં કહ્યું કે જો ઉંચા કેળવણી પામેલા હીંદીને માટે જો કાંઇ ગોઠવણ થાય અને મી. શોરાબજીને પાછા આવવા દેવ તો સમાધાની કબુલ કરી શકાય. પણ જ્યાં સુધી કાયદો રદ કરવામાં ન આવે અને ઉંચી કેળવણી પામેલા ના હક ઇમીગ્રેશન કાયદાની સામાન્ય કલમ નીચે કબુલ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી મીટીંગે સલાહ વિષે કાંઇ પણ સાંભળવાની ના પાડી. હું તેમને એટલું જ સમજાવી શકેંગો કે જો કાયદામાં આપણે હક કબુલ કરવામાં આવે તો પછી ઉંચા કેળવણીવાળાને દાખલ કરવા બાબત કાયદાનો અમલ એમ થઇ શકે કે જેઓ એ ધણી ઉંચી કેળવણી લીધી છે તેવા દાખલ થાય. મીટીંગ ધણા ગુસ્સાવાણી હતી. અને આ મીટીંગમાં થોડા કેલી ગેરોને બોલાવેલ હતા તે સામાન્ય માસ મીટીંગ થઇ પડી હતી. આ મીટીંગમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના ત્રણ બ્રહ્મદુર હીંદીઓ પણ હાજર હતા. તેઓ નાતાલથી આવેલ છે પણ તેઓ આ દેશના લડાઇ પહેલાંના વતનીઓ છે. તેઓનો આ દેશમાં લડાઇ પહેલાં મોટો વેપાર હતો. પ્રીટોરીઆના ધણા ખરા પગદાર હીંદીઓ જેઓ કાયદાને તાબે થયા હતા તેઓ પણ આ મીટીંગમાં હાજર હતા અને દીલસોજી બતાવી હતી. પછી મુશ્કેલીથી હું તેમને નીચેના ઠરાવ ઉપર આવ્યાનું સમજાવી શક્યો હતો.

(૧) મી. શોરાબજીને વતની તરીકેના સરવે હક આપી પાછા આવવા દેવા.

(૨) બધા કેદીને છોડી મુકવા.

(૩) ખુની કાયદાને રદ કરવો.

(૪) ભણેલા હીંદી માટે સામાન્ય કેળવણીની પરિક્ષા તે ખાનગી તેમાં કેવી જાત ની પરિક્ષા લેવી તે સરકારની મરજી ઉપર.

(૫) સર પરસીએ જે ઠરાવોના નોંધ કરી છે તેમાં જરૂર પડતો ફેરફાર કરી તેને નવા બીલમાં દાખલ કરવો.

(૬) બાકીનાં સરટીફીકેટો ફરીથી મફત કાઢી આપવાં.

(૭) એસીઆટીકો ડગલાબાજીથી ન આવી શકે તેને માટે ખુની કાયદાની જે કલમો જરૂરી હોય તે કલમો નવા બીલમાં દાખલ કરવી.

(૮) બીલનો ખરડો એસોસીએશનની કમીટીને નાની બાબતો વિષે સુચના કરવા બતાવવો.

આ ઉપરથી જોઇ શકાશે કે આ કબુલ કરવાથી સર પરસીએ લીધેલી નોંધમાં માતબર ફેરફાર નથી થઇ જતો. કાયદો રદ કરવાથી જે કોમ તરફથી પાર્લમેંટમાં કોઇ બોલતું નથી તે કોમને કાયદાનો હેતુ સરી શકતો હોય તો કાયદો રદ કરી નાંત કરવામાં ખુશ છે એમ પાર્લમેંટ અને લોકોને વગર મુશ્કેલીથી સમજાવી શકાય છે એમ હું માનું છું.

મોરાબજીના બનાવથી લોકોનો ગુસ્સો ચોક્કસ વધ્યો હતો. તેથી ધણો ઉકળાટ હતો. મીટીંગ સરવાળે ઠરાવ મુકી

ગયા હતા તે કહેવાની હું અત્યારે જરૂર જોતો નથી. પણ જો કાયદો રદ કરવામાં નહિ આવે તોફરીનિસત્યાગ્રહથી લડવું એમમેં કહ્યું ત્યારેજ તેઓને ઉપરની સરતોથી કામે અટકવું જોઈએ એમ હું સમજાવી શક્યો. મારા ભાઇઓ ઉપર વધુ દુઃખ પડે તે જોવા હું ખુશી ન હતો અને જેઓ જતે કબુલ કરે તે સિવાયના બીજાને તે લાગુ ન પડે એટલે તે રદ થાય તે વાત છોડી દેવા તયાર હતો. પણ હું જણાવવાને ખુશી છું કે તેઓએ તે સાંભળ્યું નહિ અને જણાવ્યું કે અમે મને તે દુઃખ પડશે તે ઉઠાવવા તયાર છીએ. અને તેથી હું આશા રાખું છું કે સરકાર ઉપર બી હરતો કબુલ રાખી આ તકરારનો અંત આણશે. 'અનેઆઠસુ' જો તે કબુલરાખશે તો જોહાનીસબર્ગના કાયદા બાબત મારે કાંઇ પણ કહેવાપણું રહેતું નથી.

એક બીજી વાત, એક બોલનારે ઉલ્લેખ કર્યો કે ઉપલી શરતોમાં બી. ચમનીને બહેડવાની માગણી કરવી. આ વાત ઉપરની શરતોમાં દાખલ કરવામાં આવી નથી પણ મારે કહેવું જોઇએ કે મારા મત પ્રમાણે બી. ચમની અજ્ઞાન અને નાલાયક છે. આ કોલોનીના ભલા મારે મારે આ કહેવું પડે છે. મને પોતાને તેની સામે કાંઇ વાંધો નથી. મારી આંખે દેખેલાં તે સહુકારથી વરતેલ છે : પણ મારા અનેક પ્રયત્નો છતાં તે જે હોદો ભોગવે છે તેને માટે તેની લાયકાત હું જોઇ સકતો નથી. તેના વીચારો વારંવાર બદલે છે. અને આવા કારણોને લઇને તથા તેના ખરાબ હેતુને લઇને મરજીઆત રજીસ્ટર શરૂ થયા ત્યારે ગોટાળો થયો હતો. હું તેના ઘણાએ દાખલા આપી શકું પણ તેની હું જરૂર જોતો નથી. મારા મત પ્રમાણે ન્યાય ખાતાવાળા તથા દીલસોજ માણસની જરૂર છે. આ સુધારા કબુલ રાખવામાં નહિ આવે તો મને બાસ્તી છે કે હુમલો, ગમે તેવો સારો કાયદો બડવા છતાં, કાંઇક ને કાંઇક મુકેલી પડવા કરશે.

પ્રોગ્રેસીવ મેમ્બરોને હું નકલ મોકલું છું.

ડરબનમાં માસ મીટીંગ

નાતાલના હીંદીઓની માસ મીટીંગ ડરબનમાં ગયા શનીવારે ૨ વાગે ગોદડી બાબતમાં બાઇસેન્સ બીલોની સામે પોતાને કરવા મળવાની છે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

VIII-480

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

ગુરૂવાર

નવા બીલથી શું અટકયું છે!

આ વખતે પણ મારે છેલ્લી હકીકતો પહેલી લેવી પડશે. નવું બીલ ચોવીસ કલાકમાં અને મંડળીમાંથી પસાર થઇ નીકળ્યું છે. એ બતાવે છે કે હજુ આપણી લાગણી તરફ તેઓ પુરી નજર નથી કરતા.

તે બીલમાં ઘણું ખરૂં બધું આવી જાય છે. મને વધારે ખુલાસો કરવાનો વખત નથી. પણ તેથી તુરતમાં મુસલમાનો ના બાધ રદ થાય છે. મરજીઆત રજીસ્ટર ખુની કાયદાતળે નથી આવતાં અને હવે પછી જે રજીસ્ટર થાય તે પણ તેની તળે ન આવે. આથી કોમના સોગન જળવાય છે. પણ તેમાં બે બાબતનો સમાસ નથી થતો. ખુની કાયદો રદ થવા જેવો થઇ જાય છે પણ બોખાં તરીકે રહે છે. તેની સામે ચલાવો હીંદી કોમને હક છે. બી. સ્મટસનું વચન છે. પણ તેથી વધારે અગત્યની બાબત તો એ છે કે કેળવાએલાનો અત્યાચ નથી થતો. અને આ સવાલ ઉપર બહુ લડવું પડશે એવી ધારણા છે. તે લડત લેવાની હીંદી કોમની ફરજ છે.

કેળવાએલા કોણ?

આ વાત બહુ ચર્ચાતી જોવામાં આવે છે. હીંદી કોમની માગણી એવી છે કે બધા કેળવાએલાને સરખો હક કાયદાની નજરે હોવો જોઇએ. પણ તેવો હક હોવા છતાં તેનો અમલ એ થાય કે હીંદીની પરીક્ષા અઘરી થાય ને ગોરાની સહેલી. આ પ્રમાણે નાતાલ કેમમાં પણ થાય છે. હીંદીની પરીક્ષા સખત રહે છે ટરાંસવાલમાં તેથી પણ સખત પરીક્ષા થાય તેમાં આપણને હરકત નથી એમ જણાવીએ છીએ. આનું પરિણામ એ આવે કે બારીસ્ટર વિગેરેજ આવી શકે. આવી વિશેષ આપણાથી કરી શકાય તેમ હું જોતો નથી. મુદ્દો એ છે કે કેળવાએલાનું બાહ્ય તદન બંધ ન થવું જોઇએ. એવા કેળવાએલા જેઓ ધંધાસર આવવા માગે તેઓને મુદતની પરમીટથી આવવાની કલમતો કાયમજ છે. અટકે તેવાઓનો સવાલ ખરે વખતે ઉઠતો નથી.

બીજી હરકત

આ બીલમાં બીજી હરકત જોવામાં આવે છે. જેઓ હવે પછી ટરાંસવાલમાં આવે ને જેની પાસે પરમીટ ન હોય તેણે લડાઇ પહેલાં ત્રણ વરસ રહેલા છે એમ સાબેત કરવું જોઇએ. આ કલમ જેઓ હાલ ટરાંસવાલમાં છે તેવાને પણ લાગુ પાડી છે. આનો રસ્તો થઇ શકે એમ જોઉં છું. જો સમાધાની થઇ જાય તો બની શકે એમ લાગે છે.

નાતાલ વાસી

મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી, મી. એમ. સી આંગલીયા તથા મી. રાંદેરી કરમચંદ્રાર્ષ, પોચેદ્રસરૂમ તથા કલકત્તાવાળા ફરી આવ્યા છે. તેઓ સાહેબને બધી જગાએ માન મળેલું છે. તમામ ઠેકાણે જોકોએ ઉત્સાહથી રજીસ્ટર આપ્યાં.

આ બધા સાહેબોની મીજબાની પ્રથમ મી. ઇસપખીઆએ કરેલી. હવે મી. કેનસી કરે છે. તેઓ રહે છે મી. કામાના ઘરમાં. આ બધા સાહેબોની હીંદી કોમ આભારી થઇ છે.

વોકસરસ્ટ તથા ચારલસ ટાઉનમાં મી. ઇસપ સુલેમાન તથા મી. મુલ્લાં કોમનો બોજો ઉપાડી રહયા છે. તેઓને ત્યાં ઘણા હીંદી વસે છે છતાં તેઓ કાયર થતા નથી અને મદદ કરી રહયા છે આ બધું હીંદ ની સારી દશા બતાવે છે.

મી. શેલત પ્રીટોરીઆથી ઓરેંજફ્રીસ્ટેટ લાવેલા છે. મી. જોશી, મી મેઘ તથા મી. પીલાયાણા અહીં ફરે છે.

મી. ભોખુભાઇ મલીયા

મી. ખીખુભાઇ દયાલજી મલીયાનો કેસ આજે ચાલ્યો તેની પાસે પરમીટ હતી છતાં નવા કાયદાને તાબે નહિ થવા બદલ તેમને સાત દિવસની નોટીસ મળી છે. આ કેસ બતાવે છે કે ખુની કાયદો રદ થવાની જરૂર તો છે.

બીજા બનાવો

મી. કાસમદીન તથા મી. હસન મીંયા દાઉદ બે બુચર લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવા સારૂ મંગળવારે આઠ દિવસની જેલમાં ગયા.

મી. અહમદ મોતારા જેણે ત્રણ વખત સત્યાગ્રહની જેલ ભોગવી તે આજે (બુધવારે) છુટયા છે. તેની બહાદુરીના બદલામાં નકલ કરવા જેવો છે.

મી. તયબ મુસા મેમણ પીટરસબરગમાં જેલ ગયા છે.

પ્રીટોરીઆમાં પણ હીંદીઓ જેલમાં ગયા છે. તેઓનાં નામ આજ્યાં આવ

ચાની ઉમેદ રાખું છું. તેઓ બધાને ધન્યવાદ ઘટે છે. તેમનો એકને પોલીસે કોરટમાં માયનો તાર છે. તે બાબત તપાસ ચાલે છે. માર ખાવા પડે તે પણ દેશને ખાતર કબુલ કરવાનું છે.

શ્રી. નાદીરશાહ કામા મસ મીટીંગમાં બોલ્યા તેને સારૂ તેની નોકરી જવાનો ભય છે. તેની તેમણે દરકાર નથી કરી. કોમને સારૂ લડવા તયાર થઇ ગયા છે.

શ્રી સોરાબજી નાપુરજી અડાજનીઆ ટ્રાંસવાલમાં પાછા દાખલ થવા તયાર થઇ રહ્યા છે. એસોસીએશને તેને રોક્યા છે તેથીજ નથી દાખલ થયા.

ખોરાક બાબત જવાબ અસંતોષકારક આવ્યો છે. તેની બાબત વધારે તજવીજ ચાલે છે.

થવા આવવાને તદ્દન છે તેને મારે કહેવું જોઇએ કે જેઓની પરમીટ ખરી છે તેવાઓજ હાલ તો આવવાનું છે. બીજાને નથી આવવાનું. ઉતાવળ આ કામમાં નહિં થઇ શકે

ચાઇનીઝ એસોસીએશને ડરબનના મહદયો ને ગઇ કાલે (મંગળવારે) આમંત્રણ કરેલું. તેઓને પોતાનું ઘણું સરસ કલબ છે. હિંદી પ્રજા કલબ વિનાની છે. ચીનાઓ માત્ર દરજ્જે હલકા આપણે હલકા છીએ. છતાં આપણને આવી કલબ નથી એ શરમાવા જેવી વાત છે.

પીલગ્રીમમાં શ્રી. રીચ બહુ મહેનત કરી રહ્યા છે.

શ્રી. સોરાબજીને દેશપાર કરવામાં આવ્યા તેના સામે વાંધો દરશાવવાને લુંબનમાં હીંદીઓની બેઠ મોટી મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે.

પ્રીટોરીઆ ન્યુસ

'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ' જણાવે છે કે સત્યાગ્રહ થઇ જવાની તયારી હતી પરંતુ તેવા અરસામાં સરકારે શ્રી. સોરાબજીને દેશપાર કરી હીંદી કોમને મોટા મુશ્કેલીમાં નાંખી મુકી હતી સોરાબજીને દેશપાર કરવામાં જે કોમના હાથ હોય તેણે ઘણીજ મોટી ગંભીર ભૂલ કરી છે એમ કહેવા વીના અમને ચાલતું નથી. સત્યાગ્રહ બંધ ન થઇ ગઇ. તેને માટે અમે જબ્બર દીલગીર છીએ.

તુરકસ્તાનની નવી કોલચાલમાં ઓરતોને એ જરૂરી બધરો પુરી પાડી ઘણું મોટું કામ બજાવ્યું હતું. દેશપરત થએલાની મદદ માટે બાનુઓની એક કમીટીએ ઉપરાંત કરેલું છે.

જોહાન્સબરગમાં આસ મીટીંગ

ઘણું રજીસ્ટરો બાળ્યાં

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

ગયા રવીવારે જોહાન્સબરગમાં ખુની કાયદા સામે વાંધો દરશાવવાને હિંદીઓની બીજી માસ મીટીંગ મળી હતી. જનરલ સ્મટસે જે નવું બીલ દાખલ કરેલું હતું તેથી કાયદો રદ થતો નથી તથા આ બીલમાં ફેરવાએલાને માટે કોઇ જાતનો રસ્તો કરવામાં આવેલ નથી એટલે આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. આ વખતે ગયા અઠવાડીઆ કરતાં વધારે માણસો એકઠા થયા હતા. શ્રી. ગાંધીને માર પડયા પછી આ કાયદા સામેની લડત માં પઠાણ મોટો ભાગ નહી લેતા હતા તેઓ આ મીટીંગમાં હાજર હતા. તેમણે જણાવ્યું કે અમે સમજીને કહીએ છીએ કે છેવટ સુધી અમે આ લડત લડવાને તયાર છીએ. આ મેળાવડામાં આખી લડતમાં ખરી મદદ આપનાર તથા લોકો ને પૂરા દીલત આપનાર ડરબનના આગેવાનો પણ હતા. ટ્રાંસવાલના જુદા જુદા ભાગના મહદયો જે હાજર હતા તેમના નામો સાંભળતા સારો રીતે જાણી રહ્યા છે એટલે તે આપવાની કંઇ જરૂર જેવો નથી. મીટીંગમાં ઘણો ઉત્સાહ અને ખુશ્સો જોવામાં આવતો હતો. કુ નીચે જણાવું છું તે ભાષણો થઇ રહ્યા બાદ ગયા અઠવાડીઆની માફક લગભગ પરપ જેટલા સરટીફીકેટોની એકઠાળીકાકુર પાટમાં કરવામાં આવી હતી. શ્રી. એસ. હેજુ તથા શ્રી. યુ. એમ. શેલતે તે જવાબદારીમાં આહુતી પુરી હતી. શ્રી. પ્રસપ મીયા, શ્રી. દાઉદ મહમદ તથા શ્રી. ગાંધી વગેરેના ભાષણો લોકોએ ધ્યાન પુરવક સાંભળ્યા હતા તેમની પાસે જે કરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા. તે સરવાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. મુખ્ય ભાષણો થયા તે નીચે મુજબ છે.

શ્રી. ઇસપ મીંયાનું ભાષણ

મહદયો, મને તેમજ આપણ બધાને આશા હતી કે ઘણું કરીને આ રવીવારે સરકારને, આપણને પોતાને તથા આખા કોલોનીને આપણે માટે બ્યાજબી અને માન ભરેલો નીવેડો લાવવા માટે મુળા રહબાદી દેવા એકઠા થયું. કમનશીબે તેમ ન બન્યું અને હજી આપણને સહન કરવાનું રહ્યું. તથા બીલમાં થોડી ઘણી સિવાય ઘણો સુધારો થયો છે. તે કબુલ કરવામાં વાંધો નથી પણ તેમાં બે મુખ્ય બાબત મુકી દેવામાં આવી છે. તેથી ખુની કાયદો નાબુદ નથી થતો અને સર્વે તેવી સખ્ત પણ સામાન્ય પરિક્ષા આપતાં એશિયાટીકોને દાખલ થવાનો હક નથી રહેતો. પરિક્ષાની સખ્તાઇ સામે વાંધો નથી પણ ઉંચી કેળવણીવાળા એશિયાટીકોનો રંજ જેટલે સખ્ત અપમાન થાય તેની સામે વાંધો છે. 'રાંક ઉતી મેલ' એક કહેવતમાં કહે છે કે એશિયાટીકો હજી સત્યાગ્રહ કરશે તો કંઇ ઉપાય નથી. હવે તેઓની લડત અંગ્રીત કરકતો માટે નહીં પણ વાસ્તવીક રીતે નકામા ટેક્ષ ભણવવાના કરેલા નિયમ માટેની છે." અમે આ દલીલત કબુલ કરીએ છીએ. ખુશી થવા જેવું છે કે આખરે આપણી લડતનું રહસ્ય તેઓએ ઓળખી લીધું. અંગ્રીત કરકતો સામે આપણે પોકાર છે. અને આ સત્યાગ્રહ અંગ્રીત કુટુંબોની સામેજ નહિ પણ આપણી મુળ ટેક ભણવવા અખત્યાર કરેલ છે. બોટી રીતે દાખલ થવાના તહેમતનો આપણે ધીકકાર કરીએ છીએ. ખુની કાયદામાં તુર્કી મુસલમાનોનો સમાવેશ કરવાથી ધરમ પર હુમલો કરેલો એમ માનીએ છીએ. આપણી લાગણીની દરકાર કરવા વિના આપણી અંગત ખુટને દરકત કરનાર કાયદા સામે આપણને વાંધો છે. આ બધા માટે આપણે દુખ સહન કરવું જોઇ તે દુર થયા છે. પણ કેટલા એવા વાંધાઓ માટે આપણે જે કહ્યું તે સ્વીકારવામાં આવે ત્યાં સુધી આપણે તેવીજ રીતે દુઃખ સહન કરવાનું રહ્યું. બ્રિટીશ રાજ્યમાં રંગને વધિ કેળવાએલા હીંદી ન આવી શકે એવું જ્યાંસુધી કુર ન થાય ત્યાંસુધી નવા બીલથી જે લાભ આપણને આપવામાં આવેલ છે તે લાભ આપણે ભોગવવા એસીએ તો આપણે અત્યાર સુધી જે કરવું છે તેના ઉપર પાછી ફરી વળે છે. આપણે જે મુદ્દાને માટે હવે લડીએ છીએ તે મુદ્દો આપણને ઉપયોગી થાય તેવી રીતે આપણે વાપરી શકતા નથી એ બરાબર છે. કારણ કે આપણે એમ કહ્યું છે કે પાંચ વરસમાં જો એક વિદ્વાન હીંદી અથવા પાકકાજ ની કેળવણી પામેલા હીંદીની કોલોનીઅલ સેકરેટરી મુકરર કરે તેવી પરિક્ષા થયને તેને આવવાની રજા આપે તો આપણે સંતોષ પામશું. કારણ કે તેવો ઇડિઅનતે ઇડિઅન છે તેટલા માટે દક્ષીણ કોલોની માં દાખલ ન થઇ શકે, તે તો મી. ચેમ્બર લેનના શબ્દોમાં કહીએ તો હીંદી પ્રજા નું અપમાન કરવા જેવું છે

આપણે દિવસે દિવસે વધારે માગતા થયા કરીએ એમ કહેવામાં આવ્યું છે. આ ખરું નથી. ખરું તો એ છે કે જેમ જેમ વખત જતો ગયો તેમ તેમ એક પછી એક હક આપણી પાસેથી છીનવી લેવામાં આવ્યા અને આખરે આપણે ગુલામી ની દશાએ પહોંચ્યા. લડાઈ શરૂ થઈ તે વખતે ઓરેંજ ફ્રી સ્ટેટમાં છૂટથી આવતા. ૧૮૮૫ ના ૩ નંબરના કાયદા ની ધોંસરીમાંથી આપણને મુક્ત કરવાને આ લડાઈ કરવાનું એક કારણ ગણવામાં આવ્યું હતું. લડાઈ બંધ થઈ ત્યારે તે કાયદો આપણા ઉપર તેવોને તેવો જ રહ્યો એટલું જ નહિ પણ તેના અમલ વધારે કડક થવા માંડ્યો, તે કાયદાની કેટલીક કલમો જે સુતેલી પડી હતી તે જાગી પડી. પછી પીસપ્રીઝરવેશન કાયદાનો વારો આવ્યો. તે કાયદાની રૂએ હીંદીઓને આવતા બંધ કરવા. એકલા નવાજ હીંદી ન આવે, એટલુંજ નહિ પણ જુના રેફ્યુજીઓને પણ ટપોટપ ટપાવીને આવવા દેવા માંડ્યું. કોઈ દિવસ આપણા દુઃખનો આરો આવશે એમ ધારી આપણે તેને પણ તાબે થયા. આ ધારણાને બદલે લોરડ મીલનરે હીંદી ઓને બ્લડરમાં—લોકેશનમાં—રાખવાની નોટીસ કાઢી. પછી લોરડ મીલનરની સલાહથી મરજીઆત રજીસ્ટર શરૂ થયા. કોલોનીસ્ટની નજરે સારા જણાવા આપણે તે પણ કબુલ કરયું. પણ આ બધું નકામું. કોલોનીસ્ટોની લાગણી સંતોષવા હીંદી કોમે જે કાંઈ કરયું તેને બદલે આપણી છુટ ઉપર વધારે હલ્લા થયું. ૧૯૦૭માં ખુની કાયદો અમલ પડ્યો. તેને માટે લગભગ બે વરસ થયાં આપણે અનેક દુઃખો વેઠ્યાં, પૈસાનો ભોગ આપ્યો ત્યારે તેને બદલે આપણને ખુની કાયદો થયો તે પહેલાંની જે આપણી સ્થીતી હતી તે મળી—લડાઈ પહેલાં જે સ્થીતી હતી તે નહીં. અને હવે આપણે જનરલ સ્મટસના આપેલા વચન મુજબ—જે વચનનો તેણે પોતાના ભાષણમાં વાજબી રીતે ઈનકાર કરયો નથી—કાયદો રદ કરવાની માગણી કરીએ છીએ, અને કેળવણી પામેલાને ઈમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ દાખલ કરવાની માગણી કરીએ છીએ તેટલા માટે આપણી માગણી ઉદ્ધત ગણવામાં આવે છે. અને કહે છે કે આ બીલથી હીંદીઓને પુરેપુરો ન્યાય મળ્યો છે. આ વિધાને તાબુની પ્રમાણે નેવા નથી કારણ કે તેઓએ આપણને મશ્કરામાં ગણેલા નથી.

ત્યારે, મહત્મો, આ મીટીંગમાં હું તમને તમે ગુલામી દશામાં નથી એમ બતાવવાનું કહું છું. મનુષ્યો કોઈ પણ રીતે ઉતરતા ગણાવાની આપણે ના પાડીએ છીએ તેથી આપણે ગમે તે ભોગ આપવો પડે તોપણ પુરેપુરા ન્યાયની આપણે માગણી કરીશું. આપણે અંગ્રેજ લોકને માટે નથી લડેલા પણ ટેક જાળવવાની ખાતર લડેલા છીએ. તે કરીને બતાવવાનું હું તમને કહું છું. જનરલ સ્મટસે લડાઈ જાહેર કરવાની વાત કરી છે. નીરપરાધી લોકોને જેલમાં પુરવા, દેશમાં રહેવાનો હક હોય તેવા માણસોને દેશપાર કરવા, મહીનાઓ સુધી આખી કોમને લટકતી રાખવી, જે કોમ નબળી છે અને જેના તરફથી પારલામેંટમાં કોઈ બોલનાર નથી તેવી કોમની લાગણીનો ખ્યાલ નહીં કરવો, આ બધું જો સરકાર ની તે લોકો સામે લડાઈ નહીં તો બીજું શું કહી શકાય? અને આ લડાઈની સામે આપણી જાત ઉપર દુઃખ વેહવાની જે રીત ધારણ કરેલી છે તે રીતને સરકાર જો કલંકીત ગણે તો તેમની ગેરસમજ છે એમ માની સંતોષ માનવો રહ્યો. પણ તેમ કરીને આપણે જે રસ્તો પકડેલો છે તેમાંથી ખસી શકતા નથી. આપણને કહે છે કે તમારી શરતો લખીતમાં આપો. આપણને કહે છે કે સરકારે આપેલી શરતો આપણને કબુલ છે? અને જ્યારે નમરતાથી તેમના કહેવા મુજબ ખાનગી રીતે જણાવીએ છીએ ત્યારે તેને 'એલ્ટીમેટમ' ગણી હસી કાઢે છે. પણ ખુદા તેનો તેવો અરથ નહીં કરે. તેનું નામ લઈ આ મહાન યુદ્ધ ઉઘાડેલ છે અને તેની મદદથી આપણે કતેહ મેળવવા આશા રાખીએ છીએ. અને તેને નામે આપણી વાજબી માગણીઓ કબુલ રખાય નહિ ત્યાં સુધી નહીં અટકવાની હું મારા ભાઈઓને ખાત્રીથી કહું છું.

મી. ગાંધીનું ભાષણ

ગૃહસ્થો, હાલ ટ્રાંસવાલમાં એશીઆટીકો વિષે જે ચાલી રહ્યું છે તે વિષે મારે વધારે કહેવાની જરૂર જોઈ હું નવું બીલ પારલામેંટના બંને હાઉસમાંથી સર વાનુમતે પાસ થયું છે, છતાં મારે મારા ભાઈઓને સલાહ આપવી પડે છે કે તમારે સરદીરીકેન્ટ કબુલ કરવા અને સરકારને બતાવવું કે આપણે હજુ ત્યાં સુધી આપણી માગણી કબુલ કરવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી હમેશની જેમ દુઃખ ભોગવવાને મકકમ છીએ. પ્રમુખે આપણને સમજાવ્યું છે કે આપણે કાંઈ નવી માગણી કરી નથી, પણ આપણને ધીમે ધીમે અતી ગુલામી દશામાં ઉતારી મુક્યા છે તેમાંથી છુટા કરવાની માગણી કરી છે. ખુની કાયદો ખરાબ છે એટલું જ પ્રથમ જનરલ સ્મટસ પાસે કબુલ કરાવવાને આપણા ૨૦૦ જેટલા ભાઈઓને જેલ ભોગવવી પડી તથા બીજા ૧૦૦ ભાઈઓ પણ જેટલા જેલમાં ગયા ત્યારે હાલનું નવું બીલ પાસ થયું. મારે કબુલ કરવા વીના ચાલતું નથી કે આ નવા બીલમાં જુના કાયદાની ઘણી ખરી વાંધાવાળી કલમો દુર કરવામાં આવી છે. અને આપણા સોગન જળાયા છે. આને માટે સરકારને તથા ટ્રાંસ્વાલ પાર્ટીને શાબાસી ઘટે છે. પણ તેની સાથે મારે એટલું પણ કહ્યા વીના ચાલતું નથી કે આપણે સોગન પાળવાની ખાતરજ નથી લડતા. આપણે આપણું માન, આપણો મોભો, આપણી મરજાદ સાચવવાને લડીએ છીએ. અને તેથી હું ખાત્રી પુરવક કહું છું કે જ્યાં સુધી તે આપણને મળશે નહિ ત્યાં સુધી હું જાતે તો આ દેશમાં છું ત્યાં સુધી છેવટ લગી લડીશ. કાયદો રદ કરવાની તથા કેળવાયેલાને આવવા દેવાની માગણી કરી છે તે નવી નહિ કહેવાય આપણને કટકે કટકે આપી સરકાર લોકોને ઓરી અસર કરે છે સરકાર એશીઆટીકોને વધુ પડતું આપી દેય છે. હું કહું છું કે આ બીના ખરી નથી અને પ્રમુખે જેમ કહેલું છે તેજ હું કહું છું. અને આ બે ચીજો આપશે ત્યારે તો આપણે જે મુળ—લડાઈ પહેલાં—હતા તે સ્થિતિએ પહોંચ્યા છીએ એમ માનીશું. જનરલ સ્મટસે જાહેર કરેલ છે તે એક વાત ઉપર હું તમારું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. તેણે કહેલ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવો, ઝુલુ, અને બાંટુને ગોરાઓની હારે ગણવામાં આવશે અને તેઓની કેળવણીની પરિક્ષા ગોરાઓની જેમ લેવાય છે તેવી રીતે લેવામાં આવશે. પણ ગરિબ હીંદીઓ, ગરિબ ચીનાઓને આવી રીતે દાખલ કરવામાં નહિ આવે. જો આફ્રિકાના નેટીવોને આવવા દેવામાં રંગનો વાંધો નથી લેવામાં આવતો તો પછી હીંદી અને ચીનાઓને માટે શા માટે તેવો ભાત તો વાંધો ઉઠાવવામાં આવે છે? તેઓ હીંદીઓનો મોટો પ્રવાહ બાલે અટકાવે એમ આપણે કબુલ કરયું છે તે શું બસ નથી? પણ તે પ્રવાહ અટકાવવાનો

અરજ એમ નથી થતો કે કેળવાએલા હીંદીઓ આ દેશમાં ન આવી શકે અથવા તો ગવરનરની મરજી પ્રમાણેજ આવી શકે.

આપણી આ લડત માર પડાડની નથી. હું ધણો દીલગીર છું કે સર પરસીએ પોતાના ભાષણમાં ઉંડી ઉંડી એવી છાપ આપી છે કે આ કોલોનીમાં વહેલા મોડે બે પ્રજા વચ્ચે અથડા અથડી થશે. અથડા અથડી તો અત્યારે ચાલી રહી છે. જાત ઉપર હલ્લો થાય એમ હું કદી માનવાનો નથી. આપણે ઘણું સહન કરવું છે. અને જે આપણી જાત ઉપર હલ્લો કરવામાં આવે તો તે પણ સહન કરવાનું હું તમને કહીશ. અહીં મારા તામીલ ભાષએો હાજર છે જેમની પીઠ જેલમાં રેતીના કોથળા ઉચકી સુજી ગઇ છે. (સરમના પોકાર) તેઓને જેલ ના કાયદાની હદમાં દુઃખ આપેલું છે પણ તેઓએ દુઃખ ભોગવેલું છે તે તો ખરેજ. જનરલ સ્મટસે જણાવ્યું છે કે નજીણા લોકો—જે લોકો તરફથી પારલામેંટમાં કોઇ નથી—તેની સાથે લડવા હું ખુશી નથી. પણ તે આવા કેદીઓને સાદી જેલ અથવા આવી સખત મજુરી ન આપવાનું જેલના સત્તાવાળાને કહી શકયા નથી. છતાં પણ હું કહું છું કે ટેકને ખાતર જે પ્યાલો પીવા પડે તે પીવો. અત્યપથમાં હું શીખ્યો હતો કે અંગ્રેજી રાજ્ય ન્યાયી છે અને તેની દરેક રયાયતને કાયદાની નજરે સરખી મનુષ્યમાં આવે છે. તેઓએ કહ્યું છે કે આપણા તરફથી પારલામેંટમાં કોઇ નથી તેથી તેઓ આપણા હકના રક્ષક છે. પણ રક્ષકની શી ફરજ છે? તે ફરજ તે અદા કરે છે? હીંદીઓ ગુલામ તરીકે આ દેશમાં રહેવા નથી માગતા. પણ માણસ તરીકે, ખરા શહેરી તરીકે રહેવા માગે છે. જનરલ સ્મટસે મારા ખાનગી કાગળને 'અલ્ટીમેટમ' કહેલ છે. કોન્સ્ટન્સની બીના મેં ટેલીફોનથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને જણાવી પણ તેણે મને મી. લેન (તેના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી) ને કોન્સ્ટન્સ ઉપર ના માગ પીચારો સહીત જણાવવા કહ્યું. તે પ્રમાણે મેં તે ખાનગી રીતે લખી મોકલ્યાં. આને 'અલ્ટીમેટમ' કેમ કહી શકાય? મારાથી જેટલી નમ્રતાથી કહી શકાય તેટલી નમ્રતાથી મેં કોલોનીસ્ટો અને સરકારને ફરી ફરીને કહ્યું છે અને હજી કહું છું કે કાયદો રદ કરવા તથા જેલોને આવવા દેવા એ હીંદીઓની વાજબી માગણી છે. ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ મી. સોરાબજી હજી આ દેશમાં રહેવાને હકદાર છે. (ચીયર્સ.)

બાદ મી. હાજી મહમદ, મી. જયોરજ ગોડફ્રે, મી. નાદીરશાહ કામા વગેરેએ ભાષણો કરવાં હતાં.

ઠરાવ

નીચેનો ઠરાવ નાતાલ ઇંડિઅન કોંગરેસના પ્રમુખ મી. હાજી મહમદે રજુ કર્યો હતોઃ બ્રીટીશ હીંદીની માસ મીટીંગ નમ્રતાથી અરજ કરે છે. સર કાર રહેમ નજર લાવી સોરાબજી શાપુરજી કે જેને વમર હરકતે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવા દેવામાં આવેલ અને જેના ઉપર ખુની કાયદા મુજબ સજા કરવામાં આવેલ તેને પાછા આવવાની રજા આપશે અને હીંદીઓનો વચ્ચે જે વાંધો છે તેનો શાંતીથી તોડ લાવશે. અને બ્રીટીશ હીંદીઓનો દરજ્જો સાચવી સુલેહ શાંતિથી રહેવા દેશે. મી. પારસી રૂસ્તમજીએ ટેકો આપ્યો. બાદ આ ઠરાવ સરવાનુમતે પસાર થયો હતો

બીજો ઠરાવઃ બ્રીટીશ હીંદીની આ માસ મીટીંગ નમ્રતાથી અરજ કરે છે કે આ નવા બીલથી જ્યાં સુધી સારી રીતે કેળવાયેલ હીંદીનો દરજ્જો નથી સચવાતો અને જ્યાં સુધી ખુની કાયદો રદ નથી થાતો ત્યાં સુધી વડી સરકાર તેને મંજુરી નહીં આપશે.

આ ઠરાવ મી. જયોરજ ગોડફ્રે (બારીસ્ટર-એટ-લો) એ રજુ કરેલો હતો. તેને મી. કામાએ ટેકો આપ્યા બાદ સર વાનુમતે પાસ થયો હતો.

છેલ્લા અખરો.

[ઇ. ઓ માટે ખાસ તાર]

પોલકૂરટ, ગુરૂવાર

આજે અહીંના મેજીસ્ટ્રેટ મી. ડીલી અરસ અગળ પટેલ નામના એક હીંદીને 'પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ' તરીકે અટકાવવા માં આવેલ. તેણે કેળવણીની પરિક્ષા પાસ નથી કરી. તેની પાસે પુરતા સાધન નથી. અત્યાર તરફથી મી. પોલાક હતા. તહોમતદારે જણાવ્યું કે મેં મરજીયાત રજીસ્ટર માટે ગયા મારચમાં અરજી કરી છે અને મારી અરજી નામંજુર કરવામાં આવી નથી. હું ખુની કાયદા પહેલાં છ મહીના થયા ટ્રાંસવાલમાં હતો. મરજીયાત રજીસ્ટરની અરજી કરતી વખત મેં ડબના પ્રમાણનું રજીસ્ટર જમા કરેલું હતું હું થોડા વખત માટે નાતાલ ગયેલ હતો. મી. પોલાકે સેવો દલીલ કરી કે તહોમતદાર હમણા નવો દાખલ થવા માગે છે એવું નથી. ઇમીગ્રેશન એકટ ચાલુ થયો તે પહેલાં તે ટ્રાંસવાલમાં હતો. થોડા વખત માટે બહાર ગએલ તે ફરીને ટ્રાંસવાલમાં આવવા માગે છે. ન્યાયાધીશે તેને ગુન્હેગાર ઠરાવી પા. પ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સાદી જેલ, અને ત્યાર બાદ દેશપારની સજા કરી છે.

બીજા બે હીંદીને આંગળાં નહીં આપવા માટે પકડવામાં આવેલ છે. તેઓ પાસે મરજીઆત રજીસ્ટર છે. તેઓનો કેસ આવતા મૃગળવારે ચાલશે.

પોલકૂરટ, શુક્રવાર

મી. હાજી ઓસમાન (નાતાલ ઇ. કોંગ્રેસ ના સેક્રેટરી) ના ભાઇ મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાનને ગઇ કાલે પોલકરસ્ટમાં અટકાવ્યા છે તેની પાસે પરમીટ હતી. પણ તેણે અંગુઠો આપવા ના પાડી. આજે તેના ઉપર ઓળખાણ નહીં આપવા માટે ખુની કાયદાની છઠ્ઠી કલમ મુજબ તહોમત મુકવામાં આવ્યું હતું. તેણે કાયદા સામે વાંધો દરશાવ્યો અને જે સજા થાય તે ઉઠાવવાનું કહ્યું. મી. પેલાક બચાવ તરફથી હતા. તેનો પૌ ૧૦ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સાદી જેલની સજા કરવામાં આવી હતી. મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન દંડ નહિ આપતાં જેલમાં ગયા છે.

જોહાનીસબર્ગ, શુક્રવાર.

આજ સવારની ટ્રેનમાં નાતાલના હીંદી આગેવાનોને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. તેઓની કોઇપણ જાતની રીતસર તપાસ કરવામાં નથી આવતી તેને માટે વાંધો દરશાવવામાં આવ્યો હતો પણ તે ઉપર લક્ષ આપવામાં આવ્યું નથી. પેલીસે તેમના તરફ સારી વરતણુંક બતાવી હતી અને સોરાબજીને જેમ છુપી રીતે લઇ ગયા હતા તેમ નહીં પણ જાહેરાત લઇ ગયા હતા મી. ગાંધી અને બીજા તેમને સ્ટેશને મળ્યા હતા. શનિવારે સવારે તેઓ અને મી. સોરાબજી ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થશે.

ગઇ રાતે અંજુમન ઇસ્લામની મીટીંગ થઇ હતી અને આજ બપોર સરઘાડીકુવા ખાળવાને માસ મીટીંગ ભરાવાની છે.

લોકો ઘણા ગુસ્સે થએલા છે.

જોહા-સબરગ, શુક્રવાર.

ફેડરસબરગના વેપારી મેસરસ હસનઅલી જીવા અને ઇસપ અહમદનો પાંચ પૌંડ દંડ થયો છે. જેલની સજા આપવામાં આવી નથી.

મેસરસ હાજી મહમદ, પારસી [illegible] એમ. સી. આંગલીઆ અને [illegible] હીંદીચાને અંજુમન ઇસ્લામમાં [illegible] મદદ્યામાં આવ્યા છે

મરજીયાત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવાના બીલ ઉપર ચરચા

જનરલ સ્મટસનું ભાષણ

મરજીયાત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવા ના બીલનું બીજી વખતનું વાંચન રજુ કરતી વખતે ગયા શુક્રવારે લેજીસ્લેટીવ એસેમ્બ્લીમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ નીચે મુજબ ભાષણ કરયું હતું:—

આ સવાલ છેક છેલ્લી ઘડીએ પાર્લામેંટ આગળ રજુ કરું છું એમ મને લાગે છે પણ હું માનવંતા સભાસદોને જણાવું છું કે તેનું કારણ એટલું જ હતું કે સરકારને બહુ ચીંતા રાખી જોવાનું હતું કે જે બીલ પાર્લામેંટમાં રજુ કરવામાં આવે તેને સઘળા સભાસદો તેમજ પ્રજાને કબુલ થઇ પડે તેવું હોવું જોઇએ. (હીઅર, હીઅર) આ એશીઆટિક સવાલે આજ છેક્સા ત્રણ ચાર વરષ વર્યા તો વીચારવા લાયક ૩૫ પક્ષ હોવું છે અને આજે તે એક ગંભીર સવાલ થઇ પડયો છે. લડાઇ પછી આ દેશની ગોરી પ્રજાના દીલ આ સવાલના જેવા બીજા કોઇપણ સવાલથી ઉશ્કેરાઇ થઇ ગયા નથી એમ હું માનું છું. (હીઅર, હીઅર) છતાં માનવંતા સભાસદો કે પ્રજાને ભારે પગલાં લેવાની જરૂર નથી. આ સવાલ પુરી શાંતિથી વીચારવાનો છે. અને હું આશા રાખું છું કે આ સવાલ ઉપર જે ચરચા ચાલે તેમાં શાંતિ અને પુરેપુરા વીચાર ધારવા કરશો. હાલના કેટલાક બનાવો ઉપરથી લોકોના મન ઉકળી રહયા છે. પણ મને ખાત્રી છે કે આ સભામાં માનવંતા મહદયે શાંતિથી ચરચા કરશે. પાર્લામેંટની આ બેઠકોમાં આ સવાલ ત્રીજી વખત હાથ ધરવામાં આવે છે. માનવંતા સભાસદોને યાદ હશે કે ૧૯૦૬માં આ કોલોની પરી સર કારની નીચે હતું તે વખતે એક કાયદો થયો હતો પણ તેને પરી સરકારની મંજુરી મળી નહિ તેથી અમલમા નહિ આવ્યો પણ ૧૯૦૭માં અહીંની સ્વતંત્ર સરકારે તે કાયદાનો સુધારો કર્યો બીના પરી સરકારે તે કાયદાને મંજુર રાખ્યો. એવો કાયદો ગયે વરસે અમલમાં આવ્યો. તે મુજબ રજીસ્ટર થવાની જુદી જુદી તારીખોના નોટીસો બહાર પાડી પણ ઘણાં કારણોને લઇને એશીઆટિકોએ તેનો સામે સત્યાગ્રહ આદર્યો અને કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર થવાનો હેતુ બર આવ્યો નહિ. રજીસ્ટર કઢાવવાની મુદત તા. ૩૦ જુન સુધીની કરી હતી ને વખત ફરમાન આખા કોલોનીમાંથી માત્ર ૫૦૦ એશીઆટીકોએ રજીસ્ટર કઢાવ્યાં હતાં. આખા દેશમાં એશીઆટિકોની વસ્તી ૧૦૦ કરતાં ઘણી મોટી છે એટલે જોઇ શકાય છે કે સત્યાગ્રહની લડતમાં તેઓ કાવી રહયા હતા. આ બહુ કોડી તેમજ ભયંકર સ્થિતિ ગણાય. સત્યાગ્રહ ની સામે સરકારે કેવી રીતે વર્તવું તેના જેવી કોડી સ્થિતિ બીજી કોઇ નથી. આ પગલું લડાઇની બરાબર છે. અને રાજ્ય કરતાની નજરે અંધેર ગણી શકાય. આગળના જમાનામાં આવે સમયે લડાઇ જાહેર કરીનેજ આ બાતનો ફડચો આવ્યા હતા. પણ હાલના જમાનામાં તેમ થવું અસંભવીત છે અને તેથી સરકારે કેવી રીતે કામ લેવું તે ઘણું વીચારવા જેવું થઇ પડયું. આ કાયદાને અમલમાં મુકવા મારાથી જેટલું બની શકયું તેટલું મેં કરયું. કાયદા પ્રમાણે સજા કરી પણ તેનું પરીણામ એ આવ્યું કે દેશના એક છેડાથી બીજા છેડા સુધીના કેદખાના એશીઆટિકોથી ભરાઇ ગયા. આ સ્થિતિ ઘણી અસંતોષકારક ગણાય. માનવંતા સભાસદોને યાદ હશે કે જિવરે હું તે કામના કેટલાક આગેવાનોને મળ્યો અને કેટલીક ચરચા કરી તેને પરીણામે પાર્લામેંટ મળે ત્યાં સુધી કામ ચલાઉ ગોઠવણ થઇ. તેનો સાર એ હતો કે ટ્રાન્સવાલ ના દક્ષકાર રહીશ હોય તેવા સઘળા એશી આટિકો મરજીયાત રજીસ્ટર કઢાવે અને પારલામેંટ મળે ત્યારે તે કબુલ રાખવા માટે તે બીના પારલામેંટમાં રજુ કરવી. આ ગોઠવણ પ્રમાણે એશીઆટિકોએ મરજીયાત રજીસ્ટરને માટે અરજી કરી અને આજ સુધીમાં આ દેશમાંના લગભગ દરેક એશીઆટિક રજીસ્ટ્રેશન માટે અરજી કરી દીધી છે. કુલ અરજીઓ ૬૧૫૮ થઇ છે. આથી આપણને ખાત્રી થાય છે કે હમણે પહોંચેલા મરદની વસ્તી તે સંખ્યાથી ઘણુ નથી. આ સંખ્યા ઉપરાંત કેટલીક ઓરતો તથા છોકરાંની વસ્તી છે. આ અરજીઓમાંથી ૬૩૭૬ અરજીઓ કાયદેસર રહીશની ગણુરામાં આવી છે. અને તેઓને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ આપ વામાં આવ્યા છે. ૬૨૧૮ અરજીઓ કાઢી નાખવામાં આવી છે. એટલે તેટલા એશીઆટિકો આ દેશમાં બેર કાયદેસર રહે છે. અમને તેવા કાયદા મુજબ તેઓ ને દેશપાર અથવા દેશ છોડવાનો હુકમ કરવો જોઇએ. બાકી જે ૬૩૭ રહયા તે બાબત હજુ તપાસ ચાલે છે. મહત્વનો, હાલની સ્થિતિ આ પ્રમાણે છે. આપને યાદ હશે કે ગયે વરસે આ કાયદા તળે જે ધારા ઘડવામાં આવ્યા તેની સામે એશીઆટિકોને મુખ્ય વાંધો હતો અને સત્યાગ્રહની લડત શરૂ કરવાનું તે મુખ્ય કારણ હતું. તમને એમ પણ યાદ હશે કે ગયા જાન્યુઆરીમાં એશીઆટીકોઓનો સાથે જે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી તેમાં જે એશીઆટિકોને ધરમ અથવા બીજા કારણસર આંગળા આપવા વાંધો હોય તો તેમની પાસે તે નહિ માગવા તેનું પરિણામ જણાવા પામ્યું છે. આંગળાં સામે કાંઇ ખરો વાંધો બતાવવામાં આવ્યો નથી. રજીસ્ટરને માટે જે અરજીઓ થઇ છે તેમાંથી ૩૦૭૦ અરજીએ આંગળાં આપ્યાં છે. ૧૬૬ અરજીએ આંગુઠા આપ્યાં છે જે આંગળાંની બરાબર ગણાય અને રજીસ્ટ્રેશનના હેતુને માટે પુરતા ગણાય. માત્ર છ અરજીએ આંગળાં આપવાની ના પાડી છે. આમની પાસેથી સહી અથવા ઓળખાણના બીજા સાધનો લીધેલા છે. આ ઉપરથી માનવંતા સભા સદો જોઇ શકશે કે આ બાકીઓ સામે મુખ્ય વાંધો આંગળાં વિષે હતો એવો જે માન્યતા હતી તે ખરી ન હતી. ખરો વાંધો મુળ કાયદાની સામે હતો. હવે સલાહ વિષે કાંઇક હું કહીશ. કારણ કે ઘણા દીદી આગેવાનોએ વખતો વખત મારા ઉપર તહોમત મુકેલું છે કે સલાહ ની શરતો મેં પાળી નથી તેઓ કહે છે કે સલાહ વખતે મેં કાયદો રદ કરવાનું વચન આપેલું તે મુજબ કાયદો રદ થવો જોઇએ. સલાહ શું હતી તે વિષેના સઘળા કાગળો મેં ટેબલ ઉપર રજુ કર્યા છે. સલાહ બાબતના જે જે કાગળો છે તે માનવંતા સભાસદો વાંચશે તે સલાહ પ્રમાણે બોલે ઓછા પાળવામા આવેલ છે જોહાનિસબરગમા જે જુદા જુદા કામના માં એશીઆટિક આગેવાનો જણાવે છે કે "અમારી સલાહ ને કાયદાની દ્રષ્ટિ એકેક ધારાની અંદર આંગળાં પાડવાની હકીકત છે તેની સામે નહિ હતી, પણ જે કાયદા ની અંદર કરજની બાબતો છે તેની સામે હતી જેઓની બોલાચાલ બીજા રીતે નહિ થઇ હોય તેઓની બોલાચાલને સારૂ આંગળાની નીશાનીઓ દેવી પડે તો તેમાં અમે અપમાન ગણતાં જે તેમ નથી. જે કાયદા રદ કરવા તે આપે મારફતના રજીસ્ટ્રેશન બેવડુ ઘણી બાબત લેખો મુકવા છીએ. અને હજુ પણ જે અમે

હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ તે રસ્તો લેવાનું સરકારને સૂચવીએ છીએ.

અગે જણાવીએ છીએ કે પાર્લમેંટ બેઠી નથી ત્યાં સુધી કાયદો રદ થઇ શકે તેમ નથી. કાયદો રદ થવાનો સંભવ નથી એમ આપ ઘણી વાર બોલી ચુક્યા છો એ અમારા ધ્યાનમાં છે; છતાં હવે ગવરમેંટ ગેઝેટમાં રજીસ્ટર થવા બાબત નીનોટીસો બહાર પડેલા તે બલાસ થઇ છે. એટલે જે કંઇ રજીસ્ટ્રેશન થાય તે માત્ર મરજીબાત થઇ રહે જે બાબત અમે પ્રથમથીજ કહેતા આવ્યા છીએ.

આમ હોવાથી ઘણી પણ અમે અરજ કરીએ છીએ કે સોળ વરસની ઉપરના બધા એશીઆદિક અમુક મુદતની અંદર (જેમ કે છણ મહીનાની અંદર) રજી સ્ટર થાય, અને જેઓ તે પ્રમાણે રજીસ્ટર લેય તેને નવો કાયદો લાગુ ન પડે; અને મરજીબાત રજીસ્ટ્રેશનને કાયમ કરવા સારૂં જે કંઇ પગલાં ભરવાં પડે તે સર કાર લેય. જેઓ કોલોનીમાંથી બહાર ગયા છે પણ જેઓને પાછા આવવાનો હક છે તેઓને પણ આવી જાતના રજી સ્ટ્રેશનનો લાભ મળવો જોઇએ."

આ પછી આંગણા બાબત થોડી બીના છે. આ બાબતો મેં કબુલ રાખી. આમાંથી બે સવાલ ઉભા થયા છે. પહેલો સવાલ એ કે કાયદો રદ કરવાનું મેં કહ્યું હતું. હું માનું છું કે કંઇ પણ કોરટ મારા વચનમાંથી આ અરથ નાહ કરે. જે એશીઆદિકો મરજીબાત રજીસ્ટર થાય તેમને નબર બેના કાયદા નીચે નહિ પણ બીજા કાયદા નીચે રજી સ્ટર થવાનું હતું. એશીઆદિકો આ બાબત સુપ્રીમ કોરટમાં લઇ ગયા અને સર વીલીઅમ સોલોમને એશીઆદિકો તે કરારનો જે અરથ કરે છે તેથી જુદોજ કર્યો. પછી, મહરથો, એવું જણાવવામાં આવ્યું કે આ કારણોમાં કાયદો રદ કરવાની વાત નથી આવતી તો પણ મી. ગાંધીએ જે વખત મારી મુલાકાત લીધી હતી તે વખતે કાયદો રદ કરવાનું મે વચન આપેલું. આ બરાબર નથી. આવી અસર મેરસમજનું પરિણામ હોય એમ હું માનું છું. મને યાદ છે કે એશીઆદિકોને ઇમીગ્રેશન કાયદા તળે મુકવા વિષે મી. ગાંધી સાથે મારે એક કરતાં વધારે વખત ચરચા થઇ હતી. મારી પોતાની માન્યતા તો એવી છે કે ગયે વરસે જે ઇમીગ્રેશન કાયદો આપણે પસાર કર્યો તેના કરતાં નંબર ૨ નો કાયદો વધારે સારો છે. એશીઆદિકોને તે કાયદો લાગુ પાડવાનું બની શકે તેવું હોય તો એશી આદિકની સાથે કામ કેવી રીતે લેવું તે વીષેની સત્તામાં ઘણોસુધારો થઇ શકે તેવું છે. માત્ર અજમાયેશ કરવાની વાતચીત થઇ હતી. સલાહ બાબત કાંઇ ન હતું. હું કેટલે સુધી જઇ શકું અને કેવી જાતનો ફેર ફાર કરી શકું તે સમજવાને હું પ્રયત્ન કરતો હતો પણ મેં જોયું કે કેટલીક માગણીઓ એવી છે કે સ્વીકારવી અસંભવીત છે ત્યારે મેં તે વાત છોડી દીધી. બીજી મુશ્કેલી એ ઉભી થઇ કે જેઓ તે વખતે કોલોનીમાં ન હતા પણ જેઓ કોલોનીમાં દાખલ થવાને હકદાર હોય તેવા એશીઆટીકોને પણ જ્યારે તેઓ આવે ત્યારે મરજીબાત રજીસ્ટર લાગુ પડે. મારો જવાબ એ હતો કે સલાહ પાર્લા મેંટ મળતાં સુધી અમુક મુદતને માટે-ત્રણ મહિના સુધી-ની હતી પ્રજા અમુક વરસ કાયદાની બહાર રહે એવું વચન આપી શકતો નથી. હું એટલુંજ કહી શકું કે પાર્લામેંટ મળે ત્યાં સુધી આ મધ્યમ રસ્તો લેવા અને પાર્લામેંટ મળે કે તરતજ તે તોડ કાઢવો. જે એશીઆ ટીકો પાછળથી આવે તેઓ મરજી પડે તેવી રીતે રજીસ્ટર થાય એવું વચન હું આપું તે અસંભવીત છે. તે બાબતથી હું ન રાજીકારી શકું તેવી તેમજ દેશના કાયદા મંજુરી ન આપી શકે તેવી જાતની તે માગણી હતી. એશીઆટીકોની મોટી સંખ્યા રજીસ્ટર થઇ ગઇ. બે બાબતો પર નવી મુશ્કેલીઓ ઉભી થઇ. સલાહ ની મુદત વીતયા પછી જે દાખલ થાય તેને માટેની અને બીજે વરસે ઇમીગ્રેશન કાયદો ઘડાયો તેની રૂએ બહોલા એશીઆ ટીકોને દાખલ થવા દેવ બાબતની. તેઓ એમ જણાવે છે કે એશીઆટીક સવાલ નો નીવેડો સરકાર અથવા પારલામેંટ ગમે તે લાવે પણ બહોલા એશીઆટીકો જે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ પરિક્ષા પાસ કરી શકે તેવા હોય તેને દેશમાં આવવા દેવા. આવી રાજનીતી હું કદી કબુલ કરી શકતો નથી. (હીઅર, હીઅર) હું ધારૂં છું કે એવા કેળવાયેલ એશીઆટીકો ને માટે દેશના દરવાજા ખુલ્લા રાખવા તે ઘણું ભયંકર થઇ પડે. જે પરિક્ષા લેવામાં આવે છે તે ઘણી સાદી છે. જો કોઇ મનુષ્ય અંગ્રેજી અથવા યુરોપની કોઇ ભાષામાં પોતાનું નામ અને લખાવ વામાં આવે તે મુજબ એક વાકય લખી શકે તો તે કોલોનીમાં આવી શકે. એશી આટીકોની આવી જાતની પરિક્ષા લેવામાં આવે તો દેશમાં નહિ દાખલ કરી શકાય તેવા સંખ્યાબંધ લોકો દેશમાં દાખલ થવાની ધારતી છે. તેવું હું કદી બનવા દઇશ નહિ. પછી સત્યાગ્રહની લહર ફરીને શરૂ થઇ. મીટીંગો ભરાણી, ભાષણો થયાં, સરકીયુલરો બાળ્યાં, અને બહોર લોકોની લાગણી ઉશ્કેરવાને જે કાંઇ થઇ શકે તે સઘળું કરવામાં આવ્યું. આ બધું થયું તે માટે હું ઘણોજ દીલગીર છું. હું ધારૂં છું કે તેવું કરવાની કાંઇ જરૂર નહતી. એશીઆટી કોને લગેજ કારણની શરતો પાળવાનું મેં ધારેલું અને તે મુજબ આ મરજીબાત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવાનું બીલ મેં રજુ કરેલું હતું. આપણે એક પગલું વધુ નહિ ભરવાનો મેં વીચાર કર્યો હતો. આ બીલ જ્યારે રજુ કરેલું ત્યારે આખા દેશમાં બહોર મત બહુ ઉશ્કેરાયલો હતો. અને અમારા જેમ મેં બંને હાઉસના બને પક્ષના અકાબરોની સલાહ લીધી હતી તેવી રીતે આ વખતે પણ લીધી અને હું ખુશી થયો છું કે તેમણે બધાએ મને સહાયકારક અને પુરતી મદદ આપી અને મારા વીચારોને પુરો ટેકો આપ્યો (તાળીઓ). એક અઠવાડીઆ ઉપર બને હાઉસના બંને પક્ષના સભાસદો પાસે આ વિષે ફરીને વાતચીત કરી ત્યારે એવી સુચના કરવામાં આવી કે એશીઆટીકના આગેવાનો સાથે આપણે મળી સાથે કેટલીક વાતચીત કરવું. આપણે સાથે મળ્યા અને કેટલાક મુશ્કેલ સવાલ ઉપર ચર્ચા કરી અને તે મેળાપ વખતે જે મુશ્કેલીઓ ચરચાઇ હતી તેમાંની એક શિવાયની બધી વાજબી રીતે આ બીલથી દુર થાય છે અને એક બાકી રહી તે કેળવાએલ એશીઆટીક બાબતની રહી. જે મુશ્કેલીઓ હતી તે આ છે:—૧૮૮૫ ના કાયદામાં એશીઆટીકની જે વ્યાખ્યા કરી હતી તે નબર ૨ ના કાયદામાં કાયમ રાખી પણ તરકીશ રાજ્યના મુસલમાનોને તેમાં બક્ષ્યા. આ બાબત તેઓએ કહ્યું કે આ હલમથી તરકીશ મુસલમાનનું અપમાન થાય છે. આપણે ધરાર્દા અપ માન કરવાનો નથી. આ દેશમાં તુરકી લોકોની સંખ્યા થોડી છે-અને મને કહે વામાં આવેલ છે કે હાલ તો એક પણ નથી. તુરકસ્તાનથી આ દેશમાં ઘણા લોકો આવી પડે એવો સંભવ નથી, તુરકસ્તાનથી જે કોઇ આવતા હોય તો પ્રીતી લોકો છે. અને તે સીરીઅન અને જેવ-ટાઇપ છે કે જેની આગે અમુક માનયતા સભાસદોને વાંધો છે પણ તે બીસ્તી છે. તરકીશ રાજ્યની મુસલમાન

રહેવત આ દેશમાં સંખ્યાબંધ આવે તેની ધારણી આવી પડી નથી તેમ સંભવ પણ નથી. આવા કારણથી તે વાંધો દુર કરવામાં આવ્યો અને અમુક માણસ તરફીશ રાજપ્ર સુસલમાન રહેવત છે તેટલા માટે તેના ઉપર જે અટકાયત મુકવામાં આવનારી કલમ હતી તે આ નવા બીલમાંથી કાઢી નાખવામાં આવી છે. બીજી બાબત લડાઇ પહેલાંના જે એશીઆટીક હરાંસવાલના રહીશ હોય તેની હતી. તેઓ વિષે નંબર ૨ ના કાયદામાં એટલુંજ હતું કે. જેને પીસ પ્રીઝરવેશનના કાયદા મુજબ પરમીટ મળી હોય અથવા તો ૧૯૦૨ના મેની ૩૧મી તારીખે આ દેશમાં હોય તે. એશીઆટીકો એમ દલીલ કરતા હતા કે— અને તે દલીલ વરાબર છે.—લડાઇ પહેલાં વસેલા કેટલાક એશીઆટીકો એવા છે કે જેમની પાસે પરમીટ નથી. તેમ તેઓ ઉપરની તારીખે ટરાંસવાલમાં ન હતા. આવા લોકોને દેશમાં આવવા માટે (ખુની) કાયદામાં કાંઇ ચોકસ કરવામાં આવ્યું નથી. મીટીંગ વખતે આપણી પાસે એવી માગણી કરવામાં આવી હતી કે લડાઇ પહેલાંના વતનીઓને આપણે ચોક્ખા હક –પવા આ માગણી ઘણે ભાગે વરાબર છે અને તેથી મને લાગે છે કે કલમ કરવામાં કાંઇ ભય નથી. આ બીલમાં એક એવી કલમ રાખી છે કે લડાઇ પહેલાં ત્રણ વરસ વસવાટ કરેલ હોય એવું સાબીત કરી આપે તેવા એશીઆટીકો આ કાયદાના તારીખથી એક વરસની અંદર રજીસ્ટ્રેશન સરટીફી કેટને માટે અરજી કરી શકે અને તે અરજી કબુલ રાખવામાં આવશે. ને તેઓ ને આ દેશમાં રહેવાનો હક મળશે. એટલે એશીઆટીક આગેવાનોનો ખુની કાયદા સામેનો આ વાંધો પણ દુર કરવા માં આવેલ છે ત્રીજો વાંધો છોકરાં બાબત હતો. ખુની કાયદામાં ઉમરે પહોંચેલા તેમજ ૮ થી ૧૬ વરસની અંદર ના બાળકને પણ રજીસ્ટર લેવાના હતાં બાળકોને રજીસ્ટર કરવાની કલમ ખુની કાયદામાં રાખવાની કાંઇ ખાસ જરૂર ન હતી. મરજીયાત રજીસ્ટરમાં જે ફેરફાર કરેલ છે તેથી કાયદાનો હેતુ તો સરી રહે છે કારણ કે મરજીયાત રજીસ્ટર કરા વનારને ૧૬ વરસની અંદરના બાળક હોય તો તેના નામ ઉમર તથા બીજા હકીકત સરટીફીકેટ ઉપર લખવામાં આવતા હતા. અથવા બાકીમાં જે કાંઇ એમ કહે કે મારે પાંચ છોકરાં હતા તો તેને આ સરટીફીકેટ ઉપરથી ઓળખવાનું સહેલું પડે. આપણે એજ જરૂરનું હતું. અને તે મરજીયાત સરટીફીકેટમાં આવી જાય છે એટલે આ વાંધો કબુલ રાખવામાં કાંઇ હરકત નથી તમે જોશો કે આ નવા બીલમાં એવી કલમ છે કે ૧૬ વરસની અંદરના બાળકને રજી સ્ટરની જરૂર નથી પણ બાપના રજીસ્ટરની સાથે ગણશે. પછીનો વાંધો એશીઆટીક રજીસ્ટરાર અરજદારની અરજી કબુલ ન રાખે તો માજીસ્ટ્રેટને અપીલ કરવાનો હતો. ખુની કાયદામાં રજીસ્ટરારના હરાવ ઉપર રેસીડંટ માજી સ્ટ્રેટ પાસે અપીલ થઇ શકતી એમાં આ શીઆટીક આગેવાનો આ વિષે એવી દલીલ કરે છે કે જુદી જુદી કારટમાં જુદો જુદો રીવાજ ચાલે છે. એક માજીસ્ટ્રેટ આવાં સરટીફીકેટ આપવામાં ઉદારતા વાપરે તો બીજો ઘણી સખતાઇ વાપરે અને આમ જુદા જુદા હરાવથી કાંઇ અમુક ધોરણ રહેતાની સ્થિતિ થઇ પડે છે. આ ઉપર આ બીલમાં નવો ફેર કરવામાં આવ્યો છે; તે એ કે રજી સ્ટરારના હરાવની સામે અપીલ સાંભળ વાને સરકાર ખાસ એક માજીસ્ટ્રેટની નીમણુંક કરશે. આમ કરી જુદી જુદી કારટમાં જે જુદા જુદા રીવાજ ચાલતા હશે અથવા ચાલે તે નાબુદ થશે. આ માજીસ્ટ્રેટની સત્તા રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટ જેટલી રહેશે. અનેકબીજા દરેક કેસોમાં જેમ થઇ શકે છે તેમ કાયદા મુજબ તેની ઉપર સુપરીમ કારટને અપીલ કરી શકશે. (હીઅર હીઅર). પછી લાસ્સે-સ લેતી વેળા ઓળખાણ માટે તેમણે અંગુઠો આપવો તે બાબતનો વાંધો નીકળ્યો તે બાબત તેમનું કહેવું એછે કે—આ બાબત માં કાંઇ છુટ મળવી જોઇએ. કેટલાક એશીઆટીક સારી રીતે જાણીતા છે. કેટલાક ભણેલ છે તેઓ વરાબર સહી કરી શકે છે અને બેંક તે કબુલ રાખે છે. તો તે બાબત સબત કાયદો ઘડવો બીન જરૂરી છે. જો સહીથી વરાબર ઓળખ થઇ શકતી હોય તો આપણે તે કબુલ કરીએ. જો સહી બસ ન થતી હોય તો તેનો કાંઇ બીજો રસ્તો લઇએ તમે જોશો કે આ બીલમાં મતલબ આવી જાય છે. આ શીવાય બીજા કેટ લાક નાના ફેરફાર કરવાની સુચના થઇ હતી તેમાંની એક ખુની કાયદામાંથી હાર નીં કલમ કાઢી નાખવાની હતી એશીઆ ટીકોને તે નકામી જોઇએ એટલે કે કલમ આ બીલમાંથી કાઢી નાખવામાં આવી છે. અમુક હદીની મીલકત તેના વારસા ના નામ ઉપર કરવા બાબતની એક કલમ છે. આ એક જુનો કેસ છે. તે વીષે ખુની કાયદામાં એક કલમ છે પણ તેની ભાષા એવી છે કે આ કેસને તે લાગુ પડતી નથી. થોડા દિવસ ઉપર આપણે મળ્યા હતા ત્યારે એશિઆટીક આગેવાનોએ જે વાંધા રજુ કરેલા હતા તે આ છે. તે ઉપરાંત તેઓએ ભણેલા એશિઆટીકો માટે ગમે તેટલા થોડા પણ આપણે ખુલ્લા મુકવા. માનવંતા સભા સદોને મેં બતાવેલ છે કે ઉપર જણાવેલ સઘળા વાંધા તદન વ્યાજબી રીતે અને સ્પષ્ટ ભાષામાં કબુલ રાખવામાં આવ્યા છે. (હીઅર, હીઅર) પણ કેળવણી બાબત માં પાર્લામેંટને કે દેશને હું ભલામણ નથી કરી શકતો કે ગયા વરસના કાયદા માં તે બાબત જરાપણ ફેરફાર કરવો. (હીઅર, હીઅર) હું માનું છું કે આથી વતનનો ફેરફાર બંધ કર થઇ પડશે. એશિ આટીક આગેવાનોની આ ભલામણ સ્વીકા રવાનો હું કોઇપણ રસ્તો જોઇ શકતો નથી. અને હુ ધારું છું કે એશિઆટીક સાથે વાતચીત કરવામાં જે માનવંતા સભાસદ હાજર હતા તેઓનો પણ એજ વિચાર છે કે ખુની કાયદામાં આ ફેરફાર કરવો તે કદાપણ ભરેલું નથી. અને ફેર કારને માટે તેઓએ કબાલ્યું કરવું તે મેં કબુલ રાખેલ છે ખુની કાયદામાં એક એવી કલમ છ કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એશીઆટીકોને મુદતની પરમીટ આપી શકે. આ કલમ જરૂર જણાતા એશિયા ટીકોને અમુક મુદત દેશમાં રહેવા દેવાને દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ કલમ મુજબ હું ચરતેલ છું. મે દેટલીક વખત પરમ મુરૂને આવવાની પરવાનગી આપી છે. તેજ રીતે મેં કે મારી પહેલાંના અમલદારે એક ડાકટરને પરવાનગી આપી છે. આ વિષે એવી સુચના થઇ કે આ સત્તા ગવરનરના હાથમાં રહેવી જોઇએ. આ બીલમાં તે સુચના મુજબની કલમ પણ દાખલ કરેલી તમે જોશો. આથી કરીને જો કોલોનીઅલ સેક્રેટરી સામે કોઇ જાતની ફરીયાદ હોય તો—અને તેને આ કાયદાને અમલમાં મુકવાનો રહેશે એટલે હોવા સંભવ છે—તો તેનાથી ઉપલી સત્તા નીષ્પક્ષપાતપણે તે કલમનો વરાબર અમલ કરે. હું આશા રાખું છું જે આ સવાલ હમેશાં નીષ્પક્ષપાતપણે હાથ ધરવામાં આવે. આ બધા મુદ્દા વિષે આપણા ઉપર કબાજ થયા પછી અને તે

વ્યાજબી રીતે આપણે કબુલ રાખ્યા પછી માનવંતા સભાસદો એમ આશા રાખતા હશે કે આ દેશમાં જે તોફાન ચાલી રહ્યું છે તે સમી જશે અથવા કાંઈ ઓછું થશે. પણ એશિયાટીક કમીટી તરફથી મારા સેક્રેટરીને આજે એક કાગળ મળ્યો તેના ઉપરથી એમ જણાય છે કે આ આશા, જે તદ્દન વ્યાજબી હતી, તે બધે ભારે નીરાશા નીવડશે. જોહાન્સબર્ગ રગમાં કેટલાએક એશિયાટીકોની એક મીટીંગ મળી હતી. તેણે નીચેના મુદ્દા ઠરાવેલા છે. તે જુઓ વાંચીશ તે ઉપરથી માનવંતા સભાસદો જોઇ શકશે કે હજ બગ તે બધા નમ્ર છે. અને કોનફરન્સ વખતે જણાવવામાં આવ્યા હતા તદ્દન. "મી. સોરાબજીને વતની તરીકે ને સઘળા હકથી ટ્રાંસવાલમાં ફરીને દાખલ થવાની પરવાનગી આપવી." માનવંતા સભાસદો જાણતા હશે કે તે એક નાતાલ ઇંડિઅન છે અને તેને આ દેશમાં કેળવણી પામેલા એશિયાટીક સવાલની અજમાએશ કરવા ને આ દેશમાં લડવામાં આવેલ કાયદા વિષે મારી માન્યતા એવી છે કે ખુની કાયદાની કલમ પ્રમાણે કાનફેસર રહીશ ન હોય તેવા કોઇપણ કેળવાએલ હીંદી દાખ પણ કાયદા તળે આ દેશમાં દાખલ થઇ શકતો નથી. હીંદી કોમ એવો વાંધો ઉઠા વે છે કે ભણેલા એશિયાટીકો આ દેશમાં આવી શકે અને મી સોરાબજી એક કેળ વાએલ હીંદી કાયદાની કસોટી કરવા આવેલ. માજીસ્ટ્રેટે તેને સજા કરેલી અને છેવટ પરમ દિવસે તેને દેશપાર કરવામાં આવેલ છે. (હીઅર, હીઅર) આ નીવેડો લાવવામાં તેને આ દેશમાં આવવા દઇ કાનફેસર રહીશ બનવો એ એક કલમ છે. બીજી કલમો એવી છે કે: બધા કેદીઓને છોડી મુકવા; એશિયાટીક કાયદો રદ કરવો; ભણેલા હીંદીની કેળવણીની સાધારણ પરિક્ષા લેવી અને તે પરિક્ષા કેવી અઘરી લેવી તે સરકારની મરજી ઉપર; તેમની મીટીંગમાં ચરનાએલી શરતો બીલમાં દાખલ કરવી. તેમજ બાળી નાખેલા સરટીફીકેટ હરીયો મફત કાઢી આપવાં (હસાહસ) અને છેલ્લા બીલનો મુસદો નાની બાબતમાં સુધના આપવા એસોસીએશનને બતાવવો (વધારે હસાહસ) આપણી કઇ સ્થિતિ છે તે તમે સમજતા હશો. આપણને રોજ અરજીઓ મળતી જાય છે. અને હજુ આપણને અરજીઓ મળ્યા કરશે અને નવા મુદાઓ નીકળ્યા કરશે. (હીઅર, હીઅર) કાંઇક છેડો હોવો જોઇએ. હું માનું છું કે આ બીલ બરાબર છે. હીંદીઓને જે બધું જોઇએ છે તે બધું તે ગણી શકાય. મી. ગાંધીએ જણાવ્યું છે કે હીંદીઓ આ દેશની ગોરી પ્રજના ભાગીદાર બનવા. મારે તેની સામે કહેવાનું કાંઇ નથી. હીંદીઓ અથવા તેમની સાથે જે નાતો ધરાવતા હોય તેમને તે બરાબર લાગે એવી વાત છે પણ આ ગોરી પ્રજા તે માગણી કદી કબુલ નહિ રાખે (લાંબા વખત સુધી તાળીઓ) આ નજરે તેની માગણીઓ કબુલ રાખવાનું અસંભવીત થશે. એક વખત જો તમે ખાસ દલીલ કબુલ રાખો તો તે દલીલને માટે ખાસ કાયદો જોઇએ. અને આજ હિસાબે તેઓની માગણી કબુલ રાખવને આપણાથી બનતું આપણે કરેલું છે. કાયદાનો અમલ મારે કરવાનો રહ્યો એટલે હું બહુ મુશ્કેલ સ્થિતિમાં હું. પણ જેટલી નરમાશથી અને વ્યાજબી રીતે મારાથી બની શકે તેવી રીતે આજ સુધી મેં તેનો અમલ કરેલો છે અને હજુ પણ તેમ કરીશ. (હીઅર, હીઅર) મધ્યમ પગલાં લેવાથી જેમ બધા સવાલોનો નિકાલ લાવી શકાય તેમ આ સવાલનો પણ નીકાલ લાવી શકાશે. તરતજમાં આપણને થોડી મુશ્કેલી નડશે એમાં શક નથી. આપણે રાભાળી પૂરવક કામ લેવાનું છે અને આ દેશની ગોરી પ્રજા તેમજ આ સભાના મેંબરોને પણ તેજ પગલે ચાલવા ભલામણ કરું છું. આવી બાબતોમાં આપણે હમેશાં વ્યાજબી ગેરવ્યાજબી જોવું. એશિયાટીકો તરફનો આ સભામાં કોઇ પ્રતિનીધિ નથી, અને તેટલા માટે આપણે વધારે સાવચેત રહેવાની અને જે પગલું ભરીએ તેમાં વ્યાજબી શું અને ગેર વ્યાજબી શું તે જોવાની જરૂર છે. કું આ કહું કે જે બીલ આ સભા આગળ રજુ કરવામાં આવ્યું છે તેથી આ જરૂરીઆતો પૂરી પડે છે અને તેટલા માટે કું આશા રાખું છું કે માનવંતા સભાસદો સરવાનુમતે તેને પોતાની કબુલાત આપશે.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના જાણવા પછી સર જ્યોરજ ફરાર, સર પરસી ફીટસ પેટરીક, મી. વાઇબરગ, મી. હોરકીન અને મી. જુબરટે જાણેલા કરી આ બીલ ને ટેકો આપ્યો. બાદ બીજી વખતનું વાંચન પાસ થયેલું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. અને તેજ રોજ ત્રીજું વાંચન પાસ કરી લેજીસલેટીવ કાઉન્સીલને મોકલી આપવામાં આવ્યું હતું.

કાઉન્સીલમાં અપોર બાદ પહેલી વખત તથા બીજી વખત વંચાયું હતું. તે વખતે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મેજરલે ટીક ઓસેબ્ઝર્વેશનમાં જાણવા આપ્યું હતું તે બાબતનું પણ જરા ટુંકું ભાષણ આપી મેંબરોને સમજણ પાડી બીજું વાંચન પાસ કરવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી. મી. કરટીસે પુછ્યું કે સરકારનો આ ઠરાવ છેવટનો ઠરાવ છે કે કેમ તેના જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ ના કહી. મી. કરટીસે આગળ ભાષણ કરતાં કહ્યું કે આવા કામોમાં કોઇ પણ વચન અથવા સમજુતી કરવામાં આવે તે હમેશાં લખીનવાર હોવી જોઇએ. કારણ કે જે સમજુતી કરવામાં આવી હતી તેમાંથી ગેરસમજ ઉભી થઇ હતી. જે વચનો આપવામાં આવ્યા તેનો કરેક પોતાનો અરથ કરે અને એશીઆટીકોને સ્પષ્ટ રીતે કહેવું જોઇએ કે સમ જુતી માટે જે લખાણો તથા વાતચીત કરવામાં આવેલ છે તેમાં લખેલું વંચાશે.

ગુરૂવારે આ બીલ ત્રીજી વખતના વાંચનને માટે રજુ થયું હતું તે વખતે મી. કરટીસે જણાવ્યું કે આમાં એક કલમ એવી છે કે બ્રિટીશ કોલોની અથવા સાઉથ આફ્રિકાના સંસ્થાનોમાં વસતા બલાઇ લોકોના એશીઆટીક શબ્દની વ્યાખ્યામાં સમાસ થતો નથી આથી ભાવિષ્યમાં મુશ્કેલી ઉઠવા સંભવ છે. પરંતુ આ સુધારો થયા પીના બીજી ત્રીજી વખત વંચાઇ પાસ થયેલું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

[સર પરસી વગેરેનાં ભાષણો છે તે અમે આવતે અઠવાડીએ આપવા ક્રમેદ રાખીએ છીએ. અ. ઇ. ઓ.]

આ વખતે વધારે પાના આપવા છતાં ઘણું અગત્યના લખાણ તથા ચરચા પત્રો વગેરે અમે આપી શક્યા નથી તે માટે દીલગીર છીએ.

મી. રહીમભાઇ જણાવે છે કે રજીસ્ટરની સાથે ફેરીના નવા બીજા સાબસ્ક્રીપ્શન પણ ભરી મોકલવા જોઇએ.

રોયટર્સ-ટીનોપલનો એક તાર જણાવે છે કે ગયા રવીવારે ઇસ્તંબુલમાં એક મોટી આગથી ૨૫૦૦ ઉપરાંત ઘર નાશ પામ્યાં છે. પવનથી આગ બહુ ફેલાઇ હતી અને તેથી ઘણું નુકસાન થયું હતું. ૭૦૦૦ માણસો ઘરબાર વીનાના થઇ પડ્યા છે. કેદખાનાં આગ ફરનાર, ચોરો, બાળકો અને સંખ્યાબંધ ઘોડા આગનો ભોગ થઇ પડ્યા છે.

પ્રિટોરિયામાં ચાલેલા કેસ

જાણવા લાયક રજુઆત

ટ્રાંસવાલની મદદે ચડેલા નાતાલના કોરાઓ ઉપર જે કેસ ચાલેલા તેની માહીતી નીચે મુજબ છે:—

એચ. આઇ. જોશીઃ હું ચોપડા લખવાનું કામ કરું છું. અગાઉ હું ટ્રાંસવાલમાં કોઇ વખત ન હતો પણ હવે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ કેળવણીની પરિક્ષા આપી દાખલ થવા માગું છું. મેં સરહદ ઉપર કેળવણીની પરિક્ષા પાસ કરી છે અને નામા મુજબ પુરતા સાધનો રજુ કરવા છે. મેં અમદાવાદ હાઇસ્કુલમાં કેળવણી લીધેલી છે. અંગ્રેજનો મેં ૧૦ વરસ અભ્યાસ કર્યો છે. નાતાલમાં ઘણી વખત મેં અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષાના ઇટરપ્રીટરનું કામ કરેલ છે. નાતાલમાં કેળવણીની પરિક્ષા મેં પાસ કરેલ છે. નાતાલના કુલીઓ વખતે ઇંડિઅન સ્ટ્રેચર બેરર કોરમાં સારજંટ-મેજર મી. ગાંધી નીચે હું સારજંટ હતો. આ કારણથી પણ હું ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ ટ્રાંસવાલમાં ખુશીથી દાખલ થઇ શકું છું. વળી રજીસ્ટ્રેશન કાયદા મુજબ હું રજીસ્ટર લેવા માગું તો તે લેવાને કોલોનીમાં દાખલ થયા પછી આઠ દિવસની મુદતનો પણ મને હક છે. તે મુદત વીત્યા પહેલાં તે કાયદા મુજબ શીક્ષા થઇ શકતી નથી. તે કાયદો અપમાન કરનારો હોવાથી હું તેને તાબે થવા ખરાબો રાખતો નથી.

મી. યુ. એમ. શેલતઃ હું એજંટ, ઇટરપ્રીટર, અને નામું લખવાનું કામ કરું છું. ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ પરિક્ષા આપી દાખલ થવા હકદાર છું. નાતાલમાં ઇટરપ્રીટરની પરિક્ષા પાસ કરી સર ટીફીકિટ મેળવ્યું છે. અંગ્રેજનો મેં ૭ વરસ અભ્યાસ કર્યો છે. બોઅર રાજ્યમાં મેં સરકારી નોકરી કરી છે. નાતાલના કુલીઓ વખતે ઇંડિઅન સ્ટ્રેચર બેરર કોરમાં સારજંટ-મેજર મી ગાંધી નીચે હું સીનીઅર-સારજંટ હતો. આ કારણથી પણ હું ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકું છું. રજીસ્ટરની અરજી માટે ૮ દિવસની મુદતનો હક છે. હું તે કાયદાને તાબે થવા ખરાબો રાખતો નથી. તે કાયદાતળે જે સજા થાય તે ઉઠાવવા હું ખુશી છું.

મી. એમ. એન. ગોકળજીઆઃ હું ઇટરપ્રીટર અને ચોપડા લખવાનું કામ કરું છું. નાતાલ અને ટ્રાંસવાલની કેળવણીની પરિક્ષા મેં પાસ કરી છે. અને તેથી ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ હું દાખલ થવા હકદાર છું. ખુદી કાયદા આખત મારી પહેલાંના સાક્ષીઓએ જે મત આપ્યો છે તેને હું મળતો છું.

મી. એમ. પી. પ્રાણવાળાઃ હું ઇટર પ્રીટર અને શીક્ષકનું કામ કરું છું. નાતાલની કોરોમાં કેટલીક વખત મેં ઇટર પ્રીટર તરીકે કામ કરેલ છે. બ્રિટીશ સાઉથ આફ્રિકામાં મુસાફરી કરવાને મારી શીઅશના ગવરનર પાસેથી મેં પરવાનો મેળવેલ છે. ૧૯૦૬માં મેં અરજી કરી હતી પણ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાના ચોપડા ના પાડવામાં આવી હતી.

એસ. બી. મેદઃ હું વેપારી—દલાલ, ઇટર પ્રીટર, ટ્રાંસલેટર, ચોપડા લખવા વગેરેનું કામ કરું છું. હું ઇમીગરેશન કાયદાની રૂએ પરિક્ષા પાસ કરી દાખલ થવા હકદાર છું. લંડન ચેંબર ઓફ કોમરસની એકાઉન્ટન્સી પરિક્ષા મેં પાસ કરી છે હું નાતાલના જગવા વખતે ઇંડિઅન સ્ટ્રેચર બેરર કોરમાં સારજંટ હતો. ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થતી વખતે મેં કેળવણીની પરિક્ષા પાસ કરી છે.

કાયદા બાબત આ બંનેએ ઉપરના સાક્ષીને મળતી જુબાની આપી હતી.

એસ. કે. રાંદેરીઆઃ હું સરટીફાઇડ-એકાઉન્ટંટ છું. અને પરિક્ષા પાસ કરી દાખલ થવા હકદાર છું. બ્રિટીશ કોલોનીમાં ગમે ત્યાં જવા માટે ઝાંઝીબારના બ્રિટીશ કોન્સલનો મારી પાસે પરવાનો છે. હું પારસી હોવાથી અંગરેજોને સહી લઇ-અંગુઠો નહિ—જે પરમીટ આપવામાં આવતી તેવી પરમીટ પીસ પ્રીઝરવેશન ના કાયદા પ્રમાણે મળેલી મેં આ પરમીટ વાપરેલી નથી. તે હજીનમાં છે. હું હીંદુસ્તાનમાં છુટને માટે પ્રખ્યાત પામેલી પારસી કોમનો છું. પારસી કાયદો ઘડનારા છે, કાયદો તોડનાર નથી. આવા અપમાન કરનારા કાયદાને હું તાબે નથી થઇ શકતો. દક્ષિણ આફ્રિકા મારું વતન છે તેમાં ગમે તે જગાએ રહેવા નો મને હક હોવો જોઇએ.

અત્રે મી. પોલાકે જણાવ્યું કે મી. સાપુરજી કલેજર યુનીઅનને માનનારા છે. તેથી દુરાગ્રહ રાખી હતી.

મી. સુલેમાન ઇબ્રાહિમઃ હું ફેરી કરું છું. કજાઇ પહેલાં જોહાન્સબરગમાં રહેતો. મારી પાસે ડચના વખતનું રજીસ્ટર છે તે આ રહ્યું. જોહાન્સબરગમાં બ્રિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન અને બીજા કેટલાક આગેવાન મેમ્બરો મને ઓળખે છે.

મી. ઇબ્રાહિમ દુસેનઃ હું કજાઇ પહેલાંનો રહીશ છું. મારી પાસે ડચના વખતનું રજીસ્ટર છે ટ્રાંસવાલમાં કેટલાકની ઓળખાણ હું આપી શકું તેમ છું.

મી. દયાળ માવજઃ મારી પાસે પરમીટ તથા રજીસ્ટર છે. બંને ઉપર મારી મરજીથી આપેલ અંગુઠાની નીશાની છે. પણ ખુદી કાયદાતળે મરજીપાનરૂપે અંગુઠો આપવાની સારજંટ મેજરની મેં ના પાડી છે. જો કાયદો રદ કરવામાં આવે તો મરજીથી હું મને તેટલી છાપ આપવા ખુશી છું

મેસરસ મુસા અહમદ, વલ્લભ ભુલા અને મદન વલ્લભે પણ તેવીજ જાતની જુબાનીઓ આપી અને તે બધા પાસે પરમીટ તથા રજીસ્ટર હતાં ઉપરના સાક્ષીઓ કાયદા વિરૂદ્ધ જે લાગણી તાવી તેવીજ તેમણે બતાવી તથા ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થતી વખતે ઓળખાણ માટે અંગુઠો આપવા ના પાડી હતી.

મી. પોલાકે જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું ટ્રાંસવાલની સુપ્રીમ કોરનો એટરની અને બ્રિ. ઇ. એ. નો આસીસ્ટંટ ઓ. સેક્રેટરી છું. હું જાણું છું કે પરમીટ ન હોય પણ બાકી રજીસ્ટર હોત તેવા કેટલાક એશીઆટીકો ટ્રાંસવાલમાં આવ્યા છે તેઓએ ખુની કાયદા પ્રમાણે અરજી કરી છે અને તેમને નવા સરટીફીકેટ આપી આપવામાં આવ્યાં છે. એશીઆટીકોએ લોર્ડ મીલનરના વખતમાં ડચના રજીસ્ટરને બદલે ખુશીથી નવા પરમીટો કઢાવેલ છે. બચાવ પક્ષ તરફની સઘળી જુબાનીઓ લેવાઇ રહ્યા બાદ બંધના વકીલે જણાવ્યું કે કાયદો અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં કેટલાકને પરમીટ નહિ મળે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું. પરમીટવાળા અને સિવાય બીજા કોઇએ સાધન વગર દાખલ થઇ શકવાનું વાજબી ધારણ નહિ હતું. બ્રિટીશ ભાષુસો ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ ૨, પેટા કલમ ૪ મુજબ દાખલ નથી થઇ શકતા. અને રજીસ્ટર બેરર કોરના મેંબરો પણ દાખલ નથી થઇ શકતા કેમકે કામ ચલાઉ કોરના મેંબરોને તે કલમ નથી લાગુ પડી શકતી. તેણે એમ પણ દલીલ કરી કે કામ ચલાવતાં પહેલાં ૮ દિવસની મુદત આપવા સરકાર બંધાયેલ નથી. જેની પાસે પરમીટ છે તે સાર જાણ અંગુઠો આપવાની ના પાડતા હોવાથી તેમને ઓળખવાનું અસ્ત વ્યસ્ત છે.

બચાવ તરફથી એક લાંબા ભાષણ દરમ્યાન મી. પોલાકે જણાવ્યું કે તહોમત

દારોને કાયદો ૮ દિવસની મહેતલ આપે છે તો સરટીફીકેટ નહિ રજુ કરવા માટે જે કલમ તેઓને લાગુ પાડવામાં આવેલ છે તે બેહદ છે. પરંતુ કાયદાની અમુક કલમની રૂએ પોલીસ અમલદાર તેમની પાસે ઓળખાણના સાધન માગી શકે છે અને તે ન આપે તો તેમને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી તેમના ઉપર બીજા કાયદાની રૂએ કામ ચલાવી શકાય છે. તહેનાતદારો એઓ ઓળખાણના જે સાધન પુરા પાડયા છે તે ઉપરથી તેઓ કાયદેસર આ દેશના વતની છે કે નહિ તે તપાસવાનું કામ રજીસ્ટરારનું છે, માજીસ્ટ્રેટનું નથી. પકડનાર પોલીસ અમલદાર જણાવે છે કે પરમીટ ૨ કરનારની ઓળખાણ માટે અસલ તોપ પામવાદ જેવું કાંઇ કારણ નથી. આ ઉપરાંત દરેકને માટે મી. પોલાકે જણાવ્યું કે આ માણસોએ કાયદાનું અપમાન કરવું નથી, પણ તેની સજા ઠેરાવવાનું પસંદ કરેલું છે. તેણે (મી. પોલાકે) મી. દાઉદ મહમદ અને મી. પારસી રૂસ્તમજીએ સરકારને કરેલી મદદ તરફ ધ્યાન ખેચ્યું. અને કહ્યું કે આ બધું તપાસતાં માજીસ્ટ્રેટ તહેનાતદારને ગુનેગાર ઠરાવે તો હું માગણી કરું છું કે તેને ઠેકાણે ઠપકા-સાથે કલાકની-નોટીસ આપવી.

માજીસ્ટ્રેટનો ઠરાવ

બને પક્ષોનું સાંભળ્યા બાદ માજીસ્ટ્રેટે ઠરાવ આપ્યો કે જેઓની પાસે પરમીટ છે તેઓએ અંગુઠાની છાપ આપવા તે બીજી ઓળખાણ નથી આપી તો પણ સાચી રીતે તેમણે જે હકીકતો આપી છે તે ઉપરથી હું માનું છું કે પરમીટ તેમની પાસે છે તે તેમની છે અને તેથી હું છોડી મુકું છું. અને ચેતવણી આપું છું કે તેમણે ૮ દિવસની અંદર રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવી. જેઓની પાસે ડચના વખતના રજીસ્ટર છે તથા લડાઇ પહેલાના રહીશ છે તેમનો પુરાવો હું પુરતો ગણી શકતો નથી. હું એમ નથી કહેતો કે તેઓએ જાહેર કરી છે તે બીના ખરી નથી પણ તે હકીકત પુરતી ગણવું તો હું એક ખોટો દાખલો બેસાડું છું એમ ગણાય. કારણ કે ખાસ કરીને ડચના વખતના રજીસ્ટરોનો તો મોટો વેપાર ચાલેલ છે. વોલ્ટીઅર રટરેચર બેરર કોરના મેંબરો તેમજ ભલેલા દીર્ઘ લડાઇ પહેલા ના રહીશ નથી. જે કાયદો છે તેનો મારે અમલ કરવાનો છે તેની સામે હું વાંધો છે તે જોવાનું મારું કામ નથી. હું હુકમ કરું છું કે આ ૧૬ જણાએ ૭ દિવસમાં કોલોની છોડી ચાલ્યા જવું.

નાતાલ પારલામેંટ

જોહાનીસબર્ગ કાઉન્સીલ, ઓગસ્ટ ૧૯. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ એશીઆટીક વેપારીના લાઇસેન્સ અટકાવવાનું બીલ બીજી વખતના વાંચન માટે રજુ કરયું અને જણાવ્યું કે આ સંડા આપણે નદી દુર કરીએ તો ભવીષ્યની પ્રજાને બહુજ નુકસાન ભગવું પડશે. ઓરેંજ રીવર કોલોનીએ આ લોકોને તદન અટકાવવામાં બહુજ ડહાપણ વાપરયું છે. તેણે વાપરેલી અગમચેતીને લીધે તે કોલોની એશીઆટીક સડાથી આજે તદન મુકત છે. આ બીલની સામે વાંધો એ છે કે આ લોકોને બદલો શા માટે આપવો. પણ હું માનું છું કે આ લોકોને આપણે આટલા બધા વરસ અહીં રહેવા દીધા તો હવે વાજબી બદલો આપ્યું તો તે ન્યાયી ગણાશે.

મી. માર્શલકેંપબેલઃ હું આ બીલ ના હેતુથી વીરૂદ્ધ છું અને મારા થી બનશે તેવી રીતે હું તે બીલની વિરૂદ્ધ મત આપશ. રીપબ્લીકના વખતમાં ટ્રાંસ વાલ સરકાર કુલીને લાઇસેન્સ નહિ આપતા એમ કહેવામાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ભુલ કરે છે. સરકારે આવા બધા લાઇસેન્સ આપેલા છે. કો ટ્રેટની સરકારે લાઇસેન્સ આપવા ના પાડી છે. અને એ હકતો વધારે ડહાપણ ભરેલો હતો એમ હું પણ કબુલ કરું છું. આ કોલોનીએ અમારા વખતમાં આમ કરયું હત તો ડહાપણ ભરેલું ગણાત. નવા લાઇસેન્સ એશિયા ટીકને નહિ આપવાનું જે બીલ પાસ કરયું છે તે બરાબર છે પણ જેને લાઇ સેન્સ આપેલા છે તેને ૧૦ વરસ પછી બંધ કરવા તે તો અન્યાય ગણાય. આપણે જે હક આપ્યા તે લઇ લેવા તે તો ખરે ખર દુષ્ટ ગણાય. આપણે તેમને ચઢી આવી રહેવાનું ઉતેજન આપ્યું. દરેક સહેરોની મ્યુનીસીપાલીટી, વેપારીઓ અને બેંકોએ તેમને દરેક જાતનું ઉતેજન આપ્યું. તેઓએ લાઇસેન્સ ફી અને બીજા કર આપ્યા છે અને રેલવે વાટે અને બીજી અનેક રીતે સરકારને લાખો પૈંડ આપ્યા. આ બીલ જો પસાર થાય તો આ કોલોનીની પારલામેંટને મોટો કલંક લાગશે અને ખાસ કરીને આપણને કે જેઓ નેટીવ અને એશિયાટીક જેના તરફથી પારલામેંટમાં કોઇ બેસતું નથી તેના લાભ સાચવવાને મુકરર થએલા છીએ. આ કાઉંસીલ રક્ષાપણામાં તેઓનું રક્ષણ કરવું એ પણ એક મુખ્ય હેતુ હતો. વળી નવા એશી આટીક લાઇસેન્સ બંધ કરવાનું આપણે પાસ કરેલ છે તેને પણ આથી છેવટની મંજુરી મળવાની ખાત્રી રહેશે. તે બીલથી એશીઆટીક સામે જે પોકાર ઉઠી રહયો છે તેને સમાવવાનું પગલું ઠીક ગણી શકાય. એશીઆટીક વેપારીઓ સામે લોકોની લાગણીનું એક મોજું ચડેલું છે પણ તે કાળે કરીને અમેરીકા માં કાળા લોક સાથે થઇ રહયું છે તેમ સમાઇ જશે. આ કાઉંન્સીલની ફરજ છે કે આ બીલ હાલ કાઢી નાખવું અને હું દરખાસ્ત કરું છું કે આજથી ૬ મહીના પછી દાખલ કરવું.

મી. એન્ગસઃ આ બને બીલના મુદ્દામાં ઘણો તફાવત છે. હું મી. મારશલકેંપ બેલની દરખાસ્તને ટેકો આપું છું.

મી. કટચીનસનઃ આ બીલને માટે આટલી બધી ઉતાવળ કરવાની હું જરૂર જોતો નથી. આ બીલનો હેતુ હું પસંદ કરું છું પણ આટલી બધી બીન જરૂરી ઉતાવળ કરવાની હું સલાહ નથી આપી શકતો.

મી. જાબુરીનઃ હું આ બીલને ટેકો આપું છું.

મી. વીલસનઃ હું આ બીલ પસંદ કરું છું પણ મને ધાસ્તી છે કે તેથી બીજા બીલને વટી સરકારની મંજુરી મળવી મુશ્કેલ થઇ પડશે.

મી કરકમનઃ હું તે બીલને ટેકો આપું છું. પણ આટલી બધી ઉતાવળ કરવામાં ડહાપણ નથી સમજતો. બદલો આપવાની વાતને હું ટેકો નથી આપતો. બીજી વખતના વાંચનને હું ટેકો આપું છું.

મી. આલ્ડસઃ આ બીલથી બીજા બીલ ને હરકત થવા કાંઇ સંભવ નથી. આ બીલથી કોઇ જાતનો અન્યાય પણ નથી થતો. બદલો આપવાની કાંઇ જરૂર જોતો નથી. હું બીલને ટેકો આપું છું.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીઃ બીલથી અન્યાય થતો નથી. લગભગ દરેક એશીઆટીક કાયદાને ટેકો આપેલ છે તે યાદ હશે. આખા રાજ્યમાં આ સવાલ ચરચાઇ છે. આપણા ફરજંદોને માટે રસ્તો ચોખ્ખો કરી મુકવાની આપણી ફરજ છે. નાતાલ માંથી દર વરસે ૨૫ લાખ પૈંડ એશીઆ ટીકો લઇ જાય છે તે તરફ હું ધ્યાન ખેચું છું.

બાદ આ બીલનું બીજી વખતનું વાંચન પાસ થયું હતું.

જોહ્નસ્બર્ગ, ૨૦મી ઓગસ્ટ ૧૯૦૮

મી. ગોડફ્રાર્ડીએ ગારમીટમાંથી છુટા થયેલા હીંદીઓ ઉપર ૩ પૌંડ કર લેવામાં આવે છે તે કાઢી નાખવા નાતાલ ઇંડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅને ૪૦૦ હાજરની સહી ની જે અરજ કરી હતી તે રજુ કરી.

પોર્ટએલીઝાબેથ, ઓગસ્ટ ૧૯૦૮.

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ એસીઆટીક ના લાઇસેન્સ બંધ કરવાનું બીલ ત્રીજી વખતના વાંચન માટે રજુ કરયું. મારશલ કેંપબેલે આ બીલની વીરૂદ્ધ મત આપ્યો. કેટલીક ચરચા થયા બાદ આ બીલનું ત્રીજી વખતનું વાંચન પાસ થયું હતું. માર્શલકેંપબેલ તથા મી. એંગસે વીરૂદ્ધ મત આપ્યા હતા.

!!! રમુજી રંગ !!!

કોણ છે માયનો પુત? ગુજરાતી ભાષામાં લખાનાં પેપરની જાહેર ખબર વાંચી હોય તો ઓર હાઇ ને દમામ. કોઇએ જરા દયા બતાવી હોય અને તેનું સાટીફ પીટીફ કે ચાંદ મળ્યો હોય તો જાણે પેતેજ મહાત્મા. જાહેર ખબરના મથાળા " કોણ છે માયનો પુત " થીજ રંગે ને નાચે! અરે ભા, જરા ધીરા થા. એતો પેટની પુજાની કળા ને બરાબત. પણ અતરે કોણ છે માયનો પુત કે ટરાંસવાલમાં જેલ મહેલમાં હોમાય. બાપુ! રસીકજી સરખા છપનસે અને છોતેર. પણ લાચારે. અફસોસ! મારા સરખા નફટનો કોણ જેલનો બી ભાવ પુછતું નથી. પણ એ ઘાટ ને તાલ છે. નાતાલમાં ટરાંસવાલ રેફ્યુજીમાં "છે કોણ માયનો પુત" કે સ્વદેશ અરથે વાલફકટ માં આવી પાંજરામાં પુરાય? દરવાજો તુટે ને બસમીટ બરબરર ધડકે.

× × ×

ઉપરાણા! ભાઇ માનો કે ન માનો પણ રસિકજી તો ટીકા ટીકા આપીને બી કંટાળ્યા. સવાર થાય કે કોઇ ચાલેલુંજ છે. આતો મસીદ-દેસતું ઉપરાણું, પુજારી-મુહલાંતું ઉપરાણું. મદદેસા-નિશાળનું ઉપરાણું. પાનીપીનીતું ઉપરાણું. એમ ને એમ કોઈ પીછો બેડતુજ નથી. જમાત તો આપું છું, તે તો ઉપર ટપકે ને આંટા તેવોજ થાય છે. અપુચમાં પુરૂ દમણા વળી બી. ઇ. એસોસીએશનના બાં લોકો ઉપરાણું કરવા કુદી પડ્યા છે. બા, શાનું? માલીનું? ગજરાતા નહીં. એતો પેલાં કાગળનાં ચીથરાંનું. કયા? પેલાં પેલાં બહુ કાંગરી વાળાં. ટરાંસવાલના રહીશનો ચાંદ. બાનગનીનું બામ, ને રસીકજીનું બાળી તેની ભભુત ચોળી જે સીતા રામ જે સીતા રામનું કામ! આવો બેટો બેટો જગે અને જે આવે તે બબે! નારાયણ--નારાયણ--નારાયણ!

× × ×

ઇમકલુ! વળી એ શું? કયાંય આગે દેખાય દાંધો. ચોટુંઓએ હાથ ઝીધો. અરે એતો રસિકજીની અરીજીની ચેન. બાકી આપણા પેલા દીંગુજી ફરારા છે કની ને દાઢીએ હાથ મુકી પરવાર્યા, ત્યારે નબળો માટી બૌચરપર શુરો રેજી પેંજી દીંદીને ઇમકલુ અને દીંગલું કરવા નીકળી પડયા છે. રમટસને કહે છે કે જો કાયદો રદ કીધો તો ખબરદાર! તારો જવાબ લેશું. તારી પત્તર ધમશું? ખરૂં બા ડોહીમ મરયો સબ ગમ એટલે સવાર શાની પડવાની? જાણે નિદ્રામાં જ ડોલી રહેશે તો! બાપા તોપ ફોડતે તે જાણેલી હતી. બાપુ, જોઉં? આપ સમાન બળ નહીં અને મેઘ સમાન જળ નહીં. હાથી (દીંદી) ની પાછળ ઘણાંએ કુતરાં ભદભદ કરે કાયું દુઃખે તે ફોકટમાં ને પમની (સત્યાગ્રહ) આકટ માં આવ્યાં તો મળે (કાયદો ને ધક્કાર) ચુરેચુરો ને કચ્ચર ઘાણ-પરિણામમાં રસિકના ભુચાના ભોંદામાં બાંધ! બાંધ લાગે મીઠી મીઠી ને ચમની ઉંધે કોટી કોટી!!

× × ×

નિદ્રાવસ! કોણ જાણે છો? નાતાલ પારીના ધડાકા ને બાસ મીટીંગના કડાકા સાંભળ્યા હોય તો ચડજ બેટા રાણીપર અલ્લાહ ભલા કરેગા. ટરાંસવાલના દીંદી લોટા—બાય બાડો. હમ પુઠે હૈં. બાકી આપપર પડે તો ઉંડું જેલ કોણ જાય? ઉંડું અમે તો પીટીશનની બીખ માગીએ. ઉંડું કંપનસેશન મળે તો બાંસડા પોટલા બાંધીએ. જોઈ બહાદુરી ને જાગરતી! હરો બા. ઘણીને સુકે ઢાંકણુમાં ને પાડોશીને આરસીમાં એમ ઝાંઝવાં આવે. પણ મને ટરાંસવાલ જંગ માં દીંમતના કાંઇ ત્રણુસેં ને તોતેર તાર મલ્યા છે ને મળેછે. તો આજ હું બી નારણાળાને પંદર હીજરાંના બોટ આણી દીંદીઅન ઓપીનીઅનમાં ઇમાઉ

દરોમ. રસીક ઇ નાઇસલી

સીમપથી ઇ બેચ,
એન્ટીપથી ઇ કાવર્ડ;
વીસીંગ યુ સકસેસ,
ફાઇટ ફોર થી વર્ડ.

× × ×

એબ્જુકેટેડપર ધાડ! બાપુ, સત્યાગ્રહ ધીકયો ને કમીટે ઝોડયો. ડોબાડમેરો બની છેલ્લી ઘડીએ અંક છે કે બધાને હક આપું પણ એબ્જુકેટેડ તો મારા દુશ્મન, બાલી એક માઇ કાકબ્બા જેવું નાલ્લું મનખ પેલુ બી. ઇ. એ. સેક્રેટરીની મદદથી મને આટલું હંકાવ છે તો બી. બીજા સરખા બારિસ્ટર આવી પડે તો, શું કરું? કપાળે હાથ દઉં કે બી કરાર ને પગે લાગવા જાઉં! બાપુ, બસ— ગમે તેમ થાય પણ બાહ્યતર વાળા ન જોઇએ હાવ દરવાજે બંધ. બાપુ પડશે એટલે નમસ્કાર. એમજ થશે યાદ રાખજો. સત્યાગ્રહ બીકયો પાછો જેવો ને તેવો, ચેરમેન લેશે નમારી સુતા ને ખાતા મેંવા.

× × ×

ઝુકરૂ ઝુકરૂ! હાલતાં હાલતાં દમ બસરના ડમરા મને કહે છે કે દીંદીનો જુસ્સો તો સોડાવાટરની બાટલી જેવો, ઝુકરૂ ઝુકરૂ થઇ બેસી જાય છે. પણ— બા—ના. સાવ જુઠું તદન જુઠું. ને વળી ફડફડતું જાઠું. કુ વોટ યુ લાઇકનો જવાબ મળતાં તો આપણા ધુરીધર ચેરમેન કળા ને પીળા બની ગયા. સાથે નાતાલના ચેરમેનના ડંગોરા નો ટેકો મળ્યો; એટલે હવે બાકી શું? બા. સેક્રેટરી, જી. ટેસ્ટથીજ આપણા લાઇબ્રો આવે એવો હરાજ મુકો. રજી સ્ટર બાબો, રમટસને પાડો કાબો. દીંદી લડે બટાબટ ને દુશ્મન પડે પટાપટા. પટ—પટ—પટ.

× × ×

સામગ્રી!' સંભળાય છે કે ચેરમેન અને સેક્રેટરી નો બીચારા બાપાના અને પીધાના પણ નથી. રાતે સુખે નિદ્રાને પણ બેટતા નથી. બાપરે, બાધા પીના કેમ જીવાય! નથી ધંધાના ને ધારીના. પણ રમટસને ઉંઘો પાડવા ના વીચારમાં રાત અને દીવસ ગોથાં બાય છે. રસીકજીએ વીચારયું કે આ બંદા ભગદંડીની મદદ કાંઇ કામ લાગે. પણ ના બાપુ, એક લોટ આવી પડયો છે. અને દરેક સામગ્રીમાં ભાગ લેવા તુટી પડયા છે. પણ વરખ ચળાય છે જો! બાપુ ચાલુ રીકમાં તો બોદા કરશે તો જેલ મહેલમાં આળોટશે. લ્યેયું? મરદકા ડંકા બાજે કુલુમ કુલુમ, ને રસિકજી સરખા કરે ગુલુમ ગુલુમ

રસીક.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નોંધમેા ધ્યાન રાખશે તેા તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપાવાનેા સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચેાખા સાહીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરેાબર લખવાં. તે હમેશાં અહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી ખાતરને સારૂ

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણેા તેજ અઠવાડીયામાં હાજર કરી શકાશે

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બાબતી લખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મેાકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રોઓને જવાબ.

એક હીંદી- ખુની કાયદાને તાબે થયા પીના મુદતની પરમીટથી જઇ શકાય એવી સ્થિતિ નથી એટલે હાલ તેવી રીતે જવાની અમે સલાહ આપતા નથી.

—

મી. કાસમ ઇસ્માએલ તથા બીજા ચાર સહી કરનાર ક્વીન્સટાઉનથી લખે છે કે ત્યાંના હીંદીઓએ ટ્રાંસવાલની લડત બાબત ઉઘરાવ્યું પા. ૬-૧૪-૦ નું કરી મી મહમદ ઇસ્માએલ મુલ્લાં વિ ને આપેલ. તેમેાએ તે પૈસા કેંદ્રાન્સબરગ મેાકલવા કે નહીં તેનેા જવાબ મી. મુલ્લાં નથી આપતા એમ પણ લખે છે. આ બાબત ખે. મુલ્લાં અથવા કેંદ્રાન્સબરગની મંડળીઓ અમને કંઇ ખબર આપશે તેા છાપીશું [ઇ. ઓ. અ.]

—

હુસેન ફકીર મહમદ લખે છે કે કાઠીઆવાડ હુસેન અલીમ સેાસાયટીની મીટીંગ મી. મુસા મહમદ (સ્ટાંડરટન) દેશ જતા હેાવાથી તેમના માનમાં મળી હતી. આ વખતે એક સારા ફરજી નીમી સેાસા ટીના પૈસા સેવીંગ બેંકમાં રાખવા ઠરાવ થયેા હતેા. મી મુસા મહમદે આશરે પૈા ૧૬-૧૬-૦ ની મદદ આપી હતી તે માટે પેાતા ઉપકાર માન્યેા હતેા.

નાતાલના નવા બીલ સામે લડત

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

નાતાલ પારલામેંટે બહું બીલ કરે મુકી બીજા બે બીલ પાસ કરવા છે. હવે વહી સરકાર તે બેને મંજુરી આપે કે ન આપે તે ઉપર આધાર નહીં રાખતાં આપણા પેાતા ઉપર આધાર રાખવાનેા છે. તેને વાસ્તે કરેલ પીટીશનને દાદ મળી નહિ. મરહુમ મી. મુસ્તફા કામેલ પાશા એ કહ્યું હતું કે "જે પ્રજા પેાતાના રાજકરતા પાસે હકે હકથી માગવાને બદલે ભીખ માગે છે તે પ્રજા ઉપર રાજકરતા જુલમ કરશે અને ઢોરની જેમ ગુલામ બનાવશે" આ વાક્યેા બધે ભાગે આપણને લાગુ પડે છે.

બીજા બીલમાં અહલો આપવાની કલમ માત્ર ઉંદરની જેમ પુંઠ મારીને કરડવા સરખી છે એમ તે બીલના નાંચન ઉપર મેંબરેાના વાદ વિવાદ ઉપરથી ખુલ્લુ જણાય છે. આ કલમથી ઘણે ભાગે કેટ લાક દીંદી વેપારીઓ લેાભાયલા જણાય છે પણ બારીકાથી વિચાર કરતાં ખુલ્લું જણાય છે કે તેબીલ જેટલું વેપારને નુકશાન કરતા છે તેટલું જ ધરમનું અપમાન કરતા છે. બારે કે સરકારના વિચાર પ્રમાણે આજથી દશ વરસે આપણને કલેમ આપી વેપારથી છુટા કરી દે (એવું કહી બનનાર નથી) પણ આપણામાં એવા ઘણા જણ છે કે તેઓ વેપાર વગર બીજુ કાંઇ કરી શકે નહિ એટલે તેઓને આ કાલેાની છોડી રસ્તેા લેવેા પડે તે વખતે આપણી મસજીદેા દેવળેા અને બીજા ધરમના રથળેા ને માટે સરકાર શું વિચાર રાખે છે? શું સરકાર આપણને તે પવિત્ર જગ્યાઓની પણ કલેમ લેવા ફરજ પાડશે! અથવા આપણે આ પવિત્ર જગ્યાઓની કલેમ લેવા તયાર થશું! અથવા આવણા પવિત્ર રથળોને વેમનુ કરી આપણા વેપા-ની કલેમ લઇશું? આ સઘળી બાબતેા માં કેાઇપણ બનવા જેમ નથી તેા આપણે એકજ રસ્તેા 'સત્યાગ્રહ'નેા છે

એ વિષે વિચાર કરવા મળેલી કેાંગ્રેસ ની મીટીંગમાં મી. ગાંધી તરફથી આવેલા ઠરાવનેા બરડેા રજુ થયેા હતેા તેમના ઉપલા ઠરાવમાં કસમની વાત ઉપર વાદ વિવાદ થયેા હતેા એ વીશે મારા પેાતાનેા નમ્ર મત દરસાવુ છું.

મેં ઉપર કહ્યુ તે પ્રમાણે લડત તેા આપણે લેવાનાજ રહી તેા પછી આપણને કસમ ખાવામાં શી અડચણ?

કેાઇપણ કામનેા જે આપણે ખરા દીલ થી અહદ કરયેા અને દીલનેા જાણનાર ખુદા છે એટલે તે ખુદાને રાજીના બે પાંચથી આપણે તે અહદ તેાડીએ તેાપણ ખુદાના ગુન્હેગાર થઇએ છીએ ફેર માત્ર એટલેા જ કે આપણે મેાંયેથી "ખુદાને હાજર જાણી" એવું બેાલતા નથી પણ ખુદા તેા દરેક જગ્યાએ હાજર છે જાહેર કસમ ખાવાથી સાંભળનાર માણસેાને હિંમત અને જોસ આવે છે અને આખર વખતે જ્યારે માણસ હીંમત મુકી દેવાને તયાર થાય, સ્વદેશાભિમાન છોડી દે તે વખતે જો કસમ લીધા હેાય તેા ધરમાભિમાનના અંશે તે બાધેલ કસમ પાળવા તયાર રહે. તેા આવા મહાન કામમાં કસમની ખાસ જરૂર છે.

મારી અલ્પમતિ પ્રમાણે કેાંગ્રેસ કમીટી અમુક ઠરાવેા નુકસર કરી. અમુક તારીખે માસ મીટીંગ બેાલાવવાનુ જાહેર કરી ઉપલા ઠરાવેા જાહેરમાં મુકે અને તે ઉપર નાના મેાટા દરેકને સરખી રીતે વિવેચન કરવાનેા રહ્યા આપે અને મીટીંગ ની ઠરાવેલ મુદતમાં દરેક નાના મેાટા શહેરેા ના ડેલીગેટોને આમંત્રણ કરે, દરેક ડેલી ગેટેા તે તે શહેરેાની કમીટીયેા ચુંટાયલા હેાવા જોઇએ આમ ચુંટાયલા ડેલીગેટોની સભા મુકરર કરેલા ઠરાવેા પાસ કરે. આ પ્રમાણેના પાસ થએલા ઠરાવેામાં પાળવા યેા કેાઇપણ જાતને વાંધેા ઉઠાવવાનેા સંભવ રહે નહિ.

એડનડેલ લી. કેામનેા સેવક.
તા. ૨૪ એાગસ્ટ, ૧૯૦૮, એન. મહમદ

—

વીરીનીખનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ભાણા પરશેાતમ અને બાના ગેાપાળને વગર લાઇસેન્સે કેરી કરવા માટે તા. ૨૪ ના રેાજ કેારટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તે બને ટ્રાંસવાલના બાર બાર વરસના જુના રહીશ છે. બચાવ તરફથી મી. કેારટર હાજર હતા. તેમણે જણાવ્યું કે જુની કાયદેા અમને પસંદ નથી તેથી સજા ઉઠાવવા અમે ખુશી છીએ. માજીસ્ટ્રેટે દરેકને પા. ૧-૭-૬ દંડ અથવા સાત દિવસની સખત મજુરીની કેદ આપી હતી. બને જેલમાં ખુશીથી ગયા હતા.

—

ડરબનથી મી મેતર અહમદ મહમદ લખી જણાવે છે કે આઉય આફ્રીકામાં કેટલીક જગ્યાએ કુસ્તી જોવામાં આવે છે તેને માટે દીલગીરી છે. આ બાબત આપણે અગાઉ લખવાની જરૂર છે

પરચુરણ ચરચા

ક્રાઈસ્ટચર્ચથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટરાંસવાલથી આવતા ઉતારૂઓને ડર્બન ડીસેમ્બર તથા જાન્યુઆરીમાં શીપીંગ ઓફીસર જેવા ધીના એજ્યુકેશન પાસ આપતા નથી. તેમજ ધીગ્રીસ પાસ હાલ બંધ થયા છે. પહેલે પોંઈટથી અરજી કરે તેજ પાસ મળે છે એટલે અત્રે લોકોને બહુ હેરાનગતી ભોગવવી પડે છે.

ડરબનથી એક સ્નેહી આપણે માટે જે બીલ પાસ કરવાં છે, તેને માટે આપણે પુરી સખત ઉહાપોહ કરવો જોઇએ.

લેડીસ્મીથથી હીંદુ સનાતનધરમસભાના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે તા. ૧૯ જુલાઇ, જન્માષ્ટમીને રોજ અત્રે મોટા સમારંભથી કથા કીરતન કરવામાં આવ્યાં હતાં. આ મેળાવડામાં ૨૦૦ જેટલા મનુષ્યોએ લાભ લીધો હતો

ગ્રેટાઉનથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીં કોઇ હજામ નથી તેથી બહુ આપદા પડે છે. વાસ્તે કોઇ સારો બાર બર આવે તો તેનું ઠીક ગુજરાન ચાલે તેમ છે.

કેપીમથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીંથી તા. ૧૬ ને રોજે બે આદમી જેલમાં મયા હતાં. તેમાંનો એક આદમી ડાહ્યા ગોકળ તા. ૨૦ના રોજ રૂા. ૭/ ૬૬ ભરીને ચાલ્યો આવ્યોછે. અને શકપદ અલી નામનો હજુ જેલમાં છે. માટે શકપદ અલીને ધન્ય છે અને ડાહ્યા ગોકળ જેવા માણસ કોમને દીલગત લગાડનાર છે. માટે એવા માણસ કોમનું બહુજ બુરૂં કરે છે

ક્રીસ્ટથી મી. લાલા ખુશાલ જણાવે છે કે જોહાન્સબરગથી આવેલ મુસા નામના એક ફેરી વાળાને અત્રેના જંગલ માં ફેરી ફરતાં એક જીવલેણ રીંછે પકડી બેભાન કરી નાખેલ. તે વખતનો કકળાટ સાંભળી રસ્તાપરના એક ડચે આવી રીંછને બંદુકેથી મારી તે માણસ ને છોડાવ્યો. તેના તબીયત ગંભીર છે. હાલ તે માણસ જંગલની એક દુકાનમાં દુકાનદાર તેની સારવાર કરે છે તે માટે હું તેનો ઉપકાર માનું છું.

ક્રુગરસ્ડોર્પથી એક લખનાર જણાવે છે કે બલ્લારામ દુલભ જે ગુમ થયા ની હકીકત તા. ૧૫ મીના ઇંડીયા માં બહાર આવી છે તે આદમીની લાસ તા. ૨૭મીએ ઓફેલો રીવરમાંથી મળી આવેલ છે. તેને ઘટતી ક્રીયાએ દફન કરવામાં આવેલ છે. તેજ લખનાર વધુ જણાવે છે કે તા. ૨૨ ઓગસ્ટના ઇંડીયા માં હીંદુ ધરમ સોસાયટીમાં મી. રામા ભુલાનું નામ પ્રમુખ તરીકે જણાવેલ છે. ત્યાં આગળ મી. હરીલાલ ધામજી વાળા પટેલ હોવાઓ.

મી. ત્રવાડી પોર્ટસ્લગર્થી તા. ૧૭ ના રોજ લખે છે કે આજરોજ અત્રે તેમજ મુસ્સા કાટકોટીયા નામના રાણાવાવના રહીશ મેમણને વમર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાના વાંકસર અદાલતમાં ૭ દિવસની જેલ અથવા રૂા ૨૫/ દંડ થયો છે. દંડ ન આપતાં તેણે જેલ કબુલ કરી છે આ માણસને અમો ઘણી મુશ્કેલીથી આપીએ છીએ કેમકે પોતે વૃદ્ધ ઉમરના છે અને ખુની કામદાને કારણ થયા નથી.

સમરસેટ સ્ટેશનથી મી.હુસેનખાં કાલેખાં લખે છે કે તા. ૧૬ ઓગસ્ટના રોજ મી. હાજી મહમદ આદમના મકાન ઉપર એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી પ્રમુખ સ્થાને સુરતના સયદ મુસ્તફ અલ અદ રેસ બીરાજ્યા હતા. હાજર થયેલા સાહેબોમાં મેસર્સ હાજી ઇબ્રાહીમ, હુસેનખાં કાલેખાં, અહમદ મોંથીઆ, મુસા ભાપુ સુતરીઆ મોતીયંદ, જી. યાસીન, ઇસાક ફકીર, એ. એમ. ગોમટાવાળા, એ. એમ મનશી, રીદીક ઇરમાઇલ, મહમદ આરેફ, એસ. એ. પટેલ વગેરે ઘણા હાજર હતા. જે વખતે સરદેએ લોંગને રીપોર્ટ આપનારાં બાબતો કરવાં હતાં. પ્રમુખે સંધ્યા કામ લેવા સુચવ્યું હતું. મેસરસ હાજી ખારે તથા ઇરમાઇલ ડાભેલીઆ પોર્ટ ઇલીઝાબેથ મરજીદનું ઉધઘાણું કરવા આવ્યા હતા તેમાં અત્રે ની વસતીના પ્રમાણમાં સારૂં ઉધઘાણ થયું હતું.

સમરસેટવેસ્ટથી મુનીશ્રી હયાત લખી જણાવે છે કે લીલ્લાહ ખેરાત કરનારા સાહેબોને એક અગત્યની સુચના કરવામાં આવે છે કે હાલમાં ઘોડુંક થયા કરતાંક ભીખ માગનારા અરબનાં કપડાં પહેરી હાથમાં એક મોટી તસબીર લઇ શહેર માં તેમજ આજુબાજુનાં ગામડાંમાં ઉઘ રાણું કરે છે અને કહે છે કે હજ્જ

અરીના ફ્રેસ્ટમાં જે ના. સુરી સાહેબના તરફથી મદરેસા ઉઘડાવી છે તેને વાસ્તે ઉઘરાણું કરીએ છીએ. પણ એ બીલકુલ જુઠ છે. સદરહુ મદરેસા સાફ મયલાના મોલવી અબદુલ લતીફ બને કરે છે. તેમજ કેટલાક હીંદી બાબ લોકોને ઠગે છે કે એક આદમીને મુલક મોકલવો છે. એમ કરીને અજાણ્યા લોકોને ઠગી લેય છે. તેથી ખેરાત કરનારા જે ખરા હકદાર છે તેમનો હક મારવો જણ્ય છે. માટે ખેરાત કરનારા સાહેબો એ બાતરી કરીને આપવું. અમ: તો મોઅરીની મદરેસામાં જનાબ મોલવી સાહેબપર મોકલી આપવું અથવા તો હમોએ હાલમાં બીનજ રેસ્ટે ફંડ ખોલ્યું તેમાં મોકલી આપશો. તો ખુદાપાક તેનો અજર આપશે. બિનજ ફંડમાં મોકલવાનું સરનામું: મુસા નુરમહમદ, સ્ટેલેનબોસ. અથવા મુનશી મલેક હયાત, સમરસેટ વેસ્ટ.

નાદારી કોર્ટનાં નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારીત્સબરગના વેપારી હાજી ઇસ્માઇલ પોતાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કર વાની અરજી સુપ્રીમ કોરટને તા. ૮ સપ્ટે મ્બરના રોજ કરશે.

ડરબનના ઇસ્માઇલ આદમ તુરસા પોતા ની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ડરબન સરકીટ કોરટને તા. ૬૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ કરશે

ન્યુકેસલના વેપારી કાસમ બી. મંજુ પોતાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી પ્રીટોરીયની સુપ્રીમ કોરટને તા. ૨૫ ઓગસ્ટને બદલે ૨૨ સપ્ટેમ્બરના રોજ કરશે

ટોંગાટના હાજી ઇબ્રાહીમ ગોની ખારી ચીનીઆ પોતાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ડરબનની સરકીટ કોરટને તા. ૬૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ કરશે

લેડીસ્મીથના ઇસ્માઇલ મુસાજીની નાદાર મીલ્કત સંબંધની દેણાની રાબીતી વગેરે કામ માટે લેડીસ્મીથ માજીસ્ટ્રેટ કોરટમાં બીજી મીટીંગ તા. ૬ સપ્ટેમ્બર અને ત્રીજી મીટીંગ તા. ૮ સપ્ટેમ્બરના રોજ મળશે.

[ટ્રસ્ટીઃ મી. એમ ડી. સીદાત, ઓકસ ૬૪ લેડીસ્મીથ.]

મોટેરાઓ અંજુમન ઇસલામ

રવીવાર તા. ૨૬ મી જુલાઇ ૧૯૦૮ આજની મીટીંગ મી. અલી અબદુલ લતીફના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી શરૂઆતમાં મી. હસમાહલખાને મીટીંગનો હેતુ કહેતાં જણાવ્યું કે ખુદાપાકના લાખ લાખ શુકર કે અંજુમન ઇસલામ નીસ્થાપ નાને એક વરસ પુરૂ થયું છે. અને પહેલા વરસની લા મીટીંગ આજે બોલા વવામાં આવી છે. મુહરથી આજ ॥ મીટીંગમાં મુખ્ય ચાર કામો રજુ કરૂં છું તે એવે (૧) સીરવલાનું કામકાજ (એક મીટીંગનો રીપોરટ). (૨) નવા વરસ માટે મેનેજીંગ બોરડની ચુંટણી, (૩) હિસાબની રજુઆત, (૪) દેશ તરફ જતા મેંબરો તથા બીજા મહરથીને માન અને તેઓની સફર સફળ ઇચ્છવી. તે પછી ગઇ તા. ૨૮મી રહમી અને ૩૦મીની મીટી ગનો રીપોરટ વાંચી સંભળાવ્યો હતો તેમાં પ્રમુખની સહી લેવા બાદ નવા મેંબરો અંજુમનમાં દાખલ થયા તેની અરજી પાસ થઇ હતી તે પછી સેક્રેટરીએ ટુરીએ પુરી થતી સાલનો રીપોરટ રજુ કર્યો. અને પોતાનું રાજીનામું રજુ કરી જણાવ્યું કે નવા વરસ માટે મેનેજીંગ બોરડમાં ફેરફાર થવો જોઇએ.

મી. હાજી ઓસમાને કેટલુંક વિવેચન કરી ઘટતા શબ્દોમાં ગયા વરસના કામ કાજપર ખુશી બતાવી આગેવાનોની પ્રશંસા કરી હતી અને દરખાસ્ત રજુ કરી કે મેનેજીંગ બોરડમાં જે મહરથીઓ છે તેઓને જ આ વરસ માટે કાયમ રાખવા. જેમકે પ્રમુખ, મી. હાજી હબીબ. ઉપ–પ્રમુખ. મી. અલી અબતીફ; સેક્રેટરી, મી હસમાહલખાન; ટેઝરર, મી. હાજી કાસમ. જેને મી. તારમહમદ પીરમહમદે ટેકો આપ્યો. અને અંજુમનના કામ વીષે સંતોષ જાહેર કર્યો મી. ઇબ્રાહીમ જુમા એ જણાવ્યું કે મી હાજી ઓસમાનની દરખાસ્ત વ્યાજબી છે અને તેને હું ટેકો આપું છું મી નુરમહમદ અધ્યર્યુએ મી. હાજી ઓસમાનની દરખાસ્તને ટેકો આપી સુધારા તરીકે જણાવ્યું કે મી હાજી હબીબ હાલમાં જોહાન્સબરગ વસે છે તો પ્રેસીડંટ તરીકે મી અલી લતીફને નીમવા અને જોઇંટ સેક્રેટરી તરીકે મી. સુલે માન ખાન મહમદને નીમવા. મી. નુર મહમદ હાસમે અંજુમનનું વરસ પુરૂં થવાથી ખુશાલી જાહેર કરી અને જણાવ્યું કે મી. હસમાહલખાને સેક્રેટરીપદનું રાજીનામું રજુ કરેલું છે તે માટે દિલગીર છું. અને તેઓનું રાજીનામું મંજુર થાય તો દરખાસ્ત કરૂં છું કે મી. અલી મહમદ ખમીસા તથા મી સુલેમાન ખાન મહમદ સેક્રેટરીઓ નીમવા જોઇએ. મી. સુલે માન ખાન મહમદે જણાવ્યું કે મી. હાજી ઓસમાનની દરખાસ્તને પાસ કરવી. અને મી. નુર મહમદની સુચના ચેરમેનપદ વિષે છે તે વ્યાજબી ગણું છું. મી તાયબ હાસમે જણાવ્યું કે મી હાજી ઓસમાન ની દરખાસ્ત વ્યાજબી છે તેને હું ટેકો આપું છું. ગયા વરસમાં મેનેજીંગ બોરડે ઘણું સરસ કામ બજાવેલ છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે. અને ઉમેદ રાખું છું કે તે સાહેબોજ પોતે જેવી રીતે અંજુ મનનું કામ બજાવ્યું છે તેમ બજાવશે.

મી. હાજી હાસમે જણાવ્યું કે નવી ચુંટણી થવી જોઇએ. મી નુ મહમદ હાસ મની દરખાસ્તને ટેકો આપું છું. તેમ ટ્રેઝરર તરીકે મી. હાજી અબુને નીમવા જોઇએ, અને સેક્રેટરી મી. અલી મહમદ ખમીસાને નીમવા. મી હાજી અબુબકરે જણાવ્યું કે અંજુમનનું કામ ઘણું કતેદ મંદ રીતે પસાર થયું છે જે માટે મેને જીંગ બોરડ ને ધન્યવાદ કહું છું અને ફેર ફાર કરવાની કાંઇ જરૂર જણાતી નથી. મી હાજી ઓસમાનની દરખાસ્તનો ટેકો આપું છું મી અલી મહમદ ખમીસાએ જણાવ્યું કે આગેવાન બોરડે જે કામ કરેલું છે તે ખરેખર સંતોષકારક અને ફાયદાકારક છે તો ઉમેદ છે કે તેઓ સાહેબ પોતાની જ રીતે પોતાનું કામ ચાલુ રાખશે. અંજુમન તરફથી જે મહરેસા ચાલુ કર વામાં આવેલ છે તેનો ખ્યાલ કોઇને પણ નહીં હતો પરંતુ પ્રમુખ, સેક્રેટરી સાહેબ તથા બીજા આગેવાનોએ પોતાના નેકી ખ્યાલ અને અંજુમનના ભલા માટે તે કામ કરેલ છે અને તે માટે આગેવાનોને મુબારકબાદી બક્ષવું છું. મી નુરમહમદ હાસમ માગે માટે જે દરખાસ્ત મુકી છે તે માટે તેવણ ! ઉપકાર માનું છું પરંતુ દિલગીરી સાથ જણાવું છું કે તે કામ મારાથી નહિ બની શકે માટે મી નુર મહમદ પોતાની દરખાસ્ત ખેંચી લેશે તો ઉપકાર માનીશ. તે પછી કેટલીક ચર્ચા બાદ મી નુર મહમદ હાસમે દરખાસ્ત ખેંચી લીધી હતી અને સરવાનુમતે મી. હાજી ઓસમાનની દરખાસ્ત પાસ થઇ.

પછી સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આજે દેશ તરફ જતા મહરથીને ખાસ આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યું હતું અને અંજુ મનના આમંત્રણને માન આપી સરવે મહરથી પધારેલા છે તેઓનો ઉપકાર માનું છું. મહરથી, દેશ જનારાઓમાં અંજુમનના મેંબરો પછી મી. બહાદુર ખાન ઇસ્તખાન તથા મી. હસા અબા છે. તેઓને ખુદાપાક ખેરથી વતનમાં પહોંચાડે તેવી દુઆ ચાહું છું. અને તેઓની સફર સફળ થાય એમ ઇચ્છું છું. મી. બહાદુરખાન મારા એક મીત્ર તેમ સંબંધી છે તેઓના જુદા પડવાથી ખરેખર દીલગીર છું, પરંતુ દેશ તરફ જતા હોય થી ખુશી પ્રાપ્ત થાય છે. વળી સબબદ કાસમમીઆ વગેરે મહરથી અંજુમનન વતને માન આપી પધારેલા છે તેથી ઘણી ખુશી ઉપજે છે. અંજુમનના ચાલુ કામ વિશે મારા માટે જે મહરથીઓએ કિમતી શબ્દો કહ્યા છે તે માટે ઉપકાર માનું છું. પરંતુ મેં કાંઇપણ એવું કાર્ય કરવું નથી. માત્ર મારી ફરજ બજાવી છે. આપ લાયક મહરથી છે તો આપનીજ લાયકાત છે તે પછી મી. હસા અબાએ અંજુ માને ૧૪/– બેટ તથા ૧ – વરસનું લવાજમ આપેલું હતું. મી બાદરખાન ઇસ્તખાને લાગણી નમાયતરૂપી ભાષણ કરી અંજુમનને નભાવી રાખવા એકત્રતા થી રહેવા અને દીલમતથી ઇસલામના મુંડા ને મજબુત બનાવવા અસરકારક શબ્દોમાં વિવેચન કરેલું હતું અને જણાવ્યું કે મા નુર મહમદ અબર્યુએ જે દશ શીલીંગ ફંડ ભેળું કરવા બાબતે સુચના કરેલ છે તે માટે મી. નુર મહમદને કહેવું કે તેઓએ દીલમતથી તે કામ માટે કોશીષ કરવી. દિલગીર છું કે મજકુર ફંડ હસ્તીમાં નથી આવ્યું; અમર આ વખતે તે ફંડ ચાલુ હોય તો હું મારાથી બનતી મદદ કરવા મુકત નહિ. ખુદાપાક તે દીન દેખાડે કે જે વખતે આ અંજુમનનો પોતીકા હોલ બની જાય. વિગેરે જાહેર કરી અંજુમનને એક પૌંડ બેટ અને એક વરસનું લવાજમ ૬/– આપ્યાં હતાં. મી. હાજી જુમાખાન મહમદે મેંબરશીપ માં દાખલ થવા અરજ કરી અને ૧૦/૬ બેટ, ૫/– દાખલ ફી તથા લવાજમ આપ વા જણાવ્યું. મી. કાસમમીઆ યુંજુમીઆ એ મેંબર થવા અરજ કરી તે સાથે ૨૦/– બેટ, ૫/– દાખલ ફી, તથ ૫/– દશ માસનું લવાજમ રજુ કરવું.

સેક્રેટરીએ સરવેનો ઉપકાર માની દેશ જતા મેંબરોને મેડલ આપવા સુચના કરી જોયા ચેરમેન સાહેબે દેશ જતા મહરથીને અંજુમન તરફથી મેડલ આપ્યા હતા.

ખાજી મોર્ટીંગ

મી. ઇસ્સી અ. ઇતીમના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જેમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે કે દરેક મુસલમાન તા. ૧લી સપ્ટેંબરે ના. ખલીફતુલ મુસલમીન અમારૂલ મોમનીજ મોલાના મોજી અબ્દુલ હમીદખાનની સાલગરેહને દીવસે તેમજ તેજ દીને હમીદીઆ હીજાજ રેજમેંટે મદીના મુનવરામાં ખુશી મેલવાની ફીયા કરવામાં આવનાર છે તો તે દીવસે પોતાનો ધંધો રોજગાર બંધ રાખી જાહેર તહેવાર તરીકે પાળે અને તેજ દીને અબ્દુલ્લાનના જલસામાં ભાગ લઇ સલતનતના હકમાં દોવા ગુજારે.

તેજ દીવસનો મીટીંગમાં 'પ્રોટેરીઆ અંજુમન હીજાજ ફંડ' હમીદીઆ હીજાજ રેજમેંટને મદદ કરવા ઉધું કરવામાં આવ્યું છે. અને અંજુમન તરફથી તે ફંડમાં પાઉન્ડ દસ આપવામાં આવ્યા. ઉપરાંત તે વખતે હાજર થયેલા મહેરથી એ ઉદારતા બતાવી આશરે પા. ૩૦૦ની રકમ મંડાવી હતી. બજાર ફંડ ભરી રહેશે અને જે કોઇ બાકલાવી બાકસ્થ તેમાં રકમ મોકલવા ઇચ્છશે તે ખુશીથી તેમાં દાખલ કરવામાં આવશે. જે કોઇ બાકસ્થ તેમાં નાણા મોકલવા ધારે તેણે અંજુમનના નામથી ચેક મોકલવો પોસ્ટ બોકસ ૪૬૮, પ્રીટોરીઆ.

સાઉથ આફ્રિકન પ્રોટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન

આ મંડળના પ્રમુખ મી. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીન કેપટાઉનથી લખે છે કે કોન્ફરન્સ ની ફરમાશ મુજબ આ એસોસીએશને તા. ૨૬ જુલાઇના રોજ બંને હાઉસને અરજી કરી હતી તે અરજીમાં એક માંગણી એ હતી કે ઇમીગ્રેશન કાયદા બાબત સીલેક્ટ કમીટી આગળ નીમાઇ હતી તેણે પોતાનું કામ પુરૂ કરી તેનો રીપોર્ટ પાર્લામેંટ આગળ રજુ કરેલો. તે માંગણી મુજબ સરકારે કમીટી નીમેલ છે માટે ઇમીગ્રેશન, તથા જનરલ ડીલર અને હોકરો ઉપર ગુજરેલ ગેરકનસાફ વિષે જુબાની લેવાશે. તો આ ફ્રાસ્ટ સીલેક્ટ કમીટી આગળ રજુ કરવા કેપના બાશિંદા કડિબદ્ધ કરવા બંધી તમામ દરકાર મુજબની એસોસીએશન ઉપર રહેલ બોજાદર સ્થાનને ગરનામે મોકલી આપશો.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી ભાષા ઉપરથી)

મુંબઇનું "ધી પારસી" પત્ર જણાવે છે કે આવતી હીંદી નેશનલ કોંગ્રેસ કલકત્તા ખાતે ફરી ભરાશે અને તેના પ્રમુખ તરીકે ઓનરેબલ ડા. રાસબીહારી બેનરજી નીમાશે.

જુનાગઢ ખાતે કોઇ કોઇ જગ્યાએ મરકીના ઉંદર મરવા લાગ્યા છે.

ગોંડલવાળા મી. દોલતરામ નરભેરામ શેઠ જામનગરના મહારાજા તરફની રેકોલર સીપ મેળવી ચાકાગોની હેરીંગ મેડીકલ કોલેજમાં હોમીયોપથીનો અભ્યાસ કરવા ગયા છે ત્યાં તેમણે એ પરિક્ષા પહેલે નંબરે પસાર કરી સોનાનો ચાદ મેળવ્યો છે.

ગોંડળની સરાશીયા કોલેજ અને હાઇ સ્કુલને ગઇ તા. ૧લી જુલાઇથી એક બીજા સાથે જોડી દેવામાં આવી છે.

પેટલાદ તાલુકા અને સીરવા મહાલના તલાટીઓનું કોન્ફરન્સ તા. ૨૬ ઓગસ્ટે મળવાનું હતું.

મુંબઇની તબીબી કોંગ્રેસને રૂા. ૧૦ હજારની મદદ આપવા ત્યાંની મ્યુનીસીપાલ સ્ટેન્ડીંગ કમીટીએ પ્રેસીડેન્સને અરજ કરી છે.

દુકાળને લગતી માહીતી ઉપરથી જણાય છે કે દુકાળના અધિકારમાં કુલે ૧૧,૭૧,૦૦૦ ની સંખ્યા કામે લાગી છે. તેમાં બંગાળામાં ૪૦,૦૦૦, સયુકતપ્રાંતમાં ૬,૧૦૦૦૦, પંજાબમાં ૧૦૦૦, મધ્ય પ્રાંતમાં ૪૦, ૦૦, મુંબઇમાં ૭૦૦૦, મદ્રાસમાં ૧૦૦૦, અને મધ્યપ્રાંતમાં ૫,૨૭૦૦૦ જણા કામે લાગ્યા છે.

મુંબઇ કલાકની દેશી વેપારી ચેમ્બર ઓફ કોમરસ તરફથી ચાલુ માસથી એક માસિક પત્ર ચાલુ કરવાનું બહાર પાડવા માં આવ્યું છે.

ઇંડસ્ટ્રીઅલ મેડીકલ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને રાજદ્વારી બાબત ઉપર પોતાના વિચારો જણાવવા દેવા પરવા નગી આપવામાં આવી છે.

પોતાને મળેલ દેશવટાની વીગતવાર હકીકતનું લાલા લજપતરાયે ૩૦૦ પાનાનું અંગ્રેજીમાં એક પુસ્તક દોઢ રૂપીઆની કિમતે બહાર પાડેલ છે. આ પુસ્તકની જે કાંઇ પેદાશ થાય તે દુકાળ ફંડમાં નાખવાનું બહાર પડેલ છે.

જામનગર સ્ટેટના વેપારને લગતા દરેક માલ ઉપર વીરમગામ ખાતે લેવામાં આવતી જકાત બંધ કરવામાં આવી છે

પાલણપુરના દીવાન સર ફેરમહમદ બાનજીએ એક અનાથાશ્રમ રૂા. ૪૦ હજા રનો ખરચે બંધાવ્યું છે તેમાં રહેનારાં બાળકો અને મકાનના નિભાવ ખરચ માટે રૂા. ૭ હજારની વાર્ષિક આવકવાળુ ગામ આપવામાં આવ્યું છે.

જાગલપુર રાજના એક પ્રાચીન કીલ્લા માંથી એક મોટો બ્રહ્મનો હાથ લાગ્યો છે જેમાં મોગલ શહેનશાહતના વખતના સોના રૂપાના સીક્કા છે.

ડાંગર ખાતે જંગલ્સના એક મહેતાને બાપકુંવા હજારો માણસોએ વીંટેલી ખાંડ, પરદેશી બંગડી, ચાદર, બીડી વગેરે નહિ વાપરવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

નામદાર વાઇસરોયની ધારેલારી કાઉન્સીલમાં તેમજ મુબઇ અને મદ્રાસના ગવરનરની કારોબારી કાઉન્સીલમાં બિન હોદેદાર દેશીઓની નિમણુક કરવા લો. મોર્લીએ હીંદુસ્તાનની સરકારને મજબુત બલામણ કરી છે. નાની મ્યુનીસીપાલ ટીઓના પ્રમુખ તરીકે બીનસરી આસામી ઓને નીમવામાં આવશે.

મુંબઇમાં મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનમાં રેટેન્ડર ટાઇમ દાખલ કરવાનું કામ હાલ મુલતવી રાખવામાં આવ્યું છે.

મુંબઇના ગવરનરની દીકરી મીસ ફલારેએ ગયેલ બીજા બે તે નાં ગાયકવાડ સરકારે તા પતની, કેટલીક હીંદુ, મુસલમાન, પારસી તથા અંગ્રેજ બાનુઓને આ નારતાનું એ મંત્રણા ગામ તા. ૧૬ જુલાઇના રોજ આપ્યું હતું.

નડીયાદ મ્યુનીસીપાલીટીની ગુજરાતી શાળામાં ધર્મ-નીતિનું શિક્ષણ આપવાનું કેવા પ્રકારનું નક્કી તે વિષે વીચારણા કરવા એક કમીટી નીમાઇ છે.

સુરત ખાતે ૩૬ કલાકમાં ૧૬ ઇંચ પાણી પડયું છે.

ધોકોદરાના ધરીઆળી મી. એદલજી રતનજીને ફુનરકુળા શીખવા જાપાન મોકલવા માપકવાડની સરકારે ઠરાવ્યું છે.

કરાંચીના એક વેપારી મી. હાજી અહમદ હાજી તાર મહમદની ઓરતે મહોમેદન કોમને લગતાં જુદાં જુદાં ખાતામાં રૂા. ૬૨,૪૦૦ની સખાવત કરી છે.

પંજાબની દુકાળ ફંડ કમીટી તરફથી એક યાદી બહાર પડી છે તેમાંનો એક કરણો જનક પારીમાફ નીચે મુજબ છે.

"ધર્મરક્ષક ભારતવાસીઓ,તમનેઅનાજ પૂરૂ પાડી તમારૂં જીવન ટકાવી રાખનાર ખેડુત વરગ આજે હાય અન્ન હાય અન્ન કરતાં કરતાં તરફડી મરે છે તમે જ્યારે સોડા સરબતના ગ્લાસોની મોજ ઉડાવો છો ત્યારે તેમને ચોખા પાણીનું એક ટીપું પણ મળતું નથી. નવ માસ ભાર ઉપાડી કષ્ટ વેઠી પોતાનું લોહી પાઇ બાળકને ઉછેરનારી માતા પોતાના વહાલા પુત્રને આજે આ પાપી પેટને અરથે ચાર અને આઠ આને વેચે છે પેટમાં અનાજ નથી. શરીર ઉપર લુગડાં નથી હૃદયમાં માયા નથી, પ્રેમ નથી, સ્નેહ નથી. એ સઘળું ક્યાં ? તમને અનાજ પૂરૂં પાડે છે, તેના પાપથી ? કે ગરીબોની મહેનતથી આપણે પક્ષપાતદાર બનીએ છીએ. તેના અનાજથી આપણે તાગડધીન્ના કરીએ છીએ. રોજ આના બે આનાના તો પાન ખાઇ જઇએ છીએ ત્યારે તેમને માટે પૈસા બે પૈસાના ચણા મમરા મળતા નથી."

શ્રીયુત તીલક

ઉપર કામ ચલાવવાને જે જુરી બેઠી હતી તેમાં ૭ અંગ્રેજ અને ૨ પારસી હતા. તે પારસીઓ મરાઠી ભાષા-જેમાં વાંધાવાળા લખાણ લખાયેલ હતા-વધતી ઓછી જાણતા હતા. ૭ અંગ્રેજોએ તેમને તકસીરવાર ઠરાવેલ છે જ્યારે બે પારસીએ તેમને બીન તકસીરવાર ઠરાવેલ છે એટલે જસ્ટીસ દાવરે, જુરીની તરફ મત આપ્યો હતો.

શ્રીયુત તીલકનો કેસ ચાલી રહ્યા પછી પાંચે છ વરસના દેશ નીકાલની સજા ફરમાવી તે સાંભળી તેઓ કહ્યું કે "આ ઠરાવ અપાયો છે છતાં હું માનું છું કે માણસ તથા પ્રજાના ભવિષ્યની દોરી ઇશ્વરના હાથમાં છે. ઇશ્વરની એમ મરજી હશે કે જે કાર્યને માટે હું કામ કરૂં છું તેને મારી હાજરી કરતાં મારે દુઃખ ભોગવવાથી વધારે લાભ થવાનો હશે."

જસ્ટીસ દાવરે તેમને શિક્ષા સંભળાવ્યા પછી તરતજ તેમને હાઇ કોરટમાંથી મોટરકારમાં બેસાડી મહાલક્ષ્મી સ્ટેશન લઇ ગયા ત્યાં આગળ તૈયાર રાખેલી ટ્રેનમાં બીજા વર્ગના ડબ્બામાં બેસાડી અમદાવાદ સાબરમતી જેલમાં લઇ જવામાં આવેલ છે. ત્યાંથી તેમને એડન નરફ લઇ જવાનું સંભળાય છે. હાઇકોરટમાં સજા ફરમાવામાં આવી તે વખત રાતનો ૯॥ વાગ્યાનો વખત હતો. તેમને સજા થઇ તે વખતે લોકો જજસાહેબની સંખ્યાબંધ કોરટની આસપાસ હાજર હતા રાતે કાંઇ તરફ તોફાન થયું નહતું. બીજે દિવસેથી મુંબઇમાં કાપડ મારકીટ દાણા મારકીટ, બીજી બજારો વગેરે જગ્યાએ હડતાળ પડી હતી. મીલોમાં લોકોએ કામ ઉપર જવા ના પાડી હતી. ઘણા લોકો એવો ઠરાવ કરેલો કે શ્રીયુત તીલકને ૭ વરસ ની સજા થઇ છે એટલે ૭ દીવસની હડતાળ પાડવી.

પુના ખાતે ખબર પહોંચતાં ત્યાં પણ દિલગીરી બતાવવામાં આવી હતી દુકાનો બધ થઇ હતી. કરાંચી, સુરત અમદાવાદ, નડીયાદ. ભરૂચ વગેરે બીજી પણ જગ્યા એ પણ હડતાળો પડી હતી.

આખા બંગાળામાં ઘણી દીલગીરી ફેલાઇ રહી હતી. ઘણી ખરી સ્વદેશી પેઢી વિગેરે દુકાનોએ રોજગાર બધ કર્યો હતો. કલકત્તામાં કોલેજ સ્કવેરમાં 'ગોડનરીવ્યુ' ના અધિપતી બાબુ રામાનંદ ચતરજીના પ્રમુખપણા હેઠળ એક મીટીંગ મળી હતી. તે વખતે ઘણો વરસાદ પડતો હતો છતાં લોકોએ મીટીંગનું કામ ચાલુ રાખ્યું હતું અને સજા સામે પ્રોટેસ્ટ કરનારા ભાષણો કરવા હતાં. બાબુ સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ શ્રીયુતતીલકની વીદ્વતાના ઘણાં વખાણ કરવાં હતાં. આ સભામાં આવા કેસોમાં જે ભાષામાં લખાણો લખાયાં હોય તે ભાષા જાણનારની જુરી બેસાડવી જોઇએ તે અને બીજા ઠરાવો પાસ થયા હતા.

રંગુનમાં લોકોને આ ખબર પડતાં ઘણી દીલગીરી ફેલાઇ હતી. અહેરસભાઓ ભરાઇ હતી. દાણા બજાર અને કેટલીક પેઢીઓએ કામકાજ બધ કરવા હતાં.

ચાલુ વર્તમાન

પીનીકસની મુલાકાત લઇ વિલાયત ગએલા એક મી. એચ. ધ્રીંકન લંડનથી અમને લખી જણાવે છે કે લંડનના જાહેર પુસ્તકાલયોમાં 'ઇડિઅન ઓપિનીઅન' જોઇ હું ખુશી થયો છું. જાહેર કામ કરતા મહરથો ઉપરાંત બાનગી કુટુંબો પણ આ છાપું રસથી વાંચતા જણાય છે.

વલી રસૂલ નામના એક હીંદીને ચમર લાઇસેન્સ-સથી વેચાણ કરવા માટે લેડીસ્મીથ ના મીજીસ્ટ્રેટે ૨૦ પૌંડ દંડ અથવા ત્રણ માસની કેદની સજા કરી. તહેનાતદારે દંડ ભર્યો હતો.

તેવાજ ગુન્હા માટે શેખ મામુદને ગયા ગુરૂવારે લેડીસ્મીથ મજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવામાં આવેલ છે તેનો કેસ તા. ૨૮ ઓગસ્ટ સુધી મુલતવી રહ્યો છે.

ડેલાગોઆબેના મી.એસ. મ. જીનવાલાએ બીઆંબાથી તેલ કાઢવાનું કારખાનું ઉભું કરવાની પરવાનગી માટે અરજી કરી છે.

કરબન સરફોટ કોરટમાં ત્રણ મહીના બારે માલવરન અને અલેકઝાન્ડર વગેરે ભાગમાં જુદી જુદી વખતે ગુહપ્રવેશ તથા લુંટના ૧૫ ગુન્હા માટે નવ હીંદીને ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તથા શેખ મહમદ હસમાઅલ અને સઇદ નસરૂદીનને સીકંદર સાહેબનું મે ૨૧ ના રોજ કરબનમાં ખુન કરવા માટે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. આ બધાની સુનાવણી આગળ ઉપર મુલતવી રહી છે.

ટ્રાંસ્વાલ પારલામેંટની બેઠક તા. ૨૨મી એ પુરી થઇ છે. ફરીને તા. ૧૬ નવેમ્બરે ખુલશે.

નાતાલના ચીનીના કારખાનામાં જે હીંદી મજુરો કામ કરે છે તેની જગ્યાએ ગોરા મજુરોને કામે લગાડવાની યોજના ઉભી કરવાનું કામ મી. હેમર કરી રહ્યા છે.

મી. પ. એ. વાંકડની બહેન બાજર તરફ અમારા વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

નાતાલના આગેવાનોનો કાગળ

મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી તથા એમ. એ. આંત્રણીઆની સહીથી નીચેનો કાગળ ટ્રાંસ્વાલ લીડરમાં પ્રગટ થયો છે.

અમે નીચે સહી કરનાર જે ટ્રાંસ્વાલમાં લડાઇ પહેલાંના વતની તરીકે દાખલ થયા છીએ તે અમને મળેલી ૭ દીવસની રજામાં પોચેસ્ટરૂમ અને કલર કેડોરપર્યા જે રજીસ્ટરો અમને મળી શકે તે ઉધરાવવા ત્યાં ગયા હતા. ત્યારે જે બનાવ બન્યો તે ઉપર જાહેર પ્રજાનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. ગયા શનીવારે બપોરે ૧ ને ૧૫ મીનીટે અમે પોચેસ્ટરૂમ જતી ટ્રેન લીધી અને પોચેસ્ટરૂમથી કલરકસડોરપ સુધી જે કે એક ખાલી હતો તેમાં અમારે ચાલીમાં ઉભું રહેવું પડયું હતું. આ ટ્રેનમાં મુસાફરી કરતાં કેટલાક ગોરા-ક્રીતરૂઓએ આને બાદ બનીજ દીલસોજી બતાવી અને પોતે કાંઇ નથી કરી શકતા એમ જણાવ્યું. અમે જાણીએ છીએ એટલે સુધી તો અમે ચોકસ કહી શકાએ છીએ કે અમે કોઇ પણ જાતનો વાંધો કાઢી શકાય એવા ઉતારૂ ન હતા. અમે પૂરૂ ભાડું આપ્યું હતું, આવા કીસ્સા ઘણી વખત બને છે. રામમાં તપાસ કરતા અમને જણાયું કે અમારા ભાઇઓને આવી હાડમારી વખતો વખત ખમવી પડે છે. આવી જાતની વરતણુંકથી અમને જણાય છે કે ટ્રાંસવાલ કે દક્ષિણ આફ્રિકા ક્યાં કેવી મુશ્કેલી વચ્ચે અમારે રહેવું પડે છે. અને ટ્રાંસવાલની હીંદી કોમ જે જાહેર હાલ લઇ રહી છે તે આવી જાતની વરતણુંક સામેની છે.

તમારો ખબરપત્રી જણાવે છે કે રજા રૂટરોના ઉધરાણામાં કરગરસડોરપમાં જબ્બર ગોટાળ વાપરેલ છે. આ વાત ખોટી છે. અમે જબરદસ્ત વાપરવાને નહિ ગમેલા પણ અમારા ભાઇઓને ખરી સ્થીતીનો ખ્યાલ આપવાને ગમેલા તેઓએ ઉધરા કામમાં અમને પુરતી મદદ આપી એટલું જ નહિ પણ બહું સારૂં માન પાન આપ્યું હતું.

નાતાલ ગવરનરને ન્યુકેસલ ખાતેની મુસાફરી વખતે ત્યાંની હીંદી કોમ તરફથી શ્રી શેખાલ પ્રયાલીમની સહીનો આવકાર આપનારૂં તથા રાજભક્તી બતાવનારૂં એક સનાત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. ના. વરનરે તેને પહેલો જવાબ આપેલ હતો.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહનો ઇતીહાસ

સત્યાગ્રહની લડાઇ એવી જંગી ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે મગર આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગોએ વંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં લખાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું કાગળનું અને મજુરીનું ખરચજ ઘણું સખત પડશે. મહેનતાણાની તો ગણતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ શીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે બધને જો મુલક મોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો જોઇએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે પ્રીવ્ડ ભાગ તો દુઃખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણે ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીતહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા ગામતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સાથે શા. પ/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે ચેક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ ઇસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે. અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક છપાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. છાપતાં ને બહાર પાડતાં ચાર માસ વખતે ખચ એટલે જે આજથી છ માસમાં અમે તે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલ્યા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાએલ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂં પૈસા આપે તેઓ એ અમારી આપેલી પહોંચ માગવી ને લેવી. તેનેજ અમે પહોંચ ગણીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને કોમ ઠેકાણે મોકલવાં

ઇન્ડિયન ઓપીનીયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
બોક્સ ૧૫૨૨,
જોહાન્સબરર્ગ.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ચાલું જોડ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર સોબીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PEITERMARITZBURG, Natal.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કન્યા તથા મુરતફા કામેલ પાલાનું ભારણ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીના ઓફીસમાં અને ડરબનમાં મેસરસ પોલુમલ ગવરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc.,etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bapoo,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Cayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
I. M. H. Cool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Luckeram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Loem Streets
Mosar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pothecall Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27.
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Esau Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 340.
Hormajgt Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dularbdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 120, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 120 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Bahhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Sulkman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ELANDSLAAGTE

(via Ladysmith.)

Mandrajsing,

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harrling St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. H ing Street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer. ox 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6231.
Dookan Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6309.
Lakhman Mangu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parshu Hira,
Box 5999.
Khosal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

B. Brothers,
Tailors and Outfitters,
68 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhana,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160. Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Amberam Purshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Ilajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba.
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 2156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Namoo
Box 353.
64 Walmer Road
V. R. Namsoo,
Fruit Merchant,
47 North Union & 54 South
Union Streets.
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Vriawa,
45 Princess Street,

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Namoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Bane od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
66 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmth.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Mools,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Miam,
Box 70.
Joosoob Tayob & Co.
Market Street.
Joosoob Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Naodes & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tc Ad.: "Wallie," Cape Town. 1 c 170

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

285 Hanover Street, CAPE TOWN.

દીકરાઓનો તમામ રમતનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 22.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Carruthers's Buildings).
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. addr: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: Box 3, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

P.O. Box 3182, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Boilers, Tobacco & Snuff Pans, Dump Buckets, Water Cans, Sheet Iron, &c.
Factory: Stand 48, 18th St., Fredsdorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

મેપાલજી મંગળજી.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Meltings,
Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West). Box 6035. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
33 & 35 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall.
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE.
General Merchant. All kinds of Groceries,
66 Burrato Street. Tel. Add.: "CASOOJEE."
Branch: 25½ St. Johns Rd. 12 & 14 Miller Rd.
EAST LONDON Box 270

નાગજીભાઇ હરી સોની
દરેક રકમના સોના ચાંદીના ઝરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૮-૨૪૯. એસિયાટીક બજાર,
પોસ્ટબોક્સ ૭૫૫ રીફ. P.O. Box 280 Pretoria

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 21 MARKET STREET, JOHANNESBURG

ખાસેડી કેસના રસના ડીલ.
આ રસને તાજી કેરીનારસમાં જરા કેરફેર નહિ
પુડીઓ—બોટલ અને બરેરીઆ બનાવે.
બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
SNUFF TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbrander,"
Telephone 861.

સસ્તો અને ઉંચા માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા શીરૂટ બીડી વગ સ્નીફીંગ ચેવ વગેરે બનતી તમામ જાતો ઘણાજ વાજબી ભાવથી મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Calahand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

વેચવાના છે.
બજારમાં લાકડાં આઠ ઘોડના ટુકડા ફિટ કરેલ કરતા કારી.
ઉમરપ અબાબા વાંકોણ,
હામેર સોલ્વીલ ટ્રાન્સવાલ.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 58,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Add.: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bloff and Von Brandis Streets.
2 doors from Store Street.
P.O. Box 1169. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7. NEWCASTLE.

શ્રી ઈંડિઅન ઓપ્શન માટે.

૧૪૪ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

ઉપરનો જગ્યામાં મારકીટ ઓપવામાં આવી છે ત્યાં દરેક જાતનો માલ તીકાઉથી વેચી આપવામાં આવે છે. પાકા માલ વેચાય કે તુરત આપવામાં આવે છે. બહાર ગામવાળાઓને માલ વેચાય તેને તેજ દિવસે મેઇલ ઓપવામાં આવે છે. ફ્રૂટ, વેજીટેબલ, તથા બીજા પ્રોડ્યુસનો શેલ સવારે ૭ વાગે, ૧૦ વાગે અને બપોરે ૩॥ વાગે એમ ત્રણ વખત કરવામાં આવે છે. ફરનીચર, ગ્રોસરી વીગેરે રોજ ૧૧ વાગે સેલ કરવામાં આવે છે.

ગોરાની મારકીટમાં હીસીને અવશ્ય વધા રાખે છે. માલ સાકા આઠ વાગ્યા મુજબજ મોકલી દેવામાં આવે છે, ગોરાને પહેલી જગ્યા આપે છે. ગોરાની બીક હોવ ત્યારે હીસીની જોતા નથી. પહેલા જેવા બપોરે બ વાગે બંધ કારબારમ કરવા રહેવું પડે છે ત્યારે કોણપણ ગોરો વહેલે કે મોડો આવે તેને પહેલા પહેલા આપવામાં આવે છે. કોલ મોડો પડવાથી માલ ખરીદ તેને તે દિવસે ચઢાવી શકાતો નથી. એ કે પલ્લે આવે હીસીઓજ માલ મૂકે છે અને ખરીદે છે, બધાં તેની જરાપણ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. તો બહેતર છે કે તમારા કેપ કાઈની મારકીટમાં તમારો માલ વેચો તથા ખરીદો, કે ત્યાં તમારૂં કોઈ જીતે અપમાન થશે નહિ. વધી વધારે આંકણીમાં ફોવાથી બનતે ત્યાં રીક્ષા બાકી અમારી.

કબરાહિમ મહમદ આયાત,
જનરલ ઓકશનીઅર.

A. E. CHOTABHAI,
MERCHANT,
P.O. Box 33,
KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,
General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES;
ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C.. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.

P.O Box 97 Tel Address: "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 865

ફ્રૂટના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ આદેના તારના સસ્તા દર.

ફ્રૂટની કંપની ખાસપણ વેપારને માટે હિંદુસ્થાન જાપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને ચાઈનીઝ તાર ઓફીસ સાથે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર અઠવાડીયે ચોક્કસ રીપોર્ટ આપવામાં આવે છે.

ફ્રૂટની કંપની તાર અમેરીકા ટપાલથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગમાં પહોંચા મોકલી આપે છે.

ફ્રૂટની કંપની તાર વેપારના તથા બેનર પત્રોના સરનામા ઘણાજ ઓછા કરે છે. આ ઘણાજ નામને માટે બીજાપણ ખાતા કેવળમાં નથી આવતા. ફ્રૂટની ખાસ કોડ બુક છે જે ઉપર રીતે ઉપયોગ કે. આવા રીતે નામ ઘણાજ ઓછી કોડ શબ્દોમાં તાર કેવા તથા કોડવાથી પણ ઓછા ખરચે કામ ઉઠાવી શકાય છે.

વધી ફ્રૂટ કોડમાં આવેલા તાર ફ્રૂટની કંપની તેના અવશ્ય કરી કેવાર પહોંચે કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો,

મેનેજર,
ફ્રૂટની કંપની,
કેપટાઉન સ્ટ્રીટબિલ્ડિંગ્સ,
૫૮, કોર્ટ સ્ટ્રીટ.
ડરબન.

ફ્રૂટની ઓફીસીયલ,
સેંટ જ્હોનસ્ટ્રીટ રોડ,
કેપટાઉન.

અથવા ફ્રૂટની એજન્સી,
શ્રી કેરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

DAWAD MAHOMED & Co.
ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent,
102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 84. Tel. Add:- "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
નંબર ૮૮, ૧૩૪ કવીન સ્ટ્રીટ
ડરબન
Telephone 864

A. F. CAMAY & CO.,
Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,

P.O. Box 8804. Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઈંડિઅન મેસરી અપાર્ટમેંટ હિંદુસ્થાન ના મંગાવી સસ્તે ડાને વેચવામાં આવે છે ખાસ શ્રી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફાઈન સરસ આવસ—ચોખું બંધાવાનું—જથ્થા ૧૫. બજારભાવ કરી જુઓ.

STAND 352, 12th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA, AFRICA, INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, September 5th, 1908. No. 36.

Tel: Addr: "SORYOUJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Varioyskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ સાલ લાંબા પાતરાનો નેગાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્ટુક મચ્છીના સેાલ એજન્ટ. સહુથી કીફાયત ક્રામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

71 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડવર અમારે ત્યાંદર અઠવાડીએ નવેા આવે છે જેવા કે:—

બેારસેાનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, કમીસ, બેારસેાના માટેના ફેન્સી ટ્રીમીંગ લેસેસ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, નાકર, ઉનની ટ્રાક, રૂમાલ, વિકપટા, બેસ, વગેરે જાતનો વેરાયટી માલ બિલેરે બિલેરે.

અમારે ત્યાં કેપી જાતના બીનાઈ ખાતા, રકાબી વાટકી વાટકી જાતનો ફેન્સી માલ ચાયુસેા તથા ક્રોકરી વિગેરે સામાનનો મેાટો જથ્થો ટ્રાકકમાં આવે છે વીક માલ બીલમાં રામસી વગર બાકાર સંબાવથી પેક કરી મેાકલવામાં આવે છે

એક વખત બેારસર મેાકલી ખાત્રી કરવા.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission a specialty.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ વગર ડરેક ક્રમીશન વગે વેપારેાવસ્થાની માફકમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પહેલા વખત મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE VIT, Head Market Master, The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Reckitt's Building, Market Square

Box 7987. Tel. Address: "OMASELLI." Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગાહકોને રહેવા વીગેરેની તમામ સાથે સગવડમાં આવી છે.

Corner Park Lane and

Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel Address: "SULIMIA."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TAIWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

[illegible]

இங்கிலிஷ் பலசரக்கு வியாபாரி

பெரி வாண்டர் ரோட், தபால் பெட்டி, 353

பார்சல்களுக்கு கமிஷன் ஏஜெண்ட்

தந்தி முகவரி: லோவர் பிரஸ் ஸ்ட்ரீட்

தந்தி முகவரி: "ஒலக்ஸ்"

போஸ்ட் ஆபீஸ்.

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

45 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 247

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મેાસરી કિમ્મત બાબે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

સસ્તો અને ઉંચા માલ.

આ સીગારેટ, પુમાતા સીંહ બેાર વગેરે ઓળખીતા કેમ બજારે આવી ઉભી છે, વીકેરે સગવડે મળશે.

મન બેન્ડ ટેબેકો વર્કસ

૧૬૪ મે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

P.O. Box 661. ઇ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરેહવાર રેડીમેડ વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

To-day 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself,

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receivers in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 32 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Offices for S.A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

And, at— Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,,	3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,,	8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address: 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દરેક જાતની સુકી મેવા મસાલા આદીકરાના કરીયાણું, વેચવા લાયકની છે. જથ્થાબંધ તથા છુટક ગ્રાહકને બહુ ફાયદા ભરી મળશે. ભાવ બહુ સસ્તા છે.

ઉપર બતાવેલ તમામ જાતનો માલ હંમેશાં તાજો મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 881

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. બારા,
બોરીયા અને મેનેજમેન્ટ, પોરબંદર
ઇસ્ટ ઇન્ડીયા ટ્રેડીંગ કું.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 28.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

65 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices. Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add. "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeezust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleysport, Steenboklontein, Rietlontein } Dis. RUSTENBURG.

જી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

દરેક જાતના અને જોઇતા તમામ ઓર્ડર

મારકેટ સ્ટ્રીટ, (માર્કેટ હોટેલની સામે)

બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

120 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.

Also Exporter of Cape Produce.

NATAL DEPOT:

Messrs. Lidbey & Scrutton Bros., Durban.

ગુજરાત વેપારી વર્ગને ખાસ.

જનરલ મર્ચન્ટ

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધા મુંબઇ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમર્સોંગા ટન ૪૫૦૦ સાધા મુંબઇ તા. ૨૬ મા ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી લોકો ઇંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો બખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે ઓછા ખરચે મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કંઇક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જલ્દ માટે અતરે જણાવ્યું નંખાવવું તેથી સફર સાહેબને ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચ્યી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબનથી સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ ઔર કલકત્તા નીચે મુજબ જાશે.

અમકુઝા ટન ૨૮૦૦ ૩ સપ્ટેંબર.
અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ ૮ સપ્ટેંબર.

நேட்டால் டைரக்ட் லயன்.

"அம்லாசி" டன் 2,200 செப்டம்பர் 8ம்
கொலம்பு மதராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

જી. ધનસીંહમ ધનજીભાઇની કુ.

કિંગ એન્ડ સન્સ. ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. Telegrahhic Address: Kathorian
King &Sons, P.O. Box 125.
West Street, Durban.

વેપારીનો મદદગાર

અમેરીકા નામું (બુક કીપીંગ) લખવાની રીતસરની રસીલી સહેલી, કરતા કરાવતા છપાવ્યું મોરેશીઅસ. પ્રોફેસનલ એકાઉંટંટ, ઓડીટર વેગરેએ ઇમર્સ ઓફ કોમર્સ સીનીઅર કોમર્સ ડીગ્રી બુક કીપીંગ સરટીફીકેટ મેળવનારા:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા સુધીમાં, વેપારની શરૂની પહેલી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, ચાલું અંગ્રેજી નામું, બેલન્સ શીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, મુડલ એકાઉંટ, વગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના વેપારી ઇસપંત મુનસી, મદદગાર, વાણોતર, શેરસમન, રસોઇ મેન તેમજ બીજા નોકરીઓને ઉપયોગનું છે. આવતી વખત મદદગાર મુનસીનું નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રથમ દાખલ આપવું. કિંમત સી. પંચ. નામ નોંધાવવા માટે લખોઃ S. J. LANDERIA, P. O. Box 846 Durban, અથવા કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન. બી બંગ્લા પાસેના ત્યાં પણ મળી નામ નોંધાવવા મહેનતાણું આપવું. રીટેલ ભાવ બંને પ્રથમ આવું—લી. આ. છે. રાજેરીઅસ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Out fiers
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Ghoswala
Randeria, 21 Roger Street.
Ebrahim Nordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goot,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Loem Streets
Morar Dala,
Merchant & Direct Importer
94 Hanover Street.
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pohoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hussam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Meola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 348.
Hormajoy Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 99,
Nanjee Dulasdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cambooden & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dana Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Flowright Lane,
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camboodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jadeboy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
S. P. Mahomed, Tobacconist,
109 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Durban.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhay Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Cassojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry,
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

KLAUDSLAAGTE

(viz Ladysmith.)

Mandrajsing.

ESSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Hafiejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. H
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Murayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, ox 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 146.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
DayamanBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
(9 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhaovan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
35 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598. 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353. President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
T. & E. Tavarin,
224 Market Street,

Indian Washermen

WATERFALL, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookhi Tell,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Laxmidas Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy.
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 70.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Amood Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 5 1,
E. A. Vriawa,
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rane od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

VERULAM
Babe Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Mosa Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1887. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Terrific Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad.: "Wallie," Cape Town. Box 178

અલીભાઈ અહમદભાઈ વલ્લી એન્ડ કું

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 5TH, 1908 No. 36

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Equal Rights 405
Is it Barbarous? 405
The G.O.M's. Birthday 405

OTHER ARTICLES:—

Answers to Correspondents 405
Asiatics Registration Amendment Act (1908) 406
Durban Mass Meeting 408
Transvaal Parliament 410
Imperial Parliament 411
Deputation to Lord Crewe 412
Abdul Hamid's Accession 413
The Indian Struggle in the Transvaal 414
Protest Meeting at Pretoria 414
Volksraad Day by Day 415
Notes on the Struggle 416
At the Heart of the Empire ... 417
Late News 418

CORRESPONDENCE:—

Taxes on Indians 413

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 5TH, 1908.

Equal Rights

> "If persons are admitted, they must be given civil rights. "Free" or "not at all" seems to me the sound principle for the British Empire. . . . . If any one is admitted under the British flag, he must be a potential citizen and must, sooner or later, be given equal rights with all other men. . . . . It was a strong thing to ask that any subject of the King should be deprived of his living and set about his business through no fault of his own.—COLONEL SEELY, in the House of Commons, on the 31st July.

THE quotation we have given above is taken from the speech made by Colonel Seely, the Under Secretary of State for the Colonies, on the motion of Mr. A. E. W. Mason. Colonel Seely's speech will be found fully reported elsewhere. General Smuts resented Mr. Gandhi's remarks that he claimed for British Indians partnership with the European inhabitants of the Transvaal, but a greater than General Smuts has vindicated the right. There is no false ring about Colonel Seely's remarks, and there can be no doubt that for British Indians there is no other position possible. They must take every opportunity of asserting the right. As has been pointed out, it does not mean trenching upon white predominance in the Colonies, it does not mean that British Indians have the remotest intention of usurping the governing power that the Europeans enjoy in the Colonies, but, if they are to be treated as British subjects, they must gain full civil liberty, and, in order to gain that, they must accompany their assertion with the weapon of passive resistance, whenever it becomes necessary to wield it. It is because General Smuts fails to recognise the justice of the claim that he resents the possibility of a few educated Indians entering the Transvaal as of right. The speech made by Colonel Seely shows that the Imperial Government is still negotiating with the Transvaal Government in connection with the position of British Indians in that Colony, and British Indians have only to continue in their determination to suffer in order, ultimately, to get what they are entitled to.

Is it Barbarous?

BECAUSE MR. EBRAHIM OSMAN IS AN Indian, as also Mr. E. M. Pattel, of Vereeniging the former's incarceration under the extraordinary circumstances reported in our columns, and the sale of the latter's goods in the manner reported elsewhere in this issue have attracted little notice. They would have been termed savage and barbarous, had the parties been wearers of a white skin. Mr. Ebrahim Osman is a well-known merchant of Piet Retief. He was known to the Corporal who gave evidence for the Crown. His connection with the permit held by him was also irrebutably demonstrated before the Court, and yet he was sentenced to pay a fine of £5 or suffer imprisonment for 14 days without hard labour, because he declined to give his thumb impression. What a parody of justice! Mr. Ebrahim Osman knows English well. He can sign his name, but he must give his thumb-impression because he is an Asiatic! Yet the Legislators of the Transvaal had no hesitation in saying that they wanted to treat Indians with justice and fairness. Sir George Farrar declared that he recognised his Imperial obligation. The administrators of the laws of the Colony discharge this obligation in the name of the local Parliament by treating respectable Asiatic residents of the Transvaal as if they were common felons. Mr. E. M. Pattel was fined £1 7s. 6d. He bravely refused to pay the fine. There was no alternative of imprisonment. His goods were therefore sold, and for £1 7s. 6d., a Bill of costs due to the Messenger of the Court was taxed at £4 18s., and, in order to recover the sum of £6 5s. 6d., goods to the value of nearly £20 had to be sold. It will be said, in answer to this, that Indians have brought it on themselves, and so they have. The question, however, is not that the Indians are now opposing a law that they consider to be unjust, but it is that of the Government and the Parliament of the Transvaal having made their position so intolerable that they cannot do otherwise. Mr. Ebrahim Osman would not have refused to comply with the regulations had they not been galling, and Mr. Pattel would not have allowed his goods to be sold if General Smuts had kept his promise. Lord Selborne said the other day at Vereening that the Asiatics who were entitled to remain in the Transvaal should be treated with justice. We do not know whether his Lordship considers the forced sale of Mr. Pattel's goods and the incarceration of Mr. Ebrahim Osman be equitable treatment.

The G.O.M's. Birthday

IT IS AGAIN OUR PRIVILEGE TO JOIN with our brethren throughout India and the Colonies on the occasion of the birthday of Mr. Dadabhai Naoroji, the greatest-living Indian. Yesterday he entered upon his eighty-fourth year. His life has been a strenuous one, devoted to his people and his beloved country. Now the aged patriot is living in quiet retirement in India, enjoying the rest which he has so nobly earned. Indians in South Africa, and especially those in the Transvaal, may take courage for the fight by remembering that Mr. Dadabhai has spent practically the whole of his life fighting for the rights and freedom of his fellow-countrymen. Therefore, the greatest honour we in South Africa can do him is to follow his example, never flinching from the struggle until we have gained for ourselves, and for the generations to follow, that complete freedom which is the right of every subject of the King-Emperor.

Answers to Correspondents

SHRIRASTHUM. We have every reason to believe that the Hon. Mr. Khare's advice is being widely accepted in South Africa.—Ed. I.O.

VEER. SIR. You should use your personal efforts amongst non-readers of INDIAN OPINION. "Open letters" will not do much good.—Ed. I.O.

BHUSSAHOR. We regret that it is difficult, if not impossible, to come to any other conclusion than that indicated by Mr. Connolly, who is to be congratulated on having the courage of his convictions.—Ed. I.O.

Asiatics Registration Amendment Act (1908)

Full Text

We print below the full text of the Act "To validate the Voluntary Registration of certain Asiatics who failed to comply with the provisions of Act No. 2 of 1907 and to make further provision for the registration of Asiatics," recently passed by the Transvaal Parliament :—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of The Transvaal as follows :—

1. In this Act unless inconsistent with the context :—

"adult" shall mean of the age of sixteen years or over ;

"application for registration" shall mean an application to be placed on the register of Asiatics made in the manner and form prescribed by regulation and accompanied by the particulars and means of identification required by regulation ;

"Asiatic" shall mean any male person belonging to one of the native races of Asia and shall include a coolie, an Arab and a Malay but shall not include—

(a) a Malay born and resident in any British Colony or possession in South Africa ; or

(b) a person introduced into this Colony under the Labour Importation Ordinance 1904 ; or

(c) an officer of any consular service ;

"certificate of registration" shall mean a certificate of registration under Act No. 2 of 1907, or a certificate under this Act in the form set forth in the Schedule to this Act or as prescribed by regulation ;

"commencement of this Act" shall mean the date on which this Act came into operation ;

"Governor" shall mean the officer for the time being administering the Government of this Colony acting by and with the advice and consent of the Executive Council thereof ;

"guardian" shall mean the parent of a minor Asiatic or any other person under whose care such minor is living for the time being, or failing any such person the employer of such minor ;

"lawful holder" as used in relation to any certificate of registration shall mean the person (other than a minor named therein) whose registration is thereby certified ;

"minor" shall mean under the age of sixteen years ;

"register of Asiatics" shall mean the register to be kept for purposes of this Act in manner prescribed by regulation ;

"registrar" shall mean the officer appointed by the Governor to keep the register of Asiatics and any person lawfully acting in such capacity ;

"regulation" shall mean any regulation made under section *seventeen* of this Act ;

"unregistered Asiatic" shall mean an adult Asiatic who is not the holder of a certificate of registration.

Part I.

VALIDATION OF VOLUNTARY REGISTRATION.

2. (1) Every person—

(a) who is an Asiatic as defined by Act No. 2 of 1907 ; and

(b) by or in respect of whom an application for registration was made on the tenth day of February 1908, or on any day subsequent thereto up till the tenth day of May 1908, made to the registrar or other duly authorised officer ; and

(c) to or in respect of whom a certificate in the form set forth in the Schedule to this Act was issued by the registrar ;

shall, when in possession of such certificate, be deemed to be the lawful holder of a certificate entitling him to enter and reside in the Colony.

(2) Every person who, having been the lawful holder of a certificate of registration under Act No. 2 of 1907, has been permitted to obtain a certificate in the form in the Schedule to this Act in substitution for such first-mentioned certificate, shall also be deemed to be the lawful holder of a certificate entitling him to enter and reside in this Colony.

(3) Every Asiatic who holds any certificate mentioned in this section shall be subject in all respects to the provisions of this Act and not to the provisions of Act No. 2 of 1907.

Part II.

REGISTRATION OF ASIATICS AFTER THE COMMENCEMENT OF THIS ACT

3. An Asiatic shall be entitled to registration under this Act if—

(a) he satisfies the conditions described in sub-sections (2) or (3) of section *two*, whether he was or was not in this Colony at the commencement of this Act ; or

(b) being the lawful holder of a certificate of registration issued under Act No. 2 of 1907, he desires to exchange such certificate for a certificate of registration under this Act ; or

(c) having been a minor resident in this Colony at the commencement of this Act, he first entered the Colony with an adult Asiatic who was his guardian and who was registered under Law No. 3 of 1885 or any amendment thereof or is registered or entitled to registration under this Act ; or

(d) he was born in any part of South Africa which was at the date of his birth within the boundaries of The Transvaal.

4. (1) Every unregistered adult Asiatic resident in this Colony at the commencement of this Act shall before such date or dates and at such place or places as to such person or persons as the Colonial Secretary may by notice in the *Gazette* prescribe for particular areas of this Colony, make application for registration, and the registrar shall, on being satisfied that such Asiatic is entitled to registration, issue to him a certificate of registration.

(2) Every unregistered adult Asiatic resident outside the Colony at the commencement of this Act, shall,

(a) if he was resident in The Transvaal for three years prior to the eleventh day of October 1899 ; and

(b) upon application for registration from a place in South Africa but outside the Colony within one year after the commencement of this Act ; and

(c) upon satisfying the registrar of the facts mentioned in this sub-section ;

be entitled to obtain a certificate of registration.

(3) Every unregistered adult Asiatic resident outside this Colony at the commencement of this Act but who was—

(a) duly authorised to enter and reside in this Colony by a permit issued under the Indemnity and Peace Preservation Ordinance 1902 or any amendment thereof or issued between the first day of September 1902 and the date of the passing of the said Ordinance (unless such permit shall have been fraudulently obtained) ; or

(b) was resident and actually in this Colony on the thirty-first day of May 1902 ;

shall be entitled, upon satisfying the registrar of the matters set forth in paragraph (a) or (b) of this sub-section and upon application for registration from a place in South Africa but outside the Colony, to obtain a certificate of registration.

MINOR ASIATICS

5. In respect of every unregistered minor Asiatic born in this Colony, not being the child of a labourer introduced into this Colony under the Labour Importation Ordinance 1904, the following provisions shall apply :—

(1) If his guardian is an Asiatic, the minor's name, his age, his residence and his relationship to his guardian shall be included in the certificate of registration of his guardian.

(2) Within one month after such minor attains the age of sixteen years he shall make application to the registrar for a certificate of registration ; provided that, if he be absent from the Colony on attaining that age or one month thereafter, he may, from a place in South Africa but outside the Colony, make application to the registrar for registration and upon satisfying the registrar that he is entitled to registration, the registrar shall issue to him a certificate of registration, and his name shall thereupon be expunged from the register of Asiatics as a minor and shall be deemed to be no longer included in his guardian's certificate of registration.

6. (1) Whenever the registrar is satisfied that any Asiatic claiming to be entitled to registration under section *three* is not so entitled, he shall refuse to issue to him a certificate of registration, and notice of the refusal shall be sent by post to such Asiatic at the address given upon his form of application.

(2) In every case of refusal by the registrar to issue a certificate of registration, an appeal may, within fourteen days of the date of the notice of refusal, be noted by letter addressed to the Colonial Secretary, and such appeal shall be heard by a magistrate specially assigned by the Governor to hear such appeals, and such magistrate shall be deemed, when hearing any such appeal, to be an inferior court within the meaning of section *nineteen* of the Administration of Justice Proclamation 1902.

(3) In the case of an Asiatic who is in South Africa but outside this Colony, the officer in charge of the Immigration Department shall, as soon as the date has been fixed for the hearing of such appeal, send by post to the appellant at the address given upon his application for registration a temporary permit entitling him to enter and remain in the Colony until the appeal has been determined. If the appeal be dismissed, the said magistrate shall make an order in writing directing the appellant to be removed from the Colony, and every such order shall be deemed to be an order made under section *six* of the Immigrants Restriction Act 1907 or any amendment thereof.

(4) In the case of an adult Asiatic in the Colony who has not within a period prescribed by sub-section (2) of this section noted an appeal or whose appeal having been noted has not been proceeded with or has been dismissed, the said magistrate shall make an order in writing directing such Asiatic to be removed from the Colony, and every such order shall be deemed to be an order made under section *six* of the Immigrants Restriction Act 1907 or any amendment thereof.

REMOVAL FROM THE COLONY

7. Any adult Asiatic who, after such date or dates as may be notified by the Colonial Secretary in the *Gazette*, is found within the Colony and fails, upon such demand as is mentioned in section *nine* to produce a certificate of registration of which he is the lawful holder, may be arrested without warrant and brought before a resident or assistant resident magistrate and if he fails to satisfy such magistrate that he is the lawful holder of a certificate of registration or that the time within which he is required to make application for such certificate has not expired the magistrate shall, save as in the next succeeding section is provided, make an order in writing directing him to be removed from this Colony and every such order shall be deemed to be an order made under section *six* of the Immigrants Restriction Act 1907 or any amendment thereof.

8. If an adult Asiatic who has failed to make application for registration in accordance with the provisions of sub-section (1) of section *four* shall satisfy the magistrate before whom he is brought that such failure was due to some good and sufficient cause, the magistrate may, instead of making such order as aforesaid, direct such Asiatic forthwith to make application for registration within eight days, and if such Asiatic shall comply with such direction, his application shall be dealt with in all respects as if it had been made in accordance with the provisions of the said sub-section and all the provisions of this Act which would have applied if the application had been so made shall apply accordingly, but, if he shall fail to comply with such direction, the magistrate shall make an order for removal as aforesaid in respect of such Asiatic and any such order shall be deemed to be an order made under section six of the Immigrants Restriction Act 1907 or any amendment thereof.

Part III.

GENERAL AND MISCELLANEOUS

9. Every Asiatic who enters or is within this Colony shall, upon demand made upon him by any European member of a police force lawfully established thereto or by any other European person authorised thereto by the Colonial Secretary, produce the certificate of registration of which he is the lawful holder, and shall also on like demand supply such particulars and furnish such means of identification as may be prescribed by regulation. Any Asiatic who fails upon lawful demand to produce such certificate shall, unless he is the lawful holder of a certificate of registration, be liable to be dealt with in manner mentioned in section *eight*.

10. (1) If at any time any certificate of registration is lost or destroyed, the person to whom it was issued shall forthwith apply to the registrar to have the same renewed and the registrar shall, upon compliance by such person with such procedure as is prescribed by regulation and upon payment of a fee of five shillings, renew the certificate. Such fee shall be denoted by means of revenue stamps to be affixed to the application for renewal and shall be defaced by the said registrar.

(2) Any person into whose hands shall have come any such certificate shall, unless he is the person to whom it was issued, forthwith deliver or transmit the same as soon as may be to the Registrar of Asiatics, Pretoria.

11. Every certificate of registration shall be accepted as conclusive evidence in all places that the lawful holder thereof is entitled to enter and reside in this Colony; provided that this section shall not apply to persons who have, under section *five* or *six* of the Immigrants Restriction Act 1907 or any amendment thereof, been removed from the Colony.

12. Whenever, in any prosecution or other proceeding under this Act the age of any Asiatic is in question such Asiatic shall unless and until the contrary be proved be taken to be of the age which the registrar shall in any certificate issued under his hand certify to be in his opinion the apparent age of such Asiatic.

13. Any affidavit or sworn declaration which is required by regulation to be made by any person who makes an application for registration shall be exempt from stamp duty.

TRADING LICENCES

14. (1) No Asiatic shall obtain any trading licence under the Revenue Licences Ordinance 1905 or any amendment thereof or under any bye-law or regulation in force within the jurisdiction of a local authority, unless he produce to the person appointed to issue the licence a certificate of registration of which he is the lawful holder and either give his signature in English or supply such other or additional particulars or furnish such means of identification as the Colonial Secretary may either generally or in particular cases prescribe.

(2) Any trading licence issued under such Ordinance or under any such bye-law or regulation between the tenth day of February 1908 and the commencement of this Act to an Asiatic who made such application as is prescribed in sub-section (1) (*b*) of section *two* of this Act shall, notwithstanding anything in section *thirteen* of Act No. 2 of 1907 contained, be deemed to have been lawfully issued.

(3) Section *thirteen* of Act No. 2 of 1907 shall be and is hereby repealed.

THE PENALTIES

15. Any person who—

(*a*) for the purpose of or in connection with an application for registration or for the purpose of obtaining a certificate of registration, commits any fraudulent act, or makes any false statement or false pretence;

(*b*) forges or prior to the commencement of this Act has forged any document in the form set forth in the Schedule to this Act or forges any certificate of registration or utters any such document or certificate knowing the same to be forged; or

(*c*) uses or attempts to use as a certificate of registration any such forged document or any such certificate of which he is not the lawful holder;

shall be guilty of an offence and liable to a fine not exceeding five hundred pounds or, in default of payment, to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding two years or to both such fine and imprisonment, and any person who incites to, or aids or abets any other person in, the commission of any such offence shall be liable to the like penalty.

TEMPORARY PERMITS

16. Notwithstanding anything in the Immigrants' Restriction Act 1907 or this Act contained, the Governor may approve the issue of a permit, in the form prescribed by regulation, authorising an Asiatic to enter and remain in the Colony for any period named in such permit, and after the expiry of such period the person in respect of whom such permit was issued shall be deemed to be a person not duly authorised to be in this Colony, and if found may be arrested without warrant and the provisions of section six of the Immigrants' Restriction Act or any amendment thereof shall apply to such person, as if he were a person mentioned in paragraph (*c*) thereof.

THE GOVERNOR'S POWERS

17. The Governor may from time to time make, alter, or rescind regulations for any of the following purposes:—

(1) Prescribing the form of the register to be kept for the purposes of this Act.

(2) Prescribing the manner and form in which application shall be made for registration, the particulars to be supplied and the means of identification to be furnished by any applicant for the purpose of or in connection with such application.

(3) Prescribing the form of certificates of registration.

(4) Prescribing the particulars to be supplied and the means of identification to be furnished

(*a*) by any Asiatic upon such demand as is mentioned in section *nine*;

(*b*) by any Asiatic applying for the renewal of any certificate of registration which has been lost or destroyed.

(5) Prescribing the procedure to be observed on or in connection with appeals to the magistrate mentioned in section *six*.

(6) Prescribing the form of permit to be issued under section *sixteen*.

(7) Generally for the better carrying out of the objects and purposes of this Act.

18. Any Asiatic or the guardian of any Asiatic failing to comply with any requirement of this Act or of the regulations shall, except where otherwise specified, be liable on conviction to a fine not exceeding one hundred pounds or in default of payment to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months.

19. Notwithstanding anything to the contrary in sub-section (*b*) of Law No. 3 of 1885 as amended by Volksraad Resolution Article 1419 of the twelfth day of August 1886 the portion of Erf No. 373 Church Street Pretoria which was registered in the name of the late Aboobaker Amod and which at the commencement of this Act was registered in the name of Henry Salomon Leon Polak may be transferred into the name of the heirs of the said Aboobaker Amod.

20. This Act may be cited for all purposes as the Asiatics Registration Amendment Act 1908 and shall not come into operation unless and until the Governor shall have declared by proclamation in the *Gazette* that it is His Majesty's pleasure not to disallow the Act and thereafter it shall come into operation on such date as the Governor shall by like proclamation declare.

Schedule

TRANSVAAL ASIATIC REGISTRATION CERTIFICATE

Name in full.....

Race.....Age.....Height.....

Description.....

.....

.....

Right Thumb Impression.

.....

Registrar of Asiatics.

Date of Issue.....

Holder's Signature } .....

Name of Wife.....Residence.....

SONS AND MALE WARDS under the age of 16 years.

Names.	Age.	Residence.	Relationship or Guardian.

No alterations or endorsements are to be made on the face of this Certificate except by the Registrar of Asiatics.

OUR SUPPLEMENT. The fourth of September being the 84th birthday of the Hon. Dadabhai Naoroji, we give with this issue his portrait as a special supplement.

DADABHAI NAOROJI. The British Indian Association has sent a cable of congratulation to the Hon. Dadabhai Naoroji on the occasion of his 84th birthday. The Natal Indian Congress has sent a similar cable.

CLARE ESTATE ROMANCE. The Secretary of the Indian Patriotic Union has been informed by the Government that the Police have been authorised to establish a Police Station at Clare Estate or Springfield. This communication is a reply to the petition forwarded to [illegible] some time ago.

Durban Mass Meeting

The Licensing Question

On Saturday afternoon last, a huge gathering of Natal Indians met together in the Indian Market, Grey Street, Durban, to protest against the passage of the two Licensing Bills recently passed by the Natal Legislature. The chair was taken by Mr. Abdul Cadir, in the absence of Mr. Dawad Mahomed (President of the Natal Indian Congress).

Amongst those on the platform were Messrs. Dada Osman, Abdulla Hajee Adam, Advocate Gabriel, Mahomed Ebrahim, Hassim Jooma, Ebrahim Camroodeen, Ismail Bayat (Maritzburg), Ismail Gora, A. M. Omar (Ladysmith), Kalidas Gandhi (Tongaat) Moulvi Fateh Mahomed, R. Lungenberthy, E. M. Haffajee (Estcourt), and Goolam Rasool (Charlestown).

Delegates attended from Maritzburg, Ladysmith, Newcastle, Charlestown, Verulam, Tongaat, Stanger, Chakas' Kraal, Nonoti, Ixopo, Pinetown, Northdene, Greytown, Estcourt, Umsindale, Port Shepstone, New Germany and other places.

The chairman, in the course of his speech, which was delivered in Hindustani, said that the object of the meeting was to offer their protest against the two Bills prohibiting Indians from holding licences in Natal. These he described as arbitrary, unjust, and unconstitutional. He then went on to relate the history of the Indian question in this Colony from the early days when what is now called the "Garden Colony" was but a barren waste. Natal was then a Crown Colony, and the administrators were statesmen, with broader views, higher ideals, great foresight, and, above all, men well imbued with the traditional love of British justice and fairplay. The financial condition of the country was then in a very bad way, and those administrators of the day, after a careful survey, due deliberation, and with a popular vote, introduced the Indian labourers into the country, and the result of such a policy was so marvellous that in three years the revenue was four-fold, and the barren waste had blossomed into a fruitful garden, and the white population began to increase; and since then it has gone on increasing in wealth, prosperity, and population and for that the country is solely and wholly indebted to the Indians. The trader naturally followed the Indians. One great outcome of such a policy was the granting of Responsible Government to the country. The British Indian residents of the Colony were handed over to the tender mercies of the white Colonists, with a nominal reservation of all colour legislation for the approval of the Imperial Government, and it was a lamentable fact how seldom this veto was exercised on their behalf. It had been the fashion to foster the belief that all the ills that South Africa is heir to should be on the devoted heads of the Asiatics, and, this being the easiest way to get in public favour, there were not lacking people to take advantage of it, and a campaign of calumny and agitation was started, culminating in these Bills, against which they were there that day to protest. There were three Bills before the Parliament:—(1) Stoppage of indentured immigration; (2) stoppage of the issue of new licences to Asiatics after Dec. 31, 1908; (3) stoppage of the existing licences after 1918. If there were need for passing any Asiatic legislation the crying need was for the stoppage of indentured labour. It would not serve any purpose to go into details on how these poor Indians were beguiled into accepting this form of slavery, for the benefit of the white men, and it is a patent fact that they have inundated this Colony with successive thousands of the indentured Indians, then thrown them over to the country at large after the completion of their indenture, to eke out a living as best they could. These poor wretches, after their indentures, are made to pay £1 poll-tax, £3 head-tax, £3 for their wives—in all, £7—per year to the Government. Thus after getting as much as they can by his cheap labour, he is further exploited for the benefit of the white Colonist by such iniquitous imposts. What makes it more objectionable is that the poor Indian was penalised to this amount, in spite of the arrangements with the Government of India to the contrary, and, now and again, even the few trinkets of his wife are forcibly taken away, under order of the magistrates to recover this tax. The question naturally arises under such circumstances: Where is the Protector of the Immigrants, and what does he do to protect his charge? The designation is a misnomer. He is not a protector of the Indian immigrants, but is the protecter of the farmers, whose servant he is, and is consequently afraid to exercise his authority. Not only is the Indian thus handicapped, but the laws regulating his employment are such that his employer is made liable for all arrears, and hence it becomes increasingly difficult for the time-expired men to find work in the Colony, nor is the farmer willing to re-indenture him, as he can easily get a new man at a nominal price. This system has caused immense suffering amongst these poor Indians, so much so that about three thousand of them went to Lobito Bay in search of work and there more than half of them seem to have died through disease. The Bills will deprive a few men of their legitimate right of earning a living for themselves and their families so that a few whites, mainly foreign, may get an opportunity to step into their shoes and leave the Planter his cheap labour supply undisturbed; and thus continue to flood the country with time-expired Indians, and perpetuating the mischief they are so anxious to exterminate. Could inconsistency further go! The Bill to stop the issue of new licences is a second instalment of the Act of 1897. Although the wording of the latter Act is made to apply to trades in general, in practice it has been entirely made operative against the Indians, and has been the means of gradually depriving many an old resident trader of his means of livelihood on some pretext or another. So much so that the Indian community has been trying its utmost to get the law altered, by the appeal from the Local Board to the Supreme Court re-established, and the justice of the grievances was even admitted by the late Secretary of State for the Colonies. The second Bill, for the stoppage of the existing rights, if passed, would be nothing short of legalised robbery. It was even tame to stigmatise it thus. The Act of 1897 had been worked very unscrupulously. They had been landed into no end of expenditure, and even after complying with all the demands they had been been deprived of their licences. The vagaries of Local Boards (which are mainly composed of rival competitors), and from whose judgment there is no appeal, had been so pronounced at times that even the Supreme Court had denounced the Act. And now, at one fell stroke, it was contemplated, not only to deprive them and their legitimate right to trade, but to deprive them indirectly of the fruits of their life-long industry and thrift. The Imperial Government had a great responsibility thrown upon it, and had an onerous duty to perform. He hoped that, His Majesty's Ministers would be guided by what is best in them, and by that traditional love of justice and fairplay, instead of hastening a catastrophe by sanctioning these iniquitous measures. (Loud applause).

Mr. Abdoola Hajee Adam then moved the first resolution, as follows:—

> "That this mass meeting of the Natal British Indians emphatically protests against the two Licensing Bills recently passed in the Natal Parliament, and considers them unjust, unconstitutional, and the worst type of class legislation ever enacted in the history of the British Empire, and earnestly prays the Imperial Government to exercise its veto in the best interests of the Empire."

He referred to the apathetic attitude of the Imperial Government. We see in the Transvaal, he said, what steps the Imperial Government has taken to protect the disenfranchised Indian. We find that, on the very day the Responsible Government of the Transvaal assembled, it passed an oppressive Act against Asiatics, which the Imperial Government sanctioned, although it vetoed the same Act

Supplement to INDIAN OPINION
5th September, 1908.

India's Grand Old Man

From a Photo by ELLIOTT & FRY.

Dadabhai Naoroji

REPRODUCED FROM "INDIA."

previously. The Imperial Government finds itself powerless to protect British Indians against the Colonies, and that it has openly stated, which has given an impetus to other responsible and the Crown British Colonies ■ follow in the footsteps of the Transvaal in framing oppressive laws against British Indians Are all these innumerable hardships against the British Indians to the credit and honour of the British flag? My countrymen, can you imagine such untold miseries being caused by any Government against its own subjects? Why are not those laws that are enforced against us not applied to the subjects of foreign nations, such as Germany, Italy and Russia? Because the Colonists know full well that if any oppressive laws were applied ■ foreigners their respective Governments would take up their cause very actively and promptly, and thus lead the British Government into serious complications, which, if not amicably settled, might lead to war. Besides the foreign Governments would be able to retaliate in the treatment of British subjects in their country. But in the case of the British Indians there is no fear for the British Government ■ complications, for they are dealing with their own subjects. We have no hope of getting any redress from the Colonial Governments. My countrymen, he continued, the only course open to us is to depend upon ourselves for the redress of our grievances, and to suffer whatever consequences there may be for that end. I have not the slightest belief that the Acts will ever be sanctioned by the Imperial Government; but they show the attitude towards us of the Colonists of Natal. I trust you will all warmly support this resolution. We will protest, and protest, and protest, till we get redress. (Applause.)

The resolution was seconded by Mr. Ismail Bayat (Maritzburg) who said that their claim to-day here to every right of citizenship had been increased by the well-known fact that, in the late war India saved Natal. British troops, recruited, equipped and maintained from India's revenue, stopped the Boer march to the sea, and saved Maritzburg and Durban from the ravages of war. The white man was always in a hurry to become rich, and when he found any coloured section keeping the wolf from the door by patient toil, sober life, and industrious habits, he always grumbled at them. But a truey business man was never afraid of competition, and never found time to cavil at others, and that was why the honourable section of the community took no part in this agitation. The Government forgot the Imperial aspect of this Colonial effrontery, disregarding the effect of their excess in India, and the present state of the National development, when millions of his Majesty's subjects are watching the course of events on the other side of the Indian Ocean, when by such a law British rule was brought into disrepute. If ever such drastic legislation were passed here against subjects of another European Power, then the guns of that nation would come along, thundering on the Bluff breakwaters, but being British subjects their position becomes awkward in the Colony where the same flag flies. It would seem that one of the inestimable advantages of being taken into the bosom of the British Empire is that as a full-blown British citizen, you may be limited from other British Colonies or compelled to submit to some ignominious restrictions, whilst as a foreigner who has never shared the glory of British citizenship you are, if white-skinned, sure of being treated at least with respect.

Mr. Hassim Jooma, in supporting the resolution said: I never believed that Colonists would propose and pass such a measure as those we are about to protest against, and which were chiefly engendered by certain members of the shifting population of the United Kingdom, who were attracted to the Southern Hemisphere by the boom after the war. That the two Houses of Parliament should be so much carried away by the temporary wave of prejudice as to flagrantly violate the Sovereign's gracious and solemnly declared principles, and to disregard the fundamental principles of British justice, that such a law should be passed in a British Colony in the 20th century, passes my comprehension. It may be that these measures, unparalled in the history of the British Empire, may more prominently bring this Colony before the world in the way of advertising its incompetency in the matter of statesmanship, only to be made a laughing-stock by European Powers and to bring her name into contempt in India. Our Colonial friends must remember that we were not uninvited ■ this Colony, having only followed the labourers imported from our country, and, ■ speak the truth, Natal must hold the responsibility of introducing us into South Africa. Before our introduction here, and, still more, after our commercial activities, we were restricted to East Africa, having regard to its geographical proximity ■ the rest of India. On arrival in this Colony we were encouraged in our undertakings, allowed to acquire vested interests, treated with the Government and municipalities unopposed, and, after long residence, through thrift and honest labour, law-abiding and peaceful character, discharging all our civic duties, have won for ourselves the absolute right of residence and trading in this country unassailable by any legislation. And now we are commanded to clear by a certain time bag and baggage, from this Colony to gain the selfish ends of a section of the community. If they take up the the position that they have a right to eliminate from their preserves the coloured races, a time will undoubtedly come when the same arguments and reasons might be urged against them by the Asiatic races for preventing them from entering their countries.

The resolution was also supported by Mr. Rooknudeen and Mr. Pillay of Maritzburg and was carried unanimously.

The next resolution was proposed by Mr. Ismail Gora, and was as follows:—

> "That this mass meeting of Natal British Indians earnestly prays that his Excellency the Viceroy will intercede on behalf of his Majesty's Indian subjects in Natal, who are threatened with ruin by the contemplated Licensing Bills."

The resolution was seconded by Mr. A. M. Omar (Ladysmith), and supported by Mr. M. M. Suleman (Umzinto).

On being put to the meeting, the resolution was carried.

The third resolution, proposed by Mr. Bernard Gabriel, and seconded by Mr. Kalidas Gandhi (Tongaat), was as follows:—

> "That this mass meeting ■ Natal British Indians strongly urges the stoppage of indentured Indian immigration to Natal under the present state of the law, which reduces indentured labour to a form of slavery."

Mr. Moulvi Fateh Mahomed and Mr. R. Lugunberthy supported and it was carried unanimously.

The fourth resolution, proposed by Mr. Mahomed Ebrahim, and seconded by Mr. E. M. Haffejee (Estcourt), was as follows:—

> "That this meeting of Natal British Indians hereby authorises the chairman ■ forward copies of the above resolutions to the Colonial Secretary, for transmission ■ the Secretaries of State for the Colonies and India."

Mr. Goolam Rasool (Charlestown) supported and it was carried.

This terminated the proceedings.

A PETITION. A largely signed petition has been presented to the Natal Parliament by the British Indian citizens of Maritzburg praying for the abolition of the £3 tax.

A SUCCESSFUL ZULU. Alfred Mangena, a pure-blooded Zulu, has a record of which a white man might well be proud His father, Stomels, was a veteran of Cetewayo, and fought with his tribe against the British in the Zulu war; and Mangena was born near Ladysmith, in Natal, afterwards educated at Clarkebury mission station, Cape Colony; next served an apprenticeship with the Roodepoort mine to become an assayer; and was after that at the Collegiate School, Capetown. In 1902 he went to London, and has now been "called" by the Honourable Society of Lincoln's Inn, and is entitled to be addressed Alfred Mangena, Esquire, barrister-at-law.—*East Rand Express.*

Transvaal Parliament

Sir George Farrar's and Sir Percy Fitzpatrick's Speeches

In the debate on the Asiatics Registration Bill before the Transvaal Parliament, the following speeches were delivered, after the Colonial Secretary's speech which we published last week:

Sir G. FARRAR (Boksburg East) said: I am very glad to say that we on this side of the House will unanimously support the Government in passing this measure. (Government cheers.) I recognise that the Government was faced with a somewhat difficult position, and it is our belief that questions of this sort should be kept entirely apart from party politics. (Hear, hear.) Some nine months since a similar trouble arose over this Asiatic question, and that arose from administrative details and questions of regulation for which we perhaps were not responsible. The difficulty has been to reconcile the demands of the Indians and the desire which everyone has to treat them with liberality, and at the same time to provide a definite and settled policy for the white people of this country in regard to the restriction of immigration of Asiatics. Therefore it is all the more necessary to be scrupulously fair to the people who have been resident in this country, and who have had some claim to reside here. The concessions we have made are wide and generous, although they may possibly not appear to be so to the Asiatics to-day, and to that great Indian Empire, which is watching the progress of this movement. Moreover, it may not have seemed to those people in the Mother Country, who do not understand the position, that this question of competition as between white people and Asiatics is a very serious one to us in this country. I contend that in making these concessions we have to consider how we shall protect the white people of the country, and that in doing that we have acted for the best interests of the whites who live here and those of the whole of the Empire. I would repeat, Sir, the words of the hon. the Colonial Secretary that this is a matter over which it is necessary to keep cool. There is no necessity for passion or for losing one's head. If we keep cool I think when this Bill is placed on the Statute-book it will be a reasonable solution of the question. I regret the passive resistance which is taking place to-day, and I hope the Indian community will be well advised, because this Bill is as far as Parliament can go, and on this question Parliament represents the united white population of this country. (Cheers.) It is just as well that the Indian community should understand that we intend to recognise our Imperial obligations. We are prepared to be reasonable and fair in every possible way, but at the same time anyone who comes into this country must respect the law. I sincerely hope, therefore, that when this Bill becomes law the Indians will be well advised and accept the position as it is. (Cheers.) If the position is accepted, we will be prepared to make reasonable concessions in every possible way. I am glad to say that on this side of the House we are unanimous in supporting the Government in passing this measure. (Cheers.)

Sir P. FITZPATRICK (Pretoria South-Central): Mr. Speaker, as one of the members of the Select Committee I should like to say a few words in support of what the Colonial Secretary has said, and also in order to make our position even more amply clear, if possible, than it has already been made. In a grave question of this kind I think perhaps a little too much explanation would be a pardonable mistake to make. This is a grave question. We have taken a certain decision, and we intend to abide by that decision. We have approached this case unanimously with the desire to see in the words that were expressed to the representatives of the people that we met—to have it marked by justice, reason and finality—(cheers)—out of consideration for the people to whom we stand in a kind of fiduciary capacity as the Parliament of this country. Knowing the gravity of what was before us, we desired to make our own case as unassailably strong, as firmly founded upon justice, that there would be no man living who could reasonably turn to us and say, "Here you have failed. You might have done something more reasonable." I am convinced, Sir, that motive actuated us all, and I cannot say anything in what we have done to show that we have failed. The Colonial Secretary has mentioned what the result has been, and in endorsing what he said when he appealed to all to keep calm, and what was said by my hon. friend that this was not an occasion for anyone to lose their heads, and in helping to strengthen that appeal, I would like to add that we must bear in mind that possibly if the representatives of the Indian community had the draft Bill before them when they sent in their reply they would not have sent in such a reply. We appreciate that. We hope and believe that when they go into this draft Bill, when they peruse it carefully and give it due consideration, they will see that we have done everything consistent with justice and the governing powers of the country to meet them in every possible way. (Cheers.) I do not want to interpret the people, Sir, as a deputation to the Government; I do not want to interpret now the objection about Mr. Surtees as a command to this Parliament to suspend its labours, the repeal of the Act as a breach of faith; the submission of the provisions that come before Parliament of the British Indian Association as an absurd idea; the general provisions for educated Indians as a provocative act. I do not want to interpret things in that way. I desire that the Indians should have time to consider the whole matter, and that we should accept this reply of theirs as meaning simply what they would prefer, and that what they put forward was in good faith. Let them have time to think over the Bill and what the Colonial Secretary has said, "Here is the law, and by this law you must abide." We told them firmly, Sir, that this was their last chance. Every pains had been taken to ascertain what their views and grievances were, and every effort was made by us to meet them. I do not know if whether behind it all there is the big question on their side that there is on ours. All the world knows that this country has been divided upon another Asiatic question in the past, but the history of that question shows that it was not the same as this, that the introduction of the Chinese was for a specific purpose, and designed by all of us who advocated it to be on such conditions that the vital interests of the Colony were safeguarded. But simultaneous with the introduction of the Chinese we were absolutely firm on the policy that this Colony was not going to be the home for Immigrant Asiatics. (Cheers.) Now, Sir, that policy was founded upon profound conviction in most of us. South Africa was redeemed from barbarism by the white people. Its position has been built up to-day by the white people. It is the traditions, instincts, and inspirations of the white people that brought it to its present development. It is the white people who will have to carry it on, and to defend it if needs be. (Cheers.) I have said this, Sir, to the Asiatics; and they have replied that that is common ground. They don't dispute that. They recognise that there is nothing offensive in saying it. We meet on common ground; and if it is in the mind of any of the more ignorant of them that that ground can be abandoned, it would be better for them to realise that it cannot be done. (Cheers.) The people of this country are determined to build up a white civilisation—(cheers)—to the best of their ability, and this policy is not the result of impulse. It is fundamentally necessary for the development of South Africa as a white man's country and a civilised country. If any one said that I or he and his friends put ourselves now in a position of the greatest responsibility. Anything that we have the power to do, we must do for these people. There should be no room for criticism. We have endeavoured to deal, and I think we have succeeded in dealing, most justly and most generously with them, but it is quite impossible for us to open the door to further Asiatic immigration. I mention this, Sir, because if the suggestion of allowing educated Indians to enter is designed to be the establishment of a principle which will gradually be extended, it must be given up, it is a delusion. Such a principle cannot be admitted here. The white people of this Colony cannot and will not admit it, but we have endeavoured to substitute something else that would meet them. That is the provision to which the Colonial Secretary has made reference that educated Asiatics can come in when it is necessary for them to make an application by the Government for a permit, and for such purpose as the Governor-in-Council may determine. Is it reasonable to ask us to go further than that? I do not think it is. The Governor-in-Council, recognising the necessities of these people, will endeavour to deal justly with them, and will issue permits for such purposes as are necessary. Now they can get all they claim in argument if necessary by this provision, but for them to claim it is an absolute right is going too far. I hope the words which have been spoken in this House will reach the Asiatics, and be carefully thought over by them, because what does it mean but to plunge them all into another long struggle; which will raise feeling in this country based upon colour or racialism, which must in the end be disastrous to them, as it will be injurious to the cause of justice. It will be impossible to administer justice when feeling comes to be thoroughly inflamed as in other countries. Who will suffer? Only the poor ignorant people who are being misled into an unwise and unjustifiable opposition against the Government. What will they strike for? There is no man under this law who has a right who cannot come and exercise that right. Those who claim to have rights in the country are recognised under the law; those who claim to have resided here before the war have the right to reside here—they have only to prove that right. Those who were not here when the voluntary period was determined are no longer subject to what they considered to be a humiliation, and if they are not in the country their right will be considered. I cannot for the life of me, see any single individual whose rights are not recognised in this law. What, then, is this trouble for? It is to establish the theoretical right of someone to come at some day and establish a right—not the right of a man who is here and who has a right, but the rights of some who may come in future, and, for the sake of that, they are going to plunge 9,000 into a struggle and plunge the country into turmoil, and what for? They say for a principle; I admire them for standing for a principle; but they can go too far in the interests of someone who perhaps do not exist. (Hear, hear.) I think that the white people of this country have gone as far as they can go, and I sincerely hope that the Asiatics will realise that this is an effort founded upon justice, reason, and finality. (Cheers.)

Mr. W. HOSKEN (Von Brandis) thought the Bill fairly, honestly, and clearly set out the various points discussed at the meeting, and provided for those points. He would be perfectly frank with the House, and so he stated he had already communicated with the Indian people in Johannesburg, and had briefly stated to them the provisions of the Bill, and had urged upon them to accept them. He said that he thought it would meet the case, and that it provided for all the points raised, and he trusted they would accept the Bill as a real and honest attempt on the part of the Government and the House to meet the difficulty that had arisen. In fairness to himself and the Indian people, he stated that on one point he differed, and had expressed his dissent at the Conference; that was in regard to the education test. It had not been to the credit of their Administration that they wished to exclude professional men. The proposal was that barristers, doctors, priests, or the holders of university degrees, should be admitted. Their number would probably be

small. It was asked that a residential permit should be granted these people by the Governor in Council. He thought they were reactionary in not accepting such a provision. Any semi-civilised Government would to-day admit teachers of religion, and for the Government to say they would give no residential permit either to teachers of religion or to any other qualified person under the educational test seemed to be such a narrow interpretation that he could not agree to it.

The COLONIAL SECRETARY: We don't do that.

MR. W. HOSKEN (Von Brandis) thought that otherwise the Bill was a fair reflection of the discussion at the Conference, and provided for the demands of the Asiatics in a reasonable way, and he trusted it would be accepted by the House and by the Indian people.—*Transvaal Leader.*

Imperial Parliament

Asiatics in the Colonies

Colonel Seely points the Way

In the House of Commons on July 31st, on the motion that the House do adjourn until October 12, MR. A. E. W. MASON called attention to the report submitted by Mr. Mackenzie King as the result of his mission to this country to consult with the British authorities upon the immigration of Asiatics. That report was of great value, if only for the extreme candidity of its tone and frank recognition by Canada of obligations of citizenship within the Empire; but it was also valuable as a settlement of a particular incident and the statement of a problem which would have to be faced in the years to come, and, if not treated, would be a constant danger and even a cause of destruction to the integrity of the Empire. All the features of the problem were presented from the Colonial and Indian points of view. The question of Asiatic emigration was one of which the House would have to give the most careful consideration. The problem was bound to grow. In the frontier districts, in Madras, and other parts of India, the desire to spread abroad was growing greater. They could not shut their eyes to the problem, and he believed that, in the paper to which he referred, there was the principle of a definite policy which was capable of great extension and which, if extended, might save us from a great danger. He thought that, if they could get some continuance of co-operation between the Governments of the Colonies and the India Office they would be taking a very great step towards solving this difficult question; and there was in the new machinery that had been invented by the Government a means by which this co-operation could be established. What was wanted nowadays was some sort of Imperial Intelligence Department and the conference secretariat might be used to work out that end. (Hear, hear.) If that office could be enlarged so that it would form a clearing ground for information we should save ourselves from dangers such as we had certainly passed through and would have to face in the future unless the question was deliberately grappled with. (Hear, hear.)

COLONEL SEELY observed, in the course of his reply, that the whole future of the Empire depended on the steps now taken. (Hear, hear.) The matter was brought to a stage of acute difficulty only a few months ago and, in consequence, they had this report; and he wished to say at once on behalf of the Government that they appreciated most warmly the manner in which the Canadian Government had met them in this most difficult matter. He would not dwell on the Japanese immigration, because the Japanese Government had agreed to restrict emigration as far as possible, and had shown the most friendly desire to co-operate with the Canadian Government and our own Government. (Hear, hear.) But, in the general question, might he appeal to the House not to adopt any superior attitude in this matter—not to say, as people were tempted to say, "Surely all men in the Empire are equal," and not to hold too closely to the right of a man to say "*Civis Romanus Sum*, and, being a citizen of the Empire, I can go where I please," and that any attempt to exclude a citizen of the Empire was unjust and must be resented by the Imperial Government. It was easy to utter those very proper sentiments because we had no corresponding dangers in this country. Not only had we no menace of the kind, but objections were raised at the slightest symptom of Asiatic immigration. He had heard a statement from the President of the Board of Trade that he was proposing to take action in regard to the increase of Chinese seamen in British ships. He did not say we ought not to take these objections, but he said we did, and, therefore, we ought not to take up a superior attitude against the Colonies who found themselves confronted with a far more urgent danger. (Hear, hear.) The outward extension of Asiatics was not likely to diminish, but there were indications in the Colonial Office and, he understood, also in the India Office that there was plenty of work in India for able-bodied men to do, and that the tendency towards extension was confined only to certain areas. He admitted, however, that the matter was of urgent importance. The burden of the cry of those who said that we must take a stronger attitude to induce our Colonies to accept Indian immigration was "*Civis Romanus Sum.*" A citizen of the British Empire, it was said, ought to be able to go where he pleased. When we had some great function here a citizen of the Empire from India shook our statesmen by the hand, and immediately afterwards citizens of the Empire from Australia and Canada went through the same ceremony. On the other hand, it was said that Euclid's statement that things which were equal to the same thing were equal to one another was not always capable of application to political matters. There were reasons which made people of a particular race determined not to admit persons of another race or another stage of civilisation. Notwithstanding the temporary abandonment of the doctrine of "*Civis Romanus Sum*," there was reason why they need not regard it as a complete disaster. He would remind the House of a better Latin saying: "*Homo sum; humani nihil a me alienum puto.*" (Cheers.) In English he would say, "God made all men in his own image; and therefore all men are my kith and kin." That was a wider doctrine than the doctrine that in matters of civil liberty the citizens of the Empire should have a privilege over citizens of the world. Even that wider doctrine could not be applied, first of all because of climatic conditions. Mr. Mackenzie King's report was conclusive on that point. The immigration into Canada that did take place resulted in great suffering to the Indian immigrants. He had seen all the papers, confidential and other, and he could assure the House that Indian immigration into Canada had been a failure from the point of view of the immigrants themselves. Then there was the economic difficulty—the trade union difficulty—caused by the determination of the men in the country not to have their wages cut or a race introduced which could work for less because on account of its physique it could live on less, and because on account of its habits it did not require such a high development of comfort. That was the point which must never be lost sight of. Great white communities could not be expected to allow their economic standard to be lowered in this way. But the most important difficulty was racial antipathy. It was all very well to say that all men were equal and brothers; there were many people who would not assent to that doctrine. It was the duty of philosophers and Christians to remove racial antipathy before statesman and politicians introduced an alien element. To take the opposite course and enforce the principle that a citizen of the Empire should be able to go all over the British Empire before a favourable state of feeling had been created could only cause infinite suffering to both the races concerned. A striking, almost tragic, illustration of this fact was to be found in the present situation in the Southern States of America, where the presence of an alien race had caused acute suffering to both black and white races. What policy ought they to pursue? The first principle was that while they trusted that the self-governing Colonies would realise to the full the immense difficulties that must be brought upon the Empire by a policy of cruel exclusion against the 300 millions of Asiatics who formed an integral part of the Empire they must agree to the demand that those Colonies might exclude whom [illegible]

pleased. Speaking on behalf of the Government, he declared that they admitted that if a self-governing Colony decided that they must exclude a certain class of persons, the Home Government could not interfere. Why was there anything contrary to the best doctrine in that assumption? He would ask those who considered it a cruel doctrine to reflect on the words of Herbert Spencer. "I am," Herbert Spencer said, "entirely in favour of the policy of excluding Asiatics from America or restricting them within the narrowest limits, and for this reason—if they come in large numbers either they will mix with the population or they will not. In the latter event they will ultimately become, if not slaves, practically in the position of slaves. If they do mix they will form a bad hybrid. In either event difficulties must arise, and in the long run immense social disorganisation." Though the Government had no wish or intention of interfering with our self-governing Colonies in regard to the policy of exclusion, certain principles could be laid down to which he thought the whole Empire would agree. If persons were admitted they must be given civil right. "Free" or "not at all" seemed to him the sound principle for the British Empire. He would not trench on controversial ground. Some people might say that this raised the whole problem of Asiatic immigration into the Transvaal. He thought not, for those who were in favour of that course always stated that it was a temporary expedient to overcome an emergency caused by the war. If a people were admitted at all, there should be common standard of liberty and all should be potential citizens. There was the other plan of making the best of both words—admitting people and then sending them back after using their labour. He believed nobody in that House favoured that policy as a general system. So he thought they could agree on the second point—that if any one was admitted under the British flag, he must be a potential citizen and must, sooner or later, be given equal rights with all other men. The third point was that those we had with us we must treat well, generously, and fairly. He had two Blue-books before him dealing with the situation of the Indians in the Transvaal. He did not pretend that the Government heeded without concern what must happen to these Indians when the policy underlying exclusion was carried beyond exclusion and pushed to the point of dismissing those who were in the country. It was a strong thing, to ask that any subject of the King should be deprived of his living and set about his business through no fault of his own. Negotiations were at this moment proceeding, and he was not able to make a statement on that portion of the subject. But they might agree as to this, that if the self-governing Colonies asked that they might exclude fellow subjects of the King because of economic reasons, because wages should not be cut down, because the climatic conditions made them unhappy, because racial antipathy caused riots and dismay, then they might say at least that those subjects who were there already should be treated with the utmost generosity. The Government asked that for them, and it would be seen from the report that Canada had met the Government in the friendliest spirit. In all the conversations that had taken place there was but one note—namely, that Canada was determined to make things as easy as possible for the Home country in dealing with this difficult problem. They had confidence also that the Governments of Australia, Natal, the Transvaal, the Cape, and New Zealand would show the same spirit as Canada had shown, realising that it was a great heritage that could only be solved by mutual forbearance of all sides. It had been suggested that they might bring this mutual forbearance a little nearer and make it more real by asking the Imperial Secretariat to take up this matter. He agreed with that view. He thought that it was necessary to make the Imperial Secretariat a reality, to make it, indeed, the great clearing-house of the Empire, where all the different laws might come and might be examined and reported upon to all the other Colonies as to what was being done, so that it might be possible for every part of the Empire to know what each was doing. He would represent this view to the Secretary of State; but if the matter was difficult he did not think that it was insoluble to the extent at least of preventing co-operation among all the departments concerned. (Hear, hear.)

Sir GILBERT PARKER pointed out that the Colonies must have at least the control of their own immigration, and that where their jealousy was aroused it was not alone in respect of the influence of an alien invasion on the standard of labour and wages. The Colonies did not want to incorporate into these countries the effects of the old plantation life, which meant simply that the white man would not do the lowest forms of work as long as the black man did the same work. The real reason why Canada and Australia objected to Asiatic immigration was the fear produced in the Southern States, in the West Indies, Queensland, and wherever Oriental labour had been introduced. The white workman, eventually said, "I will not do black man's work"; and unless the structure of national life were built up from the beginning by white men in a community the state of society must become rotten in the end. The white citizen should do all kinds of work, from the lowest forms up to the highest, otherwise the civilisation would be unsound, and this belief lay behind the action of Canada and Australia. The words uttered by the Under Secretary would be re-echoed in every corner of the Empire, because the Government had recognised the true opinion of the Colonies in the constitutional and national position which they had taken up. He commended the Government for taking the right view in appealing to the Colonies, and in conferring with them.—*India*."

Deputation to Lord Crewe

Introduced by Sir Charles Bruce

An influential and numerously attended deputation waited last week on the Secretary of State for the Colonies says the *Times* of the 3rd August, to make representations on behalf of the British Indians in the Transvaal, Natal, and Rhodesia. SIR CHARLES BRUCE, late Governor of Mauritius, introduced the deputation, which included Lord Reay, the Bishop of Southampton, Sir M. M. Bhownaggree, Sir E. Sassoon, M.P., Mr. Harold Cox, M.P., Mr. J. M. Robertson, M.P., and the Hon. G. K. Gokhale, C.I.E.

In his introductory remarks, SIR CHARLES BRUCE dwelt upon the loyal, peaceful, and industrious character of His Majesty's Indian subjects in the Colonies as experienced by him during some forty years of office in Mauritius, British Guiana, and elsewhere. He pointed out and deplored the dangerous effect that the ignoring of Indian pride and sentiment in the Colonies where they had settled might have upon the trust and faith in the Raj which had always been so strongly marked a characteristic. He assured the Secretary of State that the deputation realized the difficulties surrounding this question, and that their object was to ask his lordship for an assurance that he would use his friendly offices with the Colonial Governments in the interests of our Indian fellow subjects who being unrepresented in these Colonies, were compelled to turn for assistance to the parent Government. He appealed to his lordship to take such steps as would satisfy British Indians that their interests and welfare were as dear to the Imperial Government as those of any other section of His Majesty's subjects.

Mr. L. W. RITCH, of the South Africa British Indian Committee, presented the case of the grievances complained of by the British Indians and the history leading up to them. LORD REAY, the BISHOP OF SOUTHAMPTON, Mr. HAROLD COX, Mr. J. M. ROBERTSON, Mr. GOKHALE, and SIR M. BROWNAGGREE addressed his lordship from different points of view, emphasizing the hardship of the lot of the British Indians in these Colonies, and of the grave danger their undoubted grievances constituted to the peace of the Empire.

LORD CREWE replied sympathetically, and expressed his appreciation of the moderation and the recognition

of the difficulties shown by the speakers. He stated that he was prepared to make friendly representations if and when occasion required, and expressed the opinion that the misunderstanding between the Transvaal Government and the British Indian community should not be incapable of a friendly settlement.]

Abdul Hamid's Accession

Medina Railway Opening

Congratulatory Cables

The Mahomedans of Durban celebrated on Tuesday last the 33rd anniversary of the accession of his Majesty Sultan Abdul Hamid Khan of Turkey, who is the spiritual head of the Mahomedan world. Additional importance was attached to the celebration from the fact that on the same day the Medina Railway was inaugurated, in Arabia, at the hand of Prince Burhanudin, the eldest son of his Majesty, who was specially deputed to perform the mission. Business was suspended, and prominent Indian buildings were tastefully decorated with flags and bunting.

A meeting of the Anjuman Islam was held, in the Congress Hall, Pine Street, which was presided over by the chairman, Mr. Abdul Cadir, and the following two cables of congratulations were passed, and despatched from the hall amidst tremendous cheers:

Secretary, Majesty Sultan, Constantinople.

Mussulmans enthusiastically celebrate Khalifatul Mominees 33rd auspicious anniversary, and cordially join Prince in Holy Medina Railway inauguration. Pray many happy returns of this propitious day. Business suspended. Elaborate decorations night Mawlood. Please place respectful greetings at the feet of Ottoman Throne.—Anjuman Islam.

Prince Burhanudin, Medina.

Mussulmans in mass meeting hail Medina Railway inauguration on Sultanul Muazzam's 33rd anniversary, and join in happy rejoicings. Business suspended. Elaborate decorations night Mawlood. Separate congratulations cabled direct Constantinople.—Anjuman Islam.

At Johannesburg

The Hamidia Islamic Society held a meeting and passed resolutions of congratulation on the anniversary of the Sultan's accession; and also upon the event of opening of the Hijaj Railway. A large number of the Transvaal Mahomedan leaders attended and took part in the proceedings which were most enthusiastic. The following cables were sent:—

Sheriff, Medina.

Hamidia Islamic Society joins whole Moslem world in congratulation opening Hijaj Railway.

Private Secretary His Imperial Majesty, Sultan of Turkey, Commander of the Faithful, Constantinople.

Hamidia Islamic Society humbly congratulates His Imperial Majesty on anniversary accession and opening Hijaj Railway.

[A fuller report of the Hamidia Islamic Society's Meeting will appear next week.]

Correspondence

The £3 Tax

Nutkens (Overport) writes confirming "Verb, Sap's" remarks on this subject, and adds:

I know of a poor Indian woman, who was employed in Berea as a nurse; and as her earnings did not meet the demands made upon her she had to give herself to a man, with whom she lived at Overport. The constables were constantly after her. This poor woman was arrested by the Sydenham Police very often in 1906, sometimes two or three times in a month, but was not brought to Court every time; she had to go and sleep a night in the cell and return in the morning. I am thoroughly prepared with proof if called for. When such things were done to her she had to take up a disgraceful life. What was the consequence: the husband could not bear such things, and she could not stop such acts; so they had to separate. Why were all these done? To fill the Government's coffer.

Writing again on the same subject "Verb. Sap" says:—

In our very midst are daily evidences of the consequences of the Tax. To obtain the necessary Tax money, many a woman has descended to that last of resources, viz. prostitution.

It is useless to clothe the matter in less plain language. Prostitution is resorted to, in very many cases, rather than the poor woman shall have to face a bench of Magistrates with the likelihood of imprisonment. What homes have been broken up by this curse! What numbers of families have been separated, heart-broken? We wonder if our European brethren realise in the slightest degree the horror and the misery which is the result of this unfair and vicious Tax. Do they, as a matter of fact, ever think of the Indian side of the question at all? And as a last word: What are we ourselves doing to remedy the existing evil? We must do something for ourselves, ere we seek to obtain the assistance we shall need to obtain some redress from our present burdens. Let us suggest that the leaders of our community in Durban take the matter up in deep earnestness, that they consider what steps it would be advisable to take to secure relief; that they call a meeting of every Indian tax-payer and that at such meeting these leaders of Indian society be prepared with some scheme for approaching the Government, either by petition or deputation, in order to lay before the proper Minister the terrible hardships the Indian tax-payers are called upon to endure; and above all, to place before such Minister the depraving effect upon our womenkind these hardships are causing.

Letters written to the local papers cause but a very minute interest to be aroused, but a strong public protest by the Indian population in the way of great and united meetings, widely signed petitions, etc., cannot fail to arouse in the minds of Europeans some keener perception of the difficulties and the hardships Indians in Natal are at present undergoing.

We also received the following letter:

Sir,—I have carefully followed the letters of "Verb, Sap" appearing in your recent issues on the £3 Tax question, and am of the same view as your correspondent.

These Indians pay taxes in various forms and, in the bargain, they have to hand over another 60/- annually for taking the air of this sacred soil.

Now these Indians work from day to day and earn perhaps 25/- to 30/- a month, out of which sum they have to keep themselves and their wives and children; they might be just able to drive the wolf from the door. But alas! instead of leaving them to manage themselves with what they earn, the Government demands them to pay £6 for the husband and wife and another pound for the husband's head.

Assuming that all men should pay a certain tax, if benefiting from the country they are living in, why on earth are the poor Indian women made to pay this uncalled for tax? I know of women whose husbands have abandoned them because they could not support themselves and of these women some are gathering bones, irons, tins, and corks from street to street, corner to corner, so as to be able to pay the Government in His Majesty's name their taxes.

Yours, etc.,

"HHUSSMASOOR."

PROTEST MEETING IN LONDON.—London, August 21.—A meeting entirely Indian is being summoned in London, to protest against the expulsion of Parsee Sombjee from the Transvaal.—Reuter.

A CASE OF INDIGESTION. The Transvaal Government apparently has bitten off a good deal more than it can conveniently digest and a compromise is again largely prominent. What the ultimate result is to be is a matter of conjecture, but it would appear that the Asiatics in the end will not appear the most foolish.—*Record* (Volksrust).

The Indian Struggle in the Transvaal

What They Really Want

Mr. W. Hills, late Secretary to the East Rand Vigilance Association, writes lengthily to the *Star* of the 25th ulto. He concludes his letter in the following significant terms:

I have the sincerest admiration for Mr. Gandhi in his fight for a principle. It is the fortune of war that the Europeans realise that the welfare of the country ultimately demands the elimination of the Asiatic element. Mr. Gandhi, with equal foresight, sees that if he can only continue driving the Government backwards the spoils will rest with the Indians. Unfortunately the Transvaal is too small for both Europeans and Asiatics—hence the present struggle. It is not racial, but economic.

The Government appears to think the battle now being fought with the Indians is merely a matter of registration. It is nothing of the kind, despite the assurances of certain public men that if the Asiatics will only register all their troubles will end.

The resolutions of the National Convention of 1904 still stand, with an Executive to see them made law as soon as practicable. They include the confinement of all Asiatics to bazaars for trading and residence, and it is therefore folly and worse to indulge in a game of make-believe with the Asiatics. Instead of further concessions, let the Government fight the question out to the finish. If they do so, they will have the whole of the white population behind them.

What the Home Press Thinks

The *Yorkshire Daily Post* of August 6th says:

Lord Selborne's declaration in his speech at Vereeniging last week concerning the attitude of the Imperial Government towards the British Indians in the Transvaal, has not helped the friends of the Indians in London who were making representations on the subject to the Colonial Office. "The position of the Imperial Government" so Lord Selborne was reported to have said, "was to draw the distinction between the few thousands of British Indians in the Transvaal before the war and future immigration." That the people of the Transvaal alone, as Lord Selborne argued, must determine the limits of future immigration, is generally admitted to be the inevitable corollary of self-government; albeit the wider question appeals to the Indians, of their citizen right under the old promise made to their fathers after the Mutiny, of free entry into the dependencies of the Crown in all parts of the globe. But if the Imperial Government is "bound in honour to see that the Indian's position is not worse after than before the war" the Colonial Office cannot tolerate, consistently with that obligation, the present proposals of the Botha Government to close the gates of the Transvaal upon 9,000 registered Indians there, and keep out other 2,000 Indians, who were equally domiciled in the Colony before the war, and have been detained in India by reason chiefly of the troubles that arose as between their compatriots and Secretary Mr. Smuts. It is in behalf of liberty to those Indians who still desire to resume their ante-war domicile in the Transvaal, where they possess investments, that the friends of those Indians in London are now seeking the intervention of the Colonial Office. Respecting the larger problem of racial antipathy, Colonel Seely's oracular utterance in the House of Commons on Friday, that "it was the duty of clerics, philosophers, and Christians to remove that antipathy before statesmen and politicians introduced the alien" is regarded by those who know the subject in all its historical bearings as childish, and as evidence of the lamentable weakness of the present Colonial Office.

The *Dundee Advertiser* of August 1st says:

Colonel Seely appealed to the House of Commons yesterday not to adopt a superior attitude towards the Colonies on the vexed question of Asiatic immigration, and said, what is quite true, that it is easy for us, who do not come into practical touch with the problem to express very proper sentiments about the rights of citizenship. It is perfectly obvious, however, that unless this matter is settled in a manner fair and satisfactory to British subjects, who have the misfortune to possess brown or black skins, the fabric of our Empire will stand in very serious peril. The question indeed is much more far-reaching than many people at the present time seem to realise. Yesterday, for instance, the *Times* correspondent at Vancouver mentioned a striking incident connecting the unrest in India and the treatment which Indians are receiving in British Columbia and in other British territories. A native non-commissioned officer, who was absolutely trusted by his superiors, was found to be implicated in the sedition movement in India. This man's brother, it appears, is one of the Indians who were badly treated in the recent disturbances at Vancouver. The correspondent remarks that there must be hundreds of similar cases, and no doubt there are. We have here the race problem presented in its most dangerous form. The native Indian takes up the cause of his kinsman who has been harshly treated in a British Colony, and he vents his resentment by plotting against British rule in India. The man who can reconcile colonial sentiments on this question with the wider interests of an Empire which embraces all races will indeed deserve the name of statesmen.

Protest Meeting at Pretoria

Deportation of Leaders

Burning Certificates

An enthusiastic meeting of British Indians of Pretoria was held on the 28th ulto., at the Asiatic Bazaar, Pretoria, to protest against the summary deportation of Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia and S. J. Randeria. Over two hundred Indians attended on the shortest notice.

Mr. V. M. Bagas presided. After he had addressed the meeting in Gujarati, some two hundred certificates were burned amid great enthusiasm.

Mr. T. Vyas then read Mr. Bagas' speech in English as follows:—

Friends and Gentlemen,—We, the Indians of Pretoria, meet this afternoon under most extraordinary circumstances. Some of the best Indians of South Africa, the Indians whom we have come to revere and who, claiming pre-War residence in the Transvaal, came to the Colony to test their right and to help us in the struggle in which we are engaged, have been summarily deported. It will be remembered that they were under notice to quit the Colony under a judgment of the Magistrate's Court at Volksrust. We are advised that it was not possible for them to appeal against the removal notice. They should have been convicted under the Peace Preservation Ordinance before the matter could have been taken to the Supreme Court. This opportunity was not allowed to our Leaders, but whilst they were engaged in discussing the situation at a Meeting held specially to meet them at the Anjuman Islam of Pretoria, they were, without warning, arrested. Naturally, being under a deportation warrant, bail was refused, and, whilst I am free to acknowledge that the Police Authorities gave them every consideration and courteous treatment, I cannot help remarking that this method of dealing with British subjects—British subjects, moreover, of standing and repute—cannot commend itself to any sensible or fair-minded man. It has created consternation and indignation among British Indians, of which fact this Meeting is an ocular demonstration.

Suffering—the Remedy

We have gathered together this afternoon on the shortest notice to express our respectful protest. I declare in the name of this Meeting that if the Government consider that by such high-handed proceedings they will bend us to a law which we cannot possibly accept as men, they are sadly mistaken. When a body of people are determined to undergo every form of suffering rather than surrender principles which

they hold dear, I cannot conceive how they can be compelled to submit. Whatever the Government may intend doing, I trust that the British Indians in the Transvaal will adhere to their resolution not to accept the benefits to be conferred by the new Bill until and unless our modest request, conveyed in the most respectful language possible, has been granted. And what is it that we ask for?

Repeal of the Old Act

We ask that General Smuts should redeem his promise, which he has not seriously disputed in his speech on the second reading of the new Bill, namely, that the Asiatic Act was to be repealed. We are told that the Act will remain a dead letter and that, therefore, we should have nothing to say against it. This is hardly true, and the proceedings that took place only the other day in Johannesburg after the passing of the Bill, show that the Asiatic Act is not, and is not intended, to remain a dead letter. An Indian who has taken no active part in the movement against the Asiatic Act was tried under it, although he is covered by the Bill. It is perfectly true that we do not wish to accept the benefits under the Bill, but, if the Government intend to stand by their Bill, why is it that this gentleman was tried and given notice to quit the Colony? The only witness for the Crown admitted that there were several Indians occupying the same position. Is the Colony then to be denuded of such Indians; if so, what is the meaning of the Government Bill, and what is the meaning of the Asiatic Act being a dead letter? This case illustrates the precarious position in which we have been placed, and it justifies also the charge of incompetence brought against the Registrar of Asiatics, and the determination of British Indians to secure, by all lawful means, repeal of the Asiatic Act which the Government declare they no longer require.

Educated Indians

The other point which we have brought before the Government is a recognition of the status of highly-educated Indians. We want only the principle recognised, and in this, too, I state what has been stated from Indian platforms so often that we ask for nothing new. We enjoyed this right before the War and this right was not taken away after the War either. We deny that it is taken away under the Immigrants Restriction Act. It is only the Asiatic Act, which we have never accepted, that stands in the way.

Equal Civil Rights

We do not wish to flood the Colony with Indians, educated or otherwise, but it is not proper for the Colonists either to expect us to sit still under an insult that would be undoubtedly offered to us if we accepted the principle of racial distinction even with reference to Indians of culture. We have no desire to question the predominance of the white race in South Africa, but do we claim, in the words of Colonel Seely, that if we should be allowed to remain in the Transvaal, or in South Africa, we should have equal civil rights, and if that position is constituted it follows that such Indians of culture as we may require for our progress and evolution we are entitled to have in our midst. No one has ever raised the question of unfair competition on their part, and if such Indians are not allowed, we may be pardoned for disbelieving the statement that there is any desire to give us fair play and justice.

Deportation—No Terror

Under the summary deportation of the Natal Leaders our hands can only be strengthened so far as our own ability to undergo suffering is concerned. We have met here to burn what certificates we have still left. A large number of Pretoria Indians have already allowed their certificates to be burned at the Johannesburg Mass Meeting. The balance of voluntary Certificates we burn this afternoon. It is still a question whether we shall get those of our countrymen who have submitted in a weak moment to the Asiatic Act to burn theirs. Let me hope that they will throw in their lot with us; I invite them to do so. I am sure that they do not want to look on and see their other country-men suffer, whilst they fancy that they are enjoying liberty in the country. I am sure that they will decline to call their status under the Asiatic Act a status of liberty; but, whether we receive their support or not, we must, for their sakes as also for ours, continue this struggle till our sufferings reach the Almighty and our prayer is heard, as it must be, if truth is on our side.

The Resolution

Mr. V. S. Pillay moved the following resolution:

This Mass Meeting of British Indians in Pretoria respectfully protests against the summary deportation of the Natal Leaders who had come to the Transvaal claiming pre-War residence, or Educational qualifications under the Immigrants' Restriction Act, in spite of notice served on the Superintendent of Police in charge of the Leaders to the effect that the summary deportation was in contravention of the Laws of the Colony in that it was claimed on behalf of the Leaders that the prosecution at Volksrust, under which they received notice to quit the Colony, was improper.

It was seconded by Mr. Suliman Suji, who said that Mr. Gandhi was to be blamed for having advised Indians to undergo voluntary registration.

Mr. Ismail Juma supported. Messrs. P. K. Naidoo, Omarji Sale, Thumbi Naidoo and A. M. Cachalia also spoke supporting the resolution which was carried unanimously.]

Volksrust Day by Day

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A Travesty of Justice

On Friday, the 28th ulto., at Volksrust before Mr. Mentz, Acting A.R.M., Mr. Ebrahim Osman, brother of Mr. Dada Osman, Joint Hon. Secretary of the Natal Indian Congress, was charged with contravening Section 9 of the Asiatic Law Amendment Act, by refusing to give a thumb-print of identification to Corporal Cameron, of the Transvaal Police, upon demand.

The accused, who pleaded guilty, was defended by Mr. H. S. L. Polak. The circumstances of the case were, briefly, as follows. On arriving at Volksrust station the previous evening, Mr. Ebrahim Osman had been met by Constable Weymouth, who asked for his papers. He produced his permit and registration certificate and was asked to give a thumb-print of identification. Aware that he was being asked to do so under the Asiatic Act, he refused, and was taken to the Charge Office, where, in reply to a similar request made by Corporal Cameron, he again refused. Early on Friday morning, he was taken over to the Gaol, where he was a third time asked to give his thumb-print, but again refused, for, although he knew he would be liable to punishment under the Gaol Regulations for this refusal, he realised that the giving of the impression before conviction would enable the police to identify him by comparing it with those on the documents that he had produced, and he would then be liberated, whereas he sought to submit to the penalties of the Asiatic Act (supposed to be a dead letter!). He was accordingly charged as above.

Corporal Cameron testified to having known accused in 1906 at Piet Retief, where accused was carrying on business under his own name, and he had then a licence. He also remembered having examined accused's documents there, and having satisfied himself as to accused's identity. Had he not been satisfied, he would have proceeded against accused. He had no reason to suppose that the permit and registration certificate before the Court were not the same as those submitted to him in 1906, and he had no reason to believe that accused was not telling the truth when he said those documents were his lawful property. His instructions were to stop all Asiatics entering the Colony with documents like those before the Court, and demand thumb-prints of identification, under Section 9 of the Asiatic Act.

The Accused, giving evidence on his own behalf, stated that he was a storekeeper at Piet Retief, and was the lawful owner of the permit and registration certificate before the Court. He had obtained them at the office of the Chief Secretary for Permits in November, 1905, when he had paid

the £3 required by Law 3 of 1885. On that occasion, as a voluntary act, he had placed his thumb-impression on the documents. He had refused to give a duplicate thereof the day before as it was under compulsion. So long as the Asiatic Act was on the Statute Book, he would refuse to accept its benefits but would submit to its penalties.

Mr. H. S. L. Polak, giving evidence, stated that he was articled clerk in Mr. Gandhi's employ in November, 1905. He recollected receiving instructions to accompany accused to the office of the Chief Secretary for Permits, where accused's claim was examined and admitted by Mr. C. Moore, the chief clerk, who caused the permit and the registration certificate before the Court to be issued to the accused, and whose signature witness identified. Witness was also present when accused placed his thumb-print upon the documents.

Addressing the Court, Mr. Polak remarked upon the absurd and awkward position in which the Court and all parties concerned were placed by this prosecution. Here was a man concerning whose identity the Court could have no possible doubt. The Corporal had identified him, the accused had given full evidence on his own behalf, and he himself was present when the accused received his domiciliary documents. And although this man was fully identified, the brutal mechanism of this law compelled him to identify himself afresh unnecessarily, and as he had refused to do so, the Court could have no option but to convict.

Giving judgment, Mr. Mentz admitted that he had no alternative but to convict. He found accused guilty, and sentenced him to pay a fine of £10 or go to gaol without hard labour for 14 days. Mr. Ebrahim Osman elected to go to gaol, where, after conviction, he cheerfully gave all the means of identification required by the gaol regulations, and these, on comparison, were found to exactly tally with the thumb-print on the documents produced before the Court.]

On Monday, before Mr. De Villiers, A.R.M., Valli Jooma and Gokuldas Govindjee were remanded until the 7th inst., pending inquiry and indictment. Both claimed rights of residence as pre-war Transvaalers.

Valji Ladha, jeweller, was charged under section 9 of the Asiatic Act, for refusing to give a thumb-print. He pleaded guilty, and was defended by Mr. Polak. The Police Officer who gave evidence for the Crown testified to accused's proffering a voluntary registration certificate, which he had no reason to suppose was not accused's.

Addressing the Court, Mr. Polak reminded the Court of the similar case of Ebrahim Osman on Saturday. Here the registration certificate showed the complete physical description of the accused, including pock-marks and a missing eye. It was not possible to counterfeit all these marks of identification and a thumb-print was totally unnecessary. Nevertheless, though the Court must be convinced of the accused's identity, there was no alternative but to convict him. In giving judgment, the Magistrate admitted that he had not the slightest doubt but that the accused was the right man, that the certificate was his lawful property, but as the law stood, he must find him guilty. He sentenced him to pay a fine of £5 or go to gaol for 14 days without hard labour.

Four Chinese, Kan Tong, Ah Wing, Long Lee, and Ho Sing were similarly charged. Mr. Polak defended, and Mr. M. Easton interpreted. All pleaded guilty. They all had permits and registration certificates, but the Magistrate said that the description thereon, apart from the thumb-print, was not sufficient to satisfy him that they were the lawful property of the accused, and he would sentence him to pay a fine of £5 or go to gaol with hard labour for 7 days. All the accused elected to go to gaol.

The Durban Leaders

On Monday afternoon, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia, and S. J. Randeria, who had returned from Charlestown that morning, had their hearts gladdened by being admitted to His Majesty's hospitality, they being marched up to the local gaol, rather than be a burden to the local community. As it was too late for them to receive the usual evening prison meal, they received this from their friends outside. But on Tuesday, their meals were ordinary prison fare for awaiting-trial prisoners—breakfast, mealie-pap; dinner, rice, potatoes and bread; supper, rice and potatoes.

On Tuesday morning early, eleven of the remaining men, who had entered the Transvaal, were deported to Charlestown, in charge of Supt. Vernon, a sergeant, and a constable. They had been kept in confinement the previous day and closely guarded in the train. They were put across the border by rail and released with the usual formula. They complain of the lack of sleeping accommodation. They travelled as they were dressed when arrested, and were not given blankets or bedding on the train, being awakened at every stopping place by the flinging open of the compartment by their guards, letting in frequent draughts of cold air. They returned from Charlestown, marching in military formation into Volksrust at 8.15 a.m., and made straight for the Charge Office, where they surrendered themselves. They were detained, and all brought before the Magistrate, Mr. De Villiers, and formally remanded, with their four predecessors, until next Tuesday. No definite charge was framed, and Mr. Polak protested against the remand, urging that these men should be charged or discharged. He was, however, overruled by the Magistrate. Bail was fixed at £10 each. All preferred to remain in gaol.

Ismail Amod Patel and Alli Mahomed were charged with refusing to give thumb-impressions. Both pleaded guilty.

The Magistrate regarded these constant refusals to furnish means of identification in the light of a defiance of the law, and stated that in future he would give hard labour. He accordingly sentenced the accused to pay a fine of £5 each or go to gaol with hard labour for seven days. Both chose to go to gaol, where all the Indian prisoners, whether awaiting trial or under sentence, are sticking manfully to the prison diet, and wearing prison underclothing.

Late on Tuesday afternoon, on advice from the British Indian Association, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, and M. C. Anglia availed themselves of the facilities of bail, and in the evening left for Johannesburg, to collect certificates and funds. Mr. Polak left for Durban the same night.

The Volksrust Gaol was overcrowded on Tuesday. Not counting the three Durban leaders, there were 19 Indians and 4 Chinese inmates. It is believed that the European prisoners will be removed to make room for the new arrivals.

All the Indian stores in Volksrust were closed in honour of the occasion of the anniversary of the Sultan's accession last Tuesday.]

Notes on the Struggle

BY OUR TRANSVAAL REPRESENTATIVE

Six to One

[It will be remembered that Mr. E. M. Pattel, a merchant of Vereeniging, was prosecuted for hawking without a licence. He was fined £1 7s. 6d. without the alternative of imprisonment. Mr. Pattel naturally declined to pay the fine, and allowed his goods to be sold. About £20 worth of goods were taken away for sale. The sale was duly advertised, and the following is the Bill of Costs taxed on behalf of the Messenger as certified by the Clerk of the Court:—

	s. d.	£ s. d.
By Amount realised at Sale		7 13 0
To Service, etc. of Writ	3 0	
,, Making Attachment	10 6	
,, Making Inventory and Copy	7 6	
,, Cost of Advertisement, postage, etc. ...	12 6	
,, Making out Advertisement	2 0	
,, Cartage of goods and preparing sale ...	3 9	
,, Commission 3½% on amount realised	3 9	
,, Care of goods for 12 days at 5/- ...	60 0	
,, Amount of fine paid into Court ...	27 6	
		6 5 6
Amount due to Defendant		1 7 6

It will be seen that the total amounted to £6 5s. 6d. and the goods realised

3387

£7 13s. 6d. £4 odd was charged for Messenger's costs in connection with a fine of £1 7s. 6d. What wonder if the process is called legalised robbery!]

How the Government do it

When Mr. Dawad Mahomed and his companions were torn away from the Anjuman Islam Hall at Pretoria under a warrant of deportation, Mr. Blake, at midnight, served the following notice on Supt. Betts:

[COPY]

Pretoria, 27th Aug., 1908.

Superintendent Betts,
Police Station, Pretoria.

Sir,

re Dowd Mahomed, Parsee Rustumjee, M. C. Anglia, and S. Randaree.

Adverting to the interview had this evening between the writer and yourself, I hereby call upon you to forthwith release the above-mentioned parties, or failing release not to execute the Warrant of Deportation, copy whereof I was allowed to take, on the following grounds:—

(a) That the notice given by the Court at Volksrust was not in order, in that the prosecution was premature. (b) Under the ruling of the Supreme Court the abovemen ioned parties are precluded from appealing against the said Order, until proceedings under Section 7 of the Peace Preservation Ordinance have been taken for disobeying said notice. (c) It is not competent for the Colonial Secretary to issue a Warrant of Deportation, in that Section 8, Sub-section (3) of Act No. 2 of 1907 contemplates proceedings under Sections 7 and 8 of the Peace Preservation Ordinance (No. 5 of 1903). In the event of your not complying with this request you will render yourself personally liable.

I have, etc.

(Sd.) A. G. BLAKE.

I do not know whether the grounds set forth are good or not, but this is certain: that, if the prosecution at Volksrust was bad, it is quite evident that the defendants had no chance whatever of having their case heard before the Supreme Court until there was a penalty imposed on them for disregarding the notice to quit. Was it right then to spirit them away from the Transvaal before they were given a chance? The Supreme Court has certainly ruled that seven day's notice is not a penalty, and until there is a penalty awarded by a court, there are no criminal proceedings from which an appeal can be properly brought. There undoubtedly was the expensive process of *habeas corpus* available to the Defendants, but when people are willing to suffer they do not give way on the slightest pretext, their work is simply to accept the suffering that the Government chooses to impose on them. It was, therefore, as well that the Natal leaders left the Supreme Court alone, but the deportation warrant is reduced to a farce. Below is a copy of the warrant signed by Mr. Smuts under which these gentlemen were deported:

Warrant for removal of a person under Section 6 of the Immigrants' Restriction Act 1907

Whereas, ... having been ordered to leave the Transvaal under Section 8, Subsection 3 of Act No 2 of 1907 has failed to comply with the terms of such Order, you are hereby ordered in his Majesty's name immediately to arrest the said. . . . . and remove him from the Colony and place him over the Transvaal-Natal border at the point where the Railway line between Volksrust and Charlestown crosses the said border.

(Sgd.) J. C. SMUTS.]

Dismissed for Honesty

[Mr. Nadirsha Cama has suffered for being upright. Mr. Cama, it will be recollected, was dismissed last year for having refused to demean himself by accepting the Asiatic Act. But on the compromise being effected he was reinstated. Mr. Cama, it is well known, used to speak at the Asiatic meetings last year. Mr. Cama has been again dismissed. His views on the Asiatic Act were known to everybody. Mr. Cama could not bear the idea of his countryman and co-religionist banished. He could not bear the idea of General Smuts breaking his promise. He had the courage to be honest. He spoke at the Indian Mass Meeting recently held. He has, therefore, been dismissed. Civil servants are rightly prohibited from taking an active part in political meetings. But the Indian meetings could hardly be termed political meetings in the strict sense of the term. Indians do not want political rights, but they are fighting for their very existence. And even a civil servant on £15 per month may not be prohibited from fighting for dear life.

Mr. Dildar Khan, who was employed by a firm of European wholesale merchants, has been dismissed for similar reasons. He was told by his employers that he should not take part in the Asiatic struggle. Mr. Dildar Khan boldly refused to accept any such dictation outside the scope of his work, which he always performed to the satisfaction of his employers. The proverbial last straw was on the 1st instant, when, owing to the Mahomedan celebration, he asked for leave, and an objection was raised by his employers. Mr. Dildar Khan valued his self-respect and love of his country before the wages he received from his employers.]

A Mountain in Labour

[Mr. Moosa Essop Adia of Pretoria has been fined £1, and the Pretoria Committee advise me that his store has been forcibly closed, and the key removed by the Messenger in order to make good his execution for the fine of £1, which Mr. Adia has declined to pay. He was fined £1 for trading without a licence. There was no alternative of imprisonment. The Messenger's action is, of course, totally illegal, and Mr. Adia has been advised to re-open the store and continue his business, and face the consequences. I understand that a notice has been served on the Messenger holding him personally liable. However, all such high-handed and tyrannical action accentuates the struggle. It shows the absolute necessity of carrying it on.]

Overdoing It

[The Crown, not being satisfied with having sent Mr. Ismail Essop Balim, of Christiana, to gaol for one month with hard labour, for trading without a licence, a licence that he was quite willing to take out without having compulsorily to give his thumb-impression, it has now summoned his manager, Mr. Ebrahim Adamji Balim, for trading without a licence. If the manager is merely a servant, the Supreme Court will stand in the way of the Crown securing a conviction; but, evidently, in their policy of persecution, the Government do not care whether the prosecution fails or succeeds, so long as they can follow up their policy of pin-pricks.]

At Work

The three Natal leaders arrived, on Wednesday morning, at Johannesburg. They have come to work, and they have found plenty to do. They have set about collecting funds for the Association, and have, at the time of writing, already collected nearly £100. They have been welcomed wherever they have gone. They intend making the most of the few days at their disposal before appearing at Volksrust.

A Leaf from the Old Testament

When the Natal leaders with their companions were first arrested at Volksrust, Mr. Osman Ahmed Effendi sent the following characteristic telegram to them. I hope that, on due occasion, Mr. Osman Ahmed Effendi will copy the brilliant example of the heroes of the Old Testament.

> Congratulate you all. Trust in God. Pray to Him. Obey Him who saved Noah from deluge, Moosa from Pharaos, Abraham from fire, Joseph from the well, Ayoob from sickness, Enoos inside a whale, and our Prophet when he was in the cave. He is with us and he is ever just.

HELD OVER. Owing to great pressure on our space, we are obliged to hold over until our next issue, the continuation of the Hon. Mr. Maydon's article, "Problems of the Empire," Correspondence, and other important matters of interest.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, August 1, 1908.

Athletics in Excelsis

On the whole the weather was kind to the IV. Olympiad, held in London last month, when twenty-two nations were represented at the great games, and strove for the honour and victory. The enormous Stadium, erected for the purpose and forming a part of the attractions of the Franco-British Exhibition, was the scene of most of the contests, although Bisley and Henley have witnessed the Olympic rifle shooting and rowing. King Edward and Queen Alexandra were present at the opening of the games—in heavy rain—; the Queen was also in the Stadium at the final of the Marathon race, and the following day she presented the prizes. Running, jumping, cycling, swimming, throwing the hammer, and the old game of throwing the discus, javelin throwing, high diving, archery, rifle shooting, and rowing have been among the contests, and not a few new records have been made in swimming, high and long jumping, and foot racing in certain distances. But the event which attracted the greatest attention and evoked the wildest excitement, was the Marathon race of twenty-six miles from Windsor Castle to the Stadium. Our cherished traditions of romantic events in the Past stand in danger of being destroyed by the cool, clear light of solid fact; we are no longer permitted to believe that William Tell would have won an "Olympic" record for shooting an apple on his son's head in the presence of a tyrant; it is not fact, but romance. So this Olympiad has destroyed another soul-moving record to the effect that the famous Greek runner, who accomplished the journey from Athens to Sparta and back again in an incredibly short time for the purpose of arousing the Spartans to help Athens to drive back the Persian foe, was not the man who carried the fateful news to Athens of the Greek victory over the Persians at Marathon, and expired as soon as his message was delivered. It is Browning's fault or somebody else's, that we love the fiction, but, all the same, few can fail to read unmoved his magnificent poem, "Pheidippides," and secretly, at least, we shall continue to hug the belief that it was Pheidippides who did it, after all!

But glorious as was the start of the Marathon race when fifty runners, in prime condition, started from the Terrace of Windsor Castle at the sound of a pistol, fired electrically by the Princess of Wales, the finish was a heart-rending exhibition of a man in mortal agony, so much so that many of the eighty thousand spectators in the densely packed Stadium believed that Pietri Dorando had fallen lifeless before he reached the outstretched tape. But no. He staggered to his feet, fell again, rose and fell again, until helping hands, unable to resist the human impulse to aid, pushed him to the goal, and so dashed the cup of victory from his grasp. He fell senseless once again, and was carried off the arena on a stretcher—a fate which befell other runners. But the ghastly appearance of the man, his tottering steps, guided only by a reeling brain, moved not only the Queen but all spectators to an agony of sympathy. Gruesome and horrible, with all the glamour burnt out of the event!

Mercifully the sequel did not prove disastrous; the gallant Italian recovered within a short time; the American Hayes who came next and who was acclaimed victor managed to do full justice to an ample dinner within three hours of his final effort in the Stadium, and no one else appears to have suffered, not even those who had to drop out by the way and wait to be picked up by the motor bus for derelicts. The third man, who, of course, takes the second place, was C. Hefferon, a South African, who was leading when only two miles from the finish. The heat of the day was very great, but Hefferon declares that he was more impeded by the good will of the onlookers who, when he was nearing the end, persisted in slapping him on the back to encourage him. However gratifying the attention might have been from one or two, when it was extended indefinitely over a mile or two it became both tiring and trying—a clear case of "Save me from my friends."

It fell to the first lady in the land, Queen Alexandra, to devise instantly a means of consolation for the sorrowing Italian, who had to learn that he won, but yet lost, the race. No one could doubt the justice of the judges' decision that Dorando was disqualified by being helped, but popular opinion was with him, and the Queen satisfied the onlookers and gratified the vanquished by undertaking to present him with a personal gift, a gold cup in remembrance of his great effort. When, the following afternoon, the ceremony took place, cheers rent the air as a smart, lithe figure, so different from the decrepid, almost crazy, bundle of humanity of twenty-four hours before, stepped forward, and received not only congratulations and assurances of personal gratification, but a gold cup with this inscription: "For Pietri Dorando, in remembrance of the Marathon Race from Windsor to the Stadium. July 24, 1908. From Queen Alexandra." Dorando also received the sprig of Windsor oak and its tricoloured ribbon, presented by King Edward to each victor. From Lord Desborough, the President of the Games, he received this message, "You had the sincere sympathy of every man and woman in the Stadium." So the loser won, for it must be confessed that Hayes who carried off the coveted trophy, did not get all the enthusiasm that was his due. There are limits even to keenest excitement. In the final count it appears that Britain has won twenty-three events; America takes second place with eighteen. It has been between these two nations that the closest struggles have been witnessed; others have won two, three, and four events, but many have only one success to their credit. The international rivalry points to the fact that British athletes—saving the Marathon race where they evidently set the pace too fast at the beginning—succeeded in contests which required endurance, and the Americans won on specialised training. There were some complaints about management, about the decisions, and about the exclusively British committee of judges, but, in so large a gathering, this was probably unavoidable. On the whole expressions of appreciation and thanks have been predominant, and the spirit of the contests seem to have been all that was generous and fair.

A Great Possibility

One of the events of the month which has been passed over with less attention than it deserves is the possibility of the summoning of a truly Imperial Conference by inviting the leading newspaper proprietors and editors of the Mother Country and of the Britains Overseas, to confer together in London next spring. It is a frank recognition of the power of the Fourth Estate, and has in it the possibility of great good. But there must be no limitation of representatives to one set of ideas. India is distinctly mentioned in the list of participants: the terms should include not only Anglo-India but India, if a fair attitude is to be preserved. The clearer understanding that would result by bringing together men of diametrically opposite views should make for true Imperialism, and when one learns that Lord Burnham, Lord Northcliffe, and Mr. C. Arthur Pearson are working together to ensure the success of the conference, one begins to hope that rivalries will not be allowed to detract from the value of bringing into friendly intercourse representatives of the Press from all parts of the Empire. It is to be hoped that the Editor of INDIAN OPINION, will come as well as the Editor of the "*Rand Daily Mail*."

(*To be Continued*)

INDIAN MAIL. For Bombay, per s.s. *Kanzer*, until 3-30 p.m., Tuesday, the 15th instant.

INDIAN NATIONAL CONGRESS. *The Parsi* (Bombay) says that this year's Congress will be held at Calcutta and that the Hon. Dr. Rash Behari Ghose will be the President.

ANOTHER COLONIAL-BORN INDIAN BARRISTER. Our readers will be interested to learn that Mr. Joseph Royappen, B.A. (Cantab.), has been called to the English Bar. This makes the fourth Natal-born Indian barrister.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોક્સ, શનીવાર, તારીખ ૫મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮. અંક ૩૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

જાસ્તી–તા૦ ૫મી સપ્ટેમ્બરથી, તા૦ ૧૧ સપ્ટેમ્બર સુધી, સં૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–ભાદરવા સુદ ૯ થી, ભાદરવા વદ ૧ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાનો–તા૦ ૮મી સાબાનથી ૧૪ મી સાબાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુરજ ઉગે.	સુરજ આથમે.	હીંદુ દીવો.	ચંદ્રમા ઉગે.	પારસી રોજ.	સુમોદય	સુર્ય અસ્ત.
						કલાક. મી.	કલાક. મી.
શની.	૫	૬	૮	૨૮	૬	૬	૫ ૪૧
રવી..	૬	૧૧	૯	૨૯	૬	૮	૫ ૪૧
સોમ.	૭	૧૨	૧૦	૩૦	૬	૭	૫ ૪૨
મોમ	૮	૧૩	૧૧	૧	૬	૬	૫ ૪૨
બુધ..	૯	૧૪	૧૨	૨	૬	૫	૫ ૪૩
ગુરૂ.	૧૦	૧૫	૧૩	૩	૬	૩	૫ ૪૩
શુક્ર.	૧૧	૧	૧૪	૪	૬	૨	૫ ૪૪

અનુક્રમણિકા

વડી સરકારના વિચાર ૫૮૧
મી. રીચની સ્થિતિ ... ... ,,
દાદાભાઇ જયંતિ ... ... ,,
વડી સરકાર પાસે ગએલું ડેપ્યુટેશન ... ૫૮૨
ટ્રાંસવાલના છાપામાં હીંદી લડત વિશે ચરચા ... ... ,,
ઉલ્લા ખબરો ૫૮૩
મેહાન્સબરગનો ખબરપત્ર ૫૮૪
વેપારસ્સ ૫૮૬
પ્રીટોરીઆમાં હીંદીઓની માસ મીટીંગ ૫૮૮
ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને રજીસ્ટર કરવા બાબતનો નવો કાયદો ૫૮૯
નવા બીલ ઉપર થયુ ચરચા ૫૯૨
નાતાલના હીંદીઓની માસ મીટીંગ ... ૫૯૪
ઓરેન્જબરગના હીંદીઓની માસ મીટીંગ ૫૯૫
મી. જીણા બારીસ્ટરની મુલાકાત ... ૫૯૬
નાહારી કોરટની નોંધો ૫૯૭
ચાલુ વર્તમાન ... ... ,,
ચરચા પત્ર–મદદ માટે કોંગ્રેસને અરજ ૫૯૮
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
ટેલીગ્રામોમાંથી મિડિઅન જાયબરેરી ... ,,
ફરના તાર સમાચાર ૫૯૯
હીંદુસ્તાનના ખબરો ... ... ,,
બજારભાવ ૬૦૦

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૫મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮.

વડી સરકારના વિચાર

IX-9

અમારા ઇમ્પ્રેજી વિભાગમાં વડી પાર્લા મેંટમાં થએલ બાપલ્લોનો હેવાલ અમે આપ્યો છે તેમાં કોલોનીના નાયબ પ્રધાન કરનલ સીલીનું ભાષણ વાંચવા લાયક છે. તે જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલની સરકાર સાથે વાતચીત ચાલે છે. તેમાં ઉમ પણ બતાવ્યું છે કે જેઓને કોલોની માં રહેવાનો હક છે તેઓને ગોરાના જેટલા હક મળવા જોઇએ, ને તેઓને સહેરી તરીકે ગણવા જોઇએ. આ ઉપરથી આપણે કહી શકીએ છીએ કે જેઓને વસવાનો હક છે તેઓના હિતને ખાતર ખરા કેળવાએલા હીંદીને દાખલ થવાની છુટ મળવી જોઇએ. વળી કરનલ સીલી ના ભાષણ ઉપરથી આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે આપણે બરોબર મહેનત કરીએ તો વડી સરકાર મદદ કરે. ચાવી આપણા હાથમાં છે. તે આપણે સત્યા ગ્રહી થવાનું રહ્યું છે.

મી. રીચની સ્થિતિ

IX-10

મી રીચના કામળો પણ જાજ દિલગીરી ઉપજાવે તેવા આવ્યા કરે છે. કોમ ઘણું કરે છે પણ કદર કરતી નથી. મી. રીચ જે કામ કરી રહ્યા છે તે થોડાજ ગોરા અને થોડાજ હીંદી કરી શકે તેવું છે મી રીચને પગારની દરકાર નથી. આગ માણસને હમેશાં પૈસાની તંગીમાં રાખીએ છીએ એ આપણને શરમાવા જેવું છે.

મી.રીચને આગળ પા. ૩૦૦ મોકલવાની વાત હતી તેમાંથી માત્ર પા. ૨૦૦ ગયા છે બાકીના પા. ૨૦૦ મોકલવાનું તો રહ્યું પણ હવે તો તેમના ઘર ખર્ચના પૈસ પણ નથી જતા. એટલુંજ નહિં પણ ઓફીસનું ખર્ચ ચલાવવું એ મુશ્કેલ થઇ પડયું છે. આપણામાં સંભારવાની ટેવ છે તેમાં સામેનાની તકલીફ તો આપણે ખ્યાલ નથી કરતા. આવી સ્થિતિમાં કમીટી લાંબો વખત નભી શકે તેવું નથી. એટલે દરેક હીંદીને લાગમ છે કે તેણે જેટલી બને તેટલી મદદ કરવી. તદન પૈસા વિના આવી મદ્દા ભારત લડાઇ લડવાની આશા જેઓ રાખી બેઠા છે તેઓ ભુલ કરે છે. અમને ઉમેદ છે કે મી. રીચ બાબતનો બંદોબસ્ત કોમ તુરત કરશે. નહીંતો કમીટી તુટવામાં વખત નહીં લાગે ને પાછળથી આપણને હાથ ઘસવા જેવું રહેશે.

દાદાભાઇ જયંતી

ગઇ કાલે હીંદના દાદા દાદાભાઇ નવરોજી ની જયંતી હતી. ગઇ કાલે તેમને ૮૪ મુ વરસ બેઠું છે. હીંદુસ્તાનમાં સમગ્ર ઠેકાણે દાદાના જન્મ દિવસને જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવામાં આવે છે. ત્યાંના સરવે જાહેર મંડળોમાં ઉત્સાહથી મેળા વડાઓ ભરવામાં આવે છે, અને તેમના લાંબા આયુષ્ય માટે ઇચ્છાઓ દર્શાવનારા સંદેશા મોકલાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના જાહેર મંડળો તરફથી મોકલવામાં આવેલ સંદેશાની નોંધ અમે બીજી જગ્યાએ લીધી છે. આ સંદેશા મોકલવામાં તેઓ એ પોતાની ફરજ બજાવી છે. અમે તેમને દીર્ઘાયુષ ઇચ્છીએ છીએ ને જગતના કરનારની પાસે માગીએ છીએ કે તેમના સાહ દિલ જેવું અમને તથા આ પત્રના સાથે સંબંધ રાખનાર બધાને તે આપે. અમારા વાંચક વરગને અમે ભલામણ કરીએ છીએ કે આ ખરા દાદાનું ખરું સ્મરણ એ છે કે તેઓએ તેમની દેશદાઝની નકલ કરવી. ટ્રાંસવાલના હીંદીએ યાદ રાખવાનું છે કે જે ટેક અમર દાદાભાઇએ આપણે ખાતર રાખી છે તેવીજ ટેક તેઓ રાખે. હાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણી લડત એવી છે કે દાદાભાઇ જેવા સેંકડો વીરલા નીકળી પડે તોપણ બસ નથી. અને જ્યાં સુધા એવા નાંહ નીકળે ત્યાં સુધી આપણો રાજ્ય પ્રકરણી કે બીજો સંસા રીક ઉદ્ધાર થવાનો નથી.

જયા વરસે જણાવ્યા મુજબ આ અંકમાં અમે દાદાની છબી આપીએ છીએ.

વડી સરકાર પાસે ગએલું ડેપ્યુટેશન

વિલાયતમાં લોર્ડ કરની ડેપ્યુટેશને મુલાકાત લીધી હતી તેનો તાર તા. ૮ ઑગસ્ટના અંકમાં અમે આપેલ હતો. છેલ્લા મેલમાં આ ડેપ્યુટેશનને લગતી બીજી વધુ વીગત નીચે મુજબ છેઃ—

ટ્રાંસવાલ, નાતાલ તથા રોડેશીઆના હીંદીઓ તરફથી એક વખદાર ડેપ્યુટેશને ગયા શનીવારે લોરર્ડ કરની મુલાકાત લીધી હતી. ડેપ્યુટેશનમાં મોરીસના માજી ગવરનર સર ચાર્લસ બ્રુસ, સાઉથ એમ્પટનના બીશપ લોર્ડ રે, સર મંચેરજી ભાવનગરી, સર ધ. સાસુન એમ. પી., મી. હેરોલ્ડ કોકસ એમ. પી., મી. જે એમ. રોબરટસન એમ. પી., અને ઓનરેબલ મી. ગોખલે સી આઈ. ઇ હતા.

સર ચાર્લસ બ્રુસે ડેપ્યુટેશનના મેમ્બરોની ઓળખાણ કરાવીને કહ્યું કે મોરીશીઅસ, બ્રીટીશ ગીઆના અને બીજી જગ્યાઓના મારા અનુભવ ઉપરથી મને જણાવ્યું છે કે ના. સરકારની હીંદી રૈયત વફાદાર, સુલેહ જાળવનાર અને રાજભક્તી છે. હું દીલગીરી સાથે આપનું ધ્યાન ખેંચું છું કે તેઓ શહેનશાહતની ક્રાર્તી સાંકળીને કોલોનીમાં વસેલા છે ત્યાં તેમના માન તથા લાગણીની સામે જે બેદરકારી બતાવવામાં આવે છે તેની બહુ ખરાબ અસર થાશે. આ સવાલથી કેટલી મોટી મુશ્કેલીઓ ઉભી થશે તેનો ખ્યાલ આ ડેપ્યુટેશનને હોવાથી આપની પાસે આવેલા છીએ. અને તેથી આપ નામદાર પાસે માગીએ છીએ કે કોલોની ની સરકારને આપણી હીંદી રૈયતના લાભ સાચવવાનું મીત્રાચારી દાવે જે કંઈ કહી શકાય તે કહેવું. વડી સરકાર શીવાય કોલોનીમાં તેઓના લાભ સાચવ નારૂં બીજું કોઇ નથી. હું આપ નામદારને અપીલ કરૂં છું કે આપે તે હીંદીઓને ખાત્રી આપવી જોઇએ કે સરકારની કોઇ પણ રૈયતના જેટલાજ તેમના પણ લાભ અને આબાદી સાચવવાને વડી સરકાર આતુર છે.

બાદ મી. રીચે જુદી જુદી હીંદીઓની હાડ મારીઓને લગતી વિગતો રજુ કરી. અને લોર્ડ રે, મી. હેરોલ્ડ કોકસ, જે. એમ. રોબરટસન, મી. ગોખલે અને સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જુદા જુદા મુદ્દાઓ ઉપર પોતપોતાના વીચારો રજુ કર્યા. અને આ દુઃખદાયી શહેનશાહતની સુલેહને કેટલું ગંભીર નુકશાન પહોંચે છે તે બતાવ્યું.

લોર્ડ કરઝને દીલસોજી પુરવક જણાવ્યું કે જે મુશ્કેલીઓ આવી પડી છે તેનું તમે નરમાશથી જે વીવેચન કરયું તે મેં ધ્યાનમાં લીધું છે. અને તે ઉપરથી હું જણાવું છું કે જ્યારે જરૂર પડશે ત્યારે ઘરમેળે સમાધાની ઉપર આવવાનું કહેવા હું તૈયાર છું. હું માનું છું કે ટ્રાંસવાલ સરકાર અને હીંદીઓ વચ્ચે ઘરમેળે સમાધાની થઇ જવામાં કાંઇ અડચણ ન આવવી જોઇએ.

ટ્રાંસવાલના છાપામાં હીંદી લડત વીષે ચરચા

VIII-484

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

'જુલ્મો'ના મથાળાથી 'લીડર' જણાવે છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પણ કામ કાજને લીધે પખતે નહીં જણાતા હોય કે એશીઆટીકો ઉપર કાયદાનો અમલ કેવી રીતે કરવામાં આવે છે એક હીંદી જે દુરના પગણામ હોવાથી મરજીયાત રજીસ્ટર નહીં થયેલ તેને ગયા બુધવારે પકડવામાં આવેલ. તેણે આખા લડતમાં કોઇ જાતનો ભાગ નહિ લીધો હતો. તેના બીલમાં તેના જેવા હીંદીનું બરાબર રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે છતાં તેને પકડવામાં આવ્યો! આ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે ખુની કાયદો હજુ જીવતો જાગતો છે. જુનો કાયદો બોખારૂપ થઇ ગયો છે અને તેને રીતસર તદન નાબુદ કરવાની કાંઇ જરૂર નથી એવું કહી અબદુ, અબુસ મજુ અને બીજાઓને સમજાવવામાં આ કેસ જેવા કીસ્સાઓ કેટલા નડે તે સહેલાઇથી સમજી શકાય તેમ છે. આ બહુ ગંભીર મુદ્દો ગણાય. ગઇ કાલે કેટલાક આગેવાન મુસલમાનોને જ્યાંથી પકડવામાં આવ્યા છે તે જગ્યા (મંજીદ-ઇસ્લામ) તેઓના ધરમને લગતી છે. સરકાર પકડશે તેની ચોરી તેમના મનમાં જરા પણ હતી નહીં. તુરકસ્તાનમાં બનતા બનાવોથી મુસલમાનોનો મોટો ભાગ હાલમાં ઉભરાઇ રહ્યો છે. અંગ્રેજ રાજ્યમાં ઘણી મુસલમાની વસતી છે. તીલક અને તેના જેવા બીજા, બીજા જેવા દાખલાનો ઉપયોગ કરી ત્યાંના અંગ્રેજના કારોબારમાં મુશ્કેલી લાવે, અને હીંદુ મુસલમાનને 'એકસ્ટ્રીમ પાર્ટીમાં લાવી મુકે.

'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ'

તા. ૨૫મીના મુખ્ય લખાણમાં 'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' જણાવે છે કે સલાહની શરતો પાળવાનું જેમ જનરલ સ્મટસને અમે કહ્યું હતું તેવી રીતે એશીઆટીકો ને કહેવું કહીએછીએ કે જે એશીઆટીકો રજીસ્ટર થીના છે તેણે રજીસ્ટર કહાવી લેવાં. સરકારે જે વચન આપ્યું હતું તે પુરેપુરું પાળ્યું છે અને હવે એશીઆટીકોએ પણ પુરેપુરું પાળવું જોઇએ. ઇમીગ્રેશન વીષે પછી વીચાર કરવો તે ગેરવ્યાજબી નહીં ગણાશે.

આ લખાણની નીચે જ 'ઇમીગ્રેશન' ના મથાળાથી લખે છે કે ઇમીગ્રેશન બાબત એશીઆટીક તરફ જાણી જોઇ વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તે માટે એમનો તેમના તરફ દીલસોજી ચાહીએ છીએ. આપણા કાયદા મુજબ હલકા વર્ગના ફશીયન, પોલાંડના રહીશો, ગ્રીક, કે લેવેંટાઇન યુરોપની કોઈ પણ જાપા જરાતના જણાવાર આ દેશમાં ગમે ત્યારે આવે અને શહેરી તરીકેના પુરેપુરા હક્ક ભોગવે. આમાં બ્રીટીશ બોધા ને યુરોપની જાપા બેજી ગણવામાં આવી છે. જો કે તે યુરોપની ભાષા નથી તોપણ. ખરી રીતે આપણે બધા આવનારાને સરખી લાયકી પડે તેવા અમારી પરીક્ષા કરવી જોઇએ. ઇમીગ્રેશન ખાતાના અમલ દારોના હાથમાં પુષ્કળ સત્તા હોવી જોઇએ અને તે અમલદારો ઘણા ઉંચા પ્રકારના વીચાર તથા વીવેક બુદ્ધી ધરાવતા હોવા જોઇએ. તેઓને પગાર પુરતો આપવો જોઇએ કે જેથી તેઓ લાંચ રૂશવતની લાલચમાં ન પડે અને કોલોનીમાં કોને દાખલ થવા દેવા તે બાબતની તેને પુરતી સંભાળથી સમજુતી આપેલી હોવી જોઇએ. ટુંકામાં એશીઆટીકો માટે જે બારણા બંધ છે તે અમે ન્યાયથી બંધ રાખવા ની ભલામણ કરીએ છીએ. આ દેશ બધુ એશીઆટીકોનો જરા પણ સમાવેશ કરી શકે તેમ નથી. આ વાત અમને સાચ કબુલ છે. પણ અમે તો તેથી પણ વધીને કહીએ છીએ કે આ દેશમાં કેટલાક ગોરા દાખલ થાય છે તે એશીઆટીકોથી પણ બહુ બખડજંતર નીવડવાનો સંભવ છે. એશીઆટીકોનું રહેવાનું ધોરણ ઘણું હલકું છે એટલે તેઓ વેપારમાં હરીફાઇ કરે છે. પણ તેઓ દેશના

ગુન્હાની સંખ્યા વધારતા નથી. જ્યારે ઉપર જણાવ્યા તેવા ગોરા પરદેશીઓ આ દેશમાં આવી રોટીને માટે અહીં તહીં ભટકે છે. આવા લોકોની સંખ્યા હાલ અસાધારણ રીતે વધેલી જોવામાં આવે છે, તેઓના આવવાથી સોના કે હીરાની ચોરીઓ સાટાં વધે છે, દારૂનાં પીઠાંને ઉતેજન મળે છે, જુગા તથા વ્યાજખોરા નો ધંધો વધુ જાગે છે, અને એવા બીજા ઘણા ગુન્હા વધે છે. એશીઆટીકો સામે આપણે બારણાં બરાબર બંધ કરવાં છે પણ ઉપર જણાવ્યા તેવા કચરા સામે પણ બારણા તરતજ બંધ કરવા જોઇએ આમ કરવાથી ચામડીના રંગને લીધે આપણે કાળા કે પીળા માણસને આ દેશ માં નથી આવતા એ ખ્યાલ દુર કરી શકાશે. આ દેશને ખરેખરો 'ગોરાનો મુલક' બનાવવા જે કોઇ આગે છે તે કબુલ કરશે કે ઉપર જણાવ્યા તેવા કચરા કરતાં આપણા નેટીવો તથા કાયદાને માન આપનાર એશીઆટીકો પસંદ કરવા લાયક છે. આપણે બેકારો, જમીનમાંથી કાંઇ પેદા કરનારા, ઉદ્યોગ કરનારા, કારખાના ચલાવનારા અને તેવી રીતે દેશની આબાદી વધારનારા માણસો જોઇએ છે. વેપારી તથા સટા કરનારા તો આ દેશમાં બહુ થઇ પડયા છે

મી. ગાંધીનો જવાબ

ઉપરના લખાણના જવાબમાં મી. ગાંધીએ એક લાંબો કાગળ 'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' ના અધીપતીને લખેલ છે. તેમાં દલીલ સાથે જણાવ્યું છે કે સરકારે પોતાનું વચન હજુ પાળ્યું નહીં સબબ. નવા બીલમાં થોડી રાહત મળી છે અને ખુની કાયદો બોખાશ્પ કરી નાખ્યો છે તે ખરૂં. પણ તેટલાથી મારા ભાઇઓને સંતોષ રહે તેવું સરકારે રહેવા દીધું નથી. ખુની કાયદા મુજબ હજુ કેસો ચાલ્યા કરે છે. કાયદો તદન રદ કરવાનું વચન આપ્યું છે તે પાળવું જોઇએ ઇમીગ્રેશન બાબત પણ જણાવેલ છે કે એશીઆટીક બાયેલાને બોજતની માફક સરખા હક આપવા જોઇએ.

હદાને મુબારકબાદો

ધિ ટ્રાંસ્વાલ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી ગુરૂવાર તા. ૪ ના રોજ મહાત્મા દાદાભાઇ નવરોજીની ૮૪ મી સાલગીરી ઉપર મુબા રકબાદીનો સંદેશો તારથી મોકલવામાં આવ્યો છે.

ડરબનથી નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસ તથા નાતાલની કોલોસ્ટોઅન કોમ તરફથી મા ન વંતા દાદાભાઇને તેમના જન્મ દિવસની ખુશાલીમાં મુબારકબાદીના તાર મોકલવા માં આવ્યા છે.

ના. સુલતાનનું તખ્તનશીન થવું

હીજાજ રેલવેના ખુલવાપર પળા એલો તહેવાર

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

નામદાર તુરકીના સુલતાનના તખ્ત નશીન થવાને રોજ તથા તેજ દિવસે હીજાજ રેલવે ખુલ્લી મુકવામાં આવનાર હોવાથી બમણી રીતે લોકપ્રીય અવસર ઉજવવા બાબત વિચાર કરવા ડરબનમાં ગયા શની વારે રાત્રે અંજુમન ઇસ્લામની એક જાહેર મીટીંગ મળી હતી તેમાં તે દિવસ જાહેર તહેવાર પાળી બીઝનેસ બંધ કરવાનો તથા તે દિવસ મુબારકબાદીના કેબલો મોકલવા તથા ના સુલતાનને ફુલ ચદ્દા વાની મીટીંગ કરવાની બાબતો ચરચવામાં આવી હતી. જેને અંતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે મંગળવાર તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરને રોજ મુસલમાન ભાઇઓએ સહુએ પોતાનું બીઝનેસ બંધ કરવું તથા તે દિવસ બપોર ના મીટીંગ બોલાવવી. અને ના સુલતાન ને ગાદીનશીન થવા માટે તથા હીજાજ રેલવે ખોલવા માટે મુબારકબાદીના કેબલો કરવા.

ડરબનમાં તહેવાર

ઉપલી મીટીંગના ઠરાવ અનુસાર મંગળવારે ડરબનમાં મુસલમાન ભાઇઓએ બીઝનેસ સંપૂર્ણ બંધ કરવું હતું. દરેક પોત પોતાના મકાનો તથા દુકાનો બજા પતાકા તથા લાલેાતરીથી સજી પ્રમાણે સણગારી હતી અને આનંદમાં હરતા ફરતા જોવામાં આવતા હતા. મે ઓટ માં મુસા બીલ્ડીંગ તથા મરજીદને બહારના દાર રીતે શણગારવામાં આવેલ જરીબર બપોરના ૨ વાગે કોંગ્રેસ હોલમાં અંજુ મને ઇસ્લામની એક મંજવર સભા મળી હતી જેમાં લગભગ ૭૦૦ માણસોએ હાજરી આપી હતી. શરૂઆતમાં મુબારક બાદીના તારો પાસ કરી મોકલવા માટે મીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવ્યા હતા તે નીચે પ્રમાણે તારના હતા.

નામદાર સુલતાનના સેક્રેટરી જોગ,

કોન્સટેાન્ટીનોપલ.

૧ નામદાર ખલીફની ૩૩ મી સાલગીરીને આદીના મુસલમાનો ઉત્સાહથી ઉજવીએ છીએ. અને મદીનાના પવિત્ર રેલવેને ખુલ્લી મુકવામાં અંતઃકરણથી સામેલ થઇએ છીએ. આ કલ્યાણકારી દિવસ સુખકારી નીવડે એવી પ્રાર્થના કરીએછીએ ધંધો વેપાર આજે બંધ કરવામાં છે. મકાને બજારથી શણગાર્યા છે. રાતરે મહોલ્લા છે ઓરોશન રાજ્યમાદીની તહેનાતમા અમારી માન ભરેલી દુવાઓ રજુ કરશે.

૨ શેહનશાહ અબ્દુલહમીદ, મદીના. સુલતાન મુબારકબાદની ૩૩મીસાલગીરીને રોજ તથા મદીનારેલવેને ખુલ્લી મુકવાના અવસરને અદીની મુસલમાનની ખાસ મીટીંગ બધાવી લે છે. તે આનંદમાં ભાગ લે છે. આજે ધંધો વેપાર બંધ છે. મકાનો બજારો શણગાર્યા છે. રાત્રે મહોલ્લા છે. કોન્સટા ન્ટીનોપલ મુબારકબાદીનો જુદો કેબલ કરેલ છે.

ઉપલા તારો મીટીંગમાં સરતાનુમતે પાસ થતાં તરતજ રવાના કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર બાદ ચેરમેનના ફરમાનથી મોહમ્મદી સાહેબે તુરકીના સુલતાનની મહ ત્વતાનો ખ્યાલ આપતાં લાંબુ તથા અસર કારક ભાષણ કરયું.

કેપટાઉનમાં ખુશાલી

કેપટાઉનથી કેપર જણાવે છે કે અદીની અંજુમન ઇસલામના પ્રમખ મી. એ. જી. એચ. મહમદની ગેાદવણ મુજબ આ શહેર ના મુસલમાન ભાઇઓએ આ તહેવાર ઘણા ઉત્સાહથી ઉજવ્યો છે મસ્જીદ શણ ગારવામાં આવી છે. તથા રાત્રે મોટી રોશની કરવામાં આવી છે ના સુલતાનને લાંબી આયુષ્ય તથા મદીના રેલવે ખુલ્લી મુકાઇ તે માટેના મુબારકબાદીના તાર મોકલવામાં આવ્યા છે.

[જોહાન્સબરમાં થયેલ મેળાવડાની હકીકત બજારપત્રમાં છે.]

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

શનીવાર તા. ૫ સપ્ટેમ્બરના ૯-૩૦ (આજ સવારે) સ્ટીમર શાસડારામાં કરાંચીની ટપાલ બંધ થશે.

તા. ૧૫ સપ્ટેમ્બર મગળવારે બપોરે ૩-૩૦ સ્ટીમર કેઝલરમાં મુબઇની ટપાલ બંધ થશે.

વિલાયતમાં બારીસ્ટરના પરિક્ષાનું જે પરિણામ બહાર પડેલ છે તેમાં ડરબનના મી. જોસફ રોયપનના નામ જણાવ્યા છે અમારા વાચનારને યાદ હશે કે મી. રોયપન ખબસાની તંગીને લીધે દેશમાં પાછા રહેલા હતા મે માસની આખરીમાં મી. રોયપનની મદદ મોકલવા માટે જોહા ન્સબરના પુટ બોલ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી એક ઉઘરાણું થયું હતું જેમાં રેવરંડ ડાક ની દેખરેખ નીચેની પણ સારી રકમ ભરી હતી બાકી રહેતા તરફથી ના પોલાકને જે પા પાઉંડ ભેટ કરવામાં આવી હતી તે પ્રમાણે મી. પોલાકે મી. રોયપનને મોકલી આપ્યા હતા

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

સોમવાર

લડત કેમ લડવી?

આજકાલ આપનાં પહેલાં ઉપરના સવાલનો જવાબ આપવાથી લાગનાર વધારે સમજશો. આસપાસ નજર ફેરવતાં લાગે છે કે હવેની લડત બહુ આકરી ને માંહો થવાનો સંભવ છે. સરકાર વધારે જુલમ કરશે. હીંદી બધા એક સામટું ઘર કરે તેમ જણાતું નથી. સરટીફીકેટો બાળવાને સારૂ જેટલાં આવ્યાં નથી. બધાં મળીને ૨,૩૦૦ બળ્યાં છે આ સંખ્યા ખરાબ નથી પણ ઝપાટાબંધ લડતનો અંત આણવાને સારૂ ઓછા ગણાય.

વળી જોવામાં આવે છે કે રજીસ્ટર ઓફીસે કેટલાક રજીસ્ટર લેવાને ગયા કરે છે. જોહાન્સબર્ગમાં ગયે શુક્રવારે અગાઉ પચીસ હીંદી ગએલા આ ઉપરથી સરકારને અનુમાન કરવાનો હક છે કે હીંદી ઘણા કાયદાને તાબે થશે.

ખુની કાયદાને તાબે થવાપણું હવે નથી રહેતું, છતાં નવા કાયદાને તાબે ન થવામાં બાકીની લડતની ઇતનો આધાર છે. નવું બીલ હજુ તો કયદો નથી થયું. તેમાં બાદશાહી સહી નથી આવી પણ તે સહી આવ્યા છતાં તેની સામે થવાની જરૂર છે.

હું આપણે માની લેવું રહ્યું છે કે જેઓએ સરટીફીકેટ બાળવા સારૂ નથી આપ્યા તેઓ લડતમાં સામેલ નહીં રહે. ત્યારે લડતનો આધાર ૨,૩૦૦ હીંદી ઉપર રહ્યો. એ માંથી કેટલાક પડી ભાંગશે એમ માનવું જોઇએ. તેમ જેઓને સરટીફીકેટ નથી મળ્યાં તેઓ લડતમાં ભાગ લેશે એમ આપણે માનવું જોઇએ એટલે આપણે ધારી શકીએ છીએ કે ૨,૦૦૦ હીંદીઓ ઝુઝશે. આમાં જેટલો ભાગ તો એકલા તામીલજ છે. તેમાંએ હદ વાળી છે. આ અપેક્ષાથી નીરાશ થવાનું નથી. ખરૂં જોતાં તો ૨,૦૦૦ હીંદી મક્કાગારેલ કામ કરી શકે છે. બાકીના ૧,૦૦૦ ખરા લડનારા છે એમ આપણે કબુલ નહીં કરીએ સરટી ફીકેટ બાળવાનો ખરો અરથ એ છે કે બાળનાર હીંદી સરટીફીકેટની પરવા નથી રાખતો. સરટીફીકેટથી મળતા લાભને જતા કરશે. પ્રાઇસેન્સ નહીં બતાવે અને નહીં લેવા, અને સરકારના કાયદાને કેઇ રીતે માન નહીં આપે તથા બનતી મહેનતે જેલમાં જશે.

હવે હું જાણું છું કે બે હજાર હીંદી આવી હિંમતવાળા નથી. તેમાંના કેટલાક તો લાઇસન્સ લઇને બેઠા છે. લાઇસેન્સ નો ઉપયોગ કરે છે. અને જ્યારે કોઇ અમલદાર માગે ત્યારે લાઇસેન્સ બતાવે છે. આમ જેઓએ સરટીફીકેટ બાળ્યાં છે તેઓએ ન બાળ્યા બરોબર ગણ્યું છે. એટલે બે હજાર માંથી એક હજાર બીજા બાદ કરવાની જરૂર જેવું છું. હવે જે એક હજાર રહ્યા તે શું કરી શકે? જવાબ એ છે કે તેઓ સરકારને મુંઝવી શકે છે ને ન્યાય લઇ શકે છે. તેઓના લડવાથી ખુની કાયદો રદ થશે. ઉંચ કેળવણીવાળાને સારૂ દરવાજો ખુલ્લો રહેશે. અને જેઓ દરાંસવાલમાં છતાં સરટીફીકેટ વિનાના છે તેવામાંના જે ખરા છે તેઓનો હક જળવી શકાશે. પણ બીજા બધા પડતાં છતાં એક હજાર અંત લગી લડશે ખરા? હું માનું છું કે લડશે. અંત લગી લડનારા હમેશાં થોડાજ હોય છે. તેઓ એક બીજાનો વાટ નથી કરતા. લડાઇ ખરી છે વાસ્તે લડવું જોઇએ એમ સમજી બીજા શું કરશે તેનો વિચાર ન કરતાં તેઓ મરણીયા બની લડયા કરે છે.

આ એક હજારને દુઃખ ઠીક ઉઠાવવું પડશે. પૈસો જશે, જેલ મળશે, હદપાર થશે, માર ખાશે, તેથા શું થયું. બધુ જશે પણ તેઓનું માન નહીં જાય. બધા તજશે પણ તેઓને ખુદા તજનાર નથી.

દંડ ન આપે તેનો માલ વેચવાનું લાકડું વધારે ચેલતુ બનેલ છે. પ્રીટોરીયા માં તેમ થયું, હેડલબરગમાં તેમ થયું, વીરીનમાં પણ તેમ થયું. જો બધા દુકાનદાર લાઇસેન્સ વિનાના હોય તો હરકત ન આવે ને માલ વેચે તેનો હરકાર કરવાનું આપણને ન રહે. પણ છુટક છુટક માલ વેચાય તે નુકસાની સહન કરવાની તાકાદ હીંદીમાં હજુ નથી આવી. તેવી તાકાદ એકદમ ન આવે તે સમજી શકાય તેમ છે. ઘણાક હીંદીને આજ પરસની લાઇસેન્સ છે એટલે ચોકાનોજ વિચાર કરવાનો રહ્યો છે. તેઓને સારૂ સારો રસ્તો એ છે કે તેઓએ ગોરાને દુકાન કાયદેસર પણ નામની વેચવી ને ગોરાના નામે વેપાર કરવો. મી. ગેબરીયલ આપ્રાહામ આમ કરવા તૈયાર છે. તેમ થવાથી માલ વેચવાનું બંધ થઇ શકે છે. કોઇ કહેશે કે આમ થવાથી હીંદી વેપારીને તો લડવાનુંજ ન રહ્યું. તેઓ દુઃખ સહન કર્યા વિના બચી જશે ને ગરીબડા ફરી વાળા મરી રહેશે. આ અપવાદ દુર કરવા સારૂ દુકાનદાર જે ગોરાના નામથી વેપાર કરે તેણે પોતે ફેરી કરીને કેદમાં જવું જેને પોતાનો લાઇસેન્સ છે તેણે પોતાના નોકરને કે સગાને કેદમાં જવા તયાર કરવો. આમ કરવું દુકાનદારને લાજમ છે. ફેરીવાળાએ બાર કરી ઉપર પ્રમાણે કહેલું લાજમ નથી. કેમકે જે માણસ કેદમાં જતાં તે મરી રહે છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તે વિક્ષેપ જાવે છે એમ માનવાનું છે કેદમાં જનાર હીંદીઓ પોતાને નસીબદાર માનવા જોઇએ. જે કેદમાં ન જઇ શકે તે કમ નસીબ છે. વળી દુકાનદાર લડતમાં પૈસાની મદદ કરી શકે છે. જેમ અને તેમ સરકારને થકવવી એજ આપણી તેમ છે થકવવી એટલે જેલમાં જવાના જે રસ્તા છે. એ કહેતાં ફેરીવાળાએ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરીને પકડાવું. તેનો માલ તો વેચવાનો હોય નહીં એટલે તેનો તો દંડજ થશે બીજો રસ્તો એ છે કે સરહદ ઉપર અંગુઠો આંગણાં કે સહી નહીં આપી પકડાવું ને જેલ જવું. કોઇએ પાસે બહુ પૈસા રાખીને હવે કરવું નથી એવી જાહેર પણ ન જોઇએ. હવે અંગુઠા ન આપનારની ઉપર કામ ચલાવવાનું શરૂ થઇ ચુકયું છે એટલે સહેજે પકડાઇ જવાય

દરાંસવાલમાં દાખલ થનાર હવે માત્ર ખરી પરમીટવાળાનીજ જરૂર છે. જેઓ ના પાસે ડચના પાસ વિગેરે છે તેઓએ હાલ તરત આવવાનું નથી તેમજ કેપ વાએાઓને પણ હાલ તુરત નથી આવવાનું.

ઉપર પ્રમાણે લડાઇ ચલાવતાં ખરો રંગ અકટોબર માસમાં જામી શકે છે. તેના પહેલાં પણ ખુબ જોર બતાવાય તો અંત આવે. પણ તેમ ન થાય તો અકટો બરમાં આવે. ને વળી ઘણા હીંદીના ફરીની લાઇસેન્સ બંધ થશે. આપણે ઉમેદ રાખી શકીએ છીએ કે સેંકડો હીંદી પોતાની લાઇસેન્સ પાછી નહિ લેવા. એટલે સરકારને પકડયા વિના છુટકોજ નથી. જેઓનાં સરટીફીકેટ બળ્યાં છે તોને તો

લાઇસેન્સ મળવાનીજ નથી. એટલે તેટલા દીદી તો લાઇસેન્સ વિના રહેશે એવી ઉમેદ રાખું છું.

નાતાલના શોડીઆ

મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી તથા મી. આંબલીઆ ખુબ મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમને જોહાન્સબર્ગમાં ઝુમેરાતે તા. ૨૬મીએ નદિ પકડવા તેની બાર વાગ્યાની ટ્રેનમાં તાર કર્યો બાદ પ્રીટોરીઆ ગયા. તેમની સાથે મી. સંદેરી હતા. તેઓ અંજુમન ઇસ્લામના મકાનમાં સરટીફીકેટ ઉધરાવવાની વાત કરતા હતા તેવામાં સુપરીનટેન્ડેન્ટ પોલ આવી વૉરંટ કહાડયું ને ચારે સાહેબોને પકડયા. તેમને બેલપર છોડવાની ના પાડી પાછળ થી ખબર મળ્યા કે તેઓને દેશનીકાલ કરવાનું વૉરંટ છે છેલ્લી ટ્રેનમાં મી. ગાંધી પ્રીટોરીઆ ગયા. મી. ઓલેક વકીલ ના મારફતે પોલીસને નોટીસ મોકલી કે એમ વૉરંટથી લઇ જવાની સરકારને સત્તા નથી. આ નોટીસ મોકલવાનો હેતુ સુપ્રીમ કોરટમાં જવાનો નહિ હતો, પણ સરકારનો જુલમ બતાવવાનો હતો નોટીસની અસર કંઇ જોવામાં નથી આવી. અને શોડીઆઓનો સવારની ટ્રેનમાં નાતાલ લઇ ગયા. કંઇ છુપું ન હોવું રાખવામાં આવ્યું તો જેએને ને મળવું હોય તેને મળવા દેતા હતા. સ્ટેશન ઉપર ટોળાબંધ દીદીઓ તેમને વળાવવાને જઇ પહોંચ્યા હતા.

રાતના બાર વાગે અંજુમન ઇસ્લામ ના મકાનપર મીટીંગ થયેલી અને સરટીફીકેટ પાછા મળવાની વાત ચાલી. મી હાજી કાસમે રવિવારે વિચાર કરી મેમણો સરટીફીકેટ આપશે કે નહિ તે જણાવવા કહ્યું પાછળથી ખબર મળ્યા કે સરટીફીકેટ પાછા આપવાનો ઇનકાર કર્યો.

માસ મીટીંગ

ગુરૂવારે દિવસે પ્રીટોરીયામા માસ મીટીંગ થઇ. મી ગાલ પ્રમુખ હતા તેમા માણસો પણ હતા અને જુસ્સો ખુબ હતો. સરટીફીકેટ ખુબ ઠીક બાળ્યાં છતાં મારે કહેવું જોઇએ કે જેટલાં સરટીફીકેટ આવવાં જોઇએ તેટલાં આવ્યાં નથી પ્રીટોરીઆમાંથી મદરાસીના બોડીને માત્ર ૬૫ સરટીફીકેટ આવ્યાં એ બસ ન ગણાય. મીટીંગના હેવાલ બહુદી જલ્દીએ આવશે એટલે અહીં નથી આપતો.

મદરાસી મીટીંગ

તામીલ દીદીની મીટીંગ ગયા રવિવારે થઇ હતી. તેમાં મી ગાંધીને હાજર રાખેલ, મદરાસીઓએ અવધી કરી છે. તેઓમાંનો ચોથા ભાગ જેલમાં જઇ આવેલ જોવામાં આવે છે. તેઓનો જુસ્સો. ગયો હતો એમાએ કહ્યું કે બીજા ગમે કે નહિ છતાં તેઓ તો લડશેજ તેઓએ પૈસા ઉધરાવવાનો પણ નિશ્ચય કર્યો છે.

બે કેદખણી છુટયા

બાનો કોંકણી બુચર જે ગયે અઠવાડીએ જેલ ગએલા તેઓ છુટયા છે. તેઓ ના કુટુંબ ઉપરથી જણાય છે કે હવે જેલરો તકલીફ નથી આપતા. મી. મુળજી પટેલ તથા મી. હરીલાલ ગાંધીની તબીઅત સારી રહે છે એવા ખબર આવ્યા છે.

મી. ઝવેર સંદેરી

મી ઝવેર સંદેરી સોનાં જેની મુદતની પરમીટ બ્લાસ થઇ ગઇ હતી છતાં જેણે ટ્રાંસવાલ નહિ છોડેલ તેને એક માસની જેલ મળી છે. પોતાની જુબાની માં તેણે જણાવ્યું કે તેના વિચાર મુદત ની પરમીટ બ્લાસ થયા બાદ જવાનો હતો ને પાછળથી કેળવણી પામેલા તરીકે દાખલ થવાનો હતો પણ તેટલામાં તેને પકડવામાં આવ્યા. "એવાં મારાં સારાં નસીબ છે" એમ મી સંદેરીએ પોતાની જુબાનીમાં કહ્યું.

બાર માણસને દેશપાર

મી. શેલત, મી. ઝવેરી, મી. કીલાવાળા, મી મેર, મી ઇબ્રાહીમ હુસેન વિ. ને પકડવામાં આવ્યા છે ને હદપારનો હુકમ થયો છે એમે બધા પાછા દાખલ થશે. તેમને ટ્રાંસવાલ તરફથી અથવા ભારબ્રા તરફથી ખોરાક પહોંચાડવામાં નથી આવતો. તેમની ઇચ્છાથી તેમને ખોરાક જેલનોજ મળ્યો છે તેમને રોટી પટેટા, વિ. આપવામાં આવ્યા હતા આજે રાતના તેઓને બે કરસન્સ લઇ જશે.

મી ઇબરાહીમ ઓસમાન

મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન ના જેલ જવાથી અહીં બહુ ખુશાલી થઇ છે તે મેમણ કોમમાં અગ્રેસરમાં ગણી સકાય તેમની પહાદુરી મેમણ કોમને શોભારનાર છે. તેમણે ટ્રેન ફેર તેમજ ચાર્જ ઓફીસ માં અંગુઠો દેવાની બેબી ના પાડી પોલીસે જુબાનીમાં કબુલ કરયું કે તે મી. ઇબ્રાહીમને ઓળખતો હતો. મી. પેલાક જુબાની આપી કે મી. ઇબ્રાહીમને પર મીટ બનાવનાર તે હતા એટલે કે મી. ઇબ્રાહીમને ઓળખી ન શકાય એવો સવાલ ન હતો. અંગુઠો ન આપ્યો એજ ગુનો ગણાયો. આ કામા થોડો ખરચ નહિ. પણ આશા કેસો પછી કોમ દીદી સમાધાની થતાં સુધી આ ગુડા નહિ આપે એવી આશા રાખું છું.

મી નાદીરશા કામા

મી. નાદીર શા કામને સરકારે રજા આપી છે આ બનાવ વિચાર કરતાં જેવો તેવો નથી. મી કામાને એટલી બધી લાગણી થઇ આવી કે તેણે ગયા માસ મીટીંગમાં ભાગ લીધો. તે ઉપરથી સરકારે તેની પાસે ખુલાસો માગ્યો. મી. કામાએ બાગતો લીધોજ હતો એટલે તેમને રજા આપી છે. મી. કામાએ અરજદરીને વધારી લીધી છે. આમ થવાનું મુખ્ય કારણ કેળવાએલાની લડતને ખાતર છે. મી. કામાનો આમ ભોગ અપાયા પછી કેળવાએલાએ દશગણું વધારે જોરમાં આવવું ઘટે છે. કોમે પણ મી કામાને બરતરફ થવામાં ઉતેજન આપ્યું છે એટલે કોમથી ખસાય તેમ નથી. મી. કામાને હું મુબારકબાદી આપું છું. સરકારની ગુલામગીરીમાંથી થોડા ઘણા પૈસા મળતા હતા તેની દરકાર ન કરી એ દાખલો સહુને લેવા જેવો છે.

નાતાલવાસીનો સંદેશો

મી દાઉદ મહમદ અને તેમના સાથી હદપાર થઇ જ્યારે ચારલસટાઉન પહોંચ્યા ત્યારે તેઓએ નીચે પ્રમાણે તાર જુદે જુદે ઠેકાણે કર્યા

ખુદાની ઉપર સંપૂરણ ભરોસો રાખી ને અમે ગઇ રાત પ્રીટોરીઆના દીના ભડારીઆમાં કહાડી. મોડા પહોંચ્યા અમે ટ્રાંસવાલના જેલ મહેલમાં પહોંચ્યું. અને તેમ કરીને કેટલેક દરજ્જે દેશ તરફ ની અમારી ફરજ અમે અદા કરી. અતિ દુઃખ સહન કરીને દરેક દીદી પોતાની ફરજ બજાવશે એવી અમારી ઉમેદ છે. આ અમારો સંદેશો જેલમાં પહોંચ્યા પહેલાં અમે અમારા ભાઇઓને મોકલાએ છીએ."

આ સલાહને દરેક દીદી યાદ રાખશે એવી મારી ઉમેદ છે.

યાદ રાખવા લાયક તાર

જ્યારે મી દાઉદ મહમદ અને બીજા નાતાલના આગેવાનો વોકસરસ્ટમાં દાખલ થયા ત્યારે મી. ઓસમાન આદમજી નીચે પ્રમાણે તાર મોકલ્યો.

"તમને અમોને મુબારકબાદી આપું છું. ખુદા ઉપર ભરોસો રાખજો. તેની બંદગી કરજો. તે ખુદા કે જેણે નૂહને પૂરમાંથી બચાવ્યા, મુસાને ફીરઔનમાંથી બચાવ્યા, યુસફાહીમને આગમાંથી, અયુબને માંદગી માંથી, યુનુસને માછલીના પટમાંથી, યુસુફ ને કુવામાંથી ને પેગમ્બર સાહેબને યુક્તિ થી બચાવ્યા તેજ ખુદા આપણી સાથે છે ને તે સહાય બનશે."

આ તાર બહુ શુર ચઢાવે તેવો છે. મી. ઓસમાન આદમજીને હું જણાવું છું કે જે શુર તમણે રોડીને આપ્યું

છે તેવુંજ તે પોતે હમેશાં રાખે. ઉપર જે દાખલા આપ્યા છે તેવાજ બધા કાયદા માં નીકળી આવે છે. આ જમાનો એવો થઈ પડયો છે કે અપવાદ રાજાઓના કહેવાથી ને પોથી માંહેલાં રીંગણાં ગણીએ છીએ ને આવા દાખલા તે માત્ર મહોડેથી બોલી એ છીએ. ખુદાને એટલો દુર માનીએ છીએ કે તે દાખલાની અસર આપણા કાર્યો ઉપર ઓછી થતા દેખીએ છીએ. દીદાને અગત્ય કહેવત કરતાં કરવાનો છે. ખરો વિશ્વાસ ખુદા ઉપર રાખીને જો બધા દીદી લઈ તો ચોવીસ કલાકમાં છુટકારો થઈ જાય.

જેલીનો જંગ

૧૪મી આગસ્ટે જે મદ્રાસીઓ દેશને ખાતર જેલમાં ગયા તેઓનાં નામ હું આજલગી આપી શકયો નથી. તે નામો હવે નીચે આપું છું. મેસરસ કંગા સામી પીલ્લે, સાવેરીપીલ્લે આર. પકારી મુદલી, રાજુ નાઇડુ, સુબરાયલુ નાઇડુ, એસ પાવડે નાઇડુ, મુથરામુત પત્તર, એમ નાડે સન, કંદાસામી, મુનસામી નાઇડુ, વી. વરયન, એસ. રંગસામી નાઇડુ. વેંગટ સામી અપ્પુ, રંગા પડીયાચી, આર. જેમે સન, એસ વેલુ પડીયાચી, એસ. મુતરા મુદ્દુ પીલ્લે, વી ગોવીંદલાની પડીયાચી, સી કંદા મુદલે, નરસુમૂલ્લુ, રંગા પડીયાચી, નાયના નાઇડુ, રામા, નામ્બન નાઇડુ.

આ બધામાંના ઘણાની પાસે લાઇસેન્સ હતી છતાં તેઓ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી ફરેલા.

તેઓના કેટલાકની ઉપર જેલરોએ જુલમ કરેલો અને તેઓની પાસેથી એવું સખત કામ લીધું છે કે તેઓના વાંસામાં ચાંલા ઉપડયાં તેની કરકર તેઓએ કરી નથી તેઓ ફરી પણ જેલમાં જવા તયાર થઈ રહયા છે. આ જમાત છ એરંડી પોર્ટ મુખ્ય જેલર ઉપર મોકલવામાં આવી છે. અને સંભવ છે કે હવે એવી વખતચુક જેલરો નહિ ચલાવે. છતાં ચલાવે તો શું થયું? જેમ વધારે ચઢયું તેમ વહેલો છુટકારો થશે.

કીરકીબ્બાનામાં

મી. નસરવાનજી ફરામજી મેહેતાનો વગર લાઇસેન્સે વેપાર કરવા સારૂ પા. ૧૫ નો દંડ થયો ને તે ન આપે તો તેને એક માસની જેલ થઈ. મી મેહેતા જેલમાં ગયા. આટલેથી બસ ન થયું તેથી હવે તેના નોકર મી. કમરુદ્દીન અહમદ લીમડા ને પકડેલ છે. મી લીમડાને અગાઉ આજ રીતે વેપાર કરવા સારૂ પા. ૧૫ નો દંડ થયો હતો તેટલા દંડને સારૂ માલ પા. ૨૦ નો વેચ્યો. ને મેસેંજરનું ખરચ પા. ૬-૫-૬નું આપ્યું. ત્રાંબીઆની કેટલી ને હજુ માથું મુંડાવવા જેવો હિસાબ થયો છે. મી. પટેલને હું મુખ્તારકારદી આપું છું. આમ તો તરકથી તુકસાનીમાં ઉતરવું ત્યારેજ આપણો છુટકારો થશે. હવે કોણ કહી શકે છે કે રમટસ સાહેબ લુટારની ટોળીના સરદાર નથી.

મગનબાર.

નાતાલના બીજા ૧૨

નાતાલવાસીના ખબર વધારે આવ્યા છે. જેઓ અગીઆર જણ ગઇ રાત્રે જવાના હતા તેને મી વરનન રહ્યા ગયા. તેઓને જોવા કેટલાક જણ પારસ ઉપર ગએલા. ને કેટલક કે જેપી ગયા હતા. તેઓએ બહાર ને બોનક ન લીધો. પણ જેલનોજ ખોરાક લીધેલો. તેઓ બધા સવારના પહોર માં ચારલસટાઉનથી ચાલીને પગે પાળા વોકસરસની ચારજ ઓફીસે ગયા ને ત્યાં પકડાયા. હવે શેકીબ્બાઓ, કેળાવાએલાને બધાનો સાથ પાછો જોડાયો છે. આ બધા સાહેબોઓ જેલમાંજ રહેવાનો ઠરાવ કર્યો છે. ખાવાનું પણ જેલનુંજ લેવા છે. મારી સલાહ છે કે તેઓએ કપડાં પણ જેલનાં લેવાં કેસ કયારે ચાલશે એ નક્કી નથી થયું. શું તહોમત મુકવું એ સરકારને જોવાનું રહયું છે. ખરી હકત લેવાવાળા બેસ ઉપર ન છુટે, ખોરાક પણ બહારનો ન મગાવે અને જે દુઃખ સરકાર આપે તે સહન કરે. મારા ભાઇઓને હું સલાહ આપું છું કે તેઓએ છુપી રીતે મગાવીને પણ કંઇજ ન લેવું. વ્યસન બીડી વિગે રેવું હોય તે પણ છોડી દેવું. વ્યસન છોડવાથી શરીર તથા મને ફાયદો છે. પણ તેની ગણતરી ન કરીએ તોપણ દેશ ને ખાતર વ્યસન છુટે વ્યાજબીજ ગણાય.

હમીદીયા ઇસલામીક સોસાયટીની મીટીંગ

નામદાર સુલતાનને ગાદી શીન થવાને ૩૨ વરસ ગયાં ઓગસ્ટે પુરા થયા અને તેજ તારીખે હમીદીયા હીજાજ રેલ્વે લાઇન વાની કોયલા બાલ તેની ચાકરીમાં આ સોસાયટીએ જગા મીટીંગ કરી હતી. તેમાં ઘણા મુસલમાન ભાઇઓ હાજર હતા. ગોરાઓને આમંત્રણ હતા. તુરકી ના કોનસલ મી. વુલફ્રેંગ ફ્રેરેન તથા તેમના મીત્ર મી. પી. આર. ક્રાઉન જેણે તુરકામાં નોકરી કરેલી તે જેને બીજા વરગના તુરકીનો ચાંદ મળેલો છે તે હાજર હતા. મી. કેલેનબેક તથા મી. આબ્રહામ પણ હતા. શીવાય મી. ગોડફ્રે, મી વ્યાસ, મી. કામા, મી નાયડુ તથા મી. ગાંધી હતા.

કામ ઘણા જુસ્સાથી ને ઘણી સરસ રીતે ઉકેલવામાં આવ્યું હતું. છ હજારો ઘસારે થયા હતા. હીજાજ રેલવેનું ઉચરાણું તેજ વેળા શરૂ થયું. મી. હાજી હબીબે પા. દસ મંડાવ્યા બજમેળાએ પા. નવ ઉપરાંત ભેળા કર્યા. મી. નવાબખાને એક પાઉન્ડ ત્યાંજ આપ્યો ને એક ગાડી વાળાએ પોતાની દહાડાની કમાણી શી. પ તાળીઓના અવાજ વચે આપી. ઘણી જગાએથી તારે આવ્યા હતા. અમી જજાએ મુસલમાનની દુકાનો બંધ કરવા માં આવી હતી. આ તારોમાં મી. નગદી તો તાર જાણવા જેવો છે. મી નગદીના તારમાં એમ જણાવ્યું હતું કે મોરા છોકરાંઓને તથા બીજા છોકરાઓને મીઠાઇ અને બક્ષીસો વેંચવા માં આવી હતી. આ વિચાર ઘણોજ ઉત્તમ છે. અને હિંદી અથવા તો પુર્વની પ્રજાની પ્રમાદાની ખતાવે છે. મોરાનો દુષ્મનનું કામ સારે છે. છતાં મોરમણાયસના હિંદીએ મોરા છોકરાઓને મીઠાઇ આપી એ નોંધવા જેવી તથા નકલ કરવા જેવી હકીકત છે. અહિં ઓસમાન અહમદે સરબસ કહાડયું હતું. છોકરાઓ ને રમત કરાવી ઇનામો અપાયા હતાં ને સાંજના આતસબાજી ફેંડવામાં આવી હતી. સહુને લાગ્યું કે હમીદીઆ સોસાયટીનો હોલ બહુ નાનો હતો. હું ઇચ્છું રાખું છું કે મુસલમાન ભાઇઓ તે હોલને ઉંચો તથા મોટો કરી એવો સરસ બનાવશે કે જે મરેણારૂપ થઇ શોભાયમાન તેમજ પુરતો ઉપયોગી દેખાય.

ખુબચાર

હુન્નર કરે સો હોય

મી. દાઉદ મહમદ તથા બીજા ભાઇ ઓને કહાડી મુકયા. પણ તેમને પાછા આવવાનું સરજેલું તેથી તેઓ બધા પાછા દાખલ થયા છે એટલુંજ નહિ પણ મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી તથા મી. આંગલીયા જેલ-સત્યાગ્રહમાં આવી પહોંચ્યા છે ને પાછું કામ કરતા થઇ ગયા છે. બીજા નાયબો કોકસરસની જેલમ જવા આવ્યા છે તેના હેડ માસ્તર એસ્ટલેજર

કે તેઓને જોહાન્સબરગ આવવાની જરૂર રહેતી નથી. બધાની ઉપર કેસ મંગળવારે ચાલવાના હતા. પણ સરકારેજ આવતી મંગળવારે સાતમીએ ચલાવવાનો ઠરાવ રાખ્યો છે. આ તકનો લાભ લઇ બધા શેઠીયાઓ જોહાન્સબરગ આવી પહોંચ્યા છે. સહુ સહુની ફરજ બજાવી રહ્યા છે. તેઓની જરૂર જોહાન્સબરગમાં છે, બીજાઓ જેલમાં પડયા રહી ફરજ બજાવે છે.

મી. સોરાબજીનું શું?

મી. સોરાબજી પાછા આવવાના હતા છતાં પાછા કેમ નથી આવતા એ સવાલ યક્ષ રહ્યો છે. મારે કહેવું જોઇએ કે મી. સોરાબજી તો પાછા દાખલ થવાને બદલે તપી રહ્યા છે. પણ તેમની ફરજ હુકમમાં ચારલસટાઉનમાંજ રહેવાની છે. તેથી તેઓ બધારે સેવા બજાવે છે. એસોસીએશને તેમને રોકયા છે. તેમની બાબતમાં જે ઠરાવ એસોસીએશને કરેલો છે તે ઠરાવનો જવાબ સરકાર તરફથી નથી ફરી વળ્યો તે અને બીજાં કારણોથી હાલ તુરત તેમને બોલાવ્યા નથી. તેમનો વખત આવ્યે તે પણ દાખલ થશે. સહુ એકજ રીતે પોતાની ફરજ નથી બજાવી શકતા. ફરજ બજાવવી એ સર્વનું કામ છે. મી. સોરાબજી ની ફરજ પોતાના ઉત્સાહને દાબીને રાહ જોવાની છે.

મી મુસા પ્રસપ આડીયા

મી. મુસા પ્રસપ આડીયાનો પ્રીટોરીઆમાં એક પાર્સલ દંડ થયેલો. તેનો માલ આજે જપત કરવા જતાં મેસેંજરે આખો સ્ટોર બંધ કરેલ. આ ગેરકાયદેસર છે. મેસેંજરને બીલકુલ અખતીયાર નથી તેથી મી. આડીયાને સ્ટોર ખોલવાની અને મેસેંજર ઉપર નોટીસ મોકલવાની સલાહ એસોસીએશને આપી છે.

મી. દીલદારખાન

મી. દીલદારખાન જે એક ગોરાને ત્યાં નોકર હતા તેને ગોરાએ બરતરફી આપી છે કેમકે તે કાયદાની સામે ભાગ લેય છે અને ગઇ કાલે ફીનજ રેલવે બાબત રજા માગી હતી. મી. દીલદારખાનની હીંમતને દાદ દઉં તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

ઉઘરાણું

મી. દાઉદ મહમદ, મી. રૂસ્તમજી, તથા મી. આંગલીયા એ આવ્યા કે તુરત કામ શરૂ કરી દીધું છે. ઉઘરાણું કરવા નીકળ્યા હતા. જેઓએ પૈસા ભરાવ્યા છે તેઓનાં નામ આવતે અઠવાડીયે આપવા ધારું છું.

વોલકૂસ્ટ 395

[ઇ. એ માટે ખાસ ખબરપત્ર]

સોમવાર.

અંગુઠા બાબતના વધુ કેસો

મેસરસ વલી જુમા અને ગોકળદાસ જેઓ લડાઇ પહેલાંના રહીશ નરીકે ટરાંસ વાલમાં દાખલ થતા અંગુઠા નહિ આપવા માટે પકડાયા છે તેમના કેસો આવતા સોમવાર તા. ૭ સુધી મુલતવી રહ્યા છે.

સોની વીરજી લધાને અંગુઠો નહીં આપવા માટે પકડવામાં આવેલ છે. પોલીસે જુબાનીમાં કહ્યું કે તેનું મર જીઆન રજીસ્ટર મેં જોયું છે. તે તેનું નથી એમ માનવાને મારી પાસે કોઇ પણ બનતુ કારણ નથી. અચાર તરફથી મી. પોલાકે કહ્યું આ કેસ મી. ગધાહીમ ઓસમાનના જેવો છે. સરટી ફીકેટમાં તહોમતદારના શરીરનું વરણન લખેલ છે તેમાંથી તેની ઓળખાણ કાઢી શકાય છે. માજીસ્ટરેટે ઠરાવ સાંભળાવતાં જણાવ્યું કે તે સરટીફીકેટ તહોમતદારનું છે તેની મને જરાએ શંકા નથી. પરંતુ કાયદા મુજબ તે ગુન્હેગાર છે એટલે હું તેને પા. ૫ અથવા ૧૪ દીવસની સાદી જેલની સજા કરું છું.

ચાર ચીના જેલમાં ગયા

ચાર ચીના કાનટોંગ. આર્યીંગ, લોંગલી, અને હોસીંગ ઉપર અંગુઠો નહીં આપવા માટે આજરોજ કેસ ચાલ્યો હતો. અચાર તરફથી મી. પોલાક હતા. તેઓએ ગુન્હો કબુલ કરેલો તે ચારે પાસે પરમીટ અને રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટ હતાં. માજી સ્ટરેટે તેમને પા. ૫ અથવા ૧૪ દીવસની સખત મજુરીની જેલની સજા સંભળાવી. ચારે જણા જેલમાં ગયા છે.

નાતાલના શેઠીયા

મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ અને એસ. જે. રાંદેરીઆ ચારલસટાઉનથી આજ સવારે અહીં આવી પહોંચ્યા છે અને સરકારના મીજમાન થયા છે. આજે બહુ મોડું થઇ ગયેલું હોવાથી તેમને ગામમાંથી ખાવાનું જેલમાં પહોંચાડવામાં આવ્યું હતું. પણ કાલથી તે જેલનો ખોરાક લેશે. જેલમાં સવારે પુપુ. બપોરે ચાવલ, પટેટા અને બેડ અને રાતે ચાવલ અને પટેટા મળે છે.

મંગળવાર

ઠરબનવાળા બીજા ૧૧

જેને હદપાર કરવામાં આવ્યા છે તે આજ પરોઢીએ અહીંથી પસાર થયા છે જોહાન્સબરગમાં તેઓને આખો દીવસ કેદમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. અને રાતે ટરેનમાં પહેરેગર કપડે ચઢાવ્યા હતા. સુપી. વરનનની તેના ઉપર ચોકી હતી. ટરેન જ્યારે ટરાંસવાલ અને નાતાલની હદ ઉપર આવી એટલે સુપ્રી. વરનને કહ્યું કે "હું તમને સત્તાવાર છુટા કરૂં છું" ડબાની બારીઓ વચ્ચેરે આ વખતે બોલી નાખ્યા. ટરેન તો ચાલતીજ હતી. ને ચારલસટાઉન આવી ઉભી રહી. આમ તેઓ ટરાંસ વાલમાંથી નાતાલની હદમાં આવ્યા. તેમને સુવાની કોઇ બનતી સગવડ નહોતી. ઓઢવા પાથરવાનું પણ કાંઇ નહોતું. ચારલસટાઉનને સ્ટેશને ઉતરી, ચાલીને તેઓ પરબારા સવાઆઠ વાગે અહીં આવ્યા છે. તેઓ ચારજ જોડીસે ગયા અને પોતાને પકડવાનું જાહેર કર્યુ. ત્યાંથી તેઓને માજીસ્ટરેટ પાસે લઇ જવામાં આવ્યા છે. અને માજીસ્ટરેટે તેઓનો કેસ મંગળવારે ચલાવવા જણાવ્યું. અને પા.૧૦ના જામીન ઉપર છોડવાનું કહ્યું. કોઇએ જામીન નથી દીધા. આવતા મંગળવાર સુધી તેઓ જેલમાં રહેશે.

જેલમાં જગ્યા નથી

અહીની જેલમાં આજસુધીમાં ૬૯ હીંદી અને ૪ ચીનાઓ છે. જોરા કેદીઓને બીજે ક્યાંય લઇ જઇ હીંદીને માટે મારગ કરવાનું સંભળાય છે.

આજે તહેવાર પાળ્યો છે

ના. સુલતાનની ૩૩ મી સાલગીરી તથા મહીના રેલવેને ખુલ્લી મુકવાનો આજનો શુભ દીવસ હોવાથી અત્રેની બધી હીંદી દુકાનો બંધ રાખવામાં આવી છે.

સખત જેલ

આજ બપોરે મેસરસ ઇસ્માઇલ આમદ પટેલ અને અલી મહમદને અંગુઠો નહીં આપવા માટે માજીસ્ટરેટ પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા તેઓની પાસે મરજીઆત રજીસ્ટર હતાં. આ કેસમાં માજીસ્ટરેટે ટીકા કરી કે આમ બધા અંગુઠા આપવાની ના કહી કાયદાનું અપમાન કરશો તો હું હવેથી સખત જેલની સજા કરીશ. આ કેસમાં દરેકને હું પા. ૫ દંડ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરીની જેલની સજા કરું છું. તેઓ બંને જેલમાં ગયા છે.

પ્રીટોરીઆના હીંદીઓનો માસ મીટીંગ

વધુ સરદીફીકેટ બાળ્યાં

ડરબનના આગેવાન મેસર્સ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી આમ લીઆ તથા એસ. જે. રહિરીઆને હક પાર કરવામાં આવ્યા તેની સામે વાંધો દરશાવવાને ગુરૂવારે અપોરવા એશીઆ ટીક જનરમાં મોટી મીટીંગ મળી હતી. આગેવાનોને ડીપોર્ટ કરવાના ખબર આખા શહેરમાં પવન વેગે ફેલાઇ ગયા અને તરતજ મીટીંગ બોલાવવાની ગેહરચણ કરવામાં આવી હતી. મી. વી. એમ. બગસ પ્રમુખ સ્થાને હતા. તેમણે ગુજરાતીમાં એક લાંબુ ભાષણ કરવું હતું જે મી. ગંભર શાહ વ્યાસે અંગ્રેજીમાં વાંચી સંભળાવ્યુ હતું. મી. બગસનું ભાષણ નીચે મુજબ છે.

ગૃહસ્થો, આપણે પ્રીટોરીઆના હીંદીઓ અહીં અસાધારણ સંજોગ વચ્ચે ભેળા થયા છીએ આને દક્ષિણ આફ્રિકા ના આગેવાન હીંદીઓ જે આપણી લડત માં મદદ કરવાને આવ્યા હતા તેમને સર કારે દેશપાર કરેલ છે. તમને યાદ હશે કે પોલકરટના મેજીસ્ટ્રેટે તેમને કોલોની છોડવાની નોટીસ આપી હતી. આ હુકમ સામે તેમનાથી અપીલ તો થઇ શકે તેમ હતું નહીં. તેઓ ઉપર પર મીટના કાયદા મુજબ કામ ચાલ્યું હોત તો કેસ સુપ્રીમકોરટમાં જઇ જઇ શકાત. તેઓને માન આપવાને આપણી અંજુમન મરક્ષામની મીટીંગ મળી હતી તેમાંથી વગર ચેતવણીએ તેમને પકડવામાં આવ્યા. તેઓના ઉપર દેશપારનું વોરંટ હતું એટલે સાધારણ રીતે જમીન લેવાની ના પાડવામાં આવી. પોલીસે તેમના તરફ સલુકાઇ વાપરી. પરંતુ સરકારની રહમત–નામાંકીત રહમત–ઉપર જે વરતણુક ચલાવ વામાં આવે છે તે ઘણી અણઘટતી છે. આ વરતણુકથી હીંદીઓનાં મન બહુ ત્રાસવું બની ગયાં છે. તેઓનાં મન ઉશ્કેરાઇ ગયાં છે. આ મીટીંગ તેનો પ્રત્યક્ષ દાખલો છે.

હું આ મીટીંગ તરફથી સરકારને જણાવવાની રજા લઉં છું કે આપણા ઉપર આમ જુલમ કરવાથી આપણને ખુની કાયદો તે કબુલ કરાવી નહીં શકે. પોતાની ટેક જાળવવા ખાતર જે મોકો મળે તે દુખ પડે તે સહેવા તયાર થયા છે તેને તેઓ આમ પરાણે કેવી રીતે તાબે કરી શકશે? સરકારે ગમે તે જતનો કરારદો રાખેલ હોય પણ હું આશા રાખું છું કે હીંદીઓ નવા કાયદા માં આવેલા થોડા લાભ સામું નહીં જુએ, અને જ્યાંસુધી આપણું માગેલું આપવામાં નહીં આવે ત્યાંસુધી તેઓએ જે ઠરાવ કરેલ છે તેને વળગી રહેશે. આપણે માગીએ છીએ તે જનરલ સ્મટસે આપેલું વચન પાળે. કાયદો રદ કરવાનું તેણે વચન આપ્યું છે. તેનો ધનકાર તેણે નવા બીલના બીજા વાંચન ના ભાષણ વખતે પણ બરાબર કરેલ નથી. આપણને કહે છે કે ખુની કાયદો સાવ ઓખા જેવો કરી નાખવામાં આવ્યો છે એટલે હવે આપણે તેની સામે કાંઇ કહેવાપણું રહેવું ન જોઇએ. આ બરા બર નથી નવું બીલ પાસ થયા છતાં જોહાન્સબરગમાં પરમદીવસેજ એક કેસ ચાલ્યો તે ઉપરથી જણાઇ આવે છે કે ખુની કાયદો હજુ જેવો ને તેવોજ છે એક હીંદી જેણે લડતમાં કાંઇ આગેવાની ભરેલો ભાગ લીધો નથી તેનું નવા બીલ થી રક્ષણ થાય છે છતાં તેને ખુની કાયદા મુજબ સજા કરવામાં આવી છે. નવા બીલના લાભ આપણે કબુલ કરવાને નથી માગતા એ વાત ખરી છે પણ સર કાર જે તે બીલ મુજબ વરતવા માગે છે તો પછી તેને ખુની કાયદા મુજબ કોલોની છોડવાની નોટીસ શા માટે આપે છે? સરકારના સાક્ષીએ કહ્યું કે કોલોની માં આવી સ્થીતી વાળા બધા હીંદી છે. શું આ બધા હીંદીને તે કાઢી મુકવા માગે છે? આ બીસ્કો બતાવી આપે છે કે આપણે બહુ પરાધીન સ્થીતીમાં મુકાયેલ છીએ. રજીસ્ટરાર વીષે આપણે જે ટીકા કરી છે તે બરાબર છે; અને ખુની કાયદો રદ થવાની જરૂર છે.

બીજી માગણી ઉંચી કેળવણી વાળાના હક સ્વીકારવાની છે. બીજા ભાષણોમાં જે આપણા ભાઇઓએ કહ્યું છે તેજ હું ફરીને કહું છું કે આ માગણી નવી નથી. લડાઇ પહેલાં અને પછી આપણે આ હક ભોગવતા હતા ઇમીગ્રેશન કાયદામાં આપણી પાસેથી આ હક લઇલેવામાં આવેલ નથી. પણ ખુની કાયદો જે આપણે કદી કબુલ નથી કરવો તે કાયદા થી આ હક મારવા જેમ છે. આપણે આ કોલોની બહારના કે બીજા હીંદીયા ભરી દેવા નથી માગતા. પરંતુ બહારના હીંદીને માટે ચામડીના રંગને વાંકે અપમાન કરનારો કાયદો હોવો તે મેર વ્યાજબી છે. જોરી પ્રજા દક્ષિણ આફ્રિકા માં સરવોપરી રહે તેની સામે આપણે સવાલ નથી કરતા; પરંતુ કરનશ સીવી ના કહેવા મુજબ આપણને દરસવાલમાં કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં રહેવા દેવા માગતા હોય તો શહેરી તરીકેના સરખા હક આપી રહેવા દેવા એટલું માગીએ છીએ આટલું આપવાનું જો કબુલ હોય તો આપણી પ્રતીષ્ઠા ખાતર, આપણા વીદ્યાર્થીની ખાતર જે ઉંચી કેળવણી પામેલા હીંદી ઓની જરૂર છે તેમને આવવા દેવા જોઇએ. તેઓ કાંઇ વેપારી સાથે હરી હાઇમાં ઉતરશે એવો કોઇએ પણ સવાલ ઉઠાવેલ નથી. નાતાલના આપણા આગેવાનો ને દેશ પાર કરવાથી આપણે દુખ ભોગવવા ના મકમ ઠરાવ ઉપર આવીએ છીએ. જોહાન્સબરગની માસ મીટીંગમાં પ્રીટો રીઆના ઘણા હીંદીએ પોતાનાં સરદી ફીકેટો બાળવાને મોકલી આપ્યાં હતાં. બાકી જે થોડાં ઘણાં રહ્યાં છે તે આજે આપણે બાળીએ છીએ. કેટલાક હીંદીઓ જેમણે પ્રથમ ખુની કાયદા મુજબ સરદી ફીકેટો લીધાંછેતેમણેહજુબાળ્યાં નથી. પણ મને ખાત્રી છે કે તેઓ પોતાના જ્ઞાત ભાઇઓ ઉપર દુખ પડે તે બેઠે બેઠે જોવાને રાજી નથી. એટલે તેઓ પણ આપણી સાથે લડતમાં જોડાશે. પરંતુ તેઓ આપણી સાથે ભળે કે ન ભળે તોપણ તેઓના તથા આપણા ભલાની ખાતર જ્યાંસુધી ખુદા આપણી દાદ સાંભળી આપણાં દુખ દુર ન કરે ત્યાં સુધી આપણે લીધેલી લડત ચાલુ રાખવી.

બાદ એક કાગરપોટમાં ૨૦૦ જેટલાં સરદીફીકેટોને પારાગીન ઠાંટી બાળી મુકવામાં આવ્યાં હતાં. અને મી. વી. એમ. પીલેએ નીચેનો ઠરાવ રજુ કરેલો: પ્રીટોરીયા હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ નાતાલના હીંદી આગેવાનો જે દરસવાલની લડાઇ પહેલાંના રહીશ હોઇ આ દેશમાં આવવાને માગે છે તથા ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરીને આ દેશમાં આવવાને માગે છે. તેઓને કાયદા વીરૂદ્ધ દેશનીકાલ કરવામાં આવ્યા છે તેની સામે સખત વાંધો દરશાવે છે. મી. સુલેમાન રુજે આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો ને જણાવ્યું કે મી. ગાંધીએ આપણને મરજીઆત રજીસ્ટર લેવાની સલાહ આપી તે માટે તેમને ઠપકો ઘટે છે. મી. પ્રેમભાઇલ જુમાએ આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો. બાદ મેસર્સ પી. કે. નાયડુ, આમદજી સાલે, થંબી નાયડુ, એસ. એમ. કાજલીઆ વગેરેએ આ ઠરાવને ટેકો આપનારાં ભાષણો કરવાં અને ઉપર નો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો હતો. બાદ પ્રમુખનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને રજીસ્ટર કરવા બાબતનો નવો કાયદો

મરજીઆત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવા તથા બીજા હીંદીઓને રજીસ્ટર કરવા બાબતનો જે કાયદો ટ્રાંસવાલની પારલામેંટમાં અને હાઉસમાં પસાર થયો છે તે નીચે મુજબ છે:—

૧ ઉમરે પહોંચેલ એટલે ૧૬ અથવા તેથી વધારે વરસનો.

એશિઆટીક એટલે એશિઆનો કોઇપણ વતની. તેમાં કુલી, આરબ અને મલાઇનો સમાવેશ થાય છે. પણ નીચેના એશિઆટીક નહિ ગણાશે.

અ બ્રહ્મપણ બ્રિટીશ સંસ્થાનનો અથવા દક્ષિણ આફ્રિકાનો વતની મલાય;

બ ૧૯૦૪ના લેબર ઇમ્પોરટેશનના કાયદા મુજબ ઝીરમીટમાં દાખલ થએલ કોઇપણ માણસ;

ક ટ્રાનસ્વાલની નોકરીમાં રહેલ કોઇપણ અમલદાર.

[બીજી બાબ્યા રજીસ્ટરાર વગેરેની આપી છે તે અહીં નથી આપતા.]

૨ (૧) દરેક માણસ.

અ જે ખુની કાયદા પ્રમાણે એશિઆટીક ગણાય,

બ જેણે અથવા જેના સંબંધમાં ૧૯૦૮ ના ફેબ્રુઆરીની ૧૦ તારીખથી ૧૯૦૮ ના મેની ૧૦ તારીખ સુધીમાં રજીસ્ટરાર અથવા બીજા કાયદેસર નીમાએલ અમલદારને રજીસ્ટરને માટે અરજી કરી હશે,

જેને આ કાયદાના શેડ્યુલમાં જણાવ્યા મુજબ રજીસ્ટરારે સરટીફીકેટ કાઢી આપ્યું હશે,

તે દરેક માણસ આ સરટીફીકેટના આધારે આ કોલોનીમાં દાખલ થવાને તથા રહેવાને હકદાર ગણાશે.

(૨) જેની પાસે ખુની કાયદા મુજબનું સરટીફીકેટ હોય તે આ કાયદાના શેડ્યુલમાં જણાવ્યા મુજબનું સરટીફીકેટ કહાવી શકે અને તે સરટીફીકેટ જેની પાસે હોય તે આ કોલોનીનો કાયદેસર રહીશ ગણાશે.

(૩) દરેક એશિઆટીક જેની પાસે આ કલમમાં જણાવ્યા મુજબનું સરટીફીકેટ હશે તેને આ કાયદો લાગુ પડશે. ખુની કાયદો તેને લાગુ નહિ પડે.

૩ આ કાયદા મુજબ નીચેના એશિઆટીકો રજીસ્ટર કહાવી શકે.

જે કોઇ એશિઆટીક આ કાયદો અમલમાં આવવાની તારીખે આ કોલોનીમાં હોય અથવા ન હોય પણ જે ને ૪ થી કલમની પેટાકલમ બે અથવા વધુમાં જણાવ્યા મુજબની વિગત પૂરી પાડે તે,

બ ખુની કાયદા મુજબ જેની પાસે રજીસ્ટર હોય તે રજીસ્ટરને બદલે આ કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કહાવવા કરાદે રાખતો હોય તે,

ક આ કાયદાના અમલ વખતે જેની ઉમર ૧૬ વરસની અંદરની હોય અને તે આ દેશમાં એવા વાલીની સાથે આવેલ હોવો જોઇએ કે જેની પાસે પરમીટ અથવા આ કાયદા મુજબનું રજીસ્ટર હોય અથવા રજીસ્ટર કહાવવાને હકદાર હોય,

ડ જેનો જન્મ ટ્રાંસવાલમાં થયો હોય તે.

૪ (૧) આ કાયદો અમલમાં આવ્યાની તારીખે ઉમરે પહોંચેલ જે એશિઆટીક રજીસ્ટર થીનાનો હોય તેણે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ગેઝેટમાં જાહેર કરે તે તારીખે અથવા તે તારીખની અંદર તે જગ્યાએ અને તે માણસને રજીસ્ટર માટે અરજી કરવી અને તે ઉપરથી રજીસ્ટરારે તેને હક તપાસી રજીસ્ટર કાઢી આપશે.

(૨) આ કાયદો અમલમાં આવે તે તારીખે આ કોલોનીના વતની જે એશિઆટીકો કોલોનીના બહાર હોય તેને નીચે જણાવેલી શરતે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ મળી શકશે.

અ ૧૮૮૬ ના ઓકટોબરની ૧૧ તારીખ પહેલાં તે ટ્રાંસવાલમાં ત્રણ વરસ રહેલો હોવો જોઇએ, અને

બ આ કાયદો અમલમાં આવે તે તારીખ થી ૧૨ મહીનાની અંદર રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવી જોઇએ. અને

ક આ પેટાકલમમાં જણાવેલી બીના રજીસ્ટરારને સંતોષકારક પુરી પાડવી.

(૩) આ કાયદો અમલમાં આવે તે તારીખે આ કોલોનીના વતની એશિઆટીકો જે આ કોલોની બહાર હોય પણ

અ જેની પાસે ૧૯૦૨ ના કાયદા મુજબની પરમીટ હોય અથવા ૧૯૦૦ ના સપ્ટેમ્બરની ૧લી તારીખથી તે ૧૯૦૨ નો કાયદો પાસ થયો તે તારીખ સુધીમાં કાઢેલી પરમીટ હોય અથવા,

બ જે આ કોલોનીનો વતની હોય અને ૧૯૦૨ ના મેની ૩૧મી તારીખે આ કોલોનીમાં હાજર હતો તેવી ખાતરી કરી આપે તો તે એશિઆટીકને રજીસ્ટ્રાર દ્વારને અરજી કરવાથી સરટીફીકેટ મળી શકે.

૫ રજીસ્ટર નહિ થયા હોય તેવા નાની ઉમરના અને આ કોલોનીમાં જન્મેલા એશિયાટીક બાળકોને નીચેની કલમો લાગુ પડશે. ૧૯૦૪ના કાયદા પ્રમાણે ગીરમીટમાં આપેલા મજુરના બાળકને આ કલમો લાગુ પડતી નથી.

(૧) જો તેનો વાલી એશિયાટીક હોય તો તે બાળક નું નામ, તેની ઉમર, તેનું ઠેકાણું અને વાલી સાથે તેનું સગપણ તે વાલીના સરટી ફીકેટમાં નોંધવામાં આવશે.

(૨) આ બાળક ૧૬ વરસની ઉમરનો થાય એટલે એક માસના અંદર સરટીફીકેટને માટે તેણે રજીસ્ટરારને અરજી કરવી. અને તે ઉમરે જો તે બાળક કોલોની સિવાય સાઉથ આફ્રિકાના બીજા ભાગમાં હોય તો તેણે ત્યાંથી સરટીફીકેટ માટે રજીસ્ટરારને અરજી કરવી. આ ઉપરથી રજીસ્ટરાર તેનો હક તપાસી હક દાર હશે તો નવું સરટીફીકેટ આપશે. અને તે બાળકના વાલીના સરટીફીકેટમાંથી તેનું નામ કાઢી નાખવામાં આવશે.

૬ (૧) જ્યારે રજીસ્ટરારને ખાત્રી થાય કે ત્રીજી કલમ મુજબ રજીસ્ટરને માટે અરજી કરનાર રજીસ્ટરનો હકદાર નથી તો તેને સરટીફીકેટ કાઢી આપવામાં આવશે નહિ અને તે ખબર તેણે અરજીના ફોરમમાં આપેલ સરનામે પોસ્ટથી તેને મોકલવામાં આવશે.

(૨) સરટીફીકેટ કાઢી આપવાની ના પાડવામાં આવે તેની અપીલ કરવી હોય તો ના પાડવામાં આવ્યાની તારીખથી ૧૪ દિવસની અંદર કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને પોસ્ટથી મોકલી આપવી. તેનો ચુકાદો આવા કેસ સાંભળવાને ખાસ નીમેલ માજીસ્ટ્રેટ આપશે અને તેની ઉપર વડી કોરટમાં અપીલ થઇ શકશે.

(૩) જો તે એશિયાટીક આ કોલોની સિવાયના સાઉથ આફ્રિકાના બીજા ભાગમાં હોય તો અપીલ ચાલવાની જે તારીખ પડે તે તારીખ થી અપીલ ચાલી રહે તે તારીખ સુધીની મુદતની પરમીટ અપીલ નોંધાવનારને અરજી માં લખેલ સરનામે ઇમીગ્રેશન અમલદાર પોસ્ટથી મોકલી આપશે જો તે અપીલ કાઢી નાખવામાં આવે તો તે માજીસ્ટ્રેટ અપીલ કરનારને કોલોની છોડવાનો લખીત હુકમ આપશે. આ હુકમ નહિ માનનારને ૧૯૦૭ ના ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ ૭ મુજબ સજા કરવામાં આવશે.

૭ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ ગેઝેટમાં જાહેર પાડેલ તારીખ પછી જે એશિયાટીક નવમી કલમમાં જણાવ્યા મુજબ રજીસ્ટર બતાવી ન શકે, અથવા બતાવેલ રજીસ્ટર તેનું પોતાનું ન હોય તો તેને માજીસ્ટ્રેટ અથવા રેસીડેંટ માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવો, અને તે માણસ જો માજીસ્ટ્રેટ ને ખાત્રી કરી ન આપે કે તેની પાસે જે રજીસ્ટર છે તે તેનું પોતાનું છે અથવા રજીસ્ટર કરવા ની મુદત આપી હતી તે વીતી ગઇ નથી તો તેને કોલોની છોડવાનો લખીત હુકમ કરવો આ હુકમ નહિ માનનારને ૧૯૦૭ના ઇમી ગ્રેશન કાયદાની કલમ ૭ મુજબ સજા કરવામાં આવશે.

૮ જે એશિયાટીક પાંચમી કલમની પેટા કલમ ૧માં જણાવ્યા પ્રમાણે રજીસ્ટરને માટે અરજી ન કરી હોય તો તેવી રીતે અરજી ન કરવાનું માજીસ્ટ્રેટને સંતોષકારક કારણ આપવું માજીસ્ટ્રેટને આ કારણ વ્યાજબી લાગે તો તે વખતથી આઠ દિવસની અંદર રજીસ્ટરની અરજી કરવાનું તેને કહેવું. અને તે એશિયાટીક માજીસ્ટ્રેટના હુકમ મુજબ તે મુદતમાં અરજી કરે તો તે અરજી દરેક રીતે કાયદેસર ગણવામાં આવશે. પણ માજીસ્ટ્રેટના હુકમ મુજબ તે મુદતમાં અરજી ન કરે તો કોલોની છોડવાનો તેને લખીત હુકમ કરવો. આ હુકમ નહીં માનનારને ઇમીગ્રે શન કાયદાની કલમ ૭ મુજબ સજા કરવામાં આવશે.

૯ જે એશિયાટીક આ કોલોનીમાં દાખલ થાય અથવ હોય તેણે ગોરા પોલીસને માગે ત્યારે સરટીફીકેટ બતાવવું અને તે સરટીફીકેટ તેનું છે તે બતાવવાને માગે ત્યારે ધારામાં જણાવ્યા મુજબ ઓળખાણ આપવી. અને જે એશિયાટીક આ પ્રમાણે નહિ વરતે તેને ઉપરની કલમ ૬ મુજબ શીક્ષા કરવામાં આવશે.

૧૦ (૧) જે માણસનું રજીસ્ટર ખોવાઇ જાય તેણે રજી સ્ટરારને નવું રજીસ્ટર કાઢી આપવા માટે તરતજ અરજી કરવી. અને તે અરજીના ધારામાં જણાવ્યા પ્રમાણે હકીકત આપવી અને તેના ઉપર પાંચ શીલીંગની સ્ટાંપ ચોટાડવી.

(૨) જે માણસના હાથમાં બીજા કોઇનું સરટીફી કેટ આવે તો તેણે જેટલી અને તેટલી તાકીદ થી રજીસ્ટરાર ઓફ એશિયાટીકને પ્રીટોરીઆ મોકલી આપવું.

૧૧ આ રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ જેની પાસે હોય તેણે માણસ આ કોલોનીમાં આવવાને અને વસવાને હક દાર ગણાશે. પણ ૧૯૦૭ના ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ ૫ અને ૬ મુજબ જેને કોલોની છોડવાનો હુકમ થયો હોય તેને આ કલમ લાગુ પડતી નથી.

૧૨ જ્યારે જ્યારે કોઇ પણ એશિયાટીકની ઉમરનો સવાલ ઉઠે ત્યારે જો તે પુરાવા સહિત બીજી ઉમર સાબીત ન કરી શકે તો રજીસ્ટરાર જે ઉમર ઠરાવે તે ખરી ગણવામાં આવશે.

૧૩ જે કાંઇ એફીડેવીટ આ કાયદાની રૂએ કરવી પડશે તેની ઉપર સ્ટાંપની જરૂર નથી.

૧૪ (૧) ૧૯૦૫ ના રેયન્ડુના લાઇસેન્સના કાયદા મુજબ અથવા મ્યુનીસીપાલીટીના ધારા મુજબ ની લાઇસેન્સ કહાવતી વખતે જે કોઇ એશી આટીક લાઇસેન્સ કાઢી આપનાર અમલદાર ને પોતાનું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ નહિ બતાવે તેને લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવશે નહિ અને તે વખતે તેણે અરજીમાં સહી અથવા

બીજી વિગત આપવી અથવા કોલોનીઅલ સેક્રેટરી સામાન્ય અથવા ખાસ બાબતોમાં ફરમાવે તેવી બીજીબાબત આપવી.

(૨) ૧૯૦૮ ના ફેબ્રુઆરીની ૧૦ તારીખથી આ કાયદો અમલમાં મુકાય ત્યાંસુધીમાં જે લાઇસેન્સ કાઢવામાં આવ્યાં હોય તે કાયદેસર ગણાશે.

(૩) ખુની કાયદાની ૧૩મી કલમ રદ કરવામાં આવે છે.

૧૫ કોઇ માણસ—

ક અરજીમાં અથવા સરટીફીકિટ મેળવવામાં કંઇપણ દગો કરશે અથવા ખોટું બોલશે,

ખ આ કાયદાના શેડ્યુલ પ્રમાણે કોઇપણ બનાવટી સરટીફીકિટ પાડશે અથવા આ કાયદો અમલમાં આવે તે પહેલાં પાડેલું હશે અથવા તેવું બનાવટી સરટીફીકિટ જાણતા છતાં સાચું ગણશે,

ગ તેવું બનાવટી સરટીફીકિટ કે બીજા કોઇનું સરટીફીકિટ વાપરવાનો પ્રયત્ન કરશે તે તે માણસનો પૌંડ ૫૦૦ સુધી દંડ અથવા દંડ ન આપે તો સખત મજુરીની અથવા સાદી બે વરસની કેદની કે બંનેની સજા થશે. અને જે માણસ બીજા માણસને આવો ગુન્હો કરવામાં મદદ કરશે તેને પણ તેવીજ સજા થશે.

૧૬ ગવરનર કોઇપણ એશિયાટીકને મુદતની પરમીટ આપી શકે છે. તે મુદત પુરી થયા પછી તે માણસ આ કોલોનીમાં રહી શકશે નહિ. અને જો તેમ કરવામાં આવે તો તેને વોરંટ વિના પકડવામાં આવશે અને તેને ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ દહી લાગુ પડશે.

૧૭ ગવરનર નીચે બતાવેલા કામને સારૂ પારા પડી શકે છે અને રદ કરી શકે છે.

(૧) રજીસ્ટર કેવી જાતનું રાખવું તે વિષે,

(૨) રજીસ્ટરની અરજી કેવી રીતે કરવી, કયા રૂપમાં, તેમાં શું હકીકત આપવી, અને શું નીશાનીઓ આપવી તે વિષે,

(૩) રજીસ્ટર સરટીફીકિટ કેવી જાતનું કાઢવું તે વિષે,

(૪) નવમી કલમ પ્રમાણે જેની પાસે રજીસ્ટર માગવામાં આવે તે એશિયાટીક અને ખોવા ગએલા અથવા નાશ પામેલા રજીસ્ટરની નકલની માગણી કરનાર એશિયાટીક શું હકીકત આપવી તથા શું નીશાનીઓ આપવી તે વિષે,

(૫) છઠ્ઠી કલમમાં જણાવ્યા મુજબ અપીલ કરવામાં આવે તે વખતે કેવી જાતનાં પગલાં ભરવાં તે વિષે,

(૬) ૧૧મી કલમ પ્રમાણે કેવી જાતની પરમીટ આપવી તે વિષે, અને

(૭) આ કાયદાનો હેતુ વધારે સારી રીતે કામ રીતે સરી શકે તે વિષે.

૧૮ દરેક એશિયાટીક અથવા દરેક એશિયાટીક નો વાલી જે તેણે કરવાની વસ્તુઓ ઉપર બતાવી છે તે નહિ કરે તો, અને તેની બાબત કંઇ સજા ઉપર નહિ જણાવી હોય તો, તેવા એશિયાટીક અથવા વાલીને ૧૦૦ પૌંડ સુધી દંડ થશે અથવા તો સખત મજુરીની સાથે કે સાદી ત્રણ મહિના સુધીની જેલ મળશે.

૧૯ ૧૮૮૫ ના કાયદાની તારીખ પહેલાં પ્રીટોરીઆમાં કબજા વરચ સ્થીરવાણી મીલકત જે મરહુમ અબુ બકર આમદના નામ ઉપર હતી અને આ કાયદો અમલમાં આવ્યા પહેલાં હેનરી સોલોમન લીએોન પોલાકના નામ ઉપર છે તે મજકુર અબુબકર આમદના વારસોના નામ ઉપર કરી આપવામાં આવશે.

૨૦ આ કાયદો ૧૯૦૮ નો એશિયાટીક રજીસ્ટ્રેશન અમેંડમેંટ એક્ટ કહેવાશે. અને જ્યાંસુધી શહેનશાહ પસંદ નહિ કરે અને તે પસંદગી ગેઝેટમાં જાહેર કરવામાં નહિ આવે ત્યાંસુધી આ કાયદો અમલમાં નહિ આવે.

શેડ્યુલ

ટ્રાંસવાલ એશિયાટીક રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ.

આખું નામ.....

જાત.....ઉમર.....ઉંચાઇ.....

વર્ણન.....

.....

.....

જમણો અંગુઠો — રજીસ્ટરારની સહી.

તારીખ.....

બાણીની સહી.....

.....

ઓરતનું નામ.....ઠેકાણું.....

૧૬ વરસની ઉમર નીચેના દીકરા અથવા બીજા જે કોઇ તેના રક્ષણમાં હોય તેના નામ ઠામ.

નામ	ઉમર	ઠેકાણું	વાલીની સમાઇ

રજીસ્ટરર સિવાય આ સરટીફીકેટમાં કોઇ બીજાથી કાંઇ ફેરફાર કે સુધારા વધારા થઇ શકે નહિ.

નવા બીલ ઉપર વધુ ચરચા

સર પરસી વિધેરેના ભાષણ

ટ્રાંસવાલ લેજીસ્લેટીવ એસેમ્બ્લીમાં નવા બીલ ઉપર બીજી વખતના વાંચન વખતે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ સ્મટસે ભાષણ આપ્યા બાદ બીજા મેંબર રોબ્સે નીચે મુજબ ભાષણ આપ્યું હતું.

સર પરસી ફીટલ પેટ્રીક (પ્રીટોરીઆ): મીલેનટ કમીટીના એક મેંબર તરીકે, કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ રજુ કરેલ કરી કનને ટેકો આપવા તથા હાલની સ્થિતિનો વધારે ખ્યાલ આપવા હું થોડું બોલવા માગું છું. આ ગંભીર સવાલ વિષે ગમે તેટલો ખ્યાલ આપવામાં આવે તે કદી વધુ પડતો નહિ થાય. આપણે અમુક ચોક્કસ પર કામ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. બીજા પ્રકારની પ્રજાના કરતી તરીકેની આપણી ફરજને લક્ષમાં લેવી પ્રજાના પ્રતીનીધિઓની મુલાકાત વખતે જે વચનો કહ્યા છે તેનું ન્યાયી તથા ન્યાયબુદ્ધિપણું બતાવી આપવા અમે આ સવાલને એક બાજુએ હાથ ધર્યો છે (તાળીઓ) આપણી ગંભીરતા જોઇને આપણે આપણા કેસને એવો મજબુત કરવા ધાર્યું છે કે કોઇ વાંધો ન કાઢી શકે કે " આપણી આદી આબો છે અને આપણે વધારે વ્યાજબી રીતે વર્તી શકયા હોત. " મને ખાતરી છે કે બધાનો હેતુ તેજ છે અને આપણે કર્તવ્ય આમી રાખી છે એમ હું કહી શકતો નથી. પરિણામ શું આવ્યું તે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ તમોને કહ્યું છે. શાંતિથી આ બાબતનો વિચાર કરવાની તથા બહુ ઉશ્કેરાટ ન જરૂરની જે વિનંતી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કરી તેને હું ટેકો આપું છું હાંરીઓએ ફરીવો પ્રસાર કરતાં પહેલાં આ બીલ વાંચ્યું હોત તો આવા વ્યવાજ બોકસન નાદ બનાવે તેઓ આ બીલ મંજુરીના વિચાર પુરવક વાંચશે ત્યારે તેઓને ખાતરી થશે કે ન્યાય અને સરકારની હકુમતની રૂએ તેઓની માગણી જેટલી સ્વીકારી શકાય તેટલી આપણે સ્વીકારી છે. (તાળીઓ). આ જવાબ તે સર કારપર હુકમ કરવા ફરમાવે છે તેવો અરજ હું નથી કરવા માગતો. મી. સોરાબજી પાળી સરત તે કાયદાઓ ચટકાવી રાખવા ના સરકારપર હુકમ કરવા આખો છે તેવો અરજ હું નથી કરવા માગતો. કાયદો રદ ન કરવો તે વિશ્વાસઘાત છે. બ્રિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશનની પહેલી મેટમાં જે સરતો રજુ થઇ છે તે નાબી દેવા જેવી છે. તથા સામાન્ય ટેસ્ટનો રીવાજ દાખલ કરવો તે વધારે ઉશ્કેરણી કરવા બરોબર છે. આ બધા અરજ હું નથી કરવા માગતો. હું કહ્યું છું કે હીંદીઓ આ બીલ વિષે પુરતો વિચાર કરશે. તેમના તરફથી મળેલા જવાબનો અરજ તો આપણે એટલોજ કરીશું કે જેઓ આદલી બાજુનો પસંદ કરે છે અને તે સારી આશાએ રજુ કરી છે. બીલ પર તથા કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કહ્યું છે કે આ રહ્યું બીલ અને તે તમારે કબુલ કરવું પડશે તેનાપર વિચાર કરવા ની તક તેમને મળવા દો. અને તેમને ચોખ્ખું કહ્યું છે કે વધારેમાં વધારે તમને આટલું મળશે. તેઓની મુશ્કેલીતો અને તેટલી જાણવાને તથા તે દુર કરવાને અપી કોશીષ કરવામાં આવી છે. આ બધુ થયા પછી આપણને જે ગંભીર સવાલ ઉભો થાય છે તેજ તેમને ઉભો થતો હોય એવું હું નથી સમજી શકતો. આ દુનીયા એમ જણે છે કે અગાઉ એક બીજા એશીઆટીક સવાલપર આ સંસ્થાનમાં મતભેદ હતો પણ તે સવાલનો ઇતિહાસ બતાવી આપે છે કે આ સવાલ અને તે એકજ નહિ હતા. અમે બધાએ ચીના ઓને અમુક મુદતસારૂ તથા કોલોનીનું હીત જળવાય તેવી રીતે લાવવામાં આવે તોજ તેની હીમાયત કરી હતી. પણ ચીનાઓની હીમાયત કરવા છતાં પણ એશીઆટીકોનું આ દેશ રહેઠાણ થઇ પડે નહિ તેવા પોલીસીને તો પકડીજ રહેલા હતા. (તાળીઓ). આવા રાજ્ય નીતી આપણ બધાના એકમતથી બંધા યલી હતી. ગોરી પ્રજાએ તેવી સ્થિતી હજી જળવી રાખી છે. ગોરાની પુરાણી આબરૂથી તેમની ઉંડી મુરાદથી તથા તેમના ઉત્સાહથી આજ સુધી આજની સ્થિતિ જળવાઇ રહી છે. તેને આગળ વધારવાનુ તથા તેનું રક્ષણ કરવાનું ગોરાનેજ માથે છે. (તાળીઓ). આ મે એશીઆટીકોને કહ્યું છે. તેઓએ જવાબ આપ્યો છે કે તે વ્યાજબી વાત છે અને તેમાં તેઓ આડે આવવા નથી માગતા તેમાંના કોઇ અણસમજુ માણસો આનું વ્યાજબીપણું ન જાણતા હોય તો તેમને જણવું જોઇશે. (તાળીઓ). ગોરી પ્રજા નો ઉદેશ એવો છે કે અને તેટલે દરજ્જે આ દેશને ગોરાઓનો દેશ બનાવવે. અને તે કંઇ મનનો તરંગ માત્ર નથી. સાથેજ આફ્રિકાને ગોરાનો તથા કેળવાયલો દેશ કહાવવાને આવી રાજ્યનીતીની બહુ અગત્યતા છે. આટલું કહી હવે ઉભેરવા માગું છું કે આપણે મોટી જવાબદારી માથે લીધેલી છે. આપણા હાથમાં જેટલી સત્તા છે તેટલું આપણે આ મોકાસારે કરવું જોઇએ. કોઇ ટીકા કરવાનો અવ કાશ નહિ રહેવા દેવો જોઇએ. આપણે બહુજ ન્યાયથી વરતવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે અને આપણે વધારે પડતા કરીએ પણ વધારે એશીઆટીકોને માટે દ્વાર ખુલ્લું મુકવું તે તો બહુજ અસંભવીત છે. સાહેબો, આ કહું છું તેનું કારણ કે એજ્યુકેટેડને દાખલ થવા દેવામાં જે સીધ્ધાંતની માગણી થઇ છે તે કાંઇ કરી હીલો મુકાબલ કરવ અને પછી સારા અક્ષર વગરનો થઇ પડે આ માત્ર પ્રપંચજ છે અહીંની ગોરી પ્રજા આવા શરત કબુલ કરેજ નહિ. પણ તે મુદ્દાની મરજ સારવા તથા તેઓની માગણીને ધ્યાનમાં લેવા અમે તેની તારી રાખી છે. પ્રથમ નીઅલ સેક્રેટરીના કહેવા મુજબ ! શરત ઃ છે કે ગવરનર તેના સલાહકારો ની સલાહથી અગત્યના કેસમાં અરજ કરવાથી કેળવાયલાને દાખલ થવાની રજા આપી શકે. આથી વધારે આપ ની માગણી કરવી તે વ્યાજબી ગણાશે ? નહિજ. અગત્યના બનાવમાં ગવરનર તેઓ ની સાથે વ્યાજબી રીતે વરતવા કોશીષ કરશે અને જરૂર પડતી પરવાનગી આપશે. હવે ખરી રીતે તો જે તેઓ માગે છે તે આ ધારાથી તેમને મળે છે. પણ જો તેઓ એક બનાવના દાખલો વાદ થઇ બેસશે તે બહુ પડતું કહેવાશે. હું આશા રાખું છું કે મારા સબ્દો એશીઆટીકોના કાનમાં પહોંચે અને તેઓ તેનાપર સારા પુરવક રીતે વિચાર કરે. નહિ તો તેઓને લાંબા ઝગડામાં ઉતરવું પડશે ગોરાઓની રંગ ભેદ અથવા ચામડી ભેદની લાગણી તેથી ઉત્પન થશે. અને ન્યાયનો ભંગ કરવા ના રીત બદલ કરવાથી એશીઆટીકોને પોતાનેજ તે રીત ભયંકર થઇ પડશે. બીજા દેશોની માફક વિરૂધ્ધની ઉશ્કેરણી જ્યારે સળગતી થઇ જશે ત્યારે પછી ન્યાય આપવો બહુ ભારે થઇ પડશે. કોને તેથી સહન કરવું પડશે ? માત્ર અણસમજુ જરિઅ માણસોજ, જેઓ સરકાર સામે વગર કારણપણ, તથા અનીતીના ઝગડામાં દોરવાઇ ગયા છે તેમનેજ સહન કરવું પડશે. આ કાયદાતળે કેમપણ હકદાર માણસ દરખાસ્ત કરી શકે છે અને પોતાનો હકો મેળવી શકે છે. જેઓ હકદાર છે તેને આ કાયદો કબુલ કરે છે. જેઓ

લડાઇ પહેલાંના રહીશ રેવાનું સાબીત કરી શકે છે તેને દાખલ થવાની છૂટ મળે છે. માત્ર તેઓને પોતાનો હક સાબીત કરવા જોઇએ. મરહુમ્ રજીસ્ટ્રર થવાની મુદતની અંદર જેઓ છે તેઓ જેને ફેરાનગતી કહે છે તેને તાબે થવાની ફરજ નથી પડતી અને તેઓ આ દેશમાં ન હોવા છતાં તેમનો હક્કો જળવાય છે. હું તો એવો કોઇ અર્થ સમજતો નથી કે જેના હકો આ કાયદો કબુલ નથી કરતો તેવા હારે આ તોફાન કેમ છે? કોમ મજબુત બનીઓમાં આવવા માટે તેનો કાયદે ર હક સ્થાપવાનો જે માણસ અહીં છે તેનો હક રદ્દ થવા નહિ. પણ ભવિષ્યમાં કોઇ આવી શકે તેનો હક સ્થાપવા ૬૮૦ ને ઝગડામાં ઝંપલાવવામાં આવે છે. અને તેમ કરી દેશમાં અશાંતી પ્રસાર પામાં આવે છે. માત્ર સીદ્ધાંત સ્થાપવા માટે, ટેક જાળવવા માટે હું તેના વખાણ કરું છું પણ જે માણસની દલીલની નથી તેને માટે તેઓ અતી પાપું કરવા બેઠા છે. (હીઅર, હીઅર) હું ધારું છું કે ગોરી પ્રજાએ જેટલો માન આપવો જોઇએ તેટલો આપ્યો છે. અને એશીઆટીકો સમજશે કે અમારો આ પ્રયત્ન નીતીસર છે. અને ન્યાય તથા બ્યાજબીપણાથી અને લાયક્ષ અમારી બધી કાર્યવાહી છે

મી. વાઇનબર્ગ: આ સ્થિતિને શાંત કરવા આ બીલ ઘડવું તે માટે સરકારને મારા મળતીઆ તરફથી મુબારકબાદી આપું છું. કરવામાં આવેલા ફેરફારથી હું સંતોષ પામું છું કારણ મને ખાતરી છે કે આપેલા દરેક બ્યાજબી માગણી સ્વીકારવામાં આવે છે. ને આશા છે કે આ કાયદા સામે સંઘર્ષ ધરાવનારા એમ સમજશે કે કાયદા તરીકે રહેવાયેલો આ બીલ ઘડવામાં આવ્યું ના. મેં હમેશાં ધારવું છે કે આપણી જાતની સલામતી (self preservation) ને ધક્કો ના પહોંચે ત્યાંસુધી તેઓને બધી રીતે રાહત આપવી. કારણ કે આ દેશ મા જાતની સલામતી સાચવવાનું આપણું કામ છે. એશીઆટીકોને મરજીયાતો આપ્યા વિના તે કામ બોરાજો બાજતથી હક છે. સરકારની રીતી એવી છે કે ગોરાના હકોનું રક્ષણ કરવું અને એશીઆટીકોની દેખાતી અંગત મુશ્કેલીતો દુર કરવી. હું ધારું છું કે આ બીલદ્વારા તે કામ સરયું છે.

મી. હોસ્કેન: મોટીસ પાસે કરવામાં આવેલ મુદ્દાઓ પ્રમાણેજ બાજબી રીતે એને સ્પષ્ટતાથી દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. મીટીંગમાં પુરી ચરચા થયા પછી પણ કેટલાક સવાલ વિષે સરકારનું મને લેટરના ફરાય ઉપર આપણે આવ્યા ન હતા. પણ હવે તે બીલ તપાસતાં માલુમ પડે છે કે આ મુદ્દાઓ બ્યાજબી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યા છે. દીદીઓ નીષ્કપટતાથી કહે છે કે બધુ દીદીઓને આવવા દેવાનો તેઓનો મરાદો નથી. આ વાત ઉપર હું કાંઇ પણ વજન આપતો નથી અને એશીઆટીકોને આવતા અટકાવવાને જરૂરી કાયદા જરાપણ ઢીલા મુકવા તેના આપણે કબુલ કરશું જો બધુ દીદીઓને આવવા દેવાની વાત નથી કરતા તો પછી તેની બધુ ચરચા પણ શા માટે? હું માનું છું કે આ બીલ છે તે બરાબર છે. આ હાઉસના સભાસદો પાસે ખુલ્લા દીલથી હું કહી દઉં છું કે આ બીલની કલમો જોહાન્સબરગ દીદીઓને મેં લખી મોકલી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આ બીલ તમારે કબુલ કરવું જોઇએ આ બીલમાં તમે જે મુદ્દાઓ લાવ્યા હતા તે બધાનો સમાવેશ થઇ જાય છે. મને પોતાને તથા દીદીઓને ન્યાય આપવાની ખાતર હું એક મુદ્દા વિષે જુદો મત ધરાવતો હતો અને કેન્ફરન્સ વખતે મેં મારો અભીપ્રાય જાહેર કર્યો હતો. તે મુદ્દો બાળકોની પરીક્ષા લેવા બાબત હતો. બાર રજીસ્ટર, ડાકટર, મરચન્ટ કે પાઠશાળા ની શીક્ષીકા ધરાવનારાઓને આપણે આવતા અટકાવીએ એ આપણું રાજ્ય કારોબાર ને દીપાવનારું ગણાય નહિ. તેઓની સંખ્યા બહુજ થોડી આવશે. હવે આ બીલ પ્રમાણે આવા લોકોને રહેવા દેવાની ઉપર તરફ પરવાનો આપી શકે છે. આ સગવડ તાકીદ કરવામાં તેઓ ભૂલ કરે છે. ગમે તેવી અરધ-સુધરેલી સરકાર પણ આજના જમાનામાં ધરમ ગુરૂઓને તો આવકાર આપે છે. ધરમ ગુરૂઓ અથવા કોમપણ વીદ્વાન માણસોને સરકાર આવવાનું બંધ કરે તે વાત હું કબુલ કરી શકું નહિ.

કેબીનેટ સેક્રેટરી: આપણે તેઓને આવતા બંધ કરતા નથી.

મી. હોસ્કેન: બીજી રીતે બીલમાં 'કેન્ફરન્સ વખતે થયેલા માગણીને સમાવેશ વાજબી રીતે થઇ જાય છે અને મને આશા છે કે આ હાઉસ તથા દીદીઓ તે કબુલ કરશે

મી. જે. ગે. ગુજરટ: હું માનું છું આ બીલથી આપણે તેઓને બધુ પડતું આપી દઇએ છીએ. હું આશા રાખતો હતો કે એશીઆટીકો જે કાયદાનું અપમાન કરે છે તેને આ બીલથી અટકાવવામાં આવશે. તેઓ પ્રથમ ૧૮૭૪થી૮૬માં આ દેશમાં આવ્યા આ વખતે તેઓએ કેટલાક હક મેળવ્યા અને ૧૮૮૬ અને ૮૮ની કન્વેશનમાં તે કબુલ રખાવ્યા. રીપબ્લીકના વખતમાં તેઓને કાઢી શકાયા નહિ. તે વખતે તે એશીઆટીક રહેવત બહાદાર હતી. તે વખતે તેઓ મુખ્ય શહેરમાં વેપાર કરી શકતા નહિ. તે વખતની સરકારે તેમને કલરડ લોકો ગણી શહેરથી વેગળા કેદેશનમાં રાખેલા હતા. છેલ્લી લડાઇમાં તેઓ શહેરમાં આવ્યા અને ત્યારે લડાઇ પછી હું પાછો ફર્યો ત્યારે મેં તેમને વોલકસ્ટ્રસ્ટ, જામરસપુરસ્ટની શેરીઓમાં (વેપાર કરતા) જોયા. હવે તેઓનો હક કરી ગયો અને તે નીકળવો મુશ્કેલ છે. તેઓ ગરિબ ગોરાને બહુ નુકશાન કરે છે તેઓનો વેપાર જામી ગયો. તેઓ કમાય તે બધું નાણું ઇંડિઆ મોકલી આપે છે. મેં સાંભળ્યું છે કે તેઓએ સરદીપીટો બાળ્યાં છે. આ તેઓ હદ ઓળંગી જાય છે ૮ મી કલમ પ્રમાણે તેઓ ટરાંસવાલમાં વગર સરદીપીટે આવી ને સરદીપીટ વગર ગમે ત્યાં ફરે અને પછી જો પોલીસ પકડે તો કહે કે સરદીપીટની મને જરૂર છે તે હું જાણતોનથી. એટલે પછી તેને મેજીસ્ટ્રેટ કહે કે તારે આઠદીવસમાં સરદીપીટ કઢાવી લેવું. આ પ્રમાણે આ લોકો કાયદાથી દીદીઓ ઉપર બળાત્કાર અંકુશ રહી શકતો નથી. જો 'કુલી' બાબતે પરવાનો આપવો તો તેને સખત સજા કરવી જોઇએ

નાતાલ ઇંડિઅન પેટરીઓટીક યુનીયન

નાતાલના દીદીઓ ઉપર પડતાં દુઃખોની તપાસ કરવાને વડી સરકાર કમીશનર નીમે તે માટેની અરજ કરવાનું ઠરાવવાને બ્યાજબી સાંજે (૫ સપ્ટેમ્બરે) દીદીઓની માસ મીટીંગ કર્યાન સ્ટોકવાલા મી. મદ તેની ઓફીશ ગ્રેસસ્ટીટમાં બપોર [illegible] સરવે બાઇઓને બ્યાજબી [illegible] મી. વાઇ

નાતાલના હીંદીઓની માસ મીટીંગ

નવા લાઇસેન્સ બીલો સામે ગ્રોટેસ્ટ

હીંદીઓના લાઇસેન્સ અટકાવવા બાબત ના જે બે બીલો પારલામેંટમાં પાસ થયા તેની સામે વાંધો દરશાવવાને ગયા શનીવારે ડરબનમાં ગ્રે સ્ક્વેરમાં આવેલી મરજીદ પાસેની ઇંડિયન માર્કેટમાં નાતાલના હીંદીઓની માસ મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે ડરબનના સંખ્યાબંધ હીંદીઓ ઉપરાંત નાતાલના જુદા જુદા ભાગના પ્રતિનીધીઓ હાજર હતા. તેમની કુલ સંખ્યા આશરે ૨૦૦૦ ઉપર હતી. બહારના ડેલીગેટોમાં મેસર્સ ઇસ્માઇલ બાયાત, મુસા ખાન મહમદ, હુસેન મહમદ બહાત, આર. એન. મુડલે, (મારિત્સ બરગ) આમદમુસાજી ઉમર, મહમદ સરંગ, (લેડીસ્મીથ) હાજી દાઉદખાલીમખાન, મહમદ સુલેમાન સરંગ (દંડી) કાલી દાસ પી. ગાંધી, ખમીસા સુમાર (ટોંગાટ) આમદ મહમદ મેતર, ઇસ્માઇલ હાસમ (વેરૂલમ) આદમજી ઇબ્રાહીમ (ચાર્લસટાઉન) ડી. એમ. સીદાત, એન. એમ. મેતર ઇસ્માઇલ મામુજી, હસન મીઠા (રૂટેનગર) નજર અલી (નનોટી) ગુલામ રસુલ મુલ્લાં (ચાર્લસટાઉન) હુસેન હાજી (ક્રોકોપોં) હુસેનમહમદ વહદ (પાઇનટાઉન) હાસમજી એ. (નોરથડીન) મુલ્લાં આમદ અબ્દુલ રહીમ (ગ્રેટાઉન) સુલેમાન હુસેન ઠડવા, એમ. એમ. હાજી, મહમદ પીરભાઇ (ગ્રેસ્ટકોરટ) ઇસ્માઇલ હાસમ (ઇનરસડેલ) ઇસ્માઇલ હાસમ (પોર્ટશેપ્સ્ટન) આમ દજી ઇબ્રાહીમ (ન્યુજરમની) અને બીજા કેટલાક હતા. જોહાન્સબરગના મી. અબ્દુલ મની પણ મીટીંગમાં હાજર હતા. તથા ડરબનના નાના મોટા તમામ વેપારી ઓ હતા પ્રમુખ સ્થાને મી અબ્દુલ કાદર બીરાજ્યા હતા. મીટીંગનું કામ રા: કરતાં પ્રમુખે નીચે મુજબ ભાષણ કર્યું હતું.

પ્રમુખનું ભાષણ

ગ્રહસ્થો, તમને આજે અહીં બોલાવવા માં આવ્યા છે તેનું કારણ તમે જાણો છો. અને આમંત્રણને માન આપી તમે સદ્ આવેલ છો તે માટે મી. ઇ. કોચેમ તરફથી તમને આભાર આપું છું. જે સવાલ ઉપર ચરચા કરવાને આપણે અહીં ભેગા થયા છીએ તે વિષે અગાઉના સવાલ ને આજના સવાલના બારીક ભાગમાં વિવેચન કરવાની તક મારા કરતાં બીજા કોઇ બહોશ અને અનુભવી વીદ્વાન માણસને મળી હત તો તે વધારે સારી રીતે લોકોના મન ઉપર ઠસાવી શકત. પણ તે મરજ મારા ઉપર આવી છે એટલે હું મારાથી બનતી રીતે બજાવીશ નાતાલ પારલામેંટમાં આપણે માટે અન્યાયી, જુલમી અને બ્રિટીશ રાજ્યને નહિ છાજે તેવા બે બીલ પાસ થયાં છે. એક બીલ નવા લાઇસેન્સ બીલકુલ નહિ આપવાનું, તથા બીજું ૧૦ વરસ પછી ચાલુ લાઇસેન્સ છીનવી લેવાનું છે. આ જુલમ સામે દાદ મેળ વવા આપણે આજ મળેલ છીએ. આપણે અહીં કેવી રીતે આવ્યા તે આ રથળે મારે બતાવવું જોઇએ. ઘણા વરસો થયાં હીંદીઓને ડચ્ટ આફ્રિકા સાથે વ્યવહાર હતો. અહીં વસવાનું શરૂ કરેલ આપણને માત્ર ૫૦ વરસ થયાં છે. તે પહેલાં આ બગીચા કોલોનીના નામથી આજે ઓળખાતો દેશ વેરાન હતો. અહીંની સરકારે ગણ્યું કે હીંદીઓને લાવવાથી દેશ આબાદ થશે. આથી ગોર મેંટ હીંદીઓને બોલાવવા શરૂ કર્યા. પરિણામે શેરડીના બહોળા વાવેતરથી કોલો ની હજારો ટન ચાની નીપજવાળા થઇ છે. આજે બારકીટમાં તરેહ તરેહના શાક તથા ફળ ફુલ જુઓ છો તે હીંદીઓની મહેનત નું ફળ છે. હીંદીઓ નહિ આવ્યા હોત તો આજે નાતાલ ૫૦ વરસ પહેલાંની સ્થિતિમાં હોત તેમ ગોરાઓ પણ કબુલ કરે છે આ હીંદીઓની જરૂરીયાતો પુરી પાડવા તેની પાછળ હીંદી વેપારીઓ નું આવવું થયું. એટલે હીંદી વેપારી ઓનું આવવું કુદરતીજ છે. શરૂઆતમાં આપણને ઉતેજન આપવામાં આવ્યું. જમીનો લેવા દીધી. તેપર મકાનો બાંધવા દીધા. આમ હજારો પૌંડ અહીં રોકયા પછી સરકારે તેને પચાવી પાડવા ઉપાય લેવા માંડયા છે. આપણી રોટી ખુંચવી લેવા માટે કાયદાઓ ઘડાય છે રૂશિયા જેવી જુલમી સરકાર પણ આવા કાયદા નહિ ઘડતી હોય. વળી આ કાયદા માત્ર હીંદીઓને લાગુ પડે તેવા છે. (શરમના પોકારો). હીંદીપર જુલમ હોવાનું કારણ એજ કે તે બ્રિટીશ રૈયત છે. વિક્ટો રીઆ રાણીના વચન ઉપર પાણી ફેરવ્યું હક મેળવવામારે સંઇન ચામડી સિવાય બીજા ગુણોની જરૂર નથી પડતી. કાયદા ઘડનામાં મોટા મોટા માણસોએ પારલામેંટમાં અણઘટતી જુઠી દલીલો મારતાં આંચકો આવ્યો નથી. આપણને હજી આશા છે કે વડી સરકાર આ કાય દાને મંજુરી નહિ આપતાં કેદી દેશે. આ કોલોનીને સ્વરાજ્ય આપતી વેળા આપણા લોકના હકનું રક્ષણ કરવાની સત્તા સરકારે પોતાના હાથમાં રાખી છે. તેનો સદુપયોગ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવશે એવી ઉમેદ રાખીએ છીએ. આપણે ફરીયાદ કરનારી પ્રજા નથી. પણ દેશી ગોરી પ્રજાનો કચરો ભરાય કોલોની ને ખુવાર કરી આપણાપર વેરાજાલ રાખી આપણી રોટી ઝુટાવી લેવામાં સામેલ થાય છે. આવા જુલમને આપણે વશ થયું નથી આપણે માત્ર ન્યાયનીજ માગણી કરીએ છીએ આ જુલમી કાયદા સામે આપણે એકમતે સખ્ત વાંધો છે એવું દરશાવવામાટે આપ સરવેની સમક્ષ જે ઠરાવો મુકવામાં આવે તેને એકમતે સંમતી આપશો એવી ઉમેદ રાખું છું.

ઠરાવ ૧ લો.

નાતાલ બ્રિટીશ હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ હાલની પારલામેંટમાં પસાર થએલા લાઇસેન્સ સામે ભાર દઇ વાંધો દરશાવે છે, અને - વા મતપર આવે છે કે આ બીલો, બ્રિટીશ રાજ્યના ઇતિહાસ માં કોઇ દિવસ પાસ નહિ થયા હોય તેવા અન્યાયી, બ્રિટીશ બંધારણથી વિરૂદ્ધ તથા જાતી ભેદના કાયદાના ખરાબમાં ખરાબ નમુના છે. અને અંતઃકરણ પુરવક પ્રાર્થના કરે છે કે આ બીલોને વડી સરકાર મંજુરી નહિ આપે.

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં મી. અબ્દુલા હાજી આદમ બોલ્યા કે, એક હડહડતા જુલમની સામે પોકાર કરવા મલ્યા છીએ. આપણે આશા રાખતા આવ્યા છીએ કે વડી સરકાર આપણીપર નામોશી લાવે તેવા કાયદા પસાર થવા નહિ દે. પણ અહીંની સરકાર ગમે તે પ્રકારે આપણને કનેડવા બહાર પડી છે. સીધી રીતે નહિ તો આડકતરી રીતે પણ જનરલ કાયદાઓ ઘડી તે માત્ર આપણનેજ લાગુ પાડી હેરાન કરે છે. આવા નઠામત પમાડનારા કાયદાઓ સામે આપણે થયું તોજ આપણો આરો આવશે. જે કાયદાઓ રશિયા વિગેરે દેશોના કચરો આવે છે તેને માટે પણ ન ઘડી શકાય તેવા કાયદા બ્રિટીશ હીંદીઓ માટે ઘડાય છે. કારણ કે અહીંની સરકાર સમજે છે કે આપણી તરફેણ કરનાર કોઇ નથી. પણ હવે વધારે વખત આપણે આવો જુલમ સહન કરી બેસી નહિ રહીએ. વિગેરે.

મી. પ્રેમાબ્રલ ભાયાતે (મારિત્સબરગ) પહેલા ઠરાવને સેકન્ડ કરતાં કહ્યું કે, બ્રિટીશ પ્રજા આપણે ન હત તો આવા કાયદા આપણા માટે પડાત નહિ. હરી ફાઇનો દોષ કાઢવામાં આવે છે પણ તેથી દેશને ફાયદો છે તેમ પુરવાર થઇ શકે છે. આપણી એશીઆટીકોની સુમ હોવાનું પણ જાહાનું જ છે. એશીઆમાંથી ગોરાઓ કરોડો પાઉંડ યુરોપમાં ખસડી જાય છે ત્યાં સુધ આડે આવતી નથી. આપણે ગુલામી કરીએ તો આપણને રહેવા દેવા ગોરાઓ રાજી છે. આ બધાને આપણે આપણી એકવનાથી પહોંચી વળશું. વિગેરે.

મી. હાસમ જુમાએ ૬ ઠા ઠરાવને ટેકો આપતાં કહ્યું કે પોતાની પ્રજાપર જુલમ કરનાર આ એકજ સરકાર છે. આ સામાન્ય હીંદી સવાલ છે તેથી આપણે અંદરના ભેદ ભુલી જવાનું. હીંદી મજુરોએ લોહી રેડી દેશને આબાદ બના વેલ છે. તે ગોગ લોકો આજે ભુલી જાય છે. વિગેરે.

મી. રહમતુલ્લાને ટેકો આપી લાંબા ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે નાતાલના રક્ષણમાટે હીંદી લશ્કરે મદદ કરી હતી તે ગુણ ગોરાઓ ભુલી જાય છે. મારિત્સબરગના મી. આર. એન. મુડલેએ ટેકો આપતાં અંગ્રેજીમાં લાંબુ ભાષણ આપ્યું હતું. બાદ પહેલો ઠરાવ સરવાનુમતે પસાર થયો હતો.

ઠરાવ ૨ જો

નાતાલના હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ આતુરતા સાથે પ્રાર્થના કરે છે કે અહીંના હીંદીઓની પાયમાલી કરનાર બીલો બાબત માં હીંદુસ્તાનના નામદાર વાયસરાય વચમાં પડશે.

આ ઠરાવ રજુ કરતાં મી. પ્રેમાબ્રલ ગોરાએ દુઃખ પણ જુસ્સાદાર ભાષણ દરમ્યાન કહ્યું કે જો અહીંથી પોટકા બાંધવાનો આપણને વખત આવશે તો હીંદુસ્તાનમાંથી ગોરાઓએ પોટકા બાંધવા પડશે (તાળીઓ)

મી. આમદ મુસાજી ઉમરે ઉપલા ઠરાવને સેકન્ડ કર્યો. અને ભાષણ દરમ્યાન કહ્યું કે, અહીંના ગોરાઓ સાઉથ આફ્રિકાને ગોરાનો મુલક કરવા માગે છે. પણ અહીંના લાખો કાળા માણસનું શું કરવા ધારયું છે? શું તેઓના મોઢા ઉપર ચુનો ભાંટશે? (તસાહસ).

ઓરેન્જીનો મી. એમ. એમ. સુલે માને ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા પછી બીજો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો.

ઠરાવ ૩ જો

હાલના કાયદાની નીચે નાતાલમાં ગીરમીટીયા હીંદી લાવવામાં આવે છે તેને તદન બંધ કરવા નાતાલના હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ સખત આગ્રહ કરે છે. કારણ કે તે કાયદાતળે ગીરમીટીયા હીંદીઓ તદન ગુલામી અવસ્થામાં આવી પડે છે.

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં મી. બરનારડ એસ્લીએલે (બેરીસ્ટર) એક અંગ્રેજી ભાષણ દરમ્યાન ગીરમીટીયા હીંદીઓને શરૂઆતથી અહીં આવવાનો ઇતિહાસ કહી બતાવ્યો તથા ગીરમીટમાંથી છુટયા પછી પુરૂષ તથા સ્ત્રીને ૩ પોંડનો કર વરસે કર આપવાની હાડમારીનું અસર કારક બ્યાન કરયું. દુનિયામાં કોઇ ભાગમાં સ્ત્રીઓપર આવો કર નાખવામાં આવતો નથી. ગોરી સ્ત્રીઓપર કર નાખવામાં આવે તો જગી લડાઇ કરનાર ગોરાઓ હીંદી ગરિબ સ્ત્રીઓપર જુલમ ગાર કર નાખવામાં આવેલો ખાતા નથી વિગેરે દલીલો કહી સાંભળનારાઓમાં ઉંડી અસર કરી.

મી. કાળીદાસ ત્રાંબીએ (ટ્રાંસ્વાલ) આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો.

મી. મોલવી હુસેન મામદે ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપતાં ઉરદુમાં અસરકારક લાંબુ ભાષણ કરયું. જે દરમ્યાન હાજરીના વારંવાર શરમના કે તાળીઓના પોકારથી સભા ગજાવી મુકતા હતા. તેમણે કહ્યું કે ગીરમીટીયા હીંદીઓની એવી દશા કરવામાં આવે છે કે ઘણા તો પોતાને હાથે ફાંસો ખાવાનું બ્યારે પસંદ કરે છે. પણ સરકારની આખર આંખ ઉઘડતી નથી ગોરી પ્રજાના મોટા ભાગ મુજબ હીંદી લોકો લુટારા નથી, જુગારી નથી, ચોર નથી, નીશાબાજ નથી તો પછી કયા બાંકસર તેનાપર આવો જુલમ થાય છે. એશીઆટીકોના નામથી જુલમી કાયદા કરવામાં આવે છે. ટ્રાંસવાલની સરકારના કાયદા પ્રમાણે ગોરાઓને પેગમ્બર ઇસ્સુ ખ્રીસ્તીને પણ તે દેશમાં રહેવાનો કે દાખલ થવા હક ન મળે! હીંદીઓને શરૂઆતમાં દરેક રીતે ઉતેજન આપી હવે તેઓની પાસેથી આપેલું ખુંચવી લેવું, અને ઘરબાર તથા રોજી વિનાના કરી દેવા એ જુલમ કેમ સહન થઇ શકે. વિગેરે.

મી. રામાવતાર લલન બર્ધાએ ત્રીજા ઠરાવને ટેકો આપતાં ગીરમીટીઆ હીંદીઓપર પડતાં દુઃખોના દાખલાઓ આપ્યા કે, ૩ પોંડનો કર નહિ ભરવાથી હીંદી ઓરતના જેલમાં વાળી કાપવામાં આવ્યા છે. (શરમ). માને છોકરાથી તથા ઓરતને ધણીથી છુટો પાડવામાં આવેલ છે. અને કહ્યું કે જંગલી પ્રજાને છાજે તેવો જુલમ સુધારાનો ફાંકો ધરાવતી પ્રજા આપણીપર ગુજરે છે. તેની સામે આપણે મુંગે મોઢે નાદ બેશી રહીશું. બાદ ત્રીજો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

ઠરાવ ૪ થો

નાતલના હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ કોંગ્રેસના ચેરમેનને હુકમન આપે છે કે તેઓ ઉપલા ઠરાવો કોલોનીઅલના તથા ઇંડિઆના સ્ટેટ સેકરેટરીને રવાના કરવા કોલોનીઅલ સેકરેટરીને મોકલે

ઉપલો ઠરાવ મી. મહમદ પ્રધાણીએ (પોઇંટ)રજુ કર્યો અને મી. ઇ. એમ. હાફેજી (અરટકોરટ) તથા મી ગુલામ રસુલ (ચારલસ ટાઉન) ના ટેકાથી સરવાનુમતે પાસ થયો. આ પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

મારીત્સબરગના હીંદીઓની માસ મીટીંગ

ગઇ તા. ૨૩ને રવીવારના રોજ મારીત્સબરગમાં લોંગ મારકેટ સ્ક્વેરમાં આવેલ હીંદુ મંદિરના ખુલ્લાં મેદાનમાં નાતાલ પાર્લામેંટમાં પાસ થયેલા લાઇસેન્સીંગ બીલોની સામે વાંધો દરસાવવાને અત્રેના હીંદીઓની એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે શહેરના તમામ લોકો હાજર હતા. આસપાસના ગામડાંમાંથી પણ ઘણા લોકો આ મીટીંગમાં ભાગ લેવાને આવેલા હતા. કુલ હાજરી આશરે ૮૦૦ માણસોની હતી. પ્રમુખ મી. આર. એન. મુડલેએ એક લાંબા ભાષણમાં જણાવ્યું કે આપણા ઉપર જે હાડમારીઓ પડવા લાગી છે તેની સામે જાત જાતના ભેદ ભુલી જઇ એકત્રતા થઇ લડવું ઘટે ... નાતાલ જે આજની સ્થિતિએ પહોંચેલ છે તેમાં હીંદીઓએ પૈસા તથા બીજી રીતે ઘણી અગત્યની મદદ આપી છે. આપણે ડેપ્યુટેશનો મોકલ્યાં, અરજીઓ કરી, અને બીજી રીતે અહીંની સરકારને નમ્રતાથી સમજાવવાને પ્રયત્ન કર્યો પણ તે સઘળું નકામું થયું છે. હવે નાતાલના શહેનશાહને આપણા દુઃખોથી વાકેફ કરવાનો વખત આવ્યો છે. વિગેરે.

મી. પી. એસ. આયરે જુદી જુદી હાડમારીઓ ઉપર લાંબાણથી રીવ્યુ કરી વર્તી સરકારને અરજ કરવાની સુચના

કરી. બાદ નીચેના ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

(૧) હીંદીઓના લાયસેન્સ અટકાવવા બાબતના જે બે બીલો નાતાલ પાર્લામેંટે પાસ કરવાં છે તેની સામે આ મીટીંગ સખત વાંધો દરશાવે છે અને તે બીલોને મંજુરી નહિ આપવાની વડી સરકારને અરજ કરે છે. આ ઠરાવ કેલસથી વિલાયત મોકલવો.

(૨) ગીરમીટમાં આવતા હીંદીઓને અટકાવવાનું જે બીલ લાવવામાં આવ્યું હતું તેની ઉપર ધ્યાન દેવામાં આવ્યું નથી. તે સામે સખત વાંધો દરશાવે છે. અને હીંદુસ્તાનના વાઇસરોયને અરજ કરે છે કે ગીરમીટમાં આવતા હીંદીઓને અટકાવવા.

(૩) ગીરમીટમાંથી છુટા થયા બાદ ગરિબ અને કંગાળ મરદ તથા ઓરતો પાસેથી દર વરસે વધુ પૈંડનો કર લેવામાં આવે છે, અને જેઓ કર આપવાને અશક્ત હોય તેને જેલમાં નાખવામાં આવે છે તે માટે પણ દીલગીરી જાહેર કરે છે. અને આ હાડમારી દુર કરવાની નાતાલ સરકારને અરજ કરે છે.

(૪) આપણા ઉપર પડતાં દુઃખોની તપાસ કરવામાટે કમીશન નીમવા બાબતની ઠરાવની વડી સરકારને અરજ કરવાની નાતાલ ઇંડિઅન પેટરીઓટીક યુનીઅન તરફથી જે હીલચાલ કરવામાં આવી છે તેને ટેકો આપે છે. અને તેમાં દરેક વરગના ભાઇઓને મદદ આપવાની વિનંતી કરે છે.

આ ઠરાવો સોમવારે મેસરસ, આમદ ભાયાત, પી. એસ. આયર, ચારલીનલેવા, એમ. આઇ. મહમદ, આર એન. મુડલે, મનપતસીંઘ તથા લેસ્ટરસ' ગેલ્વીઅલે અંડર સેક્રેટરી પાસે રજુ કર્યા હતા. તથા તેમની મારફત વીલાયત કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને નીચે મુજબ કેબલ મોકલ્યો હતોઃ બ્રિટીશ હીંદીઓની માસ મીટીંગ સરકારને અરજ કરે છે કે એશીઆટીક ટરેડીંગ લાયસેન્સીસ કાયદાને મંજુરી નહિ આપવી. અરજ મોકલવામાં આવે છે.

સરકીટ કોરટની ચાલુ બેઠકમાં ચોરી, ખુન વગેરેના વાંક માટે જે હીંદીઓને તોંધવામાં આવ્યા હતા, તે કેસો ચાલી રહ્યા બાદ ચીફ જસ્ટીસ હેનરીએલે ટીકા કરતાં જણાવ્યું કે હીંદી કોમમાં આટલા બધા જુઠા માણસો છે—હું નથી કહેતો કે બધા હીંદી જુઠા છે—તેને મુખા રાખને અને ગંભીર ગુન્હા થતા અટકાવવા માં સમજુ હીંદીઓ મદદ કરશે.

મી. ઝીણા બારીસ્ટરની મુલાકાત

મી. ઝીણા બારીસ્ટર વીલાયતથી આવ્યા તે વખતે તેમણે ઇંગ્લાંડમાં ચલાવેલી લડત તથા તેનું શું પરીણામ આવ્યું વગેરે હકીકત જણાવવાને 'અખબારે સૌદાગર' ના પ્રતીનીધીએ તેની મુલાકાત લીધી હતી અને જે રીપોર્ટ બહાર પાડયો હતો તે અમે નીચે આપીએ છીએઃ

સવ—તમો સાહેબે ઇંગ્લાંડ ગયા પછી શરૂઆતમાં દક્ષીણ આફ્રીકાના હીંદીઓ માટે શું પગલાં ભરયાં?

જવ—મેં ત્યાંના આગેવાન રાજદ્વારીઓ ઉપર તેમજ પ્રધાનો ઉપર અરજીઓ કરી તેમને સઘળી હકીકતોથી વાકેફ કરી દાદ માગી હતી.

સવ—તમોએ જાહેરમાં કાંઇ ભાષણ કરયાં હતાં?

જવ—મેં બેએક સભામાં ભાષણ કીધાં હતાં. પણ ઇંગ્લાંડમાં આવી બાબતો ઉપર જાહેરમાં બોલવાથી કાંઇ વળતું નથી. ત્યાંના લોકો પોતાનીજ રાજદ્વારી બાબતોમાં એટલા તો મશગુલ રહે છે કે પછી તેમને દક્ષીણ આફ્રીકાની કે હીંદુસ્તાનની બાબત ઉપર વીચાર ચલાવવાનો અવકાશ મળતો નથી અને તેઓ દરકાર પણ કરતા નથી.

સવ—તમે કઇ મીટીંગમાં બોલ્યા હતા?

જવ—રીફોરમ કલબની એક સભામાં હું બોલ્યો હતો. સર વીલીયમ વેડર બરન એ સભામાં પ્રમુખસ્થાને બેઠા હતા અને સર મંચેરજી ભાવનગરીએ લંબાણથી ભાષણ કીધું હતું.

સવ—એ સભામાં ઇંગ્રેજોની સારી સંખ્યા હાજર હોવી જોઇએ

જવ—જેઓ દક્ષીણ આફ્રીકાના સવાલ માં ઉલટ લેતા હતા તેઓ હાજર હતા.

સવ—વાહ, જેઓ એ સવાલમાં ઉલટ લે છે તેઓ હીંદીઓ તરફ દીલસોજી દેખાડેછે કે?

જવ—અલબત, તેઓ ખુલ્લી રીતે હીંદીઓ તરફ દીલસોજી દેખાડેછે અને તેઓ ધારેછે કે હીંદીઓ તરફ ઘણોજ ગેરઇનસાફ થાયછે.

સવ—રીફોરમ કલબની સભામાં તમોએ શું શું કરયું?

જવ—સર મંચેરજીએ અને મેં સભા જનો સનમુખ આખો મુદ્દો રજુ કરયો હતો.

સવ—દક્ષીણ આફ્રીકાનો એ આખો સવાલ તેઓ સમજે છે?

જવ—નહીં, બીલકુલ નહીં ત્યાં તો શું પણ અહીંના કેળવાયલા લોકોનો મોટો ભાગ પણ સમજતો હોય એમ જણાતું નથી.

સવ—એ સવાલ શું તે સમજાવશો?

જવ—અલબત. દુનીઆ. દક્ષીણ આ ફ્રીકાના હીંદીઓના સંબંધમાં બે મુખ્ય મુદ્દાઓ છે. પહેલો કમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક શન બીલને લગતો છે. એ કાયદા મુજબ કોઇ પણ એશીઆટીકથી ટરાંસ વાલમાં દાખલ થઇ શકાતું નથી પ, તેમાં રહેવાસ થઇ શકતો નથી બીજો મુદ્દો "એશીઆટીક લો એમેંડમેંટ" ને લગતો છે. એ કાયદો જોહો પ્રીટોરીઆ સાથની લડાઇ આગમચ ટરાંસવાલમાં જઇ વસ્યા હોય તેમના સંબંધમાં છે. જ્યારે ઇંગ્રેજને પણ ટરાંસવાલમાં નહીં હતા તે વેળાની આગમચ પણ હીંદી વાનો ત્યાં જઇ વસ્યા હતા. તેમને જ્યારે બેબનલત ભરેલો કાયદો લાગુ પાડવામાં આવ્યો ત્યારે કુદરતી રીતે લોક લાગણી ઘણીજ ઉશ્કેરાઇ હતી. તમો જાણોછો કેની એવા કાયદાને શરમુ થવા કરતાં ત્યાં હીંદીવાનોએ જેલમાં જવાનું વધારે પસંદ કરયું હતું.

સવ—પણ હવતો સઘળા વાંધાનો નીવેડો આવ્યો છે કેની?

જવ—હા, આપણે સઘળા એમજ ધારતા હતા. પણ પાછો ફરતી વેળા જ્યારે હું એડન આવી પહોચ્યો ત્યારે હું જોઇને ચમોજ ગભરાયો કે ત્યાંનો મામલો પાછો બગડી ગયો છે.

સવ—એ કેવી રીતે બગડી ગયો છે તે સમજાવશો?

જવ—ટરાંસવાલના પ્રધાનોએ મી. ગાંધી બેરીસ્ટરને ખુલ્લેખુલ્લું જણાવ્યું હતું કે અમે એશીઆટીકલો એમેંડમેંટ એકટ બેચી લઇશું. આવી કબુલાત જ્યારે ત્યાંના પ્રધાનોએ આપી ત્યારે હીંદીવાનોએ પોતા નાં નામ રજીસ્ટર કરવાને કબુલ કીધું હતું. અતલબ કે ૧૯૦૩માં લોરડ મીલનર ના વખતમાં જે જોહવણ હતી તેજ જોહવણ ઉપર આવવાની કબુલાત આપવા માં આવી હતી આ ઉપરથી ત્યાં પાછો મામલો શાંત થઇ ગયો; પણ હવે ત્યાંના પ્રધાનો ફરી જાય છે કે હમોએ મી. ગાંધી સાથ એવા કરાર કરયાજ નથી. ત્યારે મી ગાંધીએ હાલ એવી અરજ કરી છે કે રજીસ્ટર કરવા માટે મેં જે અરજી કરી હતી તે પાછી વાળવી. આ બાબત આપણે કયું વધુ સાંભળ્યું

નથી પણ હું આશા રાખું છું કે તેમાં કશી વજુદ નહીં હોય.

સ૦—એ વીગત જો ખરી હોયતો પરીણામ શું આવે?

જ૦—પરીણામ એજ કે ઘણી પાઘડા આપણા બહાદુર હીંદીયાનો જેલમાં જશે પણ તેઓ આવા નામોશી ભરયા કાયદાને કદી શરમ્યુ થનાર નથી.

સ૦—મામલો જો પાછો બગડયો તો બ્રિટીશ પ્રધાનો અને રાજદ્વારીઓ વચે પડે એવાં કાંઇ ચીન્હો તમને લાગે છે?

જ૦—નવું અને જુનું, એ લોકો તરફથી આશા રાખવી મીથ્યા છે. બ્રીટીશ પ્રધાનો ખુલ્લી રીતે પોતાની લાચારી બતાવે છે કે સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનો વચ્ચે અમારાથી પડાતું નથી.

સ૦—ત્યારે જો ઘણા અસલના જેવો મામલો ચાલી રહ્યો તો ઉપાય શું?

જ૦—ઇલાજ તો કાંઇ નથી. એ ગેર કાનુની તો નહીં માફ થઈ શકે એવો છે. પણ જો આપણને કાંઇ પણ છુટ કારો મળે તો એજ કે જો એ સંસ્થાનીઓ હીંદીવાનીઓની સામે પોતાના દરવાજા બધજ રાખવા માગતા હોય તો પછી હીંદીવાનોએ પોતાના દરવાજા પણ તેમની સામે બંધ કરવા. એ લોક જો આપણને માગતા નહીં હોય તો તેઓ આપણને પણ જોઇતા નથી.

સુ૦—પણ એ કાંઇ લોકના હાયમાં વાત નથી.

જ૦—નહીં, તો આપણે હીંદી સરકારને અરજ કરવી જોઇએ કે જ્યારે આપણા લોકને એ સંસ્થાનીઓ નામોશીમાં નાખવા માગે છે તો પછી શું કામ આપણે તેમનું અપમાન ખમી તેમને આપણા મુલકમાં દાખલ કરવા? જરમનો, ફ્રેંચ વગેરે ત્યાં જઈ વસવાટ કરે તો કાંઇ અડચણ જેવું નહીં; તેમને માત્ર કાળા હીંદીઓથીજ સુગ છે.

સ૦—એવી રીટેલીએટરી સજાનીતીયા આપણું માન સચવાશે?

જ૦—અલબત, આપણું માન જળવાશે એમાં શક નથી, તમારે જાણવું જોઇએ કે આપણે બધા એક મોટી શેહેનશાહતના સભાસદો છીએ. એક સભાસદ બધીજ હાયદો મેળવવા માગે અને નુકસાન સહેજ પણ ખમે નહીં એતો બની શકેજ નહીં. એ સંસ્થાનો એવીજ રીતે કામ લેવા માગે છે. તેમને સઘળો લાભજ જોઇએ છે અને અડચણો કાંઇ જોઇતી નથી. માટે વીચાર પ્રમાણે હવે તો આપણા હાયમાં એજ ચારસ આવી રહ્યો કે જેવી રીતે તેઓ આપણી સાથે વરતે તેવીજ રીતે આપણે તેમની સાથે વરતવું જોઇએ.

એ પછી બીજી કેટલીક વાતચીત કરી ને પ્રતીનીધીઓએ મી. જીનાહનો મોટો ઉપકાર માની તેમની રજા લીધી હતી.

ઇંડી મહોમેદન ડીબેટીંગ સોસાયટી

આ સોસાયટીની એક મીટીંગ તા. ૨૩ ઓગસ્ટના રોજ મી. હાજી હબીબ ઇબ્રાહીમ ખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે તા. ૨ સપ્ટેંબરના રોજ નાતાલ સુલતાનનો વાર્ષીક દીવસ છે તેમજ હજાજ રેલ્વે ખુલ્લી મુકવામાં આવશે તેથી તે રોજ જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવો. સઘળી દુકાનો બંધ કરવી અને મસ્જીદમાં જઇ ના. સુલતાનના હકમાં દુવા માગવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૨૫ ઓગસ્ટના રોજ બીજી મીટીંગ મળી હતી જે વખતે આ શહેર તરફથી મેસર્સ હાજી હબીબમીયાન તથા મહમદ સુલેમાન સરંગને ડરબનની માસ મીટીંગમાં પ્રતીનીધીઓ તરીકે મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. તે સાહેબો એ્રેથી મુરબારની સાંજની ટ્રેનમાં ઉપડી ગયા હતા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મેરીત્સબરગના મેમણ લતીફ એરમાન દાદાની મીલકત તા. ૨૫ ઓગસ્ટના રોજ સુપ્રીમ કોરટે નાદાર તરીકે સ્વીકારી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની કોરટમાં તા. ૮ સપ્ટેંબરના રોજ મળશે.

ડંડીના આમદ મહમદ મકેડમ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી મારીત્સબુરગની સુપ્રીમ કોરટને તા. ૨૫ સપ્ટેંબરના રોજ કરશે.

ક્રેટીસ્ફરટના આઇ. એમ જીનાની નાદાર મીલકતના લેણદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા.૮ સપ્ટેંબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ કોરટમાં મળશે.

ચાલુ વર્તમાન

નોર્થડીન, બીલેર વગેરે ભાગોમાં નવી જુદી જગ્યાએ ચોરી કરવાના ૧૫ ગુન્હા માટે જે નવ જણાને પકડવામાં આવ્યા હતા તેના ઉપર સરકીટ કોરટમાં કામ ચાલ્યા બાદ જુરીએ તેને નીદોષિ ઠરાવ્યા હતા.

ડલેવરીવરના રોરડીના બેનરોમાં કામ કરતા પંજ ગીરમીટીયા હીંદીને કામ છોડી જવા માટે ગયા બુધવારે અમલાજી કોરટ માં ખડા કરવામાં આવ્યા છે. તેમાં બેની ઓરતો પણ હતી. તેઓનો સર સામાન પણ સાથે હતો. પોલીસે તેમાંના ત્રણ ઉપર કામ ચલાવવાનું જણાવ્યું અને બીજાને ચેતવણી આપી છોડી મુકયા. તેઓ સઘળા પોતાની મુશ્કેલીઓ બાબત ફરિયાદ કરવાને કામ છોડી ગયા હતા. માજીસ્ટ્રેટે તેમને કહ્યું, કે તમને દરેકને ત્રણ પૌંડના દંડની સજા થઈ શકે છે પણ હું તમને ચેતવણી આપી છોડી મુકું છું. તમારે ફરિયાદ કરવાની હોય તો રીતસર કરી શકાય છે. તમારામાંના ત્રણ જણા જે મુખી છે તેને હું પૌંડ ૧–૧૦–૦ ૬૩ અથવા ૭ અઠવાડીઆની જેલની સજા કરું છું.

ગયા બુધવારે સરકીટ કોરટની બેઠકમાં ચીફ જસ્ટીસ સર હેનરી બેકલે એક લાંબા ભાષણ દરમ્યાન હીંદીઓને કોરટને પુરતું માનઆપવાનું ફરમાવ્યું. અને કહ્યું કે મને ખબર મળ્યા છે કે ગઇ કાલે કોરટમાં ૫૫ હીંદી દાખલ થયા તેમાંથી ૨ હીંદીએ માત્ર સલામ ભરી. હીંદીઓને કોરટમાં દાખલ થતી વખતે અંગ્રેજી રીવાજ મુજબ ટોપી ઉતારવા સામે જો વાંધો હોય—અંગ્રેજી ટોપી પહેરી હોય તેણે તો ઉતારવીજ જોઇએ—તો તેણે તેના દેશના રીવાજ મુજબ જોડા ઉતારી કોરટમાં આવવું જોઇએ. અને તેમ નહિ તો દાખલ થતી વખતે સલામ કરવી જોઇએ. આ માન હું મારે માટે નથી માગતો પણ ગાદીને માન આપવુજ જોઇએ. આ હકીકત હીંદી તથા તામીલમાં હાજર રહેનારાઓને સમજાવવામાં આવી હતી.

જેલના ખોરાકમાં ડાકટરની સલાહથી વગર કાંઇ ફેરફાર નહિ કરી આપવામાં આવે એવા જેલના વડા તરફથી ખબર મળ્યા છે તે ઉપરથી રેવરંડ કોકે 'લીડર' માં એક પત્ર લખી જણાવ્યું છે કે હીંદીઓ સામે જેલમાં અણઘટતી વરતણુંક નહિ ચલાવવી જોઇએ.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જવાબ પાઠવા સારૂં નહિ, પણ અમારી નજરને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫ રદ કરેલાં વરચાપત્રો બાળવી રાખવા અથવા લખનારઓને પાછાં મોકલવી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬ લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. એસ. ઓસમાન સેન્ડે (પારલ)— અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતીમાં લખશો તો અમે સમજી શકશું.

અ. ઇ. ઓ.

મદદ માટે કોંગ્રેસને અરજ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

આજ કાલ આપણા હીંદી ભાઇઓ ઉપર જ્યાં જોઇએ ત્યાં અહીંની ગોરી પ્રજા અપમાન વરતાવી રહી છે. તેનો એક દાખલો મી. પરસોતમ દાજીના કેસનો છે. મી. પરસોતમે ટરામના કંડકટરે કરેલ હુમલા માટે કોરપોરેશન માથે કેસ કર્યો હતો જેમાં જસ્ટીસ હેનરી એલે મી. પરસોતમના લાભમાં ચુકાદો આપેલ. જે સાંભળી સહુ કોઇ ખુશી થયા હશે. પણ પાછળથી મારા સાંભળવામાં આવેલ છે જે તે ચુકાદા સામે કોરપોરેશને અપીલ કરી છે. હવે મી. પરસોતમની એવી ગુંજાસ નથી જે તેની સામે ટકર લઇ શકે. તો કોંગ્રેસની ફરજ છે કે આપણી હીંદી કોમના માનની ખાતર આ બાબત પોતે ઉપાડી લેવી જોઇએ. નહિ તો જરૂરી ખરચાની તો મદદ જરૂર કરવી જોઇએ. ટરાંસવાલમાં આજે હજારો ના ખરચે અપમાનની સામે લડત ચાલુ છે તેમ આ કેસમાં મી. પરસોતમ હારી જાય તો આજે મી. પરસોતમને ને કાલે કોઇ મોટા આગેવાનને પણ બે મજબતથી ઉતારી મુકવા અચકાશે નહિ. જોથી આ વરચા ઉપર કોંગ્રેસના આગેવાનો પૂરતુ ધ્યાન દેશે ને વાજબીસર પુરતો બંદોબસ્ત કરશે.

ડરબન, પોઇટ લી. આપકુમ અલી મહમદ

તા ૩૧-૮-૮.

ખરચુરણ વરચા

સમરસેટસ્ટેંડથી મી. એમ. બી. સુતરીઆ લખે છે ટરાંસવાલની લડતમાં જેમ મી. આદમ ગુલ ભાગ લેવાને ગયા છે તેમ બીજા મહસ્થોએ પણ ભાગ લઇ ટરાંસવાલના હીંદીને મજબુતી આપવા જોઇએ.

પારલથી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે કેપટાઉનના મી આદમ મુસે ટરાંસવાલની લડતમાં ભાગ લઇ મદદ આપી છે તે ઘણું ખુશી થવા જેવું છે. બીજા ભાઇઓ પણ આવી મદદ આપવાને બહાર પડશે એમ આશા રાખું છું. મી. હરીલાલ ગાંધીની દેશસેવા માટે હું મુબારકબાદી આપું છું.

ડેલાગોઆબેથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહેની ઇંડીઅન એસોસીએશનને રજીસ્ટર કરાવવાનો વીચાર થતાં તે બાબત તજવીજ કરવામાં આવી હતી. પણ તજવીજ કરતાં માલુમ પડયું હતું કે તેવી રીતે રજીસ્ટર કરાવવા માટે તે મંડળમાં પોરટુગીઝ અને કે અંગ્રેજ રૈયતના મેંબરો જોઇએ. આ ઉપરથી અત્રે ના. ૨૩ ઓગસ્ટના રોજ એક મીટીંગ ભરી અહીંના ૧૧ વેપારીઓને પોરટુગીઝ રૈયત તરીકે અને ૫ અંગ્રેજ રૈયત તરીકેના મેંબરો નોંધવામાં આવ્યા હતા.

લેડીસ્મીથથી "ઇસ્લામનો હુકમ બર દાર" લખી જણાવે છે કે તા. ૧ લી સપ્ટેંબરના રોજ જનાબ મવલાના અબ દુલ હમીદખાનની સાહબીરી તથા હીજાજ રેલ્વે મદીના મુનવરામાં ખુલ્લી મુકવાનો મુબારક દિવસ હતો તેથી જગેની સોભા વટી તથા મજીદને રોશની તથા રંગ બેરંગના વાવટાઓથી શણગારવામાં આવ્યા હતાં. આ દેખાવ જોવા જોગ હતો. પણ દુકાનો બુલ્લી હતી એ ઘણી દીલ ગીરીની વાત ગણાય. આ બાબત સોસા યટીના પ્રમુખે પોતાની વગ વાપરવી જોઇતી હતી.

જુન ૧૯૦૮ના રોજ પુરા થતા બ્રા વરસનો રાજીનામો અંજુમન ઇસ્લામનો રીપોર્ટ અમને મળ્યો છે. આ વરસે લવાજમ પી બક્ષીસ લાયફ મેંબર પી વગેરે આમદાની રૂ. ૧૭૨૩-૨૫-૩ની થઇ હતી જે ગયા વરસની પુરાંત સાથે ઉમેરતાં કુલ રૂા. ૩૦૦૪-૮-૦ જમે રાખવામાં આવ્યા હતા. આ વરસે અંજુમન માટેનો હોલ તથા જમીન માટેના રૂા. ૧૬૫૬-૦-૩ ખરચવામાં આવ્યા હતા અને તે ઉપરાંત પમાર છાપાના લવાજમ વગેરેના ખરચમાં રૂા. ૪૪૬-૪-૮ વપરાયા હતા. હાલ સીલક રૂા. ૫૬૬-૩-૨ની છે.

ડેલાગોઆબે ઇંડિઅન લાયબરેરી

આ લાયબરેરીના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૩૧ લાઇના રોજ ઉપલી લાય બરેરીની સીલકમાં પા. ૫-૧૪-૮॥ હતા. ચાલતા માસમાં મેંબર પી વીગેરેના પા. ૨-૨-૬ આવ્યા. તે મળી પા. ૭-૧૭ ૨॥ થયા. તેમાંથી પા. ૩-૦-૦ જે મેંબરના માર્ચ માસમાં કરેડીટ લીધેલી તેને પાછા આપ્યા તે સિવાય ભાડું નોકર નો પગાર, ટપાલ ખરચ, તથા છાપાઓના લવાજમના પા. ૩-૧૧-૩॥ મળી પા. ૬-૧૧-૩॥ બાદ જતાં બાકી પા. ૧-૫-૧૦॥ આજ રોજ બેલેન્સમાં છે. ચાલુ માસમાં મેંબરોના નામ ઉપર ૧૦૦ પુસ્તકો ઇસ્યુ થયાં હતાં જ્યારે ૨૭૫ વીઝીટરોએ લાયબરેરીમાં આવી વાંચવાનો લાભ લીધો હતો ઉપલી લાયબરેરીના સેક્રેટરી મી. ધારશી દેવચંદ રતનાકર તા. ૧૭ સપ્ટેંબરની જરમન સ્ટીમરમાં છુટિઆ જવાના હોવાથી નવા સેક્રેટરીની ચુંટણી કરવા મેંબરોની મીટીંગ તા. ૬ રવીવારે બપોરના બે વાગ્યે થવાની છે. જે પ્રસંગે તમામ મેંબરો તેમજ લાગતા વળગતાઓએ પધારવા કૃપા કરવી.

રૂટરના તાર સમાચાર

ડમારકસ–મદીના રેલવે ખુલ્લી મુકવાની ક્રિયા માટે તથા ના. સુલતાનની સાલેહ ગીરી ઉજવવા મોટી તયારીઓ કરવા માં આવી છે. આ રેલવેને પાછળથી મક્કા સુધી લાઇન જવામાં આવશે તેનો અરચ પૌંડ ૩૧,૦૫,૦૦૦ થશે.

રૂટર જણાવે છે કે બોંબ ફેકવા માટે ગોંસાઇ અને બીજા અલીપોર જેલમાં હતા. તેમાં ગોંસાઇ ઉપર બે કેદીઓએ ગોળા બાર કરેલ છે. બે ગોરા કેદી ગોંસાઇની મદદે દોડી ગયા. પણ તેના ઉપર ગોળી ઓ ઉડવામાં આવી હતી. એકને સખત ઇજા થઇ છે. જેલના અમલદારોના સખત બાંધા છતાં કેદીઓના મીત્રોને મળવાની રજા આપવામાં આવતી હતી.

ગોંસાઇને માથામાં અને અંતઃકરણમાં જખમો થવાથી મરણ પામેલ છે.

મોંબાસા પાસે પોર્ટ ફલોરેન્સમાં મરકી ના થોડાક કેસ થવા લાગ્યા છે.

મુલાઇ હાફીદે અબદુલ અઝીઝને ફ્રેન્ચ ની હદમાં નસાડેલ છે. અને પોતાને મોરાકોના સુલતાન તરીકે જાહેર કરેલ છે. શહેરમાં ખુશાલી ફેલાઇ રહી છે.

મેકસીકોમાં મોટીઆગથી લાખો ગેલન તેલ બળી ગયું છે.

ઇરાનમાં કેટલાક રેવોલ્યુશનીસ્ટોએ શાહના લશ્કર ઉપર પરેડ વખતે ધેરો ઘાલ્યો હતો. અને ૬૦૦ જેટલાને મારી નાખવામાં આવ્યા છે. ઝઘડો હજુ ચાલુ છે.

ઇગ્લાંડમાં વરસાદ વગેરેનું બહુ જબરૂં તોફાન થયું છે. ઇગ્લીશ ખાડીમાં બહુજ તોફાન હતું તેને લીધે ઘણાં વહાણો નષ્ટ સ્ટીમરો ભાંગી તુટી ગયાં છે અને હજારો પાઉંડનું નુકશાન થયું છે. ઉતારૂઓ વાળી કેટલીક સ્ટીમરો બહુજ ભયંકર હાલતમાંથી બચાવવામાં આવી છે. ફ્રાન્સના ઉત્તર ભાગોમાં પણ આકરૂ તોફાન નડેલું છે અને ત્યાં પણ સેંકડો વહાણોને ગંભીર ઇજા થઇ છે.

પેકીંગમાં બહાર પડેલ એક જાહેર નામાથી રાજ્યધારણનું એક નવું ધોરણ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. આ ધોરણ માં ચીનમાં બારણાંને બોલાવવાની જોઇવણ થઇ છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

મી. તીલકને દેશનિકાલ કરવામાં આવ્યા થી કલકત્તાની કુત્રલી કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ એ શોક પ્રદર્શિત કરવા કોલેજમાં ઉઘાડા પગે દાખલ થયા હતા. પંજાબી પત્રના અધિપતિએ તથા બાબુ અજીતસીંહે જામવાં વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં છે અને ખાટલા ઉપર નહીં સુવાની તથા જોડા નહિ પહેરવાની બાધા લીધી છે. કેટલાક મામોના વિદ્યાર્થી ઓએ હડતાળ પાડી છે.

'સ્વરાજ્ય વિજય' પત્રને મળેલા ખબરો માં જણાવેલું છે કે સાબરમતી જેલને દરવાજે મી. તીલકને સોંપાયા પછી તેમનું વજન કરી કેદીનાં કપડાં પહેરાવ્યાં હતાં તે વખતે કેટલાકની આંખમાંથી આસુ વહેવા લાગ્યાં હતાં મી. તીલકે જણાવ્યું હતું કે સ્વદેશ માટે આ સન્માન થાય છે તેમાં હું મને પોતાને ભાગ્યશાળી માનું છું માટે કોઇએ ખેદ કરવો નહિ. તેમણે પહેલે દિવસે ઉપવાસ કર્યો હતો જેલમાં દૈર્યવાન જણાય છે. તેમને જાડો રોટલો અને ભાજીનો ખોરાક એક વેળા મળતાં તેને નમન કરી તેમણે જણાવ્યું હતું કે હીંદના ૩૦ કરોડમાંથી ૧૦ કરોડ માણસો ને આવો ખોરાક પણ મળતો નથી અને બાકીના ૬૫ કરોડ જેવો ખોરાક ખાય છે તેવો આ ખોરાક ખાવામાં મને કશી અડચણ નથી.

મી. તીલકનું 'કેસરી' નામનું છાપું હમેશ મુજબ મી. કૃષ્ણાજી પ્રભાકર ખાંડી લકર બી. એ. ના અધિપતિપણા નીચે 'કેસરી' છાપખાનામાં પ્રગટ થાય છે.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું ■ જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર કીંમતી ૨ ની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PETTERMARITZBURG, Natal.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ બાલ્ડ રંગસ્તાની		૨૩ ૬	થી	૨૪ ૬
બીનડીના	,,	૨૬ ૬	,,	૩૦ ૬
એફ. એક્ષ. ડી. આર.		૨૩ ૦	,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧ ૬	,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દુંડાના	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૨ ૬	,,	૨૩ ૦
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૪ ૬
મગની	,,	૨૯ ૦	,,	૨૯ ૬
અડદની	,,	૩૦ ૦	,,	૩૧ ૦
બબુ મુંબઇના	,,	૨૨ ૦	,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૬ ૦	,,	૨૬ ૬
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૬
ચણા	,,	૧૧ ૦	,,	૧૧ ૬
બીનીસ		૧૬ ૦	,,	૧૭ ૦
કચ્છું તેલ ૧ ગાલન		૩ ૨	,,	૩ ૬
એરંડીનું	,,	૨ ૬	,,	૨ ૮
બીનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૬
નાળીએરનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૮
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫ ૬	,,	૧૬ ૬
પીળી	,,	૧૪ ૬	,,	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦ ૬	,,	૧૧ ૬
આટો		૧૧ ૩	,,	૧૧ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ				૭ ,,
મરચાં		૦ ૪	,,	૦ ૬૫
લી પેટી ૪ ટીનના પૈસા		૭ ૧૫	,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦	,,	૮ ૧૫
પારાશીન ગેરેહેડ				
,, વાઇટ રોસ		૮ ૨	,,	૮ ૬
,, ,, ગાલન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦ ૦	,,	૧૧ ૦
દેશી		૯ ૬	,,	૧૦ ૦
ડાઇમંડ સોપ		૧૩ ૦	,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬ ૦	,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬	,,	૪૫ ૦
નેપ્ટર ટી		૧ ૮	,,	૧ ૯
મારીસ ગાલન		૨ ૧૧	,,	૩ ૦
સોપારી સેવરણની		૦ ૧૧	,,	૧ ૦
નીલ્લ પોઉંટ સીગારેટ		૧૭ ૦	,,	૧૭ ૬
દુધ નેસલનું		૨૦ ૬	,,	૨૧ ૬
લીમ્બ (લીવરપુલ)				
સસ્તા એકની		૪ ૩	,,	૪ ૬

એક કમનસીબ બાળક

ગયા સોમવારે રેલ્વે સ્ટેશન આગળ ૧૫ વરસની એક નીરાધાર કેટલાક રોગથી પીડાતી દયા ઉપજાવે તેવી હીંદી છોકરી જોવામાં આવી હતી. તેને માજીસ્ટ્રેટ કે પોકટરના સરટીફીકેટ વગર હીંદી ઇસ્પીતાલ માં રાખવાની ના પાડવામાં આવી હતી. એટલે તેને પોલીસ ચોકીમાં તે રોજ રાખી બીજે દિવસ માજીસ્ટ્રેટ પાસેથી હુકમ મેળવવા ચીફ કોન્સ્ટેબલ કોરટમાં લઇ ગયા. આ કમનસીબ બાળકને કેકાણાસર પાડવાને બે ઇસ્પીતાલ, જુની હીંદી ઇસ્પીતાલ, નવી હીંદી ઇસ્પીતાલ, ચેપી રોગની ઇસ્પીતાલ, ડીસ્ટ્રીકટ સારજન્ટ ડો. વોરન્ડ, કોરપોરેશન મેડીકલ અમલદાર, ડોકટર બંન્દાન અને સીટી કોરટના ચીફ કલાર્કને અરજીઓ કરવામાં આવી. પણ કોઇ જગ્યાએ તેને કાંઇ આસરો મળ્યો નહિ હતો. ચીફ કોન્સ્ટેબલે માજીસ્ટ્રેટને જણાવ્યું કે આવા નીરાધાર લોકોને માટે કાંઇ જોગવાઇ કરવાની ઘણા વખત ઉપર માગણી કરવામાં આવી હતી. તે ઉપરથી સરકારે બે ઇસ્પીતાલમાં ગોઠવણ કરવામાં આવશે એવું જણાવ્યું હતું. પણ તે ગોઠવણ હજુ સુધી કરવામાં આવી નથી. માજીસ્ટ્રેટે આ બાળકને ઇંડિઅન ઇમીગ્રંટ ફ્રરટ્ટ સ્ટ્રીટ ઇસ્પીતાલમાં મોકલવાનું જણાવ્યું હતું.

નવું પુસ્તક

સત્યાગ્રહની કહાણી

સત્યાગ્રહની લડાઈ કેવી જબ્બર ચાલી છે કે તે બાબતનું પુસ્તક લખવાની ઘણા માણસો તરફથી માગણી થઇ છે. તે વિષે ચર્ચા આખી દુનિયામાં થઈ છે. તેનો ઇતિહાસ ઘણી જગ્યાએ ચંચાશે એમ અમે માનીએ છીએ. તેથી તેવું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં બહાર પાડવાનો અમે ઇરાદો રાખ્યો છે. તે પુસ્તકમાં આખી લડાઇનો ઇતિહાસ આવી જશે. તેમાં મુખ્ય માણસોની છબીઓ આવશે. જુદે જુદે વખતે બહાર પડેલાં કારટુનો વિગેરે પણ આવશે. સરકારની સાથે થએલાં બધાણોનો હેવાલ પુરો આપવામાં આવશે. તે પુસ્તક મી. પોલાક લખવાના છે. તેને સરસ કાગળ ઉપર છાપવામાં આવશે. અને સરસ પુંઠાથી બંધાશે. તેવું પુસ્તક છાપવાનું ઠામઠેકાણું અને મજુરીનું અંદાજ બહુ સખત પડશે. મહેનતાણાની તો બાબતરીજ નથી કરતા. એ પુસ્તકની હજારો નકલ ખપે એવું આપણામાં જોસ નથી. તેથી અમે એક હજાર નકલ બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. જ્યાં સુધી પાંચસેં નકલના ઘરાક થાય નહિ અને તેની કિંમત ન મળી જાય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક બહાર પાડવાનો અમારો ઇરાદો નથી.—કેમકે અમારી તાકાદ નથી. તેની કિંમત ઘણા વિચાર પછી અમે પાંચ સીલીંગ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

આ પુસ્તકનો મુખ્ય ઉપયોગ હીંદુસ્તાનમાં તેનો ફેલાવો કરવાનો છે એમ માનીએ છીએ. જે હીંદી તે પુસ્તક ખરીદી શકે તે બદલે જો મુલક બોકલે તો તેમાંથી અમે ફાયદો મેલીએ છીએ. તે એ કે હીંદી દુઃખોની કહાણીનો પ્રચાર થાય. આ પુસ્તકમાં જો કે ત્રીજા ભાગ ના દુખનો પુરો હેવાલ નહિ આવે તો પણ તેમાં એવું એક પ્રકરણ આવશે કે જેમાં ઘણું ભાગે તે દુઃખોનો સમાસ થાય.

હવે આ પુસ્તક બહાર પાડવું કે નહિ તે અમારા વાંચક વરગ ને હીંદહિતેચ્છુ ના હાથમાં છે.

જેઓ તેના ઘરાક થવા માગતા હોય તેઓએ પોતાનું નામ તથા ઠેકાણું નીચે ને ઠેકાણે મોકલી દેવાં. તેના સ્થળે શ્રી. ૫/ મોકલવી. તેના સ્ટાંપ અથવા મની ઓરડરજ મોકલવાં. કેમકે એક મોકલવાથી તેની ઉપર કમીશન બેસે છે. જેઓ પૈસા મોકલશે તેઓને પહોંચ આપવામાં આવશે, અને જો ઉપરનું પુસ્તક બહાર નહિ પડે તો તે પૈસા પાછા આપવામાં આવશે. પુસ્તક લખાતાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. બાકીનાં બે માસ જવાનો સંભવ છે. બાકીનાં બે માસ બહાર પડતાં ચાર માસ વખતે જાય. જોકે જો આજથી ૭ માસમાં અમે જે પુસ્તક બહાર નહિ પાડીએ તો અમને મોકલેલા પૈસા અમે તે તે ઘરાકને પાછા આપવા બંધાએલ છીએ.

જેઓ પુસ્તકને સારૂ પૈસા આપે તેઓ એ બાબતની બાકીની પહોંચ મળવી ને જોવી. તેનેજ અમે પહોંચ મોકલીશું.

પૈસા તથા નામ નીચેને ઠેકાણે મોકલવાં.

ઇન્ડિયન ઓપીનીઅન પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અથવા

એમ. કે. ગાંધી,
મોકલ ૧૭૯૨,
જોહાન્સબરગ.

આર્ટ પેપર ઉપર છપાએલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા બાદશાહ નકરોજી.
એ. બરહીસ બહદુદીન તહબજી.
મી. એમ. એચ. નઝાર.
ઓડ્રયન સ્ક્વેયર એરર કાર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદીન હજ્જાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. ઓ. અલી.

કીમત: દરેકની જોડી એક. પોસ્ટેજ અરધી જોડી.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંડિયન ઓપીનીઅન પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ..	0	6
કાયદા સામે થવાની ફરજ.		૦-૦-૩
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.		૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.		૦-૧-૦
ઇ. એ. કાયદો ૧૯૦૭		૦-૦-૬
મારો જેલનો અનુભવ.		૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર		૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.		૦-૦-૬
સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ)		૦-૦-૬
સવેદિયા	0	0 6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ અર્ધ જોડી ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

લખવાનું ઠેકાણું:—

ઇંડિયન ઓપીનીઅન પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

ટ્રાન્સવાલ રજીસ્ટ્રેશન

* * કાયદો.

ખુની કાયદો, તેના ખરડા તથા તેને લગતી પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાની કલમોનો ગુજરાતીમાં તરજુમો.

કિંમત ૭ જોડી. પોસ્ટેજ ૩½ જોડી.

આજ આફ્રિકાના દરેક સ્ટોપ સ્વીકારવામાં આવશે.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે બહુજ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET
P.O. Box [illegible]

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

❀ ❀નવા તથા ઉંચી ઇગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ.❀ ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફેશનેબલ બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ.

કીફાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

મારફતીયા મારે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506, West Street,
DURBAN.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 1126

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc Established 1898. Head Office: Bombay.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4076, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL Co.,

Upholsters, Coir and Wire tress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
ઘોડા તથા વાઘરની મેટરેસ બનાવવાનું ઠેકાણું.
Telephone 1434.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS and DIRECT IMPORTERS.
330 Pine Street, DURBAN.
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Address: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and Ar

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

36, MARKET STREET,
Branch: 128 Market Street, Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 453. Corner Keller & Jan Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Addr.: "FAJANDAR."
Head Office: Vahoor Colaba, India

શેઠ. મહમદ હુ.

નાતીઓનો જથ્થાબંધ અને છુટો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફીસ ૬૪૪ નં. ૨૮ કિંગ્સલી રોડ, ડરબન.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 839

ઈ. ઈ. ઇસ્માઇલ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

ઓફીસ ૨૩૮૮ જોહાનિસબર્ગ.

ઇસ્ટકેપ ઉપરાંત અને હોલસેલ ડ્રાપરી ગ્રોસરી ઇર્ન્મોન્ગર તથા ફેન્સીજ ગુડ્સની દુકાન બનાવી આપેલ. કીફાયત ભાવથી મળશે

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ગયલી તા આંકમાં ૪૦–૫૦ પાનાના એક હજાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ઇજીપ્તના એક દેશભક્ત તથા હીતચિંતક તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકજી ગીરટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનાર આ પુસ્તક રાખવાલાયક દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે તુરત નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. Press, Phoenix, Natal

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL 'RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Building)
Tel. Add.: "AJSIERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telepeone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
મળશે, ગુજર અને મરાઠા દેશ બજારો સપ્લાય માટે જે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 932, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2133. Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Factory: Stand 42, 5 6th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 3250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાલજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૩૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

મોપાલભગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Chairs, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6028, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
38 & 85 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE.
General Merchant. All kinds of Groceries,
66 Rissik Street Tel. Add. "CASOOJEE."
Branch: 70 St. Johns Road, 12 & 14 Milner Rd.,
EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૬-૨૪૭. એડીસન બ્લોક,
જોહાનીસબર્ગ ફુટ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGHATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડરે મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
Branch: 31 MARKET STREET, JOHANNESBURG

સ્વદેશી ખેતરના રસના ડીલ.
આ રસને તાજા કરીનારસમાં જરા ફરક નહિ
મુકેલ—ઓરેંજ અને પાઈનેપલના બાટલા.
ખીમજી વીરજી, પોર્ટએલીઝાબેથ.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

દેશી મીઠાઈ.
ઘઉની અને સરની, મેસુબના વીગેરે
કે. ભુવન,
૧૬૦ એ ગ્રે એવન્યુ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. *Lourenco Marques*

વેચવાના છે.
જલદથ્વનાં બારડાં આઠ મીલના ટુકડા ફિરદ કલમ ૫૬મી.
પ્રભુદ્ય આમદ પોંદર,
ફાર્મર. પોનેવીલ જં'કશન.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 38,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Rissik and Von Brandis Streets, 3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4209. Tel. Addr: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

ફક્ત ઘોડાજ વખત માટે

ગ્રેશે લક્ષ નાણાં રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

નફા પછી ચોખ્ખું ઠકાના આશીક શેર દોઢસો છે.

સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને મીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગોઠવણ.

ધી ભરૂચ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

ભરપુ રૂા. ૭૦૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

બીજું બાંધકામ ચાલુ છે, મશીનરી આવવા માંડી છે. શેરો નંગ ૭૦૦૦ દરેક રૂ. ૧૦નો રજીસ્ટરમાં દાખલ છે. તેનાં નાણાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે ભરવાં. રૂા. ૧૦) આરજી સાથે, રૂા. ૧૫) એલોટ મેન્ટ સાથે અને બાકીના રૂપીઆ કોમરેકટરો કહેશે ત્યારે આપવાં પડશે.

ચડ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

આબેદલાલ અબ્બાસ કરની કું.—સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરર્સ એન્ડ એજન્ટસ—ભરૂચ.

જાહેર ખબર

એ૬ સત્યવીર કયા તથા મુસ્તફું ગામેલ પાશાનું બાજરાનું વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં ગ્રેસરસ ચોકમલ બ્રધરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL.

107 West St., (Grey Street, Corner)

DURBAN.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 98. Tel. Add.: "NORBARDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોકસ ૯૮. ૧૦૨ કવીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન

Telephone 864

A. E. CAMAY & CO.,

INDIAN OPINION

PUBLISHED INDIA AFRICA INDIAN OCEAN WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, September 12th, 1908. No. 37.

Tel: Add: "GOBYRUMJEE"

JALBHOY & SORABJEE Bros. Telephone No.: 952.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમારે લાલ સસ્તા પાતરાનો તેમાતો મેલાનો તથા વેચવાનો છે.
કેપટાઉનની કુલ મધ્યીના સીલ એજન્ટ. સહુથી દીકામત દામે મળશે.
TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડાલર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેના કે:—
ગોરસોનાં કપડાં, બ્લાકબીસ, તાકડ ગાઉન્સ, સમીસ, ઓકરાંગ્રો મટિનો ફેન્સી સામાન ફ્લેનલ, બ્લીન્ક્સ, ટોપી, કાનટોપી, બ્લાકર, ઉનની શાલ, રૂમાલ,ફિલપમ,ટ્રવેસ, દરેકજાતનો ફેન્સી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉન્ની જાતના મીનાઈ પ્યાલા, રકેબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી માલ બાબુઓ વાસ્તે સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મેટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ દીકામત દામથી વધા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે
એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on [illegible]

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ વધા દરેક પ્રકારના ધંધાદારીઓની માહેરમાં વેચી આપવામાં આવે છે. ભાવો તપાસ મોકલવામાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES—Beckett's Building, Market Square, Johannesburg.
Box 2968. Tel. Address: TOMASELLI.

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગાહકોને રહેવા વીગેરેની સગવડ માટે રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Pordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SOLIMAN."
Box 3553. JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

R. R. NAIDOO,

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries.
64 Walmer Road,
Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER PIER STREET.
P.O. Box 353. Telegrams: "MEJON."
PORT ELIZABETH

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

8 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box [illegible]

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી વિગેરે જાતે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane, Pordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

સસ્તો અને ઉંચો માલ.

ઘન સીનારેડ, સુમાત્રા કોફ કેમ વગ છતીસા ફેમ વિગેરે જાતનો તમાકુ અમારે ત્યાંથી મળશે.

[illegible]
૧૬૪ બે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

મરેદવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

P.O. Box 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Booties,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks.	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER. Also at the said Office for S.A.— Agents:—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, 24, George's Street, CAPETOWN.

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 50 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂહ મજબી અમારા ઓરડીઆના ઘરાકી બેબો બોલાવી છે.
સર્વ જેનારને બહુ ફીફાયત ભાવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
દેશ બંદરનું લાવવું પુરસ્કારપર બી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 85

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઈ. પી. બ્યાસ,

પ્રોવીઝન અને જેનરલ મરચન્ટ્સ, ઈમ્પોર્ટર્સ

ઈમા પી વેપારી છે.

BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5830

JOHANNESBURG.

Parsi Aspandiarji Edalji Patel,

General Merchant, Agent, Bookkeeper and Court Interpreter,

BOX 207, POTCHEFSTROOM

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

RATANJI MAKAN.

TAILORS & OUTFITTERS.

65 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4, Tel. Addr.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 } NATAL;
Zeerust Box 77 } TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ ઈમ્પોર્ટર.

તમી રેશમ અને બીજાઓ તથા બનાવટ ઈમા

મારકેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે)

બોક્સ ૫૪૨૦, જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL,

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Snoek.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jabbar & Sorabjee Bros. Durban.

ઘણુંજ મોજ દરનો જુનો.

બનાવટ બનાવેલ.

૧૨૫ કેસલ સ્ટ્રીટ.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઇ

એ આફ્રીકામાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમર્સોમા ટન ૪૫૦૦ સાધો મુંબઇ તા. ૨૯ મા ઓગષ્ટના રોજ ઉપડશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉદીજન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરાપણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

બરોબર આજે કંપનીક મુદતથી આપણા હીંદીભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો બખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નું દુઃખનો કરક થઇ ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાય છે. માટે આ કંપ મુદતની મુસાફરીનો બરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સફરનું આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારવાથી બંદર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે જણાવાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વખર બંદરે આગબોટ પહોંચી જવાની બબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવનર્સ સીધે કોલંબો હોકે મદ્રાસ મોર કલકત્તા સીધે બાબક જાતી હે.

અમકુઝા ટન ૨૮૦૦ ૩ સપ્ટેંબર.

અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ ૮ સપ્ટેંબર.

நெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

"தம் ஸரவி" டன் 2,200 செப்டம்பர் 12ம்
கொலம்பு மதராஸ் மர்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

கி. ஹஸன்ஜீ ஹபிபானி கு.

கிங் அன்ட் ஸன்ஸ். ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. Telegrahhic Address: Kathorian
King &Sons, P.O. Box 125.
West Street, Durban.

વેપારીઓ બહાદર

અમેરીકા નામું. (યુક્ત સંપીત) જ્યાં સોનાની ટકી સહીત, કરતા અમુલ્ય ગુણવાળું સંશોધન. પ્રોફેસનલ એકાઉંટંટ, ઇંડન મેમબર એફ કેમબર સીનીયર કેમબર ઓફ યુક્ત સંપીત સરકીકેટ બરાબરનાર:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા વધારો, વેપારની ચાલી પદ્ધતી, વેપાર બીલવવાના સાધનો, પદ્ધું અંગરેજ નામું, બેલન્સ શીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ ખાતું, ડુપ્લીકેટ બુક, વગેરે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી દરેક અભ્યાસના વેપારી વકીલ મુનશી, મહેતાજી, વાચોતર, શેરસમન, બ્રોકર મેન તેમજ બીજા વ્યાપારીઓને ઉપયોગનું છે. આખરથી બનાવ મહાજનના મુખ્યારા નામ, ઠામ, ઠેકાણાંનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત રૂા. ૫ પાંચ. નામ નોંધાવવા માટે લખોઃ S. J. RANDERIA, P. O. Box 848 Durban, બારવા કોમરશીઅલ રોડ, ડરબન. બી. એસ. બારખને ત્યાં ગયે બધી નામ નોંધાવા મહેનતાણી કરવી. વેપાર બાબત બધે પ્રગટ કરવું.—બી. એસ. બા. તરીકેના.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે ખાસ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો બીજે સસ્તા અને દેખાવ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET
P.O. BOX 17

ટોપીઓ ! ટોપીઓ !! ટોપીઓ !!!

નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ.

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

જેરીઝન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.
મહારાજ ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઝન કેપ્સ.

કીંમત વાજબી.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાપ્તસ્થીસ્થ અને લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506, West Street,
DURBAN.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
76 MARKET STREET.
BRANCH: 107 MARKET STREET. Johannesburg

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kafir & 12th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Vaidor Chlara, India

એન. મહમદ કુ.
નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને માટે માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.
વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફીસ ફોજ નં. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

T. Sutton Flack
& Co.,
ESTBLISHED 1868.
870, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. E. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 829

Tel. Add.: POHOOMULL- P.O. Box 1196
POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc
Established 1858. Head Office: Bombay.

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thomas Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4170, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

ઈ. ઈ. ઇસ્માઇલ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લેકેરાન.
બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાનિસબર્ગ.
ઓર્ડરો ઉપર ધ્યાન અને હોલસેલ ભરવામાં આવે છે.
ઇન્ડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી કમીશન જથ્થાબંધ કીંમત આવથી મળશે

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town
BRANCHES (22):
Woodstock, Salt River, Observatory, Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.
Head Office: 24 Frere St., Woodstock

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,
Upholsters, Coir and Wire tress Manufacturers.
Factory: 157 Loop Street, Capetown.
ગાદા તથા વાળાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.
Telephone 1404.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN.
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA.

મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ

ઉપરનું ભાષણ "ઓપિનિયનની" ડાયરી ના આકારમાં ૪૦-૫૦ પાનાના એક હજાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ઇજીપ્તના એક દેશભક્ત તથા ઇસ્લામના એક બેરખ્વાહ તરીકે, તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકજી મીસ્ટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરેકાએ જાણવાનો દરેક હીંદીને લાભ મળે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે નીચેના સરનામે લખવું.

I. P. PRESS, PHOENIX, NATAL.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 12TH, 1908 No. 37

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page

On Closer Union 419
Savage! 420
Homeless and Destitute 420
The Old Prescription 420

OTHER ARTICLES :—

The Volksrust Cases 421
Cape Asiatic Grievances 422
At the Heart of the Empire ... 423
The Sultan's Accession 423
What Indians have done for the Empire 425
Asiatics in Mauritius 425
A Disgrace to Durban 425
Philosophy in Quatrains 426
Indian Patriotic Union 426
Problems of Empire 427
Nobody's Child 428
Mr. Gandhi's Speech 429
Mr. Rustomjee's Challenge 429
Notes on the Transvaal Struggle ... 430
Late News 432

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 12TH, 1908.

On Closer Union

THAT man is a gregarious animal is no new discovery. And he never evinces this primal characteristic so unmistakeably as when he fears attack and takes precautions for defence. It is this fundamental motive that is to-day working as a leaven in the mass of discordant elements in South Africa, and bringing the white races closer together, if only by way of a species of life insurance.

And how does this affect the coloured races, and especially the British Indian settlers of the sub-continent? A Conference is to sit within the next few weeks, whereat will be discussed all the vast problems agitating South Africa—shipping freights, customs dues, railway rates, labour, the *modus vivendi*, the Native question, Asiatic policy, and the franchise. How will the coloured people emerge from the melting pot? Let us see who and what are the participants in the Inter-Colonial Conference.

First and foremost there is the Cape, which will have the largest number of representatives. A majority of these will be Government supporters, of whom a proportion are direct Bond representatives. Whilst both political parties have publicly confessed their adherence to the present Constitution of the Colony, whereby the coloured franchise is admitted, there are, nevertheless, reactionary elements at the Cape much influenced by the Transvaal and the Orange River Colony, and which are not over anxious to see the retention of this coloured franchise. It is certain that powerful arguments in favour of restriction will be brought to bear upon those members of the Conference who are not actuated by any very deep-rooted sentiments of abstract justice, so far as the coloured races are concerned.

Next, there is the Transvaal. Our Northern neighbour sends eight delegates, four of whom are to be Dutch and four English. Of the English members, three are Colonial-born. Two are frankly hostile to the aspirations of colour, and another is not animated by any broad sympathies towards non-whites. The past history of the Transvaal is notoriously reactionary in regard to the colour-problems of the Colony. The old Grondwet forbade equality between white and coloured, either in Church or State, and the ideal of the brotherhood of man has never had anything like its due recognition with Transvaal politicians; and this is true of both political parties. Negrophile members of the Assembly are almost non-existent, and whilst, for party reasons, or because of the crying injustice of the principles involved, one section of the community may combat the anti-colour proposals of another, both are quite capable of combining, as, in fact, they have confirmed, for such purposes as the refusal of the political or municipal franchise to the non-white population. There is, obviously, nothing to hope for from the Transvaal.

Much the same may be said of the Orange River Colony, where the Dutch element of the population, with its reactionary views on the colour question, predominates, though it is but fair to add that its anti-colour policy is admirably seconded by the other section of the white community.

Lastly, we have Natal, which is sending its quota to join in the deliberations of the protagonists of closer union, in one form or other. We need say but little of the native policy of this Colony. Its history is writ large in the Report of the Native Affairs Commission, than which it would be difficult to find a more unfavourable criticism of Natal native administration. We can, however, speak with some authority on Natal's treatment of the Indian problem. It has been consistently retrogressive, from an ethical and a humanitarian point of view. First, there was the introduction of chattel-labour, resulting in gross injustice and cruel inequality to the wretched victims of the system. Later, when it was found that the freed serfs actually sought to earn an independent livelihood within the Colony, instead of returning to their homes whence they had been torn, often by false pretences, a tax upon freedom was imposed upon Indian men, women, and children alike, the object being to hunt them out of the country, or compel them, in unfavourable circumstances, to revert to the position of helots—a policy which, on the one hand, leads to suicide and immorality, and, on the other, to penury, disease, and starvation. There was once a political franchise for free Indians. To-day that is virtually taken from them. To-day there is a municipal franchise for free Indians. To-morrow, if the Natal Government can hoodwink the Imperial authorities cleverly enough, even that privilege will be taken from them. There is a Licensing Act creating Municipal Courts of Appeal and District Licensing Boards, upon which no Indian may serve, and which are empowered to refuse an Indian licence arbitrarily, without the possibility of appeal to the Colony's Courts of Justice; a power which, in the case of the Municipalities especially, is far too often exercised. And now we are threatened with two more licensing measures designed to utterly destroy Indian trade throughout the Colony. With such a record of public immorality, we know what to expect of Natal.

It must be frankly realised that the South African Colonies are not approaching the forthcoming Conference with any altruistic motives. Their main object is to consolidate the interests of the white races in such a manner as to admit of no possibility of questioning on the part of the coloured peoples. Where at present a coloured franchise exists, desperate efforts will be made to withdraw it. Where such a franchise does not exist, everything will be done to maintain the *status quo*. The trend of South African policy, almost everywhere, will be towards the curtailment of the liberties of the coloured peoples, who are destined, in the eyes of the dominant caste, to be hewers of wood and drawers of water, for all

eternity. Whether the coloured races will be content to remain Gibeonites in perpetuity is quite another matter.

Meanwhile, what is the Indian community in South Africa to do, and what has it done? To begin with, it is one community. It has already realised the need of closer union. For the last three years, at least, it has been on the defensive. In Natal, all the local committees accept the benevolent rule of the Natal Indian Congress. Similarly, the British Indian Association charges itself with the guardianship of the peculiar interests of the Indians in the Transvaal. The Orange River Colony is a negligible quantity. Rhodesian Indians are united, in their small numbers, to fight the present menace. And, in the Cape, a Conference has recently sat, whose object was to consolidate the Indian forces there, in order the better to front the increasingly frequent attacks upon the liberties of our brethren even in that comparatively free Colony. But the main thing to observe is that Indians all over South Africa are uniting to help each other wherever danger threatens, for it is realised that a blow aimed at one section of the community is a blow aimed at all Indians wherever resident. What affects Rhodesian Indians equally affects their brethren elsewhere in South Africa, and all unite to proffer aid in various forms when the necessity arises, in similar manner to that given at the height of the Transvaal struggle. Though some Indians be disfranchised and others enfranchised, community of interests forbids any barrier to mutuality.

It is, then, for the united Indian communities of South Africa to make it plain to the delegates of the Inter-Colonial Conference that Indian interests may only be decided upon with due reference to Indian views. That is the lesson taught by the Transvaal struggle, and unless the lesson be thoroughly learned, we very much fear that similar struggles will take place all over South Africa, a contingency that, we are sure, all thoughtful people will hesitate to contemplate with any satisfaction. We claim, indeed, that British Indians in South Africa have set an admirable example in the direction of peace and closer union. On the whole, they have, for political and municipal purposes, put aside all differences of race, faith, caste, and condition, and have coalesced for the furtherance of their common good. The motive may not have been a very lofty one. Primal emotions seldom are, judged by the highest ethical standards. Yet self-defence has compelled them to stand shoulder to shoulder, and, from the primitive selfishness of the original instinct will spring effects as beautiful, as ennobling, and as patriotic as anything which the sub-continent may have to show in the generations to come.

Savage!

It is no exaggeration to say that the sentences pronounced upon the Natal Indian leaders and their companions by the Volksrust Magistrate are savage. And this we feel no hesitation in saying, although their solicitor asked for the severest penalty. But, though we have used a strong adjective to describe our sentiment regarding the sentences, the Magistrate could perhaps hardly be blamed. To him, sitting as a Court to assert the majesty of the Law, the re-entry of the brave Indians was an open defiance. And he no doubt considered it his duty to visit such an act with a severe penalty. But there is no excuse for a Government which manufactures crime in this manner, and imposes needless and cruel suffering on innocent people. However, British Indians have elected the path of suffering for redressing their wrongs. And they cannot cavil at what they have elected to take or receive. We congratulate Mr. Dawad Mahomed and his friends, therefore, on their rare courage and love of their fellow-men, and tender our sympathy to their wives and relatives. Three of the most distinguished Indians in South Africa, men who have not known hard labour, are now probably breaking stones on the Transvaal roads. The fifteen men who are now in His Majesty's Gaol at Volksrust are a unique company. They represent merchants, educated men, and hawkers. They all claim the right to enter the Transvaal. They include Mahomedans, Hindus, and Parsees. A movement that has such a solid backing will take more than one General Smuts to crush.

And why are they in His Majesty's Gaol? There is the rub. They are admittedly British subjects. Some of them have served in the Volunteer forces of South Africa. Others have helped these forces in another manner. They were at one time "sons of the Empire after all." They have committed no offence against the common law of the Empire. They have dared to claim the rights that should inherently belong to British subjects. But, because they wear a brown skin, it is an offence in them to claim the rights of a British subject. The "white man's burden" has been sung by Kipling. But the brown man's burden has yet to be wept over.

Homeless and Destitute

In another column, we reproduce from the *Times of Natal* an account of a poor Indian girl who was found at the Maritzburg railway station, suffering from disease and without a protector. The Chief Constable applied at no less than four Hospitals in the City, and all refused to take the poor child in. The District Surgeon, Corporation Medical Officer, and the Chief Clerk of the Court were also approached, but without avail. It appears from what the Chief Constable said before the Magistrate, to whom he had taken the child for direction, that the Government some time ago promised to erect a special ward for such cases, but had failed to do so. Where was the Protector and why was he not asked to use his protective powers? Are the Government so engrossed in passing Bills to deprive Indian traders of their licences that they cannot find time to look after destitute and diseased Indian children? We trust that this incident will open the eyes of the Government to the need for action in the matter.

The Old Prescription

The mass meeting held in Durban, under the auspices of the Congress and the Natal Indian Patriotic Union respectively, were significant of much. The Congress represents the community as a whole, and the Union specially represents the interests of the Colonial-born and bred section of the community. The inauguration of the petition to the King-Emperor is an excellent idea. But, as was pointed out at Saturday's meeting, petitions are valueless unless there is the power and determination to follow them up with something more convincing. It must not be forgotten that the Imperial Government, to whom, in the ordinary course of events, the petition will be referred, have expressed themselves to be impotent in the face of the application of a self-governing Colony, but it is useless to disguise the fact that, in the Transvaal, moral pressure has been brought to bear upon the Colonial Government, owing to the self-sacrifice and suffering willingly undergone by the Transvaal Indians. A similar inducement to the Imperial authorities must be held out by the Natal Indians. Like Heaven, the Imperial Government helps those who help themselves, and if, in regard to the £3 tax and the licensing law, the Natal Indians are willing to assume the burden and responsibility of initiating and carrying on a "passive resistance" campaign, they will have done more good than by the sending of half-a-hundred petitions without that influential backing.

Swami Shankeranand. Mr. Mokamchand informs us that he has received a cable from England stating that Swami Shankeranand is sailing to-day by the *Carnbrook Castle* for Natal. A notice will shortly be issued calling a public meeting to discuss the appointment of a reception committee.

Plague in India. Last year's record of deaths in India from bubonic plague has been published. The estimated number of deaths was 1,204,194.

The Volksrust Cases

Vindictive Sentences

Natal Leaders in Gaol

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Tuesday last, the 8th inst., before Mr. A. D. Villiers, A.R.M., at Volksrust, Messrs. Dawad Mahomed (President of the Natal Indian Congress), Parsee Rustomjee (Vice-President), M. C. Anglia (Joint Hon. Secretary), and S. J. Randeria were charged with contravening section 2 sub-section 4 of the Immigrants' Restriction Act, by re-entering the Transvaal on the 31st ulto., after having been deported from the Colony. Mr. Mentz prosecuted, and Mr. H. S. L. Polak defended. The accused pleaded "not guilty" to the charge.

For the Crown, Corporal Cameron, of the Transvaal Police, gave evidence as to arrest of the accused in his capacity as an immigration officer. He admitted that they had previously been allowed to enter the Colony, possessing various qualifications, under the provisions of the Immigration Act, and that they had been proceeded against only under the Registration Act.

The Clerk of the Court gave formal evidence as to the service of the order to leave the Colony made by the Court in the previous case.

Sergt. Brundrett, of the Transvaal Police, testified to having taken accused under a deportation warrant issued under the hand of the Colonial Secretary, by train from Pretoria, on the 28th ulto., and having released them as the train crossed the railway bridge marking the Transvaal-Natal border. His instructions were to take them in this way. The train was running at such a speed that it was a physical impossibility for them to have got down at the border and avoided being carried into the neighbouring Colony. He was aware that had he put the accused across the border, he would have committed an assault. He was not aware of a notice served on Supt. Betts ordering him to refrain from carrying out the Colonial Secretary's warrant until the accused had been placed in a position to ascertain their legal position. The accused were placed upon the train leaving Pretoria at 8.5. a.m. on the 28th ulto. He had no authority to permit the accused to descend from the train at Volksrust and walk to the border.

For the defence, Mahomed Cassim Anglia stated that he was one of the accused in this case. He had previously been before this Court on the 19th ulto., charged with contravening the Asiatic Law Amendment Act, and had been ordered to leave the Colony within 7 days. He had then proceeded to Johannesburg and Pretoria, and had expected to be re-arrested under that Act, when had he so desired, he could have appealed. On the evening of the 27th ulto., he had been arrested and detained at Pretoria under a warrant of deportation. He had immediately instructed his attorney, Mr. Blake, to serve a notice on Supt. Betts, calling upon him to take no steps to deport until the witness had had an opportunity of ascertaining his legal status. This notice had been ignored, he had received no further opportunities of protest, but was placed on the train leaving for the Natal border early the following morning. He had arrived the same evening at Volksrust station, but was not allowed to get off the train there. He was quite prepared to walk as far as the border but had no desire to cross it. He was, however, detained on the train until it had crossed the Natal Transvaal border-bridge. He considered that he still had the right to be in the Transvaal and certainly did not consider himself to be a prohibited immigrant. He confirmed the evidence he had given on the last occasion he was before the Court. He had made no attempt to evade the penalties of the Law.

Mr. Polak intimated that as the other accused would give similar evidence, he would not call them, but closed his case.

Mr. Mentz urged that the accused were prohibited immigrants and had wantonly re-entered the Colony after deportation. He asked for the heaviest sentence the Court could impose as they were the leaders and had done nothing but defy the law.

Mr. Polak argued that his clients were not guilty of the charge laid against them. They had regarded as wrong the order made against them by the Court a fortnight before, but had precluded from appealing against it by reason of a Supreme Court judgment which decided that an order to leave the Colony was an administrative order and not a judicial decision, and that consequently it could not be appealed against. His clients had therefore to await arrest and sentence under the Asiatic Act for not obeying the Court's order, in which case they would be in a position to appeal if necessary. They, however, had been summarily deported, without the opportunities of protest to which they were entitled, and had been physically prevented from remaining at the border, which they had no desire to cross and to re-cross. That position was forced upon them. They had re-entered to assert their rights. He, however, as the Court was obviously against him, would thank the Prosecutor for his suggestion that the heaviest penalty should be inflicted. He himself had been instructed to that very effect by his clients, three of whom, acknowledged leaders of the community, experienced men, had done what they had done with their eyes open and were prepared to accept the fullest responsibility.

In delivering judgment, the Magistrate considered that the accused had had ample opportunity to assert their rights if they had wished to, but they had failed to do so, and had acted in flagrant defiance of the law. He was not going to inflict the heaviest penalty, but taking all things into consideration he would sentence each accused to pay a fine of £50 or go to gaol for three months with hard labour.

The other eleven Indians who had also entered from Natal and deported were then similarly charged. Formal evidence on the same lines as in the last case was led. Mr. Polak who defended, intimated that he would lead no evidence, the accused pleaded not guilty, the circumstances resembling exactly those of the previous case. Addressing the Court, he demurred to the statement that the accused had ample opportunity to assert their rights. This could only have been done had the accused been arrested, charged and convicted under the Asiatic Act. The Magistrate, giving judgment, said he could make a distinction in favour of the accused, and would sentence them to pay a fine of £25 each or go to gaol with hard labour for six weeks.

All the accused cheerfully elected to go to gaol.

The same day, Valli Jooma and Gokaldas Govindji were also charged as prohibited immigrants. Both pleaded "not guilty." Mr. Polak defended.

Corporal Cameron, giving evidence for the Crown, said that Valli Jooma had stated that he had been in the Piet Retief district before the war, and from the accused's description, he had no doubt whatever but that he had actually lived in the district.

Valli Jooma, giving evidence, said that he had been in Piet Retief and Vryheid districts from 1896 to 1901, and had then gone to India. He had a Dutch registration certificate, which was with his brother. The Registrar of Asiatics had the number. He had twice applied for permission to enter and remain in the Colony but had been put off. He claimed the right to re-enter the Colony as a pre-war resident. He was not prepared to register under the Asiatic Act, but would do so voluntarily.

Gokaldas Govindji said he was a boy in Pretoria in his brother's store from 1896 to 1900, when he left the Colony. He had also been in Pietersburg. He described to the Court the old church in the Square at Pretoria. He had been refused permission to enter the Colony, though he had previously been granted a temporary permit. Mr. Gandhi was still pressing his claim. He also claimed the right of re-entry as a pre-war resident and said he would not register under the Asiatic Act but was prepared to register voluntarily.

Mr. Mentz urged that the accused had failed to prove their eligibility

must therefore be regarded as prohibited immigrants.

Mr. Polak claimed that the prosecution was altogether premature. His *client under section 4 sub section 2* of the Asiatic Act was entitled to apply for registration any time within 8 days of his entry into the Colony. It was for him to prove his eligibility before the Registrar, who, under the provisions of section 5 sub-section 1, could accept approved applications. Moreover, the accused's rights were specifically safeguarded under the new Act, and if the principles of that Act applied in two months' time when the Act was assented to, they *applied equally* to-day. His clients had demonstrated to the full their identity, and he asked for their discharge.

The Magistrate said he was quite *satisfied* that they were pre-war residents. He agreed that the charge was prematurely brought. The accused had eight days' grace under the Asiatic Act, and he would accordingly find them not guilty and discharged them.

Essopji Mahomed, a boy of 14 years, was similarily charged. He had entered the Colony alone, and Corporal Cameron said he had instructions not to let minor Asiatics proceed except they were accompanied by their parents or guardians who were lawful residents, or on instructions from the Registrar of Asiatics. The accused said his father had told him to come up to the Transvaal and he had done so, carrying with him an affidavit from his father. The father, Mahomed Essop, confirmed this statement. He had sent for his son because he wanted to safeguard his rights against his attaining his majority in two years' time. He himself was voluntarily registered and gave the registration certificate number. His son's name was on that certificate, which was burnt with others in Johannesburg. His permit was marked "re-registered in the Transvaal."

Mr. Polak pointed out the absurdity of bringing a charge like this where the police were satisfied as to the identity of the accused, and the Magistrate confirmed this view, discharging the boy, and asking whether some other procedure could not be adopted than detaining *bona fide* entrants.

The fifteen Natal men marched cheerfully to the gaol, and were accompanied by a number of prominent Volksrust Indians carrying black mourning flags. They were separately examined by the gaoler, and afterwards the Magistrate saw them and explained that so far as possible their religious susceptibilities would be regarded, and their diet varied as far as was possible within the prison regulations.

In the afternoon, a meeting of Volksrust Indians was held at Mr. Cajee's store, Mr. Cajee presiding. Messrs. Polak and N. A. Cama were present, and addressed the meeting, the following resolution was unanimously carried, it being afterwards decided to send copies to the proper authorities.

"This meeting of British Indians resident in Volksrust hereby protests strongly against the harsh sentences to-day passed by a British Court of Justice upon some of the most respected leaders of the Indian community in South Africa and others equally courageous, who have been punished with hard labour for the political offence of seeking to secure their own rights and affirm those of their suffering Transvaal brethren; and urges the Transvaal and Imperial Governments to mete out substantial justice to Transvaal Indians and so end the terrible position existing to-day."

A cable of protest was afterwards sent to the South Africa British Indian Committee in London. A number of Charlestown Indians possessing Transvaal rights, were also present.

On Tuesday evening Mr. Sorabji Shapuji re-entered the Transvaal from Natal. He reported himself to the Police and was brought before the Magistrate on Wednesday, and remanded till Wednesday next, the 16th inst.

A telegram of sympathy was received from the Ladysmith Islamic Society.]

[Durban's Protest

A meeting of the Congress leaders and the Indian public was held on Tuesday evening in the Indian Auction Mart, Queen Street, on receipt of the news of the severe sentences passed upon the Durban leaders at Volksrust. Mr. Abdul Cadir presided and was supported by the leading men of the community in Natal.

In the course of his speech, the Chairman said the sentence was a most severe one, and to gentlemen who were unaccustomed to hardship, it was a cruel punishment. Their example was worthy of imitation by young men. To think of men such as these in prison made one think that the Transvaal Government could not be acting with reason; but, might was right, and the Transvaal Government was now putting its strength against loyal British Indians. It now remained for them to show their respect and sympathy for their leaders, and admire their courage for undertaking so much suffering for the cause of the community at their time of life.

The following resolution was proposed by Mr. Abdoola Hajee Adam, seconded by Mr. Moulvi Fateh Mahomed, and supported by Mr. P. S. Aiyar :—

"That this mass meeting of British Indians emphatically protests against the most harassing and un-British action of the Transvaal Government in having imprisoned our President, Vice President and Secretary and other educated Indians in violation of the Transvaal Government's solemn pledges of the compromise, and also declares that the time has arrived for the immediate intervention of the Imperial Government to end this intolerable situation and to clearly define the status and position of Indians in the Transvaal."

The second resolution, which was proposed by Mr. Rooknoodeen, seconded by Mr. Ismail Gora, and supported by Mr. Bernard Gabriel, is as follows :—

"That this mass meeting of British Indians requests the leaders in India to call public meetings all over the Country to protest against the imprisonment of our President (Dawad Mahomed), Vice-President (Parsee Rustomjee), Secretary (Mahomed Cassim Anglia), and others, by the Transvaal Government, in violation of their solemn pledges to repeal the Asiatic Act, and now debarring entry of even highly-educated Indians into the Transvaal."

Mr. Hassim Jooma proposed :—

"That this mass meeting of Natal British Indians hereby authorises the Chairman to forward copies of the above resolutions to H.E. the High Commissioner, Transvaal, and also for transmission to the Secretaries of State for the Colonies and India."

Mr. G. H. Miankhan seconded and Mr. R. C. Naidoo supported.

The fourth resolution is as under :—

"This meeting authorises the Chairman to convey the sympathy of the Natal Indians to the families of Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, Mahomed C. Anglia, Ebrahim Osman and others for suffering imprisonment and for submitting themselves to the un-British action of the Transvaal Government."

Proposed by Mr. Mahomed Ebrahim, seconded by Mr. Suliman Mayet, and supported by Mr. P. V. Sanghavee.

The resolution were put to the meeting and unanimously carried.

The first resolution was cabled to London, and the second to His Highness the Aga Khan, Bombay, and 18 other prominent leaders in India.

On Wednesday the Indian stores were closed in sympathy.]

Cape Asiatic Grievances

Capetown, Sept. 5. The report of the Select Committee on Asiatic Grievances is published. Generally speaking, the report commends the more stringent application of the General Dealers Act. It also recommends that hawkers of standing in the rural areas, who were in business before 1906, should be placed on the same footing as general dealers under the Act. A minority report, however, dissents from this recommendation. The majority report also suggests that it would tend to prevent some of the abuses of Indian trading if all traders were compelled to keep books in some European language.—Reuter.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, August 1, 1908.

A New Dignity for Lord Morley

The modern University of Manchester has installed Lord Morley as its Chancellor amid great rejoicing. There are many who think that the ennobled Democrat is in his true place at his library desk and not on the Government Benches of either House at Westminster. Still, Lord Morley has joined the ranks of statesmen, and the future will know how to appraise aright his statesmanship. In the world of letters he is an acknowledged master; the present has already pronounced its verdict. So he is in his right place in the Chancellor's chair of a University, and his speech at Manchester showed that he was able to take a fair and generous view of the claims both of technical and classical education. Among the recipients of honorary degrees on the occasion were Lord Curzon and Mr. Balfour, and the latter, in a brief speech at the public luncheon, told his hearers that it was an Indian question which led him into the world of letters and Mr. Morley, as Editor of the *Fortnightly* was the man who was responsible!

Tolstoy's Appeal

One of the most striking appeals ever made was that penned by Count Tolstoy two or three weeks ago and circulated widely in and beyond Russia. The vigorous old man calls upon the rulers of his country from the Tsar downwards to desist from government by murder, by deeds of violence and repression, and so save Russia from ruin. With all the realistic power of which his pen is capable and moved by an almost breaking heart, he describes the horrors of the wholesale executions now permitted in the country, and declares that he would rather perish in the same way—"they may push me off a bench so that by my own weight I may tighten the well-soaped noose round my own throat"—than live under such conditions of humiliation and wrong. "Yes, consider it, all of you from the highest to the lowest accomplices in murder: consider who you are; cease to do what you are doing. Cease, not for your own sakes, not for the sake of your own personality, not for the sake of men, not that you may cease to be blamed, but for your soul's sake, and for the God who lives within you!" Though certain Editors have been punished for printing this appeal, no well-soaped noose has been placed round the old throat of the vigorous patriot who penned it.

Turkey's New Hope

Ten days ago things were going on in the usual way in Turkey, security of person and property being unknown; to-day everyone, except the corrupt Ministers of the Sultan, is rejoicing over a new era, made possible by the significant words that appeared in an inconspicuous place in the daily press, to the effect that the Sultan had issued an Iradé for the convocation of Parliament in accordance with the Constitution of 1876. The transformation has been complete, swift, bloodless: the Imperial ruler has bowed to the inevitable; Young Turkey, enthusiastic for right, for justice, for progress, hold the reins. The next few months will be extremely critical, but the general opinion is that the Sultan is in earnest, as much so as the reformers, and that a return to old ways is impossible. Turkey as a constitutional Power is as great and significant an event in the world's history as the victory of Japan over Russia, and its influence among the followers of Islam everywhere will be enormous. The remarkable fact is that the guiding spirit of this peaceful revolution is as yet unknown to the outside world, but his influence is everywhere for good.

Repression and Reforms in India

The Indian Budget Debate in the House of Commons must not be passed over without a word. Mr. Buchanan's appearance for the first time as spokesman for India showed him to be not only an adept at figures but possessed of generous sympathy and filled with hope. His manner, even more than the matter of his speech, emphasised these facts, and despite bombs, he holds out hope for substantial progress in associating Indians with the management of their own affairs. Lord Morley watched the debate from the seat over the clock in the Peers' Gallery framed, as it were by rows and rows of Indian listeners, and flanked by Lords Ampthill, Lamington, Courtney, and Wolverhampton, not to mention Members of the French Chamber of Deputies on a visit to London. Since that day Mr. Buchanan has had to defend the heavy sentence on Mr. Tilak as necessary in suppressing sedition but he has not convinced everyone that this is the best way of meeting the case. The long-promised reforms are to be expected in the autumn; it is to be hoped that patience will be rewarded.

An Entente Pageant

The celebrations at Quebec have been Entente Cordiale in the truest sense of the term, for French and British have not only made friends but have become fellow-subjects of the same monarch, so much so that they could reproduce with enthusiasm the events of the past when they were enemies to the death. But we have also had a Pageant in England which has brought French and English together as players in the great scenes of Dover's history, in many of which the interests of the two nations met, even clashed. But so well was everything carried out by the two thousand performers under the direction of the Pageant Master, Mr. Louis Parker, that whether it was Henry V. preparing for war with France, or ending the war by bringing home a French bride, or Henry VIII setting out for the Field of the Cloth of Gold, or Charles I. awaiting and welcoming at Dover his bride, or even the procession of French princesses who had worn the British Crown as consorts of British Kings, the spirit of the whole was finely expressed by the chorus in these words:

> We have conquered each other enough to prove
> That which must conquer at last is love;
> For a loveless man is a lifeless clod,
> And the spirit of love is a spark from God.

Some New Books Concerning India

"History of Indian and Eastern Architecture," (Fergusson) new edition; John Murray; "Buddhism" (the Bishop of Calcutta) new edition; Longmans; "India Through the Ages," (Mrs. F. A Steel); Routledge. "The Indian Countryside," (Scot. O'Conner); Brown, Langham, 6s. net; "Between the Twilights" (Cornelia Sorabji); Harpers, 5s. net, "The Story of My Deportation" (Lala Lajpat Rai) Panjabee Press, Lahore.

OBSERVER.

The Sultan's Accession Anniversary

The Opening of the Hijaj Railway

Hamidia Islamic Society's Meeting

A meeting of all Mahomedans in the Transvaal was held on the 11th instant, under the ægis of the Hamidia Islamic Society, to celebrate the 33rd anniversary of the accession to the Turkish Throne of His Imperial Majesty, the Sultan, Commander of the Faithful, and the Opening of the Hamidia Hijaj Railway. The Society's Hall was crowded, the attendance being very large. The Hall was profusely decorated with flags and bunting. A likeness of the Sultan and the Ameer of Afghanistan were prominently placed in the Hall. Suitable mottoes such as "Long Live the Sultan" in golden letters were to be seen on the walls. Mr. Imam Abdul Kadir Bawazeer occupied the Chair. To his right was Mr. Osman Ahmed Effendi, the proprietor of *Al Islam*. Among the guests invited and present were Mr. Wolfgang Frank, Imperial German Consul and Interim Consul of the Ottoman Empire, Mr. P. R. Krause, Asc. Councillor in the Imperial Ottoman Ministry for Monies and Public Works, Bearer of the 2nd class of His Majesty's Order of the Medjidieh, and Messrs. Kallenbach, Isaac, George Godfrey, Vyas, Naidoo, Cama, and Gandhi. In reply to the enthusiastic welcome given to the Turkish Consul, Mr. Frank said that he hoped that the subjects of the Turkish Empire and of the German Empire would work hand in hand and that the forces of both the Empires also might work together for the good of the world at large. The following resolutions were unanimously adopted.

"This meeting of the Hamidia Islamic Society rejoices exceedingly in the fact that it has pleased the Almighty to spare His Imperial Majesty, the Sultan of Turkey, Commander of the Faithful, who now enters upon the thirty-third year of his glorious reign; and prays that God Almighty may spare His Imperial Majesty for many a long year to rule over the Moslem world as its spiritual head."

Proposed by Moulvi Haji Ahmed Mukhtar, seconded by Mr. Imam Haji Kamalodein, and supported by Mr. Shaboodein Hoosen.

"This Meeting of the Hamidia Islamic Society tenders its humble and respectful congratulations to His Imperial Majesty, the Sultan of Turkey, Commander of the Faithful, on the opening of the Hamidia Hijaj Railway as far as Al Medina; and congratulates the Moslem world on the completion of the above most difficult line, which is calculated to promote unity among the followers of Islam and which will materially strengthen the faith; and offers thanks to the Almighty that the undertaking has been so successful."

Proposed by Mr. Osman Ahmed Effendi, seconded by Mr. Mahomed Ebrahim Kunke, and supported by Mr. Razak Moorbhai.

"This meeting of the Hamidia Islamic Society offers its congratulations to those brave and good men who were connected with the initiation and completion of the Hamidia Hijaj Railway, and prays to God Almighty for His blessings upon them."

Proposed by Mr. I. B. Momaniat, seconded by Mr. Hoosen Mall, and supported by Mr. Mahomed Sulloojee.

"This meeting of the Hamidia Islamic Society confirms and approves of the action of the Committee of the Society in having sent cablegrams of felicitation to Constantinople and Al Medina."

Proposed by Mr. M. P. Fancy, seconded by Mr. Ahmed Hallim, and supported by Mr. Omarjee Sale.

"This meeting of the Hamidia Islamic Society advises the Hamidia Islamic Society to form a Committee for collecting funds from Mahomedans all over the Transvaal in aid of the Hamidia Hijaj Railway, and to forward the same to the proper quarters."

Proposed by Mr. Hajee Habib, seconded by Mr. E. M. Cachalia, and supported by Moulvi Haji Ahmed Mukhtar.

"This meeting of the Hamidia Islamic Society authorises the Chairman and Secretary of the Society to forward copies of the foregoing Resolutions to the proper quarters."

Proposed by Mr. Ebrahim Coovadia, and seconded by Mr. Dildar Khan.

Celebration at the Cape

The first of September was a "red-letter day" with the Moslem community of Cape Town. Interesting ceremonies connected with the celebration of the anniversary of the accession of His Majesty Abdul Hamid Khan to the Sultanate of Turkey were carried out.

A preliminary meeting of Anjuman Islam was held on Sunday in the hall of the British Indian League in Loop Street, when arrangements were made and a programme drawn up for the celebration. The meeting was attended by many prominent members of the Moslem community and was presided over by Mr. Adam H. G. Mahomed, chairman of the Anjuman Islam. There were also present: Messrs. Ismail Gabroo (chairman of Habibia Society), A. Cader, Molvi Badrizuman, Syed Mustafa Edroos, T. Booly, M. Arif, Mohammed Bux, Fakir Ismail, Ismail Sydick, and several others.

On Tuesday at one o'clock the followers of the Faithful closed their shops and observed the day as a solemn and religious holiday. But the most interesting feature of the ceremonies was the procession of the scholars of the Mahomedan schools of the city. They assembled to the number of over 400 at the Indian Mosque in Loop-street, where prayers were said by the chief priest, Imaum Mahomed Talbrodien, for His Majesty the Sultan.

The children were afterwards assembled outside the mosque, when a photograph was taken of the whole group. They then began their procession through the chief streets of the city. In the van of the procession some of the bigger boys marched, bearing bannerets symbolic of Moslem tenets, while others were beating timbrels. The march was both novel and instructive. What pleased the young people most, however, was the distribution of the good things that had been kindly provided as refreshment for them after their march through the city.

In the evening prayers were again said in the mosque, which was prettily illuminated with fairy lamps, and the proceedings of a most interesting day were brought to a conclusion by the serving of refreshments, which were partaken of by all the prominent members of the Mahomedan community.

The following is the text of the cable despatched by the chairman of Anjuman Islam to the Sultan:

To Private Secretary, His Majesty Sultan, Constantinople.—"Hijaj Railway gloriously commemorates Your Majesty's reign. Indian Anjuman Islam rejoices and earnestly implore Providence to continue your rule and bless your people. All yours here observe solemn holiday."

The South African Indian Association had a large gathering at the rooms of the Association, Hanover-street. Prior to the meeting a service had been held in the Mosque, Aspeling-street, at which Emaum Abdur Rahman K. Gamiddien offered up a prayer for the long reign and happiness of His Imperial Majesty the Sultan, and of thanksgiving for the establishment of the Hijaj Railway.

Throughout the day the exterior of the buildings in which the rooms of the association are situated was gay with bunting and decorations in greenery, and inscriptions bearing upon the events commemorated that day. In the evening incandescent lights lent animation to the scene. There was a goodly display of flags, while tea and more substantial refreshments were handed round. Mr. Casim Ali, Secretary of the Association, assisted by an energetic band of workers, had made all arrangements, so that everything passed off without a hitch.

Mr. Ebrahim Narodien, President of the Association, took the chair, and those present included: Messrs. J. M. H. Gool, Hadje Sulieman Shah Mohammed, Hoosen Ahmed, Emaum Mohammed, M. I. Dala, Amanet Ali, Hadje Ebrahim, R. Nowrosjee, Adam Abdullah, Hadje Mohammed Khan, Ebrahim Ismail, Hafiz Abraham, A. Magiet, Feeroz Khan, B. Desai, A. G. Chogley, Alimia, M. Shabodien, etc.

The Secretary, Mr. S. Cassim Ali, read a letter from Mr. L. Arthur Myburgh, Consul-General for Turkey, regretting that unforeseen circumstances prevented his being with them that evening.

Mr. J. M. H. Gool, moved that a congratulatory address be forwarded by cable to His Majesty the Sultan of Turkey on the occasion of the anniversary of his accession to the throne, and expressing satisfaction at the opening of the Hijaj Medina Railway.

Mr. Haji Sulieman Shah Mahomed seconded the motion, and Messrs. M. I. Dala, S. Cassim Ali, Emaum Mohammed, Haji Ebrahim and others also addressed the meeting.

The chairman suggested that as a further means of marking the auspicious occasion, a society for the propagation and study of the tenets of Islam be founded in Cape Town. The principle was unanimously accepted, and it was decided that it should be named 'The Hamidia Islamic Society of Cape Town. The election of office-bearers was at once proceeded with and resulted as follows: President, Haje Sulieman Shah Mahomed; Vice-president, Mr. J. M. H. Gool; Joint Treasurers, Mr. Haje Mohammed Khan and Mr. M. I. Dala; Joint Secretaries, Mr. Hossen Mohammed and Mr. Haje Ebrahim; Committee, Messrs. R. Nowrosjee, E. Ismail, Hafiz Abrahim, A. Magiet, Emaum Abdur Rahman, Feeroz Khan, B. Desai, A. G. Chogley, Alimia, and M. Shabodien, with power to add to their number.

The Stellenbosch Mahomedans closed their stores in honour of the Sultan's accession and the opening of the Damascus-Medina railway. At eight o'clock an illuminated service was held at the mosque and attended by large numbers, at the close of

which the congregation adjourned to the spacious store of their local chairman, Mr. Moosa Noor Mahomed, when further prayers were offered and a great Moaled and feasting took place.

What Indians have done for the Empire

[Mr. Robert Sutherland writes as under to the *Transvaal Leader* of the 3rd instant :—

Sir,—The other day the Sheriff—or what is known in this country as the Mayor—of Bombay convened a meeting to protest against the treatment of the British Indians in the Transvaal, and the people, native and European, responded in such numbers that the Town Hall, capable of containing upwards of 3,000 was packed, there being hundreds outside who could not find room. The chair was occupied by His Highness Sir Sultan Mahomed Shah, a cultured native gentleman, the chief of the Mussulman community in India. There were 15 other native gentlemen, nine of whom were baronets or knights of the Empire, and six bore other honours. The meeting was a most enthusiastic one, and an Englishman, the Hon. Mr. Armstrong, president of the Chamber of Commerce, proposed the first resolution, and copies of the resolution were sent to His Majesty the King and the Colonial Secretary. When this country is criticised by the people overseas, the criticism is generally met by the retort that outsiders should mind their own business, and not interfere in the affairs of this country of self-government, and this will probably be the answer to the Bombay meeting.

But when we remember that this country was added to the Empire not only by those formerly uitlanders in the Transvaal and who are now citizens, but largely at the cost of England and India, is the attitude not unreasonable? One of the arguments brought forward by the anti-Asiatics is that Asiatics are residents of this country without having contributed anything to its acquirement, and even a statesman like Sir Percy Fitzpatrick and that vigilant politician, Mr. Preddy, appear to be of this opinion. The former, in his speech on the Validating Bill, not only told us this, but predicted that if there was any trouble in future it would fall to the burden of the white man. In my opinion this prophecy is not based on history. We know that there has been trouble in Africa four or five times during our own time, which was met, not by the white man only, but by coloured troops furnished by India, and if there were a serious rising amongst the native tribes this country would be unable to cope with it. Those of us who were in India when war in this country broke out know the timely and valuable service which India and Indian soldiers rendered to this country and the Empire. Immediately the troops of the late Republic entered Natal, the Viceroy in Council telegraphed to England the offer to mobilise, equip, and despatch two regiments of Sikhs and Gurkhas, the flower of the Indian Army. The offer was not accepted, as it was thought that there would be a prejudice against sending coloured troops against white. But the reply stated that trouble was brewing in East Africa and China, and that the Asiatics should be held in readiness for this, but that India should send as many white troops as could be spared; and these were sent, at the cost of India, and were the first to arrive on the rescue of the British of the Transvaal. Besides eight contingents of mounted Volunteers, including Colonel Driscoll, followed, and when the disaster to the Highlanders happened at Modder River the Indian Government requisitioned and sent the Lusitania of the Indian seas with Sir Hector Macdonald, and all at the expense of the taxpayers of India, the kinsmen of the Asiatics of this country. Part of the Asiatic troops were sent to operate in Somana, and part to the relief of the Legations in Peking, where they arrived in the nick of time, and saved the people who were beleaguered there. In 1863, when King Theobald of Abyssinia seized Consul Cameron, our agent at Magdala, and clapped him and the British residents in gaol, India and her Asiatic troops came to the rescue. She sent 13,000 men under Sir Charles Napier, afterwards Lord Napier, and they finished that campaign with conspicuous success. This expedition was undertaken at the cost of India, although her own interests were in no way involved. The Asiatic question now, so far as I can understand it, has narrowed down to this: The Asiatics say, "Bar and bolt the entrance to this country against the hawkers, traders, and merchants, but we will not willingly consent to the slight which the Validating Act puts on Indian gentry such as the millionaires and philanthropists, the Peabodies, and Montifiores of India, who attended the Bombay meeting."

Sir P. Fitzpatrick says that the Validating Act provides for this, and the provision amounts to this, that should these men wish to come for a month to enjoy the fine climate of this country, they would be stopped at the frontier, and have to stay till they got a pass, a matter of days, if they arrived on a Saturday, and this pass they would have to carry always on them, like a convict at large on ticket-of-leave. Supposing Sir P. Fitzpatrick, when he went to England, and arrived at Dover or Southampton, were not allowed to land till he got a permit from London, and I, a nobody, because my skin was slightly whiter, was allowed to land, and were not asked for one, would he consider that insulting and unnecessary?]

Asiatics in Mauritius

Sir Charles Bruce's Letter

The following is the text of the letter addressed by Sir Charles Bruce, late Governor of Mauritius, to *The Times* :—

According to a telegram from Pietermaritzburg of July 15, the Colonial Secretary of Natal, in defending anti-Asiatic legislation, is reported to have quoted, "as an example of the effects of the admission of Asiatics to a country, the case of Mauritius, where whites have been superseded, and Asiatic trading had become a curse." I have no desire to express an opinion on the proposed legislation in so far as Natal is concerned, but as regards the example of Mauritius I should be glad if you will allow me to make two observations. The introduction of Asiatics into Mauritius has been from the first, and is still, promoted by the European community as essential to the economic salvation of the colony. And, secondly, there can be little doubt that, but for Asiatic immigration, the island, destitute of the means of providing a revenue adequate to the support of a civilized Government, would have been abandoned and would have reverted to France. As it is, Asiatic immigration, under scientific European supervision and management, has enabled the Colony to develop its natural resources, to provide a revenue adequate to the requirements of a highly civilised Government, and to contribute generously to the defence of an important base of naval and military operations."

A Disgrace to Durban

Yesterday morning (writes a correspondent to the *Natal Advertiser*), whilst some Indians were experiencing difficulty in landing an unusually large catch of fish on the Beach, some scores of, to all outward appearance, respectable people, forming part of the crowd watching the operations, grabbed at the fish as they were thrown up on the sand, and carried them off. In some instances, several were taken by one individual. Men and boys were not the only offenders, a respectably dressed woman was also seen and heared urging a coolie waiter boy to "get her one."

Mention is also due of the hooliganism displayed by a number of men in bathing costumes from the enclosure, who amused themselves and a goodly number of the watchers by flinging the fish at the Indians, who were busily engaged lightening the overstrained net of its load. They and the pillerers may have considered that the colour of their skin entitled them to rob and obstruct the Indians, but it was a most disgraceful and contemptible exhibition, and it is to be hoped, for the sake of the good name of the town, that the authorities will take steps to prevent a recurrence.

Philosophy in Quatrains

A Review *

"All things pass away." Thus, in Arabic, the text that adorns the cover of Mr. Baerlein's little volume, beneath an allegorical representation of the Wind blowing upon thistle-down. The refrain recurs again and again throughout Eastern Philosophy, and especially with the Semitic poet-philosopher. We recall it in the Book of Job and the Song of Solomon, and it haunts us in the quatrains of Omar Khayyám and Abu'l-Ala. Indeed, there is much that links these last two together in our memory. Abu'l-Ala, the Syrian, was born some forty-four years before his Persian co-religionist. They both, in their English garb, sing their spirit forth in quatrains. Their theme is generally the same—the mutability of things temporal, and their conclusions do not differ greatly. It is a high tribute to Fitzgerald's work that Mr. Baerlein should, in transmuting his poet into English verse, have reminded us of old Omar's best thought, and an even greater to Mr. Baerlein himself that, though his rendering of Abu'l-Ala's philosophy into English quatrains must inevitably evoke comparison with the translator's better-known predecessor, he does not shine by reflected glory alone, he is no mere copyist. Indeed, Mr. Baerlein offers us a singularly beautiful string of pearls, and as he tenders his offering, he gives unmistakeable evidence of deep and wide scholarship and culture. We confess that we have carried his little volume about with us (accompanied by the inevitable Omar) with undiluted pleasure, and we have joyously hugged to ourselves the beauties of expression wherein Fitzgerald himself has not excelled.

Abu'l-Ala and Omar Khayyám have much in common, it is true, but their temperaments are not akin. The first seems often oppressed with the sad seriousness of things, and even when he gibes, it is not without a proper solemnity. Perhaps it is a matter of training and worldly experience. His range of action was not so wide as that of his better-known brother poet. The old Tent-Maker was a courtier, and had learnt the courtier's arts, and, not least of these, the courtier's cynicism. And here is the main difference between the manner of the two men, though their matter be the same. The one laughs seriously; the other is most serious when he mocks the most. In Abu'l Ala there is no mention of the wine of oblivion. For him there are the stars and the silence. But both dreamers are lulled to rest by the music of the spheres and the perfume of the rose, and in this respect, Abu'l Ala is a true Súfi.

But listen how differently they tell the same tale. Says Abu'l-Ala:

> The scarlet eyes of Morning are pursued
> By Night, who crouls along the narrow lane.

Whilst Omar Khayyám openly rejoices, because

> . . . Morning in the Bowl of Night
> Has flung the Stone that puts the Stars to flight.

Abu'l-Ala makes Morning apparently flee from the all devouring Night. Omar, on the contrary, delights in the thought of Morning chasing Night away. And who is there will not joy with him!

And again, contrast the grim solemnity of the Syrian with the cynical contempt of the Persian. Says Abu'l-Ala:

> Aye, when the torch is low and we prepare
> Beyond the notes of revelry to pass—
> Old Silence will keep watch upon the grass,
> The solemn shadows will assemble there.

But Omar:

> And then Thyself with shining Foot shall pass
> Among the Guests Star-scattered on the grass,
> And in thy joyous Errand reach the Spot
> Where I made one—turn down an empty Glass;

But all along the thought is similar. The Syrian says:

> And all the marvels that our eyes behold
> Are pictures. . . .

And the Persian echoes him thus:

> For in and out, above, about, below,
> 'Tis nothing but a Magic Shadow-show.

And again, Abu'l-Ala sings:

> There is a palace, and the ruined wall
> Divides the sand, a very home of tears,
> And where love whispered of a thousand years
> The silken-footed caterpillars crawl.
> And where the Prince commanded, now the shriek
> Of wind is dying through the court of state. . . .

Omar puts it thus:

> They say the Lion and the Lizard keep
> The Courts where Jamshyd gloried and drank deep:
> And Bahrám, that great Hunter—the Wild Ass
> Stamps o'er his Head, and he lies fast asleep.

One last comparison; Abu'l Ala warns us:

> For destiny will bring the bowl of sleep
> Or bowl of tribulation—you shall drink.

Omar Khayyám puts the thought perhaps more dramatically:

> And when the Angel with his darker Draught
> Draws up to Thee—take that, and do not shrink.

Throughout, however, we hear the same music, the same concords, the same harmonies. If the Syrian and the Persian thought alike, the similarity of sound has been well rendered by their translators.

Some verses we remember of particular beauty in Mr. Baerlein's translation. They will doubtless be enshrined in many a Western heart. As, for instance, this:

> Yet if all things that vanish in their noon
> Are but the part of some eternal scheme,
> Of what the nightingale may chance to dream
> Or what the lotus murmurs to the moon!

Or this:

> Dark leans to dark! the passions of a man
> Are twined about all transitory things,
> For verily the child of wisdom clings
> More unto dreamland than Arabistan.

Or this:

> Send into banishment whatever grows
> Upon the waves of your tempestuous heart;
> Let every wish save Allah's wish depart,
> And you will have ineffable repose.

No apter thought for Asiatic passive resisters could be found than the following. Its music is haunting:

> Ah! Never may we hope to win release
> Before we that unripeness overthrow,—
> So must the corn in agitation grow
> Before the sickle sings the songs of peace.

And, for their special delectation and encouragement let us end as we began:

> All things pass away!

A. CHESSEL PIQUET.

* "The Diwan of Abu'l-Ala," by Henry Baerlein: "Wisdom of the East" Series. John Murray, London.—Price 2s. net.

Indian Patriotic Union

Durban Mass Meeting

Passive Resistance for Natal

Protest against the £3 Tax

A mass meeting of Indians, under the auspices of the Natal Indian Patriotic Union, was held on Saturday afternoon last, in the Indian Auction Mart, Queen Street, Durban, in order to take steps to present a petition to the Throne in reference to the grievances of Natal Indians. About 500 were present, Mr. P. S. Aiyar, the president of the Union, occupied the chair, and was supported by delegates from various centres.

The Chairman, in the course of his address, said that they required the support of the Indians if tangible results were to be achieved. There was not one who had not a growing feeling of discontent as the result of the hardships inflicted upon them. Poverty pervaded all sections of their community, and it would be folly if they did not take some action to check its progress. Half a century ago, when the country was undeveloped and practically bankrupt, the Colonists approached the Indian Government for labour, and the Indian Government encouraged this emigration to find an outlet for the surplus of the Indian population. At first the Indians were given land at the conclusion of their indentures, and were promised free education for their descendants. Soon after the grant of Responsible Government, the order changed, and the first thing the Legislature did was to disfranchise the Indians, because it was alleged they would swamp the whites, although there were 9,359 Europeans on the roll, compared with 251 Indians. Without a show of reason that law was passed, and since there had been gradual attempts to eliminate Indians from Natal. He then referred to the Indian Immigration Law Amendment Act, and said it was provided by the

Viceroy that Indians should not be imprisoned for neglect to pay the £3 tax, but the same result was achieved by civil process. So long as the economic and social condition of the country remained what it was, competition was bound to remain. The Indian trader had a specific place as well as the Indian labourer, for he traded with his own countrymen who had a legitimate claim on him, for the articles they consumed. (Applause) They received but small wages, and could but pay a moderate price for their requirements. Under the Licensing Law, continued injustice was perpetrated, and it was not true that Indian traders were on the increase. In 1895 there were 1,000 such; now there were but 1,040. He pointed out that if the proposed Bills became law, there would be no openings for educated Indians. They were debarred the Civil Service, and from time to time their educational facilities were curtailed. It was owing to confidence in British justice that they settled in Natal, where they had now built up their homes, and a large majority of them regarded it as their mother country. They calculated that as British citizens, who had assisted in the development of the Colony, they had a place in the Colony, and every Britisher, in common fairness should give them a hearing. The Government of Natal enforced severely enough the claims of the State upon the subject, but did not consider the claims of the subject on the State. As they had failed in constant requests for redress, they had to approach the Sovereign to ask for protection of their rights. (Applause.)

Mr. R. Dehalloo (Isipingo) proposed the first resolution as follows:—

> "That this mass meeting of the British Indian Subjects hereby confirm the action taken by the Natal Indian Patriotic Union with reference to submitting an humble petition to the Throne, beseeching His Most Gracious Majesty, our beloved Sovereign, for the appointment of a Royal Commission to inquire into our grievances."

Mr. C. Nulliah (Maritzburg) seconded and it was carried unanimously.

The second resolution was proposed by Mr. A. D. Pillay, and seconded by Mr. Roopnarayansing, and was also carried with enthusiasm:—

> "That a copy of this resolution be forwarded to his Excellency the Governor and the Natal Government for their information."

Mr. L. Gabriel said that the inhuman treatment meted out to them filled them all with discontent. They had made the Colony their home: the majority of them were born in Natal, and they claim their rights and privileges in a British Colony. To many, India was only a geographical expression, and they meant to remain in Natal, and work out their salvation. He referred to Indian education, and said that a boy could not remain at school after 17. Recently, four Colonial-bred Indians passed the Civil Service examination, but rules were passed to prevent their entrance into the Service. He pointed out that Indians had always assisted the Colony, as far back as the Zulu War when a Sepoy Corps was formed. They could put their troubles at the foot of the Throne, and wait for redress.

More Passive Resistance

Mr. H. S. L. Polak (Editor of INDIAN OPINION) said that, while petitions were useful, they must be followed by action. He urged them to follow the example of their Transvaal brethren. They did not sit down under their troubles, but followed their petitions by actions. (A voice: "We mean business.") During the past two years they had suffered severely for their rights. Were they willing to follow them, and adopt passive resistance? (Applause.) They would cause hardship to no one save themselves. If their demand was wrong they would fail: but if right they would gain the respect of the European Colonists. With regard to the £3 tax, they should collect information as to the cases in which severe hardship was inflicted, and present it to Parliament, and he asked them to go further—to refuse to pay—(applause)—and suffer the necessary consequences of imprisonment. The same thing should be done with regard to licences. If they were arbitrarily refused, let them carry on business and take the consequences. He said the European feeling towards Indians in the Transvaal had much changed during the past two years, and people admired them, because they stuck to their principles. If they suffered for them they would gain the respect, and afterwards the sympathy, of the Europeans. If they were prepared to suffer for their principles, their wrongs would be righted, as surely as day followed night. (A Voice: "We are willing to go to gaol for them.")

Speeches in Tamil and Hindustani were also delivered by Messrs C. N. Naidoo, Babu Talwantsing, and R. Moodaly.

"A CURIOUS STATUTE." The *Natal Mercury*, writing upon the Prohibition of Licences Bill, says: We have recently had sufficient causes of friction between the Imperial authorities and Natal, without deliberately inviting fresh unpleasantness of the same nature. To enact an absolute exclusion of all natives of Asia and their descendants from the right to earn a livelihood by trading, is to institute race legislation of the cruelest conceivable character. . . . . The Bill is drawn upon such sweeping lines that it might be interpreted to apply to our Jewish fellow-Colonists, as the descendants of natives of Asia—which is certainly a curious Statute to enact under the *regime* of our present distinguished Governor.

Problems of Empire

Coloured Immigration Into South Africa

By the Hon. George Maydon, J.P.
(EX-COLONIAL SECRETARY, NATAL)

(Concluded)

It is the fashion to-day to say that the Indian is crowding out the European, but even to-day, though the prevailing depression has reduced hundreds of Europeans to poverty, a man can be found who will stoop to the hard work and menial occupation (for so it is here regarded) of hawking fruit and vegetables from door to door. Notwithstanding the outcry about the wickedness of trading with Asiatics while white people are starving is incessant, does any class of the community, rich or poor, dream of abstention from this form of Indian trade in order to buy fruit and vegetables at the municipal market houses, run by Europeans, as to do so would be at the cost of much trouble and inconvenience. So the Indian labourer (the coolie) has thriven, partly from his own virtues and partly by the connivance of our vices of laziness and indifference.

But on the opportunity which his prosperity has created there has arisen another class which has occasioned a growing jealousy and embarrassment. This is the trading Indian, known colloquially as the Arab.

To-day, probably, there is a large majority of Natalians who look upon the indentured or labouring Indian, and with justice, as most advantageous to Natal. There are few who take any such view of the trader, and the plain truth is that the former adds to our opportunity of gaining prosperity, and the latter diminishes it. There seems to me nothing shameful in baldly stating the fact, nothing unjustifiable in luckily acting up to the principle. Both fact and principle are the guiding motives in the life of the most civilised peoples, whether individually or nationally, only they are but rarely frankly avowed.

But there are reasons beyond this which justify much of the antipathy to the Arab trader. First, his methods are by no means admirable. Too often he is merely a "fence," and by his means the proceeds of many small thefts are safely passed away.

Next he is a frequent bankrupt, bankruptcy being in the hands of the unscrupulous a very profitable transaction, it is said. That the evil is a real one may be judged from the fact that legislation has been enacted to enforce the keeping of books in English. This barricade against roguery is a poor one. Then, lastly, the Arab has crowded out a large number of European traders, who previously lived, if they did not flourish, in every village where now the Arab alone is to be found. Even though the methods of these Arabs were entirely honest—and, in some cases, no doubt, that is the case—nevertheless, the preference to

the European in place of him is entirely justifiable both on the ground that there are so many of our own race who find a difficulty in gaining a livelihood and because the value to the State of every European is positive and real, while that of the Asiatic may often be represented by the minus sign.

There is still another phase of the Asiatic labour question which cannot be overlooked, in Natal at least. This Colony has recently made such marked progress in several small lines of manufacture as to occasion official notice from her neighbours.

The Transvaal Prime Minister has more than once publicly referred to "Natal's bastard industries," maintained by cheap Asiatic labour, and recently the Collector of Customs of the Cape Colony has minuted a reference to the establishment in Natal of soap and match factories by the aid of Asiatic labour, to the detriment of similar industries in the Cape Colony.

It seems somewhat inconsistent for the Transvaal, dependent upon cheap foreign labour, whether Chinese or Mozambique natives matters not, and the Cape equally upon Malay or bastard Hottentot, to reproach Natal with cheap alien labour, but it is nevertheless evidence of how the Indian has established his industrial value for enterprises outside his own special realm of agriculture, and his capacity for successful rivalry with the European labourer or mechanic in every form of industry cannot be denied.

And though in the particular instances cited success has been due to various other causes, and not to the employment of Indian labour, it is nevertheless true that that labour is both cheap and effective.

What, then, it will be asked, is the real reason that Natal asks that the flow of this advantageous labour should be stopped? The answer is simply that all children of Asiatics so imported born in Natal are able to claim citizenship, and in the course of no great while will become an embarrassment, even if they have not already done so.

So with this class, as with the trading class, it is desired that a limit should be fixed.

But there now arises in regard to this question a consideration of which much is heard in England just now. It is an argument which has done service, or, rather, disservice, in the past, for it was made into one of the chief grievances against the Kruger régime in the Transvaal, and has been a source of exceeding trouble to the administrations responsible in that country since Mr. Kruger's time.

I must always maintain that the English people, in making no distinction between English subjects and races subject to England, are making a radical and costly blunder. That the blunder is an old one, and the payment for it has been long delayed, is nothing to the point. We are beginning to pay now in troubles arising in this country, still more in the ferment which is growing in India. But at present we have only begun to pay.

There are serious politicians, men, indeed, whose opinions command attention, who speak of the debt which England owes to India.

'Tis a curious inversion.

Every student surely knows that the facts are all the other way.

Another generation, I suppose, will be describing the debt that England owes to Egypt—this one would hold such an assertion in derision.

Let us recognise that the loyalty of many Native princes to the British Raj, splendid and admirable as it is, is inspired also by a perception of the immeasurable benefits that the Raj has conferred on India.

To the ordinary Englishman, too, every individual belonging to this family of mankind must be an Indian, and must therefore be entitled to whatever privileges his conception of the relationship between England and India bestows. The same is true indeed of our courts of law and public institutions of all kinds. Except as regards immigration restriction (an enactment of recent date), I have never heard a challenge of the place of origin.

In South Africa, therefore, everybody with the distinguishing characteristics of the Hindoo, and wearing the Asiatic garb, has been accepted without question as a subject of the Crown, and allowed to claim any privileges pertaining to the status. As a matter of fact, there are thousands of Indians here who claim the full rights of British subjects who have no shadow of foundation for such a claim. A very great many, particularly in the early days of the influx into Natal, came from Zanzibar, and were subjects of that Sultan, many others, of the Imaun of Muscat, and quite a large proportion who were Goanese, and therefore subjects of Portugal, all migrating here from the Portuguese possessions in East Africa, but all parading under the Union Jack, the flag that has shadowed so many a sham.

What, then, is the outcome?

That the settlement of these people is productive alike of good or evil.

That the good results are more early resultant and more tangible.

That the evil, though longer delayed, may be much more disastrous.

That a free people have every right to determine who shall and who shall not be admitted to citizenship.

That in the last issue the question must be decided by power and not by sentiment, even where that sentiment is founded in truth.

That the policy of Asiatic exclusion carries with it the necessity to be prepared to enforce it by might, and to maintain the dominion over a large portion of the continent of Asia by might, founded as such dominion is on beneficence to the Indian.

But let us also mark how frequently the devices of man set on motion to achieve one object accomplish something quite contrary, and bring ill consequences in their train, while wholly failing of the desired end, and in dealing with this subject let us try to avoid such a fate for our measures.

Nobody's Child

A Pitiable Case

Official Red-tape

A most pitiful affair was brought to the notice of Mr. Hime at the City Court, says the *Times of Natal*. A little Indian girl of about fifteen years of age, whose parents are dead, made her way up from Durban on Saturday and was found at the railway station by Miss Payne Smith. It was found out that she had no one to protect her, and she was suffering from a disease of the eyes and itch. She was taken to the Indian Hospital, but the attendant would not admit her without an order from the Magistrate or District Surgeon. The child was eventually taken to the Police Station, where she was kept until this morning, when she was taken before the Magistrate by the Chief Constable to receive his Worship's directions. The unfortunate child was put into a cell and made as comfortable as possible by the police all day on Sunday. The Chief Constable did his best to have her taken to some hospital. He made applications to Gray's Hospital, the old Indian Hospital, the new Indian Hospital, the Epidemic Hospital, the District Surgeon, Dr. Ward, the Corporation Medical Officer, Dr. Buntine, and the Chief Clerk of the City Court, Mr. Von Gerard, but without success.

The Chief Constable informed the Magistrate that some considerable time ago he advised the Council that there was no place to keep such destitute people as this little child, and he asked them to come to some arrangement with the Government about the matter. This was done, and the Government replied that they would have a special ward erected at Gray's Hospital for that purpose, but it was never done. He wished to have his Worship's direction on the matter.

The Magistrate ordered that she be sent to the Indian Immigration Trust Board's Hospital for examination and treatment.

AN AWKWARD QUESTION. A correspondent writes: I beg to draw the public's attention, and to ask what the Government thinks about our Mosques and other religious places, when they intend to pay us compensation? Will they compel us to take compensation or carry away the holy places? Or will we take compensation for our trade and put the holy places in desolation? We shall resort to passive resistance after the Bills receive the Royal assent.

Mr. Gandhi's Speech

The following speech by Mr. Gandhi was unavoidably omitted from the report of the mass meeting, held at Johannesburg on the 23rd ultimo:—

I think that it is necessary for me to make a few remarks in connection with what has happened during the last few days in connection with the Asiatic community resident in the Transvaal. I have had to take the responsibility again, in spite of the Validation Bill having gone through both Houses practically unanimously, of advising my countrymen still to continue to burn their registration certificates, and to show to the Government that they are as determined as ever to suffer until full redress is given with reference to the demands made by the British Indian community. Mr. Chairman has explained to you that we have made no new demand. We have never shifted the ground but we have been compelled, under stress, to give the whole of the law demanded by making certain concessions. It was for us to put our case before the Government of the day, and we have done so over and over again. Before we could get the admission from General Smuts that his law was bad, that it was unreasonable, and that it should be removed from the Statute Book, it was necessary for us to submit the unanimous resolve of every Indian that he would not submit to have touched the Valuation Act, and I have no hesitation in making this admission, that the Validation Bill, is a vast improvement on the old Asiatic Act, much of the irritating clauses have been removed, the great religious objection has been removed, our faith has been preserved and, for this, all honour to the Government, all honour to the Progressive Party, and I am now in a position to tell my countrymen that if they do not choose to fight for a principle but if they have worked to clear themselves to the world that they were fighting only that they might be able to keep their solemn obligation but not that they might be able to keep their own status in the country, I can freely advise them to accept the Validation Act, but it is their desire, as I hope it ever was their desire, that we have undertaken this battle not merely for our personal benefits, but in order to fight for a principle or a bundle of principles, then I have no hesitation in asking my countrymen to undergo further suffering but, whether they do [illegible] whether the Asiatics have to accept the benefit that the Government have so liberally given, as they put it, or to appeal to Home [illegible] but we feel it our duty to [illegible] the Asiatics [illegible] the Asiatic [illegible] the Asiatic [illegible] the Asiatic

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR TRANSVAAL CORRESPONDENT]

The Tamil Sacrifice

The Transvaal Leader publishes the statement that fully 25 per cent. of the Tamils have suffered incarceration for conscience' sake. Through an oversight in sending occasional notes, I omitted to send a list of Tamils who went to gaol on the 14th June. I now give the list of these brave men, some of whom were in possession of licences, but they declined to use those licences.

Messrs. R. Kanagasabi Pillay, Savery Pillay, R. Packrey Moodeley, P. Rajoo Naidoo, Subbavalloo Naidoo, T. Pavaday Naidoo, Muthusamy Pather, M. Nadasan, Cantasamy Moonsamy Naidoo, V. Vanthen, St. Rangasamy Naidoo, Vengetasamy Appoodoo, Ranga Padayachey, V. S. Moodeley, R. Doreson, S. Vello Pathyachey, S. Murthasamy Pillay, V. Govindasamy Padayachey, C. Canda Moodeley, Narsamullo, Ranga Padayachey, Nayana Naidoo, Ranga, Nagappan Naidoo. On their discharge I saw complainant of ill-treatment at the hands of one of the warders. The following affidavit by one of them has been sent to the Governor for investigation. The facts speak for themselves.

I, Pooroosamy Naidoo do hereby solemnly and sincerely declare that on the 14th instant I was sentenced with others of my countrymen to seven days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. On the 18th instant, I was out with a party to empty [illegible] when the Warder in charge, upon [illegible] abused me very much and I consequently went back and filled the bag which I was told to empty. I carried it [illegible] but I was [illegible] carry it. I found the Warder had no shoulder was already swollen from carrying bags, but he took no notice. On the 19th inst., on returning from work at 4 p.m. I was standing with the others outside the prison gate for inspection. The Warder in charge without the slightest provocation came up to me and struck me with a stick he had in his hand, saying there was plenty of room at the back, who did I come and answer back. I did not reply, and moved back. The Native [illegible] was complainant's name.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

public bodies, but now, in view of the personal position that has been created in the Transvaal, the question has become one of very great importance, and, unless the authorities intend to disregard Indian habits and sentiments entirely, my Association submits that an investigation in the manner suggested by me is absolutely necessary.

I venture also to point out to you that you have omitted to mention that the Natal scale, which I respectfully submit is the point of view that the British Indians, it provides for bread also, thus enabling Indians at least to fall back upon their rations of bread. I beg also to point out that, according to the Natal scale, for prisoners undergoing a sentence beyond 42 days, treacle is added to the ration of mealie meal, and that for others the scale is fairly liberal, much more so than the Transvaal scale. My Association, therefore, respectfully trusts that the matter will be reconsidered.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sd.) ESSOP ISMAIL MIA,

Chairman, British Indian Association.

Violence Also?

Johannesburg, 28th August, 1908.

The following communication shows what price the Indian will have to pay for their principles:—

The Honourable,

the Attorney-General,

Pretoria.

SIR,—My Association has been informed that, at the trial at the Land Court, Capital Orlando, on the 26th instant, for trading with a licence, immediately after the sentence was pronounced against him, Constable Nel so violently dragged him from the dock. My Association is informed that this was witnessed by several British Indians.

My Association will be obliged if you will kindly investigate this matter and take up to such steps as may be necessary in order to protect British Indians present from molestation.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sd.) ESSOP ISMAIL MIA,

Chairman, British Indian Association.

The Secretary of the Law Department replied:

I am directed to acknowledge the receipt of your letter dated the 26th August addressed to the Attorney-General complaining of the conduct of Police Constable Nel, and in reply to say that the matter is being enquired into.

Down on Indians and Proper Aliens

The Z[illegible] [illegible] other publications [illegible] the following appeal:

[illegible] Natal [illegible] place before the people the following resolution:

"That this meeting emphatically protests against any further concession being granted to Indians in the Transvaal, and urges that the Asiatic Registration Act be repealed without any privileges being given whatever to Asiatics [illegible] Act, and [illegible] colliery shop and store keepers of [illegible] competition that now exists.

[illegible] Indians [illegible] their [illegible] Indians [illegible] trading, [illegible] of goods or produce, of [illegible] Indians [illegible] Indians [illegible] Transvaal [illegible] the position of their own [illegible]

"That this meeting denounces the [illegible] permitted Indians into the Transvaal of proper aliens, the serious injury caused thereby to [illegible] and industries, calls for immediate inquiry to ascertain the means by which so many undesirables enter the Transvaal, and so conduct business as to prevent a continuation of the injustice alike to Boer and outside born residents."

Mr. Chapin on the New Bill

Mr. Chapin M.L.A. [illegible] Chelsea urged the [illegible] to follow on the new Bill.

[illegible] the Asiatics, he had [illegible] people were saying that the [illegible] and about those before [illegible] It was quite [illegible] Asiatics [illegible] crowds, but it was [illegible] position such as [illegible] The Asiatics [illegible] what most of them thought was an ultimatum to the public, but they put forward some claims which were quite reasonable. They said that some people were not prepared [illegible] the step of the Asiatics by registering [illegible] grounds that if they had been [illegible] been allowed to get [illegible] the compromise without [illegible] passive resistance. They said further that [illegible] people did not prove that they had been [illegible] would have been [illegible] As his hearers knew, the Opposition joined with the Government in [illegible] the matter. It would have been easy for the Progressive Party to accept the [illegible] people, which would have been [illegible] from the party point of view, but that attitude did not commend itself to them. They thought the question [illegible] able party politics, and [illegible] with parties to [illegible] Asiatic [illegible] The Bill [illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનોક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૨મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮. અંક ૩૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી–તા૦ ૧૨મી સપ્ટેંબરથી, તા૦ ૧૮ સપ્ટેમ્બર સુધી. ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–ભાદરવા વદ ૨ થી, ભાદરવા વદ ૮ સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાની–તા૦ ૧૫મીસાબાનથી ૨૧ મી સાબાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય થાય.	સૂર્ય અસ્ત થાય.	ચંદ્ર ઉદય થાય.	ચંદ્ર અસ્ત થાય.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય વખત.		સુર્ય અસ્ત.	
						ક.	મી.	ક.	મી.
શની.	૧૨	૨	૧૫	૫	૬	૧		૫	૪૪
રવી...	૧૩	૩	૧૬	૬	૬	૦		૫	૪૪
સોમ.	૧૪	૪	૧૭	૨	૫	૫૯		૫	૪૫
મોમ	૧૫	૫	૧૮	૩	૫	૫૮		૫	૪૫
બુધ..	૧૬	૬	૧૯	૪	૫	૫૬		૫	૪૬
ગુરૂ .	૧૭	૭	૨૦	૫	૫	૫૫		૫	૪૭
શુક્ર .	૧૮	૮	૨૧	૬	૫	૫૪		૫	૪૭

અનુક્રમણિકા.

નાતાલની મીટીંગો ૬૦૧
હસશું કે રડશું ? ... ... ,,
ડોરથને સલામ કરો ૬૦૨
આપણામાં જૂહાપું ... ... ,,
મેહાન્સબરગ ખબરપત્ર... ... ... ,,
વોક્સરસ ૬૦૪
નાતાલના હીંદીઓની મીટીંગ ૬૦૬
વણ પાઉંડનો જુલમી કર ૬૦૮
ટ્રાંસવાલના છાપામાં હીંદી લડત વિષે
ચરચા ૬૦૯
ચાલુ વરતાન ૬૧૦
જોહન્સા બબરો ... ... ,,
ના. સુલતાનના માલમાં જુદી જુદી
જગ્યાએ થયેલા મેળાવડા ૬૧૧
માણસોનો હક ૬૧૩
મોરેશીયસ હીંદીને હીજેજ આળાદ
પામ્યું છે ... ... ,,
હીંદીઓના લાઈસેન્સ બક્ષ કરવાના
ડાયદા સામે 'મરડબુરી' ની ટીકા .. ,,
પરચુરણ ચરચા ૬૧૪
હિંદુસ્તાનના બબરો ૬૧૫
કેપના તાજા સમાચાર ૬૧૬
નાદારી કોરટની નોટીસ ... ... ,,
બબર લાય ... ... ,,

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા.૧૨મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮.

નાતાલની મીટીંગો

IX-24

નાતાલમાં માસ મીટીંગો થઇ રહી છે. તેમાં ઠરાવો પણ થઇ રહ્યા છે. અરજી એ સરકારને જશે. આ બધું જરોજર છે. તેમ કરવાની જરૂર છે. પણ નાતાલ ના હીંદીએ વિચારવાનું છે કે જ્યાં સુધી અરજી પ્રમાણે ચલાવવાનું બળ નથી ત્યાં સુધી અરજીઓ નકામી છે. એવો અનુભવ ધીમે ધીમે આપણને બધી જગ્યાએ થતો આવે છે.

આપણે બળ તે સલામદ છે. ને નાતાલને સારૂ સલામદ એ છે કે દરેક હીંદીએ વગર લાઇસેન્સે-સ્થી વેપાર કરવાનો નિશ્ચય કરવો નવા બીલ પસાર નહીં થાય એતો આપણે જાણીએ છીએ. પણ જુનો કાયદો–૧૮૯૭નો કાયદો કાઢવો એ જરૂરનું છે. જો હીંદી કોમમાં ખરૂં બળ આવ્યું હોય તો તેઓએ એવી અરજી કરવી ઘટે છે કે "૧૮૯૭ ના કાયદામાં જ્યાં લગી અપીલ કરવાની સત્તા મળી નથી, જુની લાઇસેન્સનો બચાવ થયો નથી અને ગીરમીટીયા ઉપરથી પા. કનો વેરો ગયો નથી, ત્યાં સુધી અમે વગર લાઈસેન્સથી વેપાર કરવા ધારીએ છીએ."

આમાં બે અર્થ સરે છે. સ્વાર્થ અને પરમારથ. સ્વાર્થ એમ સરે છે કે લાઇસેન્સની રંજાડ મટશે. પરમારથ એમ થશે કે ગરીબ ગીરમાટીયા ઉપરથી વેરો જશે ને તેઓની આંતરડી દુવા દેશે. તેઓનું દુઃખ ન જાય ત્યાં સુધી અમે સુખ નહિ ભોગવીએ, અમે પણ દુઃખી રહેશું. આવું પણ હીંદી કોમ લેય એમાં તો મદ્દા ઉંડો અરથ રહ્યો છે. એવું જો હીંદી કોમ ખરા દીલથી કરે તો તે રાજ્ય મળ્યા બરોજર થયું. તેમ કરવું એ તો સ્વરાજ્ય ગણાય.

તેમજ કરવા શિવાય છુટકો નથી એમ સહુ જોઇ શકશે. પણ બધા કયારે કરે ને કયારે આપણે છુટીયે એવો સવાલ કોઇ કરશે. આ જુલ્મ ગણાય. મહાભારત કામ કરનાર પ્રથમ ઘણા થોડાજ હોય છે. ૬૦ ડીસેમ્બર મુઠી ભર માણસોથી પ્રથમ જુઝયા હતા. જીસસની પક્ષમાં પ્રથમ બેચાર માણસોજ હતા. હેમ્પડને એકલાએજ બહાણ વેરો આપવાની ના પાડી હતી. બીજા તેમ કરશે કે નહીં તેવો વિચાર પણ તેને નહીં સુઝયો. મરહુમ મી. ગ્લેડસ્ટોને આખી આમની સભાને ધ્રુજાવી હતી. હીંદના દાદા–દાદાભાઇ પચાસ વરસ પહેલાં એકલાજ હતા. તેની પહેલા વરસોની મહેનત અથાગ હતી. બ્રીટીશ રાજ્યમાં શી ખામી હતી તે બતાવનાર તે અને તેમના સાથે બહુજ થોડા હતા. આજે તેમણે રોપેલ બીજનાં ફળ હીંદી પ્રજા આખી ચાખે છે. ને કેટલાક તેમના કરતાં વધારે ચાલવા તૈયાર થઇ ગયા છે.

આ દાખલાઓ નજરમાં રાખી નાતાલ ના હીંદીએ 'બધા કરે તોજ આપ' એવો બીક ભર્યો વિચાર નથી કરવાનો. પણ જેટલા વેપારી અને ફેરીવાળા હિંમત કરે તેટલાએ કસમ લેવાના છે.

હસશું કે રડશું ?

IX-25

મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી મી. આંગલીઆ એ ત્રણ મહીનાની સખત મજુરી દેશને ખાતર ભોગવે છે. તેમની સાથે બીજા હિંદી પણ છે. તેઓ કેળવાએલા છે. આનો અર્થ શું ? ગયા જાનેવારી માસ પહેલાં જો આવો બનાવ બન્યો હત તો હિંદી કોમમાં ત્રાસ છુટત. તે વેળા આવો બનાવ બનતજ નહિ. હવે વખત આવ્યો છે ને તેવો બનાવ બન્યો છે. છતાં આ ઘા તે કારી ઘા છે.

આ બહાદુર નરોના બૈરાં છોકરા કે સગાં વહાલાં અથવા તો તેમની પોતાની ઉપર પડતી મુશ્કેલીના વિચાર કરતાં દરેક હિંદી રડશે. દરેક હિંદી દુઃખી થશે. અમે તેમનાં સગાં વહાલાંને અમારી લાગણી બતાવીએ છીએ.

પણ આ પંદર નર કેદને બદલે કેદના માનને સારૂ જેલમાં ગયા છે. હસતાં

હસતાં જેલ ગયા છે. કે જ્યારે સર્વ હિંદી ઉમંગથી હસતે આવી હિંમતને સારૂ તે હી ઇંગ્લંડને પોતાના હરમ્યાનોને તથા હિંદી પ્રજાને ગુમારકબાદી થશે છે.

હસવા તે રડવા એટલે થઇ ચુકયું એમ માનવાનું નથી પણ હવે મોટેરા હિંદીની ફરજ વધારે સખ્ત થતી જાય છે. તેઓનો છુટકારો થયેલો કરીને તે આપણા હાથમાં છે પણ લાઇસેન્સ ન લેવા, કોમ અંગુઠાની કે બીજી નિશાની ન આપે અને પૂરી હિંમત રાખે તો થોડી મુદતમાં તેઓ છુટે તેમાં નવાઇ નથી તેમ નહિં થાય તો હિંદી પ્રજાને દીલગીરી છે. પ્રજાનું નાક કપાશે. અમને ઉમેદ છે કે આ ગુરવીર નરોની પાછળ હિંદી પ્રજા પૂરા જોર કરવા તૈયાર થઇ રહેશે

કોરટને સલામ કરો

— X - 35 —

સર હેનરી બેલે સલામ કરવા બાબત બહુ સખ્ત ટીકા કરી છે. તેની કોરટમાં જનાર હિંદીએ દાખલ થતાંને વાર સલામ નહિં કરી એવો જલ્લાદોએ તેને કાને પડયો. તેથી તેણે ટીકા કરી કે હિંદી જે હમેશાં સભ્ય ગણાય છે તેણે કોરટનો મરતબો જાળવવો જોઇએ. તેમણે જણાવ્યું કે બુટો પાઘડી ઉતારી, બુટો જોડા ઉતારી બાકી દરવાજામાં પેસતી વેળા સલામ કરી હિંદીએ કોરટને માન આપવાનું છે. જો તે વસ્તુમાંનું કંઇજ નહિં કરે તો તેઓને સજા થશે. આમ સર હેનરીએ તરફથી કરાતી બધા હિંદી જે હાજર હતા તેમને સંભળાવેલ હતુ. દરેક હિંદીએ આ ચેતવણી યાદ રાખવાની છે. દરોજ જજાએ કોરટમાં દાખલ થતાં સલામ કરવાનો રિવાજ રાખવો એ ઠીક છે. બધા હિંદી ગફલતમાં આમ નથી કરતા. સભ્યતા બતાવવી એ આપણી ફરજ છે

આપણામાં જુદાણું

— X - 36 —

સર હેનરી બેલે હિંદી ખુનના કેસમાં જે ટીકા કરી છે તે નાખો દેવા જેવા નથી. સર હેનરી બોલ્યા કે કેટલાક હિંદી પોતાના કેસને મદદ કરવા સારૂ બહુ જુઠુ બોલે છે. તેથી ઘણું સાચા કેસને ધક્કો પહોંચે છે. આ વાત ઘણીજ વેળા બની ચુકે છે. ગોરાઓ પોતાના કેસને સારૂ જેમ કમર નથી કસતા કે જેમ કાળા કોઇ હીંદીનો બચાવ કરશે. એ બચાવ વકીલ નહીં બજાવ. ગોરાઓ બેશક જુદા બોલે છે પણ તેટલા માટે આપણે તેવી રેસ કરવાની જરૂર નથી. જીતવું કે નહિં એ વિચાર કરવાને બદલે આપણે સાચ શિવાય કશું નથી બોલવું એ ખ્યાલ રાખવો ઘટે છે. જર્મથી સરસ રસ્તો તો એ છે કે આપણને કોઇને બેરીસ્ટરના ઘર કે કોરટનાં બાર ન બનવા પડે એમ કરવુ. હિંદીનો દીવાની કે ફોજદારી એવો કેસજ કોરટમાં ન હોય અમ કાં ન બને! સત્યાગ્રહમાં પડયા છીએ ત્યાં એ બધું કરી શકાય છે.

બ્રહ્મરપત્ર

— :o: —

[illegible] જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

રોમવાર

મી. ડંકનનુ ભાષણ

મી. ડંકન જે આગાઉ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી હતા તેણે ભાષણ કરતાં એવો વિચાર બતાવ્યો છે કે કાળા માણસોને છેવટે રાજ્ય કારોબારમાં દિરસે આપ્યા વિના ચાલવાનું નથી. એ તે પ્રમાણે ન થાય તો ગોરા અને કાળા બનેને નુકસાન છે. આવા વિચારો આગાઉ જેણે મોટો હોદો ભોગવેલો છે એવા ગોરા બતાવવા લાગ્યા છે એ બતાવે છે કે થોડા વરસો માં દક્ષિણ અફરિકામાં મોટા ફેરફાર થશે.

મી. રેટલફના વિચાર

મી. રેટલફ એ બહુ હુંસિયાર વકીલમાં ખપે છે. તેને આપણી ઉપર ખાસ પ્રીતિ નથી છતાં તેણે એવો વિચાર બતાવ્યો છે કે હીંદીની સાથે લડવામાં બનરલ સ્મટસ દરેક વેળા હારી ગએલ છે. અને હકીકતમાં તેમજ થયુ છે. હવે જે બાકી નું છે તેમાં પણ જો આપણે પુરૂં જોર બતાવીએ તો હારશેજ.

મી. ભાણા રામજી

મી. ભાણા રામજીને નોટીસ મળતા છતાં કોલોની નહીં છોડવાના આરોપ ઉપર સોમવારે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેના કેસની કોર્ટને ખબર ન હતી. તેથી તેણે પોતાની મેળે પોતાનો બચાવ કર્યો. કોલોની કોરવાની ચોકી ના પાડી ને માફ જેટે તેને એક માંનની સખત મજુરીની જેલ આપી ત તેણે કહ્યુ કરી ને હાલ પેરો જેલમા બીરાજેલ છે. અરી છુટયો હીંદી જેલમાં જતાં સમજી ગયા છે એ બાબતમાં બીજા નવીનની વાત છે

મી ગોશલીઆનો તાર

મી. ગોશલીઆ જે વોકસરસ્ટની જેલ માં બીજા હીંદીઓની સાથે છે તેણે તાર કરીને કે હીંદી કેદીઓ પુપુ નથી બાફ શકતા તેથી સાચવતા નારતા બિમાર રહે

આમ બધાં તે બધે બીનગોરા જેલ ખોરાક બાબત સરકાર સાથે હજુ લખાણ ચાલે છે, જેઓથી ઇજ્જતની બરદાસ નહિ થઇ શકે તેઓએ મી. તીલકનો દાખલો યાદ કરવાનો છે. તે સાદા ખોરાક ઉપર છ વરસ કેમ ગાળશે? તેમની અવસ્થા તે ઉત્તર અવસ્થા છે. જો તે યુરોપીઅન હત તો આજે સન્યકતનો હોદ્દો બોગવતા હત. આમ કહીને હું યુરોપીઅનનો દ્વેષ નથી કરતો. તેઓનાં પાપ ધોઇને હીંદી પ્રજા રાજ્ય જેવું તેના કરતાં પાપ રહિત રહી સુકા ટુકડા ઉપર ભલે ચલાવી લેવ પણ સાર એટલોજ કે મહાન મી. તીલકનાં દુઃખ આગળ આપણે જે દુઃખ ઉઠાવીએ છીએ એ તે કંઇજ નથી.

મંગળવાર.

નાતાલના શેઠોનુ નામ

મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી, તથા મી. આંજલીઆ વોકસરસ્ટથી આવ્યા પછી નવરા બેઠા નથી તેમણે જોહાન્સબરગમાં ઉઘરાણાનું કામ શરૂ કરયું ને પા. ૨૦૦ ઉપરાંત ઉઘરાવ્યા દરેક જગ્યાએ ફરતા ને જ્યાં જ્યાં ફરવા ત્યાં ત્યાં તેમને બધે ઠેકાણામાં પસંદગી આપ્યા. તેમની સાથે ઇમામ સાહેબ અબદુલ બાદર બાવાઝીર, મી કે.ચલીઆ, મી. બ્યાસ, મી કામા વિગેરે ફરતા હતા. તેઓ શુક્રવારે નીમાજ બાદ ક્રુગરસડોર્પ ગયા. તેમની સાથે મી. કામા પણ હતા. ક્રુગરસડોરપમાં ત્રણ કલાકમાં લગભગ પા. ૬૪ જેટલા લખાવ્યા. ને પા. ૬૦ જેટલા રોકડા મળ્યા. ત્યાંથી તે રાત્રે તેઓ બાબ્રે ફરવા.

શનિવારે સવારની ગાડીમાં હેડલબરગ ગયા, ત્યાં મી. બાવાતે પા. ૧૬ થી શરૂ આત કરી આખત શુરૂ બતાવ્યું. તેથી પા. ૪૫ જમા થયા. હેડલબરગથી તેજ દહાડે રાતની ટ્રેનમાં સ્ટાંડરટન ગયા. સ્ટાંડરટન તેમની સાથે મી. કાચલીઆ તથા મી. ભગત હતા મી. કામા પણ તેજ ટ્રેનથી સાથે થયા. સ્ટાંડરટનમા ટ્રેન સાત ના બે ગાળે પહોંચે છે જતાં તેમને બળ.

વાને ઘણા શહેરીઓ હાજર થયા હતા. દીદીને હું શહેરી કહું છું તેથી કોઇએ તાજ્જુબી પામવાનું નથી. દીદી કંઈ ગુલામ નથી પણ શહેરી છે. આપણે ભાગીદાર છીએ એટલે હક આપણે ખરાબીએ છીએ ને તેવા હકને સારૂ લડીએ છીએ. રટાંડ રટનમાં પા પડ જેટલી રકમ થઇ

આટલા કામ પછી ને કેસ ચાલતાં પહેલાં શેઠીઆઓને આરામ લેવાનો હક હતો પણ તેઓએ પ્રીટોરીએ દુકાન મારવાનો ઠરાવ કર્યો. તેઓ પ્રીટોરીઆ સારૂ રવિવારની રાતની ટ્રેનમાં ઉપડ્યા. ત્યાં તેઓએ તુરત ઉધરાણું સોમવારની સવારે શરૂ કરવું. તેમની બરદાસ મી. એ. એમ. સુલેમાને કરી. નાસ્તો કરી તેઓ લોકેશનથી શહેરમાં ઉતર્યા. ને એમણે કામ પાસેથી ઉઘરાણું શરૂ કરવું મી. હાજી કાસમે પા. પ લખાવ્યા. બે વાગે મી. ગાંધી પ્રીટોરીઆ હાજર થયા. ને ઉઘરાણું સાંજ સુધી ચાલ્યું. મી હાજી કાસમ વિગેરે સાથે નીકળ્યા હતા.

ચાર વાગે લોકેશનમાં મીટીંગ થઇ. મી. જમસ પ્રમુખ હતા. તેમણે આવકાર આપ્યા પછી શેઠીઆઓએ ઘટતો જવાબ આપ્યો. લોકેશનમાં ઉઘરાણું કરવાનો વખત નહિ રહ્યો. પણ લોકેશનના દીદીઓએ ઉઘરાણું કરવાનું કહ્યું છે. પ્રીટોરીઆમાં પા ૬ થી ઉપરાંત થયા.

પ્રીટોરીઆની શક્તિનો વિચાર કરતાં આ રકમ બહુ કમતી છે. પણ એમણે મદદથીઓએ મદદ કરી ને એટલો પણ ભાગ લીધો એ બતાવે છે કે તેઓ પણ કોમની સાથે છે ને કાયદાની વિરુદ્ધ છે. તેમની આ હકની અસર સરકાર ઉપર પણ થયા જોઇએ તેઓ સમજશે કે લાકડી મારવા પાણી જુદું પડતું નથી તે દીદીના પાની તે એક પામ્યો—એક લોહી છે.

લોકેશનથી સાંજની ડરબન જનારી ગાડી શેઠીઆઓએ સાંજે લીધી. જરૂરી સ્ટન તેમને મળવા તથા વળાવવા ક્રમમાં સાહેબ, મી કુવાડીઆ, મી કેનસી, મી. જીવણજી, મી ઉમરજી સાલે, મી વ્યાસ, વિગેરે હાજર હતા. જરમીસ્ટનમાં લગ ભગ ૪૫ મીનીટ રોકાવું પડે છે તેનો લાભ લઇ તેમને જરમીસ્ટનની હોટેલમાં જમાડવા આપવામાં આવી હતી. હોટલ વળો સારો હતો તેથી તેણે આનાકાની નહિ કરી. પણ હોટલની પાટલીના પડદા નીચા પાડ્યા કે બીજાઓ દેખે નહિ હુરરેના પોકાર વચ્ચે ગોકસરસની ગાડી ચાલી અને ડંકને પ્રથમ લેના શેઠીઆઓ વિદાય થયા. બાકીનું ઘર, બાકીનું કોમ

ભિમાન અને આટલો ઉત્સાહ જે કોમનો અજેવાન બતાવે તે કોમ કેમ હારે?

કરગરસડોરપની હકીકત

કરગરસડોરપના દીદી વચ્ચે નકામી કાટકૂટ જોવામાં આવે છે. તેનો ગેરલાભ અહીની સરકાર લેવા માગે છે. અહીંના અખાઓમાં તાર છે કે કરગરસડોરપમાં દીદી વેપારીઓએ જુલમ કરી, માર મારી દીદી ફેરીવાળા પાસેથી તેઓનાં સરટીફી કેટ પડાવ્યાં. આમ જે ફેરીવાળા ઉપર જુલમ થયો તેઓએ ફરિયાદ કરી છે ને હવે જુલમ કરનાર વેપારી ઉપર કામ ચાલશે.

આ કિસ્સો જ્યારે નાતાલના શેઠીઓ હદપાર થયા પહેલાં કરગરસડોરપ ગયા હતા ત્યારે બનેલો ગણાય છે. નાતાલના શેઠીઆઓને પુછતાં તેઓ કહે છે કે કોઇ દીદીની ઉપર જુલમ કરવામાં આવ્યો નથી, કોઇને માર મારવામાં આવ્યો નથી. એક વખતે સહજ ઓકાયાથી થએલી એટલું વધારેમાં વધારે થએલું એમ કહે છે. આમ છતાં કોઇપણ દીદી એવી કુંકી નજર કેમ બતાવશે કે સરકારના દાયમાં આપણને માર મારવાનું કબિયાર થઇ પડે. કેસ મુળમાં ખોટો છે એટલે સરકાર હારશે.

પણ આવી અફવાની અસર એટલી થઇ કે દીદીનું દુઃખ જરા લાંબુ ચાલે દરેક દીદીએ એટલું કેતરી રાખવું ઘરે છે કે આ હકત શરીર બળની નથી. ધમકીથી કે મારથી કામ લેવાનું નથી. શરીર બળ વાપરવાનું નથી. સરકારની સામે કે નથી વાપરવાનું કે તે નથી વાપરવાનું આપણાજ ભાઇઓની સામે.

આ હકત આત્મ કુદ—બળની છે. તેથી બુદ્ધિ—કુશ્મરી છે. આપણે જોઇએ છીએ કે શરીર કરતાં મનનું બળ વિશેષ છે ને મન કરતાં આત્મબળ તે વિશેષ છે તે સરવોપરી છે. આ વિચાર આપણે માનતાં છતાં તે પ્રમાણે ચાલતા નથી. એટલે દરજ્જે આપણે જીવને પરખ્યો નથી તેટલેજ દરજ્જે દુઃખ છે ને દુઃખ ભોગવીએ છીએ.

રહાંડરટનનાં લાઇસેન્સ

રટાંડરટના દીદી વેપારીને લાઇસેન્સના અમલદારે પુછ્યું છે કે તેઓએ અંગુઠો આપવાની ના શા કારણથી આપી છે. તેનો જવાબ કમીટીએ આપતાં જણાવ્યું છે કે:—

(૧) અંગુઠા ખુની કાયદાની રૂએ મગ વામાં આવે છે તે દીદી નહિ આપે.

(૨) કેમ્પદો ખુશી છે કેમકે તે ખરમની બાબતો દુઃખદાયક છે ને તે દીદીની હલકા ની નિશાની છે.

(૩) કાયદાની બહાર અંગુઠા આપવાનું હોય તો પણ લાઇસેન્સની બાબતમાં જેઓ પોતાની સહી કરી શકે છે તેઓ અંગુઠા નહિ આપે કેમકે જે સહી કરવાનું આવડે તે છતાં અંગુઠા આપે તો અંગુઠા એ ચામડીનો ડાઘ સમાય અંગુઠા સહી ની અવજ્ઞામાં આપવા તેમાં તફાવત છે.

સાંજના વધુ વાગે

હમણાંજ વાયસરસથી તાર મળ્યો છે કે વધુ શેઠીઆ તથા મી. રાંદેરીઆને વધુ ગા.સની સખ્ત જેલ મળી છે. બાકીના અગીઆરને ૬ અઠવાડીયાની જેલ મળી છે. સહુને સખત મજુરીની સાથે જેલ છે. આ ખબરથી હું ખુશી થયો છું, અને રહું છું. ખુશી થઉં છું કેમકે દીદી ની ઉપર જેમ વધારે જુલમ થશે તેમ દીદી વધારે સુખી થશે ને છુટકારો વહેલો આવશે. રહું છું કેમકે આવું દુઃખ ભુજ્યે દીદીને સહન કરવું પડે છે.

વધુ જેલો

મી સુલેમાન દાવત કરીને ફેરીવાળાને કરગરસડોરપમાં વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા સારૂ પાંચ શીલીંગનો હક અથવા એક દહાડાની જેલની સજા થઇ છે તેણે જેલ પસંદ કરી છે.

મી. અલી ઇસપજીને વગર પરમીટે દેશમાં રહેવા બાબત પકડવામા આવેલ છે તેનો કેસ અગીઆરમી તારીખે ચાલશે.

ફ્રીસ્ટીઆનામાં મી. ઇબરાહીમ લાંબ્દેલે ને દુકાન ચલાવવા સારૂ પા. ૧૫ નો દંડ અથવા છ અઠવાડીઆની જેલ મળી છે. અને મી કાસમ હજરાદીનને ફેરીને સારૂ ત્રણ પાઉંડનો દંડ અથવા ૬ અઠવાડીઆ ની જેલ મળી છે. બન્ને દીકરાએ જેલ પસંદ કરી છે. બન્નેને સાદી જેલની સજા છે.

પ્રી. ઇ. ઓ. કમીટીની મીટીંગ

સોમવારે કમાટીની મીટીંગ ખાસ મળી હતી. તેમાં મી. ઇસપ મીયાં ગેરહાજર હોવાથી મી કુવાડીયા પ્રમુખ હતા. મી. કેનસી, મમ.મ સાહેબ, મી. ચોટીયાર, મી. નાયડુ, મી. ગોડફરે, મી. વ્યાસ, મી. ઉમરજી સાલે, મી આદમ મુસાજી, મી કુનકે વગેરે ગૃહસ્થો હાજર હતા ઉઘરાણુંને સારૂ નીકળવાનો ઠરાવ થયો અને ઘણાનાં નામ નોંધાયાં મી રીચને પા. ૬૦ લોકેશનનો હવાલ સોંપ્યો. મી. ગાંધીએ પોતાનો સફાલાનો કેસ કહી હકને સારૂ આપ કરતાં જેમ સીંદરાગને સારૂ ચોરીસનું બાદ નથી [illegible] ખરચની તથા હકિકત [illegible]

બહુ વખારે છાપવાથી વધેલા ખરચને લીધે બ્યાંકથી માગેલો ચાલે ત્યાંસુધી દર માસે પા. ૧૦ના ખરચની પરવાનગી માગી. આ બાબત સોમવારે પૂરી નહીં થતાં મુલતવી રહેલી.

નાતાલના બ્રહ્મચૈાના જેલના સમાચાર મળ્યાથી ગુરત મંગળવારે કમીટીની બીજી મીટીંગ મળી તેમાં મી. ઈસપ મીયાં હાજર હતા. ગઇ મીટીંગમાંના મણાખરા બધા સાહેબેા હતા. નાતાલના સાહેબેાના માન સારૂ ગુરૂવારે ચાર વાજે માસ મીટીંગ કરવાનેા તથા બધી દુકાનેા અને કામ બંધ કરવાનેા ઠરાવ પસાર થયેા. વીલાયત, હીંદુસ્તાન, ઝાંઝીબાર, ઝેડન વગેરે જગ્યાએ કેબલ કરવાનેા પણ ઠરાવ થયેા.

મી. ઇસપ મીયાંએ હજ પહેલા જવાના છે તેથી રાજીનામું આપવાનું જણાવ્યું. તેઓ સાહેબ હાલ તેા માસ મીટીંગમાં છેલ્લી વખતને સારૂ ખુરશી મેલે.

તેમની અવજીમાં મી આદમ મહમદ કાજીલીઆને ખુરશી સેાંપવાનેા ઠરાવ મીટીંગે કરેલેા છે.

આ બાબત આ વેળા વધારે કહેવાનેા વખત નથી મી ઇસપ મીયાંએ કેામની જે સેવા બજાવી છે તેનેા પાર નથી રહ્યેા. તેમની હીંમત ઉપર બધું નભી રહ્યું છે. તેમને કામ જેટલું માન બાંધે તેટલું ઓછું ગણાય. તેઓ સાહેબ છઠી તારીખ ની સ્ટીમરમાં હજ પહેવા જશે તે પહેલાં કેામ પેાતાની કરજ બજાવશે એવી ઉમેદ છે.

મી. કાજલીઆને જે પદ મળ્યું છે તે મહાન પદ છે. તેમણે કેામની સેવા તેા પુરી બજાવી છે. તે લેાક પ્રીય છે. વગી જેલી છે. એટલે તેમની લાયકાત બરાબર છે. તેમનેા ખુરશી લેવાનેા જરાએ વીચાર ન હતેા. પણ ધણાજ આગ્રહને લીધે તેમણે તે પદ કબુલ કરવું છે મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીઆનું નામ પણ આવ્યું હતું પણ તેઓ સાહેબે મી. કાજલીઆને વધારે પસંદ કરવા ને મી. કાજલીઆથી વધારે સારી સેવા થઇ શકશે એમ વીચાર જણાવ્યેા

મી. કાજલીઆની જવાબદારી મેાટી છે. વહાણ ભર દરીયે પડયું છે, તેમાં કપ્તાનપણું જેવું તે જેવી તેવી વાત નથી. પણ ખુદાની ઉપર ભરેાસેા રાખી ને ચાલવાથી લીધેલું પદ શેાભીજ નાકળશે.

મી ઇસપ મીયાં તથા મી કાજલીઆ બન્ને વીરેાધ આવતે અઠવાડીએ આપવા ઉમેદ રાખું છું.

વેાલ ટીયર

મી. ગાંધીનું વકીલાતનું કામ ધણાખરા ભાગે બધ થવાથી મી. મહમદખાન વેપારમાં જોડાયા છે. અને મી. જેમ્સ દેશાસાબેએ એસેાસીએશનનું કામ કરવા પેાતાની હાજરી મફત આપવાનું શરૂ કરયું છે. હું ઉમેદ રાખું છું કે મી. દેશાસાબી ની માફક બીજા વેાલંટીયરેા પણ નીકળી પડશે ને કામમાં મદદ કરશે જો કેામ નેા વીચાર વેાકસ થયેા હેાય કે નાતાલના પહેલવાનેાને ઝપાટાબંધ જેાડાવવાના છે તેા જેટલા કામ કરનારા મળે તેટલાનું કામ છે.

નાયલસ્ટ્રમ

મી. મેાતી રમા પટેલ નાયલસ્ટ્રમમાં વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવા સારૂ ચાર દીવસની સખત મજુરીની સાથે જેલમાં ગયેલ છે. મી. નગદીની ઉપર સમન ચાલવાની તયારી થઇ રહી છે.

કમરૂરસડેારપમાં પકડાયા

કામર્સડેારપ હું જે ખબર આપી ગયેા છું તે તહેામતથી મી. ધસમાલ કાજી, મી. પાંડેાર, મી. વાજા, મી. વાનીઆ, મી ખરસેદજી દેસાઇ, મી. દાદ લાની, મી મહમદ મામુજી દાદુ તથા મી. પારસી રૂસ્તમજી ઉપર વારંટ નીકળ્યું છે. તેમાંથી મી. રૂસ્તમજી સીવાય બીજાને બેલ ઉપર છેાડયા છે. મી. રૂસ્તમજી તેા જેલ મહેલમાં બીરાજે છે એટલે તેમનું તેા જે થાય તે જેવાનું રહ્યું.

મી. સેારાબજી

ગઇ પાસે સાંજના (મંગળવારે) ટરાંસ વાલમાં દાખલ થયા છે. તેમનેા કેસ ૮દરમી તારીખે ચાલવાનેા છે મી. સેારાબજી મી. કામાની સાથે જે. બી. આવવા રવાના થઇ ચુકયા છે.

મી. અબદુલ ગની

મી. અબદુલ ગનીએ વેાકસરસમાં પાછા ફરતાં અંગુઠેા આપ્યેા એવેા તાર છે. આ વાત જો ખરી હેાય તેા બહુજ દીલગીર થવા જેવી વાત છે.

અમારૂં સપ્લામેંટ

સ્ટાંડરટનમાં સત્યાગ્રહને માટે જે હીંદી બેાએ ૧૪ દીવસની જેલ બેાગવી છે તેમાં ત્યાંના લગભગ બધા હીંદી વેપારી આવી જાય છે. આ અંકે સાથે અમે તેમની છબી આપીએ છીએ. આ છબીમાં મેસરસ આમદ ઇસપ ટીમેાલ, ઇસ્માઇલ અબરામજી ભાભા, મહમદ આમદ કાજી, ઇસ્માઇલ મહમદ અરીફ, હબરાહીમ આમદ ભાભા, હબરાહીમ ઇસ્માઇલ દેશાઇ, મહમદ ઇસ્માઇલ વાડી, ચતુરભાઇ લલુભાઇ પટેલ, મહમદ હુસપજી ભાગવીઆ, અને કુલબ ઇબ્રાહામ છે. બીજા મી. ઇસ્માઇલ મહમદ દીનારવાલા મી મહમદ હબરાહીમ ભાભા જેલમાં બધા હતા. તે બે સાહેબેા એ છબી પડાવવામાં બાધ લેાક્યેા છે એટલે તેઓ આ છબીમાં નથી.

ચેાકસરસ

ભારે સજા

નાતાલના આગેવાનેા જેલમાં

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ અખબરપત્ર)

મંગળવારે નાતાલના શેડીઆ અને બીજા કેટલાકના કેસેા ચાલવાના હતા. મેસરસ દાઉદ મહમદ વગેરે પ્રીટેારીઆયેા આજ સવારે આવી પહેાંચ્યા હતા. સ્નેા બરાબર વખત થતાં માજીસ્ટ્રેટ ડી વીલી યરસ પાસે કેસ ચાલ્યા હતા. પ્રથમ મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ સી. આંગલીઆ અને એસ. જે. રાંદેરીઆ ઉપર દેશપાર થયા છતાં ગયા ના. ૬ઠના રેાજ ટરાંસવાલમાં દાખલ થયા તે માટે પ્રમીગ્રંટ રીસ્ટ્રીકશન કાયદાની કલમ ૨, પેટા કલમ ૪ મુજબ તહેામત મુકવામાં આવ્યું હતું સરકાર તરફથી મી. મેંટઝ વકીલ હાજર હતા અને બચાવ તરફથી મી. એચ. એસ એલ. પેાલાક હતા. તહેામતદારેાએ "અમે ગુન્હેગાર નથી" એમ જણાવ્યું.

સરકાર તરફના કારપેારલ કેમેરેાને જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે પ્રમીગ્રેશન ખાતાના અમલદાર તરીકે મેં તેમને પકડેલ છે. થેાડા વખત ઉપર તેમને પ્રમી ગ્રેશન કાયદાની રૂએ નહિ પણ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની રૂએ પકડવામાં આવ્યા હતા. સારજંટ બનારેટે જણાવ્યું કે કેાલેાનીઅલ સેક્રેટરીના વારંટ મુજબ ગયા તા. ૨૮મીએ પ્રીટેારીઅેાથી હું તેમને દેશપાર કરવા લઇ ગયેા હતેા. અને નાતાલ તથા ટરાંસવાલની હદ આગળ જ્યાં પુલ આવે છે ત્યાં આગળ ટરેન આવી ત્યારે તેમનેછુટા કરવા હતા. તહેામતદારેાને ટરેનમાં લઇ જવાની સુચના હતી. સર હદ ઉપર ટરેન તેા ઝપાટા બંધ ચાલતી જ હેાય એટલે તહેામતદારેાની ત્યાં આગળ ઉતરવાનું બની શકે તેમ ન હતું. એટલે તેઓ ટરાંસવાલની હદમાંથી બીજી હદમાં દાખલ થયા. હું જાનતેા હતેા કે તહેામત તદારેાને હાથ લગાડી સરહદ બહાર મુકવાથી તેમના ઉપર હુમલેા કરવાનેા સુન્હેા થતેા હતેા. કેાલેાનીઅલ સેક્રેટરીના વારંટ સામે તહેામતદારેાએ તેમને ગેર કાયદેસર હદપાર કરવામાં આવે છે તેવી નેાટીસ મેાકલી હતી તેની મને ખબર

નહોતી. તહોમતદારોને ૨૮મી તારીખે પ્રીટોરીઆથી સવારની ૮-૫ ની ગાડીમાં ચડાવવામાં આવ્યા હતા. તહોમતદારોને વોકસરસમાં ઉતરવા દઈ સરહદ સુધી ચાલ્યા જવા દેવાની મને સત્તા નહોતી.

જયાવ તરફથી મી મહમદ કાસમ આંગલીઆએ જણાવ્યું કે ગઇ તા. ૧૮ મીએ ખુની કાયદાનો ભંગ કરવા માટે આ કોરટમાં મારા ઉપર કામ ચાલ્યું હતું. અને તે કેસમાં મને ૭ દિવસમાં કોલોની છોડવાનો હુકમ થયો હતો. ત્યાર પછી હું જોહાન્સબરગ અને પ્રીટોરીઆ ગયો હતો. હું તે કાયદા નીચે ફરીથી પકડાઇ શકું એમ માનતો હતો. તે વખતે મેં અપીલ કરવાનો ઇરાદો રાખ્યો હોત તો થઇ શકત. ગઇ તા. ૨૭ મીની સાંજે દેશપાર ના વોરંટથી મને પકડવામાં આવેલ તેજ વખતે મેં મારા વકીલ મી. ઇસેક મારફત મને કાયદા મુજબ દેશપાર કરી શકાય નહિ તેવી નોટીસ સુપ્રી ઓટસને મોકલી આપી. આ નોટીસ ઉપર કાંઇ ધ્યાન દેવાયું નહિ હતું. દેશપાર સામે વાંધો દરશાવવા બીજી મને કોઇપણ તક મળી ન હતી કેમકે બીજી સવારે નાતાલ ની હદમાં મને ચડાવવામાં આવેલ હતો. ટ્રેન સાંજના વોકસરસ આવી પહોંચી પણ ત્યાં મને ઉતરવા દીધો હતો. મને ઉતરવા દીધો હત તો ત્યાંથી સરહદ સુધી ચાલી જવાને હું તયયાર હતો પણ સરહદ ઓળંગવા હું માગતો ન હતો. ગાડી સરહદ આગળનો પુલ ઓળંગી ગઇ ત્યાં સુધી મને પરહેજમાં રાખેલ હતો હું હજી માનું છું કે મને ટરાંસવાલમાં રહેવા નો હક છે. ગઇ વખત મારા ઉપર જે કેસ ચાલ્યો હતો તે વખતે મેં જુબાની આપી હતી તે બરાબર છે એમ હું જાહેર કરું છું. કાયદાના સબબમાંનો બચી જવાનો મે પ્રયત્ન કર્યો નથી.

મી પોલાકે જણાવ્યું કે બીજા તહોમતદારો પણ એજ મુજબ જુબાની આપવા માગે છે એટલે તેમને બોલાવવાની હું જરૂર નથી જોતો.

સરકારી વકીલ મી મેટલે જણાવ્યું કે તહોમતદારોને આ કોલોનીમાં આવવાની અટકાયત થયેલી છે છતાં દેશપાર થયા પછી તેઓ ફરીને દાખલ થય છે. હું કોરટને અરજ કરું છું કે તેઓ આલેવા। થઇ કાયદાનું અપમાન કરેલ છે તો તેમને કોરટ કરી શકે તેવી સખત સજા કરવી.

મી પોલાકે જણાવ્યું કે મારા અસીલો ઉપર મુકવામાં આવેલ તહોમત મુ ? તેમણે ગુન્હો કર્યો નથી તેમને થયેલ સજા સામે કાયદેસર અપીલ થઇ શકે તેવી સ્થિતિ નહોતી. છતાં હવે તેમને સજાજ કરવી હોય તો સરકારી વકીલે કહ્યું તેમ વધારેમાં વધારે સજા કરવાની વાતને હું ટેકો આપું છું. તેવા વધારે સજાની મારા અસીલો પોતે માગણી કરે છે. આ તહોમતદારોમાંના ઘણા જણ દીર્ઘ કેમના આગેવાન છે તેઓએ જે કામ કરેલું છે તે સમજીને કરેલ છે એમ તેઓ માને છે. અને તે બદલ તેમને જે કાંઇ સજા થાય તે ઉઠાવવાને તયયાર છે

માજીસ્ટરેટે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે તહોમતદારોએ જાણીને કાયદાનો ભંગ કર્યો છે. હું તેમને વધારેમાં વધારે સજા નથી કરતો, પણ દરેકને ૫૦ પૌંડનો દંડ અથવા ત્રણ માસની સખત મજુરી ની કેદની સજા કરું છું.

નાતાલના બીજા ૧૨ બહાદુરો

મેસરસ શૈલત, જોશી, પ્રીસાવાળા, મેઢ વગેરે બીજા ૧૨નો કેસ પણ આજે ચાલવાનો હતો. ઉપરના કેસ ચાલી રહ્યા પછી તેમને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓના ઉપર પણ ઉપર મુજબ તહોમત મુકવામાં આવ્યું હતું. અને ઉપરના કેસની પેઠેજ જુબાની તથા બચાવ કરવા માં આવ્યો હતો માજીસ્ટ્રેટે દરેકને ૨૫ પૌંડ દંડ અથવા ૩ અઠવાડીઆની સખત મજુરી નાયની જેલની સજા કરી. બધા તહોમતદારોએ ખુશીથી જેલ કબુલ કરી છે.

બીજા કેસો

ઉપરના કેસો પછી વસી જુમા અને ગોકલદાસ ગોવિંદજીને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓ પ્રોવીશીયોટેટ ઇમીગ્રંટ હોવા છતાં કોલોનીમાં દાખલ થયા એવી જાનનું તેમના ઉપર તહોમત હતું. બચાવ તરફથી મી પોલાક હતા. આ કેસમાં કોરપોરલ કેમેરોને જુબાની આપી કે તહોમતદાર વસી જુમાએ મને કહેલું કે લડાઇ પહેલાં હું પીટ રીફમાં રહેતો. તહોમતદારે જે કબુલાત મને કરી તે ઉપરથી તે વાત મને સાચી લાગી.

વસી જુમાએ જણાવ્યું કે ૧૮૯૬થી ૧૯૦૧ના વરસોમાં પીટરીફ અને વરાધ રીફમાં હું હતો. મેં ડચના વખતનું રજીસ્ટર કરાવેલ છે. તે મારા ભાઇ પાસે હાલ છે. તેનો નંબર મેં એસીઆટીક રજીસ્ટરારને બોકલેલ છે. પરમીટ માટે મેં બે વખત અરજી કરી હતી પણ તે આજ સુધી મળેલ નથી. હું લડાઇ પહેલાંના વતની તરીકે કોલોનીમાં દાખલ થવા માગું છું. હું ખુની કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવા માગતો નથી પણ મરજીયાત રજીસ્ટર થવા ખુશી છું.

મી. પોલાકે જણાવ્યું કે મારા અસીલો ને ખોટી રીતે પકડવામાં આવેલ છે, રજીસ્ટર થવાને કોલોનીમાં આવ્યા પછી આઠ દિવસની મુદત કાયદા મુજબ મળવી જોઇએ. નવા કાયદામાં તેમના હક ઝરા પણ સચવાયા છે. મારા અસીલોએ પુરે પુરી ઓળખાણ આપી છે.

માજીસ્ટરેટે જણાવ્યું કે તેઓ લડાઇ પહેલાંના વતની છે એમ હું કબુલ કરું છું ખુની કાયદા મુજબ તેમને ૮ દીવસની મુદત પણ મળવી જોઇએ. તેમને નિરાશ કરવી હું છોડી મુકું છું.

આ કેસો પછી ૧૪ વરસની ઉમરના એક છોકરા કમપજી મહમદનો કેસ ચાલ્યો હતો. કોરપોરલ કેમેરોને જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલનો હકદાર રહીશ હોય તેવો તેની સાથે કોઇ નહીં હોવાથી કાયદા મુજબ કોલોનીમાં તે છોકરો આવી શકતો નથી.

તહોમતદારે જણાવ્યું કે મારો બાપ જે ટ્રાંસવાલમાં છે તેના કહેવાથી હું આવેલો છું. મારી પાસે મારા બાપની એફીડેવીટ છે. તેના આધે આ વાત ખરી જણાવી અને કહ્યું કે તે સમીર રહનાર છે તેટલા વખતમાં તેને બોલાવી તેનો કોલોનીમાં રહેવાનો હક બજાવવા મે તેને બોલાવેલ છે. મેં ગરજીયાત રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટ જોહાન્સબરગમાં બીજાં સરટી ફીકેટ જાવા તેની સાથે આણી દીધું છે.

મી. પોલાકે જણાવ્યું કે આવા બાળકને પુરી ઓળખાણ લીધા પછી શાને માટે રોકવામાં આવે છે તે ન સમજી શકાય તેવું છે. માજી સ્ટરેટે આ વીચારને મળતા થઇ જણાવ્યું કે આ છોકરાને હું છોડી મુકું છું. ખરા હકથી દાખલ થનારને આમ રોકવા કરતાં કાંઇ બીજો રસ્તો કાઢવાની જરૂર છે

કાળા વાવટાનું સરઘસ

નાતાલના ૧૫ બહાદુરો પકી ખુશીયા જેલમાં ગયા હતા. તેઓને જેલમાં લઇ જવામાં આવ્યા ત્યારે પોકસરસ્ટના બધા હીંદીઓ શોક દરસાવવા કાળા વાવટા લઇ તેમની સાથે ચલ્યા હતા. જેલોએ દરેકને જેલરે તપાસ્યા. બાદ મજીસ્ટરેટે તેમને મળી જણાવ્યું કે ધર્મ સંબંધી તમારી લાગણી તરફ પુરતું ધ્યાન આપવા માં આવશે તથા જેલના પોશાકો મૂર્જબ જે યોગ્ય ખોરાક આપી શકાય તેવો આપવામાં આવશે.

હિંદીઓનો મીટીંગ

બપોરના બધી નાદીરા ઉપર મીટીંગમાંથી હતી. મી. કાજીએ ખુશી કીધી હતી. મેસર્સ પોલાક, નાદીર શાહ કાગા વગેરે પણ હાજર હતા તેઓએ જણાવ્યું આપ્યાં તથા નીચેના ઠરાવો સરવાનુમતે પસાર થયા હતા.

દક્ષીણ આફરીકાના આગેવાન હીંદી ઓ તથા બીજા બહાદુર ભાઇઓને પોતા ના હકને માટે લડતા રવાદારી ગુન્હા માટે જે સખત મજુરીની જેલની સજા કરવામાં આવી છે તે માટે પોકસરસ્ટના હીંદીઓ ની આ મીટીંગ ઘણી દીલગીરી જાહેર કરે છે. તથા ટરાંસવાલ અને વડી સરકાર ને જણાવે છે કે ટરાંસવાલના હીંદી ઓને પુરો ન્યાય મળવે જોઇએ.

આ ઠરાવની નકલ ચેરમેન જણાવે મોકલવાની પ્રમુખને સતા આપે છે.

બાદ સાઉથ આફરીકન હીંદીશ ઇંડીઅન કમાટીને લડત તારવી ખબર આપવામા આવી હતી.

આ કેસો સાંભળવા તથા મીટીંગમાં ભાગ લેવા ચારલસટાઉનથી ટરાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે તેવા પચ્ચા હીંદીઓ આજ રાજ અત્રે આવેલ હતા.

સેટીસ્મીથ ઠરાવોઓ મોકલાવવી તરફ થી દીલગીરીનો તાર મળેલો છે.

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસનાં સેક્રેટરી મી. દાદા એબ્દુલ્લા જણાવે છે કે આજ રોજ (ગુરૂવારે તા. ૧૨) સાંજે ૪ વાગે આપણા લીડરો જેલ ગયા તે બાબત તથા બીજી કેટલીક બાબતો પર વિચાર કરવા કે.ઇ.સની મીટીંગ પ્લેટફાર્મ હોલમાં મળવાની છે. તે વખતે સરવે મદદગારોને હાજર રહેવાની વીનતી કરવામાં આવે છે.

નાતાલમાં હીંદીઓનો હડતાલ

લીડરોના જેલ જવાથી પેદા થએલી લાગણી

ડરબનમાં મંજાવર માસ મીટીંગ

[૪. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ટરાંસવાલની ઝુંબેસમાં ભાગ લેવા ગએલા નાતાલના હીંદીવાનો દેસતીકાલ થવા પછી પાછા દાખલ થએલા. તેના કેસનું પરિણામ સાંભળવા મંજળદર ડરબનમાં માણસો તલપી રહ્યા હતા તેમાં બે વાગે મી. પોલાકનો તાર મળ્યો કે મેસરસ દાઉદ મહમદ (પ્રેસીડેન્ટ, ના. ઇ. કોંગ્રેસ), પારસી રૂસ્તમજી (વાઇસ-પ્રે.), એમ મી. આંગરીઆ, (સેક્રેટરી) તથા મી. એસ. કે. રાંદેરીઆને ત્રણ માસની સખત મજૂરી સાથે જેલ મળી તથા બીજા અગીઆ ને દોઢ માસની સખત મજૂરીની કેદ મળી. પવનની પેરે આ ખબર આખા ડરબનમાં ફેલાયા અને આગળ કરી રાખેલા ઠરાવ મુજબ દુકાનો તથા બધાં બીજા નેસ બધ થઇ ગયાં દરેક હીંદીના ચહેરા ગંભીર ભાવમાં આવતા હતા. મી. દાદા એબ્દુલ્લાને કોંગ્રેસ તરફથી નાતાલના દરેક શહેરોમાં આ ખબરના તર કર્યા અને રોજગાર બધ રાખવા જણાવ્યું. આ ઉપરથી થોડી મુદતમાં વદ્દે સુદે દરબેરા દિવસોઝના તથા રોજગાર બધ રાખવા માં આવેલ છે તેવા તારો ઉપરા ઉપરી આવવા લાગ્યા. માસ મીટીંગ રાત્રે આઠ વગે હીંદી ઓડીયન માર્કીટમાં મળવા બહાર પડવાથી ઘણા મનુષ્યો કાર્યવાહક મરકીટની આસપાસ ટોળે વળી ઉભા હતા જેમાં આવતા હતા. સવા આઠ વગે એકટીંગ ચેરમેન મી. અબદુલ કાદર આવ્યા અને કામ શરૂ થયું. હાજર રહે નારાઓમાં મેસરસ દાદા એબ્દુલ્લા (સેક્રેટરી), અબદુલ હાજી ઝવેરબ્હ, મેહરવી ઇસેક મહમદ, મનસુખલાલ મેઘજી, હુસેન કાસમ, કાસમ જુસબ, ગુલામ હુસેન (જી. ઇન્ડ્ય મીઆમ-નવાબો). મહમદ ઇબ્રા હીમ, સુલેમાન મંગલ, મી. વી. સવાણી, જી. કે. પટેલ, ડૉ. બી મહેતા, જી. ડી. હરજીવન, મી. ગોવીંદજી, ઉપરાંત બીજા કે, એન. એસોસીએશન પી. એસ. અબદુલ્લા એ મેમરાજ, સી અન્ડ નાયડુ વિગેરે બધા પ્રમુખના આગેવાનો હતા. મરકટમાં કેટ વદ્દાઓ તથા કેટલાક દીવેદારો પણ હાજર હતા. તેમજ કેટલાક લાગણી ધરાવનારા ગોરા માંણા હાજર હતા. લગ ભગ ૨૦૦ માણસોની હદ જમી હતી. શરૂઆતમાં મી ગોડફરેએ મળેલા તારો વાંચી સંભળાવ્યા જેમાં ન્યુકાસલ, ચારલ સટાઉન, વેકલમ, પોકસરસ, સેટીસ્મીથ, ડંડી, ઇસીપી ગો, ગ્રેમસ્ટાર્ટ બુલાર્ટ, જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીયા, ક્રુસ્ટનબરગ, હેડલબરગ વગેરે જગ્યાના હતા.

બાદ મી. અબદુલ કાદરે સાંભળ: જાપલું દરમીઆન કહ્યું કે ગદરથી, આજે વળી આપણે માસ મીટીંગ કરવાનો ગંભીર પ્રસગ આવ્યો છે. ટરાંસવાલની લડત નો હજી અંત આવ્યો નથી. આપણા અગેવાનો ત્યાંના હીંદી ભાઇઓના દુઃખ માં ભાગ લેવા ગએલા તેમને હાલી કરક અન્યાય કરી બેત્રા દિવસ પહેલાં હદપાર કરેલા. તેઓને જુના રહીશ તરીકે તથા દબાવાયલા હીંદી તરીકે ટરાંસવાલ ને રહે વાનો હક હતો તેથી આ બેરબ્યાજબી હુકમ વિરૂદ્ધ ગયા તેઓ તે હકમાં પાછા દાખલ થયા આજે આપણે સાંભળ્યું કે તેમાંના બેઠને ત્રણ માસની સખત જેલની અને બાકીનાને દોઢ માસની સખત જેલની સજા થઇ છે. (શરમ) તેઓએ કેસો ચુન્હો કર્યો તથી સરકાર ના જુલમને કબુલ ન કરવો તેજ તેમનો ગુન્હો. તેઓના જેલ જવાથી કયા હીંદીને ઉંડુ દુઃખ નહિ થાય. આપણે ખુશી થવાનું છે કે આવા આગેવાનો આપણને મળ્યા છે. (તાળીઓ) હું આશા રાખું છું કે આવા ઘણા આગેવાનો આપણામાં પેદા થશે. આજનો બનાવ યાદગીરીમાં રહી જશે ટરાંસવાલના બેઉ હીંદીઓ ના હકને બચાવ નહિ, પણ હીંદુસ્તાનની ૩૦ કરોડ વસ્તીની આબરૂ માટે આપણા આગેવાનોએ આ ભારે મુશીબત ઉઠાવવા તે પસંદ કરેલ છે. (તાળીઓ)

ટરાંસવાલ સરકારે ઘણા ફેરફાર સહિત નવો કાયદો પસાર કરેલો છે તે જુના કાયદા કરતાં બહેતર છે. પણ જુનો કાયદો નાબુદ થયો નથી. ત્યાં સુધી તેનું જોર કાયમ છે. કારણ નવો કાયદો પસાર કરવા છતાં જુના કાયદા પ્રમાણે હજી સજા કરવામાં આવે છે. આથી તે કાયદો તદન રદ કરવા હજી આપણને સત્યાગ્રહ ની લડત અખત્યાર કરવી પડે છે. આપણે આમાં કાંઇ નવું નથી માગતા. મી. સ્મટસે જે વચન આપ્યું છે તે પળાવવા જ માગીએ છીએ. આપણી ટેક જાળ વવા આપણે દાક્ષણાનો ઉપયોગ નથી કરતા પણ સખત જેલ વિગેરે મુશ્કીલતો

પહેરી લેવાની લડત લડીને છીએ આપણી પાસે એજ ઉપાય છે આ સત્યાગ્રહની લડતનું જોર આપણે જોઇ રાકયા છીએ. ખિ્રટીશ રાજ્યના નિરદોષ અને લાયક રહેરીઓને પુષ્કળ ઉમરે જેલમાં જવું પડે છે તે બતારી આપે છે કે હીંદીઓ ઉપર ગંભીર જુલમ ગુજરતો હોવો જોઇએ. સાહેબો, આપણા આગેવાનોને દિલસોજી બતાવવા તથા તેમના પ્રત્યે આપણને જે માન છે તે બતાવવા ખાતર આજે તમારી પાસે જે ઠરાવો રજુ થાય તેને એક મતે પસાર કરશો એવી ઉમેદ રાખું છું. મી અબદુલા હાજી આદમને પહેલો ઠરાવ રજુ કરવા કહી બેસવાની હું રજા લઉં છું.

ઠરાવ ૧ લો

ટરાંસવાલની સરકારે સમાધાની વખતે આપેલા વચનનો ભંગ કરી આપણા પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ, સેક્રેટરી અને બીજા બાર જેલા હીંદીઓને જેલની સજા કરી છે તેની સામે આ માસ મીટીંગ સખત વાંધો જાહેર કરે છે. અને વધી સરકારને જણાવી આપે છે કે આ અસહ્ય જુલમોનો અંત લાવવાનો તથા ટરાંસવાલના હીંદી પ્રજાની ચિંતા ચેપની રીતે મુકરર કરવાનો વખત આવી લાગ્યો છે.

મી. અબદુલા હાજી આદમે ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં કહ્યું કે સાક્ષરોનો આપણે ઉપકાર માનવો જોઇએ કે તેના જુલમવડે આપણને આવી રીતે જાગવાનો રસ્તો સુઝયો છે. આપણા ૨૦ આગેવાનો આજે જેલમાં છે. તેવીજ રીતે બીજા સેંકડો આગેવાનો જેલમાં જશે ત્યારે આપણો આરો આવશે. (તાળીઓ) સખ્તકર લાદ વધારો કરવા કરતાં આ વધારે અસરકારક રસ્તો છે એક લાખ હીંદીના લીડરોને આજે જેલમાં જવું પડ્યું છે. તે જુલમની હદ બતાવે છે. હીંદના દેશી રાજ્યોમાં જરા જુલમ થાય તો તેઓનું રાજ્ય ખુચવી લેવાય છે પણ બોર સર કરને વરી સરકાર કંઇ કરી શકતી નથી તે શરમની વાત છે. (શરમ). જનરલ બોથાએ વિલાયતમાં હતા ત્યારે કહેલ કે અમે કાયદનો અમલ નરમાશથી રાખું. તે વચનો કયાં ગયાં? (વિગેરે.

મી મોલવી કુતેદમહમદ ઉપલા ઠરાવને સેકન્ડ કરવા તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે ઉભા થયા. તેમણે આગેવાનોની ખાનદાનીનું વરણન કરી કહ્યું કે તેવા જે કેમને આગેવાનો મળ્યા છે, તેના નસીબને ચંદના છે. કોમના વોકેટોરીઆના વચનો ભુલાઇ ગયા છે. પુરવે જ્યારે હીંદુસ્થાનની સલતનતથી આખી દુનીઆ ગાજતી હતી અને અંગ્રેજોને પૈસા પેદા કરવા હીંદુસ્તાનમાં આવવા લાગ્યા હતા ત્યારે જો તેમની સામે આવા જુલમી કાયદા ઘડવામાં આવ્યા હત તો આજે એક ગોરાનું મુંહ હીંદુસ્તાનમાં નહિ હત. જ્યારે આપણા બાપદાદા જરીના કડા પહેરતા ત્યારે ગોરાઓ નાગા ફરતા હતા. આવી પુરાણી સુધરેલી પ્રજાપર કાયદા ઘડવામાં આવ્યા છે તે એવા જુલમી છે કે આફ્રીકી મહેલમાં સુનારઓએ તેને શરમે થયા કરતાં જેલ જવું પસંદ કરવું છે વિગેરે કહી પહેલા ઠરાવને સેકન્ડ કર્યો. જે મી. પી. એસ. આયરના ટેકા પછી સરવાનુમતે પસાર થયો.

ઠરાવ ૨ જો

ખુની કાયદો રદ કરવાનું વચન આપવા છતાં ટરાંસવાલની સરકારે અમારા પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદને, ઉપપ્રમુખ મી રૂસ્તમ સેઠને તથા સેક્રેટરી મી. આંગલીઆને તથા બીજાને જેલમાં નાખ્યા છે, તેમજ ઉંચી કેળવણી પામેલા હીંદીને દાખલ થવાની અટકાયત કરવામાં આવી છે તે સામે આખા હીંદુસ્તાનમાં ગામેગામ મીટીંગ ભરી સખત વાંધો ઉઠાવવા હીંદુસ્તાનના આગેવાનોને આજ મીટીંગ વિનંતિ કરે છે.

મી. રહમતુલ્લા ઉપલો ઠરાવ રજુ કરતાં કહ્યું કે હીંદુસ્તાનથી દાદ માગનારે ઠરાવ મુકતાં મને બહુ ખુશી ઉપજે છે. હીંદની ૩૦ કરોડની વસ્તિયા જે દાદ માગશે તે વડી સરકાર પાસે મળવાનો ઓછો સંભવ છે. આગેવાનોની બનતા ફેસલીપર કુરબાની કરી કહ્યું કે દુનીયામાં જે બહાદુરો થયા તેને આવા દુઃખો સહન કરવાં પડયાં છે.

મી ઇસમાઇલ ગોરાએ તેને સેકન્ડ કર્યો. અને કહ્યું કે આગેવ નોએ આ તક લીધી પોતાની ખુશીથી ઉઠાવી છે. તેમના પુરતી તારીફ કોઇ રીતે થઇ શકે તેમ નથી. ખિ્રટીશ કોલોનીમાં ખિ્રશ્ચી હીંદીઓ કરતાં પરપ્રજાને વધારે રાહત છે એટલે આપણે બીજા રાજ્યની પ્રજા હત તો વધારે રાહત મળત. મી બરનાઇ ગેબીઅસે તેને ટેકો આપ્યો અને સરવાનુમતે તે ઠરાવ પસાર થયો.

ઠરાવ ૩ જો

આ માસ મીટીંગ ઉપલા ઠરાવો ટરાંસવાલના હાઇ કમીશનર તથા હીંદના અને કોલોનીઓના સ્ટેટ સેક્રેટરીઓપર મોકલી આપવા ચેરમેનને અખતીયાર આપે છે.

આ ઠરાવ મી. હાસમ જુમાની દરખાસ્તથી, મી. મીંઆખાનના સેકન્ડથી અને મી. આર. સી. નાઇડુના ટેકાથી સરવાનુમતે પસાર થયો.

ઠરાવ ૪ થો

આ માસ મીટીંગ મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. મી. આંગલીઆ, ઇબ્રાહીમ ઓસમાન અને બીજા ઓ દેશની ખાતર જેલમાં ગયા છે તેમના કુટુંબોને દિલસોજી જાહેર કરવ ચેરમેનને સત્તા આપે છે.

આ ઠરાવ મી. મહમદ ઇબ્રાહીમની દરખાસ્તથી, મી. સુલેમાન માયતના સેકન્ડથી અને મી. પી. વી. સ્વામીના ટેકાથી સરવાનુમતે પસાર થયો હતો.

ચેરમેને તુરત વેપાર રોજગાર બંધ કરવા માટે તથા હીંદીઓનો, બહાર થી દિલસોજીના તારો મોકલનારાઓનો તથા મારકીટમાં મીટીંગ ભરવા દેવાની સગવડ કરી આપવા માટે મી સુલેમાન માયતનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

બીજા ઠરાવ મુજબનો કેબલ બુધવારે તા૦ આગાખાનને મુંબઇ મોકલવામાં આવેલ છે અને સર જમશેદજી જીજીભાઇ, સર દીનશા માણેકજી પીટીટ, સર શીરોજશા મેતા. સર બાલચંદ્ર કૃષ્ણ, સર જહાંગીરજી કાવસજી, સર હરકીસનદાસ નરોતમદાસ, સર કરીમભાઇ ઇબ્રાહીમ, સર દેવકરણદાસ ધરમશી (કેરીકુ) સર જહાંગીરજી પીટીટ, મનચંજી મેસરસ ઇબ્રાહીમ રહેમતુલા, ગોકળદાસ કહાનદાસ પારેખ, દીનશા એદલજી વાચ્છા, હોરમજી રૂસ્તમજી વાડીઆ, કરીમભાઇ અદમજી પીરભાઇ, કાજી કબીરૂદીન, મહમદ અલી ઝવેરી, જફરભાઇ રહીમતુલા તથા દાદા ઇદ્રાભાઇ નવરોજીને આ કેબલની નકલ મોકલવામાં આવેલ છે.

ઉપર જણાવ્યા મુજબનો ત્રીજો ઠરાવ હીંદુસ્તાન તથા કોલોની ખાતાના સ્ટેટ સેક્રેટરીને લંડન તથા હાઇ કમીસનરને પ્રીટોરીઆ તારથી બુધવારે મોકલવામાં આવેલ છે.

ચોકસરસમાં હીંદીઓને થયેલી સજા સામે દીલગીરી બતાવવાને લેડીસ્મીથના હીંદીઓની એક મીટીંગ થઇ હતી તેમણે ડરબન, જોહાન્સબરગ તથા હીંદુસ્તાન તારો મોકલ્યા છે. આ મીટીંગનો રીપોર્ટ ગમે આવતે અઠવાડીએ આપશું.

૩૮૨ કેપટાઉનથી જણાવે છે કે અત્રે બ્રીટીશ ઇન્ડિઅન લીગ અને સાઉથ આફ્રિકન બ્રીટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન ની માસ મીટીંગ ગુરૂવારના રોજ મળી હતી. તેમણે ટ્રાંસવાલમાં બ્રીટીશ ઇન્ડીઓને થએલી સજા માટે સરવાનુ મતે દીલસોજીનો ઠરાવ પસાર કરેલ છે. દીલસોજીની નીશાની તરીકે બીજ ૪૮ લીગે ગુરૂવારે દુકાનો બંધ કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

મેસરસ બી. એસરાદીમ ડરબનથી તા. લખી જણાવે છે કે અમારા મુરબ્બી જેલમાં ગયા તેને માટે દીલસોજી તથા મુબારકબાદીના ઘણા તારો મળેલા છે. તે બોકલનાર સાહેબોનો અમે ઘણો આભાર માનીએ છીએ. અમારા મુરબ્બીએ જેલ મહેલને પસંદ કરેલ છે તે હકત તેવણે પોતાની કોમ તરફની ફરજ બજાવી છે એ શીવાય વધુ કાંઇ કરેલુ નથી. ખુદા પાક કુલ હીંદી ભાઇઓને એજ પ્રમાણે હીંમત આપે.

બી. હાજી મહમદને જેલની સજા મળી તે સાંભળી તેવણે નીચેનો તાર પોતાના કુટુંબ ઉપર ડરબન મોકલ્યો હતો: "હુ આજના જેવો આનંદ કદી ખુશી થયો નથી. બધાને સલામ કહેજો."

ત્રણ પાઉંડનો જુલમી કર

નાતાલ ઇન્ડીઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન ની માસ મીટીંગ

(ઇ. ઓ. માટે આસ રીપોર્ટ)

ઇન્ડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅનની માસ મીટીંગ તા. ૫મી સપ્ટેમ્બરને રોજ ૬ વાગે ડર્બન ટાઉનમાં બી. માયતવાળી મારકીટમાં મળી હતી. નાતાલના દરેક ગામોમાં તામીલ, હીંદી, ચિગેરે ભાષામાં નોટીસો મોકલી ઉલીગેદેને આમંત્રણ કરવું હતું. હાજર રહેનારાઓમાં મેસરસ પી. એસ. આયર, (ચેરમેન) કે. આર. નાયના, (સેક્રેટરી) એસ. ધનકધારી, (સેક્રેટરી) એચ. એસ. એલ. પોલાક (એડીટર, ઇ. ઓ.), દાદા ઓસમાન (સેક્રેટરી. ના. ઇ. કો.) એલ જેથીઅલ, બી. ગેબરી અલ, તાલેવંતસીંગ, આર. ચેલુ, આર. લક્ષ્મણપીલે, એ. ડી. પીલે, રૂપ નારાયન સીંગ, ચાર્લી નથીયા વિગેરે હતા.

કામ શરૂ કરતાં સેક્રેટરીએ અગવડને લીધે જે નદિ આવી શકયા હતા તેમના કાગળો વાંચી મીટીંગનો હેતુ કહી સભા વાળ્યો. પછી બી. આયરે અધ્યક્ષમાં એક ટાંચા ભાષણ દરમ્યાન કહ્યું કે આપણે એક ભારી જુલમ નીચે સટીએ છીએ અને તેનો ઇલાજ તુરત કરવો એ આપણી ફરજ છે આ જુલમની શરૂ આત એવી રીતે થઇ કે આશરે ૫૦ વરષ પહેલાં આ દેશ વેરાન હતો અહીંના ગોરા વતની મજુરોની તાકાતને લીધે ઉદ્યોગ કરી શકયા નહિ; તે વખતની બારેલા મેદાના એક મેળવરના કહેવા પ્રમાણે કોલોની દીવાણુ કાઢવાની સ્થિતિમાં હતી. આવે સમે ગોરી-પ્રજાએ હીંદી સરકારને મળી હીંદી મજુરો લાવવા ।। ગોઠવણ કરી. મજુરીની શરતો સહેલી હતી. શરૂઆત માં ૩ વરસની મુદ્દત પુરી થયા પછી હીંદી મજુરોને બેડવા માટે મફત જમીન આપવામાં આવતી. અને તેઓનાં બાળકો ને કેળવણી આપવાનુ અહીંની સરકારે વચન આપ્યું હતું. આ પછી થોડાજ સમયમાં પેદાશ તથા ખપત વધી અને દેશ આબાદ થવા લાગ્યો. તે પછી સ્થિતિમાં ફેરફાર શરૂ થયો. કોલોનીને સ્વરાજ્ય મળવા વખતે કરવામાં આવેલી અરજીમાં હીંદીઓની સહી લેવામાં આવી હતી, પણ સ્વરાજ્ય મળ્યા પછી તરતજ ગોરા કરતાં હીંદી વોટર વધી જશે એવા ભયથી હીંદી વોટ લઇ લેવાનો કાયદો થયો. તે વખતે બે કે ૯,૩૦૯ ગોરા અને, ૨૫૭ હીંદી વોટરો હતા. આ બધ બોટો હતો. ત્યારથી આજ સુધીમાં હીંદીઓ માત્ર ગુલામી સ્થિતિમાંજ કોલોનીમાં રહી શકે એવી તરેહના એક પછી એક કાયદા થતા ગયા છે. મુદ્દત પુરી થયા પછી હીંદી મજુરોને પાછા મોકલવાના ઠરાવપર અહીંની સરકાર આવી. પણ હીંદી સર કારે તે શરત કબુલ કરી નહિ. આ વિષે તપાસ કરવા નીમવામાં આવેલ એક ગોરા કમીશનરે એવો અભીપ્રાય આપેલ કે બાવણીના વરસોમાં તેમને નીચોવી લીધાં પછી તેઓને ફેંકી દેવામાં આવે છે. (શરમના પોકાર.) છેવટ તેઓ અહીં રહેવાનુ પસંદ જ ન કરે એવી સ્થિતિ લાવવા પા. ૩ નો કર નાખ્યો. પુરૂષ, સ્ત્રી ૧૩ વરસની બાળકી અને ૬૧ વરસના છોકરાપર તે કર લાગુ પાડયો. આથી છુટા થએલાં હીંદીઓની હાલત બહુ દયાજનક થઇ પડી છે. એક સ્ત્રી પુરૂષ તે, માથાદિઠના પા. ૩ લેખીત દર વરસે ૫૭. ૭ નો કર ભરવા પડે છે. વર સમા આશરે પા. ૬૨ કમાઇ શકનાર હીંદીઓ જ્યારે તે કર નથી ભરી શકતા ત્યારે બહુ જુલમ ગુજરે છે બાળક માતાથી, સ્ત્રી પુરૂષથી છુટા પાડી જેલોમાં મોકલવામાં આવે છે ઘણી કેટલાક દાખલા મળ્યા છે કે કર ભરવા ને બીજો ને ઘણી અધમ દશામાં ઉતરવુ પડયુ છે. (શરમ, શરમના પોકારો) હાલ ઘણી વેપા રીઓપર ધાડ આવી છે. કહેવા માં આવ્યું છે કે હીંદી વેપારી ગેરવ્યાજબી હરી કાઇથી ગોરા વેપારીને ઉંધેડી નાંખે છે. આ જુઠું છે. હીંદીઓ મોટે ભાગે હીંદી ઓમાં વેપાર કરે છે. તેલ, ચોખા, રિગેરે જણસો ગોરાને તેઓ નથી વેચતા. તેઓ કાળી ચામડીના છે તેજ તેમનો ગુન્હો છે. આ બધા જુલમ સામે વાંધો ઉઠાવવામાટે તમારી આગળ જે ઠરાવો મુકવામાં આવે તેને એકમતે પસાર કરશો એટલુ માગી બેસવાની રજા લઉં છું.

મી. નાયનાએ તામીલમાં અને મી. લક્ષ્મણપીલેએ હીંદુસ્તાનીમાં તેનો તરજુમો કરી બતાવ્યો.

મી. પોલાકે પોતાના ભાષણ દરમ્યાન સલાહ આપી કે આ ભયંકર જુલમ સામે બે ઇલાજ છે. એક તો જાગી અરજી કરવી. જે હાલ સાધારણ થઇ પડેલ છે અને તેનાપર કોઇ વખતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. બીજો ઇલાજ તે સત્યાગ્રહ છે. સંપ કરી તમે કર ન આપો. (તાળીઓ). લાઇસેન્સ આપવામાં અન્યાય કરે તો લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરો, અને તેને માટે જેલ વગેરે જે સજા થાય તે ઉઠાવો (અમે જેલ જશું એવા અવાજો). તો તમારૂં દુઃખ તરતજ દુર થશે. તમારા ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ બે વરસ થયાં તેવી સખત લડી રહયા છે તેઓને ઘણી મુશ્કી લતો સહન કરવી પડે છે. આવી મુશ્કીલતો તમારે સહન કરવી પડશે. અને તમે તેમ કરશો તોજ તમારા દુઃખનો અંત આવશે. લાંબા ભાષણ મેસરસ, એલ. ગેબ્રીઅલ, ચાર્લીનલેપા, તાલેવંતસીંગ, રૂપનારાયનસીંગ, આર. ચેલુ, બીલાલદાસ બી. મહેતા, લક્ષ્મણ પીલે વગેરેએ સમયને અનુસાર ભાષણો કરેલાં હતાં.

પછી નીચે પ્રમાણે ઠરાવો પસાર થયા હતા.

ઠરાવ પહેલો.

અહીંની બ્રિટીશ હીંદી પ્રજાના દુઃખોનો તપાસ કરવા એક રોયલ કમીશન નીમવા માટે વડી સરકારને મોટી અરજી કરવાનુ નાતાલ ઇન્ડિઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅને

જે પગલું લીધું છે તેને આ મીટીંગ સંમતી આપે છે. ઉપલો ઠરાવ મી. આર. બેલ (બ્રસ્પીંગો) ની દરખાસ્તથી અને મી. ચાર્લી નલેયા (મારીત્સબરગ) ના ટેકાથી સરવાનુમતે પસાર થયો.

ઠરાવ ૨ જો

આ ઠરાવની નકલ નામદાર સવરનર તથા નાતાલની સરકારને તેમની જાણ માટે મોકલવી.

આ ઠરાવ મી. એ. ડી. પીલેની દરખાસ્તથી અને મી. રૂપનારાયનસીંગના ટેકાથી સરવાનુમતે પસાર થયો. મીટીંગ બરખાસ્ત થતાં પહેલાં મી. શેખ મહેતાબે સમયને અનુસરતું પોતે રચેલું કાવ્ય સભામાં માઇ સંભળાવ્યું હતું.

ટ્રાંસવાલના છાપામાં હીંદી લડત વિષે ચરચા

મી. રોબરટ સમરસેટ નામના એક ગોરાએ 'ટ્રાંસવાલ લીડર' માં નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે.

ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની લડતને બેઠા રૂપે બોઠા મહીના ઉપર હીંદના મુસલમાન કોમના વડા સર સુલતાન મહમદશાહ આગાખાનના પ્રમુખપણા નીચે મુંબઇના નગર શેઠે (મેયર) એક જાહેર મીટીંગ બોલાવી હતી. તે વખતે ટાઉન હોલમાં અને બહારના ભાગમાં હજારો માણસો હાજર થયા હતા. તે મીટીંગમાં ૬૦ મહરથી હતા તેમને ઉમરાવ વગેરેના મોટા બેતાબો શહેનશાહ તરફથી મળેલા હતા. આખી મીટીંગનું કામ બરા ઉત્સાહથી ચાલ્યું હતું. એક ગોરા મહરથ બોનરે બહ મી. આર્મસ્ટરોંગ, ચેંબર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખે, પહેલો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો. અને તે ઠરાવની નકલ ના. શહેનશાહ તથા કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને મોકલવામાં આવી હતી. આપણા કારભાર વીષે આમ બ્યારે પરદેશમાં ટીકા કરવામાં આવે છે બારે આપણે કહીએ છીએ કે "પરદેશીઓ, તમે તમારું કામ કરો. સ્વરાજ્ય ભોગવતા દેશના કારોબારની વચ્ચે પડવાની તમારે જરૂર નથી." મુંબઇની માસ મીટીંગને પણ વખતે બાજ જવાબ મળશે.

પણ બ્યારે આપણે વીચારવા બેસીએ કે ટ્રાંસવાલ જીતવામાં એકલા યુદલેંડરસ (ટ્રાંસવાલમાં બ્યારે નોર લોક રાજ્ય કરતા હતા તે વખતે જે અંગ્રેજ વગેરે ત્યાં રહેતા હતા તેને યુદલેંડરસ કહેતા) નહોતા ત્યારે આવો જવાબ ગેરવાજબી નથી? ટ્રાંસવાલ ઇંગ્લંડ તથા હીંદુસ્તાન બે બરચે ગણાયું છે. એશીઆટીકની વીરૂદ્ધ પક્ષના લોકો એક એવી દલીલ લાવે છે કે આ દેશ મેળવવામાં કાંઇ પણ હીસ્સો આપ્યા વીના એશીઆટીકો આ દેશના રહીશ થયા છે. સર પરસી વીટસ પેટરીક અને મી. ગ્રેડી જેવા જાહેરાય રાજદ્વારીઓ પણ આવી ભુલ કરે છે. સર પરસીએ બીક બંચાયું તે વખતના ભાષણમાં આ બીના જાહેર કરી અને વળી એમ પણ કહ્યું કે ભવીષ્યમાં વખતે કાંઇ મુસ્કેલી પડી તો તે ગોરા લોકોને ઉઠાવવી પડશે. ઇતીહાસ ઉપરના આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે આ માન્યતા બોટી છે. આપણે જાણીએ છીએ કે આપણી હૈયાતીમાં આ દેશમાં ચાર કે પાંચ વખત લડાઇ જામેલી છે. આ વખતે બાલી ગોરાઓજ નથી લડયા પણ હીંદુસ્તાનથી કાળું લસ્કર પણ આવેલ છે. આ દેશના બધા નેટીવો હુલડ કરે તો આપણે તેને પહોંચી શકીએ તેમ નથી. આ દેશમાં લડાઇ જાગી ત્યારે હીંદુસ્તાન તથા હીંદુસ્તાનના લસ્કરે આપણને તથા શહેનશાહતને કેવી ઉપયોગી મદદ કરી તે આપણામાંના જેઓ હીંદુસ્તાનમાં હતા તે જાણતા હશું. બોર લસ્કર નાતાલ ઉપર ચઢી આવ્યું કે તરતજ વાઇસરોયે બીજ અને ગુરખા ની બે પલટણો તયાર કરી મોકલવા નું વીલાયત તારથી પુછાવ્યું. ગોરાની સામે કાળું લસ્કર કેમ મોકલાય એવા વહેમને લીધે આ માગણી સ્વીકારવામાં આવી હતી નહીં. પણ એવો જવાબ વાળવામાં આવ્યો હતો કે પુર્વ આફ્રીકા તથા ચીનમાં જે ઝગડો જામેલો છે તેને માટે લસ્કર તૈયાર રાખવું. હીંદુસ્તાનથી જેટલું ગોરું લસ્કર ટ્રાંસવાલ માટે મોકલી શકાય તેટલું મોકલવું. આ મુજબ હીંદુસ્તાનને બરચે ગોરું લસ્કર એકદમ હાજર થયું હતું. આ ઉપરાંત આઠ ટુકડી ઘોડેસ્વાર લસ્કરની આવી પહોંચી હતી. મોડર રીવર ઉપર બ્યારે અંગ્રેજના ઘણા માણસો મરાયા ત્યારે હીંદુસ્તાનની સરકારે ફરીથી પુછાવ્યું અને આ દેશના એશી આટીકોના સમાચારને બરચે બીજું લસ્કર આવ્યું. તે વખતે હીંદીનું ઘોડું લસ્કર પુર્વ આફ્રીકા અને ઘોડું ચીન પણ મોકલવામાં આવ્યું હતું. આ લસ્કર બરાબર આપણને વખતે જઇ પહોંચ્યું હતું અને તેણે જે લોકો ત્યાં ઘેરામાં પડયા હતા તેમને બચાવ્યા હતા. આબીસીનીઆના રાજા થીઓબોલ્ડે બ્યારે માગડા લેનારા આપણા એજંટ કોન્સલ કેમેરોનને કાપી નાખ્યો અને બીજા ગોરાઓને જેલમાં નાખ્યા તે વખતે હીંદુસ્તાનથી ૧૨,૦૦૦ માણસ મદદે ગયું હતું. અને જીત મેળવીને આવ્યું હતું. આમાં હીંદુસ્તાનને કોઇ પણ જાતનો સાભ ન હતો છતાં સબળો બરચ હીંદુસ્તાને આપ્યો હતો. અત્યારે એશીઆટીક સવાલ માત્ર અણી ઉપર આવી ઉભો છે. તેઓ કહે છે કે આ દેશના ઇરવાજા ફેરીયાળા કે વેપારીઓ સામે બધે બંધ કરો, પણ હીંદુસ્તાનના ખાનદાન બરજના લક્ષાધીપતીઓ, પરોપકારી, અમીર ઉમરાવો અને મુંબઇની મીટીંગમાં હાજર રહેલા જેવા ધનાઢય હીંદીઓ સામે બારણા બંધ રાખવાની કબુલત અમે કેમ આપીએ?

સર પરસી વીટસ પેટરીક કહે છે કે નવા કાયદામાં આવા મહરથોને માટે સગવડ રાખવામાં આવી છે. આ સગવડ એવી છે કે જે તેવા મહરથો હવાફેર અથવા આનંદ ભોગવવાને માટે આ દેશમાં એકાદ માસ આવે તો તેઓએ પાસ મળતાં સુધી સરહદ ઉપર રોકાવું—શનીવાર જેવો દીવસ હોયતો અમુક દીવસો સુધી તેને રાહ જોવી પડે—અને પાસ મળે બ્યારે તે સહ દેશમાં દાખલ થવું. આ પાસ ગુન્હેગાર દેશમાં ફરવાના પરવાના રાખે છે તેની માફક હમેશાં તેઓએ સાથે રાખવો! હવે ધારો કે સર પરસી વીટસ પેટરીક પીલાયત જાય અને ડોવર અથવા સાકધામ્પટન પહોંચે બ્યારે લડનથી પરમીટ આવે ત્યાં સુધી ઉતરવા ન પામે. અને મારા જેવો અલફાઉ ગોરી ચામડીને લીધે પરમીટ વીના ઉતરી શકે. તો આ અપમાન સર પરસી સાંખી શકશે?

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૨ સપ્ટેંબરના રોજ ૬—૩૦ (આજે સવારે) સ્ટીમર અમલાજીમાં બેરા કલકત્તા માહી અને મુંબઇ જનારી ટપાલ બંધ થશે.

તા. ૧૫ સપ્ટેંબર મંગળવારે બપોરે ૩—૩૦ સ્ટીમર કેઇલરમાં મુંબઇની ટપાલ બંધ થશે.

ચાલુ વરતમાન

જોહાનિસબર્ગના રમજાનખાન અને મહમદ ખાન નામના સ્ટોરકીપર ઉપર ડબલ્યુ ડરેગરની કપનીએ પા. ૨૧૬-૧૫-૬નો દાવો માંડેલ. આ કેસમાં ચીફ માજીસ્ટ્રેટ પરસી બીન્સે ઓર્ડર કરી છે કે લેણદારોને ચેતાવ્યા વીના મેસ વેપારી સ્ટોર વેચી શકે નહીં તેમ કાયદો થવાની જરૂર છે માજીસ્ટરેટે રમજાનખાન તથા મહમદખાન ઉપર દર મહીને પા. ૧૦ ચુકવવાનો ઠરાવ આપેલ છે અને તે જો નહીં ભરવામાં આવે તો જેલમાં મોકલ વાનું જણાવ્યું છે.

અમ્બીલોમાં હીંદુ મંદીર પાસે મુનુ સામી નામના એક હીંદીએ તા. ૫ ઓગસ્ટના રોજ આપઘાત કરેલ તેની તપાસ માજીસ્ટ્રેટ પર્સે ચલી હતી. મરનાર બહુ નીરોગ કરતો હતો. ડીસ્ટરી કટ સરજને ઝાડે ટીંગાઈને મરનારે આપઘાત કર્યાનું જણાવ્યું છે.

અમ્બીલોના મી. પી. સી. મુનુ સામી એ તાંના સ્ટેશન માસ્તર ઉપર પોતાને ગેરવાજબી રીતે રોકન કરવા બાટે પા. ૬૫૦ ની નુકસાનીનો દાવો માંડેલ તેનો કેસ ગયા ગુરૂવારે માજીસ્ટ્રેટ કોરટમાં ચાલ્યો હતો. મી. મુનુ સામીએ એક ટીકીટ ખરીદી તેના બીજને આપી તેની સામે સ્ટેશન માસ્તરે વાંધો લીધો અને જણાવ્યું કે ટીકીટ ખરીદનાર પોતેજ વાપરી શકે. મી. મુનુસામી પાસે સીઝન ટીકીટ હતી. આ કેસમાં માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે કાયદાનો અરથ બહુ બારી મયરડીને કરવામાં આવેલ છે. ઠરાવ પાછળ ઉપર મુલતવી રાખેલ છે. સ્ટેશન માસ્તરે કરેલ અરથ જો બરાબર ઠરે તો એવું થયું કે દરેક માણસે પોતે પોતાને મોટેજ ટીકીટ કઢાવવી રહી!

ટ્રાંસવાલનું સરકારી મજેત જણાવે છે કે અમુક રોગે ગળાં નાચીસ તથા એરેંજીસ આ દેશમાં દાખલ થતાં જોવા માં આવે છે. સ્થાનીક ફ્રુટના રક્ષણ માટે સરકારે ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે આવી જાતનું ફ્રુટ મોકલનાર માણસે તરતજ પાછું મોકલવું અથવા દેવા ફ્રુટનો તરતજ નાશ કરવો.

હીંદી ફેરીવાઓની આદત ઘેર ઘેર ફ્રુટ વગેરે પહોંચાડવાને જોહાન્સ બરગમાં એક ગોરાએ 'ઈન્ટરસામાં' નામની એક કપની ઉભી કરી છે.

છેલ્લા ખબરો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર]

વોક્સરસ ગુરૂવાર

મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન આજે જેલ માંથી છુટ્યા છે. અને જોહાન્સબરગ રવાના થયા છે.

જોહાન્સબરગ. શુક્રવાર

ગઇ કાલે અહીં માસ મીટીંગ મળી હતી; લોકો ઘણા જુસ્સામાં હતા. નાતાલ ના આગેવાનોને જે સખત સજા થઇ તેની સામે ઉંડી દીલગીરી બતાવવાનો તથા જ્યાંસુધી વાજબી હકો આપવામાં ન આવે ત્યાંસુધી દુખ ઉઠાવવાનું ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. બીજા ઠરાવ થી વડી સરકારને વચ્ચે પડવાની વીન તી કરવામાં આવી છે. ત્રીજા ઠરાવથી પ્રસપ મીથાંએ પ્રો. પ્ર. એસોસીએશનના પ્રમુખ તરીકે હીંદી કોમની જે અમુલ્ય સેવા બજાવી છે તેની તારીફ કરી છે.

મીટીંગ વખતે ટ્રાંસવાલના દરેક શહેર અને ગામડાઓમાંથી ટેલીગ્રામોના તારો મળેલા છે. ટ્રાંસવાલની બહાર દરેક, લેડીસ્મીથ, જુબરટન, ડરબન, કેપટાઉન ટેલીગ્રાફીથી તાર મળ્યા છે. નાતાલ ના હીંદીવાનોના માનમાં બધી દુકાનો બંધ કરવામાં આવી હતી.

વોક્સરસથી તારમાં ખબર આવ્યા છે કે હિંદી કેદીઓને શહેરમાં જાહેર રસ્તા ઉપર પથરા ભાંગવાના કામ ઉપર ચડાવેલા છે. તેઓ ખોરાકની ફરીયાદ કરે છે.

ગઇ કાલે ઓકસબરગમાં લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે એક ફેરી વાળાને છ અઠવાડીઆની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે

મુગાજી પટેલ આજ છુટા થવાના છે તેને આજ અથવા કાલે વડપાર કરે એવો સંભવ છે.

ગઇ કાલ સાંજનું 'સ્ટાર' છાપું સખત પગલાં ભરવાની આગ્રહપૂર્વક સલાહ મણ કરે છે. અને ટ્રાંસવાલના આગે વાનોને કેદ કરવાની સુચના કરે છે.

આજનું 'લીડર' ભલામણ કરે છે કે બહેલા બાજત સરકારે રસ્તો કરવો જોઇએ. અને ખુની કાયદો હાલ લાગુ પાડવામાં આવે છે તેની સામે સખત વાંધો દર્શાવે છે. અસલ ભરેલા ખોરાક માટે તથા રાજદ્વારી કેદીઓને સખત સજા કરવા સામે પણ તે ધ્યાન ખેંચે છે. અને તે લખાણના છેવટના ભાગમાં લખે છે કે હીંદી પ્રજા અંગ્રેજી રાજમત ન હોત તોપણ જે પ્રજા આપણા કરતાં ઘણા હાળ મહેલાં ઘણો સુધારો વધારો વાળી હતી તેના તરફ આટલું (જેલીઓને ખોરાક બરાબર આપવો તથા સખત મજુરી નહીં આપવી) કરવું એ આપણા જેવી સુધરેલી પ્રજાની પુરે પુરી ફરજ છે. સરકાર જે પગલાં ભરી રહી છે તેને અંગ્રેજ અથવા કુલ પ્રજા નો મોટો ભાગ ટેકો આપે છે એ અમે માનવાની ના પાડીએ છીએ.

નાતાલ ઈંડીઅન કોંગ્રેસે મી. રીચને તથા ડરબન અંજુમન ઇસ્લામે હીંદુસ્તાન ના આગેવાને ૧૫ શહેરોમાં મુખીઓને કેબલ મોકલ્યા છે તેની વીગતવાર હકીકત અમે આવતે અઠવાડીએ આપશું.

[નાતાલ મરકયુરી ઉપરથી]

મરકયુરીના ખબરપત્રી જોહાન્સબરગથી તારથી જણાવે છે કે ગુરૂવારે મળેલી મસ મીટીંગ પુરી થતાં પહેલાં મરજીદની બહાર ટોળું થયું હતું. નાટાલ સુબ્રત નવી સાલ ગીરીના રોજ થયેલ મેળાવડા વખતે પ્લેટફોરમ ઉપરની એક ખાલી બેઠકને માટે બે જણા વચ્ચે ઝાંઘો પડ્યો હતો. આજ રોજ આ બેમાંનો એક આ મીટીંગ માં આવેલ, અને બીજો બહાર તેની રાહ જોઇ ઉભેલ. તેણે તેને જોયો એટલે તકરાર શરૂ થઇ. તરતજ મરજીદમાંથી લોકો બહાર આવ્યા અને ઝપાઝપી થઇ. પછી આ બે માણસોના પક્ષવાળા એક બીજાને લાકડી, પથરા, ઇંટ અને જે કાંઇ હાથ આવ્યું તે ફેંકવા લાગ્યા. એમાંથી પથરા નુકશાન થવાની ધાસ્તી લાગવાથી કોઇએ સીટી વગાડી પોલીસને બોલાવ્યા. પોલીસ આવ્યા તે વખતે કજીઓ પતી ગયો હતો. કોઇને ગંભીર ઇજા થઇ નથી. તેઓએ પથરા વગેરેનો જે ઉપયોગ કર્યો હતો તે જોતાં કોઇને જરા પણ નથી થઇ. અથવા મરાયું નથી એ તાજુબી ભરેલું ગણાય એક હીંદીએ વહતાં ટોળામાં ઘોંડાની નાળ ઘણા જોરથી ફેંકી હતી

બીજા એક તારમાં રૂટર જણાવે છે કે હીંદી મીટીંગ આજ બપોરે મળી હતી તે વખતે થયેલ હુલડથી ઘણાને ઇજા થઇ છે પણ કોઇને ગંભીર ઇજા થઇ નથી. ઇંડિઅન ઓપિનિઅનના અધિ પતિ મી. પોલાક શાંતી ફેલાવવાની મહેનત કરતાં સહજમાં વચ્ચે આવી ગયા ન હત તો તેમનું માથું ભાંગી જાત.

વિટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી વડી સરકારને મોકલવાની એક જાહી અરજી તયાર કરવા માં આવે છે. આ અરજીમાં બધી હકીકત જણાવવામાં આવી છે ને બતાવવામાં આવ્યું છે કે દાદ ગીતાં સુધી હીંદીઓએ સખત રીતે સજત ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

ના. સુલતાનના માનમાં જુદી જુદી જગ્યાએ થયેલા મેળાવડા

હબીજ રેલવે ખુલ્લી મુકાઇ તેની ખુશાલી

ના. સુલતાનની તખ્તનશીનની સાલગીરી તથા હીજાજ રેલ્વે ખુલ્લી મુકવાને રોજ જે તહેવાર પાળવામાં આવેલ તેને લગતા જુદી જુદી જગ્યાથી બીજા જે રીપોર્ટો અમને મળેલ છે તેનો સાર નીચે આપીએ છીએ.

નાતાલ

વેરૂલમથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૧ સપ્ટેમ્બરે અત્રેના મુસલમાન ભાઇ ઓએ ઘણો વેપાર બંધ કરી જાહેર તહેવાર પાળ્યો હતો. મસ્જીદમાં વાવટા વગેરે મૂકવામાં આવ્યા હતા તથા ગામને રોશની કરવામાં આવી હતી. ખુદાની બંદગી કરી મોકુદ શરીફ પઢવામા આવી હતી તથ શીરણી વેહેંચવામાં આવી હતી. પઢવાનું કામ મી સુલેમાન વાંકે સારૂ જણવ્યું હતું. રોશની વગેરેની મહેનત માં મેસરસ ૮ સી મોનાલા તથા ૮. વાવડા એ તન મનથી મદદ કીધી હતી.

અમલીમાથી મી. ઉમર ઇસ્માઈલ લખે છે કે હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીએ કરેલ ઠરાવ મુજબ તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ બધી દુકાનો બંધ કરી સરકારી ઇસ્લામી ભાઇઓએ જાહેર તહેવાર પાળવાનું નકી કરેલ હતું. છતાં અમે એક દુકાન ખુલ્લી રાખવામાં આવી હતી જે ઘણી અફસોસ ની વાત ગણાય.

ડરબાંસવાલ

મીડલબરગથી મી. મ. ઇ ખોલવડવાલા લખે છે કે તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ અત્રે બધી દુકાનો બંધ હતી. મી. એ. ઇ. જાલાની દુકાન ખાસ શણગારવામાં આવી હતી. બપોરે મી. ઇ. સાલુજાના હોલમાં મીટીંગ મળી હતી જે વખતે આસરે ૬૫ માણસો હાજર હતા. મી. ઇ. સાલુજાની દરખાસ્તથી મી. એ. ઇ. જાલાએ ખુરશી લીધી હતી. પ્રમુખે લોકોને આજના તહેવારની હકીકત સમજાવી હતી. પછી સરવેએ ના૦ સુલતાનના હકમાં દુઆ માગી હતી બાદ હબીજ રેલ્વે માટે ઉઘરાણું શરૂ થયું હતું તેમાં પૌંડ ૨૩૦૦ રકમ થઇ હતી. મી. ઇ. સાલુજા તરફથી ડરબ વગેરે જાહેર મીટીંગ ભરવા અને

ચાર્લ્સટાઉનથી મી. એચ. કે. લખે છે કે તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરના મુબારક દિવસે અત્રેના ઇસ્લામી ભાઇઓ તરફથી જલસો કરવામાં આવ્યો હતો અને મુબારક બાદીના તાર ઇસ્તંબુલ તથા મદીના મુનવરા પ્રીન્સ અરદાનુદીન ઉપર કરવામાં આવ્યા હતા. તા. ૩૧ આગસ્ટની રાત્રે દરેક દુકાનોએ રોશની કરવામાં આવી હતી અને મી. ઇસ્માઇલ બદુ મીયાંની દુકાને રાત્રે નવ કલાકે સરવે દીની ભાઇ ઓ જેમા ચર્ચા હતા. તેમાં હીંદુ કોમના તેમજ ગોરા અમલદાર વીગેરે મહત્વેાએ હાજરી આપી હતી. આવા દીની મેળાવડા માં ગોરાઓએ જે હાજરી આપી હતી તે બદલ મી. ઇબ્રાહીમ આપુભાઇએ પોરટુગીઝ ભાષા માં ભાષણ કરી તેમનો આભાર માન્યો તથા બીજાઓએ વખતને અનુસરતું વિવેચન કરી હાજર રહેલાઓનો ઉપકાર માન્યો બાદ મેળાવડો વિખરાયો હતો. તા. ૧લી સપ્ટે મ્બરના મુબારક દિવસ મી. ઇસ્માઇલ હાજી હબીબભાઇ એન્ડ કુ તરફથી મસ્જીદને તથા મસ્જીદના આગલના રોડને પુર રોશનીથી ઘણીજ ખુબી.બીત રીતે શણગાર વામાં આવ્યા હતા, તથા મૌલુદ શરીફ અને દુઆ પઢવવામાં આવી હતી.

ક્રેપ હોલોની

ક્રેપટાઉનથી અંજુમન ઇસ્લામના મેમ્બરે હરી લખી જણાવે છે કે ના. સુલતાનના તખ્તનશીનની સાલગીરી તથા હબીજ રેલ્વે ખોલવાની બેવડી ખુશાલીમાં તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ તહેવાર તરીકે પાળવા તે. ઠરાવ મયા રવીવારે બ્રી ઇ. લીબ્રના હોલમાં મળેલી મીટીંગમાં કરવામાં આવ્યો હતો. આ મીટીંગમાં મુસલમાન કોમના બધા આગેવાનો હાજર હતા અંજુમન ઇસ્લામના પ્રમુખ મી. આદમ એચ હુ મદમદે ખુરશી લીધી હતી મીટીંગમાં મી. ઇસ્માઇલ મોજર (હબીબીઆ સે.સાયટીના પ્રમુખ) એ કાદર, મોલવી અહમદ ઝમાન, સઇદ મુસ્તફા એડ્રસ, ટી. બુકી, એમ. અર્દીક, ઇસ્માઇલ સીદીક વગેરે બીજા બધા હતા પ્રમુખે ના. સુલતાનની સાલ ગીરી તથા હબીજ રેલ્વે ખોલવા માટે મોટી ખુશાલી જાહેર કરી તથા અંજુમને આજ સાત વરસ થયાં દીની કામોમાં જે ભાગ લીધો છે તેની તારીફ કરી. બાદ આજના કામનો પ્રોગ્રામ મુકરર કરવામા આવ્યો હતો.

આ મીટીંગમાં સરવાનુમતે પાસ થયેલ ઠરાવ હબીબ ના. સુલતાનને મુબારકબાદી નો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. તે બાબત બાદ બધી દુકાનો બંધ કરવામાં આવી હતી. બપોરે ૪૦૦ ઉપરાંત મુસલમાન ભાઇઓ વિદ્યાર્થીઓ અને બીજા કેટલાક સુપરસ્ટરીટની મસીદમાં એકઠા થયા હતા. ત્યાં આગળ મી. ઇમામ મહમદ તલબુદીને નીમાજ પઢાવી હતી. આ વખતે ના. સુલતાનના કોન્સલ-જનરલ મી માઇઅર્ગ ઓમલદારી પોશાકમાં હાજર હતા. નીમાજ બાદ મી. યુસુફ મહમદે ના. સુલતાનના પ્રતી નીધી તરીકે અંગ્રેજ મી. માઇઅર્ગની હાજરી માટે ખુશાલી જાહેર કરી. મી. એ. કાદરે સમયને અનુસરતું ભાષણ કરી શુભ અવસર માટે ખુશાલી જાહેર કરી. મી. માઇઅરે ના. સુલતાનના અમલમાં મુસલ માન કોમમાં જે સુધારા થયા તથા લોકો ઇલમ તથા આબાદી પામ્યા તેનો ઇતિ હાસ કહી સંભળાવ્યો. બાદ મી યુસુફ મહમદે કેપટાઉનની મુસલમાની અરે બીક નીશાળના હેડમાસ્તર શેખ મદમદ સાલે તથા મુખ્ય ઇમામ મહમદ તલબુદીન અને બીજા ઇમામો સાથે કોન્સલ-જન રલની ઓળખાણ પડાવી બાદ બધા નીશાળીઆઓને મસ્જીદ બહાર ઉભા રાખી ફોટોગ્રાફ લેવામાં આવ્યા હતા. આ નીશાળીઆઓનું આખા શહેરમાં સરઘસ કાઢવામાં આવ્યું હતું અને તેમને મીઠાઇ વહેંચવામાં આવી હતી. રાતે મસ્જીદને ફરતી રોશનીથી શણગારી હતી. રાતે ફરીને નીમાજ પઢવામાં આવી હતી અને બધાએ સાથે મળી ખાણું લીધું હતું.

ક્રેપટાઉનથી હબીબીઆ મુસલમ સોસાય ટીના ચેરમેન લખી જણાવે છે કે સોમ વારના આ સોસાયટીની ખાસ મીટીંગ બોલા વવામાં આવી હતી. તેમાં તા. ૧ સપ્ટે મ્બરના રોજ મેમ્બરોએ રોજગાર બધ કરી સોસાયટીમાં હાજર થવાનો તથા સોસાયટીના હોલને શણગારવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા આ તહેવાર પાળવાને હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી તથા મી. ઓસમાન અહમદ એડેન્દીએ જે મહેનત ઉઠાવી છે તથા આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને જગૃત કર્યા છે તે માટે તારથી તેમનો આભાર માનવો અને મેમ્બરો તથા અન્ય મુસલમાન ભાઇઓને હાજર પહોંચવું. આ ઠરાવો મુજબ તા. ૧ ના રોજ સોસા યટીના હોલમાં રાતના ૮ વાગે એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. હોલને રોશની વાવટા ઝાંડી વગેરેથી શણગારવામાં આવ્યો હતો. મીટીંગમાં એકસો બધા આવ્યા.

આવ્યા હતા કે પણ ભાઇઓને હોલની બહાર બેસવું પડયું હતું. લગભગ ૨૫૦ જેટલા બલાઇ મુસલમાનો એ ભાગ લીધો હતો. તેમાં ખાસ કરી હાજી એહેન્દી ઇમામ મુસ કાફેજ, અબદુ રહેમાન કલેરમોંટવાળા, હાજી મહમદ હાજી તાલેબ, ઇમામ હાસમના ભાઇ વગેરે હતા. બરાબર ૮ વાગે કુરાન શરીફનો ખતમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે બરાબર પણ હાલેહા પછી નામદાર બલીફ તુલ મુસલમીનના હકમાં દુવા ગુજારવામાં આવી હતી હાફેજ અહમદ સાલે તથા હાજી બસપે બંનુ તરફથી પાક નીશાનમાં ખુશ બોલહાનથી ગજલો પડવામાં આવી હતી. ચેરમેન સહેજ તથા સબબદ મુરતબા બેહરજે ઉભા થઇ નામદાર સુલ તાનની કેટલીક હકીકત બ્યાન કરી હતી અને બલાઇ મુસલમાનોની બહુ મોટી હાજરી વિષે ખુશી જાહેર કરી હતી બાદ શાહની દુવાનો કાર્યક્રમ વગેરે સરવ કોમને દેવાઇ રહ્યા બાદ કલાક ૧૧ ના જલસો બરાસ થયો હતો.

સાઉથ આફ્રિકન બિ ધ. એસોસીએશન તરફથી લખી જણાવે છે કે આજના શુભ અવસરની ખુશાલી જણાવવા હાનો વર એસ્ટના એસોસીએશન હોલમાં મુસલમાન ભાઇઓનો ગાજનવર મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. દિવસના એસ્પેશીયલ એસ્ટની મસ્જીદમાં નીમાજ પડવામાં આવી હતી જે વખતે ઇમામ અબદુ રહેમાન કે. જમાલુદીને નામ સુલતાનની લાંબી આયુષ્ય ઇચ્છી હતી તથા હુજુર વૈરેય બોલવા માટે તેમનો ઉપકાર માન્યો હતો. એસોસીએશનનું મકાન સવારથી વાવટા વગેરેથી શણગારવામાં આવ્યું હતું તથા રાત્રે બીજલીક રોશની કરવામાં આવી હતી તથા મીટીંગમાં ચા નાસ્તાની પણ અગ્રથી બોબવણ કરવામાં આવી હતી એસોસીએશનના મેકરેટરીએ કેટલાક બાહેરા કામ કરનારાઓની મદદથી આ સઘળી બોબવણ ઘણી સુંદર રીતે કરેલી હતી મીટીંગમાં મા. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીને ખુરશી લીધી હતી બીજા હાજર થનારા નામાં મેસરસ. જે. એમ. એચ. ગુલ, હાજી સુલેમાન શાહ મહમદ હુસેન અહમદ, ઇમામ મહમદ, એમ, આદ્રા. ડાલા, એ. અલી, હાજી ઇબ્રાહીમ, આર. નારણજી, આદમ અબદુલા, હાજી મહમદ ખાન, ઇબ્રાહીમ દરમાણ્ડલ વગેરે બીજા ઘણા હતા. નાતુરકીના કોન્સલ જનરલ મા માઇબરગ કેટલીક અગવડને લીધે હાજર નહિ થઇ શકયા તે માટે દીલગીરી બતાવનારો કાગળ સેકરેટરી મી. કાસમ અલીએ વાંચી સંભળાવ્યો. બાદ પ્રમુખે તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે પોતાના ભાષણમાં ના૦ સુલતાનને મુબારકબાદી આપી તથા રેલ્વેને માટે ખુશાલી જાહેર કરી. મુશ્કેલીના છેલ્લા બીસ વરસમાં તે નામદારે જે બાહોશીથી રાજકારોબાર ચલાવ્યો છે તેને માટે તેમની તારીફ કરી. તેમણે જણાવ્યું કે તુરકસ્તાનના નવા બંધારણથી રાજ્યમાં ઘણી રોશની થશે. હજ્જ-મદીના રેલ્વેના ખુલવાથી વેપારને ફાયદો થશે. એટલું જ નહિ પણ બીજી ઘણી મોટી રાજવડ થમ છે. મી જે. એમ. એચ. ગુલ. જેમને મોટો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો તેમણે ના૦ સુલતાનને મબારકબાદીનો તથા હજ્જાજ રેલ્વે ખુલી મુકવા માટે ખુશાલી જાહેર કરવાનો તાર મોકલવાનો પહેલો ઠરાવ રજુ કર્યો. તથા ના૦ સુલ તાનની જાહોજલી ભરી કારકીર્દીની તારીફ કરી. મી. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદે આ ઠરાવને ટેકો આપતાં ઉપરના વકતા એ કહેલ બીનાને ઘણું ખુશીની સાથે ટેકો આપ્યો. તથા હજ્જાજ-મદીના રેલ્વે ખુલ્લી મુકવાથી મુસલમાન કોમને અમણીત ફાયદો થશે તેનું વરણન કરવું. બાદ મેસરસ એમ. આદ. ડાલા. એસ. કાસમ અલી, ઇમામ મહમદ, હાજી ઇબ્રાહીમ અને બીજા એ સમયને અનુસરતાં ભાષણો કરવાં.

છેવટમાં પ્રમુખે આ શુભ અવસરની યાદગીરી તરીકે એક દીની મંડળ સ્થાપ વાની સુચના કરી. આ સુચના સરવાનુ મતે કબુલ રાખવામાં આવી. બાદ ઘણી લાંબી ચરચા થયા પછી તે મંડળનું નામ ટ્રેપટાઉનની હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી રાખવામાં આવ્યું આ સોસાયટીના કારભારીઓનું ચુંટણી નીચે મુજબ થઇ છે: પ્રમુખ, મા. હાજી સુલેમાન શાહ મહમદ; ઉપ-પ્રમુખ, મી. જે. એમ એચ ગુલ: જોડીઆ-ખજાનચી, મેસરસ હાજી મહમદ ખાન અને એમ આમ. ડાલા; જોડીઆ-તંત્રી, મેસરસ હુસેન મહમદ અને હાજી ઇબ્રાહીમ આ સિવાય ૨૦ મેમ્બરોની કમીટી નીમવામાં આવી હતી અને તેજ વખતે ઘણા સાહેબોએ મેમ્બર તરીકે નામ નોંધાવ્યા હતા. આમ સઘળું કામકાજ ઘણી ખુશાલી વચ્ચે પુરૂ થયા બાદ મીટીંગ રાતના સાડા દશ વાગે બલાસ કરવામાં આવી હતી.

સેકરેટરી જણાવે છે કે આ સોસાયટીનો ઘણું વરસની નાની ઉમર દરમ્યાન તેમાં ઘણા મેમ્બરો થયા છે તથા કેપ કોલોનીના જુદા જુદા ભાગોમાં તેની ઘણી શાખા સ્થાપવામાં આવી છે.

કીંબરલીથી 'એક મુસલમાન' લખે છે કે તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ અત્રે બ્રિસ્તામી ભાઇઓએ દુકાન બંધ કરી હતી. તથા મસ્જીદમાં બહોરની નમાજ પડી ના૦ સુલતાનના હકમાં દુવા ગાવી હતી

માર્સલબર્ગથી "સોલાયટી તરફથી એક લખનાર" જણાવે છે કે અત્રે તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ બંધ રોજગર બંધ કરવામાં હતાં. અત્રેના તમામ મુસલમાનો એ બહોરની નમાજ બાદ મીજલસનો જલસો કર્યો હતો. જેમાં મેસરસ એ. એમ. મારા (ચેરમેન.) ઓસ. નબાબ (સેકરેટરી) ઇસ્માઇલ અલી, એચ. પટેલ, મીઠા અબ્દુલા, દાઉદ અભરામ, મુસા ઉમરજી, ઇસ્માઇલ કાસુ, ઇસ્માઇલ હાકિકાર વગેરે બણા હતા.

લોવર પારલથી મી.ઇ.ગ્રાભાઇ લખે છે કે અત્રે અરબો દિવસ દુકાનો બંધ હતી મસ્જીદમ નમાજ પડી ના૦ સુલતાનના હકમાં દુવા ગાવી હતી. તેમજ મસ્જીદને તુરકી વાવટાથી શણગારી હતી.

સમરસેટ વેસ્ટથી બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન લીગના સેક્રેટરી મી ગીદીક ઇસ્માઇલ જણાવે છે કે તા. ૧ ના રોજ મેસરસ જી. એ. ગોમદાવાળા, એમ. હુસાત તથા એમ રસુલ અહીંના કલરડ છોકરાની વેસ્લી મીશન સ્કુલમાં મુખ્ય મીશનના હાથે વિદ્યાર્થીઓને ફ્રુટ તથા સ્વીટ વહેંચ્યાં હતાં. અત્રે તહેવાર ગણ્યો હતો. દુકાનો બંધ કરી હતી, તથા મેળાવડો કરી ના૦ સલતાનના હકમાં દુવા ગાવી હતી.

સ્ટેલનબોસથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે અત્રે તા. ૧ સપ્ટેમ્બરના રોજ બધી દુકાનો બંધ રાખવામાં આવી હતી. રાત્રે મસ્જીદમાં રોશની કરવામાં આવી હતી. તથા નીમાજ પઢવામાં આવી હતી. અહીંના ચેરમેન મી. મુસા નુરમહમદની દુકાને સરવે મુસલમાન ભાઇઓ એકઠા થયા હતા જ્યાં આગળ સરવેને મીઠી મીજબાની આપવામાં આવી હતી.

આ ઉપરાંત બીજી કેટલીક જગ્યાના રીપોર્ટ અમને મળેલાં છે. જે આવતે અઠવાડીએ આપવા ઉપેદ રાખીએ છીએ

'ટાઇમ્સના' ખબરપત્રીએ મદિના થી લંડન પહેલી વખત તારથી ખબરો મોકલી છે તે નીચે મુજબ છેઃ— મુસલમાનોનું દુનિયામાં મક્કાથી બીજે નંબરે આ શહેર પવિત્ર સ્થાન છે. મદિના જતી રેલવે મદિના સુધી પહોંચી છે. મક્કા અદીથી ૨૫૦ માઇલ દુર છે. અદીથી દમાસ્કસ સુધીની રેલવે ખુલ્લી તે રોજ ઘણી ખુશાલી જોવામાં આવી છે. રેલવે ખુલ્લી મુકવાની ક્રિયા સ્ટેશન પાસેના ખુલ્લા મેદાનમાં થઇ હતી. આ જગ્યાએ દુનીઆના સઘળા ભાગના મુસલમાનો સંખ્યાબંધ આવેલા હતા એક ઇજીપશીઅન વકતાએ કહ્યું કે જ્યાંસુધી તાજ ખલીફે નવું બંધારણ આપ્યું ન હોતું ત્યાંસુધી હજરત પેગંબરે રેલવેને પવિત્ર શહેર સુધી પહોંચવા દીધી નહિ હતી. ઇસલામના આ પવિત્ર શહેરમાં એન્જીનની સીસોટી સંભળાઇ છે તેથી પુરવના હાલ ના જમાનામાં નોંધ લેવા જેવો ફેરફાર જણાયેલ છે. ૬૦ પેગંબરની કબરની મસ્જીદ માં પણ વીજળીક રોશની કરવામાં આવી છે. રેલવે મક્કા સુધી પહોંચશે, તથા હજ પડવા જતાં પડતી મુશકેલીઓ દુર થશે એવા વિચારે આખા મુસલમાનકોમ બહુ ખુશી થઇ છે. આ લાઇન ૬૦૦ માઇલ લાંબી છે. એક ભાગમાં તે ૬૦૫૦ ફીટ દરીઆની સપાટીથી ઉંચી છે. આ રેલવે જાહેર ઉપરીઓથી બાંધવામાં આવે છે રેલવેના કામ ઉપર જરમન એન્જીની અરની દેખરેખ છે.

માણસોનો હક

[લખનાર એક સત્યગ્રહી]

છતિહાસ લખનારાઓ કહે છે કે ગ્રીસ ના એથેન્સ શહેરમાં નબળા બાંધાનાં બચ્ચાંને જીવવા દેતા નહીં. તેઓ કહેતા કે નબળા શરીરવાળાને જીવવાનો હક નથી. મુસલમાનો માને છે કે માણસ પોતાના ઉપયોગમાં "હક" હોય તેનેજ લાગુ કરે છે.

હીંદુઓ પણ ધરમ પ્રમાણેના વરતનથી પેદા કરીલેલ હક માને છે અને અધરમથી પેદા કરીલેલું હરામ છે અને તેથી પાપ લાગે છે

ગોરાઓ દુનીયામાં સર્વ દેશમાં વસવાનો પોતાનો હક માનેછે અને બીજી પ્રજાઓને પોતાને પસંદ પડતા દેશોમાં વસવાનો હક કબુલ કરતા નથી. પોતે સત્તના ઉપરી થવા ચાહે છે અને બીજાઓને તેમના તાબેદાર-ગુલામ ગણે છે.

આમ 'હક' શબ્દનો ઉપયોગ અનેકરીતે થાય છે છતાં અરથ ગમગમ બધામાં મળતો રહે છે. પોતાની લાયકાત સાબીત ન કરી શકે તેવો હક નહીં- તેમનો હક નહીં. હરામીનો હક કોણ કબુલ કરે? ગોરાઓ આપણો હક કબુલ કરતા નથી એટલે આપણે હરામી હરવા જઇએ છીએ. આ તહોમત દુર કરવું એ આપણી ફરજ-ધરમ છે જો આ તહોમત દુર કરવામાં આપણે પછાત પડીએ તો આપણું જીવવું નાદરુસ્ત-હરામ ઠરતા બને છે. જેઓ પોતાનો ખરો હક સાબેત કરવા જહેમત ઉઠાવે છે તેઓ ધરમની-દીનની સેવા કરે છે.

હક વીનાનું જીવવું એ જેટલું દુઃખકર છે તેટલું દુઃખ દુનીયામાં જહેમત ઉઠાવવામાં નથી.

મોરીશીઅસ હીંદીને લીબેરલ આબાદ પામ્યું છે.

હીંદી વેપારીઓનાં લાઇસેન્સ બંધ કરવાની ચરચામાં નાતાલના એક કારભારી એ મોરીશીઅસનો દાખલો આપ્યો હતો. તેના જવાબમાં મોરીશીઅસના માજી ગવર નર સર ચારલસ બરુસે 'લંડન ટાઇમ્સ' ને એક કાગળ લખ્યો છે. અમારા વાંચ નારને યાદ હશે કે ધરા સરકાર પાસે ગયા મહીનામા લંડનમાં જે ડેપ્યુટેશન ગયું હતું તે પ્રસંગે સર ચારલસ બરુસે લોર્ડ કરઝન સાથે ડેપ્યુટેશનના મેમ્બરોની ઓળ ખાણ કરવી હતી. તથા હીંદી પ્રજની વફાદારી ઉપર એક અન્યુ ભાષણ કરવું હતું- તેમનો 'લડન ટાઇમ્સ' માં પ્રગટ થયેલ કાગળ નીચે મુજબ છેઃ—

"નાતાલના લેજીસ્લેટીવ સેક્રેટરીએ એશીઆટીક વિરુદ્ધ કાયદા બાંધતાં મોરી શીઅસનો દાખલો આપી જણાવ્યું છે કે મોરીશીઅસમાં એશીઆટીક વેપારીઓને લીધે ગોરાનો વેપાર બીલકુલ ચાલતો નથી. તે સબંધી હું બે શબ્દ કહેવાની રજા લઉં છું. મોરીશીઅસમાં એશીઆટીકોને આવવાનું ગોરાઓએ પ્રથમથી ઉતેજન આપ્યું છે અને હજી ઉતેજન અપાય છે. કારણ કે તેઓ જાણે છે કે કોલોનીની આબાદી માટે એશીઆટીકોની પુરી જરૂર છે. પણ એટલું પણ ખરું કે તે કોલોની માં એશીઆટીક ન આવ્યા હત તો સુધરેલા રોલ્યને જરૂર પડતો ખરચો ઉઠાવવાને તે ટાપુ અસમર્થ થત અને તેથી તે છોડી દઇ ફ્રાન્સેને પાછો સોંપવો પડત. મુરોપી અન દેખરેખ નીચે એશીઆટીકોની મદદ થી તે કોલોનીના કુદરતી સાધનોનો પુરો લાભ મળ્યો અને તેથી કરીને રાજ્યનો સલજો ખરચ કપડી શકયો અને સાથે બચાવ માટેના લશ્કરના નીભાવમાં પણ ઉદારતાથી હિસ્સો આપવાને સમરથ થઇ શકાયું.

હીંદીઓના લાઇસેન્સ બંધ કરવા ના કાયદામાં 'મરકયુરી'ના ટીકા

નાતાલમાં હીંદીને વેપાર કરતાં અટકા વવાના જે બીલ પાસ થયાં છે તેના બીજા વાંચન વખતે પારલામેંટમાં જે ચર્ચા થઇ હતી તે ઉપર ટીકા કરતાં 'મરકયુરી' લખે છે કે એશીઆટીકોના લાઇસેન્સ ૧૦ વરસ પછી બંધ કરવા બાબતના બીલ ઉપર અસાધારણ ખળ ભળાટ થયો હતો. આ બીલ વિષે અમારો મત એવો છે કે નાતાલ પાલમિંટે તેને પાસ કરવાને જે વખત ગાળ્યો તે નકામો છે. વડી પારલામેંટના બેમાંથી કોઇપણ પક્ષ આવા કાયદાને મંજુરી આપવાની ગ્રહેનશાહને સલાહ નહિ આપે. મા મારશલ કે પગેલ બંને બીજા સભા સદો જેણે આ બીલો પાછા ખેંચી લેવા ને મહેનત લીધી છે તેઓએ કોમોનીનો મોભો જાળવવાને ખરો પ્રયત્ન કર્યો છે. વડી સરકાર સાથે ઘમઝા કેટલીક વખત આપણે અથડા અથડી થઇ ચૂકી છે અને હવે વધુ ન થાય તેને માટે આપણે ચેતવું જોઇએ એશીઆટીકો બીલકુલ વેપાર ન કરી શકે અને તેઓ પોતાની કંપનીઓ ખાતા પણ બંધ થાય એવો કાયદો ઘડવો એ હડહડતો અન્યાયી કોમી કાયદો ગણાય આ કોલોનીમાં ગોરા તથા નેટીવો (કાફર) ની માફક ઘણા એશીઆટીકો ઘર કરીને વસ્યા છે. તેઓના વડવાઓને કોલોનીમાં આવવા દેવામાં ભુલ તો થઇ પણ તેવી ભુલ સુધારવાને માટે કાંઇ આવા કાયદા ન ઘડી શકાય આ બીલ એવી આંખે વાંચીને ઘડાયું છે કે તે બીલના અરથ પ્રમાણે અશીઆના વતની આપણા યાહુદી ભાઇઓને પણ આ કાયદો લાગુ પડે. અને આપણા યાહુદી ગવરનરના અમલ વખતે યાહુદીને માટે આવો કાયદો ઘડાય તે બરોબર તાબુતી પમાડનારું ગણાય. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી માને છે કે બદલો આપવાની કલમ નાખી છે તેથી વિલાયત માં આ બીલ ઉપર બહુ ટીકા થશે નહિ પણ અમને ખાતરી છે કે સરકાર આમાં પુરી છેતરાય છે. આવા કાયદા ઘડવાથી એશીઆટીકો સામે જે ઠાંસો વાજબી ઠપાણ થઇ શકે તેને બધુ નુકશાન પહોંચશે અને બ્રિટીશ રાજ્યની સલામતી જોખમમાં આવી પડશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો સાર મોકલશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઠરત ધ્યાન અપાશે.

૧. કાગળની એક જ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ઉકલે સારૂ મોટા લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂ.

૪. મંગળવારના કામ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં હાજર કરી શકાશે.

૫. કે કરેલાં વરચાપત્રો બનતી કાળજી અમારા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાયલા નથી.

૬ લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર હવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રીઓને જવાબ

'જન્મભુમીનો આભારી સેવક'—તમારા નામ વિના તમારૂં લખાણ આપી શકતા નથી. તમે બહુ કીંમતની વાત લખેલી છે. છતાં બહાર પડવાનું જે પહેલું મગજ છે તે વિષે લખેલું છે કે 'હજુ આપણો વખત બહાર પડવાનો નથી.'

મેસરસ હાસમ આદમજી (કરસરસ ડોરપ) તથા મહમદ અહમદ ભાભા (રટાંડરટન)—તમે મોકલેલ ખબરો માટે આભારી છીએ. તે ખબરો જોહાન્સબરગના ખબરપત્રમાં આવી ગયા છે એટલે ફરીથી નથી છાપતા.

લેડીસ્મીથ અને બીજી જગાએથ મળેલા કેટલાક વરચાપત્રો અમને મળ્યા છે તે આવતા અઠવાડીઆ ઉપર મુકતવા રાખ્યા છે.

અ. ઇ. એ.

પરચુરણ વરચા

ડરબનથી મી. મહમદ આદમ લોટીયા સુરતવાસી જણાવે છે કે કેટલાક વખત થયા કોર્ટ ઓફ (?) જામીનને બોલેકોલણા ખાતર છાપામાં બહાર પાડવામાં આવે છે તેમાં કોટવકીલોને બદલે બહાર લખવામા કેમ છે. હું કોટવકીલોને નમ્રતા પુરવક અરજ કરૂ છું કે કોઇપણ પ્રકારે એ સવાલનો નીવેડો લાવવો જોઇએ. હીંદુસ્તાન તથા અત્રે અજકાલ દરેક હીંદીઓને સબધી જોડાજોડ જવા પોકાર થાય છે ત્યારે કોટવકીલો જેવી કીંમતમાં ઉતરવા કરી કુસપના બીજા જેવે છે તે ભુલ કરેલ છે. અત્રેના કોટવકીલો ભાઇઓને આ સવાલ ઉપર ધ્યાન આપવા વિનતી કરૂં છું.

સ્ટાંગર ઇંડીઅન એસોસીએશનના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે મંગળવારે કોંગ્રેસ તરફથી મેસરસ દાઉદ મહમદ તથા ખરસી રૂસ્તમજી વગેરેને જેલ મળી એવા તાર મળ્યા કે સરકારનાં તે પગલાં સામે પ્રતબધ જતાવવા અત્રેના વેપારી ઓએ દુકા બધ કરી હતી. તેમને મટે દુખ ઉઠાવવા માટે જેલ ગયેલા સાહેબોને અમારી એસોસીએશન મુબારક બાદી આપે છે.

ગ્રેટઉનની મી. રસુલખાન લખી જણાવે છે કે નાતાલના કોઠીઆઓને જેલ મળવાના ખબરથી તરતજ અત્રે બધી દુકનો બધ કરવામાં આવી હતી.

મારીતસબરગથી 'એક મુસલમાન' જણાવે છે કે ના. સુલત નની સાલગીરી તથા કોંગ્રેસ ના ચેરમેન વગેરેને જેલ મળી એ બેમાંથી કોણ સારે કે નરસે અવસરે અહીંના હીંદીઓએ દુકાનો બધ નથી કરી એ ઘણી અફસોસની વાત છે.

અમલીગાથી મી. ઉમર ખલાહીમ લખે છે કે મી ખલાહીમ ઓસમાન અમારી મેમણ કોમના આગેવાન તથા મારા સબધી છે તેમના જેલ જવાથી અમારી કોમને દુખ ઉપજે છે. મી. ખલાહીમને તેમની દેશદાઝ માટે ધન્યવાદ આપું છું અને ખુદા પાસે દુઆ માગુ છું કે અમારા ભાઇઓને તેમના જેવી હિંમત બક્ષે.

જોહાન્સબરગથી બારબર કાસમ મુસા લખે છે કે બનહેરાત હોમમાં ૭ ના સભ્ય અમારી કોમની સેવા બજાવવા માટે મેસરસ કાસમ હુસેન તથા દાઉદ ઇસ્માઇલ હજમનો ઉપકાર માનું છું. અલ્લાની કરામતથી તુ એક જાતનો બદલો છે એમ જણી જાનહાનના મારા ભાઇઓની થતી અમારી લાગણી જણાવું છું તથા સારા પ્રાણોનો ખુદા બદલો આપશે એમ ચાહું છું.

નીલીસ્ટરૂમની ઇડિઅન ખોટીના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે અત્રેના પટેલ મોતી રખાને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે કોર્ટમાં ઉભો કરવામાં આવેલ તે વખતે અત્રેના બધા હીંદી કોર્ટમાં ગયા હતા અને માજીસ્ટ્રેટ પાસે વધુમાં વધુ સજા કરવાની માગણી કરી હતી. માજીસ્ટ્રેટે ૧ પૌંડ દડ અથવા ચાર દિવસની સંખત મજુરીની જેલની સજા કરી. મી. પટેલ પુરી હિંમતમાં છે અને તેણે જેલ જવાની ખુશાલી બતવી હતી. આજકાલ બીજાઓ પકડાવાની બકી છે.

બેલફાસ્ટથી 'ઐક જોનાર' લખે છે કે અહીંના માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મી. કાસમ ઇસપ માકડાના મી. ઇ એ. સલુજી પાસે પચાર માસ ટના લેણાંના કેસ તા. ૬૯ ઓગસ્ટના રોજ ચલ્યો હતો. અને બીજો કેસ કાસમ ઇસપ માકડા ઉપર સબદ મુકતફાએ કાર્યો હતો. આ બંને કેસની જુબાની લેવરાવ્યા બાદ માજીસ્ટ્રેટ તરફથી ખરચા સાથે જજમેંટ મી. કાસમ ઇસપ માકડાને દેવામાં આવેલ છે.

ડરબનથી મી. મોહમચંદ જણાવે છે કે ગઇ તા. ૯ને બુધવારના રોજ લંડનથી સ્વામી શકરાનંદ કે લખે જણાવે છે કે હું તા. ૧૨ મીના રોજ કેરીસફુક કેસલમાં અહીંથી રવાના થઉં છું.

ઓડર ટાઇઝર' માં એક લખનાર જણાવે છે કે બીચ ઉપર કેટલાક હીંદીઓ માછીનો મોટો જથ્થો પકડાયો તે કાઢતા હતા ત્યારે કેટલાક ગોરાઓએ તે બીચારા ઉપર ધાડ પાડી હતી. અને સહુને ફાવે તેમ આ પરાયો માલ પોતાનો કરતા હતા. આમ લુટ ચલાવવામાં એકલા ગોરા પુરૂષ અને છોકરાજ નહિ હતા, પણ બાનદાની કપડાં પહેરેલ એક ગોરી બાઇ એક છોકરાને કહેતી હતી કે 'મને એક સફ આપ.' બીજુ, કેટલીક વખત બીચ ઉપર નહાતા કેટલાક ગોરાઓ ત્યાં કામ કરતા હીંદીઓ ઉપર મચ્છી કે કરી રમતો કરતા જોવામાં આવ્યા છે. ગોરાઓની બાનદાનીનું નામ જળવી રાખવા માટે આવા કારસ્તાનોથી બધુ ન બનવા પામે એમ સત્તાવાળાઓએ જરૂરીજ કરવું જોઇએ છે

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

ગઇ તા. ૨૪ અને ૨૫મી જુનના દિવસોમાં જામનગર ખાતે એક ગરાશીઆ એસોસી એશન ભરવામાં આવી હતી, જેમાં ૨૫૦ ગરાશીઆઓએ ભાગ લીધો હતો.

દેવગઢબારીઆ ખાતે સત લાખ રૂપી આને ખરચે એક મહેલ બંધવાની ગોઠ વણ થઇ છે.

વઢવાણ શહેર અને જંકશન વચ્ચે બેહાની ત્રામવે ચલાવવાના મજણી વઢ વાણના ઠાકોર સાહેબને ત્યાંના વતની મી. પી. જનીએ કરી છે.

ગુજરાત કેન્ડલ ફેકટરીને જામનગર પ્રદરશનમાંથી મેાનાનેા ચાંદ મળેા છે.

ના૦ ગાયકવાડે તા. ૧૦મીએ નવસારી માં ટેકનીકલ સ્કુલ સ્થાપી છે.

કડવા પાટીદારેાની સમાજ અડજણના પેાલીસ પટેલ દલાભાઇ કરમજીભાઇના પ્રમુ પણા નીચે તા ૧૬મીએ સરદર ખાતે મળી હતી. તેમાં ૪૨ ગામેાના પાટીદારેા હતા. તેમણે પેાતાની ઉન્નતિ માટે ઠરાવ કરવા હતા.

મેસરસ ફ્રાંસીસ નંકસનની કંપની વલ સાડથી ધરમપુર સુધી એક રેલવે બાંધ નાર છે.

મસલમાનેા માટે અલીગઢ કેાલેજ અને હીંદુને માટે બનારસ સેંટ્રલ હીંદુ કેાલેજ છે તેવી જ્યતની પારસીઓને માટે એક કેાલેજ સ્થાપવાની યેાજના મુંબઇમાં ઉભી કરવામાં આવી છે.

બીલીમેારાથી ઝરા સુધીની રેલવે લાઇન બાંધવાનેા ઠરાવ થયેા છે. એ લાઇન કરતાં ત્રાંબલી બાજુએ નદિ રહી જાય તે માટે લેાકેાએ રાજ્યને અરજી કરી છે કે એ લાઇન ત્રીબલી આગળથી જાય અને ત્રીબલી સ્ટેશન થાય તેા મેાટેા ફાયદેા થાય.

જરૂચ શહેરમાં હથિયારબંધ પેાલીસના બાહસેાને રહેવાનાં મકાનેા રૂ. ૧૦૦૦૦ ના ખરચે બાંધવાનું નકી થયું છે તથા જંબુસર તાલુકામાં રૂ. ૨૫૦૦૦ નેા ખરચે નવી પેાલીસ લાઇન્સ બાંધવા માટે ગેાઠ વણ થાય છે.

વડેાદરાના મહારાજા સાહેબે મુંબઇની પ્રેસીડન્સી સેાશીયલ રીફેાર્મ એસેાસીએશન ઉપર રૂ. ૪૦૦ની રકમ સુધારાને લગતા કેટલ વિષય ઉપર સારા નિબંધ લખનારા બેને બે ઇનામેા આપવા આપી છે. જેથી એ મંડળી તરફથી જ્ઞાતિઓ તથા પેટા જ્ઞાતિઓ અને તે સુધારવા માટેની સુચના અને કુટુંબેા સાથે રહેવાની રૂઢી—તેના લાભ તથા ગેરલાભ એ બે વિષયેા પસંદ કરી તે ઉપર અંગ્રેજીમાં નિબંધેા આવતી તા. ૧લી નવેંબર સુધીમાં માગ્યા છે.

વડેાદરાથી તાપી નદીના ગુજરાત વિભાગ સુધીના રૂના વ્યાપારીઓને આ સાલ રૂના માઠા ઉદયેાગથી રૂ. ૩૫ થી ૪૦ લાખની ખેાટ ખમવી પડશે એમ જાહેર થયું છે.

સર જમશેદજી જીજીભાઇવાળા મુંબઇની સ્કુલેની કારેાબાર મંડળીને સ્કુલેામાં અભ્યાસ કરતા ગરીબ માબાપના છેાકરા છેાકરીઓના બાંધા વિશે તપાસ કરવાથી એવું જણાયું હતું કે કેટલાંક માબાપેાની ગરીબ અવસ્થાને લીધે બપેાના ભાણા વખત છેાકરાંઓ ચલાવતા હતા. તેની ૨૮ લીક તપાસ બાદ ૧૩૮ છેાકરાઓને એક વરસ સુધી બપેારના ખાવાનું પુરું પાડ વાનું એક બાનુએ માથે લીધું છે.

મુંબઇવાળા મી. દામેાદરદાસ ગેાવરધન દાસ સુખડવાળાએ ચેાકસ સરતેાથી મુંબઇની પીપલ્સ ફ્રી રીડીંગ રૂમ અને લાયબ્રેરીના ખરચ ચલાવવા માટે એક લાખ રૂપીઆ કારપેારેશનને આપવા માગણી કરી છે.

મુંબઇમાં આવતા જાનેવારી માસથી ઝેારિયા' નામનું રેાજીંદુ એંગ્લેા-ગુજરાતી પત્ર નીકળનાર છે.

સંયુક્ત પ્રાંતેાની દુકાળમાં સપડાએલી પ્રજા પેાતાનાં બાળકેા આઠ આઠ આના માં વેચે છે!

તા૦ નિઝામે હીંદી દુકાળના ધરમાદા સંકટના ફંડમાં રૂ. ૧ લાખની રકમ ભરી છે.

કાયુલના ના. અમીરે કેટલાક હીંદીઓ ને પેાતાના બેાડીગારડેા તરીકે દાખલ લીધા છે.

મદ્રાસના "ઇંડિઅન પેટ્રીયટ" પત્રના અધિપતિ મી. કરણકર મેનને મદરાસ ની મહાજન સભાએ એવી અરજ કરી છે કે તેમણે એાન. મી. ગેાખલે સાથે હીંદના હિતારથે કામ કરવું.

પારસનાયના કુંવર ઉપર ગંજલા બાંધ વા દેવાના હીંદી સરકારના ઠરાવ સામે વાંધા જાહેર કરવાને રંગુનન જમનેાની એક મેાટી જાહેર સભા મી. નેમીદાસ લક્ષ્મીદાસ માણેકચંદના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૧૬મીએ મળી હતી. તેમાં એવે ઠરાવ પાસ થયેા હતેા કે સરકાર પેાતાનેા ઠરાવ પાછેા ખેંચી ના લીએ તેા બ્રિટીશ માલ બેાયકેાટ કરવેા.

એક ક્ષત્રીય સ્કુલ સ્થાપવા માટે અયેાધ્યાના તાલુકદારે રૂપીઆ દશ લાખની રકમ ફાળવત કરી છે.

જતહાંગીરાબાદના રાજા સર તાસાદુક હુસેનખાને અલીગઢ કેાલેજમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે બેાર્ડીંગ હાઉસ બાંધવા રૂ. ૨૫,૦૦૦ ની રકમ આપી છે.

દીલ્હીના જાણીતા પ્રજાસામી વકતા તથા આગેવાન સભ્યપદ હકીમ અજમલખાન જેઓ એ નાગપુર ખાતે પાંચ સપ્તાહ ભાષણેા કર્યા હતા તેમને આકેાલા નજદીક રેલવે ટ્રેનમાં પકડી નાગપુર લઇ જવામાં આવ્યા છે.

મદરાસનું એક છાપું જણાવે છે કે સ્ટીમર અમલેાટીમાં કરજનથી ૧૫૩ જેટલા ઉતારૂઓ આવ્યા છે. તેમાંના ૩૦૦ મદ રાસ ખાતે ઉતર્યા છે તથા બીજા કલકતા ખાતે ઉતરશે. એકી વખતે આટલા બધા ઉતારૂ આવ્યા તે સંખ્યા અસાધારણ ગણાય. પણ અમને લાગે છે કે હીંદી વાનેા સામે નાતાલની સરકારે જે આકરી રાજનીતિ અમલમાં મુકવાની ધારણા રાખી છે તેની આ અસર હેાવી જોઇએ.

જુનાગઢમાં પ્રગટ થતાં 'ફ્રસ્ટ એન્ડ ફ્રસ્ટ' ના અધિપતી અને માલીક મી. મલબારીએ ક્ષય રેાગથી પીડાતાને હવા ફેર માટે સીમલા નજદીક એક આશ્રમ સ્થાન ખેાલવાની યેાજના કરી છે. આ જગાએ આવા દરદીમાટે કુદરતી સગવડેા પણ સરસ છે.

રૂટરના તાર સમાચાર

ટોકીઓથી એક તાર જણાવે છે કે જાપાનના અગાટા વિભાગમાં લાગેલી એક મોટી આગથી ૪૦૦૦ ઉપરાંત ઘર બળી ગયાં છે.

મુંબઇનો એક તાર જણાવે છે કે નજરોલના રાજા અને બીજા ૧૬ જણીતા માણસોને મૉંઢનાપુરના અમલદારો સામે રાજદ્વારી કાવતરૂં કરવા માટે પકડવામાં આવ્યા છે.

હીંદુસ્તાનમાં ગયે વરસે મરકીથી કુલ ૧૨,૦૪,૧૯૪ માણસો મરી ગયાનું સત્તાવાર બહાર પડેલ છે.

અમેરિકામાં કેવા જાપાનીઓને આવવા દેવા તે બાબતની સલાહની શરતો જાપાને કબુલ નથી રાખી, અને એવી માગણી કરી છે કે જાપાનીઓ તરફ યુરોપની પ્રજા ના જેવીજ વરતણૂક રાખવી જોઇએ.

સોમાલીના મુલ્કાંએ બ્રિટાનવારી ધરા વતી કોમ ઉપર હલ્લો કરી ૬ માણસોને મારી નાખ્યા છે. બ્રિટીશ પ્રોટેક્ટોરેટના બે લશ્કરી માણસોને માર્યા છે તથા ૧૬૦ ઉંટ લુંટી ગએલ છે.

મદરાસના માજી ગવરનર અને સાઉથ આફ્રીકાના બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનના પ્રમુખ લોર્ડ એમ્પથીલે ટરાંસવાલ ના હીંદીઓ ઉપર પડતી હાડમારી વિષે 'લંડન ટાઇમ્સ' ને એક કાગળ લખ્યો છે. તેમાં જણાવે છે કે વડી સરકારને માથે શી ફરજ આવી પડી છે તેનો ખ્યાલ ટરાંસવાલને નથી આવતો એ બતાવે છે કે ટરાંસવાલ સ્વરાજ્યને લાયક નથી.

કિંમત ઘટાડી છે

નીચે લખેલી ચોપડીઓનો જેમ બને તેમ વધુ માણસોને લાભ મળે એટલા માટે બાસ કિંમત ઘટાડી છે.

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩
સત્યાગ્રહ બનામી નિબંધ. ૦-૦-૩

નોકરી જોઇએ—એક સારા અનુભવી બુકકીપરને નોકરી જોઇએ છે. લખોઃ ડી. કેર મેનેજર, ઇંડિયન ઓપીનીઅન, ફીનીક્સ, નાતાલ.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારીત્સબરગના વેપારી એમ. કે. પોતે એ તેના લેણદારોને દેવા ચુકવવાનું જાહેર કરેલું છે. તેના લેણદારોની મીટીંગ સુપરીમ કોરટના માસ્તરની કોરટમાં તા. ૧૫મી સપ્ટેંબરના રોજ મળશે

બીશપસ્ટોનના વેપારી ઘાસીમ ઉમર પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૨ સપ્ટેંબરના રોજ મારીત્સબરગની સુપરીમ કોરટમાં કરશે.

ડરબનના વેપારી આમદ આમુજી લોકાના લેણદારોની બીજી તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૫ સપ્ટેંબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

અમકોમાસના વેપારી ઇસ્માઇલ કરીડીઆના લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૧૫ તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૩ સપ્ટેંબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

રીચમંડના વેપારી ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ ના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૧૫ બીજી મીટીંગ તા. ૨૨ અને ત્રીજી મીટીંગ તા ૨૯ સપ્ટેંબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર સોનીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Ocean Street)
PETERMARITZBURG, Natal.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી.	પે.	થી.	પે.
ચાવલ માંજા	નાતાલની	૨૩	૬	થી ૨૪	૦
બામડીના	,,	૨૫	૬	,, ૬૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૩	૦	,, ૨૩	૬
એફ. ડી. બાર	,,	૨૧	૬	,, ૨૨	૬
ચીની સફેદ	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦
કુંડાના	,,	૨૪	૦	,, ૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૩	૦	,, ૨૬	૬
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩	૬	,, ૨૪	૦
મસુરની	,,	૨૪	૦	,, ૨૪	૬
મગની	,,	૨૬	૦	,, ૨૬	૬
અડદની	,,	૨૯	૦	,, ૩૧	૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦	,, ૨૩	૦
,, દાળ	,,	૨૬	૦	,, ૨૬	૬
વટાણા	,,	૧૭	૬	,, ૧૮	૬
મહાણ	,,	૧૧	૦	,, ૧૧	૬
બીનીસ		૧૬	૦	,, ૧૭	૦
કડવું તેલ	ગેલન	૩	૨	,, ૩	૬
એરંડીયું	,,	૨	૬	,, ૨	૮
ઘીકુંવાર	,,	૩	૬	,, ૩	૬
નાળીએરનું	,,	૩	૬	,, ૩	૮
બાઉ સફેદ	નાતાલની	૧૫	૬	,, ૧૬	૬
પીળી	,,	૧૪	૬	,, ૧૫	૬
તીરકુળ	નાતાલ	૧૦	૬	,, ૧૧	૬
આટો		૧૧	૩	,, ૧૧	૬
બદામી સોપારી	૧ રતલ			૬	,,
મરચાં		૦	૪	,,	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના	પીપ	૭	૧૫	,, ૮	૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦	,, ૮	૧૫
પારાશીન ઓરોહેડ					
,, વાઇટ રોસ		૮	૨	,, ૮	૫
,, ,, ચાયના		૧૧	૬	,, ૧૨	૬
નાળીએર		૧૦	૦	,, ૧૧	૦
કેળી		૫	૬	,, ૧૦	૦
કાસ્ટમંડ સોપ		૧૪	૦	,, ૧૭	૬
સાજુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬	૦	,, ૧૬	૬
સાજુ સનલાઇટ		૪૨	૬	,, ૪૫	૦
નેપ્ટર ટી		૧	૮	,, ૧	૯
બાવીસ વાયન		૨	૧૧	,, ૩	૦
સોપારી સેરવણની		૦	૧૦	,, ૧	૦
નીલ પોઉટ સીગારેટ		૧૭	૦	,, ૧૭	૬
દુધ નેસલનું		૨૦	૩	,, ૨૧	૧
નીમક (લાવરપુલ)					
બરસ્તા બંદરની		૪	૩	,, ૪	૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL.
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition. 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c.**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Gambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barsia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

Y Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Out fters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nobodien,
24 Frere Street, (Woodstock).
I. M. H. Goot,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
134 Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheran,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Prce Street (corner Bree
and Loem Streets
M. A. Pattel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Poroomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

I. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Monljee & Co.
Box 340.
Hormajee Dolby,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 99.
Nanjee Dularbdas & Co.
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
367 Pine Street
M. C. Cambooden & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 110 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalsion & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opp wite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610,
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St.. Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Hi treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 166.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veersamy,
Fruit Dealer, ox 93
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG
(Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2926.
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Derasjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kasodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rughnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washerman

Waterfall, near Johannesburg.

Dahya Mosar,
Box 6931.
Doobhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Laxman Madhu,
Box 5999.
Mosar Bhikha,
Box 5999.
Parshu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Suhati,
Box 6031.
Varmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandheria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Str.

PORT ELIZABETH
Govind Mithai,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
[redacted] Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Keeavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vunker,
General Dealer,

UMSINGA
Dada Osman.

UITENHAGE CO.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Banc od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Monar,
Constitution Street.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate.
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Makuna Lace, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 178
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
285 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રહમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest House in the Market Square.
Branches at
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN"
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
In different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN,
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
115 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add: "CAMEREE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1553
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 367. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
દરેક જાતના માલ જથ્થાબંધ વેચવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, DELAGOA BAY.

P.O. Box 4128, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Canisters, Tobacco & Snuff Tins, Lamp Holders, Water Cisterns, Biscuit Tins, &c.
Factory: Block 48, 14th St., Fordsburg

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
38, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૩૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પો. બો. જોહન્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલજગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Ticklings, Mattress Canes, Feather Pillows,
3 Market St. (West). Box 6028. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277. JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE,
General Merchant. All kinds of Groceries,
Tel. Add: "CASOOJEE."
Branch: 91 St. John's Road, 12 & 13 Union Rd.,
EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક જાતના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૪-૨૪૫. જોહિનાડીક બ્લોક, પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

---

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
(Opposite 21 Market Street,) JOHANNESBURG

સ્ટારની કેસેના રસના ટીન.
આ રસને તાજ કરીનારસમાંજરા ફરક નહિ
પુરીણ-મહેતા અને બેકરીઆ વાપરે.
જોહન્સ ૨૬૩, પીકસ્ટોન કે.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c. &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

દેશી મીઠાઈ
સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની.
કે. ઇબ્રાહીમ,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ. ડરબન

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques.

વેચવાના છે.
બજારમાં વાપરવાં આવે તેવાં નાના-મોટા કદનાં ટીનના ડબ્બા.
ખાસ આગળ વાંચો,
કાસમ. મેસર્સ મીલ્સ એન્ડ કંપની.

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 14.
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Stone Bros.,
P.O. Box 4100. Tel. Add: "MAHARAJ."
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box [illegible] CASTLE.

પ્રકાશ ધિરાણ વખત ઓછો.

કેશ્રો સદા નાણાં રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

૧૨ પાકી નવું ઠકાણા આગીઃ ચોરસ્ક્વાયરો છે.

ફેન્સીંગ, વીરીંગ બાંધે ગીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવરા આજદીન સુધી નહીં મળેલી ગોઠવણ.

બરૂચ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટનસ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

ડીવીડન્ડ રૂા. ૭૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મીલનું બાંધકામ ચોલુ છે, મશીનરી આવવા માંડી છે. શેરો નંગ ૩૦૦૦ રહેશે ને દરેકના બરાબર આપવામાં આવશે છે. તેના નાણાં નીચે જણ્યા પ્રમાણે જોઇશે. રૂા. ૧૦ બરાબર સાથે, રૂા. ૧૫ એલોટ્મેન્ટ સાથે અને બાકીના રૂપીયામાં ટાસ્ટેકટરો કરાવે ત્યારે આપવા પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી બળી શકશે.

માણેકલાલ અંબાલાલ કરની કું.—સેક્રેટરીજ, ટ્રસ્ટીઝ એન્ડ એજન્ટસ—બરૂચ.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફું કામેલ પાયાનું ભાષણ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં એસરસ પોકુમલ બધરનના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS.

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL

109 West St., (Gray Street, Corner)

DURBAN.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 855

ફ્રેટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

ફ્રેટરની કંપની ફ્રેટરપણ રોકાણે માટે હિંદુસ્થાન, બ્રધ્યાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા વાર માકલી શકે છે. નિયમીત ધરાકોને દર કરેલા ઓ ઓર ઘણીજ ઓછા આપવામાં આવે છે.

ફ્રેટરની કંપની તાર બધવા, રવાનગી કુરિયોના-કોર્ડિયલ્સ-પર પૈસા માકલી શકે છે.

ફ્રેટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને મારે, કોડવર્ડ પકડા લેનારા નથી આવતા. ફ્રેટરની બાબ રીત ખુબ જ છે રીતે કબુલ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ફ્રેટર કચેરીમાં તાર લેવા વખતે રજીસ્ટરની પધ્ધતિ સરતે દરે ફ્રાન્સ ઉઘડી શકાય છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે કાગળ.

મેનેજર,
ફ્રેટરની એજન્સી,
ટ્રસ્ટીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૬, લિંકન્સ ઇન્સ,
લંડન.

ફ્રેટરની બીલ્ડીંગ્સ,
૪૦, ન્યુગેટ સ્ટ્રીટ,
ઇ.સી.

બધવા ફ્રેટરની એજન્સી,
૫૦ કોલમ્બ હાઉસ,
બ્રધ્યાન સ્ટ્રીટ,
બ્રધ્યાન.

BAWA[illegible] & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN.

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 96. Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૧૦૨ રાણી સ્ટ્રીટ.

ડરબન

Telephone 864

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. Add. "Camay" Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

સહિસલામત મોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન તથા મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ કરી ચોરસદરનું તથા કલકત્તા-સરસ આચલ-ચોખુ ગંધીબાબુ-વગેરે. અજમાયશ કરી જુઓ.

STAND 312, 17th Street, VREDEDORP Box 6033, JOHANNESBURG.

Telegrams: "FANCY."

E. Suleman Bros,

Wholesale & Retail Timber Merchants,

Saw Millers Timber Yards

109 Queen Street, Durban

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, September 19th, 1908. No. 38.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 1038.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dhull, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમારૂ સાલ લાંબા પાતરાનો નેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

ફેબ્રુઆરીની સ્ટુડ મરઘીના મોલ ઓર્ડર. સહુથી કાંઇસલત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE. 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડનો માલ અમારે ત્યાંથી જથ્થાબંધ ભાવે મળે છે જેવા કે:—
ગોરતેનાં કપડાં, ફ્લાનલીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, બ્લાઉઝીસ, માટેનો દેશી સામાન હોઝરી, બૂટ્સ, ટોપી, પુનાટોપી, કાલર, ટનની સાલ, ટ્રેમલ, ચદ્દરો, ટ્રંકો, બાલનો દરેકી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કંપનીબંધનો બીનાઈ પ્યાલા, રકાબી બરી બરી બાલનો દેશી માલ બાલુકેન તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો સદાય ત્યાં બાલે છે. ઓર્ડર સાથે સેમ્પલ મોકલવામાં આવે છે.

એક વખત ઓરડર મોકલી આપી પરખો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a specialty.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ તથા ફ્રુટો કમીશન ઉપર વેચવાસારૂ ફેરીઓમાં રેલવે આપવામાં આવે છે. પાકના તરત જ કરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square
Box 1598. Tel. Address: TOMASELLI. Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. તરફથી બાહુસેને રહેવા ચોગેરેની સગવડ માટે રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULMAN." Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

આર આર નાઈક

જનરલ ડીલર અને ઇરિગેશન મેચરીઆના હાર્ડવેર ઇમ્પોરટર. ફેરવરજીસ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ વોલમર રોડ,
સ્ટોર્સ ઉપર પીવર બીલ્ડ. ઓફિસ. ૩૬૭,
તાર: "Melon". પોસ્ટ ઈંડીનાસ્પેસ.

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

5 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2367

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મેચરી કિંમત બાબે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

વેચાણ છે.

જમવાનાં કામ. ફુલી ફીટેડ ૨૫ ૫ ઇંચના કાચી,

પ્રથમ આગમ પાર્સલ,

પ્રાપ્તિ. પોસ્ટબીલ ૨૮૭૫

P.O. Box 440 ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર. Tel. Address "ABOOBAKER"
ગમેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

No. 434 **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S transmit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Also at Reuter's Offices in CAPE TOWN and at Reuter's Building, St. George's Street, CAPE TOWN

Also at Reuter's Offices in JOHANNESBURG and at Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	થી. ૧/૬ થી
,, Jackets ,,	3/6	જેકેટ	થી. ૩/૬ થી
,, Suits ,,	8/-	સુટ	થી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂહ મુજબ અમારા ગ્રાહકોના ફાયદાને ખાતર વેપાર ચલાવવામાં આવે છે.
એથી ઉતારને બહુ મહેનત આપે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
ઘેર બેઠાં તાજા ખુશબોદાર ચા અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 82

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR"

ઈ. પી. આદમ,
પ્રોપરાયટર અને જનરલ-મરચન્ટ, પોરબંદરવાલા
ઉમદા ચી વેચવાનું કે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5880
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 16.

મફત! ડાયરી! મફત!!

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતી નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફેરીઓમાંથી શી. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૯ના સાલની ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે. આ તમામ પુસ્તકો દરેક મહેરબાન વાંચવા લાયક છે.

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel Add:- "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Krelfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન ફોરવર્ડર.
દરેક જાતના અને બીજાઓ કરતાં વધારે ઉતરતા ભાવે મેઈન સ્ટ્રીટ, (સર્વેન્ટ હોટેલની સામે)
બોક્સ ૫૩૨, જોહાનીસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jubilee & Surajee Bros. Durban.
બહુજ ઉંચા દરજ્જાનો સુરતી સુકો
નાસ્તો મોકલવા.
૧૨૬ સ્ટ્રીટ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED.

Estate Owner
HOUSES TO LET
Moorbagh Kloof Street.
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેવા જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુલ્ક પહોંચે તેવી

સ્ટીમરો દર મહિને એક વખત ઉપડે છે.

કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા હામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના મીલનસારવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે મુદતનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ દુર મુદતના મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેવ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ ચાહેનો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવતમાં સીધે કોલંબો હોવે સામા બેસ કલકત્તા બીજે કલકત્ત જાતી હૈ.

અમલોટી ટન ૩૧૦૦ ૧૦ અક્ટોબર.

ஒருட்டான் லைடகட் லயன்.

"ஆம்ஸ்டர்டம்" டன் 3,300 அக்டோபர் 10உ

கொலம்பு மற்றான்ன் ஸ்காக்மாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

શી. ધનજીભાઇ પ્રભાશંકરની કુ.

કેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન,
Telegrahhic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

વેપારીને મદદગાર

અમેદાવાદનાનું. (૨૨ સચીત્ર) વખતો વખતની રદી થઇને, કરવા જોઇતા ફેરફાર કરીને. પ્રોફેસનલ એકાઉંટંટ, બંકર મેનેજર્સ તેમ કાપડ દલાલ વીગેરે ઉપર મુજબ બીજા પણ વીવીધ ધંધાદારીઓ ઉપયોગી થઇ પડે એવા પુસ્તકમાં તેમાં સમાસ થતા વેપારી ચલતી પદ્ધતી, વેપાર ખીલવવાના સાધનો, ચડતું અંગરેજી નાણું, મેનેજર શીપ, પ્રોફિટ એન્ડ લોસ ખાતું, મુડલ એકાઉંટ, વીગેરે ઘણા ઉપયોગી બાબતો સમાવેશ કરેલી છે. ખાસ કરીને કાપડના વેપારી વર્ગને ઉપયોગી થઇ પડે એવી ખાસ મુનશી, મદદનીશ, સોદાગર, ઇન્સ્યોરન્સ એજન્ટ વગેરે તેમજ બીજા ધંધાદારીઓને ઉપયોગી છે. આજથી બસ વરસ પહેલાંના મુલ્યાંક નાણા, કાપડ, કેરોસીનનું વીગેરે પુસ્તકમાં પ્રસંગ પ્રસંગમાં આવશે. કિંમત શી. ૫૦. નાણા મોકલવા માટે લખોઃ S. J. RANDERIA, P.O. Box 846 Durban, ગુજરાતી મેસરાકીવાલા રોડ, ડરબન. બી. ગોપાળને ત્યાં પણ મળી નાણા મોકલ્યા પહોંચ્યાની પછી પોસ્ટ મારફત પણ મોકલાશે.—શી. ધ. પ્ર. કોઠારીઆ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa.
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Bambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros.,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Straud, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheman,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and loem Streets
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallis & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Ponoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.
Box 346.
Hormajee Dholy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hoosen Motan.
Box 09.
Narjee Dulabhai & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Ravji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Laldhand
Box 99

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Cassoobhai,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jamson & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 810.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Cassoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSHLABURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Muhomed Haffajee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Hi treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samual,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, ox 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44,
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camar & Co.,
Box 3504, ? Kort Street.
M. S. Coovadia,
245 Market St., Bx 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Mulay Location, ox 2368.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6088
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Hallo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kamdina & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Sulzman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Sulman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
T. J E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Mohan,
Box 6931.
Dookie Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Mathu,
Box 5999.
Mohan Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vandali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391,

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOBERT,
Market Square.
G. K. Desai,
Box 128
Moosa Hassan,
M. E. Nanabhai,
Box 53.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 5. 1,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON
K. M. Namoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.
Nanji Ghela, Simbafi.
Kalidas Khima, Madopi.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer.

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE CO.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rune od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Dhanjee Ramjee,
56 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street
Raghavjee Rugnath, Goldsmith,
Moss Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.
Soobhan, Mineral Water Factory
Wick Street

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1881. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Lace, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad.: "Wallie." Cape Town. Box 171
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હિંદુસ્થાનનો તમામ રમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

Indian Opinion

459

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 19TH, 1908 No. 38

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page 446.*

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be writ en on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only mean that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 19TH, 1908.

The Indian Case

THE two petitions by British Indians in the Transvaal addressed to Lord Crewe present a complete case, from the Indian standpoint. The Association petition is reasoned and reasonable. The Pathan petition is passionate and soldierlike. The latter state quite justly that their uniforms and their discharges are passports of their liberty and identification. They were told that the Act would be repealed and they underwent voluntary registration. They will not give digit impressions. They want repeal of the offensive Act, and, if that cannot be secured, they pray that they be shot on the South African battle fields. We wonder what answer Lord Crewe will have to give to this remarkable prayer.

The Association memorial gives the history of the movement, produces documentary evidence as to promise of repeal, and demonstrates that, apart from the promise, the Act must be repealed, if the new Act is to be sanctioned and is to give peace to the community that has been harrowed for the past two years. It shows, too, that the question of the status of educated Indians is not one of fresh immigration, but it affects the well being of those who are entitled to reside in the Transvaal. As the Bloemfontein *Friend* puts it, "it is desirable that some educated men of their own race should be allowed entry. Otherwise, since the whites hold aloof from them, they will be without leadership either spiritual or intellectual. Such a deprivation acts injuriously not alone on the race which suffers it but indirectly on the community within which such a race may find itself enclosed." But it has been said that Mr. Gandhi is insatiable and if this request were granted he would come forward with more. This, however, presupposes that the question of educated Indians is new. The memorial before us disposes of the contention, and proves clearly that it is General Smuts who has raised a new question by denying their legitimate status to educated Indians. Mr. Gandhi is really bowing to the Colonial prejudice in restricting the request to highly educated Indians only.

The memorial, however, deals with the passive resistance movement, and shows that whatever General Smuts has yielded, he has yielded not to reason but to superior force. The concluding prayer is for formal withdrawal of the famous Proclamation of 1857, if the Imperial Government cannot have its spirit carried out by States owing allegiance to the Crown.

Mr Essop Mia and his Successor

THE MASS MEETING OF THE 10TH instant held at Johannesburg was notable for the resignation of Mr. Essop Mia as Chairman of the British Indian Association. Mr. Essop Mia took up the helm at a most critical time. A weak chairman would have meant utter ruination and disaster to the Indian community. Mr. Essop Mia proved strong and unshakeable. He practically wound up his business last year to fight the powers of darkness represented by the local Government. He postponed for the third time his pilgrimage to Mecca. He lost his wife; but he would not withdraw his hand from the helm. The whole world knows that he suffered grievous bodily harm at the hands of a countryman, for the cause of truth. And, by the compromise of January last and by the introduction of the new Registration Act, he has shown what pluck and firm faith in one's cause can do. Mr. Essop Mia deserves the thanks of the Indians not only of the Transvaal but of South Africa. His mantle has fallen on worthy shoulders. Mr. Cachalia is a seasoned soldier in Indian ranks. He has suffered imprisonment for the cause. He has worked wholeheartedly and was always an able lieutenant to Mr Essop Mia. By universal acknowledgment, he is the best man to succeed Mr. Mia. Let us hope that he will fulfil the expectations of the community. His is a very difficult task. The Indian ship is still in troubled waters. And he will require all the energy, patience, and calmness that may be in him, and all the support from the rank and file that he can command.

The Atmosphere of Law-Courts

IT IS UNFORTUNATELY ONLY TOO true that the moral atmosphere of Law-Courts is by no means of a high order. The remarks recently addressed by Sir Henry Bale in an Indian case, on the inclination on the part of some witnesses to indulge in falsehood, may be equally well applied to the general body of suitors. An Indian witness or suitor labours under a double disadvantage, in that he has to make himself understood through the medium of not over-correct interpretation. Law-Courts are, perhaps, a necessary evil. Whilst they are intended to deal out even-handed justice, very often they are used by unscrupulous persons to cover injustice. The test of a nation's veracity is, therefore, probably to be gauged by its resort or non-resort to the Courts of Law. According to this standard, in spite of statements to the contrary, it will be found that, numerically, Indians who frequent Courts of Law are very few. They appear to be many, for the simple reason that the same parties continue to patronise the Law-Courts, either as Plaintiffs or Defendants.

Respect to the Courts

SIR HENRY BALE, THE OTHER DAY, lectured the Indians who were in the Court-House on the propriety of showing due respect to the Law Courts. His Lordship said that Indians should put off their shoes, or their turbans, or salaam the Courts. His Lordship said that his attention was drawn to the fact that some Indians did not observe any of the rules on entering the Courts, and added that, if proper respect was not paid, he would have to impose a fine for contempt of Court. We assure his Lordship that, if any of the Indians omitted to salaam, the omission was certainly not deliberate. Most Indians know that the keeping of the turban or the tez on is in itself a mark of respect. Salaaming, like keeping the head bare, is not a perpetual thing. An usher may not notice the salaam of an Indian, and may, therefore, fancy that he did not show proper respect. We think it is possible to make too much of the alleged omission to salaam. At the same time it would be well for Indians in South Africa to be very particular as to etiquette, and even if they were an Indian duke or lord to omit to salaam on entering the Courts. It is not at all necessary that he should catch the eye of the judge.

Dreams and Ideals

(SPECIALLY CONTRIBUTED)

Our Transvaal brethren have been accused of wasting their energies and their substance upon an Idea, a thing without shape or form, a vague dream, an empty, shadowy principle. Perhaps it is true. Doubtless, they hold that "'tis better to have loved and lost than never to have loved at all." For it is the Idea that matters, it is the principle that endures. It is not the body, but the spirit inspiring the body. It is the fact behind the phenomenon. It is the essence of all things, the only reality. And if the Transvaal Indians have learnt that truth, why, they have attained to a greatness that they never suspected, that was scarcely anticipated on their behalf, except by the few who did apprehend the true inwardness of the struggle that seems to be now coming to a close, so far as its present phase is concerned. These few, the leaders, have undoubtedly been drawn onwards by the distant light, by that soft glow ahead that betokens the brighter light of wisdom and riper experience for which all are striving, whether they be conscious of it or no.

[It has been said, by some critics, who claim to see as far through a brick wall as most, that the Transvaal Indians are not fighting the Asiatic Act alone. And that, too, is true. The Asiatic Act is but a symptom, an outward manifestation of an inward and diabolical fact. It is the garb assumed by the forces of evil, that are, unfortunately, so potent in this sunny land of ours. It is, indeed, the very incarnation of race-prejudice, of colour-hatred. And since it connotes what is believed to be an infernal, an irreligious principle, what more natural than that it should evoke an opposite principle to combat it, to strike it down, to annihilate it? It is the recognition of this that has induced the most advanced members of the community to concentrate their attention and energies upon the great Idea whose realisation makes for freedom and development. In an inspired article in the *Hindustan Review* for August, Dr. Ananda K. Coomaraswamy, discussing the nature of the "new birth" in India, asks what is its meaning. It is that we may *have*, he inquires, or that we may *be* and *give*? And the leaders of Indian thought in South Africa have answered by choosing the second alternative. But they have realised that, in order to be and give, the community must secure the very means of existence and the opportunities of development. They have been working for a great Idea. They have not bound themselves to the fruits of action. It was the Idea itself that was the motive power, and the idea has encouraged them and made them strong. "Sacred courage," says Emerson, "adheres that a man loves an Idea better than all things in the world; that he is aiming neither at self nor comfort, but will venture all to put in act the invisible thought in his mind." What less than this, indeed, could have induced the brave Natal leaders to put aside all the comforts and material advantages to which they have always been accustomed, to choose the heavy task of breaking stones in the public thoroughfares of Volksrust? Why, otherwise, should lads seek the prison gates, and men leave their families and risk their livelihood? What else but this thought of the greatness of the Idea was in Thoreau's mind when he exclaimed, "Under a government which imprisons any unjustly, the true place of a just man is also prison?" To-day, in a Moscow gaol, languishes one of the greatest Russian patriots, Professor Mouromtseff, the learned President of the first Duma, who is now suffering imprisonment for preaching that most abhorrent of all doctrines to a reactionary and autocratic government—"passive resistance." And most truly has it been said—and by whom more appositely than his gaoler?—that his incarceration is the greatest fact in Russia to-day.

It is the underlying Idea that seizes upon the minds of all tolerant folk, seekers after Truth. It is at the heart of every great faith, of every true philosophy, of every noble act, of every beautiful thought. Dr. Beaumont put the position pithily, when he said: "When the one Idea is, that knowledge shall be everywhere and ignorance nowhere, liberty everywhere and slavery nowhere—when that one Idea is, that truth shall be everywhere and falsehood nowhere, love everywhere and hatred nowhere, concord everywhere and discord nowhere. . . . . —that is a grand Idea."

It is because the Transvaal Indians have, at least sub-consciously, endeavoured to *be* and to *give* first, and to *have* because of their being and giving, that they have so far succeeded in their great effort and will succeed therein. And it is that fact which General Smuts and his henchmen have not in any noted degree realised. They have failed to observe the vast unseen forces working on the side of the Transvaal Indians. The ether, which is invisible, was said by Kelvin to be infinitely pliant and infinitely rigid. And so are these great unseen forces for good which have shielded a small minority of defenceless and persecuted people, and changed it into a potent influence, making for the freedom and liberty of the inoffensive and subordinate races of the world. It is the right of being and of giving, the staunch adherence to the Idea, that has brought victory to the standard of our people in the Transvaal. They have dreamed greatly, and, in the words of Abul Ala, the Syrian, "Verily the child of wisdom clings more unto dreamland than Arabistan!"]

A. CHESSEL PIQUET.

Another Mass Meeting in Johannesburg

Sympathy with Natal Leaders

Farewell to Mr. Essop Mia

New President Elected

[A meeting under the auspices of the British Indian Association was held outside the Mosque at Fordsburg on Thursday afternoon, the 10th instant, for the purpose of expressing sympathy with the Indians undergoing terms of imprisonment for breaches of the Asiatic Law, and of asking the Imperial Government to intervene. Mr. Essop Mia, who is about to pay a visit to Mecca, presided, and there were about 2,000 Indians present. Storekeepers throughout the Colony closed their places of business in sympathy with the Natal leaders. Telegrams were received from all the principal towns and districts in the Transvaal, supporting the objects of the meeting.

Chairman's Speech

Gentlemen, Brethren, This will be, perhaps, the last time that I shall have the privilege of addressing you for some time. For three years I have been obliged to put off the sacred pilgrimage to holy Mecca—a duty enjoined by the Prophet on all Moslems who can bear the expense. But it was the Almighty's wish that it should be so postponed. Three years ago it was the Madressa work that detained me. Friends thought that my services were necessary for the purpose. The year after, my services were required in connection with the Mosque under whose shadow we meet this afternoon. Last year, you required my services in connection with the exhausting struggle which has occupied us for the last two years. But, after consultation with friends, I have decided, and they have agreed, that I should no longer delay my visit to the holy city. And I ask for your prayers that God may guide me safely to Mecca Sheriff.

In our struggle, which we have entered upon in the name of God, no man is indispensable. It depends for its success largely upon individual courage and self-reliance. Truth is on our side, and, so long as we do not forsake it, Truth will not forsake us. It shall make us free.

But, in so far as a Chairman may be necessary, the choice of your committee has fallen on worthy shoulders. In Mr. Ahmed Mahomed Cachalia, who is to succeed me, you have a staunch, true, and well-tried member of the community. Mr. Cachalia possesses the merit of having gone to gaol for the cause. He has already suffered much for the cause. And those who know him know also that he is not a [illegible] Cachalia is the man who would take our ship through the troubled waters. I have to thank you and the Committee for the co-operation, help,

and confidence you have invariably extended to me. May I ask you to do the same to my successor?

Coming to the occasion of this meeting, it is, to my mind, a most inspiring thing that our best men are coming forward to suffer for a principle. A nation that suffers cannot but become great. We have met here to sympathise with the wives and families of the band of heroes who have just been sentenced to imprisonment with hard labour. And, yet, why sympathise? The wives and families, aye, the whole community, have every reason to congratulate themselves on possessing such splendid men like Mr. Dawad Mahomed, Mr. Rustomjee, Mr. Anglia, and their comrades.

The sentences awarded to them are truly savage. But we may be told that we have no reason to complain of the savagery. We have asked and we have received it. Nor do we complain of the severity of the sentences. The Magistrate, who wanted to vindicate the majesty of the law, could perhaps do no less. We have no right to expect Magistrates who realise the justice of our struggle to mark their disapproval of the prosecutions by inflicting nominal penalties. What, however, we do complain of is the attitude of the Government that governs not, but tyrannises and terrorises. The machinery of brute force is behind it, and it does not hesitate to steam-roll us into submission to what we consider is revolting to our conscience. But the force that we wield is far superior to any steam-roller that the Government may bring into play. Against their brute force we pit our soul force. The force of suffering will, in the end, tell against any material force.

The brave Mr. Sorabjee, who, in order to respect our wish had been waiting at Charlestown to re-enter, is, thank God, now once more in our midst. He furnishes an answer to the punishments awarded to the Natal leaders. Undaunted by their severity, Mr. Sorabjee has returned to undergo whatever suffering may be in store for him.

But, if these terrible punishments do not dismay us, it is no reason why the Imperial Government should abdicate its protective function—its duty of protecting weaker and unrepresented races. If our prayer that the Asiatic Act, which the Government say is to be a dead letter, be removed from the Statute Book of the Colony, and that, if we are to have our vested rights honestly protected, we should have the facility for admitting into the Colony a few highly-educated Indians under the general immigration law, be just, the suffering inflicted on us is evidently unnecessary. It is then the duty of the Central Government, whom Lord Milner likened to a man sitting on the watch-tower, to see that we are not crushed out of existence or degraded to a position unbecoming free human beings.

If we are told that the Natal leaders have entered without any right, have naturally been punished for open defiance, I answer that they have not so entered. They are either pre-war residents or educated Indians. Among them, are those who have served His Majesty's Volunteer Forces and are wearers of medals. Such men may be pardoned if they do not understand the fine distinction that they—British subjects—may not enter a British Colony.

Resolutions will, therefore, be submitted to you in connection with the matter, which, I hope, commend themselves to you. Those who have gone to gaol we hold so dear and near to our hearts that, out of regard for them, we have suspended our businesses today. The response to the advice given by the Committee has been most generous. It shows the depth of our feelings in this connection.

And now I have finished. My last words to you, my dear countrymen, are "sink your differences." We are met by a common danger. On this platform, we are neither Hindus nor Mahomedans, we are neither Tamils nor Gujaratis, nor Punjabis nor Calcutta men, but we are all Indians owning the same mother-land. Remember, too, that the touch-stone we have found for our ills is suffering, with an invincible faith in God and his eternal, never-failing justice. We have seen that the suffering we have hitherto gone through has brought us very near to the cherished goal. But, before we reach it, we will have to go through much more. In the name of Allah—our God—I ask you to push forward regardless of all danger, with a steadfast purpose, and the goal is yours.

The Resolutions

"This Meeting of British Indians deplores the heavy sentences passed on the British Indians who were tried at Volksrust on Tuesday, the 8th instant, some of whom are the most distinguished among Indians in South Africa, and all of whom claim the right of entering the Transvaal. Despite the suffering that the Government imposes on British Indians, they hereby resolve to continue to suffer till the redress to which they are entitled is granted."

Proposed by Mr. Sorabji Shapurji, seconded by Mr. Chettiar (chairman Tamil Benefit Society) and supported by Messrs Abdul Gani, Imam Abdool Kadir Bawazeer (chairman, Hamidia Islamic Society), Khursetji Desai, and P. Lucheram.

"This Meeting implores His Majesty's Government to intervene, and end the state of uncertainty, anxiety, and very great suffering that British Indians in the Transvaal are undergoing."

Proposed by Mr. Ebrahim Coovadia, seconded by Mr. Natesa Cana, and supported by Messrs. Omarji Sale and P. K. Naiduo.

"This Meeting of British Indians places on record its deep sence of the valuable services rendered by Mr. Essop Mia, who has held the position of Chairman of the British Indian Association at a time of the greatest crisis among British Indians residing in this Colony, and who has now resigned his position by reason of his projected pilgrimage to the Holy City of Mecca; and prays the Almighty that the proposed pilgrimage may be successfully accomplished, and that he may return to work among and for his countrymen, as early as possible."

Proposed by Mr. M. P. Fancy, seconded by Mr. G. P. Vyas, and supported by Messrs. Amod Moosajee, A. E. Aswat, and M. K. Gandhi.

"This Meeting endorses the action of the Committee of the Association in appointing Mr. Ahmed Mahomed Cachalia to be President of the British Indian Association; and congratulates Mr. Cachalia on the unique honour conferred upon him and the confidence reposed in his ability to steer the community through the storm which is raging around it."

Proposed by Mr. Ebrahim Coovadia seconded by Mr. Imam Abdul Kadir Bawazeer, and supported by Messrs. N. V. Shah and M. K. Gandhi.

"This Meeting hereby authorises the Chairman to send the resolutions to the proper quarters."

India Responds

Hearty Sympathy Expressed

The following cablegram from Sir Jehangir Petit, Bart., Bombay, has been received by the Acting Chairman of the Natal Indian Congress:—

"Persevere your fight. Your cause, just and righteous, must succeed ultimately. Doing all in our power to help you. Presidency Association wired Indian Secretary and Prime Minister, soliciting redress. Heartfelt sympathies, your troubles."

The Anjuman Islam of Durban has received the following cable from Ronukal Islam, a well-known society of leading Surat Mahomedans:—

"Great indignation public meeting. Sent telegrams to Morley, Minto, Clarke (Sir George Clarke, Governor of Bombay), praying intercession for release."

Reuter's London correspondent cables on Thursday:—The people of Kathori and the neighbouring districts have cabled to Lord Morley, protesting against the imprisonment of Indians in the Transvaal, and praying for their release.

Transvaal Indians' Petition

To the Imperial Government

THE FULL TEXT

To the Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies, London.

The Petition of the British Indian Association of the Transvaal

HUMBLY SHEWETH THAT:

Preliminary

1. The British Indian Association approach His Majesty's Government in connection with the British Indian struggle that has now gone on for the past two years in the Transvaal, more particularly in connection with the Asiatic Registration Amendment Act, gazetted in the Transvaal *Gazette*, dated the 2nd instant.

2. The Association represent the British Indian Community residing in the Transvaal.

3 As His Majesty's Government are well aware, the Asiatic Law Amendment Act passed last year by the Transvaal Legislature has caused much misery to the British Indians in the Transvaal, and has involved loss of money and the incarceration of over 350 Indians, who have suffered imprisonment for conscience' sake.

Hasty Legislation

4. The Act that has now been gazetted was, in the form of a Bill, read a first time on the 20th August, and it passed all the stages through both the Legislative Assembly and the Legislative Council on the 21st August. The Bill was never published in the *Gazette* and it was only after it was gazetted as an Act that it was available to the community represented by the petitioning Association. By the courtesy of a member of the Legislative Assembly, a few Indians were able to see the Bill after it had passed through all the stages, and the other members of the community had, up to the 2nd instant, to remain satisfied with a summary published in the Transvaal press.

The Act Generally Acceptable

5. The petitioning Association are free to admit that the Act under discussion is a very great advance upon the Asiatic Law Amendment Act No 2 of 1907, though it is defective, in that it requires proof of pre-war residence for 3 years from those Asiatics who are in the Transvaal but who have not yet received registration certificates. Most of these men have entered the country in a *bona fide* manner, and have acquired vested rights. There are instances of Asiatics having already received registration certificates, although their residence in the Transvaal before the war did not go beyond over one year. It is respectfully contended that the Asiatics who have not yet received registration certificates but who are in the Transvaal should not be treated according to the arbitrary and inflexible limit of three years' pre-war residence, which is applicable to Asiatics who are still outside the Transvaal.

6. The Clause as to the granting of licences will depend for smooth working only on a liberal administration as to thumb-print requirements.

Finger-Prints

7. In moving the second reading of the Bill, the Colonial Secretary was pleased to say that finger-impressions or thumb-impressions were not a matter of objection. In the humble opinion of the petitioning Association, in making this statement, the Honourable Minister was less than fair to the Indian community; for he knew well that a very violent agitation was raised against finger-prints by many Asiatics, after the compromise of last January. Whilst it is true that finger-prints were never treated as a fundamental objection by the leading members of the Indian community, they undoubtedly formed, as they even now do, an insuperable objection to many Asiatics, especially the Pathans, of whom there are probably over 150 residing in the Colony. Finger-impressions or thumb-impressions were given voluntarily under the compromise, only in order to enable the Government to have a scientific classification, and to show the *bona fides* of the community, as also its willingness to help the Government. This voluntary act has cost the community very dear. Both the Chairman and the Secretary had to suffer grievous bodily harm at the hands of their fellow countrymen, by reason of the above help given to the Government. After considerable experience, the petitioning Association assure His Majesty's Government that the compulsory taking of finger-impressions on any large scale, from Asiatics only is bound to give rise to much trouble. Nor are they to any extent necessary, the majority of British Indians having once given them to the authorities. In any case, a very great amount of latitude will be necessary for the smooth working of that part of the administrative machinery.

On Repeal of Act 2 of 1907

8. However acceptable the measure may be in comparison with the Asiatic Act of 1907, as has already been submitted to the Local Government, the community represented by the petitioning Association is unable to accept the benefits of the measure until Act 2 of 1907 is removed from the Statute Book, and the status of educated Asiatics properly and equitably defined. In the humble opinion of the petitioning Association, repeal of the Act is necessary, if only for the honour of the Government.

Promise of Repeal

9. It is respectfully contended that the Honourable, the Colonial Secretary, had definitely promised repeal, on condition that the Asiatic part of the compromise was carried out by the Asiatic communities. It is admitted that the Asiatics have more than fulfilled their obligation under the compromise.

10. But it has been argued that Justice Solomon, in the course of his judgment on the application for the return of a voluntary registration application, stated that promise of repeal was not proved, and that, therefore, it was not given. The petitioning Association venture to draw the attention of His Majesty's Government to the fact that the question of repeal was not before the Court, and the decision did not turn upon that question at all. It was definitely stated before the Court that all the evidence in the possession of the applicant with reference to the repeal was not brought before the Court. Sufficient was stated on that subject in the affidavits supporting the application, in order to provide a moral basis, the applicant intending to show that his desire to withdraw his application for voluntary registration was not based on caprice but on what he believed to be a breach of faith by the Local Government.

11. That repeal of the Act was the goal of the signatories to the letter addressed to the Colonial Secretary, and dated the 29th January, can be inferred from the letter itself, portion of which reads as follows:—"Under these circumstances, we would once more respectfully suggest to the Government that all Asiatics over the age of 16 should be allowed, within a certain limited period, say three months, to register themselves, and that to all who so register *the Act be not applied*." The original draft placed before the signatories had the expression "the penalties of" before the words "the Act." This was struck out, the idea being that, if the Act did not apply to all who voluntarily register, and if all Asiatics voluntarily registered there would be no occasion to retain the Act on the Statute Book, the necessary provision for separating authorised Asiatic resi-

dents from unauthorised residents being taken over in any legalising Bill that might be passed.

12. This, however, was not all. The second signatory hereto, who was also one of the signatories to the letter in question, was summoned to Pretoria, and had an interview with the Honourable, the Colonial Secretary, and at that interview he was given to understand that, if the Asiatics honourably fulfilled their obligation, the Act would be repealed. This was on the 30th January. On discussion with the Registrar of Asiatics, which took place after the interview with the Colonial Secretary, the second signatory's suspicion was aroused as to the Asiatic Act being repealed. He, therefore, addressed to the Colonial Secretary, on the 1st February last, a letter showing his suspicion. On the 3rd February, upon receipt of a telegraphic message asking him to wait on the Colonial Secretary, he did so, and, in the presence of the Registrar of Asiatics, as he has already stated in his affidavit before the Supreme Court, the Colonial Secretary made the promise of repeal; and, within the knowledge of the first signatory to this petition, this promise was brought to the notice of vast audiences of British Indians, at several meetings just after the interviews hereinbefore referred to.

13. On the 5th day of February last, the Colonial Secretary spoke as follows, at a meeting at Richmond:—"He had told them that the Law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered." And again, "Until every Indian in the country had registered the Law would not be repealed." The above extract has been taken from the *Star* of the 6th February last. The same remark was also reported in the *Transvaal Leader* of the same date.

14. On his way to the Registration Office, on the 10th day of February last, the second signatory hereto was very severely assaulted, because he was going to give his digit impressions. For the time being, registration came practically to a standstill. The Asiatics were frightened; they were suspicious as to the intentions of the Government, and their suspicions were strengthened by reason of receipts for the few applications that were made having been given on old forms, which had reference to the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907. In order to allay such suspicions, the Registrar declared to several prominent Asiatics, as also to the Assistant Hon. Secretary of the British Indian Association, who is also an Attorney of the Supreme Court of the Transvaal, that, voluntary registration being completed, the Act would be repealed. In order further to popularise voluntary registration, the Registrar of Asiatics was willing to publish a notice in the *Gazette* that Asiatics undergoing voluntary registration, the Act would be repealed. This notice was brought before the second signatory hereto by the Registrar, whilst he was still in bed, and, after some amendments, it was agreed between the Registrar and him that the notice should be published in the *Gazette*. In the meanwhile, the verbal assurances given by the Registrar had their desired effect, and registration was going on smoothly. The Registrar, therefore, on again visiting the second signatory hereto, inquired whether it was still necessary to publish the notice, and the second signatory, on learning that registration was going on smoothly, replied in the negative.

15. On the 22nd day of February, the second signatory hereto submitted, for the Colonial Secretary's approval, and with his permission, a draft Bill, amending the Immigrants' Restriction Act and repealing the Asiatic Act. This letter was duly acknowledged, but there was no repudiation of the reference to repeal of that Act.

16. Lastly, whilst the Colonial Secretary has stated, in his affidavit before the Supreme Court, that he never promised repeal of the Act, and whilst the Registrar of Asiatics had supported that affidavit, the Colonial Secretary does not, as will appear from his speech on the second reading of the Bill, seriously repudiate the promise, and, at any rate, admits having freely discussed with the second signatory hereto the question of repeal.

17. Several statements made by British Indians, to whom the assurance as to repeal was given by the Registrar of Asiatics, are attached hereto.

18. Moreover, the petitioning Association draws the attention of His Majesty's Government to the fact that a repealing Bill was actually drawn and ordered to be printed for private circulation by the Colonial Secretary, and was shown to the second signatory, and was only withdrawn, because the second signatory hereto requested that certain amendments should be made therein, all of which, with some modifications, have now been embodied in the Act under discussion, with the exception of that affecting the status of educated Asiatics.

Retention of Act Unnecessary

19. Apart, however, from the promise made by the Colonial Secretary, the retention of two parallel enactments dealing with the same matter cannot but lead to harassing and unfortunate results. It has been stated that the intention of the Government is to treat Act 2 of 1907 as a dead letter. But it is impossible for the community represented by the petitioning Association to remain in a state of uncertainty after a prolonged and bitter struggle. The powers given by the two measures may, in the hands of ignorant, inexplicit, or prejudiced officials, be used against British Indians with deadly results.

20. The petitioning Association may be permitted to remark that the later measure in no way neutralises the effect of Act 2 of 1907. Either may, at the option of the Government, be used against the Asiatic communities. Similarly, it is open to Asiatics to take advantage, if there be any, of either enactment.

21. For instance, whilst, under the new measure, Turkish Mahomedans are free from the irksome process of registration, a Turkish Mahomedan entering the Transvaal may be dealt with under Act 2 of 1907. One of the main objections, therefore, of the British Indian community still remains without redress. The remarks made by the Colonial Secretary that "they (the Asiatics) put the difficulties in this way—that, under Act 2 of 1907, the definition given of *Asiatic* in the old Volksraad Act No. 3, 1885, was maintained, and in that definition Turkish Mahomedans, subjects of the Turkish Empire, were excluded from this country. It was urged that that was not a provision intended to keep Turks out of the country, but was simply casting a slur and a stigma on the Mahomedan religion, which no white person or the Government has the slightest intention of doing. The number of Turks here has always been small, and I am told that there are none now, and in any case there is no danger of any influx from Turkey to this country. The only kind of Turkish subjects who do come here are Christians, and they are Syrians and other Levantines, against whom certain hon. members have strong objection. But they are Christians, and Mahomedan subjects of the Turkish Empire have never threatened, and are never likely to threaten, to invade this country. That objection, which was based on sentimental grounds, and which there was no difficulty on material grounds in meeting, we have met, and hon. members will see that the Bill now before the House strikes out that restriction which was placed against the immigration of a man simply because he was a Mahomedan subject of the Turkish Empire" are wide of the mark.

22. Again, whilst the Act under discussion frees minors from personal registration, Act 2 of 1907 can conceivably be used against such minors, and can give rise to endless trouble.

23. The offensive liquor clause finds no place in the new measure, but it is open to an Asiatic to apply for a permit of exemption under the old Act. It will, perhaps, be said that this is manifestly an advantage. But, in the humble opinion of the petitioning Association, the implied insult still disfigures the Statute Book of the Colony.

24. It would be open to the Government to deal with an unregistered Asiatic under either Act, and thus subject such an Asiatic to pin-pricks every turn.

25. The retention of the old Act opens the way for frauds by unscrupulous Asiatics. Whilst the new Act provides for application for registration being made from a place in South Africa outside the Colony, there is nothing to prevent an Asiatic from entering the Colony and claiming to remain in it for seven days, under the Act, and, during that time, merging into the community beyond recognition.

26. Illustrations like the foregoing can be multiplied. But the above, it is trusted, will sufficiently show how precarious the position of British Indians will be rendered, if the old enactment be allowed to remain on the Statute Book of the Colony.

27. Even whilst the new Act is under consideration by His Majesty's Government, the Local Government have commenced prosecutions against those who are covered and protected by it. Thus, a British Indian possessing good educational qualifications and, therefore, easily recognisable, and, moreover, possessing a Peace Preservation Ordinance Permit and a Certificate voluntarily taken out under Lord Milner's advice, was arrested, after the passing of the new measure, and tried under the old Act, for being an unregistered Asiatic. The Magistrate, although he expressed surprise, had no option but to give him notice to quit the Colony within seven days. Thus, it is possible to denude the Colony of many lawfully resident Asiatics by prosecuting them under the old Act although they are protected by the new Act.

28. Another Indian, well known to the Authorities, a merchant of Piet Retief, holding residential certificates, has just been tried under the old Act, and sentenced to pay a fine or go to gaol for 14 days without hard labour, not because he is not entitled to reside in the Colony, but because he has refused to give his thumb-impression. During his trial, the principal witness for the Crown admitted that he knew the merchant to be a resident of the Transvaal, and the solicitor who had accompanied him when he obtained his permit also gave evidence to identify him. Mr. Ebrahim Osman, (that is the merchant's name,) rather than pay a fine which he deemed to be an extortion, has elected to suffer imprisonment, and is now serving his term at His Majesty's Gaol at Volksrust. Mr. Ebrahim Osman can read and write English and can give a well-formed signature in the Roman character.

29. Under the circumstances, the petitioning Association trust that His Majesty's Government will secure repeal of the old Act before sanctioning the new Act.

Status of Educated Indians

30. If the old Act were removed from the Statute-Book, it would seem that there would be no hindrance to educated Asiatics being placed on the same footing as His Majesty's other subjects, so far as immigration is concerned.

31. The Immigrants' Restriction Act 15 of 1907 imposes a general education test, and, under it, any Asiatic who can pass the education test is not otherwise prohibited and may enter the Colony. He then becomes subject to registration under the Asiatic Act, and, if he fails to comply with, it he becomes an unregistered Asiatic, though not yet a prohibited immigrant. Thus, Mr. Sorabji Shapurji entered the Colony under the Immigrants' Restriction Act. He was allowed to pass through unchallenged. After seven days' residence in the Colony, he was prosecuted for being unregistered under Act 2 of 1907. Mr. Sorabji had applied for voluntary registration. That was refused. He was not prepared to submit to Act 2 of 1907. He held excellent testimonials from the Town Clerk of Charlestown and other prominent officials of that town. The Magistrate at Volksrust had recommended his application. He is educated up to the seventh standard of the Surat High School, and has often acted as Interpreter at the Court at Charlestown. On being tried under the Asiatic Act, he received notice to quit the Colony. This notice he, as a British subject, declined to comply with. He was thereupon prosecuted, and sentenced to imprisonment with hard labour for one month, without the option of a fine. Mr. Sorabji served his term, and, on the last day of his imprisonment, was secretly deported.

32. The petitioning Association venture respectfully to submit that such method of dealing with inoffensive British subjects in a British Colony is without precedent.

33. Mr. Sorabji's case shows that the Immigrants' Restriction Act does not create a colour bar. The above view seems to be borne out by the case of *Rex vs. Latloo* heard in the Supreme Court of the Transvaal on the 22nd July last.

34. It is the Asiatic Act which is ostensibly only intended to identify those who could not otherwise be easily identified, that stands in the way of educated Indians.

35. The petitioning Association respectfully claim that as in the other Colonies, educated Asiatics should have the right of free entry, subject only to a general education test applicable to all. It would be unreasonable and highly insulting and degrading to expect such Asiatics to undergo processes of identification and carry certificates for which there can never be the slightest necessity.

36. The petitioning Association invite the attention of His Majesty's Government to the fact that foreigners, if they are Europeans, and the natives of South Africa, provided they pass the education test, can enter the Transvaal. Educated British Indians are, therefore, placed lower than either of the two classes above named.

37. It is right that the Malays, who are inhabitants of South Africa, should be free to enter the Transvaal, but the petitioning Association fail to see why Indians born in South Africa should not be placed in the same category. There are many Indian youths to whom South Africa is their only home, and India a foreign land.

38. It has been stated that the keeping of the door open for the entry of educated Indians would flood the Colony with "half-educated Indian lads," who would compete with the general body of the Europeans in the Colony. The petitioning Association have never raised any such contention. The severity of the education test will not be questioned. It is the class and colour distinction in the laws even with regard to educated Indians that is respectfully resented. Natal admits very few Indians per year under the education test.

39. What the petitioning Association desire is that educated Indians of high culture, professional men, men with University degrees, should be able to enter the Colony as of right. Such men are naturally required for the wants of the resident community.

40. Further it has been suggested that relief for educated Indians is obtainable under Section 10 of the new Act, as it is under the old Act. But such is not the case. That section contemplates only a temporary permit and does not enable the holder to follow any independent calling. That Section, the petitioning Association understand, is intended to provide for the temporary sojourn in the Colony of Asiatics, whether they are educated or not, and contemplated the giving of facility to merchants to import, under temporary permits, clerks and other employers for their wants.

41. The relief sought by the petitioning Association is different in kind. Educated Indians who can pass a test no matter how severe should come under the general Immigration Law, and should not be subjected to registration, etc.

42. If the educated Indians who are already in the Colony have submitted to registration, they have done so only to set an example and assist the Government, and to free those few who may be allowed to enter the Colony from galling and needless restrictions on their personal freedom.

43. It may be remarked that the immigration of Asiatics was free before the war. After the conclusion of peace, it was generally controlled under the Peace Preservation Ordinance. The Asiatic Act of 1907 did not regulate immigration of Asiatics, but it provided for the registration of Asiatics already domiciled in the Colony. It was still open to Asiatics to receive permits the same as Europe under the Peace Preservation

Ordinance, and, as a matter of fact, several did receive such permits. Then followed the Immigrants' Restriction Act, which replaced the Peace Preservation Ordinance, and laid down a general education test for newcomers. Thus, but for the Asiatic Act, there never has been a legal interruption of the entry of educated Asiatics into the Colony. It is, therefore, not true, as has been locally stated, that British Indians are raising any new contention. The question was first raised by the Honourable, the Colonial Secretary, when, in his repealing Bill, hereinbefore referred to, he wished so to amend the Immigrants' Restriction Act as to prohibit the immigration of all educated Asiatics.

Passive Resistance

44. The petitioning Association feel aggrieved that His Majesty's Government were pleased not to listen to the prayer of the Association and the Deputation that was sent to London in 1906, and that Act 2 of 1907 was sanctioned.

45 The petitioning Association draw the attention of His Majesty's Government to the fact that the Deputation placed before them the fourth Resolution of the Mass Meeting of British Indians held at the Empire Theatre in the September of 1906. The Resolution runs as follows :—"In the event of the Legislative Council, the Local Government, and the Imperial Authorities rejecting the humble prayer of the British Indian Community of the Transvaal in connection with the Draft Asiatic Law Amendment Ordinance, this Mass Meeting of British Indians here assembled solemnly and regretfully resolves that, rather than submit to the galling, tyrannous, and un-British requirements laid down in the above Draft Ordinance every British Indian in the Transvaal shall submit himself to imprisonment and shall continue so to do until it shall please His Most Gracious Majesty the King Emperor, to grant relief."

46. The Resolution evidently carried very little weight with His Majesty's Government. But what has happened since has demonstrated the earnestness of the meeting.

47. The following passage occurs in a general petition presented to the Local Government in 1907 :—"Nothing short of total repeal of the Act can meet the difficult situation that has arisen. In our humble opinion the Act is degrading to our self-respect, offensive to our religions, and in its incidence it is such as can be thought of only in connection with dangerous criminals. Moreover, the solemn declaration made by us renders it inoperative for us, as honest citizens of the Empire and God-fearing men, not to submit to the provisions of the Act, irrespective of any consequences which we may have to suffer, and which we understand to be imprisonment, banishment, and, or loss or confiscation of our property."

48. In order to secure the object, over 350 Indians have suffered imprisonment. Several have allowed their goods to be sold. Some have accepted dismissal from Government or private employ, rather than stifle the voice of conscience. And almost all have suffered much pecuniary loss, some having been actually reduced to poverty.

49. The petitioning Association have chosen this method of drawing attention to the grievous wrong suffered by them as being the method most consistent with their status as British subjects, and with their self-respect as men.

50. The movement has been described as passive resistance for want of a better term. But it amounts to respectful protest against legislation which British Indians resent, and in framing which they had no voice.

51. It is respectfully submitted that there can be no notion of resistance as the word is ordinarily understood in a body of men undergoing personal suffering.

52. The petitioning Association have learnt from experience that, within the British Empire at any rate subjects of the King-Emperor get real redress of grievances only when they show that they are ready and willing to suffer for the sake of obtaining relief.

53. British Indians have been taught from their childhood that, in the eye of the law, under the British Constitution, all subjects are equal. When, however, they are to claim such equality in the Colony, they are jeered at or considered impudent.

54. British Indians have no franchise and, in the present state of public feeling, they desire none. The only remedy left to them, therefore, is to petition the rulers and, as a measure of their earnestness, be prepared to suffer for their opinion.

55. So far as the petitioning Association have been able to ascertain the Indian feeling, the determination of the great majority of them is humbly to continue to suffer and refuse to accept the benefits under the new Act, until the elementary justice requested by the Indians has been granted.

Conclusion

56. In conclusion, the petitioning Association respectfully submit and pray that, if His Majesty's Government cannot secure justice for British Indians residing in the Colony by securing repeal of Act 2 of 1907 and by having the status of educated Indians established, in consonance with the principles of the British Constitution, the terms of the gracious proclamation of 1877 may be withdrawn and they may be told that, for them, the expression "British subject" is to bear a meaning different to what it pronounces for Europeans. And for this act, etc., etc.

(Sd.) ESSOP ISMAIL MIA,
Chairman, British Indian Association.

(Sd.) M. K. GANDHI,
Secretary, British Indian Association.

Johannesburg,
September 9th, 1908.

Affidavits

I, HENRY SALOMON LEON POLAK, of Johannesburg, do hereby solemnly and sincerely declare as follows :—
I am a British subject, born in England, and domiciled in the Transvaal, of which Colony I am a registered Parliamentary Voter. I am an Attorney of the Supreme Court of the Transvaal. I am also Assistant Honorary Secretary of the British Indian Association of the Transvaal. In this latter capacity, I had occasion frequently, during the early part of the voluntary registration of the Asiatic communities, that commenced on the 10th February last, immediately after the compromise had been effected, to discuss the situation with Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, who told me, within the Registration Office, that, of course, the Law would be repealed immediately Parliament met, if the voluntary registration had been satisfactorily completed. I have a distinct recollection also, although I did not take special note at the time, of hearing Mr. Chamney make similar statements to several persons who were at the Registration Office at different times during this period.

(Sd.) H. S. L. POLAK.

Declared at Johannesburg,
this 9th day of September, 1908.
Before me,
(Sd.) CHAS. H. SMITH.
Justice of the Peace.

I, THAMBI NAIDOO of Johannesburg, do hereby solemnly and sincerely declare as follows :— I was one of the signatories to the letter addressed to the Colonial Secretary of the Transvaal in connection with the Asiatic Registration Act from the Johannesburg Gaol on the 29th January last. When I sent the letter, I did so fully believing that, by Asiatics undergoing voluntary registration, the Act would be repealed. There was no definite mention made in the letter, in order to make the position of the Government as smooth as possible, but the intention in stating that the Act be not applied to all those who voluntarily register and in making the clause applicable to those who might enter at any future time after the expiry of the period of three months fixed for the voluntary registration of those Asiatics who were resident in the Transvaal on the date of the compromise, was that, the Asiatics having honourably fulfilled their obligations, Act 2 of 1907 could be of no use to the Government and would, therefore, be naturally repealed

But the actual promise as to repeal of the Act was reserved for discussion at the interview between the Colonial Secretary and Mr. Gandhi, the first signatory to the said letter. Two days after the letter was sent to the Colonial Secretary, Mr. Gandhi was summoned to Pretoria. On his return from Pretoria, all the prisoners were discharged, and a meeting of British Indians was addressed by him the same day in the afternoon, that is Friday, the 31st January. At this meeting Mr. Gandhi announced that General Smuts had promised to repeal the Act, if the Asiatics fulfilled their part of the compromise, namely if the Asiatics made application for voluntary registration.

Subsequently, when the compromise was in working order, and when Mr. Gandhi was assaulted, together with Mr. Essop Mia, I was also assaulted, while defending him from further injuries; and, in a bandaged condition, I attended the Registration Office and helped the Authorities. The reason of the assault undoubtedly was suspicion on the part of those who assaulted to the effect that Mr. Gandhi had not acted properly or that the Government would not carry out the promise of repeal, if such promise was given. Another reason for the assault was that the leaders had accepted the principle of registration by ten finger prints, which, among others, the Pathan section of the community resented most bitterly. The task of prevailing upon the people to take out voluntary registration, and of assuring the people that the compromise was fair, and that the Act would be repealed, fell upon the shoulders of myself and my co-workers.

In connection with this, I several times discussed the situation with Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, and Mr. Chamney definitely stated to me that, on voluntary registration being undergone by the Asiatics, the Act would be repealed. Mr. Chamney, I am aware, even took to Mr. Gandhi a draft notice that was to be published in the Gazette in connection with the repeal. The assurance given to me was conveyed to my countrymen; and I am certain that, but for such an assurance, the community would never have accepted the compromise.

(Sd.) C. K. THAMBI NAIDOO.

Declared at Johannesburg,
this 5th day of September, 1908.
Before me,
(Sd.) A. S. C. BARTROP.
Justice of the Peace.

I, P. K. NAIDOO, of Johannesburg, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:— On the day that Mr. Gandhi was assaulted in connection with the compromise, and a few hours after, I went over to the Registrar's Office, in order to protest against Asiatic Law Amendment Act Receipt forms being issued in connection with voluntary registration applications, and told him that Indians would not submit to the Act, and that they were undergoing voluntary registration because they were assured that, on their doing so, the Act as it would be repealed. Mr. Nadir Cama was present at the time, and Mr. Chamney emphatically assured us that, voluntary registration being gone through, the Act would certainly be repealed, and that the Asiatic Law Amendment Act forms had been issued only by mistake. In order further to impress us, the Registrar had other typewritten copies made, in which there was no mention of the Asiatic Law Amendment Act.

(Sd.) P. K. NAIDOO.

Declared at Johannesburg,
this 5th day of September, 1908.
Before me,
(Sd.) J. RIDL.
Justice of the Peace.

I, NADIR CAMA, of Johannesburg, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:— I have read the affidavit of Mr. P. K. Naidoo, of even date, and confirm the contents thereof. I was largely concerned with persuading the people to accept the compromise, and I had, besides the interview with Mr. Chamney in Mr. Naidoo's presence, many other interviews with the Registrar of Asiatics, and the latter very often repeated the assurance that the Act would be repealed, in order to strengthen my hands and to passify the people.

(Sd.) NADIR CAMA.

Declared at Johannesburg,
this 5th day of September, 1908.
Before me,
(Sd.) J. RIDL.
Justice of the Peace.

I, A. M. ANDREWS, of Johannesburg, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:— On the second or third day of the opening of the Von Brandis Square Office for Voluntary Registration, I entered the Office to make my application. Mr. Chamney asked me to give my thumb-impression. This I declined to do, claiming exemption on the ground of educational qualifications, and also because I had some misgivings, as, the previous day, I had seen receipts for voluntary registration applications issued on forms under the Asiatic Act. Mr. Chamney then pleaded with me, begging me to give my thumb-print in order to enable the Government to have some means of identification. He informed me that the leaders had given their finger impressions, that this was merely an act of grace on the part of the Asiatics and had no connection whatsoever with the Act, that the issuing of the receipts under the Act was merely a clerical error, and that, on the completion of voluntary registration, the Act would be removed from the Statute Book. Mr. Thambi Naidoo was also present at the time.

(Sd.) A. M. ANDREWS.

Declared at Johannesburg,
this 9th day of September, 1908.
Before me,
(Sd.) L. LOUIS GOLDSMITH, J.P.
Justice of the Peace.

Alleged Cruelty

Serious Allegations

Before Mr. C. O. Griffin, in the First Criminal Court this (Tuesday) morning, says the *Natal Advertiser* of the 15th instant, four Indians, named Chimmipiah, Ramsamy Naida, Kamatchy and Natasa, were charged with refusing to return to the service of their master when ordered to do so by the Protector of Indian immigrants, they being indentured Indians and still under indenture. The third and fourth accused are the wife and child of Naida.

When asked to plead, Chimmipiah admitted the charge. Naida said he was discharged from gaol yesterday, and was thrashed by his employer at the prison. The other two admitted the charge.

Mr. Doull intimated to the Court that he appeared for all but the first accused (Chimmipiah), and they would plead guilty, but they made the most serious allegations against their employer, whom he understood was Mr. T. P. Robinson. He (Mr Doull) thought it only right that the Court should take a statement from these people, and have it investigated. They had no objection to working for their master, but the allegations were that he treated them worse than dogs. Mr. Doull submitted that the accused were entitled to some protection.

Ramsamy Naida, through the interpreter, said that his employer beat him with a sjambok, and that he had a mark on his forehead, while Kamatchy averred that her master backed his horse on to her.

Mr. Griffin inquired by whom the first accused was employed, and it was stated that his master was believed to be Mr. R. F. Logan of Greenwood Park. Mr. Griffin said he thought the best course to follow would be for the accused to have their depositions taken. He did not propose to inflict any punishment on the second, third and fourth accused. The first accused (Chimmipiah) would have to pay a fine of 10s. or go to prison for seven days. The depositions of the others could be taken and submitted to the Protector, and the matter inquired into. Another way would be to take a short deposition from each at the gaol, where the thrashing was alleged to have taken place, and have the matter thrashed out there.

Mr Doull agreed to this course being taken.

The Border Battle

Mr. Sorabji Receives his Reward

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Tuesday, before Mr. A. F. de Villiers, A.R.M., at Volksrust, Mr. Sorabji Shapurji was charged under Sec. 2 Sub sec. 4 of the Immigrants' Restriction Act as a prohibited immigrant. Mr. G. H. Mentz prosecuted, and Mr. H. S. L. Polak defended. The accused pleaded not guilty. Giving evidence for the Crown, Corpl. Cameron, of the Transvaal Police, stated that when the accused entered the Transvaal on the 8th inst., he had produced £20 in cash and had passed to witness' satisfaction an education test. Accused had come straight to him at the Charge Office, and had claimed the right to enter the Colony under the Immigration Act.

The accused gave evidence on his own behalf, and stated that he had entered the Colony again to re-assert his rights. He admitted having been already sentenced to a month's imprisonment with hard labour for having disobeyed a Magistrate's order to leave the Colony, consequent upon his having failed to produce a registration certificate under the Asiatic Act when called upon to do so. He had served that sentence and was subsequently taken to the Transvaal-Natal border by Supt. Vernon, who had pushed him over the border-line. He certainly did not regard himself as a prohibited immigrant, nor had he been regarded as such on the occasion of his first entry into the Transvaal towards the end of June last.

Addressing the Court, Mr. Polak argued that, in view of the fact that his client had already been punished under the Asiatic Act and had been deported, he had purged whatever offence he might have committed and his position was that, the account between himself and the Transvaal Government having been balanced, he should be dealt with *de novo*, and should have his original right of eight days under the Asiatic Act, to apply for registration. The section under which the accused was charged contemplated a conviction for an offence of which he was not yet charged and consequently could not operate against him. There was no provision in the Immigration Act making a person, who had once been deported, a prohibited immigrant. That might have been the intention of those who framed the Act, but in the absence of such a provision, the prosecution was entirely premature, and he asked for his client's discharge. In the event of the Magistrate's not accepting his view of the case, Mr. Polak asked for the severest penalty of the law to be inflicted, as his client was a pioneer of the new phase of the struggle and had already been convicted and sentenced. He was quite prepared to accept all the consequences of his acts.

The Magistrate, in giving judgment, thought that the prosecution was not premature. The case was on all fours with those that had already been dealt with. He would impose a similar penalty, and sentenced the accused to three months' imprisonment with hard labour or pay a fine of £50.

Mr. Sorabji declined to pay the fine, and cheerfully went to gaol. His last message to his fellow countrymen is that this was the happiest day of his life, and he gloried in the suffering for his country's honour and their advantage. His only regret was that he did not receive the full penalty.

On the same day, Ebrahim Mahomed Cajee was charged with trading as a storekeeper without a licence, at Paardekop. He was defended by Mr. Polak, and pleaded guilty. He gave evidence to show that he had applied for a licence but had been refused one, as he had declined to give the thumb-print required under the Asiatic Act. He possessed a voluntary registration certificate. He was fined £3 or sentenced to five day's imprisonment without hard labour. He elected to go to gaol.

Wednesday.

Last night, Mr. Mulji G. Patel, a member of the British Indian Association Committee, who was deported to Natal last Saturday morning, re-entered the Transvaal, claiming the right to re-enter by virtue of a permit lawfully issued to him under the Peace Preservation Ordinance. He was detained, refused to give his thumb-impression, and brought before the Court this morning. No charge was framed, and pending instructions, he was remanded till Tuesday next, the 22nd inst., being admitted to bail of £50. Mr. Polak appeared in his defence.

The Indian prisoners are well and cheerful. Their diet is improved, and everything is being done, within the gaol regulations, to make them comfortable. Owing to a plentiful supply of native convict labour, the Indian prisoners have been taken off the roads and set to work in the gaol-yard and garden, and in the neighbourhood of the prison.

INDIA'S PLACE IN ART. The great traditions of Indian architecture, sculpture, and painting are still alive, and if our educational system infused the right kind of mental stimulus into them instead of crushing them out with the purblind pedantry of the Macaulay school of pedagogics, India might before long recover its former place as the artistic leader of Asia.—E. B. Havell, in *Studio*.

Mr. P. Duncan on the Colour Question

Mr. Patrick Duncan C.M.G. spoke by invitation on the colour question at the annual meeting of the Rosebank branch of the League of Women. We take the following important extracts from the report of the speech given in the *Star* dated the 5th instant:—

It was a very difficult matter in a country where there was supposed to be political freedom to have the largest section of the population entirely deprived of political rights—it was practically a condition of slavery. No people had ever been able to survive for long who lived on an inferior race in what was practically a state of slavery. It was bad for the superior race just as much as for the inferior. If they looked into the cases where a small superior population lived on the work of the larger inferior population, giving them no political rights, that state of things did not exist for long. It was hardly possible in the present state of society's civilisation for them to say that however educated a man might be, however he may have advanced in civilisation in every way, he was to be excluded from political rights if his skin was not of the finest white. If they tried to make colour the test for political rights, they would find the greatest difficulty in drawing the line. They would find they were inflicting great hardship on many people, to all intents and purposes as civilised, educated, and as responsible citizens as themselves. It was difficult, then, to find under the colour distinction a bar to the franchise without inflicting very serious injustice and injury on many people.

There was also the social side to this question. They ought to give to every man, whatever his colour might be, equal justice in the eyes of the law. They ought to give him a chance of improving his position. They ought not to look down on the ways in which he improved himself, however queer or awkward they may be. They could not benefit from his labour and refuse to give him every opportunity of raising himself in the social scale. There was too much prejudice in this country against people on account of their colour. In applying the principle that the white man must be the predominant partner in this country, they must also allow the coloured man to live according to his lights, and make the best of what was in him, and not expect him to be a beast of burden and nothing else.

They must give him every opportunity of living in a cleaner and better way. Many of the so-called locations found outside the towns in South Africa were a disgrace to civilisation. They could not expect the native to be a decent citizen if they made him live in such hovels. When they complained that he was a danger to

society, they should remember if they expected a man to live as a beast he would be a beast, and if they wanted him to be a man they should treat him in a fitting way. They would not deter the native from crime merely by savage punishment. Given he incentive to improve himself in social life in his own place, in that place they should respect him as a man. The question was a difficult one. Some people talked of segregation. That was impossible. Both people had to live side by side, and they had the white people in this country who were the trustees for the future of both races, and they had to think how they could live together for the common good of both.

The Soldiers' Petition

The following Petition has been sent to the Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies, London:—

The Petition of the undersigned, representing the Pathans and the Punjabis resident in the Transvaal,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. The Petitioners respectfully approach His Majesty's Government with reference to the Asiatic Law Amendment Act, and the reply given to the Petitioners on the 26th day of March, 1908, in connection with their humble representation, as follows:—

> "I have the honour, by direction, to inform you that the Petition enclosed in your letter of the 13th January respecting the position of yourself and others under the Asiatic Registration Act has been received by the Secretary of State for the Colonies. Lord Elgin has requested His Excellency Lord Selborne to inform you that he has perused the Petition with attention but that, especially in view of the recent settlement of the difficulties in connection with registration under the Act, it does not now appear to him to be necessary to take any action with regard to it."

2. In the Petition to which the above reply was sent, the Petitioners prayed as follows:—

> "His Majesty's Indian soldiers cannot, consistent with the dignity of a soldier, degrade themselves by being compelled to register in such a manner, and, should His Majesty's Government be unable to obtain just treatment for the King-Emperor's Indian soldiers in the Transvaal, then they ask as men and British Indian soldiers, who are proud to have risked their lives in the cause of the Empire and have braved the privations of war, to be spared the degradation of imprisonment or deportation, and further wish that the King-Emperor will command that they be shot by Generals Botha and Smuts on one of the battlefields of South Africa, where they have been under fire whilst serving their King-Emperor and the British Empire."

3. As recent events have shown, the settlement to which the reply has reference has fallen through, and the whole of the Indian community is now making representations to His Majesty's Government for repeal of the Act, which repeal all Indians were given to understand was part of the compromise.

4. It was because the whole of the Indian community represented by your Petitioners distrusted the compromise, and felt greatly agitated as to the uncertainty as to the repeal, and because the principle of registration by finger prints was accepted by the leaders of the Indian community, that some of the members of the section represented by your Petitioners showed their resentment of the action by resorting to physical violence. Whilst such method of showing resentment cannot be approved by your Petitioners, the suspicion entertained by them was evidently well grounded.

5. The position of your Petitioners is briefly as follows:—

> (a) Your Petitioners consider the whole spirit of the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907 to be degrading to anybody coming under it, much more so for soldiers who have been privileged to wear His Majesty's uniform, and who have bled for their Sovereign.
>
> (b) Your Petitioners are bound by a solemn oath:
>
> (i) not to accept the above-mentioned Act, and to secure its repeal;
>
> (ii) never to give their digit impressions in connection with their identification, irrespective of what other members of the Indian community may choose to do.

6. Your Petitioners, in obedience to the advice given by the then Commissioner of Police and other high officials, and on being told that the Act was to be repealed, underwent voluntary registration merely for the sake of peace. Further than this your Petitioners are unable to go. They consider that, by showing an unmanly attitude and by accepting degradation in order that they might be able to live in the Colony, they would be extremely unsoldier-like.

7. Your Petitioners venture to submit that their uniform and their discharges should be a sufficient passport in any part of the British Empire, and should constitute their complete identification.

8. Your Petitioners do not understand legal subtleties and legal quibbles. They have not studied the Asiatic Act. They are helpless, except when they are called upon to fight for their Sovereign. They do not understand English, but what little they have been able to gather about the Asiatic Act is sufficient to make them condemn the measure.

9. Your Petitioners, therefore, humbly pray that, in consonance with the assurance given, the Asiatic Act be repealed, and that they be not called upon to submit to any degradation in the way of registration or otherwise. But, should His Majesty's Government be unable to secure such relief, they would repeat their prayer that they be shot by Generals Botha and Smuts on one of the battlefields of South Africa, where they have been under fire, whilst serving their King-Emperor and the British Empire. And your Petitioners will ever pray, etc., etc.

Dated at Johannesburg, this 14th day of September, 1908.

(Sd.) JAHADAR NAWAB KHAN.
" NAKAB GOOL.
" MAHOMED SHAH.
" MIR ALLAM KHAN.
" NOORD ALI.

Higher-Grade Indian School

At the Higher-Grade Indian School on the 11th instant, several ladies and gentlemen and old boys gathered together to take part in the distribution of the Government certificates, successfully competed for by the boys of this school.

Mr. Dyer, the acting headmaster, in his report, stated that he entered 9 boys for the examination and every one of them passed well, some distinguishing themselves. He was pleased with the general result of all the examinations and the progress of the school. He hoped that the boys leaving school, with excellent character both as to behaviour and work, would be able to find employment and give a good account of themselves. Competition was keen, and they had to face the situation which, at its best, did not show rosy prospects.

Mr. H. L. Paul said he had been associated with the school since its foundation. He was glad to be present and hear the headmaster's splendid report. The success of the pupils really depended upon the energy of the staff of teachers and he congratulated both teachers and scholars on the success.

Mr. James Godfrey was asked to speak, and in appropriate words congratulated the staff and pupils on their successful work. He said that the school was lacking in facilities for Girls' and Infants' education and he hoped that the representations sent to the Government recently by the Indian community to supply the need would be successful.

The following lads received certificates:—T. Hatty, H. Nayanah, T. K. Chetty, V. Valáyuthen, C. Govindasamy, R. Rawjee, B. Christopher, R. Royeppen, C. Kistnasamy.

What London Thinks

Lord Ampthill's Letter and a Reply

The Necessity of a Conference

Sympathy with Transvaal Indians

London, September 16. *The Times* publishes a letter from Lord Ampthill, who refers to the anxiety of Mr. Smuts to get the assent of the resident Indians in the Transvaal to the alteration of the views, which would indiscriminately shut all Indians out of the country. He says the present deplorable situation is entirely due to the attempt of the Transvaal Government to impose this new harsh condition on the fulfilment of their part of the compromise of January. He refers to various articles in the Colonial newspapers, notably the *Star*, in support of his views.

In a leader on the foregoing, *The Times* puts forward the view that the issue at stake relates to Asiatics generally, not to domiciled Indians alone. It considers that Lord Ampthill is mistaken in contending that the compromise did not include provision for the exclusion of all Indians not domiciled, and proceeds to quote from Lord Elgin's despatch of November 27 last. *The Times* further remarks that the Indians themselves appear to be attempting to evade the compromise, and are conducting a fresh agitation in the hope of reaping further support from the Imperial Government.

The article concludes by urging the necessity of an Imperial Conference on the whole Asiatic question, and reminds the Transvaal Government that they are dealing with a subject of high Imperial concern. Nevertheless, the newspaper continues, we are bound to point out that agitations by Indians may be used to serve other interests than those of the Indians who are doubtless unconscious of the use to which the agitation can be put in discrediting the reputation of the Imperial Government abroad.

London, September 17.

The Times to-day publishes a number of letters on the Transvaal Indian question. Sir Francis Vane, while sympathising with the Indians, utters a warning against dealing with an Imperial question in a logical spirit, especially as regards the Transvaal.

Sir Mancherjee Bhownaggree appeals to Mr. Smuts and his colleagues to realise the great danger of their anti-Indian policy.

Reuter's Agency is authorised to state that the Imperial Government is following very closely the position of the Transvaal Indians. The Colonial Office is unable to divulge the latest phases of the negotiations, but correspondence still continues, and the Imperial Government is confident that the Transvaal will be fair and considerate.—Reuter.

Correspondence

Comparisons

Bellair, 8th Sept.

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—Lord Crewe's sympathetic reply to the Deputation which waited on his Lordship on the 3rd ulto., puts me in mind of the anecdote of the Sultan Mahomet and the old woman, who was so badly treated by a band of ruffians that she made up her mind to see the Sultan personally to get redress. Mahomet expressed his sympathy, but told her that it was beyond his power to protect her in such a remote place as that where she lived. Whereupon she insisted that it was his bounden duty to do her justice and protect her, whether she resided far or near; otherwise his other subjects would have no confidence in him, and he would be a guilty ruler before his Maker. The moral of this is obvious.

It is most gratifying to see that H.E. the Governor received an address from the Newcastle Indians, last week, and made kind inquiries of some of them. This shows not only His Excellency's goodness of heart, but his deep sense of Imperial duty as the representative of his Majesty, the King.

Yours, etc.,

JUNIUS.

Indian British Subjects

The following are the chief points in a letter which we have received from Mr. A. Royeppen of South Coast Junction:—

The 100,000 Indians, who are in Natal now are the subjects of His Majesty King Edward, and they are part and parcel of the British Empire upon which the sun never sets. Many of them are the people who were originally introduced into Natal for the benefit of the Colony, when the European settlers could not get the natives to work satisfactorily. When these British Indians left India for Natal, they left behind them their glorious native country, their nearest and dearest ones, their caste, their privileges, their all.

It is about 50 years now since the Indians first emigrated to Natal; and during all these years they have been law abiding and loyal to the British Throne. They have at all times been ready to take up arms against the enemies of their Sovereign and country, only they were not allowed to do so. They willingly offered themselves for any work, however menial it might have been at the time of war and went to the "front" as stretcher bearers, and did their duty honestly, bravely and loyally, risking their very lives. It is such a people, sir, that the European Colonists are now trying to deprive of their very livelihood by the Licensing Bills now before Parliament. Is this the way to treat loyal British subjects in a British Colony? Is this justice? Is this the "fair play" that the Britishers glory in? Do the originators and supporters of the Licensing Bills know that death by starvation is the worst kind of death? It may not be surprising if Mr. Dan Taylor does not know these things; but what about the members who knows better? Can these gentlemen of education and experience ignore the status of the British Indians in British Colonies, and their Magna Charta, the Queen's Proclamation of 1858? As there are 100,000 Indians here for our government to deal with, a member of Parliament ought to have some knowledge of India and its people, otherwise he is not a fit and proper person to help to govern them. It is to be hoped that the cruel un-British, and un-Christian Bills passed through Parliament will not receive the Royal assent.

The Eternal Labour Question

A Review*

Mr. Nasarvanji M. Cooper, the Editor of the *London Indian Chronicle*, has done a service in re-printing his lecture on the "Prospects of Indian Labour in British and Foreign Fields." The *brochure* deals mainly with the condition of affairs relating to the Indian labourers of British Guiana, the foreign field of labour being the South American Republics of Venezuela, Brazil, and the Argentine. At a time when a number of Durban Indians have already left for British Guiana to try their luck there, the story that Mr. Cooper has to tell will be of considerable interest. We have not space to quote from the little book, but it is obvious that, if one can reconcile oneself to the idea of indentured labour (which on principle, we think highly objectionable), the conditions of the Indian labourers in British Guiana are very favourable, and opportunities for trade are not wanting. We must, however, demur to Mr. Cooper's dictum that the cause of a great deal of drunkenness amongst the labourers is an excess of money beyond their actual wants. To our mind, the cause is much deeper than this—it is almost inherent in the system itself, whereby the labourers are regarded as chattels, bodies without souls, and no effort is made to raise these unfortunate people above their material surroundings. Wherever no regard is had to the spiritual welfare of the labourers, they will naturally fall before the nearest and strongest temptation. The moral sense is blunted, and the animal desires demand satisfaction in one direction or another. Apart from this criticism, we are grateful to Mr. Cooper for his lucid description of affairs in a more or less unknown portion of the Empire.

*"Prospects of Indian Labour," by N. M. Cooper.—Dudley Bros., London.

THE EDITOR.

Notes on the Transvaal Struggle

The Pretoria Indians go to Gaol

Messrs. Vally Mahomed Bagas, Ismail Juma, L. Valabhdas, and Ismail Essopjee Adia appeared before Major Dixon at Pretoria, on the 15th instant, charged with a contravention of the Borough By-laws in that they traded without a grocer's licence. Mr. Weevind prosecuted on behalf of the Municipality of Pretoria, and Messrs. Gandhi and Lichtenstein defended.

Mr. Ismail Juma's case was first called. Mr. Gandhi took exception to the summons before pleading, that it disclosed no offence under Ordinance 58 of 1903, and that the Ordinance did not provide for the framing of a by-law in regard to a general grocer's licence. The Magistrate overruled the objection. The plea was "not guilty." Mr. Thomas, the Licensing Officer, gave formal evidence as to the Accused having carried on the business of a grocer. Mr. Gandhi did not call any evidence on behalf of the defence, stating that he rested his case on the legal objection raised. The Accused was found guilty, and fined 5/- or three days' imprisonment with hard labour. Mr. Ismail Juma elected to go to gaol.

Mr. Vally Mahomed Bagas, who is Chairman of the Pretoria Branch of the British Indian Association, was next tried. Mr. Bagas pleaded "not guilty." After evidence was given by Mr. Thomas, the Licensing Officer, Mr. Bagas gave evidence to the effect that he held a general dealer's licence for the whole year and that he had even tendered the fee for a grocer's licence, but it had been refused, as he had declined to give his thumb-impression. The Magistrate awarded the same penalty. There were two charges against Mr. Bagas, in respect of two stores, the penalty in each case being the same. He, too, cheerfully went to gaol.

Messrs. Ismail Adia and L. Valabhdas were also similarly tried, punished, and went to gaol.

A Chinese trader was called, but he did not appear, and, as he was bailed out, his bail was estreated to the extent of £1.

Still Deporting

This farce still continues. Mr. Mulji Patel, who was to have been discharged on Friday, the 11th instant, was deported, and a large expectant crowd of British Indians who went to the Fort to receive Mr. Patel had to return disappointed. Mr. Patel was seen by a friend at the Fort, and by a party at Germiston. He stated in a letter that he was well treated by the Detective in charge, and that he was given light work at the Fort. He also sent an assurance that he was willing, until the fight was over, to continue to suffer imprisonment.

More Gaol-Birds

Krugersdorp has sent two Tamil Indians, Messrs. Sangaram and Ikoo, laundrymen, to gaol, for carrying on their business without licence. They were brought before Mr. Pinaar on the 15th instant, and sentenced to pay a fine of £1 or in default to go to gaol for three days. These brave fellows were undefended.

The Fracas

The little quarrel that took place between young Konknis and young Kanamias has now been settled in a most satisfactory manner. At Mr. Hajee Habib's place, a meeting was called of the heads of both the communities, and after several speeches by different leaders a document was drawn up, whereby the leaders promised to look after their own young men and exhorted the young men to go to the leaders in the event of any offensive remarks being passed by one or the other party, and the leaders held themselves responsible for the proper behaviour of their youths. This method of dealing with personal squabbles may be commended to Indians throughout South Africa. The document is signed very widely. Representatives of other communities were also present at the meeting.

More Guests at King Edward's Hotel

Christiana has sent Messrs. Ebrahim Limbara, and Cassim Ebrahim for six weeks with hard labour, the former receiving the option of a £15 fine and the latter of a fine of £3. Both of them naturally accepted the hospitality. The former was charged for keeping a shop without a licence, and the latter for hawking without a licence. Nylstroom has sent Mr. M. R. Patel for four days with hard labour for hawking without a licence. Krugersdorp has sent Mr. Sulieman Hassim on a similar offence for one day. If the reader wants to know why, for the same offence, the sentences differ so materially in different districts, that is a question that is most difficult to answer. Such is the uncertainty of law. Mr. Bhana Ranjee has been sentenced by the Magistrate at "B" Court, Johannesburg, to undergo imprisonment with hard labour for one month for failing to leave the Colony. He was convicted on the 5th instant.

The Meaning of Deportation

The *Rand Daily Mail*, which has been publishing admirable cartoons on the question of the day, has another cartoon on the Asiatic struggle, and it depicts the farcical nature of the deportation by a revolving door with an Indian being pushed across the border by a police constable, and the same Indian emerging on the other side of the door and into the Transvaal border again, smiling, with a cigar in his hand. Perhaps, after this, we shall hear no more of deportation.

Who has Won?

Mr. Stallard, speaking at Turffontein, is reported to have remarked as follows on the Asiatic question:—

Mr. Smuts had been also tested in the Asiatic question, and had been found seriously wanting. Had any of those present seen the cartoon in that morning's *Rand Daily Mail*? It was a very accurate and well-drawn cartoon, but, he felt that it was an unfortunate thing that that cartoon should now have accurately represented the position in regard to Asiatics. Mr. Smuts had emerged from his contests with the Asiatics and with Mr. Gandhi with very ruffled plumes.

Mr. Lance, in his recess speech, has dealt with the same question as follows:—

After reviewing the Asiatic question, he said that it was essential that the Act of 1907 should not be repealed—(cheers)—and the question of the repeal of the Act and the new question of the educated Indian really became one and the same, because it was simply a question right through of the educated Indian himself. That was the position the people of this country had unanimously adopted. A game of battledore and shuttlecock was going on on the border to-day. Leaders of the Indian party were coming in from Natal in direct and distinct defiance of the law, and after being deported, they returned. It was thus they let the Indian community know their feelings.

The Surabjee Case

The sentence of three months hard labour against Mr. Surabjee is only what was expected. Mr. Surabjee's case may now be distinguished from all others. After having served a very stiff sentence, unlike the notorious Ramsunder, misrailed Pandit, Mr. Surabjee has bravely accepted three months hard labour, and he considers himself unfortunate that he could not precede the other Natal leaders. Mr. Surabjee, therefore, deserves the warmest congratulations from the Indian community throughout South Africa. The Flowers of Zoroaster may well be proud of such a member and India may well be proud of such a son.

"The Friend" on the Situation

The Friend of the 12th inst. says: The melancholy struggle in the Transvaal between the Indians and the Government still goes on with much suffering on the one side and no sort of credit to the other. Asiatic leaders are returning after being deported, though they knew that they thereby invite severer punishment, while of the large group who are in gaol the bulk, it is believed, purpose on being liberated to repeat their offence by refusing compliance with the unrepealed Ordinance. . . . It is difficult to be positive, but we believe the posture of affairs now is that the Government have put the conscientious scruples of the Asiatics

as to the method of registration by introducing a new Ordinance. This new measure still awaits validation by the Crown, a validation which it may possibly not receive for some weeks. Meantime, the Asiatics are being persecuted and imprisoned under certain provisions in the old Ordinance, though these will cease to have effect as soon as the new one, which Parliament has agreed to, comes into force. If this is the true statement of the case, and we believe it to be so, we are perplexed to know how the Transvaal Government reconcile the prosecutions now going on with their own honour? There must be some deplorable misunderstanding at the root of this business. On no point of principle, so far as we can learn, does Mr. Gandhi, the mouthpiece of the Asiatics, declare himself at variance with the Transvaal Government. . . . . One wonders what more a reasonable Government can require? We are perfectly certain that the white population of the Transvaal require no more, and we can hardly believe that General Smuts does.

Mr. Gandhi, expresses, it is true, a particular stipulation, but it does not seem to be an unreasonable one. He asks that educated Asiatics up to a number not exceeding six per year shall be allowed to come in as fresh immigrants. In the whole of the Transvaal there are from ten to fifteen thousand Asiatics, a community quite large enough to require the presence of a few professional men as doctors, lawyers, clergy, journalists and the like. If the Transvaal Asiatics prefer the services of professional men of their own race, they have a right to their preference. They are mostly British subjects by birth; as a rule they have shown themselves particularly law-abiding, and, in fact, we have heard no serious complaint against them except that they threaten to be in an economic sense dangerous competitors with the whites owing to the steadiness and intelligence with which they earn their livelihood. In a social sense it is desirable that some educated men of their own race should be allowed entry. Otherwise, since the whites hold aloof from them, they will be without leadership either spiritual or intellectual. Such a deprivation acts injuriously not alone on the race which suffers it, but indirectly on the community within which such a race may find itself enclosed. Mr. Gandhi, it is obvious, cannot but press his request; otherwise he will be thought by his own people to be desirous of monopolising their patronage as a lawyer. Surely, the Government will make haste to end the existing scandal. Conscience and moral dignity know no race nor colour, and the Transvaal Asiatics, by their patient acceptance of suffering in defence of their human rights, are finding sympathy far and near. We would hope the leaders of both parties in the Transvaal (for in this matter we believe they are agreed) will make haste to assure themselves that they are not in some way misled. They will find it easier now than later on to make the concessions which their better enlightenment may prompt them to bestow.]

The "Transvaal Leader" Speaks

[I give below the leading article from last Friday's *Leader*, briefly reported in your Late News column:—

The *Star* remarks on the present phase of the Asiatic question: "What in reality Mr. Gandhi is now fighting for is the right of entry of Indians on precisely the same conditions as Europeans, and we are convinced that if the Government met him on the second point he would immediately abandon his present attitude, and openly insist upon educational attainments being made the sole test in connection with all future immigration." We do not know whether this is so or not. We are no more able to read Mr. Gandhi's mind and predict his future doings than we are able to do these things in regard to the editor of our contemporary. But the practical point that occurs to us is that Mr. Gandhi has offered to bind himself and his community to rest content on this part of the case if the Government will permit the entry of not more than six educated Indians per year—not cumulatively. We put it to the *Star*.—Would it not be a sensible thing to take him at his word, and then, if he went back on his undertaking, expose him to the world for what he would be? Such entrants would have to live on the Indian community here. Even if the full number of six came every year, we doubt if that formidable invasion would ruin the Transvaal. This principle of limitation of number is almost the rule with other members of the Empire, as to Asiatic immigration. New Zealand and Australia adopt it by laying down the percentage of Asiatics to the tonnage of vessels. Canada has just adopted it in her arrangement with Japan—a foreign nation, remember. We have enacted, for the first time in the history of the Empire, as far as we know, that in no circumstances, under no conditions, shall the people from another of the Imperial States set foot here. If the King assent to this we have entered upon a new chapter, perhaps a new era, in the history of the Empire. Two other points occur to us in regard to the present situation. First, is it statesmanship to apply the old Act against people who, if the new Act receives the Royal assent, will be protected by it? Is not this course bound to do the thing the Government cannot wish to do—namely, to range all the Asiatics solidly behind the leaders in their agitation for the repeal of the 1907 Act? Would it not be wiser to loosen more slowly? Second, is it right to withhold from Indians in prison the diet supplied to Indians in prison in India, and to put them to hard labour? These men are political prisoners, and most of those in prison are men of education, some of them old men. If we were alone in the Colony we should contend that it is unworthy of a civilised people to do these things to men representing a great civilisation older than our own—to say nothing of their membership of the Empire. We decline to believe that the majority of English-speaking or Dutch-speaking Transvaalers realise what is being done in these respects, or approve of it.]

A Capetown Meeting

There was a good muster of members of the South African Indian Association at the offices, Hanover-street, on the 10th instant. There was no want of enthusiasm when it became known that this emergency gathering was convened in consequence of telegrams received from Natal and the Transvaal. Mr. Ebrahim Norodien, president of the Association, occupied the chair, and there were present: Messrs. J. M. H. Gool, Esoff Ahmedji, Hafiz Ebrahim, Patel Iman, Ali Adam, M. I. Dala, R. Nowrosjee, Abdurrahman Camaldien, Mohamed Hoosen, Esuff Jaffer Ali Mia, Hasan S. Garay, Ebrahim Ismail, Amanet Ali, Hoosen Mia, Hafiz Adam, Abdulla, Ebrahim Vali, S. Casim Ali (Secretary of the Association), and many others.

Mr. J. M. H. Gool, in an eloquent speech, moved that telegrams be sent to the Congress and to the Association in the Transvaal, expressing the deepest sympathy with them, and warm admiration for the firm attitude adopted by the leaders in the decision rather to undergo the ignominy of imprisonment than suffer the perpetuation of what all Indians must regard as injustice.

Mr. Amanet Ali seconded in a few earnest remarks, and the motion was carried unanimously.

On the proposition of Mr. E. A. Patel, seconded by Mr. Ali Mia, and supported by Mr. H. M. Surti, it was likewise unanimously resolved that a similarly-worded telegram should be forwarded to the Hamidia Islamic Society. Earnest speeches touching on the present position of Indians in the Transvaal were delivered by Messrs. Hormasjee, R. Nowrosjee and S. Casim Ali.

Kimberley Indians

A meeting of the Gujarat Indian Association, Kimberley, was held at Mr. Ahmed Mahomed's residence, Broadway, on the 9th instant, for the purpose of sympathising with the Natal Indian leaders. There was a large gathering, and the proceedings were very enthusiastic. Mr. Mahomed Saleke presided. There were present Messrs. T. D. Trivedi, P. M. Dawson, and many others

Resolutions of protest against the sentences, and praying for the Imperial Government's protection were submitted to the meeting, and unanimously passed

"The Deportation Farce"

The sentence of three months' hard labour passed by the Volksrust Magistrate on the Natal Indian leaders, called forth the following remarks by Mr. Gandhi to a *Star* reporter :—

"While it is true that we Indians have got what we asked for, it does not reflect any credit on the Government, which makes it almost imperative on the Courts to impose such heavy sentences on men who, after all, are political opponents. I consider this to be a wicked abuse of power placed in the hands of the Government over an unrepresented class. I think that these sentences mean the end of the deportation farce, but if the farce is to be continued, and if I know the temper of my countrymen correctly, they will certainly continue to re-enter and demand their rights as British subjects. When I talk of equality of treatment in the eye of the law the idea is jeered at, but I am in good company, as Col. Seely himself has advanced the same plea. To my mind, it is the only thing that binds the Empire together. Immediately the idea of legal inequality is introduced you sap the foundation of the Empire. By this idea I do not mean that the Colonies should not have the right to restrict immigration. The late Sir Henry Parkes's remarks cannot be questioned, but once you admit people into the Colony they must enjoy equality of treatment before the law. Otherwise, as Mr. Duncan has only recently stated, you create a state of slavery, the result being that the slave-owners, that is the governing class, must in the end be much worse off than the slaves. History does not show an instance of people having become a free nation and yet remaining slave-owners. If we are not to be treated as slaves then we want men whose presence would conduce to our free growth. These men are undoubtedly those who have culture and education, and it is for an infinitesimal number of this class that we are pleading for free ingress."

Asked if the principle were conceded, would the Indians be prepared to submit to a severe education test, Mr. Gandhi said : "If the test in the present Immigrants' Restriction Law does not admit of a proper still test being laid down, which I deny, it can be amended, even as it has been in Australia. Under the Immigrants' Restriction Act there will then be legal equality, but in administering that Act it will be open to the officials to alter the severity of the test as circumstances may require. For instance, in Natal to-day Europeans are almost passed unchallenged, while Indians are subjected to a rigorous test. That administrative difference must continue so long as the prejudice continues."

On it being pointed out that Mr. Gandhi's statement did not advance the situation, he replied that he took his stand on Lord Milner's Kimberley speech, "Let there be no more pinpricks for the uitlander," and, added Mr. Gandhi, "we are now the uitlanders, strangers in our own home."

On Monday, before M. D. J. Schuurman, at Johannesburg, Mr. Polak defending, Ally Essop was ordered to leave the Colony within seven days.

An Indian Protest

Bombay Anjuman-i-Islam Intervenes

[The following letter has been received by the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, from the Bombay Anjuman-i-Islam :

We are in receipt of your telegram dated the 23rd July, 1908, and regret to notice the unexpected turn the affairs of Transvaal have taken.

A public meeting of the Mahomedans, under the auspices of the Anjuman-i-Islam of Bombay was held at the Anjuman Hall, presided over by H. H. The Aga Khan, G.C.I.E., and several resolutions were passed. Copies of the two resolutions concerning the Transvaal are enclosed herein. These resolutions have already been sent to the Prime Minister, the Colonial Secretary, the Secretary of State for India, the Viceroy of India, and the Governor of Bombay.

After the receipt of the telegram from you, it has been decided to send a fresh memorial to all the authorities named above with a view to impress upon them the necessity of taking immediate action in the matter.

Yours truly,
(Sd.) A. M. KAJEE,
JAFFER RAHIMTULLA,
Hon. Secretaries,
Anjuman-i-Islam.]

[Note : The resolutions referred to call for the intervention of the Imperial authorities with a view to the repeal of the Asiatic Act.—Ed. I.O.]

U.S.A. AND HINDUS. London, September 17. A Telegram from Washington reports that the American Department of Commerce and Labour has decided to exclude Hindus from the United States as undesirables. Mr. Straus, Secretary of the Department of Commerce and Labour, explains that the immigration laws do not take cognisance of race, but the law regarding physical inability will be strictly enforced, in view of the numbers of frail Hindus arriving from Canada.

Late News

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

The Royal Assent has been given to the new Asiatic Act. This does not affect passive resistance. The British Indian Association continues to fight, declining the benefits of the new Act.

The Pretoria leading Indians who were sentenced for trading without licences were discharged yesterday. They were received by huge crowds of Indians who congratulated the prisoners. In the gaol they asked for dry mealie-meal, so that they might cook it themselves, they having a religious objection to cooked mealie-meal. The warder told them to pay the fine if they did not want the food. They declined to pay the fine and refused to take the food.

Mr. Vally Mahomed, Chairman of the local Association, who was charged on two counts, will be discharged on Saturday.

Volksrust, Friday.

Mr. Harilal Gandhi was deported from the Transvaal last night. He was refused permission to see his father before deportation. He arrived at Charlestown under escort at 6-30 and left again for the Transvaal by returning engine and goods van at 6 40.

At Volksrust he was detained and brought before the magistrate to-day. He was undefended. The case was remanded till Tuesday, he being admitted to bail of £50, which he refused to avail himself of. His meals are allowed to be brought to him from outside the gaol.]

SWAMI SHANKERANAND. A meeting will be held at 22 Cross Street, Durban, to-morrow, at 3 p.m. to appoint a Reception Committee.

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page
The Indian Case 433
Mr. Essop Mia and his Successor ... 433
The Atmosphere of Law Courts ... 433
Respect to the Courts 433

OTHER ARTICLES :—
Dreams and Ideals 434
Another Mass Meeting 434
India Responds 435
Transvaal Indian Petition 436
Alleged Cruelty 440
The Border Battle 441
Mr. Duncan on the Colour Question 441
The Soldiers' Petition 442
Higher-Grade Indian School ... 442
What London Thinks 443
The Eternal Labour Question ... 443
Notes on the Transvaal Struggle ... 444
An Indian Protest 446
Late News 446

CORRESPONDENCE :—
Comparisons 443
Indian British Subjects 443

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૯મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮. અંક ૩૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

જોસ્તી—તા. ૧૬મી સપ્ટેંબરથી. તા૦ ૨૫ સપ્ટેંબર સુધી. સ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—ભાદરવા વદ ૯ થી. ભાદરવા વદ ૩૦ સંવત ૧૯૧૪.

મુસલમાની—તા૦ ૨૨ શાબાનથી ૨૮ મી શાબાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજર૪.

વાર.	સૂર્ય ઉદય થાય.	સૂર્ય અસ્ત થાય.	ચંદ્ર તીથી.	ચંદ્ર અસ્ત થાય.	પારસી રોજ.	મુંબઇના સમય. કલાક. મીનીટ.	મુંબઇ અસ્ત. કલાક. મીનીટ.
શની.	૧૬	૬	૨૨	૭	૬	૫૩	૫ ૪૮
રવી..	૨૦	૧૦	૨૩	૮	૬	૫૨	૫ ૪૮
સોમ.	૨૧	૧૧	૨૪	૯	૫	૫૦	૫ ૪૯
મંગ.	૨૨	૧૨	૨૫	૧૦	૫	૪૯	૫ ૫૦
બુધ..	૨૩	૧૩	૨૬	૧૧	૫	૪૮	૫ ૫૦
ગુરૂ .	૨૪	૧૪	૨૭	૧૨	૫	૪૬	૫ ૫૧
શુક્ર .	૨૫	૩૦	૨૮	૧૩	૫	૪૫	૫ ૫૨

અનુક્રમણિકા

નાતાલનો મામલો... ... ... ૬૧૭
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ... ... ,,
વોક્સરસ્ટ ૬૨૧
ક્લેનટાવરમાં હીંદીઓની મીટીંગ ... ,,
ઉલ્લા ખબરો ૬૨૨
ટ્રાંસવાલના હીંદીની ચાલુ હાલત ... ,,
ફીનીક્સમાં મીટીંગ ૬૨૫
ઉલ્લા ખબરો ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના હીંદીની વતી સરકારને અરજ ૬૨૬
આવ્યા પત્રો... ... ... ૬૩૨
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
"નીમકહરામી" ૬૩૩
આજ પરતમાન ૬૩૪
હીંદુસ્તાનમાં જરૂરતો ... ... ,,
મી. મુળજીભાઈ પટેલનો કાગળ ... ૬૩૫
રૂટરના તાર સમાચાર ૬૩૬
નાકારી ઉપરની નોંધો ... ... ,,
રોકડ બજારભાવ ... ... ,,

આવતી કાલે બપોરે ૩ વાગે ડરબન માં ૨૨ કરોસ રસ્ટરીટમાં રવામી ચ કરા નાદ રીલીજીયન કમીટીની મીટીંગ મળશે.

નવા પુસ્તકો

રામાયણનો સાર થોડા કોડ (હિંદીમાં)

નીતા ધર્મ બચવા ધર્મ નીતા ૦-૧-૦

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૯મી સપ્ટેંબર, ૧૯૦૮.

નાતાલનો મામલો

IX-56

નાતાલના હિંદીને બહુ વિચારી ચાલવાનું છે. અરજીઓ તથા મીટીંગોથી દહાડા વળવાના નથી. અરજીની સાથેનું બળ જોઇશેજ.

ન્યુકાસલમાં લાઇસેન્સનો જે કેસ થયો છે તે વિચારવાનો છે. તે પ્રમાણે ન્યુની સીપાલીટીને અમુક લાઇસેન્સ આપવાનો હક છે. તે સિવાયની લાઇસેન્સ તો ૧૮૯૭ના કાયદાથી મળે. હવે ૧૮૯૭નો કાયદો ન્યુનીસીપાલીટીની સત્તા વધારી નથી શકતો એમ કહેવાય. એટલે ન્યુની સીપાલીટીની સત્તા ઓછી થઇ. આથી કેટલીક સગવડ મળી શકે છે.

તે ઉપરથી નાતાલની સરકારે નવું બીલ ઘડયું છે. તેની અસર ન્યુકાસલનો કેસ ધોઇ નાખવાની છે. આની સામે લખત થવાની જરૂર છે. નાતાલની પારલામેંટ જો અરજીને ટોપલીમાં ફેંકી દેશે. નવી સરકાર નહિં સાંભળે એટલે એક તરફથી કદાચ કાયદાની જીત મળે ને બીજી તરફથી પારલામેંટ ઘોષ નાખે એવા દિવસ આવ્યા છે.

આનો ઇલાજ એકજ છે તે એ કે આપણે આપણા જોર ઉપર ઝુઝવું. તે વખત સત્યાગ્રહ છે. નાતાલના વેપારીએ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવો.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

સોમવાર.

મી. ઇસપ મીંયા

મી. ઇસપ મીંયાએ રાજીનામું આપ્યું અને ખાસ મીટીંગે તેમની નોકરીનો આભાર માન્યો. મી. ઇસપ મીંયાની નોકરીની કદર જેમ વખત જશે તેમ વધારે માલમ પડશે. તેમણે ખરે વખતે હીંદી કોમના વહાણનું કપ્તાનપણું લીધું. જેલ જવાનો કરાર પાર પાડવાના ઇરાદા થી તેમણે પ્રમુખપણું કબુલ કરયું. એ વખતે હીંદી કોમ શું કરશે એમ કોઇ કહી શકે તેમ ન હતું. પ્રમુખની હીંમત ઉપર બધો આધાર હતો તે હીંમત તેમણે બતાવી. અને કારભાર ચલાવ્યો. ગયે વરસે મી. ઇસપ મીંયાએ પોતાનો વેપાર દુકો કર્યો ને સરકાર સામે કમર કસી. આ વરસે બાર ખાધો. જેલમાં જવાને તત્પર રહયા. તેમણે બે બાસકેટો સોનાના કે દુકાના દારની માફક બંધે લટકાવી ને ફેરીનો ધંધો શરૂ કર્યો. એમ કરવાથી કોમમાં કેટલું જોર વધ્યું એને ખ્યાલ કરવો મુશ્કેલ છે. અને આવી હીંમતથી કોમના કસમ રહી શકે ત્યાં સુધી મી. ઇસપ મીંયાએ કોમને પહોંચાડી છે. હવે જે બાકી રહ્યું છે તે જાફરનું છે. તે વિના કોમને ચાલે નહીં ને તેને સારૂ સારે લડતની જરૂર છે.

પણ તેવે વખતે વહાણ છોડવાને સારૂ મી. ઇસપ મીંયાને બદનામી કોઇ આપી શકતું નથી. અરજદ, મદરેસા અને સરકારી લડાઇ એવાં ત્રણ ભારે કામને સારૂ તેમણે ત્રણ વખત દુબઇ જવા દીધી. હવે તેમને જવાનો હક છે. મી. ઇસપ મીંયાએ કરયું એટલું બીજા હીંદી પ્રમુખો કરી આપે તો કોમની સહાય હતેજ છે.

મી. અહમદ મહમદ કાચલીયા

જેવા મી. ઇસપ મીંયા તેવાજ મી કાચલીયા કોમને મળ્યા છે એવી ઉમેદ સહુ રાખીને બેઠા છે. મી. કાચલીયાનો વિચાર પ્રમુખપદ લેવાનો હતોજ નહીં. તેમને પરાણે તે પદ આપ્યું છે એમ કહી શકાય. હું તો જોઇ ગયો કે બધા નો વિચાર એકજ હતો કે મી. કાચલીયાજ મી. ઇસપ મીંયાની જગ્યા લેય.

મી. કાચલીયા જેલ જઇ આવ્યા છે. ૧૯૦૬ના જુલાઇની ૩૧મી તારીખના તેમના બોલના ભણકારા હજુ મારા કાન માં આવ્યા કરે છે. 'હું જેલ જાઉં, મારૂં જાળું ઉતારી ત્યાં લગી પણ હું ખુની કાયદાને તાબે નહીં થાઉં' એમ તેઓ બોલ્યા હતા. તે બોલ પાળવા

Gandhi Heritage Portal

પાળ્યો છે. જેલમાં તો જઈ આવ્યા. મામ કરવાને હમેશાં તે તૈયાર રહ્યા છે. તેમનું સૌને પ્રિય પાત્ર થઈ પડ્યું છે. તેમણે પૈસાની ખુવારી કરવામાં કશીએ બાકી નથી રાખી. એટલે મી. કાચલીયા ઘણાં સરસ ચિન્હોમાં પ્રમુખપદે આવ્યા છે.

પણ હીંદી વહાણ હજુ પુરા તે કાનમાં છે. બાર દરીયામાં જોખમ હોય છે તેના કરતાં કાંઠે પહોંચતાં હમેશાં વધારે તે ફાન હોય છે. એટલે પણ થોડો કારભાનો છે જતાં કામ ઘણું છે. બક્ષાસીઓ આકરા પણ હોય. કોલમ્બસ અમેરીકા પહોંચવા તે વખત આવેલો ત્યારેજ તેના બક્ષાસી ઓએ બંડ કરેલું પણ તેની દીમતથી પાછા તેઓ શાંત પડ્યા ને અમેરીકા ખંડ તેને હાથ આવ્યો. તેમજ હીંદી વહાણનું છે કાંઠે આવ્યા છીએ પણ બકડો વધે છે. તેની વચમાંથી વહાણને લઇ જવું તેમાં જોરાવર કપ્તાનનું કામ છે. તે જોર હું માનું છું કે મી. કાચલીઆ બતાવશે.

પ્રમુખ એટલે કોમના સરસમાં સરસ માણસ. તેવા માણસમાં જે ગુણ હોય તે ઉપરથી કોમનો કયાસ થવાનો છે. તેવા પ્રમુખ વળી સત્યાગ્રહી લડતમાં રહ્યા એટલે તેનામાં મરણ પર્યંત સત્ય, મરણ તલક ખુદા ઉપર ઇતબાર, મરતાં સુધી હીંમત, કોમને સારૂ પૈસો માલ મીલકત અને જાન હાજર કરવાની, જતા કરવાની તયારી, અત્યંત પ્રમાણીકપણું અત્યંત નિર્ભયતા, અત્યંત નિર્મળતા અને અત્યંત વિનય તથા નમ્રતા–આવા ગુણો હીંદી કોમના પ્રમુખમાં હોવા જોઇએ. તોજ સત્યાગ્રહની બહાર ખીલી નીકળે અને સત્યાગ્રહનો જય એવો થાય કે આખી દુનીયા જુવે.

હું તો ખુદા ઇશ્વર–પાસે વનચું છું કે એ બધા ગુણો મી. કાચલીયાને તે આપે અને તેવીજ બંદગી કરૂં બધા હીંદીને મારી સલાહ છે.

કેટલીક પુરાની ખબરો

ઘણા કામને લીધે કેટલીક ખબર દેવી રહી ગઇ છે. મારો કામલો તપાસતાં જે મળી આવે છે તે અહીં આપું છું.

મી. હરમાહમદ મુસા જીન તથા મી. યુસફ આમદ કાનમવાળાનો ઇંડક્ષનરસમાં દંડ થએલો. અને તે ન આપે તો માલ વેંચવાની વાત હતી. મા. જીને દંડ આપ્યો છે. મી. યુસફ આમદે દંડ નથી આપ્યો. માલ વેંચવો હોય તો વેંચવાનું સરકારને કહી મેલ્યું છે. હજુ તેનો માલ વેચાયો નથી.

વીરીતીખનમાં જેમ મી. પરેકનો માલ વેંચાયો તેમજ મી. ઇબ્રાહીમ હરમામદનો માલ વેંચાયો છે. તેના મકાનો. પણ ઘણો ભાગ વેંચાયો. આમ અંધેર છે. એક જગ્યાએ કોઇ ભાવ પુછતું નથી ને બીજી જગ્યાએ માલ વેચાય છે. અંધેરી નગરી ને ગંડુ રાજા જેવી વાત છે.

કુગર્સડોર્પના હીંદી

કુગર્સડોર્પનો મામલો પુરો થયો છે. શુક્રવારે કેસ ચાલ્યો હતો. મી. કાજી તથા મી. પાંડોરનો કેસ પુરો થયા પછી બીજા કેસો ચલાવવાની ધરમના વકીલની હીંમત નહિ ચાલી. તેથી તેણે તે જેલ લીધા. મી. કાજી તથા મી. પાંડોરનો કેસ બે કલાક ચાલ્યો. તે બંનેની જુબાની લેવાઇ પછી મારજોરેટે કહ્યું કે કેસમાં માલ નથી ને મી કાજી તથા મી. પાંડોર બીન ગુનેગાર છે. મી. કાજીએ પોતાની જુબાની અંગ્રેજીમાં આપી હતી. કેસો થયા રહ્યા પછી મી. ગોટાલાકને ત્યાં મીટીંગ કરવામાં આવી હતી. તેમાં મી. ગાંધીએ લડતની સમજુતી આપેલી. હવે બધા હીંદી વચ્ચે સમજુતી થઇ ગઇ છે. મી. દાદલાનીએ મા. ગાંધીને 'લચ' આપ્યું હતું. તે વખતે લગભગ પચાસ હીંદી ટેબલે બેઠા હતા.

કોઠણુ અને કાનમી

જુનેરાતને દિવસે માસ મીટીંગ થઇ રહેવા આવી તેમાં ખબર મળી કે બહાર કંઇ તકરાર ઉઠે છે તે ઉપર થી મી પોલાક દોડી ગયા. મી અબ્દુલ મની પણ ગયા જુવે છે તો કાકડીઓના ગાર તથા પથરાના વરસાદ ચાલી રહ્યા છે. તેઓ અને બીજા બારણા વચ્ચે પડ્યા તેથી ઝોઝો માર પડ્યો. મી. પોલાકની ઉપર અજાણમાં સજ્જડ માર પડ્યા. પણ મી સોરાબજી તથા મી. નોગાયા બે પારસી બારણાવાળાએ માર ઝીલી લીધો. મી. સોરાબજીની આંખ બચી. પણ કપાળે સખત ઇજા થઇ. બે કાનમીયા ને પણ થોડી ઇજા થઇ. મી. પોલાક ના પોચા ઉપર સહજ ઇજા પડી હતી. મત જવનીવાનો તે નહોતો. તેમાંથી આબાદ બચી ગયા.

સમાધાની

બંને કોમના આગેવાનો વચ્ચે પાછી સમાધાન થઇ જાય તેવા પ્રયત્ન થયા. કાલે સવારના પહોર ઉપર આગેવાનોની મીટીંગ ઇથિયારે થઇ હતી. તેમાં મી. ગાંધીને પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. મી હાજી હબીબ, મેસર્સ સાહેબ, મી. કાચલીયા, મી અબ્દુલ ગની, મી. બાકુજી, મી ગુલામુદીન વિગેરેએ બાપણે કર્યા તે બંને કોમના આગેવાનોએ નીચે પ્રમાણે દસ્તાવેજમાં સહી કરી.

દસ્તાવેજ

અમે કોકણી કોમના તથા કાનમીયા કોમના આગેવાનો ખુદાને દરમીયાન રાખીને લખી આપીએ છીએ કે બે કોમ ના જવાનો વચ્ચે તકરાર થઇ ગઇ છે તેથી અમે દિલગીર છીએ અને એક બીજાની માફી માગીએ છીએ અને માફી આપીએ છીએ. અમે એક બીજાના જવાનીયાઓને સમજાવવા બંધાઇએ છીએ અને આમ કોમના જવાનીયાને સારૂ અમને પોતાને જવાબદાર ગણીએ છીએ. અમે જવાનોને સલાહ આપીએ છીએ કે તેઓનું કંઇ અપમાન થાય તો અમને ખબર આપે પણ એક બીજાની સાથે લડે નહીં.

સહી—ઉમરજી સાલે, અબ્દુલ ગની, સુલેમાન હસન, શહાબુદીન હસન, મુસે મહમદ, ભાઇ ઉંધા, વલ્લી ઇસા, અબ્દુલ ગફુર, બગસ ઇસમાઇલ, જી. એમ. કરજીક, બાબજી અજરામ, મહમદ સઇદ મુસા મહમદ, શેખ મહમદ કેરમ્બરકર

સાખ—અહમદ મુખતાર, અહમદ મહમદ કાચલીઆ, ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર, એમ. પી ફેન્સી, ઇ. એસ. કુવાડીઆ, હાજી હબીબ ગવર્ર સોદર બ્યાસ, એમ. કે. ગાંધી

આ દસ્તાવેજ હું 'બહુ અગત્યનું' ગણું છું. આમ આગેવાનો પોતાની ફરજ સમજે છે તો કોકનું છેવટે ભલું થઇ જાયજો. જવાનીઆને જાણે છે કે તેઓએ આગેવાનોના કોલ પાળવાને બીલકુલ વડવે નહીં કરવી. જો પઠાણ કોઠણી અને કાનમીઆ સીપાઇ બહાદુર હોય તો તેઓએ કોમની રખેવાળી કરવાની છે ને પોતાનું જોર તેમ કરવામાં વાપર વાનું છે આગેવાનોએ યાદ રાખવાનું છે કે ઉપરનું લખાણ ખુદાને દરમીયાન રાખીને થયું છે એટલે તેઓની ઉપર જવાબદારી મોટી છે. જવાનીઆઓને હમેશાં સમજવાનું છે કે બીલકુલ તકરાર ન કરે. હું ઉમેદ રાખું છું કે કાનમીઆ કોકણીને મળતાં પહેલી સલામ કરશે ને કોકણી કાનમીઆને મળતાં તેમ કરશે

મીટીંગ બરખાસ્ત થયા પછી મી. હાજી હબીબે બધા મહરબીનને આ મીજબાની

આપ્યાં હતાં ને મી. ઓસમાન અહમદે સુલેહને લગતાં ગાયન સંભળાવ્યાં હતાં.

માસ મીટીંગ

માસ મીટીંગનો હેવાલ વધારે બીજી જગ્યાએ મળશે પણ મી. અબદુલ ગનીનો ફોટો અહીંજ કહી જાઉં છું. મી. અબદુલ ગનીએ આંગુઠો આપ્યો એ ચોકસ કરવું છે. તેમણે મીટીંગની તે બાબત મારી માગીને પસ્તાવો બતાવ્યો. તેમણે કહ્યું કે પોતાનો ઈરાદો આંગુઠો આપવાનો મુદલ ન હતો પણ બીકને માર્યે એકદમ આપવાની ઉતાવળ કરી તેથી અપક્ષ ગયો. ફરીથી જુલ નહિ થાય એમ જણાવ્યું ને પોતે લડતમાં મુસ્ત રહેવા તથા બીજાઓને મુસ્ત રહેવા ભલામણ કરી. આ પ્રમાણે મી. અબદુલ ગનીએ કહ્યું એટલે તેમને હવે કોઇને કંઇ કહેવાપણું રહેતું નથી. હવે મુમેદ રાખું છું કે તેઓ સાહેબ આગળ પડતો ભાગ લઇ હમેશાં ઝુઝશે ને કોમની સેવા કરશે.

મી. અલી ઇસપ

ની ઉપર કેસ આજે ચાલ્યો હતો. રજી રદર નહીં હોવાનું તહોમત હતું. આ કેસમાં મી. પોલાક હાજર રહ્યા હતા. તેને સાત દિવસમાં દેશ છોડવાની નોટીસ મળી છે.

મી મુળજીભાઈ પટેલ

મી પટેલ જુમાને દિવસ છુટવાના હતા તેથી ઘણા માણસો તેમને લેવાને જેલ સુધી ગએલા. પણ જુરત માલુમ પડયું કે મી. પટેલને ડેસપાર કરવાના છે. તેમને જે પોલીસ સ્ટેશનેથી લઇ ગયા તે શનીવારે ચારલ્સટાઉન પહોંચ્યા જરમીસ્ટન કેટલાક હીંદી મળવા ગયા હતા. મી. પટેલની તબીયત સારી છે ને પોતે તદન-દિલમાં છે. તે થોડીજ મુદતમાં પાછા દાખલ થશે. ને જે દુઃખ વધારે ભોગવવું પડશે તે ભોગવશે. પોલીસે તેમની સાથે વરતણુક સારી ચલાવી હતી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી

મી. સોરાબજી શાપુરજી બહોજ હીંમતથી આજે રવરની ટ્રેનમાં જેલ ભોગવવા અહીં થી વોકસરસ ગયા છે. તેમણે માસ મીટીંગ માંજ જણાવ્યું કે ગમે તેટલી જેલ હશે તે ભોગવવાને તૈયાર છે. તેમને અક્ષ સીલ એટેકોજ રહી ગયો છે કે તેનો હક હતો છતાં એસોસીએશને તેમને નાતાલના કેદીઓના પહેલાં જેલમાં જવા નહીં દીધા. તેમને વાજબત છે.

કાચલીઆ, મી અસવાત, મી. વ્યાસ, મી. પોલાક, મી. જીવણજી, મી. નાયક, મી. ગાંધી વિગેરે હતા.

મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન શુક્રવારે અહીં આવી પહોંચ્યા તેમને લેવા મી. કાચલીયા વિગેરે ગયા હતા મી. કાચલીયા ના તે મેમાન છે.

નાતાલના કેદી

મી. દાઉદ મહમદ તથા ગીલ્ડ આગે વાનો જે જેલમાં છે તેઓ હડ કરી રહ્યા છે તેમની ડર્બોરી સરકાર પુરી લેવા માગે છે તેમને સખત મજુરી આપે છે. રસ્તાઓમાં પથ્થર ભાંગવા મજાર મોકલે છે. તે કામ તેઓ બુરસા થી કરે છે. તેમનો સદેશો એ છે કે જ્યાં સુધી નીકાલ નથી થયો ત્યાં સુધી તેઓ જેલમાં રહી બધાં દુઃખ ઉઠાવશે તેમને સખત કામ આપે છે તેથી કું દિલગીર નથી થતો. તે બધું આપણે ભોગવ્યું ત્યારેજ આપણામાં બરી લાયકાત આવશે. લડવૈયાનું કામ છે કે બધાં દુઃખ ઉઠાવવા. સત્યાગ્રહી લડવૈયા નો તો એજ પાઠ છે. એજ તેનું રહ્યું છે. બરી લગની હોય તો પથર તોડવા એ સુખરૂપ થઈ પડે છે.

મી. રૂસ્તમજીનો કાગળ

મી. રૂસ્તમજીએ મુક્ત થયા પછી નીચે પ્રમાણે કાગળ લખી મોકલ્યો છે.

"આજદીને અમને ચાર જણને જલ્યુને બધુ મહીનાની સજા થઇ છે તેથી અમે ઘણા ખુશી થઈએ સરકાર હીંમત આપશે. કોઇ રીતે કોઈની મજારસેસ નહીં. અમારી કરજની બુજ કાગળ માગતા હોય તો સહુ ભાઇઓ મોટું ઉપરાણું કરે એમ બર મીટીંગમાં કહેજો."

શેઠીયાઓ કેમ જલદી નીકળે ?

આ સવાલ દરેક હીંદીના મનમાં રમી રહ્યો છે. જવાબ સહેલો છે

(૧) કોઇએ લાઇસેન્સથી વેપાર ન કરવો

(૨) લાઇસેન્સ ન લેવી

(૩) પ્રસંગ મળે કે તુરત જેલમાં જવું

(૪) નાતાલથી જેઓનો હક આપણે ગણીએ છીએ તેવા હીંદીએ દાખલ થવું.

(૫) દાખલ થનાર હીંદીએ બીલકુલ અંગુઠા આપવા નહીં.

(૬) માત્ર વેપાર તેનો ડર નહીં હશે.

માન અપમાન

હું જોઉં છું કે જેઓ લડત લેવાને દરબારલાલમાં દાખલ થાય છે તેઓના મોંથી કોઇને માન અપમાનનો વિચાર રહી જાય છે. આ અવસર માન અપ માનનો નથી. સહુ હીંદીએ માનને ખો ડમાં મુકી હીંદના દાસ તરીકે આવવાનું છે. બરદાસ કરવાનો વખત નથી. જેઓ નોકરી કરી રહ્યા છે તેઓને વખત છે નહીં. મી. સોરાબજી આવ્યા તેને સારૂ જેટલું માન અપાય તેટલું ઓછું હતું. પણ કોઇને તેનો અવકાશ ન હતો. જેલ જવાનું આપણામાં સાધા રણ થઇ પડયું છે. બધા નોકર છે ત્યાં પછી માન કોણ કોને આપે ? એ બદ સર છે અને એ રહે તે પક્ષ બોલું નથી.

સાચા કે સારા માણસને આપણે માન આપીએ છીએ તેમાં ખરું જોતાં કોમની કાયક લીધુપન છે. એટલે કે આપણામાં સાગ અને સાચા માણસો એટલા થોડા છે કે તેને વધારી લઇએ છીએ. હમેશાં જે વસ્તુની અછત છે તેનો ભાવ મંઘા છે. એવો અવસર જે કોમમાં આવે કે બધાઓ સરજ હોય તો પછી ભલે માન કોઇનો ન અપાય, પણ તે કોમ દુનિયામાં તો પંકાયજ. ઇગ્લેન્ડે કોઇ જંતર પર મણસ હોય તેની ઉપર ગાંડાતુર બની જાય છે. આના બે અરથ છે. એકતો એ કે તેઓમાં ખરું જોર આવ્યું થયું છે. બીજું એ કે તેઓ પોતે શરીર બળને પસંદ કરનારા છે.

ત્યારે આપણી ફરજ તો એ રહેલી છે કે બધા હીંદી સારા, સત્યવાદી, ધીરજ વાન, સ્વદેશાભિમાની દેશના નોકર બને. આમ થાય તો કોઇને અપમાન જેવું જેવું નહિ રહે. 'મારો ભાવ કોઇએ પુછયો નહિ' એવો વિચાર પણ નહિ આવે. ભાવ તો એમાંજ રહ્યો છે કે જે સમે જે ઝળે ને જે સમે જે આ જગત કરનારને ગમે તે આપણને આપે તેવા સંતોષ પામી સતુ કર્મોમાં દિન ગુજારવા.

મંગળવાર.

ઓર સમજ

મી. મહમદખાન મી. ગાંધીની ઓફીસ માંથી નીકળી કેટલાક એમ સમજતા જણાય છે કે તે તહેદાર કામ મહતમાં કરવામાં પાછા હઠયા. આ સમજ બરી નથી. મી. મહમદખાને મહત પણ દર્શાવ્યું કહ્યું, પણ તેમ કરવાની જરૂર નહતી. બાહ્યપણ કમજોરી તેમે બારણ

તક હતી તેથી મી. ગાંધીની સલાહ લઈને તે ગએલ છે. મી. ટ્રેઈલ્સામીની મદદ મફત કબુલ કરવામાં આવી છે કેમકે મી. ટ્રેઈલ્સામી નવરાજ બેઠા હતા. દીદીએ પ્રમાણીકપણે કમાવું ને પૈસો એકઠો કરવો એ પણ જરૂરનું છે. બધા કમાણી છોડી બેલ્ટીયર નથી બની શકતા. મી. ટ્રેઈલ્સામીને તેની રોટીની બીજી સગવડ છે તેથીજ તે એસોસીએશનને મદદ કરી શકે છે.

કમીટીની મીટીંગ

સી. ઇ. એ. ની કમીટીની મીટીંગ ગુરૂવારે તા. ૯મીએ થએલી તેમાં મી. ઇસપ મીંચાંની ગેરહાજરીમાં મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીયાએ ખુરશી લીધી હતી. મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવઝીર, મી. ઇનસી, મી. કરોડીઆ, મી. ઉમરજી, મી. લછીરામ, મી. વી. જી. મદારાજ વિગેરે હાજર હતા. મી. ગાંધીએ ઓફીસનું કામ લગભગ બંધ કરવાથી અને મી. પોલાક તદન જાહેર કામમાં ગુંથાવાથી તેમનું તથા ઓફીસનું ભાડું ઓગસ્ટથી એસોસીએશને ઉપાડી લેવાનો ઠરાવ થયો છે. ઓમ કરતાં કાઇપાઇટ વિગેરેના ખરચ ઉપરાંત હાલ તુરતને સારૂ એસોસીએશનને પા. રૂપનું ખરચ દરમાસે વધ્યું છે. મી. ગાંધીનું પોતાનું બધું ખરચ મી. કેલનબેક ઉપાડે છે. તેનુ રહેવાનું પણ તેની સાથે છે.

મી. અહમદ ઇસપ દાઉદ

મી અહમદ ઇસપ દાઉદ ઉપરને કેટલાક માસ પહેલાં વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવાનું તહોમત હતું કોરટમાં જ્યારે તેનું નામ પોકારવામાં આવ્યું ત્યારે તે અદાલતગએલ તેથી મેજીસ્ટ્રેટે તેનો બેલ રદ કર્યો. પછી ગયા મી. અહમદ આવી પહોંચ્યા. પણ મેજીસ્ટ્રેટે પોતાને સત્તા ન હોવાથી બેલ બાબત ફેસલો ન કર્યો. તે ઉપરથી એટર્ની જનરલને અરજી કરવામાં આવી. બેલ પાછા આપવાનો હુકમ કર્યો. અને કેસ ચલાવવાનો પણ હુકમ કરયો. શનીવારે (તા. ૧૨મીએ) કેસ ચાલ્યો. પણ મી. કોસે તે કેસ કાઢી નાંખ્યો. એમ કહીને કે મી. અહમદ તો વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરતા હતા. કેસ લાઇસેન્સ નહિ દેખાડવાનો હતો. એટલે તે લાગુ ન પડે. આ કેસમાં કંઇ સાર નથી. જોવાનું એટલુજ કે મી. અહમદ દાઉદ જેલ માગતા હતા. જેલ જવાને સારૂ ઉપર પ્રમાણે તજવીજ કરી પણ જેલ ન મળી.

પ્રીટોરીઆના કેસ

પ્રીટોરીઆના પ્રમુખ મી. વલી અહમદ અબસ, મી. ઇસ્માઇલ આડીઆ, મી. ઇસ માસલ જુમા, મી લાલશાહ વલભદાસ ઉર્ફે મંગળાભાઇ પટેલ, તથા એક ચીના ઉપર મ્યુનીસીપાલીટીએ ગ્રોસરનો વેપાર વગર લાઇસેન્સથી કરવા બાબત કેસ કર્યો છે. તેઓના કેસ આજે છે. આ કેસ બાબત મી. ગાંધી પ્રીટોરીઆ ગએલ છે. તેમાંના બધાની પાસે આખા વરસની જનરલ ડીલરની લાઇસેન્સ છે. પણ મ્યુનીસીપાલીટી ને ઉપરાંત ગ્રોસરની લાઇસેન્સ માગે છે. બધા ૭ માસની તો તેમાંના બધાની આગળ હતી પણ હવે અંગુઠો આપવાની ના પાડે છે તેથી તેણે લાઇસેન્સ નથી લીધા. આમાં વાંધો એવો ઉઠવાનો છે કે મ્યુનીસીપાલીટીને ગ્રોસરની લાઇસેન્સ આપવાનો હકજ નથી. તે લાઇસેન્સ બીજા પ્રકારની આપવાનો મ્યુનીસી પાલીટીને હક છે પણ તે તો તેના બાપ જેમાં હજુ નથી. આ દલીલ બરોબર હોય તો કેસ ઉડી જવો જોઇએ. મી. વલી મહમદ બબસ ઉપર બે સમન છે કેમકે તેમને બે દુકાનો છે.

બુધવાર

પ્રીટોરીઆના દીંદીનો કેસ મેજર ડીક સન પાસે ચાલ્યો. મી. ગાંધી તથા મી. સીખતન સાઇન હાજર થયા હતા. હું જણાવી ગયો છું તે દલીલ કરવામાં આવી. મેજીસ્ટ્રેટ વિચારમાં પડયા પણ તેણે ચુકાદો એજ આપ્યો કે મ્યુનીસીપા લીટીને ગ્રોસરની લાઇસેન્સ માગવાનો હક છે. પછી પહેલો કેસ મી. ઇસ્માઇલ જુમાનો ચાલ્યો. ઉપર મુજબ વાંધો ઉઠેલો તેથી મેજીસ્ટ્રેટનું મન નરમ પડેલું હતું મ્યુનીસીપાલીટીના વકીલમાં પણ બહુ જોર નહિ હતું. તેથી દીંદી તરફથી જુબાની લેવાનું બંધ રાખ્યું. પરિણામ માં મેજીસ્ટ્રેટે પાંચ શીલીંગનો દંડ અથવા ત્રણ દિવસની સખ્ત મજુરીની જેલ આપી આ મી ઇસ્માઇલ જુમાએ તુરતજ કબુલ કરીને જેલમાં ગયા ત્યારબાદ મી. વલી મહમદના બે કેસ ચાલ્યા. તેમા પણ પરિણામ એજ આવ્યું. પછી મી. આડી યાનો વારો આવ્યો ને ત્યારબાદ મી. લાલશાહ વલભદાસ અથવા મી. મંગળાભાઇ પટેલનો વારો આવ્યો. બધાને તજ સખ્ત થઇ ને બધા હસતે મહોરે જેલમાં ગયા છે. તેઓને ખરૂં જોતાં એકજ દહાડાની જેલ ગણાય. મંગળવાર ચાર વાગે ગયા તેતો કંઇજ નહિ. બુધવારે આખો જેલ માં રહેવું ને ગુરૂવારે સવારમાં નીકળવું.

જો કે આ સાહેબો જેલ ગયા છે તોપણ જે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે બાબત અપીલ કરવાની વાત ચાલી રહી છે કેટલાક તેમાંથી કેટલોક ફાયદો થવાનો સંભવ છે. જ્યાં ગ્રોસરીની લાઇસેન્સ લેવાનું હશે તો થોડા વખત સુધી તેવી લાઇસેન્સથી લોકો છુટા રહી શકે છે. આમ થાય તો બે કામ સરે. જેલમાં પણ જવાયું ને કાયદાની આબરૂ હાલને સારૂ તો હાથ આવી ગણાય. મી. વલી મહમદ તે પ્રીટોરીઆના ચેરમેન છે. એટલે જો કે તેમની જેલ ફરજ નથી છતાં ચેરમેન જેલ ગયા એ જેવી તેવી વાત નહિ ગણાય. હું મી. વલી મહમદને તેમજ બીજા પ્રીટોરીઆના ભાઇઓને મુબારકબાદી આપું છું.

વાચનારને યાદ હશે કે મી. ઇસ્માઇલ જુમા આ સઘળી બીજી વખત જેલમાં ગયા. મી. આડીયાને એક પોંડનો દંડ થયો ને તેનો માલ વેચાયો એ તો બેવડા વખત પહેલાંજ બની ગયું.

દિલગીરી એજ કે આ સાહેબો જેલમાં ગયા પણ સમન નીકળ્યા તેનાજ બીજા કટકાક દિલ્હી કરી ગયા તે ને માલ વેચાવાની ધાસ્તિ લાગી તેવા તેઓએ આગુડા આપીને ઝટપટ લાઇસેન્સ કઢાવ્યાં. આવા જબ્બે વીરો કહેવાય છે. આમ થાય તેમાંજ લડત લડાય છે. જો બધા દિલ્હી હિમત રાખે તો થોડાજ દિવસમાં નાતાલનાં ગોરીયાઓને આપણે છોડી રાકવીએ છીએ. પ્રીટોરીઆમાં વળી ગોરીયાને સારૂ જ્યારે દુકાનો બંધ કરવાનું ચાલ્યું હતું ત્યારે પણ્યાઓએ દુકાનો બંધ નહિ કરેલી આપણ ખરાબી કહેવાય ને સ્વાર્થની નજર ગણાય. જ્યારે દીંદી કોમના રક્ષણમાં ગણાતા જેલમાં ગયા ત્યારે કેટલાક દીંદીયો એક દહાડા સારૂ વેપાર બંધ ન રહ્યો? હજી આપણને બહુ શીખવાનું છે એમ કહી શકાય.

કરેગરસડોરપમાં બે મદ્રાસી મી. સુંગરન અને આનકર પોતાની વગર લાઇસેન્સ થી કામ કરવા બાદ પકડાયા હતા તેઓની ઉપર કેસ ચાલેલો તે મેજીસ્ટ્રેટે એક પોંડનો દંડ અથવા ત્રણ દિવસ જેલ આપ્યાં. તેઓએ જેલ કબુલ કરી. તેઓનો બચાવ કરવા કોઇ ઉભું ન હતું. પોતાની મેળેજ જેલ ગયા.

મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન

પોટગીટોક જ્યાં તેમની દુકાન છે ત્યાં ગયા છે અને જો કોઇ પકડે તો પકડાવા તયાર છે

નાતાલના જેલીનો સંદેશો

મી. દાઉદ મહમદ વગેરેને મી. પોલાક મંગળવારે મળ્યા તેઓ બધા મજામાં

છે. મી. દાઉદ મહમદ તથા ફરતમણ્ડને પૂરાં થાય તેવાં જેલી કપડાં ન હોવાથી તેમને સારૂ કપડાં ખાસ તયાર થાય છે. ખાકીતાને કામ સોંપવામાં આવે છે. બધા અત્યન્ત જોર અને દીમતમાં છે. તેઓ ઉમેદ રાખે છે કે આપણે જેઓ બહાર છીએ તે બરોબર મહેનત કરશું.

વોકસરસ

[અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર

મી. સોરાબજીને ૩ માસની જેલ

આજે મંગળવારે માજીસ્ટરેટ કોરટમાં મી. સોરાબજીનો કેસ ચાલ્યો હતો. મી. પોલાક બચાવ તરફથી હતા. ટ્રાંસવાલ પોલીસ પ્રોસેકયુશને જુબાની આપી કે તહોમતદાર પાસે દાખલ થતી વખતે પા. ૨૦ હતા. તેણે મને સંતોષકારક કેળ વણીની પરીક્ષા આપી. તહોમતદાર સીધા આરજ પેસરીસે આવેલ, અને પ્રમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ દાખલ થવાને હકદાર છું એમ કહ્યું

મી. સોરાબજીએ તેને જુબાની આપી કે હું મારો હક સાબીત કરવા ફરીયાદ દાખલ થયો છું. ખુની કાયદા મુજબ રજીસ્ટર નહીં બતાવવાથી માજીસ્ટરેટે મને ગેલની છોકરાનો હુકમ કરયો. અને તે હુકમ નહીં માનવાથી મને એક માસની જેલની સજા થયેલી એ સજા ભોગવ્યા પછી સુપ્રીમ વરનને મને તાતાર-ટ્રાંસવાલના હદ ઉપર જવા જાહેર ધકો મારી બહાર કાઢયો. મને 'પ્રોહીબીટેડ ઈમીગ્રંટ' ન ગણી શકાય જુનની આખરીએ પહેલી વખત હું દાખલ થયો તે વખતે પણ મને 'પ્રોહીબીટેડ ઈમીગ્રંટ' ગણવામાં આવ્યો ન હતો

બચાવ તરફથી મી પોલાકે કોરટમાં જાહેર કર્યું કે મારા અસીલને ખુની કાયદા મુજબ સફળ તથા હકપાર કરવામાં આવેલ. તેણે જે ગુન્હો કરયો ગણાય તેની સજા તેને મળી ચુકી હતી; તેથી સરકાર સાથેનુ તેનુ ખાતું સરભર ગણાય. અને તે 'નવા નીશાણીઓ' તરીકે મણી શકાય ખુની કાયદા મુજબ નવા આવનારને રજીસ્ટર થવાને ૮ દીવસની મુદતનો હક છે; અને તે મુજબ મારા અસીલને ૮ દીવસ મળવા જોઇએ. વળી મારા અસીલને જે કલમ નીચે પકડ વામાં આવેલ છે તે બરાબર નથી. જે માણસને એક વખત હદપાર કરવામાં આવેલ હોય તે 'પ્રોહીબીટેડ ઈમીગ્રંટ' ગણાય એવું ઈમીગરેશન કાયદામાં નથી. કાયદા ઘડનારાઓના ખ્યાલમાં તે વાત હશે, પણ તેવી કલમ કાયદામાં નથી એટલે તહોમત ખરૂં ન ગણાય. તેથી મારા અસીલને છોડી મુકવાની હું અરજ કરૂં છું. તેમ છતાં માજીસ્ટરેટ મારો આ મત કબુલ રાખી શકતા ન હોય તો હું અરજ કરૂં છું કે કાયદા મુજબની સખત માં સખત સજા તેને કરવી કેમકે મારો અસીલ આ લડતમાં અગરેસર તરીકેનો (મોરચામાં લડનારા)નો ભાગ લેનાર છે. તેને એક વખત સજા થયેલી છે અને હજુ તેને જે સજા મળે તે ભોગવવાને તત્પર છે.

માજીસ્ટરેટે ઠરાવ આપ્યો કે તહોમત બરાબર નથી એમ નહીં ગણી શકાય. આ કેસ આગળ ચાલેલા કેસ જેવોજ છે. હું તહોમતદારને ત્રણ માસની સખત મજુરીની કેદ અથવા પા. ૫૦ દંડની સજા કરૂં છું.

મી. સોરાબજીએ સહરષ જેલ કબુલ કરી છે. તેનો ઉદ્‌ગાર સંદેશો આ છે: "મારા દેશી ભાઇઓ, માર્ચ જીદ્‌ગીમાં આજનો દીવસ વધારેજ ખુશી થવા જેવો ઉગ્યો છે. મારા દેશની ખાતીર માટે મને દુઃખ ભોગવવાનો લાભ મળે તેને માટે હું પોતાને કૃતાર્થ માનુ છું. હું એટલોજ દીલગીર છું કે મને પુરેપુરી સજા ન મળી."

બીજા કેસ પારેડોપમાં વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવાના વાંક માટે મી. ઇબ્રાહીમ મહમદ કાજી ઉપર ચાલ્યો હતો. મી. પોલાક બચાવ તરફથી હતા. મી. કાજીએ જુબાનીમાં કહયું કે લાઇસેન્સ માટે મેં અરજી કરી હતી પણ ખુની કાયદા મુજબ આંગુઠો આપવાની મેં ના પાડી તેથી મને લાઇસેન્સ મળ્યો નથી. મારી પાસે મરચન્ટ સરટીફીકેટ છે. તેને પા. ૩ અથવા ૫ દીવસની આસાન કેદની સજા કરવામાં આવી. મી. કાજી એ જેલમાં જવાનું પસંદ કીધું.

બુધવાર

મી મુળજીભાઈ પટેલ

મી.મુળજીભાઇ પટેલ ગઇ રાતે ચારલસ ટાઉનથી ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા છે. તેણે આંગુઠો આપવાની ના પડી છે. તેમને આજ સવારે કોરટમાં ઉભા કરવા માં આવ્યા છે. તેના ઉપર શું તહોમત મુકવું તે નકી થયુ નથી. અને તે ખબર આવે કેસ આવતા મંગળવાર તા. ૨૨ સુધી મુલતવી રહયો છે. તેમના પા. પક્ષના જામીન લીધા છે. મી. મુળજીભાઇના બચાવ તરફથી મી. પોલાક હતા.

કેદીઓના ખબર

અહીંના જેલમાં દીદીઓ આનદથી દીવસ ક્રાઢે છે. બધાની તબીયત સારી છે. ખોરાક જેલમાં કાયદા પ્રમાણે બરાબર મળે છે. કાદર કેદીઓ પુરતા હોવાથી દીદીઓને રસ્તા ઉપરના કામથી મુકત કરી જેલમાં, બગીચામાં તથા કેદખાનાની આસપાસ કામ સોંપ્યુ છે.

ઓલેનટાયરમાં હીંદીઓની મીટીંગ

ગુરૂવાર તા. ૧૬ આગસ્ટે મી. હાજી નુર મહમદ હાસમના ઘરમાં ઓલાનટાયર ના રહેવાસીઓની એક મીટીંગ ભરાઇ હતી. હાજર રહેલાઓમાં મેસરસ હાજી નુર મહમદ હાસમ, એમ. ડી. પાઞ, રતનશાહ મેઘજી (સોલીસીટર), હાસમ જરીદ, ઓસમાન આદમ, મુસા તાર મહમદ, હાસમ ઇસમાઇલ, જેરી, ડી. સુજા, મોતી અબદુલા, અયુબ તાર મહમદ, હાસમ વલી મહમદ, હુસેન હાસમ ઇબરાહીમ અબદુલ કરીમ, સાલે મહમદ જુમા, મહમદ હાજી હાસમ લતીફ પીરા, ઓસમાન તાર મહમદ, હાસમ અમીલા. ઇસમાઇલ નુર મહમદ, કાણીદાસ ઇસનજ, જુસબ ઓસમાન, સુલેમાનભીમાં વગેરે બીજા ઘણા હતા. જેમ્બા આ લુચેનઝાથી કલાકેનો દિલસોજીના કાગળો આવ્યા હતા.

મી. હાજી નુરમહમદ હાસમની દરખાસ્ત તથા મી. ડી. સુજાના ટેકાથી પ્રમુખની ખુરશી મી. રતનશાહ મેઘાજ સોલીસીટર ને આપવામાં આવી હતી.

સભાનું કામ શરૂ થતાં પ્રમુખ નીચે મુજબ બોલ્યા હતા: ભાઇઓ, આપણે આજે શું કારણસર એકા થયા છીએ તે તમે મીટીંગ બોલાવવાની નોટીસ ઉપરથી જોયું હશે. ટ્રાંસવાલમાં વસતા આપણા દેશી ભાઇઓને લગતા, આપણા દેશીભાઇ ઓને નહિ જાણતા કાયદા ત્યાંની સરકાર પસાર કરે છે તથા તે કાયદા અમલમાં મુકવા જે જુલમ ત્યાં ગુજારે છે તે કાયદા સામે તથા તે જુલમ સામે આપણે પોકાર ઉઠાવવા અહીં મળ્યા છીએ. ખરૂં જોતાં આ વરસની શરૂઆતમાં જ્યારે અસીઆ ટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને કારણ નહિ થવા સારૂ આપણા દેશી ભાઇઓને જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા ત્યારે આપણે જોગા

મળી આવશે તો તેમના તરફ બતાવવાના હતા. પણ તે વખતે મોટીંગ ભરવાની અગવડે દિનપરદીન ઢીલ કરી અને જ્યારે મીટીંગ ભરવાનું નક્કી કરતા હતા ત્યારે ત્યાં સમ્રાટની થઇ એવા સમાચાર તા. તાર અહીંના ન્યુસમાં વાંચી આપણે મીટીંગ ભરવાની માંડી વાળી હતી. પ્રમુખે આપણી યાત્રાનો ઐતિહાસીક રજીસ્ટેશન કાયદો શું હતો અને તે બાબતને શરણ થવામાં કેટલી ખોટી દિલગીરી કરી તે વિશે વિવેચન કરી કે કાયદાને તાબે નહિ થવાના જેલમાં ગયા તેની સ્તુતિ કરી હતી. અને સભાની તરફેણની રાજકે ઠરાવ જારી હતો.

ઐતિહાસીકો સરતા મુજબ તમામ રજીસ્ટર થઇ ચુકયા છે. પણ જનરલ સ્મટસ પોતાનું વચન પાળવા તા પડે છે પહેલે તો તેણે સારના કહ્યું કે " મે એ કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું નથી પણ મારાથી જોયું કે એમ કરવામાં તરત ભૂલ પડીએ છીએ. ત્યારે કહ્યું કે આપે કાયદો કુ રદ કરો પણ તે બે રસ્તે. તેમાંની એક એ કે હમણાં જે લોક દરાંસવાલ ની બહાર છે અને જે લોકનો. અંદર આવવાનો હક છે તે લોકને હક છતાં અંદર આવવા દેવા નહિ. બીજી રસ્તે એ કે અમે ઐયોની શીબિલો ઐતિહાસીક દરાંસવાલમાં દાખલ થવા માગે તો તેને અંદર દાખલ થવા દેવા નહીં." જો એવી આદીકો એ રસ્તો મુજબ કાયદો રદ થવા દીધે તો તેની બાકસ એ થાય કે જો સર મ રેજરા મેતા ૬ એનારેબલ મી. ગોખલે દરાંસવાલમાં દાખલ થવા માગે તો તે દાખલ થવા શકે નહિ. પણ ઉપરિયનો કે ઐતિહાસીકો એવા દેશદ્રોહી નથી કે આ રસ્તોપર કાયદો રદ થવાનું કબુલ કરે. તે લોકે પોતાના દેશને માટે દુઃખ ખમવા પાછી કમર કસી છે, અને એકલે હાથે પાછી મહેનત કરવાની અને જહેમત ઊઠાવવાની શરૂ કરી છે. ત્યારે વડી સરકાર વાસે ત્યાંના આપણા ભાઇઓ મદદ માગે છે ત્યારે વડી સરકાર કહે છે કે " જે સસ્થાનને સ્વરાજ્ય આપ્યું છે તેની અંદર હમો આવી શકતા નથી. તમો અમારી રિયાયત કોઇ પણ માગી. બુર તમારી મોટી રિયાયત નથી. બધું જોતાં વડી સરકારના વર્તનનો અર્થ એ છે કે તમો ગોરા કેમ નહિ જન્મ્યા? પણ હું કહું છું ને ઘણો ખુશી છું કે હીંદી ઓએ વડી સરકારની મદદ માગવા પોતાના આપણાઓ

જતી હતી અને ઐોર મુજબ લડત ચાલુ રાખશે તો બીજી લડાઇઓ જીતશે આ બાકી લડાઇ લગતી એક બાબત માટે તમોને કહેવી જોઇએ. પહેલી લડાઇમાં તે લોક જેલમાં ગયા તે પોતના માટેની અને પોતાના દેશના માટેની હતી. પણ આ વખત જે લડતનું બાબતપર એ લોકે પહોંચી છે તે ફકત પોતાના દેશી ભાઇઓના ભલા તેજ અરથે છે. એમાં પોતાનો સ્વાર્થ તો બીલકુલ નથી. તેઓ તો આપ દેશાભીમાન માટે આપણે મસ્તક થવાનુ છે.

ભાઇઓ, હમણા દુનિયામાં તમામ ભાગોમાં, ખાસ આફ્રિકા અને અમેરિકામાં ગોરાઓને એ ડર લાગી છે કે ઉદિય તોને અટકાવી કાળા તેઓ ગોરકાયદે કાઢી શકતા નથી તેથી ખુશમા ખુશી કાયદાઓ ઘડી તેના આકારો કાળા આપણા ભાઇઓને કાઢવા મથે છે તે લોક જાણે છે કે આપણુ ભાઇઓ જેવા કાયદાને તાબે થવા કરતાં દેશ છોડી જવાનું પસંદ કરશે. દરાંસવાલના ઐતિહાસ ગીત પાયદો તે બહુ કહીએ તો ટટલીક બાબતમાં દરાંસવાલની પણ સામા ઉદિયન કોલોનિઓ માં પસાર થઇ ચુકયું છે. તો કાયદા પણ ઐતિહાસીક છે અને જેવા કાયદા સામે કોઇ જરૂર હતી નહિ, છતાં ઐશીઓ ટીકીને દરાંસવાલ બહાર રહે નહીં. બાકીના તો દાખલો કર્યે. નતાલની કાળની અગાઉની દીદી મજુરોને આબારી છે છતાં બોટાં બોટાં બહાનાંથી કહે છે કે દીદી ઓને કાઢો. તોદને દીદીઓએ પણ પોતાનું ખુશનસીબ દેખાડયું જોઇએ. દરાંસવાલના દીદીઓ આપણે રાહબર થયા છે. એ દરાંસવાલનો કાયદો હમેશાં ધ્યાનમાં રાખો અંગ્રેજ સરકારની રિયાયત લેવાના બદલામાં આપણે કમર કસીયું તે તેને બહેલે જરૂર તે હક આપણને મળશે.

ઠરાવો

૧ ઐશીઆટીક રજીસ્ટેશન ઐકટ રદ કરવા આપેલું વચન પાડવા જનરલ સ્મટસ ને જે બહાના કાઢે છે અને હીંદી ઓ ઉપર જે જે અપમાન ભરેલી અને તેમના દરજ્જાનો નહિ બજવતી શરતો મુકવા માગે છે તે વિરૂદ્ધ આ મીટીંગ સખ્ત પોકાર ઉઠાવે છે.

આ ઠરાવ રજુ કરતા મી. પી. દેસાઇ એ પ્રમુખને ટેકો આપનારું ભાષણ કરવું હતું. આ ઠરાવને મી. અહમદ હાસમે ટેકો આપ્યો હતો. તે પછી કેટલીક ચરચા થયા બાદ આ ઠરાવ બીજરૂ મત આપી પાડવા ગયા હતા. તેમના નામો મી. હાજમ કરીમ જી. મુના તરફથી મદદ

મી હાજમ કરમશાહ, મી. ઓસમાન આદમ, મી. મોતી અબ્દુલ્લા, અને મી. જમીદ પીરા ને આદ આ ઠરાવ વધુ મતે પાસ થયો હતો. પ્રમુખે અંતે જણાવ્યું કે દરાંસવાલમાં કાયદા આ વખતે ઇંડિઅનો વસે છે અને તે લોક વડી સર કારની મદદ વિષે કાયદાની સામે પડા કાયદા કે જારી શકે છે પણ દીદરસ્તાની વસ્તી ૩૦ કરોડની કે જ્યાં ત્યાં આપણા દેશ ભાઇઓમાં આપણને ભેટદ મદદની નડે છે તેનું કારણ આપ સાદેબો છે. બીજાને કારણ પોતાને વારસે અને પોતાના દેશના માનને વારસે દરાંસવાલના દીદીઓ જે લડત ચલાવે છે તે લડત તરફ આ મીટીંગ પુરતી દીલસેજ બતાવે છે, તથા દરાંસવાલ સરકાર સાથેના યુદ્ધ ની બીજી લડાઇમાં તેમને પુરા ઉતર આપે એવું ઇચ્છે છે.

આ ઠરાવ રજુ કરતાં મી. મદમદ હાજી હાસમ બોલ્યા કે જ્યારે કરાર ની સરકાર રચાઇ હતી ત્યારે ઇંડિઅનો ઉપર બહુ જોડો જુલમ હતો અને તે જુલમને જોર સાથની લડાઇનું એક કારણ દરાંસવાલમાં બાબું હતુ. જ્યારે દરાંસવાલ આપેલના હાથમાં ગયું ત્યારે આપણે ધારતા હતા કે હવે જુલમ ઓછો થશે. પણ જુલમ ઓછો થવાને બદલે વધતો જાય છે અને જ્યારે એ જુલમ દૂર કરવા વડી સરકારને આપણા ભાઇઓ અરજ કરે છે ત્યારે સરકાર જવાબ આપે છે કે જે સસ્થાનને સ્વરાજ્ય આપેલું છે તેની વચ્ચે અમો આવી શકતા નથી. ખરેખર, ૧૮૫૭ ની મહાગદરના દરમ્યાન સાથે આ જવાબ સરખાવીએ ત્યારે આપણી અગત્યતાનો ખરો ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે. પણ દરાંસવાલના ભાઇઓ આવા જવાબ થી હીંમત હારી જેમ બેસી રહ્યા નથી તેઓ એ તન, મન અને ધનથી મહેનત કરી સત્યાગ્રહની લડાઇ ચાલુ રાખી છે અને ખુદા તેમને જરૂર ફતેહ આપશેજ. મી. કાળીદાસ દલસરાએ આ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો. અને તે પછી મત લેતાં સરવાનુમતે પસાર થઇ હતી.

પછી મી. હાજમ ઓના મદમદે બીજો ઠરાવ રજુ કરવો હતો. " મી એમ કે ગાંધી, મી મસળ મીયા, મી. સેતારજી રાબુરજી, તમામ અગ્રહુક કદમ બાબાઓ તથા જે ભાઇઓ પહેલી તથા બીજી લડાઇ દરમ્યાન જેલમાં ગયા છે તેમણે તમામ દીદી કામની બાબત કરી [illegible]

રહેતા હિંદીઓની બેહદ સેવા કરી છે એવું આ મીટીંગ કબૂલે છે

મી. સાલેહ મહમદ જુમાએ આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો હતો અને મત લેતાં સરવાળામાં ઠરાવ પસાર થયો હતો

ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ જેલમાં છે, તેઓ તરફ દીલસોજીનો તાર તથા ઉપલા ઠરાવની નકલ મી ગાંધી કેર મોકલવા આ મીટીંગ પ્રમુખને સુચવે છે

આ ઠરાવ મી. અબુજ તારે મહમદે રજુ કરેલ તથા મી. હુસેન હાસમે ટેકો આપેલો બાદ સરવાળામાં પાસ થયો હતો

એ ઉપરાંત મી હાજી મુરગમહમદ હાસમે, જે ૭ ભાઇઓ ઉઠી ગયા તેમની માટે દિલગીરી બતાવતાં ભાષણો કરેલાં બાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

છેલ્લા અખબારો

['નાતાલ મરકયુરી' ઉપરથી]

જોહાન્સબરગ તા. ૧૭

નાતાલ મર્ચન્ટાઇલ કોર્પોરેશનના ડીરેક્ટર તરીકે નીમાયા હતા તેને આજ સવારે ક્રોન્ટજેમાંથી પોલીસ ચોકી સાથે નાતાલની ટ્રેનમાં રવાના કરવાને લઇ ગયા છે. ફેરટ પાસે સંખ્યાબંધ માણસો લેવાને આવ્યા હતા, અને તેઓ ધીરજથી રાહ જોતા હતા પણ તેઓ નીરાશ થયા હતા.

'રેન્ડ'ના પ્રતીનીધીએ મી ગાંધીની મુલાકાત લેતાં જણાવ્યું કે મારે દીલગીરને હૃદયપૂર્વક કેદમાંથી તરફ તબીયત સારી છે. હું તેને મળ્યો ત્યારે બીલકુલ માંદો હતો. અને તેને બીજીની ખબર માટે યોગ્ય અમલદારને અરજી કરી પુછાવેલું હતું. અમલદારે તે વખતે જણાવ્યું કે હજુસુધી અને કાંઇ ખબર અપાયા નથી. અને સાતમીએ શું પગલાં ભરવા ધારે છે તેની હું તમને આજ સવારે ખબર આપીશ આજ સવારે મી ગાંધી જ્યારે જેલ ઉપર ગયા ત્યારે તેને ખબર મળ્યા કે મી. ફરીલાલને ૭ માસ સખ્ત કામની સજા ફરમાવેલ છે.

મી ગાંધીએ જણાવ્યું કે કોઇ કાયદા 'રેજીસ્ટ્રેશન' નીચે કરવું એવું કહે સરકારને મારી પાસેથી વચન જોઇતું હતું તો મેં આપણા તેવા વચન આપેલ છે તેજ પ્રમાણે અમે વર્તવાને પણ કરવાને હું તૈયાર હતો નાતાલ ગાંધી જેપીલ રહેવાને ટ્રેનમાં હતા, પરંતુ તેમની બારીઓ બંધ રાખવામાં આવી હતી. જરૂરીયાત પણ બારીઓ બંધ રાખી હતી. લોકોએ કેર ફરીઆમાંથી વાતો કરી હતી. તમાસગીરોને આ વાતો ઘણી રમુજ ભરેલી જણાતી હતી મી ગાંધીએ તેના દીકરાને તરતજ પોલીસોમાં કુરીયો કામકાજ થવો તાર કર્યો છે. આ તાર તેને સરહદ ઉપર મળશે.

ટ્રાંસવાલના હિંદીની ચાલુ લડત

નાતાલના બહાદુર વીરા તરફ દિલસોજી

ન્યાય આપવા માટે પોકાર

જોહાન્સબરગ : માસ મીટીંગ

માસ મીટીંગ ગુમેરાતને દિવસે તા. ૧૦ મીએ મળી હતી. લગભગ બે હજાર હીંદીઓ હાજર હતા. મી. હસપ મીંયા પ્રમુખસ્થાને હતા. પહેલી જગ્યાએથી તારો આવ્યા હતા. દુકાનો બધી જગ્યાએ બંધ કરવાના તારો હતા. જોહાન્સબરગ હીંદી બાજારમાં સુનુ થઇ ગમ થયું હતું. મી. ઈસપમીંયાએ નીચે પ્રમાણે ભાષણ કરેલું. તે મી. કામાએ ઇમરેજીમાં વાંચ્યું હતું.

ભાઇઓ અને ભાઈઓ, આપની પાસે હું કદાચ આ છેલ્લુંજ ભાષણ કરું છું. જેઓથી બની શકે તેવા દરેક મુસલમાને પાક મક્કા શરીફની હજ પઢવાને જવું જોઈએ એવા પેગમ્બર સાહેબના ફરમાન પ્રમાણે મેં ધારેલા વિચારને ત્રણ વરસ થયાં મુલતવી રાખવાની ફરજ પડી હતી. મદરેસાના કામમાં મારી હાજરીની જરૂર હોવાથી પહેલું મુલતવી રાખવું પડયું હતું. ત્યાર પછી જેની છાંયા નીચે આજે આપણે એકઠા થયા છીએ તે પાક મરહુમના કામને માટે મારે રોકાવું પડયું; અને જે મારી લડતમાં આપણે બે વરસ થયાં રોકાયા છીએ તેને માટે બંને વરસે આપ સાહેબોએ મને રોક્યો. આ તે હરે બીજાની ગમ તીથી મેં જવાનું નક્કી કીધું છે. આપ સહુ હું પાક મક્કાશરીફ સુખે પહોંચું એવી દુવા ચહાશો.

આપણી લડતમાં કોઇ નકામો નથી. દરેક માણસની પોતાની હીંમત અને આવડત ઉપર તેનો આધાર છે. સત્ય આપણી બાજુએ છે. આપણે સત્યને છોડયું નહીં તો તે આપણને છોડવાનું નથી. તેનાથી આપણે સ્વતંત્ર થયું.

તોપણ જેટલે દરજે ગેરમેનની જરૂર છે તેમાં મોરી બદલીમાં મી. મહમદ . કાચલીયાની તમારી કમિટિએ પસંદગી કરી છે, તે બહુજ વાજબી છે. તેઓ હંમેશા સાચા અને પાકા ખેલા આગેવાન છે. લડતને ખાતર જેલમાં જઇ આવેલા છે. જે એમને ઓળખે છે તેઓ એમને જાણે છે કે એ સાહેબ કદી પાછી પાની કરે એવા નથી. મુશ્કેલીમાં આવી પડેલા વહાણને બચાવવાને માણસથી બની શકે તેટલું મી. કાચલીયા કરી શકે એમ છે. મારી ઉપર ભરોસો રાખી મને આપ સાહેબો એ તથા કમિટિએ જે બહુમાન બક્ષી છે તે માટે હું આભાર માનું છું. મી. કાચલીયા સાથે પણ આપ એજ મુજબ વરતશો એવી આશા રાખું છું.

હકને માટે જમે તેટલું દુઃખ ખમવા આ પયગમ્બરના આગેવાન પુત્રો બહાર નીકળી પડયા છે એ ખરેખર પાનો ચઢાવનાર બનાવ; જે પ્રજા દુઃખો ઉઠાવે છે તે મહાન થયા વિના કેમ રહે? અહીં આપણે જે બહાદુર વીરાઓ જેલની સખત મહેનતનાં દુઃખો ઉઠાવવાની સજાને પામ્યા છે તેમનાં કુટુંબોને દિલાસો આપવાને એકઠા થયા છીએ. અને, તેમ છતાં, તેમને દિલાસો શા માટે? જે ઝિ અને કુટુંબ-બલકે આખી કોમ કે જેમાં મી. દાઉદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી મી. આંબલીઆ અને તેમના સાથીઓ જેવા બહાદુર વીરો જનમેલા છે તે સરવેને મુબારક બાદી ઘટે છે.

એમને થએલી સજા ખરેખર ધાતકી છે. કોઈ કહેશે કે આ જંગલીપણાની ફરીયાદ આપણાથી થઇ શકે નહીં. આપણે જેવું ધાર્યું તેવું થયું. સજાની સખતાઈની ફરી યાદ છેજ નહીં. જે ન્યાયાધીશ કાયદાની પાક બેસાડવા ઇચ્છે છે તે આથી ઓછું કરી શકેજ નહીં બાઇટરટેઇ આપણી લડતનું ઇનસાફીપણું સમજી ઓછી સજા કરે છે. આપણે માગતા નથી. આપણી જે ફરીયાદ છે તે રાજ સરકારની સામે છે. કેમકે રાજ કરવાને બદલે તેઓ જુલમ કરે છે અને બદી વધારે છે. આપણું દીલ જેને અસત્ય માને છે તેવાં કામોને પરાણે તાબે કરાવવા તે જંગલી બળ વાપરે છે. પણ તે જંગલી બળ સામે આત્મિક-રૂહાનું બદીબાતુ બળ આપણે વાપરીએ છીએ. જોઇએ તેવા જડ બળ સામે સહન કરવાનું બળ આપી જશે.

બહાદુર મી. રોબરાજ ફરી પાછા આપણી વચ્ચે આવી લાગ્યા છે. નાતાલના આગેવાનોને કોંગ્રેસની આકરી સજાનો યોગ્ય જવાબ તેઓ પુરો પાડે છે. પડેલાં દુઃખોથી નહીં ડરી તેઓ ફરી વખારે દુઃખ સહન કરવાને આવેલા છે. પણ જ્યારે આવી ભયંકર સજાઓથી પણ આપણે બ્હીતા નથી તો વધી સરકાર, જેની ફરજ નબળી અને અવાજ વિનાની પ્રજાનું રક્ષણ કરવાની છે તે પોતાના હકનો ઉપયોગ કેમ કરતી નથી? સરકાર કહે છે કે ખુનો ખુની કાયદો બોલ્યા માત્ર છે તો તે કાયદો

તદ્દન રદ કરવાની આપણી માગણી છે. આપણા મેજરેટ હકો પ્રમાણીકપણે જળવાય એવી આપણી માગણી છે, અને સામાન્ય રીતે થાન કાયદા હેઠળ થોડાક કેળવાયલા હીંદીઓ કોલોનીમાં દાખલ થાય એવી આપણી માગણી છે. આ આપણી સહુ માગણી વાજબી હોવ તો પછી જે દુઃખ આપણને દેવામાં આવે છે બહુ ગેરવાજબી છે. આવે વખતે વડી સરકાર, જેને લોરડ મીલનરે મોટા ટાવર ઉપર બેસી ચોકી કરી રક્ષણ કરનારની ઉપમા આપી છે તેની ફરજ છે કે આપણી સ્વતંત્રતા ન લુંટાવા દેવી અથવા આપણી હસ્તી નાબૂદ થતી બચાવવી.

જો કોઈ કહેશે કે નાતાલના આગેવાનો માત્ર કાયદાની સામે થવા ઇચ્છે પણ હકવિના આવ્યા છે માટે તેમને થએલી સજા યોગ્ય છે, તો હું કહું છું કે તે વાત સાચી નથી. કેમ કે તેમાંના કેટલાક લડાઈ પહેલાંના ટ્રાંસવાલ ના રહીશ છે. કેટલાક કેળવણી પામેલા છે અને કેટલાકે ચહેનસ્બર્ગ એડવરડના ચોકીદીઅર સરકારમાં નોકરી કરેલી છે, અને ચારેક મેજરેલા છે. એવા માણસો જો એમ માને કે પોતે બ્રીટીશ પ્રજા હોઈ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો હક ધરાવે ■ તો તેવાનો અથવા દેવા જોઇએ. એ બાબતના ઠરાવો આપની પાસે રજુ કરવામાં આવશે તેને આપ સહુ પસંદ કરશો. જેઓ જેલમાં ગયા ■ તેઓ આપણને એટલા બધા વહાલા છે કે તેમના માનને ખાતર આપણે આપણો ધંધો બંધ કીધો છે. આ બાબતમાં કમિટિએ કીધેલી ભલામણનો અમલ બરાબર થયો છે તેથી આપ સહુની લાગણી આ બાબતમાં કેવી તીક્ષ્ણ છે તે જણાઇ આવે છે.

મોરા છેલ્લા શબ્દો તમોને એ છે કે મત જેલને કુબાની દેજો. આ સ્થળે આપણે હીંદુ કે મુસલમાન મદ્રાસી કે ગુજરાતી, પંજાબી કે કલકત્તાના એવો ભેદ જણવાની જરૂર નથી. આપણી સહુની એકજ માતૃભૂમિ હિંદ છે. વળી યાદ રાખજો કે ઇશ્વરમાં અને તેના ઈન્સાફમાં શ્રદ્ધા રાખી દુઃખ ખમવા રૂપી જે પારસમણી આપણી પાસે છે એ પારસમણીએ આપણને આપણી મુરાદ બર લાવવાની બહુજ નજીક આણી મુકયા છે, પણ હજી વધારે દુઃખો ખમવા પડે. એટલા માટે અલ્લાના નામથી હું આપને વિનંતી કરું છું કે કોઈપણ રીતે ભય ન રાખતાં એક નિષ્ઠાથી મંડયા રહેજો. અને ફતેહ તમારી છે.

ઠરાવો

૧. બ્રિટીશ હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ વોકસરસમાં તા. ૯ મંગળવારના રોજ જે રજા હીંદીઓને કરવામાં આવી છે તેની સામે ઘણી દીલગીરી જાહેર કરે છે. આ હીંદીઓમાં કેટલાક દક્ષિણ આફ્રીકાના નામાંકીત હીંદીઓ ■ અને સઘળા ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાને બરા હકદાર છે. અને હીંદીઓ ઉપર સરકાર જમે તેટલાં દુઃખ પાડે તોપણ જ્યાં સુધા તેઓ હાલની હાદ આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે દુઃખો ઉઠાવવાનું ચાલુ રાખવા નો ઠરાવ જાહેર કરે છે.

આ ઠરાવ મી. સોરાબજી સાહપુરજીએ રજુ કર્યો. મી. ચેટીઆરે (તામીલ બેનીફીટ સોસાયટીના પ્રમુખ) સેકન્ડ કરયો, તથા મેસરસ. અબદુલ ગની, ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર (હ. ઈ. સોસાયટીના પ્રમુખ), અને સેદજી દેસાઈ એ પા. તાલીસમે ટેકો આપ્યો.

૨. આ મીટીંગ નાતાલની સરકારને વચે પડી ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓના દુઃખોનો અંત આણવાની વિનંતિ કરે છે.

આ ઠરાવ મી. ઈબરાહીમ કુવાડીઆએ રજુ કર્યો; મી. નાદીરશા કામાએ સેકન્ડ કરયો; તથા મી. હમરજી ભાલે તથા પી. કે. નાંડુએ ટેકો આપ્યો.

૩. હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ આ કોલોનીમાં વસતા હીંદીઓ ઉપર આવી પડેલી આફતને વખતે બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસી એશનના પ્રમુખ મી. ઇસપ મીયા જે હાલ મકારારીક હજ પહેવાને જાયછે તેમણે બજા વેલી અમુલ્ય સેવાનો ઘણોજ ઉપકાર માનીને નોંધ લેય છે, અને ખુદા પાસે માગે છે કે તેવણે ધારેલી મુરાદ બર આવે, ને આપણાં કામમાં લાભ લેવાને ખુદા તેમને જલદીથી અત્રે પાછા લાવે.

આ ઠરાવ મી. એમ. પી. ફેન્સીએ રજુ કર્યો; મી. બ્યાસે સેકન્ડ કરયો; અને મેસરસ. આમદ મુસાજી, એમ. કે. ગાંધી, અને એ. અસવાતે ટેકો આપ્યો.

૪. આ મીટીંગ બ્રી. ઈ. એસોસીએશનની કમિટિએ એસોસીએશનના પ્રમુખ તરીકે મી. મહમદ મહમદ કાચલીઆની જે નીમ ણુંક કરી છે તે કબુલ રાખે છે અને આવા તોફાની સમયમાં કોમનું વહાણ હંકારવાનું કપ્તાનપણાનું તેમને જે અનુપમ માન આપવામાં આવ્યું છે તેને માટે તેમને મુબા રકબાદી આપે છે.

આ ઠરાવ મી. ઈબરાહીમ કુવાડીઆએ રજુ કર્યો; મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવા મીરે સેકન્ડ કરયો; તથા મેસરસ. એન. વી. રાહ અને એમ. કે. ગાંધીએ ટેકો આપ્યો.

૫. કપલા ઠરાવોની નકલ યોગ્ય સ્થળે મોકલવાની સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવે છે.

ઉપરના ઠરાવો સરવાનુમતે પસાર થવા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

પોકસરસના કેદીઓ

ગુરૂવાર તા. ૧૦ મીએ મી. રીચને કોંગ્રેસ તરફથી નીચે પ્રમાણે કેબલ થયો હતોઃ—

"મી. દાવુદ મહમદ, મી. પારસી રૂસ્તમજી, મી. આંગલીઆને ત્રણ માસની તથા બીજાઓ ને દોઢ માસની સખત જેલ આપવાના ઠરાંસ વાલ સરકારના પત્રકો સામે માસ મીટીંગ સખ્ત વાંધો બતાવે છે. સ્થીતી અસહ્ય છે. બનતું કરો."

પોકસરસથી પણ આવી બનતો એક કેબલ મી. રીચને લંડન તા. ૯ ના રોજ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

કોંગ્રેસે મુંબઈના જુદા જુદા આગેવાનોપર તા. ૧૦ના રોજ મદ્રાસ, કલકત્તા, લાહોર વિગેરે કેકાણે જે અઠવાડીએ મુંબઈ કરયો તેવા કેબલો કર્યા હતા.

ગુરૂવાર તા. ૧૦મીને રોજ કરબન અંજુમને ઈસ્લામની સભામાં નીચેનો કેબલ મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે મુજબ શુક્રવારે સવારે તે રવાના કરવામાં આવ્યો હતો.

"ટ્રાંસવાલની સરકારે આપેલા વચનનો ભંગ કર્યો છે. તે કોલોનીમાં દાખલ થવાનો હક સાબીત કરવામાં ત્યાં જનાર મી. દાવુદ મહમદ, પ્રેસીડેન્ટ તા. ઈ. કોં., મી. પારસી રૂસ્તમજી ઉપ પ્રમુખ, મી. એમ. સી. આંગલીઆ સેક રેટરી તથા બીજાઓને ત્રણ માસની સખત જેલની જે જંગલી સજા કરી છે તેની સામે ધોકાર ઉઠાવે. ચોટ વતનના વફાદાર હીંદીનું જુલમમાંથી રક્ષણ કરવા વડી સરકારને નમ્ર કરો. મામલો બારીક છે. તુરત મદદ કરવા માટે મારા મીટીંગો ભરવાની વિનંતીના કેબલ હીંદુસ્તાનમાં બીજી જગ્યાએ કર્યા છે."

તે ઉપરાંત આ અંજુમને નીચેની જગ્યાએ તાર મોકલ્યા છે.

મી. મહમદ કાસમ જરૂચા રંગુન, નામ દાર આગાખાન, સર કરીમભાઇ ઈબ્રાહીમ, નવાબ નસુરૂલ્લાખાન, સર રહેમતુલા ઈબરા હીમ, મી. મહમદ અલી જીણા, મી. કાજી કબીરૂદીન, સર આદમજી પીરભાય, મુંબઈ. ઓ. નવાબ મહમદઃ મદ્રાસ, મી. મુસાજી હસન અરમાલઃ કલકત્તા, હીમાયતે ઇસ્લામઃ લાહોર; સર વિકારૂલ મુલ્કઃ અલીગઢ, મી. પીર મહમદીનઃ વડોદરા, ઓ. સઈદ અલ અદરૂસઃ સુરત, મહેરીલે ઈસ્લામઃ રાંદેર, રોનકુલે ઇસ્લામઃ કઠોર, ઓલ ઇંડિઆ મોહમ્મદીમ લીગઃ દરબા, તથા મી. દહેલવી બારી સ્ટરઃ કરાંચી.

તા. ૧૫ મીએ ના. ઈ. કોંગ્રેસે નામદાર આગાખાનને નીચે પ્રમાણે કેબલ કર્યો છેઃ

"ટ્રાંસવાલમાં નાતાલના આગેવાનોને સજા થઈછે તેમને જાહેર રસ્તાપર પમ્પર મારવા નું કામ આપવામાં આવ્યું છે. મામલો બારીક છે. પોકાર ઉઠાવશો."

ઉપલા કેબલની નકલ મુંબઈ સમાચાર, ગુજરાતી, બોમ્બે જમસેદ, અને બોમ્બરારને મોકલવામાં આવી છે.

ઇંડર તારથી નીચે મુજબ જણાવે છેઃ વોર્ડ એમ્પથીલે તા. ૧૫ના 'લંડન ડાઇજેસ્ટ'માં કારણ સહી જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલમાં આવતા બધા હીંદીઓને અટકાવી શકાય તેવી બનતી ત્યાંના હીંદીઓ પાસેથી કબુલત મેળવવાને મી. રમટસ આતુર જણાય છે. જાનેવારીમાં થયેલ સલાહ પાળવામાટે ટ્રાંસવાલ સરકારે આવી નથી અને સખત કાયદા નાબી છે તેથી જ હાલની શોચનીય સ્થીતિ ઉભી થવા પામી છે. તેના આવા મતના ટેકાકારે તેણે ટ્રાંસ વાલના કેટલાક છાપાના લખાણો બતાવેલ તેમાં ખાસ કરીને 'રેન્ડાર' ના લખાણો બતાવ્યા છે. આ કારણ સંબંધમાં 'ડાઈજેસ્ટે' લખ્યું છે કે હવે જે વાંધો છે તે કુલ એશી આદીકન લગતો છે. માત્ર ટ્રાંસવાલના હીંદી

સ્વીરોને લગતો નથી. સ્વીરા ન હોય એવા બધા હીંદીઓને બહાર રાખવાનું સલાહમાં ન હતું એમ માનવામાં લોર્ડ એમ્પથીલ ભૂલ કરે છે. અને તે બાબત રજી નવેંબરના ડીસપેચમાં લોર્ડ એલ્જીને જણાવ્યું હતું તેની નોંધ લીએ છે. હીંદીઓ રાલાડમાંથી છટકવા ને પ્રયત્ન કરતા દેખાય છે. અને વડી સર કાર મદદ કરશે એવી આશાએ નવું એજીટે શન ચલાવી રહ્યા છે.

'લંડન ટાઇમ્સ' માં આજે (તા. ૧૬ સપ્ટેંબર) એક લાંબત લખાણ પ્રગટ થયું છે તેમાં આખા એશીઆટીક સવાલ વિષે ચરચા કરવાને બાદશાહી કોનફરન્સ બોલાવવાની અગત્યતા જણાવી છે. તે લખાણ ટ્રાંસવાલ સરકારને જણાવે છે કે અગે (ટાઇમ્સના અધીપતી) બાદશાહી સવાલને લગતી બધી અગત્યની બાબતો હાથ પર વાને આ રસતો સુચવીએ છીએ. હીંદીઓ એ ઠરાવેલ 'એજીટેશન' હીંદી સિવાય બીજા ઓને લાભ કરતા થઇ પડે. હીંદીઓ આ વાતથી અજાણ હશે કે આવી રીતે 'એજીટેશન' કરવાથી વડી સરકારની કીર્તિને પરવાનાયામાં ઝાંખપ પહોંચશે.

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસને બુધવારે મુંબઇ થી સર જહાંગીર પીટીટ (બેરોનેટ) નો નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે: "તમારી લડત ખંત થી ચાલુ રાખો. તમારી લડત વાજબી અને ન્યાયી છે. અંતે ફતેહ મળશેજ. તમને મદદ કરવાને અમારાથી જેટલું બની શકે તેટલું કરીએ છીએ. મુંબઇ પ્રેસીડન્સીએસોસીએશન ના સેક્રેટરીએ હીંદુસ્તાનના સેક્રેટરી અને બડા પ્રધાનને તાર કર્યો છે અને મદદ માગી છે. અમારી અંતઃકરણ પુરવકની તમને દીલ સોજી છે.

સર ફીરોજશાહ મેતાએ મુંબઇના પ્રેસી ડન્સી એસોસીએશન તરફથી લોર્ડ એમ્પથીલને તારથી જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલમાં બહેલા હીંદી ઉપર જે ઠેર તથા જુલમ વર્તી રહ્યા છે તેમાંથી બચાવવાને વડી સરકારની સખત આજીજી સાથે મદદ માગીએ છીએ. ટ્રાંસ વાલ સરકારના કાયદાથી હીંદુસ્તાનમાં બહોજ માઠી અસર પેદા થઈ છે.

'લંડન ટાઇમ્સ' માં આજે (તા. ૧૭ સપ્ટેંબર) ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ ઉપર સંખ્યાબંધ કાગળો પ્રગટ થયા છે. સર હેન્રીસે હીંદીઓ તરફ દિલસોજી બતાવતા નો કાગળ લખ્યો છે. સર મંચેરજી ભાવનગ રી મી. રમઝસ અને તેના ગોઠીઆઓને અપીલ કરી કહે છે કે હીંદીઓ વિરૂદ્ધની પોલીસ રાજવામાં મોટો ભય રહેલો છે તે ખ્યાલમાં હશે.

વડી સરકાર ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની સ્થિતિની બારીકી તપાસ ચલાવે છે એમ જાહેર કરવાનું રૂટરને બબર મળ્યા છે.

છેવટના નીરણય ઉપર કોલોનીઅલ ઓફીસ કાંઇ આખી શકી નથી પરંતુ લખાણ ચાલુ છે.

વડી સરકારને ખાત્રી આપે છે કે ટ્રાંસ વાલ હીંદીઓ ૧૨૬ ન્યાયી અને વ્યાજબી વરતણુંક ચલાવશે.

કુહેર અને તેની આસપાસના પરગણા ના રહીશોએ ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને મળેલી સજા સામે વાંધો દરશાવવા લોરડ મોરલેને તાર કરેલ છે અને તેમને છુટા કરવાની વીનતી કરી છે.

સુરતની રોનકુલ ઇસ્લામ તરફથી ડરબનની અંજુમને ઇસ્લામને નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે.

ઘણી ઉસ્કેરણી ચાલે છે. બહોળી મીટીંગો ભરાય છે. મેરલે, મીટો તથા કલારક (મુંબઇના ગવરનર) ને ટ્રાંસવાલ ના હીંદીઓની કેદ સામે વાંધો દરશાવનારા તાર મોકલ્યા છે. અને તેઓને છુટા કરવાની વીનતી કરી છે.

કીંબરલીમાં મીટીંગ

નાતાલના હીંદીઓ અને બીજા ૫૨ હીંદીને વોકસરસ ખાતે મળેલી જેલ માટે દીલસોજી બતાવવા થયા છુધવાર તા. ૬ સપ્ટેંબરના રોજ અત્રેની ગુજરાત ઇંડિઅન એસોસીએશનની મીટીંગ ભરોડબે ઉપર આવેલા મી. અહમદ મહમદના મકાનમાં મળી હતી. મી. મહમદ સાલે જીએ ખુરશી લીધી હતી. મીટીંગમાં ઘણા હીંદી હાજર થયા હતા. પ્રમુખે મીટીંગનો હેતુ જણાવ્યા બાદ એક વકતા એ ટ્રાંસવાલમાં ચાલી રહેલી લડત વિષે વીગતવાર વિવેચન કરયું હતું. તથા જેલ ગએલાને માટે દીલસોજી બતાવી હતી. બાદ નીચેના ચણ ઠરાવો સરવાનુ મતે પાસ થયા હતાઃ

૧. ટ્રાંસવાલ સરકારે સત્યને ખાતર લડતા નાતાલના આગેવાનોને સખત મજુરીની જેલની સજા કરી છે તેની સામે કીંબરલીની ગુજરાત ઇંડિઅન એસો સીએશનની આ મીટીંગ સખત વાંધો જાહેર કરે છે. તથા આખી કોમના હક જાળવવા તેઓને જે દુઃખ ઉઠાવવું પડે છે તેમને માટે દીલસોજી ધરાવે છે.

૨. ૧૮૮૫ના ઠરાવ ઉપર હીંદી કોમનો વીશ્વાસ દીવસે દીવસે કમતી થતો જાય છે કેમકે ટ્રાંસવાલ અને બીજા કોલોની માં જે સખત જુલમ ગુજરે છે તેને બીલકુલ દાદ નથી મળતી. અને આશા રાખવામાં આવે છે કે આ છેલ્લી ઘડીએ પણ વડી સરકાર વચ્ચે પડી હીંદી કોમનું રક્ષણ કરશે.

૩. આ મીટીંગ ઓનરરી સેક્રેટરીને સત્તા આપે છે કે આ ઠરાવની એક નકલ નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસને ડરબન તથા વી. ઇ. એસોસીએશનને મોકલવી તથા બીજી ઠરાવની નકલ વડી સરકારને મોકલવી.

ઉપરના ઠરાવ મુજબ તાર તથા કેબલો તેજ રોજ મોકલવામાં આવ્યા છે.

છેલ્લા બબરો

[ખ. ઍ. માટે ખાસ તાર]

વોકસરસ ગુરૂવાર

નવા ઍશીઆટીક કાયદાને બાદશાહી મંજુરી મળી ચુકયા છે અર્થાત સત્યાગ્રહ ની લડતને કાંઇ અસર થવાની નથી. તે લડત તો ચલુ છે તેમ વીટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન ચલુ રાખશે. અને નવા કાયદાનો લાભ લેવાની ના પાડે છે.

પ્રીટોરીયાના હીંદી આગેવાનો જેને વગર લાઇસેન્સે વેપાર કરવામાટે જેલની સજા મળી હતી તે ગઇ કાલે છુટયા છે. હીંદી ઓએ તેમને વધાવી લીધા છે.

જેલમાં તેઓએ ધર્મના બાધને લીધે રાંધેલ ભીલી-માલ લેવાની ના પાડી અને વગર રાંધેલની માગણી કરી કહ્યું કે અમને આટો આપો એટલે અમે રાંધી લેશું તેના જવાબમાં વોરડરે કહ્યું કે જો આવો ખોરાક ન ખાવો હોય તો દંડ આપો. તેઓએ દંડ આપવાની ના પાડી તેમ રાંધેલો ખોરાક લેવાની પણ ના પાડી છે.

પ્રીટોરીઆ એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. વલી મહમદ જેને જે ગુન્હામાટે સજા કરવામાં આવી તે કાલે સવારે છુટશે.

મી. મુળજીભાઇ પટેલ આજરોજ (ગુરૂ વારે) જોહાન્સબરગ આવી પહોંચ્યા છે.

ક્રોનીકલ્સ્ટાનના 'ફ્રેન્ડ' છાપાએ તા. ૧૨ સપ્ટેંબરના અંકમાં હીંદીની હીમાયત કરનારો એક આરટીકલ લખ્યો છે.

વોકસરસ, ગુરૂવાર

મી. હરીલાલ ગાંધી આજ સવારે ડીપોર્ટ થયા પછી બળતીજ ટ્રેનમાં ગુરૂવ વેનમાં ૬-૪૦ અત્રે આવી પહોંચેલ છે. તેને માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા છે. જચાવ તરફથી કોઇ ન હતું. ૫૦ પાંડના જામીન ઠરાવી કેસ આવતા મંગળ વાર સુધી મુલતવી રહેલ છે. મી. હરી લાલે જામીન આપવા ના પાડી છે. જેલના બહારના તેમાટે બાયાનુ આપવા તૈયારી બતાવેલી છે.

મી. આજમ એસ. પટેલ ૧૦ દિવસની જેલ ભોગવ્યા પછી અને હદપાર થયા પછી તે ગઇ કાલે ટ્રાંસવાલની હદમાં દાખલ થયા છે. આજે તેમને ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે.

બધા કેદીઓ સારી હાલતમાં છે.

જોહીસ્મથ, ડંડી, કેપટાઉન, તથા ડરબન વિગેરે બીજી જગ્યાના મીટીંગો ના રીપોર્ટ અમુધાર્યા લખાણના દબાણથી સેટ કરેલા અમારે આવતા આઠવાડીઆ ઉપર મુલતવી રાખવા પડયા છે.

ટ્રાંસવાલના હીંદીની વડી સરકારને અરજી

લડતનો પુરેપુરો ચિતાર

કાયદો રદ કરવા બાબતનાં સોગંદનામાં

બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનના પ્રમુખ મી અસપ ઇસ્માઇલ મીયાં તથા સેક્રેટરી મી એમ. કે ગાંધીની મારફતે નીચેની અરજી લંડન, કોલોની બાબતના વડા પ્રધાનને મોકલવામાં આવી છે.

ટ્રાંસવાલની બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનની અરજી

નમ્રતા પુરવક જણાવે છે કે:—

પ્રસ્તાવના

૧ આ અરજીથી બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશન ઉભવ્યાં બે વરસ થયાં ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ જે સકંટ સહન કરી રહ્યા છે તેની હકીકત અને ખાસ કરી ચાલુ માસ ના ૩૦ તારીખના સરકારી ગેઝેટમાં બહાર પડેલ એશીઆટીક અમેંડમેંટ ઓર્ડર પોતાની હકીકત આપ નામદાર પાસે રજુ કરે છે.

૨ આ એસોસીએશન ટ્રાંસવાલમાં વસતી હીંદી પ્રજાની છે. અને તે હીંદી કોમ બ્રીટીશ સરકારની રૈયત છે.

૩ આપ નામદાર જાણો છો કે ટ્રાંસવાલની ધારા સભાએ ગયે વરસે જે ખુની કાયદો પાસ કર્યો છે તેથી ટ્રાંસવાલમાંની હીંદીઓ માથે બહુ દુઃખ પડયું છે. તેઓને પૈસા સંબંધી ઘણું નુકસાન થયું છે તથા ૩૫૦ જેટલા હીંદીઓને સત્યને ખાતર જેલ ભોગવવી પડી છે.

૪ જે કાયદો ગેઝેટમાં બહાર પડેલ છે તે પ્રથમ બીલ રૂપે તા. ૬ ઓગસ્ટ ના રોજ વાંચવામાં આવેલ. અને તા. ૨૧ ઓગસ્ટના રોજ તો પાર્લમેંટના બેને હાઉસ-એસેંબલી તથા કાઉન્સીલમાં બધી વખત વંચાઇ પાસ થયેલ હતો. બીલ ગેઝેટમાં પણ બહાર પાડવામાં કદી આવ્યું ન હતું. અને કાયદા તરીકે જ્યારે ગેઝેટમાં છપાયું ત્યારે જ હીંદી કોમ । જાણવામાં આવ્યું. ધારા સભા ના એક મેમ્બરની જાણમાંથી તે બીલ પાસ થયા પછી થોડા હીંદીના જોવામાં આવ્યું હતું. એટલે બાકીના બધા હીંદી રજી સપ્ટેંબર સુધી આ કાયદાથી અજાણ હતા અને તેઓને ટ્રાંસવાલના બધા માં જે તારણ બહાર પડયું હતું તેથી સંતોષ માનવો પડયો હતો.

૫ અરજદાર એસોસીએશન કબુલ કરે છે કે ૧૯૦૭ના ખુની કાયદા કરતાં હાલનો નવો કાયદો ઘણે દરજ્જે સારો છે; પરંતુ તેમાં નીચેની બાબતની ખામી . ટ્રાંસવાલમાં લડાઇ પહેલાંના જે એશીઆટીક વતનીઓ હજુ રજીસ્ટર ન કરાવેલુ હોય-તેને એ। અખીલ કરવું પડે છે કે તે પોતે લડાઇ પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં ત્રણ વરસ વસ્યો હતો. લગભગ બધા હીંદી પોતાના ખરા હક બતાવીને આ દેશમાં આવેલા છે. લડાઇ પહેલાં પુરું એક વરસ પણ ન રહ્યા હોય તેવા માણસોને રજીસ્ટરેશન સર્ટીફીકેટ અપાયાના કેટલાક દાખલા બન્યા છે. અમે નમ્રતા પુર્વક જણાવવાની રજા લઇએ છીએ કે જે એશીઆટીકો હાલ ટ્રાંસવાલમાં છે અને જેમણે રજીસ્ટર નથી કરાવ્યાં તેમને આવી ત્રણ વરસની મુદતનું બંધન નહીં હોવું જોઇએ. તે મુદત જે હજુ ટ્રાંસ વાલની બહાર છે તેને લાગુ પડે છે.

૬ લાઇન્સેસ આપવા બાબતની કલમ નો ઉપયોગ કરતી વખતે અંગુઠો પાની પાસેથી લેવો તે અમલદારની મરજીના ઉપર આધાર રાખે છે.

આંગળાંની છાપ

૭ આ બીલના બીજી વખતના વંચન વખતે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આંગળાં અથવા અંગુઠાની છાપને માટે વાંધો નહોતો. અરજદાર એસોસીએશન નમ્રતાપુર્વક જણાવે છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી આમ માનવામાં ભુલ કરે છે કારણ કે તેવું સારી રીતે જણાતા હતા કે ગયા જાન્યુઆરીમાં થયેલી સલાહ પછી આંગળાંની છાપને માટે સખત ખળભળાટ ઉઠેલો હતો. હીંદી કોમના આગેવાનોની માન્યતા મુજબ આંગળાંની છાપ એ મુખ્ય વાંધો ન હતો એ ખરા બર છે, પણ ઘણા એશીઆટીકોને તો તે મુખ્ય વાંધો હતો અને હજુ તેમજ છે. તેમાં ખાસ કરી પઢાણો કોમ કે જેની સંખ્યા આ કોલોનીમાં આશરે ૧૫૦ જેટલી છે તેઓને તો તેની સામે મુખ્ય વાંધો છે આંગળાં અથવા અંગુઠા ની છાપ મુકેલ થયા પછી મરજીઆત આપવામાં આવતી હતી અને તે એવા હેતુથી કે સરકારને ખોટાખાણ લેવામાં મદદગાર થઇ પડે તથા હીંદી કોમ સર કારને મદદ કરવાને રાજી છે તે બતાવી શકાય. પણ મરજીઆત આંગળાં આપવા થી કોમને ઘણું વેઠવું પડયું છે. સર કારને અર્થ કામમાં મદદ કરવા માટે પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી બંનેના શરીર ઉપર તેમના ગત ભાઇઓએ ગંભીર હુમલો કરી સખત પ્રજા પહોંચાડી હતી. બધા અનુભવ ઉપરથી અરજદાર એસોસીએશન આપ નામદારને ખાત્રી પુરવક જણાવે છે કે માત્ર એશીઆટીકો પાસેથી આંગ ળાંની છાપ મારવાથી મોટી મુશ્કેલી ઉભી થશે. તેમ છતાં ઘણા બ્રીટીશ ઇંડી અનોએ અમલદારોને એક વખત આંગળાં આપેલાં છે. એટલે તેની જરૂર પણ નથી રહેતી. મતલબમાં આ કાયદાનો સુલેહ પુરવક અમલ કરવામાં ઘણી નરમાશ વાપરવાની જરૂર છે.

ખુની કાયદો રદ કરવો

૮ નવો કાયદો ખુની કાયદા કરતાં ગમે તેવો સારો હોય છતાં જ્યાંસુધી ખુની કાયદો રદ કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી તથા બહેલા હીંદીઓના હક વાજબી રીતે નહીં કબુલ રાખવામાં આવે ત્યાં સુધી નવા કાયદાથી જે કોઇ લાભ બને તે લાભ નહીં લેવાનો હીંદી કોમે ઠરાવ કર્યો છે. અરજદાર એસોસીએશન નમ્રતા પુરવક જણાવે છે કે સરકારની ટેક જાળવવા ખાતર પણ ખુની કાયદો રદ કરવાની જરૂર છે.

કાયદો રદ કરવાનું વચન

૯ અમે નમ્રતા પુરવક જણાવીએ છીએ કે માનવંતા કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એ કાયદો રદ કરાવવાનું ખચીત વચન આપેલું હતું. એવી શરતે કે એશીઆ ટીક કોમે સલાહની શરતો બરાબર પાળવી એશીઆટીકોએ સલાહની શરતો બરાબર પાળી છે એમ કબુલ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૦ એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે જસ્ટીસ સોલોમને મરજીઆત રજીસ્ટર ની અરજીઓ પાછી મોકલવાના કેસમાં ઠરાવ આપતી વખતે જણાવ્યું છે કે કાયદો રદ કરવાનું વચન આપેલું હોય એમ સાબીત થઇ શકતું નથી અને તેથી તેવું વચન આપવામાં આવ્યું નથી.

અરજદાર એસોસીએશન આપ નામદારને નમ્રતાપુરવક જણાવે છે કે કાયદો રદ કરવા બાબતનો સવાલ કોરટમાં ચાલ્યો આવ્યો હતો નહીં. અને તે હરાવ કાયદો રદ કરવાના સવાલ ઉપર બીનજરૂરી આધાર રાખતો નહોતો. કોરટમાં સ્પષ્ટરીતે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે કાયદો રદ કરવા બાબતનો સબબી પુરાવો અરજદાર તરફથી કોરટમાં રજુ કરવામાં આવ્યો હતો નહીં અરજીના ટેકામાં માત્ર જરૂર જેવો એફીડેવીટો કરવામાં આવી હતી. અરજદાર મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી પાછી ખેંચવા માગતો હતો કે સ્થાનીક સરકાર પાસેથી તે કાગળો પાછા માગવાને અરજદારને હક છે.

૧૧ તા. ૨૯ જાન્યુઆરીના રોજ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને જે કાગળ લખવામાં આવ્યો હતો તેમાં સહી કરનારાઓએ કાયદો રદ કરવાનું ધ્યાનમાં રાખીને લખેલું હતું. તે નીચેના શબ્દો ઉપરથી જણાશે "આમ હોવાથી વળી પણ અમે અરજ કરીએ કાગે કે સે.ળ વરસની ઉપરના બધા એશીઆટીક અમુક મુદતની અંદર (જેમકે ત્રણ મહીનાની અંદર) રજીસ્ટર થાય, અને જેઓ તે પ્રમાણે રજીસ્ટર લે તેને કાયદો લાગુ ન પડે." સહી કરનાર પાસે તે કાગળ નો મુસદો રજુ કરવામાં આવ્યો તે વખતે "કાયદાની સત્તાઓ રજીસ્ટર કરનાર ને લાગુ ન પડે" તેમાંથી "ની સત્તાઓ" એટલા શબ્દ કઢી નાખ્યા. અને "કાયદો લાગુ ન પડે" એમ લખ્યું. તે એવા હેતુથી કે જો મરજીઆત રજીસ્ટર કરનારા બધાને તે કાયદો લાગુ ન પડે અને જો બધા હીંદી મરજીઆત રજીસ્ટર કરાવે તો પછી તે કાયદો કાયમ રાખવાની જરૂર ન રહે. અને કાયદેસર એશીઆટીક વતની હોય તેને બીનકાયદેસર રહેતા એશીઆટીકોથી જુદા પાડવા માટે જરૂરી કાયદો પડી શકાય

૧૨ આ શીવાય બીજી હકીકત પણ છે. કે અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારે ફોર્મમાંથી લખી મેલ કાગળ ઉપર પણ સહી કરી હતી. તેને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ બોલાવીને પ્રોટેસ્ટરીઆ બે લાવેલ તે વખતે વાતચીતમાં પણ તેમણે જણાવેલું કે જો એશીઆટીકો સલાહની શરતો બરાબર પાળશે તો કાયદો રદ કરવામાં આવશે. આ બનાવ તા. જાન્યુઆરીના રોજ બન્યો હતો. બરાબર એશીઆટીક રજીસ્ટરારે સાથે વાતચીત થતાં તે વખતે આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારને કાયદો રદ કરવા બાબત શંકા થઇ. તેથી તેણે તા. ૧ ફેબ્રુઆરીના રોજ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને લખીને એક કાગળ લખ્યો અને પોતાની શંકા બતાવી તેના જવાબમાં ત્રીજી ફેબ્રુઆરીએ તારથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મળવાને બોલાવ્યો. તે મુજબ તે મળવાને ગયા અને રજીસ્ટરારની સમક્ષ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું. અને આ અરજીમાં પહેલો નંબરે સહી કરનારની સાથે મુલાકાત તે મેળાપ થયા બાદ બીજી ફોરીઓની મીટીંગમાં તે વચન બધાને કહી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું.

૧૩ ફેબ્રુઆરી પછી તારીખે રીચમંડની મીટીંગ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ નીચે મુજબ કહ્યું કે જ્યાંસુધી આ દેશમાં એક પણ એશિયાટીક રજીસ્ટર થયા વગરનો છે ત્યાં સુધી કાયદો રદ કરવામાં નહિ આવે. આ શબ્દો ૬ઠ્ઠી ફેબ્રુઆરીના 'સ્ટારના રીપોર્ટમાંથી લેવામાં આવ્યા છે. 'ટ્રાંસવાલ લીડ'માં પણ એજ મુજબ રીપોર્ટ છપાયો હતો.

૧૪ આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનાર ઉપર ૧૦મી ફેબ્રુઆરીના રોજ રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસે જતાં સખત હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. આ હુમલો આંખ જાંખી કરી આપવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. ત્રેવીસ વખત સુધી રજીસ્ટર કરાવવું નહતું પણ પછી એશિયાટીકોને બીક લાગી ગઇ હતી. સરકારનો શું ઇરાદો હશે તે વિષે તેઓને શંકા પડી અને આ શંકા સરકારના કાર્યોથી મજબુત થઇ. સરકારે બોગસ અરજી કરનારને ખુશી કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કરાવવાની પહોંચ આપી. આ શંકા મહાડવાને રજીસ્ટરારે કેટલાક આગેવાન એશિયાટીકો તેમજ ઇ. સ. એસોસીએશના માનદ્‌ મંત્રી અને ટ્રાંસવાલની વડી અદાલતના એટર્ની છે તેમને કહ્યું કે મરજીઆત રજીસ્ટરો લેવાઇ ગયા પછી કાયદો રદ કરવામાં આવશે. વળી મરજીઆત રજીસ્ટર લોકો ખુશીથી લીએ તે માટે રજીસ્ટરર સરકારી ગેઝેટમાં નોટીસ છપાવાના હતા કે એશીઆટીકો રજીસ્ટર થયા બાદ કાયદો રદ કરવામાં આવશે. તે નોટીસ આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારને રજીસ્ટરારે બતાવી હતી અને તે નોટીસ બહાર પાડવા બાબત ખરસપરસ કબુલ કરવું હતું. તેઓના રજીસ્ટરારના બોલના વચનથી રજીસ્ટરનું કામ ઠીક ચાલવા લાગ્યું. રજીસ્ટરારે બીજી મુલાકાત વખતે પુછ્યું કે નોટીસ બહાર પાડવાની હજુ જરૂર છે? આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારે રજીસ્ટરનું કામ બરાબર ચાલતું જોઇ રજીસ્ટરારને જણાવ્યું કે હજુ જરૂર નથી.

૧૫ આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારે તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરીએ ૧૯૦૮ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને તેની પરવાનગી થી એક બીજાનો ખરડો ઘડી આપ્યો આ ખરડામાં ખુની કાયદો રદ કરવાની તથા ઇમીગ્રેશન કાયદામાં અમુક સુધારો કરવાની વાત હતી આ કાગળ બજાવી પહોંચ તેમણે લખી જણાવી, પરંતુ કાયદો રદ કરવાની વાત બરાબર નથી તેવો જરા પણ ઇશારો કર્યો નહતો

૧૬ અને છેવટમાં, કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ સુપ્રીમ કોરટમાં સોગનનામું રજુ કરેલ છે કે કાયદો રદ કરવાનું જે વચન આપ્યું નથી, અને રજીસ્ટરારે પણ તેને રદ્દો આપનારું સોગનનામું રજુ કરેલ છે. પરંતુ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ નવા ઓના આદીક કાયદાના બીજા વખતના વાંચન વખતે વચન આપ્યા બાબતનો ચોખ્ખા શબ્દોમાં ઇનકાર નથી કર્યો. અને કબુલ કરવું છે કે આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનાર સાથે તેણે કાયદો રદ કરવા બાબત કેટલુંક વિવેચન કરવું હતું.

૧૭ રજીસ્ટરારે ઓફ એશીઆટીક બીજા કેટલાક આગેવાનો પાસે કાયદો રદ કરવા બાબતની બીના જાહેર કરી હતી તેની વિગત આ સાથે સામેલ છે

૧૮ તે ઉપરાંત અરજદાર એસોસી એશનનું આપ નામદારનું ધ્યાન ખેંચે છે કે કાયદો રદ કરવાને બીલ પડતામાં આવ્યું હતું અને તે જુદી જુદી જગ્યાએ બતાવવા ને માટે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ છાપવા નો હુકમ આપ્યો હતો અને તે બીલ આ અરજીમાં બીજે નંબરે સહી કરનારને બતાવવામાં આવ્યું હતું. અને તે વખતે તેણે અમુક સુધારા કરવાની સુચના કરી તેટલાજ માટે તે બીલ પણ બોલાવી લેવામાં આવ્યું હતું. અને બોલાવતાં હક કબુલ કરવાના સિવાયના સઘળા સુધારા સહેજ ફેરફાર સાથે નવા બીલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

ખુની કાયદો જરૂરનો નથી

૧૯ હવે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ વચન આપ્યું તે વાત એક કોરે મુકી વિચાર કરીએ તો એશીઆટીક વિષય માટે એવો કાયદો કે કાયદા હોવાથી બહોળા

મુશ્કેલીઓ તથા અગવડો ઉભી થયા વિના રહેશે નહિ એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે સરકારનો ખુની કાયદાને ઓખાઇપ રાખવાનો ઇરાદો છે પણ અરજ દાર એસોસીએશનની કોમે, આટલો ભોગ આપ્યા પછી અને આટલા દુઃખ ઉઠાવ્યા પછી પણ, સટકતી સ્થિતિમાં રહેવું એ અસંભવીત છે આવી સ્થિતિ એ કાયદા હેઠળથી અણુસમજુ, નાલાયક અથવા ઝેર માર્યેલા અમલદારને હાથે ખિરીશ હીંદી કોમ ઉપર ઘણો અન્યાય ગુજરવાનો સંભવ રહે છે.

૨૦ અરજદાર એસોસીએશન જણાવે છે કે આ નવા કાયદાથી ખુની કાયદાનુ જોર કોઇપણ રીતે કમતી નથી થતું. સર કારની મરજી મુજબ એમાંથી ગમે તે હીંદી કોમને લાગુ પાડી શકાય તેવા સ્થિતિ છે. તેમજ એશિયાટીક. જો એમાંથી ગમે તે કાયદો કાયુદા સાથ વિચાર કરે તો તેવું થઇ શકે તેમ છે.

૨૧ દાખલા તરીકે, જ્યારે નવા કાયદા નીચે તુરકીશ સરકારની મુસલમાન રૈયતને રજીસ્ટ્રેશનની દુઃખદ ભરેલી રીતિમાંથી મુક્ત કરવામાં આવેલ છે છતાં એક તુર કીશ મુસલમાન ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થાય તો તેને ખુની કાયદો લાગુ પાડી શકાય. આમ ખિરીશ હીંદી કોમનો જે મુખ્ય વાંધો હતો તે હજુ કાયમ રહેલો છે. અને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ તે બીલના બીજા વાંચન વખતે જે ટીપ્પણ કરી છે તેથી આ મુશ્કેલી દૂર થતી નથી. કોલો નીઅલ સેક્રેટરીએ કહ્યું છે કે "૧૮૮૫ ના કાયદામાં એશીઆટીકોની જે વ્યાખ્યા કરી હતી તે ખુની કાયદામાં કાયમ રાખી, પણ તુરકીશ રાજ્યના મુસલમાનોને તેમાં મુક્યા. આ બાબત એશીઆટીકોએ કહ્યું કે આ કલમથી તુરકીશ મુસલમાનોનું અપમાન થાય છે. આપણે કોઇનું અપ માન કરવાનો નથી. આ દેશમાં તુરકી લોકોની સંખ્યા થોડી છે—અને મને કહે વામાં આવેલ છે કે હાલનો એક પણ નથી. તુરકસ્થાનથી આ દેશમાં બધા લોકો આવી પડે એવો સંભવ નથી. તુર કસ્તાનથી જે કોઇ આવતા હોય તો તે ખાસ કરીને લોકો છે. અને તે સારીઅન અને બીજા ક્રીશ્ચન છે કે જેની સામે અમુક બાબતના સભાસદોને વાંધો છે. બધા તે બ્રાહ્મનો છે. અને તુરકીશ રાજ્યની મુસલમાન રૈયત આ દેશમાં સંખ્યાબંધ આવતી હોય એવી પરસ્તી નથી તેમ તેવો સંભવ પણ નથી. તો પછી આ વાંધો દુર કરવાને અમુક માણસ તરકીશ રાજ્ય ની મુસલમાન રૈયત છે તેટલા માટે ખાસ તેના ઉપર જે અટકાયત મુકવામાં આવતી હતી તે કલમ આ નવા બીલમાં થી કાઢી નાખવામાં આવી છે."

૨૨ વળી નવા કાયદાથી બાળકોને રજીસ્ટર કરવામાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે, છતાં ખુની કાયદો છે ત્યાંસુધી આ બાબતમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ આવા બાળકો ને નડવાનો સંભવ છે.

૨૩ નવા કાયદામાં અપમાનકારક દાઢ વિષેની કલમ નથી. પણ જુના કાયદા મુજબ તે કલમમાંથી મુક્ત રહે વાને કોઇ એશીઆટીક અરજી કરી શકે તેવું છે. આ બાબત વખતે એવો દલીલ કરવામાં આવે કે આ કલમ નથી તો તે હીંદીના લાભનું છે. પરંતુ અપ માનકારક કાયદો એશીઆટીકો માથે રાખી તેવો લાભ ગણવામાં આવે તો અરજદાર એસોસીએશનની કોમ તેવું અપમાન ફોગી લાભ જોવા ખુશી નથી.

૨૪ જેમાં કે કોઇ કાયદાતળે રજીસ્ટર ન થયા હોય તેવા એશીઆટીક ઉપર ગમે તે કાયદો લાગુ પાડવાનું ખુલ્લું છે. એટલે આવો એશીઆટીક કોઇ મેળાનો નહિ રહે.

૨૫ ખુની કાયદો હયાત રહેવાથી બોલું કરતાં આંસુડા ન આવે તેવા એશી આટીકોને માટે દરો રમવાનો રસ્તો ખુલ્લો થશે જ્યારે નવા કાયદા મુજબ કોઇપણ એશીઆટીક ટ્રાંસવાલની બહારના કોલોની માંથી રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવા ની છુટ આપે છે ત્યારે જુના કાયદા મુજબ ગમે તે એશીઆટીકને કોલોનીમાં દાખલ થતા અટકાવવાની કોઇપણ સત્તા નથી. અને તે કાયદા મુજબ ૭ દિવસ રહે વાનો હક માગી શકે છે આટલા વખત માં જો તે પોતાના જાત ભાઇઓમાં ભળી જાય તો પકડી પાડવો અસંભ વીત થઇ પડે.

૨૬ આમ જુના કાયદાની દાનતીથી ઉપર જણાવ્યા મુજબની મુશ્કેલીઓ ઘણી બધી ગણાવી શકાય, પરંતુ ઉપર જણાવ્યું છે તેનાથી પુરતો ખ્યાલ આવી શકશે કે જુનો કાયદો રદ કરી ખિરીશ હીંદીઓને કેફોડી હાલતમાંથી દુર કરવાની જરૂર છે

૨૭ નવો કાયદો ગેઝેટકરાવાની મજુરી ને માટે મોકલવામાં આવ્યો છે તે સમય માં પણ સ્થાનીક સરકારે જે માણસોનુ નવા કાયદાથી પુરું રક્ષણ કરવું છે તેવા માણસો ઉપર કામ ચલાવવાનુ શરૂ કરી દીધું છે. આમ, એક બાજુએ અને તેટલા માટે સહેલાઇથી ઓળખી શકાય તેવા હીંદીને, તેની પાસે પરમીટ અને લોરડ મીલનરના વખતનુ મરજી આત સરટીફીકેટ હતું, છતાં, પકડવામાં આવ્યો. તે વખતે નવો કાયદો પાસ થયો હતો તે છતાં તેને રજીસ્ટર થવા સિવાય એશીઆટીક ગણી જુના કાયદા મુજબ તેના ઉપર કામ ચલાવવામાં આવ્યું માત્ર ત્રણ આવા કોસ્સા માટે નાતાલની સતાએ પણ જ્યારે તેની પાસે તહોમતદારને ખોડા કરવામાં આવ્યો એટલે ૭ દિવસની અંદર કોલોની છોડી જવાનું કહેવા સિવાય બીજો રસ્તો ન હતો! આ ઉપરથી જોઇ શકાશે કે નવા કાયદાથી જેનું રક્ષણ થયું હોય છતાં જુના કાયદા મુજબ તેના ઉપર કામ ચલાવી બધા કાયદેસર રહીશોને કોલોનીમાંથી કાઢી મુકવાનુ બની શકે તેવું છે.

૨૮ એક બીજો હીંદી, જેને અમલ દાર વરગ ઓળખે છે, પીટરીટઝેનો એક વેપારી જેની પાસે ટ્રાંસવાલમાં રહેવા નું સરટીફીકેટ છે તેના ઉપર જુના કાયદા મુજબ કામ ચલાવી ૭ દિવસની આસાન કેદ અથવા દંડની સજા કરવામાં આવી છે. આ સજા તે આ કોલોનીનો કાયદેસર રહીશ નથી છતાં આપવામાં આવેલ છે તે માટે નથી કરવામાં આવી, પરંતુ તેણે આ મુદ્દાની છાપ આપવાની ના પાડી તેટલા માટે કરવામાં આવી છે તેની તપાસ દરમીઆન સર કાર તરફના મુખ્ય સાક્ષીએ જણાવ્યું કે તે વેપારી ટ્રાંસવાલનો રહીશ છે એમ તે (સાક્ષી) જાણતો હતો અને તેની પરમીટ મેળવનાર સોલીસીટરે પણ ખુશાની આપી કે મેં સાથે જઇ આ માણસની પરમીટ કઢાવી આપી છે. આ વેપારી મી. કાસ રાહીમ ઓસમાને આવા જુલમને માટે દંડ નહિ ભરતાં જેલ જવાનું કબુલ કરવું અને હાલ તે પોકસરસની સરકારી જેલ માં છે. મી કાસરાહીમ ઓસમાન અંગ્રેજી સારી વાંચી જાણે છે અને ચોખ્ખી રીતે અંગ્રેજી સહી કરી શકે છે.

૨૯ આવી સ્થિતિ હોવાથી અરજદાર એસોસીએશન આશા રાખે છે કે આપ નામદાર નવા કાયદાને મંજુરી આપતાં પહેલાં જુનો કાયદો રદ કરાવશો.

બાકીના હીંદીની સ્થિતિ

૩૦ જુનો કાયદો રદ કરવામાં આવે તો કોલોનીમાં દાખલ થવાની બાબતમાં બાકીના એશીઆટીકને નામદાર સરકારની બીજી રૈયતની હારે ગણવામાં કોઇ પણ જાત ઓરતો નથી.

૩૧ ૧૮૮૬ ના ૧૫ નામરના કમી શનર રીજરીઝના કાયદાથી બધા બાકીના

ની સાધારણ પરીક્ષા લેવામાં આવે છે. અને તે કાયદા મુજબ જે એસિયાટીક ફેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરી શકે તેને બીજી રીતે કૉલોનીમાં દાખલ થતાં અટકા વવામાં આવતો નથી. પણ તેને એશીઆ ટીક કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવાનું રહ્યું. અને જો તે રજીસ્ટર ન કરાવે તો તે રજી સ્ટર કહાવ્યા વિનાનો એશીઆટીક ગણો ગણાય. તે છતાં તેને 'ગ્રેન્ડીમીટેડ ૮મી માર્ચ' ૧ ગણી શકાય. મી. સોરાબજી શાપુરજી પ્રમીગ્રંટસ રીસ્ટરીક્શન કાયદાની રૂએ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા. તેને પણ ફરીને દાખલ થવા દેવામાં આવ્યા. કૉલોનીમાં ૭ દિવસ રહ્યા પછી ખુની કાયદા મુજબ રજીસ્ટર નહિ થએલા એશી આટીક તરીકે તેને પકડવામાં આવ્યા. મી. સોરાબજીએ મરજીઆન રજીસ્ટરને માટે અરજી કરી હતી. પણ તે અરજી લેવામાં આવી નહિ. તેણે ખુની કાયદો સ્વીકારવા ની ના પાડી. ચારલસટાઉનના ટાઉન ક્લાર્ક અને બીજા અમલદારો તરફથી તેને સારા સરટીફીકેટો મળેલાં હતા. બૅંક સરમના મેજીસ્ટ્રેટે તેની અરજી સાથે ભલા મણ કરી હતી. તેણે ગુજરાત કાર્ટરકુલ ના સાતમા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કર્યો છે અને ચારલસટાઉનની કોરટમાં ઘણી વખત ઇંટરપ્રીટર તરીકે કામ કરેલું છે. ખુની કાયદા મુજબ તેના ઉપર કામ ચાલ્યા પછી કૉલોની બેઠવાની તેને નોટીસ મળી. તે સિવીલ સરવન્ટ હોવાથી આવી નોટીસ કબુલ રાખવાની તેણે ના પાડી તે ઉપરથી તે ૫ ઉપર કામ ચાલ્યું. અને તેને એક મહી ની કી સખત મજુરીની જેલની સજા કર વામાં આવી. જેલ ન ભોગવવી હોય તો કાંઇ દંડ આપવાની વાત પણ જણાવવા માં આવી નહતી. મી. સોરાબજીએ જેલ નો એક મહિનો પુરો કર્યો અને છેલ્લે દિવસે ચુપકીથી તેને દેશપાર કરવામાં આવ્યા.

૩૨. અરજદાર એસેસીએશન નમુના પુર્વક જણાવે છે કે અગ્રેજી સંસ્થાનોમાં અગ્રેજની બક્ષાર ફીદી રહિત ઉપર આવી વર્તણુક ચલાવવાનો આ પહેલો દાખલો છે.

૩૩. મી. સોરાબજીના કેસથી જોઇ શકાય છે કે ઇમીગ્રંટસ રીસ્ટરીક્શન કાય દામાં કોઇ માણસ ઉપર ચામડીના રંગના વાંકને લઇને અટકાયત કરવામાં નથી આવતી. અને તા. ૨૨ જુલાઇના રોજ ટ્રાંસવાલની વડી અદાલતમાં સરકારે વિરૂદ્ધ મકુલો કેસ આવ્યો તે વખતે પણ ઉપરની હકીકત બરાબર છે એમ જણાવવા માં આવ્યું હતું.

૩૪. ખુની કાયદો જે રોકે ભણેલ નથી તેવાને ઓળખાવવા માટે છે, છતાં તે કાયદો ભણેલ હીંદીને અટકાયત કરે છે

૩૫. અરજદાર એસોસીએશન નમરતા પુર્વક જાહેર કરે છે કે બીજા સંસ્થાનોમાં જેમ ભણેલા હીંદીને બીજા કોમ પણ ભણેલાની માફક ફેળવણીની પરિક્ષા લઇને દાખલ થવા દેવામાં આવે છે તેમ ખુશ્યા આપ । દેવાની રજા હોવી જોઇએ. આવા એશીઆટીકોને કાયદામાં જણાવેલી રીત મુજબ ઓળખાણ આપ્યા તેની પાસે સરટી ફીકેટ રાખવાની કોઇપણ રીતે જરૂર નથી. એ અપમાનકારક તથા ઘણું અપમાનકારક તથા તેની પદવીને નહિ છાજતું જણાય.

૩૬. અરજદાર એસોસીએશન આપ નામદારનું ધ્યાન ખેંચે છે કે પરદેશીઓ, જો તે ગોરા હોય તો, અને દક્ષિણ આફ્રિ કાના નેટીવો કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરે તો ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે છે. આવી રીતે અંગ્રેજની ફેળવાયેલી હીંદી રૈયત ઉપર જણાવ્યા તે કરતાં વધુ કડકા ભરેલા કાયદાની અમલવારી કરવામાં આવી છે.

૩૭ દક્ષિણ આફ્રિકાના વતની મહાજ્ઞ લોકોને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાની છુટ રાખવામાં આવી છે એ વાત બરાબર છે. પણ તેવા હક દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા હીંદીઓને શામાટે ન મળે તેનું એ કારણ બતાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ સ્વદેશ છે અને હીંદુસ્તાન એ પરદેશ છે.

૩૮ એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ભણેલ હીંદીમાટે ટ્રાંસવાલના કરવાના ખુલ્લા રાખવાથી 'અરબો-ફેળવાયલા હીંદી જુદાનીઆ' કૉલોનીમાં ઘણા આવી પડશે. અને તેઓ આ કૉલોનીના ગોરાઓ સાથે હરીફાઇમાં ઉતરશે. અરજદાર એસોસી એશને કદી આવી માગણી કરી નથી. ભણેલાઓની કેટલી સખત પરીક્ષ લેવી એ બાબત કોઇ જનતા સવાલ ઉઠાવવા માં આવશે નહિ. ફેળવાયેલ હીંદીઓ સામે રંગ તથા વતનીને નામે જે અટકા યત મુકવામાં આવે છે તેની સામે ફેળવણી ના કાયદાને લઇને દર વરસે ઘણાં થોડા હીંદીઓ દાખલ થઇ શકે છે

૩૯ અરજદાર એસોસીએશનની માગણી એવી છે કે ઉંચા ફેળવણી પામેલા હીંદી જેવા કે બારીસ્ટર, ડાકટર, કે પદવીધારી ડીગ્રી ધરાવનારા કૉલોનીમાં હક પુરવક દાખલ થઇ શકવા જોઇએ. આવા માણ સની અત્રે વસતી કામને માટે કુદરતી રીતે જરૂર છે.

૪૦. એમ બતાવવામાં આવ્યું છે કે જુના કાયદાની માફક નવા કાયદાની ૧૬ મી કલમથી ભણેલ હીંદીમાટે રસ્તો ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો છે. પણ આ વાત બરાબર નથી. તે કલમ મુદતની પરમીટ માટેની છે તેથી કરીને તેવી પરમીટ ધરા વનારને કોઇ સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કરવાની જોગવાઇ નથી મળતી અરજદાર એસોસી સીએશનની સમજ મુજબ તે કલમ ભણેલ અથવા વગર ભણેલ એશીઆટીકો આ કૉલોનીમાં અમુક મુદતને માટે રહી શકે તથા વેપારી વરમ પોતાના ધંધા માટે બેના અથવા બીજા કોઇને મુદતની પરમીટથી બોલાવી શકે તેટલાજ માટેની છે.

૪૧. અરજદાર એસોસીએશન જે છુટ માગે છે તે જુદા પ્રકારની છે. ગમે તેવી અઘરી પરીક્ષા લેવામાં આવતાં છતાં જે હીંદીઓ ફેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરી શકે તેવાને ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ આપવા દેવાની રજા હોવી જોઇએ. અને તેમને રજીસ્ટર વગેરે કહાવવાની જરૂર નહિ રહેવી જોઇએ

૪૨ કૉલોનીમાં દાખલ જે ભણેલા હીંદી છે તેમણે જે રજીસ્ટર કહાવ્યાં છે તે સરકારને મદદ કરવાનો હાથવો બેસાડવા ની નેમથી અને કૉલોનીમાં દાખલ થવા માટે જેઓની છુટ ઉપર બીનજરૂરી અને જોરી અટકાયત મુકવામાં આવે છે તે દુર કરાવવાના હેતુથી કહાવેલાં છે.

૪૩. લગાણ પહેલાં એશીઆટીકો છુટથી આ કૉલોનીમાં આવી શકતા એ આ ન ધ્યાનમાં લઇ સલાહ અપા પછી પીસ પ્રીઝરવેશન નામના કાયદાથી અમુક અકુશ મુકવામાં આવ્યો. ૧૯૦૭ના ખુની કાયદા થી કયા એશીઆટીકો આવી શકે તે નક્કી થયું. પણ તે કાયદાથી કૉલોનીમાં વસી શકે તેવા એશીઆટીકોને રજીસ્ટર થવાની ઓફરણ કરવામાં આવી છે. આ કાયદો થયો ત્યાંસુધી એશીઆટીકોને યુરોપી અનની માફક પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદા મુજબ પરમીટ મળે તેવું હતું. અને તેવી જનતની પરમીટ કેટલાકને મળેલી પણ હતી. પછી ઇમીગ્રંટસ રીસ્ટરીક્શન કાયદો થયો. આથી પીસ પ્રીઝરવેશન ગોરરીનન્સ રદ થયું અને નવા આવનાર ભણેલ હોય તો તે કેળવણીની પરીક્ષા આપી દાખલ થાય એવું ઠરવું. આમ, ખુની કાયદા સિવાય ભણેલ એશીઆટીકા ને કૉલોનીમાં દાખલ થવાની અટકાયત કદી મુકવામાં આવી નથી. અને નહતા માટે અદાલતમાં દલીલમાં આવ્યું છે કે હીંદીઓ નવી નવી ગામડાં કરતા જાય

છે તે ખરું નથી. આ સવાલ પ્રથમ કોલોની વસાહત સેક્રેટરીએ કાયદો રદ કરવા નો જે ખરડો ઘડેલ તેમાં ઉઠાવ્યો હતો. તેણે ઇમીગ્રેટર્સ રીસ્ટ્રીક્શન કાયદામાં એવો ફેરફાર કરવાનું જણાવ્યું કે કોઇ પણ બ્રિટિશ એશીઆટીક કોલોનીમાં દાખલ થઇ શકે નહિ.

સત્યાગ્રહ

૪૪. ૧૯૦૬માં લંડનથી ડેપ્યુટેશન મોકલવામાં આવ્યું હતું તેણે કરેલ ખુલાસા વાર અરજ ઉપર આપ નામદારે લક્ષ નહિ આપતાં જુની કાયદાને મંજુરી આપી તેને માટે અરજદાર એસોસીએશન ઘણી ઉંડી દીલગીરી જાહેર કરે છે.

૪૫ ડેપ્યુટેશને આપ નામદારની પાસે ૧૯૦૬ના સપ્ટેમ્બરમાં એમ્પાયર થીએટર માં મળેલી માસ મીટીંગે કરેલ ચોથા ઠરાવ ની હકીકત રજુ કરી હતી. તે ઉપર અરજદાર એસોસીએશન આપ નામદારનું કરીને ધ્યાન ખેંચે છે તે ચોથો ઠરાવ આ મુજબ છેઃ " જો લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલ, સ્થાનીક સરકાર તથા વડી સરકાર દીદીની દાદ નજર સાંભળે તો આ મીટીંગનો દરેક માણસ અંત:કરણ પુરવક અને આથી નૈમતથી એવો ઠરાવ કરે છે કે આવો ગુલામ કાયદો કબુલ કરવાને બદલે તેમાં ફિરીશને છાજતા એવા ધોરણ પ્રમાણે ચાલવાં બહાર જેલમાં જવું એ પસંદ કરે છે અને ત્યાંસુધી આરરાદ પોકારો ન કરે ત્યાંસુધી જેલમાંજ રહેશે "

૪૬. નામદાર વડી સરકારે આ ઠરાવ ઉપર વજન મુકેલું જણાતું નથી. પણ મીટીંગે આ વાત કેટલી અત્યની ગણી છે તે ત્યારપછી તુરત બનાવો ઉપરથી જોઇ શકાશે.

૪૭. ૧૯૦૭માં સ્થાનીક સરકારને અરજ કરી હતી તેમાંનો એક પારીગ્રાફ નીચે મુજબ છે. " જે મુશ્કેલી ઉભી થઇ છે તે કાયદો રદ કર્યા વિના બીજી કોઇ રીતે દુર થાય તેમ નથી. અમારા નમ્ર મત પ્રમાણે તે કાયદો અમારા દરજ્જાને નહિ જાજે તેવો ધર્મની લાગણી દુભાવનારો અને ગોરા ગુન્હેગારોને લાગુ પાડી શકાય તેવો છે. તે ઉપરાંત સાચા સહેરી તરીકે અને પ્રજાનો ડર દુખીને અમે પવીત્ર રીતન ખાત્રી છે કે આવા ખુની કાયદાને તાબે નહિ થશું પણ તેમ કરતાં જેલ, દેશપાર અથવા અમારો માલ જપ્ત કરવા પડશે તો જે કાંઇ સજા થશે તે અમે ઉઠાવશું. "

૪૮. તે અનુસાર પડવાના હેતુથી (કાયદો રદ કરાવવાનો હેતુ) કામ કરતાં વધુ દીદીઓએ જેલ ભોગવી છે, કેટલાકે પોતાના માલ વેચવાની દીધા છે, કેટલાકે સરકારી અને ખાનગી નોકરીઓ જતી કરી છે, અને લગભગ આખો કોમે પૈસા સબંધી મોટું નુકશાન સહન કરવું છે તે એટલે સુધી કે કેટલાક તો ખરેખર કંગાલ સ્થીતિમાં આવી પડયા છે.

૪૯. ભારે દુઃખ દુર કરવા માટે અરજદાર એસોસીએશને આ ધોરણ પસંદ કરેલું છે. કેમકે આ ધોરણ અંગ્રેજની પ્રતિષ્ઠાને મેળવી ધરાવતી અને સ્વમાન જાળવવાને ઇચ્છા રાખતી પ્રજાને માટે દરેક રીતે સંપુરણ છે

૫૦. અન્યા ધોરણને કોઇ સારા શબ્દ ની ખામીને લીધે " રેસીસ્ટ-રીઝીસ્ટ-સ " નામ આપવામાં આવેલ છે પણ તેનો અર્થ જેનો કાયદા ચડવામાં કોઇપણ જાતનો અવાજ નથી તેવા ફિરીશ દીદીઓ, સામે તેમને ' કિ છાંડે તેવા કાયદા ચડવામાં આવે છે તેની સામે થવાને મરતબા ભરેલો રહ્યો છે.

૫૧. અમે નમ્રતા પુરવક જણાવીએ છીએ કે ' રેસીસ્ટ-રીઝીસ્ટન્સ ' શબ્દમાં ' રેઝીસ્ટન્સ ' એટલે ' સામે થવાપણું ' અર્થ થાય છે પણ દાદ મેળવવામાટે જેલમાં જઇ પોતાની જાતને દુઃખ દેવું તેમાં ' સામે થવાપણું ' બીલકુલ રહેતું નથી.

૫૨. અરજદાર એસોસીએશનને અત્ર ા ઉપરથી જણાવું છે કે અંગ્રેજ રાજ્યમાં સહેનશાહની કોઇપણ રજુવત દાદ મેળવવા માટે જ્યારે દુઃખ ઉઠાવવા તત્પર થાય છે ત્યારે તેનાં દુઃખ તરતજ દુર કરવામાં આવ્યાં છે.

૫૩. દીદીઓ બજારમાંથી માગ્યા છે કે અંગ્રેજના રાજમાં કાયદાની નજરે બધી પ્રજા એક સરખી છે. પણ તેમ છતાં જ્યારે કોલોનીમાં તેઓ આવી માગણી કરે છે ત્યારે તેમને બનાવવામાં આવે છે અથવા તેમને ઉંચત ગણવામાં આવે છે

૫૪. ફિરીશ દીદીઓને ફરેંચાઇઝનો હક નથી, અને કોલોનીની પ્રજાની આવી લાગણી છે તેવા વખતે તેવા ફરેંચાઇઝની આશા પણ રાખતી નથી એટલે તેઓની પાસે જો કાંઇ હથીયાર રહ્યું હોય તો તે એ છે કે રાજ્યકર્તાઓને અરજી કરવી અને તે અરજી ખરા જુસ્સાથી કરી છે તે બતાવવાને દુઃખો ઉઠાવવાને તત્પર થવું.

૫૫. દીદીઓની લાગણી બાબત આ અરજદાર એસોસીએશન કહી શકે છે કે દીદીઓના મોટા ભાગે દુઃખ ઉઠાવવાનું ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે. અને જ્યાં સુધી દીદીઓની અરજ આમ ચાલુ જેલોમાં વધારવાના કોલોનીઓમાં જેલોમાં આપવામાં ન આવે ત્યાંસુધી નવા કાયદાના લાભ પણ કબુલ રાખવા નહિ.

છેવટ

૫૬. છેવટમાં અરજદાર એસોસીએશન નમ્રતા પુરવક અરજ કરે છે અને જાહેર કરે છે કે કોલોનીમાં વસતા દીદીઓ ખુની કાયદો રદ કરાવવાની અને બધીઓને ના હક તેમના દરજ્જા મુજબ સાચવવાની જે દાદ માગે છે તે દાદ જો વડી સરકાર ન આપી શકે તો તેણે મહારાણીને. ૧૯૦૬ નો દરજ્જો પાછો ખેંચી લેવો. અને તેઓને કહી દેવું કે " અંગ્રેજ રૈયત " નો અર્થ જેરાઓ જુદે જુદે કાળાઓ માટે જુદો જુદો છે

સોગંદ નામા

ઉપરની કલમ ૬૭ માં જણાવેલ જે સોગંદનામા આ અરજી સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યા છે તે નીચે મુજબ છેઃ

મી. પોલાકનું સોગંદનામું

હું, હેનરી સેલોમન લેઓન પોલાક, જોહાનીસબરગનો રહીશ, પ્રતીજ્ઞા પુરવક નીચેની હકીકત જાહેર કરું છું: હું અંગ્રેજ રૈયત છું મારો જન્મ ઇંગ્લાંડ માં થયો છે અને ટ્રાંસવાલનો વતની થયો છું. આ કોલોનીમાં પારસીઓ ઢરી બોટર તરીકે મને ઓળખવામાં આવેલ છે. ટ્રાંસવાલની વડી અદાલતનો હું એટર્ની છું અને ટ્રાંસવાલની ફિરીશ ઈંડિઅન કોંગ્રેસ કમીટીનો મદદનીશ-સેક્રેટરી છું. આ દાદાને અંગે, એશીઆટીકો સાથે સુલેહ થઇ ત્યારબાદ તરતજ તા. ૧૦ ડીસેમ્બર ૧૯૦૬ ના રજીસ્ટરનું કામ શરૂ થયું તે કામને માટે મારે વખતે વખત કેટલીક હકીકતોની ઓફિશ્યલ ફિકરછટર ર મી ચમનીને સાથે ચરચા કરવાનો પ્રસંગ આવતો હતો. તેણે મને રજીસ્ટરેશન ઓફીસમાં કહેલું કે જો રજીસ્ટરેશન રજીસ્ટર સંતોષકારક રીતે પુરું થશે તો. અલબત્ત, પારસી મેન્ટ મળશે કે તરતજ, કાયદો રદ કરવામાં આવશે. મને બરાબર યાદ છે કે, (જોકે મે તેની પાસ નોંધ નથી કરી) મી. ચમનીએ રજીસ્ટરેશન ઓફીસમાં અવતા જતા કેટલાક માણસોને આવી હકીકત કહેલ છે.

જોહાનીસબરગ, ૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૦૮.

(સહી) એચ. એસ. એલ. પોલાક.

મારી સમક્ષ

(સહી) ચાર્લ્સ એચ. રમીથ,

સુલેહના અમલદાર.

મી. ચંપા નાયડુનું સોગંદનામું

હું, ચંપા નાયડુ, જોહાનીસબરગનો રહીશ, પ્રતીજ્ઞા પુરવક નીચે મુજબ જાહેર કરું છું: તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ કોલોનીમાં વસતાં

હરી ઉપર ખુની કાયદા બાબત સુલેહનો જે કાગળ લખી ગેા હતેા તેમાં સહી કર નારમાંનેા હું એક હતેા. તે કાગળ લખ્યેા ત્યારે મે સાપુરષ રીતે માન્યુ હતુ કે એશીઆટીકેાએ મરજીઆત રજી સ્ટર કઢાવ્યા બાદ કાયદેા રદ કરવામાં આવશે. સરકારની સગવડતા જાળવવા ખાતર આ બાબત તે કાગળમાં ભભમ રીતે લખવામાં આવ્યુ હતુ. મરજીઆત રજીસ્ટર થાય તેને આ કાયદેા લાગુ ન પડે એવુ લખવાનેા હેતુ એ હતેા કે એશીઆટીકેા પેાતાની ફરજ ગણીને બનતે એટલે ખુની કાયદેા કાયમ રાખવાની સર કારને જરૂર નહીં રહે અને તેથી સ્વાભા વીક રીતે તે કાયદેા રદ કરવામાં આવશે. પરતુ કાયદેા રદ કરવાનુ ચેાક્કસ વચન કેાલેાનીઅલ સેક્રેટરીના અને મી ગાંધી જે આ કાગળમાં પહેલી સહી કરનાર હતા તેના મેળાપ વખતે મળવાનુ હતુ કેાલેાની અત્ર સેક્રેટરીને કાગળ મેાકલ્યાને બે દીવસ થયા પછી મી. ગાંધીને પ્રીટેારીઆ બેાલાવવામાં આવ્યા હતા. તે પ્રીટેારીયા થી પાછા આવ્યા ત્યારે બધા કેદીઓને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા, અને તેજ દીવસે એટલે શુક્રવાર તા. ૩૦ ઝનબુઆરીના રેાજ હીંદીઓની મીટીંગમાં બપેારે તેમણે જાહેર કર્યુ હતુ. આ મીટીંગમાં મી. ગાંધીએ જાહેર કરયુ કે જો હીંદીઓ સલાહ ની સરતેા બરાબર પળશે એટલે કે મરજી આત રજીસ્ટરને માટે અરજી કરશે તેા જનરલ સ્મટસે કાયદેા રદ કરવાનુ વચન આપ્યુ છે.

પછી સલાહ અમલમાં આવી અને મી. ગાંધી ઉપર હુમલેા થયેા. તે વખતે મી. પ્રસપમીથ મારબાવામાં સાથે હતા. અને મી. મી ગાંધીને બચાવ કરવા જતા મને પણ માર પડયેા. આવી સ્થીતીમાં પાટા બાંધી હું રજીસ્ટરેશન ઓફીસે ગયેા અને અમલદારેા ને મદદ કરી. આમ હુમલેા થવાનુ કારણ તેા એટલુજ હતુ કે હુમલા કરનારાઓને શકા પડી હતી કે મી. ગાંધીએ બરાબર કામ કરયુ નહીં અથવા તેા સરકારે કાયદેા રદ કરવાનુ વચન આપ્યુ હેાય તેા તે વચન બરાબર પાળશે નહીં. હુમલેા કર વાનુ બીજુ કારણ એ હતુ કે અગેાનેા એ રજીસ્ટર થતી વખતે દશ આંગળાંની છાપ આપવાની વાત કબુલ રાખી. આ વાતથી ખાસ કરીને પઠાણેાને બહુ ચીડ ચઢી. મરજીઆત રજીસ્ટર કરાવવા તથા જે સલાહ થયેલ છે તે વાજબી છે અને કાયદેા રદ થશે એમ સમજાવવાનુ કામ મારી અને મારા મીત્રે ઉપર પડયુ હતુ.

આ સબંધમાં એશીઆટીક રજીસ્ટરાર મી. ચમની સાથે મારે અનેક વખત કેટલીક બાબત વીવેચન થયુ હતુ. તેમાં મી. ચમનીએ એ કલ્પ મને જણાવેલુ કે એશીઆટીકેાએ મરજીઆત રજીસ્ટર લીધા પછી કાયદેા રદ કરવામાં આવશે. કાયદેા રદ કરવા બાબત ગેઝેટમાં જે નેાટીસ બાહેર કરવાની હતી તેના ખરડેા મી. ચમની મી. ગાંધી પાસે લઇ ગયા હતા તે પણ મારી જાણમાં છે. કાયદેા રદ કરવાની તેમને ખાત્રી આપવામાં આવી હતી તેથી જ મારા ભાઇઓને તેવી ખાત્રી આપી. અને તેવી ખાત્રી વગર કેમે સલાહ કબુલ સ્વીકારી નહેાતે.

[સહી] સી. કે. રંગી નાઇડુ
મારી સમક્ષ

[સહી] એ. એસ. સી. બારટરેાન
સુલેહના અમલદાર

મી. પી. કે. નાઇડુનુ સોગનનામુ

હું, પી. કે નાઇડુ, જોહાન્સબરગનેા રહીશ પ્રતીજ્ઞા પુરવક નીચે મુજબ જણાવુ છુ: સુલેહના સબંધમાં મી. ગાંધી ઉપર હુમલેા કરવામાં આવ્યેા હતેા તે દીવસે ચેાથા કલાક પછી હું રજીસ્ટરારની ઓફીસે ગયેા અને મરજીઆત રજીસ્ટરની અરજી ની પહેાંચ ખુની કાયદા મુજબ આપવામાં આવતી હતી તેની સામે વાંધે દરશાવ્યેા. અને કહ્યુ કે હીંદીઓ કાયદેા કબુલ કર વાના નથી અને કાયદેા રદ કરવામાં આવશે એવી ખાત્રી આપવામાં આવી છે તેટલાજ સારૂ હીંદીઓ મરજીઆત રજીસ્ટર થાય છે. તે વખતે મી. નાઇડુ હાજર હતા અને મી. ચમનીએ અમને બરાબર રીતે ખાત્રી આપી કે મરજીઆત રજીસ્ટર પૂર્ણ થયા પછી કાયદેા ચેાક્કસ રદ કરવામાં આવશે. ખુની કાયદાનાં પત્રકેા ઉપયેાગમાં લેવાયાં છે તે ભુલથી થયેલ છે. અમને વધારે ખાત્રી કરવા માટે રજીસ્ટરાર પાસે બીજી ટાઇપ રીટન નકલેા હતી તે બતાવી તેમાં ખુની કાયદાનુ નામ નહેાતુ.

જોહાન્સબરગ તા. ૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮

(સહી) પી. કે. નાઇડુ
મારી સમક્ષ
(સહી) જે. રીલ.
સુલેહના અમલદાર

મી નાઇડુ કામાનુ સોગનનામુ

હું, નાઇડુ કામા, જોહાન્સબરગનેા રહીશ, પ્રતીજ્ઞા પુરવક નીચે મુજબ જાહેર કરૂ છુ. આજની તારીખની મી. પી. કે. નાઇડુએ કરેલ સોગનનામું મે વાંચેલ છે. અને તેમાં લખેલુ બરાબર છે એમ જાહેર કરૂ છુ. જે સલાહ થઇ છે તે કબુલ રાખવાનુ લેાકેાને સમજાવવામાં મે પણ ભાગ લીધેા છે. મી. નાઇડુની સમક્ષને મી. ચમની સાથે મેળાપ થયેા તે ઉપરાંત બીજી ઘણી વખતના મેળાપમાં મારા કામમાં સગવડ થાય તથા લેાકેાને શાંત કરી શકાય તે માટે મી. ચમનીએ મને કાયદેા રદ કર વામાં આવશે એવી અનેક વખત ખાત્રી આપેલી હતી.

જોહાન્સબરગ તા. ૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮.

(સહી) નાદીર કામા
મારી સમક્ષ
(સહી) જે. રીલ.
સુલેહના અમલદાર.

મી. એન્ડ્રુસનુ સોગનનામું

હું એ. એમ. એન્ડ્રુસ, જોહાન્સબરગ નેા રહીશ પ્રતીજ્ઞા પુરવક નીચે મુજબ જાહેર કરૂ છુ: મરજીઆત રજીસ્ટર માટે વેાન બ્રેડીસ રકમેરમાં ઓફીસ ખુલી તેને બીજે કે ત્રીજે દીવસે હું અરજી કર વાને ગયેા હતેા. મી ચમનીએ મને અંગુઠાની છાપ આપવાનુ કહ્યું. મે તે આપવાની ના પાડી. અને બધેલ હીંદી ઓને અંગુઠા આપવામાંથી મુકત કરેલ છે તે મુજબ મને તેવેા હક છે એમ જણાવ્યુ. અને કહ્યું કે ગયેલી વખતે ખુની કાયદા મુજબની રસીદેા આપવામાં આવતી હતી તેથી મને કેટલીક શંકા થઇ હતી પછી મી ચમની એ મારી સાથે કેટલીક દલીલેા કરી અને આખરે જણાવ્યુ કે સરકારને ઓળ ખાણ કાઢવામાં મદદગાર થઇ પડે એટલા માટે મારે અંગુઠાની છાપ આપવી. તેણે મને કહ્યું કે અગેાનેાએ આંગળાંની છાપ આપી છે. બધા આંગળાંઓ તેમણે સરકાર ને મહેરબાની દાખલ આપ્યાં છે. કાયદા સાથે તેનેા કાઇ રીતે સબંધ નથી. કાયદા મુજબની પહેાંચેા જે આપવામાં આવી છે તે મત્ર કલાર્કની ભુલને લીધે અપાઇ છે અને મરજીઆત રજીસ્ટર પુરૂ થશે એટલે તે કાયદેા રદ કરવામાં આવનાર છે. તે વખતે મી. પી. કે. નાઇડુ હાજર હતા.

જોહાન્સબરગ તા. ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮.

(સહી) એ. એમ. એન્ડ્રુસ
મારી સમક્ષ
(સહી) એલ. લીંગાનલ મેાલ્ટસમીડ
સુલેહના અમલદાર.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો છપાવા દરમ્યાન બનવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાહીથી લખવા.

૩ નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી ખાતરને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બનવી રાખવ અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬ છપાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર કરવું.– અધિપતિ.

કેટલાક ચરચાપત્રીઓ તરફથી તેમના કાગળો આખા નાખવાની બાસ બલામણો અમને કરવામાં આવે છે તે સાહેબોને અમે જણાવવાની રજા લઈએ છીએ કે અમારી જગ્યા ઉપર ધ્યાનુ દોવાથી ચરચા પત્રો વગેરે બાબત અમે ટુંકા કરી સાર આપવાનો ઠરાવ કરેલ છે.

આ વખતે વધારે પાનાં આપવા છતાં ઘણાં બાકી, ચરચા પત્રો વગેરે આ અંકમાં અમે આપી શકતા નથી.

અખબારપત્રીઓને જવાબ

મી. આજમખાં રહીમખાં (ઉપરાંત)— સર હેનરીએસે કહ્યું છે કે ટોપી અથવા જોડા ન ઉતારવા હોય તો સલામ કરવી, બોટલે તમારો કાગળ છાપવાની જરૂર જોતા નથી.

ન્યુલેંડના દાદી—તમારા નામની સાથે કાગળ છાપી શકીએ. નહિ તો ન છપાય.

હુસેન ઇસ્માઈલ (દાદી)—તમે સરનામું નથી લખતા. તમારો કાગળ ઉકેલી નથી શકાતો તો ચોખ્ખા અક્ષરે લખશો.

અ. ઇ. ચેા.

પરચુરણ ચરચા

લેડીસ્મીથથી એક લખનાર જણાવે છે કે ડરબનથી નાતાલ ઈંડિઅન કોંગ્રેસનો તા. ૮ ના રોજ ટેલીફોન આવ્યો કે આગેવાનોને ૩ માસ અને બીજાઓને ૧ અઠવાડીઆની જેલની સખત મજુરીની સા. થએલી છે. બંનેના બોલ કોંગ્રેસના મતને બરાબર મળતા નથી છતાં આ ખબર સાંભળી તેઓએ સજા માટે દિલગીરી જાહેર કરવા તરતજ દુકાનો બંધ કરી હતી સોસાયટી અને બાનમી મહમ્મદીએ ટિલેગ્રામના તાર મોકલ્યા હતા. અને રાત્રે મીટીંગ કરી સજા સામે વાંધો દર રાખવાના ઠરાવો પાસ કર્યા હતા. એક મહમ્મદની દુકાન બંધ નહોતી થઈ તે બહુ અફસોસની વાત છે. અહીંવાળાએ જણાવેલ છે કે હવેથી કોંગ્રેસ સાથે રહી ટરાંસવાલ સરકારના બાકીઓને મદદમાં સામેલ રહેવું. અત્રેના સાહેબો ઉપરજ્યું કરી ટરાંસવાલ પૈસા મોકલવાનો તથા અહીંના ખરચે લેડીસ્મીથમાંથી એક ડજન કેળવાએલા, લોર્ડ મીલનરના વખતની પરમીટવાળા, જુના બરા હકદારોને ટરાંસવાલની લડત માં ભાગ લેવા મોકલવાનો વિચાર કરે છે.

નવસારીથી મી. નજરઅલી લખે છે કે તા. ૮ ના રોજ ડરબનથી કોંગ્રેસના એક રેટરીનો તાર મળતાં અત્રે બધી દુકાનો બંધ કરવામાં આવી હતી. આસપાસના દુકાનદારોને પણ ખબર આપવામાં આવી હતી. મી. દાઉદ મહમદ તથા નાતાલના બીજા આગેવાનોએ જે રાજખુશીથી જેલ ભોગવી છે તે ભાઈઓને મુબારકબાદી મોકલી એબીએ કે ખુદાપાક તે લોકોને જીઆદા હીંમત દીએ અને તેમના સગાવહાલાને સબુર અને હીંમત આપે.

મી.દાઉદ ઇસ્માઈલ કડવા પોસ્ટઓફીસ્ટરથી લખી જણાવે છે કે ડરબનના રોહીઆઓને જેલ મળી તેનો કોંગ્રેસ તરફથી તાર મળતાં તા. ૯ના રોજ બધો રોજગાર બીલકુલ બંધ રાખવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ બેહદ દીલ ગીરી એટલીજ છે કે અતરે મારબરમવાળા મી. હુસેન ઇબરાહીમ ઈંજારે દુકાન બંધ કરવા કબુલ કરેલું છતાં આગલા દરવાજા બંધ રાખી પાછલે દરવાજેથી ઘરાકોને અંદર લઈ જઈ વેપાર ચાલુ રાખ્યો. આ વિષે ની ખબર પડતાં તેમને કહેવામાં આવેલું પણ તેમણે માન્યું હતું નહીં.

ડરબનથી મી. મહમદ અહમદ મેાટાલા લખે છે કે ડરબનના સાહેબોને જેલ મળી ત્યારે બધા દુકાનદારોએ દુકાન બંધ રાખી હતી. જ્યારે ફ્રેલ્ડસ્ટરીટમાં મી. મહમદ ઈબ્રાહીમ વાંકડની દુકાન ખુલી હતી એ બીના બહુ દીલગીરી ભરેલી ગણાય. જે આગેવાનો કોમને માટે જેલ ભગવે છે તેને માટે આપણે બાટલું કરવું તે ફરજ છે. આપણે એમ ન સમજવું જોઈએ કે ફકત ટરાંસવાલ માટેજ આ જાગ ચાલી રહયો છે. આપણે માથે લાઈસેન્સનાં વાદળાં આવી રહયાં છે. ખુદાના હુકમથી ટરાંસવાલની ફતેહ થાય તો આપણી પણ ફતેહ થવાનો સંભવ છે

'કોમના હમદરદી' એ ઉપનામથી એક ચરચા પત્રી લખે છે કે જ્યારે મી. દાઉદ મહમદ તથા બીજા જેલમાં ગયા ત્યારે ડરબન માં ચાર દુકાનદારોએ દુકાન ઉઘાડી રાખી અને મારબીટવાળાઓએ પોતાના બાજુપાસની દરકાર નહીં કરતાં બીજનેસ બંધ રાખ્યું. એક માણીવાળાએ ખબર સાંભળતાં થતો રોકડો જવા દીધો. [અમને દુકાનદારોનાં નામ મળ્યાં છે પણ 'કોમના હમદરદી' પોતાનું નામ બહાર નથી પાડતા એટલે અમે દુકાન ઉઘાડી રાખનારનાં નામ છાપી નથી શકતા. છતાં એ પ્રમાણે દુકાન ઉઘાડી રખાઈ હોય તો આપણે ચરમાવા જેવું છે. ગ. ઇ. ચે.]

માલવરનથી મી. અહમદ મહમદ કાજી ટરાંસવાલની લડત માટે નીચે મુજબ ઈબાદત કરે છે. "બધીત હમો અલ્લાહના છીએ અને બધીત હમો તેના તરફ ફરી જનાર છીએ. ઓ અલ્લાહ તું અમારી મુશીબતનો સવાબ આપ અને તેથી સારૂં બદલો અને આપ."

બોકસબરગથી મી. એન. આર. સુદીવાલા લખે છે કે:–રવામી સંકરાનંદ અત્રે અને મેસરસ. એન. આર. સુદીવાળા, એ. એન. નાઈડુ અને મુલતાની મહારાજના પરિશ્રમે ઉઘરાણું કીધું છે; જેમાં પા. ૪–૬–૦ આવેલા છે. બીજા ઉઘરાવવાના બાકી છે. રવામી જી આફ્રીકા ઉતરવા પહેલા અત્રેના હીંદુ ભાઈ ઓની ઈચ્છાનુસાર મળેલી રકમની વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.

મી. આમદ દીમોલ લેાન્ચર હુગેલાથી લખી જણાવે છે કે તા. ૮ના રોજ ડરબનના રોહી આઓ વિગેરે જેલમાં ગયા તેનો શોક પાળવા દુકાનો બંધ કરવા બાબત જે તારો ડરબન કોંગ્રેસ તરફથી કરવામાં આવ્યા હતા તે સાંકેતીક તાર અત્રે મી કાજી સદરૂદીનના નામ થી આવ્યો હતો. તે તેમની ગેરહાજરીમાં તેમના નોકરે નહીં દેખાડતા સાંજે સાત વાગે પંચાયતી દરેકને ખબર કરી હતી. આથી અમો અનાજબાકીએ દુકાનો બંધ કરી રાખ્યા નહીં આ સહીત બે વખત એ મુજબ બન્યું છે. હવેથી કોઈ પણ કામસર તાર કરવો હોય તો બીજા કોઈ પણ હીંદી વેપારીને નામે તાર મોકો જોઈએ કે જેથી દરેકને તુરત ખબર આપવામાં આવે.

. મી. ખરસેદજી દેશાઇ કરસનદાદોરથી લખી જણાવે છે કે કરબનના રોહીઆ અત્રે આવેલા ત્યારે અહીંની દુકાન વાળાઓએ સાથે મળી આ ગામમાંથી પા. ૬૨ નું ઉઘરાણું કરેલું. આ ઉપરાંત આગલા ઉઘરાણાના પઈસા મી. અહમદ ઇબરાહીમ શાહ પાસે પા. ૨૫-૧૬-૯ ઉપર હતા તેમાંથી ઉપલી રકમ તે સાહેબોને આપવામાં આવી હતી. એટલે આ ગામમાંથી પા. ૯૭ ઉપર મળ્યા છે. આમ બીજાં ગામો રીતસર ફાળો આપે તો બી. બી. એસોસીએશન સારી સ્થીતિમાં આવે ને દરેક ઉપયોગી કામો સારી રીતે કરી શકે.

મી. ભાણાભાઇ લોવર પારલથી જણાવે છે કે કેપટાઉનની એસોસીએશનનો હિસાબ બહાર પાડવાની મી. શેરબર્ગીએ તા. ૧ ઓગસ્ટના અંકમાં માગણી કરી છે તે બરાબર છે. કોમે ભરેલાં નાણાંનો હિસાબ બહાર પાડવાની એસોસીએશનની ફરજ છે. એક બીજા કાગળમાં તેજ લખનાર જણાવે છે કે નાતાલના આગેવાનો વગેરે જેલમાં ગયા તેમને મારી પૂરી હિમદર્દી છે.

ઇસમાઇલ મુસા સેરીઆ ક્લેરમોંટથી લખે છે કે શેર અલી નામથી લોકો મને નહિ ઓળખે તો 'મારૂં પુરૂં નામ ઉપર મુજબ છે. મી. સેરીઆ વધુમાં જણાવે છે કે સા. આ. બ્રિ. ઈ. એસોસીએશને પુરો હિસાબ બહાર પાડવો જોઇએ, અને ટ્રાંસવાલની લડતને નામે જે ઉઘરાણું કરવું હતું તે પઇસા ટ્રાંસવાલ મોકલવા જોઇએ. લંડન ની કમીટીને પઇસાની ઘણી જરૂર છે. ટ્રાંસવાલના ફીંડીને નામે ઉઘરાણું કરેલ છે તેથી તે ઉઘરાણું કરનાર એસોસીએશન ટ્રાંસવાલ એસોસીએશનની જોખદાર થઈ ચુકી છે.

'વેરૂલમની ડીફેન્સ કમીટી' નાતાલના સરવે વેપારીઓ, ફેરીવાળાઓ અને બીજા ધંધાદારીઓને એક લાંબા કાગળમાં અપીલ કરી કહેછેકે જે દુઃખ પડેછે તેમાંથી સરે નહી અટકાવીએ તો પછી બહુ મોટો પસ્તાવો કરવો પડશે. આપણી લાજ સાચવવા કોમના ખેરખાં મી. દાઉદ મોહ મદે વગેરે જેલમાં ગયા છે તેથી આપણા હૃદય રડે છે. તેમણે બધાં બો જેમ લીધો છે. હજારોનો ધંધો, ઘરબાર અને છેવટે જાતને પણ તજીને માડી ધોડા માં ફરનારા રોહીઆઓએ જેલને પોતાના સુંદર ભુવનોથી વીશેષ માનેલ છે તો તેમને છોડાવવાની આપણી ફરજ છે. આ કામમાં કોંગરેસને પઇસાની ઘણી જરૂર છે. વીલાયતમાં બહાદુર રીચ આપણે માટે મહેનત ઉઠાવી રહ્યા છે. આ કોલોની માં આપણા વાળાઓના આધારે ૧૨૦૦ જેટલા લાઇસેન્સ છે તો દરેક દીઠ એક પાઉંડ કાઢવામાં આવશે તો આપણી લડાઇને મોટું હથીયાર બધ રહેશે. અને તે હથીયારથી આપણી જાતનો આધાર રહેશે. કોંગરેસના કારબારીઓ હાલ અનેક જરૂરી કામોમાં રોકાયા છે તો દરેક ગામના વેપારીઓની ફરજ છે કે તેમણે મીટીંગ કરી તાબડ તોબ કરી કોંગરેસને તે તરતજ મોકલી આપવા જોઇએ. વગેરે.

વેરૂલમમાં ઉઘરાણાની આજ રોજ બપોર ના મીટીંગ થવાની છે.

નાતાલ ઈંડીઅન કોંગરેસના સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાન અમોને લખી જણાવે છે કે:- કોમના સેવાર્થે નાતાલના આગેવાનો જેલ માં જવાથી ટ્રાંસવાલ વિગેરે સ્થલેથી દિલ સોજીના તારો મોકલનાર સાહેબો તથા સભા ઓનો ના. ઇ. કો. તરફથી હું આભાર માનું છું.

મી. બલભાઇ કરતમજી અમોને લખી જણાવે છે કે:-મારા પિતાશ્રી જેલમાં ગયા તેને માટે નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલથી દિલ સોજીના તારો મોકલનાર સાહેબોનો આ છાપા મારફત હું આભાર માનું છું. તેઓએ જેલ જઇ માત્ર પોતાની ફરજ અદા કરી છે.

મી. એમ. સી. આંત્રલીઆના ભાગીદાર મી. મહમદ પટેલ અમોને લખી જણાવે કે:-ટ્રાંસવાલના ફીંડીઓની મદદ માટે મી. આંત્રલીઆના જેલમાં જવાથી નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલથી દિલસોજીના તારો મોકલનાર સામેબોનો હું ઉપકાર માનું છું અને તેમણે જેમ કોમી સેવા માટે જેલ પસંદ કરી તેમ બીજા ફીંડી ભાઈઓ કરશે એમ ખુદાપાસે દુવા માગું છું.

નાતાલ મેમણ કમ્યુનીટી ફંડના મેંબર મી. જુસબ ઓસમાન કરબનથી લખે છે કે આ ફંડની માસ ૬ પૂરી થયા બાદ ગઇ તા. ૬ઠી રવિવારના રોજ મી. દાદા અબદુલ્લાના માળા ઉપર મીટીંગ મળેલ હતી. તેમાં ખાસ અપવા માટે ચેરમેન તથા સેક્રેટરી સાહેબે બહુ જોરશોર ભાષણ કરેલાં હતાં, અને મંગળવારે મેંબરો પાસે ઘારા પાસ કરાવી છપાવવાનું અને રવિવારે ફરી મીટીંગ બોલાવવાનું જાહેર કરવું હતું. આ વાતને આજે ૧૦ દિવસ થયા. આજ બાર માસ થયાં ઘારની વાત ચાલે છે પણ હજુ ઘડાયા નથી. આ ઘણી દિલગીરીની વાત ગણાય. આજે ૧૨ માસ થયા મેંબરોની ફી ચડી ગઇ છે. તે પણ ઉઘરાવવામાં આવતી નથી. તો આવા કામમાં કારબારીઓ મહેરબાની કરી જરા કોશીષ કરશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

કરબનથી "હાલારી" લખે છે કે નાતાલ માં જલીઆ ફેવાણીની મરજીદ માટે આશરે ૭ માસ ઉપર એક ફાળો કરવા માં આવ્યો હતો મરજીદનું કામ પૂરૂ થએ લગભગ ૧૨ માસ થવા આવ્યા છે. તેને પૈસાની ઘણી જરૂર છે. અત્રે જે ફાળો થયો છે તેમાં કેટલી રકમ બાકી છે અને તે પૈસા હાલ કયાં છે તે પ્રસટ કરશો.

[આ ફાળા વિષે અમને કાંઇ ખબર નથી અમારા વાંચનારમાંથી કોઇ લખી જણાવશે તો ખુશીની સાથે છાપશું. અ. ઇ. ઓ.

મી. યુસબ હાસમ વરઈબરત્રથી લખી જણાવે છે કે ગઇ તા. ૧લીના રોજ મહીના ના પાક ફ્રીનચ રેલવે ખુલી મુકવાને પ્રસંગે અત્રે સરવે મુસલમાન ભાઇઓએ દુકાનો બંધ રાખી બહેર વહેવાર પાળ્યો હતો, અને મસીદમાં મોલુદ પઢી રોશની કરી હતી; તેમજ મોલુદ શરીફનું જમણ કરવું હતું. ત્યાર બાદ ફ્રીનચ રેલવે ફંડ ખાતર વિનંતિ કરવાથી દરેક જણે યથાશક્તિ રકમો લખા વી હતી જે વસુલ કરીને મુંબઈમાં પ્રગટ થતા અખબારે ઇસલામના માલીક અને અધિપતિને મનીઓરડરથી પા. ૬-૧૦-૦ મોકલી આપ્યા છે.

"નીમકહરામો"

ફ્રીંડીપંચમાં રમુજ ખીચ—નાતાલના લાઇસેન્સીંગ કાયદા બાબત તા. ૬ ઓગસ્ટના ફ્રીંડીપંચમાં "નીમકહરામો!" ના મથાળા તળે એક રમુજ ખીચ આપ્યું છે. તેમાં ફ્રિંદ તથા નાતાલની બે દેવી ચીતરી છે ફ્રિંદ ના ચહેરા ઘણી આશ્ચર્યતા પમાડનારો છે. તેના હાથમાં ત્રીશુળ છે. નાતાલનો ચહેરો બહુ કરોધીત છે. તેના હાથમાં એક બાવું છે તેમાં લખેલું છે "ફ્રીંડીઓ સામે કાયદાનું અખત." પાસે એક પાટીયા ઉપર લખેલું છે કે "કોઈ પણ ફ્રીંડી આ સંસ્થાનમાં જોઇતો નથી."

ફ્રીંડ અતીઆકર્ષકતાથી નાતાલને પુછે છે: એ ગા શું? મારા બચાંઓએ બસ આંસડા પોતલાં લઈ તારે ત્યાંથી ચાલ્યા જવું! જે મારાં બચાંઓનાં તું બારે ઉપકારમાં છે, તેઓનેજ તું હાંકી કહાડે છે! નાતાલ અતી કરોધ યુકત ચહેરાથી જવાબ આપે છે: બાઇ, પહેલાં મારો પોતાનો [illegible] મારા પોતાના હાલ, પછી બીજાંઓ મહીની સાચણી, બીજાંઓ અહેના વીચાર!

ચાલુ વરતમાન

—:o:—

સોલીસીટર મી. બી. એમરીયલ ઉપર તહોમત—સરકાર વીરૂધ્ધ જે. સોલોમન અને રૂદર વાળા કેસમાં એક સાક્ષી બી. કુરેંકને સાંચ અથવા બીજા હુલકાં સાધનોથી જુદી સાક્ષી આપવાનું સમજાવવા માટે ગયા ગુરૂવારે માજીસ્ટરેટ ચેરટમાં મી. બી. એમરીયલ ઉપર કેસ ચાલ્યો હતો. આ ઉપરાંત સી. આઇ. ડી. ના ડીટેકટીવ હેનરી જ્યોરજ લીસ્ક રી ચોકસ સરકાર તરફથી પુરાવો રોપવા ને રોકાયેલ હતો તેને પોતા સાથે મળી જવાનું કહેવાનું તહોમત હતું.

મુકદ્દમાબાજી—ડરબન વીકટોરીયા યાર્ડમાં આજ રાતે ૮.૫૫ કીડવાલકોટ અને મી. જેક મુડલે વચ્ચે મુકદ્દમાબાજીની રમત ચવાની છે. જીતનારને પા ૨૫ તથા આજની પેદાશ મળે તેવી શરત છે.

ક્રોસ્સ્મીથ ઇસ્લામીક સોસાયટી—ક્રોસ્સ્મીથ ઇસ્લામીક સોસાયટીના માજી ચેરમેન મી. અહમદ મુસાજી ઉપર ખંધાના સબબથી અગેથી હુમેશને માટે બોકકરસ થયા છે. તેવાના માનમાં ગયા રવીવારે સોસાયટીના હોલમાં મીટીંગ મળી હતી. સેકરેટરી મી. હોબાત, તથા મેસરસ નાના બાબા, ગોગા, તથા મુલાંએ મી અહમદ મુસાજીએ બજાવેલી સેવાની તારીફ કરી હતી. તથા કુલના હાર તેવા બેઠ આપ્યા હતા. મી. ઉમરે વળતા જવાબમાં સરવે સાહેબનો ઉપકાર માન્યો હતો. અને ૧૭ વરસના વસવાટ પછી આ સહેર છોડવા માટે દીલગીરી બતાવી હતી. બાદ બા, કેક કુરૂટ વગેરે લીધા બાદ સભા રાતે ૧૦ વાગે બરાસ્વન થઇ હતી.

૭ હિંદીઓ બળીને રાખ થઇ ગયા—'ગ્રેટાઇન ગ્રેઝેટ' જણાવે છે કે તા. ૩૦ ઓગસ્ટ રવીવારની રાતે ગ્રેટાઇનમાં એક ઝુંપડામાં ૯ હીંદીઓ બળી મુવા છે. સવારે ઝુપડા વાળી જગ્યાએ ઝુપડા તથા તેમાંના આદમી વગેરેની રાખ નજરે પડી ત્યાં સુધી આ વાત કોઈની જાણમાં આવી હતી નહીં. આ હીંદીઓ એક ગોરાને ત્યાં ગીરમીટમાં કામ કરતા હતા. એવું અનુમાન કરવામાં આવે છે કે ધરમાંનો અંગાર હુમેશ મુજબ તેઓએ સુતા પહેલાં બહાર કાઢેલ હશે. તે રાતે બહુ પવન હતો. અંગાર ઉડીને ઘાસના ઝુપડામાં પડયો હશે અને તેથી આગની ભડકમ ફેલાઈ હશે. આ બાબત તપાવાળાઓ વધુ તપાસ ચલાવે છે.

ગીરમીટીયાઓની દશા—ચાર ગીરમીટી યાઓએ ઇંડીઅન કમીશનર ખાતાના પ્રોટેકટર ના કહેવા છતાં કામ ઉપર જવાની ના પાડી તેથી તેમને ગયા મંગળવારે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તહોમતદારોએ કબુલ કરેલ : તેઓએ કામ કરવા જવાની ના પાડી છે અને તેના કારણમાં કહયું કે તેમના તરફ કુવા કરતાં અધમ વરતણુક બતાવવા માં આવે છે. એક તહોમતદાર મીનકુડ પારસના મી લોગનને ત્યાં તથા બીજા ત્રણ મી. રોબીનસનને ત્યાં કામ કરતા જણાવવા માં આવ્યા છે. તહોમતદારો તરફથી મી. ડાઉલે જણાવ્યું કે તેમનું શું કહેવું છે તેની નોંધ લઇ સતા વાળાઓએ તપાસ કરવાની પુરી જરૂર છે માજીસ્ટરેટે તેમનું જે કહેવું છે તેની નોંધ લીધી અને તપાસ કરવાનું જણાવ્યું છે. એક જણને ૮ દીવસની કેદ અથવા રૂા. ૧૦૬ ની સજા કરી હતી અને બીજા ત્રણ (નહેડા, તેની ચોરત તથા તેનો ભોકરો)ને કાંઈ સજા કરવા ધારતો નથી. એમ માજીસ્ટરેટે જણાવ્યું. તે બાબત વધુ તપાસ ચાલુ છે

ક્રોપના હિંદી—કેપટાઉનથી રૂદર જણાવે છે કે એશીઆટીકો ઉપર પડતાં દુઃખોની તપાસ કરવા સીલેકટ કમીટીની નીમણુક કરવામાં આવી હતી તેનો રીપોર્ટ બહાર પડયો છે સરકારે આ રીપોરટ જનરલ ડીલરસ એકટ સખતાઈથી લાગુ પાડવાની જલામણ કરે છે. આ રીપોરટમાં બે મત બહેલા છે. વધુ મત વાળા જણાવે છે કે ૧૯૦૬ પહેલાં વેપાર કરતા મામલાના ફેરીવાળાઓને જનરલ ડીલરસ એકટ લાગુ પડવો જોઈએ. થોડા મત વાળા આ જલામણથી વીરૂધ્ધ મત દરસાવે છે. વધુ મત વાળા બીજી એવી જલામણ કરે છે કે બધા હિંદી વેપારીઓએ અંગરેજી માં ચોપડા રાખવાની જરૂર છે.

ક્રોપ પારલામેંટ—ગયા ગુરૂવારે ક્રોપ પારલામેંટની બેઠક પુરી થઇ છે. ફરીથી તે ત્રીજે બરની ૧૧ તારીખે શરૂ થશે.

છાપા વાંચનારા ઉપર કર—નાતાલ માં પ્રગટ થતા છાપાઓ કેપ્રોનીમાં પેદરૂ વાળા મફત ડીલીવર કરે છે તેને બદલ હવેથી અરધી પેનીનો સ્ટાંપ લગાડવાનું બીલ પારલામેંટમાં પાસ થયું છે. આ બીલ ૧૯૦૯ ના જાનઆરીની પહેલી તારીખથી અમલમાં આવશે. આર્યો કોલા નીની રેવન્યુમાં પોંડ ૬૦૦૦ની વાર્ષીક પેદાસ વધશે એમ અડસટો કાઢવામાં આવ્યો છે.

પાસ ઉપર ટોટાગ્રાફ—કેપ્રાઓના એથી 'એક અખરપત્રી' જણાવે છે કે હવેથી અત્રેના એડમીનીસ્ટ્રેટરે એવો હુકમ કરેલો છે જે કોઇ માણસ અત્રેનું અંદર છોડતી વખત જવા માટે જે રજા ચીઠી (લાઇસેન્સ ટુ લીવ) કહાવે છે તેના ઉપર પણ ફોટોગ્રાફની નકલ જોઇશે. સાદા કુદુકત પાસ ઉપર તથા ભાડા ચીઠી ઉપર તો પોતુગલરાકના કાયદો છે. પણ આ ઘણી નવો ફાયદો થયો છે.

હીંદુસ્તાનમાં જાગ્રતી

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી ઉપર મુંબઇથી અંજુમને ઇસ્લામના ઓનરરી સેકરેટરી મેસરસ એ. એમ. કાજી તથા જફર રહીમ તુરાની સહીનો તા. ૪થી ઓગસ્ટનો કાગળ નીચે મુજબ આવ્યો છે:—

તા. ૨૩ જુલાઇનો તમારો તાર મળ્યો છે અને ટરાંસવાલમાં જે અન્યાયકારક બનાવો બનેલ છે તે માટે દીલગીરી જાહેર કરીએ છીએ.

મુંબઇની અંજુમને ઇસ્લામના નામથી મુસલમાનોની એક જાહેર મીટીંગ અંજુ મનના હોલમાં તા૦ આગાખાનનાપ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તે વખતે કેટલાક ઠરાવો પાસ કરવામાં આવ્યા હતા. ટરાંસવાલના હીંદીઓને લગતા જે ઠરાવની નકલ આ સાથે છે. આ ઠરવો વડા પ્રધાન, પોલોની બાતાના સેકરેટરી, હીંદના સેકરેટરી, હીંદુ સ્તાનના વાઇસરોય તથા મુંબઇના ગવરનર ને મોકલવામાં આવ્યા છે.

તમારા તરફથી તાર મળ્યા પછી ઉપરના જણાવેલા બધા અમલદારોને આ બાબત જલદીથી હાથ ધરવાની જરૂર બતાવનારી દરીયા એક અરજી મોકલવાનો ઠરાવ થયો છે.

[ઉપર જણાવેલા ઠરાવો તા. ૧૬ ઓગસ્ટના અંકમાં અંજુમને-ઇસ્લામની મીટીંગમાં આવી ગયા છે. અ. ઇ. ઓ.]

લાહોરમાં ખુની કાયદા સામે મીટીંગ—હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તથા બીજાઓને ખુની કાયદાને તાબે નહીં થવા માટે સખત મજુરીની સજા મળી તે ખબર તારથી લાહોર મોકલવામાં આવ્યા હતા. આ ખબર ઉપરથી પંજાબની પ્રોવીનશીયલ લીગ નામની ઇસ્લામીઓની મંડળીની એક સભા પંજાબની વડી અદાલતના માજી વધારા ના જજજ મી. શાહદીનના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. તેઓએ કોલોનીમાં વસતા હીંદીઓ ઉપર આવો અન્યાય ગુજરે છે તેની સામે વાંધો દરશાવવાનો તથા પોતાની રહયત ના બલા માટે હીંદી સરકારને વધે પડવાનો આગ્રહ કરનારો ઠરાવ પસાર કરયો હતો.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

કલકતા, મદ્રાસ સ્ટીમર અમલોટીમાં તા. ૧૦ ઓકટોબરના અરસામાં જશે.

રાંનકાઉ તા. ૨૫ સપ્ટેંબરના અરસા માં કલકતાથી આવશે.

મી. મુળજી પટેલનો કાગળ

મી. મુળજી પટેલ મી. ગાંધી ઉપર ચારહસટાઉનથી તા. ૧૨ સપ્ટેંબરના રોજ નીચે પ્રમાણે લખે છે:

મને ગઇ કાલે સવારે જ્યારે સમળા કેદી ઓને ડીસચારજ સર્ટીફીકેટ આપે છે તેજ વખતેજીરૂનોરડર મી. ગ્રેફીએ ખબર આપી કે તમને છોડવાના નથી કારણ કે ડીપોર્ટ કરવાના છે પછી મને સેકશન ન. ૫ માં લઇ ગયા અને આખો દિવસ બોરડ માં રાખ્યો. બોરડરો મારી સાથે સારી રીતે વરતતા. મને અંધારી કોટડીમાં પુર્યો નહોતો. આશરે બે વાગે ન. ૫ ના બોર ડરને સુપ્રી. વરનને ટેલીફોનથી ખબર આપી કે મરે ઘેરથી સાથે કાંઇ લેવુ છે? મે બોરડરને ટેલીફોનથી કહેવા કહ્યુ કે કેટલાંક કપડાં, બુટો તથા કેટલાક પૈસા મારે લેવા છે. તે મુજબ શ્રી વરનને એક સારજંટને મારે ત્યાં મોકલ્યો, પણ મારા ઘરના માણસોએ તે બાબતથી અજાણ હોવાથી સારજંટને કાંઇ આપ્યુ નહિ.

એ બાબત પહેલાં થોડી વારપર મી. એમ. કે. પટેલ જેલમાં મને મળવા આવ્યા હતા. ચીફવોરડરે મને કહ્યુ કે તારા બાઇ સાથે જે વાત કરવી હોય તે અ ગ્રેજીમાંજ કર. તે મુજબ બહારના સમા ચારથી થોડો ઘણો હું વાકેફ થયો અને તમે જોહાનસબરગમાં નથી તેમ તેમણે કહ્યુ.

પછી સાડાપાંચ વાગે ડીટેકટીવ ગ્રેસ્ટન મને કેદ આપ્યો. જેલના બ્હોટા દરવા જા આગળ આવતાં ડીટેકટીવે મને કહ્યુ કે તારેમાટે મારી પાસે વોરંટ છે એટલે મારી સાથે ચાલ, તે મુજબ હું તેની સાથે બ્રામ્ફોંટીન ચારજ ઓફીસમાં ગયો જ્યાં મને સુપ્રી વરનન મળ્યો અને તેણે વાત કરી કે ૬૫ માણસ નાતાલવાળા વોકસરસની જેલમાં ત્રણ માસ માટે છે. મી. સોરાબજી અત્રે ગઇ કાલે આવી ગયા છે. મી. ખરસ મીયા મક્રા જવાના છે. વિગેરે વાત કરી પછી મે તેને કહ્યુ કે અમુક વસ્તુઓ મારે જોઇએ છે. મારે મારો કાગળ લઇને મારે ઘેર પોલીસ ને મોકલ. તેણે કહ્યુ કે મારી પાસે હાલમાં હાજર પોલીસ નથી એટલે હું મોકલી શકતો નથી ત્રણ વાગે મે પોલીસને મોકલ્યો હતો પણ તેને તારા ઘરના માણસોએ કાંઇ આપ્યુ નહિ. મે કહ્યુ ખાવાનુ તથા સીગારેટ તો જોઇએજ. તો તેણે કહ્યુ કે જે જોઇએ તે આણી આપુ. તે મુજબ તેણે રોટી, બટર, આ પરેટા વિગેરે આવા આણી આપ્યાં અને સીગારેટની બોકસ આપી.

પછી સાત વાગે જે ડીટેકટીવ વોરંટ લઇને મારી પાસે આવ્યો હતો તેને સુ વરનને પાર્ક સ્ટેશને મોકલ્યો. મીલનર ડીટેકટીવ સ.રે. હતો. તેણે મને 'સ્ટાર' પાંચવા મારી પાસે ટીકી નહિ હોવાથી આણી આપ્યુ. સ્ટેશનપર ટ્રેન આવતાં મને ગ્રેસ્ટન ડીટેકટીવ સાથે રીઝર્વ ડબામાં સેકન્ડ કલાસમાં બેસાડયો અને મીલનર ચાલ્યો ગયો. મી. એમ. કે. પટેલને મે કહ્યુ હતુ તે મુજબ મારા માણસો મને મળવા જર્મીસ્ટન સ્ટેશનપર જોહાન્સ બર્ગથી આવ્યા હતા તેમની સાથે મને જરૂર જેટલી વાત કરવા દીધી.

પછી મને ચારલ્સટાઉન આવ્યો. વોકસ રસ ઉતાર્યો નહિ વોકસરસ અને ચાર લ્સટાઉન વચ્ચે પુલ આવે છે ત્યાં ટ્રેનમાં મને ડીટેકટીવે કહ્યુ કે તુ હવે છુટો છે. ચારલ્સટાઉન ઉતર્યા પછી મને અત્રેનો ઇમીગ્રેશન ઓફીસર મળ્યો. તેણે બપોર વાગે મને તેની ઓફીસમાં આવી પરીક્ષા લેવા કહ્યુ તે મુજબ કર્યું. હું હાલમાં અત્રેના રહેવાસી વેપારી મી આજમ દુસેનને ત્યાં રહ્યો છું. વોકસરસના જેલરોએ પાસે સખત મજુરી કરાવી હતી. શુક્રવારે તેમને હોલીડે મળ્યો હતો અને આજે પણ તેમને કામે મોકલ્યા નથી.

જેલમાં મને સ્પેનમાં (?)બહાર કામ કરવા મી બેત્રે મેહરબાનીથી કદી મોકલ્યો નથી. હું રસોડામાંજ કામ કરતો. મારા બાલ કટાવ્યા નથી. મી. હરીલાલને દસ દિવસ આશરે બહાર કામ કરવા મોકલ્યા હતા હું ધારૂ છું કે મી. બેત્રને તેમ કરવા બાસ ખબર મળી હોવી જોઇએ. દસ દિવસ બાદ તેમને સીવવાનુ કામ સોંપ્યુ. તેમની તથા સર્વની તબીયત સારી છે. મી. ઝવેરભાઇ તથા બીજા મી. ભાણા રામજીને પણ બહાર કામે મોકલતા નથી. તેમને પણ શીવવાનુ કામ સોંપ્યુ છે. હું તથા મી. હરીલાલ કદી મીનીપેપ(મકાઇનોઆટો) ખાતા નહોતા અમોએ ફરિયાદ ગવરનરને, અને એકરખત માજીસ્ટ્રેટ વાનડરબર્ગ આવ્યો હતો તેને બોલાવવા કરી. માજીસ્ટ્રેટે કહ્યુ કે તે ડોકટરના હાથમાં છે ડોકટર કહે છે કે " It can be your diet, you can live upon it" તે મુરબ્બને ખબર નથી કે માણસ મગે તે બાઇને જીવી શકે. માણસ બરોબર ખુબ્યો હમેશાં રહે તો પણ મરી ના જાય. હું ધારૂ છું કે જેલના ડોકટર કરતાં કોઇ બીજો ડોકટર તેથી ઉંચી પરીક્ષા પાસ કરી હોય તેવા ડંડન એમ. ડી. ની સર્ટીફીકેટ તમે મેળવો કે મીનીપેપ તથા એકલા બ્રીન્સ ફીંડીને બોરાક નથી તથા તેમની તંદુરસ્તીને નુક સાન કરનાર છે અને તે સર્ટીફીકેટ સાથે ડાયરેકટરને તથા છાપામાં લખાણ કરો તો જરૂર બોરાકની બાબતમાં આપણુ વજન પડશે. અને જેલનો ડોકટર પણ જવાનુ કાઢતો અટકશે. એશીઆટીક એ રીસમાં જેટલે દરજ્જે મી ચમની ના લાયક છે તેટલે દરજ્જે જેલનો ડોકટર નાલાયક છે. ગવરનર બારફતે મોકલાવેલી બોપડીઓ મી. હરીલાલને મળી છે. ગવરનરે મી. હરીલાલને કહ્યુ હતુ કે તેમની વખત સીક હતી પણ હવે આરામ છે તે પ્રમાણે હું ધારૂ છું કે તેમને આરામ હશે. ગયા રવીવારે મી. હરીલાલે આપની અત્રા જેલમાં મળવાની રાખી હતી ધારણ કે તેમને બે જુચકા જે જેલમાં આવ્યા હતા તેમની મારફતે કહ'વ્યું હતુ પણ તમને જોયા નહિ તેથી મી. હરીલાલને કાંઇ કાંઇ તકે ધબ કરતો.

અમે જેલમાં પણ આનંદથી રાત્રી ગુજારતા હતા. મી. હરીલાલને અને મારે ઘણા સારા વિષયો ઉપર ચરચા થતી અને અમે દિવસની જેલ રાત્રે વીસરી જતા. મને જેલ છોડતી વખતે સ્વભા વીક જે આનંદ થયો જોઇએ તેટલોજ આનંદ હું જેલમાં મી. હરીલાલ સાથે રહ્યો હોત તો થાત. અમે દીલગીર એટલા માટેજ હતા કે સરકાર બીજાને કેમ પકડતી નથી. મી. હરીલાલ ચાર દિવસ પછી અદીઆ આવશે. તમે તો જેલમાં તેમને મળી શકશો પણ બીજા જર્મીસ્ટન જશે તો મળી શકશે.

કોર્ટમાં કેસ ચલાવ્યા સિવાય મને ડીપોર્ટ કર્યો તેમાં મને સમજણ પડતી નથી, તથા ટ્રેનમાં બોરડરપર છુટો કર્યો તે પણ નવાઇ લાગી હતી.

હું અને મી. હરીલાલ તો એમજ સમજતા કે શ્રી કૃષ્ણે અરજુનને કહ્યુ છે તેમ સ્વરાજના ખુલ્લાં દુરસમાન કેદીને માટે જેલ તે ખરેખર ભાગ્યશાળીજ માણસો મેળવી શકે છે. કારણ કે એવો અવસર પણ અનાયાસે સુકૃતથીજ પ્રાપ્ત થાય છે.

આપ જે પ્રમાણે લખી જણાવશો તે મુજબ વરતવાને હરીલાલ ચાર દિવસ પછી અત્રે આવશે તે મુજબ અમે બને જણ વર્તશું.

આસામમાં એક પ્લેંટેશનના મેનેજરે ૬. ગ્રાસ નામના એક ગોરાને એક નેટીવે તીરથી મારી નાંખેલ છે.

રૂટરના તાર સમાચાર

તા. ૧૪મીના રોજ પુરત્ન બંગાળામાં ઉતારૂઓની એક ટ્રેન નીચે બોંબ ફોડવામાં આવ્યો છે

લાહોર અને કરાંચીની મેલ ટ્રેનમાં એક ચોરી બાબતનું ખુન કરેલું મડદું મળી આવ્યું છે.

ખુની શોધ ખોળ કરનાર ડા. હેડીને ટીબેટના મુલકમાં ઘણી ઉપયોગી અને દુનીયાને તાજ્જુબી પમાડે તેવી શોધો કરી છે, તે જણાવેછે કે ટીબેટના લોકો ભળ તાવડા છે પણ પરદેશીઓ માટે તેઓને કાયમ અણગમો હોવાથી તેને પોતાનાં કપડાં તથા અંગ્રેજી પેટી બાળી નાખવાં પડયાં હતાં. કેટલાક ઉપયોગી નકશા તેણે જોખમમાં સંતાડયા હતા.

કોન્સ્ટાંટીનોપલમાં અંગ્રેજના નવા એલચીને તા. સુલતાને સારૂં માન આપ્યું છે તેમને મીજબાની આપી હીસ્ટોરીક ખેતરા મારી દરસાવી છે. શહેનશાહ તરફથી તા. સુલતાનને ગાદીનશીનના વારસીક ઉત્સવને રોજ મળેલા તાર હવે બહાર પડયા છે. આ તારમાં નવા અધીકારથી માટે પુર્ણ મુબારકબાદી અને તુરકસ્તાનનું સુલેહકારક તથા આબાદ ભવિષ્ય ઇચ્છવા માં આવ્યું છે.

કસ્તંબુલમાં બીજી બે આગથી ૧૭૫ ઘરો બળી ગયાં છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં કોમરસ અને લેબર ખાતાના સેક્રેટરીએ જણાવ્યું છે કે કેનેડા થી કેટલાક નબળા બાંધાના ટીંડુઓ આવે છે તેને આ દેશમાં દાખલ થવાની સખત મનાઇ કરવામાં આવશે.

'લીડર' નો આસ્ત્ર ખબરપત્રી જણાવે છે કે મકકાશરીફ હજ પઢવા ગયા કેટલાક મુસલમાન ઉપર રસ્તામાં બદાઉનીસ જાતના ભટકતા લોકોની લુંટફાટથી ઘણું દુઃખ પડયું છે. જવાના યાત્રાળુની એક પાર્ટી ઉપર જેડા બંદર આગળ આવા લોકોની એક પેટી ટોળીએ હુમલો કર્યો છે. તેઓના ૭૫ ઉંટ અને તે ઉપરાંત સરસામાન મળી ૨૫૦૦૦ પૌંડનો માલ લુંટી ગયા છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારિત્સબરગના એમ. એલ. કોસમાન દાદાની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદાર રોની બીજી મીટીંગ તા. ૨૨ સપ્ટેંબર અને ત્રીજી મીટીંગ પણ તેજ વખતે સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની કોરટમાં મળશે.

[તેના ટ્રસ્ટી મી. જેમ્સ અરસકીન કામ કરે છે.]

સીડનહામના વેપારી હારકાએ પોતાના લેણદારોને ટકા ચુકવવાનું જાહેર કરેલું છે. તેના લેણદારોની મીટીંગ ડરબન માજી જોટની કોરટમાં તા. ૨૨ સપ્ટેમરના રોજ મળશે.

અમઝીટાના વેપારી જીવા હાજમની નાદારી મીલકતનો વેચટની પહોંચણીનો હિસાબ સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની કોરટ માં ફાઇલ કરવામાં આવેલ છે. જ્યાં આગળ તા. ૩૦ સપ્ટેંબર સુધી તપાસ માટે રાખવામાં આવશે.

રીવર પ્રોસ્પેકટના ડી ઇડિઅન અબ દુલા અને તેની ઔરત બકોરની પાસે જે કાંઇનું કાંઇ લેણું હોય તેણે તેના વકીલ હુસમનને વેરૂલમ તા. ૨૯ અકટો બર પહેલાં લખી મોકલવું.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ગ્રાહક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર સોનીત રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ મારે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PEITERMARITZBURG, Natal.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ માંજા	રસ્તાની	૨૩ ૬	થી	૨૪ ૦
જીમડીના	,,	૨૯ ૬	,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૩ ૦	,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧ ૬	,,	૨૨ ૬
ચીની સફેદ	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
ડુંગળા	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૩ ૦	,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ	કલકત્તી	૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૪ ૬
મગની	,,	૨૬ ૦	,,	૨૬ ૬
અડદની	,,	૨૯ ૦	,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨ ૦	,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૬ ૦	,,	૨૬ ૬
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૬
નકાબ	,,	૧૧ ૦	,,	૧૧ ૬
બીનીસ		૧૬ ૦	,,	૧૭ ૦
કડવું તેલ	૧ ગેલન	૩ ૪	,,	૩ ૬
એરંડાનું	,,	૨ ૬	,,	૨ ૮
બીનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૬
નાળીએરનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૮
આંબા સફેદ	નાતાલની	૧૫ ૬	,,	૧૬ ૬
પાળી	,,	૧૪ ૬	,,	૧૫ ૬
તીરકુળ	નાતાલ	૧૦ ૬	,,	૧૧ ૬
આટો		૧૧ ૩	,,	૧૧ ૬
મદ્રાસી સોપારી	૧ રતલ	૦	,,	૦ ૦
અરચા		૦ ૪	,,	૦ ૫
થી પેટી ૪ ટીનના		૭ ૧૫	,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦	,,	૮ ૧૫
પારાશીન ઓરેઞ્જ				
,, વાઇટ રોસ		૮ ૨	,,	૮ ૫
,, ,, સાબન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦ ૦	,,	૧૧ ૦
ઘી		૬ ૬	,,	૧૦ ૦
ડાયમંડ સેંટ		૧૩ ૦	,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્ક સ્ટોન		૧૬ ૦	,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬	,,	૪૫ ૦
તેજાદર ટી		૧ ૮	,,	૧ ૯
મારીસ બાજન		૨ ૧૧	,,	૩ ૦
સોપારી સેકરવની		૦ ૧૦	,,	૧ ૦
નીબુ પોઇટ સીસરેટ		૧૭ ૦	,,	૧૭ ૬
દુધ તેજાનું		૨૦ ૩	,,	૨૧ ૬
નીબુ (લીવરપુલ)				
બસ્તા ઓની		૪ ૩	,,	૪ ૬

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે બહુજ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET
P.O. BOX 19

ટોપાઓ! ટોપીઓ!! ટોપાઓ!!!

નવા તથા ઉંચી ઇંગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ. નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

ફ્રેંચીઅન બેંગ્લોર અથવા નવાબ કેપ.
મહારાજા ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

કીફાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

એજન્સીસ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર.
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506, West Street,
DURBAN.

Tel. Add. POHOOMULL. P.O. Box 1296

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc. Established 18 S. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 332. Corner Kuller & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Varoos Colaba, India

મુસ્તફા કમેલ પાશાનું ચાપલ્લુ

ઉપરનું લખાણ "ઓપિનિયનની" ગયા અંકના ૪૦-૫૦ પાનાના એક જબરદાર પુસ્તકરૂપે છપાઇને બહાર પડેલ છે. ૬૪ પ્લેટના એક દેશાવલંત તથા ઇસ્લામના એક હિમાયતી તરીકે તેમજ એક પ્રસિદ્ધ રાજદ્વારી એકની વીરટ અથવા નેશનાલીસ્ટ તરીકે મુસ્તફા કામેલ પાશાના વિચારો દરશાવનાર આ પુસ્તક રાખવાનો દરેક હીંદીને શોખ રહે એવા હેતુથી તેની કીંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે. ગ્રાહક બનારે પુસ્તક નીચેના સરનામે લખવું.

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertrams.

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4370, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

ગાદા તથા વાયરની મેટ્રેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1494.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th Edition and A1

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

56 MARKET STREET,

BRANCH: 141 MARKET STREET. Johannesburg

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 5, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

એન. મહમદ કું.

ન્યાતીઓનો જથ્થાબંધ અને સાટે માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઓફીસ ઇર્વા નં. ૨૮ કેમેરોન રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. ઝમઝમાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય કેમ્પયાત.

ઓફીસ ૨૩૮૮ જોહાનીસબર્ગ.

ઓરડર ઉપરથી અને હોલસેલ મરચંટ

ઇંડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશા જથ્થાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે

M. P. FANCY.

MERCHANT & IMPORTER,
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇંડિઅન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાન મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે ખાસ ઘી ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા સરસ ચાવલ-ગોખુ મંધીઆણું-જથ્થા અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
P.O. Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

The Ethics of Passive Resistance

PRIZE ESSAY.

PRICE THREEPENCE. POSTAGE ½d.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,

Prince of India

By J L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers.

International Printing Press, Phœnix, Natal.

શ્રી ઉરિઅન ઓકશન માટે.

૧૪૪ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

તપની જરોએ મારજીટ ઊોકશનમાં આવી છે ત્યાં દરેક જાતનો માલ કીંમતથી વેચી આપવામાં આવે છે. પશુઓ માલ વેચાય કે તુરત આપવામાં આવે છે. બહાર ગામવાળાઓને માલ વેચાય તેને તેજ દિવસે ચેક મોકલવામાં આવે છે. ફરસ્ટોબલ, ગ્રામ ચીજ પ્રોડયુસનો સેલ સવારે ૭ વાગે, ૧૦ વાગે અને બપોરે ૨ા વાગે એમ ત્રણ વખત કરવામાં આવે છે. ફરનીચર, ગેસકરી વીજેરે રોજ ૧૧ વાગે સેલ કરવામાં આવે છે.

ઓફીસની મારજીટમાં દુકાનો ભાડા રાખે છે. માલ સાફા આઠ વાગ્યા પહોંચ મુકવા દેવામાં આવે છે, ઓફીસે મહેનતી જરોએ આપે છે. ઓફીસની ઊંઘ હોયત્યારે દુકાનો બેલા નથી. પબ્લિક હોલ બપોરે બે વાગે બાદ ફારસમેં ભાડા રહેતું પડે છે ત્યારે કોઇપણ ઓરો મહેસો કે મેટો આવે તેને મહેલા પબ્લિસા આપવામાં આવે છે. સેલ મેટો વખતી માલ ખરીદી તેને તે દિવસે ચઢાવી લાતો નથી એ કે પછે બાજે દુકાનોજ ભાડા હુકે છે અને ખરીદે છે, ત્યાં તેની જવાબદારી કરવામાં આવતી નથી. તો બહેતર કે તમારા દેશી ચાલની મારજીટમાં તમારો માલ વેચો તથા ખરીદો, કે ત્યાં તમારું કોઈ રીતે અપમાન થશે નહિ. પછી ધરના આંગણામાં દેવાળી બચતે ત્યાં રીક્ષા બાકું બંધશે.

ઉમરસહિત અહમદ આદમ,

જનરલ ઓકશનીઅર.

USEFUL BOOKS

MODERN LETTER-WRITER (Ninth Ed.) Containing 635 letters. Useful to every man in every position of life for daily use. Re. 1 2as. post free.

EVERY-DAY DOUBTS & DIFFICULTIES (in reading, speaking and writing the English language. (Third Edition), Re. 1, 2as. post free.

HAND-BOOK OF ENGLISH SYNONYMS. Third Edition).—Explained and illustrated. Aids to the right use of synonymous words in composition. Re. 1, 2as. post free.

SELECT SPEECHES OF THE GREAT ORATORS.—Help to write idiomatic English, to improve the oratorical and argumentative powers, etc. Rs. 2, 2as. post free.

TODD'S RAJASTAN. With Notes. Vols I and II. Rs. 4, 6as. post free.

BURKE'S SPEECHES ON THE IMPEACHMENT OF WARREN HASTINGS. Vols. I and II. Rs 4, 6as. post free.

ENGLISH TRANSLATION OF THE KORAN With Notes. By G. Sale, Rs 2, 2as. po. free.

ABBOTT'S THE LIFE OF NAPOLEON BONAPARTE. Rs. 2, 2as. post free.

To be had of The Manager, "INDIAN STUDENT OFFICE, No. 108, UPPER CIRCULAR RD, CALCUTTA, INDIA.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix

Post Free, 7d.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)	...	12/6
Half Yearly	...	7/6
Quarterly	...	4/-
Yearly Subscription (South Africa England and India)	...	17/-
Half Yearly	...	9/-
Quarterly	...	5/-

કેપટાઉનમાંથી ઉરિઅન ઓથિનિઅનની ફુટકર નકલ (કીમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુકુમલ બધર્સ (કરેનર બોઅર મારકેટ અને પાલમેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દરેક બાબતીએ મળશે.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add: "AJMERI." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1, Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer and Commission Agent
Box 4353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel.-add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road.
DURBAN.

M. E. NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
માલમ, મુકર અને મનાવણી જેવા બનાવો કરવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2153, Johannesburg.
S. HALLOO,
TIN MANUFACTURER.
Cases, Tobacco & Snuff [illegible], Grey Kettle, Water Cans, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 47, 14th St., Troyeville

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
25, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૫ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાનિસબર્ગ.

માધાલાલ ગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings,
Mattress Laces, Feather Pillows.
3 Market St. (West). P.O. 6028, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS.
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277. JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE,
General Merchant. All kinds of Groceries,
56 Buffalo Street Tel. Add. "CASOOJEE."
Branch: Opp. Johnal Road, [illegible] Mineveld,
EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક દરજ્જાના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
ફોન નં. ૨૪૪-૨૪૫. મેરિત્ઝબર્ગ માલ.
ચાલીસ ગુમ સ્ટ્રીટ, P.O. Box 250 Pretoria

CHAN HENRY,
WHOLESALE AND RETAIL
FAMILY GROCER ETC.
NEW STREET,
GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET.
Branch 31 MARKET Street. JOHANNESBURG

સ્વાદીષ્ટ કેસેના રસના પીણ
આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા કેરફેર નહિ
પુરોઃ—મહેતા સ્વને ખજેરીના બજારે
ગોલ્ડ ૧૧૦, પીટર્સબર્ગ.

SUN BRAND TOBACCO MILLS
168 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO.
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box [illegible] Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
અમ સીગરેટ, સુમાત્રા ચેરૂટ તેમ જ બીજા દરેક જાતની તમાકુ બીડીએ બનાવવામાં આવે.
ઉત્તમ જાતની બીડીઓ
૧૬૮ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી બીડાઓ
ચારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા વી પી.
ટ્રે. ઓવન,
૧૬૮ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Laichand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches — Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and
VON BRANDIS STREETS.
Between Bloft and Von Brandis Streets,
8 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4108. (Tel. Add: "MAHARAJ")
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & CO.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

65 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

બેસ્પોકસમુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order, Moderate Prices

Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુરતહા કામેલ પાશાનું બારણું વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ માહુમલ બધરલના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL.

107 West St., (Grey Street, Corner)

DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 98. Tel. Address "DADAOSMAN"

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૧૮. ૧૯૬ ક્વીન સ્ટ્રીટ

દરબન

Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33.

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods' Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES SHOPS &C., TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban. Telephone No. 855

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હવેથી કંપની પોતાપણ પોતાને માટે હિંદુસ્થાન, નપાલ, યુરોપ, ચાઇનિસેશ્વા અને બલ્કિયા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પરકોને ૫૦ સંકેત ની ઓફીસ ફીસ આપવામાં આવે છે.

હવેથી કંપની તાર મોકલવા ટપાલથી દુનિઆનાદરેકદેશપણ ઓમાં પોસ્ટેજ બરાબર છે.

હવેથી કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર પ્રજાને સરલતામા રહેવાને રે છે. આ કારણને માટે કોડપણ પણના લેવામાં નથી આવતા. હવેની જાસ તેજ છે કે રીતે સહેલાઇ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી લેવા કંપનીમાં તાર લેવા તથા લેવડાવવાની પણ સસ્તે રે મા છેલ્લી સહાય છે.

વળી વધુ ફેરફા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના મારફત કરી લેનાર પહોચાડી આ કરે છે.

પણ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખોઃ

મેનેજર,
રૂટરની ઓફીસ,
૨૫૦, ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
દરબન.

ટ્રાન્સવાલની ઓફીસ,
૨૯૮ ન્યુઓલ્ડ સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસ.

અથવા કોઇપણ સી. એમ. જી.
યા રેલવે ઓફીસ,
કોઇપણ ટેકે,
હિંદુસ્તાનમાં.

INTERNATIONAL PRINTING PRESS તરફથી પ્રસિદ્ધ થઇ ચુકેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Ramayana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ફ્રાન્ચાયલનો ખુની કાયદો.		૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.		૦-૧-૦
૪' ગ્રો. પ્રથરી ૧૬૦૮		૦-૦-૬
મારો જેલનો અનુભવ.		૦-૦-૩
મુરતહા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર		૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.		૦-૦-૬
સત્યાગ્રહ (ઇંગ્લીશ નિબંધ)		૦-૦-૩
સર્વોદય		૦-૦-૬
મુરતહા કામેલ પાશાનું ભાષણ.		૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.		૦-૦-૬

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૬ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટેમ્પ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

R. NAIKER,

Boot Maker & General Merchant & Farmer.

BELLAIR.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA, AFRICA, INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, September 26th, 1908. No. 39.

Tel: Add: "parsonjee" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાબ્બા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકી મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સહુથી કીફાયત ભાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દરરોજ આવી પહોંચે છે. જેવા કે:—

ગેસ્ટોનાં કપડાં, ફ્લાનલીસ, ત્વાઇટ ગાલન્સ, ગ્રે મીલ્સ, ઉોકાનો મલમલ ની ગુજરાત ફેશન્સ, ચીન્સ, ટોપી, બાનોપી, ઇ માલ, વતની લાલ, રૂમાલ, મલપલ, સેલ, દરેક જાતનો વેસ્ટની સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ ખાલા, ટરકાણી ચાદરી જુની જાતનો કેન્ટની ગમના ગાલુઓ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઓરડર દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

— જાતી જાતની મોસુમ તથા ફ્રુટનો ઠરેલામ કરી ખેડુતોનાફાયદી માટેમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પાકા વરતર મુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE—Beckett's Building, Market Square
Box 1088, Tel. Address "TOMASELLI," Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીંયાની કું. બહારના ગામુસોને રહેવા વીગેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULEMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

5 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2367

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીયાં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

વેચવાના છે.

બજારમાં વારંવાર આવ રહેતા કુલ્લા ૨૪ કલાક ઠંડા કરવા કુલ્લી.

ઘણાજ આગ્રહ વાંકાર,

કાર્નેર. વોર્નવીલ જંકશન.

P.O. Box 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેડીમેઇ વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing, Blouses, Night-gowns, Combinations Chemises, | Skirts, Underskirts, Children's Fancy Goods, Frocks, | Bibs, Bonnets, Bootees, Hats, Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S.A.:— And at:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,,	3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,,	8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.,

અમારે ત્યાં દરેની રહુ; મજી અમારા આવીઆના હિસાબે વેચી આપવાની છે.
સારી કેનારને બહુ સહેલાઇ ભારે મલશે. માલ બહુ સારો છે.
પોર્ટ એલીઝબેથ વાલુ પુરાણાપાસ શી અમારે ત્યાંથી મલશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 1881

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

ઇ. પી. ઘાસ,
મોરેશિયા અને ઝેલા-ચણાના, પોરબંદર
ઉતરતા પી વેપારી છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add 'BHABHA.'' P.O. Box 36.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 839

'ફ્લેક ફ્લેક' ફ્લેકલેક સિગારેટ પિતે માર
'ફ્લેક ફ્લેક' ફ્લેકલેક પિતામહર
Also ફ્લેક્સ ફ્લેકલેક્સ 'ફ્લેકલેક' 'ફ્લે
આંબલા બજારોથી છાજે.

ઉન, ચામડાં, રીંગડાં, પેટાં અથવા બીજી નાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન ઇમ્પોરટર.

ઘી કેમ અને બીજા દરા બાબતોમાં દલાલી.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે.)

બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

128 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Snoek.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jabbay & Sorabjee Bros., Durban.

જમાદાર મહમદ ગુલ.

૧૨૮ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઠ

એ આગબોટમાં મુખ્ય પહોંચે તેવી

સ્ટીમરો દર મહિને એક વખત ઉપડે છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બ્રાહ્મણ ઠંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંપની મુદતથી આપણા હીંદીબ્રાહ્મણો લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સાફ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કલકત્તાથી સીધે કોલંબો હોકે. મદ્રાસ બેાત બદલાવતા નીચે આવક જાવક છે.

અમલોટી ટન ૩૧૦૦ ૧૦ અક્ટોબર.

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

"அம்பெரட்டி" டன் 3,300 அக்டோபர் 10ம்
கொலம்பு மற்றும் மர்க்கமான கப்பலுக்கு செல்லுகிறது
ஜி. புலசுந்தரம் முதலியாரவர்களின் மூ.

કેંગસન્સ કીંગ એન્ડ સન્સ. ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીઅલ રોડ, ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. Telegrahhic Address: Kathorian
King &Sons, P.O. Box 125.
West Street, Durban.

વેપારીને ખાસખબર

અમેરીકાનું. (યુ. એસ.) વખતની સોબતની ચડી ચઢીને, બધા વસ્તુઓ ઉપરનું લીસ્ટ. કેટલોગ મોકલાવેલ, હાલ જેમણે મોકલ્યા નથી તેમણે તરતજ મોકલી આપવા:—આ પુસ્તક તેમાં સમાસ થતા લેખો, વેપારની ચાલી પડતી, વેપાર બીલવવાના કાયદા, ચાલું અંગ્રેજ નાણું, મેકન્સ સ્ટેંડ, ક્રેડીટ મેન્સ કેસ ભાદું, ચાલક મોકાણ, લેખી સરસ મુખત્યારી વગેરેમાં સમજવેલ હોવાથી દરેક વેપારિના વેપારી કપરાંત મુનશી, મહેતાજી, વાણોતર, સેક્રેટરી,ટ્રસ્ટીને તેમજ બીજા સરકારીઓને ઉપયોગનું છે. આવશ્યક વખત મહીનાના મુખ્ય નામ, કામ, કેમ્પાવવું વગેરે પુસ્તકમાં મજકુર કરવામાં આવશે. કિંમત રૂ. પાંચ. નામ મોકલવા માટે લખોઃ G. J. RANDERIA, P. O. Box 846 Durban, બારદા કોમર્શીઅલ રોડ, ડરબન. જી. જે. રાંદેરીઆને ત્યાં ઓફીસે મળી નામ નોંધાવા મહેરબાની કરવી. કોઈપણ વાંધા વચકા આવ્યું—જી. જા. જી. રાંદેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 15999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.

D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Out Fitts
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

A. Dar H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Ceder
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goss,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lochenan,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and Loem Streets
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallis & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Ponsonull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Hajee Hassam,
Bombay House,
Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand,
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalshoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Mianekhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610,
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babbai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.
Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Cassoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Hi treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerusamy,
Fruit Dealer, ox 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG
(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail.
General Dealer.

HEIDELBERG
Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE
Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG
Abdool Tayab & Co.,
Box 8.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Bx 270.
C. E. Dabanhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexand ra

Johannesburg.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kabodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importor,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4160.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. Mahomed Hossan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.
Dhanji Morar,
Box 6031
Dookhi Teli,
Box 4330.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Parshu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Serati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY
Abbas Khan & Co., Butchers
24 Strachan Street.
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP
Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Buildings
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Lalee,
Box 391

LERKSDORP
Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING
Hassim Seedat,
Box 41.
Goolam Ally;
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhasha,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokuldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1150.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiskamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befools.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE CO.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Bunoo ed Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1,
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosuab Tayob & Co.
Market Street.
Joosuab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 172
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN
Indian Goods of every description always on hand.

S. D. BOBERT,
General Importer, Wholesale and Retail Merchant
Cheapest Home in the Market Square.
BRANCHES AT
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

Indian Opinion

503

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 26TH, 1908 No. 39

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page 489.*

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 26TH, 1908.

Theoretical Equality

THE Transvaal press, and particularly the *Star*, have amply discussed, during the past week, the question of the status of educated Asiatics in connection with the Asiatic struggle. The *Star* has contended that, if the theory of equality of treatment of educated immigrants, irrespective of race or colour, be accepted, it would be impossible to have a different practice—in other words, practice, in the opinion of the *Star*, should always co-ordinate with theory. This is a principle that, in ordinary affairs, is almost invariably broken. It is held to be meritorious to lay down, and work for, a perfect theory, although practice may fall very short of it. It is also held to be most dangerous to work for or accept a false or imperfect theory because through a weakness, or other causes, we may not be able to act up to it. In theory, parallel lines never meet; in practice, it is impossible to draw any such lines—and, yet, we cherish the theory. In theory, the king can do no wrong—it is very sound; we like to think of our kings as beyond corruption—in practice, no king has been found who has never done any wrong. In theory, in England at least, there is one law for rich and poor alike; in practice, we find, unfortunately, that, somehow or other, the rich manage to have justice demonstrated to them in a different manner. No sane man has, however, suggested that the Imperial Parliament should incorporate the practice in its legislation and recognise it. Coming nearer home, in theory, for certain offences, the penalty is the same whether for the native of the soil or the European; in practice, many a native has suffered the extreme penalty, and rarely has such a case happened in connection with a European, in spite of the commission of the same offence.

So that what British Indians in the Transvaal are fighting for is undoubtedly theoretical equality for Indians possessing educational qualifications. This is also the theory accepted throughout the British Dominions; and it is the Transvaal which wishes to establish a different principle. What British Indians say, however, is that, so far as they can help it, there shall be no departure from the accepted theory, but that they do not expect the practice to accord with it. They are prepared, therefore, to reconcile themselves to a differential test being applied to Indian immigrants, and perhaps no test, or a slight test, being required in respect of European immigrants.

The question of half-a-dozen educated Indians being allowed to enter under the test has cropped up, and has given rise to some opposition among Indians. The latter consider that the rights of educated Indians will not be properly protected, if a numerical limit is accepted. Whilst, on the one hand, European Colonists resent the general test as being too wide in its scope, Indians naturally resent a limitation upon the number of educated Indians to be introduced every year into the Transvaal. Both equally misunderstand the position. The battle is raging not round half-a-dozen Indians or thousands of half-educated Indians, but round the question as to whether the theory adverted to above is to be continued in the Transvaal, or whether it is to be departed from. In practice, in order to dispel the imaginary objections raised by European Colonists to the introduction of thousands of educated Indians, British Indian leaders say, in fact, "we are so certain of our ground and our *bona fides* are so unquestionable, that we would have no hesitation in assuring you that, if the administration of the Law, which is applicable to all, is so regulated as to admit only half-a-dozen educated Indians into the Colony per year, Indians will then in honour be bound not to agitate for the introduction of a larger number, but, in the eye of the law, Europeans as well as Indians will be treated equally." Such limitation will put Indians upon their honour, and will mean, undoubtedly, a sacrifice by the present generation on behalf of the future. It would be futile to go further, in the teeth of South African opposition, and it would not behove passive resisters to carry on a fruitless campaign. They profess to fight for a principle. Let them have the principle established, and the practical carrying out thereof will depend largely upon the future conduct of the Transvaal Indians themselves.

This is not a commercial question. So far as a few clerks may be required by British Indian storekeepers in the Transvaal, provision is made in the Asiatic Act. The question that Indians are fighting for is one of removing the colour-bar, removing a national insult, resisting statutory degradation. It is worth fighting for, and, if British Indians will have sufficient patience and self-control, they will gain their end.

Natal's Latest Move.

THE NATAL GOVERNMENT "GAZETTE" for the 8th inst., contains a Bill to amend Act 18 of 1897, *i.e.*, the Dealers' Licences Act. The genesis of the Bill is told in a few sentences. One Lazarus was charged under Act 18 of 1897. He was convicted. He appealed to the Supreme Court, and the Court upheld the appeal. The result of this is that certain cases will be taken out of the deadly operation of Act 18 of 1897. For that relief Indians were beginning to be thankful. The Government have now stepped in. They wish to nullify the effect of the Supreme Court decision by passing the Bill above named. To carry the doctrine to its logical extent, the Government, whenever they find a ruling of the Supreme Court contrary to their wish, have but to ask the Legislature to undo such ruling. In other words, it means abolition of Courts of Justice. Justice will then be administered not by an impartial tribunal, but a parody of it will be perpetrated by a movable Ministry which can be worked upon by prejudice and passion. It used to be said of the late President Kruger that he undid or tried to undo the work of his High Court by asking the Volksraad to pass resolutions which practically repealed its judgments if they did not tally with the late President's wishes. The Natal Ministry evidently wish to imitate the late President. Will the Imperial Government allow this self-governing Colony thus to misgovern those who have no voice or vote in the election of the Legislature? This instance is a telling illustration of the maxim that in a popularly governed country it is dangerous to have a disfranchised class. Indians in Natal will have to clothe themselves with a more potent vote in the shape of passive resistance; otherwise, their doom is sealed.

The Transvaal Asiatic Regulations

THE REGULATIONS, FRAMED BY THE Government in connection with the new Asiatic Act, are, like the Act itself, a great improvement on the old Regulations, but they still leave much to be desired. They bear the trace of having been framed without the leaders of the Asiatic communities having been consulted. Seeing that the struggle continues unabated, Asiatics do not intend to avail themselves of the benefits of the Act, and the question of amending the regulations is more or less academic. It is, however, worth while to draw attention to three glaring absurdities, one of which is a breach of the compromise. Applicants for registration are to be called upon to give at least their thumb-impressions in adition to their signatures. The compromise lays down definitely that thumb-impressions or digit impressions should be waived in respect of those who can give well-formed signatures. The Asiatic communities cannot then now sit under such a manifest breach of the compromise, and allow the Regulations to pass unchallenged. The other Regulation is in connection with lost certificates. The applicant for a duplicate of his certificate has to give the same particulars of identification that were given on his original application. It is common-ground that the Asiatics, in order to oblige the Government and to facilitate scientific classification, gracefully and voluntarily gave finger-impressions. The Government are much mistaken if they consider that those who have lost their certificates will give their digit impressions, which can serve no purposes whatsoever. They cannot be required for classification or for identification. A duplicate will not be granted until the original is traced in the records, and until the identity of the applicant with the certificate is completely established, which can be done by simply comparing thumb-impressions, where these have been given, or comparing the signature and physical particulars where a thumb-impression has not been given. The third point arises in connection with the curious regulation regarding the furnishing of particulars of identification on application for a trading licence. The Colonial Secretary reserves to himself the right in each case to decide what particulars the applicant is to give. Such a system means favouritism and constant irritation. Asiatics ask for no favour. They demand justice and recognition of their rights as men as a matter of course. Whatever the requirements that the Colonial Secretary may contemplate, they should, therefore, be reduced to writing and form part of the regulations, so that each Asiatic knows what his position is. We are sure that when a final settlement is reached, if ever, these matters can be adjusted by consultation between the Officers responsible for the administration and the Asiatic leaders. In the meanwhile, Asiatics have only to ignore the Act, the Regulations, and the Asiatic Officers. For them, these do not exist.]

Indian Slavery

[IT IS RARELY THAT WE FIND OURselves in complete agreement with the *Natal Advertiser*, but the series of articles commenced by our contemporary, in its issue dated the 17th inst., commands our warm congratulations and perfect accord with the views expressed therein. The series constitutes an attack on the system of indentured immigration, and it is based upon the Report of the Protector of Indian Immigrants for 1907, who has brought out one serious defect of the system. The Medical Officers, who are, next to the Protector, very largely responsible for the well-being of indentured Indians, are commanded by the Immigration Trust Board and are in its pay. The Board consists of nine members, seven of whom are elected by employers of indentured Indians, and two of whom are nominated by the Government, one of them being the Protector himself. The nominated members are themselves in a hopeless minority, and even if he intended to do his duty thoroughly, the Protector is powerless to help. In his annual reports, he usually gives reports from Medical Officers. This time, he has deliberately omitted to ask for such reports. "in view," as he says, "of this unsatisfactory state." Mr. McLarty, anti-Indian though he be, is humane enough to resent such procedure. The *Natal Advertiser*, in concluding the article, says: "We do not hesitate to say that the Indian immigration laws, if they do not reduce indentured labour to a form of slavery, at least establish conditions far more nearly approximating to servile conditions than do those which the British Parliament and people rejected in the case of the Rand Chinese. They are inequitable and disproportionate in their incidence on employer and employed. They convert actions on the part of the employed which are not criminal offences into criminal offences. They pretend to establish safeguards for the employed which are not safeguards. They are undoubtedly restrictive of the liberty of the individual." This is a fairly severe indictment, and yet it is well deserved. The late Sir William Wilson Hunter called the indenture system a state perilously near to slavery. This is a question which should be considered apart from prejudices and apart from the general Indian question. The only solution lies not in mending the system, but in ending it. Mr. Moor has bluffed South Africa into believing that he was really sincere when he published his Bill to abolish the system. We now know that he never meant to persevere with it. He has lulled the people of South Africa into a sense of false security. We sincerely hope that the *Natal Advertiser* will make it a special mission, now that it has commenced the battle against this criminal system, to continue the struggle until the liberation of these serfs is accomplished.]

Indentured Indians.

A CORRESPONDENT FROM LADYSMITH sends us a long report in Gujarati regarding the condition of Indians in the collieries in that district. He sends us a sample of rice supplied at a certain colliery. We have had the sample examined by experts who condemn it in no measured terms. We must confess that it does not appear to us to be at all delectable. We have forwarded it to the Protector of Immigrants, and await the result of his investigation, which we have no doubt he will make. The other complaint our correspondent makes is as to the over-stepping of the statutory time allowed for the work to be taken from these half slaves. We have always held the opinion that an inquiry by the Protector and consequent relief can only be in the nature of a palliative. The real remedy lies in an entire abrogation of the system of indenture. If it were stopped it would be a cure for more than one evil. Most questions that engage the attention of South African statesmen flow from the pernicious system whether it be applicable to Indians, Chinese, Natives, or even the Whites.

Answers to Correspondents

VERB. SAP.—Before publishing your letter, we should be glad to receive from you chapter and verse for your various allegations, which are very serious. You should give names, dates, and places, and support your statements, wherever possible, by affidavits. Otherwise it is almost impossible to convince the public of the reality of the evil and so secure redress.—Ed. I.O.

A WELL WISHER OF DELAGOA BAY INDIANS. We cannot decipher your name. Your letter in any case does not require publicity. You who know more should gradually and patiently enlighten others. Your complaint resolves itself into the education question.—Ed. I.O.

LACK OF IMPERIAL DUTY. London, September 9. Lord Ampthill in a letter to *The Times*, dwells on the grievances of British Indians in the Transvaal, and says nothing is more conducive to the belief that the Transvaal is unfit for self-government, than its persistent neglect to recognise Imperial duty as a necessity.—Reuter.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

September 17th, 1908.

Taxation Assessment Bill

The House went into Committee on the Land and Income-tax Assessment Bill.

Mr. WATT moved the following addition: "Land owned by a European shall not be deemed to be beneficially occupied if the same is occupied solely by natives or Indians, unless such land is not suitable for European occupation."

The motion was lost.

There was some discussion on the clause stating that in the case of lands owned by natives and Indians allowance should be made for any deficiencies naturally to be expected in the cultivation or use made of the land.

Mr. JOHNSTONE said the cry in the past had been that they wanted more white settlers, and the present Bill would encourage kafir-farming.

Mr. BRUNNER pointed out that the object of the clause was to ensure beneficial occupation. If it was desired to prevent kafir farming, special legislation should be introduced.

Sept. 22.

"A Public Scandal"

Before the House went into Committee on the Supply Bill,

Mr. MCLARTY said he desired to voice what he considered a public scandal—the grievances against the Indian Immigration Department. He drew attention to letters which appeared in the Press, complaining of the lack of supervision, the carelessness with which the lives of Indians were treated, and the shocking treatment in hospital. Owing to the carelessness in the selection and examination of Indians in India, a new disease had been introduced into the Colony. According to the reports of the Protector of Indian Immigrants, the death rate among the Indians had increased enormously, and there was evidence of gross neglect. The medical men were lettered to the Indian Immigration Trust Board, and dare not state the true position. Year after year it had been recommended that these medical men should be placed in an independent position. If the Government would be honest in the matter they would take the medical men away from the control of the Board. They should not be allowed private practice, as they could not serve the interests of both masters and servants. He asked for some assurance from the Prime Minister that there would be a remedy to the existing state of affairs.

Sir LIEGE HULETT said he was a member of the Indian Immigration Trust Board, and would give a denial to the statements made. As a planter, he declared that the letter which had appeared in the *Natal Advertiser* was a tissue of lies, in spirit. He had employed this labour for 40 years, and had taken a personal interest in it, and he knew that the statements were false. The writer of that letter was a medical officer who had to resign his position because the planters found fault with his neglect of duty. He knew the animus which actuated the letter." The Indian Immigration Trust Board had as much regard for the protection and comfort of these people as the Protector of Immigrants. It was as the result of investigations made by the Board that fault had been found with medical officers of the Board. He would prefer to see those officers appointed by the Government, but not to be under the control of the Protector, any more than under the control of the Board. If the Indians were not fairly and properly treated by the employers, then they were all concerned in having the thing put right. The high death-rate was due to the introduction of disease by one ship. The Board stepped in immediately, and said that no immigrants were to be sent suffering from disease. The immigrants in question were brought at an unhealthy time of the year, but now the death-rate was very low. The higher death-rates which had been recorded were due to epidemics which could not be avoided. The Colony was being maligned by those who were determined to put a stop to Indian immigration. As a whole, the Indians of Natal were well treated. He would not say there were no wrongs, and any wrongs which did exist should be set right. Reverting to the letter in the *Advertiser*, he declared that the writer of the letter, a former medical official, had refused to attend to immigrants when he was called upon. Perhaps he would go when it suited him.

Mr. PALMER considered that Mr. McLarty had done a good service in bringing the matter before the House. He read a letter from an ex-medical officer of the Board, who stated that he resigned his position because he was tired of seeing abuses which it was impossible for him to rectify. The indentured system was, he considered, worse than slavery, and one of the greatest objections to the system was the disease which the coolies introduced into the Colony. He (Mr. Palmer) considered that the matter called for urgent and immediate inquiry.

Mr. KIRKMAN asked, if the condition of things was as stated, what could the Protector have been doing. But the Protector in his last report declared that, speaking generally, the employers were well disposed to their servants. It was not right for persons to take every opportunity of vilifying their fellow-Colonists. A Commission was to be appointed, and it was not a fair thing to prejudice the minds of the public. No men more welcomed the inquiry than the employers of Indian immigrants.

Mr. SCHOFIELD supported the attitude taken up by Sir Liege Hulett and Mr. Kirkman, and he quoted from the report of the Protector to show that the Indians were not badly treated.

The COLONIAL SECRETARY moved the suspension of the sitting until 2.30 o'clock.

This was agreed to, and the sitting was suspended.

The Speaker resumed the chair at 2.30. o'clock.

On the motion to leave the chair.

The COLONIAL SECRETARY agreed with the speaker, who had said that nothing was to be gained by declamation. There could be no doubt that the administration of the Act was, according to the reports of the Protector of Immigrants, just and fair. The great question brought forward was the death-rate. They knew that during the past three years there had been a severe epidemic of malaria in the coast districts, which had taken off, not only Indians, but Europeans and natives. They heard no complaints in regard to the native deaths from that cause, although the native loss had been greater than the Indian loss. As a result of the dissatisfaction of the Indian Medical Board with the class of Indian sent to Africa, an officer had been sent to India to investigate. Since then, there had been a marked improvement in the health of Indian immigrants. He referred to the difficult task the Indian medical officers had to perform. If they did their duty strictly, it was almost certain that ill-feeling would be created between the officers and certain employers. It was the intention of the Government to refer this and other matters that might be raised to the Commission to be appointed soon after Parliament was prorogued. This Commission would go into the whole question of Indian immigration. He did not think that all the remarks made about the Protector of Immigrants had been called for. That official filled a difficult position, and had done everything to avoid friction.

The question was then put, and the Speaker left the chair.—*Mercury.*

THE SULTANS ACCESSION. The Potchefstroom Mahomedan Community forwarded a cable to His Majesty the Sultan of Turkey congratulating him on his accession and on the inauguration of the Hedjaz Railway.

TO FRUIT AGENTS. The Transvaal Department of Agriculture has issued a circular letter which states that large consignments of Citrus fruits affected with the rot fungus have been imported into the Transvaal recently, and, with a view to protecting the interests of local fruit growers and shippers, it is the intention of the Government to order the destruction, or return to consignor, of all consignments found to be affected in [illegible]

Meeting at Blantyre

Treatment of Indians in the Transvaal

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A meeting of Indians resident in Blantyre, Nyassaland, was held on the premises of Mr. Haji Nurmahomed Hasham on Wednesday, August 19th, 1908. There was a large attendance of merchants and others.

Mr. Ratanshaw Koyaji, B.A., LL.B., Solicitor, was elected to the Chair.

The Chairman, in the course of a lengthy address, went over the whole ground of the Transvaal controversy, and in conclusion, said :—

There is one thing about this renewal of hostilities there which I must mention to you. When they first went to gaol, they did so for their own sake and for the honour of their country, but they have buckled up their armour now purely for the honour of their countrymen and for the good of others who are not now in this country—in other words, purely from patriotic motives.

Gentlemen, at present white men in almost all Colonies are afflicted with a desire to sweep out Indians from there. They cannot do so openly, and so they resort to legislation which no self-respecting man would submit to. Southern Rhodesia has lately copied the Transvaal Asiatic Registration Act, though there was no need for it. There are barely 500 Asiatics there, and still the Legislative Council there has barred the door against new Asiatic entrants. Take Natal, it was built purely on Indian labour, it owes its present prosperity to that, and now trading licences are refused to Asiatics on very, very flimsy grounds. Everywhere the cry is "Away with Asiatics, away with Indians," and Indians also must now rise to the occasion. The Transvaal Indians have led the way, and Indians everywhere must copy them and exert their utmost to have their rights as British subjects acknowledged. If they show as much patriotism and self-sacrifice as these noble sons of India have shown in the Transvaal, it requires no great prophetic insight to say that the victory will be theirs.

The following is the text of the Resolutions :—

"That this meeting most strongly protests against the humiliating degradation imposed upon Indians as a class by the Transvaal and against the subterfuges which General Smuts has been resorting to, to break his promise of repealing the Asiatic Registration Act."

"That this meeting most sincerely sympathises with the Transvaal Indians in the struggle they are carrying on for themselves and for the honour of their country, and wishes them every success in this their second battle with the Transvaal Government as in the first, in the anti-Asiatic war."

"That this meeting is of opinion that Messrs. M. K. Gandhi, Essop Ismail Mia, Sorabji Shapurji, Imam A. K. Bawazeer and all those who have gone to gaol for non-compliance with the unjust and un-British piece of legislation called the Asiatic Registration Act have done incalculable service to the people of India, and especially so to those of them who are resident in British and Foreign Colonies."

"That the Chairman be instructed to send a cablogram of sympathy and also to forward copies of these resolutions to M. K. Gandhi Esq., Secretary to the British Indian Association, with a request to circulate them among the suffering martyrs in the Transvaal."

Life in Boksburg Gaol.

How an Indian was treated.

Serious Allegations.

IX-57

Mr. A. M. CACHALIA, Chairman of the British Indian Association, writes as follows :—

I beg to send you herewith, for publication, a communication addressed by me to the Director of Prisons. The British Indian Association has voluntarily undertaken to suffer, and to advise British Indians to suffer ; but I do not know whether treatment such as is described in the letter herewith enclosed squares with the humanity of the Colonists. We do not ask to be treated as favoured prisoners, but we do ask that British Indian prisoners be treated with some degree of humanity in this enlightened country.

19th September, 1908.

The Director of Prisons,
Pretoria.

IX-57

Sir,—My Association has received a letter in Gujarati from a British Indian named Syed Ali, who has just undergone imprisonment at Boksburg. I give below a free translation of the material portion of the letter. It is dated the 17th instant, and is written from Springs :—

"I write the following, God between us. On the 19th day of August, 1908, I was sentenced by the Magistrate to pay a fine of £10 or suffer imprisonment for seven days with hard labour, for trading without a licence. I accepted gaol. When I was admitted, a Kaffir came to me and asked me to strip myself naked. I did so. I was then made to walk, in that condition, barefoot, some distance. I was then kept, together with Kafirs, in cold water, for twenty-five minutes. I was then taken out and taken to an office. I was then given some clothes to wear, but I did not get any sandals. I, therefore, asked the gaoler for some. At first, he said "no", and then he gave me torn sandals. I asked for socks, and he used abusive language (untranslatable). I asked again, and he said "Look here I will sjambok you." I was then frightened and, had I spoken again, he would certainly have struck me.

On the 20th August the work given to me was that of carrying and emptying closet buckets. I complained to the gaoler about this work, and I received a kick and slaps. I still persisted in my complaint, and told him that I would be glad to break stones but would like to be relieved from the work of carrying and emptying these buckets. I was then kicked again. I became helpless, and I had to carry those buckets.

On the 22nd August, Saturday, I was again kept in cold water for nearly half-an-hour. It was extremely cold. I was shivering. God knows how cold it was. I then became feverish. My chest became bad. On the 25th I was discharged. The gaoler, on discharging, said "You may come again if you wish to die" and I retorted "All right, you may kill me if you can." I then returned to Springs by the 11 o'clock train. And ever since I have been ill, and I have been discharging blood from the chest, and am under medical advice. . . . . .

I was treated worse than Kaffir prisoners. Happily, I was the only Indian. I thank God that I was spared. All my book-debts have become bad, but I do not care. I hope the community will be able to preserve its self-respect."

My Association does not know how far the above statement is true, but, on the face of it, in my humble opinion, it calls for a thorough investigation, which I have no doubt you will make. In the meanwhile, I venture to inform the Government through you that, assuming the truth of the above statement, the advice given by my Association is, despite all difficulties, to continue to suffer for what it believes to be a principle.

I may add that the correspondent, as his name implies, is a direct descendant of the Prophet, and I need hardly comment upon the resentment that would be bitterly felt by Mahomedans, when they understand that such a person has been called upon to perform the dirtiest work at the Boksburg gaol.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman,
British Indian Association.

INDIAN WOMEN'S PETITION. The Durban Indian Women's Association have forwarded a petition, signed by 60 members to the Legislative Assembly, praying for the repeal of the £3 Tax once Act.

Views from Volksrust.

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

In the distance, beyond Charlestown, lies the majestic bulk of Majuba—Majuba, of historic memory; Majuba, the scene of Britain's temporary humiliation and of Boer temporary ascendancy, a rankling wound, salved only by the strong ointment of war, twenty years delayed. Majuba is a burial-place, then, the tomb of General Colley and of fratricidal mania. Majuba, too, is a monument of peace, an emblem of reunion and of national growth. And perhaps it is better to regard the great mass thus, as it looms coldly and repositedly, overlooking three Colonies.

But there is another monument nearer at hand. It lies due north of Volksrust station, as the main line runs. To the east lies the straggling, grave-strewn cemetery. Around rolls the undulating veld, with here and there a dip where a half-dried spruit struggles thirstily along, neat paths lead up to it, some of them outlined by whitewashed stones and pieces of rock. It is a squat, one-storied building of brick, stone and iron. In front and to the right is a pleasant garden, carefully tended. Insignificant to the eye, it is more than significant to the mind, for it betokens a thing the like of which has never heretofore broken in upon the imagination of men in this sub-continent. On closer examination, this unassuming building assumes a more formidable aspect. Its windows are strongly barred, its doors roll heavily on their hinges and we observe that the inhabitants wear a distinctive uniform. We are looking at Volksrust Gaol.

And Volksrust Gaol is a monument of far greater significance than even Majuba, for it indicates the freedom of a subordinate people, the freedom of all the subordinate peoples of the Empire, did they but know it. It stands for "passive resistance," the only valid argument of the unenfranchised and the unrepresented, the despised, the forlorn, the hopeless, the helpless. Within Volksrust Gaol lie the bodies of some of the most prominent, most important, wealthiest and proudest members of the Indian community in South Africa. They have voluntarily chosen suffering that the principle for which they have so greatly sacrificed might triumph. Their bodies are imprisoned, but their spirit is free as the health-giving winds that prevail in this part of the country to-day. Their spirit has inspired to greater and more determined effort their struggling brethren.

Perhaps in the days to come, the people of South Africa, be they black, white, or brown, will learn to discriminate between the ideals for which Majuba and Volksrust Gaol stand. Majuba signifies the triumph of a political idea, the attainment of political independence and national union. Volksrust Gaol stands for something even more permanent than this. It records the growth of self-respect and the value of self-sacrifice. It represents that fundamental necessity of all right development—independence of character, without which there can be no building-up of a nation.

A. CHESSEL PIQUET.

"A Preposterous Claim"

Sir J. West-Ridgeway's Letter.

"Rand Daily Mail's" Comments.

[Under the heading "An Asiatic Compromise," the *Rand Daily Mail* of the 19th instant, has the following leading article :—

The letter in which Sir J. West-Ridgeway deprecates the holding of an Imperial Conference on the Asiatic question, is a very strong argument in favour of such a gathering. For despite his experience in the East, Sir Joseph shows that he is not well acquainted with the claims of the Asiatics in the Transvaal. He says that the demand of the Indian leaders is for "unrestricted immigration." Really we sympathise with Mr. Gandhi. In every interview (and there have been many) and in every letter and memorial (and they run into scores) he keeps repeating again and again the statement that he does not ask for unrestricted immigration. He agrees that immigration should be restricted. He said so long ago, when the Asiatic Law Amendment Act made its first appearance. He has been saying so ever since. Probably he will continue to say so. And yet after months and months of controversy Sir West Ridgeway and others, calmly declare that the Indians ask for "unrestricted immigration," and stigmatise the claim as preposterous. Of course it is preposterous. We feel sure Mr. Gandhi would use the same terms. But Sir Joseph is fighting a shadow. No such claim has ever been made.

It is just as well to be fair. No good can come of lathering upon the Indians a case they have never put forward. What Mr. Gandhi says is this: Restrict immigration by all means, but do not allow the Statute Book to say that a man is debarred from crossing the border simply because he is an Asiatic. He does not mind if immigration is restricted to one man a year for twenty years, so long as the principle is accepted that a highly educated Indian can enter the Transvaal as a matter of right, and not as a matter of charity. Mr. Gandhi has lived in South Africa long enough to know that if he claimed unrestricted immigration not one white man in the sub-continent would bother to listen to his arguments. It is because he does not demand unrestricted immigration, but is prepared to have immigration down almost to the Transvaal Government's point, that anyone listens to him at all. Indeed, as we said yesterday, Mr. Gandhi has watered his principle to such an extent that it seems to us not worth fighting for. He wants a system under which a few—a very few—Asiatics would have the right of entry. The exact number who would be able to come in under a stringent education test is uncertain, but in any case it is so far removed from "unrestricted immigration" that Sir West Ridgeway's phrase cannot be regarded as a fair statement of the case. The Transvaal Government have brought into operation a system which gives no Asiatic the right of entry, although, of course, temporary permits would be issued in certain cases. For practical purposes the difference between Mr. Smuts and Mr. Gandhi is absurdly small, although we admit that theoretically the difference is as large as a difference of principle always is. But it is no question of an open door being demanded. Sir Joseph would hardly say that Australia or New Zealand or the Cape permit the unrestricted immigration of Asiatics. Yet Mr. Gandhi would be content with the system in operation in those Colonies.

The suggestion that an Imperial Conference should be held on the Asiatic question was first made in these columns two years ago, and has on several occasions been supported by the London *Times*. Our own opinion is that the thorough threshing out of the whole question would have a good effect. We do not imagine for a moment that the Imperial authorities would wish to dictate to the Colonial Governments upon the question. Such interference would be resented in every self-governing State in the Empire. But we believe that a meeting of this character would bring home to the English public something of the difficulties which have to be faced in the Colonies, and of the dangers which Asiatic immigration involve to a white community. That any very definite result would follow an Imperial Conference is improbable. The gathering would be valuable mainly for its educational influences. It would lead to a better understanding, and it might eventually produce a uniform system of legislation on this question for the whole Colonial Empire. No Government could pledge itself beforehand to accept the findings of such a conference. The Asiatic legislation of the Transvaal must be drafted in accordance with the wishes of the people of the Transvaal and not upon the recommendations of a meeting in London. Still indirectly we believe that a discussion of the nature suggested would give valuable results and do something to settle a very serious difficulty in several parts of the British Empire.]

INDIAN MAIL.—For Bombay, per *S.S. Gneisenau* until 3.45 p.m., Tuesday, October 6th.

Indians at the Cape

Report of Select Committee

The report of the Select Committee (consisting of Dr. Murray, Messrs. Levey, Lundie, Alexander, Withinshaw, Hellier, Powell, Louw, and Greer) appointed by the House of Assembly to inquire into the working of the Immigration Act and the General Dealers' Act, has been issued. The following is the text:

1. Your committee have conducted an inquiry into certain grievances set forth in Asiatic petitions to the House of Assembly with regard to the incidence and administration of the General Dealers' Act and the Immigration Act. Your committee have not attempted any general examination of the working of these Acts, which is all the less necessary in the case of the Immigration Act, because an inquiry into the working of that Act generally has been conducted elsewhere.

2. The Indian witnesses state that British Indians are being wronged owing to the local authorities refusing all their applications (except in Cape Town) for licences as general dealers or hawkers, merely because they are Indians, and they assert strongly that, as British subjects of good character, and ready to comply with the laws in every respect, they are entitled to equal treatment; and it is held that prices at which Indian storekeepers sell are of great advantage to the poor. The statement as to the entire refusal of licences is contradicted in part by the fact that the number of Indian licences is so great in the Cape Peninsular that European shopkeepers declare they are being driven out of existence by Indian competition. It is also shown that at Mafeking the number of Indian shopkeepers has not diminished, except for such diminution as is due, alike with Indians and Europeans, to bad times. The great number of Indians, despite the Act, is, however, partly to be accounted for by the licences held before the Act was passed (referred to below).

3. The evidence of the European storekeepers who have given evidence on Indian competition is striking. They declare that the Indian represents a lower standard of civilisation than their own; that he lives meagrely; is poorly housed; pays his staff at a rate at which Europeans could not live; and consequently compels European competitors to close their doors. It is impossible to view the extinction of the European storekeeper without the gravest fears for the future of the Colony. Indians have, as a rule, no domestic establishments to maintain, so they remit nearly all the money they make to India. It is also in evidence that Indian competition has driven out nearly all Malay and coloured small shopkeepers in Indian storekeepers vicinity. It is, moreover, alleged that as Indians do some how live, while their prices are scarcely distinguishable from wholesale prices, there must be some sinister explanation. Insolvencies are somewhat heavier than amongst Europeans; many Indians keep no books, and in some cases (though no general allegation on this head has been made) resort is had to short weight. In these respects the existing law is adequate if properly enforced.

4. The committee recognise the hardship the Act inflicts on respectable Indians who were in business as hawkers in 1906. The position of hawkers of good character and habits domiciled in this colony before 1906 deserves special consideration by the local authorities charged with the administration of the General Dealers' Act: but one Indian witness admitted that Indians in India were made acquainted with the law here through the medium of INDIAN OPINION, so that they well know what to expect, and would come at their own risk. Here, however, it is important to note the evidence of Mr. McNamara, of the Woodstock Municipal Council, from which it appears that Indians, domiciled here before the passing of the General Dealers' Act may obtain any number of licences in the area in which they have held licences previously, and place in charge of their businesses men who have obtained entrance since 1906, and possibly some still arriving. This difficulty would be met by a more rigid enforcement of the existing Act, especially section three. In the opinion of your committee hawkers of standing in rural areas who were in business before 1906 should be placed on the same footing as general dealers under the Act.

5. It appears from the evidence that grievances as to unexplained refusal of licences are not confined to Indians. It would, in the opinion of the committee, meet such cases, whether Indian or European, if in any future legislation on the subject it were provided that after refusal of a licence then, upon the presentation of a petition signed by a majority of the registered voters of the ward or wards of the municipality or division in which the applicant proposes to trade, the Municipal or Divisional Council, as the case may be, shall be compelled to grant the licence. It would tend to prevent some of the abuses of the Indian trading if all traders were compelled to keep books in some European language.

6. With regard to the working of the Immigration Act, there is less to be said. Some personal allegations were made with regard to favouritism in passing Indians, but they have not been proved and, speaking generally, the Indians have been satisfied with the working of the Act: once certain misdirections have been given to its administrators. Mr. Cousins, the Chief Immigration Officer, absolutely denies the existence of any favouritism in the treatment of agents. With regard to the admission of Indian minors, the committee find that the Immigration Department has great difficulty in administering the law as it stands, and it would facilitate the work of the Department if certificates of minority could be obtained from the Indian authorities, coupled with the evidence of identity to prevent personation.

7. The committee have examined Hing Woo, who gave evidence on behalf of the various Chinese Associations of the Cape Colony, and recommend that the evidence be referred to the Government for consideration. The committee further recommend that the Government should, as far as possible, recognise the various Chinese Associations throughout the Cape Colony in dealing with any matters affecting the Chinese residents.

8. The committee have taken evidence as to the grievances of Indians in East London, but as these arise out of municipal regulations the committee recognise the impracticability of interfering with the authority of the local municipality.

A minority report signed by Messrs. Lundie, Withinshaw, and Hellier dissents from the last clause of par. 4 of the report, which reads as follows:

"In the opinion of your committee, hawkers of standing in rural areas, who were in business before 1906, should be placed on the same footing as general dealers under the Act."—*Cape Times.*

The Immigration Department

In the Cape Legislative Council on the 9th instant the Hon. Dr. PETERSEN brought up the interim report of the Select Committee on Immigration.

The Clerk read the report, which was as follows: Your committee beg to report that they have continued the inquiry made during the session of 1907 into the working of the Immigration Department, and have taken further evidence on the subject. Owing, however, to the probable termination of the session in a few days, they find that time will not permit of their completing their inquiries. They accordingly recommend that the inquiry be held over until next session of Parliament, and that the proceedings and evidence be not published until after a full investigation has been made. Your committee are, however, of the opinion that certain allegations made by witnesses with regard to abuses of the Immigration Act whereby, it is asserted, many Asiatics have been, and are being, illegally admitted into the Colony, deserve the immediate attention of Government. These witnesses state that favouritism exists in the treatment of agents by the Immigration Department. In order to enable your committee to obtain first-hand information on this question, they gave an assurance that no witness

would be prosecuted as a result of any evidence given by him. Thereupon evidence was obtained from several witnesses, some of whom admitted that they themselves had come into the Colony illegally, whilst others asserted that through the instrumentality of an Indian agent, to whom sums varying from £5 to £50 were paid, they had secured the illegal admission of friends. It would appear from this evidence that certain ignorant immigrants were charged by a certain person, or persons, to an extent that would seem to your committee to be culpable, and in this connection documentary and *prima facie* evidence have been received. Time, however, does not permit of rebutting evidence being heard. Your committee recommend that the evidence taken in connection with these allegations be submitted to the Honourable the Attorney-General for his confidential perusal in order that he may make further inquiry.

The report was set down for consideration at the next meeting of the Council.—*Cape Times.*

Mr. Gandhi and The Star'

Important Points Discussed

[The following correspondence and our contemporary's comments thereon may do something towards creating a clearer understanding in regard to the points of difference that still exist, and which prevent a settlement of the Asiatic question in the Transvaal. The *Star*, in a leading article, says :—

To those who are a little doubtful of the wisdom with which Mr. Smuts has handled the Asiatic problem, we commend a perusal of the summary of a leading article in this morning's *Times*, which appears in another column. *The Times*, which can be trusted to offer a judicial view on most large Imperial questions, takes what is, to our mind, a very sensible attitude on the Asiatic controversy. It finds that the weight of evidence is on the side of the Colonial Secretary and that the root of the present trouble lies in the endeavour of Mr. Gandhi and his friends to secure concessions which were not contemplated by Mr. Smuts when he entered into the compact of last January. A brief interview with Mr. Gandhi, which we publish in our news column to-day, should set at rest all doubts as to the principles for which he is contending. The Asiatic leader is willing to accept any educational test, however severe, provided it is applied impartially to Europeans and Asiatics. But he insists that those admitted under the present or a new Immigration Restriction Act must be treated with absolute "equality." If we make the educational test very severe we run the risk of excluding many Europeans whose services are essential in the development of our industries; if we maintain the present standard and repeal the Asiatic Act of 1907 we throw open the portals to countless Asiatics who have been or are being educated in Natal and other parts of the Empire. As the first course is impracticable and the second incompatible with our interests as a European community, there is no room for compromise, especially having regard to the fact that Mr. Gandhi scouts all idea of discriminatory legislation.]

Mr. Gandhi's Reply

Sir,—You will perhaps allow me to state that your persistent misrepresentation of the Indian standpoint appears now to be wilful rather than unconscious. You state that I am "willing to accept any education test, however severe, provided it is applied impartially to Europeans and Asiatics." This is the exact reverse of what I have stated all along. My contention is that there should be a general education test in law, but that, in practice, it may be administered not impartially but differentially. The law gives the Minister full discretion, to be used by him as he chooses. If he does not possess the discretion, Indians are quite willing that the discretion be given. This statement I have made before the public and to your representatives not once but very often. Nor, as you have stated in a previous leaderette, is there any question of a subterfuge. Administrative inequality must always exist so long as people who are not of the same grade live under the same flag. All I claim is that the law should be no respecter of persons especially with regard to educated Indians. You cite the authority of *The Times*, but, if you will pardon me saying so, *The Times* merely trumpets what has been passed on to it by or on behalf of General Smuts. *The Times* is not, at present, in possession of the full facts of the case.

A Few Facts

I emphatically deny that a new question is now being raised by my countrymen. The following briefly are the facts:—Before the war, the immigration of Indians was free. After the conclusion of peace, immigration generally was regulated under the Peace Preservation Ordinance, under which new educated Asiatics were allowed to enter the country. The Asiatic Act of 1907 simply provided for registration of those who were entitled to reside in the country, but, according to the admission made by General Smuts, did not regulate immigration. The Immigrants' Restriction Act replaced the Peace Preservation Ordinance, and laid down a general education test. The Asiatic Act was then dishonestly, without even mentioning it, brought in to demand Indians of their just rights, under sub-section 4 of section 2; but, as Indians have never accepted the Asiatic Act and have always steadily, persistently, and amid untold suffering, demanded its repeal, how can they be charged with having brought in a new point?

It was General Smuts who, in complete breach of his promise when the time came for him to repeal the Act, offered repeal on four conditions, three of which he has, yielding to the force of passive resistance, and finding his administration of the law paralysed, withdrawn. The fourth he does not withdraw, and, until that is granted, in the estimation of British Indians and other Asiatics, he must stand guilty of the charge of dishonesty.

You and, I am sorry to say, the Progressive leaders, who profess to have Imperial interests at heart, and who profess to lead the party of progress, are allied on the side of dishonesty. May I draw a parallel? With reference to the Vereeniging Treaty, General Botha interpreted the word "native" to include Asiatics. Lord Milner and Sir Richard Solomon repudiated it, but they accepted the interpretation that General Botha put upon it, and Asiatics are to-day debarred from the municipal franchise because of such interpretation. General Botha, again, said that his people were promised immediate self-government by Lord Kitchener. In order that British honour might remain unstained, in this instance also his understanding of the promise was accepted by the Imperial Government. Is British honour or Colonial honour to be measured differently in connection with the repeal of the Asiatic Act and British Indians?—I am, etc.,

M. K. GANDHI.

September 17.

A Repudiation

[The *Star* returns to the subject and says :—

We emphatically repudiate the charge that we have wilfully misrepresented either Mr. Gandhi or his compatriots. The Asiatic leader restates his position in another column. He denies that he desires the education test under the Immigration Law to be applied impartially to Europeans and Asiatics. "My contention," he says, "is that there should be a general education test in law, but that in practice it may be administered not impartially but differentially. The law gives the Minister full discretion, to be used by him as he chooses. If he does not possess the discretion, Indians are quite willing that the discretion be given." Our reply to the foregoing is that no regulation or Ministerial decree can override the express terms of an Act of Parliament. Laws are made to be enforced. If the Government made the education test ridiculously severe in order to exclude all but a handful of Asiatics and failed to enforce the provisions in the case, say, of European artisans, it would be lending itself to a species of dishonesty unworthy of statesmen.]

A Solution Possible

On the 18th inst. Mr. Gandhi again writes to the *Star* :—

Sir,—I am delighted that you emphatically repudiate my suggestion that

you may have wilfully misrepresented me. Your repudiation fills me with hope that I may yet convince you of the justice of the Indian demand. I assume now that you would not mind an open door for highly educated Indians. If so, the question is not of "whether" but of "how".

You reject my solution as be "a species of dishonesty unworthy of statesmen." And yet it has been resorted to by statesmen all over the world. The Peace Preservation Ordinance gave absolute discretion to the Governor as to the issue of permits. White British subjects received them for the asking; other Europeans with little difficulty, but not with the same facility; British Indians after the greatest difficulty. The Governor went so far as to establish a separate department for administering the same Ordinance for Indians. This was unfair, but not dishonest, because it was openly done. The Governor had the discretion and he chose to use it in this partial manner, as he said, in the interests of the predominant race. Indians would not have cavilled at the differential administration, if the department at one time had not been tainted with corruption and always most niggardly regarding the claims of *bona fide* refugees.

You have charged General Smuts with having used his discretion unfairly as to filling the vacancies in the Civil Service with Boers, but whether it is statesmanlike or not will depend upon results.

In Natal, the Immigration Officer has a discretion as to the education test. I will take my oath that Europeans as a rule, are not even examined. Indians, as a rule, are examined and that, too, severely. A Mr. Abdulla Brown, an Irishman, was subjected to the test some years ago in Natal, because he wore the fez, whilst his other white fellow-passengers were not touched. Subsequently, the late Mr. Escombe and Mr. Browne had a hearty laugh over it. Mr. Browne felt the ludicrous position, but did not consider the examination to be dishonest.

The same thing is, to-day, done at the Cape.

The fact is that legal inequality would be an insult to the race. Administrative difference would be a concession to prejudice, and Indian acceptance of it would be a graceful and, shall I say, statesmanlike recognition of such prejudice, as also of the fact that, if we want to live in this country, we must submit to the predominance of the European races.

In any case, if you agree that a handful of educated Asiatics may safely be allowed to enter without molestation, surely the combined wisdom of the Government and the Progressive Party cannot fail to find a solution that will be acceptable to both Europeans and Indians, and end a situation which cannot be viewed with unconcern by any lover of the Empire.

Natal Trading Licences

Corporation's Powers

A New Bill

In the Supreme Court, recently Mr. Cress brought in appeal a decision of the Newcastle Magistrate against one Doozen Lazarus, who was fined 10s., or five days' imprisonment, for carrying on a retail business without a licence. Mr. Watt appeared for the respondent.

In delivering judgment, Mr. Justice Beaumont said that the chief ground of appeal was that the appellant had been wrongly charged under Section 9 of Act 18 of 1897, and that it was not competent for the Corporation to prosecute under that section, inasmuch as they had not, in law, the power to issue licences for retail dealers. He thought they all agreed with the contention put forward by Mr. Watt on behalf of the Corporation, that when Act 18 of 1897 was passed it was contemplated that the term "retail dealers' should include retail shopkeepers, and if they did not so regard the term, then it was obvious that it must lead to considerable difficulty. They had, however, before them a decision of the full Court in the case of *Mura v. Dyer*, in January, 1898. In his judgment, Sir Michael Gallwey, the then Chief Justice, said, "Law 18 of 1897 cannot be held to supplant Ordinance 3 of 1850, which is the only law that gives power to a Corporation to issue licences." In the case, the circumstances were similar, inasmuch as the same charge had been made against the accused by the Durban Municipality. The Court had held that the Corporation had no power to issue a retail licence under Ordinance 3 of 1850, and, that being so, he did not think they need consider any of the other grounds of appeal. They were bound by the previous decision. He thought the appeal must succeed.

Mr. Justice Broome and Mr. Justice Kock both concurred, but expressed regret that the previous decision should be binding. The latter said he thought the decision might have been different had the case not been heard so soon after the passing of the 1897 Act.—*Times of Natal.*

The following Bill "to remove doubts as to the meaning of Act No. 18, 1897 entitled 'Act to amend the law relating to licences to wholesale and retail dealers," appears in the *Gazette* of the 8th instant:—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows:—

1. The provisions of Act No. 18, 1897, in regard to wholesale and retail licences shall respectively apply and be deemed to have applied to all licences of the nature of licences for wholesale or retail business, including shop licences, issued in municipal boroughs or in townships under Law No. 13, 1881, whether the same be issued under Ordinance No. 3, 1850, or under any other law or Act applicable to boroughs or townships.

At Volksrust

[Last Monday, Mr. G. D. Mentz, Public Prosecutor, informed Mr. A. P. de Villiers, A.R.M., Volksrust, that he was instructed to withdraw the cases against Messrs. H. M. Gandhi and Mulji G. Patel. Mr. H. M. Gandhi, who was undefended, was forthwith discharged.

Mr. Mulji Patel, who was in Johannesburg, on bail, was represented by Mr. Polak, who entered an emphatic protest against this procedure on the part of the Crown. His client had been deported from the Colony although a domiciled resident of the Transvaal. He held a permit entitling him to enter and reside in the Colony. What was the object in deporting him? He had been taken away from his home, to the border, and from there had had to pay his train expenses back to Johannesburg. The whole procedure had been unjust and in the highest degree absurd. He himself, his client, the Prosecutor, and the Court were all placed in a very awkward position by the action of the Government, and totally unnecessary inconvenience and expense had been incurred by his client.

The Magistrate accepted the withdrawal of the Prosecutor.

During his brief incarceration at Volksrust Gaol, whilst awaiting trial, Mr. H. M. Gandhi shared the prison-food with his fellow-prisoners, all of whom are in good general health.]

OUR JEWISH CONTEMPORARY. We have received the special "Rosh Hashona" annual of the *S. A. Jewish Chronicle* (Johannesburg), and we congratulate the Editor and publishers on producing such an attractive as well as instructive number. New Year messages from prominent South African Jews, as also from Premiers and Ministers of the Crown, are interspersed throughout the pages. Articles of a high moral tone are contributed by Dr. Landau, Rev. Bender, M. A., J. P., and others. The number is a fine record of the social and communal progress of the 50,000 Jews who have made their home in South Africa. Special mention may be made of "A Resumé of the History of the Durban Jewish Community" which includes a portrait of H. E. the Governor of Natal (Sir Matthew Nathan) who is the Hon. President of the Durban Hebrew Congregation.

Transvaal Shops-Closing Act.

The Full Text.

The following Act (No. 32 of 1908) "To regulate the Closing Times of Shops and Hairdressing Saloons in Towns, Villages, and certain other places" was assented to on the 22nd August last, and is published in a *Gazette Extraordinary* dated the 2nd instant :—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of The Transvaal as follows :—

1. This Act shall apply to all areas under the jurisdiction of any Municipal Council, Village Council or Health Committee now or hereafter established for the control, management and local government of the same and to all places situate within a distance of five miles from the boundary of any such area.

2. Section *four* of the Municipal Amending Ordinance 1906 and sub-sections *(a)* and *(c)* of Article *four* of Law No. 28 of 1896 in so far as those sub-sections relate to the selling on Sundays of medicines by apothecaries and druggists and of meat and fish by butchers and fishmongers shall be and are hereby repealed.

3. In this Act unless inconsistent with the context :

"auctioneer" shall have the meaning assigned to such term in the Revenue Licenses Ordinance 1905 ;

"chemist" and "druggist" shall mean a person in possession of a registration certificate entitling him to practice as a chemist and druggist under the Medical Dental and Pharmacy Ordinance 1904, or any amendment thereof ;

"closed" in relation to a shop, shall mean closed against the admission of any person for the purpose of buying or obtaining goods or merchandise ;

"Governor" shall mean the officer for the time being administering the government of this Colony acting by and with the advice and consent of the Executive Council thereof ;

"hairdresser" or "hairdresser's assistant" shall mean a person who carries on, or who assists in carrying on the business of shaving, or cutting, or the dressing of hair of human beings for payment or other valuable consideration ;

"hawker" shall have the meaning assigned to such term in the Revenue Licenses Ordinance 1905 ;

"Health Committee" shall mean a Committee constituted under and by virtue of the Epidemic Disease and Hospital Committees Ordinance 1905 or any amendment thereof ;

"Municipal Council" shall mean the Council of a Municipality established under any law ;

"open", in relation to a shop, shall mean open for admission to a person for the purpose of selling or supplying to him in such shop any goods or merchandise ;

"pedlar" shall have the meaning assigned to such term in the Revenue Licenses Ordinance 1905 ;

"public holiday" shall mean any day prescribed as such by section *two* of the Public Holidays Ordinance 1903, or any day appointed as a public holiday under the provisions of section *three* of the said Ordinance ;

"shop" shall mean any building, structure, room, market stall, tent, booth, vehicle or any place whatever if such building, structure, room, market stall, tent, booth, vehicle or other place be used for the sale therein, thereon, or therefrom of merchandise or goods or as a hairdressing saloon, but shall not include any premises licensed for the sale of intoxicating liquors under the provisions of the Liquor Licensing Ordinance 1902, or any amendment thereof ;

"shop assistant" shall include a salesman and saleswoman, shop-walker and any other person engaged in any shop in or about the selling or supplying to customers of merchandise or goods or engaged in or about the preparation of the same for sale or supply in such shop ;

"shopkeeper", in relation to a shop, shall mean its owner or the representative for the time being of such owner in the business carried on in the shop ;

"tobacconist" shall mean a person who sells or carries on business in tobacco, cigars, cigarettes, pipes and such goods as are by the general custom of trade usually sold in connection with the business of a tobacconist.

4. No shop in which any business (other than a business mentioned in section *six* or in the Schedule to this Act) is conducted within the Municipalities of Pretoria, Johannesburg, Boksburg, Germiston, Krugersdorp, Roodepoort-Maraisburg, Springs, and Benoni, and within a distance of five miles from the nearest boundary of any such municipality shall be permitted to remain open

(a) later than seven o'clock in the evening on Mondays, Tuesdays, Thursdays and Fridays ;

(b) later than one o'clock in the afternoon on Wednesdays ;

(c) later than nine o'clock in the evening on Saturdays ;

provided that shops in which wholesale trade is carried on exclusively shall be permitted to be open on Wednesdays till seven o'clock p.m. if they are closed not later than one o'clock p.m. on Saturdays.

5. No shop in which any business (other than a business mentioned in section *six* or in the Schedule to this Act) is conducted in any Municipality or area under the jurisdiction of any Village Council or Health Committee (except the Municipalities and places specified in section *four*) or within a distance of five miles from the boundary of any such Municipality or area shall be permitted to remain open later than six o'clock in the evening on any day of the week except Saturday, on which day they shall be permitted to remain open not later than seven o'clock in the evening, unless Saturday be set apart as the day on which a half-holiday is to be observed in any particular Municipality. And all shops so situated as in this section mentioned shall observe one half-holiday in every week upon which they shall not be permitted to remain open later than one o'clock in the afternoon, such half-holiday to be observed in each individual place as shall be notified by the Governor in the *Gazette* after consultation with the Municipal Council, Village Council or Health Committee and the Chamber of Commerce or any other similar association (if any) in the particular town or village concerned, provided that on such day the closing hours prescribed for Wednesdays in the Schedule to this Act shall apply ; and provided further that in all towns or Villages where Wednesday is not observed as a half-holiday the closing hours prescribed for Tuesdays in the Schedule to this Act shall apply to Wednesdays.

6. The closing hours prescribed in this Act shall not apply to restaurants, tea-rooms (not being Asiatic tea-rooms) baker's shops, confectioners shops, railway book-stalls, eating houses (not being Kaffir eating-houses or Asiatic eating-houses) nor to any premises where no merchandise other than fresh milk or flowers is sold or offered for sale.

7. No shop in which is carried on any business mentioned in the first column of the Schedule to this Act shall be permitted to remain open later than the hours prescribed respectively for the several days in the second, third, fourth, fifth, sixth, seventh, and eighth columns of the said Schedule in respect of such business : provided that in any shop where the business of a chemist or druggist is carried on, medical

requirements may be supplied at any hour on weekdays, Sundays and public holidays upon special call.

8. No shop (other than a shop which by Law No. 28 of 1896 or any amendment thereof may be open on Sundays) shall be permitted to be open on a public holiday, and no shop which by such Law or amendment thereof may be open on a Sunday shall be permitted to be open on a public holiday at any time other than the hours prescribed for it by such Law or amendment thereof; provided that all shops shall, notwithstanding anything to the contrary in this Act or the Schedule contained, be permitted to be open on any day preceding a public holiday (not being a Sunday) up to but not later than the hours prescribed for closing on Saturdays for each particular class of trade or business,

9. (1) Notwithstanding anything in this Act or the Schedule contained it shall be lawful to keep open any shop not later than the hour prescribed in respect of it for Saturday as the closing hour on any day between the twenty-second and thirty-first days of December, both days inclusive, provided any such day be not a public holiday: provided further that on the twenty-fourth day of December (not being a Sunday or public holiday) shops shall be permitted to be open not later than eleven o'clock in the evening.

(2) The sale of goods and merchandise to any person who has for the purpose of making a purchase entered a shop on any day on which it may be open, before the hour as in this Act or the Schedule prescribed as the latest hour for keeping open such shop on such day shall not be deemed to be a contravention of this Act, provided such sale shall be completed within a reasonable time (not exceeding half-an-hour) after such closing hour.

10. No auctioneer, pedlar, or hawker shall be permitted to carry on his trade or business on any public holiday or on any other day later than the hour prescribed as the closing hour in respect of the particular class of trade or business in which such auctioneer, pedlar, or hawker may be engaged or be doing business, and the provisions of this Act in regard to the closing of shops shall *mutatis mutandis* apply to the closing of the business of auctioneers, pedlars, and hawkers.

11. After the general closing hours for shops prescribed in sections *four* and *five* no sale of goods or merchandise other than of food and drink to be consumed on the premises shall be permitted in any restaurant, tea-room, Asiatic tea-room, eating-house, Kaffir eating-house, Asiatic eating-house, or fruit shop.

12. No shopkeeper or hairdresser in whose shop any mixed trade or business is carried on, shall sell or supply or permit to be sold or supplied, any particular class of goods or merchandise at any hours later than those prescribed in this Act for trade in such goods or merchandise, notwithstanding that such shop may lawfully remain open at such later hours under this Act for the sale of any other class of goods or merchandise.

13. No shopkeeper shall employ or keep at work any shop assistant for more than fifty-four hours per week in any shop, whether such employment or work be under special contract or for any special payment or not.

14. (1) Any person contravening any of the provisions of this Act shall be liable on a first conviction to a fine not exceeding fifteen pounds, or in default of payment to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding one month, and in the case of a second or subsequent conviction to a fine not exceeding fifty pounds, or in default of payment to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months.

(2) In the event of any contravention of the provisions of this Act by a company, the managing director or person having the management or control of the shop in which the contravention was committed shall be liable to the penalties provided therefor, and in the event of any such contravention by a partnership each partner shall be liable to the penalties provided therefor.

(3) Every shopkeeper or hairdresser shall be liable to the penalties prescribed for a contravention of any of the provisions of this Act committed in his shop or hairdressing saloon, whether or not he was present and expressly or impliedly permitted such contravention, unless he shall prove to the satisfaction of the Court that he forbade the act or omission constituting such contravention, and every other person who at the time of such contravention was actually in charge of such shop shall be liable to such penalties; provided that both the shopkeeper or hairdresser and such other person shall not be subjected to such penalties.

15. No prosecution for any contravention of any of the provisions of this Act shall be instituted after the lapse of one month from the time when such contravention was committed.

16. This Act may be cited for all purposes as the Shop Hours Act 1908 and shall come into operation on the first day of October 1908.

SCHEDULE.

Business.	Monday.	Tuesday.	Wednesday.	Thursday.	Friday.	Saturday.	Sunday.
Chemist and Druggist } not later than	8 p.m.	8 p.m.	1 p.m. and between 7 p.m. and 8 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	9 p.m.	10 a.m. to 12 noon, 5.30 p.m. to 7.30 p.m.
Butcher Fishmonger Poulterer } not later than	7 p.m.	7 p.m.	1 p.m.	7 p.m.	7 p.m.	9 p.m.	Not to be open.
Vegetable-monger Fruiterer } not later than	10 p.m.	10 p.m.	1 p.m.	10 p.m.	10 p.m.	10 p.m.	Not later than 9 a.m.
Hairdresser, not later than ...	7 p.m.	7 p.m.	2 p.m.	7 p.m.	7 p.m.	9 p.m.	Not to be open.
Tobacconist, not later than ...	8 p.m.	8 p.m.	2 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	10 p.m.	Not to be open.
Newspaper Vendor, not later than ...	8 p.m.	8 p.m.	2 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	10 p.m.	Not to be open.
Asiatic tea-room or eating-house or Kaffir eating-house } not later than	8 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	8 p.m.	Not later than 8 p.m.

The Transvaal Question Discussed in England.

Letter from Sir West Ridgeway

[London, Sept. 18.—Sir West Ridgeway writes to *The Times* this morning in reference to the recent letter from Lord Ampthill, wherein the latter stated that the present situation in the Transvaal was entirely due to the attempt of the Government to impose a condition, indiscriminately shutting all Indians out of the Colony, on fulfilment of their part of the compromise of last January.

Sir West Ridgeway declares that there is reason to believe that Lord Ampthill has been misled by his informants. He considered that Lord Ampthill is unfair towards the Transvaal Government.

"The fact is," Sir West Ridgeway continues, "that the grievances of the Indians have been redressed. They are now striving to extract other concessions."

The writer concludes by declaring that a claim for the unrestricted immigration of all British subjects is preposterous. He deprecates an Imperial Conference on the question, which, he says, must be settled by the Colonies individually.—Reuter.

London, Sept. 18.—Sir West Ridgeway, in his letter to *The Times*, says that the Indians in the Transvaal, presuming on their past successes, are striving to force the Transvaal Government to agree to unrestricted immigration. He pertinently points out that the Colonies have the right to restrict, and even to prohibit, immigration, and that Britain would certainly enforce the same right if alien immigrants threatened to compete with Home labour.

At a meeting of the South African Indians' Committee, under the presidency of Lord Ampthill, his lordship was authorised to make special representations to the Imperial Government on behalf of the Transvaal Indians.

London, Sept. 19.—Lord Ampthill, in a letter to *The Times* this morning, returns to the charge against Mr. Smuts. He says that Mr Smuts, having found the Registration Act and Emigrants Restriction Act incapable of being interpreted together as meaning absolute exclusion, owing to the Supreme Court's decision, he tells the Indians that he will only repeal the Registration Act if they agree to an alteration of the Restriction Act, so as to exclude all Asiatics. He also alleges that the Validation Act undoes the compromise, and is subjecting the Indians again to the indignities of the Registration Act. Lord Ampthill dismissed Sir West Ridgeway's letter as obviously written without acquaintance with the facts.—*Natal Mercury*.

London, Sept. 19. - Mr. Drummond Chaplin, interviewed by a representative of Reuter's Agency regarding the renewed Indian agitation in the Transvaal, laid emphasis on the fact that it is hopeless for the Indians to try to exploit the differences of opinion between the Progressives and the Government. The country was united on this question.

London, Sept. 21.—Lord Ampthill contributes to this morning's *Times* a letter a column in length re-stating the position of the Indians in the Transvaal.

The Times, commenting on the letter, states that Lord Ampthill's contentions are difficult to harmonise with the facts.—Reuter.

Indian Appeal to Lord Morley.

London, Sept. 21.—*The Times* correspondent at Madras telegraphs that Mahajana Sabha, a leading member of the Hindu Political Association of South India, has telegraphed to Lord Morley pointing out to him the oppression to which Indians in the Transvaal are subjected, and appealing for justice.

[*The Times*, in its reply to Lord Ampthill's latest letter, declares that the claim of the Transvaal Indians for the repeal of the Asiatic Law Amendment Act is irreconcilable with their attitude in January, and is impossible to concede, as it would mean the surrender of the power of exclusion by the Transvaal Government. The newspaper appeals to the Indians to accept the situation, and expresses confidence that the Transvaal Government will show the same consideration in administering the laws as it has shown to the Indians and to the Imperial Government throughout the controversy.—*Mercury*.]

London, Sept. 22.—In view of the misapprehensions that cables suggesting fresh negotiations are proceeding between the Transvaal Government and Indians, imply a change of attitude on the part of the Imperial Government, Reuter's Agency is authorised to say that the attitude of the Imperial Government is absolutely unchanged. They cannot oppose the settled determination of the whole Transvaal in favour of the exclusion of future Asiatic immigrants.

The Imperial Government informed Reuter that the Transvaal Asiatic Act, which automatically comes into force, merely gives effect to the settlement reached between Mr. Smuts and the Indians. The withdrawal of the charges against Harilal Gandhi is regarded in official circles as another proof of the desire of the Transvaal Government to make matters as easy as possible for the Indians. The Imperial Government does not suggest any alteration of the principle for exclusion which has been already determined. The Imperial Government, as well as the Transvaal Government, is doing its best to make the details of administration as palatable as possible.

Lord Morley is communicating to the Colonial Office the telegrams from India on the question.—Reuter.

London, Sept. 23.—Sir Richard Solomon, Agent-General for the Transvaal, and Sir West Ridgeway occupy two columns of *The Times* to-day in answering Lord Ampthill.

Sir Richard quotes Mr. Gandhi's speeches as showing that the Transvaal Government never promised to repeal the Registration Act. He asks why, if the Immigration and the Registration Act are incapable of keeping out the Indians, no appeal has been made from the magistrates' sentences. The Indians, Sir Richard contends, are really claiming the right of unrestricted immigration.

Sir West Ridgeway deplores the approval of the lawless proceedings of the Indians by well-meaning, but injudicious, friends in England, and declares that Lord Ampthill has been misinformed as to the facts of the situation in the Transvaal.

The *Evening Standard* in a leading article, strongly supports the Transvaal Government regarding the Indian immigration question. It says that the circumstances have been undoubtedly hard for the Indians, but they have made things much worse by elusive tactics and lack of discernment.

"A Humiliating Picture"

London, Sept. 24.—Lord R. Cavendish-Bentinck, in his letter, accepts Mr. Solomon's temperate statement on the position of the Indians in the Transvaal without question, but asserts that no more humiliating picture was ever painted.—*Mercury*.

The Registration Act

Government Notice No. 951 of 1908, notifies that all adult unregistered Asiatics resident in the Transvaal on the 21st day of September, 1908, shall make application for registration under the Act on and after the 1st day of October, 1908, up to and including the 30th day of November, 1908. Such applications shall be made at the Government Offices, Old Church Buildings, Von Brandis Square, Johannesburg, on any weekday during the month of October, 1908, between the hours of 9 a.m. and 4.30 p.m. (1 p.m. on Saturdays), to E. J. Burgess or E. R. Harris, and at the Office of the Registrar of Asiatics, National Bank Buildings, Pretoria, on any weekday during the month of November, 1908, between the hours of 9 a.m. and 4.30 p.m. (1 p.m. on Saturdays), to I. Cody, E. J. Burgess, or C. S. Cameron.

In our next issue, we hope to give the Regulations under the Act.

These provide for the investigation of the claims of Asiatics, resident in the Transvaal on September 21, 1908, to registration or renewal of certificates of registration lost or destroyed.

The form of registration provides for the right-thumb impression and for other particulars as prescribed by the Act. Asiatics required to do so by a

European police officer or other qualified official must supply their names and addresses and signatures, and either produce a certificate of registration and give thumb impressions, or, on failing to produce a registration certificate, give the impressions of their thumbs and fingers. Asiatics applying for renewal of certificates lost or destroyed shall furnish the same means of identification as when the original certificate was granted.]

Notes on the Transvaal Struggle

(BY OUR OWN CORRESPONDENT)

[The Rev. Chas. Phillips, writing to the *Leader* recently, in the course of his letter asks :—

And what is it all about? Points of difference have been reduced to a minimum. It has been sufficiently proved that there never has been the promiscuous influx of Asiatics supposed, which was used as justification for the hasty legislation of last year. The combined efforts of the police and detective forces can hardly procure a conviction against an Asiatic for being illegitimately here. And, taking the whole of the Asiatic population at present here, including those that may legitimately return, these do not approach the 15,000 that in Lord Milner's time were supposed to comprise the Asiatic population of the Transvaal. There can be no doubt that General Smuts did promise, on certain conditions, the repeal of the Asiatic Amendment Act of 1907.

On the admission of educated Indians, Mr. Phillips writes :—

Now, should the one point at issue be decided in favour of the Asiatics, it can only lead to the occasional admission of a professional man, say a priest, lawyer, doctor, etc., while if the Government has its way it can only lead to the exclusion of such. Mr. Gandhi affirms that it would probably admit not more than one a year, and that one of the non-competing trading class, and, if so, where would be the harm of admitting that one; or at any rate, to the Government consenting to submit its case to the Supreme Court as to whether under the Immigration Act such an one has the right of admission? Surely it is not worth while keeping the country in a state of continual hubbub for a point like that? There is no question of unrestricted immigration. All parties are agreed on that point. Does it not therefore reflect discredit on statesmen of our country that, having reached this supposed "irreducible minimum," they cannot combine their wit and wisdom to reduce the "irreducible" into a vanishing point.

Meanwhile, if the Asiatics have to suffer, the country will have to pay. Every prisoner is said to cost the country 2s. 6d. a day. It will be a simple sum of arithmetic what the indefinite multiplication of this small sum will mean for the country. But when that is done it will be the smallest item of the bill.]

More Gaol-Birds

Messrs. Chokalingam, Gurunathan, and Chetty, all Tamils, and Magan Jivan, have gone to gaol for seven days with hard labour for hawking without licences. Mr. George Godfrey appeared in their defence. Daya Raga was similarly charged and sent to Roodepoort; and another Tamil Indian has gone to gaol for the same period at Krugersdorp. Mr. Essopji Duijee has received seven days' notice to quit the Colony. He may, therefore, before this is published, find himself in gaol, as he has declared his intention not to leave the Colony.

Pretoria Indians

The Pretoria Indian traders, who were sentenced to be imprisoned for three days, were received with full honours by the Indian community. A congratulatory telegram was sent by the British Indian Association. Hundreds of Indians awaited their discharge at the gaol. Mr. Vally Mahomed Bagas, who was sentenced to be imprisoned for three days in respect of two different shops, contrary to expectation and probably illegally, was detained and not discharged together with his fellow-prisoners. He received, therefore, special honours on Saturday, when he got his discharge. I understand that there will be an appeal against the conviction on the ground raised by Mr. Gandhi, and, if the Supreme Court decides in favour of the appellants, a humourous situation will have been created, for Indians will have suffered for what the Supreme Court will have held to be no offence at all.

The Diet Question

[Correspondence is still going on between Mr. Cachalia and the Director of Prisons on this vexed question. Not only has the Government refused to re-place mealie-pap by a more suitable food, but it has now been discovered that the ghee that was allowed during last January, and that is still being allowed in Johannesburg, is not in accordance with the authorised scale. This point cropped up in connection with the refusal to supply the Volksrust prisoners with ghee with their rice. The Association has been told that ghee has been allowed all along the reef, but the Director of Prisons contends that it was a concession. That contention can, however, hardly hold water, because the prisoners at Johannesburg state that they saw the printed scale, which provided for one ounce of ghee for all Indian prisoners, so that there is evidently a serious mistake somewhere. The British Indian Association has brought all these facts to the notice of the Director of Prisons, and applied for a copy of the authorised scale, which the Director has declined to furnish unless he is authorised to do so by the Government. The matter is, therefore, now in the hands of the Colonial Secretary.]

Natal to the Rescue

The British Indian Association has received a telegram from the Natal Indian Congress saying that the latter have cabled £100 to the South Africa British Indian Committee.

More Picketing!

Next month, it is expected, the Licensing Offices, as also the Registration Offices, will be infested by pickets to warn the unwary off these Offices, unless a settlement is arrived at before the beginning of the month. The Royal sanction to the Act makes no difference in the struggle. It has only heartened Indians for undergoing greater suffering. This time it will not be an objection to submit to a degrading Act, but it will be an objection to receive the benefits of a tolerable Act because of the few outstanding points between the Government and the community. The struggle, therefore, assumes a much purer form, because it will be now entirely selfless for the resident Indians. They are fighting, firstly, for the honour of Indians as a nation; secondly, for the honour of the Empire; and, thirdly, for the honour of the Colony which is their domicile—honour, because it is the word of General Smuts which is at stake, and which Indians are attempting to make him fulfil.

Charlestown Generosity

Mr. Ajam Hoosen of Charlestown has sent a message to the British Indian Association to the effect that he will be prepared to receive any Indians who may be deported and who may have to sojourn at Charlestown. Mr. Ajam Hoosen provides not only board and lodging for such Indians, but looks after them in every respect. This is very magnanimous. Mr. Essop Suliman is doing likewise at Volksrust.

May the Transvaal Indians Import Leaders?

[Under the above heading, *The Friend* (Bloemfontein), of the 22nd instant, has the following leading article :—

Sir J. West-Ridgeway is, if our own information is correct, under a misapprehension as to the attitude of the Indian leaders in the Transvaal. These, we believe, are so far from demanding unrestricted immigration that they admit the right of the Government to prohibit all future immigration, as the word is usually understood. All they ask is that, besides according liberty to legally domiciled Indians to import wives, if they so choose, permits shall be

granted, not exceeding six in any one year for the entrance of educated Asiatics. The first of these requests, we believe, is and always has been freely granted. The sole objection of the Transvaal Government appears to be to the second, but the wisdom of such objection is far from clear. There is the danger that the Asiatic community, cut off from European sympathy and leadership, will sink by degrees in moral and intellectual status. Their degeneration might conceivably go so far as to render them a sanitary and social and, perhaps, political danger to the Transvaal. Since their residence and that of their future descendants has been legitimised under the law which will shortly come into force, what objection can there be to giving them a leadership which will make them better neighbours and fellow-subjects? They will be the easier to govern owing to the presence in their midst of a few educated men of their own race. Mr. Gandhi's true influence on the Transvaal Indians has not yet been generally recognised. It has been a restraining, not a provocative influence. Proof of this statement was afforded in the assault upon him of the Pathans when he agreed to the compromise of last February, and tried to bind all his fellow-Asiatics thereto. Since that date there has taken place a fresh struggle with the Government—if the passive suffering of the Asiatics can be called struggle. Their view that General Smuts promised to repeal the Registration Ordinance has been the occasion of it, and as Mr Gandhi has identified himself with this fresh struggle, he has to a certain extent regained influence. But we understand that even now his fellow-countrymen decline to accept him as their representative should there be any further negotiations with Government. He has lost credit through his refusal to be an extremist. His attitude is unquestionably what the attitude of most educated Asiatics would be in like case. This class, provided they come in restricted numbers, should be welcomed by the Transvaal Government. There is definite work for them among their own race as doctors and lawyers. Mr. Gandhi, as we remarked some days ago, cannot put himself in the position of seeming content to monopolise the legal patronage of his fellow-countrymen. From the European point of view the political argument is, however, the important one. A sprinkling of educative Asiatics in the Transvaal is desirable much for the same reason that it is well to have native tribes under the influence of their chiefs—namely, to render government easier.]

Political Prisoners

The following is addressed to the *Leader*:—

Sir,—As you have commented upon the diet given to the Asiatic prisoners in your leaderette of the 17th inst., will you, having regard to the information that the Indian prisoners in Volksrust are breaking stones on the public streets and refusing to eat the raw meat supplied to them, give publicity to the following observations from the pen of an Englishman, which will no doubt be read with interest?:—

"A political prisoner is one whose offence was committed, not for private profit, but for public duty; who glories in the act, which is supported by the devoted administration of a political party as a meritorious public service to itself; whom his own side regards as a martyr, and whom the other side regards as mischievous, but certainly not as dishonoured. An ordinary criminal does not venture to say that the act of which he is accused is honourable; he simply asserts that he did not commit it. Such friends as he ever had cease to be his friends, much less his admirers. No man whatever admits that a decent man could be guilty of such a crime; no man glories in it or admires it. To have committed it is to be by universal consent out of the pale of self-respecting men. No man will associate with an ordinary criminal. Neither he nor anyone else denies that the act, if committed at all, is a permanent mark of degradation. A political prisoner is usually a man of culture, of social refinement. He is often in nature, in taste, in delicacy of mind the equal, it may be the superior, of his gaoler. He has acted up to his conscience; he abhors the brutality of crime; he is quite as sensitive as any Minister of the Crown. To treat such a man as a gaolbird is an act of wanton outrage and malignant stupidity. It in no way follows that a political crime is not to be punished. Political crimes are, in effect, often as bad as any crimes; they may deserve any punishment up to death itself. The political criminal may be a great offender against God and man; but he is not, or is not often, a personally degraded wretch. He has not lost his personal honour; he is not brutalised. He may be violently wrong-headed, but he carries himself, in his eyes and that of his party, as a man of stainless honour and unspotted character. No degradation that is inflicted on him alters that sense in his mind or that of his friends. Neither he nor they feel at all degraded by outrage, any more than we feel it in the case of martyrs and apostles. And to inflict outrage on such men is either petty spite or blundering stupidity. No man pretends that laws can be strictly adjusted to political crimes, or that some very brutal wretches might not possibly be brought under any definition of political crimes. Offences of political character is, however, a term known to English law. No political offender has ever been asked for out of English hands, and none will ever be surrendered."—I am, etc.,

ENQUIRER.

Sept. 12.

Our Friends in India

The Secretary of the Hamidia Islamic Society, Johannesburg, has received the following letter:—

Dear Sir,—I am directed by the Central Committee of the All India Moslem League to forward to you a copy of the Resolution passed by the Central Committee of the All India Moslem League on the 9th instant. The Government of India is also provided with a copy of the Resolution, and the said Resolution with other Resolutions are already in all the leading papers of the country (India).

I have the honour to be,
Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) H. M. MUSA KHAN.
Off'g. Hon. Secretary.

Aligarh, 14/8/08.

[Note: The Resolution referred to is on similar lines to that of the Bombay Anjuman-i-Islam, published in our last issue.—Ed. I.O.]

The Anjuman Islam, Durban, has received the following cable from the president of the Rander Mahtely Islam:—"Large public meeting. Sent telegrams to Morley, Minto, and Clark (Sir George Sydenham Clark, Governor of Bombay), praying intercession for release of prisoners."

[Rander is a city in the Province of Gujarat, being a native place of many prominent merchants having large businesses in Rangoon, Calcutta, Moulmein, Mauritius, Bombay, and other places. Mr. M. C. Anglin, joint-secretary of the Natal Indian Congress, who is undergoing hard-labour imprisonment in the Transvaal, hails from Rander, where, two years ago, he was a vice-president of the Municipality.]

JAPAN DEMANDS EQUAL RIGHTS. According to a *Rand Daily Mail* cable, Japan has rejected the American proposals for a new immigration treaty, and has intimated that she expects her subjects to receive the same treatment as the subjects of the European Powers.

Contents

	Page
EDITORIAL COLUMNS:—	
Theoretical Equality	447
Natal's Latest Move	447
The Transvaal Asiatic Regulations	448
Indian Slavery	448
Indentured Indians	448
OTHER ARTICLES:—	
Answers to Correspondents ...	448
Natal Parliament	449
Meeting at Blantyre	450
Life in Boksburg Gaol	450
Views from Volksrust	453
"A Preposterous Claim"	453
Indians at the Cape	452
Mr. Gandhi and "The Star" ...	453
Natal Trading Licences	454
At Volksrust	454
Transvaal Shops-Closing Act ...	455
The Transvaal Question Discussed in England	457
The Registration Act	457
Notes on the Transvaal Struggle ...	458
Our Friends in India	459

ટ્રાંસવાલ વિષે વિલાયતમાં ચરચા

[રૂટરના તાર સમાચાર]

લંડન, શુક્રવાર તા.. ૧૮

ગઇ રાતે સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇંડિઅન કમીટીની એક મીટીંગ લોર્ડ એમ્પથીલના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તેમાં લોર્ડ એમ્પથીલને હીંદી દુખની વડી સરકાર પાસે ખાસ રજુઆત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી

'ટાઇમ્સ'માં આજ સવારે સર વેસ્ટ રીજવેનો કાગળ છપાયો છે. તેમાં તેણે જણાવ્યું છે કે લોરડ એમ્પથીલ બોઅર બાજરોથી દોરાઇ ગએલા જણાય છે. સર વેસ્ટ જણાવે છે કે લોરડ એમ્પથીલથી ટ્રાંસવાલ સરકારને અન્યાય મળે છે. હીંદીઓના દુઃખ દુર કરવામાં આવ્યાં છે.હવે તેઓ જે માગણી કરે છે તે નવા લાભો મેળવવાની મહેનત કરે છે. બ્રિટીશ રઇયતને માટે ખુલ્લાં બારણાં રાખવાની માગણી કેવળ મુખાગ્ર-જરેલી છે, અને કોનફરન્સ બોલાવવાની દરખાસ્ત નીરર્થ યોગી છે. સર વેસ્ટ જાહેર કરે છે કે આ સવાલનો કોલોનીએ જાતે ફડચો લાવવો જોઇએ.

* લંડન, શનિવાર તા. ૧૯

લોરડ એમ્પથીલે 'લંડન ટાઇમ્સ'માં કાગળ લખ્યો છે કે વડી અદાલતના ઠરાવ મુજબ રજીસ્ટ્રેશન તથા એમીગ્રેંટસરીસ્ટ રીક્રુટીંગ કાયદાથી હીંદીઓને ગેરવાજબી રીતે બહાર રાખવાનું નથી નીકળી શકતું એટલે મી. રમટસે હવે હીંદીઓ પાસે એવી માગણી કરી છે કે જો રીસ્ટરીક્રુટીંગ કાયદા થી બધા એસિયાટીકો બહાર રહે તેવો ફેરફાર કરવાની હીંદીઓ કબુલાત આપે તોજ તે રજીસ્ટ્રેશન કાયદો રદ કરે નવા કાયદાથી સુલેહની શરતોનો ભંગ થાય છે અને હીંદીઓને રજીસ્ટરેશન કાયદાની નામેશી ચાલુ રહે છે. સર વેસ્ટરીજવે એ કરેલી ટીકા ઉપર બોલતાં લોરડ એમ્પથીલ જણાવે છે કે સર રીજવે પુરી હકીકતથી પણ વાકેફ લાગતા નથી એટલે તેણે જે કાગળ લખ્યો છે તે નાપાયાદાર છે.

રૂટરના એક પ્રતિનીધીને મી. ડી. ચેપ્લા ને જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ ઉપર પ્રોગ્રેસીવપક્ષ તથા સરકાર એકમત છે.

લંડન, સોમવાર તા. ૨૧

લોરડ એમ્પથીલનો આજ સવારના 'ટાઇમ્સ'માં એક કાગળ છપાયો છે તેમાં તેણે ટ્રાંસવાલ હીંદીની ફરીને બધી હકીકત જાહેર કરી છે.

આ કાગળ ઉપર ટીકા કરતાં 'ટાઇમ્સ' જણાવે છે કે લોરડ એમ્પથીલના કહેવા માંથી ખરી હકીકત શું છે તે શોધવું મુશ્કેલ છે.

લોરડ એમ્પથીલના છેલ્લા કાગળ ઉપર 'ટાઇમ્સ' લખે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદી ઓએ બુની બાયદો રદ કરવાની જે માગણી કરી છે તે તેમણે અનધિકારીમાં બતાવેલા વરતણુંક સાથે સરખાવતાં અયોગ્ય જણાય છે. તે માગણી કબુલ રાખવી અસંભવીત છે. કારણ કે તે ઉપર ટ્રાંસવાલ સર કારની બહાર કાઢવાની સત્તાનો આધાર રહે છે. હાલની સ્થિતિ કબુલ કરવાની હીંદીઓને આ છાપું ભલામણ કરે છે અને આશરો બતાવે છે કે હીંદીઓ તથા વડી સરકારને માટેનો રસ્તો સરળ રહે તેવી રીતે ટ્રાંસવાલ સરકાર કાયદાનો અમલ કરશે.

લંડન, મંગળવાર, તા. ૨૨.

ટ્રાંસવાલના મામલા બાબત રૂટરને જાહેર કરવાની સત્તા મળી છે કે વડી સરકારના વિચારો બીલકુલ ફર્યા નથી. ભવીષ્યમાં કેવા એસીઆટીક આવી શકે તે બાબત આખા ટ્રાંસવાલે કરેલ ઠરાવની આડે વડી સરકાર આવી શકતી નથી.

વડી સરકારે રૂટરને જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો અમલમાં આવશે એટલે મી. રમટસ અને હીંદીઓ વચ્ચેનો સલાહ પણ રહેશે. મી. ગરીબાલ ગાંધી ઉપરનું તહોમત પણ ખેંચી લેવાશે. સાબીત થયું છે કે ટ્રાંસવાલ સરકાર હીંદીઓને જાની શકે તેટલી રાહત આપવાની દરજ્જા રાખે છે. ટ્રાંસવાલ બહાર કોને રાખવા તે બાબત જે ધોરણ મુકરર કરવામાં આવ્યું છે તેમાં કાંઇ ફેરફાર કરવાની વડી સરકાર સુચના કરતી નથી. વડી સરકાર તેમજ ટ્રાંસ્વાલની સરકાર કાયદો જેટલી મીઠાશથી અમલમાં મુકી શકાય તેટલી મીઠાશ વાપરવાને સબળો પ્રયત્ન કરે છે.

હીંદુસ્તાનથી આવેલા તારો ઉપરથી લોર મોરલીએ કોલોનીઅલ ઓફીસમાં પુછાવ્યું છે.

લંડન, બુધવાર, તા. ૨૩.

ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ વિષે 'ટાઇમ્સ' છાપામાં વધુ કાગળો છપાયા છે. સલાહ નહીં થઇ જવા માટે લોરડ એમ્પથીલે ટ્રાંસવાલ સરકારને દોષીત ઠરાવવા જે પ્રયત્ન કર્યો છે તેને માટે ટ્રાંસવાલના વિલાયત ખાતેના એજંટ-જનરલ સર રીચર્ડ સોલોમને એક કાગળમાં લોર્ડ એમ્પથીલને સખત વગોવેલ છે. સલાહ ઉપરથી થએલ કાયદાની પુરી વીગત જણાવી છે અને જણાવ્યું છે કે સુપરીમ કોરટમાં કોઇ એસીઆટીક બેઠેલા નથી

સર જોસફ વેસ્ટ રીજવેએ એક બીજો કાગળ લખી જાહેર કર્યુ છે કે લોર્ડ એમ્પથીલે સલાહ મુજબ થયેલા કાયદાનો ભંગ કરવાની જાણ કરવા ટેલ આપવા જેવું કર્યું છે.

'મેનચેસ્ટર ગાર્ડીઅન' છાપામાં અધિપતિએ લખાણ કરેલ છે તેમાં ઇન્ડિઅન કોમીશ્રેશન સબંધ બાબત ટ્રાંસવાલ સર કારના વિચારને મજબુત ટેકો આપ્યો છે. આ લખાણ લખે છે કે હીંદીઓ ઘણી મુશ્કેલ સ્થિતિમાં છે; પરંતુ તે સ્થિતિ દીર્ઘ દ્રષ્ટી નહીં વાપરવાથી તેઓએ આણેલી છે.

લંડન, ગુરૂવાર, તા. ૨૪.

લોર્ડ આર. સી. સેન્ટીક ટ્રાંસવાલ હીંદી બાબત મી સોલોમને બતાવેલા વિચારો કબુલ રાખે છે પરંતુ ખાત્રી પુરવક જણાવે છે કે આના જેવી બીજી કોઇ બાબતમાં પુરી કુશેલી થઇ નથી.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Tin Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અકેજી માલને ટકકર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર કીંમતની પેટીઓ બનાવીએ છીએ

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સરસ ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Tin Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

નીચે લખેલી ચોપડીઓ જેમ બને તેમ વધુ માણસોને લાભ મળે એટલા માટે ખાસ કિંમત ઘટાડી છે.

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩
સત્યાગ્રહ બનાવો નિબંધ. ૦-૦-૩

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રાનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૬મી સપ્ટેંબર ૧૯૦૮. અંક ૩૯

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રીસ્તી–તા. ૨૬મી સપ્ટેંબરથી, તા. ૨ ઓકટોબર સુધી, ૧૯૦૮.

હીંદુ–આશ્વીન સુદ ૧ થી આશ્વીન સુદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાન–તા. ૨૬મી સાબાનથી ૫ મી રમઝાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	પારસી રોજ.	સુર્યોદય કલાક મી.	સુર્યાસ્ત કલાક મી.
શની.	૨૬	૧	૨૯	૧૪	૫ ૪૪	૫ ૫૩
રવી.	૨૭	૨	૩૦	૧૫	૫ ૪૩	૫ ૫૩
સોમ.	૨૮	૩	૧	૧૬	૫ ૪૧	૫ ૪
મંગ.	૨૯	૪	૨	૧૭	૫ ૪૦	૫ ૫૪
બુધ.	૩૦	૫	૩	૧૮	૫ ૩૯	૫ ૫૫
ગુરૂ.	૧	૬	૪	૧૯	૫ ૩૭	૫ ૫૬
શુક્ર.	૨	૭	૫	૨૦	૫ ૩૬	૫ ૫૬

અનુક્રમણિકા

નાતાલ કેમ મદદ કરે? ૬૩૭
નવો કાયદો... ... ... ,,
કંપની જંગલ ૬૩૮
એડવાન્સબરગ ખબરપત્ર ... ... ,,
'રેંડ ડેલી મેલ' ૬૪૧
નાતાલથી મદદ ૬૪૨
હરબન ઈંડિઅન કોંગ્રેસ એસોસીએશન ,,
હીંદુસ્તાનથી મદદ ... ... ,,
જોહાનીસબર્ગમાં મીટીંગ ૬૪૩
હીંદીઓ શું માગે છે? ... ... ,,
ટ્રાંસવાલનો દુકાનો બંધ કરવાનો કાયદો ૬૪૪
ડરબનમાં બધુ હીંદીઓને નહીં બોલાવવા બાબત ૬૪૬
હિંદી લડવૈયાઓની અરજી ... ... ,
ઈંડીઅન પેટ્રીઓટીક યુનીયન ... ૬૪૭
જોહાનીસબર્ગની જેલમાં હુકમ ... ... ,,
મી. હસનમીંયાની રહેણી ... ... ,,
હમીદીયા ડરબાનીક સોસાયટી ... ૬૪૮
ટેલાગ્રેફીસ્ટોએ હોહાલ્લા ધર્મ વતેજક સભા ... ... ,,
નાદારી કોરટની મોટીસો વિગેરે ... ,,
આજ વર્તમાન ૬૫૮
ચીતરનારને ઇનામ ૧૦! ૬૫૦
નોંધ લેવા જેવા કારસો ... ... ,,
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
મેહરબાની બાબતોમાં કામ કરતા હિંદીની હાડમારી ૬૫૧
કંપના હીંદી ૬૫૨
કંપનીન ... ... ,,
કંપ ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૨૬મી સપ્ટેંબર ૧૯૦૮.

નાતાલ કેમ મદદ કરે?

(૪–૭)

ટ્રાંસવાલની લડતમાં નાતાલે ગયે વરસે બહુ ભારે મદદ કરી હતી આ વેળા તો હદ થઇ છે. નાતાલના મુખી માણસો ને કેળવાએલા જેલમાં જઈ બેઠા છે.

પણ જ્યારે આમ થયું છે ત્યારે નાતાલ પધારે બેઠું. હવે નાતાલની ઉપર ટ્રાંસવાલના જેવો બોજો આવી પડયો. નાતાલના કેદીઓનાં બંધન ઝપાટા બંધ છોડવાની ફરજ ટ્રાંસવાલની તેમજ નાતાલની એકસરખી થઇ પડી છે. ટ્રાંસવાલને જે લાગુ છે તે અમારા જેનરાલ સમર્ગના ખબરપત્રમાં બતાવવામાં આવ્યું છે. એટલે નાતાલનો વિચાર કરીએ

નાતાલની ઓફ ફરજ તો એ છે કે લડતની કમીટીને નિભાવવા પૈસા નિયમ સર મોકલવા. આમ કરવા સારૂ ઉઘરાણું ઝપાટાબેર થયું જોઇએ. આ પગલું ભરાએલું છે એ સંતોષકારક વાત છે.

બીજી ફરજ એ છે કે બીજા આગેવાનો જેઓ ટ્રાંસ્વાલમાં વસેલા છે તેઓઓને, બહુ કેળવાએલા એટલે બારીસ્ટર ડાકતર એવા હીંદીએ ટ્રાંસવાલમાં ઝીપલાવવું ને મી. દાઉદ મહમદનો સાથ કરવો વળી જેઓ બધુ પૈડના રજીસ્ટરવાળાને, પરમીટ વાળા છે તેઓને ટ્રાંસવાલ મોકલવા. કોઇએ સરહદ ઉપર અગુઠો નહિ દેવો. ને આ પ્રમાણે આજથી હદ મેળવવા ટ્રાંસ વાલની જેલ ભરવી. આમ થાય તો ચોકકસ દિવસમાં લડતનો અંત આવે. અને હીંદીઓમાં નવું જોર આવ્યું છે તેની અજમાયેશ પણ હીંદીઓ લઇ શકે.

આમ કરવાથી નાતાલને ઘણો ફાયદો બનારો છે તેમાં તો શક નથી. નાતાલ ને ઘણી લડતો લડવાની છે. કંપાર જંબીથી કાયદો તોડવાનો છે. ગીરમીટીયા ના ફરજીયાત નિવાસનો કરજ છે, સાથે પૈડનો જુલમમાર મેરો કપાવવો છે. એ બધું કરવામાં જો નવા જોરની અરજ આગેવાનો ઘણા આગેવાનો કરશે તો આગળ ઉપર બહુ કામ આપશે. એવું જોર આવ્યું છે તેવુ જાન બચાયા ગોરાઓ આપણી છેડ કરતાં વિચારશે.

નાતાલ અંદર ઉપર હગણાજ મુંબઇથી સ્ટીમર આવવાની છે, ને સ્ટીમરમાં ઘણા હીંદી ટ્રાંસવાલના છે. તેઓને સમ સમવા તેઓને વકીલ કરવા અને તેઓ ટ્રાંસવાલમાં આવતી વેળા બીલકુલ અગુઠો ન આપે એમ બાંધેબસ્ત કરવો એ નાતાલના હીંદીનું કામ છે. આ કામ સારૂ તુરત ચોકકીદાર તીમાન જવાની જરૂર છે. આ વિચારો ઉપર અમે દરેક હીંદીનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

નવો કાયદો

નવા કાયદામાં બાદશાહે સહી કરી છે તે જોતાંએ ખરાબ કે ભડકામણી નિશાની નથી. તે કાયદો લાભકારક છે. હીંદી કોમે લઢીને તે લીધો છે. કોમ તેની સામે નથી થતી પણ બાકીનું નથી મળ્યું ત્યાં લગી તે કાયદાનો લાભ લેવા નથી માગતી. આ તે સત્યાગ્રહની ટેક છે. અને કોમ જાણે કોમને હાથે સંપૂર્ણ કામ પુરૂ કરાવવા માગતો ન હોય તેમ જણાય છે પુનરી કાયદાને જે નામે ગામ તેને નકામણ હતી, તેના કસમનો ભંગ હતો. એટલે તેની સામે થવામાં સ્વાર્થ હતો. નવા કાયદાનો લાભ તાત્કાલ લેવામાં ઘણે ભાગે પરમારથ રહેલો છે. તેમાં કેળવાએલાના માનની રક્ષણવણી થાય છે ને પુનરી કાયદો બીજાને હાની કારક ન થઇ પડે તેથી તે રદ કરવાની લડત ચાલે છે. આમ કરવાનો ઉપાય એ કે નવા કાયદાને શરણ ન થવું, તેનો લાભ ન લેવો.

આમ કરીને હીંદી કોમ પોતાના હક ડુબાવવાની નથી, પણ હક મેળવશે. કોમ આપણે બુદ્ધિ પૂર્વક યુકતજ્ઞાન ઉઠાવશું તેમ લાભ થવાનો છે. એટલે અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે ટ્રાંસવાલના હીંદી [illegible] નવા કાયદા [illegible] કબુલ કરશે.

કેપનો જંજાળ

કેપના હિંદી શું કરી રહ્યા છે એ સમજી શકાતું નથી. કેપમાં ખુબ હકો જાણવા જેવી તક છે ત્યાં એક પછી એક મમતવત ચાલ્યા છે. એમ કહેવાય છે કે સાઉથ આફ્રીકન બ્રીટીશ પ્રીંડીયન એસોસીએશને પારલામેન્ટ આગળથી વેપારના તથા ઇમીગ્રેશનના કાયદા બાબત સીલેક્ટ કમીટી માગી કમીટી મળી પણ તેમાં હિંદીઓએ જોઇતો પુરાવો નહિ આપ્યો. તેવ કમીટી । રિપોર્ટ હિંદી વિરુદ્ધ બહુજ સખત આવ્યો છે. કમીટી ની ભલામણ મંજુર રહે તો ઇમીગ્રેશન નવા વેપારના કાયદાની રૂએ ઘણેજ સખતી થશે. કમીટી કહે છે કે કેપમાં લાઇસેન્સ હિંદીને વધારે અપાય છે. ગોરાને ઓછા મળે છે. કેટલાક ગોરાયે પુરાવો આપ્યો છે કે હિંદી વગર ગોરાથી રહે છે. ઓછું ખરચ કરે છે. ચોપડા ખરાબ રાખે છે. તેને ગોરા વેપારી કેમ પહોંચે? આ બધાનો જવાબ આપી શકાય તેવું છે. છતાં હિંદી સાક્ષીઓ ગભરાઇ જનારા નથી. પરીણામ એ આવશે કે વેપારના પરવાના ઘણાં હિંદીને વધારે મુશ્કેલી પડશે.

ઇમીગ્રેશનની કમીટી આગળ માંહોમાંહેની વરચેડ અને અદેખાઇની ચર્ચા થઇ જણાય છે. કેટલાક હિંદીએ પુરાવો આપ્યો છે કે બીજા કેટલાક હિંદી માત્ર પૈસાની લાલચે વગર હિંદીને દાખલ કરે છે. આ પુરાવો એટરની જનરલ પાસે ગયો છે અને તેની ઉપરથી વખતે કામ પણ ચાલે તો કમીટીની માગણી ઉપરની એસોસીએશન કરી હોય તો તેને અમે તકસેર વાર ગણીએ છીએ. કમીટી મારફતમાં ભુલ નથી થઇ પણ કમીટી માગતાં પહેલાં બધા જોઇતા પુરાવા તયાર કરવા જોઇતા હતા. જેઓ પક્ષના લઇ કામ કરે છે તેના સામે પુરાવો આપવાનું એસોસીએશન નું બિનસુસ કામ ન હતું તે સરકાર શોધી શકે છે તેમાં કમાટીના. જરૂર ન હોય આપણી સામે કરડી નજર કરનારા એટલા દુશ્મનો બેઠા છે કે આપણે હિંદીની સામે આમ સિપાહીપણું નથી કરી શકતા. ત્યાં દમ કટકા થાય અથવા કેમને નુકસાની થાય એવાં કેમલાં કામ જરે ત્યારે બહુજ વિચાર પુર્વક આપણે આગળ વધી શકાએ છીએ. પણ તેમાં કંઇ કમીટીની જરૂર હોય નહિ.

આનો અર્થ એવો નથી કે પક્ષના જોઇએ બેઠા માણસને દાખલ કરતા હોય તે બ્યાજબી કામ કરે છે. એવું કરનારને અમે કેમના શત્રુ ગણીએ છીએ. તેઓને લાંબે સખત કાયદા થાય છે: હકદારની ઉપર જુલમ થાય છે ને તેઓને લાંબે અંતે હિંદીને આ દેશ તજવાનો અથવા ગુલામી લેવાનો વખત આવે પણ આવા માણસને સમજાવવા એ કેમનું કામ છે. તેની સામે કામ ચલાવવાથી કંઇ તેવો સુધરે તેમ નથી. સડો કેમ માંથી કાઢવાનો રસ્તો એ કેમમાં સુધારો કરવાથી થશે, કેળવણીથી થશે; કાયદાના ડરથી નહિ થાય.

કેપના બન્ને મંડળોને અમારી સલાહ છે કે તેઓએ હુણી મણીને કામ કરવું. બન્નેએ સાથે થવુ અને કાયદાઓની સામે બ્યાજબી લડતો લેવી જો બન્ને લડી મરશે તો તેમાં વાંદરની જેમ બીજા પેસી તે બન્નેનો માલ લુટી લેશે. આ સમય અંદર લડવાનો નથી, પણ એકઠા રહી બન્નેની ઉપર માર આવે તેની સામે મજબુત હલ ઘરવાનો છે. કેપના ઘણા છાપા અમે જોઇ ગયા છીએ. તેમાં કમીટીના રિપોર્ટ ઉપરથી બધામાં લગભગ હિંદીની વિરુદ્ધ મત બહુ જ આવ્યો છે.

ખબરપત્ર

જોહાન્સ્બર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

રવિવાર

જેલની હાડમારો

દુઃખનો પ્યાલો આપણે પુરો પીવાનો છે એ સાબીત થતું જાય છે. શ્રી સઇદ અલી જે બોકસબરગમાં બાર દહાડાની જેલ ભોગવી આવ્યા તેના દુઃખનો પાર નથી રહ્યો. તેને સખત મજુરીની સજા હતી. તેની પાસે પાયખાનાની બાલ્ટ ઉપડાવી. ઠંડા પાણીમાં તેને લાંબા વખત સુધી રાખ્યા. તેને પાદુ મારી. આ દુઃખ કેમ સહેવાય? તેની બાબતમાં શ્રી. કાચલીઆએ કેદખાનાના વડા ઉપર કાગળ લખ્યો. દાદ વખતે મળશે. પણ દાદ મળે કે નહિ છતાં આપણે બોલીએ પણ ઉપાડશુ, પાદુ પણ ખાશું. તેમાં ખાનદાની સમજશુ. બાલ્ટ ઉપાડતાં હરખાશુ ત્યારે આપણાં બધન છુટશે. ત્યારેજ આપણે સત્યાગ્રહ જાણ્યુ એમ ગણાશે. સત્યાગ્રહ એટલે મરણ પર્યંત જેને આપણે સત્ય જાણીએ છીએ તે ન છોડવું સત્યને સારૂ મને તેટલી હિંમત ઉછાળવી. બાકી કોઇ ને દેવી નહિ. બાકી દેશમાં સત્યનો ભંગ થાય છે. જે દુઃખ સહન કરવાની આપણામાં શક્તિ આવે તેનું નામ ખરી મુક્તિ તે પુરી જાણ્યા પછી જે કામ હરકતો સરકાર આપશે તેને આપણે દુર કરી શકાએ છીએ. તેથી શ્રી. સાયદ અલી ના દુઃખથી ગભરાવાને બદલે જરૂર જાણ્યું યે હિંદી જેલમાં જવા આતુર રહેશે એમ હું ઉમેદ રાખું છું.

નાતાલના જેલો

નાતાલના જેલને લગે રસ્તામા પથરા ભાંગવા બહાર નથી કહાડતા. તેથી હું તો દિલગીર થયો છું. પથરા તોડવાની કસ્ત તેઓને ઉઠાવી પડત તો છુટકારો રહેલો આવત. તેઓ સંદેશો મોકલ્યા કરે છે કે તેઓની ચીંતા કરવાની નથી. તેઓ જેમ તેટલી જેમ મળે તે ભોગવવા તયાર છે, રાજી છે. આપણે તેઓને ખાતર ઉતાવળ કરીને કશે સમાધાની નથી કરવાની. આપ કરેલું તેઓને લાજમ છે. અને આપણને લાજમ છે કે જરૂર કરતાં એક મીનીટ પણ તેઓને જેલમાં નહિ રાખતાં, તેઓ ને જલદી બહાર કાઢવા સારૂ જેમ બને તેમ બેબાકળા બીજાએ જેલનાં જવું.

અકટોબર બારો વખત

જેઓ બહાદુર આગેવાનોને બહાર કાઢવા માગે છે તેઓની ફરજ સીધી છે. અકટોબરમાં ઘણા હીંદીનું પાણી જવાઇ રહેશે. સપ્ટેમ્બરની આખરીએ ઘણા ફેરીવાળાની લાઇસેન્સ બલાસ થશે. ત્યારે તેઓ શું કરશે? તેઓની ફરજ છે કે વગર અચુકે, મોડે માગી લાઇસેન્સ આપે તોપણ જ્યાસુધી આપણી માગણી કબુલ થઇ નથી ત્યાંસુધી આપણે લાઇસેન્સ લેવા નહિ, અને વગર લાઇસેન્સથી બેધડક થઇ ફેરી ફરવી. આમ થાય તે સરકારને પોસાય તેમ નથી એટલે ફેરીવાળાને જેલમાં નાખવાજ પડે. જો તેટલી હીંમત ફેરીવાળા કરે તો તુરત છુટકારો થાય ને હું તો બાલી ઠોકીને કહી શકું છું કે બાર હજારની મધ્ય રચમાં આપણે તોરાનબાણી બેસી શકીએ. તથા જેઓ આપણે ખાતર જેલમાં ગયા છે તેઓને બહાર કાઢી શકીએ

ફેરીવાળાની લડાઇ

આ લડત ખરૂં જોતાં વેપારીને સારૂં છે વેપારમાં ફેરીવાળાને સારૂ છે ને હતુ પણ ફેરીવાળાની મારફતે જપાટાબંધ મળી શકે તેમ છે. આ દેશની અંદર આવી લડત લડને આપણે બતાવી શકીએ છીએ કે ફેરીમાં નામોશી નથી. તેમાં આબે

ગરીબાઈ હોય. ગરીબાઈમાં આનદાની છે આ વિચાર રાખી ફેરીવાળા પણ ખર્ચ કાંટો રાખે; કેળવણી પણ લેય, સારી સ્થિતિમાં રહે. માંહો માંહે કંકાસ ન કરે. તેઓ ખરા જ્ઞાની અને એવું કંઈ માગતું તેવા થવું તેઓના હાથમાં છે. તેઓને દક્ષિણ આફ્રિકામાં વધુ કરવાનું રહ્યું છે. તેઓ રાજવંશી અને એવી આ લડત છે એમ કહું તેઓને તપ્ત હીંદી કોમને સમજાવવા માગું છું.

પીકેટોની જરૂર

ફેરીવાળાઓએ બનેવારીમાં બહાદુરી બતાવી હતી. આ વખતે પણ બહાદુરી બતાવી છે. છતાં આપણે હજુ બીકણ છીએ. આપણી ઉપર ડેખરેખની જરૂર છે. તેમાં નવાઈ નથી. એટલે પીકેટો દરેક ગામમાં નીમાઈ જવા જોઈએ તેઓએ લાઈસેન્સ ઓફીસની ચોકી કરવાની છે. ને કોઈ પણ માણસ લાઈસેન્સ લેવા ન જાય તેમ કરવાનું છે. તેવું કરી શકાય તેટલા સારૂ દરેક કોમના આગેવાનોએ ચોકીએ ગોઠવાઈ જવાનું છે. તેમ થાય તો ભાગ્યે જ કોઈ લાઇસેન્સ લેવા જશે

પીકેટોની ફરજ

પીકેટોએ યાદ રાખવાનું છે કે કોઈની ઉપર જબરાઈ નથી કરવાની, કોઈને ધમકી નથી આપવાની. તેઓએ પોતાની લાકડી ઘેર મુકવી. આપણી જબરાઈ તે જુબાનમાં રહેલી છે. જીભને પણ સાંધી ચલાવવી. ગાળ આપીને નહિ. સમજાવીને નરમાશથી દરેક હીંદીને તેની ફરજ બતાવવાની છે કડગરસડોરપનો કેસ ગોખી રાખવો. આપણી ઉપર બેાટી રીતે પણ કોઈ જબરી વાપરવાનું બાળ ન લાવે એમ કરવાનું છે.

જેઓની પાસે આખા વરસની લાઇસેન્સ છે તેઓએ પોતાની લાઇસેન્સનો ઉપયોગ નથી કરવાનો પણ તે એસોસીએશનને સોંપી દેવી.

જેઓનાથી જેલનું જોખમ ન સહાવી શકાય તેણે થોડા દિવસ ફેરી ન કરવી એ વધારે સારૂ છે પણ લાઇસેન્સ લેવા જવું તે જુદું છે.

વળી બદમાસી

મી. ચોકલીંગમને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા સારૂ પકડવામાં આવ્યા હતા. તે શનિવારે સાત દહાડાની જેલ ભોગવવા ગયા છે. તેણે દંડ આપવાની ના પાડી. મી. ગોડફ્રે તેનો બચાવ કરવા ગયા હતા.

મી ઇસપજી કાનમીઆ ઉપર નવું રજીસ્ટર નહિ લેવાનું તહોમત હતું તેને સાત દિવસની નોટીસ મળી છે. તે કેસ શનિવારે ચાલ્યો હતો. તેમાં મી. ગોડફ્રે ગયા હતા.

જેલોનો ખોરાક

જેલોના ખોરાક બાબત હજુ લખાયા ચાલ્યા કરે છે. પુષ્કળની તકરાર મટી નથી. તેમાં વળી જેલનો વડો લખે છે કે જાનેવારી માસમાં હીંદી કેદીને ઘી આપવામાં આવતું હતું તે બાદ મહેરબાની દાખલ હતું. ઘીની પરવાનગી બારામાં નથી. જોહાન્સબરગમાં હજુએ ઘી આપવામાં આવે છે પણ બોકસરસ્ટમાં નથી આપાતું તે ઉપરથી આ સવાલ ઉદ્‌ભવ્યો છે. મી. કાચલીઆએ તે બાબત નીચે કાગળ લખ્યો છે અને તે બાબત તારો પણ પાઠવ્યો છે. હવે શું થાય છે તે જોવાનું ખોરાક સારો મળે કે ન મળે તેની સાથે આપણને સંબંધ નથી. સરકાર તે જુલમ ગુજારશે તો તે પણ ઉઠાવશું એવી ચેંટ આપણામાં હોવી જોઈએ.

મી. ઈસા હાજી સુમાર

રેન્ડરટનના જુના વેપારી મી. ઈસા હાજી સુમાર વીલાયતની મુસાફરી કરી આવી પહોંચ્યા છે. મત ઉમેદ છે કે તે લડતમાં પુરેા ભાગ લઈ મદદ કરશે.

નવો કાયદો

નવા કાયદામાં બાદશાહની સહી થઈ છે. જે કાયદો લાલ કાગદ છે. જેમ ખુની કાયદાની નકામત આપણે નહોતા ઉઠાવ્યા તેમ નવા કાયદાનો લાભ આપણે નાં લેવો. બ્યાંસુધી બે સવાલનો ફડચો નથી આવ્યો ત્યાંસુધી. જેમને આપણે જેલમાં મોકલ્યા છે તેઓ જેલમાંથી ન છૂટે ત્યાંલગી આપણાથી નવા કાયદાનો લાભ નજ લેવાય.

સે. ભવાર

બાદશાહના પરોણા

જોહાન્સબરગના મી. મગન જીવન, મી. યુસુફ નાયત તથા મી. ચેટી પરાગ એટલા હીંદી આજે સાત દીવસની જેલ ભોગવવા ગયા છે. તેમનો વેપાર વગર લાઇસેન્સથી હતો. આ બધાને સારૂ મી. જયરાજ ગોડફ્રે ઉભા હતા. હડીપોરટથી કમીટીનો તાર છે કે મી. ડાહ્યા રખાને પણ લાઇસેન્સ પીન ફેરી કરવા સારૂ સાત દીવસની જેલ મળી છે.

દીલગીરી

મારે દીલગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે મી. મુળજીભાઇ પટેલ તથા મી હરીલાલ ગાંધી ઉપરનો કેસ સરકારે પેાચા લીધા છે. તેઓના કમનશીબે તાતાલની બહાદુર જેલોઓની તહેનાતમાં આ બને જુવાન નબી જઈ ચઢયા.

વિશેષ દીલગીરી

મને ખબર મળ્યા છે કે મી. હસન મામાં કરબનથી આવતાં તેમણે પોતાને અંગુઠો બોકસરસમાં આપ્યો

મી આદમ મહમદ શુલ

ઈંડીયન ઓપીનીયન વીભાગના પ્રમુખ અત્રે આવ્યા છે. તેમણે પોતાનું સરટીફીકેટ બાળવાને સારૂ એસોસીએશનને આપ્યું છે. જ્યારે બોકસરસ પહોંચ્યા ત્યારે તેની આજ્ઞાથી પોલીસે અંગુઠો નહીં માગ્યો. અને માગ્યો હોત તો આપત નહીં.

મી બેલીમ

એક મહીનાની સખત જેલ ભોગવી મી. બેલીમ ફ્રીરીઆનામાં ૧૬મી તારીખે છુટયા. તેમને મુબારકબાદીના તારો મળ્યા છે. વાંચનારને યાદ હશે કે મી. બેમલીન જાસીદારને પણ એક માસની જેલ મળેલી તેથી તેમણે એક ચોરાના નામ ઉપર દુકાન ફેરવીને ચલાવી પણ દુકાન બંધ નહીં કરી.

લાગણી થાય એવો કાગળ

"કાયદાના દુઃખમાં પીડાતો એક ગરીબ હીંદી" એવે નામે એક હીંદી લખે છે કે "હવે જે કંઈ કરતાં આ કાયદાનો નીકાલ લાવો તો અમો કંઈ કરતાં કંઈ ગીઆ જેવા થઈએ. નહીંતે મુઆ જેવા છીએ. આમાં બધુ દુઃખ સહન કરતા બાંધા બાળાને છે. મોટા વેપારી જે કેપીટલ વાળા છે તેની પીર ધાર બાંધ નથી થઈ. જે ગોરા બસો પાંચસોનો માલ મંગાવી આપતા તે હવે પાંચ હીસ્સાની ના પાડે છે ગોરાઓ કહે છે કે જ્યાંસુધી કાયદાનું સમાધાન નહીં થાય ત્યાંસુધી અમો વેપાર બંધ કરશું. તો અમારા મરીબોના દુકાનમાં દુઆ ચાહી કંઈ કરતાં સેટલ થાય તો અમારો જીવવા વખત આવે. વધુ દુઃખ સહન ન કરવું પડે તેમ ધણાજ લેશો."

આ લખનારની તરફ લાગણી થવા ના રહે નહીં. છતાં લખાણ જુદ્ધ ભરેલું છે એમ માંગ કહેવું જોઇએ. કેપીટલ વાળાને કંઈ નથી એમ માની લીધું છે એ તદ્દન ભુલ છે. મોટાને મોટો ઘસારો પડયો છે. નાનાને નાનો. એમ દરેક લડવૈયા હીંદીને સહન કરવું પડયું છે. ગોરા માલ ન આપે તો તેના ઉપર કાંઇ ટીકું નથી. ગોરાની તરફની અમલદારી ભોગવવા આપણે તૈયાર રહેવાનું જ છે દેશને ખાતર પૈસો જતો કરવો તેમાં દુઃખ માનવાનું નથી. આમ બતાવ્યા પછી હું કબુલ કરું છું કે ઉપરનું લખાણ તે બચ્ચા હીંદીના મનના વીચાર છે. તેને અનુસરીને લડત ચાલે છે.

જેટલો બોજો કામ ઉપાડી શકે છે તેટલોજ ઉપાડવા આગેવાનો તજવીજ કરે છે આમ થવાથી એક પણ દીંદીએ કાયદા બનવાનું નથી

કરગરસ્કોરપ

કરગરસ્કોરપના ફેરીવાળા વિષે જે વાત આપણામાં આવી છે કે તેઓ ફેરી કરવા નથી નીકળતા ને ઉપર મી. આરબેરટ્સ કેમાઇ લખે છે કે તે વાત તદ્દન જુદી છે. ત્યાંના દીંદી ફેરીવાળા પગર લાયસેન્સ થી પોતાનો વેપાર કરી રહ્યા છે.

નવા કાયદા વિષે

નવો કાયદો આ થી લાગુ છે. હવે તેની રૂએ રજીસ્ટર લેવાની નોટીસ બહાર પડશે. તે નોટીસ ૩૦મી નવેંબર સુધી ના પડશે એમ કહેવાય છે. ત્યાંસુધીમાં ટ્રાંસવાલમાં વસતા દીંદીએ પરમીટ કઢાવવાની છે આ બાબત બહારના કોની પાસે પોતાની પરમીટ નથી તેને એક વરસ ની અંદર અરજી કરવાની છે. આ બધાને હમણાં કાંઇજ નથી કરવાનું એ યાદ રાખવાનું છે. ઉતાવળની જરૂર નથી. જ્યાંસુધી સમાધાન નથી થયું ત્યાંસુધી આ કાયદાનો લાભ બીલકુલ લેવો ઘટતો નથી તેથી પરમીટ ઓફીસે હવેથી પીકેટ રાખવાની જરૂર પડશે આમ થાય અને લાયસેન્સ ન લેવાય તો તુરત નીકાલ આવી જશે.

ચુચવાડો

માત્ર છ કેળવાયલા દીંદી દર વરસે આવી શકે તો કોમ રાજી થશે એવી વાત ટ્રાંસવાલ લીડર માં આવી છે ત્યારથી ઘણી પુછપરછ ચાલી રહી છે. કોમ એમ કહે છે કે માત્ર છ દીંદી આવી શકે તેની આ લડત છે, કોઇ કહે છે આ તો નવી વાત. આ ગેરસમજ છે. કાયદામાં તો કેળવાયલાને એક સરખા હક હોવા જોઇએ એમ માગણી છે. આપણે કહી ચૂકયા છીએ કે કાયદો એકજ હોય પછી પરીક્ષા લેવે સમે તેવી અપરી લેય કે જેથી એક પણ દીંદી ન આવી શકે. આમ કહેવાનો અર્થ એ થયો કે કાયદા પ્રમાણે જોહાનીની જે પરીક્ષા લેવામાં આવે તેમાં તેઓ પાસ થાય તો દાખલ થઇ શકે, હવે રીક્ષા ગોરાની સહેલી કે મુશ્કેલ ન લે તથા દીંદીની અપરી લે તેમાં સામે ન થઇ શકાય આમ થાય તો આપણે વાંધો નથી ઉઠાવતા. ત્યારે સવાલ ઉઠયો કે આમાં શો કાયદેસર તેના જવાબમાં આપણે કહી ચુકયા છીએ કે આમુક હદ કરતાં વધારે દીંદી ન આવે એની પરવાનગીમાં પણ કાયદાનું કોઇ બંધારણ ન કરે. બધાને નીચમાં કરતાં ખરું જોતાં એક પણ દીંદી ન આવે એવું અને તેને બદલે ૬ આવવાનું તો તે થઇ જાય છે લડત માત્ર કાયદા ઘડે બારી બંધ નહીં કરવાની છે. જ્ય કાયદાથી બારી બંધ થાય તો ઉઘાડવી મુશ્કેલ છે. જે માત્ર અમલદાર પરીક્ષા લેય તમાં નાપાસ કરે તેથી બારી બંધ રહે તો તેનો ઉપાય સહજ શકાય છે. નાતાલને કેપમાં કાયદો એજ છે. પરીક્ષા ગોરાની નથી લેતા દીંદીની પરીક્ષા દરવરસે અપરી થતી જ્યછે ઓરેન્જ રેલીઆમાં કાયદોહજુ છે છતાં ગોરા સેંકડો દાખલ થાય છે દીંદીની પરીક્ષા એવી કઠણ લેય છે કે એક પણ દીંદી હજુસુધી દાખલ થયા પામ્યો નથી પણ જ્યારે ઓરેન્જ રેલીઆના લોકો વહેમાતા મરે અથવા અમલદાર ઠીક હોય તો ધાર્યા પરીક્ષા લઇ દીંદીને આવવા દેય. એટલે જે ૬ માણસની વાત નીકળી છે તે ટ્રાંસવાલના લોકોને સંતોષ પમાડવા તથા દીંદી કોમનું ધાર્યાપણું બતાવવા થયેલી છે. કાયદો એકજ અમલ જુદો એમજ ઉપરની માગણીનો અરથ છે. એટલે કે જે માગણી માસ મીટીંગે કરેલી હતી - ને જેનું નામ મી. રમટસે અરટી મેટમ (એટલે લડતની માગણી) એવું પાડયું હતું તેમાં અને આમા જરાએ ફેર નથી.

ચીનાઇ મદદ

ચાઇનીઝ મંડળ વતી મી. કર્નાને લડતની કમીટીને એટલવા સારૂ પા. ૧૦ આપ્યા છે. વાંચનારને યાદ હશે કે અગાઉ પણ તેટલા પૈસા મી રીચને એટ તરીખે ચીનાઇ મંડળ તરફથી ગયેલા. જે કેસ મી. અરવાતના નામનો સુપરીમ કોરટમાં ગયો હતો તેના ખરચમાં પણ તે મંડળની મદદ મળેલી હતી.

કોંગરેસની મદદ

કોંગરેસનો તાર આવ્યો છે કે વીલાયત ની કમીટીને પા. ૧૦૦ કેબલથી મોકલ્યા વામાં આવ્યા છે. આમ પહેલેથી થવ ની જરૂર હતી. છતાં હવે થયું તે પણ વખતસર છે.

સમાચાર

વોકસરસના કેદી

હરીલાલ ગાંધી વોકસરસથી છુટીને આવેલ છે. તે નાતાલ પાસીઓની સાથે ચણ રાત રહેલ. તે ખબર લાવ્યા છે કે કેદીઓની તબીયત સારી છે. બધુ ખુશાલીથી સેટલ કામ કરે છે. હવે તેઓને બહાર નથી કઢાતા પણ જેલના અંદર ઇમારતો વગેરે એક કરવાનું કામ ચાલે છે. મી. ઘાંધી બહાર 'ઇન્ડિયન ઓપીનીયન' વગેરે પરદુઃખભંજન રૂસ્તમ એક બનારો' એ ગાયન ગાઇ કલોલ કર્યા કરે છે.

નવા કાયદાના ધારા

નવા કાયદા રૂએ ધારા બહાર પડી ચુકયા છે તેની ઉપર ટીકા આવતે અઠવાડીયે આપીશ હાલ તો એટલુંજ જણાવવું છું કે આગલા ધારાઓ કરતાં આ ધારા ઘણાજ ચઢીઆતા છે. છતાં તેમાં કેટલાક કહેવાનું રહે છે તેનો નીકાલ જ્યારે સમાધાની થાય ત્યારે આવી શકે છે પરંતુ ખુમેદ રાખું છું કે દરેક દીંદી ખામોસ રાખશે. કોઇને ઉતાવળ કરી અરજી કરવાની જરૂર નથી.

તાંબીલનું કામ

મદ્રાસીઓનું કામ ઘણુંજ જોરાવર છે. તેઓ જેલમાં ગયા કરે છે એટલુંજ નહીં પણ તેઓ પૈસા એકઠા કરવામાં ચુકતા નથી. તેઓએ પા. ૬૨-૬ -નો એક ચેક એસોસીએશનને આપ્યો છે. આપ આપણે અનુમોદીએ છીએ કે જેઓ જેલ જાય છે તેઓ પૈસા પણ ઉદારત થી કઢાડે . એક દશામાં જોર કરે ને બધી દશા માં કરી શકે છે

મી. હસપ ફરિબાબલ બેલીમ

ફીન્ટીઆ નીઆમાં લખે છે કે જેલની અંદર પહેલુ અઠવાડીયું તેમને પકાવવા નું હતું. બીજે બેગે પરચુરણ કામ, ને છેલે અઠવાડીએ બહાર રસ્તા ઉપ કામ સોંપતા હતા. ખાવાનું બીજી જગ્યાની માફક હતું તકલીફ તેમને એ લાગી કે ખાતી વખતે ટોપી ઉતરાવતા હતા. તે લખે છે કે 'સ્વદેશ માટે મેં જે તકલીફ ઉઠાવી છે તે મેં મારી ફરજથી વધારે કરયું નથી. પાછી તકલીફ ઉઠાવવી પડશે તો ઉઠાવવાને તયાર છું.''

સમાધાની?

સમાધાની કરવાની વાત મી. હોસકેને કહાડી હતી. તેની સાથે મી. રમટસને વતચીત થયેલા તે ઉપરથી તેણે મી. હાજલીબ્બા, મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, મી. કવીન. મી. મીન્સન, મી નાઇડુ તથા મી. ગાંધીને બોલાવેલ તેણે મી. કારસ્ટાઇટ તથા મી. કેદીઓ પોલાક ને પણ બોલાવ્યા હતા. પરીણામે મી હોસકેનની ઉપર કાગળ લખ્યો અને અસલ જે માગણી માસ મીટીંગમાં થયેલી તેજ ફરીથી કરવામાં આવી. મી. હોસકેને આ કાગળ મી. રમટસને મોકલ્યો. મી. રમટસનો જવાબ આજે આવ્યો છે તેમાં લખે છે કે તે માગણી તો અમારીના કિમીજ છે અને તે કાયમ થાય નહીં,

આથી કાંઈ નીરાશા પામવાનું કારણ નથી. નવા કાયદાને વધુ આપણે થપ્પડો ઠીકીએ કે નહીં તે તપાસવાને મી. સ્મટસને હક છે. તેમાંથી આપણે પાર ઉતરશું અને ભેખ લેવા તયાર હશું ત્યારેજ ફડચો આવશે.

વીલાયતના છાપા

વીલાયતના છાપા આપણને સલાહ આપ્યા કરે છે કે હવે આપણે બેસી જવું જોઇએ. વાંધા નહીં ઉઠાવવા જોઇએ. અને આપણે કાયદો કબુલ કરવો જોઇએ. આ ડાહિ શીખામણ છે. તે માન્ય કરાય તેવી નથી. માન્ય કરવાની જરૂર નથી. અગાઉની ઢપ પાછી આવી ચુકી છે. આપણી ફરજ એકજ છે આગેવું વ્યાજબી છે. તેથી તે ન મળે ત્યાંસુધી ઝુકયા કરવું, નવા કાયદાનો લાભ ન લેવો અને જેલો ભરવી.

મી. વલી મહમદ

જે પ્રીટોરીઆ ની જેલમાં પાંચ દહાડા કદાદી યાતનાની સાથે બહાર નીકળ્યા છે તે જણાવે છે કે જેલમાં પુષ્કળ આપતા હતા તેમાં ઝરબીનો બેગ હશે એમ માની કોઇએ ખાધું નહિ. બધા કેદીને લાઇનમાં ઉભા રાખેલા તેમ મી. ઇરમાઇલ જુમાથી ન થયું તેથી તેને પાટુ મારેલી. જ્યારે ગવરનરની આગળ આ ફરીયાદ કરવાનો વખત આવ્યો ત્યારે ચીફ વોરડરે ફરીયાદ કરવા ન આપી. ઇરપીનાલમાં જમીન ખોદવાનું, કચરાની બાકીટ ઉઠાવવાનું, તથા કપડાં ધોવરાવવાનું કામ કરાવતા હતા. આવી યાતનાઓ પડતાં છતાં દરેક હીંદીએ જેલ જવાની તયારી રાખવાની છે. પ્રીટોરીયાના હીંદી કેદીઓને હું મુબારકબાદી આપું છું કે તેઓ દેશને ખાતર જેલ ગયા ને દુઃખ ઉપાડ્યું.

'રેંડ ડેલી મેલ'

સર વેસ્ટ રીજવેએ 'લંડન ટાઇમ્સ'માં ગયા શુક્રવારે જે કાગળ લખ્યો છે તેનો તારથી આવેલ સારાંશ અમે બીજા તાર ના ખબરો સાથે આપીએ છીએ. આ તાર ઉપર ટીકા કરતાં જોહાન્સબરગનું 'રેંડ ડેલી મેલ' નીચે મુજબ લખે છે:—

સર વેસ્ટ રીજવેના કાગળ ઉપરથી જણાય છે કે એશિયાટીક સવાલ ઉપર કોનફરન્સ બોલાવવાની ખરેખરી જરૂર છે. કારણ કે સર જોસેફ જેવા જે પૂરવ નો પુરો અનુભવ ધરાવે છે, છતાં, કહે છે કે ટરાંસવાલમાં એશિયાટીકો શું માગે છે તેની હું બરાબર માહિતી નથી. તે કહે છે કે હીંદી આગેવાનો "કોઇને અટકાયત નહિ કોવા જોઇએ" એવું માગે છે. ખરેખર અમે મી. ગાંધી માટે દિલસોજી બતાવીએ છીએ. દરેક ઇંટરવ્યુ વખતે (આવા ઇંટરવ્યુ ઘણા થઇ ચુકયા છે) અને દરેક કાગળ તથા અરજીઓમાં (અને તેવા કાગળ તથા અરજીઓ કુદીબંધ લખાઇ ચુકેલ છે) તેણે એકની એકજ વાત ફરી ફરીને જાહેર કરેલ છે કે હું કોઇને અટકાયત ન હોવી જોઇએ એવું માગતો નથી. તે કબુલ કરે છે કે ઇમીગ્રેશન ઉપર જાપતો રાખો. એશિયાટીક કાયદાનો જન્મ થયો તે વખતે તેણે આજ કહયું હતું. ત્યાર પછી આજ સુધી પણ એજ કહયું છે અને કદાચ હજુ પણ એજ કહેશે. તેમ છતાં મહિના અને મહિનાઓ સુધી લડત ચાલ્યા પછી સર વેસ્ટ રીજવે અને બીજાઓ હવે પેટે જાહેર કરે છે કે હીંદી ઓ "કોઇને પણ અટકાયત ન હોવી જોઇએ" એવી માગણી કરે છે. અને આવી માગણી કેવળ મુખથિ જરેલી ગણી કાઢે છે. અલબત, આ માગણી કેવળ મુખથિ જરેલી છે. અને અમને ખાત્રી છે કે મી. ગાંધી પણ તેજ શબ્દો વા પરશે. મી. જોસેફ પડકાયા સાથે વહતા લગે છે. તેમણે જણાવ્યું તેવી માગણી કદી પણ કરવામાં આવી નથી.

ન્યાયને રસ્તે ચાલવું એ સારું છે. હીંદીઓએ કદી ન કરી હોય તેવી માગણી નો બોજો તેમના ઉપર નાખવાથી કાંઇ લાભ નથી. મી. ગાંધી જે કહે છે તે આ છે: અલબત, ઇમીગ્રેશન ઉપર જાપતો રાખો પરંતુ કાયદાને પાને એવું ન હોવું જોઇએ કે અમુક માણસ એશિયાટીક છે. એટલા માટે તેને ટરાંસવાલમાં આવવાની અટકાયત છે બાકીના હીંદી હકથી ટરાંસવાલમાં આવી શકે, મહેરબાનીથી નહિ, એવો જ્યાં સુધી મુદ્દો જળવાય ત્યાંસુધી ૨૦ વરસે એક માણસ સુધીની અટકાયત મુકવામાં આવે તોપણ તેને હરકત નથી. મી. ગાંધીને દક્ષિણ આફરિકાનો પુરો અનુભવ છે કે જો દરેક હીંદીને માટે ટરાંસવાલના બાર ખુલ્લા રાખવાની માગણી કરે તો આ મુલકમાં તેની દલીલો સાંભળવા ને પણ કોઇ ઉભું રહે નહિ. તેણે જે માગણી કરી છે તેથી તેને પહોના હેતુ જળવાય તેમ છે. મી. ગાંધીએ પોતાનો મુદ્દો એવી રીતે રજુ કર્યો છે કે હવે લડવાપણું પણ રહેતું નથી. તે એવું ધોરણ દાખલ કરાવવા માગે છે કે જેથી કરીને થોડાજ—બહુજ થોડા—એશીઆ ટીકો હક પુરવક આવી શકે. અમરી પરિક્ષા આપી કેટલા આવી શકે તે સંખ્યા મુકરર નથી થઇ શકતી પરંતુ સર વેસ્ટ રીજવેના કહેવા પ્રમાણે ખુલ્લાં બારણાં રાખવાનું તો એશિયાટીકો નથી માગતા. ટરાંસવાલ સરકારે એવું ધોરણ દાખલ કરેલું છે કે કોઇપણ એશીઆટીક હક પુરવક દાખલ થઇ શકે નહિ. અલબત, મુદતની પરમીટથી તે આવી શકે છે. વ્યવહારીક રીતે મી. સ્મટસ અને મી. ગાંધીના મતમાં બહુજ થોડો ભેદ રહયો છે; પણ તેથી ઉલટી રીતે ઠીકીએ તો આ તફાવત બહુ મોટો છે. પણ ખુલ્લાં દ્વાર રાખવાની તો વાતજ નથી. ઓસ્ટરેલીઆ, ન્યુઝીલાંડ, અથવા કેપમાં એશીઆટીકો કોઇપણ જાતના જાપતા વિના દાખલ થઇ શકે છે એવું સર જોસેફ ભાગ્યેજ કહી શકશે. છતાં તે કાલોની માં જે ધોરણ છે તેવું ધોરણ અહીં દાખલ કરવામાં આવે તો મી. ગાંધી સંતોષ માનશે.

એશીઆટીક સવાલ ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ બોલાવી ચરચાવવાની સુચના અમે બે વરસ ઉપર કરી હતી. અને આ સુચનાને 'લંડન ટાઇમ્સે' ઘણી વખત ટેકો આપ્યો છે. અમારો મત એવો છે કે આ આખા સવાલ ઉપર સંપુરણ ચરચા કરવાથી સારૂ પરિણામ આવશે. કોલોનીઓએ આમજ વરતવું એવું વહી સરકાર ફરમાવે એમ અમે માનતા નથી. પણ જો આવી રીતે વચ્ચે પડે તો રરા રાજ્ય બોજવતા દરેક રાજ્યો તેની સામે સખત વાંધો લેશે આવી કોનફરન્સથી કોલોનીમાં એશીઆટીક સવાલ વીશે કેવી લાગણી છે અને શું મુશ્કેલી છે તે બધા ધ્યાનમાં આવશે. કોનફરન્સથી અમુક ધોરણ બંધાય એ તો અસંભવીત છે, છતાં તેથી બીજા ઘણા ફાયદા થશે એ વાત ચોકસ છે.

મદ્રાસથી 'લંડન ટાઇમ્સ'નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે દક્ષિણ હીંદુસ્તાનમાં હીંદી ઓનું મુખ્ય રાજ્યદ્વારી મંડળ મહાજન સભાએ લોરડ મોરલીનું દક્ષિણ આફરિકા ના હીંદીઓ ઉપર વરતતા જુલમ વીશે ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને તેમને ન્યાય આપવાની માગણી કરી છે.

નાતાલથી મદદ

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ

આ માસની ૨૭ તારીખે મળેલી કોંગ્રેસની એક મીટીંગમાં આગળના ઠરાવ પ્રમાણે લંડનની કમિટીના નિભાવમાટે મી. રીચને મોકલવાના બાકી રહેલા પા. ૧૦૦ ઉઘરાવીને તરતજ મોકલવા વિષે જે નિશ્ચય થયો હતો તે વિષય ઉપર વધુ વિચાર કરવા માટે ના. ઇ. કોંગ્રેસની બે જનરલ સભાઓ તા. ૧૨ તથા તા. ૧૩ ઓગે કોંગ્રેસ હોલમાં મળી હતી. આગેવાનો તથા સામાન્ય વરગે મળી સારી હાજરી આપી હતી. બને મીટીંગોમાં ખુબ ચરચા થઇ હતી અને દરેક મત, તુરત ઉઘરાણું કરવા નિકળી પડવા બાબત પડતો મુકતો. કેટલાક ઉત્સાહી આગેવાનો ઉઘરાણું કરવા બહાર પડયા હતા. છેવટ વધારે સારી રીતે મોબલાઇઝ કરવા માટે તા. ૧૪મી ને સોમવારે કમિટીની મીટીંગ ભરી તેમાં ઉઘરાણીએ જનારનાં નામો તથા જગ્યાનાં નામો મુકરર કરવા માટે નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર જણાવ્યા મુજબ કોંગ્રેસની કમિટીની મીટીંગ તા. ૧૪ મીની રાતે ૮ વાગે મી. દાદા ઓસમાનની ઓફીસે મળી હતી. જેમાં બધા ખરા આગેવાનો હાજર હતા. મી. અબદુલા હાજી આદમની દરખાસ્તથી તથા મી. હાસમ જુમા અને મહમદ ઈબરાહીમના ટેકાથી મી. ઈસમાઇલ ગોરાએ ખુરશી લીધી હતી. સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાને મી. રીચને પકડેલા મોકલવાની બહુ અગત્યતા જણાવી. કેટલીક ચરચા થયા બાદ મી. અબદુલ કાદરની દરખાસ્તથી અને મોલવી સાહેબ તથા મી. મહમદ ઇબરાહીમના ટેકાથી નીચે પ્રમાણે જુદી જુદી જગ્યાએ ઉઘરાણી કરવા નીકળી પડવા મેંબરો નીમાયા હતા:-

માંરસ્ટન, બેરનવીલ જંકશન, રીચમંડ, હાવીક, નોર્ટીંગહામ રોડ; રેસ્ટોટા, બાલ્સોવન, પાર્કનટાઉન, ન્યુજરમની, ઉનિયાંગા, ડેન્વર ટાઉન વિગેરે રવણે જવા માટે મી. યુસફ વધદ બહાર પડયા.

મી. ખરસાણી તથા મોલવી સાહેબ ફતેહ મહમદ મેર્ઝન ટાર્ફીન તરફ જવા માટે નીમાયા.

મી. અબદુલ કાદર તથા મી. મહમદ ઇબરાહીમ નમ્બર્ડિ તરફ જવા નીમાયા.

મી. હાસમ જુમા તથા મી. અબદુલા હાજી આદમ વેરુલમ તરફ જવા નીમાયા.

મી. ઇસમાઇલ વારમહમદ તથા ખમીસા સુમારને ટોંગાટમાં ઉઘરાણી કરવા નીમ્યા.

મી. સુલેમાન દાવજ તથા મી. ખસા સીદન હામ વિગેરે જગ્યા તરફ જવા નીમાયા.

મેસર્સ. દાદા ઓસમાન, ઇસમાલ ગોરા, અબદુલ હઇ તથા મુનશી મોગરારીયા ડરબન, ઉપોટોડ, અમગેની રોડ વિગેરે જગ્યાએ જવા નિમાયા. આ પછી મી. એમ. એસ. ટીમોલે કેટલીક કોમો તરફથી તથા ફરદર એસોસીએશને બનની મીટીંગ ભરી તે તરફથી ઉઘરાવી મદદ કરવા હીંમત ધરી. ચેરમેન તથા સેક્રેટરીએ સહુનો બહુ આભાર માન્યો. અને સારા દસ વાગ્યે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

ગયા સોમવારે તા. ૨૧મીના રોજ ના. ઇ. કોંગ્રેસે કેબલથી પા. ૧૦૦ મી. રીચને મોકલ્યા છે. ના. ઇ. કોં. ના સેક્રેટરી જણાવે છે કે હાલમાં જે ઉઘરાણું થાય છે તેમાં બબ્બીક સારો ઉત્સાહ બતાવે છે જે બહુ ખુશી થવા જેવું છે. આ ઉઘરાણીની બીગતવાર હકીકત પાછળથી આપવામાં આવશે. તે પુરી પાડવામાં આવશે.

ડરબન ઇન્ડિયન ફ્રેન્ચાઇઝ એસોસીએશન

આ એસોસી એશનની જનરલ મીટીંગ તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બર બુધવારે કોંગ્રેસ હોલમાં મળી હતી. મી. એબ્રાહમ કાનજી પ્રમુખ પદે બીરાજ્યા હતા. એસોસીએશનના મેંબરો અને બીજા મહદસ્થો મળી આશરે ૫૦૦ માણસો હાજર હતા. શરૂઆતમાં સેક્રેટરીએ ગઇ મીટીંગનો હેવાલ વાંચી સંભળાવ્યો અને આજની મીટીંગ બોલા વાનો હેતુ જણાવ્યો. પ્રમુખ સાહેબે ટ્રાંસવાલની બાબતનું વિવેચન કરી જણાવ્યું કે આપણે ટ્રાંસવાલની લડતમાં મદદ કરતા આવ્યા છીએ. આજ સુધી ૧૮૦ પૌંડની રકમ આપવામાં આવી છે. અને હાલમાં બીજા પૈસાની જરૂર છે. માટે આપણે એકત્ર થઇને બનતી મદદ કરવી જોઇએ. વીલાયતમાં મી. રીચ પૈસાનીબધીખોંચમાંછે ટ્રાંસવાલની બાબત માં વધારે હકીકત જણાવવા પ્રમુખે કોંગ્રેસના સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાનને સુચના કરી. જે ઉપરથી તેમણે હીંદુસ્તાનથી આવેલો કેબલ વાંચી સંભળાવ્યો. અને વખતને અનુસરતો ખુલાસો કર્યો.

મોલવી ફતેહ મહમદ સાહેબે ટ્રાંસવાલ ની લડત વિષે, અને નાતાલના હીંદીઓની ફરજ વિષે લાંબલાઓ આપી અસરકારક ભાષણ કર્યું. "તેમણે પૈસા ઉઘરાવવા ચારસટાઉન સુધી પોતાને ખરચે જવાનું માથે લીધું. અને કહ્યું કે આલડતમાં લંડનની કમીટીને પૈસાની બેંચમાં આપણે નહિ રાખવી જોઇએ. તેઓ આપણે માટે મોટી જવાબદારી ઉઠાવી રહ્યા છે. આપણે તનમન અને ધનથી ટ્રાંસવાલને મદદ કરશું ત્યારેજ કાયદો તુટશે, ભણેલા ને માટે રસ્તો થશે અને આપણા આગે વાનો તથા બીજા હીંદીભાઇઓ જેલમાંથી છુટશે. બાદ મીટીંગમાંજ મી. વલી કાસમે ૨૫ શીલીંગ, મી. દુસેન આદમે ૩૦ શીલીંગ, મી. જમાલ કાસમે ૧૦ શીલીંગ તથા મી. એમ. એમ. પટેલે ૧૦/૬ રોકડા આપ્યા મોલવી સાહેબે વધુ ભાષણ કરી ૧૦ શીલીંગ આપી. મી. અમદ વલીએ ૨/૬ આપ્યા.

બાદ કેપટાઉન બ્રિ. ઇ લીગના પ્રમુખ મી. આદમ ગુલે નાતાલ તરફથી ટ્રાંસ વાલને મળતી મદદમાટે વખાણ કર્યા. મી. દાઉદ મહમદ વગેરે સાથે પોતે ટ્રાંસ વાલ ગયા પણ જેલમાં નહિ જઇ શકવા ને માટે દીલગીરી બતાવી. નાતાલના મીલેનો આધાર ટ્રાંસવાલની લડત ઉપર છે. તમે બધા એકસંપથી કામ લેશો તો આવી રહ્યો શકશો. કેપમાં નાતાલ જેવો એકસંપ નથી તેને માટે અફસોસ છે વગેરે.

ત્યારબાદ નીચે મુજબનો ઠરાવ પસાર કર્યો. પહેલા વરગ માટે ૧ ગીની, બીજા વરગમાટે ૧૦/૬, ત્રીજા વરગમાટે ૫-, અને ફેરીવાળા પાસે ૨/૬ ઉઘરાવવા ઉઘરાણું કરવામાટે બાર માણસોની કમીટી નીમવામાં આવી. છેવટે પ્રમુખ સાહેબે હાજર રહેલા મહદસ્થોનો ઉપકાર માની ઉઘરાણામાં બનતી મદદ કરવાનું જણાવી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

ડરબનથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રે મોલાના મોલવી ફતેહ મામદના બેડી બે વખત મીટીંગના ભાષણોથી લોકોને ઘણી અસર થઇ છે. આજે (શનીવારે) મેનલાઇનમાં માર્શલબરગથી ચારલ્સટાઉન સુધી મી. કુવાડીઆ સાથે તે ઉઘરાણું કરવા રવાના થશે. મી. કુવાડીઆ એરિસ્ટ બરગ સુધી સાથે રહેશે. મોલવી સાહેબની લાગણી તથા જુસ્સો વખાણ કરવા પાત્ર છે. તેઓની ઉમેદ ઉઘરાણું કરવું તથા મેનલાઇન નો ટુંટો કે જે કોંગ્રેસ સાથે છે તે પાર પાડી આવવો એવો છે. આ કામ તે ફતેહમાંદીથી ઉઠાવી આવે તો તેવણે કોમની અમુલ્ય સેવા બજાવી કહેવાશે.

હીંદુસ્તાનથી મદદ

રાજકોટ મહેરીલે ઇસ્લામ તરફથી ડરબન ની અંજુમન ઇસ્લામને નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે: મોટી જાહેર મીટીંગ મળી છે. મોરલી, મીંટો તથા કલારક (મુંબઇના ગવરનર) ને તાર મોકલ્યા છે, અને કેદીઓ ને છુટા કરવાની વીનંતી કરી છે.

અલીગઢથી ઓલ ઇંડીઅન મોસ્લેમ લીગ' ના સેક્રેટરી મી. એચ. એમ. મુસાખાન જોહા-સબરમની હુમીદીઆ ઇસ્લા મીક પોસાયટીને એક કાગળ લખે છે કે ઓગસ્ટની ૬ઠ્ઠી તારીખે ઓલ ઇંડીઆ મોસ્લેમ લીગની કમીટીએ ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓની તકલીફ માટે દીલગીરી ના અને દાદ આપવાના ઠરાવ પાસ કર્યા છે. આ ઠરાવની નકલ હીંદુસ્થાનની સર કાર તેમજ સભાના મુખ્ય અંગોમાં મોકલ વામાં આવેલ છે.

લેડીસ્મીથમાં મીટીંગ

તા. ૮ મી ને મંગળવારે ત્રણ વાગે ડરબનથી ટેલીફોનથી અતરે ખબર કરવામાં આવી કે આપણા લીડરોને ત્રણ માસની સખત જેલની સજા દરાંસવાલની સરકારે કરી છે. તે સાંભળી અતરે દરેક નાના મોટાઓમાં દીલગીરી ફેલાઇ રહી હતી. અને રાત્રે ખાસ મીટીંગ ભરવાને બેઠકમાં ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. જેની ખબર તેજ દિવસ સાંજે લેડીસ્મીથ ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં માસ મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. સોસાયટીનો હોલ ચીકાર ભરાઈ જવાથી ઘણાઓને બહાર ઉભું રહેવું પડયું હતું. પ્રમુખપદ મી. ઇસ્માઇલ અહમદને આપવામાં આવ્યું હતું. પ્રમુખ ઉપરાંત મેસરસ મોગા, અહમદ ઉમર, મુલાં અહમદ, ઇસપ ભાઇ, કાસમ નાના ભાવા, બદરૂદીન, સમ્મદ વગેરે આગેવાનોએ ભાગ લીધો હતો.

શરૂઆતમાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે ડરબનના આપણા માનવંતા લીડરો તથા બીજા કેળવાએલાઓને ત્રણ માસની સખત કેદખાનાની સજા થઇ છે આથી આપણે ઘણીજ દીલગીર છીએ. સરકારનું આ પગલું ઘણુંજ જુલમગાર છે. આવી રીતનો જુલમ ફ્રીઆના રાજ્યમાં પણ નથી. મરહુમ મહારાણીજીએ જે આપણને વચન આપ્યું હતું તે વચન આજે પળાતું નથી જે ઘણું અફસોસ ભરેલું છે. સાહેબો, આપણા લીડરોએ બહા દુરી બતાવી છે. તેઓ આપણા ઉપર પડતાં દુઃખોનું નીવારણ કરવાને માટે જેલ ગયા છે. જેઓ સમાજની તળાઇ ઉપર સુનારા છે તે આજે કમલીથા જમીન ઉપર સુતા હશે. ખુદા તેઓને સહન કરવાને શક્તિ આપે. વગેરે લંબાણ થી વિવેચન કરવું હતું.

મી. કાસમ નાના ભાવાએ જણાવ્યું કે આપણા આગેવાનોને આજે જેલની સજા કરવામાં આવી છે જે બહુજ દીલગીરી ભરેલું છે. એઓ સાહેબોના નામો તવારીખમાં નોંધાઇ રહેશે. દરાંસવાલ તેઓ કોમના ભલાને માટે ખાસ કરી જેલમાં જવાને ગયા હતા, એક આદમી રેલવે ના પાટા ઉપર જો સુતો હોય તો તે મોત મામવાનેજ સુતો હોય. તેમ એ લોકો દરાંસવાલમાં ગયા તે ખાસ કોમને માટે જે દુઃખ પડે તે સહન કરવાને ગયા હતા. ખુદા તેઓને સહન કરવાની શક્તિ બક્ષે.

બાદ બાદ મેસરસ અહમદ મુલા, મહમદ લોખાત, નાના ભાવા તથા અહમદ મસાજી ઉમરે ટુંકમાં વીવેચન કરી ઉપરના વકતાઓ જણાવેલ વિચારોને ટેકો આપ્યો હતો. અને આ મીટીંગમાં ઠરાવ થયો હતો કે લીડરો, તથા બીજાઓને મળેલી જેલ માટેની દીલગીરીના તાર નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસ, હમીદીઆ મસ્લા મીક સોસાયટી તથા બ્રીટ્ટ ઇ૦ એસોસી એશન ઉપર મોકલવા.

બાદ મી. નાદીરશાહ ડેબુએ ટુંકું વીવેચન કરી દીલગીરી જાહેર કરી અને મુંબઇ સર ફીરોજશાહ મહેતા તથા સર સુલતાન મહમદશાહ આગાખાન ઉપર તાર મોકલવાની સુચના કરી અને તેને માટેનું ઉપરાણું કરવાનું માથે લીધું. મી. બદરૂદીન તથા મી.ઝેનાએ આ વાતને ટેકો આપ્યો અને તેમાં પૈસા આપવાનું જણાવ્યું. બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ઉપરના ઠરાવ મુજબ અતરેની સોસા યટીના સેક્રેટરીએ ડરબન તથા જોહાન્સ બરગ તારો મોકલ્યા હતા તથા મી. ડેબુએ ઉપરાણું કરી નામદાર આગાખાન તથા સર ફીરોજશાહ મહેતાને તારથી જણાવ્યું છે કે આગેવાનોને સખત મજુરીની જેલ થી હીંદીઓની લાગણી ઘણીજ દુઃખાઇ છે. હીંદુસ્તાનમાં આ સજાની સામે મીટીંગો કરી વાંધો દરસાવવાની વીનંતી કરે છે.

હીંદીઓ શું માગે છે?

છાપામાં ચરચા અને મી. ગાંધીનો ખુલાસો

હીંદીઓ શું માગે છે તે બાબત હમણ કેટલીક જગ્યાએ અણસમજ ચાલ્યા કરતી લાગે છે. આ વીષે છાપામાં જે ચરચા ચાલે છે તે નીચે આપીએ વીએ.

"રાઇટ"

મી. સ્મટસે એશીઆટીક સવાલ કેટલી દુશીઆરીથી હાથ ધરેલ છે તે વિષે જેને શંકા હોય તેને અમે આજ સવારના 'રાઇટ્સમાં' જાહેર પડેલ અધીપતીનું લખાણ વાંચવાની ભલામણ કરીએ છીએ. આ લખાણનો સારાંસ તારથી મળેલ છે તે અમે બીજી જગ્યાએ છાપીએ છીએ. ઘણા મોટા બાદશાહી સવાલ ઉપર 'રાઇટ્સ' જે વિચાર દર્શાવે તે ન્યાયી હોય એમ આપણે માની લઇએ. અને તેજ મુજબ એશીઆટીક સવાલ ઉપર અમારા વિચાર પ્રમાણે, ખરો રાજ્યની મત દર્શાવેલ છે. તેણે જણાવ્યું છે કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના તરફનો પુરાવો મજબુત છે. અને મી. ગાંધી અને તેના મિત્રો નવા લાભ મેળવવાને બદલે છે તેને લીધેજ હાલની મુશ્કેલીઓ રહેવા પામી છે. ગયા જાનેવારીમાં સલાહ થઇ ત્યારે આ નવી માગણી ખ્યાલમાં હતી નહિ. મી. ગાંધી સાથે થયેલી વાતચીત જે અમે બીજી જગ્યાએ પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ તે વાંચવા થી મી. ગાંધી કયા મુદ્દામાટે લડે છે તે વિષેની શંકા દુર થશે. આ એશીઆટીક આગેવાન ગોરા તથા એશીઆટીકોને નીષ્પક્ષપાતરીતે લાગુ પાડવામાં આવે તો ગમે તેવી અઘરી પરીક્ષા કબુલ રાખવા ખુશી છે. પરંતુ હાલના અથવા નવા ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ જેને દાખલ કરવામાં આવે તેને સંપુરણ સરખા હક આપવા માગણી કરે છે. જો આપણે ઘણી અઘરી પરીક્ષા લેવાનું દાખલ કરીએ તો ઘણા ગોરા જેની આ દેશના ઉદ્યોગની ખીલવણી ને માટે જરૂર છે તે દાખલ ન થઇ શકે અને જો હાલનું ધોરણ કાયમ રાખી ૧૭૦૦નો ખુની કાયદો રદ કરીએ તો નાતાલ અને ટ્રાંસવાલના બીજા ભાગમાં જે અસંખ્ય એશીઆટીક નીસાળોમાં ભણે છે તેમને માટે દરવાજા ખુલ્લા મુકાએ છીએ. આમાં પહેલો રસ્તો લાંબા જેવો નથી અને બીજા રસ્તાથી ગોરાઓને લાભને હાની પહોંચે છે. અને મી ગાંધી હાલના કાયદાની તો સખત વિરૂદ્ધ છે એટલે સલાહ થવાનો સંભવ રહેતો નથી.

મી. ગાંધીનો જવાબ

આ લખાણનો મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ જવાબ આપ્યો છે:

હવે તમે અણસમજથી નહીં પણ ઇરાદા પુરસ્કર ખોટી હકીકત રજુ કરતા લાગો છો. તમે લખ્યો છો કે "ગોરા તથા એશીઆટીકોને નીષ્પક્ષપાત રીતે લાગુ પાડવામાં આવે તો ગમે તેવી અઘરી પરીક્ષા કબુલ રાખવા હું ખુશી છું" હું આજ સુધી કહેતો આવ્યો છું તેથા તદન ઉલટું છે. મારી માગણી તો એ છે કે ભણેલા હોય તે બધી શકે એવો કાયદો હોવો જોઇએ; પછી તેનો અમલ નિષ્પક્ષપાત રીતે નહિ, પરંતુ, બુદ્ધ સિદ્ધાંત ઉપર ભલે થાય. કાયદો અમલમાં કેવી રીતે મુકવો તેનો આધાર અમલમાં લાવનારની વીવેક બુદ્ધિ ઉપર ભલે રહે. જો આવી સત્તા કાયદો ન આપતો હોય તો હીંદી કોમ ખુશી છે કે હવે તેવી સત્તા અપાય.

આ હકીકત મેં જાહેરમાં તથા તમારા પ્રતીનીધી પાસે એક વખત નહિ, પણ ઘણી વખત રજુ કરી છે. તમે આગળના લખાણમાં જાહેર કરયું છે તેવી જાતનો ગેરસમજણનો સવાલ પણ નથી રહેતો. એકજ પંકતીના માણસો નથી વરતા તેવા રાજ્યમાં કાયદાનો અમલ કોઇ દીવસ સરખી રીતે નહિ થાય. હું એટલું જ આખું છું કે કોઇપણ માણસનું, ખાસ કરીને ઇંડીયનું, અપમાન થાય તેવો કાયદો નહીં હોવો જોઇએ. તમે જે કહ્યું તેના ટેકા રૂપે 'ટાઇમ્સનું' લખાણ બતાવો છો. પરંતુ 'ટાઇમ્સ' જનરલ સ્મટસે અથવા તેના તરફથી બીજા કોઇએ જે કાંઇ કહ્યું હોય તે ઉપરથી લખાણો લખ્યે રાખે છે. ખરી હકીકત શું છે તેની 'ટાઇમ્સને' હજુ ખબર પડી નથી.

મારા ભાઇઓ નવી માગણી કરે છે એ વાત હું તદન બનકાર કરૂ છું. ખરી હકીકત આ છેઃ લડાઇ પહેલાં ઇંડીઓ છુટથી આવી શકતા. સલાહ પછી ૮મી એશન બાબત પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદાથી અમુક ચોરણ બંધાયું. આ કાયદાથી કેળવણી પામેલ નવા એશીઆટીકો દેશમાં આવી શકતા. ખુની કાયદાથી જે લોકો દેશમાં રહેવાને હકદાર હોય તેણે રજીસ્ટર થવું એમ નક્કી થયું. પણ કોણ દાખલ થઇ શકે તે નક્કી નથી થતું. મી. સ્મટસે આ વાત કબુલ રાખી છે. પછી પીસ પ્રીઝરવેશન ઓરડીનન્સને બદલે ૮મી મંટ રીસરટરીકશન એકટ દાખલ થયો; આથી સામાન્ય કેળવણીનું ધોરણ બંધાયું. ત્યારબાદ ખુની કાયદો અપ્રમાણીકપણે વચમા લાવી ઇંડીઓ ઃ હક ઉપર કાપ મુકયો. પરંતુ ખુની કાયદો ઇંડીઓએ કદી કબુલ રાખ્યોજ નથી. તેઓએ તો આ કાયદો રદ કરવાની માગણી હમેશાં કરે રાખી છે, અને તેને રદ કરાવવા માટે અનેક દુઃખો ઉઠાવ્યાં છે તો પછી ઇંડીઓ નવી માગણી કરે છે એમ કેમ કહી શકાય?

સુલેહની શરત મુજબ કાયદો રદ કરવા નો વખત આવ્યો ત્યારે જનરલ સ્મટસે કહ્યું કે જો ચાર શરત કબુલ રાખો તો કાયદો રદ કરૂં. આ ચારમાંથી ત્રણ શરતો સત્યાગ્રહની લડતનું જોર જોખને તથા કાયદાનો અમલ કરવામાં હરકત આવશે એમ જોખને પાછી ખેંચી લીધી. ચોથી શરત હજુ નથી પાછી ખેંચી લીધી અને જ્યાં સુધી તે શરત પાછી ખેંચી લેવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી ઇંડી અને બીજા એશીઆટીકો મી. સ્મટસને હમેશાં અપ્રમાણીક ગણશે.

અમને દીલગીરી થાય છે કે તમે અને પ્રોગ્રેસીવ પક્ષ જે વડી સરકારનું હીત સાચવનાર ગણાય છે તે બંને અસત્ય પક્ષને મદદ આપો છો.

વીરીનીખનની સલાહ થઇ તે વખતે જનરલ બોથાએ 'નેટીવ' શબ્દના અર્થમાં એશીઆટીકોને પણ બોલવવાનું જણાવ્યું. લો૦ મીલનર અને સર રીચરડ સોલોમને આની સામે વાંધો લીધો. પણ તેમ કરવામાં જનરલ બોથાનો હેતુ હતો તે તેઓએ કબુલ રાખ્યો અને તે હેતુ બતાવવાને માટે એશીઆટીકોને ન્યુનીસીપાલ કે ચાબ્રા પ્રતીનીધીપણે મળતા. બીજો દાખલો. જનરલ બોથાએ કહ્યું કે લો૦ કીચનરે અમને તરતજ સ્વરાજ્ય આપવાનું વચન આપ્યું હતું. અંગ્રેજની કીર્તી બતાવવા ખાતર આ કારસામાં પણ તેણે જે વચન માન્યું તે વડી સરકારે કબુલ રાખ્યું. ખુની કાયદો રદ કરવાની વાતમાં અંગ્રેજ અથવા કોલોનીની કીર્તીનું બાપ કાંઇ જુદી રીતે બચી શકે ખરૂં કે?

ફરીને 'સ્ટાર'

મી. ગાંધી અને તેના મિત્રોની હકીકત અમે ૮વાર પુરવક જુદી જણાવી છે એ વાતનો અમે ઇનકાર કરીએ છીએ. મી ગાંધીએ ફરીથી હકીકત જણાવી છે. આના જવાબમાં અમે કહીએ છીએ કે દેશના જે કાયદા ઘડાય તેમાં પછી કોઇપણ ધારા કે પ્રધાનનો હુકમ કામ લાગે નહિ. કાયદા તેનો ખરો અમલ થવા માટે ઘડવામાં આવે છે. સરકાર મુઠીભર એશીઆટીકોને ટ્રાંસવાલ બહાર રાખવાને ધારતી થાય તેવી ઘણી સખત પરીક્ષા લેય અને બીજા ગોરા કારીગર વર્ગની ઘણીજ સહેલી પરીક્ષા લેય. આથી તો રાજદ્વારીઓને હાથે કરી અપ્રમાણીકપણાનો ટોપલો ઓઢી લેવા જેવું થયું.

અપ્રમાણીકપણાનો ખુલાસો

ઉપરના લખાણના જવાબમાં મી. ગાંધી એ 'સ્ટાર' છાપામાં ફરીને નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે

હું માનું છું કે કેળવાયેલ માટે બારણાં ખુલ્લાં રાખવાં એ તો તમો કબુલ કરો છો ત્યારે હવે બારણાં કેવી રીતે ખુલ્લાં રાખવાં એજ સવાલ રહયો છે. મેં જે હકીકો કાઢયો તેને "રાજ્યદ્વારીઓને હાથે કરીને અપ્રમાણીકપણાનો ટોપલો ઓઢી લેવા જેવો" ગણી કાઢયો. છતાં આખી દુનિયાના રાજદ્વારીઓ એમજ કરતા આવ્યા છે. પીસ પ્રીઝરવેશનના કાયદાનીરૂએ નવા નવા

જગ્યાને લાગુ નહીં પડે. આ છુટ એશીયાટીકટી રૂમ અથવા કાફર ઇટીંગ હાઉસને લાગુ પડતી નથી.

૭. પુરવણીના પહેલા ખાનામાં બતાવેલો ધંધો જે દુકાનમાં ચાલતો હોય તે દુકાન તે પુરવણીમાં બતાવેલા વખત સુધી ખુલી રહેશે. પણ દવા જરૂર પડતી ગમે તે વખતે વેચી શકાશે.

૮. ૧૮૯૬ના ૨૮મા કાયદામાં જણાવેલી દુકાનો જે રવિવારે ખુલી રાખવાની પરવાનગી છે તે શીવાયની દુકાનો જાહેર તહેવારોને દિવસે ખુલી રાખવામાં નહીં આવે અને જે દુકાનો રવિવારે ખુલી રાખવાનો હુકમ છે તે દુકાનો જાહેર તહેવારને દહાડે પણ રવિવારે જે વખત બતાવ્યો છે તેટલોજ વખત ખુલી રહેશે. વળી જાહેર તહેવારને આગલે દહાડે બધી દુકાનો શનીવારની જેમ ખુલી રાખવાની છુટ છે.

૯ ૨૨મી ડીસેમ્બરથી ૨૫મી ડીસેમ્બર સુધી જ્યારે જાહેર તહેવાર ન હોય ત્યારે શનીવારની જેમ દુકાન ખુલી રાખવાની છુટ છે. અને ૨૪ મી ડીસેમ્બર જો રવિવાર ન હોય અથવા જાહેર તહેવાર ન હોય તો તે દહાડે દુકાનો રાતના અગીયાર વાગ્યા સુધી ખુલી રાખવાની છુટ છે.

દુકાન બંધ કરવાના વખત પહેલાં જે માણસ દુકાનમાં ગયો હશે તેને બંધ કરવાનો વખત આવી ગયો હોય તોપણ ત્યાર પછી આવેલા ગ્રાહક સુધી દુકાનમાં રહી સોદો પુરો કરવાનો હક છે.

૧૦. શીસાડે વેચાણ કરનારો તથા ફેરીયાને પણ દુકાન બંધ કરવાનો વખત લાગુ પડશે.

૧૧. કલમ ચોથી ને પાંચમીમાં બતાવેલા દુકાનોનો સારૂ જે વખત નીચો છે ત્યાર પછી ખાવાની જગાઓમાં ત્યાંજ ખાવાની ચીજ શિવાય બીજું કંઇ વેચવાની મનાઇ છે.

૧૨. જે દુકાનમાં કે હવામાં દુકાનમાં પરચુરણ ચીજો વેચાતી હોય તે દુકાનમા તેવી ચીજો દુકાનો બંધ કરવાના વખત પછી નહીં વેચાય.

૧૩. કોઇ પણ કારણસર કોઇ દુકાનદાર પોતાના નોકર પાસે દર હફતામાં પોપન કલાક ઉપરાંત કામ નહીં લેવા.

૧૪ જે કોઇ માણસ આ કાયદાની કલમને પહેલીવાર ભાગ કરશે તેને પંદર પૌંડ સુધી દંડ થશે અથવા એક મહીના સુધીની કેદ અગર વખત ગુન્હાને સારૂ પચાસ પૌંડ સુધી દંડ અથવા છએ મહીના સુધીની કેદ.

કોઇ કંપની ગુન્હો કરે તો તેના મેનેજીંગ ડીરેક્ટર અથવા જે કામ ચલાવતો હોય તેનો તે ગુન્હો ગણાશે. (દરસાલવારોમાં દરેક ભાગીયાનો ગુન્હો ગણાશે.

પોતાની દુકાનમાં થએલ ગુન્હાને સારૂ દુકાનદાર પોતે જવાબદાર ગણાશે. પણ જો તે સાબેત કરી આપે કે તેણે કાયદા નો ભંગ કર્યો નથી કરેલી હતી તો તે ઘણી મુકત થશે ઘણી તથા નોકર અને ઉપર કામ નહીં ચાલી શકે.

૧૫. આ કાયદાના ભંગનો ગુન્હો થયા પછી એક મહીનો વીતી જાય તો તે ગુન્હો લાગુ નહીં પડે.

૧૬. આ કાયદો ૧૯૦૮ના ઓકટોબર ની પહેલી તારીખથી અમલમાં આવશે

પુરવણી.

ધંધાવારી.	સોમવાર	મંગળવાર	બુધવાર	ગુરૂવાર	શુક્રવાર	શનિવાર	રવિવાર
દવા વેચનાર.	સાંજે ૮ વાગે	સાંજે ૮ વાગે	સાંજે ૮ વાગે	બપોરે ૧ વાગે અને સાંજે ૭ થી ૮	સાંજે ૮ વાગે	સાંજે ૬ વાગે	સવારે ૧૦ થી ૧૨ અને સાંજે ૭ થી ૮
ઉકેલા, મકાઇ કે મગની વેચનાર	"	"	"	"	"	"	"
ફળ તથા મુડ વેચનાર	સાંજે ૭	સાંજે ૭	સાંજે ૭	બપોરે ૧ વાગે	સાંજે ૭	સાંજે ૬	સવારે ૧૦
કસાઇ	સાંજે ૭	સાંજે ૭	સાંજે ૭	"	સાંજે ૭	સાંજે ૬	"
કપડાં વેચનાર	"	"	"	"	"	"	"
કાચા વેચનાર	"	"	"	"	"	"	"
સિગારેટ ની રેમ અથવા માચર દીયાસલાઇ	"	"	"	"	"	"	"

મોરમોટમાં વધુ હીંદીઓને નહિ બોલાવવા બાબત

ઇન્ડિયન મેન્યુફેકચરર્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરીએ પ્રાઇમ મીનીસ્ટરને મારિત્સબર્ગ રવાના જણાવ્યું છે કે મોરમોટીઆ હીંદીને અટકાવવા બાબત કેટલીક મીટીંગમાં ચર્ચા થયા પછી અમે નીચેનો ઠરાવ પાસ કર્યો છે:

૧. મોરમોટીઆ હીંદીઓને આવતા બંધ કરવા સરકારે જે કરારો કર્યા છે તે બરાબર છે, અને તેનું કામ પાકા તથા નેટીવ મજુરોને આપવું. મજુરીવાળા કામમાં બગવટ આવે તેટલા માટે નેટીવોને રહેવાની પાસે રહેવા માટે સરકારે સગવડ કરી આપવી.

૨. ખેરડી, ચા વગેરે ના ખેતરોમાં નેટીવ કરતાં હીંદી મજુરોની જરૂર છે એમ અમારી એસોસીએશન માને છે. પણ જ્યાં હાલની સંખ્યા વધુ આવા મજુરોની જરૂર નથી પડતી એટલે તે સંખ્યા મોરમોટમાંથી છુટા થએલા હીંદી ઓની વસ્તીમાંથી મળી શકશે.

૩ કેટલાક ધંધા મજુરોની તંગીને લીધે અટકી ન પડે તેને માટે સાવચેતી તરીકે સરકારે ચોક્કસ કાયદા કરવા જેમકે નેટીવો સાથે વરસનો કોનટ્રાક્ટર કરી શકાય, અથવા જુદી જુદી મુતાસીબ લીટીઓ શહેરમાં કામ કરતા મજુરોને તેના કુટુંબો સાથે રહેવાની અમુક રીતે સગવડ કરી આપે.

આ ઠરાવે ઉપર 'અરકયુરી' લખે છે કે આ બેઠકમાં આ બીલ ઉપર હજુ વધુ ચર્ચા થઇ શકે એવો સંભવ નથી. હીંદુસ્તાનથી મોરમોટમાં મજુરોને આવતા અટકાવવાનું બીલ હાલ તો એક ખુલ્લે મુદ્દા રહ્યું છે. પરંતુ જે બીલો પાસ કરવામાં પાર્લામેંટે જે વખત ગાળ્યો છે તે જોતાં એ હજુ સારું છે, કેમ કે આવી સ્થિતિમાં વધી સરકાર તરફથી તેને મંજુર મળવાનો બિલકુલ સંભવ નથી. બહાર આવેલાં બધું બીલમાંથી જે ખરે ખરું પાસ થઇ શકે તેવું બીજ તો તે એકજ હતું. એ બીલને કોલોનીના મોટા ભાગના ગોરા તેમજ હીંદીઓ પણ કબુલ રાખે છે. નેટીવ મજુરો ઉપર કેટલોક આધાર રાખી શકાય તે નવા બીલના અનુસંધી કોલક જાણી શકાશે. અને તે દરમ્યાન હીંદી મજુર સંમેલનારાઓએ હીંદી મજુરોને મોટા પ્રમાણમાં આવતા બંધ કરવામાં આપણે જે ખ્યાલ રાખ્યો કામ લેવાનું છે. જો કે અમે તો હર વખત એમજ કહેતા આવ્યા છીએ કે મોરમોટી આ હીંદીઓને એકદમ અટકાવવા કરતાં થોડે થોડે અટકાવવા અને તેની સાથે મોરમોટમાંથી છુટા થએલા હીંદી તેમજ નેટીવોને પણ થોડે થોડે કામે લગાડવા.

હીંદી લડવૈયાઓની અરજી

"રમટસ અને બોથા અમને ગોળી થી ઘણે ઉડાવી દીએ."

પટ્રાયુ અને પંજાબીઓ તરફથી લંડન ઝોબીની ખાતાના સેક્રેટરીને જે અરજી ડેપ્યુટેશનમાં આવી છે તે નીચે મુજબ છે.

૧ ઓરેન્જ રીવરે ખુની કાયદાના સંબંધમાં જે અરજ કરી હતી તેનો જવાબ

૨ માર્ચના રોજ નીચે મુજબ મળ્યો હતો:—

"તા. ૧૩ જાન્યુઆરીની તમારી રજીસ્ટ્રેશન કાયદા બાબતની અરજ હોઇ એલગીનને મળી છે. પરંતુ હવે સલાહ થઇ ગયેલા હોવાથી તે વિષે કાંઇ કરવાપણું રહેતું નથી."

૩ જે અરજના જવાબમાં આ ઉત્તર આવ્યું હતું તે અરજ નીચે મુજબ હતી

"આવી રીતે રજીસ્ટર થવું એ નામોશી ભરેલું છે, તથા હડહડતા અપમાન ભરેલું છે. જો તા. શહેનશાહના હીંદી લડવૈયાઓને ટ્રાંસવાલમાં ન્યાય અપાવવા તમે કટીબદ્ધ ન હો તો અમે એટલું માગીએ છીએ કે અમને નામોશી, જેલ અને દેશવટામાંથી બચાવો. અમે બ્રીટીશ લડવૈયા છીએ. રાજ્ય ના લક્ષ્ય માટે લડાઇના મેદાનમાં ઉતર્યા છીએ અને અમારા જીવન ને ભોગમમાં નાખ્યા તે માટે અમે મગરૂર છીએ. માટે અમે વધુમાં એવું ઇચ્છીએ છીએ કે તા. શહેનશાહ અમને માફેકી દાદ ન અપાવી શકે તો તેણે જનરલ બોથા અને સ્મટસ ને એવો હુકમ કરવો કે દક્ષિણ આફ્રિકાના રણક્ષેત્રમાં તેઓ (જનરલ બોથા અને સ્મટસ) અમને ગોળી થી ઠાર કરે, કે જે રણક્ષેત્રમાં બ્રીટીશ રાજ માટે અમે દુશ્મનોની ગોળીઓ ખાધે ધુમેલા છીએ."

૪ હાલ જે બનાવ બન્યા છે તે ઉપર થી જણાય છે કે સલાહ થયેલી તે પછી જાગી છે, અને આખી હીંદી કોમ ના. વડી સરકારને કાયદો રદ કરાવવાની અરજીઓ કરે છે કેમકે કાયદો રદ કરવાની સલાહમાં વાત થઇ હતી.

૫ આખી કોમ જે સલાહ થઇ તેને માટે શંકા ધરાવતી હતી. અને કાયદો રદ થશે નહીં તેની ખાત્રી નહીં મળવાને લીધે બહુ ઉશ્કેરાઇ ગઇ હતી. અને હીંદી કોમના આગેવાનોએ ૧૦ આંગળાંની છાપ આપવાનું કબુલ કરવું તેટલા સારૂ અમારા કેટલાક જાતી ભાઇઓ એકલે ને દિ નારાજ થયા હતા કે તેઓ દુશ્મનો કરતા પણ વધારે હલકા ઠરાવવાની આ રીત અમે પસંદ કરતા નથી. પરંતુ અમને જે શંકા થઇ હતી તે સહકારની હતી.

૬ અમારી રૂબરૂ કુંમાં નીચે મુજબ છે:

અ અરજદાર ખુની કાયદાને તાબે થનાર ગુલામી દશાને કબુલ કરે છે એમ નથી જ. શહેનશાહના લડવૈયાઓને માટે આવો કાયદો બહોજ નામોશી ભરેલો ગણાય.

બ તેટલા માટે અરજદારે સોગન ખાધા છે કે (૧) કાયદે કબુલ નહીં કરેલો અને તે રદ કરાવવો. (૨) બીજા હીંદીઓ ગમે તે પસંદ કરે જ્યાં ઇંગણાઓને માટે આંગળાંની છાપ તો કદી આપશે નહીં.

૭ સલાહ થઇ તે વખતે પોતાની કમીશનર અને બીજા અમલદારોની સલાહ ને માન આપવા ખાતર તથા કાયદો રદ થઇ જશે એવા બળવર મળવાથી અમે જાતી બાબતના અરજીઆત રજીસ્ટર કબુલ કરવા આવી રાજીખુશ અમે નથી થઇ શકતા નથી. કોમનીમાં રહી શકીએ એટલા સારૂ આવો ખુની કાયદો કબુલ કરીએ એ અમારા જેવા લડવૈયાને નામોશી લગાડનાર ગણાય.

૮ શહેનશાહના ડેપ્યુટેશન ભાગમાં અમારી ઓળખાણ કાઢવાને અમારો પોશાક તથા અમને મળેલાં 'ડીસચાર્જીસ' બુક હોવા જોઇએ.

૯ અમે કાયદાની બારીકાઓ જાણતા નથી. અમે ખુની કાયદો સમજતા પણ નથી. અમે તો શહેનશાહ માટે લડવું હોય તો તલવાર છીએ, તેથી વધુ કાંઇ ન જાણીએ. અમે અંગ્રેજ નથી જન્મ્યા. પરંતુ "ખુની કાયદા બાબત અમને જે થોડી વધતી ખબરો મળી છે તેથી અમે કહીએ છીએ કે તેવો કાયદો અમને જોઇએ નહીં.

૯ તેથી અમે અરજ કરીએ છીએ કે અમને ખાત્રી આપી તે મુજબ ખુની કાયદો રદ થવો જોઇએ અને નામોશી ભાગે તેના રજીસ્ટર વગેરેને તાબે થવાની ફરજ અમને નહીં પાડવી જોઇએ. તેમ છતાં સરકાર અમને દાદ આપવાને અશક્તિમાન હોય તો અમે આગળ કહ્યું હતું તેમ કરીને દીનતા કરીએ છીએ કે ના સહેનશાહે જનરલ બોથા અને સ્મટસને એવો હુકમ કરવો કે દક્ષિણ આફ્રિકાના રણક્ષેત્રમાં તેઓ (જનરલ બોથા અને સ્મટસ) અમને ગોળીથી ઠાર કરે, કે જે રણક્ષેત્રમાં બ્રીટીશ રાજા માટે અમે દુશ્મનોની ગોળીઓ તળે ઘુમેલા છીએ.

ઇંડિઅન પેત્રીઓટીક યુનીઅન

આ યુનીઅનના આશ્રય તળે ટોંગાટ અને આસપાસના ગામોના હીંદીઓની એક મોટી મીટીંગ ગયા રવિવારે મી. ઇસમા ઇસ્ક આબાના મકાનમાં મળી હતી યુની અન તરફથી મી. આયર (પ્રમુખ), મી મદનજપાંડે, મી. આર. લુગમનસ્વામી, અને એસ. ધનકયારી આવ્યા હતા. મી. એમ જી. નાયડુ પ્રમુખસ્થાને હતા. મી. આયરે એક લાંબા ભાષણ દરમ્યાન યુનીઅન તરફથી હીંદીઓના દુઃખની દાદ મેળવવા વડી સરકારને જે જાગી અરજી કરવામાં આવી છે તેમાં ટોંગારના હીંદીઓની સહાય આપવાની માગણી કરી હતી. મી. લુગમનસ્વામીએ આ દરખાસ્ત હીંદુસ્તાની ભાષામાં સમજાવી હતી. બાદ મેસરસ પી મી. દેસાઇ, કાલીદાસ માંધી, રામદત્ત પાંડેત, રામગર મહારાજ, ઇસ્માયલ, હસ્સ માયત આમા, અહમદ જી વાયડ, અને પેરેઇરામાં નામદારે ભાષણ કરવાં હતાં અને હીંદીઓ ઉપરની હાલમારના દુઃખની એક પુરી યાદી કરી વડી સરકારની અર જીમાં દાખલ કરવાને મી. પે. યુનીઅનને મોકલી આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. બાદ અત્રે ટોંગાટમાં આ યુનીઅન નથી એક શાખા સ્થાપવામાં આવી હતી જેમાં મી એમ. જી નાયડુને પ્રમુખ, અને મેસરસ આર. કૃષ્ણા તથા આર એમ. સોદાને જોઇંટ સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા હતા.

રૂટર તારથી જણાવે છે કે:—નવા નગરના જામ રણજીતસીંહે જામ નગરની ગાદી પોતાના ભત્રીજાને સોંપવા નો ઇરાદો જાહેર કર્યો છે. અને પોતે હમેશને માટે વીલાયતમાં રહેવા ઇરાદો રાખે છે.

ઓફસબર્ગની જેલમાં જુલમ

મી. મ. એગેાસીએશનના ચેરમેન મી. એ એમ કાછલીઆએ જેલના ડાયરેકટર ઉપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:—

ઓફસબર્ગની જેલમાંથી છુટા થયેલ એક મી સવદ અત્રીએ મારી એસોસી એશન ઉપર ગુજરાતીમાં કાગળ લખ્યો છે તેમાંથી જાણવા જેવા ભાગ નીચે આપું છું. આ કાગળ તેણે રવીવારથી તા. ૧૭ ના રોજ લખેલ છે.

"ખુદાને હરમીયાન રાખી હું નીચેની હકીકત લખી જણાવું છું. વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે તા. ૧૯ ઓગસ્ટના રોજ બાજીકેટે મને શી. ૧૦ દંડ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરી સાથ જેલની સજા કરી. મેં જેલ કબુલ કરી. હું જેલમાં ગયો ત્યારે મારી પાસે એક કાફર આવ્યો અને મને કપડાં કાઢી નાખવાનું કહ્યું મે લુગડાં કાઢી નાખ્યાં. પછી મને થોડાક શરીરે ને ઉઘાડે પગે કેટલેક દુર લઇ ગયા. પછી મને કાફરો સાથે ૨૫ પાનીટ ઘંડા પાણીમાં રાખ્યો. પછી પાણીમાંથી મને કાદી એકીસે લઇ ગયા. પછી મને થોડાં કપડાં પહેરવાને આપ્યાં, પરંતુ મને જોડા પહેરવાને આપ્યા નહીં. મે તેથી જેલર પાસે તે માગ્યા પહેલાં તેણે ના પાડી પછી તેણે ફરીથી બેક જોરી આપી. મે મોકળ માંગ્યા એટલે તેણે ગળા કાદી મે કરીથી માંગ્યા ત્યારે બહુજ મારીશ એમ કહ્યું. ત્યારે હું એટલો બોલ્યો કે જો હવે વધુ બોલીશ તો તે બરોબર મને મારશે. બીજે દીવસે મને પાયખાના ની ઓટો ઉપાડવાનું અને હલવવાનું કામ સોંપ્યું. આ કામ માટે મેં જેલર પાસે ફરીયાદ કરી પરંતુ મને એમ બાદ તમા યપાટ મળ્યો. તોપણ મે ફરીયાદ કરી કહ્યું કે હું પથર. ભાંગવાનું કામ કરવા ખુશી છું. અને આવી ઓટો ઉપાડવા નું કામ નહી કરૂં. ત્યારે મને ફરીથી લાત મારી. નાચારીથી મારે આ ઓટો ઉપાડવા પડી. તા ૨૨ મા ઓગસ્ટે (શનીવારે) બપોર કલાક સુધી મને ફરીથી ઘંડા પાણીમાં રાખ્યો પછી ઘણુ ધ્રુજવા લાગ્યું. હું ધ્રુજતો હતો. ખુદાને માલુમ છે કે તે કેટલું ધ્રુજ્યું મને તાવ આવ્યો, મારી છાતી દુખવા લાગી. રવમી તારીખે મને ઇસ્પીતાલ. છોડતી વખત જેલરે કહ્યું કે "હવે મારું હોય તો ફરીથી જેલમાં આવજે." મેં કહ્યું "ભલે, તારા હાથમાં હોય તો મારી નાખજે". પછી ૬૨ વાગાની ટ્રેનમાં હું રવાના થયો. ત્યારથી હું માંદો છું અને છાતીમાંથી લોહી પડે છે અને ડાકટરની દવા કરૂં છું. કાફર કેદીઓ કરતાં મને બુરી રીતે રાખતા. હું એકલો હીંદી હતો. ખુદાની મહેરબાનીથી હું જીવતો રહ્યો. મારી બધી ઉમરમાંથી બોદી થઇ છે. પરંતુ તેની હું ફીકર કરતો નથી. આપણા ભાઇઓ પોતાનું માન જળવવાને અંત લગી લડશે એમ હું આશા રાખું છું".

આ વાત કેટલે દરજે સાચી છે તે મારી એસોસીએશનને ખબર નથી. પરંતુ તેમાં જે હકીકત લખી છે તે વિષે પુરેપુરી તપાસ કરવાની જરૂર છે. હું આશા રાખું છું કે આ વિષે તપાસ કરવામાં આવશે અને તે દરમીયાન તમારી મારફત હું સરકારને જણાવવાની રજા લઉં છું કે મને તેની મુશ્કેલીઓ ઉઠાવવી પડે તે છતાં, મારી એસોસી એશન ઉપર જે દુઃખો પડે તે કેડાવવાની સલાહ આપે છે. આ ખબર પત્રોના નામ ઉપરથી જણાઇ શકાય છે કે મી સબ્બદઅલી હજરત પેગંબરના વંશના છે તેવા ગૃહસ્થને ઓફસબર્ગની જેલમાં અઠેટો ઉપાડવા જેવું હલકું કામ સોંપવાથી મુસલમાન કોમની લાગણી કેટલી બધી દુખાઇ છે તે વિષે હું વધુ ટીકા કરવાનું યોગ્ય ધારતો નથી.

મી. હસન મીંયાની રહેણી

'બાપ તેવા બેટા' એ કહેવત પ્રમાણે જો મી દાઉદ મહમદ અહીં પ્રજા ઉદ્ધારી રહ્યા છે તો મી હસન મીંયા પણ પિતા વતમાં જેમ વિદ્યાર્થીઓએ કરવું જોઇએ તેમજ કરી રહ્યા છે પોતાના જેલા કાગળમાં લખે છે કે:—હાલ હું ૬.૩૦ વાગ્યાના અમલમાં ઉઠું છું. કસરત કરૂં છું ને બાથમાં આપવા સમાચાર જોઉં છું. ૭.૩૦ થી ૯ વાગા સુધી નાસ્તો કરૂં છું. ૯.૩૦ થી ૧૨ાા સુધી વાંચું છું. ૧૨ાા થી ૨.૩૦ વાગા સુધી જમું છું. ૨.૩૦ થી રાતના ૮ વાગા સુધી પાછો વાંચું છું. નવ વાગે સપર લઉં છું, ને ૧૦ થી ૧૧ સુધી પાછો વાંચું છું. મી. રીચ મારા નિભાવ સુધારે છે. રવિવારના મારા રૂમાલ, મોજાં, સોબાસ વિગેરે ધોઉં છું. જોડા પણ હું જ સાફ કરૂં છું. દહાત રાંધવામાં હું પાકળ રહ્યો છું."

હમીદીઆ ઇસલામીક સોસાયટી

ના૦ સુલતાનની સાલગીરી તથા હુલઝ રેલ્વે માટે ધામધુમ

અગાઉના કરેલા ઠરાવ મુજબ સોસાયટીના હોલમાં તા. ૨૯ મી સપ્ટેમ્બરે એક મોટો મેળાવડો થયો હતો. હોલને ફુલ ઝાડ પાન, તથા વાવટાઓથી શણગારવામાં આવ્યો હતો. ઠરાવ મુજબ બધા મુસલમાન વેપારીઓની દુકાનો બંધ હતી. ફેરીવાળાઓએ પણ પોતાનો વેપાર બંધ કર્યો હતો. દરેક મુસલમાનના ઘર અને દુકાનોપર રંગબેરંગી ઝંડીના વાવટાઓ ઉડતા હતા. સોસાયટીના હોલમાં ચેરમેનની બેઠક ઉપર તર્કીના નામદાર સુલતાન અબ્દુલ હમીદખાનના તેમજ કાબુલના નામદાર અમીર હબીબુલ્લાખાનના ફોટો લટકાવ્યા હતા. અને તેની આજુબાજુ રંગ બેરંગી ઝાલરો લટકાવેલી હતી "ગોડ સેવ અવર બ્રેમ. ધી સુલતાન અબ્દુલ હમીદખાન ગાઝી" ના પોસ્ટર અંદર તથા બહાર લટકાવેલા હતા. એકંદર એવી રોનક કરવામાં આવેલ હતી કે જોનારનાં મન તે તરફ ખેંચાતા હતા. બરાબર સવારે દશ વાગે અંજેના મલાઇ તથા બીજા મુસલમાનો તરફથી દબદબા ભરેલો સર સલામ કરવામાં આવ્યો હતો. પહેલે મોખરે ૨ ઘોડેસવાર અને તેની પાછળ કેટલીક ઘોડાગાડીઓ હતી. બધી વાવટાએથી શણગારેલ હતી. પહેલી ગાડીમાં મી. ઓસમાન અહમદ એદી બાસ તુર્કી ડ્રેસમાં બેઠા હતા. મલાઇ લોકો રંગ બેરંગી વાવટા હાથમાં લઇ તથા હાવરડાઓ વગેરેય. તેમજ જુદા જુદા ડ્રેસોમાં સજ્જ થઇ રાષ્ટ્રીય વગેરે ગાતા વગાડતા ચાલતા હતા. દરેક ટોળાને બોખરે તુર્કીના નામદાર સુલતાનનો મોટો ફોટો રાખવામાં આવ્યો હતો. ફોરડસ બરમામાં રહી પ્રેસીડેન્ટ સ્કીટપર થઇ માર્કેટ સ્કોટમાં વળી બરાબર એક વાગે ફોરડસબરગની નવી મરજીદ આગળ બધા બેઝા થયા હતા. સરઘસને જોવામાટે ઘણાં લોકો ઉતરી પડ્યા હતા. મરજીદ આગળ ફોટોગ્રાફર આવ્યા હતા તેમણે જુદા જુદા રૂપમાં ઘણાં ફોટો લીધા હતા. ત્યારબાદ મરજીદમાં પ્રાર્થના થઇ હતી, અને મવલાના મોલવી અહમદ મુખતાર સાહેબે સુલતાનમાટે નેક દુઆ માગી હતી. પ્રાર્થના બરાબર થયા પછી એજ આકાર આ કરમસદ સોસાયટીના હોલ તરફ આવ્યું હતું. બરાબર બે વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

[આ મીટીંગનો હેવાલ તા. ૫ ઓક્ટોબરના અંકમાં ઇન્ડિયન્સબરગના ખબરપત્રમાં અમે આપી ગયા છીએ. અ. મ. ઓ]

મીટીંગ બરાબર થયા પછી સોસાયટીના હોલની સામેના મેદાનમાં છોકરાઓ તરફથી રમત ગમતનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં બલાઇ તથા હીંદી મુસલમાનોના છોકરાઓએ ભાગ લીધો હતો. જીતનારાઓને ઇનામો અપાયાં હતાં. બાદ રાતના સોસાયટીના હોલમાં બપોરે બંધ રંગ બેરંગી રોશની કરવામાં આવી હતી અને રાતના સાત વાગે આતસબાજી ઉડાવામાં આવી હતી જે લગભગ કલાકેક સુધી ચાલી હતી ત્યાર બાદ સોસાયટીના હોલમાં મોલુદ શરીફ પઢવામાં આવી હતી મોલુદ શરીફ ખતમ થયા બાદ સંમતમાં બખત ગાળી મેળાવડો લગભગ રાતના એક વાગે બરાસ થયો હતો.

પોર્ચેસ્ટરમની મુસલમાન કોમ તરફથી શાહજાદા અરદાનુદીનને મદીના નીચે મુજબ તાર કરવામાં આવ્યો હતો. ના૦ સુલતાનના તખ્ત નશીનની સાલગીરી તથા હુજાજ રેલ્વે ખુલ્લા મારે મુબારકબાદી છે અહલ. પાસે દુવા ચાહીએ છીએ. બીજો તાર ના૦ સુલતાનના ખાનગી સેક્રેટરીને કોન્સ્ટાંટી નોપલ મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેમાં ઉપરનાજ શબ્દો હતા.

મી. ઉમર બરાદીમ અમરસી લખે છે કે તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરના પાક દીવસે અહીં સરચે ઇસ્લામી બાપઓએ ધંધો વેપાર બંધ રાખ્યો હતો. અને હરાર કર્યો હતો કે આજે જે કોઇ દુકાન ખોલે તેણે ૫/- દંડ આપવો અને તે પૈસા હેજાજ રેલ્વે ફંડમાં ભરવા. પરંતુ અંજેની ચણ દુકાનમાંથી મી. ઇસપ દુકાનને એ હરાર ઉપર કાયમ નહીં રહેતાં દુકાન ખોલી હતી. આ બે દુકાનો બંધ જોઇને અહીંના બાજીસ્ટ્રેટે મી. ઇસપને તેની દુકાન માં પુછ્યું કે મી. દાદા ઓસમાન તથા મી. પી.બકસની દુકાનો શા કારણથી બંધ છે. તેના જવાબમાં મી. ઇસપે બધી હકીકત કહી. ત્યારે મજીસ્ટ્રેટે કહ્યું તમે દુકાન બંધ કેમ નથી રખી? શું તમો ઇસ્લામી ધરમ નથી પાળતા! આ પણી ધરમની વાત છે. ઠરાવ મુજબ કંઇની પાંચ શીલીંગ દેવાનો મી. ઇસપ દુકાનને કાગળ લખ્યો હતો પણ હજુ જવાબ આવ્યો નથી.

ઉલાગોઆએ લોહાણા ધર્મ ઉતે જક સમાજ

ઉપલી સમાજના સેક્રેટરી મી. પારથી દેવચંદ રતનાકર લખે છે કે મેનેજીંગ ડાયરેક્ટરોની એક મીટીંગ ગયા અઠવાડીયામાં શેઠ નાનજી દુલભદાસ કુ. ના મકાનમાં મળી હતી. જેમાં ભાણવડ નીવાસી શારસ્વત બ્રાહ્મણ જેનુ વીરજી બીમારીને લીધે તદન અશક્ત હોવાથી તા. ૧૭ સપ્ટે બરની સ્ટીમરમાં ઉડિઆ ચડાવી દેવામાટે મસલત ચલાવવામાં આવી હતી. છેવટે ટીકીટ તથા ખોરાકીના પાઉન્ડ ૮ આપવા નું નકી કરવું હતું. ગત વરસમાં સમાજના જનરલ ફંડના પા. ૪૩-૭-૦ થયેલ ત્યાર પછી શેઠ નાનજી મુળજી તથા કરસનદાસ હરીભાઇ રવદેશ ગયા ત્યારે બેટ દાખલ મળેલા પા. ૬-૬-૦ મળી પા. ૪૯-૧૩-૦ થયેલ. તેમાંથી આજ સુધી માં ફરનીચર ખરચના તથા ઉપલા પા. ૮ મળી પા. ૫૧-૧૮-૧૰ બાદ જતાં બાકી પા. ૩૭-૧૪ ૨ આજે એસેટસમા છે. જે સમાજના નામથી ટરેજરર શેઠ હીરજી મુળજીને ત્યાં જમા છે. સમાજના ધારા ધોરણ પ્રમાણે અત્રે વસતા લોહાણા ભાઇઓ પાસેથી મ.સીક શ્રી ઉધરાવવા મી. કરસનદાસ ખીમજી લાખાણીને નીમવામાં આવ્યા છે છતાં એક વરસ થયાં એક પેની પણ વસુલ આવેલ નથી જે સબંધે હું હીરેક્ટમેન્ટ ધ્યાન ખેંચું છું.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવર્મેન્ટ રેપ્રેઝેન્ટાંગ)

રોંગાટના ગોટીપટી ચંનીયા. સોમાર, તથા ચંગામા નાયડુની મીલકતો નાદાર તરીકે તા. ૧૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ સ્વીકારવામાં આવી છે. આ ત્રણે નાદારના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ વેરલમ માજી સ્મોલ કોર્ટમાં તા. ૩૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ મળશે.

ડરબનના વેપારી આમદ ગુલામની મીલકત નાદાર તરીકે તા. ૧૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ સ્વીકારવામાં આવી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ ડરબન માજી સ્મોલ કોર્ટમાં તા. ૩૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ મળશે.

મેવીલના કની નાયનાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેની અમુક જરૂરત બાબત ટ્રસ્ટીઓને સુચના આપવા તેના લેણદારોની આમ મીટીંગ ડરબન માજી સ્મોલ કોર્ટમાં તા. ૬ ઓક્ટોબરના રોજ મળશે.

ચાલુ વરતમાન

—:o:—

તા. ૨૯ મંગળવારે મીકલમસનો જાહેર તહેવાર છે. આ તહેવારને રોજ બધી દુકાનો બંધ રહેશે. આ તહેવાર એકલે. નાતાલ માં પાળવામાં આવે છે. કાયદા મુજબ સોમવારે રાત સુધી દુકાનો ખુલ્લી રહી શકશે.

સ્વામીશંકરાનંદ તા. ૪ ઓકટોબરના રોજ ઉતરશે તેમને માન આપવા માટેની મીટીંગ મી. ઓધવ કાનજી નં પ્રમુખપણા નીચે ગયા બુધવારે રાતે તામીલ સ્કુલ વાળા મી. સામીના મકાનમાં મળી હતી. તે વખતે મી. આર મુડલેને પ્રમુખ, મી. ઓધવ કાનજી ઉપ-પ્રમુખ, મી. બ્રીલ દાસ ભાઇચંદ મેતા તથા મી. એલ. પાંડે સેક્રેટરી અને મી મહેાકમચંદ ટ્રેઝરર નીમવામાં આવ્યા હતા.

કેટલાક કામ પ્રસંગે મી. ગાંધી જોહનિસબરગથી આજરોજ ડરબન આવવાના છે.

ડા. જે. એફ. પ્રીસ્ટ 'સાઉથ આફ્રિકન મેડીકલ રેકરડ' નામના માસીક માં લખે છે કે હીંદી મજુરો વાટે 'એ-બી બેસ્ટો મીએસીસ' નામનો ઘણો ભયંકર અને ચેપી રોગ નાતાલમાં દાખલ થયો છે. એક એસ્ટેટમાં ૩૧માંથી ૨૭ અને બીજી એસ્ટેટમાં ૧૭માંથી ૧૨ જણા આવા રોગવાળા મળી આવ્યા છે. આ રોગની હકીકત એવી છે કે તે નામના એક જાતના ઝીણા જીવડા થાય છે. આ જીવડા પાણી કે ખોરાક વાટે અથવા નંદાં શરીર હોય ત્યારે શરીરમાં દાખલ થાય છે અને ધીમે ધીમે વધે છે. પછી તે ઉપર મુકે છે. અને સંખ્યાબંધ થઇ પડે છે આવા ફરદી જ્યાં જરૂર જણ છે ત્યાં આવું ફરદ એકદમ ફેલાય છે. આ ફરદની સાવચેતી માટે ડા. હીલ રવચ્છ પાણી વાપરવાની તથા બદન સાફ રાખવાની અને ખાતાં પીતાં પહેલાં હાથ ધોઇ સાફ કરવાની ભલામણ કરે છે, તથા જરૂર જણાં ચોખ્ખાં રાખવાની ભલામણ કરે છે

ન્યુકેસલથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે વેસ્ટલેનોકરટન ખાણમાં કામ કરતા એક હીંદીનું તાબુબી પમાડે તેવી રીતનું મરણ જાહેર થયું છે. તે કામ ઉપર ચડેલ નહીં હોવાથી તેની તપાસ કરવામાં આવી, તપાસ કરતાં તેનું શબ એક પેટીમાંથી મળી આવ્યું. આ હીંદીએ જાતે આપઘાત કર્યો છે કે કોઇએ તેનું ખુન કરયું છે તે નક્કી થઇ શકયું નથી.

અમે અઠવાડીએ જણાવ્યા મુજબના મી. જરનારડ ગેઝીયલ ઉપર મુકામલા તહેા મદનવાળા કેસમાં શુક્રવારે મેજીસ્ટરેટ મી. ગ્રેગરીને મી. ગેઝીયલને મુન્હેમાર જાહેર કરી ત્રણ પૌંડ દંડ કર્યો છે. મી. ગેઝી યલે આ ઠરાવની સામે અપીલ નોંધાવી છે.

ઝીરમીટમાંથી છુટા થયેલા હીંદીઓ ઉપર-ખાસ કરીને ઓરતો ઉપર-ત્રણ પૌંડનો માથા વેરો છે તેની સામે વાંધો દરશાવવા ઇંડીઅન વીમેન એસોસીએશનના ૬૦ મેંબરોની સહીની એક અરજી લેજી સ્લેટીવ એસેમ્બલીને મોકલી આપવામાં આવી છે.

મારીત્સબરગથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે અત્રેના કોમરસીઅલ રોડ ઉપરના વેપારીઓએ મહેરીલે રોનકુલ ઇસ્લામ બે લવાનો ૧૨૩ કોમરસીઅલ રોડ વાળા મકાનમાં જલસો કરયેા હતો. તે વખતે વાવટા તથા રોશનીથી મકાન શણગારવામાં આવ્યું હતું. ૮॥ વાગે લોકો જમા થઇ મેાલુદ શરીફની શરૂઆત થઇ હતી. અને ૧૨ વાગે બરાસ થયા બાદ મહેરીલના હકમાં કસીદા પડવામાં આવેલા તે પડવામાં આવ્યા હતા. ડરબનની અંજુમન ઇસ્લામ ના ચેરમેન મી. અબદુલ કાદર અદમ આ જલસામાં સામેલ હતા. તેવણ સાહેબે મહેરીલના મેમ્બરોને હીંમત આપી સારી મદદ આપી હતી. બાદ મહેરીલ તરફથી મી. અબદુલ કાદરનો આભાર માનવામાં આવ્યેા હતેા તથા દુઆ ચહાવામાં આવી હતી. બાદ જલસેા બરાસ થયેા હતેા.

કેપટાઉનમાં થેાડા વખત ઉપર ખોટા સીક્કા બનાવનારા ત્રણ હીંદી પકડાયા હતા તેમને બધે શુક્રવારે બ્લુરીએ ગુન્હેગાર ઠરાવ્યા છે. જાલા નામના એક હીંદી ની કેટલીક દલીલેનો ઉપરથી તેના તરફ દયા બતાવવાનું જાહેર કરયું છે. બે તહેામતદારોને દરેકને છ માસની સખત મજુરીની જેલ અને પા. ૨૫ દંડ તથા જાલાને ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

કેપટાઉનના ચીફ ઇમીગ્રેશન અમલદારે ટેબલબે હારબર બોરડ ઉપર એક એવો કાગળ લખ્યેા હતેા કે સ્ટીમરવાળાઓની પુરતી દેખરેખ છતાં અટકાયતમાં રાખેલા કેટલાક હીંદીઓ ઇંડીઅન ટાઉટ (દલાલ) ની મદદથી સ્ટીમરમાંથી છટકી બંદરે ઉતરી જવા પામે છે. આવા દરેક ઉતારૂ દીઠ સ્ટીમરવાળાને પા. ૧૦ દંડ ભરવેા પડે છે. આવા ગુન્હા અટકાવવા માટે એવી સુચના કરી છે કે ડોકમાં જે કોઇ એશીઆ ટીક દાખલ થાય તેણે પરમીટ કહાવવી. આ કાગળમાં જણાવેલી સુચના અમલમાં મેલવા ઉપર બોરડની મીટીંગમાં કેટલીક ચરચા થઇ હતી. પરંતુ સુચના મુજબ ની જોહવણ કરવાનું અસંભવીત જણાયા થી નીચે મુજબનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યેા હતેા. સ્ટીમરેાની સીડી ઉપર એક પેાલીસ ની ચેાકી રાખવી કે જે પેાલીસ આવા દલાલેાને સ્ટીમર ઉપર જતાજ અટકાવે. આ ઠરાવ મુજબ ઇમીગ્રેશન અમલદારને લખવામાં આવ્યું હતું

કરમરસડોરપથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગઇ તા. ૧૭ ગુરૂવારે બપેા બોરા અને બાજુવાળાની હાજરી વચ્ચે છ ચીના મજુરોના શરીરને જમીનમાંથી કાઢી અસાધા રણ ઝબકા સાથે અગ્નીદાહ કરવામાં આવ્યા હતા. રાજ બળતી વખતે ફટાકડા ફોડવામાં આવ્યા હતા

પોસ્ટમાસ્તરે જાહેર કરયું છે કે ડેલાગોઆના કાગળ, પરસલ વગેરે ચીનો હવેથી લોરેન્સો મારકસના સરનામાથી પોસ્ટ કરવા.

નેરોબીના પ્રખ્યાત વેપારી મેસરસ અલાદીના વીસરામના મેનેજર મી. હસન ભાઇ દેશ જતા હોવાથી ત્યાંની મ્યુની સીપાલ કાઉંસીલમાંથી છુટા થયા છે. તેની જગ્યાએ ત્યાંના વેપારીઓએ મી. કૃપારામનું નામ આપેલું છે.

હીંદુસ્તાનની હવાલ

કલકત્તા, મદ્રાસ સ્ટીમર અમલેાટીમાં તા. ૧૦ ઓકટોબરના અરસામાં રવાના થશે.

સ્ટીમર ગવરનરમાં મુંબઇ જનારી ટપાલ તા. ૬ ઓકટોબર, મંગળવારે ૩-૩૦ વાગે બધ થશે.

ચરણા પત્ર.

અમારા ચરણાપત્રીઓ નીચેના નીયમો વાંચ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપાવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જવાબ પાઠવા સારૂં નહિ, પણ અમારી બાજુને સારૂં.

૪. મંગળવારના સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરણાપત્રો અથવી લખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદ્દાસર રાખવું.—અધિપતિ.

ચરણાપત્રીઓને જવાબ

વલીમહમદ—તમે સરનામું લખતા નથી. તમે સીગ્નેચરથી તથા નહિ બંધ મોકલે તેવી રીતે લખેલ છે એટલે તમારો કાગળ પુરો વાંચી શકાતો નથી.

મી. અહમદ દાવજી વાહેદ તથા મી. એસ. ઇ. પટેલ—ખાસ અપવાદ વગર કવીતા છાપવાનું અમે બંધ રાખેલ છે.

મી. હાસમ મોતાલા—તમે લખેલ અખર અમે છાપી શકતા નથી.

એક મુસલમાન (ડરબન્સીંગ, સી. સી.)—તમે નામ તથા સરનામું લખતા નથી

મેસરસ એસ. પાડે તથા ઇસ્માયલ અહમદ (ડી બાર.)—ઉધરાણાની ટીપ અમે જાહેર અખબાર તરીકેજ છાપી શકીએ. તેનો દર એક ઇંચની એક કોલમ રાખેલ છે.

ચાંતરનારને લાઇસેન્સ છે?

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ,

પાટીયાં ચીતરનારને લાઇસેન્સ છે કે નહિ તે આપના છાપા મારફત અખબાર આપી ઉપકારી કરશો.

હી. કોરી જીવાભાઇ મગનભાઇ.

ડરબન, તા. ૧૪-૯-૦૮.

[ચીતરનારને લાઇસેન્સ નથી. અ. ઇ. ઓ.]

નોંધ લેવા જેવો કીસ્સો

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ટ્રાંસવાલમાં વસતા હીંદી ભાઇઓ ઉપર ત્યાંની સરકાર જે જાલમ ગુજારે છે તે સરકારના કામને વધેાડી નાખવા તથા આપણા દેશી ભાઇઓ તરફ દીલસોજી દેખાડવા અર્થે ગયા તા. ૧૬ ઓગસ્ટને દીને તમામ ઇંડિઅન વેપારી તથા કલાર્કો ની મીટીંગ મળી હતી. આ મીટીંગમાં એક નાખુશ બનાવ આપણા મેમણ કોમને શરમાવા જેવો બન્યો હતો, જે તમામ મેમણ કોમને આપના પત્ર મારફત જાહેર કરવા રજા લઉં છું. આ મીટીંગનો પહેલો ઠરાવ જનરલ સ્મટસે ખુની કાયદો રદ કરવા સારૂ જે વચન આપ્યું હતું અને જે વચન તોડવાની તે હમણા કોશીષ કરે છે, તે વિરૂદ્ધ મીટીંગે પોતાની લાગણી જાહેર કરવા બાબતનો હતો. તે ઠરાવ મીટીંગમાં રજુ થયા બાદ તથા તેને ટેકો દેવાયા બાદ મી હાસમ વરીદ લાલપુરવાળા બોલ્યા કેઃ "ટ્રાંસવાલના ભાઇઓએ કાંઇ આપણને દીલસોજી દેખાડવા લખ્યું નથી તેથી દેખાડવાની કાંઇ જરૂર નથી. એ લોક તો આજ આઠ દસ વરસ થયા લડે છે અને લડશે. તેમાં આપણે વચ્ચે શું કામ પડવું." અને મી. હાસમ ઇસ્માયલ સરદારમહમદવાળા બોલ્યા કે, "આપણે અહીંયા મીટીંગ ભરી એ વાત સરકારને અને ગોરાઓને કાને જશે તો એ લોક આપણને કનેડશે." એવા વીચારોથી આ ઠરાવની વિરૂદ્ધમાં મત આપી મી. હાસમ વરીદ, તથા મી. હાસમ ઇસ્માયલ મીટીંગ છોડી ચાલતા થયા હતા. તથા તેમની સાથે મી. મુસા તારમહમદ, મી. હબીબ પીર મહમદ, મી. ઓસમાણ આદમ, મી. મોતા અબ્દુલા વિગેરે મીટીંગ છોડી ચાલ્યા ગયા હતા. આ જણવા જોગ બીના છે કે આ છએ જણ મેમણ છે. એવો કયો મેમણ છે કે આ બનાવ સાંભળી પોતે નીચું નહિ જોશે?

લી. મેમણ મહમદ હાજી કાસમ કાળા.

જોહેનીસબર્ગ, તા. ૨૧-૮-૦૮.

[આ કાગળ જેવો મળ્યો છે તેવોજ છાપીયે છીયે. એ ઉપરના છ ભાઇઓ ના નામથી મેમણ કોમને લજવાવાનું છે તો મી. ઇસ્માયલ જુમા, મી. તયબ, મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાન વગેરે જે જેલમાં ગયેલા છે તેઓના કામથી મગરૂર પણ થવાનું છે. આજે જેઓએ બીકણપણું બતાવ્યું છે તે ગમજશે! ત્યારે પોતાની મેળે જોરમાં આવશે. અ. ઇ. ઓ.]

પરચુરણ ચરચા

મેમણ નુરમહમદ, સુલેમાન, હાસમ તથા હબીબ ડરબનથી લખે છે કે મી. ઇબ્રાહીમ ઓસમાણ જેલ મહેલમાં બંધ આવ્યા તેથી એમો ઘણા ખુશી થયા છીએ કારણ કે તેવળ એક મેમણ કોમના આગેવાન તરીકે છે. અમે ખુદા પાસે દુવા માગીએ છીએ કે અમારી કોમને હિંમત અને આપણી ચાલુ લડતને ફતેહ આપે.

ડરબનથી "દીવાંસરી" લખે છે કે કડૂગરડોરપના હીંદીએ મી. પારસી રૂસ્તમજી અને બીજા ઉપર જે વારંટ કઢાવેલ તે બધુંજ અણઘટતું કરેલું છે. તેણે અત્યારે મી. રૂસ્તમજીના કુટુંબ ઉપર દીલસોજીનો તાર કરવો જોઇએ. આપણા માં ફાટફુટથી આપણને પોતાને ઘણું નુકશાન પહોંચે છે.

મી. ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ જલાલપુરવાસી મુકુટેએનડોનીથી લખે છે કે નાતાલ હીંદીના આગેવાનો ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે તેમ દેશના ભલાને માટે ૩ માસની સખત મજુરીની જેલ ભોગવવા ગયા છે તે સરવે સાહેબોને હું મારા અંતઃકરણથી મુબારકબાદી આપું છું. તેમજ તેવણ સાહેબોના કુટુંબોને દીલસોજી જાહેર કરું છું અને ખુદાતાલા પાસે માગું છું કે સરવેને જેવાજ આગેવાન સોંપજે, ને સરવેને જેવીજ હિંમત બક્ષજે. હવે મારા ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓને એટલીજ અરજ કરૂં છું કે નાતાલના આગેવાનોને મુદત દીધી તેવારે કહેવાશે કે તમો સરવે ભાઇઓ આખર તલક કાયમ રહેશો. ને લડાઇનો અંત આવે ત્યાં લગી એકસંપ રહી લડશો.

ઇંડિઅન ભાઇઓના ભલાનો ચહાનાર લેડીસ્મીથથી લખે છે કે ડરબનના આગેવાન વોલકસરસમાં જેલ ગયા ત્યારે બધાએ દુકાન બંધ કરી પણ લેડીસ્મીથના એક આગેવાને બંધ કરી નહિ. [લખનાર અમને નામ પણ મોકલે છે. પણ પોતાનું નામ જાહેર કરવાની અમને મનાઇ કરી છે તેથી અમે દુકાન ખુલી રાખનારનું નામ જાહેર કરીશકતા નથી. અ. ઇ. ઓ.]

મી. મહમદ સુલેમાન દંડીથી લખે છે કે અત્રે હજામ કોઇ નથી તેથી બહુ હેરાન થવું પડે છે.

મી. ઇસ્માઇલ મહમદ નાયજલથી લખે છે કે તા. ૧૨નો ઇંડિયો વાંચી દુઃખનું ભરાઇ આવે છે. નાતાલના રોઠીઆ બહાદુરો જેલમાં ગયા છે એ હદ થઇ છે. હું આ બહાદુરો માટે દુઆ ગાઉં છું. તેણે આખી હીંદી કોમને મોટા આભારમાં મૂકી છે. આ આભારનો બદલો ઠરાંસ વાલના હીંદી ક્યારે અને કેવી રીતે બતાવશે ! કેટલાક ભાઇઓ તરફથી સાંભળવામાં આવે છે કે જ્યારે જેલ જવાનું મરશે ત્યારે ચાલ્યા જઇશું. આવા માણસોને મારે કહેવું જોઇએ કે એવો વખત ફરી આવવાનો નથી. જે દેશ એવા કરવાનો વખત હાલ છે તે ફરી આવવાનો નથી. માટે હિંમત રાખવી. ખુદા જરૂર મદદ દેશે.

મી. ભાણાભાઇ લોવર પારલથી લખે છે કે ટરાંસવાલમાં ૧૦૦૦ માણસ લડવા વાળા રહ્યા છે. એ બીના આખી કોમને શરમાવનારી છે. નાતાલના રોઠો કોમના હક માટે આજે જેલમાં જઇને બેઠા છે. છતાં ટરાંસવાલના ભાઇઓ એ દીલી રાખશે તો અલ્લાહપાકના ગુનેગાર કહેવાશે આ લડતમાં સરવેએ સાથે રહી ઓફસ પેથી કામ લેવાનું છે.

મી. ત્રંબકલાલ ગોવીંદલાલ દેસાઇ ડરબનથી લખે છે કે કેટલાક દુધવાળા જેઓ ગોરાઓના નોકર છે તેઓને બહુ કામ સોંપવામાં આવે છે. જો તેઓ દુધ વેચી ન શકે તો માર ખાય છે. એક દુધવાળાની બહરીને બચ્ચું આવ્યા પછી આઠ દિવસની અંદર તેને કામે લગાડવામાં આવી હતી. આ બાબત કોંગ્રેસે ધ્યાન પણ લેવો જોઇએ એમ પણ અમારો સ્વાર્પિત્રી લખે છે. [આ બધું કમકમાટ ભરેલું છે. સરસ રસ્તો એ છે કે એવા માણસની નોકરી છોડવી. અ. ઇ. ઓ.]

ડરબનથી 'કઠોરવાસી' નામથી બીજા એક લખનાર જણાવે છે કે કઠોરમાં ૧૩૦૦ ઘરની વસ્તીના સુની વહોરાના ચુંટી કાઢેલ આગેવાનોએ જે ઠરાવ બહાર પાડેલ તે અને તે ઉપર છાપવાળા અને બીનછાપવાળાએ જે ટીકા કરેલ છે તેની નામોનાસી કઠોરવાસીને છે માટે આ કોલોનીમાં વસતા તમામ કઠોરવાસીઓએ એક મીટીંગ ભરી ઠરાવ કરવો જોઇએ કે કઠોરના આગેવાનોએ જે પગલું ભરયું છે તે વખોડી કાઢવા જેવું છે. અને તે પાછું ખેંચી લેવા ભલામણ કરવી અને તે આગેવાનોને સમજાવવા કે એક જમાત અથવા એક ગામ પોતાની જમાતનો સુધારો કરવા ઠરાવ બાંધે તે ઉપર આવો જુલમ થાય રખે એવા કામ સુધરેલા મુસલમાનો કરતા જ નથી કેસ બો., બોહાણ, મુનોલી એજ ગામોની કન્યા કઠોરમાં આવવી જોઇએ એવી મરજી કરવી એ જહાલત છે. આ કામમાં કઠોર સોલાવરીના માજી ચેરમેન મી. અહમદ દાવજી વાહેદ પુરતી મહેનત લેશે એમ આશા રાખું છું.

મી. બહાદરખાન કરીમખાન અને બીજા ડરબનથી લખે છે કે 'ફીફ્થ ચારલ્સ' જરમન સ્ટીમરમાં આપણા હીંદી ભાઇઓને ઘણી મુશ્કેલી પડે છે. ઉપરીને કહેવાથી તે પણ નોટીસ લેતો નથી. આ બાબત બીજા આવનાર ભાઇઓ માટે આપું છું.

કવીન્સટાઉનથી મી. એચ. એ. પટેલ લખે છે કે અહીંયા થોડાએક હીંદી ભાઇઓ જેવા કે મી. ઇસ્માઇલ અહમદ કોસાડ વાળા ધોબીનું કામ કરે છે તેમ મી. ઇસ્માઇલ મહમદ હાફેજી અલેસરવાળા મોચીનું કામ કરી પોતાનો નિર્વાહ સુખેથી કરે છે ત્યારે બીજા આપણા વાળાઓ તેઓના તરફ નીહરતની નજર થી જુવે છે, તેમ આગળ વધી કોટકાર કરવાને પણ ચુકતા નથી આમ મોટાઈ નહિ બતાવવી જોઇએ. ગોરા બોઅ કોઇ પણ ધંધો કરવાને શરમાતા નથી. તો તે કામ સુખેથી પોતાની જીંદગી આજે પસાર કરે છે. આપણી કોમ એવા કોઇપણ રોજગારમાં મોટી એબ સમજે છે એ એક પડતીનું કારણ છે.

સમરસેટસ્ટેરેન્ડથી મેસરસ કુસેનખા હાજેખાં તથા મુસા આપુ સુતરીયા લખે છે કે જરૂરના કબરસ્તાન માટે આસપાસના ગામડાંઓમાં ઉઘરાણું કરવા જતાં અમને કેટલાંક નાણાં મળ્યાં છે. આજના બારીક સમયે વધુ ખરચ ન પોસાય તેથી અમે દુર ગામોમાં જઇ નથી શકતા, તો તેવા ભાગમાં કોઇ આગેવાને આ કામ ઉપાડી લઇ ઉઘરાણું કરવાની મેહરબાની કરવી. અને તે અમને અથવા જનાબ સભ્યદ ગોવહરઅલી નાયબ કાજી જુમા મરજીદ, ભરૂચ, વરખાર મનીઓરડરથી મોકલી આપવું.

' રાણાપ્રતાપ મહરેસા ફંડમાં પૈત્રાભરનાર ' જણાવે છે કે આ ફંડનો હીસાબ બહાર પડવાની જરૂર છે.

કોલસાની ખાણોમાં કામ કરતા હીંદીની હાડમારી

આ બનાવનો લેખક ૧૯૦૩ થી ૧૯૦૬ સુધીમાં લેડીસ્મીથમાં હતો. ત્યાર પછી કામ પ્રસંગે ઉઠિઆ ગયો હતો. જ્યારે હું લેડીસ્મીથમાં હતો ત્યારે અહીં તથા આસપાસની કોલસાની ખાણોમાં હીંદી ગરીબ કામ કરનારા ઉપર કેવી જરૂ પડે છે તેની ખબર લેતો હતો. મારી ગેરહાજરી દરમ્યાન ઘણા ના પસંદ બનાવો બનવા પામ્યા હતા જે બીલકુલ બહાર આવ્યા નહિ હતા. આ બનાવની ખબર મને પડે છે ત્યારે દુઃખનું સરાધ આવે છે. રામસે કોલીઅરી જે જુલમ કરવામાં પહેલા નંબરે આવે છે તેણે પોતાનો જોહાકીદાર ચાલુજ રાખેલ જણાય છે. કોલઅરીમાંથી કમેસ મજુરો ગેદીલી મા લેડીસ્મીથ ફરિયાદ કરવા આવતા હતા કે જેને માટે આગળ 'નાતાલ વીટનેસે' સખ્ત ટીકા કરી હતી તથા ૪ એ. માં પણ લખાણો બહાર પડયાં હતાં. તેમાંના કેટલા બનાવથી ઘણી ચકચાર ઉઠી થઇ હતી અને ખુદ કમીશન પણ નીમાયું હતું. તેવોજ એક બનાવ મે યા જુનમાં બનેલો હતો. એમ સમજું છું. લગભગ બધા આદમીઓ લેડીસ્મીથ ફરીયાદ કરવાને આવ્યા હતા. તેમને કાંઇપણ ધન્યાદ મળ્યો હતો નહિ. બે દીવસ સુધી ભુખ્યા તરસ્યા પાછા ચોલીસના પહેરા હેઠળ બીચારા પોતાને મુકામે પુગ્યા હતા. અત્રેના એક વેપારી મી. ગોગાએ તેઓ સહુને ચેટી અપાવ વા પોલીસને અરજ કરી પણ તે મંજુર રાખી નહિ. પણ પાછળથી તેઓને સર કાર તરફથી કાંઇ આવાનું આપવામાં આવ્યું હતું. તે પણ રડતીના આંસુ લુછવા જેવું હતું. આ સિવાય બીજા ઘણાં બનાવો બન્યા હતા. દરેક કોલીઅરીમાં ખોરાકમાટે ચાવલ વગેરે અપાય છે તે ઘણાજ હલકા હોય છે. આ ખબર મળતાં મુસ્કેલીથી તે ચાવલનો થોડો નમુનો મે મેળવ્યો છે. આવા ચાવલ પકાવીને કદાચ સુખવાસી કુતરાને નાખવા માં આવે તો તે પણ નહિ ખાશે. મજકુર નમુનો મેળવતાં ઘણીજ મહેનત પડી છે. કારણ કે મજુરો મેનેજરોથી બહુ ડરે છે. આ હા હા ! શો જુલમ ! આ ગરીબ બીચારા મજુરો ગોરાની બીલકુલ ગુલામથી પણ અધમ દશા ગુજરે છે. અને તે પણ બ્રિટીશ રાજ્યમાં.

બીજી ફરીયાદ માર્ગ કાન ઉપર આવી છે તે એ છે કે નીમેલા વખત કરતાં તેમની પાસેથી વધારે વખત કામ લેવાય છે. આ બનાવ સાધારણ જેવો થઇ પડયો છે. આને માટે કાંઇ ઇલાજ લેવાં માં નહિ આવશે? પેલા આપણા વીસા વતથી પાસ થઇ આવેલ બારીસ્ટરો પોતા નાં જાતભાઇ અને સગા વહાલાંઓને માટે બહાર નહિ આવે? સાહેબો, આ વખત ખાલી ભાષણો કરવાનો નથી પણ કાંઇ કામ કરી બતાવવાનો છે. તેઓની ફરજ દરેક કોલીઅરી અને આ અથવા શેરડીના એસ્ટેટોમાં ફરી દરેક જાતભાઇઓની હાલત કેમ છે તેની તપાસ કરવાની છે. પ્રોટે કટરના વાર્ષિક રીપોર્ટ ઉપરથી ઘણું શીખવા નું મળે છે. કેટલાં આપઘાતો થાય છે? કુલે મરણો કેટલાં થયાં છે? કોરટમાં કેટલા કેસો ચડે છે? ડાકટરી સારવાર કેવી છે? ખોરાક તથા પૈસા પુરા મળે છે? આવી તપાસ ચાલ્યા કરે અને તેની વીગતો છાપામાં બહાર પડે તો કાંઇક આ ગરીબ લોકોને રાહત મળવા સંભવ છે. માટે જેઓથી કાંઇ બની શકે તેમણે બનતું કરી આ ગરીબોની આંતરડીની દુવા લેવાની છે.

કેપના હીંદી

કેપટાઉનની લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલની ૬ તારીખની બેઠકમાં સીલેક્ટ કમીટીનો ઇમીગ્રેશન વિષેનો રિપોર્ટ વાંચવામાં આવ્યો હતો તેનો સાર નીચે મુજબ છેઃ

ચાલુ પારલામેંટની બેઠક તુરતમાં બંધ થઇ જવાને લીધે કમીટીને પુરી તપાસ કરવા જેટલો વખત નથી. એટલે વધુ તપાસ આવતી બેઠક ઉપર મુલતવી રાખવાની ભલામણ કરે છે. તેના પુરાવા વગેરે તપાસ પૂરી થયા બાદ બહાર પાડવા. પરંતુ કેટલાક એસીઆટીકો લાંચ રૂશવત આપી કોલોનીમાં દાખલ થયા છે અને થાય છે એવો પુરાવો મળ્યો છે તે બાબત સરકારે તરતજ તપાસ કરવી જોઇએ. આ સાક્ષીઓ જાહેર કરે છે કે ઇમીગ્રેશન ખાતાવાળા એજંટોને સારો ઝભ્ભો આપે છે. આ વિષે ખરો પુરાવો મેળવવા ખાતર સાક્ષી ઉપર કામ નહીં ચલાવવાનું કમીટીએ વચન આપેલું હતું. આ ઉપરથી કેટ લાક સાક્ષીએ ખરી હકીકત રજુ કરી. આમાંના કેટલાક તેઓ પોતે ગેરકાયદેસર દાખલ થયા છે એમ કબુલ કરયું. તથા બીજાઓએ કબુલ કરયું કે એક હીંદી એજંટ મારફત પથીપ૦ પાઉંડ સુધી ખરચ કરી અમારા મિત્રોને અમે ઉતાર્યા છે. કેટલાક અજાણ્યા હીંદીઓ પાસેથી બહુ ભારે રકમો કઢાવવામાં આવી છે. આ બાબતમાં કેટલોક ચોખીત પુરાવો મળ્યો છે. પરંતુ વખતની આખીને લીધે સામાપક્ષને તપાસેલ નથી. આ પુરાવાના કાગળીઆ એટરની જનરલને મોકલી વધુ તપાસ કરવાની આ કમીટી ભલામણ કરે છે.

આ રીપોર્ટ ઉપર કાઉન્સીલની બીજી બેઠકમાં વધુ તપાસ કરવાનું નક્કી થયું હતું.

કેપટાઉન

નાતાલના શેઠીઆ વગેરેને કેદ મળી તેને માટે દીલગીરી જાહેર કરવા કેપટાઉન ની બ્રી. ઇ. લીગની મીટીંગ મી. આદમ એચ. જી મહમદના પ્રમુખપણા નીચે લુપરટરીટમાં આવેલા લીગના હોલમાં બુધ વાર તા ૨ના રોજ મળી હતી. મી. દાઉદ મહમદ વગેરેની દેશસેવાનાં વખાણ તથા સરકારના દોરને વખોડી કાઢનારાં ભાષણો થયાં હતાં બાદ નીચેના ઠરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

મી. ઘડીયારમે પહેલો ઠરાવ રજુ કર્યો કે કેપટાઉનના હીંદીઓની આ મીટીંગ ટ્રાંસ વાલમાં હીંદીઓ તરફ ચલાવવામાં આવતી ગીરીશને અણગમતી તથા જંગલી વરત ણુક તરફ પોતાનો અણગમો દેખાડે છે, અને આશા રાખે છે કે સહેનશાહત ઉપર ભયંકર આફત આવી પડે તે અગાઉ બ્રીટીશ રૈયત પોતાની ઉંઘમાંથી જાગશે. આ ઠરાવ વીલાયત કોલોની ખાતાના સકરેટરી ઉપર મોકલવાનું નક્કી થયું હતું.

બીજો ઠરાવ મી. એ. કાદરે રજુ કર્યોઃ સરવે હીંદીઓ પોતાની દુકાનો બંધ રાખવી.

ત્રીજો ઠરાવ મી જોશીએ રજુ કર્યોઃ દેશને માટે બલીદાન આપતા આ હીંદીઓ નાં કુટુંબ ઉપર તાર મોકલવા.

આ ઠરાવો સરવાનુમતે પાસ થયા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

નાતાલના આગેવાન વગેરેને બોકસરસ્ટમાં જેલ મળ્યાનો તાર મળતાં સા. આ. ઇ. એસોસીએશનની એક મીટીંગ મી. ઇબ્રા હીમ તુરકીનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મીટીંગમાં ઘણા સાહેબો હાજર થયા હતા. તેમાં મેસરસ જે. એમ. એચ. ગુલ, ઇસપ અહમદજી, હારીઝ ઇબ્રાહીમ, પટેલ ઇમામ, અલી આદમ, એમ આઇ. કાલા, આર. નવરોજી, એ. જમાલુદીન, મહમદ હુસેન વીગેરે બીજા ઘણા હતા. આગેવાનોને સખત જેલ મળ્યાના ખબર થી બધા લોકોનાં મન ઘણાં ઉશ્કેરાયાં હતાં. સેક્રેટરી મી. કાસમ અલીએ ના. ઇ. કોંગ્રેસ તથા બ્રી. ઇ. એસોસીએશન તરફ થી આવેલા તાર વાંચી સંભળાવ્યા.

મી. જે. એમ. એચ. ગુલે એક ટુંકા દાર ભાષણ કરયા પછી દરખાસ્ત કરી કે કોંગ્રેસ તથા એસોસીએશનને દીલસોજીના અને આગેવાનોએ દેશસેવાની ખાતર જેલ વસ કરી તેની તારીફના તારો મોકલવા. હીંદી કોમના આવા આગેવાનોને આખી દુનીઆ આજે મુબારકબાદી આપે છે. વગેરે. મી. એ. અલીએ તેને ટેકો આપ્યા બાદ દરખાસ્ત સરવાનુમતે પાસ થઇ હતી.

મી. ઇ. એ. પટેલની દરખાસ્તથી, મી. અલી મીયાંની સેકન્ડથી તથા મી. એચ. એમ. સુરતીના ટેકાથી તેજ શબ્દોનો એક તાર જોહાન્સબરગ હમીદીઆ-ઇસ્લામીક સોસાયટીને મોકલવાનો સરવાનુમતે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. અને મેસરસ હોરમસજી, આર. નવરોજી અને કાસમ અલીએ ટ્રાંસવાલના હીંદીની હાલની સ્થીતી માટે ઘણો અફસોસ બતાવનારાં ભાષણો કરયાં હતાં. ભાષણકારોએ જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના અમારા ભાઇઓ તરફ જે વરતણુક બતાવવામાં આવે છે તે ઘણી અન્યાયી છે. તે સીવાય બીજા કેટલાકોએ ભાષણો આપ્યાં હતાં. બાદ લાંબા વખત પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ડંડી

નાતાલના શેઠીયા વગેરેને જેલની સજા મળી તેને માટે દીલગીરી બતાવવાને અતરેની સોસાયટીની એક મીટીંગ તા. ૯ ના રોજ મળી હતી. પ્રમુખની ગેરહાજરી માં મો. બી. મુકાદમે દરખાસ્ત કરી કે જેલ મોકલેલા માટે કોંગરેસ, હમીદીયા સોસાયટી તથા બ્રી. ઇ. એસોસીએશનને દીલગીરીના તાર મોકલવા. આ દરખાસ્તને જુદા જુદા સાહેબોએ ભાષણો કરી ટેકો આપ્યો અને તેની નકલ જેલમાં બંધેલા ના કુટુંબીઓને મોકલવાનો ઠરાવ થયો.

કોંગરેસ તરફથી તાર મળતાની સાથે શહેરમાં બધા હીંદી વેપારીઓની દુકાનો બંધ કરવામાં આવી હતી.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

અમે બહુજ પસંદગી કરેલો માલ વેચીએ છીએ, અને તેથી અમારા ગ્રાહકો હમેશાં સરસ અને ટકાઉ માલ અમારે ત્યાંથી ખરીદી શકે છે.

DURBAN:
487 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG
156 MARKET STREET
P.O. BOX 12

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

56 MARKET STREET,

BRANCH:
147 MARKET STREET, *Johannesburg*

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashionable Clothing can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

ટોપાઓ ! ટોપીઓ !! ટોપાઓ !!!

❀ ❀નવા તથા ઉંચી ઇગ્લીશ ફેલ્ટનો તુરકી ટોપીઓ.❀ ❀

નવા સેમ્પલ તથા ખુશનુમા રંગ.

કેમેરીઅન બેંગલોર અથવા નવાબ કેપ્સ.

મહારાજ ઓરટરાખાન અથવા પરસીઅન કેપ્સ.

ફીક્સાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

પ્રાઇવેટલીસ્ટ માટે લખોઃ—

એસ. પીરભાઇ બટલર. S. Peerbhoy Butler,
૫૦૬, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, 506, West Street,
ડરબન. DURBAN.

Tel. add.: POHOOMULL. P.O. Box 118

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc
Established 1858. Head Office: Bombay.

H. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Vanoor Cochin, India

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ પી. ફેનસી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ઘી પોરબંદરનું તથા કઠોળ ફુ—સરસ ચાવલ—ચોખું ગંધીઆણું—જથાબંધ. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 12th Street, VREDEDORP
Box 5031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (28):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 28 Frere St., Woodstock

એન. મહમદ કુ.

નાતાલરનો જથ્થાબંધ અને હાટ માલ ફીક્સાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખોઃ— બોક્સ ૬૬૭ નં. ૨૮ કેમેરલ રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. ડાહ્યાભાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

ગ્રાહકોને ઉપરોક્ત બન્ને હોલસેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન તથા ઇગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથાબંધ ફીક્સાયત ભાવથી મળશે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી

બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Râmâyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.		૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.		૦-૧-૦
ઇં ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮		૦-૦-૬
મારો જેલનો અનુભવ.		૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર		૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.		૦-૦-૧
સભ્યાગ્રહ (ઈતિહાસી નિબંધ)		૦-૦-૩
સર્વોદય		૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.		૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.		૦-૦-૬
રામાયણ સાર, બાલકાંડ		૦-૧-૦
હરસંસ્વાલનો નવો કાયદો		૦-૦-૩

ટપાલ ખરચ મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટેમ્પ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મળવાનું ઠેકાણુંઃ—

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

મફત! ડાયરી! મફત!!

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફોટાઓ માંથી રૂા. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૮ના સાલની ડાયરી બેટ આપવામાં આવશે આ બધા પુસ્તકો દરેક મહત્વે વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

ABDOOL RAHMAN,

MERCHANT,

POTCHEFSTROOM.

Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY

"Indian Opinion" Office,

— FOR RUBBER STAMPS —

in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.

Natal Leaf Tobacco a Specialty.

113 GRAY STREET, (Camroodeen's Buildings.)

Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.

Box 3598.

41 Market Street

JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,

Wholesale & Export

Fruit & Produce Dealers

AND

OSTRICH FEATHER BUYERS.

P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent

Box 1353

49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.,

Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.

Telepeone 367. Tel. add: "CHEROOT"

Star buildings Umgeni Road,

DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Wholesale & Retail.

Head Office: Box 5, WARMBATHS, and NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 382, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2139, Johannesburg.

S. HALLOO.

TIN MANUFACTURER,

Galvanized Iron, Tobacco & Spirit Tins, Cash Boxes, Water Canteens, Steel Trunks, etc.

Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

28, PRESIDENT STREET,

P.O. Box 5250,

JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.

૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ

પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦

જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલજી ગવાન,

Mattress Maker, Wholesale Importer,

Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,

3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY

(INDIAN)

New Clare, Waterfall.

Box 5277. JOHANNESBURG.

S. CASOOJEE.

General Merchant. All kinds of Groceries,

66 BUFFALO STREET Tel. & Add. "CASOOJEE."

Branch: 31 St. John's Road, 17 & 19 Milner Rd.,

EAST LONDON Box 270

નાગરદાસ હરી સોની

દરેક જાતના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.

ઓફીસ નં. ૨૪૪–૨૪૫. એડિંગ્ટન બ્લોક,

વોલ્કસ્રસ્ટ સ્ક્વેર. P.O. Box 280 Pretoria

CHAN HENRY,

WHOLESALE AND RETAIL FAMILY GROCER ETC.

NEW STREET,

GRAHAMSTOWN, C. C.

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

27 MARKET STREET,

BRANCH: 32 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

ખાસની કેસેન્સ રસમ ઝીન.

આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ઉમેરવો નહિ

કુદરતી:–મહેનત અને ખરચીયા બચાવે

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

. . BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c., &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address: "Poebandas."

Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.

સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોઅર બા ઇનીઆ ટોબેકો વગેરે બધાની તમારૂ નીચે સલાહ મળશે.

સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઈ

સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની.

કે. છવાણ,

૧૬૦ એ મે ઓર, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11,

KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Croton Road, Fordsburg,

JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.

GENERAL MERCHANTS

Importers & Commission Agents,

Wholesale and Retail

P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant,

Market Street, Box 44,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43

Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer.

Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.

Between Rissik and Von Brandis Streets, 3 doors from Stora Bros.,

P.O. Box 5109. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

45 Market St. Kret's Building, KRUGERSDORP

બોઅરસ્યુટ્સ સુટ્સ બનાવીઆપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્સંગી કથા તથા ભુસ્તાદા પ્રમેશ પાશાનું બારણું વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ પોદુમલ બ્રધરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

MOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL

107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 98. Tel. add.: "PORBANDAR"

ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોકસ ૯૮. ૧૯૬ ક્વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન

Telephone 864

A. F. CANAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's

Dealer in Drapery, Grocery,
Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4170, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 167 Loop Street, Capetown.

ગાદા તથા વાળાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

ટેલરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

ટેલરની કંપની ફોરવર્ડીંગ હોકોને માટે હિંદુસ્થાન, આફ્રીકા, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆના અને અમેરિકા તાર મોકલી આપે છે. નિયમીત મહીનાને દર સોમવાર રીડ એક સરખીજ રીતે ચલાવવામાં આવે છે.

ટેલરની કંપની તાર મોકલવા દુનિયાના કોઈપણ ઠેકાણાપર પૈસા મોકલી આપે છે.

ટેલરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઈપણ પક્ષના લેવામાં નથી આવતા. ટેલરની આમ ડોર ખુલ્લુ છે તે રીતે ખુલ્લુ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ડોર સબ્સ્ક્રીબર્સમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ સસ્તે દરે કામ થઈ શકે છે.

બધી દર ડોરના આવેલા તાર ટેલરની કંપની તેના ખરચ કરી લેનાર બન્નેને મોકલી આપે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
ટેલરની એજન્સી,
ડેસ્પેચ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, કીંગ વીલીઅમ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

ટેલરની એજન્સી,
ઈ. લન્ડનવિક સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા ટેલરની એજન્સી,
બી કોરના હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનેસ્બરગ.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal.

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, October 3rd, 1908. No. 40.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Variouskinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ શાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો સેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકી મચ્છીના સોલ એજંટ. સદુપયી કીફાયત દાને મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

81 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડવર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જોવા જે:—

બોતેરાનાં કપડાં, બ્લાઉનીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, કમીસ, ઇોકરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફ્રેમ્સ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, ગાદલા, ઉનની શાલ, રૂમાલ, ચલપટા, સેસ, દરેક જાતનો વિલાયતી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ ખ્યાલા, રેશમી સાડી બાંધી જાતનો ફેન્સી ટ્રીમમ સાથુકો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ ઉદ્યમવત દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market of Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આફ્રીકા જાતની જોડવુસ તથા ફ્રુટના કમીશન ઉપર જોહાનેસબરગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પાકતા વરતમ ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Becker's Building, Market Square

Box 3988. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. જોહાનીસ બાબુએાને રહેવા ચીજોની જરૂર પડે ત્યારે યાદ કરવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

N.R.RAIDOO.

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries.

64 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER PIER STREET.
P.O. Box 353. Telegrams: "MELON."
PORTELIZABETH

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

6 Jones Street,
KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 190

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Boschbrook, Dis. Rustenburg

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

Branches at
LOCATION, POTCHEFSTROOM.

P.O. Box 441. ઈ. અબુ બકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ફોન ૧૪૪૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, (Also at the head Office for S.A.:—E. And, &c.—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 69 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN.

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers	from 1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address

80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રહેણીકરણી અમારા આદતીઓના હિસાબે દેશી નામવાળી છે. જેથી દેનારને બહુ સહેલાઈ થઈ પડશે. માલ બહુ સારો છે.

પોર્ટ બંદરનું તાલું ખુશખોશાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 881

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. ભાભા,

કોરોબિયા અને એલન્સબરગ, પોલ્સબર્ગ

ઉભા છે ખેલવું છે.

22 BARKLEY ARCADE,

Corner West & Market Streets

P.O. Box 5880

JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829

આંબલા અજોડીથી છાજે.

ઉન, ચામડાં, સીંગડાં, પેટાં અથવા બકરાં નાં ચામડાં, વેટસની બાલ વગેરે ખરીદવા માટીએ છીએ.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

તરેહ તરેહ અને જાતનાં કપડાંનો સ્ટોક.

માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે)

બોક્સ ૫૪૨૦, જોહાનિસબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke,

NATAL DEPOT:

Messrs. Jalbhoy & Serajee Bros., Durban.

ઘણુંજ ઉમદા તમાકુ મળશે.

જનરલ મરચન્ટ.

૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઇ

એ જહાજોમાં મુસાફર પહોંચે તેથી

સ્ટીમરો ૬૨ મહિને એક વખત ઉપડે છે.

આ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉઠીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સહનશીલતાવાળા તેમજ આબાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંપની મારફતથી આપણું હીંદીસુબાઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી વહાં દુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુસાફરીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ ૬૨ મહીને મુંબઇ સાઇ જાય છે. માટે આ લાંબ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની લાહુ માટે અતરે જાપામાં ન આવવું તેથી સહુ સાહેબો ને બબર બરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવતર્સે તીવે કાર્ટેગો હોકે મદ્રાસ બોર કલકત્તા નીચે મારફત જાતી છે.

અમલોટી ટન ૨૧૦૦ ૧૦ અક્ટોબર.

ரெட்டாஸ் ஸ்டாக்ட் லைன்.

"அம்பிரட்ட" டன் 8,800 அக்டோபரில் 10ம்

கொலம்பு மதிராஸ் விசாகபட்டணம் கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

ખી. પળસીંહ ખથાભાની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,

Telegrahhic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કિંગ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King &Sons,
West Street, Durban.

વેપારીને મહત્વનું.

અંગ્રેજ નામું. (યુક્ત રીપોર્ટ) લખવાની રીત સહીત, કેવા કાગળો લખવા સ્ટીમરોના. પ્રોપ્રાઇટર એજન્ટોના, બેંક મેનેજર ઓફ કોમર્સ કોમર્શીઅલ મેન તેમજ સોલીસીટર કોમર્સ સુધ્ધ રીપોર્ટ સવીસ્તર પ્રકાશનારૂ—આ પુસ્તક તેમાં સમાય એવા લીધેલ, વેપારની ચાલી પડતી, વેપાર બીલકુલના સાધનો, પણ અંગ્રેજ નામું,ફીલ્મન્સ લીટ, પ્રોફીટ એન્ડ લોસ પાનું, ટ્રાયલ બેલાંસ, લીટર્સ ઓફ ક્રેડીટ વગેરે કુલ્લાની વખતમાં ઉપયોગમાં કોમાની લીધેલ વસ્તુઓના વેપારી ઇપયોગ કુલ્લી, પ્રદેવાલ, પાર્ટનરશીપ, કોલ્લાપત્ર, સોલ મેન તેમજ બીજા ઘણા વેપારીઓને ઇપયોગનું છે. આખરમાં ઉપર મહાશેના કુલ્લાના નામ, ઠામ, ઠેકાણાનું લીસ્ટ પુસ્તકમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. કિંમત રૂ. ત્રણ. નામ નોંધાવવા માટે લખોઃ S. J. RANDERIA, P.O. Box 846 Durban, ભાવના કોમર્શીઅલ રોડ, ડરબન. જી. જોષી. પારેખને ત્યાં પણ નવી નામ નોંધાવા મહેનતાણી કરવી. વેપાર સારો ચલે એજ અમારી—જી. જ. જ. રણ્ડેરીઆ.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUWHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Dar H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucreram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Free Street (corner Bree
and loem Streets
M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Poorooмull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DELAGOA BAY

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajoy Idoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Manwar Hoosen Miran,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lukand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Adoobaken Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cambooden & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Cambooden,
113 Grey Street.

Durban

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji. Box 610.
Durban.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagri,
Shoemaker. Hi treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Dessi,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG
Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE
Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG
Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, ox 2388.
Tel. 1915
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander

Johannesburg.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laximidan,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
T. J E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.
Dhanji Mohar,
Box 6931.
Dookhi Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dulabh,
Box 6031.

Johannesburg.
Govind Mowji,
Box 6369.
Laxeman Madhu,
Box 5999.
Mohar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gokal,
Box 6031.

KIMBERLEY
Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP
Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

LERHSDORP
Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING
Cassim Soomar,
Box 61.
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 78.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bokhet,
Market Square.
G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai.
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parabotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1150,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiakamdas Bros.,
Main Street. Box 5.'1,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rung od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosaub Tayob & Co.
Market Street.
Joosaub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1887. Head Office: 22 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad.: "Wallie," Cape Town. Box 191
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રફમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand.

543

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 3RD, 1908 No. 40

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* **474.**

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 3RD, 1908.

A Delphic Oracle.

THE cablegrams that have been recently received from London on the Asiatic struggle in the Transvaal have been in the nature of a delphic oracle. They may be read in two ways according to the predilections of the reader. One such cablegram states that the Imperial Government is emphatic in its statement that there shall be no interference with the Transvaal so far as exclusion of future Asiatic immigration is concerned. Anti-Asiatic crusaders have found cause for jubilation in this cablegram, weak-kneed Indians have perhaps been dismayed over the inferential reading of the cablegram to the effect that the Imperial Government will not interfere in the struggle that is now raging in the Transvaal. We wish the anti-Asiatic gentlemen all joy, and we make them a present of their deciphering of the cablegram we have referred to. We hasten to assure British Indians that they need have no cause for uneasiness or fear. Let them recognize that whatever may be the interpretation of this particular cablegram the issue lies in their own hands. If they will remain faithful to themselves and have enough patience and courage they will find supporters from most unlikely quarters. What after all does the cablegram amount to? If it means that there shall be no interference with the policy of prohibiting regular immigration of Asiatics into the Transvaal, the statement is wholly superfluous; for, in spite of the ignorant and interested assertions of Sir Joseph West-Ridgeway and his fellow partisans, as the *Rand Daily Mail* has tersely pointed out, prohibition of future immigration, as the term is understood, is common ground between Europeans and British Indians in the Transvaal. The cablegram, therefore, can only be interpreted as a reply to Sir Joseph and his friends. But if it means that there shall be no interference, friendly or otherwise, by the Imperial Government, even as regards the lawful entry into the Colony of highly educated Indians, it would certainly be an awful thing, though it would mean nothing serious for British Indians who rely rather upon the inherent justice of their cause than upon support from the Imperial Government.

Though we refuse to give any such strained meaning to the statement made on behalf of the Imperial Government, we should not be surprised even at a wilful and complete surrender of British Indians to the tender mercies of the Transvaal Government by the present advisers of His Majesty the King-Emperor, who, as everyone knows by this time, miss no occasion to indulge in fulsome flattery of General Smuts and his fellow ministers. The Indian position however is so just, so sweetly reasonable, that, despite gross misrepresentation of their demands and motives, not only the Imperial Government, but even the Transvaal Government will be obliged to yield to the force of justice and reason, backed and sanctified as they are by the sufferings of those who claim only the one and are ruled only by the other.

Pleasing.

IT IS PLEASING TO BE ABLE TO RECORD the protests in the Natal Press against legislation bearing expressly harshly upon the Indian community. The principle is gradually becoming recognised that general legislation should suffice for the removal of existing evils, whereas special racial legislation promotes more evils and inflicts a greater measure of injustice than it is designed to dispel. We have elsewhere referred to the admirable work of the *Natal Advertiser*, in regard to the question of the indenture laws of Natal. The *Natal Mercury*, too, was not backward in its denunciation of the spoliatory licensing measures recently passed by Parliament. Elsewhere in this issue will be found a comment of the *Times of Natal* on the inequitable provisions of the new taxing bill providing that Indian tenancy shall not be regarded as beneficial occupation, for purposes of exemption from the land tax. We have already, on the two previous occasions when a similar bill has been brought forward, pointed out the invidious distinctions that are made against Indians. Differential legislation may be law, but it is not justice. Our contemporary puts the position well in the following sentence: "But to lay it down in the law of the land that a Native or Indian tenant, be he never so industrious or so successful in his cultivation of land, is to be discriminated against merely because he is not a European, is not only a gross violation of the ordinary principles of justice, but in practice would probably prove to be anything but beneficial to the Colony."

Is It Slavery?

WE ARE GREATLY BEHOLDEN TO THE *Natal Advertiser* for the courage and tenacity it has displayed in its recent powerful attack upon the principle and practice of the labour importation law of this Colony. Our contemporary has exposed some of the most startling horrors of our indenture system, or, whilst not going perhaps to the extent of declaring that it establishes conditions of slavery, as we still contend, the *Advertiser* has no hesitation in declaring that those conditions "are a nearer approach to servile conditions than those condemned by Great Britain in the case of the Rand." No more shocking travesty of justice has, we are sure, ever been perpetrated on the Statute Book of a British Colony, with the sanction of the Imperial Government, than the Natal Indian Immigration Act. The very principles upon which it is based are unsound, and its administration, as analysed (more or less perfunctorily) in the official Reports, year by year, is, beyond all question, a shameful iniquity. Our contemporary has added to the usefulness of its campaign by admitting to its columns some very telling and informative correspondence, some of which we take the liberty of reproducing. We can only explain the continued existence of this damnable system by the utter ignorance of the public of the abuses which are inherent in it, and it is a matter of extreme gratification to be able to record the promise by the Government of a Commission of Inquiry into the whole question, a thing that we have demanded from year to year, as the full horrors of the indenture system have been borne in upon us. We are curious, however, to know the personnel of the Commission, and whether it will include any prominent member of the Indian community. To our mind, a Commission of this nature would be unrepresentative if none of its members were taken from the ranks of a community which occupies a position of such importance in this Colony.

Stupidity!

WE REPORT ELSEWHERE AN EXTRAordinary case, tried under the old Asiatic Act of the Transvaal, in spite of the emphatic protest of his attorney, an Indian who held a permit and Lord Milner's registration certificate has been sentenced to suffer imprisonment for having disobeyed the order to leave the colony. This man's case is on all fours with those of Mr. Mulji Patel and young Gandhi. The man in the street will want to know why the latter two are allowed to be at large when the Indian in question has to suffer imprisonment. Could stupidity go further? It is evident that the officer administering the Act does not know what he is doing. The position is ludicrous in the extreme. This imprisoned man can claim under the new Act to apply from the gaol for his certificate, and if his papers are in order, the Registrar will be bound to issue a certificate of registration. The new Act has been passed to provide for such cases, and yet the men affected by it can be sentenced under the old Act. The officer administering the Act is demonstrating the truth of the statements made in the recent Indian memorial submitted to Lord Crewe to the effect that the good effect of the Act can be nullified by the retention of the old Act. The Transvaal furnishes the unique spectacle of having two antagonistic Acts dealing with the same question.]

The Indian Immigration Act.

New Rules.

The following rules, made by the Indian Immigration Trust Board, under the provisions of Section 116 of Law 25, 1891, have been approved by the Governor-in-Council, and are published under Government Notice 541 of 1908, dated the 15th September, 1908:—

1. No employer of Indians shall grant a Pass for a longer period than ten days to any indentured Indian in his employ without the special sanction of the Protector, given in writing.

No such employer shall grant a Pass to any indentured Indian whose term of service has expired, otherwise than as provided by the Rules framed by the Indian Immigration Trust Board for giving effect to Acts 17, 1895, and 2 of 1903, viz:—

(a) to return to India;

(b) to seek employment;

(c) to take out a licence.

2. An employer or other person contravening the foregoing Regulation shall, upon conviction before any competent Court, be liable to a penalty not exceeding (£2) Two Pounds Sterling for each offence.

The Natal Indenture System

Its Various Aspects

The "Advertiser" Attack

Below we publish extracts from an important series of leading articles appearing in recent issues of the *Natal Advertiser*, dealing with the Indian Immigration Act of Natal:—

Going through the Indian Immigration Act 25 of 1891, we find that the following sections are inequitable and disproportionate in their incidence on employer and employed.

Section 24 and 25 provide that every indentured Indian shall be bound to work for 9 hours a day except on holidays and Sundays. Section 26 provides that an employer contravening the above sections shall be liable to a penalty not exceeding £2, and that an employee contravening it shall be liable to a penalty not exceeding £1. This appears, on the face of it, favourable to the employee. We find, however, in sections 30, 31, 32 and 33 that, no employee is allowed to absent himself from work without a ticket of leave except to lodge a complaint with the Protector or a magistrate. If absent without a ticket of leave, or if his complaint be found frivolous, he may be fined the costs of returning him to work (section 31) and also (section 32) be fined 10s. or a week's imprisonment with hard labour for the first offence; 14 days' hard labour for the second, and thirty days' hard labour for each subsequent offence. After he has been convicted three times, the Protector may assign him to Government for employment on any public works, in default of any other employer accepting him (section 33). In addition to all this, any indentured Indian who absents himself from work shall forfeit 1s. a day if his wages are below 30s., and 2s. a day if above 30s., in addition to losing the said wages.

It will be seen, therefore, that if an employer works his Indians more than 9 hours a day, and it is, as we shall see, not uncommon for them to be worked over 11 hours a day, he can be fined at the outside £2 for each offence, however often committed. If an Indian absent himself for even one hour he seems liable to be fined £1 under section 26; the costs of returning him to work under section 31, 10s. or a week's hard labour under section 32, for the first offence. For a third offence he gets 30 days' hard labour besides all the above forfeitures, and is liable to be sent to work anywhere Government wishes. It is impossible to say that these provisions are not enormously harder on the employee than on the employer, or to deny that they approximate perilously nearly to servile conditions.

Further, under section 34 every indentured Indian absent through sickness shall be liable to a deduction of 4d. a day from his wages in the first and second years of his engagement, and [illegible]. a day during the third, fourth and fifth years. In addition to this all costs and expenses of removing him to a central hospital may be deducted from his pay. (Section 57.) This means that an Indian who has the misfortune to be sent to a central hospital for 21 days in any month of his first year, loses 7s. out of his 10s., and is liable to pay the remaining 3s. and more for his cure and transport. How he is to manage to maintain any family he may be blessed with is quite another story.

We note again, that neglect on the part of the employer to duly attend to his sick employees, or ill-treatment of an employee is punishable by fine or simple imprisonment only (section 94.) Absence on the part of an employee is as we have seen punishable by hard labour. How a breach of a civil contract can justly be made a criminal offence we leave to our employer casuists.

Further, section 101 is of so extraordinary a nature that we give it verbatim.

> Section 101.—When all or a large number of the Indian immigrants employed upon any estate or property shall absent themselves from their employment without leave for the purpose or on the pretence of making any complaint against their employer, such Indian or any number of them shall be liable to be brought before any Court, and, on conviction, to be punished by fine not exceeding Two Pounds Sterling, or by imprisonment for any period not exceeding two months, with or without hard labour, whether such complaint shall or shall not be adjudged to be groundless or frivolous, and notwithstanding that such complaint may be successful.

This means that even if a number of Indians carry a gross complaint against ill-treatment to the Protector and succeed in getting compensation and redress they are liable to two months' hard labour for having dared to seek justice without first obtaining permission to! This we take it, is the most scandalous provision extant on any British statute book, anywhere. What [illegible] these unfortunate wretches have to ask permission to go to the Protector, from the very man they propose to complain against? Is he at all likely to grant it? And, if not, are they to endure on in patience? This section alone is enough to damn the whole Act.

It is more in order to make the whole case against this abominable system complete, than in hopes of extracting any satisfaction from this present Government and its planter supporters, that we give the following further evidence in proof of the utter unsatisfactoriness with which the system works out in practice. It is evidently considered nothing that the Protector has ceased to ask for reports from the medical officers.

In any orderly Colony, or at Home, this alone would cause the most drastic enquiry to be imperatively called

for by Parliament, Press, and people.

In coming, now, to evidence independent of that contained in the report of the Protector of Indians, it must be borne in mind that there would, naturally, be the greatest difficulty in arriving at the facts of the case, where, as the Protector himself says, conditions are such that he has ceased to call for reports from the medical officers. Any direct evidence obtained from Indians has, therefore, to be taken as wrung from unwilling witnesses.

We print, then, in another column, a letter from "One Who Knows," giving details of his personal experience of this indentured labour, and how it works in practice. We may say that we have been to the pains of obtaining the records of the court cases to which he refers. For obvious reasons, we do not propose to identify these cases any more than at this stage does our correspondent. We have likewise obtained a further opinion on the whole matter from a gentleman fully competent to speak. He concludes as follows:—

> "There have been cases of ill-treatment, few and far between, which the Protector has dealt with. I believe there are cases of ill-treatment, especially by Indian sirdars and Mauritius creole s, which do not come to the ears of the Protector, or of the magistrate, and these in some instances have led to suicides, and in many cases to desertion; but the Indians are afraid to complain. The assaults are generally managed when there are no witnesses and so the Indian, should he complain to his master, is not credited with speaking the truth."

This statement corroborates what has been said above as to the difficulty of arriving at the real state of the case. Continuing, our informant says:—

> "Speaking generally, the conditions of life of the indentured Indians in Natal are good. I know of many large employers who treat their Indians with every consideration, house, food, and pay them well, and against these there is never a word of complaint; but there are places I will not name, where the life of the Indians is not any better than slavery, in fact, worse; these, however, are few, and are being watched."

We hasten to state that we are fully convinced that, on many estates, the Indians are treated with a generous humaneness that is all that could be desired. There is, however, abundance of evidence in the letter we print elsewhere, in the records of the courts, in complaints and depositions that have been made lately by Indians, and noticed in the public press, in the above, and in the report of the Protector of Indians himself, that, as the Indian community has maintained, and the writer of the above confesses, there are places where the life of the Indian "is not any better than slavery, in fact worse." For one matter there is overwhelming evidence that the hours laid down by the Act, are grossly exceeded, and that a working day of 11½ hours is not uncommon. We gather that, in the words of our well able judge, "on farms the work is not excessive, but that on the plantations, especially sugar, during the crushing season, both the hours and the work are excessive, though some employers are both humane and considerate."

We gather further from the same source, "that the Protector has had occasion to call attention to the excessive death-rate among young children on certain estates"; that "instances of Indians having been sent to hospital too late for recovery have been very few; but there have been cases where Indians have been worked so much that when they fell ill, and were sent into hospital, they had no stamina to resist the disease, and so succumbed. This was not the fault of the medical treatment but of overwork on the estates, and has been commented on by some of the M.O.'s."; that, "the right of appeal to the Governor in Council on dismissal by the Board is a farce, and no protection to the M.O.'s who offend"; that "M.O.'s have to decide what women are unfit to work. Many mothers have to work and neglect their children, though improvements have been made recently in this direction." That "false representation to Indians by agents were once common, though it is claimed that they are now uncommon."

Coming now to the question of suicides among Natal Indians, we find that according to the Protector's report there were 35 suicides in 1905 and 40 in 1906. The paper INDIAN OPINION states that of these 15 were free, and 20 indentured Indians in 1905, and 13 free and 27 indentured Indians in 1907. Taking the number of indentured Indians in 1907 as 40,821, this would represent a rate of 661 per million. The suicide rate for Great Britain is only about 100 per million. In India it is stated to be only about 50. This abnormally high rate among our indentured Indians, taken together with the Protector's statement quoted at the commencement of this article, as to the general high death-rate among these people, and contributory causes of it, is alone sufficient to call urgently for enquiry.

The state of affairs described in the letter printed elsewhere in this issue is, if the statements made in this letter can be corroborated, most scandalous. We have satisfied ourselves by investigation of court records that there is a mass of evidence in recorded cases, tending to corroborate its general allegations. We have offered the independent opinion quoted above, in further support of these allegations. We are under the impression that these extracts bear internal evidence of their trustworthiness. And there is the contention of the Natal Indian community, and the evidence of recent depositions of indentured Indians, to take into account also.

If one thing stands out more clearly than any other in the grievances to which we have referred it is the fact that our Indian medical officers are appointed by the Indian Immigration Trust Board. This method of appointment has, on former occasions, been attacked in Parliament, and we ourselves have pointed out the inevitable undesirable results arising from a system which places I.M.O.'s under the thumb of a Board representing employers of indentured coolies. The Indian Immigration Trust Board appoints I.M.O.'s and fixes their salaries, while the power of dismissal is in its hands also. As a Board, it is so constituted by Act of Parliament that it is responsible only to itself, enjoying in this respect the same freedom and privileges as the Durban Corporation or other municipality, and has full control over its servants. It is to the Trust Board, and not to the Protector of Indian Immigrants, that I.M.O.'s are responsible, and the fact that the Trust Board, to all intents and purposes, means the employers of coolies must ever be present in the mind of even the most conscientious medical officer who holds his appointment from the Board. We do not think it can be contended for a moment that that is a desirable state of affairs. The system of appointment is altogether wrong. If an I.M.O. has occasion to expose abuses on an estate or other place where indentured coolies may be employed that officer should not have the fear of dismissal over his head; yet how otherwise can it be, should the employer guilty of exposed abuses be a member of the Board, or able to exercise a certain amount of influence over that Board? If one pits oneself against one's master, the upshot is the same the world over. It is wrong in principle that employer and employed should be antagonistic or be placed in a position where the interests of either may at any moment clash. It is true that quite recently Indian medical officers were given the right to appeal to the Governor in Council against the decisions of the Trust Board, so far as affecting themselves, but we venture to think that under existing conditions this is not much of a remedy, and, in homely language, is tantamount to shutting the stable door when the horse is gone.

What is wanted, as has already been pointed out, is that Indian medical officers be appointed by the Government, a provision which would at once remove them from the control and influence, however subtle, of employers. It would ensure, at a stroke, a much greater guarantee that the grievances of the indentured Indian population would be called attention to, and abuses would be more likely to be reported. It would abolish that antagonism between employer and employed to which we have alluded. I.M.O.'s should be actuated by the fullest desire to befriend the coolie, and they should at all events be assured of that security of tenure under Government which is necessary for zealous and fearless discharge of duty.

We have collected certain addition

al facts which afford strong cause for the contention not only that Indian medical officers should be appointed by the Government, but that our staff of inspectors should be increased. We herewith append these facts in tabulated form, the Natal figures for 1906 being given in order to make a fair comparison with statistics (the latest available) from other Colonies where indentured Indians are employed. The table shows the number of Indians, number of inspectors, and how medical officers are appointed, and is as follows :—

The table deals with Mauritius, Demerara, Fiji, Trinidad, Jamaica, Surinam and Natal, and shows that in all the places, excepting Mauritius and Natal, Medical Officers are *appointed and paid by the Government*, in Mauritius they are appointed by the employers and paid by the Government, and in Natal alone are they *appointed and paid by the Immigration Trust Board* representing the employers of indentured labourers

We have here the most striking fact that while Natal possesses the largest indentured and free Indian population, it is the one Colony where the interests of these Indians are not adequately safeguarded by independent officers under Government. In all these other Colonies, without a single exception, the number of Government inspectors is far in excess, proportionately to Indian population, of those allotted in Natal, and in most cases, notwithstanding the vastly inferior number of Indians to be dealt with, there is an actually greater number of Inspectors than in Natal. In February of this year an additional inspector was granted, it is true, to assist the Natal Protector in the coast districts, making two inspectors in all for Natal, but by that time the Indian population of this Colony had increased to over 40,000, while the circumstances in the other Colonies had not materially altered. It will be noticed, by the way, that Natal has no medical inspector. On this matter of inspectors alone Natal has every right to complain of being understaffed. The factory inspector at Home, even in that land of trades unions, is generally conceded to be an indispensable individual; how much greater, then, is the necessity for a proper supervision of the conditions under which our servile Indian population has to work and live.

But the lesson to be learned from these other Colonies is not confined to the question of inspectors. It is emphasised by the other very important fact that in every case, not even excepting Mauritius, the medical officers appointed over indentured coolies are controlled by the Government, thereby rendering it possible for medical officers and inspectors to work in harmonious co-operation in the interests of the Indian population. The Government has thus a double set of eyes, so to speak, and the coolies have two channels through which to ventilate grievances. It would appear as if the whole lot of these other Colonies employing Indians, from Mauritius down to the Dutch possession of Surinam, had avoided the pitfall of the Natal example, an example which holds up L.M.O.'s as entirely beholden to the employers of coolies. . . . . .

The above points to an indisputable reform needed in our system of indentured labour if persisted in. The best reform would be, of course, in Hamlet's words, to reform it altogether, off the face of this Colony.]

"Colour and Cultivation"

A Press Criticism

Writing on the Unoccupied Land Tax Bill, on the 21st ulto., the *Times of Natal* says:

We hope that the House of Assembly will agree to rescind the Assessment Bill amendment, agreed to last week, having for its object the penalising of native or Indian tenants engaged in the cultivation of land. It is a matter of extreme surprise and regret to us that the Assembly should ever have endorsed so utterly indefensible and unfair a differentiation between one class of cultivator and another. We notice that the Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury* meets our remark on the Imperial aspect of the question, by saying that "the Bill operates neither directly or indirectly upon the Indian in this respect, inasmuch as it is provided that land tax shall be leviable only upon landlords, and there is an express prohibition against recovery of the tax by the owner from his tenant, or the increasing of rents with a like object." A provision of that sort looks all very well on paper, but in practice it will prove a very imperfect protection for the tenant: and if the owner cannot recover the amount of the quadrupled land tax from the tenant he will probably turn him off his land. Would this be no "direct or indirect" means of "operating" upon the Indian or the native? There can be no question about the differentiation, and the disability imposed on colour grounds. Under any circumstances such differentiation would be inequitable, but in a taxation measure it is inexpedient and superfluous as well. It may be said that the Colony would benefit by the ousting of the Indian or native tenant cultivator. For our part we certainly do not think so, and we believe that those who have the widest and most practical knowledge of the conditions of cultivation in certain districts of the colony, and particularly on coast lands, will bear us out. Parliament might just as well penalise the sugar and tea industry, or any other industry which relies almost exclusively on coloured labour. What is the difference between a coloured tenant cultivator and a coloured labourer? There is plenty of land in this Colony which cannot be described as "unfit for Europeans," but which could never be profitably cultivated by European tenants. Is this land to lie fallow? We would rather see the soil diligently cultivated by a black or a brown man than not cultivated at all. . . . . It seems to us to be an extraordinary inversion of the ordinary processes of land reform to attempt to get at the man who rack rents native quarters not directly, but by penalising industrious coloured tenants. If the latter are not beneficially occupying the land by all means impose the quadruple tax on the owner. He will soon see to it that his tenants change their ways or change their abode. But to lay it down in the law of the land that a native or Indian tenant, be he never so industrious or so successful in his cultivation of land, is to be discriminated against merely because he is not a European, is not only a gross violation of the ordinary principles of justice, but in practice would probably prove to be anything but beneficial to the colony.

After the passing of the Bill by the Assembly our contemporary again writes:—

We greatly regret that the Assembly has refused to agree to Mr. Brunner's resolution in favour of reconsidering the new clause in the Assessment Bill discriminating against native and Indian tenants; and we hope that the Legislative Council will refuse to sanction the amendment. The Assessment Bill is not merely a money Bill. It deals with large questions of general policy; and the policy which it is proposed to carry out, in terms of Mr. Schofield's amendment, is not conceived in the interests of the colony, or in accordance with ordinary ideas of justice. The arguments advanced in its support are singularly weak and flabby. Mr. Oliff supports the amendment because it will bring him more revenue; as though the necessities of a depleted Treasury took precedence of considerations of principle. Others support the amendment because they say it will check "kaffir farming." A more lop-sided attempt at land reform could scarcely be imagined. The evils of squatting and rack renting should be dealt with directly, and not by means of a miserable subterfuge in a revenue-raising measure. The amazing thing to us is that members seem to be incapable of seeing how unnecessary the amendment is. Colonel Greene is the only Minister who has grasped that aspect of the matter. The authority charged with administering the Act is quite capable of deciding whether native or Indian tenants are beneficially occupying the land or not. But to say that because land is leased to a native or an Indian instead of to a European it is not beneficially occupied, and must come under the

special penalties provided for the owners of unbeneficially occupied land, is absolutely indefensible. Again, the argument is used that as the owners will have to pay the tax the natives or Indians will not suffer: and yet the avowed object of the amendment is to get native and Indian tenants off the land, no matter how industrially they may have cultivated it. We do not for one moment believe that much of the land now being cultivated by Indian or native tenants would be successfully or profitably cultivated by Europeans, but in any case it would obviously be an act of injustice to force Indians or natives off certain lands by the indirect means proposed, simply because they are coloured and not white. Moreover, the matter is not only one of principle; it is one of expediency as well. The Assembly lays the flattering unction to its soul that no disabilities are to be imposed on these Indian or native tenants; and yet, as we have already shown, one of the objects, if not the chief object, of the amendment is to bring about the replacement of coloured tenant cultivators by Europeans.

Indian Unrest

"Remove the Causes"

. . . It is stated that the small Indian colonies in Western America and Canada are becoming hotbeds of anarchy, and that instructions are being given to the Sikhs and other natives there resident, if instructions are not actually dispatched to India, as to the methods of fomenting discontent and encompassing outrages. Correspondence is being regularly carried on between the Indians on the Pacific coast and the natives of the Peninsula: and while one need not necessarily assure that all of it is seditious or anarchical in character, there seems some ground for the belief that much of it is undesirable. The ill-treatment of the Indians in Canada and South Africa, upon which we commented some months ago, and foretold the ill-effects that would result, has brought its consequences sooner than could have been anticipated: and though no excuse whatever can be offered for the outrages in India, it is most important that no handle should be given to the agitators by harsh treatment of peaceful Indian settlers elsewhere. We have prepared the soil by some of the unwise features of our education policy in the East; there is no reason why we should help to reap the crop as well. At present we slip and slide on the question of racial problems within the Empire; one cannot but feel that a wrong policy would in some respects be preferable to no policy at all.—*Globe.*

A Holiday Letter

SORTAVALA, LAKE LADOGA, FINLAND,
August 28, 1908.

This Letter does not start from "The Heart of the Empire" but from a small town far away from London, on the northern shore of Lake Ladoga in Eastern Finland. As I am holidaying in the delightful country of Finland, far off beaten track, the land of a thousand lakes and forests, I can do nothing but tell readers of INDIAN OPINION something of that which lies spread out before my wondering gaze, and also something of the Oriental Congress which concluded its fifteenth session recently at Copenhagen and which I attended. Of newspapers and current happenings I know little or nothing; in this remote land, English publications are rare, except in Helsingfors, the capital, from which I am far away and of the many Finnish papers around me I cannot read a single word. Even English people are rather rare also, though if once Finland's fascinations were known to would-be travellers, many more would even adventure themselves on the turbulent North Sea to reach this land of glorious summer between May and September. Soon after that month, darkness and cold resume their reign, but so deeply does the radiance of the summer and the solitariness of the winter become a part of a Finn's character that one of the country's patriots, who was banished from his northern home, declared that what he missed most was winter's darkness and quietude.

The whole country presents the curious phenomenon of rising year by year, almost visibly, above the sea level; islands have become joined to the mainland; new rocks appear; and the course of vessels has to be kept under close and constant supervision. It was on an uncharted rock that the Tsar's yacht went aground last year when the Imperial family was cruising in Finnish waters. But it is not only in this sense that Finland is rising out of the sea; she is rising politically, and in many ways reminds the visitor of a most modern and advanced country. She has what is practically universal adult suffrage, and even nineteen women members in her Parliament! While in London women are struggling and bearing imprisonment in order to gain political freedom, women in this north-eastern corner of Europe are playing their parts as citizens and councillors, and in at least one case both husband and wife are members of Parliament!

It is not surprising that in this land of numberless and magnificent waterfalls, lakes, and rivers, electric power should be abundant, but it does seem strange to a visitor who stays at one of the one-storeyed, primitive, though comfortable, little wooden hotels to find at his bedside a switch which puts on a light that is conducive to reading in bed, and close by on the other side probably a telephone. For even in these towns of minute distances, the telephone is in constant use. The railways, too, which belong to the state, are well managed and worked; travelling is not done at express speed, as we understand it in England, but Finland's deliberate trains are very comfortable and rarely late. Then the steamer service which intersects the beautiful lakes, mounting and descending those rivers that are not too full of rapids to allow such craft to pass, and connecting with main roads, is excellent, and all travelling, whether by rail or steamer, is exceedingly moderate in price.

Education has reached a height of which any country may be proud; not only do the poorer people make great efforts and sacrifices to send their sons and daughters to the University at Helsingfors, the capital, but education all over the country in village schools and in small townships, is of a high order. No man or woman may marry unless each can sign his and her name: such is the law. Most children know Swedish as well as Finnish and all officials must know Russian well. The rise of Finnish language to the place of honour reads something like a romance. Only comparatively few years ago it was looked upon almost as a barbarous jargon spoken only by peasants. The Swedish speaking population hardly deigned to do more than give their orders in it to their Finnish servants, and many prided themselves on being entirely ignorant of it. Yet the great wave of Finnish nationalism which swept over the country in the Eighteenth and Nineteenth Centuries, and rescued the age-old epic from possible loss by reducing it to written form was powerful enough to banish Swedish from the National Assembly and substitute Finnish.

It is strange that this nation, a people different in language, in tradition, and in thought, from the rest of Europe, should have hugged its individuality throughout the centuries, and jealously guarded its epic as an oral tradition, solemnly handed down from father to son, even while it has been the prey of its neighbours, Sweden and Russia. At present the situation is peaceful; Sweden long ago gave up her claims and the Russian Tsar became the Grand Duke of Finland, as an act of Union; not of conquest; but the pressure of Russia's hand upon Finland's rights, liberties, and constitution continues to be very great and sometimes such acts occur as the murder of the Russian Governor. The Finns have consented to Russia's decree that all officials should speak Russian as they feared that if they insisted upon their strong objection to it, all offices would be filled by Russians. Another sign of Russia's power is that all letters going out of Finland must bear

Russian Stamps; Finnish stamps can only be used for home correspondence.

But it was really the natural beauties of the country which attracted me northward this summer, and I have discovered that the written chronicles do not tell half of Finland's charms. In the summer the climate is almost South European; to-day, indeed, I have been glad to walk in the shade, but by the end of August the nights get chilly. The blue lakes, fringed with silver birch and framed with pines, are an incessant delight, whether rippling in the mid-day sunshine, or sparkling in the radiance of sunset. Their islands are as emeralds adorning beauty still further. And who shall tell of the great cataracts, Imatra, for example, where a wide river becomes hedged in between giant boulders and dashes foaming through its narrow channel, flying its spray high into the air and letting the sun transform it into myriad rainbows? So bewitching is the scene that one feels constantly that here is a fairy-tale country, and that sprites and elves are its fitting inhabitants. But, in spite of certain faults, the people of Finland are a sturdy, determined, industrious race, long accustomed to struggle against the forces of Nature in the darkness of winter when the land is snow-bound, and frost-bound, and accustomed, too, to guard their own characteristics and individuality, even though a buffer state, frequently overrun by warlike neighbours. But Finland and Finlanders must now be considered as a distinct influence in Europe and the rapid strides in mental and material progress which have marked Finland's more recent career are being watched as an object lesson by many more powerful nations.

Here I must stop writing about the charms of this country, so little known as to be almost a stranger on the map of Europe, if I am to find space for a brief reference to the Oriental Congress at Copenhagen. Once in three years Oriental scholars meet for discussion, for backward and forward looks, and they gathered in Denmark's friendly capital to the number of more than four hundred, including quite one hundred leaders. Subjects of oriental interest are brought forward and debated; the sections of the Congress numbered seven, each with its own room and Secretary in the University building of the city. It was a great joy to see that scholarship knows no racial nor geographical boundaries, but that each worker in the vast field of oriental research welcomes what his neighbour has accomplished. Prof. E. G. Browne, of Cambridge, represented Great Britain and Sir Charles Lyall India. There were many Sanskrit and Buddhist authorities present, as well as Persian and Hebraish, not omitting Chinese and Japanese. Two gentlemen from Ceylon read papers before the Congress: Dr. de Silva's was on Black Magic and Charms in Ceylon, and Dr. Coomara Swami's dealt with Indian Art. The Doctor insisted that India of all countries, was not without her own ideas of art, and considered that the effect of Greek influence had been largely exaggerated by Western writers. W. Oertel, of the Indian Civil Service, gave an interesting account of recent excavations near to Benares, when a new Asoka column was discovered. Time forbids to tell of the many papers of vital interest read before the Congress, but I must add, in closing, that many social enjoyments were provided by the Congress Committee, the Corporation, private individuals and even His Majesty, King Frederick VIII, who not only attended an important meeting when the recent Prussian expedition to Chinese Turkestan was the subject brought forward by Dr. von Lecoq, but also entertained the official delegates and governments to a banquet at the Palace. It was even discovered that learned professors could so far unbend as to join in the many dance and, after working hard nearly every morning and afternoon for a week, could enjoy, almost like schoolboys, the pleasures arranged. The friendliness between all the members and their interest in each other's work was one of the most gratifying features of the Oriental Congress of 1908 at Copenhagen. The next Congress will be in 1911 at Athens, and it is possible that a meeting in India of scholars interested in Indian lore will be arranged, on invitation of the Government of Bengal.

OBSERVER.

The Tax on Women

The Indian Women's Association have petitioned the Parliament of Natal in regard to the £3 Tax. The petition sets forth the great hardships and misery caused by the annual imposition of this tax, and states:—

Your petitioners regard with great shame and sorrow that women who are in default of payment are sentenced to imprisonment, and the very dread of being marched up to the Court and gaol is enough to numb their intellect and cause terror, to escape from which the aforesaid Act fosters in them a temptation to barter their female modesty and virtue.

The aforesaid Act has been a source of breaking up many a home alienating the affection of husband and wife, besides separating child from mother.

There is no precedent in the legislation of any other country under the British flag where women are taxed for the privilege of living with their husbands or under the protection of their natural guardians.

Should Indians be Starved into Submission?

The Prison Dietary Again

We publish the following further correspondence on the question of prison-diet for Indians:

17th September, 1908.

The Director of Prisons, Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 667 of the 16th instant. My Association deeply regrets the fact that the point raised by it is still being missed.

My Association is aware, and admits, that, medically, mealie-pap is a perfectly healthy diet, but the point raised by my Association is that it is not a diet suited to the habits of even poor-class Indians. Mealie pap is not the national diet of Indians. I have no doubt that you are aware that, although it is medically suitable, bread is always added to mealie-pap issued to European prisoners. Bread is certainly, from a medical standpoint, not more necessary for Europeans than for Indians. You are also aware that mealies are given to the native prisoners for the midday meal. They are also, medically, a proper diet, and yet, with the knowledge that the Committee must have had at its disposal, mealies were replaced by rice for Indian prisoners in respect of the midday-meal. The reason that actuated the Committee that framed the diet scale in prescribing rice instead of mealies for the midday-meal for Indian prisoners is also the reason why my Association asks for a substitute for mealie-pap for the morning-meal.

If, hitherto, there has been no complaint made against the diet scale for Indian prisoners, the reason is that there have been very few Indian prisoners; but, on the present occasion, a complaint is justified, not only because the Transvaal prisons are crowded with Indians, but also because these Indians are not, strictly speaking, criminals, and belong, in the opinion of my Association, to the highest class among the Indian community in South Africa.

If the repeated representations of my Association have remained unheeded, the only conclusion the Indian community can come to is that the reasonable request of my Association is refused out of political considerations, and with a view to starve the Indian community into submission to an Act which is resented by it.

I venture to hope, therefore, that you will be pleased to remove any such suspicion by granting the relief requested.

I have the honour to be,
Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.

Pretoria,
19th September, 1908.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your further letter dated the 17th instant, in regard to the diet scale laid down for British Indian prisoners, and in reply I regret to state that I am not in a position to comply with the request of your Association without instructions from the Government.

I am forwarding a copy of your letter to the Secretary of the Law Department and will communicate with you at a later date.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. HANRETTE,
Director of Prisons.

The Chairman,
British Indian Association.

18th September, 1908.

The Director of Prisons,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your telegram No. 456 in connection with the diet scale for Indian prisoners. My Association will be obliged if you will kindly let me have a copy of the authorised scale for short and long sentence Indian and other prisoners.

Further, I beg to draw your attention to the fact that I was myself in the Pretoria gaol in connection with the movement, and ghee was then allowed without any special request of the prisoners. I noticed, too, that ghee was allowed to Indian prisoners whom we found at the Pretoria gaol. The Johannesburg prisoners also state that they were allowed ghee from the very commencement, and that Indian prisoners who were already at the Johannesburg gaol when prosecutions under the Asiatic Act commenced were all allowed ghee. One of the prisoners states that he actually read the printed scale, which mentioned 4 oz. of rice and 1 oz. of ghee in place of crushed mealies and fat. My Association also states that the diet scale that was printed was so rigorously adhered to by the Gaol Authorities, at Johannesburg that the Chinese prisoners were given crushed mealies and fat, because they were not included in the rice scale that was fixed for Indian prisoners. My Association will, therefore, be obliged if you will kindly inquire and authorise the necessary relief.

I once more draw your attention to the fact that no greater offence can be offered to a Mahomedan or a Vegetarian Hindu than to introduce animal fat into his food. I beg, further, to add that even the prisoners who were discharged lately from the Johannesburg gaol informed my Association that they received 1 oz. of ghee with their ration of rice.

I have the honour to be,
Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.

Pretoria,
24th September, 1908.

Sir,—In reply to your further letter of the 18th instant, in regard to the diet scales in force for Indian prisoners, I have the honour to inform you that there are a number of diet scales in force which vary according to the different prisons. Copies of these scales are posted up in the prisons and all prisoners have an opportunity of seeing what rations they are entitled to.

I would state that ghee does not figure upon the ration scale, but in January last special authority was issued to supply ghee to Indians in lieu of fat, and I find that in Johannesburg Gaol the practice has been continued up to the present time.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. HANRETTE,
Director of Prisons,

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

21st September, 1908.

The Hon. the Colonial Secretary,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to forward herewith a copy of a letter addressed by me to the Director of Prisons, and copy of his reply. My Association will be obliged if you will kindly grant the request made in the letter addressed to the Director.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman,
British Indian Association.

September 24th, 1908.

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 21st instant and to inform you that the Colonial Secretary is unable to interfere with the administration of the regulations governing the diet scale for prisoners in the Transvaal gaols.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient Servant,
E. M. GORGES,
Assistant Colonial Secretary.

28th September, 1908.

The Hon. the Colonial Secretary,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 9/E/4467 of the 24th instant, informing my Association that you are unable to interfere with the administration of the regulations governing the diet scale for prisoners in the Transvaal gaols.

Since my Association's letter of the 21st instant, I have received a further letter from the Director of Prisons, informing my Association that "there are a number of diet scales in force which vary according to the different prisons." In view of that statement, I shall be much obliged if you will kindly inform my Association as to the particular diet scale to which reference is made in your letter under reply.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman,
British Indian Association.

25th September, 1908.

The Director of Prisons,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 24th instant in regard to the question of the scale of diet in force for Indian prisoners in the Transvaal prisons.

I learn for the first time that, instead of there being, as my Association supposed, one scale of diet throughout the Transvaal, there are a number of diet scales in force which vary according to the different prisons. My Association is of opinion that this principle of differentiation tends to impose great hardship upon those who are differentiated against, and will be glad to learn whether it is the intention of the Government to appoint a fixed scale of diet for Indian prisoners throughout the Transvaal; and this apart altogether from the question of the meagreness of the diet as exemplified in Johannesburg, to which my Association has already drawn repeated attention.

I would once more demur to the suggestion that the giving of ghee is an act of grace and not a matter of dietary regulation, as I know it to be a fact that ghee, in January last, figured on the printed diet-scale at the Johannesburg Gaol. My Association will be glad to learn whether it is finally the intention of the authorities to substitute, in regard to Indian prisoners, ghee wherever fat is proscribed in the Regulations, in view of the religious objection existing to the eating of fat by Indians.

My Association regrets to find from your letter under reply that its suspicions are confirmed that it is the intention of the Government to starve Indians into submission by compelling them to accept a diet totally unsuited to their habits of life.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.

P. O. Box 1160,
Pretoria,
24th September, 1908.

The Director of Prisons,
Pretoria.

Sir,—I was one of the prisoners at His Majesty's Gaol in Pretoria in connection with the Asiatic struggle. I beg to draw your attention to the fact that none of the prisoners would touch the mealie-pap, because it contained, so they understood, animal

fat, and also because it was not suited to the habits of British Indians. This was brought to the notice of the Gaol Authorities, but we were told that we must either pay the fine, which was imposed as an alternative sentence by the Magistrate, or be prepared to starve.

On the morning of the 16th instant when the prisoners came out of the cell, they were ordered to line up. Mr. Ismail Juma, one of the prisoners, was a little bit backward, and the Native Warder present struck him a blow with a stick. Mr. Ismail Juma complained that it was quite unnecessary to strike him in this manner. If the Warder had simply asked him to do what was necessary, he would have done so willingly. The European Warder who was present remarked that this was not the prisoner's house, but a gaol.

On leaving the Gaol on the 18th instant, Messrs. Ismail Juma, Lalshah Valabhdas Patel, and Moosa Ismail Adia complained to the Chief Warder that he must remember that they went away in a half-starved condition.

I venture to trust that you will make the necessary inquiry, and favour me with the result.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,

(Sd.) VALLY MAHOMED BAGAS,
Chairman, Local Indian Association.]

Correspondence

The £3 Tax.

ARYAN writes on the £3 tax with special reference to the Petition of the Indian Women's Association. He remarks upon the great injury entailed by this tax, and reminds the community of the demonstration of the Native women at Capetown for the reduction of the hut tax, saying that there also women have demanded justice. He concludes by urging passive resistance to the tax, if no notice is taken of the repeated representations of the sufferers.

The Transvaal Struggle.

PHILO-JUNIUS writes on the 20th ulto., to the effect that the people of Ceylon, where Sir Joseph West-Ridgeway has obtained his most recent experience, will in no way agree with the ex-Governor's views, as expressed in his recent letters to the *Times*. He compares General Smuts' present action with Nero's fiddling when Rome was burning.

ARRIVAL OF THE SWAMI: The Secretaries of the Swamijee Shankaranand Reception Committee announce that Swamijee arrives from London tomorrow (Sunday) at 1 P.M., by the *Carnarbonk Castle*. Friends are kindly requested to receive him at the Point, Shed E.

Shocking Allegations

Need for Inquiry

[We have been asked to publish the following further correspondence in connection with the treatment of passive resister in Boksburg Gaol:—

Pretoria, 23rd Sept., 1908

Sir,—In continuation of my letter of the 21st instant relative to complaints made by a British Indian, Syed Ali, as to his treatment while undergoing imprisonment at the Boksburg Gaol, I have the honour to point out that this man was admitted to Boksburg Gaol on the 10th August under a sentence of 7 days. His letter of complaint is dated the 17th instant.

I have obtained detailed reports from all officers at Boksburg who came into contact with the prisoner, and, as a result, I have come to the conclusion that the statements made by Syed Ali are not in accordance with fact.

No complaints were made by him during the period of his incarceration, although the Governor visited the Gaol on the 20th, 21st, 22nd, 23rd, and 24th of August and if the allegations of ill-treatment had any foundation it is reasonable to suppose that Syed Ali would have taken the opportunity of interviewing the Governor or Medical Officer.

The kaffir he refers to in the reception room acts as Interpreter and exercises no authority over prisoners, neither does he issue orders.

The statement that the prisoner was, on reception, kept in the bath 25 minutes is denied. On the date in question 26 prisoners were received from Court at 5-15 p.m., who were identified, bathed, fed, and locked up by 6 p.m.

Having regard to the statement that Syed Ali was kept in the bath for half-an-hour on Saturday, the 22nd August, I would mention that on Saturday afternoon all prisoners are bathed, and owing to the limited accommodation it is impossible to allow any prisoner to be in the bath more than a few minutes. On that date 340 prisoners were bathed between 1-30 p.m. and 4 p.m., under two showers. If the prisoner became feverish, why did he not report sick? I would invite attention to the terms of Gaol Regulation No. 115 as follows: "MEDICAL OFFICER: he shall examine every prisoner before his discharge. A prisoner shall only be discharged after the Medical Officer has certified that he is free from any disease rendering his discharge dangerous to the prisoner, unless his discharge be demanded by the prisoner himself or by his relatives or friends." If the man had been ill on discharge the Medical Officer would have noticed the fact.

The statements as to threats and ill-treatment are denied by all officers concerned.

In regard to the sanitary service, it is the rule that the previous day's admissions carry sanitary buckets, and Syed Ali was treated in the same manner as any other prisoner.

In conclusion, I have satisfied myself that the allegations made by Syed Ali are unsubstantial, and I would add that this prisoner for a day or two after his admission behaved insolently and was warned as to his conduct.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. HANRETTE,
Director of Prisons.]

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

24th September, 1908.

The Director of Prisons,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 1077/08/835 of the 23rd instant in reply to my letter of the 21st instant, and beg to thank you for the inquiry made as to the complaint.

I now have the honour to enclose herewith the Complainant's affidavit. As you will notice, he adheres to the statements made by him. It is undoubtedly most difficult for him to bring forward witnesses, but the fact that he has been, ever since his discharge, suffering from pneumonia shows that he must have contracted it during incarceration. It is within my experience and the experience of many British Indians who have recently suffered imprisonment that it is not an easy matter to complain to the Governor—firstly, because the prisoners are too frightened, and, secondly, because they do not know English or do not know it sufficiently. If an official or public inquiry is held, the Complainant states that he is quite willing to appear and give evidence.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.

Affidavit

I, Syed Ali, of Springs, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:—I have had the letter of the Director of Prisons dated the 23rd instant and addressed to the Chairman of the British Indian Association interpreted to me. In spite of the repudiation of the statements made by me in my letter to the British Indian Association and translated and forwarded to the Director of Prisons by the Chairman of the said Association, I adhere to the statements made therein. It is true that I did not make any complaints to the Governor or Medical Officer. I was too frightened to do so, and, under the circumstances in which the prisoners are kept at the Gaol, it is most difficult to make complaints against officials who are in immediate charge of the prisoners.

I confirm the statement that I was kept for 25 minutes in the bath, and that in spite of the fact that other prisoners had also to be bathed, and this, I noticed, was done wilfully so far as I was concerned. I was kept

for half-an-hour in the bath, on Saturday, the 23rd August. It is true that there were many prisoners to be bathed, but the Kaffir boy in immediate charge was grinning at me and purposely kept me in the bath and a long time was passed before I was given the change of clothes.

I was not examined by the Medical Officer on my discharge, nor did I see him examine the other prisoners who were discharged with me. I still maintain that I was assaulted as mentioned in my letter to the British Indian Association. I was asked to carry sanitary buckets not only once but I had ■ do so for five days. I deny that I acted insolently, unless my retort to the Warder can be so considered. I have been, since my discharge, under the treatment of Dr. K. Adamson of Springs. The following is the certificate given by him to me, and dated the 22nd instant: "This is to certify that Syed Ali has been sick for about 4 weeks, suffering from pneumonia, and attended by me."

(Sd.) SYED ALI.

Declared at Johannesburg,
this 24th day of September,
1908,

Before me,
J. C. STEGMANN,
Justice of the Peace.

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—My Association has received the following further communications from the Director of Prisons:

"With reference to your letter ■ the 24th instant forwarding an affidavit by Syed Ali in respect of his treatment at the Boksburg Gaol, I have the honour to state that the matter has been investigated by the Governor of the East Rand Prisons, and I have obtained reports from him.

I am satisfied that Syed Ali was treated in accordance with the Gaol Regulations, and I do not propose to hold any further inquiry under present circumstances."

"With reference to your further letter of the 25th instant on the subject of the diet scales in force in the Transvaal for British Indians detained in Transvaal Prisons and Gaols, I have the honour to inform you that as at present advised I am not prepared to make any representation with a view to an alteration of the existing scales."

Apparently, Mr. Syed Ali's request for an open judicial inquiry into his complaints is to be denied him. In regard to the subject of diet scales in force in the Transvaal Gaols for Indian prisoners, my Association must now be satisfied that it is the set policy of the Transvaal Government to starve Indian prisoners into submission, and, in this way, endeavour to coerce the British Indian community.

I am, etc.,
A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.
Johannesburg, 30/9/08.

Whose Honour is at Stake?

General Smuts' or Mr. Gandhi's?

[The *Pretoria News* of the 17th ulto., writes editorially as follows:—

Since the compromise arrived at last January between the Colonial Secretary and the Asiatics, we claim to have consistently supported that compromise. It must be admitted in fairness to the Asiatics that General Smuts at one time displayed a distinct disinclination to fulfil his promises, but eventually, perhaps under pressure from the Select Committee, perhaps in deference ■ the attitude of the Opposition, perhaps influenced by a sense of Imperial responsibility, he fulfilled them in the spirit and in the letter; that is to say, he granted to those Indians legally resident in Transvaal, and possessing vested interests, all that they had ever asked for in the compromise. It is true that he did not repeal the Registration Act, but it is also true that he agreed to consider the Act *functus officio* from the moment that the Amended Act received the Royal assent. The matter now outstanding between the Government and the Asiatics concerns the admission of educated Asiatics into this country, who have no vested interests in it, and are not legally resident here. It is quite true that the British Indians are ready, on this point, to accept a compromise which would limit the number of such Indians entering to five or six a year, but this compromise must entail, on the part of the Government, the sacrifice of principle. The existing Asiatic legislation may be said to be based on the fundamental idea that the Asiatics in the country, and those who have a legal right to reside here, must be treated fairly and justly, while those outside the country must, at all costs, be kept outside. This was the basis of the compromise, and the Asiatics have clearly no right, at this juncture, to raise a fresh issue. At any rate, if they claim to do so, they should, as a matter of honour, before raising that issue, fulfil the terms of their compromise. Exactly as we hitherto insisted that the Colonial Secretary's honour was at stake until he had fulfilled the spirit and the letter of his compromise, so we now contend that Mr. Gandhi's honour is at stake until he has fulfilled the spirit and the letter of his.

In reply to the above Mr. H. S. L. Polak writes:—

Sir,—I have only just seen your leading article of the 17th instant, on the present crisis. Mr. Gandhi, to whom you specially refer, is in Durban, and is unable at the present moment, to reply to you. In his absence, however, it falls to me to repudiate your inference that the British Indians have not fulfilled their part of the compromise, and that they are now raising a new point. Perhaps I cannot do better than quote the following from a letter addressed on the 17th instant, by Mr. Gandhi to the *Star*, from which you will see that it is General Smuts who has raised a new point and not the Indian community:

> I emphatically deny that a new question is now being raised by my countrymen. The following briefly are the facts:—Before the war, the immigration of Indians was free. After the conclusion of peace, immigration generally was regulated under the Peace Preservation Ordinance, under which new educated Asiatics were allowed to enter the country. The Asiatic Act of 1907 simply provided for registration of those who were entitled to reside in the country, but, according to the admission made by General Smuts, did not regulate immigration. The Immigrants' Restriction Act replaced the Peace Preservation Ordinance, and laid down a general education test. The Asiatic Act was then dishonestly, without even mentioning it, brought in to defraud Indians of their just rights, under sub-section 4 of section 2; but, as Indians have never accepted the Asiatic Act and have always steadily, persistently, and amid untold suffering, demanded its repeal, how can they be charged with having brought in a new point?
>
> It was General Smuts who, in complete breach of his promise when the time came for him to repeal the Act, offered repeal on four conditions, three of which he has, yielding to the force of passive resistance, and finding his administration of the law paralysed, withdrawn. The fourth he does not withdraw, and, until that is granted, in the estimation of British Indians and other Asiatics, he must stand guilty of the charge of dishonesty.
>
> So far from the Asiatic Act being *functus officio*, there was actually a case before the Magistrate's Court here to-day, where a man who is entitled to apply for registration under the new Act any time during the month of October was charged with refusing ■ obey a Magistrate's order made under the Asiatic Act to leave the Colony within 7 days, although during those 7 days, the Royal Sanction to the new Act was gazetted, and this new Act came into force on the 21st instant. Extinct volcanoes have an unhappy knack of breaking out into eruption when least expected, and, so long as Act 2 of 1907 remains on the Statute Book, the Indian community will never feel at ease. The Indian community has no desire whatever to rely upon the generosity of the Government. They do not wish to avail themselves of the temporary permits which may be issued by the Governor in Council, for the recipients would, ■ Mr. Smuts well knows, be in the position of prohibited immigrants against whom the penalties of the Law were temporarily suspended, and who would be unable, therefore, to follow their professions. The Indians demand legal rights and not gracious privileges.

I am, etc.,
H. S. L. POLAK.

Johannesburg.
28/9/08

INDIAN MAIL. For Calcutta, per S.S. *Commissaire*, until 3-30 p.m. 6th inst.

Regulations under the Asiatic Act

Government Notice No. 950 of 1908 contains the following "regulations for purposes of the Asiatics Registration Amendment Act, 1908."

1. In these regulations, unless inconsistent with the content,

"the Act" shall mean the Asiatics Registration Amendment Act, 1908;

"applicant" shall mean any person who makes application for registration;

"area" shall mean a magisterial district, or if the Colonial Secretary shall hereafter, by notice in the *Gazette*, appoint any other area under sub-section (1) of section *four* of the Act, then such other area;

"police officer" shall mean any European member of a police force lawfully established in this Colony;

"magistrate" shall mean a resident or assistant resident magistrate: and

any term defined for the purposes of the Act by section *one* thereof shall, when used in these regulations, have the same meaning as is assigned to it for the purposes of the Act.

2. The form of the register of Asiatics shall be that set forth in the First Annexure hereto.

3. The form of application for registration shall be that set forth in the Second Annexure hereto.

4. *(a)* Every Asiatic who claims to be entitled to registration shall, if he was resident in the Transvaal on the twenty-first day of September, 1908, appear before any person whom and before a date which the Colonial Secretary may by notice in the *Gazette* appoint, and shall furnish such person with the particulars required by the form of application set forth in the Second Annexure hereto; provided that the Registrar may in his discretion accept, in lieu of such particulars, the signature of the applicant if accompanied by his thumb impressions, or such thumb impressions only. The applicant shall further produce to the person appointed as aforesaid

(1) any permit to enter and reside in the Transvaal issued to him under the provisions of the Indemnity and Peace Preservation Ordinance of 1902, or any amendment thereof;

(2) any certificate of registration or receipt for payment of the fee prescribed for registration under the provisions of Law No. 3 of 1885 or any amendment thereof;

(3) any other document in his possession which he may desire to produce in support of his application for registration:

(4) any documentary evidence he may possess showing that he is the father or guardian of any minor Asiatic resident in South Africa whose name he desires or is required to have noted on his certificate of registration, and shall furnish the full name of such minor, his age, and birthplace, the date on which he entered the Transvaal if born elsewhere, and his relationship to the guardian.

(b) Every Asiatic who claims to be entitled to registration shall, if he was resident outside the Transvaal on the twenty-first day of September, 1908, make written request from some place outside the Transvaal, but in South Africa, to the Registrar for a form of application for registration, and the Registrar shall thereupon transmit such form to the claimant at the address furnished by him in his request, and instruct him to complete the form and return it as soon as may be to the Registrar, together with a full statement of his claim to registration, and any such documents in his possession as are described in paragraphs (1), (2), (3), and (4) of sub-section *(a)* of this regulation.

(c) Every unregistered minor Asiatic who was residing in the Transvaal on the twenty first day of September, 1908, or who was born in any part of South Africa which was at the date of his birth within the boundaries of the Transvaal may claim that he is entitled to registration if within one month after he attains the age of sixteen years he complies with the provisions of sub-section *(a)* or sub-section *(b)* of this regulation, as the case may be; provided that, if he be absent from the Transvaal on attaining the age of sixteen years, he may subsequently from some place in South Africa, but outside the Transvaal, make application for registration in accordance with the provisions of the said sub-section *(b)*.

5. A certificate of registration which may be issued under the Act shall be in the form set forth in the Fifth Annexure hereto.

6. The Registrar may retain, until an application for registration has been disposed of, any documents produced by the applicant for the purposes thereof, and if any such document will, in his opinion, furnish evidence as to the commission by the applicant or any other person of any crime or offence he shall retain such document unless authorised by the Attorney-General to hand it over to any person or until he has produced it under subpœna or other order of a court of law.

7. Every person appointed as aforesaid to receive applications for registration shall, as soon as possible after the form of application in respect of any applicant is completed, issue to the applicant a written acknowledgment under his hand of the receipt of the application and of the documents produced in support thereof. Such acknowledgment shall be in duplicate, and in the form set forth in the Third Annexure hereto, and the duplicate thereof shall forthwith be transmitted to the Registrar by the person so appointed, together with the form of application and any documents produced in support thereof.

8. If, under sub-section (1) of section *six* of the Act, the Registrar refuses to register any Asiatic applying for registration he shall send to the applicant a notice of refusal in accordance with the said sub-section, and such notice shall be in the form set forth in the Fourth Annexure hereto.

9. Every Asiatic required by a European police officer or by any European person duly authorised thereto by the Colonial Secretary to produce the certificate of registration of which he is the lawful holder, shall, in addition to producing such certificate, supply, on the demand of such police officer or other person aforesaid, the following particulars.

(1) His name in full;

(2) his present residence;

and shall furnish to and in the presence of such police officer or other person aforesaid,

(a) if he produces a certificate of registration, a specimen of his signature and the impressions of his thumbs; or

(b) if he fails to produce a certificate of registration, a specimen of his signature, and the impressions of his thumbs and fingers.

10. Any Asiatic applying under the Act for the renewal of a certificate of registration which has been lost or destroyed shall supply to the Registrar the following particulars:—

(1) The number of such registration certificate;

(2) his full name;

(3) his present residence:

and shall furnish to and in the presence of the Registrar, or such other person as the Registrar may for the purpose appoint,

(4) the same means of identification as were employed when he made application for registration:

(5) a sworn statement that he was the lawful holder of a certificate of registration which has been lost or destroyed, and that he has not, under section *five* or *six* of the Immigrants Restriction Act, 1907, been removed from the Transvaal;

provided that such applicant shall not be entitled to receive a renewal of a lost or destroyed certificate unless he impress or write (as the case may be) on the new certificate the same means of identification as he impressed or wrote upon the lost or destroyed certificate.

11. Every Asiatic applying for any trading license issued under the Revenue Licenses Ordinance, 1905, or any amendment thereof, or under any bye-law in force in a municipality

shall, in addition to producing to the person appointed to issue such license, the certificate of registration of which he is the lawful holder, furnish to and in the presence of such person such means of identification as the Colonial Secretary may have prescribed in respect of such Asiatic under the provisions of sub-section (1), section *fourteen* of the Act.

12. The permit to enter and remain in the Colony for a limited period mentioned in section *sixteen* of the Act shall be in the form set forth in the Sixth Annexure hereto.

13. Any person who shall fail to comply with any provision of these regulations shall be liable on conviction to a fine not exceeding one hundred pounds, or, in default of payment, to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months.

The Annexures.

The first Annexure is a copy of the Register of Asiatics which requires the following particulars:—Registration Certificate number, Name, Race, Caste or Sect, Particulars of Family residing in the Transvaal, Name of Wife or Wives, and the Sons or Male Wards under 16 years.

The second Annexure is a copy of the application Form. This requires the Name in full, Race, Caste or Sect, Age, Height, Residence, Occupation, Physical description, Place of birth, Date of first arrival in the Transvaal, Date of last return to the Transvaal, where resident on 31st May, 1902, Father's name, Wife's name and place of residence; and the applicant is asked to state whether he has ever been removed from the Transvaal under section *five* or *six* of the Immigrants Restriction Act, 1907. The names, ages, residence and relationship of Sons and Male Wards under the age of 16 years is also required. Besides the signature, provision is made for ten finger impressions and simultaneous impressions of the four fingers of both hands.

The third Annexure is a copy of the Acknowledgment of receipt of Application.

The fourth Annexure is a copy of the Notice of Refusal of Application.

The fifth Annexure is a copy of the Registration Certificate which requires: Name in full, Race, Age, Height, Description, Name of Wife and her residence, the Holder's signature, and his Right Thumb Impression. The names of the Sons and Male Wards under the age of 16 years, with their ages, places of residence and relationship is also required.

The sixth Annexure is a copy of the Temporary Permit granted by the Governor-in-Council and requires the following particulars:—Race, Caste or Sect, Place of Birth, Age, Height, Residence, Town or place in Transvaal to which proceeding, and Physical description. In this case the signature only is required.

Notes on the Transvaal Struggle

(BY OUR OWN CORRESPONDENT)

"No Catch"

The Colonial Secretary has thrown a sop to the traders. He has advised the licensing officers that they are to issue licences to Asiatics on production of their registration certificates and the holders signing their names in formed Roman characters, and that from other applicants they are to demand thumb impressions. This is a fairly liberal regulation and would be acceptable under certain alterations. But at present it is totally useless. The fight is not and has never been over thumb impressions merely. Until the outstanding questions are honourably solved, Indians will continue to reject the benefits of the new Act.

Caught in the Net

Messrs. Dajee Bhagwan and Dhana Rana, fishermen, of Bronkhorst Spruit, were found fishing with a net, without a licence, last week, were arrested, and charged before the local Court. They were fined £3 each or one month's imprisonment with hard labour. They refused to pay the fine, and they have been removed to the Pretoria Gaol.

Johannesburg Licensing Cases

On Friday, the 25th ulto., Messrs. Moonoosamy Moodley and N. Packery Padiachy, and, on Saturday, the 26th ulto., Mr. K. Pandapani, were sentenced, at Johannesburg, to one week's imprisonment with hard labour. Mr. P. S. Naidoo appeared before the Court on Monday, for hawking without a licence. Mr. Polak, who defended, pointed out that even under the new regulations of the Validation Act his client would not even apply for a licence, in view of the fact that he was not fighting on the point of a thumb impression or a signature. He was not prepared to produce a certificate, which had no value to him, whilst the passive resistance struggle was proceeding. Moreover, the accused had burnt his registration certificate, and, in any event, could not obtain the licence. He went to gaol for one week.

Mr. De Wet at Middelburg

Mr. N. J. De Wet, M.L.A., of Middelburg, addressed his constituents last week at Middelburg, and, in the course of his speech, he is reported to have made the following remarks:

In passing the Asiatic Amendment Act the Government had the country at their back. At present it appeared to be like a case of hide and seek. Indians were put in gaol, on coming out were sent over the border, returned again, and were again incarcerated. He did not think the Government would be the first to tire of the game.

British Indians are prepared to differ from the learned advocate.

A Plea for the Indians

[The following letter appears in the *Star* of the 24th ulto.:—

Sir,—I was grievously disappointed to read in last night's issue of *The Star* that the latest efforts to arrive at an amicable settlement of the Asiatic problem had proved abortive. Before the matter reaches a more acute stage, I would venture to suggest a pause for the reconsideration of the position of the Indians in the Transvaal. It is not so many years ago since the British population of Johannesburg insisted on the Imperial Government's protection being accorded to British Indians, and as an instance, I find that in March, 1897, five British Indians were refused admission by the Republican authorities at Komati Poort, and Lord Rosmead at once made representations, which resulted in the Indians being permitted to proceed to Johannesburg within 24 hours. Thus it was then. Would the position have changed if there had not been a change of the flag? During the war the Indians showed their gratitude for what had been done. There were offers of Indian regiments to help the Imperial forces, and when it was decided that no coloured troops should take part, Indians, including those who were in South Africa, offered to form bearer and other corps. Their offer was accepted. I happened to be through the Natal campaign, and I cannot help thinking that my countrymen have forgotten what these Indians did. I saw Indians in charge of the mule water train lead their mules up Spion Kop, bringing water to the famished regulars and irregulars. They were exposed to a galling fire, and as one fell another silently moved to the vacant place. I saw the work the bearer corps did in several actions in bringing the wounded to a place where they could be attended to. I saw this man Gandhi sitting by the roadside one morning after a strenuous night's work with the little band of Indians he led. The Indians suffered great privations for our sakes and for the credit of the brotherhood which the Empire gives, and a brave man, Buller, testified to their noble endurance. To-day the Indians in the Transvaal, who are a thousand less than they were four years ago, according to the census, ask to have a law enacted providing that a maximum of six of their educated countrymen should be allowed to enter the country within a twelve-month. They want doctors of their own kind. They want barristers, who will understand them, and who will protect their interests. Such professional men cannot enter into competition with the Europeans, as their practice will be limited to Indians. Is it not possible for a compromise to be arranged, allowing the Indians the right to import a certain number of professional

men right away and empowering the Colonial Secretary to deal with such applications in future, and by this means elimate what might appear to leave the door open to a regular influx of half a dozen every year. The Colonial Secretary could satisfy himself as to the antecedents of the applicants, and assure himself that they are not agitators. In any case, I hold that the British Indians have a claim on the old British population of the Transvaal, and it is up to us to try and find a way out of the difficulty.—I am, etc.,

N. B. WILLIAMS.

September 23.

Picketing Again

From last Monday, the Johannesburg Municipal Licensing Office has been closely invested by pickets, appointed specially to warn intending applicants for licences against making such application, in view of the need to renew licences for the last quarter of the year. From Thursday, the 1st instant, the opening day for registration under the new Act, the Von Brandis Square Office in Johannesburg has also been picketed. Mr. Thambi Naidoo is again chief picket, and his second in command is Mr. N. A. Cama, who is specially charged with the supervision of the Von Brandis Square pickets. I hope, next week, to give you the complete list of pickets.

Torture by Starvation

Mr. Vassan Ranchhod was sent to gaol at Germiston for three days with hard labour for trading without a licence. His food there was mealie pap for breakfast, mealies mixed or cooked with fat for dinner, and mealie-pap for supper. During those three days, he had only one meal of mealie-pap, and he left the gaol practically starving. The mealie-pap was distasteful, and, for religious reasons, he could not eat the mealies cooked with fat. He did not receive the bean diet prescribed by the gaol regulations on alternative days.

Krugersdorp Licensing Cases

During the last few days at Krugersdorp, two Madrassis and two Hindus have been sent to gaol with hard labour for hawking without a licence.

A Shocking Case

On Wednesday morning, Mr. Javerbhai Randeree was released from gaol, after serving a month's imprisonment for refusing to leave the Colony as ordered by the Magistrate under the old Act. As he stepped out of the gaol-gates, he was accosted by Superintendent Vernon, who demanded his registration certificate under the old Act. Upon being informed that Mr. Javerbhai had no such document, Superintendent Vernon immediately arrested him, and he was brought before Mr. Schuurman and formally remanded until Thursday. He will doubtless be ordered to leave the Colony, and, if he fails to do so, he is liable to six months' imprisonment with hard labour. Naturally, it is somewhat difficult for the Indian community to realise that the old Act is a dead letter notwithstanding its retention on the Statute Book.

Pretoria Licensing Cases

On Tuesday last, Mr. Chunilal Sheth was charged for hawking without a licence. As Mr. Sheth is not a hawker, and was wrongly charged, the case was withdrawn. Mr. Essa Ali and four others were charged for trading as grocers without licences, and their case was remanded until next Tuesday. Four Madrassi gentlemen were warned to appear before the Court on Wednesday for hawking without a licence. I understand that Mr. Vally Mahomed Bagas has filed notice of appeal against the conviction under which he suffered imprisonment recently for trading as a grocer without a licence. It will be recollected that Mr. Gandhi excepted to the summons against Mr. Vally Mahomed and those who were charged at the same time.

India and South Africa

The Calcutta Correspondent of the *Morning Leader*, writing under date the 31st August, says:

Apart from the deleterious influences of the South African war upon British military prestige, the history of the treatment of British Indians by the South African colonies has fanned the discontent with the British connection. When the war broke out Lord Lansdowne expressed the utmost horror at the disabilities imposed on British Indians under the Kruger *régime*, and gave an undertaking that when the British became masters of the country they would change all that. They did so—for the worse. The Kruger tyranny, so far as the Indians were concerned, was nothing compared to the tyranny of Lord Milner. The increased hardships inflicted upon the Transvaal Indians under British rule have come home to people in this country with especial force during the last two or three years, and have swollen the resentment which the partition and other high-handed measures have aroused. The tendency is to feel that the privilege of being a British subject is no great privilege after all. It does not secure to its possessor even the probability of decent treatment in a British colony. Canada has latterly run South Africa very hard as a country in which the British citizenship of the Indian is laughed at, but the Indian feels it more in the case of South Africa, because we promised to enfranchise the Indians in the Transvaal, and have instead made things harder for them than they were before. Thus the influence of South Africa upon the situation in India has been highly detrimental.

The Asiatic Act a Dead Letter?

Peculiar Court Proceedings.

On the 19th ulto., Essopji Daijee or Bhaijee was ordered to leave the Colony within seven days, for failing to produce a registration certificate under Act 2 of 1907 on demand by Superintendent Vernon. He has a Peace Preservation Ordinance Permit and a Milner Registration Certificate. On the 21st ulto., the new Act came into force.

On Monday last, the 28th ulto., he was re-arrested under Act 2 of 1907, for failing to leave the Colony. Mr. Polak appeared for the defence, and, at the outset, raised exception to the indictment, on the ground that the Accused ought never to have been charged under the old Asiatic Act, in view of the fact that the new Act was in force for the last week, and that the Accused had the right, under Section 4 Sub-Section 1, to make application under that Act, during the month of October, at Von Brandis Square, in accordance with the terms of the gazetted notice.

Mr. Cramer, who prosecuted, urged that the Accused had already been ordered to leave the Colony under the Asiatic Act, and that definite instructions had been received that morning from Pretoria that the Accused was to be proceeded against. The Magistrate, Mr. D. J. Schuurman remanded the case till Tuesday for consideration of the objection raised by Mr. Polak.

On Tuesday afternoon, when the case came on for hearing, the Magistrate informed Mr. Polak that he thought that the contention was not good, and that, having been ordered to leave the Colony, the Accused was not entitled to registration. Mr. Polak argued that the new Act made no exceptions of the nature indicated by the Bench. The Section read as follows:—"Every unregistered adult Asiatic resident in this Colony at the commencement of this Act shall before such date or dates and at such place or places and to such person or persons as the Colonial Secretary may by notice in the *Gazette* prescribe for particular areas of this Colony, make application for registration and the registrar shall, on being satisfied that such Asiatic is entitled to registration, issue to him a certificate of registration." "*Every* unregistered Asiatic was contemplated by this Section, not *certain* unregistered Asiatics only, and he submitted that his client should not be punished for failing to obey an order made under the old Act two days before the new Act came into force, giving his client the right of making application. The Magistrate, however overruled the exception. The Accused pleaded not guilty.

Superintendent Vernon, who gave evidence for the Crown, stated that he had received instructions from Pretoria

the day before to proceed against the Accused. He himself was aware that the new Act was in force as from the 21st September.

Mr. Polak did not call any evidence, but asked for the discharge of his client on the ground that he had the right to be in the Colony at the present time and to make application, especially in view of the fact that he possessed a Peace Preservation Ordinance Permit and a Milner Registration Certificate.

The Magistrate sentenced Accused to one month's imprisonment with hard labour.

The same afternoon, Abdul Ajij was charged under the Asiatic Act No. 2 of 1907 with failing to produce a registration certificate under that Act on demand. Mr. Polak, who defended, again excepted to the indictment, urging that no proceedings had previously been taken against his client, who came within the provisions of the new Act and was entitled to apply for registration. If his client was ordered to leave the Colony, he was precluded from making application within the Colony, as he to-day had the right to do.

Mr. Cramer, who prosecuted, urged that the Accused had already been refused registration, and that he (the Prosecutor) was informed that there was no intention to issue a registration certificate to him, even if he applied under the new Act.

Mr. Polak pointed out that that had nothing whatever to do with the case. Under the voluntary registration or the Asiatic Act, there was no right of appeal from the decision of the Registrar. That decision was final and arbitrary. As a matter of fact, on a dozen occasions, the Registrar had, after refusing a man registration, eventually granted a certificate. Fortunately, the new Act provided for an appeal from the decision of the Registrar to a Magistrate specially appointed to hear such cases and from the Magistrate to the Supreme Court. It would then be possible to deal with the Accused, if then he failed to produce a registration certificate, and he could be deported, as he could be if he failed to avail himself of his right to appeal within the specified time; but to take proceedings now was monstrous. The Magistrate overruled the exception.

Superintendent Vernon gave evidence as to arrest, and stated that he had received instructions to warn the Accused to leave the Colony on the 12th September. He was aware that the new Act came into force on the 21st instant, but did not ask for further instructions. That was not his business.

Mr. J. Cody testified to the Accused's having been refused a registration certificate, although he applied for voluntary registration in March.

In cross examination, he denied that on several occasions men who had been refused registration had afterwards been granted certificates. It was quite possible that if the Accused made application under the new Act and produced further evidence he might be granted a registration certificate.

Mr. Polak did not call any evidence, but, addressing the Court, urged that his client should be discharged in view of the fact that he was entitled to make application under the new Act, if he wished to do so, and that, on the evidence of the Crown, there was no intention whatever to prevent his receiving a registration certificate under the new Act, provided he complied with the provisions of the Law. The Accused was ordered to leave the Colony within seven days.

The Unrest of Asia

The Western peoples will soon be compelled to revise their ideas of the Eastern world. For centuries past they have thought of Asia as a continent whose inhabitants are lost in apathetic quietude. Now, however, one rarely sees a telegram from any country in Asia which does not record disturbance, sometimes of the most dangerous kind. The rise of Japan, which within the last century was supposed to be voluntarily isolated from mankind, has shattered the old conception of Asia, and restarted that idea of the "yellow peril" which was thought to be extinguished with the extinction of the Tartar ascendency in Russia. There is supposed to be a revolution pending in "far Cathay," which Pushkin once described as lying "in dotage buried." Reuter records every day some new symptom of the unrest which is prevailing in India, affecting not her soldiery, as in the Mutiny, but her whole population in their uncountable myriads. In Indo China the French officials are haunted by the possibility of a vast popular insurrection. In Afghanistan the warlike clans are evidently pondering on the possibility of a new descent into the Southern Peninsula, and may yet compel their nominal Sovereign either to let them loose, or to take their lead in a war to which the discontented in India are said, on good evidence, to be perpetually inciting him. One motive, at least, for the completion of the Russian railways to the East is believed to be a vague apprehension that the population of the Khanates are throbbing with hope that they may rid themselves of the weight of the heavy Russian hand. In Persia the people have caught the Western idea of superseding despotism by an elected Legislature, and may even split up their ancient Empire into jarring principalities; while in Turkey the martial caste, which for so many centuries has threatened Eastern Europe, and plundered Western Asia, is protesting that it wants to be civilised and free of a tyranny at once military and sacerdotal. No one even expects tranquility in any corner of Asia, and statesmen are surrendering the idea that Europe can either partition Asiatic countries, or warn the people that they are expected to be quiescent. They are even holding conferences to devise combined plans for preventing the weapons of the West from being imported into States which may intend to use them against the West, perhaps even to extirpate the white man.

. . . . . .

. . . There is unrest, and the really interesting speculation concerns, not the fact which is patent, but its hidden, or at all events still obscure, causes. What has thrown so many and such quiescent peoples into an inexplicable fever of agitation? Why, for instance, are the Chinese, who are independent, and the Persians, who are the vainest of mankind, and the Ottomans, who are a dominant race, and must lose their dominance in any great change, all persuading themselves that they need and will have radical reforms? It is as inexplicable as the sudden movement against polygamy which is said to be affecting the entire female world of Islam. Is it really the fact that the strength developed by reformed Japan has lifted the depression of centuries from all Asiatics, and excited them to an imitation which must, of course, finally break up the ancient quietude? We cannot answer the question, but we can testify that one of the ablest of Anglo-Indian officials was startled and bewildered by finding that in remote villages north of Kashmir, and in the huge valley of the Brahmaputra, every Japanese victory was welcomed by an illumination. The fact is often questioned, but there undoubtedly is a comity in Asia which is at least as operative as the comity of Europe. Or is it possible that an emotion akin to the one which produced the Crusades, and, though not so directly connected with any religious impulse, still fatal to quiescence, is sweeping through Asia from Nagasaki to the Bosphorus, stirring up races which for ages have slept the sleep of content, but are now determined to advance upon some path, mental or physical, which they think open? The thing occurred when the barbarians rose on Rome, and again when science in its second revival told men that the sun, in spite of the evidence of their eyes, did not rise and set. Doubt came then into the world, and all the world was shaken. What the result will be we know as little as our readers; but of this we feel assured, that the relation of the continents will be permanently altered, or, it may be more exact to write, the widespread effort to alter that relation will call upon the white men for new exertions, and, above all, for new and more careful meditation. That we of Europe are the superiors we all believe firmly; but we assume too readily that this superiority is acknowledged, and are at once too confused and too presumptuous as to its ultimate reasons. Reflect that Bengalis have taken to Anarchism, and that the Chinese are boycotting Jap-

anese for insolence, and doubt for a moment whether we thoroughly understand the brown races, and whether everything was settled when we invented wireless telegraphy.—*The Spectator*]

The Proposed Asiatic Conference.

[Mr. H. S. L. Polak writes to the *Rand Daily Mail* as follows:—

Sir,—Your article to-day entitled "An Asiatic Conference" is very much to the point. Such a Conference has been advocated for a long time by British Indians in South Africa, but, in order that it may be fully representative, there should be delegates from India, including prominent Indians. A Conference of this kind would be useful not only for the ventilation of Colonial views on the subject, but also of Indian views, which are not necessarily in all respects those of the Imperial Government, which must necessarily regard the matter from two points of view at once.

You perhaps are not quite fair to those gentlemen—Anglo-Indians—who have advocated our cause in London through the medium of the South Africa British Indian Committee. You have apparently forgotten for the moment that the most prominent of them, Lord Ampthill, in addition to his experience as Governor of an Indian Province and Acting Viceroy, has the very valuable experience of having been Governor of a self-governing Colony. He will, therefore, be in a specially privileged position to understand the question thoroughly. And, after all, it is no longer a question, so far as South Africa is concerned, of Indian immigration, except in so far as the Indentured system, which is condemned by the whole Indian community, may be stopped; but it is essentially a question of the right and equable treatment of those Asiatics who are already within our territories. I need do no more than remind you, for the moment, of the recent dictum of Lord Crewe on this subject. How widely different is the principle laid down in that enlightened statement from the practice of the Transvaal Government. Johannesburg, 25/9/08.]

[SUPPORTING LORD AMPTHILL.—London, Sept. 25.—Mr. R. Cavendish Bentinck, in a letter to the *Westminster Gazette*, says that Lord Ampthill will be liberally supported if he will test the legality of the Transvaal Indian convictions in the highest tribunals.

The writer adds that it is intolerable that the Indians should be insulted and imprisoned in the Transvaal and elsewhere. He hopes that the Houses of Lords and Commons will instantly repeal those Transvaal Acts which over-ride the Magna Charta.—Reuter.]

The Right of Asiatic Exclusion

The *Natal Mercury*, in the course of a leading article, remarks:—

The Asiatic trouble in the Transvaal has had, among other results, the important effect of eliciting from the Imperial Government a fresh affirmation of the right of a self-governing British Colony to exclude Asiatic immigrants. It is suggested—perhaps, with good cause—that the Transvaal Indians, and their Natal compatriots, presuming upon their success in forcing the Transvaal Government to compromise by making concessions in January last, have been aiming to secure conditions which would open the door to unrestricted Indian immigration. Such a condition of things is resolutely opposed by all European sections and parties in the Transvaal, and the Imperial Government upholds their right to adopt this attitude. In an official communication to the Press, referring to the sanctioning of the Transvaal's new Asiatic law, the Imperial Ministers state that they do not suggest an alteration of the principle of exclusion, which they regard as already determined. It is upon the basis of this accepted principle that we must seek for a mitigation of the evils with which Natal is threatened. If we have allowed too many Asiatics to enter the Colony, that is our own affair. We can prevent the evil from growing to more menacing dimensions, and can still give the European a chance in the Colony by putting an end to Indian indentured immigration, and enforcing a rigid law of Asiatic exclusion. By legitimate means we can, perhaps, stimulate the tendency to repatriation amongst the Asiatic community already here; but we must respect the principles of British justice in regard to Asiatics who have acquired legal and natural rights in our midst.

Indentured Indians

The Protector's Reply

In reply to our letter enclosing the leaderette "Indentured Indians," published in our last issue, the Protector of Indian Immigrants writes on the 26th ulto:—

"With reference to yours of the 21st instant, I beg to inform you that having occasion to visit the Rand Laagte Collieries on the 24th instant, I made full enquiries as regards the rice issued to the Indians and had samples shown to me taken from the rice in stock and from what was supplied to the Indians. In each case the Indians informed me that the rice was good."

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Thursday.

Mr. Moosa Mia, brother of Mr. Essop Mia (ex-chairman of the British Indian Association) with seventy-nine other Indians arrived at Delagoa Bay by *S.S. Gouverneur*. They, on entering Komati Poort refused to give thumb impressions and have therefore been arrested and taken to Barberton. Mr. Polak has proceeded to Barberton for their defence. Many telegrams of congratulation have been sent to Mr. Moosa Mia and his companions.

Barberton, Friday.

Fifty-eight Indians were charged here to-day with being prohibited immigrants on account of not having applied for registration from outside the Colony, under the new act. Mr. Moosa Mia was among the number. Mr. Polak defended and all pleaded not guilty. Fifty-six held permits. They were sentenced to two months without hard labour or a fine of £25 each, additional to deportation order. All chose gaol.

THE "MERCURY" INTERVIEWS MR. GANDHI. Our contemporary devotes a column and a half to an interview with the Indian leader. The position in the Transvaal is clearly set forth, and the Natal Licensing Bills recently passed came in for severe and well-merited criticism. Mr. Gandhi reiterates the view, which he expressed recently at a meeting of the Closer Union Society in Johannesburg, that a United South Africa meant for British Indians greater restriction of their liberty, unless a united South Africa meant unification not only of the white races, but of all British subjects, whether coloured or white, who had chosen South Africa as their permanent home.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

A Delphic Oracle 461
Pleasing 461
Is it Slavery?... 461
Stupidity! 462

OTHER ARTICLES:—

The Natal Indenture System ... 462
The Indian Immigration Act ... 462
The Natal Indenture System ... 462
Colour and Cultivation 464
Indian Unrest 465
A Holiday Letter 465
The Tax on Women... 466
Should Indians be Starved into Submission? 466
Shocking Allegations 468
Whose Honour is at Stake? ... 469
Regulations under the Asiatic Act ... 470
Notes on the Transvaal Struggle ... 471
The Asiatic Act a Dead Letter ... 472
The Unrest of Asia 473
The Proposed Asiatic Conference ... 474
The Right of Asiatic Exclusion ... 474
Indentured Indians 474
Latest Telegrams from the Transvaal 474

CORRESPONDENCE:—

The £3 Tax 468
The Transvaal Struggle 468

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૩૭ ઓકટોબર ૧૯૦૮. અંક ૪૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી તા. ૩૭ ઓકટોબરથી, તા. ૯ ઓકટોબર સુધી, સં. સ. ૧૯૦૮.

હીંદુ-આશો સુદ ૮ થી આશોસુદ ૧૫સુધી. સંવત ૧૯૬૪

મુસલમાન-તા. ૧૭ રમજાનથી ૧૨ મી રમજાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજર.

વાર.	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	સૂર્ય ઉદય	પારસી રોજ.	સુર્યોદય સ.	મી.	સુર્ય અસ્ત. સ.	મી.
શની.	૩	૮	૬	૨૧	૫	૩૫	૫	૫૭
રવી..	૪	૯	૭	૨૨	૫	૩૪	૫	૫૭
સોમ.	૫	૧૦	૮	૨૩	૫	૩૨	૫	૫૮
મોમ	૧	૧૧	૯	૨૪	૫	૩૧	૫	૫૯
બુધ..	૭	૧૨	૧૦	૨૫	૫	૩૦	૫	૫૯
ગુરૂ	૮	૧૩	૧૧	૨૧	૫	૨૯	૬	૦
શુક્ર	૯	૧૫	૧૨	૨૭	૫	૨૮	૬	૦

અનુક્રમણિકા

નાતાલના ગીરમીટીયા ૬૫૩
ખરી કેળવણી ૬૫૪
અમારૂ કામ ... ... ,,
લેહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૬૫૫
ટ્રાંસવાલ વિષે બ્રિટાયતમાં ચરચા ... ૬૫૬
'મરહબુરી' છાપાના પ્રતિનિધિની મી. ચાંપી સાથે મુલાકાત ૬૫૭
'ફ્રેરેંડ'ની હિમાયત ૬૫૮
સુધારાના ભવાડા ૬૫૯
ચાલુ વરતમાન ૬૬૦
ઉલ્કા તારા ... ... ,,
ડરબનમાં ટ્રાંસવાલ વિષે હિલચાલ ... ૬૬૧
મોરીસમાં ગીરમીટીયા ઉપર હુકમ ... ૬૬૨
ટ્રાંસવાલના નવા કાયદા મુજબના ધારા ૬૬૩
નાતાલના હીરા જેલમાં બચા તે વિષે કલીકાદ૬૬૪
ડરબના વાર સમાચાર ... ... ,,
મી. સુબ્રામનીયા આયર ઉપર રાજ્યદરોહનો આરોપ ૬૬૫
બરચા પત્રો અને પરચુરણ ચરચા ... ૬૬૬
નાદારી કારટની નોટીસો વિગેરે ... ૬૬૭
હીંદુસ્તાનના બબરો ... ... ,,
રોકડા બજાર ભાવ ૬૬૮

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર ટીનહાકિમાં જનારી બેરા તથા કલકતાની ટપાલ તા. ૫ સોમવારના ૯ ૩૦ ના રવાના થશે.

સ્ટીમર ગવરનરમાં મુંબઇની ટપાલ મંગળવારે બપોરના ૩ વાગે બંધ થશે.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૩૭ ઓકટોબર ૧૯૦૮.

નાતાલના ગીરમીટીઆ

૧૮-૩૨

ડરબનનો એડવરટાઇઝર છાપો તે હીંદી કોમનો [illegible] છે પણ ગીરમીટીઆ હીંદીનુ દુઃખ તેના અધીપતીથી સહન થઇ શકતું નથી. તેણે બહુ લંબાણમાં ટીકા કરી છે તેમાં બતાવી આપ્યુ છે કે ગીરમીટમાં જે સ્થીતિ હીંદીઓ ભોગવે છે તેમાં અને ગુલામગીરીમાં બહુ તફાવત નથી ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ નામનું મંડળ એ ગીરમીટીઆઓનો કારભાર ચલાવે છે. આ મંડળના મેંબરની ચુટણી ગીરમીટ માં રાખનારા ગોરાઓ કરે છે તેઓના હાથમા ગીરમીટીઆને લગતા બધટરની લીસણ્ક રહેલી છે. બાકટરોની ઉપર ગીરમીટીઆઓના સુખનો ઘણોજ આધાર છે. કારે તે ડાકટરોના રેજીનો આધાર ગીરમીટીઆના ધણીની ઉપર રહે છે તો સાધારણ રીતે ડાકટરો પોતાના સ્વતંત્ર વીચાર આપી શકતા નથી. દાખલા તરીકે અમુક હીંદી કામ કરવાને નાલાયક છે એમ કેમ ડાકટર વીચાર બતાવે તો તેના કામનો લાભ તેની માંદગી દરમીઆન તેના શેઠને નહીં મળે એટલું નહી પણ તેનાદવા દારૂનો ખરચ પણ તેના શેઠની ઉપર પડશે. આમ જે ડાકટર પોતાની ફરજ બજાવે તેની ઉપર પેલા શેઠની બતરાજી થવાનો સંભવ છે. અને જ્યારે પોતાની ફરજ સાથે પોતાના સ્વાર્થનો સવાલ ઉભો થાય છે ત્યારે ઘણા માણસો ફરજ જતી કરે છે અને સ્વાર્થ સભાળે છે. તેથી ડરબનટાઇઝર જણાવે છે કે ડાકટરોને ગીરમીટીઆના શેઠોના અકુશથી બહાર રાખવા જોઇએ. હીંદીનો પ્રોટેકટર એટલે રખેવાળ જે કહેવાય છે તેની હાલત પણ ડાકટરોના જેવી કફોડી લગભગ રહે છે. પ્રોટેકટર તે ટ્રસ્ટ બોરડનો મેંબર છે. અને તેમાં ઘણા મેંબરો ગીરમીટીઆના શેઠ હોવાથી પ્રોટેકટરનો અવાજ તે ઘણી વખત અવાજ બરાબર થઇ રહે છે વળી એડવરટાઇઝર જણાવે છે કે ગીરમીટીઆ એ કામ ઉઠાડી જાય તો તેઓને જેલ ભોગવવી પડે છે સાધારણ નોકર બ્યારે નોકરી છોડે છે ત્યારે તેનો ધણી તેની ઉપર માત્ર દીવાની દાવો કરી શકશે ગીરમીટીઆને નથીએ તો માત્ર કેદખાનું છે. આવી સ્થિતિ તે ગુલામગીરીની કહે વાય એમ જણાવી એડવરટાઇઝરનો અધી પતી ઉલે નીના ગોરાઓને સલાહ આપે છે કે હીંદીને ગીરમીટથી બોલાવવાનું બંધ કરવુ અને ગીરમીટના ધારામાં ફેરફાર કરવા આ અવસર ગીરમીટીઆની સ્થિતી સુધારવાને સારૂ બહુ સરસ છે. પણ અમે માનીએ છીએ કે ગીરમીટીઆની સ્થિતી ખરી રીતે સુધરવી એ અસંભવીત વાત છે. ગીરમીટ બધ થવા એજ ખરે, ઉપાય છે. મેરીકીઆસન એક હીંદીનો ગીરમીટમાં થયેલો અનુભવ હીંદુસ્તાનના છાપામાં બહાર પડયો છે. તેનું તારણ અમે બીજી જગ્યાએ આપીએ છીએ. ને લખાણમાં કોક વધારે પડતું હોવાનો સંભવ છે. છતાં એટલું તો ચોકસ છે કે ગીરમીટની દશા એ મહા બુંડી છે. અને દુનીયાના કોઇપણ ભાગમાં ગીરમીટીઆ હીંદીની હાલત સારી જોવામાં આવતી નથી. દુનીયાનો ઇતિહાસ જોતાં માલુમ પડે છે કે અસલ ગોરની અવજ્ઞાએ અને દેશની બાકી સાધારણ રીતે ગુલામોને રાખવામાં આવતા અને ત્યારે અત્રેજી પ્રજાના બળથી કાયદેસર ગુલામગીરી બંધ થઇ તેજ વેળા બીજા રૂપમાં કાયદેસર ગુલામગીરી દાખલ થઇ. જ્યાં જ્યાં હાલ ગીરમીટમાં હીંદી અથવા બીજી કોમના માણસોને રાખવામાં આવે છે ત્યાં ત્યાં અથવા તેની આસપાસ અગાઉ ગુલામો રાખવામાં આવતા હતા. પૈસાદાર માણસોનો સ્વભાવ બીજા માણસોના ઉપર ગોરાવરીથી દાબ રાખવાનો હોય છે. એટલે આવા સ્વભાવથી નીપજતાં દુઃખો દુર રાખવાનો બહુજ એકજ છે કે કાયદો તેઓની સત્તાની હદ બાંધે એટલે કે ગીર મીટથી માણસોની મજુરીનો લાભ બીજાનો તે રહેતો કાયદો બંધ કરે તેથી નાતાલના હીંદીની આ વીષે મુખ્ય ફરજ તો એ છે કે મોટી હીલચાલ કરી સત્યા ગ્રહ પણ વાપરીને ગીરમીટનો રીવાજ બંધ કરવો.

ખરી કેળવણી

—— ૪-૪૨

કેટલીક વખત અમને કહેવામાં અને લખવામાં આવ્યું છે કે સત્યાગ્રહની લડત જે ટ્રાંસવાલમાં ચાલી રહી છે અને જેને અમે ઉતેજન આપીએ છીએ, જેને સારૂ અમે અમારો બેમ આપીએ છીએ તે બધી મહેનત ફોકટ છે. અમારા આવા સલાહકાર વળી કહે છે કે બેાબા જેટલા હીંદી દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસે છે તેને સારૂ આવો પ્રયાસ ઘટતો નથી. અને અંતે તો આ દેશ હીંદીએ છેાડવોજ પડશે. એટલે બધું મથુતર તે રેતીના પાયા ઉપર ચણવા જેવું ગણાશે.

આવા વિચારોથી કેટલાક અમારા વાંચનારાઓને શંકા પડે છે. એટલે તે વિષે થોડું વિચારશું.

ઉપરની દલીલ તદન બૂલ ભરેલી છે એમ અમે બેધડક થઇને કહી શકશું. આવી દલીલ કરનારા સત્યાગ્રહનો ગંભીર અરથ અને તેની ખુબી સમજતા નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી છેવટે હીંદીને નીકળવુંજ પડશે એ વિચાર છેક નિરાશા જનક છે. તેમ બનવાનો અમે સંભવ જોતા નથી. હીંદી કોમમાં થોડો પણ સત્યાગ્રહ હોય તોપણ આ દેશ છેાડવો પડે એમ માનવાનું કારણ નથી.

પણ કદાચ દેશ છેાડવો પડે તોપણ સત્યાગ્રહનો લાભતો બળીજ ગયો હશે. સત્યાગ્રહનો હેતુ એ છે કે માણસ માત્રની સેવા કરવી. હીંદી કોમની સેવા કરવાની અને ગોરાને તથા ક્રીનીકસમાં રહેતા હીંદીને પ્રથમ વાત ચક્ષ પડે છે તેનું કારણ દેખીતું છે. હીંદી તે તો હીંદની સેવા કરવીજ ઘટે. તે ન કરે અને માણસ માત્રની સેવા કરવાનો ડોળ ધાત્રી બેસે તે ડોળજ રહે—સેવા ન થાય. તેમ તે સેવા ન કહેવાય. ગોરાઓ જે જોડાયા છે તેઓ પ્રથમ પોતાનો ધંધો રોજગાર કરતા હતા. તેમને ગોરી કોમ ની સેવા કરવાપણું રહેતું નહોતું. સ્વાર્થી જીંદગી છોડી પરમાર્થી જીંદગી ભોગવવા તો તેમનો કરારજ હોવાથી તેમણે આ લડતમાં જોડાવાનો વિચાર કર્યો. આવી અમારી માન્યતા છે

પણ અમારૂ કામ કંઇ આપુ કહાડીને બેસી રહેવાનું નથી. ક્રીનીકસમાં વિચાર પુર્વક રહેનારાનો હેતુ પોતાને કેળવણી આપવાનો અને તે કેળવણીનો લાભ હીંદી પ્રજાને આપવાનો છે. આવા કારણથી છાપ.માં કામ કરનારામાંથી જેઓ શીખ વવાનું કામ કરી શકે એમ છે તેઓ પોતાને અમુક વખત ક્રીનીકસમાં ઉછ રતા બાળકોને કેળવણી આપવામાં ગાળે છે. આ પ્રમાણે બેાબરત કેટલાક માસ થયા થયો છે. આ શિક્ષણ આપવા સારૂ તેઓને પગાર મળતો નથી, તેઓ પગાર ની આશા રાખતા નથી.

ક્રીનીકસમાં હાલ એટલા થોડા છોકરા છે કે તેઓને સારૂ નિશાળનું બાંધકામ કરવાનું આંધવું નથી પડતું. શ્રી. કારડીકે પોતાનું મકાન તે કામ સારૂ સોંપ્યું છે.

કેળવણી ગુજરાતી ભાષા તથા ઇંગ્રેજી એમ બંને વાટે અપાય છે. મન તથા શરીર ખીલવવા તરફ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે. છોકરાઓની નીતિ જળવાય તે ઉપર ભાર દેવામાં આવે છે.

આવી કેળવણી અમે તે હીંદી બાળકને દઇ શકીએ એવો અમારો હેતુ છે. મુખ્યત્વે કરીને જેઓ ક્રીનીકસમાં રહી શકે તેવા તેજ કેળવણી આપવાનો વિચાર છે. કેમકે જ્યારે છોકરાઓનું વર્તન નિશાળમાં એક અને ઘરમાં બીજું હોય છે ત્યારે છોકરા ઓનું હિત જળવાતું નથી.

જેઓએ ઉપર પ્રમાણે નિશાળની વ્યવ સ્થા જાણી છે તેઓમાંથી કેટલાક પોતાના છોકરાને ક્રીનીકસ મોકલવા ની માગણી કરી રહ્યા છે. પણ રાખવાના મકાનની કે નિશાળના મકાનની સગવડ અમારી પાસે ન હોવાથી અમે તેઓની માગણી કબુલ કરી શકયા નથી.

આવાં મકાન બાંધવાની સગવડ અમારી આગળ નથી. તે મકાન બાંધવાને સારૂ પૈસાની ખેંચ છે. એટલે અમારા વાંચક વર્ગમાંથી જેઓ ઉપરના પ્રોગ્રામ પ્રમાણે નિશાળ સ્થાપવી જોઇએ એમ ધારતા હોય તેઓનો અમે મત માગીએ છીએ ને જો તે અમને પૈસાની મદદ કરશે તો અમે નિશાળ તથા રહેવાનું મકાન બાંધવા તૈયાર છીએ. તેમાં જે ખર્ચ થાય તેને સારૂ ટ્રસ્ટી નીમી શકાય છે ને મકાનના ખર્ચનો તમામ હિસાબ જાહેર પાડી શકાય છે. આ કામ મોટું છે એટલે અમે બહુ વિચાર પુર્વક અમારા વાંચક વર્ગની આગળ મુકીએ છીએ.

અમારૂં કામ

—— ૪-૪૨

આ છાપું કહાડવામાં જેઓ જોડાયા છે તેઓ ગોરા તેમજ હીંદીનો હેતુ એ છે કે માણસ માત્રની સેવા કરવી. હીંદી કોમની સેવા કરવાની અને ગોરાને તથા ક્રીનીકસમાં રહેતા હીંદીને પ્રથમ વાત ચક્ષ પડે છે તેનું કારણ દેખીતું છે. હીંદી તે તો હીંદની સેવા કરવીજ ઘટે. તે ન કરે અને માણસ માત્રની સેવા કરવાનો ડોળ ધાત્રી બેસે તે ડોળજ રહે—સેવા ન થાય. તેમ તે સેવા ન કહેવાય. ગોરાઓ જે જોડાયા છે તેઓ પ્રથમ પોતાનો ધંધો રોજગાર કરતા હતા. તેમને ગોરી કોમ ની સેવા કરવાપણું રહેતું નહોતું. સ્વાર્થી જીંદગી છોડી પરમાર્થી જીંદગી ભોગવવા તો તેમનો કરારજ હોવાથી તેમણે આ લડતમાં જોડાવાનો વિચાર કર્યો. આવી અમારી માન્યતા છે

પણ અમારૂ કામ કંઇ આપુ કહાડીને બેસી રહેવાનું નથી. ક્રીનીકસમાં વિચાર પુર્વક રહેનારાનો હેતુ પોતાને કેળવણી આપવાનો અને તે કેળવણીનો લાભ હીંદી પ્રજાને આપવાનો છે. આવા કારણથી છાપ.માં કામ કરનારામાંથી જેઓ શીખ વવાનું કામ કરી શકે એમ છે તેઓ પોતાને અમુક વખત ક્રીનીકસમાં ઉછ રતા બાળકોને કેળવણી આપવામાં ગાળે છે. આ પ્રમાણે બેાબરત કેટલાક માસ થયા થયો છે. આ શિક્ષણ આપવા સારૂ તેઓને પગાર મળતો નથી, તેઓ પગાર ની આશા રાખતા નથી.

ક્રીનીકસમાં હાલ એટલા થોડા છોકરા છે કે તેઓને સારૂ નિશાળનું બાંધકામ કરવાનું આંધવું નથી પડતું. શ્રી. કારડીકે પોતાનું મકાન તે કામ સારૂ સોંપ્યું છે.

કેળવણી ગુજરાતી ભાષા તથા ઇંગ્રેજી એમ બંને વાટે અપાય છે. મન તથા શરીર ખીલવવા તરફ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે. છોકરાઓની નીતિ જળવાય તે ઉપર ભાર દેવામાં આવે છે.

આવી કેળવણી અમે તે હીંદી બાળકને દઇ શકીએ એવો અમારો હેતુ છે. મુખ્યત્વે કરીને જેઓ ક્રીનીકસમાં રહી શકે તેવા તેજ કેળવણી આપવાનો વિચાર છે. કેમકે જ્યારે છોકરાઓનું વર્તન નિશાળમાં એક અને ઘરમાં બીજું હોય છે ત્યારે છોકરા ઓનું હિત જળવાતું નથી.

જેઓએ ઉપર પ્રમાણે નિશાળની વ્યવ સ્થા જાણી છે તેઓમાંથી કેટલાક પોતાના છોકરાને ક્રીનીકસ મોકલવા ની માગણી કરી રહ્યા છે. પણ રાખવાના મકાનની કે નિશાળના મકાનની સગવડ અમારી પાસે ન હોવાથી અમે તેઓની માગણી કબુલ કરી શકયા નથી.

આવાં મકાન બાંધવાની સગવડ અમારી આગળ નથી. તે મકાન બાંધવાને સારૂ પૈસાની ખેંચ છે. એટલે અમારા વાંચક વર્ગમાંથી જેઓ ઉપરના પ્રોગ્રામ પ્રમાણે નિશાળ સ્થાપવી જોઇએ એમ ધારતા હોય તેઓનો અમે મત માગીએ છીએ ને જો તે અમને પૈસાની મદદ કરશે તો અમે નિશાળ તથા રહેવાનું મકાન બાંધવા તૈયાર છીએ. તેમાં જે ખર્ચ થાય તેને સારૂ ટ્રસ્ટી નીમી શકાય છે ને મકાનના ખર્ચનો તમામ હિસાબ જાહેર પાડી શકાય છે. આ કામ મોટું છે એટલે અમે બહુ વિચાર પુર્વક અમારા વાંચક વર્ગની આગળ મુકીએ છીએ.

મુંબઇમાંગોમમે નેશનલ યુનીયનતરફથી તા.૨૨ ઓગસ્ટની સાંજે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદીવાસીની સ્થીતિનો વિચાર કરવા એક સભા યુનીયનના મકાનમાં ભરવામાં આવી હતી. અધ્યક્ષસ્થાને નાગપુરવાળા શ્રીયુત ખુબચંદજી બેગડી હતા. જાદા જાદા વકતાઓએ વિવેચન કર્યા બાદ દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓપર થતા જુલમ માટે અને મી. ગાંધીના ચીર જીવી મી. હરીલાલ ને સજા થવા માટે નીષેધ પ્રદર્શીત કરવા માં આવ્યો હતો. અને મી. ગાંધીના કુટુંબ પર દીલસોજીપત્ર લખવા માટે તંત્રી ઓને સત્તા આપવા માં આવી હતી.—બાં. વર્તમાન.

559

અખબારપત્ર

—:o:—

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

મી. ફરતમજીનો સદેશો

જેલીઓ તરફથી મી. ફરતમજી કહેવરાવે છે કે "ફોમ્પ્રોમીસ વિષે ઉતાવળ નહિ કરશોજી. સર્વની સહી લેશોજી" આ એમનાજ શબ્દો છે. જેલીઓની હિમત બતાવે છે અને હીંદીને પોતાની શું ફરજ છે તે બતાવે છે.

પકડ્યા પકડી

મી. યુસપજી ભાઇજી જેને ૧૬મી તારીખે કોલોની છોડવાનો હુકમ હતો તેની ઉપર કેસ ચાલ્યો. મી. પોલાકે યાંધો ઉઠાવ્યો કે નવા કાયદાની રૂએ અરજી કરવાનો તેને એક મહિનો છે. તે રદ કરીને માજીસ્ટ્રેટે એક મહિનાની જેલ આપી છે તેજ રીતે મી. અબ્દુલ અજીજને પકડવામાં આવેલ તેને પણ કોલોની છોડવાની ખુની કાયદા ની રૂએ નોટીસ મળી છે. મી. જવેરભાઇ રાંદેરી જે એક માસની જેલ બોગરી નીકળ્યા છે જેણે જુના કાયદા મજબ કોલોની છોડવાની ના પાડવાથી તેને જેલમાં થી બહાર નીકળતા કે તરતજ ફરી પકડ્યા છે. તેનો કેસ બાવતી કાલે ચાલશે કોલોની છોડવાનો તેનો ઇરાદો નથી. તેને સખત સજા અપાવાનો સંભવ છે. મી. જવેર ભાઇને ખુની કાયદા મુજબ પકડેલ છે આ પ્રમાણે ખુની કાયદો જાણી જુઇને ? ભુલથી વાપર્યા કરે છે એટલે તે રદ થવા ની દીલગીરી કરવા જેવું છે એમ જોઇ શકાય છે. દયામાં ચોમળાતા ગયેલ સર્પની માફક આ કાયદો જાણવો જોઇએ અને તેમ સમજી તેનો ડર રાખવાની જરૂર છે.

આમ ઘણા હીંદી જેલ જાય છે તો કેટલાક ડરનારા પણ છે. એ મુલતાની ઉપર કેસ ચાલેલા તેઓએ નવા કાયદાની રૂએ રહી આપી લાઇસેન્સ લેવાનો ઠરાવ કર્યો છે. તેથી માજીસ્ટ્રેટે તેઓને છોડી મુકયા છે. જ્યારે દક્ષિણ આફ્રિકાના મુખી હીંદીમાંના કેટલાક જેલમાં બીરાજે છે ત્યારે જેલના ડરથી સહી આપનારા હીંદીઓ પડયા છે એ આપણને શરમાવા જેવું છે. આ બાબત ઉપર મુલતાની આગેવાનોનું ધ્યાન ખેચ્યું છે.

વિલાયત કેમ્બરૂ

ખુની કાયદો ખુની રીતે હજુ અમલમાં આવે છે એ બાબત તાર વિલાયત મોકલ્યો છે. જે ફરીયાદ થઇ છે તે, અમને લાગે છે કે ખરેખર ધ્યાન આપવા જેવી છે. એક પુરુષ હીંદુ હોય તે ચરબીને અડવાને બદલે પોતાનું મોત પસંદ કરશે. આ દેશમાં આપણે જેને સભ્ય કરીએ છીએ તેને સાથે ભુખ્યા રાખવાની સજા નથી કરતા. જેલમાં એક ઓરો વેજીટેરીઅન હોય તેને માંસાહાર કરવાની ફરજ પાડીએ અને તે ન ખાય તો ભુખ્યો રહેવાની વાત કરીએ, અથવા એક યાહુદીને એમ કહીએ કે ચરબી ખાવી હોય તો ખા, બીજું કાંઇ નહીં મળશે તો ઘણો મોટો શોર થઇ રહેશે. અથવા જે સોડા વીસ્કી ન પીતા હોય તેને કહીએ કે પીવાને સોડા કે વીસ્કી મળશે અને જો તે ન પીવા હોય તો તરસ્યા રહેવું પડશે તો બસુસ મોટો શોર થઇ રહેશે. હીંદી ઓ અમે તે જેલમાં હોય ત્યાં તેને તેના ચોખા અને ઘી તો આપવાજ જોઇએ.

ધાસ્તી કે ઇન્સાફ

એક વરસ પહેલાંની અને આજની સરકારની પરીસ્થીતમાં હાથી ઘોડા જેટલો તફાવત પડી ગયો છે. એક વરસ પહેલાં એક તમાચાર પણ પાછી હડવા સરકાર માગતી ન હતી આજે પાછીજ હઠતી જાય છે આ કાંઇ ઇન્સાફના તોર ઉપર નથી, પણ એકસ ધારણીને લીધેજ છે. સત્યાગ્રહરૂપી તલવારની ધાર જેમ જેમ તેના હાડમાં પેસતી જાય છે તેમ તેમ તે નબળી પડતી જાય છે. હીંદી કોમ કાંઇ પણ રીતે બેસી જાય તેવા ઇરાદાથી તેને લાંચની લાલચ આપ્યા કરે છે. હવે લાઇસેન્સના અમલદારોની ઉપર હુકમ થયો છે કે જેઓ આગેવાન સહી કરી શકે તેઓની પાસેથી માત્ર સહીજ લઇને તેઓને લાઇસેન્સ આપવી. જેઓ સહી ન કરી શકે તેઓનોજ અંગુઠો લેવો. આ પ્રમાણે આગાડી કદી નહિ કરત. એ વાત સમજી ને હીંદીઓ હિમત રાખી લાલચમાં નહિ પડતાં કાયદો રદ કરાવવાને ખાતર કેળવણી વાળા હીંદીના ભલાની ખાતર અને મુખ્યત્વે કરી જેઓ જેલમાં છે તેઓને છોડાવવાની ખાતર કોઇપણ હીંદી સહી આપીને કે સહી વીના લાઇસેન્સ લેવા નહિ જાય એવી હું ઉમેદ રાખું છું.

શ્રી સૈયદ અલી

મી. સૈયદ અલીની બાબત જેલનો ઉપરી લખે છે કે મી સૈયદ અલીની રાત તદન બોટી છે જેલના અમલદારો માર મારવા વિષે તથા જુલમ કરવા વિષે ઇન્કાર કરે છે. આ ઉપરથી મી. સૈયદ અલીની બેરીસ્ટરીપદ તથા કાયદાને જાણનારા

ચેતવણી

ગવરનર સ્ટીમર હીંદી ઉતારૂઓને લઇ કરબન આવવાની છે એમ ખબર મળતાં અને તે ઉતારૂઓની પાસેથી સ્ટીમરની ઉપર મી. ચમની અરજી લેશે એવી ખબર મળતાં ટેલાગોઆએ ઉતારૂઓને ચેતવવાને સારૂ મી. ઇસ્માઇલ મામા, મી. ઇસ્માઇલ હકીમભાઇ, મી. હોરમસજી એદલજી, મી. નાનજી દુલભદાસ તથા મી. વૃજદાસ લાલચંદ ઉપર તુરત તાર ગયા કે તેઓ ઉતારૂઓને ચેતવણી આપે કે તેઓએ સરકારી જાળમાં ફસવું નહિ. કરબન ઉતરવું અને ત્યાંથી લડત લેવાને સારૂ ટ્રાંસવાલ જવું. એક દિવસનો બદલીમાં ફેર થયો તેથી કોઇ માણસને ખાસ મોકલવા નું નહિ બની શકયું. મી. કામા તથા મી. નમડી જવાને તયાર થઇ ચુકયા હતા.

પીકેટો

લાઇસેન્સીંગ ઓફીસની ઉપર પીકેટોએ ઘેરો ઘાલી દીધો છે મી. ચમી નાહડુ ફરીને ચીફ પીકેટ નીમાયા છે. બીજે નંબરે મી. નાદીરશા કામા છે જે વેન ગેન્ડીસ રકવેરની ઓફીસે તપાલ રાખે છે. બીજા પીકેટોના નામ હું આવને અઠવાડીએ આપવા ઉમેદ રાખું છું. જેનો આંખમાં શરમ હોય એવા કોઇ હીંદી લાઇસેન્સ લેવા જતા નથી. તેઓ જોર પુરકળ બતાવી રહ્યા છે અને તેઓનો આગ્રહ છે કે કરબનના આગેવાનો છુટા નથી થયા ત્યાં સુધી પોતે સુખે બેસશે નહિ અને સરકારને સુખે બેસવા દેશે નહિ.

જેલીનો ખોરાક

જેલના બેરાક બાબત હજુ ચિઠીઓ ચાલે છે. અને એસોસીએશન અને સરકાર વચ્ચે ઝપાઝપી ચાલ્યા કરે છે. એકને બદલે બે દુઃખ થઇ પડયાં છે. સવારના પુડુ આપે છે તેની લડત તો મી. કાછલીઆ હજ રહ્યા છે. હવે વળી જેલના ઉપરી એમ જણાવે છે કે જુદી જુદી જેલમાં ખોરાકની જુદી જુદી ચેઠવણી છે આ વિષય ઉપર સરકારની પાસેથી જુદી જુદી ટીપણોની નકલો માગેલી છે.

'ડલી મેલમાં' ટીકા

આ વિષે બ્રહ્મ સ્વરાજમાં 'ડલી મેલ' ટીકા કરે છે કે કેદમાં હીંદીઓને અપાતા ખોરાકને માટે આખા કોલોનીમાં એક નીયમીત ધોરણ નથી. આ હકીકત તાજ્જી પમાડે તેવી ગણાય. એક જેલમાં હીંદીઓને તેમનો પોતાના ખોરાક અપાય છે. બીજી જગ્યાએ તેઓને મકાઇનો આટો તથા ચરબી અપાય છે અને જો તે ન ખાય તો તેઓને ભુખ્યા રહેવું પડે છે.

નું સર્ટીફીકેટ જેલના ઉપરીને રવાના કરેલાં છે. અને જાહેર તપાસની માગણી મી. કાછલીઆએ કરેલી છે.

આમ જે જે ઇજતએ પડે છે તે વિષે ફરીયાદ જવાથી અમલદારો માત્ર ચમકી ગયા છે. દીદીના નવા જોરથી તાબુમી થાએ છે અને દીદીથી ડરતા રહે છે.

મી ચમની નાલાયક ?

મી. ચમની પોતાના ઓહદાને સારૂ નદન નાલાયક છે એવું મી. ગાંધીએ ઘણી વખત જનરલ સ્મટસને જણાવ્યું છે. મી ભાઇજીને એક માસની જેલ મળી છે તે તો ઠીક થયું. મી ભાઇજીને હું મુબારકબાદી આપું છું. પણ જ્યારે મી. મુળજી પટેલ તથા મી. હરીલાલ ગાંધીને છોડી મૂકયા ત્યારે મી. ભાઇજીને શા હિસાબે સજા મળી છે ? મી. ભાઇજી ની પાસે પણ પરમીટ રજીસ્ટર છે. જેમ ઉપલા બન્નેનો દંડ નવા કાયદાસર અરજી કરવાનો છે તેમજ મી. ભાઇજીનો છે. મી. ભાઇજી અરજી નથી કરવાના એ જુદીજ વાત છે. પણ બે માસ સુધી તેને ખરૂં જોતાં પકડવાનો સરકારનો હક્ક ન હતો. મી. પોલાકે આ કેસ ઉપર ઘણી સખત ટીકા કરી છે. અને તે કેસ વધારે આપણને ફાયદેજ થયો છે. પણ મારો આ લખવાનો હેતુ એ છે કે હવે બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશને મી. ચમનીને બદલવા બાબત અરજી કરવી એ વખતે જરૂરનું થઇ પડે મી. ચમનીની રોટી ઉપર હું પગ મુકવા માગતો નથી પણ જે અમલદારને પોતાના કામનું બીલકુલ જ્ઞાન નથી તેવા અમલદાર થી કોમને લાભ થવાનો નથી

બીજી તરફ જોતાં એમ માલમ પડે છે કે મી. ચમનીના અજ્ઞાનને લીધે દીદી કોમને લાભ થયો છે. તેણે સખત જુલમ નહિ કરી હત તો આપણે હુલ્લડ કરીએ જેટલે દરજ્જે થયો છે તેટલે દરજ્જે પહોંચી નહિ શાત. અને હવે જે લડત રહ્યું છે તેમાં પણ મી. ચમનીની જુલમને લીધે આપણે હુલ્લડ કરવા પહોંચી શકીએ.

હીંમતનો કાગળ

'કાયદાના દુખમાં પીડાતો એક ગરીબ દીદી' ને. કાગળ હું આપી ગયો હતો તે 'પીડાથી કાયર ન થતાં ન્યાયહકમાં ઝુઝનાર' એવું નામ ધારણ કરી લખે છે કે તે કાગળ તેણે દારી જમ લખેલો નથી. તેણે માત્ર ચમનીના બીમારીજ બતાવ્યા છે. પોતે લખે છે કે મનસાથે તન અને ધનની અમે સમાધ રાખતા નથી જે પગલાં તને જેલના તે લાઇનેજ વારસે છે એમ સમજી પડતી આફતોને આવકાર દઇ સ્વીકારવું. સત્યાગ્રહને હીમતથી સત્ય ઉપર વીશ્વાસ રાખી ઝઝુમી રહે છે તે કતેહ મેળવે છે."

આ સત્યાગ્રહીને હું શાબાશી આપું છું અને ઉમેદ રાખું છું કે પોતાનો આમદ છેવટ સુધી કાયમ રાખશે.

જુલ્મે મારે છે

મી. વસન રણછોડ જે વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવાને માટે જરમીસ્ટનમાં ત્રણ દીવસની સખત મજુરીની કેદમાં ગયા હત. તે બ્રે ૨ આપે છે કે તેને ત્રણે વખત આવાને પુરું મળ્યું હતું. બપોરની મકાઇ સાથે ચરબી નાખવામાં આવતી હોવાથી તેણે અડવાની પણ ના પાડી હતી. અને બીજી વખતની મકાઇ ગળે ઉતરે નહીં રાંધેલી હોવાથી તેણે ખાધી નહીં તી. બીનીસ જે અપાય છે તે પણ તેને મળ્યા હતા નહીં. મી. વસનજી ત્રણે દીવસ સાવ ભુખ્યા રહ્યા હતા.

કલરકસડોરપમાં કેસો

કલરકસડોરપમાં બે મદરાસી તથા બે દીદુને વગર લાઇસેન્સે ફેરી કરવા માટે સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

પ્રીટોરીઆમાં કેસો

ગયે મંગળવારે મી ચુનીલાલ શેઠને લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે પકડયા હતા. મી. શેઠ હોકર નથી. તેના ઉપર ખોટો ચારજ મુકાયો હતો. આ કેસ પાછો ખેંચી લીધો છે. મી ગંગાબક્ષી અને બીજા ચાર જણાને વગર લાઇસેન્સ થી ગ્રોસરનો વેપાર કરવા માટે પકડયા છે. તેમનો કેસ આવતા મંગળવાર ઉપર મુલતવી રહ્યો છે લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે ચાર મદરાસીઓને ગુરૂવારે કોરટમાં હાજર થવાનું ફરમાવ્યું છે. મી. વલીમહમદ બગસ ઉપર કામ ચલાવવામાં આવ્યું હતું તે બોર્ડની તેણે અપીલ કર્યા ના બદલ મળ્યા છે.

ઉઘાડે છોગે અન્યાય

મી સબયદ અલીની અરીડેવીટના જવાબમાં જેલનો ડાયરેકટર લખે છે કે બોક્સબારમની જેલના વોરડરે મી. સબયદ અલીની ફરીયાદ લીધે તપાસ કરી મને જે બદલ મોકલ્યા છે તે ઉપરથી મને સંતોષ થયો છે. તેણે જેલના નીયમે મી ઉપરવટ વર્તને મી સબયદ અલીને કોઇ તરેહનું દુઃખ આપ્યું નથી, એટલે હવે મારે તે વીષે વધુ તપાસ કરવાનું રહેતું નથી. જુદી જુદી જેલમાં જુદો જુદો ખોરાક અપાય છે તે વીષે એસોસીએશને લખેલું તેનો જવાબ મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે જેલમાં અપાતા ખોરાકના નીયમમાં સરકારે કાંઇ ફેરફાર કરવા માગતી નથી.

આમ સરકાર મી સૈયદ અલીને ન્યાય આપવાની ના પડે છે તથા ખોરાક વિષે કનેડગતી કરી દીદીઓને કબજાને વશ કરવા માગે છે એવું દેખાય છે આમ જ્યારે સરકાર ઉઘાડે છોગે અન્યાય આદરી રહી છે ત્યારે દીદીઓ જોર કરી એક પછી એક જેલ જતા જાય છે, અત્યારે તેઓ જેટલું વધુ જોર કરશે અને જોરા જેમ વધુ જુલમ આદરશે તેમ તેટલો વહેલો છુટકારો થશે.

માછી પકડાયા

બોનકેરસ્ટ્રમ્પુરના માછી દાજી ભગવાન અને ધના રાણા વગર લાઇસેન્સથી માછલી પકડના બાતે પકડાયા છે. તેમને દરેકને ૬ પાઉન્ડને દંડ અથવા એક માસ ની સખત મજુરીની કેદની સજા થઇ છે. તેઓએ જેલ કબુલ કરી છે. તેઓને પ્રીટોરીઆની જેલમાં લઇ જવામાં આવ્યા છે.

ટ્રાંસવાલ વિષે વિલાયતમાં ચર્ચા

[તાર સમાચાર]

લંડન, શુક્રવાર તા. ૨૫

મી. આર. સી બે-ટીકે 'વેસ્ટમીનીસ્ટર ગેઝેટ' બાબતમાં કાગળ લખ્યો છે કે ટ્રાંસ વાલના દીદી ઉપર જે ગુન્હા મુકવામાં આવે છે તે વિષે વડી અદાલતમાં ટેસ્ટ કેસ કરી તે ગેરકાયદેસર છે એમ ખાત્રી કરી શકે તો લેડ એમ્પથીલને ઘણો ટેકો મળશે

ટ્રાંસવાલ અથવા બીજે કયાંય દીદીઓનું અપમાન કરવું અથવા જેલમાં નાખવા એ અસલ્ય વાત છે. હું આશા રાખું છું કે દીદીઓને આપેલા હક કુબાવે તેવા ટ્રાંસવાલના આ કાયદાને હાઉસ ઓફ લોરડસ તથા હાઉસ ઓફ કોમન્સ તરતજ રદ કરાવશે.

લંડન, શુક્રવાર તા. ૨૬

સા. આ. સ્ત્રી મ. કમીટીના સેક્રેટરી મી રીચે 'લંડન ટાઇમ્સ'માં કાગળ લખ્યો છે. તેમાં ટ્રાંસવાલના દીદી વિષે સર રીચરડ સેલેમને જે કાગળ લખેલો તેને રદીયો આપ્યો છે મી. રીચ લખે છે કે ટ્રાંસવાલમાં વસેલા એશીઆટીકોની પાસે ઓળખાણ રાખવાના હેતુથી નહીં પણ કાંઇ જુદાજ અને કપટી હેતુથી આ કાયદો ઘડવામાં આવ્યો છે એ સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે. કોમીગ્રંટ રીસ્ટ રીટ્રકશન કાયદો દેખીતી રીતે ગોરા તથા એશીઆટીકોને એક સરખા લાગે છે જોતાં કોળધામેલા ઉપર અદકાવત્તું જુએ છે:

'મરકયુરી' છાપાના પ્રતીનીધીની મી. ગાંધી સાથે મુલાકાત

C.O.O.
-75

'નાતાલ મરકયુરી' ના એક પ્રતિનીધી એ મી. ગાંધીની મુલાકાત લઇ ગુરૂવારના છાપામાં નીચેની વીગત જાહેર પાડી છે.

ટરાંસવાલની લડતમાં બહાદુરી ભર્યો ભાગ લેનાર મી. એમ કે. ગાંધી જે હાલ ડરબન આવેલ છે તેની ગઇ કાલે અમારા પ્રતિનીધિએ મુલાકાત લીધી તે વખતે નીચે મુજબ વાતચીત થઇ હતી.

પ્રતીનીધી—મી. ગાંધી, હાલમાં તમારૂ ડરબન આવવાનું શા ઉપરથી થયું છે તે કહેશો ?

મી. ગાંધી—લડાઇ પહેલાંના રહીશ તરીકે જે હીંદીઓ ટરાંસવાલ જવાને ખરા હકદાર છે તેના સંબંધમાં કુ આવેલો છું; અને ખાસ કરીને ટરાંસવાલના હીંદી વતનીઓની એક મોટી સંખ્યા ગવરનર સ્ટીમરમાં આવે છે તેને લેવાને આવ્યો છું.

પ્રતિનીધી—ટરાંસવાલના હીંદી વિષે શું ખબર છે ?

મી. ગાંધી—ટરાંસવાલમાં જેને દાખલ થવાનો હક છે તે દાખલ થશે, પણ જ્યાં સુધી બે બાબતનો નીવેડો નથી આવ્યો ત્યાંસુધી ગોળાખાણના સાધન માગશે તે નહિ આપશે.

પ્રતિનીધી—આમ કરશે તો હીંદીઓ જે હમેશાં કાયદાને બરાબર માન આપનારા ગણાતા આવ્યા છે તે કેમ ગણાઇ શકશે ?

મી. ગાંધી—આમાં કાયદાનું અપમાન થાય એવું કુ નથી જોતો. બ્રિટીશ હીંદીના હાજ જાળવનાર નહીકે ટરાંસવાલની પારલામેંટમાં કોઇ બેસતું નથી. એટલે તેઓને માટે જે અયોગ્ય કાયદા ઘડાયા હોય તથા જે કાયદા કબુલ રાખવાની તેનુ મન ના પાડતું હોય તેવા કાયદાની સામે દાદ માગવી હોય તો તેણે તે કાયદો કબુલ નહિ કરવો. જનરલ સ્મટસ જુની કાયદો રદ કરવાને વચનથી બંધાયેલ છે. હવે તે કહે છે કે તે કાયદો કુ બોખા જેવો રાખીશ. હીંદીઓ આટલેથી બસ માનતા નથી. અને તેમ છતાં, કુ જોઉં છું કે જુની કાયદો બરોબરી રીતે બોખારૂપ રહ્યો નથી. બાકી સ્થીતિમાં હીંદીઓ જનરલ સ્મટસ પાસે વચન મુજબ કાયદો રદ કરવાની માગણી કરે છે. અને ત્યાંસુધી આ વચન [illegible] પણ લાગો સ્વીકારવા નહિ એવી તેમને સલાહ મળી છે હીંદીઓ આમ દુઃખ ઉઠાવવા તયાર થયા છે. એટલે ખરી રીતે કોલોનીના લોકોએ તેમની કદર કરવી જોઇએ.

પ્રતિનીધી—બાકીના વિષે શુ હકીકતછે?

મી. ગાંધી—આનો જવાબ સહેલો છે. જો જુની કાયદો રદ થાય તો પછી ઇમીગ્રેશન કાયદો રહ્યો. તે કાયદો લગભગ નાતાલના ઇમીગ્રેશન કાયદા બરાબર છે. હીંદીઓ જણાવે છે કે રંગ તથા જાતી ઉપરથી ભેદ પાડી ટરાંસવાલની સરકાર એશીઆટીકોને અટકાવે એવા કાયદા ઘડવા માં પડી સરકારે તેમજ સામરાજ્યને જેઓ ચાહે છે તેણે ટરાંસવાલને હાથ નહિ આપવો જોઇએ. ટરાંસવાલનો હાલનો ઇમીગ્રેશન કાયદો અને જૂનો એશીઆટીક કાયદો બન્ને સાથે મળી હીંદીઓને દાખલ થતાં અટકાવે છે. એટલે હીંદીઓ માને છે કે આમ અટકાયત નહિ હોવી જોઇએ. ટરાંસવાલના લોકોને ધાસ્તી છે કે નાતાલથી અરધ ભણેલ ઘણા જુવાનીઆ હીંદી આવી પડશે પરતુ આ તેઓની અણસમજ છે. હીંદીઓ આવા અરધ ભણેલાને હક આપવાને માટે લડતા નથી. તેઓ હીંદુ માન જાળવવાને લડે છે. મી. ચેમ્બરલેન સંધ્યાનોના આવ્યા ત્યારે પ્રધાનની જે કોન્ફરન્સ મળી હતી તે વખતે આ સવાલનો સંતોષકાર નીવેડો આવ્યો હતો તેણે રામડીનો રંગ જોઇને અમુક માણસને કોલોનીમાં આવતા દેવો એવી વાત કબુલ નહિ રાખી હતી, પરંતુ માણસની કેળવણી જોઇ આવવા દેવાનુ ઠરયું હતુ. આ મુદ્દો ટરાંસવાલને પણ લાગુ પડે છે. કાયદાની નજરે ભણેલા હીંદીને એક વખત સરખા ગણવાનુ કબુલ રાખવામાં આવે એટલે કે તેને મરતબો જણાય તો પછી તેનો અમલ ગમે તેટલી સખતાઇથી કરે તેની સામે મને કશો વાંધો [illegible] થી. આ બાબત મતભેદ ખુલાસાવાર આ છે. ટરાંસવાલના લોકો, અને ખરૂ કહીએ તો દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો હીંદી ને દુઃખેથી પણ વેઠવાનુ તો કબુલ કરે છે. ત્યારે હીંદીઓ એમ માગે છે કે જેઓને વસવાટના હક આપેલ છે તેમને પોતાનીજ પ્રજા તરીકે ગણવી જોઇએ અને તેઓ દરેક રીતે આબાદ થાય [illegible] કેળવાય એ વિષે પુરતુ લક્ષ આપવું જોઇએ. મી. પેટ્રીક ડકન પણ આ બાબત કબુલ કરે છે તેમણે થોડા વખત ઉપર જણાવ્યું હતુ કે દક્ષિણ આફ્રિકા [illegible] સ્વરાજ્ય ભોગવતા દેશમાં મુકાયું [illegible] સ્થીતિમાં કોઇપણ આદમી નહિ હોવો જોઇએ. હીંદીઓનેઆવીઅધમદશામાંમુકી પહેલાં અટકાવવામાં દક્ષિણ આફ્રિકાનુ ભલુ ઇચ્છનારા દરેક માણસે હીંદીઓને દીલસોજી બતાવવી જોઇએ તથા મદદ કરવી જોઇએ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગમે ત્યાં જવાની કોઇ જાતની જરાએ બંધી ન હોવી જોઇએ એમ હીંદીઓ નથી માગતા. તેમજ તેમના વેપાર ઉપર ન્યાયી અંકુશ ન હોવો જોઇએ એમ પણ નથી માગતા પરંતુ ચામડીના રંગને લીધે તેઓની ઉપર અપમાન કરનારા કાયદાની તો તેઓ ચોકસ સામે થાય છે. અને જો આ વાત ઉપર લક્ષ આપવામાં નહીં આવશે તો મેં જે હર વખતે કહ્યું છે તેજ ફરી ને કહીશ કે સામરાજ્યને તોડવામાં બીજા દક્ષીણ આફ્રીકામાં રેખ્યાં છે. બ્રીટીશ રાજ્યના હીંદરૂપી દીકરાને કોલોની કાંકરારૂપે ગણી તુચ્છકારી નથી શકતા.

પ્રતીનીધી—દક્ષીણ આફ્રીકાના કોલોની ઓના જોડાવાથી સાધારણ અસર શુ થશે તે વીષે તમારો શુ મત છે ?

મી.ગાંધી—આ સવાલવીષેનો જવાબ મેં જોહાન્સબરગમાં કલોઝર યુનીઅન ઓફા પટીની મીટીંગમાં આપેલો છે. આ મીટીંગ માં મે જણાવ્યું હતુ કે સાઉથ આફ્રીકા ને એક કરવામાં જે ગોરાઓની દક્ષીણ આફ્રીકાને ઘર ગણી વસી રહેલી કાળા તથા ગોરી પ્રજાને એકઠા કરવાની મુરાદ નહીં હશે તો દક્ષીણ આફ્રીકાના જુદા જુદા વાથી હીંદીઓ ઉપરની હાડમારી બંધબારણે સંભવ છે. કોલોનીઓ જ્યારે એક થાય ત્યારે હીંદી સભ્ય થી કામકાજમાં બાંધછોડમાં બહુ દીલ બતાવવામાં આવશે એમ કહુ આશા રાખી બેઠુ હોય, પરંતુ જ્યાં સંયુકત સાઉથ આફ્રીકા થયા પછી પ્રધાનોની ચુંટણી આવી આવી વાતોસંભળાવાલાગીહતી ની આશા રાખવી ફોગટ છે ગોરાઓની મુરાદ હીંદી માટેના કાયદા [illegible] ગોરાઓની [illegible] પોતાની [illegible] વાળી [illegible] સીવાય બીજી [illegible] બંધ રહ્યો નથી. જે [illegible] વરસ થયાં વસ્યાં [illegible] પોતાના કુટુંબો સાથે [illegible] સ્થાયી થયા છે, જેને [illegible] ને બંધારણ અપવાની છે તેમાં હીંદીઓ [illegible] પહેલાં [illegible]

આફ્રિકાના જોડાણથી તેમાં વસી રહેલા એશીઆટીક તથા આફ્રિકાના મૂળ વતની ઓ ગુલામી દશાએ પહોંચે તેવા મુનીસીપીક શનને વડી સરકાર કેમ મંજુરી આપી શકશે એનો મને તો પુરો ખ્યાલ આવી શકતો નથી.

પ્રતિનીધી—અહીંના આગેવાનોને ટરાંસ વાલમાં જેલ મળી છે તે વિષે હીંદીઓની કેવી લાગણી છે ?

મી. ગાંધી—હીંદીઓની લાગણી ઘણી દુભાઇ છે એ દેખાઇ આવે છે. આ ગ્રેજી સંસ્થાનોમાં આ ગ્રેજી પ્રજા ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાની હિંમત કરે તેમાં તેને જેલ ભોગવવી પડે એ મારા ભાઇઓથી નહિ સમજી શકાય તેવી વાત છે. વળી આ બધા આગેવાન ટરાંસવાલના લડાઇ પહેલાં ના રહીશ છે. આ આગેવાનો સાથે બધા ભણેલ હીંદીઓ પણ જેલ ભોગવે છે તેઓ છેલ્લા ત્રણ બળધામાં ડોળી ઉપાડ નાર તરીકે ગયા હતા અને તે વખતે તેઓ ઓ સોરજ'ટનો ફ્રેદો ભોગવેલ છે. અહીંના ગવરનર સર હેનરી મેક કેલમે આ દુકડી બજાવેલી સેવાના બહુ વખાણ કર્યા હતા. અને તેઓ છુટા થશે ત્યારે તેમને મેડલ પણ મળશે આવા માણસોને ટરાંસવાલમાં જાય ત્યારે સખત મજુરીની કેદ આપવી એ હરકોઇને તાજુબી પમાડે એવી વાત છે જેલમાં ગયા છે તેમાં એક મી. દાઉદ મહમદ જે ના. ધ. કોંગ્રેસના પ્રમુખ છે તેને કરબતના બધાજ કરેક આદમી જાણે છે. બીજા મી. પારસી રૂસ્તમજી તે પણ તેવાજ જાણીતા છે એને ત્રીજા મી. એમ. સી. આંગલીઆ જે એક મોટા વેપારી તેમજ કોંગ્રેસના સેક્રેટરી છે તે ઓંગ્રેજી તેમજ ફ્રેંચ ભાષા સારી રીતે જાણે છે. આવા આગેવાનોના જેલ જવાથી કરબતના બીજા હીંદીઓ પણ હવે દુઃખ ભોગવવાને અને તેમ કરી આગેવાનોને જેલમાંથી છોડાવવા ધારે છે. ટરાંસવાલના કેટલાક હકદાર રહીશો જવાને તયાર થયા છે. તેઓ તેના આગેવાનો ની માફક જેલ જશે. જનરલ સ્મટસે એક રીતે હીંદી કોમને મદદ કરી છે કેમ જે તેના કાયદાથી આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીને એક સાથે જોડાવ પોતાનું માન જાળવવાને મહેનત કરવાનો અવસર મળ્યો છે.

જેલમાંથી છુટેલા હીંદીઓ આ આગે વાનોના ખબર લાવ્યા છે કે તેઓ સંપુરણ મજા રહે છે. જો કે સરકાર તો તેમને ભુખ્યાજ રાખે છે. તેઓને જેલમાં જે મારકણ મળે છે તેવા પોતાના પૈસાથી હીંદીઓ ટેવાયલા નથી. આ આગેવાનો કહેવરાવે છે કે જ્યાંસુધી આ લડત પુરી થશે અને હીંદીઓના હક પુરેપુરા મળશે ત્યાંસુધી તેઓ જેલમાંજ રહેશે. આમાંના ઘણા ખરાને જાહેર રસ્તામાં પથરા ભાંગવાને કાઢેલ હતા. આ આગેવાનો ઘણી નાજુક તબીયતના છે. મી દાઉદ મહમદ એ બુજરગ ગણાય. તે અત્યારે બોજો ઉચકે એ મુસ્કેલ ગણાય, છતાં, મને ખબર મળ્યા છે કે તે પોતાના દેશની ખાતર તેને અપાતુ મજુરીનું કામ ઘણા આનંદથી બજાવે છે.

પ્રતીનીધી—આથી હીંદુસ્તાનમાં કાંઇ અસર થાય છે એમ તમે ધારો છો?

મી. ગાંધી—ચોકસ, હીંદુસ્તાનમાં ઘણી અસર થાય છે. મુંબઇમાં ના. આગાખાન ના પ્રમુખપણા નીચે જાન્યુઆરીમાં જે મીટીંગ થઇ હતી તેમાં ઘણા મોટા માણસોએ ભાગ લીધો હતો. મુંબઇની આ મીટીંગે કોલોનીના આ કાર્યને એક અવાજે વધાવી લીધું હતું. આ સવાલ માં મુસલમાન, હીંદુ, ખ્રીસ્તિ અને પારસી બધા એક મતના છે. દમણમાં પણ ખબર મળ્યા છે કે ટરાંસવાલની હિલચાલથી હીંદ માં લોકોના મન ઘણાજ દુખાયા છે હીંદુ સ્તાનના એક આગેવાન પત્રકારે 'લાંડન ટાઇમ્સ'માં કાગળ લખ્યો છે કે તેની હીંદુ સ્તાનની છેલ્લી મુસાફરી દરમ્યાન માલુમ પડયું છે કે કોલોનીની ગેરવરતણુંક સામે ગરીબ તેમજ તવંગર, મહારાજાઓ તેમજ બીજા મધ્યમ વરગના લોકો એક સરખા ગીડાયા છે. તેઓ આશ્ચર્ય પામે છે કે વડી સરકાર આવો જુલમ કેમ ચાલવા દીએ છે? આ સવાલ વિષે હીંદુસ્થાનથી લોરડ મુરલી ઉપર ઘણું દબાણ થતું હશે એ નીસ દેહ વાત છે.

પ્રતિનીધી—નાતાલની સરકારે છેલ્લી બેઠકમાં જે એસિયાટીક બીલો પાસ કર્યા છે તે વિષે તમે શું ધારો છો ?

મી. ગાંધી—આ બીલોને જો વડી સર કાર મંજુરી આપે તો મને ઘણું આશ્ચર્ય થશે. આ બીલને વિલાયતના લીકર લાઇ સેન્સીંગ બીલની સાથે સરખાવવામાં આવેલ છે. આ બેની વચ્ચે હાથી ઘોડાનો તફા વત છે. દારૂના લાઇસેન્સ હાની કરતા હોવાથી તેને અટકાવવા સખત મંગરૂરી ઘણેલી તેવીજ તેને અટકાવવાના પગલા ઘડવામાં આવે છે. આ લોકોને (લીકર લાઇસેન્સ વાળાઓને) બદલો આપવો કે નહીં તેજ સવાલ રહ્યો છે આ હીંદી વેપારીઓનાં લાઇસેન્સ કોલોનીના ગોરાલોકો વેપારી ધંધાને સદંતર બંધ કરાવવાને ગમે તે દલીલ લાવે પણ તે કાંઇ દારૂના લાઇસે ન્સની સાથે તો નજ ગણી શકાય. જ્યાં સુધી નાતાલમાં ગીરમીટીઆ હીંદીને બોલા વવાનું ધોરણ ચાલુ છે ત્યાંસુધી નાતાલમાં હીંદી સવાલ કદી ઠામ પડવાનો નથી. ગીરમીટ બંધ થાય એટલે હીંદી સવાલનું નીરાકરણ પોતાની મેળે થઇ જશે નાતાલ ના ગોરાઓને કમાઇ ખાવાના ઘણા રસ્તા છે. હીંદીઓના ધંદામાંથી રોટી પડાવી લીધા સિવાય નાતાલના ગોરાઓ બીજી રીતે આબાદ થઇ શકે છે. પણ જ્યાં સુધી ગીરમીટ ચાલુ છે ત્યાં સુધી હીંદીની વસ્તી વધતી જશે અને તેને લઇને હાલનો ખળભળાટ ચાલ્યા કરશે. અલબત્ત, હું માનું છું કે ગીરમીટ બંધ થવાથી કેટલાક ઉદ્યોગને હાની પહોંચશે પણ હમેશનો ખટખટાટ દુર કરવાને માટે કારખાનાવાળાઓએ આટલું નુકસાન સહન કરવાની જરૂર જોઉં છું. આ કારખાનાવાળાઓને બદલો તરીકે અમુક રકમ આપીને પણ ગીરમીટ તો જેમ બને તેમ જલદીથી બંધ થવાની જરૂર છે. હીંદીઓ ગીરમીટ બંધ કરવા ને માટે પુરેપુરા આતુર છે. ગીરમીટઆ ઓને બંધ કરવા માટે મી. એવન્સ જે મહેનત કરી રહ્યા છે તે પોતાની ધારેલ મુરાદ પાર પડશે ત્યાંસુધી લડશે એમ હું આશા રાખું છું.

'ફ્રેંડ'નો હોમાયત

જોહાન્સ્બર્ગનું 'ફ્રેંડ' આપું વિલાયત ના તારો ઉપર તા. ૨૨ ના અંકમાં નીચે મુજબ લખે છે:

ટરાંસવાલના હિંદી આગેવાનો શું માગે છે તે સર રીજર્ને સમજતા લાગતા નથી. ઇમીગ્રેશન ઉપર અટકાયત મુકવાને સરકારને હક છે એમ તેઓ કબુલ રાખે છે. તેઓની ફેણવાએલા જે એસીઆટીકોને દર વરસ આવવા દેવાની માગણી સરકાર કબુલ નથી રાખતી એ બુત્ર કરે છે. હીંદીઓ નીં આગેવાની કે દીલસોજી ગોરી પ્રજા તો કરે તેમ નથી એટલે તેઓ ધીમે ધીમે નીતી ન્યાયમાં ઉતરતા જશે. અને તે એટલે સુધી પણ પહોંચે કે તેઓના રીત ભાત અને સેનીટરી સ્થીતિથી ટરાંસવાલ ને હાની પહોંચે. જેઓ વસેલા છે તેમને દરે ત્યારે વસવાટ કરવાના હક આપવા માં આવે છે તો પછી તેમને સારા આગે વાનો પણ આપવા જોઇએ કે : જેથી તેમને પોતાને અને આપણને પણ લાભ

દાખી થાય તેમની કેમમાં બહેલા માણસો દાખલ થવાથી તેઓના ઉપર આપણે રાજ્ય કરવામાં સહેલાઈ પડશે. ટ્રાંસવાલના લીડીમાં મી. ગાંધીની પુરી વગ જોવામાં આવતી નથી. અને અમારી સમજણ એવી છે કે સલાહની વાત ચાલ્યા પછી તેના ભાઈઓ તેના ઉપર પુરો વિશ્વાસ રાખતા નથી. આ વિશ્વાસ તેણે એંકરટરીબીરટ થવાની ના પાડવાથી ખોયો છે. મી. ગાંધી એ જે ધોરણ પકડેલું છે તેજ ધોરણ બહેલા ઘણા એશીઆટીકો પકડે એવું છે એમાં કાંઇ સ્વદેહ નથી. આવા વર્ગ ના થોડા માણસો આવે તેને સરકારે સુખે થી આવવા દેવા જોઇએ. મી. ગાંધી તેના જાત ભાઇ પાસેથી જેવી વફાદારી ચોતે એકલાજ કરે એવું માગતા નથી. ગોરાને લીલાચે, થોડા બહેલા એશીઆટીકો આ દેશમાં ઘુસી ઘુસી જમાએ હોય તે તો લાભ કરતા છે.

સુધારાના ભવાડા

હીંદને લેખમ

આવા મથાળા નીચે મી. જસટીસ અમીર અલીએ 'નાઇનટીન્થ સેંચરી' નામના પ્રખ્યાત ચોપાનીયામાં બ્રુસાદાર લખાણ કરેલું છે. તે વાંચવા ને સમજવા લાયક હોવાથી અમે અમારા વાંચકોની પાસે રજુ કરીએ છીએ:—

સુધારાનો ચોતાર

આ જમાનામાં રાજ્યદ્વારી બાબતોમાં પુર્વ પશ્ચિમ વચ્ચેના સંબંધની બાબત તે સર્વથી વધારે અગત્યની છે. પુર્વ અને પશ્ચિમની વચ્ચે જે સંબંધ થયો છે તેવી થએલી હિલચાલ થયા વિના રહેત નહીં અને તે કેટલીક રિતે જરૂરની છે. પણ પશ્ચિમની પ્રજાએ સ્વાર્થીની હોવાથી પુર્વમાં જે હિલચાલ ચાલી રહી છે તેથા તે પ્રજાએ ડરી જએલી જોવા માં આવે છે. આવી સ્થિતિમાં જેને કેળવણી ગણી શકાય તેને પશ્ચિમના લોકો અશાંતિ ગણે છે. તેથી પશ્ચિમની પ્રજાને પુર્વમાં ફેલાતી અશાંતિની સામે થવાને સારૂ એકત્ર થવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. તેનો હેતુ એવો છે કે પુર્વના લોકો ખરી કેળવણી ન પામે. આમ અમુક પ્રજાની આગળ વધવાની ઇચ્છાઓ કયાં લગી દાબી શકાય એ કોણ કહી શકતું નથી. પણ જે હિલચાલ પશ્ચિમ માં થાય તો વખાણવામાં આવે તેજ હિલચાલ પુર્વમાં થાય છે તેથી વખોડવા માં આવે છે એ તાજુબીની વાત છે. જે શબ્દોનો અર્થ પશ્ચિમમાં એક થાય છે તેને પુર્વમાં બીજો અર્થ તેજ લોકો આપતા જોવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે જે ગુણને પશ્ચિમમાં સ્વદેશાભિમાન ગણી સરસ છે એમ કહેવામાં આવે છે તેને પૂર્વમાં અંધ-જુસ્સો એમ કહી તેવા જુસ્સાવાળાને ઝાડકવામાં આવે છે. સુધારો કરવાના તથા કેળવણી લેવાના જુસ્સાને અશાંતિ રૂપે ગણવામાં આવે છે. શબ્દો કે વાકયોના અનર્થ કરવાથી મહા મામલાઓ જાગ્યા છે એ આપણે પુરાણા કાળથી જોતા આવ્યા છીએ. ફ્રાંસમાં જ્યારે નેપોલીયન મુત્સદ્દી હતો અને ફ્રાન્સનું રાજ્ય પરદેશોમાં લંબાવવા માગતો હતો ત્યારે તેને લુંટારો કહી અંગ્રેજો તેની હાંસી કરતા. તેવીજ જાતના જુસ્સાને હાલ ઇગ્લાંડમાં 'ઇમ્પી રીયલીઝમ' કહી તે જુસ્સાને પુજવામાં આવે છે. અને તે જુસ્સાને નામે નબળાં રાજ્યોને હેરાન કરવામાં કીર્તી ગણાય છે. આવા જુસ્સાને બહાને હાલ અમે રિકામાં પણ બહારના દેશો જીતવાનો વા ચાલી રહ્યો છે. અમેરિકામાં પ્રજાસત્તાક રાજ્ય છે. જ્યાં આવું રાજ્ય હોય ત્યાં પરદેશો જીતવાની વાત નથી આવી શકતી. પણ પવિત્રતા તથા પરોપકારનો ઠેકો ફરી પરમુલકોમાં પોતાનો વાવટો ઉડાવવો એ ભારે કામ ગણી અમેરિકાના લોકો પોતાનું કામ ચલાવ્યે જાય છે.

ત્રણસેં વરસ પહેલાં બીજા લોકોને તાબે કરવાનું પશ્ચિમના લોકોને ધર્મ એ બહાનુ હતું. પંદરમી સદીમાં ખ્રીસ્ત ધર્મના પોપે આખી દુનિયાને પોરતુગીઝ તથા સ્પેનના ખ્રીસ્તિઓને સોંપી હતી એટલે કે દુનિયામાં જે મુલક ખ્રીસ્ત ન હોતા તેને તાબે કરવાનું કામ પોપે આ બે પ્રજાને સોંપ્યું હતું. આમ કરવામાં પોરતુગીઝ પ્રજાએ પુર્વમાં ને સ્પેનની પ્રજાએ પશ્ચિમમાં હજારો માણસોને લુટયા અને તેઓનો નાશ કર્યો હતો. હુર સ્પેન ની પ્રજાએ મૂર, આસટેક અને ઇંકના સુધારાનો સંહાર કર્યો અને ત્રણ સદર પ્રજાને ગુલામી આપી. એક અમેરિકન સભાસદે કહ્યું કે સ્પેને જેટલા માણસોને ધર્મને નામે કાપ્યા છે તેટલું ખુન બીજી કોઇ પ્રજાએ કર્યું નથી.

હવે ધર્મને બદલે બીજું નામ વાપરી તેજ ખુના મરકી ચાલી રહી છે. તેને પશ્ચિમનો સુધારો કહેવામાં આવે છે. આ જમાનાની ચડાઇઓ તે 'ગોરાની ફરજ' કહેવામ છે. અને લોકોને ખ્રીસ્તિ બના વવાને બદલે વેપારમાં પ્રવીણ બનાવવામાં આવે છે. હાલમાં પણ જો કે ખ્રીસ્ત ધર્મ ફેલાવવાની મહેનત ચાલે છે તેમ છતાં અગાઉ જેમ જોર વાપરવામાં આવતુ હતું તેમ નથી. જ્યારે લોકોને પાટલુન, લાંબી ટોપી પહેરતાં શીખવાય છે અને દારૂ પીતાં તથા વિષય ભોગવતાં આવડે છે ત્યારે તેઓ 'સુધર્યા' એમ કહેવામ છે. જ્યારે ધર્મને બહાને લડાઇઓ ચલાવતા, ત્યારે કષ્ટ ઓછાં થઇ શકતા હતા અને જો કે ધર્મ બદલવાથી કષ્ટ ચામડીનો ફોપ મટતો નહોતો તોપણ લોકોને એમ સુનોપ આપવામાં આવતો હતો કે બીજી દુનિયા માં તેઓનું ભલું ખ્રીસ્ત થવાથી થશે. પણ ઉપર બતાવ્યો તે સુધારાનો ફેલાવો એવો કષ્ટ બદલો આપતો નથી. લોકો દારૂમાં ચકચુર બને છે; પછી મરી જાય છે એટલે પૂરૂ થયું. તેઓની આબાદ જમીન તે સુધારો દાખલ કરનાર ગોરાને કબજે જાય છે. એમકે 'સુધારો' દાખલ કરવાની મહેનતનો તે બદલો ગણાય છે. આ સુધારાના સાથીનું ઝનુન તે પેલા ધર્મ ફેલાવનારના કરતાં ચડી જાય છે. જે ખ્રીસ્તિ હતા તે ધર્મ નો ફેલાવો કરવા કે ખેત્ર ગણાતા હવે ધર્મ ઉપર આધાર નથી; ચામડીના રંગ ઉપર છે, જેની ચામડી સફેદ છે તેને ઉપરનો 'સુધારો' ફેલાવવાનો હક છે—અને તેની ફરજ ગણાય છે. એ તે પેલો 'ગોરા માણ સનો બોજો' ગણાયો. આ સુધારકો માને છે કે જનતમાં ભલે બધા—કાળા ગોરા—પહોંચી શકતા હોય; પણ આ પૃથ્વી તે માત્ર ગોરી ચામડીવાળાનીજ હોવી જોઇએ. અને આવો હક હલકામાં હલકો ગોરો પણ ધરાવતો જોવામાં આવે છે.

અધુરૂ.

સ્વામીજી શંકરાનંદ રીસેપ્શન કમીટી ના સેક્રેટરીઓ લખી જણાવે છે કે સ્વામીજી તા. ૪થી ઓકટોબર ને રવિવાર ના રોજ બપોરના એક વાગે સ્ટીમર કેરીસબ્રુક કેસલમાં વિક્ટોરીયા ડોક આવી પહોંચશે માટે સરવે હીંદુ ભાઇઓ તેઓને લેવા માટે પોઇંટ ઉપર વખતસર જશે એમ વિનંતી કરવામાં આવે છે. આ સ્ટીમર શેડ 'બ' માં ઉભી રહેશે.

ચાલુ વરતમાન

ડરબનમાં કલારક રોડ ઉપરની એક જાપાનીઝ લૉંડરીમાં કામ કરતા કેટલાક હીંદી ધોબીઓ લૉંડરીનું કામ ચાલતું હતું તે ભાગમાં રાતના સુતા હતા તે માટે સેનીટરી ઇન્સ્પેકટરે લૉંડરીના માલીક ને મજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરેલ. મજી સ્ટ્રેટ માલીકનો એક પૌંડ દંડ કર્યો હતો.

નાતાલ પાર્લમેંટની મેઠક મયા સોમ વારે પુરી થઇ હતી. હરીથી ફીસેંબરની પાંચમી તારીખે ખુલશે.

મરકયુરીનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા મંગળવારે લોરેન્સોમારકમાં વેપારીની દુકાનોના મુખ્ય લત્તામાં એન્ડામ બધરસ ની દુકાને આગ પહેલી દેખાઇ હતી. આ આગ એકદમ ફેલાઈ ગઇ હતી અને તેની સામેની એક હીંદીની દુકાન સપાટા માં આવી હતી. પાણીની અગવડને લીધે એવું લાગ્યું હતું કે આખી શેરી સળગી જશે અને કાંઇપણ બચવા નહીં પામે. પણ બહુ પવન નહીં હોવાથી આગ અંદર માં રહી ગઇ હતી. ને જગ્યામાં ઘણી એસીઆટીક દુકાનો હોવાથી તે લોકોમાં ઘણી ચીંતા ફેલાઇ હતી.

આ આગથી પૌંડ ૬,૫૦૦ જેટલું નુકસાન થયું છે.

ન્યુકેસલ પાસેની લેનોકસટન વાળી કોલસાની ખાણમાં ગયા જુન માસમાં ૭ હીંદીઓએ મળી એક મીનનનું ખુન કર્યાનો કેસ ચાલતો હતો. જસ્ટીસ કોર્ટે આ કેસનો ઠરાવ ગયા શુક્રવારે સંભળાવ્યો હતો. તેમાંના ચાર, દમુદરમ, દેવરસી, ચતુ, કુચીકોંજીને ફાંસીની સજા અને કુજમુતનને ૧૮ વરસની સખત મજુરીની કેદ તથા નુરમહમદ અને વીલાકુટીને સાત વરસની સખત મજુરીની જેલની સજા ફરમાવી હતી.

મદરાસના નામીચા મી. સુબ્રામનીયા આયરને પકડવામાં આવેલ છે. તેને માટે ડરબનની હીંદ સુધાર સભા તરફથી દીલ સોજનો તાર મોકલવામાં આવ્યો છે.

ગયા રવીવારને રોજ રમજાન માસનો ચાંદ દેખાયો હતો એટલે તે રોજથી પહેલું રોજું ગણવામાં આવે છે

પટેરી ॥ તહેવારપર વોકસરસની જેલમાં મી. પારસી રૂસ્તમજી તથા મી. રાંદેરીયા ને નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલથી મુબારક બાદીના તારો મળેલા તે બાબતનો આ પત્રદ્વારા તેઓ તરફથી આભાર માનવા મી. જયસુખ રૂસ્તમજી અમને લખી જણાવે છે

છેલ્લા ગેઝેટમાં હીંદી મજુરોને લગતું નીચેની નોટીસ છપાઇ છે: પ્રેટોરીયસની લખીત પરવાનગી વગર જીરમીટમાં કામ કરતા કોઇ હીંદીને તેનો શેઠ ૧૦થી વધુ દીવસની રજા આપી શકે નહીં. અને હીંદુસ્થાન પાછા જવા, નોકરી શોધવા અથવા લાયસેન્સ કઢાવવા શીવાયનો પાસ પણ આપી શકે નહીં. આ કાયદો તોડ નારને બે પૌંડ સુધીની દંડની સજા થઇ શકશે.

ગયા શુક્રવારે રાતે સી નહામ પોલીસ સ્ટેશનની હદમાં એક હીંદીએ સીરીંગ ઝાડની ડાળીએ દોરીથી લટકાઇ આપઘાત કર્યાના ખબર મળ્યા . આપઘાત કરવાનું કારણ કાંઇ મળી શકયું નથી.

ગયા બુધવારે મયુર હલ્લા નામના એક હીંદી વેપારી ઉપર એક કાફરા પાસેથી એક સોનાની સાંકળી નવ પેનીમાં વેચાતી રાખવાનો કેસ ડરબન મજીસ્ટ્રેટની કોરટ માં ચાલ્યો હતો. આ કેસની વધુ તપાસ શુક્રવાર ઉપર મુલતવી રહી હતી.

ડરબન પ્રોવીનશીઅલ મોસ્લીમ લીગની પહેલી સભા ગઇ તા. ૧૨ ઓગસ્ટના રોજ પુનાખાતે મોલવી રફુદીનના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. જે વખતે જુદા જુદા ભાગમાંથી ઘણા ડેલીગેટો હાજર હતા. આ લીગના બંધારણ પ્રમુખ તરીકે ના૦ આગાખાન નીમાયા છે. આ લીગની બેઠકમાં તેવણ સાહેબ હાજર નહિ રહી શકવાથી તેમણે પોતાનું ભાષણ લખીત મોકલ્યું હતું જે મોલવી રફુદીને સભા સન્મુખ વાંચી બતાવ્યું હતું. આ પરિ પદમાં ઉરદુ ભાષાને ઉતેજન આપવાનો એક ઠરાવ પાસ થયો હતો.

નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસના ઉધરાણા માટે ધી ગ્રેંડ થીએટરીકલ કુંપની તરફ થી ડાર્યે હજરતનો ખેલ આવતા શની વારે તા. ૧૦મીને રોજ થવાનો છે. ખેલ બપાસ થતાં મી. દાઉદ મહમદ વગેરે ગુસરખોનો કેસ તથા કેદીની રવીતીમાં પથર ફોડવા વગેરેનું આખેકુબ કારસ બજવવામાં આવશે.

છેલ્લા ખબરો

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર

મી મુસામીંયા (મી. ઇ. ઓસોસીએ શનના માજી પ્રમુખ મી. ઇસપ મીયાંના ભાઇ) તથા બીજા ૭૯ હીંદી જે નવરનર સ્ટીમરમાંથી ડેલાગોઆમે ઉતર્યા હતા તેઓને કમાટી પોરટ આવતાં પકડવા છે. તેઓએ અંગુઠા આપવાની ના પાડી છે. તેથી તેમને જારબરટન લઇ ગયા છે. તેમને સારૂ મી. પોલાક જારબરટન તરફ રવાના થયા છે. જુસ્સો પુષ્કળ છે. પણ તારો હીંમત રાખવાના મી. મુસા મીંયાને મોકલવામાં આવ્યા છે કે બીલકુલ અંગુઠે નહીં આપતાં જેલમાં જાય.

જારબરટન, શુક્રવાર

હીંદુસ્તાનથી જે ઉતારૂ આવ્યા છે તેણે કેલોની બહારથી નવા કાયદા મુજબ રજી સ્ટરની અરજી નહીં કરી તેટલા માટે આ ઉતારૂઓમાંના ૫૮ હીંદીને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકે અહીંની કોરટમાં આજે ખડા કરવામાં આવ્યા છે. આ પટમાં મી. મુસા મીંયા પણ સામેલ છે. બચાવ તરફથી મી. પોલાક છે. બચાવે જાહેર કરયું કે અમે ગુન્હો કર્યો નથી. પટ જગ્યા પાસે પરગીટ હતી. આ બધાને દરેકને બે માસ સાદી જેલની અથવા ૨૫ પૌંડના દંડની સજા થઇ છે અને ત્યારબાદ હદપાર કરવાનો હુકમ મળ્યો છે. બધા જેલમાં ગયા છે.

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

રટર જણાવે છે કે રજીસ્ટરની ઓફીસ વેન બરેંડીસરકેવરમાં ખુલી છે. પીકેટોબરા બરકરે છે. કોઇ રજીસ્ટર કઢાવવા ગયું નથી.

છપાઈ બહાર પડયા છે.

મહાત્માશ્રી તુલસીદાસજીકૃત

રામાયણ સાર.

બાલકાંડ.

કિંમત ૦—૧—૦ પોસ્ટેજ ૦—૦—૧

ટ્રાંસવાલનો સુધારેલો કાયદો.

કિંમત ૦—૦—૩ પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦—૦—૬ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ડરબનમાં ટ્રાંસવાલ વિષે હિલચાલ

મા. ગાંધીનો ડરબનમાં હાજરી

નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ

(ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

ગયા શનિવારે તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરને રોજ મી. ગાંધી જોહાન્સબરગથી આવની બપોરની ગાડીમાં ડરબન આવી પહોંચ્યા હતા. કોંગ્રેસના સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાને બપોરે ૩ વાગે મીટીંગ બોલાવવાની સગવડ કરી રાખી હતી તે મુજબ કોંગ્રેસ હોલમાં વખતસર માણસો જમા થવા મંડયા હતા. લગભગ બધા આગેવાનો જોવામાં આવતા હતા. હૉલ માણસોથી ભરપુર થઇ ગયો હતો. આવનારાઓની સંખ્યા ૬૦૦થી ૧૦૦૦ની થઇ હશે. બરાબર વાગે કામ શરૂ થયું હતું. એકટીંગ ચેરમેન મી. અબદુલ કાદરે હું કેટલીસથી હાજર થવા માટે હાજરીનનો ઉપકાર માન્યો અને ટ્રાંસવાલની હાલત સબંધી મી. ગાંધીના સમાચારની ધીરજથી સાંભળવા વિનંતિ કરી

મી. ગાંધીએ કહ્યું કે નવા કાયદાને વડી સરકારની મંજુરી મળ્યા પછી મી રમટસની સુચનાથી મી હૉસ્કેન સમાધાનીની વાતચીત કરવા આવેલ પણ આપણી માગણી તેની તેજ હોવાથી તે નિષ્ફળ નીવડી. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ આથી હાલ આગળ ચલાવવાનું નક્કી કરેલું છે. રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ તથા સસ્પેન્સીંગ ઓફીસે તપાસ રાખવા પીકેટો નીમાઇ ગયા છે. હવે નાતાલ શું બજારે મદદ કરે છે તે જોવાનું રહેલું છે મી દાઉદ મહમદ વિગેરે એ જેલમાં જઇ કોમની અસીમ સેવા બજાવી છે. તેઓના સંદેશા બહુ ઉત્સાહ ભર્યા છે. આપણને લાગ્યું છે કે તેમને બને તેટલી ઝડપથી આપણે છોડાવીએ. તેમને જેલ ભોગવ્યા પછી આપણે બેસી રહેવું ન જોઇએ. અહીંથી તમોએ તેમને બાદશાહી માન આપી મોકલ્યા છે. હવે તન, મન, ધનથી મદદ કરી તે માન ખરૂ સાબિત કરવું તે બતાવી દેવું ઘટે છે. તેઓએ ટ્રાંસવાલમાં આવી ઘણું કામ કરવું, અને બહુ સહન પણ કરવું છે. આપણે એક મત થઇ કામ કરશું તો ૨૪ કલાકમાં સમાધાની થાય અને કેદમાં ગએલા છુટે એમ છે. આપણામાં કેટલીક મુદથી આપણને વધારે દુઃખ સહન કરવું પડે છે પણ તેથી હીંમત હારવાનું નથી. આપણે જેટલું જોર કરશું તેટલી વધારે જીત મેળવશું. જનરલ સ્મટસે સમાધાની વખતે જે શરતો કરેલી તેમાં દગો દીધો તેથી આપણે લડત ચાલુ રાખવી પડી છે. હવેની લડત ટ્રાંસવાલના હીંદીનીજ નહિ પણ આખી કોમની કહેવાય. માત્ર ચામડીના રંગ દ્વેષને માટે જે અંકુશ મુકાય તે દૂર કરવા આપણે કબુલ નજ કરીએ. આજ લડતનો મદાર છે. આપણા બાજુની પણાને લઇને ટ્રાંસવાલના બાબાઓ આપણી તરફેણમાં બોલવા મંડી ગયા છે અને સારાની બુલ બોઅ થકવા છે. આપણી હવેની લડત એવી બારીક છે કે કદાચ બાબાઓ આપણો પક્ષ છોડી દીએ એટલુજ નહિ, પણ જે ગોરાઓ મદદ કરે છે તે પણ આપણને નજ દે તોપણ આપણે આ સત્યની લડતને પકડીજ રહેવાનું છે. આપણે જોયું છે કે શરૂઆતમાં જેલ જવાનો વખત આવતાં લંડનની કમીટીએ પણ આપણને ભડકામણ કરી હતી કે આપણે જેલમાં જવાની વાત છોડી દેવી. પણ આપણે અડગ રહી તેની દરકાર ના કરી અને તેને પુરી સમજ પાડી તેથી તે આપણને બનાવી રહી. તેમજ હાલ આપણને ઘણી તરફથી મદદ મળતી કદાચ બંધ થાય તોપણ જો આપણે મકમ રહીશું તો આપણું ટેકે તેઓને આપણી તરફ બોલ્યા વિના નહિ રહે. (તાળીઓ) હવેની લડત ટ્રાંસવાલની સરકાર સામેજ નથી પણ વડી સરકાર સામે પણ છે કારણ તેણે ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન કાયદામાં સહી કરી તે બધા નવા હીંદીને બંધ કરવાનું સમજીને કરી છે. વડી સરકારના આ પગલા સામે હવેની લડત ગણી શકાય, આપણે બતાવી આપવાનું છે કે હીંદી માટેના કાયદામાં હીંદીઓજ સહી કરશે ત્યારે તે ખરા કાયદા કહેવાશે (તાળીઓ) પણ કરી બતાવવાનું જોર આપણામાં હોવું જોઇએ. એટલું જોર બતાવીએ તો માગ્યું મળે અને જેલમાં આગેવાનો ગયા તે તરતજ છુટે તેમાં જરાએ શંકા નથી. ત્યારે હવે જેઓ ટ્રાંસવાલમાં જઇ શકે તેમણે તુરત તપાર થવું. તેમને હું બધ જવાબદાર આવ્યો છું. તેઓની સાથે જઇ મારે તેમને છોડવવા માટે બચાવ કરવાનો નથા પણ બરી હકીકત કહી જેલમાંજ મોકલવાના છે. ઘણા માણસોના જેલ ગયા વિના છુટકારો નથી. જેઓ પાસે પાછી પરમીટ છે, જેઓની પાસે ડયતા વખતનાં ખરાં રજીસ્ટર છે, અથવા જેઓની પાસે કોઇ ફાગણીઆ ન હોય છતાં લડાઇ પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં રહેલ છે, અને જેઓ કેળવાએલા છે તેઓ બધા ટ્રાંસવાલમાં આવી લડતમાં ભાગ લઇ શકે છે. આવા ૩૦૦ માણસ તપ થાર થવા જોઇએ. કેળવાએલાઓને ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે તેઓ પોતાના અંગત હક માટે નહિ પણ કોમની આબરૂ માટે આવે છે કેળવાએલાને આવવા દેવાનો કાયદો આપણે કરાવવા માગીએ છીએ. તેના અમલ સામે આપણે વાંધો નથી. કાયદાનો અમલ સખતાઇથી થાય તે નાબુદ કરવામાં મુશ્કીલત આવતી નથી. કાયદાઓને નાબુદ કરવામાં ઘણી મુશ્કીલત નડે છે. તે આપણે જોઇ શકયા છીએ. ૧૮૮૫નો ટ્રાંસવાલનો કાયદો નાબુદ કરાવતાં આપણને ઘણી મહેનત પડશે. તેટલું જોર હજુ આપણામાં નથી આવ્યું. હજી આમાં રીવાજ એવો છે કે જે કાયદા થાય તે કાયદા કોમ કબુલ કરે તોજ તે અમલમાં આવે. તે પછી આપણે માટે રસ્તો ખુલ્લો છે હવે ફરી મેં ઉપર કહ્યા તેવા માણસોને ટ્રાંસવાલ લાઇ જવા હું મ મણી કરૂં છું. જે આગેવાનો આવી શકે તેમ છે તથા જેને માટે લડત લેવાઇ છે તેવા ડોકટરો, બેરીસ્ટરો આવે તો હીંદ ના ધન્યભાગ્ય સમજવા જોઇએ. તે ઉપરાંત દેશથી આવતી સ્ટીમરોના મારફે જરૂરી ટ્રાંસવાલ જાય ત્યારે આણુટો ન આવે તથા કાયદા નીચે ન બનવું જોઇએ તથા સત્યા માટે પીકેટો નીમાઇ જવા જોઇએ. આમ કરશું તોજ આપણે જે લીડરો જેલમાં ગયા છે તેને તુરત છોડાવવામાં કૃતેહમાદ થઇશું. વિગેરે.

મી. દાદા ઓસમાને જેને શંકા હોય તેને સવાલ પૂછી શંકાનું નિરાકરણ કરવા કહ્યું/તથા જેઓ જઇ શકે છે તેઓએ જઇને અને આફ્રીકાએ ઉધરાણામાં મદદ કરીને મદદ દેવા તૈયાર થઇ જવું જોઇએ.

ત્યારબાદ મી. હાજમ લુમાએ વિદા થઇ સવાલો પુછ્યા કે:—દાઉદ શેઠ વગેરેને મી. ગાંધીએ શું વીચાર કરી બોલાવ્યા છે તે સમજાતું નથી. લંડન કમીટીનો ખરચો હાલ કેટલો થાય છે તે જાણવું જોઇએ. વળી તેઓએ એવો વીચાર બતાવ્યો કે જેલમાં ગયેલા આગેવાનોને છોડવવાનો ઉપાય કેમ, નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલમાંથી

જેમણે આગેવાનોનું ડેપ્યુટેશન વીગતવાર જવાથી તુરત થશે.

મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો કે સમય બારીક આવ્યો જાણી નાતાલની મદદની જરૂર લાગી અને તે વખતેજ ડરબનમાં હાજીદ શેઠ, રુસ્તમજી શેઠ વગેરેને મેં આવવા માટે તાર કર્યો. આ તારને માન આપી તે સાહેબો ચોવીસ કલાકમાં અહીંથી નીકળી પડ્યા. તમોએ તેને બાદશાહી માન આપી વળાવ્યા. સહુ સાહેબો જાણે છે કે તેઓના આવ્યા પછીજ સરકારે અમલત શરૂ કરી, અને હાલ જે થયું સુધારા વાળો નવો કાયદો પસાર થયો તે ઘડાયો. ડેપ્યુટેશનથી કાંઇ વળવાનું નથી. આપણે હવે પુરેપુરૂં સમજી ગયા છીએ કે ઉપાય હવે આપણાજ હાથમાં છે. અને તે જેલ ભરવી તેજ છે. હવે જો જીત મળવામાં કાંઇ ખામી આવશે તો તેનો દોષ આપણાજ હાથમાં છે. સત્યાગ્રહ ના બળની સહુ કોઇને ખાત્રી થઇ ગઇ છે. છેવટે એટલુંજ કે હું કહી ગયો તેવા હીંદી ભાઇઓ ટ્રાંસવાલમાં ટોળા બંધ મારી સાથે આવે તો તુરત છુટ થાય તેમાં કાંઇ શક નથી. કમીટીના ખરચનો જવાબ આપતાં કહ્યું કે હાલમાં મી. રીચની સ્થીતી એવી છે કે તેમનુ બધું ખરચ આપણે આપવું પડે છે. તે પોતાનો બધો વખત આજ કામમાં રોકે છે. આથી પા. ૧૦નુ દર માસે ખરચ થાય છે. કમીટી કેવું કામ કરે છે તથા તે કેટલી અગત્યની છે તે દરેક હીંદી જાણે છે એટલે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ખરચ થતાં પણ આપણે નીભાવવી જોઇએ. એમ મારૂ માનવું છે. આ પછી મેસરસ દાદા ઓસમાન, હરમાયલ ગોરા, અબદુલ્લા હાજી આદમ તથા બીજા તાલેવંતસીહે મી. હાસમ જુમાના સવાલને વધેાડી કાઢયો અને કહ્યું કે અત્યારે માણસોનાં મન ઢીલાં પાડવા જેવું બોલવાનો વખત નથી. જેલ ભરવી તેજ ઉપાય છે. તે ઉપાયની આતરી વારંવાર થઇ ચુકી છે. માટે જેટલા બને તેટલાએ મી. ગાંધીની સાથે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવું. મી. સંઘવીએ કહ્યું કે જેટલા જશે તેટલાએ, જેને મદદ કરવાની છે અને બાકીના ઉઘરાણામાં ભરીને મદદ કરી શકે છે. મી. ઓધવ કાનજી તથા મી. એમ. એસ. ટીમોલે પોતાના નામ નોંધાવી બીજાઓને તેમજ કરવા શુર ચઢાવ્યું. મી. દાદા ઓસમાને તુરત નામ નોંધાવવા હાજરીનને વિનંતી કરી, તથા મેસરસ મહમદ બજરાંગીમ, ઓધવ કાનજી, અબદુલ્લા હાજી આદમ, હરમાયલ દાદા ભાઇ ટીમોલ, ભાણા પરશોતમ, મુનશી મોગરારીમા વગેરે જે જે સાહેબોએ ઉઘરાણામાં મદદ કરી તેમનો આભાર માન્યો હતો. છેવટે ચેરમેને ઉભા થઇ કહ્યું કે આગેવાનોને ઝેાડાવવા માટે તો જેલ ભરવી તેજ ઉપાય છે. ડેપ્યુટેશન લઇ જવાથી બહુ ખરચો થતાં કંઇ વળે તેમ નથી માટે હીંદી ભાઇઓને મી. ગાંધી સાથે જવા બહાર પડવા બલામણ કરી. ત્યારબાદ છ વાગે સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલમાં હક પુરવક જઇ શકે તેવા માણસોને તપાસ કરવા માટે મેસરસ મહમદ બજરાંગીમ, હરમાયલ દાદાભાઇ, એમ. એસ. ટીમોલ તથા એમ એમ. દીવાન ડરબનમાં સારી મહેનત કરી રહ્યા છે.

મોરીસમાં ગોરમીટીઆ ઉપર જુલમ

હીંદુસ્થાનના કેટલાક છાપામાં બીન્દરા બનની સહીનો એક કાગળ છપાયો છે. તેમાં મોરીસીઅસ બાતે હીંદી ઉપરના જુલમનુ વરણન લખવામાં આવ્યુ છે. આ કાગળમા લખે છે કે હીંદુસ્તાનથી મોટી મોટી લાલચો આપી અવળુ સવળુ સમજાવી મોરીશીઅસ ટાપુમાં હીંદીઓને મજૂરી માટે લઇ જાય છે. આ લોકોને શેરડીના ખેતરોવાળા ગેરા ખરીદી લીએ છે અને તેઓની પાસે ગુલામના જેવું નરક ઉપાડવાનું તથા નરક ખુડવાનું કામ કરાવે છે. અને તે કામ પણ જાતકારીને લે છે. તેઓના ઉપર ઘણી કરતાથી બહુ માર પડે છે. કેટલાક હીંદીઓ જુલમના ત્રાસથી શેરડીના વિશાળ ખેત રોમાં માસોના માસ સુધી સંતાઇ રહે છે અને શેરડી ચૂસી જીવે છે. કસાઇ પડેલા કમનશીબો છુટવા માગે તો છુટી શકતા નથી. એટલે દુઃખમાંથી છુટવાને કેટલાક તો આપઘાત કરે છે. મોરીશીઅસની કેદમાં તેમને માંસનો ખોરાક આપે છે.

ત્યાં બીલકુલ સ્વતંત્રતા જેવી નહીં. પગાર આપવાનું વચન આપવામાં આવે છે તેમાંથી એક કોડી પણ નથી આપતા અને હીંદુસ્તાનના લોકો બેંકે પત્રવ્યવહાર ચલાવવા દેવામાં આવતો નથી. ત્યાંનો કલેક્ટર એક અંગ્રેજ છે. તે અંગ્રેજ સરકારના પ્રતિનીધિ રૂપ છે. કુલીઓને જેલમાં મોકલવાની તેને સત્તા છે. તેને ટુંકારે કહે છે. બારે તેના સાથે એક વખત વાતચીત થઇ હતી. "હું હીંદુ

સ્તાનમાં હીંદુ મુસલમાન ખેડુનો નરક ઉંચકી જાય છે! અને કોણ હીંદુ આવું સહન કરી શકે? અમને લાવતાં પહેલાં કહેવું જોઇતું હતું કે અમારે આવું નીચ કામ કરવાનું છે. અમારાં નામ નોંધતી વખતે અમને એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે અમારે ખેતીવાડીનું કામ કરવાનું છે." તેના જવાબમાં મને ગાળો આપી ધક્કો મારી હડસેલી મુકયો હતો. મારા પેતા ઉપર પીત્તાની વાત હવે કહું છું. પ્રથમ મને નરક ઉચકવાનું કામ સોંપવા માં આવ્યું પણ તે કરવાની મેં ના પાડી જેથી એક ફ્રેંચ ખેડુતે મને એટલો માર્યો કે માર શરીર ઉપર પાડાં પડ્યાં જેના ડાઘા હજીપણ મારા શરીર ઉપર છે. મેં કહ્યું કે હું આ કામ કરું તેના કરતાં હું મરી જાઉં એ સારૂં છે. મને કહેવામાં આવ્યું કે મારા બધા હીંદુ ભાઇ ઓએ તે કામ કરવું તો મારે શા માટે ના પાડવી જોઇએ. મેં કહ્યું એકાદ બે મહીના મને બીજા કામ ઉપર મુકો આ પ્રમાણે અગ્રહ કરવાથી બાંડ સ્વચ્છ કરવાના કામ ઉપર મને મુકયો. આ ટાપુ અંગ્રેજ સરકારને કબજે છે અને ત્યાં એક હીંદી રેજીમેંટ રહે છે. તે લશ્કરી રેજીમેંટનો એક હીંદુ અમલદારને મેં મારા દુઃખની વાત કહી જેણે મારા ઉપર દયા લાવી દીલસેજ બતાવી અને દુઃખમાંથી છોડવવાને મદદ કરવાનું વચન આપ્યું. તેણે મારા સગાને કાગળ લખ્યો અને તે દ્વારા તે નરક સ્થાનમાંથી મારો છુટકારો થયો.

જેઓનાં વહાલાં માણસો તે ટાપુમાં હોય તેમણે તેમની જીંદગીની આશા છોડવી કારણ કે ગમે તો તેઓ મરી ગયા હોય અથવા તેમને પાછા ફરવું તદન અશક્ય હોય.

હું તે કંપનીની સામે દાવો માંડવા બરદો રાખું છું આ બાબત મને કાયદાની સલાહ આપવાની ભલાઇ કોઇ ગૃહસ્થ દેખાડશે?

ડરબન ઝેંડીચન હોસ્પીટલમાં એક હીંદી કામ કરનારને પોતાના શેઠના કહેવા મુજબ કામે નહી ચડવાથી, ગયા સોમવારે મેજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. ગુન્હેગારે ખુલાસામાં જણાવ્યું કે મને ખાવાના કલાકમાં કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું. મેજીસ્ટ્રેટે ૭ દીવસની સખત મજુરીની જેલની સજા કરી

ટ્રાંસવાલના નવા કાયદા મુજબ ના ધારા

૧ આ કલમમાં જુદી જુદી વ્યાખ્યા આપી છે.

૨ એશીઆટીકનું રજીસ્ટર પહેલા ટાંચણ મુજબ રાખવું.

૩ રજીસ્ટ્રેશનની અરજી બીજા ટાંચણ મુજબ કરવી.

૪ (અ) ૧૯૦૮ના સપ્ટેંબરની ૨૧ મી તારીખે જે કોઇ એશિયાટીક ટ્રાંસવાલનો રહીશ ગણાતો હોય તેણે રજીસ્ટર કઢાવવું હોય તો તેણે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મુકરર કરે તે માણસ પાસે ગેજેટમાં બહાર પાડેલી તારીખ સુધીમાં હાજર થવું અને અરજી કરવાના ફોરમમાં માગેલી વિગતો પુરી પાડવી. તેમાં રજીસ્ટરાર બધાં આંગળાંને બદલે સહી અને અંગુઠાની છાપ અથવા એકલી અંગુઠાની છાપ કબુલ કરી શકે છે. અરજી કરનાર માણસે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મુકરર કરેલ અમલદારને નીચેની વિગતો પુરી પાડવી.

(૧) ૧૯૦૨ના પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદા મુજબની પરમીટ,

(૨) ૧૮૮૫ના ૩ નંબરના કાયદા મુજબનું રજીસ્ટર અથવા તે કાયદામાં જણાવેલી ફી આપ્યા ની રસીટ,

(૩) રજીસ્ટરની અરજીના ટેકામાં બીજું જે કાંઇ દસ્તાવેજ તેની પાસે હોય તે,

(૪) જો તેને કોઇ દીકરો હોય અથવા તો કોઇ બીજાની ઉમરના છોકરાનો વાલી હોય અને જો તે બાળક કે છોકરાના નામની તેના રજીસ્ટરમાં નોંધ લેવરાવવા માગતો હોય તો તેને લગતો જે કાંઇ દસ્તાવેજ પુરાવો હોય તે અને તેનું નામ તેની ઉમર, જન્મભૂમી, જો ટ્રાંસવાલની બહાર જન્મેલ હોય તો ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયાની તારીખ અને તેની સાથે નાં સગાંઇ.

(બ) જે કોઇ ટ્રાંસવાલનો રહિવાસી એશિયાટીક રહીશ ૧૯૦૮ ના સપ્ટેંબરની ૨૧ તારીખે ટ્રાંસવાલની બહાર દક્ષિણ આફ્રીકાના બીજા ભાગમાં હોય તો તેણે રજીસ્ટરારને કાગળ લખી અરજીનું ફોરમ મંગાવવું. આ ફોરમ ભરી આ કલમના અ વિભાગની પેટા કલમ ૧, ૨, ૩ અને ૪માં જણાવેલ જે કાંઇ દસ્તાવેજ તેની પાસે હોય તે મોકલવા.

(ક) ૧૯૦૮ના સપ્ટેંબરની ૨૧ મી તારીખે ૧૬ વરસની અંદરની ઉમર નો જે કોઇ એશિયાટીક ટ્રાંસવાલમાં રહેતો હોય તેણે ૧૬ વરસની ઉપર પહોંચ્યા પછી એક માસની અંદર અરજી કરવી અને તે જો ટ્રાંસવાલની બહાર દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા ભાગમાં હોય તો ઉપલી ૪ પેટા કલમ મુજબ અરજી કરવી.

૫ રજીસ્ટરનું સરટીફીકેટ પાંચમા ટાંચણ મુજબ આપવું.

૬ અરજી મુજબ રજીસ્ટરેશન થયું હોય ત્યાં સુધી પરમીટ વગેરે જે કાંઇ કાગળો રજીસ્ટરારને આપવામાં આવ્યા હશે તે રજીસ્ટરાર પોતાની પાસે રાખી શકે છે. અને રજીસ્ટરારને કાંઇ ફેરો માલુમ પડશે તો તે દસ્તાવેજો પોતાની પાસે રાખી તપાસ કરી શકે છે.

૭ અરજી લેવા જે માણસને નીમવા માં આવે તેણે અરજદાર ને અરજની અને તેના ટેકામાં આપેલા દસ્તાવેજની પહોંચ આપવી. અને તે અરજી તથા દસ્તાવેજ રજીસ્ટરારને મોકલવાં.

૮ જો કાયદાની કડી કલમની પેટા કલમ (૧)માં જણાવ્યા મુજબ રજીસ્ટરાર કોઇ એશીઆટીકની અરજી રદ કરે તો તેણે અરજદારને સાથેના ૪થા નંબરના ટાંચણમાં જણાવ્યા મુજબ અરજી રદ કર્યા ની નોટીસ મોકલવી.

૯ દરેક એશિયાટીકે તેની પાસે માગવામાં આવે ત્યારે ગોરા પોલીસ અથવા અમલદારને તેનું પોતાનું રજીસ્ટર બતાવવું અને માગે તો નીચેની વીગતો આપવી.

(૧) તેનું આખું નામ.

(૨) તેનું તે વખતનું ઠેકાણું.

(૩) અ તે જો રજીસ્ટર બતાવે તો તેની સહી અને તેના અંગુઠા ની છાપ, અથવા ૪ જો તે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફીકેટ ન બતાવી શકે તો તેની સહી અને અંગુઠા તથા આંગળાની છાપ.

૧૦ જેનું સરટીફીકેટ ખોવાઇ ગયું હોય અને તે ફરીથી નવું સરટીફીકેટ કઢાવવાની અરજી કરે તો તેણે નીચેની હકીકત રજુ કરવી.

(૧) ખોવાઇ ગએલ રજીસ્ટરનો નંબર

(૨) તેનું આખું નામ

(૩) તેનું તે વખતનું ઠેકાણું અને રજીસ્ટરાર અથવા સત્તાવાર બીજા મુકરર કરેલ માણસની સમક્ષ

(૪) રજીસ્ટરની મહેલી વખતે અરજી કરી તે વખતે એળખાણની જે તેણે નીશાની આપી હોય તે.

(૫) ખોવાએલું સરટીફીકેટ તેનું પોતાનું હતું તથા ૧૯૦૭ ના ઇમીગ્રંટસ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની રૂએ તેને ટ્રેસપાર કરવામાં નથી આવેલ એવું સોગનનામું.

જો નવા સરટીફીકેટ ઉપર ઓળખાણ ના સાધન અરથે સહી, અંગુઠાની છાપ, કે આંગળાની છાપ જે આગળ આપ્યાં હોય તે ન આપે તો તેને ફરીથી નવું સર ટીફીકેટ નહિ મળી શકે.

૧૧ વેપારીની કે બીજી કાંઇ બાબસે-સ લેતી વેળા અરજદારે જમાદાર આગળ પોતાનું રજીસ્ટર રજુ કરવું અને તે ઉપ રાંત કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ એશીઆટીક કાયદાની ૧૪ કલમની પેટા કલમ (૧)માં જણાવ્યા મુજબ જે ઓળખાણ માગવાનું ઠરાવ્યું હોય તે.

૧૨ મુદતની પરમીટની અરજી બીજા ટાંચણમાં બતાવેલ ફોરમ મુજબ કરવી.

૧૩ આ ધારાની કલમ મુજબ જે કોઇ નહિ વરતશે તેને ૧૦૦ પોંડ સુધીનો દંડ, અને દંડ નહિ આપે તો સખત મજુરી ની અથવા સાદી ત્રણ મહિના સુધીની જેલની સજા થઇ શકશે.

ટાંચણ પહેલું એશિયાટીકનું રજીસ્ટર કેવી રીતનું રાખવું તે છે. તેમાં માગેલી વિગત આ મુજબ છેઃ રજીસ્ટ્રેશન સરટી ફીકેટ નંબર, નામ જાત, નાત કે શાખા, ટ્રાંસવાલમાં જે તેના સમાં રહેતાં હોય તેની વિગતઃ તેમાં તેની ઓરતનું નામ, ૧૬ વરસની અંદરની ઉમરનો દીકરો અથવા તેના રક્ષણ તળે બીજું કોઇ હોય તો તેનું નામ ઉમર તથા સગાઇ.

ટાંચણ બીજું રજીસ્ટરની અરજીનું ફોરમ કેવી રીતનું રાખવું તે છે. તેમાં માગેલી વિગત આ મુજબ છેઃ આખું નામ, કોમ, જાત કે શાખા, ઉમર, ઉંચાઇ, રહેઠાણ, ધંધો, શરીર ની નીશાની, જન્મ દેશ, ટ્રાંસવાલમાં પહેલાં આવ્યાની તારીખ, ટ્રાંસવાલમાં પેલી વખત આવ્યા ની તારીખ ૧૯૦૨ના મેની ૩૧મી તારીખે ક્યાં હતો, બાપનું નામ, ઓરતનું નામ, તે ક્યાં રહે છે, અરજદાર ૧૯૦૭ ના ઇમીગ્રંટ રીસ્ટ

રીકરાન કાયદાની કલમ પાંચ કે છ મુજબ દેશપર કરવામાં આવેલ છે કે કેમ ?

૧૬ વરસની અંદરની ઉમરનો દીકરો અથવા બીજો કોઇ વોરડ હોય તેનું નામ, ઉમર, રહેઠાણ, વાલીની સગાઇ, અરજદાર ની સહી, અરજી લેનારની સહી, તારીખ અને ગામ.

અરજીના ફોરમની પછવાડેના ભાગમાં નામ, જમણા અને ડાબા હાથના આંગળા ની છુટી છુટી અને બધી બેળી છાપ, આપ લેનારનું નામ અને તારીખ.

ટાંચણ ત્રીજુ અરજી કર્યાની પહોંચનુ ફોરમ છે, તેમાં અરજીના દેકામાં આવેલ દસ્તાવેજ વીગેરેની નોંધ લેવામાં આવશે.

ટાંચણ ચોથું અરજી નામંજુર રાખવામાં આવી હોય તેની નોટીસનુ ફોરમ છે.

ટાંચણ પાંચમું રજીસ્ટ્રેશન સર્ટીફીકેટ રદ્દ કરવાનું રાખ્યું તેનું ફોરમ છે. તેમાં લખેલી વિગત આ મુજબ છે. આખુ નામ, જાત, ઉમર, ઉંચાઇ, શરીરનુ વરણન, રજીસ્ટરારની સહી, સર્ટીફીકેટ આપ્યાની તારીખ, સર્ટીફીકેટ કઢાવનારની સહી, તેના જમણા અંગુઠાની છાપ, તેની ઓર તનું નામ, તેનું રહેઠાણ.

૧૬ વરસની અંદરની ઉમરનો દીકરો કે વોરડ હોય તેના નામ, ઉમર, રહેઠાણ ને સગાઇ.

આ સરટીફીકેટમાં રજીસ્ટરારે સિવાય બીજા કોઇએ કાંઇ લખવાનું કે કોઇ રીતે ચેડવા જુદવાનું નથી.

બીજુ ટાંચણ ગવરનર કિંગ કાઉન્સીલે મુકરર કરેલી પરમીટ કેવા રીતની આપવી તેનુ ફોરમ છે. તેમાં માગેલી વિગત આ મુજબ છે: જાત, નાત કે શાખા, જન્મદેશ, ઉમર, ઉંચાઇ, રહેઠાણ, ટરાંસવાલમાં કયા ગામમાં જવુ છે. શરીરનુ વરણન. કઢાવનારની સહી, તારીખ, અને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની સહી.

નવા કાયદા સંબંધી નોટીસ

નવા કાયદાની રૂએ રજીસ્ટર લેવાની નોટીસ બહાર પડી છે તે નીચે મુજબ છે. ૧૯૦૮ના સપ્ટેમ્બરની ૨૨ તારીખે ટરાંસવાલનો જે ઓફિશ્યલ રહીશ રજીસ્ટર રીતાનો હોય તેણે ૧૯૦૮ની તા. ૧ અકટોબરથી ૩૦ નવેમ્બર સુધીમાં અરજી કરવી. આ અરજી અકટોબર માસમાં જોહાનસબરગમાં વેન ચેન્ડીસમાં આવેલી સર કારી ઓફીસમાં થઇ શકશે અને નવેમ્બર માં પ્રીટોરીઆમાં નેશનલ બેંકવાળા મકાનમાં રજીસ્ટરારની ઓફીસે કરી શકાશે.

નાતાલના હોરા જેલમાં ગયા તે વિષેની કવિતા

[ઇ.ઓ. માટે ખાસ લખનાર શેખ મહેતાબ]

લાવણી

(રાજ કો જેલ મહેલમાં જાય દીનતા હીરા)

મુસલમાન પારસી હીંદુ જેલકે અંદર
કરદાહ મીસાલે ફોડે સડકપર પથ્થર
સુન સીતમ કલેજેપર ચલતે હાથ નશ્તર
ઝલે કરો જુલમ હાજર દય દકકા રજા પર
દામ મરીજાં કહેરે ખુદા ટ્રાંસવાલ ઉપર
મુસલમાન.

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસકા પીંજરા ખાલી
દાઉદ મહમદ ચેરમેનકા બેડીયાં ડાલી
શરીરતાચા જોડ દો ચાર ઘોડોંકી ગાડી
આમ પુપુ ખાનેકી ઉસકા જેલમેં બારી
કુલ તજા ઐયશો આરામ કૈસકે ખાતર
મુસલમાન.

પીરીમેં ગયા ઝીંદામેં મુગુરે શાની
કયા સખ્ત કામ લેતી સરકાર દીવાની
આસાર નજર આવે કમામતકા નીશાની
દે અય સ્મટસ કયું કરતા દય નાદની
નહીં દુગા કાસીકા સગા કલામ દય નાદર
મુસલમાન.

નાજોંકા પાલા હુવા હુસેન કુરજંદયા
વોહ અય વિલાયત કરને નામ પીદરકા
યા જખ્મ જુદાઇકા તાજા સખ્તે જીગરકા
આ પડા કબરકા ઓજ સ્મટસ સીતમગરકા
છોડ મહેલ, મહેલકા ગયા જેલમેં ચલકર
મુસલમાન.

સેક્રેટરી એમ.સી આંજલીયા સાયદુય કયના
કાસમનકા જેલમે ઉતરા આયેા દાન
ઉસનેબી અપને દીલમેં ઐસા ઠાના
કુરબાન દય અન મન ધન તન માલ અખના
પલ પલકા ખબર લા દેતા એન્ટ કુદર
મુસલમાન

એપારકા તમા નહીં રખા બાંધ સર શેરા
વાકસરસકા જેલમેં બયઠા બનકા મેરા
જેલરબી હુવા દંગ દેખ ચાંદકા ચહેરા
બા હીંમત દીદી શરતે રહેગા અકેલા
હક પાલે ઉઠેા કયું બયઠે ઘરમેં છુપ કર
મુસલમાન.

પારસી રૂસ્તમજી દુખમ હાતમ જૈસા
કયા જાત હિંદ ઔર ૨૭ હજારકા પૈસા
હાજારા "જલ" દય બાલ હીંમતમે કૈસા
દીયા ખુદાને ફરમાંદ જૈસા ચાહીયે વૈસા
રખતાદય ખબરબીજનેસકાપાદરદીક ખુસ્તર
મુસલમાન.

જલે ડાલ જેલ જલ્લાદ જબર જસ્તીસે
કરીબાદ હીંદમેં તીસ કરોડ બસ્તીસે
કરતે દય જેલમેં સેલ લીડર કોંગ્રેસકે
સદકે જાવે રૂસ્તમજી વાકસ પ્રેસીડેન્ટ કે
હુવા પયદા જૈસા હારા જમશેદ સીકંદર
મુસલમાન.

એન્ટુકેટેડ જેલમેં ગયે બેલ દીખલાને
જેલરકુ જેલમેં નયા રાસ્તા સીખલાને
ઇલમકી કલમકા જોર જાહીલ કયા જાને
કયું લગા રમટસ ગરદનપર છુરી દીલને
પુરખતર બડે બેકદર રાજકે અકસર
મુસલમાન.

બેપારતો યહાંકા ખુબ કીયે અબ વહાંકા
આખીરકા કીયે બેપાર બડા દો જહાંકા
નકદાર હુવા ખુરશીદ હીંદકા ગમ કયા
ચાંદગાયબ હુવા સાઉથઆફ્રિકાકી કાસમતકા
હીંદ બયઠા ખુદાકે ઉપર તવકકુલ રખકર
મુસલમાન.

કયા બયઠે ઓઢકર ગુરખા જબ ખુડાને
અપને બંધીવાનોંકે બંધ તુડાને
કીસલાયે દુનીયામેં પયદા કીયા ખુદાને
લાલોકે લીયે બાલોંકા બીછોના બીબીને
મહેતાબ બતા કર બતા તેરા દય કમતર
મુસલમાન.

રૂટરના તાર સમાચાર.

દક્ષિણ હૈદ્રાબાદમાં અતી વરસાદને લીધે ઘણું નુકસાન થયું છે ત્યાં ૩૬ કલાક માં ૧૫ ઇંચ પાણી પડયું હતું. મુસી નદીમાં સાહ ૧૦ ફીટ પાણી ચડયું હતું. ઘણાં ઘર અને પુલો ધોવાઇ ગયાં છે. નદીમાં જઇ જઇ માણસોના મુડદાં તરતાં દેખાતાં હતાં. એક ધરપીતાલનું મકાન ભાંગી પડવાથી તેમાંના સઘળા રહેનારાઓ દટાઇ ગયા હતા.

બીજા તારમાં જણાવે છે કે હૈદ્રાબાદ આગલાની વરસાદની હેલમાં ઘર પાનાના ઘરો માફક પડી ગયાં છે. કુણી જતા માણસોને બચાવવાને મળવા તથા હાથી ઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. હૈદ્રાબાદની વસ્તીમાં પુરના નુકશ નથી મોટો ત્રાસ ફેલાયો છે. માણસોનો બચાવ કરવાને નીકળી પડેલી ટુકડીઓ પાછી ફરવા માંડી છે તેમના કહેવા પ્રમાણે મરણ સંખ્યા ૧૦૦૦ જેવડી મોટી છે. આશરે ૧૦ હજાર ઉપરાંત માણસો ઘરબાર કે કોઇ જાતના આધાર વીનાના થઇ ગયા છે. આમાંના કેટલાકે બાકી રહેલા ઘર ઉપર લુંટફાટ શરૂ કરી છે હૈદ્રાબાદની આફતમાં ૧૦૦૦ ઉપર માણ સોની જાન ગયાની મજુરી કરવામાં આવી છે, આ મુડદાંઓના સડવાથી રોગ ચાળી મરકી ચાલવાનો સંભવ છે. કોઇ ગેરાનું મરણ થયું જણાયું નથી.

569

મી. સુબ્રામનીયા આયર ઉપર રાજ્યદ્રોહનો આરોપ

મદરાસમાં પ્રગટ થતા 'સ્વદેસ મીત્ર' ના અધીપતી મી. જી. સુબ્રામનીયા આયરને રાજ્યદ્રોહી લખાણ માટે તા. ૧૬ ઓગસ્ટ ના રોજ પકડવામાં આવ્યા છે. આ લખાણો તા. ૬ એપ્રીલ, ૨૦ મે તથા ૬ જુનના અંકમાં જંગલ ખાતાં તરફની હેરાનગતી, ગરીબ લોકોને બે દીવસમાં મળતું એક ભોજન તથા ન્યાય ઉપરાંત છુટની પણ જરૂર છે તે વિષયનાં છે. મી. આયરને કુરતલમમાંથી પકડવામાં આવ્યા હતા, અને ત્રીજા વરગની ગાડીમાં મદરાસ લઇ જવામાં આવ્યા હતા. સ્ટેશનના પ્લેટફોરમ ઉપર માણસોની ઓટી સંખ્યા હાજર હતી. મદરાસ આવી પહોંચતાં ડેપ્યુટી કમીશનર તેમને બાનગી ગાડીમાં બેસાડી ચીફ પ્રેસીડેન્સી માજી સ્ટરેટ કોરટમાં લઇ ગયા હતા. મી. આયર તરફથી બચાવ માટે મી. રંગા ચાર્યુ વકીલ હાજર હતા. મી. આયરની તબીયત નાદુરસ્ત હોવાની તથા તેમની બારકાદીની હકીકત ધ્યાનમાં લઇ મી. રંગાચારયે મી. આયરને જામીન ઉપર છોડવાની માગણી કરી. પરંતુ માજીસ્ટરેટ મી. બરડે જામીન ઉપર છોડવાની ના પાડી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આરોપી ની તબીયતની સત્તાવાળાઓ પુરતી સંભાળ રાખશે.

મી. આયરની બરકાદીં વિષે 'હીંદુ સ્થાન રીવ્યુ' ના ૧૯૦૪ના ઓગસ્ટ માસમાં એક લખાણ બહાર પડયું હતું તેનો સાર નીચે મુજબ છે.

મી. આયર ૧૮૫૫માં જન્મ્યા હતા. તેમના બાપ એક નામાંકીત વકીલ હતા. મી. આયરે ૧૮૭૮માં બી. એ. ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. ત્યાર પછી તરતજ તેણે મદરાસમાં 'હીંદુ' પત્ર બહાર પાડવા માંડયું. તે વખતે હાલમાં નામાંકીત હોદા ભોગવતા પાંચ ગૃહસ્થો તેમની સાથે જોડાયા હતા. આ છાપું શરૂ કરવાને તેમને ઘણી મુસ્કેલી પડી હતી. બે રૂપીયા જેટલી નાની રકમ બાપા નો પહેલો અંક પોસ્ટ કરવાને ટીકીટો ખરીદવા માટે ઉછીની લેવી પડી હતી. આવી ગરીબ સ્થીતીમાંથી આજે આખા દક્ષીણ હીંદુસ્તાનની હીંદી વરતીનું તે એક મુખ્ય છાપું ગણાય છે. આ છાપામાં ઝળકતાં લખાણો કરી મી. આયરે જાહેર પ્રજાની કીંમતી સેવા બજાવી હતી અને બોડામાં ઘણી નામના તથા ચાહ મેળવ્યાં હતાં. ૧૮૮૪માં આ છાપું અઠવાડીયામાં ૩ વખત નીકળતા લાગ્યું. તે અરસામાં મદ્રાસમાં મહાજન સભા રચપાઇ. તેમાં મી. આયરે સ્થાપક તરીકે ઘણો સમત્પનો ભાગ લીધો હતો. ૧૮૮૬ માં પબ્લીક સરવીસ કમીશન પાસે મી. આયરે ઘણી ઉપયોગી જુબાની આપી હતી. ૧૮૮૮માં 'હીંદુ' રોજ દુ શરૂ કર્યું હતું. ૧૮૯૭માં મી આયર વેલબી કમીશનમાં જુબા ની આપવાને મહાજન સભા તરફથી પ્રતી નીધી તરીકે વીલાયત ગયા. તેઓ વીલા યતથી આવ્યા તે વખતે મી. તીલક ઉપર રાજ્યદ્રોહ માટે કામ ચાલતું હતું. તે વખતે તેણે 'હીંદુ' છાપામાં જે લખાણ લખ્યા હતા તેથી તેમની ઘણી નામના ફેલાઇ હતી. ૧૮૯૮માં મી. આયર 'હીંદુ' છાપાથી છુટા થયા. આ વખતે આ છાપું ઉત્તમ પંકતીએ પહોંચ્યું હતું ૧૮૯૯માં તેમણે તામીલ ભાષામાં પ્રગટ થતું 'સ્વદેશ મીત્ર' નામનું છાપું હાથ માં ધરયું હતું. આ વખતથી તે છાપા માં ઘણો ઉતમ સુધારો થયો હતો. મી. આયરને દીલ્હી દરબાર વખતે આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૦૨માં મી. આયર 'મદ્રાસ સ્ટાંડરડ' ના અધીપતી તરીકે નીમાયા હતા. અને તેજ સાલમાં ફ્રેકોનાડાખાતે ભરાયેલી મદ્રાસ પ્રાંતીક કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. મી. આયર સત્યને ચહાનાર, સાદા, સ્વ દેશાભીમાની તથા ઇશ્વર ઉપર સંપુરણ ભરોસો રાખી જે ખરૂં લાગે તે કરનારા છે.

પ્રેલાગોઆબે ઇંડીઅન લાઇબ્રેરી.

આ લાઇબ્રેરીના પ્રમુખ મી. મીસાક રબુછોડ સોલંકી લખે છે કે લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. ધારશી દેવચંદ રતનાકર તા. ૧૭ના રોજ છોકરીઓ જવાના હોવાથી આપના પેપરના તા. ૪ના અંકમાં જણાવ્યા મુજબ તા. ૬ના રોજ મીટીંગ બોલાવવાનું બની શકયું નહોતું. કારણકે અત્રેના ગવર નર જનરલ તા. ૧૫ના રોજ વીસ્બોન જવાના હોવાથી તેઓ સાહેબને માનપત્ર આપવા માટે ઇંડીઅન એસોસીએશનની મીટીંગો વારંવાર બોલાવવામાં આવતી હતી. એટલે આ કામ મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું. અને તે મીટીંગ તા. ૧૫ સપ્ટેંબરની સાંજે લાઇબ્રેરીના હોલમાં બોલાવવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં લાઇબ્રેરીના પ્રમુખ મી. મીસાક રબુછોડ સોલંકીએ પ્રોગ્રામ વાંચી સંભળાવ્યો. અને આજની મીટીંગમાં મી. અલી હાજી આદમભદ ભીડીયા ને ખુરશી લેવા દરખાસ્ત કરી. આ દર ખાસ્તને મી. સુલેમાન આદમભદ, હાજી કાસમ હાજી આદમભદ વજેરેના ટેકા મળ વાથી તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે મી. ભીડીયા એ ખુરશી લઇ મળેલા માન બદલ આભાર માન્યો હતો. ઓગસ્ટની તા. ૩૧ સુધીનો રીપોર્ટ મી. ધારશી દેવચંદ રતનાકરે વાંચી સંભળાવ્યો. ત્યારબાદ નવા સેક્રેટરી તરીકે મી. નારાયણદાસ માધવલાલ બક્ષરાણી કનકખરાને તથા મેનેજીંગ કમીટી રેકટરો (બોર્ડ ઓફ ડીરેકટર્સ) તરીકે સરવાનુમતે શેઠ હાજી આમદ નુરમામદ, (હા. ઇ. હા. સુ. કુ.), મામદ મુસા તથા નાનજી દુલભદાસને પસંદ કરવામાં આવ્યા. જેઓએ મળેલા માન બદલ આભાર માન્યો હતો, અને લાઇબ્રેરીની ઉનંતી ચાહી હતી. ત્યારપછી જુના સેક્રેટરીને માનપત્ર તા. ૧૬ની રાતરે આપવાની દરખાસ્ત થતાં મી. મીસાક રબુછોડ સોલંકીએ સેક્રેટરી તથા બોર્ડની ફરજ બાબત તથા કરતવ્યોનું વીવેચન કરી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

તા. ૧૬ સપ્ટેંબરની રાતે બીજી મીટીંગ મળી હતી. શેઠ હાજી અહમદ નુરમહમદ ને પ્રમુખની ખુરશી આપવામાં આવી હતી જે તેમણે ઉપકાર સાથે સ્વીકારી હતી. જુના સેક્રેટરી મી. રતનાકરને આપવાનું માનપત્ર મી. માણેકલાલ ઉજમશીએ વાંચી સંભળાવ્યું. બાદ એક સુંદર સુખડની પેટીમાં મુકી ભેટ આપ્યું. મી. રતનાકરે સભાજનોનો તથા લાઇબ્રેરીનો આભાર માન્યો. અને લાઇબ્રેરીના ફંડમાં ૫/- ભેટ આપી મી. જેઠાલાલ પ્રાગજીએ ૨/૬ ભેટ આપી. બાદ મી. અલી હાજી આદમભદ ભીડીયાએ ભાષણ કરી પોતાનો આનંદ જાહેર કર્યો. મી. નારણદાસ માધવલાલે લાઇબ્રેરીથી થતા ફાયદા વીષે લંબાણથી વીવેચન કરયું હતું. છેવટે મી. સોલંકીએ હાજર થયેલાનો ઉપકાર માન્યો હતો અને મીટીંગ વંદેમાતરમના પોકાર સાથે બરખાસ્ત થઇ હતી.

બંગળામાં કેટલાક બનબુતા લોકોના ઘરમાં હથીઆર હોવાના શક ઉપરથી પોલીસ બારીક તપાસ ચલાવે છે. જરમન રાઇફલો અને ગુપ્તીઓ આવ્યાની ખબર મળી છે.

વીલાયતના લાઇસેન્સીંગ બીલની સામે વાંધો દર્શાવવા ગયા સોમવારે પાંચ લાખ માણસોની એક મહાન મીટીંગ હાઇડ પારકમાં મળી હતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા વરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો લક્ષ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં અહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ હકીકતો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો બળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર

વરચાપત્રોઓને જવાબ.

મી. બી કે. ભટ—તમે લખેલ વિષય તદ્દન ધર્મનો હોઇ ઇ. ઓ માં ચરચા વવો એ ઠીક નથી જણાતું.

મી. અહમદ મહમદ કાજી—તમારો કાગળ નાતાલ ઇડિઅન કોંગ્રેસના સેક્રેટરી રીને મોકલ્યો છે.

રાવરજીની વાડીવાળા તમે લખો છો તે લખાણ છાપવાની જરૂર નથી.

'કોંગ્રેસનો મેંબર'—તમે જે તહોમત મુકો છો તે ગંભીર ગણાય. એટલે તમારૂં નામ અહાર પાડવાની પરવાનગી આપો તો અમે તે કાગળ છાપીશું.

અ. ઇ. ઓ.

"નાતાલનો મામલો"

એ. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ જોગ.

તા. ૧૯ સપ્ટેંબરના અંકમાં "નાતાલ નો મામલો" એ મથાળા નીચેની હકીકત વાંચી મણે ખુશી થયો છું. તમે લખ્યા મુજબ કરવાની જરૂર છે. તમે ભલામણ કરો છો કે આપણે આપણા જોર ઉપર જુજવું, અને તે જોર તે સત્યાગ્રહ છે. નાતાલના વેપારીએ પગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવો. પણ મારા ધારવા પ્રમાણે અત્રેના ડીવીઝનમાં અનેક વેપારી એવા છે કે પગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરતા તે પોતાનો વેપાર ચલાવી શકે તેમ નથી. કારણ કે તે એટલી તો થોડી મુડીથી વેપાર કરે છે કે તેમને સારા વેપારી માલ ન ધીરે. આવા નાના વેપારી ત્રણ માસ લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરી શકે તેમ નથી. તો એવો કાંઇ બંદોબસ્ત થવો જોઇએ કે તે લોકોનો વેપાર ચાલી શકે હું આશા રાખું છું કે નાતાલના સરવે હીંદી વેપારી એકજ વાત રખી મક્કમ રહેશે તો જીત મેળવશે.

લી કસમ પોતાલા.

સ્ટાંગર, તા. ૨૧-૯-૦૮.

[આ સવાલ બરાબર ઉઠાવ્યો છે જો ગોરાઓ માલ ધીરતા બંધ થાય ને બીજી રીતે વેપાર ન થઇ શકે તો આપણે એશક વેપાર વીનાના થવું જોઇએ. લાઇસેન્સ લેવાથી કંઇ ગોરા ધીરધાર કરેજ એવો નિયમ નથી. સાધારણ નિયમ તો એ છે કે ગોરા કે કાળા વેપારી જેઓ ઘરાકનો ઇતબાર કરી શકે તેને બેધડક થઇ ધીર ધાર કરે છે. સત્યાગ્રહ એ કે જેમાં આપણે બંધુ નુકસાન સહન કરતાં પણ સત્યનો આગ્રહ કરી તેને છોડવું નહિ અ. ઇ. ઓ.]

નાતાલ ઇ. કોં. નું ઉધરાણું

એ. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસની કમીટીએ અમો બે જણને કોંગ્રેસના ફાળા સારૂ પોરટ શેપસ્ટન તથા અમજી ટો મોકલ્યા હતા તે સામેનું લીસ્ટ મજકુર કાગળ સાથે છે એ પ્રમાણે જરૂર છાપશો.

પોરટ સેપસ્ટનમાં મી. અમજી દખાદીએ તથા અમઝીટામાં મી. એમ. એમ. સુલે માન કુ. વાળા સાહેબોઓએ તથા ઇસ્માઇલ સુલેમાન કડવાએ અમારી બહુજ પરોણાં ચાકરી કરી છે. અને ફાળો ઉધરાવવા તુરત સાથે નીકળી પડી અમને જે મદદ કરી છે તે વિષે તેમનો અરેખર હમો કોંગ્રેસ તરફથી ઉપકાર માનીએ છીએ તેમજ જે સાહેબોઓએ પૈસા ખુશી સાથે ભરીને અમને વીદાય કર્યા તેઓ સાહેબો નો પણ અમે ઉપકાર માનીએ છીએ.

લી. કોમના સેવકો

મહમદ ઇસ્માઇલ ચોપ્પટવાળા.

એ. ડી. મુનશી મોગરારીઆ.

ડરબન તા. ૧ લી ઓકટોબર ૧૯૦૮.

[ઉપર જણાવેલી ઉધરાણીની લીસ્ટ અમને મળી છે તે અમે આવતે અઠવાડીએ છાપશું તેમાં પોંડ ૧૪-૧૩-૦ પોરટ શેપસ્ટન તથા પોંડ ૪૯-૧૧-૦ અમઝીટામાંથી ઉધરાવ્યા છે. અ. ઇ. ઓ.]

પરચુરણ ચરચા

—:o:—

મી ઇ. એમ. સીદાત ડરેંગહલાઇથી લખે છે કે નાતાલ સરકારે આપણા કોકો ના જે લાઇસેન્સ માટે કાયદો ઘડેલ છે તેની સામા એક સંપથી વાંધો બતાવી લડવું જોઇએ. આવા કામમાં પૈસાની મદદ પુરી જોઇએ તો નાતાલમાં મોટી દુકાનવાળા ૧૦ પોંડ તથા નાની દુકાન વાળા ૩ અથવા ૫ પોંડ જરૂર દેશે. આજથી આપણે લડત નહિ શરૂ કરીએ તો ધીમે ધીમે ૧૦ વરસમાં આપણા ઘણા લાઇસેન્સ ખસાઇ જશે આ દેશમાં આપણા લોકોયા કાંઇ ધંધો થઇ શકશે નહિ માટે સર્વે ભાઇઓએ સાથે મળી પુર પહેલાં પાળ બાંધવી જોઇએ.

મી. મહમદ સુલેમાનના કાગળના જવાબમાં ફંડીથી ફકીર મામદ નથુ લખમ લખે છે કે અત્રે ૩ થી ૪ લખમ છે.

કડીપુર્યા મી. કે. એમ. દેસાઇ લખે છે કે અત્રેના મી. કાલા રવા પટેલ પગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે જેલમાં ગયા છે. તેમની પાસે અંગુઠો માગ્યો તે તેમણે આપ્યો નહિ. અત્રે સરવે ચુસ્ત છે અને જેલની ઉમેદોમાં દહાડા ગુજારીએ છીએ. પણ તકદીર પાછળ છે તેથી અમારો વખતજ આવતો નથી.

પારલથી મી. ભાણાભાઇ લખે છે કે નાતાલના શેઠીઆઓને ટ્રાંસવાલની સર કારે ઘણુ ઘણુ માસની મુદત મજુરીની જેલો આપી છે તે હીંદી કોમને ત્રાસ પેદા કરે તેવો મામલો ઉભો થયો છે. માટે જેના શરીરમાં દેશી લોહી ફરતું હશે અને જે દેશાભિમાન રાખતા હશે તેને ઘણો જુસ્સો અલ્લાહતાલા આપશે. નાતાલના શેઠોને હિંમત આપવા તેમજ આપણા દેશી ભાઇઓને સારૂ જેલમાં જવાને સારૂ ગામો ગામથી ઘણા દેશીઓ નીકળી પડશે અને દેશીઓના દુઃખમાં ભાગ લેશે એવી દુવા કરૂં છું. બીજું આજકાલ મંડળો બહુ ઉભા થાય છે તેમાં કોઇ

મંડળ કહે કે અમો કોમના હકો સાચવ વાનું કરશું. અને કોઇ મંડળ કહે કે અમો દીન તેમજ ધર્મના કામમાં દેખરેખ રાખશું એવું કહી મેંબરો પાસે છ પેની બે શીલીંગ ફી લીએ છે. પણ દેશની ખાતર આજે નાતાલવાસીઓ જેલ મહેલમાં પડયા છે તેને મદદ કરવાનું કોઇ કરતું નથી એ બહુ શરમની વાત છે. જેના શરીરમાં દેશી લોહી વહેતું હશે તેનું આ જનાવ જોઇ લોહી ઉકળશે. શેઠીઆ લોકોના કુટુંબને મારી પુર્ણ દિલસોજી છે.

શ્રી એમ. કારા મામલતદારની સેક્રેટરી તરફથી જણાવે છે કે નાતાલના શેઠીઆ ઓ કોમનેમાટે મોટું જોખમ ઉઠાવેલ છે. ખુદા તેમને કુતેહ આપે. તેમના કુટુંબ ને અમારી દિલસોજી છે.

કેપટાઉનથી મી. વલી મહમદ લખે છે કે નાતાલના લશ્કરી પોતાના ભાઇઓ માટે કેદમાં ગયા તેની ખુદા અજર દેશે. બીજા બીરાદરોએ સહુએ જેલને મહેલ સમજવો જોઇએ. તેઓએ જેલમાં જવું અને કેદખાના ભરી મુકવા જોઇએ. તેઓને છોડાવવાની રાતદિવસ મહેનત કરવી જોઇએ. આપણા વાય ન્યાંસુધી જેલમાં પુરાયા રહે ત્યાંસુધી આપણને પુરી ઉંઘ પણ ન હોવી જોઇએ.

ડારબીનથી મી. અહમદ ઇબ્રાહીમ પણ ઉપરની મતલબનો એક કાગળ લખે છે તથા શેઠીઆઓની હિંમતને માટે શાબાશી આપે છે.

રાજકોટ અંજુમને ઇસ્લામના જોઇંટ સેક્રેટરી મી. હાસમ જુસબ તા. ૧૮ ઓગસ્ટના કાગળમાં લખે છે કે અત્રેની અંજુમનની એક સભા શેઠ નુર મહમદ હાસમના પ્રમુખપણા નીચે ગઇ કાલે મળી હતી. આ મીટીંગમાં જુનાગઢના શાહ જહા શેહર જુમાખાનજી ખુદાની પાક નીગાહને પધારી ગયા તે માટે દીલગીરી જાહેર કરવાનો ઠરાવ પાસ કર્યો હતો. તે વખતે મરહુમ શાહજહાની કારકીર્દીના વખાણ થયા હતા. તેજ રાતના મજલીસ કરવાનો તથા બીજી સવારે જનત પઢાવ વાનો ઠરાવ થયો હતો અને આ ઠરાવોની નકલ તથા દીલાસાપત્ર મે૦ ખુદાવીંદ નવાબ સાહેબને મોકલવામાં આવ્યા હતા.

કેપટાઉનથી મી. મહમદ સુલેમાન લખે છે કે અત્રેના બે મંડળમાં બહુ અણબ નાવ છે તેથી કોમના હકમાં બહુ બુરું થવાનો સંભવ છે. ટ્રાંસવાલના પ્રમુખ તથા નાતાલના પ્રમુખો કોમને ખાતર જેલમાં દુઃખ ભોગવે અને કેપના ભાઇઓ પોતાની કોમના હકમાં બુરું કરવા માગે છે આ કેપના પ્રમુખોને મોટી શરમની વાત છે. બીજી કોલોની કરતાં કેપમાં બહું સારું છે, પણ તે એકસંપ નહિ રહેવાથી ખરી.

સોલ્ટરીવરથી મી. ભગા દાજી લખે છે કે કેપટાઉનનો અંત આવી ગયે લાગે છે કેમકે કમાંડ સંપ નથી. સહુ ચેરમેનની ખુરશી લેવા આતુર છે. કોમની સેવા કરે તેનું નામ અમર થાય છે. નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલ કોન્સ્ટાબલરના ચેરમેનને હું બહા દુર કહું છું. એવા ચેરમેન હોય તો કામ ચોકસ થાય છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

બીલીયાર્ટવના વેપારી હાસમ ઉમરે તેના લેણદારોને પૈકી ૨/૬ આપવાનું જણાવ્યું છે. તેના લેણદારોની મીટીંગ ૬ ઓકટોબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં મળશે.

ડરબનના વેપારી ઇસ્માઇલ આદમ ટુટલાની નાદાર થવાની અરજી તા. ૧૫ સપ્ટેંબરના રોજ સ્વીકારવામાં આવી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૬ ઓકટોબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે મળશે.

ડરબનના અબોકાના અમુદખાન પોતાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૦ નવેંબરના રોજ કરશે.

રમજાનખાન પોતાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૦ નવેંબરના રોજ કરશે.

સીડનમના વેપારી હારૂનની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૬ ઓકટોબર તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૩ ઓકટોબરના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે મળશે.

ડરબનના કે. એમ પીલેની નાદાર મીલ્કતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની આગળ રજુ કરવામાં આવ્યા છે જે તા. ૧૩ ઓકટો બર સુધી તપાસને માટે ખુલ્લા રહેશે. અને ત્યારબાદ તે કબુલ જાહેર કરવામાં આવશે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

જુનાગઢ રાજ્યના માદી વારસ શાહ જહા શેર જુમા ખાનજી તા. ૧૫ ઓગ સ્ટે ૭ વરસની ભર જુવાન વયે ગુજરી જવાની ખબરથી આખા કાઠીયાવાડ તેમજ બહારની બીજી લાગતી વળગતી જગ્યાઓ માં ભારે દીલગીરી ફેલાઇ હતી. કેટલીક જગ્યાએ દુકાન બંધો વગેરે બંધ રાખવા માં આવ્યા હતા. મરહુમને તેમના દાદા અને કાકાની નજીક નવાબી મકબરામાં દફનાવવામાં આવ્યા હતા. નાન શાહ જાદાએ રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી, અને જુનાગઢના લશ્કરનાં તેઓ સરદાર હતા. જુનાગઢના નવાબ સાહેબ આ ઘાથી બહુજ દુઃખી થયા માંદા પડયા છે. મરહુમ શાહજાદાને બે બીબી છે. જેમાંના એક રાધનપુર વાળા બીબી સાહેબને એક પુત્રી છે.

વડોદરામાં એક દેશી બેંકની સ્થાપના થઇ ચુકી છે આ બેંકનું નામ 'બેંક ઓફ બરોડા' રાખવામાં આવ્યું છે. ગયા તા. ૧૯ જુલાઇના રોજ વડોદરાની હાઇકોરટમાં નવી બેંકની દીભાયતમાં એક સભા બોલાવવામાં આવી હતી. તેમાં મહારાજા ગાયકવાડ, રેસિડંટ કર્નલ મીડ, મેજર પોટિંજર, દિવાન મી. કેરસા રપજી દાદાચાંદજી, ઓનરેબલ સર વિઠ્ઠલ દાસ દામોદર ઠાકરસી, દિવાન બહાદુર અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઇ, શ્રીમંત સંપતરાવ ગાયકવાડ, મી. જમુભાઇ રામ ળદાસ, મી. આર. સી. વાદિઆ અને બીજા અમલદારો, સરદારો, માનદારીઓ વગેરે હાજર હતા. મહારાજાએ એક વિદ્વતા ભરેલ ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે જાપાને બેસાડેલા ઉંચા દાખલા ઉપરથી હીંદે જે ધડો લેવાનો છે તે ઓદ્યોગ કે નાણાં સંબંધી અને ઉદ્યોગને લગતી બાબતોમાં તેની માફક પશ્ચિમની વિદ્યા અને પશ્ચિમની રૂઢીઓ અંત બતાવી પોત

ની કરી લેવી. હું જાણું છું કે આમાં હું કશું નવું કહેતો નથી; તોપણ મારાં અભિપ્રાય પ્રમાણે તે ભવિષ્યના વધારાની ચાવી સરખું હોવાથી દરેક દરેક અક્ષરનું આસામી પણ તે સમજી શકે ત્યાંસુધી મારે તે ફરી ફરી તેનાં મન ઉપર ઠસાવતા રહેવું જોઇએ. સ્વદેશાભિમાનનો માત્ર ઉભરો કહાડવાથીજ આર્થીક પરતંત્રતાના કાદવમાંથી બાહેર નીકળી શકાવાનું નથી. આર્થીક સ્વતંત્રતા તેજ ખરા સ્વદેશી પણાની નેમ અને હેતુ હોવાં જોઇએ. પશ્ચિમની દેખાદેખી છીંદરીનું રહસ્ય પીછાણી લઇનેજ એ નેમ બર લાવી શકાય.

સુરતમાં ટરામવે ચાલુ કરવા માટે એક કંપની ઉભી થઇ છે.

સુરત ખાતે 'શક્તી' નામનું એક નેશ નથીસ્ટ પત્ર ગયા માસથી થઇ ચલ્યું છે.

આવતી કોંગ્રેસ સુરત ખાતે ભરાવાની હીલચાલ ચાલુ છે. એક બીજું છાપું જણાવે છે કે હીંદી નેશનલ કોંગ્રેસ મદ્રાસ માં ભરવાનું નક્કી થયું છે. કોંગ્રેસની બેઠકની યોજના કરવાની મદ્રાસના પ્રખ્યાત મંડળી મહાજન સભાના પ્રમુખ ઓનરેબલ નવાબ સઇદ મહમદના પ્રમુખપણા નીચે એક કમીટી નીમાઇ છે. જેમાં મેસરસ નામ બીબાર, સુબ્રહ્મણ્યમ આયર, રાઘવી આર, નાગભાસ્યમ વગેરે મેંબરો નીમાયા છે.

'સાંજ વરતમાન'નો એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે કમીશનનું કામ પુરું થયા પછી મી. દત્ત ઇગ્લાંડથી અકટોબર માસ માં વડોદરા પાછા ફરશે અને હિવાન તરીકે ને હોદ્દો સંભાળશે.

હુન્નર ઉદ્યોગ શીખવવાને ઉતેજન આપનારા બંગાળામાં ઉભા થયેલા ખાતા તરફથી ચાર બંગાળીઓને રેશમ, ભરત કામ, છબી પાડવાનું, લીથોગ્રાફ વગેરે કામ શીખવાને જપાન મોકલવામાં આવ્યા છે.

સીધમાં એક મોટી રેલ આવવાથી ઘણું જબર નુકસાન થયું છે. ઘણા લોકો ઘરબાર વિનાના થઇ ગયા છે આ રેલથી ૪૦ ચોરસ માઇલના વીસ્તાર ઉપર પાણી ફરી વળ્યું હતું. સંકટ નીવારણ અરથે ફંડ ખોલવામાં આવેલ છે.

લાલા લજપતરાય તા. ૨૬ ઓગસ્ટના રોજ મુંબઇથી ઇંગ્લંડ તરફ ઉપડી ગયા છે. તેમને માન આપવા બંદર ઉપર મોટો મેળાવડો થયો હતો.

લાલા લજપતરાયના એક પુત્ર જરમની માં વધુદક અભ્યાસ કરવાને ગયા છે.

પંજાબમાં નહેરો બાંધવા પાછળ એક કરોડ રૂપીઆ ખરચવામાં આવનાર છે.

નીઝામ સરકારે પોતાની પ્રજાની આબાદી માટે એક વખાણવા લાયક યોજના તયાર કરી છે. ઔરંગાબાદ જીલ્લાના બીલ લોકો જે ચોરી લુંટફાટ વગેરેનો ધંધો કરતા હતા તેઓને સુધારવા માટે દોલતાબાદ નજીકની પડતર જમીનમાં એક બીલોનું ગામ વસાવવું. અને તેની સાથે એક શાળા ઉઘાડી તેઓના બાળકો ને કેળવણી આપવી અને તેઓની માનસીક શક્તિ સુધારવી, સુધારી, લુહારી વગેરે હુન્નરોની પણ તાલીમ આપવી.

મદ્રાસ મહાજન સભાની વારસીક સભા ઓગસ્ટ તા. ૭મીએ મળી હતી તે વખતે ઓ૦ નવાબ સઇદ મહમદને પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કાહવામાં આવ્યા હતા.

નાગપુર ખાતે દેશના જુદા જુદા ઉદ્યોગ હુન્નરનું નવેંબર માસમાં એક પ્રદરશન ભરાવાનું ગોઠવણ થઇ છે. આ પ્રદરશન તા. ૧૫ નવેંબરના રોજ ઉઘડશે. તેમાં મોકલવાની ચીજો તથા જોવા જનાર માણસોની ટીકીટો માટેના દર રેલવે સત્તા વાળાઓએ સસ્તા રાખેલા છે. આ પ્રદરશન ના ફંડમાં એક લાખ તેત્રીસ હજાર રૂપી આની રકમની મદદ અત્યાર સુધીમાં મળી ચુકી છે.

મદ્રાસખાતે પ્રગટ થતા જાણીતા 'ઇંડિ અન રીવ્યુ' નામના માસીકના ઓગસ્ટના અંકમાં મી રીચે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીની સ્થીતિ વિષે એક ઉત્તમ લેખ લખ્યો છે. અને તે વિષેનો એક બીજો લેખ અલ્હાબાદખાતે પ્રગટ થતા 'હીંદુ રતાન રીવ્યુ' નામના માસીકના સપ્ટેંબર ના અંકમાં મી. રીચે લખેલો છે.

મદ્રાસના જાણીતા 'હીંદુ' છાપામાં તા. ૧૬ ઓગસ્ટના રોજ ટરાંસવાલની સ્થીતિથી વાકેફ કરનારો એક લાંબો આર્ટીકલ અમીપંતીના હાથથી લખાયેલ બહાર પડયો છે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.	શી. પે.
આયલ માંગ્રા ૧૦૦રતલની		૨૩ ૬ થી	૨૪ ૦
બીમડીના	,,	૨૯ ૬ ,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દુંડાના	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૩ ૦ ,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦ ,,	૨૪ ૬
મગની	,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની	,,	૨૬ ૦ ,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૬ ૦ ,,	૨૭ ૬
વટાણા	,,	૧૩ ૬ ,,	૧૪ ૬
મઠાબ	,,	૧૧ ૦ ,,	૧૧ ૬
બીનીસ		૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
કડવું તેલ ૧ બાલન		૩ ૩ ,,	૩ ૬
ગેરડીનું	,,	૨ ૬ ,,	૨ ૮
મીંદું	,,	૩ ૬ ,,	૩ ૬
નાળીએરનું	,,	૩ ૬ ,,	૩ ૮
બાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫ ૬ ,,	૧૭ ૭
પીળા	,,	૧૪ ૬ ,,	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦ ૬ ,,	૧૧ ૬
આટો		૧૧ ૩ ,,	૧૧ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ			૬ ,,
મરચાં		૦ ૪ ,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના		૭ ૧૫ ,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦ ,,	૯ ૧૫
પારાશીન ઓરીજીનલ			
,, વાઇટ રોસ		૮ ૨ ,,	૮ ૫
,, ,, બાલન		૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦ ૦ ,,	૧૧ ૦
કથી		૬ ૬ ,,	૧૦ ૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩ ૦ ,,	૧૩ ૬
સાંજુ સીક્સ રસ્ટોન		૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી		૧ ૮ ,,	૧ ૬
માચીસ બાલન		૨ ૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરણની		૦ ૧૦ ,,	૧ ૦
નીડલ પોઇંટ સીગારેટ		૧૭ ૦ ,,	૧૭ ૬
દુધ નેસલનું		૨૦ ૩ ,,	૨૧ ૬
નીગ્રો (લીવરપુલ)			
ભરતા એકની		૪ ૩ ,,	૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc.,.etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જાહેર ખબર. "Bee" માર્કના સઘળો માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.D. BOX 393

Telegrams) "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET.
P.D. BOX 12

કલ્પ વિકાસ વધવા માટે.

જેણે લાઇ નાખ્યું રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

નવા પધ્ધતી મેવું ટકાના માસીક રોર હોલ્ડરો છે.

સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને મીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગોઠવણ.

ધી બરૂચ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

ભરપણ કું. ૩૦૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મીલનું બાંધકામ ચાલુ છે. મશીનરી આવવા માંડી છે. શેરો નંબર ૩૦૦૦ કરેક રૂ. ૧૦૭નો કાગળમાં આપ્યો છે. તેનાં નાણાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે લખવાં. રૂ. ૧૭ અરજ સાથે, રૂ. ૧૫ એલોટ થેલ સાથે અને બાકીના રૂપીઆ ડાયરેકટરો ઠરાવે ત્યારે આપવાં પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

મણેકલાલ અંબાલાલ કરની કું.—સેક્રેટરીસ, ટ્રેઝરર્સ એન્ડ એજન્ટસ—બરૂચ.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ પી. ફેનસી
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિઅન મિસરી જથાબંધ કિંમતથી ઘણી સસ્તી ઠામે વેંચવામાં આવે છે ખાસ ની ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફુલ-સરસ આવલ-ચોખું ગંધીઆણું—જરૂર જોઇએ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

Tel. Add.: POKOOMULL. P.O. Box 118

POKOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Moltese Silk Lace Articles, etc
Established 1858 Head Office: Bombay.

E. Mahomed Hassan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 532. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: Yakoob Colaba, India

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):
Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

એમ. અહમદ કું.
નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને છુટો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.
વધુ વિગત માટે લખો:— ઓફીસ ૧૩૬ ના. ૨૮ કેમ્બરલ રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. ઝવેરબાઈ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મસ્જીદ સેકેરીયન.
ઓફીસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.
સાબરેલ ઇમિટેશન અને હોલસેલ મરચંટ.
ઇન્ડિઅન તથા ઈસ્ટીઅ મિસરી હમેશ જથાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	£	d.
The Ethics Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Râmâyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ફ્રાન્સ્વાલનો ખુની કાયદો.	0	0	1
જેલનાં કાવ્ય.	0	1	0
ઇ ઓ. કાયદો ૧૯૦૮	0	0	1
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0	3
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0	3
એક સત્યવીરની કથા.	0	0	1
સત્યાગ્રહ (ઈનામી નિબંધ)	0	0	3
સર્વોદય	0	0	4
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	0	0	1
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0	0	1
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	0	1	0
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	0	0	3

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મફત! હાજરો! મફત!!

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફોટાઓ માંથી શી. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૮ના સાલની ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે આ બધા પુસ્તકો દરેક મહત્વે વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફોનીક્સ, નાતાલ

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર લાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર શોભીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાએશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufactures of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PEITERMARITZBURG, Natal.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GRAY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telepeone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
ચોખા, ઘુઘર અને મસાલાની બેગા બનાવી મોકલવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 342, DELAGOA BAY.

P.O. Box 2183, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Boxes, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાનીસબર્ગ.

ગોપાલજી ગવાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Meansteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6038, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક રંગના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
જોઇએ ના. ૨૪૪-૨૪૫. એલિગાર્ડન બજાર,
વાસકોપ્સ બુમ રોડ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
76 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. *Johannesburg*

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 51 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેમેરા રસના સેલ.
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા પણ ફેર નહિ
પુડા:-મહેતા અને ખુરેશીઆ બ્રધર્સ.
બોક્સ ૧૬૦, પીટર્સબર્ગ.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.,
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ તેમ જ બીજીઆ દેશ વગેરે બનતી તમાકુ બીડીઓ બનાવી મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઇ
સારી અને સસ્તી, ચોકખા ઘી ની.
કે. જીવણ,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. *Lourenco Marques*

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, P.O. Box 45,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Rissik and Von Brandis Streets, 3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 1109. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

66 Market St., Kerr's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સૂટ બનાવીઆપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કમેલ પાશાનું ભાષણ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ હેજુમલ અથરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL.

107 West St., (Grey Street, Corner) DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૮૮. ૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન

Telephone 864

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel. Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's.

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4570, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કાથા તથા વાળાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Furnisher,

BELLAIR.

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ટેલીગ્રાફીક હેતુને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પગારોને દર સંબંધી ઓફીસ રીપોર્ટ આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના કોઈપણ હીસ્સાપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષના લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેના તથા મોકલનારથી પણ સસ્તે દરે કામ લઈ શકાય છે.

વગર દરે લેવામાં આવેલા તાર રૂટરની કંપની લેના અથવા લેવાર બદલેનુકશાની ના કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
રૂટરની મેસર્સી,
રેવીન્યુ કોર્ટીંગ,
પો. સ્ટેશ લીંક,
રંગુન.

રૂટરની એજન્સી,
સેંટ જોસેફસ લીંક,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની કોલંબો,
બી કેસલ્ટર હાઉસ,
કમીશનર લીંક,
કોલંબોવરમ.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 4. Phœnix, Natal, Saturday, October 10th, 1908. No. 41.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ ઘાસ લાંબા પાતરાનો વેચાનો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સહુથી કીફાયત ભાવે મળશે

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડવગર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બોલ્ટોનાં કપડાં, બ્લાન્કીટસ, તાઇટ માઉન્સ, સ્વીસ, બોકાંઓ મહિનો ફેન્સી સામાન ફ્રોકસ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાળક, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મફલર્સ, શેસ, વીકુંજાતનો કેમ્પો સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી ચુરી ચુરી જાતનોફેન્સી માલ ચાકુઓ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ કીફાયત દામથી તથા બારોબાર ઝંબાણથી પેક કરી મોકલવામાં આવેછે.

ઓર્ડર બરાબર મોકલી આપી કરીશું.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશુ તથા ફ્રાટો કમીશન ઉપર જોહાનેસબરગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. વહેલા તરતજ સુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગ્રાહકોને રહેવા વીગેરેની સગવડ સારી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and

Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMIA."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

આર આર. નાઈકુ

જનરલ ડીલર અને ઓડિઅન મરચન્ટ

ડાયરેક્ટ ઇમ્પોરટર. ફોરવરડીંગ અને કમીશન એજન્ટ.

૬૪ પ્રેટમર રોડ

સ્ટેશનઃ ઉપર પીયર સ્ટ્રીટ. ગ્રાહક. ૩૫૬.

તારઃ "Melon". ચોર્ટ ઉંડીઆનેક.

Y. Samy,

FRUIT MERCHANT

8 Jones Street,

KIMBERLEY

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2347

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી વિગેરે જાત આવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Cie, Rustenburg

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

P.O. Box 441. ઈ. અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરફથી રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

પો. બો. 437 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:—5 And at—
Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets "	3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits "	8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રસોઇ બનાવી આપવા આફ્રીકાના હિસાબે વેપા નાખવાની છે. જેણે કોનારને બહુ ફાયદો આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પોસ્ટ ઓફરનું લાલું ખુશામતિયાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 364, Telegraphic Address: "PORBANDAR."

શ્રી. પી. બ્યાસ,
મોટાભાઈ અને મોહન-સમરણ, ઉસમાંથી
ઉમરા પણ રેસ્ટમાં છે.
22 BARKLEY ARCADE.
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 88.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 839

આમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં. પેટા અથવા બકરાં ના ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
} NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને કમિશન એજન્ટ.
હાલી રેશમ અને બીજાં વસ્ત્રો ની ખરીદ કરવા.
મારકેટ સ્ક્વેર, (કાર્લટન હોટલની સામે)
બોકસ ૫૩૨૦, જોહાન્સબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.
Also, Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Issmo. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.

ઇસ્માઇલ જેભાઇ હુમાઇ ગુલ.
નાતાલ માર્કેટ.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbuxh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાથે મુંબઇ

એ આગબોટમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમરો ૬૨ મહિને એક વખત ઉપડે છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવણ પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી બબત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી માં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ ૬૨ મહીને મુંબઇ સારૂં બાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહેલી બાબુ માટે અતરે છાપામાં નંખાવવું તેથી સહુ ગ્રાહકોને તે વખત ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબસ્તે સીધે કલિંગો હોકે નાતાલ બોર કલકત્તા બીજે કરવા જાવી હે.

અમલોટી ટન ૨૧૦૦ ૧૪ અક્ટોબર.

தெட்டகல் டைரக்ட் லயன்.

"தம்பூரட்ச" டன் 8,100 அக்டோபரில் 14ம்

தொலைபேசி மன்சேஸ்வரை கல்கத்தாவுக்கு தெல்லுவிற்கு

કી. ખમરહુસ્ત ખજાખજની કુ.

કિંગ એન્ડ સન્સ્, વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. King &Sons, West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન, Telegraphic Address: Kathorian P.O. Box 125.

વેપારીને મદદગાર.

અમેરિકા નામું. (બુક કીપીંગ) લખવાની રીતો બતાવી, કેટલા બાકીદાર વસુલ કરવા. કોઇપણ માલની, કંઇક વેપારમાં કેટલો નફો રાખવો—આ પુસ્તક તેમાં સમાયલ હતા વીષયો, વેપારની બદી પદ્ધતી, વેપાર ખીલવવાના રસ્તાઓ, ચાલું અંગ્રેજી નામું, બેંકના ચેક, પ્રોમીસ નોટ વગેરે વગેરે, મુદ્દાસર ગોઠવણ, વીશે સરલ ગુજરાતી ભાષામાં સમજવેલ હોવાથી વીદ્યાર્થીઓના વેપારી દર્શાવ્યા મુનશી, મહેતાઓ, વાણોતર, ઇંગ્લીશમેન, સોદા ચેત તેમજ બીજા બધાઓને ઉપયોગનું છે. આવવી બધા મહત્વના મુદ્દાઓ નામ, કામ, દેખાવનું ઉપરોક્ત પુસ્તકમાં ૨૨૫ કરવામાં આવ્યો. કિંમત રૂા. પાંચ. મુલાક મંગાવવા માટે લખવું B. J. RANDERIA, P. O. Box 846 Durban, આપવા કોમરશીયલ રોડ, ડરબન, બી. એલ. બારોટને ત્યાં ગયે મળી શકશે મંગાવવાની રીતો. ઉપરોક્ત સાથે ૨૨૫ રહ્યું.—બી. એલ. બા. સ્ટોરીઓ.

નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસ

કોંગ્રેસના ઉપરાણા માટે સાઉથ આફ્રીકા તરફથી મેસરસ મુનશી મોગરારીઆ, મહમદ દમાદીમ, ઇસ્માઇલ દાદાભાઇ તથા ભાણા પરશોતમ જે રકમ ઉપરાંત લાવ્યા છે તેની વીગત નીચે મુજબ છે.

પાર્ટ રોપ્યામાં

	પા.શી.પે
મી. હુસેન દમાદીમ ઉપાર	૪–૪–૦
,, ડી. આઇ. કડવા	૪–૪–૦
,, અંમજી દમાદીમ ઉપાર	૪–૪–૦
,, અબ્દુલ કાદર હોટેલવાળા	૧–૧–૦
,, ગંગારામ હોટેલવાળા	૧–૦–૦
કુલ	૧૪–૧૩–૦

અમજીનદોમી

	પા.શી.પે
મી. એમ. એમ. સુલેમાન કું.	૪–૪–૦
,, ઇસ્માઇલ સુલેમાન કડવા	૪–૪–૦
,, અમજી મનસુર	૪–૪–૦
,, દાઉદ સુલેમાન	૪–૪–૦
,, ઇસાક ઇસ્માઇલ	૪–૪–૦
,, રામ ગુલામની કું.	૩–૩–૦
,, સુલેમાન ભાઇજી	૩–૩–૦
,, ઇસપ મનસુર	૨–૨–૦
,, ઇસપ મજુજી પારેખ	૩–૩–૦
,, તુળશી મહારાજ	૨–૨–૦
,, જીવા હાસમ	૩–૩–૦
,, દુલભ હરીભાઇ લુવાર	૨–૨–૦
,, જીવણ હનમ	૧–૧–૦
,, અહમદ મનસુર	૦–૧૦–૦
,, ગોલેખ્યા લાલા કલકતીઓ	૧–૦–૦
,, નારણસામી રેડી	૦–૧૦–૧
,, વીસરામ દેવજી સોની	૦–૧૦–૧
,, મહમદ અલમાલ મીઠાઇવાળો	૧–૦–૦
,, મીરાગ અલી	૩–૩–૦
,, મહમદ હુસેરી મીઠાઇવાળો	૦–૧૦–૧
,, ચાંદ ગુલામ મીઠાઇવાળા	૦–૨–૩
,, કાનજી ચતુરભેજ સોની	૦–૫–૦
,, ખેસજ સોની કાઠીયાવાડી	૦–૧૦–૦
,, રામ આધાર સોની	૦–૫–૦
,, અમરસી સોની	૦–૫–૦
કુલ	૪૯–૧૧–૦

પોર્ટ રોપ્યામાં અને અમજીનના મળીને કુલ પોંડ ૬૪–૪–૦.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BRACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets
W. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.

Cape Town

A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pobcomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajoy Doogy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 312.
Nanjee Dularbhai & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.G.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cassoobeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Frahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Cassoobeen,
113 Grey Street.

Durban

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Mianehan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veersamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG

(Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Sutat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 9 Kort Street
M. S. Coovadia,
46 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
F. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,

Johannesburg.

M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkny
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St
A. A. Rajeman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch; Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J. E. Tavaria,
224 Market Street

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg

Dhanji Morar,
Box 6031
Dookie Teli,
Box 4980.
Fakir Kalian,
Box 6031.
Govind Dalabh,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5909.
Mohar Bhikha,
Box 5999.
Parbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5990.
D. M. Sukati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
Mahomed Ally,
29 Strachan Street.
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
85 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Casaim Soomar,
Box 61
Goolam Ally,
Box 41.
Kajee Bapoo,
Box 79.
C. William,
Market Square.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOSHOFF,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai.
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Room Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiakamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Keeavji Giga, Befools.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Runs od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1861. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 170

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રસમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

Indian Opinion

583

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 10TH, 1908 No. 41

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* **488.**

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 10TH, 1908.

A Barefaced Mis-statement.

It is sometimes profitable to learn how one's thoughts or motives are represented or misrepresented. This is doubly so when a community's attitude is thus treated six thousand miles away and along the cable.

The Times correspondent in Johannesburg sent the following cable to his journal on the 10th Sept. last.

> In view of Lord Ampthill's letter, extracts from which have been telegraphed here, it is necessary to understand the present position with regard to the Indians as compared with last year. At that time the Indian Association professed to admit the Colony's right to exclude new Asiatic immigrants, provided the position of the Asiatics already settled here was respected. Lord Ampthill, writing to *The Times* on behalf of the Indians on February 3, repudiated the idea that the association was seeking to establish the right of new Asiatic immigrants to enter the Colony. Now, the Government having conceded practically all the points asked for in regard to the Asiatics lawfully settled here, the association discloses the real object of the agitation by demanding the admission of Asiatics on the same conditions as Europeans.
>
> The agitation is taking the form of active resistance to the law. Under the orders of the association Indians from Natal are entering the Transvaal, and, when deported, they immediately re-enter. After this procedure had been repeated several times the magistrate at Volksrust imposed a penalty of three months' imprisonment, upon which a great outcry was raised by the association at the severity of the sentence.
>
> A similar policy of provoking a conflict with the law was pursued inside the borders of the Colony. The association ordered the resident Indians to destroy their certificates of registration with the object of procuring their arrest on the charge of being without certificates of registration. This enabled the association to represent that the Government was oppressing the resident Indians.
>
> The Government here is acting with all possible moderation and is determined to enforce the law.
>
> LATER.
>
> From fuller accounts I see that Lord Ampthill's letter describes my message as a barefaced misstatement of facts. My message only reported actual facts—namely, that the Indian Association now openly asserts what it previously disavowed, the claim of Asiatic immigrants to enter the Transvaal with only the same restrictions as Europeans. This is the cause of the present difference between the Government and the Indian Association, and was, throughout, the real ground of resistance to the Registration Act. The objection to the system of fingerprints was merely the ostensible ground. I repeat that the position of both sides, now as before, depends upon the question of future immigration. While Indians assert the right to enter on the same conditions as Europeans, no settlement will be possible.

The correspondent resented Lord Ampthill characterising his version as "a barefaced misstatement of facts." The noble lord has exhaustively dealt with the message thus characterised. We will now show how barefacedly the above repudiation itself also misstates facts. The British Indian Association still adheres to the admission that *new* Asiatic *immigrants* may be excluded. But the Association does not consider the entry of highly-educated Indians to be new Asiatic immigration. The Transvaal Government has not practically conceded every point in regard to Asiatics lawfully resident in the Transvaal unless they can import highly educated Asiatics required for their full growth. The Association does not demand the admission of Asiatics on *the same conditions* as Europeans. They do demand legal equality as to admission of highly-educated Asiatics—a totally different thing. This demand is as old as the Asiatic Act of 1907 and much older. The agitation is not taking the form of active resistance of the law. It remains what it has been throughout the struggle. The Association does not issue orders. It advises and reasons. The Natal leaders did not re-enter *several times* after deportation. They were sentenced to three months imprisonment with hard labour on re-entering *after the first and the only deportation.*

The correspondent has conveniently omitted from his cable the expression "with hard labour." The outcry of the Association is raised over the sentences because British subjects have been punished barbarously for re entering the country of their domicile or one which they under its laws claim to have a right to enter, and which is itself a British Colony. The Association has not—the Government has by its encouraging dishonesty—provoked a conflict with the law inside the borders of the Colony. The Asiatics did not procure their arrest by burning certificates, but by burning them, they deprived themselves of the questionable advantage which the certificates gave them.

The Government, knowing its own weak and indefensible position, has not arrested Asiatics who have burned their certificates and has consequently not enabled them to represent, much as they would like it, because it would be true, that the Government was oppressing them. When the Asiatic Act was first passed in 1906 there was no Immigration Act superimposed thereon. The only question was the Act itself. The finger prints intensified the objection and they would always constitute an objection if rigorously insisted upon. The question does not now depend and has never depended upon future immigration of Asiatics. That is a sealed book. But Asiatics cannot allow the status of their educated countrymen and therefore of national honour to be jeopardised by consenting to the retention of the Asiatic Act. Thus in almost every line of the *Times* correspondent's cable there is a mis-statement. And it is bare-faced because it is made by a correspondent who has held responsible positions under the Crown and who is in the "know" because of the unholy combination on this question between the Het Volk and the Progressive parties.

We Cannot Compel.

A FEW days ago, addressing the Education Conference in Pretoria, General Smuts gave utterance to an interesting declaration of policy in regard to the administration of the Education Act in the Transvaal, and, especially, in regard to the language question. He then stated (we speak without his actual words before us, but the tenour, we believe, is exact) that it was impossible to bring compulsion to bear upon any section of the South African population. Mr. Smuts was nearer the truth than he knew, when he made that statement. It *is* impossible to successfully compel any section of the South African population, using the last expression in the widest sense of the term. It is possible to direct means of compulsion against a particular section of the community. It is possible for this means to have, what may appear on the surface to be, an effect favourable to those putting the means into operation, but, in the long run, it will be found that compulsion can never be successful, and that, as Mr. Smuts has tritely argued, it *is* not possible to compel any section of the South African population to do any act to which, for various good and valid reasons, they object.

The whole history of the Asiatic passive resistance movement in the Transvaal has borne testimony to that truth. For two years and more, efforts have been made to coerce the Transvaal Indians into performing an act or certain acts against which their conscience, their highest instincts, revolted. To-day, they still reject the propositions put before them. One would almost go so far as to say that the Transvaal Government, making use of all its tremendous powers, has, in the abuse thereof, endeavoured to blackmail the community into accepting legislation which is abhorrent to it. That Government has not even refrained from stooping to acts of the utmost degradation, to cruel acts of torture against inoffensive, harmless people, people who are fighting a political battle with clean hands, people whose *bona fides* have been proved to the hilt, people who are long domiciled in the Transvaal, whose interests are there, and whose adopted home is in that Colony. The action of the Transvaal Government, throughout this lengthy struggle, has been nothing but a martyrisation of a disfranchised people.

We draw attention to the shocking representations of what is alleged to have transpired in regard to respected members of the community, at Lourenco Marques, Komatiepoort, and Barberton. Mr. Essop Mia, the late Chairman of the British Indian Association, on Saturday last, addressed the press with a description of the horrible cruelties that had been perpetrated against his aged mother-in-law, who is a confirmed invalid, his brother, who has only just returned from a visit to India and the Holy Place of Mecca, the latter's wife, some babies who accompanied these, a number of boys of tender years, ranging from 9 to 15, and some 58 domiciled residents of the Transvaal. On Monday, appeared the terrible allegations made by Mr. Polak in the course of a lengthy letter to the Press, which we reproduce herewith, together with the press comments thereon. If only one-tenth of the allegations prove to be correct, there can be no doubt that this incident is one of the most shameful and shocking in the history of modern South Africa. One might expect this kind of thing from a savage government, one might expect it even from a civilised government, in times of war or fear of an invasion from a dangerous and vindictive enemy; but we had never thought to hear of such atrocities perpetrated under a Christian government flying the British flag in these modern times of ours.

We do not, for one moment, wish to go further than Mr. Polak, who, with great moderation, refrained from charging the Government with deliberate cruelty, but, as Mr. Polak has truly said, these things, even if unintentional, are the necessary outcome of the policy of menace and torture inaugurated by the present Transvaal Government. To-day, we know that, in the Transvaal, men, women, and children can be tortured both in body and mind. What will be the effect of all this upon the impressionable minds of the little children who have suffered these iniquities, we fear to dwell upon. That an aged lady, unable to move even, should be exposed to the elements, and starved for 48 hours, without the slightest effort, on the part of the police who acted as guard, to procure the most elementary necessaries of life, is almost incredible. It is a matter of deep gratification that with the notorious exception of the *Star*, the principal organs of the Transvaal press have moved so actively and so thoroughly in this matter, and that demand has been made for the urgent and complete investigation of the allegations made. Whatever may be the result of such inquiry, however, we are sure of one thing: that, unless the present struggle in the Transvaal is rapidly brought to a close by the Transvaal Government acceding to the two moderate requests of the Transvaal Indians, the fight must continue to the bitter end, with an exasperated people against whom harsh laws must harshly operate, and a recurrence of this incident is inevitable, in the very nature of things.]

Mr. Gandhi Re-Arrested.

IT IS OBVIOUS THAT, WITH MR. Gandhi's re-arrest at Volksrust, the Transvaal Indians are now at close grips with the Government, and we fear there is nothing for it but to fight a stern and unbending fight. Mr. Gandhi's re-arrest was not unexpected by the community, and was almost eagerly awaited by himself. It should do much to strengthen the resolution of the community, and to bring Indians in South Africa even more closely together than heretofore, in their determination to prosecute the struggle until the legitimate demands of the community have been granted. We do not, for one moment, suppose that Mr Gandhi's sudden withdrawal from the scene of operations will make any difference whatever in the conduct of the struggle to-day in the Transvaal. Mr. Cachalia, the new Chairman of the British Indian Association, will now have the great opportunity of his life in showing his abilities as a leader and the power of his influence to inspire the people to follow the noble example of those who have prepared to sacrifice all things and go to gaol for the benefit and advantage of the community as a whole. We believe that the community will respond generously to his call, and we have no doubt whatever, but that the same result will be arrived at shortly as was arrived at at the end of January last, if the people remain true to their oath and firm in their purpose. It must now be their effort as never before to release those who are suffering imprisonment to save them from degradation. To-day, prayer consists in action, and it is for the people to prove their religion and the feeling that is in them by their conduct during the crisis that is now at hand. The darkest hour is before the dawn. Perhaps the dawn is even now appearing faintly in the Eastern sky. We hope so. We believe so. But it is for the people to make it so.

"Lost Faith"

WE REPRODUCE IN ANOTHER COLUMN a letter from young Hassan Dowad, the son of Mr. Dowad Mahomed who is at present undergoing imprisonment at Volksrust. We have given the letter as it is, omitting only personal references regarding his studies. The letter is remarkable in that the writer did not write it with the intention of having it published. It is undoubtedly written under excitement, yet it is restrained. It represents the view of many young Indians, even if it does not represent that of grown up and experienced men. We conceive it to be our duty to give publicity to such sentiments instead of allowing them to smoulder beneath the surface and pretending that they do not exist. No doubt there is a fallacy underlying the loss of faith in the British Government, for, after all, that Government is what the members of the Empire make it. Directly the British electorate make it; indirectly every citizen, not excluding Indians, of the Empire makes it. So that loss of faith in it means ultimately loss of faith in oneself. If the Transvaal Indians want justice, they will get it. They will give it to themselves. The British Government, whether it be Imperial or local, will be only nominally the giver. We cannot recall any reform or act of justice granted or done in the history of the Empire unless some one has fought for it, either utilising the body force or the soul force. British Indians are using the latter because it is infallible and therefore in the end never injurious. Whilst, therefore, there need be no loss of faith in the British Government, it behoves the latter to adjust the balance and set a proper tone to the weaker members of the Empire.

THE CONGRESS ACTIVE. Cablegrams were despatched on Saturday by the Natal Indian Congress to the South Africa British Indian Committee in London, the Bombay Chamber of Commerce, the Chairman of the Bombay Anjuman Islam, and Sir Pherozsha Mehth (Chairman of the Presidency Association). The cables informed of the sentences at Barberton, the half starving of the prisoners in the gaols, and the detention at Durban of the Transvaal Indian passengers.

Swami Shankeranand

A Brief Sketch of his Life

The arrival of Swami Shankeranand in South Africa has created a stir among the Hindus in particular and Indians in general. The former rejoice over the fact that a renowned religious preacher has travelled to South Africa to impart religious instruction. All the other Indians rejoice to see in their midst a distinguished Indian scholar. The Swami arrived from England, which he had been visiting, on the 4th instant, per *Carrisbrook Castle*. He was welcomed at Cape Town by Mr. Haji Adam H. Gool Mahomed, Mr. Abdul Kadir and Mr. Pahoomull on behalf of the Indian community. The Swami stayed at the Cape only for the time that the steamer remained there, his destination being Durban. On the arrival of the steamer at the Point on Sunday he was met by a large concourse of Indians and was immediately driven to the rooms specially hired for the distinguished guest.

Swami Shankeranand was born at Jullendhur (Punjab) in the year 1868. He belongs to a well-known Brahmin family, being the son of Pundit Tulsi-ram Shastri, who was for some time Professor of the Oriental College of Lahore. Before he became a Sanyasin he was known by the name of Pundit Shankarnath. The Swami was partly educated at a mission school and partly at the D.A.V. College. While yet a boy he had an intense desire to realise his Brahminhood. He felt that it was wrong for a Brahmin to accept any Government or such other service and that it was equally wrong for him to sell his learning by carrying on the profession of a paid teacher. He wanted to do like the Rishis of old, and yet it was so difficult. Could he not become a religious preacher? He did not know how that could be done—while he was passing through this mental tribulation, which well-nigh ruined his health. He was married, but his married life did not last long, his wife having died within a year of the event. The marriage, however, instead of lessening the zeal for knowledge and religious work, intensified it. The young Pundit felt that he should not remarry. He felt, too, that many young Indians should remain celebates and lead chaste lives, that religious reform must precede or go side by side with political reform. While this struggle was going on Mr. Shankernath was learning languages and history. The Swami knows, besides Hindi and Urdu, Persian, Gujarati and Sanskrit. He understands Bengali and Marathi and thoroughly understands English, though he does not speak it fluently. Thus equipped, he came into touch with his future Guru (master or teacher), Swami Atmanandji of Delhi. He was trained under him for those years. In order to perfect his vow of celebacy and to crush the flesh, he travelled barefoot from Ajmere to Cutch. In 1891 he returned to the Punjab and founded the Society of Celebates. Through it, he preached on the evils of child marriages. In 1892 he proceeded to Benares and carried on further studies. There he resuscitated the society for popularising the Nagri character. He then edited an Anglo-vernacular newspaper for advocating the use of home-made goods. In 1894 he founded the S.A.S. High School and in 1896 he became a Sanyasin and adopted the name he at present bears. He has passed some time at Hardwar and some also on the banks of the Brahmputar in Assam. He has travelled through most parts of India and has now, at the invitation of the local Indians and on the advice of Professor Parmanand come to South Africa. The Swami belongs to no sect. He is no longer a member of the Arya Samaj. He states that his duty is to preach the essence of religion to all who would listen to him and learn from him. The Swami is a typical Punjabi, well-built and of commanding presence. Our readers will appreciate the likeness we are issuing as a supplement.

At the Portuguese Border.

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On the 28th ulto., the *s.s. Gouverneur* arrived at Lourenzo Marques, bearing a large number of Indian passengers bound for the Transvaal. Several of them elected to go there by way of Portuguese territory and on the 29th, they entered at Komatiepoort, where they were stopped by the police authorities and asked to produce Act 2 certificates or certificates issued under the new Act which came into force on the 21st ulto. They failed to do so, and were warned that they could be dealt with as prohibited immigrants, as they were required, by virtue of the new Act, No. 36 of 1908, to apply for registration under it from some place without the Colony. However, it, from reasons of ignorance of the law, they had entered the Colony and desired to return to Mozambique, they could do so if they agreed to give their ten finger-impressions. This they declined to do, and were promptly arrested, and brought to Barberton, where they arrived late in the afternoon of the 1st inst. They were brought before the Court at once, and were remanded until the following day, being lodged in gaol overnight. There were 76 altogether, including 17 minors who were accompanying their parents.

On Friday morning 56 of them were brought before Mr. C. Currie, A.R.M., charged with contravening Sec. 5 of the Immigration Act (No. 15 of 1907) read in conjunction with Sub-Sec. 4 of Sec. 2 of that Act, in that they had all entered the Colony from Mozambique, being resident outside the Colony at the commencement of Act 38 of 1908, and being required, in terms of sub-Sec. 3 of Sec. 4 of that Act to make application to the Registrar of Asiatics for registration under the Act from a place in South Africa outside the Colony.

The accused were Moosa Ismail Mia (brother of Mr. Essop Ismail Mia, late Chairman of the British Indian Association), Sale Mahomed, Ebrahim Ismail, Mahomed Essop, Ismail Cassim, Ebrahim Moosa, Hassan Amod, Ebrahim Hassan Bham, Ebrahim Chunara, Omarji Mahomed, Narotam Dulabh, Dulabh Prag, Nagar Dyab, Chhiba Jogi, Kala Bama, Prag Dulabh, Gopal Dulabh, Hassim Essop, Ebrahim Moosa, Ismail Adam, Essop Saliji, Saliji Hassan, Ismail Ahmed, Hassan Ismail, Moosa Ebrahim, Adamji Hoosen, Hassan Moosa, Rasool Noor, Ebrahim Adam, Mahomed Moosa, Essop Hassan, Ebrahim Hassim, Essop Ismail, Fakir Ismail, Sale Moosa, Adam Mamoojee, Bhaga Chhita, Amojee Moosa, Ebrahim Moosa, Akooji Ebrahim, Mahomed Essack, Hassan Adam, Ebrahim Bhana, Ebrahim Fakir, Hassan Moosa, Hoosen Khan Mahomed Khan, Rahman Murad, Moosa Suliman, Ebrahim Ahmed, Mahomed Patel, Suliman Akoob Daji, Mahmood Suliman, Suliman Ally, Ismail Hajee Moosa, Chhotalal Valjidas, and Ebrahim Sale.

Mr. Hulley prosecuted, and Mr. H. S. L. Polak appeared for the defence. All pleaded not guilty.

The Police Sergeant, who gave evidence of arrest, detailed the circumstances thereof as described above. He was acting on telegraphic instructions from the Registrar of Asiatics in Pretoria, who was also the Chief Immigration Officer. Fifty-three of the accused had produced Peace Preservation Ordinance Permits, and three documents from the Asiatic Office showing that the bearers had held similar permits. All these documents bore a rubber-stamp endorsement purporting to be that of the Transvaal Immigration Officer in Mozambique, with a pencil addition to the effect that the holder should apply for registration within eight days of entering the Colony.

Cross-examined: He had no reason to believe that the permits were not the lawful property of the accused. Asked to state who was the Registrar of Asiatics contemplated by the new Act, the witness replied it was Mr. Chamney. Asked to point out the Government Notice appointing Mr. Chamney, Registrar under Act 36 of 1908, he failed to do so, but presumed that the Government Notice appointing Mr. Chamney Registrar under Act 2 of 1907 was sufficient. He believed the rubber-stamp endorsement was genuine and that it was actually made by the Mozambique representative of the Transvaal Immigration Department. He had often seen it before. Witness was aware that Act 2 of 1907 was still on the

Statute Book unrepealed and was still in operation.

The Prosecutor here asked for a remand for the purpose of calling the Registrar of Asiatics to prove that the accused had made no application for registration from without the Colony in terms of Act 36 of 1908, but Mr. Polak declared it to be unnecessary as he was prepared to admit that his clients had made no such application. The case for the Crown was then closed.

Mr. Polak called Moosa Ismail Mia, who stated that he had entered the Colony on the 29th ultc., and claimed the right, under Act 2 of 1907, to make application under that Act within 8 days of entering the Colony. The permit produced in Court was his, lawfully issued to him. He did not intend to apply for registration under the Act, being a passive resister.

Mr. Polak intimated that it might be necessary to call each of the accused to prove ownership of the permits produced before the Court, but the Prosecutor stated that he would admit that, and Mr. Polak closed his case.

The Prosecutor asked for judgment on the ground that the accused were manifestly prohibited immigrants as it had been admitted that they had never made application for registration as required by Act 36 of 1908.

Addressing the Court, Mr. Polak urged that the charge was wrongly brought. In the first place, there was no possibility of making application under the new Act to the Registrar, as no Registrar had been appointed. Mr. Chamney was appointed Registrar under Act 2 of 1907 to keep the register of Asiatics contemplated by Act 2. His appointment to keep the register mentioned in Act 36 of 1908 was certainly never contemplated by Act 2. The register mentioned in Act 36 was quite different from that mentioned in Act 2. The two laws were quite independent. If Mr. Chamney, the Registrar appointed under Act 2, dealt with any applications made under Act 36, he would be acting *ultra vires*. There being thus no Registrar appointed under Act 36, no application could be made to him. The title existed but not the holder.

Apart altogether from that, however, he argued that his clients claimed the right to enter the Colony by virtue of their permits, which rendered them eligible for registration under Act 2 of 1907, and this Act required that they should apply for registration thereunder within 8 days of entering the Colony. The section was very clear on that point. Act 2 was not repealed by Act 36 of 1908. The two laws were in conflict, but Act 2 was still in operation, and his clients chose to claim their rights under it. In those circumstances, he submitted that, as the accused were eligible for registration under Act 2 of 1907, they could not be regarded as prohibited immigrants. Should the Court, however, be against him on these points, he would remind the Court that the accused were passive resisters, who declined to accept either Act 2 of 1907 or Act 36 of 1908. They did not intend to apply for registration either within or without the Colony.

The Magistrate adjourned the Court for a short time, and, on resuming, stated that, after considering the argument for the defence, he was of opinion that the accused were guilty. He did not consider that Mr. Polak's reference to passive resistance was any mitigation of their offence.

Here Mr. Polak interposed and remarked that his statement was not at all intended by way of mitigation but of explanation.

Proceeding, the Magistrate said he would sentence each of the accused to pay a fine of £25 or go to gaol without hard labour for two months, and instructed the Prosecutor to apply for a deportation warrant. He imposed the lengthy sentence, that the records might go up for review.

Mahomed Ismail Esse and Suliman Moosa Wadiwalla were then similarly charged and both pleaded not guilty, Mr. Polak defending. They were found guilty and sentenced similarly to the last cases.

Mahomed Ismail was then charged as being a prohibited immigrant on the ground of being unable to read or write in a European language and not being possessed of sufficient means.

Police evidence of arrest was led, and a document from Mr. C. W. Jackson, Supervisor of Asiatics, was put in, and dated the 22nd August, 1903, purporting to declare that the bearer, a minor, did not need a permit.

The accused, giving evidence on his own behalf, stated that he had obtained the document in Johannesburg about five years before. He was then about 15 years of age, a minor. He then went to India and had just returned.

Mr. Polak, giving evidence, stated that he recognised the signature to the document as that of Mr. Jackson, one of the Supervisors of Asiatics in charge of an Asiatic Office. At the time the document was issued, there was no Registrar of Asiatics. In the administration of the Peace Preservation Ordinance, minors were not required to take out permits.

Addressing the Court, Mr. Polak said his client ought to be discharged. Here there was no question of the application of the new Act, and his client, being eligible for registration under Act 2, could not possibly be regarded as a prohibited immigrant. Sub-Section 4 of Section 2 of the Immigration Act did not apply, as it contemplated a removal order already made, and not to be made.

After consideration the Magistrate discharged the accused.

The 58 convicted men were afterwards marched up to the gaol, after being fed by their Barberton compatriots. The 17 boys were detained pending receipt of instructions from Pretoria.

In the evening a meeting of local Indians, presided over by Mr. S. Mungalee, was held to protest against the harshness of the administration of the law which made domiciled residents of the Colony prohibited immigrants. A resolution condemning the administration and calling upon the Government to repeal Act 2 and make provision for the free admission of highly educated Indians was unanimously passed. The meeting was addressed by Messrs. Ebrahim Aswat and H. S. L. Polak.

Should Indians be Starved into Submission?

Further Correspondence

The following further correspondence has been sent to us for publication:—

30th September, 1908.

The Director of Prisons, Pretoria. IX-74

Sir,—I am informed by Mr. Vassan Ranchhod that he has just been released from the Germiston Gaol, where he was imprisoned for three days with hard labour. He informs my Association that the food supplied to him during that time was mealie-pap for breakfast, mealies cooked in or mixed with fat for dinner, and mealie-pap for supper. There was no alternative diet.

Should these allegations be found correct, my Association would be glad of an immediate assurance from you that ghee will be substituted for fat wherever used. I need not remind you that to an orthodox Mahomedan or Hindu, food cooked with fat is religiously unclean. A Mahomedan may only eat fat from an animal ritually killed, a Hindu may not eat fat at all.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
† A. M. CACHALIA.
Chairman, British Indian Association.

Pretoria, 16th September, 1908.

Sir,—In continuation of my minute No. 387/05/223 of the 31st ultimo in regard to the diet scale laid down for British Indian prisoners in Transvaal Prisons, I have the honour to inform you that the matter had been referred to the Medical Officer of Health for the Transvaal, who is of opinion that the diet scale specified is perfectly healthy and that a change of diet should only be made in individual cases on medical grounds. The Medical Officers are empowered to vary the diet when occasions demand such a course.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
G. HANKETTE.
Director of Prisons.

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

587.

The Koomatiepoort Scandal

Serious Allegations

Women and Children treated as Cattle

Mr. Essop Ismail Mia (ex-Chairman of the British Indian Association), writing under date the 3rd instant to the Transvaal papers, says:—

It is with feelings of the deepest pain and anguish that I write this letter, in order to bring to the notice of the world and more particularly the people of the Transvaal the disgraceful and inhuman treatment that has been meted out to the 38 odd Indians who recently landed at Koomatiepoort. This batch of Indians, including several women and children of tender age, landed at Delagoa Bay on the 29th September, and, after being herded together like so many cattle, were entrained and sent on to Komatiepoort, which place they reached at 11 o'clock in the night. It may be incidentally mentioned here that although they held second-class tickets they were violently thrust into cattle trucks pellmell, irrespective of sex and the respectability of the passengers. The fact that there were ladies among them who are well known to be wives and relations of prominent Indian merchants of Johannesburg did not appeal to the decency of the responsible authorities who are the authors of this outrage. When they reached Komatiepoort they were marched from the Railway Station to the local Hospital, and at that late hour of the night, namely, at 11 p.m., these men and women, including the children, were shoved into a hall, which was nothing more or less than a disused shanty. There, in this limited space, without food, without bedding, and without comfort of any kind, the Authorities had decreed that these unfortunate people should spend the night. When one contemplates these miseries, it makes one hesitate to enter into or discuss the harrowing details of this dirty business, which cannot but be laid at the door of the Transvaal Government. When Lord Ampthill recently questioned the fitness and ability of the Transvaal Government he undoubtedly indulged in a truism which is more than borne out by these ugly revelations.

Be it remembered that on the night of the 30th September, the ladies of the company were also huddled together in the shanty with the men and the crying children in their arms. No food or victuals of any kind were allowed to be carried to them, nor were they allowed to send out and purchase any. Among this company was included Mr. Moosa Ismail Mia, the managing partner of Suliman Ismail Mia & Co., of Johannesburg, and his wife. Another sad feature of this official tyranny is the fact that the violence and wrath of the Government also fell upon an unoffending lady of 80 years of age, who is practically blind and who is none other than my mother-in-law. To think that so powerful a government should so debase itself and abuse a government's terrible engine of power by fighting women and children, is a state of affairs that human language cannot adequately condemn. On the following night, namely, the 30th ulto., the weeping women and children were torn from their natural protectors, some were even snatched from the arms of their fathers and sent to Johannesburg. The shame and disgrace is deepened, and the awfulness of the situation dawns on one, when it is known that this arbitrary act of separation took place at about midnight, when probably men and women were hushed in sleep.

I should also like to refer to a telegram that was sent evidently in my brother Moosa Mia's name from Komatiepoort to me (Essop Mia) in Johannesburg, informing me that the ladies including his wife and my mother-in-law had been sent on to Johannesburg. This telegram was handed in for dispatch at 11 a.m. on the morning of the 1st. instant, and reached me on the same day at 6.45 p.m., practically two hours after the Komatiepoort train had arrived in Johannesburg. Taking this incident with the other details of the case into consideration, I cannot but irresistibly come to the conclusion that this late despatch of the telegram is part and parcel of that larger policy of the Transvaal Government of harassing and persecuting defenceless people and disgracing that policy by the name of diplomacy. These sordid facts undoubtedly reveal in these days of 20th-century civilisation and enlightenment a sad commentary on human nature. The proverbial Russian tyranny and despotism pales into insignificance when compared with the latest version of the Transvaal diplomacy when dealing with the Indian question.

I may be allowed to remark in conclusion that such tactics are unworthy of a great government and reflect great discredit on the administrative part of a government's machinery. Tyranny, despotism, oppression and starvation can never reduce people to submission, more especially when they feel they are fighting for a great principle and for the rightful position which God gave to all men at the birth of creation.—

Mr. H. S. L. Polak follows Mr. Mia's letter with the following, dated the 5th instant:—

I have read Mr. Essop Ismail Mia's letter regarding the Transvaal returning Indians detained at Komatiepoort and afterwards sent to Barberton. As I have just returned from that place and have personally investigated the allegations, may I ask the courtesy of your columns for the purpose of ventilating what I make bold to call one of the worst scandals connected with the Administration of the laws relating to Asiatics.

At 3 o'clock in the afternoon of the 29th ultimo, the *S.S. Gouverneur* arrived at Lourenco Marques where the Indian passengers were examined by the local representative of the Transvaal Immigration Office. On instructions from the Portuguese authorities, some eighty of them, including one aged woman of 80 years half paralyzed, two other ladies, two little children of 3 years, and 17 other children ranging in age from 9 to 15 years were landed and crowded into a cattle truck on the wharf. The truck was locked and the unfortunate people who could find place were obliged to crouch upon the floor of the vehicle. The local Indians were prevented from approaching them, but, as an act of grace, the authorities permitted these to bring a sackfull of bread for their compatriots' entertainment, and this was thrown to them by their Portuguese Gaolers. Apparently, neither the Transvaal Immigration Official nor the British Consul, both of whom must have been aware of Portuguese Administrative methods, made any attempt to discover what had happened to the Indian passengers or to intervene on their behalf. The truck remained for several hours on the wharf and was then taken to the station so that the Indian passengers could leave by the 3.45 p.m. train for the Transvaal. On arrival at Komatiepoort the whole party was obliged to descend from the train upon the order of the Transvaal Immigration Official stationed there; this was just before midnight. They were then taken to a small shed attached to the hospital, a considerable distance from the station. The old lady had to be carried. Parenthetically, I may say, she is the mother-in-law of Mr. Essop Ismail Mia, the late Chairman of the British Indian Association and was accompanied by her son-in-law's brother, Mr. Moosa Ismail, and the latter's wife and child. Several of those detained are prominent members of the Johannesburg Indian community, highly respectable men with great financial interests depending on them. They were all old residents of the Transvaal and were returning from a visit to India, many of them accompanied by their children. All the adults, with the exception of two, were provided with Peace Preservation Ordinance Permits and Milner Registration Certificates purporting to entitle them to enter and reside in the Transvaal. The shed to which they were taken was so small that there was not even space to sit down, its filth was indiscribable, the floor was covered with the excreta of previous occupants and the stench arising therefrom was horrible. In order to obtain a little privacy for his aged relative and the other ladies and the very young children, Mr.

Moosa Ismail took them outside the shed, and there they waited in the middle of the night exposed to the inclemency of the elements. The night was rough and it threatened rain. A passing European, moved to pity, warned them to move to an adjacent verandah, which they did and there awaited the arrival of daylight. Then Mr. Moosa Ismail went over to the shed to try to obtain for the female and juvenile members of his family some kind of decent accommodation. He was, however, detained by the police on guard and prevented from returning to the ladies who were left helpless outside during the whole of that day. At night they were brought inside the shed, and at about 10 o'clock the three ladies and the two small children were informed that they would now be allowed to proceed on their journey. At 11 o'clock that night they were taken over to the station, accompanied under Kaffir Police escort, by Mr. Moosa Ismail. He, however, was not allowed to see them off, but was driven away with foul insults by the native guard, leaving the women and children weeping bitterly at the loss of their natural protector. During the whole time that these people were detained at Komatiepoort they were never provided with food, bedding or even sitting accommodation. They still had a few remnants of stale bread remaining from the gift of their Delagoa Bay compatriots and these were carefully hoarded and sparingly distributed to the children so that they, at least, might not starve. To add to the hardships, the unfortunate ladies had to travel the whole of the following day without food owing to the religious prohibitions of the great Mahomedan fast which is now proceeding. They were thus obliged to starve from three o'clock in the afternoon of the 29th ultimo, when they arrived at Delagoa Bay, until 5 o'clock in the afternoon of the 1st instant, when they reached their homes in Johannesburg. The men and boys who remained fared no better. At 12.30 p.m. on the 1st instant they were removed in 3rd-class Kaffir trucks to Barberton, arriving there at 3.30 p.m. They were immediately taken before the Magistrate and remained until the following day. As it would be too late for them to receive the evening meal at the gaol, their local compatriots endeavoured to furnish them with food but were prevented from doing so by the police. They were compelled to secure the services of the local solicitor, through whose professional intervention the unhappy prisoners were at length enabled to obtain food, otherwise, owing to the rigours of the fast, they would have been obliged to starve for yet another day. Fifty-eight of the adults were sentenced to two month's imprisonment, an order being made for their deportation as prohibited immigrants, the 17 children whose fathers are now in gaol are now kept under detention and are living on the charity of the local Indian community, and are to be given the option of accompanying their parents when the latter are removed from the Colony or of being prosecuted and sent to gaol as prohibited immigrants.

And now what is these people's offence? Although the lawful holders of the permits produced before the Court which the Crown admitted to be theirs and which on the face of them entitled their holders to enter and reside in the Transvaal, together with their wives and minor children, they have been condemned as prohibited immigrants because they failed to apply for registration under the new Act from a place in South Africa outside the Transvaal, and on arriving at the Transvaal border, refused to return to foreign soil for that purpose. And what is their punishment? They themselves are starved for 48 hours together with their female relatives and their children, they are kept herded like sheep in a filthy, stinking shed, unable even to sit down, without bedding or protection from the elements, women and children exposed to the weather, their helplessness shamefully abused, they themselves sent to prison and their children are left dependent upon the charity of the Indian community with the alternative of being driven out of the Colony, or of being tainted by the gaol surroundings.

I have no wish or intention to blame the Government for the deliberate acts of cruelty perpetrated upon inoffensive old women and children of tender years. No doubt it is part of the effects of the machinery put into operation by the Government against the Indian passive resistance, and all because the latter request the repeal of an antiquated Act which has recently been replaced on the Statute Book but not repealed by a later Act of greater general utility and inoffensive to those in regard to whom it operates! And provision to be made for the entry and residence free from restriction of the very limited number of cultured Indians who can and who may care to submit themselves to the series of educational tests administered under the general Immigration Act.

I offer no further comment, this letter is already overlong; but I ask, can it be wondered at that British Indians continue to fight, and to suffer for their convictions so long as iniquity such as that which I have indicated above is possible in this Colony?

Apologising for trespassing so lengthily upon your space and offering as my excuse the urgency of the case and the honour of the Colony which is at stake.]

Press Comments

The *Rand Daily Mail* of the 6th instant has the following leading article on the subject:—

We print in another column in this issue a remarkable letter regarding the treatment accorded to a number of Indians who entered the Transvaal through Delagoa Bay and Komatiepoort. These Indians seem to have held Peace Preservation Ordinance certificates and also registration certificates granted under Lord Milner's scheme of voluntary registration. They included a number of women and children, one of the women being eighty years of age. They had not, however, complied with the law by which they should first have made application for registration from some part of South Africa outside the Transvaal. With the prosecution of the men for not complying with the law we are not concerned. Their action was deliberately taken in accordance with the passive resistance movement. They knew they were breaking the law. They knew they would be prosecuted. They were punished. But we are very deeply concerned at the nature of the charges made by Mr. Polak, who is, we believe, an attorney of the Transvaal Supreme Court. Mr. Polak has been associated with the Indian cause for some years, and his sympathies go out strongly to the passive resisters. But he makes a series of specific allegations of inhuman treatment which demand the instant investigation of the Government. The public will want to know the true facts of the case of the women and children, and whether they were really treated in the extraordinary way of which Mr. Polak complains. Until an enquiry is made we must reserve judgment. But in view of the source from which the charges come, and the fact that Mr. Polak declares he had personally investigated the matter, we would urge that the enquiry be prompt, thorough and impartial.

[The *Star* says:—

The letter which we publish to-day from Mr. H. S. L. Polak, Mr. Gandhi's partner and co-worker in the Asiatic cause, deserves and will no doubt receive the attention of the authorities. Nothing can be said in defence of the action of the Portuguese railway officials in huddling some eighty Indians into a cattle truck and dispatching them to the Transvaal in such a vehicle. Evidently there has been gross blundering somewhere. We cannot believe, however, that the Portuguese authorities could have been so heartless as to deny these people facilities to obtain food for the railway journey. We cannot help feeling that the Indian leaders are largely to blame for the subsequent experience of these unfortunate people. If they paid a little more attention to the personal comfort of their compatriots and a little less to political agitation, the whole of this trouble might have been obviated. A representative of the

British Indian Association could have obtained access to these immigrants through the British Consul, and warned them of the futility of continuing the journey until they obtained the necessary permits. He could also have provided them with or enabled them to obtain an adequate food supply. When immigrants or old residents of the Transvaal enter the Colony without proper authority, the representatives of the Transvaal Government clearly cannot be held blameworthy for the resulting consequences. It is not the duty of the Government to provide food and good accommodation for those who are entering the Colony in defiance of the Asiatic Registration Act. We propose instituting inquiries into this matter; meanwhile, we would ask our readers to suspend judgment until the other side of the case is put before them. Without desiring to prejudge the question ourselves, we wish to say that we do not believe that the Lourenco Marques representative of the Registrar of Asiatics failed to warn these Asiatics that it would be useless for them to proceed to the Transvaal until they obtained the requisite permits. Probably the latter neglected his advice, and preferred to risk the consequences; possibly the more intelligent of them were advised, or had a suspicion, that just such a *contretemps* as has happened would be of considerable assistance to those who are engineering the agitation against the Transvaal Government and seeking to bring the administration of the law into disrepute. At any rate, pending confirmation, we cannot accept Mr. Polak's second-hand information as either a complete or an accurate representation of the facts.

Letters to the Press

Canon Digby M Berry writes to the *Leader* :—

Is the letter of your correspondent, Essop Ismail Mia, in your issue of to-day, a statement of facts? Is it true that 78 people, including ladies and children, and one lady of 80 years of age, were compelled to pass the night in a "disused shanty" at Komatiepoort, without sleeping accommodation, without food, and without decent privacy? Was this thing done last week under the authority of our Transvaal Government?

I refrain from committing to paper an expression of the burning indignation that arises in one's mind at reading of such treatment of our fellow-subjects, who at the worst are not criminals.

But as yet we have seen no contradiction of allegations only a degree less scandalous than this. We read of political prisoners not only compelled to wear the clothes of common felons, but to eat food which is a religious abomination to them. Is our Government so ignorant of history as not to know that little more than fifty years ago the mere suspicion of such treatment as this was the direct cause of the Indian Mutiny? I wish it were possible to believe that such statements as I have referred to were the product of a heated imagination; but if they are true, I for one am ready to join in any form of public protest against such administration.

Rev. Chas. Phillips writes on the subject to the *Leader* as follows :—

I have read with horror the communication from Canon Berry, Mr. Essop Mia and Mr. Hy. Polak, together with the leaderettes in the *Rand Daily Mail* and the *Leader* in regard to the treatment of Asiatics, who have as much right to be in the Transvaal, as the rest of us, at Komatiepoort. One's instinct of humanity is revolted by the story, and presuming the facts to be as described, I wish to add my protest against such iniquities continuing to smirch the fair name of the Colony. It is to be hoped that the rising tide of indignation will speedily make the repetition of such cruelties impossible. In the name of religion, of humanity, of civilisation and of self-respect, such things should not be permitted. It is not thus that the Asiatic question will ever be settled. It is more likely to prove the spark which will lead to a great conflagration. Neither the Indians of South Africa nor of India itself are likely to take such acts lying down. We are sowing dragons teeth and the harvest is likely to be after its kind.

The recent Municipal Census has again proved that there has been no such illicit influx of Asiatics as is so often alleged to justify our present policy. On the contrary the actual number of them is steadily diminishing. Practically we are perpetrating such barbarities because we will not allow them to bring into the country their own legal, medical and spiritual advisers, which they are prepared to agree shall never exceed a maximum of six in the year, and will probably often be none. Such men would not come into competition with the rest of the population and this is in reality not a violation of but simply the carrying out of the present law.

The story of "Jenkins's Ear" was wisdom compared with our present folly, and alas! our folly may have consequences we may later bitterly repent.

Mr. Chamney's Denial

The *Star's* Pretoria correspondent has interviewed Mr. Chamney on the above matter. The Registrar of Asiatics stated that he had been informed by his agent at Lourenco Marques that no complaints were made to that official or to any officer connected with his staff and that "there is not a particle of truth in the statements made regarding the railway accommodation afforded them."

With reference to the alleged ill-treatment of the Indians at Komatiepoort, Mr. Chamney says: "When the adults were arrested at Komatiepoort the women and children accompanied them to the place in which they were confined pending their removal to Barberton for trial. This place of confinement was not, as alleged, a shanty in a filthy condition; it was the Government gaol at Komatiepoort, and consisted of three rooms and a large enclosure, which were placed at the disposal of the prisoners.

The Asiatic Act a Dead Letter?

[Commenting on the case, published in our columns last week, under the above heading, the *Transvaal Leader* of the 30th ulto. says :—

Section 1 of Clause 4 of the latest Act relating to the Asiatics reads as follows :—

4. (1) Every unregistered adult Asiatic resident in this Colony at the commencement of this Act shall, before such date or dates and at such place or places and to such person or persons as the Colonial Secretary may by notice in the *Gazette* prescribe for particulars areas of this Colony, make application for registration, and the registrar shall, on being satisfied that such Asiatic is entitled to registration, issue to him a certificate of registration.

Yet despite this an unregistered Asiatic was sentenced yesterday under the old Act. It is extremely difficult to see how the Colonial Secretary can reconcile procedure of this kind with his references to the old Act in Parliament and elsewhere. What is the explanation?]

Mr. Polak has addressed the following letters to the *Leader* and the *Pretoria News* :—

The Editor, *Transvaal Leader*.

Sir,—In your issue of to day's date, you remark that, despite the terms of Section 1 of Clause 4 of the new Act, an unregistered Asiatic was sentenced yesterday under the old Act.

May I say that two unregistered Asiatics were yesterday sentenced under the old Act, one to a month's imprisonment, the other being ordered to leave the Colony within seven days. Both of these men are, therefore, precluded from availing themselves of the terms of the Government Notice enabling them to apply for registration under the new Act, in Johannesburg, during the whole month of October. In seven days' time, if the second man has not left the Colony, he will be re-arrested and sentenced, in all probability, to one month's imprisonment, notwithstanding that the new Act applies to him.

An even worse abuse of power is that which authorised the arrest, under the Asiatic Act, of Mr Javerbhai Randeree at the gaol-gates to-day, immediately upon his release from the Fort on the expiry of his sentence of one month's imprisonment for failing to leave the Colony. He was asked to produce a registration certificate under the Asiatic Act, and, on failure to do so, was arrested and taken before the Court. His case is remanded until to-morrow.

British Indians have been fondly allowed to believe that the old Act, for administrative purposes, was to be a dead letter, and that, in future, the new Act would apply. Can it be wondered at, then, that they insist upon the repeal of the old Act, so long as proceedings of the nature referred to above are possible. Sleeping dogs have an unhappy knack of waking up and attacking the unwary passer-by.

Johannesburg,
30th September, 1908.

The Editor, *Pretoria News*.

Sir,—In continuation of my letter to you of yesterday's date, I would venture to bring to your notice the following facts:—

You have assumed that the Asiatic Act is *functus officio*. To-day two men have been convicted under it, notwithstanding the fact that the new Validation Act has been in force for over a week. One man was ordered to leave the Colony under the Asiatic Act on the 19th instant. On the 21st, the new Act came into force. Yesterday, he was arrested for failing to obey the order, and to-day was sent to gaol for one month under the old Act. Inquiry was made of the Pretoria Authorities yesterday as to whether proceedings should be conducted in this case, and the reply, I am informed, was "yes, go on." To-day also an Indian was ordered to leave the Colony within 7 days, under the Asiatic Act, for failing to produce a registration certificate under that Act. Both these men come within the terms of Section 4 Sub-section 1 of the new Act, and are required to register under that Act here in Johannesburg during the month of October. The one man is shut up in gaol, the other man is to leave the Colony. Can you wonder that the Indian community has charged General Smuts with foul play in refusing to repeal the Asiatic Act, which we are fondly allowed to suppose is a dead letter? And these things will continue to happen so long as the old Act remains on the Statute Book. Seeing that the new Act is supposed to safeguard the Colonists fully, what is the object of retaining the old Act? It can only be as a permanent reminder to the Indian community of the low estimate in which they are held by General Smuts.

Johannesburg,
29th September, 1908.

The Editor, *Pretoria News*.

Sir,—It is again my unfortunate duty to bring the old Act and its operation to your notice.

Mr. Javerbhai Randeree has just served one month's imprisonment for breach of the Act. He was released from gaol to-day, but, at the very gaol-gates, he was asked to produce a registration certificate under the Act, and, as he was unable to do so, he was hauled before the Magistrate, the case being remanded till to-morrow. And, yet, you say that the Asiatic Act is *functus officio*. You now have three instances proving the contrary. Are you still surprised that British Indians indignantly charge the Government with a breach of faith?

Johannesburg,
30th September, 1908.

Is it Slavery?

Startling Indictment by "One Who Knows"

Of Indian Immigration

Alleged Ill-Treatment, Injustice and Neglect

In its issue of the 19th ulto., the *Natal Advertiser* published the subjoined letter under the above headlines, with the following prefatory remark:—

We have been asked to publish the following statement by one competent to speak, and of whose *bona fides* we have satisfied ourselves. We have made special inquires into the allegations of ill-treatment, and have taken pains to consult official records and have found his charges amply demand the fullest inquiry. His indictment reads as follows:—

The life of an indentured Indian in Natal—what is it? In many instances a

HELL ON EARTH.

The wicked part of it all is that he is occasionally at least, told that he is coming to a land flowing with milk and honey, that his wife and children will not have to work, that himself will have short hours and long wages, that food is cheap and that he will have plenty of time for his own husbandry. All these and similar lies he is told by some of the agents, who go round among the villages in India: of course the Government tell him nothing of the sort. When he lands here he has to sign certain documents which he frequently does not understand, he binds himself down body and soul for 5 years, and at the end of that time far from getting free land he has to pay rent for it, which of course, he should do, also he pays £3 a year for himself, £3 a year for his wife and £1 a year poll tax—that is £7 to Government. I wonder what the average white man would say if he was taxed in proportion. The most the average free Indian farmer makes would not be above

£15 TO £20 A YEAR,

if that. It is true he has the alternative of going home at the end of his indenture, but often he has friends already settled here or not yet finished their indentures and perhaps is married to a wife who has still some years to run, so that he is bound down by ties which it may be difficult for him to break.

With regard to the few points about the Indian's life on the estates which I wish to bring forward, it is to be understood that I deal with the life of the actual field, mill and factory worker, and not the house servant whose lot is usually paradise compared with that of the former, and who is as a rule more or less well treated by his or her employer.

Now as to indentured labour from the point of view of one who has seen much of it: and one who takes the view that under the existing circumstances of the Indian Immigration Department, the present state of the average indentured Indian in Natal is

WORSE THAN SLAVERY.

Did only the general public at Home know as much about indentured Indian labour in Natal as they do, or think they do about the native and Chinaman, they would forget about the latter and raise their voices in a general outcry against the present state of affairs in this country and would do so with very good reason.

With regard to rights and wrongs of black versus white labour on estates, this letter has nothing to do, it is only desired that the public here should know that, if it is considered necessary that the indentured Indian should stay, then some radical change is required in the department which is supposed to look after and protect the Indians' interests.

THE RULING POWER.

The Indian Immigration Trust Board, which is the ruling power of the indentured system consists of at present seven employers, the Protector and one Government nominee. Until the last few months it consisted entirely of employers. Before going any further it can easily be seen when a matter beneficial to the Indians but somewhat prejudicial to the pockets of the employers is brought forward, how difficult it must be for such a matter to go through. The employer majority is 7 to 2 and human nature is human nature after all. Again, the Indian medical officers under whose care the estate Indians are, are under the Trust Board. That is, they are practically, and in some cases actually, under the employers in their own circles; this to the meanest observer is wrong. Under the present conditions it appears impossible to me that an Indian medical officer can do his duty conscientiously and live in peace with his employers. The Board should not be constituted as it is at present and the medical officers

should be placed under Government and be responsible to Government and no one else. Even then in some cases their lives may be made a burden to them if they dare to report cases of cruelty and the like, but the conditions would be somewhat better for them. I think if the commission, which I believe is to inquire into the question of indentured labour, were to obtain the letters of resignation sent by one I.M.O. to the Board, setting forth his reasons for resigning, they would gain from them some idea as to the conditions under which the Indians work and the difficulties which beset the medical officer. It is interesting to know that the Board did not refute the charges made in the said letters. In these letters reference was made to several abuses which existed then on the various estates in Natal. It was pointed out, however, that here and there, there are employers who do look upon the Indians in the light of human beings and treat them as such.

No Wages or Rations.

Among the abuses pointed out were:—The subtraction of wages from sick Indians; that is, taking, for example a first year man with the munificent wage of 10s. per month, with perhaps a wife and child or children, and further supposing, as does occur, that he is ill for 20 days on the estate, the 6d. a day having been deducted from his pay at the end of that time he has no wages due to him and he must work the last ten days of the month for no wages at all, and if his wife is not working then the whole of that family has to live for a month on the rations of one man. Employers may deny this, but it does occur and managers if they cared or dared to do so would corroborate the above. In some cases it is certain that non-working sick Indians get no rations at all. Another abuse mentioned was the working of women with babies in the fields, exposed to all weathers, thus tending to promote disease among the children. Again during the winter it was the custom on one estate to give no work to these women and, of course, no rations or wages; these women were a fruitful source of trouble in the district, for reasons which need not be mentioned; they had no money or food and had to get it some way or other. Another glaring abuse was mentioned, namely, the sending of sick Indians into hospital

Too Late for Recovery.

The death rate for one hospital was 100 (about) from July, 1906, to the end of June, 1907, and among those deaths 20 (odd) died the same day is admitted, 30 (odd) within 24 hours and 40 (odd) belonged to two ship-loads of Indians who ought never to have left Calcutta. Let me mention here again that I know several employers against whom there has never been any word of complaint, and whose treatment of their Indians is all that it should be and more. The desire to allow them to treat the sick as they consider best to the callousness of some employers and managers is appalling; they look upon their servants as animals and treat them rather worse than such. One manager struck an Indian woman on her side with a heavy stick when she was stooping, and so injured one of her ribs that part of it died, and she suffered for months and could not work. A sirdar struck a woman on the wrist with his stick and broke one of the bones, incapacitating her from work for weeks. Both these cases were reported to the estate owners but apparently nothing was done to the delinquents. One Indian complained to the medical officer that he had been

Knocked down by his Master

and his leg severely injured. He was so enfeebled by this that he eventually succumbed to ankylostomiasis. It is only fair to say that the master was summoned but was discharged by the magistrate. One man on a certain estate committed suicide—the story was that he had been so ill-treated that he had nothing left but to hang himself. An Indian lay ill on this estate for about a month with dysentery and no medical man saw him. He died and a postmortem was held. The story was that he had been so unmercifully thrashed a month or so before that he had never recovered and had finally succumbed to dysentery. An Indian was brought into hospital from the same estate in a dying condition, and before death, and knowing he would die he complained of having had no attention at all for some days before the medical officer saw him on the estate, which he did on the day he was sent to hospital—the condition in which medical officer found him is given in detail in the medical officer's letter of resignation. Inquiries were held on all the three cases mentioned, and nothing came of them. As stated, the Indians are unwilling witnesses, and naturally! When I state here that one manager on this estate never went into the field without a revolver, apparently to protect himself from the Indians, it is easy to imagine what sort of treatment the Indians received. This manager has since left. A woman once went into hospital, a woman who had a serious illness and a severe operation performed upon her—showing stripes from a whip covering her thighs and legs, given, she said by her master, because she could not work. One master, I am told, chained and handcuffed one of his Indians for some moral offence. The Indian managed to crawl away at night and threw himself into a pond and

Drowned Himself,

preferring death to his awful life in Natal. I am told his master was fined £20. (This case is on the records.—Ed., "N.A.") The medical officer once visited an estate and found there an old man suffering from dysentery, and who had had no treatment, he said, for seven days. The employers begged the medical officer not to send him home, urging the awful expense at hospital (1s. per diem!) The medical officer allowed them to do so on the understanding that he should be sent to hospital in a day or two if no better. The next intimation the medical officer had was that he was dead, a week or so later. The medical treatment on the estates is absolutely wrong—the West Indian method is the only one suitable. Some employers fondly imagine they can treat every known disease. On one estate the death rate of children was very high indeed—often enough the only intimation that the Indian medical officer had as to children being ill was the request from the manager for death certificates. As to medical officer's reporting such cases, the above manager, after repeated requests not to do as he was doing, was reported to the Protector, with the result that the manager met the medical officer, abused him, and threatened to send for him for every case of ordinary sickness on his estate. The case of the injured leg was reported to the Protector, and the managing director of the company went up to the hospital and

Roundly Abused the Medical Officer

for having dared to report the case to the Protector. Some employers prefer women; they are inexpensive, can be treated with more impunity than the men, and do quite two-thirds as much work. Another pleasing spectacle is to wait by the weighing machines and watch the women struggling home with their heavy loads, and if they are a few pounds under weight down comes the sjambok on unprotected head and quivering shoulders, while a torrent of abuse is poured out upon them. Some overseers imagine they can do nothing with Indians unless they shout at them. I cannot find words to express my opinion of the present condition of things. I know this, that for the average Natalian, or Home-born either, to have charge of Indians who are practically completely at his mercy is to kill what decent instincts he had and turn him into a cruel and remorseless slave-driver, for it is slavery and nothing else. It may be argued that many Indians re-indenture; so they do, but as a rule chiefly in decently conducted estates. Another crying evil is the working of young children in tea factories. Some philanthropist should pay a surprise visit to some factories and inquire as to the age of the children working there. The hours of labour—nine hours a day—are not adhered to. A case was tried the other day, in which it was proved that the Indians were worked more than 11 hours a day. Most estates do the same. On one estate I believe the women used to leave their barracks about 5 a.m., walk three miles through mud, start work at 6 o'clock sharp, and get home again [illegible] too tired to cook their own

anything but sleep At one time certain estates actually deducted from their wages the train fare to hospital.

And now as to the condition of the Indians when they land in this country. Owing possibly to the non provision by Government of sufficient inspectors Indians do enter this country with malaria, leprosy, phthisis, tuberculosis, venereal disease, and last, but no least, ankylostomiasis At one time two shiploads of Indians entered this Colony of whom, I believe, a number died in a few months, chiefly from ankylostomiasis and its complications. Let this disease once get amongst the natives, and where is the labour supply for either here or the Transvaal coming from? I understand that a great number of the Indians now entering this country have the disease. Further, I have heard of two white cases—little children. It is a loathsome and

APPALLING DISEASE

and God forbid that it should get among the whites. I understand that the matter is being brought before Government. I wonder if the general public know how many of their Indian cooks and servants are suffering from venereal diseases. The best remedy for all the foregoing is to stop the indentured system altogether. That not being possible, and I really fail to see at present who is to take the indentured Indian's place, then a more rigorous examination should be instituted in Calcutta and Durban. No cases of disease should be allowed to land, or, if they do land, should not be discharged from depôt until absolutely cured. I remember one case where an I.M.O., riding home from an estate visit, found a little body of Indians surrounding the prone form of a young Indian girl. On inquiry it was found that she had that morning left the depôt, had travelled some 50 miles by train, and then had struggled along the road for about seven miles and a terribly hilly road at that, and had finally collapsed. She was found to be suffering from the most severe anæmia and she died later in hospital —her end hastened by her appalling exertions. Imagine the agony of that poor girl as she struggled along the road, absolutely unfit for anything but bed. The truth is the depôt gets overcrowded, and the authorities probably did not know how far she would have to walk.

The indentured Indians should be taken over by Government.

THE INDIAN MEDICAL OFFICERS should be placed under Government, and I think it would be better if they were paid a much higher salary: their present salaries are absurd, and that [illegible] could do nothing else but [illegible] hospital work, which would [illegible] absolutely independent. It is absurd [illegible] for an M.O. to report on a personal friend or patient [illegible]. More hospitals should [illegible] and the central hospitals [illegible] elected nurses [illegible] coloured matron to each central hospital. To pay for this, the hospital fees could be increased slightly, and if necessary, the instalments.

As a certain amount of proof for the assertions given concerning the Indians and their treatment, take the answer to Mr. Haggar's questions in the House. Three employers had their Indians taken away from them in the last year, and three were threatened. Also see the reasons given by the Protector for the non-admission of medical officers' reports in the last year book. If more is required concerning ill-treatment of the Indians the cases brought forward by the Protector, or at his instigation, against the employers during the last year or so will help considerably.

In conclusion I hope this letter will help a little towards ameliorating the lot of the wretched indentured Indians and with regard to the cases of ill-treatment given above, "those whom the cap fits let them wear it."

"ONE WHO KNOWS."

"The Flag of Injustice"

The following letter from young Hassan Dawad is worthy of perusal by every well-wisher of the Empire: —

I never felt so happy as I did on the 9th of September to receive the news of my father's incarceration, by the Transvaal Barbarous Government. Indeed, I am very proud to-day to have such a father. Sorry I am not there to join you all. Our hero, Mr. Ritch, is very busy. We expect to have a mass meeting shortly. Lord [illegible]mpthill and others are doing their utmost to open the eyes of this sleeping Government. The time has arrived when this Parliament ought to intervene. We have suffered in patience and now we cannot endure it any longer. We have only one course open to us and that is we must face these people. We must put our faith in the Creator and fight to the end We are bound to win the fight—the fight of truth. There is nothing under the sun that can extinguish the Torch of Truth. I am very much perplexed. I cannot make out what has become of the promises under the Proclamation of 1857—Our Magna Charta. What about the words of Lord Salisbury? What has become of the British traditions? Still there is nothing that puzzles me more than the beautiful lines of Cowper when the great poet says: "Slaves cannot breathe in England; if their lungs receive our air, that moment they are free. They touch our country and their shackles fall." Of course we are not slaves—but we are treated worse than slaves by this Government. I myself have abandoned all hope in this British Government. The Indians are not slaves as these people think, for our [illegible] were civilised when these people were wandering in the forests of Europe. British rule has gone beyond its limit. It has lost its brightness that had once dazzled the world. Now it has hoisted the "Flag of Injustice" which means, in the words of the great statesman, Lord Salisbury, her ruin. I most emphatically declare that if this existing policy is continued longer, then it must end in the destruction of this mighty Empire. I cannot write any longer; it makes my blood boil.

P.S. Excuse me for writing this letter in the extreme, but I cannot control my feelings. If you happen to see my father, Mr. Rustomjee, Mr. Anglia, etc., please give them my love and tell them I am praying that the Almighty may give them courage to suffer for their country.

Mr. Gandhi Re-arrested

With Fifteen Others

On Tuesday evening Mr. M. K. Gandhi left Durban by the Johannesburg mail train, accompanied by the following gentlemen: —

Messrs. Mawji K. Kothari, Ratanji Mulji Sodha, Raghawji Rugnath Mehta, Ravikrishna Talwantsing, Damodar Dulabh, Pakeeree Naidoo, Lala Nath, Vasan Lala, Mulji Ratanji, Morar Makan, Hira Mulji, Lachman Vartachalan, and Karsan Jogi.

All the above, with the exception of Mr. Ravikrishna Talwantsing who claims the right of entry under the Immigration Act, are pre-war residents.

On the arrival at Volksrust they were detained, pending instructions from Pretoria

The *Star's* Pretoria correspondent writes:

Wednesday.—Upon Mr. Gandhi returning to the Transvaal from Durban he was this morning arrested at Volksrust. I understand from a reliable source that no charge has been definitely framed, but it is stated a most serious charge will be preferred against him.

HISTORY REPEATS ITSELF. Even from the point of view of their own interests, it is well for a ruling caste to make concessions in time. Men who at one time would have been satisfied with an instalment of justice, after the contest has begun will demand full measure. This has been shewn over and over again in history. With reference to the Transvaal Mr. Cook writes: "It was a case in which a little reform would have staved off all fear of revolution and war. What Burke said of reforms in our country was eminently true also of the Transvaal (India)—'All things which came should issue as a gift of her bounty and beneficence rather than as claims recovered against struggling litigants' so that 'the gifts' should appear the salutary provisions of your wisdom and foresight, not as things wrung from you with your blood by the cruel grip of a rigid necessity.'" —*Progress.*

Not Allowed to Land

Transvaal Indians Detained at Durban

On the 1st instant the *S.S. Gouverneur* arrived at Durban bringing several Indians in transit for the Transvaal. The Congress officials met the boat, but they were not allowed to speak with the passengers. They were informed by the Immigration Officer that the passengers would not be allowed to land because they refused to comply with certain requirements of the new Asiatic Act of the Transvaal. The passengers were therefore removed to the detention hulk. The Indians sought to obtain legal advice but were refused.

Mr. Gandhi, who had come to Durban, for the purpose of meeting the party, intervened, and instructed Mr. Romer Robinson to apply to the Chief Magistrate, on behalf of nine members of the party, for an order interdicting the Principal Immigration Restriction Officer from deporting, or causing to be deported, from the Colony certain Indians now detained at the detention hulk at the Point, Durban, and also for an order directing the said officer to grant permission to Mr. Romer Robinson, as legal adviser to the said Indians, ■ interview them on board the said detention hulk or elsewhere.

The application was brought before the Chief Magistrate, Mr. Percy Binns, K.C., on the 5th instant.

Mr. Robinson put in the following affidavit in support of the application. That certain Indians arrived ■ this port last week per *S.S. Gouverneur*, en route to the Transvaal. That on the said vessel's arrival at the wharf the said Indians were removed by the Principal Immigration Restriction Officer from said vessel to the detention hulk at the Point, and they have been on board since. That I verily believe said Indians are duly qualified to enter the Transvaal. That hitherto the practice has been to issue visiting passes to such Indians to enable them to pass through this Colony. That in the present case such visiting passes have been refused, and the reason for such refusal is stated by the said Principal Immigration Officer to be as follows in a letter written by him to me: "The refusal to issue visiting passes to them is based on an official intimation conveyed to me that they have expressed their unwillingness to comply with the requirements of the neighbouring Colony to which they are destined." That I am instructed to take legal proceedings to test the validity of the Principal Immigration Restriction Officer's ruling, and to obtain relief from the Court on behalf of such Indians. That the said Principal Immigration Restriction Officer personally informed me that the said Indians would be sent back by the vessel they had arrived by. That said vessel leaves to-day. That the said Principal Immigration Restriction Officer has also refused to allow me on board said detention hulk to interview said Indians as their legal adviser in connection with said legal proceedings. That said Indians will suffer serious damage if they are deported. That I, therefore, pray for an order (1) interdicting the said Principal Immigration Restriction Officer from deporting, or causing to be deported, from this Colony the said Indians, pending legal proceedings to be taken on their behalf; (2) granting permission to Mr. Romer Robinson, of Durban, solicitor, as legal adviser to such Indians, to have access to and interviews with the said Indians in connection with legal proceedings ■ be taken by them against the Principal Immigration Restriction Officer.

After hearing Mr. Robinson, the Chief Magistrate granted the following order:—

"That the Principal Immigration Restriction Officer be and he is hereby interdicted, until further order, from deporting the applicants:—viz: Ismail Amod Mamee, and Mrs. Mamee, his wife; Adam Essop; Moosa Hassan; Essopjee Hassam Choonara; Hassan Amod; Essop Ebrahim; Suleman Ismail and Asmal Ebrahim,—from this Colony. This order is granted subject to the applicants giving security to the satisfaction of the Clerk of Court for the cost of the maintenance of the applicants by the Government during the period of their detention by the Government pending the testing of their rights in the Courts of Law of this Colony, and for a period not exceeding six weeks from date."

The required security was at once supplied by the Congress, who will undertake the responsibility of feeding the passengers during their detention.

Supreme Court Decision

In the Supreme Court this (Thursday) morning, says the *Times of Natal*, before a Full Bench, Mr. Hime appeared for the applicants in J. A. Mamee and others v. the Indian Immigration Restriction Officer. Mr. Bird appeared for the respondent.

It appeared that the applicants were immigrants who had been refused permission to land, and who were at present on the detention ship at Durban. It was stated that they wished to obtain access to their legal adviser, and that one, a woman, was on the point of confinement, and should be sent ashore for proper treatment.

Mr. Bird argued that the Indians had no right to land, and that it would be inexpedient, in view of the present agitation in the Transvaal, to allow them ashore. The object of these people was to get into the Transvaal, and it was desired by that Government that immigrants should be stopped at the port. He argued the political aspect of the case. The detention ship was a yacht, or a house boat, or some pleasure craft, which had been bought by the Government for the special purpose, and the woman had more comfortable quarters there that she had on the immigration ship. He had evidence that the woman had most commodious quarters on the lighter.

Mr. Justice Broome: I thought it was a yacht.

Mr. Bird: Well——,

The Chief Justice: There seems to me to be a lot of difference. I would not call a lighter a yacht. Have you ever been in a lighter, Mr. Bird?

Mr. Bird: No, my Lord. This craft was built by a Durban gentleman for pleasure purpose, and was purchased by the Government.

Mr. Bird further argued that he had medical evidence that the woman's confinement would not take place for a month or more. The officer would have allowed her to land had that been necessary.

The Chief Justice said: This matter must be decided by us altogether apart from political considerations. We are here to administer law. It is an elementary principle of our law that a person shall have access to his legal adviser, subject to proper regulations and precautions, and I am surprised that any difficulty whatever should be put in the way of these persons conferring with Mr. Romer Robinson. It has been suggested that he could have been communicated with by letter, but that is a very unsatisfactory way of doing it. They have the right, as British subjects and as men, or they may be advised as ■ whether they have any rights or not. There can be no objection, and the order must go as regards that part of the application. They have an undoubted right to see their legal adviser, subject to certain conditions. As to the second part of the application, I am not satisfied that the confinement of the woman is imminent, or that ■ may take place prematurely. I am told that the ship is a comfortable one, that the woman has plenty of accommodation, and that she has already seen a medical man. It is said that there is no woman on the ship, and I think the Government will be well advised to have someone on board who can render such assistance as may be necessary. I am not satisfied that there is any necessity for the woman to be landed at present. If that necessity arises, I hope that, without any order of this Court, every arrangement will be made for proper treatment of the woman. By our order we should do nothing to disturb the *status quo*. We are not in a position, nor are we asked to consider whether or not these people have any right to land, either as visitors or as permanent residents. The application will be granted as regards access to the legal advisers, but not as regards the landing of the woman.

On the question of costs, his Lordship said: The Immigration Restriction Officer was only carrying out the instructions of the Government. I see no reason to impose this liability, or, I may say, reflection upon him, but I think the applicants are entitled to

costs, and that the Government should pay those costs. Costs will be given against the Government.

The Bench concurred.

Notes on the struggle

Registration

The Registration Office has been open at Von Brandis Square since Thursday, the 1st instant. During this period, a very few ignorant men, unable to understand or willing to listen to the pickets, are supposed to have made application for registration under the new act. These incidents are unpleasant, but they are not altogether unexpected. It is hoped that, if the suspicion of the community is correct, the example set by these unfortunate men will act as a warning to their fellow countrymen.

The Pickets

The names of the pickets stationed on Von Brandis Square and guarding the Licensing Offices in Market Square are as follows :—

C. K. T. Naidoo (chief picket), N. A. Cama (Inspector), Imam Abdul Kadir Bawazeer, R. K. Naidoo, N. M. Naidoo, M. E. Kunke, S. Ariaputhran Moodaly, G. P. Vyas, H. M. Gandhi, Mahomed Khan, Naunmian, C. V. Moodaly, R. M. R. Moodaly, S. R. Pillay, C. K. Moodaly, R. S. Naidoo, S. V. Padayachy, S. V. G. Padayachy, K. K. Samy Naigar, R. S. Padayachy, V. R. Naidoo, S. R. Naidoo, N. T. Moodaly, A. V. Chetty, T. C. Moodaly, A. S. Moodaly, N. T. Chetty, A. A. Moodaly, R. R. Naidoo, N. S. Pillay, V. A. Padayachy, R. D. G. Chetty, M. R. Naidoo, V. R. Padayachy, Mulji Patel, S. Velayadom, Usop Issop, Omarji Sale, Vallabhram, and Jeevanjee Taveria.

The Diet Question

The Rev. Mr. Doke, that good and true-hearted Christian gentleman, has again flung himself into the breach in regard to the diet question. The following letter from his pen appeared in the *Leader* on Saturday last :—

Sir,—I have before me evidence that in some of our gaols the Indian prisoners are being treated with needless severity. They are willing to suffer what the law justly enforces, as the penalty of passive resistance, and their friends cannot object to it ; but, I protest with all my heart against their being subjected to cruelty which was never contemplated in the sentences passed on them.

The diet scale differs in different Transvaal prisons. Why this should be so no one has been able to explain. In one, for instance, ghee, or clarified butter, is mixed with the crushed mealies—a necessary and healthy combination—but in another prison the mixture administered is crushed mealies and animal fat. Number of Indian prisoners—that is, the Hindus—are abstainers, on religious grounds, from all animal food, and they would rather die than touch it. The other portion, the Mahomedans, are not allowed by their religion to take animal food unless it is "Kosher"—that is, ritually killed. For all these people animal fat is an abomination. Yet in Pretoria this abomination is systematically cooked with their food instead of the ghee which is supplied at our Fort. And the shameful part of it is that the Government refuses to make any alteration, and to bring Pretoria into line with the Fort. I will not believe our Government has embarked on a policy of starving the Indians into submission ; that would be alike savage and cowardly ; but no one can marvel if the Indians themselves believe it.

Imperialism?

Under the above heading the *Leader* of the 6th instant writes :—

The cable news points to tension, if not acute crisis, in one of the storm-centres of Europe, and there is evidence on every side that the Eastern peoples are seriously astir, politically. At such a time, especially, one would imagine that leaders of political thought in the Colonies would allow nothing but the sternest necessities of the nation to lead them to antagonise fellow-subjects of the Eastern races. Can anybody conscientiously say that this is the spirit in which this country is acting in regard to the British Indians? To us all the present bitterness, the humiliations we are heaping on a sensitive race, seem unnecessary, and —we will not say unimperial even, but —subserving no interest of this Colony. We are all at one that there shall be no irruption of Indians. The Indian Leaders do not ask for it. They ask that their race shall not be specially legislated against, and they have offered either to leave the admission of their educated men to the discretion of the Government or to be content with the admission of not more than six men in any one year—not cumulatively—under the stiffest test the Government can set. They had this right, formerly, under the Immigration Law, and the demand that they surrender this right is, as Lord Ampthill is right in contending, and as *The Times* and the *Star* are wrong in denying, a new point brought forward not by them, but by General Smuts. This principle of the limitation of number is working well between Canada and Japan ; it is applied in Australia and New Zealand in the sense of limiting the number of Asiatics per ship ; it is applied by Russia to her Jewish population in regard to admission to the Army. We suppose that no sane person will deny that a community is better for the presence of educated people, or that educated Asiatics must be fairer trade competitors, because of their added wants, than illiterate men. Instead ofaccepting a reasonable and workable compromise, the Government is resorting to methods—treating political prisoners as felons and riding over religious susceptibilities roughshod—to read of which ought to make every right-minded man and woman share the feeling of indignation expressed by Canon Beresford this morning.

A Cable to England

The British Indian Association last week cabled to the South Africa British Indian Committee in London:—

"Fifty-eight Indians prosecuted Komatiepoort Immigration Act read with new Act account entering Colony without making application outside the Colony under latter. All possessed Peace Preservation permits, Milner registrations, or other authority enter. All long domiciled Transvaal, just returned visit India. Sentenced two months or twenty-five additional deportation order, notwithstanding right under unrepealed Asiatic Act apply registration eight days after entering. Seventeen minors, average age eleven. Children aforesaid detained. Community infuriated old residents their children treated prohibited immigrants. Large interests at stake. People ought not be deported. Community firm repeal old Act provision free entry cultured Indians under strictest administrative test. Immense suffering anticipated."

The Komatiepoort Atrocities

The story told by Messrs. Essop Mia and Polak in regard to the terrible cruelties inflicted upon unoffending British Indians, men, women, and children, has aroused intense indignation in many quarters amongst the European section of the Transvaal community. Doubtless, you will find space elsewhere in your issue for which these notes are intended for the full report of what has happened, together with the comments made by the press (the *Mail* headed Mr. Polak's letter "The Black Hole of Komatie"), and those whose indignation has compelled them to voice their feelings in no measured terms. The Indian community is revolted at what has happened, and a feeling of bitterest exasperation exists, now compelling the Transvaal Indians to fight this matter out to the bitter end.

More Hawkers Prosecuted

At Randfontein, Johannesburg, and Boksburg, Indian hawkers without licences have been prosecuted during the last few days, and have been sentenced in the usual manner. As the *Star* reporter has remarked, they have, in the true spirit of passive resistance, preferred to go to gaol rather than pay the fines. It is not very likely that many such prosecutions will be made within the next few days, owing to the fortnight's grace that is allowed, as a matter of practice, by the Municipalities, for the taking out of new, or the renewal of existing, licences for the last quarter of the year.

Lord Ampthill's Letter

To 'The Times"

[We reproduce below Lord Ampthill's letter in full :—

Sir,—I trust that you will once more be good enough to accord me a place in your columns for the purpose of making a few observations in regard to the present position of British Indians in the Transvaal.

In view of your attitude on previous occasions, I cannot doubt that you regard with grave concern the failure of the "compromise" between the Transvaal Government and the Indians in the colony, which was the occasion of so much relief and gratification at a period of awkward tension in February of this year. Nor can I doubt that, in your future pronouncements on this question of vital importance to the Empire, you will carefully examine the causes of the failure before you attribute blame to either party. Your Correspondent at Johannesburg, in a message published in y ur issue of the 24th ulto., took a view which seemed to me not only unfair, but also very much at variance with the facts; and I am anxious, if possible, to correct the erroneous impression which that message must have created among those of your readers who have not had the opportunity of paying special attention to the question.

Your Correspondent wrote :—

> The issue now raised between the Asiatics and the Government has been the real issue throughout the whole controversy—namely, the claim of Asiatics to enter and reside subject to no discrimination in contrast with Europeans. Their objection to finger-prints was only the ostensible ground of the controversy last year.

I can only say that a more barefaced attempt to pass off a prejudiced and mistaken opinion as a statement of fact has seldom been made.

The Indians have never disputed, and have over and over again, admitted, not only the right, but also the duty of the Colonial Government to restrict Indian immigration. I could prove this by a hundred quotations if you could give me the space; but it has been explained over and over again. Their objection to identification by finger-prints was merely incidental compared to their dislike of the whole principle underlying the Act, which they felt to be degrading and insulting to their community: and, even so, it was an objection rather to the particular method which had been selected by the Transvaal Government than to the system as such. The method adopted was, strangely enough, that which is confined to criminals in India, and not one of the other methods of finger-print identification which are used for pensioners and other respectable classes and which have been proved to be equally effective. The peculiar objects and necessities of the criminal system are obvious to all those who know anything at all about the system.

Now, as regards the "compromise," which has failed, I desire to explain the position without any lengthy detail, in order that it may be comprehensible to all.

The "compromise" was an agreement to the effect that the Asiatic Registration Law would be repealed if the Indians submitted voluntarily to re-registration. The Indians at once fulfilled their part of this compact, but the Registration Law has not yet been repealed; and it appears that General Smuts, the Colonial Secretary, is seeking to impose a new condition, which formed no part of the compromise, upon the fulfilment of his own part of the agreement. Whether or not it is fair for one party to impose additional terms on a bargain in which the other party have already performed their undertaking is a matter of which any reasonable man can judge. It is true that General Smuts denies that he promised repeal, but it is equally certain that the Indians would not have made the agreement except on that understanding, and the least that can be said is that they had ample reasons to feel sure that repeal had been promised. The additional price which is now asked for repeal is that the Indians in the Transvaal are to agree to the total exclusion of natives of India in the future. In other words, they are asked to be parties to an indignity offered to their countrymen and to consent to their own gradual extinction. I must explain that the total exclusion of Indians, irrespective of their education, means, and occupation, would mean that the Indian community in the Transvaal would be deprived of the priests they require for their spiritual needs, of medical men of their own race, of the lawyers whose services are indispensable to them, and of the servants, without whom they could not carry on their business.

Such, briefly, is the present situation concerning which I have been at pains to obtain accurate information. I leave it to those who may happen to read this letter (if you should do me the honour of publishing it) to judge whether the Indian community in the Transvaal can fairly be blamed for the present deplorable revival of a situation which cannot fail to injure the prestige of British rule in India.

Canada has shown us what can be done where there is statesmanship and sufficient political development to appreciate the vital importance of Imperial unity. Nothing is more likely to conduce to a belief in this country that the Transvaal is not fit for self government than a persistence of the neglect to recognize Imperial duty and necessity for which politicians in that colony seem to be culpable.

The colonists can no longer complain that we do not see their point of view; discussions in the Imperial Parliament have amply proved that reasonable and responsible men of all parties agree that Asiatic immigration to the Colonies must be restricted, and that the rights of property of the white man must be protected. But rights of property, whether they be those of individuals or communities, do not absolve the owners from the obligations of good faith, respect of prescriptive rights, fair treatment of tenants or neighbours, and regard for the general peace and security of the larger entity which contains and protects their domains.

What we ask of the Transvaal, then, is that she should not forget that, as a member of the Empire, she enjoys advantages which involve corresponding duties.

I am Sir, your obedient servant,

AMPTHILL.

Milton Ernest Hall,
Bedford, September 7.

Natal and Asiatics

National Convention Problems

A correspondent in the *Transvaal Leader* says :—

Nothing could be more unfortunate, more certain to lead to disappointment, than for each State to enter the negotiations at the National Convention only prepared to view matters from its own standpoint. Hence it behoves us to enquire into and consider the views of our neighbours, particularly upon those points which promise the greatest divergence of opinion, the greatest conflict of interests. Take, for instance, the Asiatic problem, embracing the employment of Asiatics in industries. The Transvaal has decided against Asiatics. Soon we shall have seen the last of the Chinese. Some of our industrialists complain of competition from coast industries in which Asiatics are employed, and would like to see such industries penalised, if, in their turn, they do not get rid of the Asiatic element. What has Natal to say? Natal industrialists aver that there are now many thousands of Natal-born Indians. That these have been educated, and are many of them thereby rendered unfit for plantation field work. That they are now as much South African British subjects as the natives themselves. That they cannot be prevented from taking employment for which they may be suited. That without them local manufacturers, who have to pay skilled whites far higher wages than are paid in Europe, could not average down their total wage-bills to within economic limits, especially as the classes of white learners, apprentices and labourers employed in Britian to average down the manufacturer's wage-bill are not obtainable in Natal. Consequently, if the Natal-born Indian is not to be employed on work for which the native by interior intelligence, by distaste for constant employment, by lack of manual deft-

ness, is unsuitable, it would mean the closing down of such industries; with the result that the many whites now employed therein would lose their employment, and the money now spent locally in wages, etc., would, as formerly, be sent out of the country to purchase the products no longer made in the country, to the loss of circulation of so much cash, and to the loss of revenue derived from the imports now purchased by the workers who would leave the country. The loss of so much money would also be a drain upon the available capital in the country. To deprive the Natal-born Indian of a free market for his labour, moreover, it is argued, would be a species of tyranny for which there is no precedent within the Empire. If such a thing were conceivable as penalising Natal industries in which Natal-born Indians are employed, then Cape industries in which Malays are employed would have to be penalised. Bear in mind that, while Natal has a mixed and coloured (including Asiatic) population of 107,604, the Cape has 405,276, or four times as many as Natal. Further, that a large proportion of the Natal 107,604 is of the indentured class, and therefore confined to field work; whereas the mixed and coloured 405,276 of the Cape are all free to work in industries if they please. Hence any attack upon Natal industries in this connection would also have to include an attack upon Cape industries, and would be combated by both.

The Natal Government is introducing legislation with a view to putting an end to the further importation of indentured Indians, and in doing so it is endeavouring to meet South African public opinion, at the cost of alienating the good will of some of its own people, though probably the majority of people, even in Natal, thoroughly approve of stopping further Indian immigration. As the Indian Government will not consent to free Indians being shipped back against their will to India, it is useless to think of emptying the country of Indians in the way the Transvaal has relieved itself of the Chinese. The stoppage of further immigration, therefore, appears to be the utmost that can be expected in all the circumstances. The only other way whereby Asiatic competition may be removed is that of compensation and voluntary departure; but is this likely of acceptance by our taxpayers, by the British taxpayer (if he be appealed to), or by the Asiatics themselves? From all this it would appear that, even under Closer Union, we must be prepared, however reluctantly, to see certain industries confined to those parts of South Africa in which the local conditions offer advantages not possessed by other parts.

INDIA MAIL.—For Colombo and Calcutta, per *S.S. Umkloti*, until 9-30 a.m., Wednesday, October 14.

A Strange Perversion of Justice

Mr. Javerbhai Randeree's Case

Mr. Javerbhai Randeree, who was arrested by Superintendent Vernon, as he set foot outside the gaol-gates, on Wednesday morning, the 30th ulto., for failing to produce a registration certificate under the old Act upon demand, has been remanded from day to day until, last Tuesday afternoon, when the case came on for hearing. Mr. Javerbhai had been admitted to bail of £25, but, as a passive resister against the Asiatic Act, he had unselfishly refused to avail himself of this right. When he was brought before Mr. Jordan on Tuesday, Mr. Polak appearing on his behalf, Mr. Cramer, the Prosecutor, announced that it was the intention to prosecute him as a prohibited immigrant, as he had failed to obey an order to leave the Colony after his temporary permit had expired. It was argued that he was not a resident of the Colony, but only on a visit. Mr. Polak pointed out, in reply, that Mr. Javerbhai was released from gaol on the 30th ulto., nine days after the new Act, No. 36 of 1908, came into force. He was at that time resident in the Colony, and the express provisions of the new Act made it compulsory upon him to apply for registration under it at the time and place appointed by law, under heavy penalties. Mr. Polak contended that his client could not be regarded as a prohibited immigrant, so long as he had this right, which was also a necessity. The question of this eligibility for registration did not arise at that point. That was a question to be primarily decided by the Registrar of Asiatics and, in the event of that official giving an unfavourable decision, an Asiatic applicant had the right to appeal to a Magistrate appointed under the Law, and from that Magistrate to the Supreme Court. He could only be dealt with as a prohibited immigrant under the new Act, if he, having been refused a registration certificate, did not avail himself within the statutory time of his rights of appeal, or his appeal had been rejected. Mr. Jordan thought that the point raised was a very nice one. He thought that there was a great deal in Mr. Polak's argument, and said that he would reserve judgment on the exception raised till Friday. Mr. Polak took the opportunity of protesting against the arrest of Mr. Javerbhai immediately on his release from gaol, without leaving him a minute's breathing-space as a free man, and also against his having been kept under detention for 7 days without knowing what the charge against him was. He was arrested on one charge, and was now to be tried on another. Mr. Polak characterised this procedure as monstrous and a shameful thing, and he entered an emphatic protest against it.

Latest Telegrams from the Transvaal

Volksrust, Thursday.

Mr. Gandhi and 15 others who were detained here yesterday were brought before the Magistrate and remanded to next Wednesday. No charge is framed yet. The bail was fixed at £50 each, but no one availed himself of the privilege.

Messrs Bhikhi Kalian, Jhinabhai Vallabhbhai, and Mahomed Hoosen, who were recently sentenced here under the new Act, will be deported to-morrow.

The Gaol is overcrowded. The Authorities, expecting that over one hundred Indians have entrained, are erecting marquees and tents to accommodate the overflow.

The men who are to be deported to-morrow are the victims of a miscarriage of justice as they were sentenced under the new Act before proper Notice had appeared in the *Gazette*, but the spirit of passive resistance to the Act forbids them to appeal.

THE SWAMI'S RECEPTION. A large gathering met at the Congress Hall, Durban, on Thursday evening, to do honour to Swami Shankeranand. About 1000 people were present, and amongst the audience were several European members of the Theosophical Society. An address of welcome was presented to the Swami by Mr. R. R. Moodley, Chairman of the Reception Committee. As the report reaches us at a very late hour, we are reluctantly compelled to hold over the full report of the proceedings until next week.

THE SWAMI AT PHOENIX. Last Monday Swami Shankeranand spent the night at Phœnix and gave a short religious address in English and Hindi which was greatly appreciated by his hearers.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

A Barefaced Mis-statement 475
We Cannot Compel 475
Mr. Gandhi Re-Arrested. 476
"Lost Faith" 476

OTHER ARTICLES:—

Swami Shankeranand 477
At the Portuguese Border 477
Should Indians be Starved into Submission? 478
The Koomatepoort Scandal ... 479
The Asiatic Act a Dead Letter? ... 481
Is it Slavery? 482
"The Flag of Injustice" 484
Mr. Gandhi Re-Arrested 484
Not Allowed to Land 485
Notes on the Struggle 486
Lord Ampthill's Letter 487
Natal and Asiatics 487
A Strange Perversion of Justice ... 488
Latest Telegrams from the Transvaal 488

597

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૦મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૮. અંક ૪૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોરતી—તા૦ ૧૦મી અક્ટોબરથી, તા૦ ૧૬ અક્ટોબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ—અ.શી૦ વદ ૧ થી આશોવદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૧૪.

મુસલમાન તા૦ ૧૩મી રમજાનથી ૧૯ મી રમજાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	દાહ તીથી.	ચંદ્રોદય	ભરતી રોજ.	સૂર્યાસ્ત કલાક.	મીનીટ.	ચંદ્ર અસ્ત. કલાક.	મીનીટ.
શની.	૧૦	૧	૧૩	૨૮	૫	૨૬	૫	૧
રવી...	૧૧	૨	૧૪	૨૯	૫	૨૫	૫	૨
સોમ.	૧૨	૩	૧૫	૩૦	૫	૨૪	૫	૨
ભોમ	૧૩	૪	૧૬	૧	૫	૨૩	૫	૩
બુધ..	૧૪	૫	૧૭	૨	૫	૨૨	૫	૩
ગુરૂ .	૧૫	૬	૧૮	૩	૫	૨૧	૬	૪
શુક્ર .	૧૬	૭	૧૯	૪	૫	૨૦	૬	૫

અનુક્રમણિકા.

રોઠીઆ કેમ ઝટ નથી છુટતા? ... ૬૬૯
રણે ચડયા ... ... ,,
નાતાલમાં કેદલાક સવાલો ૬૭૦
સ્વામી રામાનંદ ... ... ,,
મોહમ્મદઅલ્લા ખબરપત્ર ... ... ,,
ડરબન ૬૭૨
આરબરહનના કેસ... ... ... ૬૭૫
ઉલ્લા ખબર ૬૭૬
હીંદી પંચમાં રમુજી ચિત્ર ... ... ,,
મીનીંદનો કાગળ ૬૭૭
મી. હસન મીયાંનો કાગળ ૬૭૮
નાદારી કોરટની નોટીસો વિગેરે ... ,,
હીંદી ઉતારૂઓના દુઃખની કહાણી ... ૬૭૯
કયો અરબો દિવસ દુકાનો બંધ રહેશે?... ૬૮૧
નાતાલના રોઠીઆઓના સમાચાર ... ,,
જોહીનો બોરાડ ... ... ,,
ઉલ્લાબોઆએ ઈંડિઅન લાઈબ્રેરી ... ,,
સુધારણના ચમકારા ૬૮૨
ચરણા પત્ર ૬૮૩
નાતાલના વીલવર્ચ્યા માટે નિયમ ... ૬૮૪
ચાલુ વરતમાન ... ... ,,
એસ્ટકોરટમાં હેરાનગતી ૬૮૫
કોલસાની ખાણોના ગીરમીટીઆ હીંદી... ,,
યુરોપમાં લડાઇનું વાદળું ... ... ,,
રોગ્ય ખબર બાબ ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા.૧૦મી અક્ટોબર ૧૯૦૮.

રોઠીયા કેમ ઝટ નથી છુટતા?

IX-90

ઘણા હીંદી ઉપરનો સવાલ ઉઠાવી રહ્યા છે જવાબ એ છે કે આપણે સત્યાગ્રહ ઓછો છે. સત્યાગ્રહની લડત એ ત્રિગાડીની જેમ છે. ગાડાની મજબુતી ના પ્રમાણમાં તેમાં આપણે ભાર મુકી શકાએ છીએ. વધારે વજન. મુકતાં ગાડું તુટી પણ પડે. તેમજ સત્યાગ્રહરૂપી ગાડાનું સમજવુ રોઠીયા કોમને ખાતર જેલ અપા છે. તેમના દુખરૂપી ગાડામાં બીજા હીંદીનો સુખરૂપી બોજો ઉંચકારો એમાં શક નથી. પણ તે ગાડું આગળ ચલાવવા જે ધરી ઉપર બીજા હાથ દીયે તો કપાટા જોર ચાલે. ધરી ઉપર હાથ દેનારા ન મળે તો ગાડું રસ્તામાં પડી રહે. ગાડું તુટે એવું તો નથી. પણ ઠેકાણે મુકતાં વખત જાય. આમાં કંઇ સત્યાગ્રહને દોષ દેવાપણું નથી. જે વખત જાય છે તે બતાવે છે કે સત્યાગ્રહ પ્રમાણમાં ઓછો છે. તેથી ગાડાની ચાલ ધીમી છે જે તેમાં વધારે ભાગ લેનારા હોય તો તુરત છુટકો થાય. આ સમજણ તદન સહેલી છે.

નાતાલમાં રોઠીઆઓને ઉભરાવવા સેંકડો હીંદી જોઇએ. તેઓની પાછળ જવા તેમાંના ઘણા તૈયાર હતા. છતાં હાલ જ્યારે વખત આવ્યો છે ત્યારે માત્ર તેર હીંદી નાતાલમાંથી નિકળ્યા છે. કામ કરવા ઘણા તૈયાર થતા હતા. વખત આવ્યે તે જોવામાં નથી આવતા. 'મને શો લાભ છે?' એમ દરેક સવાલ કરતા જણાય છે. પણ પારકા લાભને સારૂ જ સત્યાગ્રહ ચાલી શકે એ નિયમ આમાં ભુલ ખાય છે. પોતાનો લાભ તેમાં સમાયો છે તેનું ભાન રાખવાની પણ જરૂર નથી. આપણું નાતાલે નથી કર્યું. તેમાં નાતાલનો વાંક નથી. તે માત્ર એ લુંજ બતાવે છે કે આપણામાં હજુ પુરતો અનુભવ નથી, હજુ સહન શક્તિ નથી, હજુ જ્ઞાન નથી એ બધાં કાળે કરીને આવશે. દરમીયાન કંઇ પરીણામ આવતાં વખત જાય ત્યારે અધીરા થવાનું નથી.

દરમીયાન જેઓ સત્યાગ્રહ સમજે છે તેમણે તેમાં મુસ્ત રહેવાનું છે. એક માણસ પણ સત્યાગ્રહી રહી શકે છે. તેણે પોતાની પુરી ફરજ બજાવી ચણાશે. તેથી વધારે કરવાપણું છે નહીં.

રણે ચડેલા

ટ્રાંસવાલની લડતમાં ભાગ લેવા તથા આગેવાનોને જલદી છોડાવવા નીચેના બહાદુર હીંદી મંડળવારે પાકસરસ મી. ગાંધીની સાથે રવાના થયા છે. મી. માવજી કરસનજી કેહારી, મી રતનસી મુળજી મોઢા, મી. રાઘવજી રૂગ્નાથ મહેતા, મી. રવીકૃષ્ણ તાલેવ તરસીમ, મી હમેદર દુલભ, મી. પકારી નાકુ, મી. લાલા નથુ, મી. વસન લાલા, મી મુળજી રતનજી, મી. મોરાર મકન. મી. હીરા મુળજી, મી લછમન વરત.ચલન, અને મી.કરશન જેગી. આમાં મી માવજી તે ટોંગાટના મી. ■. એ. ગાંધીના ભાગીદાર છે. તેમણે ત્રોવર લડાઇમાં ભાગ લીધો હતો. મી. રતનસી મોઢા તે ટોંગાટમાં વેપાર કરે છે અને તેમના બેરી છોકરાંને છંચરાધીન મુકીને ચાલ્યા નિકળ્યા છે. મી. રવિકૃષ્ણ હજુ કોમળ વયના છે. બાકી તાલેવંત સીંગના દિકરા છે. આજથી તાલીમ લેવાને ખાતર નીકળી પડેલ છે. બીજા ઓનો ઇતિહાસ અમારી જાણમાં નથી. પણ જેમ બરોબરી હાલત અથવા તો અજાણ્યુ સ્થિતિ તેમ તે હીંદીનો સત્યાગ્રહ અમે બહીયાતો માનીએ છીએ. સત્યાગ્રહ ની કિમત તેની અસર ઉપર આંકાતી નથી. પણ આદમી ઉપર આંકાય છે. ડેરીના તાંબીયા માફક છે. જે ડેરીની પોતાની પાસે એકજ તાંબીયો હતો તે તેણે આપી દીધો. બીજા પાસે લાખ હતા તેમાંથી તેણે સો રૂપીયા. સહુ કબુલ કરશે કે ડેરીએ પેલા લાખોપતિ કરતાં હજાર ગણી બહાદુરી બતાવી.

નાતાલમાં કેટલાક સવાલો

IX 91

નાતાલના હીંદીની સ્થિતિ અમે દિવસે દિવસે બગડતી જોઇએ છીએ. અહીંની હાલની સરકાર બેહદમ બરાબર, પાયા વિનાની ને હીંદી વિષે બેદરકાર છે

વેપારીને લાઇસેન્સનું દુખ શરૂ થયું.

છુટેલા ગીરમીટીઆને ફર આપવો પડે છે તે ફરે છે.

ગીરમીટમાં ગુલામી કરી રહ્યા છે તેના ઘણું તેના છુરા હાલ કરેછે

નવા કાયદા દબાણ કરનારા થયા કરે છે.

નિશાળામાં જે પૈસા અપાતા તેથી બે છોકરાને દાખલ થવા દેતા નથી.

આ બધાનો શો ઉપાય કરવો? અરજ કરવી કે નહિ? અરજથી ફાયદો થાય? ન થાય તો શું કરવું? સત્યાગ્રહ લડવાનું ફલેવામાં આવે તો બધા ઝટું લડે કે સાથે?

આ બધા સવાલોનો ધીરજપૂર્વક આપણે જવાબ શોધવો ઘટે છે. અરજ તો કરવી જ. પણ અરજ પાછળ જોર જોઇએ. તે જોર સત્યાગ્રહ આપે છે.

હવે સત્યાગ્રહ તો તેજ માણસ કરી શકે કે જેણે સત્ય જાણ્યું છે. આપણે સત્ય જાણ્યું તે પ્રમાણે કરતા હોઇએ તો ઉપરનાં દુખ હોયજ નહીં. ત્યારે સત્યા ગ્રહ કેમ લડાય? જવાબ એમ છે કે સત્યાગ્રહ લડવાનો અર્થજ એ કે આપણે ધીમે ધીમે સત્ય ગ્રહણ કરતા આવીયે. જેટલે દરજે તે ગ્રહણ કરીયે તેટલે દરજે દુખ તારા પામે.

દરેક બાબતમાં કેમ સત્યાગ્રહ લડી શકાય એ વિચાર હવે પછી કરશું.

સ્વામી શંકરાનંદ

તેમની જીંદગીનું ટુંક વૃતાંત

સ્વામીજી ફેરીસ્મિથકોન્સલમાં ગયે રવિવારે ડરબન આવી પહોંચ્યા. તેમને આવકાર આપવા ઘણા હીંદીઓ સ્ટીમર ઉપર ગયા હતા. તેમને કેપમાં મી. હાજી અદમ ગુલ મહમદ, મી. અબદુલ કાદર તથા મી. પુથુમલે વધાવી લીધા હતા.

સ્વામીજીની જીંદગીનું વૃતાંત જાણવાની સહુને જીજ્ઞાસા હશે. સ્વામીજીનો જન્મ જલંધરમાં સને ૧૮૬૮ની સાલમાં થયો હતો. તેમના પિતાજીનું નામ પંડીત તુળસીરામ શર્મા છે. તેઓ લાહોર ઓરીયેંટલ કોલેજના પ્રોફેસર હતા. સ્વામીજીનું નામ પંડીત શંકરનાથ હતું. તેમણે કેળવણી થોડી પાદરીની નીશાળમાં ને થોડી એંગ્લો વેદિક કોલેજમાં લીધી હતી. તેમને હીંદી, ઉર્દુ ઉપરાંત ગુજરાતી, ફરસી અને સંસ્કૃતનું જ્ઞાન છે. અંગ્રેજી અભ્યાસ પણ ઘણો કર્યો છે જો કે બોલવામાં મદ્રાવરાની ખામીથી આપણે ખાય છે. મરાઠી અને બંગાલી સમજી શકે છે.

બચપણથી તેમના વિચાર પરમારથ તરફ ગયેલા. બ્રાહ્મણ હોય ને તેમનાથી ને કરી ન કરાય, જે વિદ્યા શીખવથી તો તેને સારૂ બજાર ન લેવાય એવા વિચારો તેમને થવા લાગ્યા આમ વિચારો કરવામાં તેમની તબીયત પણ બગડી ને એક વેળા ક્ષયના રોગની ધારિત લાગી. દરમ્યાન તેમનો વિવાહ થયો. વિવાહથી તેમના વિચારો બદલાયને બદલે દૃઢ થયા. તેમને લાગ્યું કે હીંદુસ્તાનની પ્રજાના ઘણા જવાને એ બ્રહ્મચર્ય ધારણ કરવું જોઇએ આ હીંદુનો તો ખાસ ધરમ છે એમ તેમને જણાયું. તેમની પત્નિ બેઠ વરસમાં મુજરી ગયાં. ફરી વિવાહ ન કર્યો. એટલામાં તેમને કનખલમાં દિલ્હીના સ્વામી આત્માનંદજી તે પરિચય થયો. તેમના શિષ્ય થયા. તેમની માયામાં રહી બ્રહ્મચર્ય ની પુરી સાધના કરી. દેહદમન કરવા ખાતર અજમેરથી કનખલ સુધી ઉઘાડે પગે ચાલ્યા. સ્વામી આત્માનંદની સાથે ત્રણ વરસ રહ્યા બાદ પંજાબમાં પાછા આવ્યા. તેમને લાગ્યું કે હીંદુ ધર્મનો ઉદ્ધાર થાય તો જ દેશની દશા સુધરે. ધરમના વહેમો દુર થાય તે. હીંદુ મુસલમાન એકત્ર થઇ રહી શકે. તેથી હીંદુ ધરમનું શિક્ષણ કરવાનું તેમને ખરૂ મન થયું. દરમ્યાન બ્રહ્મચર્યનો પ્રચાર કરવા સભા સ્થાપી તેના મારફતે બાળલગ્ન દુર કરવા પ્રયત્ન ચલાવ્યો. પછી સ્વદેશી વસ્તુનો ફેલાવો કરવા અંગ્રેજી તથા હીંદી જાપુ સ્થાપ્યું આ બધા સ્વામીજી આર્ય સમાજના મેમ્બર હતા. તેજ દરમ્યાન નાગરી પ્રચારીણી સભા જેવી ગઇ હતી તે ફરી સ્થાપી. આવે સમયે સ્વામીજીની લાગણી વિશેષ પરમારથને પાત્રે તેમણે ૧૮૯૫માં સંન્યાસ લીધો. 'શંકરાનંદ' નામ ધારણ કરયું. હરદ્વાર અને આસામમાં બ્રહ્મપુત્રા ને કાંઠે તપશ્ચર્યા કરી. ત્યારથી ધરમનો ઉપદેશ કરતા આવ્યા છે. ગુજરાતના કેટલાક રાજાઓ તેમના શિષ્ય છે. મદ્રાસ ચિલાય હીંદુસ્તાનના જુદા જુદા ગામમાં ફરેલ છે. હાલ વિલાયત ગયા હતા. સંન્યાસી થયા પછી આર્ય સમાજ છોડી. તેમની માન્યતા એવી છે કે મનુષ્ય માત્ર જે સેવ તેને ધરમનો બોધ કરવો હીંદુ ધરમના મુળ તત્વનો હીંદુને ખ્યાલ આપવો અને જ્યાં જ્યાં લોકો ધરમ પાળતા ન હોય ત્યાં ધરમ પાળતાં શીખવવું.

સ્વામીજીનો બાંધો કદાવર છે તેમની છબી અમે આ અંકની સાથે આપીએ છીએ. સ્વામીજી ભગવાં કપડાં પહેરે છે. સુરવાળ, અંદર પહેરણ ને ઉપર લાંબુ પહેરણ અને દેશી જોડા પહેરે છે. હાથમાં લાંબી દેશી લાકડી રાખે છે.

અખબારપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

સોમવાર

મદ્રાસીઓ જેલમાં

શુક્રવાર ગયા તા. ૨૫ માર્ચે બીજા મદ્રાસીઓ મેસર્સ મુતુસામી મુડલે અને એન. પકીરી પડાચ્ચી તથા શનીવાર તા. ૨૬ માર્ચે મી. આર થંડા પાણી એક અઠવાડીયાની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા છે. મી. પી. એસ. નાયડુ ઉપરનો વગર લાઇસેન્સે ફેરી ફરવાનો કેસ સોમવારે ચાલ્યો હતો. તેને પણ એક અઠવાડીયાની જેલ મળી છે

પહેલું કોણ થાકશે?

મીડલબરમ તરફથી પારલામેંટમાં મી. ડી. વેટે મીડલબરગમાં ભાષણ આપતાં જણાવ્યું "કે ટ્રાંસવાલની સરકારે નવો એશીઆટીક કાયદો પાસ કર્યો છે તે અમલમાં મુકવાને આપણે દેશ સરકારને મદદ કરશે. હાલમાં જો કે દેશપાર ગએલા હીંદીઓ ફરી ફરીને જેલમાં જવા માટે ટ્રાંસવાલમાં પાછા દાખલ થાય છે પણ આ મતાદુકડીના રૂતમાં પહેલાં સરકાર થાકે તેમ નથી. હું માનું છું કે ડીવેટ સાહેબ આમ બોલવામાં ભુલ કરે છે. કેમકે સરકાર પહેલાં હીંદીઓ થાકે તેમ નથી.

વિલાયત તાર

નીચેનો તાર એસોસીએશન તરફથી કમીટીને લંડન મોકલવામાં આવ્યો છે. "નવા એશીઆટીક કાયદા મુજબ પોલે નીની બદલીથી રજીસ્ટ્રેશનની અરજ નહીં કરવા માટે કોમાટીપુરટમાં ૮ હીંદીઓને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા છે.

દરેક પાસે પરમીટ, લોરેન્સ બીલનરના વખતનું રજીસ્ટર કાયમ રાખવા તેમને ટ્રાંસવાલમાં આવવા દેવા માટેના બીજા કેટલાક હુકમોનો ભંગ કરેલ છે. બધા ટ્રાંસવાલના જુના રહીશ છે. તેઓ હીંદુસ્તાન જઈ કુટુંબોને પાછા લાવેલા છે. આ બાબતે બે મહીનાની કેદ, કે રૂપિયા પોંડનો દંડ અને બાદ દેશ પારનો હુકમ થયો છે. તેઓને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા પછી જુના કાયદા મુજબ બાર દિવસની મુદતમાં રજીસ્ટર થવાનો હક છે તે હક આપવામાં આવેલ નથી. ઉપર જણાવેલા પટ હીંદીના ૧૭ બાળકો જેની ઉમર સરાસરી ૧૨ વરસની છે તેમને રોકવામાં આવ્યા છે. આમ જુના રહીશો અને તેના બાળકોને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકે બળવાથી આખા કોમ ઘણી ગુસ્સે થઇ છે તેઓને બહુ નુકશાન પોંહચ પડે છે તે છતાંને કેશપાર નહીં કરવા જોઇએ. જુનો કાયદો રદ કરવાની તથા બહેલાઓના હક રક્ષણ કરવાની હીંદી કોમ ફરજ થઇ. મગનભાઇ કરેછે. હીંદીઓને ઘણું દુઃખ ઉઠાવવું પડશે એવાં ચીન્હો દેખાય છે."

રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ

આવતા ગુરૂવારે વેનબરે હીલ રકવેરમાં રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ ખુલ્લી છે. આજ સુધીમાં ફક્ત બે અજાણ્યા માણસો સિવાય બીજા કોઇ રજીસ્ટર થયા જણાયા નથી.

મગનભાઇ.

દુઃખની કહાણી

પ્રેટોરીઆવાસેથી ટ્રાંસવાલને માટે નક્કી થયેલા મુસાફરોની દુઃખની કહાણી બીજી જગ્યાએ આવશે એટલે અહીં તે વિષે હું વધુ નથી લખતો. મી પોલાક જે આ બધું બનતે જોઇને આવેલા છે. તેણે છાપા ઓમાં વર્તમાનપત્રો લાંબો કાગળ લખ્યો છે આ ઉપર છાપાવાળાઓએ ઓછી ટીકા પણ કરી છે. તથા મી. પીલીપ્સ વગેરે ગોરાઓના કાગળો પણ છપાયા છે.

ઓકસબરગ

અહીંથી મેસર્સ ગંભી નાઈડુ, મણી ભાઇ દેસાઇ, વલ્લભરામ છોના અને બીજા તારીખ ૮ ટ્રાંસ્વાલ ઓકસબરગ રવીવારે ગયા હતા. તેમણે ત્યાં મીટીંગ કરી હતી. મી. મુનશી હસનમહમદ કાદમા ચેરમેન હતા. પ્રોહીબે રજીસ્ટરો કે લાયસેન્સ નહીં લેવા તેના બાબતે ઘણા ભાષણો થયા હતા તે વખતે નીચેના ઠરાવો કરવામાં હતા.

મેસર્સ એન. આર. મુદીયાળા (મીલ પોમેર), કાસમ અલી, હસનમહમદ કાદમા, હાસમ સાલે કાદમા, પી. એન. પટી આવી. એમ મુલતાની મહારાજ, કેશુ મલ, મુસા હસમ મુહમ્મદ, વીસરામ પ્રેમા, બાબર લાલા, એ. એમ. કીરના, પી. વાડુ ટેલર, અબનમલ, કાદમા રવજી, હસમ હસ કાદમા, મુસા હાજીજ, હરીભાઇ દેસાઇ, કેસા ભાણા, વસનજી કે. દેસાઇ, કાદા પરમેશ્વર અને નારણ દાજી.

'લીડર' ની મહેનત

'લીડર' પત્ર ના અધીપતીઓ સત્યાગ્રહની લડતમાં હીંદીઓને કેવી મદદ કરી છે તે ૮. ઓ. ના વાંચનારની જાણમાં છે. ગયા મંગળવારના અંકમાં તેણે નીચેનો મતલબનો એક આરટીકલ લખ્યો છે.

'યુરોપમાં લડાઇનું વાદળ ઘેરાયાનો' તારો મળ્યા છે. પુર્વના પ્રશ્નમાં રાજ્યદ્વારી ભયંકરતા પણ વધતી ચાલી છે. આવે વખતે પુર્વની પ્રજાના આંતરીક સાથે દુશ્મનાવટ કરવામાંથી કોલોનીના રાજ્યદ્વારી વેગળા રહેશે એમ કહેવું ઘણું મનનું હોય. પરંતુ તેઓ હીંદીઓ તરફ જે વરતણુક ચલાવે છે તેમાં આ વિચાર જણાતો નથી. આ હીંદી પ્રશ્ન સાથે આપણે દાસ જે અટકાવ ચાલી રહયો છે તથા તેનું વખતો વખત આપણે જે અપમાન કરી રહયા છીએ તે દુરવાની અમને કાંઇ પણ જરૂર જણાતી નથી. તેથી કોલોનીને કાંઇ લાભ પણ થવાનો નથી. આ કોલોનીમાં ઘણાં હીંદીઓ ના ઉપરી પડે એ આપણે બધા ને કબુલ છે હીંદી આગેવાનો પણ તેવું માગતા નથી. અમુક હીંદી વીરોધના કાયદા પડવા સામે તેઓ વાંધો લીએ છે. તેઓ એ બહેલા હીંદીઓનો કારભાર સરકારની મુનસફી ઉપર રાખવાની માગણી કરીછે. અને તેમ નહીં તો સરકારની અરજ પડે તેવી બધરી પરીક્ષા લઇને દર વરસ છ મનુષ્યને આવવા દેવાની માગણી કરે છે. આવો હક તેમને ઇમીગ્રેશન કાયદા ના ડરે આપવો પણ હતો આ હક તેમણે છેડી દેવાની માગણી કરવી એમાં તો જનરલ સ્મટસ હીંદી ઓ પાસે નવી માગણી કરે છે હીંદીઓએ નવી માગણી કરી નથી એમ જે લોકો એમ્પથીસે કહયું છે તે ખરૂ છે; અને 'લંડન ટાઇમ્સ' તથા 'સ્ટાર' તેથી ઉલટું— હીંદીઓની માગણી નથી એ—કહયું છે તે વ્રત ખોટી છે. ઇમીગ્રેશન ઉપર આમ હદ બાંધવાનુ ધોરણ કેનેડા અને જપાન માં સંતોષકારક નીવડયું છે. ઓસ્ટ્રેલીઆ અને ન્યુઝીલેંડમાં એક વરીઅરમા એશીઆ ટીકની અમુકજ સંખ્યા આવી શકે એવો ધારો છે દક્ષીણમાંજ પોતાની બાહુદરી પ્રજાને અમુક સંખ્યામાં સરહદમાં દાખલ કરવા માટે આવા ધોરણનો કબજો કરેલ છે. કબજો કરતાં બહેલા લોકો વધારે સારા છે. એમાં કોઇ પણ ડાહયો માણસ ના પાડી શકે તેમ નથી. અબજી કરતાં બહેલાની જરૂરીયાતો વધારે હોય એટલે તેઓ વેપારમાં પણ જેરબ્રાજબી હરીફાઇ કરી શકે તેમ નથી. આમ છતાં રાજ્યની સલાહ કરવાને બદલે, સરકાર શું લઇ બેઠી છે! રાજદ્વારી કેદીઓને મોટા ગુન્હા કરનારા જેમ વરને છે, ને તેઓની ધાર્મીક લાગણીઓ બીલકુલ ગણકારતા નથી આવી દલીલ વચતા સાંભળે ગહનાર દરેક માણસ અથવા બીજાના મનમાં આજના અંકમાં છાપેલ કેનન જેરીની બાજણીને મળતા વિચારો આવે છે."

મી. ઝવેરબાઇ રાંદેરી

મી. ઝવેરબાઇ રાંદેરીનો કેસ બે ત્રણ વખત મુલતવી રહયા બાદ ગેવટે મંગળવારે ચાલ્યો હતો. બચાવ નક્કી થયો મી. પોલાક હતા મી. રાંદેરીને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ઠરાવનાર ઓફીસર કે આની સામે મી પોલાકે અગાઉના મુદ્દા ઉપરાંત દલીલો બતાવી બીજો સાંધો. નવા કાયદો અમલમાં આવ્યા તે વખતે મી. રાંદેરી ટ્રાંસવાલમાં હતા. કાયદા મુજબ રજીસ્ટરને માટેની અરજી તા ૧ ઓકટોબર ૧ જોઇએ. એ મુદ્દત સુધીમાં કરી શકયા. પરંતુ મી રાંદેરીને તો જેલમાંથી બહાર પગ મુકતાંવેંતજ તા. ૩૦મી સપ્ટેમ્બરના રોજ પકડેલ છે કદાચ તેને અરજી કરવા હોય તો પણ તે મુદ્દતમાં જણાવેલ દીવસજ અને તેમાં બતાવેલી જગ્યામાંજ કરી શકે. વળી તેની અરજી રજીસ્ટ્રાર નામંજુર કરે તો નવા કાયદા મુજબ નીમેલ આપ્રીસ્ટ્રેટને તે અપીલ કરી શકે છે અને તેના ઉપર સુપરીમ કોર્ટ માં અપીલ કરી શકે છે. એટલે તે આજ 'ા પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી શકાય નહીં. આપ્રીસ્ટ્રેટને આ દલીલ વાજબી લાગી છે તે ઉપર વિચાર કરી ચુકાદો પાછે હરાવ આપવાનું જણાવ્યું છે. મી. રાંદેરીને કાંઇ પણ તહોમત મુકયા વગર ૭ દીવસ જેલમાં રાખી મુકયા તથા જેલ ને બારણેજ પકડયા તેની સામે મી. પોલાકે સખત વાંધો બતાવ્યો હતો. મી. રાંદેરીને હાથ મુચરકા ઉપર છોડેલ છે.

કેદી વાળાઓ જેલમાં

રેંડફોન્ટીન, જોહાન્સબરગ ઓકસબરગ માં કેટલાક કેરીવાળા વગર લાયસેન્સે ફેરી હરવા માટે પોલા બાકીની દસ દીવસ માં જેલમાં ગયા છે. તે બધાના નામો આવી પહોંચ્યા નથી. મી. ઇમામબક્ષ અબીબ

નો કેસ ગઈકાલે સોમવારે ચાલ્યો હતો. તેના ઉપર વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવાનું તહોમત હતું તે ૭ દીવસ જેલમાં ગયા છે. કરારસહોરપમાં મી. દેવા રધાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે એક પાઉન્ડનો દંડ અથવા સખત મજૂરીની ૭ દીવસની જેલની સજા થઇ છે. મી. દેવા રધા જેલમાં ગયા છે. ફેરીવાળાઓને હું સલાહ આપું છું કે લડત ચલાવી હોય તો તેમણે લાઇસેન્સ ઑફીસને બારણે બીલકુલ ચડવું નહીં. આ વખત બધાએ સાથે મળી જોર કરવાનો છે

નોટીસ

અમને ખબર મળ્યા છે કે પ્રીટોરીયામાં માજીસ્ટરેટની કોરટ બહાર નોટીસ ચોડાઇ છે તેમાં બેનોનીના રહીશ મહમદ ઇબ્રાહીમે ખુની કાયદાની રૂએ અરજી કરેલ તેને રજીસ્ટર આપવાની ના પાડી છે અને તે બાબત માજીસ્ટરેટની કોરટમાં હાજર થવા અને જવાબ આપવા હુકમ થયો છે

બારબરટન

બારબરટનથી એક કાગળમાં અમને લખે છે કે બીજી તારીખે અત્રેની ઇંડિઅન એસોસીએશનની એક મીટીંગ મી. અબાના મકાનમાં મળી હતી. મી. એસ મુંગલી પ્રમુખ હતા મીટીંગમાં મી. પોલાકે લડત વિષે ખુલાસાવાર હકીકત સમજાવી. આ મી ઇબ્રાહીમ અસ્વાતે હીંદુસ્તાનીમાં તથા મી. ફીસ્તપાએ તામીલમાં સમજાવી હતી. મી. કાલીદાસ દેસાઇએ જણેલા હીંદીઓના હક જાળવવા તથા ખુની કાયદો રદ કરવાની સરકારને માગણી કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી. આ દરખાસ્તને મી. મહમદ મુસાએ ટેકો આપ્યા બાદ સરવા મતે પાસ થઇ હતી. બાદ ઉધરાણાનું કામ શરૂ થયું હતું. મીટીંગ રાત્રે ૧૨ વાગે બરાસ થઇ હતી

પીકેટો

પીકેટોનું કામ સરસ ચાલે છે તેઓના નામઃ મેસરસ સી. કે. નાયડુ (મુખ્ય પીકેટ) એન. એ. કામા (સુપરવેકટર). ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, આર. કે. નાયડુ, એન. એમ. નાયડુ, એમ. પી કુંડે, એસ. મુડલે, જી. પી. વ્યાસ, એચ. એમ ગાંધી, મહમદખાન, તનુમૌમા, સી. વી. મુડલે, આર. એમ મુડલે, આર એમ આર. મુડલે, એસ. આર. પીલે, સી કે. મુડલે, આર. એસ. નાયડુ, એસ. વી. પડીઆચી, જી. પડીઆચી, કે કે. સ્વામી, આર. સ. પડીઆચી, વી. આર. નાયડુ, એસ. આર. નાયડુ, એન. એસ. મુદલે, એ. વી. ચેટી, ટી. મુડલે, એ. એસ. મુડલે, એન. ટી. ચેટી, એ. એ. મુડલે, આર. આર નાયડુ, એન. એસ. પીલે, વી. એ. પડીઆચી, આર. ડી જી. ચેટી, એમ. આર. નાયડુ, વી. આર. પડી આચી, મુળજી પટેલ, ઇસપ ઉમર, ઉમર રજી સાલે, બલભરામ અને જીવનજી તથા દીઆ પારસી.

બુધવાર

કોમાટી પુરટનો કોરસ્પો

આ બાબત અહીં બહુ ચર્ચા ચાલી રહી છે. 'રટાર' ના પ્રતિનીધીએ મી. ચમનીને મળી મી. પોલાકની હકીકત ખોટી છે હીંદીઓએ કોમ જતની ફરિયાદ કરી નથી. એમ જાહેર કરયું છે રેલ્વેમાં દુઃખની વાતમાં છાંટાભાર સત્યતા નથી. કોમાટીપુરટમાં અવાવરૂ અને ઉધાડી જગ્યામાં તેમને નહોતા રાખ્યા, પરતુ સરકારી જેલમાં રખેલા જે ઠીક સગવડવાળી છે. અની સામે મી પોલાકે લાંબો કાગળ લખ્યો છે તે ઓવતે અઠવાડીએ મોકલીશ.

મી ગાંધી જેલમાં

ડરબનથી અવતાં મી ગાંધી અને બીજાને વે કસરસમાં પકડયા છે. તેઓએ એ જામીન આપવાની ના પાડી છે અને જેલમાં ગયા છે. તેમના ઉપર શું તહોમત મુકયું એ હજી નથી થયું. અહીં અઠવાડીયું ચાલી રહી છે કે તેના ઉપર ભારે તહોમત મુકી સરકાર વધારે સજા કરવા માગે છે. હું આશા રાખું છું કે મણી જનરલ્યુઆરીમાં મી. ગાંધી જેલ ગયા તે જોર બતાવ્યું હતું તેથી વધારે જોર આ વખતે કામ બતાવશે.

ડરબન

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

વિલાયત કેબલ

શનીવાર તા ૩

આજ રોજ ડરબનથી નાતાલ ઇંડીઅન કોંગ્રેસ તરફથી લંડનની સાઉથ આફરીકા બ્રીટીશ ઇંડીઅન કમીટીને નીચે તો તાર મોકલવામાં આવ્યો છે

"બારબરટનમાં ૫૭ હીંદીઓને બે માસની જેલ મળી છે. કેદીઓને અરધા ભુખ્યે મારે છે. તેઓને જે મુસલમાન કે હીંદુને ન ખપે તેવો અરધીનો ખોરાક આપે છે. ટરાંસવાલ જનારા માણસો હજુ સ્ટીમરમાંથી ડરબનને કીનારે ઉતર્યા નથી. મદદ કરો."

નીચેનો તાર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ, અંજુમન ઇસ્લામના પ્રમુખ તથા સરશીરોજશાહ મહેતાને મુંબઇ મોકલવામાં આવેલ છે.

"હીંદુસ્તાનથી આવેલા માણસોમાંના પટ હીંદીઓને ટરાંસવાલમાં ફરીથી દાખલ થતાં પકડયા છે. આમાં જોહાન્સબરગની બ્રીટીશ ઇંડીઅન એસોસીએશનના માજી પ્રમુખના ભાઇ મી. મુસાજીનાં પણ સામેલ છે. તેઓ બધાની પાસે પરમીટ છે. તેઓને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ઠરાવવા માં આવ્યા છે તેનો કેસ ચલાવી દરેકને બે માસની જેલની સજા કરી છે.

કેદીઓને અરધા ભુખ્યે મારે છે. તેઓને જે મુસલમાન કે હીંદુને ન ખપે તેવો અરધીનો ખોરાક આપે છે અને તે ન ખાય તો ભુખ્યા રહેવું પડે છે.

મુંબઇથી આવેલા હીંદીઓને અટકાવવામાં ટરાંસવાલને નાતાલ મદદ કરે છે. તેઓ નવો કાયદો કબુલ કરે નહીં ત્યાં સુધી સોલીસીટરને પણ મળતા અટકાવ્યા છે."

હીંદુસ્તાનથી ટરાંસવાલના ઉતારૂ

હીંદુસ્તાનથી ગવરનર સ્ટીમર પોઇન્ટ ઉપર તા. ૧લી ગુરૂવારે આવી પહોંચેલી તેમાં ટરાંસવાલના ઘણા ઉતારૂઓ ડેલાગોઆબેએ ઉતર્યા. બીજા કેટલાક અહીં ઉતરવાના છે એવા ખબર મળવાથી સ્ટીમર આવતા ની સાથે ઉતારૂઓને સમજાવી અમલદારો ના કાગદા મુજબ આંગળાં લઇ રજીસ્ટર ને માટે અરજીઓ ન કરાવી લાગે ને તપાસ રાખવાને સારૂ કેટલાક હીંદી આગેવાનો પોઇન્ટ ઉપર જઇ પહોંચેલા પણ કોઇને પેસેજર સાથે વાતચીત કરવા મળવાની તક આપવામાં આવેલી નહીં. તેમના વકીલને પણ તેમને મળવાની રજા મળી હતી નહીં. શુક્રવારે મી. ગાંધીએ મી. રમાયને મળી ઘણી તજવીજ કરી, પણ કોઇને બોટપર સરકારના હુકમથી જવા દેવામાં આવ્યા નહોતા હતા. ઇમીગ્રેશન અમલદાર હીંદીઓનાં આંગળાં લેવા આગળથી આવી પહોંચેલા હતા, પણ તેમનું કાંઇ વળ્યું નહીં બહાદુર હીંદીઓ કાયદાને તાબે ન થયા. તેથી તેમને પંદરીવરની કાચી જેલમા રાખવામાં આવ્યા. તેઓનાં નામ મેસરસ ઇસ્માઇલ આ દ મમી, (તેમનાં બેગમ સહીત) આદમ ઇસપ, મુસા હસન, ઇસપજી હસન ચુનારા, હસન આમુદ, ઇસપ ઇબ્રાહીમ. સુલેમાન ઇસ્માઇલ અને અસમદ ઇબ્રાહીમ છે તેઓને દેશ પાછા મોકલી દેવામાં આવશે એવી ખબર મળવાથી

શ્રી. ગાંધીની સલાહથી રેમર રોબીન્સન વકીલોએ સોગંદનામું કરી કેસ ચાલતા સુધી તેમની અટકાયત કરવા કોશીષ કરી છે.

રવીવાર, તા. ૪

સ્વામી શંકરાનંદ

સ્વામી શંકરાનંદ લંડનના મેલમાં એક વાગે આવવાના હોવાથી તેમને લેવા ને પોર્ટ પર ઘણા હીંદુઓ ગયા હતા. અને ગોરાઓમાં મી. જી. વીલીયમ્સ ડરબન થીઓસોફીક સોસાયટીના ચેરમેન તથા મી. કોરડીસ ફ્રીનીકસથી આવેલા હતા. સેક્રેટરીની ગેરહાજરીથી દરેક મહત્વનો એ પોર્ટ ઉપર જઇ સ્વામીજીની મુલાકાત લીધી હતી. માનપત્ર માટે આજે ત્રણ વાગે મીટીંગ ભરવાની નોટીસ કાઢવામાં આવી હતી તે સ્વામીજીના તારથી બીજા કોઇ દીવસ માટે મુલતવી રાખવામાં આવી હતી તેથી તેમને પરભારા તબધાર કરેલ મકાનપર લઇ જવામાં આવ્યા હતા. મકાનપર દર્શનાર્થે બહુ હીંદીઓની ભીડ થઇ જવાથી હીંદુ યંગ મેન્સ એસોસીએશન નવાળા હોલમાં સ્વામીજી ને લાવવામાં આવ્યા હતા. હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. સ્વામીજીએ કુંકમાં પોતાને મળેલા માન માટે સરવેનો ઉપકાર માન્યો અને કહ્યું કે ધરમના ઉપદેશ અરથે પોતાનું અહીં આવવું થયું છે. માણસ જાતનો માલીક જે પેદા કરનાર છે તેના સાથેના આપણા સંબંધનો ઉપ દેશ કરવો એ મરૂં કામ છે પછી તે મુસલમીન, હીંદુ કે ખરીસ્તી કોમ માંથી ગમે તે ધરમના માણસો મારી પાસે જરા પક્ષ પાંચકો આંધળો વિના આવી શકે છે. કેપટાઉનમાં મી. અબદુલ કાદર તથા બીજા મારી સાથે સારો સ્નેહ ધરાવતા હતા. સફરના થાકને લઇ વધારે કહેવાનું આગળપર રાખી તેઓ નિવાસ તરફ વિદાય થયા હતા.

સોમવાર તા ૫

સોગંદનામું

જવરનરમાં આવેલા હીંદીઓ માટે મી. રોબીનસને નીચે મુજબ સોગંદનામું કરેલ છે:

ગયે અઠવાડીએ ડરબનને કીનારે જવર નર સ્ટીમરમાં ટરાંસવાલ જવાને કેટલાક હીંદીઓ આવેલા છે. આ હીંદીઓને મુખ્ય ઇમીગ્રેશન અમલદારે કીનારેથી દુર હદ્દ ઉપર મોકલી આપ્યા છે. હું આથી પુરવક મારું છું કે તેઓ ટરાંસ વાલમાં દાખલ થવાને ખરા હકદાર છે. આજ સુધી આવા હીંદીઓને કોલોનીમાંથી પસાર થવાને વીઝીટીંગ પાસ આપવામાં આવે છે, પરંતુ આ હીંદીઓને, તેવા પાસ આપવાની ના પાડેલ છે. અને તેના કારણમાં મુખ્ય ઇમીગ્રેશન અમલદાર મને લખી જણાવે છે કે ટરાંસવાલ જનારા આ હીંદીઓએ ત્યાંના કાયદા મુજબ રજી સ્ટર થવાની નાખુશી બતાવેલ છે તેથી તેમને અટકાવેલ છે. આમ ઇમીગ્રેશન અમલદાર કાયદેસર રોકી શકે કે નહીં તેની ખાત્રી કરવાને કાયદેસર સલાહ લેવા ની આ હીંદીઓ તરફથી મને સુચના થઇ છે. ઇમીગ્રેશન અમલદારે મને પોતાને જણાવેલ છે કે જે સ્ટીમરમાં આ હીંદીઓ આવ્યા છે તેજ સ્ટીમરમાં તેમને પાછા મોકલવામાં આવશે. આ સ્ટીમર આજે પાછી જાય છે. આ હીંદીઓને તેના વકીલ તરીકે મને પણ મળવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે. આ હીંદીઓ ને જો પાછા મોકલવામાં આવશે તો તેઓને ભારે નુકસાન થશે. તેટલા માટે હું અરજ કરૂં છું કે (૧) ઇમીગ્રેશન અમલદાર આ હીંદીઓનો કેસ ચાલતા સુધી તેમને પાછા દેશ ન મોકલાવી આપે તેવો હુકમ કાઢવો. (૨) અને તેના વકીલ તરીકે સલાહ આપવાને મી. રેમર રોબીન સનને તેમને સ્ટીમર ઉપર મળવા જવા પરવાનગી આપવી.

મનાઇ હુકમ

આ સોગંદનામા ઉપરથી માજીસ્ટ્રેટે ઇમી ગ્રેશન અમલદાર ઉપરના હીંદીઓનો કેસ ચાલતા સુધી પાછા નહીં મોકલી આપવા નો મનાઇ હુકમ કાઢેલ છે. આ કેસ ચાલે તે દરમીઆન બાકી ખોરાકી વગેરે નો ખરચો નાતાલ ઇંડીઅન કોંગરેસ તરફથી પુરો પાડવામાં આવે છે.

મી રોબીનસને બીજી ઓફીડેવીટમાં નુક સાનીની રકમ પા. ૩૦૦ની જણાવી છે. તથા રોકી રાખેલા હીંદીઓના બાકી ખરચ વગેરેની જામીનગીરી આપેલ છે.

મંગળવાર, તા. ૬

ટરાંસવાલ માટે ઉપડયા

મી. ગાંધી આજે સાંજની કારીડોર ટ્રેનમાં ટરાંસવાલ ઉપડી ગયા છે. તેમની સાથે કેટલાક ટરાંસવાલના જુના રહીશ તથા અંગરેજ બહેનોએ પણ ગયા છે. તેમાં મી. માવજી દરસનજી કોઠારી, મી. રતનશી સોદા, ઠોંગાટ, મી. રાઘવજી રૂગ નાથ તથા વેરસમના બાબુ તાલેવંતસીંગ ના દીકરા રવીકુમ્બુ હતા. આ ઉપરાંત ૬ ત્રીજાની ગાડીમાં પણ આઠેક જણા ટરાંસવાલ જવાને ઉપડી ગયા છે. તેઓનાં નામ મારી પાસે નહી હોવાથી આપી શકતો નથી.

શુક્રવાર, તા. ૭

ડરબન હાયર ગ્રેડ સ્કુલ

ડરબન હાયર ગ્રેડ સ્કુલના કેટલાક નીશાળીઆઓ પાસેથી મને ખબર મળ્યા છે કે તેઓને સ્કુલ છોડવાની ફરજ પડી છે. સરકાર તરફથી એવો હુકમ કાઢવા માં આવ્યો છે કે ૧૪ વરસની ઉપરના છોકરાઓને તે સ્કુલમાં જણાવી શકે નહીં. આથી ઘણા ૧૪ વરસની ઉપરના છોકરાઓએ નીશાળ છોડી દીધી છે. અને બીજા ઘણાને એક માસના અરસામાં સ્કુલ છોડવી પડશે. આ બધા હીંદી નીશાળીઆઓને પોતાનું ભણતર અધુરૂં મુકવું પડયું છે. તેઓનો અભ્યાસ પુરો કરવાનું કોઇ સાધન હાલતો ન હોવાથી તેઓને ઘેર બેસવાનુ રહ્યું. સર કારની આ અધમતાનો પાર રહ્યો નથી. એમ કહેવાય છે કે હીંદી છોકરાઓ કેળ વણી પામી ગોરાના રોટલામાં ભાગ પડાવે છે તે અટકાવવા આ ભારે પગલુ લેવાયું છે. આ બાતપર બજન રાખીએ કે ન રાખીએ તોપણ એટલું તો દેખાઇ આવે છે કે હીંદી બાળકોના ભણવાના ઉપાયો માટે હીંદીઓને આપ બળ ઉપર જ ઝુઝવાનું રહ્યું. આ પ્રસંગે મારે આપના ગયા અકમાં ફ્રીનીકસ સ્કુલ માટે જે આરટીકલ લખાણો છે તેપર દરેક હીંદીઓનું ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર પડે છે. આશા રાખું છું કે હીંદી ભાઇઓ તેને ઘરતો જવાબ આપી ને વાતને ઉપાડી લેશે.

શ્રી. ગાંધી વગેરે પકડાયા

આજ બપોરે બે વાગે વોકસરસથી મી. સુલેમાન તરફથી તાર મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે મી. ગાંધી અને બીજાઓને પકડયા છે. પોલીસે શું પગલાં ભરવાં તે પ્રીટોરીઆ અમલદારને પુછાવેલ છે. તેનો જવાબ નથી. ઝોહબે બેલ આપ્યા નથી બધા કાચી જેલમાં ગયા છે.

ગવરનરના ઉતારાનો કેસ

ટરાંસવાલના હીંદી ઉતારાઓને પોર્ટ પર પરહેજ રાખેલ છે તેને વકીલ મળી શકે કે નહિ તે સંબંધી કેસ આજે મારિત્સબરગમાં વડી અદાલતમાં કુલ બેંચ સમક્ષ ચાલ્યો, તેનું પરિણામ ડરબનમાં બપોરે બહાર પડી ગયું. મી. રોબીન્સ નને ટેલીફોન મળ્યો કે તેઓ કેસ જીતેલ છે અને ખરચ સરકારને માથે પડયો છે. એમ કે જે ગરજવંતી બાઇને ઉતારવાની

માગણી કરી હતી તે મંજુર થઇ નહિ પણ તેને માટે જે સગવડ જોઇએ તે કરી આપવા હુકમ થયો છે અરજદાર તરફથી શ્રી. હાજમ હતા, અને સરકાર તરફથી શ્રી. બરડ હતા. શ્રી. બરડે બચાવમાં કહ્યું કે હીંદીઓને ઉતારી નહિ શકાય ટ્રાંસવાલના રાજદ્વારી મામલાને લઇ તેઓ ત્યાં જઇ કાયદા જાણે આમ છે તેથી ટ્રાંસવાલ સરકારે એવી ધમકી બતાવી કે હીંદીઓને બંદર ઉપરજ રોકવા. અને જે સ્થળે હીંદીઓને પરહેજ રાખેલ છે તે ઓ સમવડવાળું વહાણ છે તેમાં સ્ટીમર ગવરનર કરતાં વધારે સારી સગવડ છે. ડમેલવાળી બાઇને ડાકટરના અભિપ્રાય પ્રમાણે પ્રસવવાની દોઢેક માસની વાર છે. તેની તબીયત સારી છે અને તે બધી સગવડ કરી આપવામાં આવી છે. વડા ન્યાયાધીશે ટીકા કરતાં કહ્યું કે રાજદ્વારી સવાલને અહીં નજરમાં લેવાનો નથા. દરેક સંજોગને તેના સલાહકાર સાથે કાયદે સર છુટથી વાત કરવાની આપણા કાયદા માં મુખ્ય છુટ છે. કાગળ ઉપરથી સંતોષ કારક રીતે વાત નજર થઇ શકે. બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે અથવા એક માણસ તરીકે તેઓને ઉતરવાનો હક છે કે નહિ તે બાબતની સલાહ તેઓ શ્રી. રોબર્ટ રોબી નસન પાસેથી લેવા તેમાં જરા અટકણ ન આવવી જોઇએ. હીંદી બાઇને ઉતરવા દેવા બાબત તે ઉતરવાને હકદાર છે કે નહિ તેવો સવાલ અમારી આગળ લાવવામાં નથી આવ્યો એટલે તે પરવાનગી આપી શકાય નહિ, છતાં તે બાઇને બધી સગવડ છે અને ડાકટરની મુલાકાત લેવડ વેલ છે તે ઉપરાંત જો જે સગવડની જરૂર પડે તે સરકાર પુરી પાડશે. એમ જણાવ્યું કરું છું. અરજ સંબંધી ટીકા કરી કે ઇમીગ્રેશન ઓફીસર સરકારના હુકમ પ્રમાણે વરતેલા હોવાથી તેમને પોતાને કંઇ કહેવા જેવું નથી પણ અરજદારને અરજ મંજરજ જોઇએ અને સરકારે તેને અરજો આપવો પડશે.

સ્વામીજીનો આવકાર

સ્વામી શ્રી શંકરાનંદને ઉત્સાહ ભર્યો આવકાર કોંગરેસ હોલમાં આપવાનો હોવા થી તે હોલ બહુ ભપકાથી શણગારવામાં આવ્યો હતો. સીડીનો ભાગ લીલાં પાંદડાંથી ઢાંકેલો હતો. ઉપર બારે તરફ લીલાં તોરણો ઝુમી રહ્યાં હતાં. ભીંતો પંક્તિઓથી ઢંકાયેલી હતી તથા એક તરફ સ્ટેજપર "ૐ" લખેલ હતો. સ્ટેજ તથા સ્વામીજીની ખુરશીપર ફૂલમાળા જરીયાન બીજાવેલુ હતું. અગરબત્તી તથા સુગંધી પુલેની સુવાસ પ્રસરી રહી હતી. આ બધું શણગારવામાં મેસરસ આર. આર. મુડલે, કે. ઓ. ભટ, એમ. એમ. દીવાન, ડી. ડી દેશાઇ વગેરેએ સારી મહેનત લીધી હતી

આઠ વાગ્યા પહેલાં હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. હીંદુ, કોલોનીઅલો તથા મુસલ માન ભાઇઓ મળી એક હજારને આસરે માણસ એકઠું થયું હતું. રેલજની એક બાજુ ૧૦ થી ૧૨ જોરા બ્રહ્મચેા તથા બાનુઓએ જગ્યા લીધેલ હતી અને બીજી બાજુ વીસેક ટામીલ સ્ત્રીઓએ જગ્યા લીધી હતી. આઠ વાગ્યે સ્વામીજી પધાર્યા કે હોલ વંદેમાતરમના પોકારથી ગાજી ઉઠયો. તામીલ કન્યાએ પ્રાર્થના સાથે મંગલ ગીત ગાયું અને બે કન્યાએ ટેબલ સુધી સ્વામીજીની પાછળ ચાલી ગુલાબ જળ છાંટ્યું. ત્યારપછી સ્વામીજીને હાર તથા ગજરા અરપણ કરવામાં આવ્યા થીઓસોફીકલ સોસાયટીના ચેરમેન મી જી. વીલીયમ્સે ટુંક ભાષણમાં આ મહો ત્સવના મુળ કારણભુત શ્રી મહોકમચંદનો મોમે ઉપકાર માન્યો અને તેમના અંતીલા પ્રયાસ માટે તેમને ફુલનો હાર પહેરાવ્યો.

રીસેપ્શન કમીટીના ચેરમેન મી. મુડલે એ ઇગ્રેજી તથા તામીલમાં ભાષણ કરતાં કહ્યું કે મી. મોહમચંદના પ્રયાસથી સ્વામીજીને આપણે પામ્યા છીએ તે ખરૂં છે. અહીં ૫૦ વરસ થયાં હીંદીઓ આવતા થયા છે તેમાં આ પહેલા ધરમગુરૂ આપ ણને મળ્યા છે. અહીં આવી આપણે ધરમનું ભાન ભુલી ગયા છીએ. અને એવી સ્થીતીમાં વધારે વખત રહેવાનું થાય તો આપણું નામ ભુસાઇ જાય તેમાં કંઇ નવાઇ નથી. ધર્મ વિના આપણી દશા શું થાય તેનો ખ્યાલ કરવો ભય કર છે. ત્રણેક વરસ પહેલાં મી. મોહમચંદ ના પ્રયાસથી પ્રો. ભાઇ પરમાનંદ આવ્યા. તેમણે કઇક બીજ રોપેલ હતા તેને ઉછે રવા તહસર સ્વામીજી આવી પહોંચ્યા છે. તેમના આવવાથી અપુર્વ લાભ આપણે મેળવી શકશુ. વિગેરે કહી, અંગ્રેજી ભાષામાં લખાયેલુ શુભેચ્છા માનપત્ર સ્વામીજીને અરપણ કરયું. મી. મોહમ ચંદે પોતાને મળેલા માનમાટે મી વીલી યમ્સનો ઉપકાર માન્યો અને ધરમનું શીક્ષણ મેળવવા મળેલા અવસરપર વિવે ચન કરયું. તે પછી જુદા જુદા મંડળો તરફથી મેસરસઃ એચ. જે. એસ. ખેલ, (જી. સો. સેક્રેટરી) નોર્સે. (રંગીરામ્બુ જલ સોસાયટીના મેમ્બર). સી. બી. મહેતા (સેક્રેટરી સ્વામીજી રીસેપ્શન કમીટી). કે. ઓ. ભટ, સી. બી. શુકલ (ચેરમેન, સનાતન ધર્મ સભા). ઓધવ કાનજી(ચેરમેન,સુરત હીંદુ એસોસીએશન). પી કે. ભટ (કાંડી હીંદુ તરફથી). ટી. એમ. નાયકર (હીંદુ યંગમેન સોસાયટીના સેક્રેટરી) એન બી. નાયક (મારી તસ્વેરમ આર્ય સમાજ તરફથી). આર. સી. નાયડુ (સેક્રેટરી ધ. ને. પ્રે. એ.) તથા મહારાજ મણેશ ગીસાબ્રએ સ્વામીજી ને આવકાર આપી જુદી જુદી ભાષા ઓમાં ભાષણો આપ્યાં.

આ બધાનો જવાબ આપવા સ્વામીજી તાળીઓના મોટા ગડગડાટ વચ્ચે ઉઠયા અને પહેલાં હીંદીમાં સંસ્કૃત તથા કુરાને શરીફમાંથી ઉતરતા કહરાઓનાં દ્રષ્ટાંત આપી ખુબીદાર ભાષણ આપ્યું અને પછી તરત તેજ અરથનું ઇગ્રેજીમાં ભાષણ આપ્યું.

[જગ્યાની તંગીને લીધે અમારે આ ભાષણ આવતા અંક માટે મુલતવી રાખવું પડે છે. અ. ઇ. ઓ.]

માનપત્ર

અમે નીચે સહી કરનાર આ કીનારા પર આપના આવાગમનનો લાભ જઇ આપને હીંદુ ભાઇઓ તરફથી અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપીએ છીએ. આપન આવાગમનના અવસર માટે અમે મગરૂર બનીએ છીએ અને આશા રાખીએ છીએ કે ઘણા હીંદુભાઇઓની ધારમીક અને કેળવણી સંબંધી સ્થીતી ને તે ઘણે દરજે ફાયદાકારક નીવડશે. આ અંકમાં આપના જેવા આ પહેલાજ સન્યાસીને પામવાથી અમે પોતાને ભાગ્ય શાળી ગણીએ છીએ. અને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે આપનો ઉદ્દેશ સફળ થાઓ. વિગેરે. સહી કરનાર મેસર્સ આર. આર મુડલે, (ચેરમેન) લક્ષ્મન પાડે તથા સી. બી. મહેતા, (સેક્રેટરીઓ.) મોહમચંદ, (ટ્રેઝરર.) ઓધવ કાનજી, જયેારજ વીલીયમ, ગોપાળજી મોરારજી દેશાઇ, પ્રભાશંકર કે. વ્યાસ, મકનજી ખત્રી, વીરજી દામોદર અને ભાઇલાલ ઉમેદભાઇ પટેલ.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર અમલેાટીમાં કોલંબો રસ્તે જનારી ટપાલ બુધવાર તા. ૧૪ના રોજ સવારે ૬-૨૦ મીનીટે બંધ થશે.

ખારબરટનમાં રજીસ્ટરના કેસો

૫૮ હીંદીઓને બે માસની જેલ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મયા સોમવારે તા. ૨૮ સપ્ટેમ્બરના રોજ ગવરનર સ્ટીમર ડેલાગોઆબેના કીનારે આવી પહોંચી. તેમાં ટરાંસવાલના હીંદી દંતારૂઓની મોટી સંખ્યા હતી. આમાંના ઘણાખરાએ પોરટુગીઝ કબ્જામાંથી ટરાંસવાલ જવાનો ઇરાદો કર્યો અને તે મુજબ તેઓ લોરેન્સો મારકસ ઉતરી ટરાંસવાલને રસ્તે પકડ્યા. તા. ૨૯ મીએ કોમાટીપુરટ પહોંચ્યા. ત્યાં આવતાંવેંત પોલીસ અમલદારે તેમને અટકાવ્યા. અને ખુની કાયદા મુજબ અથવા તો તા. ૨૧ સપ્ટેમ્બરના રોજથી અમલ માં આવ્યો તે કાયદા મુજબના સરટી ફીકેટ માગ્યાં. કોઇ પાસે સરટીફીકેટ તો હતાં નહિ. એટલે તેઓને ચેતવણી આપી કે ૧૯૦૭ના ૩૬ નંબરના કાયદા મુજબ ટરાંસવાલની બહારથી તેઓ રજીસ્ટરની અરજી કરી શકે છે અને તેવી અરજી કરી નથી એટલે તેમને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી પકડવામાં આવશે. જો તેઓને કાયદાની ખબર ન હોય અને દાખલ થયા હોય તો તેઓ ૧૦ આંગળાં આપી લોરેન્સો મારકસ પાછા જઇ શકે છે. તેઓ બધાએ આંગળાં આપવાની ના પાડી. એટલે તરતજ તેમને પકડી બારબરટન લાવવામાં આવ્યા. બારબરટન તેઓ ગુરૂવાર તા. ૧ ના રોજ બપોર બાદ પહોંચ્યા. તેજ વખતે તેમને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા. માજીસ્ટ્રેટે તે દિવસે તેમના ઉપર કામ નહિ ચલાવતાં બીજે દિવસે હાજર થવાનું ફરમાવ્યું અને રાતના જેલમાં રાખી મુકવા. આ બધા ૭૬ માણસો હતા. તેમાં ૧૭ નાની ઉમરના હતા.

શુક્રવારે જ્યારે તે બધાને ફરીને કોરટ માં લઇ જવામાં આવ્યા. તેમના નામ નીચે મુજબ છે: મેસર્સ મુસા ઇસ્માઇલ મીયાં (ઓ. ઇ. એસોસીએશનના માજી પ્રમુખ મી. ઇસપ ઇસ્માઇલમીયાંના ભાઇ) સાલે મહમદ, ઇબરાહીમ ઇસ્માલ, મહમદ ઇસપ, ઇસ્માઇલ કાસમ, ઇબરાહીમ મુસા, હસન આમદ, ઇબરાહીમ હસન ભમ, ઇબરાહીમ ચુનારા, ઉમરજી મહમદ, નરોતમ દુલભ, હાસમ ઇસપ, ઇબરાહીમ મુસા, ઇસ્માઇલ આદમ, ઇસપ સાલેજી, સાલેજી હસન, ઇસ્માઇલ અહમદ હસન ઇસ્માઇલ, મુસા ઇબરાહીમ, આદમજી હુસેન, હુસેન મુસા, રસુલ નુર. ઇબરાહીમ આદમ, મહમદ મુસા, ઇસપ હુસેન, ઇબરાહીમ હાજમ, ઇસપ ઇસ્માઇલ, કબીર ઇસ્માઇલ, સાલે મુસા, આદમ મ.મુજી, ભગા છીતા, આદમજી મુસા, ઇબરાહીમ મુસા, આકુજી ઇબરાહીમ, મહમદ ઇસાક, હસન આદમ, ઇબરાહીમ ભ.ના, ઇબરાહીમ કબીર, હસન મુસા, હુસેનખાન મહમદ ખાન, રહેમાન મુરદ, મુસા સુલેમાન, ઇબરાહીમ અહમદ, મહમદ પટેલ, સુલેમાન આકુજી દાજી, મહમદ સુલેમાન, સુલેમાન અલી, ઇસ્માઇલ હાજી મુસા, છોટાલાલ વાલજીદાસ અને ઇબરાહીમ સાલે. તેઓના ઉપર ૧૯૦૭ના ૧૫ નંબરના ઇમીગ્રેશન કાયદાની કલમ ૫ અને તે સાથે તે કાયદાની કલમ ૨ની પેટા કલમ ૪નો ભંગ કર્યાનું તહોમત હતું. મી. હવી સરકાર તરફથી હાજર હતા અને મી. પોલાક બચાવ તરફથી હતા. બધાએ જણાવ્યું કે તેઓ ગુનેહગાર નથી.

જે પોલીસે તેમને પકડ્યા તેણે જુબાની આપી. ઉપર જણાવી તે સઘળી હકીકત કહી તેણે કહ્યું કે પ્રીટોરીયાથી ઓશીઆ ટીક રજીસ્ટરાર જે મુખ્ય ઇમીગ્રેશન અમલદાર છે તેની તરફથી તારમાં મળતી સુચના મુજબ મેં સઘળું કામ લીધેલું છે. આ તહોમતદારોમાંના પ૩ જણા પાસે પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદા મુજબની પરમીટ છે. અને ૩ જણા પાસે બીજા દસ્તાવેજો છે. તેમાં લખેલ છે કે આ દસ્તાવેજ જે ધરાવનારના પાસે તેવીજ જાતની પરમીટ હતી. આ બધા દસ્તાવેજ ઉપર મોઝાંબીક પ્રજાના રહેતા ટરાંસવાલ ઇમીગ્રેશન અમલદારનો રબર સ્ટેમ્પ હતો અને સીસાપેનથી લખેલું હતું કે આ દસ્તાવેજના માલીકે કોલોનીમાં દાખલ થયા પછી આઠ દિવસની અંદર રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવી. ઉલટ તપાસમાં તેણે જણાવ્યું કે પરમીટો તહોમતદારોની ન હતી એમ માનવાનું મારી પાસે કાંઇપણ કારણ નથી. નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટરાર કોણ છે તેના જવાબમાં સાક્ષીએ મી. ચમનીનું નામ આપ્યું. અને તેવી મતલબની નોટીસ ગેઝેટમાં બતાવવાનું પુછતાં જણાવ્યું કે તેવી નોટીસ તો છપાઇ નથી પરંતુ ૧૯૦૭ના ૨ નંબરના કાયદા મુજબ મી. ચમનીને ઓશીઆટીક રજીસ્ટરાર નીમવાની નોટીસ બહાર પડી છે તે અનુસાર મી. ચમનીને ૧૯૦૭ના કાયદાના રજીસ્ટરાર મથી શકાય પણ મોટો ઉપર રબર સ્ટેમ્પની જે છાપ છે તે ઓઝાંબીક પ્રજાના ટરાંસવાલે ઇમીગ્રેશન ખાતાની છે. ખુની કાયદો નાબુદ નથી થયો એ હું જાણું છું.

સરકારી વકીલે અહીં જણાવ્યું કે આ લોકોએ ૧૯૦૭ના કાયદા મુજબ આ કોલોની બહારથી અરજી કરી છે કે નહિ તે પુછવા ને ઓશીઆટીક રજીસ્ટરારને અહીં બોલાવવા જોઇએ. અને સાંજુધી કેસ મુલતવી રાખવો. પરંતુ મી. પોલાકે જણાવ્યું કે મારા અસીલોએ તેવી અરજી કરી નથી એમ કબુલ કરું છું એટલે રજીસ્ટરારને બોલાવવાની જરૂર નથી.

મી. મુસા ઇસ્માઇલ મીયાંએ સાક્ષી આપતાં જણાવ્યું કે હું ૨૯ તારીખે કોલોનીમાં દાખલ થયો છું. મને ૧૯૦૭ના ૨ નંબરના કાયદા મુજબ કોલોનીમાં દાખલ થવા પછી ૮ દિવસની અંદર રજીસ્ટરની અરજી કરવાનો હક છે. કોરટ માં જે પરમીટ રજુ થઇ છે તે મારી પોતાની છે. સત્યાગ્રહની લડતમાં હું સામેલ છું એટલે રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવા ઇરાદો રાખતો નથી.

મી પોલાકે જણાવ્યું કે દરેક પાસે જે પરમીટ છે તે પોતાની છે કે કેમ તે સાબીત કરવાની કોરટને જરૂર જણાય તો એક એકને બોલાવી તેની તપાસ કરવી. પરંતુ સરકારી વકીલે જણાવ્યું કે દરેક પાસે પરમીટ તેની પોતાની છે એ હું કબુલ રાખું છું.

મી. પોલાકે પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે મારા અસીલો ઉપર ખોટું તહોમત મુકવામાં આવેલ છે. પહેલાંતો કોને અરજી કરવી તેજ ઠેકાણું નથી. નવા કાયદા મુજબ હજુ કોઇ રજીસ્ટરાર મુકરર થયેલ નથી. મી. ચમનીની રજીસ્ટરારે તરીકેની નીમણુંક ખુની કાયદા મુજબ થયેલ છે, તે બરાબર છે પરંતુ તેથી નવા કાયદા તરીકેના રજીસ્ટરાર છે એમ નથી નીકળી શકતુ. આ બંને કાયદા એક બીજા સાથે કાંઇ સંબંધ ધરાવતા નથી.

બીજું મારા અસીલો પાસે જે પરમીટ છે તે પરમીટને આધારે તેઓ કોલોનીમાં દાખલ થઇ શકે છે. અને ૧૯૦૭ના ૨ નંબરના કાયદા મુજબ કોલોનીમાં આવ્યા પછી ૮ દિવસની અંદર રજીસ્ટરની અરજી કરવાનો હક ધરાવી શકે છે. કેમ કે તે કાયદો હજુ નાબુદ થયો નથી.

આ બધું હકીકત ધ્યાનમાં લેતાં મારા અસીલને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી શકાય નહિ. તેમ છતાં કોરટ આ વાત કબુલ ન રાખે તો હું કોરટને જણાવવા માગું છું કે મારા અસીલો સત્યાગ્રહી છે. તેઓને ૧૯૦૬ નં. બેનો કે ૧૯૦૮નો નંબર ૩૬નો આ બેમાંથી એકે કાયદો કબુલ નથી. તેઓ કોલોનીમાંથી કે કોલોની બહારથી રજીસ્ટરની અરજી કરવા માગતા નથી.

માજીસ્ટ્રેટે થોડો વખત કોરટનું કામ બંધ રાખ્યા પછી ફરીથી શરૂ કરયું. ત્યારે જણાવ્યું કે તહોમતદારોને હું ગુન્હેગાર ગણું છું અને તેઓને બબે માસની સાદી જેલ અથવા ૨૫ પૌંડના દંડની સજા કરું છું. અને વારંવાર તેમને હદપાર કરવાના વોરંટ મેળવવાની પ્રોસી કયુટરને સુચના કરું છું.

ઉપરના ૫૬ જણાના કેસ ચાલી રહ્યા બાદ બીજા બે મહમદ ઇસ્માઇલ ઇસ અને સુલેમાન મુસા વાડીવાળાને એજ કારણસર માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. મી. પોલાક બચાવ નરફ થી હતા. આ બંનેને ઉપરના ૫૬ની માફક બબે માસની જેલની અથવા ૨૫ પૌંડના દંડની સજા થઇ હતી.

વારંવાર મી. મહમદ ઇસ્માઇલને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. તેની પાસે એશીઆટીક સુપરવાઈઝર મી. ડબલ્યુ. જેકસનની સહીનો તા. ૨૨ ઓગસ્ટ ૧૯૦૭ની સાલનો એક કાગળ હતો. એમાં લખેલું હતું કે તે માણસ નોંધ હોવાથી તેને પરમીટની જરૂર નથી. તે યુરોપની કોઇ ભાષા લખી વાંચી શકતો ન હતો તેમ તેની પાસે ગુજરાતના પુરાં સાધન ન હતા. તહોમતદારે બનતે જુબાની આપી તેમાં જણાવ્યું કે પાંચ વરસ પહેલાં મને આ કાગળ જોહાન્સ બરગમાંથી મળે છે. તે વખતે મારી ઉમર ૧૫ વરસની હતી. ત્યાર પછી હું હીંદુસ્તાન ગયો હતો તે પાછો હમણાજ આવું છું.

મી. પોલાકે જણાવ્યું કે મારા અસીલ ની પાસે પરમીટ નથી તેટલા માટે પકડ વામાં આવેલ છે. રજીસ્ટરને માટે પકડ વામાં આવેલ નથી. તેની પાસે જે કાગળ છે તે જે વખતે તેને આપેલ છે તે વખતે એશીઆટીક રજીસ્ટરારની ઓથોરીસજ હતી નહિ. પરમીટો વગેરેનું કામ એશીઆટીક સુપરવાઇઝરના હસ્તક હતું. મારા અસીલ પાસે જે કાગળ છે તે કાયદેસર છે તેથી તેને છોડી મુકવો જોઇએ. બાજી સોટે કેટલોક વિચાર કર્યા બાદ મી. મહમદ ઇસ્માઇલને છોડી મુકયો હતો.

છેલ્લા ખબરો

વોકસરસ, ગુરૂવાર

મી ગાંધી અને બીજા પંદર જણા જેને ગઇ કાલે અહીં અટકાવેલ છે તે બધાને આજે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેના ઉપર શું તહોમત મુકવું તે હજુ નકી થયું નથી. તે બધાનો કેસ આવતા બુધવાર સુધી મુલ તવી રહ્યો છે. માજીસ્ટ્રેટે દરેકના પા. પ૦ના બેલ ફરાવ્યા, પરંતુ કોઇએ બેલ આપ્યા નથી

મેસરસ બીખા કલ્યાણ, ઝીણાભાઇ વલ્લભભાઇ, અને મહમદ હુસેન જેને નવા કાયદા મુજબ જેલ મળી હતી તેને આવતી કાલે હદપાર કરવામાં આવશે.

વોકસરસ, ગુરૂવાર.

અહીંની જેલ ભરાઇ ગઇ છે સો એક જેટલા માણસો ડરબનથી ચડયા છે. એમ ધારી તેમની સગવડ માટે સરકાર તંબુ તથા રાવટી ખડી કરે છે. આવતી કાલે હદપાર કરનારા ઉપર મોટો અન્યાય ગુજરશે. ગેઝેટમાં નોટીસ બહાર પડયા વીના નવા કાયદા મુજબ તેમને સજા કરી એ પણ ગેરકાયદેસર હતી. આ.મ છતાં સત્યાગ્રહીઓ સત્યના આગ્રહને વળગી રહ્યા છે.

'વીટનેસ'નો ખબર પૈત્રી જણાવે છે કે વોકસરસમાં વધુ હીંદીઓ આવી પડશે એવી વકીથી પોલીસના ૧૦૦ એક માણસો આવેલા છે. અમારો ખબર પત્રી લખે છે કે ખુદા માલુમ, આ ૧૦૦ માણસનું ત્યાં વળી શું કામ હશે?

સુરતના જાણીતા વતની ઓનરેબલ સઇદ શેખ. એલ એલ્ઇસની મુંબઇ સરકારની ધારાસભાના મેમ્બર તરીકે ફરીથી નીમણુંક થઇ છે.

ના. નાયકવાડ મી. ટી. એમ. પંડયા ને અમેરિકા અને એમ. એમ. મહેતાને ઇંગ્લાંડ ખાતે શિક્ષણ પહતિનું જ્ઞાન મેળ વવા માટે અને મી. ખબરભાઇ પટેલને ખેતીનું શિક્ષણ લેવાને અમેરિકા મોકલનાર છે.

હીંદી પંચમાં રમુજી ચિત્ર

તા. ૬ સપ્ટેમ્બરના હીંદી પંચના અંકમાં "ઇનસાઇ!" એ મથાળાથી એક રમુજી ચિત્ર બહાર પડયું છે. તેમાં ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીરની ૭મી છે. દરબારવાલના કીલ્લાનો અરધો દરવાજો ખુલ્લો રાખી 'બોર' તેની સાથે નીચે મુજબ વાત કરે છે.

બોયર—એરે એઇ, અહીં મારા દરવાજા આગળ એમ જો ભટકયા કીધોસ તો પોલીસના હાથમાંજ તારૂ પાંખરૂ આપસ! ચાલ્યો જા અહીંથી, નહીં તો ઇનસાઇની ચાવડીએ ચઢાવી દેવસ!

ઇમામ—૬૦ બા૦—ઇનસાઇની ચાવડી? ઇનસાઇની! તો કયાં છે ઇનસાઇ? લાવો, મી૦ બોર, દેખાડો મ' ઇનસાઇ કયાં છે તે? મને ઇનસાઇજ જોઇએ છે.

બોયર—ચાલ, વધુ પટપટ ના કર! મુંગો, મુંગો અહીંથી પત!

ઇમામ—કાં વાટ'? અહીંથી કાં હું પતું?

બોયર—તો તારૂ' મારા ઘ બારમાં શું હપુ છે કે તું અહીં ભટકયાં કરેચ, હેં એ?

ઇમામ—જેવો તું તેવો હું! તું ચહેનશાહ એડવર્ડની પ્રજા છે, તેવોજ હું બી છું.

બોયર—હું કંઇ તે સમજતો નથી! મુંગો મુંગો ભલચ કે—કે——

બોકસબરગથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે આજરોજ (બુધવારે) મહમદ મુસા બોજાને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે માજીસ્ટ્રેટ સ્લેડન સનમુખ રજા કરવામાં આવ્યા હતા. જેલમાં વળાવવા માટે એસોસીએશન તરફથી મી. જોરજ ગોડફ્રે હાજર થયા હતા. આરોપીએ જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું પાસીવ રીઝીસ્ટર છું. ખુની કાયદાના બાદથી લાઇસેન્સ કઢાવ્યું નથી. માજી સ્ટરેટ ગુન્હેગાર ઠરાવે તો જેલ જવા માટે બહુ રાજી છું. બાદ મી. ગોડફ્રેએ આરોપી માટે જેલની માગણી કરી હતી. માજીસ્ટરેટે બે પાઉંડ કે૬ અથવા ૧૪ દીવસની સાદી જેલની સજા કરી છે. મી. મહમદ મુસા જોજા ખુશી સાથે જેલમાં ગયા.

લંડન ટાઇમ્સના એક તારમાં રૂટર જણાવે છે કે મદ્રાસના 'સ્વદેશ મીત્રમ' અપાના આધપતિ મી. સુબ્રામનીયા અયર ને રાજદ્રોહના આરોપમાંથી મુકત કરેલછે

ફીનલાંડથી કાગળ

અમારો લંડનનો ખબરપત્રી ઓગસ્ટ માસમાં ડેનમારકની રાજધાની કોપન હેગન ખાતે પોર્ગ્રેસ મળી તેમાં હાજર થવાને ગયેલ ત્યાંથી ફીનલાંડ ગયેલ છે. આ ખબરપત્રીએ અંગ્રેજી વીભાગમાં એક કાગળ લખ્યો છે. આ મજબમાંથી કેટલીક હકીકત અમે નીચે આપીએ છીએઃ

ફીનલેંડ એટલે તળાવોનો દેશ. આ દેશમાં અનેક મોટા નાના તળાવો હોવાથી તેનું નામ ફીનલાંડ પડયું છે. આ દેશ વરસો વરસ દરીયાની સપાટીથી ઉપર ચડતો જતો હોય તેવું જણાય છે. ટાપુઓ જોડાઇ જાય છે. અને નવા ખડકો દરીયા માંથી પેદા થતા જાય છે રસ્તાની બહુ બારીકીથી દર વખતે તપાસ રાખવી પડે છે. ગયે વરસે રશીઅન ઝારના કટુંબને લઇને એક મોટ ગયેલી તે ખડક સાથે અથડાઇ અને સહુ મહા સંકટમાં આવી પડેલ તે આવજ કારણને લઇને હતુ. આમ જમ રે ફીનલાંડ કુદરતી રીતે વધતુ ચાલ્યું છે તે સાથે રાજદ્વારી રીતે અને દુનીયાના બીજા નવા સુધારાના પ્રવાહમાં પણ વધતુ ચાલ્યું છે. આ દેશમાં અમુક ઉમરે પહોંચ્યા પછી સ્ત્રી પુરૂષ બન્નેને વોટ આપવાના હક છે. અને હાલમાં ૬૯ સ્ત્રી મેમ્બરો પારલામેંટમાં બેસે છે. એક સજ્જોગ એવો બનેલો છે કે એક ઘરના સ્ત્રી તથા પુરૂષ બંને પારલામેંટના મેમ્બર છે.

આ દેશમાં કેટલાક મોટાં તળાવો તથા રમણીય પાણીના ધોધ ઘણાં છે. તમા રેલીફોન અને બીજળીની રોશનીનો લાભ ઘણી છૂટથી લેવામાં આવે છે. દેશમાં રેલ્વેનું કામ પણ સારા પાયાઉપર ચાલે છે પરંતુ રેલ્વેની આસ્ત એટલી બધી ઝડપવાળી હોતી નથી. ટ્રેનમાં બહુ સારી સગવડતા હોય છે તથા ડબલેજ વખતથી મોડી પહોંચે છે. દેશમાં અનેક મોટાં તળાવોમાં સ્ટીમરો ચાલે છે આ સ્ટીમરો પણ સુંદર અને સગવડવાળી હોય છે. ટ્રેન અગર સ્ટીમરમાં મુસાફરી કરવાનું ખરચ ઇગ્લાંડના પ્રમાણમાં બહુ કમતી આવે છે.

ફીનલાંડમાં કેળવણી બહુ સારા ધોરણ ઉપર અપાય છે. શહેરના ગરીબ અને તવંગર લોકો પોતાના છોકરાઓને ઉચી કેળવણી આપે છે એટલુંજ નહિ પણ નાના ગામડાઓમાં પણ બાળકોને કેળવણી આપવાની નીશાળે બહુ સારા પાયા ઉપર ચાલે છે. આ દેશમાં એક કાયદો એવો છે કે જે કોઇ માણસ અથવા સ્ત્રી પોતા ની સહી કરવા જેટલું ન લખી શકે તે પરણી શકે નહિ લગભગ બધાં છોકરાં ઓ સ્વીડીશ અને ફીનીશ ભાષા જાણે છે. અને બધા અમલદારે રશીઅન ભાષા સારી રીતે જાણવી જોઇએ છે. પોડાજ વરસ ઉપર ફીનીશ ભાષા જાણતી લોકોની સખ્યાતી. તે ભાષા દેશમાં બહુ જ જુજ પ્રમાણમાં બોલાતી. જે લોકો આ ભાષાથી અજાણ હતા તેમાંના કેટલાક આ ભાષાના અજ્ઞાન માટે મગરૂરી માનતા હતા. પરંતુ ૧૮મી તથા ૧૯મી સદીના ફીનીશ પ્રજાના પ્રજાપ્રેમ જુસ્સાના રંગ સાથે તેઓની ભાષાનો પણ આખા દેશમાં રંગ લાગ્યો અને હાલ તે ભાષા સરવ માન્ય થઇ પડી છે, તથા નેશનલ એસે મ્બલીમાં જ્યાં સ્વીડીશ ભાષા વપરાતી હતી તેની જગ્યાએ ફીનીશ ભાષા વપરાવા લાગી છે.

યુરોપના એક ખુણામાં આવેલા આ નાનકડા રાજ્યે પોતાનો ધ્વનિલાસ, પોતાના રીવાજ તથા પોતાની ભાષ સેંકડો વરસ થયાં જાળવી રાખ્યાં છે એ અભીમાનથી ભરેલું છે. જો કે તેના પાડોશી રશીઆ તથા સ્વીડનની ટાંપ તેના ઉપર હમેશાં ચાલુ છે. કેટલાક વરસો ઉપર ફીનલાંડ સ્વીડનથી સ્વતંત્ર થયુ છે અને રશીઆ ના ઝારે આ સંપની નીશાની તરીકે ફીન લાંડના ગ્રેંડ ડયુકનો ખેતાબ ધારણ કરેલ છે, એક જીતેલા મુલક તરીકે નહિ. આમ છતાં ફીનીશ લોકોના હક, છુટ અને રાજ્ય બંધારણ ઉપર રશીઆનુ દબાણ વધારે પડતુ રહેવા કરે છે. આવી હાલતને લઇને કેટલીક વખત રશીઅન ગવરનરનુ આ દેશમાં ખુન પણ થઇ જાય છે દેશમાં બધે રશીઅન અમલદારો થઇ ન જાય તેટલામાટે ફીનીશ લોકોએ ફીનીશ અમલદારો રશીઅન ભાષા જાણે તેવાનેજ રાજ્યની નોકરીમાં દાખલ કરવાનું ઠરાવેલુ છે. રશીઆની સત્તાની બીજી નીશાની એ છે કે ફીનલાંડ બહાર જતા દરેક કાગળ વગેરે ઉપર રશીઅન સ્ટાંપ ચોડાય. ફીનીશ સ્ટાંપનો ઉપયોગ દેશની બહારના કોઇ ઉપરજ થઇ શકે છે.

આ દેશ સુંદર અને રમણીય કુદ રતી દેખાવોથી ભરપુર છે. તે વિષે જે લખાયેલું છે તે ઉપરથી તેની સુંદરતાનો પુરો અરધો પણ ખ્યાલ નથી આવી શકતો. ઉનાળામાં લાંબા દહાડા હરી ફરવા છે ઓગસ્ટની આખરીએ રાત થંડી થવા લાગે છે ઉનાળાના દીવસોમાં ફરતા આસમાની રંગના દેખાતા સરોવરની શોભા, આ સરોવરને કીનારે પાઇન અને બીજા ઝાડોની હારની રમણીયતા અને તળાવોમાં નાના લીલાં બેટડાં આંખને આનંદ આપે તેવાં હોય કેટલીક જગ્યા એ પાણીના ધોધ આ આનંદમાં ઉમેરો કરતા હતા. આવાં સ્થાનો આ દેશમાં ઘણાં છે. આખો દેશ પરીઓની વાર્તાના દેશ જેવો લાગતો હતો ફીનલાંડના લોકો હોંશીયારી, ખંતીલા, ધીરજવાન અને કેટલીક કુદરતી પ્રતીકુળતા સામે મહેનતથી કામ લેનારા છે. શીયાળામાં અમુક વખત સુધી કેટલાક ઝાડમાં રાત રહે છે. થંડી ઘણી સખત પડે છે. બરફ અને શીતથી દેશ સફેદ રૂની પુણી જેવો થઇ રહે છે. આવા સમયમાં રહેણી કરણી કેવી જાતની રાખવી તેથી તેઓ ટેવાઇ ગયેલ હોય છે.

અહીં હુ આ વિષય ઉપર અટકી ઓરીયેંટલ કોંગ્રેસ વિષે થોડી હકીકત લખીશ. પુર્વના વિદ્યાર્થીઓ દર ત્રણ વરસે એક વખતે વિદ્યા વિષય ચરચાવવા ને ૪૦૦ સુધીની સખ્યામાં ભેળા થાય છે. તેમાં ૬૦૦ જેટલા આવેવાનો હોય છે. આ વખતની કોંગ્રેસ ડેનમારકની રાજધાની કોપનહેગખાતે મળી હતી. આમાં પુર્વ દેશના દરેક વીષયો ચરચાય છે. કોંગ્રેસના ૭ વિભાગ પાડેલા હોય છે. દરેક વિભાગની મીટીંગો કોપન હેગનની પાઠશાળાના વિશાળ મકાનના જુદા જુદા ઓરડાઓમાં બેસે છે. અને દરેકને માટે જુદા સેક્રેટરીઓ ચુંટાયેલા હોય છે. આ મહાન મંડળ વિષે ખુશી થવા જેવી હકીકત એ છે કે આ મંડળની સેશલરશીપ ગમે તે જાત અથવા ગમે તે દેશના વિદ્યાર્થીને મળી શકે છે. પુરવની અખુટ શોધખોળનું કામ અમુક વિદ્યાર્થીઓ ભેળા મળીને અને બાકીનાથી કર્યા જાય છે. આ સભામાં બ્રિટાનીયા તરફથી કેમ બ્રીજના પ્રોફેસર ઈ. જી. બ્રાઉન હાજર હતા. હીંદુસ્તાન તરફથી સર આરકલ લેલ હતા. આ સભામાં સંસ્કૃત, બુધીસ્ટ, પરસીયન, હીબ્રુ, ચાઇનીઝ તથા જાપાનીઝ ભાષાના વિદ્યાર્થીઓ હતા જેઓ તે તે ભાષા વિષે પણ ઉચું જ્ઞાન ધરાવતા હતા. લોનથી આવેલ બે પ્રતીનીધીઓ કોંગ્રેસમાં બે નીબંધો વાંચ્યા હતા. એક નીબંધ ડાક્ટર કીસીલ્યાએ "ઇસ્લેક મેજીક એન્ડ આર્ટસ ઇન મીસોપોટેમીયા." અને બીજો નીબંધ ડાક્ટર કુમાર સ્વામીએ "ઇન્ડિઅન

આરટ " ઉપર ચાંપેલ હતો. શ્રી. ફ્રેન્ટલ નામના એક રશિયનીઅને બનારહની નજીક બે દકનમાંથી અફીણના વખતના સ્થંભ વિષેની ઘણી રસીક હકીકત રજુ કરી હતી. આ ઉપરાંત બીજા અનેક વિષયો ઉપર નીબંધો આ કોંગ્રેસમાં વંચાયા હતા. કોંગ્રેસમાં હાજર થયેલાઓને માટે કોમરેસ કમીટી, કોરપોરેશન, કેટલાક ખાનગી ગૃહસ્થોએ તેમજ ડેનમારકના રાજા ફ્રેડરીક ૮મા કે જેણે એક વખત આ કોંગરેસની એક બેઠકમાં હાજર રહી ઘણો ઉપયોગી ભાગ લીધો હતો તે બધાએ ખાનપાનના કેટલાક મેળાવડા કર્યા હતા; અને આખા અઠવાડીઆના સખત કામ પછી વીદ્વાન પંડીતોને નાના નીશાળીઆઓની માફક આવા મેળાવડાઓની રમત ગમત તથા ડાન્સ માં ભાગ લેતા જોવા એ ખરેખર આનંદ આપનારું થઇ પડતું હતું. આવી કોંગ્રેસમાં આવેલા વિદ્યાર્થીઓમાં અન્યો અન્ય મિત્રતા વધી તથા પ્રીતીને વધારો થતો હતો તથા એકબીજાને પોતાનું કામ વધારે હોંશથી કરવાને બળ મળતું હતું. આ કોંગ્રેસની હવે પછીની બેઠક ૧૯૧૧માં ગ્રીસની રાજધાની આથેન્સખાતે મળશે. હીંદુસ્તાનની પુનણી વીદ્યાના શોધખોળ કરનારા વીદ્યાર્થીઓની એક મીટીંગ બોલાવવા ની સરકારના આમંત્રણથી હીંદુસ્તાનમાં જવા થાય એવો સંભવ છે.

શ્રી. હસનભાંયાનો કાગળ

લંડન તા. ૨૧-૯-૦૮

હું ખુદા પાકના ફજલો કરમથી બહુ મજેમાં છું. મારી તબીયત બહુ મજેમાં રહે છે. અભ્યાસ ચાલુ છે. પરિક્ષાના દિવસ નજદીક આવવાથી અત્યંત કામમાં છું. આંગલીઆ શેહનો ભાઇજાન આવેલ છે તે મારી સાથે રહે છે. તા ૬ ના રોજ સવારના પહોરમાં જોયો ભાઇ જોઉ છું તો વાંચ્યું કે નાગા વહાલા ભાવાજી, શ્રી હસનજી શેઠ, શ્રી. આંગલીઆ શેઠ વીગેરે માણસોને ટ્રાંસવાલની "અનસીવીલાઇઝડ" સરકારે માસ ૩ ની સખત મજુરીની સજા કરી. આ વાંચી મને કેટલી ખુશી ઉપજી તે હું નથી લખી શકતો. મારા વહાલા ભાવાજી પોતાની કોમની ખાતર જેલ ભોગવે એ મારા મોટા નસીબ હું માનું છું. હું પોતે અહીંયા છું તેથી દીલગીર છું. વહાલા ભાઇ, હું કેવલીક વખતે અહીંયાં કોરટમાં જાઉં છું જે વખતે સપ્રેજીસટના કેસ હોય છે. એ બહાદુર માણસો માજીસ્ટ્રેટને કહે છે કે "શું કામ તમો અમને ૩, ૪ કે ૬ મહીનાની સજા કરો છો? શું કામ અમને જેલમાંજ નથી રાખી મુકતા. કારણ કે તમો જાણો છો કે જ્યાં તલક અમારા હકો નહીં મળશે ત્યાં તલક અમે જેલને માટે તો તૈયાર છીએ." જ્યારે આ ભાઇઓ આવી બહાદુરી બતાવે ત્યારે આપણે શું કામ ડરીએ. એ લોક પ,૬, મહીનાની જેલ ખુશી સાથે ભોગવે છે. હીંમત રાખજો. હું ખુદા પાક પાસે એજ દુવા માગું છું કે ઓ ખુદા, તું મારા હીંદીભાઇઓને ફતેહ આપજે અને હીંમત આપજે.

જ્યારે અહીં તેઓની જેલની ખબર મળી તેવીજ અહીંના છાપાઓમાં આપણા બહાદુર મી રીચે પોકાર ઉઠાવ્યો છે મોટા મોટા માણસોની અહીં જંગી મીટીંગ ભરાશે. લોર્ડ એમ્પથીલ વગેરે હીંદના હીરા હોવી રે છોડી દમ આપણા કામે વળગી ગયા. ધન છે આવા બહાદુર નરોને કે પરાઇ કોમને માટે પોતે આટલી મહેનત કરી રહ્યા છે પાર્લામેંટ હાલ નથી બેસતી. આવતા મહીનામાં તા ૨૨ ના ખુલશે તેમાં બહુજ પોકાર થાશે એમ હું માનું છું હીંમત રાખજો, ખુદા પાક આપણને ફતેહ આપશેજ. આ દગલબાજ બ્રીટીશ સરકારે આપણા હીંદીઓ ઉપર બહુજ જુલમ કર્યો, એ જુઠું અંગ્રેજ રાજ પોતાનો જુલમી વાવટો નહીં પાડશે તો હવે એ રાજનો અંત આવ્યો. આજ તલક અંગ્રેજોના બોલ હીરાના જેવા હતા, પણ હવે એ રાજે જુઠાણા અને અન્યાયનો વાવટો ઉડાવ્યો છે. ક્યાંછે એ રા ના વચનો અને ક્યાં ગયા એ રાજના ન્યાયના માનુસો? લોર્ડ મોર્લસબરી કહેતા કે "Injustice will bring the mightiest to ruin, લોર્ડ લેન્સડાઉને હાઉસ ઓફ લારડસમાં કહેલું કે "ઉડિયનેના જે બોયર સરકાર હલાક કરે છે એ જોઇ મારું લોહી ઉકળે છે. અને હું આજીજી સાથે કહું છું કે તમો એ બોયરો સાથે ઇંડિઅનો માટે લડાઇ ઉઠાવો લેજો." આ શબ્દો તે લોર્ડ બોયર લડાઇ આગળી કહેલા. લોર્ડ સેલસબેરન તેમ બીજા માણસોના વચનો અને શબ્દો ક્યા ગયાં? એ બધાપર પાણી ફરી ગયું. એ સરકારે આપણને ગુલામ બનાવી દીધા. હવે એ ગુલામીમાંથી આપણને પોતાને છોડવવાની આપણી ફરજ છે. હોંડમાં એનું બી રોપાયું છે. તેમ બજીલમાં પણ એ બી રોપાયું છે. જરમની ઇંગ્લંડ સાથે લડવાને તયારી કરતું બધ ત્યાંના છાપાઓમાં નહીં હશે પણ અહીં તો જ્યાં જુઓ ત્યાં એ સવાલ દીન પે દીન ગંભીર થતો જાય છે. આવા ગંભીર વખતમાં જો આ રાજ પોતાની નાલાયક પોલીસી નહીં અટકાવશે તો આગળના મોટા મોટા રાજ્યોના ચુરેચુરા થઇ ગયા તેમ એનું પણ પરિણામ જલ્દ આવે એમાં કું કાંઇ નવાઇ નથી લખનો. વધારે લખતાં મારું લોહી ઉકળે છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અખબાર ગેઝેટમાંથી)

અમઝીટોના મી એમ આર પાલેની નાદાર મીલકતના સબંધમાં તેના લેણદા રોની ખાસ મીટીંગ મંગળવાર તા ૧૩ ઓકટોબરના રોજ અમઝીટોના મજીસ્ટ્રેટ ની કોરટમાં મળશે

લોઅર ડુંગેલા ગુટીગરડુ નામના એક કી ઇંડિઅન પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૩ નવેંબરના રોજ ડરબનની સરકીટ કોરટને કરશે.

કલેર એસ્ટેટના ભગુ નામના એક કી ઇંડિઅન પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૧ નવેંબરના રોજ ડરબનની સરકીટ કોરટને કરશે.

કલેરમોંટના તુરબતી પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૮ નવેંબરના રોજ ડરબનની સરકીટ કોરટ આગળ રજુ કરશે.

વેરૂલમના વેપારી ગ્રસભ પટેલ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી નાતાલની સુપ્રીમ કોરટને તા. ૨૭ ડીસે બરના રોજ કરશે.

ગ્રેટાઉનના હીંદી ફેરીઆ હુસેન ઇસાક પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા ની અરજી નાતાલની સુપ્રીમ કોરટને તા. ૨૭ ઓકટોબરના રોજ કરશે.

લેડીસ્મીથના વેપારી શેખ મહમદ રહીમ બાપ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી મારીત્સબરગની સુપ્રીમ કોરટમાં ૨૩ નવેંબરના રોજ કરશે

હીંદી ઉતારૂઓના દુઃખની કહાણી

બાપરાં છોકરાંઓ ઉપર જુલમ

(અમારા બાપરપત્રી તરફથી)

ગવરનર સ્ટીમરમાં આવેલા હીંદી ઉતારૂ ઓ જે ડેલાગોઆબેનેં રસ્તેથી ટરાંસવાલ જવાને તા. ૨૮ના રોજ ડેલાગોઆબેથી ઉપડયા હતા તેમાંના પ૭ જણાને કેદ મળી છે. તેઓનાપેટલાંક બાપરાં છોકરાંનેજોહાન્સબરગ મોકલી આપ્યાં છે તેમને અમારા પ્રતીનીધીએ મળી નીચે વીગત અમને મોકલી છે.

મી. દસપમીયાંની સાસુ અને મી. ગારદી ની મા આ ઉતારૂઓ સાથે હતા તેમની ઉમર ૮૦ વરસની છે. કુંવર મી. પાલાક તેની મુલાકાતે ગયા હતા. જે સમાચાર મળ્યા તે બહુ ચોંકાવનારા છે. તા. ૨૬મી સપ્ટેંબરના બપોર બાદ બે બ્રહી વાગે બધા પેસેંજરો આશરે ૬૦ માણસો સ્ટીમર ગવરનરમાંથી ઉતર્યા. તેમની પાસે કાંઇપણ ડેલાગોઆબેના માણસને જવાની પરવાનગી નહોતી.

સ્ટીમરમાંથી ઉતારી એક કેટલકક જેવા હાલમાં બધાને પુર્યા. ત્રણ વાગેથી આઠ વાગ્યા સુધી આવા ડબામાં રહેવું પડયું. મરદો, બાપરાં અને છોકરાંને એકજ ડબા માં પુરી રાખ્યાં. ડેલાગોઆના કોઇપણ હીંદીએ બારીએ કોનસ્ટેબ પાસે આ બાબતની ફરીયાદ વટીક ન કરી. મી. ઇસપમીયાં હસીમભાઇએ બે કલાક બારણ મોકલેલી તે ઉપર બધાનો આધાર હતો. રાતના તે બધાને ટરાંસવાલની મેલ ગાડીમાં બેસાડી દીધાં. કે માદીપેારટ આવતાં બધા ઇંડીઅન પેસેંજરો ઉતાર્યા, અને પોલીસ બધાને એક ઘરમાં લઇ ગયો જે બહુજ નાનુ હતું. રાત્રે પાથરવા પણ કાંઇ ન મળે, અને ગંધાતા ઘરમાં બધાને જોયા. અંદર જગ્યા નહીં હોવા થી મી. દસપમીયાંની સાસુ, મુસામીયાં ની ઓરત અને એક બીજી ઓરત અને બે નાનાં બાળકો તથા મુસામીયાં ખુલ્લી હવામાં પડી રહ્યાં. રસ્તે જતા કોઇ યુરોપીઅને કહ્યું કે તોફાન જેવું છે અને વર સાદ આવશે વાસ્તે વરંડા નીચે મકાનનો હતો ત્યાં બેસો. બધાં ત્યાં આખી રાત બેસી રહ્યાં. કાફર પોલીસ તે જોડેની રખેવાળી કરતો હતો. સવારના મુસામીયાંને જે જગ્યા ડબામાં બધાને પુર્યા હતા ત્યાં લઇ જવા માં આવ્યા. તે પાછા સાંજસુધી કર્યા નહીં અને આવવા ન દીધા. અને બાપરાં તથા છોકરાં નીરાધાર તે વરંડા નીચે પડી રહ્યાં હતાં. સાંજે પોલીસ સાથે મુસા મીયાં બાપરાંને લેવા આવ્યા. દસપમીયાંની સાસુને થકવાનું દરદ હોવાથી મુસામીયાં ઉપાડીને ઉપલા ડબામાં લઇ ગયા. ત્યાં બાપરાં છોકરાંને બધા સાથે રાખ્યાં. થોડા માણસોને નજીકમાં બીજા તેવાજ તબેલા માં રાત ગાળવા લઇ ગયા રાતે અગીઆર વાગ્યાને સુમારે પોલીસ તરફથી જણાવવા માં આવ્યું કે બાપરાં અને તેની કમરમાંનાં બાળકોને રજા છે. જેને જોહાન્સબરગ જવું હોય તે બધા, જે ઉપરથી મુસામીયાં પરવાનગી લઇ સ્ટેશન ઉપર દસપમીયાંની બુઢી સાસુને ઉપાડી બાપરાં છોકરાં સાથે ગયા કાફર પોલીસ ચોકી માટે સાથે હતો. જોયાં બાપરાં છોકરાંને તથા બુઢી ઓને સ્ટેશનગેટ પાસે પહોંચાડ્યાં કે કાફર પોલીસે ખરાબ શબ્દોમાં ગા દબ મુસા મીયાંને પાછા ફરવા ચેતવણી આપી. નીરાધાર બુઢી સ્ત્રી, મુસામીયાંની ઓરત તથા બે નાનાં બચ્ચાં તેનાથી વિખુટા પડયા થી ભારી ફાટ રડવા લાગ્યાં પણ પોલીસ ના દબાણથી મુસામીયાંથી પાછું ફરી જોવાયું નહીં. અને બધાંને રડતાં કકળતાં મુકી કેદીઓને ગોંધેલી ઝુપડી તરફ ચાલ્યા ગયા. એક બેતોનીનો સુરતી વહોરો જેના બાળબચ્ચાં પણ તેજ સ્ટીમરમાં ઉતરવા તેને લેવા ડેલાગોઆએ ગયેલ તેની પાસે રજીસ્ટર હતું જે તેણે બાળી નહોતું દીધું. તે પણ રજીસ્ટરવાળા પોતાનાં બાળબચ્ચાં સાથે આવતો હતો. તેના સંબંધી આ વીર ધીર ઓબો અને બાળકો ગાડીમાં બેસી જોહન્સબરગ આવ્યા. કમનસીબે કોમાટી પોરટના સ્ટેશન ઉપરથી મુસામીયાંના નામથી તાર અગીઆર વાગે બીજે દીવસ સવારના કરેલ કે બાલબચ્ચાંને સ્ટેશન ઉપર લેવા આવવું તે તારે ટરેન આવી ગયા પછી બ્રહી બહાર મોડો મળ્યો. એટલે હેરન થતા ઘરાંઓ ઘર બેબા થયાં. આ લોકોને કોમાટીપોરટમાં આવા ન કાંઇપણ નહોતું મળ્યું ભુખે બળવતાં છોકરાંઓ અને બાપરાંઓને જે રોટી હલીમભાઇ તરફથી મળી હતી તેના વધેલા ટુકડા અને મુસીબતે મળતાં પાણી ઉપર ગુજરો કરવો પડયો હતો અને તેવીજ સ્થીતી પુરાયેલા કેદીઓની થઇ હતી આ બુઢી ઓએ આપેલ કોયડા કમકમાટી ઉપજાવે એવા હતા. એક નાની બાળકી જે તેની મા સાથે હતી તે જ્યારે અમે બુઢી ઓના બીછાના પાસે તેની હકીકત સાંભળતા હતા ત્યારે આવી અને મા. પેલાકને જોઇ ચીસ પાડી નાશી ગઇ. તપાસ કરતાં જણાવવામાં આવ્યું કે કોમાટીપોરટમાં મોટા પોલીસની બાક તે છોકરીને એટલી બેસી ગઇ છે કે તે ઘર માં કે કુટુંબના કોઇ માણસ પાસે મોટા ને જુએ છે કે ચીસો પાડી નાસે છે. આ બતાવે છે કે તે છોકરીને કેવી ધાસ્તી મરી ગઇ છે કે ગોરા પોલીસ સાથેના માણસોને મહડી ગયા તે વખતે તેને પકડી જાય.

સત્તાનો દોર

ટરાંસવાલમાં કે માદીપોરટ આગળ ૭૮ હીંદીઓ તરફ બતાવવામાં આવેલ બહુ શરમ ભરેલી વરતણુંક તરફ આલમનું ધ્યાન ખેચાયા કુ બહા અફસોસ અને દીલગીરી સાથે આ કાગળ લખુ છું. આ ૭૮ હીંદીઓ જેમ કેટલીક ઓરતો તથા કેટલાક કુમળી વયના બાળકો પણ હતા. તે તા ૨૬ના રોજ ડેલાગોઆએ ઉતરમાં તેઓને બાપરાંની પેઠે ટરેનમાં પુરી કોમાટી પોરટ લાવ્યા. અહીં આગળ એટલે કોમાટીપોરટમાં ટરેન રાતના ૧૧ વાગે પહોંચે છે. તેઓની પાસે બીજા વરગની દીકાટ હતી. છતાં તેઓને વરાણે અને જુલમથી દોરનાં ગાંઠીઓમાં પુરવામાં આવ્યા હતા અને તે પણ મરદ ઓરત અને બચ્ચાંઓ એક સાથે. તેમાં જોહાન્સ બરગના કેટલાક આબરૂદાર વેપારીઓની ઓરતો તથા ખાનદાન વરગમાં ગણી શકાય તેવા માણસો હતાં. આમના તરફ પણ તેઓએ તેવીજ વરતણુંક ચલાવી હતી તેઓના તરફ જરા પણ લબ્બત, બતાવવાનુ અમલના તોરમાં ભણાયેલા અમલદારોને સુઝયું નહીં. તેઓ મોડ એટલે કે રાતના ૧૧ વાગે કોમાટીપોરટ પહોંચ્યા તે વખતે તેમને સ્ટેશનેથી ગાંડરની બરપીતાલમાં લઇ ગયા ત્ય આ બધાને એક ઓરડો જે બહુ વખત થયાં અવાવરૂ પડયો હતો તેમાં મરદ, ઓરત તથા છોકરાંને સાથે પુરમાં. ત્ય તેમને કાંઇ ખાવાને ખોરાક કે સુવાને પથારી અથવા બીજી કોઇ તરેહની સગવડ નહોતી. આવી દશામાં તેઓને રાત ગાળવી પડી. આ બધાં દુઃખોની આખી કહાણી કહેતાં કોઇને પણ ત્રાસ છુટયા વીના રહેતો નથી આ બધી વીપત્તિ નાખનાર તે ટરાંસવાલ સરકાર છે. લોરડ એમ્પથીલે ચોડાક દીવસ ઉપર બોલ્યું કે ટરાંસવાલ સરકાર સ્વરાજ્ય ભોગવવાને નાલાયક છે. તે બાબા જુલમગાર બનાવે થી સાચું ઠરે છે.

આમ સત્તાના જુલમગાર દોરના ભોગ થઇ પડેલા ૭૮ જણામાં જોહાન્સબરગની સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીયાંની કંપનીના મેનેજીંગ ભાગીદાર મી. મુસા ઇસ્માઇલ

બીજાં પણ સામેલ હતાં. તેમાં ૮૦ વરસની એક વૃદ્ધ બાઇ પણ હતી. જે મારી સાસુ થાય છે. આ વૃદ્ધ બાઇની અવસ્થાને લઈને આંખો ગઈ છે. આવી અપંગ વયોવૃદ્ધ અને અબળા ઉપર અમલદારો આવો કેર વરતાવવામાં આવે એ દુઃખ દાયક વરણન કોઇપણ શબ્દોથી પુરતી રીતે કહી શકાય તેમ નથી. બીજી રીતે એટલે તા. ૩૦ ઓગસ્ટે આ કકળતી બાઇઓ તથા છોકરાંઓને તેમના વાલીઓ યા વીખુટાં પાડી અને કેટલાક બાળકોને તો તેમનાં આપની કાયમમાંથી ઉતારી જોહાન્સબરગ મેકલી આપ્યાં. આમ સઘળાં સ્ત્રી પુરૂષને મધ્યરાતે બત્તી રે આરામ લેવાનો વખત હોય તેવે વખતે આવી જુલમ ગાર રીતે વીખુટા પાડવામાં આવ્યા છે એવો જ્યારે વીચાર આવે છે ત્યારે અકે શ્વાસ અને દીલગીરીનો પાર રહેતો નથી. અને આ શું બનવા જોગું છે તે વિષે હરકોઇને ઉંડા વિચારો થયા વિના રહેતા નથી.

મને મેકલવામાં આવેલ તાર વિષે શું બન્યું તેની હકીકત પણ અત્રે જણાવવા હું રજા લઉં છું. કોમાટીપોરટથી મારા ભાઇ મુસાજીએ મને એક તાર કર્યો કે બધાં બાળકોને જોહાન્સબરગ મેકલી આપ્યાં છે. તેની એરત તથા મારી સાસુ આ બધાની સાથે છે અને તેમને સ્ટેશને લેવા આવજો. આ તાર પહેલી તારીખે સવારના ૧૧ વાગે મુકેલો તે મને સાંજના ૬-૪૫ મીનીટ સુધી એટલે કે ડોમ ટીપિરટની ટ્રેન જોહાન્સબરગ પહોંચી ગયા પછી બે કલાક સુધી નહીં મળેલો. કોમાટીપોરટ વગેરે જગ્યાએ જે જુલમ ગુજારવામાં આવ્યો તે અને આ તારની હકીકત જોતાં મને એમજ લાગે છે કે ટ્રાંસવાલની સરકાર ગરીબ હીંદીઓ ઉપર જુલમ કરી તેઓને ત્રાસ પમાડી વસ કરવા માગે છે આ વીસમી સદીના સુધરેલા જમાનામાં માણસો કેવા ઘાતકી સ્વભાવના હોય છે તેનો આવી અધમ રીત ભાતથી પુરેપુરો ખ્યાલ આવે છે. સાધારણ રીતે ઝંઝીબારનો જુલમ સહુ કરતાં ચઢી જાય છે પણ ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ ઉપર રાજ્યકર્તાને નામે જુલમ ગુજરે છે તે ઝંઝીબારના જુલમથી ચઢી જાય એવો છે.

ટુંકામાં હું બે શબ્દો કહું છું કે બોર કરતાં આવો જુલમ તે અંગ્રેજની કીર્તીને કલંક લગાડનાર છે. જે લોકો ખાસ કરીને ટેક-આબરૂ-માનને ખાતર લડે છે તેમને આવી જુલમગાર વરતણુંક, જોહુકમી દોર કે ભુખે મારવાની પદ્ધતી કદી વશ કરી શકે તેમ નથી.

આ વિષય ઉપર ટ્રાંસવાલના છાપામાં નીચે મુજબ ટીકા થઇ છે:

'રેડ ડેવી એક્ટ'

લખે છે કે "ડલામીઆએની ટ્રાંસવાલ આવતાં કોમાટી પુરટમાં હીંદીઓ ઉપર જે વીતી તે વિષે ખાસ નોંધ લેવા લાયક કામળા અમે બીજી જગ્યાએ છાપીએ છીએ. આ હીંદીઓ પાસે પરમીટ તથા બોરડ મીલનરના વખતના મરજીયાત રજીસ્ટર છે. તેઓની સાથે બાજરાં છોકરાં તથા ૮૦ વરસની એક વૃદ્ધ બાઇ હતી તેઓએ રજીસ્ટરના કાયદા મુજબ સરજી કરવાની ના પાડી છે અને તે માટે તેઓને જેલ મળી છે. તેઓએ કાયદાને તાબે થવા ના પાડી છે તે તેમની સલામતીની લડતનો ભાગ છે. કાયદાના ભંગમાટે તેમને સજા થઇ છે તે સામે અમારે કાંઇ કહેવાનું નથી. પરંતુ તેમને વીષે મી. પોલાક જે ટ્રાંસવાલની સુપ્રીમ કોરટના એટરની છે તેણે કાગળો લખ્યા છે તે ઉપર આપણે પુરું ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. મી. પોલાક હીંદીઓ સાથે કેટલાક વરસ થયાં સંબંધ ધરાવે છે. અને આ સત્યાગ્રહની લડત લડનારા તરફ ઘણી લાગણી ધરાવે છે. આ વીષયમા કુંવર તણુંક તરફ ધ્યાન ખેચે છે તેની સરકારે એકદમ તપાસ કરવાની જરૂર છે. આ કેસની ખરી હકીકત શું છે તે જગત જાણવા માગે છે. મી પોલાક ફરીયાદ કરે છે તેવી વરતણુંક શું આ બાજરાં છોકરાં ઓ તરફ બતાવવામાં આવી હતી? આ બાબત પુરી તપાસ થતાં સુધી અમારો મત આ વિષે અમે નહિ આપીએ. પરંતુ મી. પોલાક જેવા માણસે જાતે તપાસ કરી આ હકીકત લખી છે એટલે અમે આગ્રહ પુર્વક માગણી કરીએ છીએ કે આ વિષે જલદી, પુરે પુરી અને નિષ્પક્ષપાત તપાસ થવી જોઇએ."

"સ્ટાર"

લખે છે કે "મી. ગાંધીના ભાગીદાર મી. પોલાકનો કાગળ અમે બીજી જગ્યાએ છાપીએ છીએ. તેના તરફ અમલદારો એ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. પોર્ટુ ગીઝ રેફયુજીના કારભાર સમે અમારાથી કાંઇ કહી શકાય તેમ નથી. આમાં કોકનો પક્ષ વાંક છે એ ચોકકસ છે. પરંતુ પોરટુગીઝ અમલદારોએ આમ કુંવતા બાપ ના હોય એમ અમે માની શકતા નથી. આમાં હીંદીઓનો દોષ છે એમ માન્યા વિના આમને ચાલતું નથી. તેમણે પોતાના લાભઓના સુખને માટે જરા વિશેષ ધ્યાન આપ્યું હત અને રાજદ્વારી બાબત તરફ એટલું ધ્યાન આપ્યું હત તો તેમને આ દુઃખ ઉઠાવવું પડયું ન હોત. બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી એક માણસ મોકલ્યો હત તો બ્રિટીશ કોન્સલ મારફત આ ઉતારૂઓને મળી શકત અને તેમને કહી શકત કે કાયદા મુજબની પરમીટો મેળવ્યા વિના ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકાય તેમ નથી આ માણસ તેઓને જોઇતો ખોરાક પણ પહોંચાડી શકત જે લોકો કાયદાની વીરૂદ્ધ દાખલ થવા માગે તેને ખોરાક કે બીજી સગવડો આપવાનું કામ સરકારનું નથી. આ વીષે તપાસ કરવાની અમે માગણી કરીએ છીએ. તે દરમ્યાન અમે વાંચનારને જણાવીએ છીએ કે સામા પક્ષનું સાંભળ્યા પીતા મી પોલાક ના કાગળ ઉપરથી તેવો કોઇ જાતનો મત બાંધવો નહિ. આ વિષય ઉપર કોઇ જાતનો મત આપવાની ઘડીક રાખ્યા વિના અમે કહેવા માગીએ છીએ કે એશીયાટીક રજીસ્ટરારને સોરેન્સો મારકસ ખાતેના પ્રતિનીધીએ આ લોકોને જરૂરી પરમીટ વીના ટ્રાંસવાલમાં દાખલ નહિ થવા શકાય તેવી ચેતવણી નહિ આપી હોય એમ અમે માની શકતા નથી. જો શિષ્ટાચારીઓએ તેની શ્રી આમલ્યું નહિ માની હોય. અને કદાચ તેઓમાંના કેટલાક વધારે ડાહ્યા માણસોએ તો ધારેલું કરશે કે અમ કરવાથી તેઓની લડતને જોર મળશે. ગમે તેમ હોય, પરંતુ મી. પોલાકના કાગળો ની તપાસ કર્યા વગર તે ઉપર અમે પૂરતું વજન આપી શકતા નથી.

ગોરાઓના કાગળ

અંગ્રેજ અખબારના એક કેનન ડીગબી એમ. એરીનો નીચેનો કાગળ 'સ્ટાર' માં છપાયો છે. "તમારા આજના અંકમાં છપાયેલ મી. ઇસપ બાબાઇ ગાંધીના કાગળની હકીકત શું ખરી છે? ૭૨ લોકોને બાળકો, છોકરાં, અને એક ૮૦ વરસની વૃદ્ધ બાઇ સાથે સુવાની સગવડ કે ખાવાના ખોરાક વગર કોમાટીપુરટમાં શું એક અંધારા ભોંયરામાં રાત કાઢવાની ફરજ પડી હતી? અને શું આ બધું ટ્રાંસ વાલ સરકારના હુકમ નીચે બને આફ્રીકીએ કરવું હતું? આપણા ભાઇઓ, જેણે કે કાંઇ બોલ્યા નથી તેમની સામે ચલાવવામાં આવતી વરતણુંક કરતાં વરણન વાંચીને મારું મન કેટલે સુધી કેટલું દુઃખ છે તે હું કાગળ ઉપર બતાવી શકતો નથી. આ બીના સામે કદાચ કોઇ કાંઇ બચાવ

કરે જોકે દરજીથી કાંઇ બચાવ બહાર પડયો નથી. તોપણ તેથી આપણને થોડી નામોશી લાગે તેમ નથી! આપણે વાંચીએ છીએ કે રાજદ્વારી કેદીઓને સાથ રહ્યા મોટા અપરાધીઓના કપડાં પહેરવા પડે છે, એટલું જ નહિ પરંતુ તેઓને દરજીજ ન ખપે તેવો ખોરાક લેવાની પણ ફરજ પાડે છે. શું સરકાર ૫૦ જ વરસનો ઇતિહાસ ભુલી જાય છે? ચરબી વિષેની માત્ર શંકા ઉપરથી હીંદુસ્તાનમાં બળવો જાગ્યો હતો. એલિયાટીક સામેની આવી વરતણુંકનો અંત આવે તો સારું નહિ તો લોકોએ સખત રીતે આવા કારોબારની સામે થવાની જરૂર છે.

'કોમાટીપુરટના કારાગ્રહ' આવા મથાળાથી મી. પોલાકને સખત લાગણીનો કોમાટીપુરટની હકીકતનો કાગળ 'રેંડ ડેઈલી મેઈલ' માં લખ્યો છે આ કાગળની હકીકત 'અમારા ખબરપત્રી તરફથી' તથા મી. ઇસપમીયાંના કાગળ મુજબ છે મી. પોલાકે આ બધી હકીકત જાતે તપાસી જોઇ લખેલી છે.

બીજો કાગળ રેવરંડ પ્રીલીપ્સે બુધવાર ના 'લીડર' માં લખેલ છે. તેમાં હીંદીઓ સાથે સુપરેલી પ્રજાને આવું લાંછન ન લાગે તેવી વરતણુંક ચલાવવાની ગોરી પ્રજાને ઘણા આકરા શબ્દોમાં અપીલ કરી છે.

કયો અરધો દિવસ દુકાનો બંધ રહેશે?

ટ્રાંસવાલના દુકાનો બંધ કરવાના કાયદા ની રૂએ નીચેની નોટીસ ગેઝેટમાં બહાર પડી છે.

જોહાનિસ્બર્ગ, બેચલ, ક્રોસ્ટીઆના, ક્રેડલબર્ગ, ક્લરકસડોરપ, ક્રીકેતબરગ, લીડનબરગ, મેકેડોરપ, મીડલબરગ, નીલીસ્ટ્રમ, પીટ રસબરગ, પે.ચેસ્ટ્રમ, પોટગીટરસરસ્ટ, રસ્તનબરગ, સુબરેનીક, સ્ટાંડરટન, વેન્ટર સડોરપ, ફરીનીજીંગ, વોલરાન્સ્ટાડ અને ઝીરસ્ટઃ આ શહેરોની મ્યુનીસીપાલીટી ની હદમાં બુધવારનો અરધો દિવસ દુકાનો બંધ રાખવામાં આવશે.

આમરસ્ટરડામ, બારબરટન, પીટરીડીક વોકસરસ્સમાં શનીવારનો અરધો દિવસ દુકાનો બંધ રહેશે. આમરસફુર્ટ કેરોલીના અરમેલો અને વોકરસ્ટ્રમમાં નકમાસ્નના તહેવારની પહેલાંના ૪ અઠવાડીઆ સિવાય ના બીજા અઠવાડીઆમાં શનીવાર અને આ ચાર અઠવાડીઆમાં બુધવારનો અરધો દિવસ દુકાનો બંધ રહેશે.

વીટબેકમાં (હેલ્થ કમીટી ડીસ્ટરીકટ) બુધવારનો અરધો દિવસ દુકાનો બંધ રહેશે.

નાતાલના શેઠોઆઓના સમાચર

વોકસરસથી મી ગુલાબ નબી આએલ મુલ્યાં તા. ૪ અકટોબરના કાગળમાં લખે છે કે આજે રવીવારને રોજ હું નાતાલના શેઠીઆઓને તથા બીજા સાહેબોને મળવા ગયો હતો. તે સરવે સાહેબો તંદુરસ્તી મા છે. મારી બેચ્યની સાથે મુલાકાત થયેલ તે એવી રીતે કે મી. સલેમાન કાજી સાહેબે એવો અંદાજ કર્યો છે કે અમારા મુજારક મહીના રમજાન શરીફ માં તે લોકો સારૂ આખો મહીનો આગલી તથા પાછલી વખતનું ખાવાનું સાંજના પાંચ વાગે પહોંચતું કરવું. તેમ સરકાર પાસેથી એક જતી અપાવેલી છે અને વખત જોવા સારૂ એક ઘડીઆળ મોકલી છે. તે લોકો રોજા રાખે છે, અને નીમાજ પણ પઢે છે. મી. એમ. સી. એંગલીઆ ઇમામતને સારૂ નીમાયા છે. અને પનસુરો પણ પળે છે. સારી તરેહ થી ખુદાની બંદગી કરે છે. જેલમાંથી મી. દાઉદ મહમદ તથા બીજા બધા મુસલમાન પારસી અને હીંદુ ભાઇઓએ સરવે હીંદી ભાઇઓને સલામ કહેવરાવ્યા છે

જેલીને ખોરાક

ટ્રાંસવાલની જેલમાં અપાતા ખોરાક બાબત રેવરંડ જોસેફ ડોકનો 'લીડર' છાપામાં નીચે મુજબ કાગળ છપાયો છે.

આપણા દેશની જેલમાં હીંદી કેદીઓ તરફ જે ગેરવર્તણુંક તથા બીનજરૂરી સખતાઇ ગુજારવામાં આવે છે તે વિષેનો કેટલોક પુરાવો મને મળેલ છે. સત્યાગ્રહ ની લડતમાં તેઓના ઉપર કાયદાની હદ માં રહી જેટલું દુઃખ પડે તેટલું વેઠવાને તેઓ તયાર છે. અને તેટલે સુધીમાં તો જેલ થયેલાના મિત્રો કાંઇ વાંધો લીયે એમ નથી; પરંતુ તેઓના ઉપર જે જુલમ ગુજારવામાં આવે છે તેની સામે હું સખત પોકાર કરું છું.

ટ્રાંસવાલના જુદા જુદા કેદખાનામ તેઓને પોતાનો ખોરાક જુદું જુદું છે. આમ શા કારણથી કરવામાં આવેલ છે તેનો કોઇએ પણ ખુલાસો કર્યો નથી. દાખલા તરીકે એક જગ્યાએ મકાઇની સાથે ઘી અપાય છે અને બીજી જગ્યાએ મકાઇની સાથે ચરબી આપે છે. હીંદુઓ ધર્મના બાધને લઇને આવા ખોરાકને અભક્ષ્ય ગણે છે આવા ખોરાકને અડવાને બદલે તેઓ મોત વધારે પસંદ કરશે. મુસલમાનો જે વસ્તુ તેના ધર્મ મુજબ હલાલ ન થઇ હોય તેને સ્વીકારતા નથી. આ અને બીજા પ્રાણીની ચરબી તરફ સખત તીરસ્કાર બતાવે છે. જોહાન્સબરગની જેલમાં તેમને ઘી મળે છે ત્યારે પ્રીટોરીઆમાં તેઓનો ખોરાક ઘીને બદલે ચરબીમાં રાંધીને આપવામાં આવે છે. અને તેમાં કોઇપણ જાતનો કાંઇ ફેરફાર કરવાની ચોખ્ખી ના પાડે છે. આપણી સરકાર હીંદીઓને ભુખે મારી કાયદાને વશ કરવા માગે છે એમ હું માનતો નથી. કમકે તે વર્તણુંક તો જંગલી અને હીચકારાભરી ગણાય; પણ હીંદીઓ માને કે સરકાર આવી વરતણુંક ચલાવવા માગે છે તો તેમાં કોઇને નવાઇ લાગે તેવું નથી.

કેલાગોઆએ ઇંડીઅન લાઇબ્રેરી.

તા. ૧૮ સપ્ટેમ્બરના રોજ લાઇબ્રેરી ની સીલક પૌંડ ૬–૧૯–૬૧।। મી. ધારશી દેવચંદ પાસેથી સંભાળેલ. તે બાદ રૂા. ૫/– મી. નાગરદાસ પાનાચંદ તરફથી બેટની તથા રૂા. ૫/– ચંચાઇના ભાટીઆ ઠા. અમરશી વેલજી તરફથી મળી અને રૂા. ૨/૬ લવાજમ બાકીમાંથી વસુલ થઇ તથા રૂા. ૪/– પુસ્તક એક ગુમ થયેલ તેની કિંમતની મળતાં કુલ પૌંડ ૧–૬૬–૫૫। મળી તેમાંથી ખરચની રૂા. ૬/૬। જતાં સીલકમાં પૌંડ૧–૧૫–૬૧। છે. તા. ૬૭ સુધીમાં કુલ ૬૧ એકત્રીસ પુસ્તકોનો લાભ મેંબરોએ લીધેલ તે બાદ પુસ્તક બાર વધારે પ્રશસ્ય થતાં કુલ પુસ્તકો ચેતાલીસનો લાભ મેંબરોએ લીધો છે. તથા ૨૦૫ મહસ્થોએ લાઇબ્રેરીમાં પધારી ન્યુસપેપરો વાંચવાનો લાભ લીધો છે. અત્રેના જાણીતા વેપારી મી. નુર મામદ એન્ડ રવજી તથા શેઠ નુર મામદ બાબુલ તરફથી "મારીઠ હીંદી ગ્રેમીઠ" નામનું ચોપાનીયું કાયમ માટે લાઇબ્રેરીને ભેટ મળે છે. રહીમર ગવરનર અત્રે તા. ૨૮ના રોજ આવેલ તેની અદર અત્રેની લાઇબ્રેરી માટે નવાં પુસ્તકોની પેટી આવી પહોંચી . તો સરવે ભાઇઓએ તથા રમુજી પુસ્તકોનો લાભ લેવા ભલામણ છે

સુધારાના ભવાડા

હીંદને ભોગવ્યા

૨

આવા મથાળા નીચે મી. જસ્ટીસ અમીર અલીએ 'નાઇન્ટીન્થ સેંચરી' નામના પ્રખ્યાત ઇંગ્રેજીમાં જે જુસ્સાદાર લખાણ કર્યું છે તેનો પહેલો ભાગ અમે ગયા અઠવાડીઆમાં આપી ગયા છીએ. તે પછીનું લખાણ નીચે મુજબ છે.

કોલોનીમાં ગેર વર્તણુંક

આમ સુધારાને નામે જે લુંટારૂ ધંધો ચાલી રહ્યો છે અને જેમાંથી ઘણા ગંભીર સવાલો ઉઠે છે તેનો વિચાર કરવાનો ઓરા ઓને વખત રહેતો નથી, અને આવો લુંટ નો ધંધો એ અશ્કેાય છે. એમું તેઓને સુઝતુ નથી. રોમનું રાજ્ય જ્યારે તપતું હતું ત્યારે રોમના લોકો ખ્રીસ્તિ ન હતા પણ રે મની પ્રજા, પછી તે રોમના લોકો હોય કે ઇતાલ્યેલ લોક હોય, છતાં, એક સરખા હક ભોગવતી હતી. પણ ઇંગ્લાંડ નું ખ્રીસ્તિ રાજ્ય તે ઇંગ્લાંડના કોલોનીમાં હીંદીઓ ઉપર જે ગેરવર્તણુંક ચલાવવા માં આવે છે તે દુર કરી શકતું નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં સુધારાને નામે એક તરફથી પરમાર્થનો ડોળ અને બીજી તરફ થી સ્વાર્થનો સડો ચાલી રહ્યો છે તે બેહુ ને આપણે મર્દિત થઇએ છીએ.

ઘણે ભાગે હીંદી પ્રજા બીજી કહે વાતી સુધરેલી પ્રજાઓના કરતાં ચડીઆતી છે એની કોઇ ના નહિ પાડે. પશ્ચિમની કેળવણીનો લાભ લઇને ઘણા હીંદી એટલે દરજ્જે ચડયા છે કે પશ્ચિમના મોટેરાઓની સાથે ઉભા રહી શકશે. કેટલીક પછાત રહેતી પહાડી કોમો સિવાય બાકીની હીંદી કોમ માં પરદેશ વેપારનો જુસ્સો ઘણાં વરસો થયાં રહેલો છે અને હીંદુસ્તાનની બધી કોમમાં ભાઇચારો કરવાનો જે જુસ્સો પેદા થયો છે તેથી. હીંદી કોમ આગળ વધવા માંડી છે આમ હોવાથી ઘણા હીંદી પોતે બ્રિટીશ રાજ્યત છે એવા ઉમંગમાં બ્રિટીશ કોલોનીમાં ધંધા અરથે જઇ પહોંચે છે તેઓ કાંઇ પીતા નથી, કાયદાને માન આપનારા છે, કરકસરથી અને સાર માણસોમાંથી રહેનારા છે. તેમાંના કેટલાક માંડ બાંધકામ પણ કોલોનીમાં પગ મુકે છે તેવોજ તેઓને સુધારાના ભવાડાનો અનુભવ મળે છે આને તે સુધારો આવા માણસોને દલદા ગણા કાઢે છે. ઇટાલીઅન, ગ્રીક, રશીઅન, જ્યુ આરમીનીઅન, આવો ગમે તે ગોરો જે પગથી ઉપર ચાલી શકે તેની ઉપર ચાલવાનો હીંદીને હક ન મળે, ગોરા સાહેબ જે ડબામાં બેઠા હોય તેમાં હીંદીથી બેસાય નહિ. એકજ ટ્રામની ગાડી માં જો હીંદી મુસાફરી કરે તો ગોરા બાજી કાઇ જાય. હીંદીથી કેટલેક ઠેકાણે જમીન નો ટુકડો પણ નહીં રાખી શકાય તેજ જોરીમાં તેનાથી રહી નહિ શકાય, હોટેલો માં તો તેનાથી મોહું પણ કેમ દેખાડાય ? અને કોઇ દયાળુ હોટેલવાળો ચાકરોપાકરો અજાણ્યા મુલકમાં આવી ચઢેલો હીંદી જુએ અને તેને કોટડી આપે તો તેની સાથે શરત કરે કે બીજાઓને કોઇ ન જુએ તેમ તેણે પોતાનું ખાવાનું ખાઇ લેવું. કોલોનીના લોકોની વર્તણુંક તે હીંદુના પહેલા કાયદા બનાવનાર મનુનો ખ્યાલ આપે છે. બીજા વર્ણનો કોઇપણ હીંદુ બ્રાહ્મણ અથવા તો ક્ષત્રીની સાથે રહી ન શકતો. આજ પણ હીંદુસ્તાનના કેટલાક ભાગમાં જો શુદ્રનો પડછાયો પડે તો બ્રાહ્મણ અથવા ક્ષત્રી પોતાનો ખોરાક ફેંકી દેશે મનુના પુસ્તકમાંથી કેમ જાણે કોલો નીના લોકો આ બધું શીખ્યા હોયની ?

તુર્કીના સુલતાનની તળે ઘણી જાતના લોકો વસે છે સુલતાનના દુશ્મનો પણ કબુલ કરે છે કે તેની મુસલમાન રૈયત બહુ સરસ વરતણુંકવાળી છે પણ આજનો સુધારો મીતાહાર, પ્રમાણીકપણું વગેરે ગુણોનો હિસાબ કરતો નથી. જેમકે ટ્રાન્સ વાલના કાયદા પ્રમાણે જ્યુ, ગ્રીક, ખાલ્ટાના લોકો વિગેરે ટ્રાન્સવાલમાં છુટથી રહી શકે ત્યારે તુરકોની નીતિવાન મુસલમાન રૈયત ને ફીટકારી કાઢવામાં આવે છે.

એક બાદશાહની રૈયતોની વચ્ચે જુદી જુદી વરતણુંક ચાલે છે એ કેવું કલંક ગણાય ? ટ્રાંસવાલ કોલોનીએ હીંદીઓ ઉપર જુલમ શરૂ કર્યો તે બાબત વડી સરકાર હાથ ઝાલીને બેઠી રહી. વડી સર કારે એ તકરારની અંદર જે જે જવાબો આપેલા છે તે જવાબ હીંદુસ્તાનની પ્રજા ઝટ ભુલી જાય તેમ નથી. જેઓ હીંદુ સ્તાનને સારૂં સ્વરાજ્ય માગે છે તેઓને હાથ જબરી દલીલ આવી પડી છે આજ હીંદુસ્તાન કોલોની ના અપમાનની સામે કાંઇ કરી શકતું નથી. હીંદુસ્તાનને વડી સરકારનો બચાવ મળતો નથી. પણ જો હીંદુસ્તાનને કોલોનીના જેવું સ્વરાજ્ય હોય તો હીંદુસ્તાન કોલોનીઓને બે બોલ કહી શકે છે અને પોતાનો હાથ બતાવી શકે છે. આવી જાતના વિચારો કાઢવા હીંદીઓ ભવિષ્યમાં કરે તો કાંઇ નાલાયકી ગણવાનું નથી.

ચોડા દિવસ પહેલાંજ વાનકુંવરથી ખબર આવ્યા કે ત્યાંના સત્તાવાળાઓએ હીંદીઓને કાઢી મુકવાનો કાયદો કરેલો છે. તેઓએ જ્યારે તે મુલક ઉઘાડવાની નાપાડી ત્યારે તેઓને કેદમાં પુર્યા. ત્યાંથી તારો છુટયા કે ત્યાંનો કાયદો જાપાન અને ચીન ના રૈયતને તોલાગુ પડી શકે એમ નથી. હીંદી રૈયત તાજુબી પામી પુછે છે કે શું જાપાન અને ચીનની રૈયતને લાગુ ન પડે ત્યારે હીંદી બ્રિટીશ રૈયતને લાગુ પડે ? બીજા માણસો પણ એજ સવાલ પુછી રહ્યા છે. ત્યાં ગએલા ઘણા હીંદીએ બ્રિટીશ લશ્કરની અંદર સીપાઇગીરી કરી છે; અને તેઓની તરફ જે ગેરવરતણુંક ચાલી છે તેથી ઘણા ગોરાઓને પણ ત્રાસ છુટયો છે. હું આ લખું છું તેવામાંજ ખબર આવે છે કે વર્ણી વાનકુવરના રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ હીંદીની સામે થવાને સારૂ એક બીજી કાયદાની મારી શોધી કાઢી છે. ટાઇમ્સનો ખબરપત્રી વાનકુવરથી લખે છે કે મોન્ટગલ સ્ટીમરમાં આવેલ હીંદીઓને કેનેડામાં ઉતરવાની મનાઇ થઇ છે. ૭૮ હીંદી કલકતેથી હોંગકોંગ આવ્યા. ત્યાંથી પહેલી સ્ટીમરમાં માર્ગ ન મળવા થી બીજી સ્ટીમર આવતાં સુધી હોંગકોંગમાં તેઓને એક મહિનો રહેવું પડયું હતું. કેનેડાનો કાયદો એવો છે કે જે પરદેશી આવે તેણે પોતાના મુલકમાંથી પરબારૂં આવવું જોઇએ. ૧૦૫ હીંદી કલકતેથી પરબારા આવ્યા છે ત્યારે કેનેડાના સત્તા વાળા તેઓની પાસેથી સાબીતી માગે છે કે જે ટીકીટ ઉપર તેઓ આવ્યા છે તે ટીકીટ તેઓએ પોતેજ ખરીદી હતી ? આવો પુરાવો કોણ આપી શકે ? આ હીંદી ઓની તપાસ ચાલતી હતી ત્યારે હું હાજર હતો. કેટલાકની છાતી ઉપર સુદાન અને બીજા લડાઇમાં મળેલા ચાંદ હતા. તે ચાંદ ને રમકડું ગણીને કેસંબીઆની પારલા મેંટના એક મેંબરે હસી કાઢયા. વાનકુ વરમાં એક બનણાતો હીંદી અમલદાર છે તે કહે છે કે આ માણસોને જો પાછા કાઢવામાં આવે તો હીંદી લશ્કરમાં નાકમેદી ફેલાશે. અને તેઓ વખતે જંડ પણ કરે, કેમકે હીંદીઓને બહુ ગુસ્સો ચઢયોછે. એ તો હું પોતે જોઇ શકું છું કે તેઓને પાછા કાઢી મુકવામાં આવે તેમાં તેઓનું નખોદ વળી જાય. તેઓ કહે છે કે " અમે બાદશાહની રૈયત છીએ. આ બાદશાહનું રાજ્ય છે. આ મુલકમાંથી અમને કેમ હાંકી શકાય ? આથી વધારે દુઃખદ અને શરમ ભરેલી કલ્પના આ સુધારાને વિષે જોવા

માં આવી નથી. જે રાજ્યમાં બધી રૈયતને અદલ ઇનસાફ આપવાનો ફાંકો બતાવવામાં આવે છે તેજ રાજ્યના એક ભાગમાંથી બીજા ભાગમાં તેની રૈયત જઈ શકતીનથી. આરૈયતનીવરતણૂંકસામે કાંઈ કહેવા જેવું નથી. તેઓ બહાદુર સિપાઇ છે. સીપાઇપણાના પુરાવા તેઓની પાસે છે. પણ તેઓની ચામડી લહુ વર્ણી છે તેથી તેઓને આવી હલકા ભોગવવા પડે છે. આવા કારણથી હીંદુસ્તાનની અંદર તીખી લાગણી પેદા થાય એ દેખીતી વાત છે. હીંદુસ્તાનના લોકોની તરફ અંગ્રેજ ની એવડી ફરજ છે. કેમકે હીંદુસ્થાનના લોક પુરાના અને સુધરેલા છે અને હીંદી પ્રજાને અંગ્રેજે બસુસ વચનો આપ્યાં છે. જે છુટ કોલોનીના લોકોને હીંદુસ્તાનમાં મળી શકે છે તે છુટ હીંદુસ્તાનના લોકને કોલોનીમાં ન મળી શકે એ તો વડી સરકારની નબળાઇની નીશાની છે. જ્યાંસુધી અંગ્રેજી રાજ્યની સરખામણી બીજા રાજ્ય ની સાથે ન થાય એવું બને ત્યાંલગી તો ઠીકજ છે પણ જ્યારે બીજા રાજ્યો પોતા ની રૈયતનો બચાવ પુરો કરી શકશે, અને અંગ્રેજી રાજ્યો તેવું નથી કરી શકતું એમ જોવામાં આવશે ત્યારે વડી સરકારને બહુ વિચારમાં પડવું પડશે.

પુર્વ આફ્રિકામાં હિંદીની સ્થિતી

જોકે દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોની અને પુર્વ આફ્રિકાના બ્રિટીશ પ્રદેશો વચ્ચે સરખામણી થઇ શકતી નથી તો પણ પુર્વ આફ્રિકામાં ગોરી અને કાળી ચામડીનો તફાવત કાયમ થયેલ જોવામાં આવે છે. નૈરોબીના ગોરા અવાજ કરી રહ્યા છે કે તે ભાગમાં હીંદીને પગ પેસારો ન હોવો જોઇએ. આ બાબત વિચાર કરતાં વાંચક રાખવા જેવું છે કે શ્રી. ચરચીલ બોલી ગયા કે તે ભાગ નો વેપાર હીંદી પ્રજાએજ શરૂ કરેલો. અને તે ભાગમાં બ્રિટીશ રાજ્ય સત્તાનો આધાર હીંદી સિપાઇના બળ ઉપર છે. પુર્વ આફ્રિકામાં અરબ અને હીંદી સેંકડો વરસોથી વસતા આવ્યા છે. એમ કહેવાય છે કે તે ભાગમાં લગભગ ૩૦,૦૦૦ એશિયાટીક છે. તેઓ વેપારી છે, કારીગર છે, ઝમલદાર છે, મજુર છે. ગોરા વસ નારાના લાભને સારૂ આ બધાને હાંકી મુકવા જોઇએ એવી સુચના થઇ છે. આ પણ સુધારાને નામે. આવી સુચના કરવાનું કારણ એ બતાવવામાં આવે છે કે ગોરા વસનારા તે એશિયાટીકની બરોબરી કરી શકતા નથી. એશિયાટીકની ઠર હસરતા, એશિયાટીકનો મીતાહાર, હાર પીવાની ટેવથી તેનું છેટા રહેવું, એ બધું તેને ગોરાની ઉપર લાભ આપે છે. વળી સીદીઓની સાથે કામકાજ લેવામાં ગોરા ની જેમ હીંદી મગરૂર અને ધાતકી નથી. આ બધા કોઇ જંગલી પ્રજામાં સહગુણી માણસો મહાશે તેઓને વધાવી લેવામાં આવશે પણ આવા સદ્‌ગુણો એજ જે ગોરાઓ તે મુલક બચાવી લેવા માગે છે તેઓને મન ખોબો રૂપ મણાય છે.

[અધુરું.]

ચરચા પત્ર.

વરમાપત્રોઓને જવાબ.

મી. ધરમાધસ કાસમ—તમે લખ્યો છો તે લખાણનું છાપવાથી કાંઇ લાભ નથી.

મી. ભાણાભાઇ—તમે લખ્યો છો તે લખાણની મતલબ તમારા અગત્યના કાગળોમાં આવી ગઇ છે.

પરચુરણ ચરચા

પ્રીટોરીઆથી મી. ઇસા આદમ લખે છે કે ઇન્ડિઅન ઓપિનીઅનમાં દુકાન બંધ કરવા વિષે જે કાયદો ટ્રાંસવાલ સરકારે બહાર પાડેલો છે તે બાંધી વાકેફ થયો છું તેમાં બુધને દિવસે એક વાગેથી દુકાન બંધ કરવાનો કાયદો છે તે વિષે હું જણાવવા રજા લઉં છું કે જોહાન્સબરગની હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી તથા પ્રીટોરીઆની અંજુમને ઇસ્લામ જનેમળી તજવિજ પુરવક અરજ કરી જુમાનો દિવસ અહીંની સરકાર પાસે મારફતે ઇનસાફ અપાવવા ઉમેદ છે કે સરકાર તે કબુલ રાખશે.

મોસોબર્ગ મી. નાના લખે છે કે હું એ. એમ. મુસેખાન મીયાંની કુંપનીનો મેનેજર છું. મારી પાસે આજ નવ મજુર રજા લેવાને નથી. અને તે હકીકત મેં અત્રેના જીલ્લાદાર પોલીસ તથા કોક ટર વગેરેને જાહેર કરેલ છતાં મને કોઇ પકડતું નથી. જ્યારે હું લાયસેન્સ લેવા ગયો ત્યારે મારો અંગુઠો માગ્યો હતો જે આપવા મેં ના પાડી હતી. તે ઉપરથી અમને તા. ૨૨-૬-૦૮ના રોજ સમન મળેલ. તે જોઇ અમે બહુ ખુશી થયા હતા. પણ આ સમન પાછળથી તા. ૨૩ ના રોજ સરકારે પોલીસ મોકલી પાછો ખેંચી લીધો છે. આ સરકારની નબળાઇ બતાવે છે.

કવી-સ્ટાઉનથી મી. ગોવિંદજી નીજા લાઇ લખે છે કે તા. ૨૬ ઓગસ્ટના ઇ. ઓ. માં પાછ નંબરના પાને ક્વીન્સ્ટાઉન ના ઉધરાણા બાબત જે હકીકત છપાઇ છે તે વિષે લખવાનું કે અત્રેના ઇડિઅનોએ ટ્રાંસવાલની લડત બાબત ઉઘરાણું કરી પોંડ ૬-૧૪-૦. મી. મહમદ ધરમશી મુલ્લાંને ટ્રાંસ્વાલ મોકલવા આવેલ એ વાત જુદી અને જોડી કાઢેલી છે. બરાબર કે અત્રેના રહીશ ઇડિઅનોએ ઉઘરાણું કરી મી. મુલ્લાને પૈસા આપેલાજ નથી. કહીની એસોસીએશનનો ટરેઝરર હું છું. તે મંડળના પૈસાનો હીસાબ મારી પાસે રહે છે. આ પૈસા મંડળ માગે કે તરતજ આપવાને હું તયાર છું. મી. મુલ્લાં તો સેક્રેટરી છે. તેમને આ હીસાબ બાબત કાંઇ લાગતું નથી. બીજું મી. કાસમ ધરમાધસ નામનો આદમી કોણ છે તે અત્રે કોઇની જાણમાં નથી.

એક 'લેડીસ્મીથવાસી' લખે છે કે બરોડ ગામમાં અંજુમન ખોલવાના હેતુ થી ડીસેમ્બર ૧૯૦૭માં ટ્રાંસવાલથી બરોડ ના માણસો ઉઘરાણું કરવા આવ્યા હતા. ટ્રાંસવાલમાં બ્રિટીશ રાજ્ય બરાબ હતી. લેડીસ્મીથમાંથી પણ આસરે પા ૧૨૫મા હતા. આ વાતને ૧૦ મહીના થઇ ગયા છતાં અંજુમન ખોલી નથી તે પૈસા કયાં છે ને શું કામમાં વાપર્યા છે તેનો ખુલાસો કોણ સત્તાવાર આપશે ?

હૈદ્રાબાદમાં કોપ વિષે 'લીડર'નો બળવર પત્રી જણાવે છે કે ધાર્યા કરતાં પુર બહોળા વિસ્તારમાં હતું. અને મરણની સંખ્યા ઘણી વધારે હતી. મરણની સંખ્યા ૧૦૬૦ ઉપર પહોંચી છે. તેમાં મોટે ભાગે ઔરતો અને છોકરાં છે. મુદડાંઓમાંથી દુરગંધ છુટવાથી કામમાં ઘણી અડચણ નડે છે. બાળા પરગણાં તદન ઉજડ થઇ ગયાં છે. સઘળાં મકાનો વાડો અને પુલો તેમજ ખેતરોમાં ઉભેલો પાક તદન તબાહ થયા છે. લાખો માણસોને રહેવા ને માટે મુંપડા ઉભા કરવામાં આવે છે. કુલ નુકસાન એક કરોડ ત્રીસ લાખ પોંડ હોવામાં આવેલું છે.

જાપાનમાં નીશાળીઆઓ માટે નિયમ

પરદેશીઓ સાથે નીશાળીઆઓએ કેવી રીતે વરતવું તે વિષે નીચેના નીયમો છાપી જાપાનની નીશાળોમાં છુટથી વેચવામાં આવેલ છે. આ નીયમો અંગ્રેજી છાપાઓમાં છપાયા છે. આ નીયમ જાપાન તેમજ બીજી દરેક પ્રજાના વીદ્યાર્થીઓને એક સરખા લાગુ પડી શકે છે. અમે તેનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ.

રસ્તે જતા પરદેશીને કદી બોલાવવા નહિ.

કોઇ પરદેશી જ્યારે કાંઇ ખબર માટે તો તેને સભ્યતાથી જવાબ આપવો. જો તેને સમજાવી ન શકાય તો તે વાતની પોલીસને ખબર કરવી.

વિના કારણ કાંઇપણ બેટ કોઇ પરદેશી પાસેથી લેવો નહિ. અને કોઇપણ વસ્તુ માટે વાજબી કિંમત ઉપરાંત જરા પણ વધુ દર તેની પાસેથી માગવો નહિ.

જ્યારે કોઇ પરદેશી કોઇ દુકાનમાં ખરીદી કરતો હોય તો તે દુકાનની આસ પાસ બેળા થઇ જવું નહિ; કેમકે તેમ કરવાથી તેને ગભરાટ છુટે છે. આવી વરતણુંક બતાવવાથી આપણી પ્રજાની હલકાઇ ગણાય છે.

મનુષ્ય માત્ર એક બીજાના ભાઇ બેન છે એટલે કોઇ પરદેશીથી કોઇપણ રીતે બીવાનું કારણ નથી. તેઓને આપણી સરખા મનુષ્ય. અને તેમની સાથેની લેવડ દેવડ પ્રમાણીકપણે રાખવી. તેમનાથી ડરી જઇને ખુશામત નહિ કરવી તેમ તેમના તરફ ઉદ્ધતાઇ પણ નહિ બતાવવી.

પરદેશીઓ સાથેનો સંબંધ દરવરસે વધતો જાય છે એટલે ઘણા જાપાનીઓ પરદેશીઓના નવા રીતરીવાજોથી મોહાઇ જઇ પોતાના બાપદાદાના અસલી સારા રીવાજો તજી દેવ એવો સંભવ છે. આ બાબતની સામે તમારે ચેતતા રહેવું.

પરદેશીઓને સલામ કરવા તમારે ટોપી ઉતારવી એ યોગ્ય છે. શરીરને વાળવાની જરૂર નથી.

પરદેશીઓને જુઓ ત્યારે તમારા શરીરના છિદ્રો જાણ બરાબર ઢાંકેલા છે કે નહિ તેની બરાબર તપાસ રાખજો

પુરવજોની ભક્તિ ઘણા માન પુરવક કરજો અને તમારા સંબંધીઓ તરફ પુરો સ્નેહ રાખજો, પરંતુ અમુક માણસ ખ્રીસ્તી છે તેટલા સારૂ તેના તરફ દુશ્મના નહિ રાખજો.

દુનિયામાં ફરતાં તમને ઘણી વખત માલુમ પડશે કે પરદેશી ભાષાનું જ્ઞાન બહુ ઉપયોગી છે.

પરદેશીઓને તમારો આત્મા-રૂહ કદી વેચતા નહિ, તેમ તેઓના ગુલામ થશો નહિ તેઓને ઘર કે જમીન વેચશો નહિ.

હરીફાઇમાં પરદેશીઓ તમારાથી ન ચડી જાય એ હમેશાં ખ્યાલમાં રાખજો. રાજ્યભક્તિ તથા સ્વદેશપ્રેમ કદી વીસરતા નહિ. આ બે વસ્તુને પ્રજાના અખંડ ખજાના ગણજો અને તેનો ભંગ થાય તેવું કાંઇ કાર્ય કદી કરતા નહિ.

ચાલુ વરતમાન

અગે સોમવારે સાંજે સ્વામી કૃષ્ણાનંદ ડીનીકસ આ પ્રેસની મુલાકાત લેવા પધાર્યા હતા. તે એક રાત રોકાઇ મંગળવારે સવારે પાછા ડરબન રવાના થયા હતા.

ડરબનમાં એક દુધવાળાને હલકુ દુધ વેંચવાનાવાંક માટે મ.જીસ્ટ્રેટની કોરટમાંગયા બુધવારે પાંચ પૌંડનો દંડ થયો હતો.

મી. મહમદ મલાહીમ અમોને ખબર આપે છે કે મી. જે. બી. મહેતા તથા મી. ઠાકરશી દામોદરે નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના ઉભરાણામાં તેમને બહુ સારી મદદ આપી છે. અને તે માટે તેઓ તેમનો કોંગરેસ તરફથી અહેશાન માને છે.

મેરીત્સબરગના વેપારી મી. ઇસ્માઇલ મુસાએ પોતાની દુકાન એક જગાએથી બીજી જગાએ ખસેડવાની અરજી કરેલી તે મુજબ દુકાન ખસેડવાની પરવાનગી આપવાની લાઇસેન્સીંગ અમલદારે ના પાડેલી હોવાથી અરજદારે અપીલ કરી હતી. આ અપીલ સયા મંગળવારે મી. રમાઇથે પાસે ચાલી હતી. લાઇસેન્સીંગ અમલદારે જણાવ્યું હતું કે અરજદાર જે મકાનમાં લાઇસેન્સ ફેરવવા માગે છે તે મકાનના મોરટગેજ વાંધો લીધો છે. મી. રમાઇથે અને પક્ષ સાંભળ્યા પછી મી. ઇસ્માઇલ મુસાને દુકાન ફેરવવાની રજા આપી હતી.

મારીત્સબરગની હીંદુ યંગમેન્સ એસો. સીએશનના સેક્રેટરી જણાવે છે કે આ એસોસીએશનનો ત્રીજા વરસનો વાર્ષીક મેળાવડો આવતી કાલે રવીવાર તા. ૧૧ના રોજ મારીત્સબરગમાં ઉજવવા ની ગોઠવણ થઇ છે. આ વખતે સભા નું મકાન શણગારવામાં આવશે. સભા નો વાર્ષીક રીપોર્ટ બનાવી તયાર કરવા માં આવ્યો છે જે રવીવારની મીટીંગમાં વાંચવામાં આવશે મેળાવડા બાદ મીજ માનો માટે નાસ્તા વીગેરેની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે. આ મેળાવડામાં બધા હીંદુ ભાઇઓને આવવાની વીનંતી કરવામાં આવે છે.

કુગરસડોર્પના ગોરાઓ એશીઆટીકો સામે હરિફાઇમાં કતેહમંદ ઉતરવાને એક મંડળ બાંધ્યું છે. આ મંડળનું નામ 'કુગરસ ડોરપના ગોરાઓનું મંડળ' રાખેલું છે. તેઓ એશીઆટીકો સાથે દરેક જાતનો વ્યવહાર બંધ કરવાની મહેનત કરી રહ્યા છે.

કેપટાઉનમાં હુસેન નામના એક હીંદી ને ખાકદી હાલત માટે શનીવાર તા. ૨૬ સપ્ટેંબરના રોજ પકડવામાં આવેલ. તેને જેલમાં લઇ ગયા પછી કેદખાનાની ઇસ્પીતાલમાં રાખેલ હતો. ત્યાં ગયા ગુરૂવાર તા. ૧ ના રોજ મરણ પામેલ છે. આ કેસમાં એક ૧૪ અને બીજા ૧૫ વરસના છોકરાને ખુનના આરોપથી પકડવામાં આવેલા છે.

ઇ. ઓ. ના જુના અંક

ચાલુ વરસમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચાલતી રાજદ્વારીક લડતને લીધે ઇંડિઅન ઓપિનિઅનના પાછળના અંકો ઘણાને ઉપયોગી થશે એમ ધારી ખાસ ઘટાડેલે ભાવે વેચવાના છે. પોતાના હીંદમાંના મીત્રો ને ભેટ આપવા માટે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે આની સરસ તકનો લાભ ફરી ફરી મળતો નથી.

અંક નંબર ૨, ૩, ૧૩, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૨૮, ૩૧ અને ૩૪ સિવાયના બાકી ના બધા અંકો દર ૧ પેની લેખે પોંડો વખત સુધીજ વેચવાના છે.

પોસ્ટેજ ૧ પેની જુદુ પડશે.

કિંમત સાથે પોસ્ટેજ અમારી ઉપર મોકલી જે ઘણીને હીંદુસ્તાન મોકલવાના હશે તેને નામ મળવાથી અહીંથી પરભારા અમે મોકલી દેશું.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ડીનીકસ, નાત

એસકોરટમાં હેરાનગતી

'નાતાલ વીટનેસ'નો ખબરપત્રી એસ કોરટથી જણાવે છે કે ગત્રેના ૭ હીંદીઓએ પોતાનાં નામ વોટરના લીસ્ટમાં દાખલ કરાવવાને માજીસ્ટ્રેટને અરજી કરી. આ અરજી કરનારામાંથી એક જણની અરજી કબુલ રાખી તેનું નામ વોટરના લીસ્ટમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. બાકીના પાંચ અરજદારોએ માજીસ્ટ્રેટના ઠરાવની સામે સુપરીમ કોરટમાં અરજી નોંધાવેલી હતી. આ અપીલનું પરીણામ એ આવ્યું કે સુપરીમ કોરટે આ કેસો બીજા પુરાવા અને જુબાની લઇ ફરી તપાસવાને માજીસ્ટ્રેટને ફરી પાછા મોકલ્યા છે. અને અપીલનું ખરચ બોરડને આપવાનું ઠરાવ્યું છે. ત્યારપછી આ વાત પડતી મુકી છે. વીટનેસનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે સુપરીમ કોરટે આ ઠરાવ આપવામાં ભુલ કરી છે.

કેટલાક હીંદી વેપારીઓનાં લાયસેન્સ નવાં કરી આપવાની ના પાડવાથી નાતાલ ના પાંચ હીંદી વેપારીઓએ લાયસેન્સીંગ અમલદારના ચુકાદા સામે બોરડને અપીલ કરેલી. આ અપીલો ઘણી લાંબી ચાલી હતી. આ અપીલોમાંથી બે જણની અપીલ કબુલ રાખવામાં આવી હતી અને બીજા ત્રણ જણની અપીલો કાઢી નાખવામાં આવી છે. આ ત્રણ વેપારીઓને પોતાનો ચાલતો વેપાર અમુક મુદતમાં સંકેલી દેવાનો વખત આપ્યો છે.

કોલસા ની ખાણોના ગીરમીટીઆ હીંદી

લેડીસ્મીથ આગળની કોલસાની ખાણો માં કામ કરતા ગીરમીટીઆ હીંદીને અપાતા ખોરાકમાં ઘણા હલકા ચાવલ અપાય છે તે બાબત તા. ૨૬ સપ્ટેંબરના અંકમાં જે ચરચાપત્ર છપેલું હતું અને પ્રોટેક્ટરને બતાવ્યું લખ્યું હતું તેના જવાબ માં પ્રોટેક્ટર તરફથી અમને નીચે મુજબ કાગળ મળ્યો છે:

તમારા તા. ૨૬ સપ્ટેંબરના કાગળના જવાબમાં લખવાનું જે તા. ૨૪ના રોજ આરે ઇસ્ટાંડસલાસટની કોલસાની ખાણમાં જવાનું થયું હતું. ત્યાં ખોરાકના ચાવલ બાબત મેં જાતે પુરી તપાસ કરી હતી. અને નમુનો મોકલવામાં આવ્યો હતો તે અને તેઓને જે ખોરાક મળ્યો હતો તે બન્ને સરખાવી જોયા હતા. આ બને માટે હીંદીઓએ સંતોષ બતાવ્યો હતો.

યુરોપમાં લડાઇનું વાદળું

[તાર સમાચાર]

બલગેરીઆની કેબીનેટે ઓરીએંટલ રેલવે કંપટરન રૂમેલીઆમાંથી પસાર થવા સામે વાંધો લીધો છે. રૂશીઆએ આ વિષે બરલીન કનવેનશનમાં સહી કરનાર ની સલાહ લેવાનું જણાવેલું. બલગેરીઆ એ આ વાત માન્ય રાખી નહીં. બલગે રીઆનો પ્રીન્સ ફરડીનાંડ સોફીઆ જઇ પહોંચ્યો ત્યાં લોકોએ તેને વધાવી લીધો, અને નેશનલ કાઉન્સીલની મીટીંગ કરી બલગેરીઆ સ્વતંત્ર જાહેર કરવાનું ઠરાવ્યું. તે મુજબ ગયા સોમવારે બલગેરીઆ સ્વતંત્ર જાહેર થએલ છે. આ ઢંઢેરાથી બલગેરીઆના લોકોએ મોટી ખુશાલી જાહેર કરી છે. તુરકસ્તાન તેની સામે લડાઇ જાહેર કરશે એમ ધારી એક લાખ માણસનું લશ્કર બલગેરીઆ અને તુરક સ્તાનની હદ ઉપર તયાર રાખેલ છે. આ સિવાયનું રીઝરવ લશ્કર પણ તયાર થઇ રહ્યું છે. અને આર્ડીઆનોપલ ઉપર હલ્લો લઇ જવાના હુકમની રાહ જુએ છે.

બાલકન કમીટીનો એક સેક્રેટરી જે હમણાંજ લંડન ગએલ છે તે જાહેર કરે છે કે 'યંગ ટરક'નો લડાઇ જાહેર કરવા નો ઇરાદો નથી. તેને પોતાના ઘરમાં હજુ ઘણું કરવાનું છે. રૂશીઆએ તુરકસ્તાન ને ન્યાય આપવાની માગણી કરી છે તથા બલગેરીઆનો ઢંઢેરો ગેર કાયદેસર ગણેલ છે. તુરકસ્તાનની પ્રધાન મંડળી 'સબ્લા ઇમ પોરટે' એ બાલકન પરગણામાં શાંતિ રાખવાને જાહેર નામા કાઢયા છે. કોન્સ્ટાં ટીનોપલમાં હજારો માણસોએ ભેગા થઇ ખુશાલી બતાવી છે. અને અંગ્રેજની દીલ સોજીને માટે થઇનગાહ એડવર્ડને ઉપકાર ના તાર મોકલ્યા છે. રૂશીઆએ બર્લીન નું તહનામું ફરી સુધારવાને સેંટપીટરસ બરગ યુરોપના રાજ્યોની કોંગ્રેસ બોલાવ વાની માગણી કરી છે. અંગ્રેજે આ માગણી સામે વાંધો લીધો છે અને જણા વ્યું છે કે આ કોનફરન્સથી બરલીનના તહનામાનો વિરોધ જંગ થશે અને બીજાં રાજ્યો બદલો મેળવવાને નામે તુરકસ્તાન ને લુંટી ખાશે. ઓસ્ટ્રીઆ, ફ્રાન્સ તથા જરમની પણ કોન્સ્ટરન્સની વિરૂદ્ધ છે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ માંજ પ્રસ્તાની		૨૩ ૬	થી	૨૪ ૦
બીજડીના	,,	૨૯ ૬	,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.		૨૨ ૬	,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧ ૬	,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
ઇંડાના	,,	૨૪ ૦	,,	૨૫ ૦
કેપી તુવેર દાળ		૨૩ ૦	,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી		૨૩ ૬	,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪ ૦	,,	૨૪ ૬
મગની	,,	૨૬ ૦	,,	૨૬ ૬
અડદની	,,	૨૬ ૦	,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨ ૦	,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૬ ૦	,,	૨૭ ૬
વટાણા	,,	૧૭ ૬	,,	૧૮ ૬
ગોળ	,,	૧૧ ૦	,,	૧૧ ૬
બીનીસ		૧૬ ૦	,,	૧૭ ૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન		૩ ૩	,,	૩ ૬
બોરડીનું	,,	૨ ૬	,,	૨ ૮
ઘીનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૬
નાળીએરનું	,,	૩ ૬	,,	૩ ૮
આંબા સફેદ નાતાલની		૧૫ ૬	,,	૧૭ ૭
પીળા	,,	૧૪ ૬	,,	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦ ૬	,,	૧૧ ૬
આટો		૧૧ ૩	,,	૧૧ ૬
બદામી સોપારી ૧ રતલ		ના		,,
મરચાં		૦ ૪	,,	૦ ૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના		૭ ૧૫	,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮ ૧૦	,,	૮
પારારીન બોરોઢ્રેક્ષ				
,, વાઇટ રોસ		૮ ૨	,,	૮ ૫
,, ,, આલન		૧૧ ૬	,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦ ૦	,,	૧૧ ૦
કલી		૬ ૬	,,	૧૦ ૦
કાયમંડ સોપ		૧૩ ૦	,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્ક કેમલ		૧૬ ૦	,,	૧૬ ૬
સાબુ સનલાઇટ		૪૨ ૬	,,	૪૫ ૦
નેપ્થર ટી		૧ ૮	,,	૧ ૯
મારીશ લાલન		૨ ૧૨	,,	૩ ૦
સોપારી સેવરબની		૦ ૧૬	,,	૧ ૦
નીલા પોઉડરબીજરેહ		૧૭ ૦	,,	૧૭ ૬
દુધ નેસલનું		૨૦ ૩	,,	૨૧ ૬
નીમ્બ (લીવરપુલ)				
બસ્તા બોકની		૪ ૩	,,	૪ ૬

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જાહેર ખબર. "Bee" મારકો વાળો માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 368

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
168 MARKET STREET
P.O. BOX 19

ફક્ત થોડાજ વખત માટે.

જેણે લાંબા નાણાં રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

વધુ પડતી મેલું કહાડવા માટેજ ફેરફારો છે.

સ્પીનીંગ; વીવીંગ અને મીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગોઠવણ.

ધી સાઉથ આફ્રીકન કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

અધિકૃત કું. £૩૦૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મોટું બાંધકામ થઇ ચુકયું છે, મશીનરી આવવા બાકી છે. શેરો નંગ ૩૦૦૦ દરેક £. ૧૦૦નો ભરવામાં આવ્યો છે. તેનાં નાણાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે ભરવાં. £. ૧૫ અરજી સાથે, £. ૧૫ એલોટમેન્ટ સાથે અને બાકીના ફીફ્ટીઝ કાયરેકટરો ઠરાવે ત્યારે આપવા પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

માણેકલાલ અંબાશંકરની કું.—સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરર્સ એન્ડ એજન્ટસ—ભારૂચ.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ પી. ફેનસી
હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિઅન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાની મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ધી ચોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફુ-સરસ આવલ-ચોખું ગંધીઆણું-જરૂર મંગાવો. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
P.O. Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

Tel. Add.: POHOOMULL P.O. Box 111

POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Mahsoor Silk Lace Algiers, etc. Established 1891. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJAGNAR."
Head Office: Vadoo Cohara, India

Ebrahim Norodien
IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (EZ):
Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 28 Frere St., Woodstock

એન. મહમદ કું.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ હીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખોઃ— એબ્રહામ ઇબ્રા નં. ૨૮ કેઈઝરલી રોડ, કરબન.

ઈ. ઈ. ઉસ્માણ
૨૨ મી ઓટ, મલાય લોકેશન.
ટેલિફોન ૪૪૮૮ ઓફિસ-સ્ટાનલે

ઇન્ડિઅન તથા ઈજીપ્શીઅન ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ, રીટેલમાં આવશ્યકી મળશે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	£.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.		૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.		૦-૨-૦
ધ ઓપ્ત કાયરી ૧૯૦૮		૦-૦-૬
મારો જેલનો અનુભવ.		૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર		૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.		૦-૦૬
સત્યાગ્રહ (ઉર્દુ આવૃત્તિ)		૦-૦-૩
સંવેદિય		૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.		૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.		૦-૦-૬
રાજાયણ હાર, બાકસાટ		૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો		૦-૦-૩

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલેક્શનના સ્ટેમ્પ સ્વીકારવામાં આવે છે.

મફત! કસરી! મફત!!

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફોટોગ્રાફો માંથી શ. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૮ના સાલની ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે. આ બધા પુસ્તકો દરેક મહત્વનો વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફોનીક્સ, નાતાલ.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ગ્રાહક હોંશે કારીગરોથી કામ લઇ અમેજેટ માલને ઠેકરે મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર કીંમતી રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM GAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Building.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
61 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Cutlery, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Coolers, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

મેાપાસ મગનલાલ.
Mattress Maker, Wholesale Importer, Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows, &c.
3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હરી સેાની
દરેક રંગમના સેાના ચાંદીના ઝરસ દાગીના બનાવનાર.
સ્ટેંડ નં. ૨૪૪–૨૪૫ એક્સિચેંજ બજાર,
પ્રેસીડેન્સ: બુમ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and applied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
26 MARKET STREET,
Branch: 247 Market Street, Johannesburg

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
Branch: 31 Market Street, JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેસેના રસના ડીલ
આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ફેરફે નહિ.
પુરેપુરા–મહેનત અને ખુરેરીના બચશે.
બોક્સ ૧૬૦, વીરમગામ.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO,
VIRGINIA TOBACCO, SNUFF, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 364.
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બિર બા ઇનીઆ ટેબ્રુ બરેટે બનતી તમાકુ નીચેટે ઉતરતાએ બનાવે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઈ
સારી અને સસ્તી, ચેાખ્ખા ઘીની.
કે. જીવણ,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 22,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 84,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT."

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bloff and Von Brandis Streets, 3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

66 Market St. Keet's Building, KRUGERSDORP

ઉમદા સુટ બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order. Moderate Prices.

Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવનચરિત્ર વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. ઓમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ હેમચન્દ ખંધરમના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam

SILK MERCHANTS.

WHOLESALE & RETAIL.

107 West St., (Grey Street, Corner)

DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent,

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 68. Tel. 440.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

૧૦૨ ક્વીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 804

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

7 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97 Tel.-Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 5th edition and A1

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,

Corner Thames Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4870, Johannesburg.

Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

હડસના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ આદેના તારના સસ્તા દર.

હડસની કંપની દેશપરદેશ વેપારીને માટે હિંદુસ્થાન, આફ્રીકા, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી આપે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સેકડા ઉપર એક ટકાનું રીબેટ આપવામાં આવે છે.

હડસની કંપની તાર આપવા દુનિયાના કોઈપણ ઠેકાણાપર પૈસા ઉધારી આપે છે.

હડસની કંપની તાર મોકલવાને તથા લેનાર મહીનાના સરવાળા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પાસેથી પૈસા લેવામાં નથી આવતા. હડસની ખાસ રીત ચુકવે તે રીતે સપુરત છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી રીત મુજબ તારમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ સસ્તે દરે કામ થઈ શકાય છે.

બધી હદ રેલમા આવેલા તાર હડસની કંપની તેના અરધ કરી લેનાર બહારથી લઇ આવે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
હડસની ટેલીગ્રાફ કંપની,
ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, વીક્ટ્રીઆ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

હડસની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જ્યોર્જીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા હડસની ટેલીગ્રાફ,
પી ઓફીસ હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનેસબરગ.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Printer.

BELLAIR.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — AFRICA — INDIA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, October 17th, 1908. No. 42.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ ઘાંચા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકૂ મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સહુથી ઈજ્જત દાગે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડાઉર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બોરસેનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, છોકરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન કોલાર, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલર, ફેનની શાલ, રૂમાલ, ચદ્દરપટા, ગુલેબ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જાતી જાતી જાતનો ફેન્સી બાલ ચાકુઓ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો કાયમ રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ બીલકુલ દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પ્રોડયુસ તથા ફ્રૂટનું કમીશન વગે લોહાનેસબરગની બારોબાર વેચી આપવામાં આવે છે. પત્રકો તરતજ મુકાવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES—Beckett's Building, Market Square

Box 2568, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના ગ્રાહકોને રહેવા વગેરેની સગવડ માટે રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULEMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

આર આર. નાઈકુ

જનરલ ડીલર અને ઈમિગ્રન્ટ એજન્સીના ડાયરેક્ટ ઈન્સ્પેક્ટર. ફોરવર્ડીંગ અને કમીશન એજન્ટ.

૬૪ વોલમર રોડ.

સ્ટેટેડ: સોલર પીયર સ્ટોર. બોક્સ. ૩૫૩.

તાર: "Melon". પોર્ટ ઈલીઝાબેથ.

S. D. BOBERT,

General Importer, Wholesale and Retail Merchant

Cheapest House in the Market Square.

BRANCHES AT

LOCATION, POTCHEFSTROOM.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2347

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં,

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે,

Corner Park Road and Park Lane, Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhook, Dis. Rustenburg

☞ વહેલો તે પહેલો!

કાયમનાં ગ્રાહકો ચાલુ સાલમાં નાણીસર આવી પહોંચ્યા છે. હજુ કોઇ ના આવ્યા હોય તેમને યાદ

૧૪૭ કરીન સ્ટ્રીટ, એમ. એમ. દિવાન, પી. ઓ. બોક્સ ૫૬૩ ડરબન.

P.O. Box 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટે૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 67 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:— Address:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS

Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દરેક જાતની સ્વદેશી અમારા આઢતીઆના હિસાબે વેચવા લાયકની છે. જેથી ઉતારને બહુ ફીકરમંદ આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

ઘેર બેઠાં તાજું મુકરીઆદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "FORBANDAR."

ઇ. પી. બ્યાસ,
પ્રોવીઝીઆ અને જેહાન્સબર્ગના, પોતાનું
ઉમદા ઘી વેચવાનું છે.
23 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. F. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add 'BHABHA.' P.O. Box 88.

EDUCATION.

INDIAN Pupils coached standard V. upwards. Cape Matriculation and all exams. Terms:
F. WILSON.
GODFREYS BUILDING,
154 Umbilo Road, DURBAN.

ઉંચી વિદ્યાર્થીઓને પાંચમું અને ઉપરનાં ધોરણ માટે ખાસ શિક્ષણ કેપની મેટ્રીકયુ લેવાન વિગેરે પરિક્ષા માટે પણ ખાસ ઉસ્તાદ. શી માટે પુછો:
એફ. વીલ્સન, ગોડફ્રેઅ બીલ્ડીંગ્સ,
૧૫૪ અંબીલો રોડ, ડરબન.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN
RUST-ENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
} NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.
હાલી રેશમ અને ચીનાઇ તથા બનાવટી ચીજો.
માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કોલેટન હોટેલની સામે.)
બોકસ ૫૩૨૦, જોહાન્સબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Snoek,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.

હાજી મોજ હુમદ ગુલ,
બનરસ મરચંટ.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાબી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમઝુંબો ૫૦૦૦ ટન

સોંપો મુંબઇ તા. ૪થી નવે બરે ઉપડી જશે

આ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં તકલીફ વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધા અરસ મુસાફરી ની દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ લઈ સુદતા હેલ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકની જણ માટે અતરે અપામાં નંખાવવું તેથી સઉ સાહેબોને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનથી સીધે કોલંબો કોક મદ્રાસ ઔર કલકત્તા નીચે મારફક જાતી હૈ.

અમફુલી ટન ૨૨૦૦ ૨૮ અક્ટોબર.

நெட்டால் டைரக்ட் லயன்.

"அம்பேழாட்டி" டன் 3,100 அக்டோபரில் 14ல

கொலம்பா மதிரஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

બી. ધનસાદમ ધનજાસ્તની કું.

કિંગસ કીંગ એન્ડ સન્સ. ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન. Telegraphic Address: Kathorian
King &Sons, P.O. Box 125.
West Street, Durban.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant. Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Selocgee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bass,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Cheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goss,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Loop St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
180 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.
A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pokoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10.
Cassim Suliman,
Box 27.
G. R. Moola,
Box 15.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Hooljee & Co,
Box 348.
Hormajee Ibolby,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 32.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Ramji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrandas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.G.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Merchant,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawan Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Moosajee Tinol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Durban

Ebrahim Abdul Tyab & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodien,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
178 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosenmal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
174 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
132 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Meghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Mian & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
E. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St. Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambarana Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Cassojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ERMELO

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Hafiejee,
Box 13.
Bataajee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding treet
P. P. Michael,
Fruiteror, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 116
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARRISMITH

(Zoutpansberg,)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Cassoodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.
V. Rangoon & Bro.,
Box 116,

INHAMBANE

Abba Sulimau,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Omar & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2032. Corner Alexandra St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3766
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6023
Gulab Prag,
Box 5890.
S. Hallo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Issack Kazee,
Stand 382, Bureau's Road,
P.O. Box 4270,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kassena & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Mangrai,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4100.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Canvas Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 27st Street
Box 3090. Vrededorp
Ratanji Roonath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter
23 & 25 Market Street
Sree Lutchmy,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
T. J. E. Tavarin,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031.
Dooshi Teli,
Box 2130.
Fakir Kalan,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5909.
Morar Bhikha,
Box 5090.
Pandoo Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5090.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vasmali Gokal,
Box 6031.

KIMBERLEY

Ameer Mahomed,
1 Broad Way
S. Appatharey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
V. Samy,
Fruit Merchant.
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 34.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 34.
Ismail Amod Kalla,
Box 11.
Kalan Lalee,
Box 361

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 63.
Kajee Bapoo,
Box 29.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Rijsdijk,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassibo Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandheria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bosert,
Market Square.
G. K. Desai,
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 5.1,
E. A. Vriawn,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rune od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh.
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. [redacted] Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Lace, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 178
અલીભાઈ અહમદભાઈ વલ્લી એન્ડ કું.
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ
અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

623

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 17TH, 1908 No. 42

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 503.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 17TH, 1908.

Closer Union.

AT a time when all South Africa is uniting to inaugurate the series of events that are expected to culminate in some form of closer union, blending the various States of South Africa into a great nation, it is extremely distasteful for us to sound a dissentient note. For British Indians, at least, of the subordinate peoples of South Africa, closer union is a consummation devoutly to be deplored, for, whereas they now have a number of comparatively weak forces arrayed against them, closer union will create a potent organisation whose whole energies will concentrate upon the Indian community. There is no disguising the fact that British Indians dread the coming of closer union, very much for the same reasons as the frogs of the fable had reason to prefer King Log to King Stork. It has become the practice, and the tendency continually forces itself upon public notice, to legislate, in South Africa, in regard to British Indians entirely regardless of their susceptibilities. Being, except at the Cape, disfranchised, it is deemed unnecessary to consult them in the framing of any legislation affecting them. The existing condition of affairs in the Transvaal demonstrates very forcibly the unwillingness of British Indians to continue to fulfil the role of whipping-boy or scapegoat. They are prepared to assume the responsibilities co-existent with the privileges that they claim. They make no demand that will conflict with the white man's assumption of superiority of political training and capacity. They are bound to admit, by all the canons of common-sense, that the white man must rule in South Africa for many a generation to come. But there can be no legislation in regard to British Indians without consultation. That is the lesson of the passive resistance struggle in the Transvaal, and it is because we fear that white South Africa has not learnt the lesson that we regard as a menace to the liberties of British Indian subjects of the Crown the accomplishment of closer union in the near future. Its fulfilment, on lines other than those we have indicated can never be successful or permanent. Its strength will be that of the idol of brass with the feet of clay.

Granted With Costs.

IT must have been a severe blow to the Natal Government when the Supreme Court granted Mr Romer Robinson's application, with costs, to personally communicate with the Indians who have returned from India en route to the Transvaal, and who are now detained on the bulk at Durban. The fact that the Natal Government allowed itself to be dictated to by the Transvaal Authorities is monstrous. It is amazing to find that the Principal Immigration Officer of this Colony is to be told by his superiors that he has to act as policeman at Durban for the Transvaal. We learn, to our intense astonishment, that Mr. Harry Smith has been called upon by the Colonial Secretary to refuse to issue visiting passes to Indians returning from India to the Transvaal, and who are possessed of documents entitling them to enter the Transvaal, because "these men have expressed their unwillingness to comply with the requirements of the neighbouring Colony to which they are destined." It must be very convenient for General Smuts to be able to pull the strings at Maritzburg, and the people of this Colony must, we feel, be delighted and flattered at the thought that their policy has to be dictated from a neighbouring Colony. We now know that although Indians may have committed absolutely no offence in regard to the laws of this Colony, because their views do not coincide with those of the Transvaal Government in regard to political matters, the Natal Government will actually intervene and prevent these people from landing and traversing the Colony in order to take upon themselves the responsibility of arguing the case in their own way with the Transvaal. It is an amazing revelation.

We trust that the Imperial Government will be glad to realise one of the first symptoms of the relations of the South African Colonists to British Indian subjects of the Crown under any scheme of Closer Union. This affectionate bond of union between the Transvaal and Natal must be a source of unending delight to Lord Crewe and the British people generally, but we very much doubt whether the European Colonists of these two territories have very much to congratulate themselves upon, in view especially of the Chief Justice's strictures on the inspired action of the Principal Immigration Restriction Officer.

Sir Henry Bale caustically remarked that Judges of the Supreme Court had nothing to do with political considerations, but existed for one purpose only—to administer the Law. One would have thought that such an elementary fact as this would not need to be driven home upon the imagination of Natal officials with a sledge-hammer, but apparently the official mind is incapable of grasping the fundamentals of modern democratic institutions that it is perhaps necessary for the Chief Justice to indicate in plain duty and common sense. We know that "it is an elementary principle of our law that a person shall have access to his legal advisor subject to proper regulations and precautions," and the Chief Justice not unnaturally expressed a surprise that "any difficulty whatever should have been put in the way of these persons conferring with Mr. Romer Robinson." We take it that probably the bulk of the white inhabitants of South Africa will be equally surprised at what has happened. We feel for Mr. Harry Smith in the invidious position in which he has been placed by the Transvaal Government, and Natal voters, we trust, will not fail to note that in future they must look to Pretoria and to Mr. Smuts for the administration of the Colony's highest interests and not to their elected representatives at Maritzburg. It is something of a revelation, we admit, but it is never too late to learn. In future Natal Ministers may place the following amongst their pocket memoranda:—"Even British Indians have the right as British subjects and as men, to they may be advised as to whether [illegible] exercising rights or not." Another reminder of the same will no doubt be found in addition to [illegible]

The Struggle

THE ASIATIC STRUGGLE IN THE Transvaal is growing apace. It is well for the Asiatics to appreciate the forces arrayed against them. They have to contend against deep-seated prejudice, against the confirmed combination between the Het Volk and the Progressive parties, a carefully engineered agreement among the South African Colonies, as evidenced by the inhuman attitude deliberately taken up by the Natal Government in obedience to the dictates of the Transvaal Government. Nor is this all. The Asiatics have to struggle against the Imperial Government; for it has agreed to the Immigrants' Restriction Act with a full knowledge of the interpretation put upon it, as to educated Asiatics, by General Smuts. The effort to be put forth by the Asiatics will have to be proportionate to the forces we have described above. Given an equivalent amount of suffering on the part of the Asiatics, the strongest forces are bound to break down before the force that Asiatics can bring to bear by their suffering. Signs are not wanting that they will rise to the occasion. Those brave men, Sorabji and Ajam, twice deported, have twice returned, this time undergoing imprisonment for six months with hard labour. Fifty-four out of fifty-eight Indians who were deported from Barberton have returned with their children. Thus, suffering for their principle has become a passion with Indians. Who can withstand such determination? We shall see.

Correspondence to "The Times"

[WE PUBLISH IN THIS ISSUE SEVERAL letters that appeared in the London *Times* during the last mail week. They show remarkably different points of view on the Transvaal question. Lord Ampthill returns to the attack on behalf of the Indian community, and again charges the Johannesburg correspondent of *The Times* with a misstatement of the position. Sir West Ridgeway has rejoined by what almost amounts to a personal attack upon the President of the South Africa British Indian Committee, and, in doing so, he most wilfully begs the issue by making it appear that the Transvaal Indian community is a lawless one, the falsity of which may be judged when we realise that, to-day, Indians in the Transvaal are kept on a prison diet suited to the needs of native criminals, because hitherto the number of lawless Indians in the Colony has been so small as not to warrant a special Indian diet. It would almost seem as if Sir West Ridgeway has other sources of inspiration than the springs of his own imagination. It is difficult indeed to discover how, from the Transvaal Agency Central in London, and the editors of papers in Pretoria. Then, again, there is the view expressed by another correspondent, who points out, what is an admitted fact, that the Boer population of the Transvaal is not inimical to the Indian trader. He is, in fact, in very many towns of the Transvaal, entirely dependent upon the Boer trade. We know cases where the wives of local members of the Legislative Assembly make a practice of dealing with the local Indian stores, and this kind of thing goes on all over the country. There may be a certain amount of colour-prejudice amongst this section of the community, but there is no anti-Indian feelings, and there is certainly no mandate given to General Smuts to persecute the Transvaal Indians in the manner that has become familiar to our readers through long usage. The Transvaal Indians have much to be thankful for to the *Times* in the publication of its varied correspondence on this subject, for it is possible for the British public to realise the true position in the Transvaal from the pen of such entirely disinterested men as Lord Ampthill and the correspondent to whom we have last referred, whilst the publication of letters similar to that of Sir West Ridgeway must come as a warning to the more serious sections of the reading public against accepting open-mouthed any statements in regard to Indians in the Transvaal that may emanate from such sources.]

Asiatic Traders at the Cape

WE HAVE CAREFULLY PERUSED THE minutes of evidence of the Select Committee on Asiatic grievances at the Cape, and a more hopeless, helpless publication has, we are sure, never before been issued by the Government Printers. The huge mass of contradictory statements, the second-hand evidence, the views of the "man in the street," the opinions and notions that pass for well-founded beliefs, all go to vitiate the Report deduced therefrom. It has been remarked that the very points that ought to have been brought out in the Committee's Report have been ignored, whilst some that have been made most prominent might well have been left undealt with. The one member of the Committee who seems to have known his business well, and how to weigh and analyse evidence, Advocate Alexander, was, unfortunately, absent from the Committee at several of its most important sittings. The result is that a great deal of wishy-washy nonsense was allowed to pass unchallenged by members, some of whom, as will be observed from the names of the signatories of the Minority Report, appear to have been appointed almost entirely to watch the interests of the small white storekeeper, and whose bias was manifest by the very nature of the questions put by them. A further weak point about the Select Committee's work, and one which cannot justly be attributed to the Committee itself, is the seeming apathy of the Indian community in leading evidence. It was unfortunate that, at the time of the sittings, some of those members of the community, who were best able to give valuable information to the Committee, especially on the working of the General Dealers' Licences Act, were absent from Capetown, and some of the other Indian witnesses apparently sought the opportunity to wash dirty linen in public, with a view to settling private disputes. It is an unpleasant outcome of what might have been a very valuable occasion, rightly regarded. In the end, as has been justly remarked, the Committee was called upon to deal, not with Asiatic, but with European, grievances. Here, for instance, are one or two of the latter. A Mr. G. S. Ferguson gives evidence to the effect that when a certain Indian competitor commenced operations on the other side of the road, he had three Indian assistants in the store. But this witness gives as one of the principal causes for his inability to compete with the Indian the fact that the latter keeps no assistant! Another witness states that a fertile source of successful competition on the part of the Indian trader is that of insanitation due to overcrowding. And yet, although he lives next door to a store where this takes place, he tells the Committee that he knows of it through the gossip of the neighbourhood. And this is the sort of pill that the Committee has swallowed open-mouthed! Men have come forward to allege shortweight, fraudulent insolvency, selling below wholesale cost, and half-a-dozen other more or less good and valid reasons why the European trader is being undersold and driven out of business. But scarcely anything that would pass in a Court of Law is adduced in evidence. In our opinion, the Report is not worth the printing. It teems with errors of omission and commission. It is utterly inconclusive, and we shall be astonished if every pretty bubble it contains cannot be easily pricked. We hope to return to this matter at a later date.

Estcourt Again.

THE ESTCOURT BOARD SEEM TO BE dissatisfied with the repeated snubs that they receive at the hands of the Supreme Court. Just recently, according to a report from the *Natal Witness*, which we reproduce in another column, the Local Board have had to pay the costs in an application from certain Indians to have their names placed upon the Voters' Roll of the township after refusal by the Board. The Supreme Court directed that the case should be referred back to the Magistrate for further evidence and decision thereon. It must be a costly as well as an unpleasant thing for the Local Board to have its attempts to disfranchise

qualified Indian voters countered by the Supreme Court of this Colony. The Board, too, seems to be making the periodical attack upon Indian licences, three out of five appeals having been dismissed, without redress. To our mind, there is only one alternative in this Colony to total extinction of the Indian trader by his European trade-competitor acting through the municipalities and local boards, and that is to follow the example of the Transvaal Indians, and trade without licences, no matter what the penalty may be, until such time as complete right of appeal to the Supreme Court of the Colony is granted.

An Analogy

THE FOLLOWING IS AN EXTRACT FROM an interesting volume recently published under the auspices of the Jewish Historical Society—"The History of the Jews in England"—by a prominent Anglo-Jewish gentleman, Mr. A. M. Hyamson:—

> "The Jews, of necessity, kept themselves distinct and apart from the general community. . . . On the whole, they lived an entirely different life. . . . Their appearance and gait at once marked the Jews out as aliens. Instead of mixing freely with the people, they kept together in Jewries, not by compulsion, but of their free choice. None of them engaged in occupations in which they might find Christian colleagues. They took no part in the defence of the country, or in the preservation of the peace. Their seclusion from the Guilds and the Frank-Pledge deprived them of the opportunities afforded by those institutions for social intercourse with their neighbours. They took no part in the local Government of the time through the Court Leet, the Court Baron, the Town Moot, or the Shire Moot. Not only did they not worship together with their neighbours, their day of worship was even different from that of the Christians, and when death had otherwise made all men equal, Jews were buried apart from Christians. Jews were not permitted by their laws to eat food similar to that of Christians, nor to partake of food prepared by non-Jews. . . . All these differences combined to render the Jews strange and therefore suspect in the popular eyes. The populace is always hostilely disposed to whatever it cannot understand."

If for "Jew" is substituted "British Indian," and the necessary alterations are made for change of time and place, the circumstances almost exactly indicate the position of British Indians to-day in South Africa. We have always felt that the position of British Indians in the sub-continent relatively to the remaining section of the community approximates closely to that of the Jews in Eastern Europe. In both places is there political and municipal disfranchisement, in both places is there intense racial prejudice, in both places is a tax put upon the self-respect and the material well-being of the victims, and in both places is it necessary to rise above the appalling circumstances that threaten to overwhelm them. We would wish that this aspect of the question were more generally recognised amongst a large section of the South African European population. It would help towards the solution of a problem which bristles with menaces against the liberty of every man, black, white, or brown, in South Africa.

The Komatiepoort Scandal

Mr. Chenney's Denial

Further Correspondence

The Official Version

An Enquiry Needed

Last week we were compelled to hold over Mr. Polak's letter to the *Star*, and we gave only a brief *résumé* of Mr. Chenney's denial to the charges brought by Messrs. Essop Mia and H. S. L. Polak in regard to the treatment of Indian passive resisters at Komatiepoort. We now give these together with correspondence and other matter relating to the incident.

Mr. Polak's Reply to the "Star"

The following is Mr. Polak's reply to the *Star's* leading article which we published last week:—

Sir,—After your recent methods of dealing with the Asiatic question, and your persistent misinterpretation of the facts and issue connected therewith, the tone of your comments upon my letter, in last night's issue of the *Star*, was not altogether unexpected by me and those on whose behalf I write. But if you will permit me to make so blunt a statement, your article is unworthy of a great newspaper, and of the great mass of the European community, whose views, I am sure, are in no way represented by you. By assuming the role of apologist for the Transvaal Government in its administration of the laws relating to Asiatics, you are assuming a heavy responsibility indeed, and I very much fear me you will have no easy task in acquitting yourself well.

You preface your remarks by attributing to me an allegation which I have not made. I did not say that the Portuguese Authorities sent the 80 Indian passengers from Lourenco Marques to Komatiepoort in a cattle-truck. My definite statement was that the Portuguese officials put these people into a cattle-truck on the wharf direct from the steamer, and that they were kept therein until the mail was due to depart, when they were transferred to the train.

It is a matter of regret that you "cannot believe that the Portuguese Authorities could have been so heartless as to deny these people facilities to obtain food for the railway journey." Nevertheless, I am assured that this is a fact. Their compatriots at Delagoa Bay were absolutely refused access to them. They were guarded in the cattle-truck, and the food was flung to them apparently in the belief that they were the normal occupants of such a place of detention—cattle. No Indian could have obtained access to them, whether an official of the British Indian Association or not. There is no such official stationed at Lourenco Marques, and the local Indians are mostly Portuguese subjects, having no claim upon the British Consul. No assistance may be expected by British Indians from the British Consul at Delagoa Bay. I know no instance where he has in the least degree concerned himself with the treatment of British Indian subjects of the Crown in the province of Mozambique. His attitude may be gathered from the fact that the British Consulate is the only public building in Delagoa Bay where Indians are obliged to enter by a back-door—even though they may be British subjects.

You assume, too, that the victims of this treatment should have been possessed of proper permits to enter the Transvaal. As shown in the subsequent Court proceedings at Barberton, every adult male, except two, was in lawful possession of a Peace Preservation Ordinance Permit, purporting to entitle him and his family to enter and reside in the Transvaal. So far from the Lourenco Marques representative of the Transvaal Immigration Officer warning the people "that it would be useless for them to proceed to the Transvaal until they had obtained the requisite permits," that Official, after examining all the permits referred to above, stamped them officially and endorsed them "to apply for registration within eight days." This endorsement could have had no other reference than to the old Asiatic Act, which admits the right of lawful holders of permits to enter the Colony on the strength thereof, and to apply for registration within eight days of entry. The new Act sets no statutory limit to the making of applications for registration under it. This interpretation is borne out by the principal witness for the Crown, at Barberton, Sergeant Mallett, who admitted having seen similar endorsements before the new Act came into force. The Indians entered the Colony on the strength of these permits thus endorsed by a Transvaal Official. In any case, had they been allowed to remain at Lourenco Marques, and been allowed to apply from that place for registration under the new Act, they would have been kept in quarantine—women, children, and all—in a foreign land, under police supervision, pending inquiry into their applications by the Registrar of Asiatics, whose dilatory methods of dealing with such applications are notorious. The remedy that you have suggested is worse than the disease.

But you are not content with making suggestions and offering explanations without knowledge. You are actually so prejudiced as to insult the Transvaal Indian community by

insinuating that it has deliberately engineered this whole business in order to make political capital out of it? You are guilty, Sir, of a monstrous injustice. But it is in tune with your whole recent attitude on this burning question. Your argument has all along proceeded on the assumption that British Indians have not the same human feelings as are presumed to be common and natural with us Europeans. But to practically charge the Indian community with bringing into the Colony an aged, paralytic woman, two younger women, some babies, and a number of children of tender years, knowing or suspecting that "just such a *contretemps* as has happened" would happen and "would be of considerable assistance to those who are engineering the present agitation against the Transvaal Government and seeking to bring the administration of the law into disrepute," is a suggestion as barbarous and inhuman as anything that has happened in the whole course of this struggle, and perhaps only to be matched by your daring assertion that "it is not the duty of the Government to provide food and good accommodation for those who are entering the Colony in defiance of the Asiatic Registration Act." Not in defiance of it, Sir, but in compliance with its provisions. You profess to forget that the old Act is still—largely thanks to yourself—unrepealed on the Statute Book. And, may I ask, what, then, is the duty of the Government to its prisoners? To starve them for 48 hours? To put them in a pig-sty? To refuse them bedding? You do not treat a native condemned to lashes for an infamous crime to such punishment as this! Your case must be bad indeed if you are compelled to advance such an argument as this in support of it.

Whilst I myself am satisfied that I have been correctly informed, I can, naturally, not hope to force my beliefs upon the public, and no one will be more content than I to have a public and searching inquiry into these allegations, of which I have been the channel. But do not let us have the old story of the accused acting as judge!

I trust that you will not resent the frankness with which I have expressed my views on your comments. I should have been failing in my duty, had I been less bold in answering your charges, expressed and implied.

Johannesburg, 7/10/08.

The following letter also appeared in the *Star*:—

Sir,—May I beg leave to briefly comment on the criticism of Mr. H. S. L. Polak's letter, contained in your leaderettee of the 6th instant?

In the first place, your leaderette asks that Mr. Polak's statements should not be accepted as accurate until confirmation has been received. That being so, may I inquire why your correspondent has himself condemned the Portuguese Authorities, while refraining to impugn those of the Transvaal? Surely, Sir, either we should wait until the facts are before us, or accept the probability of the charges being equally true or false against either of the States concerned? Mr. Polak's letter makes it quite clear that the heartlessness complained of lies as much at the Transvaal as at the Portuguese door.

But, perhaps, the most astounding and, to me, unworthy attitude is adopted when we are asked to believe "that it is not the duty of the Government to provide food and good accommodation for those who are entering the Colony in defiance of the Asiatic Registration Act." Have we lost all our humanity? Has that popular prejudice, which consigns British Indians to suffer imprisonment, degradation and pecuniary loss for a period of more than two years before some of the reasonable demands of British Indians were conceded, so far affected us as to make us deny men, women, and children a consideration that criminals are entitled to.

May I also add that, in my humble opinion, had the Government paid the amount of attention to the susceptibilities of the Indians that it has done to admitting the letter of its responsibilities and withholding the spirit of its common or garden duty, this miserable Asiatic question would have been settled long ago.

I am, etc.,

GABRIEL ISAAC.

Johannesburg, 7/10/08.

Mr. Chamney Interviewed

[The *Star's* Pretoria correspondent writes on the 7th instant:—

In reference to a letter which appeared in last evening's edition of *The Star* over the signature of Mr. H. S. L. Polak, dealing with the treatment of certain Asiatics at Lourenco Marques, Komatiepoort, and Barberton, after their disembarkation at the former place on September 29, I this morning interviewed Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, upon the subject.

I was informed that on the publication of the letter written by Mr. Essop Ismail Mia dealing with the same matter Mr. Chamney at once took steps to verify or otherwise the charges contained in the letter. He was therefore in a position to deal fully with the allegations. I handed Mr. Chamney a copy of Mr. Polak's letter, and after careful perusal the Registrar of Asiatics said: "I had better deal with the matter from the very outset, because I consider the true facts should be laid before the public."

Continuing, he said: "On September 30 I was advised by telegram from Komatiepoort that 38 adult Asiatics accompanied by 18 minors, had arrived at that place from Lourenco Marques and were not in possession of certificates of registration. These Asiatics had not complied with the provisions of the new Registration Act, under which all adult Asiatics resident outside the Transvaal on September 21, 1908, were required to make their applications for registration from some place in South Africa outside the Transvaal. Their entry was in consequence illegal, but as it was thought that they might have come in in ignorance of the law, the police were authorised to allow them to return to Ressano Garcia, which is the first station in Portuguese territory from the Transvaal border and make their applications there instead of prosecuting them in the ordinary course as prohibited immigrants. The Indians, however, refused to adopt such a procedure, so there was no course open but to allow the law to take its course. The adults in due time were taken to Barberton and tried there. They were convicted and sentenced to pay a fine of £25 each, or, failing payment to undergo simple imprisonment for a period of two months.'

In regard to allegations of severe treatment by the Portuguese authorities, Mr. Chamney went on to say that he had been informed by his agent at Lourenco Marques that no complaints were made to that official or to any officer connected with his staff and that "there is not a particle of truth in the statements made regarding the railway accommodation afforded them."

With reference to the alleged ill-treatment of the Indians at Komatiepoort,' Mr. Chamney says: "When the adults were arrested at Komatiepoort the women and children accompanied them to the place in which they were confined pending their removal to Barberton for trial. This place of confinement was not, as alleged, a shanty in a filthy condition; it was the Government gaol at Komatiepoort, and consisted of three rooms and a large enclosure, which were placed at the disposal of the prisoners. It is a properly supervised gaol. Food was offered to the prisoners, who refused it. They were allowed to retain their belongings, including certain food which they had with them. Further, they were given every facility to purchase any other food they wanted. Then, too, the women folk could have had shelter instead of remaining exposed to the weather. If they had taken it they could easily have arranged for one of three rooms to have been given over to the women. So it will be seen that there was no reason for them to remain without shelter."

Continuing Mr. Chamney said: "The family and relatives of Moosa Ismail were at his request allowed to proceed to Johannesburg, and Ismail was permitted to accompany them as far as the railway station. Owing, however, to the lateness of the hour he was not permitted to remain at

the station to see the train depart. Sergt. Mantell, of the Transvaal Police, was present at the station, and states that every respect was shown to Ismail, and that the allegations regarding his being insulted by a native constable are false."

I asked Mr. Chamney if he could say anything in reference to the treatment of the Indians at Barberton. He replied that that was a matter with which the prison authorities were concerned. He had, however, asked for a report, but at the time of my interview with him the report had not come to hand.]

The "Star's" Comment

We are fortunately able to-day to give the official version of the treatment of the party of eighty Asiatics at Komatiepoort referred to in Mr. Polak's letter of yesterday. Our readers will observe that Mr. Chamney, in the interview with our Pretoria correspondent, contradicts in the most emphatic manner the serious allegations made by Mr. Polak on second-hand information. The Registrar specially investigated the facts, and ascertained (1) that the Indians were not housed in a disgracefully insanitary shed, but were given the run of the three-roomed Government gaol and its enclosure. Most of them, however, elected to sleep in the open. (2) They were offered food and facilities to purchase supplies, but appear to have declined both. (3) The male adults were only taken to Barberton after they declined to return to the Portuguese township of Ressano Garcia, on the other side of the border, pending the result of their application for certificates under the Registration Act. This last mentioned fact serves to strengthen our original suspicion that the leaders of this particular party entered the Transvaal with the deliberate intention of defying the Government and the law. We have now two conflicting versions of this incident, but we trust the authorities will not allow the matter to rest there. The least they can do is to call Mr. Polak to substantiate his allegations, which are disgraceful if true and hardly less disgraceful if they are proved to be untrue. We publish a further letter from Mr. Polak in to-day's *Star*. With regard to the attack on ourselves, we prefer to say nothing. We have published the unofficial and the official versions of the "facts," and leave these to speak for themselves. On one point an explanation seems desirable. Mr. Polak accuses us of distorting his letter by attributing to him the allegation that the Portuguese sent the Indians to the Transvaal in a cattle truck. The fault lies not with us but with Mr. Polak. The wording of his letter certainly bore that interpretation, and it will be observed that this particular paragraph has been so read by Mr. Chamney. Nothing was said in the letter to indicate that the party were transferred to ordinary carriages. As a matter of fact they travelled in first and second class compartments to the border! There is one point that still deserves investigation. If, as Mr. Polak alleges, the Registrar's agent at Lourenco Marques stamped the old permits in the manner stated he is certainly deserving of censure, but again we desire to await confirmation. It is barely conceivable that the agent of the Registrar should be ignorant of the provisions of the new law and should seem officially to endorse the action of the Indians in entering the Colony in the manner they did.

A Public Inquiry Needed.

[Mr. Polak again writes to the *Star* as follows:—

Sir,—I regret that, owing to absence from town yesterday, I was unable to reply to your comments, in the previous evening's *Star*, dealing more especially with Mr. Chamney's denial of the allegations of ill-treatment of Indian men, women, and children returning from Delagoa Bay.

It is impossible to carry on with any profit a newspaper controversy in regard to such matters, regarding which I have been the channel of communication.

Whilst you seem to be satisfied that Mr. Chamney's repudiation disposes of the allegations, I am glad to observe that you yourself would like to see the matter carried further and that you have so far modified your original position by suggesting that the allegations "are disgraceful if true, and hardly less disgraceful if they are proved to be untrue." Mr. Chamney's denial was only to be expected. He stands behind the Accused, if he does not actually occupy that position.

What I venture to think should be done in a serious matter of this kind is that a public inquiry should be made either by a Judge or a Magistrate of standing, especially appointed to investigate. The matter is of such public importance to warrant such an inquiry, and, until this is done, I must continue and, I think, the majority of the public, to believe the allegations made, after so much circumstantial evidence produced in support thereof. It should not be forgotten that those who have made the statement in question were not interested in the bringing of a false charge, whereas those on whose behalf it is now denied naturally wish to defend themselves. I need not go into the evidence that Mr. Chamney's denial itself contains in corroboration of many of the statements conveyed through my letter. I admit that my letter in itself does not constitute proof positive as to the truth of the allegations, but I claim that it has supplied *prima facie* evidence to justify an impartial and exhaustive inquiry.

With reference to one statement at least, I can speak as an eye-witness. I defended the 58 men now sentenced at Barberton, and had the opportunity of inspecting the documents handed into Court by the principal witness for the prosecution, namely the Peace Preservation Ordinance Permits, which were admitted by the Crown to be the lawful property of the Accused. I saw the endorsement made by the Lourenco Marques representative of the Transvaal Immigration Office, and it was as I have described. There can be no doubt that the Indians who entered the Colony did so on the strength of the documents so endorsed, and moreover, their defence was that they claimed the right of entry under the old Act by virtue of these documents, and the right to make application under the old Act for registration, if they so chose.

I am somewhat at a loss to understand Mr. Chamney's reference to the Barberton Gaol authorities. I do not recollect conveying any allegation in regard to the treatment of the people in the gaol. So far as I am aware, every consideration is being paid to them within the limits of the gaol regulations. One modification that it is but just to make of a statement contained in my original letter is that, upon further investigation, I am satisfied that the Lourenco Marques Railway Administration is correct in saying that the Indian passengers were not detained in cattletrucks, but in the ordinary rolling-stock of the administration.

Johannesburg, 9/10/08.

Mr. Polak also embodied the last paragraph in letters to the *Mail* and *Leader*.

The Association Moves.

In connection with the above matter, Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, wrote as follows to the Honourable, the Colonial Secretary, Pretoria on the 9th instant:—

Sir,—In view of the statements contained in the letters of Messrs. Essop Ismail Mia and H. S. L. Polak, copies of which I enclose herewith, and what purports to be an official denial thereof by Mr. Chamney, I have the honour to request, in the interests of justice, a public inquiry into these allegations.

At Barberton.

[The *Leader's* Barberton correspondent writes:—

The party of 80 Indians were brought here under the escort of a European sergeant and constable, who showed them every consideration. The police post at Komatiepoort does not possess a supply of beds and sitting accommodation for 80 people. The inconvenience could have been obviated if Mr. Polak or Mr. Gandhi had notified the immigrants of the drawbacks of Komatiepoort. A number of the Indians had their bundles with them, and could have improvised beds for the women and children. The

accommodation for the immigrants at Komatiepoort was not extensive, but, besides the police compound with the shed, four open cells were available for shelter if any of the party chose to use them. The cells were at one time used for police quarters. The picture of starvation imposed by the police is not borne out by facts. The sergeant at Komatiepoort bought a sack of rice and a quantity of bread for the consumption of the Indians, and they refused the food. The filth of the sheds cannot have been so "undescribable," when the gaol-yard is cleaned out every morning, and the cells washed out as soon as a prisoner leaves them. If they were as described, the police suffer from the serious charge of not fulfilling the duties of daily routine. The treatment received in Barberton was as good as anyone could expect. The local Indians engaged the services of a solicitor as soon as the prisoners arrived, but it was not necessary for them to do this to obtain permission to provide them with food. To say that it was is a gratuitous insult to the authorities in Barberton. The prisoners had hardly appeared in Court—in fact, had not relieved themselves of their bundles—before the request of the local Indians to provide them with the evening meal was granted. The gaoler was present, and arrangements for supplying the meal at once made, on condition that if it were sent to the gaol it should not be later than 7 p.m., though if provided before going to gaol they could take it with them. This arrangement was conveyed to the prisoners through the Court interpreter; and they were informed that, pending trial, meals would be allowed to be sent in to the gaol at 7 a.m., 12 midday and 6 p.m. Mr. Polak says nothing about the treatment accorded the prisoners after conviction. When they had been sentenced they were not immediately removed to the gaol, but taken to the Charge Office, outside which they sat, while their compatriots supplied them with food and cigarettes—a privilege not usually accorded to convicted prisoners. Mr. Polak says the children are dependent on the charity of the local Indian community. He omits to say that when a deputation of the local Indian Association asked to be allowed to take the minors to the location they were informed by the police that they could draw daily rations for them if they wished. They did not accept this offer, preferring to provide the food themselves, so that the charity extended to the children is not necessitated by the harshness and cruelty of the authorities.]

[The following is Mr. Polak's reply to the above :—

Sir,—I am not concerned with your Barberton correspondent's denial of the allegations of what happened at Komatiepoort. He knows as much as I do—what he has been told.

So far as Barberton is concerned, I am informed by the leaders of the local Indian community that they had to engage the services of a solicitor in Barberton before they were allowed to provide their compatriots with food. On the face of it, they would hardly go to that expense needlessly.

I have absolutely no complaint to make as to the treatment of the prisoners in gaol at Barberton, either before or after conviction. I am personally satisfied that everything has been done within the gaol regulations for the prisoners' comfort. After conviction, they were in the charge of the gaol authorities, who afforded them the facilities described by your correspondent, and for which they are duly grateful.

In regard to the children, my contention was that they had the alternatives of being dependent upon the charity of the local Indians or of going to gaol. The gaol rations, unsuitable as they are to Indian adults, who are unaccustomed to mealie-meal, must be doubly distasteful to children. That their temporary guardians preferred to feed the children themselves rather than draw the gaol rations goes to emphasise my view. I have no doubt whatever that the gaol authorities were actuated by the kindliest motives only in making their offer, but that does not alter the fact that the children were, in practice, dependent for bed and board upon the charity of the local Indians, or faced with the alternative of the gaol surroundings. I learn to-day that these boys have been deported with their fathers, and, consequently, though the latter have produced permits authorising the residence of themselves and their children in the Transvaal, these children are to be sent backwards and forwards across the border regardless of legal and natural rights.

Johannesburg, 12th Oct., 1908.]

Official Denial

The Rand Press publish the following statement as the result of inquiries made by the Asiatic Office at Pretoria regarding the treatment of Asiatics at Komatiepoort :—

"On the night of September 29, 1908, 59 adult Asiatics accompanied by 17 minors entered the Colony at Komatiepoort without the necessary certificates of registration. Their immigration was in consequence a contravention of the provisions of the Immigrants' Restriction Act, 1907, and the Indians were removed from the train by Sergt. Mantell and escorted to the local lock-up where accommodation to the following extent was provided them :

"Three rooms and one bath shed, and the use of a large yard. They were allowed to retain all their belongings and everything possible was done for their comfort. A guard was placed at the outer yard so that the doors of the rooms in which the Indians were placed might remain open to allow of the inmates moving about the yard at will or from one room to another. As this batch of Indians were expected special attention had been paid beforehand to have the accommodation clean.

"The Indians were in possession of their own blankets and before locking up the outer gate Sergt. Mantell satisfied himself that everyone was as comfortable as circumstances would permit.

"When the main body of the detained Indians were removed to the lock-up Moosa Ismail, who was accompanied by his mother, two wives and two children, asked for permission to remain with his family at the station instead of having them removed to the lock-up on the grounds that his mother had fallen ill on the steamer journey from India, and was practically helpless. His request was granted after he had declined the assistance of the police to carry his mother to the shelter of the lock-up. He was in possession of his own bedding and decided to remain at the station after Sergt Mantell had informed him that shelter was not provided there. The following morning Moosa Ismail asked that some of the other Indians might be allowed to carry his mother to one of the three rooms provided in the lock-up.

"Early on the morning of September 30 Sergt. Mantell paid a visit to the lock-up and no complaints were made, everyone being satisfied. In reply to a question whether they preferred rice or mealie meal as food, one of the party who could speak English replied on behalf of the others that they had ample food of their own.

"At noon on the same day Sergt. Mantell again visited the lock-up and found that ample rice had been provided for the mid day meal, but the Indians refused to eat it, and requested the supply of vegetables, bread and meat. On being informed that these could not be supplied to them they asked permission to proceed to town to make their own purchases and eight adults were allowed to do so. Later in the afternoon further facility was given the Indians to purchase their own foodstuffs from a store near the gaol.

"Every opportunity was given to enable them to communicate with friends in Johannesburg and numerous letters and telegrams were forwarded for them by the police. The privilege of smoking was also permitted and every request in reason received due consideration. On the same day Moosa Ismail asked for permission to send his family to Johannesburg, and in the evening his female relatives and two children were taken to the railway station for entrainment to Johannesburg. Moosa Ismail was allowed to accompany them and remained with them until 6 p.m., when he was taken back to gaol. Constable Allen was then specially instructed to see the party safely on the train. Sergt. Mantell was present when

Moosa Ismail parted from his relatives and all due respect was shown him. He made no complaint but on the other hand appeared perfectly satisfied.

"During the afternoon of September 30 the Indians were formally arrested as prohibited immigrants and even then they enjoyed the same privileges (smoking, etc.) as prior to arrest, and did so until they entered Barberton Prison as remanded prisoners. At 8 a.m. on October 1 the Indians were entrained for Barberton for trial. A supply of bread was given to them, but this they refused and left behind.

"The party arrived at Barberton at 3-50 p.m. on October 1, and within half an hour thereafter were brought before the Court. An application had been made for permission to allow friends of the accused to supply their evening meal, and this request was granted provided that the food was delivered at the gaol by 7 p.m. Subsequently while still in Court the Indians were informed through a competent interpreter that the evening meal could be sent to them at the gaol. They were also informed that whilst awaiting trial their meals could be sent in daily, provided they reached the gaol by 7 a.m., 12 noon, and 6 p.m.

"Fifty-eight adults were in due course convicted and sentenced to pay a fine of £25 each or in default of payment to undergo simple imprisonment for a period of two months.

"In respect to the allegations made regarding harsh treatment of the Indians at Lourenco Marques no complaint whatever was made to the Transvaal Immigration Officer at that port.

"The party of Indian passengers were accompanied by four Portuguese Asiatics, who were removed for quarantine to the lazaretto while the Indians desiring to proceed to the Transvaal were not sent to lazaretto, but were conveyed from the wharf to the railway station by special train in ordinary second-class passenger coaches. From the time of landing until they detrained at Komatieport they were not placed in trucks but only in first and second-class coaches. The four quarantined Asiatics were not, under the regulations, allowed contact with the unquarantined Indians."

TRADER'S APPEAL. At the Maritzburg Town Council meeting on the 6th instant, Mr. Smythe renewed the appeal made on behalf of Ismail Moosa against the decision of the Licensing Officer in refusing to grant transfer of a license from one building to another. The transfer was applied for on the ground that the premises at present used were totally unsuitable, but the Licensing Officer refused the transfer because opposition had been raised thereto by the mortgagees, the Natal Police Superannuation Fund. The appeal was granted, and the transfer of the license allowed.

Letters to the Home Press

On the Transvaal Question

[LORD AMPTHILL writes to *The Times* under date Sept. 12 as follows:—

I see that your Correspondent at Johannesburg has reiterated the assertions to which I took exception in the letter which you were good enough to publish on the 9th inst., and I therefore venture to offer you a further explanation.

At the beginning of this year two Acts were passed almost simultaneously by the Transvaal Legislature—the Registration Law, which required the re-registration of Asiatics already domiciled in the Transvaal; and the Immigrants' Restriction Law, which superseded the old Peace Preservation Ordinance (No. 5 of 1903), and restricts fresh immigration to such persons only as can conform to certain requirements in regard to moral character, property, and education, irrespective of their race or colour. The Indians took exception to the spirit which prompted and permeated the Registration Law, and in the "compromise" which resulted from their manly and dignified resistance they were particularly careful to safe-guard the rights of their fellow-countrymen who were domiciled in the colony, but temporarily absent, and to maintain their honour as a people by stipulating that these absent comrades should share the advantages of the compromise. If General Smuts had performed his part of the bargain in accordance with what the Indians believed to be his promise, the present position would be as follows:

(*a*) All domiciled Asiatics in the colony would actually have registered voluntarily, and the domiciled Asiatics who were absent at the time of the compromise would be able to register voluntarily if they returned from India within a definite time and were able to establish their claim.

(*b*) Fresh immigration would be restricted to Asiatics of good character, high educational attainments, and substantial property which are required by the Immigrants' Registration Law.

Supposing, however, that the Indians domiciled in the Transvaal had assented to the Registration Law, the Immigrants' Restriction Act would still—according to the construction placed upon it by high legal authority—have admitted this qualified class of Asiatics. That this is the case is evident from General Smuts's anxiety to get the resident Indian community to assent to an alteration of the Immigration Law which would indiscriminately exclude all Indians. The present deplorable situation is entirely due to the attempt to impose this new and harsh condition on the fulfilment of the Government part of the bargain which was struck in the "compromise."

The Indians are content to stand by the compromise, which would place them in the position which I have described above. They are also content to stand or fall by the interpretation by the Courts of the Immigration Law. But they will not be parties to the specific exclusion of their fellow-countrymen, and it is cruel and unreasonable to expect that of them. The Indians have therefore not departed from their original position, which was, and is still, a recognition of the right of the colony to restrict Asiatic immigration in a reasonable manner.

Your Correspondent is wrong in many respects, and his statements are not only a *suppressio veri*, but also a *suggestio falsi*. The Government have not "conceded practically all the points asked for," nor is there in practice, as your Correspondent must know, any restriction of European immigration upon educational grounds. Indians understand that the law can always be administered against them. The Peace Preservation Ordinance was so administered. They are, nevertheless, satisfied that they shall be liable to the educational test. Their resistance to the law is no more active now than at any other time. The Indian gentlemen who entered the Transvaal, and are suffering for their attempt to assert what they believe to be their rights, to the tune of three months' "hard labour," claim domiciliary rights of entry. Your Correspondent omits to mention that their sentence includes "hard labour." The outcry raised against this sentence is not unnatural. The offence is a political one, and "hard labour" is suggestive of vindictiveness.

If you should think that the views which I have expressed, and to which I venture to hope that you will be good enough to give publicity, are insular and unsupported by any opinion in the colony, I could refer you to editorial articles which have appeared from time to time in the colonial newspapers, and notably in the *Star* of Johannesburg, a journal of which you will recognize the importance.]

The Boer View

Mr. STUART HELPS, in a letter to *The Times* dated Sept. 14, says:—

I would like to draw your attention to one aspect of the British Indian question in the Transvaal which has not hitherto been touched upon.

It appears to me that the generally accepted view over here on this question is that the whole of the white population in the Transvaal is antagonistic to the Indians of that colony. I would like to point out that such is not the case. A very large section of the Boers are strongly opposed to the action taken by General Smuts, Colonial Secretary, in this matter, and they look with disfavour upon the steps taken by their Government to enforce a law which they see only too

plainly will be the means of driving out the Indian trader, who has always been looked upon by them as a benefactor to the poor whites. The agitation against the Indian trader, which was started by the white store-keeper, and afterwards taken up by the Government, has never had the support of this section of the Boers or farming population, and the mass meetings called to support the Government in enforcing their new Asiatic law were organized and attended, almost exclusively, by white store-keepers. These meetings were always called at very short notice, and held in the towns, no opportunity being given for the Boers to attend, as it was well known that they would not support the Government's Indian policy. The stores run by Indian traders have always been most popular among the Boers in the country districts, particularly the poorer classes, and they would be loth to see them driven out and their places taken by the white store keeper, whose sole object, they say is getting rid of the Indian is that they will then be able to form a "ring" and control the produce market in all the different centres, whereas the presence of the Indian trader has always been a check on that kind of thing. I was quite surprised to find the zeal with which a large number of influential Boers of my acquaintance entered into this matter in showing their practical sympathy with the Indian cause, by taking away their patronage from old firms of white storekeepers and giving it to the Indian. I can state quite positively that the immoral Transvaal Indian policy, which requires the Indian to register, in such a way as to place him on the same basis as a criminal, before he can get a licence, is by no means popular among the general white population of the Transvaal. It is, of course, stanchly supported by the white storekeepers, who are the only real agitators the Indian need fear.

Trusting that this may have the effect of removing the very wrong impression that "all the whites in the Transvaal" are in favour of the expulsion of the British Indian, and apologizing for having encroached so much on your space, etc.

An Amazing Letter.

SIR WEST RIDGEWAY writes as under to *The Times* under date Sept. 26:—

Lord Ampthill in his first letter exhorted you to listen to both sides before you formed an opinion as to the merits of the British Indian question, which is now again agitating the Transvaal. This is most excellent advice, and therefore it is the more regrettable that Lord Ampthill has not, on this occasion, practised what he preached, for he himself has obviously listened to only one side, and when your Correspondent puts the other side before the readers he is steadily rebuked and informed that his statements are unreliable *in the sense*, but also *suggestio falsi*." My opinion, if I may venture to express it, is that Lord Ampthill is mistaken and that your Correspondent is right. Lord Ampthill, for instance, states that "General Smuts is anxious to get the resident Indian community to consent to an alteration in the immigration law which would indiscriminately exclude all Indians. The present deplorable situation is entirely due to the attempt to impose this new and harsh condition on the fulfilment of the Government part of the bargain, which was struck in the compromise." What is Lord Ampthill's authority for this statement—from what source does he derive his information?

I have reason to believe that he has been misled by his informants. Why should the Transvaal Government seek the assent of the British Indians to any legislation which it proposes to introduce? If it desires to legislate it will legislate, and its legislation will be liable to veto by the Imperial Government, especially if the assurances which the Transvaal Government has given are not respected.

Further, let me remark that Lord Ampthill in his zeal as an advocate, has not dealt fairly with the Transvaal Government. For instance he states, "The Indian gentlemen who entered the Transvaal are suffering for their attempt for what they believe to be their rights to the tune of three months' hard labour." Lord Ampthill should have explained that these Indian gentlemen had ostentatiously violated the law, and having been consequently expelled by the Government, had again re-entered the Transvaal in open defiance of the authorities. Lord Ampthill further states "your Correspondent omits to mention that that sentence includes hard labour." But Lord Ampthill himself has omitted to state that some, if not all the offenders in question, had the option of a fine, which they refused to pay. May I also suggest to Lord Ampthill that when he remarks, regarding the defiant violation of the law by the British Indians, that "the offence is a political one and hard labour is suggestive of wickedness," he, as a Unionist is treading on somewhat dangerous ground?

The fact is, Sir, that, as your Correspondent has stated, the grievances of the British Indian residents in the Transvaal have been redressed, and these people, proceeding on their success, are not unnaturally striving to extract other concessions and to force the Transvaal Government to agree to the unrestricted immigration of our Indian fellow-subjects. In this matter the Transvaal Government represents not only the entire white population of South Africa, but of all our self-governing colonies, who would strenuously resent any attempt by his Majesty's Government to insist on this policy.

Personally I should deeply regret the refusal of the Transvaal Government to exclude all British Indians, however high their qualifications might be. But this, I fear, will be the inevitable consequence of the lawless proceedings in which the British Indians of the Transvaal, encouraged by injudicious friends at home, are now indulging. Self-governing colonies will be tempted to shut their doors in the face of so dangerous an element.

As regards the general question I would ask Lord Ampthill and his friends as to the exact nature of the claim which they advance on behalf of our British Indian subjects. If they merely claim that *British* Indians should be admitted into our self-governing colonies when this can be safely and conveniently done, and that British Indians of a comparatively high standard of living and education should not be placed on the same level as half-civilized Kaffirs, then I am entirely in accord with them; but even in this case I would suggest that their laudable object can be better attained by kindly and sympathetic persuasion than by dictation and angry remonstrance. But if they claim that all subjects of the Empire, whatever their stage of civilisation, in any lands which the Imperial Government chooses to annex, have an indefeasible right as British subjects to enter and settle in any part of the Empire, then I have no hesitation in saying that they advance an impossible, indeed preposterous, claim, and that any attempt to enforce it would lead to the disruption of the Empire. Granted that our Colonies have a right to restrict, or even prohibit, immigration—a right which we ourselves would certainly enforce if there were immigration of *British* Indians into the United Kingdom on any large scale, threatening to compete with our labour—then who is to be the judge as to the extent and nature of the restrictions to be imposed? I do not hesitate to say that each colony must settle this matter for itself. There can be no rigid and universal rule. Conditions differ in each colony; in one immigration might be desirable, and in another undesirable. The question must be decided by each colony upon the merits of the case, and no self-governing colony would tolerate dictation, although it might accept kindly advice in the matter. It would be a great advantage if the Imperial Government were to arrive at an understanding with our Colonies; but I think that this end could be better reached by means of confidential communications between the Imperial Government and individual colonies than by means of a conference.

Yours faithfully,

WEST RIDGEWAY.

What Sir Charles Bruce Thinks.

Writing to the *Scotsman*, on the 14th inst., SIR CHAS. BRUCE said:—

A Reuter's telegram published in *The Scotsman* this morning informs us that the Indian ex-soldiers in the Transvaal in a petition addressed to

the Imperial Government protesting against the Asiatic Law Amendment Act pray that they may be shot on one of the South African battlefields where they served.

Lord Curzon some months ago lamented that the Imperial Government in dealing with this question of the Indians in the Transvaal showed a lack of imagination. It may perhaps serve as a stimulus to the imagination of our countrymen generally if you will allow me to remind them of the following fact. On one of the highest eminences surrounding Johannesburg there is a monument erected by public subscription to Indians who died in South Africa. One side of the monument bears in English, Urdu, and Hindi this inscription :—

Sacred to the Memory of
British Officers, Warrant Officers, Native N.C.O.'s and Men,
Veterinary Assistants, Naibands, and Followers of the
Indian Army who died in South Africa,
1899-1902.

On the other sides of the monument are three marble tablets bearing respectively the words :—

Musalman.
Christian—Zoroastrian.
Hindu—Sikh.

Colonel Seely was right when in the House of Commons on July 31 he declared that the question of the British Indians in South Africa touches the very existence of the Empire."

Letter from Sir Mancherji.

Sir Mancherji Bhownaggree, writing to the *Times* on the 16th ulto., says :—

Lord Ampthill in his masterly way has dealt, and may perhaps propose to deal further, with the issues as you define them in your leading article of this morning, and I do not therefore propose to go over that ground. It is to the last part of your leading article, in which fear is expressed that the opposition offered by my countrymen in the Transvaal to General Smuts's legislation may inflame people in other parts of the Empire who rightly or wrongly are already labouring under a feeling of discontent, that I would ask your permission to say a word. I am sure that I am right in saying that Mr. Gandhi and his followers have no desire that is not first of all inspired by feelings of loyalty to the Empire and of a recognition of the benefits India and Indians have derived from the Imperial connexion.

The British Indians are but acting in self-defence to preserve that measure of dignity and liberty that still remains to them in spite of the enforcement of the disabilities originally imposed by the late Boer Republic. It is not they who are endeavouring to score fresh advantages. I would, however, that General Smuts and his colleagues did realize, more fully than they appear to do, the great danger they are creating by their anti-Indian policy, which would appear to take into but scant account the feelings of the people most concerned, and even the additional difficulties thereby imposed upon the Imperial Government.]

Views from the Home Press

On the Transvaal Struggle.

We are deeply sensible of the moral contrast presented to the Indian subjects of the King by our past asseverations of a common British citizenship and the present tendency of Imperial policy upon questions of colour and race. We recognize that our inability to reconcile the two is involving us in loss of character and exposing us to imputations of injustice and dishonesty out of all proportion to the real grievances which give them rise. The matter, as we have said before, is one which should be discussed exhaustively, with as little delay as possible, by the Governments of the Empire in conference. While urging this necessity, however, with all the weight at our command, and pressing upon the Transvaal Government the duty of remembering that they are dealing in this matter with a subject of high Imperial as well as local concern, we are bound also to point out that such agitations as that which is now being revived in the Transvaal may be used to serve other interests than those of the Indians who take part in them, and who, no doubt, are totally unconscious of the use to which they can be put in discrediting the reputation of the British Government elsewhere.—*The Times.*

When one remembers the hysterical passion with which the cause of the Chinese in the Transvaal was espoused by the Liberal Party, its indifference to the woes of the Indians there is astounding. The Indians are British subjects. The telegrams of protest from the Transvaal, which we publish this morning, make it clear that it is high time the Government turned its attention from the sufferings of the natives in the Congo Free State, and such like fascinating subjects, to the indignity and oppression that are being meted out to British Indians in the Transvaal. The situation there is becoming intolerable; and the sooner the people of this country cause Lord Crewe, as Colonial Secretary, to recognise the fact, and put an end to it, the better.

The Indians kept their part of the bargain; but the Transvaal Government has failed to fulfil its promise. That Government is determined, not merely to restrict Asiatic immigration, but to prevent it; and the Indian population has taken a very practical way of showing its resentment at this breach of faith. The result is that several Indians of education are now under sentence of fine or imprisonment, whose only crime is their refusal to submit to the embargo which the Transvaal Government seeks to put upon themselves and their fellow-countrymen.

The consequences are likely to prove serious to the Empire at large. For once, all India is united. Hindus, Mohammedans, and Parsees in the Transvaal are suffering alike; and their co-religionists in India are at one with them in their demand that the British Government shall take action in their defence. The British Government, however, is pursuing its customary policy of masterly inactivity where the rights of British subjects are concerned; and unless public opinion here compels it to move, it will allow matters to drift until they may reach the extreme of open rebellion. India, as it is, is in a ferment. Common-sense, one would think, would teach our Government that, in such circumstances, it is the height of folly to add fuel to the fire by giving the natives of India just cause to regard our rulers with dislike and contempt. If the Government fails to protect British Indians in their rights as citizens of the Empire and subjects of the King, who can blame them if they declare that they are absolved from their allegiance? The Government has the power to interfere. In giving autonomy to the Transvaal, it expressly reserved to itself the right to revise legislation affecting the coloured population. No one wants to compel the Transvaal Government to admit Asiatics in unlimited numbers; but to say that men of substance and education—men, moreover, who were settled in the Transvaal before the war—are not to be allowed to enter it, is to overstep the bounds of reason and policy alike, and it is Lord Morley's plain duty either to insist that the natives of the great dependency whose destinies he guides shall have fair play, or to resign by way of protest, and call upon public opinion here to insist upon justice being done to them.—*Sheffield Daily Telegraph.*

Stripped of all non-essential details, the matter in dispute is whether Indians who possess a legal domicile in the Transvaal shall be treated as free men or shall be subjected to harassing restrictions imposed upon them with the object of getting rid of their competition as shopkeepers. That was the issue before the war, and it remains the issue still. The Indians themselves, for obvious reasons of self-interest, are willing to acquiesce in measures to prevent the wholesale immigration of other Indians, but they demand that those Indians who are entitled to reside in the Transvaal shall have full liberty to carry on their business and to make the Colony their home. The justice of this demand was fully recognised by Mr. Lyttelton when he was Secretary of State for the Colonies, and the honour of England is involved in its recognition. Unfortunately Lord Elgin and his successor, Lord Crewe, have been so anxious to conciliate the Boer Government of the Transvaal that they have, in effect, abandoned the British Indians to the tender mercies of their

trade competitors. Jews from Russia and Greeks from Turkey are free to enter the Transvaal and to carry on trade under the protection of the British flag, but our own fellow-subjects, many of whom have fought beside us on the battle-field, are treated as pariahs.—*Daily Graphic.*

While some restrictive measures are doubtless necessary to prevent the State becoming flooded with Indian labour, that is no reason why a Restriction Act should be drawn so harshly as to be insulting to educated British Indians who monopolise no market to the detriment of the white man, and who probably assist materially in the development of the country in the long run.—*Globe.*

Notes on the Transvaal Struggle

Licensing Cases

At Boksburg, on Thursday, Mahomed Moosa went to gaol for fourteen days without hard labour for trading without a licence. Mr. Godfrey appeared on his behalf. It is understood that Mr. Mahomed Moosa was somewhat aggrieved at the lightness of the penalty. At Roodepoort, Messrs. Essop Mahomed and Ismail Ahmed were sent to gaol for seven days with hard labour for a similar offence.

Mr. Javerbhai's Case

Mr. Polak, it will be remembered, raised the point before Mr. Jordan that Mr. Javerbhai Randeree could not be treated as a prohibited immigrant to-day, in view of the enforcement of the new Asiatic Act, entitling him to apply for registration thereunder at Johannesburg or at Pretoria during the period of the opening of the Registration Office. Mr. Jordan postponed giving his decision on the exception raised by Mr. Polak until Friday morning. On Friday morning, he discharged Mr. Javerbhai, saying that he had carefully gone into the Law. The point that Mr. Polak had raised was a very nice one, and, taking all things into consideration, he did not think that Mr. Javerbhai could be regarded as a prohibited immigrant. Thus what might have been a gross scandal has been averted by a little commonsense.

A Miscarriage of Justice

On the 29th ulto., at Volksrust, Bhikha Kalian, Jinabhai Vallabhai, and Mahomed Hoosen were sentenced under the new Act for failing to produce a registration certificate issued thereunder on demand, and were detained in Volksrust gaol pending the issuing of a deportation warrant in terms of the new Act. On the 5th instant, they were deported, and the unfortunate part of the whole business is that the Notice contemplated by the Act authorising demand to be made for such certificates has not yet been gazetted and the decisions of the Magistrate are wholly illegal. Of course, it was possible to appeal against the decisions, but that is not part of the spirit of passive resistance. Passive resisters are prepared to accept all the penalties of the Registration Law and none of the benefits, and consequently are precluded from availing themselves of the right of appeal.

Komaticpoort Deportations

On Monday, Mr. Moosa Ismail Mia and his company of 57 adults and 17 minors were deported from the Transvaal, from Barberton Gaol, to Portuguese Territory. It was anticipated that action of this sort would be taken by the authorities, for it must be a heavy charge upon the finances of the Transvaal Government to provide for 58 Asiatic prisoners for a period of two months. It is a shocking thing that these innocent boys should be dragged to and fro across the border of the Colony. They are not prohibited immigrants, because their parents have produced permits authorising them to enter and reside in the Colony. They all returned, except four, immediately to the Transvaal, were arrested, and taken to Barberton, whither Mr. G. V. Godfrey went to defend them.

More Volksrust Deportations

The game of battledore and shuttlecock seems pleasing to the mind of the Immigration officials. On Friday last, Messrs. Mahomed Hoosen Kookni, Bhikhabhai and Jinabhai were deported as expected. The last two returned immediately, and were re-arrested. They will probably be dealt with during the week. On Saturday afternoon, Messrs. Sorabji and Ajam Sultan Patel were also deported, together with the Chinaman who was sentenced recently for entering the Colony on a false permit. The Chinaman was arrested by the Natal Authorities as a prohibited immigrant, although he had entered the Colony unwillingly. Messrs. Sorabji and Ajam returned immediately, and were re-arrested. On Monday, they were brought before the Court at Volksrust, and were sentenced to six months' imprisonment with hard labour each, the sentence to be subject to review. Both of these brave men deserve well of the community. One almost loses count of the number of times that Mr. Sorabji has been imprisoned for the sake of his countrymen, and the same may now be said of Mr. Ajam, who comes, I understand, from the same village as Mr. Sorabji. If the whole of the Indian community follows the example of these courageous men, there can be little doubt of an early and satisfactory settlement of the present two outstanding questions.

It will be noted that Messrs. Sorabji and Ajam returned immediately. They were sentenced without delay. Their courage was manifested by their declining to plead and going to gaol without being defended by any solicitor.

Mr. Gandhi's Comrades

Mr. Gandhi himself, of course, received a voluntary registration certificate, which however, he had burned and could not produce. Mr. Damodar Dulabh, one of his companions, was the lawful owner of a Peace Preservation Ordinance permit, but had lost his document. Nine others were in possession of Peace Preservation Ordinance permits, and had the right to enter and reside in the Colony. One was a minor who entered with his father, holding one of these permits; one was a Colonial-born Indian, having been educated at the Higher-grade Indian School, and the son of an Indian resident of South Africa of 30 years' standing. Three others were pre-war residents, two of them possessing educational qualifications in addition, and one, Mr. Mawji Kursanji Khotare, was the holder of a medal issued to him after the Boer war, in which he had taken part as a stretcher-bearer. The Volksrust Immigration officials had a good haul when they snatched up this little company, everyone of whom had a good claim to be in the Colony, but not one of whom would make application outside the Colony under the new Act.

A Cable from Burma

The following cablegram has been received by the British Indian Association from the President of the Indian Community at Rangoon, Burma:—"Citizens of Rangoon sympathise most heartily with the cruel sufferings of Indians and Chinese in the Transvaal, and appreciate great self-sacrifice and heroic courage displayed throughout this inhuman campaign. Devout prayers offered for your welfare. Justice and Righteousness ultimately triumph."

A Message from Bombay

Lord Ampthill has, Reuter's Agency is informed, received the following telegram from Sir Phirozshah Mehta, President of the Presidency Association of Bombay:—"Public feeling again keenly hurt, excited, indignant at unjust maltreatment of Indians of education, position, and respectability entitled to protection of British Crown as British subjects in the Transvaal. The British Government would have strongly interfered against such maltreatment of British subjects in any foreign country. It is deplored here that they should not be protected in countries under the British Crown. The public vehemently invoke the British Government to save suffering Indians from such outrage and tyranny. The Transvaal authorities' action has a most pernicious effect on people's minds here."

Public Health

Health Officer's Report

The report of the Health Officer for Natal for the year ended December 31st, 1907, is published. It has the following remarks relating to Indians:—

Indian Immigrants.—Total deaths registered in the year 1907, 2391, of which 13, having actually occurred before the commencement of the year 1907, are not included in the tables, leaving 2,378 for consideration. There has been a saving of 223 lives as compared with the total for 1906.

Sixty per cent. of the saving over 1906 is due to the diminution in mortality from malarial fever, and the remainder to the reduction of deaths from diarrhoeal and wasting diseases, which are very closely connected with it. Burns and scalds account for a counter increase of 37. As regards the absolute figures from year to year, it is to be remembered that the population has increased by 17,000 persons from 1904. The incidence of such disease year by year, as on 1,000 of the population, will be found in table VI.

The death rate from all causes is 50 per 1,000 above that of Europeans, while that from diarrhoeal disease is 10 per 1,000 lower than the colonial European rate, and a fraction lower than that of white races outside the two larger towns. The death rate of Indian immigrants from diarrhoeal disease at ages over one year is more than seven times as great as that of Europeans, and the low infantile diarrhoea rate may reasonably be put to the credit of breast, as against hand feeding, an advantage to the infant in respect to diarrhoea, in accordance with general experience. On the other hand the number of deaths of Indian infants from genital weakness and wasting disease is much higher than that of whites.

The mortality per cent. of cases of enteric fever in the colony was:—1902, 9.91; 1903, 9.12; 1904, 11.24; 1905, 14.88; 1906, 15.10; 1907, 10.0.

The degree of prevalence of syphilis in Indians may be deduced from the number of deaths, 34, 0.33 per 1,000 living, which is between five and six times the average rate in England and Wales.

Malarial Fever.—The European death rate fell from 0.79 per 1,000 to 0.29, and that of Indian immigrants from 5.62 to 4.11, reductions of 64 and 24 per cent respectively. The difference is in part accounted for by the fact that in the coast belt, the bulk of the white population lives in the town of Durban, the reverse being the circumstances of the Indian immigrants; while the improvement in the malarial-incident was much greater in Durban than elsewhere. It may be confidently stated that this improvement was very largely the result of the anti-mosquito measures adopted in the town, but that it was not entirely brought about by the intervention of man, is shown by the marked fall in the death rate from this cause in other parts of the colony.

The death rate from phthisis in Indian immigrants is the same as last year, in round figures 2.0 per 1,000 living, or about three times the European rate, and the incidence on indentured is about double that on free Indians. Considering the differences in material circumstances of the three groups, this occasions no surprise. The rate in Indians engaged in coal-mining continues high, and on certain mines excessive. It may be that a deficiency of ventilation in habitations, as compared with those of agricultural labourers, contributes to maintain a high death rate, though a comparison of different mining properties and the death rate on each does not quite bear this out. The provision of adequate ventilation is a matter of considerable difficulty in the barracks on these properties, because of the keenness of the winter weather; an amount of air inlet which would be by no means disagreeable in the coast districts, is utterly intolerable in the bitter weather commonly experienced in the high districts in the dry weather and during the early rains. The circumstances also are quite different from those of Indians in any part other than the large towns, in that large numbers of persons are aggregated on one or two areas on a mining property, instead of scattered in small groups of dwellings, as on sugar and tea plantations.

Definite arrangements, however, have now been made for removal from the general barracks of all recognised consumptives, on the mines where the disease is most prevalent, and with some increase in the ventilation of dwellings it is hoped that improvement will ensue.

Ankylostomiasis was certified to be the cause of death of 18 Indians, as compared with 20 in 1906. The further this is investigated the more general is the condition proved to be in the coast districts.

Seventy-two specimens of faeces were examined in the laboratory of this department at the Point, ova of ankylostomum being demonstrated in 42, all from Victoria County; while it has been found by the Medical Officers of the Indian Immigration Trust Board in numbers of persons in Durban and Alexandra Counties.

There can be no doubt that a very large proportion of Indians and some few natives are infected with the worm, and that it is established very widely. It is also certain that a number of Indians are harbouring the parasite at time of entry to the country; but seeing how widespread is the prevalence of ankylostomiasis it cannot be contended with any confidence that its presence is solely due to them.

Select Committee Report

In the House of Assembly last week Mr. Clayton presented the report of the Select Committee on Public Health.

The report stated:—

With regard to the Health Department, two methods by which large economies might be effected were brought before your committee as of great importance, namely:—

(1) The transfer of the control of health affairs at the port to the municipality of Durban, subject always to the ultimate responsibility and control of Government as hereinafter dealt with.

(2) The transfer of the control of health affairs relating to Indian immigrants to the Indian Immigration Trust Board.

Regarding transfer of the control of health affairs relating to Indian immigrants to the Indian Immigration Trust Board, considerable divergence of opinion prevailed amongst the witnesses upon this subject. Under the circumstances, the committee does not deem it advisable to place the health affairs in respect of Indians under the control of the Indian Immigration Trust Board, nor would it endorse the recommendations of the Protector that the Indian medical officers should be placed under the sole control of the present Health Officer for the Colony, believing that either course would be productive of intense friction and consequent loss of efficiency. The committee agrees with some of the witnesses that the Indian medical officers are more likely, owing to their constant visits to the various estates, to be in a position to know where insanitary conditions prevail, and what preventive or remedial measures are needful, and regrets that their services are not being utilised to the extent to which they should be.

The Chairman of the Indian Immigration Trust Board, speaking for himself tentatively, and not on behalf of his Board, whom he would wish to consult upon the subject, recommended the establishment of such a Board, and expressed the view that if so created and untrammelled by the one man control of a Health Officer for the colony, it might very well have control on behalf of the Government over the Indian medical officers, thus relieving the Board of all responsibilities in respect of the health of the Indians. This, he explained, would involve the taking over by the Government of the medical staff, hospitals, etc., as a whole, and the collection and retention by the Government of all medical and hospital fees. As the revenue covers the expenditure, there would be no expense to Government, and the independence of the Indian medical officers, which the Protector desires, would be attained, while the latter would doubtless find himself able to rely more completely upon their co-operation.

The suggestion appears to your committee to have much to recommend it to the favourable consideration of the Government.

Were the proposal carried into effect and the Indian medical officers brought under the Government Board, their duty should then be expanded to cover such health work as would be necessary from time to time without further emolument, and the sum of £1,506, stated by the Health Officer for the Colony as net salaries of District Health Officers, might in a large measure be saved. Vaccination amongst indentured Indians might also be undertaken by Indian medical officers, but without an increased remuneration.

A minority report, signed by Dr. Niemeyer and Messrs. Churchill and Nelson Palmer, expressed the opinion that sufficient time had not been given to the inquiry, and suggested that the Government should use the evidence taken as a basis for continuing the inquiry during the recess.

The Swami's Reception

An Enthusiastic Gathering

On the 8th instant in the Congress Hall, Durban, a public welcome was given to Swami Shankeranand, who has lately arrived from England for the purpose of teaching the principles of religion. The Hall was nicely decorated with flags and greenery. On the right side of the platform, accommodation was made for the European ladies and gentlemen, who were specially invited, and on the left side a place was reserved for Hindu ladies. Amongst those present were Messrs. G. Williams and H. J. S. Bell (representing the Durban Lodge of the Theosophical Society), Prof. and Mrs. Brearton, Mr. W. Kuns (of the Spiritualists' Soc.) and others. About 1000 people, of all classes and creeds, were present. Upon entering the room the Swami was greeted with cheers. A number of Tamil girls recited a hymn in their language and two other girls sprinkled the Swami with perfumed liquid. After the Swami had taken his seat, he was garlanded and presented with a bouquet. Mr. G. Williams also garlanded Lala Mohkamchand who had been the chief mover in securing Swami Shankeranand's presence amongst them. After a short appropriate speech in English and Tamil, the Chairman, Mr. R. R. Moodley (Chairman of the Reception Committee), presented the Swami with an illuminated address, which reads as follows:—

"SHRI SANYASI SWAMI SHANKERANAND. SIR,—We the undersigned, on behalf of the Reception Committee, beg to take this opportunity of tendering to you a hearty welcome to these shores.

Your advent among us is an event of which we should be proud and which, we trust, will prove beneficial to a great many of our Hindu brethren whose spiritual and educational requirements are neglected through the need of a shepherd.

We are very happy to greet you and congratulate ourselves in having the honour of welcoming the first Sanyasi to this sub-continent.

In conclusion, we confidently hope that your presence amongst us will be the cause of mutual regard and friendship, and we pray God you will enjoy long life and sound health in order to enable you to successfully fulfil the mission to which you have devoted your life."

Representatives of the various Hindu Societies and the Durban Theosophical Society welcomed the Swami.

The Swami replied, first in Hindi and then in English. He said the welcome given was not to him but to the ancient Rishis whose sacred lore he had inherited to some extent. Christians, Mahomedans, Parsees and Hindus were all alike to him. The Scriptures say, God is one, all-pervading and omnipotent; that there are not two Gods; that every human being is the creation of that one God, and that we are all sons of His, and, therefore, brothers. The learned Swami stated that he based his religion on the Vedas, which stand for Truth and nothing but Truth, and that this was the basis of all religions, and not the exclusive property of the Hindus alone. Here the Swami recited several selections from the sacred Koran, and maintained that Mahomedans also had the same meaning for God. The Swami said that his mission was to endeavour to remove ignorance and encourage unity among all religions.

No Better than Sheep

Brutal Treatment

Clipping an Indian's Ear

Magistrate's Strong Comment

In the City Court on the 6th instant, before Mr. Hime, J. L. Armitage was charged with assaulting an Indian who was in his employ on September 11th. Accused was charged on summons, and pleaded not guilty. Complainant, who had been previously convicted for assaulting Mr. Armitage's wife, stated that he was brought up from Durban by a messenger to the accused's house. The accused asked him who told him to assault his wife, and knocked him down, jumped on his shoulders, and cut the lobe of his right ear off with a pen-knife. When he had done this he put some medicine on and bandaged it up. Witness admitted that the accused said that he did it as a means of having the man arrested anywhere.

Dr. Ward said that about an inch and a quarter had been cut off the lobe of his ear. It did not endanger his life at all, but had disfigured him for life. It would not affect his hearing.

The defence was practically that the Government allowed the cutting of sheep's ears, and the complainant was no better than a sheep. He would also be able to have him arrested. Accused complained that he had received no assistance from the authorities with his Indians.

His worship, in giving judgment, made some very strong remarks, and found the accused guilty. He said that if he had his own way he would have sent the accused to the highest Court of the land before a Judge and jury, and there the Judge could say what penalty would be most fitting to such a case. The accused seemed to have had the idea in his head that, as the Government allowed the cutting of sheep's ears he could do the same to a human being who was placed under his care and protection. The accused seemed to have been fully prepared to commit the act, for he had taken with him a sharp pen-knife, ointment, and dressing. His Worship was horrified to think that a person having charge of human beings could do such a thing. He did not think that Mr. Armitage was a fit man to have Indians in his charge. He was bound to find that there was no justification for the action that had been taken by the accused. The poor man had been disfigured for life, and Mr. Armitage had come before the Court and classified the Indian with a sheep. His Worship had some hesitation in coming to a decision as to the penalty he would inflict. If he was satisfied that the accused's mind had been clear and right on that day he would have had no hesitation in sending him to gaol without the option of paying a fine. He was satisfied that the accused's mind must have been unhinged through an assault the complainant had committed on the accused's wife some months ago. If that sort of thing was allowed to go on Indians in the employ of white people would not be safe with their lives. His Worship hoped that the penalty he was about to inflict would be a warning to other employers.

The accused was fined £20, with the alternative of one month's imprisonment, and an order made that complainant and his wife be sent to the Protector of Immigrants for him to decide as to what was to be done with them.

The accused was given until the next morning to pay the fine.

Mr. Armitage mentioned that he would like to appeal.

His Worship told him that he could give notice of appeal within a week.

The Prosecutor (Sergt. Blundell) put in two previous convictions for assault against the accused.—*Times of Natal.*

INDIAN MAIL.—*S.S. President* sails for Mauritius, Madagascar and India on the 27th instant. Mails close at Durban post office at 3.30 p.m.

Limiting Education

A meeting of the Anjuman-Islam was held in the Congress Hall, Durban, on Sunday last, to consider the action of the educational authorities in giving notice of dismissal of all the Indian boys over the age of 14 years studying in Durban Higher Grade Indian School. Mr. Abdool Caadir, Chairman of the Anjuman, presided, and was supported by the leading Indian merchants, several of whom have their sons receiving education at the school.

Speeches were made criticising the Government's action. The meeting concluded by unanimously adopting the following resolution, which was proposed by Mr. Dada Osman, seconded by Mr. Mahomed Cassim (of Messrs. Hosen, Cassim & Co.), and supported by Mr. Hassim Jooma :—"That this general meeting of the Anjuman-Islam of Durban, in view of the order given to summarily dismiss the pupils over the age of 14 attending the Higher Grade Indian School, look upon it with great alarm and dismay, and respectfully pray that, in consequence of great issues involving the principle of age limitation, the Government be pleased to withdraw the aforesaid order, and restore the pre-existing status of the said school, in accordance with the definite promises made by their predecessors in office."

On Wednesday evening the Natal Indian Congress held a meeting to protest against the above restriction. Mr. Abdul Caadir, who occupied the chair, said that the time had come for the community to submit a protest against the action of the authorities and request them to fulfil their solemn obligation and promises.

Mr. Dada Osman said the Government had acted in a very arbitrary manner and the result would be that a very large number of present and future pupils would be debarred from getting proper education. The Indian community were taxpayers, and, in fact, paid in a greater proportion than the Europeans, and he held that the Indians were entitled to proper education.

After several others had addressed the meeting, Mr. P. S. Aiyer proposed the following resolution :—

"That this meeting of the Natal Indian Congress emphatically protests against the action of the Government in respect of their policy towards the administration of the Higher Grade Indian School, contrary to the original intention and promises, in that the age limitation has been introduced restricting the age to 14 years; and this meeting respectfully submits that the action of the Government is detrimental to the progress of education among the Indian community, and that this meeting therefore ventures to suggest that the Government may be pleased to withdraw the aforesaid restrictions and retrenchment, and reinstate the status of the said institution to what was originally intended."

Mr. Ismail Gora seconded the resolution, which was carried unanimously.

The Detained Indians

More Arrivals

Mr. Harry Smith, Principal Immigration Restriction Officer, Durban, has written as follows to Mr. Romer Robinson, regarding the wife of Mr. Ismail Amod Manor who was detained with others on the detention bulk :—

I take the opportunity of informing you with regard to the woman on the *Lutto* that if it should be her desire to have the companionship of a female from the shore, I shall be ready to grant consent to anyone she may name to live with her as long as necessary or she may land on a visiting pass.

Since receiving the above, we have been informed that the woman landed on Tuesday on a visiting pass.

We understand that an application will shortly be brought before the Supreme Court claiming the right of all the Indians to land and proceed to the Transvaal border.

Five other Transvaal Indians named Ranchod, Daya Fakir, Ismail Akojee, Kassan, and Laxmidas Ranchod, arrived on Tuesday by the *Kruprinz*. They were examined and asked to give their finger-prints which they refused to do. The Immigration Officer informed them that they would be deported on Wednesday at 10 a.m.

Mr. Romer Robinson applied for an interdict against their deportation and the same was granted by the Chief Magistrate, subject to security being deposited for the maintenance of the applicants and for the cost of return of each of the Indians to India should the decision of the Supreme Court be against them.

Messrs. Cowley & Cowley, solicitors Durban, have written to the *Mercury* a long letter giving details in the matter of the landing of a Mahomedan Priest named Amoojee Fakir. In spite of an affidavit given by a member of the West Street Mosque that the Priest was urgently required for religious services and an assurance that he had no intention of going to the Transvaal, the Priest was not allowed to land, and he was taken back to India by the boat in which he arrived —the *Gouverneur*.

MARITZBURG HINDU YOUNG MEN'S ASSOCIATION. The third anniversary of the Hindu Young Men's Association, Maritzburg, was held on Sunday, the 11th inst., when there were present about 400 to 500 Hindus, including delegates from numerous religious and other associations from all parts of the Colony. Swamji Shankeranand was present.

Natal Asiatic Legislation

The *Times of Natal* of the 28th ultc., in a review of the Parliamentary session just closed, says :

The anti-Asiatic measures, or rather the Bill abolishing all Asiatic licences, and debarring even Natal-born Indians from engaging in trade after a certain period of time, is another instance of legislation which we can only describe as unprincipled, or based upon principles which are thoroughly bad. The Government withdrew the Indian Immigration Restriction Bill in deference to the wishes of the farmers and planters, but those of the latter who cheerfully voted for the Abolition of Licences Bill, appear to have overlooked the fact that the first act of the Indian Government, in the event of the Licences Bill becoming law, will be to put an instant stop to all recruiting of indentured Indians for Natal. By getting the Licences Bills through Parliament the Government have indirectly achieved the object they had in view in introducing their Immigration Restriction Bills. But public opinion outside of Natal is not likely to be favourably impressed by the action of Parliament in refusing to stop indentured Indian immigration and, at the same time, agreeing to the imposition of extraordinary disabilities upon Indians already settled in the colony.

Estcourt Indians

The Estcourt correspondent of the *Natal Witness* writes to his paper :—

Six Indians, residents of the township applied to the magistrate in terms of the Law, to have their names placed upon the town Voters' Roll. One of the applicants having the necessary qualifications was eventually successful. The other applicants appealed against the magistrate's decision, to the Supreme Court of this Colony, the outcome of which resulted in the case being referred back to the magistrate to take further evidence, and to decide the application in accordance with such evidence, and the Supreme Court's judgment, the Board, however, having to pay the costs of the appeal. The matter has since been allowed to drop, which is much to my regret as I feel convinced that the Supreme Court was entirely wrong in its decision.

The licensing officer having refused to renew a number of trading licences to Indians, five of these Indians appealed against the decision of the officer to the Board, and at the hearing of these appeals which were lengthy, I regret to state that the Board had to [illegible]'d the appeals in two cases, the other appeals were dismissed, but sufficient time was given to appellants to dispose of their businesses.

Volksrust Again

Mr. Gandhi Sentenced

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Wednesday last, before Mr. De Villiers, A.R.M., Mr. Mentz prosecuting, Dawjee Amod was charged as a prohibited immigrant for entering the Colony without having previously made application under the new Registration Act (No. 36 of 1908) from outside the Colony. Mr. Gandhi defended, and pleaded not guilty. Accused had previously entered the Colony, producing a permit and registration certificate and had been arrested. He had afterwards promised to leave the Colony and apply for registration under the new Act from Natal, but when Corporal Cameron had shown him the form of application, he had refused to leave the Colony, and was re-arrested.

In cross-examination, Corporal Cameron admitted that the accused did not fall within sub sections 3,5,6,7, and 8 of section 2 of the Immigration Act, nor was there any removal order against him. He had no reason to suppose the documents produced were not the lawful property of the accused.

Mr. Gandhi said that the accused could choose to enter under the unrepealed Asiatic Act, No. 2 of 1907, and that he could not be a prohibited immigrant when he produced his permit. He did not come under sub-section 4 of section 2 of the Immigration Act.

The Magistrate found the accused guilty, but said he appeared to have been influenced not to leave the Colony. Accused was sentenced to pay a fine of £15 or go to gaol with hard labour for one month.

Karson Jogi and eight others, including two minors, were similarly charged. They were similarly sentenced, except Hirji Mulji, a boy of about 12 years, who was sentenced to pay a fine of £5 or go to gaol without hard labour for 14 days.

Ratanji Sodha, Mawji Karsonji, Ravikrishna Talwantsing, and Ratanji Rugnath were also charged as prohibited immigrants, pleading not guilty. The first three claimed to enter the Colony under the Education test, whilst the first two, and Ratanji Rugnath claimed pre-war residence. Mawji Karsonji claimed also to enter as an ex-member of His Majesty's Volunteer Forces, holding a medal issued to him for services rendered during the Boer War. Ravikrishna was born in South Africa.

Giving evidence on behalf of the accused, Mr. Gandhi said he took the sole responsibility for having advised them to enter the Colony. They had largely been influenced by his advice, though no doubt they had used their own judgment. He thought that, in giving that advice, he had consulted the best interests of the State.

Cross-examined: He asked accused to enter at a public meeting and individually. They probably, at that time, had no idea of entering the Colony, except, perhaps, one of them. He would certainly admit that he had assisted the accused to enter. He admitted aiding and abetting them to enter the Transvaal. He was quite prepared to suffer the consequences of his action, as he always had been.

The accused were found guilty, and sentenced to pay a fine of £50 or to go to gaol with hard labour for six weeks.

Daya Narsi was then charged for refusing to give his thumb-print under the new registration Act, though he had produced his permit. He had given his impressions at the gaol (under the gaol regulations), where he had already been awaiting trial for a week. He was sentenced to a fine of £10 or imprisonment with hard labour for one month, as was Moonsamy Ellary, who was similarly charged.

Bhikhabhai and Jhinabhai, who had been deported on Friday and had returned at once, were charged as prohibited immigrants. They were sentenced to a fine of £20 or 6 weeks hard labour.

Mr. Gandhi himself was then charged with failing to give his thumb and finger impressions upon demand, under the new Act. He pleaded guilty. He produced no documents, and when asked to furnish means of identification as required by Regulation 9, he refused.

Giving evidence, Mr. Gandhi said: In connection with my refusal to produce my registration certificate and to give thumb impressions or finger impressions, I think that, as an officer of this Court, I owe an explanation. There have been differences between the Government and British Indians, whom I represent as Secretary of the British Indian Association, over the Asiatic Act, No. 2 of 1907, and after due deliberation, I took upon myself the responsibility of advising my countrymen not to submit to the primary obligation imposed by the Act but still, as law-abiding subjects of the State, to accept its sanctions. Rightly or wrongly, in common with other Asiatics, I consider that the Act in question, among other things, offends our conscience, and the only way, I thought, as I still think, the Asiatics could show their feeling with regard to it was to incur its penalties. And in pursuance of that policy, I admit that I have advised the accused who have preceded me to refuse submission to the Act, as also the Act 36 of 1908, seeing that, in the opinion of British Indians, full relief, that was promised by the Government, has not been granted. I am now before the Court to suffer the penalties that may be awarded to me. I wish to thank the prosecution and the public for having extended to me the ordinary courtesies.

Mr. Mentz thought that a difference should be made in this case, as Mr. Gandhi had admitted his sin to be greater than that of the others, he asked that the heaviest penalty, (£100 or three months with hard labour) should be awarded.

The Magistrate found Mr. Gandhi guilty. In giving judgment, he remarked that it was not for him to consider the question of religious objections. He had only to administer the law. There had been a general defiance of the law. He felt very sorry to see Mr. Gandhi in that position to-day, but he must make a difference between him and the others. He sentenced Mr Gandhi to pay a fine of £25 or go to gaol with hard labour for two months.

Of course, no fines have been paid, and all have smilingly, gone to gaol, Mr. Gandhi being especially happy.

At Barberton

On Wednesday, the returned Indians were brought before the Magistrate, and defended by Mr. G. V. Godfrey. They had been deported, with the 17 children, to Ressano Garcia, but, with the exception of four, had returned immediately. At the time of writing the result of the prosecutions is not to hand.

Should Indians be Starved into Submission?

Further Correspondence

We have received the following for publication:—

8th October, 1908.

The Honourable,
the Attorney-General, Pretoria.

Sir,—My Association has addressed several letters to the Director of Prisons on the subject of prison-diet for Indian prisoners, and has been informed by him that it is not possible for him to make any alteration in the diet, without instructions to that effect. I have, therefore, the honour to place the following facts before your notice.

My Association is informed by the Director of Prisons that the diet scale varies in the different prisons of the Colony. The result is that, whereas, in some gaols, ghee and rice are provided for Indian prisoners, in others, it is compulsory to eat crushed mealies with fat. I have the honour to bring to your notice the fact that crushed mealies and, for that matter, mealie pap are foods which, nutritious in themselves, are not suited to the habits and customs of Indians. Many Indians, who are now in gaol, and who have been in gaol during the present struggle, have been unable to eat these foods, with the result that they have left in a condition of semi-starvation. The difficulty is added to when fat is mixed with the food. It then becomes impossible for any orthodox Indian to eat the entire meal with which the fat is mixed.

A Hindu may not eat animal fat at all, and a Mahomedan may only eat fat from an animal that has been ritually slaughtered.

My Association begs to request that, instead of mealie-pap and crushed mealies, bread be substituted, or rice and other vegetables, and that, instead of fat, ghee may be supplied to all Indian prisoners.

My Association earnestly trusts that you will recognise the difficulties arising out of the present situation, and duly authorise the Director of Prisons to make an alteration in the diet for Indian prisoners on the lines suggested by my Association.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

A. M. CACHALIA,

Chairman, British Indian Association.

Poverty and Suicide in Natal

The *Daily Telegraph* (London) of 24th August devotes nearly a column to a letter from its Johannesburg correspondent from which we extract the following:—

The report of the Protector of Indians in Natal of 1907 supplies some interesting statistics, particularly in view of the campaign now being prosecuted against the immigrants by the Natal Government and their political supporters. The Protector's figures certainly lend little support to the allegation that the Indians are swamping the Europeans, since the total increase of the immigrant population, both free and indentured, during the year was only 894, and as the result of the first introduction of Indian labour for the sugar and tea estates in 1860, the total stands to-day at but little over 100,000 souls.

Nor do the official figures support the contention of politicians that the Indian sends all his money to India, and spends next to nothing in the Colony which gives him employment. The remittances to India through the Post Office and the Protector's Office together, amounted in 1907 to no more than £72,000, and even that figure shows a considerable falling off as compared with the previous year. Similarly, the savings which adult Indians on the point of departing for India are required to disclose, indicate that the Colony is not such a land of plenty for the immigrant labourer as is popularly supposed. Thus the average savings declared for the years 1904 to 1907 were respectively £6 7s 6d, £11 16s 10d, £14 2s 10d, and £8 5s 2d per adult. And the Protector considers that the last will not be greatly exceeded in future years.

Numerous Suicides

While the general death-rate of the Indian population was low, 23.25, there are startling figures relating to suicide. In 1906 the suicides numbered 27 and 13 for indentured and free Indians respectively, the corresponding figures for 1907 being 26 and 15. These figures have aroused a feeling of uneasiness in the minds of the leaders of the community, meaning as they do, in 1906, a suicide rate per million of 661 and 213, and in 1907 a rate of 628 and 224, among the two classes of indentured and free Indians respectively. In comparison with the total suicide rate per million in India, the Natal figures indicate at least a case for inquiry. Taking the total suicide rate in India for the years 1904 to 1906—viz., 33.5, 40, and 39—the corresponding figures for the indentured Indians are no less than 419, 532, and 661. In other words, the suicide rate among the indentured labourers in Natal for the three years ranges from some fourteen to seventeen times as high as the total suicide rate in India during the same period. In the circumstances, one must still hope that the request put forward by the leaders of the Indian community for a commission of inquiry into the conditions under which the indentured labourers work and live on the planters' estates in the Garden Colony may receive a sympathetic response from the Natal Government.

In a final note on the social status of the immigrant Indians, the Protector points out that, although the Indian population is increasing, there were fewer adult Indians at the close of the year than three years ago. The difficulty experienced in paying the annual licence of £3, and the poll-tax of £1, are assigned as the chief reasons for the decline; and when a man marries there is the additional licence of £3 for his wife. When wages ruled high, the Indians whose crops failed, could make up the difference, but 30s a month, the current wage for freemen, leaves little margin for licence and keep of wife and children. A married man, who leases, say, four acres of land for cultivation, has to pay for licences and rent at least £9 a year, mostly in advance. With a bad season, therefore, it is almost impossible to make even a scanty living. Hence, about 80 per cent of those completing their indentures are re-indenturing, in order to secure the right of a free passage to India, with the intention of leaving the Colony for good.

The conclusion the Protector arrives at is that unless different conditions arise the free population will probably decrease year by year. It is certainly preferable that the difficulty in which Natal is involved should be settled by the gradual withdrawal of the Indian population under economic pressure, rather than in deference to the inhospitable prejudice of the Colonists against the patient labourers, whom they have largely to thank for whatever prosperity their country can boast of to-day.

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

The fifty-four Indians who were deported and re-entered at Komatiepoort have been sentenced to three months imprisonment with hard labour.

Seventeen others are still detained in gaol at Barberton uncharged.

Volksrust Indians report that about 20 Indians, including Mr. Gandhi, were yesterday taken in gangs with Native gangs, doing pickaxe work in the Market Square. One man fainted and was immediately removed by the authorities.

The Government have refused to hold a public inquiry into the Komatiepoort allegations.

A Mass Meeting will be held here on Sunday. The people are resolute and will fight to the bitter end.

I understand that the children detained at Barberton have been released this afternoon. The Government repudiating all responsibility as regards expenses of maintenance.

THANKS. Mrs. M. K. Gandhi wishes to thank the numerous senders of telegrams of sympathy and congratulation sent to her on the occasion of her husband's incarceration at Volksrust.

"THE HAPPIEST MAN IN THE TRANSVAAL." Reuter's Volksrust correspondent wires:— The Indians, who were sentenced yesterday, including Mr. Gandhi, were to-day working on the Market Square here at road-making. Mr. Gandhi expressed himself as being the happiest man in the Transvaal.

Contents

	Page
EDITORIAL COLUMNS:—	
Closer Union	489
Charged With Costs	489
The Struggle	490
Correspondence to "The Times"	490
Asiatic Traders at the Cape	490
Estcourt Again	490
An Analogy	491
OTHER ARTICLES:—	
The Komatiepoort Scandal	491
Letters to the Home Press	495
Views from the Home Press	497
Notes on the Transvaal Struggle	498
Public Health	499
The Swami's Reception	501
No Better than Sheep	500
Limiting Education	501
The Deluded Indians	501
Natal Asiatic Legislation	501
Estcourt Indians	501
Volksrust Again	502
Should Indians be Starved into Submission	502
Poverty and Suicide in Natal	503
Latest Telegrams from the Transvaal	503

છપાઈ બહાર પડી છે.

તુલસીદાસજીકૃત રામાયણ સાર.

આજકાલ હિંદી પ્રજાના પુત્રો પરદેશ ગમન બહુ કરે છે. પરદેશમાં પોતાના ધર્મનું ભાન રાખવું એ બધાને કઠીન છે. પરંતુ હિંદુને વિશેષ કઠીન છે. આ લખનારનો એવો મત છે કે સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રહસ્ય જાણવું એ બધા હિંદુનુંજ નહીં પણ બધા હિંદીનું કામ છે.

સાધારણ હિંદુ ધર્મ સર્વ કોઈને માન્ય થાય એવો છે. તેનું રહસ્ય નીતિમાં સમાએલું છે. એ વિચારે બધા ધર્મ ખરા અને સારા છે એમ કહી શકાય કેમકે નીતિથી અલગ એવો ધર્મ હોવાપણું નથી.

ગમે તેમ હોય પણ સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રુપ તાદ્રશ રામાયણમાં જોઈ શકાય છે. મૂળ રામાયણ સંસ્કૃતમાં છે. તે બ્રાહ્મણ વાંચે છે. તેનો તરજુમો દુનીયાની ઘણી ભાષામાં થયો છે. હિંદુસ્તાનની બધી પ્રાકૃત ભાષામાં છે. આ બધા તરજુમાને તપાસીયે તો તુલસીદાસજીકૃત હિંદી રામાયણને કોઈ પહોંચી શકે તેમ નથી. તુલસીદાસજીનું રામાયણ ખરું જોતાં તરજુમો નહીં ગણાય. તુલસીદાસજીની માફક એવી અનન્ય હતી કે તેણે તરજુમો કરવાને બદલે પોતાનાજ ઉદ્‌ગારો ગાયા છે. મદ્રાસ ઈલાકાને હિંદુસ્તાનનો એક પણ ભાગ નહીં હોય કે જ્યાં તુલસીદાસજીના રામાયણથી કોઈ હિંદુ છેક અજાણ્યો નીકળે. એવું રામાયણ તે પરદેશમાં (કાળી દેશમાં પણ) બધા માણસો પુરું વાંચતાં નથી. વાંચવાની અવકાશ નથી મળતી આવા પુસ્તકોને ટુંકા રુપમાં બહાર પાડવા હોય તો હિંદી પ્રજાને કલ્યાણકારક થઈ પડે એવા હેતુથી તુલસીદાસજીનું રામાયણ તેવા રુપમાં બહાર પાડવાનો ઇરાદો રાખ્યો છે. તેમાંનો પ્રથમ કાંડ તુરતમાંજ પ્રજાની આગળ રજુ કરીયે છીયે. મૂળ રામાયણને બદલે આ વપરાય એવો ઉદ્દેશ નથી. પણ સાર વાંચી જેને અવકાશ હોય અને જે માફકમાં બેસાડાઈ ગએલ હોય તે અસલ વાંચે એવી મતલબ છે. ટુંક સારમાં કથાનો મુખ્ય ભાગ જવા દીધો નથી. પણ ક્ષેપક, લાંબા વર્ણનો, તથા પેટા ભાગમાંથી કાઢીક મૂકી દેવામાં આવ્યું છે.

અમે જે સારાંશ પ્રજાની આગળ રજુ કરીયે છીયે તે દરેક હિંદી ભાષથી વાંચે, તેનું મનન કરે અને તેમાં જે નીતિનો વિચાર આવિષ્કૃત આપ્યો છે તે નીતિ ગ્રહણ કરે એવું ઇચ્છીયે છીયે. ઘેર ઘેર હિંદીઓ રાતના અને બીજી અવકાશની વેળાએ રામાયણનો સાર વાંચતા થઈ જાય એ અમારા પ્રયત્નનો બદલો સમજશું.

બીજા કાંડો જેમ જેમ છપાતા જશે તેમ તેમ બહાર પાડશું. છેવટે બધા ભાગ વાંચી શકાશે. કીમત વિચાર પૂર્વક બને તેટલી ઓછી રાખી છે તે એમ સમજીને કે બધા હિંદી આ પુસ્તક લઈ શકે.

હિંદી લીપી તથા ભાષા જાણવી એ દરેક હિંદીનો ફરજ છે. તે ભાષાનું રુપ જાણવા રામાયણ જેવું બીજું પુસ્તક અત્યંત ઉપયોગી થશે.

કીંમત ૧ શીલીંગ. પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ઇંડીયન ઓપીનીયન પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

છપાઈ બહાર પડી છે.

ટ્રાંસવાલના નવા એશિયાદીક કાયદા મુજબના ધારા

અંગ્રેજી અને તેનો ગુજરાતી તરજુમો.
કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

ટ્રાંસવાલનો દુકાનો ⁂ ⁂ ⁂ ⁂ બંધ કરવાનો કાયદો.

અંગ્રેજી અને તેનો ગુજરાતી તરજુમો.
કિંમત ૩ પેની. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

દક્ષિણ આફ્રિકાના કોયપણ સ્ટાંપ રસીદ રવાના આવશે.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ

આજકાલ દુનિયામાં પાખંડ વધી ગયો છે તેથી ઘણા માણસો નીતિના રસ્તા છોડી અનીતિને માર્ગે ચાલે છે. આમ નીતિના રસ્તા માણસ છોડી દેશે તો બધા ધરમનો નાશ થશે અને દુનિયાને મોટું નુકશાન થશે એવી ધારણથી યુરોપ અને અમેરિકાના ઘણા વિદ્વાન પુરૂષોએ નીતિ ધરમ અથવા એથી કંઇ રીલીજીઅન થરચાવનારી મંડળીઓ સ્થાપી છે. કોઈપણ ધરમનું ખંડન કીધા વિના નીતિના નિયમોનુંજ માત્ર સંશોધન કરી તે પ્રમાણે ચલતે વરતે છે અને બીજાઓને તેમ વરતવાનો ઉપદેશ આપે છે. મી. સોલ્ટર નામના અમેરિકાના એક વિદ્વાને લખેલા એવા ખુબીદાર પુસ્તકનું ગુજરાતી તારણ આ પુસ્તકમાં સમાએલું છે આ નીતિ ધરમ પુસ્તક દરેક ધરમના માણસને બહુજ ઉપયોગી છે. આવું ઉપયોગી પુસ્તક સૌ માણસો વાંચી શકે અને તેનો લાભ સૌને મળી શકે એટલા માટે તેની કિંમત માત્ર ૬ પેની રાખવામાં આવી છે ગ્રાહક થનારે નીચે ને સરનામે લખવું.

-I. P. PRESS, PHŒNIX, NATAL.

ખાસ કિંમત ઘટાડી છે.

નીચે લખેલી ચોપડીઓનો જેમ બને તેમ વધુ માણસોને લાભ મળે એટલા માટે ખાસ કિંમત ઘટાડી છે.

મારો જેલનો અનુભવ.	૦–૦–૩
આત્મારામ કનામી નિબંધ.	૦–૦–૩

637

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૭મી ઑક્ટોબર ૧૯૦૮. અંક ૪૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી–તા૦ ૧૭મી ઑક્ટોબરથી, તા૦ ૨૩ ઑક્ટોબર સુધી, ઇ૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–આશ્વીન વદ ૮ થી આશોવદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાન–તા૦ ૨૦મી રમજાનથી ૨૬ મી રમજાન સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	પારસી રોજ.	મુંબઇનો સમય ઉ.	મુંબઇનો સમય મી.	સૂર્ય અસ્ત. ક.	સૂર્ય અસ્ત. મી.
શની.	૧૭	૮	૨૦	૫	૫	૨૯	૬	૫
રવી..	૧૮	૯	૨૧	૬	૫	૧૮	૬	૬
સોમ.	૧૯	૧૦	૨૨	૭	૫	૧૬	૬	૭
મોમ	૨૦	૧૧	૨૩	૮	૫	૧૫	૬	૭
બુધ..	૨૧	૧૨	૨૪	૯	૫	૧૪	૬	૮
ગુરૂ	૨૨	૧૨	૨૫	૧૦	૫	૧૩	૬	૯
શુક્ર	૨૩	૧૩	૨૬	૧૧	૫	૧૨	૬	૯

અનુક્રમણિકા.

લડત ૬૮૭
કેટલાક હીંદીઓને... ... ... ,,
નવા વરસની ડાયરી ... ... ,,
મી. ગાંધીનો કાગળ ... ... ,,
ડરબન ખબરપત્ર ૬૯૮
બોઅરરરટ ,, ... ૬૯૯
બોઅરરરટના કેસો... ... ... ૬૯૦
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૬૯૧
આસ્ટરેલીઆમાં મીસીસ બીસેંટ ... ૬૯૪
ઉલ્લા ખબર ... ... ,,
મી. હસન દાઉદની કેળવણી ૬૯૫
એક ગોરા સાહેબની કરરતા ... ... ,,
વિલાયતના પાર્લામેંટમાં ટ્રાંસવાલના હીંદી વિષે ચરચા ૬૯૬
કોમ્પાઉન્ડપુરતો ઇનસો ૬૯૭
ઇરહ લંડનમાં અન્યવસ્થા ૬૯૯
ટ્રાંસવાલના હિંદીને ખોય ૭૦૦
સ્વામીજીનું ભાષણ ... ... ,,
અરજીપત્ર ૭૦૧
મુલતાની કોમ વિષે ... ... ,,
પાર્લામેંટ ચરચા ... ... ,,
હાઈજ સાહેબને ઉતરવાની મના ... ૭૦૨
હિંદુસ્તાનના ખબરો ૭૦૩
નાદારી કોરટની મોટીસો વિગેરે ... ૭૦૪
રોઝ બબરજાણ ... ... ,,

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૬મી ઑક્ટોબર ૧૯૦૮.

લડત

લડતનો અંત હવે નજીક આવતો જણાય છે. કેમકે સરકારે વધારે જુલમ શરૂ કર્યો છે. મી. સોરાબજી તથા મી. આજમને બદાર કાઢયા, તેઓનું તુરત પાછા આવવું, તેઓને તુરત સજા થવી, બારબરટનમાં પ૮ હીંદીને જેલ, તેઓને દેશનિકાલ, આ બધું બતાવે છે કે સરકારને બેર અજમાવવાનું છે તેનો અંત આવતો જાય છે, તેનો ખજાનો ખુટવા આવ્યો છે. દારૂ ગોળો બધો વાપરી નાખે છે. પણ એટલું યાદ રાખવું કે અંત સમય કરણ હોય છે. બધું દુઃખ વેઠાય પણ અંત દુઃખ વેઠે તે બારલાજ હોય. એટલે છેવટના દુઃખથી હીંદી નહીં ડરે એમ અમે આશા રાખીએ છીએ.

કેટલાક હીંદીઓને

ટ્રાંસવાલમાં, નાતાલમાં અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા ભાગોમાં કેટલાક હીંદીઓને દારૂની લત સવારથી લાગી છે. આ ધર્મ વિરૂદ્ધ છે એટલું જ નહીં પણ શરીર તથા મનને નબળાં કરે છે. જેઓ આ કુટેવમાં પડેલા છે તેઓને સત્યાગ્રહની લડતમાં ભાગ લેવો એ ગુજરેલીની વાત છે. દારૂથી થતાં ગેરફાયદા વિષે લખવાનો અમારો હેતુ નથી. તે તો બહુ લખાઇ ગયું છે. આગે તો એટલું જ કહીશું કે જેને આ કુટેવ હોય તેણે મહેનત કરી તે છોડી દેવાની જરૂર છે. તેમ નહીં કરે તો તેઓ નકામું દુઃખ દેશે. અને ઘણી વેળા તેઓની ઇચ્છા હશે છતાં સારાં કામોમાં જાય નહીં લઇ શકે.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યું છે. તેમાં કેટલીક ખામી ઓ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખરીએ નવા વરસની ડાયરી બેટ આપવાનો ઇરાદો રાખીએ છીએ. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. ગયે વરસે એક પાના ઉપર એક ગદ્દીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ કરી શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સત્યાગ્રહ'ના પુસ્તક જેવું હશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી બાબતો પણ દાખલ કરશું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ. ના વાંચનાર કાંઇ ઉપયોગી સુચના બોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં આગે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાહિત્ય એકત્રિકરાના વતુરા જુના હીંદી મહાશયોની કુંડી અને મુકાસર નજરોનો બોકલવાની અમારા વાંચનાર પાસે અગે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં બનેલ બાબત નોંધવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે બારેય પાનાની માટે બારેય દર છે. જે ગ્રાહકોએ ચાલુ વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેંબરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી બેટ આપવામાં આવશે

મી. ગાંધીનો કાગળ

બોકસરસ્ટની કાચી જેલમાંથી મી. ગાંધીએ મંગળવારને રોજ નીચેનો કાગળ લખ્યો છે.

મને પાકી જેલ મળશે તો દરમીયાન મી. ઓ. માં લખવાનો લાભ નહીં મળે તેથી બે શબ્દો સત્યાગ્રહીઓને અને બીજા હીંદીઓને કહેવાની રજા લઉં છું.

જેલમાં રહેનાર કરતાં બહાર રહેનારની જવાબદારી વધારે છે. અહીં દુઃખનો બદલો નહીં જે ખરી સેવા કરવા ગાએ છે તેને ઉઠાવવાનું છે. જેલમાં દુઃખ છે જો ઘણે ભાગે માત્ર વહેમ છે. અહીંતો

આપો દિવસ સદ્ગુ કહેવાય કરી રહ્યા જેવું છું. કેટલીક જેલો ખરાબ અમલ દ્વારા દુઃખ આપે તેનો ઉપાય તુરત થઇ શકે છે. એટલે મને હમેદ છે કે જેલમાં દેશને ખાતર આવવામાં કોઇ પણ હીંદી પાછા નહીં હઠે.

સત્યાગ્રહ તે સહેલું અને કઠણ છે. સાથેનાજ આગ્રહ રાખવાથી કેવું દુઃખ દુર કરી શકાય એ સમજવું એ સહુને હવે સહેલું લાગવું જોઇએ. સત્યને પાષવું-દુઃખ દુર કરવા દુઃખ સહન કરવું-એ કઠણ લાગે છે. છતાં જેમ જેમ વિચાર કરું છું તેમ સત્યાગ્રહ સિવાય બીજાને દલાજ આપણે સારૂ કે બીજા કોઇનાં દુઃખોને સારૂ જીવતો નથી. મને તો એમ પણ લાગે છે કે તે સિવાય બીજાને ખરો ઇલાજ દુનીયામાં છેજ નહીં. તેમ હોય યા નહીં, પણ આપણે તો હવે સમજીએ છીએ કે સત્યાગ્રહથી જીતવું એ રસ્તો ઠીક છે. જો આમ છે તો મને આશા છે કે બધા હીંદી અંતથી આપણે શરૂ કરેલ યુદ્ધ કરશે તો આપણે 'અરજે યુદ્ધ' નો ઇલકાબ ફરીથી લઇશું.

જે જે પ્રજાઓ ઉંચે ચડી છે તેણે અપંત દુઃખ સહન કર્યાં છે એ કરી કરી યાદ રાખવા જેવું છે. આપણે ઉંચે ચડવા માગતા હોઇએ તો આપણને પણ એજ ઇલાજ છે.

નાતાલના કેદીઓને જેલમાં મોકલી આપણે બધાએ કેટલું માથે લીધું છે તે વિચારવાનું છે. તેમની પાછળ શોખ જેવો એ વધુ પડતું નથી. તેમણે પોતાના સ્વાર્થને સારૂ નથી ગયા.

જે જે હીંદી જેલમાં જાય છે તેણે સમજવાનું છે કે તેમાં તેનો અંગત સ્વાર્થ સાધવાનો નથી. જેલમાં જાય છતાં તેને ટ્રાંસવાલમાં રહેવાનું ન મળે એ બનવું જોવાનું છે. બધાએ પોતાને ભોગ આપી કોમનો લાભ, કોમનું માન, ને કોમનું નામ એ રાખવાનાં છે.

આ લડતમાં હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, ક્રીશ્ચિયન, બંગાલી મદ્રાસી, ગુજરાતી, પંજાબી એવા ભાગલા નથી. આપણે બધા હીંદી છીએ, ને હીંદને ખાતર લડીએ છીએ. આમ જે નહીં જાણે તે દેશના સેવક નથી પણ શત્રુ છે.

હું છું, સત્યાગ્રહી.
મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

અખબારપત્ર

ડરબન

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર.

ડરબનમાં મનવારનો કાફલો

શનીવારે ડરબનને કીનારે આર મનવારનો કાફલો આવ્યો છે. આ કાફલાના સરદાર સરપરસી કોટ છે. આજથી જે કનવેનશન બેસવાનું છે તેના માનમાં અરથે આ કાફલો આવેલ છે. સામે કાફલા ના માનમાં ડરબન શણગારવામાં આવ્યું હતું. ટાઉન હોલના આગલા ભાગમાં વીજળીની કલીથી તાજના આકાર માં "ડરબન તમને વધાવે છે" એવા શબ્દો લખવામાં આવ્યા હતા. ઉપર સામથી ઘણા લોકો જેવાને ઉતરી આવ્યા હતા. પોર્ટમાં મોટી ધક્કા બની હતી. ધજા પતાકાથી શણગારેલી ટ્રામ બપોર મીનીટે ટાઉનહોલથી પોર્ટ ગીડર ભરેલી જતી હતી. પોર્ટમાં ખાસ મેદાનમાં થઇ હતી. કુચકામાં આ લડાયક કાફલાને વધાવવા ડરબનની ગોરી વસ્તી ગાંડી જેવી બની ગઇ હતી. સર પરસીને મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી માનપત્ર આપવા માં આવ્યું હતું. આ કાફલો ૨૧ તારીખ સુધી રહેશે એવું જાહેર પડ્યું છે.

કોંગ્રેસ ફંડ માટે બેઠક

વીકટોરીયા સ્કેરમાં કોંગ્રેસના ફંડ માટે શનીવારની રાત્રે ખાનદાને હમાનની બેઠક ભરવવામાં આવી હતી. લગભગ ૫૦૦ મનુષ્યનું હાજર થયું હતું. બેઠક તો પુરી આંકડો મળ્યો નથી. જેલમાં ગયેલા બીરાદરોનું ફાયદા પણ જાહેરમાં બતાવવામાં આવ્યું હતું. મી એમ. એસ. દીમોલની સારી મહેનત હતી.

ડરબન હાયસ્કુલ

અગેની આમસભા-કરારનામાની એક મીટીંગ ગયા સોમવારે કોંગ્રેસ હોલમાં મી અબ્દુલ કાદરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મીટીંગમાં બધા વરસના વેપારીઓ જોવામાં આવતા હતા. સરકારે હીંદ કોકરસીઓની કેળવણી તરફ પુરતું ધ્યાન આપવાની ફરજ છે એવા કેટલાક ભાષણો થયા બાદ મી. દાદા ઓસમાને ડરબન હાયસ્કુલમાં ૧૪ વરસની ઉમરના બાળકો અને સ્કુલ છોડવાની ને ફીસ મળી છે. તેની તરફ દીલગીરી બતાવતો ઠરાવ રજુ કર્યો અને જણાવ્યું કે સરકારના આ કાર્યથી હીંદી કામ મોટી દીલેશતમાં પડી ગઇ છે, અને નમ્રતા પુરવક આગ્રહ કરે છે કે આગળના અમલદારોએ આ નિર્ણયમાં જે ફેરફારો કેળવણી આપવા નું મુકરર કરેલ છે તેજ ફોરધરસર હીંદી બાળકોને કેળવણી આપવી. આ ઠરાવને મી. મહમદ કાસમ તથા મી. હાસમ જુમા તરફથી ટેકો મળ્યો હતો.

આ વિષય ઉપર ઠરાવો પાસ કરવાને મેસરસ રાજકુમાર રેલુ, બાબુ રૂપ નારાયણ સીંઘ, લછમન માંડે, પી. એસ. આયર, આર. સુબ્રમણ્યમ અને બાબુ ગદ્ધ રજની સહીથી એક મીટીંગ તા. ૨૧ ને બુધવારની સાંજે ૭ વાગે કોંગ્રેસ હોલમાં બોલાવવામાં આવી છે.

મંગળવાર.

કનવેનશન

ઘણા વખત થયાં ચરચાઇ રહેલું કનવેનશન ગઇ કાલથી શરૂ થયું છે. કનવે નશનના મેમ્બરોને ડરબનમાં સારો આદર આપ્યો હતો. તેમાં કુલ ૬૨ મેમ્બર છે. તે આ મુજબઃ કેપના ૧૨, ટ્રાંસ વાલ ૮, નાતાલ ૫, ઓરેન્જરીવર ૫, અને રોડેસીઆ ૩ ઓરેમેન કેપ કોલોની ના મી. ડી. વીલીઅર્સ છે. મુખ્ય સવાલ એ છે કે બધા કોલોનીઓ એક સાથે જોડાઇ જઇ દક્ષિણ આફ્રિકા એક બનાવવું કે અમુક બાબતોમાંજ નીકટ બરદાર રાખી જોડાવું? જો બધા સરથાને જોડાઇ જાય તો મુખ્ય શહેર કયું બનાવવું તે વિષે પણ ચરચા કનવે નશનમાં ચાલશે જેમાં પ્રીટોરીઆ, કેપટા ઉન તથા બ્લોમફોન્ટીનનાં નામો બહાર પડ્યાં છે. 'મરકયુરી' છાપું પહેલી જાયા મણ બ્લોમફોન્ટીનની કરે છે. અને તે નાપાસ થતા કેપટાઉનની ભલામણ કરે છે. કનવેનશનનું કામ ખુબ રાખવાથી ગોરા લોકો તથા છાપાવાળા બહુ પોકાર કરી રહ્યા છે.

વોકસરસ્ટથી આવેલ કેદીઓ

વોકસરસ્ટમાં કદાપાર કરેલ કેદીઓ આજ બપોરે અહીં આવેલ છે. મી. દાદા ગોસમાન વિગેરેએ પાછા જવાનું સમજાવતાં તેણે પાછા જવાની હા પાડી છે.

બુધવાર

હુલ્લક ઉપરની બાજ ઉતરી

'ગવરનર' સ્ટીમરના ઉતારૂઓ વિષે મી. રોબીન્સને કોરટ પરસેથી જે હુકમનામું મેળવ્યું તેના જવાબમાં કનવેનશન અમ લદાર મી. સ્માથે મી. રોબીનસનને નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે. સ્ટીમર ગવરનર ના ઉતારૂ સાથે જે બાબતો રોકી છે તેની સમજણ માટે તે જે કોઇ બાબ પક્ષકાર કરે તેને તેની સામે રહેવા સામે બોલવા બીજી

ટ્રીમ પાસથી ઉતરવાની સામે કાંઇ વાંધો લેવામાં આવશે નહિ. આ જાહેર ખબર કાલે વીક્ટોરીયા પાસથી ઉતરેલ છે.

ટ્રાંસવાલ માટે નવા ઉતારૂ

કાલે સવારે દેશથી 'કરોનથ્રીન્સ' સ્ટીમર આવી તેમાં ટ્રાંસવાલના ૭ ઉતારૂ હતા તેમના નામઃ રણછોડ, કાલિયા કબીર, ઇસ માઇલ આદુજી, કરસન, લક્ષ્મીદાસ રણછોડ અને છઠ્ઠાનું નામ મળ્યું નથી. આગોટા કે.કાકે આપ્યા નથી. એટલે તેમને ઉતરતા અટકાવ્યા છે. મહમદ કાસમીએ મી. રેમર રોબીન્સનને આ ઉતારૂઓને પાછા નહીં મોકલી દેવાનો હુકમ કરાવવા ની સુચના કરી હતી. તેથી તેણે આગળ ની ગાદક આ કેસના સબંધમાં પણ ડોરટમાં એપ્લીકેશન કરી મનાઇ હુકમ મેળવ્યો હતો.

શુક્રવાર

દીવાળીનો તહેવાર

શુક્રવારે સાતસાત વાગ્યે ગ્રે સ્ટ્રીટ વાળા હીંદુ યંગ મેન્સ એસોસાયટીના હોલમાં મેસરસ કાકરણી સંઘવી તથા ગોપાળજી મોરારજી દેશાઇ તરફથી દીવાળીનો તહેવાર ઉજવવા માટે વિચાર કરવા હીંદુ ભાઇઓની એક જનરલ સભા બોલાવવામાં આવી હતી. ઘણા ભાઇઓએ હાજરી આપી હતી. સરવાનુમતે મી. સંઘવી પ્રમુખ નીમાયા તથા મી. છોટાલાલ દેસાઇ સેક્રેટરી અને મી. ગોપળજી ગોકળજી દેસાઇ ટ્રેઝરર નીમાયા હતા. ત્યાર પછી સરવાનુમતે ઠરાવો પસાર થયા કે:—૧ ગયા વરસનો મરહુમ આ વખતે પણ દીવા બાના તહેવારનો ડિનર પેપર રોજગાર બધ રાખવો. ૨. સ્વામી કરવો તથા રવામી હની હાજરીની તક સાંપી હવન વિગેરે દીપમાળા કરવી. ૩. અંદર મદદગારની કમીટી નીમી તેને વ્યવસ્થાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું. ત્યાર પછી તેજ સ્થળે ઉપરાણું શરૂ કરવામાં આવ્યું; અને કેટલીક અગત્યની બાબતો ચર્ચ્યા પછી આશરે દશ વાગ્યે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

સ્વામીજીનું ભાષણ

ગુરૂવાર રેવાએ કોંગરેસ હોલમાં સ્વામીજી એ ધરમ બાબત વિષે ભાષણ આપ્યું હતુ. હોલમાં આશરે ૬૦૦ માણસો એકઠાં થયાં હતાં. જેમાં બધી કોમનો સમાવેશ થતો હતો. સ્વામીજીની ભાષણ કરવાની શક્તિએ માણસોને મંત્રમુગ્ધ કરી દીધેલા જોવામાં આવતા હતા. બહુ દુઃખી અને આંસુધારી નોટાલને બદલે કેટલાક બંદોર ગામોના છબાસુઓ ભાગ નં બદલ શકયા એ ઉપર બ્યવસ્થાપકોનું ધ્યાન ખેચું છું.

કોંગરેસની મીટીંગ

ગયની મીટીંગ બરાસ થયા બાદ કોંગ રેસની મીટીંગ શરૂ થઇ હતી. જેમાં મી. ગાંધી તથા તેના સાથીઓ બે માસની સખત જેલમાં ગયા તેની સામે પોકાર દેવાવા બિલે પ્રમાણે કેસો મોકલવાનું નકી થયું હતુ. આ ઉપરાંત બીજા ટ્રાંસવાલ સબંધના જૂના રદીયો તથા કેગ્રેસાએલા ઓની ટ્રાંસવાલ માટે ઉપડી જવા શુરૂ આવાતાનાં બાપણો થયાં હતાં. કોમ્એ સભામાં નામ નોંધેલ નહિ હતાં. કેટલાક ટ્રાંસવાલના હકદારોએ આગળની મીટીંગમાં નામ નોંધાવ્યાં હતાં પણ ગયા નહોતા તેને માટે બહુ શરમ બતાવી. અને ઉમેદ છે કે હવે અણીને અવસરે તેઓ તયાર થશે. અને પોતાના દેશની આબરૂ બચાવવામાં ભાગ લેશે.

હીંદુસ્તાન કેસો

કોંગ્રેસ તરફથી નીચેનો કેસ મુંબઇ ની પ્રેસીડન્સી એસોસીએશનને મોકલ્યો છે.

મી. ગાંધીને બે માસની તથા બીજા ૬ ને ૭ અઠવાડીઆની જેલ મળી છે. મી. સોરાબજી તથા મી. આજમને બે વખતે દેશપાર કર્યા. પાછા ફરતાં તેમને ૭ માસની સજા કરી છે. બીજા ૫૮ તે દેશપાર કરવા તેને પાછા ફરતાં ત્રણ માસની જેલ મળી છે. બધાને સખત મજુરી છે. બાકીના મીટીંગ કરી આની સામે ઠરાવો કરવાની હીંદુસ્તાનને વિનંતિ કરીએ છીએ. મી. ગાંધી અને બીજાને રસ્તાપર પથરા ભાંગવાનું કામ સોંપેલ છે.

આ તારની નકલો મુબઇ નાં. આગા ખાનને તથા મેસરસ કારક દાસ ધરમશી, જમશેદજી દાદાભાઇ, હોરમસજી વાદીઆ, દીનશા પીટીટ, જહાંગીર કાવસજી, ડર કાસલદાસ નરોતમ, કરીમભાઇ ઇબ્રાહીમ, સર ભાલચંદ્ર, ઇબ્રાહીમ રહેમતુલા, દાદા અબાજી ખરે, ગોકળદાસ પારેખ, અબ્દુલ હસનઆમ, જહાંગીર પીટીટ, હોરમસજી વાદીઆ, જમેસેદ આપ્રીસ્વા, ચમનજી વાદીઆ, બરીસ્ટર ગેલ્બીન, ક્રોનીકલ બરીસ્ટર, મુબઇ સમાચાર, ગુજરાતી, કેસરેહીંદ અને ખબરદારને;

કલકત્તામાં મેસરસ સુધા, મર્ચા આયર અને ચારસુને;

કલકત્તામાં મેસરસ રાસબીહારી ઘોષ, બાબુ સરેદ્રનાથ બેનરજી, તથા અમૃત બજાર પત્રીકાને;

અમદાવાદમાં મેસરસ અબ્બાસભાઇ માદર સાહેબ, ઝવેરીભાઇ નરભીભાઇ કર તથા પેટલી દીકલ બોમ્બીઆને એમ કેબલો મોકલવામાં આવ્યા છે.

લંડનની કમીટીને પણ આ મુજબનો કેબલ મોકલવામાં આવ્યો છે.

વોકસરસ્ટ

(અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.)

જેલીઓની સ્થિતિ

ડિસે- ૧૨ ૬ ગીવાર.

ખોરાક

જેમ જનેવારીમાં જોહાન્સબરગની જેલ હીંદીથી ભરાય ગઇ હતી તેમ આ વખતે વોકસરસ્ટની જેલ હીંદીથી ભરાય ગઇ છે. તેમાં હીંદી આવતા બધ છે. આજે જેલમાં સાડત્રીસ હીંદી છે. તેમાંથી નીચેના સતર જેલ ભોગવી રહ્યા છે.

મેસર્સ દાઉદ મહમદ, પરસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ, શાપુરજી સદેરીયા, સોરાબજી શાપુરજી, અજમ સેદુ પટેલ. આ બધા દરેક ત્રણ ત્રણ મહીનાની જેલમાં છે. અને મેસર્સ કાજી કાળા મીયા દાદામીયા, ઉમર ઓસમાન, મુળજી, ઉકા માધવજી, ઇબ્રાહીમ હુસેન, ઇસ્માઇલ ઇસપ, વરજી અમદજી સાદેરવાળા, ગોકળદાસ પરમાનંદદાસ કીલ્લાવાળા, હરીશંકર ઇશ્વર જોશી, મોહનલાલ નરભે રામ જોશરીઆ, સુરેંદરાય બાપુભાઇ મેદ અને ઉમીયાશંકર મંગળરામ જોશત. દરેક ૭ ૭ અઠવાડીયાની જેલમાં છે.

નીચેના કહની ઉપર કેસ ચાલવાના છે. તેઓ બેલ ઉપર છુટવાને બદલે જેલમાં પડયા રહ્યા બાદ છે.

મેસર્સ માવજી કરસનજી કોઠારી, રતનશી મુળજી સેદા, અલી દામેદ દુલભ ગજુરી, અલી કલ્યા નરસી, ઝીણાભાઇ વરજભાઇ ઉગી, બીજા ભાઇ કલ્યાણજી ઉગી, લાલજીભાઇ નથુ ભાઇ, વસનજી લાલબાઇ, મુનશામી હરેરી, મુળજી રતનજી, હીરા મુળજી, રાઘવજી રામનાથ મહેતા, રવિપુણ્ય તાલેયતસીંગ, દાદજી આદમ, કરસન જોશી, લક્ષ્મણ વનાચિલન, મોરાર મદન, પરીખ નાથજી અને એમ. કે. ગાંધી.

આમાંથી મી. માવજી કરસનજી કોઠારી આજેજ બેલથી છુટી ગામમાં સર્વની રજાથી ગયા છે. તેનો હેતુ એ છે કે ડરબનથી આવતી ટ્રેન ઉપર ધ્યાન અપાય. એમ જણાય છે કે ત્રણ મદ્રાસીઓ ચારલ્સ ટાઉનથી કાયદાને ચકરાવુ ચલાવી અજી કરી છે. આવા માણસોને ખરી ખબર આપવાની જરૂર હોવાથી મી. માવજીને સારૂ બેલનું મુકરર થયું છે. તેમના જેલ જવા પછી બીજો બંદોબસ્ત કરવો પડશે.

રમજાન શરીફ

બધા મુસલમાન કેદીઓ રમજાન બરોબર રાખે છે. તેમનો સારૂ ખોરાક ખાસ મી. કાજી બનાવીને લાવે છે. તે ખોરાક લાવવાની ખાસ પરવાનગી ગવરનરે આપી છે. વળી તેમની કોટડી માં ઘડીયાલ રાખવાની તથા બત્તી સળગાવવાની રજા મળી છે. બધા બરોબર નમાજ પડે છે ને ચેન કરે છે.

જેલમાં કામ

રોજવાળા તેમજ બીજા હીંદી કેદીને હાલમાં જુજ કામ સોંપવામાં આવે છે. મી. રોસન તથા મી. મેદ રસોઈમાં રોકાય છે. બાકીના કોટડીઓ સાફ કરવામાં કે એવા પરચુરણ કામમાં રોકાય છે. તેમાં કરી મહેનત કે તકલીફ જોવામાં નથી આવતી. કોઈ માંદા જોવામાં આવે તો બીલકુલ કામ માંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે. જેલર વિગેરે બધા અમલદારો ઠીક વર્તણુંક રાખે છે. ટોપી ઉતારવાને બદલે સલામ કબુલ રાખવામાં આવે છે. આ નજરથી બાબત છે. ઉઘેજ ટોપી પહેરનારને ટોપી ઉતારવી એ વધારે સવળા ગણુરા જેવું છે. બાકી તેથી બજાતમાં પણ અમલ દારો પજવણી નથી કરતા એ બતાવવા આ ખબર આપું છું. પારસીઓને સદરો કસ્તિ પહેરવાનો તથા પોતાનીજ ટોપી પહેરવાનો હુકમ મળ્યો છે.

જેલી ખોરાક

ખોરાકમાં સવારે પુપુ, બપોરના પુડળા ચવડ અને લીલોતરી શાક (જેવું કે ઉપલબ્ધ વિગેરે) સાંજના પુડળા ચાવલ અને બીનીસ એમ મળે છે. ખોરાક તાજે રંધાતો હોવાથી બારા જેવો બને છે. પુપુની પરસાદ બાદ કરતાં આમાં માલ બીનો બાકી ગણાય. અહીંની જેલના બારા પ્રમાણે તો ઘી કે ચરબી કેદીજ હીંદી કેદીને મળતાં નથી. તેથી દાકતરની પાસે ફરીયાદ કરી છે. અને દાકતરે તે બાબત તપાસ કરવા કહ્યું છે. એટલે ઉગેદ રાખી શકાય કે કે ઘી આપવાનો હુકમ થશે. બધે ભાગે થોડું ઘણું પુપુ સબુ બાય છે

બીમારી

બાલ મી. રંગસામી બોલ કેદીજ નથી બોલ્યા. તે અને તેની સાથેના હીંદી બુધવારે દાખલ થયા બુધવારે તેણે દરેકમાં બબુ દહાડે સાફ પછી બીજુકુ બાકું નથી માત્ર બેડો હતો એક દિવસ બાંધેલો. શોકથી આમ અપવાસ કરે છે. હજુ કેટલાક દંક લંબાવવાનો બરાદો રાખે છે. અહીના બોરાકની સાથે તીરસ્કાર છે એવું કારણ નથી બતાવતા, પણ કયાં સુધી અપવાસ કરી શકાય તે જોવાનો અખતરો કરે છે.

જેલની બાંધણી

જેલમાં હીંદી એવા સુબળી રહે છે કે તે મહેલજ ગણાય. તેની બાંધણી પણ સારી છે. પથરની બાંધેલી છે. કોટડીઓ વિશાળ છે. હવા અજવાળાની ઠીક સગવડ છે. વચમાં ચોક છે. તેમાં કાળા પથરની લાદી છે. નહાવાને સારૂ બધ પુરારા છે. તેમાંથી પાણી પુષ્કળ પડે છે અને સરસ નહાવણ થઇ શકે છે. જેઓના કેસ નથી ચાલી ગયા તે કેદી ઓને કોટડી અને બીની વચ્ચેરાતમાં મળે છે. ચોકની ઉપર કાંટરાવાળા વાળાની બણી છે. બંદોબસ્ત છતાં જે શીંધો ઓ બાપરૂં ટીનનું હતું તે તોડીને નાસી ગએલા. તે ઉપરથી હવે મજબુત લોખંડની સીકોંચ જડી છે.

દેશપર થયા

મી. ઝીણાભાઇ વલભભાઇ, બી બીજા કલ્યાણ તથા મહમદ હુસેન એની ઉપર દેશપારનો હુકમ થએલો. તેને ગઇ કાલે શુક્રવારે દેશપાર કરવામાં આવ્યા તે પહેલાં તેઓને ૧૮ દિવસ બાકી જેલમાં રાખી રાખ્યા. તેઓમાંના મી. ઝીણા ભાઇ તથા મી. બીખાભાઇ દેશપર થયા તેવાજ પાછા આવ્યા. ગઇ રાત વોકસર રૂમમાં પોલીસ રક્ષણે રાખી. તેમને આજે અહીં વધારી લેવામાં આવ્યા છે. મી. મહમદ હુસેન કોકણી તો કરી ગયા ને ગ્રાહમટાઉનમાંજ રહી ગયા.

મી સોરાબજી તથા મી. આજમ

આ બને તો ખુબ જેલ ભોગવી કરાવ્યા છે. તેને આજે વધુ વાગે દેશ પાર કર્યા છે. આનો હેતુ કંઇજ જણાતો નથી. બતાં તેઓ ગયા છે તેવાજ પાછા આવી જશે બોટલે મત સરકારે ગફલત કર્યા જેવું થઇ રહેશે

રવિવાર.

મી. સોરાબજી તથા મી. આજમ

આ બને હીંદના બહાદુર સપૂતો જે ઘણી લડાઇમાં ઝુઝયા છે તે જેવા ગયા તેવાજ પાછા ફર્યા છે. દેશપર થયા તેજ વેળા સેકંડ સરખી ન જવા દેતાં દરીયા વાટની હદમાં કુદી પડ્યા ને જે બાજુ સ્ટેશન હતું ત્યાર કરવા ગયા હતા તેને હાથેજ પકડ્યા ને પાછા ફરીને જોહનીસ્બર્ગના હોટેલમાં દાખલ થયા. તેઓને મળવા ચારલસટાઉનના બધા હીંદી નીકળ્યા પડ્યા હતા. તેઓ નિરાશ થયા. તેઓની મીજબાની કરવાની તક પણ તેઓને નહીં મળી. બીચારો ચીનો જે મી. સોરાબજી તથા મી. આજમની સાથે દેશપાર થયો હતો તેને ચારલસટાઉનનો અમલદાર ખેંચીને લઇ ગયો. આ બતાવે છે કે હીંદીનું માન વધ્યું છે. તેની બીક કાયક ગોરાને લાગવા માંડી છે. ચીનાની ઉપર કોરક કંઇ નથી કરી શકતી અને તેને ઇમીગ્રેશન અમલ દાર રોકી શકતો નથી.

વોકસરસના કેસો

હીંમત વાળો બચાવ

મી ગાંધીને સજા

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ઉલ્લ: બુધવાર તા. ૧૪મીએ વોકસરસ માં ઘણા કેસો ચાલવાના હતા તે નીચે મુજબ ચાલ્યા હતા :

પ્રથમ મી. દાઉજી આમદનો કેસ ચાલ્યો હતો. કોલોની બહારથી નવા કાયદા મુજબ અરજી નહીં કરી એટલા માટે તેને પકડેલા હતા. તેની પાસે પરમીટ અને રેજીસ્ટર હતાં. પકડાયા પછી તેણે કોલોની બહાર જવા રજીસ્ટર માટે નવા કાયદા મુજબ અરજી કરવાનું જણાવ્યું. પણ જ્યારે પોલીસે અરજીનું ફોરમ બતાવ્યું ત્યારે તેણે કોલે.ની છોડવાની ના પાડી અને તેથી તેને ફરીને પકડ્યા હતા. બચાવ તરફથી મી. ગાંધી હતા. તેના ઉપર ઇમીગ્રેશન ઇમીગ્રંટનું તહોમત હતું. મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે તહોમતદાર રદ નહિ થયેલા જુની કાયદાનુજબ દાખલ થવાને હકદાર છે. તેની પાસે પરમીટ છે એટલે ઇમીગ્રેશન ઇમીગ્રંટ ગણી શકાય નહીં. માજીસ્ટરેટે આ દલીલ કબુલ રાખી નહીં અને ૫૫ પાઉન્ડ દંડ અને એક મહિનાની સખ્ત મજુરીની જેલની સજા કરી. મી. દાઉજી જેલમાં ગયા છે.

સાર પછી મી. કરસન જોગી અને બીજા આઠ જણાને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. આ બધાની જુબાની ઉપરના કેસની મકક લેવાઇ હતી. અને બચાવ પણ મી. ગાંધીએ તેજ મુજબ કર્યો હતો. તેમાંના હીરજી મુલજી શીવાય દરેકને મી. જસ્ટીસ અબ્બા એક માસની સખ્ત મજુરીની જેલની સજા કરી હીરજી મુલજી જેની ઉમર માત્ર ૧૨ વરસની છે

તેના પા. પ ઠંડ અથવા ૧૪ દીવસની સાદી જેલની સજા થઇ છે

તે પછી મેસરસ રતનજી સોઢા, માવજી ફરસનજી, રવીકૃષ્ણ તાલેયંતસીંગ અને રાયચજી રૂગનાથના કેસ ચાલ્યા હતા. આ બધાને પ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણવામાં આવ્યા હતા. પહેલા બણ ટ્રાન્સવાલમાં અધારે દાખલ થવા માગતા હતા. વળી પહેલા બે તથા મી. રતનજી રૂગનાથ લડાઇ પહેલાંના ટ્રાંસવાલના રહીશ તરીકે પણ દાખલ થવાને હકદાર હતા સરકારી રેાજગારી સરકારના એક વખતના મેંબર તરીકે પણ મી. માવજી ફરસનજી દાખલ થવાને હકદાર હતા. બોર લડાઇ વખતે કરેલી સેવા બદલ તેમને ચાંદ મળેલેા છે. મી. રવીકૃષ્ણનો જન્મ દક્ષીણ આફ્રીકામાં થયેા છે.

આ બધા વતી પુરાવેા આપતાં મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે આ બધાની કુલ જવાબદારી મેં લીધેલી છે. તેમને દાખલ થવાની સલાહ મેં આપેલી છે, જોકે તેમણે પેાતાની જીદ્ધિ પણ વાપરેલી છે. આવી સલાહ આપવામાં આખા સત્યનું બેાધ છે એમ મેં માન્યું છે. ઉલટ તપાસ માં મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે મેં લેાકેાને જાહેર મેળાવડામાં નામ નોંધાવવાનું પુછેલું હતું. તે વખતે, આમાંથી, એક કે બે જીવાયનેા, કોલોનીમાં દાખલ થવાનેા વિચાર ન પણ હેાય. હું ચેાખ્ખી રીતે કબુલ કરૂં છું કે આ તહેામતદારેાને દાખલ કરવામાં મેં મદદ કરી છે. અને તેને માટે જે સજા થાય તે ઉઠાવવા હમેશ મુજબ હું તૈયાર છું.

મી. ગાંધીએ આ પ્રમાણે તેમનેા બચાવ કર્યા પછી માજીસ્ટરેટે દરેકને ૨૦ પાઉન્ડ ના દંડ આપવા જે અઠવાડીયાની સખત મજુરીની જેલની સજા કરી.

મી. ડાહ્યા નરસી ઉપર રજીસ્ટરના કાયદા મુજબ આંગુઠેા આપવાની ના પાડવા નું તહેામત હતું. તેણે પેાતાની બરમીટ બતાવી હતી.

તેને ૧૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા એક માસ સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ હતી.

મી. ગુલામી હબેરીને પણ, તેજ મુજબ કેસ ચાલી, આ સજા થઇ હતી.

મેસરસ બાબુભાઇ તથા જીણાભાઇ જે બંને શુક્રવારે દેશપાર થયા હતા તેના ઉપર પ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકેનેા કેસ ચાલ્યેા હતેા. તેમને ૨૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા ૬ અઠવાડીઆની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ હતી.

ત્યાર પછી મી. ગાંધી ઉપરનેા કેસ ચાલ્યેા હતેા. તેના ઉપર રજીસ્ટરના નવા કાયદા મુજબ આંગુઠેા નહીં આપવાનું તહેામત હતું. તેણે ગુન્હેા કબુલ કર્યેા. પરમીટ કે રજીસ્ટર તેણે બતાવ્યું નહીં, અને જ્યારે ઓળખાણના સાધન આપવાની માગણી કરી ત્યારે આપ્યા નહીં.

જુબાનીમાં મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે રજીસ્ટર કે સરટીફીકેટ નહીં બતાવવાનેા તથા આંગુઠેા કે આંગળાની છાપ નહીં આપવા માટેનેા મારે ખુલાસેા કરવાની હું જરૂર જોઉં છું. સરકાર અને હીન્દીઓ વચ્ચે બુની કાયદા સંબંધમાં મતભેદ પડેલેા છે. અને પુરેા વિચાર કર્યા પછી મારા ભાઇઓને સત્યાગ્રહ ધારણ કરવાની મેં સલાહ આપી. મારી માન્યતા એવી છે કે આ કાયદેા મારા મનને માઠું લગાડનારેા છે અને બીજા એશીઆટીકેા પણ તેવુજ માને છે. અને તેની તેની સામેની લાગણી એશીઆટીકેા એકજ રસ્તે બતાવી શકે એમ મને જણાયું. તે રસ્તેા તે એ કે અમારે તે કાયદાની સજાઓ કબુલ કરવી. આવા કારણસર, હું કબુલ કરૂં છું કે મેં મારી અગાઉ જેના કેસેા ચાલી ગયા તેમને, તે બુની કાયદાને તેમજ નવા એશીઆટીક કાયદાને તાબે નહીં થવાની સલાહ આપી છે. નવા એશીઆટીક કાયદાને તાબે નહીં થવાનું તેા કારણ એજ કે સરકારે અમને જે રાહત આપવાનું વચન આપેલું હતું તે રાહત મળી નથી હું અત્યારે કેારટ પારેા હાજર છું, અને જે સજા કેારટ મને ફરમાવશે તે ઉઠાવવાને હું તૈયાર છું. સરકારી વકીલ તેમજ પેાલીસે મારા તરફ જે વલમનસાઇ બતાવી છે તેને માટે હું તેમનેા આભારી થયેા છું.

સરકારી વકીલે કહ્યું કે મી. ગાંધીએ પેાતાનેા ગુન્હેા બીજાઓના કરતાં વીશેષ છે એમ કબુલ કર્યું છે એટલે હું માનું છું કે તેને આ બાંકને માટે વધારેમાં વધારે સજા થઇ શકતી હેાય તેટલી સજા કરવી (કાયદા મુજબ આ બાંકને માટે ૧૦૦ પાઉન્ડ દંડ અને ૩ મહીનાની સખત મજુરીની સજા થઇ શકે છે.)

માજીસ્ટરેટે મી. ગાંધીને ગુન્હેગાર ઠરાવી હરાવ આપ્યેા. તેણે જણાવ્યું કે કાયદા સામે ધરમનેા બાંધેા તપાવવાનું કામ મારૂં નથી. મારૂં કામ દેશના કાયદાનેા અમલ બરાબર થાય તે જોવાનું છે. કાયદાનું અપમાન ચાલી રહેલું હું જોઉં છું. મી. ગાંધીને આજની સ્થિતિ માં જોતાં મને બહુ દીલગીરી થાય છે પણ તેની અને બીજાઓની વચ્ચે ભેદ રાખ્યા વિના મને ચાલતું નથી. હું મી. ગાંધીને ૨૫ પાઉન્ડના દંડની અથવા બે મહીના સખત મજુરીની જેલની સજા ફરમાવું છું.

આ બધા કેસેામા કોઇએ દંડ આપ્યેા નથી અને સઘળા મુદ્દાઓ જેલમાં ગયા છે.

જોહાન્સબર્ગ.

[અમારા ખબરપત્રી તરફથી]

શનીવાર.

હીંદના વેરી

એવા ખબર એસેાસીએશનને મળ્યા છે કે ટ્રાંસવાલના વેાકસરસ્ટ પરગણા કેટલાક હીંદના વેરી હીંદી વસે છે. તેનેા ધંધેા માત્ર હીંદીને પજવી તેમેાને લુંટી પૈસા એકઠા કરવાનેા છે. આ માણસેાનાં નામ પણ એસેાસીએશનને મળ્યા છે તેઓ બાબત તજવીજ આદરે છે. અને તેઓનાં પાપનેા ઘડેા ભરાઇ રહેશે ત્યારે તેઓ પકડાઇ રહેશે. દરમીયાન તેઓને આવી ચેતવણી આપું છું કે તેઓએ પેાતાની લુંટ બંધ કરવી ઘટે છે. તેઓ ગરીબ માણસેાના પૈસા ચિવેરે લુટે છે. જેઓ ટ્રાંસવાલ જવા માગતા હેાય તેઓને ડરાવી, લલચાવી તેઓની પાસેથી અરજી કરાવે છે ને વળી તેમ કરાવી તેઓની પાસેથી પાંચ દસ કે વધારે પાઉંડ લે છે. આ બાબતમાં કેટલાક મદ્રાસી તથા બીજા કસાયા લાગે છે. દિલગીરી છે કે જ્યારે આખી કેામ માન અને સાચને ખાતર દુખ વેઠી રહી છે ત્યારે દુખનેા હીંદના દુખમાં ભાગ લેવા ને બદલે વધારેા કરી રહ્યા છે.

વળી સમાધાની

સમાધાનીની વાત પાછી ચાલી રહી છે. મી. હોસકેન વિગેરે નામાંકિત ગેારા વચમાં પડયા છે. તેની ઉપર આશા બાંધવાની હજી જરૂર નથી.

નાતાલના હીંદી

નાતાલના હીંદી ઉપર બીજને વખતેા જાય છે. તેઓને લાજમ છે કે ઘણા હીંદીને એકઠી વેાકસરસ્ટની જેલ ભરી દેવી. જ્યારે મી. ગાંધી વેાકસરસ્ટ પહેાંચ્યા ત્યારે ખાસ ૭૮ ગેારા અમલદાર પ્રીટેારીયાથી આવેલા અને ૨૦ કેદીનેા સમાસ કરવા જેટલા તાંબુ અને ગેાદડીઓ પ્રીટેારીયાથી મેાકલવામાં આવ્યા હતા. આ બતાવે છે કે હીંદીનેા ઢાળ પડતેા જાય છે. પણ જ્યારે સ્ટેશન ઉપર ખાલી જ હીંદીને જોવામાં આવ્યા ત્યારે ગેારાઓ પણ નિરાશ થયા. નાતાલના શેઠીયાઓને જલદી છોડવાનેા ઇરાદેા બીજીવાર છે. તે એ કે નાતાલથી વેાકસર સ્ટની જેલને ભરવી. ત્યાં બધા હીંદી જવાનેા પડશે. તેઓએ નીકળવું ઘટે

છે. શેઠીયાઓમાંથી પણ આવી શકે છે. કદાચ તેઓ જોઈ શકે છે કે જેલમાં કંઈ દુઃખ નથી. પણ હોય તો શું થયું? દેશને ખાતર કેમ દુઃખ નહીં ઉઠાવીએ.

ગોરા પાદરીની સખાવત

જોહાનિસબર્ગમાં મી. મુંગલીએ ૧૭ બાળકોને સાચવ્યા છે. આ બાળકો તે કોમાટીપુરટમાં દેશને ખાતર જેલ ભોગવતા પટ માંહેલા હીંદીઓના છે. તેમના પોષણની મદદ અરથે એક ગોરા પાદરી (કેનન) મી. ડી. ઍમ. જોરીએ બે પૌંડનો ચેક મોકલી આપ્યો છે. અમને જણાવ્યું છે કે આ રકમ લેવામાં કાંઈ આનાકાની કરવામાં આવે તો તે રકમ બ્રીટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશનમાં જમા કરવી. ગોરી પ્રજામાં આવા પરમારથી મન વસે છે તેથીજ તેમની કીર્તી છે. દયા ને ન્યાયની લાગણી વિના એકલા શરીર બળથી કોઈ પ્રજા બીજી પ્રજા ઉપર રાજ્ય કરી શકતી નથી. એકલા શરીર બળ કરતાં ન્યાય એટલે સત્ય પાળવું અને જે સત્ય છે તે પળાવવાને અનેક પ્રકારે મદદ કરવી તે જાતનું બળ ઘણે કાળમાં પ્રગટ રહેશે.

મી. ઝવેરબાઇ રાંદેરી

મી. ઝવેરબાઇ રાંદેરીનો કેસ મંગળવારે ચાલ્યો હતો પણ તેનો કરાર માજીસ્ટ્રેટ મી. પોલાકની દલીલોનો વિચાર કરવાને માટે શુક્રવાર ઉપર મુલતવી રાખ્યો હતો. માજીસ્ટ્રેટે જણાવ્યું છે કે મી. રાંદેરી પ્રેક્ટીશનર ડમીગ્રંટ નહીં ગણી સરકાર તેદ્દા માટે હું તેને છોડી મુકું છું.

જેલીઓનો ખોરાક

જેલમાં ખોરાક બાબત કાંઈ ફેરફાર થઇ શકે એમ નથી એવો જેલના વડા તરફથી કાગળ મળ્યો છે તે ઉપરથી મી. કાચલીઆએ ફ્રીડેરીના એટર્નીને જનરલને પીજતવાર કાગળ લખ્યો છે. તેમાં મકાઇ અથવા પુપુને બદલે રોટીની અથવા ચાવલ અને તરકારીની માગણી કરી છે તથા ચરબીને બદલે બધા કેદીને ઘી આપવાની માગણી કરી છે.

કોમાટીપુરટનો કીસ્સો

મી. પોલાક તથા મી. ઇસપમીંયાના કાગળો છપાયા પછી તે ઉપર ગોરાઓના સખત ટીકા કરનારા કાગળો છપાયા છે. મી. ચમનીએ આ વાત પ્રકટ કરી છે. તેથી મી. પોલાકે બધા છાપાઓમાં ફરી કાગળ લખ્યા છે કે આમાં સાચું કયું છે તે શોધી કાઢવાને માટે મેજીસ્ટ્રેટ મારફત જાહેર તપાસ કરવી ઘટે છે. મી. કાચલીઆએ પણ જાહેર તપાસ કરવાની માગણી કરી છે.

ઓકરમાંથી

ઓકરમાંથરમાંથી બેત્રણ જણાએ લાઇસેન્સ કઢાવ્યાના બનાવ બન્યા છે.

અમે ગુરૂવારે લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે મી. મહમદ મુસાને ઓકરા જેલમાં ૧૪ દીવસની સાદી જેલ મળી છે. તેને જેલમાં વળાવવાને મી. ગે.૩૬૨ ગયા હતા. મી. મહમદ મુસાને સખત મજુરી નહીં મળી તે માટે દીલગીર થયા હતા.

જનરલ બોથાનું ભાષણ

સ્ટાંડરટનમાં ગયા શુક્રવારે ભાષણ આપતાં જનરલ બોથાએ જણાવ્યું છે કે સરકારને એશીઆટીક વીષેનો સવાલ ઘણો ગુંચવાડા ભરેલો લાગ્યો છે. આ બાબત અને પક્ષ એકમતના છે એ જોઇ હું ખુશી થાઉં છું. એશીઆટીકો સલાહ કબુલ નથી કરતા એ માટે હું દીલગીર છું. ભવીષ્યમાં આ દેશમાં કોઇ નવા એશીઆટીકને આવવા દેવામાં આવશે નહીં

સોમવાર

મી. સોરાબજી તથા મી આજમ શેદુ પટેલ

આ બે હીરા જેવા દેશપાર થયા તેવા પાછા ફર્યા. શનીવારે દેશનીકાલ થયા. શનીવારેજ પ.છા આવ્યા ને સોમવારે તેઓનો કેસ ચાલ્યો. તેઓએ વકીલની દરકાર નહીં રાખી. તેઓએ બયાન નહીં આપ્યો. ને માજીસ્ટ્રેટે ૭ માસની સખત મજુરીની જેલ આપી. તે તેઓએ સ્વીકારી છે. આ કારસ બન્યું પણ તેઓની સ્થિતિમાં ફેરફાર ન થયો. તેઓ આ દરમીયાન દરેક રાત જેલમાંજ સુતા. માત્ર બે રાત જેલીના કપડાં ન પહેર્યા. સરકારની ઓકરવેજ રમતથી ફેર એટલો થયો કે આ બને બહાદુર નરની કસોટી વધારે થઇ, તે વધારે ઘડાયા. અને તેઓ બને વધારે પ્રખ્યાત થયા. હીંદી કોમને વધારે જોર મળ્યું.

૧૯૦૭ીએ છુટકારો

પોર્ટસરસ્ટમાં જેઓને ૭ આઠવાડીયાની જેલ છે તે જેલીઓ તા. ૬૯ મી ને સોમવારે છુટશે. તે વેળા ઘણા હીંદી તેઓને લેવા આવશે એવી ઉમેદ રાખવામાં આવે છે.

પકડા પકડી

તા. ૬ઠ્ઠીના રેજ રૂડીપોરટમાં મી. ઇસપ મહમદ કરી નામના વેપારીને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે સાત દીવસની જેલ મળી છે. અને જેલમાં ગએલ છે. આજ રોજ મી. મહમદાર્બ્રા આમદ કરી નામના વેપારીને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે સાત દીવસની જેલ મળી છે.

કૃગર્સડોર્પ

કૃગર્સડોર્પમાં ૧૯ ફેરીવાળાઓએ સોની કમીટીએ સમજાવ્યા છતાં નહીં સમજી ફેરીના લાઇસેન્સ કઢાવ્યા તેના નામો નીચે મુજબ છે. ફ્રુટવાળા કેટલા કાનજી, બીખા કાનજી, વલ્લભ મોહન, દુલભ હીરા, મુસા આદુજી મતવાડ, મોહન કપાળી, લલ્લુ મકન, ઉકા પેમા, કેશા ભમા, મહમદ ઇસ્માઇલ; ભાવજી ખુશ હીમ, આદુજી પેત્રાના, રેમાન આદમ. નાના પેમા ગુનીયા, ગોપાળ જીવા અકીપોર, આદુજી ચુનારને રવજી નાના. બંડલવાળા મુસે માન આદુજી મેઘરી, ને ઇસ્માઇલ મુસા ગાવત.

આ લોકોએ લાઇસેન્સ લેવાથી ત્યાં વધારે ઓછી ગડબડ થઇ રહી હતી. તેનું સગાપણ કરવા મેસર્સ કાચલીઆ નજદી અને નાઇટ્રિ કૃગર્સડોર્પ ગયા હતા. અને મીટીંગ કરી લોકોને સમજાવ્યા હતા. મી. કાચલીઆ પોતાની સાથે દેદલાક રજીસ્ટર સરદીરીકેટો જે કુદરાવવા બાકી રહી ગએલ તે બાબત માટે સાથે લાવ્યા છે. કરગરસડોરપમાં જે લોકોએ લાઇસેન્સ નથી લીધા તેમાંના કોઇ લાઇસેન્સ લેવાના નથી, અને તે લોકો ને હીંમત આપવા વેપારીઓ પણ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરશે. મી. બાદકુએ સાત તામીલ પોકેટો ત્યાં મોકલ્યા છે. કે જેઓ લાઇસેન્સ ઓફીસની આસપાસ પીકેટીંગ કરશે.

કરગરસડોરપથી કાગળ

કરગરસડોરપથી મી. વાઝા તથા મી. ખરશેદજી દેસાઇ તરફથી બ્રી. ઇ. ઍસો. સીએશનના ચેરમેન મી. કાચલીઆને નીચે મુજબ કાગળ મળ્યો છે.

સાહેબ, અતી દીલગીરી સાથ લખવું પડે છે કે જ્યારે કરબનદા આગેવાનો ટ્રાંસવાલમાં આવી પોતાનું મુખ છોડી પરદુઃખ ભંજન જેવા થઇ આજ માસ એક થયા પોર્ટસરસ્ટની જેલમાં દીવસ કાઢે છે. અને અત્યકાલમાં બીજા પણ તેઓને પગલે ચાલી જેલ ભરી નામદારને આદુર છે, ને તેઓના બંધ જલદી તે કીરતાર છોડવે એવી દુવા કરે છે સારે આ મામના પોતાના ભાઇઓનું મુખ જોવાને આસો મ્યુનીસીપાલીટીનાં જબ લાઇસેન્સ લીધા છે. ઘણી રીતે

સમજાવતા છતાં તેઓ સમજ્યા નથી. તેઓના નામ નીચે આપું છું. તેઓ મુખ્ય કરી ફરિયાદવાળા છે. ને બેચાર બાકીના વળી છે. ફરિયાદવાળાનો રસ્તો એજ કે તેઓના ફરિયાદ ઠરાવનથી આવતાં બંધ થયા જોઇએ, ને તેમજ જાતનું જોઇએ. નહિ તો જેઓએ રજીસ્ટ્રેશન આપી દીધા છે તેઓને ગેરફાયદાકારક થએલું તેઓ સમજશે. અને કોઇપણ વખત એસોસીએશનપર ભરોસો રાખશે નહીં

[નામો ઉપર આવી ગયા એટલે ફરી થી નથી આપ્યા. અ. ઇ. ઓ.]

રીપોર્ટ થયા મંગળવાર

ઝારબરટનથી મી મુસાભીંગા તથા કાળીદાસ દેસાઇનો તાર આવ્યો છે કે ત્યાંની જેલમાંથી મી. મુસાભીંગા તથા બીજાઓને છૂટકારા કર્યા છે. આ બાબત મળતાંજ મેસરસ કાછલીઆ, નજરી તથા ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર કોમાટી પોરટ જવાને આજે બપોરની ૧૨-૨૦ની ટ્રેનમાં ઉપડી ગયા છે. આ બધા છૂટકારા થએલા બદલ કરી આજે રાતની ગાડીમાં કે પછી આવતી કાલે સવારની ગાડીમાં ડરબાંસવાલમાં પાછા કાગલ થશે. અકાર બાળકો જેનું ભરણ પોષણ મી. મંગલી કરતા હતા તે બાળકોને પણ છૂટકારા કરવામાં છે. તે પણ તેના વાલીઓ સાથે પાછા ફરશે. કમીટીના ચેરમેન સોસાયટીના તાર મી. મુસાભીંગા અને બીજાઓને રેસ્ટાનાયરસીયા ગએલ છે. મી. કાલીદાસ ના તાર ઉપરથી જણાય છે કે બધા છૂટકારા થએલાઓમાં ઠીક છે.

પીકેટીંગ

પીકેટીંગનું કામ સરસ ચાલે છે. કેટલાક સાહેબો જેઓ પીકેટો નીમાયા છે તેની કેટલીક ફરીયાદ આવ્યા કરે છે. તેમને મારી ખાસ ભલામણ છે કે કોમલું ભલું ઇચ્છતા હોય તો આ કામમાં જરાએ બાકસ કે બહાનું આપવું ન જોઇએ. નામ આપી નહીં હાજર રહેં નારાનાં નામો બહાર પાડવા મને ચીફ પીકેટ તરફથી સુચના થઇ છે, પણ આટલી ભલામણથી તેઓ સમજી જશે એમ હું આશા રાખું છું. કીંગ કોમની અમુક જાતવાળાઓએ પોતાની જાતના પીકેટો જાતીમાંથી ચુંટી નામ આપવા જણાવેલ તે હજુ નથી મળ્યાં. તે હવે વગર વિલંબે મળવાની જરૂર છે.

રજીસ્ટરર ઓફીસ

હજુ બુધી એકાદ બે અજાણ્યા માણસો રજીસ્ટર થવાનો શક છે. પણ ખરું જોતાં કોઇ રજીસ્ટર નથી થયા એમ કહી શકાય.

તામીલની માફી

તામીલ બેનીફીટ સોસાયટી તરફથી પૈકી ૪૪ ઇન્ડીયન ઇન્ડિયન એસોસીએશન ના ફાળામાં વધારાની રકમ આજે મળી છે. તામીલ કોમ તન મન અને ધનથી મદદ કરી રહી છે તે પ્રમાણે દરેક કોમે કરવા ખાસ જરૂર છે.

ન્યુકેસલના ઘેાબી

સાંભળવામાં આવ્યું છે કે પોલીસના અમલદારો ન્યુકેસલમાં કોઇ હીંદીની સાથે ધોબીના લતામાં નવા કોઇ માણસ આવ્યા છે કે નહીં તેની શોધમાં ફરતા હતા સવા માણસોએ આવાગમન જરાએ કર્યા નથી.

પ્રાન્તદેશથી હેબસ

રંગુનની હીંદી કોમના પ્રમુખ તરફથી એસોસીએશનને નીચેનો કેબલ મળ્યો છેઃ 'ટ્રાંસવાલમાં હીંદી તથા ચીનાઓની ઉપર પડતી જુલમી હાડમારીઓ માટે રંગુનના શહેરીઓ તેમના તરફ અંતઃકરણ પુરવક દીલસોજી બતાવે છે અને આ લડતમાં સધળો વખત તેમણે જે ખંતીલોગ તથા બહાદુરી બતાવ્યાં છે તેને માટે શાબાશી આપે છે. ખુદા તમને ફતેહ આપે એવું માગીએ છીએ. ન્યાય તથા સત્યની હમેશાં જીતજ છે.'

પ્રીટોરીયામાં પીકેટીંગની જરૂર

પ્રીટોરીયામાં પીકેટો નહિ હોવાની અને ફેરીઆ તથા લોંડ્રીવાળા લાઇસેન્સો કઢાવે છે એવા સમાચાર મળ્યા છે. આમ હોય તો ખરેખર ખેદ પમાય એવું છે ત્યાંની કમીટીના ચેરમેન તથા અગ્રેસરોને મારી ખાસ ભલામણ છે કે મ્યુનીસીપાલ લાઇસેન્સ એક્ટીસ તથા રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસની ફરતા પીકેટો તુરત નીમી દેવાની જરૂર છે. ત્યારે આગેવાનો અને બીજા ઘણા હીંદીઓ જેલમાં છે તે વખતે જેલની બહારના સધળા હીંદીએ પોતાની ફરજ બજાવવાની છે.

કોમાટી પુરટ

મેસર્સ મુસાભીંગા તથા કાચલીઆના તાર મી. ઇસપભીંગા તથા એસોસીએશન ઉપર સવારમાં મળ્યા કે ૭૨ બહાદુરો કૂટકાર થએલ પાછા ફર્યા છે. અને પકડાયા છે. બધાને બારબરટન લઇ ગયા છે. મી. પોલાકને મોકલાવેલ આ તાર ઉપરથી મી. ગોડફે. ૧૨. ૨૦ મીનીટ ની ગાડીમાં બારબરટન જવા ઉપડી ગયા છે. મી. પોલાક આજે રાતના મી ગોડફે અને બીજાઓના કેસમાં આવતી કાલે સવારના હાજર રહેવા આઠ વાગાની ગાડીમાં ઉપડી જશે.

ખુબ વાર.

કમીટીનો મીટીંગ

મી. ગાંધીને બે માસની સખત જેલ મળતાં કમીટીની મીટીંગ તા.૩૦મીએ ઓલાવરામાં આવી. એસોસીએશનની ઓફીસ થીકાર ભરાઇ ગઇ હતી. મી. રામજી સાલેએ ચેરમેન તરીકે ખુરશી લીધી હતી. મી. મુળજી પટેલ ની દરખાસ્ત અને મી. અમરત અને તામીલ કમીટીના ચેરમેનના ટેકાથી આવતે રવિવારે ત્રણ વાગે માસ મીટીંગ ભરવાનું નકી થયું. બહાર ગામથી ડેલીગેટોને આમંત્રણ મોકલવામાં આવશે લોકો મોટા જથ્થામાં એકઠા થવા ધારી છે.

જયમીસ્ટન

જયા અઠવાડીઆમાં લલુ રાજા ન.મના હીંદીને વગર લાઇસેન્સે ફેરી કરવા માટે ત્રણ દિવસની સખત મજુરીની જેલ મળી હતી. અહીં લાઇસેન્સ એક્ટીસની ચોકસ કરવા મેસરસ હજુરાસીંગ, લલજીભાઇ ઠાકુર સીંગ, કે. કે. પટેલ, વી. આપાસામી પડી અચી, એસ. દોરાસામી નાયડુ, અયા સામી પડીયાચી, કે. વી. નાયડુ, નાનજપા નાયડુ, લલુભાઇ દેસાઇ, પરબુ હીરા અને બીજા ચારે પાંચ વધુ માણસો નીમાયા છે. લોકો બહુ જોરમાં છે. કોઇએ લાઇસે ન્સ કઢાવ્યાં નથી વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરે છે.

પ્રીટોરીયા

વેજીટેબલ માર્કેટની પાસે હમેશાં હીંદી તથા ગોરા શાકવાળાની ગાડીઓ ઉભા રહે છે. તેમાં હીંદી મરચન્ટોની ગાડી ઓવાળાને પોલીસ સારજન્ટે ભાડુતી ગાડી ઓ ઉભી રહે છે તેની દારમાં ઉભા રહેવા ફરજ પાડી. બધાએ તેમ કરવું. જ્યારે મી. વી. એસ. પીલેએ ગોરાની ગાડી ઉભી રહેવા દેવાનું કારણ પુછયું ત્યારે પોલીસ રોકમાં જવાબ નહિ આપતાં ચાલ્યો ગયો. મી. પીલેએ માર્કેટ માસ્તરને કારણ પુછયું તો કહ્યું કે મ્યુનીસીપલીટીની જમીન છે એટલે મરજી પડે તેમ કરે. આ જવાબથી તામીલ કોમ છેડાઇ ગઇ. અને માર્કેટને બોયકોટ કરી. તેની સાથે બીજા હીંદીઓ મળી ગયા. બે દિવસ બોયકોટ ચાલુ રહેતાં શાક ભાજી માર્કેટના સડી ગયા. ઉપરી માર્કેટ માસ્તરે પોતાના ખાસ માણસને મી. પીલે પાસે મોકલ્યો. પણ કાંઇ વળ્યું નહિ. એટલે માર્કેટ માસ્તરે જાતે મી. પીલેની મુલાકાત લીધી અને ખુલાસો કર્યો. માર્કેટ માસ્તર સાથે મ્યુનીસીપલીટીમાં ગયા. ત્યાં પુછ

પરવ કરતાં તે લોકો અજાણ જણાયા. ડેપ્યુટી પોલીસ કમીશનર પાસે ગયા. તે પણ અજાણ જણાયો. જે પોલીસે હુકમ કરેલ તેને બોલાવ્યો. તેણે કહ્યું કે તે તેના ઉપરી અમલદારની સુચના પ્રમાણે વરત્યો હતો. ઉપરી અમલદારને બોલાવ્યો તો આવો હુકમ આપવા બાબત અજાનતા બતારી પણ કહ્યું કે લાકડાની માટીવાળા ત્યાં બહુ અડચણ કરે છે માટે તેઓનો અસલ જગ્યાએ ઉભા રાખવા સુચના આપેલ. છેવટે હીંદી વેપારીઓના ઘરબારોની માઠીઓ ઘરબારો ત્યાં રહે છે ત્યાંજ રહેવા દેવા નક્કી થયું, અને સમાધાની પર આવ્યા છે. પ્રીટોરીયાનો આવું લડતના સાંભળમાં પણ જો બધા હીંદી આમ કરે તો કેવું સારું?

પ્રીટોરીયાનો આફ્રીકા બોઅરમાં હીંદી અને યુરોપીઅનો માટે જુદા જુદા વિભાગો છે. આ બાબત બે કલાકોમાંની આંખ ઉઘાડવા ત્યાંના ગોરા વેપારીઓને મારી બાસ ભલામણ છે રંગીલા બેદ બોઅરમાં દોષ તે બોઅર હીંદુપદ લગાડનાર નથી.

છેલ્લા અખબર

ગઇ કાલના રીપોર્ટમાં ચાર ગાળુસો રેસાનોગરાશીઆમાં અટકી જવાના અને પકડાવાના બબર લખેલ, તે બેજ માણસો છે. બારબરટનથી હમણાંજ તાર મળ્યો છે કે પાંચ જણાને સખત મજુરીની સાથે બણ મહીનાની જેલ મળી છે.

આસ્ટ્રેલીઆમાં મીસીસ બેસંટ

ઓસ્ટ્રેલીઆની મુલાકાત વિષે લખતાં મીસીસ બેસંટ 'થીઓસોફીસ્ટ' નામના માસીકમાં લખે છે કે "લાભિપ્રાના લાભ ગેર લાભનો વિચાર કર્યા વગર અણુસરગલુ મનુષ્યોને સત્તા આપવાથી શું પરિણામ આવે છે તે આ દેશમાં જોવા શકાય છે. રંગવાળી પ્રજા તરફ ત્યાં જે વિરુદ્ધ લાગણી છે તે જોતાં ત્યાંના ગોરાઓએ માત્ર ઓસ્ટ્રેલીઆ વિષે વિચાર કર્યો જણાય છે. બહારાત્મા વિષે જરા પણ વિચાર કર્યો નથી. ઓસ્ટ્રેલીઆના ગોરા સાહેબો સામે નજર કરતાં દેખાય છે કે ગરમ દેશની અસર તેમના ઉપર પણ થવા લાગી છે અને તેથી ઉત્તર હીંદુસ્થાનના વતનીઓ કરતાં તેઓ વધારે પીળાશ ઉપર આવતા જાય છે. ત્યારે હવે કુદરતની સામે તેઓ "ગોરું ઓસ્ટ્રેલીઆ" કેમ રાખી શકશે? બીજી કોલના ગોરાઓ આ તરફ આવે તો ઓસ્ટ્રેલીઆના કાયદા પ્રમાણે આવતાં તેને અટકાવી શકાય એમ છે! આવી સ્થિતિમાં એક શંકા ઉભી થાય છે કે ઓસ્ટ્રેલીઆના ગોરા વતની "કલરડ મેજોરીટર" (જીસસ ક્રાઇસ્ટ)ને કેવી રીતે લાગુ થશે?"

છેલ્લા અખબર

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

ક્રામાડીપુરટથી પાછા ફરેલા હિંદીઓને ૩ માસની સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

બારબરટનની જેલમાં બીજા ૧૭ ને હજુ રોકી રાખેલા છે. તેમના ઉપર અમુક તહોમત મુકરર થયું નથી.

વોકસરસ્ટથી બબર મળ્યા છે કે આશરે ૨૦ હીંદી અને બી. ગાંધીને ગઇ કાલે કાફરાઓની ટોળી સાથે પાવડા કોદાળી લઇ મારેઇટ સ્કવેરમાં રસ્તા ઉપર કામ કરવાને મોકલ્યા છે. એક માણસને મુરછા આવવાથી પડી ગયો. તેને અમલદારો તરતજ લઇ ગયા છે.

ક્રામાડીપુરટના કીસ્સા બાબત જાહેર તપાસ કરવાની સરકારે ના પાડી છે.

રવીવારે અઠવાડીયા બાસ મીટીંગ મળશે. કોકો છેવટ સુધી લડત લેવાનો દૃઢ વિચાર બતારી રહ્યા છે.

અને બબર મળ્યા છે કે બારબરટનમાં રોકેલા કોકરાંઓને આજે બપોરે સરકારે છુટા કર્યા છે. સરકારે તેમના લાંબા પોષણ બાબત કાંઇ પણ કરવાની ના પાડી છે.

પરચુરણ બબરો

વોકસરસ્ટથી ૬૮ જણાવે છે કે ગઇ કાલે જે હીંદીઓને સજા થઇ તેમને તથા બી. ગાંધીને આજે રસના ઉપર કામે જોડવામાં આવ્યા છે. બી. ગાંધી પોતાને ટ્રાંસવાલમાં મજુરી મુળા બાબત નાખુ છે

૬૮ જણાવે છે કે બ્રિટિશ કોલંબીયામાં કામ ધંધા વિનાના ૨,૦૦૦ હીંદુઓને કેનેડાની સરકારે વતી સરકાર સાથે ગોઠવણ કરી બ્રિટિશ હાંડુરાસ મોકલ્યા છે.

ડરબન હાયર ગરેડ સ્કુલમાંથી ૧૪ વરસની ઉમરના છોકરાઓને નોટીસ મળી છે તે સામે સરકારને હરાવો મોકલવાની નાતાલ ઇન્ડીઅન કોંગ્રેસની મીટીંગ બુધવારના રોજ મળી હતી. તેનો રીપોર્ટ આવતા અઠવાડીઆ ઉપર મુલતવી રાખવો પડે છે.

બી. તીલકને 'હારટીંગ' સ્ટીમરમાં તા. ૧૪ સપ્ટેંબરના રોજ રંગુન લઇ જવામાં આવ્યાનો તિલાયતના બાપામાં તાર છે.

વીલાયતની પારલામેંટ ૧૨મી તારીખને સોમવારે ખુલી છે. બહાદુર ગોરી બાઇઓ વોટના હક મેળવવા માટે પારલામેંટની બેઠકોમાં વખતો વખત વીઘ્ન નાખી રહી છે. આ બાઇઓના ટોળાંઓને અટકાવવા બાસ પાંચ હજાર પોલીસની ગોઠવણ કરેલી, હતી પરંતુ તેમની કાંઇ દરકાર નહીં કરતાં હજારો બાઇઓએ દરોરેા પાડયો હતો. જે વખતે પોલીસને મોટી મુશ્કેલી પડી છે અને ઘણી જેલ ગઇ છે તે ઉપર હજુ કેસ ચાલવાના છે. આ બાઇઓએ પોતાની લડત જોસ જોર ચાલુ રાખી છે.

જાપાનીઝ પોલીસ સ્ટેશન ઉપર ચીના ઓએ બંદુકનો મારો ચલાવવાથી કંતાઉ માં ચીન અને જાપાનના લશ્કર વચ્ચે ઝપાઝપી થઇ છે. આમાંથી મોટો વિગ્રહ થવાનો સંભવ છે જાપાને સંતોષકારક ખુલાસો નહીં મળે તો લડાઇ જાહેર કર વાનું પેકીંમ કહેવડાવી મોકલ્યું છે.

'ઇડિયા' જણાવે છે કે નાન્ સામકરાઉ સરકારના વડા પુત્ર અને વારસ પ્રીન્સ કેતેહસીંહરાવ જે કેટલોક વખત થયા બીમાર હતા તે તા. ૨૫ સપ્ટેમ્બરને મંગળવારના રોજ ગુજરી ગયા છે.

બી. ગાંધીને મળેલી જેલ માટે દીલગીરી બતાવનારા કેટલાક તારો મોકલનારા સાહેબો નો મીસીસ ગાંધી આ પત્ર દ્વારા આભાર માને છે.

૧૮ પાના આપતાં છતાં જગ્યાની તંગીને લીધે 'સત્યાગ્રહના ભવાડા' આવતા અઠવાડીઆ ઉપર અમારે મુલતવી રાખવું પડ્યું છે.

હીંદુસ્તાનની કપાલ

મોરીસ માડાગાસ્કરને રસ્તે પ્રેસીડેંટ સ્ટીમરમાં તા. ૨૭ મંગળવાર ૩-૩૦ મીનીટે હિંદુસ્થાનની કપાલ ભાંધ થશે

મી. હસન દાઉદ ની કેળવણી

મી. હસન દાઉદ પોતાના બાવાજી ઉપર ના કાગળમાં લખે છે કે:

"મુસા દાઉદ આદમ શેઠે ટાઉન કાઉન્સીલ ઉપર જે કાગળ લખ્યો છે તે ઠીક થયું. મી. રીચ ઘિગેરે ઘાંચી ખુશી થયા છે. મી. રીચે એ કાગળની નકલો ઉતારી બાપાઓમાં મોકલી છે. તે કાગળ અહીં કામ લાગ્યો છે. બાપાઓ આપણે માટે પોકાર કરી રહેલ છે. આ બધાનું માન મી. રીચને ઘટે છે. તેઓ રાતના ૧૦, ૧૧ વાગ્યા સુધી કામ કરે છે. આ કમી ટીને ગમે તેમ નીભાવજો. ફરી પાછી આવી કમીટી મળવી બહુજ મુશ્કેલ પડશે. મી. રીચ, મીસીસ રીચ બીમાર છે છતાં દિલોજાનથી કામ કરી રહ્યા છે. મી. રીચ અહીં પ્રખ્યાત છે કમીટીને છોડે તો તેને ઘણા કેસ મળે. કેટલીક વખતે કેસો આવે છે તો તેઓ ના પાડે છે. કેમકે તેમાં ધ્યાન આપે તો કમીટી નું કામ રહી જાય. આ બધો લાભ છોડી દઇ હીંદીઓની સેવામાં પોતાની "ઉમર ગુજારે છે. તેઓ કહે છે કે હું ખુદા પાસે એટલુંજ માગું છું કે મારી હયાતી માં હીંદીઓને ન્યાય મળે તે જોવા હું માગું છું. અહીં આપણા ઇગ્લાંડમાં ગોરા ઓની મીટીંગ ભરવા માગે છે. પણ પૈસા નહીં હોવાથી કંઇ કરી શકતા નથી.

મી. મુસાજી હસન અસમાજને લખતાં મી. હસન લખે છે કે

મારા ખરચ માટે આપે કોઇ તરેહની ફીકર કરવી નહિ. તેમ વહાલા ફેઇબાઓ ને પણ કહેજો કે મારા ખરચા માટે ફીકર કરશો નહિ. વહાલા બાવાજી મારા માટે ખરચો મોકલે છે તે બસ છે. તમારા ગરીબ ખાકસાર ફરજંદને તમો વહાલાં ઓ પાસેથી પૈસાની તમા નથી. પણ તેને તો તમો વહાલાંઓની ખીજમત અને દીદાર કરવાની તમા છે. અને ઓજ રાતને દિવસે તે પાક દરગાહે આલીમા પાસે માગે છે કે "ઓ દુનીયા ના પેદા કરનાર, ઓ યુદ્ધનો બક્ષનાર હું જે કામને માટે, અને જેની ખુશીમાં તારા પ્યારા હબીબ પાક ફરમાવે છે કે

"ઓતબો બુલ હલમ
વલય કાન બીસરીન"

આ બાબતે મને ૬૦૦૦ ગાઉ ઓકમો છે. તેમાં ઓ રણ તું ફતેહ આપજે, નેક તોફીક દેજે, ગુમરાહીમાંથી બચાવી નેક કામે લગાડતો રહેજે, મારા ઇમાન પર મુસ્તકીમ રાખજે, મારાં વહાલાંઓ ને તું બેય જહાનમાં તારા બાંયમાં રાખજે. મને જલદી મારાં વહાલાંઓથી જોડાયજે કે જેથી હું તેઓની સેવા કરતો થઇ જાઉં. અને જે વખતે હું આ દુનિયાએ ફાની છોડું તે વખતે જેમ મલકાના ઇમ (ફ.હ.) પોતાની મસનવી શરીફમાં ફરમાવે છે તે બબ્બરજે કે

"જીસ ઘડી તનસે કરે પરવાઝ જાં,
કર રાહતસે ગેરી જાયા જાં,
ઓરસેગા નકશા જાં આસાન કર,
કર તું મેરા ખાતેમાં ઇમાન પર,
બાસ્તે આલે નબી કે અય કરીમ,
કર મેરે અલ્લાબખ્શો જલ્લત મોકામ."

મારા વહાલા ગોરા બાવાજી આમજ હું તે પાક દરબારમાં યાચું છું. મને ઇલમ શીખી તમો વહાલાંઓની સેવા કરવા અને દીદાર જોવાની મરજી છે.

એક ગોરા સાહેબનો કૃરતા

"ઘેટાં અને હીંદીઓ સરખાં છે"

માજીસ્ટ્રેટની સખત ટીકા

ગયા મંગળવારે મારિત્સબરગની એક કોરટમાં જે. એલ. અરમીટેજ નામના એક ગોરાની માજીસ્ટ્રેટ મી. હાઇમ પાસે ઓળખ કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે પોતાના ઓક હીંદી નોકર ઉપર હલ્લો કર્યો હતો એવું તેના ઉપર તોહમત હતું. ફરીયાદી હીંદી ઉપર અરમીટેજની ઓરત ઉપર હલ્લો કરવાનો કેસ ચાલ્યો હતો અને તેમાં તેને સજા થઇ હતી. આ ફરીયાદી એ જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું ડરબન હતો ત્યાંથી બાસ માણસ મોકલી તહોમત દારે મને પોતાને ઘેર બોલાવ્યો હતો. તહોમતદારે મને પુછ્યું કે મારી ઓરત ઉપર હલ્લો કરવાનું તને કોણે કહ્યું હતું? પછી તેણે મને નીચે પછાડ્યો. મારા બળા ઉપર કૂદી પડ્યો અને જમણા કાનની લટ ચાકુવતી કાપી નાખી. આમ કર્યા પછી તેણે કાંઇક દવા મુકી માટે બાંધ્યો અને કહ્યું કે તને ગમે ત્યાં પડ્યા વીકાય તે માટે તારો કાન કાપી લીધો છે.

ડાકટરે જુબાની આપી કે ફરીયાદીના કાનની બાજુએ સવા ઇંચ લટ કાપી લીધા દેખાય છે.

જુબાનીમાં તહોમતદારે જણાવ્યું કે સજ્જ ફારે મેરાના કાન કાપવાની પરવાનગી આપી છે. આ ફરીયાદી મેદાનોથી વિરોધ ચારો નથી. મારે પણ ફરીયાદીની સામે કેટલીક ફરીયાદ છે. સરકારે મને મારા બાપા છોડિયન બાબતમાં કશી મદદ કરી નથી.

માજીસ્ટ્રેટે કેસ ઉપર સખત ટીકા કરી તહોમતદારને જુર્માનાર બદલ કર્યો. માજીસ્ટ્રેટે બબ્બર કરયું કે તો મારું ધારવું. કરી શકતું હત તો. હું આ તહોમતદારને દેશની બહાર કાઢતમાં મોકલી જજ અને જુરી પારોથી તેને યોગ્ય બારે નાહ્યા આપાવત. તહોમતદાર એવું માનતો જણાય છે કે સરકારે મેરાના કાન કાપવાની પરવાનગી આપી છે એટલે તે આદમ જાતના કાન કાપી શકે! તહોમતદારે આ કામ બબ્બી તદ્દારી કરીને કરેલું જણાય છે. કારણ કે તેણે સાનસેલું ચાકુ, મલમ અને પટી બધું તદ્દયાર કરી રાખેલ હતું. એક માણસ બનતા જેને અમુક માણસની કંઇ બળી સોંપી છે તેવા માણસ આવું ક્રુર કામ કરે તેનો વિચાર કરતાં મને ત્રાસ છુટે છે. મી. અરમીટેજના તાબામાં હીંદીઓને કામ કરવાને સોંપતા એ હું બાબની ધારતો નથી.

તહોમતદારને આવું પગલું ભરવાની કાંઇ જરૂર ન હતી. આ ગરીબ માણસ જન્મ પર્યંત કુબડો થયો. વળી મી. અરમીટેજ કોરટમાં જાહેર કરે છે કે હીંદી અને ઘેટાં સરખાં છે. તહોમતદારને સું સજા કરવી તેના ફલાદ ઉપર આવતાં મારે કાંઇક આંચકો ખાવો પડે છે. તહોમતદારનું મગજ ઠેકાણે છે એવી જો મને ખાત્રી થાય તો હું તેને જેલમાં મોકલ્યા શિવાય બીજી કોઇ સજા કરું જ નહિ. પરંતુ હું જોઉં છું કે ફરીયાદીએ કેટલાક મહિનાની વાત ઉપર તેની ઓરત ઉપર હલ્લો કરેલ તેથી તેનું મન ઉશ્કેરાઇ ગયું હોવું જોઇએ. ગોરાઓની નોકરીમાં કામ કરતા હીંદીઓ તરફ આવી વરતણુંક ચાલવા દેવામાં આવે તો હીંદીઓની જીંદગી સહી સલામત ગણી શકાય નહિ. આ તહોમતદારને હું જે સજા કરું છું તેથી બીજા ગોરા શેઠોને ચેતવણી મળશે એમ હું આશા રાખું છું. હું તેને પૌંડ ૨૦ ના દંડ અથવા બે મહિનાની જેલની સજા ફરમાવું છું. અને આ હીંદી અને તેની ઓરતનું શું કરવું તે નક્કી કરવા માટે તેમને પ્રોટેકટર પાસે મોકલવાનો હુકમ કરું છું.

તહોમતદારને દંડ ભરવાની મુદત આપી હતી. તહોમતદારે આ હુકમ સામે અપીલ કરવાનો ઇરાદો કરેલ છે. માજીસ્ટ્રેટે બે વખતની અંદર અપીલ નોંધાવવાનું જણાવ્યું છે. પ્રોસીકયુટરે જણાવ્યું કે તહોમતદારને હલ્લો કરવા માટે અગાઉ બે વખત સજા થઇ છે.

વિલાયતના છાપામાં ટ્રાંસ્વાલ ના હીંદી વિષે ચરચા

'ટ્રાન્સ્વાલ'

લંડનનું 'ટ્રાન્સ્વાલ' છાપું લખે છે કે આપણે અંગ્રેજ રાજ્યની બધી રૈયતને સરખા શહેરી તરીકેના હક આપ્યા છે, પરંતુ હાલમાં વળી સરકારે રંગ તથા જાતીના સવાલ વિષે જે વલણ પકડેલું છે તે બેનાં શહેનશાહની હીંદી રૈયતનાં મન ઉપર ઘણી ખરાબ અસર થાય છે એ આપણે ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે. આ બેમાંથી ખરૂ શું છે તે બતાવવાને આપણે જેટલે દરજ્જે અશક્ત રહીએ તેટલે દરજ્જે આપણી કીર્તિને આપણે નુકસાન પહોંચાડીએ છીએ અને અન્યાય તથા અપ્રમાણીકપણાનો આરોપ માથે ઓઢી લઇએ છીએ. તેઓનાં ખરાં દુઃખ કરતાં આ હકીકત તેમને વધારે દુઃખ કરતા થઇ પડે છે. અમે આગળ જણાવ્યું છે તેમ ફરીને જણાવીએ છીએ કે આ વિષે કોનફરન્સ બોલાવી સંપુર્ણ રીતે ચરચાવવાની જરૂર છે, અને તે જેમ બને તેમ જલદીથી. આમ કોનફરન્સ બોલાવવાની આવશ્યકતા બતાવ્યા પછી તથા ટ્રાંસ્વાલ સરકારે બાદશાહી તેમજ સ્થાનીક સ્થિતિને લગતો ઘણો ઉપયોગી સવાલ હાથ ધરેલ છે એમ બતાવ્યા પછી અમે એમ પણ બતાવવાની જરૂર માનીએ છીએ કે ટ્રાંસ્વાલમાં હાલ જે ઝઘડા ઝાટ ચાલી રહ્યો છે તેનો લાભ હીંદીઓ સિવાય બીજાઓ મેળવવાની તક શોધે. હીંદીઓ આ વાતથી અજાણ હશે કે આવી રીતે 'એજીટેશન' કરવાથી વળી સરકારની કીર્તિને પરરાજ્યોમાં ઝાંખપ પહોંચશે.

'શાહીલ્ડ ડેલી ટેલીગ્રાફ'

લખે છે કે લીબરલ પક્ષે ટ્રાંસ્વાલમાં બોનાઓને કેટલી સારી મદદ કરી હતી એ જ્યારે યાદ કરીએ છીએ ત્યારે આ લીબરલ પક્ષ હીંદીના દુઃખ સામું કેમ નથી જોતો એ તાજુબી ઉપજાવે છે. ટ્રાંસ્વાલથી જે તાર મળેલ છે તે ઉપર થી દેખાય છે કે સરકારે હીંદીઓ ઉપર ટ્રાંસ્વાલમાં જે જુલમ અને અપમાન ચાલી રહ્યાં છે તે તરફ નજર કરવી જોઇએ. ત્યાંનો મામલો અસલ થયો જણ છે. આ દેશના લોકો જેમ આ હીંદ ના વહેલી સમજશે તેમ જલદીથી ગણાશે.

હીંદીએ પોતાની શરત પાળી છે, પરંતુ ટ્રાંસ્વાલ સરકારે નથી પાળી. સરકાર એશિયાટીકોની આવક ઉપર અંકુશ મુકવા માગે છે તેમ નથી, પણ તેમના ઉપર તદ્દન અટકાયત મુકવા માગે છે. આ વિશ્વ.સઘાતની સામે પ્રતકાર બતાવવાનો હીંદીઓએ સરસ રસ્તો શોધી કાઢયો છે. હાલમાં બહેલા કેટલાક હીંદીઓને જેલ અને દંડની સજા થઇ છે; અને જે ટ્રાંસ્વાલ સરકારે તેમના તથા તેમના ભાઇઓ ઉપર જે અટકાયતો મુકી છે તેને તાબે નહીં થવાના વાંકે મારેજ.

આ બધાથી શાહેનશાહતને બોધ પાઠ પહોંચવાનો સંભવ છે. આખુ હીંદુસ્તાન આ વિષે એકત્ર છે. ટ્રાંસ્વાલમાં હીંદુ, મુસલમાન અને પારસી એક સરખુ દુઃખ ભોગવે છે. અને હીંદુસ્તાનમાં તેના ભાઇ ઓ એક મને માગણી કરી રહ્યા છે કે અંગ્રેજ સરકારે તેમનું રક્ષણ કરવું. પરંતુ બ્રીટીશ સરકાર અંગ્રેજ રૈયતની વાત આવે એટલે તેના હમેશાંના નિયમ મુજબ ધર્મીજ કરી રાજ્ય નીતિ ધરીને બેઠી છે. અને અહીંનો જાહેરમત સર કારને આ વિષય ઉઘાડી લેવાની જરૂર પાડે નહીં તો મુશ્કેલ બળશે થાય એટલે સુધી આ મામલાને અહીંની સરકાર જવા દેવ જેવી છે. ખરૂ જોતાં હડિઓનો હાલનો મામલો ઉકળતી સ્થિતિમાં છે. બાવા સત્તેજો વચ્ચે બળતામાં ઘી હોમ વાની રાજ્ય નીતિ ધારણ કરી એ મુરબ્બા ના સરદાર બનવા જેવુ ગણાય. જો સર કાર શાહેનશાહની રૈયતના શહેરીઓના હકનું પણ રક્ષણ ન કરી શકે તો પછી તેઓ શાહેનશાહ તરફ વફાદારી ન બતાવે તેમાં તેમનો કેમ વાંક કહી શકાય? સર કારને વચ્ચે પડવાની સત્તા છે. કલરક વાતીના કાયદામાં ચોગ્ય ફેરફાર કરવાનો ચોખ્ખો હક સ્વરાજ્ય આપતી વખતે વળી સરકારે રાખેલો છે. એશિયાટીકોને ગમે તેટલી સંખ્યામાં આવવા દેવા જોઇએ એમ ટ્રાંસ્વાલ સરકારને ફરજ પાડવાનું કોઇ કહેતું નથી. પરંતુ કેળવાએલા બ્રીટીશ હીંદીઓનું અપમાન થાય તે વા રક્ષણ કાયદા પડવાની જરૂર હોવી ન જોઇએ. તેઓ ગોરાઓના ધંધાનો મજુરો નથી લઇ લેતા, ખરી રીતે તો તેઓ દેશની આબાદી કરવામાં લાંબે હલે મદદ ગાર થઇ પડે છે.

'ડેલી ક્રોનીકલ'

લખે છે કે નાની બાબતો દુર રાખતાં બંધારણી હકદાર એ રહે છે કે ટ્રાંસ વાલમાં વસવાનો હક ધરાવે છે તેવા હીંદી ઓને સ્વતંત્ર આદમી ગણવામાં આવશે કે તેમને વેપારની હરીફાઇમાંથી દુર રાખ વાને તેમના ઉપર દુઃખદાયક અટકાયતો મુકવામાં આવશે? લડાઇ પહેલાં આ સવાલ હતો. અને અત્યે પણ તેજ સવાલ રહ્યો છે. હીંદીઓ પોતે, તેમના પોતાના લાભની ખાતર, સંખ્યાબંધ નવા હીંદીઓ કોલોનીમાં આવે તેની ઉપર અટ કાયત મુકવાની ખુશી બતાવે છે પરંતુ જે હીંદીઓને ટ્રાંસ્વાલમાં રહેવાનો હક છે તેમને ટ્રાંસ્વાલને પોતાનું ઘર માની સુખેથી રહેવા દેવાની માગણી કરી છે. શ્રી લીટલટન જ્યારે કોલોની ખાતાના સેક્રેટરીના હોદા ઉપર હતા ત્યારે તેણે જેવું હતું કે આ માગણી કેટલે દરજ્જે વ્યાજબી છે. અને એ માગણી કબુલ રાખવાનાં અંગ્રેજ સરકારના લાભ રહે છે. હમણાંજ લોર્ડ ઓલ્ટીન અને લોર્ડ કરઝનએ ટ્રાંસ્વાલની ગોર સરકારને રક્ષણ મળવાની ખાતર હીંદીઓને તેમના વેપારી હરીફોના હાથમાં સોંપી દીધા છે. કોણ જાણે કે તુરકસ્તાનમાંથી બોઅર ટ્રાંસ્વાલમાં ઘુસણખોર થઇ શકે અને અંગ્રેજ વાવટાના રક્ષણ નીચે વેપાર કરે. પરંતુ આપણી પોતાની રૈયત જે આપણી સાથે રહી રણક્ષેત્ર ઉપર લડેલ છે તેઓ તરફ પારોઠની વરતણુંક ચલાવવામાં આવે!

'ડેઇલી ક્રોમ'

લખે છે કે કોલોનીઓ હીંદીથી ઉભરાઇ ન જાય તેને માટે અમુક અટકાયત મુકવાની જરૂર હોય પણ તેથી કેળવાએલા બ્રીટીશ હીંદીઓનું અપમાન થાય તે વા સખત કાયદા પડવાની જરૂર હોવી ન જોઇએ. તેઓ ગોરાઓના ધંધાનો મજુરો નથી લઇ લેતા, ખરી રીતે તો તેઓ દેશની આબાદી કરવામાં લાંબે હલે મદદ ગાર થઇ પડે છે.

તા. ૬ ઠ્ઠી ઓગસ્ટના રોજ પારસી નવ વરસની ખુશાલીમાં યુરોપની પારસી ઓસો સીએશન તરફથી ફ્રીદારીઓન રીસ્ટોરાંટમાં મીજબાની કરી હતી તે વખતે સર મંચેરજી ભાનગરીએ આપેલ ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે નામ શાહેનશાહ એડવર્ડ તેની વડા દાર હીંદી રૈયત ઉપર દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીમાં જે ગેરવર્તણુંક ચાલી રહી છે તેને હદ આપવાનું ધ્યાનમાં લેશે.

કોમાટીપુરટનો કોલ્સ્રો

શ્રી. પોલાકનો કાગળ

આ વીષય ઉપર 'સ્ટાર' પત્રની ગયે અઠવાડીએ અમે જે ટીકા છાપી છે તેના જવાબમાં શ્રી. પોલાકે નીચેની મતલબનો સખત ભાષામાં 'સ્ટાર' ના અધીપતીને એક કાગળ લખ્યો છે: એશીઆટીક કચાસ ની ખરી હકીકત વીષે હાલ તમે જે ગેર સમજુતી ફેલાવો છે તે જોતાં મારી ફરી યાદ ઉપરની તમારી ટીકા મને તાજુબી પમાડતી નથી. પણ મારે બતાવવું પડે છે કે તમારા જેવા મોટા છાપાને શોભતું તે આરડીકલ છે નહિ. શરૂઆત માંજ તમે, મેં જે હકીકત નથી કહી તેને માટે મને દોષીત ગણ્યો છે. પોરટુગીઝ અમલદારોએ ૮૦ હીંદીને લોરેન્સો મારકસ થી કોમાટીપુરટ સુધી દોરના ડબ્બામાં પુર્યા એમ મેં કહ્યું નથી. મેં ચોખ્ખુ જણા વ્યું છે કે પોરટુગીઝ અમલદારોએ આ લોકોને રટીમરમાંથી પરમાસ દોરના ડબ્બા માં હતાર્યા અને મેલ ટ્રેન જવાનો વખત થતાં સુધી તેમાં રાખ્યા. આ લોકોને રેલ્વેની મુસાફરીમાં બાવાની સગવડ ન કરી આપી હોય એટલે સુધી રેલ્વે અમલ દારોએ દોરતા બતાવી હોય એવું માનવા ની તમે ના પાડો છો એ દીલગીરીની વાત છે. પણ આ વાત સાચી છે એ હું ખાત્રીથી કહી શકું છું. ડેલાગોઆબેમાં તેમના ભાઇઓને જવાની સાફ મનાઇ કરવામાં આવી હતી. દોરના ડબ્બામાં તેમના ઉપર ચોકી હતી. અને તેમને રોટી પણ છેટેથી કે બારણાં આગી હતી હીંદીને દોષ મળી શકયું હતું નહિ. પિ ઇ. એસોસીએસનનો સભ્યાધારી પણ મળી શકત નહિ. લોરેન્સો મારકસમાં કોઇ એંગ રહેતો પણ નથી. અને ત્યાં જે હીંદીઓ રહે છે તે લગભગ બધા પોરટુગીઝ રહબત છે. તે બ્રિટીશ કોન્સલ ને કાંઇ કહી શકતા નથી. વળી ડેલાગોઆ બેના બ્રિટીશ કોન્સલ પાસેથી કાંઇ મદદ ની આશા રાખવી પણ ફોગટ છે. અંગ્રેજ ની હીંદી રહબત માટે આ કોન્સલે મોટાં બીક પ્રયત્નામાં કાંઇ પણ કરયું હોય એવો એક પણ દાખલો મને મળ્યો નથી. ડેલાગોઆબેના જાહેર મકાનમાં બ્રિટીશ કોન્સલની ઓફીસ એજ છે કે ત્યાં હીંદીઓને--અંગ્રેજ રહબત હોય છતાં-પાછળે દરવાજેથી દાખલ થવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે.

તમે એમ માનો છો કે આ બધા ખર્ચ જરાજર પરમીટ ફેાત તો આવી હકાકી ભોગવવી પડત નહિ. બારબરટન ડોરબમાં મેં બતાવ્યું એ તમે જોયું હશે કે બે સિવાય દરેક આદમી પાસે કાયદેસર પર મીટ હતી. આ પરમીટવી તેમને તેમના કુટુંબ સાથે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો તથા વસવાનો હક આપતો હતો. લોરેન્સો મારકસમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારે જરાજર પરમીટ વીના દાખલ નહિ થવા દીધાય એમ ચેતવણી આપવાની વાત કરો છો તો મારે કહેવું જોઇએ છે કે આ અમલદારે તો બધી પરમીટો તપાસીને તે ઉપર છાપ મારી આપી હતી કે "આઠ દીવસની અંદર રજીસ્ટરને માટે અરજી કરવી." આ મુદત ખુની કાયદાની ફ્રેમ જ આપી શકાય છે. અને આવી છાપ મારી હોય તેને કાયદા મુજબ કોલોનીમાં આવી આઠ દિવસની અંદર અરજી કરવાની છુટ છે એમ સરકારના સાક્ષી સારજંટ એનટે પણ કબુલ કરયું છે. હીંદીઓ પોતાની પરમીટ તપા તેના ઉપર આપા શેરાને આધારે દાખલ થયા. પરંતુ તેને લોરેન્સો મારકસમાં રોકાને રજીસ્ટરને માટે નવા કાયદા મુજબ અરજી કરવાની તક આપી હત તો તેઓ બધે ને બધરાં છોકરાં સાથે પરદેશમાં કવેરનેશનમાં રહેવું પડત. અને તે રજીસ્ટરદાર તેની અરજીઓનો કરતો. કરે ત્યાં સુધી! આવી અરજીનો કરવો કરતાં કેટલી દીલ થાય છે એ કોઇથી જાણ્યું નથી રહ્યું તમે જે દરેક બતાવ્યો છે તે ઉલટાંથી સુલાસો પડવા જેવો છે

પણ ખબર વીના સુચનાઓ કરીને પણ તમે સંતોષ નથી પામ્યા. મદદગારી તરફમાં મદદગાર થઇ પડે તેટલા માટે આ લોકોને ઉકારેલા હતા એવું જાહેર કરી હીંદી કોમનું તમે અપમાન કરો છો. તમે દરેક જગ્યાએ માની લીધું છે કે બ્રિટીશ હીંદીઓને આપણે ગોરાના જેવી સ્વભાવીક લાગણી હોવજ નહિ. તમે કહો છો કે એશીઆટીક કાયદાનું અપમાન કરી કોલોનીમાં દાખલ થાય તેને બચાવવું આપવાની કે બીજી સગવડ કરી આપવાની સરકારની ફરજ નથી. કાયદાનું અપમાન કરીને નહિ, પણ લાહેબ, એતો કાયદાને માન આપીને આ બધા દાખલ થયા છે. ખુની કાયદો હજુ રદ થયો નથી. જો તમે જાણી જતા હોતો છો. અને સરકારની કેદાઓ પ્રત્યે શું ફરજ છે! ૪૮ કલાક જુએ મારે વાની! તેને બચાવવાની! તેમને પાછરણ વીનાના રાખવાની! મહા પાતક ને મારે ત્યાંથી કાયદાના મારની સજા મળી હોય એવા સીદ્ધાને તમે આવી સજા કરતા નથી; તો પછી હીંદી ઉપર અન્યાયની ફરીયાદ સામે તમે આવી દલીલો મુકી અન્યાય કરો એમાં તમે ખરેખર ભૂલ કરોછો.

અને જે ખબરો મળી છે તે ખરી છે. પણ હું કાંઇ માની બેઠા તમો કે જગતને બતાવાની ફરજ તો નજ પાડી શકું. તમે બહેર તપાસ કરવાની સુચના કરી છે તેથી હું ઘણો ખુશી થયો છું. પણ 'ચોરને ઘેર ન્યાય' એવું નહિ કરતા!

શ્રી. ચમની સાથે મુલાકાત

'સ્ટાર' ના પ્રતીનીધીએ આ બાબત શ્રી. ચમનીની મુલાકાત લીધી તે વખતે શ્રી. ચમનીએ નીચે મુજબ જાહેર કરયું છે.

શ્રી. દસપ છસ્માઇલ મીયાંનો કાગળ મેં જોયો કે તરતજ તે વિષે બધું છે તે જાણવાની શ્રી. ચમનીએ તપાસ કરી એવા બબર મને (રજીસ્ટરના પ્રતી નીધીને) મળ્યા હતા. શ્રી પોલાકનો પહેલો કાગળ મેં તેને બતાવ્યો એટલે તેણે ધ્યાન પુરવક વાંચીને કહયું કે બરી હકીકત જાહેરમાં મુકવા માટે પહેલેથી માંડીને બધી વાત કરીશ.

૩૦ મી તારીખે મને કોમાટીપુરટથી તાર મળ્યો કે ૫૮ મોટી અને ૧૮ નાની ઉમરના એશીઆટીકો લોરેન્સો મારકસથી આવેલ છે. તેમની પાસે રજીસ્ટર ન હતા. તેમણે નવા કાયદા મુજબ અરજી કરેલી ન હતી. ટ્રાંસવાલની "બારથી અરજી થઇ શકે છે તેની તેમને બબર ન હોય એવો સભવ છે એમ ધારી તેઓને પકડતાં પહેલાં તેમને રેસાન માર શીઆ પાછા જવું હોય તો જવા દેવાના પોલીસને બબર કર્યા. પણ હીંદીએ પાછા જવાની ના પાડી એટલે તેને પકડવા વીના બીજો રસ્તો નહોતો. મોટી ઉમરના ને બારબરટન લઇ જવામાં આવ્યા. ત્યાં તેમને સજા થઇ.

રેલ્વેની તકલીફ બાબત લોરેન્સો માર કસના રેલ્વે બતાવાળા જણાવે છે કે કોઇ જગ્યાએ કાંઇપણ ફરીયાદ થયેલી ન હતી. આ હીંદીઓને દોરના ડબ્બામાં નહિ પણ સાધારણ મેલ ટ્રેનના બીજા નવા પહેલા વરગના ડબ્બામાં લાવવામાં આવ્યા હતા.

પોરટુગીઝ અમલદારો સામે પણ મારી પાસે કોઇ જાતની ફરીયાદ આવી નથી. સામાન્ય રીતે બાકી બાબતમાં તેઓ બધી જંજાળથી કામ લીએ છે.

ડામાડીપુરટમાં આ લોકોને પકડ્યા ત્યારે બધરાં છોકરાં તેમની સાથે ગયાં તેમને ડામાડી પુરટની સરકારી જેલમાં રાખેલાં હતાં. આ જગ્યામાં ઘણુ ઓરડા અને મોટો વાડો હતો. આ જેલ માં બરાબર દેખરેખ રાખવામાં આવે છે. દેશીઓને ખોરાક આપવા માંડ્યો, પણ તેમણે લેવાની ના પાડી હતી. તેમનો સામાન તેમની સાથે રહેવા દીધો હતો. તેમની સાથે કાંઇક ખાવાનું પણ હતું. તે ઉપરાંત તેમને જે કાંઇ જોઇએ તે ખરીદવાની રજા પણ આપી હતી. આ બધરાંઓ ખુલ્લામાં પડી રહેવાને બદલે આ જગ્યાએ રહી શકતા. ઘણુ ઓરડા માંથી એક બધરાંઓને માટે રાખી શકતા. મુસા કરમાહમદના કુટુંબને તેની માગણી થી જોહાન્સબરગ જવાની રજા આપી હતી. અને તેમને રેશને ચડાવા જવાની પણ રજા આપી હતી. જો કે અંધારૂ થઇ ગયું હતું અને ટ્રેન ચાલતાં સુધી રોકાવું પડતું. નેટીવ પોલીસે તેને ગાળ કાઢવાની વાત ખોટી છે.

એ. દકાકત ઉપરથી 'રટાર' ના બધી બતીએ જણાવ્યું છે કે હીંદીઓને તકલીફ ભોગવવા પડી નથી. તે લોકોને પાછા જવાની તક આપી છતાં નહિ ગયેલ એ બતાવે છે કે તેઓએ બધી જોઇએ તેવી કાય દાની ભાંજ કરેલી છે. બંને પક્ષની હકીકત આપણે સાંભળી છે. પરંતુ સત્તાધીશો આટલું સાંભળી બેસી નહીં રહે. મી. પોલાકને તેની હકીકત સાબીત કરવાનું તે કહેશે.

જાહેર તપાસની માગણી

ઉપરની હકીકત જાહેર કર્યા પછી મી. પોલાકે 'સ્ટાર' બાપામાં નીચેનો કાગળ લખ્યો છે. આવી બાબતમાં બધદ્વારા બધી હકીકત પૂરી તપાસી શકાય એમ મને અસંભવીત લાગે છે. મી. ચમનીએ કહેલી હકીકતથી તમે સંતોષ પામ્યા જણાઓ છો. પણ છતાં તમે જાહેર તપાસ કરવાનું જણાવો છો એ જોઇ હું ખુશી થાઉં છું. મી. ચમની આ વાત ઇનકાર કરે એ ધારેલું હતું; કેમકે જો કે તે પોતે ગુનેગાર નથી, છતાં તેના ઉપર ટ્રેટમેંટ જુદો આવી પડે એમ છે.

આવી ગંભીર બાબત ખાસ નીમેલા માજીસ્ટ્રેટ મારફત જાહેર તપાસ થવાની હું જરૂર જોઉં છું. અને જ્યાંસુધી આમ નથી થયું ત્યાંસુધી મારે અને મોટે ભાગે બીજા લોકોને, જે બીના આસપાસના પુરાવા સાથે જે જાહેર કરી છે તે માન્યા વીના ચાલે તેમ નથી. જેઓએ આ બીના જાહેર કરેલ છે તેને તેમાં બોટું નહોમત ગુલબામાં કાંઇ લાભ નથી મળતો પણ જે તેનો ઇન્કાર કરે છે તેનો આરો અભાવ કરવામાં સ્વારથ રહેલો છે એ યાદ રાખવા ની જરૂર છે. મી. ચમનીની પોતાની હકીકત સામે મારે પુરાવો લાવવાની જરૂર નથી. મારો કાગળ એજ મારી હકીકતને માટે બધો પુરાવો છે એમ પણ હું નથી કહેતો, પણ નીષ્પક્ષપાત તપાસ ચલાવવાને માટે તે પ્રથમ દર્શનીય પુરાવો છે એમ તો હું ચોકસ કહું છું.

તેઓની પરમીટ ઉપર લોરેન્સો મારકસ માં ઇમીગ્રેશન ખાતાના અમલદારે જે છાપ મારી હતી તે મેં જાતે જોયેલ છે. હીંદીઓ આ શેરાના ઉપર આધાર રાખી તથા તેઓ કોલોનીમાં દાખલ થયા પછી દુઃખ્યા હોય તો બુના કાયદા મુજબ આઠ દિવસની અંદર અરજી કરી શકે તેવા બચાવ રાખીને આવેલા હતા એમાં જરા પણ શક ન હોવો જોઇએ. આગમનમાં તેઓના સંબંધની મારે કાંઇ ફરીયાદ નહોતી.

મારા મુળ કાગળમાં લોરેન્સો મારકસ ના રેલ્વે ખાતાવાળા વિષે મેં જે ફરીયાદ કરી છે તે વિષે મને વધુ ખબર મળે છે કે હીંદીઓને લોરેન્સો મારકસમાં રોકના પ્રસંગમાં નહિ પણ સાધારણ દશામાં બેસા રેલા હતા તે વાત ખરી છે.

ટ્રાન્સ. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. કાબલીઆએ પણ આ હકીકત વિષે જાહેર તપાસ કરી ખરૂં શું છે તે શોધ વાની કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને કાગળ લખીને માગણી કરી છે.

આગમનમાં શું બન્યું?

આગમનથી 'લીડર' ને ખબરપત્રી ત્યાં શું બન્યું તે એક લાંબા કાગળમા જણાવે છે. અને કહે છે કે આ હીંદી ઓને ત્યાં દરેક જાતની સગવડ કરી આપ વામાં આવી હતી. તેઓને જે જગ્યાએ રાખેલહતા તેજગ્યાએ અસલ પોલીસ રહેતા. તેઓને બુબ્બે મારવાની વાત ખરી નથી. ડામાડી પુરટનો સારજંટ તેમને માટે આવશ્યની બેગ તથા રોટી લાવેલ પણ. તેઓએ તે લીધાં નહિ. દરેક સવારે જેલનો વાડો સાફ કરવામાં આવે છે એટલે તે જણાવ્યા પ્રમાણે ગંદો હોવાનો સંભવ નથી. જેલમાં તેમને ખોરાક પહોંચાડવાની પણ રજા આપેલી હતી. તેઓને સજા ફરમાવ્યા પછી તેઓને ચોકીએ લઇ જવામાં આવ્યા હતા. ત્યાં તેમના સગા બીજાઓએ તેમને આવવાનું તથા બીજી ઓખાં હતાં-જે કે સાધારણ રીતે આવી છુટ અપાતી નથી. છોકરાંઓને દરમેશ ખોરાક આપવાની માગણી કરી હતી પણ તે અહીંની એસોસીએશને કબુલ રાખી નહિ અને તેઓએ જાતે ખોરાક આપવાનું પસંદ કરયું.

મી. પોલાકનો કાગળ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મી. પોલાકે 'લીડર' માં લખ્યું છે કે આગમનમાં હીંદીઓને તકલીફ પડી તે એજ કે તેઓએ વકીલ મારફત ગેરવણ કરી ત્યારેજ તેમ ના સગાંઓને આવવાનું પહોંચાડવાની રજા મળી હતી. આથી બાબતમાં તેમને વકીલનો ખરચ કરવો પડે એ વાજબી ગણાય? જેલમાં તેમને હેરાનગતી થઇ એવી મેં ફરીયાદ કરેલી નથી. કેમકે ત્યાં બધું જેલના કાનુન મુજબ થયું હતું. કાનુનની બહાર પણ તેમને જે સગવડ આપેલી હતી તે મારી જાણમાં છે અને તે માટે તેઓ આભારી છે. છોકરાં બાબત મારે કહેવાનું કે આ છોકરાંઓને બે રસ્તા ખુલ્લા હતા. કાંતો જેલ જવું અથવા તો સ્થાનીક હીંદીની મદદ ઉપર રહેવું. મોટા માણસો જેલનો ખોરાક પુરો ખાઇ શકતા નથી. કેમકે તેમને મકાઇ ખાવાની ટેવ નથી. તો પછી છોકરાંઓ તો આ ભાગ્યેજ ખાઇ શકે, આ હકીકતને લીધે જ ત્યાંના હીંદીએ આ છોકરાંને જેલનો ખોરાક આપવા કરતાં જાતે ખાવાનું આપવાનું માથે લીધું હતું.

મી. ચમની ઇનકાર કરે છે

આ ખબરો વાંચે મી. ચમનીએ સત્તા વાર નીચે મુજબ જાહેર કરેલ છે.

સપ્ટેંબરની ૨૯ તારીખે ૫૮ મોટી અને ૬૯ નાની ઉમરના હીંદીઓ તથા રજીસ્ટર વિના ડામાડીપુરટને રસ્તે દાખલ થયા. તેઓ આવી રીતે દાખલ થયા તેથી તેમણે ૧૯૦૭ના ઇમીગ્રંટ રીસ્ટ્રરી કરાન કાયદાનો ભાગ કર્યો. આ ગુન્હા માટે તેમને ટ્રેનમાંથી ઉતારી સારજંટ મેજરલ ચોકીમાં લઇ ગયો. ત્યાં તેમને નીચે મુજબ સગવડ કરી આપવામાં આવી હતી.

ઘણુ ઓરડા એક જાવાને છાપરાવાળી જગ્યા અને મોટો વાડો હતો. તેઓ પોતાનો પોતાનો સામાન સાથે લઇ ગયા હતા. અને તે દુઃખી ન થાય તેને માટે દરેક જાતની સંભાળ રાખવામાં આવી હતી. ચોકીદારને બહારને દરવાજે રખ વામાં આવ્યો હતો કે જેથી કરીને અંદર ના માણસો એક બીજાના ઓરડામાં છુટ થી જઇ આવી શકે. આ લોકો અત્રેથી એમ ધારેલું હતું એટલે તે જગ્યા આગળથી ખાસ સાફ રખાવામાં આવી હતી.

તેઓની પાસે પોતાની ધાબળીઓ હતી અને બહારને દરવાજે તાળું મારી જતાં પહેલાં સારજન્ટે તપાસ કરી ખાત્રી કરી હતી કે તેઓ બધા સ્વસ્થ છે. આ હીંદી ને જ્યારે ચોકીમાં લઇ જવામાં આવ્યા ત્યારે મુસા ઇસમાઇલે પોતાના કુટુંબ સાથે રહેવાને રહેવાની માગણી કરી. અને તેની મા બીમાર હતી તે કારણને લીધે તેને ચોકીમાં નહિ લઇ જવાનું જણાવ્યું. તેની સાથે બે ઔરત અને બે છોકરાં હતાં. તેને ઉચ્ચકી લઇ જવા માટે પોલીસની મદદ આપવામાં આવી પરંતુ તે મદદ તેણે માન્ય રાખી નહીં. એટલે તેની માગણી સ્વીકારવામાં આવી. તેની પાસે પોતાનું પાકરણ હતું. અને સારજન્ટ મેજરે કહ્યું કે અહીં કોઇ જાતનું રક્ષણ થઇ શકે એમ નથી, છતાં, તેણે સ્ટેશન ઉપર રહેવાનું પસંદ કરયું. બીજી સવારે મુસા ઇસમાઇલે તેની માને ચોકીવાળા ઘરમાં લઇ જવાને ઘોડાક હીંદીને મદદે મોકલવાની માગણી કરી.

તા. ૩૦ સપ્ટેમ્બરના રોજ સવારે જ્યારે સારજન્ટ મેજર ચોકીએ તપાસને માટે આવેલ ત્યારે તેને કેઇ જાતની ફરીયાદ કરવામાં આવી ન હતી. કેમકે દરેક માણસને સંતોષ હતો. તેઓને ખાવાને આવશે કે મકાઇ જોશે એમ પુછ્યું ત્યારે બ્રિટાનીવતી એક માણસે આજીજીમાં કહયું કે અમારી પાસે અમારું પોતાનું પુષ્કળ ખાવાનું છે. બપોરે સારજન્ટે ફરીથી મુલાકાત લીધી ત્યારે જોયું કે તેમને ખાવાને પુષ્કળ આવલ મળેલા હતા. પણ તે ખાવાની હીંદીઓએ ના પાડી અને શાક, રોટી તથા મીઠ માગ્યાં. તે નહિ મળે એવું જણાવ્યું એટલે તેમણે પોતાની મેળે ખરીદી કરવાની રજા માગી. આ રજા તેમને મળી, અને ૮ જણા ખરીદી કરવાને ગયા. સાંજે વળી જેલ પાસે એક દુકાન છે ત્યાંથી વધુ ખાવાનું ખરીદી કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. તેમને કામણ તાર વગેરે મોકલવાની દરેક સગવડ કરી આપવામાં આવી હતી. તેમને બીડી પીવાની પણ રજા આપી હતી. તથા તેમણે જે જે માગણી કરી હતી તે ઉપર પુરતું ધ્યાન આપ્યું હતું. તેજ દિવસે મુસા ઇસમાઇલે તેના કુટુંબને જોહાન્સ બરગ મોકલવાની માગણી કરી એટલે સાંજે તેમને જોહાન્સબરગની ટ્રેનમાં મોકલવાની પરવાનગી આપી. મુસા ઇસમાઇલ ને તેની સાથે જવાની રજા આપી હતી. તે ત્યાં છ વાગ્યા સુધી રહેલ અને પછી ચોકીમાં લઇ જવામાં આવેલ. કોન્સ્ટેબલ એલનને આ બધાની સંભાળ રાખવાની ખાસ સુચના આપેલી હતી. મુસા ઇસ્માએ પ્રેસે કોઇપણ જાતની ફરીયાદ કરી હતી નહી પણ સામે તેને સંતોષ થયો હોય એવું જણાયું હતું.

૩૦ તારીખે બપોરે આ હીંદીઓ ઉપર રીતસર 'પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ'નો આરોપ મુકરર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે વખતે પણ તેમને બધી જાતની (જેવી કે બાડી પીવા વગેરેની) છુટ આપવામાં આવી હતી. અને આ છુટ છેક અકટોબર ની પહેલી તારીખે બારબરટન ગયા ત્યાં સુધી આપેલી હતી. તેમને રોટી પણ આપવા માંડી હતી પણ તે લેવાની ના પાડી તેઓ આવી ગયા હતા.

આ બધા અકટોબરની પહેલી તારીખે બપોરે ૩-૫૦મીનીટે બારબરટન આવી પહોંચ્યા. ત્યાર પછી અરધા કલાકમાં તેમને કોરટમાં ખડા કર્યા. ત્યાં તેમના મીત્રોએ સાંજે જમવાનું આપવાની માગણી કરી હતી તે કબુલ રાખવામાં આવી હતી. અને તે જેલમાં ૭ વાગ્યાની અંદર પહોંચાડવું એમ જણાવ્યું હતું. ત્યાર પછી પણ જ્યારે તેઓ બધા કોરટમાં હતા ત્યારે બરાબર સમજણથી શકે તેવા ઇંટરપ્રીટર મારફત તેમને જણાવ્યું હતું કે તેમને ખાવાનું જેલમાં પહોંચાડી શકાય છે. અને એમ પણ બતાવ્યું હતું કે તપાસ ચાલતા સુધી આ લોકોને હમેશા સવારે ૭, બપોરે ૧૨ અને સાંજે ૬ વાગે ખાવાનું પહોંચાડી શકાય છે.

ત્યાર બાદ ૫૮ હીંદીઓને પા. ૨૫ દંડ અથવા બે માસની જેલની સજા થઇ. આ હીંદીઓને લેરેન્સો મારકસમાં ઘણી તકલીફ પડી એમ જે કહેવાય છે પણ તેને માટે ત્યાંના ટ્રાંસવાલ ઇમીગ્રેશન અમલદારને કોઇ પણ જાતની ફરીયાદ થએલી નથી. આ ઉતારૂઓ સાથે ચાર પોરટુગીઝ એશીઆટીક હતા. તેને કવેરન ટાઇનમાં લઇ ગયા અને આ બધાને અંદર રેથી ખાસ ટ્રેનમાં બીજા વર્ગના ડબ્બામાં સ્ટેશને પહોંચાડયા. અંદરે ઉતર્યા ત્યાંથી કોમાટીપુરટ પહોંચ્યા ત્યાંસુધી તેઓ ટ્રકમાં નહોતા પણ પહેલા અથવા બીજા વર્ગના ડબ્બામાં હતા, કવેરનટાઇનના કાયદા મુજબ જેવા ચાર કવેરનટાઇનવાળા હીંદી તે આ બધાથી જુદા રાખ્યા હતા.

ઇસ્ટ લંડનમાં અવ્યવસ્થા

(એક અખબારની તરફથી)

ઇસ્ટ લંડનથી એક 'ઇંડિઅન' લખે છે કે અત્રેની ટાઉન કાન્સીલે ખાસ હીંદી અનો માટે કાયદો બનાવ્યો છે કે હીંદીઓને ઉધાર આપવું નહિ. પહેલાં એક માણસ અમુક ડીપોઝીટ મુકી માલ લઇ શકતો. હવે જેની પાસે કેશ પચ્સા હોય તેજ માલ ખરીદી શકે છે. આમ ખાસ હીંદીઓ માટેજ કાયદો થાય તેથી કેવી પ્રજાત વધે તેનો ખ્યાલ વાંચનારની મુનસફી ઉપર છોડું છું. અત્રેના ટેલીગ્રાફપેપરમાં જાહેર થએલું કે હીંદીઓએ મારફાટ બાયકોટ કરી છે આ બાયકોટ હીંદીઓએ છોડી દીધો છે એ મોટી શરમની વાત છે. તેઓ કહે છે કે ટાકનની કાઉન્સીલ બાયકોટ વાળાની ખુશામત કરવા આવેલી પરંતુ તે બનવું તો અસંભવીત છે, કારણ આગળ ના વખતમાં લેકોએ મુકેલા ડીપોઝીટ પચ્સાની માગણી કરી તેનો જવાબ પણ નથી તો આ બાયકોટવાળાને બોલાવવા આવે એ બની શકે ખરું? કેપટાઉનની માફક અત્રે પણ અંદર અંદરના વાંધાને લઇને એક બીજા સાથે કુસંપ ચાલી રહયો છે. નાતાલ ટ્રાંસવાલમાં જેટ આવો કુસંપ હોય તો લટતના પગ કયા દિવસના ભાંગી ગયા હતે. કેપના ભાઇ ઓએ તેમનો દાખલો લઇ તેમની પાસેથી ઘણું શીખવાનું છે. અત્રેની હીંદુ ધરમ સોસાયટીએ મારી વાહવાહ પ્રમાણે ટ્રાંસવાલના ભાઇઓને માટે ઉઘરાણું કરેલું તે પચ્સાનો હિસાબ બહાર પાડવાની જરૂર છે. મારફાટમાં ડીપોઝીટ રકમના પચ્સાને માટે પણ ઇંડિઅન ઓપીનીઅનના આજેવાનોએ શું રસ્તો લીધો છે તે જાહેરમાં આવેલ નથી. ગરીબ લોકોની જાણ માટે આ બધાર પડવાની જરૂર છે. સેક્રેટરીએ પોતાના પચ્સા ખરેખી સરકારી કામો માંથેલાં છે તે કેટલાક સાહેબોની જાણમાં છે. ઉઘરાણાના પચ્સા કેટલાક સાહેબો પાસે પડયા છે તે એસોસીએશનને સોંપવાની જરૂર છે. આમ બધી અવ્યવસ્થા થઇ રહેલી છે તે મટાડવાને એસોસીએશનના આગેવાનોએ મહેનત લેવાની જરૂર છે. આશા છે કે આ તહેવારોમાં હીંદુ ધરમ સોસા યટી તથા મહોમેદન જમાતના આગેવાનો મળી વાંધાનો નીકાલ કરશે.

ટ્રાંસવાલના હીંદીને બોધ

"સંકટ વગર ઉદ્ધાર નથી"

ટ્રાંસવાલના હીંદી વિષે ચરચા કરતાં મુંબઇનું 'ગુજરાતી' નીચે મુજબ લખે છે:

દેશ અને દેશવાસીઓના હિતારથે દુઃખ સહન કરનારા મનુષ્યો હમેશાં સંકટના ભોગ થઇ પડે છે, તેમાં પણ ટ્રાંસવાલ માં જઇ વસેલા શ્રી. ગાંધીપર જે સંકટ આવી પડયું છે તે સંબંધમાં આખી હીંદની પ્રજાની તેની તરફ લાગણી વ્યાપી રહી છે એમ કહેવામાં હરકત નથી. ટ્રાંસવાલની સરકારે એશિયાટીક વિરૂદ્ધ જે ઝુંબેસ ચલાવી છે, અને તેમાં જે પ્રકારે અન્યાય કરવા માંડયો છે તે નહિ સહન થાય એવો છે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ છેલ્લી બસંદા અને અંગ્રેજ વચ્ચેની લડાઇમાં, અંગ્રેજોને મદદ કરી છે તે માટે તેનાપર બસંદા સ્વરયાનવાસીઓ બાજો વેર લેતા હોય તેવું આચરણ ટ્રાંસવાલની સરકારે આચરવા માંડયું છે, અને દિલગીરી ભરેલું એ છે કે ઇગ્લાંડની સરકાર પોતાના તાબાની હીંદી પ્રજાપર જે જુલમ થાય છે તે મુંગે મોઢે સહન કરે છે. ટ્રાંસવાલના ગોરાઓએ એશિયાટીક પ્રજા ને નામોશીમાં મુકવાનો પુરેપુરો પ્રયત્ન કરેલો છે. તેઓને માટે એવા ખરાબ ધારાઓ બાંધવામાં આવ્યા છે કે કોઇપણ લાગણીવાળો મનુષ્ય તે કદી પણ સ્વીકારી શકે નહિ. અને તેજ કારણસર ટ્રાંસવાલ માં રહેલા હીંદીવાનો અને બીજાઓ, ટ્રાંસવાલની સરકારના મનુષ્યપણાને લજ્જીત કરનારા ધારાને તાબે થવાને ના પાડે છે. તેના વેરથી ખુદવાઇને ટ્રાંસ વાલની હીંદી પ્રજાના નાયક શ્રી. ગાંધીના પુત્રને, પરમીટના ધારાને માન ન આપવા માટે, એક માસના સખત કેદખાનાની સજા કરી છે. ગયા ડીસેંબરમાં શ્રી. ગાંધીને કેદખાને મોકલવામાં આવ્યો હતો આજે તેના પુત્રને મોકલવામાં આવ્યો છે. અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે પોતાના દેશ બાંધવોનું અને હીંદના ગૌરવનું સંરક્ષણ કરવા જતા શ્રી. ગાંધી ઉપર જે આફત આવી પડી છે તે સહન કરવાને પ્રભુ તેને સામર્થ્ય આપે.

ટ્રાંસવાલના ૧૩ હજાર હીંદવાસીઓએ એવી જબરી લડત ઉઠાવી છે કે તેમને પહોંચી વળવાને ટ્રાંસવાલની સરકાર તૈયાર થઇ નથી; પરંતુ આડકતરી રીતે કુટુંબ બાકીના રહતા લેવામાં આવ્યા છે. "એક હીંદુ બાઇને કેદ મોકલી હતી, ત્યારે તેનું માથું ગોઠવી નાખ્યું હતું"! કેપેર એસ્ટેટમાં બે મુસલમાનોનાં ખુન થયા હતા પણ ત્યાંના ગોરા અમલદારોએ, મુસલ માનોની વારંવાર વિનવણી થયા કરતાં, સજો બે દિવસ મુકી સજા જવા દીધાં નહીં. એટલું જ નહીં પણ કાયદા પ્રમાણે ખુનીઓએ ફાંસી કહાડવાની તપાસ સુદ્ધાં કરી નથી.!!" બીજા કેટલાકોને કેદ ખાને મોકલે છે, કેટલાકોને દેશ બહાર કાઢી મુકે છે, અને શ્રી. ગાંધી જેવા આગે વાનોને, તેના કુટુંબપર સંકટ પાડી, સતાવાનો એ અમાનુષિક મારગ ગ્રહણ કર્યો છે. ટ્રાંસવાલના અમારા હીંદી ભાઇઓ ને અમે આગ્રહ પૂર્વક જણાવીએ છીએ કે તેઓએ પોતાનો શાંત અવરોધ (આપણે જેને સત્યાગ્રહ કહીએ છીએ) કદીપણ છોડવો નહિ: કેમકે તેમની મજ બુતાઇ ઉપર હિંદીસ્તાન છાપા નીચેના હીંદી વાનો, પરદેશમાં કેટલો હક ધરાવે છે તેનો નિશ્ચય અવલંબી રહ્યો છે. દેશ બાંધવોના હિત માટે સંકટ સહન કરવા નું છેજ—સંકટ વગર ઉદ્ધાર નથી, એ આપણે સારી રીતે જાણવું જોઇએ અને જણાવીએ છીએ. શ્રી. ગાંધીએ પોતાના પુત્રપર આવેલા સંકટથી જે મનોનિગ્રહ રાખ્યો છે તેને માટે તેના જેટલા વખાણ કરીએ તેટલા થોડા છે. તેમનાપર આવી પડેલું સંકટ અતિ ભારી છે એમાં શક નથી, છતાં એ સંકટની સામા તેઓ ઝીડયા રહ્યા છે, એ હીંદી પ્રજાનું પોતા ના હકને માટેનું ચીવટપણું અને દૃઢતા બતાવે છે. દિલગીરી ભરેલું તો એ છે કે ઇગ્લાંડની સરકાર કે જેની સામા ટ્રાંસ વાલીઓએ લડાઇ જાહેર કરી હતી અને ઇગ્લાંડને તોફા તોફા પોકારી હતી તે વખતે, ઇગ્લાંડને જે સહાયતા હીંદીવા નોએ કરી હતી તેની કંઇપણ કીંમત ન આંકતાં, પોતાના તાબાની પ્રજાપર જે સંકટ પડે છે તે તે મુખરૂપ જોયા કરે છે, એ ખરેખર ખેદકારક છે. શ્રી. ચેમ્બર લેને વસંદા સાથે લડાઇ ઉઠાવવામાં આવી ત્યારે કહ્યું કે અંગ્રેજ તાબાની બીજી પ્રજાના રક્ષણ માટે આ લડાઇ ઉઠાવવા માં આવે છે. તે પ્રજાના હકનું ભક્ષણ થતું જોયા છતાં, આજે તે મુંગી બેસી રહે છે એનું કારણ શું? સ્વરયાનવાસી ઓથી તે ડરે છે? સ્વરયાનવાસીઓ શું સ્વતંત્ર છે કે ઇગ્લાંડની સરકારનો હુકમ નહિ માને? સ્વરયાનવાસીઓ જબરા હોય તો જે નબળી અને રાજનિષ્ટ પ્રજા છે તેના હકનું ઉલ્લંઘન થાય એ શું ઇગ્લાંડના પ્રધાન મંડળને શોભા આપનારૂં ગણાય છે કે?

"આ હકીકત નાતાલને લગતી છે. 'ગુજરાતી'ના અધિપતિએ જરથી ટ્રાંસ વાલની માની લીધેલી હોય એમ જણાય છે. [અ. ઇ. ઓ.]

સ્વામીજીનું ભાષણ

ગયા ગુરવારે રાત્રે સ્વામી શ્રી શંકરા નંદે તેમને માનપત્ર અપાયા બાદ જે ભાષણ કરવું હતું તે નીચે મુજબ છે.

બહેનો તથા ભાઇઓ, તમને આજે આટલા ઉત્સાહી જોઇ મને આનંદ થાય છે. આજે જે માન તમે આપો છો તે મને નથી આપતા. મને તેનો અધિકાર નથી. સન્યાસીઓને માન અપમાન સરખાં છે. ત્યારે આ માન તે આપણા પુરાતન કાળના ઋષિઓને તમે આપો છો. કારણ તેમની કંઇ વિભૂતિને હું પામ્યો છું. એકથીઓસોફીસ્ટ મેરા મિત્ર તથા બીજા કોઇ તરફથી કહેવાયું છે કે આર્ય સમાજ માં અને તેમના ધરમમાં થોડો તફાવત છે. મારે કહેવું જોઇએ કે આપણો બધા નો ધરમ વેદ છે અને તે શુદ્ધ સત્યતા સિવાય બીજું કાંઇ નથી. થીઓસોફી મારગનો હું ઉપકાર માનું છું; કારણ તેણે ધરમનું ઘણું સંશોધન કરવું છે અને વેદ પુરાણ વિગેરે જાણવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે. મારે મન તો બધા સરખા છે. ખ્રીસ્તિ, મુસલમાન, પારસી ને હીંદુ તે બધા મારી નજરે એકજ છે. સન્યાસીનો ધરમ એ છે કે તેને કોઇનો પક્ષપાત ન હોવો જોઇએ. મારાથી સરવેને અભયદાન છે. વેદ ભગ વાન કહે છે કે બધા એક મારગે ચાલો, સત્ય મારગે ચાલો, ઇશ્વર એક છે, ને સર્વ વ્યાપક છે, આ દુનિયા તેની કૃતિ છે. મનુષ્ય જાત તેનાં ફરજંદ છે, મારા પ્યારા મુસલમાન ભાઇઓ, કોરાને શરીફમાં કહ્યું છે કે કે તારૂં દીલ આપના માલીક રાખ, કોઇનું બુરૂં ન કર, દિલને કાબુમાં રાખ, જે માણસ કોઇનું દીલ દુખવે છે તે પાપ કરે છે. સરવેના દિલના ભાવ એક હોવા, પરમેશ્વરની ઉપા સના કરો. આપણે ઇશ્વરને વિશ્વભર કહીએ છીએ. મુસલમાન ભાઇઓ કહે છે ખુદા એક ખરદનેઃ માફીક છે. કરાંચ નથી કહેવામાં આવતું કે ઇશ્વર એ છે. તો પછી ધરમોમાં તફાવત કયાં રહ્યો? આપણને બીજું શું આડે આવે છે? જે તફાવત દેખાય છે તે આજ

સ્વારથ પરાયણ જુઠિને લઇને છે. હવે આપ સમજ્યા હશો કે મારો ધરમ શું છે. માણસ જાત ઇશ્વર સાથે એક તાર થાય તેવો ઉપદેશ કરવો તેજ મારો ધર્મ છે. જે માણસ ઇશ્વરને ઓળખે છે તેના તરફના બંધ છૂટી જાય છે. સંસયો તુટી જાય છે. અને તેનો શોક અને મોહ નાશ પામે છે. આપણામાં તફાવતો હોય તેથી શંકા કરવાની નથી. જે માણસમાં જેટલું સરણ કરવાની રહિત હોય તેટલું કરે છે. અને તે પ્રમાણે મત બાંધે છે. શુદ્ધ સત્યનો અનુભવ તો એકજ છે આગે તે આનંદમય છે. તેમાં કાંઇ બોદ હોય શંકેજ નહિ. જે માણસ તેને પામ્યો છે તેજ તેને જાણે છે. મન, વચન અને બુદ્ધિથી તેનું વરણન થઇ શકે તેમ નથી માટેજ કહ્યું છે કે સત્યં વદ એટલે સાચું બોલ. અને ધર્મં चर એટલે ધરમનુ આચરણ કર. કયાંય નથી કહ્યું કે ધરમને બોલ કારણ તે માત્ર આચરણથી પ્રાપ્ત થાય છે. માટે આપણે તેના તફાવતનો વિચાર નહિ કરતાં તે આચરવાની વસ્તુનું આચરણ કરશું તોજ પારને પામશું.

આજ અરથનું છેલ્લામાં ભાષણ કર્યું હતું. ભાષણને અંતે તેમણે જણાવ્યું કે ગોરા કે ગમે તે મહરથો ગુંચવાડા ભરેલા સવાલો માટે મને પુછવું હોય તો આશ્રમે આવવાથી મારી શક્તિ પ્રમાણે હું તેમને સમજાવીશ.

મી. એ. હાઇજ લંડનથી તા. ૧૮ સપ્ટેમ્બરના કાગળમાં લખી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના ભારતીઓનો સંકટ વેઠવાનો કઠણ કરાર તથા નાતાલના ફ્રીહોલ્ડરોએ દેશને માટે આપેલ જાતી ભોગથી આ દેશમાં (વિલાયતમાં) જબરી અસર થઇ છે. અહીંની સરકાર ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલની ગંભીરતા હવેજ જોઇ શકી લાગે છે. તેની આંખ હવે ઉઘડી છે કે આ સવાલ વિષે કાંઇક કરવાની જરૂર છે. મી. સોરાબજી, મી. હરીલાલ ગાંધી અને બીજા બહાદુર ભાઇઓ જે દેશને માટે જાતી ભોગ આપી રહ્યા છે તેમને મારી આંતઃકરણ પુરવક મુબારકબારી છે. હું આશા રાખું છું કે મારા ભાઇઓ સત્ય અને ન્યાયને ખાતર પોતાની લડત ચાલુ રાખશે મને ખાત્રી છે કે આ બે વસ્તુને જગતમાં કયાંય પરાજય થયો નથી.

[મી. હાઇજ મી. આંગલીઆના ભત્રીજા છે. તે વિલાયત બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવાને ગયા છે. હાલ તે મી. હુસેન હાજીદની સાથે રહે છે. અ. ઇ. ઓ.]

ચરચા પત્ર

અમારા વરષાપત્રીઓ નીચેના નોયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર વધારે ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ફોડા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બદલાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બહને સારું.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીઆમાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં વરચાપત્રો બળતી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

વરચાપત્રીઓને જવાબ.

મી. મહમદ કાસમ—એ વિષય છાપા માં હવે વધુ ચરચાવવાની જરૂર ધારતા નથી.

મી. અમીરા હુસેન—તમે પુછેલ સવાલ ની તપાસ કરી બાદર આપશું.

દંડીનો વેપારી—તમે મોકલી તે હકી કત જાહેર બબર તરીકે નાખી શકાય.

એન વગ ઇન્ડિઅન—તમારું લખાણ છાપવા જેવું અમે ધારતા નથી.

ચારલસટાઉન તથા વોકસરસ્ટના બબર પત્રો—તમે મોકલેલા બબર માટે તમારો આભાર માનીએ છીએ. તે બબરો વોકસરસ્ટના બબર પત્રમાં આપી જાય છે. એટલે ફરીને બીજી જગ્યાએ લીધા નથી.

અહમદ મહમદ કાજી (માલવદંત)—તમે જે છાપા વીષે વાત લખો છો તેજ છાપાને તમારી હકીકત મોકલવી એ ઠીક છે.

કવીતા મોકલનાર—તમારી કવીતા અમે નથી છાપી શકતા.

કડોદરાવાળી—તમે આ અંકમાં તમારું પ્રમાણ દાખલ કરવાનો આગ્રહ કરેલ છે પરંતુ તમારો કાગળ શુક્રવારની સવારે મળ્યો છે.

મુલતાની ફેરમ વિષે

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

આપના તા. ૩-૧૦-૦૮ના પેપરમાં મુલતાની ફેરીઆ વિષે બસારો કરેલ તે બાબતમાં લખવાનું કે અહીં તેમજ આસ પાસના ગામમાં હું જોવા ગયો. બધા મુલતાની ફેરીઆઓમાં તપાસ કરી આવ્યો છું. કોઇએ લાઇસેન્સ કઢાવ્યાં નથી અને ઓફ પણ મુલતાની લાઇસેન્સ કઢાવશે નહીં એ ખાત્રી રાખવી.

લી. પરશુરામ લક્ષ્મીરામ.

જોહાન્સબરગ,

તા. ૧૪-૧૦-૦૮

પરચુરણ ચરચા

કરબનથી "રાવણની વાઢીયળા" લખે છે કે આજે (તા. ૧૨ સપ્ટેમ્બર) ગોરા દલાલોએ પોતાના ગોરા વેપારીને સમજાવી સહી લીધી છે કે કોઇપણ ઇંડિઅન દલાલને માલ વેચવો નહિ તેમ દલાલી પણ આપવી નહિ. ગોરા વેપારી ઓએ આ પ્રમાણે સહી કરી આપી છે અને ઇંડિઅન દલાલોને બાયકોટ કરેલ છે માટે હીંદી વેપારીઓને લાજમ છે કે ગોરા દલાલો પાસેથી તેમણે કાંઇ ખરીદવું નહિ. આપણે કહાપી ગાલ જોવતો હોય તો અને જથ્થ ગોરા વેપારી પાસેથી ખરીદ કરવો આમ સઇદ મોંનાં માણસને આપણે પણ બાયકોટ કરવાથી તેમની આંખ ઉઘડશે.

કરબનથી મી. કાસમ મોટાલા લખે છે કે અત્રે તા. ૧૫મી રમજાન શરીફને શનીવાર ની રાત્રે આદમ બીલ્ડીંગમાં આશરે ત્રીસ જેટલા મુસલમાન ભાઇઓ બેગા થયા હતા. અને અંતઃકરણથી બહાદુર શેઠો દાઉદ મહમદ, એમ. સી. આંગલીઆ, પારસી રૂસ્તમજી અને બીજા જેલી ભાઇઓની હિંમત ઉપર આફરીન પુકારવામાં આવી હતી. અને સરવે હીંદુ મુસલમાન ભાઇ ઓ એવીજ હિંમતમાં આખર સુધી રાખશે એવું ઇચ્છવામાં આવ્યું હતું. તેજ રાત્રે જલસો પણ થયો હતો અને મી. આદમ ઇબ્રાહીમે રાત્રે ૧૦ વાગે

ટી પાર્ટી આપી હતી. ત્યારબાદ મી. આદમ હુસ્સૈનીએ પોતાનો હૉલ વાપરવા આપ્યો તે માટે તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. ત્યારપછી રવીવારે એજ બીલડીંગમાં સરવે ભાઇઓ ભેગા થવાની આશા રાખવામાં આવે છે.

ફરગરસડોરપથી એક હીંદી લખે છે કે તા. ૭ ના અઠેના આસરે ૧૫ હીંદી અંગુઠા આપી લાઇસેન્સ લઇ આવ્યા છે. આ લોકોને એટલી ફરમ નથી આવતી કે મી. ગાંધી અને ડરબનના ગુરથી રોઝે આપણે માટે કેટલી મહેનત કરી રહ્યા છે.

અગાઝીરોથી મહમદ સુલેમાન મુલ્લાં લખે છે કે ૧૦ અકટોબરના આંકમાં ના: ઇ. કોંગ્રેસના મંત્રીપદમાં આમરની સેનીની ફી. પ્રે– છે તે જગ્યાએ ગ્યન બારબરનું નામ જોઇએ.

કેરોલીનાથી મી. ઇબ્રાહીમ અહમદ ટકોલીઆ લખે છે કે હું બાસ કરી બારબરટનના કેદીઓને તા. ૬ ના રોજ મળવા ગયો હતો પણ પરવાનગી મળી ન હતી. મી કાલીદાસ મળવા ગયા હતા તેની પાસેથી ખબર મળ્યા છે કે તેઓને જેલના કપડા પહેરાવેલાં નથી મી. મુસ્લમીંગાને દીલગીરી એટલીજ છે કે તેમને દીનના ભાગમાંથી રોકવામાં આવે છે. માજીસ્ટ્રેટનું કહેવું એમ છે કે તેઓ બધાને છોડી મુકશે.

ફરગરસડોરપથી એક હીંદુ લખે કેટલાક ભાઇઓની ચાલુ લડતની વીરુદ્ધ વરતણુંકને માટે બહુ દીલગીરી બતાવે છે. તેમને યાદ આવે છે કે જે શુરવીરો જેલ ગયા છે તથા જાય છે તેમની પણ આ સાહેબોના મન પાસળતા નથી !

ખુબાખુરીથી મી. અબ્દુલા સુલેમાન સાબદીયા રાજાવાલવાળા લખે છે કે બાસુટોલેન્ડમાં એક મંડળી થએલી હતી જેથી મુસલમાન ભાઇઓમાં સુપ બધે અને કાંઇ પૈસા એકઠા કરી દારુજ તે મંડળી લાંબો વખત ચાલી નહીં. મુસલમાન ભાઇઓમાં કુસંપ બહુ ચાલે છે. કુસંપને લીધે સારા કામમાં બહુ અડચણ આવે છે. હું આશા રાખું છું કે આ તુટેલી મંડળી માટે આપણા ભાઇઓ બનતી કોશીષ કરશે.

મી. ગોલત, મી. કેસી, મી. કાલાવાળા, તથા મી. મેદ જણાવે છે કે સુરત હીંદુ એસોસીએશન વિગેરે તરફથી તેમને તાર મળેલા તેઓનો આભાર લખીનવાર માનવાની તક તેમને નથી મળી તેથી આ મારફતે આભાર માને છે.

ફીનરલીથી એક 'મુસલમાન' લખે છે કે ચાલુ માસમાં મુસલમાનની બુદુલ ફીતરનો તહેવાર તથા હીંદુ લોકની દીવાળી છે. આ તહેવાર ઉપર સરવે હીંદી ભાઇઓ દુકાન તથા બધો રોજગાર બંધ કરવો જોઇએ. મને આશા છે કે સાઉથ આફ્રિકામાં સરવે હીંદી ભાઇઓ તેમ કરશે.

હાઇજ સાહેબને ઉતરવાની મના

ઇમીગ્રેશન ખાતાનો જુલમ

ગવર્નર સ્ટીમરમાં આવેલા કેટલાક ઉતારૂઓમાં એક મી. આમુજી કુરીર હાઇજ સાહેબ હતા. તેમને ઉતારવાને મુસલમાન ભાઇઓએ, ખાસ કરી વેરટ સ્ટ્રીટની મરજીદવાળા સાહેબોએ બહુ મહેનત કરી હતી. અને મરજીદ તરફની કાયદેસર અરજી પણ કરી હતી. મી. મહમદ અબેદ એમરીકેવાટકરી હતી. આ નીચે મુજબ છે.

(૧) હું વેપારી છું. મારો વેપાર ૫૮૨ વેરટ સ્ટીટ, ડરબનમાં છે. હું વેરટ સ્ટીટની મરજીદનો મેમ્બર છું. (૨) ગયે શુકરવારે ગવર્નર સ્ટીમરમાં આવેલ ઉતારૂઓમાં સુની મુસલમાની ધરમના હાઇજ સાહેબ આમુજી કુરીર આવેલા છે. તેમને બીજા ઉતારૂઓની સાથે હરક ઉપર લઇ જવા રાખેલા છે. (૩) આ મરજીદના બધા મેમ્બરો હાઇજ સાહેબને ચાલુ સન ૧૯૦૮ માસમાં અમારી સાથે રાખવાને ઘણાજ આતુર છે. (૪) અમારા ધરમ પ્રમાણે આ દિવસોમાં ખોરાક બાબુક રીતે જ લઇ શકાય એટલે હરક ઉપર આવા નીયમો પળાવાનું બની શકવું અસંભવીત છે. અમે હાઇજ સાહેબને દરકાર લઇ જવા દેવાની ઇચ્છા રાખતા નથી. અને અમારી જાણ પ્રમાણે તે પોતે પણ દરકાર લઇ જવા માગતા નથી. લીકીટીંગ પાસ થી તેમને ઉતારવાની હું જરૂરી જમીન ગીરી તથા ફી વગેરેનો ખરચ આપવાને તયાર છું.

આ અરજી ઇમીગ્રેશન ઓફીસે હાથો હાથ આપેલી. તેનો જવાબ મી. રમીથને પુછી આપવાનું કહેલું. બીજા સવારે વકીલ મી. કાઉલીને ટેલીફોન મળ્યો કે મી. રમીથે અરજી નામંજુર રાખી છે. અને તે એવા કારણસર કે બીજા કેટલાક મુસલમાનોએ આજ ધરમગુરૂને માટે આવાજ કારણસર અરજી કરી છે. આ ઉપરથી મી. કાઉલી જાતે મી. રમીથને મળ્યા. પણ તેમને આથી કાંઇ વિશેષ ખબર મળી શકયા નહીં.

ત્યારપછી છેવટે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ને આ બધી હકીકતનો લાંબોથી તાર કર્યો અને આ બાબત કેટલી અગત્યની છે તે જણાવ્યું. આ વખતે સ્ટીમરને ઉપડવાને ૪ કલાક બાકી હતા. સ્ટીમર ઉપડવા નો વખત નજીક આવતો ગયો તોપણ કાંઇ ખબર નહિ આવવાથી કા વાગે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને ટેલીફોનથી પુછાવ્યું એટલે ખબર મળ્યા કે આ બાબત ઇમી ગ્રેશન ઓફીસેથી હકીકત માગેલી છે.

આમ ઉપરા ઉપરી ટેલીફોન અને તારો કરતાં કાંઇ દાદ મળી નહીં અને સ્ટીમર તો ઉપડી ગઇ. ત્યારબાદ બીજે દિવસે સાડાબાર વાગે ખબર આવ્યા કે ઇમીગ્રેશન અમલદારે જે કરેલું છે તે બરાબર છે.

આ બાબત હવે વધારે શું પગલાં ભરવાં તે જણાયું નથી, દરમીઆન મી. કાઉલીની સલાહથી આ બધી વિગતનો કાગળ છાપામાં મોકલ્યો છે,

---

મારિત્સબરગમાં હીંદુ યંગમેન એસોસી એશન તરફથી તે મંડળનો વારસીક ઉત્સવ ઉજવવામાં આવ્યો હતો ડરબનથી ખાસ આમંત્રણ હોવાથી સ્વામીજી તથા કેટલાક મહરથીઓએ હાજરી આપી હતી. સવારે ૯ વાગે ૪૮૨ વરચ સ્ટ્રીટમાં લગભગ ૫૦૦ માણસ એકઠું થયું હતું. મુખ્ય ભાગ મદરાશીઓનો હતો. ધાર્મીક ક્રિયાઓ પુરી થયા બાદ સ્વામીજીએ ધરમ ઉપર વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. મી. આર. આર. મુડલેએ તામીલમાં તેનો તરજુમો કરી બતાવ્યો હતો. તે પછી દુધ તથા ફ્રુટ વિગેરેનો ચાહ સભા વિસરજન થઇ હતી.

આવતા અઠવાડીઆના તહેવારો નીચે મુજબ છે. બુધવાર તા. ૨૧, વાઘબારસ; ગુરવાર તા. ૨૨, ધનતેરસ; શુકરવાર તા. ૨૩, કાળીચઉદસ; શનિવાર તા. ૨૪, દીવાળી; લક્ષ્મીપુજન; રવિવાર તા. ૨૫, ગોવરધનપુજા, અન્નકુટ; સોમવાર તા. ૨૬, બેસતુ વરસ; મંગળવાર તા. ૨૭, ભાઇબીજ; બધનો તહેવાર પણ મંગળવારે પળાશે એવા ખબર મળ્યા છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી આપા ઉપરથી)

પોરબંદરથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે નાં તરફી સુલતાન ગોગાઝમના તખ્તનશીનની સાલગીરી તા. 1 લી સપ્ટેંબરે હોવાથી તથા તેજ દિવસે પાક હીઝાઝ રેલ્વે ખુલ્લી મુકાવાથી તા. 31મી ની રાત્રે મુસલમાનોની એક મોટી મીજલસ જુમ્મા મસ્જીદમાં મળી હતી. તથા તા. 1 લી સવારે મુસલમાન ઇમામનું સર ઘસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. મજેસ્તાના લેકચર હોલમાં લગભગ દોઢ હજાર મુસલમાનોની એક મોટી સભા શેઠ હાજી ઇસ્માઇલ હાજી દાદાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે નાં સુલતાનને મુબારકબાદીના સંદેશા મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ભાવનગર અને પાલીતાણા વચ્ચે રેલ્વે બાંધવાનું નક્કી થયું છે. કાપણીની મોસમ ખલાસ થતાં તેની સરવાનું કામ શરૂ થશે. રેલ્વેનો બધો ખરચ ભાવનગર રાજ્ય કરશે. પાલીતાણાથી મદુવા સુધી તે રેલ્વેને લંબાવવામાં આવશે.

ધોરાજીમાં મરકી જેવસર ફાટી નીકળ વાથી લોકોની મોટી નાસભાગ થઇ છે.

પોરબંદરના મહારાણાની તબીયત પાછી હાલમાં બગડેલી જણાવવામાં આવે છે.

મોરબી રેલ્વેના મોરબીના નાં ઠાકોર એકલા માલીક હોવાથી પોતાની રેલ્વેના પ્રતિનીધિ તરીકે રેલ્વે કોન્ફરન્સના કામમાં ભાગ લેવાને પોતે જાતે સીમલે જઇ પહોંચ્યા છે.

સાંભળવામાં આવે છે કે ગાયકવાડી પ્રજાની પ્રજાકીય કોંગ્રેસ ભરવાની ચર્ચા હાલ ચાલી રહી છે.

શ્રીમંત સંપતરાવ ગાયકવાડને એબીસી નીયા (આફ્રિકા) શીકાર માટે જવા સર કારની પરવાનગી મળી છે.

સુરતના જાણીતા ઝવેરી શા. નેમચંદ મેળાપચંદ ગઇ તા. 3 જીએ મુંબઇખાતે ગુજરી ગયા છે. તેમણે ઘણી ધુપી સભા વતો કરી હતી અને મોતીના વ્યાપારમાં પુષ્કળ દોલત એકઠી કરી હતી. તે મરતી વખતે રૂ. ૫૦ હજાર ધર્મદામાં કાઢતા ગયા છે.

મુંબઇમાં બીજીણીક ટ્રામવે શરૂ થઇ ત્યારથી ઓગસ્ટની આખર તારીખ સુધીમાં ૫૦૦ અકસ્માત થયા છે.

નામદાર આગાખાનની ડેકોરરથીપની મદદ વડે હીન્દુસ્તાનમાં એક મોહમેડન એડયુ એટને રવાના કરવાનો હાલ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે. તેને ત્રણ વરસ માટે દર વરસે ૨૫૦ પોંડની સ્કોલરશીપ આપવામાં આવશે અને સફરનો આવવા જવાનો ખરચ જુદો આપવામાં આવશે. જો એ ખરચમાં કાંઇ વધારો કરવાની જરૂર જણાશે તો અલીગઢ કોલેજના ટ્રસ્ટીઓ તે દર વરસે ૫૦ પોંડ ખરચવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. ઇંગ્લાંડથી પાછા ફરતાં તે ગ્રેજ્યુએટને અલીગઢ કોલેજમાં યુરોપીઅન સ્ટાફ સાથે પાંચ વરસ કામ કરવું જોઇશે અને તેને યુરોપીયનની પંક તીનોજ પગાર વિગેરે આપવામાં આવશે.

નાં આગાખાન જેઓ કોલંબોખાતે મણા હતા તેઓ ત્યાંથી સપ્ટેંબર માસના બીજા અઠવાડીઆમાં હિલાયત જવા ઉપડી ગયા હતા.

મુંબઇના ગવરનર સર જયેજે કલા રટે ડકન મેડકેમ લીગના એક ડેપ્યુટેશન ની ગણેશખીંડના સરકારી મહેલમાં મુલાકાત લેવાની મોકુવણ કરી છે.

શ્રીયુત બાળગંગાધર તીલકને થયેલી સખત સજાથી મીસીસ તીલક અને તેના કુટુંબીઓ ઉપર દીલસોજી દર્શાવવાને મુંબઇની બાનુઓની એક જાહેર સભા મી. સરલાદેવી ગોચળના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૮ સપ્ટેંબરના રોજ દીરાણાગમાં મળી હતી. જે વખતે હીંદુ તથા પારસી બાઇ ની મોટી સંખ્યા હાજર હતી. તે વખતે મીસીસ લક્ષ્મીબાઇ રાનાડે, મીસીસ સરલા દેવી ચોધરી, મીસીસ રાવ, મીસીસ ખરે, મીસીસ પટેલ, મીસીસ ગોખલે વગેરે હાજર હતા. સભામાં મીસીસ તીલક તરફ દીલસોજી બતાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

તા. ૪ સપ્ટેંબરના રોજ હીંદુસ્તાનના તમામ જુદા જુદા ભાગોમાં દાદાભાઇ જયંતી ઘણા ઉત્સાહ પુરઃસર ઉજવવામાં આવી હતી. મુંબઇની બાંધોએ મીસીસ સરલાદેવી ચોધરીના પ્રમુખપણા હેઠળ એક મીટીંગ બોલાવી દાદાભાઇ જયંતી ઉજવી હતી.

તા. ૧૨ સપ્ટેંબરે પુરાં થતાં ૧ વરસ માં પારસી સખાવત રૂા. પચીસ લાખને આંકડે પહોંચી હતી.

શ્રીયુત તીલકને થયેલ સજાને માટે મુંબઇની મીલના કામદારોએ દારૂ નહિ પીવાના સોગંદ લીધા હતા. હાલમાં તેઓ એ મખમલ કે બીજી જાતની પરદેશી ટોપી બીલકુલ નહિ વાપરવાના પણ સોગંદ લીધા છે.

મી. તીલકના કેસની અપીલ પ્રીવીકાઉ ન્સીલમાં લઇ જવાની જે માગણી કરવા માં આવી હતી તે બાબત હાઇકોર્ટના જજ મી. મેસીલરકેટ તથા મી. જસ્ટીસ બેચલરે તા. ૮ સપ્ટેંબરના રોજ લખીત મુકાદો આપ્યો હતો. નાં વડા જજે મુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે હાલની અપીલ એડવોકેટ જનરલને કરવામાં આવેલી અરજીની ૩૨, ૩૩ અને ૩૬ મી કલમને આધારે કરવામાં આવી છે અને આ કેસ પ્રીવી કાઉન્સીલમાં જવા માટે તદન લાયક છે એવી તકરાર રજુ કરવામાં આવી છે, પણ પ્રીવી કાઉન્સીલ ઘણું કરીને હોજ દારી સેશન્સ મધ્યે ચુકેલા મુકરદમાઓની વચ્ચે આવી શકતી નથી, સિવાય કે તેવા કેસની તપાસ કોઇ રીતે બીનકાયદાસર ચલાવવામાં આવી હોય. મી. તીલકને તપાસ દરમ્યાન ઇન્સાફ નથી આપવામાં આવ્યો એમ અમે ધારી શકતા નથી. અને સઘળા સાંભળેલા તપાસતાં અમે એવાં મત ઉપર આવીએ છીએ કે આરોપી ને દરેક આરોપ માટે જુદી રીતની સજા કરવામાં આવી છે એટલે તે બીન કાયદા પુરવક ગણાય નહિ. તેટલા માટે અમો અપીલની માગણી સ્વીકારી શકતા નથી.

મીસીસ એનીબીસંટ એસ્ટેલીઆની મુસાફરીએ ગયેલ તે સપ્ટેંબર માસની શરૂઆતમાં મદ્રાસખાતે પાછા આવી પહોંચેલ છે.

---

૧૦ રૂપિઆના શેરોથી ત્રણ લાખ રૂપિઆની એક મોટી યંત્રણથી અલ્હાબાદ ખાતે ખાંડ બનાવવાનું મોટું કારખાનું ખોલવાની યોજના રચાઇ છે.

મદ્રાસના પ્રખ્યાત મી. જી. સુબ્રામન્યી

ઝાંબર ઉપરના રાજદ્રોહના કેસ બાબત ગઈકાલે મી. આયરનસ ૫૦૦૦ રૂપીઆના જામીન લઇ કેસ પાછો ખેંચી લીધો છે.

રાજદ્રોહ અટકાવવા મહાસોસ સાલ્યે નવેંબર કાયદો કરાથી લાંબા સ્ટાંડરડ, બારદ, દૂતાંત અને બીજા બે છાપાંઓ બંધ પડ્યા છે. દ્વાબમાં તે બધાંએ સાથે મળી ઝેરા પક્ષ ઉપર એક ભારું હાલવાની ગોઠવણ કરી છે.

મી. મદનજીતનું બાપું 'યુનાઇટેડ ભરમા' જણાવે છે કે પ્રોફેસરબાબ પરમા ખુદ હાલમાં રંગુનમાંતે છે. વિલાયતમાં તેમના બાપણોથી લાંબા લેકોની વેદીક લાગ્નિ તથા ધર્મ ઉપર ઘણી સારી આસ્થા બંધી હતી. પ્રોફેસર હીંદુસ્તાનનો ઇતિ હાસ લખે છે. આ ઇતિહાસ સંપૂર્ણ થઇ તરતજ બહાર પડે તેને માટે લોકો આતુરતાથી રાહ જુએ છે. ડી. એ. વી. કોલેજના સુપ્રીન્ટેન્ડંટ પંડીત જગતરામ પ્રોફેસરની સાથે રંગુન ગયા છે. તેઓ ત્યાંને લાહોરમાં ડી. એ. વી. કોલેજને લગતી એક આયુરવેદીકશાળા ખોલવાને માટે લખાણું કરવાને ગયા છે. તા. ૧૬ એપ્રિલ સુધી રોજ પ્રોફેસરને ૧૦૧ ડીગ્રી જેટલો તાવ હતો, છતાં, આગળની ગોઠવણ થઇ ચૂકેલી હતી, એટલે તેમણે એક મોટી થીયેટર સમક્ષ કેળવણી વિષે એક કલાક સુધી ભાષણ આપ્યું હતું. તેમનું બીજું ભાષણ 'આશ્રમ' વિષે તા. ૬ સપ્ટેમ્બર ના રોજ થવાનું હતું.

સાંજવર્તમાન જણાવે છે કે એનરેબલ મી. જી. કે. ગોખલે તા. ૬ ઠ્ઠી નવેંબરે પરસેવરેન્સથી હીંદુસ્તાન માટે રવાના થશે.

સરદાર અજીતસીંગ જેણે મી. તીલકને થયેલી સજા પછી સ્પષ્ટ ધારણ કર્યો છે તેણે મી. તીલકની યાદગીરી કાયમ રાખવા હરદ્વાર, બનારસ અને બીજાં ઠેકાણાંમાતે તીલક આશ્રમ એવા નામનાં મંદીરો ઉભાં કરવાની અરજ બહાર પાડી છે. આ સબંધમાં લખતાં સરદાર અજીતસીંગ જણાવે છે કે આશ્રમ રાજ દ્વારી બાબતોની તાલીમ આપનારી એક નવી યુનીવરસીટી જેવા હોવા જોઇએ અને તેણે બાહેશ લેખકો અને બાપણ કર્તાઓને તાલીમ આપવાની તેમ રાખવી જોઇએ કે તેઓ મી. તીલકનું કામ કરી બહિનબાબાથી આગળ ચલાવી શકે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ટોંમાટનો ફ્રી ઇડિઅન જદુ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૦ નવેંબરના રોજ ડરબન ની સરકીટ કોરટને કરશે.

વેરૂલમના વેપારી ઇસપ પટેલ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૦ નવેંબરના રોજ ડરબન ની સરકીટ કોરટને કરશે.

ડરબનના વેપારી સુરાદખાનની નાદાર મીલકતના વહેંચણીના આંકડા મારિત્સ બરગની સુપરીમ કોરટમાં તપાસ તેની એક નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ કોરટમાં રાખવામાં આવેલ છે, જ્યાં આગળ તે. તા. ૨૭ ઓકટોબર સુધી તપાસને માટે રાખવામાં આવશે અને ત્યાર બાદ તે કાયમ રાખવા માં આવશે.

ઇ. ઓ. ના જુના અંક

ચાલુ વરસમાં દક્ષિણ આફરિકામાં ચાલ તી રાજદ્વારીક લડતને લીધે ઇંડિઅન ઓપિનિઅનના પાછળના અંકો ઘણાને ઉપયોગી થશે એમ ધારી ખાસ ઘટાડેલે ભાવે વેચવાના છે. પોતાના હીંદમાંના મિત્રે. ને ભેટ આપવા માટે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે આવી સરસ તકનો લાભ ફરી ફરી મળતો નથી.

અંક નંબર ૨, ૩, ૧૧, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૨૮, ૩૧ અને ૩૪ સિવાયના બાકી ના બધા અંકો દર ૧ પેની લેખે પોસ્ટેજ વખત સુધીજ વેચવાના છે.

પોસ્ટેજ ૧ પેની જુદું પડશે.

કિંમત સાથે પોસ્ટેજ અમારી ઉપર મોકલી જે ઘણાને હીંદુસ્તાન મોકલવાના હશે તેને નામ મળવાથી અહીંથી પરજાય અમે મોકલી દેશું.

ઇંડિઅનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

ડરબન વીઓસોરીકલ સોસાયટીના મેંબર મી. જી. વીલીયમ્સ મરકપુરીમાં એક કુંડા કામળમાં બદરીઓને અઠીના ઘાયા મુજબ રેલવેની જે છુટ આપવામાં આવે છે તે પ્રમાણે સ્વામી સંકરાનંદને પણ તે છુટ આપવામાં આવે એવી અરજ મોકલે છે.

રોકડ ખબર ભાવ

			ઓ. ચે.	ઓ. ચે.
ચણા ગાંગ્રા પંજાબની	૨૩	૬ થી	૨૪	૦
મીમડીના	,,	૨૯	૬ ,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨	૬ ,,	૨૩	૬
એફ. ડી. આર.	,,	૨૧	૬ ,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર	,,	૨૪	૦ ,,	૨૫ ૦
ડુંગળા	,,	૨૪	૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ		૨૩	૦ ,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કલકત્તરી		૨૩	૬ ,,	૨૪ ૦
મસુરની	,,	૨૪	૦ ,,	૨૪ ૬
મગની	,,	૨૬	૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની	,,	૨૬	૦ ,,	૩૧ ૦
ચણા મુંબઇના	,,	૨૨	૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ	,,	૨૬	૦ ,,	૨૭ ૬
વટાણા	,,	૧૭	૬ ,,	૧૮ ૬
મકાઇ	,,	૧૧	૦ ,,	૧૧ ૬
બીનીસ		૧૬	૦ ,,	૧૭ ૦
કચ્ચું તેલ ૧ ગાલન		૩	૩ ,,	૩ ૬
એરંડીનું	,,	૨	૬ ,,	૨ ૮
ઓલું	,,	૩	૬ ,,	૩ ૬
નાળીએરનું	,,	૩	૬ ,,	૩ ૮
બ્રાંડ સફેદ નાતાલની		૧૫	૬ ,,	૧૭ ૬
પીળી	,,	૧૪	૬ ,,	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ		૧૦	૬ ,,	૧૧ ૬
આદુ		૧૧	૩ ,,	૧૧ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ છા			૬	,,
મરચાં		૦	૪ ,,	૦ ૫
બી ચેરીફ્રીનના પીપ		૭	૧૫ ,,	૮ ૦
પોરબંદર	,,	૮	૧૦ ,,	૮ ૧૫
પારાફીન એરોહેડ				
,, વાઇટ રોસ		૮	૨ ,,	૮ ૫
,, ,, ગાલન		૧૧	૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર		૧૦	૦ ,,	૧૧ ૦
હળદી		૬	૬ ,,	૧૦ ૦
ડાયમંડ સોપ		૧૩	૦ ,,	૧૩ ૬
સાબુ સીલ્ક રટોન		૧૬	૦ ,,	૧૬ ૬
,, સનલાઇટ		૪૨	૬ ,,	૪૫ ૦
કિટર ટી		૧	૮ ,,	૧ ૯
મારીસ સાબન		૨	૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરબંધી		૦	૧૦ ,,	૧ ૦
નીલ પેસ્ટ સીમ્પરેટ		૧૭	૦ ,,	૧૭ ૬
દુધ નેસલનું		૨૦	૩ ,,	૨૧ ૬
નીમડા (લીવરપુલ)				
સસ્તા એકની		૪	૩ ,,	૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક માજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જનેર ખબર. "Bee" મારકા બાકી માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN: 487 SMITH STREET, P.O. BOX 393 Telegrams: "BEETLE." JOHANNESBURG. 156 MARKET STREET P.O. BOX 12

ફક્ત પોષાજ વખત માટે.

ચોરો લક્ષ નાણાં શેકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

નવા પધ્ધતી મેળ ધરાવતા માલીક શેર હોલ્ડરો છે.

સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને માલને લગતું બીલું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગેરવણ.

ધી બરૂચ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

થાપણ કું. ૭૫૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મોટું અધિકાર ચાલુ છે, અરજીનો આવવા બાકી છે. શેરો નંગ ૭૦૦૦ દરેક રૂ. ૧૦નો ભરવામાં આવ્યો છે. તેનાં નાણાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે જોઇયાં. રૂ. ૧૫ અરજ વખે, રૂ. ૧૫ એલોટ મેન્ટ વખે અને બાકીના રૂપીઆ ડાયરેક્ટરો કહાવે ત્યારે આપવાં પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

આણેકલાલ અંબાશંકર કરની કું.—સેક્રેટરીઓ, ટ્રસ્ટીઝ એન્ડ એજન્ટસ—બરૂચ.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઈન્ડિયન ફેન્સી જવાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. ખાસ થી પેટર્નદરનું તથા કલકત્તા ફુ-સરસ ગાલન-મોતું ગંથીઆણું-વરક. બધે. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 51st, 17th Street, VREDEDORP Box 6031, JOHANNESBURG Telegrams: "FANCY,"

Est. Addr POHOOMULL P.O. Box 112

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc Established 1892. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 428, Corner Kaffir & 11th Streets, VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4149 Tel. Addr. "FAJABNAR." Head Office: Vaniawad Cotabad, India

---

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parow, etc.

Head Office: 24 Freim St., Woodstock

એન. મહમદ કું.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખો:— ઓફસ ફરજ ના. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. દાદાભાઈ

૨૨ મી ઓંટ, મલાય લોકેશન.

બેકસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ

કાર્પેટ ઉપરાંત અને હોલસેલ મરચંટ

ઈન્ડિયન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે.

મફત! ડાયરી! મફત!!

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફોટોગ્રાફો માંથી રૂા. ૨/૬ ની બરીદનારને સને ૧૯૦૮ના સાલની ડાયરી બેટ આપવામાં આવશે. આ બધા પુસ્તકો દરેક મહરચે વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી અહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Ramayana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	0	0	½
જેલનાં કાવ્ય.	0	1	0
ઈ. ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	0	0	½
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0	3
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0	3
એક સત્યવીરની કથા.	0	0	½
સહાયદ્ (ઈનામી નિબંધ)	0	0	3
સર્વોદય	0	0	6
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	0	0	½
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0	0	½
રાજાધણ હાર, બાલકાંડ	0	1	0
હરાંસવાલનો નવો કાયદો	0	0	3

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. ઈંગ્લીશ ટોકોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફોનીક્સ, નાતાલ

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા ઈંડસાઉ માનવંતા ગ્રાહકોને અગ્રણી અમોએ દાવમાં અમારા બંધુ બનાવવાના કારણના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું બાતું બેઠવું છે જેની અંદર ગાલાક દીવી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટકર મારે તેવા મજબુત અને તરેહદાર રોબીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના બંધુ રિવેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ઉલ્લામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

NORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Boxes, Tobacco & Snuff Tins, Cheap Kettles, Water Cans, Tea Canisters, Steel Trunks etc.
Factory: Stand 48, 16th St. Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET.
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રુટ મરચટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલ મગનલાલ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Canes, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6026, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક જાતના સોના ચાંદીના ઝરસ દાગીના બનાવનાર.
ફોન નં. ૨૪૪–૨૪૫. એલિસ્ટીક બ્લોક,
વરહેરોપ: રૂમ ૨૩૬, P.O. Box 380 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET.
BRANCH: 147 MARKET STREET. *Johannesburg*

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET.
BRANCH: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરોના રસના શોખીન.
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નહિ.
મુકોચ–મહેતા અને ખુરેરીઆ પ્રખ્યાત.
બોક્સ ૧૬૭, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 85. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 864;
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોર વા ઇનીઆ સૅગ વગેરે બધાની તમાકુ નીચે સરનામે મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી ભીઠાઇ.
સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની
કે. છોટાલાલ,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 *Crown Road, Fordsburg.*
JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. *Lourenco Marques*

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 45,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYATS"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Sloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Bros.,
P.O. Box 1109. Tel. Add: "MAHARAJ,"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

BAWAB MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

6 Kerk St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ગીરવરકુળ બુટ બનાવીને આપવામાં આવશે

Suits Made to Order; Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા ગ્રામેફ પાસાનું બાપથ્થ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં ઐસરસ પેઢુમલ ખબરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

NOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam
SILK MERCHANTS.
WHOLESALE & RETAIL.
107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 68. Tel. 446. "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૮૮. ૧૩૫ કીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 864

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 255

રૂટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ગ્રાહકપક્ષ લોકોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી રહે છે. નિયમીત પગારોને દર અઠવાડીએ રીપોર્ટ રજીસ્ટ્રારમાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અપવા દુનિઆના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સસ્તામાં રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે ગ્રાહકપક્ષ પક્ષકા લેનારમાં નથી આવતા. રૂટરની આસ કોડ જુદ છે તે રીતે ઉપયુક્ત છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ બુકોમાં તાર લેના તથા પોસ્ટવાળી પહોંચ સસ્તે દરે ગામ ઘોડી શકાય છે.

વળી રૂટર કોડમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અરધ કરી લેનાર બન્નેને કહી દે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો,

મેનેજર,
રૂટરની એજન્સી,
રેયુટર બિલ્ડીંગ્સ,
૫૨, વીક્ટ્રી સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની બીલ્ડીંગ્સ,
સેંટ જેમ્સ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કોલર હાઉસ,
કમ્બરલન્ડ સ્ટ્રીટ,
જોહાનેસબરગ.

A. F. CANAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Canay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery,
Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4370, Johannesburg.

Prompt Attention to Post Orders. Carefully Guaranteed

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કોયર તથા વાયરની ગાદલાં બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

R. NAIKER,

Box Maker & General Merchant & Farmer,

BELLAIR.

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 8. Phœnix, Natal, Saturday, October 24th, 1908. No. 43.

Tel: Addr: "Rustomjee." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બારદાં લાંબા પાતરાનો નેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકુ મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જોવા જે:—

બોરસેનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ઊનાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફ્લેનલ, બીબ્સ, ટોપી, કનટોપી, ગાલર, ઊનની શાલ, રૂમાલ, મલપટા, ટ્રેસીસ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં કંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી માલ બાસ્કેટો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ વાજબત દામથી તથા બરાબર સંભાળપી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

ઓર્ડર બખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ તથા ફ્રુટ કમીશન ઉપર જોહાનેસબર્ગની બારોબાર વેચી આપવામાં આવે છે. પત્રકો તરતજ મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2688, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માઇલ મીઆની કું. બહારના માણસોને રહેવા વીગેરેની સગવડ આપી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay" Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

N.R.RAIDOO.

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries.

64 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.

STORES: LOWER PIER STREET.

P.O. Box 353. Telegrams: "NELSON."

PORT ELIZABETH

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 340

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhook, Dist. Rustenburg

P.O. BOX 442. ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

મે૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.
BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 63 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S.A.:— And at:—
Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN
Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી
" Jackets	" 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી
" Suits	" 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી

Note the Address 80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રેવુકરમાંથી અમારા આડતીઆના હિસાબે વેચો નામવાની છે. અમો દેનારને બહુ કીફાયત ભાવે મકરી. માલ બહુ સારો છે.
પોસ્ટ ઓફીસનું તાજું પુરાવોદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 864. Telegraphic Address: "FORBANDAR."

છ. પી. બ્હાસ,
મોટરીઆ અને જોહાન્સબરગ, પોસ્ટઓફીસ
ઉભા થી વેચાતું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 28.

EDUCATION.
INDIAN Pupils coached standard V. upwards. Cape Matriculation and all exams. Terms:
F. WILSON,
GODFREYS BUILDING,
134 Umbilo Road, DURBAN.

હીંદી વિદ્યાર્થીઓને પાંચમું અને ઉપરનાં ધોરણ માટે ખાસ શિક્ષણ કેપની મેટરીકયુ લેશન વિગેરે પરિક્ષા માટે પણ ખાસ ઉસ્તાદ. ની મરે પુછો:
એફ. વીલ્સન. ગોડફ્રેઝ બીલ્ડીંગ્સ,
૧૩૨ અંબીલો રોડ, ડરબન.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
} NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ ઈમ્પોરટર.
તથા રેશમ અને ચીનાઇ તથા અફ્રીકન [illegible]
મારકેટ સ્કવેર, (કાર્લટન હોટેલની સામે)
બોકસ ૫૩૨૦, જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jabbey & Sorabjee Bros., Durban.

ઇસુફ એજ હમીદ ગુલ.
જનરલ મરચંટ.
૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાથી મુંબઈ

બે અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમઝુંબો ૫૦૦૦ ટન
સોથી મુંબઇ તા. ૪થી નવેમ્બરે ઉપડી જશે

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ભલાસી ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરા પણ મુંઝવણ પડશે નહી એ આતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી ની દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવવું તેથી સહુ સાહેબો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી રહશે.

કરાચીથી સીધે ફોરેંથી હોકે સ્ટ્રાઇટ ઓફ મલકા કલકત્તા નીચે બારાક જાતી હૈ.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ ૨૯ અક્ટોબર.

நெட்டால் டைரக்ட் லயன்.

எஸ். எஸ். "அம்புஜி" 3300 டன் அக்டோபர் 29உ
கொலம்பு மதிராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது
எஸ். எஸ். "அம்ளம்பி" டன் 5000 நவம்பர் 4உ
டர்பன் துறைமுகத்திலிட்டு டம்பாயிக்கு டயரேபே வழியாபோகும்

બી. ખરાદીમ ખત્રાણવાની કુ.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કીંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg.

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg.

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg.

WATERFALL,
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWIL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Abdul Ajij, (Kimberley)
17 Cape Town Road.
Shabboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Kambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Ayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
Y. M. H. Goot,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Jeshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheman,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
P. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

M. A. Pattel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.
A. A. Wallie & Co,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pobjoxull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 363.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 340.
Hormajoy Idoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 62.
Nanjee Dulashdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Durban

Erahim Abdul Tyab & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hoondamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
80 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Haring treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
(Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dornbjee,
Box 2037. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mouheen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6026
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidar,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co.,
Box 3553.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031.
Dookhi Teli,
Box 1980.
Fakir Kalian,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Pardhu Hira,
Box 5999.
Khubal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vashali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
8 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadurasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters.
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 138.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHAMBA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. DOBEET,
Market Square.
G. K. Desai
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 65.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 493
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Alia,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1150.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tickamdas Bros,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG
ISMAIL SULEMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Sulimao.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Belooda.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72. Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rane ed Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
E. Premjee,
Box 61, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
G.R. Meola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1887. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Lace, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Ad.: "Wallie," Cape Town. Box 494

અલીભાઈ અહમદ વલ્લી એન્ડ કું.

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રહમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 65. Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૬૫. ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Telephone 864

Indian Opinion

667

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 24TH, 1908 No. 43

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 519.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 24TH, 1908.

Keep Firm

> Keep absolutely firm to the end. Suffering is our only remedy. Victory is certain.—Mr. GANDHI, from Volksrust Gaol.

No more inspiring thought could have been presented to last Sunday's Mass Meeting in Johannesburg than that contained in Mr Gandhi's last message prior to his incarceration at Volksrust. The language is typical of the man—simple, straightforward, penetrating, lofty. The note of determination running through this encouraging valedictory is in harmony with all that we know of Mr. Gandhi—when things look blackest, that is the moment when the supreme effort must be made.

It is fair to say that the Transvaal Indians present at the meeting appeared fully to realise the significance of the occasion. This is the second time that their chief adviser has been snatched from their midst—not because he had, in reality, committed any very heinous offence, beyond that of standing at the cross-roads and pointing out the path of safety, but because he had chosen not to separate himself from his less fortunate brethren, and had determined to share their fortunes, to make their lot his own. And realising this fact, the Transvaal Indians have nobly responded to the call upon their best energies. The frame of mind of the people is very different from what it was nine months ago. Then they were untried; they had not then passed through the fires of adversity, and their mettle had still to be proved. Now, they are conscious of a recent past upon which they can look back with pride. They are not unmindful of the confession that they forced from General Smuts last February, when he admitted his impotency against a people who solidly refused to co-operate with him in his administration of laws affecting their welfare, and which they had determined to disregard, seeing that they had not been consulted in the framing of them. And, from this retrospective attitude of mind they may now also look ahead to the not distant future when they will have achieved their mild ambition, and have once more salved the small remnants of national honour and communal self-respect that the Imperial and Transvaal Governments have generously refrained from annexing.

The meeting that was held in London, towards the end of last week, has undoubtedly done much to encourage the Transvaal Indians, for they have been once more permitted to know that their sufferings have gone to the hearts of their brethren in the capital of the Empire, and that these have united to warn the Imperial authorities once again of the grave Imperial danger that has arisen through the narrow-minded folly of the Transvaal Government. Sir Mancherjee Bhownaggree's stinging rebuke to the Transvaal has, no doubt, aroused a considerable amount of indignation among those parochial defenders of the sacrosanct white inhabitants of the northern Colony.

It is just as well, as Burns has so delicately put it "to see ourselves as others see us." And perhaps General Smuts may learn from the reflection of his repressive policy that has been projected from Sir Mancherjee's mirror. Let us hope that contact with some of the more reasonable and broad-minded statesmen of South Africa, that the Cape has sent to the Convention, will widen his own horizon, and enable him to see just a little beyond the tip of the Transvaal's nose.]

History Repeats Itself.

THE LETTER THAT WE REPRODUCE IN another column from Mr. Polak's pen in reply to the usual vitriolic attack of the *Star* upon Mr. Gandhi specially, and the Transvaal Indian community generally, makes very interesting reading for the Philistines, who prefer to take the stellar dicta of Johannesburg *cum grano salis*. The editor of the *Star*, besides being impervious to the lessons of experience, appears to be singularly ignorant of the contents of his own back files. Last January, on the day following Mr. Gandhi's first sentence of imprisonment, at the Fort, the *Star* expressed the following opinion: "The theory which underlies their (the Government's) present activity . . . . . is that the removal of the principal agitators will break its back (that of passive resistance). With that theory, we are entirely in accord." Ah, if only we looked before we leapt! The cocksure *Star* had a meteoric fall barely three weeks after the above sentiments were enshrined in print, for "the principal agitators" were enlarged, and the passive resistance movement was triumphant. And last week, with a sublime indifference to the most elementary experience of the recent past, our contemporary perpetrated a similar absurdity, by warning the aspirants to the honours of temporary leadership, during Mr. Gandhi's absence, that they would place themselves within the reach of the long arm of the law, and that their removal would end the present cross-grained resistance to the omnipotent will (or, rather, won't) of Mr. Smuts. It is unfortunate that Mr. Smuts himself confessed that his policy of last January was that of sheer and unmitigated bluff. What admirable statesmanship! What a lofty conception of public policy! Well, we leave it at that. Let us see what the editor of the *Star* and General Smuts have to say in the near future. It will doubtless add to the gaiety of the nations.

Clergymen's Concession Tickets.

WE COMMEND THE ATTENTION OF THE authorities to the temperate and reasonable letter from Mr. G. Williams addressed to the *Natal Mercury* on the 10th inst. Its contents indicate a great hardship inflicted upon religious teachers of faiths other than the Christian and the Jewish. We do not doubt that the railway administration has no antipathy to priests of the Hindu or Mahomedan religion as such. Unfortunately, these gentlemen, in all probability, wear a skin the colour of which differs from that worn by the Christian or the Jewish cleric. The test of religious privilege, then, appears to be the amount of pigment deposited in the subcutaneous tissues. We may not accuse the powers that be of religious intolerance. But their colour-range is singularly limited, and that restricted vision is causing a great deal of comment amongst those reasonable members of the European community who say with Robert Burns "A man's a man for a' that"—and so is a clergyman, even though he be a Mahomedan or a Hindu.

Indian Education in Natal.

WE ARE GLAD THAT THE NATAL Indian Congress and the Durban Anjuman Islam have taken active steps in regard to the breach of faith on the part of the educational authorities in giving notice of dismissal of all Indian boys over the age of 14 years studying in the Durban Higher-Grade Indian School. There is no doubt that grave hardship will be inflicted upon the Indian community, and the children especially, by this high-handed action of the Department. The Higher-Grade Indian School was definitely appointed for the organisation of the higher education of the children of the members of the Indian community. Attempt after attempt has been made by the Government to get behind the spirit of the agreement, and now a deliberate blow is being aimed at the intellectual welfare of the coming generation of Indian children. Whether it is that the Government fears that an educated Indian community will necessarily be more powerful to resist encroachments upon its liberties than an uneducated community, or whether this is merely an instance of crass departmental stupidity and ignorance of previous arrangements made with the leaders of the Indian community, is doubtful, for the moment. But we do hope that the Congress and the Anjuman Islam will not rest content with passing resolutions, but will proceed to stronger action to obtain fair play for Indian students whose parents are ratepayers and taxpayers equally with European parents.

Another Immigration Muddle.

THE IMMIGRATION OFFICIALS OF NATAL are getting as nervous as mice. Evidently the horrors of the Transvaal have got upon their nerves, or, may be, it is the subtle aroma of Closer Union, bringing with it the rare spirit animating the procedure of Mr. Chamney's department. Messrs. Cowley and Cowley's letter to the *Natal Mercury* will cause a fluttering in a good many dove-cotes, and may possibly stir the papers in not a few obscure pigeon-holes. The facts of the letter, briefly, are these. A Mahomedan priest arrived at Durban per s.s. *Gouverneur*. His presence was badly needed by the congregation of the West Street Mosque, who made formal application for a visiting pass on his behalf, in order that he might minister to their spiritual needs during the coming festival of the Id. But the Immigration Officials, and, later, the Colonial Secretary, were obdurate, and the priest had to depart for India without setting foot on this sacred soil of Natal. No reason was given for this arbitrary refusal. No reason, apparently, need be given when Indians are concerned. After all, to Indians an Indian is a despised, helpless, powerless. And the West Street Mosque congregation is without its priest, and the Immigration officials are happy. There is evidently something radically wrong with the State of Denmark. The official mind is becoming slowly numbed by that narcotic which is gradually sapping the vitality of South African administration and robbing it of its reasonableness and common-sense. One swallow does not make a summer, nor does one priest indicate an invasion. Surely Mr. Harry Smith must have had a bad attack of Transvaalitis when he sent this priest packing to India.

No Better than a Sheep.

[THE AMAZING STORY OF BRUTALITY told before Mr. Hime, A.R.M., of Maritzburg, and recorded in our last week's issue is almost beyond the bounds of belief. Briefly, it was as follows. A certain Armitage employed an indentured Indian, who was some time ago convicted of an assault upon the employer's wife. Armitage knocked his employee down, jumped on his shoulders, and cut off the lobe of his right ear with a pen-knife. The defence was, practically, that the Government allowed the cutting of sheep's ears, and the complainant was no better than a sheep. The Magistrate, we are glad to learn, expressed his feelings very strongly at the recital of this atrocity. He was horrified to think that a person having charge of human beings could do such a thing. He did not think that Mr. Armitage was a fit man to have Indians in his charge. He was bound to find that there was no justification for the action that had been taken by the accused. The poor man had been disfigured for life, and Mr. Armitage had come before the Court and classified the Indian with a sheep. . . . . If that sort of thing was allowed to go on, Indians in the employ of white people would not be safe with their lives. His Worship hoped that the penalty that he was about to inflict would be a warning to other employers." The penalty imposed was a fine of £20 or one month's imprisonment. The alternative of a fine was given because the Magistrate "was satisfied that the accused's mind must have been unhinged." The man Armitage appeared desirous of noting an appeal. We sincerely hope he does. In that event, we shall look forward to some particularly interesting comments from the Supreme Court. Meanwhile, it is of interest to observe that the Magistrate thought it necessary to impose what he considered to be a severe penalty as a warning to other employers. We have been told again and again that certain employers of Indian indentured labour regard their employees in the light of cattle. The man Armitage was apparently anxious to improve upon the experience of these employers by treating his own employee like a sheep. Obviously, there are in Natal white people who still hold firmly to a belief in the ancient doctrine of transmigration!]

The Komatiepoort Allegations

Inquiry Refused

The following letters show the position up to date in regard to the Komatiepoort allegations:—

Pretoria, 13th October, 1908.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 9th instant and to refer you to the statement regarding Messrs. Essop Mia and Polak's allegations which was communicated to the Press and published in the *Leader* and *Rand Daily Mail* on the 10th instant.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
L. M. Gorges,
Assistant Colonial Secretary.
Chairman, British Indian Association.

15th October, 1908.

The Honourable, the Colonial Secretary, Pretoria.

Sir, I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 53/F 675 of the 13th instant, referring my Association to the statement regarding Messrs. Essop Mia and Polak's letter, which was communicated to the press and published in the *Leader* and the *Rand Daily Mail* of the 10th instant.

My Association's letter of the 9th instant, to which the above is a reply, has apparently been misinterpreted. My Association's object was to ask for an impartial, open, and judicial inquiry into the above mentioned allegations, in view of the statement that had appeared as emanating from Mr. Chamney. Having regard to Mr. Chamney's official relations towards those who are implicated, my Association respectfully urges that a reference to Mr. Chamney's statement, which amounts to a denial of the allegations, does not contemplate the relief requested by my Association; and I, therefore, once more venture to request that both the allegations made by Messrs. Essop Mia and Polak and the statement in reply thereto made by Mr Chamney be referred to a Commission of Inquiry on the lines indicated above.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
E. S. Coovanji,
Acting Chairman, British Indian Association.

PUBLIC OPINION. The English people are the English Government. In the long run their wishes and opinions shape the foreign policy of this country.—*World.*

Sir Richard Solomon and the Transvaal Situation

A letter to "The Times"

Mr. Ritch's Reply

[Writing to *The Times* under date the 29th September, Sir Richard Solomon says:—

While no one regrets more than I do the failure of the compromise effected last February between the Government of the Transvaal and the Asiatics resident in that colony, I strongly deprecate the attempt which has been made by Lord Ampthill and others to attribute the cause of this failure to the refusal of the Transvaal Government to carry out its part of the bargain, which, they allege, was the repeal of the law which required Asiatics lawfully resident in the Transvaal to register themselves.

Mr. Smuts, the Transvaal Colonial Secretary, has publicly stated on more occasions than one that no promise, express or implied, to repeal the Registration Act was ever made by the Government. His statement is completely borne out by the compromise itself, which is in writing, and as far as I can see, free from ambiguity. It is embodied in two letters, of which the first is signed by Mr. Gandhi and other two leaders of the Asiatics, and is addressed to the Colonial Secretary and dated January 28, 1908: the second letter is a reply to the first, and is dated January 30 1908, and signed by the Assistant Colonial Secretary.

I cannot trespass on your valuable space by inserting here the full text of the first of these letters: but I would call attention to the following statements contained in it as showing sufficiently clearly that were the precise terms of the compromise:—

> Our opposition has never been directed against the finger print principles of the regulations under the Act in so far as such finger prints were deemed necessary for identification of Asiatics who could not very well be otherwise identified—as against the element of compulsion contained in the Act itself. On that ground we have repeatedly offered to undergo voluntary registration if the Act were repealed. And even now at this late hour we would urge on the Government the adoption as far as possible of the course more than once proposed by us.
>
> We recognize that it is not possible during the Parliamentary recess to repeal the Act, and we have noted your repeated public declarations that there is no likelihood of the Act being repealed. We would, however, point out that the periods fixed for registration under the Act by the various Government notices have expired, and that, therefore, any registration at present would necessarily have to be of the voluntary nature which we originally prayed the Government to concede.
>
> *Under the circumstances we are willing to recommend to the Indian people that the Government have a right to demand that all Asiatics entering the Transvaal, other than those specially exempted, for the time being, to a certain limited period, say two months, to register themselves and that to all those who register themselves within the period the Act be not applied, and that the Government take action against those only who are found after the expiry of the period in the Transvaal without having registered themselves. Such mode of registration should apply to those also who, being out of the colony, may return and thereafter pursue the right of residence.*

The reply from the Assistant Colonial Secretary to this letter is brief, and is as follows:—

> I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of yesterday's date addressed to the Colonial Secretary in which you tender voluntary registration of all Indians and Chinese legally resident in the Transvaal and entitled to register. The Colonial Secretary instructs me to say that he appreciates the wisdom of the step you have taken in response to the repeated public declarations of the Asiatics in the Transvaal volunteer to register in a body an opportunity for registration should be given them. You have correctly set out the legal position in your letter and in default of registration under the Act which is no longer possible, after the expiration of the time fixed by the Colonial Secretary, he can only accept registration in a form similar to that prescribed by the Act and subject as regards the registrations to the small alterations you mention, and lay the matter before the Parliament at its next session. In the meantime the penalties of the Act will not be enforced against those who do register, and the Colonial Secretary accepts your assurance that you will use your influence with your compatriots to make this registration effective and final.

It is quite clear from these letters that the terms of the compromise are contained in the third paragraph of the first letter which I have italicized. Much as the Asiatics may have desired the repeal of the Registration Act, they saw it was useless to make such repeal a condition to their offer to register voluntarily, as they had noted Mr. Smuts's "repeated public declarations that there was no likelihood of such repeal."

Under the arrangement comprised in the letters I have referred to practically all the Asiatics who are domiciled in the Transvaal made application for registration. Altogether according to the figures given by the Colonial Secretary to the Transvaal House of Assembly, the number of applicants were 9,158, of which 7,773 have been recognized as lawfully resident in the Transvaal, and certificates of registration have been issued to them. I may mention that of the 9,158 applicants for registration 7,013 gave finger impressions, 1,960 gave the two thumb impressions, which was considered equivalent and sufficient for the purpose of registration. Only 70 declined to give finger prints, and in these cases the signature or other means of identification were resorted to. It will be seen, therefore, that the impression which existed at one time—that the principal difficulty centred around the regulations made under the Act requiring finger prints for purposes of identification—was not correct.

The Asiatics having registered voluntarily, it was the duty of the Government, in terms of the compromise I have mentioned, to introduce a Bill into Parliament to validate these registrations. This was done; but, in order to meet, as far as possible, the objections of the Asiatics to the Registration Act, the Bill was referred to a select Committee consisting of the Colonial Secretary and Mr. Jacobz (Ministerialists), Sir Percy FitzPatrick and Mr. Chaplin (Progressives), and Mr. Wybergh (Independent). An amended Bill was brought up by the Select Committee, which was passed unanimously by both Houses of the Transvaal Parliament, and which certainly met some of the objections taken by the Asiatics to the Registration Law of 1907.

In an interview with Mr. Gandhi, published in the Transvaal *Leader* of August 22, it would seem that he admits the Act passed during last session considerably improves the Registration Act, but intimates that nothing short of the repeal of that Act and the admission into the Transvaal of educated Indians on the same terms as educated Europeans will satisfy the British Indians.

Lord Ampthill in his letter published in *The Times* of September 16 asserts that the Immigration Restriction Act passed by the Transvaal Parliament during its first session "restricts fresh immigration to such persons only as can conform to certain requirements in regard to moral character, property, and education, irrespective of their race or colour"; and again, later on in his letter he says:—

> Supposing, however, that the Indians domiciled in the Transvaal had assented to the Registration Law, the Immigrants' Restriction Act would still—according to the construction placed upon it by high legal authority—have admitted this qualified class of Asiatics (that is to say, Asiatics of good character, high educational attainments, and substantial property). That this is the case is evident from General Smuts's anxiety to get the resident Indian community to assent to an alteration of the Immigration Law, which would indiscriminately exclude all Indians. The present deplorable situation is entirely due to the attempt to impose this new and harsh condition on the fulfilment of the Government part of the bargain which was struck in the compromise.

If Lord Ampthill's construction of the Immigration Restriction Act is correct then clearly that Act makes no distinction between the immigration of Asiatics and that of Europeans into the Transvaal, and the Asiatics "of good character, high education all attainments, and substantial property" who were charged with entering the Transvaal from Natal in violation of the provisions of the Immigration Restriction Act were improperly convicted. If this be so, why has there been no appeal from the convictions and sentences of the magistrates in these cases to the Supreme Court of the Transvaal? If the object of those Asiatics was to assert their right to enter the Transvaal, one would have thought they would not have remained satisfied with the opinions of the magistrates on so important a question as the construction of the Immigration

Act, but would have appealed (as under the law of the Transvaal they had a right to) from those opinions to the Supreme Court. There has been no such appeal, for the obvious reason that the Asiatics know that the Immigration Restriction Act, makes every Asiatic not entitled to a certificate of registration a prohibited immigrant. The latter Act defines those who are entitled to such certificates substantially as follows :—

(1) Any Asiatic duly authorized to enter and reside in the Transvaal by a permit issued under the Indemnity and Peace Preservation Ordinance, 1902, or any amendment thereof.

(2) Any Asiatic resident and actually in the Transvaal on the 31st May, 1902.

(3) Any Asiatic born in the Transvaal since 31st May, 1902.

Any Asiatic, therefore, not included in any of the above classes would not be entitled to a certificate of registration, and is, therefore, under the Immigration Restriction Act, a prohibited immigrant.

There was, therefore, no necessity for Mr. Smuts to show any anxiety "to get the resident Indian community to assent to alteration of the immigration law which would indiscriminately exclude all Indians," since no alteration for that purpose was required in the existing laws which had been unanimously passed by Parliament.

The real reason why the Asiatics insist on the repeal of the Registration Act is not because of any objection to its provisions as amended by the Act of last Session, but because, as long as it continues in force, under the Immigration Restriction Act, even educated Indians not falling within the classes mentioned above are prohibited from entering the Transvaal. Anxious therefore as the Parliament of the Transvaal was to meet the objections of the Asiatics to the Registration Act, with absolute unanimity it refused to give way in the slightest degree to the demand that the Act should be repealed, knowing that the effect of such repeal would be to admit Asiatic immigrants into the Transvaal on the same terms as Europeans. Rightly or wrongly, the policy of the total prohibition of Asiatic immigration which is given effect to in the two Acts, the Registration Act and the Immigration Act, read together, is one on which both Houses of the Parliament of the Transvaal are unanimous. Any attempt on the part of the Asiatics to alter this policy is doomed to failure. It is most regrettable that this attempt should take the form of deliberately breaking laws unanimously passed by Parliament.

Asiatics in the Transvaal are, on the advice of their leaders, trading without licences, merely because they refuse to produce their certificates of registration which the law requires before trading licences can be issued. Asiatics in Natal are entering the Transvaal not because they believe they are entitled to do so under the Immigration Restriction Act, but because they think they ought to be so entitled, and they desire to assert rights which they know they do not possess, as the law stands, but which they think they ought to possess.

Complaint is made because the Asiatics who deliberately break the laws I have refered to are on conviction sentenced to imprisonment with hard labour. I am sure that no one regrets more than the Transvaal Government does that sentence of imprisonment should be passed on respectable men; but what is to be done? The law cannot be broken with impunity. I give no opinion as to whether these sentences are unnecessarily harsh or not. They are not imposed by the Government but by magistrates of experience. Under the law of the Transvaal, an appeal lies to the Supreme Court, not only against the conviction of a magistrate, but against his sentence, and that Court would not hesitate to reduce a sentence if, in its opinion, it was unnecessarily severe in view of all the circumstances. No appeal has, as far as I know, been made against sentences which Lord Ampthill describes as "suggestive of vindictiveness," but which, he forgets to mention, offer the convicted person, in almost every case, the payment of a fine as an alternative to imprisonment.]

A Conclusive Reply

[Mr. L. W. Ritch replied to the above in a letter to *The Times* dated the 23rd September :—

Lord Ampthill left for a remote part of Scotland yesterday where even *The Times* may not penetrate with its ordinary regularity. I cannot hope to trespass upon your space at sufficient length to deal extensively with Sir Richard Solomon's letter, but nevertheless trust that you will extend to me the opportunity of replying to the more important points.

Sir Richard Solomon quotes portions of two letters which he alleges, doubtless in perfectly good faith, to have constituted the compact between the parties. The construction he places upon these makes it obvious that even by themselves they are not free from latent ambiguities. For instance, he deduces from this correspondence, an attitude of mind in the Asiatics which they were quite justified in denying existed.

The words, "any registration in present would necessarily have to be *of that voluntary nature which we originally prayed the Government to concede*, may, with *even more reason* be read to mean the registration that was voluntary in the sense that it was to be tendered and accepted without being over-shadowed by the element of compulsion. For, it was such registration that the Asiatics had originally offered and once before, as far back as 1903, carried out at the request of Lord Milner.

But the compact did not consist merely of the two documents to which Sir Richard refers. He is evidently unaware that numerous interviews between Messrs. Smuts and Gandhi, supplemented by much correspondence, also took place and that the alleged undertaking to repeal the Law is the net total of all these factors.

As one of South Africa's most eminent jurists, Sir Richard will, I am sure, be the first to admit that such verbal understandings, especially when subsequently placed on record, have a considerable bearing upon the two letters he believes embody the whole compact. Space forbids my attempting to set out these recorded interviews and letters at length, but I may perhaps hope to be allowed to refer to one or two of the more important :—

The letter of the 28th January addressed to General Smuts from the gaol was immediately followed by one such interview between General Smuts and Mr. Gandhi, in reference to which Mr. Gandhi writes to the General on January 31st that :—

> A conversation he has just had with the Registrar of Asiatics has disturbed his mind and created the impression that registration that will now proceed will be legalised under the Act; that at that interview with the Colonial Secretary he, Mr. Gandhi, did not understand any such thing at all; and that he considers the jolot letter from the gaol makes that clear. He requests re-assurance on this point and says that to legalise voluntary registration under the Act would be to re-open the question at the safest point.

This promptly brings a wire in reply requesting Mr. Gandhi to come over and see the General. On February 1st, the day following this interview, I receive a cablegram from Mr. Gandhi, "compromise contemplates repeal Act and same as voluntary offer before." This cablegram is confirmed by a letter of the same date, in which the writer says :—

> At the end of three months, if the registration is not satisfactory, the law can be made to apply against those who have not registered. On the other hand, it is understood that if we fulfil our contract, the Law will be repealed by amending legislation. The Bill will be introduced at the next session of Parliament legalising what has been done.

On February 1st, General Smuts made his oft-quoted Richmond speech. Said he :—

> "The Indians' second contention was that they would never register until the law had been repealed; that the law was an indignity and a disgrace. . . Until every Indian in the country had registered, the law would not be repealed."

On May 9th the period for voluntary registration closed and the Asiatics were complimented for having so faithfully carried out their engagement.

Their organ, *Indian Opinion*, called upon the Government to do its share and repeal the Act and to legalise the registration in a manner satisfactory to the Asiatics.

It is not till May 12th that Mr. Gandhi is made to feel uncomfortable as to what is meant. He then learns from the Registrar of Asiatics that voluntary registration will not be accepted from those domiciled Asiatics who are returning to the Colony and writes to General Smuts:—

> "I am sure you do not mean this at all. . . . I venture to hope that the necessary instructions will be issued and that voluntary registration will be accepted from those who may now come in."

General Smuts refuses to accept, and considerable correspondence follows, and on May 21st Mr. Gandhi writes that:—

> General Smuts' decision not to register the returning Indians under the compromise has created a turmoil among them and the people believe he has betrayed them and begs that a very simple thing may be done, viz., announce that the Act will be repealed.

General Smuts' reply is silent about repeal of the Act.

On May 25th Mr. Gandhi learns for the first time that it is General Smuts' intention to legalise voluntary registration *under the Act*. An interview follows on June 6th which Mr. Gandhi promptly records in writing in a letter to the General pointing out that "it was not satisfactory because *General Smuts still hesitates to repeal the Act*" adding, "I hope you will allow me to make a definite statement that the Act is to be repealed, otherwise I shall be compelled to fall back on my letter to Mr. Chamney as to the withdrawal of the application forms."

On June 15th a further interview took place and another on June 20th. On June 22nd, Mr. Gandhi writes to me:—

> "General Smuts will repeal the Act, but on conditions I cannot accept."

And the conditions referred are that the amendment of the Immigrants' Restriction Act will exclude as prohibited immigrants the return of domiciled Asiatics and Asiatic newcomers possessing educational qualifications.

It having leaked out that an impasse has been reached between Messrs. Smuts and Gandhi, the Transvaal Press report the fact and also a statement from the Colonial Secretary that the latter was willing to repeal the Act and to treat Indians in future coming into the Transvaal as prohibited immigrants under the Immigration Act, if the leaders of the Indian community would agree to such an amendment. That these amendments had been submitted to Mr. Gandhi but that they did not satisfy him.

I would ask you to bear with me to the extent of one other point in Sir Richard Solomon's letter. Sir Richard questions Lord Ampthill's interpretation, which is that adopted by the Indians, to the Immigrants' Restriction Act. He asks if such Asiatic immigrants may claim admission if able to pass the same tests as Europeans, why has there been no appeal from the convictions and sentences of the magistrates in these cases to the Supreme Court of the Transvaal?

The simple answer is that for some unexplained but fairly obvious reasons the Government have refrained from proceeding under the Immigrants' Restriction Act and that the convictions against these men who expressly entered the Colony to test their right under the Immigrants' Restriction Act, were secured against them under the Registration Law or for hawking without permits.

In the solitary case that was brought under the Immigrants' Restriction Act, that against an uneducated Indian named Laloo, the judgment of Sir William Solomon leaves hardly any doubt that had Laloo been able to pass an educational test in an European language, he would not have come under the term "prohibited immigrant."

In the light of more recent happenings, it becomes abundantly clear that the Registration Law, which, at the time it was originally passed, we were assured was merely intended to identify lawfully domiciled Asiatics, was inspired by a somewhat more subtle and extensive motive, while the Immigrants' Restriction Act was in a scarcely lesser degree designed to operate particularly against Indians of attainments even while it ostensibly placed them on the same footing as European immigrants.]

Clergymen's Concession Tickets

Mr. G. Williams writes to the *Natal Mercury* on the above subject as follows:—

Kindly permit me space to call attention of ministers of the Christian Church to the following facts, of which I believe few of them are aware. The concession of reduced railway fares granted to ministers only applies to those of the Christian and Jewish faiths. I cannot think for a moment that this partiality would, if generally known, receive the approval of the body it is meant to benefit, as the administration of British laws has always given the widest latitude and privilege to religious sentiment of those of other faiths. If the concession were extended to Mahomedans and Hindus, it would receive great appreciation, especially at the present time, as there has arrived among them the principal of the Anglo-Vedic College, Lahore, who intends touring in Natal, and whose visit will prove of inestimable moral and spiritual benefit to this community. His work would be greatly facilitated by the extension of the privilege to him. Considering our present relationship with the Oriental, may it not be an appropriate opportunity, in extending this privilege, to show them that political considerations do not bias our sense of justice in granting them equal spiritual privileges.

The Detained Children.

We have received for publication the following correspondence:—

Pretoria,
13th October, 1908.

Sir,—With reference to your letter of the 10th instant, I have the honour to inform you that a further opportunity for complying with the Registration Law will be afforded to 56 adults recently convicted of being prohibited immigrants and sentenced to pay a fine of £25 each or undergo two months' imprisonment. These Indians were returned to Mozambique to-day and if they apply for registration from there their applications will receive consideration in terms of Act 36 of 1908. The 17 minors referred to in your letter accompanied them

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
H. R. M. BOURNE,
for Assistant Colonial Secretary.

The Chairman,
British Indian Association.

15th October, 1908.

The Hon. the Colonial Secretary,
Pretoria.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter No. 56 R/675 of the 13th instant in reply to my Association's letter of the 10th instant, informing my Association that a further opportunity of complying with the Registration Law will be afforded to fifty-six adults recently convicted at Barberton and returned to Mozambique on the 13th instant.

I respectfully beg to represent that my Association's letter of the 10th instant seems to have been misunderstood. That letter contains no discussion as to the privileges of the fifty-six adults in regard to application for registration either in the Transvaal or in the Province of Mozambique. My Association's letter was respectfully directed to the fact that the seventeen minor children referred to therein were being detained by the police at Barberton, although no charges had been framed against them, and it is a matter of painful surprise to my Association that nothing was done by the Government to release them from that detention. Although the seventeen minors accompanied the adults who returned to Mozambique, they have also accompanied them upon their return from that Province, and are again being detained at Barberton. Consequently, the humble requests made in my Association's letter of the 10th instant, remain valid. My Association ventures to suggest that, if the Government is unable to allow these children to travel to Johannesburg, they should be forthwith prosecuted, when they will be defended in due course.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
(Sd.) E. S. CONVADIA,
Acting Chairman,
British Indian Association

Mr. Polak and the "Star"

Lessons from History.

[The *Star* of the 15th instant, has the following leaderette:—

Mr. Gandhi is happy. He says so himself and we do not doubt his word. Whether he is, as he claims, "the happiest man in the Transvaal to-day" is another question. For our part we have no wish to deny him whatever measure of happiness he can extract from the two months' imprisonment with hard labour imposed upon him by the Volksrust Magistrate. Seriously, we consider that the Transvaal Government has been unduly lenient towards the malicious activities of the leader of the Asiatic movement. We will do Mr. Gandhi the justice of admitting that he may be honestly convinced that in advocating resistance to the law and in organising raids from Natal he is serving the best interests of his compatriots. But whether he is sincere or is merely courting notoriety does not affect the merits of the agitation which he has initiated and carried on with great resourcefulness. If the Indian leader acted in his individual capacity the Government would have been foolish to grant him the crown of martyrdom which he has sought. Mr. Gandhi, however, has not only gloried in his recalcitrance, but also in his supposed ability to reduce the administration of the Asiatic Laws to a farce. Well, the Government had either to accept his challenge or to treat the law as a dead letter. It is probable that others may be found ready to assume Mr. Gandhi's mantle during his incarceration. In that case the Law Department must not hesitate to enforce the law. With the leaders out of the way, the rank and file of the Asiatic community may be brought to a recognition of the futility of a struggle in which they have absolutely nothing to gain and a great deal to lose. A law-abiding class, they have no real grievance. But whether they bow to the inevitable or not, the authorities cannot permit the agitation in its present aggressive phase. Far better is it that the gaols should be crowded than that the native population—already somewhat unsettled on the Rand, as the criminal records show—should be tempted to emulate the tactics of their coloured brethren from the Far East. The Transvaal Government is so completely in the right and Mr. Gandhi and his followers so completely in the wrong that the busybodies in England, to whom the Asiatics look for a reversal of the Transvaal's policy, possess no longer any weapon that can do us any harm.

Mr. H. S. L. Polak replies to the above as follows:—

History appears to have few lessons for you. Others of us, however, are not so unlike to its experiences, and for their advantage if not, perhaps, for your own, I would ask permission to hark back to the pre-"settlement" days of just nine months ago, when a similar incident occurred to that which took place on Wednesday at Volksrust. Then, too, it was hoped and believed—by none so ardently as yourself—that Mr. Gandhi's compulsory withdrawal from the scene would end the resistance of the Indian community forthwith, but all prophecies to that effect were astoundingly false. No doubt, the wish was father to the thought. The end did not come—at least not in the way you anticipated.

When the compromise was arrived at, you remarked editorially: "The complete control which he (Mr. Gandhi) exercises over his compatriots is the best possible omen for the success of the new arrangements." If Mr. Gandhi's control is complete, do you believe that it is any the less so because of his personal withdrawal from the scene of operations? After all it is Mr. Gandhi's personality that tells, and not his person, and, if you think otherwise, you are committing a fatal error. Later, you remark as follows: "It is the best possible evidence that they (Mr. Gandhi and his colleagues) have their followers completely in hand." Do you think that the situation has changed to-day from what it was nine months ago?

If I may be absolved from the charge of heaping coals of fire upon your head, I would ask leave to inform you of the following illuminating extract from General Smuts' speech at Richmond last February, as reported in the press at the time: "He had sent every leader to prison (exactly what you suggested last night, Sir), and hundreds more, and it had had no impression." They are the same community now, and the leaders are unchanged. Are you prepared to advise the Government to repeat the fiasco of last January? But let Mr. Smuts speak for me! His eloquence is inspiring. "The policy of imprisonment was a very good policy as a threat, but every sensible man knew it was a policy which could not be carried out in this country. . . . . They would have to fill the country with prisons, and that was a course which was not only physically but morally impossible. It was a moral impossibility, because he thought it would injure the reputation and prestige of the white people of the Transvaal if they had abused their enormous power they were wielding and put people who had conscientious objections in prison." Well, General Smuts has apparently made an excellent meal of his own words. You, Sir, seem desirous of emulating his illustrious example. But it is a dyspeptic sort of a diet at best, and you are not to be envied the after-effects.

You "consider that the Transvaal Government had been unduly lenient towards the malicious activities of the leader of the Asiatic movement." Rest content, Sir, it did its worst; and but for the fact that the Magistrate imposed only two-thirds of the maximum sentence possible for the offence with which Mr. Gandhi was charged, it would have succeeded. But, mark you, Mr. Gandhi is one of General Smuts' conscientious objectors, even though he be set to pick-and-shovel work. You appear to have a marvellously draconic temperament, you out-Herod Herod when you suggest that a sentence of two months' hard labour is too lenient a punishment even though it be for the leader of a community of admittedly political offenders.

I have already indicated the fallacy that the removal of Mr. Gandhi should bring the passive resistance movement to a speedy end. It is true that there is only one Gandhi, but there are a number of leaders, many of whom, as conscientious objectors, have already gone to gaol, and all of whom are prepared to suffer in like capacity. Your minatory language, for what it is worth, is scarcely likely to have a perceptible effect upon them. There are many Europeans, too, who, with me, will accept Thoreau's dictum that "Under a Government which imprisons any unjustly, the true place for a just man is also prison."

One last quotation, and I conclude. It is from Hume's "History of England." "To inspire the Puritans with a better humour was, both for their sake and that of the public, a laudable intention of the Court, but whether pillories, fines, and prisons were proper expedients for that purpose may admit of some question." Sir, you seem unwilling to learn from the recent past. Perhaps the history of a couple of centuries ago is in better perspective. Will you learn from this?]

Should Indians be Starved into Submission?

Final Reply.

The Secretary to the Law Department writes from Pretoria on the 16th instant:—

I am directed to acknowledge the receipt of your letter dated the 8th instant addressed to the Attorney-General on the subject of prison diet for Indian prisoners, and in reply, to inform you that the Attorney-General can add nothing to the communication you have received in the matter from the Director of Prisons.

COL. SEELY AND THE DIET QUESTION. In the House of Commons on Saturday Col. Seely said the Colonial Office was communicating with the Transvaal Government on the subject of the complaints as to inferior dietary, supplied in the Transvaal prisons to the Indians undergoing sentence.—Reuter.

THE MASS MEETING

A Fine Spirit

Important Resolutions

Last Sunday, in the precincts of the Hamidia Mosque, Fordsburg, a Mass Meeting of British Indians was held to discuss the present situation, and to protest against the action of the Government in prolonging the struggle for the sake of an insignificant trifle to the European inhabitants of the Transvaal.

The new Chairman of the British Indian Association, Mr. A. M. Cachalia, presided over an assembly of some 1,200 to 1,500 people, including delegates from Krugersdorp, Germiston, Boksburg, Pretoria, Fortuna, Standerton, Rustenburg, Pietersburg and other places. Among those present were Messrs. David Pollack, H. Isaac, H. S. L. Polak, and a large number of the members of the Committee of the British Indian Association. Two black flags were set at half-mast, in token of mourning for the penalties imposed upon those courageous members of the community now in gaol. Probably, had the meeting been held on any other day than Sunday, a much larger number of European friends would have been present in token of sympathy. The proceedings were enthusiastic, and punctuated with frequent cries of "Shame" at the recital of the hardships inflicted upon innocent men. Mr. David Pollock's speech was much appreciated by his audience, who felt that they were face to face with one who had worked hard on their behalf and was prepared to suffer for his own opinions in regard to them. The proceedings commenced shortly after 4 p.m., and closed just after 6 p.m.

The Chairman delivered the following address in Gujarati, which was rendered into English by Mr. N. A. Cama:

Chairman's Speech

Gentlemen and Delegates,

I had hoped that the first occasion when I should preside at a gathering of these dimensions would be a happier one than this. I had trusted that it would be my pleasant duty to congratulate the Government, to congratulate our many friends outside our community, to congratulate you all, upon the satisfactory conclusion of a long and painful struggle. I had hoped to be able to report to you that our reasonable requests had been graciously granted by the Government,, that the real spirit and meaning of our struggle had at length been realised by our European fellow-colonists, that our extreme moderation had called forth the rewards merited by it. I had anticipated being able to ask you to close your eyes to the dark picture of the last two years, and to fix your gaze hopefully upon the future of the community, that you might prepare yourselves for that communal development, that self-study and self-training, without which no people advances along the path of progress.

But, alas, my hopes, your hopes, have remained unfulfilled. We have all seen how our earnest and respectful representations have been consistently ignored by the Transvaal Government. We have seen an almost vindictive spirit at work, endeavouring to undermine the very foundation and fabric of our self-respect. We have discovered that our religious susceptibilities are to be deliberately disregarded. We have had it borne in upon us that the spirit that animated the struggle for freedom on the part of our European fellow-Colonists and their ancestors was a laudable one, whereas, when we find it moving in ourselves, when we find ourselves uplifted by its majesty, we are reminded that we are a people in revolt, that we may not attain to grace until such time as we have expiated our so-called lawlessness. We see many of the gaols of the country full to overflowing with men whom General Smuts himself has called conscientious objectors. We know that some of our foremost men, the flower of our community, are suffering imprisonment with hard labour, like common felons, for daring to strive for liberty of conscience and freedom of communal growth. We know that, amongst those who are to-day in gaol, are professional men and hawkers, educated men and merchants, men who possess medals gained by services of mercy during the great War and the Natal Rebellion, whilst at least one ex-soldier is suffering imprisonment for the sake of his fellow-countrymen. We know that Indians claiming pre-war residence in this Colony, men born in South Africa, long-domiciled residents of the Transvaal furnished with authority to enter and reside in this Colony, are incarcerated. We have heard of the shocking allegations of ill-treatment and neglect of Indian men, women, and children returning to the Transvaal from India viz Mozambique and Komatiepoort. These allegations have been denied in official statements emanating from Mr. Chamney's Office, but our experience of statements and denials emanating from that source does not encourage us to accept them as being in any degree final, and we have requested a complete, open, and judicial inquiry into the allegations and denials, so that the exact truth may be arrived at and proof or disproof obtained on either side. But this elementary right has been denied us, and we have been obliged once more to urge upon the Government to appoint this commission of inquiry for the sake of the good name of the Colony.

We have seen how children of tender years, entering the Colony with their fathers, have been detained in custody and lodged in gaol, because the community at length refused to be a party to the maintenance as prisoners of little children whom the Government refused to proceed against or to discharge. I am glad, however, to inform you that these children have at length been released, owing to our strong representations to the Government that this fight should be fought with clean hands by both parties to the struggle, and that it was, if not inhuman, at least undignified, for the Government to wage a bitter warfare against little children.

And now we are faced with the imprisonment with hard labour of our honorary secretary, Mr. Gandhi. That act on the part of the Government has been the climax of a long and severely fought campaign of passive resistance on the part of British Indians. Last January, I would remind you, the Government thought it necessary to remove Mr. Gandhi temporarily from the forefront of the struggle. It was then supposed that his removal would cause the rest of us to waver in our allegiance to our principles. But no such revolt supervened. Many of our most respected leaders were arrested and sentenced, and it was hoped that our resistance would crumble away. To-day, a similar policy is being pursued. We are warned, in high quarters, that those who dare to don the mantle of leadership that Mr. Gandhi has, for the moment, laid aside, must be prepared for the pains and penalties of recalcitrancy. Well, we have long been prepared for that. We have all felt that the assumption that the Indian community had entrusted its will-power and determination to the care of a single member of the community was a fallacy of the first order. We disproved it last January, and we are prepared to disprove it to-day. On Wednesday last, with that vast self-sacrifice, that bold courage, that noble desire to suffer for his brethren, that have made him beloved and trusted by them, Mr. Gandhi ventured to assume all the burden of responsibility of advising his fellow-countrymen to pursue their present course of action and to accept the penalties rather than the privileges of unjust laws bearing harshly upon them. But that is a position that we would be cowards to admit. It is true that we have accepted Mr. Gandhi's advice. But it is equally true that we have done so willingly, with our eyes open, believing that that advice was good—nay, the best that could be tendered to enable us to meet the attack that had been made upon our national honour and our self-respect. And having accepted that advice freely, we have, each one of us, assumed our individual burden of responsibility. Each one of us must be prepared to play the leader, if need be, and I am confident that, if we be put to the proof, we shall

show that it is principles that matter, and not the men who put them forward. To-day, we are fighting for principles. We are fighting for that impalpable reality, that spirit of all true communal well-being, that has been behind every struggle for freedom since social reform had its beginning. It is the idea that is permanent, and we are fighting to-day for great ideas. What, after all, are our requests? They are two only. Every thing else is subsidiary to these, and can be dealt with by way of detail when these requests are acceded to. The first is the repeal of the Asiatic Act, which we have been told is, for all practical purposes, a dead-letter on the Statute Book of the Transvaal. We do not accept that view. Since the coming into operation of the new Registration Act, which was supposed, in practice, to replace the old Act, there have been at least two successful prosecutions under the old Act, and it is well within the bounds of possibility that the old Act will, in the near future, be found to be very much alive. But the old Act is a perpetual menace to our self-respect and a standing insult to all that we hold to be a matter of deepest religious truth to us, and it must go.

The second request that we make is that the present privileges which we posses under the General Immigration Law of the Colony, apart from the old Asiatic Act, may be retained.

On our part, we are prepared to assent to the Government, by administrative methods, making the education test as severe as it pleases, thus effectually keeping out all except the infinitesimal number of cultured men of our race—barristers, doctors, priests, teachers—who are necessary for our communal development, and the raising of our children to a position of intellectual and moral responsibility, fitting them to take their proper part in the future well-being of the State; and as proof of our complete good faith, we have agreed that the number of the cultured Indians, whom we may require to minister to our higher needs, may be administratively limited to six in any one year. We ask that the test shall be educational and not racial. It is little enough to ask, but it is essential and right. And so we express our determination to persist in our passive resistance movement, undeterred by arrests and imprisonment, ill-usage, and the hundred and one pains and penalties, mental, physical, and spiritual, that the nature of the struggle may impose upon us.

Gentlemen, the Transvaal Government has, by its policy of heedless repression, already done for British Indians in South Africa that which it is now the endeavour of South Africa's statesmen to obtain for our European fellow colonists. We have long since achieved closer union amongst ourselves, for it was peremptorily necessary that we should unite to face the tremendous attack that was being made upon our very existence as a self-respecting community. But British Indians in South Africa look with dread and the utmost apprehension to the accomplishment of the closer union of the South African States. We fear that the Colonists have not yet realised the true lesson of this, our struggle—that it is impossible to govern without the consent of the governed, that there can be no legislation regarding the politically subordinate and unrepresented peoples of the sub-continent without previous full and free consultation. And we fear, consequently, that the South African Colonies united will co-operate on the lines of reaction rather that on those of progress in regard to the treatment of British Indians, and that our last seats will be far worse than our first.

I will not labour this aspect of the situation. The future for us lies largely in our own hands. The question is, are we to be creatures of our environment, or are we great enough, as a community, to create our own environment? Are we going to remain helots in a British Colony flying the flag that is ours as much as the Transvaal's, or are we prepared, by suffering and self sacrifice, to compel that respect for our good faith and honourable intentions on the part of our European fellow-colonists without which our communal existence is impossible? I do not need, I am sure, to put the answer into your mouths. You are as well able to furnish the correct reply as I. The future lies before us, to make or mar us. We must choose now, to-day, which it shall be, and as we choose, so we must rise or fall in the public esteem.

I will not tax your patience longer. You will now have certain resolutions placed before you for your consideration, and I have no doubt but that you will accord them the unanimous approval that you have vouchsafed on many a previous occasion. I thank you, and the delegates especially, for your attendance here to-day, and trust that the message that we have to give will receive that consideration in the proper quarters, which it deserves.

The first Resolution, as follows, was moved by Mr. Esop Ismail Mia, in an eloquent speech:—

Resolution I.

"This Mass Meeting of British Indians congratulates the Transvaal Government upon the arrest and imprisonment of Mr. Gandhi, if only for the opportunity that has been afforded to British Indians of showing that, in a struggle for the maintenance of the national honour, men are of less importance than the principles for which they stand."

It was seconded by Mr. C. P. Vyas, and supported by Messrs. Ebrahim Aswat (Vereeniging), David Pollock, C. H. Desai (Klerksdorp), H. S. L. Polak, C. I. Desai (Rustenburg), Abdul Ganie, K. K. Samy Naidoo and Sudiwala (Boksburg). Mr. David Pollock spoke in the following terms:—

It was a very great pleasure to him to have come there that afternoon, as he had taken a great interest in the passive resistance struggle from its very inception. He had come to see himself how they were, whether they were standing firm, or whether there was a sign of weakness or regret that they had entered upon that struggle, of so much moment to the Indian community. In the campaign of misrepresentation of their movement, one of the principal charges brought against them was that, in claiming that educated Indian men had the right to apply for admission into this Colony under the education clause of the Immigrants' Restriction Act, they had brought forward a new claim. He could only say that if their educated men had no right to apply to enter the Colony under the Act, it was strange that the Government had not brought the matter to a test by prosecuting under the Immigrants' Restriction Act one of the men who had so entered and let the Supreme Court decide the matter once and for all. In their anxiety to meet the wishes of the European community, and in order to allay the talk of unrestricted Immigration, which was alleged as the objective of their harsh treatment, they were even willing that the number of their educated men who might so enter should be limited by *administrative* action to six in any one year. He deemed that to be eminently reasonable, and he was very glad that that view was beginning to obtain among a large body of the European community. It was absolutely necessary that they should be allowed the natural advantages of spiritual and intellectual advisers, that they should be allowed to have their teachers, preachers, lawyers, and advisers to come in as free men and not merely on temporary permits which might be withdrawn at any moment. General Smuts had recognised the force of their movement when he said that Indians were conscientious objectors. In one of his speeches at the time of the compromise, he had asked what was the good of filling the gaols of the country, and had reminded the people that, while they wielded great power, they must wield it with mercy and some sense of responsibility and discretion, and then he had said that, after all, these Indians who were defying the Law were conscientious objectors. Now, there was a soft spot in the hearts of all civilised people for those who suffered for conscience' sake, and there was a spirit of sympathy now growing up amongst the white people. Public opinion was not represented by Chambers of Commerce and well-drilled branches of political associations. There were many men who were unable, who dared not, for whom

it was not expedient, to express their real views, but a large body of the nation was growing more and more favourable to the just and reasonable demands of the Indian community. As an Englishman, whose forebears had suffered in the cause of passive resistance, who had suffered and shed their blood on the altar of sacrifice to duty, the whole conduct of the Transvaal Government filled him with absolute abhorrence and deepest indignation; and he knew that, if he had these feelings in his heart, there must be hundreds and even thousands of Englishmen in this Colony, to whom the campaign against the Indian community was fraught with abhorrence and indignation. He reminded them of the successful issue of the Nonconformists' passive resistance campaign against the Education Bill, in England and he bade them take heart therefrom. Their sufferings would not pass unobserved. They were living in a civilised age, despite the existence of the Transvaal Government, which was a phenomenon that would not last for ever. They were living in an age of civilisation and humanity, when the cry of a people conscientiously appealing to the hearts of a civilised and humane people would not go long unheard. However, it was unnecessary for him to ask them to be of good cheer. He saw every sign of courage and determination around him, and he would merely congratulate them on having carried their struggle to that point with so much patience, discretion, determination and good humour. They were in as strong a position to-day to defy the Transvaal Government as they had ever been, indeed, they were stronger. They had men like Lord Ampthill in London exposing the ridiculous libels sent from Johannesburg, that their movement was to flood the country with Asiatics. There were men of influence at Home who knew the true facts and were placing them before the British public. Therefore, they should be of good cheer. Victory was coming. It would come soon.

Mr. H. S. L. Polak then addressed the meeting. He wished to draw attention to one point of the Chairman's speech, and that was that now that Mr. Gandhi had been withdrawn from them, each one of them should assume his own burden of responsibility. He thought that everyone of them was prepared to perform that very simple duty (Yes! Yes!), and he, for one, was certainly going to assume his own share of responsibility. He should not forget for many a long day Mr. Gandhi entering the witness-box at Volksrust the other morning, and giving evidence, entirely unnecessarily to the effect that he (Mr. Gandhi) admitted aiding, abetting and advising all those people to enter the Transvaal and disobey the law of the Colony and accept the penalties of that law. But Mr. Gandhi's assumption was, perhaps, too great; because they had all advised, they had all aided, they had all abetted, and he (the speaker) certainly had aided, abetted and advised those people who were taken to Barberton and sent to gaol, when they were sent out of the Colony, to come back again. He had certainly aided, abetted and advised those people deported from Volksrust to come back again, and, what is more, would do it again and again, so long as he thought it necessary. They should all be prepared to assume their share of responsibility and to suffer the consequences of their action, together with the men who were in gaol. He had heard people say when Mr. Gandhi had been sentenced to imprisonment, with hard labour, that it was a shame; but it was no shame to him to receive that penalty. He deserved it, if ever a man did, and he had asked for it, he had ached for it, and he had got it, and was congratulating himself upon having got it; and they should all be prepared to ask for it, ache for it, get it, and congratulate themselves when they had got it. Mr. Gandhi had not been punished for refusing to give his finger-prints. He had been punished for counselling, advising, aiding and abetting his fellow-countrymen; and it was for them to show whether that counsel was good, whether they were prepared to follow it, whether they were prepared to share his responsibilities and suffer with him. He had brought them a message from Mr. Gandhi which the latter had given him before he left Volksrust. It was a very simple one, but it was very pathetic and absolutely to the point: "Keep absolutely firm to the end. Suffering is our only remedy. Victory is certain." They needed no further advice than that, no further encouragement than that, and, therefore, he would leave them with those words of Mr. Gandhi's in their memory.

The second resolution, as under, was proposed by Mr Imam Abdul Kadir Bawazeer, and seconded by Mr. Mulji Patel:

Resolution II.

This Mass Meeting of British Indians once more humbly requests the Government to make such alterations in the dietary scale of certain of the Transvaal gaols, to the end that the religious susceptibilities of British Indian political offenders, incarcerated therein, may be fully respected.

It was supported by Messrs. V. Naidoo (Pretoria), M. A. Cajee (Standerton), and Hazarasingh (Germiston).

The third resolution, as follows, was moved by Mr. V. A. Chettiar and seconded by Mr. M. M. Khan deria (Pietersburg):—

Resolution III.

This Mass Meeting of British Indians hereby reaffirm the determination of the Indian community to carry on the passive resistance movement until the Transvaal Government has been pleased to accede to the two requests put forth by the community, namely, the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, and the retention of the present rights of free entry of educated Indians under the Immigrants' Restriction Act subject to the right of the Government to administer that Act in so rigorous a manner as to exclude all but a very limited number of the most cultured members of the Indian community.

It was supported by Messrs. E. S. Coovadia, C. L. Patel (Standerton), and H. M. Gandhi, the last of whom said that he was pleased to see such a large audience to protest strongly against the un-British and most un-Christian treatment of the Transvaal Government. As for his revered father, he was proud to be called his son. They, as British subjects, might be called sons of Britain, but to-day to be called a son of Britain he was grievously ashamed. The day his father was arrested was a festival day for him, but he could not help feeling how ridiculously the latter had been charged and punished. Asking a man who had been practising in South Africa for 13 years to give his identification particulars was nothing short of cowardice. He thought it was their duty as well-wishers of Britain to stick to their principles and fight to the bitter end. It had been said that the Indians were a menace to the Empire. That statement had been repudiated by them, and those who had repudiated it might be right from their point of view; but in the sense that he took it they were a menace to the Empire, and would remain so; for was not Truth a menace to Evil? When one thought of the pitiful conditions under the British flag, it was very difficult to restrain one's feelings. The present policy would not help the Government, but might, he ventured to say, in the near future lead to the disruption of the Empire. When they could not resent the ill-treatment of the Transvaal Government, they went to seek protection from the Imperial Government. But had the Imperial Government given them anything? Could they expect anything from the Imperial Government? It had been said when war was declared that one of the reasons for it was to remove the unjustifiable restrictions of the Transvaal Government upon British Indians. Did they not realise the hollowness of those utterances now? They had repeatedly stated that General Smuts had betrayed them, but what had the Imperial Government done? Why, then, seek protection from other than God? The Government had stated that Indians were demanding an open door, a statement which they had repeatedly denied. He considered that was a mere excuse to prolong the struggle, but he hoped that after that meeting that day the Government would realise the justness of the Indian demands and would soon come to a settlement with them. But until then it was perfectly justifiable for them to

fight as strenuously as possible, and thereby they would not only gain the sympathy of all true Christians, but the sympathy of the whole civilised world.

Resolution IV. was proposed by Mr. G. V. Godfrey. It was as follows:

Resolution IV.

This Mass Meeting of British Indians once more humbly implores the Imperial Government to realise the vast Imperial interests involved in the present unhappy situation, and to take such immediate steps as to enable British Indian subjects of the Crown resident in the Transvaal to appreciate the spirit of the Proclamation of 1857 and of the King Emperor's Proclamation at the Delhi Durbar.

Mr. Godfrey, after congratulating Mr. H. M. Gandhi on his instructive little speech, which, he thought, would have rejoiced his father's heart, had he been present, dealt briefly with the Proclamation of 1857, the Charter of Indian Liberty, that Charter which conferred on the three hundred millions of India equal rights as British subjects all over the British Empire. He pointed out the hollow hypocrisy of that proclamation, how systematically and persistently its provisions had been disregarded, and he instanced the policy of the Transvaal Government with regard to Indians. Referring to Mr. David Pollock's speech, he, too, bade them to be of good cheer, to be firm, and to follow the advice of Mr. Gandhi, who was then suffering imprisonment not for his personal benefit but for the benefit of the whole Indian community. They must not despair, they must not regret, they must not be despondent, for the clouds were breaking on the horizon even then. He then reminded them of a recent cable from Calcutta, to the effect that Lord Minto had drafted a constitution for the people of India, giving them some measure of self government. He said that was a great point in their favour. He referred to the origin of the Home Rule Society in London two years ago, of which he was one of the foundation members, and pointed out that what the people of India had been able to achieve within two years, they could accomplish here also, provided they were patient and firm. He concluded by congratulating them upon having, by their attendance in such large numbers and by the cordial support they had accorded to the resolutions, belied the statement that now that their leader was incarcerated the movement was weakening.

Mr. M. P. Fancy seconded.

The fifth resolution, as follows, was proposed by Mr. C. K. Naidoo (Pretoria), and seconded by Mr. Omarje Sale.

Resolution V.

This Mass Meeting of British Indians hereby authorises the Chairman to forward copies of the Resolutions passed by it to the proper quarters.

All the resolutions were passed unanimously.

During the proceedings cheques were handed in from the Pretoria Tamil community for £30, and the Boksburg community for £10. After a few appropriate words from the Chairman, the proceedings concluded.

Supreme Court Application

The Detained Indians

In the Supreme Court, on Tuesday morning, before a Full Bench, Mr. F. S. Tatham, K.C., asked for permission to mention a matter of urgency. He said he wished to apply for a rule nisi in connection with the illegal detention of a number of Indians as prisoners on a hulk in Durban Bay without the sanction of law. The name of one of the Indians concerned was Ismail Ahmed Mamo.

Mr. Tatham read an affidavit made by Mr. Romer Robinson, solicitor, of Durban. It traced the preliminary Court proceedings in connection with the same case, these having already been given publicity. He (Mr. Romer Robinson) had informed the Immigration Restriction Officer that steps would be taken to test the legality of his action in detaining the Indians, to whom he refused permission to go on the wharf. But the friends of the prisoners communicated with them by shouting from the wharf. Eventually he went on the hulk in accordance with the order of the Court. He was then informed by two Indians on the hulk that others who had been possessed of Asiatic registration certificates had been deported. Some of the Indians were taken to the office of the Immigration Officer and were asked whether they would be prepared to give their ten finger-prints at Durban, but they refused, stating that they reserved their right to do so in the Transvaal. They were then told that they would be deported. An order was then obtained from the Magistrate at Durban preventing the masters of two ships from taking away the Indians.

Mr. Tatham now applied for a rule nisi calling upon the Immigration Officer, Harry Smith, to produce before the Court on October 27th the bodies of the Indians, and show by what authority he detained them, and show why he should not be called upon to release and discharge them and pay the costs of the action.

Mr. Justice Beaumont: Were these Indians brought before a Magistrate?

Mr. Tatham: No, my Lord. It is utterly lawless, without the semblance of sanction. It is perilously near contempt of Court.

The rule nisi, as applied for, was granted, but the Chief Justice said it would be sufficient if one Indian—Ismail Ahmed Mamo—was produced.—*Times of Natal.*

Notes on the Transvaal Struggle

More Volksrust Deportations

Monday last saw the expiry of the sentences of the eleven Natalians, educated men and others, who had accompanied the Congress leaders on their excursion to the Transvaal, and who had each been sentenced to six weeks imprisonment with hard labour. They were duly deported, and ten of them duly returned the same day. The cases were heard on Tuesday, when eight of these patriots were sentenced to pay a fine of £50 or to be imprisoned with hard labour for four months. They went to gaol. The other two were remanded to the 27th.

Heroic Hawkers

On Saturday last, the 17th inst., a meeting of hawkers was held at the offices of the British Indian Association in Johannesburg, Mr. Dayal Lala presiding. The proceedings were most enthusiastic, all present expressing their determination to hawk without licences, and suffer the penalties of the law. A subscription in aid of the Association funds was also started, and I understand that some £20 had already been collected. During yesterday and to-day, some 30 hawkers were arrested and imprisoned for periods ranging from three to seven days with hard labour, all refusing to pay the fine which was imposed as an alternative. On Friday, Mr. Patel was sentenced to 7 days' imprisonment with hard labour for a similar offence, and on Wednesday, another hawker went to gaol for seven days with hard labour.

Germiston Licensing Case

Mr. K. Padiachy went to gaol for three days with hard labour for trading without a licence, refusing to pay the alternative fine of £2 that was imposed.

News from Lucknow

The *Evening Standard's* correspondent at Lucknow states that the deepest feeling has been aroused among the natives in that part of India by the harsh treatment to which British Indians are being subjected by the Transvaal authorities. Meetings have been held at which resolutions were adopted strongly protesting against the way in which the Asiatic Registration Act is being enforced in that Colony.—*Sunday Times.*

A PASSIONATE PROTEST. A vigorous agitation against the treatment of the Asiatics in the Transvaal is being organised in London. The Rev. F. B. Meyer, who recently visited the Transvaal, has addressed a passionate letter to the press protesting against the treatment of Mr. Gandhi.—*Transvaal Leader.*

The Two Issues

Registration—Immigration

Lord Ampthill Explains

[The following letter appears in *The Times* of the 21st ultc.:—

SIR,—I am reluctant to trespass on your great courtesy by asking you to publish yet another letter from me on this subject, but I cannot rest until I have done all in my power to prevent misunderstanding of the position of my Indian friends.

The present situation in the Transvaal seems to me very easy of comprehension to those who are acquainted with the facts, but I recognise that there are few in this country who have facilities for ascertaining those facts and guarding their minds against the serious misrepresentations which are made. Since you have been good enough to consider my last letter worthy of your own editorial comments, I cannot doubt that you will allow me to reply to your exposition of the case, which has, I venture to say, very conveniently befogged the questions at issue.

There are, as you say, two distinct questions, which must not be confused. It is not the Indians who are confusing them; they are most anxious to keep them apart. It is General Smuts who is confusing the two issues at stake, and I venture to think that you fell into the same error yourself at the beginning of this year, although in your article of the 16th inst. you have been at pains to differentiate these two issues.

The two questions are: (1) that of registration, (2) that of immigration.

To those who require a further explanation, I would say that the former is the question as to whether the Transvaal Government have or have not complied with the terms of the "compromise" which caused us momentary thankfulness and rejoicing in February last. The "compromise"—and this is the important point to bear in mind—only related to registration: it had nothing whatever to do with immigration.

The immigration question is the question whether or not Indian immigration is to be further restricted than it is at present—in fact, whether the future exclusion of Indians is to be absolute, or whether it is to remain conditional on the tests prescribed by the existing law.

Now in regard to the first question, that of registration, you say that, so far as you can judge, it "is not again at stake." I am entirely at a loss to understand how you can express such an opinion in view of all that has happened since the very morrow of the compromise.

I cannot ask you to give me space for a long record of events, and so I must content myself with stating the Indian position; for the sake of clearness I will do so in colloquial language, leaving it to my Indian friends themselves to correct me if I do not accurately represent their views.

The Indian community say, in effect, to the Transvaal Government:—

"The repeal of the Registration Act was a condition of the compromise; it was the essential condition, for unless we had believed that repeal was promised we should certainly not have applied voluntarily for registration, seeing that the whole object of our struggle was to obtain the withdrawal of the measure which involved compulsion and which we could not regard as otherwise than insulting and humiliating to our community. You tell us, however, that there is a misunderstanding and that you gave no promise of repeal. Well, supposing that you are right, that there was a misunderstanding and that we had no justification for our belief that repeal was promised, then clearly the bargain is off, and the only fair course is to let us return to the position we were in before the compromise. This is what we proposed to you when we asked for the return of our applications to be registered, which you refused. But apart from all this, why do you wish to retain the Act which so injured our feelings? It is no use to you, it has fulfilled its object, for we are all registered, and you have what you wanted, which was to know who we are, what we are, and how many we are."

This is, in effect, the substance of the representations which the Indian community have been making to the Transvaal Government since they found to their bitter disappointment that the published terms of the compromise were not those upon which they had agreed.

The answer of the Transvaal Government has been to pass, in haste as usual, a "Validation Act," bringing the voluntary registrants under the Registration Act, which is precisely what they fought and suffered to avoid. This is why the registration question is not settled yet, and even those who maintain that General Smuts did not make a promise of repeal must see that the Validation Act undoes the compromise and subjects the Indians once more to the indignities of the Registration Act.

Now we come to the question of immigration, which, as I have already said, and as you, Sir, agree, is a separate and distinct issue.

Let me again state the attitude of the Indians in homely phraseology. They say:—

"We are quite content with the law as it stands, that is the law of the Immigrants' Restriction Act. That law, as we understood it and as it has been interpreted by the Supreme Court in the case 'Laloo v. Rex,' gives us what we want—namely, liberty to maintain the healthy existence of our community by the occasional importation of the priests, doctors, and lawyers who are indispensable to our welfare. We do not ask, and we never have asked, for unrestricted immigration. We are colonists and we recognise that the general welfare of the colony which is our home demands restriction."

Now it is at this stage that General Smuts deliberately seeks to confuse the two questions. He has found that the two Acts, the Registration Act and the Immigrants' Restriction Act, will not bear the joint interpretation which he hoped to see put upon them and which he led Lord Elgin to believe they would bear. That wished-for interpretation was absolute exclusion of all Indians in future except in the highly improbable event of the visit of a "Ruling Chief" or "High Official of Asiatic descent." The Supreme Court, as I have pointed out, has already falsified that hope of General Smuts. He, therefore, says to the Indians:—"If you want me to repeal the Registration Act, you must promise not to object if I so alter the Immigrants' Restriction Act as to exclude all Indians in future." This is how General Smuts combines and seeks to confuse the two issues. This is the new condition which he is seeking to impose, and it is a condition which the Indians cannot possibly accept. Their sense of honour bids them make any sacrifice and undergo any suffering rather than be parties to a racial insult offered to their fellow-countrymen in India.

The fact that Lord Elgin did not correctly appreciate the effect of the Immigrants' Restriction Act, upon which you lay so much stress, does not affect the operation of that Act. It must be administered, not in accordance with views formed hastily by Lord Elgin upon imperfect telegraphic information, but in accordance with the interpretation of the Courts of Law, which has already proved that the Act does not exclude all Indians except "Ruling Chiefs, Indians of distinguished position, or High Officials of Asiatic descent."

It will be seen, therefore, that, quite apart from the "compromise," the immigration question is also open once more. It has been re-opened by General Smuts with his declared intention of making the restriction more severe than it is at present.

I am bold enough to hope that what I have written will induce you to modify to some extent the opinions which, as I gratefully recognize, you have expressed with much sympathy for the Indian side of the question.

With apologies for writing again, and at such length,

I am, Sir, your obedient servant,

AMPTHILL.

Milton Ernest hall, Bedford, Sept. 18.

P.S.—I have just seen the letter from Sir J. West Ridgeway which you publish this morning. It has obviously been written without acquaintance with the facts, and I think that it is sufficiently answered by the above.—AMPTHILL.]

No Admittance

Mahomedan Priest Not Allowed to Land

Messrs. Cowley & Cowley, solicitors, Durban, write to the *Natal Mercury* of the 15th inst. as follows:—

Sirs,—We have been asked by various members of the Mohammedan Mosque, in West Street, to place the following facts before you, and having reference to the method in which immigration officers exercise the discretion vested in them by law. We do this at the request of our clients, and without any comment on our part.

Section 22 of Act 30 of 1903 provides that any person being a prohibited immigrant, within the meaning of the Act, may apply to the immigration Restriction Officer for a pass to enter Natal for a temporary visit, and that such passes shall be known as "visiting passes."

Section 23 provides for a deposit of £10 sterling for such visiting passes.

Section 25 provides that no person shall be entitled of right to obtain a visiting pass, and the officer appointed to issue such pass, shall have the discretion to grant, or refuse, any such pass, subject, however, to any direction which may be given him by the Principal Immigration Officer, or by the Minister.

Being duly instructed by various members of the West Street Mosque, on Oct. 6, my firm, in conformity with the requirements of the law, made an application for the landing of a priest, for the purpose of conducting certain services in the Mohammedan Mosque. The application was supported by an affidavit, in terms as follows:—"I, Mahomed Abed, do make oath and say: (1) I am a merchant, carrying on business at 582, West Street, Durban, and am a member of the West Street Mosque. (2) There is among the passengers of the S.S. *Gouverneur*, which arrived on Friday last, and who has been removed, with other passengers, to the hulk *Lutlo*, a priest of the Sunni Mahomedan religion, named Amoojee Fakir, and otherwise known to members of his religion as Hafez Saleh. (3) The members of the said Mosque, myself included, are exceedingly anxious to have the presence of the said Hafez Saleh for the period of one month, owing to the present being the season of the preparation of the Ramzan Festival, which takes place in three weeks' time. (4) It is imperative to members of our religion that during this season of preparation certain strict rules of diet should be adhered to, and it is impossible for our said priest to adhere to these said rules on board the said hulk. We have no wish for the said priest to proceed to the Transvaal, and, so far as we are aware, it has never been his intention to proceed to the Transvaal. I am willing, and prepared, to lodge the security, and to pay the fees, incident to the issuing of a visiting pass, and pray that the same may be issued, enabling the said priest to come ashore, as aforesaid.—(Sgd.) Mahomed Abed."

On handing the application in to the Immigration Office, the application was reserved for the special consideration of the Principal Immigration Officer, and next day—five hours before the *Gouverneur* was due to sail—my firm was advised by telephone that the application was refused, on the grounds that various other Mohammedans in Natal were also applying for the landing of the same priest, for the same purpose. Our firm was then instructed to personally interview the Principal Officer, to see if he could see his way to give any further information. Further information was refused.

The following telegram was then sent to the Colonial Secretary, as a final court of appeal (the boat was then due to sail in four hours' time). The telegram read as follows: "Principal Immigration Restriction Officer has refused our application on behalf of certified priest of Sunni Mahomedan religion to come ashore to temporarily conduct preparatory services for great Ramzan festival, now approaching. Priest's name is Amoojee Fakir. Urgently required by members of West Street Mosque, who are willing to pay all fees and security. Priest at present removed from steamship, and isolated in hulk *Lutlo*, with number of Indians of other castes, contrary religion. No provision made for observance of fast. Most degrading. No reason assigned by officer, except that application previously refused to other solicitors when applying on behalf of other members of faith for same priest, when we believe circumstances not fully explained, and officer now says unable to show preference to one office over other offices. We are instructed to ask you to use discretion, under Section 25 and other sections of Act 30 of 1903, to allow priest to land under exceptional circumstances."

At 3.30 p.m., about an hour and a half before the boat was due to sail, having received no reply from the Colonial Secretary, my firm telephoned to the Colonial Secretary, and was informed that the matter had been referred back to the Principal Immigration Officer for his report. Notwithstanding telephones, telegrams, &c., nothing further could be elicited from the Government until 12.30 the next day, when the priest was well on his way to India, when the following telegram was received by us from the Colonial Secretary: "Regarding Indian, Amoojee Fakir, I agree with action of Immigration Restriction Officer."

This, of course, was the termination of the incident. It does seem hard lines that a priest specially imported for the purpose of conducting special religious services should have to be sent away again by the Government, who have authorised two gentlemen to use their personal discretion in matters of this sort. As we said before, we do not wish to make any remarks as to the way in which the Principal Immigration Restriction Officer and the Minister controlling the Department have exercised that discretion. We are merely sending you this information at the earnest entreaty of the members of the Mosque. We are aware of absolutely no circumstances in connection with this matter, except those reported above; we are unable to obtain any other information from the Immigration Office, and we have no reason whatsoever to suspect that there was anything which was not perfectly straightforward and above-board in connection with the matter.

What Is Religion?

Interesting Lecture.

On Wednesday, the 14th instant, in spite of the uncertainty of the weather and the extremely short notice given, a huge audience assembled from far and near to hear Shri Swami Shankeranand solve this knotty question, which the Swami did in truly masterly style.

The Swamiji, who possess a remarkably impressive delivery, defined first of all the terms *Dharma* and Religion. *Dharma* is the word *par excellence* which stands for Religion with the Hindus. The learned lecturer entered into a profound dissertation on the derivation of these two words, and went on to claim for every atom the right to *Dharma*: "To improve and progress and not decay."

From the humbler creation he skilfully led up to *Manush* (the highest class of men in creation),—intellectual power incarnate—and again gave expression to his belief in one true God, the Ruler of the Universe and the Common Father of us all, on which truly catholic thesis of his we reported last week.

At the end of his most exhaustive and highly interesting lecture, the Swamiji summed up in a very lucid way, showing that to fulfil one's *Dharma*, one must cultivate the body as well as the mind (*mens sana in corpore sano*), the intellect as well as *Atman*; all of which contentions he proved by ample Sanskrit *Mantras* which were especially appreciated by all alike.

To have attained through such comprehensive evolution to *Manush* is to be on the high road to *Mokth* or Salvation.

Answers to Correspondents

COLONIAL-BORN MAHOMEDAN. We suggest that your letter should be addressed to *Al Islam*. You should also make representations to the Trustees of the Cemetery.—Ed. I.O.

Barberton Notes

On Wednesday the 14th instant 54 prominent *bona fide* residents of the Colony and an ex-Indian soldier, named Fatteh Dean, were brought before the Assistant Resident Magistrate, Mr. Currie, at Barberton, for trial. They were all charged with contravening Section 5 of Act 2 of 1907, read in conjunction with Subsection 4 of Sec. 2 of the said Act. The case of the soldier was tried separately. During its hearing it transpired that the accused soldier held and produced a permit and certificate issued under the Peace Preservation Ordinance. He had obtained his discharge some four or five years ago when the other members of his regiment received theirs at Johannesburg. He had just returned from India and was on his way to the Transvaal. He had fought here and carried a rifle, and asked why should he be arrested? He knew nothing of a new law until he reached Komatiepoort, and now declined to make application from outside the Colony as he was told that his two permits and his military service in the Colony entitled him to enter and sojourn in it.

Mr. Geo. V. Godfrey appeared for the defence. The Magistrate in summing up, held that the law had been contravened and imposed a fine of £25 or to be imprisoned for two months without hard labour. The accused elected to go to gaol.

In the afternoon Mr. Moosa Ismail Mia, a prominent Johannesburg merchant, with 53 others, were charged to answer identically the same charge. It will be remembered that this batch of Indians, with 17 children of tender age, were deported by the Government after conviction. No sooner were they escorted across the border, than they re crossed and entered the Transvaal to claim a domicile, which act now formed the subject of a second charge. They pleaded "Not Guilty." Mr. Godfrey appeared for the accused. The accused were found guilty and sentenced to pay a fine of £50 or to be imprisoned for a period of three months with hard labour. They decided to go to gaol.

Before the Court rose, Mr. Godfrey made an appeal for the immediate release of the 17 infants in gaol whose incarceration he thought was a disgrace to humanity and a blot on the administration. He viewed with intense pain and horror the idea of confining children within prison walls and the contaminating and injurious influence on their lives in the future. The Magistrate expressed great sympathy, and said the appeal would receive immediate attention. The children who were in gaol as prisoners from the time of arrest, were released on Friday the 16th inst.

A Mass Meeting

A mass meeting of Indians resident at Barberton was held in the evening of Thursday, the 15th inst. Mr. Mangalee presided.

After many speeches were made, all supporting the present passive resistance movement, Mr. Mahomed Moosa moved and Mr. Christopher seconded a resolution protesting against the drastic measures taken by the Transvaal Government in seeking to imprison defenceless children and incarcerating respectable members of a community, and expressing sympathy with the victims.

On the 19th inst. two more men were similarly charged at Barberton, and each sentenced to three months' imprisonment with hard labour.

On Mr. Polak's last visit to Barberton, the Barberton Association collected some £9 15s. in aid of the struggle funds, in addition to the expenses which they had incurred.

How Not to Do it

Under the above heading, the *Transvaal Leader* of the 20th instant, in calling attention to the recent meetings of protest in London and Lucknow, says:—

The law and the administration of the law have united Hindoos and Mahommedans as they rarely have been united. There are, no doubt, people in the Colony who feel satisfied that Mr. Gandhi and others are being treated as felons, and at the spectacle of British Indians going to gaol, being released from gaol, and promptly presenting themselves as candidates for gaol again. But even such persons must feel doubtful as to the wisdom of encouraging this at this psychological moment. No doubt the Colonial Secretary has too many greater matters before him to have time to attend to the affairs of Asiatics, who have no votes. Whoever else is responsible for what is being done is a poor friend to the Colonial Secretary's reputation abroad and to the case of Closer Union. Just consider the position. Canada felt compelled to concede the principle of limited immigration even to Japan, a foreign nation. We are asserting the right to exclude every person from a fellow-State of the Empire, no matter how wealthy, enterprising, or educated such a person may be. It is not as if the Indians demanded the right to enter indiscriminately. If they did, we should all be at one in opposing them, and rightly. But the practical point at issue for the repeal of the old Act is largely sentimental—is whether we shall allow at most half-a-dozen men to be added to the Colony's population in any one year. Even this number, small as it is, is doubtless reducible by diplomacy. The essential point is whether we shall concede something to the Indians' sense of dignity. Surely their usual law-abidingness and their sacrifices for Imperial interests in the past render this course justifiable. By treating them as felons, denying them their usual food, and generally administering, as we are doing, we are arousing adverse criticism in Britain, which may easily develop into opposition to the Union proposals, and perhaps prejudice South Africa. Surely, if for no higher reasons than those of tactics, the course now being followed is inadvisable?

The Imperial Veto

Lord Crewe's Statement

Fate of the Natal Trading Bill

Hope for the Transvaal

[London, Oct. 21.—Replying to the questions of Lord Ampthill in the House of Lords this evening, Lord Crewe, the Colonial Secretary, stated that it was altogether impossible to induce the Transvaal Government to admit all the Indians who were able to pass the education test, but the Colonial Secretary expressed himself in favour of a sufficient number belonging to the professional class being admitted in order to supply the deficiency by wastage.

His Lordship further stated that the Colonial Office had informed Sir Matthew Nathan that it was improbable that the Natal Trading Licences Bill would receive the Royal assent.

Numerous representative associations in India have forwarded protests to Lord Morley with reference to the alleged ill treatment of their compatriots in the Transvaal, as being likely to have a most peraicious effect upon the Indian public.—Reuter.]

[The *Natal Mercury*, commenting on the above news relating to the Natal Bills, says: The only effect of their having been passed in our Legislature will be to prejudice the Colony's future efforts to deal with the Asiatic evil on better lines]

Indians in Canada

London, Oct. 16.—The Canadian Government is considering a scheme for removing undesirable British Indians to British Honduras. In view of the intense feeling that exists in British Columbia on the question of the immigration of Asiatics, it is regarded as imperative that some agreement should be come to between the Dominion and Provincial Government on the general Asiatic question. *Transvaal Leader.*

London, Oct. 22.—The Canadian Government's proposal to send a large number of the unemployed Indians at present in British Columbia to British Honduras does not meet the wishes of the Indians themselves, who decline to go there, preferring to be repatriated.—Reuter.

Protest Meeting in London

The Transvaal Trouble

Boycott System Advocated

Retaliation Against Natal

London, Oct. 16.—A mass meeting of Indians was held in Caxton Hall, to-day. The speakers—who included Sir Mancherjee Bhownaggree, formerly member for Bethnal Green, the notorious Lajpat Rai, and Chanderapul—vehemently denounced the treatment of Indians in South Africa. Amid a storm of indignation, they urged that the Indians should strengthen the boycott of British goods in India, and they also urged retaliation against the Natal legislation dealing with Indians.—Reuter.

A Mercury special cablegram dated the 17th instant states :—Sir M. M. Bhownaggree, speaking at an indignation meeting at Westminster, said that a little snobbish Boer community had unnecessarily humiliated millions of Indians, who possessed an infinitely older civilisation than they.

The *Star* correspondent says :—

The severity of the sentences recently passed on Indians in the Transvaal was condemned in the strongest terms.

A resolution of sympathy with Mr. Gandhi in his imprisonment was carried.

Several speakers denounced what was referred to as the "outrageous treatment of British Indians in the Transvaal."

MR. ABE BAILEY'S VIEWS. London, Oct. 17.—Mr. Abe Bailey, who arrived at Southampton to-day, was interviewed by Reuter's. He declared that South Africa is recovering by leaps and bounds, but he considered the Imperial Government should be firmer with the Asiatics, and not countenance a spurious agitation in the Transvaal, which is being fanned by a few misguided English politicians.

ASIATIC BLUE BOOK. London, October, 20. A bluebook of sixty pages, giving the official communications with reference to the Asiatic question in the Transvaal, was issued this evening. Lord Morley, Secretary for India, shows throughout the correspondence, anxiety to allay feeling in India, while Lord Crewe and Lord Morley both express appreciation of the concessions made by the Transvaal Government. Lord Crewe dwells upon the fact that the crux of the situation lies in Asiatics now in the Transvaal, not desiring immigration of those who cannot claim residence in the country before the war. The Transvaal ministers declared that Mr. Gandhi said so repeatedly.—Reuter.

The "Yorkshire Post" on the Situation

In the course of a leading article published on the 22nd ulto., the *Yorkshire Post* says :—

Several additions are made this morning to the protests which are coming almost daily from India against the treatment by the Transvaal Government of His Majesty's Indian subjects in that Colony. They represent an aspect of the question which seems to be ignored by both parties in the Transvaal, who pride themselves upon their solidarity in this matter. The Asiatic Registration Amendment Act, which came into force yesterday, was passed with unanimity by the Legislature, all its stages in both Houses being completed in three days—August 20 to 22. So far as we can discover from the detailed reports of the discussion just received by mail, there was no reference to the bearing of the policy upon Imperial interests—a poor return for all the sacrifices made but a few years ago on behalf of the South African Colonies, sacrifices of which the effect is yet being felt by the home taxpayer. But the kind of representations coming from India are not of a kind that can be ignored in London, and though Lord Crewe has felt bound to sanction the new Act, he may succeed in mitigating the drastic administrative procedure which is resulting in the imprisonment of Indian subjects of culture and high character. So far, indeed, as this Act is concerned, there was no need for the veto of the Crown, except that it leaves unrepealed the Act which it amends. Against its positive provisions the Indians make no protest, as it modifies in several respects—in the direction desired by them—the provisions against which they revolted last year. The chief objection to that Act was that it imposed registration upon them, and that in a degrading form to which they refused submission. . . . . .

Though the details of the various laws are complicated, there is no obscurity about the general principles involved. They are illustrated by a contention of Mr. Gandhi that the educated Indians are in partnership with the white population in furthering the interests of the Colony. To this Mr. Smuts made reply, in moving the second reading of his Bill on August 21 : "It is a claim which may appeal strongly to the Indians and to those who are interested in them, but it is a claim which this white population will never allow," and the declaration, the reporter says, was received with "sustained cheers." In a letter a few days afterwards to the *Rand Daily Mail*, Mr. Gandhi asked what was this strange claim, the repudiation of which was received with sustained cheers in the popular House? "You, sir," he said, "know well that we are taught in the public schools in India the doctrine of partnership and equality in the eye of the law, and yet these are expressions which one may not even whisper in the Colony without being laughed out of Court." It is this difference in the point of view which accentuates the quarrel, and exaggerates differences not, surely, incapable of adjustment. The Indians do not ask for indiscriminate admission of their fellow-countrymen; they do not even ask for a low educational test such as is applied to members of other races. The question of the introduction of highly educated Indians is, Mr. Gandhi says, of supreme importance to his community, but not, he thinks, to the Europeans. . . . .

But if this question of the admission of highly educated Asiatics is the only real question at issue, the difficulty ought to be capable of solution. It seems to be with the Indians more a matter of principle than of practical effect. . . . . It is much to be hoped that Lord Crewe will succeed in impressing upon the Transvaal Government—and the Progressives, who support them in this matter—the reasonableness of a case so moderately put. No British subject could ask less; and no colony truly loyal to the British connection could refuse a concession which is so important to the Empire and will cost them so little.

A Policy of Boycott

An example of the boycotting system adopted by the Krugersdorp White League was illustrated on the Market-square yesterday morning, says the *Transvaal Leader* of the 19th inst. A Hekpoort farmer, when questioned by the secretary of the league (Mr. D. Barratt) as to whether he intended to continue his practice of dealing with Asiatic storekeepers, replied in the affirmative, and intimated that he preferred to deal with Asiatic rather than European storekeepers, because the former were by far the cheaper. The secretary of the league then passed the word round, and many present awaited the disposal of 750 bundles of forage which the farmer had brought by wagon from his farm. There was much derision when only 2s. 6d was offered per 100 bundles, with the condition of sale that the forage should be delivered free in Johannesburg. Subsequently the forage was bought by the league at a considerably less figure than that which would have been reached by public auction. To encourage farmers to purchase their foodstuffs and domestic requirements from European storekeepers, Mr. Barratt has commenced to issue an identification ticket to all those farmers who recognise the objects of the league, on the production of which the latter can obtain goods from the majority of local storekeepers at reduced rates by special arrangement.

More Indians Arriving

[SPECIAL TELEGRAM]

Lourenco Marques, Thursday.

S. S. *Praesident* left for Durban today with about 35 passengers returned from India bound for the Transvaal. At the instigation of the Transvaal Authorities, the Mozambique administration refused to allow them to land on temporary passes unless they were willing to remain here and make application for registration under the new Act from here. Even women whose husbands are in the Transvaal were not allowed to land.

Correspondence

Indian Public Library

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—In Durban we have an Institution glorying in the name of the Durban Indian Public Library! It consists of two or three Magazines, several Indian newspapers (both the magazines and the newspapers are quite two or three months old), and a few books which are always kept under lock and key. The Librarian, who has no knowledge of what a library is or how it should be conducted, can never be seen except at very long intervals of days together, at times. A library properly organised and conducted is an absolute necessity in a community like ours. No opportunities are afforded or facilities given for the education of Indians except those by the Government Indian and Government-aided Mission Schools, which are totally inadequate. This brings to mind, and I mention it in passing, the further age restriction imposed upon children attending the Higher Grade Indian School. The age limit was 17, which is now reduced to 14 years; the name of the school is again changed, and this time into that of the Government Indian School, with a reduced staff.

As each day brings forth some threat, or each session of Parliament sees some new Bill aiming gradually at the deprivation of the rights of Indians which when accomplished would force the Indians to leave the country, and generally, as coming events cast their shadows before them, would it not be to the interests of the Indians to prepare themselves to fight constitutionally for the birth-right of man—freedom? And how better can they do so than by educating themselves for that great fight? A properly-equipped library we must have.

Will no truly-enlightened leader of the community come forward to make the library we now have a real educational centre, by properly organising it and enlisting the sympathy and support of every well-wisher of the Indian, and of the Indian himself?

I am, etc.,

INDO-NATALIAN.

Overriding the "Magna Charta"

Transvaal Legislation "Invalid and Unconstitutional"

The *Westminster Gazette* of the 24th inst. publishes the following letter:—

Sir,—No one can complain of the temperate statement of Sir Richard Solomon in your issue of to-day. I accept without question his statement of the facts, and no more humiliating picture has ever been painted of the disabilities of British subjects desirous of residing in a portion of the British Empire. We are cowards indeed if we remain silent in the face of this great wrong. I am quite sure that the time has now arrived for translating our sympathy into action, and Lord Amphill will be liberally supported if he decides to test the legality of the convictions by an appeal to the highest tribunals. It is insufferable that our Indian brethren should be insulted and imprisoned in the Transvaal, or elsewhere, and the true lover of the spirit of justice will be glad to know that Lord Amphill will press the later phases of this disreditable business upon the notice of the Government as soon as Parliament reassembles. I hope that the House of Commons will, in no party sense, demand the instant repeal of the Transvaal Registration and Immigration Restriction Acts, for, as they clearly override the "Magna Charta"—which being Imperial legislation, cannot be set aside by Colonial enactments—they are, according to Professor A. V. Dicey [Law of the Constitution, Part I., Ch. 2], "invalid and unconstitutional."—I am, yours faithfully,

R. G. CAVENDISH BENTINCK

Wormilow Manor, September 23.

Facts and Comments

SYMPATHY WITH THE GAEKWAR. The subjects of H. H. the Gaekwar of Baroda, in Durban, have sent the following cable-gram: Gaekwar subjects here this moment heard with deep regret Prince Fatehsing Rao's premature death. Sincerely sympathise Sarkar's grief over uncontrollable Divine decree. Pray rest his soul.

LIQUOR IN BAZAARS. The regulations for the control and supervision by Transvaal Municipal Councils of Asiatic Bazaars have been amended by the addition of the following new regulation:—"No person shall bring, or knowingly suffer to be brought, within any bazaar, and no person shall while within any bazaar have in his possession or control (except in the case of a servant of the local authority, for the purpose of immediate removal or destruction), or knowingly suffer to remain on his premises, any Kaffir beer or intoxicating liquor of any kind.

INDIAN MAILS. *S.S. Praesident* sails on the 27th inst. Mails close at 3-30 p.m. For Colombo and Calcutta, per *S.S. Umbilli*, until 9-30 a.m., 28th inst.

TRANSVAAL OPIUM ORDINANCE. London, October 22.—At question time in the House of Commons, Col. Seely stated that the Government considered that it was not desirable to repeal the Transvaal Opium Ordinance, but the Transvaal Government would safeguard the natives from the danger of contracting the opium habit—Reuter.

THE SILVER LINING. In the House of Commons on Thursday Col. Seely stated that the Imperial Government were in friendly communication with the Transvaal regarding the disabilities suffered by the Indians of that Colony.—Reuter.

BIG MEETING IN THE PUNJAB. London, October 22.—The agitation in India against the treatment of the Transvaal Indians was emphasised by a meeting held yesterday in the Punjab, representing some 5,000,000 Mussulmans. Resolutions were passed deploring the inertness of the Imperial Government.—Reuter.

TO ORGANISE DEPUTATIONS. London, October 19. Members of both Houses of Parliament have decided to organise deputations to Lord Morley and Earl Crewe in order to make representations with reference to the hardships endured by Indians in South Africa. Lord Amphill has notified his intention of raising the matter in the House of Lords.—Reuter.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Keep Firm 505
History Repeats Itself 505
Clergymen's Concession Tickets ... 505
Indian Education in Natal 506
No Better than a Sheep 506

OTHER ARTICLES:—

The Komatipoort Allegations ... 506
Sir Richard Solomon and the Transvaal Situation 507
Clergymen's Concession Tickets ... 509
The Detained Children 509
Mr. Polak and the "Star" 510
Should Indians be Starved into Submission 510
The Mass Meeting 510
Supreme Court Application 511
Notes on the Transvaal Struggle ... 514
The Two Issues 514
No Admittance 515
What Is Religion 516
Answers to Correspondents 516
Barberton Notes 517
How Not to Do It 517
The Imperial Veto 517
Indians in Canada 518
Public Meeting in London 518
The "Yorkshire Post" on the Situation 518
A Policy of Boycott 518
More Indians Arriving 519
Overriding the "Magna Charta" ... 519
Facts and Comments 519

CORRESPONDENCE:—

Indian Public Library 519

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

પરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ બ્લાઉઝ ખાતર. "Bee" મારકા વાળો માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

ફક્ત થોડાજ વખત માટે.

થ્રેડો લઇ નાનાં રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

નફા પછી નેવું ટકાના માલીક શેર હોલ્ડરો છે.

સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને ગીલને લગતું બીજું તમામ કારખાનું શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગોઠવણ.

ધી ભરૂચ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

થાપણ રૂ. ૭૩૦૦૦—વધારવાની રાત્તા સહિત.

પહેલું બાંધકામ ચાલુ છે, મશીનરી આવવા માંડી છે. શેરો નંબર ૭૦૦૦ દરેક રૂ. ૧૦નો કામચલાઉ આપ્યો છે. તેનાં નાણાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે ભરવાં. રૂ. ૧નું અરજી સાથે, રૂ. ૧૫ એલોટ મેન્ટ સાથે અને બાકીના ઇપીઆ ડાયરેક્ટરો ઠરાવે ત્યારે આપવાં પડશે.

બહુ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

માણેકલાલ અંબાશંકરની કું.—સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરર્સ એન્ડ એજન્ટસ—ભરૂચ.

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's.

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4270, Johannesburg.
Prompt Attention and Orders Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box 112

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all Kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Mattress Silk Lace Articles, etc. Established 1875. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 434. Corner Kerk & 11th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG.

Box 4140 Tel. Address: "HASNAR"
Head Office: Surat, Gujarat, India.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):
Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Paarl, etc.

Head Office: 24 Freere St., Woodstock

એન. મહમદ કું.

તાજીઝેરનો જથ્થાબંધ અને સારો માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખો:— બોક્સ ૬૨૪ ના. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. દાદાભાઈ

૨૨ મા ઓટ, મલાય લોકેશન.

બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાનિસબર્ગ.

કાપડના ઉપારદર અને હોલસેલ મરચંટ - ઉડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી ઇગેર જથ્થાબંધ કીમતે ભાવથી મળશે.

મફત! ડાયરી! મફત!!

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં વેચાતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા કોટોમાંથી માંથી સી. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૯ના સાલની ડાયરી બેટ આપવામાં આવશે. આ બધા પુસ્તકો દરેક ગુજરાતી વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	0	0
જેલનાં કાવ્ય.	0	1
ઈ. ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	0	0
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0
એક સત્યવીરની કથા.	0	0
સહ્યાગ્રહ (પ્રતાની નિબંધ)	0	0
સર્વોદય	0	0
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	0	0
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0	0
રાણાયણ સાર, બાલકાંડ	0	1
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	0	0

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઈપણ ભેલેનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર બહારક દીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તૈયારની ચોજીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૪મો ઓક્ટોબર ૧૯૦૮. અંક ૪૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રીસ્તી–તા૰ ૨૪મી ઓક્ટોબરથી, તા૰ ૩૦ ઓક્ટોબર સુધી, ઇ૰ સ૰ ૧૯૦૮.

હીંદુ–આશો વદ૧૪થી કારતક સુદ ૫ સુધી. સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન–તા૰ ૨૦મી રમઝાનથી ૨૭ સવાલ સુધી,૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય.	હીંદુ તીથી.	સુર્ય અસ્ત.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય. ક. મી.	સુર્ય અસ્ત. ક. મી.
રવી..	૨૪	૧૪	૨૭	૧૨	૫ ૧૧	૬ ૧૦
સોમ.	૨૫	૩૦	૨૮	૧૩	૫ ૧૦	૬ ૧૧
મંગ.	૨૬	૧	૨૯	૧૪	૫ ૯	૬ ૧૨
બુધ..	૨૭	૨	૦૩	૧૫	૫ ૮	૬ ૧૨
ગુરૂ .	૨૮	૩	૧	૧૬	૫ ૭	૬ ૧૩
શુક્ર .	૨૯	૪	૨	૧૭	૫ ૬	૬ ૧૪
શનિ .	૩૦	૫	૩	૧૮	૫ ૫	૬ ૧૪

અનુક્રમણિકા.

અણીનો સામલો... ... ... ૭૦૫
મુબારકબાદી ... ... ,,
ઇ. પબ્લીક લાઈબ્રેરી ૭૦૬
છેલ્લા ખબર ... ... ,,
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ... ... ,,
પોકસરસ્ટ ,, ... ૭૦૮
ડરબન ૭૦૯
પરચુરણ ખબરો ૭૧૦
લડત વિષે ટ્રાંસવાલના છાપા શું કહે છે ?... ... ... ૭૧૧
હીંદી કોમ ઉપર 'રહારે' ગયેલો ધુમકેતુ ,,
જોહાન્સબરગમાં હીંદીઓની માફી માંગવી ૭૧૨
ઇડિઅન ફ્રેન્ચાઇઝ એસોસીએશન ... ૭૧૪
વિલાયતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી વિષે ચરચા ૭૧૫
વિલાયતના છાપામાં કાગળો ... ... ,,
અરચાપત્ર ૭૧૬
કોમના હીંદી ... ... ,,
ખુલાસો ૭૧૭
પરચુરણ અરચા ... ... ,,
સુધારાના ઝઘડા ૭૧૮
નાતાલ સનાતન ધરમ સભા ... ... ,,
ફેણચણીની જરૂર ૭૧૯
સા. આ. વિ. ઇડિઅન એસોસીએશન... ૭૨૦
નાદારી કોરટની નોકીસો વિગેરે ... ૪
રેવડ અન્નરજામ ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૨૪મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૮.

અણીનો સામલો

ટ્રાંસવાલની લડતનો ચીતાર અમે આજ સુધી આપતા આવ્યા છીએ અને હજી પણ જેટલો આપશું તેટલો કદી વધુ પડતો નહીં કહી શકાય. જેમ વધારે હીંદીઓ જેલમાં જતા જાય છે તેમ પાછળના હીંદીની જવાબદારી વધતી જાય છે. ગયે અઠવાડીએ મી. ગાંધી તથા તેના સાથીઓ જેલ ગયા. આ અઠવાડીયામાં જોહાન્સબર્ગમાં ઘણા ફેરી વાળા પકડાયા અને જેલ ગયા. પોકસરસ્ટ, ડરબનમાં અને બીજી કેટલીક જગ્યાએ કેટલાક હીંદીઓ જેલમાં ગયા. આ બધુ જોતાં આપે છે કે હીંદીઓ હજુ ચેકયા નથી. ચાહશે એમ અમે માનતા પણ નથી. છતાં નજીકના બનાવો અમારે કાંઈ જણાવે છે. સમુદ્રમાં ઝંપલાવ્યા પછી આરામમાં અને હીંમતમાં હજારો માઈલ હંકારી પછી જ્યારે આપણે ખાત્રી પુરવક કહી શકાએ કે કીનારો હવે દુર નથી અને બોટી વધારે સંભાળ અને મહેનતથી પાર પહોંચી જશું તેવે વખતે કોણ ખલાસી નીરાશાનો ઉચ્ચાર કરશે? વળી આટલી સ્થિતિએ પહોંચ્યા પછી પાછા હંકારવાની મહેનત અને નાસીપાસી તથા આગળ વધવામાં થોડી મહેનત અને જરા ચે બે પરીણામોનો વચ્ચે યા હોમ કરી ઝંપલાવનારા કયું પસંદ કરશે? અમારૂં માનવું છે કે અત્યાર સુધી જેઓ જેવા કરનારા હતા તેઓને હવે શુર ચઢે તેવો આમલો આવી લાગ્યો છે. નવો કાયદો હીંદીઓ કબુલ કરે છે કે નહીં તે સરકાર જોયા વિના કેમ રહે? આટલું સમજવા પછી હીંદી કોમ કરી જાય નવો કાયદો કોમ કબુલ કરી લેશે? ટ્રાંસવાલ સરકારના ઉંચા હોદ્દેદારો પણ્લાએથી સમજી શકાયું કે કરારથી અથવા અકળાવીને હીંદી ઓને નવો કાયદો કબુલ કરાવી દેવ એટલે તેઓ જંગ જીત્યા એમ તેઓ માને છે. જ્યારે સરકારને ખાતરી થશે કે એની પજવણીની સામે હીંદીઓ બાઝવાની મારફત ઉભા રહ્યા છે ત્યારે ઉપાય તેઓના હાથમાં એકજ છે. અને તેઓએ હીંદીઓની બીનશરતી શરણાગતી સ્વીકારવી. જંગની મુદત પુરી થયા બીના બારબરટન તથા પોકસરસ્ટના હીંદીઓને દેશપાર કર્યા, ડરબનને કીનારે આવતી સ્ટીમરોના ઉતારૂઓને જેલીઓની સંખ્યામાં ઉમેરો થઇ જશે એવા ભયથી કોઇજ અટકાવ્યા. તે અને આવા બીજા અવી ચારી કામોથી જોઇ શકાય છે કે સરકાર મોટી સંખ્યામાં હીંદીઓને જેલમાં જરૂરી ગણે તેમ નથી.

બાપાઓનું વલણ કેવું છે તે બીજી જગ્યાએ આપેલા 'લીડર' તથા 'મેઇલ' ના અધિપતિના લખાણો ઉપરથી જોઇ શકાશે. વિલાયતમાં લે૰ ઓબ્રેયોલ ચીગેરે કેટલી મહેનત લઇ રહ્યા છે તે આપણે તારો ઉપરથી જોઇએ છીએ. વડી પારલામેંટમાં કેરડ કરબુએ કહ્યું છે કે બધા ભણેલા હીંદીને ટ્રાંસવાલ આવવા દેવ એમ આપણે કહી શકતા નથી પણ ઉંચી કેળવણીવાળાને આવવા દેવાની તૂં તરફેણમાં છું.

આવી ચેતરફની સ્થિતિ જોતાં આપે અમે અણીનો વખત કહી શકાએ છીએ. તો હવે તેને બહાદુરીથી અને ધીરજથી વળાવી લેવો એ હીંદી કોમની ફરજ છે.

મુબારક બાદી.

આ આંક બહાર પડયા પછી બીજે અને ત્રીજે દિવસે હીંદુ તથા મુસલમાન ના વરસના મોટા તહેવારો આવે છે. અમે જોઇએ છીએ કે આ ટીપેલા હીંદી કોમના ઘણા ભાઇઓ જેલમાં પાળશે. બધુ તેઓ કરજે ચઢેલા છે અને કરજે ચઢેલાનો મન સદા તહેવાર છે. સદા આનંદ છે. કેમકે તે પોતાને કૃતાર્થ ગણે છે. બહારથી જોનારાઓને દુખ પડે છે એમ દેખાશે. પણ તેને પોતાને અંદરથી ઉભરાતો આનંદ છે કે હું આ દુખ મારા દેશની આબરૂ માટે સહન કરૂં છું. અમને બની ઠોકી કહી શકીએ કે

મેં આ ફરીર વડે જે કાંઇ દેશસેવા અને બીજાના દુઃખ કાપવાની મદદ થઇ શકે તે કરીછે. હીંદુ કોમને સોનવારે બેસતા વરસના અને મુસલમાન કોમને મંગળવારે આવતી ઇદુલફીતરના આનંદને મંગળ પ્રસંગ ઉપર અમે મુબારકબાદી આપીએ છીએ. જેલમાં રહેલા જેલીઓને બેવડા આનંદની બેવડી મુબારક બાદી આપીએ છીએ.

ઇંડિયન પબ્લીક લાઇબ્રેરી.

—o—

આ અંકના આગેરેજ વિભાગમાં ટ્રાન્સવાલની લાઇબ્રેરી બંધ થવા માટે ફ્રિનિયનો કાગળ અમે છાપીએ છીએ, તેમાં તેના લખનાર જણાવે છે કે છાપા કે બોપડીઓની કશી વ્યવસ્થા નથી, લાઇબ્રેરી ઘણે ભાગે બંધ રહે છે. અને લાઇબ્રેરીઅનને જવલેજ મળી શકાય છે. તે વધુમાં જણાવે છે કે ટ્રાન્સવાલ જેવા દેશમાં લાઇબ્રેરી ની ઘણી જરૂર છે, તેથી તેને માટે જે કોઇ જવાબદાર હોય તેણે તેનો સારા પાયા ઉપર ચલાવવાની જરૂર છે. આ અવલોકનોનું કહેવું અમે વજુદવાળું ગણીએ છીએ. લાઇબ્રેરીની જરૂર છે એ વિષે મતભેદ હોઇ શકેજ નહીં, અને લાઇબ્રેરીની વ્યવસ્થા થતી નથી એ પણ અમારી જાણમાં છે. મેમ્બરો લવાજમ આપતા નથી એ ફરિયાદ અમારે હાને આવી છે. એ વાત જો સાચી હોય તો મેમ્બરોએ આવા જાહેર કામમાં નિયમિત મદદ કરી વ્યવસ્થા કરવા બદલ બદનારને મદદ કરવાની ફરજ વિચારથી જોઇએ. સારી લાઇબ્રેરી એ કોમનું ભૂષણ છે.

છેલ્લા અખબારો

—:o:—

[ઇ. એ. ટી. ખાસ તાર]

જોહાન્સબર્ગ, શુક્રવાર,

પ્રેસીડેન્ટ ક્રુગરની આજે અહીંયી રવાના થઇ છે તેમાં ટ્રાંસવાલના આશરે ૩૫ ઉતારૂ છે. ટ્રાંસવાલ સરકારની ઇચ્છરણી થી પોર્ટુગીઝ સત્તાવાળાઓએ અહીં ઉતરવા દીધા નથી તેમણે તેમણે નવા કાગળ ગુજરાની જરૂરીઓ કરવાની ના પાડી છે કેટલીક બાબતો જેના વધુ ટ્રાંસવાલમાં છે તેમને પણ ઉતરવા અપાયેલ નથી.

અખબર પત્ર

—:o:—

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર

ગેર સમજ

બારબરટનમાં જે ૧૭ કેદકરાઓને પોલીસે રોકી રાખેલ છે તેમને છુટા કરવાનું થિ. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી કાલ્ટીઆએ કોલોનીઅલ સેક્રેટરને લખેલું તેના જવાબમાં તે લખે છે કે પાંચ આદમી જેને બે માસની જેલ મળી છે તેમને ફરીને રજીસ્ટર થવાની તક આપવામાં આવશે. આ હીંદીઓને આજે (તા. ૧૩ અક્ટોબર) પોર્ટુગીઝની હદમાં લઇ જવામાં આવ્યા છે અને ત્યાંથી જો તેઓ નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટરની અરજી કરશે તો તેઓની અરજી ઉપર રીતસર ધ્યાન આપવામાં આવશે. તેમના ૧૭ બાળકોને તેમની સાથે મોકલવામાં આવ્યા છે.

આ ઉપરથી એસોસીએશને ફરી લખ્યું છે કે અમારી માગણી શું છે તે સરકાર બરાબર સમજેલ નથી લાગતી. મારી એસોસીએશનની માગણી કે ૧૭ બાળકોને સરકારે રોકી રાખેલ તેમને મુકત કરવા ની છે. આ બાળકો ઉપર કોઇ જાતનું તહોમત મૂકવામાં આવેલ નથી છતાં તેમને રોકી રાખ્યા છે એ ગેર કાયદેસર છે.

આ લખાણ થયા પછી સરકારે ૧૭ બાળકોને છોડી મુકયા છે મી. નાયડુ તેમને અહીં લઇ આવ્યા છે.

જેલીઓનો ઓરડો

એ રાઇ વિષે એટર્ની જનરલને કાગળ લખવાના બોર્ડરમેં અડચણીએ હું આપી રહ્યો છું. એટર્ની જનરલે આ કાગળ નો જવાબ આપ્યો છે કે જેલના વડાએ આપેલ રીવાયમાં તેમને કાંઇ ઉમેરવાનું છે નહિ. એટલે હવે જણાય છે કે અદીની સરકાર તો હીંદીઓની દાદ આપવા માગતી નથી. ઓરાક વિષે વટી પારલામેંટમાં વાત ચરચાઇ છે ને તે વિષે તપાસ ચાલે છે.

હીંદુસ્તાનથી નવા ઉતારૂ

હીંદુસ્તાનથી પ્રેસીડેન્ટ સ્ટીમર કેલાકો આજેને કાનારે આજકાલ આવી પહોંચશે. તેમાં ટ્રાંસવાલ માટેના હીંદી ઉતારૂ ૩૫ જણ્યામાં છે. તેમાંથી જેઓ કેલાકોઆ એ ઉતરે તેમને બારબરટન લઇ જેલમાં દાખલ કરવા અને બનતા સુધી બધાને કરણ મોકલવાને પણ પોલીસ અત્યેથી આજે કેલાકોઆમાં ગયા છે.

બારકેટ કોની?

શુક્રવારની સવારના માર્કેટ સ્કવેરમાં પોલીસ ફેરીવાળાઓનાં લાઇસેન્સ તપાસતા ગએલ. કેટલાક ફેરીવાળા નાસભાગ કરવા લાગ્યા અને છટકી ગયા એક માણસ બાસકીટ ફેંકી ચાલ્યો ગયો તે બાસકીટ ની બધી કોઇ નહિ થતાં એક હીંદીએ પોતે તે બાસકીટ ઉઠાવી લીધી, અને પોલીસને કહ્યું કે તે પોતે તેનો ધણી છે અને પકડાયો. કોરટમાં કેસ ચાલતાં પોતે સાત દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ કરીકારી જેલ ગયા. કોમનું માન બળવા કેદીને નશી જતાં કોઇ પોતેજ તે બાસકીટનો ધણી નહીં હોવા છતાં જવાબ દારી ઉપાડી લીધી. આવા માણસો કોમ માં ઉલટથી મંડ્યા રહેશે તો બંધ તુરત તુટવાના એમાં જરાએ શક નથી.

મતીઆ કબ્રુથી

શનીવારે મતીઆ કબ્રુથીના એસેસરો ની મીટીંગ બ્રાં. ઇ. એસોસીએશનની ઓફીસમાં મળી હતી. શુક્રવારના બનાવ માટે તેમને બહુ લાગી આવ્યું અને તેજ રાત્રે મતીઆ કબ્રુથીની જનરલ મીટીંગ ભરવાનું નકી થયું. રાત્રે સાડા સાત વાગે મીટીંગ ભરાઇ. મી. દયાળ લાલાના પ્રમુખપણા નીચે કામ શરૂ થયું. મેસરસ કાછલીઆ, ગવરીશંકર વ્યાસ, અસવાત, નાયડુ, પીટરસબરગવાળા ખ્રીસ્તીઆ તથા મેરાજી વગેરે હાજર હતા. મી. વ્યાસે અસરકારક ભાષણ આપી બધાને ચાલુ સ્થિતિ વિષે સમજાવ્યા. લોકોનાં દીલ અત્યંત પીગળી ગયાં અને સમે તે ભોગે છેવટ સુધી લડ્યા રહેવા નિશ્ચય કરયો. મી. કાછલીઆએ પણ અસરકારક ભાષણ આપ્યું હતું.

મેસરસ ઇશ્વર પ્રેમજી, મોકળ કે. પટેલ, નાયા દેવા, કાનજી મોદર, વીગેરે એ અસરકારક ભાષણો આપ્યાં હતાં. મીટીંગમાં તેજ રાત્રે ૧૬ પીકેટો મુકરર થયા, ઉપરણ કરવા માટે ૭ માણસો નીમાયા અને મિ. ઇ. એસોસીએશનના કાળામાં પા. ૧૪-૧૬-૦ રોકડા થયા અને પા. પ બી. કે. પટેલ તથા તેની પાંશી તરફથી લખાવ્યા. કેટલાક પીકેટો લોકોને ફેરી કરવા નીકળવા અને પકડાયેલા ને બંધ આપવા નીમાયા. પીકેટોનાં નામ ક્રમ ઉપર અત્યેથી લખવાને મોકલીશું.

આજ મીટીંગ

મી. ગાંધીને જેલ મળી તેની સામે

પ્રોટેસ્ટના હરાયો પસાર કરવાને કાજે બપોરે હમીદીઆ મસ્જીદના કમ્પાઉંડમાં આમ મીટીંગ મળી હતી. મીટીંગનો આખો હેવાલ બીજી જગાએ આવશે એટલે અહીં વધુ નથી લખતો. બેઠકમાં જુસ્સો સારો હતો.

જારબરટન.

ગયે જુમ્મારે જારબરટનમાં ૧૮ જણાને વધુ મહિનાની જેલ મળી, તેની સાથે એક મી. ફતેહદીન કરીને હતા, તેમણે એક વખત અંગ્રેજી લશ્કરમાં નોકરી કરી હતી. તેનો કેસ ૫૪ જણાના કેસથી જુદો ચાલ્યો હતો. તેને સરકાર તરફથી ચાર કે પાંચ વરસ ઉપર ટીસ્ચાર્જ મળ્યો હતો. તે અમુક મુદત માટે હીંદુસ્થાન ગયેલ. પાછા આવતાં કોમાટીપુરટ આગળ તેને કાયદા વિનની બધી બજર પડી. તેની પાસે પરમીટ તથા રજીસ્ટર હતાં તેના જગાવ માટે મી. ગોડફ્રે હતા. માજીસ્ટરેટે તેનો રૂપ પાઉન્ડ દંડ અથવા બે માસ સખત મજુરીની જેલની સજા કરી. મી. ફતેહદીન જેલમાં ગયા છે.

તા. ૧૬મીએ બીજા બે જણાને કોલોનીની બહારથી અરજી નહીં કરવા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેનો કેસ ચલ્યા બાદ તેઓ ૫૪ની સાથે વધુ માસની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા છે.

મી. પોલાક ઉપલા જારબરટન ગયા ત્યારે જે ઉપજ્યું થયું હતું તેમાં બરચાની રકમ ઉપરાંત પા. ૬-૧૫-૦ ચાલુ લડતને માટે જમા થયા છે.

ગુરૂવારે સાંજે જારબરટનમાં મીટીંગ થઇ હતી. મી. મંગલીએ ખુરશી લીધી હતી. સત્યાગ્રહની લડત ચાલુ રાખવાના ઠારવો થયા પછી સરકારના અન્યાયી પગલાને વખોડી કાઢવાનો તથા મી. ગાંધીને જેલ મળી તે માટે દીલગીરી જાહેર કરવાના ઠરાવો પસાર થયા હતા. પહેલો ઠરાવ મી. મહમદ મુસાએ રજુ કરેલ હતો અને મી. ફીશરોડ્રે ટેકો આપેલ હતો. બીજો ઠરાવ મી. કાહ્યા ગોપાલજીએ રજુ કરેલ હતો અને મી. કાળીદાસ દેસાઇએ ટેકો આપેલ હતો.

જરમીસ્ટન

મી. કે. એસ પડીઆચીને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પા. ૨ દંડ અથવા ત્રણ દીવસની સાદા મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે. દંડ નહીં આપતાં મી. પડીયાચી જેલ ગયેલ છે.

કરમરસડોરપ

મેસર્સ દાઉદ અને દાઉ જાણુને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પા. ૨ દંડ અથવા ૭ સ દીવસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે. દંડ નહીં આપતાં બને જેલમાં ગયા છે.

જોનાનો

વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે મેસરસ મહમદ બદન, મહમદ મીઆં સાહેબ, ઇસમાઇલ મહમદ સંજાત. મુસા આદમ, ઇસપ અમનજી, મુસા અબરામજી, મુરીઆ ભાણુ, ડાહ્યા જેવન અને ઉકા મુલાને પકડવામાં આવ્યા છે. બધા બેલ ઉપર છુટા થયા છે. કેસ મંગળવાર તા ૨૭ ચાલશે.

મતીઆ કબુતરોનો રંગ

મતીઆ કબુતરો વેપારી અને ફેરી વાળા જુદી જુદી હોલમાં બાર બાર અને પંદરની ટુકડી જાની નીકળી પડ્યા હતા તેમાંની ત્રણ ટુકડી પકડાવાની ઉમેદથી બાલઝાટો લઇ સવારથી જુદી જુદી જગાએ પકડાઇ. એક ટોળી જે સવારમાં પહેલી પકડાઇ તેમાં ઘણા ખરા બધા ફરઝ મરજોરા હતા. આ ટોળીમાં મેસરસ દયાળ લાલા, બી. કે. પટેલ વગેરે છે. આ બધાને સવારના કોરટમાં ખડા કરવામાં આવેલ. દરેકને પા. ૧ દંડ અથવા એક અઠવાડીઆની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ. બધા હસતે મુખે જેલ ગયા છે. મી ગોડફ્રે બધાને જેલમાં વિદાય કરવા કોરટ માં હાજર હતા. મી. દયાળ લાલા અને બી. કે. પટેલે ઉભો રહેરો જેલની સજા મળ્યા બાદ સુરત પોતાના ભાઇઓને કહ્યાની મોકલ્યો કે પોકસરસ્ટમાં પરમારથી અગ્રે સરો જેલમાં સખત મજુરી કરે છે ત્યાં સુધી જે કોઇ ચમનથી રહેરો અને જેલ જવા બધા ઉપાય નહીં કરે તે પથરજ જન્મ્યો છે એમ જાણવું. સહુ પોતાની ફરજ ખરા દીલથી બજાવજો.

બપોર બાદ બીજા કેટલાક પકડાયા. આ બધાનો કેસ મંગળવાર ઉપર મુલતવી રહેલો.

મંગળવાર

આમલો વધુ રંગે ચઢેલો

આજે આસરે બસોથી ત્રણસો પકડાવાની ઉમેદથી શહેરની જુદી જુદી દીશાઓમાં ટોળાબંધ નીકળી પડ્યા હતા. મારકેટ રકવેરમાં સંખ્યાબંધ માણસો બાસ્કેટો સાથે ફરતા હતા. સવારમાં ઇન્સપેકટરે મારકેટ રકવેરમાંથી પાંચ સાત માણસોને પકડયા કે પાંચસેક માણસો એક દમ સાથે થઇ ગયા ને ચારજ એટીસ તરફ ચલ્યા. ઇન્સપેકટરે બીજાઓને ચાલ્યા જવા ઘણું કહ્યું પણ જ્યાં કહે અમે સહુ લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરીએ છીએ અને તમારી સાથે આવે એટીસમાં આવશું. છેવટે ઇન્સપેકટર કંટાળી બધાને પકડતા મુકી ચાલ્યો ગયો. અને એટીસ માંથી પણ બધાને કાઢી મુકયા.

બીજુ ટોળું હેડક્વાર્ટર્સ હીતે પેલીસ સ્ટેશન ઉપર થોડા થોડા પકડાવેલ તે સાથે અને પાછળથી પોતાને ચારજમાં લેવરાવવાની ઉમેદથી ગયા. આશરે પાંચસો થી સીતેર હોકરો હતા, પણ બધાને સમ જવ્યા છતાં ન ભરવા એટલે ધક્કા મારીને કાઢયા. બારે કમાઉન્ડમાંથી ભરવા નહીં ત્યારે તેમના ઉપર પથરા ફેંકવા લાગ્યા. છેવટે તેમને પકડયા નહીં એટલે નિરાશ થઇ ચાલ્યા આવ્યા.

આજે કોરટ હીંદી ફેરીઆઓથી ચીકાર હતી. આશરે પીસ્તાલીસ જણાને પા. ૧ દંડ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે બધા જેલ ગયા છે.

પોકેટોથી બીનો

એક ગોલાબક્ષ કરીને બનારસી ફેરીઆ એ જુબાની આપતાં માજીસ્ટરેટ આગળ ફરીયાદ કરી કે પોતે લાઇસેન્સ લેવા સારૂ સાત વખત લાઇસેન્સ ઓફીસ આગળ ગયો પણ પોકેટોએ તેને ઓફીસમાં જવા દીધો નહીં. પોતે અંગુઠો આપી લાઇસેન્સ લેવા ખુશી છે.

માજીસ્ટરેટે તેને પોલીસના રક્ષણ નીચે જવા ભલામણ કરી અને છોડી મુકયો.

ટરોલી વાળો જેલમાં

વગર લાઇસેન્સથી ટરોલી હાંકવા માટે એક માણસને પકડેલ. લાઇસેન્સ ઇન્સ પેકટરે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે ટરોલી ના લાઇસેન્સ માટે અંગુઠો મારવામાં નથી આવતો. એમજ કહી આપીએ છીએ. માજીસ્ટરેટે શી. ૧૦/- દંડ અથવા પાંચ દીવસની જેલની સજા કરી હતી. તે દંડ નહીં આપતાં જેલ ગએલ છે.

પોલીસનું જુઠાણું

મી. પ્રેમા પરશોતમ નામના એક સજ્જન વગર લાઇસન્સ માટે માજીસ્ટરેટ પાસે ઉભા કરેલ તેણે પોતે ગુનેગાર હોવાનું જાહેર કરવું. પેલીસે જુબાનીમાં કહ્યું કે તેણે તેને અમુક સ્ટ્રીટમાંથી પકડયો હતો. તહોમતદારને તે બાબત બાદગર હોવાનું પુછતાં કહે કે તેને તો સી ૭ નાગર ના પોલીસે બારકટાઉનથી પકડેલ છે. પણ આ પોલીસે ખોટી, તેમજ તે કહે છે તે જગ્યાએથી નહીં. વળી તહોમતદારે

કહ્યું કે ફીંગરપ્રીંટ ડાયરીમાં નામ પણ લખી ગયો છે. 'માજીસ્ટ્રેટે તહેામતદાર ને છોડી મુકયો. અને પોલીસ ઉપર જાડું બોલવા માટે ટીકા કરી જવાનું કહ્યું. પણ તહેામતદારે કહ્યું કે પેાતે ગુનેગાર હેાય જેલમાંજ જશે, પણ પોલીસે હાથ પકડી બહાર કાઢયો.

બેલ રદ થયો

એક કાનેમીયા પેસેજ કરવા ગયેલ તે તામ પોકારતી વખત હાજર રહી શક્યાથી રૂપ પાઉન્ડ બેલ રાખેલ તે રદ થયો.

સરસાઇ

આ જથ્થામાં ઘણેક સુરતી મુસલમાન અને ઘણેક કાનેમીયા તથા એક મરસી છે. બીજા જથ્થા મતીયા કણબી છે. મતીયા કણબી ઘણું સરસ કામ કરી રહ્યા છે. બેારડર બહાર જઇ ફરી દાખલ થયા અને ત્યાં પકડાવા માટે પણ પચાસેક માણસેાની ગેાઠવણ કરતા હેાય તેમ લાગી આવ્યું છે તે લેાકેાનેા ફાંસેા પણ ચાલુ છે. મતીયા કણબી છેવટનેા જરા આ લડતને અંતે ખાટી વ્યય તે ઠીક નહીં એમ ધારી સાંભળવા પ્રમાણે જાજપેારના સુરતી મુસલમાનેા કાંઇ વધારે સરસ કરી બતાવવા તૈયાર થયા હેાય તેમ જણાય છે. જો આ વાત ખરી હેાય તેા લાજપેાર વાળા તે મુબારકબાદી છે. આવા કામમાં સર સાઇ કરવામાં લાભ છે અને બીજી કેામેા પણ તેજ પ્રમાણે ધડેા લીએ એમ હું ઇચ્છું છું.

ખુબચાર

બીજા કેસ

આજે ઘણા માણસેા ગઇ કાલની માફક ફેરી કરવા નીકળ્યા પડયા હતા પણ કેાઇને પકડેલ નથી. ગઇ કાલના પકડાએલ મી' એન. એસ. મુડલેનેા કેસ વગર બાઇ સેન્સથી ફેરી કરવા માટેનેા આજે ચાલ્યેા. તે સાત દીવસની સખ્ત મજુરીની જેલ માં ગયા છે.

મી. ઉમરજી ઇસેને કેારટ બહાર ઘણા માણસેા ગઇ કાલે જમા થએલ ત્યારે પેાલીસે બહાર ગરબડ કરવાના વાંક માટે પકડેલ તેનેા આજે કેસ હતેા. માજીસ્ટ્રેટે તેને મુકત કરેલ છે.

હ. ઈ. એા ના કેમલેા

હમીદીયા ઇસલામીક સેાસાયટી મીટીંગેા બેાલાવવાની તમને વીનંતી કરે છે. વળી સરકારની પાસે માગણી કરેા કે ધર્મ ને બાધ કરતાં ખુની કાયદેા રદ કરેા, દેહપારેલા હીંદીને દાખલ થવાની છુટ આપેા. નહીં તેા આપણા હીંદના બાપમાં થાય છે. જેલમાં અલુખપનેા બેારાક ખાવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે તેની સાને વાંધેા ઉઠાવેા મુસલમાન કેામના યુવન આગેવાનેા વીગેરે મળી લગભગ ૨૦૦ હિંદી જેલમાં છે."

ડરબનના જેલીઓને સંદેશો

મી. ઇસપ મીયાં મંગળવારે વેાકસરસ્ટ થી આવી પહેાંચ્યા છે. જેલમાં સહુના મુલાકાત લાંબા વખત સુધી લીધી અને બધા સાં જેલમાં કસેાલ કરી રહ્યા છે એમ ખબર લાવ્યા છે. બધાની તંદુરસ્તી ઘણીજ સારી છે. અને કહેવરાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલથી જેમ બને તેમ વધારે માણસેા ડરબન ઓલાંગેા બાગ કુરે પકડાય અને જેલમાં બધા ઇસપ મીયાંને આ બધાની મુલાકાતથી અત્યંત આનંદ થયેા છે.

મેસરસ કાચલીઆ અને કામા વાકસ રસ્ટથી આજે સવારના આવી પહેાંચ્યા છે. મેસરસ દાઉદ શેઠ, કરતમજી શેઠ, આંગડીઆ શેઠ, અને સેારાબજી વિગેરે સાઉથ આફ્રિકાના તમામ હીંદીઓને કહાવે છે કે બહુજ આનંદમાં દિવસેા તેઓ ગુજરે છે, અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલના હીંદી ભાઇઓને કહેવરાવે છે કે વચન ઉપર કાયમ રહેજેા, અને તમારૂં જોર પુરેપુરૂં બતાવજો. જ્યાં સુધી શરીરમાં ખુન ફરતું હશે, ત્યાં સુધી તમારાં બંધન તેાડવા પેાતે જેલમાં રહેશે

વાકસરસ્ટના સાથી મુહુરથ.

મી. સુલેમાન કાજી વાકસરસ્ટમાં અહીંથી જતાં આવતાંઓની બરદાસ ઉઠાવી રહ્યા છે. દરેક દરેક કેામના જતા આવતા હીંદીનેા ખેાળો ઉલાવવાનેા તેમણે ઉમંગથી જે ભાગ લીધેા છે, અને લેય છે તે માટે આપણે તેમની આભારી છે.

લખનારી તાર.

અહીંના 'સ્ટેડ ટાઇમ્સ' અખબારમાં લખનકુથા વિલાયત જઇને નીચેનેા તાર છપાયેા છે. હીંદીઓ પ્રત્યે ટ્રાંસવાલના જુલમને લીધે આ વિભાગમાં હીંદીઓનાં મન બહુ ઉદ્વેગ થયાં છે. ઘણી મીટીંગેા થાય છે, અને તેમાં સરકારના આ પગલાને સખ્ત રીતે વખેાડી નાખવામાં આવે છે.

ચુકવારીને જાંચવું.

અહીંના પંકિટોના લીસ્ટમાં મી. એમ. આર. નાયકૂ એવું નામ છે, એ નામ એમ. આર. નાયકુ નથી, પણ એમ. પી. નાયકૂ છે.

ઉઘરાણું.

મેતીઆ કણબીઓનું ઉઘરાણું બુધવા રની સાંજ સુધી પા. ૫૦ બરાબર બાકી છે.

વોકસરસ્ટ

છુટયા અને પાછા જેલમાં ગયા

[સ્પેશ્યલથી તરફથી ઇ. ઓ. માટે રીપોર્ટ]

દેશને ખાતર અહીંની જેલમાં સુખ ચેનથી દીવસેા કાઢતાં ૬૧ બહાદુર હીંદી ઓની ૭ અઠવાડીઆની સજા આજરોજ (સેામવાર તા. ૬૪) પુરી થઇ હતી. તેમના નામઃ મેસરસ ઉમીયાશંકર મગનરામ શેલત, હરીશંકર દલ્લેર જોશી, મેાહનલાલ નીરભયરામ ગેાસ્વામીયા, સુરેંદ્રનાથ બાપુ રાય મેહ, મેાહનલાલ પરમાનંદદાસ કીલા વ.ળા, ઉમર ઓસમાન, ઇસ્મ.ઇલ ઇસપ, કાજી કાળાભીંઆ દાદાભીંઆ, ઇબરાહીમ હુસેન, વલી આદમજી અને મુળજી ઉકા. અમને બે ને પાંચ મીનીટે છુટા કરવામાં આવ્યા હતા. જેલના મકાનમાંથી બહાર નીકળ્યા કે ઇમીગ્રેશન ખાતાના અમલદાર કેારપેારલ કેમેરેાન અમને બધાને દેહપાર કરવાના વારંટ લઇ શુકનમાં મળ્યા. અને દેહપાર કરવાનું જણાવ્યું. ૨ ને ૫૫ મીનીટે અમને સહુને સલુકાઇથી હાથ મીલાવી (શેક-હેન્ડ) દેહપાર મુકયા. અમા રામાંથી મી. મેાહનલાલ કીલાવાળા સિવાય બધા તરતજ ટ્રાંસવાલની હદમાં પાછા દાખલ થયા. મી. મેાહનલાલ કીલાવાળા કેટલાક કારણને લઇને રેાકાઇ ગયા તે આવતી કાલે ડેાલેાનીમાં દાખલ થશે. બાકીના તેઓ ચાર્લસટાઉન ગયા છે. અમે સઘળા રીક્ષા ચારજ ઓરીએ ગયા. અમારેા કેસ કાલે ચાલશે. આજે અમને જેલમાં મેાકલવામાં આવ્યા છે. જોહાન્સ બરગથી મી. ઇસપ ઇસમાઇલજીઆ (માજી પ્રમુખ) મી. એ. એમ. કાજલીઆ (પ્રમુખ) મી. નાદીરશાહ કામા, તથા વેાકસરસ્ટથી મી. કાજી અને ચાર્લસટાઉનવાળા મી. અબજા હુસેનની કુંપનીના મી. અલીભાઇ આ છુટા થનારાઓને વધાવી લેવાને આવ્યા હતા, જેલમાં રહેલા બીજા હીંદી ભાઇઓની પણ તેમણે મુલાકાત લીધી હતી. અમારામાંના બધાની તબીયત તંદુ રસ્ત છે તથા માગેલું મળતાં સુધી જેલ માં દિવસેા કાઢવાને ખુશી છે. અમને વેાક સરસ્ટના જે રસ્તા ઉપરથી હદ તરફ લઇ જવામાં આવતા હતા તે રસ્તે ઘણા ગેારા સ્ત્રી પુરૂષેા આ બનાવેાડેા જોવાને ઉભા હતા. તેઓના ચહેરા કાંઇક ઉદાસ અને કંઇક ખુશ દેખાતા હતા. ૧૦ મીની ટમાં પાછા ફરવા ત્યારે પણ તેઓ હતાં અને તે વખતે તેઓ હસતાં હતાં અને

પુર્યું ડિલસોઝ બતાવતાં જણાતાં હતાં. કેટલાક ગોરા અને એક મડમે મી. શેલત ને બોલાવી પુછ્યું કે તમને ઘણું દુઃખ પડે છે ? તમે શું કરવા આ દુઃખ ઉઠાવો છો ? જ્યાં માન નથી ત્યાં તમારા હક્ક થકે પણ શું ફાયદો છે. તમો કયાંસુધી આમ સંકટ ઉઠાવશો ? આના જવાબમાં મી. શેલતે જણાવ્યું કે હું અને મારા દેશીભાઇઓ પોતાના દેશ અને દેશીભાઇ ના માન અને બ્યાજબી હકથી કાંઇપણ વધુ કીમતી લેખતા નથી. એટલે તે માટે જે દુઃખ પડ્યું અને પડશે, તેની જરાપણ દીકર થતી નથી. મારા દેશીભાઇઓ તથા હું માનીએ છીએ કે આવું દુઃખ ઉઠાવતાં મોત થશે તો સ્વરગ મળશે. સરકાર રોજ ડીપોરટ કરે તો અમો રોજ પાછા ટરાંસવાલમાં આવશું. જેલ અમારા હકને માનના રક્ષણનો મહેલ છે. અને તેમાં વસવું તે તો સહેલ અને સુખદાઇ માની એ છીએ. આ સાંભળી તેઓએ અતિ પ્રેમ બતાવ્યો અને પીઠ થાબડી શાબાશી આપી, અને વધારામાં જણાવ્યું કે તમારો દેશ અને માન તેજોજ અમારો દેસ અને માન છે, છતાં અમને તમારા જેવા શૂર વીરપર અતિ પ્રીતિ ઉપજ્યા થાય છે. બસે અમારું રહે કે જય, પણ તમારી આ હીમ્મત માટે તમને યોગ્ય બદલો ઇશ્વર આપે તો અમે અતિ રાજી થઇશું.

મૂરછા આવી

મી. ગાંધી અને સાથે બીજા જે જેલમાં ગએલા તે ખુશ મીજાજ અને તંદુરસ્ત છે. દિન પ્રતિદીન તેમનો જુસ્સો અને બળમાં વધારો થતો જાય છે. જેલ મળી તેને બીજે દિવસે ગુરવારે મેસરસ ગાંધી, રતનશી સોદા, રાઘવજી ઇશ્વરનાથ, લાલભાઇ નાથુભાઇ, બીખાભાઇ કલ્યાણજી, મોરાર મકન, ફકીરી, મોહનલાલ ગોરધનદાસ, મુળજી ઉકા, મુળજી રતનજી, ગુનસામી, લક્ષ્મણ પરતા ચલન, વસનજી લાલભાઇ, કૃષ્ણ તાલેવતસીંગ અને ઝીણાભાઇ વેલજીભાઇ આ બધાને જોડવાના કામપર લઇ ગયા. મી. ગ્રીમ્બ વોરપર સખત હોવેથી કામ ઘણું લીધું. અને પાણી પીવા પણ રજા ન આપી. આથી મી ઝીણાભાઇ બેહુશ થઇ ગયા. એટલે તેને ગાડીમાં સત્તાવીસ જેલમાં લઇ ગયા. ત્યાં સારવાર કરતાં બે દિવસમાં તેઓ તદ્દન સાજા થઇ ગયા. હાલ તેઓ તંદુરસ્ત છે. બીજે દિવસથી તેમને તથા તેમની ઉપરના કોઇ જણને કામપર લેતા નથી. બીજાઓ અદ્યાપિ પર્યંત કામપર જાય છે. આ સિવાયનામાંથી ઘણાખરા જગીઆમાં કામ કરે છે. દરજી મોગીને તેમના ધંધાને લગતું કામ આપવામાં આવ્યું છે. હવે કામ આગળ જેવું સખત નથી.

ખોરાક બદલાયો

ખોરાક બદલાયો છે. હવેથી સવારે પુપુ, બપોરે ચોખા અને શાક તથા દાળ અને સાંજે પણ ચોખા તથા દાળ શાક મળશે, થી રોજ ૧ ઔંસ મળશે અને બુધવાર તથા રવિવારે ઉપરના ખોરાક ઉપરાંત ૫૦ રતલ બીનીસ મળશે. આજે મેસરસ શેલત, મેદ, જોશી ડીપોરટ થએલા હોવા થી મેસરસ માવજીભાઇ. રતનજી સોદા, અને રાઘવજી રસોઇ કરશે, કાલથી મેસ રસ શેલત, મેદ અને જોશી રાંધવાનું પાછું સંભાળશે.

મુબારીને વાંચવું

ગયા વીકના ઇંડિઅન ઓપિનિઅનમાં જ્યાં રતનજી કૃષ્ણનાથ છે ત્યાં રાઘવજી કૃષ્ણનાથ વેરેલમજાળા એમ વાંચવું.

મંગળવાર.

સખત સજા આગી

ડીપોરટ થયેલામાંથી મી. કાલાવાળા શીવાયના કેસ આજે ચાલ્યા હતા. બચાવ માટે કોઇની જરૂર જણાવી નહીં તેમ તેમણે બચાવ પણ કાંઇ કરેલો નહીં. બધાએ બધુમાંથી સખ્ત આગી. જેઓ અંગરેજી નહોતા જાણતા, તેમના તરફથી મી. કામા ઇંટરપ્રીટર હતા. મી. જેસરી તથા મી. ગોકળજીઆએ અનુવાદ કામથી ૫૦ પૌંડના જામીન આપી ૮ દીવસની મુદત માગી છે. બીજાઓના કેસ ચાલ્યા પછી તેમને ૫૦ પૌંડના દંડ અથવા ૪ માસની સખત મજુરીની જેલની સજા મળી. તેઓને ઓછી સજા થઇ તેથી નીરાશ થયા. સહુ હસ્તે મુખે જેલમાં ગયા છે.

ડરબન

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર તા. ૧૯

હાયરગ્રેડ સ્કુલ અને કોંગ્રેસ

ગયા બુધવારે રાત્રે કોંગ્રેસ હોલમાં મીટીંગ મળી હતી જે વખતે ડરબનના તમામ આગેવાન વેપારીઓ, કોલોનીઅલો વગેરે મળી ૧૦૦૦ જેટલા ઇસ્કસ્યો હાજર હતા. બીજા કેટલાક કામકાજ થઇ રહ્યા પછી ડરબન હાયરગ્રેડ સ્કુલમાં ૧૮ વરસ ની ઉપરના નીશાળીઆઓને સ્કુલ છોડવા ની નોટીસ મળી છે તે વિષે ચર્ચા શરૂ થઇ હતી. પ્રમુખપદે મી. અબદુલ કાદર હતા. તેમણે જણાવ્યું કે આ દુઃખદાયક ખબર મળવાથી દીલ્હી કેમ બહુ તાજુબી પામી છે. તેમણે આ નીશાળની સ્થાપના સમયે કેટલીક દરખાસ્ત કહી સરકારના જુદા જુદા કારભારીઓએ આ નીશાળને માટે જે વચનો આપ્યાં હતાં તે યાદ આપ્યાં.

સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાને જણાવ્યું કે સરકારના આ કાર્યથી બધા દીલ્હી ઉકેરા ઓ કેળવણી લેતાં અટકશે. દીલ્હી કોમ મ્યુનીસીપાલીટીને દર વરસે કરના મોટી રકમ ભરે છે–બધા જોતાં ગોરા કરતાં પણ વિશેષ–તો દીલ્હી કોમના બાળકોને જરૂરી કેળવણી આપવાની સરકારની ફરજ છે. બાદ મી. આયરે ભાષણ કરી સરકાર ના આ કાર્યને વખોડી નાખવાનો તથા દીલ્હી કોમના બાળકોને જરૂરી કેળવણી આપવાની ફરજ છે તેનો ઠરાવ રજુ કર્યો જે મી. ઇસ્માયલ ગોરાનો ટેકો મળ્યા પછી સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

હુકક ઉપરના હીંદીઓ

ગયા શનિવારે મી. મહમદ કાજરાદીમ તથા મી. ઇસ્માઇલ પારેખે હુકક ઉપરના દીંદીઓની મુલાકાત લીધી હતી. બધા સારી હાલતમાં છે. અને પુરા જોરમાં છે. મીરીસ મળી મી. મહમદ કાજરાદીમને ત્યાં રહેલ છે.

ડિલસોઝનો કેબલ

ગાયકવાડ સરકારના પાટવી કુંવર કુલેહ સીંગરાવ ગુજરી ગયાના સમાચાર ઇ. એ. પરથી જણી હરબનની ગાયકવાડ સરકારની વતીએ ખાસ ઉચરાણું કરી નીચે પ્રમાણે ડિલસોઝનો કેબલ કરેલો છેઃ "કુમાર કુલેહસીંગરાવના અકાળ મૃત્યુના સમાચાર સાંભળી અહીંની ગાયકવાડ પ્રજા ને ઉંડું દરદ થયું છે; આ અનિવાર્ય કુદરતી કોપથી ગાયકવાડ સરકારને થતા દુઃખ માટે અંતઃકરણ પુરવક દિલસોઝ વ્યક્ત કરીએ છીએ. અને કુમારશ્રીના આત્માને શાંતિ મળો એવા ઇચ્છીએ છીએ."

મરકયુરીમાં હીંદી સવાલ

શનિવારના મરકયુરીમાં 'ઓન.' અને 'એચ. જી. એસ.'ની સહીથી બે સખત કાગળો પ્રગટ થયા છે તેમાં હાલમાં મર કયુરીએ ટરાંસવાલના હીંદીઓપર જે ટીકા કરી હતી તેની સામે વજનદાર દલીલો મુકી હતી. બંને કાગળોમાં હીંદીઓની લડતનું બ્યાજબીપણું અને સરકારના અન્ય માણીકપણા ઉપર ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો. અને તેમાં નિષ્પક્ષપાતપણે હીંદી બોની તરફેણ કરનાર 'મરકયુરી' તથાએ

ટ્રાંસવાલના પ્રધાન મંડળની કરમતમાં હાજરીથી હવાઇ જઇને લુદું વલણ પક્ડ ઉલ્લુ તે માટે ડેપ્યુટેશન કરવામાં આવી હતી. આને જવાબ આપતાં તે બાબે કહ્યું છે કે:—હીંદીઓ પ્રત્યેનું તેનું વલણ હમેશાં જેવું જ છે, તેમાં કંઇ ફેર થયો નથી. હીંદીઓના બાજબી હકો તથા તેની સ્થિતિની તરફેણ હમેશાં આ બાબુ કરતુ આવ્યું છે તેનો પણ સાબીતી મળી આવશે. તેમની ઉપર હલકીવાળા કાયદા ઓ સામે હમેશાં પોકાર ઉઠાવતુ આવ્યું છે અને ઉઠાવશે. છતાં આ વખતે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ સરકાર સામે ઉંડા અને ગેરબાજબી ઝઘડામાં નહીં ઉતરે એમ આશા રાખીએ છીએ. હમણાંની હાલતમાં જોતે જતે બાજુએથી સમજી દલીલો મુકવામાં આવી છે તોપણ હીંદીઓએ હાલત બાલુ રાખવી જોઇએ એવું કંઇ બોધી રીતે અમે જોઇ શકયા નથી.

સર રોબીન્સનનું આવવું

ગુરૂવારે બપોરે સરકારી બાગમાં ટાઉન હોલની સામે સર જોન રોબીનસનનુ આવવું ખુશી મુકવા માટે મોટો મેળાવડો થયો હતો. તેની દીપા નાતાલના ગવરનર સર મેથ્યુનેથનને હાથે થઇ હતી. કનવેન શનના ડેલીગેટો તથા સર પરસી ગિલેરેની હાજરીને લઇ મેળાવડો બહુ જબરજસ્ત બન્યો હતો. ગરહુમના દુરજંદેથીપલ્લુ ને તથા રાજહારી કુશળતાને લઇ તેમની વાહવાહ તેના માનમાં બહુ મોટાં અને લાગણી થઇ આવે એવાં જાહેર થયાં હતાં. મરહુમ નાતાલના પહેલા મુખ્ય પ્રધાન હતા. સાઉથ આફ્રીકાના જુદા જુદા કોલોનીઓ જોડી એક સબળ સત્તા બનાવવાની તેમની એક મુખ્ય મુરાદ હતી. 'નાતાલના બનાવનાર' તરીકે આજે તેમને ઓળખવામાં આવે છે. કેટલાક વકતાઓ તરફથી કહેવામાં આવેલું કે તેઓનું શરીર પડયું છતાં હમણાં તેઓ આપણી વચ્ચે હયાત છે, તથા મરહુમનું આવવું આપણી સમક્ષ ઉભું રાખ્યા વિના પણ તેમની બાહદારત હમેશાં નાશ જ છે, વિગેરે રીતે તેમની શકિતના વખાણ કરી તેમનાં પગલાંપર ચાલવાની ગોરા જુવાનોને ભલામણ કરવામાં આવી હતી. જે પ્રજા પોતાના નામાંકિત પુરૂષો ની કદર કરી જાણે છે. તે પોતે માન ને લાયક છે એમ કબુલ કર્યા વિના રહે પડશે નહિ.

મંગળવાર તા. ૨૦

ડીપ્યુટેશન એસેમ્બલી ઓફીસમાં

ગોરારમ જોશી, ગોલત, મેઢ વિગેરે જે દોઢ માસની જેલ ભોગવી રહ્યા હતા તે ઓને હડપાર કરવાનો તાર મી. સુલેમાન તથા મી. કાજા તરફથી મળ્યો હતો. બંને તરતજ પાછા ગયા છે. અને મી. મીયા વાળા ડરબન તરફ આવ્યા છે એવો તાર પણ મળ્યો હતો. મી. મીયાખાના જપેાર ની ગાડીમાં ડરબન આવ્યા હતા. તેમની મુલાકાત લેતાં તેઓએ જણાવ્યું કે તેમની તબીયત બગડી જવાથી તેઓને પાછા આવવું પડયું. અને હાલ તેઓ અહીંજ પોતાની તબીયતની માવજત કરવાના છે. પાછા જવા વિષે પુછતાં તેમણે તબીયત સારી થયા પછી જવા વિચાર જણાવ્યો.

બુધવાર, તા. ૨૧.

હડસન ઉપરનો બાર્કીના સમાચાર

મંગળવારે સાંજે મીરીસ મળીને એક મુદ્દેનું બાળક આવતર્યું એવા અબર મળ્યા છે. બાઇની તબીયત સારી છે. બાઇને ઉતારવાની વકીલે માંગણી કરી હતી તે કેટલી બાજબી હતી તે આ ઉપરથી સાબીત થાય છે.

જોકસરસ્ટથી અબર

જોકસરસ્ટથી કોંગ્રેસપર તાર હતો કે હદપાર થએલામાંના જેઓ પાછા દાખલ થયા છે તેઓમાંથી આઠ જણને ૫૦ પૈાંડનો દંડ અથવા ૪ માસની સખત જેલ મળી છે અને બાકીના બે મી. જોશી તથા મી. ગોરાણીયાનો કેસ તા. ૨૩મી ઉપર મુલતવી રહ્યો છે.

મી. જોશી બપોરની ગાડીમાં ડરબન આવેલ. તેમની મુલાકાત લેતાં તેઓએ જણાવ્યું કે અગવના કામસર પોતાને તથા મી. ગોરાણીયાને મુદત માગવી પડી છે. ૨૩મી તારીખે તેમને જોકસરસ્ટમાં હાજર થઇ જેલમાં જવાનું છે. પોતાની સાથે બીજા હીંદીઓ લઇ જવા તેઓ ઉમેદ રાખે છે. તેમની તબીયત સરસ છે.

હડસનપરનું હીંદીનેા કેસ

વડી અદાલતમાં મંગળવારે તા. ૨૩નો રોજ હડસન રોકી રાખેલા હીંદીઓનો કેસ ચાલવાની મુદત પડી છે. કેસ વખતે મી. મર્સનિજ મારિત્સબરગ ઓફા વખામાં આવશે.

હડસનના હીંદીઓએ ઇદના તહેવારો ઉપર જમીનપર છુટા થવા ઇમિગ્રેશનના ચેરેકટર ઉપર કાગળ લખવાનું સાંભળ્યું છે. તેમાં તેઓએ જણાવ્યું છે કે તેઓ કંઇ ચોર કે લુંટારા નથી. આગરદાર વેપારીઓ ઉપર આવો અન્યાયી અંકુશ ન ઘટે વિગેરે.

દીવાળીનો તહેવાર

દીવાળીનો તહેવાર ગુરૂવારે પાળવામાં આવશે. તે દિવસ હીંદુભાઇઓ દુકાનો બંધ રાખી વીકટોરીયા સ્ટ્રીટના અબ્દુલ હબીબવાળા હોલમાં રોશની કરી ભજન હોમ કરશે. આ વિષે ગુજરાતી, તામીલ તથા ઇંગ્રેજી બાબાઓમાં ઇન્ડીયોએ કાગળમાં આવ્યા છે.

ઇદનો તહેવાર

ઇદનો તહેવાર ઓથિનબનમાં સોમ વાર છે તેને બદલે મંગળવાર જોઇએ એવા અબર મળ્યા છે. તે દિવસે બધા મુસલમાની બાઇઓ દુકાનો બંધ રાખી ઇદસાહ મુજબ તહેવાર ઉજવશે.

પરચુરણ ખબરો

મુજફરપુરમાં બોંબથી બે બાઇના મર્યા મે માસમાં જે ખુન થયા હતા તેના સંબંધ માં બુધવારે અલીપુરની કોરટમાં ૩૭ બંગાળીઓ ઉપર કેસ ચાલવાનું કામ શરૂ થયું હતું. આ કેસ દરમીયાન કલ કતામાં ચાલુ જમાનાની સુધરેલી ઢબ ઉપરનું ખુન કરવાના હથીઆરોનું એક મોટું કારખાનું હાથ લાગ્યું છે. અને તે સાથે દારૂ વગેરેથી ઉડાડી મુકવાને લગતા પુરતાઓની આખી લાયબરેરી હાથ લાગી છે. આ કેદીઓ ઉપર રાજની સામે લડાયતું કાવતરૂં કરવાનો આરોપ છે. તપાસ વખતે કોરટની આસપાસ મજબુત ચોકી પેરો રાખવામાં આવ્યો હતો.

ડરબનસ્ટોરસ કમીટી તરફથી અમને એક કાગળ મળ્યો છે જેની હકીકત ગયા અઠવાડીઆમાં જોહાન્સબરગના અબરપત્ર માં "ડરબનસ્ટોરસ" ના મથાળા નીચે આપેલ છે તેને મળતી છે. કમીટીએ લાઇ સેન્સ હોલ્ડર કેરી વાળાઓને બોકકોટ કરવાની ડરબનથી હરટ બોકલનારાઓને અપીલ કરી છે. મુખ્ય હકીકત ગયા અંકમાં આવી ગઇ છે તેમાટે આખો કાગળ અમે ફરીથી નથી છાપ્યો.

મી. એમ. એચ. સી. એક લાંબા કાગળ દરમીયાન હતીહાસીક દાખલા દલીલો આપી લખે છે કે આદમીએ ઇમાન તથા મુજરત, જાનમાલ જતા કરી બચાવવાં જોઇએ. જાનમાલ જતા કર્યા બાદ આપણી ગાજરની પીપુનો અવાજ બુદા બાદ કોણ સાંભળે તેમ નથી. ઉપરના બેનું જતન કરનારનું બુદા જતન કરે છે કેમકે તેના નામ અલ્લાહ, રહેમાન અને રહીમ છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

મેરીસ મહાગસ્કર અને વીલીઅર્સ રસ્તે જતી સ્ટીમર પ્રેસીડેંટમાં તા. ૨૩ના રોજ બપોરે ૩-૩૦ બંધ થશે અને કેલણીયા કલકતા રસ્તે સ્ટીમર અમપ્રેસી માં જનારી ટપાલ તા. ૨૬ની સવારે ૬-૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

લડત વિષે ટ્રાંસવાલના છાપા શું કહે છે?

"સલાહ કરવી એ ફરજ છે"

જોહાન્સબરગનું 'લીડર' આપુ લખે છે કે:-

એશીઆટીક સવાલની હાલની સ્થીતિ થી યુરોપ અને હીંદુસ્તાનમાં કેટલા દુશ્મન થયા છે એ આ સવાલની જેની માથે જવાબદારી છે તે પુરૂં સમજે છે કે નહિ તે શંકાવાળી વાત છે. આપણને મળેલ તાર ઉપરથી જણાય છે કે સર મંચેરજી ભાવનગરી જે એક મહાન પારસી છે અને ચુસ્ત યુનીઅનીસ્ટ છે તે, મી. લજપતરાય અને મી. બીપીનચંદ્રપાલ લંડનમાં મળેલી ગ્રેટબ્રેટ મીટીંગમાં હાજર હતા. મી. લજપતરાય તો રાજદ્વારી કેદી તરીકે હીંદુસ્તાનમાં છે એટલે આ બાબતમાં તારવાળાની કાંઇક ભુલ હોવી જોઇએ. [મી. લજપતરાય આજ કેટલા વખત થયા છુટા થયા છે અને હાલ વીલાયતમાં છે તે બાબતથી 'લીડર' ના અધીપતી અજાણ હોય એમ લાગે છે. અ. ઇ. ઓ.] પરંતુ સર મંચેરજી તથા મી. બીપીન ચંદ્રપાલ એકી સાથે તેમની વગ ચલાવી રહ્યા છે તેમાં કંઇ ભુલ હોવાનો સંભવ નથી. એક છે તે મધ્યમ (મોડરેટ) પક્ષના આગેવાન છે; અને બીજા આંતીમ (એકસ્ટ્રીમ) પક્ષના આગેવાન છે. હીંદુસ્તાનમાં લખનૌમાં ઘણીજ મોટી વગ ધરાવનારા મુસલમાનોની મીટીંગ મળી છે. આ કારણથી અને તેના અમલથી હીંદુ મુસલમાન અગાઉ કોઇ વખત કેળા નહિ થયા હોય તેવી રીતે ભેળા થયા છે. મી. ગાંધી અને બીજાને રાજદ્વેષી ગણી સજા કરવામાં આવે છે તથા પછી બંને હદ પાર કરવામાં આવે છે તે તરતજ પાછા જેલના ઉમેદવાર થઇ હાજર થાય છે, આ તમાસો જોઇ રાજ્યનારા કેટલાક માણસો આ કેલાનીમાં પડયા છે એમાં શક નથી. પરંતુ આવા માણસો પણ આવે અણીને વખતે આ દાખલાને (હીંદુ મુસલમાન એકત્ર થાય તે) ઉતેજન આપવામાં ડહાપણ માને છે કે નહિ તે શંકાવાળી વાત છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ટરી ચોટ પીનાના કેશીઆટીકોની બાબત કરતાં બીજા ઘણા અગત્યના કામમાં રોકાઇ રહ્યા હશે એ માનવા જેવું છે. પણ આ કારભાર જે બીજાને કોઇ સોંપી જાતો હશે તે પરદેશમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીની બાબતને તથા કલોસર યુનીઅનના કેસને બેદરકારીમાં પહોંચાડે છે. હમણાંની સ્થીતિ શું છે તેના વિષય કરો. કેનેડાને જેવા સખ્ત સંજોગોમાં જાપાનની પ્રજાની પ્રજા-જે એક પરરાજ્યની પ્રજા છે-આવવા દેવાની ફરજ પડી છે. આપણે પોતીકા રાજ્યની એક લાગણી પ્રજાને બીજા ભાગમાં આવવાની સદંતર બંધી કરવા માગીએ છીએ. અને તેપણ તે ગમે તેવા બિલકુલ, સાધારણ કે વિદ્વાન હોય તોની દરકાર કર્યા વગર. વળી હીંદીઓ કોઇપણ બાબત બંધારણમાં લીધા વીના બીજા હીંદીનિવાસે દાખલ થવાના હક માગતા નથી. અને તેઓ આવી માગણી કરે તો આપણે બધા તેની માગણીની સામે થઇએ. અને તે વાજબી પણ ગણાય. કાયદો રદ કરવાની બાબત મનની માન્યતાને શાંત કરવા માટેનીજ રહી છે. એટલે બીજી બાબત જે ખરી બંધારણની રહી છે તે એ કે આપણે એક વરસમાં ૭ જેટલા નવા એશીઆટીકને ટ્રાંસવાલમાં આવવા દેશું કે નહિ? આ સંખ્યા ઘણી થોડી છે છતાં તેટલા પણ એશીઆટીક ન આવે એ બનવા જેવું છે. ત્યારે હવે ખરી વાત તો એ રહી કે આપણે હીંદીનું માન જાળવવાને માગીએ છીએ કે નહિ? ખરેખર, હીંદીઓ કાયદાને તુમેશાં માન આપતા આવ્યા છે તે તથા તેમણે શરૂના સાહસને માટે જે ભોગ આપેલ છે તે જોતાં આપણે આટલું કરવું એ આપણી ફરજ છે. તેમને રાજદ્વેષી ગણવાથી, તેમને તેમનો સાધારણ બોલાક લેવા પણ અટકાવવાથી, અને હાલ આપણે સત્તાનો જે અમલ તેમના તરફ ચલાવીએ છીએ તેથી ઇગ્લાંડની સામેના હીંદુસ્તાનીને ઉતેજન આપીએ છીએ. તેમાંથી આપણે જે 'યુનીઅન' ની વાતો કરીએ છીએ તેમાં તદ્દન જોખમ ઉભું થવાનો સંભવ છે અને તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાના નામને કલંક લાગવાનો ભય છે. પણ તે બધું ગમે તેમ હોય પરંતુ હાલ જે રસ્તો લેવામાં આવે છે તે લેવા જેવો તો નથીજ.

જોહાન્સબરગના 'ટ્રાંસવાલી મેલ' બાબામાં નીચેનો આરટીકલ છપાયો છે.

કેનેડાની સરકારે જાપાનથી કેટલા અને કેવા માણસો આવી શકે તે બાબત જે કંઇ પણ કરવા જે માર્ગ લીધો છે, ઇસ્ટર્ન ટ્રેડરીવ્યુ કહે છે કે "કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરવાની ધમકી આપવી એ કોઇ પણ સંજોગોમાં ખોટું છે અને તેમાં ખાસ કરીને જ્યારે તે ધમકી આપનાર પોતે જ કાયદાનો અમલ કરવાની જવાબદારી ધરાવતો હોય ત્યારે તો ખરાબજ ગણાય એમ પણ કહે છે. હવે રાજ્ય અંગ્રેજ એજન્સી મારફત મે જે દરખાસ્તો જાપાન સાથે રજુ કરી તે બધી ધ્યાન પુરવક સાંભળી અને બંને પક્ષને ન્યાય મળે એમ ગોઠવણ કરવાનો સરકારે ભરોસો બતાવ્યો. દાખલા તરીકે, જાપાન ની પરદેશ બાતાની ઓફીસે જાપાનથી કેનેડા કેટલા પાસપોર્ટ વિગેરે જાય છે તેનું દર મહિને પત્રક મોકલવું. આ તેણે કબુલ રાખ્યું અને હવે દર માસે આવું પત્રક મળે છે. કેનેડાનું ઇમીગ્રેશન ખાતું આ પત્રક તપાસી ચેક કરે છે એટલે આશ્ચર્ય આવવા જેવું રહ્યું નથી. કેટલ જાપાનીઝ કારીગર સરકારની રજા વગર કેનેડામાં આવી શકે નહિ એવી ગોઠવણ થઇ છે. જાપાન સાથેની સલાહનો ભંગ કરવો અથવા તો દુશ્મની ભરેલા કાયદા ઘડવા તેમાં શો લાભ છે? એક બીજા સાથે આવી કાંઇ સમજુતીપર આવવામાંજ સાર છે." પ્રોટેસ્ટીઆની સરકાર આવી કાંઇ સમજુતી ઉપર નથી આવી શકતી શું?

હીંદી કોમ ઉપર 'સ્ટાર' કીંચેલો હુમલો

મી પોલાકનો જવાબ

મી. ગાંધીને વોક્સરસ્ટના માજીસ્ટ્રેટે બે મહિનાની સખત મજુરી સાથની કેદની સજા કીધી અને તેમને રસ્તાઉપર પાવડા કોદાળી સાથે કામ કરવા મોકલાય છે તે છતાં જોહાન્સબરગનો 'સ્ટાર' કાગળ માને છે કે સરકાર તેમની તરફ બહુજ નરમાશથી વરતે છે. વળી હવે આગેવાનો જેલમાં બંધ થઇ ગયા તેથી બીજા હીંદીઓ કોઇની સલાહ વિનાના થઇ જવા થી સત્યાગ્રહની આ લડત બેહદ ફાયદો કબુલ કરશે એવું સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તે કહે છે કે હીંદીઓ શરૂ કાયદાને માન આપનારા બનાય છે તેવા સખ્ત કાયદાઓ સામે પણ તેમનાથી બાજબીપણે કરિયાદ થઇ શકે નહિ. વળી તે ધમકી આપે છે કે જેલો હીંદીઓથી ભરી નાખશું પણ તેમની પાસેથી અહીંના કાફરોઓ પણ સરકારની સામે ચતા હાથે એવું બનવા નહિ દેશે.

ઉપરના લેખાણ ઉપરથી મી. પોલાકે નીચેનો મતલબનો કાગળ 'સ્ટાર' ના બધી પતીને લખ્યો છે.

હરિશ્ચંદ્રના બનાવો ઉપરથી તમને કંઇ મારા મળતો હોય એવું જણાતું નથી.

પણ મારે મન ભૂતકાળનો અનુભવ નકામો નથી. પોકસરૂટમાં થયા મુજબનો જેવો બનાવ અગાઉ તેવોજ બનવો આજથી નવ મહિના ઉપર સમાધાની થયા પહેલાં બનેલો હતો તે તમારા ખ્યાલમાં હશે. તે વખતે પણ તમે આશીથી માનતા હતા કે પોતાના સ્વદેશીઓની વચ્ચેની મી. ગાંધીની ગેરહાજરીને લીધે હવે તેઓનો સત્યાગ્રહ પડી ભાંગશે. પણ તે તમારી આશા ફોગટ નીવડી. તોપણ સત્યાગ્રહીને—જો કે તમે ધારતા હતા તેથી જુદીજ રીતે—નિ:શસ્ત્ર તો મળી.

જ્યારે સમાધાની થઇ ત્યારે તમે લખ્યું હતું કે "મી. ગાંધીને તેના દેશીભાઇઓ ઐટલું માન આપે છે કે થોડી ગેરહાજરી પાર પડવામાં બિલકુલ હરકત નહિ આવે" જો મી. ગાંધીનો તેમના ઉપર આવો કાબુ છે તો તમે શું એમ માનો છો કે તેમની ગેરહાજરીથી કાંઇ કમતી થશે? મી. ગાંધીને હિંદિયનો માન આપે છે તે તેના શરીરને નહિ, પણ તેના ગુણને. અને તમે જો તેથી ઉલટું માનતા હોય તો તમે ભૂલ કરો છો. વળી તમે લખ્યું છે કે "મી. ગાંધી અને બીજા આગેવાનોનો કાબુ પુરો છે." તમે શું એમ માનો છો કે નવ મહિના પહેલાંની રમીતિમાં આજે ફેર પડી ગયો છે?

રીચમંડમાં જનરલ સ્મટસે આપેલા ભાષણમાંથી નીચેનો ફકરો વાંચો. "મેં દરેક હીંદી આગેવાનને જેલમાં નાખ્યા, સેંકડો બીજાઓને પણ જેલમાં મોકલ્યા પણ તેની તેમની ઉપર કશી અસર થઇ નહિ." આજે પણ એજ હાલ છે અને આગેવાનો પણ એના એજ છે. બધા જનેવારીમાં સરકારે જે ફારસ કરેલું તેજ ફારસ પાછું કરવાને તમે સરકારને ભલામણ કરો છો? પણ હું કહું તેના કરતાં મી. સ્મટસ શું કહે છે તે તપાસો. "કોઇને જેલ મોકલવાની રાજનીતિ ધમકી આપવા ખાતર વાજબી ગણાય. પણ આ દેશમાં તે લાંબો વખત સુધી ચાલુ રાખી શકાય નહિ. આપણે દેશ કેદખાનાઓથી ભરી મુકવો જોઇએ. આ કામ બીલકુલ ન બની શકે એવું છે. કારણ કે જે લોકોને આત્મરક્ષણને ખાતર વાંધા હોય તેમને કેદમાં નાખવા તેમાં આપણી (ગોરાની) પાસે જે મોટી સત્તા છે તેનો દુરપયોગ કર્યો ગણાય અને તેથી આ દેશના ગોરાઓની આબરૂને દુનિયામાં ઝાંખપ લાગે." હવે જનરલ સ્મટસ પોતાના એજ શબ્દોને ખોટા ઠરાવે છે, તમે તેનાજ હાથલાની નકલ કરવા ઇચ્છો છો. પણ તે હજમ ન થાય એવું ખાણું છે. અને પાછળથી આફરો થશે તો તમારી અદેખાઇ કોઇ કરે એમ નથી.

તમને લાગે છે કે "આ ઔદ્યોગિક આંદોલનની કપરી ફીલસુફી તરફ ટ્રાંસવાલ સરકાર બહુ નરમાશથી વરતે છે." પોણા પડ્યા, સાહેબ, સરકાર પોતાથી બનતું કરી છુટી છે માટેજ મી. ગાંધીને કાયદામાં બક્ષાયેલી આકરામાં આકરી સજાના બે તૃતીયાંશ ભાગની સજા કાપી છે, અને તેને પાછો કુટાડી લઇ કામ કરવા જવું પડે છે. પણ બુદ્ધી જરા નહિ કે જનરલ સ્મટસના કહેવા પ્રમાણે મી. ગાંધી પોતાને સત્યને ખાતર દુ:ખ ઉઠાવવા માં આનંદ માને છે. તમારો ખવાસ અસાધારણ શયતાનીઅત ધરાવે છે. કારણ કે રાજદ્વારિક ગુન્હેગારોના આગેવાનને બે માસની સખ્ત મજુરી સાથેની કેદની સજાને પણ તમે બહુ નરમાસ ભરેલી ગણો છો. મી. ગાંધીના દુરથયા થી સત્યાગ્રહની લડતનો તુરતજ અંત આવી ગયો એ માનવામાં તમે ભુલ કરો છો. એવું મેં દેખાડી આપ્યું છે. એ વાત ખરી છે કે ગાંધી તો એકજ છે, પણ બીજા આગેવાનો ઓછા નથી કે જે સત્યને ખાતર જેલ જતાં આચકો ખાય. કેટલાક જઇ ચુકયા છે, અને બીજા તેજ પ્રમાણે જવા તત્પર છે. તમારી ધમકી ની કિંમત આ સત્યાગ્રહીઓને કશી નથી એ ખાત્રીથી માનજો. મારી સાથે બીજા પણ યુરોપીઅનો છે જેઓ થોરોનું નીચલું વાક્ય પુરણપણે માને છે. "જે રાજ્ય કોઇનો ગેર કાયદે કેદમાં રાખે તે રાજ્યમાં પ્રમાણિક માણસનું ખરું રહેઠાણ તે જેલ છે." હમણાં લખેલ ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસ માંથી એક વાક્ય ટાંકીને હું ખલાસ કરીશ. પ્યુરિટનોને સુધારવાની સરકારની ઇચ્છા એ તેમને માટે તેમજ જાહેર પ્રજાને માટે માનભરેલું ગણાય. પણ કેદની, દંડ અને કેદ એ સુધરવાના વાક્યો હથિયાર ગણાય કે નહિ એ શંકા ભરેલું છે. સ્મટસ, હમણાં જ બની ગયેલા બનાવો ઉપરથી તમને બોધ મળતો નથી? તો પછી બે સદી પહેલાંનો ઇતિહાસ અરોબાર દેખી શકાતો હોય તો તેમાંથી કંઇ શીખશો?

અમુ રવીકૃષ્ણ તથા મી. રાઘવજી ઇસ્વામી જેલમાંથી મી. જોશી કરમન આવેલા છે તેમની મારફત દક્ષિણવાળે છે કે તેમનાપર દીલસોજીના તારો મોકલનાર તો તેઓ આ જાહેર દ્વારા આભાર માને છે.

જોહાન્સબરગમાં હીંદીઓની માસ મીટીંગ

મી. ગાંધીને સંદેશો

[૪. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

"અંત લગી દૃઢ રહેજો. સંકટ ઉઠાવવું એજ આપણો ઉપાય છે અને ઐટલું કર્યા પછી આપણે જીતેલાજ છીએ" મી. ગાંધીના આ સંદેશાને રવીવારની માસ મીટીંગમાં ઘણા હર્ષ અને આનંદથી વધાવી લેવામાં આવ્યો હતો.

આ સંદેશો તે રવીવારે બપોરે બાદ હમીદીઆ મસ્જીદ પાસેના મોગલાનના સેંકડો હીંદીઓ—મુસલમાન, પારસી, તે ખ્રીસ્તી ધર્મ પાળનારા હીંદી ગુજરાતી, કોંકણી, મદ્રાસી, પંજાબી અને બીજા—તી વચમાં વાંચવામાં આવ્યો હતો. તેઓ સવારના મી. ગાંધીને થયેલી સજા સામે વીધે દરશાવવાને અને સરકારના અન્યાયી પગલાંની એક અવાજે વખોડી કાઢવાને મળ્યા હતા. બપોરના અરસી વાગ્યેથી લોકોના ટોળાં આવવા લાગ્યાં હતાં. ગરમી સખ્ત હતી. એટલે રોબનાળાની સંખ્યા તે વધીને માટે ઓછી દેખાવા લાગી. પણ મીટીંગની શરૂઆતનો વખત થયો ઐટલે કે સુર્યનારાયણનો તાપ કમતી થયો ઐટલે સત્યાગ્રહનો નાદ બતાવવા ચાર વાગ્યે મસ્જીદના મોગાનની બંને બાજુ જગા હીંદીઓએ રોકી દીધી. તેમાં પ્રીટોરીયા, પીટર્સબર્ગ, જરગીરટન, ક્રોકસડોરપ, ક્રુગરસડોરપ, કરનલબરગ, બેનોની, સ્પ્રાંગટન, ક્રીસ્ટીયેટ, કુમરસડોરપ, કરનલબરગ, કેરફુના, રમીંગ, નાઇજલ વગેરે જગાઓથી બસ ગેરી ગેરીઓ હાજરી આપી હતી. મી. પોલાક, મી. કેનીઝ પોલોક વગેરે મોટા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મી. કાચલીઆ પ્રમુખપદે બીરાજતા હતા. તેમણે ગુજરાતી માં અસરકારક ભાષણ આપ્યું હતું જે નીચે મુજબ હતું. આ ભાષણ મી. નાદી રસા કામાએ અંગ્રેજીમાં બોલી સંભળાવ્યું હતું.

પ્રમુખનું ભાષણ

ગૃહસ્થો, મને આશા હતી કે હું પ્રમુખપદે આવ્યા પછી પહેલી મીટીંગમાંજ તમને સારા સમાચાર કહીશ. તમને, સરકારને, અને કે મોટા સાહેબો આપણને મદદ કરી રહ્યા છે તેમને મારી પહેલીજ મીટીંગમાં મુબારકબાદી દેવાનો અવસર આવશે.

એવી હું આશા રાખતો હતો. બે વરસ થયાં આપણે જે ભોગ આપી રહ્યા છીએ તેનો અંત આવશે, અને આપણી વાજબી માગણી સરકારે કબુલ રાખવાના બદલ આપવાની હું આશા રાખતો હતો. પણ, અફસોસ, મારી આ બધી આશાઓ નિષ્ફળ ગઇ છે. આપણે બધાએ જોયું છે કે આપણી વાજબી માગણીઓ સામે સરકારે કેવી બેદરકારીથી આંખો મીંચી છે. આપણે જોયું છે કે સરકાર આપણને દેહેજ પઠાવવાને, અને આપણા માનનો પાયો જડમૂળથી ખોદી પાડવાને મચી રહેલી છે. અને આપણને માલુમ પડયું છે કે આપણા ધર્મની લાગણીઓ તરફ ઇરાદા પુરવક બેદરકારની નજરેથી જોવા માં આવ્યું છે. જે સ્વાતંત્રતા કે મરદાનગી મેળવવાને આપણા ગોરા ભાઇઓ બદલ પડે છે તો તે કામને તેઓ બહાદુરી ભરેલું ગણી વધારી લીએ છે ત્યારે તેજ મરદાનગી હીંદી મેળવવાને માગે છે તો તેને ધીકારી ગણી કદરમાં આવે છે! આપણે જોઇએ છીએ કે દેશના કેદખાનાં જોને જનરલ સ્મટસ કહે છે કે કાયદાની સામે થનારા, તેઓથી ઉભરાઇ ગયાં છે આપણી કોમના સ્વમંભ ગણાતા આગેવાનો જેલ ભોગવી રહ્યા છે. વેપારીઓ, ભણેલા, કારીયરો, ફેરીયા, તાતાલના જુલુ બાળવા વખતે કરેલી સેવા બદલ જેણે ચાંદ મેળવ્યા છે તેવા વગેરે ઘણા હીંદી આજકાલ જેલમાં છે. જે હીંદીઓ આ દેશમાં લડાઇ પહેલા વસી રહેલા છે, જેમને આ કોલોનીમાં આવવાનો પુરો હક છે અને જેઓ દક્ષિણ આફ્રિકા માં જન્મેલા છે તેવા હીંદીને પકડી જેલમાં પુર્યા છે. દેશથી પછા આવતાં આપણા હીંદી અરદ, જોરન તથા બાળોધ તરફ કમકમાટી ઉપજાવે તેવી વર્તણુંક બતાવવામાં આવેલ છે. તે વિષે ત્યારે ફરિયાદ કરી ત્યારે સરકારી અમલદારોએ તે ઇન્કાર કરે છે અને જાહેર તપાસની માગણી કરી તે પણ સરકારે કબુલ રાખી નથી. તેમના કુમળા ઉમરના બાળકોને સરકારે જેલમાં પુર્યા. કે કે સખત લડત લીધા પછી સરકારે તેમને હાલ મુક્ત કર્યા છે.

આ બધી વીપત્તીઓ હીંદી કોમને માથે બસ હજુ પુરતી હોય નહીં, તેટલા માટે, હવે સરકારે આપણી કોમના આગેવાન શ્રી. ગાંધીને જેલમાં પુર્યા. ઉપલા બનેલાઓમાં સરકારે શ્રી. ગાંધીને આ લડતમાંથી ખસેડવાનો ઇરાદો કર્યો. તે વખતે એવું ધારવામાં આવ્યું કે તેના જવાથી હીંદી કોમ બળહીણી બનશે અને કાયદાને વશ થઇ જશે. પણ તેથી આપણે ડર્યા નહીં. અત્યે પણ સરકારે તેજ પોરસ્યું પકડયું છે. અમે એટલેથી સંતોષ નહીં પામતાં શ્રી.ગાંધીએ પગલે ચાલી જે સત્યાગ્રહની લડતની આગેવાની ઉઠાવશે તેને ચૌતરણી-ડરામણી આપવામાં આવી છે કે તેમની પણ શ્રી. ગાંધીના જેવી સ્થિતિ થશે. ભાઇઓ, આપણે જેલમાં જવાને તો તૈયારજ છીએ. આપણે બધા આપણી કોમના એક માણસના દોરવ્યા દોરાઇએ છીએ એ માન્યતા શું ખુશ ભરેલી નથી? તેનો જવાબ આપણે ગયા જાન્યુઆરીમાં આપી દીધો છે. અને વળી આ વખતે પણ આપવાને તયાર છીએ. ગયે ઝુધવારે શ્રી. ગાંધીએ પોતાની જાતને બેગે, બહાદુરીથી, પોતાના ભાઇઓને બદલે જાત ઉપર સંકટ ઉઠાવવાના ઉમદા હેતુથી-જે હેતુને માટે તે આટલા બધા લોકપ્રીય થઇ પડયા છે-એવા શ્રી. ગાંધીએ, સરકાર ના અન્યાયી કાયદાને તાબે થવાને બદલે તેની સામે સત્યાગ્રહની લડત લેવાની સલાહ પોતે આપી છે અને તેની બધી જવાબદારી પોતાને શીર છે, એમ કોરટમાં જણાવ્યું. પણ તે વાત આપણે કબુલ રાખી શકતા નથી. તે કબુલ રાખવાથી તો આપણને હીણપત લાગે છે. શ્રી. ગાંધીની સલાહ આપણે કબુલ રાખી છે એ બરાબર છે. પરંતુ તે સલાહ આપણે બરાબર અને વિચાર્યા પછી સમજીને કબુલ રાખી છે, આપણા માન-રંજની સામે થવાનો તે ઉત્તમ રસ્તો છે એમ આપણે બરાબર સમજ્યા પછી દરેક આપણી પોતાની જવાબદારીએ સત્યાગ્રહની ■ડત શરૂ કરી છે. આપણામાંનો દરેક દરેક જરૂર પડયે આગેવાની લેવાને તયાર છે. આપણે આપણી ટેક, આપણું માન, બતાવવાની ખાતર લડીએ છીએ. આપણે આપણી ચામડી, અને જેને માટે હકદાર છીએ તે હક મેળવવાને માટે લડીએ છીએ. અને તે હક તે કયા? આ હક તે બે મુખ્ય બાબત છે. તે સીવાયની બીજી બાબત તેના પેટાની છે. પરંતુ મુખ્ય બાબત ગણવામાં આવતો ખુની કાયદો રદ કરવાની આપણે પહેલી માગણી કરીએ છીએ. કે જે ખુની કાયદા મુજબ બે જણાને તો સજા થઇ ચુકી છે, અને હજુ કેટલાકને થશે તે કહી સમજાતું નથી. પણ તે બંને તેમ હોય, ખુની કાયદો આપણી સ્વતંત્રતાને આડો આવનારો છે, એટલે તે કાયદો નાબુદ થવો જોઇએ. બીજી માગણી એ કે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ આપણા ને જે હક મળેલ છે તે કાયમ રહેવા જોઇએ. તે કાયદાનો અમલ કરવામાં આપણે સરકારને મદદ આપવાને તયાર છીએ. સરકાર બોરર ઉપર ભલે મરડ પડે તેની અમારી પરિક્ષા લેવ તેની સામે આપણને વાંધો નથી. આમ કરવાથી આપણી કોમના હજુ મહત્વો ઘણી શકશે તેની કીકર નથી. બારીસ્ટર, ડાકટર, ધર્મગુરૂ કે શીક્ષકની આપણને નીતીને મારગે ચઢાવવાની જરૂર છે; તેની આપણને બાળક ની સ્થીતિમાંથી મનુષ્યની સ્થિતિમાં મુકવા ની જરૂર છે. તેઓ આવશે તો આ દેશને બહુ લાભ કર્તા થઇ પડશે. અને આ હકીકત આપણે સાચી નેમથી કહીએ છીએ તે બતાવવા માટે એમ પણ કહી ચુકયા છીએ કે આવા માણસો દર વરસે અમુક સંખ્યા-જેમ કે ૧૦-૨૦ વધુ નહિ આવે. કોણ આવી શકે તે વાત પેળવણીની નહીં થાય તેની સામે આપણને વાંધો નથી. પરંતુ તે ચામડીનો રંગ જોઇને નકી થવા ન જોઇએ. આ કાંઇ વધુ સમજાવવા નહિ. પણ તેમાં આપણું માન જળવાવાનો મુળ સમવાય છે એટલે આપણને સંતોષ છે. અને આટલું નથી બજતું ત્યાંસુધી આપણે સત્યાગ્રહની લડતમાં પકડાવાથી નહિ ભડકતા, દુઃખોથી નહીં ડરતા જેલથી નહીં ડરાવ થતાં, તન મન અને ધનને ભોગે આત્ર રહી સત્યાગ્રહની લડત પુરસ જોસથી ચાલુ રાખશું.

હવે હું વધારે નહીં કહેતાં તમારી પાસે જે ઠરાવો રજુ કરવામાં આવશે તેને તમે સર્વાનુમતે પાસ કરશો એવી આશા બતાવી બેસવાની રજા લઉં છું.

ત્યારબાદ નીચેના ઠરાવો સભા સન્મુખ એક પછી એક રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

ઠરાવ ૬ ઠો—આપણી એસોસીએશન ના સેક્રેટરી શ્રી. ગાંધીને સરકારે કેદ કર્યા તેને માટે બ્રિટીશ હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ સરકારને ગુનાહગાર ઠરાવે છે, અને જણાવે છે કે આમ કરવાથી સરકારે હીંદીનું પાણી જોવાનો મોકો આપ્યો છે. આપણું માન જળવામાં આપણને અમુક માણસોજ જરૂર છે એમ સરકાર માનતી હોય તો તે ભુલ કરે છે. આપણે બળને ખાતર લડીએ છીએ. અમુક માણસ મારે લડતો નથી.

આ ઠરાવ રજૂ કરતાં મી. મસપ ઘરમા પ્રજામીત્રોએ દુઃખ પણ અસરકારક ભાષણ માં લોકોને ઠરેલ રહેવાની ભલામણ કરી. પોતે મફત સારીફ હજ પડવા જવાની તયારીમાં છે પરંતુ તેમના ભાઇ મી. મુસામીયાં જેલમાં હોવાથી શી એહવણ કરવી તે કાંઇ સુઝી શકતું નથી વિગેરે.

આ ઠરાવને ટેકો આપતાં મી. બ્યાસે જણાવ્યું કે મી ગાંધી તથા નાતાલના આપણા તાજરૂપી દીકરાઓ વૉકસરસ્ટની જેલમાં છે. સખત તાપમાં શુખ્યા તરસ્યા બર્ફેર રસ્તા ઉપર પથરા ફોડે છે તેઓ આપણે માટે બધી જાતનો ભોગ આપી રહ્યા છે ત્યારે હીંદી પોતાની ભારી ફરજ નહીં સમજશે? દરેક ગાંધીજરૂપે બની જશે. સરકાર મી. ગાંધીને આપણી આગળાયો છીનવી લઇ એમ ધારે છે કે કોમ બળાગી જશે, પણ સરકાર તેમ કરવામાં મોટી ભુલ કરે છે. મી. ગાંધીને પકડવાથી તો લોહીમાં બે સુમાર જુસ્સો આવ્યો છે. અને આ કોમ માટે તો સરકારને ખરેખર સુધારકબાદીજ ઘરે છે. કે આ પગલું ભરી કોમને પુષ્કળ જુસ્સો આપ્યો. મને તો હમેદ છે કે પોતાના વચન ઉપરથી ફરી જઈ પાપી નહીં બને. અલાર્મ મો તરફથી ટોળાબધ હીંદીઓએ જેલમાં જવા રેલની જેલો હીંદીના નાદથી ગજવી મુકવાનો રાક્ષસ છે અને તેમ કરી સરકારને બતાવવાનું છે કે તે કેટલાક ગાંધીને ખુંચવી લઇ શકશે?

મી. અસવાત (પીટરીનીમીત્ઝ) ભાળાએ ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ગમે તે ભોગે આપણે આપણા ઠરાવને મકકમપણે વળગી રહેવાનું છે.

મી. ખરસેદજી દેસાઇ (ફરગસડોરપ) એ કહ્યું કે મી. ગાંધી ભાઇને આપણે આગળથી સરકારે ખુંચવી લીધા તેથી બેવડો જુસ્સો કોમને આવ્યો જનેડું છું. ઠરવતના અગ્રેસરોનો છુટકારો આપણા હાથમાં છે. જ મહિનાના કેરીના લાભ-મેન્બ જેની પાસે હોય તેમણે એસોસીએશનને તુરતજ આપી દેવાની જરૂર છે.

મી. ભોકુભાઇ પટેલ (ફ્રસ્તનગરગ) ભાળાએ ટેકો આપતાં સાપથી રહેવાની ભલામણ કરી હતી.

મી. અબ્દુલ ગનીએ કહ્યું કે મી. મસપા ગાંધીએ જે ઠરાવ રજુ કર્યો છે તેને હું ટેકો આપું છું. મી. ગાંધીને સરકારે જેલ આપી તો માટે સરકારને મુબારક બાદી આપવામાં હું પણ કોમ સાથે ભળતો આવું છું. મી. ગાંધીને જેલમાં દુઃખ પડયું હશે તે મારાથી તો સહન થયું શકતું.

મી. સુદીવાળાએ (બોકસબરગ) ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે સરકાર અને બીજા એમ માને છે કે મી. ગાંધીનાજ દોરવાયા લોકો દોરવાય છે અને તેથી તેમને ખુ અરી લેવાથી કોમને દોરવનાર કોઇ નહીં રહે પણ તેમાં સરકાર ભુલે છે વિગેરે.

મી. કે. કે. સામી નાઇકરે તામીલમાં ભાષણ કરવું હતું.

બાદ પહેલો ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

બીજો ઠરાવ—આ માસ મીટીંગ સરકારને ફરીને નમ્રતા પુરવક અરજ કરે છે કે ટ્રાંસવાલની જેલમાં અપાતા ખોરાકમાં ચલનો ફેરફાર કરે અને હીંદીઓના ધર્મને બાધ લાગે તેવી કોઇ પણ વસ્તુને ઉપયોગમાં લેવા નહિ.

આ ઠરાવ મી. હમામા આબ્દુલ કાદર આસજીર (ચેરમેન હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી) રજુ કર્યા હતો. મી. મુળજી આઇ પટેલ, મી. કાછી (ક્રાંસ્ટરટન), અને મી. લક્ષ્મણસીંગ (જરમીસ્ટન) તરફથી ટેકો આપવાન ભાષણો થયા બાદ આ ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

ત્રીજો ઠરાવ—આ માસ મીટીંગ હીંદી કોમે માગેલી બે બીજા સરકાર ન કબુલ રાખે ત્યાંસુધી સત્યાગ્રહની લડત પુર જોરથી ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ કરે છે.

આ ઠરાવ મી. પી. એ. મેદીઆર તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. અને મી. એમ. એમ. ખાડેરીઆ (પીટરસબરગ) તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો. આ ઠરાવના ટેકામાં મેસરસ ઇ. એસ. કુવાડીઆ મી. એલ. પટેલ (ક્રાંસ્ટરટન) અને હરીલાલ એમ. ગાંધીએ ભાષણો આપ્યાં હતાં.

ચોથો ઠરાવ—આ મીટીંગ વડી સરકારને નમ્રતા પુરવક બતાવે છે કે હાલની સ્થીતિથી સરકારના લાભને કેટલીક જરૂર પહોંચે છે તેનો ખ્યાલ કરવો. તથા મહા રાણીના દીકરાના અને નાક શહેનશાહના દીલ્હી દરબાર વખતના વચનો યાદ લાવી હાલની દુઃખદાયક સ્થીતિ જલદીથી દુર કરવાની અગત્યના બતાવે છે.

આ ઠરાવ મી. એડકરે (બારીસ્ટર-એટ-લો) એ રજુ કર્યો હતો અને મી. એમ. પી. ફેન્સીએ ટેકો આપ્યો.

ઠરાવ પાંચમો:—આ માસ મીટીંગ પ્રમુખ ને આ ઠરાવોની નકલો યોગ્ય જગ્યાએ મોકલવાની સત્તા આપે છે.

આ ઠરાવ મા. મી. કે. નાયડુ (પ્રીટોરીઆ) એ રજુ કર્યો હતો. અને મી. ઉમરજી સાલેએ ટેકો આપ્યો હતો.

બધા ઠરાવો સર્વાનુમતે પાસ થયા હતા.

મીટીંગનું કામ આટલું હતું તે વખતે પ્રીટોરીઆની તામીલ કોમ તરફથી પૌંડ ૩૦ અને જોહનસબરગની હીંદી કોમ તરફથી પૌંડ ૧૭ ના ચેક લડતની મદદ માટે આપવામાં આવ્યા હતા.

છેવટે પ્રમુખે સરવેના ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ઇંડિયન ફ્રેન્ચાઇઝ એસોસીએશન

આ એસોસીએશનની જનરલ મીટીંગ તા. ૨૧મી અકટોબરે વિકટોરીઆ થીએટરમાં મી. એસ્કંબ કાનજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે સરવે મેંબરો હાજર હતા. સેક્રેટરીએ મીનીટબુકમાંથી ગત મીટીંગનો હેવાલ વાંચી સંભળાવ્યો. અને આજની મીટીંગનો હેતુ જણાવ્યો કે ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રપખાતે ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ થએ માણસો એ લાઇસેન્સ લીધાં છે તેમને માટે શું ઓછવણ કરવી તથા કોઇ માણસ નાતાલથી અમુક મુદત સુધી માલ મંગાવે અને તે માણસ પૈસા ભરી રાખી બીજા માણસ પાસે માલ મંગાવે, તો પહેલા માણસના પૈસા વસુલ ન કરે ત્યાંસુધી બીજો માણસ માલ મોકલી શકે નહિ એ મુજબનો કાયદો ઘડવો.

પહેલા સવાલ માટે લાંબો વખતસુધી વીચારણ કરી બહુમતે ઠરાવ પસાર કરવા માં આવ્યો કે કરણનમાં ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ થવો કરનારા કોઇએ ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રપખાતે ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ ચઢાવવું નહિ. અને તે બાબતનો તાર અને કાગળ ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રપની કમીટી ઉપર મોકલવો. જાની કમીટીને વાસ્તવીક લાગે તેવડાં માણસોનાં નામો આવવાથી તે લોક પર ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ ચઢાવવું. અને જ્યાંસુધી જવાબ ન આવે ત્યાંસુધી ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રપના દરેક ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રણાને બોયકોટ કરવા. બીજો તાર બ્રિ. ઇ. એસોસી એશનપર મોકલવો. ઉપરનો ઠરાવ પસાર કરવાનું કારણ એજ કે જે લોકોએ લાઇસેન્સ લીધાં હોય તેઓના લાઇસેન્સ અને રજીસ્ટર જાળવી મુકવાના માટે દરેક માણસે એ પ્રયત્ન કરવો. અને મુખ્યત્વે કરીને ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રપ ના અધીકારીઓ પર ફ્રેન્ચાઇઝ્ડ્રણાએ પોતની ફરજ અદાકરવા બે કાગ પર પાડવું જોઇએ. એ બાબતની દેખરેખ રાખવા માટે ૭ પ્રીકોશ નીમવામાં આવ્યા.

બીજા સવાલ માટે સરવે મેંબરોએ સંમતી આપી અને કમીટી દીગવાની જરૂર જણાવી કે ઉપરથી ૨૫ માણસોની એક કમીટી નીમી. કમીટી તરફથી હુકમો થયા બાદ અમલમાં આવશે. અને જનરલ મીટીંગ બોલાવી પસાર કરવામાં આવશે. છેવટે હાજર રહેલા મહનુભાવોનો ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી

વિલાયતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી વિષે ચર્ચા

[તાર સમાચાર]

લંડન તા. ૧૭ શનીવાર.

કેક્સ્ટન હોલમાં હીંદીઓની માસ મીટીંગ મળી હતી. બોલનારાઓમાં સર મંચેરજી ભાવનગરી, પ્રખ્યાત લાલા લજપતરાય તથા બાબુ બીપીનચંદ્રપાલ હતા. તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓ તરફ ચલાવવામાં આવતી વરતણુંકને સખત શબ્દોમાં વખોડી નાખી હતી. તેઓએ હીંદુસ્તાનમાં અંગ્રેજ માલ સામે નો બાયકોટ જેવાજેવા ચાલુ કરવાની આગ્રહ પુરવક હીમાયત કરી, અને નાતાલના હીંદીઓના સામેના કાયદા માટે પણ આજ ધોરણ પકડવાની જરૂરીયાત બતાવી હતી.

'રેયર' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલ વિષે વેસ્ટ મીનીસ્ટરખાતે જે મીટીંગ થઇ હતી તે વખતે સર મંચેરજી ભાવનગરીએ ઘણા આવેશમાં આવી જઇ જણાવ્યું હતું કે તે નાનકડી સરખી પૈસા નો ઠળીયા બાબુ ખોર પ્રજાએ, તેના કરતાં ઘણોજ જુનો સુધારો ધરાવતી હીંદુસ્તાન ની કરોડોની વસતીનું વિના કારણ અપ માન કરવું છે.

લંડન, તા. ૧૯, સોમવાર.

ટ્રાંસવાલની જેલમાં અપાતા હલકા ખોરાક વિષે વડી પાર્લામેંટમાં પુછાયલા સવાલના જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે આ વિષે ટ્રાંસવાલ સરકાર અને કોલોનીઅલ ઓફીસ વચ્ચે લખાણ ચાલે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓ ઉપર પડતી હાડમારી વિષે રાહત માગવાને વડી પાર્લામેંટના બંને હાઉસ (હાઉસ ઓફ લોર્ડસ તથા હાઉસ ઓફ કોમન્સ) ના સભાસદો નું એક ડેપ્યુટેશન લોરડ મોરલી અને અરલ કરમુ પાસે લઇ જવાનું નક્કી થયું છે.

લો૦ એમ્પથીલે જણાવ્યું છે કે તે પોતે આ વિષય ઉપર હાઉસ ઓફ લોરડમાં ચરચા કરશે.

લંડન, તા. ૨૦ મંગળવાર

ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક સવાલ વીષે સાડ પાનાની બ્લુ બુક આજ રેજ બહાર પડી છે. આ ચોપડીમાં લોરડ મોરલીએ આ વીષે હીંદુસ્તાનમાં ફેલાએલી લાગણી શાંત પાડવાની મીતા બતાવનારા કાગળો બતાવ્યા છે. તથા લોરડ મોરલીએ ટ્રાંસવાલ સરકારે આપેલી રાહતની કદર કરી હતી.

રેવરંડ એફ. બી. મેયર જે થોડા વખત ઉપર દક્ષીણ આફ્રીકામાં મુસાફરી કરી આવ્યા છે તેણે છાપાઓમાં કાગળ લખ્યો છે કે મી. ગાંધી જેવા ધરમાત્મા સાથે દુખ ભોગવવામાં હું માન સમજું છું.

'લીડર'નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના હિંદીની વરતણુંક સામે વિલાયતમાં સખત પોકાર ઉઠી રહ્યો છે. રેવરંડ (ધર્મગુરૂ) મેયરે મી. ગાંધીને માટે છાપામાં કરૂણાજનક કાગળ લખ્યો છે.

આજે બજાર પડેલી બ્લુ બુકમાં મી. બોચાએ નવા એશીઆટીક કાયદાને મંજુરી આપવાની માગણી કરી છે ત્યાં સુધીના કાગળ પત્રો બજાર પડ્યા છે.

લંડન તા. ૨૧ બુધવાર

લોરડ મારલીને હિંદુસ્થાનથી સંખ્યાબંધ મંડળો તરફથી ટ્રાંસવાલના હીંદી ઉપર ચલાવવામાં આવતી વરતણુક સામે પોકાર કરનારી અરજીઓ મળી છે. તેમાં જણાવે છે કે આવી વરતણુકથી હિંદુસ્થાનમાં જાહેર પ્રજા ઉપર બહુ માઠી અસર થવાનો સંભવ છે.

આમની સભાની આજ સાંજની બેઠક માં લોરડ એમ્પથીલના જવાબમાં લોરડ કરમુએ જણાવ્યું છેકે કેળવણીની પરીક્ષામાં પાસ થાય તેવા બધા હીંદીને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ કરવા દેવાની ત્યાંની સરકાર પાસે દા પડવથી એ કેળવ અસંભવીત છે, પરંતુ ધસારાનો ખાટો મુકવા માટે ચોડા ઉંચી કેળવણી વાળાને આવવા દેવામાં કાંઇ હરકત આવશે ન જોઇએ એમ તે માને છે.

લંડન તા. ૨૨ ગુરૂવાર

લોરડ કરમુએ જાહેર કરેલું કે નાતાલ ના ગવરનરને સતાવાર ખબર આપવામાં આવ્યા છે કે વડી સરકાર નાતાલ ટ્રેડીંગ લાઇસેન્સીંગ બીલને મંજુરી આપી શકતી નથી.

પંજાબમાં લાહોર ખાતે બુધવારે પચાસ લાખ મુસલમાનોનાં પ્રતિનીધીઓની એક મોટી મીટીંગ ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ તરફ બતાવવામાં આવતી વરતણુંક સામે પોકાર કરવાને મળી હતી. આ મીટીંગમાં વડી સરકારના લાભની ખાતર હીંદીઓને તરત જ રાહત આપવાના ઠરાવો થયા હતા.

ગુરૂવારની હાઉસ ઓફ કોમન્સની બેઠક માં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે વડી સર કાર કોલોનીમાં હીંદીઓના હાડમારી વિષે ટ્રાંસવાલની સરકાર સાથે આનગી લખાણ ચલાવી રહી છે.

વિલાયતના છાપામાં કાગળો

મી. રડયર્ડસ હેલપસ નામના એક ગોરાએ તા. ૧૪ સપ્ટેંબરના લંડન 'ટાઇમ્સ' છાપામાં લખ્યું છે કે ટ્રાંસ વાલના હીંદી સામે દુરગાનાયટ ભરેલી જે લાગણી જોવામાં આવી છે તેમાં લાંની આખી ગોરી પ્રજાનો હાથ છે એવી આ દેશમાં (વીલાયતમાં) માન્યતા છે તે બરાબર નથી. હીંદી વિષે જનરલ રમટસે જે પગલાં ભરેલાં છે તેની સામે બોર પ્રજાનો મોટો ભાગ નારાજ છે. ગરિબ ગોરી પ્રજા હીંદી વેપારીઓને આશીરવાદ રૂપ ગણે છે. હીંદી વેપારીઓ સામે પોકાર પ્રથમ અંગ્રેજ વેપારીઓએ ઉઠાવેલ. અને સરકારે તે પાછળથી ઉપાડી લીધો. બોર જે જોવી કરતી પ્રજા છે તેણે આ દીલચાલને મદદ કરી નથી. નવો કાયદો અમલમાં લાવવાને સરકાર ઉપર દબાણ લાવનારી જે જે મીટીંગો થઇ છે તેમાં અંગ્રેજ વેપારીઓ ભાગ લેતા આવ્યા છે. બોર લોકોએ આવી મીટીંગમાં ભાગ લીધો નથી હીંદીની દુકાનો ઘણી ઉંચ, ખાસ કરીને ગરિબ ઉંચ, બીકીલ રાખે છે. તેમના હોવાથી અંગ્રેજ વેપારીઓ ઉપર અમુક દાબ છે. આવો દાબ નહીં હોત તો અંગ્રેજ વેપારીઓ સંપ કરી ઉંચને ધુંટી ખાત. પૈસાદાર અને ઘણી મોટી સંખ્યા માં વસતા અંગ્રેજ વેપારીઓનો આશરો મેળવવાના હેતુથી હીંદીઓને આવા ગુન્હે ગારોને લાયક કાયદાને શરણ થવાની ફરજ પાડવામાં સરકાર અનીતીને મારગે દોરાઇ ગઇ છે એ દેખાઇ આવે છે.

મી. આર. જી. કેનેન્ડીશ બેન્ટીક 'વેસ્ટ મીનીસ્ટર ગેઝેટ' માં એક કાગળ માં લખે છે કે હીંદીઓને આપણી આંખ આગળ ટ્રાંસવાલમાં જે હાડમારીઓ ભોગવવી પડે છે તે મુજે મોટે ભોઇ જેવી રહીએ તો આપણે બરેખના બીકણા ગણાઇએ છીએ. આપણે જે દીલસોઝ શબ્દોથી બતાવી છે તે હવે બરી રીતે કરી બતાવવાનો વખત આવી લાગ્યો છે. લો૦ એમ્પથીલ હીંદીઓને કેદ કરવામાં આવે છે તે ગેર કાયદેસર છે એવું ન્યાય ની વડી કોરટમાં સાબીત કરશે તો તેમને બહુ જબરી મદદ મળશે. પારલામેંટના ખુલવાની સાથે લો૦ એમ્પથીલ આ વિષય જલદીથી હાથ ધરશે એમ હું આશા રાખું છું. અને અંગ્રેજ પ્રજાને હક પુરવક મળેલી સ્વતંત્રતા ઉપર કાપ મુકનારા ટ્રાંસવાલના રજીસ્ટ્રેશન તથા ઇમીગ્રેશન

કાયદાને એકદમ રદ કરાવવાની માગણી કરશે.

આ સિવાય બીજા અગત્યના કેટલાક કાગળો વિલાયતના છાપામાં છપાયા છે. જે જગ્યાની તંગીને લીધે અમે અત્રે આપી શકતા નથી. આ કાગળો અંગ્રેજી વિભાગમાં આવેલા છે.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમે યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં અહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

ઉંચરે કેપ —તમારૂં લખાણ અમે છાપી શકતા નથી.

કેપના હીંદી

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

ટરાંસવાલના દેશીભાઇઓની મુસીબતમાં કરજનારા સાહેબોએ જે અમુલ્ય સેવા બજાવી છે તેની તારીફ થઇ શકે તેમ નથી. એક તો પૈસાની બી મદદ તથા બીજી મોટી મદદ એ કે મી.દાઉદ મહમદ તથા મી. રૂસ્તમજી તથા મી. આંગલીઆ સાહેબ વગેરે જે ચાર ઘોડાની ગાડીમાં બેસવાવાળા તે દેશી ભાઇઓની ખાતર આજે જેલમાં મુસીબત ઉઠાવે છે. એ સાહેબોને મારા તરફથી પુરેપુરી દીલસોજી તથા મુબારકબાદી આપું છું. પણ અફસોસની વાત છે કે કેપકોલોનીમાંથી હજુ સુધી એક પી. આદમ ગુલ, બી. ઇ. લીગના ચેરમેન સીવાય બીજા કોઇ સાહેબોએ મુસીબતમાં ભાગ લીધો નથી. તેથી હું ઉમેદ રાખું છું કે કેપ ટાઉનની લાજ રાખવા અને ટરાંસવાલના ભાઇઓની મુસીબતમાં ભાગ લેવા નીચે લખેલા લીડરો જેલમાં જઇ પોતાની ફરજ અદા કરશે. મી. હાજી સુલેમાન શાહ મોહમદ, (હમીદીઆ ઇસ્લામીકના ચેરમેન) મી. યુસુફ ગુલ, (વાઇસ ચેરમેન) મી. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીન (બી. ઇ. ના ચેરમેન) મી. એસ. કાસમ અલી, (બી. ઇ. ઓ. ના સેક્રેટરી) મી. રતનજી, મી. અબદુલ કાદર (બી. ઇ. લીગના સેક્રેટરી). એટલા સાહેબો એજ્યુકેશનવાળા છે, અને લીડરો પણ છે. મુનશી મલેક હયાત જુના લડાઇ પહેલાના ટરાંસવાલના રહીસ છે, તથા હું પણ જુનો રહીસ છું. અગર ઉપર લખેલા સાહેબો જવાને તયાર થશે તો હું પણ એમની સાથે જેલમાં જવાને તયાર છું. મી. ગાંધી નાતાલવાળા સાહેબોને જ્યારે જેલમાં જવા બોલાવે છે ત્યારે કેપકોલોની માંથી કોઇને બોલાવતા નથી. ? શું કેપ કોલોનીવાળા દેશી ભાઇ નથી? તેથી હું ઉમેદ રાખું છું કે ઉપર લખેલા સાહેબો તથા બીજા પણ કેટલાક ઉંચના વખતના રજીસ્ટરવાળા છે તે સઉ તયાર થઇને ટરાંસવાલની જેલમાં જાય તો સઘળા સાહેબોનો જલદી છુટકો થાય અને કેપની ફરજ પણ અદા થાય. ઉમેદ રાખું છું કે આ અમુલ્ય તક કેપકોલોનીવાળા સાહેબો ગુમાવશે નહીં. ફેમકે ગયો અવસર હાથ આવનાર નથી.

લી. મુસા નુરમહમદ.
સ્ટેન્ગરનબોશ તા. ૧૨ અકટોબર.

[ટરાંસવાલની દીંદી લડતને મદદ કરવા ના મી. મુસા નુરમહમદના ઉમંગને અમે ધન્યવાદ આપીએ છીએ. અમે મી. મુસા નુરમહમદને બતાવીએ છીએ કે પુરૂં શુર ચરે છે તે બતાવાની કે કોઇના બોલાવવાની રાહ નથી જોતા. ઇતિહાસ દાખલાથી ભરપુર છે કે પહેલું પગલું મુકનાર તે એકજ હોય છે. તાજેજ દાખલો લઇએ તો નાતાલથી પ્રથમ રહે ચડનાર બહાદુર સોરાબજી એકલાજ હતા. અમે કેપના ભાઇઓની ફરજ સમજીએ છીએ કે તેમણે ટરાંસવાલને મદદ કરવા બહાર પડવું જોઇએ. દુનેની લડત તે ટરાંસવાલની નથી, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના દીંદી અને આખી દીંદી પ્રજાની છે. અ. ઇ. ઓ.]

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

આજકાલ દીંદીઓની હાલમારી દીન પરદીન ભયંકર રૂપ પકડતી જાય છે. નાતાલની સરકારે ૧૦ વરસમાં દીંદીને કાઢી મુકવા લાઇસેન્સીંગ એકટ પસ કરાવ્યો છે. ટરાંસવાલમાં હાલમાં જે જુલમ દીંદીઓપર ગુજરે છે તેની હદ રહી નથી અને કેપના દીંદીઓ હકદાર છે છતાં અંધ દશામાં એક બીજાનું મન અપ માન જોવાને કેપની આખી દીંદી કોમના હકપર પાણી રેડવા બેઠા છે.

ટરાંસવાલના દીંદીઓ દીંદના ગઉરવ માટે ઝુંબેસ ઉપાડી લડત લે છે. અને તેમને નાતાલના દીંદી ભાઇઓએ તન મન અને ધનથી મદદ કરી છે અને કરતા જાય છે જેમાં દીંદના વીર નરો, મેસરસ હઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી અને આંગલીઆ જેવા બહાદુર આગેવાનો પોતાના દેશ અને દેશીઓની દાઝની ખાતર પથર ફોડવા જેલમાં ગયા છે. દેશથી આવનાર દીંદીઓ જેલમાં ગયા છે અને લડત તે મજબુત કરી રહ્યા છે. જ્યારે કેપના દીંદીઓ જાણે ભારે ઉંઘમાં સુતેલા હોય તેમ કીનારે ઉભા રહી જોયા કરે છે એક બીજાની અદેખાઇમાં કોમને શરમ ઉપજે એમ માંહોમાંહે કુસંપનાં બીજ રોપી દેશદ્રોહી થઇ બેઠા છે.

મારી જાણમાં કેપટાઉન, પોરટ એલીઝા બેથ, કીંબરલી, યુટનેજ, ઇસ્ટલંડન, વાઇ બરગ, મેફેકીંગ વગેરે જગ્યાએ દીંદીઓનાં ઘણાં મંડળો છે. પણ તેમણે કાંઇ દીંદીના લાભને માટે કામ કર્યા હોય એવું મારી જાણમાં આવ્યું નથી. મારી જાણ મુજબ, કેપટાઉનમાં ગયા જુન માસમાં કેપ ઇંડિઅન કોનફરન્સ મળી હતી. જેમાં કેલીગેટો તથા આગેવાનોએ લાંબા લાંબા વિચારો અને ભાષણો કરવાં હતાં. અને હાલમાં સીલેકટ કમીટીને જે રીપોર્ટ કીધો છે તે શરમાવા જેવું પ્રકાશ છે. કેપમાં બે આગેવાન મંડળો છે જે એક બીજાની સાથે લડાઇ કરવાનુંજ સમજે છે એમ જણાય છે. અને આખા કોલોની ના દીંદીઓને મુસીબતમાં મુકે છે. શું આ વખત એક બીજા સાથે લડવાનો છે કે જય કરવાનો છે?

સાઉથ આફ્રીકાના દીંદી માટે લડત માં લડત લેનાર સાઉથ આફ્રીકા બ્રિટીશ ઇંડિઅન કમીટી હાલમાં કેવી સ્થિતિમાં છે તેની ખબરો આપના પેપરમાં ઘણી વખત આવે છે. તેને નાતાલ તથા રેડે શીઆએ મદદ કરવામાં બાકી રાખી નથી. [પરંતુ કેપના દીંદીએ કાંઇ મદદ કરી હોય

એવું જણાયું નથી. ડીંગરલી, પોર્ટ શ્મીઝાબેથ અને પ્રીટનેજથી ટરાંસવાલને પૈસાની મદદ મળે છે, પરંતુ કેપટાઉન તથા નાતાલ૨ગમાં ફંડ થયા હતા તેની વ્યવસ્થા શું થઇ તે જણવામાં આવ્યું નથી. આવા ભારીક વખતમાં કેપના હીંદીઓ અને તેમના સાલ્મદારી મંડળ જાગ્રત થશે કે એક બીજામાં ફુસંપ કરી તેમને પાયમાલ કરી દેશદરોહી થશે?

લી. એક હીંદી.

ડીંગરલી, તા. ૨૬–૨૦–૦૮

ખુલાસો

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ,

તા ૧૭–૧૦–૦૮ના ઇ. ઓ. માં પાને ૬૮૬માં "સ્વાધીનતું ભાષણ" એ હકરામાં "બહુ ડુંકી અને અણધારી નોટીસને લઇ કેટલાક બહાર ગામના ગ્રાહકોને બાગ ન લઇ શકયા તે ઉપર વ્યવસ્થાપકોનું ધ્યાન ખેચું છું" આ શબ્દો માટે તે વ્યવસ્થાપકોને તથા કમીટીને એમ વહેમ ગયો છે કે તે શબ્દો મેં વાપરેલા છે. જેથી ઘણાંઓ મને તેવા શબ્દો વાપરવા બદલ ઘણાઓ ની રૂબરૂમાં–ઠપકો આપે છે. પણ ખરી રીતે તે શબ્દો મારા તરફથી બહાર પડયા નથી તે તમે જાણો છો. તો તે બાબત ભવિષ્યમાં ખોટા વહેમથી તે વ્યવસ્થાપકો કે કમીટીના મેંબરો ન દોરાય તેથી આ ખુલાસો આપદ્વારા બહાર પાડશો.

લી. એમ. એમ. દીવાન.

પરચુરણ ચરચા

પીટરસબરગથી મી. એમ. ખડેરીઆ લખે છે કે—તા. ૧૪ ના બપોર બાંચતાં બ્રીટીશ સરકારના ન્યાય માટે હવે ખરે શંકા આવે છે. દેશભક્ત મી. ગાંધીને આજકાલ જગતમાં ઘણા માણસો સારી રીતે જાણે છે તેવા હીંદના એક મહાન નર પાસે ટરાંસવાલની સરકાર ઓળખાણ માટે અંગુઠાની છાપ માગે એ કાંઇ થોડી શરમની વાત કહેવાય નહીં. પરંતુ તેટલાથી સંતોષ નહિ થતાં બીજા કરોડ હીંદીનું અપમાન કરનાર મુસ્લામી કાયદો લાગુ પાડી દેશભક્ત મી. ગાંધીને બે માસની સજા કરી છે તે જુલમની હદ કહેવાય. થોડા દીવસ ઉપર ડેલાગોઆબે થી આવતાં હીંદી ઓરતો તથા નાની વયના કેટલા બાળકો ઉપર જે જુલમ ગુજર્યો હતો તે વાંચતાં હીંદીનું લોહી ઉકળી ગયું હતું. ને આજે બ્રીટીશ અન્યાયી પગલા માટે લોહી ઉકળે છે. આવા જુલમથી ટરાંસવાલના બહાદુર હીંદી ડરનારા છેજ નહીં, પરતુ હીંદ ભુમીની આબરૂ માટે હજી સત્યાગ્રહની લડતને મજબુતી આપશે. નાતાલના કેદીઓને જેલમાં મોકલી ટરાંસવાલના હીંદી તેમને છોડાવવા માટે જે મહેનત કરી રહ્યા હતા તેમાં મી. ગાંધીની મોટી આગેવાની હોવાથી સરકારે જુલમથી અગર બનીને મી. ગાંધીને જેલમાં મોકલ્યા છે તેથી હીંદીને સખ્ત ફટકો લાગ્યો છે, પરંતુ લડતમાં જરાપણ ખામી નહિ આવવા દેતાં બહાદુરી અને ધીરજ રાખી લડત આગળ ચલાવે જશે. અંતે સત્યનો જય છે.

જોહાન્સબરગથી મી. એસ. એચ. સર પ્રુદીન લખે છે કે મી. ગાંધી દેશી ભાઇ ઓના બંધન છુટા કરવા અને દેશીભાઇઓ ના હકો જાળવવા ખાતર નાતાલવાસીઓ સાથે જેલ મહેલમાં બીરાજ્યા બનવી કોઇ પણ હીંદીભાઇ ખુશી થયા વગર નહિ રહેશે. ટરાંસવાલના એસીઆટીક કાયદા એ પેસીવરીજીસ્ટરોને ઘણું શીખવ્યું છે ને તેઓએ જે બહાદુરી બતાવી છે તેવી બહાદુરી દુનિયાના બીજા ભાગોમાં થોડાજ બતાવી શકશે. સાઉથ આફ્રિકામાં વસતી હરકી ઓરી પ્રજામાં માન અને ઇજ્જતથી રહેવાનો આધાર આ લડત ઉપર છે. હીંદી ભાઇઓ, આ વખતે તમારે ખરી હિંમતથી કામ લેવાનું છે. તમારે હવે એકજ જોર બતાવવાનું રહ્યું છે તે એ કે લાયસેન્સ ઓફીસ અથવા પરમીટ ઓફીસે નહિ, તો ઘણીજ થોડી મુદતમાં આપણી કતેહ છે. જેલ જનાર દરેક હીંદી ભાઇ ઓના કુટુંબને મુસ્લામકબાદી આપી દુવા માગું છું કે હીંદીભાઇઓની કતેહ થાય.

'કેદીસમીયવાસી' ના તા. ૧૦ ઓક્ટો બરના અંકમાં છપાયેલ ચરચાપત્રના જવા બમાં મી. ઇસાક ઇબ્રાહીમ જોગીઆત (બોકસ ૬૬૨, જોહાન્સબરગ) લખે છે કે ખરોડની સોસાયટી ચાલુ થઇ છે ને થોડી મુદતમાં બધા તથા સોસાયટી તરફ થી ચોપડીઓ પણ ચાલુ થશે. અગારા ઉપર સોસાયટીના પ્રમુખ હાફેજી સાહેબનો કાગળ છે. જે હું આવતે અઠવાડીએ મોકલીશ.

મી. ઓ. એ. છ, લખે છે કે—નાતાલના આગેવાનો તથા મી. ગાંધી જેલમાં બીરાજે છે તેવા વખતમાં નાતાલ તથા કેપ કોલોનીના આગેવાનોએ તુરતા તુરત ટરાંસવાલની મદદે ચડી જઇ જેલની સજાના બંધન તોડી નાખવા જોઇએ. નાતાલે આજ સુધીમાં ઘણીજ મદદ કરીછે. આ કરેલી મદદ દીપી તોજ નીકળશે કે જો તેઓ એક વખત બોમબેલ વહાણને સહી સલામત કીનારે પહોંચાડશે. આ લડતમાં કેપ નાતાલની પેઠે જંતેઇશે તો ઝપાટાબંધ બંધન તુટે એમાં જરાએ શક નથી.

કરગરસડોરપથી "કાયદાની સામેનો ઝુઝનાર" લખે છે કે આજ રોજ (સેમવારે) ફકીર ઇસાક ઉગત કપડાની ફેરીની લાયસેન્સ વગર વેપાર કરતાં પકડાયો હતો. રેંડફેાન્ટીનમાં રોબીન્સન કોરટના માજીસ્ટ્રેટે તેને દશ દીવસની સખત જેલની સજા કરી. હિંમતવાન મી. ઉગતે પોતાનો તહેવાર કદુલકરીતર ધ્યાનમાં નહિ લેતાં જેલમાં ગયા છે તે માટે તેમને શાબાશી ઘટે છે.

મી. શેલત તા. ૧૬મીએ ૭ અઠવાડી આની જેલ ભોગવી છુટયા હતા અને તા. ૨૦ મીએ તો પાછા ચાર માસની જેલમાં ગયા છે. તેમને મળેલ છુંક વખત દરમી આન લખે છે કે ઇશ્વર પાસે યાચું છું કે મારા હીંદી ભાઇઓ દેશ તથા દેશીઓનું માન જાળવવા માટે હરેક સંકટ ઉઠાવવા ઉમંગથી બહાર પડે. વિચાર અને મુલ તથી રાખવારૂપી વિલંબમાં આપણું સર્વસ્વ ગયું છે અને જશે. આથી અત્યંત દિલ દરી થાય છે. પ્રભુ કયારે મારા પ્રત્યેક હીંદીભાઇઓને ખરો જુસ્સો તથા ભકિતની શકિત આપી સુખી કરે! હું અને મારા જેવા બીજા તરફ દિલસોજી બતાવનાર તરફ મારૂ એજ કહેવું છે કે તેઓ હરજ બજાવી લડતને જોર આપે.

વેરહમની કમીટી તરફથી મી. જીઠા લખે છે કે ટરાંસવાલનો ગામડેા ઘણો ગજાર છે. તેને મદદ કરવા નાતાલમાંથી કરબન વેરહમ, ટોંગાટથી જે મદદ ગઇ છે તેવી રીતે બીજા ગામોના હકદાર લોકો એ તરતજ બહાર પડવું જોઇએ. આ પત્ર મહાજુતનું જોર પ્રાપ્ત કરીને દેશ ની સેવા કરવી તે ઇશ્વર-ખુદાની બંદગી કરવા બરાબર સમજવી.

સુધારાના ભડવાડા

હીંદને લેખમ

૩

આના મથાળા નીચે મી. જસ્ટીસ અમીર અલીએ 'નાઇન્ટીન્થ સેંચરી' નામના પ્રખ્યાત ચોપાનીઆમાં જે વ્યુસાદર લખાણ કર્યું છે તેનો પહેલો તથા બીજો ભાગ અમે ગયા બે અઠવાડીઆના ૮૦ તથા ૪૧ નંબરના અંકોમાં આપી ગયા છીએ. તે પછીનું લખાણનીચે મુજબ છે.

પૂર્વ આફ્રિકામાં હીંદીની સ્થીતી.

આપણે એમ ધારી શકીએ કે સુધારા ના વધારાની સાથે યૂરોપની પ્રજાથી ન્યાય બુદ્ધિ વધશે અને નબળા લોકોના હકની તેઓ રક્ષણથી કરશે. દુનીયા આરંભમાં સારા ભાગ પડવી દેવા ને તેમાંથી બીજા એમને કાઢી મુકવા અથવા બીજાઓને તેમાં આવતા અટકાવવા એ કંઇ સારી બાબતમાં નહિ ગણાય. જો સુધારો ખરો હોય તો નિયમ એવો હોવો જોઇએ કે જ્યાં જ્યાં સુધરેલી પ્રજાના માણસો જવા માગે ત્યાં ત્યાં તેઓ જઇ શકે ને રહી શકે. એકજ બાદશાહની પ્રજાને તે બાદશાહના મુલકમાં જવા આવવાની છુટ તો હોવીજ જોઇએ. પણ હાલ તો સુધારો તેથી ઉલટું કરે છે. આલમ જનતના હક કરતાં અમૂક પ્રજાના હક વધારે ચઢીઆતા છે એમ સુધારો ગણે છે. નવા મુલકોમાંથી એશિયાટીકને બાતલ કરી તેમાં પોતાનેજ વસવા નો યૂરોપીઅનને હક હોય તો પછી પોતાના મુલકમાં હલકા યૂરોપીઅન આવીને પ્રજાને ભમાડે નહિ એવી લાગણી એશિયાટીકને હોય તો નવાઇ પામવા જેવું નથી. હિંદુસ્તાનમાં આવા ગોરા લોકોએ યૂરોપી અન કોમને પેદા કરી છે ને તેથી જે હરકતો થઇ છે તે વિષે હિંદી કોમ દમેદાર ફરીયાદ કરી શકે છે. આ ઉપરથી હિંદી કોમ ન્યાયપૂર્વક કહી શકે છે કે ગમે તેવા ગોરાને હિંદુસ્તાનમાં દાખલ થવાનો હક ન ઘટે.

થોડી મુદત પહેલાં એવી સુચના થઇ હતી કે આફ્રિકામાંથી એશિયાટીકને કઢાવી મુકવા જોઇએ ને તેમાં માત્ર ગોરાઓ અને રીડીયેજ વસવું જોઇએ. આ સુચનની તાજુબી પમાડનારી હતી. પ્રભુ તે આમલમાં ન આવી શકે એવા હોવાથી તેમાંથી વધારે નુકસાન થાય તેમ તે હતું. પણ કાળા માણસોના રખેવાળ હોવાનો જે હક ગોરાઓ ધરાવે છે એ તો ખરેખર હસવા લાયક છે. આવા હક ધરાવનાં છતાં ગોરાઓ પોતાનો સ્વાર્થ જોજ મુખ્ય પરવ રાખે છે. એશિયાટીકને તદન ગુલામ બનાવાય નહિ. તે પણ સુધરેલ છે એટલે તેની સાથે હરીફાઇ ન થાય. એટલે ગોરાઓ માત્ર હબસીઓને ગુલામ કરી તેઓમાંથી જે લેવાય તે લાભ લેવા માગે છે ને તેમાંથી એશિયાટીકને બાતલ કરવા માગે છે.

સુધરેલી ગુલામગીરી

જો કે સુધારો ગુલામગીરીનો તાબુદ કરે છે તોપણ ગુલામગીરીની નિશાનીઓ ઘણી રહેલી છે. ગોરા માણસના બોજાની વાર્તા તો આપણે બહુ સાંભળી છે. પણ જ્યારે તે બોજો તપાસવા બેસીએ છીએ ત્યારે માલુમ પડે છે કે તે બોજામાં કંઇ વજન નથી. તામનું વજન ગોરાના બાબા ઉપર છે. હકીકતમાં તો વજન ઉચક નાર કાળા માણસો છે. ગોરાના સુખને ખાતર કાળા માણસોની મુસીબતો વધવી પડે છે. અગાઉની મુસીબતો ગોરાના મજુરોને વેઠવી નથી પડતી તો તેના જેવી આકરી મુસીબત બીજી બોગવવી પડે છે. એટલે સ્થીતિ તો એકજ કહેવાય. માત્ર નામનો ફેરફાર થયો છે. આ વાત બરોબર છે એમ સાબીત કરવા સારૂ કેનેડામાં જે કર વર્તે છે અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે દુઃખો કાળા માણસ ઉપર પડે છે તેનોજ વિચાર કરવો બસ છે. જરમન પુર્વ આફ્રિકામાં ગયે વરસે જે હબસીઓ મજુરી કરતા હતા તેમાંથી ૭૫૦૦૦ જુદે અને લડાઇમાં મુઆ. અને જ્યારે આ કામદારોની હાલત સુધારવાની સુચના એક જરમન અમલદારે કરી ત્યારે જરમન પ્રજા તે અમલદારની સામે થઇ. જરમન લોકો એંગ્રેજની જેમ દંભી નથી. કરે કંઇ ને કહે કંઇ એવા તે લોકો નથી. જરમન પ્રજા રખેવાળીનો દાવો નથી કરતી. ને લોકો ચોખ્ખી રિતે કહે છે કે કાળા લોકોએ તેઓને સારૂ મજુરી કરવીજ જોઇએ. તે જ્યારે તેઓ લાકડી કે ચાબુકના મારથી ન કરે ત્યારે તેઓની ઉપર સખત કર નાખે છે અને તે કર ન આપે ત્યારે તે ન આપવાને સારૂ તેની પાસેથી કામ લેવાનો ફાયદો કરી કામ લેવા છે.

સુધારાની રોશનીથી અમેરિકાના કેટલાક હબસીઓનો લગભગ નાશ થયો છે. પેલી નીસીપા અને મેસોરીલેંડના લોકોનો નાશ થયો છે. કેટલીકવાર આપણે જોઇએ છીએ કે પશ્ચિમના લોકો એવું કરે છે કે બધા કાળા લોકોનો નાશ થાય અને તેઓ ની જગોને ગોરાઓના હાથમાં આવે કે તેથી કરીને સુધારાનો ફેલાવો થાય.

હિંદુસ્તાનમાં કેટલાક વખત થયાં પ્રજા મંદ થઇ ગઇ હતી. જેમ આરબોના જવા પછી સ્પેન ચઢયું તેમ હિંદુસ્તાનમાં થઇ શકત. એનું પરિણામ સ્પેનમાં આવ્યું તેનું કારણ એ કે બને પ્રજા એક થઇ, પણ આવું હિંદુસ્તાનમાં થાય તેમ લાગતું નથી. કેમકે અંગ્રેજની રીતભાત જૂદી જાતની છે. અગાઉ અકબર બાદશાહે જેમ કર્યું તેમ અંગ્રેજને કરી શકત. પણ તેમ નથી કર્યું. તેઓ તો અંગ્રેજી સુધારો હિંદુસ્તાનમાં દાખલ કરવા માગે છે, પણ લોકોની લાગણીનો ખ્યાલ કરતા નથી. લોકોના મન જાણ્યા વિના તેઓને સુધી કરવા માગે છે. હિંદીઓના સદ્‌ગુણો શું છે તે વિચાર્યા વિના તેઓમાં યૂરોપની કેળવણીનો ફેલાવો કરવા ધારે છે. પુર્વના રીત રીવાજોનો તિરસ્કાર કરે છે, છતાં બરી રીતે જે રીત રીવાજો પૂર્વના લોકો પોતે પસંદ નથી કરતાં ને જાળવી રાખે છે. આ કંઇ રાજ્ય ચલાવવાની રીતી કહેવાય નહિ. એક બે હિંદી યૂરોપની ઉત્તમ કેળવણી લઇ લે તેથી કંઇ હિંદુસ્તાનનો નિકાલ થાય એમ નહિ કહી શકાય. જો યૂરોપની વિદ્યાનો હિંદીઓમાં સ્વતંત્ર વિચાર, સ્વતંત્ર રહેણી, બુસ્સો અને માન એ બધું દાખલ કરવાનો પ્રયાસ કરે તો પરિણામ વધારે સારાં આવે.

અબ્દુર્.

નાતાલ સનાતન ધર્મ સભા

દરબાર તા. ૧૮ ઓકટોબર ૧૯૦૮.

આજ રોજ હમેશના નિયમ મુજબ સભા મંદીરપર મળી હતી. સન્યાસી સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ તેમજ બીજા ભાઇઓ સારી સંખ્યામાં મંદીર ઉપર કંઇ કારણ સર પધારેલ હતા. તેથી મેળાવડો બહુજ સંતોષકારક થયો હતો. અને સમય થતાં સભાનું કામ આરંભાયું. હમેશ મુજબ ઇશ્વર પ્રાર્થના થયાબાદ રા. શુકલજીએ ભગવતગીતાના અધ્યાય ૮ ના શ્લોક દશથી પંદર સુધી વાંચ્યા બાદ સ્વામીજીએ તેના ઉપર ઘણુંજ સંતોષકારક અને મનમાં ઠસી જાય એવી ભાષામાં બહુજ લાંબુ વિવેચન કરયું હતું. અને કહયું હતું કે આ ભગવતગીતા વાંચીને તેમજ સમજીને તેનું મનન કરી તે પ્રમાણે વર્તન રાખવાથીજ લાભ મળે છે. બાદ ઇશ્વર સ્તુતી કરી સભા વિસરજન થઇ હતી. દરેક વખતે હવેથી સભા મંદીરપરજ મળશે. માટે બહારગામ ગૃહસ્થોને દર રવિવારે સાંજના પધારી સભાને ઉપકૃત કરવા વિનતી છે.

કેળવણીનો જરૂર

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ લખાએલું]

એક વખતે મારે એક ગોરા સાથે વાત ચીત થઇ તેમાં તેણે કહ્યું કે "હીંદીઓ તરફનો ગોરાનો અણગમો અથવા છીટ ને હીંદીઓની કેળવણીની ખામીને લીધે છે. તે લોકોમાં કેળવણી હોય તો તહજીબ બહુ દરજ્જે ઓછી થઇ જાય એમાં શક નથી. આ દેશમાં અજ્ઞાન વરગ બહુ છે." આ વાતના જવાબમાં તેને કેટલુંક કહી શકાય છે. પરદેશમાં યુરોપના ઘણા માણસો જાય છે. જેઓ અત્રે આવતા ગીર મીટના હીંદીઓને બાદ કરતાં બીજા હીંદી કોથી ઘણા ઓછા કેળવાએલા હોય છે. તેઓએ યુરોપના સુધારામાંથી દારૂની લત સિવાય બાકીજ કાંઇ વધુ ગ્રહણ કરયું હોય છે. આ અને બીજી કેટલીક દલીલોથી તેનું કહેવું પાંગળું છે એમ બતાવ્યા પછી મારે મારા ભાઇ ઓને એટલું બતાવ્યા વીના નથી ચાલતું કે આપણે કેળવણી લેવાની તો ખરી જરૂર છે. કેળવણી લીધા પછી જે જે પ્રજા, કોમ કે દેશ આબાદ પામ્યાં છે તે જાતું રહયું નથી. કેળવણીની અગત્યતા સમજીને નામદાર ગાયકવાડ સરકારે દેશમાં ફરજીયાત કેળવણી દાખલ કરી છે. હીંદુસ્તાનમાં કેળવણીની હીંમત કરનાર ઘની તથા વિદ્વાન લોકો પૈસા અને જાતને ખરચે કેળવણીનો ફેલાવો કરવાને મચ્યા છે. ઉતર હીંદુસ્તાનમાં અલીગઢ કોલેજ અને બનારસ સેંટ્રલ હીંદુ કોલેજ, પંજાબમાં દયાનંદ એંગ્લો વર્નાકયુલર કોલેજ, ને હીમાલયની તળેટીમાં હરદ્વાર ખાતે ગુરૂકુળ છે. બંગાળામાં પ્રજાકીય શિક્ષણ આપવાને મોટા પાયા ઉપર જાહેર ઉદ્યોગો થયા છે જેમાં લાખો રૂપીઆ ભરાયાનું મેં વાંચેલું છે. મુંબઇ ઇલાકામાં પ્રોફેસર ગોખલેના હાથથી સ્થપાએલ 'સરવંટસ ઓફ ઇંડીઆ સોસાયટી' જેની અંદર મહાન વિદ્વાનોએ પેટ પુરતું લઇ પોતાની આખી જીંદગી દેશને, ખાસ કરી કેળવણી ફેલાવવાને, માટે અરપણ કરી છે. પારસી કોમને માટે હીંદુસ્તાનમાં એક મોટા પાયા ઉપર પારસી વિદ્યાલય સ્થાપવાની હીલચાલ મી.સીસ બેસન્ટ ચલાવી રહયાં છે. આમ હીંદુસ્તાનમાં કેળવણીને માટે અનેક સંસ્થાઓ સ્થપાએલી છે અને સ્થપાય છે. હીંદની પ્રજાને કેળવણી આપવાને સરકાર બંધાએલી છે છતાં, શારીરિક અને માનસીક કેળવણી જેમાં દેશનો ઉદય તથા પ્રજાનો ઉદ્ધાર સમા એલો હોય તેવી ખરી કેળવણીને આપવાને આખા હીંદુસ્તાનમાં કેટલાક રાજા તથા પ્રજા આજકાલ આવી રીતે મહાન પ્રયાસ કરી રહયા છે.

હીંદુસ્તાનની બહાર નજર કરતાં ચીન, જપાન, આફ્રીકાનીરતાન અને ઇરાનમાં કેળવણીનો પ્રચાર કુદકે ભુસકે વધવા લાગ્યો છે અને તેના પ્રમાણમાં તેની કીર્તી ઝળકવા લાગેલ છે. આપણા એશિયા ખંડની બહાર જતાં યુરોપમાં નજર ફેર વીએ તો ઘણે ભાગે દરેક દેશમાં ફરજીયાત વાત કેળવણી છે. ચોકકસ અહવાલોના ઉપર તમારા 'ઇંડીઅન ઓપિનિઅન'માં મેં વાંચ્યું કે સ્વીડન જેવા ખુણાના દેશમાં પણ ફરજીઆત કેળવણી છે, અને જે પુરૂષ કે સ્ત્રી લખી કે વાંચી ન શકે તે પરણી ન શકે. અમેરિકામાં કેળવણી ફેલાવવાને મહાન સાધનો છે અને તેમાં પણ દિવસે દિવસે સુધારો વધારો થયા કરે છે. હવે આપણે હલ જે ખંડમાં વસી રહયા છીએ તેને વિષે વિચાર કરતાં પણ એમજ માલુમ પડે છે કે જે ભાગમાં કેળવણીનું નામ જણાએલું છે તેજ ભાગ દુનીઆએ જાણેલો છે. દક્ષીણ આજ કેટલાક જમાના થયાં જગતની જાણમાં છે. હાલના ચાલુ સમયમાં દરાં સવાલની નવી સરકાર બાળકોને કેળવણી આપવાને કેટલું બધું કરી રહી છે? નાતાલ તથા કેપમાં પણ તેવાજ પ્રયત્ન ચાલી રહયા છે.

આટલું બધું બતાવ્યા પછી હું પુછું છું કે નાતાલમાં હીંદી બાળકોને કેળવણી આપવાનું આયન શું છે? મારે દિલ ગીરી અને નીરાશાની સાથે કહેવું પડે છે કે કાંઇ નથી. કાંઇક હતું તે બસાઇ ગયું છે. છે તે જવા બેઠું છે, અને થવાનું છે તે થાય ત્યારે ખરૂં. હરબન માં એક કે બે નીશાળો શરૂ થઇ હતી, તે અસ્ત પામી ગઇ છે. ધંધાદારીઓની સગવડ માટે એકાદ રાતની નીશાળ હતી તેના મહેતાજી હાલ દેશને ખાતર જેલમાં બીરાજે છે. હાયરગ્રેડ સ્કુલમાંથી ૬૪ વરસની ઉપરના નીશાળીઆઓને સ્કુલ છોડવાની નોટીસ મળી ચુકી છે. ન્યુલેંડસમાં હીંદીની મદદથી એક નીશાળ ખોલવામાં આવી હતી, તે બે વરસ સુધી ચાલી, પરંતુ સરકારની જરાપણ મદદને અભાવે બંધ કરવી પડી. ડીનીકસ સ્ટેશન પર એક મીશન સ્કુલ હતી તેમાં હીંદી વિદ્યાર્થીઓ ભણતા તે સરકારની મદદ વિના બંધ થઇ. મેરિત્સબરગમાં એક નિશાળ સારી ચાલતી હતી તે બંધ થઇ છે. હેડીંગરપેટ કે ડેનહાઉસરમાં એક નિશાળમાં ચાર કે પાંચ હીંદી બાળકો ભણવા જાય છે જેને ગોરાના છોકરાઓથી અલગ બેસાડવાની ગોઠવણ મહેરબાની રાહે કરી ભણાવવાનું નિશાળના મહેતાજીએ જણાવેલું છે. આથી રીતે બીજી ઘણી જગ્યાઓ હશે જ્યાં ભણનારા પડયા છે પણ ભણવાનું સાધન નથી. મારી માનવૃત્તી ખરી હોય તો નાતાલમાં એક દરજ્જા ઉપરાંત બાળકોરૂપી ફુલો છોડ છે જે વિદ્યારૂપી વરસાદ વિના ચીમળાઇ જાય છે. આ બાળકોને કેળવણી આપવાનો વિચાર પાયારૂપ હોય નહિ, તેમ સમજી સરકાર કાંઇપણ ગોઠવણ કરવાથી દુર રહેલ છે. શું બાળકોના માબાપ પોતાના કુમળા છોડને ચીમાઇ જતા જોઇને બેસી રહેશે? ઘરના આંગણામાં વાવેલા ફુલના ઝાડની પાછળ સારા ફુલની આશાએ જે પાણી સીંચવામાં આવે છે તેવું પાણી ઘરમાં ઉગેલા મનુષ્યરૂપી છોડને પાવાની કાળજી રાખવામાં નહિ આવે? એક અંગ્રેજ કવીએ કહ્યું છે કે ગામડાં અને ખેતરોમાં વિદ્યારૂપી વાડી વિના કેટલા શેકસપીયર, કેટલા કોમવેલ, કેટલા નેપોલીઅન અને કેટલા નેલસન કરમાઇને ખરી પડયા હશે? આ સવાલ આખી દુનિયાને લાગુ પડે છે. માટે હે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી ભાઇઓ, વિદ્યારૂપી સૂર્ય-આફતાબ-નું જે કીરણ કપ્રી માર્યાદા ઉપર દેખાયું છે તેને હાથથી નહિ જવા દેશો. આ કારણે તે દીનીકસની દશામાં દેખાયું છે, કે જ્યાં અમુક ગોરા તથા હીંદી જુવાનીઆ હીંદી બાળકોને કેળવણી આપવાને જહાર પડયા છે. પરંતુ ત્યાં માત્ર તેજ જગ્યાએ રહેતા બાળકોને ભણાવવાનીજ ગોઠવણ છે. માત્ર ભણનારાઓની રહેવા નીં સગવડ તથા નીશાળના મકાનને અભાવે આ નીશાળ તે બાપખાનાની જગ્યાની હદ સુધી ફેલાઇને અટકી પડી છે. કેળવણીની અગત્યતાનું દરસન થયા પછી આ તકને મોટા વસ્તારમાં મુકશે કે જતી કરશે તે કહેવું તે હીંદી કોમના હાથમાં છે.

કલકત્તાનો એક તાર જણાવે છે કે ગયે શુક્રવારે પુર્વ બંગાળામાં આવેલા બાદરાખાતે થયેલા એક હુલ્લડમાં મજુરના કારખાનાવાળા ઉપર મોટો હલ્લો થયો હતો. હુલ્લડખોરો સામે રક્ષણ કરનારા ઓમાંથી ત્રણ જણા ઘાયલ થયા હતા.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિ. ઈંડિઅન એસોસીએશન

ગયેઅઠવાડીએ આ એસોસીએશનની એક મીટીંગ મી. ઇબ્રાહીમ દુરૂદીનના પ્રમુખપણા નીચે હીંદુસ્તાનની આ વરપની નેશનલ કોંગ્રેસમાં પ્રતીનીધી મોકલવા વિષે વિચાર કરવાને એસે.સીએશનના હોલમાં મળી હતી. જે વખતે મેસરસ જે. એચ. એમ. ગુલ, અહમદ અલી મલેક, ઇ. એ. પટેલ, ઇબ્રાહીમ ઇસ્માઇલ, આદમ અબ્દુલા, કે. લાલ (પારસ) એ. હકીમ, એ. એમ. ખાન, એ. જી. ધનસાર, અલી મીયાં, મહમદ ઇસાક, એમ. એચ. મેરેકર, એચ. જી. ગરે, અલી આદમ, એમ. સુરતી, શાહબુદીન મહમદ સાલે, ડોકટર નંદી, આર. નવરોજી, જી. કાસમ અલી (સેક્રેટરી) એ. અલી વિગેરે વિગેરે હતા. સેક્રેટરીએ આજની મીટીંગનું મળવાનું કારણ સંભળાવ્યા પછી મી. હસીમે કોંગ્રેસમાં એક પ્રતીનીધી મોકલવાની જરૂરી જણાવી. બાદ આ વિષય ઉપર નીચે મુજબ ચર્ચા થઇ. થોડા વખત ઉપર પ્રમુખે દેશ જવા ની માગણી કરી હતી, પરંતુ એસેસી એશનની મીટીંગ તરફથી એક ડેપ્યુટેશને મી. દુરૂદીનની મુલાકાત લઇ તેમનું દેશ જવાનું ૪ અઠવાડીઆમાટે મુલતવી રખાવ્યું હતું. અને સપ્ટેંબર માસમાં જે નવા અમલદારોની ચુંટણી થવાની હતી તે હજુ થયેલ નથી એટલે એસોસીએશન ના બારા મુજબ જુના અમલદારો કાયમ ગણાય. મેસરસ ગુલ, કાસમ અલી, દુરૂદીન, હોરમસજી, એ. એમ. ખાન, ડો. નંદી વગેરે આ મુજબની ચરચા કર્યા પછી ડો. નંદીએ દરખાસ્ત કરી કે પ્રમુખ ને નવેંબર માસની શરૂઆતમાં હીંદુસ્તાન જવા ની રજા આપવામાં આવી છે. એટલે હાલ કામચલાઉ પ્રમુખની નીમણુંક કરવી અને બહાર ગામની એસે.સીએશન ને લખેલ કાગળોનો જવાબ શું આવે છે તે જાણવાને આવતા જનવારી સુધી નવા અમલદારોની ચુંટણી મુલતવી રાખવી. મી. અબ્દુલ મજીદખાન તથા મી. હોરમસ જીએ આ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યા બાદ સર્વાનુમતે પાસ જાહેર કરવામાં આવી હતી.

બાદ મી. અબ્દુલ મજીદખાનની દરખાસ્ત થી તથા મી. એ. અલી અને ડો. નંદી ના ટેકાથી મી. ધનસારને કામ ચલાઉ પ્રમુખ ચુંટવામાં આવ્યા હતા.

મી. દુરૂદીને તેમના અમલ દરમ્યાન મેંબરોએ જે મદદ કરી હતી તેને માટે સહુનો આભાર માન્યો અને થે ડી મુદતમાં એસોસીએશને જે નામના મેળવી હતી તે માટે મુબારકબાદી આપી. તથા પોતે ફરીને હીંદુસ્તાનથી આવે ને વખતે વધારે સારા પાયા ઉપર એસોસીએશન મજબી થઇ હોય એમ ઇચ્છા બતાવી. બાદ મી. ધનસારે પોતાને મળેલ માનનો ટુંક શબ્દોમાં સરવૈનો ઉપકાર માન્યો.

ત્યારબાદ કેટલુંક વીવેચન થયા બાદ ડો. નંદીએ દરખાસ્ત મુકી કે મી. દુરૂદીન ને આ એસોસીએશન તથા કેપ કોલોની તરફથી મદ્રાસમાં મળનારી કોંગ્રેસમાં હાજર રહેવાને ડેલીગેટ તરીકે નીમવા અને કોંગ્રેસના સેક્રેટરીને તે મુજબ ખબર આપવા. મી. હોરમસજી અને મી. ઇ. એ. પટેલના ટેકાથી આ દરખાસ્ત સરવાનુમતે પાસ થઇ.

મી. હસીમે સુચના કરી કે મી. દુરૂદીન ની સાથે બીજા ડેલીગેટને પણ મોકલવો. ત્યારબાદ ઘણી ચરચા થઇ જે વખતે ડો. નંદી અને મી જે. એચ. એમ. ગુલે ભારપુરવક જણાવ્યું કે મી. દુરૂદીન માત્ર આ કોલોની અને આ એસોસીએશન તરફથીજ હાજર રહે. તેમણે એમ પણ જણાવ્યું કે બીજી કોલોનીમાં અમુક અડચણો હોય પરંતુ કેપને માટે કાંઇ ખાસ ફરીયાદ છે નહિ. છેવટે મી. યુસુફની દરખાસ્ત અને ડો. નંદીના ટેકાથી મી. દુરૂદીન કેપ અને આ એસોસીએશન તરફથીજ જાય એમ મુકરર થયું.

મી. નવરોજીની દરખાસ્તથી પોરટ ઇલીઝાબેથ, ઇસ્ટલંડન અને બીજી જગ્યા તરફથી મી. દુરૂદીન કોંગ્રેસમાં બોલી શકે કે નહિ તે વિષે તે જગ્યાએ લખી પુછા વવાનું મુકરર થયું હતું.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડોંગાટના શ્રી દડિઅન મુસલીયાની મીલ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૯ નવેંબરના રોજ ડરબનની સર કીટ કોરટને કરવામાં આવશે.

ઇંડીના વેપારી એ. એમ. મલેહજીની નાદાર મીલ્કત સંબંધમાં તેના લેણદારોની બીજી મીટીંગ ૨૭ ઓકટોબર તથા ત્રીજી મીટીંગ તેજ દીવસે ઇંડીના રેસીડંટ માજી લેટની કોરટમાં મળશે. તેના ટ્રસ્ટી મી. વેસ્ટ થરોલ્ડ છે.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ મોજા ૧મસ્તાની	૨૩	૬ થી	૨૪	૦
બીજડીના ,,	૨૫	૬ ,,	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨	૬ ,,	૨૩	૬
એફ. ડી. આર. ,,	૨૧	૬ ,,	૨૨	૬
ચીની સક્કર ,,	૨૪	૦ ,,	૨૫	૦
ઢુંઢના ,,	૨૪	૦ ,,	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩	૦ ,,	૨૩	૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩	૬ ,,	૨૪	૦
મસુરની ,,	૨૪	૦ ,,	૨૪	૬
મગની ,,	૨૬	૦ ,,	૨૬	૬
અડદની ,,	૨૬	૦ ,,	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના ,,	૨૨	૦ ,,	૨૩	૦
,, દાળ ,,	૨૬	૦ ,,	૨૭	૬
વટાણા ,,	૧૭	૬ ,,	૧૮	૬
ઘઉંજ ,,	૧૧	૦ ,,	૧૧	૬
બીનીસ	૧૬	૦ ,,	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩	૩ ,,	૩	૬
એરંડીનું ,,	૨	૬ ,,	૨	૮
મીઠું ,,	૩	૬ ,,	૩	૬
નાળીએરનું ,,	૩	૬ ,,	૩	૮
બાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫	૬ ,,	૧૭	૬
પીળી ,,	૧૪	૬ ,,	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૬ ,,	૧૧	૬
આટો	૧૧	૩ ,,	૧૧	૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ		૭૫		૬ ,,
મરચાં	૦	૪ ,,	૦	૫
ઘી પેટી ૪ ટીનના પૈા	૭	૧૫ ,,	૮	૦
પોરબંદર ,,	૮	૧૦ ,,	૮	૧૫
પારારીન ઓરોહેડ				
,, વાઇટ રોસ	૮	૨ ,,	૮	૫
,, ,, ગ્યાલન	૧૧	૬ ,,	૧૨	૬
નાળીએર	૧૦	૦ ,,	૧૧	૦
ઘઉં	૬	૬ ,,	૧૦	૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩	૦ ,,	૧૩	૬
સાબુ સીલ્ક સ્પેશ	૧૧	૦ ,,	૧૧	૬
સાબુ સનલાઇટ	૪૨	૬ ,,	૪૫	૦
નેપ્ટર ટી	૧	૮ ,,	૧	૯
બાવીસ ગ્યાલન	૨	૧૧ ,,	૩	૦
સોપારી સેવરહની	૦	૧૦ ,,	૧	૦
નીલ પોઇઝ સીગારેટ	૧૭	૦ ,,	૧૭	૬
દુધ નેસલનું	૨૦	૩ ,,	૨૧	૬
નીમક (લીવરપુલ)				
બરતા ઓકની	૪	૩ ,,	૪	૬

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
માલ, સુથાર અને મકાણી પેઢી ખાતાં રાખવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Cotton, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાનિસબર્ગ.

શેાપાસ મશરાન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6025, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હરી સેાની
દરેક જાતના સેાના ચાંદીના ઘરસ દાગીના બનાવનાર.
સ્ટેંડ નં. ૨૪૪-૨૪૫. એડિંગ્ટન બ્લાક, પ્રસ્ટરીયા સુમ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 149 MARKET STREET. Johannesburg

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરોના રસના સીસા.
આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા ફેરવે તરત,
પુછા:—મહેતા અને ખુરેરીઆ કાનજી.
બોક્સ ૧૬૩, પીટરમેરીત્સબર્ગ.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbacco"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બેસ્ટ બનીઆ કેક વગેરે બધાની દમાંથી સસ્તામાં મળશે.
સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઇ.
સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની કે. છોટા,
૧૬૦ ગ્રે સ્ટ્રીટ ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 22,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail,
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 48.
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Rissik and Von Brandis Streets, 3 doors from Stores Bros.
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7. NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

35 Market St., Keet's Building, KRUGERSDOLP

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કચ્છી તથા મુસ્તફા કામેશ પાશાનું ભાપણ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ પોકુમલ બધરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam
SILK MERCHANTS.
WHOLESALE & RETAIL
107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET
IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

કુપનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઈ નથી

આ પાકીટના ઉપરના આગેના દશ કટકાથી કોઈપણ તમાકુવેચી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ કટકાથી શી. ૧/૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 856

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA.
Codes used: ABC 4th edition and A1

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કચ્છ તથા કાળાની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

ફટરના તારનો કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

ફટરની કંપની કોમપણ હેતુને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત પસારને દર સોરેયા દીઠ એ રીતીજ રીતે આકારવામાં આવે છે.

ફટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિઆના કોઈપણ કાગળપર પૈસા મોકલી શકે છે.

ફટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર પક્ષોના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પક્ષતા લેવામાં નથી આવતા. ફટરની ખાસ કોડ બુક છે તે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ ચોપડીમાં તાર લેના તથા લેવડાવી પહેલા સસ્તે દરે કામ કરવી શકાય છે.

બધી ફટર કોડમા આવેલા તાર ફટરની કંપની તેના અરધ કરી લેનાર પક્ષોને કાઢી નાખે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો,

મેનેજર,
ફટરની એજન્સી,
ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ,
પર, કીંગ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

ફટરની બીલ્ડીંગ્સ,
મેઈન સ્ટ્રીટ જોહ્નીસબર્ગ
કેપટાઉન.

અથવા ફટરની એજન્સી,
ધી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનેસબરગ.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

કલિઅન ગ્રોસરી અથાણાંના હિંદુસ્તાન તથી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ઘી પોરબંદરનું તથા કચ્છના -મરચા મસાલા-ચોખું અંગ્રીઆણું-જુઓ પંચ. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, October 31st, 1908. No. 44.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.
કેપટાઉનની સ્નુક માછલીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત ભાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જોવા જેવો છે—
ગોરસોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, પેટીકોટો મોટેનો ફેન્સી સામાન હોઝરી, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, કોલર, ઉનની સાલ, રૂમાલ, ગલપટાઓ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી બાસ્કેટો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ કીફાયત દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે
એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a specialty.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the 'Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

નવી જાતની ફ્રેઇટપુક તથા કુરેરા કમીશન વગે લેહાનેસબર્ગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પાકતા વરતમ ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:
Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Bockett's Building, Market Square
Box 2568, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Sulliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસ્માલ મીઆની કું. બહારના ગ્રાહકોને રહેવા થીયેટરની સગવડ આપી રાખવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and
Avenue Rd., Fordsburg, J'burg,
Tel. Address: "SULIMAN."
Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

આર આર. નાઈડુ

જનરલ ડીલર અને ઇમિગ્રન્ટ મોસરીઓના ડાયરેક્ટ ઇમ્પોરટર. ફોરવરડીંગ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ વોલમર રોડ.
સ્ટોર: સેવર પીયર સ્ટ્રીટ. જોહન્સ. ૪૫૩.
તાર: "Melon". જોહાનીસબર્ગ.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2347

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે,

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
—BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

P.O. BOX 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ના૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs. Collars. Scarves. Laces, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.
BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:— And at:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

D. COHEN,

WHOLESALE SOFT GOODS
Clothing a Speciality.

Men's Trousers from	1/6	પાયજામા	શી. ૧/૬ થી	
,, Jackets	,, 3/6	જેકેટ	શી. ૩/૬ થી	
,, Suits	,, 8/-	સુટ	શી. ૮/- થી	

Note the Address
80 COMMERCIAL ROAD, DURBAN.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds ■ Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રહુદ કમી અમારા ગ્રાહકોના હિસાબે રેલ્વે નાખવાની છે. ભાવ દેનારને બહુ ફીફાયત આવે મહશે. માલ બહુ સારો છે.
પોર બંદરનું તાજું ખુશાબોદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. બ્યાસ,
પ્રોપરીટર અને લેહા-પસરસ, પોરબંદર
ઉમરા થી વેચવાનું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add 'BHABHA." P.O. Box 36.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1868.
370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 889

ચામડાં ખરીદીએ છીએ.
ઉન, ચામડાં, રીંગડાં, વેતાં અથવા બકર નાં ચામડાં, વેડલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
} NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.
દરેક જાતના ગલ્લા ભરવા માટેની ગુણો.
માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે.)
બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનીસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.

ઇસ્ટર્ન ગોલ્ડ હોમીઓ મુલ્ક.
અનરસ મરચું.
૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધી મુંબઈ

એ અઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમઝુંબો ૫૦૦૦ ટન
સોંપો મુંબઇ તા. ૪થી નવેમ્બરે ઉપડી જશે

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ રીતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીઠી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી બહુ ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો હરફ પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુદ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફની જલ્દી માટે અતરે કાગળમાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનથી સીધે કોલંબો હોકે મદરાસ ઓર કલકત્તા નીચે માફક જાતી હૈ.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ ૨૧ અક્ટોબર.

நெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

கொலம்பு மதராஸ் மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

கப்பல், எஸ். எஸ். "அம்பாம்பி" டன் 5000 நவம்பர்மீ 6ல்
டர்பன் துறைமுகத்தைவிட்டு பம்பாயிற்கு டலகோபே வழியாபோகும்

ஜி. ஹனுமந்தராவ் ஹதிராமஜனி & கு.

કિંગ્સ કોંસ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5990, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg

Ratan Kalian,
Box 5999, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL.
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 90 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nobodien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
180 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

M. A. Patel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.
A. A. Wallis & Co,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Pohoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 340.
Hormajoy Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Durban

Erahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosamal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Mankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Parabotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Murayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veemsamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
F. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2389.
Tel. 1015
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner AlexanderSt.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
[redacted] & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4100.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
Suliman Ismail Mia & Co,
Box 3553.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6931.
Dookie Tell,
Box 4080.
Fakir Kaljan,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6309.
Lakeman Madhu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Pabbhu Hira,
Box 5999.
Khusal Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosal,
Box 6031.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84,
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).
A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
ABDOOL RAHMAN,
Box 12.
S. D. BOSERT,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parahotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONS,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON
K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rane od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64 Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom.

ESTABLISHED 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Tamiffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 178

અબ્દીલાઈ અહમદજી વલ્લી એન્ડ કું.

A. A. WALLIE & CO.,

IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,

235 Hanover Street, CAPE TOWN.

હીંદુસ્થાનનો તમામ રકમનો માલ અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથામાં રહે છે.

Indian Goods of every description always on hand

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88. Tel Add.: "FORDAKDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮, ૧૩૯, કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન.

Telephone 364

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 31ST, 1908 No. 44

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* **534.**

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 31ST, 1908.

The Breaking of the Clouds

[THERE are not wanting signs to-day of the close approach of a satisfactory settlement. Cable advices from India show how meetings are being held in every place of note, and the Indian mail to hand indicates how seriously the Indian newspapers are studying the question of the position of British Indians in the Transvaal, and how they are bringing their readers to a proper perception of the state of affairs, and the lesson to be derived therefrom. It has been remarked that India is not nearly so awake to the inwardness of the present Transvaal situation as South African Indians are prone to think. It is impossible, however, to accept that view, when we learn that a meeting was recently convened in the Punjab, presumably at Lahore, whereat five million Mussulmans were represented. The seriousness of this news may be gauged from the fact that there are comparatively few Indians in the Transvaal who hail from the Punjab, and that that Province is the recruiting ground of a large portion of what is best in the Indian army. There can be no doubt but that the current of affairs in the Transvaal must greatly influence the feelings of loyalty in many quarters in India, at a time, especially, when it is felt that the Government of India is generally out of touch with Indian sentiment. It is not difficult to understand how this influence comes to be felt, since Indians generally cannot be expected to make fine distinctions when they are informed that, notwithstanding the explicit terms of the late Queen-Empress's Proclamation, the Imperial Government can now state that it is impossible for it to interfere in the affairs of a self-governing Colony. Be that, however, as it may, there is no doubt whatever but that Indian feeling is rapidly rising over the Transvaal question.

And signs are not wanting, too, of an awakening in London on a large scale. Lord Ampthill has announced his intention of raising a debate on the question shortly in the House of Lords. Members of both Houses of Parliament are to wait upon the Secretary of State for the Colonies to urge the claims of the Transvaal Indians. Great activity on the part of Mr. Ritch and the South Africa British Indian Committee is only to be expected. Lord Crewe has stated that he himself is in favour of the Indian claim to have the free entry of a limited number of cultured men of their own kind to minister to their higher needs. The Rev. Mr. Meyer has raised the problem out of the rut of ordinary politics by his passionate denunciation of the method of treatment of passive resisters and conscientious objectors in the Transvaal, as exemplified by the case of Mr. Gandhi.

All these things are good, but they are not everything. We learn with the greatest satisfaction that the Transvaal Indians are much encouraged by Mr. Gandhi's imprisonment and the message that he has sent them from Volksrust Gaol; for it gives them the opportunity of showing to the Government that they have assumed entire control of the position, that the leaders are staunch, that the followers are loyal, and their certainty that, with Mr. Gandhi's imprisonment, a settlement is brought materially nearer. That, after all, is the greatest asset—the self-assurance, the self-confidence, the self-reliance, without which it is impossible for a community to thrive and achieve its just ends.]

Another Case of Culpable Homicide?

[THE wife of Mr. ISAAK AMOD MAIMEE accompanied him on his return from India, recently, *en route* for the Transvaal per s.s. *Gouverneur*. When they arrived at Durban, they were refused permission to land by the Principal Immigration Restriction Officer, on instruction from Maritzburg, instigated by the Pretoria authorities, on the ground that Mr. Maimee would, if he proceeded to the Transvaal, join in a conflict with the Government of that Colony. Mrs. Maimee was, however, expecting the birth of a child at an early date, and an application was at once made to the Supreme Court that she might be allowed to land, so that she could secure the attention necessary for her condition. The Natal authorities, however, produced a medical certificate to the effect that Mrs. Maimee could safely remain unattended for another month, and on the strength of this statement, the application was refused. Shortly afterwards, it was decided that she should be allowed to land on a visiting pass, but the shock of the ordeal of being kept like a criminal on the detention hulk had already produced its result, and, a day or two after she landed, she gave birth to a still-born child. Possibly, this may have been due to any one of a number of other causes. But the circumstances too closely resemble those attending the unfortunate case of Mrs. Thambi Naidoo for us to come to any other conclusion than that Mrs. Maimee is another victim of Mr. Smuts' miserable administration of the anti-Asiatic legislation. We have all along felt that, however generous might be the spirit of give and take on the part of the British Indians, it was in no way reciprocated by the Pretoria officials, who, on the contrary, seem quite prepared to wage war upon innocent women and children. A case in point is that of Mrs. Jethashanker Vyas. Her husband is in Pretoria, and had recently sent for her from India. She sailed by the s.s. *Praesident*, arriving at Delagoa Bay a few days ago. The Lourenco Marques representative of the Transvaal Immigration Office refused to interfere when he was asked to secure her safe passage to the Transvaal, on the ground that, having taken passage to Durban, she should proceed there, though she desired to travel through to the Transvaal *viâ* Lourenco Marques. Telegraphic instructions to that effect were sought from the Registrar of Asiatics, who, before he would even consider the matter, demanded to know whether Mrs. Vyas' husband, who was a resident of Pretoria was a duly registered resident of the Transvaal, and requiring, if possible, the number of his new registration certificate! Meanwhile, private representations were made with the result that the desired instructions were at length issued—but the steamer had left for Durban an hour before. Presumably, had Mr. Vyas not been voluntarily registered, his wife would have been prevented from coming to him. It is not British, this sort of thing, and its only effect is still further to exasperate an already exasperated people. But such a policy of vindictiveness carries its own Nemesis with it. We are sure it will not be long delayed.]

Divali and Id

THE TWO PRINCIPAL SECTIONS OF THE Indian community, Hindus and Mussulmans, have this week celebrated the commencement of a new era. They, in the Transvaal, must have celebrated the festivals of Divali and Id with much of sorrow mingled with their rejoicings. They will have remembered, no doubt, that the great days found their noble compatriots, Messrs. Dawad Mahomed, Anglia, Rustomjee, Gandhi, and a large number of others, some well-known and others nameless, eating the bread (or, rather, the mealie-pap) of affliction in gaol, pending the settlement of the questions at present outstanding with the Government. If Mr. Gandhi's thoughts had tended in that direction, it must have been a strange contrast for him—his co-religionists celebrating the New Year last Sunday, whilst he was being brought to Johannesburg from Volksrust in convict dress, in charge of a warder, and marched thus, in the full gaze of the public, in broad daylight, from Park Station to the Fort! There is much to attract the attention of the cynic in these incidents, much to arouse the foolish activities of the mocker and the scoffer. We prefer, however, to take a higher stand. We see in all this wretched travesty of justice, this wanton refinement of cruelty, the matrix whence a bright and beautiful jewel of glorious experience and grand national life shall be extracted. If the Indians of the Transvaal and the rest of South Africa will but realise that truth, this is, indeed, an era of rejoicing and happiness. And we believe that, deep down, they do realise it, and will do more and more as its real inwardness grows upon them.

Granted With Costs Again.

BRITISH INDIANS THROUGHOUT SOUTH Africa may rejoice at the definite manner in which the Natal Supreme Court has shown that, in matters of law and justice, politics must not be allowed to prevail. It is, as we have remarked before, an elementary lesson, but one which neither the Natal nor the Transvaal Government appears yet to have learnt. The Chief Justice, in delivering judgment in the case of the application for the release of the detained Indians, made it clear that Mr. Tatham's argument, that the detention of these unfortunate people was absolutely lawless and perilously near contempt of Court, had a great deal of truth in it. We will not enter into the legal aspect of the case, however. It does not require a lawyer to detect the shocking weakness of the Government's legal position, but the point that is really to be considered is that the judges have made it perfectly plain to the people of two Colonies, neither of which appears to realise that Indians have any common law or constitutional rights at all, that Indians may not be prevented from fighting their own battle by every legal means in their power, so long as they are prepared to suffer for their convictions. Had the Natal Government exercised the normal degree of common sense with which it is customary to credit governments, had it shown a little less anxiety to truckle to the behests of its "old man of the seas," the Transvaal Government, it would not now find itself the laughing-stock of every Indian blessed with the sense of humour. For ourselves, it is painful to note the indignity that this Government seems intent on heaping up for itself in its administration of Indian affairs. If Natal's Ministers wish to take this flattering unction to their souls, let them be happy in the knowledge that the Transvaal Authorities have received an even ruder shock than they themselves. It is not much consolation, but we offer it to them for what it is worth.

The Case of Delagoa Bay.

THE STEAMSHIP "PRAESIDENT" ARRIVED at Lourenco Marques on the 21st ultimo., bearing a number of Indians returning to the Transvaal from a visit to India. Representations were made to the Mozambique Administration to the effect that the arrivals should be allowed to land and proceed at once to the Transvaal. But the cloven hoof appeared at once for it seems that Lourenco Marques is also under orders from the Transvaal and has yielded up its independence to the greedy desire to accumulate wealth, and the representative of the Indians was informed that they could land on the condition that they remained at the port, and made application from there under the new Act. It was pointed out that the Administration was thus preventing the Indians from seeking their remedy against the Transvaal Government in the Supreme Court of that Colony, but the argument fell upon deaf ears, for Mozambique has to obey when the Transvaal commands. The Transvaal-bound Indians naturally refused to land on any such conditions, and proceeded instead to Durban, where they could avail themselves of the privileges offered by British Courts of Justice. But it is sad to see British officials carrying the bad tradition of the Transvaal into foreign soil, and holding the pistol to the head of the foreign administration. Apparently, the only community that is retaining its self-respect to-day is the Indian community.

THE SWAMI'S VISIT TO CAPE TOWN. We regret to learn that in the Life Sketch of Swami Shankeranand published in our columns recently we omitted to mention that representatives of the United Hindu Association met the steamer on arrival. We now hasten to add this information.

Some Scandalous Incidents

(Mr. Polak sent on the 26th ulto., the following letter to the press:—

It will be remembered that, amongst the passengers who proceeded to Durban from India by the *Gouverneur*, about a fortnight ago, en route to the Transvaal, were a certain Mr. Ismail Amod Mamoo and his wife. Because Mr. Mamoo preferred to go to the Transvaal without making application for registration from Durban under the new Act, he was prevented from landing, and would have been sent back to India, but for an injunction granted by the Chief Magistrate pending inquiry as to his legal status. His wife was expecting, within a short time, the birth of a child. An application was made to the Supreme Court that she should be allowed to land on a visiting pass in order that she might receive the care and attention necessitated by her condition. This application was refused, owing to the production by the Crown of a medical certificate to the effect that the lady would suffer no hardship for at least another month. Within a few days, however, of the refusal of this application, Mrs. Mamoo was landed on a visiting pass, and, a couple of days thereafter, gave birth to a child still-born. Apparently, the shock and uncertainty had had their effect upon the unfortunate lady; and, thus, with Mrs. Naidoo, she has proved another victim to the vindictive policy of Mr. Smuts' administration.

Last Wednesday, the *Praesident* arrived at Delagoa Bay carrying the wife of a well-known Indian resident of Pretoria. He had sent for his wife from India, they having not seen each other for a long period. She had booked her passage to Durban, but, learning that there were friends in Delagoa who would escort her safely to her husband in Pretoria, she decided to proceed to the Transvaal via Delagoa Bay, thus shortening the steamer and train journey. Application was made to the local representative of the Transvaal Immigration Office to facilitate her landing and transit to the Transvaal, where she would meet her husband. The Immigration Officer, however, declined to intervene without direct instructions from Pretoria, on the ostensible ground that, having taken a ticket to Durban, she should proceed there. Whether or not that was the real reason I would not care to affirm. Representations were immediately made to the Registrar of Asiatics at Pretoria, requesting him to issue immediate instructions by wire to his subordinate to afford facilities for the landing and transit of this lady, as the steamer was due to leave at 3 o'clock on Thursday afternoon. A reply came half-an-hour after the steamer left, inquiring whether her husband was a duly registered resident of the Transvaal,

and the number of his new registration certificate. As it happens, her husband is personally known to the Registrar, who should be aware that he received a voluntary registration certificate some months ago. Further representations, however, were made at Pretoria, with the result that a later telegram was sent authorising the landing and transit of the lady, but the instructions arrived one and a half hours after the boat had left. Presumably, although her husband was a resident of long standing in the Transvaal, had the replies to the Registrar's inquiries, in his opinion, been unsatisfactory so far as his Department was concerned, he was careless as to what happened to her so long as she did not come to the Transvaal. It thus appears that, not content with prosecuting the Indian male population of the Transvaal, General Smuts will not be satisfied except he wage war against innocent women and children. The whole policy is one of malignant vindictiveness.

Mr. Gandhi has been sentenced to two months' hard labour for the offance of failing to give totally unnecessary finger prints for identification purposes. He has been set to work upon the public streets at Volksrust. Nobody complains about that. It is part of the punishment to be borne by people whom General Smuts calls conscientious objectors. But is there any excuse for bringing Mr. Gandhi from Volksrust to Johannesburg in convict garb, as happened yesterday, and marching him from Park Station to the Fort publicly? Doubtless it was all part of the regulations. I believe that when the Spanish Inquisition desired to degrade its victims, among whom were probably ancestors of mine, it clothed them in bag shaped yellow garb and marched them in this fashion through the streets prior to despatching them at the customary *auto-da fe*. We, Transvaal Britishers, do not seem to have gone far beyond those mediæval torturers in our desire to bring our victims to what, in our opinion, is a fitter frame of mind. Can you wonder that the Indian community is getting more and more embittered and exasperated; and do you not marvel how, in spite of all these injuries and insults, they remain content to be passive resisters, suffering themselves rather than imposing suffering upon their European fellow-colonists? Contrast the Christian example shown by these non-Christian people with the Pagan cruelty of their Christian rulers. It makes one flush with shame to think of it all.]

INDIAN EDUCATION. The Indian Woman's Association and the Hindu Young Men's Society have passed resolutions protesting against the introduction of the age limit in the Higher Grade Indian School.

Fate of the Anti-Indian Bills

Press Comments

[Commenting on the news of the probable refusal of the Imperial Government to allow the recent anti-Indian Bills to become law, the *Natal Mercury* says :—

The Natal Acts are an attempt to enforce a totally different policy. Their effect would be to deprive British subjects, who have been allowed to acquire domiciliary rights in this Colony, of the ordinary privileges belonging to such status. Under one of the Acts, it is even proposed to deprive Indians born in the Colony of the civil rights that belong to them as persons to whom Natal is their native land.

Had our Government and Parliament been content to strike at the root of the Asiatic encroachment by decreeing an end to the indenture system, and making our immigration laws prohibitive to all newcomers from Asia, they would have been standing upon unassailable ground, and the Imperial Government could have been relied upon to concur with them, as it has acquiesced in the Transvaal legislation. It has now been accepted in the fullest terms that a self governing Colony is entitled to regulate and restrict alien immigration as it may deem fit. Our Government did introduce one Bill last session for the purpose of attacking the evil in this legitimate way, by putting an end to the system of indenture; but it was the one Bill of the three which they dropped, and they wasted the time of the session by pushing forward the two Bills which we warned them would be obnoxious to the Crown, because of their transgressing the canons of national equity. Under these measures, which Lord Crewe now intimates that the Crown is unlikely to sanction, certain of the King's subjects who have acquired the right to live in Natal, or have been born on its soil, would be debarred from making a livelihood in trade. Such legislation is vicious from every point of view. It is a glaring injustice, for one thing. Further than that, it could only relieve social pressure in one direction by increasing it in other. If the Indian population could not make a living in trading, they would be driven in larger numbers into the industrial ranks, and would aggravate the competition which our working classes have to face, from cheap forms of coloured labour, in employments where the European has hitherto had a practical monopoly. These two Asiatic Acts are an outrage on British principles of justice, and are class legislation of the crudest type. The only effect of their having been passed in our legislature will be to prejudice the Colony's future efforts to deal with the Asiatic evil on better lines.

The *Advertiser* remarks :—

It will create little surprise in Natal, and, possibly, less to the Natal Cabinet, that, as will be seen from a cablegram in this issue, Lord Crewe, the Secretary for the Colonies, has officially announced that it is improbable that the Imperial Government will advise his Majesty to grant his assent to the latest Natal Asiatic Trading Bills. It was apparent to everybody who took the trouble to think the matter over for a minute, that the Imperial Government could not possibly agree to a Bill that lumped Natal-born Indians and imported Indians together, and forbade the whole bunch to trade any longer. This was so apparent, in fact, as to rouse suspicions here as to whether the Natal Government was really so keen on getting the Asiatic difficulty settled as it protested it was. The position now is that the Bill to prevent the further importation of Indentured Indians is indefinitely hung up, and the Bill to prevent Indian trading is to be vetoed. The whole agitation for a settlement of the Natal Indian problem has been in vain, and the time and money that has been expended over Parliamentary debates on the subject, wasted. The Natal public has every right to be exceedingly angry at this trifling—we had almost written fooling—with questions that are vital to the colony's progress and prosperity.

The *Times of Natal* has the following criticism :—

That the Bill proposing the abolition of licences would be vetoed was a foregone conclusion: and it has always been a matter of surprise to us that the Government introduced such a measure. In moving the second reading, Dr. Gubbins conveyed the impression that the Government were very much in earnest, and intended to persist with this legislation until sheer importunity won the day. The Colonial Secretary, however, failed to bring forward any arguments in support of the measure, except the "argument" that it would be to the interest of the white storekeeper to remove the competition of the Indian trader. We have no sympathy with the Indian trader, and we think that no new licences to trade should be granted to other than Natal-born Indians. But it was an absolutely unheard-of thing to propose to abolish the licences of men who had been allowed to settle in the colony and invest their money in certain commercial enterprises; and it was still more monstrous to propose that no Indian, even although born in Natal and knowing no other home, should ever be permitted to engage in any form of trading requiring a licence. No such flagrantly unjust legislation has ever been enforced in a new British country, and we are sorry that Natal

should have been the first to propose it. It is open to Parliament to pass laws which may limit the scope of the Asiatic trader, and prevent unfair competition, but it is not open to Parliament to propose the suppression of one section of the community for purely racial reasons.]

The *Transvaal Leader* comments as follows :—

The news that the Imperial Government is unlikely to sanction the Natal Asiatic Trading Bill will not surprise those who recall its provisions, which lumped together Natal-born and imported Indians in an impossible manner, and dealt with their trading rights unfairly. The pity of it is that this also apparently hangs up indefinitely Natal's other Bill—that to forbid the further importation of indentured Indians. This is deplorable. Whatever differences of view there may be as to the treatment of Indians already here, surely no responsible person wishes to complicate South African ends and difficulties further by importing more Indians.

Durban Notes

[BY OUR OWN REPORTER]

The Detained Indians

Last Saturday about 40 passengers arrived by *S.S. Praesident*, 35 being bound for the Transvaal and 5 for Natal. The Transvaal passengers were given the choice of giving bail and submitting to finger impression requirements or being detained on the Detention Hulk. They chose the latter.

Whilst being conveyed to the hulk, one of the three women passengers fell and injured her foot severely, there being only a very rough gangway on which to walk on board.

All the passengers, including the Natal people, were taken to the hulk immediately the boat arrived. Mr. Vadev was amongst the number. On Saturday he underwent examination under the Immigration Act as an educated man, but it was not until late on Sunday that he was allowed to land. His wife, who accompanied him from India, was forced to remain on the hulk until her husband could make out an affidavit for her. It was two o'clock on Monday when she was allowed to land.

The wife of Mr. J. P. Vyas, who is living in Pretoria, was also detained on the hulk.

There were already there the passengers per *Kronprinz* and *Gouverneur*. These were locked up for some time so that they could not even speak with the new arrivals.

Mr. Romer Robinson's representative was not allowed to speak with the new passengers, and they were prevented from receiving or sending letters. It was only with the greatest difficulty that the names of the passengers were secured for the purpose of obtaining an interdict.

And now a word or two about this hulk which the Attorney-General so eloquently described as a place fit to accommodate 100 persons in comfort. It is solemnly declared by those who have been there that, although there were 70 passengers, there was not room for more than 25 or 30 people on the boat. Fresh water was obtained with the greatest difficulty and only in very small quantities. Only one cooking stove was provided for all the people, and the 70 men, women and children had to put up with only one w.c.

The Supreme Court application has now been granted and the *Kronprinz* and *Gouverneur* passengers have landed, but not so the passengers of the *Praesident*. Until their ship sails, they will probably be kept on the hulk.]

Divali and Id Festivals

[The celebration of the annual Divali Festival was commenced on Saturday last, when a sacrificial ceremony was performed by the Durban members of the Hindu community. Swami Shankeranand was present and addressed the gathering on the significance of the day. It was, among other events, the anniversary of the return of Shri Ram from exile. Mr. C. Desai performed the sacrifice of sandal wood and spices.

The Mahomedans of Durban and suburbs celebrated their annual Id festival on Tuesday. This marks the conclusion of the fasting month of Ramazan, the ninth month of the Moslem calendar. Business was suspended, and all Mahomedan stores were closed for the day. Special services were held in the West Street, Grey Street, and Lower Umgeni Mosques, at 8 a.m., and the rest of the day was spent in social enjoyment.]

[PRISON DIET. The *Rand Daily Mail* comments as follows on the food question :—The curious feature about the letters printed in another column regarding the diet for Indians in prison is that there seems to be no regular scale for the whole Colony. In one prison the Indians receive their national food; in another they have to eat—or to reject—meals in pap and fat. The complaint made seems to us to carry a good deal of weight. To a strict Hindu, animal fat might be so objectionable that he would die rather than touch it; and the punishment of starvation is not included in sentences in this country. There would be a great outcry if a European vegetarian in prison was forced to eat beefsteak or starve, or if a Hebrew was compelled to take pork or go without anything, or if a teetotaler was made to drink whisky and soda or else die of thirst. The Indians might well be allowed their rice and ghee, whatever prison they may happen to be in.]

Away with the Hawkers!

Barberton's Ambition

[The *Transvaal Leader* of the 21st ulto., reports :—

A special meeting of the Barberton Chamber of Commerce was held to discuss the question of hawking as affecting trade in the district. The Chairman said that the existing law did not afford the protection to trade which the Chamber for years had been striving for, and it was necessary to urge the Government to legislate to protect the country traders. Parties of hawkers made a business of visiting the outside mining centres at intervals during the month, and secured the bulk of the native trade.

The secretary read a letter from Mr. Loveday, regretting that representations on the subject had not been made to him during the session, as he might have persuaded the Administration to introduce an amending Ordinance dealing with the matter. As the law stood at present, it was impossible to prevent the abuse complained of. He would suggest, with a view of securing an amendment of the law, doing away with hawkers altogether, except perhaps the ordinary pedlar in municipal areas.

Correspondence from the Law Department was read, giving the following opinions in reference to trading on mining grounds :—(1) The occupier of a stand under the Gold Law has the right to order off any person trespassing on the stand so occupied; (2) the same rule applies to claimholders; (3) a hawker is not restricted by his licence to trading upon public roads.

A resolution was passed asking the Government to amend the Hawkers and Pedlars Act so as to place hawkers and pedlars on such a footing as to equalise the responsibilities borne by the European storekeepers in having to keep up respectable and proper establishments wherein to carry on their respective businesses. It was also carried that the resolution be submitted to all the other Chambers of Commerce in the Transvaal for their earnest support and co-operation. A committee was appointed to draft a petition to be sent to the Government with a view to removing these grievances.

Mr. Bayly drew attention to a statement that was circulating, that in connection with the sale of stands advertised to take place in a few weeks' time it was the intention of certain Asiatics to acquire interests in some of the stands for the purpose of securing trading sites. The chairman was asked to interview the District Registrar with a view to ascertaining what truth there was in the statement so far as applicants were concerned.]

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR CORRESPONDENT)

A PRACTICAL SPIRIT. Realising that the struggle may continue for yet a considerable time, the community is showing a commendably practical spirit. Collections are being widely made, and considerable sums have lately been contributed to the funds of the Association. As in every movement of importance, so here the war-chest and its contents require most careful attention, but the financial genius of the community finds ample scope for discovering ways and means. Its resources are far from being exhausted and the people look forward quite calmly to a prolongation of the fight.

A SHOCKING SIGHT. On Sunday last, Mr. Gandhi was removed from Volksrust Gaol to the Fort, Johannesburg, he having been subpœnaed as a witness for the Crown in the case of Daya Lalla, who was charged with using a forged registration certificate, the case being now sent to the Criminal Sessions for trial. Mr. Gandhi was removed in convict dress, in charge of a warder, in whose company he travelled to Johannesburg. A few members of the Committee of the Association had got wind of the removal, and met the train upon its arrival at Park Station at six o'clock in the evening. Mr. Gandhi, carrying his bundle of clothes in a large bag marked with the broad arrow, a basket of books, and, of course, wearing the convict suit, was then marched in custody from Park Station to the Fort. It was then broad daylight, and the streets were filled with onlookers, some of whom recognised Mr. Gandhi, even in the hideous disguise that he wore. Mr. Gandhi, of course, wore the convict garb of coloured prisoners, a particularly conspicuous one. Doubtless all this happened in terms of the regulations, but it is typical of the anti-Asiatic policy of the Government that no instructions were issued that Mr. Gandhi should be transferred in civil dress, and taken to the Fort in a cab. So long as cultured Indian passive resisters and conscientious objectors are treated as though they were aboriginal native felons of the worst type, so long must this fight continue.

A MESSAGE OF SYMPATHY. The following telegram has been received from Chinde:— "Chinde Indians deeply feel your great trial. Praying Almighty justice for sacred cause. Sincere sympathy with sufferers."

A QUESTION OF BOYCOTT. The British Indian Association has received the following telegram from the Hawkers' Association, Durban: "Durban Fruiterers' Association, have heard [illegible] fruiterers taken licences, we unanimously resolve to boycott all Krugersdorp Fruiterers, except those Committee recommends as trading without licences."

SYMPATHY FROM INDIA. The British Indian Association has received copy of a resolution passed at a public meeting of the citizens of Kathor and the neighbouring districts, of all castes and creeds, assembled at a public meeting on the 19th of September, expressing indignation at the sentences passed upon the Natal leaders, and urging the Imperial Government to protect the Transvaal Indians from persecution.

AT VOLKSRUST. It will be remembered that, amongst those who were deported from Volksrust Gaol on Monday, the 19th inst., were Messrs. H. J. Joshi and M. N. Goshlia. They however, applied for a remand to the 27th after they had returned and on the same day. Last Tuesday, they appeared before the Court, and were sentenced to four months imprisonment with hard labour, or to pay a fine of £50 each. They elected to go to gaol. On the same day, Hira Mulji, the boy of 12, who was sentenced on the same day as Mr. Gandhi to 14 days without hard labour as a prohibited immigrant, his father being at the same time sentenced to one months' hard labour, was released, though his father was still undergoing sentence.

A CASE OF REPENTANCE. Mr. Balya Naidoo was one of those unfortunate men who applied for registration under the old Act during last October. He received his badge of slavery on the 28th of that month, and was promptly boycotted by his brethren of the Tamil community. He has now returned his certificate to the British Indian Association, to be destroyed or otherwise dealt with as the Committee thinks fit.

AT CHRISTIANA. Mr. Mirza Ameerbeg came from Kimberley some days ago holding a Peace Preservation Ordinance permit. He, however, refused on demand to give his thumb impression for purposes of identification, was arrested, charged, and convicted for the offence, being sentenced to three weeks' simple imprisonment. The President of the Gujarat Indian Association of Kimberley has sent a telegram of sympathy to the British Indian Association in regard to this matter. Mr Ebrahim Adam Nimbara has been sentenced to six weeks' hard labour for trading without a licence.

ARRESTS AND IMPRISONMENTS. At Germiston, last week, a number of Indians were arrested and sentenced for hawking without licences. Among these was Mr. Hazura Singh, the Chairman of the local Indian Committee. All went to gaol without paying fines. At Boksburg, a number of storekeepers have been summoned to appear before the Court for trading without licences. They have decided to go to gaol. At Standerton, the storekeepers are threatened with further prosecutions for again failing to take out licences. Mr. E. M. Kajee of Paardekop has a second time been summoned to appear before the Magistrate at Volksrust on a similar charge. He being a brave man also prefers gaol. A number of hawkers have been arrested at Pretoria, and will be dealt with in the ordinary way, and Krugersdorp has suffered similarly. In Johannesburg, hawkers go to gaol day by day. On Tuesday, four were brought before Mr Cross in D Court, Mr. Polak pleading guilty on their behalf. Unfortunately, however, for them, the arresting Constable, who was the principal witness for the Crown, failed to turn up, and the unhappy men were accordingly discharged! Benoni seems to be sunk in the depths of ignorance. There hawkers were sentenced for trading without licences, but paid the fines imposed. Theirs is an unenviable notoriety.

DELAGOA BAY. The Delagoa Bay community are taking a lively interest in Transvaal affairs, especially since the arrival of the *Gouverneur*. It is understood that a big effort is being made to contribute to the funds of the British Indian Association.

A TRANSVAALER'S TESTIMONY. "LUCIUS LUCULLUS" writes as follows to the *Morning Leader*:—

> I have just received a letter from an old friend, a Transvaaler and a former burgher, in which he says:
>
> I have now an Indian cook on my farm, and prefer him to anything I have had, either British or foreign. He and his fellow-countrymen are so courteous, hardworking, sober, and modest in demeanor, that we have no anxieties now about our culinary department, and yet you see these men get pushed out, though, to my mind, they are superior to the usual run of "white" men around here (I am not arguing with you on the Asiatic question now). All that I know is that I wouldn't exchange my Indian cook for any white I know.
>
> Many of my Transvaal friends are of the same opinion.

THE EMPHATIC NAY. The Pretoria official clique do not seem to have the courage of their convictions. The Chairman of the British Indian Association, it will be recollected, last week asked the Government to reconsider their decision not to appoint a Commission of Inquiry to publicly and thoroughly investigate the allegations made in connection with Transvaal-returned Indians via Delagoa Bay and who were eventually taken to Barberton. A reply has now been received by the Association once more refusing the inquiry. It is significant that all these official documents bear the initials "M. C." It is easy, therefore, to indicate their author, nor is it more difficult to discover, from that fact, the reasons for refusal. Where there is much to conceal, either of incompetence or negligence, it may be admitted that it

is unwise. ■ submit oneself to cross-examination.

AT BOKSBURG. At Boksburg, before Mr. T. C. R. Sladen, on Wednesday last, Messrs. Moosa Ismail Daya, Vassanji Kursonji, Juma Cassim, Moosa Sale Daya, Essop Hassan Bodhania, Ismail Essop Daya, Baba Jan, Mahomed Moosa, Gurusamy Naidoo, Hoosim Alli, and E. H. Daya were charged with trading as General Dealers without licences, and also with failing to produce licences upon demand. All pleaded guilty, Mr. Polak appearing for them. They were found guilty on both charges, and sentenced, on the first, to pay each a fine of £5, to be recovered by distraint of their goods, and, on the second, they were cautioned and discharged. At the same time, Messrs. Sheikh Adam, Mahomed Sidik, Mahomed Essop, Baba Jan, Sidu Mia, and Ali Jaffer were charged with carrying on the trade of butchers without licences. They all pleaded guilty, and were fined £5 each or one month with hard labour, since they had nothing upon which distraint could be levied. Messrs. Moses, Naransamy, and Arnachellam were charged with carrying on Kaffir eating-houses without a licence. They were fined £1/7/6 or ten days' imprisonment with hard labour, they also having nothing to distrain upon. All decided not to pay fines, but to go ■ gaol, or allow their goods to be seized and sold by auction.

Indian Soldiers in the Transvaal

Letters to the "Spectator"

The following correspondence appeared in the *Spectator* of the 26th September :—

Certain Indian soldiers in the Transvaal have again appealed to be shot "on the battlefields where they served." The leaders of the Indian community are aware that such an appeal will not, under a British Government, lead to martyrdom; and their skilful use of melodramatic utterances is characteristic of their signal ability. But in the South African War the employment of coloured troops as combatants was scrupulously avoided, and the credentials of these warriors cannot pass unchallenged. There are in the Transvaal some Indian soldiers who have earned in Indian campaigns. It is possible that some of these, or some other Indians, were attached in a non-combatant capacity to some corps during the South African War, and in that capacity they may perhaps have received medals. But the practice of parading medal-wearers in the streets of Pretoria or Johannesburg, and the allusions to soldiers who served with "British troops" or "fought on battle-fields" is calculated to convey an impression which is not warranted by the facts and to represent Britain as false to her word.

I am, etc.,
A. B. BROWNE.

The question raised by your correspondent, Mr. A. B. Browne, is but a re-statement of that put by Lord Ripon in the House of Lords on the 4th February last. It is perhaps needless to add that Lord Ripon's remarks were free of any taint of cynicism.

The following quotation is from *The Times* of the 5th February :—

"THE MARQUIS OF RIPON: . . . His noble friend (Lord Curzon) would remember however, that from beginning to end of the Transvaal War it was a principle that natives and persons of another race should not be allowed to take part, and Asiatics and natives were not allowed to take any part in the active operations of the War."

"LORD CURZON: I was responsible for sending from India from ten to twenty thousand men. They acted as Transport Corps, Ambulance Carriers, and in other capacities and they were under fire on most battlefields of the campaign." (Hear, hear.)

"THE MARQUIS OF RIPON: They were not active soldiers."

"LORD CURZON: Many of them were killed."

To the North of Johannesburg on an eminence that overlooks the whole city and the East of the Witwatersrand, stands an obelisk erected by public subscription as a memorial to Indians in South Africa. On the east side a marble tablet is let into the monument, bearing in English, Urdu, and Hindi this inscription :—

Sacred to the Memory of
British Officers, Warrant Officers, Native N.C.O.'s and Men,
Veterinary Assistants, Nalbands, and Followers of the
Indian Army who died in South Africa, 1899-1902.

On the other sides are three tablets bearing respectively these words :—

Musulman.
Christian—Zoroastrian.
Hindu—Sikh.

The braggadocio that your correspondent sees fit to impute is, moreover, hardly warranted by recent events. It may be that the appeal to which he refers will not, under a British Government, lead to martyrdom, but Mr. Browne may be interested to learn that during the last two years over 350 British Indians claiming lawful domicile in the Transvaal, have submitted to fine, imprisonment, or deportation rather than to the dishonour they feel would attach to them by compliance with the requirements of the Registration Law of 1907. Indian soldiers need no apologist. They would hardly consider readiness to die on the field a boast, but that Indian civilians peaceful, simple, merchants, shopkeepers, hawkers, and clerks, should, in defence of a principle, be willing to suffer the martyrdom of slow destruction of their businesses, not to speak of bodily discomfort, should provide material for very serious reflection.

I am, etc.,
H. W. REICH.

Canada and Asiatics

Mr. R. L. Drury, who, six months ago, was sent out to Japan by the Dominion Government for the purpose of supervising the arrangement made necessary by the Lemieux agreement regarding Japanese immigration to Canada, has returned to British Columbia. He says :—"I believe the Japanese question is now on a satisfactory basis, and I have every confidence that Japan will faithfully observe the terms of the agreement. I must say that the various proposals made by me and formally submitted to the Japanese Foreign Office through the British Ambassador were met in a friendly spirit by the Japanese authorities, and throughout they have manifested a desire to be fair and reasonable. For example, I proposed that the Japanese Foreign Office should furnish ■ with monthly statements of the Japanese going from Japan into Canada, showing their occupation, etc. They acceded ■ this request, and are now sending these returns every month. We have our own Canadian immigration officials, who keep a complete list of the arrivals from Japan, and if the terms of the agreement should be violated the Japanese Government would be involved in self-condemnation by their own reports. So far as Canada is concerned, every class of Japanese labour is now shut off, and cannot enter Canada without the consent of the Dominion Government. Surely it is better to have arrived at this result by means of diplomacy and friendly negotiations than by abrogating the treaty with Japan and passing hostile legislation, as has been proposed."

Surely a similar arrangement with India is within the resources of Pretoria diplomacy?—*Rand Daily Mail.*

British Indians in America

The General Test

Mr. Straus, Secretary of Commerce and Labour, authorises the following statement :—"The Immigration laws, with the exception of those relating to Chinese, do not take cognisance of race, creed, or nationality. All immigrants are subject to the same laws, which exclude for various reasons—such as disease, likelihood to become ■ public charge owing to inability to find support—clearly laid down by statute. Indians entering the United States from British Columbia are often frailly built and entirely unfitted to do the heavy railway and lumbering work which are alone open to them. This, together with the prejudice on the Pacific Coast, has caused many who have been admitted to fall into distress, and it is to avoid a repetition of such instances that the law regarding physical inability to work is being strictly enforced, not because it is wished to discriminate against the race as a whole."

Sir Charles Bruce on the Transvaal Crisis.

(The *Empire Review* for October contains an article by Sir Charles Bruce, G.C.M.G., on "British Indians in the Transvaal." Part I. deals with the history of the struggle from the commencement of passive resistance. In Part II. Sir Charles says :—

The question of the British Indians in the Transvaal cannot be isolated from the larger issue of British India's place in the Empire. Mr. Chamberlain's tribute cannot be too often repeated :

> The United Kingdom owns, as its brightest and greatest dependency, that enormous empire of India with 300,000,000 of subjects who are as loyal to the Crown as you are yourselves, and among them there are hundreds and thousands of men who are every whit as civilised as we are ourselves, who, if that is anything, are better born in the sense that they have older traditions and older families, who are men of wealth, men of cultivation, men of distinguished valour, men who have brought whole armies and placed them at the service of the Queen, and have in times of great difficulty and trouble, such for instance, as on the occasion of the Indian Mutiny, saved the Empire by their loyalty. I say, you who have seen all this cannot be willing to put upon those men a slight which, I think, is absolutely unnecessary for your purpose [*i.e.*, the restriction of wholesale immigration], and which would be calculated to provoke ill feeling, discontent, irritation, and would be most disputable to the feelings, not only of her Majesty the Queen, but of all her people.

Lord Middleton not long ago, in speaking of India's partnership in the Empire, recalled the military services rendered in China and at Suakim.

A few days ago *The Times* reminded the Australians that without India Australia would never have been a British colony, and that the maintenance of British power in India is a factor in far Eastern politics with which Australia is closely concerned.

But the British Indians in the Transvaal illustrate another area of activity in the partnership of the Empire. They form a small section of a large community—the community of his Majesty's Indian subjects who have migrated to many parts of the Empire in the belief that a British subject must be a British subject all over the world. Between the various groups of this community and between each and their common country of origin there exists the relation of the branches of a tree to each other and to the trunks and roots. It does not differ in principle from the relation of the United Kingdom to the communities of English, Scotch or Irish origin in our colonies, and of these communities to each other. And in all the history of the Empire there is perhaps nothing more remarkable than the relations which have been brought to exist between the colonists of British and Indian descent, wherever these relations have been developed under the control of the British Parliament, and the mutual advantages that have been the outcome of these relations. These relations constitute a partnership in colonisation between the United Kingdom and British India.

The process of ages, during which the inhabitants of temperate and especially of northern zones have struggled against the difficulties of their environment, has evolved a race strong of will, abounding in energy and enterprise, and above all fertile of brain in finding clues to the operations of nature and turning them to account by the application of science to economic ends. Further, the climatic conditions of their environment, by compelling the race to provide in summer for the exigencies of winter, have developed the faculty of acquisition and the habit of accumulation. Accordingly the British colonists, the predominant partners in the enterprise, had at their command capital, skill in organisation, and scientific methods of production. But the climatic conditions, which had been a main factor in determining their character, had unfitted them for the physical labours necessary to develop the resources of the heat-belt of the world, and their endeavours to supply the capacities they lacked form an instructive chapter in the history of civilisation. The methods which led to the wholesale extermination of native races were followed by the African slave trade. With the abolition of slavery it became inevitable that many of the most fertile regions of the world must be abandoned unless they could be developed under some system in which consent should take the place of compulsion. After the failure of many experiments there has been established a partnership of European and Asiatic colonists under the joint control of the Colonial Office and the Government of India. I need not discuss the terms of the partnership, but it is ruled by two conditions; first, by the restriction of Indian immigration to the requirements of the Colonial Governments; and secondly, by the condition that all immigrants shall be potential citizens. With a long, varied and intimate acquaintance of the Indian communities thus domiciled in our tropical colonies, I can bear testimony that, taking them generally, they are as faithful to their employers, as fair in their dealings, as obedient to the laws, and as loyal to his Majesty's throne and person as any community of the King's oversea dominions.

It would be difficult to exaggerate the importance to the Empire of this partnership in colonisation. It has withdrawn from congested districts of India and established in comfort, often in opulence, a part of the community constantly exposed to famine and disease; it has developed the resources of many fertile territories and supplied revenues adequate for their good government; it has enabled us to maintain our naval supremacy in the Caribbean Sea—according to Captain Mahan, the greatest nerve-centre in the whole body of European civilisation—and in the Indian Ocean; and above all, it has confirmed in the people of India, of every race and creed, the inspiring sentiment of an Empire established by their aid and to be maintained by their loyalty.

Lord Curzon in the House of Lords lamented a want of imagination on the part of the Government in dealing with the question of the British Indians in the Transvaal. In truth, very little imagination is required to appreciate the indignation with which British India, as a partner in making and maintaining the Empire, has resented the treatment of its colonists in South Africa, and the apathy of the Imperial Government in allowing the unassorted humanity of whites in the Transvaal to decree the degradation of the whole people of India on the ground of racial inferiority. Lord Ampthill has declared that the whole course of our administration in India justifies this resentment.

Civis Britannicus.

I have asserted that the British Indians in the Transvaal are a branch of the great community of His Majesty's Indian subjects who have migrated to various parts of the Empire in the belief that a British subject is a British subject all over the world, but it would be absurd to claim for them any more than for other British subjects, nor do they claim for themselves an unrestricted liberty of migration and residence. I will endeavour to make clear the nature and extent of their claim.

It is getting to be more and more evident that the existence of the Empire depends on a settlement of the question of the rights of His Majesty's Indian subjects beyond the jurisdiction of the Indian Government. On July 31, Lord Crewe intimated as much in a sympathetic reply to a deputation of the South Africa British Indian Committee, and on the same day Colonel Seely, in replying to questions in the House of Commons on the position of the Indians in the Transvaal, frankly associated himself with this opinion.

A great deal has recently been written on the subject, and the recent visit of the American fleet to Australia has called attention to the general question of the relation of the white to the coloured races, in its influence on the cohesion of the Empire, in a way I have no intention to discuss, but which it would be folly to ignore.

A proposal, originally made, I think, by *The Times*, that the Imperial Government should take the initiative in securing a thorough discussion of the whole question of Oriental migration into British colonies by calling a conference, has been advocated by Lord Ampthill, and more recently by Mr. Munro Ferguson and a group of Liberal members of Parliament. There is much to commend it, but it is doubtful how far the colonies are prepared to enter the conference with an open mind.

Whether the moment is opportune for such a conference is open to doubt. There is at present an epidemic of prejudice against the coloured races which has been justly compared to the outbursts of anti-Semitic fury in the Middle Ages. The question whether the hatred between the races is inherent and permanent or whether it will yield to the influences that have controlled the position of the Hebrew race is not yet finally decided. It is well to consider the present position of the Jews in the Empire after three hundred years of absolute exclusion from England and many centuries of endeavour to extirpate them as recorded by Lord Beaconsfield:

> The attempt to extirpate them has been made under the most favourable auspices and on the largest scale; the most considerable means that man could command have been pertinaciously applied to this object for the longest period of recorded time. Egyptian Pharaohs, Assyrian kings, Roman emperors, Scandinavian crusaders, Gothic princes and holy inquisitors, have alike devoted their energies to the fulfilment of this common purpose. Expatriation, exile, captivity, confiscation, torture on the most ingenious and massacre on the most extensive scale—a curious system of degrading customs and debasing laws which would have broken the heart of any other people, have been tried, and in vain.

There is a curious analogy in the cases. If, in accordance with the sentiment of the time, it has been the modern policy of the white man to resort to degrading customs and debasing laws rather than physical torture and massacre, the unwritten law of lynching in America is being constantly applied to the coloured population with almost incredible ingenuity of malice. Quite recently an untried offender was placed on a pile of cordwood, both being saturated with kerosene oil. "A match was touched to him," and not only was the conflagration watched with shouts of joy, but within a few hours thousands of post-card photographs were being sold in the streets. And this in days when it is declared to be the duty of all coloured races to acknowledge the inherent and permanent superiority of the white man. Nevertheless, deplorable as are such incidents in their nature and frequency, they do not disturb my confidence that the nobler instincts of humanity which have controlled the destiny of the Jewish race will in time secure for his Majesty's Indian subjects throughout the Empire a position free from legislative dishonour and disqualification.

President Roosevelt has declared that there is but one safe rule in dealing with black men as with white men—it is the same rule that must be applied in dealing with rich men and poor men—that is, to treat each man, whatever his colour, his creed or his social position, with every possible justice, on his real worth as a man. That was the faith of Cecil Rhodes, I believe it to be the faith of the people of England.

In the meantime, however, we have to consider the specific case of the Indian as *Civis Britannicus* in the Transvaal. It is admitted by the Asiatic community that the right of entry must be restricted, and it is important to remember that they have constantly urged this. Mr. Chamberlain, in the extract I have quoted from his speech at the Colonial Conference in 1897, clearly showed that it was not the restriction of wholesale immigration he condemned but the methods by which the South African Republic sought to enforce it. Colonel Seely, in the speech to which I have referred, seemed to assume that the doctrine known as *Civis Britannicus* means that a citizen of the British Empire has a right to roam all over the world, reside where he will, behave as he will, and demand the constant protection of the Imperial Government. And he added that the doctrine has been temporarily abandoned. I agree with him in believing that the abandonment of the doctrine in this sense—if it exists at all, need not be regarded as a disaster. But the question of the rights of the Indian in the Transvaal as *Civis Britannicus* is of a quite different order.

The claims made on his behalf are two: first, that his right of entry should be limited by reasonable restrictions; and secondly, that when legally domiciled he should be given civil rights. I do not think I need add anything to what has been said as to his claim in respect of right of entry; it is, briefly, that the right of re-entry on the same conditions of voluntary registration as were accepted under the agreement of January, should be given to all who can establish a legal domicile in the Colony, and the right of entry to educated Indians entitled to enter under the Immigrants Restriction Act, but, according to General Smuts, barred by the Registration Act. As regards the civil rights claimed, Colonel Seely made a declaration of policy, which has commended itself to the general sense of the nation, in saying "that if any one is admitted under the British flag he must be a potential citizen and must sooner or later be given equal rights with all other men." In allusion to the policy of the Transvaal having for its object to squeeze the domiciled Indians out by the methods I have indicated he was equally clear. "He did not pretend that the Government was without concern for what must happen to the Indians when the policy underlying exclusion was carried beyond exclusion and pushed to the point of dismissing those who were in the country. It was a strong thing to ask that any subject of the King should be deprived of his living and sent about his business through no fault of his own." It is good to find that in the only sense in which the doctrine of *Civis Britannicus* is urged on behalf of the British Indian in the Transvaal it is accepted by the Government.

That Colonel Seely suggests difficulties in the way of obtaining a re-

[Quotation from *The Times* Report, August 4]

cognition of the claim from the Transvaal Government on the ground that it is a self-governing colony. In my article in the February number of this *Review* I endeavoured to make it clear that whatever may be the constitutional position of other self-governing colonies, the Constitution of the Transvaal provided an elaborate machinery, designed expressly for the protection of the community excluded from the franchise by the purely arbitrary interpretations placed on the terms of the Treaty of Vereeniging. It seems nothing less than an insult to the intelligence of the Empire to declare that the issue of Letters Patent and Instructions setting up responsible government destroys the validity of the reservations they expressly enact.

The only alternative is to admit that the Constitution of the Transvaal gives the Imperial Government ample powers to give effect to the policy it advocates with the assent of the nation. But in the exercise of these powers there is no reason why the reservations of the Constitution should not be dealt with as obligations under a treaty concluded with a foreign power and negotiations for their fulfilment carried on, by the Imperial Government and the Transvaal, in the same spirit and by the same methods as negotiations are carried on between allied or friendly nations. In the last resort there is, of course, the same tribunal of appeal. Otherwise the position of his Majesty's Indian subjects must become untenable, seeing that the Imperial Government is the sole trustee of their extra-territorial and international rights, and has the sole control of the power to have those rights respected.

If friendly representations to the Transvaal are made, as no doubt they will be made in this spirit, there seems every reason to hope that the policy declared by Colonel Seely may lead to an early settlement of the questions immediately in dispute, and finally to an effective and permanent settlement of the British Indian difficulty, not only in the Transvaal but throughout South Africa.]

ULTRA VIRES. A measure has been laid before the Natal Legislative Assembly whereby it is proposed that land let to Indians and natives should not be registered as "beneficially occupied," the owner thereby becoming subject to a quadruple tax. The intention to prevent Indians or natives from all access to the land is obvious, and the spirit in which this measure has been framed is responsible for most of the native troubles with which that colony in particular has been afflicted. Fortunately there is little chance of such an outrageous piece of oppression being legalised. It would be an infringement of the constitution granted to Natal, which lays down that no law shall be passed which imposes disabilities upon any British subjects on account of race.—*Morning Leader.*

A Richmond Licence Refused

Supreme Court Judgment

In the Supreme Court this morning (says the *Times of Natal*) his Lordship the Chief Justice delivered judgment in the case of Haffajee v. the Richmond Licensing Board. He said, *inter alia*:

This is an application by Hoosen Mahomed Haffajee for a rule nisi directing the Licensing Board for the Division of Richmond, and John Marwick, Harry George Gordon, and William Sink, to show cause why a peremptory writ of mandamus should not issue quashing the proceedings in an appeal heard and decided by the board.

The applicant is the lessee of certain land at Richmond under a lease granted to him in March, 1901. The applicant erected a building upon this land, and carried on business therein for a short time under licence. He sub-let the premises from time to time to tenants who carried on business therein as retail dealers. The last sub-tenant, Ismail, carried on business until April of this year, when contrary to his agreement with the applicant he removed it to other premises in the village, obtaining from the Licensing Officer the requisite transfer of the licence. The present applicant thereupon applied to the Licensing Officer for the issue of a licence to himself to carry on the trade of a retail dealer, which, on the 3rd of April, 1907, was granted under the provisions of Act 18, 1897. Upon objection taken in respect of some defect in the advertisement of the application, the Licensing Board allowed an appeal. The applicant again applied to the Licensing Officer, and on the 16th of June last the licence now in question was granted to him. It appears that at a meeting called and held at Richmond on the 27th of June for the purpose of taking proceedings in respect of the granting of this licence, strong disapproval was expressed of the action of the Licensing Officer in granting the licence in question without having given an opportunity of petitioning against it. At this meeting the following among other resolutions irrelevant to this application were passed:—

1. "That Messrs. John Marwick, J.P., W. Sink, and H. G. Gordon are hereby authorised to represent us, as appellants in the appeal to be lodged on Monday on our behalf against the granting of a licence to one Hoosen Mahomed Haffajee by Mr. von Gerard, and any expense to be defrayed by us.

2. "That Mr. R. A. Marwick, solicitor, is hereby authorised to appear on our behalf in the forthcoming appeal."

A special power of attorney was granted to Mr. R. A. Marwick by Messrs. J. Marwick, Gordon, and Sink, in their capacity as members of committee appointed by resolution passed at the public meeting to institute proceedings of appeal against the decision of the Licensing Officer. The appeal was heard on the 9th and 23rd of July last, when certain exceptions were taken which are in substance embodied in the grounds of this appeal. None of the exceptions were allowed.

The grounds of the present application are as follows:—

(a) That the Board was unable to exercise a free, impartial and unbiassed judgment and decision at the hearing of the said appeal by reason of the publication by the objectors to the licence in the public Press of the proceedings of, and resolutions passed at, a public meeting of the residents of Richmond village, whereat protests were recorded against the granting of such licence.

(b) That the said objectors caused the publication of such proceedings at a date subsequent to the lodging of notice of appeal to the Licensing Board.

(c) That the record of the proceedings at such public meeting was forwarded to the public Press by the secretary appointed at such meeting for the purpose of carrying out the resolutions passed thereat.

(d) That the said Board was biassed and prejudiced by reason of the publication of such proceedings.

(e) That the objectors (the appellants before the Licensing Board) were members of the community appointed for the purpose of prosecuting the appeal, at and by a public meeting of all classes of the community, and, as such, they had no status entitling them to appeal against the decision of the Licensing Officer.

(f) That the appellants before the Licensing Board (John Marwick, H. G. Gordon, and W. Sink) did not appeal to the said Licensing Board as individuals, but as delegates, or nominees, of a public meeting, and as such they had no *locus standi*.

(g) That the said John Marwick, H. G. Gordon, and W. Sink, appealing in their capacity as delegates of a public meeting, were not persons having an interest in the question, within the meaning of Section [illegible] of Law 18 of 1897.

(h) That the Licensing Board should have held, upon the evidence, that the appellant (H. M. Haffajee), having been the first licensee, and being the owner of the premises in respect of which the license was sought, was entitled to a renewal of such licence notwithstanding that his tenant Ibrahim Ismail, had obtained a transfer of such licence to other premises.

(i) That the Licensing Board was wrong in not holding that the appellant had a vested right and interest in respect of such licence over his premises, and that he was entitled to a renewal transfer thereof.

(j) That there were no real proceedings of appeal.

Mr. Tatham contended that this Court had not jurisdiction to hear this appeal, in view of the provisions of Section 5 of Act 18 of 1897, which provides that "a decision come to by a licensing officer as to the issue or refusal of a licence shall not be liable to review, reversal, or alteration by any Court of Law, or otherwise than is in the next section provided"; and of the next section, which provides for an appeal by the applicant, or any other person having an interest, to the Licensing Board of the division, appointed under the Liquor Act, 1896, who may direct the issue or cancellation of the licence granted by the Licensing Officer.

Mr. Tatham, in further support of his objection as to our jurisdiction, presented an argument which, as far as I know, has never before been addressed to this Court in connection with appeals against the decisions of licensing boards. His contention was that a Licensing board was not a Court or tribunal under Section 8 of the Supreme Court Act (30, 1896), which confers upon this Court power to review the proceedings of all inferior Courts of justice or tribunals, and to exercise full supervision and control over all magistrates and other judicial officers, and, if necessary, to set aside, amend or correct their proceedings. We ourselves have held that it is not a judicial, but an administrative body. This Court has, in a series of cases, held that it has jurisdiction to quash the proceedings of licensing boards in cases coming within the Act, for irregularity in procedure, and the like.

The first objection is founded on the publication in the public newspapers of a report of the proceedings of the meeting held at Richmond prior to the lodgment of the notice of appeal. The doctrine that the members of a board are incompetent because they may have read (though there was no evidence that they had) the report which gave opinions as to the advisability of an appeal, and in a matter of great public interest, were strongly expressed is a novel one to me. If the argument is sound, we might often have to recuse ourselves because we may have read the newspaper reports of meetings at which questions coming before us may have been discussed. I have never heard of a case in which judges have refused to sit because they knew that the subject on which they were required to decide was one affecting the interests of, or agitating the mind of, the community of which they were members. There is nothing to show that any member of the Board was present at, or took any part in, the meeting. There is nothing upon record from which we can infer bias. The mere fact, if it be a fact, that they were interested as members of the community, in the question, is not, in my opinion, sufficient.

The Board is an administrative rather than a judicial body. In Kajee's [illegible] case, Acting Chief Justice Mason said that the question as to the competency of a person to sit as a member

of the Board was one which was for the Board itself to decide, as, indeed, Mr. Tatham contended in this case, and that the Roman-Dutch authorities were clear that if a member of a court is recussed, the Court itself can decide the question. In the second case, I said upon a similiar question that we could send the matter back in order that the licensing authority might consider and determine it. We, however, decided the question affirmatively ourselves, so that, however the matter may be viewed, whether as a question for the Board to decide, or as one proper for our decision, we cannot interfere on this ground. The Board has decided it, and I think that the decision of the Board was right upon this question.

As to the next objection, that the respondents had no status to object, while it is true that they were appointed at a public meeting, on behalf of those present, most of whom I assume were rate payers, or otherwise interested, it would be monstrous, I think, if the mere appointment of persons qualified in their own right by a large number of persons similarly qualified operated as a disqualification of those appointed to move for the reversal of the Licensing Officer's decision.

The next question, which relates to the sufficiency of the interests of the objectors as entitling them to object, is one which requires careful consideration. As the three objectors were ratepayers and householders, and two of them resident in Richmond, and one a competitor in business, I am of opinion that they had a sufficient interest to entitle them to appeal under Section 6 from the decision of the Licensing Board.

As regards to the last question, that the appellant had a vested right and interest, it is clear to me that he had not. Although the appellant had at one time held a licence to carry on the business of a retail dealer upon the demised premises, he was not the holder of it at the time when he made his application. We are not entitled upon this application to consider whether the Board was right in granting a renewal of the licence to his tenant in respect of other premises, in view of the covenant in the lease between the appellant and his tenant Mahomed, that upon the termination of the lease the licence was to "again be transferred to the name of the lessor." This might have afforded a good ground of objection to the transfer or grant of a licence to the tenant. To my mind, the licence applied for was a new licence, but whether it was or not, the Act draws no distinction between a new and an old licence. The licence has to be taken out annually. I think the application must be refused.

The Bench concurred.

No order was made as to costs.

INDIAN MAIL. *S.S. Umfuli* sails for Beira, Ceylon, and India, to-morrow (Sunday). Mails close at 8 a.m.

The Real Agitators

"White" Storekeepers ✓

[The following letter appears in *The Times* of the 30th September :—

Sir,—Mr. Stuart Helps' letter on the British Indian question in the Transvaal throws new light into a dark corner; but it was so dark that I should like, if you will let me, to hold the light even closer in. Mr. Helps says truly, "It is not the case that the whole of the white population in the Transvaal is antagonistic to the British Indians of that colony or that all the whites in the Transvaal are in favour of their expulsion." My experience is also like his, that many, especially of the poorer classes, both Boer and British, have had good reason to be grateful to the Indian trader, who in a country of very high prices is willing to carry on the work of distribution at a reasonable profit. It is also the bare truth, however ugly, that "the agitation against the Indian trader was started by the white storekeepers—the only real agitators the Indian need fear." The retort that both parties in the Transvaal (and so presumably the whole white community) are agreed upon this point—you yourself, Sir, appear to make this suggestion in a leading article—is not so very convincing when one reflects that in the Transvaal, as in some other countries, a wealthy and powerful class may sometimes procure legislative assistance upon which the electorate has not been definitely consulted.

This same astute "white storekeeper," who affects to voice Transvaal sentiment, would also identify his petty interests with the whole white self-governing Colonies, and thus enlist their powerful support. The cry of "white" may perhaps catch the colonial fighting for a "white Australia," who may think the Transvaal problem like his own. But it is very different. Canada and Australia are—and long may they remain—a "white man's land." South Africa never has been and never will. The only question there is whether, among all the various coloured races (some ten to one against the white) the one marked for expulsion shall be the one probably the most advanced in civilisation, the one certainly to which we are the most bound in honour and interest, and whose only fault is that, instead of being content to compete with the other coloured races in manual labour, it dares to compete successfully with the "white storekeeper," and thus helps to bring the necessaries and comforts of life nearer to a large majority of the white population.

One more lantern slide for those who have not lived in the Transvaal. These "white storekeepers"—the "whiteness" is not always very clear. Among those who boast the name and claim racial distinction are to be found Continental undesirables of a very low type, whose class of trade often brings them into the Police-courts. It always seemed to me the extreme of impudence that those who, without any personal worthiness, had themselves but recently received the benefits of British protection, should often be the first to howl as "white storekeepers" for the exclusion on racial grounds of British born subjects so infinitely superior to themselves in all the essentials of civilization as were many of these Transvaal Mahomedans and Hindus.

Yours faithfully,
E. ELLERSHAW.

Common-room,
Middle Temple, E.C.] ✓

Selections from the Home Press

On the Transvaal Question

[The *Saturday Review* of the 26th September says :—

A fight to a finish is the only description which fits the attitude of both the Transvaal Government and the British Indians. The Registration Amendment Act has this week come into force, and the points on which the Government have modified the original measure do not satisfy the Asiatics. According to Mr. Drummond Chaplin, the Progressives are with Mr. Botha and his colleagues in the action they are taking, but if the whites are united, the Asiatics are determined. The agitation is spreading and the British Indians, not in the Transvaal alone but in India itself, are appealing to the Imperial Government. Mr. Gandhi is coming to England, and Lord Crewe and Lord Morley have their work cut out in trying to reconcile the differences of those whose interests are in the charge of their several departments. The conflict, embittered as it has been by the spirit in which the Transvaal took up the question, is unfortunately only another illustration of the loose system we call the British Empire.]

[On the same date the *Statist* remarks :—

This week the Asiatic Registration Amendment Act came into force in the Transvaal, our Government having declined to recommend the King to negative it. The measure was passed unanimously through the Transvaal Legislature, and it appears to meet with the approval of nearly all parties, here at home. The approval of home parties, however, signifies little. Every historical student knows that the impost of a fee duty in the 13 original American colonies was approved practically by all parties in England. Now it is condemned with equal unanimity. We most sincerely hope that the result will not be as serious in regard to India as it was in regards to the 13 original colonies.]

The Detained Indians

Supreme Court Proceedings

Hulk Described as a Palace

In the Supreme Court, on Tuesday, before the Chief Justice (Sir Henry Bale), Mr. Justice Beaumont, and Mr. Justice Broome, the matter of Ismail Amod Mamee and other Indians v. the Principal Immigration Restriction Officer was heard. In this matter a rule was granted on Oct. 20, calling upon the Principal Immigration Restriction Officer to produce before the Court, on Oct. 27, the body of Ismail Amod Mamee, and to show by what authority he detained the applicants, and why he should not be directed forthwith to release and discharge them; and, further, why he should not be called upon to pay the costs of the application.

In an affidavit, Mr. Harry Smith, Principal Immigration Restriction Officer, said that the Indians in question were placed on the detention ship in terms of the provisions of Section 17 of Act 30 of 1903, they having been declared prohibited immigrants, on the ground that they were unable to satisfy him that they had been formerly domiciled in this Colony, and on the further ground that they were unable to comply with the educational test submitted to them, under Section 5, sub-Section (a). Notice had been given to the Government of Natal by the Government of the Transvaal that Asiatics who refused to comply with certain requirements of the latter Government would not be received as immigrants into the Transvaal, and he (Mr. Smith) had been informed by the representative of the Transvaal Government that the said Indians repeatedly refused to comply with the requirements set before them. Two, however, had since done so, and had been released from the detention ship, and furnished with visiting-passes to enable them to pursue their journey to the Transvaal. The Indians could only come before him (Mr. Smith) on two grounds: (a) As applicants for leave to appeal against his decision in terms of Section 10 of Act 30 of 1903, or (b) as applicants for visiting passes under Section 22 of the Act. The Indians now on the detention ship had not come before him on ground (a), but on ground (b), and he had refused to accede to their application. He rested his refusal on the discretion given him by Section 25 of the Act, and his discretion had been guided by the considerations that the applicants having notified their refusal to comply with the requirements mentioned—compliance with which alone would enable them to be received as immigrants in the Transvaal—the granting of visiting passes to them would be an act of supererogation, and one likely to be prejudicial to the interests of this Colony. It was also stated that the Indians in question had from the first been offered every facility for procuring necessaries. Also that the detention ship was a vessel fitted up within the past three years by a leading citizen of Durban for the accommodation of his wife and family, and that the vessel offered a degree of comfort for those now living in her in excess of that they would enjoy as deck passengers of many Indian-carrying steamships. She had been certified by the Port Captain to be fit to accommodate over 100 persons, and was provided with a good supply of fresh water, fuel and cover against weather. Mr. Smith also said that he had acted throughout this matter as Principal Immigration Restriction Officer, and not in his private capacity.

Mr. Romer Robinson, in a further affidavit, submitted that the Indians referred to were not such prohibited immigrants as were contemplated by Section 17 of Act 30 of 1903, not being immigrants intended for this Colony, but for a neighbouring State. With regard to other allegations in affidavits, by Mr. Smith and Mr. Burgess (the representative in Durban of the Transvaal Colonial Secretary's Office, Asiatic affairs branch), Mr. Robinson said that Mr. Smith had personally informed him that the only requirement of the Transvaal Government which the said Indians were unable, or refused, to comply with was the finger-print regulation, and that they were otherwise fully entitled to transit passes.

There were also affidavits by the Indians themselves, stating that they had a domicile in the Transvaal, had been on a visit to India and now merely wished to pass through Natal on their way to the Transvaal. They admitted the refusal to give their finger-prints until they had consulted a solicitor.

On the matter again coming before the Supreme Court yesterday, Mr. Tatham, K.C., with him Mr. Romer Robinson, appeared for the applicants, and the Attorney-General (Mr. Carter, K.C.) appeared for the respondent.

The Indian Ismail Amod Mamee was in Court.

Mr. Tatham, after mentioning that since the matter arose both vessels, the *Gouverneur* and the *Kronprins*, had left the Colony, went on to submit that the action of the Principal Immigration Restriction Officer had no sanction whatever in law, and that he was wrong in subjecting these persons to detention. They were domiciled in the Transvaal—there was no serious dispute on that point—and were merely passing through Natal to take up their residence in the Transvaal. It was perfectly apparent from the affidavits that the ground for making prisoners of these persons, was not that they had committed any violation of the law of this Colony, but that they were persons who were passing through Natal for the purpose of resuming their rights of citizenship in the country in which they were domiciled, and they might not comply with the legal requirements of the Transvaal in entering. That very curious ground for making prisoners of people had probably never been advanced in any civilised community before, and yet, on such a ground, the Court was seriously asked to sanction that illegal imprisonment. Surely, no law could possibly be construed by their Lordships to mean that the police authorities were entitled to seize the person of a man who happened to be passing through their country because, when he got into the other country he might commit an offence. A touching solicitude for the welfare of the Transvaal was apparently the only ground on which it was sought to justify the detention of these persons, under circumstances of great hardship, as the affidavits showed. Since the first application, the Indian woman who had been expecting confinement had been delivered of a still-born child, probably due to the harsh treatment she had received. The detention of the Indians was anticipating closer union with a vengeance. What on earth this Colony had to do with carrying out the laws of the Transvaal it was difficult to say, but to see the machinery of this Colony put to the use of arresting and subjecting people to rigorous imprisonment, because they might, at a future date, be guilty of a breach of the laws of another State, was so monstrous and preposterous, that one felt it difficult to argue against it. Proceeding, Mr. Tatham argued that these Indians could not be dealt with under the Natal Immigration Restriction Law, because they were not immigrants in Natal, being simply on passage through this Colony. Where they had oppressive and restrictive legislation of that kind the law must be construed very strictly, and in that connection he referred to the dictionary definitions of the word "immigrant," to show that it did not mean a mere passenger through a country, but a person who entered a country for the purpose of permanent residence.

The Chief Justice: Supposing the Transvaal authorities won't allow these Indians to cross their border, and they had to remain in Natal, is there no power then to expel them?

Mr. Tatham said there was power under the Act, but that did not affect the present question. Proceeding, Mr. Tatham argued that nothing in the Act gave the Crown authority to detain these Indians after their ships had sailed, and he also pointed out that they had never been brought before a magistrate. In conclusion, Mr. Tatham asked their Lordships to say

Principal Immigration Restriction Officer had wrongly exercised his discretion—if he had discretion in the matter—and that the Indians should be released forthwith.

The Attorney-General replied at length, and submitted that, if they looked at the Act in question, it would be found that the respondent in this case had acted strictly within the letter of the law. He contended that the interpretation intended by the Legislature must be given to the word "immigrant," and they could not be restricted by Webster in defining that term. The intention of the Act was to prevent the coming into Natal, whether in guise of passengers, or otherwise, of persons who were not suitable as immigrants of Natal.

The Chief Justice: Was it not the intention to prevent the settlement of undesirable persons?

The Attorney-General: Yes; and prevention will not be had if an undesirable person can come in by claiming to be a passer-through, and then change the desire with which he started. Proceeding, the Attorney-General said that, according to Mr. Tatham's definition of the term "immigrant," there could be no prohibited immigrants, for until a man acquired a domicile he could not be an immigrant. He (the Attorney-General) submitted, instead, that the interpretation intended by the Legislature must be given. He pointed out that the present applicants were unable to read, or sign, in any European language, a requirement under the law, and he thought he might rest his case on that fact alone. He also relied upon the provision in the Act that any person might be prohibited who seemed undesirable to the Minister, on account of information received by him from any Secretary of State, Colonial Minister, or other reliable source. In this instance the applicants had told the Restriction Officer that they would not comply with the Transvaal law as to finger prints, and he thought that sufficient justification for the prohibition. It was inadvisable, when two States were peaceful neighbours, for one to introduce persons who intended to break the laws of the other. Continuing, the Attorney-General pointed out that, under the Act, the Principal Immigration Restriction Officer had discretion in the matter, and was not even bound to give reasons for his action. In this case the applicants had not complied with the law. If they were not prohibited immigrants, but appeared to be so, their course was to deposit £100 with the Restriction Officer, before landing, which sum would be returned them on the establishment of their *bona fides*, and they have not obtained a certificate from the magistrate or Minister that they were not prohibited by that Act. Instead, the course they took was to go straight away to the Chief Magistrate for a [illegible] of preventing their being deported until their ship had gone away, so that they could come and plead that to strengthen their position. The Restriction Officer had complied with all the provisions of Section 17. With regard to the vessel on which these people were detained, and about which so much had been said, he did not know why it was called a hulk. It was a place such as thousands of these people would be only too glad to live in; compared with their homes in India and elsewhere it was a palace. To describe what was really a palace to them as a dungeon was an argument which he had no doubt would be treated as it deserved. After submitting at length his contentions that these people were not entitled, under the Act, to either a visiting pass, or an embarkation pass, the Attorney-General said that, supposing a thousand of these people were allowed to pass through to the Transvaal border, they would just be put back over the border for refusing to comply with the law, and the result would be that the Government would have to take them back to the port, and either find a ship for them to go back to their country or keep them until the ship which had brought them returned here, which might be months. The Attorney-General concluded by asking for the dismissal of the application, so that arrangements could be made for the deportation of these people as soon as possible.

Mr. Tatham was heard in reply, and emphasised that no considerations, political or otherwise, must be allowed to weigh, in construing the intention of the Legislature as shown in the Act. He also pointed out that, as a matter of fact, these people had never landed, and, therefore, had not contravened any Act whatever.

The Chief Justice announced that he hoped the Court would be able to give judgment this (Wednesday) morning, but they might not be able to do so. However, judgment would be delivered as soon as possible.

The Court then adjourned.

The Decision.

In the Supreme Court, on Wednesday morning (says the *Times of Natal*, judgment was given.

His Lordship the Chief Justice said he inclined to De Villier's opinion as to the safeguarding of the liberty of the subject under the Roman-Dutch Law. He had frequently acted upon the principles of that law, which were not very different from those which the English Judges enforced in considering applications for a writ of *habeas corpus*. The questions in this case were of vital importance, and came before the Court for decision, as far as he knew, for the first time. He quite agreed that the Courts had held, and not seldom, that, in interpreting such statutes, the Court should, where there was any question of doubt, lean to a [illegible] of the liberty of the subject, and, where any difficulty occurred, they would be justified in adopting a benign interpretation. He also suggested that there might be expected from the Government, and from the officials who administered such statutes, a benign interpretation of the law. They had already had occasion to criticise the action of the Government in refusing intercourse between the applicants and their legal advisers, but he did not think that action could be characterised as one of harshness, or lawlessness. He had no doubt that the refusal, improper as he thought it, had been brought about by a misconception on the part of the Restriction Officer of his rights; and, further, it was clear that he had acted on instructions from the Government. The first thing to be decided was the meaning to be given to the term "prohibited immigrant." The Court has been referred to various dictionaries, but he could not say that references to dictionaries always afforded guidance to the determination of the wording of statutes. If it were necessary to have dictionaries to determine what was an immigrant, and what was meant by "an immigrant," he thought he would be able to find authority in consistence with the meaning he meant to give to the words as used in the Act. In the preamble of the Act it stated that it was expedient to place closer restriction on immigrants, and to make provision for the removal of prohibited immigrants. Even though it might be expected, there was no actual definition of the term in the Act, but he did not think there would be any difficulty in determining the meaning from the wording of the Act itself. In Section 4 they were told what was not a prohibited immigrant—those specially provided for by law, as were indentured Indians. Other official persons were also excepted. But he thought they would be able to find the proper definition in Section 5. Amongst those persons who were prohibited were any persons who, when asked to do so, were unable to make out and sign, in some European language, the application required by law, to the satisfaction of the Minister; and any person without visible means of support, and likely to become a pauper, and a public charge. Other persons were mentioned, but it would be unnecessary to consider them. It was stated, and not denied—in fact, he thought it was admitted—that the applicants were persons who were unable to write out and sign the application. He thought the Act was intended to apply to all persons who came within the disqualifications, other than those who were exempted under the preceding section, or any other section—as, for instance, those persons who, under Section 10, had deposited £100, and who had, within a week, been able to obtain from the Minister a certificate to the effect that they did

not fall under the prohibition clauses. They had not to deal with that case. He thought there could be no doubt, after a consideration of the purview of it, that the Act was intended to apply to all persons who came within the definition, whether they intended to remain in the Colony or not. That this was so, he thought, was clear from the wording of Sections 6 and 7, which provided that any police officer or other authorised official might, subject to certain exceptions, prevent any prohibited immigrant from entering Natal by land or sea. The next section provided that any prohibited immigrant making his way into, or found in, Natal, might be removed. This evidently contemplated a residence in Natal lacking in permanency.

After careful consideration of the statute, and of the arguments advanced by counsel, he thought he could arrive at no other conclusion than that the applicants were prohibited immigrants within the meaning of Section 5, and not entitled—or not shown to be—to any consideration under the exemptions contained in the Act itself. He came now to the consideration of the next question as to whether the applicants were entitled to visiting passes. It was clear that they were not entitled to embarkation passes. These were provided to meet the case of persons who, being prohibited immigrants, desired to pass through Natal in order to embark at Durban. He was not prepared to say, nor was it necessary at that stage to decide, whether the applicants would be entitled to obtain visiting passes, even though they intended simply to pass through the Colony to the Transvaal. He did not think it necessary to decide that question, because, even presuming that they were entitled to ask for visiting passes, he was not by any means certain that they would be entitled to demand those passes as a right. It was provided in Section 25 that the officer appointed under the Act should have discretion to grant or refuse visiting embarkation passes. The Courts of Law in Natal and in England did not lightly interfere with the exercise by statutory officers of their discretion, even when that discretion was vested in them in words less absolute than those of the present Act. He doubted, having regard to the decisions of the Courts, whether they could hold that the refusal of a visiting pass was improper. In connection with the third question, as to whether the applicants were entitled otherwise to be discharged from the place where they now were, it would be necessary to briefly refer to the facts of the case, which he did. He said nothing as to whether the Restriction Officer had wisely exercised his discretion, for the reason that the applicants had refused to have their finger prints taken on arrival in the Transvaal. Whether he did or not, the Courts of Justice in Natal or anywhere else had to be absolutely uninfluenced by any political consideration, or by any regard to the consequences that might result from their decisions—decisions which were based upon the law they had to administer; also he did not think it had been necessary to cite high authorities in that respect. He associated himself with the opinion of Chief Justice de Villiers, who when asked to consider the troublous state of the country, had refused to do anything but administer the law without fear, favour, or prejudice. The Court was not concerned with the consequences. The Restriction Officer had stated, in a letter to Mr. Romer Robinson, that the removal of the prohibited immigrants had been carried out in accordance with Section 17 of the Act, and he had given reasons for his action. Afterwards, in an affidavit, he said the same thing—that the applicants had been unable to comply with the educational tests. This was enough to satisfy him that the applicants were restricted immigrants. He was not satisfied that the detention boat in question was an improper place, in terms of Section 17 of the Act. It was quite comfortable—probably more so than many rooms on shore. He was satisfied that, in selecting the boat for the applicants, the Government had not treated them with want of consideration, or with harshness. The question he had to ask himself was: Was the detention of the applicants justified by Section 17 of the Act. Prohibited immigrants were only detained in the detention ship on representation being made by the master of the vessel on which they arrived. They had, however, to be returned to the ship when it was about to sail. He thought the Restriction Officer, in his affidavit, might have given fuller particulars about the circumstances under which he caused the applicants to be removed from the ship to the hulk; but he was not prepared, in the absence of any denial, to say that they were not so removed and detained in terms of the provisions of Section 17. He presumed they had rightly been placed there, and, for a time, had been rightly detained there; but the question he had to now ask himself was: Were they still rightly detained? He understood that the ship in which they arrived had left Natal, and it was, therefore, impossible to put the applicants aboard unless it returned to Durban. In looking closely at the section, they said the object was to provide for the temporary detention of prohibited immigrants, only during the ship's stay in the port, and no longer. It was also provided that the cost of landing, removal, maintenance, &c., should be borne by the master of the ship. The object of this was to cast upon the ship the burden and responsibility of providing for prohibited immigrants while in Natal. It was quite clear to his mind that it was not intended by Section 17 to provide for the detention of prohibited immigrants for an unlimited time, but merely during the time their ship was in port. It might be inconvenient, and even cruel, to keep the people aboard the ship during the process of discharging or loading cargo.

It was impossible now to return the applicants to their ship. This might be due to the action of the people themselves, in obtaining an interdict; but he did not think that for exercising what they thought their legal rights they should be punished. It was not necessary for him to determine what the rights of the Government might be in the event of the applicants being released. It was not necessary to consider the many provisions of the statute concerning prohibited immigrants who might be landed. He had no shadow of doubt that these persons were not liable to be detained after the departure of their ship. The Court had nothing to do but to order the release of the immigrants. It was said that the applicants had obtained an interdict preventing their removal; but even so that in itself would not justify the Court in allowing them to be kept on the hulk. Courts of law were open to all persons, and, if a person thought he had a right, he did not think he should be punished for trying to exercise that right. The Crown might have another remedy, and, no doubt, if so, it would be exercised. The order asked for should be granted.

Mr. Justice Beaumont concurred. He pointed out that if they depended upon the dictionary for the word "immigrant," there would be contradictions of terms and anomalies enough in the Act to make it unintelligible. He thought the word in the Act meant one who came into Natal, and gave his reasons for so thinking. "Immigrant" in the Act was referred to as one "entering Natal by land or sea," "making his way into or found in Natal," "whose entry is prohibited," and "deemed to have entered the Colony contrary to this Act." There could be no doubt that the applicants came under the prohibition. The Act imposed serious liabilities on the masters of ships—one penalty was a fine of £100—the opportunity being given them of having such immigrants looked after by the Government while the ships were in port. There was no denial of the fact that the Restriction Officer had acted within the law, and had intended to send them back by the ship they arrived in. They must, however, be now released. He expressed no opinion as to the right of the Magistrate to restrain a statutory officer from doing what the law required him to do.

Mr. Justice Broome said he agreed with the general verdict. As Section 17 made no provision for such a case, and as the applicants could not be kept in custody until the ship came back he agreed that they must be released.

An order was granted, calling upon the Restriction Officer to forthwith release and discharge the applicants. Costs were given the applicants.

The Chief Justice suggested that visiting passes might be issued to them.—*Times of Natal.*]

Sir West-Ridgeway's Letter

[The following letter from the pen of Sir J. West-Ridgeway dated Sept. 22nd, appeared in *The Times*:—

The recent discussion in your columns regarding the question of British Indians in the Transvaal has fully justified your Correspondent in his statement that the grievances of these people have been redressed and that they are now claiming the unrestricted right of immigration into the Transvaal for their fellow-countrymen, or, at any rate—which is much the same thing—the right of immigration subject only to such restrictions as they themselves approve. It is beyond question that the compromise, which, to quote Lord Ampthill's words, "only related to registration, and had nothing to do with immigration," has been loyally carried out by the Transvaal Government.

There would be no objection to the British Indians' urging and pressing the claim for unrestricted immigration if they did so by constitutional methods only; but this is not the case. They are seeking to attain their ends by deliberate violation of the law: and unhappily their lawless proceedings are countenanced and approved by well-meaning but injudicious friends in England, who have evidently not realized the mischievous consequences which may follow. If it is permissible for British Indians in the Transvaal to defy a law of which they do not approve, then why should it be a criminal offence for their fellow-countrymen to take the same course in British India? It is particularly unfortunate that Lord Ampthill, who has been Governor of Madras and officiating Viceroy of India, should unwarily have placed himself in this somewhat compromising position. Evidently, as I surmised, he has been misled by his informants, and he will now have learnt for the first time from your leading article of yesterday that the British Indian leaders knew perfectly well when they accepted the compromise that there was to be no further immigration of Asiatics into the Transvaal. He will also have realized, what he evidently did not know before, that the Transvaal Government has made, even in respect of immigration, greater concessions than those suggested by his Majesty's Government, inasmuch as under the new law the Governor—not the Ministers in Council—may approve the issue of permits authorizing any Asiatics—not merely "settled classes of high officials of Asiatic descent"—to enter the Transvaal.]

The Prospects of a Settlement

Imperial Government Active

The *Transvaal Leader* says:—Readers will have learned with interest that Lord Crewe, the British Colonial Secretary, who has shown his usual tact in handling this most awkward of Colonial problems, endorses the view put forward in these columns, that, while this Colony should emphatically refuse to allow the free entrance of Indians, educated or uneducated, we run no danger in admitting not over half-a-dozen per year. It is to be hoped that along these lines a settlement of the existing *impasse* will be found possible.

London, October 26,

At question time in the House of Commons this afternoon, Col. Seely expressed the hope that Lord Crewe's communications to the Transvaal Government with reference to Asiatic immigrations, would secure concessions whereby Indian professional men would be allowed the right of entry. He added that considerable concessions already had been made.—Reuter.

London, October 28.—The dinner given to-night by the Liberal Colonial Club was eagerly anticipated, as it was understood it would be the occasion of an important pronouncement by Colonel Seely with reference to Oriental immigration to the British colonies.

The gathering at the dinner was thoroughly representative. It included Sir West Ridgeway, Sir Albert Hime, Mr. J. A. C. Graaff, Sir Godfrey Lagden, Mr. Honey, Transvaal Director of Customs, and a score of members of Parliament.

Colonel Seely, on rising, had a most enthusiastic reception. In the course of his speech he dwelt upon the Asiatic problem in the Transvaal as more difficult of solution than that in Natal. The people of South Africa, in the interests of humanity and good government, refuse to have a yellow problem. He entirely agreed with that position, but it was essential that Indians who were resident in the Transvaal before the war should receive generous treatment. Nevertheless he regarded the statements as to Indians suffering great hardships as a total delusion. He paid a tribute to the conciliatory attitude of General Botha and General Smuts in the matter, and stated he expected an early settlement would be arrived at. The speech was followed by a discussion in which the colonial view of the immigration question was urged by several speakers. The debate soon became quite animated.—Reuter.

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Thursday.

Yesterday Mr. Gandhi was brought to the High Court in mistaken expectation of the hearing of Lalla's case, wherein he was subpœnaed for the Crown. The case comes on to-morrow.

Mr. Gandhi looks thin, but otherwise well. I understand that all Indian prisoners at the Fort are suffering from partial starvation on account of the unnatural diet.

[The *Transvaal Leader*, to-day, commenting on the order of the Natal Supreme Court regarding the detained Indians, says editorially: The judgment is of significance throughout the Empire, adding that the Court affirms that the Government of the Transvaal and the Government of Natal cannot carry out secret agreements to override laws enacted by their respective Parliaments. The paper continues: We imagine every lawyer in South Africa and every other person who has regard for law and liberty, will rejoice at a judgment which vindicates afresh the elementary rights of members of the British Empire.]

Friday.

Messrs. Imam Abdul Kadir Bawazeer, Moosa Essackji, S. P. Rajoo, N. Govindu, and Padiachy were sentenced yesterday at Volksrust to six weeks' hard labour for refusing to give means of identification on returning from Charlestown.

At Boksburg twelve hawkers were arrested yesterday. An appeal was noted in the case of the eleven traders convicted on the previous day on the ground of their being wrongfully convicted.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Breaking of the Clouds ... 521
Another Case of Culpable Homicide? 521
Diwali and Id 522
Granted With Costs Again 522
The Case of Delagoa Bay 522

OTHER ARTICLES:—

Some Scandalous Incidents ... 522
Fate of the Anti-Indian Bills ... 523
Durban Notes 524
Away with the Hawkers! 524
Notes on the Transvaal Struggle ... 525
Indian Soldiers in the Transvaal ... 526
Canada and Asiatics 526
British Indians in America 526
Sir Charles Bruce on the Transvaal Crisis 527
A Highland Liberal Refused 529
The Real Aglitators 530
Telegrams from the Home Press ... 530
The Criminal Tribes 531
Sir West-Ridgeway's Letter 534
The Prospects of a Settlement ... 534
Latest Telegrams from the Transvaal 534

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૩૧મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૮. અંક ૪૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રારંભ-તા૦ ૩૧મી ઓક્ટોબરથી, તા૦ ૬ નવેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-કારતક સુદ ૬ થી કારતક સુદ ૧૨ સુધી. સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન તા૦ ૪થી સાંજથી ૧૦મી સાંજ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય.	સુર્ય અસ્ત.	ચંદ્ર ઉદય.	ચંદ્ર અસ્ત.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય	સુર્ય અસ્ત.
						ક. મી.	ક. મી.
રવી	૬૧	૧	૪	૧૯	૫	૫	૬ ૧૫
સોમ	૨	૭	૫	૨૦	૫	૪	૬ ૧૬
મંગ	૩	૬	૬	૨૧	૫	૩	૬ ૧૭
બુધ	૪	૬	૭	૨	૫	૧	૬ ૧૭
ગુરૂ	૫	૧૦	૮	૨૩	૫	૦	૬ ૧૮
શુક્ર	૬	૧૧	૯	૨૪	૫	૧	૬ ૧૯
શનિ	૬	૧૨	૧૦	૨૫	૪	૫૯	૬ ૨૦

અનુક્રમણિકા.

નાતાલના હીંદી વેપારી ૭૨૧
એ લ ઇન્ડિઆ મોસ્લેમ લીગ ... ... ,,
ટપાલ ખાસ્પત્ર ૭૨૨
બોઢા-સબરસ ખબરપત્ર ૭૨૩
સુરત જીલ્લાના પાટીદારોની અજોડ મીટીંગ ૭૨૫
વિલાયતમાં ઇન્ડિઅન આફ્રિકાના હીંદી વીષે ચર્ચા... ... ... ૭૨૬
ટ્રાંસવાલની ચાલુ લડત વીષે ઓના કાગળ ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના ઇનાયતીઓનો કેસ ૭૨૭
ઉપલા ખબર ૭૨૮
નાતાલના હીંદી વીરૂદ્ધ બીલો ૭ ૯
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા નાણા
લાયક ખબરો ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના મામલા વીષે હીંદુસ્તાન તા
જ.પાએ શું કહે છે ? ૭૩૦
ટ્રાંસવાલ માટે હીંદુસ્તાનમાં મીટીંગો... ૭૩૧
બોઢા-સબરસની માલ મીટીંગના
નામના લાયક ખબરો ૭૩૪
જોહાનસબર્ગની કોમમાં બહુમતીવાર ... ,,
પારસમણ ખબરો ૭૩૫
નાતાલી કોલોની મોટીંગો વિશે ... ,,
હીંદુસ્તાનના ખબરો ૭૩૬

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૩૧મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૮.

નાતાલના હીંદી વેપારી

રીચમંડવાળા મી. હાઇજીને જે લાઇસેન્સ મળ્યો હતો તેની સામે ત્યાંના ગોરા ઓએ મીટીંગ ભરી પોકાર ઉઠાવ્યો હતો, અને કેસ કરી બોરડ મારફત તેનો લાઇસેન્સ રદ કરાવ્યો હતો. તે ઉપર મી. હાઇજીએ સુપરીમ કોરટમાં અપીલ કરી હતી તેમાં જજે મી. હાઇજી વિરૂદ્ધ ચુકાદો આપ્યો છે અને બોરડનો ઠરાવ કાયમ રાખ્યો છે.

જ્યાં સુધી ૧૮૯૭નો લાઇસેન્સીંગ કાયદો નાતાલના હીંદીને માથે કાયમ છે ત્યાં સુધી નાતાલના હીંદી વેપારી સુખે વેપાર કરી શકે તે મુશ્કેલીની વાત છે. નાતાલની સરકાર હીંદીને કોલોની માંથી કાઢવાને મથન કરી રહી છે. એવી આડીક બીજોને વડી સરકારની નામંજુરી મળશે એવા ખબર મળ્યા છે પણ તેથી હીંદી કોમે સંતોષ માની બેસવાનો નથી. નાતાલ પારલામેન્ટના કેટલાક મેંબરો એમ કહ્યા હતા કે હીંદી વેપારીને કાયદેસર જોઇએ. એક મેંબરે જણાવેલું કે એવી આડીક બીલ સરકાર આ વખતે નામંજુર રાખશે તો પારલામેંટ ફરીને પાસ કરી તે બાલ ફરીને વિલાયત મોકલે. આ ઉપરથી આપણે જોઇ શકશું કે નાતાલની પારલામેન્ટના મેંબરો મોટે ભાગે ન્યાયના હાલમાં છે.

હીંદી પ્રજા રાંક એટલે પાણી વિનાની છે એવો ખ્યાલ જ્યાં સુધી તેઓના હૃદયમાં ઘેરો વાસો કરી રહ્યો છે ત્યાં સુધી તેઓને ન્યાય આપવો સુગરી પણ નહીં ટ્રાંસવાલમાં અત્યારે જે લડત ચાલી રહી છે તે માત્ર હકો મેળવવાનીજ નથી, પણ હીંદીઓ એ મનુષ્ય છે અને તેઓનામાં પણ ઇશ્વરની બક્ષીસ બીજા પ્રજાઓના જેવીજ છે તે બીનાથી જાહેર કરી મોટી પ્રજાની આંખ ઉઘાડવાની તે લડત છે. ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની બહાદુર લડત પણે ભાગે ગોરાઓની આંખ ઉઘાડવા સમર્થ બની છે ખરી; પણ આપણી નબળાઇનો સમુળગો ખ્યાલ ઉંડેડી નાંખવાને ચારે તરફથી જબરદસ્ત પ્રયાસ હીંદીઓને કરવાની જરૂર છે. એટલે નવાં બીલો મંજુર થયાં કે ન થયાં તે ઉપર હીંદી પ્રજાને લાભ ગેરલાભ જોવાનો નથી.

હાલના કાયદાઓવડે પણ ઉપર જમની દુકાનો દર વરસે કમ થતી ચાલી છે તે આપણે બજારે જોઇએ છીએ. આપણે વખત વખત ચાલતી તો મોટા શહેરના વેપારીએ. જે બહાર ગામના નાના વેપારી ઓ ઉપર વધતા ઓછા પ્રમાણમાં આધાર રાખે છે તેઓને પણ સખ્તમાં ધક્કો લાગે તેમાં નવાઇ નથી. એટલે હજી અમે સલાહ આપીએ છીએ કે નવાં બીલો નામંજુર થયે હીંદી કોમને સત્યાગ્રહ બાજુએ મુકવાપણું નથી રહેતું.

એસ્ટકોરટના તથા કરમતવાળા મી. મુસા હાજી આદમ અને મી. હાઇજી જેવા બીજા ઘણા કેસો સત્યાગ્રહની જરૂ રાજકતા બતાવનારા છે. એટલે નાતાલના હીંદી વેપારી મોને નમાંને હજી એજ રસ્તો જોવામાં આવે છે

ઓલ-ઇંડિઆ મોસ્લેમ લીગ

આ લીગના માનવંતા સેક્રેટરી મી એસ. એચ. અહમદે હીંદુસ્થાન તથા વિલાયત બ.તેની આ મકાણની સુચનાથી ટ્રાંસવાલના હીંદીની હાડમારી સબે સખ્ખાત ચર્ચો ઉદ્ધતન રો કાગળ હિંદુસ્તાન બહારના પ્રધાનને લખ્યો છે. તેમાં અમદ પુરવઠ જણાવ્યું છે કે આદશાદી કબોલા નીમી અથવા બીજી કોઇ રીતે પુરી તપાસ કરી હીંદીની હાડમારીઓનો અંત લાવવાની ખરી જરૂર છે. આ મંડળી આપ નામદાર નું ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે કે ઓલ-ઇંડિઆ મોસ્લેમ લીગનો હેતુ સર્વેનશાહ તરફ વફાદારી દેખાડવાનો છે. અને હાલ પોતાના દેશી ભાઇઓને આવાં અપમાન તથા હાડમારી ભોગવવાં પડે છે તે જોઇ તેમને પણ ઉંડું દર્દ થાય છે.

અખબારપત્ર

ડરબન

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર તા. ૨૬

ટ્રાંસવાલના વધુ ઉતારૂઓ

શનિવારે સવારના પહોરમાં સ્ટીમર પ્રેસીડન્ટ પોંઇટપર આવી પહોંચી કે તરત જ નાતાલને ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓને હડક ઉપર લઇ જવામાં આવ્યા હતા હડક ઉપર જવાને એક કામચલાઉ પાટીઅો પુલરાખેલો હતો તેપરથી ઉતરતાં એકજણ લથડી પડેલીઅને તેને પગમાં ઇજા થઇ હતી. નવા ઉતારૂઓમાં નાતાલ અને ટ્રાંસવાલ બંને ના ઉતારૂઓ હતા. તેમને હડક ઉપર લઇ ગએલ તે પ્રસંગે આગળની બે સ્ટીમ રના ઉતારૂઓને પુરી મુકવામાં આવ્યા હતા. ટ્રાંસવાલવાળા બધાને આંગળા આપવાની સરને બોલ ઉપર ઉતરવા દેવા નું જણાવ્યું. પણ તે પહેલાં ડરબનથી કેટલા પોંઇંટપર તેમના સગત વગરના ઓ તે ઉતારવા ગએલા તેઓએ ભુમો મારી આ ગુન્હો કે કંઇ આપવાની ના પાડી. બધાએ તેમ કરવું. અને ઓફીસર નિરાશ થયો. ઉતરવા નહીં આપેલા એવા બધા મળી આશરે ૪૯ પેસેંજરો હતા જેમાં ત્રણ બૈરાંનો હતી. એક બૈરાંનો ધણી ટ્રાંસવાલમાં છે. મી. વાસુદેવે શનિવારે કોશેશ કરિયા આપી, પણ ઉતરવા વિષે જવાબ શનિવારે રજો નહિ. રવીવારે સાંજે તેમને તથા મીસીસ જટાશંકર બાસ ને ઉતરવાની રજા મળી, પણ મી વાસુદેવ ની સાથે તેમની બૈરાંને ઉતરવાની રજા મળી નહીં. અને તેને માટે રોકાઇનામા ની જરૂર બતાવી. આ બીચારી બાઇને તેના ધણીએ રોકાઇનામું રજુ કરવું ત્યાં સુધી બૈરાંને કે બીજે દિવસ લગભગ બે વાગ્યા સુધી હડકપર બેસવું રહેવું પડ્યું. ઇમીગ્રેશન આતાનો આ અમલ બહુ શરમ ભરેલો ગણાય. આવા કાયદાઓથી હડક રાજ દીદીઓ સરકારની સોભા થાય તો એ સ્વભાવિક છે.

હડક ઉપરની હાલમારી

હડક ઉપરથી ઉતરેલ દીદીઓને હડક ની સરવડ નિચે પુછતાં જણાયું કે ત્યાં ડરબનમાં ૭૦ માણસો છે. જ્યારે તેમનાં માટે રૂપ ૬૦ માણસોને સારી રીતે રહી શકવાની સગવડ છે. પીવાના પાણી ના સાંસા પડે છે મજુરવાળા કાફર મારફત થોડું થોડું મીઠું પાણી મંગાવવા માં આવતું. જેનાંથી શરમતની ખાતર પાણી પીવા મળતું. રાંધવા માટે ચુલો આટલા આદમી વચ્ચે એકજ હતો, જાજરૂ પણ એકજ હતું. આ હકીકત ઉપરથી જણાઇ આવે છે કે હડક ઉપર નવા પેસેં જરો આવ્યા પછી બધાને બહુ સાંકડ તથા હલકી જોગવાઇ પડી છે. બંદરના માણસોને કાગળ પહોંચાડવાની તથા તેમની પાસેથી લઇ આવવાની સખત મનાઇ હતી. કેટલીક બાબત મોટેથી બુમ પાડી કાંઠાના માણસો સાથે વાતો કરતાં પણ અટકાવ વામાં આવેલ. રવીવારે એક વાગ્યા પછી આગબોટના દીદીઓને પુરી રાખેલ તેઓને છોડવા. મી. રોબર રોબીન્સનનો એક માણસ રવીવારે હડક ઉપર જતાં તેને નવા ઉતારૂઓ સાથે હડક ઉપરનો પણ ખોરાક નહીં આપેલ. આ ઉતારૂઓને પાઠા ન મોકલી આપે એટલા માટે મનાઇ હુકમ મેળવવા મી. રોબીન્સનના માણસને તેઓનાં નામો જોવાતાં હતાં તે પણ મુશ્કેલીઓએ મળ્યા. આવી સખતી બધને હડકના સામે દીદીઓ ચુપ થઇ નહીં બેસી રહે એમ હું આશા રાખું છું.

દીવાળીનો મહોત્સવ

ગયા શનિવારે લક્ષ્મીપુજનનો દિવસ હોવાથી ડરબનના હીંદુ ભાઇઓએ વેપાર રોજગાર બંધ રાખેલો હતો. બે સ્ટીમમાં કેટલાક મદ્રાસનો તથા વીકટોરીઆ સ્ટ્રીટ વાળો અમદુલ હકવાળો હોલ લીલોનરી, ધમ્બુઓ તથા બત્તીઓ રોશનીકરવામાં આવેલ આશરે સાડાપાંચ વાગે હવનનું કામ શરૂ થએલ ને સવા નવે પુરૂં થયું હતું. હવનની ક્રીયા મી. છોટાલાલ દેસાઇ. દીવાળી કમીટીના સેક્રેટરીના હાથ થી થઇ હતી. સ્વયંસેવક મી. કેશવજીમ ઓદ હતા. સ્વામીજી પણ તે સમયે હાજર હતા. હોમ ચાલતી વખતે બહાર તરેહ તરેહના ફટાકા ફોડવામાં આવ્યા હતા. આ પછી સ્વામીજીએ હોમ કરવાની અગત્યતા ઉપર તથા દિવાળીનો મહોત્સવ શાથી પાળવામાં આવે છે તે ઉપર અસર કારક વ્યાખ્યાન કર્યું. દિવાળીને દિવસ આવો હોમ કરવો તે જરૂરનું છે. તેમાં અપાતી આહુતીઓની જવાબદારી પ્રત. વરણ સ્વચ્છ થાય છે. હાલ કેટલોક કાળ ચોમાં આવા હોમ બહુ થોડા થયાથી દેશ માં અનેક પ્રકારની મરકીઓ ફાટી નીકળી છે. હોમના ફાયદાઓ સ્વામીજીએ બહુ સમજાવ્યા હતા પણ પત્ર બહુ લાંબો ન થાય માટે અહીં હું તે નથી આપતો. દિવાળીનો મહોત્સવ રામચંદ્ર ૧૪ વરસ ૧૦વાસ બોગવી અયોધ્યામાં દાખલ થયા તે દિવસથી ચાલ્યામાં આવે છે તે ઉપર સંત જ્ઞાનદેવ દિવસે શ્રી કૃષ્ણ નરકાસુરને વધ કરી સોળહજાર સ્ત્રીઓને તેમાં કેદ માંથી મુક્ત કરેલ તે પણ આ ઉત્સવનું કારણ છે. છેવટે તેમણે જણાવ્યું કે દરમણ્યા યજ્ઞમાં જેમ આહુતી સ્વાહા કરી તેમ હાજર રહેલા બધા પોતાના વૈર ભાવ તથા પાપ કર્મને દૃઢ સંકલ્પથી અહીંજ સ્વાહા કરી નવા વરસથી નિર્મળ જીંદગી શરૂ કરશે એવી હું આશિષ આપું છું. સાર પછી હારમોનીયમ તથા મૃદંગ સાથે પ્રાર્થના રટણ થયા. ભજન થયા અને પ્રસાદ વહેંચાયા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો.

મેળાવડો

રવીવાર રે જા વાગ્યે બેસતા વર્ષના ઉત્સવમાં મી. ગોકળભાઇ કીશોરભાઇ પટેલ તથા મી. હાકરશી સાવજી તરફથી પચાસે હિંદુ ભાઇઓને તેમના મકાનમાં જમાડવા આવી હતી. સ્વામીજીને ખાસ આમંત્રવામાં આવ્યા હતા. બેસતાં વરસને દહાડે શુભ વ્રત નિયમાદી થયા બાદની ધારણા કરવાનો સ્વામીજીએ શાસ્ત્રોક્ત ઉપદેશ કર્યો. પછી દુધ, ફળ વીગેરે ઝાપટવામાં આવ્યા. બાદ આશરે ૧૦ વાગે મેળાવડો વિસરજન થયો.

મી. જોશી ને મી. ગોસળીઆ

રવીવારે જોહાન્સબરગના સાંજનામેલમ મી. જોશી ને મી. ગોશળીઆ બોલકસરવટ તેમના કેસ માટે ઉપડી ગયા હતા. બન્ને જેલ જવાના પુરા ઉત્સાહમાં હતા. તેઓ ને વળાવવાની ઘણા મોટા રેટસે ગય હતા જેમાં મી. હાસમ જુમા પણ હતા

બુધવાર

રમજાન ઇદ

મંગળવારને રોજ આ તહેવારના ઉત્સવ માં મુસલમાન ભાઇઓની તમામ દુકાનો બંધ હતી. આ પહેલાના બેઠા તહેવારે માં કોઇ કોઇ દુકાનો બંધ ન થતી તેથ આ વખતનો ઉત્સાહ નોંધ લેવા જેવો. ગણી શકાય સવારે ૮ વાગ્યે મસ્જીદમાં પ્રાર્થના કરવા પછી નીયમ મુજબ મી. એસમાન અહમદ આદી જંગબારીઓની સાથે સરપસ લઇ મેમરસ. મહમદ કાસમ કમરૂદીન. મી. ઇબરાહીમ ઇસમાઇલ સિંગેરેને ત્યાં તથા આસપાસના સ્નતઓમાં ફરવા હતા. સ્વચ્છ અને ભપકાદાર પોશા કમાં મુસલમાની ભાઇઓ તથા બાળકો શહેરમાં આમતેમ ફરતા જોવામાં આવતા હતા

ગુરૂવાર

ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓનો કેસ

આ કેસ ગઇ કાલે ચાલ્યો હતો. સરકારી વકીલે હડકને દીદીઓના મહેલ તરીકે વર્ણવ્યું ! તેમાં કેવી અગવડો હતી તે હું ઉપર જણાવી ગયો છું. જ્યાં રહેતા સમાસ હાથ ત્યાં વખને પુરે તે મહેલ કેમ ગણી શકાય ? બુધવારે સવારે ખબર મળ્યા કે કેસનો ચુકાદો ખરચ સાથે દીદીના હાલમાં થયો છે. ટ્રાંસ વાલની સ્નતના આ એક કીસ્સાની જત માટે દીદી કોમને હું મુબારકી આપું છું. હું આશા રાખું છું કે હડક ઉપર ના દીદી વિના વીલંબે હડે બોકસરવટ શહેનશાહની પરવાનગી મંજુર કરવાને તરતજ હાજરી ભરશે.

ગુરૂવારે

નીકાળો આખત ગુમીના કેદીઓને અરજી

હતપરથેક રકુલનાથી ૬૪ વરસની કેદ

ના નીશાળીઆઓને નોટીસ મળી છે ને પાછી ખેંચાવી લેવા બાબત સુપ્રીમ કોર્ટમાં ગઇ કાલે અરજી કરવામાં આવી હતી. વકીલ મી. ટેટાએ જણાવ્યું કે આવી નોટીસથી નીશાળીઆઓને માનભર્યુ ઘણું સહન વેઠવું પડે છે. કોરટે એક પક્ષનું સાંભળી કાંઇપણ હુકમ કાઢવાની નાપસંદગી બતાવી. અને જણાવ્યું કે આ કેસમાં માગેલો હુકમ કાઢી આપવાથી નીશાળના નિયમોમાં વચ્ચે આવવાપણું રહે છે. બાદ અરજી કાઢી નાખવામાં આવી હતી

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર

જરમીસ્ટન

જરમીસ્ટનની એગેઇન્સ્ટ એગ્રેશનના એરમેન બાબુ દાજુરાસીંગ તથા બી જીવણ રવજી જેઓને તા. ૨૨મીએ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેઓને ૩ દિવસની જેલ તથા એક પાંડ દંડની સજા થઇ હતી. દંડ ન ભરતાં તેઓ જેલ ગયા છે. તા. ૨૩મીએ મી. રંગાસામીને તેજ ગુન્હા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા અને તે પણ જેલ વેઅેલ છે. તેને બે દિવસની સજા થઇ છે. તા. ૨૪મીએ મી. કે. વી. નાઇડુ તથા ટી. કે. પીલેને પકડવામાં આવ્યા હતા. તેઓનો કેસ હજુ ચાલ્યો નથી. પણ તેઓ જેલવટ જશે એમ મને હમેદ છે. મી. કે. કે. પટેલ જણાવે છે કે દિવાળીનો તહેવાર સહુએ પજવ્યો હતો.

વધુ પીકેટો

જરમીસ્ટનમાં મેસરસ ભગવાનદાસ, હસન જેવી, મુસા અમુજી, એમ. તુરમા, એ. અહમદ, ઇબ્રાહીમ અમુજી, એમ. આદમ, ઇબ્રાહીમ મુસા, અ.દમ કારા, સાલે હસન, હસન મહમદ કરા, તથા મુસા ઇસપ એમ પીકેટો નીમાયા છે.

જોહાન્સબર્ગમાં વધુ હોકરો પકડાયા

હજુ હોકરો રોજાંરોજ પકડાવાને નીકળ્યાંજ કરે છે. આજે લગભગ ૧૫ જણા પકડાયા છે. તેઓનો કેસ હજુ નથી ચલાવ્યો. શનીવારે ફરી જાણુ પકડાયા હતા તે બધા આજે સાત દિવસની જેલમાં ગયા છે.

મી. ગાંધી જોહાન્સબર્ગમાં

ગઇ કાલે સવારે મી. કાજી તરફથી તાર મળ્યો હતો કે મી. ગાંધી ત્યાં તરફ આવવા ઉપડી ચુક્યા છે. મી. ગાંધી ને કાઉન તરફથી સારી તરીકે બોલા વવામાં આવ્યા છે. લોકોને ખબર પડતાં તુરતજ તેઓએ પાર્ક સ્ટેશન ઘેરી લીધું હતું મદદગારીઓનો સમુહ બધારે હતો. મી. પોલાક પણ હાજર હતા. મી. ગાંધીને કોલીજ કપડામાં લાવવામાં આવ્યા હતા. મી. પોલાકને ખબર પડતાં તેઓ જે. પી. સ્ટેશનેથી મી. ગાંધી સાથે ગાડીમાં ચડ્યા હતા. અને પાર્ક સ્ટેશન સુધી તેઓની સાથે વાતચીત પણ કરવા પામ્યા હતા. મી. ગાંધીને લોકોએ તાળીઓના. અને બધુ ખુશાલી ના પોકારો વધાવી લીધા હતા. તેમની તબીયત સરસ જણાતી હતી. તેઓને પાર્ક સ્ટેશનથી કોર્ટ સુધી જેલીના કપડામાં ચાલતાં લઇ જવામાં આવ્યા હતા. મી. ગાંધી રાજદ્વારી કેદીને એક ક્રીમીનલ તરીકે ગણી મોટા રસ્તાઓમાં જેલીના કપડા સહીત લઇ જવામાં આવ્યા તેથી ગોરા મીત્રોની લાગણી દુભવાઇ ગઇ છે અને તેઓએ લંડન કેબલો કર્યા છે. એસોસીએશન તરફથી પણ કોબલો કરવામાં આવ્યા છે. મી. ગાંધીને હવે જોહાન્સબર્ગની જેલમાંજ રાખશે એમ બાબર મળતા છે.

ડરબનના બહાદુર આગેવાનોની બહારે

ગઇ કાલે એટલે રવીવારે મી. ગાંધી ની ઓફીસમાં જોહાન્સબર્ગના બાકીના વેપારીઓની મીટીંગ ભરાઇ હતી. એાન રરી સેક્રેટરી મી. પોલાક પણ હતા. મીટીંગમાં એવો ઠરાવ થયો કે દરેક વેપારીઓએ બોરડર કરોસ કરી કરી આવતી વખતે પકડાઇ અને જેલ જવું. બધાએ કબુલ કરયું. અને આજે કેટલા કોએ આવતી કાલે ૬૦ હોવા છતાં પણ પેકસરસ્ટ બોરડર ઉપર જવાને ટીકીટ લઇ રાખી છે. ડરબનના આગેવાનોએ ટ્રાંસવાલના ભાઇઓ માટે બેબ લાગે છે એટલે ટ્રાંસવાલના વેપારીઓ પોતાને માટે જેલ જાય અને તેમને છોડવવા પહારે ધાય એમાં નવાઇ જેવું નથી.

મા. મારાર દયાળી

કરૂયરસડોરપમાં કેટલાંક લાઇસેન્સ લીધાં તેનાં જે નાણાં હું આણી ગયો હું તે વિષે કરૂયરસડોરપથી અને બબર મળ્યા છે કે મી. મોરાર દયાળી લાઇસે -ન્સ કઢાવેલું નથી. તેમ તેણે તેનું રજીસ્ટર પણ આણી નાખવાને આપી દીધું છે.

મંગળવાર

બધા સત્યાગ્રહીઓ

આજે બહુ હોવા છતાં પણ નીચે જણાવેલા બહાદુર બહેનો આગેવાનો ઉપર પકડવાને નીકળી ચુક્યા છે. મેસરસ કાજરાદીન અમરાત, ઇ. મ. મહદુ, મુસા ઇસ્લાક અને ઓગા. એમ. નાઇડુ.

બલાયા નાઇડુ નામના બહાદુર બહેને તેમને બોલ્ડીયર રજીસ્ટર મળ્યું હતું તે એસોસીએશનને બાળી દેવાને મોકલી આપ્યું છે.

ભાડેલાઓનો મીટીંગ બોલ્ડ કરાઇ

લોકેશનમાં ગઇ કાલે રાત્રે ભાડેલાઓની મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. ઘણું જુસ્સો બતાવવામાં આવ્યો હતો. અને સભળાઓએ બાસકેટ લઇ ફેરી કરવા નીકળી પડવાનો ઠરાવ કર્યો હતો. આજે તેમાંના મી. વલ્લભરામ જીતામાઇને મી. ગોવીંદ દયાળ પટેલ જે બહુ દિવસ પટેલોની જેલ જઇ આવેલ છે તેઓ તથા બીજા બે પકડાયા હતા. કોરટમાં કેસ ચાલતા વખતે તેને પકડનાર સારજન્ટ હાજર નહીં હોવાથી તેમને છોડી મુકવા છે. ફરી પાછી પાછા તરતજ ફેરી કરવા નીકળી પડયા હતા અને બધા ફરીને પકડાયા છે

બેતાલો

ડરબનથીજ ખબર મળ્યા છે કે ૭ બેકુ લમાન અને બધુ દીઠ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પકડાયા હતા. અને જેમ કેસ મજીસ્ટર ઉપર મુલતવી રહ્યો હતો તે દરેકને પા. ૨ અથવા બધુ આજ આની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ હતી. બધાએ દંડ ભરી દીધો અને જેલ ગયા નહીં. મી. કોટવાલે આ લોકો સમજવવાને બહુ મહેનત કરી પણ તે સમજ્યા નહીં. તેમાંના કેટલાકે તો લાઇસેન્સ કાઢી આજસુધી આશરે ૨૫૦ કેસ તેને પણ ઉપર મુજબની સજા થઇ છે. બધુ જોહાન્સબર્ગ, જરમીસ્ટન, પ્રીટોરીયા વિગેરેમાં તાકીદે ફેરીવાળાઓ જેલમાં બધુ ભેગા કરી રહ્યા છે અને બધા છે સ્વ ચ્છેનીવાળાઓ કેવાથી વિરૂદ્ધ ચાલી રહ્યા છે. એ બેદ ઉપજાવનારા આવીપુરતાના જેમાંઓ લાઇસેન્સ બળજબરે તેમને મારી લાગમાધુ છે કે તેમ આ ચળવળના કામ માટે પોતાના પોત ફેરીના લાઇસેન્સ કાઢ પણ લીધો કે ફીને અથવા અરીબી ઓફીસીઅલ

ઓકડી આપવા અને વખર લાઇસેન્સથી ફેરી કરતાં પકડાઇ જેલ જવું અને પોતા ઉપર આવેલી બદનામીને દૂર કરવી. લાલા દેવા નામના માણસને કોર્ટ અલીપુરના મુસલમાને પોતાનું લાઇસન્સ વાપરવા આપેલ. જે તેણે કોરટમાં રજુ કરવું હતું એવા પણ ખબર મળ્યા છે. ઉમેદ છે કે લાયના વગવાળાઓ આમ થતું અટકાવવા બનતો પ્રયત્ન કરશે.

ફ્રુગર્સડોરપ

દુરથી કાના ને દુઝ ભાખા નામના બે ભાઇઓને ગયા ગુરૂવારે બીઆમાં દશ દિવસની જેલ મળી હતી અને જેલ ગયા હતા તેઓ બધુ દિવસ જેલ ભોગવી ચોથે દિવસ પા. ૧ દંડ ભરી છુટી આવેલ છે. તેના ખબર દિલગીરી ભરેલા મળ્યા. ફકીર કાનો વખર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા બદલ દશ દિવસની જેલની સજા મળતાં જેલ ગએલ છે. કુ ફ્રુગરસડોરપના આગેવાનોને બહુ ગમ્યું છે કે બેઉને દંડ નીમકુલ નહિ આપતા સંભળાવ્યા.

ફીસ્ટોઆના

મી. ઇબ્રાહીમ આદમ લીંબાડા જેમને ફીસ્ટોઆનામાં છ પીકની સખત મજુરી સાથે જેલ, વખર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે મળી હતી તે જેલ ભોગવીને તા. ૧૭ મીએ છુટ્યા છે. તે પોતાના નામમાં લખે છે કે બધુ પીક સુધી તેમને કેદીનાજ કપડાંમાં રહેવું પડયું હતું પછી બધુ પીક જેલીનાં કપડાં મળ્યાં હતાં. બાકાનું બે પીક સુધી મી. તાર મહમદ હુંદે ભોગવ્યું હતું. તેમના ભાગીદાર મી. મુ. ઇ. ઇ. બેલીમ પણ જેલ ભોગવી આવ્યા છે. જેલમાં તેમની મુલાકાતે મી. સુલેમાન અહમદ કેરેન્દી તથા મોલવી મહમદ મુખતીઆર ગયા હતા. મી. ઈબ્રાહા જેઓએ તેમના ઉપર મુખ્તારદ નીમી વિગેરેના તારો મોકલ્યા હતા તેમનો તે પત્રદ્વારા આભાર માને છે.

ક્રીંબરલીના બહાદુર વીર

મી. કરાવીમીરજા અમીર ક્રીંબરલીથી હાસ્પીટલમાં દાખલ થયા તેમને ફ્રેન ફ્રોન્ટીઆના આવી પહોંચતાં પોતીકે અમુક નિશાન આપવા કહ્યું જે નહિ આપતાં તારી પાડયા. તેમનો કેસ તા. ૨૨મીના રોજ પોતે બીન ગુન્હેગાર હોવાનું જાહેર કર્યું અને પોતાની પીસ પીજરવેચ તથા બે મળેલા પરવાના બતાવી. અને કહ્યું કે ૧૫ દિવસની અંદર ૧૮૯૩ ના કાયદાની કે કલમવાર બતાવી છુટ છે. માજીસ્ટ્રેટે સાંભળી તેને હુકમ કર્યો અને મજકુર કુર પરમીટની ફીએ પાછો દાખલ ન થાય તેને માટે પા. ૨૦૦ ના જામીન માગ્યા. જામીન આપવા ના કહીજ ત્યારે ૧૮૯૩ ના બીજા કાયદા મુજબ તેને પકડવાનો માજીસ્ટ્રેટે હુકમ કર્યો. અને મજકુર કાયદા મુજબ સરટીફીકેટ રજુ ન કરે તો એમ લીકેશન કરવા સુચના આપતાં પોલીસે કોરટની બહારજ તેને ફોરમ ભરવા કહ્યું. તેમ કરવા મી. અમીરે ના પાડી કે તરતજ તેને કોરટમાં પાછા બોલાવી કરવામાં આવ્યા. માજીસ્ટ્રેટે તેને પા. ૧૦ દંડ કર્યો, અને દંડ ન ભરે તો બધુ પીકની સાદી જેલની સજા કરી. મી. અમીર દંડ નહીં ભરતાં જેલ ગયા છે. મી. અમીર કેપ કોલોની તરફથી પહેલાજ જેલ ગયા છે. તેમને કુ મુખ્તારકમાદી આપુ છુ કેપમાંથી આ પ્રમાણે બરા હકદાર સંખ્યા બંધ નીકળી પડે એમ કુ ઇચ્છું છું.

જેલમાંથી છુટયા

ગયે સોમવારે અહીં જેલ ગએલ મેસરસ દયળ લાલા, બી. કે. પટેલ ગયે શનીવારે જેલમાંથી છુટયા છે તેમને લેવા સેંકડો માણસો ગયા હતા.

આશુ હજુરાસીંગ, જરમીસ્ટન કમીટીના સેક્રેટરી તથા બીજા કેટલાકો જેલ ગયા હતા તેઓ છુટયા છે. તેમને લેવા જેલ ઉપર ઘણા માણસો ગયા હતા.

મી. ઇ. એમ. કાજી

મી. ઇ. એમ કાજી પારસીકોપવાળા જેઓ એક વખત લાઇસેન્સ ઉપર અંગુઠો ન આપતા માટે પકડાયા હતા અને જેલ ભોગવી આવ્યા છે તેઓનો કેસ તા. ૨૩ના પાછો તેજ કારણ સર વોકસરસ્ટમાં ચાલ્યો હતો. સજા શું થઇ છે તે હજુ મને ખબર મળ્યા નથી.

ડરબનના બહેનો સત્યાગ્રહીઓ

ડરબનના બહેનો જે થોડા વખત પહેલાંજ વોકસરસ્ટની જેલમાંથી છુટયા હતા અને હદપાર થયા પછી ફરીને દાખલ થયા હતા તેમાંથી મી. જેશી તથા મી. ગોવાળીઆએ સાત દિવસની મુદત લીધી હતી, તેમના કેસ આજે ચાલવાના હતા. મી. કાજી તરફથી હમણાજ તાર મળ્યો છે કે આ બને બહાદુરો કેસ ઉપર હાજર થઇ ગયા છે ને માજીસ્ટ્રેટે તેમને બબ્બે પાઉની સખત મજુરીની જેલ આપવા પક્ષ પોતાના કેદની સજા કરી છે. અને બહેનો હીંદીની સ્વતંત્રતાના મહેલમાં દાખલ થઇ ગયા છે. મી. ગોવાળીઆ માંદા હોઇ હજુ નીકળી શકયા નથી એમ જણાય છે. માંદા મટયે તુરત નીકળશે એમ કુ ઉમેદ રાખું છું.

ચીંડીથી દિલસોજી

બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનને ચીંડીની હીંદી એસોસીએશન તરફથી ગયા અઠવાડીઆમાં નીચેનો તાર મળ્યો હતો. 'તમારા દુઃખોમાં અમે દિલસોજી બરાબરીએ છીએ, અને ઇશ્વર તમને મદદ કરે એવું ઇચ્છી એ છીએ.'

ડરબન કુરૂદ્વર એસોસીએશનનો તાર

બ્રી. ઇ. એસોસીએશનને ડરબન કુરૂદ્વર એસોસીએશન તરફથી તાર મળ્યો છે કે "અમારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે ફ્રુગર્સ ડોરપમાં ૧૭ કુરૂદ્વાળાઓએ લાઇસેન્સ લીધાં છે. તેઓના આવા કામ ઉપરથી અમે ઠરાવ કર્યો છે કે તેમની સામે બીજ કુલ વહેવાર બંધ કરવો અને તેમને બોયકોટ કરવા."

ઉલાગોઆમાંથી

ગવરનર રહીમના આવ્યા બાદ ટ્રાંસવાલની સરહદમાં ઉલાગોઆમાંના હીંદીઓ વધારે ભાગ લેતા થયા છે. બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના ફંડ માટે ઉઘરાણું રાહ થયા ના સમાચાર મળ્યા છે.

ઇસ્પતાલ

મી. ગાંધીની મુલાકાત

મી. ગાંધીને આજે સવારે નવ વાગે હાઇકોરટમાં કાળાલાલાના પરમીટના કેસમાં જુબાની દેવા સબ આવતમાં આવ્યા હતા. લોકોને ખબર પડતાં ટોળે ટોળાં તેમને જોવાને હાજર થઇ ગયા હતા. તેમને કોરટમાં જતાં એક પેસેજમાં બાંક ઉપર બેઠક આપી હતી. ઘણા લોકો ત્યાં જઇ તેમને સલામ ભરવા આવી શકતા હતા. તેમને મળવાની રજા તેમના દીકરા મી. હરીલાલ તથ. મી. કેલનબેકને મળી હતી, બીજાઓ ચાલ કરવા પામ્યા ન હતા. તેઓ બહુજ આનંદમાં છે. વોકસરસ્ટના જેલના બગીચામાં આખો દિવસ તડકામાં કામ કરવાથી ચહેરા ઉપર રંગમતા જણાય છે, છતાં તબીયત સરસ જોવામાં આવે છે. તેમને પુછતાં તેમનો સંદેશો એજ હતો કે તેઓ મજામાં છે અને તેમના દરેક બોલવાંથી એમજ ભણકારા થતા હતા કે સત્યાગ્રહીઓ કુતેફાજ પડયા છે. કુત સજા તેમનીજ છે. કાહવાલાલાનો કેસ શુકરવાર ઉપર મુલતવી રહ્યો છે.

ચીનાઓનું શુરૂ

૨૦ ચીનાઓ બીરીનીમીત્ર મોકલ્યા પછી પકડવાને ગયા કાલે ગયા હતા. બોકરોથી

પાછા વળતાં તેઓને કોઇએ અટકાવ્યા નહિ હતા. અને નીરાશ થઇ પાછા અહીં આવી પહોંચ્યા છે.

મી. ઇસપભાઇજી દેશપાર

મી. ઇસપ ભાઇજી જેઓ મી. ઉમરજી સાલેને ત્યાં કામ કરતા હતા ને જેમને જુનો કાયદો ડેડજેટર હોવા છતાં તે કાયદા મુજબ એક મહિનાની જેલ મળી હતી તેઓની જેલ આજે પુરી થઇ છે. તેમની પાસે પ્રોસ પ્રીજરવેશન પરવાનો હોવા છતાં તેમને ડીપોર્ટ કરવામાં આવેલ છે. હવે જોવાનું છે કે તેમને પણ મી. હરીલાલ તથા મી. મુળજીભાઇ પટેલને છોડી મુકવા છે તેમ છોડી મુકે છે કે નહિ.

ઓકસબર્ગ

અમો અહવાડીયામાં ઓકસબરગમાં જેઓ પકડાયા હતા અને જેમનો કેસ તા. ૨૮ ઉપર મુલતવી રહ્યો હતો તેઓનો કેસ આજે ચાલ્યો હતો. મી. પોલાક, મી. કાજલીયા, મી. નગદી ઓકસબરગ ગયા હતા. મેસર્સ મુસા ઇસ્માઇલ, ડાહ્યા, વલનજી કરસનજી, જુમા કાસમ, મુસા, સાલે ડાહ્યા, ઇસપ કાસમ બોદાનીયા, ઇસ્માઇલ ઇસપ ડાહ્યા, બાળુભાઇ, મહમદ મુસા, ગુદુ સામી નાયકુ, કસમ અલી, ઇ. એચ. ડાહ્યા, આ બધાઓ ઉપર લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવાનો ચારજ હતો. તેઓને માજીસ્ટ્રેટે પાંચ પાઉન્ડ દંડ કર્યો. અને દંડ ન આપે તો તેમનો માલ વેચીને લેવાનો હુકમ કર્યો. કોઇએ દંડ નથી ભર્યો અને માલ વેચાય તેની પરવા નથી કરતા. મેસરસ શેખ આદમ, મહમદ સદીક, મહમદ ઇસપ, સીદુમીંયા, અલી બદર આ બધાઓ બુચર હતા. તેમને માજીસ્ટ્રેટે પાંચ પાઉન્ડ દંડ અથવા એક મહીનાની સજા કરી. તેઓ બધા જેલ ગયા છે. મેસરસ મોજક, નાગપ્પુસામી, અને અરત એલમ આ બધાઓ કોફર ઇટીંગ હાઉસ વગર લાઇસેન્સે ચલાવતા હતા. તેમને માજીસ્ટ્રેટે પાઉન્ડ ૧-૭-૬નો દંડ અથવા ૧૪ દિવસની જેલની સજા કરી છે. બધાઓ હસ્તે મોઢે જેલ ગયા છે.

પ્રીટોરીયા

વગેરે લાઇસેન્સથી ફેરી કરવામાટે મેસરસ ઇસા અહમદ, અરનસામી પડીઆચી, કાસમ અહમદ, ઇસ્માઇલ અહમદ, અહમદ ઉમરજી, વલી મુસા, ઉમર આકુજી, ઇસ્માઇલ અલી, મુતુસામી, દુલભ કેશવ, આટલા માણસોને આજે બપોરબાદ માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. દરેકને પા. ૫ દંડ અથવા ત્રણ દિવસની સખ્ત મજુરી સાથે જેલ મળી છે. અહમદ ઉમરજી દંડ ભરી છુટી ગયો છે. બીજા બધા હસ્તે મુખે જેલ ગયા છે.

મી. ઇસા અલી તથા ઇસ્માઇલ જુમા નો ગ્રોસરીના ન્યુનીસીપાલીટીના લાઇસેન્સ વગેરે કેસ આજે નીકળ્યો હતો. ઇસ્માઇલ જુમા હાજર નહિ હતા થયા. ઇસા અલીને પા. ૫ દંડ અથવા ત્રણ દિવસની જેલની સજા માંગી છે. આ કેસના ચુકાદા સામે અપીલ નોંધાવી છે. મી. લીકચેરટાઇન બધા કેસોમાં બચાવ તરફથી હતા.

મી. ઇસ્માઇલ જુમાના આગળના કેસના ફાગણીઆ ન્યુનીસીપાલીટીના વકીલ તપાસી ગયે માજીસ્ટ્રેટ આગળ હકીકત રજુ કરશે. આગળના કેસ બાબત હજી સમન્સ નીકળ્યાનો વહેમ હોવાથી આવતી કાલ ઉપરમુલતવી રહેલ છે. ફેરી વાળા મજબુત છે.

વિલાયત કેમલ

"ઓકસરરટથી જોહાન્સબર્ગ મી. ગાંધીને કેદીના કપડામાં લાવવામાં આવ્યા હતા. પ્રીટોરીઆના નામાંકિત બ્રહસ્થની જોર તાને ઉલાગોબ્બાએ ઉતરવા નહિ દીધી. મીસીસ મર્ગને ધાકથી મરણપાત થતાં મુકેલું ઓકસ્ટ આવ્યું. એક અઠવાડીઆમાં લગભગ ૭૦ હીંદી જેલમાં ગયા છે." આવી રીતે વિલાયત કમીટી ઉપર કેબલ મોકલવામાં આવ્યો છે.

ઇદિઆ કેબલ

"ઓકસરરટથી જોહાન્સબર્ગ મી. ગાંધીને કેદીના કપડામાં લાવવામાં આવ્યા હતા આવી જનતનો કેબલ મુંબઇ, મદરાસ ને કલકતા કરવામાં આવ્યો છે.

દીવાળીનો મહોત્સવ

જોહાન્સબરગમાં તા. ૨૫ ને રવિવારે બપોરના ત્રણ વાગે ફ્રેઅર સ્ટ્રીટમાં આવેલા એક હોલમાં હીંદુભાઇઓનો એક મેળા વડો મોલાવવામાં આવ્યો હતો. લગભગ ૪૦૦ જેટલા બ્રહસ્થો હાજર હતા. કેટલાક ભાઇઓ તરફથી ચાપાણી, પનસોપારી અને પ્રસાદી આપવામાં આવ્યા બાદ બધાને લગતા કેટલાક વિષયો ઉપર વિવેચન કરવામાં આવ્યું હતું.

જો કે એક બે અટચણથી દિવાળીનો ઉત્સવ પુરજોશથી તથા વાજીંત્ર આદિક મધુર સ્વરનો લાભ લેવામાં આવ્યો નહિ હતો, છતાં રાત્રે ૯ વાગ્યા સુધી આનંદ રહ્યો હતો, કેટલાક ભાઇઓએ દિલગીરી જતાવી કે આપણામાં આ મુખ્ય તહેવાર ગણાય છતાં કમ નશીબે જોઇએ તેવું કરી શકમા નહિ. પણ એ વખત ગળાની બીજી દેવદીવાળી ઉપર ન ચુકવા વિનંતી કરવું પછી વખત ચંદુ ગયા જવાથી હોલને માટે પરબુભાઇ હીરાનો આભાર માની સભા વિસરજન કરવામાં આવી.

પ્રીટોરીયાથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે શનિવારે દિવાળીનો તહેવાર હોવાથી મી. પીલેની સુચનાથી લોકેશનમાં બધા હીંદુ દુકાનદાર તથા ફેરીવાળાએ ધંધો રોજગાર બંધ રાખ્યો હતો.

સુરત જીલ્લાના પાટીદારોની જાહેર મીટીંગ

જોહાન્સબરગથી આ મીટીંગના સેક્રેટરી લખે છે કે: રવીવારે સાંજના સાત વાગે સુરતજીલ્લાના પાટીદારોની એક જાહેર મીટીંગ મી. પરબુભાઇ હીરા સુપારના હોલમાં (ફ્રેઅર સ્ટ્રીટ નાં ૨૧) બોલાવવામાં આવી હતી. જે વખતે લગભગ ૪૦૦ જેટલા પાટીદાર બ્રહસ્થો હાજર હતા. મી. વલભાઇ પ્રેમજી પટેલને ચેરમેન તરીકે ચુંટવામાં આવ્યા હતા. જેમણે ધન્યવાદ આભાર સાથે ખુશી સ્વીકારી હતી. સેક્રેટરી તરીકે મી. ગોકળભાઇ કાનજી પટેલ ચુંટવામાં આવ્યા હતા. મીટીંગનું કામ શરૂ થતાં પ્રમુખે રવીવારના દીવસે મિટીંગ ઇ. એ. તરફથી જે બાબતો કરવામાં આવી હતી તેનું ટુંકમાં વિવેચન કરી સંભળાવ્યું હતું. આથી સરવે બ્રહસ્થોને સત્યાગ્રહની લાગણી થઇ આવી અને એનાં મન પોગળી ગયાં હતાં. અને આવા માનવંતા સત્યાગ્રહી મી. ગાંધી તરફ કરજનના આગેવાનોના દુઃખમાં ભાગ લેવાનો દ્રઢ ઠરાવ કરવો હતો. એસોસીએશનને પક્ષકારની મદદ કરવા ફંડ ઉઘરી કરી તરતજ રકમ ભેગી કરવામાં આવી હતી. તે પછી મેસરસ. નાનાભાઇ હીરા વલભભાઇ નારણ, ગોવીંદભાઇ કાનજી લાલાભાઇ દુલભ, નાથાભાઇ પ્રેમજી, હરજી લધા લાલભાઇ, છોતાભાઇ મલાલ, જીવણ ભાઇ પ્રેમજી, રણછોડભાઇ, છનાભાઇ કલ્યાણ, છનાભાઇ દુલભ, ભગવાનજી કાનજી, મોરારભાઇ વલભ, માધવજી પરબુ, ગોસાઇ બીખા, પરબુભાઇ ભગવાન પરબુભાઇ હીરા, લાલભાઇ બીખા. રણછોડ ભાઇ ઓધવ, નાથાભાઇ દેવા, ખુશાલભાઇ દુલભ, હીરાભાઇ માવજી, નાગરભાઇ ભગવાન જીવણભાઇ કાનજી દેસાઇ, પ્રેમાભાઇ મ શોતમ આદી બ્રહસ્થોએ અસરકારક ભાષ

હોવે કરવાં હતાં, અને નીચે મુજબ ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા :-

૧. લાઇસેન્સ તથા રજીસ્ટર લેવા બીજી કુલ જવું નહીં. ૨. વગર લાઇસેન્સે કરેક પોતાનો વેપાર ધમધોકાર ચાલુ રાખવો. જે લોકો પાસે ૬ માસના એટલે ડીસેમ્બરની આખરી સુધીના લાઇસેન્સ હોય તેમણે એસોસીએશન તે તે ચોપી દેવા અને ૪. ઉઘરાણાનું કામ ચાલુ રાખવું. આ ઠરાવો વધુ મને પસાર થયા બાદ મીટીંગ વિસરજન થઈ હતી.

બીજી મીટીંગ

સોમવારે દરેક પોતાની ફરજ બજાવી લોકાયદાનો જુસ્સો બતાવ્યો હતો અને ઝુંબેશબંધ પાછીદાગે જેલ ગયા હતા. તેની મુબારકબી દેવા બુધવાર તા. ૨૬ ના રોજ બપોરે સાડાચારે બીજી મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે હોલમાં પુષ્કળ માણસો હાજર થયા હતા. સેક્રેટરીએ પ્રથમ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો હતો. મી. નાનાલાલ વલ્લભ શાહ, મી. મોહનલાલ ખંડેરીઆ વિગેરે ગૃહસ્થોએ આવેગો કરી જેલ ગએલાઓને મુબારકબાદી આપી હતી, તથા હીંમતથી અને સંપથી લડત ચાલુ રાખવા સમજ પાડી હતી. બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

વિલાયતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી વિષે ચરચા

[તાર સમાચાર]

લંડન, શુક્રવાર.

હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં પુછાએલા એક સવાલના જવાબમાં અરજ ઓફ કરવુએ જણાવ્યું કે મી. ગાંધીને કેદ કરવા બાબત ગોડ સેક્રેટરીને તરફથી દખીકતની સર તપાસ થઇ રહી છે.

લંડન, સોમવાર.

કરનલ સીલીએ જાહેર કરવું છે કે ટ્રાંસવાલ સરકાર વચ્ચે કરાર કરવુ અને ટ્રાંસવાલ સરકાર વચ્ચે એશીઆટીક ઇમીગરેશન વિશે જે લખાણ થયું છે તેથી હિંદવાસીઓ દાખલ થવાની ચરચાનગી મળવાની આશા રાખવામાં આવે છે.

લંડન, ગુરૂવાર

ગઇ રાતે લીબરલ કોલેનીઅલ કલબમાં બોલતા વખતે ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક સવાલ વિષે ચરચા થઇ હતી. કરનલ સીલીએ પોતાના ભાષણમાં ટ્રાંસવાલ સરકારે આપેલી ડેપ્યુટેશન સાહેબ પર ધ્યાન ખેચ્યું હતું તથા તુરતમાં કરાર થઇ જશે એવી આશા બતાવી હતી.

ટ્રાંસવાલની ચાલુ લડત વિષે ગે.રાએાના કાગળ

—o—

જોહાનિસબારગના 'મેલ' છાપામાં મી. ફેધરસ્ટન સ્ટારલેંડ નામના એક ગોરાએ નીચેનો કાગળ લખ્યો છે:—

રશીઆ, તુરકી, અથવા વેનીઝુએલા ના રાજ્યમાં હમણા ટ્રાંસવાલે પાસ કીધા છે તેના એશિઆટીક કાયદાઓ પસાર કરે ખરા, પણ જે ટ્રાંસવાલની સર કારની પેઠે હીંદીઓ સામે તેનો અમલ કરેતો હીંદુસ્તાન અને ઇંગ્લંડમાં એવું તોફાન જાગે કે તે કાયદાઓ રદ કરવા પડે. ના લડાઇ થાય.

જે વાંક માટે મી. ગાંધી અને બીજા ઉપરી કેળવણી પામેલા હીંદીઓને સજા થઇ છે તેવા વાંક માટે પ્રેસીડેંટ ક્રુગરે આગળના વખતમાં તેમને જેલનાં કપડાં પહેરાવી કરતા ત્યારે પથ્થર ફોડવાનું કામ સોંપ્યું હતુ, હીંદી ઓરતો અને બચ્ચાં ઓને આપણી જેમ સરહદ ઉપર ધાતકી સ્થીતિમાં રાખ્યા હતા, હીંદુ અને મુસલમાનોને ચરબી ખાય અથવા જુએ નહિ એવી સ્થીતિમાં રાખ્યા હતા, હીંદુસ્તાનની ગરમ જમીનમાં જન્મેલાં અને મોટા થએલા માણસોને બરફ જેવા ઠંડા પાણી માં સખ્ત ઠંડી ઋતુમાં રાખવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાર પછી એક કલાક સુધી કાંઇ કપડા વિનાનો રાખવામાં આવ્યો હતા; જે આવું બધું પ્રેસીડેંટ ક્રુગરે કીધું હતા તો વડી સરકારે તુરતજ અસલીમેટમ (ચેતવણી કહેણ) મોકલ્યું હત કે જેથી આ બધી તકલીફોનો અંત આવીશ કલાકમાં આવી જતા. પણ માત્ર અઢારમાસની ઉમરનું આ બાળક કોલોની બેધડક આવું કરતાં બીહતું નથી. જ્યારે આવી બાબતોમાં બહાર આવે છે ત્યારે જે અમલદારની માથે જુમો છે તેનેજ તે વાત બોદી બહાર કરવા બહાર પાડવામાં આવે છે!

કેનન બોરી લખે છે કે ચરબીને બાજી તો શું પણ અડવું એ પણ હીંદીને માટે પાપ છે અને ચરબીના કારણથીજ હીંદુસ્તાનમાં આગળ મોટો બળવો થયો હતો. આતો એથી પણ બરાબ છે. કારણ કે જે રીવાજોએ બળવો કીધેલો તેમને ચરબી ખાવાની નહોતી પણ બંદુકમાં ભરવાની ટોટાઓનો એક છેડો કમ્મીને ફેંકી દેવાનો હતો, અને તેમને ખાત્રી વહેમ હતો કે તે લાગ ચરબીમાં બોલેલો છે. એક બેપારીએ લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી પણ અંગુઠો આપવા ની ના પડી. આ માણસને લાઇસેન્સ વગર બેપાર કરવાના આરોપસર જેલમાં ઠોકી દીધો, અને બીજા કેદીઓની દાઢીની બાકેટો તેની પાસે ઉપડાવી! એટલે કે હીંદમાં જેને મજેનરનું કામ કહે છે તે તેની પાસે કરાવ્યું. અને જેલ છોડતી વેળા તેને કહેવામાં આવ્યું કે બીજી વખત જો જેલમાં આવીશ તો છવતો બહાર નહીં નીકળ. આવા હીંદીઓના રોળાંઓ રોજ જેલમાં જતાં જોવામાં આવે છે અને થોડા વખતમાં આ દેશની જેલો તદન બારાજ જશે એવો સંભવ છે. તો પણ તેમાં એકે ખરો ગુનેહ ગાર નથી. તેઓ કાયદો તોડનારા છે પણ તે કાયદો કેવો છે તે તપાસો. આ કાયદાની રૂએ દરેક હીંદીએ આંગળાં આપી ફરજીઆત રજીસ્ટર થવું જોઇએ. તેઓ (હીંદીઓ) કહે કે કે આમ કરવા ની જરૂર નથી. કારણ કે એ વખત તેમણે રજીસ્ટર કીધું છે અને વળી આંગળાં આપવાં એ આ દેશમાં જેલીઓ ને, હીંદુસ્તાનમાં ગુનેહગારોને અને ચીન માં ખુનીઓને માટે ફરજીઆત છે. બીજા બાબો એ છે કે કેળવાએલા અને ઉંચ કોમના હીંદીઓને હરકત અને અપમાન વેઠવાં પડે છે. આ વાતને પુરાવામાં હું એક દાખલો આપીશ.

ઉનાળાના દિવસોમાં ઘણા હીંદીઓ ઇંગ્લંડની મુસાફરીએ જાય છે. તેઓમાં આ વરસે નેપાલના દિવાન પણ હતા. ઇંગ્લંડની પ્રજા તરફથી તેને માન આપવાને લોર્ડ ચારલ્સ બીરેસફર્ડ સ્ટીમર ઉપર સામા ગયા હતા. બે કેલાર આરામ લઇ લોર્ડ ચારલ્સે તેને પોતાની સ્ટીમ લોંચમાં બેસાડી ડોવરના કાંઠામાં પડેલા ચેનલ કાફલાની આસપાસ ફેરવી કાંઠે લઇ ગયા. ત્યાર પછી તે મહારાજા એક વરઘ, પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ, વડા પ્રધાને અને બીજા મોટા અંગ્રેજ ખાનદાનોએ તેની મહેમાનગત કીધી હતી. હવે બોલો કે તે ઇંગ્લંડને બદલે ટ્રાંસવાલ આવ્યો હત તો આ દેશના ડોવરમાં (કરગાનમાં) જનરલ સ્મટસ નહીં પણ એક પોલીસ મેન તેની મુલાકાતે આવત. તેને કહેવા માં આવત કે આ દેશના કાયદાની રૂએ તું પ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ છે. તેથી તને ઉતરવા દેવામાં આવશે નહીં તે જો સમજતો કે હું તો માત્ર 'વીઝીટર' છું તો કહેત કે પરમીટ માટે અરજી કરો અને જો તે મળશે તો આવી શકાશે

અને તે પણ હમેશ સાથે રાખીને ફરવું. અને જ્યારે કોઇ પોલીસ જોવા આવે તો તે પરમીટ દેખાડવી. કુટુંબમાં કેમ બનશે તે એક ગુનેહગાર ન હોય તેમ તેને ગણવો. શું આવો કાયદો વાજબી ગણાય? આ કાયદો ગેરવાજબી છે એટલુંજ નહિ પણ આ દેશને નુકશાન કરના છે. હીંદીઓને અને એંગ્લો-ઇંડિઅનો કે જેઓ હીંદીઓની પરોણાગત આખી તેમની સાથે ભેળાયા છે તેમને પણ અપમાન કારક છે. આ દેશમાં હીંદીઓને માનની નજરથી જોવામાં આવે તો ઘણા પૈસાદાર હીંદીઓ ઉનાળાની રૂતુ સુખ ચેનમાં ગાળવાને ઇંગ્લંડ જવાને બદલે આ તરફ આવે, અને તેમની દોલતનો લાભ આ દેશને આપે.

આવા ખરાબ કાયદાની સામે પોતાનો પ્રોટેસ્ટ દેખાડવા મી. ગાંધી વોકસરસ્ટના રસ્તા ઉપર જેલીનાં કપડાં પહેરી પથરાં ભાંગે છે. નેપાલના વડા પ્રધાન કરતાં વધારે હોય એવા અક્ષરથી હીંદુસ્તાનમાં ઘણા છે. અને તેમાં કેટલાક તો એવા છે કે આ દેશનો દોષ ચલાવવામાં બહોળો મનુષ્ય પણ મહામહાન એડવર્ડની દરબારમાં એમની બરોબર માન મેળવવા શકિત વાન થયો નથી. અને એવાને પણ ટ્રાંસવાલ સરકારનો કાયદો અપમાન આપે છે. મી. ગાંધી નેપાલના વડા પ્રધાનનાજ વરગના છે તેમના પિતાશ્રી હીંદુસ્તાનના એક રાજ્યના કારભારી હતા. મી. ગાંધીએ પણ ઉંચી કેળવણી લીધેલી છે, બેરીસ્ટર છે અને ઉત્તમ નીતિવાળાને દાખલો લેવા જેવા ચારિત્રવાળા છે. તેનો જન્મ હીંદુ કુટુંબમાં થયો છે, છતાં સર્વ ધર્મનું તત્વ તેમણે ગ્રહણ કીધું છે અને ઘણા ખ્રિસ્તિઓ પોતાના ધર્મના ઉંચા ફરમાનો પ્રમાણે ચાલવામાં પછાત છે ત્યારે તે પ્રમાણે તે પોતે ચાલે છે. માજીસ્ટ્રેટ સજા કરતાં બોલ્યા હતા કે આ દેશની કોરટના વકીલને આવી સ્થિતીમાં જોતાં મને દિલગીરી થાય છે. અને જો કોરટની ખુરશી ઉપર હોવાને બદલે મારા પોતાના ઘરમાં હત તો હું કહેત કે આવા ઉંચ સ્વદેશાભિમાની નરને પોતાનો ભાઇઓ અને દેશને ખાતર મહેનત ઉઠાવનારને સજા કરતાં મને શરમ થાય છે.

ધી ડરબન હીંદુ રમશાન ફંડ

આ ફંડના ઓ. અકરેટરી મી. એમ. એમ. દિવાન લખે છે કે હીંદુ રમશાન ફંડની આજરોજ બાકી શીલીક પૌંડ ૧૫-૧૦-૦ની છે. આ રકમ પુરેપુરી તે ફંડને નામે નેટલ બેંકમાં જમા છે.

ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓનો કેસ.

સુપરીમ કોરટનો હીંદોના લાભમાં ચુકાદો.

મંગળવારે મારીત્સબરગમાં વડી અદાલતમાં હક ઉપર રોકી રખેલ ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓ વિરૂધ સરકાર (ઇમીગરેશન ઓફીસર)નો કેસ ચાલ્યો હતો. કેસનો મુદ્દો એ હતો કે મી. સમી વિગેરે ટ્રાંસવાલ જનારા પાસેંજરોને દરબનમાં બેસ આપી ઉતરવા દેવાની અટકાયત થઇ શકે કે નહીં; તથા તેઓને અટકાવ થયી જે ખરચ ઉઠાવવો પડયો છે તે સરકારે આપવો જોઇએ કે નહીં? હીંદીઓના વકીલ મી. રોબીન્સને એવી એફીડેવીટ રજુ કરી હતી કે રદીમર ગવરનરમાં આવેલા ટ્રાંસવાલ જનારા કેટલાક ઉતારૂઓને હક ઉપર રોકી રાખવાથી હું મી. રમીથને (ઇમીગરેશન ઓફીસર)ને મળ્યો. તેમણે મને જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલ સરકારનો અમલદાર જે અહીં આવેલ છે, તેને આંગળાંની છાપ વિગેરે બાબતો પુરી પાડવાથી તેઓ ખુશીથી જઇ શકશે. અને જો સામા થશે તો તેમને પાછા મોકલવામાં આવશે. આ બાબત તો હીંદીઓની મુલાકાત લેવા જતાં મને અટકાવવામાં આવ્યો હતો. તે બાબત તેવી છુટ મેળવવા સુપરીમ કોરટનો ચુકાદો હમણાજ મળ્યો છે. રદીમર ફોનપ્રીન્સના ઉતારૂઓનું પણ તેવીજ રીતે બન્યું છે. તેઓ બધા આ કોલોનીમાં રહેવા નથી માંગતા માટે તેને અહીંથી પસાર થવાનો આ કોરટ હુકમ અપાવશે, એવી મારી માગણી છે. આના જવાબમાં મી. રમીથે એવી એફીડેવીટ રજુ કરી કે ૧૮૯૯ના કાયદાની ૨૬મી કલમ મુજબ આ હીંદીઓને અટકાયત કરવામાં આવી છે. તેઓ અહીંના હકદાર રહીશ હોવાનું સાબીત કરી નથી શકયા, તેમજ કેળવણીની પરીક્ષા પણ પાસ કરી નથી શકયા. ટ્રાંસવાલ સરકારની નાતાલ સરકારને એવી નેટીસ મળી છે કે ત્યાંના જે ઉતારૂઓ કાયદાની કેટલીક જરૂરતને તાબે ન થાય તો, તેઓને ઉતરવા ન દેવા. અને ખબર મળ્યા છે કે આ હીંદીઓ ટ્રાંસવાલની સરહદ ઉપર જઇ કાયદો ઉલંઘે છે. તેઓ બે રીતે ઉતરવાનો દાવો કરી શકે, ૧૯૦૩ના કાયદાની ૨૬મી કલમની રૂએ કે મુસ્તના બેસના ધારાની રૂએ.—પહેલી રીતે તેઓ નથી આવી શકતા. બીજી રીતે મારી સત્તાની હદમાં રહી હું તેઓનો બેસ સ્વીકારી ઉતરવા નથી આપી શકતો. કારણ તેઓ ટ્રાંસવાલ સરકારના ઓફીસરની માંગણી કબુલ કરતા નથી તેઓને જે હક્ક ઉપર રાખવામાં આવેલ છે, તેમાં હીંદી ઉતારૂને લઇ જનારી સ્ટીમરના ડેક કરતાં ઘણી વધારે સારી સગવડ છે. તેમાં ૬૦૦ માણસોનો સમાસ થવાનું બંદર ના કેપ્ટનનું સરટીફીકેટ છે. પાણી બાકાયદા તથા જંતુઓ વિગેરેની સગવડ પુરી પાડવામાં આવી છે.

મી. રોબીન્સને બીજી એફીડેવીટમાં જણાવેલ કે આ હીંદીઓ ૧૯૦૩ના ૩૦મા કાયદાની ૨૬ી કલમ નીચે આવી શકતા નથી. કારણ તેઓ પેઢીશના કોલોનીમાં જવાનો હક ધરાવે છે. વળી મી. રમીથ તથા મી. બરજેસે મને કહ્યું હતું કે હીંદીઓએ માત્ર આંગળાં નહીં આપ્યાથી તેમને રોકવામાં આવેલ છે. બીજી રીતે નાતાલમાંથી તે પસાર થવાને તદન હકદાર છે.

રોકી રાખવામાં આવેલા કેદીઓએ પણ એફીડેવીટ આપી હતી કે તેઓ ટ્રાંસવાલના હકદાર રહીશ છે, અને અહીંયા પસાર થવા માગે છે. તેઓ થોડા વખત માટે હીંદુસ્થાન ગયા હતા. વકીલની સલાહ લીધા વિના આંગળાં આપવાની ના પાડી છે, તે ખરૂંછે.

મી. ટેટમ અને રોબીન્સન અરજદાર ના વકીલ હતા, અને મી. કારટર સરકારી વકીલ હતા.

મી. ટેટમે કહ્યું ઇમીગરેશન ઓફીસ રનું આ કામ તદન ગેરકાયદેસર હતું ટ્રાંસવાલ જવાને તેઓ નાતાલમાંથી પસાર થવાનેજ માગે છે. આ કોલોનીના કોઇ કાયદાનો તેઓએ ભંગ કર્યો નથી. તેમને કેદ કરવાને કર્યાંય નહીં સાંભળવા માં આવેલી એવી કલંગી દલીલ રજુ કરવામાં આવી છે. બીજા કોલોનીમા જઇ એક માણસ કાયદા સામે થશે એમ માની લઇ આ કોલોનીમાં તેને કેદ કરવાનો અહીંની પોલીસને જરાપણ હક નથી. કેદ કરેલા હીંદીમાંની એક બાઇને મુકેલું બાળક અવતર્યું તે તેણીને આપેલી મુશીબતોને લઇને હોવાનો સંભવ છે. ડીકશનેરીમાં 'ઇમીગ્રંટનો' અર્થ રહેઠાણ માટે દાખલ થનાર એવો કીધેલ છે. તેઓ નાતાલના ઇમીગ્રંટ નહીં હોવાથી નાતાલના કાયદા તેમનો કેમ જાબુ પાડી શકાય? પડ્યા ન્યાયાધીશે જણ્યુ

કે ટ્રાંસ્વાલ તેમને પાછા કાઢે તો નાતાલે તેમને પકડી બહાર કાઢવાની સત્તા છે કે નહીં? મી. રેટમે જવાબ આપ્યો કે છે ખરી પણ તે અહીં લાગુ પડતી નથી. મેજીસ્ટરેટની સામે લાવ્યા સિવાય તેઓને કેદ કરી શકાયજ નહીં. ઇમીગ્રેશન ઓફીસરે પોતાની મુનસફી મુજબની રીતે વાપરી છે. એટલે તેઓને ઉતરવાની છુટ મળવી જોઇએ.

સરકારી વકીલે કહ્યું કે ડીકશનેરીમાં ઇમીગ્રન્ટનો અર્થ આપ્યો હોય તે પ્રમાણે નથી વરતવાનું પણ કાયદામાં જે તેમ લાંબી કેદ તે મુંજબ વરતવાનું છે. આ દલીલો લખી વાંચી જાણતા નથી. તેજ દલીલપર તેઓને કોલેનીમાં પગ મુકવા ન આપી શકાય. ટ્રાંસ્વાલના કાયદા મુજબ તેઓએ આંગળા આપવાની ના પાડી તે તેમને રોકવાને પુરતું કારણ છે. હુકમ વિષે કહેતાં તેમણે કહ્યું કે હીંદુસ્થાનના હજારો માણસ પોતાના ઘર કરતાં તેમાં રહેવું પસંદ કરે તેવી સગવડ તેમાં છે. તેઓને તે મહેલ સરખો છે તેને કેદખાનું કેમ કહી શકાય? આવા હજારો આદમી ટ્રાંસવાલ જઇ કાયદા સામે થાય તો તેઓને હદ પાર કરે. તેઓ નાતાલમાં આવે એટલે નાતાલમાંથી પકડી બોટ પર ચડાવવા જોઇએ. આ બધી મુસીબતો દુર કરવાને આ રસ્તો લેવામાં આવ્યો છે.

મી. રેટમે કહ્યું કે રાજદ્વારી દલીલનો અહીં ખ્યાલ કરવાનો નથી. આ લોકોએ કેવી રીતે કાયદાનો ભંગ કર્યો નથી. બન્ને પક્ષની દલીલો પુરી થયે ચુકાદો પાછળથી આપવાનું વડા ન્યાયાધીશે જાહેર કરયું.

આ કેસોનો ચુકાદો બીજા સવારે જાહેર હીંદીઓના લાભમાં આપ્યો છે અને સર હાર પાસેથી ખરચ પણ અપાવ્યું છે. ચુકાદાનો પુરો હેવાલ આવતા અઠવાડીએ આપશું.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

બેરા અને સીલોન રસ્તે સ્ટીમર અમદાવાદમાં જનારી હીંદુસ્થાનની ટપાલ રવીવાર તા. 1લી સવારે ૮ વાગે કરબન પોસ્ટ ઓફીસમાં બંધ થશે.

અમારી જગ્યા ઉપર ઘણુંજ દબાણ હોવાથી "સુધારાના ઝરાડા"નું બાકી આ અંકમાં અમારે મુલતવી રાખવું પડયું છે.

છેલ્લા અખબારો

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી તાર.]

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર

મને ખબર મળ્યા છે કે અહીંની જેલ માં બધા હીંદી કરથી ભુખ કાઢીને દિવસો ગાળે છે કેમકે તેમને જે ખોરાક મળે છે તેવો ખોરાક ખાવાને તેઓ ટેવાએલ નથી

ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓ બાબત નાતાલ ની સુપ્રીમ કોરટમાંથી મળેલા ઓરડરના સંબંધમાં 'લીડર'ના અધીપતિ લખે છે કે આ ઠરાવ આખી બ્રિટીશ શહેનશાહતમાં બહુ અસરનો છે. કેમકે ટ્રાંસવાલની સરકાર તથા નાતાલની સરકાર મળી દેશ ની પારલામેંટે ઘડેલા કાયદાની ઉપરવટ થઇને ખાનગી મસલતનો અમલ કરી શકી નથી. આ છાપું વધુ જણાવે છે કે અમારી માન્યતા એવી છે કે આ ઠરાવથી બ્રિટીશ શહેનશાહતના મેંબરોના ખરાબકરયું છે તેનું સ્પષ્ટીકરણ થયું છે અને તેથી કરીને દક્ષીણ આફ્રીકાનો દરેક વકીલ અને બીજા સભ્યો જે ન્યાય અને સ્વતંત્રતા તરફ લાગણીની નજરે જોનારા છે તે ખુશી થયા વીના રહેશે નહીં.

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

મેસરસ હંમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર (હમીદીયા ઇસ્લામીક મીસાસાયટીના પ્રમુખ) મુસાજી સાકજી, એસ. પી. રાજુ, એન. ગોવીંદુ અને પડીયાચી જેઓ અહીંથી ચારલ્સ ટાઉન જઇ ટ્રાંસવાલમાં પાછા દાખલ થવા હતા તેમને અંગુઠાની છાપ નહિ આપવા માટે ગઇ કાલે વોકસરસ્ટમાં છ અઠવાડીયાની સખ્ત મજુરીની કેદ મળીછે.

જોકસબરગમાં ગઇકાલે ૧૨ ફેરીવાળા પકડાયા હતા. આગલે દિવસે જે ૧૧ વેપારીને સજા થઇ હતી તેમને ખોટી રીતે સજા કરવામાં આવી હતી, તે માટે અપીલ નોંધાવવામાં આવી છે.

'સાંજ વરતમાન' પત્ર તરફથી પારસી નવા વરસનો ખાસ અંક કાઢવામાં આવ્યો છે. તેની એક નકલ અમને મળી છે. આ અંકમાં પારસી કોમના નામીચા અગ્રેસરો તથા આનુએ ઉપરાંત બીજા કેટલાક હીંદી કોમના નામાંકિત પુરૂષોના મળી ૭૩ ચિત્રો છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા વિષયો ઉપર અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષામાં કેટલાક વાંચવા લાયક લખાણો છે. પુઠા ઉપરનું ચિત્ર જે એક પારસી બાલુ પુષ્પનો હાર લઇ નવા વરસની મુબારકી દેવાને ઉભી છે તે ઘણું ધ્યાન ખેચનારૂં છે તથા હીંદી ચિત્રકળાને શોભા આપનારૂં છે.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યુ છે. તેમાં કેટલીક ખામી ઓ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખ રીએ નવા વરસની ડાયરી ભેટ આપવાનો ઇરાદો રાખીએ છીએ. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. ગયે વરસે એક પાના ઉપર એક મહીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ લઇ શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સત્યાગ્રહ'ના પુસ્તક જેવું થશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી બાબતો પણ દાખલ કરયું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ ના વાંચનાર કંઇ ઉપ યોગી સુચના મોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં અમે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાઉથ આફ્રિકાના જુદા જુદા હીંદી મંડળોની ટુંકી અને મુદ્દાસર હકીકતો મોકલવાની અમારા વાંચનાર પાસે અમે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં જાહેર ખબર નાખવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે અરધા પાનાને માટે અરધો દર છે. જે ગ્રાહકોએ આવતા વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેમ્બરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

એક અખબારથી અમને લખી જણાવે છે કે કેપટાઉન ખાતે સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ ને આદર આપવામાં ત્યાંની મુનાફટેક હીંદુ એસોસીએશનના કારભારીઓ સભા સદો વીગેરે બીજા ઘણા હીંદુઓ હતા.

વીલાયતમાં વોટને માટે હકની લડત લેતી બાનુઓ સખ્યાબંધ જેલમાં જવા લાગી છે, જેમાંની ઘણીક તો નામાંકિત છે. તેઓના ઉતરાણામાં રોકડ તથા અંગેસત મળવા લાગ્યું છે.

કલકત્તામાં આગેવાન મંડળમાં એવી ચરચા થઇ છે કે, લેા૦ મીંટો હીંદી વઝર લેા૦ મોરલીને નવેંબર માસમાં દીલ્હીખાતે ૧૮૫૮ના દરબારની ૫૦ વરસની યાદગીરીમાં સભા મળનારી દરબારમાં સામેલ થવાનું આમંત્રણ કરયું છે. જે લેા૦ મોર્લેએ સ્વીકારયું છે.

નાતાલના હીંદી વિરુદ્ધ બીલો

છાપાઓની ટીકા

નાતાલમાંથી હીંદી વેપારીઓને હાંકી કાઢવા પારલામેંટે જે બીલો ઘડીને વીલાયત મંજુરી માટે મોકલ્યા હતા તેને વડી સરકાર નામંજુર રાખશે એવો સંભળ દેખાતા ખબર રૂટરે તારથી આપ્યા છે, તે સંબંધમાં જુદા જુદા છાપાએ જે ટીકા કરી છે તેનો સાર નીચે મુજબ છે.

નાતાલ મરકયુરી

લખે છે કે આ કાયદાથી અંગરેજની રૈયત ને કોલોનીમાં વસવાટ કરવાના હક આપવામાં આવેલ છે તે છીનવી લેવામાં આવે છે. આપણી સરકારે ગીરમીટ બંધ કરી એશીઆમાંથી નવા આવનાર ઉપર અટકાયત મુકનારા કાયદા કરવા હતા તો તેને વડી સરકારની મંજુરી મળી શકત. ગીરમીટ બંધ કરવા બાબતનું બીલ કેટલી બેઠકમાં ઘડાયું હતું; પણ તે તો લટકતું રહ્યું, અને આ બે બીલો જેને મંજુરી મળવાનો સંભવ નથી એમ અમે આગળ થી ચેતવણી આપી હતી તેના ઉપર વખત ગુમાવ્યો. જન્મભુમી તરીકે જેને રહેવાનો હક છે તેવા માણસને વેપાર કરી પોતાની રોટી કમાઇ ખાવાની અટકાયત મુકવામાં આવી છે. આવા કાયદા દરેક રીતે વિચાર કરતાં ખુની માલુમ પડે છે. તે હડહડતો અન્યાય છે. પણ તેથી એક દુઃખ મટી બીજું દુઃખ ઉભું થવાનું રહ્યું. કેમકે જો હીંદીઓ વેપાર નહીં કરી શકે તો પછી ઉદ્યોગ શરૂ કરશે એટલે આજ સુધી કોલોનીનો ઉદ્યોગ જે સુવાંગ આપ ણે હાથ છે તેમાં નવા હરીફ ઉભા થશે. આ બે કાયદા બ્રીટીશ ન્યાયને જોટા લગાડનાર છે, અને અપંગ જનતના કોમી કાયદા છે.

નાતાલ એડવરટાઇઝર

લખે છે કે આ કાયદાને વડી સરકાર ના મંજુરી આપવાનો ઇરાદો રાખે છે એવું લોરડ કરમુએ જાહેર કરયું છે તે ખબર થી નાતાલ તાજુબી પામશે નહીં. નાતાલ માં જન્મેલા અને બીજા હીંદીઓને એક સાથે રાખી બધાને એક સામટા વેપાર કરતા અટકાવવાનો ઇરાદો રાખે એવા બીજાને વડી સરકાર મંજુરી આપે નહીં એ એક હદ પણ વિચાર કરવા જેવો તેને માલુમ પડી રહે તેવું હતું. આવાં પગલાંથી આ દેશમાં પણ એવી લાંબા વખ તે સરકાર અને કલોનીઓ વચ્ચે મુશ્કેલી ઉભી કરવા આપે છે કે જેમાં મોટા ભાગના હીંદીઓને આપણા અટકાવવાનું બીલ લટકતું રહ્યું છે અને વેપારી હીંદી મારેના બીલની આ દશા થઇ છે એટલે હવે થયું એમ, કે નાતાલના હીંદી સવાલ માટે આજ સુધી જે ઢાહો કરી તે અને તે પછવાડે જે વખત અને પઇસો વાપર યો તે બધું એળે ગયું. દેશના સુધારા નવા આબાદીને હાની કરે તેવા પારલા મેંટના આ રમખીઆળ કામથી નાતાલના પેકો તેના પ્રત્યે અતી ગુસ્સે થયા છે.

નાતાલ ટાઇમ્સ

લખે છે કે આ બીલ નામંજુર કરી તે તો અપેક્ષાયોગ્ય માની લીધું હતું. અહીં ની સરકારે આવું બીલ પાસ કરીને એક રમું એજ અનએથી ભરેલું છે. આ બીલના બીલ વાંચન વખતે ડા. ગબીન્સે જાહેર કરયું કે સરકાર આ બીલને પાસ કરવાને ખરા દીલથી ઇરાદો રાખે છે. અને તેના દુરાગ્રહનું પરીણામ આવ્યું તે-આપ ણે જોઇએ છીએ. હીંદી વેપારીઓ ગોરા વેપારીઓ સાથે હરીફાઇ કરેછે. આ શીવાય બીજી કોઇ દલીલ આ બીલ પાસ કરાવવા માટે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મી. ગબીન્સે બતાવી ન હતી. હીંદી વેપારીઓ ની તરફેણમાં અમે નથી. અને અમે માનીએ છીએ કે નાતાલમાં જન્મેલા હીંદી સિવાયના નવા એકે હીંદી ભાઇસેન્સ કાઢવા નહીં જોઇએ. પરંતુ જે લોકોને અહીં વસવાની રજા આપી, અહીં જેને વેપાર ધંધામાં પઇસો પાથરવાની રજા આપી તેને વેપાર કરતા અટકાવવા એ હદી નહીં સાંકળી હોય એવી વાત છે; અને જે હીંદી નાતાલમાંજ જન્મેલો છે, જે નાતાલ સીવાય બીજે કોઇ દેશ જાણ તોજ નથી, તેને કોઇ રીતે વેપાર કરતો અટકાવવો એતો મહા ભયંકર છે. આવો ઠરાવ અન્યથી કાયદો ઇંગરેજના રાજમાં કોઇ જગ્યાએ પડયો નથી. અને નાતાલ તેમ કાયદા ઘડવાની પહેલ કરે તો જોઇ એ અફસોસની વાત છે. જે હીંદીઓ અહીં વસેલા છે તેમના તરફ કેવી વરતણુંક ચલાવવી તે વિશે ગમે તે મતભેદ હોય પણ નવા હીંદીઓને આઘાત કરી દક્ષિણ આફ્રીકાની મુશ્કેલીઓમાં ગુંચવાડો ઉભો કરવાને કોઇ પણ ઇરાદો રાખવું નથી.

ટ્રાંસવાલનો લંડનને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

ટ્રાંસવાલ લીડરના અધીપતીએ ફરીને તા. ૬ના અંકમાં એક આરટીકલ લખી સરકારને હીંદીઓની બાબતમાં હજુસ રાખવાની ભલામણ કરી છે.

નાતાલ ટ્રાંસવાલના અધીપતી તા. ૨૩ ના અંકમાં એક આરટીકલ લખી જણાવે છે કે મી. ગાંધી જેવાને જેલમાં જવાનો પ્રસંગ આવ્યો એ દીલગીરીની વાત છે. લોરડ કરમુએ પારલામેંટમા જાહેર કરયું કે કેળવાયલા હીંદીને દાખલ કરવામાં અટકાવ નહીં આવે. અમારી સમજ પ્રમાણે મી. ગાંધીની માગણી પણ તેજ છે. તો કેનેડાની સરકારની માફક અમુક હીંદીઓને આવવા દેવાની ગોઠવણ કરી સલાહ શા માટે કરવામાં આવતી નથી? હાલની મુશ્કેલીઓથી હિંદુસ્થાનની સરકારને કેટલીક અડચણો નડે છે એ ટ્રાંસવાલે યાદ રાખવું જોઇએ.

મોરીસના માજી ગવરનર સર ચારલસ બરૂસે 'ઇમ્પાયર રીવ્યુ'ના અકટોબરના અંકમાં મજબુત દલીલો આપી ટ્રાંસવાલ ના હીંદીની તરફેણમાં એક લાંબો આરટીકલ લખ્યો છે.

લંડનનું 'સેટરડે રીવ્યુ' તા. ૨૬ સપ્ટેંબર ના અંકમાં લખે છે કે ટ્રાંસવાલની લડતથી ટ્રાંસવાલ તેમજ હિંદુસ્થાન અને જગતના હીંદીઓના મન ખાલાગી રહ્યાં છે. સુલેહને માટે મી. ગાંધી વીલાયત આવે છે. અને તે બાબત કેવી રીતે કામ લેવું તે લોરડ મોરલી અને લોરડ કરમુએ નકકી કરી રાખ્યું છે.

મી. પોલકે જોહાન્સબરગના બધાર્ં એક કાગળ લખી જાહેર કરયું છે કે સર કાર હીંદીઓ તરફ લડત દરમીયાન ખ્રીસ્તી ધરમને શરમ ભરેલી રીતે વરતાવુ બતાવે છે. આ કાગળમાં મીસીસ મનીને મીસીસ નાયડુની માફક એક બાળકનો જોગ આપવો પડયો તેનો દાખલો ટાંકયો છે. તે ઉપરાંત પ્રેસીડેંટ કરીગરમાંથી એક બાઇને કેમીકલવાળો ઉતારકામાં અટકાયત કરવામાં આવી તથા મી. ગાંધીને જેલી

કપડાંમાં પારેક રોકાનોથી કેટલું સુધી ચલણી લઇ જવામાં આવ્યા તે દાખલાઓ આપેલા છે.

સાંજવર્તમાનના પારસી નવા વર્ષના અંકમાં ૭૬ ચિત્રો માં ટ્રાંસવાલની સફરમાં જેલ જોવાની આવેલા મી. ગાંધી મી. અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર તથા મી. ચેલારામજી રૂપારેલ વકીલોના ચિત્રો છે.

હિંદુસ્થાનની ઊંચી દરજ્જાના કેટલાક અખબારોને કાગળ મળ્યા છે તેમાં જણાવે છે કે મુંબઇમાં ટ્રાંસવાલ માટે જાહેર મીટીંગ બોલાવવાની સખત માગણી કરવામાં આવી છે.

મી. હરીલાલ વાલજી ઠાકરની સહીથી 'મુંબઇ સમાચાર'માં ટ્રાંસવાલની સખત જુલમ ભોગવી હીંદના કેળવાયલાના લાભ સાચવવા ને માટે છે અને તે કામમાં હિંદથી મદદ કરવાની ઘણી આવશ્યકતા છે તે બતાવનારો બે કોલમનો એક લાંબો કાગળ પ્રગટ થયો છે

મુંબઇના 'સાંજવરતમાન' છાપામાં જોહાનિસબરગથી 'મ. ઉ.' ની સહીથી લખાયેલો એક કાગળ પ્રગટ થયો છે તેમાં ટ્રાંસવાલની સખત ગોરાંની કેટલીક દરકાર આપી છે. તથા હીંદ પરસેથી મદદ શકે તે મદદ માગી છે.

હીંદી પંચમાં મહેંદ્ર મોહનું ચિત્ર આપી બતાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલના ગોરા રૂપી ગુંડે હીંદીરામરૂપી હાથીને પકડેલ છે એટલે હાથી નીચે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરે છે.

("મને સહાય કરશે મોરારીરે"—એ રાહ.)

મને સહાય કરવા કોં' આવોરે!
પાપ ભયરનાં મુજથી મુકાવો! ટેક
દયા બતાવો! પીડા પતાવો!
કોઇ આવો! આવો! ઝટ આવો!
મને સહાય કરવા૦
પાછળી પહોંચી જાગ મદદે જંજલમાં
દમપંની રાખું ઉગારી:
એમ આવો "ખેરી" પ્યારા,
ટ્રાંસવાલ્યોથી બચાવો!
મને સહાય કરવા૦

૨૬૨ તારથી જણાવે છે કે:—જોહાનિસબરગમાં હીંદુઓના પ્રતિનીધીની એક મીટીંગમાં ટ્રાંસવાલ સરકાર ની એશિયાટીક આઇની વરતણુકને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢનારા ઠરાવો થયા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાથી મંજુરની આયાત બંધ કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી, અને તેમ નહિ થાય તો દક્ષિણ આફ્રિકા ની નામદારને બાયકોટ કરવાનું જાહેર કરવું હતું. વળી સરકારને વધારે પડવાની કરે કર પાસે હરીફોથી ખાસ પ્રતિનિધિ મોકલવા માગણી કરવામાં આવી હતી.

ટ્રાંસવાલના મામલા વિષે હીંદુસ્થાનના છાપાઓ શું કહે છે?

હિંદુસ્થાનના મામલા વિષે હીંદુસ્થાનના સઘળાં છાપાઓમાં વધુ ઓછી ચરચા ચાલી રહી છે. સઘળા છાપાએ ટ્રાંસવાલની રાજનીતીને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢી છે. સરકારને વચ્ચે પડવા ની માગણી કરી છે, અને હીંદુસ્તાનની પ્રજાને સખત પોકાર કરવાની જરૂરીયાત કરી છે. કેટલાક લખાણો અમે નીચે આપીએ છીએ.

"ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડિયા"

લખે છે કે:—ટ્રાંસવાલ ખાતેથી મળેલી ખબરો ઘણી દુઃખદાયક છે. હીંદીઓને દેશપાર કાઢ્યા પછી તેઓ સંસ્થાનમાં પાછા આવ્યા તે માટે તેઓને જેલમાં મોકલવા સંબંધી હીંદીઓએ જે અપીલ કરી છે, તે લાગણી વગર વાંચવી તે અશક્ય છે. તેઓ સઘળા ઉંચી પંકતી ના અને કેળવાએલા માણસો છે. અને કુદરત ફરજ અદા કરવા શીવાય બીજા કારણ માટે તેઓ કાયદાની સામે થાય તે માનવું અશક્ય છે. લોરડ એમ્પથીલ ના શબ્દોમાં ટ્રાંસવાલ સરકારની રાજ નીતી ગેરવાજબી છે, અને એક બાદશાહી ફરજ ન રદીકારવાની તે ભુલ કરે છે.

'પારસી'

તા. ૬ સપ્ટેંબરના અંકમાં લખે છે કે:—ટ્રાંસવાલની સરકાર અવધી કરી રહી છે. હીંદવાસીની હાડમારી અને હેરાનગતી હદથી જ્યાદા થઇ પડી છે. એક પછી બીજા હીંદીવાસને પેલા જુલમી પ્રોગ્રેશન એકટને તાબે નહીં થવા માટે પકડી દંડ યાતો કેદમાં મોકલવામાં આવે છે. એવી ગેરવાજબી અને નામોશી ભરેલી ધરપકડની ઉંધી ખાપર મળવાને હજી તો એક પખવાડીયું પસાર થયું નથી તેટલામાં આફ્રિકાની હીંદી કોંગ્રેસના અગ્રેસરોને પકડી કેદમાં મોકલવાના સંદેશાએ આફ્રિકાની સરકારની જુલમી રાજનીતીનો વધુ પુરાવો પુરો પાડયો છે. આ રીતના જોહુકમી અમલનો કયારે અંત આવશે એમ આજે સહુ કોઇ પુછે છે. કેટલું અજબ જેવું કે એકજ સહેનશાહની પ્રજા હીંદીના રાજ્ય અમલના પ્રતાપી ઝુંડા હેઠળ આ પ્રકારની જુલમો અને જબરજસ્ત રાજનીતી ને આધીન થતા અને તેઓને તેમાંથી મુકત કરવા માટે હજી સુધી આંખ આડા કાન કરવામાં આવે છે? એ શું વિશ્વીય અને વખોડી કાઢવા જેવું નથી કે જે સંસ્થાનો બ્રીટાનવામાં જે પ્રજાએ પોતાનું લોહી રેડયું અને બેસુમાર રંજ અને ગંજ ખેંચયો તે પ્રજાને ટ્રાંસવાલના મુલકમાંથી હાંકી કાઢવાની હડહડતી ગેર ઇનસાફી ને આપખુદ રાજનીતી અખત્યાર કરવામાં આવી છે? મરહુમ ગ્રહ પ્રતાપી મહારાણી વિકટોરીયાએ સરવે કોમોને ન્યાત જાતના કાયદા પણ તફાવત વગર એક સરખી રીતે ગણવાનો જે માત બર અને પવીત્ર કોલ આપ્યો હતો તે પાળવાને નામદાર હીંદીશ સરકારે ટ્રાંસવાલના સતાધારીઓને ફરજ પાડવા જોઇએ છે, અને હવે વધુ વખત સુધી આવી હાંજન લગાડનારી રાજનીતી ચલાવવી જોઇતી નથી. નામદાર લોરડ મોરલી જેવા હીંદી વજીર અને લોરડ મીંટો જેવા વાઇસરોયના રાજ્યઅમલનાં દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદીશન રહયતની દાદ લેવાએલી જોવાને અને તેની તરફથી સખત અન્યાયકારી નીકાળવાને આખું હીંદ આજે આતુર છે. પણ તે કયાં છે? હીંદુસ્તાનની હીંદી રહયતે પણ ટ્રાંસવાલ ની જુલમી રાજનીતી સામે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાને પછાત પડવું જોઇતું નથી. અને શકેરે શહેર તથા દેશે દેશમાં તેમની સામેની પ્રોટેસ્ટ સભાઓની હીલચાલ વહેલી ઉભી થવી જોઇએ છે. દેશી અગ્રેસરોએ પણ બીદાર બની પોતાના દેશી બંધુઓને દક્ષિણ આફ્રિકાના દુર દરા મુલકમાં પેદા થતી હેરાનગતી નો છેડો લાવવા માટે ઘટતી સર્વ ચલા, વવાને ચુકવું જોઇતું નથી.

'રાસ્ત ગોફ્તર'

તા. ૨૦ સપ્ટેંબરના અંકમાં લખે છે કે:—હીંદુસ્તાનમાંએક બીજીઅપશાંતિએદેખાવ દેવા માંડયોછે,અને તેદક્ષિણ આફ્રિકામાં ટ્રાંસવાલ અને નાતાલનાં સ્વતંત્ર બોલાં સંસ્થાનો ની ગોરી સરકારની અસહ્ય સખતાઇઓ ને લીધે ત્યાં વસતા માતબર વેપારીઓથી ગરીબ મજુરો સુધી સરવ હીંદીઓને અમલી પડતી ભારી હાડમારીને લયતી જોવેવી છે. આ ગોરાં સંસ્થાનોને ઇંગ્લાંડ ની સરકારે તેમનો સ્વતંત્ર કારોબાર સોંપી દઇને આપણા ગરીબડા દેશીભાઇ ઓને બચાવ જનારૂપે મદદ મોટી આપદામાં લાવી નાખ્યા છે. અને તેથી કોઇ દલકા કે ઉતરવી હીલમતા નહીં પણ ખાંની ઠરકાની મંડળીના સભાસદોને અને બીજા માતબર તેમજ આગેવાન વેપારીઓને આવી સખ્ત ભોંયરું કરમાવવામાં આવે

છે. આ બાબે બ્રિટીશ પ્રધનોના કાન ખોલવામાં આવ્યા છતાં કશું વળતું નથી. સંસ્થાનોના વજીરો કશું કરી શકયા નથી. તેઓ આ આફ્રિકન સંસ્થાનોને સ્વતંત્ર સમજીને તેમનાં કામની વચ્ચે આવવાની ના પાડે છે. પણ આ વાંધો કે બીજી જુદી જુદી પ્રજાઓ વચ્ચેનો નથી પણ નામ દાર શહેનશાહ છઠ્ઠા એડવર્ડની ગોરી અને કાળી પ્રજાઓ વચ્ચેનો છે, એમ ધ્યાનમાં લેવામાં આવતું નથી. હાલ આમલો એટલી બધી દૂર સુધી ગયો છે કે જેમ દક્ષિણ આફ્રીકાથી તેમજ આ બધી તરફથી અંગ્રેજી તેમજ બ્રિટીશ સરકારોપર જુલમની ફરિયાદના તારના સંદેશા બહુ આગ્રહ સાથ રવાના કરવા માં આવ્યા છે. મુંબઇ બાદેની પ્રેસીડન્સી એસોસીએશન, અંજુમને ઇસલામ, પારસી પંચાયતનાં ફંડોના ત્રસ્ટીઓ વગેરેએ ઘડતે ઠેકાણે સંદેશાઓ ઠોકીને બાપ। લાચાર થઇ પડેલા હીંદીઓના માટેની દાદ માગી છે. એક તરફથી આમ આપણી તરફ ચળવળ ઉઠેલી છે ત્યારે બીજી તરફ ઇંગ્લાંડ માં મદરાસના માજી ગવરનર લોર્ડ એમ્પ્ટ હીલે અને પારલામેંટના મજી સભાસદ સર મંચેરજી ભાવનગરીએ ત્યાંના આગેવાન પત્રોમાં અગત્યના લેખો પ્રગટ કરીને તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓની ફરિયાદને ટેકો આપ્યો છે. સર મનચેરજી ટ્રાંસવાલના પ્રધાન જનરલ સ્મટસને તથા તેના બીજા સાથીઓને ચેતાવે છે કે હીંદી ઓની વિરૂદ્ધની જે રાજનીતિ તેઓએ હાથ ધરી છે તેમાં તેઓ કેવો મોટો ભયંકર માથે બેચી લે છે તે બાબે ખુબ ફરિયા દ કરીને કામ લેવું.

મોટી દિલગીરીની વાત છે કે એ ગેર ઇનસાફ દુર કરવાને શાહનશાહતના વજીરો અશકત છે! તેઓ આ ગોરાં સંસ્થાનો ને સ્વરાજ્યના હકક આપી દઇને પોતાને તેમના કારોબારમાં વચ્ચે પડવા જેટલાથી સામરથવાન જોતા નથી. હીંદી અશાંતિ જોડે આ આફ્રિકન બેચેનીએ બ્રિટીશ સરકારને નાદક કટોકટીમાં લાવી મુકી છે. એનો દોષ નામદાર સરકારને માથે નથી પણ ટ્રાંસવાલની વસાહતી સરકારને માથે છે. તેણે સ્વરાજ્ય મેળવ્યું છે ખરું પણ તે ભોગવવાને લાયક તે સાબીત થયું નથી. તે અકર જો બ્રિટીશ સરકારને તાબે થાય નહિ, તેની સલાહ તે માને નહિ, અને ત્યાં બાદ વસેલા હીંદીઓને એક સરખા હક આપવાની તે ના પાડે, તો તેનું આ સ્વરાજ્ય રેતી કરતાંયે પાછું લઇ લેવું જોઇએ.

'અખબારે સોદાગર'

'અખબારે સોદાગર' એક લાંબા લખ. ણમાં દરમીઆન જણાવે છે કે—હર હીરે જસ્ટીસે બાજબી રીતે જણાવ્યું છે કે આ દેશમાં ફરી એકવાર લોક લાગણી ઘણીજ ઉશ્કેરાઇ છે. જો લોક લાગણી વિષે સર હીરોજશા બોલે છે તે બેશક સોદાગરી એક કોમ યા એક વિભાગની લાગણી નથી. પણ આખી હીંદી પ્રજાની એ લાગણી છે. જ્યાં જ્યારે કાંઇપણ તકરાર વગર એકે એક હીંદીવાસી ટ્રાંસવાલના પોતાના લાભાર્થો તરફ લાગણી અને દીલસોજી ધરાવે છે.

ટ્રાંસવાલ માટે હિંદુસ્થાનમાં મીટીંગો

સાંદેરની અંજુમને ઇસ્લામની જાહેર સભા

'અખબારે સોદાગર' નો સુરતખાતેનો ખબરપત્રી તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બરના રોજ લખેછે કે: સાંદેરની અંજુમને ઇસ્લામની એક સભા ગઇ કાલે બપોરે ટ્રાંસવાલખાતે કેદ પકડ હએલા હીંદી આગેવાનોને કેદ પકડવામાટે દીલગીરી જાહેર કરવા તથા ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર ગુજરતી સખ્તાઇ દુર કરી તેવો ઠરાવ કરવાના. સંબંધમાં નામદાર હીંદી પ્રધાન, નામદાર લોર્ડ મોર્લે, નામદાર ગવરનર વિગેરેને વચ્ચે પડવા અરજ કરવા ને સબબદસીન કાજી સાહબ પોરબંદરવાલા પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી, જે પ્રસંગે અંજુમનના સભાસદો વિગેરેની મોટી સંખ્યાએ સભામાં હાજરી આપી હતી પ્રમુખે પોતાને આપવામાં આવેલા પ્રમુખ તરીકેના માનને માટે આભાર બતાવતાં સભા બોલાવવાનું કારણ કહી સંભળાવ્યું હતું. એ પછી મી. માલમહમદ અબ્દુલ રહેમાને નીચેના ઠરાવો રજુ કર્યા જે સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

ઠરાવ પહેલો:—આ સભા પોતાના દેશ બંધુઓ જેઓમાં જણાવેલા આગેવાન મી. ઇસ્તમજી, મી. દાઉદ મહમદ, અને મહમદ કાસમ આંગરીઆ વિગેરેને ટ્રાંસવાલ વિરે અફ્રિકાના મુલકમાં લાંબા વખતે અન્યાય તરીકે કેદની સજા કરી છે તે તરફ ઘારે અફસોસ જાહેર કરે છે.

ઠરાવ બીજો:—આ સભા વળી વધુ એવો ઠરાવ કરે છે કે, આવો કાયદો બ્રિટીશ પ્રજાને માટે કાયદેમુજબ ગણી અન્યાય સરખો છે. માટે બ્રિટીશ સર કારની વફાદાર પ્રજા તરીકે હીંદીવાસીઓએ લાયની ટ્રાંસવાલની લડાઇમાં ભારે લક્ષ પોતાનું લોહી રેડ્યું છે, ત્યારે નામદાર બ્રિટીશ સરકારની ફરજ છે કે, ટ્રાંસવાલ ના હીંદીઓને પોતાની એક વફાદાર પ્રજા ગણી તેમની રક્ષા કરી પોતાની પ્રજા સમજીને તેમના કુદરતી હકોનો નાશ નહીં થવા દેવો અને હાલમાં જે બેજાદારો કોમ ના આગેવાનોને લોની સરકારે સજા કરી છે, તેમને છોડી મેલવા અને અન્યાય અને દાદમારી જે હીંદીવાસીઓને ભોગવવી પડે છે તેનો અટકાવ કરવો.

ઠરાવ ત્રીજો: આ જાહેર સભા બ્રિટીશ પારલામેંટ અને પ્રધાન મંડળને ઘણી નમ્રપુરઃસર રીતે અરજ કરે છે કે, હીંદીઓ તરફ ગામાજુએ વરતવા પોતાથી બનતું કરી હીંદની વફાદાર પ્રજાને આભારી કરવી.

ઠરાવ ચોથો—ટ્રાંસવાલખાતે હીંદના માનવંતા આગેવાનોને કેદ કરવામાં આવ્યા છે, તેમને કેદમાંથી છોડવવાને આપણી માયાળુ સરકારને અરજ કરવાને એક તાર હીંદી પ્રધાન, નામદાર મોર્લેસાહેબ અને મુંબઇના નામદાર ગવરનરને મોકલી આપવા. આ ઠરાવોની નકલો સર મંચે રજી ભાવનગરી, મી. જસ્ટીસ અમીરઅલી, મૌલ્વી મોહમ્મદ યુસુફ, મી. અને રીચ ઉપર મોકલવી.

ઉપરના ઠરાવ પસાર થયા પછી નામદાર બાબા બ્યાનીતા હેઠ પીરભાઇ મહમદ મોનીએ ટ્રાંસવાલના હીંદીવાસીઓને આમની પડતી હાલમારી વિષે બોલતાં જણાવ્યું કે, ત્યાંના હીંદીઓએ આપણી માનવંત માયાળુ સર કારના આશ્રયથી ચીવટપણે સખત કાયદા ને તાબે ન થતાં ભારે જોહુકમ ઉઠાવી. હીંદીઓના હકમાટે અનશનની હાની અમી કેદ પણ ગયા છે. આ કામ તેમના પોતાના સ્વરાજ્ય માટે નહિ પણ આપણા સર્વ હીંદી ભાઇઓનાં ભલાં માટે છે. પણ હું દિલગીરી કરું છું કે, મી. ગાંધીએ ભારે જોહુકમ ઉઠાવી બલીદાન આપ્યો છે. પોતાના લાભ માટે કાંઇ કર્યું નથી. પોતાના વહાલા પુત્રને પણ દેશના ભલા માટે અને સામાન્ય હક મેળ વવને કેદ મોકલવામાં માન સમજ્યા છે. કેટલાકો એ માટે ગમે તે બોલે છે તે ભુલ ભરેલ છે. અંજુમને બોલાવેલી સભા માટે હું મારી ખુશાલી જાહેર કરતાં કહીશ કે ખરેખર આવા બાહોશ આગેવા નોએ ટ્રાંસવાલમાં તેમ વસતા હીંદીવાસીના તરફ પોતાની સાચી વફાદારી દેખાડી આ મહાન કામ માથે લીધું છે. ભાઇઓ, આપણી ફરજ છે કે, જ્યારે આપણા

ઉપર દુઃખ આવી પડે, ત્યારે તેની ખબર બ્રિટીશ સરકારના અધીકારીઓ અને પારલામેંટની સરકારને વધી ચડેલ કરવા. પ્રમુખે એ પછી જણાવ્યું કે, ટરાંસવાલની સરકારે આપણા હીંદી આગેવાનોને કેદ કીધા તે માટે આપણે દીલગીરી જાહેર કરી સમજી કોમના મદદથે એ મળી તે માટે સરકારને અરજ કરી, અને આપણે તેની વકીલ દ્વારા રૂબરૂત તરીકે દાદ માગવી.

એ પછી મી. અબ્દુલકરીમ મીયાંએ શેઠ પીરમહમદ શેનદ્રુને સભામાં પધારેલા માટે પોતાનો આનંદ મનવા પછી નામદાર શહેનશાહ, નામદાર વેલ્સરાજ, નામદાર ગવરનર અને પારલામેંટ માટે દુવા માંગી હતી. બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

સુરતના શહેરીઓની જાહેર સભા

બીજા ખબરપત્રી તા. ૨૨ સપટેંબરના હાલમાં લખે છે કેઃ—હીંદુસ્તાનના વતની ઓ તરફ ટરાંસવાલની સરકાર જે વરતણુંક ચલાવે છે અને આ દેશના આગેવાન વતનીઓને કેદમાં મોકલે છે અને દેશપાર કરે છે તે રાજ્ય નીતિ તરફ આ શહેરની જાહેર પ્રજાનો અણગમો અને નાપસંદગી દરશાવવાનો ઠરાવ કરવા આ શહેર તથા તેની આસપાસનાં સમસ્ત ગામોના તમામ લોકોની જાહેર સભા અંચની ડીસ્ટ્રીક્ટ એસોસીએશન તરફથી આજે સાંજે ૭ વાગતે ચોકબજારમાં મી રાવબહાદુર નગીનચંદ્ર ઝવેરચંદ ઝવેરી ના પ્રેસીડેંટપણાના જાહેર હોલમાં ભોલા વર્ગમાં આવી હતી. સભામાં ઓનરેબલ સભ્યવર્ગ શેઠ એલ એમ એદરૂસ, સરદાર દાવર કેખુશરો એદલજી મોદી, ખા. બા. ફ્રામજી એદલજી મોદી, રા. બા. ખંડુભાઇ ગુલાબભાઇ, મેસરસ ચંદ્રશંકર ભીમાનંદ, ઠાકોરરામ કપીલરામ, ચુનીલાલ માણેક લલ્લુ ભાંખી, બળવંતરાવ શ્રીપુરુષોત્તમ, ડો. રામલાલ લલુભાઇ, અનુપરામ કીરપા રામ, ગાયકવા કેરામજી બમુખાં, પીર મહમદ, સદરુદ્દીન એદરૂસ તથા બીજા મહત્વો વિગેરે મળી આશરે ૩૦૦થી૪૦૦ માણસો હાજર હતા.

શરૂઆતમાં સભામાં વકીલ મી. કાળા ભાઇ લલ્લુભાઇએ પોતાની નાદુરસ્ત તબીયતના કારણોથી હાજરી નહીં આપી શકવા માટે દિલગીરી બતાવતો તાર મોકલ્યો પછી ઓનરેબલ સભ્યવર્ગ શેઠ એલ એદરૂસને આપવામાં આવ્યો હતો. એ પછી તેઓ એ સભાના કામ તરફ દીલસોજી બતાવી દરાંસવાલના હીંદીવાસીઓની થઇ પડેલી કફોડી હાલત દૂર કરવામાં આવવી જોઇ એ તરફ બતાવતા નામદાર શહેનશાહની પ્રજા તરીકે બીજી પ્રજા સાથે હીંદી પ્રજાને સમાનતા ઉપર મુકવામાં આવશે એવું જણાવ્યું હતું.

સરદાર દાવર કેખુશરો એદલજી મોદીની દરખાસ્તને ડો. રામલાલે ટેકો આપવાથી હરાવ થયો કે અજની સભાનું પ્રમુખપદ ઓનરેબલ સભ્યવર્ગ શેઠ એલ એદરૂસને આપવું. દરખાસ્તની પુષ્ટીમાં તેઓએ સભા બોલાવવાનું કારણ કહી સંભળાવતાં જણાવ્યું કે ટરાંસવાલની અંદર આપણા સુરત જીલ્લાના મુસલમાનો મોટી સંખ્યામાં છે. તેથી એ સંખ્યા હીંદુઓની છે અને પારસીઓની સંખ્યા ઘણી જુજ છે.

ઓનરેબલ મી સભ્યવર્ગ શેઠ એલ એદરૂસે પ્રમુખપદ લઇ જણાવ્યું કે આજની મોટી સભાનું પ્રમુખપદ આપવાનું માન તમે મને આપ્યું છે તે માટે હું તમારો ઉપકાર માનું છું. સભા બોલાવવાનું કારણ સરદાર દાવર કેખુશરૂએ તમોને કહી સંભળાવ્યું છે. તે અને આપણા હીંદવાસીઓ ઉપર ટરાંસવાલમાં જે સંકટ ગુજરે છે તેમાંથી આપણી નામદાર સરકારને વકીલ દ્વારા હીંદી પ્રજા તરફથી મુકત કરવાને અરજ કરવાની છે. તેમ કામમાં મદદ કરવી એ મારી ફરજ હું સમજું છું.

પહેલો ઠરાવઃ—એ પછી સરદાર દાવર કેખુશરો એદલજી મોદીએ પહેલો ઠરાવ એવા રજુ કરેલો કેઃ—કેળવાએલા આબરૂદાર અને લોકમાં પ્રતિષ્ઠા પામેલા ટરાંસવાલમાં વસતા આ દેશના વતનીઓના ઉપર અંગ્રેજ સહેનશાહના એક અંગ ભુત તરીકેના પોતાના હક પ્રતિપાદન કરવા માટે કેદખતની અને દેશનીકાલની જે સખત સજા કરવામાં આવી છે તે માટે સુરત શહેર અને તેની આજુબાજુના પરા દેશના હીંદુ, મુસલમાન અને પારસી તમામ કોમના રહેવાસીઓની આ જાહેર સભા પોતાની ના પસંદગી અને દીલગીરી ની ઉંડી લાગણી જાહેર કરે છે.

શહેનશાહની હીંદુસ્તાનની પ્રજાનું પિતે શીઓના હકમાં પણ સંરક્ષણ કરવાને સારૂ સર્વ શક્તિમાન ઝીંટાનીઆનો બુઅર દેશ હમેશાં શક્તિમાન બનાવ્યો છે. તેથી બ્રિટીશ તાજના આશ્રય નીચે રહેના એક સ્વરાજ્ય બોલવતા બંધારણમાં બોઅર સામેના ઉશ્કા વિગ્રહમાં બ્રિટીશના વાવટા નીચે રહી લડનારે આબેહકમ શહેનશાહના રાજ્યાશ્રિત અને વફાદાર હીંદવાસીના ઉપર -જે સખત અને તેમને હલકા પાડે એવી વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તેમાંથી તેઓને મુકત થવા માટે કંઇ હલ્લો ઉઠા વવામાં આવ્યો નથી તેથી આ સભા દીલગીરી છે. તેથી આ સભા હાજરત સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ અને લીબરલ પ્રધાનમંડળને પણ આગ્રહ અને માનપૂર્વક અરજ ગુજારે છે કેઃ—દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા નીરાધાર હીંદીવાસીના તરફથી તમે વચ્ચે પડો. આપનો બળવાન લાગવગ વાપરી એશીયાટીક રજીસ્ટ્રેશન એકટની હેરાન કરતી કલમો કઢી નંખાવો અને જે અધમ અને અસહ્ય હાલતમાં આવી પડયા છે તેમાંથી તેમને ઉગારો અને દરમ્યાનમાં જે હાડમારી તેમના ઉપર હદમાં વાપરવામાં આવે છે તે એકદમ બંધ કરાવો.

આ દરખાસ્તની પુષ્ટીમાં તેઓએ જણાવ્યું કે બોઅર સરકાર સાથે અંગ્રેજોને લડાઇ થઇ તે વખતે આપણા દેશીઓની મેદાનો લડાઇમાં બોલાવવામાં આવ્યો હતો. એ વખતે તે પ્રજા અબાદીમાં નહોતી પણ પાછળથી આબાદ થઇ હતી. તેઓએ લડાઇના હીંદીઓનો પોતાના કરતાં આગળ વધી જશે એવું જોયું ત્યારે નાના નાના કાયદાઓ કર્યા અને તેમના દેશમાં દેશીઓ જતા અંધ પડે તેમ કરવા લાગ્યા. તે વેળા બોઅર સરકારને બ્રીટીશ સરકારે જણાવ્યું હતું કે અમારી આ ઐજીઝ શહેનશાહની પ્રજા તમારા મુલકમાં આવે તેની સાથે એની વરતણુંક તમે ચલાવો તે ઠીક કહેવાય નહીં એ પછી બોઅર પ્રજા સાથે લડાઇ થતાં સરકાર ઉતરી. એ પછી લાંબા અમલદારો દેશીઓએ ટરાંસવાલમાં બન્દોબસ્તી રીતે ગોઠવી ગયા અને બોઅર મોકના જેવી રીતે આ ઐજીઝ અમલદારો ચલાવવા લાગ્યા. બ્રિટીશ સરકારે લાંબા બોઅરોની આગે કેટલીક સરતે કરી તેમને સ્વરાજ્ય આપ્યું.

આ વેળા દેશીઓના હકો સંભાળવાને નામદાર સરકારને જણાવેલું પણ આપણા દેશીભાઇઓ માટે ત્યાં કાંઇપણ બંદોબસ્ત થએલો જણાતો નથી. અને લાંબા બોઅર ઓએ દેશીઓ સામે વધુ સખત ઓના કાયદા ઘડયા કે કોઇ ટરાંસવાલમાં પેસે નહીં, અને પગારી ઉપર આવે નહિ. આ સખત કાયદા ઘડી દેશાંગી જેવા દેશીઓ ને ગણવા લાગ્યા. લાંબા નવા હીંદીઓને દાખલ થવા સામે અંકુશ મુકી દેવરાવ્યો પછીથી વેપાર માટે જઇ રહેલા હીંદીઓ ને તેમના નામો રજીસ્ટર કરાવી જવા અને અંગુઠા તથા આંગળીઓની છાપ આપવાની ફરજ પાડી, અને એ બંને નવે રહે તેમને હેરાન કરવા લાગ્યા. રજીસ્ટર માં નામ દાખલ કરાવવા માટે દેશીઓને બોલાવ

બદલે પચાસ વખત કહેવામાં આવે તો તેઓ ના કહે નહિ, પણ તેમને જ્યારે હલકી નજરે જોવામાં આવે તે વખત તેઓ ઉશ્કેરાય જાય. કેટલાક હીંદી વાનોને હાલમાં કાયદાનો ભંગ કરવા માટે કેદની સજા કરી છે જેઓ કેદમાં ગયા છે તેઓ પોતાના દેશીઓ તરફ સાચા અભિમાનની લાગણી ધરાવે છે. અનેનોમના સંબંધમાં હવે પછી વિવેચન થશે. આપણે જે ઠરાવ વાંચ્યો છે તે વાજબી છે અને તે કેટલના વતન માલ લુંટવાની કે એવી બીજી કોઇ તકરાર નથી પણ આપણા હીંદીભાઇઓની આબરૂની તકરાર છે. આપણને વિલાયતથી તારો મળ્યા છે તેમાં જણાવ્યું છે કે બહુ બારીકાયી ધ્યાન આપો. આથી આપણે નામદાર સરકાર ને આ બાબત ઘટતી અરજ કરી જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં હીંદવાનો કેદમાં ગયા છે તેથી અમો પણ કેદમાં બેઠેલા સમજીએ છીએ.

એ દરખાસ્તને શ્રી. ખા. ખંડુભાઇ ગુલા બળાઇએ ટેકો આપ્યા પછી દરખાસ્ત પસાર થઇ હતી.

બાદ મેસરસ બળવંતરાય, પીરનમહ મદ, શાવકરા એચ. બસુણાં, એ. એમ. પારેખ, ગધુપતરામ અનુપરામ, ઠાકોરરામ કપીલરામ, મીર હશીબુદ્દીનખાન, મુસદ્દ મહમદ ભાણા વગેરેએજુદાજુદા રજુ થએલા ઠરાવો સંબંધી વીવેચન કરયું હતું. બાદ ઠરાવો પસાર થયા હતા. એ ઠરવો નીચે મુજબ છે:—

ઠરાવ બીજોઃ ગયા જનેવારી માસમાં જનરલ બી. સ્મટસે બી. મોહનલાલ કરમ ચંદ ગાંધીને જે વચન આપ્યું હતું અને જે વધારે સંતોષકારક સમાધાન થવાનો સંભવ હતો તેની તદન વિરૂદ્ધની જે રાજ્ય નીતિ ટ્રાંસવાલની સરકાર હાલ ચલાવે છે તેને આ સભા વખોડી કાઢે છે.

ઠરાવ ત્રીજોઃ મેસરસ હાજી મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, મહમદ કાસમ કાંગ હીઆ અને ટ્રાંસવાલમાં વસતા બીજા આગેવાનોના ઉપર જે હાડમારી અને વિપત્તિ ચાલુ રહી છે, તે માટે આ સભા તેમના તરફ ખરા અંતઃકરણથી દીલસોજી દરશાવે છે અને જે ઉત્તમ કાર્યને માટે તેઓ બહાદુરીથી જે લડત ચલાવે છે તેને માટે આ સભા તેમને ખરા દિલોજનથી મુબારકબાદી આપે છે.

ઠરાવ ચોથોઃ સર મનચેરજી ભાવનગરી અને હીંદુસ્તાનના બીજા મીત્રો જેમણે ટ્રાંસવાલના દેશીઓ ઉપર જે હાડમારી પડે છે તે બાબત ઈંગ્લંડની સરકારના લક્ષ ઉપર તત્પરતાથી આણી તે માટે તેમનો આભાર માને છે.

ઠરાવ પાંચમોઃ હીંદુસ્તાનના નામદાર પ્રધાન તથા નામદાર ગવરનર જનરલ તથા મુંબઇના નામદાર ગવરનરને આજની સભાના હેવાલની તારથી ખબર આપવા તથા નામદાર અંગ્રેજ સરકારના લક્ષ ઉપર આ હકીકત લાવવા સારૂ જે કાંઇ બીજાં પગલાં ભરવાં તેમને યોગ્ય અને મુનાસબ લાગે તે લેવા સારૂ આ સભાના સરનશીનને અધિકાર આપે છે.

ત્યારબાદ મી. અનુપરામે વડોદરાના મહારાજા ગાયકવાડ ઉપર તેમના યુવરાજ ના મરણથી આવી પડેલી મોટી મુશીબત માટે ઉંડી દીલગીરી દરશાવનારો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો જે ગંભીરાઇ વચ્ચે પસાર થયા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ડર્બનમાં મીટીંગ

ટ્રાંસવાલમાં હીંદીવાનોની હાડમારીના સંબંધમાં દીલગીરી દરશાવી ઈંગ્લંડ તથા હીંદી સરકાર વચ્ચે પડવાના સંબંધ માં અરજ કરવા માટે ડર્બન કસબાના રહીશોની સુરતના જાણીતા શેઠ પીરન મહમદના પ્રમુખપણા હેઠળ મળેલી સભા માં થએલા ઠરાવ મુજબ મુંબઇના નામદાર ગવરનર જોગ તારનો સંદેશો રવાના કરવામાં આવ્યો હતો, તેનો એવો જવાબ નામદાર ગવરનરના ખાનગી સેક્રેટરી તરફથી હરી વળ્યો છે કે તમારો તારનો સંદેશો પુગાડતાં નામદાર ગવરનર તમારા ભાઇઓને દુઃખ પડે છે તે માટે દીલસોજી દરશાવે છે અને તમારા ભાઇ ઓને જે મુશીબત ખમવી પડે છે તેમાં ગવરનરની ખાત્રી છે કે તેમની મુશીબત ઉપર ઇંગ્લંડની સરકાર લક્ષપુર્વક ધ્યાન આપે છે.

આ મીટીંગ વિષે " સાંજ વર્તમાન " છાપાનો ડર્બન ખાતેનો ખબર પત્રી તા. ૧૬ સપ્ટેંબરના રોજ જણાવે છે કે અત્રેના રહેવારીઓની એક મહાન સભા ટ્રાંસવાલના હીંદીવાનો પર પડતા જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવા મળી હતી, જે વેળા દશ હજાર લોકોએ હાજરી આપી હતી. સભામાં બહુ સખત ભાષણો થયાં હતાં.

સીંધ હૈદ્રાબાદમાં મીટીંગ

ટ્રાંસવાલના હીંદીવાનો ઉપર પડતી હાડમારી સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સીંધ હૈદ્રાબાદના સીંધી હીંદુઓની એક મોટી જાહેર સભા તા. ૨૪ સપ્ટેંબરની રાતે હોલમેસ્ટેડ હોલમાં લાંબા માછ પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર મી. સુંદરમલના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. જે વેળા ટ્રાંસવાલ સરકારનાં પગલાંઓ સામે મજબુત વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો અને નીચેના ત્રણ ઠરાવો સરવાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યા હતા.

પહેલા ઠરાવમાં ટ્રાંસવાલની સરકારની રાજનીતી વખોડી કાઢવામાં આવી હતી તથા ત્યાંના હીંદીવાનો તરફ દીલસોજી દેખાડવામાં આવી હતી તથા તેઓની હીંમત માટે ઘટતી પ્રસંશા કરવામાં આવી હતી. બીજા ઠરાવમાં વડી સરકા રને વચ્ચે પડવાની ઓલતેમાસ કરવામાં આવી હતી અને ત્રીજા ઠરાવમાં ટ્રાંસ વાલની સરકાર જે સખતાઇ લાંબા હીંદી વાનોપર ગુજારે છે તેના બદલામાં કાંઇ ઘટતાં પગલાં લેવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

સાલેમમાં મીટીંગ

" હીંદુ " નો ખબર પત્રી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલની સરકારની હીંદી પ્રત્યેની ગેરવરતણુંક સામે પોકાર કરવાને મદ્રાસ ઇલાકામાં આવેલ સાલેમ ગામમાં હીંદી ઓની એક જાહેર સભા તા. ૨૮ સપ્ટે બરના રોજ મળી હતી. જે વખતે દરેક કોમના વરમના તથા સ્થિતિના આશરે ૩૦૦૦ માણસોએ હાજરી આપી હતી. મીટીંગમાં થએલા ઠરાવો શેરડ એરલી તથા બીજા રોગ્ય અમલદારને મોકલવામાં આવ્યા હતા. જેમાં એવી માગણી કરવામાં આવી હતી કે હીંદીને ટ્રાંસવાલીમાં રાહત આપવાના એકદમ પગલાં લેવાં જોઇએ.

ઇસ્ટરન પ્રોવીન્સમાંથી અરજી

ઇસ્ટર્ન પ્રોવીન્સની મુસલમીન એસોસી એશને ટ્રાંસવાલના હરલાકી આગેવાનો ઉપર પડતા જુલમમાંથી તેમને મુક્ત કરવા માટે નામદાર વાઇસરોય લોર્ડ મીંટોને અરજી કરી છે.

રૂટર જણાવે છે કે અંગ્રેજને વિરૂદ્ધનો બળબળાટ આંગાળામાં હજુ ચાલી રહ્યો છે. કેટલાક આબરૂદાર આંગાળીઓ પક ડાયા છે પણ ઓંસાહના મરણથી કેસ તુટી પડયો છે. તાજેતરમાં બીસ માણસો એ એક પૈસા ધીરનાર ઉપર હરોળ પાડી તેને લુંટી લીધો છે. એક બીજા અબર આપનારનું ગોસાંઇની માફક ખુન થયું છે.

તુરકસ્તાનના નવા બંધારણની વિરૂદ્ધ જે બે માણસો કાવત્રા કરવાને પકડાયા હતા તેના ઉપર મજબુતપારે કામ ચલાવા તેને દેહાંત દંડની સીક્ષા કરવામાં આવી છે.

જોહાન્સબરગની માસ મીટીંગના જાણવા લાયક ભાષણો

—*—

રવીવાર તા. ૬ઠ્ઠની જોહાન્સબરગની માસ મીટીંગમાંના નીચેના ભાષણો નીરખીને મુલતરી રાખવાં પડ્યાં હતાં.

મી. રેઈડ પોલાકનું ભાષણ

હીંદીઓ સત્યાગ્રહથી કંટાળેલા છે કે હજી ઓવાજ મજબુત છે તે હું જોવા ઓબ્જો છું. આ બાબતમાં મારે તમને સલાહ દેવા બંધુ રહ્યું નથી. તમે તમારી મેળે દિવસે દિવસે બહુ દૃઢ થતા જાઓ છો તે માટે તમને શાબાશી ઘટે છે. ટ્રાંસવાલમાં ઈમીગ્રેશન કાયદા પ્રમાણે કેળવાએલા હીંદીઓને દાખલ થવાનો હક અપાવવાનો તમે નવેસરથી દાવો કરો છો એ તમારી ઉપર ગોરાઓ તરફથી ખોટો આરોપ મુકવામાં આવે છે. પણ તમારો નેતો દોષ નથી. તમે કહો છો કે જો ઈમીગ્રેશન કાયદામાં કેળવાએલા હીંદીને આવવાનો હક ન હોય તો સુપ્રીમ કોરટ ભલે તેમ કહ્યા કરે, ગોરાઓની દરખાસ્તને માન આપવાની આતુરતામાં તમે છાપી પાડેલ કેળવાએલા હીંદીઓ ન આવે એવો કાયદો થવાની પણ કબુલત આપો છો. તમારી આ વાજબી માગણી ગોરી પ્રજા કબુલ કરે છે. મિસ્ટર કાયદાસ્ત્રીઓ, ધર્મગુરૂઓ વિગેરે હક પુરવક આ દેશમાં આવી શકે અને સરકારની મહેરબાનીની મુદતની મરગીટથી નહીં એ માગણી ગોરી પ્રજા વાજબી ગણે છે. ચેમ્બર ઓફ કોમરસ અને બીજા રાજદ્વારીક મંડળો જે દરવો પસાર કરે તે આખી ગોરી પ્રજાના ન સમજવા. સત્યાગ્રહને માટે ગોરાઓએ બહુ ખમ્યું છે, પોતાનાં લોહી પણ રેડ્યાં છે. અને એના સત્યા ગૃહી તમે છો તેથી તેમની લાગણી તમારી તરફ છે. જનરલ સ્મટસે પોતે પણ આ વાત આગળ કબુલ કરી છે અને આ સુધારાના વખતમાં ટ્રાંસવાલ સરકારની આ વરતણુંક લાંબો સમય ટકી રહે એમ નથી. એટલા માટે ખુશી રહેજો અને ખાતરીથી માનજો કે જીત નજીક છે.

મી. પોલાકનું ભાષણ

આપણા પ્રમુખે કહ્યું કે "મી. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં તેના બેનને આપણામાંના દરેક વહેંચી લેવો જોઈએ" તે તરફ હું ધ્યાન ખેંચું છું. હું માનું છું કે આપણે આ સારું કામ કરવાને તયાર છીએ (હા, હાના અવાજો.) વોકસરસ્ટમાં મી. ગાંધીએ આપેલી જુબાની હું ઘણા વખત સુધી ભુલી શકીશ નહિ. તેમણે પોતાની સઘ ખુશીથી કબુલ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાને કાયદાની સત્ત ઉંડા વાની આ સરકારને મેં મદદ કરી છે તેમજ સલાહ આપી છે. પણ મી. ગાંધી એ જેમ કહ્યું તેમ આપણે પણ સરકાર ના આ કાયદાની સામે થયેલ છીએ અને બીજાને તેમ કરવાનું શીખાવ્યા છીએ. ચાર્લ્સટનમાં દેશપાર થયેલાને પાછા આવી કાયદાની દરકાર ન કરવાની મેં સલાહ આપી અને હજી પણ જ્યાંસુધી તેમ કરવાની જરૂર છે ત્યાંસુધી એવીજ સલાહ આપીશ. મી. ગાંધીની જાતુકો ન આપવા માટેની સલાહ કેમ ખોટી છે તે દેખાડી આપવું એ અપણી ફરજ છે. મી. ગાંધીનો સંદેશો કહી હું મારૂ ભાષણ પુરૂં કરીશ. "અંત સુધી દૃઢ રહેજો. સહન કરવું એજ આપણો ઇલાજ છે. જીત એ નકકી છે."

મી. હરીલાલ ગાંધીનું ભાષણ

મારા માનવંતા પીતાશ્રીને માટે હું મગરૂર છું. ખિટીશ રહપત તરીકે આપણે સહુ ખિટનના પુત્રો કહેવાઇએ, પણ ટ્રાંસવાલ સરકારના આ કાયદાને લીધે આજે તેના પુત્ર તરિકે ગણાતાં મને શરમ થાય છે. મારા પીતાશ્રીને સજા થઇ એ મારે માટે ખુશાલીનો દિવસ હતો. પણ તેર વરસ સુધી દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસવાટ કર્યો છે એવા માણસની ખોળ આપણને માટે અંગુઠાની છાપ માંગવી એ હાંસી કારક છે. ખિટનના દિનચિંતક તરીકે આપણે સત્યને વળગી રહી અંત સુધી લડવું. કેટલાક ગોરાઓ કહે છે કે હીંદીઓ સહેનશાહને ભય કરતા છે. બીજાઓએ એ વાતનું ખોટાડ દેખાડી આપ્યું છે. પણ મારા માનવા પ્રમાણે હીંદીઓ શહેનશાહને ભય ભરેલા છે તે સાચું છે. કારણ કે સત્યાગ્રહ એ હમેશ જુલમીને ભય ભરેલું છે એમ કોણ નથી જાણતું? હમણાની રાજનીતિ શહેનશા હતને લાભ કરતા તો નથીજ, પણ વખતે તેને તોડી નાખવારૂપ થઇ પડે. ટ્રાંસવાલ સરકારના અન્યાયી કામો માટે વડી સરકાર પાસે આપણે ઇન્સાફ માંગ્યો, પણ ત્યાંથી શું મળ્યું? વડી સરકારના વચનો ઉપર પાણી ફરી વળે છે. તમારે હવે ઇશ્વર સિવાય બીજા કોની પાસે શાં માટે મદદ માંગવી? સરકાર કહે છે કે બધા હીંદી માટે આપણે ખુલ્લો દરવાજો મંજુર કરીએ છીએ. આવા બહાના કાઢી સરકાર લડત લંબાવવા ઇચ્છે છે, પણ આપણી લડતની સબતા વાજબી મીટીંગ પછી જણાયા વિના રહેવાની નથી. પણ જ્યાંસુધી તેમ ન થાય ત્યાંસુધી આપણે પુરા જોરથી લડશું. આખી દુનિયા આપણી લડતનું વાજબી પણું સ્વીકારે છે.

વોકસરસ્ટનો જેલમાં બદલાયેલ તાર

મી. સુલેમાન, વોકસરસ્ટથી તારથી જણાવે છે કે, વોકસરસ્ટ અને ચાર્લસ ટાઉનની મુસલમાન કોમે જેલીઓની સાથે બહેનો તહેનાર આનંદથી ગાળ્યો છે. નમાજ જેલના વાડામાં પઢવામાં આવી હતી. સઘળાએ સંતોષ બતાવ્યો છે અને જાહેર કરવું છે કે આ અપૂર્વ અવસર કદી ભુલી શકાશે નહિ. દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગમાંથી મળેલા મુબારકબાદીના સંખ્યાબંધ તારો માટે જેલીઓ સહુનો આભાર માને છે.

ચાર્લસટાઉનથી મી. ઇબ્રાહીમ ઇબ્રાહીમ લખે છે કે આજે (મંગળવાર) મુસલમાની તહેનાર બદલાયાનું હોવાથી ચાર્લસ ટાઉનના દરેક ગૃહસ્થોએ દુકાન બંધ કરી નમાજ પઢી, તરતજ, ગૃહસ્થો, બહેનો તથા ફેરીઆઓ બધા સાથે મળી પોતાની ગાડીઓ જોડાવી વોકસરસ્ટમાં બહાદુર હીરો જે જેલમાં છે તેમને બદલી મુબારકબાદી દેવા સારૂ જેલમાં ગયેલા હતા. ત્યાં તેઓ ૧૨ થી ૪ વાગતા સુધી જેલમાંજ રહેલા હતા. તે દરમ્યાન દરેક જગ્યાએથી બહાદુર હીરાઓને મુબારકબાદીના તારોનો વરસાદ પડ્યો હતો. અત્રે થી ગયેલા લોકો તેમને મળવાથી જાણે જેલજ નથી એવું જણાતું હતું. દરેક બહાદુર જેલી ખુશ ગીલ્નજમાં હતા અને ત્યાં આશરે ૮૦ થી ૯૦ સુધી બધા માણસો એકઠા થયા હતા. તે દેખાવ જાણે એક મેળો ભરાયા સરખો લાગતો હતો. જેલીઓએ ખાઇ પી આનંદથી તે દિવસ ગુજારેલ છે.

આ બાબતે લખી મી. ઇબ્રાહીમ ઇબ્રાહીમ જણાવે છે કે આ બહાદુર હીરા જે કોમ માટે જેલ ભોગવે છે તેમનો છોડવાનો એકજ રસ્તો છે અને તે એ કે કેપ ના નાતાલમાંથી ટ્રાંસવાલના હકદાર રહીશોએ દાખલ થઇ ટ્રાંસવાલની જેલો ભરી મુકવી.

ચરચા પત્ર

—:o:—

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

ક્રા. અ.—દુકાનદારને પેટંટ મેડીસીન દવાઓ વેચવાને લાઇસેન્સની જરૂર નથી.

સત્યગ્રહ—તમારું નામ આપો તોજ તમારો કાગળ છાપી શકાય.

નજરે જોનાર—તમારા નામથી તમારો કાગળ છાપી શકાય.

પરચુરણ ચરચા

ડરબનથી મી. ગોપાળદાસ જણાવે છે કે દીવાળીના મોટા તહેવારોના દિવસમાં બીજા હીંદુ વેપારીઓએ દુકાનો બંધ કરી હતી ત્યારે મી. છ. રામચંદે દુકાન બંધ કરી હતી નહિ.

પાઇનટાઉનથી મી. ઇબ્રાહીમ આમેદ લખે છે કે અત્રેના એક દુકાનદાર મી. છ. એમ. કારીઆ પહને દિવસ નીમાજ વાસ્તે ડરબન નહિ ગયેલ તથા આખો દિવસ દુકાન ખુલ્લી રાખી તેથી અત્રેના બીજા ચારે દુકાનદારોએ તેને બોયકોટ કરેલ છે. તેનો અત્રેના મી. હાજી ઇબ્રાહીમ, મી. એચ. એમ. વાહેદ, મી. મો. સા. વાહેદ તથા મી. એ. ઇ. મુલ્લાએ સમજાવ્યો પરંતુ તે સમજ્યો નથી.

રસ્ટીંગથી મી. ઇ. એમ. સીદાત પોતાના અહીંપોરવાસી ભાઇઓ તેમજ બીજા બારબરટનમાં જેલ ભોગવે છે તેમને તથા તેમના કુટુંબને તેમની દેશ સેવા માટે મુબારકબાદી આપે છે.

ડરબનથી મહેરીલનો મેસર લખે છે કે કોહેર મહેરીલે રોનકુલ ઇસ્લામના ચેરમેન જનાબ મોલવી અબ્દુલ વાહેદ તથા સેક્રેટરી મી. મોહમદ હાજી યુસુફ અસ માલ તા. ૨૬-૧૦-૦૮ના સ્ટીમર પ્રેસી ડન્ટમાં અત્રે ડરબન આવી ગયા છે. એ બંને સાહેબોએ મજકુર મહેરીલની ચાર વરસ સુધી સારી સેવા બજાવી તેને ઉંચા પાયાપર લાવવાને ઘણી મહેનત કરી છે. આશા છે કે હાલમાં ત્યાં બીજા કારકારી ઓ નીમાયા છે તે મહેરીલમાં ખંતથી મહેનત કરશે તેમ મહેરીલ તરફથી ચાલતી ધી મહોમેડન ઇન્ડીયન નીશાળમાં ભણતા છોકરાની પરીક્ષા લઇ છોકરાંઓ ના ભણવાના ઉમંગમાં વધારો કરશે.

બીજું લખવાનું જે કોહેર મહેરીલે ઝીનતોલ ઇસ્લામના ડરબનખાતેના આગે વાનોને દીલગીરી સાથે જણાવવાનું જે આજ કેટલાએક માસ ઉપર ઉપલી મહે રીલ માટે એક ઉઘરાણું શરૂ કરવું હતું. તેમાં અગેવાનોએ પા. ૨૯૦ ના આશરો ભરી તે પૈસા બેંકમાં ડીપોઝીટ કરી હવે બેસી રહ્યા છે માટે ઉમેદ છે કે તે કામમાં ઉમંગથી મહેનત કરી તે ઉઘરાણું ચાલુ કરશે. મી. પારેખ, મી. ઇસપ મુલ્લાં, મી. કાજી તથા મી. વાંકડ વગેરે અગેવાનોને હું નમ્રતા પુરવક અરજ કરૂં છું કે આપ આ કામને જરૂર ઉપાડી તાકીદે શરૂ કરશો. મને આશા છે કે એ ઉઘરાણામાં આફ્રિકામાં વસતા અમારા કોમવાસી મદદ કરવામાં ચુકશે નહિ.

રટેનબોરાથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે અત્રેની લીગની બ્રાન્ચના ચેરમેન મી. મલેક અશરફ તથા સેક્રેટરી મી. સીદીક ઇસ્માઇલ પોતાના વતન જનાર હોવાથી તેમના માનમાં મેળાવડો લીગના મેમ્બરો તથા દોસ્તો તરફથી શુક્રવારની રાત્રે થયો હતો. કેટલાક ગોરા લોકો પણ મીટીંગમાં હાજર હતા. નવા ચેરમેન તરીકે મી. ઇસ્માઇલ મોરીસવાળા, તથા સેક્રેટરી મી. તબરેજ હાજી હાસમ જોઇન્ટ સેક્રેટરી, મી. ઉમરજી ત્રેઝરર, મી. મુસા અહમદ વાકુજી. એ મુજબ એક મતથી નીમણુંક થઇ હતી. સ્વરગદ રીટાયર થયેલા સાહેબોએ જે કાંઇ કામકાજ કર્યું તે બદલ આભાર માન્યો બાદ ગમત થઇ મેળાવડો રાત્રે બાર વાગે બખાસ થયો હતો. મેળાવડામાં સમરસેટવેસ્ટથી મી. એ. એમ. ગોમટાવાળા, મુનશી મલેક હયાત તથા સાઉથબ્રુકટાઉન અને કેપના દોસ્તો હાજર હતા.

ટોંગાટથી મી. ઝે. ઇ. વાડડા એક લાંબા કાગળમાં ચાર જુ હાબલાઓ આપી લખે છે કે આ કોલોનીમાં હીંદીવાને પર દુઃખનું વાદળું ઘેરાયલુંજ છે અને દરાંસ વાલમાં આજ બબે વરસ થયા ચાલુ તક રારનો નીવેડો આવ્યો નહિ અને આપણા અગેવાન હીરા મી. દાઉદ મહમદ વીગેરે જેલ મહેલમાં પુરાએ છે. અને તેઓની પાછળ મી. ગાંધી પણ ગયા છે. હવે દરાં સવાલ ચિ. ઇ. એ. ના નવા નીમાયેલા પ્રમુખ સેમજ સધળા હીંદીવાનો સબધ

ગ્રહની લડતમાં મકકમ રહી જેલજોર લડત ચાલુ રાખશે તો જે માગીએ છીએ તે મળશે એમાં કાંઇ શક નહિ.

ખુદા જે કાંઇ કરે છે તે સારાને માટેજ કરે છે એ વિચાર જે લોકો મકકમપણે દીલમાં ઠસાવે તો બરોબર બનતી અનુભવ ઉપરથી કહી શકાય છે કે બાદશાહનો બાદશાહ તે ખુદા આપણનેસારૂ સારૂંજ કરે છે કેમકે આપણું શરીર દુઃખની કસોટી ઉપર કસાય છે. દાખલા તરીકે ચાંણીમાં બીયાંને પીલવાથી તેમાંથી તેલ નીકળે છે અને રેતી પીલવાથી કાંઇ તેલ નીકળતું નથી કેમકે તેમાં તેલ ચુષ્ય નથી. તેમજ માણસને દુઃખની ઘાણીમાં પીલાવા સિવાય તેની અંદરનો વાસ્તે નીકળતો નથી. માટે દુઃખ વેઠયા સિવાય સુખ પ્રાપ્ત થતું નથી. નાતાલમાં પણ સત્યા ગ્રહથી લડવાનો વખત આવ્યો છે. લાઇસેન્સ બાબત કોંગ્રેસ તરફથી લડત ચાલુ છે માટે આપણે એકસાથ થઇ લડત ચલાવ્યા વગર છુટકો થશે નહિ. લડત ચલાવી દુઃખ વેહવું તો અંતે સુખ મળશે.

સીલુકવેથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે મી. ગાંધી અને બીજા ગ્રહસ્થોને સજા થવાના સમાચાર જ્યથી અહીંની હીંદી કોમ ઘણી દીલગીર થઇ છે. સા. આ. ચિ. ઇ. કમીટીને અહીંની એસોસીએશને તારથી ખબર કર્યા છે જેમાં જણાવ્યું છે કે આ સજાની સામે વાંધો એસો સીએશન દરશાવે છે અને વહી સરકારને વચ્ચે પડવાની વીનંતી કરે છે. એસોસીએશન તરફથી આજે વીગતવાર કાગળ પણ લખવામાં આવ્યો છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મી. છગન ઇસાક મુલ્લાંની દુકાનમાંથી મી. ઇબ્રાહીમ આદમજી મુલ્લાં તથા મી. કેખસરૂ જમસેદજી પારસી તા. ૨૦ અકટો બરથી છુટા થયા છે.

અમલનેરના વેપારી એસ. એ. મહમદ ની નાદાર મીલકતની વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની ઓફીસે ફાઇલ કરવામાં આવ્યા છે. જ્યાં આગળી તે તા. ૧૦ નવેમ્બર સુધી તપાસ માટે ખુલ્લા રહેશે અને બાદ મુકરર કરવામાં આવશે.

ડરબનના વેપારી ઇ. એમ. બાલાતની નાદારી મીલકતના સબંધમાં તેના લેણદા રોની બીજી મીટીંગ તા. ૩ તથા બીજી મીટીંગ તા. ૬ના રોજ ડરબન બાઇસ્ટેટ ની કોરટમાં મળશે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

પોરબંદરના રાણા સાહેબની તબીયત હાલ વધારે નબળી જણાય છે.

કાઠીયાવાડમાં હાલમાં બધી જગ્યાએ મરકી ચાલુ થઇ જણાય છે. જામનગર ધોરાજીમાં સખત ચાલે છે. રાજકોટ, જેતપુર, માણાવદર, માંટવા વગેરે ભાગમાં મરકીના કેસ થાય છે. આણંદ (ગુજરાત) શહેરમાં પણ મરકી ચાલુ થઇ છે.

પાલીતાણા અને સિહોર વચ્ચે રેલ્વે બાંધવાનું નક્કી થયું છે.

લીંબડીના ઠાકોરે ગોંડળ કોલેજને વાર્ષીક રૂા. ૨૦૦૦ની મદદ આપી પોતાના રાજ્યના ભાયાતોના દશ કુંવરોને અંગ્રેજી કેળવણી આપવાની ગોઠવણ કરી છે.

પ્રીન્સ ફ્રેડરીકસીંગરાજના મરણથી શહેર માં ૩ દિવસ હડતાળ પડી હતી. દરામ વાળાઓએ આ નીયમ નહિ પાળવાથી પ્રજાએ તેનો બોયકોટ કર્યો હતો. પ્રીન્સ ની ઉત્તર ક્રીયા પાછળ રૂપીઆ ૩૫ હજાર નો ખરચ કરવામાં આવશે. તેની રકમ રૂા. ૧૦,૦૦૦ના વ્યાજમાંથી મરાઠા ક્ષત્રીય સમાજ મારફતે છોકરીઓને સ્કોલરશીપ આપવી; રૂા. ૨૦૦૦ પંઢરપુરમાં અનાથ બાળાશ્રમમાં; રૂા. ૪૦૦૦ લશ્કરીને કસરત કરાવી એના વ્યાજમાંથી મરનારના નામનું કપ આપવું; રૂા. ૩૦૦૦અપંગ ને કપડાં તથા ભોજન; રૂા. ૧૦૦૦ વડોદરાની પાંજરાપોળમાં અને રૂા. ૧૫,૦૦૦ ઉત્તર ક્રીયાનો ખરચ વિગેરે. પ્રજા તરફ થી એક ઠેંકણીલ બહાર પાડયું છે તેમાં જણાવ્યું છે કે શ્રીમંત યુવરાજ ફ્રેડરીક સિંહ રાવ મહારાજના તેરમાની ઉત્તર-ક્રીયા તારીખ ૨૬-૯-૦૮ શનીવારના રોજ થવાની છે, તેથી તેઓના આત્માને શાંતિના અર્થે તે દિવસે થતો પ્રાણીવધ અટકાવી લાખો જીવોના આત્માને શાંતિ આપવી એ બહુ જરૂરનું છે, રાજકુટુંબ, નામદાર દીવાન સાહેબ ઓરીસર મંડળ તથા વડોદરાની પ્રજા (જેઓને આમીશ ખોરાક ખપે છે તેઓએ) તે દીવસે કોઇપણ જાતનો આમીશ ખોરાક લેવાનો બંધ કર્યો છે. તો સ્વર્ગસ્થ યુવરાજશ્રીના આત્માની શાન્તીને માટે એકજ દિવસે દરેક રયતે તમામ મંડળી તેનો બહીષ્કાર કરે, એ બાબત ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય છે.

લંડન યુનિવરસીટીની ઇસ્ટર નેશનલ મેડલ એજ્યુકેશન કોંગ્રેસનો મહાન મેળાવડો તા. ૨૫ થી ૨૯ સપ્ટેંબરના દિવસોમાં મળવાનો હતો તેમાં વડોદરા રાજ્યના કેળવણીખાતાના પ્રધાન મી. આદરજી એમ. મસાનીને આ કોંગ્રેસની એકઝીકયુટીવ કમીટીના ઉપ પ્રમુખ તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે. આ મી. મસાણી એ વડોદરાની વરનાકયુલર નિશાળોમાં સાયન્સનું પ્રાયમીક શિક્ષણ આપવાનો કરાવ બહાર પાડયો છે.

નાં૦ ગાયકવાડસરકારે કેળવણી બાતમાં હાલએક ગમત્તનો સુધારો કર્યો તેઅેછેકે જ્યાં નીસબતણી નિશાળોમાં સારી કેળવણીઆપવા ને માટે ખાસ કેળવાયેલા શીક્ષકો રાખવા નું ઠરાવ્યું છે. શીક્ષકોને તયાર કરવાને ખાસ એક ટ્રેનીંગ કોલેજ સ્થાપી છે. જુના શીક્ષકો જેઓ આ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવાને ખુશી હોય તેમને પગાર ની અરધી રકમની સ્કોલરશીપ આપવાનું જાહેર કરવું છે. આ સગવડનો લાભ લેવાને ૧૦૦ નવા શીક્ષકો પહેલા ટ્રેનીંગ કલાસમાં જોડાયા. નવા વરસથી આ શીક્ષકોને લેવામાં આવનાર છે. તેમની જગ્યાએ સારા શીક્ષકોની નીમણુંક કરી છે. શીક્ષકોની વધી પડેલી સંખ્યાની સગવડ કરી આપવા માટે રૂા. ૫૦૦૦નું બાંધકામ કરવાની મંજુરી આપી છે. ટ્રેનીંગ કોલેજ પાછળ રૂા. ૫૦,૦૦૦ ખરચવાની બહાલી આપી છે.

મુંબઇ હાઇકોરટે મી. તીલકને સખ્ત મજુરી સાથે ૬ વરસના દેશનીકાલની સજા કરી હતી તે મુંબઇ સરકારે ફેરવીને સાદી સજા કરી છે. મી. તીલકને હાલ માંડલે લઇ જવામાં આવ્યા છે. તેમનો કેસ પ્રીવીકાઉન્સીલ આગળ લઇ જવાને મહેનત ચાલી રહી છે. આ કેસના ખર ચને પહોંચી વળવાને 'મરાઠા' તથા 'કેસરી' ના અધીપતિ તરફથી ફંડ ઓલવામાં આવ્યું છે.

'મરાઠા' ના હાલના અધીપતી મી. કેલકર ઉપર કોરટનું અપમાન થાય તેવા લખાણ લખવાનું આરોપ મુકી કામ ચલાવવામાં આવ્યું હતું. આ લખાણ મી. તીલકને જસ્ટીસ દાવરે કરેલી સજા સંબંધનું હતું. ચીફ જસ્ટીસ બેસીસ કોર્ટે તહોમતદારને રૂા. ૧૦૦૦ના દંડની અને ૧૪ દિવસની કેદની સજા કરી છે.

આ વરસની પારસી પ્રેસીડન્સી મેચમાં પારસીઓએ ૧૪૨ રને જીત મેળવી છે.

મહોમેડન કોલેજ ઓફ ડીફેન્સીટી નામની નવી મહોમેડન કોલેજનો પાયો નાખવાને મુસલમાન પ્રજાના પ્રતીનીધીઓનો ૨૫૦૦ માણસોનો સંમેલન મેળાવડો તલકનહાલ ખાતે કરવામાં આવ્યો હતો આ કોલેજમાં ધરવાથી ધરમનું શીક્ષણ ખાસ આપવામાં આવશે. કુરાન સાથે બાઇબલ, વેદ વગેરેનું પણ જ્ઞાન આપવા માં આવશે.

મદ્રાસ ખાતે આવતી ક્રીસટમસ ટાંકણે મળનારી કોંગ્રેસના પ્રેસીડન્ટ તરીકે ડો. રાશબીહારી ઘોસ બીરાજશે એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

આર્ય સમાજ તરફથી મીરતખાતે એક મોટી ધર્મ કોન્ફરન્સ મળનાર છે.

નવાબ અઝમતઅલીખાન સાહેબે રૂપીઆ ત્રણ લાખની મીલ્કતની ઉપજ મુસલમાન કેળવણીનાં લાભ અરથે ધર્માદા કરવાનું જાહેર કરયું છે. એ મીલ્કતની ઉપજમાંથી દીલ્હી, લકનૌ, લાહોર તથા બીજા દેશોની અંજુમનનાં ફંડોમાં તથા નીશાળોમાં અને અલીગઢની કોલેજમાં વારસીક મદદો આપવામાં આવશે. મુસલમાન બારમીક કેળવણી આપવાનો પણ બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે.

મદ્રાસના રોજંદા છાપામાં હૈદ્રાબાદનો ખબરપત્રી તા. ૨૯ સપ્ટેંબરના કાગળમાં લખે છે કે હૈદ્રાબાદમાં કુદરતનો મહાન કોપ પ્રસરેલો છે. મનુષ્યની યાદગીરીની બહાર જેવો ઇંદ્રાધાર વરસાદ ૩૬ કલાક ઉપર પડયો છે તે પહેલાં દશ દિવસ સુધી વરસાદ સતત્ ચાલુ હતો. ભરેલાં નદી નાળાં હતાં. તેવામાં આ ૩૬ કલાકના ધોધબંધ વરસાદથી ઉલ્લ ચાલી. આટલા વખતમાં ૧૦૫ ઇંચ વરસાદ પડયો. મુસી નદી સમુદ્ર સમાન થઇ પડી. નદી પરસેના રસ્તામાં ૧૦ ફીટ ઉપર પાણી હતું. તાર, રેલ વગેરે સાધનો નિરૂપયોગી થયાં. વાટીથી એગમપટ સુધીના વીસ્તાર ની જમીનમાં તોફાની સમુદ્રના જેવા પાણીના લોઢ ઉછળવા મંડયા. હુસેન સાગરના તળાવનું પાણી ટેકરી ઉપરની એ જીનની અગ્નીની ટોચ સુધી પહોંચ્યું હતું. રસ્તાના પુલો શહેરની દીવાલો નાના મોટાં મકાનો તુટી પડયાં છે. કેટલાંક ગામોના ગામો ડુબી ગયાં છે. હુસેન સાગર તળાવમાં પુરતુ જોર એક સે કડે ૩૫,૦૦૦ ઘનફુટનું હતું. પુર ઉતર્યા પછી હૈદ્રાબાદના પુરસ્ત ભાગમાં તથા અફઝુલ ગંજમાં ઘરની કે શેરીની નીશાની રહેવી જોવામાં આવતી નથી. બચાવની ટુકડીઓ ચો તરફ નીકળી પડેલી છતાં કોઇક રડયા ખડયાનેજ જીવતાં બચારી શકી છે. મડદાંની બધી શહેરમાં મરકી ફાટી નીકળવાનો મોટો ભય છે. કુલ દશ હજાર મનુષ્યોનો નાશ થયો જણાયો છે. હજુ વધારે મડદાં મળતાં જાય છે. લાખો રૂપીઆનું નુકશાન થયું છે.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જનરેર ખાસ. "Bee" મારકા જાતો માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

ફક્ત થોડાજ વખત માટે.

ગોરો લઇ નાનાં રોકનારને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

વધા પગારી મેનું ટકના આકોક રોજ હોલ્ડરો છે.

સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને મીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થએલી ગોઠવણ.

ધી ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ.

ભરપણ રૂા. ૭૦૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મીલનું બાંધકામ આગળ ચાલે છે, મશીનરી આવવા માંડી છે ગોરો નંબર ૭૦૦૦ દરેક રૂ. ૧૦૦નો રજીસ્ટરમાં આવ્યો છે. તેનાં નાણાં નીચે જણ્યા પ્રમાણે ભરવા. રૂ. ૨૭ અરજી સાથે, રૂ. ૨૫ એલોટ મેન્ટ સાથે અને બાકીના રૂપીઆ ડાયરેક્ટરો ઠરાવે ત્યારે આપવા પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

આલ્ફ્રેડલાલ અબ્બાસકરની કું.—સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરર્સ એન્ડ એજન્ટસ—જોહ્નીસ

ISMAIL KHAN,

Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,

Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.

P.O. Box 4178, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

Tel. Add: POHOOMULL P.O. Box 178

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios Ornament Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc Established 1858. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Kaffir & 16th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4340 Tel. Add: "FAJACHAR."
Head Office: Varoda Colaba, India

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

એન. મહમદ કું.

નાળીએરનો જથ્થાબંધ અને સાટે માલ કીફાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે.

વધુ વિગત માટે લખોઃ— બોક્સ ૧૨૪ નં. ૨૮ કેથેડરલ રોડ, કરબન.

ઈ. ઈ. કાચલીઆ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

બોક્સ ૨૪૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

કાપડ તથા કરીયાણું અને હોલસેલ મરચાં

ઈડિઅન તથા ઈંગ્લીશ ગ્રોસરી હમેશ જથ્થાબંધ કીફાયત ભાવથી મળશે.

મફત! ડાયરી! મફત!!

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં છેવાની નીચે જણાવેલા પુસ્તકો તથા ફોટોગ્રાફ માંથી રૂા. ૨/૬ ની ખરીદનારને સને ૧૯૦૯ના સાલની ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે આ બધા પુસ્તકો દરેક મહસરે વાંચવા લાયક છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	0	0½
જેલનાં કાપ્યા.	0	1½
ધ ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	0	0½
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0½
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0½
એક સત્યવીરની કથા.	0	0½
સલામત (ધર્મનો નિબંધ)	0	0½
સર્વોદય	0	0½
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	0	0½
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0	0½
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	0	1½
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	0	0½

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોયનીના સ્ટંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક **૩૦** કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર સોનેરી રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Leathers :—Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc. Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Rolier skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY
"Indian Opinion" Office.
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT,
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camrodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO. ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers, Wholesale & Retail.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 532, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER.
Boilers, Tobacco & Sauce Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 18th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

શેાપાર મહારાજ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Sodastraw, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5377, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હરી સેાની
દરેક જાતના સેાના ચાંદીના દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૪–૨૪૫. મેકિવાડીક ચેમ્બર્સ,
વરસેાપ: સ્ટ્રમ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. *Johannesburg*

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરોના રસના ટીન.
આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નહિ.
પુછેા:—મહેતા અને ખુડેરીઆ બ્રધર્સ.
બોક્સ ૧૬૦, પીટર્મેરીત્સ.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SNAO, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar" Telephone 864.

સસ્તેા અને ઉંચેા માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોર ના બીજા તેમ વગેરે બનતી તમામ ચીજો સસ્તામાં મળશે.
. સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી ભીડાઇ.
સારી અને સસ્તી, ચેાખ્ખા ઘીની.
કે. ઇબ્રાહ્મ,
૧૬૦ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail.
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 84.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Stores Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply

PLOWRIGHT LANE.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

66 Market St., Keel's Building, KRUGERSDORP

ગોરવરમુજબ સૂટ બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુરતબા હમેશ પાશાનું બાયસ્કોપ ચિત્રોરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ ચેકુમલ ખીમજીના સ્ટોરમાંથી મળશે

MOONDAMAL SONS.

India, China, Malta, and Assam
SILK MERCHANTS.
WHOLESALE & RETAIL.
107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

આ કંપની કોઇપણ જાતને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી આપે છે. નિકમીત મકારને દર અઠવાડીઆ ઉપર એક ચોકકસ રીતે આપવામાં આવે છે.

આ કંપની તાર આપવા ટપાલથી દુનિઆના કોઈપણ ગામપર પૈસા મોકલી આપે છે.

આ કંપની તાર મોકલવાના તથા કેનાર મહીના સસ્તામા સસ્તા દર રાખે છે. આ ઉપરાંત નામને માટે કોઇપણ પહેલા કેનારમાં નથી આવતા. આ કંપની આમ કેમ જુદી છે તે એક રીતે ઠસપુરશ છે. આવી રીતે નામ વગર કરવી કેમ સન્દેશામાં તાર કેનાર તથા કેનારપણાથી ઘણા સસ્તે દરે કામ ઓછી ઝાઝ છે.

નવી રૂટર કોડમા આવેલા તાર આ કંપની તેના અરજ કરી કેનાર મહીને કરી વાર કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

મેનેજર,
આ કંપની મેનજરી,
કેનીક બીલ્ડીંગ્સ,
૫૬, કીંગ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

આ કંપની બીલ્ડીંગ,
જોહાનેસ્બરગ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

અથવા આ કંપની મેનજરી,
બી કોરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનેસ્બરગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET
IN THE MARKET.

10 of the lines of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 16 cash or 10 free packets: By this you share our profits.

ઉપેનીવાળુ આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના ભાગેના દસ કઠકાયી કોઇપણ દેકાણેથી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ કટકાથી રી. ૧ ૬ નગદ આપવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Address "ANGLIA."
Codes used A B C 4th edition and A1

M. R. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કુરો તથા વાળીની મેટરેસ બનાવવાનું કારખાનું.

Telephone 1434.

M. P. FANCY.

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ઘી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા ફ્રુટ મારકા-ચોખું ગંધીબાલું-જથા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ

BRAND 511, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

Printed & Published by Manilal Maganlal Doctor at the Indian Opinion Printing Press, Phoenix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, November 7th, 1908. No 45

Tel: Add: "Parrojan." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમારૂ ખાસ જોઈતા પાતરાંનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ એજંટ. અદુથી ક્રીકમત લાવે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE. 110 Field Street. Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડાઉ અમારે ત્યાં દર આઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બોરતોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ચોકડાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફ્રોગ્સ, બીબ્સ, ટોપી, કનટોપી, કાવા, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મલપટાઓ, રેડીમેડ જાતનો દરેક સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં ઈંગ્લીશ જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી માલ ક્રોકરી તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ બીલકુલ દાણચી તથા જરાપર ઝંખાણથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

બોર વખત બોરકર મોકલી આપી કાયો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the 'Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાતી જાતની પેદાશ તથા દરેક કમીશન [illegible] માકેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પડતા વાર [illegible] આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. [illegible], Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES—Bocketi's Building, Market Square

Box 2688, Tel. Address: TOMASELLI. Johannesburg

Suliman Ismail Mia & Co.,

DIRECT IMPORTERS

સુલેમાન ઇસમાઇલ મીઆની કું. બહારના ગામોને રહેવા ગોરેરેની ગનપટ આવી ગયવામાં આવી છે.

Corner Park Lane and Avenue Rd., Fordsburg, J'burg.

Tel. Address: "SULIMAN."

Box 3553, JOHANNESBURG.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

3 KORT STREET,

P.O. Box 3504, Tel. add. "Cama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

[illegible]

Tel. Address: "MIA." P.O. Box [illegible]

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિંમત આવે મળી શકે.

Corner Park Road and Park Lane

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

P.O. Box 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર્સ. Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૧૩૪ **433, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obligingness Guaranteed

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S.A.:— And at:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કપની રમુક વસ્તુ ઉપરાંત અમારા આદરીઆના દલાલો વેચે તે ખાસવાની છે. જેથી ઘરાકને બહુ ફાયદા થાય એવું છે. માલ બહુ સારો છે.

ઘેર બેઠાં તાજું ફુટાણાદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

જી. પી. આબેદ,
મોરોક્કા અને મેડાગાસ્કર, ઉપરાંત
ઇંગ્લંડ થી વેચવાનું છે.
22 BARKLEY ARCADE,
Corner West & Market Streets
P.O. Box 5830
JOHANNESBURG.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 46

T. Sutton Flack & Co.,
ESTBLISHED 1869.
370, Smith Street, DURBAN,
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 822

સામડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, સામડાં, શીંગડાં, વેરાં અથવા બીજી નાનાં સામડાં, વેદરની છાલ વગેરે ખરીદવા માટીએ છીએ.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add: "SULIMAN
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શા. કેવલરામ
વેપારી અને કમીશન ફ્રુટ મરચન્ટ.
તાજી રેશમ અને બીજાં તમામ જાતનાં ફ્રુટ
આગેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે)
બોક્સ ૫૩૨૬, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.
129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.

ઇબ્રુ મોજ, દમોઇ મૂળ.
અનાજ મરચન્ટ.
૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Moerlogh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઇ

એ આગબોટમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમજુખો ૫૦૦૦ ટન
બેરા થઇને સોમો મુંબઇ તા. ૧૦મી નવે બરે ઉપડી જશે

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા મામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવણ થશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીલી બાજુઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત માગી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુશનો મુકર છે કે ઓરધો અરધ મુસાફરી ની દુઃખનો હરફ પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કંઇ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સગવડ માટે અતરે અપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વચ્ચર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવખતે હોવે ક્રોકોંચો હોવે મદ્રાસ બોર કલકત્તા બીજે વાયદ મલતો ઇ.

નેટ્ટલ્ સ્ટીમ્ શિપ્પિંગ્ કંપની.

કોલંબો મદ્રાસ્ બંદરகளுக்கு செல்லுகின்றது
கப்பல். பள். "அம்பலம்பி" டன் 5000 கலம்பாடீ" டன்
டர்பன் துறைமுகத்திலிருந்து பம்பாயிற்கு டைரக்டாகப் புறப்பாகும்

શ્રી. કથરસિંઘ ઘનશ્યામની કં.

કિંગ્ સન્સ્ એન્ડ કંપ્ની.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ઠના કદમાં અમદાવાદમાં બહાર પડે છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો આપે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા દીંદવાસીઓના હકની હાલ તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. ચાલુ વરસમાં ગ્રાહક થનારને એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે **કાશ્મીર અને કેસરી** (૨૫૦ પૃષ્ઠ) ભેટ આપવામાં આવે છે. વર્ષિક લવાજમ (**આફ્રિકાના ગ્રાહકોને માટે**) માત્ર શી. ૪. ૬. ૭ છે. વળી તેમાં એક ચાલુ નવલકથા. પ્રગટ થાય છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી લેવાનો રિવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

INDIAN LAUNDRYMEN

Vanmali Gosai,
Box 6031, Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031, Johannesburg.

Dookhi Teli,
Box 4980, Johannesburg.

Fakir Kalian,
Box 6031, Johannesburg.

Govind Mowji,
Box 6369, Johannesburg

Lakhman Madhu,
Box 5999, Johannesburg.

Morar Bhikha,
Box 5999, Johannesburg.

Parbhu Hira,
Box 5999, Johannesburg.

Khusal Lala,
Box 5250, Johannesburg.

Ratan Kalian,
Box 5993, Johannesburg

D. M. Surati,
Box 6031, Johannesburg

WATERFALL.
JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shabbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Nointjes Street, P.O. Box 34.
M. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Bombai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Ismail Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 90 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Hayab Adam.

CAPETOWN

Amod H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
316 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
I. M. H. Goot,
320 Castle Street.
Hasankhan Kalekhan,
37 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
the Corner Church and Bloem Sts.
M. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mahideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

M. A. Pattel & Co.,
Coir & Wire Mattress
Manufacturers,
7 Loop St.
A. A. Wallie & Co.,
Importers & General Merchants,
Box 1720.
Peppercell Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 16,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajee Indoly,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 100,
Vrajdas & Lalchand
Box 93

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cambooden & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawan Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 110 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Durban

Ebrahim Abdal Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Essabhai Cambooden,
113 Grey Street.
B. Essabhai Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Moola,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoondamal Sose,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. D. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jivan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnaggari,
Shoemaker. Harding Street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
F. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)

Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 41
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 230.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1315
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Derabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer.
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
Ismail Khan,
Stand 382, Bertram's Road,
P.O. Box 4370,
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Manaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4100.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hassan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St, Vrededorp, Box 4140
Omarji Salo,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
Star Laundry,
(Indian),
Box 5277, New Clare, Waterfall
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschoek.
P.O. Box 2347.
Sulaman Ismail Mia & Co.,
Box 3553
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

Indian Washermen

Waterfall, near Johannesburg.

Dhanji Morar,
Box 6031.
Dodhia Teli,
Box 4038.
Fazal Kalian,
Box 6031.

Johannesburg.

Govind Dulabh,
Box 6031.
Govind Mowji,
Box 6369.
Lakhman Mathu,
Box 5999.
Morar Bhikha,
Box 5999.
Pardhu Hira,
Box 5999.
Khufat Lala,
Box 5250.
Ratanji Kalian,
Box 5999.
Ratipalsing,
Box 5999.
D. M. Surati,
Box 6031.
Vanmali Gosai,
Box 6031.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathuroy Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Francis,
Box 35.

NEWCASTLE
M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Dugogo.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 140.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM
Abdool Rahman,
Box 12.
S. D. Bobert,
Market Square.
G. K. Desai.
Box 123
Moosa Hasson.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA
Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 38
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Ali s,
Box 498, Prinsloo Street.
Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts

PORT ELIZABETH
Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
61 Walmer Road
Tokamdas Bros.,
Main Street. Box 671.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND
M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT
Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON
K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG
Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Addr " Suliman.

SALISBURY
Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesavji Giga, Bafoola.

STANGER
A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON
Amod & Ismail,
Box 41,
Ebrahim Amod,
Box 41,

THORNEVILLE JUNCTION
H. A. Venker,
General Dealer,

TONGAAT
M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C C.
Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rune ool Lala,
Indian Laundry, John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 61, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMZINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST
J.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG
Dada Cassim,
Box 71.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS
M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ESTABLISHED 1881. Head Office: 19 Orphan St.
C. P. LUCHERAM
—SILK MERCHANT—
134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.
Great variety of Useful Articles suitable for Presents.
Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc

Reuter's Tel. Add.: "Wallie," Cape Town. Box 138
મેસર્સ એ. એ. વલ્લી એન્ડ કું.
A. A. WALLIE & CO.,
IMPORTERS AND GENERAL MERCHANTS,
235 Hanover Street, CAPE TOWN.
હીંદુસ્થાનનો તમામ રેશમનો માલ
અમારે ત્યાં હમેશાં મોટા જથ્થામાં રહે છે.
Indian Goods of every description always on hand

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 38. Tel. Add.: "PORBANDAR
ESTABLISHED 1885.
દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજંટ.
નેટાલ ૬૮. ૧૩૮ રાણી સ્ટ્રીટ.
ડરબન.
Telephone 384

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 7TH, 1908 No. 45

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 545.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles of "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 7TH, 1908.

India's Jubilee.

THIS month marks the Jubilee of the Proclamation issued by the late Queen-Empress Victoria, on the occasion of the assumption of the government of the Territories of India by the Crown direct, instead of administering them through the East India Company. The Proclamation included the following obligation:—"We hold ourselves bound to the Natives of the whole Indian Territories by the same obligations of duty which bind us to all our other subjects, and these obligations, by the blessing of Almighty God, we shall faithfully and conscientiously fulfil. In their prosperity will be our strength; in their contentment our security; and in their gratitude our best reward. And may the God of all power grant to us and those in authority under us strength to carry out these our wishes for the good of our people."

It is fifty years ago since that Proclamation went forth. Fifty years have meant a great deal to British Indians. Fifty years have taught them that British officials set in authority over Indian subjects of the Crown can find it possible to argue that, when there is a conflict between the carrying out of the solemn promises contained in this Proclamation and the placing of hardships upon British Indians because an alleged expediency dictates such a policy, the Imperial Government should assent to revocation of those promises. Fifty years have shown that British Indians, long resident in British Colonies, can be legislated against in defiance of Indian wishes and susceptibilities, because these Colonies are self-governing, whereas India is not. Fifty years have shown that Indian conscientious objectors in British Colonies, in this modern twentieth century, may be treated as and herded with common felons drawn from the most degraded depths of aboriginal society. Fifty years have shown that solemn promises notwithstanding, it is the colour of a man's skin that counts in the administration of the Empire, and not his ability, his degree of culture, his enlightenment. Fifty years have taught these and many other things to British Indians; and it is almost a mockery to issue a new Proclamation on this anniversary, when British Indians in the Transvaal, who are not criminals, who are moved only by the loftiest motives in their recent action, are languishing in gaol.

A Jubilee is a time of rejoicing. Let the hundreds of Indians who have, in the last ten months, passed through the prison gates of the Transvaal rejoice that the spirit which has animated the Imperial Government, whose bounden duty it was to translate into action the obligations contained in the late Queen-Empress's Proclamation, has permitted the passage through local Parliaments, and the administration through parochial statesmen, of legislation degrading to the humanity, and offensive to the religion of every self respecting Indian! The real jubilee that is being celebrated in the Transvaal to-day amongst Indians is that they are emancipating themselves from the bonds of serfdom, and they are achieving the liberty and freedom of men who have realised their manhood. No Imperial Proclamations can enhance or take away from that glorious fact. Whilst Indians in India may rejoice that they are being given some additional measure of popular representation, so that they may take a larger share in the government of the country, let them realise also that their brethren in the Transvaal and in other parts of South Africa are slowly being crushed out of existence by the remorseless and savage machinery of Governments subordinate and responsible to Imperial Ministers charged with the carrying out of Royal and Imperial behests. And let British Indians in South Africa realise that the truest form of popular representation is that whereby every man represents inwardly and outwardly that which is best in himself.

The Situation To-day.

THE position of British Indians in the Transvaal to-day is somewhat paradoxical. By all the canons of common-sense, they should, by now, be at their wit's ends. Instead, their imagination seems to be even more than normally fertile in devising means of circumventing the Government's efforts to promote a policy of discouragement and pin-pricks. It almost seems as though every blow dealt at the community inured it to receive the more stoically the blows to come. We have utterly failed to observe any real weakness in the Indian forces in the Transvaal. Every day we get added proof of their increasing steadfastness and determination. They are setting an admirable example to their brethren, not only in South Africa, but throughout the whole of India, for they are offering a practicable demonstration of the remarkable efficacy of passive resistance when rightly regarded and nobly inspired. The struggle has evoked a patriotism, a self-sacrifice, a courage, and a consistency of purpose which could never have been expected even by the most devoted Indophile, and the spectacle of the Transvaal Indians fighting unitedly for over two years, is an object-lesson to India, and to the Empire as a whole.

The present phase of the struggle is remarkable for many things. Last January, the Government sought to martyrise Indians, and endeavoured to blackmail the community by imprisoning the leaders. To-day, leaders and followers alike are seeking martyrdom of their own accord. They are going cheerfully to gaol, almost as an army with banners waving. Rich and poor alike are courting the attentions of the police and the other arresting officials. They are braving all the hardships of prison life, even though half-starved and, in many instances, harshly treated. Though the Government seek to impose their will upon the passive resisters, by, counting even women and children, there is not the slightest sign of wavering. On the contrary, there is a bitter determination to fight on to the uttermost end, until every little scrap of the people's demands is granted.

There is no doubt too, but that this feeling of bitterness is rapidly being conveyed to the hearts of our brethren in India. Newspapers to hand by the last Indian mail contain columns upon columns of biting comment upon the alleged omnipotence of the self-governing Colonies and the abject impotence of the Imperial Government to secure redress for Indian subjects of the Crown resident therein.

It is beyond question that a sentiment of deep and growing hostility towards the Colonies is growing in ordinarily moderate circles in India, and this partially concealed conflict within the Empire bodes no good to its future.

Another prominent feature of the present phase is that quite a number of influential Europeans in the Transvaal have come forward, and offered practical sympathy to the struggling Indians. They have not hesitated to attract to themselves the blows aimed at their more helpless fellow-Colonists, in an effort to awaken the public conscience of the neighbouring Colony. All honour to them! They are possessed of the true spirit of patriotism, and it is upon the efforts of such men as these that the future greatness and unitedness of South Africa must depend, rather than upon the misguided energies of some of those attending the Durban Convention, whose unhappy race-prejudice bids fair to wreck the Empire, and launch the sub-continent upon a sea of troubles such as their tortuous statesmanship can never hope to smoothe.

A Heroic Chairman.

IMAM ABDOOL CADIR BAWAZEER deserves well of the community. He is Chairman of the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, and largely through his efforts and those of his Society, the passive resistance struggle in the Transvaal has proved so successful. His political insight, his religious fervour, his personal modesty, have brought him most prominently before, and have endeared him to, the Indian public for a long time past. Having already suffered a brief term of imprisonment with hard labour for hawking without a licence—he had temporarily adopted that avocation in order to assist and encourage his less prominent brethren—he has now once again sought martyrdom. Together with Messrs. Moosa Essackji, Govindarajaloo and S. P. Padiachy, he travelled down to Charlestown last week and returned to the Transvaal by the next train. He and his companions refused to avail themselves of their voluntary registration certificates, declined further to identify themselves, were arrested, brought before the Court, and convicted as prohibited immigrants, for failing to apply for registration under the new Act from some place in South Africa outside the Transvaal. They were all sentenced to six weeks' imprisonment with hard labour, with a subsequent order of deportation! So Imam Abdool Cadir Bawazeer has achieved his great ambition to share imprisonment with other members of the community, and has forced the Government into the false position of treating as prohibited immigrants those who have registration certificates recognised under the new Act! It is an amusing absurdity, but one whose repetition is assured, so long as the present stupidity, which is miscalled administration, is allowed to continue. Meanwhile, Imam Abdool Cadir Bawazeer has left his wife and family totally unprovided for, and dependent upon the honourable spirit that, he has assumed, animates the community. It is for the community to demonstrate unmistakeably that his simple trust is not misplaced.

The True Spirit of Brotherhood.

LAST WEDNESDAY'S MASS MEETING in Johannesburg was a memorable incident in the history of the passive resistance movement in the Transvaal, not so much because of the enormous gathering on that occasion, nor even on account of the tenour of the resolutions that were carried with acclamation. It will impress itself upon the memory and imagination of British Indians throughout South Africa chiefly because of the presence of a large number of European friends and sympathisers. The names of Messrs. Hosken, Cartwright, Doke, Phillips, Kallenbach, Howard, Pollock, and Dallow will remain engraved on the minds of British Indians throughout the Empire, so long as Indian history will be written. We thank them and the many silent European sympathisers on behalf of the whole Indian community of South Africa.

Indian Education in Natal

WE UNDERSTAND THAT THE GOVERNment have announced their decision to withdraw the restriction placed on pupils attending the Higher-Grade Indian Schools of the Colony, and so Indian students over the age of fourteen years are at present safe. It is most unfortunate that the community were compelled to apply for an order from the Supreme Court to restrain the Government from dismissing these pupils as threatened. The Government's belated declaration of intention is welcome, but we would remind members of the community that, in all probability, they are enjoying a respite only. The ignoring by the Government of the claims of Indians in matters educational has been notorious for a long time past. Had the Government not withdrawn from an untenable position to-day, had the Government not stopped just short of committing an inexcusable breach of faith towards the Indians of this Colony, we should have unhesitatingly advised and urged the community to boycott the Government schools and to inaugurate schools of their own and under their own control. We are not at all sure that, even now, it would not be possible for the Congress and the Patriotic Union to seriously consider the desirability of rendering the community quite independent of future Government action in this respect, by founding Indian schools, where they may be found necessary, to be conducted along lines suited to the growth and needs of the coming generation of Natal Indians. If the Government is not alive to its duties in regard to British Indians, at least those Indians themselves should be alive to their duty to themselves and to the importance of their own interests. We trust that such a scene as was enacted last week in the Supreme Court will not be re-enacted for many a long day, and that it will serve as a warning to the community for its future guidance.

Canon Berry on the Crisis

Replying to a letter in the *Transvaal Leader* by Mr. J. S. Preddy, of Germiston, Canon Digby M. Berry says:—

The letter of your correspondent, Mr. J. S Preddy, does not touch the question whether the policy of the Government toward British Indians residing in the Transvaal is just or wise. He is only solicitous, apparently, that this policy should not be "reversed or relaxed," for fear of the effect upon the native population. This way of looking at the subject is as old as Pharoah and the Israelities, and its result then was the ten plagues. But what I cannot get over is the suspicion, almost amounting to conviction, that we are treating with injustice and tyranny some six or seven thousand people, whose legal right to live here is as unquestionable as our own. It would be a real relief to me to be shown that my suspicions are groundless, because, as a citizen of a democratic State, I cannot avoid some measure of responsibility for what the State does. But this is my present view of the case: That we have induced these British Indians to obey a law which they detest by leading them to believe we were going to repeal it, and, having gained our point, we are refusing to repeal it. Furthermore, that we are refusing to allow them to import half-a-dozen educated countrymen of their own, and so practically excluding most of their children from the benefits of education, because most of them have the same objection that we should have to sending their children to African schools. The only way to govern thousands of people who have no vote is to consult with their acknowledged and respected leaders, and instead of doing this we are sending their acknowledged and respected leaders to work on the public roads in the garb of felons. If these are not the facts, I should be thankful to learn what the facts are. Provided we do justly, we can trust in Providence; but if we defy justice we shall bring retribution upon ourselves.

Wiping out the Prison Taint.

The greatest good the Suffragettes are doing in their prison visitations is that they are destroying the blight of irrevocable dishonour attached to the fact of having been in prison.—*Queen*

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, Oct. 1, 1908.

Even to-day the usual heading to this Letter hardly fits the case, for although I find myself back in London once more with the familiar grooves of work stretching out before me, it is only a week ago that I was being buffetted on the North Sea on my way home from Scandinavia, and therefore I cannot pretend to give readers of INDIAN OPINION a survey of what has been happening at the Heart of the Empire during the past month. Still, during the few days in which I have been picking up the ordinary threads of daily life, much has happened that may be of interest, and so, with my mind relieved by this confession, I will try to bring you into touch with what is going on here.

Suffer one more interlude, I pray. Imagine me in the beautiful city of Stockholm; I had been enjoying an afternoon in that wonderful and unique open-air museum, known as Skansen—a museum which interests without tiring, and about which I may perhaps write to INDIAN OPINION one day. Dark clouds gathered towards evening, blotting out the brilliant sun which had driven me to the shady part of the park during the afternoon, and as I was being hurried across the intervening stretch of water between Skansen and the city in one of those busy little ferries which render such good service in Stockholm, the big drops of a thunder storm began to fall. Fortunately I reached my hotel without serious harm, and entering the Reading Room, lighted upon a belated copy of the *Daily Mail*. I turned over its pages with only the "holiday" interest of one who for weeks had been cut off from English—or even foreign—newspapers. Somehow, after the first few days of such a holiday as I have been enjoying, one finds the new daily interests so absorbing that the mental focus changes, and the events of the great world beyond grow distant and dim. However, my languid interest was suddenly stirred into something more vigorous when I caught sight of an article, headed, "A Bonfire." It was that article which revealed to me the condition of affairs with regard to His Majesty's British Indian subjects in the Transvaal, and, in fact, in South Africa. Since that day when the storm drove me indoors at Stockholm I have been gradually coming into touch with press articles and letters on the subject, until to-day's news completes the sad story by telling us, on Mr. Gandhi's authority, that despite their sufferings and losses, British Indians are determined to continue the struggle against colour prejudice for conscience' sake. That evils have come to the present pass is serious and deplorable, and the direction in which they are tending is dangerous enough, in all conscience, for a halt to be called. This would be the only brave and generous and righteous way of acting, in order that facts may be faced fairly and a just *modus operandi* take the place of prejudice. Although my duty towards INDIAN OPINION does not set political discussion in the forefront of this communication, I cannot refrain from expressing sympathy with those who are engaged in this struggle fraught with vital consequence to them, and I would send a message of hope that their strength may not fail in the evil day. Thousands are watching the course of this struggle and not one, whatever be his personal opinions, can deny that India's sons are showing courage and grit.

Concerning Congresses

Congresses are certainly the order of the day; no matter what the subject of interest, people are found who are willing to come from all parts of the world to take counsel together on the matter. One substantial good must result; whatever differences of opinion may be expressed and discussed, men of different nations come to know and understand each other better, and even if they agree to differ they are more likely to respect the convictions of a man they have seen and heard than "to write him down an ass," as might very well be the case if he were a complete stranger.

Within the last fortnight two Congresses of great importance have taken place in England; at Oxford the History of Religions was discussed, and in London we have had a notable international gathering which has been occupied with considering the best and most practical means for inculcating Moral Education. The Moral Education Congress is the first of its kind; England and London may feel proud that it has taken place here, and it is probable that other nations will follow England's lead. I must give one or two facts about each of these gatherings.

The science of religion has been called the youngest of sciences, and it is a mark of the progress in liberal thought that a Congress such as that which brought together at Oxford hundreds of delegates, professing widely different creeds, for the purpose of discussing scientifically the forms and development of religions, could be held and that in spite of divergence of opinion everyone was desirous to hear the facts of the beliefs of others. The outstanding feature of the Congress is the demonstration of the inter-relation between religion and every aspect of life. Sir Alfred Lyall, who was President of the Congress, emphasised in his presidential address the connection between religion and politics, specially [illegible] Count Goblet d'Alviella, of Brussels, said that comparative religion could not be separated from such subjects as psychology and sociology, and, according to Dr. Tylor animism is now to be regarded as a kind of primitive philosophy. Professor Gardiner, Principal of Brazenose College, and chairman of the local Committee, remarked in his address of welcome that because there was in all religions a great historic element, the study of the history of religion outweighed in interest all other branches of history. And he went on to observe: "All religions, however they may differ in value, have certain features in common, and owe their power over mankind to the relations which they bear to some sides and faculties of the human spirit. Most of us have a religion which we treasure, but we cannot fully understand it unless we investigate other religions which on one point or another bear analogies to it."

This was the key-note of the Congress, and so it is a matter of no surprise that the unanimous pronouncement of those who took part should be that its success has been most marked, whether from the point of view of the character of the papers read or from the point of view of Oxford's hospitality and sociability. The Religions of India and of Iran formed one section of the Congress; Buddhism and Islam also found able exponents. Mrs. Rhys David's contribution to the Oxford Congress was one of her characteristically thoughtful and able papers, with the title of "Knowledge and Intuition in Buddhism." By the way, the Buddhist monk, once known as a Scotsman of the name of Macgregor, and who has this summer been promulgating Buddhistic teaching in England, was present at the Oxford Congress. Sir Alfred Lyall's Presidential address was largely concerned with religion in India; he devoted some considerable space to the complete neutrality of the British Government in India on religious questions.

The Committee of the Oxford Congress promises a full report of all the papers delivered—about one hundred and forty, I believe—and I think some of the discussions will be included. The Committee of the Moral Education Congress went to work in a different way and published beforehand a volume containing the papers to be read at the cost of five shillings. In many respects it was a wise foresight, as also the summary of the printed papers which enabled a visitor, or a delegate, to choose what was specially interesting to him or to her. Professor M. E. Sadler was a most sympathetic and informing President and the Congress drew its members from all parts of the world, east and west. Among the questions which came before the Congress was that of dual education, that is, of training girls and boys together. I found recently in Finland that the system has been adopted all over the country and is working with

marked success. But conditions in a sparsely inhabited country—only three millions in all—can hardly be compared to those of densely crowded areas, and although dual education has much to recommend it—America, by the way, goes in for it hot and strong—one must not be blind to the fact that it has the defects of its qualities. There can be no doubt, I think, that the association of girls and boys from the lowest forms up to and through the University course, as is the case in Finland, tends to produce a comradeship which is excellent, and acts as a stimulus in many ways.

It is impossible to cover the wide ground of the Moral Education Congress in a brief paragraph, but two broad principles may be noted. There seemed to be a general desire on the part of all the educationists assembled to inculcate the idea in the minds of the youngest children of social duty and subordination of individual benefit to the good of the community. One of the lady speakers insisted that children should be made to feel that the order and progress of the school depended upon them as much as upon the teachers, and she considered, too, that they should have the opportunity of exercising free will, whether for good or ill, in school life. Then, too, there was no disputing the fact that the child must be regarded as a soul, not merely a brain; that it is not enough to cram him full of facts, but every ennobling instinct and emotion must be developed. It was also insisted that in teachers personal character and capability and tact were as important as a brilliant degree. Of course the actual imparting of religious instruction was a subject which called forth the most diverse opinions, gathered from both theory and practice. Many held that children required the teaching of a personal God as the incentive to goodness; others considered that moral instruction should be directed simply towards making a child realise his duty towards family, country, and humanity. Whatever the individual opinion, everyone must recognise that the emotions play as important a part in life as the intellect, and at the foundation of all human beings there is the vague upward aspiration and longing which finds its best expression in worship.

New Books

Among recent publications of books of Indian interest, mention must be made of the following: "Oriental Crime," by H. L. Adam (T. Werner Laurie; London, 7s. 6d.) in which India's system of dealing with malefactors is treated; "The Creed of Buddha," by the author of "The Creed of Christ" (John Lane; London, 5s. net.)

"What among the Tares," Studies of Buddhism in Japan, by the Rev. Arthur Lloyd, M.A., Lecturer in the Imperial University, Tokio. (Macmillan 3s. 6d. net.)

"The Heart of India," by Dr. L. D. Barnett, Professor of Sanskrit, University College, London, (John Murray, "Wisdom of the East Series, 2s. net.)

"Selections from the Travels and Journals preserved in the Bombay Secretariat," by G. W. Forrest. (Bombay, Government Central Press)

"The Philosophers and the French Revolution" by P. A. Wadia, Second Edition. (*Times of India* Office, Bombay, 4s. 1d. post free from London).

"The New Spirit in India," by Henry W. Nevinson (Harper Bros. 10s. 6d. net.)

"The Hindu at Home," by the Rev. J. E. Padfield. Second Edition. (Simpkin, Marshall, 3s. 6d. net.)

"The Mikirs:" From Papers of the late Edward Stack, I.C.S., edited, arranged, and supplemented by Sir Charles Lyall. (David Nutt, 7s. 6d. net.)

"The Meithis," by T. C. Hodson. (David Nutt, 7s. 6d. net.)

The October number of the *Bankers' Magazine* contains an article on "The Recent Indian Currency Crisis," by Mr. W. H. Hackett.

To-day an announcement is made that Mr. John Murray, in conjunction with the *Times* will publish by command of the King a new and popular edition of the "Letters of Queen Victoria." The book will be a marvel of cheap production—three volumes, with sixteen illustrations, and complete text—net price six shillings!

OBSERVER.

The Colour-Fallacy.

Mrs. Annie Besant's Views.

Writing in the *Theosophist* on her recent tour in Australia, Mrs. Annie Besant, the President of the Theosophical Society, says:—

One sees here the result of the power passing into the hands of the ignorant—the hasty snatching at a momentary advantage without thought of the remoter consequences; the thinking only of Australia and not of the Empire, the hatred of coloured races. One looks forward and sees the Australians themselves becoming yellow under the play of climatic influences, and wonders how they will then keep a "white Australia"; many of them are already much yellower than the northern Indians whom they so hate. And one thinks, amusedly, that if Jesus Christ should come this way He would be prevented from landing by the Australian law. One doubts if a white Australian should consistently worship a coloured Saviour.

Parsi Association of Europe

The following report of a dinner recently held by the Parsi Association of Europe appears in *The Times* of the 16th Sept:—

The Parsi Association of Europe held a banquet in celebration of their New Year on Sunday last at the Criterion Restaurant, which was attended by all the prominent members of the Parsi community, resident or on a visit here, and a number of English, Hindu, and Mahomedan guests. Sir M. M. Bhownaggree, K.C.I.E., the chairman of the Association, who presided, in giving the toast of "The King, the Queen, and the Royal Family," said that their Majesties, as well as the Prince and Princess of Wales, the Duke of Connaught, and other members of the Royal Family, had to the fullest extent maintained the noble precedent established by their late beloved Queen-Empress of manifesting a lively interest in the welfare of the people of the Indian Empire. The speaker had, during the past few weeks, heard from numerous loyal and responsible Indians the expression of a confident hope, based on the widely entertained appreciation of the keen interest thus evinced by the King-Emperor in his Indian dominions, that his Majesty would not be unwilling to respond to a direct appeal to solve the complex problem of the treatment of his Indian subjects in his South African Colonies. He had no hesitation in referring to this hope, for it showed how deep was the confidence of his Indian subjects in his Majesty's regard for their welfare. It proved that when the people of India felt that Parliament and statesmen had failed after years of endeavour to secure them redress against harsh and irritating treatment in a part of the Empire and of deprivation of those rights and privileges which had been assured to them by repeated pledges of the Crown, they yet entertained a firm faith in the commanding influence of their beloved Sovereign to obtain for them that elementary justice and fair treatment to which every British subject was entitled wherever the British flag flew. King Edward VII. had been deservedly acknowledged to have done more, perhaps, than any Sovereign of any country or any age to secure the blessings of peace throughout the world, and it was only natural that many millions of his docile and loyal subjects in India should now look to his Majesty to exert his personal influence to remove the indignities and hardships which were being inflicted upon them by another small section of his subjects; and so restore peace between the outlying portions of his dominions. It was on such first faith that the devotion and loyalty of the people of India to their Sovereign's person and Throne were based, and he asked them to honour the toast with enthusiasm.

"Indian Law-Breakers"

[Under the above heading appears the following letter from Mr. Robert Sutherland in the *Rand Daily Mail*:

Although countries like Russia, Turkey or Venezuela might with propriety exact such Asiatic laws as have been lately passed, and are being at present administered, by the Transvaal, they would be unable to enforce them against British Indian subjects. It would raise such a storm of indignation and protest throughout England and India that they would be dropped, or there would be war.

If President Kruger sent Mr. Gandhi and other high-class educated British Indians in prison garb to break stones on the public roads of the late Republic for no better reason than they have been convicted; if he treated Indian women and children with the inhumanity which an eye witness states he saw done at one of our frontier towns, and fed Hindus and Mussulman political prisoners on eat fat or starve; if he put men born and bred on the plains of India in ice-cold water on a winter's morning in this, to them, rigorous climate, and made them go for a full hour in *puris naturalibus*, it would lead to an ultimatum from the British Government, which would put a stop to it in twenty four hours. Yet this British Colony of eighteen months old, which has scarcely shed its political swaddling clothes, does it with impunity. When information of this kind leaks out it is the custom to put up some interested petty official to deny it; but an independent doctor who examined the man has certified that he was suffering from pneumonia, which, I think, corroborates the statement. Canon Berry in a letter to the press has pointed out that for Indians to eat or touch fat was a mortal sin, and that it was treatment such as the prisoners met with that led to the Mutiny. It is even worse than that; for the soldiers who mutinied were not made to eat fat, but to bite off the end of a cartridge which was supposed to have been lubricated with oil.

A trader who applied for a traders' licence, and was refused because he would not give finger prints was sent to prison for trading without one, and the work he was put to was to empty and clean the sanitary buckets of the other prisoners, or what is known in India as mehter work, and when he was leaving he was told, he says, that he was warned not to come back again or else he would die. We see batches of these Indians being sent to prison almost daily for the same reason, and in a short time the gaols of this country will be filled to overflowing, and there is not a real criminal amongst them. They are law-breakers, but let us examine what is the nature of the law. It is one compelling them to register by the giving of finger-prints, which is unnecessary, for they have registered twice already, and the giving of finger-prints they regard as degrading and a practice applicable only to gaol-birds in this country, criminals in India, and murderers in China. The other objection is the disability and insult which the law offers to high-class Indians by their total exclusion, and I will give an illustration to show the reasonableness of the latter objection.

An Honoured Guest

This summer amongst a number of other high class Indians who visited England was the Prime Minister of Nepal. When he arrived at Dover he was met by Lord Charles Beresford, representing the British people, to welcome him to England. After a short rest Lord Charles escorted him in his launch round the Channel Fleet which was lying off Dover. He was afterwards the honoured guest of the King, Prince of Wales, Prime Minister and the highest in English society during his stay in England. Supposing he had come to the Transvaal, he would have been met at the Dover of this country not by General Smuts, but by a policeman. He would be told that by the laws of this country he was a prohibited immigrant, and that he could not enter. If he explained that he was only a visitor, he would be told that he could not enter till he got a permit, and if it was granted him he would have to carry it always on him, and be liable to be asked for it by any policeman he met, like a convict at large on ticket-of-leave. Is such a law as this necessary? It is not only unnecessary, but futuous, contrary to this country's best interests, and insulting to Indians of all classes, and also to Anglo-Indians who have associated with them and who have received India's hospitality. The well-to-do people of India who live on the plains migrate periodically during the summer heat to the hills, or go to England and the Continent and spend money there. Some of them have costly establishments which they keep up to the benefit of the country and the institutions in the neighbourhood. The climate of England, or even that of the Riviera, could not offer them sunshine and a climate so suitable as that of South Africa, and by coming here they would avoid the disagreeable voyages up and down the Red Sea in summer. If the people of this country did not act as if they were a race secluded, sacred white Lamas, they would welcome them instead of slighting and insulting them, as the present laws of this country do. Mr. Gandhi's crime which he is expiating by breaking stones on the streets of Volksrust in a dress ornamented with broad arrows is practically a protest against these odious laws. There are in India gentlemen who rank much higher than the Prime Minister of Nepal, who has lately been the honoured guest of England, and there are several who take precedence at the Court of St. James, of any in this country, yet to the highest the Transvaal laws offer the same insult.

The Son of a Prime Minister

Mr. Gandhi, the convict of this country's laws, comes of the same class as the Prime Minister of Nepal, and his father when he died held the same rank, being Prime Minister of one of the States of Western India. Mr. Gandhi himself is a man of high educational attainments, a barrister of the Inns of Court and a man of high moral character and exemplary life. He was born a Hindoo, but he has taken for his guidance what is best in all religions, including Christianity, the essence of which he has practised more strictly than the majority of nominal Christians.

The Magistrate, when passing sentence, we are told, remarked that he was sorry to see a man who was an advocate of the Courts of this country in such a position, and had he been in his private house instead of on the bench he might, with equal appositeness, have added that he was ashamed of administering a law which compelled a high-minded patriot to immolate himself in the interest and honour of his country and countrymen.]

Indentured Labour

Describing his impressions of a visit to the Kearsney Estate, a *Transvaal Leader* representative says:—

There are 120,000 Asiatics in Natal, but only 26,000 of these are indentured, and only 8,000 of these latter employed on the tea and sugar estates. The rest are employed on the railways, in the Public Works, and by up-country farmers. Apparently the last-named withhold redistribution, fearing the Asiatic policy will be reversed. The leaders of the tea and sugar interests seem, like the leaders of the mining industry on the Rand, willing to trust their industry to the Central Parliament, confident that labour and other matters will receive justice; but they are unwilling that the Central Parliament should deal with purely local matters.

The heat in most of the processes of tea and sugar preparation is terrific, and the climate thereabouts is moist and steamy. It seems doubtful whether Europeans would be able to perform the work, while certainly the product would have to receive a huge bounty to enable competition with the Asiatic-grown tea and sugar from elsewhere.

The Asiatic men and women seem wretched enough, but the children regard many of the processes as a sort of pastime, and I observed no sign of fear of overseers among them.

The Asiatics work resignedly at 110 in the shade. The planters insist that the labouring Asiatics are totally different from and never merge into the trading Asiatics.

Except at Pearl I have seen nowhere in South Africa such blooming cultivation as on these estates.

A Striking Letter

To the Transvaal Press

[Mr. H. S. L. Polak, on the 2nd inst., addressed the following letter to the Transvaal Press :—

At the end of last week, Mr. Imam Abdool Cadir Bawazeer, the respected Chairman of the Hamidia Islamic Society, representing the Indian Mussulmans of Johannesburg, was sentenced, together with three other gentlemen, to six weeks' imprisonment with hard labour as prohibited immigrants. I understand that, at the end of their term of imprisonment, an order for their deportation from the Colony will be put into operation. Mr. Imam Abdool Cadir and his compatriots, however, have been wrongly sentenced, the Court having unwittingly made a mistake through lack of information. The four gentlemen were registered, under the system of voluntary registration, some time during the months of February to May last. Their registration has been legalised under the new Validation Act. The fact that their registration certificates are destroyed is not the point, because, so far as the Act is concerned, it is the fact of registration that counts. These gentlemen crossed the border to Charlestown a few days ago, and, on their return, were regarded as new entrants. They refused to produce their certificates and to further identify themselves, and, accordingly, they were regarded as prohibited immigrants, and sentenced as such, although, as I have before remarked, they are not prohibited immigrants at all, their rights being fully safeguarded under the new Act. I mention this case, because it shows how impossible it is for the Government to administer its present policy without being guilty of gross errors of commission and omission. I would add that Imam Abdool Cadir Bawazeer has already served a sentence of imprisonment with hard labour, for hawking without a licence. He is a priest, but, when he saw his humbler brethren suffering imprisonment, his conscience urged him to share their suffering, he himself took up the hawker's basket, and he was promptly sentenced. As a priest, he is a poor man, and, as a devout Mussulman, he has been content to leave his family, trusting in the providence of his Maker.

A few days afterwards, a number of other prominent Indians left Johannesburg for Charlestown, and, on return, they also refused to give their names or to produce means of identification. They were, however, not molested, on instructions from Pretoria, although it was utterly impossible for the examining officer to satisfy himself that these gentlemen were those referred to in his instructions. There is nothing whatever to prevent other Indians, who have not been in the Colony before, from entering in this manner, and, apparently, the Immigration Officers at the border are prepared to admit them without question, if this may be regarded as a precedent. This is another instance of how the administration of the new Act and the Immigration Act can be paralysed, so long as the consent of the Indian community to their proper operation is not obtained.

There is a little boy in Volksrust Gaol. He is 12 years old. He entered with his father, who was regarded as a prohibited immigrant. Both were sentenced as such, the father receiving one months' imprisonment with hard labour, the boy receiving a fortnight's imprisonment without hard labour. Both, of course, were subject to a deportation order. The little boy was formally deported by the police last Friday to Natal. He was utterly alone in the world, he had no friends, he might have starved. Fortunately for him, however, he had courage, common sense, and a sense of filial duty. He refused to be parted from his father, returned immediately to the Transvaal, was re-arrested, and is now enjoying the gaol atmosphere at Volksrust for the period of one month without hard labour. Even little Indian children have the courage of their convictions. It can be imagined what spirit moves the community as a whole, when the children set such an example as this.

To-day, some forty Indian hawkers in Johannesburg, another sixteen in Germiston, and several more in other Rand districts have gone to gaol for trading without licences. They have gone there joyfully. They have prayed to have the opportunity of going to goal, and, in their view, their prayer has not been uttered in vain.

I was present at an Indian meeting, yesterday, when the strongest arguments were brought forward to induce the people to surrender. It was with the greatest difficulty that they were stilled from openly insulting the person who so advised them ; and they broke forth into enthusiastic cheers, when they were asked if they were prepared, notwithstanding this advice, to continue to the bitter end.

It seems to me that there is an appalling ignorance, on the part of the Government, in regard to the nature of the British Indian, and almost as appalling an indifference, on the part of the Transvaal public, in regard to the true nature of the struggle that is now proceeding. Perhaps these incidents will light a little.]

A REIGN OF TERROR. The daily Press report that the Durban suburb of Cato Manor is infested by gangs of robbers, masked and armed, who go about at night murdering and robbing poor Indian farmers. It appears that the police supervision is totally inadequate.

The Hamidia Islamic Society's Meeting

Enthusiasm and Resolutions

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Sunday last, at the hall of the Hamidia Islamic Society, a meeting of members was held in connection with the recent imprisonment with hard labour of Imam Abdool Cadir Bawazeer, the Chairman of the Society. Among those present were Messrs. Omarji Sale, (the Acting Chairman), who presided, Moulvi Hajee Ahmed Mukhtar, E. S. Coovadia, M. P. Fancy, M. A. Kajee, A. M. Cachalia (Chairman of the British Indian Association), Essop Ismail Mia (ex Chairman of the British Indian Association), E. M. Aswat, Mulji G. Patel, M. M. Khanderia, H. M. Gandhi, G. P. Vyas, and H. S. L. Polak.

Mr. Omarji Sale, in opening the proceedings, outlined the circumstances of Imam Abdool Cadir's arrest and imprisonment; and Mr. Shahboodeen Hoosen proposed the following resolution, which was seconded by Mr. H. D. Maal, and supported by Mr. Ebrahim M. Aswat :—

"This meeting of members of the Hamidia Islamic Society hereby desires to congratulate Imam Abdool Cadir Bawazeer upon his imprisonment with hard labour for six weeks, for the sake of our holy cause, and desires to tender its deepest sympathy with Mrs. Abdool Cadir Bawazeer."

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, next moved the following resolution :—

"This meeting of members of the Hamidia Islamic Society hereby respectfully urges the Imperial Government to take such steps as will result in a settlement satisfactory to the members of this society, by urging upon the Transvaal Government the need of granting the two requests preferred by its members."

It was seconded by Mr. M. A. Kajee, and supported by Mr. Essop Ismail Mia, ex Chairman of the British Indian Association, who was afterwards presented with a silver medal by Moulvi Saheb, on the occasion of his departure for Mecca the following day. After this resolution had been put and carried, Mr. H. S. L. Polak and Mr. Thambi Naidoo addressed the meeting, the former at considerable length reviewing the present position, and urging upon those present to continue the struggle to the bitter end. His appeal received an enthusiastic reception.

Resolution 3 is as follows :—

"This meeting of members of the Hamidia Islamic Society hereby requests the 70 millions of Indian Mussulmans to call urgent meetings all over India, wherever Mussulmans congregate, to protest at the treatment of their brethren and co-religionists in the Transvaal."

It was moved by Moulvi Saheb Hajee Ahmed Mukhtar in an eloquent speech. It was seconded by Mr. Ahmed Halim, and supported by Mr. Dildarkhan Osman Khan.

Mr. M. P. Pancy moved resolution 4, as follows:—

"This meeting of members of the Hamidia Islamic Society hereby tenders its respectful congratulations to the Transvaal Government upon the arrest and imprisonment of its respected chairman, thereby enabling members of this society to demonstrate that each one of them is a leader in a righteous cause."

This was seconded by Mr. Suliman Cassmat, and supported by Mr. Suliman E. Suji of Vereeniging.

Mr. E. S. Coovadia then moved the 5th resolution as follows:—

"This meeting of members of the Hamidia Islamic Society hereby authorises the acting chairman and secretary to forward copies of the preceding resolutions to the proper quarters."

This was seconded by Mr. Ahmed Mia, and supported by Mr. Dhaijee.

At the conclusion of the proceedings, which had throughout been enthusiastic, Mr. Polak read telegrams of sympathy from the Natal Indian Congress and the Rhodesia Indians, informing the Transvaal Indians that they had cabled protests to London and India. Mr. Mulji G. Patel concluded by offering a few words of congratulation and sympathy on behalf of the Hindu section of the community.

Restricting Education

Age Limit for Indians

Supreme Court Application

In the Supreme Court, on the 29th ulto., Mr. Tatham, K.C., moved for a rule restraining the Minister of Education and the headmaster of the Indian Higher-Grade School, Durban, from discharging certain pupils threatened with dismissal on reaching the age of fourteen years. This, counsel said, was to be done by way of retrenchment, but he argued that any such action would be *ultra vires*. There was nothing in the Act to justify it, and, while the granting of the order asked could do no harm to the Government, its refusal might seriously affect the pupils. Verbal notice had been given to several of the pupils at the beginning of the month.

The Court expressed disapproval of *ex parte* orders, saying when they could not possibly do harm. In the present case, the granting of the order might seriously interfere with the discipline of the school. The application was refused.—*Times of Natal.*

[We have since heard that the Government have withdrawn the notice. —Ed. I.O.]

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR CORRESPONDENT)

Imam Abdool Cadir

Every Indian in South Africa is rejoicing at the courage displayed by Imam Abdool Cadir Bawazeer, and laughing at the ridiculous position in which the Government has placed itself, owing to the imprisonment of a man who is an authorised resident of the Transvaal. From Durban comes the message, in the name of the Natal Indian Congress, to the effect that the Congress has cabled to London in his regard. From Selukwe, Rhodesia, the British Indian Association has received a message to a similar effect.

At Volksrust

Hirs Mulji, who was recently sentenced to 14 days' imprisonment without hard labour as a prohibited immigrant, having entered with his father, was last week deported. He would have been left to starve, so far as the Transvaal Government was concerned, as he had no friends in Natal. Brave boy that he is—he is only 12 years old—, he returned immediately, was promptly re-arrested, charged, and convicted, receiving a sentence of one month without hard labour. One would think that officials would blush at such cruelty as imposing imprisonment upon a child who has entered the Colony with his father and under his father's instructions. Mr. E. M. Cajee, of Paarde kop, has been sentenced at Volksrust to pay a fine of £10 for trading without a licence, the fine to be recovered by distress levied upon his goods.

On Wednesday at Volksrust 34 Indians, who entered the Colony from Natal the previous night, were convicted as prohibited immigrants. They were among those who were detained on the hulk at Durban. Five were boys and twenty-nine were adults. The latter were sentenced to a fine of £25 or to go to gaol for 2 months with hard labour. Three of the children were fined £15 or sentenced to two months without hard labour. One was fined £5 with the alternative of 14 days hard labour, and the fifth was discharged. Three of the boys convicted were 10, 11, and 12 years of age. They all went to gaol.

The Kathor Meeting

Mr. Peeran Mahomed, who presided at the public meeting of 3500 people, held at Kathor, Bombay Presidency, recently, has received the following telegraphic acknowledgment from the Government of India, in reply to a telegram sent by the public meeting on that occasion:—"I am Directed to acknowledge the receipt of your telegram dated the 1st instant addressed to His Excellency the Viceroy, regarding the (Transvaal) imprisonment of Indians by the Transvaal Government. I am to say that the matter is receiving the attention of the Government of India, who will use their best endeavours to secure sympathetic treatment to the British Indian subjects in the Transvaal."

Public Feeling in India

It has been suggested that public feeling in India in regard to the Transvaal is not nearly so acute as has been represented. The following impartial statement made by the Bishop of Lahore at Preston, Lancs., may do something to create a different impression:—If in any European State to day Englishmen were exposed to terms of residence similar to those imposed upon Indians in the Transvaal, it would be considered a *casus belli*. It was extraordinary that what we should resent at the hands of a foreign Power should be inflicted upon fellow subjects within our own Empire with England powerless to prevent it. India was feeling the restlessness as Japan and China, and and the resentment at the treatment of their fellow-countrymen in South Africa was more acute in India than Englishmen imagined. Nobody could prognosticate what was coming to birth in India to-day, and he trusted that England would deal justly, wisely, sympathetically, and honourably with one of the brightest ornaments in her crown.

At Barberton

In view of the appeal lodged in the matter of Moosa Ismail Mia's conviction, the other prisoners have also decided to pin their faith to the decision of the Supreme Court and many of them have since been released on bail. Although notice of appeal has been lodged in the case of the others, I understand that all are working out of doors in prisoners' costume. Essop Dhaijee, who was recently sentenced to a month's hard labour for being in the Transvaal without a registration certificate, and who was deported two or three days ago to Komatiepoort, returned immediately, was taken to Barberton, but, for some unexplained reason, was released. Evidently the Government realised that a great mistake has already been made, or has committed a worse one.

False Permits Et Seq

It will be remembered that, some time ago a Chinaman was arrested at Volksrust for entering the Colony on a permit which was not his own. He was charged and convicted as a prohibited immigrant, afterwards being deported, the assumption being that he was never in the Transvaal before, and had no right to be here now, and had acted fraudulently. It is a curi-

ous coincidence, perhaps to be explained by the Registrar of Asiatics, that this same man entered the Colony again a few days ago on an official document, dated the 26th instant. We understand that it is a voluntary registration certificate which has been issued to him.

Licensing Cases

On Monday, forty hawkers went to gaol in Johannesburg, being sentenced to seven days' hard labour each or a fine of £1 each, which naturally they refused to pay. Several of them were second offenders, and pointed this out to the Magistrate, asking for a heavier sentence. One, indeed, suggested that he might be allowed to spend six months in gaol. Mr. Cross, who presided, did not see his way to accede to the request and sentenced all alike. The work of dealing with hawkers who are, at the same time, passive resisters is so heavy now that it is being dealt with in Courts C and D. At Germiston, on the same day, 16 men went to gaol for a similar offence. Fifteen received 10 days' hard labour or 10s. fine, the latter, of course, not being paid; whilst one, who was a second offender and insisted upon this statement being made to the Magistrate, was fined £5 or sentenced to spend a month in gaol with hard labour. This brave man's name is Govindasamy. He insisted upon being driven to the Court in a cab, although he was very ill. Such a spirit as his should do much to inspire the community. At Krugersdorp, there have been two or three cases where Indians have gone to gaol for ten days rather than pay fines. At Roodepoort, Mr. Ebrahim Mahomed was sentenced to 7 days on Monday for refusing to pay a fine. At Pretoria, last week, ten hawkers were convicted and sent to gaol for three days with hard labour. One paid his fine; the others went to gaol without demur. In the case of Alli Esse, who was recently fined 5s. for trading without a grocer's licence, in Pretoria, an appeal has been noted on the ground that the Municipality has not the right to impose a tax of this nature, and that no breach of the law has been committed. On Tuesday, a dozen hawkers were arrested at Johannesburg for trading without licences; and several were released, one having already served two sentences, and being anxious for a third. On Wednesday last 70 more hawkers were sent to gaol at Johannesburg.

The Price of Outspokenness

Het Westen of Potchefstroom contains the following from Mr. J. J. Hartley, referring to the Rev. F. B. Meyer's attitude with regard to the Asiatic question:—

The position is always thus. The poor South African can never do anything good. His bitter experience of many many years are not taken into consideration; he must suffer and remain silent under all offences. But the man who makes a short journey through the country, gives his judgment and is applauded and believed. . . . Shall we sit still and allow the Africander to be oppressed and our Government to be brought into contempt by the continual disturbance caused by the coolie and his English friends? Wake up before it is too late! The coolie is doing his utmost to carry his point. Let us be watchful to retain our Abraham's birthrights and not hand them over to the children of Ishmael. If the coolie gains the victory, what will be the impression among the natives in this country, who already have their eye on the franchise and all the rights connected with it?

The Real Reason

Speaking at a meeting at Volksrust the other day, Mr. Joubert M.L.A., in reply to a question, said that, regarding the Asiatics, some years ago they were weak, but now they were giving the Government a lot of trouble. They could not be thrashed out of the country as they were under the King, and were British subjects. The Government had a right to imprison and deport them, but they came back, and he did not know how the matter would end. He was certain, however, that the Government would be firm as they had the support of the whole of the country.

Immediately following him, Mr. Robertson, M.L.C., said that all realised that this was a difficult question for the Government. The Indians were very unwise in defying the law, with the object of obtaining sympathy from outside. The Government was anxious to get rid of as many of them as possible but there were great difficulties in the way. It was no fault of the Government that the matter was still going on, and they should urge the Government to carry out the law. They as a people were determined to see it out. (Cheers.) The Indians were hitting their heads against a stone wall, but they would be compelled to give in.

There is nothing like knowing what was really behind the anti-Asiatic legislation, and we do not ask for any better authority than that of two gentlemen who sit on the Government benches.

Johannesburg Mass Meeting

The British Indian Association of the Transvaal desires to convey to Indians through at South Africa its deep gratitude for the warm sympathy displayed by them on the occasion of the Johannesburg Mass Meeting last Wednesday. Their messages have greatly encouraged the Transvaal Indians.

Mr Essop Mia's Departure

Mr. Essop Ismail Mia, the ex-Chairman of the British Indian Association, left for Mecca on Monday last. He was seen off at Park Station by several member of the Committee of the Association, including Mr. Polak.

Letter from Sir Charles Bruce

Sir Charles Bruce, writing to the *Morning Post*, on the 1st ultc., says:

You have on more than one occasion done me the honour of admitting to your columns letters I have written on Colonial subjects. I shall be glad if you will allow me to say a few words on the subject of the British Indians in the Transvaal. Much controversy of late is tending to confuse the issue, and I will endeavour to explain the exact nature of the claims made by the Indians and urged on their behalf by their friends in this country. The grievances of the British Indians fall under four heads—restriction of immigration: methods of registration; civil disabilities in respect of residence, trade, education, and the use of facilities of locomotion by road and railway; exclusion from municipal and political franchise. As regards the franchise it is accepted that the Indians are at present excluded by the interpretation placed on the terms of the Treaty of Vereeniging. It is not, for the time, a question at issue. In respect of the restriction of immigration the real question has unfortunately been obscured by a false issue. It has constantly been asserted that a claim is made for unrestricted immigration. Even before the war, at the Colonial Conference in 1897, reasonable restriction enforced by reasonable methods was the claim advanced by Mr. Chamberlain, and since the Treaty of Vereeniging no claim for unrestricted immigration has ever been advanced either by the British Indian community or on their behalf. It stands to reason that wholesale immigration would be prejudicial to their interests. They claim only right of entry for those who can establish a legal domicile in the Colony whenever they choose to avail themselves of it; and for a certain number of educated Indians entitled to enter under the educational and moral tests required by the immigrants' Restriction Act. This claim is made to secure the admission of lawyers, doctors, priests, and teachers, and others whom the community deem necessary to preserve them from the communal degradation and eventual extinction which would be the result of the disabilities under which they lie in respect of education and other vital interests to which I shall refer. The question of methods of registration has done more than anything else to confuse the real issue in this controversy. When in

January last a compromise on the subject of registration by finger-marks was effected, it was declared both in Parliament and in the Press that the British Indian difficulty in the Transvaal was settled. The question of finger-marks was never more than a subsidiary question, and the compromise has been denounced by the Indians on the ground that they agreed to it under a misunderstanding. I am not going to confuse the issue by discussing this misunderstanding. Let it be accepted as a *bona fide* misunderstanding on both sides. What is important is the claim now made. It is claimed that the methods of registration agreed to in the compromise—and these are not disputed—should be accepted in the case of all Indians entitled to enter the Colony whenever they may deem it necessary to exercise the right. The principle having been admitted it is only a question of the limitation of opportunity—of what may be called a time limit. There remains the really important question which has been clouded out of sight by subsidiary controversies—the removal of disabilities—apart from the franchise. The Indians claim to be relieved from all degrading disabilities in respect of tenure of property, residence, trade, the education of their children, the use of public vehicles by rail and tram, the public post offices, &c. In the matter of this claim all that is advanced has been summed up in the words of Colonel Seely when, in the House of Commons on July 31, he declared the policy of the Government to be "that if any one is admitted under the British Flag he must be a potential citizen, and must sooner or later be given equal rights with other men." I have endeavoured to make clear the real issues in the case of the claims of the British Indians in the Transvaal. There does not seem to be one which has not been accepted in principle by His Majesty's Government. I think I may add that there does not seem to be one which is not approved by the nation without distinction of political parties.]

Answers to Correspondents

JOHN STALEY. With much of what you write we heartily agree, but on the whole, and especially in view of the length of your letter, we think that no good purpose would be served by its publication. We thank you, however, for your frank expression of opinion.—Ed. I.O.

H. SCHEIER (WYNBERG). We agree with you that Indians should talk less and do more in connexion with the Transvaal struggle. You should do your utmost to induce your brethren to subscribe liberally to the funds of the Transvaal British Indian Association.—Ed. I.O.

Press Comments on the Supreme Court Decision

The *Times of Natal*, on the 29th ulto., wrote as follows on the Supreme Court decision in regard to the application of the Transvaal Indians to be released from the detention bulk:

We cannot see that under existing conditions the Asiatic policy of the Transvaal Government is any concern of Natal officials. Nor can we see why Indian immigrants en route for the Transvaal should be penalised by the Natal authorities in anticipation of the immigrants' refusal to conform with the laws of the Transvaal. Further, we do not think that it was ever intended that the discretionary powers vested in the Immigration Officer should be exercised as they were exercised in the present instance. The legality of the proceeding may be unquestioned, but its propriety seems to us more than doubtful.

Under the heading of "A Fundamental Matter," the *Transvaal Leader* writes:—

The judgment delivered by the Supreme Court of Natal in the case of the detained British Indians of which an account is given elsewhere, is of significance throughout the Empire. The facts are simple. The law authorises the Transvaal Government to take certain steps against British Indians in certain circumstances. Of course, these steps cannot be taken by our Government until the Indians are in our territory. Despite this, our Government apparently made private representations to the Administration at Maritzburg, asking that Administration to render assistance in preventing these people coming to this colony. This the Natal Government agreed to do—and has had its fingers smartly rapped in consequence. Mr. Smith, the Principal Immigration Restriction Officer, appears to have received written instructions from Maritzburg authorising him to detain and deport any Asiatics who refused to apply for registration at Durban—which, as need hardly be said, they cannot be made to do by our Government. Mr. Smith acted upon these instructions in connection with the arrival of Transvaal-bound Indians on board the *Gouverneur*; but Mr. Romer Robinson applied for an injunction from the Chief Magistrate at Durban against Mr. Smith, calling upon him to refrain from detention or deportation until the Indians' status had been defined by the Supreme Court. Yesterday the Supreme Court confirmed this injunction, with costs against the Government of Natal. That is to say, the Court affirms that the Government of the Transvaal and the Government of Natal cannot carry out secret agreements to override the Laws enacted by their respective Parliaments. If the Natal Parliament chose to give the Natal Government power to stop at Natal ports people who said they were bound for the Transvaal, that, no doubt, would be another matter. As it is, irrespective of the merits of the controversy between the British Indians and our Government, we imagine that every lawyer in South Africa, and every other person who has a regard for law and liberty, will rejoice at a judgment which vindicates afresh the elementary rights of members of the British Empire. "The courts of justice in Natal or anywhere else," said the Chief Justice of Maritzburg (we quote the *Star's* report), "had to be absolutely uninfluenced by political considerations or by regard to the consequences that might result from decisions—decisions which were based upon the law they had to administer." This rings as fine as that old Prussian story about Frederic the Great's threatening a miller that he would take his mill from him because it was an eyesore from the palace, and the miller's replying that the King would do nothing of the sort, "for there are Judges in Berlin." "There are Judges in Maritzburg evidently."

Indian Trading at the Cape

Commenting on the report of the Select Committee which recently inquired into the working of the Immigration Act and the general Dealers' Act of Cape Colony, the *Times of Natal* remarks:—

It is worthy of note by the anti-Asiatic extremists of Natal that, while the Cape vigorously excludes Asiatics from entering the Colony, it does not attempt to apply repressive laws against those Asiatics who have in the past been permitted to take up their residence in the colony. . . .

After quoting from the *South African News* that "There was a curious consensus of evidence to the effect that frequently the Indian trader sold goods below cost price, which can only be explained on the hypothesis that there was dishonesty somewhere, either in the mode of obtaining the goods originally, or in the mode of their disposition, or in realising the goods and leaving the wholesale merchants unpaid," our contemporary concludes: The remedy for all this is obvious—to keep the Asiatic out, in the first place, and, with regard to those who have been allowed to come in, to enforce the ordinary laws in such a manner as to compel the dishonest or insanitary Indian to mend his way or close his business. Merely to suppress an Indian because he is an Indian, and for no other reason, is a particularly ugly form of injustice, although some seek to justify it in this colony on the grounds of self-preservation. Will the same doctrine be preached if, as is most probable, the natives ever enter into serious industrial competition with the whites?

"British Indians in the Transvaal"

Important Memorandum

Issued by the London Committee

The following important memorandum has been issued for publication by the authority of the South Africa British Indian Committee:

In the controversy regarding the position of British Indians in the Transvaal, two questions have been raised:

1. The identification by means of registration of Asiatics already domiciled in the Colony.
2. The control of future Asiatic immigration.

As to (1): Resident British Indians declined to conform to a Registration Law which received Imperial sanction on May 2nd 1907 because they deemed it insulting and reactionary and believed that their acquiescence in the principle it embodied, would open the way to the imposition of still further disabilities.

On May 9th 1907 they entered upon a campaign of passive resistance and between that date and the end of January 1908 went to gaol in large numbers and were, apparently, prepared to continue this form of protest almost indefinitely. On the 26th January 1908, their leader, Mr. Gandhi who was then in gaol as a passive resister, was invited to communicate to the Government a proposal of voluntary registration in place of compulsory registration under the Act. This course the community had already repeatedly proposed, pointing out that their objection was to the sting of compulsion. A letter signed by Mr. Gandhi and two of his fellow prisoners was, in response to the above invitation, forwarded to Pretoria. A reply to this dated the 30th January was received from the Colonial Secretary. A personal interview took place the same day, the prisoners were released, and much correspondence and many interviews subsequently took place between Mr. Gandhi and General Smuts. Mr. Gandhi contends that the net result of all this was an understanding that the offensive Registration Law should be repealed. General Smuts denies that he intended to convey any such impression. The Asiatics practically all succeeded in establishing their *bona fides* and faithfully carried out the undertaking of their leaders to register voluntarily. Learning eventually that General Smuts had finally decided not to repeal the Registration Law, such repeal being the goal aimed at by them, they applied for the return of their applications for voluntary registration. This was refused and as they understood that a Bill was about to be introduced to validate the voluntary registrations as if they had been effected before the expiry of the time (three months) allowed by the Registration Act, the community felt that the only way to avoid being brought under the Act was to destroy their certificates. This they did and so returned to the *status quo ante*. This Validation Bill was subsequently amended and has since been enacted by the Transvaal Government and sanctioned, legalising the voluntary registrations, but the original Registration Act is still retained on the Statute Book and the British Indians decline to be satisfied with anything less than its repeal for much the same reasons as they originally advanced against it.

As to (2): Up to January of this year immigration into the Transvaal was regulated under the Peace Preservation Ordinance which in general terms, excluded people dangerous to the peace, order, and good government of the state. Shortly after the sanction of the Registration Law above referred to (May 1907) a new Immigration Law was enacted and submitted for Imperial sanction. It was not, however, finally approved till about eight months after the sanction of the Registration Law. The Immigration Law defined a prohibited immigrant as being in effect a person incapable of passing an educational test and who, on that account, or on the score of poverty, immorality, criminality, or physical unfitness, was an undesirable. In addition to these tests:—

> "Any person who, under any law in force at the date of his entering or attempting to enter this colony would be liable if found therein, to be removed from or to be ordered to leave the Colony whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with its provisions or otherwise, provided that such conviction be not the result of the commission by such person elsewhere than in this Colony of an offence for which he has received a free pardon"

was also a prohibited immigrant. Thus an educated Indian entering the Transvaal would, as not being registered, forthwith become liable to expulsion.

It was pointed out at the time that the sub section above quoted might in conjunction with the Registration Law be construed to neutralise the benefits of the educational test in the case of Asiatics. As, however, the British Indians had firmly decided not to accept the Registration Law, this particular sub section was, from their point of view, innocuous. They had all along accepted the principle of restriction provided that it was applied in a manner that did not pointedly insult them. There was, and is, no objection to the educational test being made very severe, but, without any desire to influence any further Asiatic immigration, they claim that their own healthy existence in the colony demands that the door shall be left sufficiently open to admit, as of right, a priest, a doctor, a lawyer, or such other highly-educated British Indian in order that they, themselves, may not become decadent or be ultimately "frozen out."

It has been contended that passive resistance has been resumed because the Transvaal Government having now conceded the original demands, other concessions are being required of them, and that the admission of Indian strangers who are capable of passing an educational test in no European language is such a new demand.

The only modification of the Immigration Law suggested by the Indians came about thus. During the negotiations between General Smuts and Mr. Gandhi, and when voluntary registration bade fair to reach a satisfactory completion, the question arose as to how such voluntary registration should be legalised, seeing that as previously explained, the time prescribed by the Registration Act had expired, and Mr. Gandhi still expected that the Act itself would be repealed. Mr. Gandhi suggested as a simple and satisfactory method a slight amendment of the Immigration Law, which, while it retained the definition of prohibited immigrant, excluded from that term those who had taken out voluntary certificates, as well as domiciled absentees who should, within a certain period, voluntarily apply for them. General Smuts appears to have had no objection to this course provided that Mr. Gandhi consented to a further amendment completely shutting out Indian strangers irrespective of their educational qualifications as imposed by the Act as it then stood. He was willing to repeal the Registration Law if Mr. Gandhi would consent to such an amendment. Mr. Gandhi declined, arguing that he had bargained for repeal of the Registration Law upon one condition viz., voluntary registration, which condition his people had practically fulfilled and that if there had been a misunderstanding and repeal was not to take place, he must revert to the *status quo ante*. General Smuts, he argued, was at liberty to construe the Immigration Law as already shutting out all Indians as such by reading it in conjunction with the Registration Law. He declined to do this, preferring to read the Immigration Law by itself, and the construction that he placed upon it was that Indians were by its terms under no other disabilities than any other class of would-be immigrant.

To test this contention, Mr. Sorabji, an educated Parsee from Natal, undertook to enter the Transvaal. Notice was given to the authorities of his intention; he was permitted to enter and was then prosecuted, not under the Immigration Law, but under the Registration Law.

The only test case brought by the Government under the Immigration Law, that of *Lalon v. Rex*, would appear to bear out the contention of Mr. Gandhi and not that of General Smuts. In the latter case the Appellant failed because it was proved that he was unable to fulfil the requirements of the educational test; *i.e.*, to write out from dictation a sentence in an European language. The British Indians acknowledge that the Validation Act is a considerable improvement upon the Registration Law No. 2 of 1907. They hold, however, that the retention of the latter on the Statute Book of the Colony is a constant menace to their community, but the principal ground of their objection is that if the Government of the Transvaal are correct in their interpretation of the bearing of law 2 of 1907 upon the Immigrants' Restriction Act, the domiciled community are completely debarred from renewing the inevitable wastage in their body corporate. They point out that the inability to replace priests, teachers, lawyers, doctors, and other professional men of education and culture, must eventually result in communal deterioration, corruption, and final effacement. They recall the repeated warnings in certain quarters that registration is but a preliminary to other and yet more drastic steps, the ultimate purpose of which is to get rid of them altogether and they regard their isolation under the Registration and Immigration laws as the first stage in what is finally to be their complete destruction or decay. Their demands are very modest. They have expressed themselves satisfied with the right to acquire a maximum of six highly-educated British Indian recruits in any one year, which claim is made in the interests of the resident community. They point out that they are thereby claiming no more than is conceded as their right by Colonel Seely in his speech on August the 1st., in the House of Commons, and further that the Registration and Immigration Laws are of the nature of a subtle and deadly poison with which they have been inoculated in spite of their protests and that those Laws are, therefore, in direct antagonism to those rights that Colonel Seely conceded to be their due.

They appreciate the provision in the Validation Act whereby the Governor may permit the entry of visiting Asiatics, but they point out that temporary permits of this character have all along been obtainable, so that this constitutes no new concession, but they especially emphasise the difference between the status of such visitors and of new-comers, however few in number, who might enter as of right inasmuch as the former are unable to engage in any independent calling and are liable to the summary cancellation of their permits.

The Precis

JANUARY 26th, 1908.—Letter addressed from gaol to the Colonial Secretary suggesting voluntary registration be allowed within a limited period to all Asiatics over 16 years, and to all who so register the Act be not applied. Such mode of registration should apply to those also who being out of the Colony may return and otherwise possess the right of re-entry, the Government to take whatever steps they deem advisable to legalise such registration. It is pointed out that opposition to the law was principally directed against the element of compulsion contained in the Act itself. The letter adds willingness to find a way out of the difficulty provided that "no violation of conscience, infliction of indignity, or casting stigma on us."

Interview at Pretoria between Mr. Gandhi and General Smuts.

JANUARY 30th, 1908.—Reply of Colonial Secretary. That in default of Registration under the Act which is no longer possible after the expiration of the notice, the Colonial Secretary can only accept registration in a form similar to that prescribed by the Act and subject as regards regulation to the small alteration you mention.

JANUARY 31st, 1908.—Letter from Mr. Gandhi to General Smuts refers to a conversation with Mr. Chamney after which he sought an interview with the Colonial Secretary; saw his Private Secretary but not the Colonial Secretary himself, explains that impression now made on his mind is that Registration that will now proceed will be legalised under the Act. That at that interview with the Colonial Secretary, Mr. Gandhi did not understand any such thing at all and that the joint letter from the gaol makes that clear. He requests reassurance on this point and says that to legalise voluntary registration under the Act would be to re-open the question at the sorest point.

"You were good enough to tell me the method of legalisation will be discussed later on between us. I have already suggested that the best way to do so would be under the Immigrants' Restriction Act by amending it so far as may be necessary."

JANUARY 31, 1908.—Note from Mr. Lane to Mr. Gandhi.

"Your letter received. Can you come over by the 11.30 train to-day to see my chief? Answer please."

Interview follows.

FEBRUARY 1st, 1908.—Cablegram from Mr. Gandhi to the South Africa British Indian Committee:—"Compromise contemplates repeal Act and same as voluntary offer before."

FEBRUARY 1st, 1908.—Letter from Mr. Gandhi to the South Africa British Indian Committee:—At the end of three months if the registration is not satisfactory, the law can be made to apply against those who have not registered. On the other hand it is understood that if we fulfil our contract the law will be repealed by amending legislation. A Bill will be introduced at the next session of Parliament legalising what has been done.

INDIAN OPINION, February 8th, from the *Transvaal Leader*: "The compromise contemplates the ultimate repeal of the Act which was the soul of the objection."

Interview with General Smuts, *Star* of 1st February: "These people have insisted that *before* they register, the law must be repealed," but the Government has refused, as it considered it a preposterous proposal, and now the Indians have dropped it."

FEBRUARY 10th, 1908.—Assault on Mr. Gandhi. Registration proceeds.

FEBRUARY 10th, 1908.—Speech by General Smuts at Richmond:—

"He wanted them to scrutinise very carefully the terms.

The first was that the Asiatics wanted to register voluntarily and not under the Law. . . . So he, (Mr. Smuts) said 'alright.' The Indians' second contention was that they would never register until the Law had been repealed, that the Law was an indignity and a disgrace. He has told them that the Law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered, and, like wise men, the leaders of the Indian community had waived the question of repeal. Until every Indian in the country had registered, the Law would not be repealed."

FEBRUARY 15th, 1908.—Letter from Mr. Gandhi to the South Africa British Indian Committee:—"The repeal of the Act was the fixed goal undertaken in the name of God, so far as I am aware, in making for that goal we have never swerved from that path, and have we not reached the goal in the least possible time and with the fewest scratches?"

FEBRUARY 22nd, 1908. INDIAN OPINION reports satisfactory progress of voluntary registration. That ten finger-prints are now freely offered because it is being recognised that the whole struggle was in connection with the Asiatic Act itself and not with the mode of identification. Reports that up to Saturday, 1-o'clock over 600 applications had been received.

FEBRUARY 22nd, 1908.—Mr. Gandhi to Mr. Smuts. In accordance with permission given by him now takes opportunity of sending Draft Bill to amend the Immigrants' Restriction Act No. 15 of 1907. The time is ripe to submit it, inasmuch as there is every evidence now of the Asiatics loyally accepting the compromise. Mr. Gandhi explains his Draft Bill and that, "If there are any Asiatics who do not avail themselves of the voluntary offer, that even against them the Asiatic Act will not need to be retained, because by the Amended Bill he is submitting they become *ipso facto* prohibited immi-

grants and therefore liable to an expulsion order. His Bill proposes to repeal *inter alia* the Registration Law."

MARCH 7th, 1908.—INDIAN OPINION reports up to Saturday last over 3,400 applications for registration have been received.

MARCH 12th, 1908.—Reply from the Colonial Secretary to Mr. Gandhi. Much obliged for Draft Bill. Not yet had time to go into the question.

MARCH 14th, 1908.—INDIAN OPINION reports about 4,900 applications for registration received.

APRIL 11th, 1908.—INDIAN OPINION reports 7,637 applications. 4,590 permits issued.

Pretoria News praises the Indians for their readiness in carrying out their pledge.

May 9th, 1908.—Period for voluntary registration closes. 8,000 odd applications have been received; 6,000 already approved and passed. INDIAN OPINION calls upon the Government to do their share and repeal the Asiatic Law Amendment Act and ■ legalise the registrations in a manner acceptable to the Asiatics. The Colonial principle having been accepted by the community, there is no need for further friction.

MAY 12th, 1908.—Mr. Gandhi to General Smuts. Letter.

That he has received a telegram from the Registrar of Asiatics saying that all Asiatics who at the time of the compromise were outside the Colony and who are now coming in and who have arrived after the 9th instant, should apply under the Act. Mr. Gandhi writes:—"I am sure you do not mean this at all after the clear statement in the letter addressed by me from the gaol. I venture to hope that the necessary instructions will be issued and that voluntary registration will be accepted from those who may now come in."

MAY 13th, 1908.—General Smuts to Mr. Gandhi (through Mr. Lane).

Replies that he cannot agree with Gandhi's contention. Says that the arrangement was that all Asiatics over 16 should be allowed voluntary registration within three months; that the period allowed having elapsed, further applications can only be received under the Law.

MAY 19th, 1908.—Mr. Gandhi to Mr. Lane, (for General Smuts).

Replies that the letter just received raises a tremendous question and gives rise to a great misunderstanding. Adds that the limitations only applied to those then resident in the Transvaal. Reminds the General that in his original letter, Mr Gandhi purposely added the words "such mode of registration should apply to those also who, being out of the Colony, may return, and otherwise possess the right of re-entry." He repeats that the essence of the compromise is that the undertaking of the Indian community being fulfilled as he claims has been done, the Act should be repealed; refers to the Draft Bill he has forwarded to the Colonial Secretary. Requests telegraphic reply.

MAY 15th, 1908.—Mr. Lane to Mr. Gandhi, letter stating that the Colonial Secretary cannot depart from the position he has taken up.

Mr. Essop Mia, Chairman of the British Indian Association, is violently assaulted by Pathans.

MAY 21st, 1908.—Mr. Gandhi to General Smuts, writes that General Smuts' decision not to register returning Indians under the Compromise, has created a turmoil among the Indians; that the people believe he has betrayed them and begs that a very simple thing may be done, announce that the Act will be repealed.

MAY 22nd, 1908.—Colonial Secretary to Mr. Gandhi. Letter in reply that the General is not able to meet Mr. Gandhi's wishes and announce that new arrivals may voluntarily register. That his decision is final on this point. The letter is silent about repeal of the Act.

MAY 25th, 1908.—Mr. Gandhi informed of General Smuts' intention to legalise voluntary registration *under the Act*; communicates this fact ■ the Secretary, The South Africa British Indian Committee, London.

MAY 26th, 1908.—Leaders of the Indian community apply to Mr. Chamney for return of their applications for voluntary registration because they have just learned of the above intention of the Government.

JUNE 4th, 1908.—Mr. Lane to Mr. Gandhi. Writes that the Colonial Secretary has under consideration a Draft Asiatic Bill which it is proposed to introduce into Parliament at the approaching session and requests Mr. Gandhi to come over to Pretoria and discuss it with him on Saturday at 10 a.m.

Writing to Secretary, The South Africa British Indian Committee, Mr. Gandhi remarks *apropos* this, that he gathers that the Act is to be repealed, ■ being only now necessary for the Progressives ■ concur.

JUNE 6th, 1908.—Interview between Messrs. Smuts and Gandhi.

Mr. Gandhi to General Smuts. Letter, in which writer refers to the above interview pointing out that it was not satisfactory because General Smuts still hesitated to repeal the Act and is emphatic that if the Act ■ not repealed it is under it that Asiatics who return after the 9th ultimo, must register. The letter continues:—

"The repeal of the Act was the goal of the Asiatics. I have gathered also that you admit the Act to be wholly bad and that amendment of the Immigration Restriction Act is not an undesirable way of solving the problem. I once more remind you of what you told me at the interview on the subject that, if the Asiatics carried out their part of the compromise, you would repeal the Act. I know you added also, that if there was one recalcitrant Asiatic who obstinately refused to take out a registration certificate, you would enforce the Act against that Asiatic. As a matter of fact, within my knowledge no such recalcitrant Asiatic is left. . . . . I do hope you will allow me to make a definite statement that the Act is to be repealed, otherwise I shall be compelled to fall back upon my letter to Mr. Chamney as to withdrawal of the application forms."

Discusses the Draft Amendment to the Immigration Bill he had proposed.

JUNE 13th, 1908.—Further interview between Messrs. Smuts and Gandhi.

Mr. Gandhi to General Smuts. Letter, referring to above interview; to the amendment of the Immigration Act and after defining the Asiatic position concludes, "I take it that as you have promised, you will let me see the Draft Bill before it is published."

JUNE 20th, 1908.—Interview between Messrs. Smuts and Gandhi by appointment. Mr. Gandhi requested to see him again on Monday to discuss a few of the details which, in Mr. Gandhi's opinion, "means that the Act is to be repealed and I have just to understand how."

The South African Press generally publish report that the Asiatic Law Amendment Act is to be repealed.

JUNE 22nd 1908.—Mr. Gandhi to Secretary, South Africa British Indian Committee, writes:—"Smuts will repeal the Act but on conditions I cannot accept. The conditions he makes are:—

> Dutch certificates not to be recognised;
>
> Pre-war refugees who have not Peace Preservation Certificates, cannot enter;
>
> Those voluntary applications that have been rejected not to be considered by a Court of Law;
>
> Those possessing educational qualifications are not to be recognised (Smuts thinks they are disqualified under the present Act. I think this is not the case).

It is not possible to accept the above conditions because I consider that they miss the spirit of the compromise."

Above letter written after interview between Mr. Gandhi and General Smuts at which the General submitted to Mr. Gandhi the Draft of a measure to amend the Immigration Act.

JUNE 24th, 1908.—Meeting of Indians. Chairman explains that General Smuts' offer to repeal the Act is accompanied by conditions impossible of acceptance. Meeting resolves to withdraw their applications.

(*To be Continued*)

Opinion in India

Strong Feeling on the Transvaal Position

[The *Khaterdar* (Bombay) writes editorially as follows :—

There can be no question about the fact that the attitude of the Transvaal Government towards the Indians is most unfair and extremely repugnant. The public opinion in England—if there is at all a public opinion there on Asiatic affairs, seems to hold a similar view. In fact no sane man can think it ■ ■ otherwise, unless he has been misled by one-sided and incorrect statements from the "white colonists." The British Indians are as much the subjects of the King as the people who want to usurp the entire trade and the entire land of that country. If the latter want to make the Transvaal "a white men's country" exclusively, they have full liberty to achieve that object by all legitimate means in their power. But let them on no account tyrannise over their coloured fellow-subjects. Let them not by a mere stroke of the pen deprive others of the rights of true British citizenship. The Indians in the Transvaal have in the past always yielded to the prejudices of the "white colonists" and have meekly submitted ■ the humiliations imposed upon them; but the situation has become intolerable now and an incessant campaign of tyranny has driven them to desperation. They have found no other alternative but that of making a bonfire of their certificates and entering unanimously upon passive resistence. Even a man like H.H. the Agha Khan advised the Government of India the other day in a public speech to adopt a policy of retaliation if the Transvaal Government does not come to its senses by itself. If the treatment accorded ■ Indians were accorded to Englishmen in a foreign country, British interference and even recourse to arms would have at once been requisitioned. Even mishaps and accidents to European Missionaries have been enough to bring foreign countries into trouble. In a British Colony, matters should improve more smoothly. Colonisation, in spite of self-government, implies subordination to the mother country and no pleading to allow the South African Colonists to have a free hand in the settlement of their internal affairs should prevent the Imperial Government from dictating its own terms in the matter of the British Indians. There can be no doubt that the matter is very important and, if remained unsolved any further, may affect the prestige of England not only in India but in foreign countries as well.]

Protest from Sindh

The Secretary, Sindh Hindu Sabha, writes the following to the *Tribune* (Lahore) :—

Hyderabad, Sept. 25.

A large public meeting in which there were few students was held here on Wednesday evening in Holmshed Hall to protest against the persecution of Indians in the Transvaal. Mr. Chulkrai, Retired Public Prosecutor presided.

The first resolution condemned the conduct of the Transvaal Government, sympathised with the Indians and expressed admiration for their heroism.

The second urged the Imperial Government to insist on better treatment of Indians.

The third resolution suggested retaliation by the Indian Government.

The same paper reports that the country continues to be deeply stirred from one end of it to the other with the sufferings and humiliation to which our countrymen in the Transvaal are exposed by a perverse and unbending Colony. The Bombay Presidency Association led the way, and moved the Government in England to intervene without delay, and the ball set rolling by Sir Pherozeshah Mehta has been kept up by other leaders of public opinion in the country. The Madras Mahajan Sabha has already sent a telegram to the Secretary of State calling attention ■ the ill-treatment and oppression of British Indians in the Transvaal, and asking for justice. We have already noticed in these columns the sensible and feeling representation of the British Indian Association, Calcutta, and have now before us similar reports from Sindh, Surat, and Nagpur. The Nagpur meeting expressed indignation at the treatment being accorded by the Transvaal and exhorted the Indians in the Transvaal to bear their present ordeal with courage and determination. The Surat meeting of all classes of people expressed "deep resentment and disapprobation" at the hard punishments being meted out to men of education, position, and respectability among the Indian community and asked for the intervention of the Home Government to save Indians from the degrading and unbearable position they have been put in, and inviting them to exercise their influence with the Transvaal Government to bring about the repeal of the obnoxious clauses of the Asiatic Registration Act.

A Sympathetic Message

The *Tribune* of the 30th Sept. in a leading article says :—

Sir George Clarke [Governor ■ Bombay] may not have the power to remedy our suffering countrymen's long-standing and deeply-felt grievances in the Transvaal, as the matter obviously rests with the Imperial Government in England, or the Government of India at Simla. But Sir George at any rate knows when to put in a word that may soothe the ruffled feelings of the people or assuage the pain and humiliation they are undergoing. And in his reply to the telegram of the Honourable Saiyid Zain-ul-Edroos, President of the public meeting called by the Surat District Association on the 22nd instant to protest against the iniquities being perpetrated in that Colony, His Excellency has once more shown that he can sympathise with the people committed to his charge. The reply sent by the Private Secretary to His Excellency runs as follows :—

"His Excellency has received your telegram of the 22nd instant, and sympathises cordially with the feeling expressed at the meeting. His Excellency desires to say that the question is one which can be dealt with only by the Imperial Government which ■ doing all that lies in its power to secure the just rights of Indians in the Transvaal; and that the question is not yet settled. His Excellency earnestly hopes that a satisfactory solution may yet be arrived at."

We cannot anticipate the future course of events, though we have the fullest faith in the righteousness of the cause for which our countrymen are standing up manfully in the land of voluntary exile, and the ultimate destiny of our people, but it is something to know that Sir George cordially sympathises with our feelings, and has the courage to say so. We are assured that the Home Government is trying its best ■ secure our just rights. We hope with Sir George that success may await their efforts, for it is idle to conceal the feeling that although on the one hand, England is averse to interfere in the internal affairs of a Colony, so far as the grievances of British Indian subjects of the Crown are concerned in the Transvaal and other British Colonies, the highest statesmanship of England is face to face with an ordeal that will severely try its courage and capacity, and we can only pray that it may come out with flying colours out of the grave ordeal.

Commenting on this question the *Parsi* (Bombay) says :—The Transvaal difficulty appears to be approaching a crisis, where it will hardly be possible for the Home Government to withhold its interference and maintain its honour. The imprisonment with hard labour of four leading members of the community has brought about what is practically an extensive strike; shops are closed, and Indians both actively and passively refuse to obey the oppressive laws designed with the sole object of worrying them out of the country at all costs—including that of justice. The resident community has appealed for aid to India, where, it is to be hoped, the Viceroy and Governors will represent the potential dangers of the situation strongly to Westminster. There is no doubt as to public opinion in India—even that of the masses, wherever among them the situation is understood. It does not

redound greatly to the credit of the British Parliament that Lord Ampthill's voice should cry in the wilderness for justice. The whole situation is a most disgraceful example of the lengths to which a profession of righteousness and a shirking of its performance can be carried. With high-flown maxims about liberty the Liberal Government granted a constitution to the Boers for the sole purpose of dodging the responsibility for the many difficulties which the settlement of the country presented. We see the results of this "courageous and enlightened statesmanship."

The Voice of the Prophet

[The following characteristic letter from Mr. Ritch's earnest pen was published last week in the *South African Jewish* Chronicle:—On the "Yom Kippur" day I sat in the house of prayer heart-heavy with the weight of sin, the self humbled with a sense of human impotence.

The morning service was drawing to a close, and the "Maftir" was intoning the Portion from the Prophets with characteristic unction. The "Maftir" was obviously either unmusical or not in voice; his personality was commonplace, the environment a typical London congregation in a typical West End synagogue. As my mind became focussed on the text, the commonplace vanished, dissipated before the magic of the stern old Prophet's reproof and exhortation. The voice was the voice of the gratified recipient of the "Mitzvah," but the words were the words of the Seer, the Man of God. The grim, long-drawn tragedy of this People of Sorrows was being foretold with scientific precision, the logical consequences of specific causes defined with mathematical exactness. The dispersion; the black record of persecution and segregation within the Ghettoes of Mediæval Europe; the latter-day Yudenhetz; Dreyfusism; the vogue of the Pogrom, and similar phenomena of twentieth century "rishus" stood out in sharp, eloquent relief, stretching, so it seemed, back, back, and still back to the scene and hour of the Isaic Prophecy. Then of a sudden (how, I know not—association of ideas, perhaps: Pogroms,—Russia,—Refugees) my thoughts turned to South Africa, my "home" for seventeen years, and the refuge of many thousands of prosperous co-religionists escaped from Russia's Red Terror. And there, too, in the Transvaal, I saw the picture of a persecuted people, an Eastern people; albeit not mine own, oppressed, reviled, despoiled, penalised for their frugality, their inoffensiveness, ability and strength of character, which, coupled with their complexion and Eastern origin, constituted their offence. And mine own people looked on, supine! Looked on, that is, when they did not join the "hue and cry" of the "Coolie" baiters. And the words of the stern old Prophet stood out in letters of fire and rolled forth in peals of thunder:—

"Is such, then, the fast which I have chosen; that a man should afflict his soul for a day? Is it that he should bow down his head like a bulrush and spread sackcloth and ashes for his couch? Shall this be called a fast, and a day acceptable to the Lord? Verily, this fast I choose, to dissolve the bands of wickedness, to loosen the oppressive burthens, and to let the oppressed (slaves) go free; and that ye should break asunder every yoke; to distribute thy bread to the hungry; and bring the miserably poor afflicted into thy house, when thou seest the naked that thou clothe him: and that thou hide not thyself from thine own flesh. Then shall thy light break forth like the morning, and thy health shall spring forth speedily; thy righteousness shall go before thee. Then shalt thou call and the Lord will answer; thou shalt cry and He will say, 'Lo, I am here.' If thou remove from the midst of thee every oppression, the threatening finger, and the injurious speech, if thou pour out thy soul to the hungry and satisfy the afflicted soul; then shall thy light rise in obscurity, and thy darkness shall be as the noon-day. And the Eternal will lead thee continually, and satisfy thy soul with heavenly splendour; He will moisten thy bones; thou shalt be like a well-watered garden, and like a flowing spring, whose waters never fail. And they that spring from thee shall build the ancient ruins; the foundations of old times shalt thou raise up, and thou shalt be called the repairer of the broken mound; the restorer of paths to be frequented by inhabitants."

And I understood, for, though the voice was the voice of the little commonplace "Maftir," the deathless prophet had once more spoken his words of warning.]

THE KING'S MESSAGE TO INDIA.—London, November 2nd.—The fiftieth anniversary is being celebrated of the termination of the East India Company, and the establishment of the present rule of the Indian Empire by the Government of India, whereby the Company's territories were vested in His Majesty. The King has sent a message to the people of India dwelling upon the blessings of British rule, and declaring that it is the paramount duty of the Government sternly to repress conspiracies which are abhorrent to hosts of Indians. The Royal message foreshadows an extension of the principle of representative institutions at a very early date, and announces the remission of sentences on prisoners who took part in the recent disorders.—*Reuter.*

Diocesan Synod

Treatment of Indians in Natal

At the meeting of the Natal Diocesan Synod last week, presided over by the Bishop of Natal, the report on Indian Missions was moved by Canon Smith of the S. Aidan's Mission, in the course of which it stated:—

Though the sympathy for Native Missions is growing and spreading amongst Church people, the popular outcry against the Indians in this Colony, which, during the past year has increased in intensity, seems to stand as a barrier in the way of that sympathy being extended to our Indian Mission. And yet this popular outcry against the Indians should awaken in all true Christian hearts a deeper sympathy for them. For what must it be to a sensitive people like the Indians to live in an atmosphere of, not only unsympathetic, but even antagonistic thought and feeling—an atmosphere which surrounds them, from which they cannot escape, which generally takes the insidious form of dealing out to them petty slights, and roughness of speech and manner, at all times and in all places, but which now and again crushes them with the heavy weights that a race (which here seems to misread unjust domineering for just dominance) can impose upon them. As, for example, to take two recent instances: (1) The Government deletes from the Supply Bill the grant for training Indian teachers, which means, not only further crippling for our own Training College, but also the total extinction of the Government's Training Class, held in Durban; and, at the same time, with this deletion of the training grant, it reduces considerably the grant for the Higher Grade Schools, so that the Education Department has to dismiss from the Government Higher Grade Schools all boys over the age of 14 years. (2) The Corporation of Durban is bent on replacing all Indians in their service, where possible, with Europeans, but, as it seems, without any discrimination. And so, amongst those who have received a month's notice, is one who, as a colonial-born Indian, at the age of 14 was employed in the P.W.D. Department. He has served faithfully for 19 years to the satisfaction of his immediate superiors in the P.W. Department. "He is everything we could wish," was the acknowledgment made to me by one of the Council, when I was speaking in his behalf. And yet he is cast adrift. I have just learnt that the month's notice has been prolonged to two months; let us hope that it may be withdrawn altogether, for what is the man to do? He has a wife and family to provide for. He cannot go to India—a Brahmin here, he would be a stranger and outcast there. And what likelihood is there now of his getting other employment in this land of his birth, when the general tendency is to

dismiss, not to employ, Indians? And this after 19 years' faithful service under one employer! These two recent instances are given as being conspicuous indications of the general atmosphere in which the Indians of this Colony live and move, and, as such, they should awaken within all true Christian hearts a truer sympathy for them.

Archdeacon Gregson described the condition of some indentured Indians as "Egyptian slavery," and said the position of the Indian who appealed to the Protector was a most difficult one, because he might be subjected to more pains and penalties. On more than one estate Indians were compelled to work longer hours than the law provided. The protection the Protector gave could not in all cases be adequate. He suggested the formation of a Christian Social Union.—*Times of Natal.*

Joh'burg Mass Meeting

Huge Gathering

Tremendous Enthusiasm

European Sympathisers Present

[On Wednesday afternoon, the 4th inst., at 3-30 p.m. Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, opened his presidential address to a packed meeting of British Indians who had assembled within the compound of the Hamidia Mosque, Fordsburg, to discuss the present situation. There must have been nearly 3,500 people present, and not a square inch of standing room left. The vast throng stood for some two hours silently, except when wild bursts of cheering interrupted a speaker or expressed the gratitude of the community towards him. That sea of upturned, earnest faces alone must have struck the imagination of even the casual onlooker. Amongst those present on the platform, besides Messrs. Leung Quinn, representing the Chinese element, H. S. L. Polak officiating as scribe, and Moulvi Hajee Ahmed Mukhtar, were Mr. William Hosken, M.L.A., Revs. John Howard, J. J. Doke and C. Phillips, and Messrs. Walter Evans, David Pollock, H. Kallenbach, Griffiths, W. M. Vogl, Adv. L. Blackwell, A. Beatley, W. Kimberley, E. Hallow, and several others representing well-known European firms. Mr. Hosken, who supported the first resolution, was met with a storm of cheering, which lasted some moments, and at the conclusion of his speech, he was garlanded in Indian fashion, by the Chairman, the incident evoking a fresh outburst of cheering. A similar ovation was accorded to all the other European speakers, Messrs. Doke, Howard, Cartwright, and Pollock being specially singled out for this expression of gratitude. At the conclusion of the meeting, in a brief but eloquent speech, Moulvi Saheb expressed the thanks of the community to their European friends, and sprinkled each with rose water. Letters of sympathy were read from Rev. Canon Berry and Adv. Herschersohn, and Rev. J. Perry sent his regrets. Some 15 telegrams of sympathy and encouragement were received from all parts of South Africa, including Durban, Port Elizabeth, Capetown, Kimberley, Lourenco Marques, Selukwe, and Barberton, and many from districts and towns in the Transvaal. Delegates were sent from Pretoria (60), Germiston (120), Roodepoort (30), Boksburg (15), Krugersdop (30), Vereeniging (5), Heidelburg (3), Pietersburg, and Klerksdorp.

The Resolutions

The following are the resolutions :—

"British Indians affirm their unquenchable loyalty to the Throne, and, in thanking the King-Emperor for his gracious Proclamation, ask that the blessings of peace and justice, which have characterised his rule in India, may be bestowed also upon his loyal Indian subjects in the Transvaal, by the removal of the grievous disabilities now placed upon them."

Speeches supporting this resolution were made by Wm. Hosken Esq., M.L.A., and Albert Cartwright, Esq.

The Rev. J. J. Doke, H. Kallenbach Esq., and the Rev. Chas. Phillips spoke to the following resolution :—

"This British Indian community of the Transvaal hereby pledges itself to continue passive resistance until the officially admitted unworkable Asiatic Act has been repealed."

"British Indians demand that the right of free immigration under the general Immigration Act of the Colony be conceded to six highly educated Indians yearly, in order to minister to the spiritual and intellectual needs of the people, and unhesitatingly rejects the humiliating proposal of the Transvaal Government that temporary permits be granted to priests, professional men, and teachers."

David Pollack Esq., the Rev John Howard, and Walter Evans, Esq., were the supporters.

The Chairman proposed :

"This Mass Meeting of British Indians hereby authorises the Chairman to forward copies of the foregoing resolutions to the proper quarters."

A *Natal Mercury's* special telegram states :—

The Rev. J. Howard condemned the Government for not keeping its pledge to repeal the Asiatic Act.

Mr. Hosken congratulated the Asiatics on their big demonstration. He thought that legislation so degrading should be resisted to the utmost, and if they persisted, success would ultimately crown their cause. He hoped that they would go on with the movement. Their requests were moderate and reasonable, and they were old established residents and peaceable citizens, therefore, he would be with them.

Mr. Albert Cartwright said if the Government would come to the Asiatics and honestly buy them out and compensate them for their rights in the country, he would be prepared to pay his share of the taxation involved. The only other logical policy was to allow them to raise themselves, so that they could be full citizens in course of time. So far, neither of these honourable courses had been adopted. He trusted that a way would be found out of the difficulty.

The Rev. J. J. Doke proposed a resolution pledging the British Indian community to continue passive resistance until the officially admitted unworkable Asiatic Act had been repealed. The appeal to Government having failed, he said that nothing remained but to join the Indians, and see the fight to the end.

The Rev. Charles Phillips said they would not stop the struggle until they had secured peace with honour.]

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Thursday.

To-day twelve more hawkers went to gaol at Johannesburg. Two went to gaol at Boksburg. Seven hawkers received seven days' hard labour at Germiston.

At Volksrust to-day two more men were sentenced to two months' hard labour.

Mr. Gandhi was to-day removed to Volksrust Gaol in convict clothes.

To-day's *Transvaal Leader* urges the Government to reconsider the whole position in view of yesterday's Mass Meeting with Europeans, and invites more Europeans to join the movement.

Contents

EDITORIAL COLUMNS :— Page

India's Jubilee 534
The Situation To-day 534
A Heroic Chairman 535
The True Spirit of Brotherhood ... 535
Indian Education in Natal 535

OTHER ARTICLES :—

Canon Berry on the Crisis 535
At the Heart of the Empire ... 536
The Colour Fallacy 537
Parsi Association of Europe ... 537
"Indian Law Breakers" 538
Indentured Labour 538
A Striking Letter 539
The Hamidia Islamic Society's Meeting 539
Restricting Education 540
Notes on the Transvaal Struggle ... 540
Letter from Sir Charles Dilke ... 541
Answers to Correspondents 542
Press Comments on the Supreme Court Decision 542
Indian Trading at the Cape ... 542
"British Indians in the Transvaal" ... 543
Gokhale in India 545
The Visit of the Prince 547
Diocesan School 547
Johannesburg Mass Meeting ... 548
Latest Telegrams from the Transvaal 548

વોકસરસ્ટનો જેલમાંથી

નીચેનો કાગળ પ્રસિદ્ધ કરવા અમને મંત્રી સાહેબે મોકલેલ હતો

વોકસરસ્ટ, તા. ૨૬ ઓકટોબર ૧૯૦૮

સ હેજ,

આજ દીને અત્રેની જેલમાં કેદનો તહેવાર ઉજવવા માટે અત્રેના તથા આજુબાજુ ટાઉનના સઘળા મુસલમાન કામદારો આવ્યા હતા. કેદ તહેવારની મુબારકબાદીના સબબે બપોર તારો કેદિઓ અદિકારના ધક્કા આમ મોંથી આવ્યા હતા કે હિંદુ, મુસલમાન, પારસી ક્રિશ્ચિયન કેમોને ટ્રાંસવાલની કાળી કેદખાનાથી એકસરખી તથા એકસાથી ખાવા પીવા છે તે તેમાંના કેદકાળ તાજા ઉપરથી માલમ પડયું હતું. અમર બંને કે ધર્મોક રીતે આ તહેવાર મુસલમાનોનો ગણાય છે તથા દીવાળીનો તહેવાર હીંદુઓનો છે તથા તારીખમાં સરખે કેમો તરફ દિલસોજી તથા લાગણી બતાવવા ખાતર નિચાનો જણાવ્યા હતા. આ તારીખમાં અમારી તરફ દિલસોજી તથા લાગણી બતાવવા માટે સરખે સહે બોનો તમારા પત્ર મારફતે આભાર માની એ છીએ. કારણ કે અમારાથી દરેકનો કુટુંબ ઉપકાર માની શકાતો નથી. સરખે ભાઇઓને લંડનમાં પુરતી મદદ આપવાની અરજ ગુજારીએ છીએ. અને આ જેલ ના મકાનમાં પણ હમેશ ખુશાકારક પડે મરજીએ છીએ કે અમારા દુઃખી ભાઇઓ ના બચાવ તેડાવવાની મદદમાં સંખ્યાબંધ લેકો દિલોજાની ભોગ લેવા. આમીન

લી. સેવકો.

પારસી રૂસ્તમજી હરજીભાઇ,
સ પુરજી જીવણજી શંદરીઆ,
સોરાબજી સ પુરજી અડાજણીઆ.

કુદરત લાઇનથી એક તારમાં જણાવે છે કે લેરડ ઓફ ગીરી અને હકીમ એક મોરડક તથા કોમન્સના ૧૪ મેંબરોના એક ડેપ્યુટેશને ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ વિષે વીરેચન કરવા કેલોની ખાતાના વડા પ્રધાન ની મુલાકાત લીધી હતી. તેની સઘળી હકીકત બાનમી રાખવામાં આવી છે. ડેપ્યુટેશને હીંદની હીમાયત ઘણા સખત શબ્દોમાં રજા કરી હતી. અરજ કરવું તથા લેરડ મોરલીએ આ સવાલ વિષે પુરતું ધ્યાન આપવાનું વચન આપેલું છે.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

બરાક રાજ્ય બાય એ દુકાનની સરસપર્યા સરસ બ્લેડેર ઘર પર. "Bee" મારકા વગેરે માલ સર્વત્ર અપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN: 487 SMITH STREET, P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG 156 MARKET STREET P.O. Box 12

ઉપલા વેપાર વધવા માટે.

હેરો સઘળા નાણાં વેપારીને આજદીન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક:

ચા પાણી જેવું દરેક માણસ વેરે વેચાતું.

કોફીનોમ, વીવીંગ અને બાકીને બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજદીન સુધી નહીં થયેલી ગોઠવણ.

ધી ઇસ્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ

ઓથરાઇઝ્ડ કું. £૩૦૦૦૦૦—પેઇડઅપની રકમ સહિત.

[illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦

[illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦ [illegible] ૧૦૦૦૦

[illegible]—[illegible]

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા ઘરાકો માનતા મહેરબાન અગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા મજુ બનાવવાના કારખાના સારૂ ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું આવું બેસાડ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હીંદી કારીગરોથી કામ લઇ અજીજ માલને દરકાર મારે તેવી મજબુત અને તરેહદાર પોલાદ રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી દઇએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ઓરડામણ કરીએ છીએ પ્રાપ્ત વીરહ મારે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

ISMAIL KHAN,
Stand 382, Bertram's Road,
Corner Thames Rd., Bertram's,
Dealer in Drapery, Grocery, Ironmongery & Fancy Goods.
P.O. Box 4370, Johannesburg.
Prompt Attention to all Orders. Civility Guaranteed.

A. A. RAHEMAN,
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

Tel. Addr.: POHOOMULL P.O. Box 112
POHOOMULL BROTHERS,
Wholesale & Retail Silk Merchants.
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN
Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc.
Established 1898. Head Office: Bombay.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Mail Sa 635. Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Tele. 4193 Tel. Addr.: "PAJADHAR."
Head Office: Vanjor Chawk, India.

એન મહમદ કું.

નાટાલમેરનો જથ્થાબંધ અને રીટેલ માલ કીમાયત ભાવે અમારે ત્યાંથી મળશે

વધુ વિગત માટે લખોઃ— ઇસ્ટ ૬૧૪ ના ૨૮ કોમરસ્ટન રોડ, ડરબન.

ઈ. ઈ. કાલાઈ

૬૪ મી સ્ટ્રીટ, ક્રમાક મેરીટસબર્ગ.

ટેલીફોન ૨૩૬૮ મેરીટસબર્ગ.

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. | જોહાનિસબર્ગ, શનીવાર, તારીખ ૭મી નવેંબર ૧૯૦૮. | અંક ૪૫

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૭મી નવેંબરથી, તા. ૧૩ નવેંબર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૮.

હીંદુ ભારતકસુદ ૧૪થી ભારતકવદ ૫સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન તા. ૧૧થી સા.સુધી ૧૭ મી સા.સ. સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	સૂર્યાસ્ત	ચંદ્રોદય	પારસી રોજ	મુસલમાન		ઇંગ્રેજી તારીખ.	
					ઘ.	મી	ઘ.	મી.
શની	૭	૧૪	૧૧	૨૧	૪	૫૬	૬	૨૧
રવી.	૮	૧૫	૧૨	૨૭	૪	૫૬	૬	૨૧
સોમ	૯	૧	૧૩	૨૮	૪	૫૮	૬	૨૨
મોમ	૧૦	૨	૧૪	૯	૪	૫૯	૬	૨૩
મુધ.	૧૧	૩	૧૫	૩૦	૪	૫૯	૬	૨૪
ગુર	૧૨	૪	૧૬	૧	૪	૫૯	૬	૨૫
શુક	૧૩	૫	૧૭	૨	૪	૫	૬	૨૧

અનુક્રમણિકા.

ટ્રાંસવાલ સરકારની ભુલો ૭૧૭
ટ્રસ્ટના ખતરપત્ર ૭૧૮
એડન-સબસ્ક્રાઇબરનું ખતરપત્ર ૭૧૯
ન તાલના સબસ્ક્રાઇબ્સની અરજીના ખારા... ૭૧૨
ઉત્તમ ખબર ૭૧૨
દુખીયોના પ્રવાસોને સોસાયટી ... ૭૧૩
કેપના તાજા સમાચાર ૭૧૪
ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓના કેસનો
મુખ્ય કેસદનો ચુકાદો ૭૧૫
ટ્રાંસવાલની હદને લગતા બનાવો
વાચક ખબરો ૭ ૬
ટ્રાંસવાલનામાના વચ્ચે હીંદી ભાષાના
મત ૭૧૭
પંકુરણ ખાના ૭૧૯
પ્રબંધક કિલ્લેબી ૭૧૦
સુધારો ૭૧૧
નાહારી કેદીની મોસીસ વિશે ... ૭૧૧

ગુમાસ્તે "અમે" તરીકે સહીઓ કરીને આપણુ આપેલું હતું તેનો રજીસ્ટર ખાતા ની સાથેને લાગે આવતા અઠવાડિયા થકી મુલતવી રાખવો પડયો છે.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૭ મી નવેંબર ૧૯૦૮.

ટ્રાંસવાલ સરકારની ભુલો

ટ્રાંસવાલ સરકારની ભુલો દેખાડવા માં. પેલાકે 'ટ્રાંસવાલ લીડર'માં કાગળ લખ્યો છે. તે એ કાગળમાં લીડીંગ આર્ટીકલોની પછી ખ્યાલ ખેંચાય એવી જગ્યા એ છાપવામાં આવ્યો છે. તેનો તર એ અમારા વાંચનારાઓને માટે નીચે આપી એ છીએ.

ગયા અઠવાડીઆમાં જોહાન્સબરગના હીંદી મુસલમાનોના પ્રતિનીધીરૂપ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કાદર બાવઝીર અને બીજા ત્રણ ને પ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ મણી ૧ અઠવાડી આની સખત મજુરી સાથની જેલની સજા કરવામાં આવી છે. મને ખબર મળ્યા છે કે તેમની સજા ખલાસ થઇ જતાં તેમને ડીપોર્ટ કરવાનો હુકમ નીકળશે. મી. બાવઝીર અને તેના સાથીઓએ સપ્ટેમ્બર ઇસ્પરીયલની મે મુલાકાત લીધી ત્યારે તેમનાં રજીસ્ટરો કાયદા પુસ્તકનાં અનુસાર તપાસ્યાં હતાં. તેમણે રજીસ્ટરો બરાબર નોંધ્યાં છે એટલા માટે તેઓ રજીસ્ટર નથી થયા એ વાત સિદ્ધ થતી નથી. આ સદગૃહસ્થો બેત્રણ દિવસ ઉપર ટ્રાંસવાલની હદ ક્રોસ કરી આવ્યા પછી તેમને નવા આવનાર તરીકે ગણવા. તેમણે પોતાના રજીસ્ટરો દેખાડવા ના પાડી અને તેમ ન હતા નવા કાયદામાં સપડાયેલા હોવા છતાં તેમને 'પ્રેહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ' ગણવામાં આવ્યા. આ કેસ કુદ એટલા માટે રજુ કરવામાં આવ્યો કે અરજદારની હદની બાજુની તરફ કેટલી બધી મુશ્કેલી પડી હતી તે બતાવવા માટે હમીદીઆને બાદશાહના બદલ કેદી કરવા માટે કાયમ મજુરીની જેલની સજા આગળ થઇ હતી. તે પોતે ઇમામ સાહેબની બરાબરી છે, પણ પોતાના બાદશાહ ની જેમજ દુઃખ કોમળતા સહન તેમાં બાદ મોટા પોતે પણ બાદશાહ જેવું તરવાર ચલાવ્યા. ઇમામ તરીકે પોતે મરીજ છે અને એક ચુસ્ત મુસલમાન તરીકે પોતાના બાદ બચ્ચાંને ખુદાને હવાલે મુકયા છે. બેત્રણ દિવસ પછી તુરતજ બીજા પણ જણાના દીદીઓએ ચરબટાઉન જવા પરવા આવતાં પોતાની ઓળખાણ આપવા અર્થે રજીસ્ટર દેખાડવા ના પાડી. પ્રેટોરીઆની ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને સુચના થઇ કે આ લોકોને પકડવા નહિ સુચનામાં જણાવેલા મુદ્દાઓ આજ હદે ગેરી પોતાની ખાત્રી ન થઇ તોપણ ઇમીગ્રેશન અમલદારે તેમને દરકત વગર આગળ વધવા દીધા. જો આ દ્રષ્ટાંતને અનુસરીને વરતાય તો નવા આવનારને પણ કેપ.ની હાલત થઇ જતાં અટકી પડશે અને તેથી ઘણી મુશ્કેલી અને નવા કાયદાનો અમલ થવો મુશ્કેલી ભરેલો થઇ પડે. એટલા માટે હીંદી પ્રજા સાથે સમાધાન કર્યા વિના આ મુશ્કેલીનો અંત આવશે નહિ.

જોહાન્સબર્ગની જેલમાં ૧૨ વરસની ઉમરનો એક છોકરો છે તે કાલીનનો તેના બાપની સાથે દાખલ થયો હતો. તેને બાપને પ્રેહીબીટેડ ઇમમ્રંટ ગણી એક માસની કેદની સજા કરવામાં આવી છે. છોકરાને પણ સાથે કેદ કીધો. બન્નેને કદ પારનો હુકમ થઇ ગયો. અને છોકરાને ગયા ગુરવારે કદપાર કર્યો. આ દુનિયા માં તે એકલો થઇ પડયો. કોણ મિત્ર ન મળત તો ભુખ્યો રહ્યત. પણ સારા નશીબે દીનત, સાદી અમલ અને ૧૮ વરસ ઉમરના તેના દેહને લઇ પોતાના બાપની જુદુ રહેવું તેને ગમ્યું નહિ, અને ટ્રાંસવાલમાં પગ દેવા દાખલ થઇ એક મહિનો સુધી વોરસ્ટ જેલમાં હવા ખાવા દાખલ થઇ ગયો છે. જ્યારે નાના છોકરા ઓ પણ આમ ઝુકે છે ત્યારે આખી કોમ માં કેવો જુસ્સો હશે એ વિચારવા જેવું છે.

આજે જોહાન્સબરગમાં ૪૦ હેરીઆમો, જરમીસ્ટનમાં ૧૧ અને બીજા કામોમાં થી ૬૯ ૭ વગરે હેરીઆમો બાદશાહ વગર હેરી કરવાના વાંકે માર્યે ઠેક થયા છે. તેઓ રાજકુદરતી વગર છે તેમણે જેલમાં જવાની પ્રાર્થના કીધી અને તેવાના મન પ્રમાણે તેમની પ્રાર્થના અપાઇ છે.

ગયા કાલે હીંદીઓની એક મીટીંગમાં હું હાજર હતો. ત્યાં સલાહ છોડી દેવાને કેટલાએ શીખામણ દીધી. સાંકળનારાઓને આવી શીખામણ દેનારનું ખુલ્લું અપમાન કરતાં અટકાવતાં બહુ મહેનત પડી. અને આવી સલાહ છતાં જ્યારે તેમને પુછવામાં આવ્યું કે આ લડત ચલુ રાખવી કે નહિ ત્યારે અંત સુધી ચલુ રાખવાના પોકારો ચારે તરફ થયા. હીંદીઓના સ્વભાવ સંબંધી દિલગીરી ભરેલી બેદરકારી સર કારમાં જણાય છે. અને ટ્રાંસવાલના ગોરાઓની આવી બેદરકારી બહુ દિલગીરી ઉપજાવે છે. દરેક પણ આવા અનાચારોથી અજ્ઞાન દુર થાય તો સમાધાની વહેલી થશે.

અખબારપત્ર

ટ્રાન્સવાલ

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર તા. ૨

હાયર ગ્રેડ સ્કુલ

ગયા શુક્રવારે હામરસ્લેઇ સ્કુલ બાબત ની જે હકીકત આપી છે તે વિષે પાછળથી એવી ખબર મળી છે કે ૧૪ વરસની ઉપરના નિશાળીયાઓને આપેલી નોટીસ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી છે. જે છોકરાઓએ નીશાળ છોડી દીધી હતી તેઓ પાછા જતા થઇ ગયા છે. મારે કહેવું જોઇએ કે ૧૪ વરસના છોકરાઓને આપેલી નોટીસ પાછી ખેંચી લીધી તેમાં આપણે સંતોષમાની લેવાનો નથી. હીંદી પ્રજાની ફરજ છે કે પોતાના બચ્ચાંઓને તેઓ સ્વતંત્ર કેળવણી આપે. મનમાનતી કેળવણી. લાસ્ટ અપડેટ થયું.

હીંદી દલાલો બોયકોટ

એવા ખબર મળ્યા છે કે ડરબનના મુખ્ય મુખ્ય હોલસેલ વેપારીઓએ સંપ કરી હીંદી દલાલોને કામ નહીં આપવાનો ઠરાવ કર્યો છે. આ ઠરાવની સામે પગલાં લેવાને નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની એક ખાસ મીટીંગ ગઇ રવીવારે મળી હતી. પણ તે કંઇ નક્કી ઠરાવપર આવી શકી નહોતી. મને લાગે છે કે નાતાલ [illegible] સરકારે મંજુર ન કરવાં [illegible] વેપારીઓએ પોતાને હાથે હીંદી વેપારીઓનો કબજો હાથમાં લેવા આ પહેલું પગલું ભરયું છે. હીંદી વેપારી હવે ચેતશે ખરા ? ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ સત્યાગ્રહથી ઘણા ગોરાઓની અને કેટલાક સ્થાનીક ઉપાધ્યોની લાગણી મેળવી શક્યા છે. એટલે વિરોધી પક્ષ માં ઘટાડો થતો ગયો છે. નાતાલના હીંદીઓને પણ આવું પણી બતાવી ગોરાઓની લાગણી ખેંચવાની જરૂર હવે પુરી જોઉં છું.

કેટોમેનરના ખુન

ગયા અઠવાડીએ કેટોમેનરમાં લુંટફાટ કરવાના કરાદથી બે હીંદીના ખુન થયાં છે. તે લત્તામાં આજ કેટલાક અઠવાડીયા થયા ત્રાસ વરતી રહ્યો છે. ઘણેખરે ભાગે ત્યાં હીંદીઓજ વસે છે. પોલીસ ચોકી નહી હોવાથી તેમને પુરતું રક્ષણ મળતું જણાતું નથી. અને એકદમ જે પોલીસ દુરે છે તેને બહુજ મોટા વિસ્તાર માં રોન કરવાની રહી એટલે આવા કીસ્સામાં મદદ જલ્દીજ મળી શકે છે. આ ખુન થયાં ત્યારે પાંચ સાત બંદુકના અવાજો થએલા ઓવા ખબર મળ્યા છે. તે ખુનો રાતના હશે મધરાતના અરસા માં થએલા, પણ સવાર પડતાં સુધી તેની કોઇને ખબર પડેલી નહી. અને કે આસ પાસ કેટલાંક ઘર હતાં પણ તે લાગમાં બંદુકના અવાજ સાધારણ થઇ પડેલા એટલે કોઇએ તે ઉપર કાંઇ ધ્યાન આપ્યું નહીં. ખુન થએ જએલ તે માણસ તંબુરો વગાડતો હતો, તેવામાં તેના ઘર ઉપર પથરાનો અવાજ થયો. આ ખળભળાટથી તે જોવા બેવાને બહાર નીકળ્યો કે તેને ગોળીથી હાર કરવામાં આવ્યો અને પછી તેની ઔરત ઉપર ગોળીબાર કર્યો એમ આસપાસની હકીકત ઉપરથી જણાય છે. ખુની શું માલમત્તા લઇ ગયા તે જણાયું નથી. ખુન થએલ માણસ પાસે અમુક પૈસા તથા કાગીતા હોવાનું કેટલાક જણાવે છે. તેના ઘરની જમીન ખેદીને તપાસવામાં આવેલ પણ કાંઇ હાથ લાગ્યું નથી. લુંટારાઓ તે લત્તામાં હરતાજ રહેતા હોવાનું જણાવવામાં આવે છે. કેટલાક દુકાનદારો, ભાડુતે અને ખરીદ કરી વસેતરવાળી જમીનના માલેકો આ ઠરાવ છોડી બીજા ગામમાં રહેવાને ગયા છે, અને બીજા છોડી જવાનું સાંભળાય છે. તે બાબતમાં પોલીસનો બંદોબસ્ત કરવાની મતલબની વારંવાર કરવામાં આવેલી માંગણી વારંવાર અપાયું નથી. હીંદીઓએ એક અવાજે આ કેર સામે હલ્લાજ લેવાની જરૂર છે.

મુખ્તારકબાદીનો તાર

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તથા બીજાઓએ જેલ જઇ જે બહાદુરી બતાવી છે તે માટે મુખ્તારકબાદીનો તાર કોંગ્રેસ તરફથી હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસા યટીને મોકલવામાં આવ્યો છે.

મી. રીચનો કાગળ

કોંગ્રેસના સેક્રેટરી મી. હાજી ઓસમા નને મી. રીચનો કાગળ મળ્યો છે. તેમ તારથી મોકલાવ્યાએલ પૈંડ ૬૦ ની પહોંચ છે. મી. રીચ લખે છે કે નાતાલના લાઇ સેન્સ બીલો સામે યએલ પ્રોટેસ્ટના ફરારો મને તારથી મળ્યા કે તરતજ હમીદીએ આ બીલો વિષે વડી સરકારે પગલે રજુ આત કરી હતી. સ્વતંત્ર કોલોનીએ ઘડેલ કાયદાને નામંજુર રાખવામાં વડી સરકાર સંપુર્ણ નારાજ છે, છતાં, આવા ઝેરી કાયદાને નામંજુર રાખવામાં જરાપણ અન્યાય એમ હું માનતો નથી. એકેક અઠવાડીઆમાં પ્રગતીમેટ મળે છે. તે વખતે પહેલી તકે આપણા સવાલની પુરી ચરચા કરવાના જરૂરી પગલાં લેવાય છે. હીંદુસ્તાનમાં કેટલાક આગેવાનોને તથા મંડળોને મે લખવાનું જરી રાખ્યું છે. ત્યાં હવે જાગૃતિ, પ્રમાણમાં ઘણી થોડી, થવા લાગી છે. મી. ગાંધી થોડા વખતમાં આ તરફ આવે છે એવા તાર અહીંના ભાષામાં છે. હું આશા રાખું છું કે આ બાબત ખરી હોય. કેમકે લડતનો રંગ દિવસે દિવસે જામતો જાય છે અને તેવે વખતે તેના આગેવાનોથી મને બહુ ઉપયોગી મદદ મળશે.

મી. હુસેનમીંઆ પાસ થયા

મી. હુસેનમીંઆ દાઉદ જે બારીસ્ટર નો અભ્યાસ કરવાને વિલાયત ગયા છે તે દાખલ થવાની પરિક્ષા પાસ થયાનો કેબલ આવ્યો છે મી. હુસેનમીંઆ તથા તેમના સંબંધીઓને આ ખુશ ખબર માટે મુબા રકબાદી આપું છું.

સરકસમાં અપમાન

ગયે શનિવારે જેલનાં સરકસનો ખેલ જોવા ટીકીટ લેવા જતાં કેટલાક હીંદી ઓને બહુ અપમાન સહન કરવું પડયું હતું. ટીકીટ વેચનાર એક ગોરી બાઇ દરેક હીંદીને અણઘટતા શબ્દોથી તરછોડી દુર ઉભા રહેવાનું કહેતી અને ગોરાઓને ટીકીટ આપવી બાકી રહ્યા બાદ હીંદીને ટીકીટ મળશે એવું કહેતી. જે હીંદીને સર કસ જોવા ના છુટકા કરતાં પોતાની આબરૂ

વધારે વહાલી હશે તેને માટે રસ્તો ખુલ્લો છે.

ઓવર પોરટમાં ભાષણ

ગયે રવીવારે બપોરે પછી ઓવર પોર્ટમાં હીંદુ મુસલમાન મળી આશરે ૫૦૦ માણસ ની સભા સ્વામી શ્રી શંકરાનંદે મનુષ્ય ની ફરજ ઉપર એક અસરકારક વ્યાખ્યાન આપેલું હતું. સભાની ક્રીયા પણ રીત સર થઇ હતી. મી. શેખ મહેતાએ પ્રસંગમાટે ખાસ બનાવેલી બે કવિતાઓ હારમોનીયમ સાથે ગાઇ બતાવી હતી. એક સાંજે મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

મંગળવાર.

વોક્સરસ્ટપર વધુ ધસારો

ગયા વીકમાં આગલી બે સ્ટીમરોના પાસેંજરો હજુ ઉપરથી ઉતરી ગયાના ખબર આવી ગયા તે પછી છેલ્લી સ્ટીમર પ્રેસીડેન્ટમાં આવેલા ઉતારૂઓને પણ ઉતરવાની રજા મળી ગઇ હતી. આ બન્ને સ્ટીમરોના ઉતારૂઓમાંથી ૩૪ જણા સોમવારની સાંજની ટ્રેનમાં વોક્સરસ્ટની જેલમાં જવાનો ઠરાવ કરી ઉપડી ચુકયા છે.

વોક્સરસ્ટની જેલમાં ભરતી

જેલમાંના છુટેલા હીંદીઓ તરફથી તેમના ભાઇબંધોને નાતાલમાં કાગળો મળેલા છે તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે વોક્સરસ્ટની જેલમાંથી ૨૫ થી ૩૦ હીંદી જેલીઓને પ્રીટોરીયાની જેલમાં લઇ જવાની ગોઠવણ થયાનું સંભળાયું છે. આ ઉપરથી અનુમાન થઇ શકે કે પ્રીટોરીયાના હીંદીભાઇઓ સાંના જેલ ભરી મુકવામાં પઠાન છે, નહીંતો તેમાં બહાર ના ૨૫-૩૦ હીંદીઓનો સમાવેશ કેમ થઇ શકે ?

વડી અદાલતના ચુકાદાનો ટાઢો ઘા

હજુ ૫૨ના હીંદીઓને ખરખો આપવા સાથે મુકત કરવાના ખબર ગયે બુધવારે સાંભળી હીંદીભાઇઓ બહુ રાજી થઇ ગયેલા દેખાતા હતા, પણ જ્યારે પુરો ચુકાદો સહુના વાંચવામાં આવ્યો ત્યારે તેના ખાની બગર પડી. તે ચુકાદાથી ઉકત ત્રણ સ્ટીમરોનાજ ઉતારૂઓ ઉતરી શકે છે. કારણ કે તેઓ જે સ્ટીમરોમાં આવેલા તે આ ચુકાદા પહેલાં ડરબનથી હંકારી ગયેલી હતી. હવે જે સ્ટીમરોમાં ટ્રાંસવાલના હીંદી ઉતારૂઓ હશે તેને ટ્રાંસવાલના નવા કાયદાને તાબે નહીં થતાં—એટલે આંગળાં નહીં આપવાથી—મી. રમીયા પાછા તેજ સ્ટીમરમાં રવાના કરી શકશે.

ચુકાદા સામે પોકાર

ઉપલા ચુકાદાથી ટ્રાંસવાલ માટે નવા આવનાર હીંદીઓને જે હલાકી વેઠવી પડશે તે ખ્યાલ મી. રીચને આપવા નીચેનો કેબલ ટ્રાંસ્વાલે કરેલો છે:—"પોંઇટ પર રોકી રાખવામાં આવેલા હીંદીઓ બાબતના કેસમાં સુપ્રીમ કોરટે એવો ચુકાદો આપ્યો છે કે જેથી ટ્રાંસવાલના પાસેંજરોને હવે નાતાલમાં દાખલ થવા નહીં દેવામાં આવે. ઉલાગેલ્આબેનો રસ્તો પણ બંધ થયો છે તો ટ્રાંસવાલના હીંદીઓને હવે રસ્તે આવવું રહ્યું ? હમીદીયા સોસાયટી ના ચેરમેનને અને બીજા આગેવાનોને દોઢ માસની સખ્ત જેલ મળી છે."

વોક્સરસ્ટથી ખબર

મી. વાસુદેવ અને તેની સાથે બીજા ડરબનથી આવતાં વોક્સરસ્ટમાં પકડાયાના ખબર આપ્યા છે. મી. વાસુદેવની નબળી તબીયતના ખબર મળતાં હીંમત રાખી બહાદુરી બતાવવાનો કોંગ્રેસ તરફથી તાર કરવામાં આવ્યો છે. તેમના કેસની મુદત પડી છે.

રવાનીનું ભાષણ

ડરબન થીઓસોફીકલ સોસાયટીની માગ વાથી રવાના શ્રી. શંકરાનંદ કોંગરેસ હોલમાં અંગ્રેજી ભાષામાં શનિવારે સાંજે ૮ વાગે ભાષણ આપવાના છે.

હુલ્લડવાળા ઉતારૂઓ જેલમાં

સુપ્રીમ કોરટમાંથી છુટેલા હુલ્લડના ઉતારૂઓ વોક્સરસ્ટ ગયા પછી બુધવારે તેમનો કેસ ચાલ્યો હતો. તેમની સાથે નાતાલથી બીજા કેટલાક હીંદીઓ પણ હતા. તેમની કુલ સંખ્યા ૬૪ની હતી, તેમાં પાંચ નાની ઉમરના છોકરાઓ છે. ૨૯ને દરેકને ૨૫ પાઉંડ દંડ અથવા બે માસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે. પાંચ છોકરાઓમાંથી ત્રણને ૧૫ પાઉંડ દંડ અથવા બે માસની સખત મજુરીની કેદ, એકને પાંચ પાઉંડ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સખત મજુરીની કેદ મળી હતી, અને પાંચમા છોકરાને છોડી મુકયો હતો. આ છોકરાઓની ઉમર ૧૦ થી ૧૨ વરસની છે. બધા જેલમાં ગયા છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

બેરા રસ્તે મુંબઇની સ્ટીમર અમદુખી માં જનારી ટપાલ તા. ૬ નવેંબર સોમવારે બપોરે ૪.૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

કરાંચી રસ્તે સ્ટીમર એલેકઝાંડ્રીઆમાં જનારી ટપાલ તેજ દીવસે સવારે ૭.૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

કોલંબો થઇ કલકત્તે સ્ટીમર ડનરીક માં જનારી ટપાલ નવેંબર તા. ૧૩ શુક્રવારે સાંજે ૪.૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર

બોક્સબરગ

ગુરૂવારે બોક્સબરગમાં ૧૨ વધુ ફેરી વાળાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવાના આરોપસર કોરટમાં ખેંડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના નામ મેસરસ મેરાર કુકીર, હરી પરાગ, હરી પરસોતમ, મગજી મેરાર, અબદુલ કાસમ, ઇસમાઇલ ગાંડા, ઇબ્રાહીમ અમદ, ભટ્ટ મુસા, અમદ હાજી, ઇસમઇલ હુસેન, ગાદમા રતનજી, ઇસમાઇલ મકબુલ, મકન જીવણ. આ બધાને ૭ દિવસની સખત મજુરી સાથ જેલની મળી છે. બધા રાજી ખુશીથી જેલમાં ગયા છે. મી. હાસમ હાજીને વગર લાઇસેન્સે ફેરી કરવામાટે તા. ૨૧ ઓકટોબરના રોજ એક પૌંડ પાંચ શીલીંગ દંડ અથવા દશ દિવસની સખત મજુરી ની કેદની સજા થઇ છે. મી. હાજી જેલમાં ગયા છે.

વોક્સરસ્ટની જેલમાં ભરતી.

મી. અબદુલ કાદર બાવાઝીર તથા મી. મુસા ઇસાકજી અને બીજા બે ચારરસ ટાઉન જઇ પાછા ફરતા પકડાયા હતા તેમને ૬ વીકની સખત મજુરીની જેલ મળી છે. આ સાહેબોએ રજીસ્ટર નહીં બતાવ્યા તેમ અંગુઠા નહીં આપ્યા. પોલીસને પ્રીટોરીયેથી એવી સુચના થઇ હતી કે તેમને છોડી દેવા, પણ નામમાં કંઇક ફેરફાર થઇ જવાથી પોલીસે ખુશીથી પકડયા જેમ દેખાય છે. બીજે દીવસે અદીના અગેવાન મેસરસ. ફેન્સી, કુવાડીઆ, ખોલવડીઆ કડોદીઆ, નાનાલાલ રાહ, હેડલબરગના ભાગત શેઠ વિગેરે ગએલા તેમને પોલીસે જવા દીધા છે. આમ જેલ જવાની હરીફાઇ ચાલી રહી છે તેમાં ક્રમમ સાહેબના મનની આશા પુરી થઇ તે માટે તેમને મુબારકબાદી આપું છું. તેમના જેલ જવાથી આખા દક્ષીણ આફ્રીકાના હીંદીઓ મગરૂર થયા છે.

નીરાશ થયા

જોહાન્સબરગના આગેવાનો મેસરસ. ફેન્સી, કુવાડીઆ, ખોલવડીઆ, કડોદીઆ, હાજી હેડલબરગના ભાગત વિગેરે જેઓ ગઇ કાલ સાંજરે ચારરસ્ટ ઉતરી પાછા ફરવા તેમને પકડયા નહીં તેથી નીરાશ થઇ પાછા આવ્યા છે. મી. ભાયાતે જણાવેલી હીંમત

અને પકડવા માટે ચાર્જ ઓફીસના ઓફીસરો મારફત કરેલા અરજના ત્યાં વખાણ થયાં છે.

બાર વરસનો બાળક

હીરા મુળજી જે પોતાના બાપની સાથે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ. થએલ અને જેને બે વીકની જેલ મળી હતી તેને આજે સવારના હજાર કરીયો કે તુરતજ પોતાના બાપથી છુટો નહીં પડવા બાંતર પાછો હરવાથી પકડવામાં આવ્યો. મજીસ્ટરેટે તેને એક માસની સાદી જેલની સજા આપી. છોકરો બાપની સેવામાં હાજર થયો છે છે.કરાની હીંમત અને બહાદુરી વખાણવા લાયક છે.

વેરકસરસ્ટથી ખબર

મી. બ્યાસ નાતાલથી આવતા ટ્રાંસવાલના પેસેંજરોને વેરકસરસ્ટની જેલમાં વળાવવા ગયા હતા તે સેામવારે પાછા હરયા છે. રવીવારે સવારના મેસરસ. ચુલે માન કાજી તથા બાકીજી વેરકસરસ્ટથી ચારલસટાઉન સુધી ગયા હતા. મેઈલ ટ્રેનમાં પાછા હરયા ત્યારે મેસરસ. વસુ દેવ રામજી ફરે, મુસા ઈસમાઈલ ઉરફે દાઉદ, ઈબરાહીમ આમદ સાંદેરી, મુસા હસપ પટેલ (મી. ઈસપ ઈસમાઈલ પટેલ કમરકસડોરપવાળાનો છોકરો, ઉમર વરસ ૧૦) તથા એક સુરતી ભુંડા વેરો અને તેનો છોકરો હતા. સુરતી ભુંડા વેરો પેતા ના છોકરાને લેવા હરબત જએલ તેની પાસે વેલકંટરી રજીસ્ટરેશન હતું. મી. કાજીએ તેનું નામ જાણવા ઘણી મહેનત કરી પણ ફોગટ. અંગુઠો નહીં આપવા ઘણો સમજાવ્યો પણ માન્યું નહીં હરેન વેરકસરસ્ટ પહોંચતાં સારજંટે સુરતી ભુંડા વેરાના કબામાં જઈ, બારીઓ બંધ કરી તેની સાથે વાતચીત કરી. બીજા બધા નેટાલ ઓફીસમાં લઈ જુનાં પરમીટ રજીસ્ટરો જોયાં. કોઈએ અંગુઠા આપ્યા નહીં. મી. ઈબરાહીમ આદમ સાંદેરી પાસે વેલ કરી રજીસ્ટર હતું તે જુલમમાં જતાવાઈ ગયું પણ અંગુઠો આપ્યો નહીં. ઈસપ પટેલના બહાદુર છોકરાએ પેતા ની પાસે રજીસ્ટર હોવા છતાં અંગુઠો આપવાની ચોખી ના પાડી. બધા સાથે ચાર્જ મુકી જેલમાં મોકલ્યા. મી. કાજીએ બધાની બહુ સારી બરદાસ કરી હતી મજકુર પાસે જરો સાથે પ્રીટોરીયાવાળા મી. જકરીયા કર બાબાની સ્ત્રી તથા મી. દાઉદની સ્ત્રી અને નાની દીકરી હતાં. મી બ્યાસે મી. કરતમજીને મળવા બાસ પરવાનગી મેળવી હતી. જેલમાં બધા બધાની મુલાકાત લઈ આવ્યા હતા. બધા બહુ આનંદમાં છે અને કસેલ કરે છે

બીજા કેપ જેલમાં

જોહાને બરગની માજીસ્ટરેટ કોરટની અંદર અને બહાર સખ્યાબંધ હીંદીઓ સાથે સવારના એકઠા થયા હતા. રાની વારે પચાસ ફેરીઆ પકડાયા હતા તેનો કેસ હતો. ૪૫ જણાને સાત દીવસની સખત મજુરી સાથ જેલ બધા એક બગડ દંડની સજા થઇ છે. બધા જેલમાં ગયા છે. એક હીંદુ અને ચાર મુસલમાનના નામો પેકર્યા ત્યારે હજર થયા નહીં. તેમના બેસના પૈસા જતા કર્યા. આ સરમ ભરેલું કહેવાય. લાગતા વળગતા એને મારી બલાયથુ છે કે આવા માણસોને હીંમત આપવી. નામો મળ્યેથી બહાર પાડવા ઓકસીશ.

ડાહ્યા લાલાનો કેસ

રેડ હીલ કેરટમાં જનાવરી રજીસ્ટર વાપરવા માટે ચલનો હતો તેને ૭ મ.સ ની સખત મજુરી સાથની જેલ અને પચાસ પાઉંડ દંડની સજા થઇ છે. દંડ ન ભરે તો બીજા ૭ માસની સખત મજુરી સાથની જેલ મળી છે. ડાહ્યા લાલાએ નિર્દોષપણે રજીસ્ટર જમાલ નામના માણસ પાસેથી મેળવ્યું હતુ. ઓપ્પી કેસનના ફારમ ઉપર ફીંગર છાપની ડાહ્યા લાલાના અને હાથના અંગુઠાના નીશાન લીધેલ અને તેને કહેવામાં આવ્યું હતુ કે મજકુર ફારમ પાસ કરી મી. ચમની રજીસ્ટર મોકલશે. થોડા દિવસ પછી રજીસ્ટર તેને ફરનમાં આપવામાં આવ્યું અને તેના ઉપર તેનું નામ નીશાન અંગુઠાનું નીશાન તથા મી. ચમનીના કેપી સહીત તથા રદ્દબતના નં. ૨ ના કાયદા પ્રમાણે ઓફીશીઅલ રજીસ્ટર એ કહ્યું છાપેલ તથા સહેલ હતું. ડાહ્યા લાલાએ પા. ૭ રેકર્ડ તથા પા. છની ફ્રેાડસિરી નોટ આપેલ. મજકુર રજીસ્ટરની બાબતમાં ડાહ્યા લાલાએ સતા વાળાઓને અને હીંદી કોમના આગેવાનોને પુછ્યું નહીં તેથી તે પોતે બનાવટી અથવા ચોરીનું રજીસ્ટર છે એમ સમજી તો હોવો જોઇએ એવી ટીકા કરી જજે તેને દોષીત ઠરાવ્યો હતો. આ કેસમાં મી. ગાંધીની જુબાની લેવાની હતી કોરટ ની આસપાસ સંખ્યાબંધ માણસો મી. ગાંધીના દરશન માટે એકઠા થયા હતા મી. હરીલાલ તથા મી. બ્યાસે મી. ગાંધી ની મુલાકાત થઈ અને તેમજ આજે લીધા હતી. મી. ગાંધી બહુજ આનંદમાં છે

તબીયત ઘણી સારી છે. લેકો ઉપર તેમને પુર્ણ વિશ્વાસ છે.

વધુ પકડા પડી

અરજેંટીસ ફેરીવાળા પકડાયાનું સાંભળ્યું છે.બીજા પકડાવા માટે બાસ્કેટો ફરતી ભરી પોલીસો, તથા ડીટેકટરોની આસપાસ ફરધ કરે છે. ગમેત છે કે વધુ હીંદી પકડાશે.

જરમી ફન.

જરમીસ્ટનમાં ગયી તરે ૧૧ માણસોને વગર લાઇસે સાથી ફેરી કરતા મને પકડવામાં આવ્યા હતા. તે બધાનો કેસ વારે કેસ હતો. તેમને બધુ ડીવસની સખત મજુરી સાથે જેલ મળી છે. બધા જેલ ગયા છે. ઘણાં માણસો પકડાવા માંડે કરે એ.

જરમીસ્ટનમાં સાંભળવામાં આવ્યું છે કે કાફર પોલીસ લાઇસેન્સ મ.જે છે અને પાસ પણ કેટલ માણસ પાસે માગે છે. જેઓ ન જાણતા હોય તેણે યાદ રાખવા નું છે કે કાફર પોલીસ પાસ જોવા માગી શકતી નથી. એસોસીએશન આ બાબત તપાસ કરે છે.

જરમીસ્ટનમાં જે બોકુમ થયો સાંભળ્યા છે કે ફેરી વાળા પકડાય તેની માલ મીલ કબજ જપત કરવી (દંડના બદલામાં) પણ જેલ ન મોકલવા. અને માલ મીલકત વગર ના હોય તેને જેલમાં મોકલવા. આ વાત ખરી હોય તો કોઇ પણ ફેરી વાળાએ ડરવાનું નથી. જરમીસ્ટનમાં ગયીવરે આઠ માણસો વગર લાઇસે-થી ફેરી કરવા માટે જેલ ગયા હતા.

વેરકસ્ટ

ડાહ્યા નરણી દરજી જેણે રજીસ્ટર ફોરજી બરજી કરેલ અને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયો હતો અને ચાર વીકની જેલ મળી હતી તેને બે વીક બાદ મને સાથી વારે છોડી મુકયો છે. તેને રજીસ્ટર વેબી ડેશન બીલની રૂએ મળી ગયુ સાજાબાજ છે.

પારડીકપના મી. કાજીને વગર લાઇસે ન્સથી વેપાર કરવા માટે પાંચ પાઉંડનો દંડ થયો છે. દંડ ભર્યો નથી. માલ હરાજ કરશે એમ જણાય છે.

રીપોર્ટ

મી. ઈબ્રાહીમ મહમદને વગર લાઇસે ન્સથી વેપાર કરવા માટે સાત દિવસની જેલની સજા થઇ છે. તે ખુશીથી જેલ ગયા છે.

અરજરસન

મી. માંકડા બારબરટન ઓસે.સીએશન ના કામ માટે ગયા હતા તે સેામવારે પાછા ફર્યા છે મી. સુલેમાન મુસા ડાર રસ્ટનમાં ગોકોની રરાસ કરે છે તે

માટે આભાર માનવા આ પત્રદ્વારા મી. મંકડા સૂચવતા કરે છે.

મી. દસાર દાજી જેમને ગઇ વીકમાં કોમાટીપોર્ટ રસ્તે હદપાર કરવામાં આવેલ અને તુરતજ પાછા દાખલ થયા હતા. તેનો કેસ મેસરસ મુળજી પટેલ તથા હરી લાલ ગાંધીના જોવામાં હતો.

જેલમાંથી છુટયા

આજે સાત માણસો જેલમાંથી છુટયા છે. મી. ગોવીંદ દયાળ પટેલ તેમાંના એક છે કે જેણે બાકી જેલમાં જવા માટેજ બોગસ વખત ઉપર બીજાની બાસકેટ તપાસ વામતે ધણી નકી જતાં પોતાની હોવાનું જણાયું હતું. તે બીજી વખત જેલમાં ફેરી ફરતાં ગયા હતા. છુટા થતાંજ ફેરી કરવા મંડયા છે. તેમણે જેલના સમાચાર આપતાં કહ્યું કે મી ગાંધીના બહારસથી બધા જોગાઓ ઠમેક કરે છે અને મી. ગાંધીના સહવાસનો લાભ જેલમાં ગયા વગર બીજી કોઇ રીતે મળી શકે તેમ નથી.

ઉલાગોઆઓ જર્હ પાછા ફર્યા

મી. અસવાત અને સાથેના બીજા બહારથી જે બોટર કેસ કરી પકડાયા માટે ઉલાગોઆઓ તરફ ગયા હતા તે બધા ગયે શુક્રવારે પાછા ફર્યા છે. તેમનીસાથે પરમીટ રજીસ્ટરવાળા એક બહારથ હતા. કોઇએ રજીસ્ટર બતાવ્યાં નહીં ને આંગુઠા આપ્યા નહીં. તે બધા ને જવા દીધા છે.

મેસરસ નગદી તથા કાજી

મેસરસ નગદી તથા રહાંડરટનવાળા કાજી સેમવારે રતના વેકસરરટ નાતાલ થી આવતાં પેસેંજરોને જેલમાં વળાવવા માટે ઉપડી ગયા છે.

તામીલ કમાડોના ચેરમેનના દીકરા

તામીલ કોમ અત્યારે એટલું બધું કામ કરી રહી છે કે તેની તારીફ કરવી મુશ્કેલ થઇ પડે એમ છે. જેલમાં જવામાં તેમજ ઉપરાણામાં પણ તેઓ મદદી ગયા છે. તેમના ચેરમેન મી. વી એ. ચેટીએ પોતાના દીકરા મી. વરધનને બે વખત જેલમાં મોકલ્યા છે. બીજી વખતની જેલ ભોગવે છે. કુ તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

જેલમાં ભરતી

ગઇ કાલે મેસરસ ઉમરજી કસે તથા ઉમરજી મહમદ અને બીજા ચાર વખર લાઇસન્સથી ફેરી કરવા માટે સાત દિવસ સખત મજુરી સાથે જેલ ગયા છે. આજે ફીનીશ કોરટો દીવી સત્યાગ્રહી ઓથી ભરાઇ ગઇ હતી. સીનેર બધુ દીવીઓ લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે સાત દિવસની સખત મજુરી સાથે જેલમાં ગયા છે. અને બીજા પગીસ્ટ્રેટ પકડાયા છે.

મી વાસુદેવ દવે

મી. વાસુદેવ રામજી દવેનો કેસ આવતાં મેજીસ્ટ્રેટ ઉપર મુખ્તારી રહેવાથી જોહાન્સબરગની બાસ મીનીસ્ટ્રેટ જોવા માટે અરજી પહોંચેવા છે. મંગળવારે જેલ જશે.

મી. ઇસપ પીંપાની વીદાયગીરી

એસોસીએશનના બે પ્રમુખ મી. ઇસપમીંયા સોમવારના મેજલમાં મકકા શરીફ હજ પઢવા માટે રવાના થયા છે. એસોસીએશનની કમીટીના મેમ્બરો તથા બીજા બહારથી તેમને વળાવવાને પારક સ્ટેશન ઉપર ગયા હતા. મી પોલાક પણ તે વખતે હાજર હતા.

સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ

બારબરટન ખાતે જે લોકો જેલમાં ગયા તેમાંથી મી મુસા ઇસ્માઇલ મીયાં અને બીજા કેટલાકે સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ નોંધાવી છે અને જામીન આપી છુટેલા છે.

જુબેરઃ

ગઇકાલ માસ મીટીંગ

આજ સુધીમાં કદી નહીં ભરાઇ હોય એવી ગઇકાલ મીટીંગ આજ રોજ સાંજ ત્રણ વાગે હમીદીયા મસજીદના યારડમાં મળી હતી.તેનું આખું વરણન આપીને ટપાલ પકડવા જેટલો વખત નથી જેટલે કુંક માં સાર આપું છું. લોકોનો અનહદ જુસ્સો ઉછળી આવ્યો હતો. નામાંકીત યુરોપીયને.એ હાજરી આપી હતી અને દરેક ઠરાવોને અંતે જુસ્સાદાર બાનણો કરી ટેકા આપ્યા હતા. મીટીંગ વાળી જગ્યા ઘણા બાજુથી સજાવવામાં આવી હતી. માણસોની કુલ સંખ્યા અણુમાં આવી હતી, જે ૩૫૦૦ની અંદાજમાં ગઇ હતી. દીવસોજીના ને બાસ મીટીંગના ઠરાવોને મળતા હોવાના આશરે ૪૫ તાર મોકલ્યા હતા. મીટીંગમાં હાજર થએલા ગોરાઓમાં નીચેના બહારથી હતા. મી. વીલીયમ હોરસ્ટીન એમ. એસ. એ, રેવરંડ હાર્વર્ડ, ડોક, અને ટીલીપ્સ; મેસરસ એવન્સ, ડેવીડ પેલાક, કેલન બેક, મીસીસમ, ડબલ્યુ એમ વોલસ, એડવોકેટ ઇસ્કેવેલ, એ. બીટલી, ડબ્લ્યુ. કીમ્બરલી, ધ. ડેલાઉ, એ કરટરાઇટ (કીંગના અપીપલી) મી. પોલાક અને બીજા કેટલાક. કેટલાક ગોરા જે અગવડતાને લઇ હાજર નહી થઇ શકયા હતા તેમણે દીલસોજીના કાગળો લખી મોકલ્યા હતા. બહાર થી આવે લા ડેલીગેટોની સંખ્યા બહુ જબરી હતી. જરમીસ્ટનથી ૨૨૧, કરગરસ્ડોરપથી ૩૭, વીરીનીગીંગથી ૫, પ્રીટોરીયાથી ૬૦, હેડલ બરગથી ૨, પીટરસબરગથી ૧, ફ્રીસ્ટેટ થી ૨૧, અને એ સીવાય બીજા દરેક ગામોમાંથી બધુ ઓછી સંખ્યામાં ડેલીગેટો આવ્યા હતા. આવેલા ડેલીગેટો તરફથી પઉન્ડ ૭૫ લડતના ફંડમાં મીટીંગ બરાસ થયેથી મળ્યા હતા. હું કામ, જે જુસ્સો દરશાવવામાં આવ્યો હતો તે જો કાયમ રહે તો પછી તો શું પણ પહાડો પણ તેડના ચારે નથી લાગે. એવો જોરમાં આવ્યો હતો. પ્રમુખમાં કાળજીપાએ ઇંગ્લાણથી મોકલેલ અભિનંદન તાર મેસરસ ડાકેટ મહમદ તથા પારસી રૂસ્તમજી તરફનો

જેલમાંથી અપેલ સંદેશો

વાંચી સંભળાવ્યો હતો કે આ મુજબ હતો: "અમારા ટરાંસવાલના હિંદી ભાઇઓ, અમે તમારા દુઃખમાં ભાગ લેવા આવ્યા છીએ. તમારે માટે જેલમાં ગયા છીએ. ત્યાં સુધી તમારી મજબુતી પ્રમાણે તમને મળશે ત્યારેજ અમે જેલમાંથી બહાર નીકળશું નહીં તર આપણે જનાજો નીકળશે."

આ સંદેશાથી દરેકના હૃદય પ્રતીત થઇ ગયા હતા.

ભાષણ અને ઠરાવો

અરબાબ પહેલે. હરાર શહેનશા ૬ તરફ વફાદારી બતાવવાનો રાજુ કરવામાં આવ્યો હતો. અને હીંદુસ્થાનમાં ઉજવવામાં આવતી જયુબીલીને ટાંકણે જે રહેમ ભરેલો હુકમ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો તે માટે ઉપકાર દર્શાવી તેવી રહેમ દરદાસ વાસમાં હાડમારી ભોગવી રહેલા હીંદીઓ તરફ બતાવવાની મજણી કરવામાં આવી હતી આ ઠરાવને સેક્રટરસ્ટેટીવ એસે ક્રીના મેમ્બર મી. હોરસ્ટીને ધણું જુસ્સાદાર ભાષણ કરી ટેકો આપ્યો હતો. તેમણે આ બહાદુરી ભરેલી લડત માટે હીંદી કોમને મુબારકબાદી આપી હતી. અને આવા શરમ ભરેલા કાયદા સામે જેટલા જોરથી લડત લઇ શકાય તેટલું જોર બતાવવા ભળામણ કરી કહ્યું કે હીંદી કોમની આગણી વધ્યી છે. તેઓ લાંબા વખતના વતની અને શાંત શહેરીઓ છે. હું તેમને મારાથી બનતી મદદ કરીશ. તેઓ લડત ચાલુ રાખશે. હું તેમની કદર કરું છું. તેમનું ભાષણ પુરું થતાં લોકોએ તાળીઓ પાડી પોતાનો હરખ તથા મંજુરી બતાવ્યાં હતાં. પ્રમુખે તેમને પુરતો હાર પહેરાવી આભાર તથા શુક્રીયા આપ્યાં હતાં.

ત્યારબાદ "લીડર"ના અધીપતી મી. કર્ટરાઇટે પણ તેવાજ ઉત્સાહવાળું ભાષણ કરી દીદી કેમને અત્ત સુધી લડત લેવા ભળામણ કરી હતી.

બીજો ઠરાવ દીદી કેમની માગણી મુજબ કાયદો રદ કરવામાં ન આવે, ત્યાંસુધી સત્યાગ્રહની લડત ચાલુ રાખવા નો હતો. આ ઠરાવના ટેકામાં રેવરંડ ડોક તરફથી ભાષણ થયું હતું તે સાંભળી લોકોની આંખમાં આંસુ પડ્યાં હતાં. તેમણે જણાવ્યું કે સરકારને કરેલી અપીલનો જવાબ નહીં મળવાથી લડતનો અન્ત આવતાં સુધી અમારે હવે તમારી સાથે જોડાયા સીવાય બીજો રસ્તો રહ્યો નથી. રેવરંડ ચાર્લસે જણાવ્યું કે આપણકરેલી શરતો દીદી કેમને મળે નહીં ત્યાંસુધી તેઓ લડત જારી રાખશે.

ત્રીજો ઠરાવ કેળવાયેલા દીદીને આપવા હેતુ બાબતનો હતો. તેના ટેકામાં કેપ્ટન પોમેરોય એસકવાયર, રેવરંડ ન્વેન હાવરડ અને મી. વૉલ્ટર એવન્સે જુસ્સાદાર ભાષણો કર્યા હતા. મીટીંગનું કામ બપોરના ઉત્સાહપુરવક ચાલી રહ્યા બાદ ટુંક ભાષણમાં ઓલની સાહેબ અહમદ મુખ્તારે ગેરા મિત્રોની દીલસોજી માટે ઉપકાર માન્યો હતો.બાદ રાજા સાડા પાંચ વાગે બરખાસ્ત જાહેર કરવામાં આવી હતી.

છેલ્લા ખબરો

જોહાન્સબરગ, ગુરૂવાર

આજે બાર વધુ કેદીવાળા અહીંની જેલમાં ગયા છે. ઓકસબરગની જેલમાં બે જણા ગયાના ખબર મળ્યા છે. જરમીસ્ટન મોસાત કેદીવાળાને છ દિવસની અને પોકસ રસ્ટમાં બે જણાને બે મહિનાની સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

મી. ગાંધીને આજે અહીંથી પોકસરસ્ટ ની જેલમાં લઇ જવામાં આવ્યા છે તેને કેદીનાં કપડાં પહેરાવેલાં હતાં.

આજનું ટ્રાંસવાલ લીડર સરકારને ભલામણ કરે છે કે ગઇ કાલની ઓરાંઓની માસ મીટીંગ ઉપરથી સરકારે આ સવાલ ઉપર ફરીથી વિચાર કરવો ઘટે છે. અને બીજા ઓરાંઓને આ લડતમાં સામેલ થવાની ભલામણ કરે છે.

નાતાલમાં લાઇસેન્સની અરજી કરવાના ધારા

નાતાલમાં લાઇસેન્સની અરજી કરવા બીજેરે બાબતના ધારા તા. ૨૦ ઓકટોબર ના સરકારી ગેઝેટના ખાસ આંકમાં બહાર પડ્યા છે. તેમાંની કેટલીક જાણવા લાયક કલમો નીચે મુજબ છે.

૩. નવા લાઇસેન્સ કઢાવનાર અથવા ચાલુ લાઇસેન્સ હોય અને જગ્યા બદલવા માગતા હોય તેવા દરેક સખ્સે ફોરમ મુજબ લાઇસેન્સની અરજી કરવી અને લાઇસેન્સ વાળી જગ્યાનો નકશો અરજી સાથે રાખવો.

નવા લાઇસેન્સ અથવા ટ્રાંસફર કરવાના લાઇસેન્સની અરજી કરવામાં આવે તે વખતે અરજીની નકલની લાઇસેન્સ જે ડીસ ટ્રીકટ માટે કઢાવવાનો હોય તે ડીસટ્રીકટ ના છાપામાં જાહેર ખબર લાઇસેન્સ મળવા પહેલાં પહેલી વખત ૧૪ દિવસ આગાઉથી અને બીજી વખત ૧૪થી૨૦ દિવસ અગાઉ થી છપાએલી હોવી જોઇએ.

લાઇસેન્સની અરજી નવેંબર માસની પહેલી તારીખથી માજીસ્ટરેટની ઓફીસમાં કરી શકાશે અને બનતાં સુધી જે અનુક્રમમાં અરજી દાખલ થઇ હશે તે મુજબ તેનો નીકાલ કરવામાં આવશે.

૪. લાઇસેન્સની અરજી મળ્યા પછી લાઇસેન્સીંગ અમલદાર તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદાર પાસેથી લાઇસેન્સ વાળી જગ્યા ની સ્વચ્છતા વગેરેનો રીપોર્ટ મંગાવી શકશે.

૫. લાઇસેન્સઅમલદારને જરૂર પડેતો અરજદારે બનતે તેની આગળ હાજર થવું અને લાઇસેન્સીંગ કાયદાની ૭મી કલમ મુજબ અંગ્રેજીમાં ચોપડા રાખવા વગેરેની શરતો અરજદારે બરાબર પાળેલ છે એ તે અમલદારને સંતોષ મળે તેવી રીતે બતાવવું. અને તેની અરજીના ટેકામાં બીજો જે કાંઇ પુરાવો હોય તે રજુ કરવો.

૬ નવી અથવા ટ્રાંસફર કરવાની લાઇસેન્સ બાબત જેને કાંઇ વાંધો ઉઠાવવા નો હોય તેણે ઉપર જણાવ્યા મુજબ અપાએલી જાહેર ખબર પુરીથઇ રહેવા આવતી હોય તેની ૪ દિવસ અગાઉથી માજીસ્ટરેટને અરજી કરવી. આવા કીસ્સા માં લાઇસેન્સીંગ અમલદારે બને પક્ષને સાંભળવાની અમુક તારીખ ઠરાવવી. અને તેવીપેની ૪ દિવસ અગાઉથી બનેને ખબર કરવી.

૭ લાઇસેન્સની અરજી કબુલ રાખવા માં આવી છે કે નહી તેનો ચુકાદો દરેક અરજી ઉપર લાઇસેન્સીંગ અમલદારે લખી આપવો.

૮ લાઇસેન્સીંગ અમલદારે અરજી અને તેને લગતી તમામ વીગત અને તેણે આપેલા ઠરાવની નોંધ રાખવી.

૧૦ લાઇસેન્સ પ્રી ગયાલ ન હોય ત્યાં સુધી લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવશે નહીં.

૧૧. લાઇસેન્સ અમલદાર મરજીમાં આવશે તે અરજદાર પાસેથી લાઇસેન્સ ની બીજી નકલમાં (કાઉંટર ફાઇલ) અથવા તે અમલદાર જણાવે તેવી બીજી જગ્યાએ સહી અને અંગુઠા અથવા આંગળાની છાપ મંગી શકશે.

અપીલના ધારા

૧૨. જે માણસ અપીલ કરવા ઇરાદો રાખતો હોય તેણે લાઇસેન્સ અમલદારે ચુકાદો આપ્યા પછી બે અઠવાડીઆની અંદર બોરડ અથવા કાઉન્સીલના કલારક ને ખબર આપવા અને તે વિષેની અરજી સાથે ખરચ પેટે પૌંડ ૧૨-૧૦-૦ ની રકમ ભરવી. એક કરતાં વધારે અરજદારે અપીલ કરી હોય તો બેરડનું ખરચ ભાગે પડતું આવશે

૧૩. અપીલ સાંભળવાની તારીખ અને તે સાથે અપીલેનું લીસ્ટ કોરટ હાઉસ અથવા ટાઉન એ.ડીસને ઇરવાજે અપીલ સાંભળવાની તારીખની પાંચ દીવસ અગાઉથી નોટાડવામાં આવશે.

૧૪. અપીલની નોટીસ મળ્યા પછી તરતજ કેસને સબંધે હોવાહોયતોલાઇસેન્સીંગ અમલદારે આપેલ ઠરાવનું કાંઇ પણ અમલ દારે કોરટના કલારકને મોકલી આપવા, જે અરજદાર છુટથી તપાસી શકશે.

૧૫. બોરડ અથવા કાઉન્સીલનું કામ બોર્ડો જણી શકે તેમ જાહેર રીતે ચલા વવામાં આવશે.

૧૬. આ કામની નોંધ કલારક તરફ થી રાખવામાં આવશે.

૧૭. અરજ પીસેના સબળા કારણોવા બોરડ અથવા કાઉન્સીલ આગળ વાંચવા માં આવશે

૧૮. અપીલ કરનાર અથવા તે સાથે સંબંધ ધરાવનાર બીજો કોઇ, બનતે અથવા તેના વતી બીજા કોઇ મારફત, જરૂરી પુરાવો હાજર કરી શકે છે. સામા પક્ષ વાળાને પણ આવી જાતનો હક છે.

૧૯. જરૂર જણાયે બોરડ અપીલની મુનાવણી બીજા વખત ઉપર મુલતવી રાખી શકે છે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

જેલ ગયેલા બહાદુર પ્રમુખમાટે દિલસોજીના ઠરાવ

અસર કારક ભાષણો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના આહેદેદાર પ્રમુખ મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર ને કોમી સેવા કરતાં તથા બીજા સાહેબો ને તેવાજ કારણસર સરકારે જેલની જે સજા કરી છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તથા જેલ જનારા સાહેબો તરફ ઉંડી લાગણી દર્શાવવા માટે સોસાયટીના હોલમાં ગયે રવીવારે એક સભા બોલાવવામાં આવી હતી. મેમ્બરો સિવાય હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, વગેરે જુદી જુદી હીંદી કોમના પણ અગ્રસ્થો જોવામાં આવતા હતા. જેમાંના કેટલાકના નામ નીચે મુજબ છે. મેસર્સ ઉમરજી સાલે (એડ્રીસ પ્રમુખ) મોલવી હાજી અહમદ મુખલાર, ઇ. એસ, કુવાડીઆ, એમ. પી. કેનરી, એમ. ઓ. કાજી, એ. એમ. કાજરીઆ, મસર્સ દરમા ઇસમીયાં, મુળજીભાઇ જી. પટેલ, એમ, એમ. ખંડેરીઆ, એચ. એમ. ગાંધી, જી. પી. વ્યાસ, એચ. એસ એલ. પોલાક વીગેરે. વીરીનીખનના મી. અરવાલ તથા મી. સુઝ અને રટાંડરટનના મી. કાજી પણ હાજર હતા.

સોસાયટીના હોલમાં બહાર તથા અંદર કાળા વાવટા મુકલામાં આવ્યા હતા. શ્રોતાજનોમાં પોતાના ચેરમેન માટે જે લાગણી હતી તે તેમના ચહેરાપરથી સ્પષ્ટ જણાતી હતી. સભાનો વખત જે ત્રણ વાગાનો હતો તે અગાઉથી લોકોના ટોળે ટોળાં આવવા લાગ્યા હતા અને બે વાગે હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. એટલે વરંડાઓ વગેરેમાં લોકોએ ઉભા રહેવા માંડયું હતું. અને પછી તો એટલી ગીરદી વધવા માંડી કે લોકોને સ્ટ્રીટમાં ઉભા રહેવું પડયું હતું. લગભગ ૧૦૦૦ ઉપર માણસો હાજર હતા.

બરાબર ત્રણ વાગે વકર્સ પ્રેસીડન્ટ મી. ઉમરજી સાલેજીએ પોતાની ચેર તાળી ઓના ગડગડાટ અને હુરરેના પોકાર વચ્ચે લીધી હતી. ચેરમેને મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં હાજરીનો આભાર માની જણાવ્યું કે લગભગ બે મહિના પછી મરા ભાઇઓ ને આટલા મોટા સમુદાયમાં એકઠા થયેલા જોઇ હું ખુશી થાઉં છું. જેલ જનારા સાહેબો તરફ આપણે દીલસોજી દેખાડવા માટે એકઠા મળ્યા છીએ. એ દીલસોજી દેખાડવી તારેજ ગણાશે કે જ્યારે આપણે પણ તેજ વિચાર (જેલ જવાનો) મનમાં રાખી તેપુરો કરીશું. મી ઇમામ સાહેબે જે સેવા કોમની તેમજ સોસાયટી અને પોતાના મુસલમાન ભાઇઓની કરી છે. તેનું વરણન કરવા માટે મારી પાસે પુરેપુરા શબ્દો નથી. પણ હુકમમાં ઓલ્યુંજ કહીશ કે ઇમામે જે મેવા કરી છે તે કોઇપણ બીજાની સેવા કરતાં ચઢીયાતી છે. એવા બોલ્યા ચેરમેન બાદ એવો કયો માણસ હશે કે જેના દીલમાં ઉંડી લાગણી ન થઇ હોય ? સરકારે આપણને લડવામાટે આ એક ઉત્તમ તક આપેલી છે. એ તકનો લાભ આપણે આપણી વાત સરકાર પાસેથી મગતાસુધી લડવાનું છે. જે માણસ સમજદાર તથા ગુલામગીરી પસંદ નહિ કરનારા છે તે તો આ અવસર હાથી લેનાર કોમના માટે છેવટ સુધી લડશેજ પણ જેનાં દીલમાં ગુલામગીરીની ભાવના હશે તથા જેને પોતાની આબરૂની દરકાર નહીં હશે તેવા માણસો જો આ લડતમાંથી ફરી જશે તો તેનાપર કોમનો ધીક્કાર છુટવા વગર રહેશે નહિ, તથા તે પહેલી પંકતીનો દેશદ્રોહી ગણાશે. સભ્ય જનોનો વધુ વખત ન રોકતા તમારી સામે જે ઠરાવો મુકવામાં આવે તે ધ્યાનપુરવક સાંભળી તેને પાસ કરવાની ભલામણ કરી હું બેસવાની રજા લઉં છું.

તે પછી મી. પોલાકે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે તમે આજે તમારા ચેરમેન કે જે કોમને ખાતર જેલ ગયા છે (તાળીઓ) તેના તરફ તમારી લાગણી જાહેર કરવા ભેળા થયા છો એ જોઇ હું ઘણોજ ખુશી થાઉં છું. મી. ગાંધી આજે અત્રે નથી એ તેનું કારણ સારી પેઠે જાણો છો. મી. ઇમામ સાહેબને આજે સાત વરસથી ઓળખીએ છીએ અને છેલ્લા બે વરસથી તો દરેક માણસ તેમને ઓળખે છે. એમનાં સારા કામોની સરવેને ખબર છે. પોતાના ભાઇઓ વગર લાલચે-સખી પકડાયા તેમાં પણ પોતે ભાગ લીધો હતો. અને જેલ જઇ આવ્યા હતા. હમણાં પણ પોતાના ભાઇઓ પર પડતાં દુઃખ સહન ન થઇ શકવાથી પોતે બદ જેવા પુરાવાકરીને દ્વારે ચારકસટાડિન જઇ પકડાયા. અને જેલ ગયા. પોતાના બાલ બચ્ચાં તથા ધંધા રોજગારની દરકાર કોમને માટે નહિ કરનાર એવા બે ત્રણ આગેવાનો મળી આવે તો કોમની ખુરમ

ગીરીની બેડી આજેજ તુટવી જાણવી. કોમની હરેક ફરજ છે કે મી ઇમામ સાહેબના કુટુંબ તરફ દેખરેખ રાખે અને જરૂર જણાયે બનતી મદદ કરે. આપણે સરકાર સાથે ખુબ લડવા છીએ અને જે મેળવ્યું છે તે લડીનેજ. અને જે મેળવવાનું છે તે પણ લડવાથીજ મળશે. માટે લડવા માટે સરવેએ તયાર રહેવાનું છે. બુધવારે માસ મીટીંગ થવાની છે. તેમાં બહારના ડેલીગેટો આવે તેટલા માટે કાગળો લખવામાં આવેલા છે. અને તે પણ બધા આવશે. બુધવારે બપોરે રજા છે એટલે દરેક જણને એમાં ભાગ લેવા હું ભલામણ કરું છું. આ મીટીંગ ઘણીજ મોટા પાયે થશે. કારણકે એમાં બહારના ગોરાઓ જે આપણા તરફ દીલસોજી તેમજ લાગણી ધરાવે છે તેઓ મીટીંગમાં આવનાર છે. આજ સુધી તેઓ બાનગીમાં ભાગ લેતા રહે છે. પણ હવેથી તે જાહેર પડશે. એમને જાહેર પાડવા એ તમારી મરજીની પર આધાર રાખે છે. જેટલી મરજીની તમે દેખાડશો તેટલાજ હોંસથી એ લોકો તમારું કામ કરશે. એમાં તમારા તરફથી કંઇ ખામી એ લોકો ઉભેદ રાખતા નથી. પણ તમને ઇન્સાફ મળે તે લોકોને એ લોકો ઘણાં રાજી છે. તેઓમાં મી. હેસ્ટરીન, (પારલામેંટના મેમ્બર). મી. કેઇ, મી. ફ્રીલીપ્સ જેઓ પાદરીઓ છે તે ખાસ છે. એ ઉપરાંત બીજાઓ પણ કેટલાએક છે કે જેને તમે ઓળખતા નથી. એ લોકોને તમે તમારી મરજીનાઇ બુધવારે દેખાડી આપશો તો તેઓ પછી ગોરાઓની મોટી મીટીંગ બોલાવવાની તજવીજ કરશે. તેમજ તમારી વિરૂધ કોઇ પણ જગ્યાએ મીટીંગ થશે ત્યાં જઇને પણ તે લોકો સમજાવશે આપ આપા લડનાર બહાદુર પછી કોઇ પણ પોતાની નાહિમત દેખાડશે નહિં. મી. રીચ, લોરડ એમ્પથીલ, તથા સર ચારલ્સ બરલ તમારે માટે બહુજ મહેનત કરી રહયા છે. અને કરશે. પણ તે બધા તમારી મરજી ઉપર આધાર રાખે છે. તમે મરજીમુજબ કરશો તોજ સરવે ઠીક થશે. મારે માસ મીટીંગમાં ઘણું કહેવાનું છે એટલે અત્રે હું બેસવાજ કહીશ.

ઠરાવ

ત્યારબાદ નીચેના ઠરાવ એક પછી એક રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

૧. હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની આ સભા મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવા ઝીરને આ પ્રસ્તિ કામને મદદ કરવા માટે છ અઠવાડીઓની સખત મજુરીની જેલની

ઇજા મળી તે માટે મુબારકબાદી આપે છે. અને મીસીસ અબદુલ કાદર ઝવેરીને તરફ પેતાની દીલસોઝ જાહેર કરે છે.

મી. રાજબુદ્દીન દુબેને ઉતારે. તા. ૨ મી ડીસેમ્બરનાં મી. ઇમામ સાહેબના કુટુંબની સંપુર્ણ તારીખનું જ્ઞાન કરી આપો એવો એક આમારી ને આદેશ છે એ બનાવી અત્યંત દુઃખ તેનજ મુંબઇ જેવા મોટા શહેરમાં એમના ચારેક પાસે જે કોઇ આવા મરીદ છે મોટામાં મોટી છે તેમાં શોગવેજ છે તેનું જ્ઞાન કરી ઇમામ સાહેબ ના ઉંચા અરજની તરીફ કરી હતી. વધુમાં જણાવ્યું કે મી. ઇમામ સાહેબ, જેલમાં છે તે મુસલમાનોનાં ચેરમેન અને ઇમામ છે એટલે સરકારે બધા મુસ્લ મનોનેજ જેલ કર્યા ગણાશે. કું સોસાયટી ને જણાવવા કરું છું કે સોસાયટી તેમના પર પણ એક દીલસોઝનો કાગળ જુમ્મા મસીદની મારફતે લખશે. તેમનું સીરનામું નીચે મુજબ છે: સાલેમ બાવાજીર, કેટલુ જુમા મસ્જીદ, મારકેટ, મુંબઇ.

ઉપરના ઠરાવને મી. એચ. ડી. માલ, તથા મી. ઇબ્રહીમ આસવાત તરફથી સંપુર્ણ વિવેચનો સાથે ટેકા મળતાં સરવાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. આ મીટીંગ દીલી ખેદ સાથેથી બે બાબતો દરસ્તાવ સરકાર મંજુર રાખે એવી સબળ હરી આપવા માટે વડી સરકારને વચ્ચે પડવા આગ્રહ પુરવક મુજાબણી કરે છે.

અ. હાજર મી. કછવીઆ (પ્રમુખ શ્રિ ઇ. એ.) એ યોગ્ય વિવેચન સાથે રજુ કર્યો.

ઉપરના ઠરાવને સ્ટાંડરટન વાળા મી. કાજી તરફથી ટેકા મળતાં સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

૩. આ મીટીંગ દીંદુસ્થાનના સબળા બારમાં તપાસનેજ સભાઓ બોલાવી હોસ્પિટલમાં તેમના ભાઇઓ તથા એકમલ્લુની ઉપર જે દાકમારીઓ પાડવામાં આવે છે તે સામે પ્રોટેસ્ટ જાહેર કરવાની દીલની અરજી મુબઇમાની કે.મને વીનંતી કરે છે.

મોલવી સાહેબ અહમદ મુખતારે પોતાની અસલ ઢબ મુજબ સંપુર્ણ વિવેચન કરી ઉપરનો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો. આ ઠરાવને મી. દીલદારખાન તથા અહમદ હલીમ તરફથી ટેકો મળતાં સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

૪. આ મીટીંગ પોતાના માનવંતા પ્રમુખ ને ટેકા કરવા માટે ઠરાવસરાવે સરકારને મુબારકબાદી આપે છે કેમકે તેથી મોટા બીજા દરેક સેંગ્રસને આગેવાની બક્ષે છે. બાજ લખ આ ખરા દાવા માટે મરજુબી થી બહાદુર લેવાની તક આપેલી છે.

આ ઠરાવ મી. ફેનરીએ મી. ઇમામ સહેબની કરેલી ધરપકડની બજાવી રજુ કર્યો હતો. પોતે તથા બીજા સાહેબો જે ઇમામ સાહેબની પાછળજ બીજી ગાડી માં પકડાવા માટે તથા હતા પણ તેમને કમનશીબે સરકારે જવા દીધા હતા. મી. ફેનસીએ વેસ્ટમરસ્ટની જેલમાં બહાદુર કીદીઓની મુલાકાત લીધેલી તેનો ફાસિનર હેવાલ કહી સંભળાવ્યો. મી સુલેમાન કાસમ તથા મી. સુન તરફથી આ ઠરાવ ને ટેકા મળતાં સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

૫ આ મીટીંગ ઓનરીબ પ્રમુખને ઉપરના ઠરાવોની નકલ પહતી જણાવે મોકલવાની સત્તા આપે છે.

આ ઠરાવ મી. ઇબ્રહીમ કુરાદીયાએ રજુ કર્યો હતો તે પણ અહમદ મીંયાના ટેકાથી સરવાનુમતે પાસ કર્યો હતો

ત્યાર બાદ મી ઇબ્રહીમ કુરાદીયાએ મી દાદાભાઇના ઉતારાને માં અનરેબલ ફરજંદને માટે મુબારકબાદી આપવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી જે મી. બાદશા ઇબ્રાહીમના ટેકથી સરવાનુમતે પાસ કરવામાં આવી હતી.

મી. ઇસપ મીંયા મદીના મુનવરા જેવા હોવાથી તેમણે કોમની બાબી પોતે કંઇ પણ જાણ કરી હોય તે માટે માંગી સોસાયટીને બે બીની બેટ આપી હતી. જે માટે સોસાયટી તરફથી પાસતે. જવાબ મોકલી અહમદ મુખતાર સાહેબે પાળતાં બેટ માટે આભાર માની તેમની કારકીર્દી ની તારીફ કરીને દુવા મુબારકી હતી તથા કાનુન મુજબ મેમ્બર બેટ કર્યો હતો.

અ. મેકરસ. ટી. ન.પ્રમુ. મુબઇ પટેલ તેમજ પીનટેટસાક સાહેબે તરફથીવખત ને અનુસરતું તેમજ મી. ઇમામ સાહેબ ને મુબારકબાદી આપતાં વિવેચન થયાં હતાં પછી હાજરીનનો આભાર માની ચેરમેને મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

સુધારોને વાંચશો

ગયા અકમાં 'અનારકલી'ની જગ્યાએ 'લોહેકા' શબ્દ આવે છે. લોહેકા એ અવિવેકી નામ છે. બરો શબ્દ આવવા છે એ વિરે ટેકાવા વાંચનારે આમાં ધ્યાન ખેંચવું છે. બીજામાં પણ આમ અવિવેક થયો તે માટે અમે દિલગીર છીએ.

રૂટરના તાર સમાચાર

બોર ઉપરના કંપનીના હાથમાંથી દીંદુસ્થાનના રાજ્યની હકુમત અંગ્રેજ સરકાર ના હાથમાં આવ્યાને ૫૦ વરસ પુરા થયા તેની જયંતી દીંદુસ્થાનમાં ઉજવવામાં આવે છે. ક્વીનવીક્ટોરીઆ દીંદી પ્રજાને તારનો સદેશો મોકલી અંગ્રેજ રાજ્યની મગેલ દાયકા બણાવી જણાવ્યું છે કે દીંદમાં થતા કાયદાનાં જરૂર મુજબ ફેરફારો કરી દેવા એ સરકારની પુરી ફરજ છે વાઇસરોય સાહેબ હાલી કેટલુ ધરી શકાય છે કે સરકાર રેપ્રેજેન્ટેટીવ અધિકારી ચેહા પ્રમાણમાં દાખલ કરશે. ઉપરના જણાવમાં અમલ લીધે ૪૫ કેદીઓની સજા માફ કરવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

વાઇસરોયનો સદેશો. તેમાં આભાર કરીને સુધારા દાખલ કરવાનું વચન, દીંદુસ્તાન ના અંગ્રેજ જાપાએ વધારી લીધેલ છે. દીંદી જાપાઓ તે વિષે મુબઇની પસંદગી છે પરંતુ અંગ્રેજી જાપાઓએ નીરાશા જાહેર કરેલ છે. કેમકે તેઓ કેટલીક સાહસે મળવાની ઉમેદ રાખતા હતા.

દીંદુસ્થાનમાં અંગ્રેજી રાજ્યને ૫૦ વરસ થયાં તેની જુબીલીજ કે જોધપુરમાં સોમવારે મોટો દરબાર ભરવામાં આવ્યો હતો અને તે વખતે બોંબના બહાદ ટોળાં વચ્ચે વાઇસરોયનો દેદેગ વંસાદમાં આવ્યો હતો.

લોરડ કરઝન દક્ષિણ આફ્રિકાની મુસા ફરીએ નીકળવાનો ઇરાદો રાખે છે.

અંગ્રેજી રજામાં દરેક જગાએથી એક પેનીથી એક હજાર તારમાં મોકલી શકાય તે વિષે વિચાર કરવા માટે લંડન માં બોલા સમેલન એક કોનફરન્સ મળનાર છે.

બીનાઓએ કોંગોમિશ્ર જાપાનીઝ માલ નો બોયકોટ કરવાથી ખુબ ફાયદો થયેલા હતા, જે વખતે સંખ્યાબંધ દુકાનો લુંટવામાં આવી હતી. એક બોલીસે બાદુકથી ત્રે ચીના ના ખુન કર્યા છે. હુલ્લડ દરમીયાન બિજીસ અમલદારો કેટલાક બીજા પોલીસ જખમી થયા છે. હુલ્લડખોરોના એક ટોળાએ બધુ બીના વેપારીને પકડી તેમના નાક કાન કાપી લીધા હતા. હુલ્લડ હવે શાંત પડયું છે

જર્મન લોક આફ્રિકામાં પ્લેગના ઉપદ્રવ થયા જાણ્યા છે.

ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓના કેરાનો સુમોમ કોર્ટનો ચુકાદો

હીંદુસ્થાનથી આવેલ કેટલાક હીંદીને દરબનને કીનારે ઇમીગ્રેશન અમલદારે રોકી રાખેલા હતાતેનો કેસ ચલાવ્યા બાદ સીધ જરીસે જે ચુકાદો આપ્યો છે તે નીચે મુજબ છે.

રોમન ડચ કાયદા પ્રમાણે પ્રજાની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરવાના ડી. વીલીઅર્સ ના મત તરફ મારૂં વલણ છે. દરેક હતા જે કાયદાનો અમલ થાય છે તેમાં અને અમારા કેસમાં ફેર નથી. આ કેસ બહુ અગત્યનો છે, અને કોર્ટની પાસે આવો કેસ પહેલ વહેલોજ આવેલો છે. જ્યાં સુધીપણ શક ઉભો થાય ત્યાં કેદીને પ્રજા ની રાત પ્રતાની તરફેણમાં ઠળતું જોઇએ અને જ્યાં મુશ્કેલી ઉભી થાય ત્યાં માણા ભા લેવા ખુલાસો કાઢવો જોઇએ, મારી એવી પણ ખાત્રી છે કે સરકાર અને અમલદારોએ પણ આવા કાયદાનો અમલ માપાથી કરવે જોઇએ. અરજદારો અને તેમના વકીલો વચ્ચે વાત ન કરવા દેવા માટે મેં રીક્ષા કરી હતી. પણ તેથી એમ નથી સમજવાનું કે અમલદારોનું તે કામ ખાતરી અથવા કાયદા વિરૂદ્ધ હતું. રીજીઓ કશના ઓફીસર પોતાની સત્તાનો પૂરો અરથ ન સમજતા હોવાનો લીધે આમ થયા પામ્યું હતું ઐમ હું માનું છું. વળી જે સરકારની સુચના પ્રમાણે વરતે હતો. 'પ્રેફીબીટેડ ઇમીગ્રંટ'નો અરથ આ દેશ માં નથી કરવાનો છે પણ કેટલાંક ડીકલનેરી ઓ રજુ કરવામાં આવી છે. પણ કાયદા ઐના અરથ કરવામાં ડીકલનેરી ઉપર કલેવ કિરીમ મુકી શકાય નહિ. બને ડીકલનેરીનોજ ઉપયોગ કરવાનો હોય તે આ કાયદાનો હું જેવો અરથ કરવા ધારૂં છું તેજ અરથ પણ નીકળી શકે છે. જય આફ્રીકાઓને દાખલ થવા દેવામાં સખતાઇ અને પ્રેફીબીટેડ ઇમીગ્રંટને બાકા કરવા મારેની બાજવટ વરતે આ કા ય દો છે. આ કાયદાની પેલી કલમમ પ્રેફીબીટેડ પ્રમીગ્રંટ' ને ન બજવા તે જણાવ્યું છે, જેમ કે મીસમીદીઆ હીંદી ઓ. પાંચમી કલમાં જણાવ્યું છે કે જેઓ કેટલાક પુરોવિયત કાયદા મુજબ કોલોનીમાં દાખલ થવાની અરજ કરી શકે નહિ અથવા જે કોઇ પૈતાનું પૈસપ્રુ કરવાના સાધન રહિત હોય લાચારી થઇ જાહેરને માટે બોજારૂપ થઇ પડે એવો હોય તેને પ્રેફીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણવો. આ વાત તો નકી છે કે અરજ કરેલ અરજી સ્વીકારવા નહોતા. પેલી કલમ મુજબ જે જોવાનું હોય તો તે જોવાઇ ગયું છે એવું કાયદામાં હોય તોપણ તેઓ કરજીઆત એવા પાસ મેળવી શકે એવી મારી ખાત્રી થતી નથી. ૨૫મી કલમમાં જણાવેલું છે કે આવા ઇમીગ્રંટીસ પાસ મેળવવા માટે ના ઉતારૂઓ વીઝીટીંગ પાસ મેળવી શકે એવું કાયદામાં હોય તોપણ તેઓ કરજીઆત એવા પાસ મેળવી શકે એવી મારી ખાત્રી થતી નથી. ૨૫મી કલમમાં જણાવેલું છે કે આવા વીઝીટીંગ પાસ આપવા યા ન આપવા એ અમલદારની મુનસફી ઉપર છે અમલદારની મુનસફીની આડે આવવાનો કોરટને અધીકાર હોય એ વાત શક ભરેલી ■

હવે બીજો વિચાર કરવાનો છે કે બીજી રીતે આ ઉતારૂઓ ઉતરી શકે કે નહીં. આ બાબતમાં રીસ્ટ્રીકશન એક્ટ સારૂ તેમની અટકાયતમાં રેવામાં કંઇ કહ્યું કે નહીં એ બાબત ઉપર કંઇ વિચાર આપવો નથી. તેમજ બીજા કોઇ રાજા કારી પરિણામ તરફ પણ મારી નજર દોડતે નથી. દાખલા કરવા જતાં તેના પરિણામ તરફ નજર કરવાની જરૂર નથી તેમજ દરેક ઉપરની વ્યવસ્થા અપુરતું છે તે વાત પણ મને ખાત્રી લાયક લાગતી નથી. જે સ્ટીમરમાં પ્રેફીબીટેડ ઇમીગ્રંટો આવ્યા હોય તેમાં જ તેમને પાછા કાઢવા જોઇએ. પણ સ્ટીમરના ઓફીસરની અરજથી તેમને જે સ્ટીમર પાછી જવા ત્યાં સુધી બીજા કોઇ વહાણમાં રાખી શકાય. જે સ્ટીમર માં આ ઉતારૂઓ આવ્યા છે તે સ્ટીમર તો ઉપડી ગઇ જે સ્ટીમર જોને મુકવાને પહોંચી પાછી વળે અને આ ઉતારૂને પણ ત્યાં તેને તો બહુ વખત જોઇએ. ૨૭મી કલમ પ્રમાણે ૧૬ મહીના વખત સુધી હદ ઉપર રાખી શકાય એવું સમજાતું નથી, પણ ત્યાં સુધી સ્ટીમર ઉભામાં હોય ત્યાં સુધીજ તેમને સમાય સ્ટીમરમાંથી માલ ઉતરતો હોય ત્યારે અથવા તેમાં ચઢતો હોય ત્યારે પેસેંજરો તેમાંજ રાખવા એ અગવડ કરતા છે, એટલુંજ નહિ પણ ઘાતકી છે. જે સ્ટીમરમાં આ ઉતારૂઓ આવ્યા છે તેજ સ્ટીમરમાં તેમને પાછા મોકલવા એ અગવડ છે. સ્ટીમરના ઉપડી ગયા પછી આ ઉતારૂને રોકી શકાય નહિ એમાં મને જરાએ શક નથી. એવું કહેવામાં આવે છે કે અરજદારોએ ઇંડર ડીકટ ગેળાની વોકાઇ રહેવાનું પસંદ કરવું એ વાત ખરી છે, છતાં તેટલા માટે હદે તેમને હદ ઉપર રોકી રાખવા વાજબી ગણાય નહિ. કાયદા પ્રમાણે પોતાનો હક જોગવવા માટે કોઇને લાચ્ચ થઇ શકે નહિ. એટલા માટે અરજદારોની અરજ હું મંજુર રાખું છું.

મી. જસ્ટીસ બોમંટ પણ સર જસ્ટીસના મતને મળતા થયા. ડીફેનેરી ને ઉપરોક્ત કાયદાનો અરથ કરતી વખતે થાય તો બહુથી મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય. અને ઇમીગ્રંટ શબ્દનો અરથ જે નજીક માં આવવા ઇચ્છે એવો' થાય વિગેરે કહી કહ્યું કે હવે એમને છોડી દેવા જોઇએ.

મી જસ્ટીસ બુમે પણ કહ્યું કે ૧૭ મી કલમમાં આવા કેસ સિવાય કંઇ જણાવેલું ન હોવાથી આ ઉતારૂઓને છોડી દેવા જોઇએ.

અંતે સરવે મુમતે અરજદારોને છોડી મુકવા અને તેમનો ખરચ સરકારને માથે નાંખ્યો.

મી જસ્ટીસે જણાવ્યું કે તેમને વીઝીટીંગ પાસો આપવા

મારિત્સબરમના સ્ટેશન ઉપર એંજીન સાફ કરવા વીગેરેનું કામ કરતા ૧૦ ગોરા છોકરાઓને સરેરાસ રોજની ૭ શીલીંગ ૭ પેનીનો દરમાયો મળતો હતો. હાલ તેની જગ્યાએ રેલવે ખાતાએ ૧૮ હીંદી કામ કરનારા રાખ્યા છે તેને મહીનાની ૧૦ શીલીંગનો પગાર મળે છે!

ડીંગારીમામાં મનછા કારણના બના વથી સરદીમીથેનો ત્યાંના એક મીલર ઉપર ગુનાહિત હુમલો થયો હતો તેને લાંબી મુદતમાં આવ્યો છે.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક અભિપ્રાયો

ટ્રાંસવાલના એક ગોરાએ તેના મિત્રને વિલાયત ઠાગા લખી જણાવ્યું છે કે મારે હાલ જે હીંદી રસોયો છે તે દરેક રીતે સંતોષકારક છે. હવે ફરીથી ગોરાને રાખી હું ઉપાધીમાં પડવા માગતો નથી. આ કાગળ વિલાયતના 'મોરનીંગલીડર' છાપામાં પ્રગટ થયો છે.

મદ્રાસના જાણીતા માસીક 'ઇંડીઅન રીવ્યુ' ના સપ્ટેમ્બર માસના અંકમાં મી. રીચની કલમથી લખાએલ એક લેખ પ્રગટ થયો છે. જેમાં મી. સ્મટસે કાયદો રદ કરવાને આપેલ વચન ફરીથી આપી સાબીત કરવામાં આવ્યું છે. તથા બતાવવામાં આવ્યું છે કે ઇમીગ્રેશન ઓફીસરોએ કેળવાએલા હીંદીને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો જે હક છે તે હક હીંદીઓ જતો કરે તો કાયદો રદ કરવા ને ટ્રાંસવાલની સરકાર તયાર છે. પરંતુ હીંદી કોમે તે મધલાગણથી છેતરાઇ જઇ પોતાના લખેલા હીંદીભાઇઓના હક કુરબાની દેવાનું કબુલ કરવું નથી. આ બધાનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે ફરીથી એકવાર ટ્રાંસવાલની કોલોની ઓફીસ ની વફાદાર રહેવાથી ગારપુર થવા લાગી છે. હીંદુસ્તાનની વફાદાર હીંદી પ્રજાનો વિશ્વાસ કમતી થવા લાગ્યો છે તેવે વખતે ટ્રાંસવાલની સરકાર તેવી માન્યતા (ગેર વિશ્વાસ) ના મુળ ઉંડા જાય તેવું પાછી પાય એ આશ્ચર્યની વાત છે.

મુંબઇના રોજીંદા છાપા "અખબારે સોદાગર" માં ટ્રાંસવાલના રહીશ મી. છગનલાલ મગનજી અદમજી ઓટાનીસદીએ તેઓના નાદેકોલમનોએકલાંબોકાગળ છપાયો છે. તેમાં મી. ઓટા લખે છે કે અરજીઆત રજીસ્ટર મુજબ હીંદીઓનો રજીસ્ટર થયા, પણ તે કાયદામાં પાછળથી કશો પણ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેથી કરીને લાંબા હીંદીવાસીઓએ પોતાની લડત પાછી શરૂ કરી છે. જેથી આપણને હવે બેસી રહેવાનો વખત નથી. દરેક ગામના આગેવાન પ્રહરથી હીંદુ, મુસલમાન કે કોઇ પણ કોમ પોતાની જાતી મત અને દીનથી પુરી મહેનત કરી સભાઓ બોલાવી આપણી હીંદી કોમને ખાતર અને તેનાં ઇનસાફ મળવાને ખાતર લડત ચલાવી એ કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટ કરશે એવી હું આશા રાખું છું. વળી આ લડત માટે આપણા આખા દીનના ભાઇએ પણ પોતાથી બનતી મહેનત કરી એ બાબત પોકાર કરવો જોઇએ છે. જો તેમ થશે તો અલબત્ત આશા છે કે જરૂર આપણને દાદ મળશે. તેમજ મારા વિચાર પ્રમાણે મુંબઇના અગેવાનોએ બીજી એક મોટી સભા ટુંક મુદતમાં બોલાવવી જોઇએ અને પોતાથી બને તેટલી આપણા દેશી ભાઇઓ સારૂ લડત ચલાવવી જોઇએ છે. હવે ટ્રાંસવાલની સરકારના ભરોસા પર બેસી રહેવાનું નથી કારણ કે સરકાર બોલે છે તે કરતી નથી. તેના ઘણા દાખલા આપણે નજરે જોઇ ચુકયા છીએ. તેથી આ લડતને હવે બાજુએ મુકવાનો વખત નથી અને જો તેમ ઉતાવળથી આપણી લડતને ફરીથી જારી કરવી એ આપણી ફરજ છે.

'ખબરદાર' એક લાંબા લેખમાં દરે ધ્યાન જણાવે છે કે ખરીત, આપણા દેશ મારફતે જે જે લાભો ક્રીશ્ચાનવાસી ગોરાઓને મળતા હોય તે હકનો લાભ હીંદી સરકારે તેમજ હીંદી પ્રજાએ તેઓને આપતો સદાનો માટે કરવો જોઇએ છે. અને જ્યાં સુધી એમ થશે નહી ત્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાના મુલકના બ્રીટીશ સરેયાનો હીંદીવાસીને પોતાના મુલકમાં વાસ આપવા અટકાવ નથી.

'સાંજવરતમાન' નો ભરૂચ ખાતેનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલની હીંદી પ્રજાપરના અંકુશો દુર કરાવવા નાઓ બ્રીટીશ સરકારને અરજ કરવા અર્થની ટ્રાન્સવાલ એસોસીએશન તરફથી એક મીટીંગ ગયે રવીવારે (તા. ૨૭ સપ્ટેંબર) ના રોજ બોલાવવાની ગોઠવણ થઇ છે.

કલકત્તાની બ્રિટીશ ઇંડિયન એસોસીએશન તરફથી તેના મદદનીત સેક્રેટરી સર મુખુન કુમાર ટાગોર, જે મરહુમ મહારાજ જોતેંદ્ર મોહન ટાગોરના પુત્ર છે તેમણે ટ્રાંસવાલના હીંદી ઉપર આવી પડેલી આફતના સબંધમાં નીચેનો તાર વડી સરકારને મોકલ્યો છે.

"ટ્રાંસવાલની સરકાર તરફથી હીંદીઓ ઉપર જે જરતણુક અમલમાં આવે છે તેને મટે બ્રિટીશ ઇંડિયન એસોસીએશન પણીજ દીલગીરી જાહેર કરે છે અને જણાવે છે કે આ અપમાનને માટે આખી હીંદી પ્રજાને સખત લાગણી થઇ આવે છે. શહેનશાહની રહમત વડી સરકારપાસે આતુરતા પુરસ્કર રહેલુ માગે છે અને બોઅર અને બ્રીટીશ વચ્ચે પસ્તીની નમ્રતા ભરેલી માગણી કરે છે."

મી. રીચે જુલુ લોકોના બેસતા વરસને દીવસે એક અસરકારક કાગળ 'ન્યુસ્ટેટસ કરોનીકલ'માં લખેલો છે. તેમાં જણાવે છે કે છુટ-સ્વતંત્રતા-ને માટે કેટલાક સઇકા સુધી દુખ વેઠેલું એવી જુલુ કોમ હીંદી કોમ ઉપર પડતા તેવી જાતના દુખ દુર કરવામાં કાંઇ ભાગ નથી લેતી એ આશ્ચર્યની વાત છે.

વોક્સરસ્ટની જેલમાં જાપ આવેલ એક સત્યાગ્રહી જણાવે છે કે જેલમાં ૩ કામળ મળે છે. કપડામાં એક ખમીસ, સ્વેટર, અને એક કુરતુ અને તેના ઉપર સફેદ ડ્રીલનો કોટ, અને પાયજામો, લાંબા મોજાની તથા સેંડલ (સપાટ) ની જોડ. [ખોરાક વગેરેની બીજી હકીકત અગાઉ આ છાપામાં લખેલી હતી એટલે ફરીથી નથી છાપી. અ. ઇ. ઓ.]

ટ્રાંસવાલની ચાલુ લડતની શરૂઆતથી ૨૦ મી આગસ્ટ ૧૯૦૮ સુધીમાં જનેલા બનાવોની દુખી બીગતની તારીખવાર લખેલી એક જબરી યાદી મી. રીચે ઇતિહાસ રૂપે જાહેર પાડેલી છે. લડતને લગતા ટ્રાંસવાલ તથા ઇંગલાંડમાં લખાયલા કેટલાક કાગળ અગત્યના ફકરા, અગત્યના ઇતરવ્યુ અને છાપાવાળાઓની ટીકાટીપ્પણી ઉપયોગી ભાગ વીગેરેની આ યાદીમાં નોંધ લેવામાં આવી છે. લડતનો આ દુખી ઇતિહાસ ઇંગરેજી કોલમમાં અમે છાપેલો છે.

ઓરીંજીઆસના મજી ગવરનર સર ચારલસ બરૂસે વીલાયતના 'મોરનીંગ પોસ્ટ' છાપામાં કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલમાં હીંદી ઉપર મુખ્ય હાડમારી નીચે મુજબ છે. તેમને આવતા અટકાવવામાં આવે છે. રેજીસ્ટરેશનની રીત બાંધી બારેલી છે; રહેવાના, વેપાર કરવાના, કેળવણી આપવાના, રેલવે તથા ટ્રામમાં મુસાફરી કરવાની વીગેરે શહેરીઓ ને મળતાં સાધારણ હક પણ નથી. લડાઇ પહેલાં કે લડાઇ પછી કોઇ દિવસ હીંદીઓ એ 'અનરીસ્ટરીકટેડ ઇમીગ્રેશન'ની માગણી કરી નથી. તેઓ કેળવણી વગેરેના સાધન અરથે બીજા વર્ગના માણસને આવવા દેવાની માગણી કરે છે. હીંદીઓની આ માગણી વાજબી અને કબુલ રાખવા લાયક છે. સર ચારલસ બરૂસ છેવટમાં જણાવે છે કે હીંદીઓને શહેરી તરીકે સાધારણ હક આપવામાં કોઇ જાતનો વાંધો તુર્કી હોય એમ જોઇએ.

ટ્રાંસવાલના મામલા વિષે હીંદી છાપાના મત

ટ્રીબ્યુન

લાહોરનું ટ્રીબ્યુન છાપું લખે છે કે ટ્રાંસવાલમાં આપણા લોકોએ ઉપર આવી પડેલી હાડમારીને લીધે આ આખો દેશ એકથી બીજા છેડા સુધી સજ્જડ ખળભળી રહ્યો છે. મુંબઇ પ્રાંતની એસોસીએશનો શરૂઆત કરી અને વગર દીને વચ્ચે પડવાની વિલાયતની સરકારને માગણી કરી છે. સર વીરોજશા મેતાની આ શરૂઆત પછી દેશમાં જુદી જુદી જગ્યાએ એક પછી એક મીટીંગો થવા લાગી અને હીંદીઓને ન્યાય આપવાને સખત માગણીઓ થવા લાગી છે. કલ કત્તાની બ્રીટીશ ઇંડિઅન એસોસીએશન તરફથી પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો છે એવા ખબરની અમે નોંધ અગાઉ લીધી છે. હવે ખબર મળ્યા છે કે લીંબ સુરત અને નાગપુરમાં તેવી મીટીંગો થઇ છે. નાગપુરની મીટીંગે ટ્રાંસવાલમાં વેરાતી પડતી હાડમારી સામે સખત ગુસ્સો જાહેર કર્યો છે અને હીંદીઓની પીઠ ઠોકી મરદાનગીથી અને દ્રઢતાથી લડત ચાલુ રાખવાની ભલામણ કરી છે. સુરતમાં જુદી જુદી કોમના માણસોની જાહેર સભામાં ટ્રાંસવાલ સરકારના કાર્ય સામે ગુસ્સો તથા નાપસંદગી બતાવવામાં આવ્યા હતા. આ વખતે વિલાયતની સરકારે ચુપકીદી પકડી બેસી રહેવા જેવું નથી. તે શું પગલાં લીએ છે એ આખું હીંદ આતુરતાથી જોઇ રહ્યું છે.

ગુજરાતી

તા. ૨૬ મી સપ્ટેંબરના અંકમાં લખે છે કે:—અજાયબ જેવું એ છે કે બ્રિટીશ મહારાજ્ય-બ્રિટીશ મહારાજ્યના નામે મોટી મોટી વાતો કરનારા અંગ્રેજો, અંગ્રેજ અધિકારીઓ—આ દેશના અને ઇંગ્લાંડના—હીંદીવાસીઓના હકોનું સંરક્ષણ કરી તેમને જુલમમાંથી બચાવવાને વલંદા સરકાર પર કોઇ જાતનું દબાણ કરી શકતા નથી; અથવા જો તેઓ દબાણ કરતા હોય તો બ્રિટીશ મહારાજ્યને આ બાબતમાં શરમાવું નહીં છે કે તેના હાથ નીચેના સંસ્થાનિક સ્વરાજ્યવાળા નાફરમાને થઇ ગયા છે તેને દબાવવાને તે અશક્ત બન્યું છે. બ્રિટીશ રાજ્યની, કહો કે ઇંગ્લાંડની હાલની લીંબરલ સરકારની, આ રાજનીતિની અસર કેટલી ખરાબ થઇ છે અને ભવિષ્યમાં થશે તે લીબરલ પ્રધાન મંડળ જોઇ શકતું નથી. વર્તમાનપત્રો કહે, હીંદુઓએ અને મુસલમાનોએ અને એક બીજાને. આ દેશની તેમજ ઇંગ્લાંડની સરકારને, દોસ્તાંસા બજતી ચેતવણી છે, છતાં ન સમજવાય એવાં કારણોથી ટ્રાંસવાલ જાય વસેલા હીંદુ અને મુસલમાનોપર થતા જુલમનો અટકાર કરવામાં આવ્યો નથી. મુંબઇની પ્રેસીડન્સી એસોસીએશને પણ બ્રિટીશ મહારાજ્યના કારભારીઓને ચેતાવ્યા છે કે આફ્રિકામાં હીંદીવાસીઓપર થતા જુલમની અસર હીંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશ મહારાજ્યની વિરુદ્ધ બનશે. અમને મજબુત શક છે કે ટ્રાંસવાલના બોઅરો બ્રિટીશ મહારાજ્યની જરા પણ દરકાર રાખતા હોય! વલંદાઓ માત્ર પોતાનો સ્વાર્થ તપાસે છે. તેઓ ઘર મરો કે કન્યા મરો-બ્રિટીશ મહારાજ્ય નાશ પામો કે અબાધ રહો:- હીંદીવાસીનો કમાય કે જુલમે મરે-તેની જરા પણ પરવા રાખતા નથી. બ્રિટીશ મહારાજ્યની આવી બેદરકારી રાખનારા વલંદા સંસ્થાનવાસીઓને ખુશ રાખવા માટે, ૩૦ કરોડ હીંદીવાસીની લાગણી દુભાવવી એ રાજનીતિ ડહાપણ ભરી નથી; તે નથી ઇંગ્લાંડ સમજતું, નથી લીબરલ સરકાર સમજતી કે નથી હીંદી સરકાર સમજતી. તેઓ તો બહેરા કુંડ થઇ બેઠા છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદુઓ અને મુસલમાનોપર જે અસત્ય જુલમ થાય છે-સખત મજુરીની, દંડની, દંડ ને ભરે તો કેદ, અને માની લીધેલા ગુન્હેગારના માલ મિલકત વેચી દંડ વસુલ કરવાની-કાયદા દ્વારા ધોળે દિવસે લુટવાની રીતીઓ ચાલુ કીધી છે. એ ભવિષ્યમાં ઘણું ભયંકર પરિણામ નીપજાવશે. જે હીંદીવાસીનો સાથે વાણિજ્યમાં ગોરાઓ હરીફાઇ કરી શકતા નથી તે હીંદીવાસીનો, લીબરલ સરકારનો અન્યાય સહન કરી જશે એ આશા નિરર્થક છે. જે ગોરાઓ હીંદીવાસીને રક્ષણ આપતા નથી તેના ખુંધા હીંદીવાસીનો ખમશે એ બની શકે તેમ નથી. હવે ૪૦ લાખ વલંદાઓને ખુશ રાખવા કે ૩૦ કરોડ હીંદીવાસીને ખુશ રાખવા એ સવાલનો નિર્ણય લીબરલ સરકારે કરવાનો છે. લે૰ એડમીને વલંદાઓને તે સંસ્થાનનો સ્વરાજના હકો બક્ષ્યા ત્યારે તેને ચેતવવામાં આવ્યો હતો. પણ દુંખી દ્રષ્ટિના તે પ્રધાનને પોતાના કાર્યનું પરિણામ શું આવશે તે જણાયું નહતું. મી. ઇરસ્કાઇને એડીનબરોમાં જે કહ્યું છે તે સત્યજ છે કે લે૰ એડમીને વલંદાઓને સ્વરાજ આપતા પહેલાં પોતાના હાથ બાળી નાંખવા હતા! ૪૦ લાખ બોઅરોનો સ્વરાજ બક્ષી ઇતિહાસમાં નામના કરવાની આશા ભલે લીબરલ પ્રધાનમંડળે રાખી હોય, પણ તે આશા સાથે ઇતિહાસકાર આ જુદી જશે નહિ કે બ્રિટીશ મહારાજ્યમાં, કાયદાસર ગુલામો, દક્ષિણ આફ્રિકાના એશીયાટીકો અને હીંદીવાસીને બનાવવાના પ્રયત્નો તરફ આંખ મીંચામણા કરનાર પણ ઇંગ્લાંડના અગ્રેજ લીબરલોજ હતા! સો વરસ પુરવે વીલીયમ વીલ્બરફોર્સે બ્રિટીશ મહારાજ્યમાંથી ગુલામગીરીનો નાશ કરાવી ઇંગ્લાંડને યશ આપાવ્યો હતો; તેજ ઇંગ્લાંડ દક્ષિણ આફ્રિકાના બોઅરો, હીંદુ અને મુસલમાનોને ગુલામોની સ્થીતિમાં મુકે તો શું હીંદીવાસીનો સહન કરશે? નહિજ. હીંદીવાસીનો ઇંગ્લાંડને કહેશે કે હીંદુસ્તાન સાચવો કે દક્ષિણ આફ્રિકા સાચવો! જો હીંદુસ્તાન રાખવું હોય તો હીંદીવાસીનું રક્ષણ કરો-રે હીંદીવાસીના હકનું, હીંદીવાસીના જાનમાલનું, હીંદીવાસીની માન આબરૂનું રક્ષણ કરો. બ્રિટીશ રાજ્યમાં તેવું રક્ષણ કરવાની સત્તા ન હોય તો જગતને તમે જાહેર કરો અને હીંદીવાસીને તેમનું પોતાનું રક્ષણ કરી લેવાના રસ્તા બંધ ના કરો. હીંદીવાસી કદી પણ ગુલામ થવાનું કબુલ કરશે નહિ. તેઓએ કદી ગુલામગીરી કરી નથી. અને બ્રિટીશ રાજ્યમાં ગુલામગીરી કરશે નહીં. તેઓ પોતાના હકો માટે લડશેજ! પોતાના જાનમાલ, માન આબરૂ માટે લડશે-સત્યને માટે લડશે અને પરીણામ જગ અપાવીજ. હીંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ ખુલ્લે ખુલ્લું બતાવે છે કે હીંદુઓએ ને મુસલમાનો હીંદુસ્તાનમાં ગુલામગીરીને આવવા દીધીજ નથી. અંગ્રેજને ગીત આવે છે કે Britons will never be slaves—હીંદીવાસી પણ તેમજ કહે છે કે હીંદીવાસી ગુલામ બનશે નહિ, પણ શું જે બ્રિટનો પોતે ગુલામ થશે-નહિ. તેઓ શું હીંદીવાસીને ગુલામી અવસ્થામાં જવા દેવા ચાહશે એવું લાગે છે કે? અમને આશા છે કે તેઓ પોતે જેમ ગુલામ થશે નહિ, તેમ બીજાને થવા દેશે નહિ અને બીજાને કરવા દેશે નહિ.

'ખબરદાર'

તા. ૨૫ સપ્ટેંબરના અંકમાં લખે છે કે:—"અજરજને લેડર ઓલસીનની જગ્યા એ હું હતે તો મારો હાથ બાળી બા. રાખ કરતે અથવા તેને લકવો થવા દેતે પણ મુઠીભર બોઅરો જેઓ તમારી રૈયત નથી અને તમારા મિત્રો નથી તેઓને ખાતર ૩૦ કરોડ શખ્સની અનેકી પ્રજાનું માન અને તેમના હકો ગુમાવી દેતે નહિ."

ઉપરનું ઇંગ્રેજી વાક્ય આપણા શહેરના જાણીતા પારસી ફકાલ મી. રાજપુરજી બર જોરજી ભરૂચાનું છે જેઓએ ઓફીસનારો ખાતે આપણે કરતાં ઉપરના રામજાણુ સપુનો ઉચારયો છે. તેના એકે એક હરફ સાથે કરો સાચો દીદીવન મળતો થયા વીના રહેશે? ટરાંસવાલના સવાલથી ઉપરના બ્રાપણકુલના મગજ ઉપર કેવી રીતની મડી અસર થઇ છે. તે તેમના ઉપરના રવતંત્ર સપુનોથી માલમ પડી આવે છે, તે છતાં અજાયબી અને બેદ તો એ છે કે તામદ્દર બ્રિટીશ સરકાર ગાદલાની નીચમાં પડી છે.

ટાલની નામદર દીદી સરકાર અને દીદી વજીરે એકરાર કીધો છે કે દીદી વાનોને અસલતોપ માટે કેટલાક સબબો મલ્યા છે. પણ અમો એ એકરારમાં બધુ ઉમેરો એટલો કરવ માગીએ છીએ કે ટરાંસવાલમાં દીદીઓ ઉપર પડતો જુલમ પણ અસ લનો એક સબબ છે. બોઅરો સાથની ખુના મરકી ભરી જંગનો એક મરણજ દીદીવાનો ઉપરના તેમના જુલમમા ટવું ગણાવું હતું પણ હાલમાં તેઓ ઉપર જે બેરહેમ-ચોરણો જુલમ ગુજરે છે તે તરફ બ્રિટાનવ પ્રધાન મડળ મુબ બ પુ છે. ઇગ્રેજો માત્ર બેજ ભલી નિશાની બોઅરો ઉપર ચઢાઇ લઇ ગયા હત. આ બે ભલી નેમમાં એકતો દીદી વ.નો ઉપરનો બેઅરોનો જુલમ દુર કર વાનો હતો અને બીજી નેમ બોરાઓને ચુંટણીનો હક બક્ષવાની હતી. આ બે નેમ માટે ટરાંસવાલમાં લેડીની નદીઓ બેયા વહેતી થઇ હતી. અને કરોડોનો ખજાનો ખરચ થયો હતો અને છેવટે અગ્રેજો જીતા॥ બોઅર રાનડ્રોને વશ કરી શકયા હતા, જે હાલ પાર પ્રાતમાં દીદિવાનોએ પોતાની કીમતી જનો પડીક ની કરકર કીધી હતી નવિ.

દીદીવાનોની આવી સેવાનો બદલો બ્રિટીશ સરકારે કેવી રીતે આપ્યો છે ? અમોને જણાવતાં ખરે બેદ ઉપજે છે કે બહુજ નજીવી રીતે અને બહુજ નીરક્ષપણે.

અમો બાર મેલી જણાવીએ છે કે હાલમાં દીદી અસતોષમાં ટરાંસવાલનો સવાલ પણ અસતોષનું મુખ બેખવું જોઇએ છે. જેથી અસતોષમાં આ મુદ્દાને દીદી સરકાર આપણ- દેશમાંથી દુર નહીં કરશે ત્યાંસુધી અસતોષના ટરણુને દુર કરી શકા વાનું નથી.

મોડર્ન રીવ્યુ

અલ્હાબાદમાં પ્રગટ થતું અને બહોળો ફેલાવે પામેલું 'મોડર્ન રીવ્યુ' ઓકટોબર માસના અંકમાં લખે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા તથા કેનેડામાં દીદી ઉપર જે હાડ મારી પડે છે તે બેઉ કોમ પ્રત્ય મરણી આ થઇ નીકળી પડે તો આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. પરંતુ આપણા બાઇઓ આ અણીને સમયે કોઇપણ જાતના ક્રેર જુલમનો રાતો બીધા વિના, પણી બહુ ટુ રીથી જાનમરદની બાદક સામા મડ રહ્યા છે. અને આપણી બેનો આવે અવસરે તેને કીમતી મદદ કરી રહી છે. ખરેખર આવા મરદ અને આવી ઓરતો યુગામો ની અખમ જાગણી જીવતાને સરજાગેલ નથી. પણ જે મન રાખ્યુ યજેલું નથી તે સદા જીતેલુંજ જણાય. શરીરને કેદ કર વામાં આવે અથવા ફાંસીને-લાકડે લટકા વવામાં આવે તો તેથી શું થયું ? સ્વતંત્ર અને માનવત જીવનજ જીવવા લાયક છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દરેક નાતજાતને કોમના દીદીઓ સાદાથી નાસવાને બદલે તે ઉદાવવાને આતુરતાથી બહાર પડે છે. તરંગર વેપારીઓ દેશના હક મેળવવાને અને બરીબ દીદી ફેરીવાળા સાથે પુરી દિલસોજી બતાવવા ખાતર વજર લાદસે નસથી ફેરી ફરી જેલ જવાને હોંશથી બહાર પડે છે. નાતજમાંથી દીદીઓ તેઓ ના ખરા હકનુ રક્ષણ કરવા ખાતર ટરાં સવાલમાં દાખલ થાય છે અને જેલમાં જાય છે. નાતાલમાં ફ્રીનીકસમાં બપાના ઇડિઅન ઓપિનિઅનમાંથી દક્ષિણ આફ્રીકાના છ બહાદુરોની છાણી અમે આ અકમાં આપીએ છીએ, તેમાંના મી. રવી. કે. ચમી નાયડુ દેશને ખાતર ત્રણ વખત જેલ ભોગવી આવેલ છે. ફ્રીનીકસના ઇસ્લા મીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. ઇમામ અબ દુલ હાજર બાવઝીર જે ત્યાંની દીદીઓના મરજીવના મદદગીર-પ્રીસ્ટ છે તેમણે પણ વજર લાઇસેન્સથી ફેરી ફરી સખત મજુરીની જેલ ભોગવેલ છે. મી. મોરા બજી શાપુરજીને રજીસ્ટર વીના ટરાંસવાલ માં રહેવા માટે એક માસની સખત મજુ રીની જેલ થઇ છે. મેસરસ પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. અંજલીઆ અને ઇબ્રાહિમ મહમદ જેઓએ નાતાલથી પોતાના હક સાબીત કરેલ થયા હતા. તેમને રજીસ્ટર વીના રહેવા માટે કેદ કર્યા છે. અને આ સિવાય બીજા બણ દીદી તેમજ જાતની સજા ભોગવે છે. ખુન ખરાબા વીનાની લડાઇના આ. લડવૈયાઓ તેમની બહાદુરી અને બહાદુર ભરેલી રવદેશાભિ માનની લાગણી માટે, અને વળી તેઓ જુદી જુદી કોમના હોવા છતાં જે એકત તાથી લડત ચલાવે છે તેને માટે સલામ માનને લાયક છે.

ઉડિયન પેટ્રીઆ

મદ્રાસનું આ જાપું લખે છે કે કેલોની ઓએ યાદ રાખવાનું છે કે તેઓના ઉપર કોઇ આફત આવી પડે ત્યારે તેમને વડી સરકારની મદદ લીધા વિના ચાલે તેમ નથી. ઓસ્ટ્રેલીઆ, કેનેડા કે દક્ષિણ આફ્રિકાના યુરોપીઅર ગોરા વિજેતની બાંધા વીના હાલની સ્વરથ સ્થિતિ બેસવી શકે એ બેશક અશક્ય છે. તેઓ હાલની પર તણ્ક ઉપરથી એવું માનના દોર બેસ દેખાય છે કે તેમની પોતાની મે તેવી રીબાજાત છતાં બ્રિટન કોલોનીને મદદ કરવાને બધાયેલ છે. તેઓ એક ગાતના બચ્ચાં સમાન છે. તેમના તરફ માતાનો પુરો વિશ્વાસ છે છતાં તેઓ માતાનો હુકમ અથવા માતા તરફની ફરજ બજાવવામાં પછાત પડશે તો તેઓ તરતજ બ્રટીશ બાળકની પેઠે યશ જવાનો સભવ છે, વશી મુજબ આવે. વિશ્વાસ કયાંસુધી રાખવો એ અમે કહી શકતા નથી. પરંતુ વિશાળમાં દુરદર્શી વિચાર ધરાવનારા પુ.પે વસે છે એટલે કોલોનીઓએ પોતાની સ્થિતિનો ખ્યાલ રાખવો એ જરૂરનું છે.

કનવેનશનના ઉપર આવેલા ડેલીમેટોની એક નાની પાર્ટી ગયા સોમવારે કરમની તરફ ઉપડી ગઇ હતી સાંજના ગાડીમા ઓ બેસતાં મળેલા અનુભવ વિષે 'ઇડર' ને એક પત્રદ્વારા જણાવે છે કે ન.ટાલમાં એક બ.ખ કોલિયારીકની વસ્તિમાંથી માત્ર ૨૬,૦૦૦ મીરબીટમાં કામ કરે છે, અને તેમાંથી ૮,૦૦ ચા તથા ચાનીના કર બાનઓમાં કામ કરે છે, ચાને સુધરવા માટે બનવડી સખત મરજીમાં ગોરા કામ કરે એ અસભવીત છે. અને કદાચ કરે તેય તે ચ દુનીઆની બીજી ચાની સાથે હરિફાઇમાં ઉતરી શકે એ અસભવીત છે. દીદીઓ રબરની બાદક કામ કરે છે. તેમની સ્થિતિ બહુ કઠોળ જેવામાં આવી છે. અને તેમના ઉપર દેખરેખ રાખવામાં કાંઇ દહેશત રાખવા જેવું છે નહીં બેસ ના મકીક આ કામ કરનારનો સતોષ બતાવે છે. તેઓ ડર્બનમાં ૧૨૦ દીદીઓની મરજીમાં કામ કરે છે. મજુર રજા અને વેપારી બ્રિટિશદીકમાં બધોજ તફાવત છે. રદી મજુરો દિવસે દિવસે બ્રટીશ થતા જાય છે. અને બાકીનો મારે વહેલા મોડા ગીરમીટીઆ બોલાવવાની જરૂર પડશે. ચ.ના વાચેતરને માટે આ તરફની બીનો બણી ઉતમ મજુરમાં આવે છે.

આ અઠવાડીઆની અખબારોમાં કેટલાક સ્વરાજપત્રો મળેલા છે તે આવતા અઠવા ડીએ આપી શકશું.

ચરખા પત્ર

—:o:—

ચરખાપત્રીઓને જવાબ

બેડસ્પ્રુટના ખબરપત્રી—તમે મોકલેલ ખબર માટે આભાર થયો છે તે ખબર ગયા અંકના લોકાભિપ્રાયના ખબરપત્રમાં આવી ગએલ છે એટલે ફરી ને નથી છાપતા.

— —

એમ. (રીયુનીઅન)—તમે શું લખો છો તે સમજી શકાતું નથી.

—

એક મરીલ હીંદી મચેસરવાળા—તમારા નામશ્રીજ તમારો કાગળ છાપી કહાય.

—

પરચુરણ ચરચા

—:o:—

લોરેન્સોમારકવીસથી એક પત્ર તા. ૨૪ ઓકટોબરના કાગળમાં લખે છે કે તા. ૨૦ના રોજ મી. એમ. કે. ગાંધીના જામીદાર તથા હીંદીના આગ્રહ શુભેચ્છક મી. પોલાક આવેલા. તેમણે અત્રેના જાણીતા વેપારી શેઠ નાનજી દુધલદાસ એન્ડ કું. ને ત્યાં ઉતારો લીધો હતો. સામની અંદર હીંદીભાઈઓને ભેગા થતાં તેમને મળવાને બે કે પછી એક આવ્યા હતા. તેજ દિવસે બપોર પછી અત્રેની ઈંડિઅન ઓપીનીઅન એસોસીએશનના હોલમાં તમામ હીંદી ભાઈઓની મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. અને તે વખતે આજ સુધી લોરેન્સો માર્કવર્સના હીંદીઓ તરફથી બીલકુલ કાંઈ મદદ અગર તો દિલસોજીનો એકપણ શબ્દ ટ્રાંસવાલના શુરવીર હીંદીઓને આપેલ નથી તે બાબતમાં બે શબ્દ બોલવાના હતા પણ મીટીંગમાં સામના રોકી આઓ પધાર્યા નહિ તેથી મંડળનું કામ નહિ હતાં દિલગીરી સાથ વિસરજન થયું હતું. મી. નાનજી દુધલદાસને ત્યાં મી પોલાકની સારી રીતે આગતા સ્વાગતા કરવામાં આવી હતી. તા. ૨૧ની રાત્રે શેઠ આબદુલ્લાની કું.ને ત્યાં મી.પોલાકે ટ્રાંસવાલના લોકોની હાલત, બહાદુરી અને ઘડતર વીશ સહિત બાબત બે શબ્દ કહ્યા જે વખતે તમામ હાજર ગૃહસ્થોએ દિલસોજી બતાવી અને ટ્રાંસવાલના તમામ હીંદીભાઈ ઓને મદદ કરવા દિલથી જણાવી છે. તા. ૨૨ ના રોજ બપોરના મેસરસ વ્રજલાલ લાલચંદ કું. ને ત્યાં મી. પોલાકને જમવા જવાનું હતું, અને તે વખતે પણ જાહેર બાબતો વિચારવા કરવામાં આવી હતી મી. પોલાક ખુશી થયા હતા. મી. પોલાક જવાને નીકળ્યા તે વખતે અત્રેના દિલસોજી ધરાવનાર સખી મહુરથો સ્ટેશને ગયા હતા. તા. ૨૩ ના રોજ અત્રે થી નીચેના સ્ટેશનો તરફથી દિલમોજી ના તાર મીસીસ ગાંધી ઉપર મોકલવામાં આવેલા છે.

મેસરસ નાનજી દુધલદાસની કું., વ્રજ દાસ લાલચંદની કું., હીરજી મુલજીની કું., તારબુદાસ ત્રિ. મ.ધવજાર. તથા બીજા કેટલાક તાર કરજના છે. ટ્રાંસવાલના બહાદુર સહાયકારી હીંદીઓ માટે એક ઉપર રાખું કરવાનો વિચાર ચાલે છે.

ઉપરવાર ખબરપત્રી બીજા કાગળમાં લખી જણાવે છે કે ગનીપારે (તા. ૨૪ સપ્ટેંબર) અત્રે દીવાળીનો તહેવાર ગણવામાં આવ્યો હતો તે દિવસે અત્રેની ઇરપી તાબામાં એક સુતરી હીંદુ કુંભાર નામે ગણેશ ગુજરી ગયો. તેની લાસને હીંદુ વીધી મુજબ અગ્ની નહિ આપતાં ક્રીશ્ચી ઓને હાથે સરકારી કબરસ્તાનમાં દફનાવવામાં આવી હતી આટલા બધા હીંદુ છતાં આમ થયું એ હીંદુ કોમને ઘણું શરમાવા જેવું થયું.

—

રાંદેરનો એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે રાંદેરની અંજુમને ઇસ્લામ તરફથી સદગત મહમદ સુલતાન મીયાં સરંજના મકાનમાં મળવા કાજી રહેમતુલ્લાના પ્રમુખપણા હેઠળ એક મેળાવડામાં મદરેસા ખુશી મુકરાની કીમત કરવામાં આવી હતી જે વખતે મોલવી હુસેનમીયાં અબ્દુલ રહેમાને જણાવ્યું કે આજનો દિવસ શુકરના કરવા જેવો છે કેમકે આપણે મદરેસા ઉભી કરવાને ભાગ્યશાળી થયા છીએ. લાહોરની અંજુ મને ઇસ્લામે જે નવી રૂહીથી કુરને શરીફ શીખવવાનું બેરજ કાયમ કરયું છે તે મુજબ આ મદરેસામાં શીખવવામાં આવશે. તેથી બચ્ચાંઓને સહેલાઈથી અને તાકીદથી કુરાને શરીફ પઢાવી શકાશે. તે સાથે ઉરદુ પણ શીખવવામાં આવશે. મદરેસાના વડા શીક્ષક તરીકે બોરસદવાળા મીયાં રમજોરખાન હમીદખાનને નીમેલા છે. કેટલુંક વીરેચન થયા બાદ બચ્ચાં ઓને મદરેસામાં દાખલ કરવા તથા તેમના ઉપર દેખરેખ રાખવાને મેસરસ સદગત મહમદમીયાં સરંજ, મકેક બનુ મીયાં મકેક દીલદાર, બનુમીયાં હાસમ હસનખાદી, મહમદ હુસેન સમજુ, બસાક સરંજ, મીયાં હામેદ આજમ અને મીયાં હુસેન રહેદીની એક કમીટી નીમવામાં આવી હતી. આ મદરેસાને અત્રેના લાયકના શેઠ હાજી મહમાયદ પાદીઆએ પોતાની મદરેસાનો સામાન બેટ આપવા માટે રાંદેર અંજુમને તેમનો આભાર માનેલ હતો.

— —

કરજનથી, "એક ગુજરાતીલા ઇ" લખે છે કે હાલમાં કેટલાક હીંદીઓ જરા બેટરી કસાણી કરી પોતાના પેઢના ગુજરાન જોયું કમતા થયા છે તેમના ઉપર ગોરા લોકોની આંખ વક્ર છે, અને તેમને બેકકેટ કરાવવાની મહેનત કરી રહયા છે. આ ઉપરથી હીંદી વેપારીએ વિચારી આવી બીકમાસને અટકાવવાની જરૂર છે કેમકે તેમાં હીંદીનું પાણી જળવાઈ રહે તેવું છે. હીંદી કસાણોને બાજમ છે કે તેમણે ગોરા વેપારી કે કસાણોની પાસેથી બીલકુલ માલ ખરીદવો નહિ. તેમ હીંદી વેપારીઓને લાજમ છે કે જ્યાંસુધી આપણા ભાઈઓને ઉતેજન અને તક આરામ ત્યાંસુધી બીજાને બીલકુલ ગોરાકર આપવા નહિ. હીંદી કસાણોને કુંવ ચેતવું છું કે આપણા હીંદી મોટા વેપારીને ત્યાં જે માલ વેચે તે કામગી કોઈ નાના વેપારીને ગોરો માલ વેચનાર નહિ. તમે પોતે તમારામાં હરીફાઈ કરી આ બીકમણા આણેથી છે તો મારી ખાત્રી છે કે તમે પોતે પોતાનામાં કોઈ કહાડો જુદાઈ કરશો નહિ.

—

સ્વાંડરટનની કમીટી તરફથી મી. મહમદ અહમદ જાણા લખે છે કે મી. ધરમાભાઈ અજરામજાભાઈ, મી. ધરમાદાસ સુમેમાન સરંજ, તથા ધરજાધાઈ ધાબ મોતાલા એ સાહેબો મુલક ગયા તેમની સહર ખુશ કારક નીવડો એમ ચાહું છું અને ઉમેદ રાખું છું કે મજકુર સાહેબો જે પ્રમાણે સ્વાંડરટનની મીટીંગોમાં ભાગ લેતા તે પ્રમાણે મેસરસ ડરબનની મીટીંગે રેનકુમ ઇસ્લામમાં ભાગ લેશે અને તેની સાથે રહી ટ્રાંસવાલની હાલત બંધી પુરી ચરચા કરશે.

—

ડરબનથી (નાતાલ) થી મી. ઇબ્રાહીમ મહમદ મીઠાત લખે છે કે નાતાલના હીંદી ઓ જે સાહેબો હોય અથવા જેની પાસે લાંબા ફ્રાન્ચાઈઝ હોય તેમણે અત્યારે ટ્રાંસ વાલ જઈ ત્યાંની લડતને મદદ કરવા જેવું જરૂ જોઇએ કેમકે કેમને વખતે પહેલા મી. ગાંધીએ પોતાના પ્યારા પુત્રને જેલ મોકલવાની અરજી કરી હતી તેવું જેલ થયા છે ને આપણે બેસી રહીએ એ શરમની વાત છે. જેમ બનારે

જેલ કરશે તેમ વધારે જલદીથી રાહત મળવા સંભવ છે. ટરાંસવાલનો કાયદો રદ થશે તો નાતાલને ફાયદો છે નહીંતો આહીની સરકાર જાણશે કે હીંદીમાં કંઈ ધણી મળે નહિ. અને તેથી સખત કાયદા ઘડી કોમને કચરી નાખશે.

પારસથી દેશીમિત્ર લખે છે કે કરમરસ કેરપના હીંદીઓની બીના વાંચી ઘણી ફીકર ઉપજે છે, કારણ કે આજે આ બારીક વખતમાં નાતાલના રોકે જેને આપણે ઉગરસે કહેવા તોપણ ચલે, એવા સુખી માણસો દેશને વાસ્તે, તેમજ આપણા વાસ્તે જેલોમાં જઇ રોડ ક્વાર પથ્થર તોડે છે તેવારે બહારના ભાઇઓએ તેવણને છોડવવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઇએ તેને બદલે આ લોકો પેટને માટે દેશદ્રોહી બને છે એ બહુ દીલગીર થવા જેવું છે. જેલમાં મુદત પુરી થયા અગાઉ તેમને છોડવાવા તો તેમાં હીંદી કોમની હજત છે, માટે સહુએ એકમત થઇ આ વખત સાચવી લેવાનો છે.

લોઅર અમકોમાસથી મી. અહમદમહમદ કરમાઇલ લખે છે કે ટરાંસવાલના દેશીભાઇ ઓની મદદે ગયેલા કરમનવાળા જે સાહેબે ગયા છે તેમણે કોમની ઘણી કીમતી સેવા બજાવી છે. તેમની જેટલી તારીફ કરીએ તેટલી ઓછી છે. ગયા મંગળવારે અમારા લોકોનો મોટો તહેલકાર હતો તે દિવસે તે સાહેબોની હાજરી વગર કરમન સુનું લાગતું હતું. કેપના હીંદીઓ હજુ મદદ કરવાને બહાર પડેલા નથી એ ઘણી અફસોસની વાત છે.

ઓરેંજફ્રી (કેપ) થી મી. મધુ સુખા યુનુસાહા લખે છે કે મતીયા કબુલીમાં રંગ એ હકીકત તા. ૨૪ ઓકટોબરના છાપામાં થી વાંચી મને ઘણી ખુશી પેદા થાય છે. અમારી જનન્યાતમાં આ પહેલોજ દાખલો છે. મી. દીઆર લાલા પટેલ અને મી. ભગવાન કાનજી પટેલની મહેનત તેમજ એવણ જેલ મથેથી કોમનું એ વીર નરોત્તમે નામ મેળવ્યું છે. તે બદલ મારા ખરા અંતઃકરણથી એ સાહેબોને હું મુબારકબાદી આપું છું. અને કુદર એમને સદન કરવાની શક્તિ આપો એવી મારી પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના છે.

પ્રાણજીવનથી મી. હાજી ઇબ્રાહીમ લખે છે કે ગયા મંગળવારે રમજાન બદલે દિવસે ગ્રે સ્ટ્રીટમાં આવેલી જુમા મસ્જીદ માં હજારા રેકે ફંડમાં જે પૈસા ભરાયા છે તેની રકમ પૌંડ ૬-૬-૨ની થઇ છે.

ગુથ ખુથીથી મી. અબ્દુલ સુલેમાન ગજદીઆ રાજાવાવવાળા લખે છે કે અત્રે મસ્જીદ બાંધવા વીષે લાંબા વખત થયાં ચરચા ચાલતી હતી. તે વીષે તા. ૨૦ ઓકટોબરના રોજ શેઠ તઇયબ નુરમહમદ તથા સ્વેરેંગના મુસલમાન ભાઇઓ ભેગા થયા હતા. જે વખતે મસ્જીદ વીષે અરજી સરકારને મોકલવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. તા. ૨૭ ઓકટોબરના રોજે રમજાન શરીફની રજની નીમાજ ખુથ ખુથીમાં પઢવામાં આવી હતી. આશરે ૩૦ માણસ ભેગા થયા હતા. બાસુટો લેંડમાં અત્રી ખુબી અગાઉ કોઇ વખતે થયેલી મારા સાંભળવામાં આવેલ નથી.

રીચમંડથી મી. ઇસા જુસબ લખે છે. કે ઇદ તથા દીવાળીના તહેવારમાં ડાંઇ સરકાર મુસલમાન તથા હીંદુ ભાઇઓને ગેરલાયદેસર જેલમાં પુરી દુઃખ આપે છે એ દીલગીર થવા જેવું છે. સરવે હીંદુ મુસલમાન ભાઇઓ સાથે મળી આફત ને દુર કરવાને કામ લેશે તો બુરા જરૂર કામ ફતેહ કરશે.

કરમનથી 'કોહેર મહેરીલે જીનતોલ ઇસ્લામનો એક મેંબર' લખે છે કે કોહેર મહેરીલે જીનતોલ ઇસ્લામના ઉધરાણા વીષે જે ચરચા થઇ છે તે માન આપવા યોગ્ય છે. એ ઉધરાણાના ૨૦૦ પાઉન્ડ હાલ બેંકમાં જમા છે. એ ઉપરાંત ઉધરાણું વસુલ લેનારની મુસ્તીના સબબે તથા કેટલાક સાહેબો દેશ વીદેશ જવાથી ઉધરાણામાં ઢીલ થયેલી છે, પરંતુ હવે તાબડતોબ અને ખંતીલાઇથી એ કામ ઉપાડવાની જરૂર છે.

પ્રીટોરીઆથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે પ્રીટોરીઆમાં શનિવારે રાતના ૬ વાગા ને સુમારે લોકેરાનગર મી. એ. એમ. સુલે માનના ગુદામવાળા સ્ટોરમાં આગ લાગી હતી. એ સ્ટોરો બળીને ખાખ થઇ ગયા છે. ગુદામમાં ચાવલ, ઘી, તેલ વિગેરે હતું. અને ઘાસ પણ પુષ્કળ હતું. સ્ટોરો માં ઘેાળી લોકોની બે લોંડરી હતી. કેટલાક બીજા ભાડુતો પણ રહેતા હતા. મી. એ. એમ. સુલેમાનને કુલ નુકશાન ઇસ્સો થી સાતસો પાઉંડનું થયાનું કહેવાય છે લોંડરીવાળાઓને પણ ઘણું નુકશાન થયું છે. એક લોંડરીવાળાના રોકડા પા. ૪૫ આગમાં ગયા તેનો પતો નથી મળ્યો કપડાંલતાં શરીર ઉપર પહેરવાનાં પણ નથી રહ્યાં. મજકુર ઘેાળીને મી. પટેલે આશ્રય આપ્યો છે. મી. એ. એમ. સુલે માનની બાજુમાં આદમ દેશાઇનો સ્ટોર છે. તેને પણ વધતું ઓછું નુકશાન આગ થી થયું છે. સારે નશીબે બધા આથી પહોંચવાથી આદમ દેશાઇનું મકાન આગ માં બેક બળી જતું બચ્યું છે.

પ્રજાકીય કેળવણી

પ્રજાકીય કેળવણી માટે હીંદુસ્થાનને શું શું ચીજ જરૂરની છે એ વિષે 'મુંબાઇ ગેઝેટ' માં મી એસ. એસ. મેતા લખે છે કે પ્રજાકીય કેળવણી માટે સહુથી પહેલું અગત્યનું તો એ છે કે ખ્રિસ્તી, પારસી, મુસલમાન; બુદ્ધીસ્ટ અને હીંદુ વીદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસની ચાલુ મુદતમાં અખંડ બ્રહ્મચર્ય જાળવવું જોઇએ. બીજું તેઓએ એકજ શીક્ષકની સંભાળ નીચે એકજ મકાનમાં નાત જાત અને ધર્મના તફાવત ધ્યાનમાં લીધા વગર સાથે રહેવું જોઇએ. હાલના વેપાર ઉદ્યોગના જમાના માં પ્રજાકીય કેળવણીના શીક્ષકોએ ધ્યાન માં રાખવું જોઇએ કે પોતાની પવિત્ર ફરજ બજાવવાને શક્તિવાન થવામાટે શારીરીક બળ તથા નીતિના સઘળા ગુણો સારી રીતે ખીલવવા જોઇએ. શારીરીક બળ વધારવા પહેલાં બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ ઘણું અગત્યનું છે. અને તેની મુદત ઓછામાં ઓછી ૨૫ વરસની રહેવી જોઇએ.

બીજી જરૂરી વસ્તુ એ છે કે સ્વદેશ ભક્તિ ખીલવવી. આ ઘણી ઉંચા દરજ્જા ની નીતિનો ગુણ છે, તેનાથી આડે રસ્તે કે ઉતરી જવાય તે બહુ સંભાળ રાખવા જેવું છે. ખરા સ્વદેશીએ નાત જાતનો તફાવત દુર કરવો જોઇએ. તેમજ પ્રજા અને રાજકરતા વચ્ચેનો તફાવત દુર કરવો જોઇએ. પ્રજાકીય કેળવણી માટે નાણાનો પણ સવાલ રહે છે. તેમજ સાથે મળીને કામ લેવાનું છે કે જેમાં જાતીભેદનો ગુણ કેટલેક દરજ્જે આવી જાય છે.

આ શિવાય જુદી જુદી જાતો, જુદા જુદા ધર્મો અને કોમ કોમો વચ્ચેની કડવાસ દુર કરવાની કોશીષ કરવી જોઇએ. તેમ કરવાથી એકત્ર થયેલી પ્રજા મહાન થઇ શકશે. આ કામમાં હીંદુ, પારસી, અને મુસલમાને છુટી તેમજ સાથે મળી કોશીષ કરવી જોઇએ. અને તે કોશીષ એવી હોવી જોઇએ કે જે એકત્રતા કરવા માં આવે તે કામચલાઉ નહિ પણ લાંબો વખત નભે તેવી હોવી જોઇએ. આ સમય એવો છે કે વહેમો, અજ્ઞાનપણું નાહારા રીવાજો અને એક બીજી કોમ વચ્ચેની કડવાસ દુર કરવાં જોઇએ. આજોજ હીંદના ભાવીપ્રજાની આશા છે અને હીંદની ગરીબાઇનો અંત આવશે.

સુધારાના ભવાડા

ટૉલ્સ્ટૉયને જોખમ

૪

આવા મથાળા નીચે મી. જસ્ટીસ અમીર અલીએ 'નાઇન્ટીન્થ સેંચરી' નામના પ્રખ્યાત ચોપાનીઆમાં જે જુસ્સાદાર લખાણ કર્યું છે તેનો પહેલો ભાગ અમે ગયા ૪૦, ૪૧ તથા ૪૩ નંબરના અંકોમાં આપી ગયા છીએ. તે પછી બાકીનું લખાણ નીચે મુજબ છે.

દુનિયામાં અમાઉ કોઇ દહાડો નથી બન્યું તેમ હાલ યૂરોપની પ્રજાઓ શાંતિની વાતો કરે છે, અને બધા જોખમ થકે તેમ લડાઇની તૈયારી કરે છે. તેઓ નજીવી પ્રજાના હક જણાવવા બાબત બહુ ચિંતા બતાવવાનો ડોળ ધરાવે છે, અને હકીકતમાં તેના હકો છીનવી લે છે. અસલ જમાનામાં પ્રજા બચવા તો માણસો પોતાનામાં બસુસ ગુણો છે તેવો ફાંકો નહિં ધરાવતા તેથી તેઓની બાબીઓ ઉપર કોઇ ટીકા નહિં કરતા. હવે જોરાઓ પોતે સદ્‌ગુણી છે એવો ડોળ ધારે છે તેથી તેઓના ઉપર ટીકા કરવાનો પ્રસંગ આવે છે. વળી બહુ સુધરેલ અમેરીકાની પ્રજાને તપાસવા બેસીએ તો લાંબેને હિંદુસ્તાનમાં લાંચ કહી ગુન્હો ગણવામાં આવે છે તે ગુન્હો બહુ ભારી રકમ થઇ પડેલ છે અને ત્યાંની રાજ્યનિતિમાં ઉઘાડે છોગે લાંચનો ધંધો કરવામાં આવે છે. એજ દેશમાં દોલત બાપાટાબંધ એકઠી કરવાના જુસ્સામાં લોકો પ્રમાણીકપણાને તદ્દન ભૂલી જાય છે. એ લોકો એટલે સુધી જાય છે કે પોતાના સ્વાર્થને ખાતર ભૂંડી ભૂંડી કોમો વચ્ચે જંડ કરાવતાં પણ અચકાતા નથી. આ બધું જોને કે પશ્ચિમના દેશમાં તો સુધારા અને કેળવણીમાં બધે છે તોપણ ઉતરતી પ્રજાઓ તેને પસંદ કરે એવો સંભવ નથી. અને જેઓને કાને ન્યુયોર્ક અને શીકાગોની અનીતિની વાતો આવી ગયેલી છે તે માણસો તે દેશથી આવેલા સુધારકોના ભાષણ ઉપર ધ્યાન કેમ આપશે?

પશ્ચિમના માણસોને પૂર્વના ધર્મની બાબતો તો પૂર્વના રીત રીવાજોનું થોડુંજ ભાન રહે છે. બધા પૂર્વના માણસોને એક ત્રાજવામાં જોખવામાં આવે છે, અને બધાની તરફ તિરસ્કારની નજર રહે છે. પણ પશ્ચિમના માણસો પોતાની ખામી ઓને લીધે પૂર્વના માણસોની ઉપર અસર નથી કરી શકતા, એ વાત તદ્દન ભૂલી જાય છે. જો પૂર્વના લોકો ઉપર અસર કરવા તે લોકો ઇચ્છતા હોય તો તેઓએ પૂર્વના લોકોની રીત રીવાજની બરદાસ્ત કરતા તથા તેઓની વૃત્તિ કમ તરફ જાય છે એ જાણતાં શીખવું પડશે. વળી પૂર્વની જેવી સ્થીતિ છે તે પણ તેઓએ જાણવાની જરૂર છે. પશ્ચિમના લોકો પૂર્વના માણસોમાં કેટલેક ઠેકાણે એક કરતા વધારે બીજો પરણે છે તેની ઉપર આંકણી ચીધે છે પણ પશ્ચિમના માણસોમાં કેટલીક જગ્યાએ બીજો એક કરતાં વધારે બરબાર કરે છે એ ભૂલી જાય છે.

પૂર્વનો રીવાજ કેટલાક કારણોને લઇને અમુક હદમાં અને સ્થીતિમાં બચાવી શકાય વળી તેવા સંયોગોમાં ઉત્પન્ન થતી પ્રજાના બચાવ પૂર્વમાં સારી પેઠે કરવામાં આવ્યા છે. પશ્ચિમના મનુષ્યો જેમ તેમ રહે છે અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થતી પ્રજાનો બચાવ કોઇ રીતે થતો નથી તેથી કરીનેજ આવાં બાળકોને ઉછરવા બાબત મકાન અને મંડળો રાખે છે. પૂર્વમાં દારૂ પીવાની ટેવ સદાયે વખોડાયલી છે ત્યારે પશ્ચિમમાં એ કુટેવ દુર કરવા કાયદા થયાજ કરે છે કેમ જાણે કાયદાથી લોકો દારૂ પીવાની આદત છોડી દે નહિ? પૂર્વમાં એ કુટેવ ઓછી થઇ છે કેમકે ધણા કાળથી તે બાબત સુધારકો પોતાના વર્તનથી અને ભાષણ તથા લખાણોથી લોકોને કમજાવતા આવ્યા છે. બાળકોનો બચાવ કરવાનું પૂર્વમાં સેંકડો વર્ષથી ચાલતું આવ્યું છે. પશ્ચિમની પ્રજા તે ફરજ હજુ હવેજ જાણતાં શીખી છે.

સુધરેલી ગુલામગીરી

જો પશ્ચિમની પ્રજા ખરી રીતે પૂર્વની પ્રજા કરતાં ચડીઆતી હોય તો તેની સાથેના સબંધથી પૂર્વની નીતિમાં વધારો થયો જોઇએ. અનુભવે જોતાં માલુમ પડે છે કે નીતિમાં વધારો થયો નથી. માડાગાસ્કર, બોસનીઆ, હરઝીગોવીના, બલ્ગેરીઆ અને ટયુનીસ વિગેરે મુલકોમાં એકજ હકીકત મળી આવે છે. એટલે કે તે મુલકોમાં જોરાઓ જંગલી લોકોમાં બોટા ખરચનો ભેદ હતો તે મટ પડયો છે. અને તેઓમાં દારૂ પીવાની ટેવ વધી છે. બોસનીઆ અને હરઝીગોવીના ત્યારે તુર્કો પાસેથી છીનવી લેવામાં આવ્યાં હતાં ત્યારે ડોળ એવો બતાવવામાં આવ્યો હતો કે તેમ કરી તે દેશોને શાંત પાડવા અને તેમાં સુધારો કરવો. ખરી વાત તો એ છે કે ઓસ્ટ્રોહંગેરીઆને લાભ આપવાને ખાતર તેમ થયું હતું. ઓસ્ટ્રોહંગેરીઆની સરકારે તે દેશોમાં રસ્તા બાંધ્યા છે. પુરાણા કીલ્લાઓ તોડી નાખ્યા છે. કરપીતાઓ બાંધી છે, જેલ પણ બાંધી છે, આમ સુધારાના ઉપર દેખાતાં ચીન્હ જોવામાં આવે છે ખરાં, પણ તેની સાથે દારૂનાં પીઠાંઓ પણ ખુબ જોવામાં આવે છે. એમ કહેવાય છે કે બોસનીઆના લોકો દારૂનાં પીઠાં દાખલ થયા પછી તદ્દન નામર્દ બની ગયા છે.

બહાદુર અબ્દ-અલ-કાદરના પડવા પછી ફ્રાન્સે આલજીરીઆમાં પશ્ચિમનો સુધારો દાખલ કરવાનું ધાર્યું છે, પણ જે ફ્રાન્સ ની પ્રજા પોતે નાસ્તીક બનતી જાય છે તે પ્રજા આલજીરીઆમાં શું નીતિ દાખલ કરી શકશે! આલજીરીઆ અને ટયુનીસ બંને મુલકોમાં ફ્રાન્સની અસરથી દુરા ચરણ વધ્યાં છે. લોકોમાં જેરી એબ્સીન્થ નામની વસ્તુ બારાની બદચાલ ફેલાવી છે. અને રંડીબાજી વધી પડી છે. આથી મેરોકોના લોકો એવા તો ઉશ્કેરાઇ ગયા છે કે તેઓ ફ્રાન્સની નકલ કરવા ના પાડે છે આથી યુરોપ આખું સામે થયું છે અને મોરોકોના લોકોને જબરી બળવી બાતલ કરે છે. અને તેઓને સરખા કરવાને સારૂ ફ્રાન્સને સત્તા આપે છે. અને ફ્રાન્સ તે મોરોકોના લોકોની ઉપર દારૂગોળો ચલાવી રહ્યું છે. મોરોકોમાં જવાથી ફ્રાન્સનો જરાએ સ્વાર્થ નથી એમ વખતો વખત કહેવાયું છે. એમ કહેવાય છે કે તેઓ દેશ કબજે કરવા માગતા નથી. તેઓનો હેતુ દેશમાં શાંતિ ફેલાવવાનો છે અને આમ શાંતિ ફેલાવવા જતાં લોકો સામે થાય અને તેમ કરતાં જેઓની કતલ થઇ જાય તેથી ફ્રાન્સને શું એમ કહેવાય છે. આમ ડોળ કરાય છે તે છતાં એક પુરાવો હાથ લાગી આવ્યો છે તે બતાવે છે કે ફ્રાન્સની દાનત ૧૮૫૬ ની સાલથી પોતાના લાભને સારૂ મોરોકો કબજે કરવાની છે. મહારાણી વિક્ટોરીઆ ઉપર લખતાં આ વાત લોર્ડ કલેરેન્ડન ચોખ્ખી રીતે જણાવે છે. તે વેળા તો ફ્રાન્સમાં નેપોલીઅન સાહેનશાહ હતો. તે ચાલ્યો ગયો છે પણ તેનો સ્વાર્થી હેતુ, ફ્રાન્સની પ્રજાને વારસામાં ઉતર્યો છે. તેજ કાગળમાં લોર્ડ કલેરેન્ડને બતાવ્યું હતું કે તે વખતે મોરોકો લેવામાં જો ઇંગ્લાંડ મદદ કરે તો તેને ઘણી ખાંચ આપવા. અને તેજ વખતે કયુબા અને રિકાને હાથ જવાની વાતથી મોરોકોની બટરાઇ ચાલી રહી છે. કયુબા કબાવવું અમેરિકાના હાથમાં છે અને ઇજીપ્ત અંગ્રેજને કબજે છે. મોરોકોમાં ફ્રાન્સ હાથ ઘાલે એ વાત એટલી બેઢંગી જણાતા

માં આવી છે કે ઇંગ્લાંડના મહાન પુરુષોએ પણ તેને વખોડી કાઢી છે, પણ બીજા માણસો ફ્રાન્સનો આવો લોભ કુદરતી છે એમ માને છે. ફ્રાન્સ ઇંગ્લાંડની નકલ કરવા ધારે છે. તેના લડવૈયાઓને બરોબર રોટલો મળતો નથી તો પછી મોરોક્કો માં શું કામ ધમાધમી નહિ કરે એવી દલીલ ચાલી રહી છે. વળી મોરોક્કો પૈસાદાર મુલક છે ત્યાંના લોકો લડવૈયા છે. એ બધાનો લાભ ફ્રાન્સ કેમ નહિ લેય. આવા વિચારોમાં ગુંચવાન રહી અમે તેટલો પૈસો ખરચવો પડે તે ખરચતાં ફ્રાન્સના લોકો ડરતા નથી. આમાં જર્મની ફ્રાન્સને મદદ કરી રહ્યું છે. ફ્રાન્સ મોરોક્કોની ઉપર ટાંપી રહ્યું છે. તે સંબંધમાં શું કામ અંગ્રેજી છાપાંઓ બહુ ભાગે ફ્રાન્સને ઉતેજન આપે છે એ વાત જુદાઇ જાય છે. ફ્રાન્સ મોરોક્કોમાંથી નીકળવા માગતુજ નથી, તેમાં મોરોક્કો કબજે કરવાનો તેનો હેતુ બિલકુલ નથી એમ માનવું એ મુરકેલ છે. કેટલીક વખતે કંઇ કામ કરતાં માણસો એવાં બહાનાં કાઢે છે કે તેમ કર્યા વિના ચાલેજ નહિ. ત્યારે શું ફ્રાન્સને પણ એવું કંઇ બહાનું છે? આલજીરીયાને વશ કરતાં ૨૫ વર્ષ ફ્રાન્સને લાગ્યાં, મોરોક્કોના મૂલ્ને વશ કરતાં તેથી વધારે વખત લાગે તો નવાઇ જેવું નહિ ગણાય! ફ્રાન્સ મોરોક્કોના કિનારા ઉપરનાં મથકો રાખી શકે પણ અંદરનો પ્રદેશ સર કરવો અને બહાદુર મૂર લોકોને તાબે કરવા એ જેવું તેવું નથી. હવે બે ઇંગ્લાંડનો હેતુ એવો હોય કે ફ્રાન્સનું બળ જારી રહેવું જોઇએ તો ફ્રાન્સ મોરોક્કોની સાથે જંગી રસ્સામાં ગુંચાઇ જવાનું પડે તેમાં અંગ્રેજો કેમ તાળી પાડી રહ્યા છે? વળી આપણે એમ પણ અનુમાન કરી શકીએ કે જ્યારે જર્મની પણ ફ્રાન્સને ઉતેજન આપે છે ત્યારે તેમાં ફ્રાન્સનો ફાયદો હોવા ન જોઇએ. ફ્રાન્સ હજુ સુધી તો હટવું નથી, તેણે પૈસા રેડી દીધા છે અને ઉત્તર આફ્રિકાના દેશો તેને ધિક્કારવા લાગી છે. આમ છતાં ફ્રાન્સ મોરોક્કોમાંહઠપૂર્વક કબજો કર્યા કરે છે તેનો તો એકજ અર્થ થાય, અને તે એ કે ફ્રાન્સની કાંખમાં ઉઠી બળ છે. અને જ્યારે આ વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે પશ્ચિમનો સુધારો પૂર્વના કરતાં સરસ છે એમ કહેવું એ પોકળ વાત છે. જેમ મોરોક્કોમાં તેમ અઢારમી સદીમાં હિંદુસ્તાનમાં ચાલ્યું હતું. આજે ૧૫૦ વર્ષ થયાં પણ ગોરાઓની નીતિમાં કે તેઓની રીતીમાં કંઇ સરસ થયું નથી. જ્યાં માણસો એટલું કબૂલ કરી શકશે કે પશ્ચિમના સુધારાથી દુનિયામાં કંઇક લાભ થયો છે પણ તેથી જે ગેરલાભો થયા છે અથવા તો દુષ્ટતા વધી છે, ઝેર વધ્યો છે, અને પૈસાને પરમેશ્વર બનાવ્યો છે અને શરીર બળનું સર્વોપરીપણું રાખ્યું છે ત્યિારે બાબીઓ નજરમાં ન રાખવી એતો દેખીતું છેતરાવા જેવું છે.

સમાપ્ત

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(સ્પેશ્યલ રિપોર્ટમાંથી)

મારીત્સબરગના ફ્રેડરર પાસલુ પડાયચી ની મીલકત ઉપર તા. ૨૭ ઓકટોબરના રોજ હેનરી હોલગેટની અરજથી કાચી જપ્તી મુકવામાં આવી છે.

ગ્રેટાઉનના હેરીયાળા હુસેન ઇસાક તરફ થી પોતાની મીલકત નાદર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી જે મથ તા. ૮ ઓકટોબરના રોજ કરવામાં આવી હતી તે સ્વીકારવામાં આવી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ ગ્રેટાઉન માજીસ્ટ્રેટની કોરટ માં તા. ૧૦ નવેંબરના રોજ મળશે. જે વખતે દેવાની તપાસ તથા ટ્રસ્ટીની નીમણુંક કરવામાં આવશે.

મારીત્સબરગના પી. કીસના સામીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી સુપરીમ કોરટમાં તા. ૧૭ નવેંબરના રોજ કરવામાં આવશે.

અબોકાના મમુદખાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી સરકીટ કોરટને તા. ૧૯ નવેંબરના રોજ કરવામાં આવશે.

વેરુલમના રમજાન ખાનની નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી સરકીટ કોરટને તા. ૧૯ નવેંબરના રોજ કરવા માં આવશે.

અમઝીટોના વેપારી જોમ. આર. પીલે ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં મી. એચ. એલ. કરોકેટ (૧ નેટલન્ડ એક બીલ્ડીંગસ, ડરબન) નવા ટ્રસ્ટી તરીકે નીમાયા છે.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યું છે. તેમાં કેટલીક ખામી ઓ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખરીએ નવા વરસની ડાયરી ભેટ આપવાનો ઇરાદો રાખીએ છીએ. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. અર્ધે વરસે એક પાના ઉપર એક મહીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ લઇ શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સત્યાગ્રહ'ના પુસ્તક જેવું થશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી બાબતો પણ દાખલ કરશું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ. ના વાંચનાર કંઇ ઉપયોગી સુચના મોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં અમે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાઉથ આફ્રિકાના જુદા જુદા હોંદા મંડળોની ટુંકી અને મુદાસર હકીકતો મોકલવાનો અમારા વાંચનાર પાસે અમે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં જાહેર બાબત નોંધવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે બારમા પાનાને માટે અરધો દર છે. જે ગ્રાહકોએ ચાલુ વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેંબરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

ઇ. ઓ. ના જુના અંક

ચાલુ વરસમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચાલ્યા તી રાજદ્વારીક હલચલને લીધે ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅનના પાછળના અંકો ઘણાને ઉપયોગી થશે એમ ધારી બાસ ઘટાડેલે ભાવે વેચવાના છે. પોતાના હોંદામનાત્રે ને ભેટ આપવા માટે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે આવી સરસ તકનો લાભ ફરી ફરી મળતો નથી.

અંક નંબર ૨, ૩, ૧૧, ૧૫, ૧૬, ન. ૭, ૨૮, ૩૧ અને ૩૪ સિવાયના બાકી ના બધા અંકો દર ૧ પેની લેખે થોડા વખત સુધીજ વેચવાના છે.

પોસ્ટેજ ૧ પેની જુદું પડશે.

કિંમત સાથે પોસ્ટેજ બારી ઉપર મોકલી જે ઘણીને હીંદુસ્તાન મોકલવાના હશે તેને નામ મળવાથી બહોળી વરણાશ અમે મોકલી દેશું.

ABDOOL RAHMAN,
MERCHANT,
POTCHEFSTROOM.
Tel. Address: "RAHMAN."
P.O. Box 12.

TRY -
"Indian Opinion" Office.
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET. (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.
Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

K. M. NAIDOO & CO.,
Wholesale & Export
Fruit & Produce Dealers
AND
OSTRICH FEATHER BUYERS.
P.O. Box 1. Tel. Address: "NAIDOO, ROBERTSON, C.C.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
ઘાઘરા, બુરખા અને આફ્રીકી ઘેરા બનાવી મોકલવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P O. Box, 332, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2139, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Coffee, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
48, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5253.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૪૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૩
જોહાન્સબર્ગ.

મેાપાસાં મેનુફાક્ચર.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6025, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESSBURG

STAR LAUNDRY
(INDIAN)
New Clare, Waterfall,
Box 5277, JOHANNESBURG.

નાગરદાસ હુની સેાની
ઉરેક રકમના સે.ના ચાંદીના ઝરસ દાગીના બનાવનાર.
ઘરે વ. ૨૪૪–૨૪૫, એલિસાટીસ બજાર,
વસ્તીપ્રુફ સુમ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
Branch: 107 Market Street. Johannesburg

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
Branch: 31 Market Street. JOHANNESBURG

સ્વદેશી કેરોના રસના ચેન.
આ રસને તાજા કેરીના રસમાં જરા ફેરફેર નહિ.
પુરાવા—મફતના અને અનેરીઆ બજારે.
બોક્સ ૧૬૨, પીટર્મેરીત્સબર્ગ.

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચેરૂટ તેમ જ બીજા કોમ વગેરે બધાની બનાવટ નીચે કરનારમે મળશે.
સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી ભીડાઈ
સારી અને સસ્તી, ચોકખા ઘીની
કે. છવણ,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 12,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalahand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail.
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Stere Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7. NEWCASTLE.

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ગૌરવરજુરબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કયા તથા મુસ્તફા મમેદ પાશાનું બાપશ્રી ચિત્રોને ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં શ્રી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ પેદુમલ બ્રધરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

HOONDAMAL SONS,

India, China, Malta, and Assam
SILK MERCHANTS.
WHOLESALE & RETAIL.
107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw-Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.
ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES OFFICES SHOPS &C. TO LET.
APPLY—
124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 885

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હાલની કંપની દોઢપણ દોઢાને માટે હિંદુસ્થાન, બ્રમાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી આપે છે. નિશ્ચીત પસંદીદે દર અઠવાડીયે બે એ વખતે ટીકીટ વહાણમાં આવે છે.

હાલની કંપની તાર અમલમાં મુકવાથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગમાં પૈસા મોકલી શકે છે.

હાલની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પણકા કેવામાં નથી આવતા. હાલની ખાસ કોડ બુક છે તે ઉપર મુજબ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ વખતોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બન્ને તરફે દરે કામ ઝડપી થાય છે.

બધી કુદરતી આફતોના તાર હાલની કંપની લેવા અરજ કરી લેનાર બન્નેને કહી ન શકે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

ઓફીસ,
હાલની એજન્સી,
ઓરેંજ ફ્રીસ્ટેટ્સ,
વા, સ્ટેટ ઓફ,
ટ્રાન્સ.

હાલની ઓફીસ,
સ્ટેટ ઓફ ઓરેંજ ફ્રીસ્ટ,
કેપટાઉન.

બધા હાલની એજન્સી,
ધી ટ્રાન્સવા લાઇસ,
કમીશનર ઓફ,
જોહાનેસબરગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET
IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના આંકોના દશ ટુકડાથી કોઇપણ દુકાનેથી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ ટુકડાથી રૂ. ૧/૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN.
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used A B C 4th edition and Ar

M. A. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown.

કામ તથા વાળીની મેટરેસ બનાવવાનું મારખાનું.

Telephone 1434.

M. P. FANCY.

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

બ્રિટિશ મેસરી બ્રધાણંધ હિંદુસ્થાન ની બનાવટી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે છે. બાસ ધી પોસબંદરનું તથા કલકત્તા કપરસ ભાવમ—ચોખું બંધીબાંધું—બજાર જુઓ. અજમાયેશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, November 14th, 1908. No 46

Tel: Add: "BOOKONJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 888.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ લાંબા પાતરાનો તેમાતો સેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સુકુ મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડગર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બેરાતેનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ઊંઢણીઓ મટેનો ફેન્સી સામાન ફ્રેઇઝ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, કાલર, ઇનની સાલ, રૂમાલ, ગલપટા,બ્રિચીસ, દરેકજાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં દરેક જાતના ચીનાઈ બ્યાલા, રકાબી બરણી જાતની ફેન્સી બરણીઓ તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મોકલવા દાખલી તથા બારબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી આપી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશુસ તથા ફ્રુટો કમીશન વગે વેપારીઓકનની મારફતમાં વેચવા આપવામાં આવે છે. પાકતા તરતજ કુકવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2588. Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. Add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

N.R.RAIDOO.

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries,

64 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER PIER STREET.
P.O. Box 351. Telegrams: "MELON."
PORTELIZABETH

Tel. Address: "MIR." P.O. Box 240

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

Tel. Add.: POHOOMULL. P.O. Box [illegible]

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Musical Instruments, Silk Lace Articles, etc.
Established 1898. Head Office: Bombay.

P.O. BOX 441. ઈ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૪૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing, Blouses, Night-gowns, Combinations Chemises, | Skirts, Underskirts, Children's Fancy Goods, Frocks, | Bibs, Bonnets, Bootees, Hats, Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existance, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 62 Field Street, DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.:— And, at— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં રેયની રતુક ઉમદા અમારા આહકોના હિસાબે રેવી જોઇવાની છે. નવા ઘેનારને બહુ કીફાયત આવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

પોર્ટ બંદરનું તાજું ફુરસોતાર બી અમારે ત્યાંનો મલશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 2 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 Zeerust Box 77 NATAL; TRANSVAAL;

Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

હાલી રેશમ અને બીજાં દરેક જાતનાં કપડાં.

મારકેટ સ્ક્વેર, (કાર્લટન હોટેલની સામે.)

બોકસ ૫૩૨૦, જોહાન્સબરગ.

J. M. H. GOOL.

128 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke,

NATAL DEPOT:

Messrs. Jubbay & Surabjee Bros., Durban.

ઘણુંજ ચોજ, હબીબ ગુલ.

જનરલ મરચંટ.

૧૨૮ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noortagh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ગ્રાહક ફીટ કારીગરોથી ગ્રામ લઇ અંગ્રેજી માલને હરીફ મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર રોગાયેલા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રથમ ફીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઇ

એ આફ્રીકામાં મુખ્ય પહોંચે તેથી

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૨૯૭૦

ડરબનથી તા. ૨૧ મી
ડેલાગોઆબેથી તા. ૨૪ મી
બેરાથી તા. ૨૬ મી

} ના રોજ સીધી મુંબઇ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇજીનન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના હુકમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંજવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી બચત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે દરે ખુદાનો શુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી બાં કુટુંબનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કંઇક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જણ માટે અતરે જાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને બબર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવતસે લીયે કોલંબો હોકે સફાઇ મોર કલકત્તા વીયે સાકલ જાતી હૈ.

સ્ટીમર અમકુર્ઝી ટન ૪૯૦૦ તા. ૨૯ નવેંબર.

ઉસ્માનભૈ કાસમભૈ એન્ડ કુ.,

કપ્તાન સાહેબ. "કુરંગા" 2800 டன் கலம்பரில் 25ந

கொழும்பு மதுரை மார்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகிறது

ની. ઉસ્માનભૈ કાસમભૈની કુ.,

કેથરબ કોંગ્રેસ એન્ડ કુ.,
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ઠના કદમાં અમદાવાદમાં અઠવાર પત્ર છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો આપાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદવાસીઓના હકની લડત તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. આવુ વરસમાં માહક બનારને એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે કાશ્મીર અને કેસરી (૨૫૦ પૃષ્ઠ) ભેટ આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ (આફ્રિકાના માહકોને માટે) માત્ર શી. ૪. પે. ૩ છે. વળી તેમાં એક આવુ નવલકથા આપવામાં આવે છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી મોકલવાનો રિવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

HOOKPAMAL SONS,
India, China, Malta, and Assam
SILK MERCHANTS.
WHOLESALE & RETAIL
107 West St., (Grey Street, Corner)
DURBAN.

E. Suleman Bros.,
Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,
New Sawmills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

[illegible]

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET
Application will receive prompt attention.
For further particulars apply to
PLOWRIGHT LANE.

RATANJI MAKAN,
TAILORS & OUTFITTERS,
46 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP
બારદરમુજબ સુટ બનાવીઆપવામાંઆવેછે
Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

DADA OSMAN,
General Merchant & Commission Agent
102 QUEEN STREET, DURBAN.
P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR."
ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.
જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.
બારદર ૮૮. ૧૩૬ કીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

Telephone 864

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohomed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

Bambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barsia,
Fruit supplier in South Africa

BORSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Kanoeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goot,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
13a Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheman,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mahideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Powoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1125,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Paruck,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgi Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

MIDDELBURG

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhana Purshotam,
357 Pine Street
M. C. Camboodeen & Co.,
Box 120, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosenmal Sons,
107 West St. (Grey St. Corner)
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Mjankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Vaiabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
S. Casoojee
66 Buffalo Street, Box 270
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abco Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44,
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kerk Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2037. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5909.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 10th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 278
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
30 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3508, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Madaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookan Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Bardsay.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 83.
Esop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Sooman,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 70.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

H. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandebia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanalbhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Namoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 5 1.

E. A. Vriawa.
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Namoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rane ed Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Established 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

ઇંડિયન ઓપિનિયન ઑફિસમાં વેચાતાં પુસ્તકો.

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6
ટ્રાન્સવાલનો ખૂની કાયદો.	0	0
જેલનાં કાવ્ય.	0	0
ઈ. ઓ. કાયદો ૧૯૦૭	0	0
મારો જેલનો અનુભવ.	0	0
પુસ્તકો કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	0	0
એક સત્યવીરની કથા.	0	0
સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ)	0	0
સર્વોદય	0	0
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	0	0
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0	0
રામાયણ સાર, પાટકાંઠ	0	0
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	0	0

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ બાબે પેની ૧ જુદું. કોઈપણ મોસોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંડિયન ઓપિનિયન ઑફિસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

"INDIAN OPINION."

Yearly Subscription (Natal)		12/6
Half Yearly		7/6
Quarterly		4/-
Yearly Subscription (South Africa, England and India) ...		17/-
Half Yearly		9/-
Quarterly		5/-

ગુજરાતી અને સ્વદેશીના સર્વ પદાર્થોનો તરજુમો

સુધારાના ભવાડા.

કીંમત ૩ પેની. પોસ્ટેજ ૧ા પેની.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 14TH, 1908 No. 46

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page 562.*

CORRESPONDENCE. *Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 14TH, 1908.

What the Transvaal Thinks

[THERE is no doubt whatever of the great impression that has been produced upon the public mind by the now famous Johannesburg Mass Meeting. We are assured that the speeches made by the European friends who attended the meeting have evoked a quite remarkable display of interest and enthusiasm on the part of many Europeans who have hitherto been content to remain silent sympathisers. We are more than confirmed in our belief that the allegedly hostile attitude of the vast majority of the white inhabitants of the Transvaal is purely a myth. We believe that most people are indifferent to the claims of British Indians, an indifference that is due to ignorance of the true bearing of the case, but that is a very different thing from active or even passive hostility. We can never get away from the fact that the white inhabitants of the Transvaal are the most important supporters of the Indian trader and hawker. Surely, if the alleged hostility really existed, it would be easy to work upon that feeling, by a proper appeal to race-pride, and thus indicate to the Indian passive resister that his claims did not meet with the approval of his white fellow-Colonists.

It is difficult to read Mr. Cachalia's dignified appeal to the European public without feeling keen regret that the *Rand Daily Mail*, which has hitherto been not entirely unsympathetic to the Indian cause should have gone out of its way to misinterpret the present situation. That a responsible journal should insist that "the law must be a fetish" is an absurdity that could be perpetrated only in such a country of absurdities as South Africa.

Why, too, the *Mail* should have been more sympathetic to the Indians when they demanded more than they do now, it is difficult to discover. One would have thought that the very moderation of the Indian claims would have evoked a proportionately greater degree of sympathy. But we have to realise that, in this struggle, it is hopeless to look for reason and logic on the other side. Our contemporary has asked, what would happen supposing the coloured people and the natives took a leaf out of the Indians' book and refused to pay obnoxious taxes, because they were unrepresented and voiceless. Our reply would assuredly be that the unrepresented peoples would have to be given some form of representation, or they would have to be freely and fully consulted before legislation affecting their many interests was initiated. Lord North might have asked a similar question of the North American Colonists in 1775. The Colonists put the matter in a very plain way. "No taxation without representation," they argued. And so Indians reply: "No legislation without consultation."

The *Star*, which has lately become much more moderate in its expressions of opinion, puts a new gloss upon the situation. If only Indians behave themselves and cease their wicked ways, says our contemporary, in effect, everything can be satisfactorily arranged. No doubt! But British Indians in the Transvaal are wary birds to-day, and are not to be caught by spraying their tails with a saline solution. They absolutely refuse to trust the Government. They are not going to meekly close their eyes and open their mouths and see what the great General Smuts will send them. They prefer to trust to themselves and their own sense of right. Our contemporary makes a curious suggestion and an important admission. The Transvaal trouble must really be settled by the Inter-Colonial Convention. Well, if the *Star* admits the right of the other Colonies to interfere on behalf of General Smuts, it must also be conceded that the Natal Indians and those in other Colonies have also the right to assist their Transvaal brethren in the present struggle. That they have already done and will continue to do. Meantime, the last word is not with the Convention, but with the British Indians themselves. We have no doubt what the outcome will be.]

Where We Agree.

IN A LEADERETTE COMMENTING UPON the petition forwarded by its Barberton Correspondent, the *Transvaal Leader* says: "The section of the people dealt with incidentally includes Asiatics. There is nothing to which any reasonable person can object in adjusting conditions of competition in the way proposed; because such an amendment of the law would not discriminate against British Indians. If it includes them that cannot be helped." We entirely agree with the principle that Indians should be bound by general legislation, and that has always been the argument of the Indian community. There is no objection to legislation affecting all sections of the community alike. It is when there is differential legislation based upon race and colour that British Indians object strenuously. The principle of general legislation was enunciated by the Indian community many years ago, and not later than this year it was re-affirmed at the time when the community willingly accepted the Early Closing Act, which was framed so that it operated against and in regard to all sections of the community. If all legislation throughout South Africa were based on this principle there would be no fear, we are sure, of a recrudescence of passive resistance.

An Immoral Replacing

THE JOHANNESBURG MUNICIPALITY is notoriously reactionary in the carrying out of its colour policy. Its latest exploit is to dismiss the Indians employed in the Johannesburg Parks and Cemetery, on the ground that they are defying the Registration Law. In point of fact, for all practical purposes, beyond attending meetings and lifting up their voice on behalf of their brethren, the Municipality's Indian employees are taking no active part in the present struggle. They are not in a position to do so. They may have burnt their voluntary registration certificates, but, seeing that they do not need them for the purpose of their work, seeing that it is unnecessary for them to produce these documents, in view of the fact that they do not require licences of any kind, it is very difficult to understand the motive of the Johannesburg Municipality in pursuing the course that it has adopted. We may, however, suggest one plausible reason. The registration question has been used as a blind. The real reason for the dismissal of these hard-working Indian employees is that tremendous pressure is being brought to bear upon the Town Council to employ white labour only—whereas this can possibly be done. There are many white un-

employed in Johannesburg, and it is in order to give these people work that the Indian employees are being dismissed. It is true, no doubt, that charity commences at home, but, to our mind, the methods of the Johannesburg Municipality seem in the nature of robbing Peter to pay Paul. The Indian community, which has suffered so severely in pocket for the last two years, cannot afford that the Johannesburg Municipality should be generous at its expense. Of course, Indians are not voters, though they are ratepayers, and are, consequently voiceless, but we should prefer them to be voiceless than that, were they occupying the place of the present Municipal Councillors, they themselves should be guilty of blackmailing others on the ostensible reason that they are, as Mr. Smuts has called them, conscientious objectors. We had always thought that matters of conscience and politics were outside the sphere of Municipal affairs. The Johannesburg Municipality appears to consider otherwise. We cannot congratulate that body upon its sudden assumption of virtue.

Indians on Natal Railways.

THERE IS A GREAT DEAL OF TRUTH and a great deal that is unjust in the *Natal Witness's* comments on the terms of employment offered by the Natal Railway Administration. We can sympathise entirely with our contemporary when Colonial-born European lads are dismissed the service for no fault of their own, but from a desire on the part of the Government to retrench. But what else can the Government do, when these lads are paid 6s. 6d. a day, when the same work can be done by an Indian receiving 10s. a month? We do not think it can be justly said, as does our contemporary, "these lads, who are competent and experienced cleaners cannot be found then, and in their place unreliable Indians will have to be obtained." If the Railway Administration found Indians to be unreliable they surely would not be employed. Moreover, the work of cleaning locomotives and rolling stock is not of such a highly technical nature as to require that degree of skilled knowledge which even Colonial-born European lads may be presumed to possess. If, instead of growling at the Indian, our contemporary would realise, as we do, that the economic position of this Colony can never be a stable one so long as semi-servile labour at semi-servile wages is employed, it will be doing an immense service to Natal. We have again and again, of our own accord, and representing the views of the vast mass of Natal Indians, urged the Colony to cease this importation of chattel labour, which is unworthy of a free people, and not to base their greatness and to organise their evolution on so treacherous a foundation. We fear that until this vital truth is realised throughout the Colony, there can be no peace in the land; and it is hopeless upon such a foundation to endeavour to build a great nation. So long as selfish interests predominate, closer union, in the real sense of the term, is an impossibility.

Cato Manor Outrages.

THE RECENT OUTRAGES AT CATO Manor indicate a very serious condition of affairs in the neighbourhood. From various reports, it would appear that Cato Manor is the habitat of two gangs of desperadoes who terrorise the Indian inhabitants of the place. The police supervision seems to be entirely inadequate, and very little seems to be done to deal with the resulting crime. We learn that the Indian cultivators are so terrified that they are leaving their holdings in large numbers. The facts alleged are sufficiently startling as to need the closest attention and investigation on the part of the authorities. In any case, better police protection should be afforded, and we look to the Congress to press this matter in the proper quarters.

New Licensing Regulations for Natal.

A Government *Gazette* Extraordinary, published on the 25th ulto., contains the following :—

1. The rules published under Government Notices Nos. 676 and 712, 1907, are hereby repealed, without prejudice to any matter proceeding at the date of the publication of these rules.

2. In these rules

"Licence" unless otherwise specified, means either a wholesale or retail licence.

"New Licence" means a licence in respect of premises for which there is not at the date of application an existing licence similar to that applied for, or a licence in favour of a person who does not at the date of the application hold a similar licence in the division, borough or township, as the case may be.

"Board or Council" means, as the case may be, the Licensing Board of the Division or the Town Council of a Borough, or the Local Board of a Township.

APPLICATIONS FOR LICENCES.

3. Every person desiring to obtain a new licence or a renewal or transfer of an existing licence shall lodge at the Magistrate's office or Town office an application addressed to the Licensing Officer in the form of Schedule A.

An applicant for a licence for premises not licensed at the time of making the application shall attach to his application a ground-plan, drawn to scale, of the premises sought to be licensed.

Except in the case of boroughs and townships, all applications, and any plans which may be required, shall be lodged in duplicate, and one copy thereof shall be forwarded by the Magistrate to the Licensing Officer.

In the case of an application for a new licence or a transfer of an existing licence the applicant shall also publish a copy of the application twice in a newspaper published or circulating in the district, the first of such publications to be not less than fourteen days and the second not less than six or more than ten days before the Licensing Officer shall consider the same.

Applications for licences to take effect at the beginning of the year will be received at the Magistrate's office of the division in which the licence is sought to be obtained on and after the 1st day of the preceding November, and will as far as possible be dealt with in the order in which they were lodged.

4. Upon receipt of an application for a licence the Licensing Officer shall be at liberty to obtain from the Health Officer or Sanitary Inspector of the division, borough or township, a report for his guidance in respect to the sanitary arrangements of the premises proposed to be licensed.

5. The applicant shall, if thereto required by the Licensing Officer, appear personally and produce to the Licensing Officer his books of account or such other documents or evidence as may be necessary to show to the satisfaction of that officer that he is able to fulfil the conditions laid down by section 7 of the Act as regards the keeping of such books of account in the English language as are usual and proper in the business to be carried on, and any other evidence that he may desire to bring in support of his application, a note of which shall be taken down in writing by that officer.

6. Objections to any application for a new licence or for the transfer of a licence must be lodged at the Magistrate's office or Town office, addressed to the Licensing Officer, not less than four days before the expiry of the two weeks during which the application is required to be advertised under rule No. 3.

In any case where objections have been lodged the Licensing Officer shall appoint a date for the hearing of the application and objections, and notice of the hearing shall be given to the applicant and the objector not less than four days before the appointed date.

7. The Licensing Officer shall endorse upon each application for a licence his decision as regards the issue or refusal of a licence.

8. The record of each case shall comprise the application, the report, if any, of the Health Officer or Sanitary Inspector, the objections, if any, the decision of the Licensing Officer, and all notes of evidence and other documents which shall have been laid before him.

9. The Licensing Officer for the Colony shall keep a record book in which he shall record all applications for licences, with the particulars thereof, and his decisions thereon.

10. A licence shall not be issued until the necessary stamps are tendered or the money paid.

11. A licensing officer may require any applicant for a licence to sign the counterfoil of the licence, and to make his thumb print, or finger print, in such manner as may be directed upon the counterfoil or elsewhere, as the officer shall instruct.

II.—APPEALS.

12. The applicant, or any person interested may, within two weeks of the decision, give notice in the form of Schedule B, to the Clerk of the Board or Council of his intention to appeal against the decision of the licensing officer

With the notice of appeal shall be lodged the sum of twelve pounds ten shillings (£12 10s. od.) sterling, which shall be applied by the Clerk, so far as may be necessary, in paying the travelling expenses allowed to members of the Board or Council, and any other expenses incurred in connection with the meeting or meetings of the Board or Council; and anything remaining over shall be returned to the appellant.

If more than one appeal is brought before the same meeting of the Board or Council the expenses shall be divided equally among the several appellants.

13. A notice of the day fixed for the hearing of appeals, together with a list of the appeals, in the form of Schedule C, shall be fixed to the door of the Court House or Town Office for at least five days before the appointed date.

14. The Clerk, immediately upon receiving notice of appeal, shall require the licensing officer to forward to him the minutes of proceedings, and documents or copies thereof, together with the reasons for his decision, all of which shall be open to inspection by the appellant.

15. The proceedings of the Board or Council shall be open to the public.

16. The Clerk shall keep minutes of the proceedings.

17. The record of the application shall be read before the Board or Council.

18. The appellant, and any person interested, shall be entitled to be heard upon the appeal, by himself, or by any person acting under his written authority, and shall be entitled to bring forward such evidence as he may think fit in support of the appeal.

Should any interested party be opposing the appeal he shall be entitled to the same rights as to appearance, and production of evidence as the appellant.

19. The Board may adjourn the hearing of an appeal either for the purpose of the production of further evidence, or to consider their decision upon the appeal.

"British Indians in the Transvaal"

Important Memorandum ✓

Issued by the London Committee ✓

(Concluded)

The European Press report regretfully that efforts to avoid a breach of the settlement have proved unsuccessful. They report Mr Gandhi's interview with the General; that he was permitted to peruse the Draft Amendment to the Immigration Restriction Act proposed by the Government; and that General Smuts intimated that it was his intention to repeal the Asiatic Registration Act.

The *Star* reports having received a statement from the Colonial Secretary that the latter was willing to meet the Indian community and repeal Act 2 of 1907, and to treat Indians in future coming into the Transvaal as prohibited Indians under the Immigration Act if the leaders of the Asiatic community would agree to the amendment of the Act which the Colonial Secretary proposed. These amendments were submitted to Mr. Gandhi and they did not at all satisfy him for various reasons which he advanced.

JUNE 27, 1908.—General Smuts having contended that his interpretation of the Immigrants' Restriction Act excludes Indians with educational attainments, it is decided to bring a test case in the name of Mr. Shapurji, a well educated Parsee Indian of Charlestown.

Rand Daily Mail (June 18th). "It is certain however that the Indian community believe repeal had been promised: and it appears equally certain that a week or so ago, the Government had not contemplated to repeal but on the contrary were preparing merely to legalise the voluntary registration under the Act."

JULY 2nd, 1908.—Mr. Gandhi writes to the Transvaal Press pointing out that to his letter of the 22nd February there is not one word of repudiation of the promised repeal. Of his allusions to the promise in the correspondence that took place after suspicions were aroused there was no repudiation. His pointed questions were evaded: he makes the further statement that, "Immediately after the assault committed on me as a result of my acceptance of the compromise, Mr. Chamney saw me at Mr. Doke's house and he and I drew up a notice for publication in Asiatic languages that the Asiatics complying with the compromise, the Act would be repealed. This notice Mr. Chamney said, would be taken to General Smuts and then published. He returned the next day or the day after and informed me that Asiatics were registering and enquired whether in view of that fact, it was necessary to publish the notice, I never dreaming of recantation on General Smuts' part, said it need not be published. I challenge him to produce the original draft if it is still in existence."

JULY 5th, 1908.—Mass Meeting of Indians followed by representations to the Colonial Secretary protesting against their being expected to be consenting parties to the deprivation of the rights of Indians with educational attainments as the price of repeal of the Asiatic Law Amendment Act. It is pointed out that according to their interpretation, it is at present open to that class and that Shapurji who had entered to test such interpretation is being prosecuted under the Asiatic Law Amendment Act.

JULY 8th, 1908.—The Shapurji case. The prisoner is prosecuted under the Asiatic Law Amendment Act and not the Immigrants' Restriction Act.

The Editor of INDIAN OPINION writes to the European Press declaring that immediately after the compromise the Registrar of Asiatics assured him within the Registration Office that of course the Law would be repealed immediately Parliament met if voluntary registration had been satisfactorily completed.

JULY 11th, 1908.—INDIAN OPINION publishes report of application (*Aiwat v. Chamney*) for return of application form for voluntary registration, including Affidavit by Mr. Gandhi swearing that repeal of the Act was promised.

JULY 13, 1908.—*Transvaal Leader* of that date recites letter issued by Registrar of Asiatics to Town Clerks of Municipalities:—

"Sir,—I have to inform you that it has been decided that Act 2 of 1907 is to remain on the Statute Book, consequently all Asiatics applying for licences to trade, must be required to produce a Registration certificate issued under the Act or in the form of a voluntary certificate, specimen of which is attached, and to furnish a clear impression of their right hand thumbs for examination in this office."

Transvaal British Indian Association enters a protest against this action.

The Rev. Doke and five other prominent Europeans appeal by a letter to the Colonial Secretary to concede the points asked for by the Indians.

JULY 14th, 1908.—Mr. Gandhi is informed that General Smuts is willing to recognise the Dutch £3 registration certificate holders if proof given of their *bona-fides*.

JULY 18th, 1908.—British Indian Association learn that General Smuts has agreed to waive his conditions in regard to excluding the three classes of Asiatics but that on the question of amending the Immigration Law to exclude even educated Asiatics, General Smuts remained obdurate.

Merchants become hawkers and trade without licences, these being

refused them although licence money is tendered. This done so that the wealthier Indians shall bring themselves into line with the poorer.

JULY 20th, 1908.—Shapurji finally convicted under the Peace Preservation Ordinance (not the Immigrants' Restriction Act) ■ one month's hard labour.

JULY 20th, 1908.—Mr. Gandhi in a letter to Mr. Chaplin, points out in reply to a letter that, "The Indians did not ask for anything new at all under the Immigrants' Restriction Act. Indians with educational attainments can enter not as a matter of form, but as a matter of right. It is General Smuts who now asks Indians to consent to an alteration of that Law so as to make such Indians prohibited immigrants."

JULY 21ST, 1908.—Meeting of South Africa British Indian Association, Capetown, sympathising with their fellow-countrymen in the Transvaal.

JULY 21st, 1908.—Leung Quinn, Chairman of the Transvaal Chinese Association, in a letter to the Colonial Secretary points out that as co-signatory with Messrs. Gandhi and Naidoo to the letter that was addressed to the Colonial Secretary from the Fort Johannesburg, he signed the letter only after he was clear that compliance with voluntary registration would mean the repeal of the Act. He points out further that it was for that reason that certain alterations in the draft of the letter were made and concludes that he observes with intense surprise that the Registrar of Asiatics has issued a notice instructing Licensing Officers that :—

"It has been decided to retain the Asiatic Act on the Statute Book and that Asiatics whether voluntary registrants or otherwise, must comply with the requirements of the Act in order to receive their licences."

He holds this to be a distinct breach of the compromise.

JULY 21st 1908.—Mr. Gandhi in a letter to General Smuts, points out that while so many of the rank and file of the community are suffering imprisonment under the Registration Act, he himself, who has also not taken out a certificate and is the chief instrument in his countrymen having done what they have, is still at large. He asks, "Is it courageous to leave me alone and to harass poor Indians?" He re-asserts his eagerness to serve the people of the Transvaal generally as to serve his own countrymen.

JULY 22nd, 1908.—The case of *Laloo v. Rex.*

Laloo appeals against the judgment against him, he having been charged with contravention, Section 25 of the Immigrants' Restriction Act, in that he, being unable ■ write in European characters, having insufficient means to support himself and being the child of a prohibited immigrant, was himself a prohibited immigrant. Sir William Solomon in giving judgment said his (Sergeant Mansfield) evidence was that the prisoner could not write any document in an European language and there was no denial of it. Sergeant Mansfield could only have obtained the information either by asking the accused to write or by the accused telling him that he could not write, in which case, it would have been a farce to call upon him to write a document in English characters.

Mr. Gandhi in commenting upon this judgment points out, "It will, therefore, be seen that according to the learned Judge, the Immigrants' Restriction Act does not debar Asiatics possessing educational qualifications from entering the country."

In the light of this judgment the British Indians' contention is absolutely upheld and strengthened by the incarceration of Mr. Sorabji who lawfully entered under the Immigrants' Restriction Act, but became a criminal because he would not submit to the Asiatic Act.

"There is, therefore, nothing new in the claim brought forward by the British Indian community in insisting on the retention of the right of entering on the part of educated Asiatics under the Immigrants' Restriction Act. It is General Smuts who demands from British Indians their consent to an abrogation of that right."

JULY 23rd, 1908.—Mass Meeting of Indians to protest against Government's action.

General closing of Indian businesses throughout the Transvaal as a mark of respect towards Chairman of the British Indian Society and other Indian leaders who had been sentenced to imprisonment with hard labour for hawking without licences as a protest against the Transvaal Government's alleged breach of faith.

Meeting of over 1500 persons in the precincts of the Mosque, Fordsburg.

Another Meeting of Indians of Cape Town and suburbs for the same purpose as that held on the 21st. July.

JULY 25th, 1908.—More hawkers sentenced for trading without licences, these having been refused because applicants declined to register. Among these being Mr. Gandhi's son.

JULY 27th, 1908.—Further letter from Mr. Gandhi to Mr. Chaplin. Complains of the inadequacy of the Draft Validation Bill. Refers to the Immigrants' Restriction Act Amendment Bill which he was invited to Pretoria to discuss and which was printed by General Smuts, urges the adoption of his original suggestion that validation should take place by amendment of the Immigration Restriction Act.

JULY 27th, 1908.—Mr. Gandhi in a letter to Mr. Cartwright criticises the Registration Validation Bill that has been shown him in that it indirectly puts voluntary registrants in the same category as those who have accepted the Act.

AUGUST 13th 1908.—Bill to validate voluntary registration has been published.

Petition forwarded ■ Transvaal Legislative Assembly by Chairman of the British Indian Association pointing out that whilst nominally the Bill does not make British Indians who have voluntarily registered submit to the said Act, in reality there is no distinction between the incidents of voluntary registration to be legalised under the said Bill and registration under the Asiatic Act, and that ■ other respects it fails to fulfil the conditions understood by the British Indians when they accepted the compromise.

AUGUST 14th, 1908.—Letter from Mr. Gandhi to General Smuts approaching the Colonial Secretary once more on the eve of "what promises to be an interminable struggle." That over 90 have been imprisoned since the renewal of the struggle. That on Sunday registration certificates are to be burned, 900 having already been sent in for destruction.

"I appeal to you once more, therefore, to revert to the Draft Immigration Restriction Bill that was shown to me and to accept the amendments suggested by me leaving the question of educated immigrants open unless you can bring yourself to so amend the Act as ■ keep the door open for educated Indians, being professional and university men. I ask you to study carefully the petition to be presented to the House and to answer yourself whether the Bill published does not break the compromise in almost every particular. I ask you then to go back to the interview we had before voluntary registration started and to what you used to say. I ask you further to accept my assurance that there is absolutely no wish on my part or on the part of the leaders of the Indian community, to seek for anything more than fair treatment of those who are *bona fide* residents of the country."

Mr. Gandhi suggests that Mr. Smuts sees a few Indian leaders with a view to an acceptable arrangement which will carry out the spirit of the compromise and end a painful situation.

AUGUST 14th, 1908.—Mr. Gandhi to Sir George Farrar writes on the eve of another opening of a very fierce struggle because he considers it his duty to lay before the leader of the Opposition, the gravity of the position; to set out the points of his objection to the Validation Bill and requests consideration of them.

AUGUST 20th, 1908.—Mr. Gandhi to Mr. Lane (for General Smuts) writes that he has placed before his community for the third time the terms that the Government are prepared to offer which he considered reasonable if ■ addition some provision were made for highly educated Indians, and for Mr. Sorabji's reinstatement. He thought that the meeting would not listen to anything

other than the repeal of the Asiatic Act and the recognition of highly-educated Indians under the general clause of the Immigrants' Restriction Act, but that he had persuaded them to accept the principle of administrative discrimination against educated Indians so that only the most highly-educated Indians would enter, the statutory right being recognised.]

Transvaal Press on the Situation

[The *Transvaal Leader* on the 5th inst. wrote as follows:—

The numerously attended and unanimous meeting at Fordsburg yesterday afternoon should serve both to show the Government the necessity of further considering the situation affecting the Indians, and to add to the growing number of European citizens who feel that, in view of the Imperial aspect of the case, they must join with the Indians in asking the Government for reconsideration. Whatever doubt may have existed before in Britain or here, the Indians have now made it clear that all they ask for is the promise of action next session to the extent of admitting not over six educated Indians in any one year, and proposing the formal repeal of the old Act, which the Government has confessed is unworkable. If it be said that the Government could not keep a check upon six, the reply is that in that case it cannot keep a check at all. We should bear in mind that Canada has accepted this principle of limitation of number as regards the Japanese—and Japan is to Canada a foreign nation, while India is a fellow-member with us of the British Empire. We should also remember that even great nations continually import educated men—preachers, doctors and the like. Only lately, America imported Dr. Aked and Dr. Sanday, from Britain. Australia imports educated men freely. As Mr. Dallow aptly reminded yesterday's meeting, not long ago the white people of the Transvaal imported educated men from Holland. We are as far from desiring this Colony to be overrun with Asiatics that if it were proposed honourably and straightforwardly to buy out the Asiatics' rights we would vote for it enthusiastically, even though it meant increased taxation. But if that be impossible, the only logical policy for the standpoint of the welfare of the whites, to say nothing of anything else, is to allow the Indian community to raise itself, because in that way it increases its wants and so becomes a fairer competitor with our white people. Certain citizens who are unhappy owing to the present position of the Indians cannot conscientiously support them, because, they say, passive resistance is ethically wrong. No doubt it is, whether a Parliament representing all sections of the people is acting in an ethically defensible way; but here the people concerned are not represented at all in the Legislature. What other course can they take? We hope that, if only in honour of the British Indian jubilee and the King's gracious message, the Government will make a renewed effort to obtain a settlement. We decline to believe that a man of General Smuts's humane instincts finds it pleasant to read in his paper this morning that boys of 10 and 12 are being sent to prison under the Asiatic laws. It is fortunate that the lead in the protest movement, as far as Europeans are concerned, has fallen to Mr. Hosken, for that gentleman showed the same sturdiness in supporting and praising the Government last session that he is showing in supporting the Indians now. This should convince the Government that no party feeling, but the feeling that the Government is acting in a manner unworthy of itself, is actuating those who protest.]

The *Rand Daily Mail* of the 6th inst. has the following comments:—

We cannot congratulate Mr. Hosken and his handful of pro-Asiatic followers upon the part they are playing in supporting a section of the community engaged in openly defying the laws of the Transvaal. The *Transvaal Leader*, which is palpably sagging towards the passive resisters, declares that "it is fortunate that the lead in the protest movement as far as Europeans are concerned, has fallen to Mr. Hosken, for that gentleman showed the same sturdiness in supporting and praising the Government last session that he is showing in supporting the Indians now." There may be a considerable amount of "sturdiness" about Mr. Hosken, but on this question it is displayed chiefly in inconsistency. Not many months ago he stoutly supported the new Act in Parliament as a reasonable compromise, and urged the Indians to accept it. Now he comes forward with equal sturdiness and applauds the Indians who are resisting it. We much fear that it is this exhibition of sturdiness on the part of Mr. Hosken and the *Transvaal Leader* which is keeping the law-breaking agitation alive and providing Lord Ampthill and the British Indian Committee in London with fresh ammunition for their campaign of abuse against the white people of this Colony.

The Asiatics now declare that if the Government permit six educated Indians to enter every year under an education test they will be satisfied. But in their petition to the Imperial Government only a few weeks ago it was declared that "if the old Act were removed from the Statute-book it would seem that there would be no hindrance to educated Asiatics being placed on the same footing as His Majesty's other subjects, so far as immigration is concerned." Moreover, in their protest against the Immigration Restriction Act it was complained that "it does not recognise any of the Indian languages as part of the educational test required by the Bill." And Mr. Ritch who speaks for the Transvaal Asiatics in England wrote not long ago that the Indian "contends, however, that the educational test imposed upon prospective immigrants should be reasonable and not pointedly directed against Indians. He claims, for instance, that Hindustani and Gujarati should be placed on at least an equal footing with Yiddish." Suppose the Government repeal the old Act under these conditions, is it certain that even with the moral support of the local Asiatics, it could limit Indian immigration to six men a year? It seems to us that if the test was such that twelve or twelve hundred Asiatics could pass, there would be no power to say that six only of the number must come in. But it is argued that all the Asiatics want is to be allowed to receive a certain number of teachers, doctors, and lawyers to minister to the needs of the community. But an education test would not of necessity give these people admission. It would not be impossible to devise a test which would keep out the most highly educated Asiatic who ever landed on South African soil. If the Asiatics really want more doctors and lawyers and teachers there is nothing to prevent them having them by obtaining temporary permits, and it would probably be easy for the Asiatics to arrange for a guarantee from the Government that these temporary permits should be renewed again and again, so that for all practical purposes the educated men would be quite as secure in their profession in the Colony as they would if they came in under an education test.

And when the *Transvaal Leader* defends the passive resistance movement on the ground that "the people concerned are not represented at all in the Legislature," it seems to us it is advancing a most pernicious doctrine. Presumably if the coloured people of the Transvaal all refused to pay taxes on the ground that they had no representation in the Legislature, they would receive the sympathy and support of our morning contemporary. This is also a form of "sturdiness" which will hardly meet with the approval of the people of the Transvaal. It emphasises the point we raised some time ago, that if the Government give way before a passive resistance movement, it will simply be inviting the coloured people and the natives to organise a similar campaign later on to force political concessions from the white population. The truth is that the Asiatics with their usual cleverness have deceived Mr. Hosken and the *Transvaal Leader* as to the really vital point at issue. There is no need for them to be unhappy lest the Asiatic community may lack the services of a teacher or a doctor. We have sufficient confidence in the common-sense of the Transvaal Government to feel sure that if the Asiatics sent Mr. Smuts the names of too much equipped [illegible]

men they would receive permission to cross the border to-morrow and remain in the Colony as long as they wished. The real issue is whether any section of the community is to be allowed to indefinitely defy the Government, and, by the simple process of deliberately breaking the law of the land, to wring any concession it wishes from the Administration. No country in the world could afford to admit such a principle—South Africa least of all. Carry it to its logical conclusion and all government becomes impossible. We hope that Mr. Hosken, and the *Transvaal Leader*, and the other pro-Asiatics will reconsider their attitude, and devote any sturdiness which they may have left to supporting the law of the land. By their present course of action they are sowing seed which may one day produce a terrible harvest for South Africa.

A Way Out?

Under the above heading the *Transvaal Leader* on the 7th replied as under:—

The *Rand Daily Mail* is sometimes described as "a Government organ." It would be interesting to know whether there is any, and, if any, how much, truth in this—shall we say?—compliment, in view of our contemporary's article yesterday on the Asiatic difficulty. Especially is this the case when it is recalled that the Ministerial Chief Whip paid a visit to the Rand a few hours before the article appeared. The article makes a point, not unfairly, of the circumstance that although the Indians now declare that if the Government permit six educated Indians to enter every year they will be satisfied, they said in their petition to the Imperial Government that if the old Act were repealed educated Asiatics would be placed on the same footing as His Majesty's other subjects. The inference is that the Indians would not be content with the six. But we point out to the authorities that the Canadian law does not in set terms exclude all or any Japanese, or even refer to them. Yet Canada and Japan have agreed to a limitation of number. That is a detail of diplomatic action. We admit in advance that such an arrangement is nearly unprecedented. But the whole set of circumstances is unprecedented. We are only beginning the East and West difficulty, and have scarcely any precedent to guide us. The *Rand Daily Mail* dwells upon the point that Mr. Ritch, in London, says something different from what the Rand Asiatics and their sympathisers say. We do not think the Government need concern itself with this. What we wish to see agreed to by the Government are terms of settlement which will commend themselves to reasonable-minded members of the Empire, here and elsewhere. Some of these, we know, feel that the Colony is not discharging its responsibilities as a member of the Empire—by the plight of whose lepers, never let us forget, we here live and thrive in peace—in placing a fellow-member of the Empire, India, in a worse position, as regards the treatment of its people, than that in which Canada places a foreign nation, Japan? Let us add that nothing is further from the thoughts of those who have felt constrained to differ from the Administration than non realisation of the difficulties, not to speak of desire to "score off" the Government. The latter attitude is detestable in any controversy. It would be doubly so here, in view of the Government's many pressing problems, its newness to office, and the fact that other Governments have found this an extraordinarily difficult business. If the South African Asiatics showed any inclination to go back upon a settlement once agreed upon, the Government would have no more earnest supporter than ourselves.

Dealing with the point that all the Asiatics ask for is to be allowed to receive a certain number of teachers, doctors and lawyers, to minister to the needs of the community [and by that process, let the whites never forget, to increase the Asiatics' wants and thus make more tolerable competitors], the *Rand Daily Mail* makes the remark that there is nothing to prevent this, as "it would probably be easy for the Asiatics to arrange for a guarantee from the Government that these temporary permits should be renewed again and again, so that for all practical purposes the educated men would be quite as secure in their profession in the Colony as they would if they came in under an education test." If the expressions quoted represent the mind of the Government, it seems to us that a more hopeful stage has been reached. Everything would depend upon the nature of the suggested guarantees. Fortunately, we have under the Immigration Law such wide powers of expulsion for sedition, treason and other felonies that the Government, if it be minded to act in the spirit of the *Mail's* suggestion, ought to find no insuperable obstacle to an early settlement. Thus it would put an end to an injurious agitation not only here but in Britain—one capable of developing in the latter country into a movement inimical to the Government's programme on Closer Union. Something is said by our contemporary as to the dangers of passive resistance where there are unrepresented natives. But if the natives had adopted passive resistance we should have saved tens of millions of money and tens of thousands of lives. It is just what they have not done. They have actively resisted, when they have found laws or conditions intolerable—hence our tale of native wars. The worst that could happen to us if the natives adopted passive resistance would be that before passing laws dealing with the point mentioned we should have to consult them. That is the method of Britain in India. Is such a method not good enough for the *Rand Daily Mail*? Where passive resistance is censurable and contemptible is where, under equal rights, a minority, being honestly and fairly outvoted, defies the law. But as our chief taxation is in Customs we need not fear that kind of thing. Such passive resisters could only end in starving themselves to death.

To return to the main point, we welcome the suggestion thrown out by the *Rand Daily Mail*, and trust that the Government will act upon it. Oddly enough, we are not sure but that General Smuts had at the outset some such idea as that now put forward. We find that in the House of Assembly on August 21, when Mr. Hoken said that to refuse full residential permits to qualified persons was "a narrow interpretation," the Colonial Secretary said, "We don't do that." Reference to Mr. Hosken reminds us that our contemporary accuses that gentleman of inconsistency, and says that he "sturdily supported the new Act in Parliament as a reasonable compromise." If our contemporary will consult page 1,882 of Hansard it will find that Mr. Hosken specifically told the Government that he differed from it on this point, and that in this respect the Act was not likely to be acceptable. The amusing thing is that it is our contemporary which is inconsistent; for on August 13 it said:—"We have not always been enamoured of the Transvaal Government's Asiatic policy—or, rather, the way in which they have carried out their policy. We believe that if they could begin all over again they would proceed by somewhat different methods." To-day, so far from thinking temperate criticism allowable, our contemporary describes as "pro-Asiatics" those who venture to remind the country of its Imperial responsibilities. Possibly there are men in the Government who recollect that when a section of Britons criticised another policy, some years ago, they were styled pro-something else. And when in France an Act of brutal injustice was attempted, and partly consummated, those who protested were styled pro-Jews. The device is an old one. It would be waste of words to characterise the mental and moral tendencies which resort to it usually indicates.

THE CHURCH AND THE COLOUR BARS. A resolution of the recent Anglican Synod in Natal states: "All races and peoples, whatever their language or conditions, must be welded into one body, and the organisation of different races living side by side into separate or independent Churches, on the basis of race or colour, is inconsistent with the vital and essential principle of the unity of Christ's Church."

The Mass Meeting Speeches

Strong European Sympathy

Chairman's Speech

[The following are the speeches delivered at the Mass Meeting held in Johannesburg on the 4th instant:—

Gentlemen, Delegates, and Friends,

Since I last had the honour of addressing a large gathering of my fellow-countrymen within the precincts of this holy Mosque, we have been faced with a situation that has become, in certain respects, even more difficult than existed on that occasion. We have had to combat, perhaps, in a sense, to accept, a sudden revival of the spirit of persecution which the Transvaal Government has unfortunately seen fit to infuse into its administration of anti-Asiatic legislation. We have lately learnt, from the lips of legislators sitting upon the Government benches, something of the deep and hidden intention of that legislation, and whilst we have been officially assured that its only object was to fix and safeguard the rights of those British Indians lawfully entitled to reside in this Colony, it is difficult indeed to come to any other conclusion than that the real and inward object of the Asiatic legislation of the last two years has been that it might operate so harshly against long-resident British Indians as to compel them, to the pressure of its incidence, to leave the Transvaal, since, as we were informed a few days ago, on good authority, "they could not be thrashed out of the country as they were under the King, and were British subjects." It is scarcely a comforting thought that, but for the fact that we share the protection of the same flag as our rulers, we should run the serious risk of being "thrashed out of the country" which most of us have made our home for many years past, and would have done in an even greater degree, had it been possible for us to exercise the most ordinary, the most elementary, the most fundamental civil rights without which the proper growth of a community must necessarily be seriously checked, without which the community's equilibrium must be of the most unstable. More and more has it been borne in upon us that the harassment of the last two years has been designed, at least in part, to divert our attention from the ever-present need of internal reorganisation and development, by compelling us to listen to the temporarily insistent demand that we should defend our very hearths and homes from the attack of those who, had they fully realised their duties as trustees of the interests of the helpless and unrepresented, should have been our natural protectors.

I venture to submit, too, that we have successfully resisted the charges of public dishonesty upon which this legislation was ostensibly based, and I do not fear to claim emphatically that we have fully established, in the minds of all unprejudiced men, our good faith and our sense of honour as a community. It has, in point of fact, been our success in meeting these charges in an honourable, peaceful, and self-sacrificing spirit that has opened the eyes of many European friends, who to day frankly sympathise with our moderate demands, to the iniquity of the attacks made upon our communal integrity. And I feel convinced that that is one of the principal reasons that have led some of them to encourage us by their presence here to-day.

I do not know whether I need recapitulate our modest requests afresh. They should, by this time, be too well known to need constant reiteration. And yet, perhaps, it would be unwise to ignore the sound advice of that ardent Imperial statesman whose too early loss is, in a sense, responsible for many of our present disabilities, and whose voice in the Council Chamber was ever uplifted on behalf of those whose training and education, whatever their colour, entitled them to assume the responsibilities natural to their degree of development and culture. "If you have anything to say to the public," said Mr. Rhodes, "repeat, and repeat, and repeat!" And so I repeat yet again that our essential demands, so far as this movement of passive resistance is concerned, are reduced to two only, all else being subsidiary and a matter of administrative detail. The first is the repeal of the Asiatic Law Amendment Act. We have been told, in certain quarters less well-informed than they should be, that, if this be granted, the country will be powerless to prevent the illicit immigration of British Indians into this Colony. But that is a gross fallacy, for the interests of the white community are fully safeguarded by the Immigration Act and the new Validation Act, a fact of which the Government are themselves satisfied, seeing that they have allowed us to believe that, with these two Acts upon the Statute Book of the Colony, the old Asiatic Act may be regarded as a dead letter, so far as registration and its incidents are concerned. It was we ourselves who suggested to the Government that all the necessary machinery of the old Act should be re-incorporated in the new Validation Act. We did this to safeguard our European fellow-colonists, and to protect ourselves from the possibility of renewed attack on the score of illicit Indian immigration on a large scale. Yet this was interpreted as dictation to the Legislature, a more misleading suggestion than which it would be difficult to imagine! The old Act however, whilst totally needless for the protection of European interests, is a standing menace to the liberties of our community, whose religious susceptibilities it wounds in a manner so subtle as almost to defy description. We thought that this obnoxious measure might be expunged from the Statute Book. That is still the aim and object of this our struggle, and until we are assured that this reasonable request will be granted, we should be less than men were we to abandon the struggle.

The second point is the admission of highly educated Indians under the general immigration law of this colony. We claim that we are at present entitled to demand this as a matter of right. It is no new thing; it is contemplated by the existing law. We have demanded that the interpretation of the law shall be left to the decision of the Supreme Court, but the Government have not seen fit to accede to so reasonable a request, and whilst, by refusing it, they have impliedly admitted the correctness of our contention, they have gone out of their way to foster the belief, both here and in England, that we are asking for a right which we do not already possess, whereas, in truth, we are merely saying that we may retain a right that we do possess to-day. Least the impression might get abroad that we are seeking to flood the country by opening the back door to an infiltration from India on a large scale, we have publicly consented that the principle of administrative restriction, under the education test, which is at present accepted by all Governments in South Africa, notwithstanding hypocritical outcries to the contrary, shall operate against an unlimited entry of educated Indians, and we have agreed not to ask for the free admission of these beyond six in any one year. These we require to minister to our needs, as doctors, lawyers, teachers, priests, lest we, sink into the mire of ignorance and moral turpitude that threatens to swallow us up in the near future, owing to our acceptance of the principle of the most stringent restriction of future immigration from outside this Colony, in view of the existing objection of our European fellow-Colonists. An attempt has been made to show that our needs can be met by the provision of temporary permits, to be issued by the Governor-in-Council to such persons as make application therefor, and whose applications are considered and accepted. But we have urged that this provision, which is not new to us, is totally inadequate for our purposes. The principle implied by the system of temporary permits is that they are issued to their holders as an act of grace. They confer no rights, no sense of liberty or responsibility, and may be withdrawn at any time at the whim of the issuing authority. They leave their holders in the position of prohibited immigrants, the penalties incurred by whom are temporarily suspended. They place educated Indians in professional men or University graduates, on the level of ticket-of-

leave holders, who must report themselves from time to time, and apply, as an act of grace, for a renewal of these precious documents. These gentlemen will be unable to procure the licences necessary for them to practise their professions. They will be entirely at the mercy of a despotic authority, who may cancel their permits at any moment. Those Indians that are admitted to residence in the Transvaal should, we claim, enter as of right. We do not ask for acts of grace, we do not press for privileges. We do not want our cultured men to enter by the back door of favouritism. They must enter by the front door of indubitable right, even though but one man may be so admitted. And this is a right that we already possess. It is the Government that seeks to raise a new point by endeavouring to compel us to relinquish that right. This we will never do. We should then be committing communal suicide, a thing that is abhorrent to our best instincts, and, we are sure, of those of the more reasonable elements amongst our European fellow-Colonists.

It would be purposeless to labour the point further. I would briefly refer to the arrest and imprisonment of the honoured Chairman of the Hamidia Islamic Society, Imam Abdul Cadir Bawazeer. This heroic man has sought imprisonment a second time. I say "sought" advisedly, for it was never thrust upon him. He refused to remain at liberty whilst his brethren were being punished, and, though he is an authorised and registered resident of the Transvaal under the scheme of voluntary registration, his registration having since been legalised by the new Validation Act, he has allowed himself to be sentenced as a prohibited immigrant, feeling that, under existing circumstances, gaol is preferable to liberty. We have recently learnt, too, how, when, in obedience to the behests of the Transvaal Government, the Natal Government illegally detained at Durban Transvaal-returning Indians from India not because they had broken any Natal enactment, but because they were suspected of desiring to passively resist the Transvaal Government's administration of unpalatable legislation, the Natal Supreme Court did not hesitate to animadvert upon the monstrous suggestion that a British Court of Law should become subject to the dictates of political expediency, rather than be bound by the ordinary rules of the interpretation of the law. We have seen, again, how little children have been imprisoned and deported, have subsequently courageously returned and been re-convicted. Our children are more than worthy of us. They are setting a noble and inspiring example. I am glad to be able to say that, though some of our leaders may, at times, have displayed a lamentable and quite unnecessary hesitancy, the rank and file have become steadily stronger and stronger; they have become more determined, and more resolved of purpose. Since the commencement of this new phase of the struggle, there have been nearly 800 sentences of imprisonment imposed against British Indians, whom Mr. Smuts himself has called conscientious objectors. Some of these have gone to gaol again and again, and are aggrieved that it is necessary for them to go through the formality of re-conviction. It is an excellant prognostication. When all the people are leaders, leadership becomes easy, and victory is certain.

One word in conclusion. We have heard within the last day or two, and, as loyal British subjects, we gratefully rejoice at the fact, that His Majesty the King-Emperor has graciously been pleased to issue a proclamation to the people of India, forecasting the extension of representative institutions in India, in celebration of the jubilee of the direct administration by the Crown of "the dome of the Empire," as Lord Curzon once called that vast continent. Indians in the Transvaal, however, may perhaps be pardoned for sometimes emphasising the strange contrast of the lofty principles the expression of which is incorporated in the famous Proclamation of the late Queen-Empress on which British administration has been professedly based, and the treatment accorded to British Indians in this and other South African Colonies flying the British flag. They fail to reconcile so beautiful a principle with so offensive a practice. Circumstances have increasingly led them to believe and it has hurt them to think, that political expediency may conceivably weigh more with Imperial Ministers than the sanctity of well-weighed promises. But British Indians in this Colony may rightly and dutifully celebrate the jubilee of modern India. They are achieving self government in the greatest and most glorious sense of the word. By the grace of God, they have been enabled to display such a wealth of self sacrifice, to undergo such a magnitude of suffering, that they are now at length beginning to realise the true meaning of life—that a man should learn to govern himself, that he should refuse to impose upon others needless suffering, that he should develop his own higher nature. That is what Indians have always understood by self-government, and whilst they are undoubtedly far from attaining to that lofty ideal, the movement which we call, for want of a better term, passive resistance, is teaching them to raise their eyes to it, and is evoking in them the desire to achieve it. We have been told that the doctrine of passive resistance—to resist not evil with evil—is one of the fundamentals of the faith taught by the great Christian Master. It is, of a certainty, a cardinal doctrine of the religious conceptions of the peoples of Hindostan.

I thank you, and, on your behalf, the European friends who are here to-day, for attending this meeting, and I ask you to consider the resolutions that will presently be put before you, and accord them your unanimous approval.

Rev. John Howard:

I count it a great privilege to-day to have the opportunity of speaking to this vast assemblage of my fellow-British subjects. I account it a privilege to be here to support the action that you are taking on this great question. It may reasonably be asked why some of us have not taken action before to-day. But I think there are fair reasons for that. We are British subjects, and we believe in British fair-play and British justice, and we have been confident that, sooner or later, sooner rather than later, the Government would see, and the people of the country would see, the justice of your claims and, without any embarrassing agitation on our part, they would grant those requests that you have made. When, now some time ago, this agitation began, we found that the Government and the people of this country were determined, as they are determined to-day, that there should not be any great immigration of Asiatics from India into this country, but when we realised that the community, the Indian community of this country, accepted that, some of us felt that the Government ought to bring the matter to a close. We rejoice that, mainly by the action of that splendid hero and patriot—I would almost say saint—Gandhi, by the action very largely of that great man, the compromise was affected, and, whatever the Indians believed, many of us Europeans believed that the Government was pledged up to the eyes to repeal the Law if you gave voluntary registration. You gave that; they have not repealed that Law (Shame), and we believe that you are, therefore, justified in appealing to the King-Emperor and in appealing to the British people all over the world and in appealing, above all, to the sense of justice and righteousness among the Europeans in this country for the repeal that was promised to you some time ago. What, then, is it, so far as I understand, that you want? It is simply this: the repeal of an Act which the Government itself admits to be unworkable, the repeal of an Act in which you had no voice, and which was passed in flat opposition to your united protests. We realise that that is the first thing you want, the repeal of that Act. And, secondly, you want six men to come into this country, six of the educated and cultured men who shall attend to your moral and spiritual and intellectual needs. Indeed, Sir, this is no longer an Indian question, if that is what you want; this is a British question, it is a Christian question, it is a question which no one who respects his fellows of whatever colour they may be can fail but sympathise with, for the

Indians do aright. The objection, the endeavour to keep out these six men, is not an effort to keep out, I submit, is not an effort to keep out men, it is an effort to keep out education, it is an effort to keep out culture, it is an effort to keep out those moral forces which are necessary for the development of your community, nay, which are necessary for the development of the whole nation in its relation to your community. And I say that no government, I am proud to believe, no government can permanently resist an appeal so moderate as that, an appeal so just and righteous, and appeal which has to come home to the heart of every just man the wide world over. For our own sake, as Europeans, we are live side by side with you, it is essential that there should be permitted to come into this country those who can and will direct you in the highest walks of life. And on these grounds, therefore, it is with great joy that I stand side by side with you and urge you to go forward in this agitation against the injustice which I cannot help but feel is only the result of a temporary blindness on the part of your rulers. I recognise, and I think the European community throughout this country are beginning to recognise, the splendour of your self-sacrifice, the great and noble way in which you have laid down yourselves for the interest of righteousness, the interest of justice, the interest of your community, of your children, of the future; and I sincerely trust it is not far distant now when victory will crown your splendid efforts, and these two simple requests, these two fair demands that you make of the Government, will be granted to this community.

Mr. Wm. Hosken M.L.A.:

Mr. Chairman, Gentlemen, Fellow-Subjects of the British Empire, I would first like to congratulate you for this magnificent demonstration that you are making this afternoon. I think your gathering together in such numbers and on such short notice is immensely to your credit. For myself, I would like to recognise it. But this is a small thing compared to the strength you have shown throughout all this unfortunate struggle, that is now continuing. I cannot adequately explain to you what I feel regarding it, how much I deplore the misery that has been inflicted on the Indian people of the Transvaal, and how urgently I look forward to the time when this day of stress and difficulty shall cease, and the Indian people shall be recognised as a people worthy of recognition, and as you deserve to be recognised. Now, then, the resolution which I have been asked to support, it seems to me, should recommend itself to everyone of us. In its very beginning, it refers to the fine message of sympathy, of hope, and encouragement, that has been sent by our King, the King of the Indian people as well as the King of the English people, to the people of India, recognising, and, I think, rightly recognising, the great advance that has taken place in India, socially, morally, and intellectually, since the British Empire took practical charge of the affairs of the country, and also recognising the loyalty, the proved loyalty, of the Indian people to the British Empire time after time. And I want to frankly recognise all those high sentiments. And I am entirely in accord also with the concluding part of the resolution, which calls attention to the fact that, on the very day that a message such as that from the King is sent to the three hundred million people of India, the Indian people in the Transvaal, in another part of the British Empire, are being subjected to racial disabilities that are discreditable to the British administration. I feel this acutely, and have endeavoured from time to time, possibly with great feebleness, but constantly from time to time to show that the spirit of an administration that endeavours to degrade a people, as something has been done in our legislation to bring about the degradation of your Indian people, should be resisted to the uttermost. Further, I frankly say that your attitude of passive resistance is not only justified, but should be encouraged, and that, if you persist in it, it is inevitable that success and victory will ultimately come to your cause. The sentiment, after all, that is underlying the resolution that has been submitted to you is the extraordinary position that, whilst in India recognition is being made of the advance of the people there with the promise made not only of full liberty (because I think we can say that the British administration in India has always given liberty, has always provided justice, has called, and rightly called, for the loyalty of the Indian people, because, above all things, the British Government in India has desired the welfare of the Indian people—that is the very crux of the matter, that in India the British Government and the British people have striven earnestly to provide for the well-being, for the welfare, for the uplifting of the people of India—) but self-government, we find another principle at work, and legislation on different lines being established in another part of the British Empire; and, therefore, I think that you do right, and we do right to sympathise with you, in trying to bring about a state of affairs that shall remove the difficulties that have arisen, and remove these disabilities which you, as self-respecting people, are now called upon to undergo. I would, therefore, say that I trust that you will go on with this movement; and, personally, perhaps you will permit me to say that there is every call, so far as I am concerned, to encourage you in this line of action. Before the unfortunate war that swept over this country in 1899, and years before that period, personally, perhaps, it is not known to many of you, I was an active worker regarding the status of British Indians under the Boer regime. I constantly appealed to the British Resident in Pretoria, to the representative of British authority and government in this country, and called upon him time after time to say whether British Indians were going to be deserted in this land of the Transvaal, and, therefore, so far as I am concerned, I feel that I would be disloyal to myself, to my every conviction, if, in a time like this, when a political change has come about, and there is another government in the land, and a government that should be and ultimately will be with the people and by the people and for the people, because the basis of our government is true democracy, and when we come to true democracy, to greater democracy than in former days, then we are bound to recognise manhood, civilisation, and the right of the people to rise, and not only their right to rise but to claim that the government of the day shall aid them in every possible manner to lift them up in the social scale. And so I say that because of my former action and record I am to-day found with the British Indian people in the protest they are making against this law which has been so harshly administered against them. And I think that the requests that you put forward are reasonable and moderate and call for favourable consideration. When we find that you only ask that six highly-trained and educated Indians should be admitted yearly so as to minister to your higher needs, surely this is a very moderate request in itself, and I understand and accept with you prohibition of further immigration into this country. I think that probably you recognise, as I recognise, that the political forces in the country to-day would not submit to unrestricted immigration, and, therefore, we have all of us decided to agree to that. We agree to prohibition of future immigration, but, in every land, in every civilised land, in every country where law and order obtains, those who are established as residents have ever been recognised as residents, and in that respect you have every precedent in your favour. You are old residents, established residents, peaceable citizens, and, therefore, you have every natural right and every legal right to claim that you shall remain undisturbed in possession of your domicile that is your right not only naturally but legally. And so in that respect whilst you demand this, so far as I am concerned, I shall be ever with you. I go further, and say that it is necessary to our well-being, to the well-being of the children growing up amongst us, that we have these six leaders and teachers, doctors and priests to come in as a right and not only as a privilege. Then I say that is also a just

and righteous claim, and should have the support of all just and righteous men. I, therefore, say what an auspicious day it is immediately after this grand proclamation from the King, immediately after the celebration of the establishment of British rule in India with its fifty years of record, of progress, of peace, of justice, of liberty, of the uplifting of the Indian people—I think you will agree with me that that is the record, the right record, the true record, of British Government in India—immediately after this offer was made, to meet in the Transvaal to protest against whatever forms of administration may degrade and debase the manhood of the Indian people, and I say that we do the right thing; and, so far as I am concerned, I may say I wish you all godspeed, I wish you great success, I wish you all courage, and patience such as you have shown in this; and I trust it is near when victory will rightly come to you because of your just and righteous cause.

Mr. Albert Cartwright:

Mr. Chairman, Gentlemen, I think it an honour to be asked to second a resolution which Mr. Hosken has proposed in such a fine way, in such fine words. Gentlemen, we cannot strip this business here of an Imperial aspect. We are a member of the British Empire, we live and carry on our business here, and we cannot strip ourselves of the responsibilities of membership of the Empire. We see, when we read the papers, that all through the East there is a great political and social and intellectual awakening just now. And I think it is most reasonable that at such a time the Indian community here has accepted the suggestion that was made by one of their friends that they should limit their request to not more than six educated leaders per year. If it be said that the Government cannot admit those men because it cannot keep a check on them, then I say if you cannot keep a check on six you cannot keep a check on any, if you cannot regulate the admission of six you are powerless to regulate any at all. I look upon this merely as a way of consulting the honour and dignity of the Indians in the Transvaal, and, to that extent, a reasonable and workable proposition. I feel that there must be some to many of us ununderstandable influence between General Smuts and this question, because we find him on so many other matters so fair and liberal and just that we cannot but think that some influence comes between him and you, and he is not allowed to see the true facts. I know it is said by some of our European friends, who do not agree with us on this question, "You cannot expect the Government to allow one section of the people it governs to say to it that it must give way, it must, to use an odious expression, climb down." We do not ask anything of the kind. That good friend, that sturdy friend, that independent friend, who has just spoken to you, Mr. Hosken, has your entire confidence and I make bold to say that he has the confidence of the Government, because he has shown in Parliament in criticising and praising the acts of the Government the same sturdy independence that he has shown against them on this question, and, therefore, it is quite within the resources of very ordinary diplomacy to approach Mr. Hosken or some other trusted friend of yours—there is none better than he—and make such terms and give such assurances to him as would satisfy you and enable the Government to carry on the administration until such time as the law could be altered. All that we ask of the Government is that it should admit two things, and I think these are most reasonable things. I do not think, Gentlemen, that there should be unrestricted Indian immigration into this country. I do not think it is good for Indians or Europeans to have any man in this country whom you cannot make a full citizen of this country. For my part, I would gladly pay whatever additional taxes were necessary, if the Government could come to you and honestly buy you out, and compensate you for your rights in this country. That is out of the question; it is not going to be done. The only other logical policy is to allow you to raise yourselves to become full citizens in course of time. The only way to do that is by allowing you to have your leaders. I put it to the European colonists that the only way in which you can be made fairer competitors with them is by raising every Indian in the country and by applying to him the same standard as to themselves. That is the reasonable way of taking things. We cannot logically and with dignity continue the course we are bent upon now,—that is neither the honourable course of compensation nor the honourable course of raising you, but the unworthy course of harassing you and subjecting you to unfair treatment in the way that is now done. Indeed, I feel that what has been put before the Government can not have been, as I say, fairly understood by them, because I am quite sure that when the people of the country—the Dutch-speaking people and the English-speaking people, who are, on the whole, fair and just and only want fairness and justice, see the case as we see it, they will not ask for anything at all unjust. I think there is a special duty on these people, of whom Mr. Hosken is such a distinguished, and manly, and sturdy a representative. Mr. Hosken has just referred to the times before the war. Well, now, we all know that at that time the English speaking people here represented very strongly the grievances to which you were subjected. Well, I put it to them they cannot use you as a political pawn in that way, and then after the country has been put under British dominion, to be true to themselves, see you ill-treated in the way you are being ill-treated now. They will see that it is their duty as men to stand by you in your reasonable requests, and I do feel that what you have requested is most reasonable and most workable. And I sincerely hope that the effect of this meeting to-day, coming at the time it does in the fortunes of India, will be such as that the Government will in some sort of reasonable way, which, by those experienced in public life, can easily be found, meet your wishes and we shall have an end of this unhappy business, in which we all most deeply sympathise with you.

Rev. J. J. Doke:

Mr. Chairman and my Indian Friends, I very cordially support this resolution. We are here this afternoon in order to show openly that we believe that your moderate requests are just and reasonable and the natural issue of the position in which the Government has placed you. We are not here, as you have heard, to claim an unrestricted influx of Asiatics. We accept, as you accept, the Colonial determination that an unrestricted immigration shall cease. But we stand on this platform here and join with you in a strenuous endeavour to gain an honourable settlement for the Asiatics who are here and for those who have a right to be here, and to claim for them a position and power that will enable them to rise and become a useful moral and religious force in South Africa. It appears to us that the two things you claim are an absolute necessity. The repeal of the old Act, which was made an inducement to you to register voluntarily in February last, has been the great aim of your struggle. It cannot remain on the Statute Book and be a dead-letter. It is now, and it always will be so long as it remains, a fruitful cause of suspicion, unrest and suffering. That Act must go. It is useless to the Colonists; it is a danger to you. The demand for the six educated Asiatics, of whom much has been said this afternoon, the demand for six educated Asiatics appears to us to be an equal necessity. These two points we counsel you to maintain. They are moderate, they are just, they are essential to a hopeful settlement, and I feel persuaded when the true meaning of your great passive resistance movement has been realised by thinking men both here and in England that your appeal for these two concessions will be successful. I stand here this afternoon as a Christian minister, one who is pledged, irrespective of party politics, to stand by the weak, and to claim justice for all, as my Master did. I am glad to be able to tell you that a very large proportion of the Christian people of Johannesburg are with you in this struggle. Unknown to you, within

the past month, not less than ten of our prominent ministers of religion of different denominations banded themselves together in order to appeal on your behalf to the Government. They asked for a three-fold blessing. They appealed, first, for a careful inquiry into the treatment of those persons who were brought up to Barberton from Komatiepoort; they asked that the religious objections of the Asiatics to certain elements of prison diet might be respected—and I venture to say it is a shame that animal fat should be given in any of our prisons to any to whom it is abhorrent, we asked that the religious objections of prisoners ■ certain elements of prison diet might be respected; and we asked, further, that another earnest effort should be made to effect a satisfactory settlement. But I regret to say that the reply was unworthy of a responsible Minister of the Crown. We have been patient, we have appealed, we have waited, nothing is further from our desires than to embarrass the Government, we are loyal, we are law-abiding, but we feel now that our patience has been wasted, and that nothing remains but for us to join openly with you and fight to the end. I appeal to those Christian people who sympathise in secret, especially to ministers of religion, to throw off at last all secrecy and bring their splendid forces into the open that this painful conflict may soon be over and a brighter day attained. When Mr. Gandhi—I speak of him with reverence, I think of him to-day as away yonder wearing the prison clothes of a convict, eating the food of a native, when he is not a criminal, but a political offender—, when Mr. Gandhi was sentenced a few weeks ago, a scornful article appeared in one of our papers—not, I thank God, in the *Transvaal Leader*. It was under the heading "Mr. Gandhi happy." In it these words occurred:—"It is probable that others may be found ready to assume Mr. Gandhi's mantle during his incarceration. In that case the Law Department must not hesitate to enforce the Law. With the leaders out of the way, the rank and file of the Asiatic community may be brought to a recognition of the futility of a struggle in which they have absolutely nothing to gain and a great deal to lose." Well, Sir, I have this to say in answer to that advice: The people are as strong as any of their leaders in their determination to continue until the goal is reached, and I may add, and I do it with all seriousness and a sense of the solemnity of what I say, I add that, should the shameful work of incarcerating the coloured leaders be continued, although everyone is gone, the Authorities have yet to reckon with the white leaders, who are pledged by every sacred feeling and religious instinct to see this strife through at what cost, Sir, and gentlemen, you have a tried friend, whose guide, is Mr. Gandhi. Be true to him. If he is detained in prison, let no breath of scandal, no suspicion of wrong taint your loyalty. Be true to him to the end, and God will bless you.

Mr. ■ Kallenbach:

[Mr. Chairman and Gentlemen. I am indeed happy ■ be called upon to also support this second resolution. I sincerely hope that you will all continue the passive resistance movement until this obnoxious Asiatic Act, which General Smuts himself declared to be unworkable, will be repealed. It has been my privilege to be in close contact with your, by all of us, honoured leader, Mr. Gandhi. At a time when none of us thought that there could be any doubt that the Law would be repealed—numerous discussions at that time have fixed it in my mind beyond any shadow of doubt that the Colonial Secretary, General Smuts, has promised to your leader, Mr. Gandhi, the repeal of the Act; and this has been borne out by his speech at Richmond. And you have, therefore, a full right to continue the struggle until this Act is repealed. I urge you, gentlemen, to continue this struggle, and I feel certain that every right-thinking man, of whatever race, colour, or nation he may belong to, will ultimately assist you in your just demands. You have my full sympathy, and the little I can do ■ order ■ help you to obtain what you are asking for now I shall certainly do.]

Mr. David Pollock:

Mr. Chairman, Fellow-British Subjects ■ His Gracious Majesty King Edward, when I had the privilege of addressing you a fortnight ago last Sunday, I ventured to make a prophecy, and I said to you that I could feel that the current of public opinion was turning in your favour, that people who had been prejudiced against you were now seeing the justice of your cause, and were turning in your favour and that, shortly, you might receive help from quarters little thought of. Well now you see a platform of Europeans pledged to stand by you to the bitter end. Gentlemen, the point on which I am asked to speak this afternoon is the question of permitting the immigration of six educated compatriots of yours to come in and assist you in your struggle towards a higher civilisation, and that, gentlemen, is the point in this struggle which appeals to me far more strongly than any other; because I ask myself this question: "Is this community, this community which has an ancient civilisation of its own, to be hurled back into barbarism, or ■ it to be helped forward on the lines of progressive British modern civilisation?" Some of your opponents have asked "How is it that this Indian community in the Transvaal cannot find from amongst its own numbers men of education and culture who will minister to them as doctors or priests or teachers?" Gentlemen, I say to them that no community such as yours, which has suffered such long-continued persecution as you have endured at the hands of the Transvaal Government, can, or can be expected to, furnish from its own numbers cultured men who will bestow their services upon their less fortunately placed compatriots. You have human rights, and you are, I know, determined ■ get those rights, you are determined that you shall get from outside men of light and leading, who will come and minister to your spiritual and intellectual needs. What is the object of the Transvaal Government to-day. That object, as Mr. Howard has told you, is to keep education from coming in contact with you. They wish to keep you dumb, and silent, and uneducated, and unable to help yourselves, because they know that education is a passport to liberty, and that is a passport which will never be given you by the Transvaal Governmet, not, at least, with their consent; but ■ you stand together, if you are united, you can obtain that passport, and if you stand together you can never be thrown back entirely, you can always rise to your feet and take a step forward. It has been said that, if any educated Indians will apply to the Transvaal Government for temporary permits, their request will receive the utmost consideration. Well, you are aware that that sort of permit ■ perfectly useless. You know that a man who comes ■ here on ■ temporary permit ■ a man who cannot be of any assistance to you, and you know that men of light and leading, men ■ courage and persistence, will not serve you on such humiliating terms. You can only get in educated and cultured men to help you if they are allowed to come in freely, to come and go as they please, and are treated on a footing of equality with other cultured and civilised people. That is a point upon which you cannot possibly give way. You know perfectly well that a priest who comes in on a temporary permit cannot exercise his calling, because he may be sent out of the country at a moment's notice. In the same way, a teacher would be perfectly valueless to you, unless he can come in freely without hindrance. They must come in as free men and minister to you as a free people. Gentlemen, when I have spoken to you on several occasions before, I have always come with pleasure and gone away with greater pleasure to see that your courage shows no sign of failing. Mr. Gandhi, who has been lauded to-day by all the speakers is a most magnificent leader, a leader who compares favourably with any leader of ancient or modern times of any movement of which history holds a record, can never get another leader [illegible] with his unquenchable

There will be infused into you the spirit of his courage, the spirit animating him, and, with that Divine help which can never be long withheld from those fighting for conscience' sake, I can only say what I said before, and I hope I will not have to say often again, "Go on, go on with courage, go on as conscientious objectors, and victory must be yours, and must be yours very soon."

Mr. Edward Dallow:

Mr. Chairman and Gentlemen, it is a great pleasure to me to have the privilege of addressing this splendid meeting. When this Asiatic Law was passed, the larger portion, I might almost say the whole, of the English community were unaware of the nature and scope of the Law. No doubt, it was published, as all laws are, in the *Government Gazette* but the *Government Gazette* is not a paper that we ordinarily take in for amusement or for pleasure. Ordinarily speaking, it is not known to the great body of the people what the law is or is going to be until it is discussed in the Parliament of the people. Now one peculiarity about this Law that perhaps you know is that it was passed in the Parliament of the people without discussion, so that the large body of the people knew nothing of what you would be subjected to. Now as one of the "imported British," as they sometimes call us, I, who have only been six or seven years in this country, bring with me from the homeland all the prejudices for liberty of thought, of speech, and of constitutional action which have grown there after hundreds of years of persistent effort. Gentlemen, I stood aside at the first opening of this question, because I saw you had efficient leaders of your own, and I thought you understood the matter from your own point of view, inasmuch as I saw no discussion of the thing had taken place in Parliament, and it was not open to me to have gained that information through the ordinary channels. Afterwards I came in contact with Mr. Gandhi, who is a personal friend of mine, I am delighted to be able to say so, and in conferences with him and with Mr. Polak here, I became enlightened as to the position you would occupy under this Act. Well, now, as a member of the large Empire, not only of the Transvaal, not only a subject of the Transvaal Government, but as a member of the great British Empire, I felt that it was an indignity to you to occupy the position which you now hold, and I felt entirely in sympathy; and I may say that, afterwards when discussing this matter with the English friends of my acquaintance, I found not one, at least so far as my own circle of friends is concerned, but felt very much perturbed, very dissatisfied with the position they occupied towards a portion of the subjects of the Empire, whom they had always learnt to respect, who in the late war did great service to the Empire, which we never shall forget, and that service is perpetuated, as we know, by a monument whose inscription I had the felicity of reading only a short time ago. Well, gentlemen, these things are not to be forgotten, they sink deep into the heart of every ordinary Englishman. But you must recollect that the Englishman has behind him a long experience of political life and political struggle that does not belong to the people of this land or to the rulers of this land. They are comparatively new to what I call constitutional government, and it is to be expected that even with the best intentions, and I credit them with the best intentions—I think we must do that—, they have blundered; but when they see that it is not only you, an unrepresented class who have no vote and who have no voice in the Government, that it is not only you they have to deal with, but that the whole body of the people here are moved to the very heart to think that this thing should go on and that there are Europeans who will not have this thing carried on to their dishonour any longer than they can possibly help, I think that the Government will incline their ear to the counsels of your friends. As one of your friends, I shall be delighted to join in any movement that may be made to represent to the Government the true views of the great part of the electors of this country, and I think that their voice will prevail. Of course it is very hard for the Government to have to what is generally called "climb down." I do not want anything to happen that will make it hard and difficult for the Government to review their position. I say that your sufferings are above praise; that you should hand yourselves together in this patient and honourable way to testify to the spirit that is in you—that is just the spirit that moves an Englishman to the core. He has done it over and over again himself, and in you he admires it and will support it so long as it is carried on as you have hitherto carried it on in orderliness, lawfulness, and all respect to those about you. I am sure, therefore, that you have the entire support of all the British people here who have given any thought at all to politics, who have ever gone beyond the mere occupations of their daily life into politics, and have given some thought to those larger questions that affect an Empire and a nation. These are the men who are the foundation of any nation, and I can assure you that you have the support of that party with you today, in so far as I know them amongst my own friends, and I believe that is a sample of what is going on through the entire community. Well, gentlemen, I wish you every success in the effort you are making. I hope that you will preserve in this resolution which I am now speaking to; that you will get amongst you the men you require to lift you in your daily life, to serve you in your religious life, to educate your children, and in every way to make you an upright, self-respecting community. The very Government now in power was unable to conduct its government in past times, but had to send to their Motherland to bring the best of her men to help them. And why should not you do the same? Does not the same principle apply now as when they were obliged to do it? We will stand by you and see that you get what you ask.

Letters Received

From Advocate Allan C. Herschensohn: "I thank your Association for the invitation extended, but regret that a prior engagement prevents my taking advantage of it.

I need hardly add that my sympathy is with the Indians in South Africa who are constitutionally fighting for a limited recognition of their political manhood. Furthermore there should be no room for difference of opinion that an entirely erroneous policy has been adopted in treating infractions of the Government prohibitory measures as purely criminal offences.

The resistance to the Government enactment is political in its nature and the action of the authorities in herding with criminals men whose opinions and convictions have brought them into opposition is not deserving of commendation."

From the Rev. Canon Digby M. Digby: "I regret that an important engagement will prevent my being present at the meeting at Fordsburg on Wednesday. I should wish to express my deep regret for the sufferings of my Indian fellow-subjects resident in this Colony. If I understand their case rightly, they are taking the only means open to them of protesting against an obnoxious law. They conformed to this law on condition of its being repealed, and that condition has not been fulfilled. A clergyman should avoid meddling in politics, but he should be ready to use his influence on behalf of the oppressed, and therefore I am willing to take part in representing the case of British Indians to the Government and people of this Colony."

The Rev. Mr. Goodenough sent a message of regret at being unable to attend the Mass Meeting owing to his absence in Natal.

Dr. N. A. Ross also was unable to attend the meeting, but sent a message as follows:—"It seems to me that the points in dispute ought to be easily settled by a friendly conference."

Telegrams were received from Lourenco Marques Indians, British Indian League (Capetown), South African Indian Association (Capetown), Robertson Indians, Kimberley Ind

dians, Port Elizabeth Indians, Rhodesia British Indian Association, Natal Indian Congress, Durban Indian merchants, and from 33 Indians just arrested at Volksrust, all expressing sympathy and encouragement.

Notes on the Transvaal Struggle

Collections

Collections in various parts of the Transvaal are proceeding on behalf of the passive resistance cause. Large sums have been contributed by various sections of the people in Johannesburg, the latest being the sum of £40 contributed by the Leva Kunbi community, who number some 70 only. At Wednesday's Mass Meeting about £75 was handed over by various sections of the community from Germiston, Boksburg, and other places. Several important sums have still to come in.

Convictions and Imprisonments

On Friday, the 6th inst., at Germiston, 7 men went to Gaol in the usual way for hawking without licences. There were, on Monday last, nearly 120 prisoners at the Fort, and, at Volksrust, the gaol is overcrowded, there being at least 75 people there. Complaints have been made to the British Indian Association in regard to the treatment of prisoners at Barberton Gaol. Apparently, the Authorities have become angry at previous complaints made and are wreaking their spite upon the unfortunate Indian prisoners. Although notice of appeal was lodged in regard to them, they have been obliged to continue at hard labour contrary to the express provision of the Criminal Procedure Code. We understand that representations have been made to the Law Department on this question.

Curious Journalism

The *Sunday Times* last week contained the following in the course of a leading article commenting upon Wednesday's Mass Meeting: "The days in which it was supposed that the colour of a man's skin did not matter so long as his conscience was clean are over: the world belongs to the white races." Perhaps the Japanese may have something to say to that. The Editor of the *Sunday Times* seems to write with something of Divine Authority. It would be interesting to find out who has signed his Power of Attorney.

A Message from Volksrust

The Volksrust prisoners sent a message to their brethren at the Mass Meeting, urging them not to withdraw from the struggle until the just demands of Indians were respected, and that the prisoners were quite firm and prepared to fight to the bitter end, no matter even if the hardship of death came upon them.

Typical

Mr. Essop Mahomed made application under the new Act from Delagoa Bay. He filled in the usual application form and impressed his fingers thereon, but he was asked by the Registrar of Asiatics to go to the office of the Delagoa Bay representative of the Transvaal Immigration Office to fill up a new form, as the impressions already forwarded were useless. This Mr. Essopji refused to do. He entered the Transvaal unmolested, and immediately instructed his Solicitor to withdraw his application and to ask for the return of the documents that he had filed therewith. The Registrar of Asiatics, however, now wishes to keep the documents, to which he is not entitled, and has refused to part with them. And still we are told that Indians are without a sense of honour, that they are slim, and have a number of other horrid vices.

At Volksrust

The Volksrust gaol is so overcrowded with Indian passive resisters that tents have had to be erected by the authorities for the proper accommodation of the prisoners. Generally they enjoy good health, being given plenty of open air exercise. On Monday, Mr. Mirza Hoosen Ahmed was sentenced to six weeks' hard labour for refusing to give his thumbprint on entering the Colony. He produced a certificate issued under the old Asiatic Act, on the 23rd May—five months after General Smuts had assured the public that registration was no longer possible under the Act! This had been forwarded to him in Natal, though, when he made application, he thought it was under the voluntary arrangement. He has now surrendered the document to the British Indian Association for destruction. On the same day three other cases were remanded for a week. The little boy Hirji Mulji is now in convict garb. General Smuts' fatherly heart must be well-satisfied with this! Mr. Gandhi has received the bad news of Mrs. Gandhi's dangerous illness, but he has refused to pay his fine, feeling that the cause comes first.

The King-Emperor's Birthday

The following message was sent to the King Emperor on the occasion of his birthday by the British Indian Association:—"Transvaal British Indians loyally congratulate King-Emperor occasion birthday anniversary."

Germiston Arrests

At Germiston, on Tuesday, some 20 old Indian hawkers were arrested for trading without licences. I understand that this is supposed to be a clean sweep of all the unlicensed hawkers within the Municipality. There does not seem to be much lack of spirit in the passive resistance movement, even though the *Rand Daily Mail* may be right in suggesting that what Indians want is not worth passive resistance.

Anti-Sammy, Ltd.

Under this euphonious and delicately courteous title, an Association has been formed amongst certain so-called white men in Johannesburg, for the purpose of securing the trade at present in the hands of Indian hawkers. An attempt is being made, whilst Indians are going to gaol for conscience' sake, to rob them of their custom. It is a pleasant commentary on the general methods of Europeans in regard to the Asiatics in the Transvaal, if not elsewhere in South Africa.

Replacement of Indians

The *Mail* says: "The Parks and Estates Committee of the [Johannesburg] Town Council has been reluctantly compelled, by the fact of the Indians defying the Registration Law, to adopt a definite policy of employing whites wherever possible in the town parks. Under the sympathetic guidance of the Superintendent of Parks (Mr. Stirrat), the process of making room for whites has for some months past been slowly but surely taking effect. The most important example of this of late is the fact that all the coolies formerly employed in the Cemetery finished their municipal service on Saturday last, and about thirty-five white men have taken their places.

The coolies were paid at the rate of £4 per month and free quarters, and the difficult question of overtime never arose with them. The position now is, says Mr. Stirrat, that in the event of whites proving capable gardeners the council will consider the question of increasing the wages. Personally he is strongly in favour of the change, but insists on the fact being faced that "it is going to cost the Council something."

Swami Shankeranand

A Well-Attended Lecture

Close on a hundred Europeans and a large number of Indians assembled last Saturday night in the Congress Hall to hear a lecture by the Swamiji, given under the auspices of the Durban Lodge of the Theosophical Society. Mr. Martyn, the president was in the chair and introduced the lecturer with a few well-chosen words. The Swamiji held forth on "The Practical Religious Life," basing his teaching, as before, on the Vedas. After the lecture, questions were raised and replied to in a very able and spirited manner. Some personal introductions followed, and the meeting dispersed shortly after 10 o'clock.

An Appeal to the King

The Natal Indian Congress has sent, through the Colonial Secretary, the following messages to the King Emperor:—

"Natal Indian Congress tenders loyal congratulations His Gracious Majesty King Emperor's birthday."

"Natal Indians Congress draws His Gracious Majesty King-Emperor's attention on auspicious Ninth to fact that over two hundred Indians, including some most prominent Indians, suffering in Transvaal, imprisonment, hard labour, for conscience' sake, self-respect, and just rights. Congress respectfully prays for relief."

Replacing Indian Servants

Johannesburg Municipality's Action

[Mr H. S. L. Polak has addressed the following letter, under date the 7th inst., to the Johannesburg press:

I understand that the Parks and Estates Committee of the Johannesburg Town Council has decided to replace Indians employed by the Council by Europeans, on the ground that their Indian employees are defying the Registration Law. It almost seems as if, in order to carry out its all-white-labour policy, the Johannesburg Municipality, which has been called the most reactionary in all South Africa in regard to the colour question, has sought an easy excuse to get rid of those Indians at present employed by the Council. I have rarely heard of anything more shocking than for a public body to dismiss its servants, who have always performed their duties in a satisfactory manner, for the reason that their political and religious views do not happen to coincide with those of their employers. That kind of pressure is unworthy of British Municipal Institutions or Government Departments, but it is unfortunately becoming a common incident, as was evident from the fact that Mr. N. A. Cama was dismissed from the Post Office, not because he did not fulfil his duties to the satisfaction of his superiors, but because he dared to protest against a social injustice to his brethren.

I desire to voice my protest against this method of bringing pressure to bear upon employees. Since when have either the Municipality or the Government been the keepers of the consciences of their Indian employees? I venture to urge that no more pernicious principle can be imagined than that of a public body interfering with the conscientious objections of those whom it employs, provided that the latter fulfil their duties in an adequate and responsible manner. Whilst this particular incident may be overlooked because the victims are Indians, I would add that the underlying principle is one which will work havoc in our public institutions. We are sowing the wind, and we shall inevitably reap the whirlwind.]

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Yesterday's *Leader* contains two editorials supporting the Indian demands and strongly sympathising with the passive resistance movement. The paper says: what is obvious is that, if the temporary permits contemplated by the Government confer ordinary rights received by Asiatics, there is no point in resorting to them, and if they do not, then, though we may say to Indians we will not give even six of them per year admission as limited citizens, we cannot in honesty at the same time say to the public here and in India and London that we are offering no real bar to entrance and that, under permits, entrants would be in the same position as others. The *Leader* also says: Passive resistance in the East is as old as history, but we should like to learn of cases where it has been a terror except to evil rulers. Depend upon it, when a race is sufficiently intelligent to understand the meaning and significance of passive resistance, nothing that anybody can say to it will prevent it to resort to it if its sense of grievance be sufficiently strong. We need not fear passive resistance on the part of subject races if we are just to them.

Yesterday's mail papers to hand contain lengthy protests against the action of the Transvaal Government regarding the imprisonment of Mr. Gandhi and other passive resisters. Also protests from all parts of India saying that there is a growing volume of bitterness and indignation regarding the Transvaal situation.

The appeal of the Transvaal returning Indians in Barberton Gaol is upheld by the Supreme Court. The Chief Justice in passing judgment, caustically commented on the action of the Government in issuing warrants of deportation, pointing out that old residents of the Transvaal who had visited India and returned with their wives and families were not prohibited immigrants and the action of the Government in treating them as such was absolutely unjustifiable.

Since Monday, 227 more imprisonments have taken place, including 64 at Johannesburg, 97 at Germiston and 60 at Pretoria. All refused to pay fines. Since the Licensing Officers started operations at Germiston 150 have gone to gaol in that place alone.

INDIAN MAILS. The *Umvelosi* sails for Bombay on or about the 21st instant. The *Umkuzi* sails for Calcutta on or about the 25th instant.

Hawkers and Traders

A committee of the Barberton Chamber of Commerce, says the *Transvaal Leader*, has drawn up a petition to the Government intended to bring about an amendment of the law in the sense of making hawkers bear a fairer share of the public burdens. Our correspondent's despatch gives the salient paragraphs of the petition, which, it is to be hoped, will have the careful consideration of the Government and the public. It seems to us that there is much force in the arguments employed by the Barberton committee. It is playing with words to represent hawkers as friends and necessities of the poor when they are found employing sub-hawkers and working in the organised way and on the scale of which the petition makes mention. Barberton has, to our thinking, given the Colony a practical lead in dealing with a section of people which, incidentally, includes Asiatics. There is nothing to which any reasonable person can object in adjusting conditions of competition in the way proposed; because such an amendment of the law would not discriminate against British Indians. If it includes them, that cannot be helped. If the Municipalities would rigorously apply the highest Municipal standard to Asiatic traders equally with others, and if the education authorities had power to enforce the most advanced education standards, Asiatic competition would soon be rendered less difficult to meet.

DEPORTING A WHOLE COLONY. The entire Hindu Colony in British Columbia, including more than 2,000 persons, is to be moved to British Honduras. The plan for their transference is the result of negotiations between Sir Wilfrid Laurier, the Canadian Prime Minister; Lord Strathcona, the High Commissioner in London; and the Governor of Honduras. The Imperial Government will share the cost of the transportation. The Hindus are anxious to move, and will be employed in building railways. The plan was arranged in London recently at a meeting between Lord Strathcona and the Governor of Honduras.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— PAGE

What the Transvaal Thinks 549
Where We Agree 549
An Unusual Replacing 549
Indians on Natal Railways 550
Cato Manor Outrages 550

OTHER ARTICLES:—

New Licensing Regulations for Natal 550
"British Indians in the Transvaal" ... 551
Transvaal Press on the Situation ... 553
The Mass Meeting Speeches ... 555
Notes on the Transvaal Struggle ... 561
Swami Shankaranand 561
An Appeal to the King 562
Replacing Indian Servants 562
Latest Telegrams from the Transvaal 562
Hawkers and Traders 562

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૪મી નવેંબર ૧૯૦૮. અંક ૪૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોરતી-તા૦ ૧૪મી નવેંબરથી, તા૦ ૨૦ નવેંબર સુધી, ૪૦ સં૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-કારતકવદ ૬ઠ્ઠી કારતક વદ ૧૨સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા૦ ૧૬મી સફરથી ૨૫મી સફર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્ય ઉદય થાય.	ચંદ્ર ઉદય થાય.	ભરતી થાય.	પારસી રોજ.	સુર્યાસ્ત. ક.	મી.	સુર્ય અસ્ત. ક.	મી.
શની	૧૪	૬	૧૬	૩	૪	૫૫	૬	૨૭
રવી..	૧૫	૭	૨૦	૪	૪	૫૫	૬	૨૭
સોમ.	૧૬	૮	૨૧	૫	૪	૫૪	૬	૨૮
મંગ.	૧૭	૯	૨૨	૬	૪	૫૪	૬	૨૯
બુધ..	૧૮	૧૦	૨૩	૭	૪	૫૩	૬	૩૦
ગુર	૧૯	૧૧	૨૪	૮	૪	૫૨	૬	૩૧
શુક્ર	૦	૧૨	૨૫	૯	૪	૫૩	૬	૩૨

અનુક્રમણિકા.

સત્યાગ્રહરૂપી બોંબ ૭૫૩
વીલીઅમ હોરકીન એસકવાયર... ... ,,
ટ્રાન્સવાલ ખબરપત્ર ૭૫૪
નેટાલ્સબરસ ખબરપત્ર ૭૫૫
હિન્દુ ખબર ૭૫૭
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા બનાવો
લાયક ખબરો ... ... ,,
સ્વામીજીનું ભાષણ ૭૫૮
પરચુરણ ખબરો ... ... ,,
નેટાલ્સબરસની અંતર્ગર મીટીંગ ... ૭૫૯
માસમીટીંગમાં મળેલા તારના સંદેશા ૭૬૫
બીજીરા ઈન્ડિઅન લીગ ૭૬૬
ચરચા પત્ર... ... ... ૭૬૭
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
સરવે હીંદુભાઈઓને સુચના ... ... ,,
કરતના તાર સમાચાર ૭૬૮
ટેલાગોઆબે ઇન્ડિઅન લાઇબ્રેરી ... ,,
નવા વરસની ડાયરી ... ... ,,

ગયા અંકમાં ૭૪૮ પાને 'અલ્હાબાદમાં પ્રસ્તુત થતા મોટર્ન રીવ્યુ' ની જગ્યાએ 'કલકત્તામાં પ્રગટ થતુ મોટર્ન રીવ્યુ' એ છપાઈ ગયેલ છે.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૧૪ મી નવેંબર ૧૯૦૮.

સત્યાગ્રહરૂપી બોંબ

સત્યાગ્રહના અદિમા અમે ઘણી વખત ગાઇ ગયા છીએ. જેમ જેમ વિચાર કરીએ છીએ, તેમ તેમ એ મહિમાનો પાર આવતો નથી એમજ જણાય છે. અને એ ગાતાં અમે મરાતાજ નથી. જંગળામાં બોંબ છુટી રહ્યા છે, અને અરસપરસ જનની પણ ખુવારી થતી ચાલી છે. અમે માનીએ છીએ કે એ બોંબ કરતાં સત્યાગ્રહી બોંબ ચઢી જશે. સ.ધારણ બોંબના ઝરા જ્યારે છુટે છે, ત્યારે માણસોને ઘાયલ કરે છે-મારી પણ નાંખે છે. અને પરિણામે તે ઉડાડનાર પણ મરે છે. સત્યાગ્રહી બોંબના ઝરા છુટે છે, ત્યારે માણસો સામા બેંચાઇ આવે છે, અને દુશ્મનોના મિત્રો થઇ પડે છે. તેમાં પરિણામે સામાનું જોર તુટે છે, અને બોંબ ઉડાડનારના જોરમાં વધારો થાય છે. આ બોંબમાં બેહદ્યુંબાકનો ગુણ છે, એમ અમે કહીએ તો બોટું નથી. વળી આ બોંબ લેવા પણ જવા પડતો નથી, તેમ વેની પેતી પણ બેસતી નથી. ટ્રાંસ્વાલના હીંદીઓ ખરેખર આ પસંદગીમાં તો ખાટયાજ છે. બધા અઠવાડીઆની માસ મીટીંગે આ સાબિત કરી આપ્યુ છે. કોઇ દિવસ ટ્રાંસ્વાલમાં ન થયેલી એવી મીટીંગ થઇ હતી એમ કહીએ તો પણ ચાલે. ગોરા દિલસોજી બતાવનારાઓની સંખ્યામાં ઉમેરો થતોજ જાયો છે. માણસોમાં દિવસે દિવસે નવુ શૂર આવતુંજ જાય છે. સરકારના હૃદયમાં પણ સત્યાગ્રહી બોંબના ઝરા ઉંડા પેસી ગયા જણાય છે. હવે ઘોડા વખતમાં તે પણ બેચાર જણ હીંદીની મિત્રાચારી શોધે તો અચરજ પામવા જેવુ નથી. બી. ઉમરજી સાહેબ તેમના ભાષણમાં કહી ગયા છે કે જેઓ છેવટ સુધી લડશે તેને હદની પેલી વારજો અમે જોઇતા ગણતા મળતા આવીએ છીએ. ખુદ બહેરામની એને અંગે ઉદારી પેરી કહીએ છીએ. એ પેરી ખુદાઇ ફરમાન ઉઠાવનારનેજ મળી શકે છે, અને એ પણ જેને મળી છે એની કદી હારજ નથી. ટ્રાંસ્વાલના હીંદીઓ એમનુ ખુદાઇ ફરમાન છેવટસુધી બજાવશે તો જીત એમનીજ છે એમ અમે ચોકસ માનીએ છીએ. જે જે ગોરાઓ અત્યારે હીંદી કોમને મદદ કરે છે તેઓ પોતાના રાજ્યમાં આવાન અનીતિ પ્રસરતી જોઇને ચોરોની પેઠે છેવટ સુધી મુલકને વચનથી બધાઇ ગયા છે. હીંદી કોમને ગુલામગીરીની સ્થિતિમાં તેઓ જોવા નથી માગતા. પોતાના રાજ્ય માં ગુલામગીરી ચાલે એ પણ તેઓ જોવા નથી માગતા. આમ જ્યારે પારકાઓ બીજા સારૂ લડે ત્યારે હીંદી કોમ પોતાના સારૂ મરતાં સુધી લડવા પછાત કેમ રહી શકે? સાહિબ આર્કડાની કોલોનીઓ જોડાઇ હીંદી કોમને કનેડે એ સ્વાભાવિક છે. જુદી જુદી કોલોનીના હીંદીઓ તે જોડાએલાજ પડયા છે એમ અમે માની એ છીએ. હીંદી કોમ પોતે કનેડાવા નહીં માગે તો કોલોનીઓની સત્તા નથી કે કનેડી શકે એમ અમે ખાતરી પુરવક કહી શકીએ છીએ. છેવટે અમે ફરીએ છીએ કે હીંદી કોમ હજુ પણ જેવો ઉદારજ રહેશે. વેપારીઓ શું કે કેમી વાળાઓ શું જેઓ સત્યાગ્રહ રૂપી બોંબ નો મારો ચલાવજ રાખશે-જે જેલ ભરવા બીજા જને તેવુ છે-તેઓ ઇદની પરીને અમે ઉપર કહયુ તેમ પામશે. અને બીજાઓ પસ્તાશે.

વીલીઅમ હોરકીન એસકવાયર
એમ. એફ. એ.

ગયા બુધવારની મીટીંગમાં પહેલો ઠરાવ રજુ કરનાર મી. વીલીઅમ હોરકીનની તવારીખ જાણવા લાયક હોઇ ઇંડિઅન ઓપિનિઅનના વાંચનારને, માટે નીચે આપીએ છીએ. આ તવારીખ ટ્રેન્સવાલ મંથલીના ૧૯૦૭ ના ઓકટોબર માસના અંકમાંથી કેટલીક લેવામાં છે.

મી. હોરકીનનો જન્મ ૧૮૫૬ ની સાલ

માં કોરનવેલ પરગણામાં થયો છે. તે ૧૮૭૪ની સાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવ્યા. અને ત્યારપછી નાતાલની ખાણોમાં કેટલાક વરસ સુધી કામ કરી ૧૮૬૬ માં રેંડની એક ખાણના મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર તરીકે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા. તરતજમાં જાહેર કામ કરવાને જહાર પડ્યા. ચેંબર ઓફ માઇન્સની સ્થાપના કરનારાઓમાંના તે મુખ્ય મેંબર હતા. તે ચેંબર ઓફ કોમરસના મુખ્ય મેંબર છે અને છ વખત તેના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા છે. તે ૧૯૦૪ થી ૧૯૦૬ સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાની એસોસીએટેડ ચેંબર ઓફ કોમરસના પ્રમુખ હતા. તેઓ વીટ્વોટરસ્રેન્ડ ડીપ કંપનીના મુખ્ય છે. તેમની પેઢી વીલયતની ઘણી પેઢીઓના પ્રતિનીધીરૂપે કામ કરે છે.

મી. હોસ્કીને રાજદ્વારી કામોમાં મોટો ભાગ લીધો છે. ૧૮૬૨માં નેટાલસ યુનીઅનના એક મુખ્ય અને આગેવાન મેંબર હતા. રીફોર્મ કમીટીના મેંબર હતા અને તે વખતે રીફોર્મ દાખલ કરવાની બીલ પાસ માટે તેમને બે વરસ જેલ તથા સખત દંડની સજા થઇ હતી. લડાઇનું વાદળ ૧૮૬૬માં ટ્રાંસવાલમાં ચડી આવ્યું ત્યારે મી. હોસ્કીને આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો અને પુટલેંડર કાઉન્સીલના પ્રમુખ તરીકે વોંડરર ખાતે મળેલી મોટી મીટીંગના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. લડાઇ જાહેર થઇ ત્યારે નાતાલ જઇ તેણે લશ્કરી ટુકડી ઉભી કરવામાં મદદ કરી હતી અને નીરાધાર રેફ્યુજીને માટે મદદ ખાતું ખોલવાનું કામ આથે લીધું હતું.

જોહાન્સબરગ આંગ્રેજના તાબામાં આવ્યા પછી મી. હોસ્કીન પાછા આવ્યા. તેણે દેશની ફરીથી સ્થાપના કરવામાં મહા ભારત સેવા બજાવી. તે પહેલી ચુંટાએલ ટાઉન કાઉન્સીલ તેમજ પહેલી લેજીસ્લેટીવ કાઉન્સીલના મેંબર હતા. અને પાછળથી ઈંટર કોલોનીઅલ કાઉન્સીલ તથા રેલવે કમીટીના મેંબર પણ થયા હતા.

મી. હોસ્કીન વેપારને લગતી બધી હકીકતના પુરા માહીતગાર હોવાથી તેમનું કહેવું સર્વ તરફથી માન્ય રાખવા જેવું ગણવામાં આવે છે. રેલવે તથા મહેસુલી બાતાનું તેને બહુ ઉંચું જ્ઞાન છે. ૧૯૦૩ માં જ્યોંફોન્ટીન બાતે મળેલી કરટન્સ યુનીઅન કોન્ફરન્સમાં ટ્રાંસવાલ તરફના પ્રતિનીધી હતા. મી હોસ્કીન બાહોસ્પારાજદ્વારી છે. અને તે ફીરેટના જબરા હીમાયતી છે, તે જાનબરી તરફથી પારલામેંટ માં ચુંટાયા છે. અને હાલમાં ઓફ ઓપોઝીશનના એક મુખ્ય મેંબર છે. તે રાજદ્વારી બાબતમાં હમેશાં આગળ પડતો ભાગ લેતા રહે છે. મીસીસ હોસ્કીન અને તેની દીકરીઓ પણ જાહેર કામમાં સારો ભાગ લીએ છે.

મી. હોસ્કીને હીંદી કોમને ન્યાય અને વાજબી હક અપાવવાને હરેક વખત મદદ નત લીધી છે. પારલામેંટ તેમજ જાહેર મીટીંગોમાં બેધડક થઇને પોતાના વીચારો દરશાવ્યા છે. પારલામેંટની છેલ્લી બેઠક માં પણ નવા બીલ ઉપર થયેલી ચરચા માં મી. હોસ્કીને બહેલાઓને આવતા દેશની હીમાયત કરી હતી.

અખબારપત્ર

—:o:—

ટ્રાન્સવાલ

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર તા. ■

૬૭ માઇલ ચાલવાની સરત

શનીવારે ૭૬ ગોરાઓ ૧૭ માઇલ ચાલવાની સરતમાં ઉતરેલા હતા. તેઓ બરાબર ૨–૩૦ મીનીટે ટાઉન હોલ આગળથી ઉપડ્યા હતા. ત્યાંથી મુકરર કરેલ રસ્તે થઇ અવોક્રાના સ્ટેશને ૭ માઇલ સુધી જઇ લોરડઝ બ્રાઉન્ડમાં તેઓને પાછા ફરવાનું હતું. આમાંથી ૨૪ જણા એ ૧૭ માઇલનો પંથ સાડા ચાર વાગતા સુધીમાં પુરો કરેલો હતો. સહુથી પહેલે નંબરે મી. જે. રોબોસ કરીને એક ઇસ્ટ લંડનનો ગોરો હતો તેણે ૧ કલાક ૪૦ મીનીટમાં આ પંથ પુરો કર્યો હતો. ટાઉન હોલ આગળથી છુટ્યા ત્યારે તેમને જોવાને તમાસગીરો હજારોની સંખ્યામાં ત્યાં આગળ હ.ઇનબંધ ઉભેલા હતા.

મી. આજમ હાફેજી

પોરબંદરવાળા મી. હુસેન હાફેજીના દીકરા મી. આજમ હાફેજી બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવાને વિલાયત ગયા છે તે દાખલ થવા ની પરિક્ષામાં પાસ થયાનો તાર મળ્યો છે. આ ખુશી ખબર માટે હું તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

વિલાયત કેબલ

નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસ તરફથી શહેનશાહના જન્મ દિવસ ઉપર મુબારકબાદીનો તારનો સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો.

બીજો સંદેશો એવો મોકલવામાં આવ્યો હતો કે નાતાલ ઇંડિયન કોંગ્રેસ નવમી તારીખના આ શુભ દિવસે નામદાર શહેનશાહનું ધ્યાન ખેંચવા માગે છે કે ટ્રાંસવાલમાં અંતઃકરણની લાગણી માટે તેઓનું માન તથા વ્યાજબી હક જાળવવાને ખાતર ૨૦૦ કરતાં વધારે હીંદીઓ, જેમાં કેટલાક હીંદી કોમના સ્થંભ ગણાતા હીંદીઓ પણ સામેલ છે તેઓ સખત ટ્રાંસવાલમાં અંતઃકરણની લાગણી માટે, સ્વમાન જાળવવા માટે તથા વાજબી હક મેળવવા માટે સખત મજુરીની જેલ ભોગવે છે. કોંગ્રેસ આ સંબંધના છુટકારા માટે નમ્રતા પુરવક અરજ કરે છે.

હીંદુસ્તાન તાર

કોંગ્રેસ તરફથી હીંદુસ્તાન મુંબઇ પ્રેસીડન્સી એસોસીએશનને નીચેનો તાર ગયા શનિવારે મોકલવામાં આવ્યો છે. 'ટ્રાંસવાલ સરકારનો જુલમ વધતો ચાલ્યો છે તેવી સ્થિતિ હીંદુસ્થાનમાં હોય તો બળવો જાગે મી. ગાંધીને બોલ્યે ઉપડાવી જાહેર રસ્તે લઇ જવામાં આવ્યા છે. નાના બાળકોને કેદમાં પુરવા છે. બ્રિટીશ રક્ષણ તે માત્ર નામનું છે એ આખા હીંદુસ્તાને ખ્યાલમાં રાખવા જેવું છે.

એડવરટાઇઝરનું જુઠાણું

બોટી રીતે હીંદી કોમની પછવાડે લાગી રહેલું એડવરટાઇઝર છાપું લખે છે કે "એશીઆટીકોના 'ત્રાંણીઆની કીંમતના' એજીટેશનના આગેવાનો હીંદીઓ ઉપરમાં કોઇ જાતની અટકાયત વગર આવી શકે તથા ગોરાઓના જેટલા પુરા રાજદ્વારી અને શહેરીઓના હક ભોગવી શકે તે માટે લડત ચલાવી રહ્યા છે." એડવર ટાઇઝર ના આવા જુઠાણા સામે મી. પોલાકે કામ ળ લખ્યો છે કે તમે જણાવ્યું તેવું ટ્રાં સવાલની લડતના હીંદી કોમના કોઇપણ આગેવાને બાપણ કરયું હોય અથવા તે કોઇ જગાએ છપાયું હોય તો શબ્દો જાહેર કરવાની હું તમને ચેલેંજ કરું છું. અને તમે જો તેમ જાહેર ન કરી શકો તો તે શબ્દો પાછા ખેંચી લેશો એવી આશા રાખું છું.

જીઓલોજીકલ સોસાયટીને ભાષણ

રવીવારે ૮ વાગ્યે કોંગરેસ હોલમાં જીઓલોજીકલ સોસાયટીની મીંગણીમાં તત્વજ્ઞાનના વિષયપર શ્રી શંકરાનંદ સ્વામી એ એક ભાષણ આપ્યું હતું. વરસાદ સખત પડવા છતાં સાંભળનારા સારી સંખ્યામાં એકઠા થયા હતા. ગોરાઓની સંખ્યા ૭૦ થી ૮૦ની હતી, હીંદીઓની

સખ્યા પણ સારી હતી. શરૂઆતમાં સ્વામીજીએ ખાસ તયાર કરેલું ભાષણ વાંચી સંભળાવ્યું. પાછળથી એક ગોરા મહાશયે પુનરજન્મ ઉપર પ્રમાણ સહીત ખુલાસો માગવાથી સ્વામીજીએ બહુ સાધા રણ દૃષ્ટાંતોથી તે સ્પષ્ટ કરી બતાવ્યું હતું. ગોરા લોકો તરફથી સ્વામીજીના ભાષણથી તેમને મળેલા લાભ માટે બહુ સારો સંતોષ બતાવવામાં આવ્યો હતો. વિરોપ જીજ્ઞાસુને આશ્રમે આવવાથી એ મહાન અને ગુઢ વિષય ઉપર વધારે સમજુતી આપવા તેમણે જણાવ્યું હતું આશરે દશ વાગે સભા વિસરજન થઇ હતી.

નિશાળીઆઓને પાછી નોટીસ

નિશાળિઆઓ પાસેથી ખબર મળ્યા છે કે ૧૪ વરસની ઉમરનાએ ડીસેમ્બર માસ પછીથી નિશાળે નહીં આવવું એવી નોટીસ ઘણાને મળી ગઇ છે. બીજી વખતની આ નોટીસથી હીંદીઓની પુરી ખાતરી થશે કે હવે તેઓને આપ બળ ઉપર ઝુઝવાનું રહ્યું છે.

હાલી શીખામણ

ઉપર જણાવેલ ફ્રીમ એડવરડને કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મારફત મોકલવામાં આવનારા સંદેસા તેને એક દિવસ મોડા મળવાથી તેણે કોંગ્રેસને કાગળ લખી સલાહ આપી છે કે આ સંદેશા હવે ટપાલ મારફત મોકલવા. કોંગ્રેસના સેક્રેટરીએ આ સલાહ માટે ઉપકાર માની કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને તારથી ખબર આપ્યા છે કે તે સંદેશા ૭ લંદનથી કેબલ કરવાના છે.

લંડનની કમીટીનો ખરચો

લોહાન્સબરગની બ્રી. ઇ. એસોસીએશન તરફથી તાર મળ્યો છે કેઃ મી. રીચ તરફથી વધુ પક્ષસા મોકલવાનો કેબલ મળ્યો છે. નાણાની ગાદ તુરત મળવાની જરૂર છે.

સ્વામીજીનું ભાષણ

ગયા બુધવારે રાતે કોંગ્રેસ હોલમાં ધર્મ ના ચાલુ વિષય ઉપર શ્રી રા'કરાનંદ સ્વામીએ ભાષણ આપ્યું હતું. આ ભાષણ માં ધરમનું પાલન કરવાના સાધન તરીકે બ્રહ્મચર્યનો મહીમા બહુ અસરકારક રીતે બતાવ્યો હતો.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર એડેલ્ફ પુરબન મારફત મુંબઇ માટેની ટપાલ તા. ૧૬ના અરસા માં બંધ થશે.

સ્ટીમર અમેરોસોગી મારફત મુંબઇની ટપાલ તા. ૨૧ના અરસામાં બંધ થશે.

સ્ટીમર અમરુથી મારફત કલકતાની ટપાલ તા. ૨૫ના અરસામાં બંધ થશે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા ખાસ પ્રતિનિધી તરફથી]

. શનીવાર.

શહેનશાહનો જન્મ દિવસ

બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી શહેનશાહને જન્મ દિવસની મુબારકદી નો કેબલ મોકલવામાં આવ્યો છે.

કાનમીઆનો જુલ્મ

ગયા રવીવારે માર્કેટ સ્કીટવાળા થીએટર માં મી. સુલેમાન હસનના પ્રમુખપણા નીચે કાનમીઆની જનરલ મીટીંગ મળી હતી જેમાં કેટલાક સુરતી મળી કુલ ૪૦૦ માણસ હાજર હતા. મેસરસ. બાબજી ઇબ્રાહીમ, હસન આદમ, અલીભાઇ ઇસ્મા ઇલજી, અહમદ ઇબ્રાહીમ, જસસ અસ માલ, મુસા મહમદ, મુસા ઉમર, દાદા ભાઇ ઇસપ વિગેરેએ જુસ્સાદાર ભાષણો કરવાં હતાં. કાયદાને રદ કરવામાં આવે નહીં તથા કેદીવધીની માગણી કબુલ થાય નહિ ત્યાંસુધી લડત ચાલુ રાખવા ઠરાવ કરી મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

પેન ઉપર પાછું

સત્યાગ્રહની લડતમાં હીંદી કોમે ઘણું સહન કરયું છે. વેપારીઓને તથા ફેરી વાળાના નુકશાનનો પાર રહ્યો નથી. પણ તે બધું લડતને ખાતર બહાદુરીથી તેઓ સહન કરી રહ્યા છે. કેટલાક નોકરીયાત મી. કામા, મી. દીલદારખાન, મી. જ્હેરી વીગેરેએ નોકરી જતી કરી છે. હવે ખબર મળ્યા છે કે લોહાન્સબરગની મ્યુની સીપાલીટીએ પારદ અને સીમેટરીમાં કામ કરતા ગરીબ હીંદીઓને રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને તાબે નહીં થવા માટે રજા આપી છે. મી. પોલાકે આ બાબત સ્થાનીક છાપાઓમાં સખ્ત કાગળ લખ્યો છે.

પ્રીટોરીયા

તા. ૪ ને રોજ ચાર ફેરીવાળાને માજીસ્ટ્રેટ પાસે બડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓએ જણાવ્યું કે અંગુઠો નહીં આપવા થી લાયસેન્સ મળ્યું નહિ. માજીસ્ટ્રેટે તે લોકોને સાધન અંગ્રેજીમાં કરતાં શીખી જવ લાયસેન્સ લેવા સુચના કરી. પણ તેઓએ જણાવ્યું કે તેમની પાસે રજીસ્ટરો નથી. માજીસ્ટ્રેટે રજીસ્ટર સાથે તેમને કોર્ટ લાગતું વળગતું નથી એમ કહી બધાને છોડી મુકયા.

તા. ૫ ને રોજ બીજા ચાર ફેરીવાળા ને પકડવામાં આવ્યા હતા. મેસરસ. અહમદ આદમ, ડી. ડી. મોસીસ, રામ લીઆ મહારાજ અને વી. સી. પીલે. આ બધા જેલ ગયા છે. દરેકને બે પાઉન્ડ દંડ અથવા ચૌદ દિવસની સખ્ત મજૂ રી સાથે જેલની સજા થઇ છે.

બોકસબરગ

કઉક નજીવી બાબતસર એકાદ બે હીંદીને બોલા આવી થતાં કજીઆનું મોટું રૂપ પકડયું અને લોકેશનમાં મારામારી થઇ. કેટલાક માણસોને સખત ઇજા થઇ. ૭એક માણસોને પકડયા અને જેલ ઉપર છોડયા. અહીંના લોકલ પેપરવાળાઓ એ મજકુર કજીઆને ચાલુ લડત સાથે જોળી દીધો. જે ઉપરથી મેસરસ કાછલીઆ, ગોડફ્રે, લક્ષ્મીરામ, વી. જી. મહારાજ, સી. કેવળરામ વગેરે ગયા અને સમાધાન કરાવી પાછા આવ્યા. બોકસબરના હીંદી ઓને મારી ભલામણ છે કે જેવી હિંમત થી અત્યાર સુધી કામ કરતા આવ્યા છે તેવીજ રીતે કોઇપણ જાતના દંટા ફીસાદ માં નહિ પડતાં શાંત રીતે કામ કર્યા જશે.

હોલ્સબરગથી મળેલા સમાચાર

મી. ગાંધીને વોકસરસ્ટ કાફરાઓ સાથે ત્રીજા કલાસના ડબ્બામાં લઇ જતા હતા ત્યારે મી. સોમાભાઇ પટેલ બીજે ગામ જવા સ્ટેશન ઉપર ગયેલ. મી. ગાંધીને જોઇ તેઓ અજાયબ થયા. મી. ગાંધી માટે મી. સોમાભાઇ કાંઇ ખાવાનું લેવ.ને સ્ટેશનના રીફ્રેશર્ટમાં ગયા અને ત્યાંથી રીફ્રેશર્ટની યુરોપીઅન બાઇ પાસેથી બે શીલીંગના કેક માગ્યાં. કોનેમાટે જોઇએ છે એમ પુછતાં મી. ગાંધીનું નામ આપ્યું. જાણી બાઇએ મી. ગાંધીની સ્થિતિ જોઇ કબામણી બની જઇ પૈસા નહીં લેતાં પુરકળ કેક આપ્યાં. સોમાભાઇએ પૈસા આપવાની ઘણી હઠ કરી ત્યારે નામની ખાતર ફકત ૭ પેન્સ લીધા અને કહ્યું કે મી. ગાંધી જેવા મહાન પુરૂષની આવી સ્થિતિ જોઇ હૃદય ભરાઇ આવે છે; અને તેમને ખાવાનું આપવા બદલ પૈસા લેવા એ અધર્મતત્વ છે.

મી. ગાંધી ઉપર ખોટો

વોકસરસ્ટના સ્ટેશન ઉપર મી. નગદી તથા કાજી હતા, તેમણે મી. ગાંધીને સ્ટેશન ઉપર જોયા. જોઇને તેઓ ચકીત થઇ ગયા. તેમને ત્રીજા વરંગમાં કાફરાઓની સાથે કેદીના કપડામાં લાવવામાં આવેલા હતા. મી. ગાંધીને બળે કાંઇ ભરેલ કોથળો ઉપ ડાવી સ્ટેશનથી જેલ જે લગભગ દોઢેક માઇલ દુર છે ત્યાંસુધી ચાલતાં લઇ ગયા. આ ખબરથી માં તમા બહુ બળ

બળાટ થઇ રહ્યો છે. અને ગોરાઓની દીલસોજી તથા લાગણી વધ્યાં છે. મી. નઝદી જણાવે છે કે મી. ગાંધીનો ચહેરો આનંદી હતો અને હસતે મુખે ચાલ્યા જતા હતા. સોમવાર.

વોક્સરસ્ટ

પ્રીટોરીયાવાળા મોગા દામા જોહન્સના છોકરા પાસે તેના બાપની કરેલ એટીકે વીટ હોવાથી વોક્સરસ્ટમાં માણસોટે આંગુઠો લઇ છોડી મુકયો છે.

આદમ ઇસપ તથા ઇસ્મ ઇસ્લ આકુજી નાતાલથી આવતાં વોક્સરસ્ટમાં પકડાયેલા. તેમને બે માસની સખત જેલ મળી છે. બંને જેલ ગયા છે.

મી. પેલાક ગઇ કાલે રાત્રે મી. વાસુદેવ તથા મી. દાઉદ પટેલના કેસો માટે વોક્સરસ્ટ ગયા છે એમાંથી એકપણ ગૃહસ્થ વોક્સરસ્ટની કોરટમાં હાજર થયેલ નહીં હોવાથી મી. પેલાક નીરાશ થયા. મી. વાસુદેવ પ્રીટોરીયામાં છે, અને મી. પટેલ કલરકસ ડોરપમાં રીઢ થઇ ગયા છે. બંનેના કેસો મી. પેલાકે મુલતવી રખાવ્યા છે. તા. ૬૭ મી આવતા ગુરૂવાર ઉપર રહ્યા છે. બને ગૃહસ્થો ભણેલા અને આગળ પડતા છે. હમેદ રાખુ છુ કે એમાંથી એક પણ પાછી પાની નહીં કરે અને મુદતસર હાજર થઇ જેલ જશે.

વોક્સરસ્ટની જેલમાં

અહીની જેલમાં હાલ લગભગ છપ ની આસપાસ હીંદી જેલીઓ છે. જયા અઠવાડીઆમાં ૩૪ જણા જે જેલમાં ગયા છે તેમના નામ નીચે મુજબ છે. .

આજમ મીરજા આદમજી, કાજીમહમદીન, મોહમદ ઇબ્રાહીમ ગાનાં. કાસમ મોહી સદીન વાડી, મુસા કાસમ ચોપીઆ, આદમજી મુસા, અબ્રાહમ આદમજી, મોહમદ આદમજી, કસન ઉકા, લખમીદાસ રણછોડ, કાલીદાસ ભગવાન, ગાંડા ખુશાલ, હીરા મુખા, રણછોડ હીરા, કાલ્યા કેશવ, મુસા નારણ, લાલા હરી, કુંવરજી નારણ, કસન ગોપાળ, મોહન વલભ, નારણ મોહન, રણછોડ છોટા, મુખા ગોવન, મુસા કુરવા, મુળજી મનજી, પરાગ લાલા, મુરા દામા, જગા બીખા, ગીહા કુલજી, રતના મોરીયા, છગા લલા, અને કુરવા મકન.

જેલમાં એટલી બધી સંકડાશ છે કે બહાર તબુ ઉભા કરવામાં આવ્યા છે. બધા જેલીની તબીયત સારી રહે છે. ગઇ કાલે મી. મીઆં હુસેન અહમદને જેલોરીમાં દાખલ થતી વખતે અંગુઠો નહીં આપવા માટે છ અઠવાડીઆની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે.

વધુ પકડા પકડી

આજરોજ એકસોસ ફેરીવાળાને સાત દીવસની સખત મજુરી સાથ જેલ મળી છે અને શનીવારે બીજા ૧૬ ફેરીવાળાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે સાત દીવસની જેલ મળી છે બધા જેલ ગયા છે.

આજે જોહાન્સબરગની જેલમાં ત્રણ જણા મેસરસ. ઇસ્મ.ઇલ એચ.વાલા, અલીભાઇ દયાદરવાળા તથા મુસા સાસરીઆ વાળા વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવામાટે ગયા છે. મી. ઇસ્મ ઇલ શનીવારે સવારે પકડાયેલા ત્યારે જેલ મુકી છુટા થઇ બારીટમાંનો માલ વેચી નાખવા ફરતા હતા ત્યારે બપોર બાદ બીજી વખત તેજ દીવસ પકડાયા. તેને આજે દરેક કેસમાં સાત સાત દીવસ એટલે કુલે ચવદ દીવસની જેલની સજા થઇ છે, બીજા બેને દરેકને સાત દીવસની જેલ મળી છે.

આજે જેલમાંથી પ૩ માણસો છુટયા છે. તેમને લેવા ઘણા માણસો જેલ ઉપર ગયા હતા. ફેરીવાળાઓ પકડાવા માટે ઘણા ફરે છે પણ પોલીસ પકડવા ના કહે છે. હમેદ છે કે જથાબંધ ફેરી વાળા આ વીકમાં જેલ જશે.

લેવા કબુલી

લેણ કબુલીની નાની સરખી કોમ છે. તેમના આશરે કુલ ૮૪ માણસો હોવાનુ જણાય છે. આ કોમની એક મીટીંગ મી. નાના હીરાના સ્ટાંડમાં મળી હતી. તે વખતે તેઓએ સકત બંધથી ચલુ રાખવાને ઠરાવ કર્યો હતો. કોમમાંથી દરેકે ૧૦ શીલીંગ અને નાના છોકરાએ પાસેથી ૫ શીલીંગ ફકશવવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ તથા ઉઘરાણુ શરૂ કરવુ હતુ. તેમણે ૪૦ પાઉંડ ઇ. એસોસીએશનના ફંડમાં મોકલી આપ્યા છે. અને વધુ ઉઘરાવે છે.

ન્યુકેસેરના વોળી

ગઇ કાલે એસોસીએશનના આગેવાનો ન્યુકેસેર વોળી લેવા પાસે ઉઘરાણા માટે ગયેલ ત્યાં ૫૦ પાઉન્ડ ઉપર થયાનુ જણાયુ છે હમેદ રાખુ છુ કે મજકુર બન્ને કોમોનો ધરો બીજા કોમો લેશે.

ઉઘરાણુ

મારા સાંભળવામાં આવ્યુ છે કે કેટલાક પાસે એસોસીએશન માટે થયેલ ઉઘરાણાની રકમો પડેલી છે આ વાત સાચી હોય તો મારી તેમને જણાવવુ છે કે તેમણે વગર ઢીલે એસોસીએશનની ઓફીસમાં નાણા તુરત ભરી દેવા.

પ્રીટોરીયામાં વધુ કેસો

ગયે શનીવારે પ્રીટોરીયામાં લગભગ ચાળીશેક માણસોને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે સમન્સો મળ્યા છે તે બધાના કેસો આજે છે. પરિણામ હજી જણાયુ નથી. હમેદ છે કે બધા જેલમાં જશે.

પારડીકોપ

પારડીકોપથી મી. કાજી જણાવે છે કે તેમને પા. ૧૦ દંડ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે થયેલ પોતાનો વીચાર દંડ ભરવાનો નહીં હતો પણ પોતે વોક્સરસ્ટ આવેલ અને પાછળથી તેનો છોકરો જે પંદર સોળ વરસની ઉમરનો છે તેની પાસે મેજીસ્ટરે જપ્ત થયેલ ખરચા સાથે દંડ વસુલ કર્યો. છોકરાને કહ્યુ કે દંડ નહીં આપે તો દુકાન બંધ થશે. છોકરાએ પાસેથી પા. ૧૧-૩-૦ આપી દીધા. મી. કાજીને વોક્સરસ્ટથી જતાં ખબર પડી ત્યારે લિ. ઇ. એસોસીએશન ને જાહેર કર્યુ.

જેલીઓ તરફની મુસારકબાદી

સાંભળવામાં આવ્યુ છે કે વોક્સરસ્ટ ની જેલમાંથી નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસના પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, સેક્રેટરી, હમીદીઆ ઇસ્લામીક હોસાયટીના ચેરમેન તથા લિ. ઇ. એસોસીએશનના સેક્રેટરી અને બીજા ૭૦ જેલીઓએ શહેનશાહ ઉઠ તેના જન્મ દીવસની ખુશાલી જાહેર કરનારો કેબલ મોકલ્યો છે. તેમજ જોહાન્સબરગ ની જેલમાંના ૧૨૧ જેલીઓ તરફથી પણ કેબલ મોકલ્યો છે.

જરમીસ્ટન

ગઇ વીકમાં ૪ ફેરીવાળા ૬ પોળી, અને એક ૬૨ વરસ ઉમરને લાઇસેન્સ વગર ધંધો કરવા માટે સાત દિવસની જેલ મળી છે. બધા જેલ ગયા છે. મી. વી. ચેટીને પા. ૫ દંડ અથવા એક મહીનાની જેલની સજા થતાં તેઓ આનંદથી જેલ ગયા છે. તે આ બીજી વખત જેલ ગયા છે.

મીસીસ ગાંધી

મીસીસ. ગાંધીની તબીયત બહુજ ખરાબ સ્થીતીમાં હોવાનો તાર મળતાં મી. હરીલાલ ગાંધી આજે સવારના તેમના માતુશ્રીની સારવારમાં સામેલ થવા ડરબન જવા રવાના થઇ ગયા છે. આ સમાચાર આખા ગામમાં ફરી વળતાં રાત્રે બાર પંદર માણસો તબીયતના ખબર પુછવા ગાંધીજી

એશનની ઓરીસે આવતા હતા. તબીયત સુધારા ઉપર છે એવા પાછળથી ખબર મળતાં સહુને સંતોષ થયો છે અને સહુ ઇચ્છે છે કે તેમની તબીયત જલદી સુધરી જાય.

મી. ગાંધીને વોક્સરસ્ટ જેલમાં આ ખબર મોકલવામાં આવ્યા હતા.

ગુરુવાર,

જરમીસ્ટન

ગઇ કાલે જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલીટી ની ઇમારતોથી સાઇક્લેન્સ વીના ફેરી ફરતા બારીઓ તમામ ઇંડીને પકડવાના ખબર મળ્યા છે. તેમની સંખ્યા ૪૦ ઉપરની છે તેઓ બધા જેલ જવાને તયાર છે.

મી. હરિલાલ ગાંધી

મીરીસ ગાંધીની તબીયત વળતર ઉપર છે, એવા ખબર મળવાથી મી. હરીલાલ ગાંધી જોહસરસ્ટ રોકાયા છે ત્યાંથી આવતી કાલે અત્રે આવવા સંભવ છે.

પરચુરણ ખબરો

કોંગ્રેસથી ખબર મળ્યા છે કે મી. મદ મદ કાસમને પરમીટ બાબત કોર્ટમાં માં પડેલ છે.

મી. પોલાક વોક્સરસ્ટ કેસ માટે ગયા હતા તે આજ સવારે આવી ગયા છે.

બારબરટન વાળા લોકોની અપીલનો કેસ હાઇ કોરટમાં કાલે ચાલશે.

ક્રેડલબરગવાળા મી. બાયાત રાનીયારે પીટરસબરગ જનારા છે. ત્યાં એસોસીએશન માટે ઉઘરાણું કરશે અને ત્યાંના ઇંડી ભાઇઓ તેમને ઉઘરાણામાં બનતી મદદ કરશે એવી ગારી ભલામણ છે.

છેલ્લા ખબરો

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી તાર.]

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

'લોડર'ના જબરી હીમાયત

ગઇ કાલના ક્રાંસવાલ લીડરમાં અમી પતિએ બે મુખ્ય લખાણ લખ્યા છે અને તેમાં ઇંડીઓની માગણીને ટેકા આપ્યો છે તથા સત્યાગ્રહની લડતને સત્પુરુષ દિલ સોજી બતાવી છે. આ બાબુ જણાવે છે કે જેં મુદતની પરમીટથી જેટલા એશીઆ ટીક આવે છે તેને હક સાધારણ મળી શકતા હોય તો પછી ૬૨ વરસે માત્ર ૭ બણેલ એશીઆટીકોને કહેવી તરીકના પુરા હક આપી આવતા દેવાની માગણી કબુલ કરવા માં શું હરકત છે ? કેમકે બંને એ માગણી આપણે કબુલ ન રાખીએ તોપછી તેજ મોટે અહીના મોરા તેમજ લાડન કે ઇંડુસ્થાન ના લોકોને પ્રમાણીકપણે આપણાથી કેમ કહી શકાય કે આપણે નવા દાખલ થનાર એશીઆટીક સામે કાંઇ પણ વાંધો નથી લેતા. અને મુદતની પરમીટવાળાને તથા એશીઆટીકો જે છ બણેલાને આવવા દેવાનો હક માગે છે તે બંને સરખા છે એમ પણ કેમ કહી શકાય? વધુમાં આ બાબુ જણાવે છે કે એશીઆમાં સત્યા ગ્રહ અસહકારીજ ચાલતો આવ્યો ■ પણ આવા સત્યાગ્રહનો પ્રયોગ અન્યાયી રાજ કર્તાઓ સીવાય બીજા કોઇની સામે થયો હોય એવું કોણ બતાવી શકે એમ છે? બાબુથી બનતું કે, સત્યાગ્રહનો ખરો રંગ જ્યારે કોઇ પ્રજાને લાગે ■ ત્યારે તેને ખરી ભીડ પડે તો પછી સત્યાગ્રહનો ઉપ યોગ કરતાં તેને કોઇ અટકાવી શકે તેમ નથી. તાજાની પ્રજા તરફ આપણે ત્યાંથી હોઇએ તો તેના સત્યાગ્રહથી આપણે ડરવા ની જરૂર નથી.

ચોતરફથી ધીકકાર

ગઇ કાલે આવેલા મેલમાં વીલબરફોર્સ ના બાપાઓ મળ્યા છે તેમાં મી. ગાંધી અને બીજા સત્યાગ્રહીને જેલની કેદ માટે ટ્રાંસ વાલ સરકાર સામે જે પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યા છે તેના લાંબા રીપોરટ મળેલા છે.

હીંદુસ્તાનના સઘળા ભાગોમાંથી પણ સખત પ્રોટેસ્ટ થએલો જોવામાં આવે છે. અને જણાય છે કે હીંદુસ્તાનમાં ટ્રાંસ વાલના મામલા ઉપરથી લોકોમાં અતિ કડવાશ તથા જુસ્સો વધેલા છે.

બારબરટનવાળી અપીલનો ચુકાદો

બારબરટનની જેલમાંના હીંદીઓની અપીલનો ચુકાદો સુપ્રીમ કોરટે હીંદીઓ ના લાભમાં આપ્યો છે. ચીફ જસ્ટીસે સરકારના ડીપોરટ કરવાના વોરન્ટ કાઢવા ના કામ ઉપર તીખા શબ્દોમાં ટીકા કરી છે અને બતાવ્યું છે કે ટ્રાંસવાલના જુના રહીશો જે થોડી મુદત હીંદુસ્થાન જઇ પોતાનાં બાયરાં છોકરાં સાથે પાછા ફરે છે તેમને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટસ ગણી શકાય નહિ: છતાં સરકારે તેમને પ્રોહીબી ટેડ ઇમીગ્રંટ ગણ્યા છે એ હડહડતો અન્યાય કર્યો છે.

પાંચ દિવસમાં ૨૨૭ જેલમાં

સોમવાર પછી એટલે આજ સુધી પાંચ દિવસમાં ૨૨૭ વધુ હીંદીઓ જેલમાં ગયા છે. આ સંખ્યામાં ૬૮ જોહાન્સબર્ગ, ૬૭ જરમીસ્ટન અને ૬૦ પ્રીટોરીઆ ખાતે ના છે. બધાએ ૬૦ દિવાની ના પાડી છે. જરમીસ્ટનમાં લાઇસેન્સીંગ અમલદારે લાઇસેન્સ તપાસવાનું શરૂ કર્યું ત્યારથી આજી તે એકજ જગ્યાએથી ૧૫૦ હીંદી જેલમાં ગયા છે.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

'એન અથવા એમ' ની સહીથી 'મરકયુરી'માં એક લખનાર જણાવે છે કે પટોરા ના કોલોનીના રાજકારીઓએ વડી સરકાર તરફ તેમની શું ફરજ છે તે બ્યાજમાં લાવી હીંદી સવાલનો તરતજ નીકાલ કરવો પટે છે. આ સવાલ જે રીતિમાં હાલ છેવટથી આ સુધરેલા જમાનાને મોટું કલંક લાગે છે અને બ્રીટીશ નીતિધરમને તથા અંગરેજ રાજ નીતિનેજ નહીં પણ આપણી આદમ જાતને માટે મોટા ભયરો છે. રવરાજ્ય ક્ષેત્ર વત કોલોનીને ઇમીગ્રેશન ઉપર અટકાયત મુકવાનો કદાચ હક હોય પણ તેથી રાહેન શાહની પ્રજાના કેળવાએલ વરગમાં આવો જુલમી અંકુશ મુકવાનો અધિકાર મળી શકતો નથી,

* * *

ક્રેડલબરગના મી. એસ. વી. પરેલની સહી થી ત્યાંના છાપામાં સરકારની એશીઆટીક તરફની રાજનીતીને સખત શબ્દોમાં વખોડી નાખનારો કાગળ બહાર પડયો છે. મી. પરેલ લખે છે કે ઉંચી કેળવણી પામેલા ને આ દેશમાં આવવા દેવાની ખરેખરી જરૂર છે તેની સામે કોઈ સબબ્ જોલોનીસ્ટ વાંધો લેવાને અસંભવીત છે. સંસારી તથા ધાર્મીક કેળવણીને લગતાં જરૂરી સાધનો વીના કોઇ પણ કોમ નભી શકેજ નહીં.

* * *

મેરીત્સબરગના 'નાતાલ ટાઇમ્સ' છાપામાં 'સ્ટરેટેજીક' કાગળ લખી જણાવ્યું હતું કે હીંદી કોમ અનાર્ય છે, કંજરા છે તથા તેમ ની ટ્રાંસવાલની વસ્તી ઝમાઝમી કરવાને ચલાવી રહ્યા છે. આ કાગળના જવાબમાં મેરીત્સબરગના મી. જે. ડબલ્યુ ગ્રેડફરેએ તેજ છાપામાં સજ્જડ કોલમના જોરદાર ઘણી સારી દલીલોવાળો રદીઓ આપ્યો છે.

* * *

'ચારલ્સ રૅટોરી'ની સહીનો લીડરમાં એક કાગળ છપાયો છે. તે જણાવે છે કે આજ કાલ સંખ્યાબંધ એશીઆટીક કેરીબાળા કાય દાનું ઉલંઘન કરી જેલ જાય છે તેથી પ્રોટયુસ ના વેપારીઓને મોટું નુકશાન થવા સંભવ છે. તેનો ઉપાય લેવા સારૂ ગોરાઓની એક કંપની ઉભી કરવાની મેં જાહેર ખબર આપી હતી. પરંતુ તેને પુરો ટેકો નહીં મળવાથી હજુ સુધી કાંઇ પગલું લઇ શકાયું નથી. હું ફરીથી અપીલ કરું છું. કે બોઅર એક પાઉંડના શેરથી બોઅર કંપની કરી ઘેર ઘેર ગોરા નોકરો મારફત ચાક પાન પહોંચાડવાની આ વ્યવસ્થાને ગોરા લોકો ઉપાડી લેશે.

* * *

બોઅસબરગમાં સત્યાગ્રહની લડત ઉઠી ડેલલાક હીંદીઓએ રજીસ્ટર ને લાઇસેન્સ લેવાનો ઇનકાર કરેલો છે, તથા તેવા લોકોને સામા પક્ષના માણસોએ મારફોડ કરેલી છે એવા ખબર બોઅર છાપાવાળાએ પ્રસિદ્ધ કરેલા. આ ખબર બનાવટી હોવાનું જણાવે છે. મી. ઇસોપજીભાઇ ઇમામસાહેબ એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. કાછલીયાને ટેલીફોનમાં ખાત્રી કરતાં જણાવ્યું છે.

સ્વામીજીનું ભાષણ

—o—

ધર્મનું કર્તવ્ય શું?

ગુરુવાર તા. ૪ ના રોજ કોંગ્રેસ હૉલમાં ધરમ એ વિષય ઉપર વધુ વ્યાખ્યાન કરતાં તેનું કર્તવ્ય શું એ વિષે સ્વામીજીએ વિવેચન આપ્યું હતું. હૉલ મુશ્કેલ માનવ સમુદાય ૫૦૦ માણસોની હાજરી વચ્ચે બરોબર ૮ વાગે ભાષણ શરૂ કરતાં સ્વામીજીએ કહ્યું કે, ધરમ એ શબ્દ બોલવાથી ધરમ નથી બનતો. વ્યવહાર જીંદગી તો ધરમ છે. ધરમને આચરવા માંજ સુખ છે. જે કરવાથી સાંસારીક અને પારલૌકીક અભ્યુદય થાય તેનું નામ ધરમ. વશિષ્ટ મુની કહે છે કે જે કામ સ્વાર્થ વીના કરવામાં આવે છે તેનું નામ ધરમ. પૂરવ મીમાંસામાં જૈમીની ભગવાન કહે છે કે જે આચરણમાં પ્રેરણા મળે તેનું નામ ધરમ. તરસ લાગે ને મનુ સુભાવ છે એટલે પાણી પીવું પડે છે. તેમાં પ્રેરણા નથી થતી. ધરમનું આચરણ તો પ્રેરણા પામ્યાથીજ થાય છે. પરમ ઉપદેશક મનુ મહારાજે કહ્યું છે કે ધરમ ગોતવાના ચાર સ્થળ છે. શ્રુતી, સ્મૃતી, સદાચાર અને આત્મ-તુષ્ટી. શ્રુતી એટલે વેદ; વેદને જોખનારનું શીળ તે સ્મૃતી; સાધુઓનું ચરિત્ર તે સદાચાર-ભગવાં પહેરનાર સાધુ નહીં; પણ મન, વચન, કરમથી નીતીવાન તે સાધુ; અને અંતઃકરણનો અવાજ તે આત્મતુષ્ટી. ધરમ ગોતવાનું છેલ્લું સાધન જે આત્મ તુષ્ટી છે તેપર ઘણી વખત વિશ્વાસ નથી મુકી શકાતો. કેમકે સરોવરનું જળ રૂંગ રહીત હોવા છતાં પીળા ઉનાસમાં તેને ભરવાથી તે પાણી પીળું લાગે છે. તેમજ મલીન જનને અંતઃકરણનો નીરમળ અવાજ મળી શકતો નથી. માટે આત્મતુષ્ટીને શ્રુતી, સ્મૃતી અને મહાત્માઓના આચાર પર આધાર રાખવો પડે છે. એ ચાર વસ્તુ એગી થાય તેને ધરમ કહે છે. જો આમાં કયાંય સંદેહ ઉપજે તો પહેલું પ્રમાણ વેદ છે. બીજો આધાર સ્મૃતી છે. તેમાં મુખ્ય તે મનુની સ્મૃતી છે. વ્યવહાર જીંદગીમાં તે ધરમને વળગે છે. ધૃતી, ક્ષમા, દમોસ્તેયમ્ પ્રત્યાદી દશ ધરમના લક્ષણ છે.

ધૃતી એટલે ધીરજ. સંકટમાં મન ચળ્યું નહીં તે ધીરજ. વાલ્મીક રૂષી રામ ચંદ્ર માટે કહે છે કે રાજ્યાભીષેકને દિવસે જ્યારે પીતા વરદથી ૧૪ વરસના વનવાસની આજ્ઞા મળી ત્યારે જરાપણ વિશાદ વીના દુઃખી પીતાને આશ્વાસન આપતા, રાજપદ ધારણ કરવાની શીખામણ આપતી માતા તથા ભાઇને બોધ આપતાં વનમાં ચાલી નીકળ્યા તેનું નામ ધીરજ કહેવાય. આ ગુણનો દુરપયોગ થાય ત્યારે તેને ધીરજ ન કહેવાય. સત્યકરમમાં ધીરજ તેનું નામજ ધીરજ. બીજું લક્ષણ તે ક્ષમા એટલે માફ કરવું. જેનામાં તે ગુણ છે તેને મીત્રની જરૂર નથી પડતી. પોતાનું ભુંડું કરનારને ક્ષમા આપવી તેમાં જ ખરી બહાદુરી સમાયલી છે. ત્રીજું લક્ષણ દમ એટલે મનપર કાબુ રાખવો. રાગ દ્વેષ વીગેરે બીજા દુરવ્યસનોના ગુલામ થઇ માણસો પાયમાલ થઇ જાય છે. સમજે છતાં તે કુટેવને છુટી ન શકે તો તે શું કરી શકે! જે માણસે મનને જીત્યું છે તેણે દુનિયા જીતેલી છે. મનને કાબુમાં રાખવાથી જે તાકાદ મળે છે તે ખરી બહાદુરી કહેવાય છે. જે માણસ પાપી હોય છે તે પોતાના પડછાયા થી પણ ડરે છે. મનને કાબુમાં નહિ રાખનાર માણસ સાવ હીંમતહારો બની રહેછે. ચોથું લક્ષણ અસ્તેય એટલે ચોરી ન કરવી તે. કોઇનું બીજું કાંતરવું કે ઘર ફાડવું તેનું નામજ ચોરી નથી, પણ ઉંચ વ્યાજબી રીતે બીજાના માલ તથા મહેનતની મોળીકી કરવી તેનું નામ પણ ચોરી છે. અણપટતું વ્યાજ લેવું તથા વેપારમાં છેતરીને અસાધારણ નફો લેવો તેનું નામ પણ ચોરી કહેવાય. શૌચ એટલે સફાઇ તે રહેણીઆતની નીશાની છે. કપડાની, મનની અને શરીરની સફાઇ તેનું નામ તે સફાઇ છે. હાથ પગ પાણીથી સાફ થાય છે. દીલ સચાઇથી સાફ થાય છે, અને બુદ્ધિ વીદ્યાથી સાફ થાય છે. અહીં હીંદીઓ બહોળાસે વધારે મંદા રહેતા જોવામાં આવે છે. આથીજ તેમનો દરજ્જો પડી ભાંગ્યો છે. સંતોષ એટલે સંબર. જે કાંઇ ઇમાનદારીથી આપણને મળે તેથી રાજી રહેવું તેનું નામ સંતોષ. તપ એટલે મન, વચન અને કરમને કાબુમાં રાખવાનો પ્રયાસ. ઇંદ્રીય નીગ્રહ એટલે મોજ મજાના ગુલામ બની જતાં અટકવું તે. તમારા ભાઇઓ જેલમાં, ઇસ્પીતાલમાં કે પ્લેગમાં પાયમાલ થાય અને તમે મજા કરો તે ઇંદ્રીયનીગ્રહ નહિ. સરાબ તથા બીજા દુર વ્યસનોના કુબંદમાં ફીડા થઇ બદબદે તેનું નામ ઇંદ્રીયનીગ્રહ નથી. ધી એટલે અકલ. કપટ વીનાની અકલ વધારવી તે પણ ધરમના સાધનમાંનું એક છે. વીદ્યા એટલે તાલીમ પ્રકાશ વીના આદમી ખુદાને પીછાની શકતો નથી. વીદ્યા વીનાનો માણસ પશુ છે—પ્રાણીનું વડપણ વીદ્યાથીજ હતું. સત્ય એટલે જે સાંભળ્યું હોય તથા જેનું સમજ્યા હોઇએ તેનું એવું વરતન કરવું કે તેની બીજાને છાપ પડે. પોતાના મનનો ભાવ બીજા માપર બીજી છાપ પાડે છે તે જુદું. જે ચીજ જે પ્રમાણે દેખાયછે તેજ પ્રમાણે તેનો પ્રગટ કરીને સત્ય. બોટાઇથી માણસ કદાચ ધારી જાય છે, પણ તે તે બોટાને સાચાના રૂપમાં બતાવે છે ત્યારેજ તે હારી શકે છે. એટલે તે રથળે જય તો સત્યતાનોજ થયો. અક્રોધ એટલે ક્રોધ ન કરવો. ક્રોધ તો જુઠા આદમીને વધારે આવે છે. જ્યાં જુઠા પડીએ ત્યાં લડવાનું મન થાય છે. માટે ક્રોધને તજી રાખવો એ દશમું ધરમનું લક્ષણ છે.

ઉપર પ્રમાણેના બધા નીયમોનું જે માણસ પાલન કરે છે તેનામાં ધરમ દાખલ થયો એવું માની શકાય.

પરચુરણ ખબરો

કોલોનીઅલ કોનફરન્સ તા. ૫ ગુરવાર થી બેઠા સમયને માટે ઉઠી ગયું છે. તે ફરીને તા. ૨૩ ના રોજ કેપટાઉન ખાતે મળશે.

મી. ગ્રેબીઅલ બારીસ્ટર અને તેના અસીલ ઉપર એક બનાવટી બીલ તયાર કરવાનો આરોપ જે કેસ ચાલ્યો હતો તેમાં મી. ગ્રેબીઅલનો ત્રણ પાઉંડનો દંડ થયો હતો. તેની અપીલ ચાલતાં જરૂરીસ બોંમટે નીચલી કોરટનો ચુકાદો કાયમ રાખ્યો છે.

ટીનુજુલી તથા કાપીન્ટનના વીગેરે નેટી વે.ની બાસ કોરટ મારફત ગ્રેટાઉનમાં જે તપાસ ચાલે છે તેમાં કાપ્રીન્ટનને ૭ વરસ ની સખત મજુરીની જેલની સજા મળી છે.

ટ્રાંસવાલ પારલામેંટની ત્રીજી વખતની બેઠક તા. ૧૬ નવેંબર (સોમવાર)થી શરૂ થશે.

રૂટર કેપટાઉનથી જણાવે છે કે લાંની અંજુમને ખલ્લામ તરફથી ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે કે મહારાજ મળનારી ૪ડીઅન નેશનલ કોંગ્રેસમાં કેપ તરફના પ્રતીનીધી મોકલવાની જરૂર નથી.

જોહાન્સબરગના જી. નારાણ સામી હાલ રહીશ કરબનની નાદાર મીલકતની વહેંચણીના છેવટના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના મારતરની કોરટમાં રજુ કરવામાં આવ્યા છે જ્યાં આગળ તે તા. ૨૫ સુધી તપાસ ને માટે રાખવામાં આવશે.

જોહાન્સબર્ગની ગંજાવર મીટીંગ

જાણવાલાયક ભાષણોનો વિગતવાર હેવાલ

ગોરાઓની દિલસોજી

ગઇ ૪થી તારીખે જોહાન્સબર્ગમાં જે ગંજાવર મીટીંગ મળી હતી તેનો ટુંક હેવાલ ગયે અઠવાડીએ અમે આપી ગયા છીએ. તેમાં થએલાં ભાષણોની વીગત નીચે મુજબ છેઃ

પ્રમુખનું ભાષણ

આ પાક મસ્જીદના મકાનમાં મેં છેલ્લું ભાષણ આપ્યું હતું ત્યાર પછીની સ્થિતી વધારે મુશ્કેલી ભરેલી થઇ પડી છે. આ ખુની કાયદો અમલ કરવાને ટ્રાંસવાલની સરકારે આપણા ઉપર જે જે જુલમ કરવાનું ધાર્યું તે આપણે કબુલ રાખવો પડયો છે. આ કાયદા પિછે સરકારનો મુળ ઉંડો ઇરાદો શું છે તેની આપણને હવે કાંઇક કાયદા ઘડનારાઓને મોંદેથી ખબર પડી છે. એને કે જાહેરાતમાં તો આપણને એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે કાયદેસર વસેલા હીંદીઓના હકનું રક્ષણ કરવાને આ કાયદો ઘડવામાં આવ્યો છે. આ બે વરસની ચાલુ લડતથી અને આપણા ઉપર પડતા જુલમથી આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે સરકાર લાંબા વખત થયાં વતની ગણાતાં હીંદીઓ ઉપર સખ્તાઇ વાપરવી બસેડવા ઇરાદો રાખે છે. કારણ કે આપણે થોડાજ સમય ઉપર એક મોભાદાર આદમીને મુખેથી સાંભળ્યું છે કે "તેઓને આ દેશમાંથી હડસેલીને તો કાઢી શકાય તેમ નથી કેમકે તેઓ બ્રીટીશ રાહેનશાહની રૅયત છે." આપણે અગેજી વાયટા નીચે છીએ તે વાયટા નીચેના બીજા ભાગમાંથી આપણને હડસેલો મારી કાઢી શકાય એવો ભય રાખવો પડે એ અફસોસની વાત છે. કેટલાક વરસો થયા આપણે આ દેશમાં ઘર કરી બેઠા છીએ, અને આપણને તક આપવામાં આવી હતે તો તેથી પણ વધારે કરવાને સજ્જ હતા. પરંતુ આપણી ઉપર દિવસે દિવસે વધારે સખ્તાઇ ગુજરતી આવી છે. અને આ કાયદાના જન્મ પછી તો આપણી ઉપરની સખ્તાઇનો આંકડો અંક વધ્યો છે.

હીંદી કોમ ગેરકાયદેસર આ કોલોનીમાં દાખલ થાય છે એવું આપણા ઉપર તહોમત મુકી આ કાયદો ઘડવામાં આવ્યો છે. આ તહોમત આપણે જાહેરરીતે અનેક વખત ના કબુલ કરેલ છે. અને તેવું તહોમત જુઠું છે એ આપણે દરેક વિચારવંત માણસો જે ૪રપાની નજરથી નથી જોતા તેઓના મનમાં જરાવર ઠસાવી શકયા છીએ. ખરી રીતે તો આપણા ઉપરનું આવું તહોમત આપણે આવી માન તથા આબરૂ ભરેલી રીતે, સુલેહથી અને જાતી જોમ આપી દૂર કરી શકયા છીએ, તેનેજ લક્ષને આજે આટલા બધા ગોરા મિત્રો આપણી વાજબી માગણીને ટેકો આપવા તથા આપણા ઉપર જે અન્યાય ગુજરે છે તે તરફ પુરી દીલસોજી બતાવવાને ભેગા મળેલા છે.

આપણી માગણી શું છે તે હવે બધા સારી રીતે જાણતા હશે એટલે મારે તે ફરીથી કહેવાની જરૂર વખતે ન જણાય. છતાં, બાહોશ મરહુમ રાજદૂરી સેસીલ રોડસ કહી ગએલ છે કે "જો તમારે પબ્લીકને કાંઇ કહેવું હોય તો ફરી, ફરી અને ફરીથી કહેતા રહો." તે શબ્દો મુજબ મારે આપણી માગણી ફરીથી જણાવવી એ જરૂરનું ધારું છું. આપણી આ સત્યાગ્રહની લડત બે વરસને માટેજ ચાલી રહી છે. તે સીવાયની સઘળી વાતો તેના પેટાની છે. પહેલી બાબત તે ખુની કાયદો રદ કરવાની છે. કેટલાક, જો કે તેઓ બીનમાહીતગાર અને બીન અનુભવી છે છતાં, તેવા કેટલાક ગોરા તરફથી કહેવામાં આવ્યું છે કે જો કાયદો રદ કરવામાં આવે તો કોલોની માં ગેરકાયદેસર આવતા હીંદીઓને અટકા વવાની કોઇ પણ જાતની સત્તા રહેશે નહીં. આવી માન્યતા બહુ ભુલ ભરેલી છે. કારણ કે ગોરી પ્રજાના લાભ ખાતર ગ્રેરાન અને નવા એશીઆટીક કાયદાથી પુરેપુરા સાચવી શકાય છે, અને તે વાત સરકારે પણ કબુલ રાખેલી છે. અને તે કાયદો માત્ર બોખારૂપ-નામનોજ-છે એવું આપણને જાહેર કરેલ છે. આપણે પોતે સરકારને સુચના કરી હતી કે ગેર કાયદેસર આવતા હીંદીઓ ઉપર વાજબી અટકાયત મુકવાને જરૂરી જણાય તેવી બધી કલમો જુના કાયદામાંથી કાઢીને નવા કાયદામાં દાખલ કરવી. આવી સુચના આપણે સમજીને આપેલી છે. આપણા ગોરા ભાઇઓના હીતનું રક્ષણ કરવાના હેતુથી તથા આપણા ઉપર જે બોટું આળ છે કે હીંદી કોમ મોટી સંખ્યામાં ગેરકાયદેસર કોલોનીમાં દાખલ થાય છે તે સાબ દુર કરવાના હેતુથી આપણે આ સુચના કરી છે. છતાં, આ સોલની વાત છે કે, આવી સાચી નેમને મરકરીરૂપે ગણી કાઢવામાં આવી હતી કે હીંદી કોમ તો ચરતો ઢીકેટ કરવાને માગે છે. વળી જુનો-ખુની-કાયદો કાયમ રાખવાથી ગોરાના લાભ કોઇ પણ રીતે જળવી શકાય છે એવું તો કાંઇ રહેતું નથી. અને એટલેથી બસ નથી. આ ખુની કાયદો કાયમ રહેવાથી આપણી કોમને જે હેરાનગતી તથા અન્યાય મળે છે તેનું વરણન કરવું મુશ્કેલ છે. આ ઝેરી કાયદો કાયદાના પુસ્તકોમાંથી જુસી નાખવામાં આવશે એમ આપણે માગ્યું હતું. આપણે હજુ પણ તેજ માગીએ છીએ. અને તે માગણી સ્વીકારાયા પહેલાં આપણે લડત ઉઠી દઇએ તો આપણે નામરદ ગણાઇએ.

બીજી બાબત ઉંચી કેળવણી પામેલા હીંદીને આવવા દેવા બાબતની છે. આટલું આપણે હક પુરવક માગી શકીએ છીએ. આ કાંઇ આપણે આજે નવું માગવા નથી બેઠા. આટલો હક તો આપણને હાલના કાયદાથી મળેલો છે. કાયદાનો અરથ કરવાનું કામ સુપરીમ કોરટના હાથે ચલે થાય એમ આપણે માગેલું છે. પણ આપણી આ વાજબી માગણી માન્ય રાખવાનું સરકારે યોગ્ય ધારયું નથી. અને તે માગણી માન્ય રાખવાની ના પાડી છે, છતાં, આપણે વાંધો ભરો છે એમ ખરખીત રીતે કબુલ રાખ્યું છે. અને તેથી કોલોનમાં, અહીં તથા ઇંગ્લાંડ માં, એવી અસર થઇ છે કે આપણે નવી માગણીઓ કરીએ છીએ. ખરી રીતે આપણે એમ માગીએ છીએ કે આજે જે હક અમે ભોગવીએ છીએ તેમાં કાંઇ વીઘ્ન નાખવું નહીં. વળી, વખતે કદાંચ એવી માન્યતા હોય કે આપણે આખું ટ્રાંસવાલ હીંદુસ્થાનના તમોમા માણસોથી ભરી દેવા માગીએ છીએ;

તો તે માન્યતા દૂર કરવાને ખાતર આપણે જાહેર રીતે કબુલ રાખ્યું છે કે કાયદાનો અમલ કરવામાં બહુ ઘણી સખ્તાઇ વાપરવામાં આવે. અને તેમાં પણ આપણે હદ બાંધીએ છીએ કે છ થી વધારે બહુરેલા કોઇ એક વરસામાં નહીં આવે. ઉંચી કેળવણી પામેલા જેવાકે ડાક્ટર, પ્લીડર, શીક્ષક કે ધર્મગુરુની આપણે ધરમ, નીતી અને તેવા બીજા કારણોને સારૂ ખાસ જરૂર છે. ભવીષ્ય માં કોઇ પણ નવા એશીઆટીક ન આવી શકે એવું જ્યારે આપણે કબુલ કરીએ છીએ તેવી સ્થીતીમાં ધરમ વીગેરેનું ઉંચું શીક્ષણ મેળવવાને જો કાંઇ સાધન ન રહે તો ટુંક સમયમાં આપણે આ દેશમાંથી નાબુદ થઇ જઇએ. આ સવાલના જવાબમાં કેટલાકે જાહેર કરયું છે કે તેવા લોકોને અરજી કરવાથી ગવરનર-જનરલ-ઇન-કાઉન્સીલ તરફની મુદતની પરમીટ કદી આપવામાં આવશે. પરંતુ આ કલમ, જે આપણે સહુ સમજીએ છીએ, તે કાંઇ નવી નથી. મુદતની પરમીટ મહેરબાનીની રાહે કદી આપવા માં આવે છે. તેથી કોઇ જાતનો હક નથી મળતો. તેથી કોઇ જાતની સ્વતંત્રતા નથી રહેતી. અને તેથી અમલદારની મરજીમાં આવે ત્યારે મુદતની પરમીટ પાછી ખેંચી તેવી પરમીટ ધરાવનારને કોલોની બહાર કાઢી શકાય છે. મુદતની પરમીટથી પાદશાહની કેળવણી પામેલા વીદ્વાન હીંદીઓ રજા-ચીઠ્ઠી ધરાવનારની પંક્તીએ મુકાઇ જાય છે, અને તેઓને જ્યારે જ્યારે પરમીટની મુદત બહાર થાય ત્યારે ફરીને સરકારની રજા મેળવવા ને અરજી કરવાનું રહે છે. અને તેઓને જુલમી અમલદારો, જે પોતાની મરજી પડે તે ઘડીએ પરમીટ રદ કરી કાઢી શકે છે. તેમાં સરકારની મહેરબાની માત્રજ્ઞાપણું રહે છે. આપણા કેળવાએલા વીદ્વાનો સરકારની રહેમદીલી ઉપર પાછળને દરવાજેથી દાખલ થાય એ આપણે માગતા નથી. તેઓ તો ખરા હકથી આગલે દરવાજેથી દાખલ થઇ શકે છે. આવો હક આપણે હાલ પણ ભોગવીએ છીએ, પરંતુ સરકાર તેમાં આડે આવવા માગે છે અને એક નવો પેંતરો કાઢી તે હક તજી દેવાની આપણને ફરજ પાડવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આ કદી બની શકશે નહીં. આપણે જો આ કબુલ કરીએ તો તો આપણી કોમને આપણે હાથે કરીને હબસા જેવું થ.ય. આવો આત્મઘાત કરવામાં સમજુ ગોરા કોલોનીસ્ટ ભાઇ ઓ કદી સમતી નહીં આપશે એવી આપણને ખાત્રી છે.

આથી વીશેષ ખુલાસો કરવાની અહીં જરૂર રહેતી હોય એમ મને નથી લાગતું. હવે હું ટ્રાંસવાલમાં હમીદીઆ ફરજીઆદીક સોસાયટીના મંત્રીવતા પ્રમુખ ધમમ અબદુલ કાદર બાવાઝીરના જેલ જવા સંબંધી થોડી હકીકત કહીશ. આ બહા દુર નરે બીજી વખત જેલ ભોગવી લીધી છે. 'ભોગવી લીધી છે' એટલા માટે કે તે પોતે જેલને શોધતા ગયા છે. જ્યારે તેમના ભાઇઓ સજ્જન ભોગવે ત્યે વખતે પોતાને જેલ બહાર રહેવું એ ગેરવાજબી લાગ્યું છે. તેમણે મરજીઆત રજીસ્ટર લીધેલું અને તે નવા કાયદા મુજબ કાયદેસર ગણવામાં આવ્યું છે. છતાં, પ્રેસીડેન્ટીયલ ધમીગ્રંટ તરીકે તેને જે સજા કરવામાં આવી તે કબુલ રાખી છે. જેલની સ્થીતીમાં છુટા રહેવા કરતાં જેલમાં રહેવાનું તેણે વધારે પસંદ કરયું છે. આપણે જોયું છે કે નાતાલની સરકારે પણ ટ્રાંસવાલ સરકારના દુષ્કૃત્યને તાબે થઇ હીંદુસ્થાનથી ડરબન રસ્તે આવતા ટ્રાંસવાલના ઉતરૂઓને સ્ટીમરમાંજ ગેરકાયદેસર રોકયા હતા. તેઓએ નાતાલના કોઇ કાયદાનો ભંગ નહીં કરયો હતો. તેઓ ટ્રાંસવાલ સરકારના અન્યાય ભરેલા કાયદા સામે સત્યાગ્રહની લડતમાં સામેલ થશે એવી તેમના ઉપર શંકા હોવાથી આવું ગેરકાયદેસર પગલું ભરવામાં આવ્યું હતું. પણ ત્યાંની સુપરીમ કોર્ટે આવા અન્યાય સામે વાજબી દાદ આપવામાં પછાત નથી રહી. વળી આપ ણે જોયું છે કે નાના બાળકોને કેદ કરવા માં આવે છે તથા તેમને હદપાર કરવામાં આવે છે. તેઓ બહાદુરીથી ફરીથી દાખલ થાય છે એટલે તેમને ફરીને કેદમાં મોકલ વામાં આવે છે. આ બાળકો આપણા કરતાં વધારે માનને લાયક છે. તેઓ ઉમદા અને નમુનેદાર દાખલો બેસાડે છે. હું જોઇને ખુશી થયો છું કે, ને કે આપણા કોઇ આગેવાનોએ કેટલીક વખતે અફસોસ કરવા લાયક અને તદન બીન જરૂરી નબળાઇ બતાવી હશે, તોપણ, આપણા બીજા તમામ ભાઇઓએ મજબુતાઇથી અને મક્કમપણે લડત ચાલુ રાખી છે. તેઓ ધારેલી મુરાદ પાર પાડવાને દિવસે દિવસે વધારે દ્રઢ થતા ગયા છે. આ બીજી વખતની લડત ચાલુ થયા પછી આજસુધીમાં આશરે ૯૦૦ હીંદીઓ જેલમાં જઇ આવ્યા છે. કેટલાક તો ફરી ફરીને જેલમાં ગયા છે. હીંદી કોમનું જોર કેટલું છે તે જોવાને આટલી હકીકત પુરતી છે. જ્યાં સઘળા લોકો આગેવાન છે ત્યાં આગેવાની કરવી એ સહેલી વાત છે, અને જીત એ ચોકસ છે.

હવે છેવટમાં હું એક હકીકત જણા વવા માગું છું તે એ છે કે નામદાર શાહે નશાહે હીંદુસ્થાનમાં આંગ્રેજી રાજ્યને ૫૦ વરસ થયા તેની ખુશાલીમાં દરબાર ભરી જાહેર કરયું છે કે હીંદુસ્થાનમાં રેપ્રેસેન્ટે ટીવ (રાજ્યના કારોબાર કરવામાં પ્રજાની મદદ લઇ શકાય તેવું) રાજ્ય બંધારણ થોડા સમયમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આ ખબરથી સહેનશાહની વફાદાર રૈયત તરીકે હીંદી પ્રજા ખુશી થઇ છે. પરંતુ મરહુમ મહારાણીએ જે દરજ્જો બહાર પાડયો હતો તેમાં જેના ઉપર આંગ્રેજી રાજ્યનો મુખ્ય પાયો છે તે વચનો બુઝી જઇ ટ્રાંસવાલ ના હીંદીઓ તરફ જે વરતણુંક ચલાવવા માં આવે છે તેથી આંગ્રેજી રાજ્યના બધી હેતુઓ તરફ હીંદી શંકાની નજરથી જુએ છે. આ કોલોનીમાં વસતા બ્રિટીશ હીંદીઓ હાલની હીંદુસ્થાનની જબુશ્રીથી ફરજરૂપે ઉજવે છે. તેઓ સ્વરાજ્યનો જે ખરો અરથ થઇ શકે તે મેળવી રહ્યા છે. ખુદાની મહેરબાનીથી તેઓ આજે આટલે સુધી નાતીગોત્ર આપવાને સમરથ થઇ શકયા છે, અને જીવનનો ખરો અરથ પુરો સમજવાને શક્તિવાન થવા લાગ્યા છે. તે અરથ તે એ છે કે આદમી જાત પોતા ઉપર કેવી રીતે કાબુ રાખી શકે છે તે શીખવું જોઇએ, તેણે બીજા કોઇને ગેરવાજબી દુઃખ આપવાની ના પડવી જોઇએ, તેણે માન ભોગવવા ખાતર બધું જાતું કરવું જોઇએ અને તેણે પોતાની જાતને પુરી રીતે બીજાથી જોઇએ. આપણો સ્વરાજ્યનો ખરો અરથ આજ છે. આ બધા ઉમદા ગુણો જો કે આપણે મેળવી નથી લીધા. પરંતુ સત્યાગ્રહની લડત આપણને તે રસ્તે લઇ જશે. સત્યનું આગ્રહ પુરવક પાલન કરવું એ હીંદુસ્થાનની પ્રજાના ધરમનો મુખ્ય સીદ્ધાંત છે.

છેવટમાં હું તમારો તથા જે ગોરા મિત્રો અત્રે આવ્યા છે તેમનો તમારી વતી આભાર માનું છું, અને જે ઠરાવો રજુ કરવામાં આવે તે ઉપર વીચાર કરી તેને તમારો ટેકો આપવા ભલામણ કરું છું.

રેવરંડ જોન હરબરડ

રેવરંડ જોન હરબરડે જણાવ્યું આપણે જાણ્યું કે આ મહાન મેળાવડામાં મને

આજે બોલવાની તથા આ જગતના સવાલને માટે તમે જે પગલાં ભરો છો તેમાં મારો ટેકો આપવાની મને તક મળી તે માટે હું પોતાને નશીબદાર સમજું છું. કોઇ તરફથી પુછવામાં આવે કે અમારા તરફથી આજ સુધી કેમ કાંઇ પગલું ભરવામાં આવ્યું ન હતું. પરંતુ તેના બ્યાજબી કારણો છે એમ હું માનું છું. આપણે બ્રીટીશ રાજ્યની પ્રજા છીએ, અને બ્રીટીશ રાજના ન્યાય ઉપર આપણને પુરો વિશ્વાસ છે, અને આપણને ખાત્રી છે કે વહેલા મોડે, સરકાર સમજશે, લોકો સમજશે અને તમારી માગણીઓ, બ્યાજબી માગણીઓ, ન્યાયની રીતે તમને મળવી જોઇએ એમ કબુલ કરશે. બીજા વખત ઉપર આ એજીટેશન ચાલુ કરવામાં આવ્યું સારે અમને માલુમ પડ્યું કે સરકાર તથા આ દેશના લોકો દ્રઢતાથી જાહેર કરી રહ્યા હતા.—અને આજે પણ જાહેર કરે છે-કે હીંદુસ્તાનથી આ દેશમાં વધુ હીંદીઓ આવી શકે નહીં. પણ અમે જ્યારે જોયું કે તમે આ હકીકત કબુલ રાખો છો ત્યારે અમને લાગ્યું કે સરકારે હવે આ વિષય પુરો કરવો ઘટે છે. જ્યારે હીંદી કોમ સાથે, ખાસ કરીને તે બહાદુર વીર અને દેશ અભિમાની-હું સાધુ કહું તોપણ ચાલે-ગાંધીના કાર્યથી સલાહ થઇ ત્યારે હીંદી કોમે તો જે તે માન્યું હોય પણ આપણામાંના ઘણા ગોરાઓ તો એમજ સમજ્યા હતા કે તમે (હીંદી કોમ) જે મરજીઆત રજીસ્ટર થાઓ તો સરકારે કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું છે, તમે મરજીઆત રજીસ્ટર થઇ ચુકયા છો, પરંતુ સરકારે કાયદો રદ કરવો નથી. (શરમના પોકાર). અને તેથી અમે માનીએ છીએ કે સહેનશાહને, આખી દુનીઆની બ્રીટીશ પ્રજાને અને આ દેશમાં જેઓ ન્યાય તથા સત્યને ચહાનારા છે તેમને વચન મુજબ આ કાયદો રદ કરાવવા માટેની અપીલ કરવાનું તમે વાજબી પગલું ભરો છો. સરકારે પોતે કબુલ કરયું છે કે તે કાયદો અમલમાં નહીં લાવી શકાય તેવો છે. તે રદ કરાવવાની તમે માગણી કરો છો, જે કાયદો ઘડવામાં તમારો કોઇ જાતનો અવાજ નથી અને જે કાયદો તમારા તરફથી મજબુત વિરોધ છતાં પાસ કરવામાં આવ્યો હતો તે રદ કરવાની તમે માગણી કરો છો. અને બીજું તમને નીતિ, કેળવણી અને ધરમ વિગેરે બાબતનું શિક્ષણ આપી શકે તેવા જ વિદ્વાન માણસોને તમે આવવા દેવાની આગ્રહપુર્વક કોમ તો તે હવે હીંદી સવાલ નથી રહ્યો, આ બ્રીટીશ સવાલ છે; આ ક્રીશ્ચીઅન સવાલ છે; આ સવાલ એવો છે કે અમે તે મનુષ્ય, જે અદમ જાત તરફ, બને કે તે ગમે તે રંગ નો હોય છતાં માનની નજરે જોઇએ છે, તે આવી માગણી માટે તેમના તરફ દીલ સોજ થયા વિના રહેશે નહિ. આપણે જે માણસોને બહાર રાખવામાં જે વધી દર રાખવામાં આવે છે તે તે માણસોને બહાર રાખવાનો પ્રયત્ન નથી, પરંતુ કેળવણી બહાર રાખવાનો પ્રયત્ન છે, કે સુધારો બહાર રાખવાનો પ્રયત્ન છે. અને તે નીતિ બળની તમારી કોમની બીલવણી માટે જરૂર છે એટલુજ નહીં, પણ તમારી કોમ સાથે જે પ્રજા સબંધમાં આવે છે તેની બીલવણી માટે પણ જરૂર છે. હું કહું છું તથા મારીથી માનું છું કે કોઇપણ સરકાર આવી મધ્યમસર માગણીઓ કબુલ કરવામાં હમેશને માટે વિરુદ્ધ મત દરશાવી શકે એમ નથી. ગોરાઓ જે તમારી સાથે રહેવાના છીએ તેમના લાભને સારૂ પણ આટલું તો જરૂરનું છે કે તમને જીવનના ઉત્તમ રસ્તે દોરે તેવાઓને આ દેશમાં આવવાની પરવાનગી મળવી જોઇએ. અને આટલાજ કારણથી ઘણા હીં સાથે તમારી સાથે હોવો રહી હું તમને આગ્રહ પુરવક જણાવું છું કે તમને જે અન્યાય કરવામાં આવે છે તેની સામે બહાદુરીથી તમારી લડત ચાલુ રાખજો. તમે જે બહાદુરીથી ખાતિ-બોઅ આપેલો છે તથા મહાન અને ઉમદા રીતે તમે જે લડત ચલાવી તમારી કોમ તથા તમારી ભવિષ્યની પ્રજાના લાભ માટે સત્ય અને ન્યાય મેળવવાનો પ્રયાસ કરેલો છે તે હું તેમજ આખો કોલોનીઓથી બીજા ગોરાઓ પીછાની શકયા છીએ અને હું આશા રાખું છું કે તમારી દુઃખ સમય માં કુનેહ થશે અને તમે જે આ બે સારી માગણીઓ સરકાર પાસે કરેલી છે તે કબુલ રાખવામાં આવશે.

ઓ. હોલ્સ્ટીન

લેજીસ્લેટીવ એસેંબલીના મેમ્બર મી. હોલ્સ્ટને પહેલા ઠરાવના ટેકામાં નીચે મુજબ ભાષણ આપ્યું હતું: આજે અત્યાર ના જે મહાન મેળાવડામાં તમે મેળા થયા છો તેને માટે હું તમને મુબારકબાદી આપું છું. તમે આટલી મોટી સંખ્યા માં આટલા દુઃખ સમયની નોટીસથી મળી શકયા છો એ બીના ઘણુંજ વખાણવા લાયક ગણાય. પણ તેથી વધારે વખાણ ને પાત્ર તો એ છે કે સરકારની સામે તમે જે હકમાં ચળવળી રહ્યા છો તેમાં આટલી બધી મજબુતી અને એકસંપ બતાવી શકયા છો. તમારા તરફ મારી પુરી લાગણી છે. તમારા ઉપર જે દુઃખ પડી રહ્યું છે તેને માટે મને કટલું દરદ થાય છે તથા તે દુઃખનો અંત કયારે આવશે તે જોવાને હું કેટલી બધી આતુરતાથી રાહ જોઇ રહ્યો છું એ તમને હું પુરે પુરો સમજાવી શકતો નથી. હું આશા રાખું છું કે હીંદી કોમ તરફ માનની નજરે જોવામાં આવશે, કેમકે તે માન ને લાયક છે. હવે, હું જે ઠરાવને ટેકો આપવાને ઉભો થયો છું તેને આપણામાંના દરેક જણ મળતા આવે એવો છે. આ ઠરાવમાં સહેનશાહે હીંદી પ્રજા ઉપર હીંદુસ્તાનમાં જે સંદેશો મોકલ્યો છે તેની તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. આ ઠરાવના પહેલા ભાગમાં હીંદુસ્થાન જે બ્રીટીશ રાજ્યના હસ્તક આવ્યા પછી દરેક રીતે આગળ વધેલું છે, તથા સહેનશાહત તરફ વફાદારી બતાવી છે તેની પીછાનમાં હીંદી તેમજ ગોરી પ્રજાના સહેનશાહે તેની તરફ દીલ સોજી, આશા અને દીલાસાજનક જોયો સંદેશો મોકલ્યો છે તેની તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. અને તે ઠરાવના બીજા ભાગમાં જે હકીકત છે તેને હું દરેક રીતે મળતો છું. આ હકીકત તે એ છે કે જે દિવસે સહેનશાહ તરફથી આવો સંદેશો હીંદુસ્થાનની ૩૦ કરોડ પ્રજાને મોકલવામાં આવ્યો છે તે વખતે તે સહેનશાહતના બીજા ભાગ-ટ્રાંસવાલ-માં બ્રીટીશ કારોબારને કલંકીત કરે તેવી રીતથી હીંદી પ્રજા ઉપર તેમની ચામડીના રંગને વાંકે હાડમારી ગુજારવામાં આવે છે. આને માટે મને બહુ ઉંડુ દરદ થાય છે. આવા અપમાનકારક કાયદાના અમલની સામે સંપુરણ રીતે વાંધો લેવાનો મેં વખતો વખતો પ્રયત્ન કર્યો છે. વળી હું ખુલ્લા દીલથી કહું છું કે તમારી સત્યાગ્રહની લડતવાજબી છે એટલું જ નહીં, પરંતુ તેને હોતેજન આપવા લાયક છે, અને તેમાં તમે અંત સુધી મક્કમ રહેશો તો તમને કુનેહ મળશે એમાં જરાએ શક નથી. માટે હું તમને બલ મણ કરું છું કે તમે આવીજ ખંતથી તમારી લડત ચાલુ રાખજો, અને તમને જે રીતે મદદ થઇ શકે તેમ કરવાને હું જનતે તયાર રહીશ. ૧૮૯૯માં આફ્રિકા માં લડાઇ ચાલી તે પહેલાં લાંબા વખત સુધી હું જનતે ગોવર સરકારના કેબીનમાં હીંદીઓની સ્થિતિ સુધારવાને જહુ મથન કરી રહ્યો હતો. મેં ડીરેક્ટીઓ

અંગ્રેજ રેસીડેંટને વખતો વખત અપીલ કરી હતી, પેં અહીંની સરકારને તેમજ અંગ્રેજ અમલના મુખ્ય પ્રતિનીધીને જણાવ્યું હતું કે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને તજી દઇ શકાશે નહીં. આ કારણથી, હું. હવે વેં, મુગો રહું તો હું મારી ફરજ બજાવવામાં પછાત પડયો ગણાઉં. આવે સમયે જ્યારે રાજ્યસત્તા બદલાઇ છે, અને જે રાજ્યસત્તા લોકોના હાથમાં રાખી તેનો અમલ કરવામાં આવે છે, તેવા સ્થિતિમાં લોકોને દરેક રીતે સારી પદ્ધતીએ મુકવાને આપણે બંધાયેલ છીએ. અને તેટલાજ માટે મારા આગળનાં કાર્ય વિચારીને તેને અનુસરીને આજે હું અંગ્રેજ સરકારની હીંદી રૈયતને મદદ કરવાને તથા તેમના તરફ જે ગેરવરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને બહાર પડયો છું. તમે જે માગણી કરી છે તે વાજબી અને મધ્યમસર છે. તમારી કોમને ઉચું શિક્ષણ આપવાને એક વરસે ૭ જેટલી સંખ્યામાં ઉંચી રેજણી પામેલા હીંદીઓ આવે એટલીજ તમારી માગણી છે એવું જ્યારે જણાય છે, ત્યારે મારે ઓફીસ કબુલ કરવું જોઇએ કે તે માગણી ઘણી મધ્યમસર હોઇ સ્વીકારવા લાયક છે. ઇમીગ્રેશન ઉપર કોઇપણ જાતની અટકાયત ન હોય એવું દાક્ષણ આ દેશના રાજદ્વારી મામલામાં બનવું એ અશક્ય છે એમ તમે સારી રીતે સમજી શકો છો, અને હું પણ માનું છું કે તે વાત બરોબર છે. પણ દરેક દેશમાં, દરેક સુધરેલા દેશમાં, જેઓને એક વખત વતની થવાની રજા આપવામાં આવી છે તે બધાને રહીશ તરીકે પુરા માન્ય કરવામાં આવ્યા છે. અને તેને શહેરી ગણવામાં આવ્યા છે. તમે જુના રહીશ છો, તમે આ દેશમાં સ્થાયી થઇ રહ્યા છો, સુલેહ સંપથી ચાલનારા શહેરી છો, અને તેથી કરી તમારા હક સંપુર્ણ પ્રકારે સાબીત થઇ શકે છે. અને તેટલે દરજ્જે ત્યાંસુધી તમારી માગણી રહેશે ત્યાંસુધી હું તમારી પડખે ઉભો રહીશ. હું તેથી પણ વીશેષ કહેવા માગું છું કે આવા વીદ્વાન જ હીંદીઓ હકપુરવક, અને ખાસ મહેરબાનીથી નહિ, દેશમાં આવી શકે તો તેથી આપણી સર્વાનની પ્રજાને લાભ છે. તે રીતે જોતાં પણ દરેક વીચારશીલ પુરૂષ તમારી આ માગણીને ટેકો આપવા બદાર પડશે એમ હું આશા રાખું છું.

વિલીંગ્ડન સર્કલવાલા તરફથી કમલુદ્દીન એક માન હીંદીએ વાંચવામાં આવ્યો છે. અને દૌંદુરથાનમાં અંગ્રેજ રાજાને ૫૦ વરસ પુરા થયા તેની ખુશાલીમાં હમણાજ ઉત્સવ પાળવામાં આવ્યો છે. કેમકે આ વરસો દરમ્યાન દૌંદુરથાનમાં નોંધવા લાયક સુધારા થયા છે, ન્યાય અને છુટ મળ્યાં છે, સુલેહ શાંતી પથરાઇ છે અને હીંદી પ્રજને સારી પાયરીએ મુકવામાં આવેલ છે. આવા મહાન બનાવ પછી તરતજ આજે હીંદી પ્રજા ઉપરથી અપમાન તથા અવગણના કરનારા કાયદા નાબુદ કરવાની માગણી કરવાને આપણે મળ્યા છીએ તે માટે આજનો દિવસ હું ઘણો શુભ ગણું છું. તમારી જલદીથી કુતેહ થાએ એમ હું ઇચ્છું છું. તમે આજસુધી જે હિંમત તથા ધીરજ બતાવી રહ્યા છો તે કાયમ રહે, અને છેવટમાં ફરીનેહુ આશા રાખું છું જે તમારી માગણી ઓ વાજબી છે તેથી તમને જલદીથી કુતેહ મળે.

શ્રી કારસ્ટરાઇટ

'ટ્રાંસવાલ લીડર'ના અધિપતિ શ્રી. કારસ્ટરાઇટે જણાવ્યું કે આ ઠરાવ જે શ્રી. હોસકેનને પાછો બોલાવવાથી રજુ કર્યો છે તેને ટેકો આપવામાં મને પોતાને માન મળ્યું સમજું છું. મહાશયો, આપણે સહેનશીલતાના મોજરો હોઇ તે પ્રત્યે આપણી શી ફરજ છે તે ધ્યાનમાં લીધા વગર ચુપકીદીથી બેસી રહી શકતા નથી. બાપાઓ ઉપરથી આપણે જોઇએ છીએ કે ફ્રાન્સમાં પુરવના તમામ દેશોમાં રાજદ્વારી તથા સામાજીક અને ધર્મ સબંધી પુરૂષ જમતી ચાલી રહી છે. હીંદી કોમને તેના એક મિત્રે ભલેહ્યા હીંદીને આ દેશમાં આવવાની સંખ્યા ૭ સુધીની રાખવી એવી સુચના કરી છે. જો સરકાર એમ કહે કે તેમનાથી બરોબર દેખરેખ ન રાખી શકાવાથી આ વાત કબુલ થઇ શકતી નથી તો હું કહું છું કે તેનાથી કોમની ઉપર દેખરેખ રાખી શકાશે નહિ. છતે દાખલ કરવા તે અશક્ત છે તો કોઇ જાતની બાબતમાં તેને માટે પણ અશક્ત છે. તમારી આ દરખાસ્ત તમારા માન સાચવી સમાધાની કરવા સારૂ છે એમ હું માનું છું. જન રલ સ્મટસ બીજી ઘણી બાબતમાં એટલો બધો નિષ્પક્ષપાત અને ઉદાર છે તેથી એમ માન્યા વિના ચાલતું નથી કે બરોબરી દરજ્જાથી વાંધે થવામાં તેની અને આપણી વચ્ચે કોઇક બાજી રૂપે નડે છે. આટલા માટે આ સવાલ સાબીતે જનરલ સ્મટસ અને પ્રધાનો થવામાં કેમ રસ્તો હોવોજ જોઇએ એમ હું માનું છું. જે ગોરા તમારાથી વિરૂદ્ધ છે તેમનામાંથી ઘણાક કહે છે કે "સરકાર તમારી લડતથી હારી જાય કે તમારા બળ આગળ નરમો કરી દેય એવી આશા તમારે રાખવી નહિ". આપણી એવી માગણી છેજ નહિ. તે ભલા, કેદીને સ્વતંત્ર મિત્ર, જેણે હમણાજ પોતાનું ભાવિષ્ય કર્યું તે શ્રી. હોસકેન, બિલકુલ બરોબાદાર છે. અને હું ખાત્રીથી કહું છું કે ટ્રાંસવાલ સરકારનો પણ તે વિશ્વાસુ છે. તેણે આ વિષયમાં સરકારની ટીકા કે સ્તુતિ કરવામાં પુરી સ્વતંત્રતા દેખાડી છે. એવા શ્રી. હોસકેન અથવા બીજા કોઇ વિશ્વાસુ મિત્ર પાસે- હું તેનાથી વધુ લાયક બીજા તે જણતો નથી-તેની પાસે જમ કાયદા માં તમારૂ મન સચવાય એવો ફેરફાર થાય ત્યાં સુધી સરકારથી વ્યવસ્થા સાચવી શકાય એથી રાજનો કરવામાં કોઇ જાતનો રાજદ્વારિ વાંધો હું જોતો નથી. ઓશિયા ટીક કાર ખુલા દરવાજાનો હું હિમાયતી નથી. જે માણસને આ દેશમાં શહેરી તરિકેના પુરા હક ન મળે તેવાને દાખલ કરવામાં ગોરા કે હીંદીને કાંઇ લાભ નથી. એટલા માટે તમે જે બે માગણી કરો છો તે માગણીને હું તદન વાજબી ગણું છું. તમને બધાને યોગ્ય બદલો આપી તમને તમારે મુલક ખાલી કરી દેવાનો વિચાર સરકાર પ્રમાણિકપણે કરે તેને માટે બધા બંધારાના ખેરો આપવા હું રાજી છું. પણ એમ કરવાની કેટલને ઇચ્છા નથી. સારો બીજો રસ્તો એજ છે કે ધીરે ધીરે શહેરી તરિકેના તમામ હકો ભોગવવાની તમને સમરક કરી દેવી. મેં ગોરા કોલોનીસ્ટોને પણ કહી દીધું છે કે એશિયાટિકો સાથે હરિફાઇમાં સરખા ઉતરવા સારૂ તમારે દરેક હીંદીની સ્થીતિ સુધારી તમારી બરોબર દરજો આપવો જોઇએ. તમને બદલો દેવાનો અથવા તમારી સ્થિતી સુધારવાનો એ બે માન ભરેલા રસ્તાઓમાંથી એકે રસ્તો ન લેતાં હમણા તમને જે હલાકી દેવાનો ગેરવાજબી રસ્તો અમે લીધો છે તે લાંબો વખત સુધી ચાલી શકે એમ નથી. ખરેખર, મને લાગે છે કે સરકાર પાસે રજુ કરાયેલી માગણી તે બરોબર સમજી શકી નથી; કારણ કે તમામ ઉચ્ચ અને અંગ્રેજ લોકો જેઓ ન્યાયી અને નિષ્પક્ષપાતી હોય ન્યાય અને નિષ્પક્ષપાતપણાને

ચાહનાર છે તેઓ તમારી વાત સમજશે ત્યારે કામ પણ અન્યાય થતા દેખાતું તેઓ કદિ માગશે નહીં. હું માનું છું કે જે લોકોનો મી. હેરડીન આગેવ પ્રસીદ્ધ અને બહુદર પ્રતીનધી છે તે લોકોની તમને મદદ કરવાની ખાસ ફરજ છે. મી. હેરડીન લડાઇ પહેલાની સ્થીતિવિષે હમણાંજ કહી ગયા છે. હવે આ ઉપરથી ખાત્રી થશે કે તે વખતે તમારા દુખોનો પોકાર અંગરેજોએ મજબુતીથી ઉઠાવ્યો હતો. બાકી રીતે રાજદ્વારિક કારણને બાતરજ તમારો ઉપયોગ કરી, જેવું રાજ આગરેજોની સત્તામાં આવ્યું કે તુરતજ હમણાં તમને દુઃખો અને અન્યાયો પડે છે, તેવું ચાલવા દેવું તે વ્યાજબી ગણી શકાય નહીં. તમારી વ્યાજબી માગણીના ટેકામાં માણેકો તરિકે તેઓ ખડા થશે. આજની મીટીંગ હીંદુસ્થાનની ઓછી સ્થીતિમાં થઇ છે, કે સરકારે કંઇક વાજબી રસ્તો કાઢવોજ પડશે, અને જાહેર જીંદગીના અનુભવીઓ તમને કબુલ હોય શકે તેવો રસ્તો સહેલાઇથી કાઢી શકે છે. આમ થશે ત્યારેજ આ દુઃખી લડત કે જે લડવામાં અમે સહે મદદ કરીએ છીએ, તેનો અંત આવશે.

ફૈરફડ ટોક

બીજા કલાકરે ટેકા આપતાં ફૈરફેડ ડોક બોલ્યા કે તમારી માગણી ન્યાયી અને વાજબી છે, તથા સરકારે તમને જે સ્થિતિમાં મુકેલા તેનું કુદરતી પરિણામ શું આવશે તે બતાવવાને અમે આજે તમારી સભામાં અત્રે આવેલા છીએ. કેલેડોનીમાં ઇમીગ્રેશન ઉપર અટકાયત મુકવામાં આવશે એવો જે ટેલીગ્રાફ કોલોનીયલે એ હરાવ જાહેર કરેલો છે તે અમને તથા તમને કબુલ છે. પરંતુ જે ગોરીઆઓ હાલ કોલોનીમાં છે અને જેમને અહીં રહેવાનો હક છે તેમને માટે સરકાર સાથે માનભરેલી ગોઠવણ થાય તે માટેના તમારા પ્રયત્નને ટેકો દેવા આજે અમે અહીં આવ્યા છીએ. ઘણી દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહી નહિ અને ધર્મમાં તમારી મદદી કરવાનો તથા ઉપયોગી થવાનો તમારો હક અમે કબુલ કરીએ છીએ તે જાહેર કરવાને માટે આજે અમે અહીં આવ્યા છીએ. આપણે માનવું છે કે જે બે બાબત તમો માગો છો તે બહુજ જરૂરી છે. આપ કેદખાનામાં મહીનામાં બરાબર અંત રદ્દરદર લેવાને બાબતો રદ કરવાની તમને લાગવગ આપી હતી તેને ચાલુ રહેવું એ તમારી પહેલી માગણી છે. એ બાબતો મોજુદ હોય અને તેનો અમલ ન થાય એ બની શકે નહિ. જ્યાં સુધી એ કાયદો કાયમ છે ત્યાં સુધી શક, અશ્રુંતા અને દુઃખનું કારણ તે રહેશેજ. એ કાયદો રદ થવોજ જોઇએ. તે કાયદો રહે તેથી ગોરાઓને કેટલો ફાયદો થતો હતો તે બતાવવાની જરૂર નથી. અને તમને તે ભય ભરેલો છે. દર વરસે ફકત ૬ હજારજેટલા હીંદીઓને દાખલ થવાનો હક તમે માગો તે પણ એટલોજ જરૂરી છે. અમારી સલાહ છે કે આ બે બાબતને તમારે મજબુતીથી વળગી રહેવું. તમારી માગણીઓ મધ્યમસરની છે, વાજબી છે, સમાધાનીને લાયકની છે, અને જ્યારે અહીંના અને ઇંગ્લંડના સમજુ માણસો તમારી સત્યાગ્રહની લડતનું ખરૂ રહસ્ય સમજશે ત્યારે તમારી માગણીનું ફળ મળ્યા વિના રહેશે નહિ. આજે હું ખ્રિસ્તી ધર્મ ગુરૂ તરીકે તમારી આગળ ખોટા છું-ખ્રિસ્તી ધર્મ ગુરૂ કે જેણે નગણાની વકારે ધરવાના કસમ ખાધેલા છે; અને રાજ્યદ્વારી બાબતને એક બાજુએ મુકી મારા ગુરૂએ જેમ કર્યું છે તેમ સરને માટે ઇનસાફની માગણી કરવા હું ખરો છું. હું કહેવાને ખુશી છું કે બેલ્ફાસ્ટના ખ્રિસ્તીઓનો મોટો ભાગ તમારી લડતના ટેકામાં છે તમને તો ખબરે નથી, પણ જુદા જુદા પંથના દશ પાદરીઓએ એકઠા થઇ તમારી હતી સરકારને અરજ કરી છે. તેમણે ત્રણ વાત માગી છે; પહેલી વાત એ છે કે કોમાટી પોરટથી બારબરટન લાવવામાં આવેલા હીંદીઓની ફરિયાદની જાહેર તપાસ કરવી. બીજું એ માગ્યું છે કે જેલમાં હીંદીઓના ખોરાકમાં ફેરફાર કરવો. હું દિલગીરી સાથે કહું છું કે જેમનો બનાવની ચરબી તરફ અણગમો હોય, જેમને ચરબી તરફ ધાર્મિક વાંધો હોય તેમને પરાણે ખોરાકમાં તે આપવી એ શરમ ભરેલું છે; એટલા માટે હજી પણ એ બાબત સંતોષકારક સમાધાની કરવા માં આવવી જોઇએ; અને કહેતાં હવે દિલગીરી થાય છે કે જે જવાબ આવ્યો છે તે સાઉથગાટના જવાબદાર પ્રધાનને છાજતો નથી. અમે ધીરજથી વરતવા છીએ. અમે અરજ કરી, અમે જવાબ માટે રાહ જોઇ સરકારને ચુંચવાડામાં નાખવી એથી વધુ દુઃખકારક અમને બીજું કશું નથી. અમે રાજભકત છીએ. અમે કાયદાને માન આપનારા છીએ. પણ અમને લાગે છે કે તમારી ધારજનું કામ મળ્યું નહિ. અને હવે ખુલ્લી રીતે તમારી સાથે મળી અંત સુધી લડવા સિવા બીજો કોઇ ઉપાય રહ્યો જણાતો નથી. હું તે ખ્રિસ્તીઓને અરજ કરું છું, ખાસ કરીને તે ધર્મ ગુરૂઓ કે જેઓ બાનગી રીતે તમારા ટેકામાં છે, તેમને અરજ કરું છું કે તેમણે બહાર પડી પોતાનું અસાધારણ બળ, આ દુઃખકારક લડતનો અંત લાવી ખુશાલીનો દિવસ જલદીથી લાવવામાં પુરેપુરા દીલથી તમારી સાથે જોડાવું. મી. ગાંધી-તેમનું નામ લેતાં મને પુજ્યભાવ ઉપજે છે-હમણા એક ગુનેગારના બેલી કપડાં પહેરી કાફરી ખોરાક ખાતાં હોય એવો ચિતાર આવે છે, જો કે તે ગુનેગાર નથી પણ રાજદ્વારી કારમુસર સલા. બ્રહી છે-તે ગાંધીને જ્યારે બોયર સરદારો ડીનાપર સન્ન થઇ ત્યારે એક ધીકારવા જોગ લખાણ એક છાપામાં આવ્યું હતું-કમનસીબીથી ટ્રાંસવાલ લીડરમાં એવું લખાણ આવ્યું નથી. એ લેખનું મથાળું "મી. ગાંધીનું સુખ" એવું હતું. તેમાં લખવામાં આવ્યું હતું કે "મી. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં તેનો ઝળો પહેરનાર તા બીજા ઉમેદવારો નાકણી પડશે. તેવું જાને તો સત્તાધારો કાયદાનો સખત અમલ કરતાં કરશે નહિ. આગેવાનોની ગેરહાજરીમાં બાકીના હીંદીઓ પોતાની લડતનું દુકશાન જોઇ શકશે." ફીક, સાહેબ, એ સલાહની સામે મારો જવાબ આ છે. લડતને અંત સુધી ચાલુ રાખવા માટે પોતાના આગેવાનોના બેટલાજ લોકો હજી પણ હક છે. અને હું બધામાં કહું છું-હું જે કહું છું તેના ગંભીરપણાની પુરેપુરી સમજ સાથે કહું છું-કે હીંદી આગેવાનોને આ પ્રમાણે જેલમાં નાખવા નું શરમ ભરેલું કામ ચાલુ રાખવામાં આવશે તો બાકી દરેક હીંદી જેલમાં ગયેલ હશે તોપણ ગોરા આગેવાનોને પણ સરકારે તેમની સાથે ગણવાના છે. કે જે ગોરા આગેવાનો પોતાને જોડાએ એટલું દુઃખ પડે તોપણ પવિત્ર લાગણી અને ધર્મબુદ્ધિથી તેમના ટેકામાં ખડા છે. સાહેબ, સદગુરૂઓ, મી. ગાંધી તમારા ઉત્તમ મિત્ર છે, બહાદુર દરજ્જાના છે. તેની પ્રત્યે તમે વફાદાર રહેજો. જો તે જેલમાં રહે તો નિર્દાનો ઉચ્ચાર કરી, કે તુકસાનીનો ખ્યાલ લાવી વફાદારી છોડતા નહિ. એજ સુખ તેની તરફ સાચા રહેવાને અર્થે ખુદા તમારૂ ભલું કરશે.

શ્રી. કેલનબેક

શ્રી. કેલનબેક આજ કેટલાક વરસો થયાં જોહાન્સબરગમાં વસેલા છે. તેઓ પંકતીના ઘણા ગોરાઓ તેમને સારી રીતે જાણે છે. તે પોતે આરકીટેકટ છે. અને તેમની જોહાન્સબરગમાં મોટી ઓફીસ ચાલે છે. પ્રીટોરીયામાં પણ એક વખત તેમની ઓફીસ હતી. જોહાન્સબરગમાં મોટી ઇમારતો તથા સરકારી જાહેર બાંધકામ તેમને હાથે ઘણાં થયાં છે. તે દીલી દોસ્ત તરફ પણ દીલસોજી બતાવે છે તથા શ્રી. ગાંધીના ધાટા મિત્ર છે. તેમણે આ ઠરાવને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે આ ઠરાવને ટેકો આપવામાં મને ઘણી ખુશી ઉપજે છે. તમે બધા, તે ખુની કાયદો, જે જનરલ સ્મટસના કહેવા મુજબ અમલ માં ન લાવી શકાય તેવો છે તે નાબુદ થતાં સુધી આ સત્યાગ્રહની લડત જારી રાખશો એમ હું અંતઃકરણ પુરવક આશા રાખું છું. તમારા માનવંતા આગેવાન શ્રી. ગાંધીના ધાટા સંબંધમાં હું આવેલો છું. જે વખતે ખુની કાયદો રદ કરવામાં નહીં આવશે એવો આપણામાંથી કોઇના મનમાં ખ્યાલ માત્ર પણ ન હતો, તે વખતે મારે કેટલીક વાતોચીતો થયેલી અને તે સઘળા ઉપરથી હું ખાત્રી કરી શકયો છું કે જનરલ સ્મટસે તમારા આગેવાન શ્રી. ગાંધીને કાયદો રદ કરવાનું વચન આપેલું તેમાં જરાપણ શંકા જેવું નથી. અને આ હકીકત ફરીથી રીચમંડખાતેના આપણામાં જાહેર કરવામાં આવી છે. તેથી કરીને કાયદો નાબુદ થાય નહીં ત્યાં સુધી તમારી લડત ચાલુ રાખવાનો તમને સંપુર્ણ હક છે. મહાશયો, હું તમને આગ્રહ પુરવક જણાવું છું કે તમારે લડત ચાલુ રાખવી, અને મને ખાત્રી છે કે દરેક સમજદાર આદમી, પછી તે ગમે તે જાત, રંગ કે પ્રજાનો હશે, તે તમારી ખરી અને વાજબી માગણીઓ સ્વીકારવા માં તમને મદદ કરશે. તમારી તરફ મારી પુરી દીલસોજી છે અને હું તમને મારાથી જે કાંઇ મદદ થઇ શકશે તે કરવા તૈયાર છું.

રેવરંડ ચાર્લસ ફીલીપ્સ

આ મહાન લડતની શરૂઆતથી હું જોહાન્સબરગમાં છું અને મારો મત સદા તેની તરફેણમાં છે. આપણા મિત્ર શ્રી. ડોકના જેવું આપણે હું કરી શકું એમ નથી, પણ હું અંતઃકરણ પુરવક દુઆ ચાહું છું કે પ્રભુ આપણી સભાનું ભલું કરે—આપણી મહાન લડતમાં આપણને જીત આપે.” આજની મેળાવડો પણ મોટો છે, તોપણ કાલની-કોન્ફરન્સની ગેરહાજરી આપણને જણાય છે; તમારો તે મહાન આગેવાન, દુનિયાની કોઇપણ લડતના આગેવાનોમાં મોટો, જે ત્યાં દુર કીલ્લાઓમાં બંધ છે, જેનું શરીર અહીં નથી તોપણ રૂહ અહીં હાજર છે અને જે હમણા પણ આ મહાન મેળાવડાની કુતેહ માટે પ્રર્થના કરતો હશે તેની ગેરહાજરી આપણને જણાય છે. દુનિયામાં લડાએલી સરવે લડાઇઓમાં તમારી લડાઇ બહાદુરી ભરેલી છે અને તે લડતાં તમારા ૮૦૦ આસામી ઓ જેલમાં રંજ ભોગવે છે. આ શાને માટે ! જે સ્વતંત્રતાની અમે મોટેથી સ્તુતિ કરીએ છીએ પણ આચારમાં તેને ધીક્કારીએ છીએ તે સ્વતંત્રતાને માટે તેઓ જેલમાં છે. દરેક સારા રાજ્યનો નિયમ એવો હોવો જોઇએ કે પ્રજાની ઉપર ઓછામાં ઓછી સત્તા અને વધુમાં વધુ સ્વતંત્રતા આપવી, પરંતુ ટ્રાંસવાલ સરકારનો નિયમ મને એવો જણાય છે કે એશિયાટીક પ્રજા ઉપર વધુમાં વધુ સત્તા વાપરવી, અને જેલખાનામાં ઓછી સ્વતંત્રતા આપવી હવે સવાલ એ છે કે સ્વતંત્રતા માટે આટલું બધું દુઃખ દેવું જરૂરી છે ? અમે બાર મુકીને કહીએ છીએ કે એ બિન જરૂરી છે. તમારી માગણી બહુજ મધ્યમસરની અને વ્યાજબી છે. એ વાજબી માગણી માટે જે જુલ્મો તમે વેઠાવ્યો છે અને હજી વેઠાવો છે તેના પરિણામે જીત મળ્યા વિના રહેવાની નથી. સત્યાગ્રહ એ કંઇ ટ્રાંસવાલમાં નવી શોધ નથી. આજે સેંકડો વરસ થયા તે ચાલુ છે. જનરલ સ્મટસ અને તેના સાથીઓ એ તમારી લડતને તોડી પાડવાને મથે છે, પણ તેઓ પોતે જે સ્વતંત્રતા ભોગવે છે તે તેમના વડવાઓએ સત્યાગ્રહની લડત લડીને તેનાં ફળ છે. આપણે આગળ વધીએ છીએ, આપણે મજબુત થતા જઇએ છીએ. બધા ધરમના અને બધા પક્ષના માણસો ભેગા થઇ આજે જે અવાજ કરીએ છીએ તે એ છે કે બ્રિટીશ રાજ્યમાં દરેક શહેરીને એક સરખી સ્વતંત્રતા ભોગવવાનો હક છે. તમારી માગણી કેટલી વાજબી છે તે સહેનશાહની પ્રજા-બ્રિટીશ સહેનશાહતનો દરેક ભાગ-જાણે એ માટે આજે આપણે ભેગા થયા છીએ. આ લડતની શરૂઆતમાંજ મેં સુચના કીધી હતી કે સરકારી ઓથેદારો અને એશિયાટીકોની એક કોનફરન્સમાં આ સવાલનો ઉકેલ લાવી દેવો. આમ થતું હત તો જોહાનીસબર્ગની લડત હવાની જરૂર નહોતી. પણ આ ઠરાવથી આ લડતને જીત મળે ત્યાંસુધી ચાલુ રાખવાની છે. જનરલ સ્મટસ કહે છે કે ‘ધીરા થાઓ, સત્યાગ્રહ છોડી દો, અને સરકાર તમારું ભલું કરશે.’ આપણે કહીએ છીએ કે એવી પોકળ સલાહ અમારે કરવી નથી, સલાહ કરવી છે પણ તે માન ભરેલી.

શ્રી. ઉમરજી સાહેબનું ભાષણ

આપણે જોઇએ છીએ કે આજે આપણી સાથે કેવા અને કેટલા ગોરાઓ દીલ સોજી ધરાવે છે. મેં જે ઠરાવ મુકયો એ આપણે કાયદો રદ ન થાય ત્યાં સુધી લડત ચલાવ્યા કરવી એમ કહે છે. મને એકદમ લાગે છે કે હવે આપણે જનમાલ જતાં સુધી પણ લડવું જ. એ આપણી ફરજ છે. ગુજરાતીમાં એક કહેવત છે કે જે જન મરતાં સુધી લડે પણ ન ડરે તેને યમની પરી વરે. માટે જેને યમની પરી જોઇતી હોય તે છેવટ સુધી લડજો.

શ્રી. ખડેરીઆ

શ્રી. મોહનલાલ ખડેરીઆ પીટરસબરગના ડેલીગેટ હતા. તેમણે જણાવ્યું કે આપણે ઠરાવનના રોહીમા વિગેરે બહાદુર નરોને જેલમાં નાખીને બેઠા છીએ એ સહુ કોઇને યાદ હશે. ત્યારે હવે આપણે શું નમાલા થઇ બેસશું? જ્યેાસુધી આવવાની જ્યાં સુધી છુટ ન મળે ત્યાં સુધી આપણે લડવું જ જોઇએ. હબસનો માર કેવો સરસ હોય છે? આપણે શું કરવાના હતા? પણ હબસનો માર આખી દુનીયા ગજવી મુકશે. શ્રી. હોસકેન જે લેજીસલેટીવ એસેમ્બલીના મેંબર છે તેની અને બીજા મોટા મોટા ગોરાઓની દિલસોજી આપણને મળી છે. માટે હવે આપણાથી લડત આપણને જોઇતું મળે ત્યાં સુધી નજ મુકાય.

ઓલવી સાહેબ

ઓલવી સાહેબે હમેશની પ્રમાણે ટુંકા દારૂ, અસરકારક ટુંકું ભાષણ કરી ગોરા સાહેબોનો અને બધા હાજર ગ્રહસ્થોનો એહસાનમાની છેવટે બે ચાર ઇંગ્રેજી શબ્દો બોલી તેમને ગુલાબજળ છાંટયું હતું, અને ફુલો પણ ઉડાડયા હતા.

દોસોજીના કાગળ

એડવોકેટ એલન. સી. હરોનશન લખી જણાવે છે કે મારે બીજી જગાએ જવાની આગળથી ગોઠવણ થઇ ગઇ હતી તે માટે હું મીટીંગમાં હાજર નહિ રહી શકું તે માટે ઘણો દિલગીર છું. દક્ષિણ આફરિકા ના દીલાજો પોતાને મનુષ્યની હારમાં મુકવા બદલ માટે કાળો નિષ્ફળતાભર્યો લડત

ચલાવી રહ્યા છે તેમના તરફ મારી સંપૂર્ણ દીલસોજી છે. સત્યાગ્રહી કેદીઓ તરફ જે જુલમ ગુજારી વરતણૂંક બતાવવામાં આવે છે તેમાં સરકાર બહુ મોટી ભૂલ કરે છે. વિગેરે.

રેવરંડ કેનનડીગ્બીએ એમ. બેરહ લખી જણાવે છે કે બીજી જગ્યાએ જવાની ગેરહાજરીથી મીટીંગમાં હું હાજર નહીં થઇ શકું તે માટે દીલગીર છું. મારા હીંદી ભાઇઓ ઉપર જે દુઃખ પડે છે તેને માટે હું દીલગીરી જાહેર કરું છું. ખુની કાયદાની સામે તેઓ જે લડત ચલાવી રહ્યા છે તે વાજબી છે. કાયદો રદ કરવામાં આવશે એવી શરતે તેઓએ મરજીઆત રજીસ્ટર થવાનું કબુલ્યું પણ તે શરત મુજબ કાયદો રદ થયો નથી. ધરમગુરૂ તરીકે રાજદ્વારી બાબતમાં હું નથી પડી શકતો પણ પીડાયેલા પડખે રહી તેમને દીલાસો મળવી આપવાને મારી જે વસ્ત્ર ઉપયોગી થઇ શકે તે વાપરવાને હું ખુશી છું.

માસ મીટીંગમાં મળેલા તારના સંદેશા

ગયા ખુધવાર તા. ૪ ની બપોરે જોહાન્સબરગમાં મળેલી જંબ્બર મીટીંગમાં જે તારો સંદેશા મળ્યા હતા તે નીચે મુજબ છે.

લોરે-સમારકસથી:

જીનવાળા—પ્રોટેસ્ટ કરવાને મળેલી ગંજાવર મીટીંગની દીલસોજી મોકલું છું.

મીસાક—બધાર ઉપર ભરોસો રાખી દૃઢ રહેજો. પરિણામે જીત છે.

માણેકલાલ ઉજમશી—સત્યાગ્રહને દૃઢતા વળગી રહેજો. જીત નકકી છે.

નારણદાસ માધવલાલ—હાલની સ્થિતિ સામે મકકમપણે પ્રોટેસ્ટ બતાવજો. જીત નકકી છે.

વીરજી મુળજી—દીલસોજી મોકલું છું. તમારા પ્રોટેસ્ટને અંતઃકરણ પુરવક ટેકો આપું છું. દૃઢ રહેજો.

કુરજી વાલજી—અંતઃકરણ પુરવક અમે તમારી દીલસોજી મોકલીએ છીએ.

નરસી શ્રીજીભાઇ—સત્યાગ્રહને બધારી મદદ મળશે. દૃઢતાથી પ્રોટેસ્ટ કરજો.

નાનજી કુલબાદાસ—પુરી દીલસોજી મોકલીએ છીએ. માસ મીટીંગમાં કરેલા પ્રોટેસ્ટ તરફ અંતઃકરણ પુરવક મારો ટેકો છે.

હોરમસજી એદલજી અને બેરમસ નાનીકરામ—હાલની સ્થિતિ સામે દૃઢતાથી પ્રોટેસ્ટ બતાવજો. દીલસોજી છે.

કેપટાઉનથી બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન લીગ—દુઃખને માટે લડતા જોઓ દુઃખ ભોગવે છે તે દરેક તરફ આખી હીંદી કોમ દીલસોજી બતાવે છે. અને ગેરવાજબી વરતણૂક સામે ધણીજ દીલગીરી જાહેર કરે છે. અહીંના હીંદીઓએ આવતી કાલે માસ મીટીંગ બોલાવી છે. તે વખતે ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફ બતાવવામાં આવતી ગેરવરતણૂક સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાના છે. ત્રારાઓ દીલસોજી અને મદદ આપવાને તયાર થયા છે એ જોઇ ખુશી થયા છીએ. તેને પગલે ચાલી બીજા ત્રારાઓ પણ બહાર પડશે એમ આશા રાખીએ છીએ.

સાઉથ આ. ઇ. એસે.સીએશન, કેપ ટાઉન—તમારી મીટીંગ દરેક રીતે દૃતેહમંદ થાઓ એવું ઇચ્છીએ છીએ.

રોબરટસનના હીંદીઓ—અહીંના હીંદીઓ ટ્રાંસવાલના હીંદીભાઇઓની હાલની સ્થિતિ માટે ધણી દીલસોજી બતાવે છે. અમારાથી બનતી મદદ કરશું. અપમાન કારક કાયદા નાબુદ કરવામાં દૃતેહ મળો એમ ઇચ્છીએ છીએ.

હીંગરલીના હીંદી—તમારા દુઃખોમાં અંતઃકરણ પુરવક દીલસોજી છે. માસ મીટીંગના કામને અમારો ટેકો છે. દરેક જાતની દૃતેહ ઇચ્છીએ છીએ.

પેટ્રીં બલીન્ગ્બેથથી:

મહમદ ઇબ્રાહીમ—અંતઃકરણપુરવક દીલસોજી છે. ખંત રાખજો. લડતની બબરો પુરી આતુરતાથી તપાસતા રહીએ છીએ. જીત નજીક છે.

વાસન—મારી સંપુરણ દીલસોજી કબુલ રાખજો. તમારો કરાવ તથા જાતીભોગ વખાણવા લાયક છે. દૃતેહ મળવાની ખાત્રી રાખજો.

વરીયાવા—છૂટ તથા જાતી અભીમાન માટે તમે જે લડત ચલાવી રહ્યા છો તેમાં મારી સંપુરણ દીલસોજી છે. કદી નાહિમ્મત નહીં થશો.

ત્રીકમદાસ—ભલી વરતણૂંક મેળવવાના તમારા પ્રયત્નમાં તમારા તરફ પુરી દીલસોજી છે. સરકારનું આવું જુલમી કામ સખત રીતે વખોડી કાઢવા લાયક છે.

પરમાણંદ પાઠી—તમારી દૃતેહ થાઓ અમે અંતઃકરણ પુરવક તમારી તરફેણમાં છીએ.

બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન—તમારી લડતમાં અંતઃકરણ પુરવક ટેકો આપીએ છીએ. સત્યની જય થાઓ. તમારી બહાદુરી માટે મુબારકબાદી છે. અંત સુધી લડજો.

સેલ્યુકવેથી રોડેશીઆ બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસીએશન—પ્રોટેસ્ટ દર્શાવવાને મળનાર આજની માસ મીટીંગના કામને અમારો સંપુરણ ટેકો છે. બધા ઠરાવને અંતઃકરણ પુરવક ટેકો આપીએ છીએ.

ડરબનથી:

નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસ – ટ્રાંસવાલના વસતા હીંદીભાઇઓ તરફ નાતાલના હીંદી દીલસોજી બતાવે છે અને જાતી અભીમાન જાળવવાના તેમના પ્રયત્નમાં સંપુરણ ટેકો આપે છે. બધા હકક જેળવવાની લડત ચાલુ રાખવાને તેમને હીંમત આપે છે. વધી સરકાર પોતાના વાવટા નીચે પોતાની રૈયતનું રક્ષણ કરવાને અસમરથ છે તેને માટે અફસોસ જાહેર કરે છે. જેઓ અંગ્રેજની કીર્તા જાળવી રાખવાને પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. તે સઘળાનો આભાર માને છે. અને આ છેવટની ઘડીએ પણ ટ્રાંસવાલની સરકાર પોતાની જવાબદારી સમજવાને શકિતમાન થશે એવી આશા રાખે છે.

દાદા ઓસમાન—તમારી મુસ્કેલીમાં અંતઃકરણ પુરવકની દીલસોજી છે. તમારી લડત જે વાજબી છે તે ચાલુ રાખજો. તમારી લડતમાં તમને દૃતેહ મળશે એમ આશા રાખું છું.

હાજી મહમદ—તમારી લડત અંતથી ચાલુ રાખજો જીત મળશેજ. બનતી મદદ કરવાને તયાર છીએ.

આંગલીઆ અને કુંવરજી—દૃઢ રહેજો. જીત મળશેજ. તમારી તકલીફોમાં અંતઃકરણ પુરવક દીલસોજી છે.

મહમદ ઇબ્રાહીમ—તમારી લડત ખંતથી ચાલુ રાખજો તમારી માગણી વાજબી છે. છેવટે દૃતેહ મળશેજ. તમને મદદ કરવાને મારાથી બનતું કરું છું. તકલીફમાં અંતઃકરણ પુરવક દીલસોજી છે.

લલુભાઇ રતનજી—દૃઢ રહેજો. ખંતથી લડજો. દૃતેહ મળશેજ.

પરમાણંદ ત્રારા—માસ મીટીંગના બધા ઠરાવોને અંતઃકરણપુરવક ટેકો છે. સંપુરણ જીત મળશે એમ આશા રાખું છું આતુરતાથી લડત તપાસતો રહું છું.

ચોકસરસ્ટથી મેન્યા અને બીજા ૪૨—હમણાજ આવી પહોંચ્યા છીએ. સત્યાગ્રહને મજબુતપણે વળગી રહેજો. બીકણો નહીં હિંમત રાખજો.

બ્રીટીશ ઇન્ડીઅન લીગ

ટ્રાંસવાલના હીંદી તરફ દીલસોઝી

ગુરૂવાર તા. ૫ ના રોજ પ્રીન્સ સ્ટ્રીટમાં આવેલા ગોલ્ડ ફેસોસ હોલમાં બ્રી. ઇ. લીગ ના આશ્રય તળે કેપટાઉનના હીંદીઓની એક મીટીંગ લીગના પ્રમુખ મી. આદમ એચ. હા. ગહમદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે પ્લેટફોરમ ઉપર નીચેના ગૃહસ્થો હાજર હતા. મેસર્સ. અબ્દુલ કાદર (લીગના સેક્રેટરી), સી. પી. લછીરામ, ઈમામ અબ્દુલ વાહેદ, સઈદ મહમદ, ખાન ગુલ, મહમદ અસ, મુનશી મહમદખાન, છગનલાલ, હુસેન મીયાં, પી. એ. ભરથી, ઇ. પી. પુલી, એમ. એ. પટેલ, અંચર સામજી, (રેટેલ મિલર્સ), અબદુલ રહેમાન (સાઉમન્સટાઉન), ગુલામી હયાત (સમરસેટ વેસ્ટ) વીગેરે વીગેરે.

પ્રમુખે મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ જણાવી કહ્યું કે ટ્રાંસવાલ હીંદી ઉપર પડતી હાડમારી માટે ઉંડી દીલસોઝી બતાવી હુસાકાર આપવા આવ્યું હતું. તેમણે જણાવ્યું કે હીંદી પ્રજા દરેક દેશમાં સુલેહ શાંતીથી અને વફાદારી પુર્વક રહેનારી પ્રજા છે. તેઓ હમેશાં દેશના કાયદાને માન આપી ચાલતાં શીખેલ છે. બ્રીટીશ કોલોનીમાં તેમને સંપુર્ણ ન્યાય મળશે એમ તેઓએ આશા રાખેલી છે. આ કોલોનીમાં વસતા હીંદીઓને કાંઈ ફરીયાદ કરવા જેવું નથી એ સંતોષની વાત છે. તે ઓ રવભાવે કાયદાનું અપમાન કરનારા નથી. તેઓ શાંતીને ચાહનારા છે, કજીઆને નહીં. પરંતુ મારે દીલગીરીની સાથે જણાવવું રહેશે છે કે દક્ષીણ આફ્રીકામાં તો શું પણ આખી સહેનશાહતમાં હીંદી પ્રજાને એવું આળવાનું કારણ મળ્યું છેકે બ્રીટીશ ન્યાયનીતીએ રંગને વાંકે કોમી તથા જુલમી કાયદા કરવા પરવાનગી મળતી રહે છે. મરહુમ મહારાણી નો દરેક યાદ કરી હર કોઈ માનશે કે જંગરેજ રાજમાં દરેકને સાચો ઈનસાફ મળે છે, અને તેઓના ધરમ તથા રીત રીવાજને તરફ માનની લાગણીપુર્વક જોવામાં આવે છે. આ દાખલો તે હીંદી પ્રજાનો પટો છે. આપણાં જ આગેવાનો નાતાલના સહેનશાહે દીલ્લી દરબાર વખતે આપી મહારાણીને પગલે ચાલી હીંદી પ્રજાને ન્યાયની ન્યાય આપવાની આશા આપી હતી. અને પ્રજાની રજુઆતના માન મરતબો તથા તેઓના લાભ બતાવવાનું વચન આપ્યું હતું. પ્રમુખે જણાવ્યું કે સહેનશાહ ના આ વચનોનો અમલ કરવા એ દરેક કોલોનીવાળાની પુરી ફરજ છે, પણ ટ્રાંસવાલની સરકાર તે ફરજ બજાવતી નથી. તેણે ત્યાંના હીંદી વતનીઓ સામે રંગને વાંકે જુલમી કાયદા કરવા છે, જે કાયદા તેમની આબરૂને હાની કરતા છે. તેઓ સખ્ત કઠોર વાને તઈયાર થયા છે અને તે અન્યાયી કાય દાને તાબે નહીં થવા માટે જેલ ભોગવી રહ્યા છે. તેઓ પોતાની ફરજ શું છે તે બજાવવા જેલ જઇ શકયા છે. તેઓ પોતાના માન ધરાવે છે કે મરદાનગી તરફ માનની નજરે જોતા હોય તો આવે સમયે જેલ જયા સીવાય બીજું કાંઈ કરી શકતા નથી. આપણા બાઇઓએ ગઈ કાલે જોહાનસબરગમાં મોટા મીટીંગ ભરી છે એવા ખબર આવ્યા છે. આ મીટીંગમાં અગેવાન ગણાતા ઘણા ગોરા મીત્રો પણ હાજર હતા. તેમના તરફથી સંપુરણ ટેકો આપવા તેમની તરફ દીલસોઝી બતાવનારો તાર આપણી તરફથી ગઈ કાલે મોકલવામાં આવ્યો છે. (આ તાર જોહાનેસ બરગની મોટા મીટીંગમાં ગોરા તારોના લીસ્ટ માં આવી મંજુર ઠોવાથી અહીં નથી આપેલ.) છેવટ ગેરમેને આશા બતાવી કે આ બધા જે જેલ ભોગવે છે તેમને સહેનશાહના જન્મ દીવસે મુકત કરવામાં આવશે કે જેથી કરી તે દીવસ સહેનશાહની સમણી હીંદી પ્રજા બીજની સાથે આનંદથી ગુજરે.

ત્યારબાદ નીચેનો ઠરાવ મી. અબદુલ કાદર તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. "કેપ ટાઉન અને રાબરબામાં વસતા હીંદીઓની આ મોટા મીટીંગ ટ્રાંસવાલ સરકારે ઘોડા વખત ઉપર જે અન્યાયી ને કોમી કાયદા ઘડે લા છે તેની સામે લડત લેતાં ત્યાંના આપણા ભાઇઓ દુઃખ ભોગવી રહ્યા છે તે માટે તેમના તરફ સંપુરણ દીલસોઝી બતાવે છે, અને ઉમેદ રાખે છે કે વાજબી, દેશનું હીત સરે એવી અને આપણા ધરમને બાધ કરતા ન હોય તેવી માગણી મુજબ આ કાયદામાં ફેરફાર કરશે. આ ઠરાવની નકલ ટ્રાંસવાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી અને ટ્રાંસવાલ બ્રી. ઈ. એસોસીએશનના પ્રમુખને મોકલવી."

મી. પી. એ. જોશી તથા મી. સી. પી. લછીરામ તરફથી આ દરખાસ્તને ટેકો વીંચે ચન સાથે ટેકો મળ્યાબાદ સરવાનુમતે પાસ થઈ હતી.

રથાનીક ચર્ચા

ઉપરનુ કામ બ્રલાસ થયા બાદ અહીંના હીંદી બીજી કેટલીક ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. મી. મહમદે જણાવ્યું કે બ્રી. ઈ. લીગ શરૂ આતથી આજ સુધી આખી હીંદી કોમનો લાભ રોમાં છે તે ધ્યાનમાં લઈ કોમે કરતી આવી છે. આ કોલોનીમાં ખુદાની રહેમથી, બધા વરગના તથા બધી કોમના આગેવાનો તરફ સારી વરતણુંક બતાવવામાં આવે છે. કાયદામાં કોમી તફાવત રાખવામાં આવતો નથી. સઘળા કાયદા બધી પ્રજાને એક સરખી રીતે લાગુ પડે તથા બધાના સરખા લાભો સચવાય તેવી રીતે ઘડવામાં આવે છે. ઉપના હીંદીઓને ઇસ્ટ લંડનની તકલીફ બાદ કરતાં-બીજી કશા ફરીયાદ કરવા જેવું કાંઈ નથી પણ કદી કોમના કોઇ બાગ ઉપર કાંઈ દુઃખ હોય તો તેની ફરીયાદ વાજબી રસ્તે થવી જોઈએ. સા. આ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી પારલામેન્ટ પાસેથી સીલેકઠ કમીટી મારફત તપાસ કરવાની માગણી થઇ હતી તેથી કોમને કોઈ રીતની મદદ મળે એમ હું ધારતો નથી. બરી રીતે તો તેથી બીજારીત થયું છે. સીલે કટ કમીટી પાસે કેટલાક સાક્ષીએ જે પુરાવો આપ્યો છે તેમાં હીંદીના દુઃખો બતાવવાને બદલે તેઓ પોતાનાજ ખાનગી ખોટા લાભ ગણાવે છે એવું બતાવવાનો પ્રયત્ન થયો છે. મને ખાત્રી થઈ છે કે આમાંનો ઘણો ખરો પુરાવો વિશ્વાસ રાખવા લાયક નથી; અને જ્યારે વધુ તપાસ ચાલશે ત્યારે ખબર પડી રહેશે કે તે ફરીયાદ માત્ર નામની હતી. સા. આ. ઇ. એસોસીએશનની પોલીસી ને વખોડી કાઢવાને બધા સપ્ટેમબરમાં જે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો તે તમને યાદ હશે. તે દીવસ પછી લીગ તથા એસોસીએ શનને બેહદ આપવાને કેટલાક મેળાવડા કરવા માં આવ્યા હતા, પરંતુ તે નીષ્ફળ થયા છે. એસોસીએશનના કેટલાક મેમ્બરો સાથે મળી કામ કરવાની ચિત્રપ છે. સંપથી બેસ ગળે છે એ તેઓ સમજી શકતા નથી. તેમ છતાં, આ મેળાવડાથી લીગને તો લાભ થયો છે. કેટલાક હીંદીઓ જેઓએ એકત્રતા કરવા મદ્દે નત લીધી છે તેઓએ જ્યારે જોયું કે એસો સીએશન સાથે ભળવા નથી આવતી ત્યારે તેઓ લીગમાં જોડાયા છે. બીજી હકીકત હું એ કહેવા માંગુ છું કે એસોસીએશન તરફથી આવતી ઈન્ડીઅન નેશનલ કોંગ્રેસમાં ડેલીગેટ મોકલવાનું બહેર થયું છે. તેનો વિરૂપ મત હું દર રાખું છું. લીગના બીજા મેંબરો આ મતમાં બળશે એમ હું ધારું છું. કેપના હીંદીઓને આવી કોનફરન્સમાં ચરચાવવા જેવા કાંઈ ખાસ દુઃખો નથી એટલે તે બાબત બીજી જરૂરી છે.

ત્યાર બાદ મી. હસન મીંયાએ નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરી કે મી. મહમદ બક્ષ અને મી. ઈબ્રાહીમ બાપુના ટેકા બાદ સરવાનુ મતે પાસ કરવામાં આવી હતી.

"આ મીટીંગ ઠરાવ કરે છે કે હીંદી કોમ ના સાધારણ લાભોનું રક્ષણ કરવાને બ્રીટીશ ઇન્ડીઅન લીગને હીંદી કોમના રાજદ્વારી મંડળ તરીકે કાયમ રાખવી."

આ ઠરાવના ટેકામાં મી. કાદરે જણાવ્યું કે એસોસીએશન વીષે પ્રમુખે જે કહેવું છે તેને હું બળતો છું. હું આશા રાખું છું કે કેપના હીંદીઓ સાથે રહી કોમનું બધું કરવાને બદ્ધ નત લેશે. લીગને કરવાનું કામ પણ છે. તે ટ્રાંસવાલના હીંદીને તેના દુઃખમાં મદદ કરી શકે છે. હું આશા રાખું છું કે આ કોલો નીમાં હીંદી કોમ એકત્રતાથી રહેશે અને જે હક મેળવે છે તેને તેઓ લાયક છે એમ બતાવશે.

મી. હબીબ મોટને ત્યાર બાદ દરખાસ્ત કરી કે મદરાસની કોનફરન્સમાં જે ડેલીગેટ મોકલવા નો ઠરાવ થયો છે તે મોકલવાની કાંઈ જરૂર હોય એવું આ મીટીંગ માનતી નથી.

આ દરખાસ્તને મી. ખાનગુલ તથા મી. છગનલાલ તરફથી ટેકો મળ્યા બાદ પાસ કરવામાં આવી હતી.

તે પછી મી. સઈદ મહમદની દરખાસ્ત થી અને મી. મુનશી હયાત તથા મી. હાજી કાસમજીના ટેકાથી નીચેનો ઠરાવ પસાર થયો હતો. આ મીટીંગ દરેક કોમના ચારચાર વધા રાનેમીયા અને કોંકણી કોમના આઠ આઠ પ્રતીનીધીઓની એક કમીટી રચાવી છે. આ પ્રતીનીધીઓની ચુંટણી તે તે નાતના મેંબરો કરી લેશે અને આ કમીટી તે આખી કોમ ના પ્રતીનીધી તરીકે ગણી શકાશે.

છેલ્લો ઠરાવ મી. ઇ. ટી. જુલીની દરખાસ્ત થી અને મી. હબીબ મોહમ્મદ તથા મી. ચોમ. એ. પટેલના ટેકાથી સરવાનુ મતે પાસ કરવા માં આવ્યો હતો. આ મીટીંગ ઠરાવ કરે છે કે હબરતા ઠરાવોની નકલ મદરાસ ખાતે મળનારી ઈંડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરીને મોકલી આપવી.

સઘળું કામ ખલાસ થયા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અરજીપત્રીઓને જવાબ

'પ્રીટોરીઆના ચરચાપત્રી'—અમારી જાણને માટે તમારા નામ તથા ઠેકાણાની જરૂર છે.

એક હીંદી (અમટાલી)—કોરટમાં દાખલ થતી વખતે અમુક એક રીતે માન આપવું એ જરૂરનું છે. અંગ્રેજી ટોપી પહેરી હોય તો તે ઉતારવી જોઇએ. દેશી ટોપીવાળા એ સલામ કરવી એ વાજબી છે. જોડા ઉતારવાજ જોઇએ એવું આ દેશની કોઇ કોરટમાં હોય એમ અમારી જાણમાં નથી.

'ખુદાનુ ઇનસાન'—નામ ઠામ વિનાના કાગળો ઉપર અમે ધ્યાન નથી આપી શકતા.

આઇ. ઇ. મોટાલા—તમારા' કીરનામું લખનારે એકલે તમને જવાબ લખ્યું.

પરચુરણ ચરચા

મી. આજમ હાજેજ જે બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા વિલાયત ગયા છે તે ત્યાંથી તેમના પિતાશ્રીને લખે છે કે ટ્રાંસવાલ માં મારા હીંદી ભાઇઓ ઉપર જે તકલીફ પડે છે તેને માટે હું બહુ દિલગીર છું. તેમણે બતાવેલી બહાદુરીના અહીં વખાણ થાય છે. આ સવાલ અહીં બહુ ચરચાય છે. હું આ વખતે ત્યાં હત તો કોમને માટે જરૂર જેલ જાત. કોમ માટે જેલ જવામાં આખી દુનિયામાં મજાત છે.

ચારલસટાઉનથી મી. વલી પીરભાઇ લખે છે કે આફ્રિકામાં વસતા મુસલમાન ભાઇ ઓને ખબર આપવામાં આવે છે કે હર બતથી મેસરસ મહમદ ગાબેદ મરહુમ શેઠ હાજી હાસમના ભાઇ ઉસમાન હાસમ તથા શેખજી હાજીદ દુકે મુલતમાં કરબત થી મદરેસા ઇસ્લામીઆના ઉઘરાણા સારૂ નીકળવાના છે તે વખતે સરવે ભાઇઓ તેમને પટતી મદદ કરશે.

ન્યુકેસ્ટ્રેના પાદીદાર મી. દુલભ ભગવાન લખે છે કે એનોની ! આપણા ભાઇઓએ માઝરટરેની કોરટમાં લાદસેન્સ બતાવ્યો એ મોટી શરમની વાત છે. હું જનેહાન્સ બરગના હીંદી પાદીદારોને ભલામણ કરું છું કે આપણે તેમને એ.વકેટ કરવા જોઇએ. તે સાથે એનોનીના ભાઇઓને પણ ભલામણ કરું છું કે હજુ પણ તેમણે પકડાઇ જેલ જવાનો પ્રયત્ન કરવો.

ઓકસબરગથી મી. ઇસ્માઇલ આદમ ભટ્ટ ખુદાની બંદગી કરી હીંદી કોમની કનેહ ઇચ્છે છે અને આજીજી પુરવક માગે છે કે હીંદી કોમમાં એક સંપી રાખજો અને અનેકો હોય તે દુર કરજો.

ઓકસબરગથી મી. ઇસપજી ઇબ્રાહિમ લખે છે કે લડતને માટે અહીંના જે ભાઇઓ જેલ ગયા છે તેમને હું મુબારક બાદી આપું છું. આપણા ઉપર જે મુશ્કી બત આવશે તે સહન કરી અંત સુધી લડશું તો આપણી જીત છે. વિજેરે.

પારસથી એક બખરપત્રી લખે છે કે તા. ૨૮ ને રોજ ઇદુલફીતરનો તહેવાર પાળવામાં આવ્યો હતો. મસ્જદમાં ખુતબો બલાસ થયા બાદ આદમીઓનાં ટોળાં ફરવાને નીકળ્યાં હતાં. બુધને દિવસે દુકાનો બંધ કરવામાં આવી હતી.

ઉલાઓઆબેથી લાયબરેરીના સેક્રેટરી મી. નારણદાસ વી. માધવજીભાઇ ભલભાલી કનકખરા લખે છે કે મી. પોલાક આવેલા તે વખતે ટ્રાંસવાલની લડતની મદદમાં પૌંડ ૨૬-૧૩-૦ રોકડા ઉઘરાવી તેમને આપવામાં આવ્યા હતા. અને બીજા પૌંડ ૨૩-૧૫-૦ લખાપ્રવામાં આવ્યા હતા. જેમાંથી પૌંડ ૧૦૧ રકમ મળી છે અને બીજા દુરત મળી જશે એવી આશા છે. આ ઉપરાંત બીજા ઉઘરાણા માટે પોતે બલાંગા તરફ જવાના છે.

પોરટ ઇલીઝાબેથથી એક બખરપત્રી લખે છે કે તા. ૬ ના રોજ ફ્રેડરીકસ્ટ્રસ્ટ મસ્જદના મુખ્ય પ્રોરટ ઇમામ મહમદ તાબ્યબ ના પ્રમુખપણા નીચે કોમમાં મુસ્લેહ શાંતિ ફેલાવવાના ઇરાદાથી મળી હતી. જે વખતે ફેટલાક બાબતો થયા બાદ નીચેનો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો હતો. આ મસ્જદ માં આવનારા અમે અમારા મુસલમાન ભાઇઓમાં બેદીલી જોઇને દીલગીર થયા છીએ અને આથી હમવ કરીએ છીએ કે કોલોનીઅલ મુસલમાન, બીજા હીંદી ભાઇ ઓ તરફથી જે મદદ ગએ છે તેને મા। પુરવક સ્વીકાર કરે છે અને આમળની માફક આ મસ્જદમાં સાથે રહી નીમાજ પઢવાને નવૂતા પુરવક આમંત્રણ આપે છે. અને બીજો એવો ઠરાવ કરે છે કે આ મસ્જદમાં હાજી હાસમ રેમતુલા એફ-ઇની મુસલમાન કોમના મુદેરીસ તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવે છે. જ્યાર પછી નીમાજ પઢી મીટીંગ બરખાસ્ત કર વામાં આવી હતી.

'લેડીસ્મીથના રહીશો' લખે છે કે તા. ૨૪ ઓકટોબરના અંકમાં પાને ૩૧૭ માં જોહાન્સબરગથી મી. ઇસાક અબરામ જોગીઆતે જે હકીકત લખી છે તે વાંચી ખુશી થયા છીએ. તેમાં લખ્યા મુજબનો પત્ર હજુ સુધી બહાર પડયો નથી તો તાકીદે મોકલી આપવા મહેરબાની કરશો કે જેથી કરી બધા ખરા મેંબર થયા નથી તે ખુશીથી થશે. આવી રીતનો કાગળ છુપાવ્યાથી ખરોડની અંજુમનને શું લાભ થશે ?

સરવે હીંદુ ભાઇઓને સુચના

નાતાલવાસી સરવે હીંદુભાઇઓ જાણે છે કે શ્રી સંન્યાસી સ્વામી સહજાનંદજી અત્રે ધર્મ ઉપદેશ માટે પધારેલા છે. હવે તેવજ ચાલુ માસની આખરી પછી કોલોની ના જુદા જુદા ગામોના હીંદુ ભાઇઓની માગણી મુજબ ઉપદેશ અરથે બહાર નીકળનાર છે. માટે જે ગામો તરફથી તેમનો બોલાવવાની માગણી નથી થઇ તે ગામ ઓએ પોતાની ઇચ્છા મુજબ તુરત આમંત્રણ પત્રિકા લખી મોકલવી કે જેથી કરી પ્રોગામ બરોબર ગોઠવી બહાર પડાય અને વ્યર્થ ખરચ તથા વખત નહિ જાય. અને સરવે સ્થળે ઉચિત સમયે પહોંચી જવું સહાય. એજ અરજ.

શ્રી. ગોવિંદ,
જુ. એમ. દેસાઇ, } જનરલ સેક્રેટરીઓ.
લં-મન પટે. } કાગળજી વર્દી ગ્રેકટ

ફટરના તાર સમાચાર

જોહાનિસબર્ગ સવાલ વીસે કોન્ફરન્સ બોલાવવાના જવાબમાં કરનલ સીથીએ જાહેર કરયું છે કે આવી કોન્ફરન્સ બોલાવવાથી કાંઈ લાભ નીકળવાનો નથી.

શનીવારે કલકત્તામાં ઓવરટાઉનમાં બાનબ્રુ આપવા જતાં બંગાળાના લેફ્ટેનંટ ગવરનર સર એંડરયુ ફરેઝર ઉપર ચોધરી નામના એક જુવાન શખ્સે ૭ ઇંચ જેટલે નજીક પહોંચી રીવેલ્વર છોડી હતી. ચોધરીએ બે વખત બંદુકનો ઘોડો ઉપાડયો, પણ બંને અવાજ ખાલી ગયા. જરડવાનના મહારાજા જે તેમની સાથે હતા તેમણે વચ્ચે પડી સર ફરેઝરને ફરવાનની અંદર ઘેંસી દીધા. આગલી બુરજી ઉપર બેઠેલા બંગાળીઓ હોલની બહાર ધસી આવ્યા. તેઓ ચોધરીની મદદે આવતા હોય એવું ધારવામાં આવે છે. આ બનાવથી કલકત્તામાં બહુ જબરો ખળભળાટ મચી રહયો છે અને છાપાવાળા એ જણાવે છે કે લોકોમાં અસંતોષના મુળ ઉંડા ગયેલા હોય એમ ધારી શકાય છે.

ગોસાંઇનું ખુન કરનારને મંગળવારે ફાંસી દેવામાં આવશે. ગોસાંઇની કબુલતો થી ૩૭ બંગાળીઓ ઉપર અલીપુરમાં ક્રમ ચાલુ છે. પરંતુ ગોસાંઇના પુરાવાની ઝેર હાજરીને લીધે તપાસ આગળ ચલાવતાં અડચણ આવશે એમ દેખાય છે. એક રોલના રાજા તથા તેની પંકતીના બીજા ૧૯ જણા ઉપર ગેરા અમલદારો સામે કાવતરું કરવા માટે મીદનાપુરમાં તપાસ ચાલે છે. પરંતુ ખબર આપનારાઓએ આપેલી કબુલાતો પાછી ખેંચી લેવાથી તપાસ પડી ભાંગી છે.

હીંદી સરકારે હીંદુસ્તાનમાં જે સુધારા દાખલ કરવાનો ઇરાદો રાખેલો છે અને ખાસ કરી મુસલમાની અને વાઇસ રીગલ કાઉન્સીલમાં પ્રતિનીધી દાખલ કરવાનો ઇરાદો રાખેલ છે તે બીના ઉપર લોરડ મોરલી કેટલાક સમય થયા વિચાર ચલાવી રહેલ છે. સરકાર શું કરાર ઉપર આવી છે તે પારલામેંટની ચાલુ બેઠક દરમીઆન જાહેર કરવામાં આવશે.

સાઉથ આફ્રિકનો હીંદુસ્તાનમાં ઘણી આઠોશ કરેલી રીતે એજીટેશન ચલાવી રહયા છે. તેઓએ હીંદના ઘણા ગોરાઓ ની દિલસોજી મેળવેલી છે.

ગોસાંઇનું ખુન કરવાવાળા બે કેદીમાં થી એકને આજે (મંગળવારે) ફાંસી દેવા માં આવી છે. બીજાએ અપીલ કરી છે એટલે હાલ મુલતવી રહેલ છે. ફાંસી વખતે દિલસોજી બતાવનારાઓએ મોટું સરઘસ કાઢેલું હતું. ૧૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ ઉઘાડે પગે ચાલી ચીતા પાસે ગયા હતા અને ત્યાં દિલગીરી બતાવી હતી. હીંદુઓ પ્રાર્થનીય ગીત ગાતા રહતા ઉપર નીકળ્યા હતા. ઉતર હીંદુસ્તાનના લોકો બેલા દિવસના બનાવોથી બહુજ ઉશ્કેરાટ ભરેલા જણાય છે અને તેઓએ આવા ખુનીઓની કાયદેસર તપાસ કરવાની માગણી કરેલી છે.

કેલીફોર્નીઆએ ઇંડીઅન લાઇબ્રેરી.

આ લાયબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. ઇન બરા લખે છે કે તા. ૧–૧૦–૦૮ ની સીલક પૌંડ ૧–૧૫–૧૧ હતી, તેમાં ચાલતા અકટોબર માસનું લવાજમ પેટે પૌંડ ૨–૮–૬ તથા એનકોમાટીના મી. મહમદ ઇસમાઇલ ઘાટીઆ તરફથી ભેટની શી. ૧૦/– મળી કુલે પૌંડ ૪–૧૪–૫ થયા, તેમાંથી ઘાડુ, નોકરનો પગાર તથા જુકસ આવેલી તેની જકાત વિગેરે ખરચો મળી પૌંડ ૨–૨–૭૯ બાદ કરતાં બાકી સીલક પૌંડ ૨–૧૨–૧૦ હતી. અકટોબરની અંદર કુલ ૨૦૫ મહુસ્થોએ પધારી છાપા વાંચવાનો લાભ લીધો, તથા કુલ પુસ્તકો મેંબરના નામ ઉપર ૮૨ અપાયાં હતાં. તારીખ ૩૧–૧૦–૦૮ના રોજ કુલે મેંબરો ૩૫ રહેલા છે તેમાં ૧૮ પહેલા અને ૧૭ મેંબરો બીજા કલાસની ફી ભરે છે. અત્રે ના મી. નાગરદાસ માધવજી તરફથી પુસ્તક ૧ તામે રાજનારીપુ ભેટ મળેલ છે. તે ઉપકાર સાથ સ્વીકારવામાં આવે છે. જેટલો ઉત્સાહ અત્રેના કેટલાક સખી શેઠીઆઓ બતાવે છે તેવો બીજા પણ શેઠીઆઓ તથા નોકરો બતાવશે અને જો મદદ આપશે તો મેંબરો તથા હીંદી ભાઇઓના ઉપયોગ માટે કસરતનો સામાન લેવાનો છે તે લાભ લઇ શકાશે.

સેક્રેટરી બીજા કાગળમાં લખે છે કે પાછળથી બે પહેલા વરસના મેંબરો વધેલા છે. સેક્રેટરી ઘોડા વખતમાં દેશ જવાના છે તે અત્રેની લાયબ્રેરી માટે મુંબઇ થી નવાં પુસ્તકો આશરે રૂ. ૨૫૦ ની કીંમતના લઇ આવવાને એક લીસ્ટ લઇ ગયા છે. તે સારી સારી ચોપડીઓ ઘોડા વખતમાં મોકલશે જેથી લાઇબ્રેરીની અંદર ઘણા મહસ્થો મેંબરો થશે એવી આશા છે.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યું છે. તેમાં કેટલીક ખામી ઓ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખ રીએ નવા વરસની ડાયરી ભેટ આપવાનો ઇરાદો રાખ્યો હતો. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. ગયે વરસે એક પાના ઉપર એક મહીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ લઇ શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સભામહ'ના પુસ્તક જેવું થશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી ખબરો પણ દાખલ કરશું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ. ના વાંચનાર કાંઇ ઉપ યોગી સુચના મોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં અમે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાઉથ આફ્રિકાના જુદા જુદા હીંદી મંડળોની ટુંકી અને મુદાસર હકીકતો મોકલવાની અમારા વાંચનાર પાસે અમે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં જાહેર ખબર નાખવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે અરધા પાનાને માટે અરધો દર છે. જે ગ્રાહકોએ ચાલુ વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેંબરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

ઇ. ઓ. ના જુના અંક

ચાલુ વરસમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચાલ તી રાજદ્વારીક લડતને લીધે ઇંડિઅન ઓપિનિઅનના પાછળના અંકો લોકોને ઉપયોગી થશે એમ ધારી આસ પટાડેલે ભાવે વેચવાના છે. પોતાના હીંદમાંના મીત્રો ને ભેટ આપવા માટે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે આવી સરસ તકનો લાભ ફરી ફરી મળતો નથી.

અંક નંબર ૨, ૩, ૧૧, ૧૫, ૧૬, ૧. ૭, ૨૮, ૩૧ અને ૩૪ સિવાયના બાકી ના બધા અંકો દર ૧ પેની લેખે થોડો વખત સુધીજ વેચવાના છે.

પોસ્ટેજ ૧ પેની જુદું પડશે.

કિંમત સાથે પોસ્ટેજ અમારી ઉપર મોકલી જે ઘણીને હીંદુસ્તાન મોકલવાના હશે તેને નામ મળવાથી બહોંચો પરબારા અમે મોકલી દેશું.

817

INTERNATIONAL PRINTING PRESS

PUBLISHERS OF "INDIAN OPINION"

GENERAL PRINTERS

DURBAN OFFICE: 14 MERCURY LANE.

Phœnix, Natal.

11th November, 1908.

Dear Sir,

Re "INDIAN OPINION" DIARY.

We beg to inform you that we are again publishing our Pocket Diary. We are considerably improving and enlarging the usefulness of the Diary. Instead of one month on a page, we are giving space for two days, making it a really valuable pocket diary for daily use. There will be, therefore, from 220 to 250 pages, including general information, etc. in two languages. The size of page will be slightly reduced (4¼ × 3½) to enable it to be more easily placed in the pocket. The book will be bound in stiff covers, and it will be in every way a valuable one.

We invite your attention to its importance as an advertising medium. The pages will be interspersed with pages of information, and the price per page is £1 (cash with order).

As we shall be publishing at an early date, we would ask you to kindly inform us of your intention by return.

Hoping to be favoured with your advertisement,

We are,

Yours faithfully,

International Printing Press.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

A. A. RAHEMAN.

General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.

Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.

Natal Leaf Tobacco a Speciality.

113 GRAY STREET. (Camroodeen's Buildings.)

Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.

61 Market Street JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent

Box 1353

49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.,

Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.

Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"

Star Buildings Umgeni Road, DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Wholesale & Retail.

વહાણ, મુંબઇ અને બમરાથી મોટા બજારો સાથેનાં સીધા

Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 372, Lourenco Marques.

P.O. Box 2133, Johannesburg.

S. HALLOO.

TIN MANUFACTURER,

Safes, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.

Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

ઈ. ઈ. ચકવાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ લોકેશન.

જોહાનિસબર્ગ.

ગુજરાતી તથા ઈંગ્લીશ સ્ટેશનરી દરેક જાતની છાપવાની મશીનો.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent

28, PRESIDENT STREET,

P.O. Box 5250.

JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.

૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.

પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦

જોહાનિસબર્ગ.

મોપાસે મગનલાલ.

Mattress Maker, Wholesale Importer,

Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,

3 Market St. (West). Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

33 & 25 Market St., JOHANNESBURG

નાગરદાસ હરી સોની

દરેક જાતના સોના ચાંદીના ઘરેણા દાગીના બનાવનાર.

ઓફીસ નં. ૨૪૬–૨૪૭. એડિંગ્ટન બ્લોક,

વરણીપ સુપ્રસ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashion—Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

Branch: 149 Market Street. Johannesburg

સ્વદેશી કેસના રસના ચોન

આ રસને તાજી કેરીના રસમાં જરા રેડે નહિ

પુરેપુરા-મહેના અને બુ કેરીઓ આપશે

ઓફસ ૧૬૩, પીટર્મેરીત્સ.

RATANJI RUGHATH,

TAILOR and OUTFITTEF.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામા આવે છે.

27 Market Street,

Branch: 31 Market Street, JOHANNESBURG

TRY

"Indian Opinion" Office.

—FOR RUBBER STAMPS—

in different languages.

SUN BRAND TOBACCO WORKS

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

. . BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c. &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address: "Forbrodie." Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.

સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ અને બોઅર તમાકુ ઈંગ્લીશ કેમ ચલેરે બનતી તમાકુ બીજાઓ કરતાં સસ્તામાં બનાવે.

સન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઈ

સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની

કે. છગન,

૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 55,

KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

Vrajdas & Lalchand.

GENERAL MERCHANTS

Importers & Commission Agents,

Wholesale and Retail.

P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant,

Market Street, Box 45,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24. Nigel, Box 43

Tel. Address: "BHYAT"

V G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer,

Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.

Between Kloff and Von Brandis Streets. 3 doors from Store Bros.,

P.O. Box 4206. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

પરાક્ષ રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જાહેર ખબર. "Bee" બ્રાન્ડના બધા માલ સંતોષ આપવા ગેરંટી બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 353

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
158 MARKET STREET
P.O. BOX 17

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES. SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

દરરોજ કંપની પોતાના ગ્રાહકો માટે હિંદુસ્થાન, જાપાન, યુરોપ, મોરેશિયસના અને બીજા તાર મોકલી રહી છે. વિશ્વાસુ પરાક્રમે દર સવારે બીજે ચોક્કસ રીતે આપવામાં આવે છે.

દરરોજ કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિયાના ડાઈરેક્ટરોના ભેગા મોકલી રહી છે.

દરરોજ કંપની તાર મોકલવાના તથા પૈસા પહોંચ્યાના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે ગ્રાહકના ચોપડામાં લખી આપવા. દરરોજ બ્યાજ ડોટ બુક છે તે રીતે રાખવામાં આવે છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ડોટ સબ્સ્ક્રાઈબર તાર પૈસા તથા બીજા ખર્ચા સસ્તે દરે નામ ઉપરથી બ્યાજ છે.

જ્યારે દર મહિના આખરના તાર દરરોજ કંપની પોતે અરજ કરી પૈસા પહોંચે કાઢી જાય છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

પ્રોપ્રાઈટર,
દરરોજ મેસર્સી,
રેયટર્સ ટેલીગ્રામ,
બાર, ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

દરરોજ ટેલીગ્રામ,
ફીલ્ડ-સ્ટ્રીટ બીલ્ડીંગ,
જોહાનીસ.

અથવા દરરોજ મેસર્સી,
ધી કોમર્સ હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઈ નથી

આ પાકીટના ઉપરના ભાગોના દશ કટકાથી કોઇપણ તમાકુવેચી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ કટકાથી શરી. ૧ ૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, **DURBAN.**

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Addr.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Kaffir & 16th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4167. Tele. Addr. "HAJINAB."
Head Office: Surat, Gujarat, India.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

પ્રસિદ્ધ ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. બાસ્કી ચોરબંદરનું તથા કલકત્તી ફુ-સરસ ચાવલ-ચોખું ગંધીબાણું-જથા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA — AFRICA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, November 21st, 1908. No 47.

Tel: Add: "SORTONJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 833.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ્ડ એજન્ટ. સહુથી પ્રીફરન્સ દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે એવા કે:—
બોરતોળાં કપડાં, બ્લાઉસીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સ્કર્ટીસ, ઊનાળાના મોસમનો ફેન્સી સામાન ફ્લેનલ, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલા, ઝનની ચાલ, રૂમાલ, મલપાસ, બુસીસ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન ચિમેરે ચિમેરે

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના મીનાઈ પ્યાલા, રકાબી જુદી જુદી જાતનો ફેન્સી માલ ચાહનો તથા સ્ટેશનરી ચિમેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મોહાલત દામથી તથા બરાબર સંભાળપી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી આપી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પ્રોડયુસ તથા ફ્રુટનું કમીશન કર જોહાનેસબરગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પત્રકો તરત મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square,
Box 2683, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesberg

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

58 Wick Street,

VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants.

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

આર આર. નાઈકુ

જનરલ ડીલર અને ઈડિઅન મોસરીજના કમીશન એજન્ટ.

૬૪ ચોહમર રોડ.

સ્ટેશન: ઉમર પીયર ચોક. ગ્રોક્સ. ૩૪૩.

તાર: "Melon". જોહાનેસબરગ.

Tel. Address: "MIA." P.O. Box 2267

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and

Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મોસરી કિમાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhoek, Dis. Rustenburg

Tel. Add.: POHOOMULL P.O. Box 772

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian and Native Curios, Jewellery, Manufactured Silk Indian Articles, etc.

Established 1892. Head Office, Bombay.

P.O. Box 445. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારો—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

ટપાલ પેટી ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN,** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.
BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.
Come and see for yourself,
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Router Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at its head Office for S.A.:— And at:—
Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.
Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN
Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રજુકાતમાંથી અમારા ઓરડીઆના ઘરાકી વેચી નાખવાની છે. જેથી લેનારને બહુ કીફાયત ભાવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
પોર બંદરનું તાજું ખુશબોદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, TVAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 36.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Addr. "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein
} NATAL: TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

સી. કેવલરામ
વેપારી અને કમીશન ઈમ્પોરટર
દરેક જાતના ચોખા તથા અનાજ વેચાણ
માર્કેટ સ્કવેર, (કાર્લટન હોટેલની સામે)
બોકસ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL,
129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Soraljee Bros., Durban.
ચમુખ ભોજ દમોદ ગુલ.
જનરલ મરચંટ.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક કીંમતી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર ઓળીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાયસ સ્લીપ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઇ

એ આગબોટમાં મુંબઇ પહોંચે તેથી

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૪૫૦૦

ડરબનથી તા. ૨૫ મી
રેલાગોઆબેથી તા. ૨૭ મી
બેરાથી તા. ૨૯ મી
} ના સુમારે મુંબઇ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

બરોબર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો શુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નો દુઃખનો દરકે પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂ જાય છે. માટે આ કુદ મુદતની મુસાફરીનો બરો લાભ નહીં ચુકતા દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો તે વખત ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનસેં કોલંબો હોકે મદ્રાસ ઔર કલકત્તા નીચે મુજબ જાતી હૈ.

સ્ટીમર અમકુઝી ટન ૨૮૦૦ તા. ૨ ડીસેંબર.

ஒருட்டாலं கூடரக்ட் லைனं.

எஸ். எஸ். "அம்கூஸி" 2800 டன் நவம்பர்' 25உ

கொளம்பு மதிராஸ் மர்க்கமாக கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

બી. ધનજીશેઠ કથારીયાની કું.

કેથરન કોંમ એન્ડ સન્સ. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons, West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન.
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ઠના કદમાં અમદાવાદમાં બહાર પડે છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો આપ છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદવાસીઓના દુઃખની લાગ તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. ચાલુ વરસમાં ગ્રાહક બનારને એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે **કાશ્મીર અને કેસરી** (૨૫૦ પૃષ્ઠ) ભેટ આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ (આફ્રિકાના ગ્રાહકોને માટે) માત્ર શી. ૪. પે. ૩ છે. ઘણી તેમાં એક ચાલુ નવલકથા આપવામાં આવે છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી લેવાનો રિવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

DUNDEE

Indian Merchants Note.

To be sold by Messrs. GREEN & TUNMER on Nov. 28th in Durban, those

Two Brick Built Cottages

in Smith St., Dundee, above Mr. A. A. Turton's Mill, each containing five rooms, kitchen, Pantry, Stable, etc. Keys with Messrs. Lynn & Thorrold.

For further particulars see *Mercury*.

To be sold **Without Reserve**

Corporation value £ 1,000.

હીંદી વેપારીઓને ઉપયોગી

ડંડી.

ડંડીમાં સ્થીય સ્ટ્રીટમાંના બે સુંદર ઇટ ના મકાનો ટરટનની મીલની ઉપર આવેલા તેમનું ગેસરસ ગ્રીન અને ટનમર ડરબન માં તા. ૨૮ નવેંબરના રોજ જાહેર લીલાંઉથી વેચાણ કરી નાખશે. દરેક મકાનમાં પાંચ રૂમ, કીચન, પેન્ટ્રીસ્ટેબલ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. મકાન જોવા માટે ચાની સામન અને યોરોડને ત્યાંથી મળી શકશે. વધુ ખબર માટે 'મરકયુરી' માં તપાસો કંઇપણ રીઝરવ વિના વધુ બીડ કરનારને આપી દેવામાં આવશે. ડોરયોરેશન વેલ્યુ પા. ૧૦૦૦ છે.

T. Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1865.

870, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829

આપણાં ખરીદીએ જીએ.

ઉન, ચામડાં, સીંગડાં, ઘેટાં અથવા બકરાં નાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

INTERNATIONAL PRINTING PRESS
—to:—
PUBLISHERS OF "INDIAN OPINION"
GENERAL PRINTERS
DURBAN OFFICE: 14 MERCURY LANE.

Phœnix, Natal.

11th November, 1908.

Dear Sir,

Re "INDIAN OPINION" DIARY.

We beg to inform you that we are again publishing our Pocket Diary. We are considerably improving and enlarging the usefulness of the Diary. Instead of one month on a page, we are giving space for two days, making it a really valuable pocket diary for daily use. There will be, therefore, from 220 to 250 pages, including general information, etc. in two languages. The size of page will be slightly reduced ($4\frac{3}{4} \times 3\frac{1}{4}$) to enable it to be more easily placed in the pocket. The book will be bound in stiff covers, and it will be in every way a valuable one.

We invite your attention to its importance as an advertising medium. The pages will be interspersed with pages of information, and the price per page is £1 (cash with order).

As we shall be publishing at an early date, we would ask you to kindly inform us of your intention by return.

Hoping to be favoured with your advertisement,

We are,

Yours faithfully,

International Printing Press.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 21ST, 1908 No. 47

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* **379.**

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 21ST, 1908.

The Law Breakers.

It is narrated that Bismarck once said of the late Lord Salisbury that he was a lath painted to look like iron. That has been the story of General Smuts throughout this long controversy. He has been represented as the strong man, the one infallible member of General Botha's Cabinet. With a big fanfare of trumpets, he brought before the House of Assembly last August his now famous Validation Bill, and owing to his misuse of a private letter from Mr. Gandhi, the feeling arose in the House that the Indians had issued an ultimatum, and the Bill was promptly passed. But one little thing was wanting to complete success. It was the oil that made the machinery work easily—the consent and co-operation of the Indians themselves. They refused to accept the new Act, generally benevolent though it was, because the old Asiatic Act still remained a blot upon the Statute Book and the status of educated Asiatics was unsettled.

They told General Smuts that they were going to paralyse the administration of the new Act just as they had done with the old Act, until he conceded their demands, and accordingly a number of Indians returning from India claimed the option of registering, if they so wished, under the old Act. Their claim was rejected by the Court, both at Barberton and at Volksrust, and they were consigned to gaol with hard labour. Some of them appealed, and the Supreme Court has issued a judgment that must have amazed General Smuts almost as much as it has satisfied the successful appellants. For the Chief Justice has made it perfectly clear that it was not the Indians that were the law-breakers, but the Government themselves, and that the Government had been acting arbitrarily and unlawfully ever since the new Act came into operation on the 21st September. The detention at Durban, even though the boat had remained, was utterly illegal, as was the refusal to issue transit permits, at Lourenco Marques, to Transvaal returning Indians from India.

But worse than that, the Transvaal Government *knew* they were breaking the law, for the Attorney-General, in his report on the new Act, published in the recent Blue-Book, made it plain that it was optional for the returning Indians to avail themselves of the provisions of either the old or the new Act, whereas the Government have all along pretended that it was compulsory for returning Indians to apply for registration under the new Act. The Magistrate's Court's proceedings at Volksrust and at Barberton have been a mockery all through, and the Government, by holding them up to public ridicule, have gone perilously near committing contempt of Court.

And what about all those unfortunate men and children who remain incarcerated for having committed an offence which the Government are now forced by the Supreme Court to acknowledge is no offence at all. Are they to remain in gaol? That would be a remarkable display of passive resistance to the elementary demands of justice! Meanwhile the Transvaal Indians have made good their promise. They have paralysed the administration of the new Act, just as General Smuts admitted, last February, they had paralysed that of the old Act. What is the Colonial Secretary going to do now? Raise another brazen image with clay feet for the worship of the Transvaal Indians? Or do the right thing honestly and promptly? If he decide upon the latter, he will have gone as near to performing an act of statesmanship as he has ever yet done. Will he have the courage to do a great deed? We wonder!

Indian Education in Natal

We have already devoted some space to this question of Indian education in Natal, but it is perhaps as well to summarise the position as it is to-day, taking a bird's-eye view of its past history. Prior to 1899, the public schools of the Colony were open to all, without any distinction whatever. In that year, however, Sir Henry Bale, who was then Attorney-General and Minister of Education, with a view to carrying out the colour policy of the Government of that time, stopped Indian children attending the public schools attended by European children, and created a higher-grade Indian School in Durban for those Indian children, belonging to the better class, whose parents were able and willing to pay the required school-fees, and conform to European habits and customs. Whilst the Indian community did not willingly consent to this, in order not to embarrass the Government by insisting upon Indian children attending schools where European children were taught, they acquiesced in the position and patronised the Higher-Grade Indian School, which was in every way equal to the ordinary schools as regards fees, staff, curriculum, and discipline, and the school progressed rapidly with the support given by the Indian community. The girls of the community were not affected by the new scheme, but continued to go to the ordinary schools as usual. In August of 1905, however, the new Superintendent of Education, Mr. Mudie, who seems to have been somewhat more consistent in his colour prejudice, ordered the dismissal of all Indian infants and children from the schools attended by European children, and established a school for them in the Higher-Grade Indian School, teaching them separately from the senior boys. About this time, too, an attempt was made by Mr. Mudie to take the building intended for the Higher-Grade Indian School and use it exclusively for Indian and coloured children under the name of Coloured School. The Indian community, however, naturally opposed this, and the scheme fell through. Towards the end of 1905, the girls and infants who had been dismissed from the other schools and sent to the Higher-Grade Indian School were also dismissed from this school. The community made a further protest and these pupils were re-admitted on the 2nd February, 1906, and were taught, as before, separately from the senior boys, by a competent lady teacher. All went well until August of that year, and the total strength of the school, in these favourable conditions, rose to about 250 pupils, some 30 of whom were girls. At this time, unfortunately, a new Assistant Inspector of Schools was appointed, namely, Mr. C. T. Loram. This gentlemen is, we believe, Colonial-born, and appears to have been affected by a violent anti-Indian prejudice. He gave notice of dismissal to all the infants, and insisted upon the senior boys and girls being taught together, but the Indian community, with its traditions of sex separateness, violently protested, and the order for dismissal of the infants was withdrawn, though the co-education of boys and girls continued, notwithstanding repeated protests on the part of the community. The result of this indiscriminate policy on the part of the Government has been that the number of girls now attending the School has been re-

duced from 3s to 6 small children In August, 1907, a new order commenced. The Infants' Class and Standard 1 were abolished, and the School, instead of commencing from the Infants' Class, started from Standard 2. The community again protested against this in terms of a Petition dated the 24th July last, but the Government refused to entertain the Petition. Shortly after this, the Colonial Secretary moved in Parliament that the vote for the Higher-Grade Indian School be reduced by £675 and the item of £150 hitherto allowed for the training of Indian teachers be deleted. This was carried by a unanimous vote, that is to say, nobody dissented, for, presumably, nobody understood the position. But, whilst the vote for Indian education was cut down by £825, the Colonial Secretary succeeded in obtaining an increase in the vote for Native Education ■ £1,000, with an addition of £270 for Native Training Institutions. We have nothing whatever to say against this, but it indicates the attitude of the Government towards the Indian population of the Colony. In view of this reduction in the Indian Education Vote, the Minister of Education issued instructions to the Headmaster of the Higher Grade Indian School to dismiss all children above the age of 14, as from the 31st October, an order which, if carried out, would mean that from 40 to 50 Indian children at this School alone would be deprived of educational facilities, seeing that there was no other institution where they might prosecute their studies. The history of what followed is well known. Meetings were called by public representative bodies of the community, and resolutions were passed and forwarded ■ the Government for consideration. As usual, however, the Government ignored them. On the 21st October, the Government were asked to receive an Indian deputation, but this request was not assented to. On the 24th October, a request was made that the notice of dismissal should be suspended until further inquiry could be made. This was also refused, and it then became necessary, in view of the approaching dismissal of the children, for the community to move in the Supreme Court for an interdict upon the Government restraining it from dismissing these children. As, however, the Court objected to *ex parte* applications, an order was refused, and the community then made arrangements for moving in the ordinary way for an interdict, giving previous notice to the Government. There may or may not have been a doubt as to the success of these legal proceedings, but the Government for reasons best known to itself instructed the Headmaster, on the 30th ultimo, to withdraw the notice, and to request the boys to attend the School on Monday, the 2nd instant, and bring with them the school fees as usual.

This, briefly is the history of Indian higher education in Natal since 1899. It is a story of petty persecution and contemptible desire to go behind the distinct and definite promises and agreements with the Indian community, on the part of the Government. Everything possible that could be done to ruin the success of the Indian Higher-Grade School was done. Apparently, it was the intention of the Government to degrade the school to the level of its own Government Indian schools, the miserable quality of the instruction wherein is a matter of shame to the whole Colony. When Indians passed resolutions protesting against the most recent action of the Government and asked for an interview, the Minister of Education declined ■ grant this, owing, as he said, to extreme pressure of public business. When the community requested him to withdraw the notice of dismissal ■ the pupils, ■ said that the restriction as ■ the age of the pupils was due to a direct vote from Parliament and, therefore, he had no power to intervene in this matter. But, when Canon Smith and a deputation appointed by the Diocesan Conference waited upon the Minister of Education to protest against the withdrawal of the grant of £150 for the training of Indian teachers, the Minister expressed his sympathy with the deputation and pledged himself to see that the item would be replaced on next year's estimates. Why this difference of treatment? Canon Smith and the members of his deputation cannot be nearly so vitally interested in the success of Indian education as the members of the Indian community themselves, but we infer that it is because these gentlemen are Europeans that they have been so graciously received and so successful in their plea. Had they been Indians, probably the deputation never would have been received, or, had it been received, no satisfaction would have been granted. We fear that there is only one thing for the community to reconcile itself to. It should learn from the past history of this question, and decide to take matters into its own hands. So far as possible, it should make itself independent of the Government schools and organise its own academical institutions. This means, undoubtedly, a considerable amount of self-sacrifice on the part of the community, but, if this is not done, we can see no other outcome of the present situation than the gradual wheedling away of all educational facilities so far as Indian children are concerned. A word to the wise is enough. We hope that the Natal Indians are wise enough to listen to the warning that the Government itself has given to them.

Since writing the above, we learn that the Headmaster of the Higher-Grade Indian School has received fresh instructions and has given notice to the boys that the age restriction is to come into force again on the 23rd December, and that the boys who have attained the age of 14 cannot be readmitted when the School re-opens, after the holidays, on the 1st February next. This confirms what we have already said.

Eendragt Maakt Magt

When General Botha insinuated that there was a split in the community, in that many Mahomedans had declined to take part in the passive resistance movement, he little knew what a hornet's nest he was disturbing. If any section of the community has been bitterly aroused by the struggle, it is the Mahomedan, for the Mahomedan faith was deliberately attacked by the very definition of 'Asiatic' contained in the Asiatic Act. Last Sunday's Mussulman Meeting in Johannesburg passed a stirring resolution emphatically denying General Botha's allegation. That resolution could hardly have been more convincing than it was, and ■ will be difficult for the Government in future to attempt to sow dissensions in the community. It is largely through the efforts of the Hamidia Islamic Society and the cognate religious bodies throughout the Transvaal that the passive resistance movement has proved so successful. A feature of Sunday's meeting was the receipt of two telegrams, one from the Volksrust Mahomedans, pointing out their near proximity to some of the most eminent Mahomedans in South Africa, now incarcerated in the local gaol; and the other from the Pretoria Anjuman Islam, which body includes amongst its members many who were misguided enough to accept the Asiatic Act, a weakness that they have lamented ever since. It was surely a case of extremes meeting, and General Botha has had his reply.

Indian Opinion.

The account of the London Indian Meeting held on the 16th ulto., reproduced in another column, goes far to disprove the officially inspired reports that Indian feeling, in regard to what is transpiring in the Transvaal, is not nearly so greatly agitated as the public is led to suppose. To find Sir Mancherji Bhownaggree presiding over a gathering of 300 Indians gathered from Oxford, Cambridge, Reading, Manchester, Cirencester, Leeds, and other places, and including some of the most distinguished men in India on a visit to the metropolis, speaks volumes. And when we find men of the calibre of Messrs. Lala Lajpat Rai, Bepin Chandra Pal, G. S. Kharparde and Kandarikar, and the learned and accomplished Dr. A. K. Coomaraswamy, speaking to the various resolutions, not one of which was in the nature of a prayer for relief, but, on the contrary, an expression of strong feelings of indignation, it is difficult to come to any other conclusion than that Indian feeling is very deeply aroused by the present situation, as

was testified to not long since by Mr. T. J. Bennett, the proprietor of the *Times of India*. And if anything further were needed to add to that certainty, we need only turn to the strongly-worded telegrams sent to Lord Ampthill by Sir Pherozeshah Mehta and Sir Currimbhoy Ebrahim, on behalf, respectively, of the Bombay Presidency Association and the Anjuman-i-Islam. Neither Sir Mancherji, Sir Pherozeshah, nor Sir Currimbhoy, all representing different schools of thought, can be regarded in any other light than as most moderate and respected men. We cannot doubt but that the Imperial Government will not turn a deaf ear to representations of this nature coming from such responsible quarters.

The Blue Book.

IT WAS BEEN SAID THAT SPEECH was invented to disguise thought. There can be no doubt but that Blue-books were designed to conceal the truth, and the latest Blue-book on the Transvaal Asiatic trouble does nothing to alter that view. It is chiefly remarkable for what it does not contain—an accurate statement of facts. That is significant, for, though the publication was issued by the Imperial Government, the Imperial Government has only been informed of such facts, or such statements or misstatements of facts, as the Transvaal authorities chose to forward. General Botha's Minutes are, perhaps, the most disingenuous public documents that it has been our lot to peruse for a long time. They teem with errors of omission and commission, and in many respects, they appear wilfully to distort and misrepresent the facts, as when General Botha charges "Mr. Gandhi and his emissaries" with having "actually collected a considerable number of these certificates, often under threats and by violence." If General Botha did not know that charge was false, it was his business to know, and it was even more his business, if it were true, to prosecute "Mr. Gandhi and his emissaries." No less wanton is the statement that, at the time of writing, many Mahomedans had "declined to join in this (the passive resistance) movement." A subtle attempt was made to suggest that there was a religious split in the community. The "many" Mahomedans included only the 500 odd, out of about 6,000, who had registered under the old Act, and who were ostracised by the vast majority of their religious brethren. It sometimes happens, however, that a Blue-book can reveal, as well as conceal, the truth, as, for instance, when Mr. de Villiers, the Attorney-General, in reporting upon the new Act, shows that, against those who do not accept it, the old Act remains in operation, and that it was never the intention of the Government, when the full time mentioned in the ordinance to the contrary, to allow the old Act to remain a dead-letter on the Statute-Book. An unscrupulous Ministry can never be trusted to let sleeping dogs lie, and the passive resisters are absolutely justified in insisting upon the repeal of the old Act, as a condition of the cessation of the struggle.

Then and Now.

MR. W. J. WYBERGH, M.L.A., BEFORE the war, was a member of the South African League, and then subscribed to the following principle:

> "This league holds it to be an essential principle of good government that all inhabitants of any State or Colony unconvicted of crime shall be regarded as having an inherent right to equal political and civil privileges, without regard to race, birthplace, or religious belief, subject only to such conditions of education or ownership or occupation of property as may be imposed by the laws of the State or Colony in which they may reside."

Mr. Wybergh has recently explained that he did not understand the expression "without regard to race" to include non-whites, an explanation that Mr. Hosken has openly scoffed at, as a fellow-member of the League, with whom was associated Cecil Rhodes, the author of the policy of "equal rights for all civilised men South of the Zambesi." Now British Indians have never, at any time, fought for equal political rights, but they have fought for equal justice; and yet they do not find Mr. Wybergh agitating for this elementary principle, nor have they heard of any protest from him even in regard to the prison-diet. That is the worst of the policy of segregation. It so often leads us to segregate our best feelings and truest instincts and keep them shut up in a reserve, lest by their escape, they may induce us to commit acts which would not accord with our professions of faith.

Mass Meeting Speeches

We give below the speech delivered at the Mass Meeting in Johannesburg on the 4th inst., by the Rev. Chas. Phillips. Unfortunately it was left out of our last issue:—

Rev C. Phillips:

Mr. Chairman, Fellow-Members of our great Empire, it is to me a very great pleasure to be with you on the present occasion. It is no new thing for me to attend your gathering, it is no new thing for me to fight at your side. I have been here in Johannesburg from the very beginning of this struggle, and I am happy to say to-day I have never wavered in the great purpose for which you have been so strenuously and so earnestly fighting. I am not able to give such a speech as that to which you have listened from our friend, Mr. Doke. But, with all my heart, I say to-day "God bless our gathering. God bless our great fight, and grant us speedy victory." Splendid as is the gathering that is assembled here to-day, everyone of us feels that there is something, or there is someone, that we miss—that splendid leader that you have, one of the grandest leaders of any movement in any part of the world, who is immured within those walls up yonder, whom we should all like to have here, but we feel that, though he may not be present in body, he is present with us in spirit, and that, at the present time, he is longing and praying for the success of this great meeting. Now, your great fight has continued for something, I think, over two years, a brave and splendid fight, as splendid a fight as has ever been fought over any great question in any part of the world, but I think this afternoon of the terrible amount of suffering and loss it has involved. It was mentioned, in the Chairman's speech, that some 800 persons had gone to prison. Why have they gone to prison?—for conscience' sake, in the name of that liberty which we all profess in word and so many of us despise in action. The maxim of every true government is a maxim of liberty with the least amount of restriction to its Asiatic subjects. Now the question arises whether all the suffering and loss and stress and toil of the last two years, all the suffering involved in the imprisonment of those 800 men has been necessary. Most emphatically we all unite to-day in saying that it was not necessary. All fair-minded men in the Transvaal must really agree with the position which has always been taken up by the Asiatics. You have never objected to restricted immigration. You have only asked for the preservation of the liberty of those that are here, and you have asked for the very small things embodied in the two requests of which so much has been said to-day. A spirit such as has animated you in the past, and which animates you to-day, cannot otherwise than issue in victory. The resolution which I am called upon to support is that this passive resistance should be continued until victory is obtained. Now, on the present occasion, it is not possible to say very much upon so vast a subject. I only want to remind you that passive resistance is not a new thing. It has not been invented in the Transvaal; it has been carried out quite recently, and for a prolonged period, in England; but it has been carried out all through the centuries, from the time of our Great Master down through the middle ages by millions, myriads of men. When a country makes its laws that conflict with our conscience, with our religion, with our highest hopes with the carrying out of the noblest purposes of life, with the development of that true manhood which every man has a right to, then is the time to passively resist, and, all the centuries, there has been this great struggle, a struggle carried on as vigorously by General Smuts' ancestors as by you to-day, and General Smuts and the members of the Government, who so strenuously deprecate your attitude, owe very largely the liberties which

they enjoy to the passive resistance movement carried on by the Huguenots and others in the centuries that are past. Now there are so many speakers to-day that it is not possible for anyone to say all he would like to say, but I just want to say this before I close. We are moving on, we are getting stronger and stronger. The splendid platform that you have here to-day representing so very much different opinion, religious and political, is united just upon this one question, that you shall obtain the liberty which is the right of every citizen of the British Empire, and we are going to fight on. Mr. Duke has spoken of those that have been added recently to our numbers; they are going publicly to continue, because it is only necessary that the general public, it is only necessary that our fellow-subjects in India and in all parts of the British Empire, should really understand the fairness of the requests which you make, the simplicity of your demands as a settlement of this question, and they are bound to unite with us on our side. Before ever this struggle commenced, I suggested to some of the leaders of our Government that there should be a round-table conference, that there should be a few of your leaders and a few of them, and that I felt so confident that your object was so fair that it would be easily possible to come to an agreement that would accomplish what they want and what you want without any of the imprisonment or passive resistance or anything of the untold suffering that has been inflicted upon you in the past. This resolution pledges you to continue this great crusade till we obtain the victory. I have to remind you to-day that when Lord Beaconsfield and Lord Salisbury thirty years ago came back from Berlin after the conference of the Powers they said that they had come back bringing "peace with honour." That is what we all want, and we are not going to stop our agitation until we obtain it. There are those, General Smuts among them, who say "Have peace, be quiet, wait and see what the Government will send you and give you, only stop your passive resistance." We say to-day that we are not going to stop it, and we are not going to have a hollow peace, we are not going to have a peace that can be broken again, we are not going to have a peace that means nothing, this sums up all our demands and without it we will not have peace. We do not want peace, but peace with honour.]

LONDON SYMPATHY. At the meeting on the 6th ulto. of the City of London College Debating Society, Mr. J. H. Polak, J. P., moved a resolution to the effect "that the treatment of British Indians by the self-governing Colony of the Transvaal is humiliating and unwarranted, and calls for the immediate effective intervention of his Majesty's Government." The resolution was adopted.

Rev. F. B. Meyer's Testimony

[In a letter to the *Daily News*, dated October 17, the Rev. F. B. Meyer writes:—

I can hardly believe the evidence of my senses when I read the announcement that my friend, Mr. Gandhi, has been sentenced to two months' hard labour and to breaking stones and doing scavenger work. But I wish I were in Johannesburg that I might help him! I would count it an honour to suffer with this pure and holy soul, whom I hope to introduce to my choicest friends when he comes to this country. He is not a Christian in one sense of the word, but the face of Christ hangs over his desk, and we have talked together for hours of the deepest themes that can engage the human heart. He contends only for what he holds to be the rights of the Indians who have been settled in Johannesburg, many of them from before the war. His contention is retrospective for those who have entered the Transvaal and been its subjects and citizens for years.

Even if he contravened the law there was no need to expose him to degrading labour. Yet what can degrade a pure soul? Christ made the Cross the honoured symbol of Christendom. Truth is still on the scaffold, while prejudice, fear, and selfish interests are on the throne, but there is One that keepeth watch.]

Supreme Court Upholds Indian Claim

Important Appeal

Chief Justice's Comments

[At Pretoria, on the 13th instant before the Chief Justice (Sir James Rose-Innes), the First Puisne Judge (Sir William Solomon), and Mr. Justice Wessels judgment was given in the case of Moosa Ismail and 53 others—an appeal against a decision of the Acting Assistant Resident Magistrate of Barberton, who convicted the accused and fined them each £50, with the alternative of three months' imprisonment with hard labour, for contravention of the Immigration Restriction Act of 1907.

The Magistrate, in giving his reasons for his judgment, said the facts proved by the evidence were as follows:—(1) All the accused had been deported from the Transvaal Colony on the 12th October, 1908, as prohibited immigrants; (2) the procedure to be adopted if they wished to register under the Act 36 of 1908 had been explained to them; 3) they had re-entered the Transvaal from Portuguese territory; (4) they had not made application for registration from outside the Colony, as required by the Act.

I found (proceeded the Magistrate) that all the accused were not registered either under Act 2 of 1907 or under Act 36 of 1908; that they had been deported from the Colony; that they had failed to apply for registration from a place outside the Colony; that having re-entered the Colony without being registered, or having applied for registration, they were prohibited immigrants within the meaning of the Act, and that they all entered the Colony in direct defiance of the law.

The Supreme Court allowed the appeal, sentence in the Court below being set aside.

Mr. Lippe (instructed by Mr. M. Lichtenstein) for the appellants; Mr. De Waal (instructed by the Law Department) for the respondents.

The Judgment

The Chief Justice, having referred to the circumstances in which the accused were charged, said they now appealed against the decision in the Court below on the ground that it was bad in law and against the weight of evidence. Act 15 of 1907 made it an offence punishable by fine or imprisonment, and by deportation, for any prohibited immigrant to enter the Transvaal. The expression, "prohibited immigrant," was defined by the same Act—a man might be a prohibited immigrant on various grounds, and the contention of the Crown in this particular instance was that the accused were prohibited immigrants because they fell under the provisions of Sub-section 4 of Section 2 of Act 15 of 1907. He might as well read that sub-section at once: "Any person who at the date of his entering or attempting to enter this Colony is subject, or would be if he entered this Colony, subject to the provisions of any law in force at such date which might render him liable either at such date or thereafter, if found therein, to be removed from or to be ordered to leave this Colony, whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with its provisions, or otherwise in accordance with its provisions; provided that such conviction be not the result of the commission by such person elsewhere than in this Colony of an offence for which he has received a free pardon." These sections of the Act were generally intended to explain what was meant by the words "prohibited immigrants" to facilitate the interpretation of the Statute. In regard to this sub-section the Legislature had failed, undoubtedly failed, to attain this result, for it was a definition which it was difficult to apply to the Statute to which it related. One of the chief difficulties in explaining this provision was to know what persons were subject to the provisions of the law at such a date, who might be liable to be removed from the Colony. If the provision was read in its most liberal sense, it might lead to the most

extraordinary results. If they used the word "may" in its most literal sense any European who had not resided in the Transvaal before would be a prohibited immigrant. To apply the word in that sense would be to reduce the law to an absurdity. He did not think that the Legislature intended that. Nobody could be positive as to what meaning was intended, but he thought that what was probable was that the Legislature intended to bring any accused person under the provisions of the law as it existed at the time of his entry. It was contended that all the accused in this case were prohibited immigrants, because they were liable to be removed from the Colony, but his Lordship thought that here the Court should follow the case of Dadgia v. Rex, reported in the Supreme Court reports, 1906, page 23, and hold that in regard to the charge the accused should have been informed upon what ground the Crown relied in this case.

Dealing with the indictment, the Chief Justice said it was very difficult to understand on what section it was based. It was almost as difficult to understand the charge as set out as it was to understand the sections on which it was based. But he did not think that any blame attached to anyone in that, for he had read through very carefully both of the Acts on the statute-book, and he saw that it was difficult to say under which sections this charge should have been based. It was clear, however, that the section of the Act referred to only applied to Asiatics outside the Transvaal at the date of taking effect of the Act, the 21st of September, 1908, and that this section of the Act could have no application to the appellants unless they were so resident at that date, and the onus of proving that they were so resident lay with the Crown. The only one of the accused who gave evidence said he had lived for [illegible] years in the Transvaal, and was at present resident in Johannesburg, where he had a business, and where he still resided; that last year he left on a visit to India, and returned on the 9th of September to his home. That evidence was not contradicted, and the Court must accept it—if it was true that he was resident in Johannesburg, he was only temporarily on a visit to India. As to the other 53 accused, they did not go into the box. It was stated that they were deported by warrants signed by the Colonial Secretary on the 6th of October, and therefore they must have been in the Transvaal then. One witness said that prior to that they were all *bona fide* residents of the Transvaal—but in any case it was practically certain that they must have been resident in the Transvaal earlier than the 21st of September. They were therefore resident in the Transvaal on the date when the Act was in question, and that section of the Act therefore, on which the Crown based its case, had no relation to the appellants. Then it was contended that the accused were prohibited immigrants because they were liable under the Act of 1908, which provided for the removal from the Colony, on and after a date which had not yet been fixed by the Governor, of all Asiatics who refused to produce their certificates of registration, when called upon by any qualified person to do so. But although this was a section relied upon in the argument for the Crown, it was not the ground stated in the charge-sheet, but even if it were it was quite clear that it would not have applied, because the appellants were resident in the Transvaal at the time, and the time allowed for application by such persons had not then expired, and had not expired yet—such persons had got until the 30th of November in which to apply for such certificates. In the opinion of his Lordship the appeal must succeed, and the conviction and sentence must be set aside.

Their Lordships concurred.—*Transvaal Leader.*

The Press on the Judgment

The *Transvaal Leader* of the 14th inst. says:—

It might be unpatriotic at this particular conjuncture, it would certainly be uncongenial on our part, were we to exaggerate the significance of the judgment given by a unanimous bench yesterday, in the latest Asiatic case to be taken to the highest legal tribunal in the Colony. What we imagine thinking men will feel upon reading the Chief Justice's judgment against the Asiatic Department of the Government is that the administration of the Asiatic Acts is in an utter tangle, and that in attempting to unravel it the Government would be wise to do what British administrators do almost everywhere in regard to unrepresented races—namely, to consult them or their accredited representatives before adding to the Statute-book laws which affect them closely. From published summaries of a Blue-book on the question received by the last mail, it appears that the leader of the Government and Opposition took this sensible course in regard to the Validation Act of last session, by meeting Mr. Gandhi and Mr. Lueng Quinn at Pretoria on August 18 and hearing their views. A more striking tribute to the wisdom of such a course than the result of the meeting could hardly be imagined; for it appears that eight out of the nine points brought forward by the Asiatic leaders the European political leaders found no difficulty in conceding; and they were embodied in a Bill which passed through Parliament at once, and is admitted by the Asiatics to be perfectly workable and proper, as far as it goes. The ninth point is the point whether educated Indians, to the number of not over six in one year, should be admitted into the Colony. The Blue-book shows that the Asiatic leaders made it perfectly clear at the meeting that this was a vital point, and it was further pressed by Mr. Hosken when the new Bill was brought into the House of Assembly.

We cannot quite gather from the summaries of the Blue-Book whether Mr. Gandhi is represented as not having urged at the meeting the question of the repeal of the old Act, the 1907 Asiatic Act. That Mr. Gandhi did urge this is beyond question. He has, of course, never ceased to urge it. As we read the despatches, the Ministers would have conceded this could they have reached agreement on all other points, especially on that of the admission of the six educated men. (It should be stated in justice to the Asiatics that, while they at first asked that the education test should be applied in a general way, when one of their European consultees suggested for the sake of definiteness a number not over six, they readily accepted this number.) The educated men difficulty arose in this way. The Asiatics contended that under the Immigration Act their men, if they passed the education test, could come in equally with Europeans. The Government differed. The Asiatics suggested a test case in the Supreme Court. The Government did not accept. Hence the Asiatics' bringing forward when they were told to table their final demands. Hence also the impression in some quarters that it is a new point brought forward by them. As the above statement of the facts shows, it is no new point. As far as the repeal of the old Act is concerned, although the Colonial Secretary has described it as unworkable, it has always seemed to us that if for some reason of his own he had wished to retain it on the Statute-book, he could have done so without much real difficulty had it been allowed to remain, as he indicated it would remain, a dead letter. But unhappily, in their zeal, subordinates of his whom he has loyally upheld, and who, as yesterday's judgment proves afresh, have acted throughout this business with a consistent absence of ability, applied the old Act right and left, with the result that a naturally suspicious people grew to feel that, as long as it was in existence, it made ordinary life impossible to them.

As far as we of the European race are concerned, the practical point for us to grasp is that we have now got the Asiatics' claims in a final, easily understandable form. They are that the Government will propose for repeal the Act which the Colonial Secretary has described as unworkable and the administration of which yesterday's judgment, as we understand it, renders impossible, on that not over six educated Indians may be admitted in any one year. To this

things the Asiatic leaders are publicly committed, over and over again, and it would be impossible for them to advance upon them and retain the support of Europeans here and in Britain who, curiously enough, as far as most other questions are concerned have borne and gladly bear testimony to the conspicuous excellence of the work of the Botha Administration. It is hardly necessary to say that from a practical point of view the second claim is immeasurably the more pressing and important, and far less easily capable of adjustment than the other. Our evening contemporary gravely questions whether the Indian and Imperial Governments would accept this expedient of limiting the number to six. It appears to have overlooked the point that if these Governments have accepted the more, in the shape of the existing law, they are scarcely likely to reject the less, in the shape of a relaxation of that law. We notice that the Earl of Crewe, the British Colonial Secretary, speaking in the House of Lords on October 21, remarked that "so far as the admission of a few people of a special kind was concerned, he thought some satisfactory arrangement could be reached whereby a sufficient number of those belonging to the professional classes might be admitted to supply the wastage. These would be specially admitted by the Governor in Council." These words, coming from so good a friend of our Government's, will, it is hoped, lead the Government to try afresh to bring the present agitation to an end, and leave the police time to do something besides arresting Indians. And Lord Crewe's words also lead the Indians to consider most carefully any suggestion whose adoption would lead to their six men being admitted practically, if not nominally, with the same rights as other members of their community.

The *Rand Daily Mail* made what seemed to us the hopeful suggestion that the difficulty might be bridged by the Government's granting permits whose renewal again and again would be guaranteed by the Government. Unfortunately, our contemporary dropped its suggestion as soon as it had made it. In telegraphing to General Smuts a day or two later it apparently said nothing in support of its own suggestion. At all events the published correspondence contains no hint of it. And the Immigration Act specially forbids any prohibited immigrant from obtaining "a licence to carry on any trade or calling." If, therefore, the six men were specially-guaranteed but were still technically-prohibited immigrants, they could do nothing to raise their people in the scale. The *Rand Daily Mail* says that the Indians have demanded an education test. This is untrue. What they did was to agree to accept an education test, which is a very different thing. "For all practical purposes," our contemporary says, "there would be no difference between the two systems." If this is so, it is a little difficult to understand why we should add to the complexities of the situation by making these six men a special class. Our contemporary thinks that to limit the number to six would be to consent to a sham. But our contemporary is not so innocent as to be unaware that almost the whole immigration procedure is a sham. What could be a greater sham, for instance, than to treat the first-class immigrant passenger in one way, third class passenger in another? Yet this is done every day. Again, how is it more objectionable for us to adopt this method than it is for Canada to adopt it towards Japan?

The most deplorable feature of the present situation is that there is really no deep issue between the two sides. The Indians wish the old Act to be repealed. The Government describes it as unworkable, and in practice it is found impossible to administer it. The Indians ask for six men to be allowed in yearly. The Colonial Secretary actually invites these, and more, to apply, and promises sympathetic consideration, but apparently he wishes them to come in as of grace and not of right and to be prepared to yield up their permits and leave at any moment. That is to say, Prince Ranjitsinhji, the pathetic thing in whose reference to the Transvaal situation in his speech at Cambridge must have impressed every Briton who read it, might be allowed to come in here, but, being an Indian, would have to be prepared to leave under administrative order at any moment. We could understand the attitude of the Government if the Asiatics had shown any inclination to make themselves objectionable when concessions were made to them. But the public will recall that when, last February, they were under the impression that they had secured the repeal of the old Act, and when the prison doors were opened to all the passive resisters, the Asiatics did not hold one public meeting or in any way whatever indulge in public self-congratulation. They simply went about their ordinary affairs. In these circumstances we confess we cannot see why the Colony still insists upon a form of words which means nothing real to it, while adding to the difficulties of the Imperial Government in India and arousing in Britain feeling which may easily be developed into hostility towards our attitude and policy upon Closer Union.

"Sunday Times"

On the 15th instant, the *Sunday Times* (Johannesburg) remarked as follows:—

No doubt the Supreme Court judgment, published yesterday, giving a legal victory to the Asiatic agitators over certain clauses in the recent Acts, will greatly rejoice the hearts of the handful of Europeans in this Colony who seem to gain intense satisfaction from the spectacle of the law of the land being successfully defied. The first moral of the judgment seems to this paper to be that the Government should cable to England and engage a first-class Parliamentary draftsman. It is plain that Transvaal officialdom does not include a Henry Jenkyns. Indeed the old joke in Civil Service circles at Pretoria that there is an Act in existence called the Lionel Curtis Errors and Amendments Act seems to be founded upon a certain substratum of truth. The first Asiatic Act, which the present Government took over unaltered, is popularly associated with Mr. Lionel Curtis's name. Probably he had little to do with the later Ordinances, but evidently the Government draftsman is quite as hopeless when it comes to getting a plain straightforward law inscribed on the Statute Book. The Asiatics have often declared that the legislation of the last few years is as full of holes as a sieve, and that if they could bring themselves to accept it they could prove that it was about as useful for securing convictions as a sieve is for holding milk. No doubt there is some exaggeration in the boast. The Ordinances are not as bad as that. But it is plain from the remarks of the Chief Justice that they are extremely difficult to construe, and are open to all kinds of interpretations never intended to be placed upon them. Therefore we say that the sooner the Transvaal imports someone who can draft laws which will not get the bottom knocked out of them by a Court of Appeal, the better it will be for the peace of mind of the public. For all the people know other laws may, on being tested, show equal evidence of incompetence in the Law Department.

The practical effect of the Supreme Court judgment on the appeal in the Barberton cases, is not very easy to see. As we read it, however, it means that the plan of compelling Asiatics to apply for registration certificates from some place in South Africa outside the Transvaal, has been knocked on the head. That is, if an Asiatic, who claims to be a resident of the Transvaal, but has not registered under the new Acts, arrives at the border, he cannot be sent back to make out a registration application or be told that he cannot come in unless he has a certificate. It is open to him to come into the Colony and fight the matter out from inside. He may, to suit his own convenience, send in an application from Durban, in order to avoid a fruitless journey in case of refusal. But under the Supreme Court judgment he is not compelled to do so. If his papers are in order—as they seem to have been in the case of the Indians who entered at Komatipoort and were convicted at Barberton—he cannot be arrested at the border. He has the right to come in, and then, after he is in, the authorities must give him the eight days fixed by the law in which to make

application for registration, and if he refuses must proceed against him in the old way. In fact the judgment appears to take us back again to the conditions of last January. The Asiatics will simply passively resist the first law. As far as residents who are at present out of the Transvaal are concerned, the new Act is unworkable. We get back to the original passive resistance movement. It is a curious and complicated situation, and it is up to Mr. Smuts to try and find a way out of it. But as we have already said, it proves one thing very plainly, and that is that the Law Department cannot draft Bills for toffee."

The *Pretoria News* of the 14th inst contains the following:—

How now? We have four lawyers upon the Cabinet, and twenty-four in our Parliament, but it seems that when it comes to abstract questions of law, as law, Mr. Gandhi and his friends can beat the whole posse with amazing ease. Yesterday one Moosa Ismail and fifty-three others appealed against a judgment of the Assistant Resident Magistrate at Barberton, under which they were fined £50 with the alternative of three months' imprisonment with hard labour. We need not go into the technicalities of the matter, but it is interesting to learn from the Chief Justice that in an endeavour to interpret its own laws our Legislature "failed and failed undoubtedly." Further on the Chief Justice asserted in regard to a certain portion of our Asiatic legislation that 'nobody could be positive as to what meaning was intended." Under the circumstances, and taking into consideration the obscureness of the law, the full Bench set aside the Magistrate's judgment. Surely after this reverse it is time for General Smuts to reconsider his position; we have not altered our opinion that in bringing into the issue the status of educated Indians, Mr. Gandhi raised a fresh point, and we still think that before raising that point, he should have carried out the terms of the compromise agreed upon. At the same time, there is no doubt whatever that General Smuts, as part of that compromise, agreed to repeal the original Asiatic Registration Act. So long as that Act was allowed to lie dormant, we were not prepared to advise the Asiatics to insist upon its actual repeal in terms of the Colonial Secretary's promise, but General Smuts, after promising to allow it to remain dormant, has permitted it to be revived and thereby brings the whole of the terms of the compromise into review. Shuffling of this sort is not very creditable to a Minister of the Crown, and when it comes to "slimness," the British Indian, as we have seen, is more than a match for General Smuts, and as for Mr. or Mr. De Villiers, he is as little capable of dealing with the crisis which has arisen out of the Pretoria Court judgment as he was of dealing with the practical mutiny among the police which he provoked by his stupidity. The sooner, therefore, General Smuts returns to Pretoria, and descends from empyrean dreams of Closer Union to the practical and very much more important State questions of the moment, the sooner we are likely to bring an ugly and an unprofitable business to an end. The outstanding matters in dispute are of so trivial a nature that it is difficult to understand any one with a pretence to statesmanship permitting them to prevent an amicable settlement. We do not want the Indian trouble in South Africa to take the ugly turn which it has taken in India, nor do we want to give the cowardly assassins amongst the Indian rebels reason or excuse for their behaviour by persecuting British Indians in this Colony. General Smuts, up to the present, has gained so little in reputation and had so little profit out of his encounters with the Asiatics that we should have thought he would have been only too glad to purchase peace even at the cost of another small concession, which is all the Asiatics are asking."

The Hamidia Islamic Society

Prompt Protest Against General Botha's Allegations

In General Botha's minute to the Governor of the Transvaal, dated the 5th September, the statement is made that "many Mahomedans have, so far, declined to join in this (the passive resistance) movement." In consequence of this statement, a meeting of Transvaal Mahomedans was convened, under the auspices of the Hamidia Islamic Society, at its Hall at Vrededorp, on Sunday last, Mr. Omerji Sale, the Acting Chairman of the Society presiding over the meeting. Telegrams of sympathy and support were received from the Mahomedans residing in Heidelberg, Volksrust, Pietersburg, Krugersdorp, Pretoria (including one from the Anjuman Islam), Rustenburg, Middelburg, Barberton, Klerksdorp and Standerton. Delegates were present from Boksburg, Krugersdorp (30), Germiston, Benoni, Newlands, Roodepoort and Vereeniging. The telegram received from Volksrust reads as follows: "All Mahomedans join you protest against allegation General Botha about Mahomedans not joining struggle national honour. We consider Mahomedans specially concerned because old Act insults Turkish Mahomedans, and Mahomedan interests larger in South Africa. We remind General Botha that Volksrust Gaol holds some of best Mahomedans South Africa." That from the Pretoria Anjuman Islam was: "Heartily sympathise with object of meeting and indignantly repudiate allegations." The following resolution was moved by Mr. Ebrahim Saloojee Coovadia, of Johannesburg:—

Resolution

This meeting, representing Mahomedans throughout the Transvaal, protests emphatically against the allegation contained in General Botha's minute of the 5th September, published in the recently-issued Blue Book, to the effect that many Mahomedans had declined to join in the passive resistance movement, pointing out that the Chairman of the British Indian Association of the Transvaal is a Mahomedan, as are most of the members of the Committee of the Association and all the local sub-Committee; that, amongst those imprisoned to-day, are the most eminent Mahomedans in South Africa, including the President and Joint Secretary of the Natal Indian Congress and the Chairman of the Hamidia Islamic Society; that all the Mass Meetings held under the auspices of the British Indian Association have taken place within the precincts of the Hamidia Mosque; and that the only Mahomedans not joining in the movement are those few who registered under the Asiatic Act contrary to the wishes of their brethren, whilst some even of these have handed over their Asiatic Act certificates to the British Indian Association, and many have lately contributed to the Association's funds. This Meeting further re-affirms the decision of all Mahomedans to prosecute the struggle until the religiously offensive Asiatic Act is repealed, and the status of educated Indians is satisfactorily settled.

It was seconded by Mr. Ebrahim Aswat (Vereeniging), and supported by Messrs. Bhaijee (Johannesburg) and Moosa Ismail Daya (Boksburg). The resolution was carried unanimously, and has been sent to the Colonial Secretary and to the Governor for transmission to the Imperial and Indian Authorities. The allegation has excited the most intense indignation, and the Transvaal Mahomedans repudiate it most emphatically. After the resolution had been carried, Messrs. Polak, Cachalia, Dildarkhan, Moulvi Hajee Ahmed Mukhtar, and Hajee Habib addressed the meeting. A medal was presented to the Moulvi Saheb on the occasion of his approaching departure from the Transvaal.

A DANGEROUS PRACTICE. "Poor Leaf" writes to the *Natal Mercury* pointing out that in some districts documents to be signed by Indians before a justice of the peace are not interpreted. He alleges that the Indian is, in broken English or kitchen kaffir, asked if the contents are true, and points out that such a mode of procedure is likely to lead to endless trouble and litigation.

The Coxton Hall Meeting

Indignation Against the Transvaal

Strong Resolutions

The following special report appears in *India* of the 23rd ulto.—

An enthusiastic indignation meeting in connexion with the present Indian situation in South Africa was held on Friday afternoon last (October 16), at Caxton Hall, there being a large attendance of Indian gentlemen and a few ladies. The greatest unanimity and enthusiasm prevailed, and the speeches were frequently interrupted by loud cheers.

The chair was taken by Sir MANCHERJEE BHOWNAGGREE, K.C.I.E., who said that if there was ever a gathering to which the appellation "an all-India gathering" could be applied that meeting was one, for it represented an all-India movement. There was no question which had agitated all India for the last ten years at least to such an extent as had this question of the treatment of their fellow-countrymen in the British Colonies. (Applause.) It was a matter which had aroused the keenest interest, not only in India, but throughout the British Empire and the civilised world. He would not recapitulate the dismal history of the question, suffice it to say that there was no chapter in the history of any civilised nation which would read to future generations as such an ignoble story as the treatment of the Indians in the Transvaal. After the war promises were made by responsible Ministers in England that as soon as the war was over the necessary relief would be granted to the Indians resident in the colony. But those promises had remained unfulfilled, and their case had even become worse, for whereas the Boers, by natural temperament, perhaps, had tried to ill-treat the Indians, they had not carried it out in any systematic way, but under the British administration, to their intense disgust and surprise, it was found, that the old Boer regulations were to be stereotyped and systematised. ("Shame.") He did not believe it was due to any commercial reasons, but simply because it happened that the beneficent Indian sun had tanned their skins a little more than those who had gone to South Africa from the shores of Europe. When the identification ordinance was introduced, Mr. Gandhi—(applause)—came to England and obtained Lord Elgin's refusal to sanction the ordinance. But a few weeks afterwards the right of self government was given to the Transvaal, whose first act of legislation was the Registration Act, which was almost identically the same as that refused by Lord Elgin. The whole attitude of the present Boer administration was to show that whatever the intentions of the Imperial Government might be, they cared for nothing except to show their venom against British Indian subjects of the British Crown. This little snobbish Boer community was bent upon inflicting indignities upon 300 millions of the peoples of India; these step-children of the Empire were turning the hearts and minds of 300 millions of British subjects from that loyalty and obedience which they were ready to give to the British Crown if treated with fairness and justice. (Hear, hear.) Unnecessary humiliation and indignity had been inflicted by this little snobbish Boer community upon 300,000,000 of the people of India who had known more centuries of civilisation than they had years. Every kind of indignity had been heaped upon them, and Mr. Gandhi, a man who would be an ornament to any nation, had been flung into prison and made to break stones for the repair of roads. It was a record which future generations of Englishmen would read with shame. (Cheers.) The British Government had given to the Transvaal the rights of self government without making even the least effort to safeguard the rights and fair treatment of the British Indian subjects. They were told that because the Transvaal was a self-governing colony the Imperial Government were helpless, but that was a mere travesty of logic, and it was a vagary which would do discredit even to the worst Chinese mandarin. (Applause.) The position was becoming worse and worse, and it seemed as if the Imperial Government had lost sight of the duty which they owed to the Empire, and confessed that it was helpless and unable to interfere. Why? Because the Transvaal was a self-governing colony. What a sickly excuse it was. (Cheers.) The question had passed the stage of argument and appeal and of petition (Cheers.) He had never presided with a greater sense of responsibility and with a greater conviction that in speaking as he did there, on their behalf, and on behalf of the 300 millions of the people of India, he was doing an Imperial service of the first order if he could succeed in impressing on the Imperial Government that there was a duty placed upon them which if it remained unfulfilled would ripen into a great danger throughout India. (Loud cheers.)

LALA LAJPAT RAI, who was received with loud applause, moved the following resolution: "That this public meeting of the people of India now residing in Great Britain strongly protests against the principle and trend of legislation affecting the rights and liberties of their countrymen in the British colonies generally, and in South Africa specially, and condemns the treatment accorded to them as repugnant to the elementary rights of human beings." He said that this question was going to put to test the sincerity of Western civilisation. Every year a number of people left the shores of Western countries for the East and taught the heathen people the brotherhood and equality of man. (Laughter.) This question of the treatment of Indians in the outposts of the Empire was going to show to the world for all time to come that all this talk was pure and simple cant. (Applause.) The Indian people of South Africa were claiming no right and no favour, but simply a right they had won by shedding their blood in the late war. They were perhaps wrong to have shed their blood—(hear, hear)—but, right or wrong, they were given to understand that they were citizens of the Empire, and as such it was their duty to fight under the flag of that Empire, and they were now told, after that victory had been won, that all those promises were simply to be brushed aside. This question affected every hamlet in India. There were Indians in all ranks, in all professions and trades, in the British colonies, from the labourers upwards to the barristers, the doctors, and the civilians, and all those people had relatives in India in every hamlet and town and city. If those who said that this agitation was being kept up by a few Englishmen, meant to say that all those suffering found no echo in the hearts of the people of India, the whole thing seemed to him to be heartless and absurd and groundless, and it was time that the British statesmen realised the gravity of the situation. The time had passed when they could be soothed by promises. The treatment their countrymen were receiving in a colony of the British Empire was enough to make a man mad. (Cheers.) He did not wish to offend anyone present, but the Indians were a great people at a time when the West was still uncivilised, and wherever they went they carried with them their code of humanity, and made no distinction between man and man—in Afghanistan, in Beluchistan, in Burma. If Christianity meant the brotherhood of man, they were better Christians than those who professed themselves to be Christians. (Hear, hear.) Mr Gandhi, in his gaol, had the satisfaction of knowing that he was making history. (Cheers.) He represented in his prison 300 millions of Indians. They could not, perhaps, do anything further than give him their sympathy at the present time, and that might not seem much, but when the sympathy was taken to heart by the people of India it would gather in volume and in intensity, and might in some way or another awaken those statesmen of the British Empire who were undermining the foundations of Empire by their present administration. (Cheers.) The Indians were said to be citizens of the Empire, but when they went out into the world they went like dogs, unprotected. ("Shame.") What was the remedy? Their destiny mainly lay in their own hands—(applause)—and that had to be worked out in India. They did not want to encroach upon the rights of anybody, but let nobody encroach upon their

rights. By the grace of God, their land was plentiful, and there was enough room, and enough food, and enough sunshine (laughter)—there. They did not stand in any need of going to those colonies of the British Empire unless they were called there in the interests of those people themselves, but when their own country was exploited by others, and when, in their humility, they went out as labourers and workers, that was when the pinch came. He had got tired of asking for justice. To him there seemed to be no justice in this world. (Hear, hear.) His humble message to his fellow-countrymen in South Africa would be this: "Go on with the struggle you have so nobly commenced, because you are in the right, and the forces which you are creating, the forces which you are generating, will, in course of time become irresistible." (Loud cheers.)

The resolution was seconded by Mr. J. M. PARIKH, who eloquently pleaded for equality with what he ironically described as the "so-called white men." He urged his fellow countrymen in India to combine; the Government could not make a prison out of all India, for if so, where would the warders come from?

The resolution was supported by Mr. SAKLATWALA, and carried unanimously.

Mr. BEPIN CHANDRA PAL, whose reception was most cordial, rose to move: "That this meeting, while sympathising with Mr. Gandhi and his compatriots in the untold sufferings undergone by them by reason of the outrageous treatment meted out to them by the Government of the Transvaal, records its warm admiration of the bold stand they have taken, and trusts that the struggle for asserting their position, as members of an ancient and civilised race, so well begun, will be manfully maintained." He said they ought to be very thankful that Lord Curzon had ever been Viceroy of India, for he it was who broke up the hypnotism under which the people of India had lain for so many years. He did not want to do it—(laughter)—but the instruments of God always worked in that paradoxical way. It had been said that the people of India had not taken proper notice of the sufferings of their fellow-countrymen in South Africa. Their salvation must come from themselves. A right was no right unless it could be enforced, and simply because the people of India were too impotent to enforce their primary rights of human beings, the Government of any British colony was encouraged and permitted to do those things of which they read in the newspapers. The solution of the question must therefore come from India, and if ever India obtained autonomy, if ever India became a self-administered, self-governed, self-legislative country, then it would not be in the power of any body of men [illegible] to set her rights at naught in the way in which they were being set at naught at present by every colony in this British Empire. (Cheers.) Every stroke of Mr. Gandhi's hammer on the stones meant a stroke on the shackles which bound their country, every piece of stone severed from another piece by that hammer was a link removed from the chain which bound them to the Mother Country. (Cheers.) He could only say to their fellow-countrymen in South Africa: "Well done, our friends; suffer in the cause of right and liberty. Go on, brother Gandhi." (Cheers.) The cause of right would win in the end.

Mr. SAVARKAR seconded the resolution, which was supported by Dr. A. K. COOMARASWAMY, and carried with acclamation.

Mr. G. S. KHAPARDE then moved the following resolution:—

"That this meeting, fully participating in the feelings of indignation aroused throughout India by the provisions of the Natal Trading Bills now awaiting Imperial sanction, which spell ruin to hundreds of old-established Indians, and the deprival of their only means of subsistence to thousands more, trusts that the boycott movement already started in India will be further strengthened as a retaliatory measure." In the course of a humorous speech, Mr. Khaparde observed that the Indians were often blamed for their "caste" system, but whereas theirs was a system of religious caste, in South Africa the caste was political, and all the disabilities under which certain castes in India suffered, were suffered by the Indians in South Africa. If the Indian people wished to live and make a noise in the world, or even to retain their place in the world, India had got to rely solely upon herself. She would not do that merely by standing still, nor by talking about it, nor by passing resolutions. Lord Curzon himself had told them how to do it when he said: "Put more resolution into your resolutions." Well, they had taken that advice, and the boycott movement was one of the results. (Cheers.) They said to the Government of the Transvaal: "Very well, you are the lord of the country here is your tuppence; go home; but we will not do any business with you. You can have your pound of flesh, but no blood with it." (Laughter and cheers.)

The resolution, eloquently seconded by Mr. J. ROUSSENOV, was carried amid applause, and a vote of thanks to Sir M. Bhownaggree for presiding brought the meeting to a close.

The Hon. G. K. GOKHALE wrote as follows:—"I regret very much that another engagement, previously made, out of town, prevents me from attending to-morrow's meeting. I need hardly say that I am in entire sympathy with the objects of the meeting. The heroic struggle which our countrymen in South Africa are making under the leadership of our dear friend, Mr. Gandhi—a man worth a nobler person-

ality I have not come across in my life—will ever be a proud chapter in our history. In the end our countrymen may win or they may fail. But a country which can claim them as her own need not despair of her future. Trusting that you will have a most successful meeting."

A Message from General Smuts

About Permits

And a Reply

During the last few days of the Asiatic controversy in the Transvaal says the *Rand Daily Mail* of the 11th inst., a good deal has been said regarding the right of the British Indians to call in teachers, and doctors and lawyers to minister to their needs. The matter was given some prominence in the *Transvaal Leader* the other day, and the impression seems to prevail that the Asiatic community are likely to suffer hardships owing to the refusal of the Government to allow them to have professional men or religious instructions of their race. The *Rand Daily Mail* ventured the opinion a day or two ago that there would be no obstacle raised by the Government to the entrance of the necessary educated men.

However, it was evidently thought in some quarters that the Asiatics had just cause for complaint. Accordingly we telegraphed to General Smuts at Durban yesterday, asking him for authority to state that the Government would admit any doctors, teachers, or lawyers considered necessary to the needs of the community in the Transvaal.

Last night we received the following reply:

> "Government have repeatedly declared they are prepared to consider applications for permits under present law from professional Indians. No such applications have, however, been made recently. If made they will be considered favourably and granted in proper cases."

The Indians demand the right to bring in six educated men a year under an education test—a test which obviously would have to be a sham, or the number could not be limited to six. The Government gave the assurance that any professional men whose services are necessary to the Asiatic community will be allowed to come in. Obviously the issue has been narrowed down to a point so fine that it does not justify the passive resistance movement.

To the above Mr. Polak replied as follows:—

British Indians know perfectly well that General Smuts will be only too glad to "consider favourably, and grant in proper cases," applications from professional Indians for tem-

porary permits. You do not, however, appear to appreciate the fact that a temporary permit confers no rights. Any man who enters on a temporary permit does so as an act of grace and not as a matter of right. Such a permit may be cancelled at any time, notwithstanding all promises to the contrary, and the holder is always at the mercy of the issuing authority. The holder of a temporary permit is in the position of a prohibited immigrant against whom the penalties of the law are temporarily suspended; and he is unable, in terms of the Act, to practise his profession. I do not marvel that no applications for these precious documents have been made recently. It is extremely unlikely that any cultured Indian, with, presumably, a sense of personal honour and national pride, will beg for favours. What Mr. Smuts proposes is a race test and not a culture test, and, until he alters his views on the question, the passive resistance movement will be continued.

The Press War in the Transvaal

On the Merits of Passive Resistance

On the 9th instant the *Rand Daily Mail* wrote as under:—

> "Whether for good or evil, a great change is passing over Englishmen. They have become uncertain of themselves, afraid of their old opinions, doubtful of the true teaching of their own consciences. They doubt if they have any longer any moral right to rule any one themselves almost included. An old mental disease, the love of approbation, has suddenly risen among them to the height of a passion. Instead of being content to rule well, to do justice and to love mercy, they are trying themselves by a new standard, and desire to rule so that the governed may applaud, or, as they phrase it with a certain unconscious artlessness, may 'love' them."—MEREDITH TOWNSEND.

The *Transvaal Leader* on Saturday devoted a long article to defending its policy of bolstering up the Asiatic passive resistance movement. But our contemporary only succeeded in making it clear that it wholly misunderstood the attitude of those who have in the past sympathised with the Indians in the Transvaal yet now find themselves unable to co-operate in an organised campaign of law breaking. Failure to grasp the real point of the protest we made against the "pro-Asiatics" induces the *Leader* to feel "amused" at our supposed inconsistency, because three months ago we wrote:—

> "We have not always been enamoured of the Transvaal Government's Asiatic policy—or rather, the way in which they have carried out their policy. We believe that if they could begin all over again they would proceed by somewhat different methods."

So far from being inconsistent, we repeat the statement. We really believe that if we could start all over again—and especially if the Indian demands were what they are to-day, and not what they were a year ago—the whole controversy would be conducted upon very different lines.

Unfortunately the facts have to be faced as they are, not what one would like them to be. The important fact which the people of the Transvaal have to face is that defiance of the law is being openly encouraged. In many an agitation there comes a point at which many of those who have been inclined to travel with the agitators, feel compelled to part company with them. As far as we are concerned, in the Asiatic difficulty in the Transvaal that point has been reached when the Asiatics show unmistakably that the effort to convince has been replaced by the attempt to coerce. The passive resistance campaign is not now being carried on with the idea of convincing the Government and the people of the Transvaal that the present system is wrong. The object is to force from the Government a concession which the Asiatics have not convinced the public need be made. It is hoped to bring the law of the land into ridicule and contempt by showing to the world that it cannot be consistently enforced. It is hoped, not to convince the public, for the public have already refused to be convinced, but to coerce the Government into giving way. We believe such a campaign would be resisted in any country. We say emphatically that in South Africa it is a campaign of a peculiarly dangerous character, and one with which no white man should be associated. The *Transvaal Leader* now makes the astounding assertion that there would be no great harm done if the passive resistance idea spread to the native population. Presumably it would applaud the Kaffirs if they refused to pay their taxes because they had not the vote, and would lead the coloured population of Johannesburg in a passive resistance campaign against paying rates unless they are allowed to ride on the trams. We cannot echo our contemporary's irresponsibilities. It may be that we are unduly pessimistic, but to us it certainly seems a rash and dangerous thing to encourage the passive resistance movement amongst the coloured population of South Africa. We are sorry to see any paper of any standing becoming the champion of coloured rebellion against the law. The *Leader's* argument that passive resistance would merely have the desirable effect of compelling the Government to consult the native races before passing any laws affecting them, is childish. Either the Government would have to abandon every measure which aroused opposition, or else run the risk of having to overcome a moment which might at any moment lead to a revolt. The analogy it attempts to find in the conditions which prevail in India falls down. The Indian Government pass many measures—the Alienation of Land Acts in the Punjab and Bombay are examples—which meet with the strongest opposition on the part of the people. But we doubt very much whether any responsible journal in India would express even academic approval of a passive resistance campaign.

We shall certainly continue to protest against the theory that a passive resistance campaign is a right and proper procedure for any faction with a grievance. Mr. Polak attempts to justify it by arguing that the law is not a fetish. The proposition will not commend itself to people in South Africa. The law must be a fetish. There will be a sorry future before this country if every section of the community, whether unrepresented in the Legislature or not, which objects to a law, calmly refuses to obey it. Logically those who encourage passive resistance amongst the Asiatics could not refuse to support it when undertaken by natives or the coloured people. The Indians have given ample evidence of the strength of their feelings in the present controversy. The Government have already made large concessions. Yet apparently nothing will satisfy the Indian leaders but humbling the Government of the Transvaal in the eyes of hundreds of thousands of natives. We have often voiced Asiatic grievances. We shall be prepared to help them again if occasion arises. But we are not going to be a party to such a process of discrediting the supremacy of the white race. In a question like this, in a country like this, expediency cannot be altogether overlooked. Even if the Indian case were ten times as strong as it is to-day, we should still urge the Government not to abandon a position which it has taken up with the concurrence of the great mass of the white population at the dictation of the leaders of a passive resistance movement. To do so would be to establish a precedent which could not fail to work an infinity of harm in the future.

A Straight Reply

Replying to the above, Mr. Polak wrote:

I hoped that, when you dealt with the subject anew, you would have reconsidered it, especially from the point of view of a Christian who believes in the Sermon on the Mount. It is a matter of great regret to me to find how mistaken I was, for I find that the key-note of your argument is contained in the following sentence:—"In a question like this, in a country like this, expediency cannot be altogether overlooked," and when I find that you declare that the law must be a fetish, I decline in any way to bow down to such an unworthy object of adoration. It is precisely because the law has not been a fetish in England but a shield for justice, that British rule has achieved its great successes. When law is substituted

for justice, the very fabric of the Empire must be mouldering to decay.

The "Transvaal Leader"

On the 14th inst. the *Transvaal Leader* returns the attack with the following :—

> The popular notion that Asiatics do not care for justice, or even positively dislike it, is, of course, entirely without foundation. The appeal to justice is almost as instinctive as the idea of difference between right and wrong, and an Asiatic submits more kindly to a just sentence than a European. . . . Personal liberty, religious liberty, equal justice, perfect security—these things the Empire gives to India.—Mahatma Tolstoy.

A few days ago, referring to the vexed Asiatic question, we asked if there were any connection between a suggestion for a settlement made by the *Rand Daily Mail* and the presence of the Government Chief Whip in the Town. Our contemporary rather angrily repudiated the notion of such connection. Apparently, therefore, two such influential minds as those of our contemporary and the Chief Whip, working along independent lines, have arrived at the same conclusion. This, provided the conclusion is a sound one, is excellent. Our contemporary, however, seems to have been thrown into shy confusion by the excellence of its own suggestion, and to be in a hurry to abandon it. Lest it may have forgotten what the suggestion was, we reproduce it. "It would probably be easy," the passage ran, "for the Asiatics to arrange for a guarantee from the Government that [these] temporary permits [to teachers, doctors, lawyers and other professional men] should be renewed again and again, so that for all practical purposes the educated men would be quite as secure in their profession in the Colony as they would if they came in under an education test." This seemed to us a hopeful suggestion, and we asked whether it represented the mind of the Government. Because, if permits were given on the lines urged by our contemporary, they would place their holders on the footing of an ordinary Asiatic immigrant. Even if the permits were revocable in the event of conviction for sedition or other serious offence, the holders would still be in no different position from the ordinary citizen, who can, under the existing law, be punished and deported for such crimes.

In its issue of yesterday our contemporary states that it "telegraphed to General Smuts, . . . asking him for authority to state that the Government would admit any doctors, teachers, or lawyers considered necessary to the needs of the [Asiatic] community in the Transvaal." The question arises, was anything said in the message to General Smuts, and, if so, what, as to the "guarantee from the Government" that temporary permits "should be renewed again and again so that for all practical purposes, etc., etc.,"? General Smuts's reply, as published, reads: "Government have repeatedly declared they are prepared to consider application for permits under present law from professional Indians. No such applications have, however, been made recently. If made they will be considered favourably, and granted in proper cases." Here, again, there is no mention of guarantees of renewal "again and again, etc." Was the point put to the Government, and, if so, what was its reply? The *Rand Daily Mail* goes on to say: "The Indians demand the right to bring in six educated men a year under an education test—a test which obviously would have to be a sham, or the number could not be limited to six." The last phrase embodies an original contention. According to this reasoning, a Civil Service examination is a sham, because, though all the applicants may pass, the number of vacancies is less than the number of successful examinees! And the Immigration Act in Canada is a sham, because Japan agrees to present under it not over a certain number of would-be immigrants. What is obvious is that if the permits confer the ordinary rights exercised by Asiatics, there is no point in resorting to them, and, if they do not, then, though we may say to the Indians that we will not give even six of them per year admission and limited citizenship, we cannot in honesty at the same time say to the public here and in India and London that we are offering no real bar to entrance, and that under permits entrants would be in the same position as others. Our contemporary's attempt—its entirely disinterested attempt—to help the Government has miscarried rather sadly.

Mr. Gandhi's Treatment

The *Star* of the 7th inst., contained the following :—

Mr. Polak, the Secretary of the British Indian Association, informed a representative of the *Star* that Mr. Gandhi was returned to Volksrust Gaol in convict garb. His incarceration has told on his health, and he had to carry a bundle of clothes on his back from the Fort to the railway station. In the main the warder in whose charge he was told Mr. Gandhi that he had received no instructions with regard to meals, and could not buy him anything, but that he would allow Mr. Gandhi to purchase what he wanted. If it were not for friends who met him at the railway stations, he would have fared badly. These statements have been cabled to England.

On the 9th instant, Mr. Polak wrote the following to the *Star* :—

Your representative is accurate in making the statement as to the Government not providing Mr. Gandhi with food on his railway journey; but the incident itself occurred not when Mr. Gandhi was being returned to Volksrust from Johannesburg but when he came to Johannesburg from Volksrust about a fortnight ago. I do not know what happened on this last occasion. Possibly the necessary precautions against partial starvation were taken.

It was alleged the other day that Mr. Gandhi had not been well treated in prison. A reply to the allegation was made during the debate on prison reform at the Synod on Monday, says the *Rand Daily Mail*.

The Rev. A. H. Trevor-Benson, Chaplain to Johannesburg Prison, deprecated the wild and untrue statements frequently made in letters to the Press, so extremely unfair to the prison authorities. For instance, he was in a position to emphatically deny the statements recently made that Mr. Gandhi was compelled to carry his bundle to the railway station, and was left without food for his railway journey. The speaker had on Sunday seen the route order in this case, and also the report of the warder who was in charge of Mr. Gandhi. Mr. Gandhi was sent to Braamfontein Station from the Fort Prison in a covered spring-cart, and not only was he provided with 1 lb. of bread (which is the regulation allowance for his mid-day meal), but a half-pound of meat was also served out for him in addition. The chief warder also gave instructions that Mr. Gandhi should not be handcuffed, although handcuffs are the rule by the regulations. The speaker felt sure that Mr. Gandhi (who was a gentleman for whom he had the highest regard and respect) would be the first to deplore such false and unfair statements, made against those who have difficult duties to perform.

In a letter, dated the 11th inst., to the *Rand Daily Mail*, Mr. Polak gives the following facts :—

I would take the liberty of removing a misapprehension that appears to have arisen in regard to Mr. Gandhi's treatment. The *Star* representative interviewed me a few days ago and I then explained to him the circumstances, but he appears to have mixed up two separate incidents, a fact that I pointed out in a letter addressed by me to the *Star* on the 9th instant and published in last night's issue of that paper. The circumstances are briefly these:—When Mr. Gandhi was brought from Volksrust to Johannesburg, absolutely no provision was made by the authorities for his being supplied with food for the journey. This I have from Mr. Gandhi's own mouth. He received food from his friends in Volksrust. I know from the lips of the gentleman himself that a prominent Railway Official at Volksrust offered to lend Mr. Gandhi sufficient money to enable him to procure necessities for his journey. When Mr. Gandhi arrived in Johannesburg, he was marched in broad daylight

in convict dress from Park Station up to the Fort. He was carrying a bundle. No provision was made for his being taken in a covered vehicle. I was myself present on that occasion, and accompanied Mr. Gandhi part of the way. I also offered to relieve Mr. Gandhi of the bundle, but he refused to allow me to do so. As I wrote to the *Star*, I was unaware of what happened on the return journey, but I do know that Mr. Gandhi travelled in a third-class compartment, in convict dress, in close proximity to a number of natives, and that he carried his bundle from Volksrust Station to the Gaol, a distance of about a mile. The Rev. Mr. Trevor Benson is quite right in deploring "false and unfair statements," but, whilst the circumstances as narrated in the brief report in the *Star* are not quite accurate, the underlying facts are certainly so. They are partly within my own knowledge and partly from statements made to me by Mr. Gandhi himself. I trust that this explanation will make it quite clear that, so far as my own statements were concerned, they were neither false nor unfair.

Pretoria Hawkers.

Sixty go to Gaol.

[At Pretoria on Friday, the 13th inst., the local Police Court was filled with Asiatics says the *Star*, who had assembled to hear sixty of their compatriots tried on a charge of trading within the municipality without being in possession of the necessary licences. Mr. H. Rose Innes, Chief Magistrate, occupied the Bench, Mr. Weaving prosecuted, whilst Mr. Lichtenstein appeared on behalf of the accused. The accused were ranged all round the solicitors' tables, there not being sufficient room for them in the dock.

Mr. Weaving said that all the accused were similarly charged and would be taken as though there was only one indictment framed.

Mr. Lichtenstein said that with a view to a mitigation of the sentence he had advised his clients to plead guilty.

Mr. Weaving said that there were 60 accused and two defaulters, against whom he asked for the issue of a summons.

This was granted.

Sergeant Cowley stated that on November 7 he was on duty on the Market Square in the early morning. He found all the accused on the Square and they were all hawking vegetables, fruit, eggs, etc. He asked them to produce their licences, and they were unable to do so, saying that they had no licences. They required the licences to carry on the trade of hawkers. The accused had not paid the necessary £5 licence fee.

Cross-examined by Mr. Lichtenstein, witness said that the accused did not explain why they had no licences. He was aware that the accused had no licences because they refused to give their finger prints. If they had given the latter he believed they would have been granted licences.

Mr. Lichtenstein called upon one of the accused to make a statement. Asked how it was that he was not in possession of a licence, the accused replied, "Because Law No. 2 of 1907 is objectionable, and we are asked to give our finger prints, and we refuse to do it." Accused also said that they had not hitherto been asked to give their finger prints, and now that they were asked they were not inclined to do so.

Mr. Lichtenstein said that the accused were not ordinary criminals, but were passive resisters, submitting themselves to a doctrine which was sanctioned by many historic examples in other countries and notably in England. They had conscientious scruples to giving their finger-prints in order to obtain the licence by virtue of a compromise entered into with the Government some months ago. He was sure that the Municipality did not ask for a vindictive sentence, and he asked the Court to exercise the utmost leniency in this particular case inasmuch as they were acting, rightly or wrongly, with conscientious scruples and motives. They should not have a sentence inflicted upon them of a harsh nature or vindictive, and they should not be made to suffer more than was necessary by their devotion to a cause which they believed, rightly or wrongly, to be a lawful cause. He asked for the passing of a nominal sentence.

Mr. Weaving said they should be treated by the Court as ordinary offenders.

Mr. Lichtenstein pointed out that in similar cases of the kind a sentence of 5s., or an alternative of three days' imprisonment, had been passed.

His Worship said that Court was not a theatre where they could ventilate the question as to whether those men were in the right or the wrong. He was there to administer the law whether the law was good or bad. He found that the men had combined to resist the provisions of the law, and that could not be held forth in the circumstances for a mitigation of the sentence.

Mr. Lichtenstein said he was not arguing the validity of the law.

His Worship said that if Mr. Lichtenstein had said that the men did not have the money to pay the licences and they were forced to do hawking in order to get their bread, he would have said that that would have been a mitigating circumstance. It would be very improper for His Worship to discuss the policy of the law and the merits or demerits of the question between the Court and the Government. However much he might be in sympathy with the men in their trouble, he saw no reason why he should deal differently with them than with other offenders.

In giving judgment His Worship said that they had pleaded guilty, and their attorney had stated that he relied upon certain mitigating circumstances in the case, that was that they objected to the Law No. 2 of 1907, and they had not complied with the provisions of that Law in giving their finger impressions. That being so, they could not have been able to get their licences. He failed to see how that could be urged as a mitigating circumstance in a Court of law. It was a question of policy which the Court could not with propriety discuss or express any opinion about. He found them guilty, and fined them each £1, or seven days' imprisonment.

As soon as the sentence was delivered, Mr. Weaving asked that the Court would levy a distress warrant upon the property of the accused to recover the value of the fine. He also asked that they should be bound over to appear in seven days' time before the Court.

His Worship (Mr. H. Rose-Innes) said that he was prepared to grant the order, and Mr. Lichtenstein could, if he wished, take further action.

Mr. Lichtenstein (for the defence) said he would like to argue the matter and an adjournment was made for a few minutes.

On resuming, Mr. Lichtenstein said he was unable to give any pledges such as Mr. Weaving wanted.

Mr. Weaving suggested that the accused should be ordered to enter into their own recognisances to appear if the Court was unable to recover the amount of the fine, and surrender themselves for imprisonment.

His Worship disallowed the application and said that in future Mr. Weaving should raise similar points before sentence had been inflicted. Continuing, he said that in inflicting the fine of £1 he had inflicted a lesser fine than he had done in another case. He was moved to do so because it had been brought to his notice that a fine of 5s. or three day's imprisonment had been inflicted in previous cases. That was a very lenient fine and, possibly on account of the fact that accused had been encouraged to insist upon their misconduct. If they persisted in defying the law as they were doing now and they came before his Worship again, he would consider it to be his duty to inflict a very much more severe punishment than he had done that day.

It is understood that the accused refused to pay their fines.]

COLOUR SUPERIORITY. To bring the charge of colour prejudice against an aspirant for political honours in Jamaica is undoubtedly to deal him a deadly blow, for a community of mixed races and various hues is naturally sensitive on such a matter and bitterly resents any assumption of superiority based upon colour merely.—*Daily Gleaner (Jamaica).*

Imperial Parliament

In the House of Commons on the 19th ulto. Dr. RUTHERFORD asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received complaints in regard to the character of the diet given to British Indians imprisoned in the Transvaal for refusing to comply with the Registration Law; and, if so, would he say what action he proposed to take in the matter.

COLONEL SEELY: Yes, sir. The Secretary of State has received complaints, and he is now in communication with the Transvaal Government on the subject.

On the 20th ulto. Mr. MITCHELL-THOMSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had any information as to the intentions of the Dominion Government with regard to British Indians in British Columbia.

COLONEL SEELY: Proposals have been made for sending some of the East Indians now in British Columbia as free labourers to British Honduras, and it appears from Press telegrams that the Dominion Government are taking steps in this direction, by sending two Indians to British Honduras to enquire into the practicability of the scheme.

Lord Ampthill's Questions

In the House of Lords, on the 21st ulto. LORD AMPTHILL rose to call attention to the imprisonment of Mr. Gandhi and other members of the Indian community in the Transvaal, and to enquire what communications had been received from India by his Majesty's Government on the subject of the treatment of British Indians in South Africa; also to enquire whether the Secretary of State for the Colonies had received any complaints of the effect that Indians thus arrested had been harshly treated and inadequately and improperly fed in the prisons, and, if so, how he had dealt with such complaints; to enquire further whether the Traders' Licensing Bills passed by the Legislature of Natal have been submitted for Imperial sanction, and, if so, what action his Majesty's Government intended to take; and to move for papers. He said the continued failure of the Imperial Government to solve this problem was a serious danger to the Empire, which might before long become absolutely uncontrollable. One of the objects of the South African war was to secure the redress of the grievances of British Indians in the Transvaal. The result of the war placed the Imperial Government in a position to redress these grievances; and yet these grievances were absolutely more acute now than they had ever been under the Transvaal Republic. The object of the [illegible] Indians resident in the Colony; and with each defeat of the Imperial Government to effect a settlement the success of that policy became more and more assured.

THE EARL OF CREWE said the fact that a Blue-Book was published that day seemed to make it a little premature to raise this discussion now. Of all unfortunate things that could happen, it seemed to him that the most unfortunate was that they should appear to take sides over this question and divide themselves into two classes of pro-English and pro-Indians. He was sorry, therefore, that Lord Ampthill seemed to make imputations against the Colonial Government in this matter. For instance, the noble lord said it appeared to him that the object of the Transvaal Government was to exterminate the Indian colony there. He did not think that that was an expression which could in any way be justified by what the Colonial Government had done. So far as concerned the imprisonment of Mr. Gandhi, which he very greatly regretted, he had no knowledge of it beyond what he had seen in the newspapers, but he had telegraphed to the Transvaal in order to find out what the particular circumstances were connected with Mr. Gandhi's imprisonment. He assumed, of course, that he had been taking part in the "passive resistance" campaign, and that he had paid the penalty, which no doubt he intended to pay. As to the question of exception of entry of Indians not domiciled in the Transvaal before the war, he believed there was a demand at one time for a general entrance for those able to pass the higher education test. That was a point on which it was impossible to induce the Transvaal Government to give way, but so far as the admission of a few people of a special kind was concerned, the case was different. He thought some satisfactory arrangement could be reached whereby a sufficient number of those belonging to the professional classes might be admitted to supply the wastage. (Hear, hear.) These would be specially admitted by the Governor in Council. As to the second question of Lord Ampthill, a complaint had been received stating that there had been cases of great hardship and old persons and children had been kept in rooms not clean and had not received sufficient food. He immediately telegraphed to the Governor of the Transvaal to find out the truth. He asked for a report by telegraph, and that report he had not yet received. As to Traders' Licensing Bills, there had been three Bills introduced into the Natal Legislature. The first Bill, which proposed to prohibit indentured Indian labour from June, 1907, was dropped altogether. A second Bill, which he had not yet seen in its final form, forbade any licensee to [illegible] over to Indians after December 31, 1907. The third provided for the extinction, after a specified date, of Indian licences. When he received information of these two Bills he had thought it right to send a warning saying it was extremely improbable the Imperial Government would be able to advise his Majesty to assent to them in that form. He had not yet seen the Bills in their final or amended form.

LORD AMPTHILL withdrew his motion for papers.—*India.*

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

HOUSE OF COMMONS.

23rd October.

Mr. HAROLD COX (Preston, Min.) asked the Under-Secretary for the Colonies whether British Indians who acquired rights of domicile in the Transvaal in the days of the late Republic were still precluded from acquiring civic rights, might not own fixed property, were liable to removal into special locations, and must carry on their persons registration certificates containing descriptions of their personal peculiarities, details of their families, and their thumb impressions; and whether he could inform the House in what respect the pre-war grievances of our Indian fellow-subjects in the Transvaal had been remedied since the annexation of that country.

COLONEL SEELY.—The British Indians in the Transvaal are subject to a number of disabilities, but my hon. friend's statement of them is a little too general in its terms, as they are entitled to own fixed property within Asiatic locations. His Majesty's Government have been and still are in friendly communication with the Transvaal Government with regard to these disabilities. The grievance which was the principal subject of complaint before the war was that Indians were liable to be confined to locations for purposes of trade. This, therefore, with some minor grievances, has been removed since the annexation.

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under-Secretary of State for India: Whether he had, during the last few weeks, received any information from India of the holding of Meetings and expressing in other ways popular indignation at the treatment of British Indians in the Transvaal, and their imprisonment for declining to take out and carry on their persons, tickets of leave called locally Registration Certificates?

Whether His Majesty's Government had taken, or proposed to take any action in the direction of remedying the grievances complained of?

Mr. BUCHANAN replied:

Many representations on this subject are being received from India, which are marked [illegible] and will be duly considered. They have been communicated to the Transvaal Government, and I will be able to reply to the latter part of the Hon. Member's question

Mr. Polak and the "Star"

Some Hard Hits

Blue-book and Judgment

The *Star* of the 16th inst. contains the following letter from Mr. H. S. L. Polak:—

It is significant that, on the very day that you publish carefully-chosen extracts from the recently issued Blue-book on the Asiatic question and characteristically comment thereon, the Supreme Court should have given a decision which demonstrates beyond all doubt that, contrary to the allegations of the Government, yourself, and a number of others equally interested in urging the fact, the British Indians entering the Transvaal on their return from India, but without desiring to avail themselves of the privileges and benefits conferred by a new Validation Act, are not prohibited immigrants, and have not acted unlawfully in entering the Colony without making prior application for registration under the new Act from outside the Transvaal. I do not care to heap coals of fire on your head. Your position to-day must be a very difficult one to reconcile with your wanton affronts of a few weeks ago. You then were good enough to inform us that whatever hardships might have befallen those Indians who were returning via Delagoa Bay and Komatipoort, the Indians themselves were entirely to blame for having wilfully resisted the law of the Colony in re-entering. The Supreme Court has now supported their contention through and through that they were not prohibited immigrants at all and that they were not acting unlawfully, but that it was the Government who were acting in an unlawful manner in endeavouring to prevent their re-entry into the Colony.

There are other points arising out of Friday's decision which may be of interest to you. One is that the Government have acted unlawfully not only at the border but at the Coast in having caused the detention in Durban of Transvaal returning Indians, even though their boat had not left the port. The Transvaal Government acted equally unlawfully in inducing the Lourenco Marques authorities to refuse permission to land to Indians returning from India unless they consented to apply from that port for registration under the new Act. The one thing that seems [illegible] to be shown by the judgment delivered by the learned Chief Justice is [illegible] Government, whom you have [illegible] highly for their moderation and their [illegible] administration [illegible] and have passed [illegible] and that the Governm[illegible]

Asiatic re-entrants have been law-breakers.

Permit me for a moment to refer to the Blue-book. I find that, in General Botha's minute to the Governor, dated July 11, he had stated that Mr. Gandhi "claimed that all Asiatics who could pass the educational test should be allowed to enter the Colony, whether previously domiciled here or not." That statement is incorrect. Mr. Gandhi claimed that the existing right of all Asiatics who could pass the education test under the present Immigration Act should be retained, because General Smuts was endeavouring to deny that right. It has been said by yourself among others that this education question was a new point raised by the Asiatics. You ought to know, if you do not, that there is not a particle of truth in this statement. The Asiatics have always claimed that the existing Immigration Law provides for the free entry of all persons, Asiatics or not, who can pass the education test contemplated therein, and what you persistently ignore is the fact that the Government have admitted this. When General Smuts informed Mr. Gandhi that his own interpretation of the law was quite different from Mr. Gandhi's, Mr. Gandhi said that he was quite prepared to test the interpretation in the Supreme Court. Mr. Sorabji's case was specially intended to test the point. He entered the Colony, was examined as to his means and educational abilities, and was admitted without question. The Government had conceded the point without daring to accept Mr. Gandhi's challenge. Ten days afterwards Mr. Sorabji was arrested, not as a prohibited immigrant, not even under the Immigration Act at all, but under the Registration Act, the old Asiatic Act, for failing to produce a registration certificate on demand. I myself entered the Transvaal from Natal not long ago, in the company of seven or eight educated Indians, each one of whom passed the education test and produced sufficient means to satisfy the Immigration Officer at Volksrust. That is on record. They were arrested, not as prohibited immigrants, nor under the Immigration Act, but under the Registration Act, for failing to produce registration certificates on demand. The Government on these occasions at least, declined the challenge as to the interpretation of the Immigration Law and impliedly admitted that Mr. Gandhi had, in fact, raised no new point. The principle thus laid down was indirectly supported by the Supreme Court's decision in the case of *Kathanji Lalloo v. Rex*, and it is still further supported by the Chief Justice's remarks on Friday. The Immigration Law by itself has never precluded the [illegible] entry of [illegible]

It [illegible] stated by General Botha in [illegible] the [illegible] system [illegible] that, in regard to Mr. Gandhi's [illegible] for the repeal of [illegible] not, he withdrew from the distinct understanding arrived at at the meeting of the 18th August, namely, that the Act was to remain on the Statute Book. That statement also is incorrect. Mr. Gandhi was never a party to any such thing. He recognised the decision that had been arrived at by the members of the Government and the Opposition at the meeting, in this matter, and he made it perfectly clear that, in the event of the education principle being admitted, he, personally, would not have any great objection to the Asiatic Act being retained, but it was a matter wherein he would have to be ruled by the decision of his own community; and, at the meeting of Indian delegates held a day or two thereafter, it was unanimously decided that the Asiatic Act must go.

It is said that after certain nine demands were made at the Pretoria Conference, of which eight were granted, Mr. Gandhi delivered what you have said may be regarded as an ultimatum, introducing six fresh points. I deny that statement absolutely. Mr. Gandhi sent no ultimatum. Mr. Smuts, through his private secretary and through the medium of Mr. Cartwright, invited Mr. Gandhi to privately lay before him his (Mr. Gandhi's) impressions of the feeling of the people at the meeting of delegates. This Mr. Gandhi did in a private letter, extracts wherefrom were torn from their context and read by the Colonial Secretary in the House of Assembly, giving the impression that the Indian community had delivered an ultimatum. I refrain from commenting upon General Smuts' action in putting his own gloss upon a private letter, the complete terms of which were not within the knowledge of his audience. I give an extract from this letter, which General Botha thought it unnecessary to attach to his minute, and which was never read to the House. "I placed before the meeting, for the third time to-day the terms that I told them the Government were prepared to offer, and told them further that these would form an acceptable compromise, if some provision was made for highly educated Indians and for Mr. Sorabji's re-instatement; but the meeting would not listen to anything short of repeal of the Asiatic Act and the recognition of highly educated Indians under the general clause of the Immigrants' Restriction Act. All I could persuade them to accept was that, the statutory right being recognised, there would be no objection to an administrative discrimination against educated Indians, so that only the most highly educated Indians could enter."

Let us take the six alleged "fresh and inadmissible demands" [illegible] Number 1 asks for the re-instatement of Mr. Sorabji. General Botha, in his minute, does not deny that, a day or two prior to the Pretoria Conference and on the very day before the meeting of

Indian delegates in Johannesburg, Mr. Sorabji who had freely entered the Colony under the Immigration Act, had been secretly deported, at the very moment when negotiations were going on—a flagrant breach of faith.

The second is that all Asiatic prisoners should be discharged. That statement is not quite accurate. The demand was that all the Asiatics imprisoned on account of the passive resistance movement should be discharged. Surely that precedent was set last January. What was inadmissible in it? Did the Government wish to keep all these people in gaol after a settlement had been arrived at?

The third is that Act 2 of 1907 should be repealed. That was no new demand at all. It has been demanded ever since the Act was passed in March of 1907. British Indians have contended that it was an essential condition of last January's compromise. And here I would say that, in publishing the extracts from the Blue Book you have carefully ignored the whole of the circumstantial evidence in favour of the Indian contention contained in Mr. Ritch's memorandum to the Imperial Government.

The fourth was that a general education test should be admitted in respect of the immigration of educated Asiatics. Here we have the education question arising again. This was not fresh. The principle of the immigration of educated Asiatics had been discussed at the Conference itself, and the statement contained in General Botha's minute is inaccurate. Mr. Gandhi and the Indian community never demanded a general education test. They demanded that the present rights of entry under the general Immigration Act of the Colony should be retained, and they agreed that the severity of the education test should be a matter of administrative discretion.

The fifth point was that duplicates should be issued free of charge in respect of all certificates of registration that had been burned. This was not in the nature of an ultimatum at all. It was a matter of administrative negotiation, and would never have been a bar to a settlement. Moreover, it must be pointed out these documents were destroyed because of what the Indians regarded as a breach of faith on the part of the Government.

The sixth point was that the new draft Bill should be submitted to the committee of the British Indian Association before its discussion in the Legislature. Surely it was only a wise precaution. In the event of there being any differences, would it not have been better for the matter to have been discussed quietly and confidentially between the two parties with the object of removing them before the Bill was thrown on the Legislature? Was there any objection for such a suggestion? Did not General Smuts promise Mr. Gandhi to discuss with him the originally contemplated legislation last July, and did not Mr. Gandhi actually on Mr. Smuts' invitation, go to Pretoria for that very purpose before the measure was brought before the House of Assembly? It would almost appear as if the Government had wantonly endeavoured to prevent a settlement by bringing forward all sorts of petty, childish objection with a view to influence public opinion?

The following is an extract from Mr. Cachalia's speech at the mass meeting held in Fordsburg on Wednesday week, whereat European friends assisted. You appear to have missed it but perhaps it will help to satisfy you as to the moderation of the demands of the Indian community:—"I repeat yet again that our essential demands, as far as this movement of passive resistance is concerned, are reduced to two only, all else being subsidiary and a matter of administrative detail. The first is the repeal of the Asiatic Law Amendment Act. . . . The second point is the admission of highly educated Indians under the general Immigration Law of this Colony. We claim that we are at present entitled to demand this as a matter of right. It is no new thing; it is contemplated by the existing law. . . . We have publicly consented that the principle of administrative restriction, under the education test, which is at present accepted by all Governments in South Africa, notwithstanding hypocritical outcries to the contrary, shall operate against an unlimited entry of educated Indians, and we have agreed not to ask for the free admission of these beyond six in any one year."

General Botha has charged "Mr. Gandhi and his emissaries" with having "actually collected a number of registration certificates under threats by violence." That statement is absolutely untrue. I challenge General Botha or anybody else to prove a single case where any certificate has been obtained under threat or by violence by Mr. Gandhi or any member of the British Indian Association, and with the knowledge and consent of the Executive Committee.

In the same memorandum there is a subtle attempt made to suggest that the Mahomedan section of the community had not joined in the passive resistance movement. I need do no more than refer to the resolution passed at yesterday's representative meeting of Transvaal Mahomedans to show the falsity of this statement.

Lord Selborne, too, in his covering despatch, made the following statement and prophecy: "There are, I am informed, grounds for thinking that the rank and file of the Asiatic community do not entirely share the views of their leaders, and that, in the event of any reasonable solution of it, the situation will ease naturally down before long." That was written over two months ago. On Friday, over 100 members of the Indian "rank and file" went to gaol. In Germiston, last week, nearly 100 members of the Indian "rank and file" were imprisoned. During last week, something like 250 sentences of imprisonment were imposed upon the Indian "rank and file." And, since the renewal of the struggle, there have been no fewer than 1,000 sentences of imprisonment with hard labour imposed upon the Indian "rank and file."

One word more, and I close. The passive resistance movement has been renewed now for some four months. Two months ago, the new law came into operation, and it was hoped that by the publication of the fact of the Royal assent thereto the movement would collapse like a house of cards. Well, that has not happened. It is not likely to happen. The "rank and file" are going to gaol weekly in hundreds. Many of the most important leaders are already in gaol. Friday's Supreme Court decision indicates that it is impossible to administer the new law, as General Smuts admitted the impossibility of administering the old law, without the consent and co-operation of the Asiatics.

In your leading article of Friday, you ask that "Mr. Gandhi and his friends should give the Government and the people of this Colony convincing evidence of their good faith." Sir, you are insulting! Who is Mr. Gandhi? I do not know him! I only know hard-labour prisoner Gandhi, who has given such evidence of his good faith that he was once almost at death's door to serve this Government and the people of this Colony, having nearly been murdered in so doing, by some of his compatriots, and Convict Gandhi is now quietly working on the roads to prove his good faith in the members of his own community and to the Colony at large. Is it for you to impute bad faith to a man like that? And his friends, have they not proved their good faith to the people of this Colony by offering and successfully carrying out voluntary registration in order that they might show the wanton falsity of the allegation that there had been a large illicit influx of Asiatics, in which they had connived? You appear, Sir, to be obsessed by a mania for imputation and insinuation. May I suggest that, instead of asking the totally unnecessary question as to whether it happens to be a part of the British Indian policy to introduce a body of professional agitators, you devote your energy to inducing the Government to cease a policy of threats and coercion, which has failed ignominiously in the past and shows no sign of success at the present or in the future.)

Indian Mails to Ceylon and India per S.S. *Umvoti*, until 4-30 p.m., Tuesday, the 24th instant.

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

ALLEGED ILLEGAL DETENTION. A letter has been received from the Attorney-General's Department in regard to the alleged illegal detention of certain Indian prisoners at Barberton after the bail money had been deposited, to the effect that the complaint was being inquired into.

AT VOLKSRUST. On the 13th instant, several Indians, who had entered the Transvaal with Mr. Gandhi, completed their sentence of imprisonment with hard labour, and were deported on a warrant under the hand of the Colonial Secretary. By a curious coincidence, this took place almost at the same time that the Chief Justice was delivering judgment in the Barberton appeal, to the effect that the action of the Colonial Secretary in deporting originally was entirely unlawful. The deported men promptly returned, but their case was remanded until the 19th instant, in order that time might be obtained to receive instructions from the Asiatic Office, in view of the Supreme Court judgment. On Saturday, spans of Indian prisoners from 20 to 25 strong were sent to work on the Municipal Water-Works, cleaning the cemetery, and tending the soldiers' graves. Mr. Gandhi was included. It must have been peculiar for him to contemplate his present occupation, after having tended the sick and wounded during the Boer War and led the Stretcher Bearer Corps during the recent Natal Rebellion,—*tempora mutantur*.

On Tuesday, at the request of Mr. Polak, in view of the recent Supreme Court decision, the Magistrate discharged Messrs. W. R. Dave and Moosa Asmalji Patel.

A FARCICAL AFFAIR. Last week, a peculiar situation arose in "A" Court, before Mr. Van Der Berg. A number of Indians trading in the Indian market, Johannesburg, were brought before the Magistrate, charged with trading without licences. Mr. Polak defended. It was suspected that an attempt would be made to prevent the people going to gaol, and to endeavour to secure the amount of the fines by distraint upon their goods. Everyone of the Accused possessed a licence, issued and taken out during the time of voluntary registration. The first man, Mr. Allibhai Ismail, pleaded guilty, and, as was expected, he was fined £5 on each of the two charges against him, the amount to be recovered by way of distraint upon his property. Now, it is no part of the passive resistance struggle to finance the Government, and, accordingly, having drawn the teeth of the Prosecution, it was decided to turn the test of the proceedings into a farce. Accordingly, each of the other Accused pleaded not guilty, and produced his licence. One by one they were discharged, because there was no alternative charge of failing to produce licences upon demand. Then the man who had already been convicted was recalled, and eventually authorised Mr. Polak to produce his licence. Mr. Van der Berg discharged him also, notwithstanding Mr. Polak's strong protest. So the Court had had an hour's amusement at the expense of the Government, simply because the Licensing Officials had made a mistake in bringing the charge, and had failed to confirm the statements that the Indians had no licences. In order to make up for their discharge, the parties concerned have since gone out hawking without licences.

IMPRISONMENTS AND ARRESTS. An attempt was made at Krugersdorp, on Thursday, to obtain a hawker's fine by seizing the bail money, which had, however, been deposited by a friend and, consequently, could not be touched. A further attempt was then made to distrain upon his goods, but the happy man had none, and so the Magistrate was perforce obliged to send him to gaol. On the same day at Krugersdorp, a hawker was sentenced to pay a fine of £1 or go to gaol for ten days with hard labour. He chose the latter course. On Monday, in Johannesburg, 49 Madrasi hawkers made a raid upon Jeppestown Police Station and insisted upon being arrested for trading without licences. The police courteously acceded to their request, and they were sentenced in the usual way the following day. On Monday, also, four hawkers were sentenced to 14 days' imprisonment, for the first offence, for trading without licences. Evidently, the penalty has gone up! At Rustenburg, last week, five Indians were charged with trading as store-keepers without licences. One was discharged, as he was a manager; another was fined £1, the other three were fined £5 each, the fines to be recovered from their property. The Boksburg appeal comes off next Monday. At Ventersdorp, on Monday, Mr. Moosa Rajah, store-keeper, and Mr. Essopji Suliman, hawker, were arrested for trading without licences. On Tuesday, some 40 odd hawkers were discharged from Germiston Gaol. Efforts are being made to replace them.

On Wednesday, at Germiston, 16 men went to gaol for seven days with hard labour for hawking without licences. On the same day 104 men were arrested at Johannesburg on a similar charge, 74 of whom, including Mr. Aswat of Vereeniging and Mr. Nagdee of Nylstroom, prominent members of the Committee of the British Indian Association, went to gaol the same day, the other 30 cases being remanded to the next day. Of this batch, more than 40 are Mahomedans.

A KINDLY THOUGHT. The Rev. Canon Berry has forwarded two guineas to the British Indian Association, to be added to the passive resistance funds. Mr. Frank A. Stokes, Accountant, of Johannesburg, has sent £1.

THE PRETORIA LICENSING CASES. I am asked to say, in connexion with the Pretoria Licensing Cases, that the accused gave no instructions to their attorney to ask for mitigation of sentence because they were passive resisters. They were quite prepared to suffer the full punishment for their acts.

WHAT THE CHIEF WHIP THINKS. Mr. E. Foott (Chief Government Whip) speaking at Roodepoort on the 11th inst., said they were all more or less familiar with the facts relating to the present Asiatic agitation. They knew that a large number of Indians had insisted upon the right of introducing half a dozen of their educated people into the country every year. That had not been conceded, and it was against the law. They were also aware of the steps taken by the Government in relation to the matter; but a number of these misguided people had decided to defy the law and go to gaol. (A voice: "That's the fault of the Government. They made a good law, but apparently had not the power to enforce it.")

THE SPECIAL MAGISTRATE. Mr. H. H. Jordan, A.R.M., Witwatersrand district, is appointed to be the magistrate specially assigned to hear appeals against the decision of the Registrar of Asiatics refusing to issue an applicant a registration certificate under the Asiatics Registration Amendment Act.

OUR TAMIL HEROES. The following are the names of Tamil Hawkers (seven of them are officials of the Tamil Society, who went to prison on the 16th and 17th inst., respectively, at Johannesburg and Pretoria:—Messrs. R. Thandapany Padayachi, Raju Naidoo, R. M. Ramamoodly, V. S. Padayachi, A. Ananda Moodly, K. K. Samy, R. Raju Naidoo, R. K. Naidoo, C. P. Padayachi, N. S. Pillay, A. Somdra Moodly, T. Kandasamy Moodly, C. Sooprai Padayachi, C. K. Chetty, K. Govind Raju, N. Krishana, V. Poonsamy Naidoo, R. S. Padayachi, V. V. Naidoo, N. Tilamanikam Chetty, V. M. Padayachi, N. Chetty, V. Poonsamy, T. Koopersamy, A. Pakari, R. Mooluveloo Chetty, S. Arumuga Moodly, R. Gopalsamy Padayachi, V. R. Naidoo, S. Kandasamy, C. Arunachalam, S. Naidoo, S. R. Moodly, S. V. Padayachi, C. Marimootoo, V. Dorasamy, V. Chinathumbi, C. V. Moodly, P. Palani, K. V. Moodly, A. Francis Chetty, V. Virapatran, V. G. Padayachi, C. Sooprayan, K. G. Padayachi, V. S. Moodly, Tumi Ramalingam, V. Nadesan Chetty, S. T. Pillay, R. Chetty,

Ramasamy, V. Naidoo, Koposamy, Kamasamy, Mugalingam, Mootoosamy Pillay, N. Ramasamy Naidoo, Ponna Padyachi, V. Naransamy, N Ramsamy Naidoo, M. V. Goorooasamy Chetty, Govindasamy Naidoo, S. Soopramony Chetty, Vengadasalam, Rajoo, Chail Mugai, R. K. Padayachi, M. Ramsamy, D. N. Ramsamy Chetty, Mootoo Ranga Padayachi, V. Armgum Padayachi, Appoo Chetty, A. K. Padayachi, D. Chetty, A. Padayachi, C. K. Naidoo, M. Padayachi, M. Govindsamy, Soopia Naidoo, T. Naidoo, Tommy, Poonasamy Chetty, S. Poonasamy Naidoo, and R. Samy.

House of Commons Meeting

Transvaal Question Discussed

Lord Ampthill presided at the House of Commons on Monday afternoon (October 19) over a meeting of members convened for the purpose of considering the question of the treatment of British Indians in the Transvaal. Among those present were Lord Ampthill, G.C.S.I., Lord Lamington, J. M. Robertson, Esq., M.P., Sir F. Channing, M.P., Sir Mancherjee Bhownaggree, Harold Cox, Esq., M.P., Dr. Thornton, D.C.L. C.S.I., Ameer Ali, Esq., C.I.E., W. P. Byles, Esq., M.P., A. H. Scott, Esq., M.P., Sir Henry Cotton, M.P., Joseph Walton, Esq., M.P., J. F. Cheetham, Esq., M.P., Sir Charles Schwann, Bart., M.P., J. H. Polak, Esq., J.P., L. W. Ritch, Esq., Dr. V. H. Rutherford, M.P., H. Harte-Davies, Esq., M.P., A. H. Crosfield, Esq., M.P., George Harwood, Esq., M.P., James O'Grady, Esq., M.P., Sir William Brampton Gurdon, M.P., C. E. Malbert, Esq., M.P., H. F. B. Lynch, Esq., M.P., and G. P. Gooch, Esq., M.P. The circular summoning the meeting stated that some 300 British Indians, respectable merchants and others, had been within the last two months, or were still, suffering imprisonment with hard labour for declining to comply with the requirements of the Differential Registration Law, although virtually all of them had established their identity as *bona fide* pre-war residents. Addresses were given by Sir Mancherjee Bhownaggree and Mr. Ameer Ali, who quoted from letters and telegrams which they had received from India in proof of the strong indignation entertained on this subject among loyal supporters of the Government in India. Mr. Ameer Ali declared that the treatment of British Indians in the Transvaal was arousing a deep and dangerous feeling. It was decided to ask Lord Crewe and Lord Morley to receive a deputation of peers and Members of Parliament, and Lord Ampthill promised to initiate a discussion on the matter in the House of Lords at an early date.—*India*.

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Since Wednesday 57 Indians have gone to gaol at Johannesburg and 53 at Germiston.

Mr. V. U. Sheth of Pretoria has been sentenced to pay a fine of £5 or go to gaol for one month. He chose the latter; but after removal from the Court, his misguided friends paid the fine and procured his release contrary to his desire.

Owing to the Supreme Court judgment, yesterday the remaining prisoners at Barberton and all at Volksrust except Mr. Gandhi, the chairman of the Hamidia Islamic Society (Imam Abdool Kadir Bawazeer) and four others were released. Volksrust released about seventy, including the President, Vice-President and Joint-Secretary of the Natal Indian Congress. They were about to leave for Johannesburg last night when the Police demanded their thumb-prints which they unanimously refused to give, accordingly they were detained, but it is unknown as yet whether the demand was made independently by the Police or on instructions from Pretoria.

This week the Indian prisoners in the Johannesburg Gaol have refused to eat certain meals owing to the unsuitability of the diet with the result that all subsisted on one meal of rice daily.

The appeal of *Essa Ally v. Pretoria Municipality* re Grocer's Licence has been dismissed with no order as to costs.

Later.

All who were detained by the Police at Volksrust were released again this morning with the exception of Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia and S. J. Randeria, whose release is expected during the day. They have announced their intention of starting for Johannesburg to-night.

Volksrust, Friday.

58 Indians in the Gaol, including Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomji and M. C. Anglia, were discharged yesterday. One hour after, they were re-arrested for refusing to give thumb-impressions. They all therefore returned cheerfully to the Gaol. This morning they were marched to the Magistrate's Court, but all except Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee and S. J. Randeria were discharged without being brought before the Court. Great indignation is aroused over the farcical discharges. Mr. Gandhi, Dawad Saheb and four others were not discharged, being under the new Act.

Later.

The four Durban leaders were allowed to proceed to Johannesburg.

Strong Protests from Bombay

Lord Ampthill has received the following telegram from Sir Pherozeshah Mehta, President of the Bombay Presidency Association :—

"People of all classes are intensely exasperated by the fresh news of the cruel treatment which Indians of position and respectability are subjected to by Transvaal authorities. The feeling has grown so intense that all possible desperate measures of boycott are being urged. I feel it my duty to place before your lordship that the mischief occasioned by this state of things is incalculable, particularly at the present time. My Association implores the Government to lose no time in taking measures to protect our fellow-countrymen. We avoid mass meetings in giving expression to their feelings, because it is felt they might embarrass the Indian Government; otherwise the whole country would be filled with bitter cries from every town and place."

Numerous representative associations in Bombay are cabling to Lord Morley protesting against the ill-treatment of Indians, in the Transvaal. Sir Currimbhoy Ebrahim, President of the Anjuman-i-Islam, has telegraphed that cruel treatment is likely to have a most pernicious and dangerous effect upon the public mind in India. In view of the present situation, he adds, the leaders are refraining from holding a mass meeting in order not to embarrass the Government. Otherwise the whole country would cry out against the injustice.—*India*.

THE SWAMIJI. On Wednesday evening, in the Congress Hall, Durban, Swami Shankeranand lectured to a large gathering under the auspices of the Durban Lodge of the Theosophical Society, the subject being "The Hindu Conception of Morality." About 60 Europeans and a large number of Indians were present.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Law Breakers 563
Indian Education in Natal 563
Endrag Maakt Magt 564
Indian Opinion 564
The Blue Book 565
Then and Now 565

OTHER ARTICLES:—

Mass Meeting Speeches 565
Rev. F. B. Meyer's Testimony ... 566
Supreme Court Upholds Indian Claim 566
The Press on the Judgment 567
The Hamidia Islamic Society ... 569
The Caxton Hall Meeting 570
A Message from General Smuts ... 571
The Press War in the Transvaal ... 572
Mr. Gandhi's Treatment 573
Pretoria Hawkers 574
Imperial Parliament 575
"Mr. Natal and the Star" 576
Notes on the Transvaal Struggle ... 576
House of Commons Meeting 577
Latest Telegrams from the Transvaal 579
Strong Protests from Bombay ... 579

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફ્રોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૧મી નવેંબર ૧૯૦૮. અંક ૪૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રીસ્તી-તા૦ ૨૧મી નવેંબરથી, તા૦ ૨૭ નવેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-કારતકવદ ૧૩થી માગશર સુદ ૪સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા૦ ૨૬મી સવાલથી ૨૭ જીલ્કાદ સુધી,૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	સુર્ય અસ્ત	ચંદ્ર ઉદય	ચંદ્ર અસ્ત	પારસી રોજ.	મુસ્લીમ તારીખ.		સુર્ય અસ્ત.	
						ક.	મી.	ક.	મી.
સની.	૨૧	૧૩	૨૬	૧૦	૪	૫૩	૬	૩૩	
રવી..	૨૨	૧૪	૨૭	૧૧	૪	૫૩	૬	૩૪	
સોમ.	૨૩	૩૦	૨૮	૧૨	૪	૫૨	૬	૩૫	
ભોમ	૨૪	૧	૨૯	૧૩	૪	૫૨	૬	૩૫	
બુધ..	૨૫	૨	૩૦	૧૪	૪	૫૨	૬	૩૬	
ગુરૂ .	૫	૩	૧	૧૫	૪	૫૨	૬	૩૭	
શુક્ર .	૨૭	૪	૨	૧૬	૪	૫૨	૬	૩૮	

અનુક્રમણિકા.

સુપ્રીમ કોરટનો કેસ ૭૭૦
પાછી પાની ... ... ,,
કેળવણી ૭૭૧
આરબરટનવાળા ફ્રેરીની અપીલ ... ,,
મુકાદા ઉપર છાપાઓની ટીકા ... ૭૭૨
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા બનાવો
ક્રાપર ખબરો ૭૭૩
ડરબન ખબરપત્ર ૭૭૫
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ... ... ,,
પરચુરણ ખબરપત્રો ૭૭૮
ઉલ્લા ખબર ... ... ,,
હીંદી માટે હંમેનમાં પોકાર ૭૭૯
ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ વિષે વિલાયતના
છાપાઓની ટીકા ૭૮૧
હાઉસ ઓફ કોમન્સની મીટીંગ... ... ,,
પબ્લી પારલામેંટમાં ચરચા ૭૮૨
આખા ટ્રાંસવાલના મુસલમાનોની આસ
મીટીંગ ... ... ,,
રવાનીદનું લાપણ ૭૮૪
ચરચા પત્ર... ... ... ૭૮૫
માસા ઉપર પડેલી વીપત ... ... ,,
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
પ્રીટોરીયામાં ધાડ ૭૮૬
પરચુરણ ખબરો ... ... ,,
નાદારી કેસટની નોટીસો વગેરે ... ,,

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા ૨૧ મી નવેંબર ૧૯૦૮.

સુપ્રીમ કોરટનો કેસ

જુની કાયદો ચાલુ રહ્યો

તા. ૧૨મીએ મી. મુસા મીયાં તથા બીજા બારબરટનના કેદીઓની અપીલ સુપ્રીમ કોરટમાં સંભળાઇ હતી અને જટલે તેમની પક્ષમાં ચુકાદો આપ્યો. મી. મુસા મીયાં ને અમે આ તેમની જીત માટે મુબારક બાદી આપીએ છીએ. જો કે તેમણે આ પગલું એક સાદગીક અને રવતંત્ર ભરયું હતું. છતાં પરિણામ સારું આવી ગયું છે એટલે મુબારકબાદી તેમને ઘટે છે. સત્યાગ્રહની લડતનું સત્ય હવે બળવા માંડયું છે. ડરબન માં મી. મમીની અપીલ છતાઈ અને જોહન્સ બરગ માં આ અપીલ છતાઇ. આ બને કીસ્સા એ બતાવી આપ્યું છે કે સરકારે હીંદી કોમ ઉપર કેટલો જુલમ કર્યો છે. હજુ પણ અમે કહીએ છીએ કે આ અપીલ ઉપરથી સરકાર કદાચ વોકસરસ્ટમાં કેટલાક કેદીઓને છોડી દેય પણ તેથી તેનો હીંદી કોમ ઉપરનો જુલમ રતીભાર પણ ઓછો થયો નહી કહેવાય. જ્યાં સુધી એક પણ માણસ સત્યાગ્રહી લડતના બારામાં જેલમાં પડયો રે, ત્યાં સુધી તેના જવાબદારી ખુદા, તથા હીંદી કોમ પારે તેને આપવીજ પડશે. હીંદી કોમે મી. મુસા મીયાંની અપીલ છતાઈ તેથી જરા પણ હલાવાનું કારણ નથી. એમ જણાય છે કે હજુ માસૂરો, અત્યારે, જેટલા થયા અને થઇ ગયેલાની સુધી જશે તો શું થશે ! એવા અપીરાઈના સવાલો પુછવા ઠરે છે. સાઉથ આફ્રીકામાં હીંદીઓની એ અપીરાઈ કોમ ચાલશે? હીંદી કોમને ગોરાઓની બરોબરી કરવાની છે, એટલુંજ નથી પણ તેમને બતાવી આપવાનું છેકે હીંદી કોમ પારેથી તેઓને પણ શીખવાનું મળી આવશે. એ ત્યારેજ બતાવી શકશે કે જ્યારે હીંદી કોમ અતની પછી સુધી પણ પોતાની ટેક નહીં છોડે અને બીક તથા નાલીમતના ચીન્હો તો બીલકુલ પણ નહી દેખાડે છતાં ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ આ વખતે તો ઠઠ પાણી છે એમ કહેતાં અગી નથી આવ્યાના. સો સોનાં ટોળાં જેલમાં જવાને તયાર થઈ ગયા છે એજ કોઈને પણ ખાતરી કરવા ને બસ થયું. જયું 'સન્ડે ટાઈમ્સ' જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓએ બતાવી આપ્યું છે કે અહીંના જેલરજેલરોમાં ચાલણી જેટલાં કાણાં રહ્યાં છે. અને જો ચાલણીમાં દુધ રહે તો હીંદી કોમ એ કાયદા નીચે ગુન્હેગાર ઠરાવી શકાય. વળી સરકારને સુચવે છે કે તેણે વિલાયતથી કાયદા ઘડનારને બોલાવવા જોઇએ કારણ કે અહીંના કાયદા ઘડનાર તે કામને લાયક નથી જણાતા. આ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે હીંદી કોમ સત્યાગ્રહની લડતથી કેટલી ઉંચી પાયરીએ ચઢી શકી છે. 'સન્ડે ટાઇમ્સ' લખે છે એ ઉપરથી હીંદી કોમને ઓછું અગત્ય નથી થવાનું. ઉલટું સત્ય જણાવને ટકવાજ નથી આપતું. તેમ હીંદી કોમના સત્યાગ્રહે જનરલ સમટસને હવે કાયદો બાતલ કરવાની ફરજ પાડી છે. જોકે હીંદી કોમ જનરલ સમટસની અપેક્ષાઓનું બારૂં ખુલ્લું રાખવા કબુલ કરયું હોત તો કાયદો કેડ લેટર રાખવાને તઈયાર હતી,પણ કાયદો રદ કરવાનું વચન નથી આપ્યું એવું જણાવું સત્ય કોમ ટકવાજ આપે ? હવે અમે ઉપર જેમ બતાવી ગયા તેમ જો હીંદી કોમ 'સન્ડે ટાઈમ્સે' આપેલું માન જળવી રાખવા માંગતી હોય; જો મોરા ગોને બતાવવા માંગતી હોય કે તેમને તેની પાસેથી કેટલુંક શીખવાનું મળી આવશે, તો પોતાના સત્યાગ્રહને ઉંચકની પાછી પણ નહીં તજે. નહીં તો જેમ કહેવામાં આવે તો ખોટું નથી કે હીંદી કોમ ગોરાઓને શીખવવાને બદલે ગોરાઓની ચીઓ પાસેથી કાંઇક શીખશે તો લાભ થશે. વિલાયતમાં સીધ્યા સત્યાગ્રહ પુર જોસમાં ચલાવી રહી છે એ કઇ કોઇને વાત હશે.

પાછી પાનો

અમને ખબર મળ્યા છે કે મી. પાસ હેય પોતાના પડછાયાથી ડરી ટ્રાંસવાલથી નાસી આવેલ છે. તે બોઅર દિવસ ઉપર ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થએલ અને બોકસરસ્ટ આગળ પહોંચતા પકડાએલ. તે દિવસે જુબાની લઇ, કેસ ૬૦ તારીખ ઉપર મુલતવી રહ્યો હતો. આ દિવસે કેસ નીકળ્યો ત્યારે તેણે પ્રીટોરીયાથી ડાકટરનું સરટીફીકેટ મોકલી આપ્યું કે પોતે બીમાર હોવાના સબબથી હાજર રહી શકે તેમ નથી તે ઉપરથી ફરીને તા. ૧૭ ઉપર આ કેસ મુલતવી રહ્યો. આ તારીખે મી. પાસ [illegible] બોકસરસ્ટ આવ્યા હતા. ત્યાં જાણે તેમને

અમર મળ્યા કે વાસુદેવ તરફથી આ વખતે ડરબનના ડાકટરનું સરટીફીકેટ આવી પહોંચ્યું હતું, ત્યારે તે આશ્ચર્ય પામ્યા. આવા કેસમાં સુપરીમ કોરટે શું ઠરાવ આપ્યો છે તે આપણે જોયું છે. આ લખીએ છીએ ત્યારે અમર મળ્યા છે કે બીજી જેલોમાં આવા કેદી ઓને છોડી મુકવાની વાત ચાલેછે. પણ છોડી મુકે કે બંધ કરે. મહાન સત્યાગ્રહી વીરોનું વાહમ વાદ કરશે "જે રાજ્યમાં ખોટી રીતે માણસોને જેલમાં રાખવામાં આવે છે તે રાજ્યમાં ન્યાયી અને સારા માણસોનું ઘર જેલ છે."

તામીલ કામની ગિરીઓ જેલ જવાને તૈયારીમાં છે તથા વોકસરસ્ટની જેલમાં કામી વખત આગેવાન જે બહાદુરી બતાવી રહ્યા છે તેની સાથે આ બણેલા અજાતા પાછી પાની ભરનારની સર આમણી કયાં કરવી રહી? અમને આશા છે કે મી. વાસુદેવ પોતાની ફરજ સમજી ને હજુ પાછા ટ્રાંસવાલ જશે

કેળવણી

હાલની રાજદ્વારી ગડબડમાં અમે એટલા ડુબેલા પડ્યા હોઈએ કે બીજુ અગત્યનું કામ અમે ભુલીએ તેટલા કાયમ હાથ લઇ શકતા નથી. ખરું, તે અમે મગજમાં થી ભુલી શકતા નથી. અમારા પાડોશી મી. પુમેની નેટીવ ઓરસાંગા ઇંડસ્ટ્રીયલ સ્કુલના વિદ્યાર્થીઓની એક નાની સરઘસી ટુકડીએ ગયા ગુરૂવારે સાંજે અમારી મુલાકાત લઇ બેડ સાથે સુંદર ગાયનો સંભળાવ્યા. તેના સુર આજ કેટલાક દિવસો વીતે પણ અમારા કાનમાં રમ્યા કરે છે. મી. પુમેએ આ નાની બેડ પારટીને કેળવવાનો જે પ્રયાસ લીધેલો છે તે વખાણવા લાયક છે. અમે તેના સભ્યોને કરતાં તેઓએ જે શીક્ષણ લીધું છે અને તેમને મજબુ છે તેથી વધારે ખુશી થયા છીએ. મી. પુમેએ તેની કોમની ગલદથી નેટીવ બાળકોને માટે એક નીશાળ તથા તેને લગતુ બોરડીંગ હાઉસ સ્થાપેલ છે અને ત્યાં ચલતુ શિક્ષણ આપવાનો સારો પ્રયાસ આદરેલ છે. નાનપણથી બાળકો ને આવું શિક્ષણ મળે તેમાં બાલી તે બાળક કે તેના માત પિતાને લાભ નથી, પણ તેની કોમ-ખાસ કરીને બહોળા અર્થથી કહીએ તો મનુષ્ય માત્રને લાભ છે. શિક્ષણના ફાયદા સહુ કોઇ સમજે છે,

એટલે તે ઉપર વધુ બોલવું જરૂર નથી પણ તે કેમ અને કયાંથી મળી શકે તે સવાલ રહ્યો છે. "અમારૂં કામ" એ મથાળા નીચે ૩જી ઓકટોબરના અંકમાં અમે જે લખાણ બહાર પાડી, તે ઉપર લોકોના વિચારો જણાવવાની માગણી કરી હતી, તેના જવાબમાં અમને એકે કાગળ નથી મળ્યા એ જોઇ અમે દિલગીર થયા છીએ. અમારા તે લખાણમાં અમે જણાવ્યું હતું કે:

"અમારૂં કામ કંઈ બાપું કહાડીને બેસી રહેવાનું નથી. ફ્રીનીકસમાં વિચાર પુરવક રહેનારાઓ હેતુ પોતાને કેળવણી આપવાનો અને તે કેળવણીનો લાભ હીંદી પ્રજાને આપવાનો છે. આવા કારણથી છાપામાં કામ કરનારાઓમાંથી જેઓ શીખવાનું કામ કરી શકે એવા છે તેઓ પોતાનો અમુક વખત ફ્રીનીકસમાં ઉછરતા બાળકોને કેળવણી આપવા માં ગાળે છે. આ પ્રમાણે બે દોઢસ્ત કેકલાક માસ થયા થયો છે. આ શિક્ષણ આપવા સારૂ તેઓને પગાર ગણતો નથી, તેઓ પગાર ની આશા રાખતા નથી.

ફ્રીનીકસમાં હાલ બેટલા બોડા છોકરા છે કે તેઓને સારૂ નિશાળનું ખાસ મકાન બાંધવું નથી પડતું. મી. કોરટ્રાઇટ પોતાનું મકાન તે કામ સારૂ સોંપ્યું છે.

કેળવણી ગુજરાતી ભાષા તથા ઈંગ્લેંડ ગણિત વગેરે વાતે અપાય છે. મન તથા શરીર બીલકુલ તરફ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે. છોકરાઓની નીતિ જળવાય તે ઉપર ભાર દેવા માં આવે છે.

આવી કેળવણી ગમે તે હિંદી બાળકને દઈ શકાય એવો અમારો હેતુ છે. મુખ્યત્વે કરીને જેઓ ફ્રીનીકસમાં રહી શકે તેવાનેજ કેળવણી આપવાનો વિચાર છે. કેમકે જ્યારે છોકરાઓ નું વતન નિશાળમાં એક અને ઘરમાં બીજું હોય છે ત્યારે છોકરા બોલું હિત જળવાતું નથી.

જેઓએ ઉપર પ્રમાણે નિશાળની વાત સાંભળી છે તેઓમાંથી કેટલાક પોતાના છોકરા ને ફ્રીનીકસ મોકલવાની માગણી કરી રહ્યા છે પણ રાખવાના મકાનની સગવડ અમારી પાસે ન હોવાથી અમે તેઓની માગણી કબુલ કરી શકયા નથી.

આવાં મકાન બાંધવાની સગવડ અમારી આગળ નથી. તે મકાન બાંધવાને સારૂ પાંચસો ની જરૂર છે એટલે અમારા વાંચક વરગમાં થી જેઓ ઉપરના હેતુઓ પ્રમાણે નિશાળ રચાયલી જોઈએ એમ ધરતા હોય તેઓનો અમે મત જાણીએ છીએ ને જો તે અમને પહોંચા ની મદદ કરશે તો અમે નિશાળ તથા રહેવાનું મકાન બાંધવા તાયાર થઇએ. તેમાં જે ખરચ થાય તેને સારૂ પ્રથમ નીચી રકમ કે ને મકાનના ખરચનો રકમાક દીસાબ બહાર પાડવામાં આવશે. આ કરવા બોલું છે એટલે અમે બહુ વિચાર પુરવક બોલીએ છીએ. વરસનો આખો મુકરર કરીએ."

અમારા વાંચનારા પાસે ઉપરની કરી કત ફરીને રજુ કરી અમે માગણી કરીએ છીએ કે તેઓએ આ અગત્યના વિષય ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવું. હીંદી બાળકો ને કેળવણી આપવા બાબતના હાલના સર કારના વલણથી આ વિષય બેવડો અગત્ય નો થઇ પડ્યો છે.

બારબરટનવાળા કેસોની અપીલ

ચીફ જસ્ટીસનો ચુકાદો

મી. મુસા દરમાહમદ અને બીજા ૫૩ હીંદીને બારબરટનના માજીસ્ત્રેટે ગેરકાયદે ટ્રેડ લાયસન્સ વગર ૫૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા ૩ મહીનાની સખત મજુરીની જેલની સજા કરી હતી તેની અપીલ ગયા શુક્રવારે જસ્ટીસ ઇન્સ તથા જસ્ટીસ વેસલ્સ સનમુખ પ્રીટોરીઆમાંતે સાંભળવામાં હતી. બારબરટનના માજીસ્ત્રેટે આ હીંદીઓને ગુન્હેગાર સાબીત કરી સજા ફરમાવી તે વખતે જણાવ્યું હતું કે ૧૯૦૩ ના એશીઆટીક કાયદા અથવા ૧૯૦૨ના નવા કાયદા મુજબ અરજદારોએ રજીસ્ટર લીધેલ નથી; તેમને કોલેનીમાંથી ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા હતા; કોલેનીની બહાર થી રજીસ્ટરની અરજી તેમણે કરી નથી; રજીસ્ટર થયા પહેર અથવા રજીસ્ટરની અરજી કીધા પહેર તેઓ કોલેનીમાં દાખલ થયા એ કાયદા વિરૂદ્ધ કામ કીધું ગણાય.

ચીફ જસ્ટીસે આ મુદ્દાઓ ઉપર લાંબા ચોડી ટીકા કરી બારબરટનની કોરટે કરેલી સજા રદ કરી હતી; ચીફ જસ્ટીસે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે સરકારનો મુદ્દો એવો છે કે અરજદારો ઇમીગ્રેશન કાયદાની ૪થી કલમ પ્રમાણે પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી શકાય. પણ આ કલમનો બરોબર અરથ કલમ કરાતો નથી. હું માત્ર અટકળ કરી શકું છું કે કોલેનીમાં દાખલ થતા ગુન્હેગારોને માટે આ કલમ હશે. આ માણસો ઉપર તહોમત મુકવામાં આવ્યું છે તે કઇ કલમ ને આધારે તે સમજી શકાતું નથી. બને કાયદાઓ વાંચી ગયા પછી હું એવા સરે ઉપર આવું છું કે ૧૯૦૨ ના સપ્ટે મ્બરની ૨૧ મી તારીખે જેઓ ટ્રાંસવાલમાં નહોતા તેમને આ કલમ લાગુ પડે. અરજદારો તે તારીખે ટ્રાંસવાલમાં નહોતા એ વાત સરકારે સાબીત કરવી જોઇતી. જો એક અરજદાર [illegible] આવ્યો છે તે કહે છે કે હું [illegible]

ટ્રાંસવાલનો રહીશ છું, હાલમાં જોહાન્સ બરગમાં ધંધો કરું છું. એક વરસ હીંદુસ્થાનની મુલાકાત લઈ પાછો મારે ઠેકાણે ૬ ઠ્ઠી સપ્ટેમ્બરે આવ્યો. આ વાત કોઇએ ખોટી પાડી નથી. બીજા ૫૩ જણની જુબાની લેવામાં નથી આવી. પણ ૬ ઠ્ઠી ઑક્ટોબરે તેમને રીપોર્ટ કરવા નો હુકમ મળ્યો હતો. એમ કહેવામાં આવ્યું છે. એટલે કે તેની પહેલાં તેઓ ટ્રાંસવાલમાં હતા. એક સાથીએ કહેલું છે કે તેઓ બધા ટ્રાંસવાલના જુના વત નીઓ છે. તેઓ ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરની પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં હતા એમ તો કોરટ માને છે. એટલા માટે આ કાયદાની કલમ તેમને લાગુ પડતી નથી. વળી કહેવામાં આવે છે કે અમુક તારીખ પછી આ તહોમતદારો ૧૯૦૭ના કાયદા મુજબનુ રજીસ્ટર ન દેખાડે તો તેમને કદપાર કરી શકાય. આ કલમ પણ એમને બરોબર લાગુ પડતી નથી; પણ કદિ લાગુ પડતી હોય તોપણ તેમને સજા કરતી વખતે અરજી કરવાની મુદત પુરી થઇ નહોતી તેમ હજી પણ તે પુરી થઇ નથી. એટલા માટે અરજદારોની અરજી બહાલ રાખી તેમની થયેલી સજા રદ કરવામાં આવે છે.

ચુકાદા ઉપર છાપાઓની ટીકા

'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ'

આ છાપું તા. ૧૪ નવેમ્બરના અંકમાં લખે છે કે: હવે કેમ? આપણી પાસમિ ૮માં ૨૪, એને કેપીનેટમાં ૪ એ મથી ૨૮ વજીરોને કાયદાની બારીકીમાં ભી. ગાંધી અને તેના સોબતીઓએ તાજુબી ભરેલી રીતે છક્કડ મારી છે. ૩૪ કાલે કોમ મુસા ૪૨માઇલ અને બીજા ૫૩ શખ્સે પા. ૫૯ ૬૬ અપના ત્રણ માસની સજા જેલ એવા બારબરટન માજીસ્ટ્રેટના ચુકાદા સામે અપીલ કરી હતી, તેમાં અમે ઉંડા ઉતરવા માગતા નથી, પણ ચીફ જસ્ટીસના ચુકાદા ઉપરથી જણવાનુ મળ્યું છે કે પોતાનાજ ઘડેલા કાયદાઓનો અરથ કરવામાં આપણા ધારાશાસ્ત્રીઓ સાવ નાપાસ થયા છે. ચીફ જસ્ટીસે વિશેષમાં કહ્યું કે એશીઆટીક કાયદાના અમુક ભાગનો તો કેવો અરથ થવા પામ્યો હતો તેની પણ મેં કલ્પના નથી કરી. કાયદાની આવી અગોહસ ૨૪ કલમો અને મોટા ૭ શીડયુલે માજીસ્ટ્રેટનો ચુકાદો રદ કર્યો છે તો જરૂર હવે જનરલ સ્મટસને પોતાની રમીતિનો ફરી વિચાર કરવાનો વખત આવ્યો છે. કેળવણીની બાબતમાં મી. ગાંધીએ નવી માગણી કરી છે અને તે માગણી આગળ લાવતાં પહેલાં સલાહની શરતોને પુરી કરવી જોઇતી હતી તે અમારો મત હજી અમે ફેરવ્યો નથી. પણ તેમાં તો કંઇ શક નથી કે કાયદો નાબુદ કરવો તે સલાહ ની એક શરત હતી. અને કાયદાને ખોખા તરીકે રાખ્યા પછી પણ જનરલ સ્મટસે તેને જીવતો થવા દીધો છે, અને સલાહ ની શરતો તોડી છે. આમ હસકી જવું તે એક અધીકારીને માટે બહુ નામોશી ભરેલું છે. વળી હઠ કરવામાં તો હીંદીઓ જનરલ સ્મટસને હરાવી દેવા તેવા છે. હવે જનરલ સ્મટસ કલોજર સુનીયનના સ્વપ્નામાંથી જાગી હાલના વધારે અગત્ય ના સ્થાનીક સવાલો હાથમાં લેવા જઇ પ્રીટોરીઓ પાછા આવે તો આ બેહુદા અને બીનકાયદાના સવાલનો જલ્દ અંત આવે. ઝગડાના મુળ બાકી રહેલા મુદાઓ એવા નજીવા છે કે રાજદ્વારીપણાનો દાવો કરનાર કોઇપણ તેનો સુસેહ ભરેલો અંત કેમ ન આણી શકે તે સમજી શકાતું નથી. કોલોનીમાં હીંદીઓને સતા વીને હીંદુસ્થાનમાં બળવાખોરોને ખુત કરવાને જહાનાં દેવા અમે માગતા નથી. આ એશીઆટીક ઝગડામાં જનરલ સ્મટસ તે એટલી ચોડી આગ્રહ અને એટલો થોડો નોંધ મળ્યો છે કે હીંદીઓની 'નવી' નહાની માગણીને બોજે પણ સલાહ કરવાને હવે તેઓ ખુશી હશે એમ અમે માનીએ છીએ.

'ટ્રાંસવાલ લીડર'

લડતનું 'નવું સ્વરૂપ' એ મથાળા નીચે લખે છે કે, કોલોનીની સહુથી વડી અદાલતમાં પોતાનો કેસ લઇ જઇ કુલ બેંચ માસેથી એશિયાટીકોએ જે ચુકાદો મેળવ્યો છે તે વિષે આજે કાંઇ જણાવું કરવું એ હાલને માટે વાજબી ગણાય નહીં. તોપણ ચીફ જસ્ટીસે સરકારના એશિઆટિક ડીપારટમેંટની સામે આપેલા ચુકાદા ઉપરથી અમને જે જણાય છે તે કહ્યા વિના ચાલતું નથી, કે એશિયાટિક કાયદા ઓ લખવામાં ગુંચવણ ભરેલા છે બ્રિટીશ કાયદા બાંધનારાઓ સામાન્ય રીતે દરેક કેસોમાં પ્રતિનિધિ વિનાના લોકો માટે કાયદા બાંધતા પહેલાં તેમના આગેવાનોની સલાહ લે છે તેમ આપણી સરકાર પણ કરે તો આ ગુંચવાડો દુર થઇ ગયા વિના રહે નહીં. ગયા મેલમાં મળેલા બ્લુબુક ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે આ કહાપણ ભરેલો રસ્તો વેસીડેન્સન એકટ પસાર કરતી વખતે લેવામાં આવ્યો હતો. મી. ગાંધી અને મી. લીજમ કરનની સાથે મળી લેવામાં આવેલા આ પત્રકો માટે જેટલા વખાણ થાય તેટલા ઓછા છે; કારણ કે તેમણે રજુ કરેલી નવ બાબતોમાંથી આઠ તો યુરોપીઅન રાજ દ્વારીઓએ કંઇ પણ આનાકાની વગર કબુલ કરી. દર વરસે ૬ કેળવાએલા હીંદીઓ દાખલ કરવા કે નહીં એ એકજ વાત તેમને વિચારવા જેવી જણાઇ. બ્લુબુક ઉપરથી જણાય છે કે એશિયાટીકોએ આ વાત ઉપર બહુ ભાર મુકેલો છે અને મી. હોસકનને હાઉસ ઓફ એસેંબલીમાં પણ આ બાબતને વજન આપ્યું હતું.

મી. ગાંધીએ ૧૯૦૭નો જુનો કાયદો રદ કરવા બાબત ભાર મુકેલો કે નહીં તે બ્લુબુક ઉપરથી જણાતું નથી; પણ મી. ગાંધીએ આ બાબત આગ્રહ કર્યો છે એમાં તો શક નથી. જો ૭ કેળવા એલા હીંદીઓની બાબત આપણી સર કારે કબુલ રાખી હત તો આ જુનો કાયદો રદ કરવામાં સરકાર આનાકાની કરત નહીં. (એશીઆટીકોને ઇન્સાફ આપવા ખાતર કહેવું જોઇએ કે કેળવણી નો કાયદો સામાન્ય રીતે લાગુ કરવાની તેઓએ દરખાસ્ત મુકી ત્યારે તેમના ઝેરી સલાહકારે તેની હદ ૭ કેળવાએલા ની કરાવવાનું જણાવતાં તેમણે તે વાત તુરતજ કબુલ કરી) કેળવણીવાળો વાંધો આ મુજબ ઉઠયો. ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ કેળવાએલા એશિઆટીકો આવી શકે છે એવું તેમણે કહ્યું તે વાતમાં સરકારે નકાર જણાવ્યો. એશિયાટીકોએ સુપ્રીમ કોરટમાં કેસ કરવા જણાવ્યું. સરકારે આ વાત પણ કબુલ કરી નહીં. આથી એશિયાટિકોએ આ વાતને પણ પોતાની માગણીઓમાં દાખલ કરી. એટલામાટેજ કેટલાકો માને છે કે આતો એશિઆટિકોએ નવી માગણી પેશ કરી રજુ કરી છે. પણ ઉપરના ખુલાસા પછી જણાશે કે એ કંઇ નવી માગણી નથી. જુનો કાયદો રદ કરવાની બાબતમાંપણ જનરલ સ્મટસે જે કહ્યું તેમ તેનેબોખ કરેજ રાખ્યો હત તો વાંધો પડી જાત પણ તેના હાથ નીચેના અમલદારો કે જે તે વખત વખાણ કરતો આવ્યો છે, તેમણે આડોઅવળો અમલમાં આ જુના કાયદા નો અમલ કીધો છે. આથી એક વખત ના બદેઅમલો લોકોની જાણી થઇ કે

જ્યાંસુધી એ કાયદો છે, ત્યાંસુધી સુખે રહી શકાયજ નહીં.

આમાંથી આપણે યુરોપીઅનોએ સમજવાનું છે, તે એટલુંજ કે એશીઆટીકો ની માગણીઓ આપણી પાસે ખુલેખુલા રૂપમાં આવી છે. તેમાંની પહેલી એ છે કે જુનો કાયદો રદ કરવો. જનરલ સ્મટસે પણ કહેલ છે કે એ કાયદો અમલમાં આણી શકાય એવો નથી; તેમજ સુપરીમ કોરટના ચર્ચ કાલના ચુકાદાથી પણ તેમજ સીધ થયું છે. અને બીજી માગણી એવી છે કે વધુમાં વધુ છ કેળવાયલા હીંદીઓને દર વરસે દાખલ થવા દેવા. આમાંની બીજી માગણી બહુ ઉપયોગી તેમજ સમાધાનીમાં મુકેલી ઉભી કરનારી છે. હીંદી સરકાર આમ દર ઠરાવવાનો કાયદો કબુલ કરે એ વાતમાં રાજી બતાવાય છે. પણ આમ ઇચ્છા રાખનારાઓ જાણી જાય છે કે જુનો અમલવાડ બરોબર દાખવાત કાયદો બહાલ રાખ્યો તો સમજાવ બરોબર નવો કાયદો સાને માટે રદ કરે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી લોરડ ક્રસવુએ દુરબણજ કહયું છે કે જો થોડાક કેળવાયલા માણસોની માગણી બાબત બાંધો હોય તો તે બાબત સમાધાની થવા માં દરકત આવશે નહીં. બરાબર આ લોકો માટે ખાસ સમજવ કરશે. બાવા બેખબરદાર હોદેદારના શબ્દો ઉપરથી સર ઠાર ફરીથી સમાધાન માટે પ્રયત્ન કરે અને હીંદીઓને પકડવાનું કામ છોડી દઇ પોલીસને બીજું સારું કામ સોંપે તો વાજબી ગણાય, અને હીંદીઓ પણ પોતા ના છ કેળવાયલા બાબતોને પુરેપુરા હક થી દાખલ થવાનો કાયદો થાય એ ઉપર પુરું ધ્યાન આપશે.

'રાંડ ડેલી' મેલે સુચના કીધી હતી કે કેળવાયલા હીંદીઓને એવી પરમીટ આપ વી કે જેને દર વખતે બદલી આપવાની સરકાર બાનરી આપેતો સમાધાની ઝટ થાય. પણ આ સુચના કીધા બેજીજ તેને પડતી મેલી. ઇમીગરેશન કાયદામાં ખાસ જણાવેલું છે કે કોઇ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ને કોઇ પણ ધંધા માટે લાયસેન્સ નહીં મળે. ત્યારે એ આ છ કેળવાયલા હીંદીઓ ખાસ હક ધરાવનાર હોય છતાં કાયદા પ્રમાણે તેઓ પ્રોહીબીટેડ ઇમીગરંટ ગણા ય તો પોતાના બાઇઓના હીત માટે તેમ નાથી કોઇ ધંધો થઇ શકે નહીં. રાંડ ડેલી મેલ કહે છે કે હીંદીઓ કેળવાયલાનો હક માને છે. એ વાત ખોટી છે. હીંદીઓ તો જે હક ઇમીગરેશન કાયદા મુજબ તેમને છે તે કબુલ રાખવાનું જણાવે છે. અમારા બાઇબંધને આમાં કંઇ ફેર જણાતો નથી

પણ એમાંજ મુદ્દાસમાએલો છે. તેહવેછે જની હદ બાંધવી એ હારસ છે. પણ તેને યાદ નહીં હોય કે આખો ઇમીગરેશન કાયદો હારસ છે. પહેલા વરસમાં મુસાફરી કર નારને એક રીતે અને ત્રીજા વરસનાને બીજી રીતે ગણવામાં આવે એ હારસ નહીંતો બીજું શું? આવું રેજ થાય છે. જાપાનમાંથી કેનેડાએ આવી રીત લાગુ કરી તેમાં વાંધો નહીં; તો આપણે હીંદી તરફ તેવીજ રીતે વરતીએ તો તેમાં વાંધો કેમ?

ખરેખર દીલગીર થવા જેવું છે તે એ કે વાસ્તવીકમાં બંને બાજુ વચે કશો વાંધો છેજ નહીં. હીંદી કહે છે કે જુનો કાયદો રદ કરો. સરકાર બાલે છે કે તેનો અમલ થઇ શકતો નથી. સુપરીમ કોરટના ચુકાદાથી પણ એવુંજ જણાય છે. હીંદી ઓ કહે છે કે માત્ર છ ભણેલા હીંદીને દાખલ કરવાનો હક આપો. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કહે છે કે જરૂર તેઓ દાખલ થવાની અરજી કરે. તેમની તરફ નરમ રા થી વરતાવમાં આવશે. તેમને હક નહીં, પણ મહેરબાનીનો રાહે ટ્રાંસવાલમાં રહેવા ને આપશું. જ્યારે સરકારની મરજીમાં આવે ત્યારે તેમની પરમીટ ખેંચી લઇ કાઢી મુકી શકાય. દાખલા તરીકે કુમારશ્રી રણજીતસીંહજી જેને દરેક બીટનો વખાણે છે તે પણ ટ્રાંસવાલમાં આવે તો બંડી અન હોવાથી સરકાર જે ઘડીએ કાઢી મૂકે તેજ ઘડીએ જતા રહેવાને તેણે થઇ તયાર રહેવું જોઇએ. આગળ જ્યારે સમાધાની થઇ હતી તે વખતે હીંદીઓએ વાંધા કીધા હત તો સરકારની સ્થિતિ કેવી કફોડી થાત તેનો અમે ખ્યાલ કરી શકીએ છીએ. ગયા ફેબ્રુવારી માસમાં જુનો કાયદો રદ થશે એવી કબુલત મળી અને સત્યાગ્રહીઓની જેલના દરવાજા ઉઘડી ગયા તે વખતે હીંદીઓની એક પણ માસ મીટીંગ થઇ નથી કે જાહેર ખુશાલીજણાવીનથીએવાતદરેક યુરોપીઅન જાણતો હશે. જાણે કંઇ પણ બન્યું ન હોય તેમ પોતાના કામકાજમાં તેઓ લાગી ગયા હતા. આવી હકીકત છતાં અરધ વખરના વાંધા કોલોનીએ શાને માટે લેવા જોઇએ અને વળી સરકારને હીંદુસ્થાનની બાબત વધુ મુકેલીમાં ઉતારવી અને બાજીમાં આપણી કોમોજ યુનીઅનની રાજકીતિ વિરૂધ અવાજ ઉઠાવે એ સમજાતું નથી.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

ગયા શનીવારના 'રેંડ ડેલીમેલમાં' એક કરસ્પોન્ડન્ટ જણાવેલું છે. તેમાં મેસરસ વીલીયમ હોસ્કીન અને ઓલ્યવરટ કારટ રાઇટને હીંદી ટોપીઓ પહેરાવી ઉભા રાખેલા છે. મી. હોસ્કીનના હાથમાં પીપુડી (તેના ઉપર "મારી પોતાની" એવા શબ્દોછે)તથા વાવટો અને મી.કારટ રાઇટ ના હાથમાં પડધમ (તેના ઉપર "ટ્રાંસ વાલ લીડર" એવા શબ્દો છે) આપેલાં છે. તેમના મથાળા ઉપર પાટીયામાં લખેલ છે કે 'હલ્લારોની સંખ્યામાં જોગા થયો' અને 'મોટું ઓશીઆટીક સરઘસ નીકળવાની તયારી" નીચે લખેલું છે કે:– બીલ (વીલપમનું ટુંકુ નામ) ન.ઉમેદી ચહેરે કહે છે–આલ્યવરટ, તારૂં પડધમ જરા જોરથી વગાડી નથી શકતો? આપણે ખાલી જેજ જણા છે. બીજા તો મીલ નરી છે.

* * *

'હીંદીને વધારે પસંદ કરનાર' એવી સહીથી 'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' માં હીંદી અને રશીઅન આલેમાંથી કયા સારા? એ મથાળા નીચે એક કાગળ બહાર પડયો છે. તેમાં લખે છે કે પેરવીઅન, દુનીયાના કચરા રૂપ છે તેને આપણી વચ્ચે રહેવા દઇએ છીએ, જ્યારે હીંદી કામ જે હાલની લડત પહેલાં ભાગેજ કોરટના બારણે જોવામાં આવતી તેના ઉપર આપણે સીતમ ગુજારીએ છીએ. જોરબાવેસ્ટર હારના વેચાણ, ચોરીથી સોનાની ખરીદી, કાફરોની લુંટ, ઉતરીને નાદાર થવું વગેરેના લડાઇ પછીના ગુન્હાના પત્રકો તપાસતાં માલુમ પડશે કે ૭૫ ટકા રશીઅન વીગેરે બનતના હોય છે. આવા લોકોને સરકાર ઉતેજન આપે છે એ ઘણી અફસોસની વાત છે. જ્યારે હીંદી નીયમસર વેપાર કરી પોતાની રોટી કમાય છે. લખનાર પેરવીઅનની છેતર પીંના પાંચ સાત દાખલા આપી જાહેર પ્રજાને ચેતવણી આપે છે કે તેની સાથે કામ પાડવામાં બહુજ ચોકસ રહેવું. તેઓ બાપમાં બોલું આપે છે અને જુના ઇરાને તાજા કરી વેચે છે. તેઓ બહુજ કંજુસ હોવાથી–કાફરાનું રાંધેલ પુપુ ખાઇ–દહાડા કાઢે છે. બને સાણસું ખરચ બચાવવાને મહીનામાં એક વખત નાહે છે.

* * *

જોહનીસબરગથી મી. મારકન જેલ તા. ના રોજ 'ડેલીમેલ' બાબામાં લખે છે

કે તમારા અખબારપત્રીઓએ જે અખબર આપ્યા છે કે હીંદીઓએ સત્યાગ્રહ છોડી દીધો છે અને તેથી કેટલાક હીંદીને. સરકારપક્ષ વાળાએ મારફેડ કરી છે તે વાત ખોટી છે. તેઓની મીટીંગ કોઇ બીજી તરેહના ખાસ કામને લગતી હતી. કોઇ પણ જનનો પુરાવો કે તપાસ કર્યા વીના તેવા અખબર બહાર પાડવામાં હીંદી કોમને અન્યાય થયો છે.

* * *

એડીનબરો ખાતે ભાષણ આપતાં મી. બાલ્ફાએ જણાવ્યું હતું કે 'ઓવર સીઝ ઉપર કરેલ ઉપકારનો બદલો તમે કેવો છો? હું તે બાબતી ઓવર પ્રજાના પરીચયમાં તો નથી આવ્યો પણ મારે કેટલાક સાથે મુલાકાતમાં ઓળખાણ થઇ હતી તે ઉપરથી હું તેમને સારી રીતે જાણું છું. તેઓ પોતાનો દેશ જતા હતા. મેં તથા મારા મિત્ર મી. લેટીમરે તેમને બચકાવ્યા અને વાટ ખરચની બોરાકી અને કાંઇ આપ્યાં. લગભગ પા. રૂપતી કીંમતનો માલ અમે આપ્યો તેઓ રડી પડયા, અને અમારો ઉપકાર માન્યો. તેઓએ પોતાને દેશ જઇ પૈસા આપવાનું કહ્યું. તેઓએ કહ્યું કે મરતાં સુધી પણ તમારું કરજ પુરશું અને તમે જે આભાર દર્શાવ્યો તેનો આભાર પત્ર મોકલશું. આમ કહી તેઓ ગયા, તે આજની ઘડી સુધી પૈસા કે ઉપકાર પત્ર એમાંથી કોઇના દરશન થયા નથી.'

* * *

વિલાયતના 'ડેઇલીન્યુસ' પાપામાં મી. જે. એચ. પોલાકે, મી. ગાંધીને વોકસર સ્ટની જેલમાંથી રસ્તા ઉપર પથ્થર ભાંગવાનું કામ સોંપેલું તે બીનેનો એક સચોત કાગળ છપ્યો છે. લખનાર જણાવે છે કે કોલોનીની આવી વરતણુંકથી આખા અંગ્રેજ રાજને ઝાંખપ લાગી છે. હું આશા રાખું છું કે આવતા સોમવારની મીટીંગ પારલામેંટ તથા દેશને આ ભયંકર મામલાથી પુરતા વાકેફ કરશે અને કેબીનેટને આ ખોટ વગરની અવાજક પ્રજાના હકનું રક્ષણ કરવાને તરતજ બહાર પડવાની અગત્યતા બતાવશે બીજોરે.

* * *

રેવરંડ એફ. બી. મેયર જે થોડા વખત પાર ઇંગ્લાંડથી દક્ષિણ આફરીકા ની મુલાકાતે આવ્યા હતા અને ઇંગ્લાંડમાં બહુ નામાંકિત પંકતી ધરાવે છે તેમણે 'ડેઈલી ક્રોનીકલ' માં કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે મારા મિત્ર મી. ગાંધીને એમાસ્તની સખત મજુરીની સજા થઇ છે અને રસ્તા ઉપર પથ્થર ભાંગવાને ફાંદેલ છે એ સાંભળી મને શું લાગણી દરદ આવી છે. તે હું પુરી જણાવી શકતો નથી. હું દીલગીર છું કે તેની મદદ કરવાને અત્યારે હું જોહાન્સબરગમાં નથી! તેના જેવાં પવિત્ર અને ધર્માત્મા સાથે દુઃખ ભોગવવામાં હું માન સમજું છું. અને તે આ દેશમાં આવે ત્યારે મારા ઉત્તમ મિત્રોને તેમની ઓળખાણ કરાવવાની ઉમેદ રાખું છું. આદમીના હૃદય પીગળાવી નાખે તેવા ગુહ વિષયો ઉપર મેં તેમની સાથે કલાકો સુધી વાતો કરી છે. ટ્રાંસવાલમાં હકદાર હીંદીઓના હક માટે તે લડત ચલાવી રહ્યા છે. કદાચ તેણે કાયદાનો ભંગ કરવો હોય તોપણ તેને આવી હલકી મજુરીએ પહોંચાડવાની જરૂર ન હતી. પરંતુ, અરે! શુદ્ધ આત્મા ને આ દુનીયામાં શું હલકું છે? ખરું ખ્રિસ્ત કરે.સને ખ્રિસ્ત ધરમની માનવંત નીશાની બનાવી ગએલ છે. સતી પીલાત છે અને દંભી બાયલા તથા આપમતલબીઓ ગાદી ઉપર ચમન કરે છે. પણ આ સમજું તે મહાન કિસ્તાર જેવા વગર રહેતો નથી.

* * *

'ટ્રાન્સવાલ લીબ્યુ એન્ડ લીબ્યુઝ' માં એક કાગળ સખી સર મંચેરજી ભાવનગરી જણાવે છે કે થોડાંક વરસ થયાં હીંદીઓનાં મન દિવસે દિવસે વધુ કડુ થતાં જાય છે. કેમકે તેઓના જોવા માં આવે છે કે વડી સરકાર પેસી કોલો નીસ્ટની ટોળી, જે થોડાજ સમય ઉપર અંગ્રેજની સાથે દુશ્મનાવટ ધરાવતી હતી, તેને સહેલસાહતી હીંદી પ્રજાના હક ઉપર મારો ચલાવવાની અને માન ભંગ અને દુઃખોનો વરસાદ પાડવાની રજા આપે છતે સઘળું વેપારની ધરપાને લઇને. આ બીના આખા હીંદનો બ્રીટીશ ન્યાય અને બીજા રાજો સામે રક્ષણ કરવાની શક્તિ ઉપરથી વિશ્વાસ કહાડી દેવાને પુરતી છે.

* * *

જોહાનિસબરના જમ સાહેબે કોર્ટની રમતોમાં ભાગ લેવાનું છોડી દઇ રાજ્ય કારી જવાબદારી હાથ ધરવાનો ઇરાદા કર્યો, તેના માનમાં ગયા મહીનાની ૬૯ તારીખે કેમ્બ્રીજ ખાતે એક ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. તે વખતના ભાષણમાં જણાવ્યું કે ઉમ્રદે શાહેનશાહ ની સમગ્ર રૈયત તરફ સરખું વરતણું રાખે

પતાવી જોઇએ. કમનશીબે, હીંદી પ્રશ્ન સાથે ઓસ્ટ્રેલીઆ તથા કેનેડાના, અને હવે દક્ષિણ આફ્રિકાના દરકાર બંધ થયા છે. (ઇશ્વરના પોકાર) મને અફસોસ થાય છે, અને મને દુઃખ લાગે છે કે હીંદી પ્રશ્ન અંગ્રેજી સંસ્થાનોમાં દુબર ઉદ્યોગ થી પોતાની રોજી કમાઇ શકે એવો રસ્તો અંગ્રેજ સરકારલાયી શકતી નથી.

* * *

મી. રોબર્ટ સમરસેટ 'સ્ટાર' છાપાને એક લાંબા કાગળમાં લખે છે કે તમારું આવું વેર પહેલાં બોર સરકાર સામે લડી હીંદીનું રક્ષણ કરતું હતું, તે લડાઇ પછી તેનુંજ કટ્ટુ દુશમન બન્યું છે! હીંદુસ્તાન માં મળતી સ્વાધીનતા મીટીંગો અને તેમાં ભાગ લેનારા નામાંકિત નરો વિષે આ લખનાર ધ્યાન ખેંચી જણાવે છે કે તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાને બોણગટ કરવાનો જે વિચાર માંડયો છે તે બે.છો મંજુર મણવા જેવો નથી યાદ રાખજો કે તે વિચાર ફેલાયો તો દક્ષિણ આફ્રિકાને ઘાણજ સોસવું પડશે. ચિતારે.

* * *

વિલાયતના 'મોરનીંગ પોસ્ટ' છાપામાં મી. હેરોલ્ડ કોકસ, એમ. પી, લખે છે કે કોલોનીઓમાં હીંદી તરફ જે વરતન થતા વર્ષામાં આવે છે તેની સ્થિતિમાં ઓસ્ટ્રે લીઆના જુવાન ગોરાઓને ઇન્ડિઅન સીવીલ સરવીસમાં જોડાવાની જે સુચના થઇ છે તે સામે હું પ્રોટેસ્ટ કરું છું. કોલોનીઓ 'મારું મારા બાપનું' અને તારું મારું સદીઆરું' એવું વલણ રાખી બેઠા છે સાંસુધી આવા હક આપવાની વાત કરવી એ અન્યાય ભરેલું છે.

* * *

મુંબઇની પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશનના પ્રમુખ સર ફીરોજશા મેતા તરફથી નીચેનો તાર લંડનની સા. આ. બ્રી. ઇ. કમીટીના પ્રમુખ લેા. એમ્પથીલને ગયા માસની તા. ૧૬ના બપરસામાં મોકલવામાં આવ્યો છે: "ટ્રાંસવાલ અમલદારોના હાથે ઉંચી જાતીના તથા આબરૂદાર હીંદીઓ તરફ ધાતકી વરતણુંક ચલાવવા માં આવે છે તેના જે તાજા સમાચાર મળ્યા છે તેથી લોકો અતી ઉશ્કેરાઇ ગયા છે. વિરૂદ્ધ લાગણીના મુખ એટલા બધા ઉકાળા ગયા છે કે બાયકોટ અમલમાં લાવવાને જે કાંઇ ભારે પગલાં સાબીત હોય તે લેવાની હીલચાલ મજબુતીથી ચાલી રહી છે. બુઝુર્ગ બાબુદાદાનેના બખ્તર આપવાની—હું

ફરજ સમજું છું કે આ મામલાથી આર્હાની સ્થિતિ, અને ખાસ કરીને આ સમયે, એટલી બધી બારીક થઇ પડી છે કે તેનું કંઇ માપ થઇ શકતું નથી. મારી એસોસીએશન સરકારને આજીજીથી જાહેર કરે છે કે અમારા સ્વદેશીઓનું રક્ષણ કરવામાં હીસ કરવા જેવો હવે વખત રહ્યો નથી. અમારા જુસ્સાનો ખ્યાલ માસ મીટીંગો ભરી નહીં બતાવવા બદલ અમે બહેતર ધારયું છે, કેમકે તેથી હીંદી સરકાર બહુ કઠોડી સ્થિતિમાં આવી પડે એવો અમને ભય છે. નહીં તો આખો દેશ એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી ખળભળી ઉઠશે."

* * *

એસોસીએશન ઇસલામના પ્રમુખ સર કરીમભાઇ હબીબીએ સેક્રેટરી મોરગીને નીચે મુજબ તાર કરેલો છે: 'આપણી જાતીય વર્તણુક હીંદની જાહેર પ્રજાના મન ઉપર ઘણીજ ભયંકર અને હાનીકારક અસર પેદા કરશે. હાલના ગંભીર મામલા ઉપર જેનાં વડી સરકારને કઠોડી રીતીમાં નહીં મુકવાની ખાતર આગેવાનો માસ મીટીંગ બોલાવતા થોભી ગયા છે, નહીં તો આ અન્યાયની સામે આખો દેશ આજ ઉઠશે."

બહાર પત્ર

ટ્રાન્સવાલ

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

જાસી આવેલ છે

મી. વાસુદેવ ગયા શુક્રવારથી અહીં જાસી આવેલ છે એવા ખબર મળ્યા છે. આ બહુ શરમ ભરેલું કહેવાય. આશા છે કે અહીંના હીંદીભાઇઓ તેમને સમજતી પત્ર બોકસરસ્ટ મોકલશે.

કોમેનરના ખુનો

કોટોમેનરમાં થએલા ખુનોની હકીકત ગયે અઠવાડીએ આપવામાં આવી તે સંબંધમાં બે હીંદીઓ પકડાયા છે. ખુનો હેતુ હજી જાણવામાં આવ્યો નથી. ગુપ્ત પોલીસ તરફથી તપાસ કરવામાં આવતાં તેલવાળા કપડામાં વીંટેલી છ જેટલાણી ભરેલી રીવોલ્વર જમીનમાં દાટેલી માલુમ પડી આવી છે. તે ઉપરાંત બીજા પાંચ હીંદીઓને ખુનના મુદ્દા સંબંધમાં પકડવામાં આવ્યા છે.

ધીઓસોફીકલ સોસાયટીને ભાષણ

ગુરૂવારની રાતે કોંગ્રેસહોલમાં સ્વામીજી એ ઇંગ્રેજીમાં કરબન થીઓસોફીકલ સોસાયટીને ભાષણ આપ્યું હતું. ગોરા તથા હીંદીઓથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. નીતી એ વીષય ઉપર ભાષણ થયું હતું તે પુરું થતાં, ભરચુ પછી જીવની શું ગતી થાય છે તે અને એવા બીજા સવાલો ગોરા મહત્વો તરફથી પુછવામાં આવતાં તેની સંતોષ કારક સમજુતી સ્વામીજીએ આપી હતી.

બીજું ભાષણ

આવતા રવીવારે ડોપો રોડવાળા મંદીરમાં મંદીર કમીટીની વિનંતિથી સ્વામીજી ભાષણ આપવાના છે.

લંડન કમીટીને મદદની જરૂર

લંડન કમીટીના ખરચ માટે પા. ૧૦૦ હજી મોકલવામાં આવ્યા નથી. ઉમેદ છે કે આ અગત્યની બાબત ઉપર તુરત લક્ષ આપવામાં આવશે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

શનીવાર.

ખુલ્લુ ખુફ

વડી સરકાર અને અહીંની સરકાર વચ્ચે થએલ લખાણની આસમાની (કાળી) કીતાબ જાહેર પડી છે. તેમાં રંગ રંગની વાતો જોવામાં આવી છે. જનરલ બોથાએ ગવરનરને જુલાઇ ૧૧ ના કાગળમાં જાહેર કરયું છે કે મી. ગાંધી બધા ભણેલાને આવવાની મનાઇ કરે છે. બીજા એક કાગળમાં લખ્યું છે કે મી. ગાંધીએ નવા મુદ્દાઓ માન્યા છે, અને તે પછીના કેટલાક કાગળોમાં લખ્યું છે કે મી. ગાંધી અને તેના સોબતીઓએ લેટો પાસેથી જોર જુલમથી સરટીફીકેટો કઢાવ્યાં છે. સત્યાગ્રહની લડતમાં મુસલમાનો ભાગ લેતા નથી. મોટે ભાગે હીંદીઓ કાયદાને વશ થાય છે. વિગેરે. આવા અપાયમ જુઠાણા સામે દરેક દરેક કલમવાર મજબુત દલીલો રાખવાઓ અને હીંદી કોમના પ્રમુખ વીગેરેના ભાષણો તથા કાગળોના પ્રકરણો ટાંકીને 'રીપ્લાય' બહાર પાડવાના બે કોલમ ભરાય તેવો લાંબો રીપોર્ટ મી. પોલાકે આપેલ છે. તે રીપોર્ટ ત્રણ ભાગમાં બહાર પણ પડી ચુકયો છે. હીંદીઓની ચુંટણી થઇ ગયા પછી અમલીત થવાની જાહેરાત થઇ છે તે અમલીત થવા પહેલાં ચુકવાઇ જાય, જોહેલાને આવવા દેવાનો ધમીકે થત કાયદામાં હક છે તે હક કોરટે પણ મી. સોરાબજી, રતનજી લલ્લુ વગેરેના કેસમાં કબુલ રાખેલ છે આજ સુધીમાં એસોસી એશનના કારભારીઓથી જોર જુલમથી સરટીફીકેટ ઉઘરાવવાનો એક પણ કેસ બહાર પડયો નથી. મી. પોલાકે તેવો એક પણ કેસ સાબીત કરવાની જનરલ બોથા કે બીજા કોઇને ચેલેન્જ કરી છે. મુસલમાન કોમ લડતમાં ભાગ નથી લેતી તે તો જરાપણ ખોટારામાં ન રહે તેવી વાત હતી. તે વિશે આખા ટ્રાંસવાલના મુસલમાનોની મીટીંગના રિપોર્ટ ઉપરથી માલુમ પડી રહેશે કે મુસલમાનોએ આ હકીકત સામે કેટલો નિરસ્કાર જતાવેલ છે. લડતમાં થોડાજ ભાગ લીધે છે એ માની શકાય એવી વાત કેમ કહેવાય? આ સઘળું દીવા જેવું દેખતાં છતાં. આવું કહેવાની જનરલ બોથાની હીંમત આવી એ જોવા જેવું છે.

બારબરટનવાળી અપીલ

આ અપીલને બાબત હું તારથી ટુંકર વારે આપી ચુકયો છું. આપણી લડત કેટલી વાજબી છે, ને સરકારનો હીંદી તરફ કેટલો અન્યાય છે એ હવે ઘણા ગોરાઓ આ અપીલથી બનબુતા થયા છે. બાપાવાળાઓ સરકારને શરમ ભરેલી રીતે વળોડી રહયા છે. અને અહીંના ધારાશાસ્ત્રીઓ કાયદા ઘડવાને નાલાયક છે એમ બતાવી વિલાયતથી બાહોશ લોયરોને બોલાવવાની મરકરી કરી રહયા છે. 'પ્રીટોરીઆ ન્યુસ' જે હાલ શાંત પડી ગયું હતું તેણે સરકાર સામે સખત ટીકા કરી છે. જેટલાઓને માટે અપીલ થઇ હતી તે બધાને છોડી મુકયા છે. પણ તેના જોડાજ બીજા હજુ બોકસ રસ્ટ બારબરટન વીગેરે જગ્યાએ જેલમાં છે તેનું સરકાર શું કરવા માગે છે તે હજુ જણાયું નથી. પણ તેને છોડી મુકવા સિવાય સરકારને હવે બીજો રસ્તો રહ્યો નથી.

ગોરાની મીટીંગ

શુક્રવારે જોહાન્સબરગ રીટેલ ભરચંટસ એસોસીએશનની ગોરાની મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે કેટલાક ગોરાઓએ ભાષણો કરી સરકારને હીંદી સામેના કાયદાને બરાબર અમલમાં લાવવાની ભલામણોના ભાષણો કરયાં હતાં. એક ગોરાએ આ કામ રાજ દારી દોવાનું જણાવી ચેપારીએ વચ્ચે પડવાની જરૂર નથી એવું જાહેર કરયું હતું. આ વિશે મત બહ પડયા બાદ સરકારના કાર્યને ઉત્તેજન આપનારો ઠરાવ પાસ થયો હતો.

'ડેલીમેલ' અને જનરલ સ્મટસ

ઘેરાં ઘોડાં અઠવાડીઆ થયાં સત્યાગ્રહને ઉત્તેજન આપનારી વાત જરા પુર ચરચાય છે તે ઉપરથી 'ડેલીમેલ' ના અધિપતિએ ડરબન જનરલ સ્મટસને તારથી પુછાવેલું જે સરકાર ડાકટર, બારીસ્ટર વગેરેને આવવા દેવાને ખુશી છે કે કેમ? આના જવાબમાં જનરલે તારથી ખબર આપેલા કે 'સરકાર આવા હીંદી ઓને આવવા દેવાની મુદતની પરમીટો કાઢવાને પુરી ખુશી છે પણ હજુ સુધી એકે મુદતની પરમીટની અરજી સરકારને મળી નથી.' આ ઉપરથી 'મેલે' જાહેર કરયું છે કે તકરાર એટલો નજીવો રહયો છે કે સત્યાગ્રહની લડતની જરૂર રહેતી નથી. મી. પોલાકે 'ડેલીમેલ'ને આ સંબંધમાં જે કાગળ લખ્યો છે તેથી સત્યાગ્રહની લડત હીંદી કોમ શા માટે લેય છે તેનું તેને પુરું જ્ઞાન થયું હોવું જોઇએ. જેને પોતાની જાતનું જરાપણ અભિમાન હશે તે શું સરકાર પાસે આવી સ્થિતિએ ભાંગો હુકમ કરવા જશે ખરા?

સોમવાર

ગેર સમજુતી

મી. ગાંધીને જેલી કપડાંમાં વોક્સરસ્ટ થી લાવવામાં આવ્યા હતા, જેથી તેમની તબીયત ઉપર અસર થઇ હતી, અને તેમને સ્ટેશનથી કીલ્લા સુધી પોટકું ઉપાડવું પડયું હતું, તથા સરકારે રસ્તામાં ખોરાકની સગવડ પણ કાંઇ કરી નહતી એવા ખબર સ્ટારના પ્રતિનીધીને મી. પોલાકે ગઇ તા. ૭મીએ આપ્યા હતા. આ ખબર તારથી વિલાયત મોકલવામાં આવ્યા હતા. ૬ઠ્ઠી તારીખે મી. પોલાકે આ ખબર વિષે કાગળ લખેલો કે તમારા રીપોરટરે આ બીના જાહેર કરવામાં વધ પડતી ભુલ કરી છે. આ બીના મી. ગાંધી અહીંથી ગયા ત્યારે નહીં પણ જોહાન્સબર્ગ રંગ આવ્યા તે વખતે બનેલી હતી. આ હકીકત આપ ખોટી છપાવાથી પ્રીજન્ટ આતાના એક પાયરી રેવરંડ બેન્સને સાથ નોટના છાપખામાં ટેલીફોક વધારે પડતી ટીકા કરી હતી. મી. પોલાકે તરતજ છાપાઓમાં કાગળ લખી ખરી બીના પ્રસ્તાવાવાર જાહેર કરી હતી.

જરમીસ્ટનનો રંગ

જરમીસ્ટનના હીંદીઓએ તો હદજ વાળી. ગયા અઠવાડીઆમાં ફકત બે દીવસમાં ૬૦ માણસો જેલમાં ગયા. તેમાં મી. કે. કે. પટેલ તથા બીજા ઘણા આગેવાનો પણ હતા. જરમીસ્ટનમાં કુલ ૧૫૦ માણસો આજસુધીમાં જેલમાં ગયા છે. જરમીસ્ટનના તમામ હીંદીઓ, ફરજી, મોચી બીજા ધંધાદારીઓ તેમજ વેપારી પણ જેલ જવા ખાતર ફેરીઆ બન્યા છે અને પકડારા બનતું કરી રહયા છે. અત્યારે જરમીસ્ટનમાં માત્ર બેંગરાં ઓઢારાં અને ઘર ચાચવવા રહેલ માણસો સિવાય બધા જેલમાં છે, ધોકેશન સુનું થઇ ગયું છે. સાંભળવામાં આવ્યું છે કે જરમીસ્ટનના તમામ હીંદીઓએ પ્રતિજ્ઞા લીધી છે કે લડતનો નિરેડો ન આવે ત્યાંસુધી શાંતીથી એક પણ માણસે બેસવું નહીં, પણ જેલમાં જવાના ઉપાયો શોધ્યા કરી જેલ જવું અને જેલનેજ ઘર સમજવું.

જરમીસ્ટનના બહાદુર હીંદીઓને હું મુબારકબાદી આપું છું. અને ઉમેદ રાખું છું કે મોટાં શહેરો અને નાના ગામોમાં જરમીસ્ટનના હીંદીઓનો દાખલો લેવાશે.

મી. દીલદારખાન

જે વોક્સરસ્ટ પકડાયા માટે અપેલા અને નોકરીમાંથી બરતરફ કરવાના ખબર મળેલા તે બરાબર નથી. મી. દીલદારખાન મેસર્સ રશ ડ્રીવેટની કું. માંજ નોકર છે અને ત્યાંજ હજી પણ કામ કરે છે. મી. ડ્રીવેટ ગયા અંકમાં મી. દીલદારખાનનું નામ જોઇ મી. પોલાક પાસે આવેલા અને આ વાત બરાબર નથી એમ જાહેર કરી ગયા છે.

કરગરસડોરપ

ઇસપ મહમદ ભામજીને તા. ૧૨ મીના રોજ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પા. ૧ દંડ અથવા દસ દીવસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે. દંડ નહીં આપતાં જેલ ગયેલ છે. તેની મીલ્કતમાંથી દંડ વસુલ કરવા પબ્લીક પ્રોસીકયુટરે મહેનત કરી પણ કાંઇ વળ્યું નહીં ત્યારે જેલમાં મોકલ્યો. જેલના પૈસા પણ બીજા માણસોએ રાખેલ હતા એટલે તેમાંથી પણ દંડ વસુલ કરી શકાયો નહીં. કાઢવા ભાણા જલાલપોરવાળાને પણ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પા. ૧ દંડ અથવા દસ દીવસની જેલની સજા થઇ છે દંડ નહીં ભરતાં જેલમાં ગયેલ છે.

વેરસડોરપ

ઇસપજી સુલેમાનને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવામાટે ચાર દીવસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે. મી. મુસા સાલેને દુકાનદારનો ગ્રસ પાઉન્ડ દંડ થયો છે. દંડ ભરવાની ના પાડી છે જેલની સજા બીલકુલ કરી નથી. મી. મુસા સાલેનો માલ જપ્ત કરશે એમ વકી રખાલ છે. મી. મુસા સાલેનો કેસ આજે હતો પણ તેમના કેસની મુદત તા. ૧૫ ડીસેંબરની પડી છે.

મંગળવાર

જનરલ સ્મટસ

જનરલ સ્મટસ ડરબનથી પરત્યારા કેપ ટાઉન સ્ટીમર રસ્તે કનગેનરાનમાં જોડાવા જવાના હતા, અને ટરાંસવાલમાં હાલ આવવાના નહોતા. છતાં રવીવારે પ્રીટોરી આમાં આવી ગયા છે. ગઇ કાલે મીનીસ્ટ્રો પ્રીટોરીઆના ગવરનમેંટ હાઉસમાં બેઠી હતી અને આજે પણ મીનીસ્ટ્રો અગત્યના કામ સારૂ બેઠી છે. શા કારણસર બેઠી છે તે જણાયું નથી. જનરલ સ્મટસ આવતી કાલે પાછા જવાના હોવાનું સાંભળ્યું છે. પોતાના રહેકાણ દરમ્યાન પબ્લીક કામ કરવાના નથી એમ જણાયું છે. મી. હોસ્કીન પ્રીટોરીયામાં છે.

સુરતી મુસલમાન

સુરતી મુસલમાન ફેરીઆઓએ મોટા પ્રમાણમાં પકડાવાનું નકકી કરયું છે. આવતી કાલે મોટી ટુકડીઓ પકડાશે એવી વકકી છે. આજ સુધી પજાત પડી જવા માટે હવે પસ્તાય છે. મી. નજદી વોક્સ રસ્ટથી આવી ગયા છે. સુરતી મુસલમા નોને મોટા પ્રમાણમાં જેલમાં મોકલવાની તથા તે કોમમાંથી હાલો ઉખડાવવાની હીલચાલ કરી રહયા છે.

બીજા પ૩ તામીલ જેલમાં

ગઇ કાલે ફકત ૪ માણસો ૧૪ દીવસની જેલમાં ગયા છે. આજે બીજા ૪૯ માણસોને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે સાત દીવસની જેલની સજા થઇ છે. બધા જેલમાં ગયા છે. તેમના નામો મે એજેન્સી વિભાગમાં ટાંકેલ છે, કેમકે તે સપળા-ગ્રેપને-ટાગીલ કોમના છે.

જેલ જનારાઓએ નામ મોકલવા

જોહાન્સબરગ, જરમીસ્ટન વીગેરે જગ્યા એ જવાબંધ માણસો જેલમાં જતા હોવાથી અને બધાનાં નામો મળી શકતાં નથી. એટલે બહાર પાડવાને બની શકતું નથી. જેલમાં જતા દેશ ભકતોનું લીસ્ટ છાપામાં બહાર પડેલું જોવા સહુ આતુર છે. તો જે ભાઇઓ જેલમાં ગયા હોય અને નામ બહાર ન પડયાં હોય તેમણે એસોસી એશનની ઓફીસમાં જે તારીખ પોતે જેલ ગયા હોય તે તારીખ અને નામ મોકલી આપવાં. તેમજ જે તારીખે પોતાનો કેસ હોય તે તારીખે બિ. ઇ. એસોસીએશનની ઓફીસમાં નામ નોંધાવી જવું એટલે નામો બહાર પાડવાનું બની શકે.

પ્રીટોરીયા

મી. ઇસે અલીની ગ્રોસરના લાઇસેન્સ વાળી અપીલ સુપ્રીમ કોરટમાં ગઇ કાલે નીકળી હતી. જજમેંટ આજ ઉપર મુલતવી રાખેલ છે પરિણામ હજી જણાયું નથી. લાંબા ફેરીવાળાના કેસો ચાલ્યા તેમાં વકીલે માજીસ્ટ્રેટ પાસે ઓછી સજા કરવાની માગણી કરી હતી. મને ખબર આપવા ની સુચના થઇ છે કે આ સત્યાગ્રહીઓએ તેવી માંગણી કરવાનું વકીલને કાંઇ કહ્યું ન હતું. તેઓને જેટલી જેલ મળે તે ભોગવવાને તયાર હતા.

ગોરાઓનો હીલસોજી

અપાઓમાં ગોરાઓની દીલસોજીના દાખલોનો પાર રહ્યો નથી. જેઓ છાપામાં અહાર પડવા નથી માગતા તેઓ બીજાઓને સમજાવી અથવા બીજી રીતે પણ મદદ કરી રહ્યા છે. રેવરંડ કેનનગેરી તરફથી બે ગીની તથા એક એકાઉન્ટંટ મી. હરેક ગો. રટોકસ તરફથી એક પૌંડ થી. ઇ. ગો.માં મદદ મળી છે.

ચોકસરસ્ટ

ગયા શુકરવારે કેટલાક હીંદી જે મી. ગાંધીની સાથે દાખલ થએલા અને જેલ માં ગએલા તેમની જેલ પુરી થતાં કાલો નીઅલ સેક્રેટરીની સહીના વોરંટથી ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા હતા. જોગ એવો બન્યો કે જે વખતે આ લોકોને ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા તેજ પળે ચીફ જસ્ટીસે બારબરટન અપીલનો મુકાદો આપ્યો અને જાહેર કરયું કે કાલોનીઅલ સેક્રેટરી આમ ડીપોરટ કરવામાં તદન ગેરકાયદેસર પગલું ભરે છે. આ ૧૩ સત્યાગ્રહી તરત જ ફરીને દાખલ થયા છે. અને પકડાયા છે. તેઓનો કેસ ૧૯ તારીખ ઉપર મુલ તવી રહ્યો છે.

જેલીઓને શું કામ સોંપે છે?

ગયા સનીવારે ચોકસરસ્ટની જેલમાંથી ૨૦ થી ૨૫ જેલીઓની ટુકડીઓને મ્યુની સીપલ ચોટર-વરકસ, સમશાન સાફ કર વાના અને સોલજરોની કબરો સુધારવાના કામ ઉપર કારેવી હતી. મી. ગાંધી પણ આમાં સામેલ હતા.

મી. પોલાક ચોકસરસ્ટમાં

આજે ચોકસરસ્ટમાં મેસરસ વાહરેપ તથા મુસા અસમાલજી પટેલના કેસો હતા. તે ઉપર હાજર થવાને મી. પોલાક આજ કાલે અત્રેથી તે તરફ ગયા હતા. ત્યાં પહોંચતાં તેમને જણાયું કે બેમાંથી કોઇ કેસ ઉપર હાજર થયું નહોતું. મી. પોલાકે અને ઉપરના ન્યાયજ ૫.૭૫ ઉપર તાર કરી મુકત કર્યાના ખબર હમણાંજ મળ્યા છે. મી. પોલાક ચોકસરસ્ટથી પરબારા પ્રીટોરીઓ જવાના છે.

સુરતનબરગ

તા. ૧૩મી ના પાંચ વેપારીઓ ઇબરાહીમ નાના, ઇબરાહીમ મુસા અમન્ત, સુલેમાન અહમદ ઇસાક, સુલેમાન ઇસપ ધુનારા તથા અબદુલ મહમદ અમીરને વસ્ત્ર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પકડયા હતા. મી. ઇબરાહીમ નાના એ. એમ. સુલેમાન મીયાની કા. ના મેનેજર હોવાથી છોડી મુકયા અને બીજા બધાના દરેકના પા. ૫ ઇંડ થયો છે. કોઇએ હજુ સુધી ઇંડ ભરયો નથી. થી. ઇ. એ. ની સુચનાની રાહ જુવે છે.

ગુરૂવાર

બીજા આગેવાનો પકડાયા

આજે સવારના ફેરડઝબરગ પોલીસ સ્ટેશન હીંદીઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું. મોટો ભાગ સુરતી મુસલમાનોનો હતો. મેસરસ મહમદ નગદી વોરમત્રાય વાળા, ઇબરાહીમ અસવાત વીરીનીગોંચ વાળા પણ એમાં હતા. ૬૬ માણસો ફેરડઝબરગમાં પકડાયા હતા. તે બધા ને સાત દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ અથવા પા. ૧ ના ઇંડની સજા થઇ હતી. બધા જેલમાં ગયા છે. મેસરસ નગદી અને અસવાત સુરતી મુસલમાનોને વધારે જુસ્સો અને હિમત આવે એટલાસારૂ પુરાણા જાકીટો પહેરી ફેરીના વેશમાં નીકળી પડયા હતા. મજકુર બને અહરથી મહીનાઓ થયા કામધંધો છોડી કોમી કામ પાછળ પડેલા છે. તેમની બહાર પણ જરૂર હતી છતાં પોતાની કોમ જેલ જવામાં પાછળ પડેલી જોઇ પોતે જેલ જવાનું અને પોતાનો ધકકો કોમ લીએ એવા ધારાદાથી જેલ ગયા. હું બંને સાહેબોને મુબારકબાદી આપું છું. આ લાટમાં મી. મસમાયલ હાઇજી તથા મારકેટવાલા જેઓ લાઇસેન્સ બાબત પકડાયા હતા, અને માજીસ્ટરેટે છોડી મુકયા હતા તે બધા છે. બાકી સઉ મહરાસીઓ તથા હીંદુઓ છે. બે મુસ તાનીઓ મેસરસ નજુમલ રામચંદ તથા ઉતારામ મુલચંદ પણ છે. બધાનાં નામ હજી મળ્યાં નથી. જેલની બહાર પાડવા મેહનીશ.

બીજા વધુ કેસો

ગઇ કાલે પકડાયેલા તેમના કેસો આજે હતા. સી કોરટમાં કેસ ચાલ્યા હતા. કુલ નવ માણસો નામે દુલજી કલાણ, પરશોતમ દુલજી, ગોવીંદ પેંચર, બીખા માધવ, સીતા ગલાબ, મુસા મહમદ, અને બાલુમ ઇબરાહીમ એટલાને સાત દિવસની જેલ મળી છે. સદવદ મહમદે એસના પઇસા ભરતા કરયા અને હાજર થયો નહીં.

આજે કુલ ૧૦૪ માણુસો પકડાયા હતા. ૩૮ માણુસોના કેસ આવતી કાલ ઉપર મુલતવી રહ્યા છે. કુલે આજ અને કાલ મળી ૭૪ માણુસો જેલ ગયા છે. આજના બાકી રહેલા કાલે જેલ જશે.

'ઇડિયન લીડર'

'લીડર' છાપું હીંદીની વતી જબરદસ્ત લડત ચલાવી રહ્યું છે. તેના કોલમોમાં લગભગ હમેશાં લાંબા લખાણો આવ્યાં કરે છે. ખુની કાયદો કેટલો ઉંચે રસ્તે દોરનારો છે, તથા ૬ જણાને આવવા દેવાની આપણી માગણી કેટલી બધી વાજ બી છે, તે બધી બહોળા દલીલોથી જાહેર પ્રજાને સમજાવવા પ્રયત્ન કરે છે. 'ડેલી મેલમાં' લખાણો થયા છે' તેના પણ સજજડ જવાબો આપ્યા છે. તથા હીંદીને આમ કનેડીને નહીં પણ ગોરાઓની પંકતી ઉપર લાવીને એશીઆટીક સવાલ નો નીવેડો લાવવાની ભલામણ કરી છે.

ઉધરાણું

ન્યુકેંટના ધોબી તરફથી પા. ૪૬ તથા રેલવેગોડીઓથી પા.૨૮-૧૩-૦ એસોસીએશન ફંડમાં મલ્યાં તેની બીજત અહેર ખબરમાં આપેલું છે: હમેદ રાખું છું જે બીજા ભાઇ ના ધોબી ભાઇએ પોતાની ઠોંસરીઓ તરફ નું ઉધરાણું એસોસીએશનની ઓફીસમાં તુરત ભરી જશે.

કાળા કામ તરફથી આજે પા. ૧૦-૦-૦ મલ્યા છે. પહેલાં તેમના તરફથી મહેજ રકમો પા. ૨૧-૧૦-૦ પા.૭-૧૨-૬ સાથે કુલ પા. ૩૯-૨-૬ મળી ગયા છે. હજી તેમનું ઉધરાણું ચાલુ છે. સુરતી મુસલમાનો પણ ઉધરાણું સારૂ કરશે એવી હમેદ રાખું છું. બોવા કણબી તરફનું પા. ૪૦નું ઉધરાણું લાય નાર નામ ગમે બહારગામે રહી ગયા તે આજે બોલાવું છું: મેસરસ બાબા ખુરાલ, રખા હરી, પ્રેમા પરશોતમ, ભગા કલ્યાણ, ખેતાભાઇ ભોજરામ, ખુશાલ ખુબા, દુલભ વીરા, માધવ ભકતી, રણછોડ ભકતી, નાના હીરા, નારા ભવાન, વલ્લભ નારણ અને બીજા કેટલાક.

જરમીસ્ટન

આજે ૧૬ માણુસોનો કેસ નવા લાઇસેન્સ થી ફેરી કરવા માટેનો હતો. બધાને ત્રણ દીવસની સખત મજુરી સાથે જેલ મળી છે. સઉ જેલમાં ગયા છે. જરમીસ્ટનમાં ૨૦ માણુસો ગેરા પ્રમાણમાં કે ઢગલા થયા હતા. તે બધા છુટયા છે અને ફરી કેસમાં જવાની હીંમતવાલા થઇ રહી છે.

પરચુરણ ખબરો

મી. પોલાક વોક્સરસ્ટ ગયેલા તે પ્રીટોરીયા થઈ આજે પાછા આવી પહોંચ્યા છે.

ટામીલ કમીટી તરફથી એક ટામીલ ગ્રહસ્થ વોક્સરસ્ટ પીકેટીંગ કરવા માટે વોલ્ંટીઅર તરીકે જઈ પહોંચ્યા છે, અને પોતાનું કામ શરૂ કરયું છે.

જોહન્સબરગના કેસો ગુરૂવાર ઉપર મુલતવી રહ્યા છે.

વોક્સરસ્ટમાં મી. ગાંધીની સાથે જેઓને ૭ અઠવાડીઆની જેલ મળી છે તે તા. ૨૪મીએ છુટા થશે.

સુપરીમ કોરટના ચુકાદા ઉપરથી મી. મુસા મીયાં જેવા બીજા કેદીઓને વોક્સરસ્ટ વગેરેની જેલમાંથી છુટા કરવા બાબત એટરની જનરલ તપાસ ચલાવે છે

ગયા અઠવાડીઆના ગેઝેટમાં એશીઆટીક રજીસ્ટરેશન કાયદા મુજબ અપીલ કરવાના ધારા બહાર પડયા છે. આ અપીલો સાંભળ વાને ધારા માજીસ્ટરેટ મી. એચ. એચ. એસ્કમ્બ નીમાયા છે.

છેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી ખાસ તાર.]

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર ૧ વાગે

ગુરૂવાર પછી જોહાન્સબરગમાં ૫૭ અને જરમીસ્ટનમાં ૫૩ હીંદી જેલમાં ગયા છે.

પ્રીટોરીઆના મી. વી. યુ. સેઠને પા. પ દંડ અથવા એક માસ જેલની સજા મળીછે. તેણે જેલ જવાનો ઘરાદો જણાવ્યો પણ તેને કોરટમાંથી લઇ જવા બાદ તેના મીત્રો એ ગેરે રસ્તે દોરવાઇ જઇ મી. શેઠ દંડ આપવા નહીં માગતા હતા, છતાં દંડ ની રકમ ભરી આવ્યા.

સુપ્રીમ કોરટના ચુકાદાથી, ગઇ કાલે જારસ્ફરટનની જેલના બાકીના જેલીઓ અને વોક્સરસ્ટમાં મી. ગાંધી, ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર-ચેરમેન હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી, અને બીજા ચાર સિવાયના સઘળાને મુકત કરવામાં આવ્યા છે. વોક્સરસ્ટમાં કુલ આજરે છએને છોડ વામાં આવ્યા છે. આ સંબંધમાં નાતાલ ઇંડીઅન કોંગરેસના પ્રમુખ, ઉપ-પ્રમુખ, અને જોઇંટ-સેકરેટરી છે. તેઓ ગઇ કાલે રાતની ટ્રેનમાં જોહાન્સબરગ રવાના થવાની તયારીમાં હતા. તેવામાં પોલીસે તેમના આંગુઠાની છાપ માગી, જે આપવાની જુદાજુદે ચોખ્ખે ના પાડી. અને તેથી તેમોને અટકાયતી રખવામાં આવ્યા છે. આ આંગુઠાની છાપ પોલીસે પોતાની મુખત્યારીથી કે પ્રીટોરીયાથી મળેલી સુચ નાને મુજબ માગેલી હતી તે ખબર હજી સુધી મળ્યા નથી.

આ અઠવાડીયામાં જોહાન્સબરગમાં હીંદી કેદીઓએ અમુક ખોરાક માફક નહીં આવવાથી ખાવાની ના પાડી છે. તેનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે તેઓ ને હમેશાં એક દંડ થાવસ ખાધને દહાડા કાઢવા પડે છે.

પ્રીટોરીયા મ્યુનીસીપાલીટી સામે મી. ઇસા અલીની અપીલ કોરટ નાંખવામાં આવી છે. ખરચા વિષે કાંઇ હુકમ કરવા માં આવ્યો નથી.

પાછળથી

જે સઘળાને વોક્સરસ્ટમાં રાખેલા તેમાં થી મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમ જી, એમ. સી. આંગલીઆ તથા એસ. જે. રાંદેરીઆ સીવાયના સઘળાને છોડી મુકયા છે. આ ચારને અપોરે છુટા કરવાની આશા છે. તેઓ છુટા થયે આજ રાતના જોહાન્સબરગ રવાના થશે.

વોક્સરસ્ટ, શુક્રવાર.

અહીંની જેલમાં ૫૮ હીંદીઓને ગઇ કાલે ઉઠી મુકવામાં આવ્યા છે. મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી આંગલીઆ આ ૫૮ માં છે. એક કલાક પછી, આંગળાં આપવાની ના પાડવા માટે ફરીથી પકડવા. એટલે બધા ફરીથી હસતે મોઢે જેલમાં પાછા દાખલ થઇ ગયા. આજ સવારે તેમને માજીસ્ટરેટ ની કોરટમાં લઇ જવામાં આવ્યા.

પરંતુ મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્ત મજી અને એસ. જે. રાંદેરીના સિવાયના બીજા બધાને માજીસ્ટ્રેટ સન્મુખ લાવ્યા પહેર છોડી મુકયા છે. સરકારના આવા કારણથી ઘણો ગુસ્સો વર્તાઇ રહ્યો છે. મી. ગાંધી, ઇમામ સાહેબ અને બીજા ચાર જેને નવા કાયદાની રૂએ જેલ મળેલી છે તેઓને છુટા કરવામાં આવ્યા નથી.

વોક્સરસ્ટ, શુક્રવાર, ૪-૩૫.

મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ. અને એસ. જે. રાંદેરીઓને જોહાન્સબરગ જવાની રજા મળી છે.

ડરબાંસવાલ પારલામેંટ તા. ૨૬ નવેમ્બર મીજાજ મળવાની હતી તે તા. ૨૫ જાન્યુઆરી ૧૯૦૯ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવેલ છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર અમકુઝી મારફત સીલોન રસ્તે જનારી ટપાલ તા. ૨૪ નવેંબર મંગળવારે સાંજે ૪. ૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

સ્ટીમર કેલ્ઝર મારફત મુંબઇની ટપાલ ૮ ડીસેંબરના અરસામાં બંધ થશે.

સ્ટીમર અમબોલોસી મારફત મુંબઇ જનારી ટપાલ તા. ૨૫ના અરસામાં બંધ થશે.

લેડીસ્મીથ, તા. ૧૬ નવેમ્બર.

ગઇ કાલે એટલે રવિવારે અત્રેના મી. અહમદ કંમાદિમ મુલ્લાંની સાદી તેમના કાકા મી. મહમદ અમુજી મુલ્લાંની છોકરી સાથે થઇ હતી. જે વખતે ડરબન, મારિત્સ બરગ, ઇંડી, ન્યુકેસલ અને ચાલ્સટાઉનના નામીચા વેપારીઓ આવેલા હતા. ગામના તથા બહારથી આવેલા પરોણાઓને ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. સાદીનો વખત નજ વારનો હતો, જે વખતે કેટલાક ગોરાઓએ હાજરી આપી હતી મોલવી સાહેબ કુતેહમહમદ તરફથી વ.એજ કહે વામાં આવ્યા બાદ સમયને અનુકુળ બે શબ્દો કહેવામાં આવ્યા હતા, ત્યારબાદ અત્રેના પેશ ઇમામ મી. અહમદ વાહેદે નીકાહ પઢાવ્યા હતા. આ પ્રસંગે મી મુલ્લાં ને અત્રેની હમીદીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ હોદ્દાથી એક માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. જે વખતે ઉપ-પ્રમુખ મી. ગોરા ખુરશીએ બીરાજ્યા હતા માનપત્ર મી. મહમદ હુસનજી લોખાને વાંચી સંભ ળાવ્યું હતું. ત્યાર બાદ એક બીજું માન પત્ર ઉરદુ ભાષામાં લખાએલું મોલવી સાહેબ મી. કુતેહ મહમદે મજકુર સે સા યટી તરફથી વાંચી સંભળાવ્યુ હતું. ત્યાર બાદ મી. અહમદ મુસાજી ઉમર તથા મી. ખરસાણીએ મી. મુલ્લાંએ બજાવેલી સેવા માટેનો ઉપકાર માન્યો હતો. મી મુલ્લાંએ વળતો જવાબ આપી સોસાયટીને ચાર પોટની બેટ આપી હતી. છેવટ સરબત વગેરે લીધા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

સીડનહામમાં લુંટ ફાટ હજુ ચાલુ છે. ગયા શુક્રવારે કલેર એસ્ટેટમાં રહેતી એક બાઇના ઘરમાં દાખલ થઇ કેટલાક નેટીવો એ પહેલાં તેને મરણતોલ જખમો કર્યા. પછી જે કાંઇ થેડો દરદાગીનો હતો તે લુંટી ચાલ્યા ગયા. બાઇને કરપીતાલમાં લઇ ગયા છે. તેની સ્થિતિ બહુ ખરાબ છે. પોલીસ તપાસ ચલાવે છે.

મારીત્સબરગમાં એક ગોરાએ મદનડ નામના એક્લી દોનો કાન કાપી નાખ્યા બાબત જે કેસ અમે ગે દા વખત ઉપર આપી ગયા હતા તેના સંબંધમાં તેણે તે ગોરા જે. એચ અરમીટેજ ઉપર પા.૨૫૦નો દાવો માંડયો હતો. ગોરાએતેના ઉપર સામો તેની ઓરત ઉપર હલ્લો કરવાના વાંક મટે પા. ૬૦૦નો દાવો માંડેલો હતો. માજીસ્ટ્રેટે મનવાને પા ૧૦ તથા ખરચ અપાવી ગોરાનો કેસ કાઢી નાખ્યો હતો.

ગયા ગેમખરાના બાવાજીડાના તોફાનથી રહેંગરમાં ન્યુગીરડર સેંડ આગળ ૬ વરસની ઉપરના એક હીંદી છોકરા ઉપર પીત્તળી ઘડાવી મરણ નીપજ્યુ હતું.

હીંદી માટે લંડનમાં પોકાર

કેકસ્ટન હૉલમાં મીટીંગ

લાલાજી તથા પાળના ધુરંધરનાં ભાષણો

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓની સ્થિતિ ના સંબંધમાં ઇંગ્લાંડમાં રહેતા હીંદીઓની એક મીટીંગ ગયા માસની ૨૬ તારીખે કેકસ્ટન હૉલમાં મળી હતી. જે વખતે સંખ્યાબંધ મદ્રસ્થો તેમજ કેટલીક બાનુ ઓ પણ હાજર હતાં. મીટીંગ વખતે ઘણોજ ભુસ્સો જોવામાં આવતો હતો. પ્રમુખ સ્થાને

સર મંચેરજી ભાવનગરી

બીરાજ્યા હતા. તેમણે ભાષણ દરમ્યાન જણાવ્યું કે, આખા હીંદનો મેળાવડો જો કોઇ થયો હોય તો તે આ મેળાવડો છે. કેમકે તે આખા હીંદમાં ચાલી રહેલી લાગણીનો પ્રતીનીધીરૂપે છે. આજ ઉપરાંત ૬૦ વરસ થયાં અંગ્રેજ સંસ્થાનોમાં આપણા હીંદીભાઇઓ તરફ બતાવવામાં આવતી વરતણુંકને લીધે આખા હીંદુસ્થાન માં જે ખળભળાટ થઇ રહ્યો છે તેવો બીજા કશાને માટે થયો જણાયામાં આવ્યો નથી. આ સવાલ એવો છે કે તેથી ખાલી હીંદુસ્થાનમાંજ નહીં, પણ આખી સહેનશાહત તેમજ સુધરેલી દુનિયામાં સઘળે ઘણીજ ઉંડી લાગણી ફેલાયલી છે. હું આ દુઃખની આખી કથા કરવાની જરૂર જોતો નથી. એટલુંજ કહેવું બસ છે કે દુનિયાની સુધરેલી પ્રજાના ઇતીહાસ માં આવું એક શરમ ભરેલું પ્રકરણ દાખલ થયું નથી કે જે વાંચતાં જાપીઝની પ્રજા આ જમાનાના કહેવાતા સુધારાને માટે હલકા વિચારો બાંધ્યા વગર રહે. લડાઇ પછી ઇંગ્લાંડમાં જવાબદાર પ્રધાનોએ વચનો આપ્યાં કે લડાઇ પુરી થશે કે તરતજ તે કોલોનીમાં વસતા હીંદીઓને યોગ્ય રાહત મળશે. પણ તે વચનો પાળ્યાં નહીં, અને તેઓની સ્થિતિ વધારે ખરાબ થઇ પડી. કારણ કે બોઅર લોકોએ તેમના તરફ બરાબર વરતણુંક બતાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો, પણ તે અમલમાં લાવી શકયા ન હતા. પરંતુ, જેઇને આપણને અત્યંત તિરસ્કાર અને તાજુબી આવે છે કે હવે અંગ્રેજ અમલ નીચે તેના તેજ કાયદાનો બીપા પુરસ્કાર અમલ થાય છે. (હાસ્ય) આ બાબત કેવાક પ્રમાણમાં કારણભુત હોય એમ હું જાણતો નથી, તે માત્ર ચામડીના રંગને લીધેજ છે. જ્યારે ચુની પ્રધાનો પ્રથમ દાખલ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે મી. ગાંધી-(તાળીઓ)-ઇંગ્લાંડ આવેલ અને લૉ૦ એલગીનને આ કાયદાને મંજુરી નહીં આપવાનું સમજાવી ગયા. પણ થોડા અઠવાડીઆ પછી તરતજ ટરાંસવાલને સ્વરાજ્ય મળ્યું ત્યારે પહેલ પહેલોજ રજીસ્ટ્રેશન કાયદો ઘડવામાં આવ્યો. આ કાયદો લૉ૦ એલગીને નામંજુર રાખ્યો તેના જેવોજ બરાબર હતો. હાલના બોઅર કારભારીઓનું વલણ એવું છે કે વડી સરકારના ગમે તે વિચારો હોય, પરંતુ તેઓ તે, અંગ્રેજ સરકારની હીંદી પ્રજા તરફ કેવી દુશ્મના વટ બતાવવાને ચુકતા નથી. આ નાન કડી સરખી પૈસાનો ડોળ ઘાલુ બોઅર પ્રજા હીંદની ૩૦ કરોડ પ્રજાનું અપમાન કરવાનું ધારે છે. સહેનશાહતના આ બોઅરમાંના છોકરા હીંદીની આ ૩૦ કરોડ પ્રજા, કે જેના તરફ ન્યાયભરી તથા રીત સર વરતણુંક બતાવવામાં આવે તો તેઓ વફાદાર રહી હુકમ ઉઠાવવાને તયાર છે, તેમનાં અંતઃકરણ તથા વિચારો બદલી નાખવા માગે છે. (હીઅર, હીઅર.) આ નાનકડી સરખી પૈસાનો ડોળ ઘાલુ બોઅર પ્રજાએ તેના કરતાં ઘણોજ જુનો સુધારો ધરાવતી હીંદની ૩૦ કરોડ વસતી નું વિનાકારણ અપમાન કરવું છે. સહે નશાહતના વાવટા નીચે હોવા છતાં વખતો વખત તેમનું અપમાન કરી લેવામાં આવે છે. કોઇપણ પ્રજાના આબરૂપસ્પદ નથી શકાય તેવા મી. ગાંધીને દેહમાં પુરેલા છે અને તેને રસ્તા ઉપર કામ કરાવવામાં આવે છે. આ તવારીખ એવી બને છે કે અંગ્રેજની જાપીઝની પ્રજા હીરમીંદગી સાથે વાંચશે (તાળીઓ) અંગ્રેજ સર કારે ટરાંસવાલને સ્વરાજ્ય આપતી વખતે હીંદના હકો જાળવવા માટે જરા જેટલી પણ દરકાર રાખેલ નથી. આપણને એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે ટરાંસવાલ સ્વરા જ્ય મેળવેલું કોલોની છે એટલે વડી સર કાર કાંઇ કરી શકતી નથી. આ માત્ર બોલાં બહાના છે. આવું બહાનું અધમ ન્યાય આપવાને પંકાયેલ હોય તેના તરફ પણ મોટા લશ્કરો તૈયારી વાત છે. (તાળીઓ) સ્થિતિ દિવસે દિવસે બગડતી ચાલી છે અને વડી સરકાર કાંઇ પગલું ભરવાની ચેષ્ટા પણ કરી નથી. કારણ? કારણ એ કે ટરાંસવાલ સ્વરાજ્ય ભોગવતું સંસ્થાન છે. કેવું નજીવું કારણ છે! (તાળીઓ) હવે કાલીન તરવા કંઇ નવા માર્ગમાં જેવું કે બરાબર કરતા જેવું રહ્યું નથી. (તાળીઓ) હું આશરીબીજા કોઇપણ અગ્રણી મીટીંગના પ્રમુખપદે આજસુધી બેઠેલો નથી. હું ખાત્રી પુરવક કહું છું કે સરકાર પોતાની ફરજ નહીં બજાવે તો આખા હીંદમાં ભયંકરેલી હીલચાલ થઇ રહેશે. (લાંબા સમય સુધી તાળીઓ)

લાલા લજપતરાય

તાળીઓના ગડગડાટ શાંથે લાલા લજપત રાયે નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો: "ઇંગ્લાંડ માં રહેતા હીંદીઓની આ જાહેર સભા અંગ્રેજ સંસ્થાનોમાં અને ખાસ કરી દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદીભાઇઓના હક તથા છુટને બંધન કરતા કાયદાઓ સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને મનુષ્ય ના સાધારણ હકને પણ ઉંદી નાખવા જેવી જે વરતણુંક બતાવવામાં આવે છે તે સખત રીતે વખોડી કાઢે છે." આ ઠરાવના ટેકા માં તેણે કહ્યું કે આ સવાલથી કસોટી મળી રહે છે કે પશ્ચિમનો સુધારો કેવળ છે. દરેક વરસે પશ્ચિમના મુલકોમાંથી સંખ્યાબંધ મનુષ્યો પુરવના દેશો તરફ જાય છે અને ત્યાં જઇ નાસ્તિક પ્રજાને ભાષણો તથા મનુષ્યના સરખાપણા વીષે બોધ આપે છે। (હસાહસ) શહે નશાહતના બીજા ભાગમાં જે વરતન ચાલી રહ્યું છે તેથી ખાત્રીલાયક થઇ શકે છે કે આ ખાલી ઢંગ છે. (તાળીઓ) દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી પ્રજાએ ઉઠાવી લડાઇમાં જે લોહી રેડયું છે તે બદલે આ હકનો દાવો કરે છે, મહેરબાનીની રાહે નહીં. (હીઅર, હીઅર.) પણ આ વાત ખરી હોય કે ખોટી, પરંતુ તેઓને શહે નશાહતના શહેરી તરીકે કબુલ રાખવામાં આવ્યા હતા, અને તેથી તેઓ સમજતા હતા કે સહેનશાહત માટે લડવું એ તેમની ફરજ હતી. હવે જ્યારે જીત મળી ત્યારે બધા વચનોનેં ઝાડું મારવામાં આવ્યું. આ સવાલ હીંદના દરેક નાના ગામડામાં ચર્ચાઇ રહેલો છે. ત્યાં મજુરથી માંડી બારીસ્ટર, ડાકટર અને સીવીલીઅન સુધી દરેક પંકતીના હીંદીઓ વસે છે અને તેના સભ્યો તથા મિત્રો. હીંદના દરેક જુદા જુદા ભાગમાં છે. જેઓ એમ માનતા હોય કે આ એજીટેશન માત્ર મુઠીભર અંગ્રેજો ચલાવી રહ્યા છે તેઓ એમ સમજતા હોય એવું લાગે છે કે આવા વરતનથી હીંદના પ્રજાના અંતઃકરણમાં જખમો નથી લાગતા. આવી માન્યતા શુષ્ક હૃદયની નથી કેવળ ઘા ભરેલો છે. આ સંબંધ ચોકકસ નથી ગંભીર બાબ પ્રત્યે છે કે બ્રિટીશ રાજ્યકારીઓએ હવે આંખ ઉઘાડ

વાની જરૂર છે. વચ્ચેથી ટાંટા પાડવાનો વખત હવે વીતી ગયો છે. અંગ્રેજી રાજ્ય ના સંસ્થાનોમાં જે વરતને ચલાવવામાં આવે છે, તે, માણસોને ઘેલા તુર કરી નાખવાને પુરતુ છે. (તાળીઓ) હું અહીં બેઠેલા કોઇ સાહેબોના દીલ દુભાવવાને નથી માગતો, — પશ્ચિમની પ્રજા જે વખતે જંગલી સ્થિતિમાં હતી તે વખતે હીંદી એક મહાન પ્રજા ગણાતી હતી. હીંદુસ્થાન, અફઘાનીસ્તાન, બરમા કે બીજા મુલકોમાં જ્યાં જ્યાં તેઓ જતા ત્યાં સઘળા મનુષ્યોને એક સરખા ગણી તેમની સાથે કોઇ જાતની વધારાની બુદ્ધિ બતાવતા નહીં. મનુષ્ય માત્ર સાથે ભાઇચારો રાખવો એનું નામ જો ખ્રીસ્તી ધરમ હોય તો જેઓ ખ્રીસ્તી ધરમનો ઝંડો રાખે છે તેના કરતાં આપણે સારા ખ્રીસ્તી છીએ એ નીઃસંદેહ માનવું. (હીઅર, હીઅર.) મી. ગાંધી ની જેલ તકરીબના પાનામાં લખાઇ ચુકી છે. (તાળીઓ.)તે હીંદના ૩૦ કરોડની વતી જેલમાં પુરાયેલ છે. આ સમયે, આપણે તેના તરફ દીલસોજી બતાવ્યા સિવાય બીજું કોંઇ કરી શકતા નથી, અને તે બદલ નથી; પણ જ્યારે તે દીલસોજી હીંદની પ્રજાના અંતઃકરણમાં ઉંડી બેસી જશે ત્યારે તેનો પુરો રંગ જામશે અને એક યા બીજી રીતે બ્રિટીશ સહેનશાહત ના રાજદ્વારીઓ જે તેમના હાલના કરતા આગળી સહેનશાહતનો પાયો બેઠવાનું કામ કરી રહ્યા છે તેમની આંખોના પડદા ખોલશે. (તાળીઓ) હીંદીઓને સહેનશા હતના ઝંડાની ગણીમાં આવે છે, પણ તે શહેરીઓ દુનિયામાં જ્યારે બહાર નીકળે ત્યારે તેમને ધણી વીનાના કુત્રા સમાન ગણે વામાં આવે છે. (શરમના પોકાર.) તેનો ઉપાય શું? ઉપાય આપણા હાથમાં જ છે—(તાળીઓ)—અને તે હીંદુસ્થાન બહાર થઇ શકાશે. આપણે કોઇના હક ઉપર તરાપ મારવાને મોગતા નથી, પણ આપણા હક ઉપર કોઇ તરાપ મારે એમ બન્યા દેવાના પણ નથી. પરમેશ્વરની મહેરબાની થી હીંદની ભુમી રસાળ છે અને ત્યાં પુરતી જમીન, પુરતો ખોરાક, અને પુરતો તડકો-(દબદબો)-છે. તેઓ સહેનશાહત ના કોલોનીમાં જવા દીલ ખોલી રહ્યા નથી. તેઓ કોલોનીના લોકોના લાભને ખાતર, બોલાવ્યા પછી ગયા છે. જ્યારે તેમના પોતાના દેશમાં બીજાઓ આવી મોજણી પસંદી જાય છે ત્યારે તેમને આમ પરદેશ ખેડવાની જરૂર પડી છે. બ્યાનની આગબુબી કરી કરીને હવે હું કંટાળી ગયો છું. મુજે આ દુનિયામાં કોઇ મુહીમ પડતોજ નથી. (હીઅર, હીઅર.) દક્ષિણ આફ્રિકાના મારા ભાઇઓને મારો નમ્ર સંદેશો આ છે:

લાક્ષાજીનો સંદેશો

"તમે જે લડત મર્દાના રીતે બહાદુરીથી ચલાવી રહ્યા છો તે ચલાવ્યે રાખો, કેમકે તમે ખરે રસ્તે ચડ્યા છો. તમે જે બળ પેદા કરો છો, તમે જે બળ ફેલાયો છો તે કાળે કરી અભેદ્ય થઇ પડશે." (મોટેથી તાળીઓ.)

મી. જે. એમ. પારેખે એક ઉમદા અને છટાદાર ભાષણ કરી આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો. તેણે હીંદી પ્રજાને એકત્ર થવાને આમંત્રણ પુરવક ભલામણ કરી હતી, અને જણાવ્યું હતું કે સરકાર આખા હીંદને જેલમાં નથી નાખી શકતી, કેમકે જે નાખે તો પછી ચોકી કરવાવાળા કોણ રહેશે?

મી. સકલતવાળા તરફથી ટેકો મળ્યા બાદ આ ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

બાબુ બાબીનચંદ્રપાળ

બાબુ બીપીનચંદ્રપાળ, જેને ઘણુંજ આદર પુરવક વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા તે બીજો ઠરાવ રજુ કરવાને ઉભા થયા. "આ મીટીંગ મી. ગાંધી અને તેના સોબતીઓ ઉપર ટ્રાંસવાલ સરકાર તરફથી બતાવવામાં આવતી ઝેરારતાનુને લીધે જે અકથનીય દુઃખ પડે છે તે માટે તેમના તરફ દીલસોજી જાહેર કરે છે અને તેઓએ એ જે બહાદુરી બતાવી છે તેમાટે તેમના તરફ પુરા માનની લાગણીથી જુએ છે. અને આશા રાખે છે કે જુના જમાનાની તથા મુકરેલી પ્રજાના હક સાબીત કરવાને તેમણે જે હડત ઉઠાવેલી છે તે બહાદુરી થી ચાલુ રાખવામાં આવશે." આ ઠરાવ ના ટેકામાં ભાષણ કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે આપણે આભાર માનવો જોઇએ કે લોર્ડ કરજન જાણે હીંદના વાઇસરોય થયા. કારણ કે આટલા બધા વરસ સુધી હીંદ જે કુંભકરણની નીદ્રામાં પડ્યું હતું તેને તેણે જાગતુ કર્યું છે. તેને કરવું તો નહોતું-(દબદબો)-પરંતુ હવે શું કરવા બારે છે તેની કોઇને ખબર પડી શકતી નથી. હીંદુસ્થાનની પ્રજાએ દક્ષિણ આફ્રીકાના હીંદીભાઇઓનું દુઃખમાં પુરતુ લક્ષ આપ્યું નથી એમ કહેવામાં આવે છે. મનુષ્ય પોતાનું કામ પોતાને હાથેજ કરી શકે છે. ખરા બળ વગર જે હક મેળવવામાં આવે છે તે ખરા હક ગણી શકાય નહીં. આ હીંદની પ્રજા મનુષ્ય તરીકેના મુળ હક મેળવવાને પણ અશક્ત છે. ટ્રાંસવૅજ બ્રિટીશ કોલોનીના રાજ્યો તરફથી આપણી તરફ જે વરતન બતાવવામાં આવે છે તે આપણે સમજવાનું ઉતેજન મળે છે. આ સવાલનું નિરાકરણ હીંદુસ્થાનમાંથી થવું જોઇએ, અને હીંદને સ્વરાજ્ય મળે, હીંદનો કારભાર તેને હાથે ચાલે, અને તેના હાથમાં તેને હાથે બાંધવા તે પછી કોઇ સંસ્થાનની કે મુખ્ય મહારાજ્યની પણ સત્તા નથી કે તેમના તરફ હાલ દરેક સંસ્થાન માં વરતન ચલાવવામાં આવે છે તેવું જરા પણ વખત પણ નભી શકે. (તાળીઓ.) મી. ગાંધીના હાથથી કાંકરી ઉપર પડતો દરેક હથોડાનો ઘા આપણા દેશને બંધન કરનાર સાંકળોના અડોડા ઉપર પડતો સમજજો, અને તે હથોડાના ઘાથી જે કાંકરી માંથી વિભાગ થયા તે અડોડા વિભાગ દીઠ હીંદના બંધનની સાંકળના અનેક અડોડા ના કટકા થયા સમજજો. (તાળીઓ.) તમને છેવટ મારો સંદેશો આ છે:

શ્રીયુત પાળનો સંદેશો

"શાબાશ છે, મારાં મિત્રો; સત્ય અને સ્વતંત્રતાને ખાતર સંકટ ઉઠાવો. મંડ્યા રહો, બાલ ગાંધી. (તાળીઓ) સત્યનો જય થાય છે."

મી. સાવકરે તથા ડો. એ. કે. કુમાર સ્વામીએ ટેકો આપ્યા બાદ તાળીઓના નાદ સાથે આ ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

મી. જી. એસ. ખાપરડે

મી. ખાપરડેએ ત્રીજો ઠરાવ નીચે મુજબ રજુ કર્યો: "આ મીટીંગ નાતાલ ટ્રેડીંગ બીલની કલમોથી આખા હીંદુસ્થાનમાં જે ફેલાની લાગણી ફેલાયલી છે તેમાં સંપુરણ ભાગ લીએ છે. વડી સરકારની મંજુરી માટે આવેલુ આ બીલ મંજુર રાખવામાં આવશે તો તેથી તે દેશમાં લાંબા વખતથી રહેતી યોગ્ય સેંકડો હીંદીઓની પાયમાલી થશે, અને બહુ હલકારો હીંદી ઓની રોજી જોખમી લેવાશે. આવા કાયદા થી હીંદુસ્થાનમાં જે બોયકોટની રીત ધારણ કરવામાં આવી છે તેને વધારે ઉત્તેજન મળશે એમ આશા રાખે છે." આ ઠરખાસ્તના ટેકામાં મી. ખાપરડેએ હાલ્ય જનક ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે હીંદીઓ તરફ તેમ તામાં નતના રીવાજોને લીધે ગોરા તરફથી અગવડીયોમાં આવેલી પર તુ દક્ષિણ આફ્રિકામાં શું સ્થિતિ છે? ત્યાં ગુજરી નાત બંધાયેલી છે. અને હીંદુસ્થાનમાં અમુક નાત ઉપર જે બંધનો છે તેવા બંધન દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓ ઉપર છે. જો હીંદી પ્રજા દુનીઆમાં બહાર પડવા અથવા તો દુનિયાની હારે રહેવા માગતી હોય તો હીંદુસ્થાને પોતાની જાત

નોજ આશરો લેવો પડશે. આ આશરો હાથ જોડીને બેસી રહેવાથી મળવાનો નથી. તેમ વાતો કરવાથી કે ઠરાવો કરવાથી પ્રભુ મળવાનો નથી. ત્યારે કેમ મળવાને છે ? લો૦ કરસનદાસે આપણને શીખવ્યું છે. "ઠરાવ ઉપર ઠરાવો કરો" વાહ, તે આપણે કરી એ છીએ. અને તેના પરિણામરૂપે બોઅર કેટની લડતનો જન્મ થયો છે. (તાળીઓ) આપણે ટ્રાંસવાલ સરકારને કહીએ છીએ કે: સાહેબ સારૂ, તમે તમારા દેશના ધણી છો; "તમારો દીગલો આ રહ્યો: પેર આવ્યા જઓ, અમે તમારી સાથે કંઇ પણ કામ પાડવા માગતા નથી. તમારૂ એક રતલ માંસ તમે લઇ જતાં પણ લોહીનું તે સાથે એક ટીપું નહીં મળે. (હાસ્ય અને તાળીઓ).

મી. રોયપનના ઠરાવ ઉપર બોલવાથી આ ઠરાવને ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તાળીઓ સાથે સર્વાનુમતે આ ઠરાવ પાસ થવાનો જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

છેવટમાં સર મંચેરજી ભાવનગરીનો પ્રમુખપદ માટે આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

માનવંતા મી. ગોખલે

એ કાગળ લખી જણાવ્યું હતું કે આગળ પર બહાર ગામ અમુક કારણસર જવાનું હોવાથી હું કાલની મીટીંગમાં હાજર રહી નહિ શકું. તે મારે ખરેખર દિલગીર થવું જે કારણસર મીટીંગ બોલાવી છે તેની તરફ મારી સંપૂર્ણ દિલસોજી છે એવું કહેવાની ભાગ્યેજ જરૂર હોય કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા પ્રિય મિત્ર મી ગાંધી— જેના જેવા ઉમદા ખવાસના નર મેં મારી જીંદગીમાં જોયા નથી—તે મી. ગાંધીની આગેવાની હેઠળ જે બહાદુરી ભરેલી લડત ચલાવી રહ્યા છે તે આપણા ઇતિહાસના પાનાઓમાં સદાય મશહૂરીથી ચમકશે. છેવટમાં આપણા દેશીભાઇઓ જીતે કે હારે, પરંતુ જે દેશમાં આવા નર રત્ન છે, તેના ભવિષ્યને માટે કોઇએ નીરાશ થવાનું નથી. હું આશા રાખું છું કે તમારી મીટીંગ, ફતેહમંદ નીવડો.

ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલ વિષે વિલાયતના છાપાઓની ટીકા

"ઇંડિયા"

... ના અંકમાં આ બાબત ઘણી જાતી જાણતી ... ના મંતવ્યો, નીચે ... છે કે હીંદી જાહેરમત આ સવાલ વીષે ઘણો ઉદાસી રહ્યો છે; અને બે૨ સરકારે તે શહેનશાહતની જવાબદારીનું કાંઇ ભાન હોય તો અહીંથી હવે અટકશે. પોકસરસ્ટ માં મી. ગાંધીને ફરીવાર પોલીસની ચોકી નીચે કેદીના કપડાંમાં રસ્તા ઉપરે પથરા ભંગાવવા નું કામ સોંપવાના બનાવથી આપણે પૂર્વમાં આ વાત ચરચાઇ રહી છે. હવે હદ વળી ગઇ છે. હીંદ કેટલું ખાળજળી ઉઠયું છે એ સ્પષ્ટ થયું છે. હાઉસ ઓફ કોમન્સ ની મીટીંગમાં જસ્ટીસ અમીર અલીએ હીંદના આવેશનો જે ચીતાર આપ્યો તેમાં જરા પણ વધુ પડતું કહ્યું નથી. લો૦ ઓમ્પથીલને સર રીચર્ડશાહ મેતાનો તાર આ વાતની સાક્ષી પુરે છે, અને નાતાલના ના નામ સાહેબે આ વાતનો જે પુરાવો આપ્યો તે વળી આ ઉપરાંત. કેકસ્ટન હોલની મીટીંગમાં ત્યારે સર મંચેરજી ભાવનગરી તથા મી. લાલા લજપતરાયે મી. ખાપરડે તથા મી. બીપીનચંદ્રપાળ સાથે મળી એક પ્લેટફોરમ ઉપર ભાષણો આપ્યાં તે કાંઇ જેવી તેવી વાત ન ગણી શકાય. આ સઘળું છતાં ઇંગ્લંડ જાગ્યું છે કે કેમ? વડી સરકાર ની બેદરકારભરી રાજનીતિથી આ મુશ્કેલીમાં હમેશ થયો છે. લોર્ડ ઓરવી તે વડી સરકારની સત્તાનો ઉપયોગ કરી એસીઆટીક બને તેવીને લગતા કાયદા સામે પહેલેથી દરના બતાવી હત તો આ મુશ્કેલી થવા પામત નહીં. પણ સ્વરાજ્ય મજૂર તે વખતે સર રીચર્ડ સોલે.મને જણાવ્યું હતું કે 'આ સરત તે માત્ર નામનીજ છે', એક પછી એક જેરી કાયદા કબુલ રાખવામાં આવ્યા..... લો૦ કરસન એ નાતાલના બેવારી કબજાને નામંજુર રાખવામાં મહોજ ઉદાપણ લીધો રહેતો કાઢયો છે. ટ્રાંસવાલના મામલા તરફ પણ તેવુંજ ઉતારવે ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. કોમીનેટથી હીંદી કોમના આગા એશ્યા અને ટ્રાંસવાલની સરકાર દાબવા ઉપર ડામ દેવા મજે છે તે બધું સાંખી ને બેસી રહી શકાશે નહીં દાબ તે બેસી રહેશે અને પાછળથી જે કાંઇ કરવા બેસશે સારે તેમને માલુમ પડશે કે આગ લાગ્યા પછી કુવો ખોદવો તે નકામું છે.

આ સવાલ ઉપર દીદાની દીલગીરી દર્શાવનારા અને ટ્રાંસવાલ સરકારની રાજ નીતિને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢનારા પેપરોમાં 'ડેલી ન્યુસ' (તા. ૧૭ ઓકટોબર), 'મોર્નીંગ સ્ટાંડર્ડ' તથા 'સેટ.જેમ્સ ગેઝેટ' (તા. ૨૦ ઓકટોબર), અને 'વેસ્ટમીન્સ્ટર' (તા. ૨૮ ઓકટોબર). તા. ઓબ્ઝર્વરના ... અમને મળેલાં છે જે જગા ઉપર અતી ... ને લીધે અમે ... કરી શકતા નથી.

હાઉસ ઓફ કોમન્સની મીટીંગ

ટ્રાંસવાલના હીંદી વીષે ચરચા

આ સવાલ વીષે ચરચા કરવાને ગયા માસની તા. ૨૬ મીએ હાઉસ ઓફ કોમન્સના મેંબરોની ખાસ મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે પ્રમુખ, લો૦ ઓમ્પથીલ, જી. સી એસ. આઇ., ઉપરાંત નીચેના બીજા મેંબરો તથા સીરીયોમ્બન અને નામાંકીત બીજા હાજર હતા. લો૦ મેકીન્ટર્ન, સર એફ. કેનીંગ, સર મંચેરજી ભાવનગરી, કે. ઓરનટન, સર હેનરી કોટન, સર ચાર્લ્સ રેયાન, કે. રૂધરફરડ, સર વીલીયમ મરેમપ્ટન, જસ્ટીસ અમીર અલી, મેસર્સ જે. એમ રોબરટસન, હેરોલ્ડ કોકસ, ડબલ્યુ. પી. બાઇટસ, ઓ. એચ. સ્કોટ, જોસેફ વોલ્ટન, જે. એફ. મેકામ, કે. એચ. પોલાક, એલ. ડબલ્યુ. રીચ, એચ. હોગ્ટ, ટ્રેનીસ, એ. એચ. કે સરીટ, જયોરજ હારબુડ, જેમ્સ ઓગ્રેડી, સી. ઇ. મેસર, એચ. એફ. બી. હૅરિસ, અને જી. પી. ગોખ. આ મીટીંગ બોલાવવાને કારણો સરકુબુલરમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આગેવાન બેપારી ઓ અને બીજા હીંદીઓ મળી કુલ ૩૦૦ હીંદીઓ છેલ્લા બે માસમાં ધુની કાયદાને નાકબુલ કરવા માટે સખત મજુરીની જેલ ભોગવી રહ્યા છે તેઓ લડાઇ પહેલાંના રહીશ છે એમ કાયદેસર પુરવાર કરેલું છે આ મીટીંગમાં સર મંચેરજી ભાવનગરી તથા મી. જસ્ટીસ અમીર અલીએ ભાષણો આપ્યાં હતાં. હીંદુસ્થાનમાં લોકોની લાગણી કેટલે સુધી ઉશ્કેરાઇ ગએલી છે તે બતાવવાને તેમને મળેલા કાગળો તથા તારબાંધી કેટલીક હકીકત મીટીંગમાં વાંચી સંભળાવી હતી. આમાંના કેટલાંકેક લખાણો હીંદી સર દાર તરફ પક્ષપાતી બતાવનારા નામાંકીત નરો તરફથી હતાં. મી. અમીર અલીએ ટ્રાંસવાલના મામલાની ચર્ચતા જતી ગંભીરતા ઉપર ધ્યાન ખેચ્યું હતું. બાદ લો૦ હરસ અને લો૦ મોરલી પાસે ઠરાવ તથા પાર્લામેંટના મેંબરોનું એક ડેપ્યુટેશન લઇ જવાનું નકી કરવા માં આવ્યું હતું. અને લો૦ ઓમ્પથીલ તરફ મીટીંગમાં ... ઉપર ... કર્યું હતું આ ...

વડી પારલામેંટમાં ચરચા

ગઇ તા. ૨૧ મીએ હાઉસ ઓફ લોરડસમાં દક્ષીણ આફ્રિકાને લગતી નીચે ની ચરચા થઇ હતી.

લોરડ એમ્પથીલે હમા થઇ પુછ્યું કે ટરાંસવાલમાં મી. ગાંધી અને બીજા હીંદી જેલમાં ગયા તે તમારી જાણમાં હશે. તે વિષે હીંદુસ્થાનથી શું સખ્તણો મળ્યાં છે, અને આ જેલીઓ ઉપર સખ્તાઇથી ગેરવરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તથા તેમને કેદમાં અપોગ્ય અને અધુરો ખોરાક અપાય છે તે વિષેની કોલોની ખાતાના વડા પ્રધાન પાસે ફરીયાદ આવી છે? અને જો આવેલી હોય તો તે વિષે તેણે શું ઉપાયો લીધા છે? નાતાલની ધારા સભાએ ઘડેલ એશીઆટીક વેપારી વીરુદ્ધના બીલો વડી સરકારની મંજુરી માટે મળ્યાં છે? અને જો મંજેલાં હોય તો તે વિષે નામ વડી સરકાર શું કરવા માગે છે? આ સવાલનું નીરાકરણ કરવા માં વડી સરકાર અશકત નીવડે છે તેથી રહેનસાહત મોટા જોખમમાં આવી પડવા સંભવ છે. ટરાંસવાલમાં હીંદીઓની હાલ મારી,ભોગવટા સાથે સરખ્ખ જાહેર કરવા માંના કારણોમાંનું એક સબળ કારણ હતું. લડાઇ પછી આ દુઃખો જરા પણ કમી થયાં નથી, ઉલટાના વધેલાં છે. આવા કારણ ધડીને ટરાંસવાલની સરકાર હીંદીઓનો કોલોનીમાંથી પત્ત કાઢી નાખવાને ઇચ્છતી હોય એમ જણાય છે. આવી પોલીસી સામે વડી સરકાર કાંઇ પણ કરવાને અશકતી બતાવે છે તેમ તેમ ટરાંસવાલ હીંદીઓ તરફ વધારે સખ્તાઇ ભરેલી રાજનીતી ચલાવતી માલુમ પડે છે.

લોરડ એમ્પથીલના ઉપરના સવાલો તથા ભાષણના જવાબમાં કોલોની ખાતા ના વડા પ્રધાન અરલ ઓફ ક્રેવનએ જાહેર કરયું કે આ સવાલમાં પક્ષાપક્ષી રમી કાંઇ પણ બોલવામાં આવે એ અફસોસની વાત છે. દાખલા તરીકે લોરડ એમ્પથીલે કહ્યું કે ટરાંસવાલ સરકારનો ખરાદો હીંદીઓનો પત્ત કાઢી નાખવાનો છે. આમ આપણે વાજબી રીતે કહી શકતા નથી. મી. ગાંધીને કેદ કરવા બાબત જે—બનાવને માટે હું ધણોજ દીલગીરછું—છાપામાં મને જે ખબર મળેલા છે તેથી વીરોધ હું કાંઇ બનાવતો નથી; પરંતુ મી. ગાંધીને જાને માટે કેદ કરવામાં આવ્યા કે તેની વીગત ટરાંસવાલ સરકાર પાસેથી તાર મારફત મુળાવેલ છે. હું ધારું છું કે તે સત્યા ગ્રહની લડતમાં ભાગ લીધો છે તે બદલ તેને સજા થઇ હશે. જેઓ લડાઇ પહેલા ના ટરાંસવાલના રહીશ નથી તેમને આવવા દેવાના સબધ વીષે હું એમ ધારું છું કે જેઓ કેળવણીની પરીક્ષામાં પાસ થઇ શકે તે બધાને આવવા દેવાની માગણી હતી. ટરાંસવાલ સરકાર પાસે આ માગણી કબુલ રખાવવી એ અસંભવીત વાત છે, પણ અમુક વરસના થોડા માણસોને આવવા દેવા એ વાત જુદી છે. કેળવાએલ વરસના માણસો પુરતી સંખ્યામાં આવી શકે એવી ગોઠવણ કરી શકાય એમ છે. (હીઅર, હીઅર) પરવર નર-ઇન-કાઉન્સીલ તેમને તરતજ દાખલ કરશે. ટરાંસવાલમાં હીંદીઓ તરફ સખ્તાઇ ભરેલી વરતણુંકના સંબંધમાં એક ફરીયાદ મળી છે કે જુદા માણસો તથા બાળકો ને બંદા મકાનમાં રાખ્યા હતા તથા પુરતો ખોરાક પણ નહીં આપેલો હતો. આ વીષે ખરું શું છે તેની ખબર એક લખા પરવરનરને મેં તાર કરેલ છે. તેનો જવાબ મને મળ્યો નથી. વેપારીઓના લાઇસેન્સ બીલ બાબત જણાવવાનું કે ગીરમીટીઆ હીંદીઓને અટકાવવા બાબત નું પહેલું બીલ તો લટકતું રહ્યું છે. બીજા બે બીલો જે ઘડવામાં આવ્યા છે તે હજુ મારી પાસે આવેલા મેં જોયા નથી પરંતુ તેને સરકાર મંજુર રાખી શકે એવા નથી એમ ચેતવણી આપી છે.

હેરોલ્ડ કોકસે હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં પુછ્યું હતું કે લડાઇ પહેલાં ટરાંસવાલના રહીશ હીંદીઓના ઉપર જે તકલીફો છે તે વડી સરકારના ખ્યાલમાં છે? તેઓ શહેરી તરીકેના હક અમર જમીનની માલીકી ધરાવી શકતા નથી, તેઓને ખાસ જોડેશનમાં રહેવું પડે છે, અને તેમને નામ ફેમ તથા નીશાન સાથેનાં રજીસ્ટરો રાખવાં પડે છે. તેમાં તેના કુટુંબની વીગત અને અંગુઠાની છાપ આપવાં પડેછે. લડાઇ પછી ટરાંસવાલમાં હીંદીઓના કયા દુઃખ ઓછાં થયાંછે એ જણાવવામાં આવશે?

ઉપરના સવાલના જવાબમાં નામદાર પ્રધાન કરનલ સીકીએ જાહેર કરયું કે ટરાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર સંખ્યાબંધ બંધનો છે. મારા માનવંતા મિત્ર અમુક એક બંધન વીષે જણાવવાને બહલે સામા ન્ય વાત કહે છે, તેઓ એશીઆટીક જોડેશનમાં જાણીજ હશે. આ સંબંધે નામદાર વડી સરકાર ટરાંસ વાલ સરકાર સાથે ખાનગી પત્ર વહેવાર ચલાવે છે. લડાઇ પહેલાં જે મુખ્ય દુખને માટે ફરીયાદ હતી કે હીંદીઓને જોડેશનમાંજ રહી વેપાર કરવાના હક હતા. આ તેમજ બીજાં કેટલાંક નાના બંધન લડાઇ બાદ દુર કરવામાં આવ્યાં છે.

આખા ટરાંસવાલના મુસલમાનો નો માસ મીટીંગ

—o—

જનરલ બોથાના જુઠાણા સામે પ્રોટેસ્ટ

[૪. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ગયા રવીવારના રોજ બપોરના ૩ વાગે આખા ટરાંસવાલના મુસલમાનોની મીટીંગ હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી છતાં લોકોથી સોસાયટીનો હોલ ભીકાર થઇ ગયો હતો. મી. પોલાક મીટીંગનો વખત થતાં આવી પહોંચ્યા હતા. કરસરસોરપ, રૂડીયોરટ, ન્યુસેન્ડ, બોકસબરગ, જરમીસ્ટન, બેનોની, વીરીની ખન. વીગેરે જગ્યાઓથી ડેલીગેટો આવ્યા હતા. સોસાયટીના એકટીંગ ચેરમેન મી. ઉમરજી સાલેજીએ તાળીઓના અવાજ વચ્ચે પોતાની ખુરસી લીધી હતી. સેક રેટરી મી. ફેનસીની ફરમાયથી મી. દીલ દારખાને થઇ મીટીંગનો રીપોરટ વાંચી સંભળાવ્યો. જે માં મહમદ હસીમની દરખાસ્ત અને મી. અબ્દુલ રઝાકના ટેકા થી પાસ થતાં ચેરમેને મીનીટ ઉપર સહી કરી હતી.

ચેરમેને આજની મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ જણાવ્યું કે એક દિવસપર અઠવાર પડેલી બ્રુ શુકમાં જનરલ બોથાનો એવો રીપોરટ છે કે ટરાંસવાલની સત્યાગ્રહની લડતમાં મુસલમાનો મોટા પ્રમાણમાં ભાગ લેતા નથી. અને તેઓ એ બાબતથી તદન અલગ છે. આ રીપોરટનો રદીઓ આપ વાને આજ રોજ તમામ મુસલમાનોની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. જનરલ બોથાએ રીપોરટમાં જે હકીકત લખી છે. તે તમામ ખોટી છે, કારણ કે હીલચાલ શરૂ થઇ ત્યારથી આજસુધીમાં ઘણાં મુસલમાનો જેલમાં ગયા છે, હજુ ઘણા માણસો જેલમાં છે, અને ઘણા જવા તૈયાર છે. અને હું મુસલમાનોને આજ રોજ ફરમાવું છું કે જનરલ બોથાની બાતને જુઠી પાડવા જથ્થાબંધ માણસોએ

પાછા જેલમાં જવું જોઇએ. સોસાયટીના ચેરમેન જેલમાં છે. ત્રાંસવાલના શેઠો મી. દાઉદ મહમદ, મી. એમ. સી આંજણીઆ, અને તેમના ભિવાય બીજા ઘણા મુસલમા નો જેલમાં છે. આજરોજ તમારી આગળ એક ઠરાવ રજુ કરવામાં આવશે. ઉમેદ છે કે તેને બરાબર એકદીલીથી પાસ કરશો. પ્રમુખના હુકમથી મી. ખાંડેરીયા એ બહાર ગામથી આવેલા તાર વાંચી સંભળાવ્યા હતા. તેમાં નીચે મુજબ જગ્યાના તાર હતા અને તે લડતને ટેકો આપવા બાબતના હતા. સુલેમાન વીગેરે, વોક્સરસ્ટ. સેક્રેટરી અબ્દુલ કરસામ, પ્રીટોરીઆ. ભાયત, હેડલબરગ. ખોટા, હેડલબરગ. ભાયાત, પીકરસબરગ. છોટા ભાઇ કાજી પડિારવાળા, ક્રુગરસડોરપ. સુલેમાન ભાયાત, કરતનબરગ. ઇદીઅન ગોલ્ફમેડન, મીડલબરગ. બગસ વીગેરે, પ્રીટો રીયા. અબુબ મોહમદ, પીટરસબરગ. સુલે માન, બારબરટન. પટેલ, ક્લરકસડોરપ. મુસલીમ કમીટી, સ્ટાંડરટન. વીગેરે જગ્યા ના તાર આવ્યા હતા. [આ મુળ તારો અમને મળ્યા છે. તે આવને અદવાડીએ આપશે અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. ત્ર. ઇ. ઓ.]

મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીયાએ જણાવ્યું કે મુસલમાનો લડતમાં પુરા સામેલ છે કોઇ પણ એ કેમમાં પાછળ નથી. સોસાયટી ના પ્રમુખ તો જેલમાંજ છે. બહારગામ વાળાઓ તમામ એ લડતમાં સામેલ છે. અને તે આજરોજ સોસાયટી ઉપર આવેલા તારોથી સાબીત થાય છે. સાઉથ આફ્રિકાની અને તેમાં ખાસ ટરાંસવાલની લડ તમાં તો જેટલા મુસલમાનોનો ફાળ અને ઉત્સાહ છે તેટલો બીજી કોઇનો નથી. કુદરતી રીતે આપણી લડત સાચી છે અને તેટલા માટે મી. હોસ્કેન, કારટરાઇટ, રેવરન્ડ ડોક, ફીલીપ્સ જેવા આગેવાન ગોરાઓ આપણી લડતને મદદ કરે છે. અને જનરલ બોથાએ ખાસ ખાત્રી રાખવી કે જ્યાંસુધી દીદીની માગણી કબુલ થશે નહીં ત્યાંસુધી મુસલમાનો પાછા હઠનાર નથી. વીગેરે વીવેચન બાદ નીચે મુજબ ની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી.

"થોડા વખતપર જહાર પડેલી બકુ બુકમાં પ મી સપ્ટેમ્બરના જનરલ બોથાના ફામળમાં એવી બાબત લખેલી છે કે બણા મુસલમાનો સત્યાગ્રહની લડાઇમાં ભાગ લેતા નથી. તે બાબત તમામ ટરાંસ વાલના મુસલમાનો તરફથી આજની આ મુસલમાનોની માસ મીટીંગ સખ્ત વાંધો દરશાવે છે. અને જણાવે છે કે ટરાંસવાલની બ્રિ. ઇ. ઓસોસીએશનના પ્રમુખ મુસલમાન છે, તેમજ એસોસીએ શનની અને બીજી રજાનીક કમીટીના મેમ્બરો ઘણા ભાગે મુસલમાન છે. જેલ માં નાતાલ ઇડીઅન કોંગ્રેસના પ્રમુખ અને સેક્રેટરી અને ૬૦ ૪૦ સોસાયટીના પ્રમુખ તે પણ મુસલમાન છે. બ્રિ.ઇ. એસો સીએશનના આશરા નીચે થયેલી તમામ મીટીંગો હમીદીયા મસ્જીદના કમ્પાઉન્ડમાં થયેલી છે. અને આ લડતમાં જે કોઇ થોડા મુસલમાનોએ ભાગ લીધો નથી તે માત્ર થોડાજ છે. અને જેઓએ પોતાની કોમની મરજી વીરૂદ્ધ થઇને ખુલી ફાયદા મુજબ રજીસ્ટર લીધાં છે. તેમાંથી પણ કેટલાકે પોતાના રજીસ્ટરો બ્રિ. ઇ. એસો સીએશનને આપી દીધેલાં છે. અને બાકીએ એસોસીએશનના ફંડમાં પૈસા આપી લડતમાં મદદ માટે આપેલા છે. વધુમાં આ મીટીંગ જાહેર કરે છે કે મુસ લમાનો આ ખુની કાયદો રદ ન થાય તથા કેળવાયેલા હીંદીઓના હક ન મળે ત્યાં સુધી લડતને વળગી રહેવા માગે છે."

આ ઠરાવને મી. ઇબ્રાહીમ અસવાત તરફથી કેટલાક વીવેચન સાથે ટેકો મળ્યો હતો. અને મી. ભાઇજીએ તથા મી. ઇસ્મા ઇલ કાદવા બોકસબરગવાળા તરફથી વધુ ટેકો મળતાં પાસ થયો હતો.

મી. ભાઇજીએ પોતાના લાંબા વીવે ચન દરમ્યાન જણાવ્યું કે જનરલ બોથાનું તદન જુઠાણું છે એ આપણે સાબીત કરી આપ્યું છે અને હજુ સાબીત કરી આપીશું. સ્ટીમરમાં આવતાં તોફાન લાગવાથી જે હેરાનગતી ભોગવવી પડે છે તેના કરતાં જેલમાં વધારે હેરાનગતી નથી. માટે જેમ બન તમામ મુસલમાનોએ સાબીત કરી આપવું એ ફરજ છે.

મી. પોલાકે જણાવ્યું કે માસ મીટીંગ પછી આટલા બધા માણસો પહેલીજ વખત જેલમાં ગયા છે એ જોઇ હું ખુશીથયો છું. ફરજ બજાવવા જે પણ કામ કરીએ તે આપણે પસંદ કરીએ છીએ અને ગોરાઓ પસંદ કરે ને ખુશ થાય છે. આ પણે ટ્રાન્સવાલના કેસની અપીલ કરી હતી તેમાં સુપ્રીમ કોરટમાં આપણી જીત થઇ છે. અને ચીફ જસ્ટીસે સખ્ત ટીકા કરી છે. જનરલ બોથાનો કાગળ અને લે૦ સેક્રેટોરનું ડીસ્પેચ ખોટું છે તે સાબીત કરી આપવાનું આપણું કામ છે. ઘણાં મુસલમાનો જેલમાં છે, અને જવાને તૈયાર થશે. વીલાયતમાં મી. રીચ, બો એમ્પથીલ વીગેરે આપણને મદદ કરે છે. વીલાયતની કમીટી પાસે પૈસા થઇ રહ્યા છે. માટે જેમ બને તેમ જલદી ઉપરા ણું કરી અને પૈસા આપી જશો તો હું કેળવણી મી. રીચ ઉપર મોકલી આપીશ. વળી અત્રે એસોસીએશન પાસે પણ પૈસા નથી. રોજ ઇડીયા અને વીલાયત તારો મોકલવા તે કેમ મોકલી શકાશે માટે જલદીથી ઉપરાણું કરી એસોસીએશનને મોકલવા મારી ભલામણ છે. નાં૦ આગા ખાન વીલાયતમાં મહેનત કરે છે. સર ફીરોજશાહ મહેતા, સર કરીમભાઇ દાદા ભીમ વીગેરે તમારે માટે પક્ષપાત ખરચી વીલાયત તારો મોકલે છે. લાહોરમાં ૫૦ લાખ માણસોના પ્રતિનીધીઓની મીટીંગ થઇ હતી તેના તાર ચોતરફ ફરી વળ્યા હતા, તો તમે પક્ષપાતનું ઉપરાણું કરી પક્ષપાત જમા કરો. વીગેરે.

મી. કાજીઆએ કહ્યું કે તાબીએ કેદી ખાતી તમાસા કરવા એનાં કરતાં કામ કરી બજાવવું એજ બહાદુરી છે. હું જેલમાં જવા તયાર છું. અને કહું છું કે જ્યાંસુધી માગણીઓ કબુલ થશે નહીં ત્યાંસુધી મારા કરાવમાંથી હું પાછો હઠીશ નહીં. કેરીવાળાઓમાંથી પાંચ સાત આગેવાન બની કમીટીની લડતમાં મદદ કરો, પક્ષપાત ઉપરાવો, અને જેલમાં જવાને તૈયાર થાઓ, એવી મારી તમામને ભલામણ છે.

મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીયાએ કહ્યું કે ગઇ મીટીંગમાં મી. મોહમદ દાદાભાઇને ત્યાં છોકરો પેદા થયો હતો, તેની મુબારક બાદીનો ઠરાવ પાસ કરી તેમને ત્યાં ઉપજ ટેલન ચાલુ હતું તો તેમણે બે મીનીની સેસાયટીમાં બેટ આપી હતી તે બદલ તેમનો આભાર માનું છું. ત્યારબાદ મી. દીલદારખાન તરફથી વખતને અનુસરતું અને લોકોને વધારે મજબુત થવાની ભલા મણ બાબત વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું.

જનાબ મવલાના મોલવી અહમદ મુખતાર સાહેબ ટરાંસવાલને છેલ્લી સલામ કરી કેપ કોલોની તરફ જતા હોવાથી સોસાયટી તરફથી તેમને મેડલ બક્ષીશ કરવામાં આવ્યો હતો અને ચેરમેન સાહેબ તથા મી. અબ્દુલ રઝાક તથા મી. ઇબ્રા હીમ કુવાડીઆએ જનાબ મોલવી સાહેબને સોસાયટીની તથા કોમની જે સેવા કરી હતી તે બાબત તેમની તારીફ કરી હતી.

જનાબ મોલવી સાહેબે મોઢા બાબત જોરદાર માનતાં જણાવ્યું કે જે જે સાહે બોનો મારાથી કહ્યર થયો હોય તેમની

માટી માથું છું. હું હવે કેપ કોલોની તરફ જઉં છું. અને હવેથી કોઇપણ જગાએ પરાધમાનું કામ કરવા ખુશી નથી. હું પ્રીટોરીઆ ગયો હતો ત્યાં મી. ગમીશાની મુલાકાત થઇ હતી. તેમને મેં કહ્યું હતું કે મારી પરવાનગી મુદત ડીસેમ્બરમાં ખલાસ થાય છે. તો મને હવે મુદત મળશે કે નહિ. તો તેમણે કહ્યું કે મી. ચમની તો તમારા તરફ બાસ ધ્યાન રાખી બેઠા છે. તમે રવીચ કરી લોકોને હરકેરેલા તેથી તમને મુદત આગે એમ હું ધારતો નથી. સોસાયટી થી મને જુદા થવું પડે છે એ મારા દીલ પર એક સખત સદમો છે. જનરલ બોથા એ જે બાબત પોતાના રીપોરટમાં જણાવી છે તે તદન ખોટી છે. અને હું તમામ મુસલમાનોને ખુલ્લા દીલે ચલાવવાની ભલામણ કરું છું. વીગેરે લખાણ વીષે ચ. સાથે સેક્રાટરીને દરક હીલીંગ ફોટ કરી હતી. તે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવી હતી. તથા ચોકલ મરીઝ શી પણ આવી હતી.

મી. હાજી હબીબે જણાવ્યું કે જનરલ બોથાએ એક જુઠાણું ચલાવ્યું નથી, પણ બીજું પણ જુઠાણું ચલાવ્યું છે. તે કહે છે કે લોકોના રજીસ્ટર જોર જુલમથી ઉઘરાવ્યા હતા. અને મી. ગાંધીએ કબુલ ત આપી હતી કે કાયદો રદ્દમુદ્દ બુકપર રહે તો હરકત નથી. હું ધારતો નથી કે આવી રીતે કોઇ જગાએ બન્યું છે. રજીસ્ટરો તમામે પોત પોતાની ખુશીથી આપ્યાં છે. અને મી ગાંધીએ કબુલ કરવું હોય એમ મારી ખાત્રી નથી. આ લડતમાં તમામ મુસલમાનો સામેલ છે. હું પણ સામેલ છું. જો કે પ્રીટોરીઆ માં કેટલાક બાજીઓએ તે વખતે કાયદો કબુલ કર્યો હતો પણ હાલ તે આપણી લડતમાં સામેલ છે, અને તે બાબત પ્રીટોરીઆ અંજુમન હરલામ તરફથી આવેલા તારપરથી સાબીત થાય છે. હું સરકારને ભલામણ કરું છું કે તમામે મજબુત રહી લાંબુથી માગણી કબુલ થાય નહીં ત્યાંસુધી લડત ચાલુ રાખવી.

મી. પોલાકે કહ્યું કે મી. હાજી હબીબ જે બાબત કહી ગયા કે રજીસ્ટર જુલમથી ઉઘરાવ્યા હતા. અને હાયદા બાબત મી. ગાંધીને ચર્ચા નથી એમ જે કહ્યું બુકમાં લખેલું હતું તે બાબત મે સ્ટારમાં કારણ લખ્યો છે તેમાં એ હકીકત ખેંચી પાડી છે.

મી. હાજી હબીબે કહ્યું જો કે મી. પોલાકે કારણ લખ્યો છે. છતાં એસેસી સોસાયટીની મીટીંગ બોલાવી એ બાબત સઘળા તરફનો સખ્ત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવા મારી ભલામણ છે. એ બાબતને મી. ડાર્ક હીમ, મી. કુવાડીયા, મી. ઇનસી વગેરે મળતા થયા હતા ત્યારબાદ બીજુ કામ ન હોવાથી સાંજના ૭ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

સ્વામીજીનું ભાષણ

ધર્મના લક્ષણ કયા પ્રકારે પ્રાપ્ત થાય

ગુરૂવાર તા. ૧૦ ના રોજ કોંગ્રેસ હોલમાં ધરમ એ વિષય ઉપર વધુ વ્યાખ્યાન સ્વામીજીએ આપ્યું હતું. હમેશ મુજબ હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. શરૂ કરતાં સ્વામીજીએ કહ્યું કે મને ગુરૂવારે ધરમનું કરતવ્ય શું એ વિષયપર વિવેચન થયું હતું; હવે તે કરતવ્ય જેનામાં નથી તેણે કેવી રીતે તે પ્રાપ્ત કરવું તે વિષે કહું છું. હમેશાં સંધ્યા કરવી, નીમાજ પઢવી, બગથાં પઢવા પહેરવાં તેવીજ માત્ર ધરમના લક્ષણ પ્રાપ્ત થઇ જતાં નથી. ત્યારે આ લક્ષણ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય તે મોટી વાત રહી છે. વેદ ધરમમાં કહ્યું છે કે માણસની આયુષ્ય સાધારણ રીતે ૧૦૦ વરસ ની કહી શકાય. યોગીની આયુષ્ય ૨૦૦ થી વધુ હોવાનું પ્રમાણ છે. ઉપરની ૧૦૦ વરસની આયુષ્યના ચાર વિભાગ પાડેલા છે. પહેલો વિભાગ તે બ્રહ્મચર્યાશ્રમ. ૨૫ વરસ સુધી વિદ્યાર્થી રહ્યાતક રહેવું તે બ્રહ્મચારીપણું કહેવાય. એટલે કે વિદ્યાની વૃદ્ધિની સાથે વીર્યનું રક્ષણ કરવા માં ૨૫ વરસ સુધી તત્પર રહેવું તે પ્રધાન કું કરતવ્ય છે. સોળ વરસની વય સુધી માં બાળકના રૂમીર વરે તેનું હાડ બંધાય છે. ત્યારપછી પચીસ વરસ સુધી તે રૂધીર માંથી વીર્ય બની મગજ એટલે બોજુ બંધાય છે. પચીસ વરસની અંદર જેના વીર્યનો નાશ થાય છે તેનું બોજુ બરાબર બંધાતુ નથી, એટલે તેઓ નબળા મગ જના બની જઇ દયાપાત્ર થઇ પડે છે. પચીસ વરસ પછી પચાસ વરસ સુધી તેનું માંસ અને પદા વધે છે. અને ત્યાર પછી શરીરની ઢીલાશ શરૂ થાય છે. જે માણસ પચીસ વરસ સુધી આમ વીર્યનું રક્ષણ નહીં કરતાં પામર જીંદગી જીવે છે તેનું આયુષ્ય સો વરસથી પણ કમતી હોય છે. આજકાલ માણસનું પચાસ વરસ તો સાધારણ આયુષ્ય બની ગયું છે. આ મુળ ખરાબી બાળલગ્નની છે. જે માણસ પહેલે પગથીયે બરાબર પાકતો નથી તે પાયા વિનાના ઘર સમાન છે. તેને વહી ભાંગતાં નીમીષ માત્ર વાર લાગતી નથી. સાંભળનારાઓ સામે દયાની નજરે જોઇ સ્વામીજીએ કહ્યું કે હાલની નીર્બળ પ્રજા તે બ્રહ્મચર્યની ખામીનું પરિણામ છે. પુરૂષ તન કાળમાં પચીસ વરસથી વધારે ઉમર સુધી પણ વીર્યનું રક્ષણ થતું હતું. ૪૮ વરસ સુધી જે બ્રહ્મચારી રહે તે આદીત્ય કહેવાય. આદીત્ય એટલે સુરજ. સુરજ ની સામું માણસથી જોઇ શકાતું નથી તેમ ૪૮ વરસના અખંડ બ્રહ્મચારીની સામે માણસની નજર ટકી શકતી નથી. ઐસા જમાના માંજ આવા બે મહા પુરૂષો દીલ્હીમાં જનમ્યા હતા. એક શીમન શંકરા ચર્ય અને બીજા સ્વામી શ્રી દયાનંદ સરસ્વતી. તે બંને મહાત્માઓ વડે વેદ ધરમનું સંરક્ષણ થયું છે. સ્વામીજી દયાનંદ ના મહાત્મ્યથી જ્યારે પંજાબના લેફ્ટેનંટ ગવરનરને ભડતી ઉપજી ત્યારે તેમણે ૨ લાખની આમદાનીવાળી એક મહંતની ખાલી પડેલી જગ્યા સ્વીકારવા સ્વામીજીને વિનંતિ કરી જે વખતે સ્વામીજીએ કહ્યું કે જો તમે મારૂ સારૂ ઇચ્છતા હોતો એક કાયદો બનાવો કે જેથી પરદેશના વિદ્યાર્થી ઓને કેલેજમાં દાખલ થવાની બંધી થાય. ગવરનરે કહ્યું કે તમે પુરાતન જમાનો દાખલ કરાવવા માગો છો. જે માણસ ૪૮ વરસ વીર્યનું જતન કરે છે તેને દૂધ કહે છે. જેને જનેમ શતરૂઓ રડે તે દૂધ ૨૫ વરસ સુધી રક્ષણ કરનારને વસુ કહે છે. જેમાં સરવે ગુણો વસે છે તે વસુ. આવું વ્રત ધારણ કરનારને કૃત્રીમ બળ મેળવવા માટે માંસ આદી ખોરાક ખાવા ની જરૂર પડતી નથી. પેટભર જવ મળે તેથી પણ તેનું કલેવર બન્યું રહે છે. તેને સુરજનો તાપ તથા બરફની ઠંડી હેરાન કરી શકતી નથી, સાંભળનારાને સંબોધીને સ્વામીજી બોલ્યા કે તમે તો અધમ દશાને પામ્યા પણ હવે તમારી પ્રજાની સંભાળ રાખી તેનો ઉદ્ધાર કરવો, એ તમારી ફરજ છે. જે માણસનું વીર્ય પતન થયું છે તેને માટે હવે રસ્તો રહ્યો છે તે હું બતાવું છું. તેઓને માટે પણ વીર્યનું જતન કરવાનોજ રસ્તો છે. પ્રજાની ઉત્પત્તિના હેતુ સિવાય વિષયભોગ કરવો તે મહાપાપ છે. આ વિષયપર વધારે સમ જવાની જીજ્ઞાસા રાખનારે મારી પાસે આવી સમજવું. વીર્યહીનપુ મનુષ્યોને કમ જીવત બહુ રહે છે, માટે સો વરસની વયવે ગયનું ગરમ દુધ પીવું ફાયદાકારક છે. ખોરાક પણ ફ્રુટીદારહ ખાવાની જરૂર છે. ઘણા ભાઇઓ એકટંકો ભાત ખાયે. ભાત ખાય છે તે ઠીક નહીં. તે ખોરાક વાયુ

કરનારો છે તે કદાચ બોલાવે પડે તો તેમાં ખુશ થી લેવું જોઇએ. રોટી તે પુષ્ટીકારક ખોરાક છે. હમેશાં ફરવાનો તથા કસરત કરવાનો નીયમ રાખવો, તે બહુ આવશ્યક છે. સુતા પહેલાં હાથ, પગ, મોહું ધોઇ રવરચ ચીતે સુવાથી નીંદ્રા સારી આવે છે. તે ઉપરાંત મજબુતી અભ્યાસ કરવા અને તે ઉપર હમેશાં વિચાર કરવો. આ બધો મોટી ઉમરના જેના વીર્યનો ક્ષય થઇ ગયો છે તેને માટે ઉપાય છે.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેમોનાં પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન અપવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં અક્ષર બાઢવા સારૂં નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂં.

૪. બંધબારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. યુસુપ આદમ—તમે લખેલી ખબર બહોર ખબરરૂપે છાપી શકાય.

મી. અહમદ ઇબ્રાહીમ (ડરબન)—તમારો જુરસો સારો છે અત્યારે સંભવ એવો છે કે કેટલ્યે કોઇનો વાદ લેવા કોવો નથી. જેઓ પોતાની ફરજ સમજે છે, તે બીજા જે પોતાની ફરજ નથી સમજતા તેનું આડું દઇ બેસી રહી શકતા નથી.

કેટલાંક ચરચાપત્રો તથા ખબરો જગ્યા ની તંગીને લીધે આ અઠવાડીએ દાખલ નથી કરી શકતા.

અ. ઇ. ઓ.

મારા ઉપર પડેલી વિપત

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

હું દેશથી અત્રે આવ્યો છું. તપાસતાં જણાયું કે ખુની કાયદાને શરણ થયા વગર ઇમીગ્રેશનનું ખાતાવળા ઉતરવાની રજા આપતા નથી. જેના કારણથી હું ચીંતી પાછો ફર્યો. ત્યાં ગામમાં તપાસ કરતાં જણાયું કે ડરબન ડેલાગોઆબેની ટીકીટ એજન્ટો આપતા નથી. સારા નશીબે એક વેપારી શેઠ ઇબ્રાહીમ હાજી સુલેમાન પોરબંદરી તથા શેઠ દામોદર આણંદજીના મેનેજર મી. મેઘજીભાઇએ મને ઘણી મદદ આપી. મારા વાસ્તે પા. ૨૦ ના જનીન પછી ડેલાગોઆ.બે જવાની ટીકીટ મેળવી આપી. હું અત્રે તા. ૮ના દીને આવ્યો. રીસીવર માંથી ગામમાં ખબર આપ્યા. અને ઉત રવાની કોશીસ કરી પણ ખુની કાયદાની વાત પાછી આડી આવી, કે શરણ થયા વગર ઉતરી શકાશે નહીં. જો નહી શરણ થાઉં તો વળી પાછું જવું પડશે. દરમી આન સારા ભાગ્યે અત્રેના જાણીતા મેસરસ ઇસમાઇલ સકુર કુંવાળા તરફથી કોશીસ કરી મને ઉતારવામાં આવ્યો. અહીંની પાસપોરટ સને ૧૯૦૬ની સાલની મારા પાસેથી અત્રે વાળાએ લઇ લીધેલી. તે મેળવવા તથા ડેલાગોઆબેમાં એક માસ રહેવા માટે મને ઉતારવામાં આવ્યો છે. ગામમાં આવી ઇમીગ્રેશન ઓફીસમાં હું ગયો. ત્યાં પુછતાં અરજી કરવા જણાવ્યું પણ મેં ના પાડી કહ્યું કે જેલ જાઉં, પણ ખુની કાયદાને શરણ થનાર નથી. આજે રાતના ૮।। ની ટ્રેનમાં હું ટ્રાંસ વાલ જઇશ તો મને ખાત્રી છે કે તેઓ મને કેદમાં નાખશે.

જ્યારે મારે ચીંતી ઉતરવાનું થયેલ તે વખતે ત્યાં આપણા હીંદી ભાઇઓની ટ્રાંસ વાલ વિષેનો સવાલ ચરચવા મીટીંગ મળેલી. પ્રમુખસ્થાન મી. ઇબ્રાહીમ હાજી સુલેમાનને આપવામાં આવેલું હતું. મીટી ગમાં ટ્રાંસવાલ વિશે ઘણીજ દિલગીરી જાહેર કરવામાં આવેલી. અને તે વિશે દિલસોજીના તાર ટ્રાંસવાલ મોકલવામાં આવેલા. ખુની કાયદાને શરણ નહિ થવા મને સુચના કરવામાં આવેલી. બાદ હીજરત રેફયે માટે ફંડ ઉભું કરવામાં આવેલું છે. તેમજ એક રકમ લાલમાં ટ્રાંસ વાલમાં આપણા હીંદી ભાઇઓ જે હાડ મારી બેગવે છે અને જે લડત ચાલે છે. તેમાં મદદ મોકલવામાં આવનાર છે.

લી. મેમણ હસીમ હાજી નુરમહમદ,
ડેલાગોઆબે, પોરબંદરના
તા. ૧૩ નવેમ્બર ૧૯૦૮.

પરચુરણ ચરચા

વોકસરસ્ટથી મી. એ. એમ. બદાત લખે છે કે ઉનદાકુસર, ન્યુકેસલ ને વોકસ રસ્ટમાં વસતા ગોદાણુવારીઓમે એક ઠરાવ પસાર કર્યો છે જે એકંદર અંજુમન ઇસ્લામને મદદ અરથે દર મહીને (નવેમ્બર માસથી) નોકરો એક શીલીંગ તથા દુકાન દારો તેથી વધુ આપે. બીજી જગાએ ગોદાણુ ના રહીસો આવો ઠરાવ કરી રકમ ઉઘ રાવીને મી. મુસા સોમીઆ ઉપર મોકલી આપવી. કે જે એકંદર રકમ સાથે મોકલી આપશે. [આ ઉઘરાણાનું નામવાર લીસ્ટ અમનેમળ્યું છે. તેમાં ૬૬ મહરબાનોએ જુદી જુદી ૧/—થી ૨/૬ સુધીની રકમો ભરી છે. ઉઘરાણાનું લીસ્ટ અમે બાજીદખાતર રૂપે મહેર પાડવાને રીવાજ રાખ્યો છે. તેનો દર એક પેનની એક શીલીંગ છે. અ. ઇ. ઓ.]

મી. મોરાર દલા કેપટાઉનથી લખે છે કે તાલુકે જલાલપુરનું ગામ ખડસુપામાં ગામની મદદથી લાયબ્રેરી બાંધવાનું સરૂ કરેલું છે તેમાં નાણાની તંગી થઇ છે. આ લાયબ્રેરીમાં અંગ્રેજી નીશાળ ચલા વાય છે. તેમાં ૬૪ વિદ્યાર્થી ભણે છે તેમની ફી રૂ. ૨ રાખી છે આ ફી ગરીબ માબાપોને બહુ ભારે પડે છે. તેઓના કાગ માં નાણાની મદદ સહુ ભાઇઓ કરશો. આનાણા નીચેને સરનામે મોકલી શકાશે. મામના પટેલ ગોવન ઉકાભાઇ છે. પોસ્ટ ખેડસુપા, ડીસ્ટ્રીક્ટ જલાલપોર.

જોહાન્સબરગથી કાલી બગલી જસુભત લખે છે કે અમારા ભાઇઓ જોરમાં છે કોઇ પાછા હઠે તેમ નથી.

મી. આલા પરસોતમ ડરબનથી લખે છે કે નાતાલ ઇંડીયન કોંગરેસ તરફથી ગયે અઠવાડીયામાં થયેલ ઉઘરાણા પખડી ઘોઘારી કોમ તરફથી કુલ પા. ૬૨-૧૭-૬ મળેલા હતા. બીજા કેટલાક ઉઘરાવવાના છે અને બોરડા અંગેલા છે તે સઘળા મળેથી જાહેર પહોંચા

રહામીઆ ઇસ્લામીક ઇમીટીના સેક્રેટરી મી. ગોપાળજી અમને ખબર આપે છે કે ગયા અંકના ૩૨૬મે પાને "સરવે હીંદુ ભાઇઓને સુચના" એ મથાળામાં નીચે જે ખબર છપાયા છે તે મુજબનો કાગળ બ્યાવહાર જે. સી. હરજીરાજ, ૧૬૦ બેરચાર રોડ જોહન્સબરગને સરનામે કરવો.

પ્રીટોરીઆમાં ધાડ

૫૭ ફેરીવાળા જેલમાં

શુક્રવારે પ્રીટોરીઆ માજીસ્ટરેટ પાસે ૭મી તારીખે પકડાયેલા ૬૦ ફેરીવાળાઓ ના પગર ઘ.પ્રસેન્સે ફેરી ફરવાના કેસ ચલાવ્યા હતા. આ ૬૦માંથી બે જણા હાજર થયા નહોતા. તે બે ઉપર સમન્સ કાઢવામાં આવ્યા હતા. અને એકના ઉપરથી કેસ ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો સારજંટે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે પોતે જાણતો હતો કે તેઓ સત્યાગ્રહી છે, અને તેથી તેમણે લાઇસેન્સ લીધાં નહોતાં. તહોમતદારોનાં વકીલ મી. વીચેનરટીને મધ્યમાં જાણ કરવું કે તેઓને સાધા રણ ગુન્હેગાર મણી શકાય નહીં. તેઓ ઉમદાદી દેશોમાં જે પોરણે રાજ સામે લડત લેવાય છે તે પમણે ચાલી લડે છે. તેઓને આંગળાં આપવા સામે વાંધો છે તેઓ ટેકને ખાતર લડે છે, અને તેથી તેમને બહુજ હલકી-ખાલી નામની-સજા થવી જોઇએ. સરકારી વકીલે તેમને સાધારણ ગુન્હેગાર ગણવા જણાવ્યું.

માજીસ્ટરેટે કહ્યું કે કામદેા વાજબી કે ગેરવાજબી છે તે જોવાનું તેનું કામ નથી. તેણે તેનેા અમલ કરવાનેા છે તેઓ પાસે જે આવાનું ન હેાય અને લાઇસેન્સના પણસા ન હેાય અને પછી તેઓ ફેરી કરી રોટી કમાવા માગતા હેાય તેા તેઓને ઓછી સજા કરવી એ વાજ બી છે. મારી દીલસેાજી આ માણસેા સાથે છે. પણ તેમણે ગુન્હેા કરયેા છે એટલે મારે તેમને કાયદા મુજબ સજા કરવી જોઇએ. હું પા. ૧ અથવા સાત દિવસની કેદની સજા કરું છું.

સરકારી વકીલે જેલની સજા નહીં કરતાં દંડ લેવાની ભળામણ કરી. અને તુરતમાં જો દંડ ભરી ન શકે તેા સાત દિવસની મુદત આપવાની ભળામણ કરી. માજીસ્ટ રેટે આ વાત મી. વીચેનરટીન ઉપર રાખી. મી. વીચેનરટીને પેાતાના અસીલેા વે પુછી જાહેર કરયું કે તેઓ તેમ કરવા રાજી નથી. સરકારી વકીલે જામીન લીધા વિના છેાડી મુકવાની ભળામણ કરી અને તેઓની સાહુકારી ઉપર દંડ સાત દિવસ માં ભરી જાય નહીંતેા જેલમાં હાજર થાય એવી સુચના કરી. માજીસ્ટરેટે આ કબુલ રાખી નહીં, અને જણાવ્યું કે મી. વીલ્કે (સરકારી વકીલ) આ સુચના બીજી વખતે કેસ પુરેા થયા પહેલાં કરવી. જો આ વખતે ઘણી ઓછી સજા કરી છે. પણ તેઓ આમ કાયદાનુ. ઉલ્લંઘન કરવા કરશે અને ફરીથી જો મારી પાસે લાવવામાં આવશે તેા મારે તેમને સખત સજા કરવી પડશે. બધા ફેરીવાળાઓએ દંડ આપવાની ના પાડી જેલ જવાનું કબુલ કર્યું હતું

ઉપરના ૫૬ જણામાંથી તાબીલ કેામ શીવાયના નામેા નીચે મુજબ છે: ૪૬મા ૪૯ અહમદ, હાંસજી ગેાવીંદ, ભીખા લલ્લુ, રામા જેરામ, નથુ રામજી, સુખા વલજી, રામા ઓછા, કેરા ખાખા, અસમાલ અલી મહમદ, એમ, હલમન, આદમ મહમદ, આર. આર. ભાખા, જના મેતા, ગેાકળ, કેરજી ભવાન, ખુશાલ મીઠલ, દુલભ કેશવ, બી. દેસાઇ, અને આદમ અલી. તાબીલ કેામના ૬૦ નામેા અત્યારેજી વિભાગમાં જોવામાં આવશે, એટલે અહીં આપ્યાં નથી.

પરચુરણ ખબરેા

ટોંગાટથી એક ખબરપંત્રી લખે છે કે ગયે તા. ૩૧મી ઓકટોબરે ટોંગાટના જાણી તા વેપારી શેઠ ખમીસા સુમાર રહેવાસી લાંકનાની સા.ડી કેમલ કોઠીમાં રહેતા રહીમ બખસની છે.કરી નાખુ સાથે થઇ છે. ટોંગાટ તથા વીરસમના ઘણા વેપારી ઓ નીકા વખતે હાજર હતા અને શાદી બહુ ધામધુમથી થઇ હતી. મુસલમાન ભાઇઓએ પરણેલા જોડાને ઠીંયતી ભેટેા આપી હતી.

અત્રેજી નેા કાયદેા પાળી ચતા ભરમ પેટે હીંદુસ્તાન દર વરસે ૧૫ લાખ રૂપીયાનેા લીસેા ભરે છે. નાતાલ ૬૫ હજાર પૌંડ તથા કેપ ૫૦ હજાર પૌંડ ભરે છે.

દંડીના આદેાનું. જાહેર અખબરના પહેલા પાના ઉપરની મીલકતની હરાજી વીશેની જાહેર ખબર પર અમે ધ્યાન ખેચીએ છીએ.

હરજસથી એક લખનાર જણાવે છે કે શ્રી રવામી સંકરાનંદજી પધારતાં જે દંડ ભેળું કરવામાં આવ્યું છે તે બાબતનેા હિસાબ કરેક બાઇની નજરમાં જાહેર આવવાની જરૂર છે. આશા છે કે તેને સંબંધ મરાવતી કમીટી તે વાત ધ્યાન ઉપર લેશે.

લંડન પારસી ક્રેાનીકલ જણાવે છે કે નાતાલથી મેસર્સ મહમદ ખાન તથા એારમાન આકુડ લંડન આવેલા છે. તેઓ અત્રે મેાટા વખત રહી ન્યુયેારક ખાતે ઉપડી જશે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસેા વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ક્રેરટકેારટના વેપારી ઇસમાયલ સુલે માન ખારવા (અથવા સુલેમાન હુસેન) ની મીલકત ડચલ્યુ જી. બાઉનની કું. ની અરજીથી ફાલી જપ્તી નીચે મુકવામાં આવી છે.

મીટર મારિત્સબરગના દીવેા ગેાપાળની મીલકત મી. આમદ બાપાતની અરજીથી ફાલી જપ્તી નીચે મુકવામાં આવી છે.

લેડીસમીથના વેપારી શેખ મહમદ રહીમ બાઇએ તેના લેણદારેાને ટકા ચુકવવાનુ જાહેર કરયુ છે. તેની પાસે જે કાંઇનું કાંઇ લેણું હેાય તેમણે તા. ૨૪ નવેંબર ના રેાજ ૧૧ વાગે લેડીસમીથના માજીસ્ટ્રેટ ની કેારટમાં હાજર થવું. દેણદારે ૧૮ મહીના સુધીમાં પેાંડે ૧૦ શીલીંગની નેાટ ચુકવવાનુ જાહેર કરયું છે.

મારિત્સબરગના નારાયણ પંડાયની તરફ થી પેાતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની સુપ્રીમ કેારટને તા. ૫ જાનયુઆ રીના રેાજ અરજ કરવામાં આવશે.

ધનાંક વિભાગના ધી ઇડિયન કેાન્ફરાગા ચેદીઆ તરફથી પેાતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની ડરબન સરકીટ કેારટને તા. ૧૧ જાનયુઆરીના રેાજ અરજ કરવામાં આવશે.

બાજના (દંડી પાસે) ના વેપારી કાસમ ગુલામ પટેલ પેાતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની સુપ્રીમ કેારટને તા. ૧૦ ડીસેંબરના રેાજ અરજ કરશે.

સાઉથ કેારટ જંકશનના એેાપાસ અને જમદીસની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં મી. ચારલ્સ ડીકેાટ ટ્રસ્ટી નીમાયા છે. તેના લેણદારેાની બીજી મીટીંગ તા. ૨૪ નવેંબર તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧ ડીસેં બરના રેાજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કેારટમાં મળશે.

મારિત્સબરગના વેપારી શાહબુદીનની મીલકતની ચેાથી પતવણીનેા હીસાબ તથા વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કેારટ તરફથી મંજુર રાખવામાં આવ્યા છે તે મુજબનેા હીસેા હવે મી. જે. અરસ્કીન ક્રને ૬૨ ડીબર સ્ટ્રીટ, મારીત્સબરગ લખવાથી મળી શકશે.

ધ્રો. ઇ. એ. ફંડમાં ભરાએલા નાણાની વીગત

ઉલાંગોઆબે

મી. પોલાક ઉલાંગોઆબે ગયેલા ત્યારે જે મહાશયોએ ઈ. એ. ના ફંડમાં નાણાં ભર્યાં તે નીચે મુજબ છે.

	પા.–શી.–પે.
મેસર્સ નાનજી દુલભદાસ કું.	૪–૦–૦
„ હીરજી મુળજી કું.	૪–૦–૦
મી. દુરમામદ રવજી	૪–૦–૦
„ કુંદનદાસ ભેરૂમલ	૪–૦–૦
કુરજી વાલજી કું.	૨–૦–૦
મી. કલ્યાણચંદ હીરાચંદ	૪–૦–૦
„ એચ. એમ. એચ. ડા. સીલ્વા	૨–૦–૦
„ નરશી ઝીણાભાઈ	૨–૦–૦
„ વલભદાસ કુરજી	૧–૦–૦
„ પાનાચંદ મુળજી	૦–૧૦–૦
„ દુલભદાસ અમરશી	૧–૦–૦
„ નારણદાસ માધવજી	૧–૦–૦
„ એમ. આર. સોલંકી	૦–૫–૦
„ કરસનદાસ નાનજી	૯–૧૦–૬
„ એમ. યુ. રોઠ	૦–૨–૬
„ ડી. ડી. મહેતા	૦–૫–૦
કુલ પાઉન્ડ	૨૯ ૧૩–૦

ન્યુલે'ટના ધોબી તરફથી નીચેની લોંડરી તરફથી કુલ પૌંડ ૩૯ મળ્યા છે.

ગોવન ભાવજી	૧૩	૦	૦
ગોવન દુલભ	૫	૦	૦
વનમાળી ગોસાંઈ	૪	૧૫	૦
કબીર કલ્યાણ	૭	૫	૦
ધનજી ભીડા	૪	૧૦	૦
સુબા પરસોતમ	૧	૦	૧૦
દુખી તેલી	૨	૧૦	૦

બાકી ચાર જણાની હરેકની શી ૫–ગિનેપા. ૧.

ઈંટરનેશનલ મીર્ટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦–૦–૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦–૧–૨
ઇ' ઓ. ડાયરી ૧૯૦૯	૦–૨–૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦–૦–૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦–૦–૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦–૦–૧
સત્યાગ્રહ (ધર્મનો નિબંધ)	૦–૦–૩
સર્વોદય	૦–૦–૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	૦–૦–૧
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦–૦–૧
રામાયણ સાર, કાંડકાંડ	૦–૧–૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦–૦–૩

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઈપણ કોલોનીના સ્ટેમ્પ સ્વીકારવામાં આવે છે.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યું છે. તેમાં કેટલીક ખામી એ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખરીએ નવા વરસની ડાયરી ભેટ આપવાનો ઇરાદો રાખીએ છીએ. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. ગયે વરસે એક પાના ઉપર એક મહીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ લઇ શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સત્યાગ્રહ'ના પુસ્તક જેવું થશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી ખબરો પણ દાખલ કરવું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ. ના વાંચનાર કંઇ ઉપયોગી સુચના મોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં અમે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાહિત્ય અફ્રિકાના જુદા જુદા હીંદી મંડળોની ટુંકી અને મુદ્દાસર હકીકતો મોકલવાની અમારા વાંચનાર પાસે અમે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં જાહેર ખબર નાખવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે અરધા પાનાને માટે અરધો દર છે. જે ગ્રાહકોએ ચાલુ વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેમ્બરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

ઇ. ઓ. ના જુના અંક

ચાલુ વરસમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચાલતી રાજદ્વારીક લડતને લીધે ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅનના પાછળના અંકો ઘણાને ઉપયોગી થશે એમ ધારી ખાસ ઘટાડેલે ભાવે વેચવાના છે. પોતાના હીંદમાંના મીત્રો ને ભેટ આપવા માટે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે આવી સરસ તકનો લાભ ફરી ફરી મળતો નથી.

અંક નંબર ૨, ૩, ૧૧, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૨૮, ૩૧ અને ૩૪ સિવાયના બાકી ના બધા અંકો દર ૧ પેની લેખે થોડો વખત સુધીજ વેચવાના છે.

પોસ્ટેજ ૧ પેની જુદું પડશે.

કિંમત સાથે પોસ્ટેજ અમારી ઉપર મોકલી જે ઘણીને હીંદુસ્તાન મોકલવાના હશે તેને નામ મળવાથી અઠવાડીયા વરસારા અમે મોકલી દેશું.

રોકડ બજાર ભાવ

		શી. પે.		શી. પે.
ચાવલ માંજ્ય જરસતાની	૨૩	૬ થી	૨૪	૦
ઝીમડીના „	૨૫	૬ „	૩૦	૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨	૬ „	૨૩	૬
એફ. ડી. આર. „	૨૧	૬ „	૨૨	૬
ચીની સક્કર „	૨૪	૦ „	૨૫	૦
ઢુંડાના „	૨૪	૦ „	૨૫	૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩	૦ „	૨૩	૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩	૬ „	૨૪	૦
મસુરની „	૨૪	૦ „	૨૪	૬
મગની „	૨૫	૦ „	૨૫	૬
અડદની „	૨૯	૦ „	૩૧	૦
ચણા મુંબઇના „	૨૨	૦ „	૨૩	૦
„ દાળ „	૨૬	૦ „	૨૭	૬
વટાણા „	૧૭	૬ „	૧૮	૬
મકાઇ „	૧૬	૦ „	૧૭	૦
બીનીસ	૧૬	૦ „	૧૭	૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩	૩ „	૩	૬
એરંડીનું „	૨	૬ „	૨	૮
મીઠું „	૩	૬ „	૩	૬
નાળીએરનું „	૩	૬ „	૩	૮
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫	૬ „	૧૬	૬
પીળી „	૧૪	૬ „	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૬ „	૧૧	૬
આટો	૧૧	૩ „	૧૧	૬
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ		૦	૦	૬
મરચાં	૦	૪ „	૦	૫
વી પેટી ૪૦ ટીનના પૌ	૮	૦ ૦ „	૮	૫ ૦
પોરબંદર „	૮	૧૦ ૦ „	૮	૧૫ ૦
પારાશીન ઓરોઢોક્ષ				
„ વાઇટ રોઝ	૮	૨ „	૮	૫
„ „ ગાલન	૧૧	૧ „	૧૨	૧
નાળીએર	૧૦	૦ „	૧૧	૦
દેશી	૬	૬ „	૭	૦
કાપમંડ સોપ	૧૩	૦ „	૧૩	૬
ચાલુ સીક્સ સ્ટોન	૧૬	૦ „	૧૬	૧
ચાલુ સનલાઇટ	૪૨	૧ „	૪૫	૦
નેકટર ટી	૧	૮ „	૧	૧૦
ગાંગીસ ગાલન	૨	૧૧ „	૩	૦
સોપારી સેવરધની	૦	૧૦ „	૧	૦
નીડલ પેપર સીમારેટ	૧૬	૬ „	૧૭	૦
દુધ નેસલનું	૨૦	૩ „	૨૧	૬
નોમિક (ઝીવરપુલ)				
ભરતા એકની	૪	૩ „	૪	૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

[illegible] Sartje
Merchant, Box 87

BARBERTON

[illegible] Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

[illegible]deen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

[illegible] Latif Khamisa,
Raintjes Street, P.O. Box 34.
[illegible] A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

[illegible]bhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
[illegible] A. Ranchia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

[illegible] Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
[illegible] Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 29 Stand 11.

BUTHA BUTHE

[illegible]ab Adam.

CAPETOWN

[illegible] H. C. Mahomed,
Estate Owner.
Moorbagh, 8, Kloof Street.
[illegible] Cader
336 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger Street,
[illegible] Nobodies,
29 Frere Street, (Woodstock).
[illegible] M. H. Goot,
229 Castle Street.
[illegible]khan Kalekhan,
15 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
[illegible]low Ramjee,
223 Bree St, 17 Lion St, &
[illegible]Corner Church and Bloem Sts.
[illegible] P. Ruthnaram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
[illegible] Mookerjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
[illegible]deen Enous,
130 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Pragjee Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

G. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Homabjy Ibrojy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camboogeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Erahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Cassoojees,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
116 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraj,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Vallabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
88 Queen St., Box 638,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

બરડીસ સાહેબની સખાવતનો તરજુમો.

કીંમત 3 પેન્સ. પોસ્ટેજ ના પેની.

BETCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 95
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Behat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2288.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2037. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6023
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kasonia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4100.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hoosan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
M. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laximidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45. De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Buildings
A. E. Cachalia,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box [illegible]
Hassan Amod,
Indian Location, Stand [illegible]
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 196.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhamia,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and [illegible] ish Streets, Box 2.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box [illegible]
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 160.
Mehta & Khandhia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 123
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 511,

E. A. Vriswa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rune od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagree & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants.

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Established 1881. Head Office: 19 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

— SILK MERCHANT —

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work,
Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBANDAR.

ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન
એજંટ.

બોક્સ ૮૮. ૧૩૫ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
ડરબન

Telephone 864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

45 Market St., Keel's Building, KRUGERSDORP

ગોરડરસુલ્ય સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Speciality.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
માલ, સુથાર અને મજાકણી ચોપડા બનાવી રાખવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P O. Box, 372, LOURENCO MARQUES.

P.O. Box 2133, Johannesburg.
S. HALLOO.
TIN MANUFACTURER,
Coffee, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Sheet Trunks, etc.
Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

જી. જી. ચમનાજી
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.
ઓફીસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.
ચામડાં ઉપરાંત અને દેશાવરથી મંગાવવાનું કામ ઉપર જણાવેલ ઠેકાણે કરવાથી ઘણી જ મહેનત આવતી બચશે.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.
ભવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચટ એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલ મગનલાલ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Fittings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), 6025, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 28 Market St., JOHANNESBURG

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક જાતના સોના ચાંદીના ઘરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૪–૨૪૫, એસિસાટીક બજાર,
વરસ્ટોપ: ફ્રુમ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Clothes be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,
MERCHANTS & IMPORTERS
Market St., and at Spelonken,
Tel. add. "KHANDERIA." Box 160
PIETERSBURG.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 MARKET STREET,
BRANCH: 31 MARKET STREET. JOHANNESBURG

TRY -
"Indian Opinion" Office,
FOR RUBBER STAMPS
in different languages.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . SOKR TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.,
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Yorkshire"
Telephone 864.
સસ્તો અને ઉંચો માલ.
આ સીગારેટ, સુમાત્રા ચ્યુટ વેચ તથા બીજા કોમ ચેરો બનવી દમાકુ બીડી વગરની મળશે.
આ સેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી ભીડાઈ.
ચારી અને સસ્તી, ચોપડા ઉપર.
કે. છગન,
૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 22,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents.
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant.
Market Street, Box 44,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 29.
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Stoop Bros.
P.O. Box 4108. Tel. Add: "MAHARAJ JOHANNESBURG."

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INDOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

બરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ બ્લાઉઝ ખપર. "Bee" બારકા ગ્રાહક સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET
P.O. BOX 12

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.
APPLY—

124 & 126 FIELD STREET

P.O Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

ફટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

આ કંપની કોઇપણ દેશોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા વગર મોકલી શકે છે. નિયમીત ધારાને દર સપ્તાહ બીજે એક્સચેંજીસ રીપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવે છે.

આ કંપની તાર આપવા દ્વારાથી દુનિયાના કોઇપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકાય છે.

આ કંપની તાર મોકલવાર વધા પૈસાર મહીના સરવાળા રજીસ્ટર કરે છે આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ બહારા પૈસામાં નથી આવતા આ કંપની આમ કોઇ પણ છે તે ખૂબ જીદે સમૃદ્ધ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોઇ કાગળોમાં તાર પૈસા વધા ટેલીફોનથી બહારા સસ્તે દરે નામ કોડથી મોકલી શકાય છે.

આ રજીસ્ટર કોડમા આવેલા તાર આ કંપની પોતા અરજ કરી પૈસાર બહારને કરી આપે છે.

આ વિષય માટે નીચેને સરનામે લખો

ફટરની ઇન્ડસ્ટ્રી,
ફટરના ઓફિસ્ટ્રીસ્ટ્રી,
૪૧, ચાર્લ્સ સ્ટ્રીટ
લંડન.

આ કંપની ઓફિસ્ટ્રી,
ફટરના ઓફિસ્ટ્રીસ્ટ્રી,
ફટરના.

અથવા આ કંપની ઓફિસ્ટ્રી,
ધી ફટરના બિલ્ડીંગ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનિસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીચાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના આકારના દસ બટકાથી કોઇપણ ઉઠાવેલેથી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ બટકાથી રૂપી. ૧/૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. આવી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA.

Codes used ABC 4th edition and At

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Head Qr. Corner Keller & [illegible] Streets,

KRUGERSDORP. JOHANNESBURG.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઓરિએન્ટલ ગ્રોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન ની મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે [illegible] ખાસ ધી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા [illegible]–પરસ આવક–મોખું ગંધીઆણું–જથા [illegible]. અજમાએશ કરી જુઓ.

STANDARD 322, 12th Street, KRUGERSDORP

Box 6031, JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY,"

Printed and Published by M. K. GANDHI, Incorporated Printing & Press Limited, Durban

REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIA — AFRICA — INDIAN OCEAN

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, November 28th, 1908. No 48.

Tel: Addr "Jalbhoy" **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ વાલ્લ ભાંગ્યા બાતરાનો રોઝાતો સેવાનો તથા વેચવાનો છે.
કેપટાઉનની રસુક મમ્બીના સોલ એજંટ. સહુથી ફ્રાફ્યત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવિન આવે છે જેવા કે:—
બોયતોનાં કપડાં, બ્લાઉઝીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીસ, ઉપર્ણ્યો મફતનો ફેન્સી સામાન હોસિયરી, બીબ્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાલર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, ગલપટા, ગ્લોવ્સ, દરેક જાતનો રેડમી સામાન વિગેરે વિગેરે

અમારે ત્યાં ઉંચી જાતના ચીનાઈ પ્યાલા, રકાબી ભુરી ભુરી જાતનો ફેન્સી બાલ બાસણો તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મોહાવત દામથી તથા બરાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે
ઓર્ડર વખત ઓરબર મોકલી આપી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a specialty.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની પેદાશ તથા ફ્રાટો કમીશન ઉપર જોહાનિસબરગની બારોબાર વેચી આપવામાં આવે છે. પાકતા તારજ મુકરર કરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORES:—Becker's Building, Market Square
Box 2268. Tel. Address: "TOMASELLI," Johannesburg.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

આર આર. નાઈડુ

જનરલ ઓર્ડર એજે ઇન્વિજન મોસ્ટરીજના ફાયનેન્સર ઓપોરસર. ફોરવરડીંગ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ વોલમર રોડ.
સ્ટોર: સોવર પીયર સ્ટ્રીટ. પોસ્ટ. ૩૪૩.
તાર: "Molon". જોહાનીસબર્ગ.

Tel Address: "MIA." P.O. Box 2367

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને મેસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

To add. POHOOMULL P.O. Box

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of Fancy Goods, Millinery, Ribbons, Laces, Veilings, Flowers, Feathers, Corsets, Gloves, Hosiery, Underclothing, Blouses, Skirts, Costumes, Mantles, Umbrellas, Sunshades, Handkerchiefs, Ties, Scarves, Collars, Cuffs, Belts, Buckles, Jewellery, Boots, Shoes, Slippers, Trimmings, Buttons, Dress Materials, Flannels, Blankets, Quilts, Sheets, Towels, Table Cloths, Serviettes, Curtains, Carpets, Rugs, Linoleums, Oilcloths, Cutlery, Crockery, Glassware, Hardware, Ironmongery, Perfumery, Toilet Requisites, Fancy Goods, Toys, Stationery, Books, Pictures, Frames, Musical Instruments, Strings, Cycles, Cycle Accessories, Tyres, Tubes, Sporting Goods, Cricket, Football, Tennis, Golf, Hockey, Boxing, Gymnasium, Fishing Tackle, Guns, Rifles, Ammunition, Cartridges, Shot, Gun Cases, Cameras, Films, Plates, Photographic Requisites, Enlarging, Developing, Printing, Mounting, Framing, Tobacco, Cigars, Cigarettes, Pipes, Cigar Cases, Pouches, Lighters, Matches, Wines, Spirits, Liqueurs, Beers, Ales, Stouts, Ciders, Minerals, Aerated Waters, Cordials, Syrups, Essences, Groceries, Provisions, Canned Goods, Jams, Jellies, Pickles, Sauces, Condiments, Spices, Biscuits, Confectionery, Chocolates, Sweets, Fruits, Nuts, Tea, Coffee, Cocoa, Milk, Butter, Cheese, Eggs, Bacon, Hams, Meats, Poultry, Game, Fish, Oysters, Lobsters, Crabs, Prawns, Soups, Vegetables, Potatoes, Onions, Flour, Meal, Rice, Sugar, Salt, Pepper, Mustard, Vinegar, Oils, Paints, Varnishes, Turpentine, Colours, Brushes, Sponges, Leather, Saddlery, Harness, Whips, Boots, Shoes, Slippers, Trimmings, Buttons, Dress Materials, Flannels, Blankets, Quilts, Sheets, Towels, Table Cloths, Serviettes, Curtains, Carpets, Rugs, Linoleums, Oilcloths, Cutlery, Crockery, Glassware, Hardware, Ironmongery, Perfumery, Toilet Requisites, Fancy Goods, Toys, Stationery, Books, Pictures, Frames, Musical Instruments, Strings, Cycles, Cycle Accessories, Tyres, Tubes, Sporting Goods, Cricket, Football, Tennis, Golf, Hockey, Boxing, Gymnasium, Fishing Tackle, Guns, Rifles, Ammunition, Cartridges, Shot, Gun Cases, Cameras, Films, Plates, Photographic Requisites, Enlarging, Developing, Printing, Mounting, Framing, Tobacco, Cigars, Cigarettes, Pipes, Cigar Cases, Pouches, Lighters, Matches, Wines, Spirits, Liqueurs, Beers, Ales, Stouts, Ciders, Minerals, Aerated Waters, Cordials, Syrups, Essences, Groceries, Provisions, Canned Goods, Jams, Jellies, Pickles, Sauces, Condiments, Spices, Biscuits, Confectionery, Chocolates, Sweets, Fruits, Nuts, Tea, Coffee, Cocoa, Milk, Butter, Cheese, Eggs, Bacon, Hams, Meats, Poultry, Game, Fish, Oysters, Lobsters, Crabs, Prawns, Soups, Vegetables, Potatoes, Onions, Flour, Meal, Rice, Sugar, Salt, Pepper, Mustard, Vinegar, Oils, Paints, Varnishes, Turpentine, Colours, Brushes, Sponges, Leather, Saddlery, Harness, Whips

P.O. Box 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરહત્યાર વેપારના વેપારો—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૧૩૪ 434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Obligingness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Reuter's Agency, Davis Buildings, 63 Field Street, DURBAN.

Also at the head Office for S.A.:— Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં રેલની સગવડ હોવાથી અમારા આસપાસના દેહાતો જેવા નાગપાની ઉ.
જેથી ઉતારને બહુ ફાયદો આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
પોર બંદરનું તાજું ખુશામોદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, TVAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

સો. કેવલરામ

વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.

દરેક જાતના અને ચીનાઇ તથા અપનીઝ વગેરે.

મારકેટ સ્કોટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે)

બોકસ ૫૩૨૦, જોહાનિસબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke,

NATAL DEPOT:

Messrs. Jabbar & Sorabjee Bros. Durban.

ઇમારૂ મોજ દુમોદ ગુલ.

બનરસ મરચાં.

126 કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Newtegh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર સલાહ દીઠી કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર દોબીલા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક બનતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી શકીએ છીએ એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

ઉદય જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઇ

જે આગબોટમાં મુંબઇ પહોંચે તેથી

સ્ટીમર અમખોલોસો ટન ૪૫૦૦

ડરબનથી તા. ૨૫ મી
ડેલાગોઆબેથી તા. ૨૭ મી
બેરાથી તા. ૨૯ મી

} ના સુમારે મુંબઇ ઉપડી જશે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ બહાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા હામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ દુઃખાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો હરક પડી ગયો અને મુસકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કંઇક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની ખબર માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વતન ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ડરબનથી સાંબે કોલંબો હોંકે સ્ટ્રાટ્સ એાર કલકત્તા નીચે મારફત જાતો હૈ.

સ્ટીમર અમકુર્ઝી ટન ૨૮૦૦ તા. ૩ ડીસેંબર.

நிகட்டலே கடாகட் லயன்.

கல் கல். "அம்கூஜி" 2800 டன் கலம்பர்" 25க

தொலைபு மற்ரும் ம்ரக்கமாக சம்பந்தமுள்ளு தொடர்புகொள்ளுக

ஜી. કથરાદિમ કલબાવકુની કુ.

કિંગ એન્ડ સન્સ.
વસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન.
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ટના કદમાં અમદાવાદમાં બહાર પડે છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો અપાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદવાસીઓના હકની લડત તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. આવતુ વરસના પ્રારંભ પ્રસંગે એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે કુરબાર અને કેસરી (રચ૦ ૫૪) ભેટ આપવામાં આવે છે. વધિક લવાજમ (આફ્રિકાના માટુકોને માટે) માત્ર શી. ૬. ૧. ૩ છે. વળી તેમાં એક આવુ ઇનામ આપવામાં આવે છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી લેવાનો રીવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

ઓ. ઇ. એ. ફંડમાં ભરાએલા નાણાની વીગત

ડેલાગોઆબે

ડેલાગોઆબેથી નીચેની બધુ રકમ આ ફંડમાં મળી છે જે ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે:

	પા.-શી.-પે.
મી. સોરાબજી એદલજી કનવાડા	૧-૦-૦
,, કરસનજી દાદાભાઇ અવાસીઆ	૧-૦-૦
,, દાદાભાઇ બીમજી	૧-૦-૦
,, ખનજી છગનલાલ	૧-૦-૦
,, જહાંગીરજી પેરતજી	૦-૧૦-૦
,, રતનજી કાવસજી દાદાભીવાં	૦-૫-૦
,, માણેકજી અરદેશર કોટવાલ	૦-૪-૦
કુલ	પા. ૫-૧૦-૦

ઇંડિયન નેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
ઇ. ઓ. કાયદો ૧૯૦૬	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૨
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલામદ (ઉર્દુનાટક નિબંધ)	૦-૦-૩
સંવેદિય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રાજાયજ્ઞ સાર, ફાલકાંડ	૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩

	s. d.
Ethics of Passive Resistance	0 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Ramayana ...	0 6
A Book—and its Misnomer ...	0 6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ અર્થે પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંડિયનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફોનીક્સ, નાતાલ

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ વિગેરે નોપટીમેં એલાનેસ્પરસના પી. એમ. કે ઓફીસે વેચાણમાં આવે કોઇપણ બીજી બુકસેલર પેઢીઓના કમીશનથી મળશે.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goos,
120 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
18A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lochenam,
134 Plein Street
Head Office : 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
183 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Pokockull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajoy Indoly,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamnojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Erahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 , 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackanjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraju,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

અરજીસ અખારબ્રહીના લખાણનો તરજુમો
કીંમત ૩ પેન્સ. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Hajeejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Narayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayob & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
R. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1015
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Derabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5099.
S. Hajloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 10th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karoota & Co.,
Box 3598. 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Mallaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hassan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Bread Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Bardlay.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 64.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhabha,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandhia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1150.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 5 1.

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 02,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STONDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE CO.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rune ol Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Dadu Talwantsing,
58 Wick Street,

Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goblamtin.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hasam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Established 1871. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work,
Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 82. Tel. 402. "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન
એજંટ.

બોક્સ ૮૮. ૧૩૪ ક્વીન સ્ટ્રીટ,
દરબન

Telephone 664

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

45 Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ગારન્ટીબધ્ધ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 28TH, 1908 No. 48

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 595.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor is not necessarily to be held to agreement with the views expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 28TH, 1908.

A Word of Warning.

We wish to warn our readers against any undue optimism at the present time. There is every indication of a lengthy struggle, and it would be wrong if British Indians were to show a sudden access of courage merely because they thought that a settlement would be soon arrived at. It is perfectly true that the Government have been beaten at all points when they have come to grips with the community. The Supreme Court appeal case and the recent Volksrust thumb-print cases show that plainly enough.

It is manifest that, owing to hasty legislation, clumsy draftsmanship, and stupid administration, the Pretoria authorities have hopelessly muddled unmanageable Acts. They have endeavoured to browbeat the Indian community by a policy of bluff, blackmail, and wilful misinterpretation of the law. And it is the nature of things that, being temporarily, at least, baffled of their prey, they will become even more obstinate and vindictive than before.

Accordingly, British Indians, if they are real passive resisters, as we believe and hope they are, will not flinch from the coming renewal of the struggle, and will bravely meet their fate next Tuesday. Perhaps they are so far from the beginning of the end as to be but at the end of the beginning. In any case, they must continue to fight on as though this were so. Let them remember that their European friends and sympathisers, both here and in England, that their brethren elsewhere in South Africa and in India, build great hopes upon the doings of the Transvaal Indians. Great things are expected of them, and they must rise to the occasion nobly and unselfishly. We believe they will. But deeds speak louder than words.

Driving Them Out

AT LAST WE HAVE THE REAL REASONS for the anti-Asiatic legislation of the Transvaal. This is a *Star* translation of what appears in a recent issue of the Pretoria Ministerial organ the *Volkstem*:

> Perhaps the latest decline of justice is better for our population. It must not be so easy to be delivered from the Asiatics. What exertion did it not cost to be delivered from the Chinese! And did that exertion not make our people stronger? *The same will have to be the case in connection with the Asiatics. That South Africa will free itself from this exotic element, there can be no doubt. But it will yet cost many a drop of perspiration. When at last the Asiatic has been driven out, South Africa shall be all the better and more robust for it!*

It will be very difficult for Mr. Smuts now to try to bluff the Imperial Government into believing that he is anxious only for the well-being of the British Indians. Doubtless he must now be exclaiming "Save me from my friends!" He cannot have any very friendly feeling to-day for Dr. Engelenburg (with whom he travelled from Delagoa Bay last year). And, by the way, is not Dr. Engelenburg one of the educated men imported from Holland to help to develop the Boer people before the war, as mentioned by Mr. Dalow? Indians are to-day being charged in Ministerial quarters with "looking to India." The time is not long since when the Boers looked to Holland. They did so when they were threatened with extinction and they had nowhere else to look to. Britain has forsaken the Transvaal Indians to-day. What wonder, then, that the latter look to India for help and sympathy? Meanwhile, we know officially that British Indians are to be driven out of South Africa. What has Colonel Seely to say to that?

Cape Indian Insolvences.

RECENTLY, MR. J. W. RITCH, THE indefatigable Secretary of the South Africa British Indian Committee, rapped Mr. Cecil Govey of Capetown, smartly over the knuckles in the columns of *The Times*, when the latter had the temerity to publish misleading figures relating to Cape Indian insolvents. In the Cape *Government Gazette* of the 3rd inst., appear two insolvency lists. The first gives the names of uncertificated insolvents whose estates have been placed under sequestration between the 1st April, 1908, and the 30th September, 1908, in which the accounts and plans of distribution have not been confirmed. Out of a total of some 390 estates, there are only 13 Indian ones, or one-thirtieth of the total, slightly over 3 per cent. The second list is of those insolvent estates where, during the same period, the accounts and plans of distribution have been confirmed. The total number is 421, and there are only six Indian names. Evidently, then, insolvency is not an Indian vice, and creditors of Indian traders have nothing much to complain about on that score. The Indian debtor no doubt, prefers to arrive at a satisfactory compromise with his creditors. One can hardly say the same of the European debtor, in view of the above facts. The only remaining argument against the Indian, then, is that he sells below cost, and eventually defrauds his creditors by suddenly disappearing with the proceeds. And yet we have the word of the creditors themselves that the Indian trader is a safer customer than his European *confrère*. What then is the objection? Is it, after all, merely trade jealousy masquerading beneath race-prejudice? The latter may be due to ignorance; the former never is.

The Natal Bills.

NATAL HAS GOT WHAT SHE ASKED FOR—a sad rebuff at the hands of the Imperial Government. She was warned of this by the more responsible section of the Colony's press, but she was deaf to all argument. The *Mercury* has pointed out, too, that such a result was not unforeseen by the Government, who had already received an advance intimation of the Imperial Government's views in the matter. But the gods first blind those whom they wish to destroy, and this may account, in a sense, for the wanton folly of the Natal Parliament in passing impossible measures. There is no doubt that the Transvaal has set an awful example to the rest of South Africa, and Natal is not altogether to blame, as the *Saturday Review* has remarked, if she thought she would be allowed, by the Imperial authorities, to "go and do likewise." Well, well! Who knows whether Natal will learn from her past failures, and come to a reasonable understanding with the Indian community in regard to Indian problems? Mr. Moor has urged the calling of an Imperial Conference on the Asiatic question, and has been generous enough not to object to the Indian Government's being represented thereat! If the Conference ever be held, and India be represented, possibly the most historic episode connected with it will be the fact that Mr. Moor [illegible] to the very safety of the Empire might have depended! Who knows?

From Sheffield

"YOU PULL THE STRING AND THE figure works." It is an old legend, and we see it so often writ large over our public life. String-pulling has become a fine art, and it is now a common-place in politics. The Transvaal public has been entertained this week by a startling display of unanimity on the part of the Chambers of Commerce of the Colony in passing resolutions urging the Government not to give way an iota, but to stringently enforce the old Asiatic Act and the new Validation Act—more easily said than done. It is significant that the ball has been set rolling by the Klerksdorp Chamber, which circulated a model resolution. We wonder what connexion Mr. J. A. Neser, M.L.A., had with the instigation of this striking display of originality! And we wonder what connexion Mr. Smuts had with Mr. Neser prior to the sudden awakening of the Klerksdorp Chamber to the pressing need of the moment! It was all so easy, once the order went round. Immediately Mr. Facing-both-ways set his visage in the required direction, and Mr. Sit-on-the-fence climbed down quickly enough on the safe side. What simpler than to invoke the spirit of trade-jealousy, masquerading as anxiety for the welfare of the State? What simpler than to play upon colour-prejudice, race-hatred, and fear of the consequences of past evil deeds? Ah yes! We know those resolutions! They come from Sheffield.

Mr. Dadabhai Naoroji.

The G.O.M's Birthday Acknowledgment.

The British Indian Association of the Transvaal and the Natal Indian Congress have received the following acknowledgment from Mr. Dadabhai Naoroji, written from Vesava on the 8th September, regarding the cablegrams of congratulation on the occasion of his birthday. "I take this occasion to thank my countrymen and all my friends both in India and England with all my heart for their many proofs of kindness and regard which have deeply touched me throughout the year, and for their recent numerous references and messages of good wishes on my 84th birthday.

I take this opportunity to entreat that all resort to violence should be avoided. Our grievances are many, and they are just. Maintain the struggle for essential reforms with unceasing endeavour and self-sacrifice, peacefully, patiently, and perseveringly, and appeal without fear or faltering to the conscience and righteousness of the British Nation."

INDIAN MAILS.—For Colombo, per *S.S. Umkuzi*, until 6-30 a.m. Friday, December 4th. For Seychelles and Bombay, per *S.S. Kaiser*, until 3-30 p.m. December 8th.

Further Regulations under the Asiatic Act

The Transvaal *Government Gazette* of the 13th instant contains the following:—

No. 1130.] [12th November, 1908.

It is hereby notified that His Excellency the Governor has been pleased to make the following further regulations under the powers in him vested by sub-section (5) of section *seventeen* of the Asiatics Registration Amendment Act, 1908.

Regulations.

PROCEDURE ON OR IN CONNECTION WITH APPEALS TO SPECIAL MAGISTRATE UNDER SECTION *six* OF THE ACT.

1. As soon as may be after the receipt by the Colonial Secretary of the notice of appeal, mentioned in sub-section (2) of section *six* of the Act the Assistant Colonial Secretary shall notify to the appellant, at the address given by him in his notice of appeal, or at any other address which he may name in such notice as his future address, the name and address of the magistrate specially assigned to hear the appeal (hereinafter called the magistrate). The Assistant Colonial Secretary shall simultaneously transmit to the magistrate a copy of the appellant's notice of appeal.

2. (1) The appellant shall, within fourteen days after the date of the notification, transmit, in writing, to the magistrate and to the Registrar of Asiatics (hereinafter called the respondent) the grounds upon which he claims to be entitled to a certificate of registration, and shall specify the particular paragraph of section *three* or *four* of the Act upon which the claim is based.

(2) The appellant shall simultaneously inform the magistrate, in writing, of the address at which he desires any subsequent notice in connection with the appeal to be sent to him.

3. The magistrate shall fix a date and hour for the hearing of the appeal, and give notice of the same by registered letter to the appellant and to the respondent. Such date shall be not less than seven nor more than twenty-one days after the date of the posting of such notice; provided that the magistrate may reduce or extend the time for prosecuting the appeal for good cause shown.

4. The appellant and the respondent shall appear upon the date fixed, and, in default of appearance by the appellant, the magistrate may dismiss the appeal, and, in default of appearance by the respondent, the magistrate may proceed with the hearing in accordance with regulation nine.

5. The appellant or the respondent may appear at the hearing of the appeal—

(a) in person; or

(b) by an attorney of the Supreme Court or law agent duly enrolled in any court of resident magistrate in this Colony;

(c) by an advocate duly instructed by any such attorney or law agent;

and the respondent may further appear by a person employed in his office delegated by him in writing.

6. (1) Every appeal shall be heard at such place as the magistrate may specially direct or in the absence of any special direction at the Magistrate's Court, Johannesburg.

(2) Every appeal shall be heard and every judgment or order thereon shall be pronounced in open court.

7. (1) The process for summoning a witness to attend the hearing of an appeal, either to give evidence or to produce any document in his possession, shall be by summons issued by the magistrate and directed to any police constable. The summons shall be in Form I annexed hereto, and may be obtained by either party requiring the attendance of a witness, and shall be served and returned by such police constable in manner prescribed for service and return of summons by messengers of courts of resident magistrate.

(2) A defaulting witness may be dealt with in manner prescribed by the law for the time being relating to courts of resident magistrate.

8. Subject to the provisions of sections *five*, *six* and *seven* of the Law of Evidence Proclamation, 1902, or any amendment thereof, the oath to be taken by witnesses upon an appeal shall be as follows:—

"The evidence that you shall give upon this appeal touching the matter in question shall be the truth, the whole truth, and nothing but the truth. So help you God."

9. (1) At the hearing of the appeal the appellant shall first adduce his evidence in support of the grounds of his appeal, and if after hearing such evidence the magistrate is of opinion that the appellant has made out a sufficient case for the respondent to answer, the respondent shall adduce his evidence in opposition to such grounds.

(2) Either party may, with the leave of the magistrate, tender further evidence at any time before judgment; but such leave shall not be granted if it appear to the magistrate that such evidence was intentionally kept back at the time when it should have been tendered.

(3) The magistrate may, at any time before judgment on the application of either party or of his own motion, recall any witness for further examination.

(4) Any witness may be examined by the magistrate as well as by the parties.

(5) No evidence shall be adduced which is not relevant to any ground

of appeal of which notice has been given under regulation *two*, but the magistrate may in his discretion, with the consent of the respondent, or, if an adjournment be granted, without such consent, allow the appellant to vary or enlarge the grounds of his appeal.

10. After the evidence has been completed the appellant may first address the magistrate, and thereafter the respondent. If the respondent has called evidence the appellant may reply, but otherwise no reply shall be permitted except upon matters of law.

11. (1) The magistrate shall—

(*a*) if the appellant proves his case, allow the appeal, and make an order in writing that the respondent enter the name of the appellant in the Register of Asiatics, and issue to the appellant a certificate of registration in accordance with the Act and regulations made thereunder;

(*b*) if the appellant fails to prove his case, dismiss the appeal and make an order in writing directing the appellant to be removed from the Colony.

(2) An order under paragraph (*a*) of sub-section (1) shall be in Form II annexed hereto. An order under paragraph (*b*) of sub-section (1) shall be in Form III annexed hereto.

12. (1) The magistrate shall, on the hearing of an appeal, record—

(*a*) the evidence taken thereon and any objections to such evidence; and

(*b*) the fact that any evidence was tendered and rejected by him, the nature of such evidence, and the grounds of its rejection;

(*c*) the terms of any order made by him.

(2) The magistrate may adjourn the hearing of an appeal from time to time or from place to place.

(3) The date and place of hearing an appeal or of any adjourned hearing shall appear on the record.

13. The magistrate may award to the successful party on any appeal costs upon the same scale as may be awarded in ordinary actions in courts of resident magistrate. Any order as to costs against the respondent shall be included in Form II hereto annexed. Any order as to costs against the appellant shall be in such form and shall be executed in such manner as the magistrate may determine in each case. Such costs shall be taxed by the clerk of the court of resident magistrate of the district in which the appeal was heard.

14. The magistrate shall cause to be kept a record book in Form IV annexed hereto, in which shall be entered at each successive stage short particulars of the appeal and the proceedings thereon, showing—

(*a*) the number of the appeal;

(*b*) the names of the parties and their respective representatives, and the address of the appellant;

(*c*) the date of receipt of the grounds of appeal;

(*d*) the date or dates of the hearing;

(*e*) the date of judgment;

(*f*) the order made upon the appeal.

15. Any notice, order, or document to be served upon a party, shall be deemed to be effectually served if personally served, or if transmitted by registered post to the address given by such party, or, in the case of the respondent, to his official address. All personal service shall be by members of the Transvaal Police Force.

16. In so far as provision is not made in these regulations for any matters in connection with appeals under section *six* of the Act, the rules for the time being governing the procedure in civil cases in courts of resident magistrate shall *mutatis mutandis* be applied.

Johannesburg Locations

Compulsory Removal

The Works Committee of the Johannesburg town Council has reported as follows: The Committee at its meeting on 26th August last approved of the clearing of a portion of the Malay Location, 400 x 220 feet, at the corner of Kaffir and Seventeenth Streets, which the Government, in terms of the conditions of the Crown Grant, has selected as a site for a school for coloured children, and also approved of the funds allocated for new Cemeteries being used for this purpose. This Committee was authorised to take the necessary action to clear the site. The site in question comprises 32 stands, and it is necessary to compensate the owners for any buildings on such stands. The total valuation of the premises on the 32 stands is £4,425. With a view, if possible, to obviating arbitration proceedings, and as the Government is extremely anxious to get possession of the site with the least possible delay, we think that the Council should sanction an amount of £4,867 10s. as compensation to the evicted standholders. This amount is made up of the Municipal valuation of the buildings, plus an amount of 10 per cent. for compulsory removal. It does not follow that the whole amount will be expended, but it is desirable that a sufficient sum should be authorised to ensure that no undue delay occurs in handing over the unencumbered site to the Government. In order more fully to guide us in this matter we have instructed that a fresh valuation of the premises should be made, but the totals of the new valuations have not yet been ascertained.

We have since had the approval of the Colonial Secretary [illegible] proposals for accommodating evicted standholders in terms of the Crown Grant of the ground. The total amount expended in compensation will be reported to the Council in due course.

Writing on the above subject, Mr. David Pollak, on the 14th inst., wrote to the *Transvaal Leader* as follows:

The Town Council are selling up and evicting, in circumstances of the utmost harshness, their tenants in the location, in order to find stands for people who are being expropriated from the ground required for a school.

I should like to add a few more facts to show what is going on.

I. A. owed £15 last August; paid on September 1, £1 2s. 6d.; September 16, £1 2s. 6d.; October 12, £1 2s. 6d.; October 26, £3 2s. 6d.; November 2, £5, leaving £3 10s. On the last date, being at the end of his resources, offered to pay £2 5s. a month until the whole was cleared. Offer refused, and house to be sold. Perhaps the official apologist will tell us if this is one of the cases in which the Municipality is "powerless to intervene."

A woman who has always paid sanitary fees, but owes £19 for stand rent, is to be sold up. Offered instalment of £5, which was refused. This is one of the tenants who was told after the war, when she tendered her money for stand licence, "not to bother about it." That was at the time when the Council were in uncertainty as to what was to be done about the location. They refused to accept the money for stand licences. It is surprising that these people, living from hand to mouth, to whom savings are unknown, should fall into arrears? But here again the Municipality is "powerless to intervene"!

Another tenant has a notice dated October 16 demanding payment of £18 before November 16. He made an offer of £4 a month, but asked for an assurance that his house would not be sold while he kept up his instalments. Offer refused. The Municipal champion assures us that "in all cases the dues were remitted for the war period." It is an unfortunate reflection on his accuracy that this £18 includes £7 10s. for stand licences for that period, during which we are told that all dues were remitted.

Another instance. Blank owed £30. Offered £3 down and £3 monthly; refused. House sold on October 15; fetched £1 15s.! Some sentimental folks might call this inhuman. But it is worse. It is bad business. Now the man is homeless. He had had the assurance to get laid up with illness, and then he could not get work. No wonder the Municipality was powerless in a case like that.

Here is an interesting document:—

"October 28, 1908. Mr.——— Stand——, ——— Street, Trade Location, Johannesburg. Dear Sir, With reference to your stand in the Malay Location. With reference

to your letter of the 13th inst., I have the honour to inform you that the Parks and Estates Committee purposes to allow stand holders whose premises have been expropriated either to use building sites on Klipspruit Farm or to occupy stands in other parts of the Malay Location, subject to an indemnity being signed by the expropriated standholder relieving the Council from the payment of compensation for any premises which may be erected on those other stands in the event of the ground being required at any time by the Council. I shall be glad if you will submit your claim for compensation without delay. I have the honour to be, Sir, your obedient servant—D.B. Pattison, Acting Town Clerk."

Mark the condition on which compensation is to be paid! In the event of further eviction (which the City Fathers appear to contemplate as a not remote contingency) the Council may seize the ground and send its tenants forth homeless. And when, it does happen, no doubt the Municipal apologist will rise to the occasion and issue his comforting formula, that the Municipality is "powerless to intervene."

Speaking of compensation, we learn that "a neutral body will assess the compensation which the Council is to pay, if the people are not content with what is offered." Pausing for a moment to compliment the Town Council on their discovery (outside of the Supreme Court presumably) of a "neutral" body where colour is concerned, one may hazard a guess that the coloured people, after their experience of the Council, are unlikely to be satisfied with "what is offered." It would be better to face the position honestly and invite the coloured people to send a representative to meet the Council's representative, the two to appoint a third, whose decision, in the event of disagreement, should be final.

As for a school site, the site selected is as unsuitable as a school site could be. It seems a queer idea to put a school down between rows of small houses in a stuffy atmosphere, and far from wholesome environment, when there is a beautiful site on the ridge a few hundred yards away to the south-west of the new cemetery. If it is not too late, the site should be reconsidered in the interests—which must be paramount—of the children for whose use the school is intended.

Finally, let me ask the Municipal apologist to answer

Three Questions

(1) Why do the coloured people in the Malay Location have to pay 7s. 6d. a month rent, while the European Vrededorpers adjoining pay only 5s. 6d.?

(2) Is it true that, while the coloured people in the Malay Location pay 7s. 6d. a month for sanitary service, the adjoining white Vrededorp residents pay only 5s.?

(3) Why is it that the coloured people, seeing that they live in a location, and that the so-called standlicence is a hut tax, have to pay sanitary fees at all?

In other locations—e.g., the Johannesburg Kafir Location, Boksburg Location, etc—sanitary service is included in the hut tax or "standlicence." I can only quote the concluding sentence of your editorial comment: "One thing seems plain, and that is that, unless the determination is to drive these people away on account of their colour, the benefits of the townships Act should be extended to them." If that cannot be done, God help them!

The Natal Bills.

"Foredoomed to the Veto."

The "Mercury's" Comments.

On the 17th inst., the *Natal Mercury* made the following editorial comments:—

Through the Home papers last to hand we obtain a new light upon the position regarding the Asiatic Bills which occupied the attention of the Natal Parliament last session. Three weeks ago we published a cable message which was read as foreshadowing the refusal of the Royal sanction to the two Bills that were passed.

When the two Licensing Bills were passing through the Legislature, we repeatedly expressed the conviction that they could not receive the assent of the Crown. It now appears that the Government had a direct warning, even before the Bills were passed, that the Imperial Government disapproved of them. In spite of that warning, our Government wasted the time of Parliament, and allowed Parliament to stultify itself, in passing measures which they knew were foredoomed to the veto.

It seems to us that the members of our Parliament have clear cause to resent having been misguided and befooled by the Government, as appears to have been the case in regard to the Asiatic Trading Bills. The special correspondent of *The Times*, recently at Durban, appears to have endeavoured to find out why the Bills were passed, and confesses that the reason is "not obvious," unless it were that the Natal Government adopted this method of "drawing Imperial attention to the difficulties in Natal." We should have thought that the Government could find some more dignified way of dealing with the matter. *The Times* correspondent is represented by Mr. Moor, as authorising him to state that, "in his opinion, it would be beneficial to hold a Conference between representatives of the Imperial Government and of Natal, in order to discuss thoroughly the question of Asiatic immigration." The only one of their three Bills which the Government dropped was that which proposed that further Asiatic immigration should be prohibited. In proceeding with the foredoomed Licensing Bills, it would rather appear as if the Government wanted to tide over the session by making Parliament believe that they were in earnest about anti-Asiatic legislation. All the time they were keeping to themselves the fact that the Imperial Government had condemned the Bills in advance.

The following is the *Times* correspondent's telegram above referred to:—

The news that the King is unlikely to assent to the Natal Bill forbidding the granting of trading licences to Indian immigrants and depriving the existing Indian traders of them after a period of ten years has not evoked indignation or surprise. Indeed, before the news was received most people assumed that the measure would not be ratified by the home Government. Hence the object of passing the Bill here was not obvious. Most people recognised the improbability of the King agreeing to unfair discrimination against his Indian subjects in Natal, and the only reasonable explanation that I have heard is that the Bill was passed for drawing Imperial attention to the difficulties in Natal. Mr. Moor, the Premier, tells me that the Government means to continue its attempts to restrict Indian traders, who now number over a thousand, but he is not clear how this can be done. He is personally anxious to stop indentured labour, from which the trading class is not recruited, but which brings traders in its train. The tea and sugar planters are, however, greatly opposed to the idea, and hence Natal is in a peculiarly illogical position. Opinion in the other colonies is largely to the effect that, even though coolies are indispensable to the tea and sugar planters, their influx must not jeopardise the determination of the rest of South Africa to exclude Asiatics. Natal is faced with the further complication that Indians landing in Durban were recently detained on board a hulk at the request of the Transvaal. The question whether it is permissible to refuse a transit-permit is shortly to come before the High Court at Pietermaritzburg. Discussing the matter Mr. Moor to-day authorised me to state that in his opinion it would be beneficial to hold a conference between representatives of the Imperial Government and of Natal in order to discuss thoroughly the question of Asiatic immigration. He said that he would not object to representatives of the Indian Government also, though he hints it would not suggest it. This course has long been advocated by the *Times*, but the Imperial Government has found the colonies previously indisposed to adopt it. It is to be hoped that the chance will not be missed. If the Transvaal also accepted the scheme, the value of the conference would be enhanced.

A Misleading Letter

Mr. Ritch Replies

Mr. Cecil Govey, writing to the *Times* on the 12th ulto., on the subject of Asiatic Traders in South Africa, says :—

I have perused with great interest the correspondence lately appearing in *The Times* upon this subject. I observe that a recent correspondent has suggested that the Boers are in favour, and even prefer, dealing with Indian to white (?) traders. I must strongly refute this and assert without fear of contradiction that the Boers of the Transvaal and other States do not in any way favour or encourage the Asiatic traders or hawkers; on the other hand, the Boers have the greatest repugnance to them. By the term "Boers," of course, I mean the farming community, as it is quite possible that some of the poor white classes in and around Johannesburg may prefer to deal with Asiatics, as, owing to their mode of life and peculiar methods of dealing, they may sell, or appear to these ignorant people to do so, certain goods at lower prices than it would be possible for Europeans to do.

I have been engaged in commerce in Cape Colony for the past 15 years, am a committee member of the Cape Town Chamber of Commerce, and am well qualified to speak of the curse which these people are to commerce in Cape Colony, particularly in the Cape Peninsula and Western Province, which they are over-running almost to the total extinction of the smaller European traders, and I do not think your readers who champion their cause are aware of the extremely low caste and character of these people. The large majority of them are of Semitic Arabic descent and Indians by adoption or third descendants, and are quite a distinct race and class to those Indians who met us in warfare or have since helped us with our battles and the extension of the Empire, and who are entitled to our sympathy.

These Asiatics do no work nor engage in any industry, but squat down and trade beside the European traders and dealers. Formerly European grocers, general dealers, &c., were a happy and prosperous class in our districts, but now they and also our Cape coloured traders are being rapidly driven out and ruined by this Asiatic competition, which no honest British or European trader can face. This state of affairs cannot possibly be justified by the survival of the fittest theory, as it is impossible for any European to compete with these Asiatics, who have no home to keep up, as they live under their counters or horde together; they have no children to clothe or educate, pay no taxes, and have no intention in the country where they are, and all the money they make they remit by their ... moral methods of trading is sent away to India.

The bad effect of Asiatic trading in the Cape Colony and the extent it has grown can be shown by the following record of insolvencies among, and licences issued to, Asiatics in the past three years :—

1905.	No. of Insolvencies.	Liabilities
Cape Colony ...	21	£26,870
Cape Division supplied ...	14	with 23,762
1906.		
Cape Colony ...	44	,, 51,493
Cape Division supplied ...	33	with 37,977
1907.		
Cape Colony ...	38	,, 30,942
Cape Division supplied ...	32	with 23,423

Thus this period shows 103 insolvencies with liabilities £109,255, of which the Cape Division supplied 79 with liabilities £83,102.

It must be remembered that the bulk of this was not lost through depression or competition, but mainly disappeared together with the traders, although a few of them may have lost heavily in property. (*Vide* Cape insolvencies' reports.)

The number of general dealers' and hawkers' licences issued to Asiatics in 1907 in the centres Cape Town, Port Elizabeth, East London, Kimberley, King Williams Town were 1,231 and 142 respectively, of which 750 dealers' and 62 hawkers' licences were issued in the Cape Division, and in this same district the total of all general dealers' licences issued in 1907, apart from importers' licences, was 3,470, and of these 750, or say 22½ per cent. of the whole issue, were held by Asiatics exclusive of hawkers.

To which Mr. Ritch furnishes the following reply :

I do not propose to intervene in regard to those statements in Mr. Cecil Govey's letter that deal with the contentions put forward in the letter of Mr Stuart Helps published in your issue of the 18th ultimo.

I am mainly concerned with Mr. Govey's statistics dealing with Asiatic insolvencies in the Cape Colony for 1907 and by which he demands that the desirability of the Indian trader shall be judged. On perusing his figures, I wondered why Mr. Govey had not in order to drive home his case against the Asiatics completed his table by showing the number of "white" insolvencies and the total value of *their* liabilities.

Will you, Sir, permit me to repair Mr. Govey's omission?

According to the report of the Master of the Supreme Court, Cape Town, for 1907, there were 777 Sequestrations in the Cape district with a total liabilities of £1,093,542. The report does not differentiate between the classes of insolvents but accepting Mr. Govey's figures, which I have no means of checking, the table of comparisons would stand thus :—

In the Cape District	
Liabilities	
Asiatics	109,255
Europeans	953,339

Surely the line of argument that Mr. Govey adopts to convince you of the "immoral methods of trading" of the Indian as compared with his white competitor, is a little unhappily chosen.

Some Striking Telegrams

For General Botha to Read.

In connection with the Hamidia Islamic Society's meeting to protest against General Botha's statement that "many Mahomedans have, so far, declined to join in this (the passive resistance) movement," telegrams were received from all parts of the Transvaal, the following being a few extracts :—

From Heidelberg—"Supporting emphatic protest against allegations regarding us in General Botha's dispatch and part played by His Majesty's representative the High Commissioner in utterly misrepresenting our just claims to Imperial Government which is most deplorable. Emphasize the fact again that we Mahomedans are back-bone to passive resistance struggle until grievances are redressed."

From Standerton—"All heartily support in your protestations and your resolutions."

From Pretoria Anjuman—"Heartily sympathise with objects of meeting. Indignantly repudiate allegations."

From Pretoria—"We of Pretoria Mahomedan community are with your Society. Protest strongly. Must continue passive resistance to bitter end."

From Middelburg—"All Mahomedans unite supporting resistance."

From Rustenburg—"All Mahomedans Rustenburg district are against General Botha's recent Blue-book dispatch and support passive resistance struggle."

From Krugetsdorp—"More than thirty delegates will attend Mass Meeting to-morrow to protest against allegations General Botha's. All Mahomedans have joined in passive resistance struggle, would remain to end."

From Pietersburg—"General Botha's dispatch Mahomedans not joining passive resistance struggle is not correct."

From Heidelberg—"General Botha's dispatch incorrect. Mahomedans have always been and are still united until relief obtained."

From Volksrust—"All Mahomedans join your protest against allegation General Botha about Mahomedans not joining struggle national honour. We consider Mahomedans specially concerned because old Act insults Turkish Mahomedans, and Mahomedan interests larger in South Africa. We remind General Botha that Volksrust Court holds some of best Mahomedans South Africa!"

The Real Issue

"Level up the Asiatics"

"Transvaal Leader's" Suggestions

We give below the leading article from the *Transvaal Leader* of the 12th inst :—

A great deal has been said and written about the danger of conceding anything to the Asiatics because the natives might at some future time adopt passive resistance. If statesmen refrain from doing something sensible to-day because next year but one somebody may resent action which there is no present intention to take, they will not make much progress. We wish those who profess fears of passive resistance would show us one case where it has been applied successfully against "the commonsense of most." Passive resistance in the East is as old as history; but we should like to learn of a case where it has been a terror except to the evil ruler. Depend upon it, when a race is sufficiently intelligent to understand the meaning and significance of passive resistance, nothing anybody can say to it will prevent its resort to it, if its sense of grievance be sufficiently strong. And until a race is developed to that point it would be futile for any outsider to propose passive resistance to it. We need not fear passive resistance on the part of the subject-races, if we are just to them. Instead of troubling about imaginary dangers, it behoves us all to do some serious thinking on the whole Asiatic question (especially as, given unification, there may be new difficulties should any of the unindentured Indians, the traders of Natal, desire to remove to and commence business in the Transvaal).

We are as little willing as the most anti-Asiatic of our readers to see this splendid heritage of High Veld and life-giving climate fall to any race but our own—the European race. We only hesitate to support the suggestion to buy out all Asiatics who will sell and depart, because we know a large number are born South Africans, and still more because we foresee only too plainly precisely the same trouble with the African coloured races in a comparatively brief period, and therefore fail to see what benefit the tax-payer would derive by adding 10 or 20 millions to his burdens by buying out one coloured race, only to have another spring up. What often fills us with as much surprise as exasperation, however, is to find how completely our Governments ignore the true interests of the white traders whom they profess to be anxious to help. There are three courses we can take with Asiatics. We can bar all of them out. Even the Government does not propose this. General Smuts's telegram invites educated Indians to apply for admission. Sparingly, we can, even though we insist on their living in a separate part of the town, make their part as clean, their streets as broad, their houses and shops as roomy and substantial and airy (and expensive) as those of white citizens (a mere matter of municipal regulation); we can compel them to educate their children as we have to educate ours; and we can enforce fixed hours of trading upon them; in a word, we can level them up, into fair competition. What we do is to follow a third course, which makes them absolutely the most injurious competitors our white citizens could have. We dump them into some vile hole like a Johannesburg location; we deny them all share in citizenship except paying rates; the natural result follows, they sink to one low level, they send their money to India, and they set to work all their cunning, of which they have plenty, to circumvent our laws. We make of them uitlanders in the worst and most degraded sense, and then are grieved that they do not behave like patriots!

We are delighted that the Barberton Chamber of Commerce has brought forward the question of increasing the hawkers' licences. That is a practical and just way of dealing with Asiatic competition, and one which we can all support with a clear conscience, because the conditions would be equally onerous to all, and not to British Indians alone. It is true, as the Barberton Chamber says, that our permanent inhabitants have to bear their country's burdens, and therefore we hope that other communities will join with Barberton and urge the Government to increase hawkers' licences—geometrically if need be. Again, we notice from the *Commercial Times* that in the Cape there is a law which says that any trader becoming insolvent, having kept no proper record of his dealings, can be prosecuted criminally. The Capetown Chamber of Commerce has given evidence that this law is not applied, as regards Indians! Why should we not even do with regard to licences to trade what the Stock Exchange does regarding licences to speculate—namely, require a cash deposit, or a guarantee? Could it not, in the case of a trader (European or Asiatic) of good repute and standing be met by a system of inexpensive insurance? The insurance companies would refuse to guarantee the trader who had shady antecedents, or was a bird of passage. What we need most, so as to equalise competition between Europeans and Asiatics, are certain alterations in the scale of licences, and a municipal statesman who will have the wit to see that, paradoxical as it sounds, the true way to fight the Asiatic is to treat him municipally as well as, if not better than, all others—and make him pay accordingly. It is because we conscientiously believe that the way to help the European races is to level up the Asiatics that we are in favour of allowing in these half-dozen intellectuals, the effect of whose work must be to raise the tone and the wants of their compatriots, and thus to make competition fairer. And we are confident that if Transvaalers will think the thing out they will not dissent from our view.

A Colonial's View

A correspondent writes on November 12th to the *Transvaal Leader* :—

"Your leading article of to-day's date, "The Real Issue," should give Colonials 'furiously to think.' Does not our method of treating the Asiatic create the evils of Asiatic competition which we so much decry? Can we complain of an Asiatic trader selling goods at a lower price than the white if we do not allow the Asiatic to have the expenses of the white and if we ourselves insist upon his having a preponderating economic advantage over the white? Experience with the native in South Africa has shown that the coloured man does not live 'on the smell of an oil-rag' and house himself in a hovel from choice. In the frontier towns of the Cape there are many native clerks, artisans and traders. In the most of these towns —I speak from experience—natives are permitted to live in the towns if they can afford to do so, and not compelled to herd in the native locations, and the natives readily take advantage of the privilege. They frequently live in nice cottages with European furniture, dress well, and approximate as closely to a high European standard of living as their means will allow. They live fully up to their incomes, and miserliness, or even thrift, is certainly not one of their attributes. The native never lives cheaply because he wishes to. Give him the opportunity of adopting a better standard of living, and he will readily do so. It is true that the newcomer likes 'the' native, but not 'a' native; the old Colonial 'a' native but not 'the' native. Close association with members of a coloured race shows that their aspirations, their objects, and their desires do not differ widely from our own. We are prone to assume that they are of so vastly different a habit of mind from ourselves that they adopt an environment of discomfort from choice, and not as it appears to me, because we ourselves will allow them no other. I may add that I am a Colonial by birth."

HONEST MEN NOT REQUIRED. At the Grahamstown Court last week an application from John Ready, a Hindu, through Messrs. Roberts and Whiteside, for a certificate to enable him to obtain a general dealer's licence was refused by the Town Council. Mr. Whiteside wrote stating that he had known the applicant for six years, that he was respectable, of good character, straightforward and honest.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

Thursday, 22nd October.

Dr. RUTHERFORD asked the Under Secretary of State for the Colonies whether, seeing that whereas immigration of our Indian fellow-subjects into the late Transvaal Republic was unrestricted save for the payment of a £3 entrance fee, the Government of the Transvaal Colony had refused to modify recently enacted legislation even to the extent of allowing a maximum of six highly-educated professional Indians in any one year; and whether, in order to renew wastage among the domiciled Indian community and to maintain their healthy existence as a community, His Majesty's Government would make friendly representations to the Government of the Transvaal recommending them to make this small concession.

COLONEL SEELY: The Act recently passed, the full text of which with the correspondence leading up to it will be found in Blue Book Cd. 4327, has received the assent of the Crown and the Secretary of State is not prepared to press the Transvaal Government to amend it. Various questions, however, have arisen with regard to the administration of the Act and the Secretary of State is in friendly communication with the Transvaal Government on the subject.

Monday, 26th October.

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether, in view of the expressions of popular indignation in India at the recent treatment of British Indians in the Transvaal, His Majesty's Government have taken any steps towards remedying the grievances in question.

COLONEL SEELY: His Majesty's Government are well aware of the sympathy which has been excited by allegations of ill-treatment of British Indians in the Transvaal, and they are in communication on the subject with the Colonial Government, who they feel assured, have no desire to take legislative or administrative measures involving unnecessary harshness. The Secretary of State has been in friendly communication with the Transvaal Government on this subject, and a considerable number of concessions have already been made. The principal remaining grievance of the Indians is, as I understand, their fear that they may not secure a supply of professional men to attend to their wants, and the Secretary of State is in communication with the Transvaal Government with a view to ascertain whether it is not possible to secure what is wanted by means of administrative action. I have hopes that the representations of the Secretary of State may not be without effect.—*India*.

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Thursday, 25th October.

In reply to Mr. ROBERTSON, asking the Under Secretary of State for the Colonies, whether British Indians resident in the Transvaal have taken the step of becoming naturalised Portuguese subjects in Portuguese territory, and have thereafter been able to enter the Transvaal freely; and whether the Secretary of State for the Colonies recommends British Indians to follow this procedure in order to live in the Transvaal.

COLONEL SEELY said:—I have no information as to any such incidents as are referred to by my Honourable Friend.

Mr. ROBERTSON: Can the Honourable gentleman state whether in his opinion British Indians could obtain free access to the Transvaal by this means?

COLONEL SEELY asked for notice of the question.

Mr. JOHN ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies, whether he was aware that a number of British Indians domiciled in the Transvaal, upon returning from India by Delagoa Bay without having registered under the Asiatic Law Amendment Act, had been arrested at the Transvaal frontier; whether, among those arrested, there were an aged woman, a paralytic, and a number of infants, who were exposed for a day and night in the open air; whether for two days they were offered only religiously unclean food and prevented from receiving other food; whether a number of the women and children were separated from their male protectors and sent to Johannesburg in trucks; and whether His Majesty's Government will appeal to the Government of the Transvaal to adopt other methods in dealing with such cases.

COLONEL SEELY said:- The Secretary of State on his attention being drawn to allegations of illtreatment of Indians telegraphed on 13th October to enquire. The following reply was yesterday received from the Governor:—"Your telegram of 13th October No. 1. on 29th September 59 adult and 17 minor Asiatics entered Colony without necessary certificates of registration. They were removed from train at Komatiepoort where the accommodation provided them was sufficient and clean. Ample food including rice was provided them but they preferred to obtain their own from outside lockup which they were allowed to do. Usual lockup regulations considerably relaxed in their favour. They were subsequently taken to Barberton for trial 58 adults convicted and sentenced to fine of £25 each or in default two months' imprisonment despatch follows by mail. Ministers promise further report on subject of diet of Indian prisoners."

I have not at present any further information.

At Volksrust

An Amazing Situation

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At Volksrust, on Tuesday last, eight Indians, who, on the 13th inst., were deported from Volksrust Gaol and subsequently re-entered and were re-arrested, were charged under section 9 of the Regulations framed under the Validation Act, No. 36 of 1908, for refusing to give a thumb-print on demand. Mr. Polak defended, and all the accused pleaded "not guilty."

After formal evidence of refusal had been led by the Crown, Sgt. McDougall admitted that he had intended to charge the accused as prohibited immigrants, but the Supreme Court judgment had intervened.

Mr. Polak pointed out to the Court that it was not competent for the police to arrest on such a charge before the 30th inst., as the Notice authorising demand of registration certificates did not come into force until the 1st proxo. and, the section under which the accused were charged contemplated a prior demand for a registration certificate, before the demand for a thumb-print could be made. Moreover, the accused, having declined to avail themselves of the new Act should be dealt with under the old Act.

The Magistrate reserved judgment until the afternoon, when he upheld Mr. Polak's contention, saying that the prosecution was premature. He accordingly discharged the accused.

On the same day a boy was charged, after deportation and re-entering, with being a prohibited immigrant. He however proved that he was a minor, produced a medical certificate, and his father gave evidence on his behalf. As the father was a resident of the Transvaal and the Magistrate was not satisfied that the boy was over 16, the boy was discharged.

The result of the Volksrust thumb-print cases indicates that a gross miscarriage of justice has taken place, and that Imam Abdool Cadir Bawazeer, Mr. Gandhi and the other men who are now in gaol for a similar "offence" are guiltless. Mr. Dawood Khan, a Konkni, was, only on Monday, sentenced for this "offence" to the full penalty of the Law, namely, three months' imprisonment with hard labour.

AMERICA'S CONTRIBUTION TO EUROPE. In the first August number of *La Revue* L. Chevalier states that there are about fifteen millions of foreigners in the United States, and that the majority of them have left relatives in Europe to whom they send of their savings. It is calculated that nearly fifty millions so [illegible] annually from America to Europe, Italy receiving 70 million dollars, Austria 65, Great Britain 25, Russia 25, Germany 15.

Indians and the Liquor Laws

A Repudiation

On the 23rd instant, the following letter was addressed to the Secretary of the Liquor Commission, Johannesburg :—

Sir,—The attention of my Association has been drawn to certain statements made by Dr. William Godfrey last Friday, in his evidence before the Commission, wherein he claimed to represent all the coloured people. In so far as Dr. Godfrey's statement referred to my Association, I have the honour to inform you that he, in no way, represents the views of my Association, nor does he speak for the body of British Indians resident in the Transvaal.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.

The following is a newspaper report of the matter above referred to :—

Dr. William Godfrey, an Indian medical practitioner, accompanied by a deputation of coloured persons, said he spoke for all coloured persons except aboriginals—all those who did not come under the native Pass Law. He advocated relaxation of the liquor laws for the communities he represented. There were many self-restrained coloured persons who were entitled to claim that they should be placed on a better footing so far as the obtaining of liquor was concerned. These people had to resort to the illicit liquor dealer and to consume dirty, poisonous stuff, disastrous to health. He also pointed to the awkward position of coloured members of certain lodges on installation nights and said that this might ultimately lead to the breaking up of these lodges. Removal of the restrictions would to a great degree effectually crush the illicit liquor trade among the people he represented. Ninety per cent. of the Indian population on the Rand, excluding the Mahomedans, drank intoxicating liquor, so that probably half the Indian community would take advantage of the relaxation if they could get it. It was perhaps only a small portion of the illicit liquor trade which would be done away with if this relaxation were exercised, since the illicit trade among natives would still remain. The lodges to which he had referred had white and coloured members, but the white members were those whose admittance to other lodges were barred on account of marriage with coloured women. In order to carry on their religious ceremonies, the Chinese community had to rely on the illicit trade for the supply of the necessary spirit. As a medical man, he was of opinion that spirits were necessary to mankind.

Colonel Seely and Oriental Immigration.

At a dinner of the Liberal Colonial Club, held on the 28th ultc., Colonel Seely opened a discussion, on "Oriental Immigration." He said he chose the topic of Asiatic immigration into the British Empire because it was the most difficult of any, and because he believed that the more they discussed the problem the easier it would become. Many things were necessary to the greatness of the British Empire. Among other things there must be some interchange of human beings. He believed that there was a possibility for such interchange provided they once realized on what lines that interchange must exist. He conceived that if interchange was possible, and if there was some measure of sanity in our administration, and also a predominant Navy, the British Empire might last indefinitely, not only for the good of those who dwelt within the Empire, but for the general good of the whole of humanity. If there must be some interchange, on what lines must that interchange take place? Let them encourage immigration in every way they could along the lines of latitude, but let that immigration be free. Let them for ever abandon the idea that any one might be used as a machine for a certain piece of labour and then go away. In the problem of Oriental immigration in any part of the British Empire they should lay down the principle that all who came in should come in as potential citizens. If they came in at all they should come in free. There was the difficult question of the Indians in the Transvaal; there was the still more difficult question of the Indians in Natal. If they agreed that all parts of the English dominions should be permitted by their Governments, with the full approval of the Government here in England, to exclude whom they would in the interests of humanity, at least let them agree on this proposition—that those who had already come in with the expectation of being allowed to live there should be treated not only with fairness, but with generosity. A strange thing had happened in South Africa. Tens of thousands of Indians had gone there; many of them, in the case of Natal, encouraged and urged to come, believing that it was to be their permanent home. But the people in South Africa had come to the conclusion that they could not have the white problem complicated with the yellow problem. Speaking for himself personally, he entirely agreed with them. He thought he might go on to say that the present rulers of South Africa fully appreciated that point of view, and he had reason to believe that both General Botha and Mr. Smuts would agree with what he had so far said. For there was an immense problem to be faced, for the Asiatic population of the Colony now actually exceeded its white population. The solution could not be foretold today, but some of the principles which it undoubtedly would embody were the same as in the Transvaal—fair treatment for the Asiatics who had come, satisfaction for the legitimate expectations with which they came, perhaps compensation, adequate and liberal, for the disappointment of some of those expectations. There were also difficulties of a converse kind to be faced. He instanced the case of Australia. It was primarily a white man's country, but its territory stretched far up into the tropical zone. And Australian opinion clung so earnestly to the ideal of a white Australia that it had said :—"We will make the experiment of peopling even tropical territory solely with the white race." Whether that experiment would be successful remained to be seen. It was at bottom a question of population. The future of Australia would depend on the possibility of having an increased white immigration, and a higher white birth-rate. Another case they might take was that of East Africa, which had a high table-land with a climate more or less like that of the temperate zone. Like South Africa, it could never be purely a white man's country, for it had a great indigenous coloured population. In East Africa they must simply wait and see whether the ideal of a mainly white country was going to be realized. If it was, they must do nothing to thwart it.—*The Times*.

Cape British Indian League

Strong Resolution

At a meeting of members of the British Indian League of Capetown on the 5th inst., Mr. A. H. G. Mahomed, the Chairman, spoke in terms of deep indignation of the unjust treatment to which the Transvaal Indians were being subjected. Indians in any country in which they settled had invariably proved peace-loving, law-abiding citizens. It was always their earnest wish that they should by rendering implicit obedience to the laws of their country of adoption, enjoy these advantages and privileges which led to their happiness and prosperity. In British colonies they had always expected to be treated with that scrupulous fairness and impartiality which they had been so often told were the characteristics of British rule. Their disposition was not to challenge authority. Peace, not strife, they sought after continually, but that the Indians throughout South Africa, and, in fact, throughout the King's vast dominions, were being forced to believe that British justice was at times synonymous with class oppression, and permitted of unjust and cruel legislation. With pride every Indian recalled the earnestness with which the late Queen Victoria in 1858 had proclaimed that

justice was to characterise British rule in India, that freedom was to be the birthright of all her Indian subjects, no matter in what part of her dominions they might reside, and that the religious beliefs and customs of the vast population of her Eastern Empire were to be respected. That Proclamation was the Indian's Charter, and no less direct and unequivocal was the promise made by His Majesty King Edward as conveyed to his three hundred million subjects at the great historic Durbar at Delhi.

It was the duty of every colonist and of every Colonial Government to carry out and forward the expressed political principles and the earnest desire of their Sovereign, the King. The Transvaal Government was not doing so. It had enacted iniquitous class legislation against the Indian residents in that colony—legislation which was offensive to their national pride, insulting to their religious convictions, and repugnant to their cherished customs. Those who had been subjected to prosecutions and imprisonment for failure to comply with the requirements of the unjust statutes were acting from a deep sense of duty. They could not act otherwise, if they had any regard for their manliness, any respect for their conscientious convictions. Their friends in the Transvaal, including many Europeans, had held a mass meeting in Johannesburg on Wednesday last, and the chairman had forwarded to the leaders a telegram of sympathy and encouragement. He concluded by expressing the hope that the King's Birthday might see the release of those who were suffering imprisonment, so that it might be a day in which His Majesty's Indian subjects everywhere might rejoice with others, and which they might have cause to remember as a day on which some attempt was made to restore Indian belief in the power and beneficence of His Majesty's rule.

Mr. A. Cader moved the following resolution:

> "That this meeting of Indians resident in Cape Town and suburbs places on record an expression of deep sympathy with their countrymen, who are suffering so bitterly under the iniquitous class legislation recently enacted by the Transvaal Government, and desires that the Transvaal Government will endeavour to modify the legislation in such a way as to remove the well-grounded patriotic and religious objections felt by the Indians towards its requirements, and, further, that a copy of this resolution be forwarded to the Transvaal Colonial Secretary, and to the President of the British Indian Association of the Transvaal."

The resolution was seconded by Mr. P. A. Joshi, and supported by Mr. U. P. Luchiram, and carried unanimously.

The Discharged Prisoners

Strong European Protests

The Rev. Joseph J. Doke has addressed the following letter, dated the 20th inst., to the Johannesburg Press:—

About one hundred and twenty-five British subjects have just been released from gaol, where they have been detained by Government illegally. Some of these—gentlemen like Mr. Parsee Rustomjee and Mr. Dawad Mahomed, acknowledged leaders of the Indians in South Africa, have been kept in prison illegally, doing hard labour for ten weeks. The utter incapacity of the officials in charge of this department, and the absurdity of an attempt to administer two conflicting laws, both of which are on our Statute Book, have brought all this discredit on the Government. One hundred and twenty-five innocent men have been confined in prison, most of them after the long voyage from India, and have been threatened as felons under the British flag! This is shameful. I do not remember a case of the miscarriage of justice under our rule so flagrant as this. If these men had been white men the whole of our community would have been aroused. But who cares for an Asiatic? A few of us have known how things were going for a long time. We have known that criminal injustice was being done to a people who have no vote in Parliament and few friends in the country, and that is why we have dared to stand by them. This is not only a political question, it is chiefly a matter of justice, and this fact ought to sting the conscience of Johannesburg into activity. One hundred and twenty-five men have been suffering as felons wrongfully under the shadow of the Christian Church. Over two hundred are in prison to-day in our city, who according to General Smuts, are only "conscientious objectors"—not criminals. Mr. Gandhi, whose character is stainless, whose talents are far above the talents of those who are opposed to him—the outstanding man of the day, is working as a convict. And all this because justice is refused to a helpless people.

The Rev. John Howard writes to the *Star* under date the 23rd instant:—

In Saturday's papers appears a letter from the Rev. J. J. Doke calling attention to the gross miscarriage of justice by which some 125 British subjects have been detained in Transvaal gaols, herded with criminals, treated as felons and sentenced to hard labour, when all the while they had broken no law, and were guilty of no offence.

This at last the Government officials themselves admit, in a blundering, shuffling fashion, by liberating their prisoners in the middle of their sentences.

But if any one will take the trouble to look over his file of newspapers he will find that this is exactly on a par with the previous actions of those officials who are supposed to be in charge of this business. Take, for instance, the deplorable bungles at Delagoa Bay and Durban. Certain persons arrived at the Bay by the *President* who, as it now transpires, had a perfect right to enter this Colony. But they were not allowed to land, save under conditions no person had any legal right to impose. They went to Durban and were there illegally detained. In each case this was by arrangement of the Transvaal with the local authorities. The Natal and Transvaal Supreme Courts have now decided that all this was illegal.

What respect is anyone likely to have for laws which the judges themselves pronounce obscure, and the administrators manifestly do not understand? Can we wonder that these intolerable bungles, petty persecutions, and unjust imprisonments, have confirmed the Indians in their distrust of our Administration?

Some of us have been silent for long in the proud confidence that if we waited justice would surely be meted out in a British Colony, even to people who had no votes, but it seems as if these honourable traditions were for the moment forgotten. It, therefore, behoves all who believe in "doing justly" to say nothing of "loving mercy," or "walking humbly before God," to speak out on this subject.

If the Indians who have at present the right to be in this country are to remain—and that is not in dispute—they cannot be governed by laws in which nobody can have confidence.

It is too much to ask that the Government should re-consider the whole situation with a view to meeting these long suffering people on the two points they consider vital?

They ask for the repeal of a law General Smuts says he has no intention of enforcing, but which they regard as a menace and an insult; and secondly, they ask for the possible entrance, by right, not favour, of six highly-educated people each year. These may be required to assist in that higher development of the community which all right thinking people must heartily desire. It is indeed necessary, not only for them but for the white people by whose side they must live.

Trusting that something may yet be done to save our good name.

WANTED, MEN! One of the heaviest brakes on the wheels of Australian development is the scarcity of labour of the right kind. The high rate of wages is a drawback, but still not nearly so great a one as the low standard of labour, and the lack of men who will offer a good day's work for a good day's pay.—*Australasian Review*, Melbourne.

Who are the Law-Breakers?

The Transvaal Government

Mr. H. S. L. Polak writes as follows to the Transvaal Press under date the 21st instant:—

Mr. Latieb Noor Mahomed left India about three and a half months ago for Delagoa Bay. He is an old Transvaal resident, and held authority to enter the Transvaal. On arrival at Delagoa Bay, however, he was refused permission to land, unless he consented to apply for registration under the new Act in Delagoa Bay. This he refused to do, and was obliged to go back to Beira. He then returned to Delagoa Bay, but was once more refused permission to land, and this time had to return to Chinde. Friends there offered guarantees to the Portuguese Authorities to enable him to land at Delagoa Bay. On his return, he was requested by the Transvaal Immigration Officer stationed there to register under the new Act. He refused once more, and he was, accordingly, prevented from landing, and remained on the steamer for about four days. He, however, held a Portuguese authority to land and, upon the strength of this, after further representations, he was allowed to land at Delagoa Bay on a temporary permit available for one month. On the 8th instant he landed, and left for the Transvaal on the 12th. The same night he was detained at Komatiepoort. There he was informed by the Police that he should cross the border again and apply from outside the Colony for registration under the new Act. He refused to do this and was, accordingly, detained. He was kept under detention for four days, after which he was informed by the Police Sergeant that he should again leave the Colony and apply from outside. He was released and put on board the Delagoa Bay train. He went to Ressano Garcia, but returned by the next train, and was thereafter allowed to go free. This man has apparently been driven from pillar to post, because he would not do the very thing that the Supreme Court has stated it was unnecessary for him to do. He was never a prohibited immigrant at all, and, but for the fact that he held an old Portuguese authority to enter Portuguese territory, he might still be travelling between Beira and Delagoa Bay. But, then, he is only an Asiatic, and nobody cares for him!

Last week, at Rustenburg, certain Indian traders were fined for trading without licences, and an order was made for the recovery of the amount of the fines by way of distraint upon the traders' goods. I have to-day learnt that, in the case of one man, who was fined £10, the Messenger of the Court has attached £36 worth of goods, in order to recover that sum. This man, too, is an Asiatic. Perhaps that is the reason for this wholesale robbery.

On Thursday, some 60 British Indians were released from Volksrust gaol, including the Natal leaders and a number of educated men, who had previously claimed the right of entry into the Colony. They were released before their term of imprisonment had expired, the Government having apparently come to the conclusion that their incarceration had been illegal, a statement which has been made again and again by the British Indian community. These are the men who have been called law-breakers by the very people who have now been convicted in the Supreme Court of themselves breaking the law. They were released on Thursday, and just as they were about to entrain for Johannesburg on Thursday evening, the Police Sergeant at the Station demanded their thumb-impressions, and, when these were refused, re-arrested them, and the 60 men returned to gaol, which they had left only that moment. The next morning, however, without being brought before the Magistrate, they were discharged. Apparently, the Sergeant had acted entirely independently, and it is difficult to understand what his object was, if it were not to harass those whose release, after unlawful imprisonment, had been ordered by the Law Department. They arrived in Johannesburg this morning. But, strangely enough, there are four men still in Gaol, including the Chairman of the Hamidia Islamic Society, who are just as innocent as all those who have been released, having been sentenced as prohibited immigrants when all along they had been registered residents of the Transvaal, holding voluntary registration certificates. They, too, are Asiatics. Has nobody a word to say for them? By another curious coincidence, there are eight men at Volksrust to-day awaiting trial for refusing to give thumb-impressions. Why should the Government proceed against these men, when no proceedings had been taken against the 60 who deliberately refused their thumb-impressions at Volksrust Station on Thursday evening. These eight men are also Asiatics. Has no one a good word to say for them?

This week, about 260 men have gone to gaol, and to-day I learn that 70 more have been arrested at Pretoria. This, I think, constitutes a record for any one week. The passive resistance movement does not seem to show signs of breaking down, notwithstanding prophetic utterances in high quarters. The people are just as resolute to secure their just rights as ever they were, and they are strengthened to-day by the knowledge that, in their efforts to ruthlessly crush down passive resistance, the Government have stultified the whole Colony, seeing that the alleged law-breakers were the whole people and that the law-makers themselves were the law-breakers.

I see that the Johannesburg Chamber of Commerce will be asked on Tuesday next to pass a resolution urging upon the Government to strictly enforce the Asiatic Law Amendment Act of 1907 and the Validation Act of 1908. This is a simple thing to ask, no doubt, but perhaps not quite so easy to perform. Mr. Smuts has publicly admitted his inability to enforce the Asiatic Law Amendment Act of 1907; the Supreme Court has endeavoured to show that Mr. Smuts is equally incapable of enforcing his new Act. If the Johannesburg Chamber will show the Government how to do the impossible, I have no doubt whatever of the gratitude of the Government to the Chamber. The one thing that seem to have been missed in the whole struggle is that, with a little give and take, the whole of this miserable business might have been avoided. If the Government had realised that they were dealing with a community of honourable people, there would never have been a whisper of passive resistance in the Transvaal. To-day, for all the Acts that are on the Statute Book, it is possible to flood the country with unauthorised Asiatics. The Government knows perfectly well also that the reason why it is not being done is that the Transvaal Asiatics have set their face resolutely against any such thing, for the reason that they are an honourable community. The men who have entered the Transvaal already, and who are in gaol, or have been in gaol, have rights in the Transvaal, and have claimed those rights. The community does not demand new rights. Before the Johannesburg Chamber of Commerce proceeds to pass this provocative resolution, I would ask it seriously to consider what it is doing, and to remember that it is dealing with a community whose honourable performance of public pledges is admitted on all hands, and who are capable of carrying out what they have publicly pledged themselves to perform.

A Dangerous Locality

"BALUSNASOOK" writes from Sydenham, near Durban:

"How terrified we are in this district is beyond description. One cannot but hear at every door and from every lip the robberies and in many cases murders of the worst kind. Some say the culprits are natives, others think they are Indians, few believe they are led by Europeans to perform these outrages on poor, helpless, unrepresented Indians. Be whom they may, one thing is very important: why are we not protected with a sufficient number of policemen and a few detectives who may guard these various terrorised districts in an efficient manner? I for one could not sleep comfortably for thinking of these robberies and dreaming of it in the short naps that I have.

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

WELCOMING THE GUESTS. On Saturday morning, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, and M. C. Anglia, together with about 17 others, arrived at Johannesburg by the Kaffir mail from Volksrust. They were met by a crowd of two or three hundred enthusiastic admirers, who filled the station with hurrahs and expressed, in innumerable ways, their joy at meeting the released men again. All those who could be got hold of in the big crowd were presented with bouquets. The crowd eventually went in procession to the Hamidia Mosque at Fordsburg, where Mr. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, briefly welcomed the new arrivals. He was followed by Messrs. Godfrey and Polak, and, on behalf of the guests, Mr. Dawad replied in a few telling words. They were afterwards entertained to breakfast by Mr. Cachalia. Later in the day, the three leaders paid visits in town to various European friends.

BIG JOHANNESBURG MEETING. On Sunday afternoon, at the Hamidia Mosque, an assembly of at least 1,500 Indians congregated to welcome the gentlemen who have been released from Volksrust gaol. The platform was tastefully decorated, and was occupied by the principal ex-prisoners. Mr. Cachalia opened the proceedings by offering a formal welcome to them, and immediately afterwards proceeded, amidst deafening applause, to garland Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia, and Sorabji. Mr. Dawad Mahomed shortly afterwards took the opportunity of similarly honouring Mr. Cachalia. The speakers who followed were Messrs. G. V. Godfrey, Omerji Sale, Moulvi Hajee Ahmed Mukhtar, Mulji Patel, and Thambi Naidoo. Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, Sorabji and Shelat thereafter replied on behalf of the guests. An interesting episode occurred when Mr. Dawad placed his own garland round Mr. Thambi Naidoo's neck. The example was followed by Mr. Rustomjee. In a few modest words, Mr. Naidoo repudiated the honour, and eventually returned the garlands to their original owners. The tenour of the speeches was that the released gentlemen promised that they would be prepared to remain in gaol for as long as the present struggle was not concluded.

PUBLIC THEFT AT RUSTENBURG. Five Indians who were fined at Rustenburg recently have been the victims of an act of robbery on the part of the Government. They were fined amounts varying from £1 to £5, the amounts to be recovered by way of distraint upon their goods. The Messenger called upon them last week, and, in regard to the gentleman who was fined £5, the Messenger seized £36 worth of goods, and he took £50 worth of goods in the other cases. I understand that the Rustenburg Indians are not allowing the matter to drop.

KROGERSDORP AND MIDDELBURG. At Krogersdorp, an Indian hawker was fined £1, or sentenced to ten days' imprisonment for hawking without a licence. He went to gaol on Saturday. At Middelburg, Mr. A. E. Bhabha, went to gaol for one month rather than pay his fine. He is a well-known trader, and his example will be catching.

THE INDEFATIGABLE LEADERS. The indefatigable gentlemen who had just been released from gaol are making hay while the sun shines, as they anticipate re-arrest early next month. They are going about the country collecting funds for the British Indian Association, and are making an excellent success.

A CABLE FROM CALCUTTA. The British Indian Association and the Hamidia Islamic Society of the Transvaal have received the following cable from Calcutta:—"Monster meeting Calcutta 22 November. Leading Hindus, Mussulmans spoke. Resolutions condemned racial legislation, illtreatment; expressed sympathy your sufferings." Abdul Jubbar, President.

TIME FOR REGISTRATION EXPIRES. The Colonial Secretary has appointed November 30, 1908, as the date after which any adult Asiatic who is found within the Colony and fails upon such demand as is mentioned in section 9 of the Asiatic Registration Amendment Act to produce a certificate of registration, of which he is the lawful holder, may be arrested and dealt with as provided under the Act.

BOKSBURG LICENCES. At a recent meeting of the Boksburg Municipality, the Finance Committee, having referred in its report to the question of Municipal licences, Mr. Owen Jones desired the chairman of that committee to inform the Council how it was that the Municipality was not instituting proceedings against Asiatics trading without licences, as was being done in neighbouring municipalities.

Mr. Imes said that the police had instituted several prosecutions, but the Municipality had only taken action in one instance, as the Finance Committee was of opinion that the matter should not be pushed until the period allowed the Asiatic for registration had expired.

Mr. Owen Jones moved that the matter be pushed forward but his motion found no seconder and the matter dropped.

RETAIL MERCHANTS' RESOLUTION. At a meeting of the Johannesburg Retail Merchant's Association, the following resolution was passed:—"That this association desires to place on record its appreciation of the firmness of the Government in dealing with the Asiatic question; and, while it approves of the past conciliatory attitude the Government have adopted in their desire to meet every reasonable claim of the Indians, it would record its protest against any further concessions of any kind, and especially concessions whereby so-called educated Indians shall have right of entry into this Colony, believing, as this association does, that the admission of more educated agitators will tend towards injury of the present Indian population who are desirous of obeying the law and following their ordinary avocations if left alone. Further, this association is of opinion that the few representative men who are encouraging the present agitation by their speeches and presence on Indian platforms represent no elective opinion but their own. That a copy of this resolution be transmitted to the Colonial Secretary."

PRETORIA HAWKERS. Another batch of 50 passive resisters appeared before Major Dixon, A.R.M., on Tuesday morning, charged with hawking without a licence, and were each fined £5 or one month's imprisonment. They all went to gaol.

FURTHER IMPRISONMENTS. On Tuesday, at Benoni, six men were sent to gaol for 14 days with hard labour, for hawking without a licence, they refusing to pay the fine of £2, which was imposed as an alternative. In Johannesburg, since Friday last, 36 hawkers have gone to gaol.

SUCCESSFUL APPEAL. In the Supreme Court on Monday, before Mr. Justice Wessels and Mr. Justice Bristowe, the case of *Moosa Ismail and others v. Rex* was considered. The appellants, eleven in number, were charged with contravening subsection 2 of section 5 of Ordinance No. 23 of 1905, in that they carried on the business of general dealers without the licence required by the Ordinance. They were also charged with a contravention of section 14 of the same Ordinance, in that they refused to produce their licences on demand. This was an appeal against a conviction by the [illegible] Boksburg.

Mr. Justice Wessels, in giving judgment, said that the whole matter turned upon the interpretation of section 5 of Ordinance [illegible]. The Court would interpret that section reasonably. That section was [illegible] to trade [illegible] section of [illegible] of the Or[illegible]

money had been paid then the trader had done all that the law required of him. The words "shall be in possession of a licence" must be interpreted to mean shall have paid the necessary sum of money prescribed by the Ordinance. In the present case all but one of the appellants had paid the licence moneys, and therefore they could not be convicted of not being in possession of licences to trade, and that being so the appeal must be upheld as regards those accused, and the conviction and sentence set aside.

A Pathetic Letter

We have received the following letter addressed by Mr. Hoosen Dawad, son of Mr. Dawad Mahomed, to a friend:—

Our hero Mr. Ritch is, indeed, very busy. Parliament will re-assemble on the 12th inst. Tears came into my eyes, when I read that my father and Mr. Rustomjee are building roads and breaking stones. As I write tears are flowing from the eyes. Do not misapprehend me here, for the tears are not on account of my father's incarceration, but I am crying over the fate of my Indians. Our earthly King has forsaken us, and therefore there is no other way than to stand humbly before the King of kings and ask for help. Day and night I pray: O! God what have we done that to-day we are suffering? If we have committed a sin, then, O! Forgiver, forgive us, forgive us and protect us from the "usurpers." O! Righteous God, are we to suffer because You have created us black? O! Almighty, we have come because You have said in the Holy Book "O! people, those who are disheartened, aggrieved, and suffering, come unto thy God for He shall crush the tyrants and free you from tyranny. He loves those who are humble, and crushes those who are haughty and arrogant." O! Creator, give those sufferers courage and strength. When Mary I. had commanded Latimer and Ridley to be burnt as heretics, then Latimer was heard to say these brave words "Be of good cheer, Master Ridley, we shall this day light such a candle, that by God's power shall never be put out." Likewise, I pray O! God, preserve the roads my Indians are building, and guard the roads by means of the stones they are breaking in Gaol." Indeed, the Indians are making such a road this day that by God's grace shall never be destroyed, because it is the road of truth—self-respect—and conscience.

It makes my blood boil when I pass the India and Colonial Offices. I cannot write any longer—the more I write, the more wet the paper gets.

A Success. We are glad to learn that Mr. Hoosen Dawad, the son of Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, has successfully passed his entrance examination in his studies for the Bar.

A Warning to the Jews

Rev. Howards's Advice

The following letter from the pen of the Rev. John Howard, appears in the *Fordsburg Sentinel* of the 14th instant:—

In your last issue there were two letters taking me to task for speaking at the mass meeting of Indians, held in this township last week. The first is characterized by that courtesy one might expect from Mr. Lane, and the second by that impertinence one might expect from Mr. Zeffertt, and both by that fathomless ignorance of the whole question, so common among our townsmen.

Mr. Zeffertt is apparently greatly distressed that I should associate with "the famous dynamite magnate" Mr. Hosken. Allow me to inform him that I am always willing to associate with anybody in good work. Why, I have been associated with Mr. Zeffertt himself before now. Is it possible to say more? To me it is wholly a matter of indifference whether I associate myself with magnate "publicans" or auctioneer sinners, so that good work is done.

May it not clear the air a little if we once more state the questions at issue. The Transvaal Government, the Imperial Government and the Indians themselves are agreed on two things, first, that the Indians now in the country are to stay, and second, that the stream of Asiatic immigration must be stopped at once. On these two points all parties are agreed.

But the Indians claim that those who stay in this country must be allowed to retain their personal and communal self-respect, so manifestly assailed by the Registration Act, and that a few highly educated Asiatics—never exceeding six in any one year—may enter the country for the purpose of ministering to their physical, intellectual and spiritual needs, as doctors, teachers, priests, etc. It is difficult to understand how any man in his senses can object to requests so moderate. It is more difficult to understand how the Government can refuse to withdraw an Act, the purpose of which has been admittedly met by voluntary registration, which is of no use to the white people and which, if words mean anything, General Smuts was willing to withdraw if the Indians voluntarily registered. It is still more difficult to understand how any Government can refuse to allow half-a-dozen highly educated men to enter the country for the purpose of ministering to the higher needs of their countrymen save under conditions which no self-respecting man can accept.

What would Mr. Zeffertt say if that great community be so unworthily represented were forbidden to import Rabbis to guide and direct the higher life of their people. If I am rightly informed every Rabbi on the Rand has been imported from another country.

Let Mr. Zeffertt have a care. He is playing with fire. There is a clamorous and unthinking section of white people in this country, who feel almost as strongly about a section of his own people as they do about the Asiatics. Who knows whether the Anti-Asiatic cry may not yet be drowned by an equally wicked and stupid Anti-Semitic cry. Is he so ignorant of the age-long sufferings of his own people that he would thrust these poor people into outer darkness and forbid them even a doctor of their own race to minister to their needs?

Of one thing, however, Mr. Zeffertt may be assured. If in some moment of moral blindness, "mis-guided" men endeavour to prevent Jewish Rabbis from coming to this country, save under conditions no self-respecting man can accept, I will assist him with all my might to resist such a monstrous proposal. And if, at such a time Mr. Zeffertt count his faith and his manhood worth suffering for, he will, I hope, find me by his side either in mass meeting or the gaol itself.

Mr. Zeffertt calls attention to my long work in the slums of London, and undertakes to instruct me in my duty "as a Christian clergyman" towards the slums of Fordsburg. Allow me to assure him that his impertinent "instruction" is wholly unnecessary. The poor of Fordsburg know me quite well and I know them. To these personal jibes I should not refer if it were not for the fact that they touch the very ground on which I support the Asiatics in their just contention. It is *because* I have lived in slums all my ministerial life, and *because* I am determined to do everything that lies in my power to prevent the making of slums in the future, that I take the action to which your correspondents object. When, from the horrible Ghettos of Russia and Poland suffering, crushed, down-trodden people came to England, what did my enlightened countrymen do? It is true they found it necessary to stop the overwhelming immigration; but they said and said rightly, that those who were in the country must be made into good citizens, and, after many weary struggles, every facility has now been given them to rise to the height of their capacity. With what result? Many of them have become a credit to themselves and the State that gave them a chance.

I should like to have said much more with regard to your other correspondent's letter but my space is more than gone.

I will close by saying that many of us are saying with all our might that if the Indians are to stay—and that has been settled—then they must not be allowed to sink down in moral and physical filth and squalor and ignorance until they became a peril and menace to the state; they must have those opportunities given them by which they may become worthy of

themselves and that Empire of which they and we are proud to serve ourselves heirs.

Opinion in India

On the Transvaal Struggle

Sir Prodoyat Coomar Tagore, son of the late Maharaja Jotendra Mohan Tagore, as Honorary Secretary of the British Indian Association, Calcutta, has despatched the following wire to the Imperial Government and the Government of India: "British Indian Association greatly deplore the treatment of Indians by the Transvaal Government, and Indian people in a body keenly feel the insult and indignity. His Imperial Majesty's subjects ardently pray for protection from Imperial Government and earnestly solicit His Excellency the Viceroy's kind intervention."

The *Modern Review* for October reproduces the supplements from INDIAN OPINION containing the portraits of Messrs. Imam Abdul Kadir Bawazeer, Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, M. C. Anglia, Sorabji Shapurji, and Thambi Naidoo and comments as follows:—

"The indignities and persecution which Indians are being subjected in South Africa, Canada and other foreign lands, are enough to goad a nation to desperation. But our brethren abroad are facing their trials like men, without recourse to violence, though with indomitable pluck. And our sisters are proving quite worthy helpmeets to them. Surely such men and such women were not born to live the degraded life of slaves! When the mind is not subdued, that is true victory. What does it matter, whether the body is imprisoned or suspended from the gallows? A free honorable life alone is worth living. . . . . These soldiers of a bloodless fight are worthy of all honour for their heroism and for fighting together in a patriotic struggle, though belonging to different sects.

The *Indian Patriot* (Madras) says: "The important thing which the Colonies have to remember, but which they now forget, is that they are open to attacks from which the mother country alone can save them. There is Australia: there is Canada: there is South Africa. The handful of colonists who now dominate them cannot hope to maintain their position undisturbed, without the material support of Britain. The colonists in their present mood think that Britain is bound, and will continue, to give every support which they require, irrespective of their own denial of imperial authority over them. They are children of the mother; but there is just a chance of their fast becoming spoilt children under the perfectly easy confidence which they now entertain of the responsibility of the mother towards her children, irrespective of the duties of obedience on their part. How long this easy confidence will be encouraged we cannot say; but seeing that there are people, and responsible people too, in England, who think that Colonies as members of the Empire enjoy advantages which involve corresponding duties, it is possible to anticipate a growing development of this line of thought among the English people. If this comes, then it will not be long before the Colonies realise their true position in the Empire, and acknowledge their obligations in a spirit of prudence and practical wisdom.

The *Times of India* (Bombay) writes as under:—

"Hardly a day passes without our publishing a telegram about the condition and treatment of Indians in South Africa, but as the situation changes with such rapidity it is impossible to follow with certainty the course of affairs in the different colonies. In the Transvaal indignation is great because General Smuts now denies that he promised to repeal the Asiatic Act: he may have been misreported in February but that is no reason why he should wait for six months to correct the impression which has spread abroad. In his correspondence with Mr. Gandhi he has always, up till recently, evaded the question of repeal. On the whole there seems adequate ground for the strong expression uttered by the Natal paper INDIAN OPINION. "The question of licences," it says in a recent issue, "of immigration, and all the other questions that arise out of the Asiatic problem can be calmly discussed and settled. But there cannot be any difference of opinion as to whether any policy that may be laid down is to be based on honesty or dishonesty. If the Transvaal Government is strong enough to carry out its anti-Asiatic policy General Smuts had no need to resort to subterfuge, strained interpretation and dishonesty."

In Natal the Bills dealing with immigration and trading of Indians were introduced into the Legislative Assembly. We are glad to see that the Bills met with some opposition. The Bill, dealing with licences, is intended apparently to supplement a law of 1897 which many members considered to be quite adequate already. We gather from the debate on the Bill that the imperially-minded gentlemen of Natal prefer Polish and Peruvian Jews as traders rather than British subjects from this country, and that they do not see that the keen competition introduced by Indian traders has its advantages. This decay of the Imperial spirit in Natal appears to us to be deplorable.

At a meeting held on the 7th Oct the inhabitants of the town of Dabhel and the surrounding districts passed a resolution condemning the conduct of the Transvaal Government in imprisoning the Indian residents of Natal who desired to assert their rights as subjects of His Imperial Majesty as unjust, illegal and subversive of international laws. An earnest appeal made to the British Government to intercede.

It was resolved that copies of the Resolution be submitted to the Secretary of State for India, to the Right Honourable the Viceroy, and to His Excellency the Governor of Bombay-in-Council, with a humble request that proper redress may be given.

A Farewell Gathering.

The members of the S.A. Indian Association, Capetown, met together on the 8th inst., on the eve of the departure for India of their respected President, Mr. Ebrahim Norodien, who will attend the Indian National Congress to be held at Madras in the last week of December.

Mr. A. J. Ghansar occupied the chair in his capacity as Acting President. In a few graceful words, he made the presentation of both address and medal. Mr. J. M. H. Gool, Mr. S. Cassim Alie and quite a host of others added appreciative words, the general purport of which was admirably voiced by Dr. Nundy. The doctor testified to the great strides in advance the association had made during even the six months in which he had known it, and this he attributed to the tact and untiring energy of Mr. Norodien. He was sure they all wished Mr. Norodien a very pleasant journey, a happy sojourn in India and a safe return to these shores, with renewed health.

Mr. Norodien made a feeling and very appropriate reply. He should ever value that testimony of their goodwill and good wishes, and in return would hope that they would all experience more prosperous times in the future than had fallen to their lot, in common with the rest of the community in the near past.

The address was signed by Messrs. A. Ghansar, Acting President; S. Cassim Alie and H. M. Soomi, Joint Secretaries; A. Abdulla and E. A. Patel, Joint Treasurers.

The addresses and gilt (a handsome medal in gold) were privately subscribed for by the members. Whatever balance there was over and above the cost of the presentation would be forwarded to the Somerset Hospital.

INDIAN EDUCATION IN NATAL. London, November 16th.—Colonel Seely, replying to a question in the House of Commons stated that inquiries had been instituted regarding the education of Indian children in Natal.—Reuter.

Supporting the Government

Commercial Representations

A special meeting of the Johannesburg Chamber of Commerce was held on Tuesday afternoon for the purpose of considering the advisability of making representations to the Government in regard to the position assumed by the Asiatic community. Mr. A. A. Noble, president of the Chamber, occupied the chair, and there was a representative attendance.

The Chairman read a summary of what the Chamber had done in the past in connection with the Asiatic question, reviewing the whole situation, and also two letters from the Chambers of Commerce of Madras and Bombay, the Chamber of Commerce, Madras, suggesting that the Chamber should use its influence to effect a compromise, and stating that European opinion in Madras deprecated the treatment meted out to educated Indians in the Transvaal, and that in their opinion there was no good reason why the compromise of January last should not be revived, or that a similar *modus vivendi* should be evolved.

The letter from the Chamber of Commerce of Bombay contained two cables from South Africa on the question, and asking, before taking any steps or expressing any opinion, for first hand information. Bombay wanted to know the true cause of the present trouble. Any suggestion the Chamber could make to ameliorate the state of affairs would be appreciated by the Bombay Committee.

Mr. John Forrest moved :—

That this Chamber respectfully trusts that the Government will not be swayed by the great pressure which is being brought to bear upon it by the Indian community and their supporters in England and elsewhere, but that the Asiatic Law Amendment Act of 1907 and the Asiatic Registration Amendment Act of 1908 will be strictly enforced.

Mr. Forrest, in concluding his speech, said that the Indians had been allowed a period of grace up to the end of this month during which they could put themselves right with the Government and the people in whose midst they desired to live. He trusted wiser counsels would prevail with them, but if they continued to resist, then he contended it was the bounden duty of every lover of law and order to support and co-operate with the Government in enforcing the laws of the country. (Applause.)

The Chairman caused much amusement by referring to the resolution as one submitted by Mr. Hosken, who was present.

Major Pickburn seconded the resolution.

Mr. Barken said that prior to the war he frequently used the position of British Indians in the Transvaal for political purposes, and the position that had arisen appealed to him in a personal manner. When he found that similar legislation was again brought forward and made possible under the British Government that was not possible under the South African Republic, he found himself unable to approve of such legislation. He considered there was no call for the drastic legislation that had been introduced.—*Star.*

No Better than Sheep

An Indian's Ear Cut Off by His Master

Claim for £250 Damages

In the City Court, on Tuesday, the 17th instant, says the *Times of Natal*, before Mr. B. C. Clarence, Chief Magistrate, the hearing of an action in which an Indian, Munawar, claimed from John L. Armitage, residing at 510, Burger-street, £250 as damages sustained by him "by reason of the malicious assault and injury committed on him by defendant on or about September 11th, 1908, when defendant cut off a portion of plaintiff's right ear, causing him great pain and a permanent disfigurement of his person."

Judgment for £10

After counsel for the plaintiff and the defendant had addressed, his Worship gave judgment. He said, *inter alia*, that the defendant's wife had been assaulted by the plaintiff, and he had been punished for it. He received six months' imprisonment with hard labour, and was sentenced to receive a flogging of twenty lashes. Defendant seemed very anxious to have the boy whipped, and made application to several persons to be allowed to see the flogging administered. When the Indian returned to the defendant's house Mr. Armitage seemed to have been fully prepared to do what he did. He deliberately and most decidedly put the boy on the ground and sliced off a portion of his right ear. He then attended to it, and bandaged it up with linen. The man had been maimed for life. Defendant admitted all these acts, and tried to prove justification by saying that he did it so that if plaintiff deserted again he could have him arrested easily. Provocation had to be considered, but he (his Worship) could not find that there had been any. It was something that the defendant had intended to do, and he had marked the man for life. By what he could see it was vindictive retaliation. The plaintiff had been injured, but not to a very great extent, and the pain had not been very severe. Plaintiff was entitled to compensation, and his Worship thought that £10 would be ample.

Judgment was accordingly entered for plaintiff with costs.

Latest Telegrams from the Transvaal

Volksrust, Thursday.

Two Indians, named Meni and Motala respectively, were detained here yesterday for refusing to give thumb-prints. They were discharged to-day and are proceeding to Johannesburg. Messrs Halim and Moosajee were allowed to pass through by giving their signatures. The prisoners in the Gaol are well and hearty.

Johannesburg, Friday.

Replying to private representations regarding the unlawful imprisonment of Imam Abdul Cadir Bawazeer (Chairman of the Hamidia Islamic Society) Mr. Gandhi and others at Volksrust and Barberton, the Attorney General refuses to order their release saying that the Chairman and Mr. Gandhi having registered, Section 9 applies to them, but not to unregistered Asiatics. Section 9 is in force to-day.

British Indians repudiate the interpretation, urging that section seven declares when means of identification may be asked by the Government, whilst Section 9 explains what particulars of identification may be demanded: and furthermore, they hold that Section 9 applies to all alike, whether registered or unregistered, and is not enforcible until the first December.

The Association is not asking for the release of the prisoners, but simply points out that the imprisonment is unlawful consequent on the Volksrust Magistrate's decision on Tuesday last.

On Wednesday evening a banquet was given to the Natal leaders and the other ex-prisoners when enthusiastic speeches were delivered. A splendid spirit is being shown by the Natal leaders who are now collecting funds for the Association.

A Mass Meeting will be held next Sunday to protest further against the Validation Act, and to express determination to fight to the bitter end.

Contents

A Word of Warning 581
Driving Them Out 581
Cape Indian Insolvencies 581
The Natal Bills 581
From Sheffield 582
Mr. Dadabhai Naoroji 582
Further Regulations under the Asiatic Act 583
Johannesburg Locations 583
The Natal Bills 584
A Misleading Letter 583
Some Striking Telegrams 585
The Real Issue 586
Imperial Parliament 587
At Volksrust 587
Indians and the Liquor Laws ... 588
Colonial Society and Oriental Immigration 588
Cape British Indian League 588
The Discharged Prisoners 589
Who Are the Law Breakers? 590
A Dangerous Locality 590
Notes on the Transvaal Struggle ... 591
A Pathetic Letter 592
A Warning to the Jews 592
Opinion in India 593
A Farewell Gathering 593
Supporting the Government 594
No Better than Sheep 594
Latest Telegrams from the Transvaal 594

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૮મી નવેંબર ૧૯૦૮. અંક ૪૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રીસ્તી-તા૦ ૨૮મી નવેંબરથી, તા૦ ૪ ડીસેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-માગશર સુદ ૫ થી માગશર સુદ ૧૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા૦ ૩જી જીલકાદથી ૯મી જીલકાદ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વા.	સુર્ય ઉદય કે દાદુ	હીંદુ તીથી.	ચંદ્ર ઉદય કે તારીખ	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક.	મી.	સુર્ય અસ્ત. ક.	મી.
શની.	૨૮	૫	૩	૧૭	૪	૫૨	૬	૩૮
રવી..	૨૯	૬	૪	૧૮	૪	૫૨	૬	૩૯
સોમ.	૩૦	૭	૫	૧૯	૪	૫૧	૬	૪૦
ભોમ	૧	૮	૬	૨૦	૪	૫૧	૬	૪૧
બુધ..	૨	૯	૭	૨૧	૪	૫૧	૬	૪૧
ગુરૂ .	૩	૧૦	૮	૨	૪	૫૧	૬	૪૨
શુક્ર .	૪	૧૧	૯	૨૩	૪	૫૧	૬	૪૩

અનુક્રમણિકા.

ચેતવણી ૭૮૨
ફરી કેળવણી ... ... ,,
સુધારીને વાંચવું ... ... ,,
મી. ડારટરબ્રુક ૭૯૦
હરબન ખબરપત્ર ... ... ,,
હોકસ્ટરટ ... ... ,,
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૭૯૧
લંડનનો ખબરપત્ર ૭૯૫
ગોરાઓની દીલગીરી ૭૯૬
કરનલ સીલીના વિચારો ... ... ,,
ઉલ્લા ખબર ... ... ,,
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા બનાવો
લાયક ખબરો ૭૯૭
મી. હસન મોંચાનો કાગળ ... ... ,,
પસ્તુરણ ખબરપત્રો ૭૯૮
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા સવાલો ... ૭૯૯
હીંદના દાદાની દીલખાસ્ ... ... ,,
બહુમત સામે મુસલમાન કોમની લાગણીના તાર ... ... ,,
હીંદી છાપામાં ટીકા ૮૦૦
કેપ ટાઉનમાં સોસાયટી ૮૦૧
ટ્રાંસવાલ માટે હીંદુસ્થાનમાં પગલાં ... ... ,,
ચરચા પત્ર... ... ... ૮૦૨
બારણરટનની જેલ અને હીંદીના હાલહાલી ૮૦૩
પાસુરપ્રુ ચરચા ... ... ,,
ફાલાની કોકની રોમુંસો પત્રો ... ૮૦૪
કોપ્ટ જાનર જોવા ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૮ મી નવેંબર ૧૯૦૮.

ચેતવણી

અમે અમારા વાંચનારા, અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ પાસેથી માગી લઇએ છીએ કે તેઓ આવે વખતે ઉતાવળા નહીં બને. હીંદી કોમ જીત ઉપર છે અને માગ્યું મળી જશે એના હરખમાં રહી પૂરી સાવધાની નહીં રાખે તો આજ સુધી કરેલું બધું એળે જશે. લડત કદાચ સંકોચાય પણ. અને તેમ થાય તોપણ શું થયું? મોટાં કામ ધીરજથી સરે છે. સોનાને શુદ્ધ બનાવતાં પહેલાં ઘણો તાપ અને હથોડાના માર સહન કરવા પડે છે. કોમ જેમ જેમ સહન કરતી ચાલી છે તેમ તેમ સરકાર પાછી પડતી જાય છે. ટ્રાંસવાલનો સુપરીમ કોરટના ચુકાદાથી આ સાબીત થયું છે. આ અઠવાડીઆમાં વોકસરસ્ટ ખાતે અંગુઠા માટેના કેસમાં જજાને દોડી મુકવા તેથી વધુ સાબીત થયું છે. સહુ સમજી શકયા છે કે ઉતાવળે ઢંગ ઘડા વગરના કાયદા ઘડવાથી અને તેનો મુરખાઇ ભરેલી રીતે અમલ કરવાથી અમલદારોએ પોતાની અને સરકારની હાંસી કરાવી છે. તેઓએ ભરાદા પુરક્ક કાયદાનો અમલ કરી કોમને કનેડામાં મળતા નથી રાખી. રસ્તા સુધળાનું પરીણામ એ આવ્યું કે લડત વધારે મજબુતીથી ચાલી અને હીંદી કોમ વધારે એકય થઇ. બુધવારે રજીસ્ટર થવાની મુદત પુરી થશે. એટલે હવે પછી ધરપકડ થવાનો સંભવ છે. આ વખતે જે બધા સત્યા ગ્રહીઓ છે તેણે બનતા પ્રયત્ન કરવાનું નથી. ખુબી રીતે આ દિવસે લડત પાછી કરી શકાય છે એમ કહી શકાય. તે દિવસજ લડતનો અંતસુચક હોય એમ પણ બને. ગમે તેમ હોય. હીંદીઓએ હંમેશ કરતાં તૈયાર રહેવાનું છે

ટ્રાંસવાલના હીંદીઓનો ઇતિહાસ બતાવે છે કે તેઓની બહાદુરી ઉપર દક્ષિણ આફ્રિકા તથા હીંદુસ્થાનના સ્વદેશીઓ તેમજ વિલાયતના તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરા હીતેચ્છુઓ મોટી આશાઓ બાંધી રહ્યા છે. સ્વાર્થને ઘડીભર તજી દઇ તેઓ સમય સાચવશે? અમે માનીએ છીએ કે તેઓ તેમ કરશે. છતાં શબ્દો કરતાં કાર્યો વધારે દીપી નીકળશે.

સ્ત્રી કેળવણી

અમને દેશહાલ બતાવનારી બે હીંદુ બહેનો પાસેથી તેમનાં બનાવેલાં કવીત મળ્યાં છે એ કવીત અમને ઘરસ લાગે છે. જે સ્ત્રીઓને દેશના હીતમાં કાંઇ ભાગ લેવાની તકજ નથી મળી, જેઓ તે બાબત અજ્ઞાન છે એમ કહીએ તોપણ ચાલે, તેને આવાં કવીત લખવાની પ્રેરણા થઇ એ રખાવવાના લાયક ગણી શકાય. આ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે સ્ત્રી કેળવણીની કેટલી જરૂર છે. આવી સ્ત્રીઓ હીંદમાં કેટલી હશે એનો અમને ખ્યાલ પણ નથી આવી શકતો. આવી સ્ત્રીઓને પુરી કેળવણી આપવામાં આવી હોય તો કેવું સરસ કામ કરી શકે એનો ખ્યાલ કરવાનું અમે અમારા વાંચકો ઉપર મુકીએ છીએ. આ કવીત અમે આ અંકમાં બહાર પાડીએ છીએ.

સુધારીને વાંચવું

તા. ૧૪મીના અંકમાં રાજના કેસની હકીકતના સંબંધમાં મી. જોસરીઅલ બેરીસ્ટરને લગતો જે મારીમાફ બહાર પડયો છે તે ઉપર અમારું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. તે કેસ કોઇ રાગસુભગ અને ચંદ્રધનુજ મહારાજ વચ્ચેનો હતો. તેની સાથે મી. જોસરીઅલના દંડને કાંઇ સંબંધ નથી. મી. જોસરીઅલના દંડની અપીલ સુપ્રીમ કોરટમાં થઇ છે તેનું પરીણામ હજી બહાર પડયું નથી. મજકુર કેસની પુરી વાકેફગારી નહીં હોવાથી અમારા રીપોરટરે જે લખ્યું હતું તેને માટે અમે પણ દીલગીર છીએ. આશા છે કે વાંચકો ગેરસમજ થયી દુર રહેશે.

મી. કારટરાઇટ

હીંદી કોમને ન્યાય અપાવવાને કેટલાક ગોરા મહેનત કરી રહ્યા છે તેમાં મી. કારટરાઇટ તે મુખ્ય છે. તેમનું જીવન ચરિત્ર જાણવા લાયક હોઈ તેનું ટુંક વર્ણન અમે નીચે આપીએ છીએ.

મી. કારટરાઇટની ઉમર હાલ ૪૦ વર્ષની છે. તે નાની ઉમરથી છાપાના રીપોરટર તરીકે ધંધામાં બહાર પડયા. આશરે ૨૦ વરસ પહેલાં દક્ષીણ આફરીકા આવ્યા અને કેપટાઉનમાં 'કેપ ટાઇમ્સ'ના રીપોર ટર તરીકે ગોઠવાયા. ત્યાર પછી ૩ વરસ તેણે પોતાનું 'સાઉથ આફરીકન' છાપું કાઢયું. પા, પૈસાની તંગીને લઇ માત્ર ૩ માસજ ચાલ્યું. ત્યારપછી 'કેપ આરગસ'માં લીડર લખનારા તરીકે દાખલ થયા. પછી ટુંક મુદતમાં 'સ્ટાર'ના ઉપ તંત્રી તરીકે જોહાન્સબરગ આવ્યા. ચાર વરસ બાદ જેમીસન રેડ વખતે તેના વિચારો છાપાની પોલીસીને મળતા ન આવ્યા તેથી ૧૮૯૬ માં તેણે રાજીનામું આપ્યું. અને ત્યાંથી ફીંગરલી 'ડાયમંડ ફીલ્ડ એડવરટાઇઝર' માં મદદનીશ-તંત્રી તરીકે કામ કરવા લાગ્યા. બે વરસ પછી આ છાપાનો કારભાર બીજી કંપનીને હસ્તક ગયો તેના વિચારોથી મી કારટરાઇટ જુદા પડયા, એટલે ત્યાંથી પણ રાજીનામું આપી ચાલ્યા. અને કાંગ વીલીયમ્સ ટાઉનમાં ગયા ત્યાં નેટીવ પાર્ટીના પ્રખ્યાત આગેવાન અને સુધારક ટેગોજેબાવુના ફ્રેલેન્ડાઇરેકટર થઇ તેની અંદર લખાણો લખવા શરૂકર્યા. ત્યાં લાંબો વખત નહીં થયો એટલામાં 'સાઉથ આફરીકન ન્યુસ' ફરીને જીવતું થયું. તેમાં પહેલા નંબર ના તંત્રી નીમાયા. થોડા વખત પછી લડાઇ જાગી. તે વખતે તેમણે સર એ. મીલનર અને લોર્ડ કીચનરની વીરૂદ્ધ કાંઇક લખાણ કરવાથી તેના ઉપર કામ ચાલ્યું. લોરડ કીચનર પોતે સાક્ષી તરીકે હાજર ન હતા. આ કેસમાં તેને ૧૨ માસની કેદ મળી. આ વખતે લડાઇની વિરૂદ્ધ પક્ષના બીજા ત્રણ તંત્રીઓને જેમાંના એક મી. મલાન, (જે હાલ કેપની પ્રધાન મંડળીમાં છે,) તેમને ૧૨ માસની સજા થઇ હતી. તે છુટયા તે વખતે લડાઇ ચાલુ હતી. તેથી લશ્કરી સત્તા વાળાઓએ મી. કારટરાઇટ ઇંગ્લંડ જતા પહેલાં લડાઇ વીષે કાંઇ લખાણ કે ભાષણ ન કરે તેવી બંધણી મારી. તે તેણે કબુલ ન રાખી. આ બીના મી. (હાલના લોરડ) મોરલીએ હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં કરવાથી, તે વખતના યુનીઅનીસ્ટ ગવરમેંટે આ વિષે ઘણી મજબુતાઇથી લડત લીધી. લશ્કરી અમલદારોએ પોતાની માગણી પાછી ખેંચી લીધી અને મી. કારટરાઇટ ઇંગ્લંડ ગયા. સલાહ થયા બાદ તે 'સાઉથ આફરીકન ન્યુસ'ના તંત્રી થયા. અને ૧૯૦૫માં 'રેંડ ડેઇલી મેલ'ના વીલા યત ખાતેના તંત્રી તરીકે પાછા ઇંડન ગયા. ત્યાંથી ગઇ સાલમાં તેમને 'ટરાંસવાલ લીડર' ના તંત્રી તરીકે બોલાવવામાં આવ્યા.

ઉપરથી આપણે જોયું કે મી. કારટરાઇટ ફ્રાન્સીઅન્સને માતર જેલ જાત્રા કરી આવેલ છે. જાન્યુઆરીમાં જે સમાધાની થઇ તે વખતે જનરલ સ્મટસને મળવામાં તથા વાજબી સમાધાની કરવામાં તેમણે મોટી મહેનત લીધી હતી. હીંદી કોમને મદદ કરવા માટે તેમને મજુતી સાથે વિવાદ વૃષ્ટી કરવા પડે છે. આ સત્યની લડત પ્રથમ થી જાણનારા બહુ થોડા ગોરામાંના તે એક મુખ્ય છે. પોતાને જે સત્ય લાગે તેને ગમે તે નુકશાને પણ કોઇથી ડર્યા વિના વળગી રહેનારા છે એટલે આજે તેની હારમાં ઉભનારા ઘણા ગોરા જોવા માં આવે છે. હાલની લડતમાં સરકારે હીંદીની માગણી-કાયદો રદ કરવાની તથા ૬ કેળવાએલાને દાખલ કરવાની કબુલ રાખવી જોઇએ તેને માટે તે પોતાના છાપા મારફત પૂરી મહેનત લઇ રહ્યા છે.

મી. કારટરાઇટ એક સાઉથ આફરીકન ગોરી બાઇને પરણ્યા છે. તેમને એક દીકરો તથા બે દીકરીઓ છે.

અખબારપત્ર

ડરબન

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

ડુપ્લેા રોડના મકાનમાં મેળાવડો

ગયે રવિવારે ડુપ્લેા રોડ વાળા મંદીરમાં તેની કમીટીના આમંત્રણથી સ્વામીજીએ ભાષણ આપ્યું હતું. જગ્યાની સાંકડને લઇને ઘણા માણસો ચાલ્યા જતા છતાં આશરે ૨૦૦૦ માણસોની હાજરી જણાતી હતી. હોલની વિગો સંપુરણ થયા બાદ મંદીરના ચોકની વચમાં ઉભા રહી ચોપાસ એકઠા થએલા ધણા વરસના સાંભળનારા ની વચ્ચે ધરમના વિષયપર અસરકારક અજવાળું આપ્યું હતું. હોમ કરતી વેળા ધરમ પ્રત્યે કરવામાં આવતી પ્રાર્થનાના એક શ્લોક ઉપર લંબાણથી વિવેચન કરવામાં આવ્યું હતુ. તે શ્લોકનો અરથ નીચે પ્રમાણે છેઃ હે અગ્નિ, આ ભુમીનું વિષે તત્વવેત્તા જાણશો, રણધીર ક્ષત્રીઓ, પુષ્કળ દુધ આપનારી ધેનુઓ, ખેતી વિગેરે માટે મજબુત બળદો, વેગવાન અશ્વો તથાઉદ્યોગીસ્ત્રીઓનો જન્મ થાઓ; અન્ન ઉત્પન્ન થયા પુષ્કળ વરસાદ વરસો, અને અમારી સંપત્તિ સુરક્ષિત રહો.

આગેવાનોની દ્રઢતા

અહીંના આગેવાનો જે ગયે શુક્રવારે પોકસરસ્ટની જેલમાંથી છુટી જોહાન્સ બરગ મજેલ છે, તેમના અહીં કાગળો આવેલ છે કે તેઓ લડતનો સંતોષકારક અંત ન આવે ત્યાં સુધી આ તરફ આવનાર નથી.

પોકસરસ્ટ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ અખબારપત્ર]

શનીવાર.

જેલીઓ છુટયા

અગેની જેલમાંથી છુટા થનાર બાબત ખબર હું તારથી ગઇ કાલે આપી ચૂકયો છું. સરકારનું આ ફારસ જોવાને ઘણા ગોરાઓ કોરટ તેમજ બીજી જગ્યાએ તમારા પાછળ ભેગા થાય તેમ ભેગા થતા હતા અને અનેક વાતો કરતા હતા.

જે જેલીઓ છુટયા તેમાંના જુજ સીવાય બાકીના ૫૪ જોહાન્સબરગ ગયા છે.

મેસરસ માવજી કેરસનજી કોઠારી અને રાઘવજી મેતા અહીંના બધા ગ્રહસ્થોની રજા લઇ ડરબન જવા ગઇ રાત્રે ઉપડી ગયા છે. રજા લઇને જવાથી તેમને જોહાન્સબરગ જવાની જરૂર હાલ તુરત માટે રહેતી નથી. મેસરસ એસ. બી. મેટ અને એમ. એન. ગોદળીઆ હાલ તુરતને માટે અહીં પીકેટ તરીકે કામ કરવાને રોકાયા છે. મી. માંખી, ધમમ સાહેબ બાવાઝર અને બીજા ચોકાકજ હુવે અહીંની જેલમાં છે.

એક કોકણીને ત્રણ માસની જેલ

ગઇ કાલે નાતાલથી મેલ ટ્રેનમાં મી. દાઉદખાન કરીને એક કોકણી આવેલ તેની પાસે લોરડ મીલનરના વખતની પરમીટ છે. તેની પાસે અંગુઠો માગેલ જે આપવાની તેણે ના પાડી. તેથી આજે તેને મજીસ્ટરેટ કોરટમાં ખડો કરેલ છે. મી. દાઉદ ખાનને ત્રણ માસની સખત

મજુરીની કેદ અથવા તો ૫૦ પૌંડના દંડની સજા થઇ છે. મી. દાઉદ ખાન દંડ નહીં ભરતાં જેલમાં ગયેલ છે.

સરકારી યાદી

સરકારે ડીરેક્ટર ઓફ પ્રોસીક્યુશનની ઓફીસ મારફત એક યાદી બહાર પાડી જણાવ્યું છે કે જે હીંદી જેલમાં છે, તેઓ તા. ૩૦ નવેમ્બર સુધી અરજી કરવા માગશે તો તેનો બંદોબસ્ત કરી આપવામાં આવશે. આ યાદી હીંદી કેદીઓને બતાવવામાં આવી છે. મારા સાંભળવા પ્રમાણે બધા હીંદીઓએ તે યાદીને જેવી ને તેવી રજી સ્ટરાર ઉપર પાછી મોકલી દેવાનું જણાવ્યું છે, કેમકે હીંદી માગણીનો સ્વીકાર થતાં સુધી કોઇ પણ નવા કાયદાનો લાભ લેવા માંગતા નથી.

જોહાનિસબર્ગની જેલમાંથી

મેસર્સ ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, મુસા ઇસાકજી, એસ. પી. રાજા અને એન. કે. રાજુ તા. ૯ ડીસેમ્બરના રોજ છુટશે. મી. ગાંધીની સજા તા. ૧૩મી ડીસેમ્બરે પુરી થશે, પણ તે દિવસે રવીવાર હોવાથી તેમજીને તા. ૧૨મી શનીવારે છોડવામાં આવશે. મી. મીરઝા હુસેન તા. ૨૧મી ડીસેમ્બરે છુટશે.

અંગુઠા માટે નવા કેસો

અહીંની જેલમાંથી તા. ૨૩મીએ આઠ હીંદીઓને હદપાર કરવામાં આવેલ તે તરતજ પાછા દાખલ થયા હતા. તેમના કેસ મંગળવારે ચાલ્યા હતા. મી. પોલાક જોહાનિસબર્ગથી આ કેસો માટે આવી પહોંચ્યા હતા. તેમના ઉપર અંગુઠો નહીં આપવાનો ચારજ હતો. જુબાની માં સારજંટે કબુલ કરયું કે તહોમતદારો ઉપર પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટનો ચારજ મુકવાનો વિચાર હતો, પરંતુ સુપ્રીમ કોરટ ના ચુકાદાથી તેમ થઇ શકે એમ ન હતું. મી. પોલાકે દલીલ કરી કે ૩૦ તારીખ પહેલાં આવો ચારજ (અંગુઠો નહીં આપવાનો) મુકવો તે પણ ગેરવાજબી છે. જો રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટ આવતા માસની ૧લી તારીખ પહેલાં અમલમાં નથી આવતાં તો ધારા મુજબ તે તારીખ પહેલાં અંગુઠા પણ માગી ન શકાય. એમ છતાં તહોમતદાર નવા કાયદાને વશ થયા માનતો નથી એટલે જુના કાયદા મુજબ તેના ઉપર કેસ ચલાવી શકાય છે. માજીસ્ટરેટે મી. પોલાકની દલીલ કબુલ રાખી દીકા કરી કે મુદત પુરી થતાં સુધી કેસ ચાલી શકે નહીં, અને તેથી તહોમતદારોને હું છોડી મુકું છું. આમ બાર જણા લાલજી નથુ, દાવજી અહમદ કાનમીઆ, દામોદર કુલજી ખત્રી, મોરાર મકન, લક્ષમણ વરતાસીરામ, કરસન જોગી અને મુલજી રતનજીને છોડી મુકયા છે. જ્યારે તેજ ગુન્હા સારૂ–જો તેને ગુન્હો ગણી શકાતો હોય તો–મી. ગાંધી અને બીજા કેટલાકને સખત જેલની સજા ભોગવવી પડી છે; અને કાલે લખી ચુકયો તેમ મી. દાઉદ ખાનને ત્રણ માસની જેલ–કાયદાની હકુમતમાં દઇ શકાય તેટલી પુરી સજા–મળી છે! આમ ટરાંસવાલમાં ઉઘાડે છોગે હીંદીઓ ઉપર અન્યાય વરતી રહયો છે.

મી. વસન લાલા જેને તા. ૧૩ના રોજ હદપાર કરવામાં આવેલ તે પાછો દાખલ થવાથી તેના ઉપર પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટનો ચારજ મુકવામાં આવેલ હતો. તેને આજે છોડી દીધો છે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

ર.ા. સતીબ હાજી નુરમામદ

મી. સતીબ હાજી નુરમામદને ઇંડીયાથી આવતાં ડેલાગોઆબેમાં બે વખત ઉતરવા દીધા નહીં. જો તેમજ રેજીસ્ટર માટે અરજી કરે તો ઉતરવા આપે એમ કહેવામાં આવ્યું હતું. તે પણ મક્કમપણે તેમ કરવા ચોખી ના પાડી એક વખત મેરા પાછા ફરેલ અને બીજી વખત સીંડી પાછા ગયેલ. સીંડીના પોર્ટુગીઝોએ ડેલાગોઆબે ઉતારવા માટે પા. ૨૦ ની જામીનગીરી આપી ટીકીટ મેળવી આપી રવાના કર્યા, પણ ડેલાગોઆબે પહોંચતા તેમની તેજ વખે થઇ. ત્યાંના તેમની કોમના અગ્રેસરોએ કહ્યું કે જો રજીસ્ટરમાટે અરજી કરે તો સપાટાબંધ ઉતરી શકે, પણ આ બહા દુર નરે તેમ કરવા છેવટની ઘડી સુધી ના કહી. જ્યારે ચાર દિવસ સ્ટીમરમાં કીનારા ઉપર ગાળ્યાબાદ તેમને એક મહીના માટે ત્યાં રહેવાની પરવાનગી મળી. તેવણ ૧૯૦૬ની સાલમાં પેતાનો ફોટોગ્રાફ,ભોગ પાસ જોને આધારે તે વખતે ત્યાં ઉતરેલ તે પાસને આધારે આ વખતે પરવાનગી ટુંકે વખત માટે મળી. ત્યાંથી કોમાટી પોર્ટ આવતાં પકડાયા, જેલમાં ચાર દિવસ રહયા, ચોથે દિવસે પોલીસ મારજંટ સ્ટેશન ઉપર છુટા કરી પાછા ડેલાગોઆબે જવા અરજ કરવા કહ્યું. તે રેલ્વેતારસીમાથી પાછા ફર્યા અને બાર બરટનની જેલમાંથી જે ૫૬ માણસોને હદપાર કરેલ અને બે માણસો રેલ્વેતાર રસીમામાં રોકાઇ ગયા હતા તેમને હિંમત આપી સાથે લીધા, પાછા ફરતાં મજકુર બે માણસોને રાખ્યા અને મી. લતીબને જવા દીધા, ત્યાંથી પરબારા જોહાન્સબરગ આવ્યા છે. બહુજ જોરમા છે. તે ઘણી હાડમારીઓ વેઠી છેવટ સુધી મક્કમ રહયા છે. તેની બહાદુરી ખરેડો લેવા લાયક છે.

નાતાલના હીંદી રત્નો

ગુરૂવારના ખોકસરસ્ટથી ટેલીફોન આવ્યો કે બધા સાહેબોને રજા મળી ગઇ છે અને તેજ દિવસ સાંજની ગાડીમાં જોહાન્સબરગ આવવા રવાના થશે. આ ખબરથી આખા શહેરમાં ખુશાલી પ્રસરી રહી હતી, બીજે દિવસે તે સાહેબોને સ્ટેશન ઉપર લેવા જવાની દોડધામ આખીથી કરી રહયા હતા, પણ મોડી સાંજના તાર મળ્યો કે જેવા બધા સાહેબો ગાડીમાં બેઠા કે બોક સરસ્ટના પોલીસ સારજંટે ઓળખમાટે અંગુઠાનાં નીશાન આપ્યાં કોઇએ આપ્યાં નહીં અને ગાડીમાંથી સહુને ઉતાર્યા છે આ ખબર બધે ફેલાવી દીધી, છતાં બોકસ બરગ, જરમીસ્ટન વગેરે જગ્યાના કેટલાક માણસો જરમીસ્ટન સ્ટેશન ઉપર તે સાહેબોના દીદાર સારૂ જમ પહોંચેલા તેમજ પારક સ્ટેશન ઉપર પણ સંખ્યાબંધ માણસો ગયેલાં. રૂડીપોરટ, ન્યુકલેર વીગેરે જગ્યા એથી પણ લોકો સ્ટેશન ઉપર લેવા ગયા હતા. બધા નિરાશ થઇ પાછા ફર્યા. શુક્રવારે મી. સોરાબજીનો ટેલીફોન મળ્યો કે હાજી શેઠ, રસ્તમજી શેઠ, આંબલીઆ શેઠ તથા મી. રાંદેરીયા સિવાય બધાને છોડી મુકયા છે. પણ બપોર બાદ ટેલી ફોનમાં જણાવ્યું કે તે સાહેબોને પણ મુકત કર્યા છે. સનીવારે સવારના પારક સ્ટેશનનું પ્લેટફોરમ હીંદીઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું. બહાર પણ સંખ્યાબંધ માણસો હતાં. જેપીથી મી. પોલાક વગેરે મળ્યા હતા. પારક ઉપર ટ્રેન આવી પહોંચતાં હુરરે, વદેમાતરમ્ અને અલ્લા હો અકબરના પોકારોથી હીંદી રત્નોને વધાવી લીધા હતા. આશરે છસોથી સાતસો માણસોની સંખ્યા લેવા ગયેલાઓની હતી. હાર તોરા આપ્યા બાદ સરઘસના આકાર માં બધા ચાલતા પોસ્ટ ઓફીસ પાસે થઇ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટમાં થઇ મસીદના કમ્પાઉન્ડ માં ગયા, આ બે રસ્તે હુરરેના પોકારો થતા હતા. મસ્જીદના કમ્પાઉન્ડમાં બધા મેળા,

થયા. મી. જોરજ ગોડફ્રે આખા સરઘસ માં સાથે હતા. તેમણે આજના પરોણાઓ ની બહાદુરીનાં સરસ વખાણ કરયાં હતાં અને બધાને હાર તોરા આપ્યા હતા. કુંડ લાપણો થયા બાદ મી. કાછલીઆના મકા નમાં તમામ મીજબાનો તથા લાગતાવળ गताओने सधारतुं भाछु आपवामां आव्युं हतुं. सुमारे बसो माणुसोओ આ ખાણામાં ભાગ લીધો હતો. મેસરસ પોલાક, ગોડફ્રે, અબદુલ ગની શેઠ વગેરે હતા. ખાણું લીધા બાદ મેસરસ દાઉદ શેઠ, ઇરતમજી શેઠ, આંમલીઆ શેઠ તથા પારસી સોરાબજી મી. પોલાક સાથે મી. હેસ્કીન, મી. ડોક, મી. કારટરાઇટ અને મી. કીલીપની મુલાકાતે ગયા હતા. બધા એ ઘણી સારી લાગણી બતાવી હતી અને છેવટ સુધી મદદ કરવા અને સાથે રહેવા કહ્યું હતું. મી. ફેન્સી તથા મી. કામાએ મીજબાનોના ઉતારા વગેરેની સમવડ કરી છે. આમ દીવી કેદના કેટલાક માણસોને છુટા કર્યા છે ત્યારે બીજા કેટલાક છુટા થવા જોઇએ, દાખલા તરીકે ઇમામ साहेब अब्दुल कादर બાવાઝીર હમીદીયા સોસાયટીના પ્રમુખને બીજા, તે હજુ જેલ માં છે તે ઉપરથી સરકારના અંદર બાજત મી. પોલાકે છાપામાં કાગળો લખ્યા છે. રવીવારે બપોરે તેઓને તથા જારબરટનની જેલમાંથી છુટેલાઓને આવકાર આપવાને એક મીટીંગ મળી હતી.

બસજદમાં મીટીંગ

બપ હાલે હમીદીયા મસજદના કંપાઉંડમાં નાતાલના ઇંડીઅનો અને બહેલાઓ જેઓ વોકસરસ્ટની જેલમાંથી હમણાજ છુટીને આવ્યા છે તેમને માન આપવા મીટીંગ મળી હતી. આશરે ૬૫૦૦ માણસ હાજર હતા. તે વીરોને ફુલોથી વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા. પ્લેટફોરમ ઉપર ચડતી વખતે તાળીઓનો ગડગડાટ થઇ રહ્યો હતો. મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ તથા સોરાબજીને તેમની અત્યંત સરસ દેશ સેવા માટે ફુલોના હારો પહેરાવવામાં આવ્યા હતા. મી. દાઉદ મહમદે પોતાના કરતાં ચેરમેનની કોમી શક્તિને વધારે વખાણવા લાયક માની પોતાનો હાર તેમને પહેરાવ્યો હતો. મી. થમ્બી નાયડુને પણ હાર પહેરાવવામાં આવ્યો હતો.

મીટીંગ શરૂ થતાં ચેરમેન મી. કાછલી આએ લાંબુ અસરકારક ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે આપણે આ હારોઓને લાયક તો માન આપ્યું છે. તેમની તારીફ કરી શકે તેમ નથી. છતાં ખરું માન તો આપણે ત્યારે આપ્યું કહેવાશે કે જ્યારે તેમણે કરયું તે આપણે કરી બતાવીએ. આપણે તેમના છુટવાથી ખુશી થઇ જવા પણ નથી. હજુ આપણી લડત બાકી છે. અત્યાર સુધી મુખ્ય ભાગે ફેરીવાળાઓજ જેલમાં જાય છે. હવે આવતા મહીનામાં દુકાનદાર તથા દરેકને જેલમાં જવાનો વખત આવ્યો છે. સહુ કોઇ હીંમતમાં રહેશે એમ મને ખાતરી છે.

આ પછી મી. ગોડફ્રેએ આપણા શેડીઓ વિગેરેને કેમ છોડી મુકયા તેની હકીકત કહી બતાવી અને લોકોને અંત સુધી લડવા સુચવ્યું

મી. ઉમરજી સાલેજે આપણા વીરલા ઓને માન આપતાં "જનની જણતો ભક્ત બગત" એ દોહરો ગાયો અને કહ્યું કે જેમનામનમાંદમોહોય તેઓ તરતજકહીદેજો કે અમારાથીજેલમાંનહીંજવાય. મનેપોતાને એમ લાગે છેકે લોકો ઢીલા થયા છે. છતાં ભારે માનવું બોટું હોય તો ટેલીફોન કે લોકો જેલમાં જરા ખાતરી કરી આપશે કે તેઓ પૂર જોસમાં છે.

મોલવી साहेब પણ અસરકારક રીતે બોલ્યા, અને કહ્યું કે અહીંની સરકારનું દીલ પથ્થર જેવું સખત થઇ ગયું છે તેને તોડવા સત્યાગ્રહ રૂપી હથીયારથી તમે મરી રહેજો.

ત્યાર પછી મી. દાઉદ મહમદ શેઠાજ ગાન્ધીમાં પણ હૃદયભેદક વચનો બોલ્યા. "લડતના બારામાં હું તમને કસમ આપીને કહું છું કે આપણા બંધનો નહી છુટે ત્યાં સુધી હું તો જેલમાંજ રહીશ. મારું મોત ત્યાં થશે તો વધારે પસંદ કરીશ. આવા વિચારોથી અમે ઘર છોડયું છે."

મી. પારસી રૂસ્તમજીએ કહ્યું કે અમને માન આપ્યું છે તે માટે આપનો આભાર માનું છું. ખરા માનને લાયક તો ત્યારે થઇશું કે જ્યારે અંત સુધી લડીશું મી. ગાંધીનો પેગામ એજ છે કે "એક મને લડજો અને હતેદ આપણીજ છે."

મી સોરાબજીએ પણ છેવટની ઘડી સુધી પોતે લડવાને હજી પણ તૈયાર છે એમ જણાવ્યું.

ત્યાર પછી મી. રાંદેરીયા, મી. મુળજી પટેલ, મી. શેલત, મી. નાયડુ અને મા. ગુલામકાદર વીગેરેએનીજનીઓજુસ્સાથીબોલ્યા અને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

જેલમાં બધુ હીંદીઓ

ગુરવારે ૨૫ માણસો ૬૫૨લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે જેલ ગયા છે. બધાને સાત દિવસની જેલ મળી છે. શુક્રવારે કુલ ૨૨ માણસો વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે જેલ ગયા. બધાને સાત દિવસ ની જેલ મળી છે. શનીવારે નવ માણસોને સાત દિવસની જેલ મળી છે. બધા જેલ ગયા છે. આ લેટમાં અનાયલા મહત્સ્યો પૈકી મેસરસ વલભરામ કીનાભાઇ, રણછોડ ભાઇ ડાહ્યા વીગેરે હતા. આજે ૧૦ માણસોને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે દરેકને સાત દિવસની જેલની સજા થઇ છે. આ બધા જેલ ગયા છે.

કાનમીયાની મીટીંગ

નાતાલના આગેવાનોને મી. ભાઇજીભાઇ ના મકાનમાં આ પારટીની મીજબાની આજે આપી હતી. ઘણા સાહેબો હાજર હતા અને સખત બાપણો થયાં હતાં. કાનમીયા ભાઇઓએ છેવટની ઘડીસુધી સખત રીતે લડતને વળગી રહેવા ખાત્રી આપી હતી.

મંગળવાર

હમીદીયા ફી. ફલબનાં આમંત્રણ

હમીદીયા ફ્રેંકેટ ફલબના સેકરેટરી તરફથી આગેવાનો ઇ. ઇ. એસોસીએશન ના મેંબરો તથા બીજાઓને, નજીકના આગેવાનોના માનમાં આપાર્ટીનો મેળાવડો હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં આવતી કાલે બુધવારે પાંચ વાગે થવાનો હોવાથી દરેક થવાના કાર્ડ પહોંચવામાં આવ્યા છે.

મેસરસ નગદી અસવાત વગેરે છુટયા

આજ સવારના આશરે ૭૦ જેલોઓ છુટા થવાના હોવાથી નાતાલના આગેવાને, તથા સંખ્યાબંધ દોસ્તો ફુલ હાર લઇ ફરટ ઉપર ગયા હતા. નવ વાગે જામને છોડયા. મળી બેડી સહુ વીખુટા પડયા હતા.

મીડલબરગ

મીડલબરગના જબરીતા વેપારી મી. એ. ઇ. ભાભા ઉપર વગર લાઇસેન્સે વેપાર કરવા માટે કામ ચાલ્યું છે. તેને શું સજા થઇ છે એ બબર નથી પડયા. પણ મી. ભાભા જેલ ગયાના સમાચાર મળ્યા છે.

શેઠાઓની મહેનત

નાતાલના શેઠીઆઓ જે ઘડીની ત્રિશંકુ સ્થીતિમાં હોય એવો વખત નથી. તે લેવાનો તેમને હક છે. પણ આખી દીવી કોમ આવી અનિશ્ચિત સ્થિતિમાં હોય તે વખતે તેમનાથી સુખે કેમ બેસાય? એમ તેમને લાગે છે. આ મહીનાના બેાડા દિવસ તેઓ છુટા છે તે દરમ્યાન તેઓ એસોસીએશન માટે ઉઘરાણું કરવાને નીકળી પડયા છે. કારણ કે એકાદ અઠવાડીઆ

માં તેઓ પાછા સ્વતંત્રતાના મહેલમાં બીરાજશે. પ્રીટોરીઆથી ટેલીફોન મળતાં દાઉદ શેઠ, રૂસ્તમજી શેઠ, આંગલીઆ શેઠ, કાછલીઆ શેઠ તથા નજદી શેઠ ૫-૨૦ની ગાડીમાં પ્રીટોરીયા જવા રવાના થયા છે.

કલકતાથી તાર

બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન અને હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીને કલકત્તાથી નીચે મુજબ કેબલ મળ્યા છે.

"૨૨ નવેંબરે મી. જીન્દુત જબતના પ્રમુખપણા નીચે એક જંગી મીટીંગ મળી હતી. આગેવાન હીંદુ તથા મુસલમાનોએ ભાષણો કરયાં હતાં. કેમો કાયદા, તથા ખરાબ વરતણુંકને વખોડી કાઢનારા ઠરાવો થયા હતા અને સંકટ ભોગવતા ભાઇઓ તરફ દીલસોજી બતાવવામાં આવી હતી."

બેનોની

બેનોનીમાં કેટલાક બોલવડના મુસલ માનભાઇઓ તથા બીજા કેટલાક હીંદીઓ પકડાયાના ખબર મળ્યા છે. તેઓમાંના બે પાસેજ લાઇસેન્સ હતા. બીજા પાસે ન હતા. પણ પોલીસે લાઇસેન્સ તો જોવાને માગેલજ ન હતા તેમને મારઇત્સ ઓરીઆમાં ફેરી કરવા માટે પકડયા હતા. પકડાવાના હુમલાથી વગર લાઇસેન્સે કેટલાક હીંદીઓ ત્યાં ફેરી કરી રહ્યા છે.

સોમવારે બીજા ૭ ફેરીવાળાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવાબાદે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેના કેસ આજરોજ મંગળવારે ચાલ્યા હતા. તેમાં મારૂસ્ઝેટે બે પાઉન્ડ દંડ અથવા ૧૪ દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલની સજા કરી છે. આ ૭ હોકરમાં ચાર મુસલમાન એક હીંદુ અને એક મદ્રાસી હતો. સરવે ખુશી થી જેલ ગયા છે.

બેલના પૈસા જપ્ત થયા

મી. જોવન હીબા નાંગીઆ તા. ૧૭ મીના રોજ પકડાયેલ-નો બેલ ઉપર છુટેલ. બેલ રસીદમાં તા. ૨૯ મીના હાજર થવાનું લખેલ પણ કેસ તા. ૧૮ના ચાલી ગયો. તેથી મી જોવન બહુજ નીરાશ થયા. પોતા નો કેસ ચલાવવાની સમવડ કરવા મી. પોલાક મારફત બહુજ મહેનત કરી પણ તેમ બનવા જોગ નહોતું.

માસ મીટીંગ

આવતે રવીવારે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ની માસ મીટીંગ હમીદીઆ મસ્જીદના ચોગાનમાં ભરવાનું નકી થયું છે. સાંજના બોંશ માણસો આવવા વકી છે.

જોહાન્સબરગનું ગોરા વેપારી મંડળ

આ મંડળની આજ બપોરે મીટીંગ થયેલી તે વખતે મુંબઇ તથા મદ્રાસની ચેંબર તરફથી આવેલ કાગળ વંચિવામાં આવ્યા. મદ્રાસની ચેંબરે લખેલું છે કે અહીંના વેપારી મંડળે જાન્યુઆરી માસમાં સલાહ થઇ હતી તેવી સુલેહ કરવામાં અથવા બીજી કોઇ રીતે આ સવાલનો અંત લાવવાને પોતાની વગનો ઉપયોગ કરવો. કેળવાયે લ દીંદીઓ તરફ જે વરતણુંક બતાવવામાં આવે છે તેથી મદ્રાસના ગોરા ઓની લાગણી દુખાયલી છે. મુંબઇની ચેંબરે લખ્યું છે કે અમને બે કેબલ મળ્યા છે પણ તમારી તરફની હકીકત પણ અમારે સાંભળવી ઘટે છે. દીંદીઓ ની આવી હલાકી દુર કરવાને જે કાંઇ વાજબી પગલું તમારી ચેંબર સુચવશે તે અમે (મુંબઇની ચેંબર) પુરતું લક્ષમાં લેશું. આ કાગળો વંચાઇ રહ્યા પછી એવો ઠરાવ લાવવામાં આવ્યો કે સરકાર ઉપર જે દબાણ થાય છે તેથી હલાઇ નહીં જતાં ૧૯૦૭ તથા ૧૯૦૮ના એશીઆટીક કાયદાનો બરાબર અમલ કરવો. મી. હેસ્કથને આ ઠરાવની વિરૂદ્ધ લાપણ કરયું. અને જણાવ્યું કે હીંદી કોમ ઉપર આવા જુલમો કાયદા લાવવાની કાંઇ જરૂર હોવી ન જોઇએ. બીજા કેટલાક ભાષણો થયા બાદ આ ઠરાવ પાસ થયો હતો.

પોચેસ્ટરૂમ તથા ક્લેરસડરપની ચેંબરે

પણ આવી મતલબના ઠરાવો પાસ કર્યા ના ખબર મળ્યા છે.

રૂસ્તનબરગ

મી. ખાનને સમન્સ મળ્યા બાદ લાઇ સેન્સ કઢાવ્યું તેમનો કેસ ચાલ્યો. માજી સ્ટેટે તેનો એક શીલીંગ દંડ કર્યો. દંડ નહીં ભરવાથી તેમનો આશરે પા. ૩૬ નો માલ શેરીફે જપ્ત કર્યો છે. મી. ઇબ્રાહીમ મુસા અમલને વગર લાઇસેન્સ થી ફેરી કરવાગાટે પા. ૫ દંડ કરેલ તેના ઘોડા ગાડી જપ્ત કરયાં છે. મી. સુલેમાન આમેદ ઇસાકને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પા. ૫ દંડ કરેલ તેનો પા. ૬૬ને આંકારે માલ જપ્ત કરેલ છે. મી. સુલેમાન ઇસપ ચુનારાને વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવા માટે પા. ૫ નો દંડ થયેલ તેણે મેસેંજરને તેના ખરચા સાથે દંડ ભરી દેવાના ખબર મળ્યા છે.

જરમીસ્ટન

જરમીસ્ટનના બહાદુર હીંદીઓ મરણી આ થઇ બહાર પડયા છે. ગયે ગુરૂવારે પકડ માણસો વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે જેલ ગયા છે. અને બાકીને લોટ આજકાલમાં પકડાશે એવી વકી છે. નાતાલના આગેવાનોનાં દીદાર કરવા સારૂ આગેવાનો તેમજ બીજા અટકી ગયા હતા. મજકુર પડ્યાં ત્યાંની ઇન્ડીઅન કમીટીના ચેરમેન મી. લાલ બહાદુરસીંઘ પણ સાત દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ ભોગવવા બીજા ભાઇઓ સાથે ગયા છે. તેમની તથા બીજા સહુ ભાઇઓની હિંમત માટે હું તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

કરૂગરસડોરપ

એક પણ અઠવાડીયું કરૂગરસડોરપમાં જેલ વગર ખાલી નથી ગયું. ગયા અઠ વાડીઆમાં ત્રણ માણસોને દસ દીવસની સખત મજુરીની જેલ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે મળી છે. ત્યાં ફેરીવાળા ની કાંઇ મીલ્કત હાથ લાગે તો તેમાંથી દંડ વસુલ કરવા ત્યાંના સતાવળાઓ પોતા થી બનતું કરે છે, પણ કાંઇ હાથ નથી લાગતું. છેવટે જેલમાં મોકલવા પડે છે.

પ્રીટોરીયા

આજે મંગળવારે પચાસ હીંદીને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે દરેકનો પાંચ પૌંડ દંડ અથવા એક માસની સખત મજુરી સાથ જેલ મળી છે. બધા જેલમાં ગયા છે. ફેરીવાળાઓને પ્રીટોરીયામાં આ વખતેજ સખતમાં સખત સજા મળી છે. છતાં બધા હસ્તે મુખે જેલમાં ગયા છે. ઘણાખરા તેમાં તામીલ કોમના માણસો છે. બધાનાં નામો હજી મળ્યાં નથી, મલ્યે થી મોકલીશ. પ્રીટોરીયા હીંદીઓ જરમી રટન આદક ઘણું સરસ કામ કરી રહ્યા છે. તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે.

ખોરાકમાં પજવણી

પ્રીટોરીયાનો ખબરપત્રી લખે છે કે જેલમાં લોકોને ખાવાનું પૂરું દુઃખ છે. ખોરાકમાં ચરબી આપે છે. ગવરનર આગળ ફરીયાદ કરતાં એક દીવસ ચાવલ માં ઘી મળ્યું પણ બીજે દીવસ પાછી ચરબી શરૂ કરી. ચીફ વોરડર હેરબનને તે લોકોએ ફરીયાદ કરી કે ગવરનરનો હુકમ હોવા છતાં ચરબી શા માટે આપે છે? તેનો જવાબ મળ્યો કે આ તમારું ઘર નથી, ખાવું હોય તો ખાઓ, નહીંતર એમજ ચલાવો. ચમચા પણ આપવામાં આવેલ નહોતા. હાથે ખાવું પડતું. તે ઉપરાંત વોરડરો પણ જુલમ ગુજારે છે તે બધું સહન કરી ગાયુસૌ વાર વાર જેલ જવા તયાર થઇ રહ્યા છે.

આ બધી તકલીફોનો પોકાર ચાલી રહ્યો છે. મી. પોલાક આવતી કાલે બુધવારે સવારના પ્રીટોરીયા પોંચશે અને ગાયુકેદર આગળ બધી હકીકત

રજુ કરશે કુ. ઉમેદ રાખું છું કે આ લખાણ આવતા સુધીમાં સત્યાગ્રહ બધી થઈ ગઇ હશે.

રેલવેની તકલીફ

મી. વાલ્ડ તથા બીજા કેટલાક સાહેબો ને કરમરકોડરથી જોહાન્સબરગ આવતાં ટ્રેનમાં કંડકટર તરફથી સહન કરવી પડેલ હાડમારીની ફરીયાદ ટ્રાફીક મેનેજર ને લાંબો કાગળ લખી બી. ઇ. એ. ના એકટીંગ સેક્રેટરી મી. પોલાકે કરી છે.

બારજરટન

અંગુઠો નહીં આપવા માટે વોક્સરસ્ટ માં નવ જણાને પકડેલા તેમને છોડી મુકવાના ખબર હમણાજ મળ્યા છે સારે બારજરટન ખાતે બે ચીનાઓને તે વાંક માટે ગઇ કાલે બે માસની સખત મજુરી ની સજા થઇ છે! કેવું અંધેર!

અલીપોરવાળાઓ

ઓગણીસ અને એક હીંદુ એમ ૨૦ આજે જેલ ગયા છે અલીપોરવાળાઓએ ખુબ હીંમત પકડી છે. ઉંધરાણું પણ સારૂ કરવાના હોવાનું સાંભળ્યું છે. આજે જેલમાં ગયા તેનાં નામો આ સાથે મોકલ્યા છે.

મેસરસ હાસમ ઇસમાઇલ, ઝારા આદમ, હાજી આદમજી, અબરામ આકુજી, કાસમ ઓસમ, મહમદ અહમદ, કરીમભાઇ હુસેન, હાજી હસન મુનસી, ઇ. એચ. કોલાભાઇ, ઇજમત હુસેન, ઇબ્રાહીમ મહમદ, આદમજી સુલેમાન, આકુજી હાજી, અબદુલ કરીમ, કાસમ હાસમ, ઇબ્રાહીમ ઇસપ, અને કાના ભગા.

દરજીએ રજીસ્ટર કહાવ્યું

પ્રીટોરીયાના દરજી ભાણા ડાહ્યાએ રજી ૫૮૨ માટે અરજી કરવાના ખબર મળ્યા છે આ વાત ખરી હોય તો ઢીલગીર થવા જેવું છે.

તામીલ કમીટી અને સી. એમ. પીલે

ગઇ કાલે રાત્રે તામીલ કોમની મીટીંગ મળી હતી. મી. સી. એમ. પીલે રજીએ શન ઓફીસ સાથે આડકતરી રીતે સંબંધ રાખતા હોવાથી તેમજ કુકણી લોકોને જોહાન્સબરગથી પ્રીટોરીયા રજીસ્ટર કરાવા લઇ જતા હોવાનું જણાવાથી તેની કોમે તેને બોયકોટ કરવાનું સાંભળ્યું છે.

સુપ્રીમ કોરટનો એક વધુ ચુકાદો

બોક્સબરગમાં મી. મુસા ઇસ્માઇલ અને બીજા ૧૦ ને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે બોક્સબરગ મેજીસ્ટ્રેટે સજા કરી હતી. આની ઉપર સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ કરી હતી. આ અપીલ સોમવારે ચાલી હતી. ચીફ જસ્ટીસ વેસલ્સે જજમેંટ આપતાં જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવો અટલે લાઇસેન્સના કામ કામાં ઠરાવેલી ફી સરકારને આપ્યા પછી વેપાર કરવો આ ૧૧ માંથી દશ જણાએ ફી આપેલી છે એટલે તેઓને વગર લાઇ સેન્સથી વેપાર કરવા માટે સજા થઇ શકતી નથી. અને તેથી હું નીચલી કોરટે કરેલી સજા રદ કરું છું.

કુચાડીમાં હાથો

રજીસ્ટર ઓફીસ તે હીંદી કોમને કાપવા ની કુચાડી છે. અને હીંદી કોમ તે તેની પાસે લાકડું છે. કુચાડીમાં હાથો નહીં બને ત્યાં સુધી એકલી કુચાડી લાકડાને કાપી શકશે નહીં. મને ખબર મળ્યા છે કે નાતાલથી કેટલાક હીંદીઓ હાથારૂપ બને છે. તેઓ ત્યાં રહી ટ્રાંસવાલમાં આવવા અરજી કરે છે. આ અરજી ઉપર થી ત્યાં તેમને પરમીટ પરમીટ મળે છે. આ સમય સહુએ એકત્ર રહેવાનું છે. આપણામાં આવા દેશદ્રોહી નીકળે છે તેથીજ લડત લંબાય છે. આમાં પીકેટ કાંઇ કરી શકતા નથી. પણ માણસોએ પોતેજ સમજી અરજી નહીં કરવી જોઇએ.

ગુલામી ખત આપવાનો પ્રયાસ

હીંદીઓને ગુલામી ખતની જાળમાં લેવા ને સરકારનો પ્રયાસ ચાલુ છે. જેલીઓને સરકયુલરો પહોંચાડયા છે. લાઇસેન્સ તથા રજીસ્ટર ઓફીસો તેની આંખી નજરો પહોંચાડે છે પણ ટ્રાંસવાલમાંથી ઝાઝું માન મળતું નથી. મને ખબર મળ્યા છે કે હવે મી. કેાડી અથવા તો મી. મરજીસ ત્યાં રહી નવા આવતા લોકોને અરજી કરવાનું સમજાવશે. આ બાબત તપાસ રાખી કરબનમાં પીકેટીંગ થવાની જરૂર છે. અને માણસોએ એ લડતનું સ્વરૂપ હવે સમજી જઇ આમ અરજી કરવાથી વેગળા રહેવાનું છે.

બદીઆ કબુલી

બદીઆ કબુલીની કોમમાંથી નીચેના ૮૮ જણા સત્યાગ્રહની લડતમાં જેલ જઇ આવ્યા છે. તેમાંથી કેટલાએક જેલમાં બે વખત જઇ આવ્યા છે. બે વખત જનારાના નામ પાસે * આ નીશાની છે.

મે. પરબુ હીરા, ડાહ્યા નારણ, દુલભ ભાવા, ભાણા ભગા, રણછોડ ઓધવ, નાથા ગોસાંઇ, નાથા મોરાર, કાના ગોવીંદ, નથુ ગોવીંદ, ભવાન કાનજી, હીરા માવજી, કાના દુલભ, ખુશાલ દુલભ, *ગોસાંઇ ઓધવ, *પરાગ ભીખા, ખુશાલ પરબુ, છીતા હીરા, જુલા ભણુ, દયાળ દુલભ, નાથા દેવા, મોરાર કેશવ, કેશવ ઉકા, ગોવીંદ મોરાર, દયાળ જીવણ, મોરાર મંછા, ડાયા માધવ, ગોવીંદ પ્રેમા, દયાળ લાલા, ભગવાન મલાલ, દયાળ નારણ, હીરા ભગા, ડાયા ધના, ઉકા ભગા, કાના જીવણ, લાલા ભીખા, કાના પ્રેમા, ભગવાન માધવ, લાલા હીરા, દુલભ ખુશાલ, ઉકા હરી, રામા હીરા, *દુલભ ગોવીંદ, પ્રેમા માવજી, માધવ ગોવીંદ, દેવા નાગર, *છીતા પરાગ, કાના દુલભ, છના દુલભ, ઉકા છીતા, હીરા નારણ આતેમના, ઉકા માધવ, નાથા જીવણ, ઉકા નાગર, હાંસજી દુલભ, નાથા માવજી, પરબુ માવજી, ગોવીંદ કાનજી, દુલભ કાનજી, દયાળ પ્રાગ, મોરાર ભગવન, *પરાગ મોરાર, વલભ નારણ, *માંડા દીઆર, *ગોવીંદ દયાળ, *ખુશા ખુશાલ, રામા દામોર, જીવણ રવા, ખુશાલ હીરા, કારા દુલભ, વાલા ખુશાલ, પરબુ રામા, નાના હીરા, જીવણ ભગા, પ્રાગ હીરા, પરાગ દુલભ, હીરા લાલા, નાથા પ્રેમા, હરી નારણ, ગોવીંદ માધવ, હીરા માવજી, ઉકા કાના, નારણ લાલ, રામા પ્રેમા, વલભ મોરાર, ગોવીંદજી હરજીવનજી, *છીતા મલાલ, પરશોતમ નારણજી અના વલા, પરબુ અનાવલા.

નવા વરસની ડાયરી

ગયા વરસની આખરીએ અમે જે ડાયરી કાઢી હતી તે ઉપયોગી થએલી છે એમ ઇ. ઓ. ના કેટલાક વાંચનારાઓએ અમને જણાવ્યું છે. તેમાં કેટલીક ખામી ઓ પણ બતાવેલી છે. આ વરસની આખ રીએ નવા વરસની ડાયરી ભેટ આપવાનો ઇરાદો રાખીએ છીએ. આમાં ગયા વરસની ડાયરી કરતાં કેટલોક સુધારો થશે. ગયે વરસે એક પાના ઉપર એક મહીનો હતો તેને બદલે આ ડાયરીમાં એક પાના ઉપર બે દિવસની નોંધ લઇ શકાશે. આ ડાયરીનું કદ 'સત્યાગ્રહ'ના પુસ્તક જેવું થશે. તેમાં કેટલીક ઉપયોગી બાબતો પણ દાખલ કરશું. કુલ પાના ૨૨૫ ની આસ પાસ થવાનો સંભવ છે. આ ડાયરીને માટે જે ઇ. ઓ. ના વાંચનાર કંઇ ઉપ યોગી સુચના મોકલશે તેની બની શકે તે પ્રમાણમાં અમે નોંધ લઇશું. આ ડાયરી માટે સાઉથ આફ્રિકાના જુદા જુદા હીંદી મંડળોની ટુંકી અને મુદ્દાસર હકીકતો મોકલવાની અમારા વાંચનાર પાસે અમે માગણી કરીએ છીએ. આ ડાયરીમાં જાહેર ખબર નાખવાનો દર એક પાનાનો એક પાઉંડ રાખેલો છે અરધા પાનાને માટે અરધો દર છે. જે માહેકોએ ચાલુ વરસ ૧૯૦૮ના ડીસેમ્બરની ૩૧ તારીખ સુધીનું લવાજમ આપી દીધું હશે તેમને આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

લંડનથી કાગળ

[ઉ. ઓપિનીઅન માટે ખાસ]

'સ્વતંત્રતાને માટે ઉઘલેલું સંકટ

દુનીયા બહાદુર માણસોને ચાહે છે. ટરાંસવાલમાં હીંદીઓને જે અપમાન સહન કરવું પડે છે તેમાં એક વાત ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે. શ્રી. ગાંધી અને તેના ચોડીઆઓ જેલના કઠણ દુઃખો સહન કરવા છતાં ન્યાય અને નીતિના રક્ષણ અરથે હિંમત હારતા નથી. મોટા રસ્તા ઉપર બેસી પથરા ભાંગવા, કે ફાફર પોલીસના હાથ નીચે રસ્તાઓ સાફ કરવા, જોહાન્સબરગના રસ્તાઓ વચ્ચે જેલીના કપડાંમા ચાલવું કે બીજા ગુન્હેગારો સાથે જેલમાં પુરાઇ રહેવું એ બધામાં એકજ વાત દેખાય છે કે કેદીના દિલમાં સ્વતંત્રતા એ શીરોમણી ચીજ છે. શરીરને બોધએ તેમ થાઓ પણ મનને પરાધીન થવા દીધું નથી. પોતાની સ્વતંત્રતા ખોઇ નથી. ચીંતા એટલીજ છે કે આ બહાદુર માણસો નાં શરીર આવાં કઠણ દુઃખો લાંબો સમય સહન કરી શકશે ખરા? આટલા માટે અને બ્રીટીશ સહેનશાહતના હિત માટે કરનલ સીલીએ વડી પારલામેંટમાં કહેલ સખુનો 'હું માનું છું' કે આ મુશ્કેલીનો નીકાલ ઝટ આવી જશે' નો અમલ થાય એમ ઇચ્છું છું.

કેકસટન હોલની મીટીંગ

૨૬મી અકટોબરને દિવસે ટરાંસવાલના હીંદીઓને પડતી વિપત્તિઓ સામે પોતાનો ગુસ્સો દેખાડવાને જે મીટીંગ કેકસટન હોલમાં મળેલી તેથી બીજા ભાગનો જ અહીં હેવાલ આપવામાં આવે છે. શ્રી. ગાંધી ને અને તેના સાથીઓને જેલની સજા કરી પથરા ફોડાવવાનું તથા રસ્તા વળાવવા નું કામ કરાવવાના ખબર હમણાંજ મળ્યા છે. સર મંચેરજી ભાવનગરીએ કહ્યું કે અરજીઓ કરવાના દિવસ હવે ખલાસ થયા છે. નવાઇ જેવું નથી કે મીટીંગમાં બધા હીંદીઓ ગુસ્સાથી બળતા હતા અને કહેતા હતા, કયાં ગયો બ્રીટીશ અદલ ઇન્સાફનો ઢાંકો? કયાં ગયા મોટા વચનો? લાલા લજપત રાય, બાબુ બીપીનચંદ્રપાલ, ડાકટર કુમાર સામી, મા. આપરૂ વીગેરેએ ઉશ્કેરનારા ભાષણો કર્યા હતા અને ટરાંસવાલની હીંદી કોમની પીઠ થાબડી હીમત આપી હતી.

હીંદ જયતી

ઉપરની મીટીંગ મળી તેજ દીવસે સાંજના બગાળાના ભાગલાનો બહાર દિવસ ઉજવવા બીજી મીટીંગ 1-30 વાગે મળી હતી. મીટીંગમાં ધાર્મીક ગંભીરપણું છવાઇ રહ્યું હતું.

બંગાળના ભાગલાના કાયદાથી, દક્ષીણ આફ્રીકામાં હીંદીઓપર પડતી હાડમારીથી, હિંદુસ્થાનને ટરાંસવાલ કે ખુદ ઇંગ્લંડમાં હીંદીઓને કેદી બનાવવાથી બધી જાતના હીંદીઓ વધુ ઓછે વધુ એકત્ર થતા જાય છે.

બીપીન બાબુએ હિંદમાતાના ભવિષ્ય વિષે સુંદર લેખ વાંચ્યો ત્યારે આખી મીટીંગમાં પ્રજાકિય હીલચાલની પવિત્રતા નો રંગ જળકી રહ્યો હતો. પ્રાચીન ભવ્યતાને લીધેજ હીંદ આજે માનનીય છે અને તેના પુત્રો ઉંચી ભાવનાઓ કરે છે તે એમાં આબેહુબ દેખાડયું છે. આજનો દિવસ અમે તે સબળાનો વિચાર કરવા માટે અરપણ કરીએ છીએ-તેની સેવા અરથે જાગીએ છીએ. હીંદી સ્ત્રી અને પુરૂષો રેશમની રક્ષાઓ એક બીજાને હાથે જાહેર માં બાંધે એવો અવનવો બનાવ લંડનમાં તો આ પહેલવહેલોજ હશે. આ મેળાવડા ના પ્રમુખ લાજપતરાયે કહ્યું કે આજે તે દિવસ છે કે જે દિવસે માતૃભુમી તરફનો પ્રેમ બીજાની સામે ધિક્કાર દેખાડતો નથી. બીપીન બાબુ બોલ્યા કે આજનો દિવસ તે સ્વદેશાભિમાનને અરપણ કરીએ છીએ કે જેનું પરિણામ તે પ્રેમ છે; તે પ્રેમને અરપણ કરીએ છીએ કે જે પ્રેમ વડે માણસને ઇશ્વરનું ભાન થાય છે.

વોટને માટે લડતી બાઇઓ

પારલામેંટ પાછી મળી છે. સાથે સાથે તોફાનો પણ શરૂ થયાં છે. સફરેજીસ્ટ પક્ષની બાઓએ દડ કીધી છે. હાઉસ ઓફ કોમન્સ ઉપર હલ્લો લઇ જતાં પોલીસે ઘણી બાઇઓને પકડી છે. મીસીસ પેનકરસ્ટ, મીસ ક્રીસ્ટાબેલ પેનકરસ્ટ અને મીસીસ હરમંડ એમને ત્રણ માસની જેલ મળી છે. કેસમાં બે પ્રધાનોને જુબાની આપવા કોરટમાં હાજર થવું પડયું હતું. મીસ પેનકરસ્ટ બારીસ્ટર છે. પણ જ્યારે બ્રી હોવાથી તેનાથી કોરટમાં કેસ ચલાવાતો નથી. પોતાનો કેસ જે ચાલાકીથી ચલાવ્યો છે, જે ચાલાકીથી તેણે સાક્ષીઓની ઉલટપાલટ તપાસ કરી છે, તેના સહુ કોઇએ વખાણ કીધા છે. પોતાના હકને માટે લડત લેનારી બાઇઓ નો દાખલો ટરાંસવાલના હીંદીઓને ગતે જન આપનારો છે.

લંડનમાં ઈદુલફીતર

આ તહેવાર ઉજવવાને હીંદ, તુરકસ્તાન ફરાન, ઇજીપ્ત અને મોરોકોના મુસલમા નો એક રીસ્ટોરંટમાં એકઠા થયા હતા. એક ઓરડામાં સફેદ ચાદર પાથરવામાં આવી હતી. જોડા ઉતારીને તે ઉપર ના મદાર તુરકીના એલચી સાથે રહી સઘળાએ તેમના રીવાજ મુજબ એક સાથે ખુદાની બંદગી કરી હતી. ખુબાદત કરવામાં નાના મોટાનો ભેદ નથી ગણાતો એ મુસલમાની ધરમની રીત વખાણવા લાયક છે.

મુસલમાની કળાકુનરનું પ્રદરશન

આ ગઢવાડીઆમાં મુસલમાની કળા કુનરનું એક પ્રદરશન લોરડ લેનસડાઉન ને હાથે તા. ૨૨ના રોજ ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે. જસટીસ અમીરઅલી અને બીજા ગરહસ્થો હાજર હતા. તે વખતે ના. તુરકીશ એલચીએ ભાષણ કરતાં કહ્યું કે ઇસલામ વિદ્યા કુનરને પાછળ હઠાવનાર નથી પણ આગળ વધારનાર છે. આ પ્રદરશન તે તેનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે. હમણા તુરકીમાં જે સુધારા થાય છે તેમાં પણ ધરમગુરૂઓ અગરેસર ભાગ લે છે. આ પ્રદરશનમાં હીંદુસ્થાન, ઇજીપ્ત, ઇરાન, તુરકી અને મોરોકોમાં મુસલ માનોએ કરેલી ઉતમ કારીગીરી જોવાનો અપુરવ લાભ જુલાય એવો નથી. મોગલાઇ ના વખતની ચીત્રકળા, ઇરાનના ગાલીચા અને નળીઆ, ઇજીપતના ઘર, રાચરચીલું તથા લાકડા ઉપરનું નકશી કામના ઉતમ નમુના બહુજ ધ્યાન ખેંચનારા હતા. આ પ્રદરશન જોનારને તમામ કુનરકળા વિષે સમજણ પણ આપવામાં આવે છે. આસ પાસની નિશાળોમાંથી નાના વિદ્યારથીઓને બોલાવી બધું સમજાવી બતાવવામાં આવે છે, તથા તે ઉપર અનુકુળ ભાષણો આપવામાં આવે છે. આ સઘળાથી મુસ લમાન કારીગીરીનો યુરોપને સારો ભાસ આવે છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર અમકુરીમાં કેપનો રસ્તે જનારી ટપાલ તા. ૪ ડીસેંબર શુક્રવાર સવારે ૯. ૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

સ્ટીમર કેઝરમાં શીલોંગના ટાપુ રસ્તે થઇ મુંબઇ જનારી ટપાલ તા. ૮ ડીસેંબર મંગળવારે બપોરે ૩. ૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

સ્ટીમર રીસ્ટારમાં બેરા રસ્તે જનારી ટપાલ તા. ૧૫ના અરસામાં બંધ થશે.

રૂટર જણાવે છે કે નાતાલમાં હીંદી કેળવણી સંબંધના એક સવાલના જવાબ માં કરનલ સીલીએ હાઉસ ઓફ કોમન્સ માં જાહેર કરેલું છે કે નાતાલમાં હીંદી બાળકોની કેળવણીના સંબંધમાં તપાસ કરવામાં આવી છે.

કર્નલ સોલીના વિચારો

કેલેાની ખાતાના નામદાર પ્રધાન કર્નલ સોલીએ હીબરસ કેલેાનીઅલ કલબમાં ખાણુા બાદ "ઓરીયેંટલ ઇમીગ્રેશન" વિષે બેાલતાં જણાવ્યું કે, આ સવાલ હાલ વીશેષ અગત્યનેા ધારી જે તેના ઉપર બેાલવાનું ધારવું છે. રહેનશાહની મહત્તા વધારવાને ઘણી બાબતેા જરૂરની છે. તેમાંની એક એ છે કે એક બીજા દેશમાં માણસેા જઇ આવી શકે. હું માનું છું કે આ બની શકે તેવી વાત છે, પરંતુ તે વિષે ઝીણવટથી ખ્યાલ કરી આ ઘેરણ કેવા પ્રકારનું હેાવું જોઇએ તે નક્કી કરવાની જરૂર છે. અને તે ઘેારણની હદ સુધીમાં ઇમીગ્રેશનને દરેક રીતે ઉતેજન આપવું જોઇએ. અમુક કામની પાસે સંચા માણસ કામ કરાવી પાછી મેાકલી દેવા એ વિચારેા તજી દેવા જેવા છે. બ્રીટીશ રહેનશાહતના ભાગમાં જે લેાકેા આવે તેના સંબંધમાં એટલું યાદ રાખવાનું છે કે જેઓને એક વખત દાખલ કરવામાં આવે તેને રહેવરી તરીકે ગણવા. ટ્રાંસવાલમાં દીંદી સવાલ મુશ્કેલી ભરેલેા છે; નાતાલનેા દીંદી સવાલ તેથી પણ વધારે મુશ્કેલીવાળેા છે. જો કેલેાનીસ્ટેા એમ માનતા હેાય કે તેઓના દેશમાં, દેશના હીતને ખાતર, કેણ આવી શકે અને કેણ ન આવી શકે તે ઠરાવવાનું તેમના પેાતાના હાથમાં હેાવું જોઇએ, અને વળી સરકારે આ વાત કબુલ રાખવી જોઇએ. આ બધું કબુલ રાખવા લાયક હેાય તેા તેની સાથે તેમણે સમજવાનું છે કે જે લેાકેાને એક વખત રહેવા દેવામાં આવ્યા છે તેમના તરફ ભલી વરતણુંક ચલાવવી, એટલુંજ નહિ પણ તેમના તરફ હમેશાં મેાટું દીલ રાખી વરતવું. દક્ષીણ આફ્રીકામાં વિચીત્ર મામલેા થઇ પડયેા છે. હજારેા દીંદીઓ ત્યાં ગયા. ઘણાખરા નાતાલમાં આવ્યા તેને આવવાનેા આગ્રહ કરવામાં આવ્યેા હતેા અને ઉતેજન આપવામાં આવ્યું હતું. અને તેઓ ત્યાં હમેશને માટે ઘર કરી વસી શકશે, એવી માન્યતા આપવામાં આવી હતી. દક્ષીણ આફ્રીકાના લેાકેા આ વાત વધારે ગુંચવાડા ભરેલેા કરવા માગતા નથી. હું પેાતે તેઓના મતને મળતેા આવું છું. જનરલ બેાથા અને મી. સ્મટસ મારા વિચારેાને મળતા આવશે એમ માનવાનું મને કારણ છે. પણ એ નિર્શંક છે કે આ સવાલ હવે બહુ ભારી થઇ પડયેા છે, કારણ કે તે કેલેાનીમાં એશીઆટીક વસતી ગેારી વસતી કરતાં વધારે થઇ પડી છે. તેનું નીરાકરણ શું આવશે તે અત્યારે કેાઇ કહી શકે નહીં. પરંતુ તેમના તરફ ભલું વરતન અને કાયદેસર રાહત આપવાની જરૂર છે અને કહાય તે અસંજોગ બને તેા તેમને પુરતેા અને દીલા વરી બદલેા આપેા ઘટે છે. બાદ કરનલ સોલીએ ઓરટરેલીઆમાં ઇમીગ્રેશનને લગતી કેટલીક ચરચા કરી હતી.

ગેાગએાની દીલસેાજી

ટ્રાંસવાલના દીંદી સવાલથીવિલાયતમાં નામીચા ગેારાએો દીંદીને દાદ અપાવવા માટે કેટલી મહેનત કરી રહ્યા છે તેનેા ખ્યાલ કરવાને અમે નીચેના કાગળ પ્રગટ કરીએ છીએઃ

સર ચારલ્સ બરૂસ

મેારીશીઅસના માજી ગવરનર સર ચારલ્સ બરૂસ મી. રીચને લખે છે કે "ઇમ્પાયર રીવ્યુ" માસીકમાં જે લખાણ મેં કરયું છે તે ચેાપાનીઆ રૂપે બહાર પાડવાનેા હું ઇરાદેા રાખું છું. તેની નકલ આ સાથે બીડું છું તે તમારે તપાસી જઇ તેમાં જોઇતા સુધારા વધારા કરવા એ હું જરૂરનું ધારૂં છું. આ કામ તમે હાથ ધરેા તેા તેનું કેટલું ખરચ થશે. તથા તેની છપામણી વિગેરેનું મું દામ લાગશે તે મને જણાવશેા. આ ચેાપાનીઆ વેચી શકાય એમ નથી. આપણે ચેાગ્ય ઠેકાણે મફત વહેંચણ કરીશું.

મી રીચ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મી. રીચ માજી ગવરનરને લખે છે કે તમારા આ વિચારથી હું બહુ ખુશી થયેા છું. તે લખાણ જોઇ ઘટતી સુચનાઓ હું ઘણી ખુશીની સાથે કરીશ. ખરચ વીશે, મારે પેાતાનું ૬૦૦ નકલનું ચેાપાનીયું છપાવતાં મને પા. ૬૦નેા ખરચ લાગ્યેા હતેા. આ ચેાપાનીયું કાંઇક ઓછે ખરચે થઇ શકવા સંભવ છે. મને લાગે છે કે આ બધું લખવાની મહેનત ઉપરાંત તેના ખરચનેા બેાજો, તમારે માથે ન પડવેા જોઇએ. વળી તે સાથે મારે એમ પણ જણાવવું જોઇએ કે દક્ષિણ આફ્રીકાના ગરીબ દીંદીઓ જે આજ સુધી આ કોમીટીને માટે બધેા ખરચ ઉદારી રહ્યા છે, તેમની હાલ નાણાં સંબંધી રીતી બહુ બારીક થઇ પડી છે. તમારી આ દીલસેાજી અને દીલા વરીના તેમને ખબર પડશે ત્યારે તેઓ તમારા, ખરેખર, ઘણા આભારી થશે.

છેલ્લા ખબરેા

[સ્પે. એા. માટે ખાસ તાર]

વેાકસરસ્ટ, ગુરૂવાર

મેસરસ મેની અને મેાટાલાને અગુઠા નહીં આપવા માટે ગઇ કાલે રેાકવામાં આવ્યા હતા તેને આજે છેાડી મુકયા છે. તેઓ જોહાન્સબરગ જાય છે. મેસરસ હકીમ અને મુસાજીને સહી લઇ પાસ કર્યા છે. અહીંના જેલરેાઓની મુલાકાત હમણાંજ લીધી છે. તેઓ સઘળા ખુશી મજામાં છે.

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર મી. ગાંધી અને બીજાઓ જે વેાકસરસ્ટ તથા બારબરટન ખાતે જેલમાં છે, તેમને ગેર કાયદે સર પુરેલા છે, એમ બતાવવાને ખાતરી રજુઆત કરવામાં આવી હતી. તેના જવાબમાં એટરની જનરલે તેમને છેાડવાનેા હુકમ કરવાની ના પાડી હતી. તેના કારણમાં એમ બતાવ્યું હતું કે પ્રમુખ તથા મી. ગાંધીએ રજીસ્ટર [illegible] છે એટલે તેમને ૯ મી કલમ લાગુ પડે છે. તે કલમ રજીસ્ટર થીનારા એશીઅાટીકને લાગુ પડતી નથી. ૯ મી કલમનેા અમલ બીજે થઇ શકે છે. દીંદીઓ આ ખુલાસેા કબુલ રાખી શકતા નથી. કારણ કે ૧૭ મી કલમમાં સરકાર ઓળખાણના સાધન કયારે માગી શકે તે બીના છે અને નવમાં કલમમાં ઓળખાણના કયા સાધન માગી શકે તે બીના છે વળી ૯ મી કલમ સધળાને-રજીસ્ટર થયેલ તથા નહીં થયેલને-એક સરખી રીતે લાગુ પડે છે. અને તે કલમ ડીસેમ્બરની પહેલી તારીખ અગાઉ અમલમાં આવી શરતી નથી.

પ્રિ. પ્રે. એસેાસીએશન જેલીઓના છુટકારાની માગણી કરતી નથી, પરંતુ બતાવે છે કે તેઓને કેદ રાખવા એ ગેર કાયદેસર છે. મુંગળવારે બોલેા વેાકસ રસ્ટના મુકામદા ઉપરથી પણ આ ચેાખ્ખું જોઇ શકાય છે.

'સ્ટાર' છાપાના કોલમેામાં મેસરસ. હોસકેન, કેક, હોવરડ, અને પોલે ક ઉપર હુમલેા કરનારાં લખાણેા ચાલી રહ્યા છે.

ગુરૂવારે સાંજે નાતાલના આગેવાનેા અને જેલમાંથી છુટેલા બીજાઓને ભેાજન આપવામાં આવી હતી જે વખતે ઉત્સાહ ભર્યા ભાષણેા આપવામાં આવ્યાં હતાં.

વધુ ચેતવણી

વેાકસરસ્ટમાં સ.૨૪૮ અંગુઠા માગે છે અને જે અંગુઠા આપવા ના પાડે તેની પાસેથી સહીજ માગે છે. અમારે જણાવવું જોઇએ કે સહી કાયદાની રૂપે માગે છે એટલે ફરજીયાત છે. દીંદી કોમ કાયદાને માટે લડી રહી છે. સહી આંગળા કે અંગુઠાની છાપ મરેની આ લડત નથી. ત્યાં સુધી કોમની માગણી કબુલ ન થાય ત્યાં સુધી આમ સહી પણ ન આપવી એમ અમારી સહુને સખત ભલામણ છે. અંગુઠા નથી લેના એમ સમજી કોઇએ ખોટેા લાભ લેવાનેા પણ નથી.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક અખરો

મી. હુસેન દાઉદ તેના એક મિત્રને કરણામય અંગ્રેજ કામળમાં લખી જણાવે છે કે મારા બાવા તથા રૂસ્તમજી શેઠને રસ્તા ઉપર પથરા ભાંગવાનો સમય આવ્યો એ જોઇ મારી આંખોમાંથી પાણી ટપકે છે. આ પાણી તેમને કરવી પડતી મજુરીના ન સમજશો. પણ મારા હીંદી ભાઇના તકદીરના વિલાપના સમજજો. મી. હુસેન હૃદય પીગળાવે તેવી બંદગી કરી કહે છે કે, હે! ખુદા અમે તારે શરણ છીએ. તું જુલમગારના પંજામાંથી છોડવ; અમે કાળી ચામડીના સરજ્યા તેથી આવું દુઃખ?" લાર્ડ બાઢ ધ્રુજીહાસીઇ દાખલા આપી જણાવે છે કે મેરી રાણીએ જ્યારે લેટીમર અને રીડલીને જીવતા બાળી મુકવાનો હુકમ કરેલો ત્યારે લેટીમરે કહ્યું "માસ્તર રીડલી, આજે આપણે મોટી ખુશીનો દહાડો છે. કારણ કે આજે આપણે એવી રોશની સળગાવીશું કે ખુદાની રહેમથી તે રોશની કદી બુઝાશે નહીં" તેમજ હું બંદગી કરું છું "ઓ ખુદા, મારા હીંદી ભાઇઓ જે રસ્તા બનાવે તે બધો કામો રાખજે, અને તે રસ્તાનું તોફાન માંથી રક્ષણ કરજે" હીંદીઓ આજે એવા રસ્તા બાંધે છે કે તે ખુદાની રહેમથી કદી પણ નાશ પામશે નહીં. કારણ કે તે રસ્તો સત્યનો છે–સ્વમાન–અને ધરમનું રક્ષણ કરવાનો છે.

* * *

હીંદીપત્રમાં એક વધુ કારટુન બહાર પડેલ છે જેમાં ટ્રાંસવાલનો એક મજબુત કિલ્લો બનાવી તેને એક હીંદી મોટ્ય હથોડાવતી તોડવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આ હથોડા ઉપર લખેલું છે કે 'હડીયાર વિના સામે થવું' તેની નીચે લંડન મીટીંગ તથા ડેપ્યુટેશનનો કેદલોક હેવાલ લખેલો છે.

* * *

ઓકટોબરની ૨૬ી તારીખે લંડન કોલેજ ડીબેટીંગ સોસાયટીની મીટીંગમાં મી. જે. એચ. પોલાકે નીચેનો ઠરાવ રજુ કરેલ હતોઃ "સોસાયટીની આ મીટીંગ ટ્રાંસવાલમાં વસતા બ્રીટીશ હીંદીઓ તરફ જે વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તે ઘણીજ શરમ ભરેલી જણે છે તથા વડી સરકાર ને વચ્ચે પડી ન્યાત લાવવાની અરજ કરે છે." મોજુદ વિદ્યાર્થીઓ ઘણા ભાઇ આ ઠરાવ પક્ષ લઇ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો।

'સાંજવરતમાન' જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ ઉપર પડતા જુલમ માટે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાને શેરીફ મારફત જાહેર સભા બોલાવવાની હીલચાલ થઇ છે.

* * *

ટ્રાંસવાલના હીંદીવાનોને ઝમવી પડતી હાડમારીઓના સંબંધમાં કોઠારના રહીશો એ તારનો જે સંદેશો નામદાર વાઇસરાય ઉપર મોકલ્યો હતો, તેના જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, એ સવાલે હીંદી સરકારનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને ટ્રાંસવાલમાં બ્રિટીશ હીંદીવાનો તરફ દીલસોજી ભરી વરતણુંક ચલાવવામાં આવે, તેવી પોતાની બનતી દરેક કોશીષ હીંદી સર કાર કરશે.

* * *

ગતીજ તુરમાહદ નામના એક હીંદીને હીંદુસ્થાનથી આવતા ડેલાગોઆબે તથા યીંડી વચ્ચે જે ઘકકા ઘકકી થયા તથા બોકસરસ્ટ જેલમાં ગેરકાયદેસર પૂરી રાખેલા કેદ થયેલા હીંદી તથા નાગીચા વેપારી ને ઉઠાવ પછી જે હાલસ બજવાયું અને અને હજુ બીજા ચાર હીંદી–જેમાં એક હમીદીયા સોસાયટીના પ્રમુખ છે તેને ગેરકાયદેસર જેલમાં રાખી મુકેલ છે, તે વિષે જાહેર પ્રજાનું ધ્યાન ખેંચનારો મી. પોલાકની સહીનો એક કાગળ ટ્રાંસવાલ ના છાપામાં છપાયો છે. આ કાગળમાં, મી. પોલાકે ચેમ્બર ઓફ કોમરસ મંડળ વારને દિવસે ઠરાવ કરવાની છે તે સામે ચેતવણી આપી છે કે કાયદો અમલમાં મુકવાને માટે જનરલ સ્મટસને ટેકો આપનારો ઠરાવ પાસ કરવો તે તો બાદી વાત છે, પણ તે અમલમાં મુકવો એ તેટલી સહેલી વાત નથી. ખુની કાયદો અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી કેમ મી. સ્મટસે કબુલ કરેલું છે. સુપરીમ કોરટે પણ તેમજ બતાવ્યું છે. તો હવે ચેમ્બર ઓફ કોમરસ બતાવી શકશે કે આ કાયદો કેવી રીતે અમલમાં મુકવો? સરકારે આ સંબંધમાં ઠરાવ આપ લેની રાજનીતી પકડી હત તો સત્યાગ્રહનો જન્મ પણ થવા ન પામેત. આજે સરકાર ના ત્રણે તેટલા કાયદાઓ છતાં એશીઆ ટીકો ટ્રાંસવાલમાં સંખ્યાબંધ આવી શકે તેવી સ્થીતી છે. હીંદી કોમ બોલી પોતાનો બોલ પાળનાર તરીકે શકતીમાન છે એમ જોઇ શકાયું છે, તો તેનો ખ્યાલ લઇને પછી જોહાન્સબરગ ચેમ્બર ઓફ કોમરસ પોતાનો રાય જાહેર કરવો એમ હું આશા રાખું છું.

મી. હુસેન મીંયાનો કાગળ

હાંકા, તા. ૨૩ ઓકટોબર.

ગુરૂવારના રોજ રાતના ૨, ૩૦ વાગે ઉમરાવની સભામાં આપણા હીરા લોરડ એમ્પથીલે એક અસરકારક ભાષણ કરેલ જેનું પરિણામ એ આવ્યું કે જે નાતાલ ના બે હીંદીઓની ગરદન કાપનારાં બીલો છે તે ઉપર મહેનરાજની સહી નહિ થશે એમ કોલોનીઅલ સેકરેટરી લોરડ ક્રરયુએ લોરડ એમ્પથીલને જવાબ આપ્યો છે. ટ્રાંસવાલનો મામલો હવે અહીંઆં બહુજ ફરી પાછો ચરચાવા લાગ્યો છે. છાપાઓ ભરપુર છે. ઘણું કરી બધા આપણીજ તરફમાં છે. ઇડિઆથી બહુ તારો આવે છે. ગુરૂવારના રોજ સર વીરાજલા મેતા તરફથી એક બહુજ સારો તાર આવ્યો હતો. તેની નકલો બધા છાપાઓમાં છપાઇ હતી. અહીંઆ ભારે અસર થઇ છે. તેને બીજે દિવસે હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં લોર્ડ એમ્પથીલના પ્રમુખપણા નીચે એક મીટીંગ મળી હતી. તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે હાઉસ ઓફ કોમન્સના કેટલાક મેંબરો તેમ હાઉસ ઓફ લોરડસના કેટલાક ઉમ રાવોએ એક ડેપ્યુટેશન તરીકે લોરડ ક્રરયુ પાસે જવું. તેમજ ગયે અઠવાડીએ લાલા લજપતરાયના પ્રમુખપણા હેઠળ અહીંઆં હીંદીઓની એક મીટીંગ થઇ હતી. તેમાં જે ગોરા હતા તેઓ નીચું જોતા હતા. એક બે તો ઉઠીને ચાલ્યા પણ ગયા. કારણ કે બહુજ જુસ્સાદાર અને તીખાં ભાષણ થયાં હતાં. લોરડ એમ્પથીલ જેઓના વિલાપતમાં જુદા જુદા ભાગોમાં મહેલ છે તેઓ આપણેજ માટે ઉ વારંવા તરફ હાઉસ ઓફ લોરડસમાં બેસી રહે એ કાંઇ નાની સરખી વાત નથી. અરે, આપણે ખુદાપર હીંમત રાખી રહ્યા, તો મી. રીચ અને લોરડ એમ્પથીલના બોલોમાં કહીએ કે "જો હીંદી હવે હીંમતથી લડશે તો આપણે જીતવાનાજ છીએ. લોરડ એમ્પથીલ તો કહે છે કે હવે કોંગ્રેમાઇઝની વાત નહિ, પણ ખરી જીત મેળવવા ચાહું છું. હા, જો કોંગ્રેમાઇઝ બરાબર થાય તો ભલે, નહીં તો હવે ટ્રાંસવાલની સરકારને હરા વશુંજ।" માટે વહાલા ભાઇ, જ્યારે આપણે માટે આપણા હીરા લોરડ એમ્પ થીલ આવી હીંમત ધરાવે છે તો શું કામ આપણે આપણી મહાન લડતને છોડી દઇએ! આ વખતે આખા હીંદમાં પોકાર થઇ રહેલ છે. બેમોટ કરવા ને બહાદુર માતૃભૂમીનાં હીંદીઓ તયાર થઇ રહ્યા છે. તો બધી બહેનો ને વીરાજલા પોતાના તારોમાં જણાવે છે કે હીંદીઓ બોલાવે તો હીંમત કરે છે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

—:o:—

[આ કૉલમમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબર પત્રો દાખલ કરશું. ખબરો સાફ અક્ષરે અને જેમ બને તેમ ટૂંકા માં મુદ્દાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ઈ. ઓ.]

ડનહ્રમૅન, તા. ૨ નવેંબર.

અહીંની સરકારે જંગલના કોઇપણ વેપારીને પતરાના પાકા મકાન સિવાય નવું લાઇસેન્સ નહિ આપવાનો ધારો પસાર કરેલ છે. ગયા સાલમાં વેરાના રેસ ૨૫૦ ને બદલે ૫૦૦૦ કરેલ તે આ સાલમાં ઘેાળા માણસો પાસેથી રદ કરવામાં આવ્યા. પણ હીંદી પ્રજા પાસેથી તો જોર જુલમથી લેય છે.

ડબાનની પોરટુગીઝ સરકાર વગર નોટીસથી અચાનક સારા પ્રજાતદાર વેપારી ને પકડીને પાંચ સાત માસ સીવીલ જેલ માંરાખી સરવે માલ લીલામ કરી નાખે છે. તેમાં જેનાપર વહેમ આવે કે લાવો બાંધનાર આસામી બતાવે તેનો પણ માલ લીલામ કરે છે જેલ બોકલી કાંઇ ખોરાકી પણ આપતા નથી તો આ ગામમાં બ્રિટીશ કોનસલે તપાસ રાખવાની પુરી જરૂર છે.

ડનહ્રમબાનની પોરટુગીઝ સરકારે રેલવે લાઇન ચાલુ કરવાને બદલ ફેબ્રુઆરી માસમાં રીપોરટ બહાર પાડેલ પણ હજુ તેમાંનું કાંઇ સાધન થયું નથી.

ક્રેપટાઉન, તા. ૧૨ નવેંબર.

સા. આ. ઇ. ઓસોસીએશનના પ્રમુખ મી. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીન જે કેપ કોલોની તરફથી ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસમાં ડેલીગેટ તરીકે હીંદુસ્તાન રવાના થાય છે તેના માનમાં રવિવારે એક મેળાવડો થયો હતો, જે વખતે એસોસીએશન પ્રમુખ મી. એ. જે. ઘનશારે ખુરશી લીધી હતી. તેમણે ટુંકા દાર ભાષણ કર્યા પછી મી. ઇબ્રાહીમ નુરૂદીનને માનપત્ર તથા ચાંદ ભેટ કરવામાં. મી. જે. એમ. એચ ગુલ, મી. કાસમ અલી, ડા. નાંદી અને બીજા સાભ્યોએ પ્રસંગને અનુસરતાં મી. નુરૂદીન ની સેવાનાં વખાણ કર્યા. અને તેમની મુસાફરી સુખકારક નીવડે એમ ઇચ્છયું. મી. નુરૂદીને આ સઘળાનો રોગ્ય જવાબ આપ્યા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

માનપત્ર અને સોનાનો મેડલ જે એક સુંદર બનાવવામાં આવ્યો હતો તેને માટે ખાસ ખાનગી ઉઘરાણું કરવા માં આવ્યું હતું. ઉઘરાણાની રકમમાંથી વધેલ નાણું સમરસેટ હસ્પીતાલમાં મોકલ વાનો ઠરાવ થયો હતો.

મી. નુરૂદીન ડેલીગેટ તરીકે જાય છે એ વાત ઉપર કેટલીક ચરચા થઇ છે. ગયા અઠવાડીઆમાં મીટીંગ થઇ હતી. આજની તારીખના 'આરગસ' છાપામાં એક કાગળ બહાર પડયો છે. જેની મત લબ એવી છે કે કેપ તરફથી કાંઇ બસુસ કારણસર ડેલીગેટ મોકલવાની અમે જરૂર જોતા નથી. અને મી. નુરૂદીનના વિચારો ને સા. આ. ઇ. ઓસોસીએશનના મેંબરો સિવાય હીંદી કોમનો મોટો ભાગ માન્ય રાખી શકતો નથી. અત્રે હીંદીઓને કોઇ ગંભીર હાડમારીઓ છે નહિ. અને જે કાંઇ છે તે કાગળ મારફત દરસાવી શકાય છે. આ કાગળ ઉપર મેસરસ આદમ એચ. છ. મહમદ (થી. ઇ. લીગ અને અંજુમને ઇસ્લામ એસોસીએશનના પ્રમુખ) મહમદ સહબદ, (સીફ એ ફ. મીઝાન ઓફ અફ્રધાન એસોસીએશન) તથા સી. પી. લછીરામ (યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશનના પ્રમુખ) ની સહીઓ છે.

રૂસ્તનબરગ, તા. ૧૪ નવેંબર.

ઇંડીઅન યુનાઇટેડ એસોસીએશનની એક મીટીંગ મી. ઇબ્રાહીમ મુસા એમની, મુસે માન આમેદ ઇસક, સુલેમાન કસમ ચુનારા વગેરેને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવાના બાબતમાં સરકારે પૌંડ પ દંડ અને દંડ નહીં ભરે તો માલ વેચી પસા વસુલ લેવા. બાબતમાં પોતે માલ વેચવા દેવામાં લાંબેની કીંમતના સબબથી મુબાર કબાદી દેવા તથા આવી પડેલાં દુઃખમાં દિલસોજી દેવા અત્રેની મીટીંગ શેઠ ઇસ માઇલ સુલેમાનની કુાં. ના મકાનમાં મળી હતી, સભામાં આશરે ૨૦૦ારમ બહરચો હાજર હતા. સેકરેટરીએ ગઇ મીટીંગનો રીપોરટ સભાને વાંચી સંભળાવ્યો.

પ્રમુખ મી. હાજી સુલેમાન ભાષણે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે કેટલીક મુદત થયા રાહ જોતા હતા કે હજી અહીંના આપણા ભાઇઓને ખુદાએ જેલમાં મુકયા નો વખત આપ્યો નથી, જેથી બહુ દીલ ગીર થઇએ. હવે આજે અત્રેની સરકારે આપણા બંદીવાન બીરાદરોને જેલમાં ન મોકલતાં દંડની સજા કરી. અને ૪૮ કલાકની અંદર દંડ નહિ ભરી જાય તો માલ જેવી દંડ વસુલ લેવાનો ઠરાવ કર્યો છે. આ પેની જુલમની વાત છે. (શરમ ના પોકારો) આજે આપણા ભાઇઓનો, સરકાર માલ વેચવા તયાર થઇ, તે વેચવા દેવા ખુશી જોપ હું એમને ખરેખરી શાબાશી આપું છું તેમ જ એમના ઉપર આવી પડેલી આફત માં દીલસોજી જાહેર કરું છું. કારણ આપણા ભાઇઓનો ખરાબો ખાસ જોય જવાનો હતો છતાં સરકારે હાલ તુરત લુંટારાની રાજનીતિ અનુસરી ઘેાજે દીવસે ઘાડ પાડવા તયાર થઇ છે. એ કાંઇ જેવી તેવી શરમની વાત નથી. બેર, પણ ભાઇઓ સરકાર આપણને ગમે તેમ કરે તોપણ ત્યાંસુધી આપણા મંત્રેલા હક ન આપે ત્યાંસુધી આપણી લડત ચાલુ રાખવી. અહરથે તમે જાણે છો કે નાતાલના લીડર તથા મી. ગાંધી કે જેવાણ સાહેબો ગાડી ઘેાડે બેસનારા અને સોમલની ગાદી ઉપર સુનારાગા આજે આપણે માટે બબ્બે મહીનાની સખત મજુરીની જેલ ભોગવે છે એ સાંભળી એવો કયો માણસ નીકળે કે જે આવા મોટા માણસોને દુઃખી જોઇ જેલની પહેલ ન કરે? આપણે જો એક સંપથી રહેશું તો ખેતદાલાલા, જરૂરથી કુતેહ દેશે. વ.ગેરે. બાદ સેકરેટરી મી. ઝખારીઆએ આ લડત છેવટ સુધી ટકાવી રાખવા ભલામણ કરી. તેમજ ઇતિહાસના કેટલાક દાખલા પીગેરે ટાંકી બબ્બે જ લંબાણથી વિવેચન કરયું. ટરેઝરર મી. છોટુ ભાઇ કેસનો હેવાલ કહી બોલ્યા કે જો આપણે ભેગા રહી કામ કરતા જરૂર તો તોફનસાબલા જતનજદીક છેવીગેરેભાષણ કરયું. બાદ ફીરોજશાના જનશીતા સત્યા ગ્રહી મી. પરમાદલ નૂમાએ સત્યાગ્રહની લડત શું છે અને તેનાથી કેટલા ફાયદા થ.શ છે અને થયા છે, તેનું અચ્છી રીતે વિવેચન કરયું. અને પોતે સભામાં મેંબરનું નામ નોંધાવ્યું અને એસેંબ્લી હજુ પણ સારા દરજ્જા ઉપર મુકવાની ભલામણ કરી. મી. નાનાભાઇએ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે ખુદાએ મરી મુરાદ બર લાવી નથી તેથી બહુ દીલગીર છું. હું દુકાન નો મેનેજર હોઇ મને આરોપમાંથી મુકત કરી છોડી મુકયો તે જોઇ ઘણો દીલગીર છું. મી. ગુલામ મહમદ પેટેલીઆએ વખતને લગતું વીવેચન કરયું. અને નવા મેંબરો તરીકે મી. સુલેમાન નુરમહમદ, તથા મહમદ હાજીઆએ પોતાનાં નામો નોંધાવ્યાં મી. અબ્દુલ હમીદ અમીર લીબાતની પેઢી ગ્રીનરટવાળાના ભાગીદારે ય/ સભાને બારીક આપી. એસેંબ્લીની બીજી મીટીંગ તા. ૬ ૧૨-૦૮ ને બોલાવવાનો ઠરાવ કર્યો પછી આભાર લઇ સભા વિસરજન થઇ હતી.

આ મંડળની મીટીંગ વિસરજન થયા પછી આજરે એક કલાક પછી હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીનો તા.૨ માસ મીટીંગ બાબતનો આવ્યો તે ઉપર હરાવ કરવા એજ દીને ૪ વાગે ફરીથી મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. ચેરમેન મીં હાજી સુલેમાન ભાઇખાત હતા. તેમણે ભાષણ કરી સરવે હકીકતથી વાકેફ કરવા હતા. બાદ સરવાનુમતે જનરલ બોથાએ કરેલી રજુ આત જુદી છે અને અત્રે તથા ડીસ્ટ્રીક્ટ માં વસતા સઘળા મુસલમાનો સત્યાગ્રહની લડતને કાયમ વળગી રહે છે તે મતલબ નો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતાં કાવ્યો

(રચયિતા કરી ઘણાક અક્ષર—એ રાહ.)

દેશ હીતને માટે દોડો,
કરો સમર્પણ તન મન ધન;
વિજય વાવટો જગ ફરકાવો,
જેલ જઇને કરો આનંદ;

હીંદના હીરા જરા ન ડરશો,
પગ પાછો ન ભરશો લગાર:
જરૂર જીત છે સત્યાગ્રહની,
વાળ વાંકો નહી તેનો થનાર. દેશહીત.

બહાદુર હીરા શુરવીર વીરા,
દ્રઢ રહી કરજો પુરણ કામ:
સહાય કરશે હીનની દેવી,
રહેશે સર્વનું અમર નામ. દેશહીત.

નાતાલના બહાદુર શેડીઓ,
દાઉદ, રૂસ્તમ, આંગલીઆ;
દેશને ખાતર વેઠ સહે છે,
ગાડી વિના નહી ફરનાર. દેશહીત.

દેશભક્ત તો જેલ ગયા છે,
સોરાબજીને બાપાકીર;
ચંપી નાયડુ તેની સાથે,
રહેજો ઉમંગે ધરીને ધીર. દેશહીત

બળી ગાંધીજી જેલ ખીરાજે,
કેદાણી કામ કરે છે કામ:
ધન્ય છે તેના માત પિતાને,
પરદુખ ભંજન તેનું નામ. દેશહીત.

જાયું તે તો જરૂર જવાનું
તે જાણો છો સર્વે જન:
તો તેમાં શું છે કરવાનું,
અંત લગી રહેજો દ્રઢ મન. દેશહીત.

સત્યાગ્રહની હીમત કીર્તા,
[illegible] આજ:
હીંદની લાજ ઓશિયાં છે છે,
પ્રભુ કૃપાએ સરશે કાજ. દેશહીત.

(અવનીપરથી તવ ચાલું વારી, એ રાહ.)

ટ્રાંસવાલમાં સત્ય લડાઇ,
લીધી મી. ગાંધીએ આજ;
હીમત ધરીને દોડી ભાઇઓ,
ગયા જેલમાં કરવા કાજ.
દેશને સારૂ હિત ઇચ્છે છે,
અંતર દુઃખ ન લેશ ધરે છે:
વિજય મળે તો પાછા ફરવું,
નહિ તો અંત સુધી લડવું.
શુરવીરોએ વિચારયું તે મનમાં,
હોંશ ધરે છે અતિ ઉરમાં;
સત્યનજો જય થશે રૂવૈયા,
પ્રભુ પાસે હું કરું યાચના.
જાઓ ધીર ધરીને ઝલદી,
નાતાલ શેડીઆની પરે;
શ્રી પ્રભુ સત્યની સહાય કરશે,
રહેજો દ્રઢ મન ધારીને.
દેશને માટે હિત ઇચ્છીને,
કેસારો સદકીર્તીને;
ખરો ધરમ તો એ છે સહુનો,
સુખી કરવા દેશી ભાઇઓને.
સત્યનું સરવે મહત્વ કરીને,
રાખો અશ્વિળ નામ તમારા;
તન મનથી હું કરું વિનંતિ,
દેશને ખાતર જશો જેલમાં.
જય આપીને દેજો શાંતિ,
જગપતિ દેવો દુર કરી;
નકકી જીત તો સત્યતણી છે,
સહાય કરજો શીદરી.

હોંદના દાદાની શીખામણ

મદાન દાદાભાઇ નવરોજીની ૮૪ મી જયંતી ઉપર મુબારકબાદીના જે તાર મોકલવામાં આવ્યા હતા તેના જવાબમાં દાદાએ મી. હ. એસે સીએશનને તથા નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસને નીચેનો કાગળ લખેલ છે:—

"હીંદુસ્તાન અને ઇંગ્લંડમાં વસતા મારા સઘળા સ્નેહીઓ તથા મંત્રિ ઓ તેમના મારા પ્રત્યેના અતી ભલી લાગણી દરશાવનારા સંદેશાઓ માટે અંતઃકરણ પુરવક હું આભાર માનું છું.

આ પ્રસંગે હું સરવેને એવી વિનંતિ કરું છું કે સરવે ભાઇબહેને કોમપણ પ્રકારના ક્લેશ ભુલચુક-ઉદ્વેગપણા-થી વેગળા રહેવું. આપણી કુરિયાદો ઘણી છે અને તે વાજબી છે. ખરેખરા જરૂરી સુધારાને માટેની લડત આપણે ખાધા પિધા વિના, દરેક પ્રકારનો પ્રેમ કરવા સાથે અને સ્વાર્થ નો ત્યાગ કરી, શાંતિ ધીરજ અને ખંત રાખી, ચાલુ રાખો: અને અંગ્રેજ રાજની ન્યાયવૃત્તિ પાસે ખંચાયા વગર અને બીક રાખ્યા વગર તમારી ફરિયાદની દાદ માગો."

ટ્રાંસવાલ સામે મુસલમાન કોમનો લાગણીના તાર

મુસલમાન કોમ સત્યાગ્રહમાં ભાગ લેતી નથી એવું જનરલ બોથાએ જાહેર કર્યાની ખબર જોહાનીસબર્ગમાં બહાર પડતાં તેને રદીઓ આપવાને ગયે અઠવાડીએ આખા ટ્રાંસવાલના મુસલમાનોની જે માસ મીટીંગ મળી હતી તે વખતે હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. ઇસ્રાએ નીચેના તાર મોકલ્યા હતા.

મુસલમાન કોમ—કરતનબરગ: તમારો તાર મળ્યો. માસ મીટીંગમાં પહોંચી શકાય તેવી દરેક નથી. કરતનબરગ અને ડીસ્ટ્રીક્ટના તમામ મુસલમાનોની મીટીંગ જનરલ બોથાએ જોહાનીસબર્ગમાં બહાર પાડેલ હકીકત સામે સખત વાંધો દર્શાવે છે. તેઓ સત્યાગ્રહની લડતને ટેકો આપે છે. મીટીંગના ઠરાવોને અમે ટેકો આપીએ છીએ

કોટાગાર્ડ, કાજી, પાંડોર, અને વાજત—કરતનબરગ: જનરલ બોથાએ જાહેર કરેલ હકીકતની સામે વાંધો દરશાવવા આવતી કાલની માસ મીટીંગમાં અમારી તરફથી ૩ થી ઉપર પ્રેસીડેટો હાજર રહેશે. સઘળા મુસલમાનો સત્યાગ્રહની લડતમાં સામેલ છે, અને અંત સુધી લડશે.

ભાયાત—પીટરસબરગ: દીલગીર છીએ. જરૂરી કામને લીધે મીટીંગમાં હાજર થઇ શકતા નથી. તમારી મીટીંગના ઠરાવની સામે મુસલમાન કોમ દીલગીર છે. જનરલ બોથાએ જાહેરાત કરી હકીકત મુસલમાન કોમ સત્યાગ્રહમાં ભાગ નથી લેતી એ જુદી છે.

બોટા—હેડલબરગ: પ્લીજેટ મોકલી નથી શકતા તે માટે દીલગીર છીએ. જનરલ બોથાનું લખાણ ખોટું છે. મુસલમાન કોમ હમેશાં એકત્ર રહેતી છે અને એકત્ર રહેશે. અમે, માગેલી બીના મંજુર થશે ત્યાં સુધી હમેશા મજબુતાઈથી લડશે.

ભાયાત—હેડલબરગ: જનરલ બોથાની લખાણમાં આપણા બાજુના જે બીના

બહાર પડી છે તેની સામે સખત વાંધો જાહેર કરીએ છીએ. વડી સરકાર પાસે આપણી ખરી લડતને ખોટારૂપમાં મુકવા માં હાઇ કમીશનરે જે ભાગ લીધેલો છે તે અત્યંત દીલગીરી ભરેલો છે. મુસલમાન કોમ સલાયદની લડતના આધાર ભૂત છે અને રાહત મળતાં સુધી તેમજ રહેશે એ વાતથી સઘળાને વાકેફ કરજો.

સુલેમાન અને બીજા—વોક્સરસ્ટ: જનરલ બોથાએ જાહેર કરેલ વીગત સામે પ્રોટેસ્ટ જાહેર કરવામાં સઘળા મુસલમાનો તમારી સાથે જોડાય છે. મુસલમાન કોમ ખાસ કરીને આ લડતમાં સામેલ છે કોમજો જુનો ઠામઠો ટરકીશ મુસલમાન રાષ્ટ્રપતનું અપમાન કરતા છે. તેમજ તે કાયદો મોટે ભાગે મુસલમાન કોમના હાકોને નુકશાન કરતા છે. અમે જનરલ બોથાને યાદ આપીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના સ્થંભરૂપ ગણાતા મુસલમાનો વોક્સરસ્ટની જેલમાં બીરાજે છે.

મુસલમાન કમીટી—સ્ટાંડરટન: તમારા ઠરાવ તથા પ્રોટેસ્ટમાં બધા અંત:કરણ પુરવક ટેકો આપે છે અને જાતે હાજર થઇ શકતા નથી તે માટે દીલગીરી જાહેર કરે છે.

અંજુમનના સેક્રેટરી—પ્રીટોરીયા: જનરલ બોથાના લખાણને રદીયો આપવાને મળનારી મીટીંગ તરફ અમારી પુરણ દીલસોજી છે. દીલગીર છીએ. ટુંકી નોટીસ મળવાથી ડેલીગેટો નથી મોકલી શકતા.

પટેલ—કલરકસકોરપ તમારી મીટીંગ ને સઘળા મુસલમાનો સંપુરણ ટેકો આપે છે.

સુલેમાન—ક્રારજરટન: તમારો તાર મોડો મળ્યો, પણ મજબુત છીએ.

અબુબક્ષ મહમદ—પીટરસબરગ: જરૂરી કામને લઇ હાજર થઇ શકતા નથી તે માટે દીલગીર છીએ. અમે તમારી મીટીંગના ઠરાવ તરફ દીલસોજ છીએ.

બગસ અને બીજા—પ્રીટોરીયા: અમે પ્રીટોરીયાની મુસલમાન કોમ તમારી સેાસાયટી સાથે રહી મજબુત પ્રોટેસ્ટ જાહેર કરીએ છીએ. અંત સુધી સત્યા ગ્રહ ચાલુ રાખવોજ જોઇએ.

હીંદી મુસલમાનો—મીડલબરગ: ડેલીગેટ મોકલવાનુ અસંભવીત છે એટલે દીલ ગીર છીએ બોથાના લખાણ સામે પ્રોટે સ્ટ જાહેર કરીએ છીએ. સઘળા મુસ લમાનો નિર્ધારપણે સત્યાગ્રહની લડતમાં જોડાયેલ છે.

હીંદી છાપામાં ટીકા.

ટરાંસવાલની ચાલુ લડત વિષે હીંદુસ્તાન ના લગભગ સઘળા છાપાઓ સખત ટીકા કરી રહ્યા જોવામાં આવે છે. આ લખાણુ માંથી કેટલાક ટકરાઓ અમે નીચે ટાંકી એ છીએ.

"ગુજરાતી"

ટરાંસવાલની સરકારના ઉપાડાને જો દાબવામાં આવશે નહિ તો તે દહાડે દહાડે ઇંગ્લંડને પતજ કરશે નહિ. કારણ સ્પષ્ટજ છે. જેને માથે ધણી ન હોય તેના જેજ હાલ છે. ચીનમાં એક ક્રિશ્ચીયનના માથાની સામા માત્ર એક આંગલી કરવામાં આવે તો તેની આંગલી કપાવી નંખાવવા અંગ્રેજ સરકાર તયાર થાય છે; ઇજીપ્તમાં એક અંગ્રેજને લાકડી નો ટુકડો મારવામાં આવે તો તેને ખુન જેવી ભયંકર શીક્ષા કરાવવામાં આવે છે. ઇરાનમાં તેવું બન્યું તો પક્ષવાનો રાક્ષસી બદલો માગવામાં આવે છે; કારણ કે તે લોકના આબરૂદો મજબુત છે! હીંદી પ્રજા ના માથાપર કોઇ ધણીધોર નથી-તેને જે ટપલો મારવામાં આવે તે સહનજ કરવો જોઇએ. હીંદપર રાજ કરતી પ્રજાને માટે, મોટામાં મોટી શરમ ભરેલી વાત એ છે કે ટરાંસવાલમાંના હીંદીવાસીની મુલપર અદ્યાપિ પરયંત ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. મી. સ્મટસ હીંદીવાસી સાથે ખરે ખરો છલ પ્રપંચ ખેલ્યો છે; જો એવો છલ પ્રપંચ બીજા દેશમાં થયો હત તો અંગ્રેજ પ્રજા આકાશ અને પાતાલ બે ભેગા કરી દેત; પણ સ્વસ્થાનવાસીઓથી ઇગ્લંડની પ્રજા કોણ જાણે બીતી હોય તેમ તેને અઢેખા અઢોજા કરી પંપાળે છે. તેનું કારણ સમજાતું નથી પણ એવા પંપાળવાથી કાર્ય સિદ્ધ થશે નહિ. જો ઇગ્લંડે હીંદી પ્રજાને ધનસાહ અપાવવો હોય તો ટરાંસવાલીઓને સંપુરણ દબ દાવવા જોઇએ. પરંતુ ખરી હકીકત એટલીજ છે કે હીંદી પ્રજાની ઇંગ્લંડને દર કાર નથી, અને ટરાંસવાલીઓ ઇગ્લંડના હુકમને પત કરે એમે નથી; એટલા માટે ટરાંસવાલના એશિયાટીકોએ પોતાના બળ પર જેટલું ધુમાવ તેવું ધુમવું; અને એમ ધુમતા ધુમવતા ઇશ્વર સરખો હાતાર છે, તેજ જય અપાવશે.

"ગુજરાતી"

એક લાંબા આર્ટીકલમાં લખે છે કે હીંદના હાલના મારકાસાં મી. રીચક જેવા ને બદલ થઇ ત્યારે પણ બીજા ભાગોના પ્રમાણમાં મુંબઇ હમેશની માફક શાંત પડી રહ્યું છે. છતાં ટરાંસવાલના સવાલને લગતો ધણધણાવી કાઢનારો તાર મુંબઇ થી સર ફીરોજશા મેતા તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે. બંગાળાના ભાગલા સિવાય બીજો ભાગ્યેજ કોઇ બીજો અગત્યનો સવાલ છે જે વિષે હીંદમાં એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી સખત પોકાર ઉઠી રહ્યો હોય! આ સવાલે ખરેખર, ચમત્કાર કરી દેખાડયો છે. જે હીંદીઓ બોમકોટના નામ થી પણ વેગળા રહેતા તેઓ હવે આવા સંજોગોને લીધે બોયકોટની હીલચાલ વિષે પુરી હીમાયત કરી રહ્યા છે. બધાં તાં તથા જાતો આ સવાલ સામે એકત્રપણે જોડાય છે. બંગાળો પોતાનામાં કુબ્બું પડયું છે તેને લક્ષને જોઇએ તેટલો આ સવાલ હાથ લઇ શકેલ નથી, પણ પરદેશમાં તેના ભાઇઓ ઉપર જે સંકટો પડે છે તે તરફ તેની દીલસોજી મુંબઇ જેટલીજ છે.

આ અંકુ ફરીથી તા. ૭૨ ઓકટોબર ના લખાણમાં જણાવે છે કે મી. ગાંધી તરફ ટરાંસવાલે બતાવેલ વફાદારી થી આ દેશની લાગણીઓ કેટલી ઉશ્કેરાઇ છે એ અંગ્રેજોની જાણ બહાર હોવું જોઇએ નહીં. જો મી. ગાંધીની જગ્યાએ એક અંગ્રેજ હોત અને ટરાંસવાલની જગ્યાએ એક સ્વતંત્ર દેશ હતે તો આખી અંગ્રેજ પ્રજા કોપથી ગાંડી તુરત બની ગઇ હત. અને કદાચ લડાઇ જાહેર કરી ન હતે તો લશ્કરને તયાર રહેવાનો હુકમ તો ચોકસ મળી ચુકયો હત. હીંદુસ્થાનને આ સઘળું મુંગે મોઢે સહન કરવું પડે છે. તેના લાગણી આંસુ પાડીને બેસી રહી છે. કોઇ પણ દેશ કે કોમની હીનતારૂપ ગણાતા જેવા, એક આદમીના ઉપર પરદેશમાં આમ જુલમ ગુજરવામાં આવે અને તેના ભાઇ ઓ તેને માટે કાંઇપણ કષાય લેવાને કેવળ અશકત બને—અરે, તેનો ખુલાસો માગવા ને પણ—અશકત બને તેનાથી વધારે બીજું શોચનીય શું ગણાય?.....આ દેશ માં સ્થિતિ ઘણી ખરાબ છે એ અમે જાણીએ છીએ, પરંતુ ટરાંસવાલ જેવું જંગલીપણું કયાંય જોવામાં આવ્યું નથી.

"મુસ્લીમ હેરલ્ડ"

લખે છે કે કોલોનીમાં આપણા ભાઇઓ ઉપરની આપત્તિ હૃદય ભેદક છે. આ સવાલ હીંદીનો હોવાથી કોલોનીના પ્રધાનો કાંઇ દરકાર કરતા હોય એવું જણાતું નથી. સામ્રાજ્યના રક્ષણ નીચે હોવા છતાં આપણી આવી સ્થિતિ રહે એ મોટું શોચ નીય નથી! ટરાંસવાલથી આવેલા કેબ્સા

ખબરો ચમકાવનારા છે.....અને આ સઘળું સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ જે ઘણા ન્યાયી અને પ્રમાણીક મનાય છે તેના અમલ નીચે! વડી સરકાર હીંદ તરફ દિલસોજ છે એમ માનવાની અમે ના પાડીએ છીએ. ઇગ્લંડનું લશ્કરી કે નીતિબળ પડી ભાગ્યું હોય તો ન્યાય અને પ્રમાણીકતા ની ખાતર હવે વખત વિલંબે તેણે હીંદનો કારભાર તેને પોતાને હસ્તક સોંપી કોલો નીની ગેરબ્રાજતી વરતણુંકની સામે બદલો લેવાની સત્તા આપવી ઘટે છે. લોરડ મોરલી પોતાની ફરજ ન સમજી શકે તેમ હોય તો આપણે આશા રાખી શકીએ છીએ કે લોરડ મીટોને આ કોલોનીઓના જુલમી પંજામાંથી છોડાવવાની પુરી હીંમત હોવી જોઇએ. જો તેના કહેવા ઉપર વડી સરકારે ધ્યાન ન આપ્યું હોય તો લોરડ મીટોને લાજમ છે કે તેણે રાજી નામું આપી બતાવવું કે જે દેશનું અને જે દેશના લોકોનું રક્ષણ કરવાને તેને બેસાડવામાં આવેલ છે તેનાથી આવો અન્યુ ઘટતો અને જુલમગાર અન્યાય વધુ સાંખી શકાશે નહીં.

ડંડી ડીબેટીંગ સોસાયટી

આ સોસાયટીના સેક્રેટરી તા. ૨૧ના કાગળમાં લખે છે કે હમેશના રીવાજ મુજબ મી. હાજી ઇબરાહીમ ખાનના પ્રમુખપણા હેઠળ મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે નવા મેંબરોના નામ મી. બી. એમ. મુકાદમે વાંચી સંભળાવ્યા હતા અને તેની દાખલ તથા માસીક ફી ખજનચીને સોંપવામાં આવી હતી. બાદ ના. સુલતાન ના ગાદીનશીનના તારનો ખરચ જે મેસરસ હાજી જમાલખાન તથા અબુબ તુરમહમદ તરફથી આપવામાં આવ્યો હતો તે મી. કાસમ મીરની દરખાસ્ત અને મી. બી. એમ. મુકાદમના ટેકાથી સોસાયટીમાંથી આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. બાદ મી. આદમજી કાનમીંયાના રાજીનામા ઉપર ચરચા ચાલી હતી. તેમને બીજા વરસના મેંબર તરીકે હરાવવામાં આવ્યા. નવી ચુંટણી થતાં સુખી મી. બી. એમ. મુકાદમને જોઇન્ટ ટરેઝરર તરીકે મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. અને છેવટમાં નવી ચુંટણી માટે તા. ૬ જાન્યુઆરી રવીવારના રોજ મળવાનું ઠરાવી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલ માટે હીંદુસ્થાનમાં વધુ મીટીંગો

ડાભેલમાં જાહેર સભા

ડાભેલથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ તરફની વરતણુંક સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને ડાભેલ તથા આજુ બાજુના માણસોની એક જબ્બર સભા તા. ૭ અકટોબરના રોજ સઇદ શાહબુદીન સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે અંજુમ ને ઉસમાનીયામાં મળી હતી, તે વખતે નવસારી, સીમલક, કોઠાર, કારાકાઇયા વગેરે ગામોના ડેલીગેટો હાજર થયા હતા.

શરૂઆતમાં પ્રમુખ સાહેબે ભાષણ કરી ધ્યાન કહ્યું કે આપણે આજે એટલામાટે ભેગા થયા છે કે આપણા હીંદી ભાઇઓના ઉપર ટ્રાંસવાલની સરકારે ગેરબ-સાફની રૂએ સખત કેદની સજા કરી છે તેમાં બાહોશ કોમના એરખવાહ મેસરસ. દાવુદ મહમદ, મોહમદ કાસમ ઝવેરીઆ તથા પારસી રૂસ્તમજી વીગેરે ઘણા સાહેબો છે. તે સાહેબો પાસે જાહેર રસ્તા ઉપર પથર ફોડવાનું કામ લેવ છે. તે માટે આ મીટીંગ બહુ મોટી દીલસોજી જાહેર કરે છે. માટે આપણે આપણી બળવાન શહેનશાહી સરકારને વચ્ચે પડવા અને જલદીથી નીકાલ લાવવા સારૂ નમ્રતાપુરવક અરજ કરીએ છીએ. તે બાદ સઇદ જલાલુદીન સાહેબે શહેનશાહી સરકાર પાસે દાદ માગવા અને વચ્ચે પડવા અરજ કરી હતી. બાદ મી. ઇસ્માઇલ મહમદ બોબાતે ભાષણ કરવું અને ગામ ડાભેલને પોતાની ખરે ખરી ફરજ અદા કરવા બાબત ઐહેસાન માન્યો હતો. ત્યારબાદ ટ્રાંસવાલ સરકારની રાજનીતીને વખોડી કાઢનારા તથા વડી સરકારને વચ્ચે પડી આ ગેરબ્રાજતી વરતણુંકનો અંત આણવાની વીનંતી કરનારો ઠરાવ થયો હતો. આ ઠરાવની નકલ હીંદુસ્થાનના પ્રધાન તથા વેાઇસરોય અને મુંબાઇના ગવરનરને મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. બાદ તે મુજબના તાર સઇદ જલાલુદીન સાહેબે વાંચી સંભળાવ્યા હતા. જેને મી. હાસમ મુસા તથા મી. નાથાભાઇ નેમચંદ તરફથી યોગ્ય વીવેચન સાથે ટેકો મળતાં પાસ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

કરાંચીમાં જાહેર સભા

'ખબરદાર' પત્ર જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર ગુજરતી વીષે ઘણા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા માટે કરાંચી ખાતે ત્યાંની હીંદુ સીંધ સભાની આગેવાની હેઠળ એક જાહેર સભા મળી હતી. મી. હરચંદરાય વીશનદાસને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. સભાએ એવી મતલબના ઠરાવો પસાર કર્યા કે શહેનશાહી સરકારને આગ્રહ કરવો કે ટ્રાંસવાલના સત્તાવાળાઓ ઉપર આંકોશ મેલવો ઠરાવ્યુ કે ટ્રાંસવાલની સરકારની રાજનીતીથી શહેનશાહી લાભોને નુકસાન થાય એમ છે. બીજો ઠરાવ સભાએ પસાર કર્યો કે હીંદી સરકારે ટ્રાંસવાલના ગોરાઓને તેમજ ત્યાંના વેપારને બોયકોટ કરવો. આ૦ મી૦ વેળા સભામાં હાજર હતા અને તેવણે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ તરફ દીલસોજી દેખાડી હતી. તેવણે જણાવ્યું કે આને લગતી ખરી વીગતો મેળવવા અને હાલની મુસ્કેલીનો કાયો કરાવવાની નેમથી હું એ વીષે દક્ષિણ આફ્રીકા અને ઇગ્લાંડ ખાતેના મારા મીત્રો તથા હીંદી અમલ દારો જોડે સંદેશા ચલાવું છું.

રંગુનમાં જાહેર સભા

'અખબારે સોદાગર' નો રંગુન ખાતે નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે તા. ૬ ઠ્ઠી અકટોબરે અત્રેના સઘળી વરણના રહીશો ની એક જાહેર સભા ટ્રાંસવાલના હીંદી વાસીઓ ઉપર પડતા જુલમના સંબંધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવા મળી હતી. સભા મળવા ની ઠેરવેલા વખતની આગમચ સલાનો કુશાદે હોલ હીંદુ, મોહમેદન, ચીના વીગેરે સઘળી કોમના આસામીઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. અત્રેના જાણીતા બેરીસ્ટર મી. બી. એન. બરજોરજી પ્રમુખ સ્થાને બીરાજ્યા હતા.

પ્રમુખનું ભાષણ

પ્રમુખે સભાનું કામ આરંભતાં જણાવ્યું કે ટ્રાંસવાલના હીંદીવાસીની સ્થીતિ ખરીત દયાજનક થઇ પડી છે અને તેથી તેમના તરફ તમામ હીંદીવાસીની દીલસોજી હુસ્કેરાઇ છે. મહાન બ્રિટીશ શહેનશાહત ના વતનીઓ તરીકેના હક તેમને આપવા ના પાડવામાં આવે છે. ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં ટ્રાંસવાલનો મામલો બહોજ રસ ઉપર ચઢયો હતો અને ત્યાંના હીંદીવાસીઓ એ નામોશીભર્યા કાયદાઓને શરણ થવાને ના પાડયું હતું. આખરે કાંઇ સમાધાનીની ગોઠવણો કરવામાં આવી હતી. જે હીંદીવાસીઓ રાજીખુશીથી રજીસ્ટર થવાનુ કબુલ કરે તો બ્રીટીશ રજીસ્ટરમાં લેવા પાછો ખેંચી લેવામાં આવશે. હીંદી વાસીઓએ તો પોતાનો ભાગ ભજવ્યો. પણ પેલો કાયદો હજી ખેંચી લેવા આવ્યો નથી. એટલુંજ નહીં પણ બ્રીટીશ

રમટસે એમીઆડીક કાયદો દાખલ કીધો છે જેથી હીંદીવાનો ઉપર બીજા તરેહવાર કાયદાઓ પડે એમ છે. ગ્રહસ્થો, કોઇ પણ છુટા દેશના રહીશો એવા કાયદાઓને શરણ થાય નહીં અને જે રીતે તેઓ એ કાયદાની સામે થયા તે એકલો બહાદુરી ભર્યો મારગ તેમને માટે બાકી હતો. ત્યાંના હીંદીવાનો પોતાના જીવનગાળા ને માટે લડે છે અને સઘળા હીંદીવાનો નામદાર શહેનશાહની રૈયત છે અને એવી રૈયતના હક બોગવવા તેઓ લાયક છે એવી લડત તેઓ ચલાવવા માગે છે. એ હીંદીવાનોની બહાદુરીભરી લડતમાં તેમની સાથે રહેવું એ આપણી પહેલી ફરજ છે. અને હું આશા રાખીશ કે આપણે સઘળા એ આપણી ફરજ બજાવશું. આપણા દીલસોજ હીંદી વકીલ લે૦ એસ્કોમ્બને આપણે અપીલ કરવી જોઇએ અને નામદાર શહેનશાહ એડવર્ડ જેવણ સુલેહના સાધી છે તેવણને રક્ષણ માટે અરજ કરવી જોઇએ. (જોરદાર તાળીઓ.)

પ્રમુખના આ ભાષણનો ગુજરાતી, ઉરદુ, તામીલ, અને ચીનાઇ ભાષામાં તરજુમો કરવામાં આવ્યો હતો.

એ પછી પહેલો ઠરાવ મી. ઇસ્માઇલ અલી મુલ્લાંએ રજુ કર્યો હતો, અને તે ટરાંસવાલના હીંદીવાનો તરફ ચલાવવામાં આવતી વરતણુંક તરફ રંગુનવાસીઓનો મજબુત પ્રોટેસ્ટ દેખાડવાને લગતો હતો. વળી તેમનાં દુઃખોનો નીવેડો લાવવાને નામદાર શહેનશાહની સરકારને અરજ કરવાનો પણ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમને માટે નામદાર જખતાવર શહેનશાહનું રક્ષણ માગવામાં આવ્યું હતું.

ઉપલા ઠરાવને મેસરસ તકેલીઓંગ અને મામુજી મુસાજીએ ટેકો આપ્યો હતો.

મી. કે. બી એનરજીએ દરખાસ્ત કરી કે મી. ગાંધી ઉપર નીચલો તારનો સંદેશો મોકલવો. ટરાંસવાલના હીંદી અને ચીના ઓના દુઃખો તરફ રંગુનના રહીશોની ભારે દીલસોજી છે અને તેઓએ જે ભોગ દેખાડ્યો છે તે માટે દુવા ગુજરવામાં આવે છે. ઇન્સાફ અને સદ્‌ગુણો અંતે ફાવશે.

ધુળીઆખાતે જાહેર સભા

'અખબારે સોદાગર' તા. ૨૪ ઓકટોબરના રોજ લખે છે કે ગયા બુધવારની સાંજે ધુલીઆના રહીશોની એક જાહેર સભા ટરાંસવાલ માંહેલા હીંદીવાનો ઉપર ગુજરતી સખતાઇના સંબંધમાં બોલાવવામાં આવી હતી, જેનું પ્રમુખસ્થાન ધુલીઆના રહીશ મી. મહાદેવરાવ આપટેને આપવામાં આવ્યું હતું. મી. કોટવાલ પલીડરની દરખાસ્ત ઉપરથી તથા તેને મી. ગુલાબચંદ હીરાલાલે ટેકો આપવાથી સભાએ સરવાનુમતે એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે, ટરાંસવાલ માંહેલા હીંદીવાનો ઉપર જે સખતાઇ ત્યાંની સ્થાનીક સંસ્થા નીક સરકાર તરફથી પાડવામાં આવે છે તે સામે ધુળીઆના રહીશો પોતાનો મજબુત પ્રોટેસ્ટ જાહેર કરે છે અને વચ્ચે પડી વફાદાર હીંદીવાન બ્રિટીશ રૈયતને ઘટતો ન્યાય અને ઇન્સાફ અપાવવાને નામદાર શહેનશાહની સરકારને મજબુત અરજ કરે છે અને આશા રાખે છે કે નામદાર શહેનશાહ પોતે પોતાની એ વફાદાર રૈયતનો જુદા જુદા સંસ્થાનોમાં બચાવ કરનારાં પગલાં લેશે.

મી. વેલીનકર વકીલની સુચના ઉપરથી બીજો એવી મતલબનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે સંસ્થાનીક સરકાર તરફની સખતાઇથી જે ગરીબ હીંદીવાનો એ જે દુઃખ, આપદાઓ અને અડચણો જે હિમતથી ખમી છે તે માટે તેઓ તરફ આ સભા પુરતી દીલસોજી જાહેર કરે છે. આ ઠરાવ ટરાંસવાલ માંહેલા મી. ગાંધી બેરીસ્ટર ઉપર મોકલી આપવામાં આવ્યો છે.

કલકત્તામાં જાહેર સભા

બંગાળામાં તા. ૧૬ ઓકટોબરનો દિવસ જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવામાં આવે છે તે દિવસે બધો વેપાર બંધ કરી સઘળાઓ સવારના ટોળાબંધ ઘાટ ઉપર જઇ નાહી ધોઇ રાખડી બાંધે છે. અને મોટી સભાઓ ભરે છે. આવી સભા આ વરસે ભરાવાની સઘળી ગોઠવણ થઇ ગઇ હતી, પરંતુ સરકાર તરફથી બંધી થતાં તે મીટીંગ મોકુફ રાખવામાં આવ્યું હતું. છતાં એક લાખ ઉપરાંત માણસોનું ટોળું સરઘસ નીકળ્યું હતું. આ મીટીંગમાં બંગાળાના નામાંકીત હીંદીઓ ભાષણ આપવાના હતા. તે ભાષણો તથા ઠરાવો આગળથી ઘડીને તયાર રાખવામાં આવ્યા હતા તે 'બંગાળી' ભાષામાં બહાર પડ્યા છે. આ મીટીંગના પ્રમુખ મી. રાય યતીંદ્રનાથ ચોધરી પોતાના ભાષણ દરમ્યાન ટરાંસવાલમાં હીંદી ઉપર પડતાં દુઃખની કહાણીનું વરણન કરવાના હતા. તેમના ભાષણનો સાર નીચે મુજબ છે: બંગાળાના ભાગલાએ દુનિયાને ચમકીત કરી આપ્યું છે કે, આપણા પોતાના દેશના કારોબારમાં આપણો કાંઇ અવાજ ધરાવતા નથી. બ્રિટીશ શહેનશાહતના જુદા જુદા ભાગમાં આપણા દેશી ભાઇઓની સ્થિતિ કેવી છે તેપર ક્યારે પીયાર કરો. આ બાબતમાં દાખલા તરીકે ટરાંસવાલ બાતેના હીંદીઓને લઇ શકાય. હીંદીઓ તરફ ચલાવવામાં આવતી માઠી વરતણુંકને બ્રિટીશ સરકારે બોઅર સરકાર સામેની લડાઇનું એક કારણ બતાવ્યું હતું. વળી હીંદીને તજી દીધા છે, ત્યારે બ્રિટીશ પ્રજા પરદેશમાંતે વેપાર અરથે જાય અને ત્યાં રહે ત્યારે બ્રિટીશ સરકાર તેઓનું રક્ષણ કરવા સમરથ છે તો પછી પોતાની હીંદી પ્રજાને ઇન્સાફ અપાવવા બ્રિટીશ સરકાર જુલ્મ કરતી સંસ્થાનોની સરકાર મધ્યે શા માટે દબાણ ચલાવતી નથી? આ સવાલનો ઉલાળો દેવો થશે ઘટે છે. આપણા ટરાંસવાલવાસીના ભાઇઓ માટે લો૦ એમ્પથીલ જે ઉમદી કોશીશ કરી રહ્યા છે તે માટે આપણે તેમના ઘણા આભારી છીએ.

મી. ચોધરીના ઉપરના ભાષણ બાદ કલકતાના નામીચા વેપારી મી. મુસાજી હસન અસમાલ તરફથી ટરાંસવાલ સરકારના વલણને વખોડી કાઢનારો, અને તે લડતમાં સંકટ ભોગવતા હીંદીઓ તરફ દીલસોજી બતાવનારો તથા પીલાયતમાં મદદ કરી રહેલા લો૦ એમ્પથીલ વીગેરે સાહેબોનો ઉપકાર માનનારો ઠરાવ રજુ કરવાનું નકકી થયું હતું.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન બનવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા કાઢીને લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની કાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બનતી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી ઇ. એમ કોટવાલ—તપાસ કરી આગે લખશું.

બારબરટનની જેલ અને હીંદીની હાડમારી

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ જોગ.

ગયા રવિવારની મીટીંગમાં ઉપલી હકીકતના ખુલાસા માટે ઘણાક મહરબો તરફથી પુછવામાં આવ્યું હતું. પણ વરસાદનું આગમન અને વખતના સંકોચથી નિરાશ થવું પડયું હતું. તેથી મારે કહેવાનું છે તે છાપદ્વારા જણાવવા રજા લઉં છું.

ટ્રાન્સવાલથી નવા આવનાર મહરબોને અત્રેના સત્યાગ્રહીઓના જેટલી સત્યાગ્રહની સ્ટાર્ટની બાબતેજ માહીતી હોય! અને બન્યું પણ તેમજ. અકળાટ અને ગભરાટે ઘણા મહરબો ઉપર કાબુ કરેલો. પણ બહારથી મળતી ખબર પ્રમાણે કેટલાક મહરબ નાહીંમત થા નાહિંમેદ થયા હતા નહિ. યાહોમ કરી કરી અને કરીથી જેલ જત્રા સીધાવ્યા હતા. ખોરાકનો આરામ પણ કામની સખતાઇના અકળાટના ઉકળાટથી અપીલ કરવાનું દુરસ્ત ધારેલું. અને તે પ્રમાણે વિદ્વાન જજની સન્મુખ સાંભળવામાં આવી. ખુદાતાલાની મહેરબાનીથી તેમાં હીંદી કોમને ફતેહ મળી. અને મારા ધારવા પ્રમાણે સત્યા ગ્રહની લડાઇ મજબુત અને સંગીન થઇ. ટ્રાંસવાલના છાપા એકી અવાજે બરાડા પાડી રહ્યા છે કે કાયદાના ઘડનારા અને તેના અમલ કરનારા તદન ના લાયક છે. 'સન્ડે ટાઇમ્સ' તો આગળ ચાલતાં સરકારને કેમલથી કાયદા ઘડનારને બોલાવવાનું લખે છે. આથી સરકારને ચરમાવનાર નથી? શું હીંદીની હીંમતમાં વધારા માટે અને લડાઇમાં ચુસ્ત થવા માટે પુરતું નથી? હીંદીઓ સરકારની નબળાઇ જોઇ શકયા છે. અને કેવી કુનેહથી કામ લેવું એ જાણી શકયા છે. મી. ગાંધીના કહેવા મુજબ જેમમદાર અમલદારોએ ઘણી વખત છુટ કરી છે. અને કરતા ચાલ્યા જાય છે. જેનો લાભ આપણને મળ્યો છે. અને બાકીનો પણ ખુદા ઉપરના આધીન થી મળશે. યશોલી અપીલથી બારબર ટનના પ૮ જેલીના છુટકારા સાથે માન વંતા બીજા ગૃહસ્થોનો છુટકારો થયો એ શું હીંદી કોમ માટે મશહુર થવા જેવું નથી? ઘેર ઘેર ઉત્સાહ વ્યાપી રહ્યો છે, એવું શું જગ પ્રસિદ્ધ થઇ નથી રહ્યું? પ૮ મહરબો આ બધું બધા ભાઇઓ સમજે જોઇ શકયા છે. અને જેવાને તેવા તીમતમાં છે. તેમ ભવિષ્યમાં પડતાં સંકટો ઉપાડવા તલપી રહ્યા છે. એસોસીએશન ના ઉપકાર સાથે ફુલડાં સ્વીકારતાં કેદાળી અને ટોપલાની મોટે અવાજે માગણી કરી રહ્યા છે. એ ઉપરાંત હીંદી કોમને શું જોઇએ છીએ? સંકટ ઉઠાવવું એ સત્યા ગ્રહની કુંચી છે. તો પછી કોઇપણ બાબ સંકટનો ભય સમજ્યા પછી યાહોમની વાત પડતી મુકે એ બનવા જોગ નથી. છેવટ હું દરેક ભાઇને ભલામણ કરું છું કે હીંમતમાં રહી કિનારે આવેલા વહાણને બંદરપર સહી સલામત લાવશે. બારબરટ ના પ૮ સત્યાગ્રહી જેલીઓ પુરતા જોસ માં છે. અને કોમની ખીજમત કરવા તયાર ઉભા છે.

લી. બારબરટનના પ૮ જેલીમાંનો એક,
જોહાન્સબરગ, ઇબ્રાહીમ હુસેનભાઇ.
તા. ૨૩-૧૧-૦૮

પરચુરણ ચરચા

ગોંડળવાળા મી. દોલતરામ નરભેરામ શેઠે મુંબઇ યુનીવરસીટીની પરીક્ષા પસાર કરી કલકતાની હોમીયોપેથીકનો ૩ વરસ અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમાં દરેક વરસે પહેલે નંબરે પાસ થઇ સોનાના ચાંદ મેળવ્યા હતા. તેઓ ભાવનગર મહારાજ તરફથી સ્કોલરશીપ મેળવી ત્રણ વરસે અમેરીકામાં શીકાગોની હેરીંગ કોલેજમાં હોમીયોપથીક એમ. ડી. નો અભ્યાસ કરવા માટે ગયા હતા. હાલ ખબર મળ્યા છે કે આ પરિક્ષા પણ પહેલે નંબરે પાસ કરી તેમણે સોનાનો ચાંદ મેળવ્યો છે.

'મરકયુરી' છાપામાં એક લખનાર જણાવે છે કે ટ્રાન્સવૈલમાં 'આરબ' વેપા રી ન હોવાથી ગોરા મન માનતો ભાવ લીએ છે આથી ત્યાંના ગરીબ લોકો વધારે ગરીબાઇમાં આવે છે. મેં એક પૌંડનો માલ ગોરાને ત્યાંથી ખરીદ્યો તે માલ 'આરબ' ને ત્યાંથી ૧૭ શીલીંગનો મળ્યો. 'આરબ' એક પેનીનું ૧ રતલ નીમક વેચે છે ત્યારે ગોરા વેપારી ૩ પેનીનું એક રતલ વેચે છે. આમ જેવડા જેવડા દામ લેવાના ગોરાના વલણથી તેમને ઉતેજન ન મળે એ સ્વાભાવીક છે.

ડારનલથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે તા. ૧૬ સોમવારના રોજ અત્રે સખત વાવાઝોડું તથા તોફાન થયું તે દિવસે અત્રે બે મીલમાલીકો ઉપર પથારા પડયા. તેથી તેમનું મરણ થયું છે. બધા ઘરો ઉડી ગયા છે. જે. હયુસેટના ઘરોના લગભગ તમામ છાપ્પ તુટી ગયા છે. કાસમ ઇબ્રાહીમ.....ની દુકાન ઉડી ગઇ છે. સ્ટાંગરમાં કલણ નામના મુસલમાન ના ઘર ઉપર વીજળી પડી તેથી ઘર બળી ગયું છે. તેમાં ૮ બકરાં અને એક ગાડરનું મરણ થયું છે.

દીવાળી કમીટીના સેક્રેટરી મી. છોટાલાલ બી. દેશાઇ તરફથી હીંદુ દીવાળી મહોત્સવ ફંડનો હીસાબ અમને મળેલ છે તેમાં કુલ પા. ૨૪-૮-૬ ઉધરાણામાં થયા છે. તેમાંથી દક્ષિણા, બત્તીની ખરીદી, છપામણી, મોહાર, દહનનો સામાન તથા પરચુરણ ઉધારેશન મળી કુલ પા. ૨૦-૮-૨ નો ખરચ બતાવવામાં આવ્યો છે. આ હીસાબ કમીટીની મીટીંગમાં તા. ૧૪ મી એ રજુ કરતાં બાકીની સીલક પા. ૪-૧-૪ ની રકમ કમીટીએ રવામી શ્રી શંકરા નંદજીની કમીટીને તેમના ખરચ પેટે આપેલ છે.

વોરમબાયસથી મી. અહમદ કસપ નગદી લખે છે કે મારાભાઇ મહમદ કસપ નગદી, ઇબ્રાહીમ અસવાત તથા બીજા કેટલાક ભાઇઓ કોમને ખાતર ૭ દિવસની જેલમાં ગયાના ખબર જોહાન્સબરગથી મી. કાછલીઆ તરફથી મળ્યા તે વાંચી હું ઘણોજ ખુશી થયો છું. અત્રે સહુ મજબુત છે અને જેલ જવાને તયાર છે. સરવે ભાઇઓ એજ પ્રમાણે મજબુત રહી જેલ જશે તો આપણા આગેવાનોના બંધન જલદી છુટશે.

કેપટાઉનથી ઇતેબ્બર લખે છે કે દક્ષિણ આફરિકામાં હીંદીની હાડમારી અને સત્યા ગ્રહ જોઇનો અવાજ આખા હીંદુસ્તાન અને ઇંગ્લાંડમાં એક શહેનશાહ એડવર્ડના કાન અને હૃદય સુધી પહોંચ્યો છે. તે છતાં, હીંદુસ્તાનમાં ભરાનારી કોંગ્રેસમાં ડેલીગેટ ને પણ સર્વાનુમત સિવાય ડેલીગેટ-મોકલ્યા બરીબના પૈસાની ખુવારી કરતા કરતાં તેટલા પાઇસા વીલાયત મોકલવી મી. રીચ ની તંગી ઓછી કરી હોય તો પાઇસાનો સદઉપયોગ થયો ન ગણાય?

'એક હાલારી' લખે છે કે જોડીઆ પાસલાગીઆ મહકેસાના કંઠમાં આશરે ૧૭૫ પા. મારીતસબરગપતે બેકમાં કેટલા એક માણસ ગયા લટકે છે. જોડીઆમાં પાસલાગીઆ મહકેસાની સ્થિતિ બહુજ નાજુક છે, તો આ પરદેસી લોકોના હાલ કે તેમણે તરરાજ મોકલી આપવા જોઇએ.

ટ્રેન્સવાલ ઇન્ડિઅન લાયબરેરીના સેક્રેટરી લખે છે કે આ લાયબરેરીના સેક્રેટરી મી. નારણદાસ માધવજાલ કનકભરા રહીમર ઓરેન્જ ફ્રીમાં વતન તરફ રવાના થતા હોવાથી તેમની જગ્યા પુરવા તથા તેમના માનમાં મેંબરોની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી જે રાતના નવ વાગે મળી હતી. પણ ટોલાએક મેંબરો કામની જરૂરીઆત પ્રસંગે હાજર થઇ નહોતા શકયા તેથી આ સવાલ પડતો મુકી મી. નારણદાસ કુંકી કામગીરીમાં તેમણે લાય બરેરીને સંતોષ આપ્યા બદલ સરવે મેંબર મહરથીઓએ આભાર માની તેમજ સકળ સહર ધ્રબ્બી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી. તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ હાલ એકટીંગ તરીકે મે. પ્રેસીડેન્ટ સાહેબ મી. મીસાક રણછોડ સોલંકી સંભાળે છે.

ડરબનથી મી. વલી મહમદ કનમીયાં લખે છે કે આજે કેટલોક વખત થયાં ધ્રલામીઓમાં કજીયાનું મુળ પેઠેલું જોઉં છું. કેમકે ગયા રવીવારે ગ્રે સ્ટ્રીટપર કેટલાક કાનમીયાં તથા સુરતી ધ્રલામીઓ વચ્ચે ઝપાઝપી થઇ હતી. તેમાં કેટલાક ના માથા પણ ફુટયાં હતાં. હજુ આની સુલેહ થઇ નથી આ દીલગીર થવા જેવું છે. બંને પક્ષના આગેવાન તથા ડરબન ના દરેક ધ્રલામીઓ અને ઓંજુમન ધ્રલામના સુકાનીઓની ધ્રરજ છે કે આ કજીયાના મુળ કાઢી નાખવા. નહીં તો કદાચ મામલો વધશે તો ધ્રલામીઓનું માન ઘટશે.

જોહાન્સબરગથી ધ્રરજી પરસોતમ લખે છે કે અંક ૪૫ માં પાને ૭૪૦, કાઠીયા નરશી લાં નવસારીના ખત્રી ગ્રહમા નરસીંહ વાંચવું.

'એક મેંબર' લખે છે કે સેટીસ્મીથ ધ્રલામીયા સોસાયટીનો હીસાબ જાહેર પડવાની જરૂર છે.

કરસરસ્પ્રેરપથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રેના કેટલાક ધ્રહટવાળા જેઓએ લાયસેન્સ લીધા છે અને રજીસ્ટરો ભાળવા ને નથી આપ્યા તેમને ગોબડોટ કરેલા. આ બોમ્બેટ માત્ર બોલવામાં તથા છાપામાં જ રહેશે છે. કેમકે તેમને માલ ધમ ધોકાર આવે છે અને તે ફ્રુટરર એસો સીએશનના બોયકોટ કરાવનારની ટેકડી કરે છે. આ બાબત તેઓએ મહેનત લઇ જે ઠરાવ જાહેરમાં મુકયો તેનો બરાબર અમલ કરવો ઘટે છે.

જોહાન્સબરગના બારબર હાવલા આકુજી લખે છે કે પોતાની બારબર શોપ બંધ કરી બે વખત જેલ જઇ આવ્યો, અને પાછો જવા તયાર છે અને બીજા બારબરોને પોતાનો ધડો લેવા જલામણ કરે છે અને લખે છે કે બીજા ભાઇઓને કોમના કામ વાસ્તે જેલ જતા જોઇ બીજા ઓ કુહાડામાં ઘંધો કરે અને જેલ જવા પ્રયત્ન ન કરે તે શરમ ભરેલું બહાનું.

જોહાન્સબરગથી મી. ઇસમાઇલ બી. મોમનીઆત લખે છે કે ચીખલી તાલુકા વાળાઓ પર કેટલાક અજુસમજુ માણસો ઓનો આરોપ મુકે છે કે તેઓ સત્યાગ્રહ ની આ ચાલુ લડતમાં ભાગ લેતા નથી આ દેખીતી ભુલ છે. અમે આ લડતમાં તન મન અને ધનથી મદદ કરીએ છીએ. ચીખલીવાળા હાલ ઓકસબરગ, જરમીસ્ટ ન, ગેનોની, સ્પ્રીંગ તથા અહીં વીગેરેની જેલોમાં સહેલ કરે છે. આજસુધી અહીં ની જેલમાં ચીખલી તાલુકાવાળા બારા ૧૬ ભાઇઓ જેલમાં ગયા છે. મી. મોમ નીઆત ડરબનના રીડીઆઓ જે દેશને ખાતર સંકટો ઉઠાવી જેલ ભોગવે છે, તેમનો ઉપકાર માને છે. વીગેરે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(અંબરમેંદ્ર ગેઝેટમાંથી)

પીટરમારિત્સબરગના પ્રિન્સી કુપુસામીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૬ ડીસેંબરના રોજ સુપ્રીમ કોરટને કરવામાં આવશે.

ટોંગાટના મોણી જદુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ૨૦ નવેંબર ના રોજ સ્વીકારવામાં આવી હતી. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ ૧ ડીસેંબરના રોજ વેરહમ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં મળશે.

ચાવલ.

(આડગ્રાહક)

લાખ ૬૨ ૧૬૫ રતલના ભરતાએ શી. ૨૮/-થી૩૦/- ખરીદી જેમ ખેડી તેમ લાભ કરતા

નમુદ અમવા લાણીતા વેપારીઓને ઉધાર. બીજે ઠેકાણેથી ખરીદવા પહેલાં અમારો સાન્પલ અને ભાવ તપાસજો.

કોલોનીઅલ સ્ટાર્ચ કું. લીમીટેડ.
પી. ઓ. બોકસ ૭૧, ડરબન.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
ચાવલ માંજા ૧૫૨તાની	૨૪ ૦ થી	૨૪ ૬
બીબડીના ,,	૨૬ ૬ ,,	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨ ૬ ,,	૨૩ ૬
એફ. ડી. આર. ,,	૨૧ ૬ ,,	૨૨ ૬
ચીની સક્કર ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
ઘુંડાના ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦ ,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
મગની ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૪ ૬
મગની ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૬ ૬
અડદની ,,	૨૬ ૦ ,,	૩૧ ૦
બબ્બા મુંબઇના ,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ ,,	૨૬ ૦ ,,	૨૭ ૬
વટાણા ,,	૧૭ ૬ ,,	૧૮ ૬
મઠાઇ ,,	૧૮ ૦ ,,	૧૮ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
કચરું તેમ ૧ ગ્યાલન	૩ ૩ ,,	૩ ૬
ઓરડીયું ,,	૨ ૬ ,,	૨ ૮
બીડું ,,	૩ ૬ ,,	૩ ૬
નાળીએરનું ,,	૩ ૬ ,,	૩ ૮
બાંધ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ,,	૧૭ ૬
પીળા ,,	૧૪ ૬ ,,	૧૫ ૬
વીરડુળ નાતાલ	૧૦ ૬ ,,	૧૧ ૬
બાટા	૧૧ ૩ ,,	૧૧ ૬
ચકાસી સોપારી ૧ રતલ	બા	૦ ૬
મરચાં	૦ ૪ ,,	૦ ૫
બી પેટી ૪ ટીનના ચીં	૮ ૦ ૦ ,,	૮ ૧૦ ૦
પોરબંદર ,,	૮ ૧૦ ૦ ,,	૮ ૧૫ ૦
મારશીન ઓરોઢેડ		
,, વાઇટ રોસ	૮ ૨ ,,	૮ ૫
,, ,, બાયન	૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૦ ૦ ,,	૧૧ ૦
હળી	૫ ૬ ,,	૭ ૦
કાયમંઢ સોપ	૧૪ ૦ ,,	૧૪ ૬
બાજુ સીલ્ક સ્ટોન	૧૧ ૦ ,,	૧૧ ૬
બાજુ સનબાઇટ	૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ ,,	૧ ૯
બાસીસ બાયન	૨ ૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરણની	૦ ૧૦ ,,	૧ ૦
નીલ પોલ્ટ સીગારેટ	૧૬ ૬ ,,	૧૭ ૦
કુપ નેસબનું	૨૦ ૩ ,,	૨૧
નીમક (લીવરપુલ)		
બરલા ઓનની	૪ ૩ ,,	૪ ૬

SUIT No. 1031 of 1907.

In the High Court of Judicature at Fort William in Bengal.
Ordinary Original Civil Jurisdiction.

CASSIM AHMED MOLLAH
VS.
DAWOOD MAHOMED OLLAH

Residing at No. 7 Kaffir Street. Stand No. 197, at Vrededorp, Johannesburg in his Majesty's Colony of Transvaal in South Africa, Merchant.

To

The Defendant DAWOOD MAHOMED OLLAH.

Whereas Cassim Ahmed Mullah residing at No. 185 Lower Chitpore Road, Calcutta, and Issup Ahmed Mullah Residing at Cuttac Orissa in Bengal, merchants, have instituted a Suit in this Court against you for a declaration that the partnership existing between you and the plaintiffs in the business of A. D. Ollah & Co., is dissolved, for an account of the dealings and transactions of the said partnership carried on between the plaintiffs and you, for an order that you do pay to the plaintiffs what may be found due on the taking of the said account and for the costs of the suit you are hereby required to cause an appearance to be entered for you in the office of the Registrar of this Court within 42 days from the date of this publication of the substance of the summons to appear and answer in this suit inclusive of the day of publication and are further required by the Court to file your written statement within 70 days from such publication inclusive of the date of publication, and you are summoned to appear before this Court at or before the expiration of 3 calendar months from this notification, that is to say at the hour of 11 o'clock in the fore-noon of the day immediately following the expiration of such last mentioned time in person or by an advocate of the Court duly instructed to answer the above-named plaintiffs, and as the last mentioned day fixed for your appearance before the Court is appointed for the final disposal of the suit, you must be prepared to produce all your witnesses on that day and you will bring with you or send by your agent any document on which you intend to rely in support of your defence and you are hereby required to take notice that in default of your appearance before the Court on the last mentioned day the suit will be heard and determined in your absence.

Dated the 3rd day of September, 1908.

(Sd.) J. H. HECHLI,
Master.

High Court,
O.O.C. Ju.

કલકત્તાની ન્યાયાધીકારી હાઇકોરટ મધે

ઓરડીનરી ઓરીજીનલ
સીવીલ જુરીસ્ડીકશન.

કાસીમ અહમદ મુલા — વાદી.

દાઉદ મહમદ ઓલાહ, ૭ કાફર સ્ટ્રીટ, સ્ટેન્ડ નં. ૧૯૭ વ્રીડીડોરપ, જોહાન્સબરગ, ટરાંસવાલ. — પ્રતિવાદી

પ્રતિવાદી દાઉદ મહમદ ઓલાહને માલમ થાય જે કાસમ અહમદ મુલા મુકામ ૧૮૫, લોઅર ચીતપુર રોડ, કલકત્તા, અને ઇસપ અહમદ મુલા મુ. કટક ઓરીસાના વેપારીઓએ આ કોરટમાં તમારી સામે ફરિયાદ નોંધાવી છે કે એ. ડી. ઓલાહની કું. ના નામથી તમો અને વાદીઓ ભાગમાં વેપાર કરવા હતા તે કું. ના ભાગ છુટા કરતી વખતે નીકળવા દિસાબની રકમ અને આ કેસમાં ખરચ તમારે ભરી દેવો. એટલા માટે આ સમન્સ પ્રસિદ્ધ થયાથી ૪૫ દિવસની અંદર તમારે કોરટના રજીસ્ટરરાર પાસે જવાબ દેવા હાજર થવું. અને વળી આ છપાયાની તારીખથી ૭૦ દિવસની અંદર તમારે લખીત પુરાવો રજુ કરવો. અને આ જાહેરનામાથી ત્રણ મહિના પુરા થાય તેને બીજે દિવસે બપોરના ૧૨ વાગે તમારે જાતે અથવા તમારા વકીલ મારફતે મજકુર વાદીઓની ફરિયાદને જવાબ દેવા હાજર થવું. અને તેજ દિવસે તમારા પુરાવાના ટેકામાં સાક્ષીઓ રજુ કરવા અથવા જે કંઈ દસ્તાવેજ આ કેસમાં તમારે ઉપયોગી જણાય તે પણ તમારે જાતે અથવા તમારા એજંટ મારફતે તેજ દિવસે રજુ કરવા. અને ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે મજકુર દિવસે તમે કોરટમાં હાજર થશો નહિ તો કેસ તમારી ગેર હાજરીમાં ચાલશે અને તેનો ચુકાદો તે મુજબ આપશે.

તા. ૩ જી સપ્ટેંબર સને ૧૯૦૮.

(સહી). જે. એચ. હેચલી.
માસ્તર.

હાઇ કોરટ
ઓ. ઓ. સી.
જ્યુરીસ્ડીકશન.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

A. A. RAHEMAN.

General Merchant and Direct Importer of Indian Goods,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.

Natal Leaf Tobacco a Speciality.

113 GREY STREET, (Camrodeen's Buildings)

Tel. Add:- "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods.

Box 3598.

41 Market Street

JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent

Box 1353

49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.,

Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.

Telephone 387. Tel. addr. "CHEROOT"

Star Buildings Umgeni Road,

DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Wholesale & Retail.

માલમ, સુથાર અને મજુરની પેઢા બનાવી રાખવામાં આવે છે.

Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

HORMAJCY IDOLCY,

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P O. Box, 312, Lourenco Marques.

P.O. Box 2133, Johannesburg.

S. HALLOO.

TIN MANUFACTURER.

Settee, Tobacco & Snuff Tins, Camp Kettles, Water Canteens, Steel Trunks, etc.

Factory: Stand 48, 16th St., Vrededorp

જે. જે. રાણાભાઈ

૨૨ મી ઑટ, મલાઇ સેટલમેન્ટ.

બે ટ્રક ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ

ઉપરોક્ત ઠેકાણેથી અને ઝોબર્ગ સ્ટેશનથી ઉદ્રિઅન તથા ફ્રેંચ મેસ્ટી હેમે ખાસ્યાંધ મોકલવા આવશે છે.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

78, PRESIDENT STREET,

P.O. Box 5250.

JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચંટ એન્ડ કમીશન એજંટ.

૭૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.

પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦

જોહાન્સબર્ગ.

મેટ્રાસ મેકર.

Matiress Maker, Wholesale Importer,

Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows.

3 Market St. (West), Box 6025. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

નામરદપણા હુની સોનો

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.

ઑફિસ નં. ૨૪૬–૨૪૮ એલિયાડીસ બ્લાક, વાસ્તોરિયા સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

---

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

76 MARKET STREET,

Branch: 147 Market Street. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. & T. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

27 Market Street,

Johannesburg

TRY

"Indian Opinion" Office,

— FOR RUBBER STAMPS —

in different languages.

SUN BRAND TOBACCO WORKS

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address: "Porbandar," Telephone 864.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.

સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બોઅર તથા વર્જીનિઆ ફેક્ટરી તમાકુ નીચેને સરનામે મળશે.

સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઇ

ભારી અને સસ્તી, ગોપબંધુ હીરૂ,

કે. ઇબ્રાહીમ,

૨૬૦ એ મે ઑટ, ૬૨૭૬.

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 88,

KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand.

GENERAL MERCHANTS

Importers & Commission Agents,

Wholesale and Retail,

P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT.

Wholesale & Retail Merchant,

Market Street, Box 84,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 84.

Nigel, Box 43

Tel. Address: "BHYATS"

V. G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer.

Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.

Between Eloff and Von Brandis Streets. 3 doors from Stare Bros.,

P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ" JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ ભાઈર ખબર. "Bee" મારકા માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG
158 MARKET STREET
P.O. BOX 17

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS,

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની ગ્રાહકપણ મેળવવાને માટે હિંદુસ્થાન, અખાત, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને આફ્રીકા વાર મોકલી કરે છે. નિયમીત ધોરણે દર અઠવાડીયે એ રીતે રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર મારફત દુનિયાના ગ્રાહકપણ્યાત્રપર પૈસા મોકલી કરે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા મેળવનાર પક્ષોના ઝઘડાના ઇન્સાફ કરે છે આ ઇન્સાફ તારને માર્ગે ગ્રાહકપણ પક્ષોના મેળવામાં નથી આવતા રૂટરની ખાસ રીત મુજબ છે તે ઘણે દરજ્જે સંપુર્ણ છે. આવી રીતે નામ ઇન્સાફ કરવી મોટા ગ્રન્થોમાં દર મેળવા તથા મેળવનારની પક્ષો સરળે દરે કામ કરવી આપવા છે.

વધુ દર મેળવવા આવેલા તાર રૂટરની કંપની સેવા મારફત કરી મેળવનાર પક્ષોને કરી દર કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને કરવામાં લખો.

મેનેજર,
રૂટરની મેસેજરી,
રેવીસ બીલ્ડીંગ્સ,
૧૨, કીંગ સ્ટ્રીટ.
ડરબન.

રૂટરની ટેલીગ્રાફ,
કેપ ટાઉનરાજ્ય લીમીટેડ,
કેપટાઉન.

અથવા રૂટરની એજન્સી,
પી કેરસ્ટર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET

IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1.6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના ભાગોના દશ કટકામી કોઇપણ ટોકાણેથી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ કટકાથી લી. ૧.૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA.

Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 132. Corner Kaffir & 11th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4096 Tel. Address "RAJABSAR"

Head Office: Mahuva Gujarat, India

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ તે રીટેલ મરચંટ.

મીડીયન બિસરી બજારમાં હિંદુસ્તાન ને બંગાલી વસ્તુ દામે વેચવામાં આવે છે. ખાસ ચી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા ટી-પરસ આવક-ચોખું ગંધીબાજું-બજા રમ. અજમાયેશ કરી જુઓ.

STAND 512, 7th Street, VREDEDORP

Box 6031, JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY,"

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal

PRICE 3D. REGISTERED AS A NEWSPAPER

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, December 5th, 1908. No. 49.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 833.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ સાંબા પાતરાનો તેમ્બાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્મુક મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી ફીકાયત ઘાંચે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

GUSTAV BOCKRIS,

WHOLESALE MERCHANT,

21 Simmonds St., Box 3440, JOHANNESBURG

દરેક જાતનો કાપડબજાર અમારે ત્યાં દર અઠવાડીએ નવો આવે છે જેવા કે:—

બોરસેાનાં કપડાં, બ્લાઉજીસ, નાઇટ ગાઉન્સ, સમીઝ, છોકરાંઓ માટેનો ફેન્સી સામાન ફ્રોકસ, બૂન્સ, ટોપી, કાનટોપી, બાવર, ઉનની શાલ, રૂમાલ, મલપટા,બુશિસ, દરેકજાતનો ફેન્સી સામાન વિગેરે વિગેરે.

અમારે ત્યાં કાંચી જાતના ચીનાઈ બ્યાલા, રકાબી ચાની ચાની જાતનો ફેન્સી માલ ઓશીકા તથા સ્ટેશનરી વિગેરે સામાનનો મોટો જથ્થો રાખવામાં આવે છે. દરેક માલ મીહનત હામથી તથા બારાબર સંભાળથી પેક કરી મોકલવામાં આવે છે

એક વખત ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની મેવાફુટ તથા ફ્રુટો કમીશન ઉપર જોહાનિસબરગની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પહેલા વરતમ ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square.

Box 1988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
and General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

R. R. NAIDOO,

General Dealer & Direct Importer of Indian Groceries,
64 Walmer Road,
Forwarding and Commission Agent.
STORES: LOWER FIR STREET,
P.O. Box 153. Telegraphic "MELON."
PORT ELIZABETH

Tel. Address "MIA." P.O. Box 2367

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ફ્રેસની હિસાબ બાબે મળી શકશે,

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg.

—BRANCH—

Boschbook, Dis. Rustenburg

Tel. Add.: POHOMULL. P.O. Box 277

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

CAPE TOWN

P.O. BOX 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

નં૦ ૧૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Booties,
Combinations		Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.
BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.
Come and see for yourself,
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the head Offices for S.A.:— And at:—
Reuter's Agency, Davis Buildings, 52 Field Street, DURBAN.
Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN
Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Salt Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં દેશની રૂનુ; મસાલા અમારા ગ્રાહકોના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જેથી વેનારને બહુ ફીકાયત આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પોરબંદરનું તાજું ખુશબોદાર ઘી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 864, Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULEMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenboktontein
Rietfontein
} NATAL; TRANSVAAL; Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.
દરેક જાતના અને બીજાઓ કરતાં નવાનીક દુકાન,
માર્કેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટલની સામે)
બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાન્સબર્ગ.

J. M. H. GOOL.
129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England.
Also Exporter of Cape Smoke.
NATAL DEPOT:
Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros., Durban.
ઇસ્માઇલ ગોલ્જ' હુસેન ગુલ.
જનરલ મરચન્ટ.
૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્યતક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું પણ ઉમેર્યું છે જેની અંદર અમારા ઉંચી કારીગરીથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર સોહામણી રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સરસ આવે કરી રાખીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

એ અઠવાડિયામાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

સ્ટીમર અમવોલોસી ટન ૪૫૦૦

આ કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુંબઇ જાય છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરસના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇંડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા હીંદી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નો દુઃખનો કરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કંઇક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તપાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં જણાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વખર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

Durban is 6 days from Bombay and Calcutta 9 days by Steamer.

સ્ટીમર અમકુજી ટન ૨૮૦૦ તા. ૨ ડીસેંબર.

ઉતરવાનું બંદર કરાંચી.

એસ. એસ. "અમકુજી" 2800 ટન સપ્ટેમ્બરમાં 25મે

કોલંબો મદ્રાસ માર્ગમાર્ગ કલકત્તાનું ઉપડશે

જી. ધનજીભાઇ દસ્તુરની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શિઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કિંગ એન્ડ સન્સ.
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ઠના કદમાં અમદાવાદમાં બહાર પડે છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો આપે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદવાસીઓના હકની હકત તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. આવતુ વરસમાં ગ્રાહક થનારને એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે **કાશ્મીર અને કેસરી** (૨૫૦ પૃષ્ઠ) ભેટ આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ (**આફ્રિકાના ગ્રાહકોને માટે**) **અગ્રિમ શી. ૪. પે. ૩ છે.** વળી તેમાં એક આવતુ નવલકથા આપવામાં આવે છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી લેવાનો રિવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

T. Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1865.

870, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 829

આમડાં અસીલીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકર નાં ચામડાં. વેટલની છાલ વગેરે મરીઆ માગીએ છીએ.

TRY

"Indian Opinion" Office,

— FOR RUBBER STAMPS —

in different languages.

ઓરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
ઇ. ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલ્લામહ (ઇનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વોદય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૩-૬
રાજાયન સાર, બાલકાંડ	૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Râmâyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઓરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ વિગેરે ચોપડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ પોકુમલ બખરસના સ્ટોરમાંથી મળશે

અમારી ખાસ વખાણાએલી

ટોપીઓ.

અમારા માનવંતા હીંદીભાઇઓને ખબર આપવામાં આવે છે જે તમામ જાતની તરેહની, ફ્રેંચીઅન, મહારાજા બેંગલોર અથવા નવાબ, ઓસ્ટરાખાન અથવા પરસી અન, સાદફલ અને કુમતાવાળી સાદફલ ટોપીઓનો જંબાવર જથ્થો આવી પહોંચ્યો છે. હમણાની તુરકી ટોપીઓનો શોખ તમા જનાવટ વખાણવા જોગ છે. જથ્થાબંધ ખરીદનારને ડીસકાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

દીલગીરી ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો:

શેખ પીરભાઈ બટલર,
૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler.
506 West Street,
DURBAN.

જાહેર ખબર.

સ્વસ્થાન પોરબંદરની મુનસફ કોર્ટ.

દિવાની સ્મોલ કોઝ કેસ નંબર ૨૬૨ સને ૧૯૦૭-૦૮

ઠાર પરસોતમ કલ્યાણજી રહેવાશી વડવાળા. વાદી.

વિરૂદ્ધ

સોની બાણંદ મસરી રહેવાશી વડવાળા, હાલ ડરબન. પ્રતિવાદી.

દાવો રૂ. ૩૮-૪-૦

વાદીએ આ દાવો તમારા ઉપર કરેલો છે. અને તે કામમાં જુદી જુદી વખતે સમન્સ કર્યા છતાં જન્યા નથી માટે ખબર આપવામાં આવે છે કે સદરહુ કેસની મુદત તા. ૨૬ ડીસેંબર સને ૧૯૦૮ ની રાખી છે તે મુદતના રોજ તમે જાતે અગર યોગ્ય વકીલ મારફત હાજર થવું. નહીં થાશો તો કાયદેસર કરવામાં આવશે.

આજ તા. ૨ માહે ઓકટોબર સને ૧૯૦૮ ના રોજ મેં મારી સહી તથા કોરટ નો સીક્કો કરી આપ્યું.

સ્વસ્થાન પોરબંદર મુનસફ કોરટ.

વો. ગોકલદાસ.
આ. મુનસફ.
પોરબંદર.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett. **Post Free 7d.**

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phœnix, Natal.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા હાજીભાઇ નવરોજજી.
ઓ. જસ્ટીસ બદરૂદીન તૈયબજી.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈંડિયન સ્ટેટસ બેરર કોર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદીન કુર્જીકર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. ઓ. અલી.
મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ.
પ્રીટોરીઆ માસ મીટીંગ.
ડરબનના આગેવાનો વિગેરે.
મી. આદમજી મીઆખાન.
મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી.
મી. ઇબ્રાહીમ અબદુલ કાદર બાવાજીર.

કીમત: દરેકની પેની ઓક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટ્રાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંડિયનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phœnix

Post Free, 7d.

કેપટાઉનમાંથી ઇંડિઅન ઓપિનિઅનની મુદત નકલ (કીંમત ૪ પેની) ત્યાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુરુષલ બ્રધર્સ (કાલ્ફર સ્ક્વેર માર્કેટ અને પાર્લામેંટ સ્ટ્રીટ) ને ત્યાંથી દરેક આવતીકાલે મળશે.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 5TH, 1908 No. 49

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 609.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 5TH, 1908.

The Supreme Court Judgment

HAVING read the official text of the judgment recently delivered by the Transvaal Supreme Court, in the matter of the appeal of the Indians wrongly imprisoned at Barberton, we are the more convinced that the Government have drawn the country into a hopeless muddle over utterly irreconcileable and shockingly drafted laws. The Chief Justice, who is usually so lucid in his judgments, is obviously distressed by the almost impossibility of endeavouring ■ read reason into sections which obviously do not mean what they say and equally obviously mean what they do not say. His Lordship becomes scathingly satirical when he says ■ sub-sec. 4 of sec. 2, purporting to one of the many definitions of a prohibited immigrant, "That is a definition clause. Now one's general idea of a definition is that it is intended to explain what might otherwise be obscure, to facilitate the interpretation of the statute or document to which it relates, and to make the meaning of its framers absolutely clear. All I can say is that in regard to this section the legislature has lamentably failed to attain that result. I have seldom seen a definition which needed so much defining, and which is so difficult of application to the statute to which it relates." Later on, His Lordship adds: "Nobody can be positive about the meaning of this sub-section.' And this is the sub-section upon which General Smuts has relied to keep out educated Asiatics! The Colonial Secretary, in view of Sir James Rose-Innes' severe strictures upon the "framers" of these precious laws, must make up his mind, quite apart from the question of passive resistance, to re-model this particular sub section, and it seems very probable that, under any circumstances, he will be driven to re-cast the whole of the Asiatic legislation, which is loosely drawn and contains flaw upon flaw. Take, for instance, the incident at Volksrust, last Tuesday, when, notwithstanding the *obiter dicta* of the Attorney-General, the magistrate discharged certain registered Indians who were charged with refusing to give means of identification, on the ground that it was not until the 1st inst. that they could lawfully be called upon to produce certificates and furnish means ■ identification. From this decision of the Magistrate, and until the contrary is authoritatively shown, it is obvious that Mr. Gandhi and others are being wrongly detained in gaol.

It appears, then, that Mr. Smuts need no longer refuse to consider a compromise because he fears lest the Government should lose face in appearing to give way to the demands of the Asiatics. He has now a reason which absolutely compels him willy-nilly to introduce remedial legislation at the next session of Parliament. Every Government may be excused for hasty draftsmanship by the Parliament which has passed the particular piece of legislation. But nothing can excuse the attempt to place upon the shoulders of the Asiatics the burden that should rightly be borne by the framers themselves. Why should the unrepresented and helpless Asiatics be blamed for alleged contraventions of sections of the law which the Chief Justice himself finds it impossible to construe with any accuracy. Herethen, is a way out. Will General Smuts avail himself of it?

A Shocking Business.

THE LETTERS ADDRESSED TO THE Attorney-General, copies whereof we reproduce in this issue, by the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society are in the nature of a revelation. We did not know that the authorities had descended from a policy of semi-starvation in the gaols to one of open disregard for the most elementary decencies of life. We accept Mr. Aswat's statements as accurate, and we call upon the Goverement immediately to remove a blot upon the Transvaal prison-system. There can be no excuse possible for compelling these indecent exposures. Apparently Indian passive resisters are treated as cattle, and not as human beings. [We trust that our Transvaal brethren will not allow this shocking state of affairs to remain where it is.

The Volksrust Injustice

WE FEEL THAT ONE OF THE MOST flagrant injustices perpetrated by this unjust government of the Transvaal against the British Indians is the latest, when the Attorney-General refused ■ intervene to procure the release of those remaining at Volksrust gaol who were unlawfully convicted for failing to produce a certificate of registration and refusing to give means of identification, none of which could have been lawfully demanded until last Tuesday. The facts are set forth elsewhere in these columns. Mr. Polak's contention has, since, been fully upheld by Mr. Justice Curlewis, who, on review, quartered the full-term sentence of Mr. Dawood Khan, on the ground that the period of registration, before which these demands could not be lawfully made, had not expired. It is difficult to characterise this monstrous miscarriage of justice. We are convinced that, had the principal victim been anyone else than Mr. Gandhi, it would not have been found necessary to *invent* a palpably flabby excuse for his further detention. Apparently, the Government seem afraid to perform an act of justice, lest, by so doing, they are prevented from committing further acts of shameless injustice. It is not a pleasant record for a government, we must fully admit, to be obliged to confess to gross administrative ineptitude and incapacity. But until some such confession, tacit or otherwise, is extorted, we feel that a settlement is hopeless.

Mr. Polak and the "Star."

QUITE AN ANIMATED CONTROVERSIAL warfare has been carried on during the last few days between Mr. Polak and the *Star*. But the weapons of precision appear to be all on one side, and whenever reinforcements have been called for, Mr. Polak seems ■ have got the advantage of them. The *Star* has been moved by the not unnatural desire to show that, in the Barberton and Volksrust cases, the Government have committed a pardonable blunder—they could not be expected to know better without a Supreme Court decision to guide them. This frail defence has been knocked to pieces by Messrs. Howard, Doke, and Polak, who have scathingly analysed the Government's position, and riddled the *Star* with incontrovertible argument. Incontrovertible, that is, by all but the *Star*. The *Star* is capable of controverting Euclid's axioms and the fundamental laws of nature. But the most important outcome of the controversy is the admission by our contemporary that there is something to say in regard to

the question of limited immigration of cultured Asiatics, and the *Star* does not seem now to think that the repeal of the old Asiatic Act is a crucial matter. We are therefore left to discover a way out of the *impasse* on the question of the status of cultured Asiatics. Apparently this resolves itself merely into a matter of ways and means. How is this immigration to be allowed and regulated? What are the guaranties required and demanded on either side? One would hardly think it worth the while of the Government to invite a campaign of passive resistance, when a round table conference would be a matter of early arrangement, and when, doubtless, a satisfactory settlement could be arrived at. Is it not possible to infuse a little reason into this miserable business and sweep away this wretched nightmare?

Commercial Intelligence

THE TRANSVAAL CHAMBERS OF COMMERCE cannot be congratulated upon their united and remarkable display of unwisdom last week. They appear, notwithstanding the vigorous lucid explanations and statements of the Asiatic position that have appeared with the greatest frequency in the Press, to be hopelessly ignorant of the other side of the question. Apparently, there are none so blind as those who won't see, none so deaf as those who won't hear. The dear old bogey of unrestricted immigration has been resurrected and trotted out, and of course, with the results that might have been expected. A timid man is afraid of nothing, perhaps, so much as his own shadow. And, then, the miraculous intelligence displayed by these commercial men! They have supported resolutions calling upon the Government to administer the old Act and the new, quite reckless of the fact that the old Act cannot be efficiently administered, and that the Government have made a laughing-stock of themselves in their administration of the new Act. But these clever men have not stopped even there. They have urged the Government not to concede the demand of the Asiatics for the retention of this right of free entry of cultured men of their race, for the purpose of their development and uplifting. Imagine a body of intelligent men urging that the means of education and development, in all their forms should be kept from a people! It is the old argument of the aristocrat—the ignorant proletariat is helpless. It only becomes a source of danger (to the aristocrats) where it becomes educated to the point of realising its miseries and hardships. That is why many people object to educating the native so that he may be kept in his place. It is the old slave driving instinct. It is the old instinct of unreason. Don't argue with a man—knock him down. It does not re-dound very much to the credit of the commercial men of the neighbouring Colony to pass these reactionary resolutions. Perhaps, however, some day, a better spirit will prevail.

A Commission Appointed

To Inquire into Indian Immigration

The appointment of a commission to inquire into the question of Indian immigration to Natal is announced in the *Gazette* of the 1st inst. The commission will consist, as under, of seven members, who will appoint their own chairman:—

Lieutenant-Colonel Friend Addison.
The Hon. W. F. Clayton, M.L.A.
Mr. C. H. Haggar, M.L.A.
Mr. F. A. R. Johnstone, J.P., M.L.A.
Mr. J. Schofield, M.L.A.
Mr. Dan Taylor, M.L.A.
Mr. James Williamson.

The terms of the reference are as follows:—

1. The advisability of discontinuing or restricting the immigration of indentured Indians to Natal;

2. The nature of the alterations, if any, that should be made in the laws relating to the establishment of the Indian Immigration Trust Board and other Acts and Regulations affecting Indian immigration, so as to secure more effectual control by Government of Indians introduced into the colony since the passing of the Act No. 17, 1895, whether under any present or future system of indenture;

3. The existing laws and regulations as regards the re-indenture of Indian immigrants and the question whether the present rate of pay as fixed by law operates adversely against the renewal of indentures;

4. The substitution of an alternative labour supply from within Central or South Africa in the event of its being decided to suspend or abolish the further introduction of Indian immigrants into Natal.

In considering question No. 4 it is instructed that regard should be had to the following points:—

(a) The climatic conditions of the coastal and inland portions of the colony;

(b) The continuity and reliability of labour; and

(c) The requirements of the different classes of industry carried on in Natal.

5. The medical supervision of indentured immigrants and the control by Government of the Indian medical officers; and

6. The question whether the introduction of Indian immigrants has in the past operated in the direction of displacing the aboriginal native and the relative curtailing his field of labour.

Mr. W. R. Morrison has been appointed secretary to the commission.

A Plea for a Settlement

Mr. Edward Dallow writes as follows to the *Transvaal Leader*:—

Sir,—A respectable citizen of this town, who was present at the recent meeting of the Chamber of Commerce, when discussing with a friend the position of the Asiatics, announced in a determined manner, "What we want to do is to keep these people out," and, further, that "it was a disgraceful thing for Mr. Hosken to incite the natives to passive resistance"! He seemed surprised when he was informed that how many were to be kept out of the country and how many were to be let in formed no part of the present question, but had been settled long since, in agreement with the Asiatics themselves; and that it was only the mode of carrying out this agreement that was in dispute. It is as well to mention this, because at least one other gentleman present had the same mistaken notion as to the point at issue.

The chief interest of the conversation was, however, the point as regards passive resistance. Mr. Hosken may be left out of consideration; he can defend himself if he is misrepresented. But the point was put to the ardent citizen in this way: "What are an unrepresented class to do if they consider themselves unjustly treated, and can get no redress?"

Let us clear our minds of cant. What stops the way to a settlement is a natural if not altogether praiseworthy feeling—namely, the humiliation which Parliament—the Government and the Opposition—feel in finding themselves in the position of having made a mistake. But we all make mistakes, even in affairs within our special knowledge and personal administration; and that a Government should do so is expected, and the expectation is never disappointed.

Could not the present lamentable state of affairs be put an end to by agreement? Some alteration in the law will have to be made as a consequence of the late failures of justice, if for no other reason. There is ground for believing that the Government is sympathetic in the matter; but it is clearly not a case for the action of the Government only, the Opposition have equal responsibility. Let Mr. Hosken and Mr. Gandhi formulate their desires and consult with the leaders of both sides of the House as to what form future legislation shall take, and with this matter agreed upon in an open and unambiguous manner, the voice of the public would be unequivocally on the side of order and good government.

At present public opinion is divided, and the breach will not be healed, though every Chamber of Commerce and Municipality pass resolutions calling upon the Government to put into force a law acknowledged to be unworkable.

New Club, November 26.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, November 1.

Humiliation and Courage

The world loves a brave man. In the midst of the humiliation of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal one point stands out with convincing distinctness—the self-sacrificing courage with which degradation and imprisonment have been faced by Mr. Gandhi and his fellows for the sake of justice and high principle. It matters not whether they are breaking stones by the wayside, scavenging public squares, under a Kaffir guard, or being marched in prison garb through the streets of Johannesburg or herded with criminals in gaol, the flame of dauntless courage burns bright and the prisoner is the free man for he has not surrendered his principle nor hauled down his ideal of justice. The point of anxiety is whether the physical strength of these brave men will be great enough to stand the hardships they are now condemned to endure; for this reason and also to wipe the stain of this degradation from the name of the Empire, one can only hope that Colonel Seely's words a day or two ago will speedily be put into practice: "I believe a way out of the present difficulty will soon be arranged." Meanwhile Mr. Gandhi and his fellow-sufferers will be cheered by the thought that the deep sympathy of their many friends is taking practical form and every possible effort is being made to terminate the deplorable situation.

London's Indignation Meeting

I have rarely seen a large meeting of Indians and European sympathisers so moved by a common impulse as on the occasion when the "Indignation Meeting" was held in the Caxton Hall on October 16 to protest against the treatment of British Indians in South Africa. The news had just come of the sentences passed upon Mr. Gandhi and others and that they were doing scavengers' duty as well as breaking stones by the highway. Sir Mancherjee Bhownaggree, as chairman, denounced the treatment as breaking the fundamental laws on which British justice was built and insisted that the time for petitions and appeals had passed. Little wonder that the speakers—Indians all of them—burned with indignation and asked where was the vaunted honour and glory of belonging to a great Empire? The story of broken promise and betrayal was repeated; Lala Lajpat Rai declared that it was only the peoples with no power behind them that were trampled upon, and urged his compatriots to continue to defend their rights as human beings. Bepin Chandra Pal took up the stone-breaking message and said that every stroke of Mr. Gandhi's hammer meant a stroke on the shackles that bound their country; Mr. Khaparde urged continued boycott, and Dr. Coomaraswamy insisted that the battle must be fought out in India. Honour to the Heroes! This was the conclusion of every speech and it evoked the greatest enthusiasm. It was certainly a meeting that fulfilled its purpose and showed how united are Indians of all castes and creeds on the question of the sufferings of their brethren in the Transvaal.

"Nation-Day Celebration"

The afternoon's meeting was followed at 6.30 p.m. by a gathering of Indians in the same hall to celebrate what one speaker called, "The Resurrection Day of the Indian Nation." By such measures as the Partition of Bengal, by such action as the treatment of British Indians in South Africa, "by the order of imprisonment", as one speaker observed, whether in India, in the Transvaal, (and even in England, it seemed to be the order of the day) Indians, whatever their creed, were drawn together and were being welded into a nation. There was a religious fervour about the meeting: it seemed to me that the sacredness of the national movement was fully realised, and Mr. Bepin Pal certainly expressed the noblest ideals for India's future in the splendid apostrophe he read to the gathering. It shows how the past, with its great men, its incursions, even, "its successes and failures, its disciplines and cultures," has made the Motherland and raised high the hopes and aspirations of her sons. "We dedicate this day to her thought, to her love, and to her saving service." This noteworthy oration, produced a marked effect upon all who heard it whether Indian or European. I think it must have been for the first time in London, at any rate in public, that Indian ladies and gentlemen went round about the hall tying silken rakhis upon each others' wrists; and I doubt not that in future years this Nation-Day Celebration in London on October 16, 1908, will be regarded as a landmark in India's history. Lala Lajpat Rai presided, and, with the exception of Dr. Coomaraswamy, it was the recent arrivals from India—Mr. B. C. Pal, Mr. Khaparde, Mr. Karindakar—who spoke. The Chairman emphasised the fact that it was a day when love for the Motherland should not permit ill-will to be harboured against anyone. Said Mr. Pal:

"We dedicate this day to that Patriotism which finds its fulfilment in Humanity. We dedicate it, also, to that Humanity which is the only eternal revelation of God to man."

Islam in Whitechapel

Speaking of celebrations, I must not omit a reference to the "Id" festival which brings Moslems of all nationalities together. It is somewhat strange to onlookers to find that a London restaurant has to do duty as *tarabkhal* of a religious service, but so long as there exists in the capital of the Empire no mosque or other building devoted to the religious ceremonies of Islam, one room is practically as good as another. A large white sheet is spread upon the floor, and the faithful remove their shoes on entering. His Excellency the Turkish Ambassador was present, and devout Muslims from India, Turkey, Persia, Egypt, and Morocco took part in the festival. To the non-Muslim there is something particularly impressive in the way in which Islam unites all its followers in a great brotherhood, irrespective of race or position.

But the "Id" festival is not the only evidence of the power of Islam to be chronicled this month. London has the opportunity from now till December 6 of making a study of Muslim art in its widest application. The productions of India, Egypt, Persia, Turkey, and Morocco, whether in textiles, in pottery, or in metal, are available to anyone who takes the trouble to journey eastwards as far as the Whitechapel Art Gallery—that oasis in the desert, which seeks to bring the denizens of London's East End into touch with people and places beyond the scope of their ordinary vision. Art and architecture are effectively combined and the whole collection makes one blush for the representation of India at the Franco-British Exhibition. Among the innumerable objects of interests are some exquisite paintings and illuminated manuscripts of the Moghul period in India which show the perfection of art that had been reached. There are fine specimens of Persian carpets and tiles; there is a representation of an Egyptian house and its furniture, with much fine wood carving. The Directors of the Gallery are extremely practical in their methods; they not only issue an excellent explanatory catalogue for the price of one penny—admission to the Gallery is free—but they arrange for experts to conduct lecture-tours round the exhibition, and the children are brought in batches from the schools of the neighbourhood to see and hear. Altogether London, as well as Whitechapel, should be grateful for the opportunity thus afforded of realising how much we owe to-day to Muhammedan art and influence. The Exhibition was opened by Lord Lansdowne, and His Excellency the Turkish Ambassador, in a brief speech on the occasion, said that there was proof before the eyes of all that Islam was not reactionary or retrograde, and he added that in the great movement in Turkey to-day the religious leaders took a leading part.

Re-arranging the Map of Europe

The mention of the new movement in Turkey brings to mind the changes that are being effected in the Near East. Early in the month of October our cloud-capped [illegible] Empire unanimously upon the Balkan Peninsula [illegible] decided to [illegible] and self-restraint of behaving [illegible] has been preserved. They have won

the approval of the nations by their composure in the face of exasperating circumstances and it now seems likely that questions of vital import will be settled direct by Turkey herself with those who have sliced off pieces of her territory. The proposed Conference of the Powers may find little to do even if it meet; the danger point lies rather with the Serb than the Turkish population. Austria's action in annexing Bosnia and Herzegowina has exasperated the peoples who, however divided to-day, looked forward to the eventual union of the Serb races in a Serb State. Austria's action dashes this hope from the regions of possibility, and it remains to be seen what compromise can be effected. Turkey, meanwhile, has done well to refrain from letting her passions carry her into hostilities with Bulgaria, for, whatever the outcome of a war, it would have hindered the progress of the new regime and have given the reactionaries their chance.

(To be Continued)

Mr. Polak and the "Star"

Constructive Criticism

Government Guilty of Wanton Persecution

On the 27th ulto., Mr. Polak wrote as under to the *Star*:

In the first dozen lines of your leading article in Monday's issue of your paper, you are guilty of two inaccuracies. First, you talk of the "Asiatic Immigration Act of 1907." What is this Act? When was it passed? What is its number on the Statute Book? Is this really an innocent piece of carelessness, or is it not part of your policy of inducing the public to believe that Asiatics, *qua* Asiatics, are specially legislated against by the Immigration Law of the Colony? Your attitude on the Asiatic question has all along been so disingenuous that one naturally fears to credit you with having committed an ordinary error. And then, again, you refer to me, as you have done on a previous occasion, as Mr. Gandhi's "partner." May I ask your authority for that statement? What is your object in twice bringing before the public what you erroneously conceive to be my private relations with Mr. Gandhi? Is this also an innocent piece of misrepresentation, or merely another subtle attempt to discredit what you pleasantly call the "pro-Asiatic agitation"?

Later on you remark: "Very unjustly the pro-Asiatic party seek to saddle Mr. Smuts and the Registrar of Asiatics with the responsibility for this *contretemps*. Now it is well to remember that practically the whole of the 155 martyrs mentioned by Mr. Doke and Mr. Howard re-entered the Transvaal, not with the purpose of asserting an undoubted right, but with the object of defying the law and the Government." And you appear very much to resent the imputation that "the Barberton *contretemps*—the 'grave injustice' to Asiatics 'innocent of any crime'—is the natural outcome of the anti-Asiatic policy of the Government." I repeat the charge that the action of the Government was deliberately and wantonly taken, for the Government knew all along that the Asiatic contention was correct. I can quite understand your trying to draw a veil over the Barberton proceedings by assuming that, at the worst, the Government were guilty of a simple misinterpretation of the law, and you drag in the Supreme Court to bolster up your argument. But it will not do, sir! You forget that every fact was not before the Supreme Court. One of these undivulged facts was that, on the 9th day of September, and, approximately, a fortnight before the Barberton *contretemps* occurred, Mr. De Villiers, the Attorney-General, penned a report to the Imperial Government dealing with the legal aspects of the new Validation Act. He concludes his report in the following terms: "To those who refuse to take advantage of the provisions of the new Act, Act. No. 2 of 1907 can be applied." I quote from the last Blue-book, from which you recently published carefully selected extracts. Now it happens that the defence raised at Barberton was that the returning Indians claimed to avail themselves of their rights, not under Act 36 of 1908, but under Act 2 of 1907—exactly what Mr. De Villiers declared they could do. They denied that they were prohibited immigrants (the Supreme Court, you will recollect, also denied it), but stated that they were there to assert a right (which the Government, through Mr. De Villiers, admitted). They claimed to have the choice of laws (a point which has not yet been formally brought before the notice of the Supreme Court, but which Mr. De Villiers has conceded), and they absolutely denied that they came to defy the law. Sir, every statement that you have made is false. The Government have been guilty of wanton persecution, for putting their own construction upon the Law (for once, a correct one), they deliberately instructed the prosecutor to frame an indictment denying that the Indians possessed the rights that the Government knew them to possess, and charging them as prohibited immigrants for refusing to comply with an unlawful demand made upon them by the Government, who were aware of its unlawfulness. And these cases were quite different from those of Mr. Gandhi and those who are sharing the imprisonment with him (equally unlawfully at Volksrust to-day). These pleaded guilty, being anxious for imprisonment. But the others, headed "Not guilty," were defended, and claimed rights, which were lawlessly denied to them. They are all free men to-day, even the Natal leaders and your old acquaintance, Mr. Sorabji. All have been wrongly imprisoned. But the point that you seem to miss is that, whether these unfortunate people pleaded guilty or not, the liberty of the subject is at stake in two different ways. The one is that the Government are able and willing to take advantage of the ignorance of the public by hanging the dog with the bad name, knowing all the time that he is innocent of wrong-doing. The other is that the Law Department is absolutely ignorant of its own laws. Every word, every phrase, of a penal enactment should be a matter of most careful consideration by the legal advisers, lest a miscarriage of justice occur. But the desire seems not to maintain public virtue, but to secure as many victims as possible. Nothing but gross administrative carelessness can excuse what happened at Volksrust last Tuesday, when eight men were discharged by the same magistrate, for an "offence," for which a compatriot, only the day before, was sentenced to the full penalty of the law—three months' imprisonment with hard labour. The fault lay with the Law Department, which issued stupid instructions to the prosecutor.

One other thing to which I wish to allude is this question of the arbitrary limitation of the number of educated Asiatic immigrants. It is pleasant to note that you at least realise that "there may be room for differences of opinion on that point." This is something gained at any rate. But please do not ask as you did yesterday—"How is it possible to confer a 'right of entry' by Act of Parliament, and, at the same time, render that right almost nugatory by administrative decree?" It is all so absurd, for no one asks you to "confer" any right at all. We already have that right, as you should know very well, after the many explanations made to you, but, even if you do not, Mr. Smuts certainly does, and Mr. Sorabji is to-day a free man to affirm it. It is the Asiatics who are offering to divest themselves, by administrative methods, of a portion of the rights that the existing law confers upon them, in order to demonstrate that they have no wish for an unlimited influx of Asiatics. Do you not understand that, between last Tuesday and the end of the month, it is possible, if the Asiatics are really the wrong-headed, malevolent creatures you take them for, to flood the Colony with their non-resident brethren? There is nothing whatever to prevent it, for the Government cannot secure means of identification. But the fact is, the Asiatics have never desired to do anything of the sort, a fact that they demonstrated when they offered voluntary registration to prove their innocence of the charge made by the present and the late Government. Do you not understand that, but for the *bona fides* of the Asiatics in 1903, you would be unable to identify a single

913

man to-day? Do you not understand that it was the thumb-print voluntarily given to Lord Milner, and the voluntary exchange of documents made through his immigration officer, that has enabled registration to be successfully carried out to-day? As for the principle of arbitrary limitation, you are quite correct in saying that Mr. Gandhi will never consent to the legislative limitation to six per annum. He has never said he would, nor has anyone else said so on his behalf, or on that of the Asiatics. But you appear to be singularly ignorant of facts, well within the knowledge of your predecessor in the editorial chair. Prior to his assumption of journalistic duties, and when he was intimately connected with the Crown Colony Administration, he was fully aware that, whereas, in theory, the Peace Preservation Ordinance made no distinction between Europeans and Asiatics, in practice, though Europeans could get permits thereunder for the asking, the permits issued to Asiatics were strictly limited in number, and then, too, to those only who could prove pre-war domicile. Here was a case of legal equality, but administrative inequality, which, if not truly equitable, was, at least, a reasonable working arrangement, in which both parties acquiesced, and by which the Asiatics loyally abided. We have a similar instance to-day. The Immigration Law theoretically obliges every immigrant to pass education and monetary tests. In practice, first and second-class passengers by train enter unmolested—(I can vouch for this from personal observation)—whereas third-class passengers are asked to pass the tests. Here, then, is an actual case of legal equality and administrative inequality at the present day. And if you have any real knowledge of administrative methods you must know that such irregularities must always exist and cannot possibly be provided for by law.

In conclusion, may I ask you not to pin your faith too much to your interpretation of the Supreme Court judgment, especially that part referring to the 30th inst.? There are so many points that have been revealed by that judgment, and so many that may have to go before the court, that perhaps it would be somewhat reckless of you to stultify yourself by too great a dogmatism thereon.—I am, etc.,

HY. S. L. POLAK.

Johannesburg, Nov. 27, 1908.

[The wrong title given to the Asiatic Law Amendment Act of 1907 was a palpable slip. When two attorneys occupy the same offices, and apparently employ the same clerical staff, it is a legitimate inference that, as we had been informed, some form of partnership subsists between them. We deal elsewhere with some of the principal points raised in this letter.—Ed.]

On the 14th ultimo the *Star* commented as follows:—

It is not our purpose to review afresh the flimsy grounds upon which the charge of inflicting "grave injustice" on the Asiatics has been brought personally against the Colonial Secretary and the registrar. We still hold that the trouble arising out of the Barberton prosecution was due (1) to nothing more than a misinterpretation of admittedly complicated sections of the law, (2) to leniency on the authorities in granting the Asiatics until November 30 to take out certificates of registration. And the statement of the Attorney-General that "to those who refuse to take advantage of the provisions of the new Act (that of 1908), Act No. 2 of 1907 can be applied," in no way invalidates our contention that the authorities had reasonable grounds for supposing that the provisions of the law were sufficiently comprehensive to deal with those who set the orders of the Government at defiance, and who, there was every reason to believe, intended to act in conjunction with the passive resisters.

To us, it seems, the most unfortunate part of this controversy is the manner in which a certain number of public men have been bemused by the Asiatic leaders. The impression has got abroad that the Asiatic claims have now been reduced to two: (1) The repeal of the Asiatic Law Amendment Act of 1907; and (2) the recognition of the right of six educated Asiatics to enter the Colony each year chiefly for the purpose of attending to the needs of their compatriots. The latter is the crucial point so far as the public are concerned. We have repeatedly challenged the Asiatic leaders and their friends to state or show that the former are prepared to accept the principle of limitation in any form that can be regarded as offering adequate safeguards. At last we have something like an authoritative statement of the Asiatic attitude on this phase of the question. Mr. Polak, the assistant secretary of the British Indian Association, in a letter replying to our article of last Monday, states, *inter alia*: "As for the principle of arbitrary limitation, you are quite correct in saying that Mr. Gandhi will never consent to the legislative limitation to six per annum. He has never said he would, nor has anyone else said so on his behalf or on that of the Asiatics." This serves effectively to dispose of the "six highly educated Asiatics per annum" fiction. We have it now on the highest authority that Mr. Gandhi and his colleagues will accept nothing short of legal equality as the basis of any settlement. True, Mr. Gandhi's *alter ego* seeks to show that it may be possible for the Government to keep the immigration of educated Asiatics within reasonable limits by a process of administrative jugglery.

Let us briefly examine this scheme on its merits. We do not suppose it will be denied that there are thousands of Asiatics who could to-day satisfy the very moderate requirements of the Immigration Act. "But," say Mr. Gandhi and his friends, "we are willing that the educational test should be made as severe as the Government or the most rabid anti-Asiatic may demand." The obvious answer is that in that case many desirable European artisans and other workmen would be unable to comply with the provisions of the law. Mr. Polak meets this with the retort: "O! there is no reason why the immigration officials should not, as is at present done with first and second class passengers, omit to submit Europeans to any educational test and enforce the law only when Asiatics demand entry." Do Mr. Hosken, the Rev. J. J. Doke and the Rev. John Howard think that this dishonest policy is one which ought to be adopted by the Transvaal Government? If not must we assume that they are prepared to see the doors thrown open to all educated Asiatics without regard to the number who may wish to enter? Remove the restriction which the Asiatic Acts impose on *all* Asiatics and place highly-cultured Asiatics in the same category as European immigrants; what, then, would be the position of the Transvaal Government? The answer is that it would be obliged to recognise the right of entry and of domicile of all those who could satisfy the provisions of the law whether they numbered six or six hundred per annum. It comes to this then, that we are asked (1) to prescribe an absurdly severe educational test and to enforce it only when the immigrants happen to be Asiatics, or (2) to permit the unrestricted entry of cultured natives of Asia. The analogy which Mr. Polak draws between the position immediately after the war and that which obtains to-day does not tend to support his argument that the spirit of the law can be overridden by a species of administrative sliminess. In the former period, if we remember aright, no Asiatic could enter the Transvaal without a permit; to-day, as we understand the position, the Government has no power, unfortunately, to intercept immigrants at the border and refuse them admission. That is perhaps the most serious defect in the existing laws, and it is a defect which must be seriously considered whenever the question of an amicable settlement of the Asiatic trouble is under discussion.

Mr. Polak Again

On the 30th ulto., Mr. Polak wrote as under:—

Your reply to my letter in Saturday's issue reminds me of the old couplet "A man convinced against his will is of the same opinion still." It is a matter of regret that you do not seem to be willing to find a way out. You admit that the crucial point is the status of educated Indians. You also appear to admit, though it is a fact whether you admit it or not, that, under the present Immigration Act educated Indians may enter the Colony on an equality with educated Europeans. You state, with a brave show

of having received a sudden revelation "We have it now on the highest authority that Mr. Gandhi and his colleagues will accept nothing short of legal equality as the basis of any statement." Why now? Writing to you on September 18th, Mr. Gandhi said: The fact is that legal inequality would be an insult to the race; administrative difference would be a concession to prejudice, and Indian acceptance of it would be a graceful and, shall I say, statesmanlike recognition of such prejudice, and also of the fact that, if we want to live in this country, we must submit to the predominance of the European races." So that you have made no new point at all. But, referring to your own leading columns of two or three days before, I find the following statement by you, showing that you have assumed the very thing that you protest you regard as a new fact to-day. You say: "There is no room for compromise, especially having regard to the fact that Mr. Gandhi scouts all idea of discriminatory legislation."

You have stated that a number of public men have been bemused by the Asiatic leaders, but is it not you, Sir, who are endeavouring to bemuse your readers into a belief that the Asiatics are constantly raising new points? And what right have you to call a policy of administrative differentiation a dishonest policy? Do you mean to characterise the present administration of the Immigration Act in regard to Europeans as dishonest? Do you mean to characterise the administration of the Natal Immigration Act, which gives the Immigration Officer the discretion to issue or refuse visiting passes to immigrants as dishonest? Let me give an instance where this discretionary power is absolutely necessary. A person arrives at Durban, and the Immigration Officer has good reason to believe that that person is intending to enter the Colony for the purpose of carrying on the business of a procurer or a wanton. The officer has no documentary evidence that the party demanding entrance has previously carried on that occupation, but has excellent reason to believe that these are the facts. He is not able to arrest such a person as a prohibited immigrant under the Immorality section of the Immigration Act, and does not wish that person to land. What is the officer's position? His legal position is that he may use his discretion and refuse to issue a visiting pass to the applicant without giving any reason whatever. In such a case, the applicant is legally excluded, and the Colony is saved from the addition of an undesirable element to its population. Is this a dishonest practice? Now allow that principle to be carried into operation at the Transvaal border in regard to Asiatics. The present Immigration Act gives the Immigration Officer discretion to put any person attempting to enter to any education test or any test as to means. The limit of the test is not prescribed. Full discretion as to the severity of the tests is given to the Officer in general terms. British Indians are prepared, as Mr. Gandhi wrote to you on the 17th September last, to consent to an amendment of the Immigration Act, giving the Minister the fullest discretion as to the severity of the tests if, in his opinion, he has not that discretion already. What can be fairer than that? Where is the dishonesty? Why do you seem to arrogate to the Transvaal a monopoly of virtue? You are being asked to do what you are already doing. You are being asked to do what Natal and every other Colony, which has an Immigration Law, are already doing. You are being asked to do no more than Canada has already done, by means of private undertakings with the Japanese Government. There is nothing in the Canadian Law to prevent a Japanese immigrant from entering the Colony on the same terms as any other immigrant and yet an arrangement has been come to whereby Japan agrees to restrict Japanese immigration to Canada within certain limits per annum. A similar arrangement has been come to with the United States by Japan.

You state that you "have asked the Asiatic leaders and their friends to state or show that the former are prepared to accept the principle of limitation in any form that can be regarded as offering adequate safeguards." What safeguards do you want? It is for you to suggest. It is for the Asiatics to consider how they can possibly meet the suggestions. You seem to have an idea, and it is a very unfortunate one, that Asiatics are continuing a policy of passive resistance for sheer love of a fight. Anybody who knows the Asiatic temperament must laugh at the idea. Surely, it is not beyond the combined intelligence of the Government and the Opposition to evolve a way out of the present difficulties. I have not asked that Europeans shall not be subjected to any education test, but that a severe test can be imposed against Asiatics. British Indians are not in the least degree concerned with the attitude of the Government towards European immigrants, but, in so far as the Government is enabled by its present legislation and is desirous to administratively restrict Asiatic immigration, that is a position that is admitted by the Asiatics, and has always been admitted.

May I, in conclusion, quote to you a paragraph from a letter recently addressed to some English papers by Professor H. J. Mackinder, writing from the Province of Alberta, in the Canadian Dominion. He is writing to condemn the attitude of a certain school of critics who do not like the free right for all Asiatics to go anywhere they like within the British Dominions without let or hindrance, a position that has never been demanded by the Transvaal Indians. He says: "No-one seeks to exclude intellectuals or any race or religion. For them, let us have the most Imperial scope and hospitality, more sincere and better organised than they are to-day. The balance of advantage in the intercourse of educated and responsible though differing men will undoubtedly be for good." In commenting upon this, the *Times of India*, one of the most prominent Anglo-Indian organs, says "Cannot General Smuts and his colleagues at Pretoria understand that, if the existing Indian community, whose conservation the Imperial Government have bound themselves to secure are to remain, they will be an increasingly useful asset, if they are kept in touch with better and more influential elements of their own race in India. Lord Ampthill is able to urge practical reasons for allowing an occasional and regulated recruiting of the Indian community in the Transvaal by educated persons. It cannot be refused on any practical grounds, and the Transvaal Government would be accusing itself of administrative inefficiency, if it were to contend that the concession would open the door to that wholesale incursion of Asiatics which no-one has ever asked for." I can add no more powerful appeal to the imagination and common-sense of my European fellow-colonists.

Indian Chamber of Commerce

A meeting of prominent Durban Indian Merchants and traders met at Messrs. M. C. Camroodeen's offices on Saturday last with the object of inaugurating a Chamber of Commerce in the interests of Indian traders in Natal. There were present representatives of the leading firms in Durban, including Messrs. M. C. Camroodeen & Co., B. Ebrahim Ismail & Co., Hoosen Cassim & Co., P. V. Sanghavee & Co., G. D. Hansraj & Co., J. B. Mehta, East Indian Trading Co., Abdul Hai & Amod, N. M. Karim, M. Abed, Ebrahim Camroodeen, Bhana Parshotam, S. D. Vaid, E. B. Motala and others. Mr. Ismail Gora (of Messrs. E. Ebrahim Ismail & Co.) was elected chairman and Mr. P. V. Sanghavee Secretary; the name of the chamber being "The Indian Chamber of Commerce."

IN MEMORIAM. The *Transvaal Weekly Illustrated* last week contained a photograph of a monument erected at a cost of £200 to the memory of a Chinaman who committed suicide at the time of the first struggle against the Asiatic Act. It bears the inscription: "In memory of Chow Kwai For, who committed suicide for conscience' sake, November 11, 1907."

Lord Ampthill and the "Times" Correspondent

In its issue of the 6th ulto., *The Times* publishes the following letter from its Johannesburg correspondent :—

I read with some surprise Lord Ampthill's letter which appeared in your issue of September 16. Lord Ampthill in a previous letter had accused me of misstating the facts of the case in regard to the trouble which has arisen between the Transvaal Government and the British Indian Association. He now goes further. He says, "Your correspondent is wrong in many respects, and his statements are not only a *suppressio veri* but also a *suggestio falsi*."

I have read his letter with some care in the endeavour to ascertain what the grounds are on which he feels justified in making so serious an allegation. As I understand his letter, they are as follows :—

(1) He states that the present trouble has arisen owing to the fact that the Transvaal Government is attempting "to impose a new and harsh condition" on the fulfilment of their part of the compromise which was arrived at with the Indians. This "new and harsh condition," as I understand him, is that, whereas the law, as it stood when the compromise was accepted by the Indians, did not prevent the entrance into the Transvaal of Indians who could pass the qualifications prescribed by the Immigration Restriction Act of 1907, the Government is now seeking to go beyond that and exclude all Indians who have not already the right of domicile here. That certainly is a different view of the situation from that which I have presented to your readers. I maintain, however, that it is not the correct one. Lord Ampthill says that if "the Indians domiciled in the Transvaal had assented to the Registration law, the Immigration Restriction Act would still—according to the construction placed upon it by high legal authority—have admitted this qualified class of Asiatics." Now the words of the Immigration Restriction Act, section 2, are, that any person is a prohibited immigrant "who, at the date of his entering or attempting to enter this colony is subject or would if he entered the colony be subject to the provisions of any law in force at such date which might render him liable either at such date or thereafter if found therein to be removed from or to be ordered to leave this colony, whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with its provisions or otherwise in accordance with its provisions." This provision is understood here (and it was so intended) to make Asiatics, not domiciled, but prohibited immigrants, inasmuch as they are subject when within the borders of the Transvaal to the provisions of the Registration Act, and are thereby liable, unless registered in accordance with its provisions, to be ordered to leave the colony. I do not know who the "high legal authority" is whom Lord Ampthill has consulted, but his advice is evidently not known or does not commend itself to the Asiatic community here, or they would long ago have moved the Courts to set aside convictions obtained under the Immigrants' Restriction Act. Lord Ampthill says, "the Indians are content to stand by the compromise which would place them in the position which I have described above." My answer to that is that no compromise has ever been made or offered by the Transvaal Government which would place them in the position of not being prohibited immigrants where they have not already obtained right of domicile in the Transvaal.

(2) Lord Ampthill says that I was wrong in stating that the Government "conceded practically all the points asked for." My statement referred to the Act which was passed at the end of last Session as the result of a conference between representatives of the Government and the Opposition and Mr. Gandhi. Mr. Gandhi demanded the repeal of the Registration Act altogether, but subject to that he put forward a number of points on which he claimed that concessions should be made. These were practically all conceded, except the demand that educated Indians should be admitted. I never suggested that all the demands of the Indians had been conceded, and it is a perversion of my words to quote the extract cited above without the context. Mr. Gandhi himself, in an interview with the *Star* on August 22, said :—"The new Bill, save for two things, would have been considered fairly satisfactory to my countrymen." These two things were :—(a) That the Registration Act had not been repealed as he contended was promised by General Smuts, and (b) the non-admission of educated Asiatics.

(3) Lord Ampthill says "nor is there in practice, as your correspondent must know, any restriction on European immigration on educational grounds." I did not know, nor do I believe, that the educational qualifications prescribed in the Immigrants' Restriction Act are waived in the case of Europeans. I have made inquiries from official sources and find that they also are ignorant of such a practice. If Lord Ampthill or his informant know better I shall be glad to learn from them. But whichever view is right, I have never said or suggested that the educational qualifications either was or was not waived in the case of Europeans, nor has it any bearing on any inference drawn by me from the facts which I stated.

(4) Lord Ampthill states that the resistance of the Indians to the law is no more active now than at any other time. When I spoke of active resistance I referred to such acts as these :—

(a) Indians of high position going out as hawkers in Johannesburg in order to be arrested for hawking without a licence.

(b) The Indian Association destroying hundreds of registration certificates held by Indians in order to procure their arrest for being unable to produce certificates when required.

(c) The Indian Association bringing in educated Indians from Natal in defiance of the law, and on their being deported re-introducing them so as to compel the authorities to take harsher measures against them.

I leave you to judge whether these acts do or do not merit the description of active resistance to the law. They have all been put in practice within the last six months.

(5) Lord Ampthill says :—"The Indian gentlemen who entered the Transvaal and are suffering for their attempt to assert what they believe to be their rights. . . . . claim domiciliary rights of entry." This is not correct. Sorabjee, whose case I specially mentioned, has no domiciliary rights in the Transvaal, and never resided there. Others may or may not have had, but they wilfully refused to apply for registration. The right which they attempted to assert was not the right of entry to the Transvaal, but the right to enter the Transvaal and defy the Registration law.

(6) Lord Ampthill says :—"Your correspondent omits to mention that their sentence includes hard labour." That is true. I did not think it necessary to mention either that or many other facts connected with their conviction, because they had no real bearing on any point contained in my telegrams. Such omission could not be called a *suppressio veri* with any fairness by any one who appreciates the meaning of the term.

Lord Ampthill accuses me of deliberately falsifying information. The statements which I have cited above are the only grounds which I can find in his letters for making such a charge. Even if they were correct it would be a reckless perversion of language to found upon them a charge of deliberate falsification. They are all, with the exception of the last, incorrect. I asked Lord Ampthill to produce a single case where I have misstated facts or suppressed the truth or suggested falsehood, and I will leave your readers to judge between us by the result.

Lord Ampthill replied to the above as follows :—

Your Johannesburg Correspondent, in the letter which you published yesterday, makes a great show of boldness by challenging me to do again that which I have already done—namely, to show that he has grossly misrepresented the case of the Indi-

ans. He asks me "to produce a single case where he has misstated facts or suppressed the truth or suggested falsehood." I would best comply with his request by producing the whole of his messages to *The Times*, for read together they partake of the character which I indicated. They suggest that the grievances have been redressed, that the Indians have no longer any just cause of complaint, and that their present agitation is on account of new and unreasonable demands. I refer to my former letters as proof that this is not the case.

But your Correspondent asks for a "single case," and I will give him one of each description.

He telegraphed on September 10 that the Transvaal Government had "conceded practically all the points asked for in regard to the Asiatics lawfully settled here." I still hold this to be a misstatement of facts, for there was nothing in the context of the message to qualify the statement in the manner in which your Correspondent now seeks to qualify it.

He went on to say that the Indian Association "discloses the real object of the agitation by demanding the admission of Asiatics on the same conditions as Europeans," and he added that this claim "was throughout the real ground of resistance to the Registration Act." This is, to say the least of it, a suggestion of what is incorrect. The Indians have over and over again declared their willingness to submit to particular restriction of Asiatic immigration, and, since the Immigration Restriction Act did not exist when the Asiatic Act was first passed in 1906, it is clearly impossible that the disabilities now imposed by the former in conjunction with the latter can have been the subject of complaint "throughout."

For a case of suppression of the truth I adhere to that at which your Correspondent protests. When he wrote that "a great outcry was raised at the severity of the sentence" he ought, obviously, not to have omitted to mention that the "penalty of three months' imprisonment" included "hard labour." Anybody except your Correspondent would consider that a very material point, in view of the implied opinion that complaint was unreasonable. It is an unfortunate thing that your Correspondent should seem to be less sympathetic and more ungenerous towards the Indians than any other responsible man in South Africa.

CHINESE IN EAST LONDON. Chinamen (says the *East London and Border News*) still continue to apply for general dealers' licences, though the Town Council, giving effect to the resolution passed some months ago, as persistently and consistently refuse them. The latest unsuccessful applicant was named Chinkayalle Moon.

Johannesburg Chamber of Commerce

Supporting the Government

That this Chamber respectfully trusts that the Government will not be swayed by the great pressure which is being brought to bear upon it by the Indian community and their supporters in England and elsewhere, but that the "Asiatic Law Amendment Act of 1907" and the "Asiatic Registration Amendment Act of 1908," will be strictly enforced.

Such was the resolution proposed by Mr. John Forrest at the special meeting of the Johannesburg Chamber of Commerce, on the 24th ulto., to consider the present position of the Asiatic question and passed, with Mr. William Hosken as the only dissentient. Mr. Noble presided.

In moving the resolution, Mr. John Forrest said:—Mr. Chairman—You have explained to the members the reason why the executive committee has called this meeting, and I think members will agree that the importance of the issues raised in connection with the agitation on this question fully justifies us in conveying to the Government the opinions of the European commercial community. So much has been said and written in regard to the whole question that I do not think it necessary to take up the time of the meeting with any protracted arguments. This Chamber for many years watched with concern the increasing number of Asiatics found to be trading here and felt itself called upon to join with other bodies in asking the authorities to place some effective restrictions upon the great influx of these traders into this Colony. It has been said that in doing this we have been actuated by trade jealousy and that the reason of our anxiety has been that Asiatics are keen competitors in trade. But that is not a fair statement of the position. What we desire is to see that in this country we may have an opportunity of security for ourselves and our families, the wherewithal to enable us to enjoy a fair measure of comfort according to the standard of European civilisation. Given that basis we fear no competition. As is well-known these principles do not appeal to the average Asiatic. He is content merely with the barest necessities of existence; he hoards his earnings and sends the balance away from the country in which he is trading—but does not in any way evince any other interest in that country. So soon as he has saved sufficient money his habit has been to return to India and in numbers of cases to pass on his permit to a relative, friend or purchaser there in order that the latter may succeed him here. The character of such a manner of living can be described as parasitical; and it is obvious that if such conditions are allowed to go indefinitely in a young Colony like this so immensely of harm is done to its prospects, its vitality will be sapped and its development seriously retarded.

As the Chairman has explained, considerations were pressed upon Mr. Chamberlain when he visited us some six years ago, and he admitted that we were justified in protesting against the immigration, as he put it, of more of these people than the Transvaal can digest. In view of the bitter complaints arising from different parts of the Colony, we are justified in urging that this immigration should cease. It may, however, be said that we have not paid attention to Mr. Chamberlain's advice that, in placing restrictions upon the Asiatics, we should avoid attaching anything in the nature of a stigma upon them. As we all know, a great deal was said last year as to the enforcement of the finger-print system. In the first place I would ask, Has any effective substitute been put forward? I submit that in order to have effective means of identification, no other course was open to the Government. Well, it was next contended by the Asiatics that their opposition was directed not so much against the finger-print system as against the element of compulsion in last year's Act. Obviously, if any system is to be adopted, it must be applied to all, or else it will become obsolete. However, we supported the Government in accepting what was professed to be the willingness of the Asiatics to voluntarily register if the Act was meanwhile suspended. But when this voluntary suggestion was legalised by the Parliament, the whole agitation should have ended. This, I think, is the universal opinion of Transvaalers, and we have seen no valid reason put forward for any renewal of agitation.

This people have been given full opportunity for showing that they entered this Colony legitimately, and provision was made for registration in such a manner as not to offend their susceptibilities. Further than this, I would remind the meeting that ample time has been allowed to them. The community has for many years past indicated that it would be necessary, in the interests of the Colony, to stop further immigration. The case of the Asiatic has been argued time after time in public here, in public at Home, in Parliament here, and in the Imperial Parliament. The legislation which has resulted has been recognised by all but the Asiatics themselves as necessary; and, having regard to these facts, no other country in the world would, I believe, have exercised the amount of forbearance that the Transvaal has. I cannot look upon their recent agitation as being founded upon quibbles, and it is evident that they are fighting for a continuance of that immigration which is doing so much to ruin the people of this Colony. The excuse put forward for their last stand appears to have been that there is no provision made for the admission of the doctors, teachers or lawyers considered

necessary to them as a community. In regard to this, the Government has given what should be a sufficient assurance. General Smuts said the other day: "Government have repeatedly declared that they are prepared to consider applications for permits under present law from professional Indians. No such applications have, however, been made recently. If made they will be considered favourably, and granted in proper cases." Lastly, I think that the whole community should sternly resist any concerted opposition to the law of the country. The system of what is known as passive resistance is a most dangerous movement—undermining all law and order and good government. In this country, with a huge native population, it is particularly to be deprecated, and, in my opinion, it is not only justifiable on the part of the Government, but it is their bounden duty to stamp it out by all the means which the law affords. Mr. Chairman, these people have been allowed a period of grace up to the end of this month, during which they can put themselves right with the Government and the people in whose midst they desire to live. I trust wiser counsels will prevail with them, but if they continue to resist, then I contend it is the bounden duty of every lover of law and order, to support and co-operate with the Government in enforcing the laws of the country. (Applause.)

Major Pickburn formally seconded.

The remaining speeches including that of Mr. Wm. Hosken, M.L.A., have been unavoidably held over.

Lord Ampthill's Deputation

A deputation of members of both Houses of Parliament waited upon Lord Crewe and Lord Morley at the Colonial Office on Monday last (November 2) to discuss the question of British Indians in the Transvaal. The proceedings were private and informal, but it is understood that as a result of the strong representations made, further action by the Imperial Government has been promised. The following formed the deputation:—Lord Ampthill, Lord Lamington, Lord Stanmore, the Earl of Galloway, Sir William Hull, Dr. Rutherford, Mr. Hart Davies, Mr. Harold Cox, Sir Henry Cotton, Mr. J. F. Cheetham, Sir Charles Schwann, Mr. A. H. Scott, Mr. O'Grady, and Mr. Lynch. Among others who sent messages of regret that they were unable to attend were Lord Stanley of Alderley, Lord Monk Bretton, Mr. Joseph Walton, Sir Francis Channing, Mr. G. Harwood, Lord Harris, Sir Brampton Gurdon, and Mr. A. H. Crosfield.—*India*.

APPOINTMENT.—Mr. C. H. Waller has been appointed Inspector in the Department of the Protector of Indian Immigrants, Natal.

Alleged Shocking Treatment of Prisoners in Johannesburg Gaol

On the 28th ulto. the following correspondence was addressed to the Attorney-General, Pretoria:

Sir,—Mr. Aswat is a prominent member of the Committee of my Association, and is a well-known merchant of Vereeniging. In order the better to serve his countrymen, he followed the occupation of a hawker in Johannesburg, trading without a licence, and was arrested and sentenced to seven days' imprisonment with hard labour at the Johannesburg Gaol.

He complains to my Association that he and a number of other Indian prisoners who were with him were ordered, the day after they were sentenced, to take off all their clothes, and they were obliged to remain in a naked condition for at least half an hour, from the time when the Doctor entered the Compound until he had examined all the cells and the prisoners and had left the Compound again. Mr. Aswat tells me, also, that, on the day on which the prisoners were discharged, last Tuesday, they were kept standing naked for more than one and and a half hours, during which time their finger-impressions were taken, and, thereafter, their own clothing was returned to them. My Association has received similar complaints from other prisoners; and is of opinion that this flagrant disregard of the elements of decency can never have been intended as part of the punishment inflicted by the Courts. My Association feels very keenly that apparently every effort is made to insult and humiliate Indian prisoners, who, rightly or wrongly, for the sake of conscience, prefer to accept the penalties of the law. My Association ventures to request that you will urgently cause directions to be given that this humiliating procedure may cease.

I would add that not only is this procedure opposed to the ordinary canons of decency, but also to the religious habits of the Indians.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. M. CACHALIA.
Chairman, British Indian Association.

The Hamidia Islamic Society,
Johannesburg.

Sir,—My Society has received a complaint from Mr. E. M. Aswat, one of the principal members of the Committee of my Society, and a number of other Mahomedan prisoners, who have been imprisoned in the Johannesburg Gaol, to the effect that they have been publicly made to stand in a naked condition, for a prolonged period. Other complaints of a somewhat similar nature having reached my Society, I am desired to place the following facts before your notice.

Mahomedans are religiously prohibited from standing naked in the presence of any one. In the case of examination by a Doctor, the latter can make his examination upon individuals in a private place. Mahomedans are strictly enjoined, on occasion of using a latrine, to use water kept in a receptacle specially used for that purpose. They are strictly prohibited from bathing in a nude condition in the open air, and are required, on occasions where open-air bathing is compulsory, to wrap themselves round with some covering providing for decency. My Society also strongly protests against the regulations, if any, which necessitate breaches of Mahomedan religious obligation, and I am asked to request you to issue urgent instructions that the religious susceptibilities of Mahomedan prisoners may be most carefully regarded.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
OMERJI SALE,
Acting Chairman, Hamidia Islamic Society.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
November 2.

DR. RUTHERFORD asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received information of the detention in Natal as undesirables of a number of British Indians desiring to return to the Transvaal, where they claim to be domiciled, because it was suspected that they intended to refuse to comply with the Transvaal Registration Law; and whether he will take steps to protect these British subjects from deportation, with which they are threatened.

Colonel SEELY: Yes, sir; I understand that a number of Indians were so detained, but it appears that the Natal Supreme Court, to whom they applied, has ordered them to be released.

MR. HAROLD COX asked the Under Secretary of State for India whether the attention of the Secretary of State had been called to the efforts now being made in various self-governing British Colonies to exclude from such colonies his Majesty's Indian subjects on the ground of differences in race and colour; and whether he would consider the desirability of providing by legislation that no white person born or domiciled in any such self-governing colony would be eligible for any post of profit under the Indian Government.

MR. BUCHANAN: The Secretary of State does not consider it desirable to take action as suggested in the question.

MR. BYLES asked whether this treatment of Indian subjects by British colonies on the special ground of colour was not increasing the unrest in India. (Hear, hear.)

The SPEAKER: Order, order. That is a matter of opinion.

Sir JOSEPH COMPTON-RICKETT asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was aware that in removing Mr. Gandhi from Volksrust to Johannesburg, on October 25, he was marched in daylight through the streets in convict dress; whether part of his prison duties was to do scavengering; and whether, if these statements proved to be correct, the Secretary of State for the Colonies would feel it his duty to advise the Transvaal Government to avoid this aggravation of punishment for the political offence of resisting the Government demand for digit impressions, particularly in view of the resentment felt in India against the regulations of the Transvaal for the registration of our Indian fellow subjects.

Colonel SEELY: Mr. Gandhi was convicted of failing to produce the certificate required under Act No. 36 of 1908, and was fined £25, or in default of payment two months' imprisonment with hard labour, subject, however, to review. He was brought from Volksrust as witness in a case at Johannesburg, October 27. Escort was provided from Johannesburg gaol, and he travelled from Volksrust under ordinary conditions in his prison kit. He arrived at dusk, and was conducted from station to fort without handcuffs. When in court as a witness he did not appear in prison clothes. He has never done scavenging, but worked on agricultural show ground digging holes for trees, and weeding in municipal plantation and gaol garden. He never performed hard labour on public streets.

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Thursday, 5th November.

Mr. JOHN ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies, whether the Transvaal law against the immigration of Asiatics would operate to the exclusion of Asiatics who are naturalised subjects of Portugal.

In reply to Mr. JOHN ROBERTSON Colonel SEELY said:—

"I am now able to give a more detailed reply to my honourable friend's question.

The answer would depend upon the legal interpretation of Article II of the Treaty of 1875 between Portugal and the late South African Republic, Article X of the *modus vivendi* of 1901 concluded between the High Commissioner for South Africa, and the Governor-General of Mozambique and the several Transvaal Acts relating to Asiatics. It would appear that such an interpretation could only be given with authority by a decision of a Court of Law.

IMPERIAL PARLIAMENT. London, Dec. 3.—At question time, in the House of Commons, Col. Seely stated that the Colonial Office was inquiring particulars with regard to the alleged imprisonment of Indian boys in the Transvaal.—Reuter.

At Volksrust

What Next?

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At Volksrust on Tuesday last, before Mr. De Villiers, A.R.M., Mr. Polak defending, Mr. E. M. Cajee was charged with trading as a storekeeper without a licence. Evidence was given that he had since sold his business which was now being conducted by another person in whose name the licence was. He had refused consistently to take out a licence because of the requirements of the new Act, which he was passively resisting. He was sentenced to pay a fine of £20 or go to gaol for 6 weeks with hard labour, the imprisonment to be stayed pending the issue of a distress warrant. Mr Cajee will go to gaol.

On the same day, two Indians were charged with having refused to give finger or thumb prints, though they had produced voluntary registration certificates. The cases were taken separately, Mr. Polak defending. The prosecution contended that, following upon the Attorney General's statement of opinion and the remarks made by Mr. Justice Curlewis in the matter of the review of the case of Dawood Khan, the section of the Act applied to the accused, as they were registered. The section was always applicable to registered Asiatics.

Mr. Polak pointed out that the Attorney-General's opinion could carry no weight as it was not judicial, and that Mr. Justice Curlewis's remarks did not apply to the present case at all but only to the case of an unregistered Asiatic. He proceeded to urge that section 9 described who might be asked to furnish means of identification and what means could be demanded. But it was governed entirely by section 7, which indicated when such demand could be made. If the Crown's contention were correct, then one of two absurdities would arise. The first was that means of identification could be asked for from registered men who were and could be easily identifiable, whereas no means of identification could be asked for from that very day from those Asiatics who might be fraudulent entrants. The other was that the wording of the section itself, which spoke of "Every Asiatic" and made no exceptions, would indicate that unregistered Asiatics could be asked to produce certificates and give means of identification even though they had had no opportunity of applying for registration. Neither of these absurdities could surely have been contemplated by the legislature. As his client had been arrested on the 28th ulto., he should be discharged, since he could not have committed the offence until that very day.

The Magistrate upheld the contention, saying that he differed from the Prosecutor's view entirely, and thought that, even though the accused was registered, he should have been at liberty till the 1st inst. He accordingly discharged the accused.

The Prosecutor then withdrew the charge against the other accused.

The Magistrate at Volksrust has now given a judgment entirely opposite to the opinion expressed by the Attorney-General in defending Mr. Gandhi's conviction.

A Britisher's Impressions

Mr. J. H. Polak, L.P., writes as under to the *Daily News* of the 18th ulto.:

I take this opportunity, as a personal friend and warm admirer of that brave, devoted, patriotic gentleman, Mr. M. K. Gandhi, who, garbed as a convict, is now doing scavengers' work under the supervision of a Kaffir convict guard in the streets of Volksrust—an object lesson to India of the manner in which this great British Empire fulfils its obligations and redeems its promises to our honoured Indian fellow-subjects in the self-governing Colony of the Transvaal—of thanking you for your sympathetic and truly Imperial leading article in to-day's *Daily News*.

I was privileged to be present at both meetings at Caxton Hall yesterday. I had the advantage of listening to the grave warnings uttered by Sir Mancherjee Bhownaggree, I was thrilled and awed by the impressive and dignified protests of the various eloquent Indian speakers, men of culture, men of refinement, men of the world, men who had suffered for their opinions in the past, and who were prepared to suffer again in the interests of true patriotism and for love of that dear Motherland India which gave them birth, and to which they are so fondly and devotedly attached, and as I sat and listened I reflected upon the great responsibilities and the terrible reckoning in store for those who, having ears, hear not, having eyes, see not, having hearts, feel not, and having the power will not use that power to insist that justice, equality, and fair treatment shall be meted out to our law-abiding, peaceful, and hard-working Indian fellow-subjects in Natal and the Transvaal.

These Colonies, by their treatment of British Indians, have humiliated the British Empire in the face of the civilized world, and I trust that the meeting of members of both Houses of Parliament, called for Monday next to consider this matter, will so impress that view upon the House and the country that the Cabinet can no longer refuse actively to intervene on behalf of those who, voiceless, cannot speak for themselves, voteless, cannot act for themselves, and whose only weapon is that of passive resistance and undeserved and humiliating imprisonment and degradation.

The "Star" Bombarded

By European Correspondents

The *Star* of the 27th ulto publishes the following letters upon what it terms "The Asiatic Muddle":—

In your leading article of Monday you accuse us of unjustly seeking to saddle Mr. Smuts and the Registrar of Asiatics with the responsibility for what I call a "muddle" and you call a *contretemps*. A little boiled down you yourself show the injustice of this "saddling" by quoting the soothing words of the Chief Justice. "Secondly," he said, "could any question as to what meaning the Legislature intended to place upon certain sections of the Act." This is stronger language than any I used. It is true His Lordship exonerates the law officers immediately in charge of the prosecutions; but at whose expense? At the expense of the Government that drafted and passed the Act! You report him as saying "he did not think that any blame attached to anyone for that, for he had read through very carefully both of the Acts on the Statute Book", and he saw that it was difficult to say under which section the charge should have been brought."

Think of it! The Chief Justice of the Colony declares that it is difficult to know either the meaning of the Acts or under which section charges should be brought.

Surely Mr. Smuts was responsible for this cryptic drafting and the Registrar for this purblind administration. Apparently the only way we can discover the meaning of our laws is by putting Asiatics in gaol till they teach us. You may continue to describe this in pretty French if you like, but I prefer to call it in plain English what it is—a big muddle.

But, indeed, Sir, I am not greatly concerned to discover who has led us into this bog. The important question, after all, is, how to get out, and it was with the sincere desire to further that happy issue I wrote before, and write now.

There are two points, I repeat, which, as far as I can gather, the Indians consider vital. With regard to the first, you apparently raise no objection, but rightly call attention to the importance of the second. They ask for provision to be made for the possible entrance, "by right not favour," of six highly-educated people each year.

You say you have looked in vain for any authoritative pronouncement that the Asiatic leaders are prepared to accept this proposal, I think, if you will turn to your own issue for November 4, you will find such a pronouncement. Lest in order that there may be no mistake, I quote from INDIAN OPINION of November 14, page 555. "The Chairman of the British Indian Association Mr. A. M. Cachalia, speaking in his official capacity at the mass meeting of Indians held on November 4, said:—

"Lest the impression might get abroad that we are seeking to flood the country by opening the back door to an infiltration from India on a large scale, we have publicly consented that the principle of administrative restriction," under the education test, which is at present accepted by all Governments in South Africa, notwithstanding hypocritical theories to the contrary, shall operate against an unlimited entry of educated Indians, and so far as age and to ask for the free admission of three hundred persons in any one year. There we require to minister to our needs, as doctors, lawyers, teachers, priests, lest we sink into the mire of ignorance and an evil institute that threatens to swallow us up in the near future, owing to our acceptance of the principle of the most stringent restriction of future immigration from outside this Colony, in view of the existing objection of our European fellow-Colonists."

If this is not both clear and authoritative I do not know what is. I am not a little surprised that you should in the one paragraph oppose this modest request and go on to laud the "statesmanship" of Mr. Smuts and the Registrar of Asiatics in the following paragraph. Surely whatever force your objection may have to the former it has a thousandfold to the latter. "Whenever the number of applications for admission exceeded" what the Colonial Secretary or some other authority thought advisable, somebody would have to "adjudicate upon the competing claims" unless, indeed, the Colonial Secretary "permitted" anyone to come in who did not—a policy which, I presume, is not contemplated either by him or by you. But, indeed, this whole policy of "sufferance" need not be discussed. What self-respecting professional man would come to settle up the position of a "prohibited immigrant," against whom the penalties of the law have been suspended at the pleasure of some possibly capricious official. He would occupy a position lower than the lowest of his people and could never win that respect so essential to the right discharge of those high duties he came to perform.

You say rightly that we accept a grave responsibility in our espousal of this cause, and this responsibility, I may add, is gravely accepted. But what is to be said about the "irresponsibility" of those who, rather than concede requests so fair and moderate, fling men by the hundred illegally into gaol and lightly imperil those Imperial interests they profess to cherish?—I am, etc.,

JOHN HOWARD.

November 24.

It appears that the Government are inscrutable. They speak with two faces. To the British Indians and the Imperial Government they profess nothing but solicitude for the well-being of those Asiatics who are resident in the Colony, but it is quite a different story that they tell to their supporters. May I give concrete instances of this?

Speaking at a recent meeting at Volksrust, Mr. Joubert, M.L.A. in reply to a question, said that, regarding the Asiatics, some years ago they were weak, but now they were giving the Government a lot of trouble. They could not be thrashed out of the country, as they were under the King and were British subjects." Mr. Joubert seems to have quite a speaking regard for the good old times, and there is almost a note of regret in his tone that, the Asiatics being British subjects, cannot be thrashed out of the country to-day. But Mr. Robertson, M.L.C., who immediately followed him, made the matter still clearer. He said that "the Government was anxious to get rid of as many of them (Indians) as possible, but there were great difficulties in the way. It was no fault of the Government that the matter was still going on." Mr. Robertson is an excellent authority, and I have not seen anywhere that the Government have repudiated the construction that he puts upon their real policy. It has been left, however, for the *Volksrust* to clinch the matter. In Friday's issue of the *Star* you publish what purports to be a translation of an article appearing in the *Volksrust*, and which reads as follows:—"Perhaps the latest decline of justice is better for our population. It must not be so easy to be delivered from the Asiatics. What exertion did not it cost to be delivered from the Chinese? And did that ever for one moment make our people stronger? The same will have to be the case in connection with the Asiatics. That South Africa will live its life from this external element there can be no doubt. But it will yet cost many a drop of perspiration. When at last this evil has been driven out, South Africa shall be all the better and more united for it." What can be more unjustifiable than the capitulation of the Nationalist organ? Can it be wondered at, then, that British Indians feel that they are fighting for very life? It is said that in the case of the Transvaal carry great weight at the Colonial Office. That, surely, is all the more reason why Indians should fight to their last breath, lest the evil example set by the Transvaal be followed by the other Colonies.—I am, etc.,

H. S. L. POLAK.

Your challenge to me do I deny, I am quite prepared to meet you on the platform, and will be glad to have your address. You have failed to note this evening that you acknowledge, although grudgingly, that "it is permissible to assume that Mr. Smuts and Mr. Chamney personally framed the portion of the law condemned by the Chief Justice," and that, "if so, they cannot escape the blame which the Chief Justice's strictures imply." That is going a long way towards conceding my contention "that the Government has been guilty of great injustice by the illegal imprisonment of a hundred and twenty-five British subjects." It is simply nonsense to argue that there is no responsibility on the Government because "since prisoners . . . . . are taken into custody no department other than that of the Attorney-General has any right to interfere." Who is it that is responsible for illegally taking these men into custody, procuring their prosecution, and generally directing this business? Undoubtedly the Registrar of Asiatics. And the Registrar of Asiatics is the representative of the Government in that department. It is simply quibbling to attempt to throw the responsibility for this imprisonment upon the sufferers themselves. I gather that you realise this and are not prepared to maintain it. But let me add one thing more. If this were a solitary case of blundering one would not be so persistent in driving the nail home. But unfortunately it is not so. Acts of injustice, petty tyrannies, illegal prosecutions, taking their rise in the Registrar's Office, have characterised the whole of this deplorable business, until those of us who have been conversant with Asiatic experience during these twelve months have been almost brought to despair. And to my mind until a Government repudiates the actions of subordinates who administer the laws in its name, it is to be held responsible for the actions of those subordinates. Is that right?

Now with regard to your challenge, "Is Mr. Duke prepared to deny that practically the whole of the one hundred and twenty-five martyrs were not given to understand that they had only to make application for registration in the prescribed form to avoid serious trouble?" We venture to assert that they did not so apply because they were acting in collusion with the passive resistance leaders." I answer frankly, No. I do not deny it. So far as I can tell the men have all been in sympathy, at least since their arrival in this country, with the persistent protest of their kin against such illegalities. But that is not the point. In order to discredit them and evade yourself the question of justice, you made this statement: "Practically the whole of the one hundred and twenty-five martyrs . . . . . re-entered the Transvaal, not with the purpose of asserting an undoubted right, but with the object of defying the law and the Government." Now, sir, it is this that I deny. At least ninety-six of these men, several of them accompanied by their families, came direct from India to their homes in the Transvaal. They came "with the purpose of asserting an undoubted right." And to-day the law upholds them in it. Surely it would do you good to acknowledge that they have suffered great injustice at the hands of our Government while asserting this right, and so join us in expressing hearty regret for it.

In reviewing the whole of this trouble, my conviction is that if in these delicate matters, men had been employed who knew and appreciated the Indian character, who would not pin-prick these people at every turn, trample on their ancient religious customs, frame unworkable laws, and administer them in an irritating way, there would be no Asiatic problem worth considering. The only way to settle the business, I believe, is for the Colonial Secretary, whose difficulties we all realise, and whose work we have no wish to embarrass, to meet the Asiatic leaders once more, frankly discuss the point with them, and see how an agreement can be obtained. I am optimistic in regard to such a course.—I am, etc.,

JOSEPH DUKE.

Our best wishes are invariably held over until next week.

To the Bitter End!

Johannesburg Mass Meeting

Unflinching Determination

On Sunday, the 29th ulto., the Transvaal Indians made a last effort to warn the Government not to press matters to the extreme, but, even at that late day, to concede the two reasonable requests of the community. Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, presided over a gathering numbering at least 2,000 people, including delegates from Rustenburg, Pretoria, Benoni, Boksburg, Germiston, Heidelberg, Standerton, Roodepoort, Krugersdorp, Ventersdorp, Potchefstroom and Vereeniging. Telegrams and messages of sympathy were received from Klerksdorp, Pietersburg, Middelburg, Louis Trichard, and Wakkerstroom. The proceedings throughout were enthusiastic, being preceded by the recitation of a poem complimentary to the imprisoned leaders and others. And the assembly was aroused to a perfect frenzy of enthusiasm when Mr. Dawad Mahomed, asked if those present who would follow him to gaol would raise their right hand. A perfect forest of hands waved wildly in the air in reply. Mr. Dawad might well have been content with this response.

Amongst those present were the Natal and most of the other unlawfully imprisoned gentlemen, the members of the Committee of the Association and a large number of delegates. The proceedings commenced at about 4.15 p.m., and ended at 6.45 p.m.

The Chairman's Speech

Delegates, Fellow-Countrymen, and Gentlemen,—We are met here to-day, not to rejoice, not to regret, but to resolve anew to continue on the road that we have chosen, until we reach the goal that we have set for ourselves. It is a solemn occasion, and I am assured that you realise to the full its solemnity, as do your leaders. Within two days, many of us are likely to be arrested and deported, for, from the beginning of next month, we may be asked for our registration certificates, which we were prevailed upon to accept through what we regard as the false representations of the Government, and many of us are in the fortunate position of having destroyed them, as pieces of pasteboard having no value, but casting a stigma upon the holders. From next Tuesday, the liberty of many of us is in the hands of the Government. Our great need to-day is to take stock of our position. Your leaders have divested themselves of what the Government choose to regard as passports to freedom, but what they themselves prefer to term badges of slavery. They are, I am convinced, perfectly willing to take the consequences of their action. Many of them since the re-commencement of this unhappy struggle, have sought again and again to return to the Government that liberty which has no value to them so long as their brethren, high and low, are imprisoned throughout the Colony. And I am sure that you who have accepted such leadership will not shrink when the moment comes, that you will be called upon to suffer in your persons for the sake of religion, conscience, and country. I would like you to remember one thing—it is too often forgotten by our opponents. We are a permanent part of the population of this Colony, and we owe our country of adoption a debt quite as great as that which is due from us to the land of our birth. It is for us to show forth to the world that which is best and truest in us. It is for us to refuse to be a party to a public injustice. It is for us to show that we are *men*, and not cattle, and that it is as *men* that we desire and intend to live. Let us quote to you the inspiring words of that apostle of reform and independent life, David Thoreau. He also went to gaol for the sake of conscience, and in his "Duty of Civil Disobedience" is to be found the following apposite declaration:

"A Government in which the majority rule in all cases cannot be based on justice, even as far as men understand it. Can there not be a government in which majorities do not virtually decide right and wrong, but conscience?—in which majorities decide only those questions to which the rule of expediency is applicable? Must the citizen, even for a moment, or in the least degree, resign his conscience to the legislator? Why has every man a conscience, then? I think that we should be *men* first, and subjects afterwards. It is not desirable to cultivate a respect for the law, so much as for the right. The mass of men serve the State thus, not as men mainly, but as machines, with their bodies. Others serve the State chiefly with their heads. A very few, as heroes, patriots, martyrs, reformers in the great sense, and *men* serve the State with their consciences also, and so necessarily resist it for the most part; and they are commonly treated as enemies by it. A wise man will only be useful as a man, and will not submit to be 'clay' and 'stop a hole to keep the wind away'."

Yes, it is perfectly true. To best repay the debt that we owe to our country, whether of birth or adoption, is to show that we are *men* first, moved by the dictates of conscience, and regardless of material advantage. Only in that way can we ever be of service to the Transvaal; only in that way can this Colony have any pride in you. I well recollect a remark made by that great man, Mr. Booker Washington, in his autobiography. He says that, for a negro to succeed, he must do not only as well as, but better than, the white man. So it is with British Indians in this Colony. It is not sufficient for us to declare that we are as good as our white neighbours, or even to be so. It is for us to show, beyond all doubt, that we have actually done better and greater things than they, before we shall receive that recognition that we claim. We have to climb higher before we can reach the summit. When our neighbours, who form the majority, show, by their persecution of us, that they have temporarily forsaken the lofty ideals that they set before them, it is for us, by redoubled efforts to maintain the right, to achieve our own ideals, to remind them in the only proper way of their lapse.

It has been urged against us that we are law-breakers and that we have one sole object in view—to defy the Government and country. I emphatically repudiate the charge. It is false. We do not break the general laws of the land. We invariably submit to them, and that, too, with a whole-hearted loyalty that, we are told, on the authority of Government publications, does not find its counterpart in any other section of the community. When a law is passed for the benefit and safety of the community, we accept it. But when, in the name of race-hatred, colour-prejudice, and trade-jealousy, laws are passed, without consultation with us, robbing us of the little remnant of self-respect left by existing reactionary and predatory legislation, when our religious and racial susceptibilities are attacked, either openly or covertly, rather than accept the alleged benefits and privileges of those laws, we choose their penalties. The slave's collar is no less irksome, that it is of gold and not of brass. The slave has only one ambition and hope in life. It sways his every action, dominates his every motive. He must be free or die. A slave has no status; neither has an ox, an ass, or a dog. But as a *man*, he can aspire to the loftiest ideals of manhood, free from the yoke, free from the shackles that have kept him from himself. We British Indians in the Transvaal decline to forge for ourselves anew the slave's bonds, the slave's collar. We are called upon to resist these attacks upon our freedom and our honour.

Why, it is often asked, do we go to gaol in hundreds, rather than accept the benefits of the law? Why should we not? What value has this mockery of liberty for us? Is it not better that our bodies suffer imprisonment than that our souls should be at the mercy of the slave-driver's lash, to walk or run, jump or stand still, at his wish? Why should we not go to gaol? It is our bodies that are imprisoned there, but our conscience is free as the winds of Heaven. And, as Thoreau has bravely put it, "Under a Government which imprisons any unjustly, the true place for a just man is also prison."

Let us take stock for a moment, of the wanton cruelties perpetrated against us by the Government under which we live. At Barberton, 58 men were ruthlessly cast into gaol, and

many were kept unlawfully at hard labour, even whilst an appeal against their conviction had been noted. They were unlawfully sentenced for an "offence" which, it is on record, the Government were fully aware was no offence whatever, which the Indians urged was no offence, and which the Supreme Court has confirmed to be no offence. They were deported for refusing to do what the Government knew they had no right to ask them to do. At Volksrust, many of our best men have been unlawfully imprisoned, some of them for ten weeks, with hard labour. Notwithstanding the Attorney-General's anaemic excuse for refusing to liberate those leaders who still remain in Volksrust gaol, I declare that not a single British Indian has been lawfully lodged in prison, either at Barberton or at Volksrust. One hundred and thirty innocent men have been lawlessly convicted and set to hard labour. Every effort has been made to degrade them in body and spirit by the Government, and, for their reward, they are told that they might have appealed against their convictions. No private citizen is *bound* to appeal against a private wrong. But the State is undoubtedly morally bound to prevent by all possible means the commission of a public one. The administration of *justice* is the first prerogative and duty of the State. But these unfortunate men have been the victims of a shameless derogation of duty, and it is not we who have made a mockery of the law and of justice, but the Government themselves. They have not acted innocently, they have not acted even ignorantly. They have committed a flagrant injustice wantonly, and they are convicted out of their own mouths.

We are told that, however fair and moderate are our essential requests, they cannot be considered or conceded because of our passive resistance movement and its effect upon the native mind. Let us regard, for a moment, what is that effect. We are setting the natives an example of self-control and patient suffering such, I venture to submit, as even our white fellow-colonists may well be proud to follow. We have shown our careful concern for the general legislation of the Colony. When we have been consulted in regard to differential administration, we have realised the practical difficulties raised, and have loyally adhered to the arrangements mutually agreed to. When, however, our rulers have sought to take advantage of our defenceless condition and have directed an attack upon our most deep-rooted convictions, we have chosen to meekly submit to the punishments that have been held out to us as the alternative of not accepting the price of the betrayal of our better nature. But, it has been urged, though, in itself, passive resistance may be righteous enough, it is inexpedient in the highest degree to adopt such a mode of self-protection in a country like South Africa, for the native population would not remain content with passive resistance, but would pass from that to active resistance. As though active resistance were unknown to them! During the last 100 years, have the natives of South Africa had a policy of passive resistance before them to urge them on to frequent outbreaks of violence and rapine? Surely passive resistance was not the spark that set ablaze the Natal rebellion in 1906! Rightly or wrongly, it was their sense of intolerable injustice that caused that outbreak, and Natal is to-day obliged to revise her estimates of native government. Do our critics seriously contend that passive resistance would incite the natives of Cape Colony to rise against constituted authority? The argument would be absurd.

But the critics do not understand the very nature of passive resistance. They forget that it is only possible to a developed and habitually self-restrained people. Men do not proceed from passive to active resistance. That is a fall. They rise from active to passive resistance. The passive resister is higher in the moral scale and in that of human development than the active resister. If passive resistance to evil is the righteous thing in itself that it is admitted to be, then it can never be other than righteous, wherever it is practised. We do not fail to set a high ideal because the mass of men fall far short of it. It is only by aiming high that men achieve anything. And what have they ever achieved of value by a rigid policy of expediency? As well say that it is inexpedient to preach the truths of the Sermon on the Mount, because men cannot become saints in a day. As well refuse to allow the reading of the Bible, because some wretched creature will only seek corruption therein! Passive resistance is a matter of heart, of conscience, of trained understanding. The natives of South Africa need many generations of culture and development before they can hope to be passive resisters in the true sense of the term. Meanwhile, they will be what most men are—grateful for justice done them, resentful of injustice, and in the latter case they will probably seek their remedy in the way they have always been accustomed to do, irrespective of example, until the difficult lesson of non-resistance to evil is learnt. But surely our critics would be better advised to urge the natives to substitute for the rifle and the assegai the peaceful methods of the passive resister, and better advised still if they removed the need of any resistance whatever, by consulting those who are unrepresented in the councils of the nation, and by doing justice though the Heavens fall. We have been told that our demands, reasonable in themselves, might have been granted two years ago, but they cannot be to-day because the Government would "lose face". If the demands in themselves are just and reasonable, surely no Government can lose face by doing what is just and reasonable. The policy of the "settled fact" is the most illogical, the most immoral, the most unnatural of all policies. Nature, morality, and logic alike know nothing of "settled facts". Facts are constantly matters of inquiry and criticism, and in that lies the root of progress. There is no such thing as the "settled fact" in Nature, and in so far as politics differ from natural law, injustice is the inevitable consequence.

I will conclude by a re-statement of our case. We have declared ourselves ready to accept the new law and to cease passive resistance immediately, provided adequate guarantees were offered that the old, useless, insulting, vindictive Asiatic Act was repealed, and the status of educated Asiatics was satisfactorily settled. We claim that educated Asiatics may to-day enter as of right, and we refuse to allow that right to be taken from us by law. We are prepared voluntarily to limit that right by administrative, but never by legislative, means. Administrative differentiation is a commonenough phenomenon in South Africa, and it is a policy that we have accepted for the very practical reason that we bow to the will of the majority when public opinion is hopelessly against us. But when we are asked to legislatively whittle away our rights, we are impelled to refuse plainly. The legislative limitation of Asiatic immigrants who can pass an education test differs in principle in no way from the legislative exclusion of all Asiatics, however cultured. It is a race-test, a colour-bar, and we dare not submit to it.

Fellow-countrymen, one last word. From Tuesday next we shall have entered upon a new phase of the struggle. We must co-operate earnestly, fight shoulder to shoulder, with the utmost determination, unflinchingly. If any breach be made in our ranks, we must close them at once. If all the leaders are taken, then the rank and file, who have so nobly done their duty, must be the leaders. As a man falls, let another step forward to take his place. Let there be no internal strife. Self-sacrifice is our watchword. Do not let us delude ourselves with the false hope that the struggle will be short. We must be prepared to fight on and on until victory is ours, no matter how long the struggle takes. The Government rely upon tiring us out. Let us show them that the Asiatic is tireless when he is fighting for his religion, his racial pride, his personal honour. And let us show our European friends and sympathisers, a growing band, that we are worthy of their sympathy and support. They have declared themselves ready to march to victory with us. It is for us to achieve victory and, by self-control and the completest sacrifice of self, to attract to our banner all that is best among our European neighbours and fellow-colonists.

The Resolutions

I.—On the eve of the termination of the period of registration under the Asiatic Registration Amendment Act No. 36 of 1908 this meeting hereby respectfully urges the Government to concede the request of the British Indians as to repeal of the Asiatic Act No 2 of 1907 and the status of educated Indians.

Proposed by Mr. Bhaijee (Johannesburg), seconded by Mr. C. H. Desai (Krugersdorp), and supported by Mr. Sulliman Moosa (Potchefstroom) and Mr. N V. Gopal (Germiston).

II.—In the event of the Government declining to accede to the foregoing request; this meeting solemnly and sincerely and in the name of God hereby resolves at any cost to continue the struggle by declining to receive the benefits of Act 36 of 1908, and suffering the consequences thereof.

Proposed by Mr. Hajee Habib (Johannesburg), seconded by Mr. M. E. Ujyat (Rustenburg), and supported by Mr. V. Naidoo (Pretoria), Mr. Hazurasing (Germiston), Mr. E. M. Patel (Vereeniging), Mr. V. A Chettiar (Johannesburg), and Mr. Mulji G Patel (Johannesburg).

This resolution was also spoken to by Messrs. Dawad Mahomed (President of the Natal Indian Congress), Parsee Rustomji (Vice-President), Sorabji, U. M. Shelat, and S. J. Randeria.

III.—This meeting congratulates the Natal leaders and the other 120 Indians who have, for the sake of God and honour, suffered imprisonment and much pecuniary loss during the struggle that has now been proceeding on the part of the Indians.

Proposed by Mr. G. V. Godfrey (Johannesburg) seconded by Mr. G. P. Vyas (Johannesburg), and supported by Mr. A. S. Khota (Heidelberg).

IV.—This meeting tenders its respectful thanks to those European friends who have espoused the Indian cause, believing it to be just, and trusts their support will be continued.

Proposed by Mr. E. S. Coovadia (Johannesburg), seconded by Mr. M. P. Fancy (Johannesburg), and supported by Mr. Moosa Ismail Daya (Boksburg), Mr. V. V. R. Naidoo (Johannesburg) and Mr. G. K. Desai (Johannesburg).

V.—This meeting hereby authorises the Chairman to forward copies of the foregoing resolutions to the proper quarters.

This resolution was put from the Chair. All the resolution were carried with acclamation.

INDIA MAIL.—For Colombo and Calcutta, per *S.S. Umkuri*, on or about the 7th instant.

The "Star" on the Situation.

On the 23rd instant, the *Star* wrote as under:—

It would be futile to deny that the judgment of the Supreme Court setting aside the conviction by the Barberton Resident Magistrate of Moosa Ismail and fifty-three others charged with contravening the Asiatic Immigration Restriction Act of 1907 has been of considerable assistance to the passive resistance leaders and the European sympathisers in their agitation against the Transvaal Government. Mr Polak (Mr. Gandhi's partner and *alter ego*), the Rev. Joseph J. Doke, and the Rev. John Howard have rung the changes on the inhumanity of imprisoning "innocent" and "law-abiding" Asiatics on charges which the law, as interpreted by the final court of appeal, does not support. "This," says Mr. Doke, "is shameful! I do not remember a case of the miscarriage of justice under our rule so flagrant as this. If these men had been white men the whole of our community would have been aroused. But who cares for an Asiatic?" Very unjustly the pro-Asiatic party seek to saddle Mr. Smuts and the Registrar of Asiatics with the responsibility for this *contretemps*. Now it is well to remember that practically the whole of the one hundred and twenty-five martyrs mentioned by Mr. Doke and Mr. Howard, re-entered the Transvaal not with the purpose of asserting an undoubted right, but with the object of defying the law and the Government. The legal advisers of the Crown instituted proceedings against these people on certain grounds. The Supreme Court has ruled that the indictment in the Barberton case was bad in law. The Chief Justice, however, held quite emphatically that the prosecution was in no way arbitrary or vexatious. "Nobody," he said, "could be positive as to what meaning" the Legislature intended to place upon certain sections of the Act. "It was almost as difficult," he stated, "to understand the charge as set out as it was to understand the sections on which it was based. *But he did not think that any blame attached to anyone for that*, for he had read through very carefully both of the Acts on the Statute Book, and he saw that it was difficult to say under which section this charge should have been brought. As we understand the judgment of the Chief Justice, the case for the Crown broke down on two grounds. In the first place the particular sections on which the charge was based only applied to those who were *resident* outside the Colony on the date the Act came into force. The Crown submitted no evidence to prove that the accused were so resident: on the contrary, it was not contended that the latter had not acquired a domicile in the Transvaal. In these circumstances and having regard to the vagueness of the phraseology of the Act, the Court held that the appellants did not come into the category of "prohibited immigrants." Then in the second place counsel for the Crown contended that the accused were "prohibited immigrants," inasmuch as they became liable under the Act to be removed from the Colony because they refused to produce their certificates of registration when called upon by any qualified person to do so. The Chief Justice over-ruled this contention. This was not the ground stated in the charge-sheet; "but even if it were," said the Chief Justice, "it was quite clear that it would not have applied, because the appellants were resident in the Transvaal at the time, and the time allowed for application by such persons had not then expired—such persons having until November 30 in which to apply for such certificates."

What we have said serves to show that however ambiguous and unfortunate the wording of the Asiatic Acts may be, the position is by no means as chaotic as the Asiatic leaders and their friends would have us suppose. The decision of the Supreme Court does not reveal such fatal defects in the law as justify the use of the terms "muddle" and "scandal." But in any case, after the end of the present month the Government will be in a position to deal effectively both with the Asiatics resident in the Colony and with those who seek to enter in future. On the expiry of the period fixed in the notice appearing in recent issues of the *Gazette*, the authorities can demand the production of certificates of registration, and, if these are not produced, obtain an order from a magistrate directing the removal from the Colony of such as refuse to comply with the terms of the law. Had this particular notice been published earlier, had the Government not given the passive resisters so much latitude, the temporary complications which have arisen would have been averted. It is desirable to repeat that Mr. Hosken, the Rev. J. J. Doke, the Rev. John Howard, and other Europeans are accepting a grave responsibility in their espousal of the Asiatic cause. INDIAN OPINION, Mr. Gandhi's organ, declares in its last issue, "that the Transvaal Indians have made good their promise. They have paralysed the administration of the new Act, just as General Smuts admitted, last February, they had paralysed that of the old Act." And the gentlemen we have named and a few others with them success in this illegal crusade! Mr. Howard says that Mr. Gandhi and his compatriots want only (1) the repeal of the Act of 1907, which they regard as a menace and an insult; and (2) provision making possible the entrance "by right, not favour," of six highly educated people each year. INDIAN OPINION declares that the Asiatics "refused to accept the new Act, generally benevolent though it was, because the old Asiatic Act still

remained a blot upon the Statute Book and the *status* of educated Asiatics was unsettled." We have looked in vain for any authoritative pronouncement that the Asiatic leaders are prepared, as Mr. Howard says to restrict the immigration of highly-educated Asiatics to six per annum. So far as we are aware neither Mr. Gandhi nor his paper has publicly accepted the principle of arbitrary limitation. If the former has done so in private we venture to think that it has been because he hopes to be able afterwards to get the door opened still wider by starting a fresh agitation in order to show how vexatious and absurd such a law proves in practice. Whenever the number of applications for admission exceeded the half-dozen, the Colonial Secretary or some other authorities would be obliged to adjudicate upon the competing claims. We venture to assert that it would be difficult, if not impossible, to find a precedent for so extraordinary a piece of legislation. The permit system favoured by Mr. Smuts—not this bogus "right of entry"—affords, it seem to us, the only satisfactory solution of the difficulty. On the one hand it ensures the presence of an adequate number of professional men who desire to labour among their compatiots here; on the other hand—and we admit quite frankly that this is an advantage—it gives the Government the power to exclude or deport professional agitators from the East whose presence is undesirable.

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

AT MIDDELBURG. Mr. A. E. Bhabha having gone to gaol for a month with hard labour, for trading without a licence, his clerk was afterwards arrested for keeping the store open, and has now received a similar sentence. Obviously the conviction is illegal, as a servant cannot be made responsible for his master's misdeeds.

ILLEGALITY ON ILLEGALITY. Mr. Mirza Amir Beg was on the 21st day of October sentenced to three week's imprisonment with hard labour for failing to produce a registration certificate and refusing to give his thumb impressions. It has now been shown that that was an unlawful sentence. The due time for his release was the 10th ultc., but, when he went to the gaoler and asked to be liberated, the latter refused, and, upon the prisoner's insisting, it is alleged, the gaoler struck him. Mr. Mirza Amir Beg was not released until the 24th ultc., exactly a fortnight after the due date of his release. The matter has been brought to the notice of the Law Department. Mr. Mirza Amir Beg is in the doubly fortunate position of having been sentenced illegally, and as his legitimate (?) sentence in itself was unlawful, apparently the gaoler sentenced him to an extra fortnight, thereby showing a superior wisdom to that shown by the Magistrate himself. I hope the last has not been heard of this. It is too good to be left alone.

MR. DAWAD KHAN'S CASE. In the Supreme Court on Saturday, the following remarks by Mr. Justice Curlewis were read by the Acting Chief Justic (Mr. Justice Wessels):

The accused was charged before the Assistant Resident Magistrate of Volksrust with having contravened Section 9 of the regulations framed under Act 36 of 1908, published under Government Notice No. 950 of 1908, in that, being an adult male Asiatic, he did enter this Colony from the Colony of Natal, and did, when required by a European police officer, to wit, Sergt. McDougall, of the Transvaal Police, to produce a certificate of registration of which he was the lawful holder, wrongfully and unlawfully fail to do so, and did further, on demand made upon him by the said Sergt. McDougall, wrongfully and unlawfully refuse to furnish impressions of his thumbs and fingers.

He pleaded guilty, and was convicted and sentenced to a fine of £50, or three months' hard labour.

From the evidence, proceeded the learned Judge, it appears that the accused, when called upon by the police officer to produce his authority for entering this Colony from Natal, produced a permit and registration certificate issued under the Peace Preservation Ordinance; the accused had no certificate of registration under Act 2 of 1907 or Act 36 of 1908, and has apparently not registered under either of these Acts.

As the accused has, under Government Notice No. 951 of 1908, dated September 19, 1908, up to November 30, 1908, within which to apply for registration, it would not be a breach of Section 9 of the regulations if, being called upon to produce his certificate of registration before the expiration of that date, he not having registered, failed to produce the same; and consequently it would not be a breach of that regulation if he refused to furnish the impressions of his thumbs and fingers.

The offence charged (concluded His Lordship) has therefore not been committed, and the conviction must be quashed and the sentence set aside.

Mr. Justice Wessels, having read the above, said: I have been asked to state that this matter has been referred to the Attorney-General, who says that he does not desire to support the conviction.

UNDER THE NEW ACT. Fourteen Indians were brought before the Court at Johannesburg on Monday including the Natal leaders. The charge was based on Section 9 of the new Act. Mr. Polak asked for a remand which was granted until Wednesday. Mr. Harilal Gandhi was amongst those charged, and was undefended. He refused to have a remand, saying he was prepared to suffer at once. He was ordered to be removed from the Transvaal. In the meantime he was taken into custody.

JOHANNESBURG HAWKERS. Since Friday 25 men have gone to gaol for hawking without licences.

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

There were eighteen more arrests yesterday in Johannesburg. All were remanded till Wednesday.

An appeal is to be noted against the sentence imposed on the clerk in the employ of Mr. Bhabha of Middleburg.

There will be an apparent lull till after Wednesday, when the Johannesburg cases are to be argued.

Last night Mr. Harilal Gandhi was deported and arrived early this morning at Volksrust. He returned immediately by the engine.

HINDU YOUNG MEN'S SOCIETY. The Durban Hindu Young Men's Society celebrated its third anniversary last Sunday. In the morning at 8 o'clock the Congress Hall, which had been tastefully decorated for the occasion, was filled with members and friends, the President, Mr. V. R. K. Moodaly, presiding. A Sermon was preached by Swami Shankeranand and addresses were delivered by Messrs. Lala Mohkamchand, R. C. Naidoo and T. M. Naicker. Swami Shankeranand lectured in the afternoon to a large audience. A feature of the meetings was the singing of Hindu religious hymns by a trained choir.

Contents

	Page
EDITORIAL COLUMNS:—	
The Supreme Court Judgment	595
A Shocking Business	595
The Volksrust Injustice	595
Mr. Polak and the "Star."	595
Commercial Intelligence	596
OTHER ARTICLES:—	
The Commission Appointed ...	596
A Plea for a Settlement	596
At the Heart of the Empire	597
Mr. Polak and the "Star."	598
Indian Chamber of Commerce ...	600
Lord Ampthill and the "Times" Correspondent	601
Johannesburg Chamber of Commerce	602
Lord Ampthill's Deputation ...	603
Alleged Shocking Treatment of Prisoners in Johannesburg Gaol ...	603
Imperial Parliament	603
At Volksrust	604
A Britisher's Impressions	605
The "Star" Bombarded	605
To the Other End	606
The "Star" on the Situation ...	608
Notes on the Transvaal Struggle ...	609
Latest Telegrams from the Transvaal	609

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૫મી ડીસેંબર ૧૯૦૮. અંક ૪૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી–તા૦ ૫મી ડીસેંબરથી, તા૦ ૧૧ ડીસેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–માગશરસુદ ૧૩થી માગશર વદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન–તા૦ ૧૦મી જીલકાદથી ૧૬ મી જીલ્કાદ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય	ચંદ્ર ઉદય	ભરતી રોજ.	સુર્યાસ્ત. કલાક.	મીનીટ.	સુર્ય અસ્ત. કલાક.	મીનીટ.
શની.	૫	૧૭	૧૦	૨૪	૪	૫૧	૬	૪૪
રવી..	૬	૧૪	૧૧	૨૫	૪	૫૧	૬	૪૪
સોમ.	૭	૧૫	૧૨	૨૬	૪	૫૧	૬	૪૫
મંગ.	૮	૧	૧૩	૨૭	૪	૫૧	૬	૪૬
બુધ.	૯	૨	૧૪	૨૮	૪	૫૧	૬	૪૬
ગુરૂ	૧૦	૩	૧૫	૨૯	૪	૫૧	૬	૪૭
શુક્ર	૧૧	૪	૧૬	૩૦	૪	૫૧	૬	૪૮

અનુક્રમણિકા.

ઇંડિઅન ચેંબર ઓફ કોમરસ... ... ૮૦૬
કોતરી રાખવા લાયક બોધ ... ... ,,
ઇંડિઅન પબ્લીક લાઇબરેરી ... ... ,,
જોહાન્સબરગમાં માસ મીટીંગ... ... ૮૦૭
ડરબન ખબરપત્ર ૮૧૦
જોહાન્સબરગ ખબરપત્ર ૮૧૧
ફ્રેલ્લા ખબર ૮૧૪
ગોરા વેપારીઓની મીટીંગ ૮૧૫
મી. હુસેન મીંયાનો કાગળ ૮૧૭
ઇંડિઅન ઇમીગરેશન ૮૧૮
ડરબનવાસી વકતને લગતા બનાવો
લાયક ખબરો ... ... ,,
રવાભીલનું લાયણ ૮૧૯
પ્રીટોરીયામાં ડરબનના રોહીયા ... ૮૨૦
પ્રીટોરીયા અંજુમન ઈસ્લામ ... ... ,,
અરબી પત્ર... ... ... ૮૨૧
'પાળી પાની' વીષે જવાબ ... ... ,,
પાસારણ અરબી ... ... ,,
નાટાલી કારવની નોટીસો વગેરે ... ,,

ટ્રીમર કેસરમાં શીશીઓના ટાપુ કુસ્તે થયા મુંબઇ જાવાની હકીકત તા. ૮ ડીસેં બર મંગળવારના અરસામાં બંધ થશે.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૫મી ડીસેંબર ૧૯૦૮.

ઇંડિઅન ચેંબર ઓફ કોમર્સ

નાતાલમાં હીંદી વેપારી મંડળની સ્થાપના થઇ તેની નોંધ લેતાં અમને ઘણી ખુશાલી ઉપજે છે. અંગ્રેજી ચેંબર ઓફ કોમરસની કેટલી વગ પહોંચે છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાની સ્થિતિ જાણનાર સહુ કોઇ હીંદી સમજી શકે છે. અંગ્રેજી મંડળોમાં અગ્રસરી હીંદીઓએ ભાગ લીધો હત તો અત્યારે હીંદી વેપારીની સ્થિતિ જુદીજ હત. તેની રૂએ ઘણા સુધારા થઇ શકત અમારી જાણમાં છે કે જ્યારે હીંદી વેપારી દક્ષિણ આફ્રિકામાં પહેલવહેલા દાખલ થયા ત્યારે તેમોને અંગ્રેજને ચેંબરમાં દાખલ થવાનું આમંત્રણ કરતા. હવે ભુતકાળનો વિચાર નહીં કરતાં જે તક મળી છે તેને બરાબર સાચવશે તોપણ લાભ છે. જે મંડળ રચવામાં છે તેમાં વેપારીઓ ખંતથી કામ કરે તેં જરૂરી સુધારા કરે અને તે મંડળ કહે તે મુજબ બીજા હીંદી વેપારીઓ ચાલે તો તેનું મંડળ બહુ કામ કરનાર થઇ પડશે. અંગ્રેજી મંડળોની બહુ વગ હોય છે તેનું કારણ એ કે તેની સત્તા બીજા વેપારીઓ કબુલ કરે છે. એવી સત્તા આપણે ન આણી શકીએ તો મંડળ કહ્યાકર્યું ન કહ્યાકર્યા બરોબર છે. અમને ખ્યાલ છે કે ડરબન બજારના વેપારીઓ આ મંડળને પોતાનો ટેકો આપી તેને મજબુત બનાવવામાં સાધન ભુત થશે, કેમકે આવું મંડળ હીંદી વેપારની સ્થિતિ સુધારવાનો એક સરસ રસ્તો છે.

કોતરી રાખવા લાયક બોધ

ગયે રવીવારે ડરબનમાં હીંદુ યંગમેન સોસાયટીના વારસીક મેળાવડા વખતે મહાનુભાવ રવામીજીએ જે બોધ આપ્યો છે તે દરેક લાભ લાયમાં કોતરી રાખવા જેવો છે. આજકાલ મંડળીઓ તો ઘણી થાય છે પણ તે થોડો વખત ચાલી જેમ બહ જમ છે, અને તેની નીશાનીમાં તેમાં ભાગ લેનારા વચ્ચે ઇર્ષા અને ઝેર રાખી જાય છે. દુનિયાની સઘળી પ્રજાઓ સુધારાના પ્રવાહમાં આગળ વધતી ચાલે છે તે સમયે હીંદી પ્રજા સુસ્ત રહેશે અને માનને લોભે એક બીજાની ઇર્ષા કરી પાછળ પડી રહેશે એ કેમ પાલવશે? જુવાન મંડળીઓના મેંબરો ખરા દીલથી, દેશનું સારૂં કરવાના ધરાદાથીજ કામો કરશે તો સ્વામીજીએ બતાવેલાં ઘણા મોટા કાર્યો કરી શકશે. આપણે કેટલી અધમ દશાએ પહોંચ્યા છે એ જાણવા પછી તેમાંથી છુટા થવાનો પ્રયત્ન કરવો એ દરેક હીંદીનો ફરજ છે. માગીને મેળવેલાં માન અને નામ ઘડીકમાં નાશ પામશે. જ્યારે બહાદુરી અને કાર્યથી મેળવેલાં માન અને નામ સદાને માટે અમર થઇ રહેશે.

ઇંડિઅન પબ્લીક લાઇબ્રરી.

ડરબનની હીંદી લાઇબ્રરેરીની અમે દુર દશા જોઇ ઘણા દીલગીર થયા છીએ. તે હાલ બંધ રહે છે. તેના કેટલાક પુસ્તકો જુદે જુદે ઠેકાણે પડયા છે. કેટલાક મંદિરોના થયા હવાલામો ઉઘરાવ્યા નથી. એટલે તેના ઉપર કરજ થઇ ગયું છે. મકાનના ભાડાના તથા લીધેલ પુસ્તકના કેટલાક હપ્તાના નાણા આશરે છએક માસના ચઢી ગયા છે. તેના માગનારા તરફથી પુસ્તકો ઉપર ટાંચ બેઠી છે. લાઇબ્રરેરી જેવી ઉપયોગી સંસ્થાની આવી સ્થિતિ હોય એ હીંદી કોમને બહુ શરમાવનારૂં ગણાય. લાઇબ્રરેરી એ કેળવણીનું સાધન છે. કોમનું મુખ્ય છે. ભાઇચારો વધારવાનું સ્થળ છે. સુધારાની નીશાની છે. આ ઉપરાંત પણ તેના લાભ અનેક છે. હીંદી કોમના આવા એકના એક સાધનને મરણ પથારી ઉપર જોઇ અમને બહુ દરદ થાય છે. હાલના કરજમાંથી મુકત કરી ફરીને આવી સ્થિતિ આવી ન પડે તેવી ગોઠવણ કરવા બોરડે મણાને તરત જ નકકી કરવું ઘટે છે. હડતાલ લાઇબ્રરેરી તહન બરત થઇ ગયા પછી નવી લાઇબ્રેરી ઉભી કરવી એ બહુ મુશ્કેલ થઇ પડશે.

જોહાન્સબર્ગમાં માસ મીટીંગ

જુસ્સાદાર ભાષણો.

સંકટ ઉઠાવવાને લીધેલા કસમ

શ્રી. ગાંધીના સદરહા

[ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ગયા રવિવાર તા. ૨૯ નવેંબરના રોજ રજીસ્ટર થવાની મુદત પુરી થવાને ટાંકણે ફ્રાંસવાલના હીંદીની એક મંજાવર મીટીંગ, હીંદી કોમ પોતાના ઠરાવને વળગી રહેલ છે અને તે ઠરાવ અમલમાં લાવવાને અમે તેટલું સંકટ હજુ પણ ભોગવવું પડે તે ભોગવવાને તયાર છે એમ જાહેર કરવા ને દુમીલીઆ મરજીદના મેદાનમાં મળી હતી. જે વખતે આશરે બેહજારથી વધુ હીંદીઓ ભેળા થયા હતા. પ્રમુખસ્થાને મી. એ. એમ. કાજલીઆ બીરાજ્યા હતા. પ્લેટફોરમ ઉપર હીંદના હીરાઓ દાઉદ શેઠ, રસ્તમજી શેઠ, આંગલીઆ શેઠ, મી. સોરાબજી, મી. રંદેરીઆ, મી. હાજી હબીબ, મી. ચેટીઆર, મી. મુળજી પટેલ, મી. પોલાક, મી. બ્યાસ તથા બહારના ડેલીગેટો હાજર હતા. બહારના ડેલીગેટોમાં રસ્તનબરગ, પ્રીટોરીઆ, બેનોની, બોકસબરગ, જરમીસ્ટન, હેડલબરગ, સ્ટાંડરટન, રૂડીપુરટ, કરગરસડોરપ, વેંટરસડોરપ, પોચેફ્રસ્ટરૂમ, પીરીનીત્રોજ વગેરે જગ્યાના હતા. આ સિવાય કેટલાક ગામથી દીલસોજી તથા મીટીંગના ઠરાવને અનુમોદન આપનારા તાર તથા કાગળો આવ્યા હતા. આ સઘળું વંચાયા પહેલાં પીટરસબરગના મી. જયશંકર ગોવીંદજી તરફથી મજેદાર કાગળ વંચાવા કમીટી મી. કેલ્લપે છટાથી ગાઇ સંભળાવ્યાં હતાં. કમીટીઓ કુલ જણ હતી તેમાંથી એક નીચે મુજબની છાપવા મોકલું છું.

[કાલા હમરા તમને સાજે પરની વાત પ્યારીરે—એ રાગ.]

જુઓ હીંદલણા હીરાએ જાતી લાજ રાખીરે, જાતી લાજ રાખીરે જાતી લાજ રાખીરે—જુ.
ખલેલ કરી તેં ખલેલવાલા, ઓ પારસીઓના જાણ્યા રૂસ્તમ તું રૂસ્તમજી, જગમાં કીધું જાણ્યુ—જુ.
દાઉદભાઇએ ડંકો મારી, દુનિયાને દેખાડયું, સુરતીઓ સવેંપરી કરીને, વધ્યો ગાઢું વાણું—જુ.
જયશેખર આંગણીઆ થપને, હામ કાજ શીર લીધું;
કોમને માટે કારાગૃહમાં, પહેલું પગરણ દીધું—જુ.
જોહેસરમાં આ ત્રણ મહલ્યો નાતાલમાં નામીચા;
ગાંધી ચેપોડ કરનારા, કદિ પગ નહિ દેતા નીચા—જુ.
સુખશય્યામાં સુનારા ને, જોખ પધારી કીધી;
દાદતાપનાં દુઃખ વેઠીને તસ્દી પુરી લીધી, જુ.
મીઠા મેવા પકવાનોને, શાક સવાદુ ખાતા;
દેશમાટ સદ્ગુ દુર કરીને, જેલે પ્રભુ ખાતા—જુ.

બાદ મી. ગાંધી તરફથી મળેલો નીચેનો સદરહો સભા સમક્ષ વાંચવામાં આવ્યો

મારી તો એકજ ઉમેદ છે કે દરેક માણસ લડત આઠ દિવસ, આઠ મહિના કે આઠ વરસ માટે કે તેથી પણ વધારે, તે છતાં પુરેપુરી રીતે સુસ્ત રહેશે, અને લીધેલું પણ કદી નહિ છોડે. જે માણસો હારીને લડત છોડી દે, તેની ઉપર કોઇપણ જાતનો જુલમ કરવાનું આપણું કામ નથી. જે જુલમ કરશે, તે લડતને સમ જતા નથી એમ માનું છું. આટલે સુધી લડત લંબાઇ છે તેનું કારણ પણ આપણેજ છીએ. એ બારણો વિચાર કરીને દુર કરીએ તો આજેજ પુરૂ થઇ જાય.

ત્યારપછી પ્રમુખનું ભાષણ વાંચવામાં આવ્યું હતું અને આ નીચે જણાવેલા ઠરાવો એક પછી એક રજુ કરવામાં આવ્યા હતા. જેને સહુએ ઉત્સાહ ભર્યા ટેકા આપ્યા હતા. અને તે સાથે દરેક લડતને લગતાં જુસ્સાદાર ભાષણો કરવામાં હતાં.

પ્રમુખનું ભાષણ

આજે આપણે ખુશાલી જાહેર કરવા કે દિલગીરી દેખાડવા ભેગા થયા નથી, પણ આપણા આગલા કસમને દ્રઢપણે વળગી રહેવાને ફરીથી ઠરાવ કરવા ભેગા થયા છીએ. બે દિવસમાં આપણા ઘણાક ભાઇ ઓને પકડી હદપાર કરવામાં આવશે. આવતા મહિનાની પહેલી તારીખથી આપણી પાસેના રજીસ્ટર પોલીસ જોવા આવશે. આ રજીસ્ટરો સરકારે આપણને ખોટું સમજાવી લેવરાવ્યા હતા. પણ તેને ગુલા મીની નિશાની ગણી સારા નશીબે આપણે તેનો નાશ કીધો છે. આવતા મંગળવાર થી આપણી સ્વતંત્રતા સરકારના હાથમાં છે. હવે આપણે આપણી સ્થિતિ તપાસીએ. સરકાર જેને સ્વતંત્રતાની ચીઠી ગણે છે તેને આપણે ગુલામીની બેડી માનીએ છીએ. પોતાના ગરીબ ભાઇઓ જેલમાં દુઃખ ભોગવે ત્યાંસુધી તમારા આગેવાનો પોતાને માટે કોઇપણ જાતની સ્વતંત્રતામાં સુખ માનવાના નથી, એવું તેમણે વારંવાર સરકારને સમજાવ્યું છે. અને આવા તમારા આગેવાન, છે તો દીનને માટે, અંતઃકરણને માટે, અને દેશને માટે તમારા દેહને ખમવાનો વખત આવશે ત્યારે પાછા નહીં હઠો. એક વાત યાદ રાખવા જેવી છે. આપણી સામે થનારા એ વારંવાર ભુલી જાય છે કે આ દેશની બ્યુહની વસ્તીના આપણે પણ એક ભાગ છીએ, અને આપણે આપણી જન્મભુમી જેટલો જ પ્યાર આ દેશ ઉપરી પણ ધરાવીએ છીએ. આપણા સરવ સારા ગુણો અને સત્યતાની ખાત્રી દુનિયાને આપણે કરી દેખાડવાની છે. આપણે વળી દેખાડી આપ વાનું છે કે અમે મરદો છીએ, હેવાન નથી. અને મરદ તરીકે રહેવા ઇચ્છીએ છીએ. સ્વતંત્રતાનું રૂપ મી. ડેવીડ થોરો ના શબ્દો મને યાદ આવે છે. તે પણ અંતઃકરણને ખાતર જેલમાં ગયેલો. "કાયદા સામે થવાની ફરજ"માં તે આ પ્રમાણે લખે છે "જે દેશની અંદર ઘણા ઘણા મતથી બધી વસ્તુ થતી હોય ત્યાં ન્યાય જ મળે છે એમ માનવું એ મોટો ભુલાવો છે. શું એવી જાતનું રાજ્ય ન થઇ શકે કે જ્યાં ઘણા માણસો કહે તેનો અમલ થવાને બદલે જે સાચું હોય તેનોજ અમલ થાય ? શું માણસે હમેશાં પોતાનો રહ અથવા આત્મા રાજ્યકર્તાઓના હાથ માં સોંપી દેવો જોઇએ ? હું તો એમ કહું છું કે પહેલાં મરદ છીએ અને પછી રૈયત; કાયદાને માન આપવાનો ઘણું ઊંચામાની કહીએ જરૂર નથી. માણસે

માન આપવાની જરૂર હોવી જોઈએ. સામાન્ય રીતે માણસો સંસ્થાની જેમ રાજ્યની સેવા કરે છે. કેટલાંક અકસ્માતથી રાજ્યને મદદ કરે છે અને બીજા થોડાક બહાદુર નર તરીકે, સ્વદેશ નિમાની તરીકે અને મુખ્ય રૂપ તરીકે મદદ કરે છે. અને મરદો પોતાના રૂહ-આત્માપીજ રાજ્યની સેવા કરે છે, અને તેઓ ઘણું ખરું તેના ગેરબંધન સાફની સાબેજ થઈ કરે છે. તેમને રાજ્ય પોતાના દુશ્મન મળે છે. ખરો ડાહ્યો તે કે જે-રાજ્યને મરદ તરીકેજ મદદ કરશે. બીજાના હાથમાં બીબુ નહિ બને."

આ શબ્દો બીલકુલ સાચા છે. આપણે આપણા દેશને ચાહીએ છીએ. તે પ્યાર કેમ દેખાડી શકાય? આપણે બીજા બધા લોકોની દરકાર છોડી આપણે મરદો છીએ એ સાબીત કરી આપવાથી. એ એકજ રસ્તેથી આપણે ટ્રાંસવાલને મદદ કરી શકીએ. એ એકજ રસ્તો અખત્યાર કરવાથી આ કોલોની તમારે માટે અમરપુર રહેશે. મી. મુકર પોતાના જીવન ચરિત્રમાંથી મને એક વાક્ય યાદ આવે છે કે એક હબસીએ ફરેબમંદ થવું લોભ તો તેણે ગોરા ના જેવું નહિ, પણ તેના કરતાં ચડીઆતા થવું જોઈશે આ કોલોનીની મંત્રણા ફ્રીંદીઓને પણ એજ નિયમ લાગુ પડે છે. આપણે એમ કહીએ કે અમે ગોરા જેવાજ છીએ એટલું બસ નથી. આપણે હક સાબીત કરવાને દેખાડી આપવું જોઈએ, કે આપણે ખરેખર તેમના કરતાં વધારે સારૂં અને વધારે મહત્વનું કામ કીધું છે ટોચ ઉપર જવા માટે આપણે બહુ ઉંચું ચઢવું પડશે. જ્યારે ગોરા પડેશી આપણને દુઃખ દઈને નીતિને રસ્તેથી ઉતરી પડે છે, ત્યારે આપણે બેવડા જોરથી સત્યને સાબદવા પ્રયત્ન કરી તેમને તેમની ખામી દેખાડી આપવી જોઈએ

એમ કહેવામાં આવે છે કે આપણે કાયદા તોડનારા છીએ. આ દેશના નેટીવો તે કાયદા સામે યત્નાં શીખનાર છીએ આ વાત ખોટી છે. દેશના સામાન્ય કાયદા આપણે તોડતા નથી. આપણે તેને પુરા દીલથી માન આપીએ છીએ. સરકારી રીપોર્ટો આપણી સાક્ષી પુરે છે. આપેલા જેવા કાયદાને અનુસરનારા બીજા થોડાજ હશે. પ્રજાની સલામતી અને તેના ભલા માટે પસાર થતા કાયદાઓને આપણે હમણ કરીએ છીએ. પણ જ્યારે ધીક્કાર, રંજાડ અને વેપારની અટકાયતને લાગે કાયદા થાય ત્યારે આપણા હક અને આપણું જાતિમાન લુંટી લેનારા કાયદા

થાય ત્યારે આપણા ધરમ અને આપણી જાતિ ઉપર જાહેરમાં કે ખાનગી રીતે હુમલા થાય ત્યારે તેવા કાયદાથી મળતા કહેવાતા લાભો અને હક્કો છોડી દઈ તેની સજા ઉઠાવીએ છીએ. ગુલામીની બેડી સોનાની બનાવી હોય તોપણ બેડીજ છે અને તેથી ઓછી દુઃખદાયક નથી. ગુલામ મને એકજ બોજ-એકજ દુઃખ તેની આખી જીંદગીમાં હોય છે. કોનો ઈતબાર કરવો મોજારી વા મરવું. ગુલામની કંઈ સ્થિતિ નથી; તેમજ નથી બળદની કે ગધેડાની કે કુતરાની, પણ મરદ તરીકે તેને સ્વતંત્રતાની ઉંચામાં ઉંચી ભાવના થાય અને બંધન-બેડીમાંથી છુટા થવું એ પોતાની ફરજ સમજે છે. આપણે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ગુલામી બનમાં સહી કરવા નથી બનવા-ગુલામી બેડી પહેરવા નથી માગતા. આપણી સ્વતંત્રતા અને આપણી આબરૂ ઉપર થતા હુમલા ની આ બે સામે થઈએ છીએ.

વળી આપણને પુછે છે કે જેલના દુઃખ ખમો છો તેના કરતાં કાયદાના સુખ કાં ભોગવતા નથી? આપણા શરીર જેલમાં હોય તેથી શું? પણ આપણો આત્મા-રૂહ કેદનો ગુલામ બનતો નથી. તેમ હુકમને આધીન નથી જેલ મહેલમાં આપણે શા માટે ન જઈએ? કારણ કે ત્યાં આપણા શરીર બંધનમાં છે પણ આપણો આત્મા -રૂહ-આકાશના પવનની જેમ સ્વતંત્ર છે. વળી ગોરો કહે છે તેમ 'જે રાજ્યમાં કોઇને ગેર બાજબીપણે કેદ કરે તે રાજ્યમાં સાચા માણસનો મહેલ તે જેલ છે.'

હવે સરકારના જુલમ તરફ નજર કરો. બારબરટનમાં ૫૮ માણસને કંઈપણ પાંચ રિના ગેરબાજબીરીતે સખત મજુરીની જેલમાં ખેસી દીધા, તેમણે અપીલ નોંધાવી હતી તેની પણ દરકાર ન કરી. તેમને એવા ગુન્હા માટે સજા કીધી હતી. કે જેને સરકાર પોતે પણ સમજતી હતી કે તે ગુન્હો નથી. આપણે કહીએ છીએ કે તે ગુન્હો નથી. સુપ્રીમ કોરટે આપણી વાતને ટેકો દીધો કે તે ગુન્હો ન બનાવ. વળી આમ વખત ગુન્હે તેમને હદપાર પણ કીધા હતા. વોકસરસ્ટ માં આપણા પણ અજોગતાને વખત વાંકે દશ અઠવાડીઆની સખત મજુરી સાથની જેલમાં રાખ્યા. ઓટોરની જનરલે જેઓ હજી જેલમાં છે તેમને છોડી મુકવાને ના પાડી છે. તોપણ બારબરટન અને વોકસ રસ્ટમાંના માણસો બીલકુલ બે ગુન્હા છે એમ આપણે જાણી કહીએ છીએ, એકસોને ત્રીસ નીરપરાધી માણસોને બે

કારણે સજા કીધી છે અને તેમની પાસે થી સખત મજુરીનું કામ લેવાય છે. આપણા શરીરને અને આત્માને હલકો પાડવા સરકારે કંઈ બાકી રાખ્યું નથી. હવે કહે છે કે તમે અપીલ કાં ન કીધી. દરેક માણસે પોતાને થએલા નુકસાન બદલ અપીલ કરવીજ જોઇએ એવો નિયમ નથી પણ રાજ્યની તો ફરજ છે કે જોઇતે પ્રસંગે નુકસાન થતું અટકાવવું જોઇએ. ઇનસાફનો અમલ કરવો એ રાજ્યની પહેલી ફરજ છે. પણ આપણા આગેવાનો શરમ ભરેલા અધરપના ભોગ થઇ પડયા છે, અને કયદા તથા ઇનસાફ ની આપણે હાંસી કીધી નથી. વળી સર કારે તેમણે આ કામ નીરપરાધીપણે નથી કીધું, તેમ અજાણતાં પણ કીધું નથી. તેમણે આ ગેર ઇનસાફ જાણી જોઇને કીધો છે અને તેનો પુરાવો તેમને મોકેથી જ આપવામાં આવ્યો છે.

આપણી સત્યાગ્રહની લડતથી હબસી ઓ ઉપર ખોટી અસર થશે એટલા માટે સરકાર આપણી વાજબી વાત પણ સાંભ ળતી નથી. શું આ વાત ખરી છે? શું હબસીઓના મત ઉપર આપણી લડતથી ખોટી અસર થઇ છે? પોતાનાં દુઃખો થી ઉશ્કેરાઇ ન જતાં મન ઉપર કાબુ રાખતાં શીખે તો તેને શું માઠી અસર સમજવી? સત્યાગ્રહની લડત ઉપરથી હબસીઓ મારામારી ઉપર આવી જાય એવી દહેશત સરકારની તરફેણવાળા કરે છે. હવે શું મારામારી કરવીએ હબસીઓ થી બાકાત છે? લગભગ એક સો વરસ થયા સત્યાગ્રહની લડતનો દાખલો હબસી ઓને કોણએ બેસાડયો છે? ૧૮૫૬ માં નાતાલમાં હબસીઓએ જે હુલ્લડ કીધું હતું ત્યારે સત્યાગ્રહની ખબર પણ તેમને નહોતી. મનુષ્ય સત્યાગ્રહની લડત ઉપર થી મારામારી ઉપર આવી જતા નથી. પણ મારામારીમાં સાર ન સમજે ત્યારે તેઓ સત્યાગ્રહી થાય છે. મારામારી કર નાર કરતાં સત્યાગ્રહી ચઢતો છે.

જો સત્યાગ્રહ એ વાજબી છે તો પછી જોઇએ તે કોમ તેનો અમલ કરે તો તેમાં ડરવાનું કારણ શું છે? આવી ઉંચી ભાવનાનો દાખલો બેસાડતાં અમારે અટક વાનું નથી. બહુ ઉંચે તાકનાર માણસજ કાંઇ કરી શકે છે. તારે તો કોઇ એમ પણ કહેશે કે ધરમના પુસ્તક વાંચવા નહીં; કારણકે કોઇ અધમ પ્રાણી એમાંથી દોષજ જોતે. સત્યાગ્રહ એ આત્મા-કરણ કેળવાયલી ખાનદાનીનો વિષય છે. દક્ષિણ આફ્રીકાના દેશીઓ સત્યાગ્રહનું રહસ્ય સમજે તેને

તો ઘણી પેઢીઓની વાર છે. ત્યાંસુધી તો ધનસાહ્યથી તેઓ રાજી થશે, અને ગેર ધનસાહ્યથી નારાજ થઇ હાલ્યા સુધી કરતા આવ્યા છે તેમ તોફાન કરવાનોજ ઉપાય લેશે. ક્ષમાનો ગુણ જ્યાંસુધી તેઓ કેળવી શકશે નહીં ત્યાંસુધી બીજા કોઇપણ દાખ લાને તેઓ અનુસરવાના નથી. કોઇ વળી એમ પણ માને છે કે, જો તરસ પહેલાં આપણી માગણી કબુલ કરીયે તો તો કરકર નહોતી પણ હવે તો તેમ બનેજ નહિ કારણ કે તેમ કરવાથી સરકારની આબરૂ જાય. બને આપણી માગણીઓ વ્યાજબી અને ધનસાજી હોય તો પછી વ્યાજબી અને ધનસાજી કામ કરવામાં આંચકા જરાનો ડર રાખવાની જરૂર નથી. ડરને મારયે બેઠાને બેઠુંજ રહેવા દેવા ની રાજનીતિ બહુજ નુકસાનકારક છે. અપેક્ષુ બોટું કામ બોટું માલમ પડયે શુધારી શકાય છે.

હવે આપણી માગણીઓ શું છે તે હું ફરીથી કહી જઉં છું. જૂનો ખુની કાયદો રદ કરવાની સરકાર ખાત્રી આપે અને કેળવાએલા દેશીઓની સ્થિતિ વધારે સારી થાય કે તુરતજ આપણે નવા કાયદા પ્રમાણે ચાલવા તયાર છીએ. આપણે માગીએ છીએ કે આજે કેળવાયલો દેશી પેતાના હકની રૂએ દાખલ થઇ શકે અને કાયદા થી તેના હક ઉપર તરાપ મારી સેકાય નહીં. પછી પરિક્ષા સખત હશે ભલે પોતાજ હીંદીઓનો દાખલ કરવામાં આવે. એવો તફાવત દક્ષિણ આફ્રિકામાં સામાન્ય છે પણ કાયદા ના પુસ્તકમાં આપણા હકો ખુંચવી લેનારી કલમો દાખલ થાય ત્યારે આપણે ખુલેખુલ્લા તેની વિરૂદ્ધ છે.

આવતા મંગળવારથી લડત નવું રૂપ પકડે છે. એક બીજા પડખે ઉભા રહી સંપથી પાછા હટયા વિના આપણે લડવા નું છે. બને કયાંય ખોડો પડે તો તેને તુરત પુરી દેવો. આગેવાનો બધા જેલમાં જાય તો તમે સહુ આગેવાનો થજો. લડા ઇમાં ખલાસ થઇ જશે એવી આશામાં છેતરાતા નહીં. જ્યાં સુધી આપણી મુરાદ બર ન આવે ત્યાંસુધી આપણે પુરી ખંત થી લડવા ચાહજ રાખવાની છે. સરકાર આપણને થકવી નાખવા માગે છે. પણ હીંદી પેતાના દીનને માટે પોતાની જાતી ની મોટાઇને માટે, પોતાના મનની માટે ની પેતાની ટેક હરિ છે.ડતો નથી એવી હવે આપણે ખાત્રી કરી દેવી જોઇએ. દિવસે દિવસે આપણા મોટા મિત્રો પણ વધતા જાય છે. તેમની પણ ખાત્રી કરવી જોઇએ કે આપણે તેમના ટેકાને યોગ્ય છીએ. ભાતૃભાવથી અને સદ્ગનશીલતાથી આપણે જીતનો મુકો ઉઘાડયું એમાં શક નથી.

ઠરાવો.

પહેલો ઠરાવ: ૧૯૦૨ ના ૩૬ નંબર ના રજીસ્ટર કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવા ની જે મુદત જાહેર કરવામાં આવી હતી તે ખલાસ થવાને ટાંકણે આ મીટીંગ સર કારને વિનવે છે અને આગ્રહ પુરવક જાહેર કરે છે કે ખુની કાયદો રદ કરવાની તથા કેળવાએલા હીંદીઓનો દરજ્જો જળવાવા ની હીંદી કોમની માગણી કબુલ રાખવી.

આ ઠરાવ મી. આદમજીએ રજુ કરવો હતો મી. અહમદ હોરમસજી કેસાબ (કરસનડે રપ) તરફથી ટેકો મળતાં જણાવવામાં આવ્યું કે જેલો રોકડો અને કબજાથી ભરી દીધી વગેરે. ત્યાર પછી મેસરસ સુલેમાન મુસા (પેરોરરૂમ) અને એન. બી. નેમાળ (જરમીસ્ટન) તરફથી વિશેષ ટેકો મળતાં ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થયો. જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

બીજો ઠરાવ: પહેલા ઠરાવમાં કરેલી માગણી સરકાર નાકબુલ રાખેતો, આ મીટીંગ ખરાદીલથી તથા અંતઃકરણ પુર વક અને ખુદાની દરમ્યાન રાખી ઠરાવ કરે છે કે ટ્રાન્સવાલના કોઇ નંબરના કાયદાથી મળતા લાભો કબુલ રાખવા નથી અને તેથી ગમે તેટલું નુકસાન વેઠવું પડે કે દુઃખો જોગવવા પડે તે ઉઠાવવા છે.

આ ઠરાવ મી. હાજી હબીબ તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો જે વખતે તેણે નીચે મુજબ ભાષણ કરયું હતું. આ ઠરાવ તમે સહુ બરાબર સમજ્યા હશો. મારે તમને મારી આજતમાં બે બોલ કહેવા હતા તે બુધવારની હગીદીઆ ક્રોકેટ કલબની મીટીંગ માં હું બોલી ગયોછું એટલે અહીં બોલવું હીક નથી ધારતો. મારી અહીં હાજરી માટે મેસરસ જોહરે તથા કામાનો ઐહસાન માનું છું. આપણા આગેવાનો કામ કરતા હોય તેમાં ખામી લાગે તે જણાવવી એ આપણી ફરજ છે. કામ પણ કેવામાં આપીસ કરવા જેવું હોય ,તો તેમ કરવુંજ જોઇએ. ગેરકાયદેસર જેલમાં રહેવું તે બ્યાજબી ન ગણાય. મી ગાંધી તરફ જેટલી લાગણી હું ધરાવું શું તેટલી ભાગ્યેજ કોઈ બીજો ધરાવતો હોય.. મી. ગાંધી જુલમો નથી ઇચ્છતા. અપીલ કરી હોય તો કાયદાની બારીઓથી છૂટી શકે. દરેક વખતે કાયદાની બારીકાઓ હોય તો અપીલ કરવી એ મોટી ભલામણ છે. આપણી લડત ટટ્ટાર દરજ્જે આવી છે તો સમજી શકે છે. ધેરઠેકડની સરતમાં જ્યારે પોલા દોડે છે ત્યારે નથી મરતા, પણ કન સુલીનો ફેર હોય અને હારજીતની જગ્યા એ આવવાનો વખત હોય ત્યારે કુદકા મારયા કરે છે અને ઉપર બેસનારો પોતા નું વજન કમતી કરે છે. તેમ તમારો વખત બરાબરીનો છે તે ધ્યાનમાં રાખ જો. જોહનસબેર લડવાનો આ વખત છે. તમારા આગેવાનોને પગલે ચાલજો અને તે કહે તેમ કરજો. બને વિરૂધ મત લાગે તો બોલજો. નથી બોલતા તે બરાબર નથી. આપણી લડત બે બાબત માટે છે. કાયદો રદ કરાવવો અને એજીટેશનના સવાલનો કુચો બાંધવો. એજીટેશનના સવાલમાં આપણે હરવાને ખુલો મુકવા નું નથી કહેતા. કરત છજ આબરૂની માગણી કરીએછીએ. વધુ માગતાએ નથી. આપણી ઉપર ઉલટા ડીરપેયમાં ત્રણ તહો મત મુકવામાં આવ્યા છે, કે મી ગાંધી કાયદો કબુલ કરે છે. મુસલમાનો ઘણે ભાગે લડતથી વિરૂધ છે. અને લોકો પાસે થી જોર જુલમથી રજીસ્ટરો કઢાવી નાખ્યાં. આ કઇનું જુઠાણું છે? મુસલમાનોએ આખા હરાંસવાલની માસ મીટીંગ ભરી બતાવી આપ્યું કે ડીરપેય ખોટો છે. જુલમથી રજીસ્ટરો કઢાવ્યા તે પણ હકીકત છે ખોટું છે, અને મી ગાંધી પર બોટું તહોમત મુકે છે એ પણ હરાવ કરી બોટું પાડી આપવુ, અને વધી સરકારને બતાવવું કે જનરલ બોથાના આ લખ્યા બોલ જુઠા અને બના વટી છે. આ જગ્યા એ લુરીયન જેવું વાવરો કરે છે, તે મને તો અરબી ઢાડીએ જણાય છે. કેમકે અન્યાયથી શોકની નીશાની વાપરે ધારણ કરી છે. છેવટમાં કહેવાનું એટલુંજ કે તમારા આગેવાનોને પગલે ચાલી તમારા વચનો ઉપર મકમ રહેજો.

મી. હબીબસાહેબે ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે ગુલામી પટાને જેણે સળગાવ્યા છે તેને તા. ૧લીથી પકડવા શરૂ કરશે. જરમીસ્ટનમાં બધાયે હીંદીઓ વસે છે, તે બધા પકડાવા અને જેલ જવા તયાર છે, અને જેલ જરૂરજ. બે કોમ કયરો હતો તે કાઢી નાખ્યો છે. આ તો બસ્ટ અને વેસ્ટની લડત છે. વિગેરે.

બાદ મેસરસ સુલેમાન કડીવાલીમ બાપાત (કરસનગરસ), મી. નાયડુ (કીટેરીબા), ઇ. એમ. પટેલ (ડરબનીખન), મી. એ. મેદીઆર અને મુનશ્રીમહમદ ગીરધર પટેલ (જોહાનિયાસરસ), આ સરવે ગ્રહસ્થોએ આ ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો. ડરબનના મેસરસ દાઉદ મહમદ (પ્રમુખ નાં. ઇ. કોંગ્રેસ) પારસી રૂસ્તમજી (ઉપ-પ્રમુખ)

સોરાબજી અડાજનીઆ, યુ. એમ. શેલત અને એસ. જે. રાંદેરીઆ તરફથી પણ આ ઠરાવ મુજબ સોગન જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. બાદ સરવાનુમતે ઠરાવ પાસ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

ત્રીજો ઠરાવ: હીંદીઓની ચાલુ લડતમાં નાતાલના હીંદી આગેવાનો અને બીજા ૧૨૦ ભાઇઓ જેમણે કસમ તથા આબરૂ બચાવવાની ખાતર જેલ સહન કરી છે તથા નાણાંનું સંબંધી મોટું નુકસાન ઉઠાવ્યું છે તેમને સુધારકબાદી આપે છે.

આ ઠરાવ મી. જી. વી. મેડકરેએ રજુ કરેલો હતો તથા મી. જી. પી. બ્યાસ અને મી. એ. એસ. ખોટા (હેડલબરગ) ના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

ચોથો ઠરાવ: ચાલુ લડતમાં જે ગોરા મીત્રોએ આપણી લડત બાબતમાં ઘણી મદદ કરેલી છે તેમનો આ મીટીંગ ઘણો આભાર માને છે.

આ ઠરાવ મી. ઇ. એસ. કુવાડીઆએ રજુ કરેલો તથા મેસરસ એમ. પી.ફેનસી, વી. વી. આર, નાયડુ, જી. કે. ડેસાઇ (બધા જોહાન્સબરગના) તથા મુસા ઇસમા ઇસ્લ ડાદુ (બોકસબરગ) ના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

ઠરાવ પાંચમોઃ ઉપરનો ઠરાવ યોગ્ય જગ્યાએ મોકલવાની પ્રમુખને પરવાનગી આપે છે.

મીટીંગમાં બીજાઓ બોલ્યા હતા તેનો સાર અમને પાછળથી મળ્યો છે: આ બાબતો નીચે મુજબ છે.

મી. દાઉદ મહમદ

બોલ્યા કે કસમ લઇ કહું છું કે મારો જાન તમારે વાસ્તે તૈયાર છે. ભાઇશ્રી ભાઇ બોલ્યા તેથી મારૂં દીલ બહુ ખુશ થયું છે. જનરલ સ્મટસનું દીલ કાણું છે. જીસસ ક્રાઇસ્ટ જે તેમના ખુદા છે તેના મુલકમાં હું પેદા થયો છું તેને હાંકી પ્રહ્લા માગે છે. મરવાનું એક વાર છે. અને મરો તો ઉંચી મુછ રાખીને મરજો. કહત ખુદાથી ડરજો, બીજાથી ડરતા નહીં. સરકાર આપણા ઉપર જુલમ કરી રહી છે કારણ કે તે આપણને મરદ નહીં પણ બૈલ સમાન માને છે. અને ભરોસાને નથી આવવા દેતી કારણ કે મી. મેડકરે જેવા આદમીને પાછા આપણને શીખવે અને સારો પ્રમાણીક રસ્તો બતાવે તે જનરલ સ્મટસની સરકાર ને પસંદ નથી.

છેવટમાં જે તમામ ભાઇઓ હરી જઈ આવા ઝેરી કાયદાને શરણ થાય અથવા ગમે તેમ થાય તો પણ આ તમારો ગુલામ તો જ્યાં સુધી ધારણા પાર ન પડે ત્યાં સુધીની ઉમર તો જેલમાંજ ગાળીશ.

મી. પારસીરૂ રતમજી

એ ઉભા થઇ સર્વ ભાઇઓ તરફ લાંબા હાથ કરી કહ્યું કે તમો સર્વ અમોને તાળીઓના ગડગડાટ અને દુરરેના પોકારથી વધાવી લો છો પણ આપણી કહેવત મુજબ 'ચડ જાઓ બેટા શુલીપર રામજી ભલા કરેગા' એમ કરશો નહીં. પણ જેમ બોલીંગમાં હીટ મારી આઉટ કરવા પ્રયાસ કરો છો તેમજ દેશની ઇજ્જત અને માનને ખાતર, તમારી ખાનદાનીને ખાતર, દેશના ખરા હીરા થજો. દેશ દરોહી ન થજો અને બાલુ હજુરસીંગ બોલી ગયા તે અક્ષરે અક્ષર ધ્યાનમાં રાખજો. મી. ગાંધી વિગેરે તમારા આગેવાનોને દગો ન દેતા. અને જેમ બોલવામાં શુરવીર છો તેમ કામ કરી બતાવીને શુરવીર બનો, આ હડહડતું અપમાન સહન કરવાને બદલે તમારા પઇસાને તમારી કમાઇને અને તમારા ફરજોને ખુદાને સ્વાધીન મુકી તમો ખરેખર હીંદના બાળકો હો તો છેવટ સુધી લડજો, અને જો તેમાં પછાત પડી તમારી કોમને દગો દેશો તો તે દગો તમોને વંશ પરંપરા નડશે. તમો તમારા સોગન પાળજો. કારણ કયામત ને દહાડે દગાખોર થશે તેણે ખુદાને જવાબ દેવો પડશે. તે યાદ રાખજો. તમારો કમાન્ડર મરી જાય તો તેનો હોદ્દો તમો પોતે લેજો અને છેવટે જપ મેળવી તમારૂં પાણી બતાવજો.

મી. સોરાબજી

ઉભા થઇ બોલ્યા કે, ભાઇઓ, આપણામાં ના કેટલાક તો મંગળવારે પકડાશે. આપણામાંનો લગલગ પાંચમો ભાગ તો જેલ જઇ ચુક્યો છે. વળી આજની હીંદી કોમ જે પાંચ વરસ ઉપર હતી તે હવે નથી. તે જમાનો તો ચાલ્યો ગયો. વળી પાંચ વરસ બાદ તો તે જુદીજ જાતની પ્રજા થશે ટરાંસવાલ સરકારનો કેટલો જુલમ છે તે તો હાલમાં એક શીલીંગના દંડ માટે ૩૬ પાઉન્ડનો માલ જપ્ત કર્યો તેજ બતાવી આપે છે. તમો તમારૂં સરવસ્વ ગુમાવજો. પણ તમારી ટેક ન મુકજો અને આપણા ૩૦ કરોડ ભાઇઓની ઇજ્જત સાચવજો.

આપણે પ્રીન્સીપલને માટે લડીએ છીએ અને આજ સુધી આવી રીતે તેજ પ્રીન્સીપલ ને બજાવી રહ્યા છીએ, તેવીજ રીતે મોતની બાજી પણ હસતે મોઢે વધાવી લેજો અને છેવટમાં મારી વિનંતી છે કે તેજ ટેકને વળગી તમો નહીં ડરો તો ફતેહ આપણીજ છે.

મી. યુ. એમ. શેલત

બોલ્યા કે બધા કહી ગયા છે એટલે મારે માટે વધુ બોલવાનું રહ્યું નથી. લડત ની ખરી શરૂઆત હવે આવી છે. મી. ગાંધીએ આપણા વહાણને તારવું છે આપણે ખલાસી થઇ રહેવાનું છે. આપણે મહેનત કરવી તોજ વહાણ સહીસલામત કીનારે પહોંચશે. તમારા બળથી સરકાર ને અને દુનિયાને બતાવી આપજો કે આવા ઝુલમરો કાયદા સરકાર ઘડે તેને તમે માનવાના નથી.

મી. રાંદેરીઆ

બોલ્યા કે આપણા ઉપર જુલમ કરનારા ઓની ઔલાદ શું છે? તેના બાપ દાદા ઓ જંગલમાં ફરતા. એક જમાનો એવો હતો કે આપણે સ્વતંત્ર હતા. આપણે આપણા ખરા ગુણો તજી દીધા અને પશ્ચીમની બદી ગ્રહણ કરી. આગલી અને હાલની રસ્થીતીનો વિચાર કરતાં કાળજું ચીરાય છે. હમણા ચઢતીના ચીન્હો પાછા ફાંફક આંશો જણાય છે. તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે ન થાય તો નિરાશ થતા નહીં અને મરતાં સુધી લડજો. ખુદ તમારી સાથે છે.

મી. ઇબરાહીમ કુવાડીઆ

એ જણાવ્યું કે જે ગોરાઓ આપણને મદદ કરી રહ્યા છે તે આપણાં દીલ સાચાં છે એમ ધારીનેજ મદદ કરેછે. હવે પાછા હઠશો તો જુદા ઠરશો. મને તો લાગે છે કે આપણી જીતજ થઇ છે. જનરલ સ્મટસનો આભાર માનવો જોઇએ, કે તેણે આપણને હીંમતવાન બનાવ્યા. હવેતો આપણી કસોટી લેવાય છે. કસોટી માં સાહ દીલથીજ કામ કરશો તો કોમનું ભલું થશે અને ઇજ્જત વધશે.

રૂટર તારથી જણાવે છે કે ફરનલ સીલી એ હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં પુછાએલા સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે ટરાંસવાલમાં હીંદી બાળકોને જેલમાં પુરવામાં આવ્યા છે તે વિષે વધુ તપાસ કરવામાં આવી છે.

ડરબન તથા જોહાન્સબરગની કેટલીક મીટીંગોના લાંબા રીપોર્ટોને લીધે કેટલાક ઉપયોગી ખબરો તથા ખબરપત્રી અને બરખાસ્તીઓના ઇસ્તાફા અમે આ અંકમાં નથી આપી શકયા તે માટે દીલગીર છીએ.

અખબારપત્ર

ડરબન

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

સોમવાર.

ઇંડિઅન ચેંબર ઓફ કોમર્સ

અત્રેના વેપારીઓની એક મીટીંગ શનિવારે સાંજના ચાર વાગે મેસરસ એમ. સી. કમરૂદીનની દુકાનમાં મળી હતી. જે વખતે મેસરસ અબદુલ કાદર, ઇસમાઇલ ગોરા, દાદા ઓસમાન, અબદુલ કે આમદ, ઇ. ટી. મોતાલા, ડી. એસ. વાદ, પી. વી. સંઘવી, જે. થી. મેતા, જી. ડી. હંસરાજ, સી. એ. બાસા, મુતુસામી, મહમદ આએદ, આપાસામી, મહમદ કછી, ઇસ પછ ઉમર, ભાણા પરશોતમ, હુસેન કાસમ, અબરાહીમ કમરૂદીન, એન. એમ. કાદર, મહમદ વલી, જીતનમીઆ, સકુર નુરમહમદ વીગેરે બીજા ઘણા વેપારી હાજર હતા. શરૂઆતમાં મી. અબદુલ કાદરે જણાવ્યું કે આજની મીટીંગ હીંદી વેપારી મંડળની સ્થાપના કરવાને બોલા વવામાં આવી છે. મી. એન. એમ. કાદરે ચેંબરની સ્થાપનાને લગતી કેટલીક વીગતો જણાવી. બાદ મેસરસ દાદા ઓસમાન, ઇસમાઇલ ગોરા તથા અબદુલ કાદરે તેના ફાયદા જણાવ્યા. વેપારી મંડળ સ્થાપવાનું નકી થતાં તેને 'ઇંડિઅન ચેંબર ઓફ કોમર્સ'નું નામ આપવાનું ઠરયું, તથા મી. અબદુલ કાદરની દરખાસ્તથી તથા મી. દાદા ઓસમાન અને મી. એન. એમ. કાદરના ટેકાથી મી. ઇસમાઇલ ગોરા ને પ્રમુખ તથા મી. પી. વી. સંઘવીને સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા.

મી. દાદા ઓસમાને આ મેળાવડા માટે ખુશાલી બતાવી લંબાણથી ભાષણ કરતા જણાવ્યું કે ચેંબરને માતબર મંડળ બનાવ્યાથી વેપારમાં ઘણા જરૂરી સુધારા થઇ શકશે. આ મંડળની વતથી હીંદી વેપારીઓ સામે આડાઇ કરનારાઓને સમજાવી શકાય. આપણા વાળાને કેટલાક સમય થયાં નેસલનું દુધ નથી મળતું. જો કે તે દુધ પ્રથમ ચાલતું હીંદી વેપારી એ કરેલ, પણ ત્યારે બરાબર ચાલતું થયું ત્યારે નજીવા વાંધાને જહાને તે દુધ હીંદી વેપારીને આપવું બંધ કરયું. ગોરા વેપારી આમ બોયકોટ ચલાવે તેની સામે આપણું મંડળ હોય તો આપણે લડત લઇ શકીએ છીએ, અને તેમાં ઘનશ્યામ અલ્લા હતેહ પણ પામીએ. કેટલીક વસ્તુ ઓ આપણા વેપારીઓ બિલકુલ નહિ લીધા વિના બલકે બોટ ખાઇને વેચે છે તેમ નહિ થવું જોઇએ. આમ વેપાર બગાડવાથી તેને કાંઇ મળતું નથી, એટલુંજ નહિ પણ મોરાઓમાં હીંદીના વેપારની ઇજ્જત ઘટે છે. આવી વસ્તુઓ અમુક દામ થી નીચે કોઇ ન વેચે તેમ મુકરર થવાની જરૂર છે. ત્યારબાદ કેટલાક ભાષણો થયા હતા. જેમાં મી. અબદુલ હકની દરખાસ્ત થી નીચેની વસ્તુના તેની સામે જણાવેલ ભાવ રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

		શી.	પે-ન્સ
દુધ (નેસલ) એક ટીન		૦	૫૫
રાયનું (કડુ) તેલ એક બોટલ.		૦	૯
કોકોનટ તેલ	,,	૦	૧૦
કલીનું તેલ	,,	૦	૯
કેસ્ટર(રેડીનું) તેલ	,,	૦	૮
મેચીસ (સીંદ્ધ બાપની)એક ડઝન		૦	૪
ટી (પેકો સુશોંગ) એક પેકેટ		૦	૧૦
ડાયામંડ સાબુ	,,	૦	૪
સીલ્કસ્ટોન સાબુ	,,	૦	૪
એસ. ૨૦ કેલીકો	વાર ૧	૦	૪૫
ડી. ૨૭ લાલ સાટીન	,,	૦	૫
મદ્રાસી સોપારી	રતલ ૧	૧	૦
ઘી કલકત્તાનું	,,	૧	૧
ચુંબલા	,,	૦	૫

ઉપરના ભાવ સરવાનુમતે કબુલ રાખવામાં આવ્યા હતા. અને તે મુજબના હેંડબીલો અંગ્રેજીમાં છાપી સઘળે ફેલાવી દેવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. આ ભાવ તા. ૧ ડીસેંબર ૧૯૦૮ ના રોજથી અમલમાં મુકવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. જે ચીજોને હેન્ડબીલ ન મળી શકયા હોય અથવા તો બીજી રીતે ન ખબર મળી હોય તેઓને ભાવોમાંથી વંચી ચેંબરના કાનુનને વળગી રહેવાની વિનંતિ કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ ધારા ઘડવાની ચર્ચા ચાલી હતી, જે કામ બીજી મીટીંગને માટે મુલતવી રહયું હતું. પ્રમુખ મી. ઇસમાઇલ ગોરાએ ઘણેજ કામ માટે બહુ સંતોષ બતાવી જણાવ્યું કે ચેંબરના નિયમો તોડનારને કોરટની મારફત આપણાથી શીક્ષા તો નથી કરી શકાતી. પરંતુ દરેક વેપારી પોતે ખુદાનો ડર રાખી તેનો ચોર નહિ બને. મીટીંગનું કામ બલાસ થયા બાદ છુટા પડતા પહેલાં મી. અબદુલ કાદર તરફથી બધાને ચા આપવામાં આવી હતી.

હીંદુ યંગમેન્સ સોસાયટી

આ સભાનો ત્રીજા વરસનો ગરબીનો મેળાવડો ગયા રવીવારે નાતાલ ઇંડિઅન કોંગ્રેસના હોલમાં મોટી જાહોજલાલીથી ઉજવવામાં આવ્યો હતો. હોલને ઘણી સુંદર રીતે શણગારવામાં આવ્યો હતો. મધ્યસ્થ હીંદ દેવીનો તથા આસપાસ સ્વામી અભેદાનંદ, સ્વામી વીવેકાનંદ, સ્વામી શંકરાનંદ, શ્રીમન નયુરામ શર્મા, આદી હીંદના ધરમગુરૂઓની મોટા કદની તસવીરો જુદી જુદી જગાએથી એકઠી કરી ટાંગવામાં આવી હતી. સગવડ થતા વીધી કરવામાં આવી હતી, જે પુરી થયા બાદ સ્વામીજીએ ઘણાજ આર્દ્ર હૃદયથી ગદગદ કંઠે લાંબા વખત સુધી હીંદ તથા હીંદના પુત્રોનો ઉદ્ધાર કરવા ઇશ્વર પ્રાર્થના કરી હતી. જેથી શ્રોતાઓના મન ઉપર ઘણી સરસ છાપ પડી હતી. યજ્ઞની વિધી ગણેશ નામના એક હીંદુને હાથે કરવામાં આવી હતી. વૃદ્ધ ગણેશ જે આગળ ખ્રીસ્તી ધરમ પાળતો હતો તેને આજે ગાયત્રી તથા યજ્ઞથી શુદ્ધ કરવામાં આવ્યો. બાદ પ્રસાદ લઇ સરવે છુટા થયા હતા.

બપોરે વાગ્યાને સુમારે ફરીને તેજ હોલમાં આશરે ૬૦૦ માણસ ભેગા થયા હતા. સેક્રેટરીએ સભાનો રિપોરટ સંભળાવ્યો હતો. ત્યાર બાદ સોસાયટીના પ્રમુખ મી. આર. આર. મુડબે, લાલા ભોકમચંદ, નાતાલ સનાતન ધરમ સભા તથા, ઓવર પોરટ અને ગારિત્સબરગની હીંદુ મંડળી ઓના પ્રતિનીધિઓ વીગેરેનાં ભાષણો થયાં હતાં. તે ઉપરાંત કેટલાક ભાષણો તામીલ ભાષામાં પણ કરવામાં આવ્યાં હતાં. તે સરવે બલાસ થયા બાદ સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ તરફથી એક સંપ અને મંડળીને કરવાના કાર્યો સંબંધી ઘણું ઉમદા ભાષણ આપવામાં આવ્યું હતું. [આ ભાષણનો સારરૂપ ખ્યાલ બીજી જગાએ આપેલ છે. અ. ઇ. ઓ.] તે પછી નાની વયની મદ્રાસી બાળાઓએ હારમોનીઅમ સાથે સુંદર ગીતો ગાયા હતા. છેવટમાં દુધ તથા મીઠાઇ દરેકને વહેચાયા બાદ મેળાવડો સાંજે ૭ વાગે વિસરજન થયો હતો.

હીંદી ક્રીકેટ કલબ

અત્રેના કેટલાક વેપારી તથા કરટ ચલાવનારા હીંદુ ભાઇઓએ રજાના દિવસોમાં ક્રીકેટ રમવાને એક કલબ થોડા અઠવાડી આ થયા કાઢેલી છે. તેઓ દર શનિ તથા રવિવારે હાપરસેડ રકુલ પાસેના મેદાનમાં રમવાને જાય છે.

મદ્રાસની કોંગ્રેસમાં ટ્રેલીગેટ

આ માસની આખરીએ મળનારી [illegible] સમાં ડેલીગેટ તરીકે કોઇને [illegible]

વાતચીત ચાલતી હતી પણ કાંઈ ચોક્કસ થયું હોય તેમ અખબાર મળ્યા નથી. પરંતુ એક મદ્રાસી મી. સી. આર. નાયડુ બાદ આ પ્રતિનિધિ મંડળ ઉપર તા. ૪ ડીસેમ્બરના અરસામાં અંગ્રેજી ઉપરના અખબાર મળ્યા છે. તેણે દક્ષિણ આફ્રિકાની હાલની સ્થિતિ ઉપર આપણને એક લાંબુ તથા અસરકારક ભાષણ તા૫ર કરેલું છે.

મંગળવાર.

સાચું ઓસડ

રેલવે સત્તાવાળાઓએ માલ ઉપરના ભાડાના દર થોડા વખત થયાં વધારેલ તે ઉપરથી વેપારમંડળની હોંદી કમીટી તરફથી મી. ૮. સી. મોટાણાએ ખરું ઓસડ શોધ્યું. તેમણે રેલવે ખાતાને જણાવ્યું કે તે આમ લુંટવાનો ધંધો આદરશે તો મહા કરબનથી ગાડાંઓમાં અંગારપું. અથવા હોંદી વેપારીએ સંપ કરી આવું પગલું ભરવા નું જણાવ્યું તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે રેલવેના અમુક દર ઘટયા છે.

સ્ત્રીઓને ભાષણ

ગયા સોમવારે સાંજે ત્રણ વાગે ડોંગ રેસ હોલમાં સ્વામીજીએ સ્ત્રીઓની સભા માં ખાસ આમંત્રણથી ભાષણ આપ્યું હતું. લગભગ ૧૦૦ સ્ત્રીઓ હાજર હતી. સ્વામીજીએ સ્ત્રીઓના ધરમ ઉપર અસર કારક ભાષણ આપ્યું હતું.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

જાનીવાર.

હમીદીયા કોર્પ્સ કલબ

શુક્રવારે સાંજે ખુલ્લું મુકવાનું હોવાથી હમીદીયા પ્રસ્તાવીક રોશનાયટીના હોલની સામેનું મેદાન બે વાગેથી ભરાવા માંડયું આશરે હજારેક માણસ એકઠું થયું હશે. પણ વાગે મેસરસ દાવુદ મહમદ, અને પારસી રૂસ્તમજી જેમના હાથે કલબ ખુલ્લી મુકવાનું હોવાથી હાર લેવા ઉતર્યા હતા થોડી મીનીટ અને જણાએાને હાર આપ્યા બાદ બાસ તબ્બાર કરેલ બેઠક ઉપર તેઓ સહેબો અને બીજા આમંત્રણ કરેલ ગૃહસ્થોએ બેઠક લીધા બાદ નાતાલ ના ગીરજાનેમાંના બેલાડીઓને હમીદીયા કોર્પ્સ કલબે પહેલો હાર આપ્યો. રમત પહેલી પન્દર મીનીટ ચાલ્યા બાદ સેસાયટી ના હોલમાં બપોના એકઠા થયા ત્યાં નોતરા મોટા ગૃહસ્થોને જમવા માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. મેસરસ અબદુલ રહમાન, હાજી હમીદે નવા કોર્પ્સ કલબના કેપ્ટન તથા મેજરોએ ઘણી સરસ મહેનત લીધી હતી. મેસરસ દાવુદ મહમદ, રૂસ્તમજી પારસી, એમ. બી. આમજીઆ, સોરાબજી તથા બીજા નાતાલના ગીરજાતીઓને હોલ માં દાખલ થતાંજ તાલીઓના કડકડાટ અને હુરેના પોકારોથી વધાવી લીધા હતા.

મી. અબદુલ રહમાની દરખાસ્તથી મી. કાછલીઆને આ મીજલસનું પ્રમુખ પદ આપ્યું હતું. તરેહ તરેહના મેવા સોડા, આમન્ડ, ચા બીસ્કીટની ઘણી અચ્છી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. નાસ્તા લીધા પછી મી. હાજી હમીદે આવી કલબોથી થતા ફાયદા સંબંધી વિષે ચર્ચણી કરી બતાવ્યા હતા. તેમજ તાતા લડ્યા અગેનેતની તારીફ કરી હતી કે, "કહી બતાવ્યા કરતાં કરી બતાવવું તે આનું નામ કહેવાય". ટ્રાંસવાલસરકાર ના કરતબનું વરણન કરતાં જણાવ્યું કે આજ ૨૫ વરસ થયાં ટ્રાંસવાલની કચ સરકાર હીંદીઓને દાબી દેતા થયી રહી હતી, પણ બ્રિટીશ કોન્સલ વચ્ચે પડી કહેતા કે ધર્મીષ્ટીઅસ વાવટો ઉડતો હોય તો દુઃખ નપડે. કને તે વાવટો ઉડતો થયા પછી ૧૯ વર્ષમાં વડી સરકારના અમલદારોએ એશીઆટીક કાયદો ઘડયો અને ટ્રાંસવાલને જણાવ્યું કે મારે વશે આ પ્રમાણે ચાલો, અને પોતે છુટી જઇ કહે છે કે ટ્રાંસવાલ સેલ્ફ ગવરનમેંટ છે. તેની વચમાં કેમ પડાય? ટ્રાંસવાલ સરકાર કહે છે કે લાખ ગાજા કે કરોડો ગાજા! મતલબ કે વડી સરકાર બીજાને હાથે મરાવી નાખવાની રાજનીતી લઇ બેઠી છે. છેવિયા ૫૦ વરસ થયાં—એટલે હીંદીઓને ગુલામીમાં નાખવાને ૫૦ વરસ થયાં-તેની જુબીલી ઉજવે છે, જ્યારે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને દુઃખો પડતાં ૨૫ વરસ થયાં તેની અહીં સીલ્વર જુબીલી વડી સરકાર ટ્રાંસવાલ સરકાર પાસે ઉજવાવે છે. જ્યારે હીંદુસ્થાનમાં ભપકો સપકો કરી ઉજવશે ત્યારે ટ્રાંસવાલની જેલો હીંદીઓ થી ભરી ઉજવે છે. આ બીજી વખત હીંદુસ્થાનને ઠગાને તજવીજ થાય છે. જીભાનથી કહે છે કે મારી માને પગલે ચાલીશ. પણ અમલદારો મરજી પડે તેમ કરેછે. ટ્રાંસવાલની સરકારને તો શાબાશી ઘટે છે કે સુતેલાઓને જગાડે છે, કહે છે કે સુતા રહેશો તો માર્યા જશો. આ બધાનું વર્ણન ચરનોજ પાથે મુકું છું- લો૦ સેલબોરન, સર વીન્યરડ સોલોમન, ડનકન અને ફરીસ. હવે ત્યારે કોઈએ તો વખા રહેવું. જુલમ કોઈએ અને કબુલતો આપી છે તે પ્રમાણે મગીશું. આખળાં બાબત સરકાર કહેતી કે તે ઓળખાણ માટે છે. શું મી. ગાંધીને સરકાર નહોતી ઓળખતી? અતો કમાણી મારવાનો રસ્તો સરકારે અખત્યાર કર્યો છે. સરકાર ઉપર બરોસો રાખવાથી પરીણામ બરાબર આવશે. ૧૮૯૭થી લાઇસેન્સ ગોરાઓના નામ ઉપર લાઇ વેપાર કરતા. પાછળથી બ્રિટીશ કોન્સલ કહેતો કે પૈસા ટેંડર કરો અને લાઇસેન્સ ન આપે તો વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરો. તેમ કરી આપવું રક્ષણ કરતો, અત્યારે ઉલટું થાય છે. વધારે બોલી બાબત નથી રે કવા માગતો. કુંટુંબ આ કલબનો ઉદેશ બેળા મળી સારા કામો થઇ શકે તેજ છે બાકી રમવા માટેજ છે એમ નથી સમજવાનું.

મી. જોસેજ ગેડફ્રે બોલ્યા કે ત્રીસ કરોડમાટે તેમજ જે ગોરાઓ તમને મદદ કરી રહ્યા છે તેમની ખાતર મક્કમ રહેજો. મી. હાજી હમીદ આટલો બધો આગળ પડતો ભાગ લેવા છે તેથી બહુ ખુશી છું. અને કહેવામાં આવ્યું હતું કે મી. હાજી હમીદ લડતમાં સામેલ નથી, પણ આજનું તેનું ભાષણ સાંભળી બહુ ખુશી થયો છું આટલો બધો આગળ પડતો ભાગ લેવા માટે તેમને મુબારકબાદી ઘટે છે. તે ઘણું કહી ગયા છે એટલે મારે હવે વધારે તે બાબત ઉપર બોલવાપણું નથી રહેતું. હું હીંદી તરીકે અને નાતાલીઅન તરીકે આપણા નાતાલના સાહેબોને માન આપવા સહુ બેળા આજે થયા છીએ તેમાં સામેલ થવા માટે મગરૂર છું. અને જણાવવું કરું છું કે નાતાલના આગેવાનોને પગલે ચાલી માતૃભૂમી માટે જેટલું સહન કરવું પડે તેટલું સહન કરવું. મી. ગાંધી કહે જ કમીશ્નો છોડી બધી તાતનો ભોગ આપી આપણે માટે જેલ ભોગવે છે તે યાદ રાખજો. મી હાજી હમીદ આવતા રવીવારની માસ મીટીંગમાં આવી જણાવ્યું કરે અને ફરીયાદોને ટેકો આપે તો તેના જેવું સરસ બીજું કંઈ નહીં સમજું. મારા કહેવાથી મી. હાજી. હમીદે માઠું નથી લગાડવાનું. મારી ફરજની રૂએ બોલું છું. ત્રીસ કરોડ હીંદીઓ તમારી લડત બહુજ બારીકીથી અને મગરૂરીથી જુએ છે. તેની ખાતર, અને તમારા દેશની ખાતર, જરાએ પાછા નહી હઠતાં. હીમતથી આગળ વધો. મી. હસન મીયાં બોલ્યા કે રૂસ્તમ, રીકંદર વીગેરે ચાલ્યા ગયા પણ નામ રહી ગયું. ડરપનના હીરાઓ બોજ આપવા આવ્યા છે તે જાલગાં રાખવાનું છે. હીંદુ મુસલમાન એકત્ર થઇ કામ

કરશે તો ગેરાદાબધ હતેદ થશે. આ ગ્રેન્જ સરકારની પોલીસીમાં દખલ જ૪ એક કોમનો માણસ બીજી કોમની મરદન કરશે તો તેના જેવો પાપી બીજો કોઇ નહીં. હીંદુ મુસલમાન એક થાઓ અને તામારી માતૃભૂમીની સેવા કરો. મેસરસ દાઉદ મહમદ કુવાદીઆ, દીલદારખાન, યંમી નાઈડુ, ઉમરજી સાલે, મી હવીન (ચેરમેન આફ્રીકન એસોસીએશન) અસવાત, હરીલાલ ગાંધી વીગેરે સમયને અનુસરતું બોલ્યા હતા. મી કામા બોલ્યા કે બ્રિટીશ હતેમની નીચે બોઅર અધિકારીઓ સેલ્ફ ગવરનમેંટને નામે રાજ ચલાવે છે. સન્નાદ વખતે આપણામાં સઓ હોવાનો સરકારે લાભ લીધો અને તાજેતર આપણે લડવું શરૂ કરવું પડયું. આપણી આ વખતે બેજ બાજન છે. જુનો કાયદો રદ થાય અને કેળાયેલા હીંદી શહેરી તરીકે દાખલ થાય તેજ છે. મી હાજી હબીબે આપણને ઘણું સમજાવ્યું છે અને કહી ગયા છે કે તમારી સાથે છું, પણ મારે યાદ દેવું જોઇએ કે પહેલી લડત વખતે તમારી સાથે હતા, પછી જુદા થયા. અને અત્યારે આ વખતે કહે છે કે છેવટ સુધી સાથે રહીશ. મી. હાજી હબીબ આપણને ભલામણ કરવા આવ્યા હતા તો હું કહું છું કે સાથે રહેવું હોય તો રજીસ્ટર આપી દેવ. બાગ અને સાચા હોય તો છેવટ સુધી સાથે ટકી રહે અને બતાવી આપે કે બોલ્યા તે પ્રમાણેજ કરે છે. જ્યાંસુધી હતેદ ન થાય અને માન આબરૂ રહી ન શકીએ ત્યાંસુધી દરેક ભોગ આપવા. મી. હાજી હબીબે કહ્યું, મેસરસ ગોડફ્રે તથા કામનો આભાર માનું તો ખોટું નહીં, આ વખતે ખુલાશો કરવાનો મારો મોકો છે. હું તેર વરસ થયાં બાજ લેતો હતો. હાલ નહીં લેવાનાં કારણો રજુ કરવાં જોઇએ. હું જે મહેનત કરતો હતો તે ફકત ભાઈનેજ માટે. અને તે કોઇપણ બાતના બદલા વગર. પણ કેટલાક બાયલા હીંચકારાઓએ મારા ઉપર કેટલીક બાબતોનાં ખોટાં તહોમતો મુકી મને બદનામ કરવા પ્રયત્ન કર્યો. એસોસીએશનના મેંબરો તરફથી પણ મને બોલાવવા તજવીજ થઇ. આવાં અનેક કારણોને લીધે એસોસીએશનની મીટીંગમાં દાખલ નથી થતો. પણ કોમી કામ માટે મારાથી બનતું કર્યાજ કરું છું. અને તે બધું ખુદા જાણે છે. જે માણસો મારી વિરૂદ્ધ મત બાંધતા હશે અને મારા ઉપર ખોટાં તહોમતો મુકે છે તેની પાસેથી ખુદા જવાબ લેશે. (મી. હાજી હબીબે કરેલા દલીલોનો અને પોતાના ઉપર મુકાયેલાં તહોમતો વિગતવાર કહી સંભળાવતાં શ્રોતાઓના મન ઉપર ઉંડી છાપ બેસાડી હતી, જે બાબતો કેટલીક મીટીંગો ના રીપોર્ટમાં આવી ગયેલ હોવાથી આ જગ્યાએ નથી આપતો.) ઉપરમાં પોતે બોલ્યા કે જ્યાંસુધી માણસોના મનમાંથી ખોટા વિચારો નાબુદ નહીં થાય અને બધી બાબતનો સંતોષકારક ખુલાસો નહીં થાય ત્યાંસુધી જાહેરમાં ભાગ નહીં લઉં.

મેસરસ દાઉદ શેઠ, પારસી રૂસ્તમજી, આંગલીઆ શેઠ અને સોરાબજીએ વખતને અનુસરતાં અને હૃદયભેદક ભાષણો કરવાં હતાં. મેસરસ ગોડફ્રે તથા કામાએ મી. હાજી હબીબના ખુલાસા માટે આભાર માની બધું સાંભળીલીધું અને બનેલ ઠરાવ કરવા અને બદલું છે તે જણાવ કરવા આગ્રહ કર્યો હતો અને મી. હાજી હબીબ ની હીંમત અને કામનાં વખાણ કરવાં હતાં. ત્યારબાદ મી. કાછલીઆએ લંબાણથી વીવેચન કરતું હતું. મી. હાજી હબીબ પાસે દેવાવતી બન્યું તે ઠરાવ કરવા આજ્ઞા કરી હતી. મી. હાજી હબીબ માસ મીટીંગમાં હાજર થયા, અને બોલવા છેવટે વચન આપ્યું હતું. અને છેવટ મીટીંગ રાત્રે ૧૦ વાગ્યે બરખાસ્ત થઇ હતી.

જોનોની

મી. કેટવાલ લખે છે કે જોનોનીમાં જે હીંદીઓનો કેસ ચાલેલ તેને દરેકને પા. ૨ દંડ અથવા ૨૪ દિવસની જેલ મળેલ, દંડ નહીંભરનારા સહુ જેલ જવા તયાર થયાને જેલમાં ગયા. પણ બપોરબાદ પાંચને જેલમાંથી કાઢી મુકયા. અને કહયું કે સરકાર જેલમાં રાખી બચરાવવા માગતી નથી. મજકુર પાંચને જેલમાંથી કાઢી મુકયા અને બીજા તામીલને જેનો કેસ તેમની સાથેજ હતો તેના મીત્રોએ જાણ્યું કે બીજાઓ દંડ ભરીને આવ્યા અને આ રહી ગયો તેથી ગપોગપ દંડ ભરી મજકુર તામીલનો છોકરો છોડાવી લીધો. આ બાબત મી. પોલાકે ત્યાંના પબ્લીક પ્રોસીકયુટરને પુછતાં જણાયું કે સરકાર માલ જપ્ત કરનાર છે અને જપ્તીના વારંટો કાઢયાં છે. દંડ વસુલ નહીં થાય તો જેલ મોકલશે. જોનોનીના માણસો આ બાબત શ્રધ્ધામાં હતા અને તે બાબત એસોસીએશન ઉપર તપાસ કરવા સબત કાગળો લખેલ. તે કાગળોને મી. પોલાકે કરેલ તપાસથી અને ઉપરના ખુલાસાથી સંતોષ થયો.

ક્રોક્સિઆના

મહમદ કાસમને મ ણસોની ખોટી રીતે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ કરવા માટે પા. ૨૦ દંડ અને બે મહિનાની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે દંડ ન ભરે તો બીજા બે મહિનાની જેલ વધારે ભોગવે, તેની સાથે આવેલા ત્રણ માણસો જેઓએ કાયદાને રાજ્ય થઇ અરજી કરવા મરજી બતાવી પણ તે બધાને ત્રણ ત્રણ પીકની જેલની સજા કરી અને જેલની સજા ખલાસ થયે બાદ તેમને હદપાર કરવાનો હુકમ થયો છે.

મંગળવાર

આગેવાનો તથા બીજાઓ પકડાયા

રજીસ્ટર થવાની મુદત ગઇ કાલે પુરી થઇ છે, એટલે હવે સરકાર બધાને પકડી શકે છે. પણ તેમ નહીં કરતાં આજે તો નીચેના મરદારોને પકડયા છે. મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. સી. આંગલીઆ, એસ. જે. સુંદેરી આ, એમ. એન. જોશાણીઆ, હાજી મીયાં. મહમદ હુસેન, પારસી સોરાબજી, યુ. એમ. શૈલત, મુલજી ઉકાભાઇ, ઉમર ઓસમાન, એચ. આઇ. જોશી, એમ. બી. મેઢ, ઇસમાઇલ ઇસપ, વલી આમદ જી અને હરીલાલ ગાંધી. તેઓએ જામીન આપવાની ના પાડી છે એટલે આવતી કાલ કેસ ઉપર હાજર થવાની કબુલાત લઇ હાલ છોડેલા છે.

જરમીસ્ટન

ભુલા મેઘજી, મંગા સોમા, મેઘજી નારણ, હરી દયાળ, દુલભ ધના, દલપત બજા, ને રામનારાયણ શંકરસીંગ આટલા સાત જણને આજે પકડેલ છે. તેઓની ઉપર તહોમત રજીસ્ટર નહીં બતાવવાનું છે. બીજા સોલ સાંજે પકડાશે.

અનાવશ્યક જેલમાંથી છુટયા

મેસરસ વલભરામ જીવાભાઇ, રણછોડ ભાઇ કાલ્યાભાઇ, મકનજી બીમભાઇ, રામભાઇ કરસનજી, જીવણ હાજી, કાનજી મોરાર તથા અંબાઇદાસ મકન જેલમાંથી તા. ૨૭ નવેમ્બરના રોજ છુટયા છે. મી. મકનજી બીમભાઇ બે વખત જેલ જઇ આવ્યા છે.

ગુરૂવાર

પકડાયેલાઓની હીંગત

ગાનીવારે દશ માણસોને વગર લાઇસેન્સ થી ફેરી કરવા સારૂ પા. ૧ દંડ અથવા ૭ દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ ની સજા થઇ હતી. બધા જેલ ગયા છે. મંગળવારે ૧ સુરતી મુસલમાન, ૭ ગુજરાતી, અને ૭ મદરાસી હીંદુઓને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે પા. ૧ દંડ અથવા ૭ દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલની સજા કરી છે. બધા જેલમાં ગયા છે.

હીંદના હીરા જોહાનિસબર્ગની કોર્ટમાં

ગઇ કાલે જણાવી ગયા તે મુજબ પકડાયેલા નાતાલના રહીશોમાંના તથા બીજાઓ આજે કોર્ટમાં હાજર થયા હતા કોર્ટ અંદર તથા બહાર ગીર્દી ભરાઇ ગઇ હતી. પહેલો કેસ મી. હરીલાલ ગાંધી નો હતો. તેમણે કહ્યું કે મારે કાંઇ બચાવ કરવાનો નથી. કાયદેસર જે સજા થાય તે ભોગવવા તયાર છું. માજીસ્ટ્રેટે તેમને ગુન્હેગાર ઠરાવી ડીપોર્ટ કરવાનો હુકમ કર્યો. બીજા બધા વતી મી. પોલાકે તા. ૯ શુક્રવાર સુધી મુદત માગી, જે આપવામાં આવી હતી. મી. હરીલાલ ગાંધીને હદપારનું વારંટ તયાર ન હોવા થી જેલમાં રાખ્યા છે. બહારથી ખાવા પીવાનું આપવાની રજા મળી છે.

વધુ પકડા પકડી

હમણાજ મી. નાયડુ તરફથી ખબર મળ્યા છે કે બીજા ૪૬ માણસોને સવારે પકડવામાં આવશે. તેમના નામોઃ નારાણ મોના, જીવા મકન, કુવરજી નારાણ, ભીખા કલ્યાણ, રતનશી મુળજી સોઢા, પરાગ લાલા, લક્ષ્મનદાસ રણછોડ, ગાંડા ખુશાલ ડાણીદાસ ભગવાન, લાલા હરી, આમદ મુસા, આજમ સીદુ પટેલ, માવજી કરસ નજી કોઠારી, રાયજી રૂગનાથ મહેતા, કસન ઉકા, ડાહ્યા કુકીરા, મહમદ આમુ જી, જમા ભીખા, મુસા હાસીમ, કાજી બદરૂદીન, આદમ ઇસપ, નારણ જમા, મોના વલભ, મુલજી મનજી, બાજી જીવણ જુસા જીવણ, હીરા સુખા, ઇબરાહીમ આમદજી, રણછોડ છીબા, હીરજી મુલજી ભીખા ગોવન, ચુનીઆ લાલા, મુલજી ઉકા, વલી આમદજી, ઇસમાઇલ આકુજી, સુખા ગોવન, રતન પેમા, આજમ મીરજ જુસા એન. લીંબી, ઝીણાભાઇ વલભભાઇ, રવીકૃષ્ણ તાલવતસીંગ, કસન ગોપાલ, મીઠા કુલભ, મહમદ ઇ. જના, કાસીમ મોહીદીન રણછોડ હરી.

પ્રીટોરીઆ

અહીંનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા અઠવાડીઆમાં ત્યાંના ઘણા હીંદી વેલીંટયાન બીજની રૂએ રજીસ્ટર થયા. આમાં કાનજી ભા, દીપુ, સુરતી મુસલમાન તથા ઘેાબી લોકો છે. તેઓને કેટલાક ડોળધાલુઓ રજીસ્ટર થવામાં મદદ કરે છે. આ ખરે ખર બેદકારક ગણાય. આ વખત કોમને દગો દેવાનો નથી. અહીંનો કોઇએક ધોબી પ્રીટોરીઆ જઇ પોતાના બળી ગયેલ રજીસ્ટર ની નકલ કઢાવી લાવ્યાના ખબર મળ્યા છે.

બેઅદબપણા માટે દાગલો

મી. અસ્સાત જેલમાંથી છુટા થયા તે વખતે તેને અને બીજા કેટલાક મુસલમાન કેદીઓને જાહેરમાં કેટલોક વખત સુધી નગ્ન ઉભા રાખ્યા હતા. નહાવા તથા જરૂરતે માટે પણ અદબ સાચવવા તેવી કોઇ જાતની ગોઠવણ નથી. હમીદીઆ સોસાયટી તથા બ્રી. ઓ. એસોસીએશન તરફથી આ વિષે એટરની જનરલને સખત કાગળો લખવામાં આવ્યા છે. તેમાં ખાસ બતાવવામાં આવ્યું છે કે આવી અદબ સાચવવી એ મુસલમાની કોમની ખાસ ધારમીક ફરજોમાંની એક છે.

મીડલબરગ

મી. ભાભાને પા. ૧૦ ઠંડ અથવા એક મહિનાની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થએલ. મી. ભાભા જેલ ગયા બાદ તેના કલારકને વગર લાયસેન્સથી દુકાન ચલવવા માટે પકડવામાં આવેલ અને તેને પણ પા. ૧૦ ઠંડ અથવા એક મહીનાની જેલની સજા કરેલ છે. આ અન્યાયજ કર્યો છે. માજીસ્ટ્રેટ કાયદાના જ્ઞાનમાં બરે પછાતજ હોવા જોઇએ, કાયદેસર મેનેજર કે કલારકને શીક્ષા થઇ શકતી નથી.

કરેસ્પરસડોરપ

બે માણસને રજીસ્ટર નહિ બતાવવા માટે પકડાયા છે. પા. ૨૫ જેલ કરેલ છે.

જરમીસ્ટન

સાત માણસોને રજીસ્ટર માટે પકડવા માં આવેલ તે બધાના કેસ તા. ૯મી ઉપર રીમાન્ડ થયા છે. દરેકનો પા. ૫ જેલ કરવો છે.

ક્રીશ્ચીઆના

મી. મીરજાખેર મહમદ કવાલી જેને ત્રણ વીકની જેલ થએલી, તેની મુદત પુરી થતાં છોડયા નહીં, અને છ વીક પુરી થયા બાદ છોડેલ છે તેને વધારે વખત જેલમાં રાખવા માટે એસોસીએશન તરફથી ચર્ચા વાળાઓને લખાણ કરવું છે.

નાતાલના આગેવાનો

આગેવાનો ઘણું સરસ કામ કરી રહયા છે. કરેસ્પરસડોરપ તમા પોમેરેટસ્બ તરફથી બસો પાઉન્ડ ઉપર ઉઘરાણું લાવ્યા છે. અને ટાઉનમાં તથા આસપાસના ડીસ્ટ્રીક્ટ માંથી ઉઘરાણું કરે છે. સો પાઉન્ડ ઉપર થયાનું જાણવું છે. આજે સહુ સાહેબો ઓકસબર્ગ ગયા છે.

ફરસતભજી શેઠ હરબનમાં

મી. ગાંધીના આવી આગેવથી અને બ્રી. ઇ. ઓ. ની કમીટીના મેંબરોની પરવાનગીથી પોતાનો કેસ તા. ૯ ઉપર મુલતવી રહેવો છે. તે દરમીયાન પોતાના બીજનેસના અગત્યના કામને લીધે કાલ બે દીવસ માટે આજ રાતના ડરબન મેલ માં ઉપડી જશે, અને આવતા રવીવારે કે સોમવારે પાછા હાજર થઇ જશે. ફરસતજી શેઠ ઘણીજ દીલગીરી સાથે જાય છે. કેમકે તેમનો વિચાર બીલકુલ જવાનો નહીં હતો. અને મી. ગાંધીએ તેમને બે દીવસ માટે જવા અતી આગ્રહ કરયો તેથીજ જાય છે.

વેલકમરરહ

મી. ઇ. એમ. ઠાજીને વગર લાઇસેન્સ થી વેપાર કરવા માટે મંગળવારે ૨૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા છ અઠવાડીઆની જેલની સજા મળી છે. મી. ઠાજી જેલમાં જશે. મી. દાઉદખાનના કેસની અપીલ સની રે સુપ્રીમ કોર્ટમાં ચાલી હતી. તેમા તેને બીન ગુન્હેગાર ઠરાવી છોડી મુકવામાં આવ્યા છે. ગઇ કાલે બીજા બે હીંદીને આંગળાં નહીં આપવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમની પાસે મરજીઆત રજીસ્ટર હતા. મી. પોલાક બચાવ તરફથી હતા. તેમણે બતાવ્યું કે મારા અસીલને તા. ૨૮ના રોજ પકડવામાં આવેલ છે અને તે કલમો મુજબ તા. ૧ પહેલાં પકડી શકાતા નથી. આ દલીલ કબુલ રાખી માજીસ્ટ્રેટે તેમને છોડી મુકયા છે. આ કેસો ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે મી. ગાંધીને નહીં છોડવા બાબત એટરની જનરલે જે મત દરશાવ્યો તે ખોટો ઠરે છે.

છેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી આજ તાર.]

જોહાન્સબરગ, શુક્રવાર

ગઇ કાલે બીજા ૧૮ને અત્રે પકડવા માં આવ્યા છે બધાની બુધવાર સુધીની મુદત પડી છે.

મીડલબરગના મી. ભાભાના કલારકને જે સજા થઇ છે તેની અપીલ થવાની છે.

જોહાન્સબરગના કેસો બુધવારે ચાલવા ના છે તેનું છેવટ શું આવે છે તે સહુ ઘણી આતુરતાથી જોઇ રહયા છે.

ગઇ રાત્રે મી. હરીલાલ ગાંધીને ડીપોર્ટ કરવામાં આવેલ છે. તે આજ સવારે વળતી ટ્રેનમાં તરતજ પાછા પોકસરસ્ટ આવી ગયેલ છે.

ગોરા વેપારીઓની મીટીંગ

હીંદુસ્થાનથી વેપારી મંડળના કાગળો

જોહાન્સબરગની ચેંબર ઓફ કોમરસ ની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૨૪ મંગળ વારને રોજ ટ્રાંસવાલનો એશીઆટીક સવાલ ચરચવાને મળી હતી. હાજર રહેલા ગોરા વેપારીઓમાં નીચેની કંપનીઓના પ્રતીનીધીઓ હાજર હતા. મેસરસ પેડન એન્ડ બરોઝ લીમીટેડ, જોન ફોરેસ્ટ અને કું., નોરમન એનેસ્ટી, નીવન અને મીચલ, હારવેમીનેકરની કું., હારપીન અને પેટરસન જે. વોસલની કું., આર જી.ડનની કું., પ્ર. એચ. એડલીંગ્ટનની કું., જી. એચ. ઓમીરાની કું., સ્ટોર બ્રધરસ, હરબરટ ધ્વાન્સની કું., પી. એમ. અને સન્સ, મીલાર અને કું., હીલમન બ્રધરસ ની કું., આર. કેંદરનીકું., મી. સ્ટોરકીન પણ હાજર હતા. પ્રમુખ મી. એ. એ. નોબલ હતા.

ચાલુ સ્થિતીનો સાર

પ્રમુખે કહ્યું કે સરવેને યાદ હશે કે લડાઇ પહેલાં હીંદી પસારા વીરુદ્ધ વાર વાર પોકાર થયા કરતો. આ પસારો બંધ કરવાના પ્રયત્નો નીષ્ફળ ગયા. ૧૯૦૨માં જ્યારે આ દેશમાં પાછી સુવ્યવસ્થા થઇ ત્યારે બધા વેપારી મંડળો એ એશીઆટીકોને બજાર (લોકેશન) માં કાઢવાની સરકારને ભલામણ કરી. મી. ચેંબરલેનની મુલાકાત વખતે આ મંડળની કમીટીએ નીચેની માગણીઓ તેમની પાસે રજુ કરેલી. (અ) આરો પ્રતાના નીયમ તરફની નજરથી જોતા ગોરાઓની વચ્ચે એશીઆટીકોનો વસવાટ બહુ ભયંકર છે (બ) તેઓ એટલો કસીને વેપાર કરે છે કે શહેરમાં તેમને વેપાર કરવા દેવાથી સાધારણ વરગના ગોરાને તેની સાથે હરીફાઇ કરવી બહુ મુશ્કેલ થઇ પડે. મી. ચેંબરલેને જવાબમાં કહેલું કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં બધે સ્થળે મને આજ હકીકત કહેવામાં આવી છે. એશી આટીકોને વધારે આવતા અટકાવવાના પગલાં સરકાર લઇ શકે છે પણ અહીં વસવાટ કરી રહેલા હીંદીઓની સાથે સારી રીતે વરતવું જોઇએ. તેમાંના ઘણા કેળવાએલા છે. તેમની સાથે અપમાન ભરેલી રીતી ન રાખવી જોઇએ. એશી આટીકોનું ડેપ્યુટેશન મને મળ્યું. તેને મેં જવાબ આપ્યો હતો કે "અહીંની પ્રજા બીજી પ્રજાનો પસારો બંધ કરી શકે નહીં." હું (પ્રમુખ) પુછવું કે અહીં છે તેટલા એશીઆટીકો વધારે પડતા નથી? વડી સરકારે અયુદ્ધ કોમની આયાત બંધ કરવાને કોલોનીને છુટ આપી છે. એશીઆટીકોને કેટલીક રાહતનો હક છે. પણ તેમને માટે એલાયદી સગવડ કરવામાં આવે તેમાં વાંધા જેવું નથી. ૧૯૦૩માં ટ્રાંસવાલ કાઉન્સ દોલોની હતું ત્યારે અહીંની સરકારે એવો કાયદો ઘડયો કે જેથી રીપબ્લીકે વખતના કાયદા ઓ અમલમાં આવે અને બજાર સ્થપાય. જો કે લડાઇ પહેલાં બજારની બહાર વેપાર કરતા હીંદીઓના સ્થાવર હકોને પુરતી રાહત આપવામાં આવી હતી. તે વખતે આ ચેંબરે સરકારના આ પગલા ને મજબુત ટેકો આપવા સંભાળંધ ઠરાવો પસાર કરેલા કે કાયદો સખત રીતે અમલમાં મુકવો. ગોરાના નામથી કોઇ એશીઆટીકને વેપાર કરવા ન દેવા અને બજારની બહાર વેપાર કરતા એશી આટીકને નોટીસો આપી બજારમાં કાઢવા. પણ આપણે જાણીએ છીએ કે ૧૯૦૪ ના જુલાઇ માસમાં બજાર માટેની આ બધી મહેનત નીષ્ફળ ગઇ. તે પછી તરતજ આ મંડળે વડી સરકાર પાસેથી એવાં પગલાં લેવાનું અહીંની સરકારને ફરમાવ્યુ કરવું કે જેથી એશીઆટીકોને નવા લાયસેન્સ ન અપાય, ગોરાના નામ નીચે તેઓથી વેપાર ન થાય, અને નવા આવનારાઓ ઉપર પુરતો જાપતો મુકાય. આ ઉપરથી સર જ્યોરજ ફેરારની દરમ્યાનગીરીથી અહીંની ધારાસભાએ તપાસને માટે કમીશન નીમવાની સરકારને માગણી કરવાનો ઠરાવ પસાર કરેલો. કરી આ સવાલના ઉપાય માટે ૧૯૦૬ની ધારા સભાની બેઠકમાં હીલચાલ થઇ ત્યારે સપટેંબરની ૬ઠી તારીખે ટ્રાંસવાલના સઘળા વેપારી મંડળોની એક જંગી સભાએ એવો ઠરાવ પસાર કરેલો કે: ૧૮૮૫ના રીપબ્લીક કાયદામાં ફેરફાર કરવા વાળા નવા ઓરડીનન્સ ઉપર આ મંડળોએ પુરતો વિચાર કરેલો છે અને તેને તેઓ મજબુત ટેકો આપે છે; કેમકે તેથી એશીઆટીકોનો નવો પસારો બંધ થશે અને જેઓ ખોટી રીતે ઘુસી આવ્યા છે તેને બહાર કાઢી મુકાશે. ધારા સભાએ તે કાયદો પાસ કરી વડી સરકારની મંજુરી માટે વીલાયત મોકલ્યો. ત્યાં તેની વીરુદ્ધ પોકાર ઉઠવાથી અહીંથી જોવો કમીશન મોકલવામાં આવ્યો હતો કે જેણે જાણવાનું, મીડોરીયા, ભારબરટન, જરમી સ્ટન, કેપટાઉન, કિમબરલે, પોરટ એલીઝાબેથ, પોચેફસ્ટરૂમ, રીટફોનટીન, કરી પોરટ, ઝીરસ્ટ અને ઓરેંટપન્સબરગ. (પીટરસબરગ)ના વેપારી મંડળો મજકુર કાયદાને બહાલી મળવા માટે તથા તેને તુરત અમલમાં મુકવા માટે આગ્રહ પુરવક આજ્ઞા કરે છે. પરંતુ ટ્રાંસ વાલની પ્રજા સત્તાક પારલામેંટ થાય ત્યાં સુધી ને કાયદાને ત્યાંથી બહાલી મળી નહીં અને નવી પ્રજાસત્તાક પારલામેંટ મળી કે તરતજ તે કાયદો ફરી પસાર થયો અને વડી સરકારે તેને બહાલ રાખ્યો. આની સામે હીંદી કોમે સલામત વાપર્યો અને તેથી ૨૪-જાનેવારીએ આ મંડળે એવો ઠરાવ પસાર કરેલો કે દેશના ભલાને ખાતર આ કાયદાનો જરાપર અમલ કરવામાં સરકાર દઢ રહેશે એમ આ મંડળ માનછે છે. પણ તરતજ એશી આટીકોએ મરજીઆત રજીસ્ટર લેવા માંડયાં અને કાયદો મુલતવી રહ્યો. ફરી પારલામેંટ બેઠી ત્યારે આ રજીસ્ટરોને કાયદેસર કર્યા. તે નવા કાયદાની નોટીસ આ ૩૦મી તારીખે પુરી થાય છે. હજુ પણ એશીઆટીકો આવ્યા થયા કરે છે તે કારણથી કમીટીને આ મીટીંગ બોલાવવા ની જરૂર પડી છે.

મુંબઇના કાગળ

થોડા વખત થયા હીંદુસ્થાનથી ત્યાંના વેપારી મંડળો તરફથી કાગળો મળેલા છે તે નીચે મુજબ છે:-

મુંબઇ વેપારી મંડળના સેક્રેટરી લખે છે કે, તા. ૯ સપટેંબર ૧૯૦૮ને રોજ મારી કમીટીને જોહાન્સબરગથી નીચેનો કેબલ મળ્યો છે.

" દક્ષીણ આફ્રીકાના તામાંકીત હીંદી મેસરસ ઇસ્તમજી, હાજી મહમદ આંગલીયા તથા એક બીજા પારસીને ત્રણ માસની સખત જેલ અને બીજા ૨૧ ને દોઢ માસની સખત જેલ મળી છે. તેઓએ જેલ પસંદ કરી છે. બધા ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો હક ધરાવે છે. આમાંના ત્રણ વોલંટીયર સરકારી સારવાર હુકડીના સારજંટ હતા. સખ્ત જંગલી ગણવામાં આવી છે. લડતના મુદા કાયદા નાબુદ કરવો તથા ઉંચી કેળવણીવાળા હીંદીને દાખલ થવાનો હક દેવો તે બેજ છે. હીંદ મદદ કરશે તેમ આશા છે. હડતાળ પાડવામાં આવી છે."

બીજો કેબલ ડરબનની હીંદી કોંગ્રેસ તરફથી મળેલો તેમાં કહે છે કે, "ટ્રાંસ વાલના હકમાં રહીલ ૫૦ હીંદીઓને ફરી દાખલ થતાં નવા આવનાર તરીકે

ગણી બે માસની જેલ આપી છે. કેદીને ભૂખ્યે મારે છે, કેમકે ચરબીવાળો ખોરાક ખાય અને કાં ભૂખે મરે. હીંદુ મુસલ માનને ચરબી ખાવી ધરમ વીરૂદ્ધ છે. દરબનમાં નવા આવનાર ટ્રાંસવાલના ઉતારૂઓ ત્યાંના નવા કાયદાને તાબે ન થાય તો ઉતરવા નથી પામતા. ટ્રાંસવાલ ને નાતાલ સરકાર મદદ કરે છે વકીલોને પણ મળવાની રજા નથી અપાઈ."

આ બધી તકલીફના કારણની ખરી હકીકત હજુ મળી નથી, અને અમે કાંઇ પણ મત દરશાવીએ તે પહેલાં બોઅર્સ ખબર મળવાની જરૂર છે. આથી બને અમને ખરા ખબર આપશો તો આભાર થશે. મારી કમીટી આ સવાલમાં ઉંડી લાગણી ધરાવે છે તે તમે સમજી શકશો. કેમકે હાલમાં હીંદીઓને આપવા માં આવતી તકલીફોથી અહીંના વતની ઉપર તથા વેપાર ઉપર બહુ માઠી અસર કરનારો એ સવાલ થઇ પડેલ છે. દક્ષીણ આફ્રીકાનો હીંદુસ્થાન સાથે કેવો વેપાર છે તે નીચેના આંકડા ઉપરથી જણાવામાં આવશે.

હીંદુસ્થાનમાં આવક

	માલ પૈંડ.	રોકડ પૈંડ.
કેપ કોલોની	૧,૪૩૪	૨,૮૦,૦૦૦
નતાલ	૩,૬૦૦	૪,૭૬,૦૦૦
બ્રિ. ઇ. આફ્રિકા	૬,૮૩,૦૦૦	૬૭,૦૦૦
કુલ પૈંડ	૬,૮૨,૦૩૪	૭,૭૩,૦૦૦

હીંદુસ્થાનથી જાવક

કેપ કોલોની	૨,૨૬૦૦૦	———
નાતાલ	૩,૮૫૦૦૦	———
બ્રિ. ઇ. આફ્રિકા	૪,૨૦,૦૦૦	૭૦,૦૦૦
કુલ પૈંડ	૧૧,૦૧,૦૦૦	૭૦,૦૦૦

આ સવાલમાં તમે જે કાંઇ મદદ કરશો તેની મારી કમીટી સારી કદર કરશે.

જી. આર. ગેમર પીઅર્સન.

મદ્રાસનો કાગળ

બીજો કાગળ મદ્રાસની વેપારી મંડળી ના પ્રમુખ ઓનરેબલ એ. જે. યોરકનો નીચે પ્રમાણે હતો:—જે કાયદો ત્યાંના હીંદીઓ પોતાના બ્રિટીશ પ્રજા તરીકેના હકને કચરી નાખનાર છે એમ માને છે તેવો કાયદો ટ્રાંસવાલની સરકારે ઘડવાથી જે ગંભીર સ્થિતિ ઉભી થઇ છે તે સંબંધમાં હીંદીઓ તથા સરકારને માટે આવે એવું સમાધાન કરાવવા તમારૂં મંડળ બનતી સઘ વાપરશે એમ મારૂં મંડળ માને છે. હાલની સ્થિતિની ગંભીરતા વીષે અમે તેટલું ઠસાવીશું તે અતી શયોક્તી નહીં ગણાય. ત્યાંના હીંદીઓની લાગણી તમે સારી રીતે જોઇ શકતા હશો. ત્યાંના છાપામાં તેઓ જે પોકાર ઉઠાવે છે તે અહીંના પોકાર કરતાં જરાપણ વધારે સખત નથી. તેઓ કહે છે કે બ્રિટીશ શહેરી તરીકે હીંદીઓને બાતલજ ગણવા માં આવેલ છે. હમણાં ત્યાં કરલાક હીંદી ઓ ઉપર લેવાયેલ પગલાંથી અહીં જે અસર પેદા થાય છે તેથી અહીં બ્રિટીશ રાજ્યની સલામતી માટે હીંદીઓના મન જીતવાનો પ્રયત્ન કરનારાઓને ઉદ્વેગ થયા વીના રહે તેમ નથી. ત્યાંના તથા અહીંના હીંદીઓ વધારે પડતો પોકાર કરે છે એમ માનીએ તોપણ એટલો ચોક્કસ વીના ની વાત છે કે જે દેશમાં તેઓને ઉદ્યોગ કાયદાકારક થઇ પડેલ છે ત્યાં તેઓને દાબી દેવાની દીવસાનથી તથા શહેરીપણાના સંબંધમાં કદ પણ નહીં મળવા થી જે કડવી લાગણી પેદા થયેલ છે તે બહુ ઉંડી અને સાચી છે. ટ્રાંસવાલમાં કેળવાયેલા તથા આબરૂદાર હીંદીઓ તરફ જે વરતણુંક બતાવવામાં આવી છે તેને અહીંની ગોરી પ્રજા વખોડી નાખે છે. વળી વડી સરકારને કોલોનીની હકુમતમાં વચમાં પાડવી તે ઠીક ન ગણવાથી અમે તમને પોતાને આ વીગેની ભલામણ કરીએ છીએ. અને એમ માનીએ છીએ કે આ બને મંડળોના સમાધાન માટે જો ધરબેલે સમેલ્ની કરવામાં આવે તો બહુ ગેર સમજ દુર થાય અને સંતોષકારક નીવેડો આવે. કેની રીતે સામાધાની કરવી તે અહીં કરતાં ત્યાંથી વધારે જોઇ શકાશે. તેથી તમે તે બાબત મારા મંડળને દોર બતાવશો તો તે બહુ ખુશી થશે. થયેલું સમાધાન પછી બાંયધા વીરે મારા મંડળને એવી સમજણ પડેલી છે કે:— શરૂઆતમાં ટ્રાંસવાલની સરકારે બે કાયદા ઘડયા. એક વડે ત્યાં વસેલા હીંદીઓને રજીસ્ટર કરવા અને બીજા કાયદાથી કેળ વાએલા માણસોને આવવાની છુટ મળતી હતી. પહેલા રજીસ્ટ્રેશન કાયદા સામે લીસચાલ થવાથી એમ સમાધાન થયું કે, વસી રહેલા હીંદીઓ મરજીયાત રજીસ્ટર થેય તથા ગેરહાજર હોય તે અમુક મુદત માં મરજીયાત રજીસ્ટર થઇ જાય. તેમજ નવા આવનાર હીંદીને નવો ઇમીગ્રેશન કાયદો લાગુ પડે. પણ એમ લાગે છે કે જનરલ સ્મટસે નવા ઇમીગ્રેશન કાયદામાં એવી રીતે ફેરફાર કરવાનું હીંદી કોમ પાસે માગ્યું કે જેથી એક પણ કેળવાયેલ કે કોમ નવો હીંદી દાખલ ન થઇ શકે. આથી સમાધાન પડી ભાગ્યું. આ સમા ધાન ફરી કેમ ન જળવાય તેનું કારણ મારૂં મંડળ સમજી શકતું નથી અને તેથી તે વીનંતી કરે છે કે કોમ પ્રકારે હીંદી તથા સરકાર સમાધાનીપર આવે એવાં પગલાં તમે ભરો. કદાચ તમારૂં મંડળ તે ડેપ્યુટેશનમાં હતેદ્દ ન પામ્યું તોપણ તેણે એટલી મહેનત લીધી તે જાણી મારૂં મંડળ સંતોષ પામશે. અને અહીંના હીંદી ઓના કચવાટને કંઇક દરજ્જે આપે કરવાનો અવકાશ મળશે.

ઠરાવ

મી. જોન ફોરેસ્ટે નીચલો ઠરાવ રજુ કર્યો: "આ ચેમ્બર વિશ્વાસ રાખે છે કે, હીંદી કોમ તથા તેના વિલાયત અને બીજા ભાગના હીતેચ્છુઓ તરફથી મુકવામાં આવતા ભારે દબાણથી સરકાર ડગશે નહીં, અને ૧૯૦૭નો તથા બીજો ૧૯૦૮ નો એશીઆટીક કાયદાનો સખત રીતે અમલ કરશે." આ સંબંધમાં પ્રમુખ તમને સમજાવી ગયા છે એટલે હું વધુ નથા બોલતો. સવાલ બહુ ગંભીર થઇ પડયો છે. આ મંડળી ચીંતાતુર મને આજસુધી એશીઆટીકોની તથા તેમના વેપારની તરફ જોઇ રહ્યું હતું. છેવટ તેને માટે જાપતાના પગલાં લેતી બીજી મંડળીઓમાં સામેલ થવું પડયું. એમ કહેવાય છે કે એશી આટીક વેપારી બહુ બહુ ભારીક હરીફ હોવાથી તેઓ તેની અદેખાઇ કરે છે તે વાત બીલકુલ નથી સ્થિતિ પ્રમાણે તેઓનો મોભો જળવાઇ રહે તથા તેમના અને તેમના વારસોના સંરક્ષણની તક તેઓ ગુમાવી ન દે એ સંભાળ રાખવા નો તેઓનો હેતુ છે. એટલું જણાવાયા પછી તેઓને કોઇપણ હરીફનો ડર નથી. આપણે જોયું છે કે એશીયાટીકો ના ખ્યાલમાં આ વાત નથી. તેઓ અતી સાદાઇથી સંતોષ પામે છે. પૈસો એકઠો કરી તેનો આ દેશમાં તે ઉદ્યોગ નથી કરતો, પણ પોતાના દેશમાં મોકલી દે છે. થોડો પણસો એકઠો થયો કે દેશ ચાલ્યો જાય અને પોતાનો પાસ કે પરમીટ બીજાને કામ આવે એટલા માટે તેને આપી દેય કે વેચી નાખે. આવી જાતનો માણસ નબોદ વાળનારો ગણી શકાય. દેખીતું છે કે આ નાના કોલોનીમાં આવી ગંભીર હકીકતો બનવા દેવામાં આવે તો દેશનો રસ ચુસાઇ જાય અને ઉન્નતિને ધક્કો પહોંચે. પ્રમુખે જણાવ્યું તે પ્રમાણે આશરે છ વરસ પહેલાં મી. ચેમ્બરલેન આવેલા તેમની પાસે આ સ્થિતિની રજુ આત થઇ હતી. તેણે કબુલ કરયું હતું કે આ કોલોનીમાં સમાઇ શકે તે કરતાં વધારે હીંદી આવે તેની સામે તેઓ થાય

તે વ્યાજબી છે. અહીં કેટલીક તકલીફો ને લઈને આ ઇમીગ્રેશન બીલ કરવાનું કબાલ્યું કરવું તે તદ્દન વ્યાજબી છે. હકાર એમ કહેવામાં આવશે કે વસેલા હીંદી ઓને કનેક્ટ નહીં કરવાની મી. ચેમ્બર લેનની દીખામણપર આપણે ધ્યાન આપ્યું નથી. બધા જાણતા હશો કે અમે પુરસે આંગળાંની બાબત બહુ બોલવામાં આવ્યું હતું, પણ તેને બદલે પુરી ઓળખાણ મેળવવાના બીજા સાધનો કોઇ એ બતાવ્યા ન હતા. અને હીંદીઓએ એમ તકરાર ઉઠાવેલી કે આંગળાં કરતાં કબદાના બુની બરાબર સામે તેઓને ખરો વાંધો હતો, છતાં જે મરહુમ રજીસ્ટર ની હીંદીઓની માગણી કબુલ રાખવા સરકારને તેઓએ ટેકો આપ્યો હતો. તેટલો વખત કાયદાને મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો. અને જ્યારે પરસામેંટે મરહુમ રજીસ્ટરને કાયદેસર કરવા સારે સત્યાગ્રહનો અંત આવેલો જોયેલો હતો. તેઓ કોલોનીમાં દાખલ થયા છે તે સાબીત કરવાની તેમને સારી તક આપવામાં આવી હતી: અને કોઇની લાગણી ન દુખાય તેવી ખાસ સંભાળ રખાઇ હતી તેઓને વખત પણ પુરતો આપ્યો હતો. નવા આનારને અટકાવવા એ આ કોલોનીને કબદાકારક છે તે આપણે ઘણો વખત થયાં બતાવી આપ્યું છે. એશીઆટીકોનો સવાલ અહીંના તથા બિલાયતના લોકોમાં અનેકવાર ચરચાઇ ગયો છે. જે કાયદાઓ ઘડવામાં આવ્યા છે તે એશીઆટીકો પોતે જાહેર કરતાં બધાએ મંજુર રાખેલ છે. વળી તેઓની લાગણી ધ્યાનમાં લેવા કોઇપણ મુલક કરતાં ટ્રાંસવાલે બહુ બારીક દેખાડી છે. (હીઅર, હીઅર) હવેની ઉશ્કેરણીને તંત વિના બીજું નથી કહી શકતો. જે ઇમીગ્રેશન થી દેશનું બ્રાજસુધીમાં બહુ અનદીત થયું તે ચાલુ રાખવાની જેઓની માગણી છે તેઓ આ માગણી માટે એવું બહાનું લાવે છે કે કોમની આબાદી માટે ડોકટર વકીલ કે શિક્ષક વીગેરેને આવવાની છુટ મુકવામાં આવી નથી. આ બાબતમાં સરકારે પુરતી છુટ આપી છે કેમકે જનરલ સ્મટસે હાલમાંજ કહ્યું છે કે કોઇ ઉંચી કેળવણીવાળા હીંદી તરફથી અરજ કરવામાં આવશે તો તેપર પુરતું ધ્યાન આપવા સરકાર તત્પર છે. પણ એવી કોઇ અરજ મળી નથી. થશે તો યોગ્ય રીતે તેપર ધ્યાન આપવામાં આવશે. છેવટે હું કહેવા માગું છું કે દેશના કાયદા ભંગ કરવાના સબબની સામે તેઓએ મજબુતીથી ઉપાય લેવા જોઇએ. (હીઅર, હીઅર.) દેશના કાયદા તથા મુલકનો ભંગ કરવા માટે સત્યાગ્રહ એ એક ભયંકર રસ્તો છે. ખાસ કરી આ દેશમાં જ્યાં કાળા માણસોની મોટી વસ્તી છે ત્યાં તે અત્યંત દુખેદાયી કાયદા ગેરબ છે. અને મત પ્રમાણે સરકારની તો શું પણ આપણી એ ફરજ છે કે તે ઉપાયને જડમુળથી તોડી નાખવો. (હીઅર, હીઅર) આ લેકોને આ મામલની આખરી મુદતની મુદત આપવામાં આવી હતી. જે દરમ્યાન તેઓએ સરકારને તથા જે પ્રજાની વચમાં તેઓ રહેવા માગે છે તેને સંતોષ પમાડી શકત. આશા રાખું છું કે તેમને સારી બુદ્ધી સુઝશે. પણ જો તેઓએ સામે થવું જરી રાખ્યું તો મારે કહેવું જોઇએ કે દરેક રાજ્યના સેવકની ફરજ છે કે આ કાયદો અમલમાં મુકવા માટે સરકારને પુરતી મદદ આપવા સામેલ થવું. (તાળીઓ). મેજર પોકસરને તેને ટેકો આપ્યો હતો.

બાદ મી. હોરબીને તેની વીરહવું બાષણ આપ્યું હતું તથા બીજા ગોરાઓ એ પણ કેટલાક બાષણો આપ્યાં હતાં જે અમે આવતે અઠવાડીએ આપવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.

મી. હુસેન મીયાંનો કાગળ

લંડન, તા. ૬ નવેંબર ૧૯૦૮.

આપણા બહાદુર મી. રીચ કામ કબજે જાય છે. તેમ આપણા હીરો લો. એમ્પથીલ વીગેરે પણ અત્યંત કામમાં ગુંથાઇ રહેલ છે. બાબાઓ ઉપર કાગળો લખે છે. સર વાટરલ્સ બરસ આપણે માટે કામ કરે છે, તેનો બદલો આપણી પાસે નથી. તેઓ બહાદુર ટ્રાંસવાલના મામલા ઉપર એક ચોપાનીયું બાપ્યું છે. અને જાણ મોટા માણસોને આપ્યું છે. આનો ખરચ તે સાદુબેજ આપ્યો છે. આ ઉપરથી આપણને બહુજ શીખવાનું છે કે આવા મોટા માણસ પોતાના કે મનેમ વખત જતો કરી પોતાના પૈસાથી છપાવી આવું ચોપાનીયું બુધે આપે એ કાંઇ નાની સરખી વાત નથી. આ બધું શું કામ? તે એજ કે એ હીરાઓ જાણે છે કે આપણા ઉપર અન્યાય થઇ રહેલ છે. તો જ્યારે આપણને આવા માણસો ની મદદ મળે, જ્યારે આપણી લડત સાચી છે એમ બીજાઓ માને છે ત્યારે આપણને શું કામ હીંમત પડવું? મને લખવાને શરમ થાય છે કે આપણી આંખો હજુ નહીં ઉઘડી. મી. ગાંધી સાથે નાતાલથી બહુજ કમતી માણસો ગયા એ ઇ. એ. ઉપરથી જાણી મને બહુજ દીલગીરી ઉપજે છે. અરે! આ વખત તો એવો છે કે ટ્રાંસવાલની જેલો ભરી દેવી જોઇએ. અને જ્યારે એમજ મારા ભાઇઓ કરશે તો આપણો છુટકારો તેજ ઘડી થાય તેમાં કંઇ શક નહીં. દીલગીરતમાં તો આપણને મદદ કરનારા હીરાઓ કામ કર્યાજ જાય છે. પણ હીંદુ સ્થાન શું કરે છે એ સવાલ પુછતાં મારી કલમ અટકે છે. આજે લગભગ દોઢ મહીનો થયો, તે વખતમાં તે દીલ્લ કરેલા ભાઇઓમાંથી કોઇની પણ હીંમત નથી ચાલતી કે અહીંઆ તારો કરી આ સરકારને બતાવી આપે કે હવે અમે તમારી ગુલામગીરીથી છુટા પડવાને સંપુર્ણ લીધા છે. ઇનસાફ છે કે નહીં? જે વખતે ત્યાંના બહાદુરોને જેલ મળેલ, તેને એક બે દિવસ પાછળ દક્ષિણથી તારો અવેલ પણ હવે તો આ દોઢ મહીનામાં એક પણ નથી! અરે આ વખતે તો તે પૃથ્વીનો ભાગ કે જ્યાં વીસ કરોડની વસ્તી છે, તે જગ્યાએ શો શો પોકાર થઇ રહેવો જોઇએ? આ વખતે તે માતૃ ભુમી આપણને મદદ કરે તેવી બીજી કશી જગ્યાએથી મદદ નહીં ઉપયોગી થઇ પડે. કારણ કે હાલની હીંદની સ્થિતિથી અને ના લોકોનાં મન બહુ ઉચક થઇ રહ્યાં છે. ત્યાંથી તારો આવ્યા કે અહીંના દરેક છાપાઓએ લખેલ કે ટ્રાંસવાલનો મામલો તે હીંદુસ્થાને ઉપાડી લીધો હશે તો હીંદુ સ્થાનમાં આપણા ગોરાઓની શું દશા છે એ અપસની મેજેજ દેખાશે. અહીંઆ હીંદુસ્થાનના તારોની મોટી અસર થઇ પડશે, પણ દીલગીર છું કે હજુ આમ નથી થયું. જો હીંદુસ્થાનથી એકજ અઠવાડીયું બરોબર તારો આવે તો બીજે દિવસે ટ્રાંસવાલથી પણ તારો મળે કે બહાદુર હીંદીઓ છુટયા. મી. રીચ અહીંઆથી ઘણુંએ હીંદુસ્થાનના છાપાઓમાં મીટીંગો બોલાવવા લખે છે, પણ તેનું શું થાય છે તે પણ નથી જણાતું. દુનિયા નો ઇતિહાસ બતાવી આપે છે કે જે જે લોકના જુલમની સરકાર સામે થએલ તેજ આ જગતમાં સુખેથી રહેલ, અને રહેશે. આ બેજ ઇતિહાસજ સાબીત કરી આપે છે કે ૧૧ થી ૧૬ સદી સુધી યુરોપીઅન આજ આપણોને પોતાના ગુલામ બનાવવાને કેટલી મુશીબતો ઉઠાવવી પડી? જ્યાં

પણ કેટલા આપ્યા? આજે તે મુશ્કેલીનો તું કૃણ એ આણ્યું કે અંગ્રેજે જેટલું છુટાપણું ભોગવે છે તેટલી બીજી કોઈ પ્રજા નથી ભોગવતી. આ લોકની જલદી કૃતેહ શું કામ થઇ? તેનો જવાબ એ છે કે એ લોક પાસે એક બહુજ કીમતી ચીજ હતી. અને તે ચીજ "એક સંપ" હતો. ઇંગ્લાંડમાં પરોટેસ્ટંટ અને કેથોલીક વચ્ચે કેટલી અદાવત હતી તે કુ નથી લખી શકતો. એકજ દાખલો આપું છું કે જે વખતે તે એક બીજાને મળતો તો તુરતજ ત્યાંજ તેને મારી નાખતો. પણ જે વખતે પોતાના મુલક ઉપર કોઇ દુશ્મન ચડાઇ કરતો અથવા જે વખતે સ્વદેશાભિમાની કામ આવી પડતું તે વખતે તે બને એકજ થઇ સામા થતા અને કૃતેહજ મેળવતા. હારેજ આજે ઇંગ્લાંડ યુરોપમાં પહેલી જગ્યા લીએ છે. કું તે પાક ખુદા પાસે એજ માગું છું કે, ઓ મારા પાક જહાન ના પેદા કરનારે, તું મારા હીંદીઓને સંપ આપ. જો આમ થાય તો પછી આપણી જીતજ છે.

ઇંડિયન ઇમીગ્રેશન

તપાસને માટે કમીશનની નીમણુંક

હીંદી ઇમીગ્રેશન સવાલ વીષે કમીશન નીમી તપાસ કરવાની ચરચા આજે કેટલાક સમય થયા ચાલતી હતી. ગઇ પાર્લામેંટની બેઠકમાં તેવું કમીશન નીમ્યાની ખાત્રી આપવામાં આવી હતી. તે કમીટીની નીમણુક તા. ૧ ડીસેંબરના સર કારી ગેઝેટમાં બહાર પડી છે. તેમાં કુલ સાત મેંબરો નીમાયા છે. તેમના નામોઃ લે૦ કરનલ એડીસન, ઓનરેબલ ડબલ્યુ. એમ્. કલેટન, એમ. એલ. એ., મેસરસ સી. એચ. હેસ્ટર, એમ. એલ. એ., એમ્. એ. આર. જોન્સ્ટન, એમ. એલ. એ., જે. રેકારીલ્ડ, એમ. એલ. એ., ડાનટેલર, એમ. એલ. એ. અને જે. વીલયમસન. તેઓ નીચેના ૭ વીષયો ઉપર તપાસ કરશે.

(૧) નાતાલમાં ગીરમીટમાં આવતા હીંદી ને બંધ કરવા અથવા તેમના ઉપર બટ કાયદા મુકવા વીષે તેની સલાહ શું પડે છે?

(૨) ઇંડિયન ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ બોરડ અને બીજા કાયદા તથા ધારામાં કાંઇ ફેર ફાર કરવા પડે છે કે કેમ અને જો પડે છે તો કેવી જાતના ફેરફાર કરવા? આ ફેરફારનો હેતુ એ છે કે હાલ અથવા ભવીષ્યમાં ગીરમીટમાં આવતા હીંદીઓ ઉપર પુરતો કાબુ રાખી શકાય.

(૩) હીંદી ઇમીગ્રંટને ફરીથી ગીરમીટ માં જોડાવા માટે હાલના કાયદા અને ધારો ઓ તથા તેમને અપાતો પગાર અનુકુળ છે કે કેમ?

(૪) નાતાલમાં હીંદી ગીરમીટીઆઓને બંધ કરવામાં આવે તો મધ્ય અથવા દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી કોઇને દાખલ કરી શકાય કે કેમ?

આ સવાલનો વિચાર કરતાં નીચેની વસ્તુ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવાની છે.

(અ) કોલોનીના કાઠાંના તથા અંદરના બાગની હવા તેમને માફક આવશે?

(બ) તેવા મજુર ઉપર હમેશનો આધાર રાખી શકાશે?

(ક) નાતાલમાં જુદા જુદા ઉદ્યોગમાં તે મજુરો ઉપયોગી થઇ શકશે?

(૫) ગીરમીટીઆઓ માટે દવા વગેરે ની ગોઠવણ અને તે માટે જે અમલદાર હોય તેના ઉપર સરકારી હકુમત વીષે કમીશનનો શું અભીપ્રાય છે? અને

(૬) ગીરમીટીયા હીંદીને દાખલ કરવા થી ભુતકાળમાં અહીંના મુળ વતની-નેટીવ-માટેની મજુરીમાં વીઘ્ન આવેલું છે કે કેમ?

ચેરમેનની નીમણુંક ઉપરના મેંબરો માંથી કમીશન પોતેજ કરશે. મી. ડબલ્યુ. આર. મોરીસન સેક્રેટરી નીમાયા છે.

ટરાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

'સ્ટાર' તથા 'લીડર' છાપામાં આ સવાલ ઉપર હીંદીની તરફેણના કાગળો સંખ્યાબંધ બહાર પડતા- જોઉં છું. મુખ્ય લખનારાઓમાં રેવરંડ જે. ડોક, મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક, મી. ડબલ્યુ એમ. વેસલ, રેવરંડ જોન હાવરડ, મી. એડવરડ ડેલાઉ વીગેરે છે.

* * *

ગ્રેહામ્સટાઉનના છાપા (જરનલ) માં મી. દીલીપ દાઉદનરોડ નામના ગોરાએ રેવરંડ એફ. બી. મેયરે મી. ગાંધી બાબત છાપામાં લખેલી હકીકતને અનુમોદન આપનારો કાગળ લખ્યો છે.

* * *

હીંદુસ્તાન માટેના ગ્રહેતસ્તાહના સંદેશા વીષે વીલાયતના 'ડેલી ક્રોનીકલ' છાપા ના પ્રતીનીધીએ લીધેલી મુલાકાત વખતે સર મંચેરજી ભાવનગરીએ જણાવ્યું કે સરકાર મોઢેથી સારા વચનો આપ્યા કરે એ બધી સારી વાત છે, પરંતુ તેથી પ્રજાની ફેલાયલી વીરૂદ્ધ લાગણીઓ શાંત થવાની નથી; કેમકે તેમના ઉપર જે જુલ્મો જખમો કરવામાં આવે છે તેતો રહ્યાતા નથી. એક મોટો જખમ ટરાંસ વાલ હીંદી પ્રત્યે ચાલતી ગેરવરતણુંકનો છે.

* * *

ન્યુંકેમ્બ્રેન્ટીનના 'ક્રેરંડ' છાપાને, જોહાન્સબરગનો ખબરપત્રી લખે છે કે ગયા રવીવારની મીટીંગમાં આશરે ૧૫ થી ૨૦ બાંહુ (ચીનીઓ) હાજર હતા તેઓ આ લડતને બારીકાઇથી સમજતા જોવા માં આવે છે.

* * *

સત્યાગ્રહની લડતમાં એક ચીનાએ આપઘાત કરેલો તેની બાદગીરીમાં ૬ થાન ચીનાઓએ ૨૦૦ બસો પૌંડ ખરચી એક કીર્તીસ્તંભ ઉભો કર્યો છે. તેના ઉપર ના લેખમાં જણાવ્યું છે કે "ચાઉકવાઇ ફોર" જેણે કોન્સ્ટીઅન્સની ખાતર તા. ૧૨ નવેંબર ૧૯૦૭ના રોજ આપઘાત કરેલો તેની યાદગીરીમાં" આ કીર્તી સ્તંભની છબી ગયા અઠવાડીઆના 'ટરાંસ વાલ લીડર્લી' માં બહાર પડી છે.

* * *

'પ્રીટોરીયા ન્યુસ' તરફથી નીચેના આંકડા બહાર પડયા છે.

૧ જુલાઇ ૧૯૦૭ થી ૩૦ સપ્ટે' ૧૯૦૮ સુધીમાં ખુની કાયદા મુજબ તથા મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન માટેની અરજી	૬૧૭૭
૧ ઓકટોબરથી ૩૦ નવેંબર ૧૯૦૮ સુધીમાં ૧૯૦૮ના ૩૬ નંબરના કાયદા મુજબ રજીસ્ટ્રેશન માટેની અરજી	૧૮૫
આજસુધીમાં થયેલી અરજી કુલ	૬૩૫૮
ખુની કાયદા મુજબ કાઢી આપેલ સરટીફીકેટ	૬૩૭
મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન	૭૪૧૨
૧૯૦૮ના નવા કાયદા મુજબ ...	૫૯
આજ સુધીમાં કાઢેલ સરટીફીકેટ કુલ	૮૧૦૮
ખુની કાયદા મુજબ તથા મરજીયાત રજીસ્ટ્રેશન મુજબ થયેલી અરજીમાંથી નાકબુલ રાખેલી અરજી	૬૮૬
૧૯૦૮ના ૩૬ માં કાયદા મુજબ ...	૪૩
કુલ	૧૦૭૨
તપાસને માટે બાકી અરજી ...	૨૧૬

સ્વામીજીનું ભાષણ

મંડળીઓને કરવાના કામ

હીંદુ યંગમેન્સ સોસાયટીના મેળાવડા વખતે ગયે રવીવારે સ્વામીશ્રી શંકરાનંદ તરફથી નીચે મુજબનું ભાષણ આપવામાં આવ્યું હતું; "હે જગદીશ્વર, સભ્ય સભાસદની રક્ષા કરો." સ્વામીજીના આખા ભાષણનું મંડાણ આ એક સુત્ર ઉપર હતું. એક એક વ્યકતીનું સંમીલન કરવું તેનું નામ સભા. સંમીલન થવાથી કોઇ પણ વસ્તુમાં અજબ શકિત આવી શકે છે. નાના પરમાણુંઓ ઘણી સંખ્યામાં ભેળામળી જે આકાર બનાવે છે તે બહુ મજબુત બની શકે છે. તેજ મીસાલે ઘણા સભ્ય સભાસદોથી મળી જે સભા બને તે મહા કાર્યો કરવાને સમર્થ થઇ શકે છે. સભ્ય એટલે સુધરેલા. જેઓ પોતે સુધરેલા છે તે બીજાને સુધારી શકે છે. સભા તે ધરપીતાલ સમાન છે કે જ્યાં ડાકટર સમાન સભ્ય સભાસદ દરદીને સુધારવાનો પ્રયત્ન કરે. સેક્રેટરી એ રિપોર્ટમાં જણાવ્યું કે સભા બહુ વધી શકી નથી. તેનું કારણ તેણે જણાવ્યું કે સભાસદની પુરી હાજરી નહીં તથા પૈસાની તંગી. આ કારણ કેટલેક અંશે ખરૂં છે. પરંતુ વિશેષ કારણ સભાના કારભારમાં ખામી એમ પણ ગણી શકાય ગમે તેવી નાની સભા સ્થપાઇ હોય પણ બાહોશ તંત્રી કે પ્રમુખ અને ઉત્સાહી સભાજનો ટુંક મુદતમાં મહાન કાર્યો કરી શકે છે. પરંતુ તે સાથે એકત્રતાની જરૂર છે. તે એકત્રતા બંદરમાં વેચાતી મળી શકતી નથી. તે મેળવવાનો હેતુ તે ઉત્પન કરવાથી અને તેને નાશ કરનાર મદ મોહ આદીને મારી નાંખવાથી મળી શકે છે. મુસલમાનોમાં મહદઅંશે એકતા છે એટલે તેઓ નાના-મોટા ભેળા થઇ એક સંપથી કામ કરી શકે છે. અમારા હીંદુ ભાઇઓમાં અનેક ફાંટા છે. સહજ ધરમના સારરૂપ સત્ય વેદ ભગવાનને મન વચને શ્રદ્ધા કરવાથી સરવ હીંદુ ભાઇઓમાં એકત્રતા બની જશે. જેમ કોઇ એક સ્ત્રી એકની કાકી, બીજાની મામી, ત્રીજાની કુંઆ અને તે બધાની માતા માસી. પદવિ બદલાતી હોઇ શકે છે પરંતુ તે સ્ત્રી તો એકજ છે, તેમજ અનેક નામ પરાવતા જુદા જુદા ધરમો તે એકજ છે. આચાર્યોના ઝગડાથી જાણતા વર્ગો પડી છે. હવે તે સઘળી અણસમજ વિદ્વાનો બોધ થવાથી દુર થઇ શકે છે.

એકતામાં વિઘ્ન કરનારા કારણોને દુર કરવાથી પણ એકતા બને છે. આપણી ભાષાઓમાં અનેક ભેદ છે એ પણ વિઘ્ન રૂપ છે. આજ્ઞા મંડળો થવાથી કામ બની શકતું નથી. એક મંડળ રહી તેની જુદી જુદી શાખા બની શકે છે. અને જુદા જુદા માણસો અનેક કાર્યો હાથ ધરી શકે છે. અહીં તો એક બીજાના દોષો કાઢી નામના કરવાના લોભથી અતી અધમદશા થઇ પડેલી જોવામાં આવે છે. મોટાઇ મેળવવાનો આ ખોટો રસ્તો છે. દેશની અધોગતી લાવનાર મારગ છે. કાર્યોથી નામના મળી શકે છે. આ દેશ માં મંડળીઓને ખાલી ભાષણો આપી બેસી રહેવાનું નથી. તેમને માટે અનેક કામો પડેલાં છે ધરપીતાલ ખોલો. તેમાં ગરીબ અને અનાથને મદદ કરો. નમાબાપા છોકરાઓને ઉછેરો. કેળવણી ફેલાવો, કન્યાશાળા ઉઘાડો, કસરતશાળા બનાવો, લાઇબ્રેરી સ્થાપો—અહીંતો એક લાયબ્રેરી સ્થપાએલી તે એક બીજાના ખટરાગને લીધે તથા અવ્યવસ્થાને લઇને બંધ થઇ છે. એ ઘણી અફસોસની વાત છે, એ ઘણી શરમની વાત છે—કંગાલીયત સ્થિતિ જે લાખ સેંકડો અને હજારો હીંદુ ભાઇઓ હમેશ ખ્રીસ્તી બનતા જાય છે તેને બચાવો. જે પ્રજામાંથી હમેશા ખરચોજ થતો ચાલ્યો છે અને વધારો થવાના પગલાં નથી ભરાતા તે પ્રજાનો કાળે કરી નાશ થઇ જાય છે. કહેવત છે કે રાજાના ભંડાર પણ ખુટી જાય છે. દારૂની બદ કેફીમાંથી તમારા ભાઇઓને બચાવો, ગીરમીટવાળાના દુખો કાપો, તમારી પોતાની પંચાયતો સ્થાપી અંગ્રેજી કોરટોએ ચડતા મટો. અને બીજા આવા અનેક કામ કરો. આમાંજ દેશનો ઉદ્ધાર છે. કોઇ એક હીંદી લખનારે છાપામાં લખ્યું છે કે અમે તો નાતાલના છીએ. હીંદુસ્થાન એ શબ્દ તો અમારે મન ભુગોળમય છે. અરે! વાહરે નાતાલ વાસી!! તમારી શી વલે થઇ છે એનું ભાન છતાં તમારી આંખો નથી ઉઘડતી? અરે, જે સમયે દુનીયામાં તમારો કોઇ સંબંધ નહિ કરે તે વખતે તમને તે આર્ય માતા-તે માતૃ ભુમી-રક્ષણ કરી બચાવશે. તે માતાજ તમે પાપી પુત્રના સહજ અવગુણો છતાં તમને પોતાની કાંખમાં બેસાડશે અને તમારે દુખે દુખી થશે. માતા અને માતૃ ભુમી સ્વર્ગથી પણ મરીમસી-મોટી-છે. હા, ધર્મ, જે માતાના રામચંદ્રજી, હરી શ્રંદ્ર, અરજુન, કરણ, ગઉતમ, વશીષ્ઠ, વાલ્મીકી, વિક્રમ, ભોજ, પ્રતાપી રાણા સંગ, શુરવીર શીવાજી સમાન અતુલ પરાક્રમી પુત્રો થયા તેના વંશની આજે શું અધમ અવસ્થા આવી પડી છે? દુનીયાનો પ્રવાહ કેવો ઝપાટાબેર ચાલ્યો જાય છે? તેમાં તમે નહીં વધો તો અમેરિકાના રેડ ઇંડિઅનની પેઠે તમારા નામ નીશાન રીવાજ બીજું કાંઇ રહેશે નહીં. એક બીજા।। દ્વેષભાવ તજી દીઓ. કલકત્તી મદ્રાસી, કાઠીયાવાડી કે સુરતી વચ્ચે ના ભેદ ભુલી જાઓ. અને શુધ્ધ મનથી કામે ચડો. નામનાને માટે દોડતા હોતો કામમાંજ નામના છે, કીર્તી છે, ઉનતી છે. જેઓ આ સરલ વાત સમજી આચરણમાં ન મુકી શકતા હોય તેમને ઘટે છે કે તેમણે મરી મારગ દેવો. શુદ્ધ ભાવના વગર હજાર મંડળો સ્થાપો તે નીરર્થક છે. પવિત્ર મનથી આપસ આપસ માં વિશ્વાસ રાખી એક અરધો ડઝન આદમી જહાર પડો. દરાંસવાલનોજ દાખલો લીઓ. લાં એકત્રતા કમાંથી આવીને પડી. શુદ્ધ મનથી જહાર પડનાર એક મી. ગાંધી કેટલું કરી શકેલ છે તે જુઓ. મન એજ મનુષ્યના બંધ અને મોક્ષનું કારણ છે. શરીર બનાવી જો શરીર કામ નથી કરતું તો પુલી જાય છે, તેને બદલવાની થાય છે, લકવા થાય છે તેમ મંડળીઓ બનાવી તેમાં કરવાના કામ ન કરવાથી એક બીજા તરફ વેર અને ધરપાના દરદ થાય છે. નીંદ્યમીનેજ નીંદા સુજે છે. કહેવત છે કે નવરો નાગર નીત્ય કરે કે નીંદા કરે! કામ કરતા મતભેદ થશે તે સ્વભાવિક છે પણ તેથી આવી અધમ સ્થિતિ નહીં થાય. હીંદુસ્થાનમાં કોંગ્રેસ, આરય સમાજ, આદી મંડળો કામ કરી રહયાં છે તેના મત ભેદથી તેઓ બેવડાં વધ્યા છે. પોત પોતાની શુદ્ધ માન્યતા મુજબની શુભ યોજનાઓ પાર પાડવાને દેશનો તેમજ પ્રજાનો બેવડો ઉદ્ધાર કરી રહયા છે. જે પ્રજા બીજાના ઉપર આધાર રાખી બેસે છે તે ગુલામ છે. સોશીઅલી ગુલામ છે. ઇનટેલેકચ્યુઅલી ગુલામ છે. આ ગુલામી માંથી છુટા થાઓ. સોસાયટીઓ આવા કામને માટે સ્થાપો. અને તેમાં કામ કરી માનસીક, શારીરીક, પ્રજાકીય, ઉદ્યોગીક અને ધાર્મીક સુધારા કરો. જેઓ નામનાને ચાહે છે તેવાને પ્રમુખ, ઉપ-પ્રમુખ બનાવો. એવા નામ આપવામાં કંજુસ ના બનો. તમે તો કામ

કરનારા બની રહેશે. એક મંડળીના પ્રમુખ-પ્રમુખ બનાવી શકાય છે. અને તેથી તેમને સંતોષ ન થાય તો તેમને પડતા મૂકી તમે આગળ વધો. અને સભ્ય-સુધરેલા-બનો. આવા સાધારણ ભાઈની હું ઇચ્છા. તું રક્ષા કર. હરિઃ ઓમ્ શાંતિઃ

પ્રોટોરીયામાં ડરબનના શેઠીયા

મંગળવાર તા. ૨૪ ની સાંજના મે. દાઉદ શેઠ, ઇસ્તમજી શેઠ, આંત્રલીઆ ઈદ ધી. મ. એ.ના પ્રમુખ મી. કાછલીઆ સાથે અત્રે આવેલા તેમની સાથે મેસરસ નજદી, અસવાત વીગેરે સાહેબો હતા. તેમને અત્રેથી ચેરમેન મી. વી. એમ. બગસ, મી. વી. એસ. પીલે વીગેરે બીજા મહસ્થોએ વધાવી લીધા. તે સાંજે તેઓ મી. એ. એમ. સુલેમાનને ત્યાં જમ્યા. રાત્રે આઠવાજે મેસાજર હાઉસમાં મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. જે વખતે હીંદુ મદ્રાસી મુસલમાન વીગેરે ૫૦૦થી વધારે માણસો હાજર હતા. નાતાલના બહાદુર શેઠીયાને આવતાંની સાથે તાળીઓથી વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા અને મી. વી. એસ. પીલેએ પુલના ગજરા તેમને આપ્યા. પ્રમુખ મી. વી. એમ. બગસે શેઠીયાઓને આવકાર આપી અંત સુધી લડત ચાલુ રાખવાનો દૃઢ વિચાર જાહેર કરેલો હતો. મી. મગનભાઇ દેશાઇએ જણાવ્યું કે મેં હીંદી ભાઇઓને પરમીટ કે એવા બીજા સરકારી કામમાં વગર પૈસે અને સાચા દીલથી મદદ કરી છે પરંતુ દુઃખ સાથે મને ખબર મળી છે કે આજ થી આપણા ભાઇઓ પીકેટ નીમાયા છે એટલે હવે તે ઓફીસે જવું મેં બંધ કરવું છે. ગમ સાલની માફક ચીફ પીકેટપણે નહીં બનવી શકું પરંતુ કોમની બનતી સારી સેવા કરવા તત્પર રહીશ વીગેરે. બાદ મી. મનજી નથુભાઇએ આજના મીજમાનો-નાતાલના બહાદુર શેઠીઆઓ-ની બહુ પ્રસંશા કરી અને સહુને એકત્ર રહી માગેલી વસ્તુ મળે ત્યાં સુધી લડત સેવા ભક્તામણ કરવી મી. સી. કે. નાયડુએ તામીલ ભાષામાં સઘળો હેવાલ સમજાવી લોકોને શેઠીઆઓની બહાદુરીનો ધડો લેવાનું સુચવ્યું.

મી. દાઉદ મહમદે જુસ્સાદાર ભાષણ કરતાંપાન જણાવ્યું કે ખુદાની મહેરબાનીથી મક્કેથી સમણી રીયાસત, ટ્રાંસવાલના તેર હજાર ભાઇઓને જ્યારથી આ ખુની કાયદાનું દુઃખ પડવા લાગ્યું ત્યારથી મને ઉંઘ હરામ થઇ પડી છે. મી. પીલેએ તેની કોમને એકત્ર રાખી આ લડતને માટે જે દ્રઢતા રાખી છે તેને માટે તે આ દુલના ગજરાને લાયક છે. બાદ તે ગજરો મી. પીલેને અરપણ કરેલો હતો. મી. દાઉદ મહમદના ભાષણથી સઘળાના હૃદય પીગળી ગયા હતા. ત્યાર બાદ મી. કાછલીઆ, મી. પારસી રૂસ્તમજી, મી. નુરદીન તથા મી. અસવાતે ઘણીજ હીંમત આપનારા ભાષણો કર્યાં. મી. આંત્રલીઆ શેઠ હાજર હતા, પંતુ પોતાની તબીયત બરાબર નહીં હોવાથી સરવેની મરજી માગી લડત જીત મળતાં સુધી ચલુ રાખવાની ભલામણ કરી. છેવટમાં પ્રમુખ મી વી. એમ. બગસે લાઇસેન્સ એકટીસને તજ કેવાની, સખત ભલામણ કરી અને કોઇ લાઇસેન્સ ઓફીસે ન જાય તે માટે નીચેના ભાઇ ઓને પીકેટો નીમ્યાઃ મેસરસ મનજી નથુભાઇ, યુસફ હુસેન પટેલ, જેમલ રતીરામ બારજર, માકા મોરાર, યુવરાજ ભાજા, નાના ગોંસાઇ, કાનજી છીબા, કારા મહમદ, ઇસમાઇલ આદમદ, રતીલોની ડુંગરી, ઇબજ આકુ, કાસમ મહમદ, ઇબ્રાહીમ ઉગત, કાલુ મુલાજ, રેમાન રસુલ, કાલુભીંયા (સબકુભીંયા, મંગારામ રેમા, તથા બીજા ૨૪ ટામીલ ભાઇઓ હતા. અને મોટી રાતે આશરે ૧૨ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

પ્રોટોરીયા અંજુમ ઇસ્લામ

રવીવાર તા. ૮ના રોજ અત્રેની અંજુમનની ૩૬ મી મીટીંગ મોલાના મોલવી અબ્દુલ કાદરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મીટીંગમાં ઇલમ હાંસલ કરવા સંબંધી ભાષણો થયા હતા. તથા અંજુમનથી બોલવામાં આવેલ મદરેસામાં ભણતા ૬૮ વિદ્યાર્થીઓની મોલવી સાહેબ તરફથી પરિક્ષા લેવામાં આવી હતી. જેમાં સરને પાસ થયા હતા. બાદ મોલાના મોલવી અહમદ મુખતાર સાહેબે ભાષણ કરી મદરેસા તથા ૧૮ બાળક ઉપરાંત મોટી ઉમરના ૨૦ થી ૨૫ ગ્રહસ્થો અને ૪ છોકરીઓ ભણતા હતા તે માટે સંતોષ જાહેર કર્યો હતો. તથા ઉસ્તાદની મહેનતના વખાણ કર્યા હતા. અને પ્રથમના ફાયદા વીષે ખુલાસાથી મીજલસને સમજાવ્યું પાડી હતી. મોલવી સાહેબે જોહાન્સબરગના આગેવાનોની આવા અગત્યના કામ તરફ સુસ્તી માટે ધક્કારો કર્યો હતો. અને ત્યાં મદરેસો બંધ કરવો પડ્યો તેમાટે દીલગીરી બતાવી હતી. મી. હાજી હબીબે મદરેસાએ કરેલ કામને માટે વખાણ કર્યા હતા. અને તેનું માન મુખ્ય કારણ કરનાર મોલવી સાહેબ અબ્દુલ કાદરને ઘટે છે એમ જણાવ્યું હતું. અંજુમન તરફથી જે પગાર મળે છે તે મેજરી સાહેબ બચ્ચાંઓને ઇલમ આપવામાં ખરચે છે. લેક્ટરશનમાંથી જે બચ્ચાંઓ પહેલા આવે છે તેઓનું ગાડી ભાડું તેઓ સાહેબ આપે છે. મોલવી જનાબ અહમદ મુખતારની મુદ્દત પુરી થતાં ટ્રાંસવાલમાંથી જવાના છે તે માટે આપણે સહુને દીલગીરી થાય છે. મોલવી સાહેબ અંજુમનને વીસરશે નહીં એમ હું આશા રાખું છું અંજુમન તરફથી તેમને મેડલ આપવાની હું દરખાસ્ત કરું છું. ત્યારબાદ મી. હાજી હબીબે ટ્રાંસ વાલની ચાલુ લડતમાં પોતે લીધેલ ભાગની સવીસ્તર હકીકત કહી સંભળાવી બેસવા ની રજા લીધી હતી. બાદ મી. મુસેમાન ખાન મહમદ, મી. હાજી અબુ તથા મી. ખાન વગેરેએ સમાને અનુસરતાં ભાષણો કરી ઉપરની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો. તે મુજબ અંજુમન તરફથી મોલવી સાહેબ ને મેડલ આપવામાં આવ્યો હતો. મોલવી સાહેબે તે ઉપકાર સાથે સ્વીકારી જણાવ્યું કે હું કોઇપણ સ્થળે હોઉંગા તો મને બાદ ફરમાવતાં અંજુમનની ખીદમત માં હાજર થઇશ. બાદ અંજુમન તરફથી મોલવી અબ્દુલ કાદર સાહેબને સાલ તથા આજની ખુશાલીમાં મેડલ આપવામાં આવ્યા હતા. અંજુમન અને મી. અબ્દુલ આદમ તરફથી વીદ્યાર્થીઓને રૂમાલો તથા સાકર આપવામાં આવ્યા હતા.

બાદ મી તાર મહમદે જણાવ્યું કે મી. અબ્દુલા સુલેમાનના પુત્ર ગુજરી જવાના સમાચારથી મક્કા દીલગીર છીએ તેઓને દીલસોજીનો કાગળ લખવો. અને બીજી દરખાસ્ત એ કરું છું કે કાઠીયાવાડના આગેવાન ગાંધક્તર્તા જુનાગઢના નવાબ સાહેબના પાદરી કુંવર શેર જમાખાનજી ગુજરી ગયા છે તેથી આપણી ઇસલામી કોમને બહુ દીલગીરી ઉત્પન થઇ છે. મરહુમ ભવિષ્ય માટે સારી આશા દેખાડનાર હતા. આપણી અંજુમન તરફથી નવાબ સાહેબ પર દીલાસાપત્ર મોકલવો.

મી. હાજી અબુના ટેકાથી તથા મી નુર મોહમદના સપોર્ટથી ઉપલી દરખાસ્ત અને હરાવ પાસ કરવામાં આવ્યા હતા. પીટરસબરગવાસી શેઠ અહમદ ઇસ્માઇલ ટીકલીએ મેંબરશીપમાં દાખલ થવા અરજી કરી હતી. છેવટે મી. મોલવી સાહેબે (ચેરમેને) હાજરીનનો ઉપકાર માની અજુ મનને રા. રા. ૬૦/- બેટ આપી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર વધુ ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં જાહેર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં અમોહ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર હરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. ઉમરજી ખત્રાલીમ—તમારી હકીકત જાહેર અખબારમાં છાપી શકાય.

મી. એમ. સી. પી.—તમારા કાગળની હકીકત અગાઉ જે છાપામાં ચર્ચાઇ છે તેમાં મોકલવી એ ઠીક છે.

'પાછો પાની' વીષે જવાબ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૨૨ નવેંબરના અંકમાં 'પાછો પાની' ના મથાળા નીચે દીકા કરી આડકતરૂં વેર વાળવા જે રસ્તો લીધો છે તેને હું વેર નહીં પણ મને પ્રખ્યાત થવાનો તક આપ્યો છે એમ ગણું છું. તમે કહેલ કહાણીમાંથી કેટલોક લોપ થયો છે કે જાણી જોઇ દર્શાવવામાં આવેલ નથી તે બાબતપર ગયા પહેલાં એટલુંજ કહું છું કે લડતમાં સામેલ થવું યા ન થવું કે તેમ કરવા મારી ફરજ છે કેમ તે મારે પોતાનેજ વીચારવાનું છે. તમારો પોતાના વરતમાન પત્રદ્વારા જુદી દીકા વગેરેણા કે ભયાદના ભુયણાને નાદે ચડાવી પરાણે તમારા મતને અનુસરાવવા મયત્ન કરો તે બૂલ નહીં, પણ અણજાજતો દાખલો આપણે કહીએ તો ચાલે. તમે કબુલ કરો છો કે હકતરે મને સરટીફીકેટ આપેલ તે કોકટ પીના કારણે નહીં હોય એટલે કે જેલ જવા માટે અયોગ્ય સ્થિતિ જણાતાં છતાં પણ તમારા દુરાગ્રહમાંથી પાછા હઠવા કાબુબહાર વિચારો નહીં તે ધાતકીપણું અને "ચડજા બેટા સુળીપર, રામજી તેરા ભલા કરેગા" નહીં તો શું?

તમારી ધારણા પ્રમાણે તો આ કલયુગી દારામહની લડત માટે સત્યયુગી સત્યાગ્રહી રાજા હરિશ્ચંદ્ર પાત્ર ગણાય કે નહીં એ પણ વિચારવા જેવું છે. જો તમારા કહેવા મુજબના વરતનમાં ખામી આવે તો પડછાયાથી ડરનાર બીકણ બનાય અને તમારી મરછને આધીન થઇએ તો બદ્ધા કુર શુરવીર બનાવવાની બીજી બાજુએ ભારી રાખો છો. એ તમારા જેવા સાર્વ જનીક હિતેચ્છુ અને અપક્ષપાતીને નહીં છાજતી દીલગીરી બતાવનાર છે.

લી. વાસુદેવ.

ડરબન, તા. ૨૬-૧૧-૦૮.

[આ ઉપર દીકા નહીં કરવાનું અમે વાજબી ધારયું છે. અ. ઇ. ઓ.]

પરચુરણ ચરચા

ઓકસબરમથી મી. હરીલાલ રામદાસ દેસાઈ લખે છે કે અત્રેના મી. રબુકોક ભાઇ ગોવીંદજીને કુરેલવાળા વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે તા. ૨૪ નવેં બરના રોજ ૩ દીવસની જેલમાં મયા છે. તેમને હું મુબારકબાદી આપું છું.

હરડનહીલટથી મી. ઇસ્માઇલ ઇસપ લખે છે કે સાંભળવા મુજબ નાતાલ કોલોનીમાં લેસ્ડન એસીસર મેરિત્સબરગ માં આખી કોલોનીનો એક નીમાયો છે. નાતાલની સરકારે જે કાયદો વિલાયત પાસ કરાવવા મોકલ્યો હતો તે પાસ થયો એટલે આ વરસે લાઇસેન્સની ફીમાં ઉપર બહુ સખ્તાઇ આવ એવો સંભવ છે. આ બાબતમાં કોમના આગેવાનો આ બારામાં અંદોબસ્ત કરવા ચુકશે નહિ. મારા ધારવા મુજબ મુખ્ય વેપારીઓએ એક મીટીંગ બોલાવી પુરો વિચાર કરવો જોઇએ કે અરા હકદાર વેપારીઓને લાઇસેન્સ નહીં મળે તો કયો રસ્તો લેવો.

આ લખનાર બંધુમાં જણાવે છે કે ઇ. ઓપિનીઅનમાં તા. ૨૧ ના અંકમાં કેળવણી વિષે જે લખાણ છે તે ઉપર કોમના આગેવાનો તન મન અને ધનથી મદદ દેવા બહાર પડશે એમ હું ઉમેદ રાખું છું.

સ્ટાંડરટનથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીંની મરછતના ગોરીઓએ મરછત ની જમીન ખરીદવા લોકો પાસે પૈસાની મોટી રકમ જોગી કરી, અને જમીન લીધી. તે વાતને આજ પાંચ માસ થયા.તો હવે તે પૈસાનો ઉપયોગ મરછત બાંધવામાં થયો જોઇએ. મજકુર જમીન ઉપર જુદા વગર ભારાયે ચોડા બાંધે છે. ટરસ્ટીઓએ તાકીદ થી આ કામ કરવું ઘટે છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે મતીઆ કણબીની ગોતિમાંથી મી. હીરાલાલ ઉકા ભાઇ પટેલ બી. એ. એલ. એલ. બી, તા. ૨૫ ઓકટોબરના રોજ મુંબઇથી વિલાયત બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવાને ઉપડી ચુકયા છે. આ દાખલો પહેલોજ છે. આને માટે અમારી કોમે મયકર થવાનું છે, અને તે સાથે તેનું અનુકરણ લઇ કેળવણી નો ફેલાવો કરવાનો છે. હીંદુઓમાં બાળ લગ્નનો ખરો રીવાજ છે તે વિદ્યાભ્યાસ માં આડો આવે છે તેથી તે રિવાજ જડ થી નાબુદ કરવો ઘટે છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

મારીતસબરગના ફરી હીંદી ગોપાળની મીલકત તા. ૨૬ નવેંબરના રોજ વડી અદાલતના મારતરને હસ્તક સોંપવામાં આવી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ દેણા વીગેરેની તપાસ કરવા તથા ટરસ્ટ નીમવાને મારતર સન્મુખ તા. ૮ ડીસેંબરના રોજ મળશે.

ડોંગાટના ફરી હીંદી મુસલીઆની મીલકત તા. ૨૬ના રોજ નાદાર તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૮ ડીસેંબરના રોજ વેરહમ માજીસ્ટરેટ કોરટમાં મળશે.

લોઅર ટુગેલાના ચુડી મરદની મીલકત ૨૩ તારીખના રોજ નાદાર તરીકે સ્વીકાર વામાં આવી છે. તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૮ ડીસેંબરના રોજ રટેંગર માજીસ્ટરેટ ની કોરટમાં મળશે.

અમગેનીના ચંગલરાજદની ટેસ્ટેટ મીલકતના ઇનટની વહેંચણીના આંકડા મુકરર કરવામાં આવ્યા છે. જો તા. ૬ ડીસેંબર સુધી તપાસ માટે સુપ્રીમ કોરટ ના મારતર તથા ઇનાંડા વિભાગના માજીસ્ટ રેટની કોરટમાં રહેશે અને ત્યાર બાદ તે કાયમ ગણવામાં આવશે.

ડરબનના વેપારી શેખ મોહદીનની નાદાર મીલકતના શીજ તથા ઇનટની વહેંચણીના આંકડા ફાઇલ કરવામાં આવ્યા છે. જો તા. ૧૪ ડીસેંબર સુધી તપાસ માટે ખુલા રહેશે બાદ તે કાયમ કરવામાં આવશે.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robineon Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIE

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Baseria,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 90 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lachhman,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Poonoosull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.;
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Erahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

બ્રીટીશ અમીરશાહીના સભ્યોનુ તરકડુ
કીંમત ૩ પેની. પોસ્ટેજ બા પેની.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 5028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Kanodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Manaraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathorey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarajen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Esop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 34.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Brahma,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 172.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khandhia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Amberam Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagardas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

T. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

S. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Nanoo
Box 353.
64 Walmer Road

Vakamdas Bros.,
Main Street. Box 571.

V. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,

Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. K. Nanoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Imam Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Khimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STONDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Hans od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64; Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULA

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmth.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hassim & Co.,
P.O: Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Established 1877. Head Office: 75 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88. Tel. Add.: "PORBAN CAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૮૮. ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St., Keet's Building, KROONSTAD

બારકરમુજબના સુટ બનાવીઆપવામાં આવેછે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ચાવલ.

(મહાજનસ્કર)

બાજ ૬૨ ૬૬૫ રતલના બસ્તાએ પી. ૧૮/-થી૨૦/- ખરીદી જેમ મોટી તેમ ભાવ સસ્તા

નમૂના આવ્યા બહુમતા ઉપારીઓને ઉપર. બીજે ઠેકાણેથી ખરીદ્યા પહેલાં અમારો સામ્પલ અને ભાવ તપાસજો.

ફ્રેલોનીઅલ શીપીંગ કું૦ લીમીટેડ.
પી. ઓ. બોક્સ ૭૬૧, ડરબન.

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail
બજાર, સુરત અને મચ્છલી બોટા જથ્થાબંધ વેચાણ કરે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

ઈ. ઈ. ઝવેરભાઈ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઈ એસ્ટેટ.
બોક્સ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.
ઝવેરાત ઉપારવા તથા દેશાવરથી ઉપારવા વખતે ઈન્ડિયન ગવર્નમેન્ટ તરફ: ઈન્ડીઅન બ્રોકરી કમે૨ જથ્થાબંધ કીમતથી આપવી મળશે.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET.
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન કાનજી પટેલ.
ફ્રુટ બ્રોકર એન્ડ કમીશન એજંટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલજી મગન.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6028, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 26 Market St., JOHANNESBURG

નાગરદાસ હરી સોની
૬૨૪ ૨૬મના સોના ચાંદીના ઝવેરાત દાગીના બનાવનાર.
બોક્સ ન. ૨૪૮-૨૪૫. એલિઝાબેથ બ્રીજ.
ટ્રાન્સવાલ: ફુલ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
Stand No. 8, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashionest Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET.
Branch: 107 Market Street. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,
MERCHANTS & IMPORTERS
Market St., and at Spelonken.
Tel. add. "KHANDERIA." Box 160
PIETERSBURG.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
of Market Street,
JOHANNESBURG

HORMAJGY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, Lourenco Marques.

SUN BRAND TOBACCO WORKS
164 Grey Street
Durban.
SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c. &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Porbundar"
Telephone 864.

સસ્તો અને ચોખ્ખો માલ.
અત્ર સીગારેટ, મુમાત્રા ચીરૂટ બેરા તથા દેશીઆ કેમ વગેરે બનતી તમાકુ નીકળે બનાવી મળશે.
ગ્રાન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઈ.
સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની
કે. છગન,
૧૬૦ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 42,
KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand,
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 54,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 16
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer,
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets,
3 doors from Storo Bros.,
P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7. NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જાહેર ખબર. "Bee" બ્રાંડના જ માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
467 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES. SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 87. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 355

રેટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

આ કંપની ખાસપણ ધંધાને માટે હિંદુસ્થાન, આફ્રીકા, યુરોપ, એશિયાટીકના અને અમેરિકા તાર મોકલી આપે છે. નિષ્કપટ વરાકને દર અઠવાડીયે બીલ એકીસાથે રીબેટ આપવામાં આવે છે.

આ કંપની તાર આવ્યા પછીથી દુનિયાના કોઈપણ ઠેકાણે પૈસા મોકલી આપે છે.

આ કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે ખાસપણ પહોંચ લેવામાં પણ આવતા. આની ખાસ કાળજી રાખે છે તે ઉપર રીતે સંપૂરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોડ શબ્દોમાં તાર લેવા તથા મોકલવાથી બહુ સસ્તે દરે કામ થઈ શકાય છે.

બધી કોડ કોડમાં આવેલા તાર આ કંપની લેવા આરંભ કરી લેનાર બન્નેને ફ્રી ના કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો;

મેનેજર,
આ કંપની લીમીટેડ,
રેટરસ બીલ્ડીંગ્સ,
૫૬, કીંગ વીલીયમ સ્ટ્રીટ,
લંડન.

અથવા આ કંપની લીમીટેડ,
સેંટ જ્યોરજીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા આ કંપની લીમીટેડ,
બી કેરનર હાઉસ,
કમીશનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના બાજુના દશ ટુકડાથી કોઇપણ ઠેકાણેથી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ ટુકડાથી રૂ. ૧-૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. આમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Addr.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Kelly & 16th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG.

Box 4740 Tel. Addr.: "FAJALNAR."

Head Office: Vanow Colaba, India.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ખડિયન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્થાન થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ જી ચોરણંદરનું તથા કલકત્તા ટુ-પરસ ઓઇલ-ચોખું ગંધીઆણું-બધા નમે. અજમાવેજ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street, VREEDDORP

Box 6431, JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY."

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phœnix, Natal.

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, December 12th, 1908. No 50.

Tel: Add: "RUSTOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ બાલ લાંબા પાતરાનો વેપારો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્ટુક મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત ફામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,

38 Wick Street,

VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay" Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની પ્રોડયુસ તથા ફ્રૂટો કમીશન ઉપર જોહાનેસબરગની માકેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પાકતા વારજ ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2688, Tel Address: TOMASELLI, Johannesburg

આર. આર. નાઈકુ

જનરલ ડીલર અને ઈડિયન ગ્રોસરીના ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર. ફોરવરડીંગ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ ચેપમેર રોડ.

સ્ટોર: લોવર પીયર સ્ટ્રીટ. પ્રોપર્સ. ૪૫૩.

તાર: "Melon". પોર્ટઈલીઝબેથ.

Tel Address: "MIA." P.O. Box 2347

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and Direct Importers,

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,

Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—

Boschhock, Dis. Rustenburg

કાયમ ઉપયોગ માટે.

ઘરેણાં લાખ નાણાં રોકનારને આજાન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

નવા પધ્ધતી વેવું દાગના બાલીક તોરફોસકો છે.

રપીનીંગ, વીવીંગ અને બીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ સીમલના આજદીન સુધી નહીં મળેલો ગેરફાયદો

ધી ભરૂચ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ

શાપકુ રૂા. ૭૫૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મીલનું બાંધકામ ચાલુ છે. મશીનરી આવવા માંડી છે. શેરો નંબર ૭૦૦૦ થી ૭૫૦૦ રૂા. ૧૦૦નો ભરવાના આપ્યો છે. તેના બાકી નીચે જણ્યા પ્રમાણે જશે. રૂા. ૧૦ અરજી સાથે, રૂા. ૨૫ એલોટ મેન્ટ સાથે અને બાકીના ૧૫ીના ટાયરેકટરો કહાવે ત્યારે આપવાં પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજીના ફારમો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

આફ્રીકાના આબાદકરની કું.—સેક્રેટરીઓ, ટ્રસ્ટીઓ એન્ડ એજન્ટસ—ડરબન.

Tel. Add:- POHOOMULL. P.O. Box 110

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Makers' Silk Dress Articles, etc. Established 1858. Head Office: Bombay.

P.O. BOX 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address 'ABOOBAKER'
તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.
BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE
Come and see for yourself.
Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Office for S.A.:— And at:—
Reuter's Agency, Reuter's Building, Reuter's Agency,
Davis Buildings, St. George's Street, The Corner House,
52 Field Street, CAPETOWN Commissioner St.,
DURBAN. JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રબ્બર (મજબુત) અમારા ગ્રાહકોના હુકમો બેજ નામવાની છે. જેથી ઘેનારને બહુ ફાયદા કારે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
ઘેર બેઠાં હુકમ તાકીદે પુરા પાડનાર થી અમારે ત્યાંથી મંગાવો.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88
Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add 'BHABHA." P.O. Box 38.

Ismail Suliman & Co.,
MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4 Tel. Addr. "SULIMAN
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenbokfontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઈમ્પોરટર.
દરેક રેશમ અને બીજાં વસ્ત્રો બનાવીને વેચાણ.
માર્કેટ સ્કવેર, (કાર્લટન હોટેલની સામે)
બોક્સ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.
129 CASTLE STREET, CAPETOWN.
Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,
Also Exporter of Cape Smoke,
NATAL DEPOT:
Messrs. Jaliboy & Serabjee Bros. Durban.
ઘણુંજ સોજું દુકાન ફાલ.
બનાવ્યા મરજબ.
૧૨૯ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner
HOUSES TO LET
Noorbagh Kloof Street,
Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ગ્રાહક દીઠ કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર સોણીતા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સરતામાં સરતા ભાવે કરી શકીએ છીએ એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઈસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

જે બારીમાંથી મુલક પહોંચે તેવી

ઐા કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુંબઇ જાય છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના હોશ્યારીવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંજાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દીઠી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો બખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો મુકર છે કે બરોબર બરોબ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુકામોવીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ કુંક મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં લેવાતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહુની જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને વગર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

Regular sailings to Bombay via Colombo.

સ્ટીમર અમર્સીંગા ટન ૪૬૦૦ તા. ૨૪ ડીસેંબર.

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

கொளம்பு மற்றும் பம்பாய்க்கான கப்பற்காரவுக்கு செல்லுகின்றது

பி. பலராஹிம் கதகாயனி & கு'

Durban Agents.
West Street, Durban.
King &Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ, ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

Sutton Flack & Co.,

ESTBLISHED 1863.

270, Smith Street. DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 529

ગામડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકર નાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

TRY
"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
ધ્રુ. ઓ. કાયરી ૧૯૦૮	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૬
સત્યાગ્રહ (ઇનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વોદય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રામાયણ સાર, કાલકાંડ	૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rāmāyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6

. ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ અર્ધ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

અમારી ખાસ વખાણાએલી

ટોપીઓ.

હમારા માનવંતા દીઠીભાઇઓને ખબર આપવામાં આવે છે જે તમામ જાતની તરફી, કેરીઅન, મદ્રાજી બેનરોર અથવા નવાબ, ઓરટરખાન અથવા પરસી અન, સાદકલ અને ખુમતવાળી સાદકલ ટોપીઓનો ગંજાવર જથ્થો આવી પહોંચ્યે છે. હમણાની તુરકી ટોપીઓનો શોખ તથા બનાવટ વખાણવા જોગ છે. જથ્થાબંધ ખરીદનારને ડીસકાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

ફીકાયત લાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો:

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street,
DURBAN.

શેખ પીરભાઇ બટલર,
૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ.
ડરબન.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ વિગેરે છાપ ડીઓ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને કેપટાઉનમાં મેસરસ પેકમલ બધરમના સ્ટોરમાંથી મળશે.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

947.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 12TH, 1908 No. 50

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* **624.**

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 12TH, 1908.

Indentured Labour

LAST week saw the appointment of the third Commission to inquire into the conditions of Indian contract labour in Natal, and the desirability of the continuance or discontinuance of the system of importing indentured immigrants from India. We frankly confess that we are not much impressed with its personnel, and especially the inclusion of Mr. Haggar. That gentleman's unreliability and lack of sense of responsibility are so notorious, that we can only come to the conclusion that his appointment was due to the fact that, quite unwittingly and without any degree whatever of disinterestedness, it was he who showed the necessity of an inquiry into the whole evil system. Truly, the Gods choose strange instruments at times for the working of their will!

The Commission, too, suffers from the fatal defect of not including any representative of the Indian community. We are not in the least degree astonished at this. It would have been an unheard of tribute to the demands of common honesty and fairplay for any Government in this Colony to deem it necessary to nominate a Commissioner from amongst that section of the community which is most directly concerned in the inquiry. The Wragg Commission was not permitted to confine its investigations to the question of indentured labour, but prosecuted further inquiries into the circumstances of the non-indentured Indian. We consider that was a great advantage, and would have been of even greater value had there been a representative of the Indian community sitting as a member of the Commission. We very much fear that the present Commission, from the very nature of its composition, and the atmosphere of prejudice and ill-will in which it will carry on its labours, will not confine its energies within their legitimate channels, but will proceed to offer opinions, naturally ill-digested for lack of the proper corrective, upon matters extraneous to the terms of reference.

We should not, however, desire to cry down the work of the Commission in advance. It would be ungenerous. We confine our criticism to the incompleteness of the representation and the temptations to avoid the main issue that will be thickly strewn along the path of inquiry. The Natal Indian Congress has now a remarkably good opportunity of presenting the case against indentured labour in a manner that cannot but carry conviction. The political, economic, and social issues involved are of enormous importance, and much may be done now, by wise discrimination and steady purpose, to determine the future of the Indian population throughout South Africa. We are indeed grateful to the Government for affording this opportunity at the very moment when the development of the idea of nationhood is receiving the most earnest attention of all thinking men in the sub-continent. And notwithstanding its palpable deficiencies, we hope much from the labours of the new Commission.

A Deliberate Injustice.

WE ARE DEEPLY GRATEFUL TO OUR Durban morning contemporary for its caustic comments upon the action of the Government in proceeding with the Asiatic Licensing Bills and withdrawing the Indentured Labour Bill. We reproduce elsewhere in this issue the criticism referred to. We can add very little to what the *Natal Mercury* says. For the organ of Indian public opinion to have expressed itself in the terms adopted by our contemporary would have laid it open to a charge of disingenuousness; for we should have been held to be interested parties, and our condemnation would have been regarded as being due to natural bias. Not is the *Natal Mercury* alone in its violent antipathy to the methods of spoliation accepted by the Government. The *Times of Natal* has already discussed those methods in very forcible language, and it is difficult indeed to see how any reasonable person, whether he be political leader or man in the street, can come to any other conclusion than that the policy of the Government, if successful, would have been an outrage upon civilization. One observes with amazement the utter lack of statesmanship and the political reaction manifested by those who direct the public affairs of this Colony. No worse sign of decadence could be displayed than when the ruling race is asked to steal from political subordinates what is, after all, but a common civil right. One of these days, perhaps, we shall be faced with a measure to prevent Asiatics from breathing Natal air, or even being buried in Natal graves. It sounds absurd, but any absurdity is possible in this Colony so long as might is right, and the elements of Christianity are kept for use on Sundays only.

Indian Chambers of Commerce and the Transvaal Situation.

THE LETTERS FROM THE CHAMBERS OF Commerce in Bombay and Madras, which we reproduce, are significant of the interest that is taken in British Indians in the Transvaal by their brethren in India and those who have commercial relations with them. These letters in themselves should do much to disprove the assertion of the *Rand Daily Mail* that little or no interest in Transvaal affairs is felt by Indians in India and their friends. No doubt, the Indian Chambers will not be long in learning of the amazing attitude taken up by the Johannesburg Chamber on the Indian question. It must be a revelation to them to realise the intense racial character of most of the speeches made at that meeting and the hopelessness of expecting any large number of Transvaal Europeans to take an intelligent and a scientific interest in the subject at issue. The Johannesburg Chamber, whose members, of course, have large commercial dealings with the store-keepers in the country places, must naturally be to a very great extent subservient to the views of their customers as represented by the local Chambers, and the Johannesburg Chamber's opinion can, therefore, only count for what it is worth, but, if this is the greatest height to which the Transvaal commercial mind can rise, it says very little for the commercial intelligence of the Europeans in the neighbouring Colony, a fact which will not be lost upon the members of the Madras and Bombay Chambers, who may be asked, at some future date, to develop existing and open up fresh business relations with commercial men in the Transvaal. Much has been spoken of a boycott of Transvaal goods. Perhaps a boycott will never be necessary. Perhaps intelligent business men in India will simply refrain from having anything to do with so-called business men in the Transvaal, who do not appear to be able to rise higher than the ethics of the putse will allow.

Sir West-Ridgeway's Facts.

IN A RECENT ISSUE OF THE "TIMES," Sir West-Ridgeway writes, on the Transvaal Asiatic question, in the following terms. "We have been told that they [the Indians] would be content if immigration were limited to six educated Indians yearly, such as doctors, lawyers, and priests. On whose authority is this statement made? Who is authorised to negotiate these terms on behalf of the Transvaal Indians, Mr. Gandhi? Is Mr. Gandhi entitled to represent his fellow-countrymen in this matter? Is it certain that a settlement proposed by him will command their loyal assent? Mr. Gandhi, when in prison, negotiated the compromise which has now broken down. He was much denounced by his fellow-countrymen for his moderation, and he seized the earliest opportunity of withdrawing from the unpopular position which he had taken up. I fear that there is little chance of the Indian community being satisfied with the very limited immigration now proposed, but, if they and their friends will accept it as a final settlement, let us hope that the Transvaal Government will see their way to making this concession, reluctant though they must naturally be to yield to men who are openly defying and violating the law." If Sir West-Ridgeway would confine himself to facts and draw less upon his imagination, we believe that he would have a considerable amount of weight and influence with men who count. Sir West Ridgeway should know by now that Mr. Gandhi is "entitled to represent his fellow-countrymen in this matter," seeing that mass meeting after mass meeting has been held in support of the views that he has himself put forward, and which have been accepted, by the community as a whole. Mr. Gandhi, when in prison, did not "negotiate the compromise which has now broken down." It was negotiated by General Smuts, and it has only broken down because of the *mala fides* on the part of the Transvaal Government, not because of anything that Mr. Gandhi has done to prevent its success. Sir West-Ridgeway seems to believe that, from being a moderate, Mr Gandhi has become an irreconcilable. A perusal of the correspondence between Mr. Gandhi and General Smuts should do very much to remove that misapprehension; for Mr. Gandhi has never withdrawn from the position that he originally took up, which was never at any time an unpopular one. Sir West-Ridgeway must be satisfied by now to learn that the Indian community have expressed their satisfaction with "the very limited immigration now proposed." No doubt, he would, in due course, have read the reports of the mass meetings that have been held since Mr Gandhi's incarceration. Even Sir West-Ridgeway, however, has no objection to this limited immigration, if one may judge from his last sentence. Obviously, then, Mr. Gandhi is still the moderate that he always was, and the Indian community, who have accepted the propositions laid down by Mr. Gandhi, cannot possibly have driven him into the camp of the extremists. Otherwise, we should have the edifying spectacle of finding Sir West-Ridgeway himself in that camp, which, as Euclid would say, is absurd.

Successful Registration.

MR. CHAMNEY IS, ON THE WHOLE, satisfied that registration has proved a success. His is an interesting expression of opinion and quite a valuable tribute to the efforts and co-operation of the British Indian community of the Transvaal. The British Indian Association, something over two years ago, explained to the Government that no registration law was necessary to identify the Transvaal Indians, because they could never be identified without the co-operation of the community, and, with the co-operation of the community, compulsion was unnecessary, but the Government refused to believe this. Subsequently, the facts proved the correctness of the British Indian contention, and voluntary registration was accepted by the Government, after having been offered by the community for the best part of a year. Mr. Chamney now tells us, though not in so many words, that, except for the voluntary registration that took place between the tenth day of February last and the ninth day of May, his registration would have been a hopeless failure, for, out of a total of 8,108 registration certificates issued, no more than 605 would have been issued but for voluntary registration. It must be a very humiliating thing for the Government to have to admit defeat all along the line, and when, at last, the crow of success rises shrilly to the air, the public is forcibly reminded of the allegory of the hen who clucked loudly on the occasion of the laying of a foundation stone, or the equally alluring incident of the fly on the wheel who attributed the latter's revolutions to the momentum that she herself had given it upon settling thereon. One more point. Mr. Chamney has also indirectly admitted that he is no nearer now to identifying illicit entrants than he was two years ago, when the precious Asiatic Ordinance was passed triumphantly by the nominated Legislative Council of the Transvaal. The Government were even then informed that the Act could only operate against lawful residents, but could never do anything to discover those who had entered the Colony unlawfully, and this confession has now been publicly made by Mr. Chamney. We are prepared to assert that, if, in the course of time, and provided that the patience of the public permit of it, Mr. Chamney [illegible] twenty-five Registration Acts, he will still be as far from identifying illicit entrants as he has hitherto been. We have always said that the matter of the identification of unlawful entrants was one of police identification, and not of administrative tom-foolery. Mr. Chamney at last seems to agree with us. It is pleasant to find Saul also amongst the prophets.

No Better than Sheep

Armitage Appeal Dismissed

Before the Full Bench of the Supreme Court this morning, says the *Times of Natal* of the 8th instant, J. L. Armitage appeared in person to appeal against the sentence imposed by Mr. Hime for an assault by the appellant on one of his Indians, the victim of the assault having the lobe of one of his ears cut off.

Mr. Bird appeared for the Crown.

Mr. Armitage, it may be remembered, was found guilty of assaulting one of his Indians and cutting off the lobe of one of his ears, and sentenced by Mr. Hime to a fine of £20, or one month's imprisonment.

The appellant now desired that the judgment of the Magistrate should be set aside, and a new trial by a Judge and jury instituted.

The Chief Justice without calling upon Mr. Bird, said that the matter came before them as a review of the decision of the Assistant Magistrate in the City. The appellant was tried and found guilty of assaulting one of his indentured Indians, and sentenced to a fine of £20, or one month's imprisonment. One of the objections to the decision of the Magistrate was that the Magistrate was prejudiced. His Lordship was sorry that the appellant should have made such a charge. His Lordship was disposed to think that the Magistrate, having regard to the circumstances of the case, might have imposed a greater penalty. He must have taken into consideration the appellant's wife had been assaulted. He could not, therefore, have been prejudiced. His Lordship thought it was unfortunate that the Indian should have to return to his master, as he thought that a transfer might have been possible. It was difficult to understand that the relations between the Indian and his master after what had happened could be of a cordial nature. The act of the appellant in cutting off a lobe of the Indian's ear was a very serious one. A person was not allowed to take the law into his own hands. If he had killed the Indian he would have been tried for murder and found guilty of murder. The appellant, too, had stated that he looked upon the man as nothing better than a sheep. The circumstances of the case were such as to justify the Magistrate in imposing the sentence he had. He would have been justified in imposing a greater penalty, but no doubt took into consideration the state of the appellant's feelings at the time.

The appeal would be dismissed.

Mr. Justice Beaumont and Mr. Justice Broome concurred.

The Supreme Court Appeal

Moosa Ismail v. Rex.

Full Text of Judgment

On the 13th ultimo, at Pretoria, the Chief Justice Sir James Rose-Innes, delivered judgment as follows in the appeal of Moosa Ismail and 53 others *vs.* Rex :—

Moosa Ismail and the fifty-three other appellants were on the 12th of October last deported from the Transvaal, in consequence of a conviction under the Immigrants' Restriction Act, 1907. The particulars of that charge, and the evidence by which it is supported, are not before the Court. The appellants did not appeal against that conviction, but they re-entered the Transvaal almost immediately after they had been deported. They were all in possession, when they re-entered, of permits issued under the Peace Preservation Ordinance, but not of certificates of registration issued either under Act 2 of 1907 or Act 36 of 1908. Under these circumstances, they were re-arrested, and charged with and convicted of a contravention of Section 5 of Act 15 of 1907, read in connection with Section 2 (4) of the same statute. They were fined £50, or three months imprisonment, and ordered again to be deported; and they now appeal against that decision on the ground that it is bad in law and against the weight of evidence.

Now Act 15 of 1907 makes it an offence punishable by fine or imprisonment, and by deportation, for any prohibited immigrant to enter the Transvaal. The expression "prohibited immigrant" is defined by the same enactment. A man may be a prohibited immigrant on various grounds. The case for the Crown in this particular instance is that the Accused are prohibited immigrants because they fall under the provisions of sub-sec. (4) of sec. 2 of Act 15 of 1907; and I may as well read that sub-section at once. "Prohibited immigrant shall mean," *inter alia* "any person who at the date of his entering or attempt to enter this Colony is subject or would if he entered this Colony be subject to the provisions of any law in force at such date which might render him liable either at such date or thereafter if found therein to be removed from or to be ordered to leave this Colony whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with its provisions or otherwise in accordance with its provisions." That is a definition clause. Now one's general idea of a definition is that it is intended to explain what might otherwise be obscure, to facilitate the interpretation of the statute or document to which it relates, and to make the meaning of its framers absolutely clear. All I can say is that in regard to this section the legislature has lamentably failed to attain that result. I have seldom seen a definition which needed so much defining, and which is so difficult of application to the statute to which it relates. One of the chief difficulties as any rate in connection with the application arises in connection with the expression "subject to the provisions of any law in force at such date which *might* render him liable.....to be removed from the Colony." Now, in the ordinary sense, anything *might* happen, which it is possible could happen. But I am clear that "might" cannot, in this connection, be taken in its literal and widest sense, as meaning "might under any conceivable circumstances" render him liable to be removed from the Colony; because that construction would lead to the most extraordinary results. Let me indicate one or two of them. If "might" is used in that sense, then every Asiatic would be a prohibited immigrant, even if he were in possession of a certificate of registration under Act 36 of 1908; because it is quite conceivable, and quite possible, become a criminal after entering, owing to his non-compliance with the regulations under which he was asked to show his certificate. He might refuse to show it when called on to do so, and then he would be liable to expulsion, and he would come under this definition clause. Or again, an Asiatic in possession of a special permit signed by the Governor, issued under sec. 16 of Act 36 of 1908—a visitor, possibly, of distinction—would be a prohibited immigrant, because if he stayed a day or two longer than his permit allowed—as he very possibly might do—he would be liable to expulsion under the Law, and would on that account be a prohibited immigrant. But here I think that any definition was had never existed in the Transvaal before would be a prohibited immigrant, if we give its literal meaning to the word "might," because he *may* be conceivably—it is always possible—be convicted under the Immorality law; and if he were convicted under certain sections of that law, then, by virtue of sec. 2 (4) of Act 15 of 1907, he would be liable to expulsion. On the construction I am assuming, therefore, every European who had not previously resided in this Colony would be a prohibited immigrant. To use the word "might" in that sense would reduce the law to an absurdity, and I cannot think for a moment that the legislature intended any such result. The only way to construe it so as to make the definition reasonably convenient is to read in its meaning "might, under circumstances then existing." "might, under circumstances existing at the date of entry." Substantially that would give to "might" the same meaning as "would;" and, I say it not very positively, because nobody can be positive about the meaning of this sub-section, I think it is probable that that is what the legislature means. Now, if that be so, it would follow that there are two essentials required to bring an accused person within the terms of this definition. There must be a law in force at the date of entry, whose provisions, upon his entry, would apply to him, to which he would be subject; and, secondly, the effect of that law must be to render him liable upon entry to be sentenced or ordered to leave either at once or at some future date. Now, assuming, for the present, that that is the meaning of this sub-section, the question arose early in the argument whether the Crown should specify shortly the circumstances relied on as bringing the Accused within the terms of the definition, or whether it is sufficient simply to refer to sec. 2 (4) in the charge sheet, and then to add a general statement that the accused are prohibited immigrants because for some reason not specified they are liable to be removed from the Colony after they have entered. I think we should follow here the rule laid down in *Rex v. Dale* (1906 T.S. 23). What the Court said there was:—"When a criminal prosecution in a court of resident magistrate is instituted in respect of a statutory offence, the charge-sheet, which takes the place of the indictment in a superior court, should set out the particular section of the law which is alleged to have been broken, and should state shortly and distinctly the nature of the offence alleged to have been committed." I think following, and perhaps somewhat extending that rule, we should hold that in a charge like the present the accused should be informed of the ground upon which the Crown relies for its contention that they are liable to be removed, and upon which it is alleged that they are prohibited immigrants. Merely to quote the sub-section of the definition clause would does not appear to me to be sufficient, for such a man may come under many of the various definitions for different persons, and whenever and as possible it seems to me that the person upon whom the Crown desires to found his case, or to make these charges which must always put no difficulty, the accused may know exactly what the case is which they have to meet. Take, for instance, a subjection of the definition clause which does not affect these persons. Under sub-sec. (2) a person may be a prohibited immigrant, "who is a prostitute or procurer, or who has been convicted of any offence involving moral turpitus, and who is sentenced therefor to imprisonment without the option of a fine or to a fine of not less than £100 or to such other amount as may from time to time be prescribed by regulation." I think that if a man were charged with being a prohibited immigrant under that sub-section the Crown ought to specify the offence from which they allege he is suffering, so that he may know exactly what he has to meet. And so under sub-section (4), when a man may be liable to expulsion under various Acts, for different reasons, and under varying circumstances, I think the Crown should state the Act, and the sections, and the circumstances on which it relies, sufficiently to enable the accused to know exactly the nature of the accusation against him. And that that was the view which the Crown took of the proper course to be followed is clear; because it did specify in the charge sheet the law and the section which it relied upon as rendering those people liable to be removed from the Colony; and it did also state the facts in respect of which it was contended that the law was applicable. The charge sheet I must now refer to. The Accused were charged with contravening sec. 5 of Act 15 of 1907, as read in conjunction with sub-sec. (1) of sec. 2, in that they "did wrongfully and unlawfully enter and be within the Colony of the Transvaal, they each and all of them the said fifty-four adult male Asiatics as enumerated on the list hereto attached being prohibited immigrants, in that they the said fifty-four Asiatics aforesaid were resident outside the Colony of the Transvaal at the commencement of Act 36 of 1908 and being required in terms of sec. 4, sub-sec. (1) of the said Act to make application to the Registrar of Asiatics for the Transvaal Colony for registration from a place in South Africa but outside the Colony of the Transvaal before entering the said Colony, did fail so to do but on the contrary they the said enumerated Asiatics each and all of them did enter the Colony in disregard of the provisions of the said sec. 4 sub-sec. (1) of Act 36 of 1908 to which they were subject, thus the said fifty-four adult male Asiatics are prohibited immigrants under sec. 5 of Act 15 of 1907 read in conjunction with sub-sec. (4) of sec. 2 of Act 15 of 1907." It will be seen that it is almost impossible to understand this charge sheet as it is to understand the fourth sub-section of the definition clause. But that is hardly to be wondered at. I do not make the remark with any idea of casting blame upon the officials charged with the prosecution, because I hardly know how any ordinary police officer or public prosecutor is to form a clear idea how a charge under this complicated Act is to be laid. I have, for the purposes of this case, carefully read the two Acts, 2 of 1907 and 36 of 1908, which figure together upon the statute book, with a view of reconciling them, and with the view of applying them when reconciled, to the provisions of the Act 15 of 1907; and I have seldom had a task more puzzling or difficult. Therefore I can well understand that the officials charged with this prosecution found it hard to state the case. But this much can be gathered from the charge sheet—that the provisions relied upon as bringing the appellants within the operation of Act 15 of 1907 are those contained in sec. 2 (4) of Act 36 of 1908, and that the case for the Crown is that by virtue of those provisions, it was the duty of the appellants to apply for permits from outside the Colony, and that the fact that they entered without so applying made them prohibited immigrants. That is the case which I think emerges from the charge sheet.

Now as Mr. Jeppe in the course of his very ingenious argument pointed out, sec. 4 (1) does not make it obligatory to apply for permits from outside, nor does it in itself, or by itself, impose any criminal liabilities upon those who do not apply, or who enter without having so applied. But I do not wish to purport that law of import either, because it is clear that this section only applies to Asiatics resident outside the Transvaal at the date of the coming into force of the Act. That is not the case with the appellants in this case. They were not resident at that date. They were resident in the

whom the *onus* lay to show where the appellants were resident when the Act came into force; because the evidence on the record satisfies us that they were resident inside the Transvaal on the date in question. The only one of the Accused who gave evidence was Moosa Ismail. He stated that he had lived for eighteen years in the Transvaal, that he is at present a resident of Johannesburg, where he has a large business and where his family still reside. He left on a visit to India since that last year, meaning to return, and thinking he could return on the permit under which he left, and he did return on the 29th of September—returned to his home. That evidence is uncontradicted, and we must accept it; and if it is true it proves that Ismail was resident in Johannesburg, though he had been temporarily absent on a visit to India. With regard to the remaining 53 appellants, they did not go into the box; but it was proved by the Crown witnesses that they had all been deported under warrants signed by the Colonial Secretary on the 6th of October, and Sergt. Mansell, who was called for the Crown, states that prior to that date they had all been *bona fide* residents in the Transvaal. Now if they were *bona fide* residents on the 6th of October, it is practically certain that they must have been resident in the Transvaal a fortnight earlier, on the 21st of September. Because a "resident" means something more than a visitor. A "resident" of a country is a man who has his home in that country; and if the appellants had their homes in the Transvaal on the 6th of October, and were *bona fide* resident before that, I think we are driven to the conclusion that they were resident in the Transvaal at the date when the Act came into operation. That being so, the section on which the Crown bases its case has no bearing upon the appellants' liability.

But it was contended that the Accused were prohibited immigrants, because they were liable to be removed under sec. 7 of Act 36 of 1908, which is the section providing for the removal from the Colony, after a date which has not yet been fixed by the Governor, of all Asiatics who refuse to produce their certificates of registration when called upon by a properly qualified person so to do. The argument that the case comes under that section is disposed of by the remark that it is not the section relied upon by the Crown in the charge sheet. But even if it were mentioned in the charge sheet, I would point out I will not go further that it does not seem to me clear that it would apply. If it had been proved that the appellants were resident out of the Transvaal, instead of inside, on the 21st of September, then it might possibly be argued that, the only machinery by which they could obtain certificates being that provided by sec. 4 of Act 36 of 1908, and they not having applied for permits from outside they could never get them from inside, and therefore when they re-entered they became liable to be removed at the future date referred to in the section, when that date had been duly appointed by the Governor. But that argument assumes that the clause of Act 2 of 1907, allowing those who enter the Transvaal eight days within which to apply for registration, has been impliedly repealed by sec. 4 of the Act of 1908. I may remark here that the Court, by a recent decision (*Kachalia Latiff v. Rex* 22.7.1908) has held that the benefit of that clause is restricted to those entitled to registration. But then, *prima facie*, the appellants are entitled to registration, because they all hold permits issued under the Peace Preservation Ordinance. But I desire to express no opinion, because it is not necessary for the decision of this case to do so, upon the very interesting point whether that provision in Act 2 of 1907 is, either altogether or so far as it concerns persons resident outside the Transvaal at the date of operation of Act 36 of 1908, repealed by the apparently conflicting provisions of the latter Act. Because the appellants were resident inside the Transvaal, and the time allowed for applications of registration by such persons had not expired at the date of entry and has not expired yet. Persons resident inside the Transvaal at the date of the taking effect of the Act have till the 30th of November next to apply for their certificates, and therefore they did not become liable to expulsion at the date when they entered.

There remains only one other point to be considered. Mr. De Waal argued that because the accused had been deported by the Colonial Secretary's warrant on the 12th of October, therefore, on that ground alone, they were prohibited immigrants at that date of re-entry. That argument is based on sec. 6 (e) of Act 25 of 1907—"any person who having been ordered under any law to leave this Colony fails to comply with the terms of such order; or having complied with the terms of such order subsequently re-enters this Colony without such written authority as may be prescribed by regulation, may be arrested and moved from this Colony by warrant under the hand of the Minister." That, so far as I am aware, is the only section dealing with the removal of a person merely on the grounds that he had been ordered out of the Colony before, and it appears to me to be a sufficient reply to that argument to say that even if it were sound, and the section did apply, that is not the case made by the Crown in the charge sheet; and I do not think, looking at all the circumstances of the case, that this is a matter in which we could for a moment think of acceding to Mr. De Waal's application to send the case back to have the charge sheet, at this late stage, put into proper form by the authorities at Barberton. But I mention it in order to guard myself from being understood to say that sec. 6 (e) clearly applies to the appellants. I do not say it does not; but I wish to guard myself from saying that it does. I wish to express no opinion on that. I merely desire to point out that that section deals not with persons deported under the Colonial Secretary's warrant, but with those ordered to leave and who have not complied with the terms of the order. The two processes of deportation by warrant, and service of an order to leave, are kept entirely distinct in the statutes; and it by no means follows that reference to the one is equivalent to reference to the other. I express no opinion on that point, I merely point out the difficulty. It may seem to be technical. But, on the other hand, an Act of this kind, which takes away from people rights which, under the legislation (hastily passed otherwise), they are entitled to enjoy, must be very strictly construed. That is why I draw attention to the point. In my opinion the appeal succeeds, because the case made in the charge sheet, even if it were a sufficient case in itself, is not borne out by the evidence; and the conviction and sentence must be set aside. Solomon and Wessels, J.J., concurred.

IS IT BLASPHEMY? Speaking at a meeting of the Johannesburg Closer Union and Native Affairs Societies, Mr. Wybergh, M.L.A., said he would never be a party to keeping education from the natives, but did education necessarily mean that the franchise should follow? A severe education test would mean a deliberate policy of creating Kaffir voters, and at the same time placing the natives in a position to rule the roost. No one contemplated that with equanimity. (Applause.) He believed in and argued for the creation of representative native councils as a solution of the problem. The franchise at least should be confined to that section of the land which was recognised as Kaffirland. That would avoid the mixture of races. "Whom God has put asunder let no man join." (Laughter and applause.—*Times of Natal.*

Indian Immigration Commission.

The "Mercury's" Comments

The *Natal Mercury* of the 2nd instant, comments as follows on the appointment of a Commission to inquire into the question of Indian Immigration:—

When the Bill to stop the further immigration of indentured Indians after a specified period was withdrawn, a promise was made that a Commission would be appointed to thoroughly investigate the whole question of indentured labour and the unskilled labour supply of the Colony. Although that Bill was withdrawn, the Government proceeded with the other Bills regarding Asiatic trading, although they knew they were wasting the time of Parliament in getting it to pass such measures. The measures not only proposed deliberate injustice, and the introduction of a principle foreign to British rule throughout the Empire, and contrary to the practice of civilised nations, but the passing of the trading Bills, and the withdrawal of the Indentured Labour Bill, put us in the doubly false position of continuing to import people from India, while seeking to deny to even the Natal-born descendants of the races of India owning allegiance to the British crown the right to earn a livelihood by trading—a right which every civilised nation permits to those whom it allows to enter the country, and acquire citizen privileges and a domicile. It is an accepted principle of international law—and the right is not denied to British Colonies even if they have not a sovereign status—to say who shall, or shall not, be permitted to enter the country, but when once an immigrant is allowed admission, even if he may retain a foreign allegiance, he is not denied the right to earn a living in the direction most open to him, provided it be a legal and honest occupation. The Natal Government, however, supported by the majority of the members of the Natal Parliament, with an utter disregard for the principles of consistency, not to mention justice, and their obligations as a part of the Empire, proposed that they should continue importing indentured labour from India, while they passed laws to make it impossible for free and locally born Indians to earn their living even by trading among themselves. A more selfish and flagrantly unjust line of policy was never brought before the Parliament of any country than that proposed by the Natal Government last session, and accepted by Parliament, and we have no hesitation in saying that it was such a policy as no country would dare to pass against the people of any self-respecting independent nation, unless ready to go to war on the question; but it was known that in any case the Imperial Government stood between the Colony and

any evil consequences of unjust and inconsistent conduct. Nothing definite has been heard as to the fate of the Licensing Bills, beyond the statement by Lord Crewe in the House of Lords, that the Imperial Government had not been consulted on the matter, but it was improbable that when the Bills were sent Home they would receive the Royal assent. We are perfectly certain on this point, and the Government simply misled the House and the Colony by getting Bills passed which it was well known could never be sanctioned as they stood by any direct representative of the British Crown. The only Bill of the three that was certain to receive the Royal assent, and to be welcomed alike by the Government of India and the Imperial Government, was the Bill to stop indentured labour, and it was withdrawn pending the appointment of the Commission which has been announced in the *Gazette* this week.

Has Registration Been a Success?

Mr. Polak writes on the 3rd inst., as follows to the *Star*:—

In view of the Supreme Court decision in the Borberton appeal, one is chary of accepting *obiter dicta* from official quarters in regard to the interpretation of the Asiatic legislation. It will be remembered that, last week, the Attorney-General declined to intervene in regard to the detention in gaol of Mr. Gandhi, the chairman of the Hamidia Islamic Society and several others on the ground that, they being registered Asiatics, Section 9 applied to them. On Tuesday, at Volksrust, two Indians were charged with refusing to give means of identification, on exactly the same indictment as Mr. Gandhi and the others. It was admitted that they were registered Asiatics, and their voluntary registration certificates were produced in Court. The magistrate, however, upheld the contention for the defence, that, though they were registered, the section of the Act and the Regulations did not apply until the 1st instant, whereas the men were arrested on the 28th ultimo. In view of the vagueness of the section of the Act and the section of the regulations framed thereunder, the magistrate discharged the accused. What has the Attorney-General to reply to this?

In your issue of Tuesday you publish what purports to be an interview with Mr. Chamney on the subject of Asiatic re-registration. It appears that Mr. Chamney is obliged to admit that, "on the whole, re-registration has been a success." Unfortunately, however, your representative does not appear to have probed him as to his reasons for arriving at that conclusion. May I furnish at least one good reason? It is because, of the 8,108 registration certificates issued, no less than 7,412 were issued under the voluntary registration system. In other words, without the loyal co-operation of the Transvaal Indians during the months of February to May, Mr. Chamney's registration would have been an absolute failure. I recollect, a little while ago, you asked Mr. Gandhi and his friends to prove to the Colony their *bona fides*. I then reminded you that Mr. Gandhi was nearly killed in endeavouring to do that, and in setting an example to his compatriots in regard to voluntary registration. Mr. Chamney, by his figures, bears testimony to the *bona fides* of the Transvaal Indians, and admits that registration has only been possible because of it. As I pointed out a couple of days ago, registration would have been impossible to-day had it not been for the *bona fides* of the community in 1903, when they voluntarily gave means of identification, theretofore non-existent. So that, consequently, for a period of five years British Indians have repeatedly proved their *bona fides*.

One or two more points arise out of the analysis of figures offered in the course of the interview. It appears that 637 registration certificates were issued under Act 2 of 1907. I have the best reasons for believing that the vast majority of these have since been surrendered by those who were unfortunate and unwise enough to take them out, and exchanged for certificates under Act 36, thereby showing to what real extent they were enamoured of Act 2.

It appears that, of those who entered the Transvaal after the revival of the struggle, 500 approximately have refused to have anything to do with the new Act. There were 989 refusals under the voluntary registration system. Every one of these men had the right to make application for registration under the new Act, and, in the event of refusal of registration by the registrar, he had the right of appeal to a magistrate, sitting as a Court of inferior jurisdiction. Apparently, none of these has desired to avail himself of his privileges, although each one had given full means of identification, and so established his *bona fides*. Lastly, there is a mysterious figure of 500, who are alleged never to have applied for registration at all. This, of course, is nothing but an estimate, based upon no one knows what evidence. But the special point to be noted in connection with these men, whether real or non-existent, is that Mr. Chamney confesses to having the greatest possible difficulty in finding them out and dealing with them according to law. In other words, Mr. Chamney now admits what British Indians told him over two years ago, that it was always easy to register lawful residents of the Transvaal, but illicit entrants would never come anywhere near his office; in other words, that Act 2 of 1907 would operate solely against innocent people, and would not affect the guilty parties at all. It is pleasant to find one's prophecies realised, even though at this distance of time.

Briefly dealing with your leaderette of Tuesday, I would like to say that I do assert, and that very positively, that the immigration officials could effectively restrict the number of Asiatics entering the Colony each year to half a dozen by administrative methods. The proof of the pudding is always in the eating. If that is so, try the system, and see if it works or not. You can furnish the proof, not we. Your last paragraph is a misstatement of the case, or a misapprehension of it. "As educated men," you say, "they would resent any attempt to evade the letter and spirit of the law for the purpose of excluding them from the Colony. And the Transvaal Government would not be in a position successfully to resist the claims of those who satisfied the educational tests." That is the very point. These people would not satisfy the educational tests, because these tests could be made sufficiently severe by the administration of existing legislation to exclude them. It is the easiest thing in the world to characterise argument as special pleading. It is an easy way of declining to meet it with counter-argument, and, no doubt, it succeeds well with the public. But, apparently, you are unable to produce counter-argument; you are not able to say that what I have stated to be facts are not facts, that what I have stated to be successfully accomplished is not successfully accomplished. You have not yet shown why the circumstances in the Transvaal are different from those in operation in Australia, in Natal, in the Cape Colony, and in Canada, and demand different treatment. When you have done all this, you may rightly call upon me to argue the point further, but until you have done so I shall take the liberty of remaining of the belief that you are evading the issue because you have no valid reply.

[When the Assistant Secretary of the British Indian Association puts forward a workable scheme it will be time enough to treat his arguments on the subject of the admission of educated Asiatics seriously.—Ed., *The Star*.]

PRINCE RANJITSINHJI SPEAKS OUT.

The Jam of Nawanagar having at last decided to abandon the pleasures of cricket in England for the responsibilities of Government in India, was entertained at dinner at the Cambridge Guildhall on October 19. His Highness, after condemning the "Nihilistic tendencies which had shown themselves in some parts," said: I think that England as an Empire ought to treat all British subjects alike. Unfortunately, the doors have been shut to Indian people in Australia and Canada, and now in South Africa. (Shame.) I regret it, and feel that the Home Government should devise some scheme by which Indians could employ their labour and skill in the British Colonies.—*India*.

"The Times of India" on the Transvaal Question

The Times of India of the 1st October has the following leading article :—

Two letters have appeared on successive days in *The Times* which, weighty in themselves, derive added weight when read in conjunction. In the one Mr H. J. Mackinder, writing from the Province of Alberta, in the far West of the Canadian Dominion, reproves writers in England who speak with reckless assurance of the unrighteousness of the Canadian people in excluding natives of India from their country. In the other Lord Ampthill—who, of course, writes under a sense of responsibility which seems wanting amongst the school of critics whom Mr. Mackinder condemns—takes up the defence of the Indians in the Transvaal, who are again in serious conflict with the Colonial Government. It is impossible for any person of serious mind to read these letters without being impressed anew with the unwisdom of dealing with any of the racial difficulties of the Empire as though they were isolated problems. We must aim not only at seeing them clearly—we must "see them whole." It has always been a chief count in the indictment against the Transvaal Government that in their treatment of the British Indians they have failed to recognise that other than local interests were involved. It has been nothing to them that there are ties between the people whom they have harshly dealt with and many millions of Indians beyond seas whose attitude towards the Government of the King-Emperor was likely to be detrimentally influenced by injustice and oppression practised upon their race-fellows in the Transvaal. Things are different in Canada, where, despite severities which we have been constrained to condemn, a broad and statesmanlike view has in the end been taken of the problem of Asiatic immigration. Canada, as Lord Ampthill remarks, has, in contrast with the narrowness of Transvaal policy, "shown what can be done where there is statesmanship and sufficient political development to appreciate the vital importance of Imperial unity." We saw this in the pains which the Dominion Government took to bring themselves in close relationship with the British and Indian Governments when settling their policy regarding the immigration of Asiatics. They

SENT A REPRESENTATIVE TO LONDON

to discuss the question with the Secretary of State for India and the Colonial Secretary—a fact which should have deterred the London journals whom Mr. Mackinder has censured from charging Canada, in designedly offensive terms, with using brute force to exclude "Indian fellow subjects equal in number to the whole population of Europe." However much one might be disposed to criticise the measures which Canada has taken to act up to her ideal, she has recognised that vitally important though the question was in its bearing upon the interests of the Dominion, it was not a Dominion question alone. There is a passage in Mr. Mackenzie King's report to his Government which claims all the prominence that can be given to it. "Whilst Canadian autonomy," he wrote, "is fully conceded and respected, Canada's position as part of the British Empire is regarded as affording a sufficient guarantee that the exercise of her plenary powers in this particular will not be without a due regard to the obligations which citizenship within the Empire entails." We should search in vain through every Blue Book on the Indian question in South Africa for any similar recognition of the Imperial factor in the problem, which is throughout treated as a Transvaal question pure and simple.

It is strong language to say, as Lord Ampthill does, that the Transvaal throws doubt upon its fitness for self-government by its persistent neglect to recognise the claims of Imperial duty and necessity. But the fact indicates the prevalence of a

LOW STANDARD OF POLITICAL THOUGHT

amongst the politicians of South Africa—the particular standard which is consistent rather with a narrow materialist view of politics than with anything approaching a high ideal. The statesmen of the Transvaal are not even at the pains to ameliorate the opinion of people either in England or in India who have questioned the equity and the wisdom of their proceedings. Never so far as we can remember, has any prominent politician in South Africa taken the trouble to offer so persuasive a vindication of the conduct of his Government towards Asiatics as Mr. Mackenzie King has tendered on behalf of Canada. We recognise in the main the justice of the position taken up by the Dominion Government. On the whole it is better for Indians themselves that they should not seek a home in a climate so unsuitable for them as that of Canada and the Pacific shore. And while there is an apparent similarity between the aims of Canada and of the Transvaal in endeavouring to build up a white civilisation, there is this plain distinction between the conditions of the two countries—that in Canada no large Indian community has yet settled as in the Transvaal, with rights and interests acquired through long residence. The handful of Sikhs who have landed in British Columbia have no such claim upon the consideration of the local Government as have the eight or the ten thousand "before the war" Indians in the Transvaal, whose rights the Imperial Government have secured over and over again, and the Transvaal Government have recognised them, though with a sincerity upon which their acts have cast the gravest doubt. There is

ALL THE DIFFERENCE

in the world between an early refusal to allow a large proletarian immigration of Asiatics into a territory which is unsuitable to them, and a policy which, while professing to tolerate the presence of a community which has been in the country for nearly a generation, aims at driving them out by the application of a harsh and degrading regimen. Lord Selborne rightly told a meeting at Vereeniging that while the question of future immigration was left to the people of the Transvaal to decide, it was "a bond of honour that the position of the British Indians already in the country should not be worse after the war than it was before." The "bond of honour" is sat loosely upon the Colonial Government. Never in Mr Kruger's time were the gaols of the Transvaal occupied by men whose only fault was they had refused to submit to degrading tests—tests which there is too much reason to believe were devised with the intention that they might be rejected, and so an excuse might be furnished for expulsion. The attitude of the authorities thereby has made the so-called compromise of last January of no effect. A Bill is now before the Legislature which practically declares that the voluntary registration which the Government accepted then is invalid. The old exasperating Asiatic Registration Act, which General Smuts promised to repeal, is to remain, unless the Indian leaders agree to the total exclusion of Asiatics in the future. Against this demand they affirm the claim that Indians who can satisfy the educational tests of the existing Immigration Act shall not be excluded. If this is refused it will mean that Indians of the professional class and men of standing in trade will be treated as coolies—as, indeed, it is the ungracious practice of South Africans to name all Asiatics, no matter what their social position may be. Mr Mackinder whose letter is prompted by a serious desire that the Colonial view of all these questions shall be understood in England, gives no countenance to any such demand as applied to Canada. "No one," he says, "seeks to exclude the 'intellectuals' of any race or religion. For them let us have the most

IMPERIAL SCOPE AND HOSPITALITY,

more sincere and better organised than they are to-day. The balance of advantage in the intercourse of educated and responsible, though differing, men will undoubtedly be for good." Can not General Smuts and his colleagues at Pretoria understand that if the existing Indian community whose conservation the Imperial Government have bound themselves to secure, are to remain, they will be an incomparably useful asset if they are kept in touch with the better and

more influential elements in their own race in India. Lord Ampthill is able to urge practical reasons for allowing an occasional and regulated recruiting of the Indian community in the Transvaal by educated persons. It cannot be refused on any practical grounds, and the Transvaal Government would be accusing itself of administrative inefficiency if it were to contend that the concession would open the door to that wholesale incursion of Asiatics which no one has ever asked for.

It is too late to hope that the statesmen of the Transvaal will respond to the example set them elsewhere, and endeavour to realise

THE BROADER ASPECTS

of the question before them? The recent movements in England for bringing together the representatives of competing interests around an Imperial "green table" should satisfy them that men who are in earnest in their desire to see the wrongs of the Indians in South Africa righted are not the less earnest in their inclination to secure the adjustment of Indian claims to the social and economic necessities of the white population. The assumption of a London journal, whose words have been telegraphed to the Canadian press, that every British Colony and dependency is bound to admit as many millions from India as may claim an entrance, forms no part of the creed of men who, like Lord Ampthill, have stood up in protest against the policy of the Transvaal Government. Mr. Gandhi and his colleagues themselves make no such claim. It is quite possible for any British Colony to develop its civilisation on Western lines, and yet to do justice to the Asiatics who are settled within its borders. But when a Colony gives ground for the belief that its policy is really directed not to keeping out Asiatics, but to driving out those who are already lawfully there, the common rights of citizenship are in danger. The frankest recognition of the right of any self-governing community to define the conditions of its citizenship is compatible with a stern reprobation of a policy of that kind.

The "Transvaal Leader"

The *Transvaal Leader* of the 1st instant calls attention to the above in the following:—

We may direct attention to an article reproduced in another column from the *Times of India*. That journal, which deals in its article with our own and other Colonial Asiatic troubles, is one of the leading Anglo-Indian newspapers of India, if not the leading one. For the information of those not aware of the fact, it should be stated that it is not connected with the Hindoo community, but is an organ of British thought in India. The *Times of India* discusses the question at issue with soberness and with regard to Imperial interests which we cannot say we consider equalled on the part of some here who have discussed it, and on the part of many who have not felt it their duty to express their views either way. The *Times of India* raises a point which we imagine is as fresh to our readers as it is to ourselves. This is that Canada, which objects to the immigration of coolies, rightly so called, even more strongly, if possible, than we do—and, like ourselves, in our opinion, reasonably objects—does not seek to exclude the Asiatic intellectuals, but, on the contrary, welcomes them. We do not know if our Government will think it worth while to enter by cable with Ottawa on the point, and ascertain that Government's opinion as to whether we should act wisely in agreeing to admit a limited number of these intellectuals. In view of Canadian experience and Sir Wilfrid Laurier's belief in and support of our Prime Minister such a step might be of assistance to our Administration in regard to a question which, as we have argued from the first, is full of difficulty.

We do not know if there is justification for the *Times of India's* criticisms as to our Governments' not having offered to send a representative to London to discuss the matter with the India Office, and not having urged the calling of an Imperial Conference to consider the whole question of Asiatic immigration. The Government may have anticipated these suggestions, though the public has not been made aware that it has done so. But we should like to know from somebody, either in India or nearer home, whether our Government is served in this delicate work by men competent for and experienced in such duties. For instance, to go direct to the point, is it or is it not true that the gentlemen at the head of the Asiatic Department has had no experience of official work in India, but occupied his energies there as an overseer of coolies on a tea estate? Upon one point we feel constrained to differ from our Indian contemporary, if its observations as to the attitude and the responsibility of Transvaal statesmen in this matter are meant to refer to the Government alone. We do not believe that the Government's action or inaction implies wilful refusal of Imperial duty. It is probably part of a whole mental attitude towards the non-white which will doubtless enter upon a process of gradual modification with the acceptance by South Africa and the Imperial Government of the proposals of the National Convention. But it would be unjust if Britons in India blamed our Government exclusively for the deadlock which has been brought about here. It is not the Government and its party who have the more embarrassing past on this question.

Two fresh practical points regarding the local situation present themselves. The *Star* on Saturday asked Supposing Parliament and the Government are willing to concede the admission of six educated men per year, how and by what machinery could this be done? This is a pertinent query, and the Asiatic leaders should tell the public how they would propose to put such a provision into effect practically. We suppose that an understanding could be arrived at between our Government and the Indian Association here, and there need be no doubt that the Imperial Government would lend all the assistance in its power to bring about a settlement. We are informed that the arrangement between Japan and Canada proceeds exactly upon the lines the Asiatics ask for here, and has worked satisfactorily.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
Nov. 5.

SIR GILBERT PARKER asked the Under Secretary of State for the Colonies whether His Majesty's Government would take into consideration the desirability of summoning a conference, representative of all portions of the Empire, to discuss the question of the migration of coloured races within the Empire, their admission to or exclusion from the self-governing Dominions and the Crown Colonies, and their status if admitted, and also the possibility of establishing communities of our coloured fellow-subjects in portions of the Empire where no objection would be taken to their settlement.

COLONEL SEELY: The whole question is receiving the fullest attention from the Secretary of State, but, as at present advised, he does not think that any advantage would result from such a conference as is suggested in the question.

EARL WINTERTON: Have the Premiers of our self-governing Dominions made representations to the Home Government on this matter?

COLONEL SEELY: No, Sir.

MR. HAROLD COX asked the under Secretary of State for the Colonies whether the Asiatic Registration Amendment Act of 1908, passed to validate the voluntary registration of certain Asiatics and to make further provision for Asiatic registration, was intended and understood by His Majesty's Government to supersede Act No. 2, of 1907, of the Transvaal, whether he is aware that since the sanction of the new law a number of British Indians within the Transvaal had been prosecuted and sentenced under the old one, and that British Indians claiming the right to re-enter the Transvaal were being kept out pending application for registration under the new law, while Indians within the Colony were being prosecuted and deported under the old one; and whether he proposed to take any action in the matter.

COLONEL SEELY: The Act of this year was intended, and was understood by his Majesty's Government, not to supersede, but to amend the Act of 1907, as is, I think, clear from the Governor's telegram of August 24, printed at page 32 of the recently-published Blue-book (Cd. 4,327). Some Asiatics were registered under the old Act, and others come under the new.

MR. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was aware that as recently as October 10 there were under detention at Barberton in the Transvaal, 17 boys, from 9 to 15 years of age, the children of some of the 58 British Indians then in gaol at Barberton; whether these British Indian parents were all holders of permits under the Peace Preservation Ordinance, 1903, and what had become of these children.

COLONEL SEELY: According to an official report 59 adult Asiatics accompanied by 17 minors entered the Transvaal at Komatiepoort on September 29. Fifty-eight adults were on October 1 convicted at Barberton of being prohibited immigrants and sentenced to a fine of £25 each, or in default to undergo simple imprisonment for two months. The fact that they held permits under repealed legislation did not entitle them to enter. The children are presumably being cared for, but enquiry shall be made. —*India.*

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

SIR WILLIAM BULL asked the Secretary of State for Foreign Affairs, whether he is aware of the different treatment meted out in the British Consulate at Lourenco Marques, Mozambique, to British Indians as compared with Europeans; whether the offices of the British consul are the only public buildings in the town into which British Indians have to enter by the back way; and if so, what action he proposes to take.

SIR EDWARD GREY, Secretary of State for Foreign Affairs, replied that he had not heard before that there was any such practice at the British Consulate, nor would he have thought it probable. If the Hon. Member will forward the information which has led him to make the statement, enquiries shall be made.

AN OPEN WOUND. Sir Mancherjee Bhownaggree, K.C.I.E., in the course of a conversation with a representative of the *Daily Chronicle* on the question of the King's Message to India, said: It was all very well for the Government to promise theoretical liberty, but the national irritation could not be removed while open wounds remained unhealed. One open wound at present is the treatment of the Indians in the Transvaal.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

(Concluded)

London, November 1.

In and Around Westminster

Since the reassembling of Parliament about the middle of October Westminster has been a storm centre; the Suffragists and the Unemployed have been responsible for strange happenings. The militant ladies have been charged with bringing the rowdy elements of the unemployed, or rather, unemployable, to their aid, but I think this is an unjust accusation. That both agreed to demonstrate on the same day was not planned deliberately and mutually, but, of course, the public invitation of the militants to their friends to help to "rush the House of Commons" gave an opening for "friends" of classes and masses to rally to force. Nothing serious happened; the police were upon the scene in great numbers, mounted and on foot. Several ladies who desired to see the Prime Minister were arrested for obstructing the police who turned them back, but the crowd was not disorderly, and evinced strong sympathy for the suffragists. Arising out of the invitation to "rush the House of Commons," three leaders, Mrs. Pankhurst, Miss Christabel Pankhurst, and Mrs. Drummond now find themselves in prison for three months. The trial was remarkable for the appearance of two Cabinet Ministers, Mr Lloyd George and Mr. Herbert Gladstone, as witnesses, and for the fact that the ladies, especially Miss Christabel, conducted their own defence. The young lady is one of those who would practice at the Bar but for the disqualification of sex, and everyone has paid tribute to her skill in cross-examining her witnesses. The severe sentence has moved even the *Daily Telegraph*, which has not been at all friendly to the agitation, to write sensibly and sympathetically on the fact of these three able women being imprisoned with criminals for a political offence, and has won them many friends in other quarters. Those who do not always agree with the tactics of the militants give full credit to their courage and determination, and the trial of the three leaders showed them to be no unwomanly women, but women who are deeply impressed with the disabilities of thousands of their sex. Of the penetration of a militant into the House itself on the memorable 13th I need not write much; from an unbiassed point of view the action of Mrs. Symons must be characterised as a trick on an unsuspecting man. That the women meant to carry their declaration of war against the Government into stern practice was demonstrated two or three nights ago when the rival association, under the direction of Mrs. Despard, sister of General French, succeeded in creating so great a disturbance in the Ladies' Gallery of the House that it and the Strangers' Gallery (for men) are to be closed for a time. The fact that two militant women chained themselves to the "insulting grille", which hides the occupants of the Gallery from the public gaze, and could only be removed by removing parts of the offending grille with them, is not without its ludicrous aspect, but the Speaker and the Members are determined to put an end to the disturbance of the sacrosanct scene of their labours, and Ladies will now be unable to watch the often wearying and soulless scene on the floor of the House. Whether these extreme tactics are putting back the movement is open to question, but, as some of the opponents say, it is impossible to stay a righteous cause. In this there should be some comfort to readers of "*Indian Opinion*" as well as to the women who desire to play their parts as citizens of the Empire.

The German Emperor's Diets

Kaiser William is a man of versatility; he can conduct a choir, preach a sermon, paint a picture, invent a brake for a motor car, and do many other things as well as set all Europe talking about his friendship for England and what he has done to prove it. The interview published a few days ago in the *Daily Telegraph* had one object in view: to prove to England how much the Kaiser loves us and how much he did in the days of the Boer war to keep the other Powers from interfering. He declares that he is constantly showing his friendship and his desire for peace and supporting words by deeds, but that England does not believe him, and her suspicious attitude is a source of irritation and grief to him. The interview accorded to "a retired diplomatist" tells that while the bulk of the German people was angry with Great Britian over the Boer war the Emperor himself refused to receive the Boer delegates, refused to embarrass Britian by urging a cessation of hostilities, and went so far as to devise a plan of campaign which should bring back victory to British arms, which plan, he explains, was on the lines subsequently adopted by Lord Roberts. The Emperor's statements are called in question on several historical points by authorities in France and Russia, but whatever be the truth concerning them, we see the German Emperor anxious to justify his action and hurt by suspicion. One remembers the case of the Tweedmouth letters, and it is interesting to note that the Emperor foresees a time when it will be well for Britian and Germany to stand side by side, each with a strong navy, in view of probable developments of Asia in the Pacific. The Yellow Peril again!

Concerning Books

The famous "peace-book" has now appeared. It is now possible to buy the "Letters of Queen Victoria" in three volumes for six shillings. And

957

I suppose we must regard the Book-War as concluded in this way. It reminds one of the famous marriage between the Houses of York and Lancaster which concluded the wars of the Roses.

The *Telegraph* has provided a new sensation by announcing a Christmas Book of which Queen Alexandra is the author, or rather Illustrator, for "Pictures from My Camera" is to contain photographs of men and things taken by her Majesty. It is promised that they should be of close personal interest, and as the book is to be sold, for the benefit of charity, at the very modest price of half-a-crown, it is not surprising that there has been a demand approaching a million copies. It is to appear during November.

Lord Morley's "Life of Gladstone," Edward Lloyd & Co., is now issued at the cheap price of five shillings, which will bring it within the reach of millions to whom its price has hitherto been prohibitive. By the way I see that Mr. Gannon, keeper of the Guildhall, who is about to retire on a well earned pension after fifty years' service, says that Mr. Gladstone and Lord Palmerstone were the only two men who could make themselves heard by everyone when speaking in the Guild hall, and he couples Mr. Gladstone with Garibaldi as men of the most striking and dominant personality.

Among the articles of special Indian interest this month mention must be made of Mr. S. K. Ratcliff's notable contribution to the "*Sociological Review*" on "The Social Movement in India."

OBSERVER.

"Pretoria News" Urges a Settlement

On the 2nd instant the *Pretoria News* commented as follows on the crisis :—

We wish that the official figures provided in connection with Asiatic registration were a true reflex of the position to-day. Because 7,412 Asiatics have registered voluntarily, the *Rand Daily Mail* comes to the conclusion that there are only about 1,000 passive resisters to be dealt with. We wish, as we have said, that this were a justifiable deduction, for if it were, the passive resistance movement would have sunk into insignificance, but the *Daily Mail* forgets that there is no official record of the thousands who, although they registered voluntarily, have since destroyed their permits. We have, we think, stated very plainly that we are not prepared to support the Asiatics in any further resistance to the law in view of the generous concessions made to them by the Government, but it is no use pursuing the policy of the ostrich, and basing upon false premises a theory that passive resistance has ceased. Passive resistance is more active to-day than ever it was, and the effect of the quarrel between the Asiatics and the Boer Government is undoubtedly being seriously felt in India. If, therefore, a second compromise could be arranged without any undue admission of weakness, the Government would be acting wisely.

Johannesburg Chamber of Commerce

Supporting the Government

The following is the continuation of the report of the meeting of the Johannesburg Chamber of Commerce held on the 24th ulto. :—

Mr. Hosken's Speech

Mr. Wm. Hosken, M.L.A., said he approached the question probably from the personal standpoint in a somewhat different position to the majority of the members present, because he had to bear in mind that prior to the war he frequently used the position of the British Indian in the Transvaal for political purposes. He had to call to mind that it fell to him as a British subject from time to time to appeal to the British Consul in Johannesburg and the British resident in Pretoria to endeavour to bring before the attention of the British Government the position of British Indian subjects in the Transvaal, and therefore he trusted they would bear with him if the position that had arisen appealed to him in a personal manner, perhaps in a different fashion, to what it did to those who had not previously taken such an active stand regarding the question as happened to have fallen to his lot to have done in former days. Therefore when he found that day some of the very legislation which was protested against by many British residents in the Transvaal in those days—when he found that similar legislation was again brought forward and was made possible in a British Colony which was not possible under the South African Republic—he found himself unable to approve of it, and therefore he found himself in opposition to the opinion of many of those whose opinion he highly valued. He also called to mind that in former days, and back as far as 1895, the question was raised in the Associated Chambers of Commerce of South Africa at its meeting in Capetown, when the Johannesburg Chamber by practically a unanimous vote instructed their delegates to say that they refused to take part in any movement that was hostile to the Indian trader. From time to time the same position existed right on until recent days. He thought the first hostile movement taken by the Johannesburg Chamber was something like three years ago, and there was a change in policy: but up to that time resolutions were submitted from time to time to the Chamber, and carried not in a hostile spirit to the Indian traders, but, on the contrary, the principle of free and open competition was always upheld by the Chamber and provided for in the records of the Chamber. He frankly recognised that to-day there was an entirely different tone, but for himself he called to mind the previous action of which he entirely approved, and he had not changed his outlook that day, because the circumstances were very similiar to what they were then, and there was no call for the drastic legislation that had been introduced. The resolution provided for the strict enforcement of the two laws now on the statute book, and he was sincerely desirous that the Chamber should not stultify itself by passing a resolution that could have no force or effect. Mr Hosken quoted Mr. Smuts to show that the law had become inoperative, and went on to allude to Mr. Forrest's reference to passive resistance, saying he could not agree with the wholesale condemnation of passive resistance. Passive resistance had ever been the defence, especially in their own nation, of those who had been legislated against unfairly, and without their consent and approval. He thought that passive resistance was destined to be the great weapon of democracy, destined not only to bring about an amelioration of the exploited proletariat of the world, but also to bring about the universal peace of the world. Russia had given us an example of passive resistance, England at the present moment was showing us an example of passive resistance regarding the education movement. As he looked at it it was the noblest of every nation who were organised into passive resistance, as being the most effective weapon to meet the difficulties in front of them. They were told it was a danger because of the native people. They must also bear in mind that unless they tried to treat these natives fairly and righteously they would drive them into passive resistance, and he thought it would come, if in the future they went on administrating as they were doing to-day.

Mr. Forrest: To a point of order. Is Mr. Hosken justified in bringing the natives into this question?

The Chairman: He is discussing passive resistance.

Mr. Hosken said he was discussing a statement made by the mover of the resolution, and continuing, said they must be careful how they drove any race of people into this extreme form of resistance known as passive resistance. The Colonial Secretary had declared that Law No. 2 was inoperative, and it was impossible to work it without the consent of the Indians, and they must bear in mind that these people had no representation in Parliament. As a member of the Opposition he was invited to be present at the Asiatic conference held in Pretoria during the last session of Parliament to arrive at some understanding regarding a solution which might meet

the difficulty. The Government was represented by its officials, the Opposition was represented, and the Indian people were represented. They had some advisers to assist them in their negotiations.

Agreed on most points

The matter was gone into with considerable care, and most of the points were agreed to right up to the question of the entry of higher educated Indians and the withdrawal of Law No. 2, which they looked upon as an inoperative Act, and should therefore not encumber the solution. Up to this point they were all agreed upon everything, and a *modus vivendi* was arrived at which resulted in the Validation Act. It was pointed out that the Act failed in one particular. It did not provide for highly educated persons, and it was clearly pointed out by the representatives of the Indians that unless this was provided for they would not accept the law. That was almost the final word spoken before the breaking up of the conference. The next thing was that they endeavoured to enforce the Act with the aid of Natal. After considerable trouble had been experienced in endeavouring to deport Indians the Supreme Court stepped in and stopped it. When the case came before the Chief Justice, the Chief Justice declared that this attempt to administer the Act was altogether outside the scope of the law, and he refused to make it operative. He used some strong language in his judgment as to what was the position in attempting to enforce the law in the Colony of Natal.

The Chief Justice's Decision

Then they came to the present point which came before the Supreme Court in this Colony. It was unnecessary for him to more than refer to the judgment of the Chief Justice in the matter. The Chief Justice's statement was so strong and sweeping. He showed so clearly that the law as attempted to be applied was inoperative. It was unnecessary for him to more than call their attention to it. Yet as a member of that Chamber he was asked to say that this Act, which their own Chief Justice had said was unworkable, should be enforced. He could not do it, and he trusted the Chamber would not do it. He trusted if anything was done it would be done on more reasonable lines. It was ridiculous to ask the Government to enforce a law which their own Chief Justice had said was inoperative and unworkable. The position was further evidenced by the action of the Government itself, since that judgment they had voluntarily released a number of prisoners, and here he wished to say that he thought it was due to them as a body of British subjects, a liberty-loving people that they should express some regret that 75 men were innocently sentenced not only to imprisonment but to hard labour. He had seen no effort on the part of the community to record its regret at such a miscarriage of justice. If they were true to their national British ideals they would say how sorry they were that these men had been sent to prison under hard labour conditions and which the Chief Justice had condemned in the most emphatic manner. Not only had these prisoners been released, but it had been applied to all others who had been sentenced under similar conditions—a mistaken application of the law as interpreted by the magistrates. To that extent one would have liked to recognise that the Transvaal Government had endeavoured to realise what was the far-reaching effect of this judgment. Coming back to the whole position, they were asked by this resolution to call upon the Government to administer laws which Mr. Smuts himself said that to be operative must be so with the consent of the Indian people themselves and that the law was inoperative as it then stood. Again, the attempt to force the law met with the complete condemnation of the Chief Justice of Natal, and greater than all, there was the final pronouncement of the Chief Justice of the Transvaal that the law was inoperative under present conditions, and could not be worked. He asked that the Chamber should pause before it passed a resolution calling upon the Government to enforce a law which the Chief Justice had declared to be inoperative.

Mr. Martin

Mr. Martin said he was hoping that before Mr. Hosken had concluded his subject he would have proposed an amendment embodying the principles which these laws sought to enforce. He assumed from Mr. Hosken's remarks that he was in favour of the principles which the laws intended to carry out.

Mr. Hosken: May I rise to make an explanation. I said distinctly that I was not in favour of the laws.

Mr. Martin: Well, sir, all I can say is that the speech Mr. Hosken has made would have been made with much more effect and much more properly had it been made in Parliament when these laws were up for discussion. (Hear, Hear.) I do not find in the records of Mr. Hosken's speeches when the Bills were up for discussion that he spoke in the same terms as he has spoken this afternoon. (Hear, Hear.)

Proceeding Mr. Martin said he believed an overwhelming majority of the people of the Transvaal had decided that it was necessary to restrict Asiatic immigration. That position had not been made entirely by the Chambers of Commerce and those engaged in trade, but if the votes of the members of both Houses of Parliament ought be taken as quite riveted the feeling of the Colony, he thought it might be taken as the unanimous wish of the country that restrictions should be imposed. In order to impose those restrictions satisfactorily it was necessary that there should be an effective system of registration. It seemed to him that what was designed by these laws first of all was that the system of registration should be effective, and they would remember that when the first law was passed the contention of the Indian community was very largely that the necessity for giving finger impressions was against their religious principles. A very great deal was made of that argument by the Asiatics and their sympathisers at the time. But when the compromise was arranged by Mr. Smuts—which, of course, he was not entitled to arrange for legally—it was an open fact that these people suddenly found that the giving of finger impressions was not against their religious principles, because a great many of them, including Mr. Gandhi, gave not the impressions of one hand, but the finger and thumb impressions of both hands. He thought it was very evident that at least that argument would not hold water. It was probably put forward solely for the purpose of engendering perhaps a little sympathy from the religious point of view among those who sympathised with them. There was no doubt at all that it was necessary for the protection of those who are legally here that any system of registration which was enforced by the Government should be effective. If it was not going to be effective it was very much better not to have any system at all. But among people like Asiatics they must distinguish between the men on the spot entitled to consideration and the men who came in on the strength of false permits. He thought, therefore, that in so far as this distinction was required, the laws were justified. Mr. Hosken had taken exception to the remarks made by Mr. Forrest regarding passive resistance, and he had gone so far as to suggest that that was a method which the native might adopt if he wished to make himself felt. That was a very dangerous doctrine indeed to be advocated by a public man in such a country as this. (Hear, hear.) He regretted that such a suggestion should be made, situated as they were in the midst of savages. It was a doctrine which should not be advocated without very careful thought. (Hear, hear.) He thought the extract from Mr Smuts' speech gave as good and clear and definite assurance on the point as to the educated Asiatics as it was possible for the Government to give. He was perfectly satisfied that any educated Asiatic who might make application to be allowed to enter the Transvaal for the purpose of residing here, and who could show good cause why his residence was necessary either for himself or on behalf of his compatriots would not be refused by the Government of the country. He could understand Mr. Hosken if his objections had been raised to the method of applying

this law. But he could not understand that Mr. Hosken in Parliament should have accepted the law - if he did not vote for it he certainly did not vote against it—and should then come forward to-day and say it should not have been passed. Every law had its disabilities, but he did not think Mr. Hosken would advocate passive resistance in all cases. To his (Mr. Martin's) mind, the only course before the Government, if, as Mr. Hosken said, the law was inoperative and impossible, was to wait. The law could not be altered until the next meeting of Parliament, and if the Chamber did not pass a resolution on the lines suggested, it should pass a resolution to the effect that this law should be altered in such manner as might be found necessary for the purpose of carrying out the principles advocated in the law itself. He regretted that Mr. Hosken had not brought forward an amendment on these lines. He did not see how Mr. Hosken could take exception to the laws themselves in view of his attitude in Parliament, and it seemed to him that Mr. Hosken's position would have been more consistent had he brought an amendment to that effect before them, or had he confined his tactics to the methods by which the Government had attempted to enforce these laws. (Applause.)

Natives and Liquor

Mr. Rogaly said he felt thoroughly relieved now that Mr. Hosken had spoken, because he had expected they would have been taken to task for moving the resolution. Nothing had been said to alter his opinion, and he questioned very much if anything Mr. Hosken had said would alter anybody's opinion. He thought it was possible that the weak manner in which Mr. Hosken had attacked the resolution was due to the fact that when the Modification Bill was before Parliament he expressed his approval of it as a reasonable Bill, which he hoped and trusted the Indians would accept. Mr. Hosken had pointed out that these laws were practically dead letters, and if that were so it might be better to re-draft the resolution, and he suggested that the latter part of it should read that the Government should use "the strongest means in their power to discontinue the law-breaking by Asiatics, which is detrimental to the State and good order in this Colony." He maintained if they were justified in introducing class legislation against natives, they were equally justified in bringing it against Asiatics. He doubted very much if Mr. Hosken would attempt to justify the natives starting a passive resistance movement against the law which prohibited them getting liquor. (Applause.)

The President read the conclusion of the Chief Justice's judgment, and said the position was that the Indians concerned were charged under a section of the Act which did not apply to them, but there were other sections in the Act which would apply to them at the end of November. He did not think the Chamber was stultifying itself in passing the resolution.

Mr Sugden said it was not the law which was at fault, but the way in which it was administered. One could not agree with law-breakers whoever they were. He referred to the recent cases in Boksburg where Asiatics were prevented by some of their own countrymen from taking out licences, and said it appeared to him that it was not the rank and file who were opposed to the law but a comparatively few of the leaders, who set themselves to defy the law because they wanted to have their own way, as they had had in the past. The members ought to recognise that the Government was trying to help the Colony.

The Country Trader

Mr. Paterson supported the resolution. The country towns, he said, had been inundated by Asiatic traders, and they had only to look at some of the outside places to note the white traders had been driven by sheer desperation and at great sacrifice back to the larger towns because it had been impossible for them to earn a living in competition with the Asiatics. He was astonished that a man of Mr. Hosken's standing should advocate passive resistance at that meeting, when they had such a small number of Europeans amongst an enormous population of coloured people. The natives had been practically recommended—(Mr. Hosken: "No")—countenanced—(laughter)—by Mr. Hosken to indulge in passive resistance. They had to look at their families, and to be overwhelmed by passive resisters, native hordes, was a serious menace to the Transvaal.

Mr. Niven said that the Government had shown great restraint in the administration of the Asiatic laws, and it was very difficult to know what was at the bottom of the agitation. He had been expecting almost to see some of their friends arrested for inciting the Asiatics to resist the law, but the Government had even restrained themselves to that extent. (Laughter.) Mr. Smuts had shown that highly-educated men would be allowed to enter as a matter of privilege and that was all they could demand.

The Chairman expressed his agreement with the resolution, and said there was no end to the demands of the Asiatics. He quoted from a letter from one of the outside districts, in which the writer said that while the question might not affect the mercantile community in the large towns to any great extent, in the country towns it was a matter of life and death to the white population. Were they, said the Chairman, to refrain from doing what they could in strengthening the Government in their efforts to carry out the law? He thought there could be nothing that would tend more to encourage the feeling in the native that they could passively resist any law than the fact that the Indians should succeed in their endeavours. (Applause.)

Mr. Forrest, in replying to the discussion, quoted from a speech by Mr. Hosken in Parliament on the second Bill, in which Mr. Hosken said the Bill provided for the demands of the Asiatics in a reasonable way. The Chamber still stuck to the position it took up at the beginning: that it had been quite willing to recognise the rights of the Indians who were there legitimately. What the Chamber asked was that unlimited immigration should cease. It seemed to him that the objection of the Chief Justice in the Barberton case was that action had been taken when they ought to have waited until November 30.

The resolution was carried, only Mr. Hosken voting against.—*Star.*

Letters From India

Two letters were received from the presidents of Chambers of Commerce in India.

The letters read as follows:—

"From the Secretary of the Bombay Chamber of Commerce.—My committee have recently received the following two telegrams:—Telegram from Johannesburg, dated September 9, 1908:

'Rustomjee, Dawad Mahomed, Anglia, most distinguished Indians South Africa, with another Parsee, sentenced three months' hard. Other 11 six months' hard, with alternative heavy fines. All preferred gaol, claiming right enter Transvaal. Three ex-Volunteer sergeants. Sentences considered savage. Outstanding questions: Repeal Asiatic Act which Government affects treat dead letter; entry highly-educated Indians. Hope India helps. All business suspended South Africa.'

'Telegram from Durban, dated October 2, 1908:

'Fifty-seven Indians, permits enter Transvaal, arrested re-entering; treated prohibited immigrants, convicted, suffering two months' imprisonment. Prisoners half-starved; given option starvation or take animal fat, which neither Mahomedans nor Hindus take. Natal Government helping Transvaal, detaining Indians arriving from going Transvaal unless they accept new laws. Not allowed to see solicitors. Congress.'

"They have at present no authoritative information as to the real causes of the present difficulty, and before taking any steps or expressing any opinion they consider it very essential to receive first-hand information on the subject. They would therefore be much obliged if you could inform them as to the true causes of the present trouble.

"You will naturally understand that my committee are deeply inter-

ested in the question, concerning, as it does, the welfare of so many natives of this country, and their interest is still further justified by the large commercial interests in this country which must be seriously affected by difficulties such as have recently arisen.

"The following figures are given to show the trade which at present exists in India:

Imports into India.

	Merchandise.	Treasure.
	£	£
Cape Colony ...	1,474	280,000
Natal	3,600	476,000
British East Africa	147,000	17,000
	£153,074	£773,000

Exports from India.

Cape Colony ...	220,000	——
Natal	385,000	——
British East Africa	4 0 000	70,000
Total ...	£1,011,000	70,000

"Any suggestion which you can make to ameliorate the state of affairs will be much appreciated by my committee.—Yours faithfully, R. E. Gregor Pearse (for secretary)."

The other letter was from the Hon. A. J. Yorke, chairman, Chamber of Commerce, Madras, and ran:—

"Dear Sir,—In view of the serious condition of affairs in the Transvaal, consequent on legislation which Indians there regarded as infringing their rights as British subjects, this Chamber ventures to invite your Chamber to use its influence to effect some compromise which will be acceptable to the Indians and to the Government of the Colony. The gravity of the present situation can hardly be exaggerated. The feelings of Indians in the Transvaal are known to you, and from their repeated protests and their communications to the press; but the expressions used by them in their representations are no wit stronger than those which their fellow-countrymen employ in India in protesting against what they consider to be virtually a denial of Indian claims to British citizenship. The effect of recent prosecutions in the Transvaal on public opinion in India has been such as cannot be regarded with equanimity by those who are concerned for the hold of Great Britain on the affection of the Indian peoples. Whatever exaggerations may have crept into the expression given to the feelings of Indians here and in South Africa, there can be no doubt that their indignation is deep and genuine, and arises at least as much from a sense that they are being denied membership of the Empire as from chagrin at the restriction of their activity in a portion of the Empire where their industry has been profitable to them. European opinion in Madras deprecates alike the treatment which appears to have been accorded to Indians of education and good character in the Transvaal and any undue interference with the Colonial authorities by the Imperial Government, and this Chamber now addresses itself to you in the belief that the exchange of views between, and the co-operation of, those bodies which are materially interested in India and South Africa may do much to remove misunderstandings, and bring about compromise. The lines on which compromise might be effected can be better judged in South Africa than in India, and this Chamber will be very glad to learn your views on the subject. As at present informed, this Chamber understands that the compromise arranged in the early part of this year fell through under the following circumstances: At the beginning of the year there were passed two measures, viz., the Registration Law, which required the re-registration of Indians already domiciled in the Transvaal, and the Immigrants Restriction Law, which restricted fresh immigration to persons satisfying certain requirements in regard to character, property, and education. The Indians objected to the Registration Law, and a compromise was effected whereby (1) domiciled Asiatics would have registered voluntarily, and such of them as were temporarily absent would have registered on return within a certain time limit; and (2) fresh immigration would have been subject to the restrictions of the Immigrants' Law. But General Smuts, it appears, subsequently endeavoured to obtain the assent of the resident Indian community to an alteration of the Immigrants' Law which would have excluded Indians indiscriminately, and the compromise thereupon fell through. There is no good reason known to the Chamber why that compromise should not be revived, and the Chamber to request your Chamber to use its influence to establish this or a similar *modus vivendi*, if you approve of it, as to put forward proposals for any alternative which will satisfy the minimum of British Indians in the Transvaal. The Chamber is convinced that even if your efforts should not result in a satisfactory solution of the difficulty, the knowledge that such efforts had been made by a Colonial Chamber would go some way towards allaying the feelings aroused among Indians here and in South Africa, and thus help to diminish alike the friction between the Indians and the Colonial authorities there and the unrest in this country so far as it is due to a feeling that Indians are not admitted to such privileges as British subjects as were promised to them under the Queen's proclamation of 1858.

"Our excuse, if excuse is needed, for addressing you is that, as a Chamber, we are deeply interested in the trade of India and in the personal relations with the people of this country which make that trade possible. I have the honour to be, etc., A. J. Yorke."

The Natal Leaders Before the Court

Mr. Chamney's Position

Judgment Reserved

The ambiguities of the Asiatic Acts were exemplified once again this morning in the magistrate's court. Some thirty-five Asiatics, most of whom are from Natal, who were released under the recent Supreme Court decison and re-arrested on December 1, when the time for registration under Act 36 of 1908, generally known as the Validation Act, had expired. They were remanded for a week at the request of their solicitor, Mr. Polak, to enable him to prepare his defence. Mr. H. Jordan has been appointed a special magistrate to deal with the cases under the Asiatic Act, and when the Court sat he made an important announcement as to the procedure he intended to follow. Then Mr. Polak sprang a surprise on the Court. He challenged the prosecution of his clients in its entirety, as under the Validation Act Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, had not been specially appointed Registrar as he was under Act 2 of 1907 and the Act of 1885. On this point judgment was reserved. The little court was crowded with Asiatics, and inside the bar were the Rev. Joseph Doke, the Rev. J. Howard, and others who have expressed sympathy with the Asiatics in their passive resistance campaign.

The Procedure

The Magistrate on taking his seat said:—I think it would be as well to announce the procedure I mean to adopt under section 7, Act 36 of 1908. The section is an administrative one, and no charge is necessary. Superintendent Vernon or some other European police officer will give evidence to the effect that he has demanded from the Asiatic arrested his certificate of registration, if he has failed to produce one. I shall then ask the Asiatic if he claims to be the lawful holder of a certificate. If he does so claim, he must satisfy me of that fact. If he does not claim to be the lawful holder of a certificate I shall then ask him if he has any good and sufficient cause for not having registered, and if he replies that he has I shall take his evidence on oath and proceed under section 8 to see if he can satisfy me. If he does not do so, or does not wish to take advantage of this procedure, I shall order his removal from this Colony forthwith. If he does, I shall direct him to apply for a registration certificate. I may say that I can take these cases in open court at my convenience. I am not going to bind myself. I may take any application in Chambers.

After consultation with Mr. Polak it was decided to take the case of

S. J. Randeria, and to let the other cases rest on the decision.

The Evidence

Superintendent Vernon was called by the magistrate, and in reply to questions from the bench, said he called upon the accused to produce a registration certificate under Act 36 of 1908, and he failed to do so. The accused had been in the Colony a fortnight or three weeks before his arrest.

In reply to Mr. Polak, witness said that he arrested the accused on instructions received from the Commissioner of Police. Mr. Chamney did not give any instructions to him now. He had given him instructions in the past. He thought Mr. Chamney had been appointed Registrar of Asiatics under Act 36 of 1908.

The accused then entered the box, and in reply to the Magistrate said he did not hold any registration certificate under the Act, and in reply to a question whether he could show a good and sufficient cause for not having registered said he did not require any registration certificate.

Answering questions by his solicitor, accused said he entered the Colony on August 13. He passed the educational test required by the Immigration Act before the Immigration Officer at Volksrust, and evidence to that effect was given by the officer before the magistrate at Volksrust. He produced £20 to satisfy the Immigration Officer that he had sufficient means.

Mr. Polak then entered on his argument. He said that Mr. Chamney had been appointed Registrar of Asiatics under Act 2 of 1907. The definition laid down in the Act of 1908 was that "the Registrar shall be the officer appointed by the Governor to register Asiatics." That presupposed a special appointment. He proposed to show that unless a registrar be appointed, there could be no registration, and no registration certificates could be issued. Nobody could be asked to produce a document which no one had authority to issue.

Mr. Chamney went into the witness-box, and in reply to the Magistrate said he had been appointed Registrar of Asiatics by the Governor. He was not appointed specially under Act 36 of 1908, because it was not necessary, as his appointment as Registrar had not been cancelled. He had been appointed under Act 2 of 1907 and under Law 3 of 1885.

Mr. Polak said that last Wednesday he ventured to remind the Court that it was necessary to be specially careful about these proceedings in view of the fact that the liberty of the subject and very important interests were involved. He repeated the arguments already advanced, and quoted authorities in support of his contention. Act 36 of 1908 did not purport to amend Act 2 of 1907, was totally independent of it, and did not contemplate any other Act. He argued further, that any person who could comply with the conditions of the Immigration Act could enter the Colony, and, further, that it was not competent for any Court of Justice in the Colony to make an order for the removal of any person to a place outside this Colony. He submitted that the Legislature had no power to legislate for any circumstances arising outside the boundaries of the Colony, unless authorised to do so by the Imperial Government.

Mr. Samuels (Public Prosecutor) pointed out that people had been deported again and again to places outside this Colony under the Peace Preservation Ordinance.

Mr. Polak said he submitted that under no law or statute could any person be removed to a place outside the borders of the Colony: persons could only be removed to the borders of the Colony.

Mr. Jordan said the Supreme Court had already decided that certain undesirable persons could be deported to the place from whence they came.

Mr. Jordan reserved judgment on the point as to whether it was essential that Mr. Chamney should have been specifically appointed Registrar under the Act, and ruled against Mr. Polak on the other points raised.—*Star*.

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

AT MIDDELBURG. Mr. Bhabha's clerk, who has just been convicted for keeping open his employer's store, and who was sentenced to a term of imprisonment, has lodged notice of appeal against the sentence, on the ground that he was an employee and not the owner of the store and, consequently, not to be held liable.

AT PRETORIA. The following resolution was passed unanimously by the Pretoria Town Council. "That this Council respectfully trusts that the Government will not be swayed by the great pressure which is being brought to bear upon it by the Indian community and their supporters in England and elsewhere, but that the Asiatic Law Amendment and Registration Acts be strictly enforced." It is amazing this mysterious unanimity, and the most amazing part of it is that the text of the resolutions in all cases reads alike, except where a special provision is made urging the Government not to countenance the introduction of educated men who could minister to the moral and intellectual welfare of the community.

MORE ARRESTS. In Johannesburg, on Thursday, the 3rd instant, 18 more Indians, all Volksrust men, were brought before Mr. Jordan in "B" Court, charged similarly to their brethren. They were all remanded until Wednesday, as were four more who were arrested on Friday. It appears that, on the last occasion, were the names of three minors, although these cannot possibly be dealt with by the Registration Act. At Pretoria, on Thursday, three more Indians were arrested, and were remanded until the 10th instant. At Krugersdorp, two Indians were remanded until the 11th, and at Roodepoort one was remanded until the 12th.

COLLECTORS AND COLLECTIONS. The Volksrust ex-prisoners have been employing their enforced leisure to good purpose. They have been travelling all over the country collecting funds from various places. Klerksdorp, Potchefstroom, Boksburg, Germiston, Benoni, Springs, Vereeniging and Pretoria have been the object of their solicitude, and they have succeeded in collecting large sums for the funds of the British Indian Association. As showing the enormous energy with which they are doing their work, some of the leaders were working at Benoni up to midnight on Thursday, and then took waggon to Springs, where they worked all through the night, returning to Johannesburg early on Friday morning. Theirs is an example that should inspire the smaller fry.

HARILAL GANDHI'S RETURN. The *Transvaal Critic*, that staid and sober classic, has donated a cake to Harilal Gandhi to celebrate the occasion of the first deportation under the Asiatic Act. The inscription was "Let him no' come back again." Unfortunately, Harilal Gandhi is a disobedient young man. He has come back again. He came again within ten minutes of his deportation, returning from Charlestown in the guard's van attached to the engine, which took the mail down from Volksrust. I understand that he has since been re-arrested and charged under the very same section whereunder he has already been deported. His case was set down for hearing for the 9th instant. What is at the bottom of this amazing procedure I will not trouble to guess. Logic is the last thing that one hopes for from the administrators of this precious legislation.

THE LIGHT OF ASIA—A NEW VERSION. At the laying of the foundation-stone of the Twist Street Government School, Johannesburg, Mr. H. J. Holmeyr, Chairman of the Johannesburg School Board, is reported to have described Mr. Wm. Hosken, M.L.A., whose speech followed, as the "light of Asia." British Indians have certainly come to regard Mr. Hosken as a light shining brightly amidst the Egyptian darkness of the anti-Asiatic propaganda.

THE NEXT MASS MEETING. It appears that there are some 2,500 British Indians and others who have burnt their registration certificates and are now uncertificated. To these may be added approximately 1,000

whose applications have been rejected by the autocrat of Pretoria. In addition to these, there are approximately 500 who have entered the Transvaal since the completion of voluntary registration but without applying for registration and, lastly, there is an estimate made by the estimable Mr. Chamney of something like 500 people who have never come before him at all, because they are, in expressive Anglo-Saxon, wrong-uns. This makes a total of approximately 4,500. The question of the venue of the next British Indian mass meeting will shortly have to be considered by the Committee of the British Indian Association. Should all these 4,500 be deported as threatened under section 7, and as, in all probability, they will all return, it is suggested that Volksrust will be a very suitable place, and that above the bridge between Natal and the Transvaal shall be erected an arch (at the Government's expense) bearing the emblem "Here we are again."

AT VOLKSRUST. On Monday last, Ismail Ahmed was charged before the Magistrate as a prohibited Immigrant, because he could neither read nor write in a European language, nor could he produce sufficient means. Mr. Polak, who defended, raised the objection that his client could not possibly be a prohibited immigrant, because he had shown that *prima facie* he was entitled to registration under the new Act, and he had been arrested before the time for making application had expired. The Magistrate discharged the Accused on the ground that his case was on all fours with that of the Barberton men.

CAST-IRON METHODS. On Monday morning, Messrs. Rustomjee and Anglia, who returned to the Transvaal from a flying visit to Durban, were asked on the arrival of the train at Volksrust to give their thumb impressions. They promptly refused, and were courteously asked to descend from the train. They were detained during the whole of Monday, and early on Tuesday morning were informed that instructions had come from Pretoria to release them. They left for Johannesburg by the mail arriving on Tuesday evening. It may be added that they probably flourished the warning they had all received calling upon them to appear before the Magistrate on the following Wednesday. I believe that they regard these document as in the nature of lucky charms.

FORTITUDE. Mr. Ratanshi Mulji Sodha has set an example to his brethren. On Monay afternoon, he received a telegram saying that his wife was dangerously ill in Tongaat and his presence was urgently required. He replied saying that his wife's health or sickness was in God's hands, and he preferred to rely upon Divine assistance rather than appear to show cowardice two days before his case came on for trial. Mr. Dawad Mahomed's splendid example is finding worthy imitators.

THE JOHANNESBURG TEST CASE. Mr. S. J. Randeria was in the fortunate or unfortunate position of having his case regarded as the test case upon which all the other cases depended. There was a huge crowd representing all sections of the Indian community in B Court last Wednesday, and everyone took the keenest possible interest in the proceedings. A number of European sympathisers were also present, amongst whom were Revs. Doke and Howard and Mr. Kallenbach. The proceedings passed very smoothly, although it is difficult to know entirely what to make of them, seeing that Mr. Jordan preferred to regard them as administrative proceedings, and there was no indictment, and really no prosecution. Mr. Samuels, the Public Prosecutor, on this occasion, assumed the rôle of *amicus curiæ*. His expressions of opinion, whilst interesting, did not, of course, as Mr. Polak pointed out, carry any weight. On the termination of the proceedings on Wednesday, after an announcement had been made by the Magistrate that he would defer his decision until the following day, the crowd migrated to the vacant Stand behind Mr. Gandhi's office, where Mr. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, Mr. Polak, and Mr. Dawad Mahomed addressed the meeting and explained the circumstances of the adjournment and the possibilities of the future.

MORE RELEASES. On Wednesday, Messrs. Imam Abdul Cader Bawazeer, Mousa Essackji, S. P. Rajoo and N. Govindraj Padiachy were released, after serving six week's imprisonment with hard labour, for failing to produce certificates of registration on demand. They have served six weeks for having committed what has now been shown to be no offence at all. They arrived at Johannesburg on Wednesday evening by the mail, and were met by an enormous crowd, including all the Natal leaders.

THE PERPETUAL MOTION MACHINE. The Government are evidently bent on affording cheap amusement for the multitude. Possibly this is a modern instance of *panem et circenses*. Section 31 under the Act empowers the Magistrate to order the removal of an Asiatic from the Colony, who has failed to produce a certificate of registration under the Act on demand. Mr. Harilal Gandhi was removed from the Colony last Thursday week and immediately re-entered at Volksrust. He was brought before the Magistrate again on Wednesday for failing to produce a certificate of registration upon demand, that is, under exactly the same section. He was again removed from the Colony. He returned immediately. On Thursday, he was again brought before the Magistrate. Apparently Mr. Harilal Gandhi is destined for ever to travel the road from Volksrust to Charlestown and back. We wish him a stout pair of boots as well as a stout heart.

A WELCOME DONATION. The Indian community of Blantyre, British Central Africa, has forwarded through Mr. Ratanshaw Koyaji, B.A., LL.B., Attorney of that Town, the sum of £25 15s. 6d. as its contribution to the Transvaal war-chest, with a promise of a further donation.

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Yesterday in B Court, Mr. Polak asked for an objection to be noted to procedure; he also filed a European Peace Preservation Ordinance permit issued to Mr. Randeria, for purposes of record. The Magistrate, gave decision regarding Mr. Chamney's position as Registrar of Asiatics under Act 36, 1908, saying that a special appointment was not necessary because of previous appointments under Law 3 of 1885 and Act 2 of 1907. The Magistrate held that Mr. Randeria did not satisfy him that he was a lawful holder of a certificate of registration under Act 36 of 1908 and ordered his removal from the Colony. Mr. Polak immediately noted an appeal, bail being fixed at £25. All the other cases at Johannesburg were adjourned *sine die* pending the decision of the Supreme Court.

Yesterday at Pretoria 17 Indians were brought before Major Dixon and remanded till the 18th inst., further remands to be asked for till the result of the Supreme Court appeal is known.

Similar procedure to Johannesburg is adopted at Boksburg, Germiston, Krugersdorp, and Roodepoort.

At Standerton the removal of 4 Indians was ordered, whilst one was ordered to apply for registration within eight days.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

Indentured Labour 611
A Deliberate Injustice 611
Indian Chambers of Commerce and the Transvaal Situation ... 611
Sir Wessel-Ridgeway's Facts 612
Successful Registration 612

OTHER ARTICLES:—

No Better than Sheep 612
The Supreme Court Appeal 613
Indian Immigration Commission ... 614
Has Registration Been a Success? ... 615
"The Times of India" on the Transvaal Question 616
Imperial Parliament 617
At the Heart of the Empire 618
"Pretoria News" Urges a Settlement 619
Johannesburg Chamber of Commerce 619
The Natal Leaders Before the Court 620
Notes on the Transvaal Struggle ... 623
Latest Telegrams from the Transvaal 624

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૨મી ડીસેંબર ૧૯૦૮. અંક ૫૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોરતી-તા૦ ૧૨મી ડીસેંબરથી, તા૦ ૧૮ ડીસેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ-માગશર વદ ૫થી માગશર વદ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા૦ ૧૭મી જીલ્હજ્જથી ૨૩ મી જીલ્હજ્જ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય	ચંદ્રોદય	તીથી.	સૂર્યાસ્ત	પારસી રોજ.	સૂર્યોદય	સૂર્યાસ્ત.
	ક. મી.	ક. મી.		ક. મી.		ક. મી.	ક. મી.
શની.	૧૨	૫	૧૭	૧	૪ ૫૧	૬	૪૮
રવી.	૧૩	૪	૧૮	૨	૪ ૫૨	૬	૪૯
સોમ.	૧૪	૬	૧૯	૩	૪ ૫૩	૬	૫
મંગ.	૧૫	૭	૨૦	૪	૪ ૫૨	૬	૫૦
બુધ.	૧૬	૮	૨૧	૫	૪ ૫૨	૬	૫૧
ગુરૂ.	૧૭	૯	૨૨	૧	૪ ૫૩	૬	૫૧
શુક્ર.	૧૮	૧૦	૨૩	૭	૪ ૫૩	૬	૫૨

અનુક્રમણિકા.

ટ્રાંસવાલના મામલા ઉપર એક ગોરા લેખકના વિચાર ૮૨૩
બ્રેહ્મન્સબરગ ખબરપત્ર ૮૨૪
છેલ્લા ખબર ૮૨૫
પરચુરણ ખબરપત્રો ૮૨૬
ટ્રાંસ્વાલની લડતને લગતા બીજા લાયક ખબરો ... ... ,,
ગોરા તેપારીઓની મીટીંગ ૮૨૭
નાતાલ ઇન્ડીઅન કોંગ્રેસ ૮૨૮
વધી પારસામેંટમાં મરચા ૮૨૯
જરમીસ્ટન કાઉન્સીલના ઠરાવ સામે એક ગોરાનો કાગળ ૮૩૦
મી. ફીટઝીનો કાગળ ૮૩૧
હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ ... ... ,,
કલ્કત્તાના તાર સમાચાર ૮૩૨
નાહારી કેરલની રોટીઓ વગેરે ... ,,
ઈંડિઅન કમીસરેરાત ૮૩૩
ગીરમીટીઆ હીંદીના કાન કાપનાર ગોરા રોડે કરેલી અપીલ ... ... ,,
ટ્રાંસવાલના હીંદી મામલા ઉપર છાપામાં ટીપ્પ... ... ... ૮૩૪
મી. દુરેન મીયાનો કાગળ ૮૩૫
ઇલાગોઆગી ઈંડિઅન પબ્લીક લાઇબ્રેરી ,,
મી. વાસુદેવના કાગળનો જવાબ ... ૮૩૬
છવ્વ સુખી લડો ... ... ,,
"ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા લાખો... ... ૮૩૭
પરચુરણ બાબા ... ... ,,

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૨મી ડીસેંબર ૧૯૦૮.

ટ્રાંસવાલના મામલા ઉપર એક ગોરા લેખકના વિચાર.

અકબેરમાં મારના જાણીતા 'ઇંડિઅન રીવ્યુ' નામના મકાસમાં પ્રગટ થતા માસીક માં એક અંગ્રેજ લેખક મી. જોન લેવીસ બીહાને નીચે મુજબ આરટીકલ લખ્યો છે.

ટ્રાંસ્વાલ એ આપણું છેલ્લામાં છેલ્લું ક્રોલેની છે. બોર એ લંકામાં છેલી અને તમામ ગોરામાં પૂરી અજ્ઞાન પ્રજા છે. એવા લોકોને હાથે એ દેશમાં હીંદી ઓને જે સંકટ ખમવાં પડે છે અને તે તરફ વધી સરકાર જે બેદરકારી દેખાડે છે તેથી બધા વિચારવાન તથા નીતિ અને પ્રમાણિક રાજ્યનીતિથી ભાવિતમાર છે તેવા માણસોને ગંભીર વિચાર ઉત્પન થાય છે. દુનિયાના ઇતિહાસમાં અમુક પ્રજા ઉપર પરદેશી જીતનારાઓએ રાજ ચલાવ્યું છે ત્યારે પરિણામ ખરાબ આવ્યું છે. ભૂતકાળમાં જીતવા રાતું રાજ્ય જુલમી અને ગેર ઇનસાફી હતું. પણ અંગ્રેજ વાચકો નીચે વિચારની સ્વતંત્રતા, ભાષણની સ્વતંત્રતા, અને ધર્મની સ્વતંત્રતા બાબતમાં ગર્વ છે. ગ્રેટબ્રીટને જીતનારા તરીકે સત્તા ભોગવવાને બદલે દરેકની સાથે મિત્રભાવે વરતી પ્રજાને સ્વતંત્રતા આપી છે. બ્રિટીશ લોકો, મગરૂરીથી માને છે કે બ્રિટીશ રાજ્ય માં ગુલામ પણ સ્વતંત્ર છે. પણ શું એ બધું સાચું છે ? મને ભય લાગે છે કે એ મગરૂરી ખોટી પડી છે. ૧૮૬૨ની સાલમાં ફ્રાન્સિસ્કો આગરીકામાં (નાતાલ) દેશની આબા દીને બાતર મજુરની જરૂર પડી અને હીંદી મજુરને ગીરમીટ કરી આણવાનો હીંદી સરકાર સાથે કરાર થયો. એ કરાર માં મુખ્ય શરત એ હતી કે પાંચ વરસ ની ગીરમીટ બંધારસ થયા બાદ ગીરમીટી આની ઇચ્છા હોય તો તેના બોરના પૈસા આપી તેને પાછો હીંદુસ્તાન મોકલવો અથવા ત્યાંજ સ્વતંત્રપણે રહી શકે, દુ'કમાં પુરેપુરો સ્વતંત્ર થાય. ૧૮૬૨માં નાતાલ બેરાન હતું. આજે તે બગીચો બધ થયું છે. પાંચ શીલીંગને મહીને કામ કરનારા ગરીબ હીંદીની મજુરીથી તે પુષ્ક દરપ થયું છે. કુદરતી રીતે આ મજુરો માંના કેટલાક જમીનદાર થયા છે પણ બોરાની સરખામણી સાથે તેઓ બહુજ બોડા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના લગભગ ૪૦૦૦૦ હીંદીઓમાંથી માત્ર ૩૦૦ ને બોટનો હક છે. પણ આ માટે તેઓ લડતા નથી. હીંદીને રાજપાટમાં ભાગ લેવાનો લોભ નથી. બહુ બહુ તો તે હુકક બેબારી થઇ છે. તે બહુજ રાજ ભક્ત, શાંત અને કાયદાને અન આપ નારા છે.

છેલી ડચ લડાઇ વખતે હીંદીઓએ અંગ્રેજોને મદદ કરવાની માગણી કરી. બોરા બોરાની લડાઇ હોવાને લીધે તેમનેં લડાઇ માં તો ન મોકલ્યા પણ તેમને ડાકટરો, સારવાર કરનારાઓ અને સ્ટ્રેચર બેરરનું કામ સોંપ્યું. આ કામ તેઓએ હોંસથી કર્યું. હથિયાર વિનાના છતાં લડાઇનાં બધા જોખમોની વચ્ચે બોતના ડર વિના તેમણે બોતાની ફરજ બજાવી, છતાં વધી સરકારને બોક રાતી હારધીરજનો પણ તેમને માટે ખરચ કરવો પડ્યો નથી. આ વખત હીંદીના વખાણ થતા હતા. મી. ગાંધી જેને મી. રમટસ આમનું બાણ સમજતા હશે તે ડાકટર, મી. નાઝર અને મી. આર. કે. બાન તે સ્ટ્રેચર બેરર કોરના કેપ્ટન. વધી સરકારે તેમના કામને વખાણેલ છે. તેમનો આભાર માનેલ છે. અને તેમનો લડાઇના ચાંદ પણ બક્ષેલ છે. આ બધું લગ્નની ધામ ધુમ જેવું સુંદર દેખાય છે. પણ હવે બામળો બદલાયો છે. ટ્રાંસ્વાલને સ્વરાજ્ય મળ્યું. બાપણા જુના દુશ્મન બાડા મિત્ર થયા. તેણે એક પછી એક ચમત્કારીક બાષુ કાઢવા માંડ્યા. વધી સરકાર મુખે મોરે આ બધું કબુલ કરવા માંડી. લોર્ડ સેલબોરન મી. રમટસ જેમ દોરી બે ચે તેમ નાચવા માંડ્યા. એ લો૦ સેલબોરને વીલાયતની પાલમેંટમાં બોટ મેળવવા માટે હીંદીઓના દુઃખનો સવાલ મુખ્ય ગણ્યો હતો. તેઓ સાહેબ બીલ કુલ કરી બેઠા. બીજાઓને પાબ કાઢવા તેમાં બાબુલા બાબોટોને ૨૪ લાખ પોંડની

મોકાણ લાગી. રીટરે ચમેન્ટથી ઑરેન્જ ગર ગોરાઓ વધી પડવા અને સાથે સાથે ગુન્હાઓનો વધારો થવા માંડ્યો. પછી આવ્યો ફ્રીંદી રજીસ્ટ્રેશન કાયદો. ગુન્હેગારો માટેજ સહુ ફ્રીંદીઓએ ફરજીઆત આંગળાં આપવા. ખ્યાલ કરજો કે કાફ્રાઓ માથે પણ આવી ફરજ નથી. આ કારણમાં ધનસાફ અને પ્રમાણિકપણું ક્યાં રહ્યું છે? રજીસ્ટ્રેશન કાયદો કંઈ નવો હક આપતો નથી. નરમ સ્વભાવવાળા ફ્રીંદીઓ પણ સામે થાય અને પછી તેમને દેશપાર કરી દેવા એવો એમાં પેચ છે. પણ ડચની ઠગાઈ ખુલ્લી પડી ગઈ, અને ફ્રીંદીઓ એમના મથાના મણ્યા. જનરલ સ્મટ્સથી બીવી. સ્મટ્સથી ગાંજ્યા ગયા નહીં. મી. ગાંધીએ પોતાનું લશ્કર એકઠું કર્યું અને મોટા વિનય તથા પ્રમાણિકપણાથી લડી સરકારને તાબે થવા ફરજ પાડી. સ્મટ્સે બુખત વિચાર્યો, વાતો કાઢી અને વચનો આપ્યાં પણ તે બેટાં નીવડ્યાં. ગાંધી અને તેના સાથીઓએ સત્યાગ્રહનું અસ્ત્ર મુકયું અને કેટલાક ગોરાઓને મીત્ર બનાવ્યા. તેઓ જેલમાં ગયા. સ્મટ્સ સાહેબે નવો કાયદો કરી દોરી ચોટી દીધી કરી. પણ તે સાથે પોતાની બાજી ખેલવે રાખી. આ પ્રમાણે મોટાં માણસો આગળ દાર કહેવાય છે. પણ મી. ગાંધી જનરલ સ્મટ્સને બરાબર માથેનો મળ્યો. સ્મટ્સ ખુલ્લો પડ્યો. તેણે બગભગત તો ધારેલો વેશ કાઢી નાખ્યો, અને બોલ્યો કે ચીનાઓની જેમ ફ્રીંદીઓને પણ કાઢવા. પણ તેના બોલવાથી કંઈ બની ગયું નથી. અને ફ્રીંદીઓ જાપ એ શક ઉભો કરેલું છે. પણ સ્થિતિ ભારીક છે અને ફ્રીંદીઓ શાણા છે, નહીંતો મોટું તોફાન બને. વિચારવાની બાબત આ પ્રમાણે છેઃ એક તો એ કે આ સવાલનો નિવેડો વહી સરકાર આણે કે કોલોનીઓ મરજી માફક કરી શકે? બીજું એ કે ૧૮૮૬ના મરહુમ રાણીના ઢંઢેરા ઉપર મી. સ્મટ્સ પાણી ફેરવી શકે કે નહીં? અને ત્રીજું એ કે એક પ્રજાનો અંતઃકરણ વિરુધ કાયદો પસાર કરી તેનો ફરજીઆત અમલ કરવો એ બનશાણી ગણાય કે નહીં? આ સવાલો રાખ્યા છે અને તેના પ્રમાણીક જવાબો આ છેઃ આ બાબત વહી સરકારના હાથમાં છે; રાણીના ઢંઢેરા ઉપર પાણી ફરી વળે નહીં. રજીસ્ટ્રેશન કાયદો એ મુદ્દામાર અને તરકટ છે. અને દક્ષીણ અમેરીકાના રીપબ્લીકને પણ અણગમતો છે તો બ્રીટીશ કોલોની નો તો વાતજ શી.

મીઠું મીઠું બોલી ઠાંક પીછોડો કરવો બાજબી નથી. જે કરવાનું હોય તે ખુલ્લે ખુલ્લુ કહી દેવું. દક્ષીણ આફ્રીકામાં ફ્રીંદી તી સ્થીતી કેવી છે? ટ્રાંસવાલે પહેલ કાઢી અને બીજા કોલોની તેની લગોલગ આવે છે. નાતાલે ફ્રીંદી દીક્ષ કાયદા કાઢ્યા. ઑરેન્જ રીવર કોલોની ટ્રાંસવાલને પગલે ચાલેલ છે. અને કેપ કોલોનીમાં પણ ડચ નું જોર વધુ છે, તેથી તે પણ તેવાજ પગલાં લે છે. રોડેશીઆ વિષે હાલ બોલવાની જરૂર નથી. આરટરેલીઆ અને કેનેડા બાબત આ આરટીકલમાં વિચાર થયો નથી તો પણ ફ્રીંદુસ્થાનના લોકો તે એમ માને છે કે અમારી ઉપર જુલમ થાય છે. અમને સ્વતંત્રતા જોઇએ. આ સઘળું છતાં આફ્રીકાના ગોરા કહે છે કે ફ્રીંદીને બહુ સ્વતંત્રતા છે. તે વેપારમાં જબરા હરીફ છે. તેની વિરુધ દલીલો આ પ્રમાણે છેઃ-

૧. ફ્રીંદી કાળા છે અને આફ્રીકા ગોરાનો મુલક છે.

૨. ફ્રીંદી અસ્વચ્છ છે.

૩. વેપારમાં તે જબરા હરીફ છે.

આ ફ્રીંદીની સામેની ફરીયાદ છે. બીજે કોઇ પણ ઉચ્ચાર નથી. બીજી બધી વાત તેની તરફેણમાં જાય છે. તે શાંત છે, પ્રમાણીક છે, કાયદાનો માન આપનાર છે, વિગેરે, વિગેરે.

અત્યારમાં કહેવામાં આવે છે કે દક્ષીણ આફ્રીકા ગોરાનો મુલક નથી ને તેમ થશે પણ નહીં. ઝુલુનો છેલ્લો બળવો એ વાતનો પુરાવો છે. તે વખતે ઝુલુઓ ઉપર કરનલ મેકેન્ઝીએ જુલમ કરવા માંડ્યો ત્યારે વહી સરકાર વચ્ચે પડી. કરનલ મેકેન્ઝી સર ડેનીલ થયા, પણ આ તોફાનનું કારણ શું? કારણ એ કે ઝુલુ પોલટેકસ આપવાની ના પાડે છે, પોલટેકસ! બાપારેરો! પોતાના દેશમાં-ઘરમાં કબજાની ખુશી દવા લેવાની રજા માંગી! ગોરાઓ કયાંથી આવે છે? અને વહી સરકાર વચ્ચે શું કરવા પડી? શું સામા કાળા મુળવતનીઓને પાંચ લાખ ગોરાઓને ઘાણી દેવાનો હક છે? સવાલ વાજબી છે, પણ તેનો સંતોષકારક જવાબ આપી શકાય નહીં-ખાત્રી પુરવક નહીં.

૨. સ્વચ્છતાના સામાન્ય નિયમની પણ ડચને ખબર રાણે. સ્મટ્સ તો કેળાજ જડ આવેલ છે. પણ પ્રીટોરી અસ પોલટન અને બોયા કહી ગયા નથી. ફ્રીંદીનો ઘરમજ સ્વચ્છતાના નિયમ ઉપર રચાએલો છે. બોરની ઘરમાં નહીં, પણ તેના રીતરીવાજ તો સ્વચ્છ નથી.

૩. વેપારની હરીફાઇની મુશ્કેલી દુર કરવામાં કંઇ બહુ કહણ કામ નથી. તે ડચ ફ્રીંદી પાસેથી ખરીદ નહીં તો તેઓ ગાંસડા પોટલાં બાંધી ચાલવા માંડશે. પરદેશમાં ફ્રીંદી વેપારીઓ માત્ર ફ્રીંદી સાથેજ વેપાર કરી નભી શકે નહીં. આ ફ્રીંદીઓનો જત્થામ છે. પણ ઉપર કહી ગયા તેમ આખો કાયદો તરકટી બાતનો અને અણગમતો છે. એવો કાયદો અમે દયા રાખીજ નહીં.

દક્ષિણ આફ્રીકા ઉપર એશીઆટીક હુમલાનો ડરાવો કરવાનો નથી જે એશીઆટીક છે તેમના રક્ષણનો સવાલ છે. અને હું માનું છું કે જે ત્યાંના બધા ગોરાઓનો મત લેવામાં આવે તો વધુ મત ફ્રીંદીને રાખવાની તરફેણમાં પડશે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

૮ જાન્યુઆરી

ઘરના કાયદા મુજબ પકડા પકડી

વેલીડેશન બીલને આધારે દરેક જગાએ પકડા પકડી ચાલી રહી છે. જોહાન્સબરગ, પ્રીટોરીઆ, જરમીસ્ટન, ક્રુગરસડોરપ, બોકસબરગ, ફ્રીસ્પોરટ વીગેરે જગાએ ચેતવણી મળી છે. રાજી ખુશીથી જેઓ તાબે થાય છે તેમને પોતાનીજ જવાબદારી ઉપર મુકરર થએલી તારીખ ઉપર હાજર થવાની સુચના આપી છોડી દે છે. જ્યારે કોઇ ડરકણ પોતાની મેળે હાજર નથી થતો તેને પકડવામાં આવે છે. અને બેડા બીધા વગર છોડતા નથી. કાલે બુધવારે વેલીડેશન બીલની રૂએ પકડાએલાઓની શું સ્થિતી થાય છે તે ઉપર બધો ખરો આધાર રહેલો છે. બોકસબરગમાં તો આજની તારીખના બે કેસો છે. મી. મેડડરે એસોસી એશન તરફથી તેમનો બચાવ કરવાના છે. તેમણે મજકુર કેસો કોર્ટ બીજી તારીખ ઉપર મુલતવી રાખવા બન્નીક પ્રેસીડન્ટને જણાવ્યું, પણ ના પાડી એટલે મજકુર બને કેસો આજે ચાલશે.

ક્રુગરસડોરપ

ક્રુગરસડોરપમાં કાલે આઠ માણસોને રજીસ્ટર નહીં થવા માટે પકડયા છે તે બધાના કેસો મુલતવી રહેશે એમ જણાય છે. બીજા કુટુંબી હસ્તમાંથી માણસોએ વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા બાબતે માટે તા. ૭ ના રોજ પકડયો. બંદોબસ્તો તે દિવસે તે ફેરી કરતો ન હતો. તા. ૯

ને રોજ તેને ફેરી કરતાં ડીટેકટીવે બ્લેઝેસ પણ તે દીવસ નહીં પકડાતાં તા. ૩ને રોજ બાલી વગર બારણાંએ ફરતો હતો ત્યારે પકડાયો, અને વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવાનું તહોમત મુકી કેસ ચલાવ્યો અને જેલની સજા થઇ. કોરટમાં યુરોપીઅનો નેજ બેસવાની સગવડ છે પણ હિંદી કે બીજા કોઇને માટે તેવી સગવડ નથી તેથી કોઇ કોઇ વખત લોકોને આખો દીવસ ઉભા રહેવું પડે છે તેજ મુજબ બીજા જીવથુના કેસમાં થયું. બે દીવસ સુધી ઉભા રહેવું પડયું હતું.

પ્રીટોરીઆમાં નવું લીસ્ટ

વસન લાલા, મુળજી રતનજી, કસન જોગી, દાદજી આમદ, લક્ષ્મન વરટીસ્ટમ, પેકારી નાયડુ, બાલા નથુ, મોરાર મકન ધોબી અને દાગોદર દુલભ. આટલા નામો પ્રીટોરીઆમાં વધારાના નવા કાયદા ને આધારે રજીસ્ટર નહીં થવા માટે પકડવા માટે બહાર પડયાં છે. આગલા લીસ્ટમાં બસ્સો માણસોનાં નામ બહાર પડેલ તેમાં થી માત્ર ૭ માણસોજ કોરટમાં હાજર થએલ. તેના કેસો બુધવાર ઉપર મુલતવી રહ્યા છે. બજકુર ૭ નામો મળ્યેથી બહાર પડવા મોકલાશે.

નાતાલના હીરાઓનું કામ

વોકસરસ્ટથી છુટેલા કેદીઓને મળેલા ટોડા વખતનો બહુ સારી રીતે ઉપયોગ કરી રહ્યા છે. ઉપરાણું કરવાને તેઓ રાત દિવસ કામે લાગેલા છે કલરકસટોરસ, પેકેજેસ્ટરમ, બોકસમરત્ન, જરમીસ્ટન, બેનોની, સ્પ્રીંગ, વીરીનીગીંગ અને પ્રીટોરીઆ જબ આવ્યા છે, અને ત્યાંથી એસો સીએશનના ફંડ માટે સારી રકમો લાવ્યા છે. વખત બચાવવા ખાતર દિવસના ઉપરાણું કરે છે, અને રાતનો વખત મુસા ફરીમાં ગાળે છે. એટલે મડીની શાંતિ તો રહેતા નથી. તેઓએ આ લડતમાં જે ખત તથા મહેનત લીધેલી છે તેનું અનુકરણ બને બધા લેય તો હીંદી કોમ જીત તરતજ મેળવી શકે એમાં સદેહ નથી.

મેસરસ રૂસ્તમજી તથા આંગલીયા

સરકારી ફરસો હજુ ચાલુજ છે. જીસન પાછા વળતાં આ બને શેહીઆ પાસેથી વોકસરસ્ટમાં અંગુઠા માગ્યા, જે તેમણે આપવાની ના પાડી એટલે તેમને અટકાવ્યા છે. આજે ખબર આવ્યા છે કે આ બને ફ્રીઆઓને આજે પાછા છોડી મુકવા છે. બને સાહેબો આજ સાંજના કોંગ્રેસ્સ ખરચ આવી પહોંચશે.

મી. હરીલાલ ગાંધી

ઓરીજીનીક કાયદા નીચે હદપારનું પહેલું કોરટ મેળવવા માટે "ટ્રાંસવાલ ફ્રીડીક" બાપાએ મી. હરીલાલ ગાંધીને કેકની બેટ મોકલાવી છે. તે કેકમાં કોતરેલું છે કે "લેટ ધીમ નો" કમ બેક અગેન" (તેને ફરીથી આપવા હેતા નહી) પરંતુ આ જુવાન છોકરાએ તેની આનાનું ઉલ્લંઘન કરવું છે. હદપાર થયા પછી ૧૦ મીનીટમાં ટ્રાંસવાલમાં ફરીથી દાખલ થઇ ચુકેલ છે. અને પરણારો પોલીસ ચોકીનો રસ્તો લીધો છે. જે કલમથી તેને હદપાર કરવામાં આવેલ તેજ કલમનું ફરીથી તહોમત મુકવામાં આવ્યું છે. તેનો કેસ ૯મી તારીખ ઉપર મુકરર થયો છે. જામીન ઉપર છુટવાની ના પાડી છે એટલે હાલ તેને કાચી જેલ માં રાખેલ છે.

વોકસરસ્ટ

આગલે સોમવારે મી. અસમાઅલ અહમદને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ તરીકે અટકાવવામાં આવ્યા હતા, તેનો કેસ આવ્યો હતો. તેની પાસે પરમીટ નહતી. તેમ તે અંગ્રેજી લખી વાંચી શકતા નહતા. તેની પાસે ગુજરાતના સાધન પણ નહતા. બૈચાવ તરફથી મી. પોલાકે જણાવ્યું કે તેની પાસે પરમીટ નથી, પરંતુ તે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાને હકદાર છે એવો પુરાવો છે. એટલે તેને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રંટ ગણી શકાય નહીં. માજીસ્ટ્રેટે આ કેસ બારીસ્ટર ટનના કેસો જેવો ગણી મી. અસમાઅલ અહમદને છોડી મુકવા હતા.

મી. ગાંધી

આ ગુરૂવારે સવારે મી. ગાંધી વોક સરસ્ટની જેલમાંથી છુટશે. સાંથી પરબારા તેઓ અહીંઆ આવે એવો સંભવ છે.

કચેરી ઉપર આરોપ

ડાઉરસોર્ટ જેમ ખુદા ઉપર વિશ્વાસ રાખી પોતાની દીકરીની મોટી બીમારીમાં પણ ડરબન નહીં આવી શકાય એમ લખી જણાવ્યું હતું, તેવો એક બીજો કીસ્સો બન્યો છે. ટોંગાટથી સોમવારે બપોરે મી. રતનજી મુળજી સોદાને તાર મળ્યો છે કે તેમની બીબી બહુજ બીમાર છે અને મી. સોદાએ એકદમ ટોંગાટ જવું ઘટે છે. મી. સોદાએ જવાબમાં જણાવ્યું છે કે "મારી બીબી છંદગી ઇશ્વરના હાથમાં છે. આવે વખતે મારાથી કેમ આવી શકાય એનું બ્યોરૂ બેસી શકતો નથી" મને આશા છે કે ટોંગાટના ભાઇઓ મી. સોદા ને ઘેર જઇ તે બાબતે દરેક પ્રકારની મદદ તથા સગવડ કરી આપશે.

જુવેચારા.

ઇલેકટાયરની અરજ

ઇલેકટાયર્સ મેનારાજીસ્ટ્રેશન ફરમાવે મી. રતનજી દેમાજી બારીસ્ટર એટલે પોંડ ૨૫-૧૫-૬ ની રકમ મળેલી છે અને બીજી રકમ ઉઘરાણી મોકલવાનું જણાવ્યું છે. ઇલેકટાયર ફ્રીહોલ્ડીંગનો ટ્રાંસવાલના હીંદી ઉપકાર માને છે. [ઉઘરાણીની વીગતવાર ટીપ અમને મળી છે તે આવતા અંકમાં આપવું. અ. ઇ. ઓ.]

ઇમામ સાહેબ વીગેરે આવ્યા

૭ વાગે પારકરસ્ટેશન હીંદીઓ તથા ચીનાઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું, ટ્રેન ૬-૫ મીનીટે આવી પહોંચતાં ઇમામ સાહેબ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર, મી. મુસા મકાકજી તથા બે તાજીલ અદરચેને વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા. સહુ સાહેબો એક બીજાને મળી સરઘસના આકારમાં પ્રેસીડેંટ સ્ટ્રીટમાં થઇ મકાને ગયા હતા. આવતે રવીવારે હમીદીઆ મસ્જીદ સોસાયટીના હોલમાં સોસાયટીની મોટી મીટીંગ મળવાની વકી છે.

મી. હરિલાલ ગાંધી ફરીથી હીપોરટ

હમણાજ ખબર મળે છે કે આજે મી. હરીલાલ ગાંધીને વોકસરસ્ટમાં કેદ રાખ્યો હતો તેમાં કાયદા મુજબ માજી સ્ટ્રેટે તેને હદપાર કરવાનો હુકમ કર્યો. એટલે નાના ગાંધી સાહેબને હદપાર કરવા માં આવ્યા. પોલીસ પાર નહીં થઇ ત્યાં તો મી. હરીલાલ પાછા વોકસરસ્ટમાં આવી પહોંચ્યા છે.

કોંગ્રેસ માટે ડેલીગેટ

નાતાલના કોલીઆ તથા બીજા સબધ કેસો આજે ચાલવાના હતા તેથી સવારથી ડેલીગેટ માણસો એસોસીએશન ની ઓફીસે ભેગા થવા લાગ્યા હતા. દરા વાગના સુમારમાં તો મેંકડો માણસો એકઠા થઇ ગયા હતા. નવી કમીટીની મીટીંગ મળી હતી. આફ્રીકન મીટીંગમાંથી ટ્રાન્સવાલની કોંગ્રેસ માટે ડેલીગેટ નીમવાની ચરચા થઇ હતી. તેમાં મેસરસ કીડવાઇ, ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી, પીરન મહમદ, તથા અમીરૂદીન કુજનદારને મદ્રાસમાં ભરનારી નેશનલ કોંગ્રેસમાં ટ્રાંસવાલ તરફથી પ્રતિનીધી તરીકે હાજર રહેવાનો ફેસલ મોકલવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

પરચુરણ ખબરો

મેસરસ જોશી, મેદ તથા રવીકુંવ જરમીસ્ટન ઉપરાણું કરવાને ગએલ ત્યાંથી આજરે ૨૨ પાઉન્ડ લાવ્યા છે.

રૂડીપુરટમાં એક હીંદીને પકડેલ છે તેનો કેસ ૧૨મીએ ચાલશે.

જરમીસ્ટનના રજીસ્ટરના કેસો તા. ૧૮ મી ઉપર મુલતવી રહ્યા છે. મોળા વરસની અંદરના છોકરાને જરમીસ્ટનમાં પાસ્યો છે તેને છોડી મુકશે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

—:o:—

[આ ફોરમમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબરપત્રો દાખલ કરીએછીએ. ખબરો સાફ અક્ષરે અને જેમ બને તેમ ટુંકા માં મુદાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પ્રથમથી તક મળશે. અ. ઈ. ઓ.]

જ્હેન્નાસ્બર્ગ તા. ૨૧ નવેમ્બર.

ગઇ તા. ૨૭ ઓકટોબરને દીને અહીં રહેતા હીંદી ભાઇઓની મીટીંગ મી. હાજી મુહમ્મદ હાસમના મકાનમાં મળી હતી. જે વેળા મી. રતનશાહ કોમાજીએ આગલા બે માસમાં ટ્રાંસવાલની સરકારે ત્યાંના ભાઇઓની જે જે માગણી સ્વીકારી તે કહી સમજાવી હતી. અને હજુ શું સબબસર ત્યાંના ભાઇઓ જેલ જવાનું પસંદ કરે છે તે વિષે વિવેચન કરયું હતું. પોતાનું ભાષણ પૂરું કરતાં સરવે હાજર રહેલાઓને ટ્રાંસવાલની બ્રીટીશ ઈન્ડીઅન એસોસીએશનને મદદ કરવા સારૂ વિનંતી કરી હતી. તે વિનંતીને અનુસરીને મીટીંગમાં જેટલા ભાઇઓ હાજર હતા તેટલા ભાઇઓએ પોતાની ગુંજાશ મુજબ પૈસા ભર્યા હતા. સાંભળને દીલગીર છું કે હજુ કેટલાક ભાઇઓ જે દ્વિધાચાલથી દુર રહેવાનું વાજબી ધારે છે. બાજુ બાજુની જગાઓમાં બ્રીટીશ ઈન્ડીઅન એસોસી એશનને મદદ કરવા સારૂ વિનંતી કરી રાખવામાં આવી છે. બધા મળી પા. ૨૫-૧૫-૬ ભરાયા છે જે રકમ આ મેરે મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક ઉપર મોકલવામાં આવી છે. એ રકમ ભરાવવામાં મી. મહમદ હાજી કાસમે તારીફ લાયક મહેનત લીધી છે.

કલરકસડોરપ તા. ૨ ડીસેંબર.

નાતાલના શેઠીઆ પ્રેસ્ટેસ્ટરૂમથી સાંજ રે સવારના કલરકસડોરપ પહોંચ્યા હતા. તેમણે શેઠ મહમદ મસમાઇલની કુ. ને ત્યાં ઉતારો લીધો હતો. અને રાત્રે આઠ વાજે ત્યાં મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી જે વખતે મેસરસ. મહમદ અહમદ દીલી, એમ. ઇ. દીલી, હસપ હસમાઇલ અહમદ મોનતી, એમ. ઇ. અસવાત, મુસા સાલે, મહમદ પાનોલી, હસપજાફ મહમદ, ગંગાત હાજી દીનદાર, ઇસ્ક્રા હાજી, અહમદ સાલજી, હાફેજી સાહેબ વગેરે હાજર હતા. શેઠ મહમદ અહમદ તીલીને પ્રમુખ પદની ખુરશી આપવામાં આવી હતી. મેસરસ એમ. સી. ઝાવરીઆ, પારસી રૂસ્તમજી, આમદ મુસાજી, તથા હાઉદ મહમદે અનુકરમે ભાષણો આપ્યાં હતાં, તથા ઉઘરાણામાં મદદ કરવાનું જણાવ્યું હતું. ફાળો શરૂ થયો હતો તેમાં પૈસા આવેલા તેની રકમોઃ મેસરસ મહમદ ઇસમાઇલની કુ. તરફથી પા. ૨૫, પટેલ ની કુ. તરફથી પા. ૧૫, તથા મહમદ હસપ તીલી તરફથી પા. ૧૨-૧૦-૦, એ. એમ. મીનતી, તથા મુસા અને મહમદ દરેક તરફથી પા. ૩-૧૦-૦, એમ. ઇ. અસવાત તરફથી પા. ૨-૧૮-૦ ભરાવવામાં આવ્યા હતા. બાદ કેટલીક ચરચા કરી મીટીંગ બરાસ થઇ હતી.

નોર્થહીન તા. ૬ ડીસેંબર.

આજરોજ કવામીજીની હાજરીમાં અત્રે હવન થયો હતો જેની પુરણાહુતી મી. દેવજી લાલજી તથા પ્રાગજી મહારાજ ના હાથથી કરવામાં આવી હતી. બાદ મી. ગાંધીના મી. રામદાસના હાથથી સ્વામીજીને તળીઓના ગડમડાટ વચ્ચે હાર તોરા અરપણ કર્યા હતા. સ્વામીજી એ આશરે ૩૦૦ માણસોની હાજરીમાં 'મનુષ્યની ફરજ' ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું. ભાષણ વખતે કેટલાક ગોરા મહરથો હાજર હતા પણ ચાલતે ભાષણે તેઓના બાણનો વખત થઇ જવાથી તેઓએ સાંજે ૫ વાગે અંગ્રેજીમાં ભાષણ સાંભળવાની જીજ્ઞાસા બતાવી હતી. તે મુજબ મી. જે. એ. કેન્ડલને ત્યાં કેટલાક ગોરા મહરથ તથા બાનુઓની સમક્ષ દોઢ કલાક સુધી સ્વામીજીએ ધર્મ સંબંધી વ્યાખ્યાન કરયું હતું. આ બને ભાષણોથી લોકો ઉપર સારી અસર થઇ હતી. મંડપ રચવામાં તથા હવન વીગેરેના કામમાં મેસરસ પ્રાગજી મહારાજ, દેવજી લાલજી તથા દામજી કરસનદાસે ઘણી તકલીફ ઉઠાવી હતી જેથી તેમને ધન્યવાદ આપી મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

મોરીશીઅસ, ૨૦ નવેંબર.

ટ્રાંસવાલની માફક મોરીશીઅસમાં પણ હીંદીવાનોને આવતા અટકાવવાનો કાયદો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. હીંદુસ્થાનથી તથા અરેબીઆથી જે લોકો આવે છે તેમની પાસેથી અત્રે દાખલ થવાનો પાસ માગવામાં આવે છે અને રૂ. ૩૦૦ની રકમ અનામત મુકવામાં આવે છે. એટલે અત્રે આવનારે આસપાસથી સંભાળી રાખીને અને આસપાસની ગોઠવણ મોકારીને આવવું.

અત્રે હાલ ખેતીવાડી સોંપવારી તથા ધંધા રોજગારની ઘણી તંગત છે લોકો ઉપર જબાતના કર વધારેલ છે તથા કેળવણી માં સરકારે ઘટાડો કરવાનો વિચાર જણાવેલ છે. ઘર વેરો અથવા માથા વેરો નાખવાનો સવાલ કાઉન્સીલની બેઠકમાં આવવાના ખબર મળ્યા છે. પોસ્ટલ્ખાતે પ્લેગનું જોર તદ્દન નરમ પડી ગયું છે.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

'પોકશાયર ડેલી પોસ્ટ' ના જ્હેન્નાસ્બરગના ખબરપત્રી તે છાપામાં લખે છે કે મી. ગાંધીને પકડવામાં આવ્યા છે અને પહેલે ભાગે રૂ૦ હેલ તરીકે સજા થશે. આ માણસ દક્ષિણ આફ્રિકાએ આજસુધી ન જોયેલ હોય તેવો એક મહાન પરમાર્થી અને ફકીરી ભુમીકાએ પહોંચેલ છે. તેના શરીરને ભલે બંધ કરવામાં આવે, પણ તેની વચ્ચ કામ કર્યા કરશે તેને માટે ખરૂ જોતાં એમ કહી શકાય કે તે અહાર કરતાં જેલમાં વધારે ભયંકર છે. તેના પકડવાથી લડતનું રૂપ બધશે કે બંધ પડી જશે એ કહેવું મુશ્કેલી ભરેલું છે. વળી સરકાર જે આ વોટ વિનાની પ્રજા પ્રત્યેની પોતાની ફરજ બજાવવામાં આ-સોસકારક રીતે બાજી રહેવી છે તેને હવે આ ભયંકર સ્થિતિનો જલદીથી અંત લાવવાનું સુઝે તો સારૂ.

* * *

મદ્રાસખાતે પ્રગટ થતા 'ઇડિઅન રીવ્યુ' ના ઓકટોબર માસના અંકમાં ટ્રાંસવાલની લડતમાં જેલ જનારા તાતાલ ના બીરા મેસરસ હાજીદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, એમ. કે. આંજલીઆ, આદમ એચ, જી. મહમદ (કેપટાઉન) એમ. આઇ. જોશી તથા એસ. જે. નાંદરીઆની છબી આપવામાં આવી છે.

* * *

ડી. સી. ની સદીયી 'લીડર' છાપામાં એક લખનાર જણાવે છે કે જ્હેન્નાસ્બરગ ની ચેંબર ઓફ કોમરસ આવતી કાલે (તા ૨૪ નવેંબર) હીંદી વિરૂદ્ધનો ઠરાવ કરવાને મળનારી છે. આને બદલે આપણા હીંદી-વેપારી-ભાઇઓને ગેરકાયદેસર આ-વેલા વખતસુધી જેલમાં પુરી રાખ્યા તે માટે તેમના તરફ દીલગીરીનો ઠરાવ પાસ કરવો ઘટે છે.

ગોરા વેપારીઓની મીટીંગ

[ગયા અંકથી ચાલુ]

શ્રી. હોસ્કીનનું ભાષણ

શ્રી. વીલ્યમ હોસ્કીન, એમ. ઓલ. એ., બોલ્યા કે આ સવાલ ઉપર તમે બધાએ વધુ મતે જે વિચાર દરસાવ્યો છે તેથી હું જુદો મત ધરાવું છું કારણ કે લડાઈ પહેલાં અનેક વેગા હીંદીઓની સ્થિતિને હું રાજદ્વારી મતલબ માટે ઉપયોગમાં લેતો એ વાત હું ભુલી જઈ શકતો નથી. ટ્રાંસ્વાલમાં અંગ્રેજ સરકારની હીંદી રૈયત ઉપર જે હાડમારીઓ પડતી હતી તે પ્રીટોરીઆ ખાતેના અંગ્રેજ રેસી ડંટ આગળ વખતો વખત રજુ કરવાનું કામ મારા ઉપર પડયું હતું. તેથી હું આશા રાખું છું કે મને જે મતિ અનુભવ મળેલો છે તેથી ટ્રાંસ્વાલના હીંદી વિષે હું જે મત દરશાવું છું તેને તમે અપણા માનતા થશો. આજે ત્યારે હું જોઉ છું કે કેટલાક કાયદાઓ જે બ્રીટીશ રેસીડંટના વખતમાં વખોડી કાઢી તેની સામે થવાનાં પગલાં લેવામાં આવતાં, તેના તેજ કાયદા ફરીને ઘડવામાં આવ્યા છે અને તે ઉપરાંત વાવટા તળે અમલમાં મુકવામાં આવ્યા છે, ત્યારે હું તેવા કાયદા કબુલ રાખી શકતો નથી. અને તેટલા માટે મારે તમારી વિરુદ્ધનો મત દર્શાવવો પડે છે. હું આશા રાખું છું કે આપણામાંના કોઇ એકબીજા તરફ વીરુદ્ધ લાગણીની નજરથી નહીં જોશે, પરંતુ ટ્રેન્સ્વાલની વેપારી મંડળીને છાજે તેવા ડહાપણ અને દીલાવર દીલથી આ સવાલ ની તુલના કરશે. (ચીઅર, ચીઅર) ૧૮૯૩ માં દક્ષિણ આફ્રિકાની ઓસોશીએટેડ ચેંબરસ ઓફ કોમરસે આ સવાલ વિષે અરજ ચલાવી હતી. તેની મીટીંગ કેપટાઉન ખાતે મળી હતી. અને ટ્રેન્સ્વાલની ચેંબર તરફથી જે પ્રતિનીધીઓ મોકલવામાં આવ્યા હતા, તેમને સમજાવ્યા મુજબ વાતચીતે એવી સુચના આપવામાં આવી હતી કે આ ચેંબર હીંદી વેપારીઓની વિરુદ્ધમાં કોઇ પણ જાતનો ભાગ લેવાની ના પાડે છે. ત્યારપછી પણ ચેંબર આવો વિચાર ધરાવે છે એમ અનેક વખત દર શાવવામાં આવ્યું હતું. અને હાલ થોડા સમય ઉપર પણ તેજ વિચાર આ ચેંબર ધરાવતી હતી હીંદીની વિરુદ્ધનો વિચાર આ ચેંબરે પ્રથમ જાહેર થયા પછી પરસ્પર ઉપર જાહેર તેની પોલીસીમાં ફેર પાર થયો ત્યારે દર્શાવવામાં આવ્યો હતો આ સવાલ વિષે ચેંબરના થોડા જ સભ્યો ઉપર કેવા વિચારો હતા તે પાછળના રેકર્ડ ઉપરથી સહેલાઇથી જોઇ શકાય છે. હું કબુલ કરું છું કે આજે સ્થિતિ તદન જદલાઇ ગઇ છે, પરંતુ મને પોતાને મારા વિચારોમાં ફેરફાર કરવાનું કાંઇ કારણ મળ્યું નથી. કેમકે આગળ જે સવાલો હતા તેમાં કાંઇ ફેરફાર થયો નથી. મારા મત પ્રમાણે જે જુલમી કાયદા, પડવામાં આવ્યા છે તેની કાંઇ જરૂર નથી. આપણે ઠરાવ જાહેર કરે છે કે એશી આદીકને સમતા બંને પ્રથદાનો પુરેપુરો અમલ થતો જોઇએ. આવા અસર કે અરજ વિનાના ઠરાવો પાસ કરીને ચેંબર પોતાની મશકરી નહીં કરાવે એમ હું આશા રાખું છું. ખરી સ્થીતિ શું છે તે તેઓ ભુલી જતા દેખાય છે. સત્યાગ્રહની લડત શરૂ થઇ ત્યારે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ આપણ આપતાં જણાવ્યું હતું "આ કાયદો ધરૂં જોખમવાળો ગણી શકાય. કારણ કે જો એશિયાટીકો મુક્ત દરમીઆન રજીસ્ટર નહીં થશે તો રજીસ્ટ રેશન અસંભવિત થઇ પડશે, અને કાયદો નામનો રહેશે. અને બન્યું પણ તેમજ. તેમાં સરકારનો વાંક ન હતો. તેમ કોઇ અમુક પારટીનો પણ વાંક ન હતો, પણ કાયદો પાસ થયા પછી તેને અમલમાં મેલવાની હીંદી તરફથી કાંઇ સદ્ધ ન મળી એટલે તે અમલમાં ન આવ્યો." જનરલ સ્મટસે એમ પણ જાહેર કરયું હતું કે કાયદાનો અમલ ન થઇ શકે તેવું હોવા થી તે વખતે તદ્દન રદ થઇ ગયા બરાબર જ હતો. કાયદા સામે સત્યાગ્રહ શરૂ થયો. સત્યાગ્રહના સંબંધમાં મારે કહેવું જોઇએ કે આ ઠરાવમાં સત્યાગ્રહને તદ્દન વખોડી કાઢવાની જે દરખાસ્ત લાવવામાં આવી છે તેને હું મળતો આવી શકતો નથી. બિજીયા પ્રજાના ઇતિહાસમાં સત્યાગ્રહ કેટલાક મહાન અને ઉમદા કાર્યોની હીલ ચાલનું મુખ્ય બીંદુ હતું. કબેકર (ખ્રીસ્તિ ધરમનો ગ્રંથ) સત્યાગ્રહી હતા. ફેન્પડન સત્યાગ્રહી હતો. ('એકટીવ' એવી ગુમ) સત્યાગ્રહીઓ ઉપર જ્યારે ચોતરફથી દબાણ થયું ત્યારે તેઓ એકટીવ થયા, તેમ તેપણ પાછળથી એકટીવ રેઝીસ્ટર તરીકે બહાર પડયો. મારા મત પ્રમાણે સત્યાગ્રહ સત્તાનો દોરવલાવનારા રાજ્યમાં લોગવવું પડતી હાડમારીઓને દુર કરવાનું અને શાંતિ ફેલાવવાનું પ્રબળ સાધનું એકનું એક હથિયાર બસાય. દક્ષિણાફ્રીકે સત્યાગ્રહનો જાગતો ભોકતા છે. કેળવણીની દિશામાં ઇંગ્લંડ હાલ સત્યાગ્રહ ચલાવી રહયું છે. આ દેશમાં નેટીવ વસ્તી હોવાથી કેટલોક ભય હોવાનું હું કબુલ રાખું છું. પણ તે સાથે મારે બતાવવું જોઇએ કે આપણે આ નેટીવો તરફ ન્યાયી અને બ્યાજબી વરતન નહિ રાખ્યું તો તેઓ પણ સત્યા ગ્રહની લડત લેતાં શીખશે. હું ખરી રીતે માનું છું કે આપણે જે રીતે નેટીવો તરફ હાલ વરતીએ છીએ તે રીત ચાલુ રાખ્યું તો સત્યાગ્રહની લડત તેઓ તરત માં ગ્રહણ કરશે. તે અટકાવવાનો એકજ રસ્તો છે.

શ્રી. ફોરેસ્ટે ઉભા થઇ જણાવ્યું કે આ જગ્યાએ શ્રી. હોસ્કીન નેટીવ સવાલ ની ચરચા કરે છે તે બરાબર નથી.

પ્રમુખે જણાવ્યું કે તે સત્યાગ્રહ વિષે ચરચા કરે છે.

શ્રી. હોસ્કીને ફરી બોલવું શરૂ કરી જણાવ્યું કે હું દરખાસ્ત લાવનારે જે રજુઆત કરી છે તે વિષે ચરચા કરું છું. નેટીવ ભય આપણી સામે ખડો છે તેમ વખતે આપણે આ બીજા પ્રશ્નને આવી સ્થિતિમાં મુકતા પહેલાં પુરેપુરો વિચાર કરવો ઘટે છે. તમને યાદ હશે કે આ લોકો તરફથી કોઇ પારલામેંટમાં અવાજ કરનારું નથી. અને તેવા લોકો ઉપર અગ્ય રાજ્ય ચલાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે, તો તેઓ સત્યાગ્રહી બને તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. ગમે મુશ્કેલીનો સુલેહ ભર્યો અંત લાવવા સારૂ હીંદી તથા સરકાર વચ્ચે જે કોનફરન્સ મળી હતી તેમાં સામેના પક્ષ તરફનો હું એક મેંબર હતો. તે વખતે જે જે મુદ્દા ઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા તે હીંદીઓએ કબુલ રાખ્યા હતા અને રજુ જણાવ્યું હતું કે કેળવણીનો સવાલ કબુલ રાખવા માં નહિ આવશે તો હીંદીઓ કાયદો કબુલ કરશે નહીં. પછી કાયદાનો અમલ કરવામાં નાતાલની મદદ લેવાનો પ્રયત્ન શરૂ થયો, પરંતુ તેમાં કાંઇ વળ્યું નહીં. અને સુપ્રીમ કોરટે સરકારના કામ ઉપર સખત શબ્દોમાં ટીકા કરી. પછી, થોડા દિવસ ઉપર ટ્રાંસવાલની સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ મંજુલી, જે વખતે ચીફ જસ્ટીસે એવી તો સખત ટીકા કરી કે અપીલ કરનારા બારબરટનના જેલી તો શું પણ આપણા ટ્રાંસવાલિના બીજા જેલાઓને પણ સરકારને ઉઘાડી મુકવા પડયા. આ સઘળા ઉપરથી ચેંબરને હું નીચેની દરખા સ્ત ઉપર વિચાર કરવાની સુચના કરું છું. ચીફ જસ્ટીસે જે કાયદા અમલમાં નહીં મુકાવા જણાવ્યું તેનો જાહેર કર્યો છે તે કાય

હાને સખત રીતે અમલમાં લાવવાનું સર કારને આપણે કેવી રીતે કહી શકીએ છીએ? જે દરખાસ્ત રજૂ કરવામાં આવી છે તેનાથી કાંઇક વધારે સારા વિચારવાળું કામ ચેંબર દ્વારા ધરશે એમ હું આશા રાખું છું. આવો ઠરાવ પાસ કરવાથી તે પોતાની હાંસી કરાવશે. બીજી રીતે જેલમાં પૂરી રાખેલા કેદીઓને છુટા કરીને હાલની સ્થિતિનો પુરાવો સરકારે પોતે રજુ કર્યો છે. આપણે સઘળા બ્રિટીશ રૈયત તરીકે તથા સ્વતંત્રતાને ચાહનારી પ્રજા તરીકે જે ૭૫ માણસોને ગેરકાયદે સર સખત મજુરીની કેદની સજા કરવા માં આવી હતી તેમને માટે દિલગીરી બતાવવી ઘટે છે. હું આશા રાખું છું કે ચેંબરે જે ઠરાવ પાસ કરવાનો વિચાર રાખ્યો છે તે માંડી વાળશે.

બીજા બાપલો

ત્યાર બાદ મેસરસ મારટીન, ફોરેસ્ટ, પેટરસન, નીવેન પીગેરેએ ઠરાવના ટેકા માં ભાષણો કર્યા હતા. પ્રમુખે ઠરાવ પાસ કરવાની તરફેણમાં પોતાનો વિચાર બતાવ્યો. તેણે જણાવ્યું કે એશીઆટીક ને શું જોઇએ છે તે વિષે મી. ગાંધી તથા મી. પોલાંકે જે જે રજુઆતો કરી છે તે સઘળી મેં ધ્યાન પુરવક સમજી લીધી છે. પ્રભુ ખુશ તમે વાંચશો તો તમને જણાશે કે તેમની માગણીઓ પાર વિનાની છે. લોરડ સેલબોરને અરલ ઓફ કરક્રુને લખેલા એક ડીસ્પેચમાં જણાવેલું છે કે "તેમની માગણી કબુલ રાખવાનું કેવળ અસંભવીત છે, એમ આપ નામદાર પણ કબુલ કરશો." મને થોડા દિવસ ઉપર જોહાન્સબરગની જાહેરથી એક કાગળ મળ્યો હતો તેમાં જણાવ્યું હતું કે "તમે મોટા શહેરોમાં રહેવાવાળાને એશીઆટીક સવાલની અસર બહુ ન જણાય હોય, પરંતુ ગામડામાં તો અમને ગોરી વસ્તીને તે જીવન અથવા મરણનો સવાલ છે." તો આપણે શું મી. હોસ્કીનના કહેવાથી સરકારને ટેકો આપતાં અટકી પડશું? કાયદા તો બહાર પડ્યા છે. અને હવે તેનો ભંગ કરવામાં ગોરા, કાળા કે પીળા કોઇ પણ માણસને આપણે ઉતેજન આપી શકતા નથી. મી. હોસ્કીને ધમકારો કર્યો હતો કે નેટીવો પણ વખત આવ્યે સત્યાગ્રહી બને. હું પોતે માનું છું કે ઇંડીઓ જો આ લડતમાં જીત મેળવે તો નેટીવોને ખરેખર ઉતેજન મળે. તમે આ ઠરાવ કબુલ રાખવા હો તો, સરકાર આકરાપણાનો પુરેપુરો અમલ કરે એમતમારે જાહેર કરવું. પ્રધાન મંડળ રાજ્ય ચલાવે તે ખરું કે મી. ગાંધી જેલમાંથી અથવા મારકેટ સ્કવેરમાં બેઠે બેઠે રાજ્ય ચલાવે તે ખરું? હું બાર પુરવક જણાવું છું કે, મી. ગાંધી રાજ્ય ચલાવે તે ખરું નહીંજ. આપણા પોતાના શું હક છે અથવા આપણે બીજાને શું હક આપવા જોઇએ તે આપણને મી. ગાંધી બતાવે તે આપણે કબુલ કરવાના નથી. હીંદુ સ્થાનની ચેંબરોના કાગળો ઉપરથી આપણે એમ રાકીએ છીએ કે તેઓએ ઓજીટેશન કેટલે સુધી ચલાવેલું છે. ટરાંસવાલ અને ફ્રીસ્ટેટ ઓરેંજ કોલોનીની જુદી જુદી ચેંબર ઓફ કોમરસે પોતાના વિચારો સરકારને સ્પષ્ટપણે બતાવી આપવા ઘટે છે.

ત્યાર બાદ મી. હોસ્કીનના ભાષણ ઉપર મી ફોરેસ્ટે કેટલીક ચરચા કરી હતી અને મી. હોસ્કીનને ઠરાવની તરફેણ મત આપવાની દલીલો વાપરી હતી.

છેવટે ઠરાવ ઉપર મત લેવામાં આવ્યા જે વખતે મી. હોસ્કીન સિવાય સઘળા ઓએ ઠરાવની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો, એટલે તે ઠરાવ બહુમતે પાસ થયો જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

નાતાલ ઈંડિઅન કોંગ્રેસ

મી રૂસ્તમજી અને મી. આંગલીઆ ડરબનમાં

ગયા ગુરૂવારે સાંજે મી. રૂસ્તમજી તથા મી. આંગલીયા બહુ અગત્યના કામસર ડરબન થોડો વખત માટે આવેલ તેમની પાસેથી ટરાંસવાલની લડતનો હેવાલ સાંભળવા ના૦ ઇ૦ કોંગ્રેસની એક જનરલ મીટીંગ ગયા શનીવારે રાત્રે ૮ વાગે કોંગ્રેસ હોલપર મળી હતી. હોલ ગીકાર ભરાઇ ગયો હતો. મી. અબ્દુલ કાદર બુરશીપર હતા. શરૂમાં સેક્રેટરી મી. દાદા ઓસમાને કહ્યું કે હાલમાં જે ઉપરાણું થયું છે તેનો જુદે જુદે સ્થળેથી કેટલોક હીસાબ હજી નહીં મળવાથી તે હીસાબ વંચાઇ શકાયો નથી. મી. રૂસ્તમજી, મી. આંગલીયા તથા નાતાલના બીજા સાહેબોએ ટરાંસવાલ જઇ દેશને ખાતર લડતમાં ભાગ લેતાં જે સંકટો સહન કરવાં છે તથા જે સેવા બજાવી છે તેની તારીફ થઇ શકે તેમ નથી. અહીંથી હજુ બીજા માણસોને જવાની જરૂર છે. હું આશા રાખું છું કે દમણા રહીશોમાંથી જેઓ આગળ આવી ઉતર્યા છે તેઓ જેલ જવા ખાતર મી. રૂસ્તમજી તથા મી. આંગલીઆની સાથે ટરાંસવાલ જશે.

તે પછી મી. આંગલીઆ બોલ્યા કે મી. દાઉદ મહમદની ગેરહાજરીમાં આ હોલ (નરતેજ લાગે છે. તમારા પ્રતિનીધી તરીકે અમે ટરાંસવાલ ગયા છીએ તેથી તમારે ખુશી થવા જેવું છે. અમો દેશ ખાતર જેલ જવામાં મશરૂની માનીએ છીએ. ટરાંસવાલમાં શરૂથી આજસુધીમાં ૧૫૨૨ ઇંડીઓ જેલ ગયા છે તેઓ બધા તેમાટે મગરૂર છે. આયરલેંડના લોકો રાજદ્વારી લડત માટે જેઓ જેલ જઇ આવેલ છે તેનેજ પારલામેંટના મેંબર તરીકે ચુંટે છે. ટરાંસવાલમાં મી. હોસ્કેન, મી. કારટ રાઇટ એ બધા ટેકને ખાતર જેલ જઇ આવેલ છે. મી. ગાંધી ૧૪ વરસ થયાં લડી રહ્યા છે તે પોતાના સ્વાર્થ માટે નહીં પણ આપણા દેશની સેવાને ખાતર. આટલું બોલ્યા પછી મી. આંગલીઆએ પોતાપર જે વિપતિ પડેલી તેનો હેવાલ કહી સંભળાવ્યો. (ઇ. ઓ. માં છુટક છુટક આવી જવાથી તે અહીં નથી આપતા. અ. ઇ. ઓ.) મી. આંગલીયા એ આગળ ચાલતાં જણાવ્યું કે અમે ટરાંસવાલ ગયા તે પહેલાં અહીં જે ઉત્સાહ જોવામાં આવતો તે આજે નહીં જોવાથી બહુ ખેદ પામ્યું છું. અમારી પાછળ જનતી મહેનત કરવી તે તમારી ફરજ છે આગેવા નો જેલ ગયા પછી તમે જેવી રહેશો તો તમારે છે. દમણાની લડતમાં કેળવાયલાઓએ આગળ પડતો ભાગ લેવા નો છે. ઇંડિયાનામાં ગરીબ લોકો પણ આજે જનમતા થઇ ગયા છે. અહીં આટલો જાલમ છતાં કાંઇ નથી બનતું તે શરમની વાત છે. જેમ વધારે જુલમ થશે તેમ વહેલો છુટકારો થશે એ ચોકસ વાત છે. ટરાંસવાલમાં વારતવીક રીતે તો આપણી જીત થઇ ચૂકી છે. છતાં વધુ લડવું તો પુરી જીત કહેવાશે. ઇગ્લાંડ માં જ્યારે ધરમના ઝગડાઓ ચાલતા ત્યારે રીડલી અને લેટીમર નામના પાધરીઓ બરી બજારની વચ્ચે જીવતાં બળીને ખાખ થવાનું પસંદ કરેલું હતું. આપણી લડત લંબાય તેપર વિચાર કરવાનો નથી. છેવટસુધી લડવું તે આપણી ફરજ છે. દાલમાં ઉતરેલા ટરાંસવાલના ઉતરૂઓ અમારી સાથે આવવા તયાર થઇ જશે એમ હું આશા રાખું છું.

મી. દાદા ઓસમાને ત્યારબાદ ૭ બજે લાની માંગણી વિષેની હકીકત સમજાવી અને કહ્યું કે ટરાંસવાલ બધુ વરસ બુધ્ધા લડવું ત્યારે આખરે જીત મળી તેમ

આપણે પણ લડ્યું તો અંતે જીત મળશે જ. બીજું પા. ૧૦૦ મી. રીચને હવે મોકલવાની બહુ જરૂર છે. આવતા સોમવાર સુધીમાં જવા જોઇએ. દરદર એસોસીએશનવાળાઓને વિનંતી કરું છું કે તેઓ તુરતમાં ઉઘરાણું પુરું કરી દેશે.

મી. અબ્દુલા હાજી આદમે કહ્યું કે દુનિયામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓની બહા દુરીની તારીફ થાય છે એવું કહીને આપણે બેસી રહેવું તે કામનહીંઆવે. સુરત રહેવું તો આવેલાઓને કસાવી દીધા એમ કહેવાશે. આપણે તેઓની પાછળ કાંઇ કરવું નથી. જેલ જવામાં કુદરત છે એમ હવે સમજવાની જરૂર હોય નહીં. હીંદુસ્થાને આપણી લડત ઉપાડી લીધી છે, છતાં અહીં પોકળ છે એમ કહું તો ચાલે. પંજાબમાં ૫૦ લાખ માણસના પ્રતિનીધીની મોટી મીટીંગે પોકાર ઉઠાવ્યો છે. આપણે અહીં બેસી રહ્યા છીએ તે દીલગીરી ભરેલું છે.

મી. ઇસ્માઇલ નયુ જેઓ ટરાંસવાલની ઉતાર તરીકે હાલમાં દેશથી આવેલા છે તેમણે રજીસ્ટરપરની તથા હકપરની તકલીફોનું વરણન કરવું અને કહ્યું કે અહીંથી દર અઠવાડીએ જથાબંધ માણસો ટરાંસવાલજેલ જવાજાયતોલાકતનેબહુવજન મળે, અને તુરતજ ન્યાય મળે. મી. આંગલીઆ તથા મી કુરતમઅ સાથે મોટા જથામાં માણસ તકયાર થશે એમ ભરોસો છે. વિગેરે.

પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કાદરે કહ્યું કે મી. આંગલીઆના ભાષણથી હું બહુ ખુશી થયેલ છું. તેથી બધાનો ઉત્સાહ વધ્યો જોઉં છું. અહીંના લોકો બહુ પકાત છે તે નામોશી ભરેલું છે. કેટલાક લડત મુકી દેવા વિષે બોલે છે. પણ તેમ બનેજ નહીં. લડત છેવટ સુધી લેવીજ જોઇએ. ટરાંસવાલના લોકો જેલ જવા તયાર છે. પણ તેમને જેલ જવાની તક સરકાર આપતી નથી. એટલે નાતાલ થી ઘણા લોકોએ જેલ જવા તયાર થવું જોઇએ. નાતાલના આગેવાનોની ફરજ સેવાના પુરા પખાણુ થઇ રહે તેમ નથી. તેઓને પગલે ઘણા ચાલશે એમ હું આશા રાખું છું. તે ઉપરાંત આપણે ફંડ તયાર રાખવાની જરૂર છે. ફંડની આશીને લીધે હીંદુસ્થાન કોંગ્રેસમાં કેવી ગેંટા મોકલી શકયા નહીં. મેડન લાઇન ના સવાલનો ફડચો થઇ જાય તો આપણે આ કામમાં આરામ લઇ શકીશું.'

રજીસ્ટર નયા હક ઉપરની તકલીફોનું બયાન સાંભળી મી. દાદા ઓસમાને કહ્યું કે હવે આ લડતમાં આપણે સજાત રહેવું તો ચક્કે દરજ્જે ખરાબ સ્થિતિ થવાનો સંભવ છે. ટરાંસવાલની જીત ઉપર દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણી સ્થિતિનો આધાર છે. તે પછી મી. નીમાએ ટરાંસવાલ જઇ જેલ જવાની મરજી જતાવી.

મી. મદનજી ઇસાદીએ સખત શબ્દોમાં કોંગ્રેસના આગેવાનોને વધારે મહેનત કરવા કહી સંભળાવ્યું હતું. જે પછી લગભગ ૧૧ વાગે સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

વધી પારલામેંટમાં ચરચા

હાકિસ ઓફ કોમન્સમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને લગતી જે ચર્ચા થઇ હતી તેનો સાર નીચે મુજબ છે.

નવેંબર. ૨

કે. રથરફરડે કોલોની ખાતાના નાયબ પ્રધાનને પુછ્યું કે ટરાંસવાલમાં વસવાનો હક ધરાવતા કેટલાક હીંદીને નાતાલને બંદરે રોકવામાં આવ્યાની ખબર સરકારને મળી છે કે કેમ અને મળી હોય તો તેમને વિષે શું પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે.

કરનલ સીલીઃ હા, જી. કેટલાએક હીંદીઓને અટકાવ્યાની ખબર મળી છે, પરંતુ હવે તેમને સુપ્રીમ કોરટના મુકાદા મુજબ છોડી મુકવામાં આવ્યા છે.

મી. બાઇલ્સઃ અંગ્રેજી સસ્થાનોમાં આપણી હીંદી રૈયત ઉપર જે વરતન ચલાવવામાં આવે છે તેનો સઘળે હીંદુસ્તાનમાં ઉશ્કેરાટ વધે છે એ ખરી વાત છે?

સ્પીકરઃ-આ સવાલ નથી પુછી શકતો. તે માન્યતાની વાત છે.

સર જોસેફ કોમ્પટન રીકેટઃ તા. ૨૫ ઓકટોબરના રોજ મી. ગાંધીને વોકસર સ્ટશ. જોહાન્સબરગ લઇ જવામાં આવ્યા ત્યારે તેને ધોળે દિવસે જાહેર રસ્તા ઉપર થા કેદીના વેશમાં ચલાવવામાં આવ્યા એ ખરૂં છે? શેને રસ્તા સાફ કરાવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું? અને જો આ બીનાઓ ખરી હોય તો સરકાર કોલોનીને રાજ્યદ્વારી કેદીઓ તરફ આવું વરતન-ખાસ કરીને હીંદુસ્થાનમાં ટરાંસવાલના કાયદા સામે જે લાગણી ફેલાઇ રહી છે તેટલા માટે-આવું વરતન નહીં રાખવાની ભલામણ કરશે.

કરનલ સીલીઃ મી. ગાંધીને ૧૯૦૮ ના ૩૬ નંબરના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર નહિ રહ્યુ કરવા માટે રૂબ પૌંડ દંડ અથવા બે માસની સખત મજુરીની કેદની સજા થઇ હતી. તેમને વોકસરસ્ટથી ગીરફતાર તરીકે ૨૭ અકટોબરના રોજ જોહાન્સ બરગ કેદીની સાધારણ સ્થિતિમાં લઇ જવા માં આવેલા હતા. તે જોહાન્સબરગ સાંજના કાળે પહોંચ્યા અને રેલવેથી ફોરટ સુધી હાયકરી વગર લઇ જવામાં આવ્યા હતા. કોરટમાં સાક્ષી તરીકે હાજર થયા ત્યારે તેણે જેલીના કપડા પહેર્યા ન હતા. તેણે રસ્તા સાફ કરવાનું કામ કદી કરવું નથી, પરંતુ ખેતીના મેળાઓની જમીનમાં ખાડ માટે ખાડા ખોદવાનું કામ કરેલું હતું. તેણે જાહેર રસ્તાઓ ઉપર સખત મજુરી નું કામ કદી કરવું નથી.

નવેંબર ૫.

મી. જોન રોબરટસનઃ ટરાંસવાલનો એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનનો કાયદો પોરટુગાલની રૈયત તરીકે જાહેર થએલા ઇતિ આટીઓને ટરાંસવાલમાં દાખલ થતાં અટ કાવી શકશે?

કરનલ સીલીઃ આ સવાલના જવાબ ૧૯૦૫ માં પોરટુગાલ અને સાઉથ આફ્રીકન રીપબ્લીક વચે થએલી સલાહની રૂએ કલમ તથા ૧૯૦૧માં દક્ષિણ આફ્રીકાના હાઇ કમીસનર અને મોઝામ્બીકના ગવરનર જનરલ વચ્ચે જે ગોઠવણ કરવા માં આવી છે તેની ૨૦મી કલમના અરથ અને ઝેશિયાટીકને લગતા કેટલાક ટરાંસ વાલના કાયદા ઉપર આધાર રાખે છે. આ અરથ કેવા કરવા તે ન્યાયની કોરટે ની સત્તામાં રહેલું છે.

નવેંબર ૯.

મી. હેરોલ્ડ કોકસઃ ટરાંસવાલનો ૧૯૦૮ નો એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન એમેંડમેંટ એકટ જે મરજીયાત રજીસ્ટરને કાયદેસર ગણવાને પાસ કરવામાં આવ્યો છે તેને ૧૯૦૭ના બે નંબરના કાયદાની જગ્યાએ થવામાં આવ્યો છે કે કેમ? અને નવો કાયદો મંજુર થયા પછી ટરાંસવાલમાં વસતા સખ્યાબંધ હીંદીઓને જુના કાયદા મુજબ સજા કરવામાં આવી હતી તેની સરકારને ખબર છે? અને ટરાંસવાલ માં દાખલ થવાનો હક ધરાવતા કેટલાક હીંદીઓને નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટ્રેશન ની અરજી કરતાં સુધી બહાર રાખવામાં આવે છે. તથા કોલોનીની અંદરના હીંદી ઓને જુના કાયદા મુજબ સજા કરવામાં આવી હતી તેની સરકારને ખબર છે? અને તે માટે સરકાર કાંઇ પગલાં લેવા ધારે છે?

કરનલ સીલીઃ ૧૯૦૮નો કાયદો ૧૯૦૭ ના કાયદાની જગ્યાએ નહીં પણ ૧૯૦૭ ના કાયદામાં સુધારા તરીકેનો છે એવો સરકારની માન્યતા છે. અને તે હોલમાં

બહાર પડેલી જુદી જુદી પાને ૩૨મા ગવર્નરનો તા. ૨૪ ઑગસ્ટનો તાર છે તે ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે. કેટલા એક ઍશિયાટીક જુના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થયા હતા, જ્યારે બીજા કેટલાક નવા કાયદા નીચે આવે છે.

મી. જે. એમ. રોબર્ટસનઃ ઑક્ટોબર ની તા. ૧૦ ના અરસામાં બારબરટન ખાતે હથી ૧૫ વરસની ઉમરના ૨૭ છોકરાઓને અટકાયતમાં રાખવામાં આવ્યા છે તેની સરકારને ખબર છે? આ છોકરા ઓનું હાલ શું થયું છે? અને જે ૫૮ હીંદીઓને રોકવામાં આવ્યા છે તેમની પાસે પરમીટ હતી કે નહીં?

કરનલ સીલીઃ સત્તાવાર ખબર આ મુજબ છે.

તા. ૨૯ સપ્ટે ંબરના રોજ પહેલ ઍશિયા ટીક કોમાટીપોરટને રસ્તે ડરાંસવાલમાં દાખલ થયા. તેમની સાથે ૧૭ નાની ઉમર ના છોકરાઓ હતા. ૫૮ જણાને તા. ૧ ઑક્ટોબરના રોજ ગ્રેટીબીટેડ ઇમીગ્રંટ મણી દરેકને પા. ૨૫ ૬'૩ અથવા બે માસની સાદી જેલની સજા મળી. જે કાયદા નીચેની તેમની પાસે પરમીટ હતી તે કાયદો રદ થવાથી તેઓ દાખલ થઇ શકતા નહતા. હું માનું છું કે છોકરાઓની સંભાળ લેવામાં આવી હતી, પરંતુ તે વિષે વધુ તપાસ ચલાવવામાં આવશે.

સર વીલીયમ બુઝઃ લોરેન્સો મારકસની બ્રિટીશ કોન્સલની ઑફીસમાં ગોરા કરતાં હીંદીઓ તરફ જુદી રીતભાત રાખવામાં આવે છે તેની પરદેશ ખાતાના પ્રધાનને ખબર છે કે નહીં? તે શહેરમાં બ્રિટીશ કોન્સલની ઑફીસ એ એકજ મકાન છે કે જ્યાં બ્રિટીશ હીંદીઓને પછવાડેને દર વાજેથી દાખલ થવું પડે છે. આ વાત ખરી હોય તો તેને માટે શું પગલાં લેવા ધારે છે?

સર એડવર્ડ ગ્રે (પરદેશ ખાતાના નામદાર પ્રધાન): બ્રિટીશ કોન્સલની ઑફી સમાં આવો રિવાજ હોવાની મને આજ સુધી ખબર મળી નથી, તેમ આવો રિવાજ હોય એમ હું ધારતો નથી. છતાં આ હકીકત વિષે મને વધુ ખબર કરવા માં આવશે તો હું તપાસ કરીશ.

સો પાઉંડ ઑકલ્યા

નાતાલ ઇંડીઅન કોંગરેસ તરફથી ગયા મંગળવાર તા. ૮ને રોજ પાઉંડ ૧૦૦ સાઉથ આફ્રીકન બ્રીટીશ ઇંડીઅન કમીટી ના નિભાવ અરથે મી. રીચર્ડ કેબલથી મોકલવામાં આવ્યા છે.

જરમીસ્ટન કાઉનસીલના ઠરાવ સામે એક ગોરાનો કાગળ

ઍશિયાટીક કાયદાને પુરેા અમલમાં મુકવાને જરમીસ્ટન કાઉનસીલે ઍશીઆ ટીક પીરહનો જે ઠરાવ પાસ કર્યો તેના ઉપર ટીકા કરતાં 'લીડર' જણાવે છે કે, મી. જી. ઓ. ગ્રીફીથ્સ, જરમીસ્ટનથી નીચે મુજબ લખે છેઃ—

જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપલ = કાઉન્સીલની ગયા ગુરૂવારની બેઠકમાં ૬૭ ગૃહસ્થોએ મળી કલરકસડોરપ ચેમ્બર ઑફ કોમરસે રજુ કરેલ ઠરાવ ઉપર જે ચરચા કરી છે તે આશ્ચર્ય પમાડે તેવી છે. મને ખબર પડતી નથી કે આ બે મંડળો—જે એક ટાઉન કાઉનસીલ ને બીજી ચેમ્બર ઑફ કોમરસને નામે ઓળખાય છે—તેમની વચ્ચે શો સંબંધ હોઇ શકે! એક બીજા વચ્ચે ૧૨૦ માઇલનું અંતર છે અને એક બાજુના ઉદ્યોગનું મથક છે જ્યારે બીજું ખેતીનું મથક છે. પરંતુ જરમી સ્ટન મ્યુનીસીપલ કાઉન્સીલે તાજુબી પમા ડનારા આવા ઘણા કામો કર્યા છે અને આ તેમાંનું એક હોવાનો સંભવ છે.

કાઉન્સીલરોને જેઓ પોતા તરફથી નીમે છે તેમના વિચારો જાહેર કરવાના છે. પરંતુ હું જોઉં છું કે આ બાબતમાં તેમણે તેમ કરવું નથી. ઍશીઆટીકને બોમકેાટ કરવાની વાતો ઘણી ચાલી છે, પરંતુ તે ફેરીવાળાઓને જે મદદ મળે છે તે ઉપરથી જણાય છે કે બધું પોકળ છે. આ વીચીત્ર ઠરાવનો હેતુ સરકારને આ કાયદા બરાબર અમલમાં લાવવાનું કહેવા નો છે. આ ઠરાવને હું કોરટનું અપમાન કરનારો ઠરાવ ગણું છું. કારણ કે સુપ્રીમ કોરટના ઠરાવ ઉપરથી જણાયું છે કે આ કાયદા નો શું અરથ હોઇ શકે એ કોઇથી કળી શકાય એમ નથી. તેમ છતાં જરમીસ્ટન ટાઉન કાઉનસીલ જણાવે છે કે આ કાય દાનો કારભાર બરાબર કરો. તેને ખબર નથી કે આ કાયદાનો અમલ કરતાં તો સરકાર એટલાં બધાં તો ગોથાં ખાય છે કે તે હવે કેમ સુધારવા તે પણ મુશ્કેલ થઇ પડયું છે. આ વીચીત્ર ઠરાવના બીજા ભાગમાં જણાવે છે કે "બાસ કરી ને કેળવણીની પરિક્ષા પાસ કરીને કોઇ પણ હીંદીને દાખલ થતાં અટકાવવા." મનુષ્ય જાતિને સુધારવામાં કેળવણીની કેવી અસર છે એ જે કોઇ સમજી શકતું હોય તે કદી આવું વચન કાઢશે નહીં. કોઇપણ સુધરેલો માણસ આવો વિચાર કેમ ધરાવી શકે છે એ સમજની પણ બહાર છે, તથા મનુષ્ય જાતની ઉત્તમ પ્રેરણા બુદ્ધી અને તવારીખથી વિરૂદ્ધ છે. આ દુનીઆના ઇતિહાસમાં મહાન ધાર્મીક બોધ કરનારાઓ—મોઝીઝ, ઝોરોસ્ટર, બુધ, કોનફ્યુસીઅસ અને જીસસ—એ સઘળા ઍશિયાટીક હતા. આજે તેઓના ભાઇ ઓ ઉપર આવી હલકારીઓ નાખવામાં આવે છે. ઝેકારયના પેગમ્બરે કહ્યું છે કે, મારા આ ભાઇઓને જે તું ચોદ્દ પણ દુઃખ આપે છે તે દુઃખ તું મને પોતાને આપે છે.

જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલીટી લગભગ ૨૦૦ ઉપર સત્યાગ્રહીઓને પીના વાંકે જેલની સજા આપી ચુકી છે. પીના વાંકે એટલા માટે કે તેઓ પેસારના લાઇસેન્સ લેવાને તયાર છે. પણ ખ્રીસ્ત કાયદા ઘડનારાઓએહાલતે અસંભવીત કરી મુકયું છે. તેઓ પોતાના અંતઃકરણની માન્યતા ને બાજુ હર્યા વગર આવા કાયદાને કદી કબુલ કરી શકતા નથી. આ ઐજ વાયદા નીચે કોઇપણ માણસના ધરમ તથા રાજ્ય નીતિનું બરાબર રક્ષણ થાય છે. આ સ્વતંત્રતાને નામેજ આખી દુનીઆની બ્રિટીશ પ્રજાએ ફ્રાંસમાં જુલ્મ ઉપરના વીજયો સામે પોકાર ઉઠાવ્યો હતો. આવા સ્વતંત્રતાના બુરજને લીધેજ બ્રીટને બલ ગેરીબલ્ડી જેવાને સખત રીતે વખોડી કાઢયો હતો. ફ્રેંચમેન અથવા ફરકના જુલમ કરતાં આપણો ઍશિયાટીક પ્રત્યેનો જુલમ ઉતરે તેવો તો નહિ, પણ તેનાથી ચડી જાય તેવો ગણી શકાય. દુઃખો દુર કરવાને ધડત લેનારા કોવેનંટર, હ્યુગેનોટસ વીગેરે પંથના ખ્રીસ્તિ લોકોએ જે આત્મભોગ આપેલા તેના વખાણ કર નારા અહીંની કાઉનસીલના ઘણા મેંબરો છે, તેમ છતાં બાતકી કાયદાની સામે થવાના હક જીલ્લને નથી એમ સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરે છે! અને એટલું જ નહિ પણ સરકાર પાસે માગે છે કે ફેરી ફરવા ના હકના સીંથરા (લાઇસેન્સ) માટે તેઓએ પોતાના ધરમની માન્યતા વીરૂદ્ધ સરકારને તાબે થવું. તેઓએ પોતાની જાતને માટે કરવાનું ઘટે છે. ફ્રાન્સ, નેધરલેંડ અથવા ગ્રેટબીટનનો ઇતિહાસ જાણનાસ ટરાંસ વાલના ઍશીઆટીક સત્યાગ્રહીને વખાણવા વગર કેમ રહે એ હું સમજજ નથી શકતો. સરકારે આ કાયદાની કેટલીક ધીક્કારવા યોગ્ય અને નીરૂપયોગી કલમો કાઢી નાખવી ઘટે છે. એટલે પછી જર મીસ્ટન કાઉન્સીલને આવી શાંત અને બીજી

રીતે વહાલા એશીઆટીક પ્રજાને જેલમાં પુરવાની કાંઇ જરૂર નહીં પડે. તેમ આપણા છાપાઓમાં ચિત્તભ્રમ જેવા લખાણો વખતો વખત આવે છે તે પણ નહીં આવે.

મી. કોલ્વઇનો કાગળ

મી. મુશીર હુસેન કીડવઇ લખનૌથી લખે છે કે:—મારા વહાલા હીંદુ તથા મુસલમાન ભાઇઓ, તમારા કેબલના સંદેશાના જવાબમાં લખવાનું કે તમારો સવાલ આગળ ધપાવવામાં મેં જાતનું કરયું છે. મેં લંડનના ટાઇમ્સ પત્રને લખ્યું છે કે ટ્રાંસવાલના વરતનથી અહીં બહુ બે દીલી પ્રસરી છે. લખનૌની એક મુસલમાની એસોસીએશનની મારફત સ્ટેટ સેક્રેટરી તથા વાઇસરોયને તારો મોકલ્યા છે. એક બીજી એસોસીએશને પણ વાઇસરોય પાસે પોકાર કરેલ છે. પ્રોવીન્શીઅલ મોસ્લેમ લીગ તરફથી પણ તાર થએલ છે. અહીંના 'ઇંડીઅન ડેલી ટેલી ગ્રાફ' નામના રોજીંદા પાના અધીપતિ ને મેં જબરો પોકાર ઉઠાવવા સમજાવેલ છે, અને તેણે બોવરની વિરૂધ એક સખ્ત આરટીકલ થએલ છેઃ તેઓ નીચર કરતાં પણ જંગલી છે. તે બાબુ આ સવાલમાં બહુ દીલસોજી બતાવતું થયું છે. તમારો તાર મારા કાગળ સાથે ફોરીને સેક્રેટરી મા. એસ. એચ. બટલરની મારફત ના. વાઇસરોયને મોકલ્યો છે. તે કાગળની નકલ આ સાથે છે. હમીદીયા સોસાયટીના તરફથી મને જે દીવસ કેબલ મળ્યો તેજ દીવસ હું સીમલા ઉપડી ગયો હતો પણ અચાનક મારી તબીયત બગડી જવાથી મારે પાછું આવવું પડ્યું. તમારો સવાલ જાતે રજુ કરવાના હેતુથી મેં વાઇસરોયની મુલાકાતની માંગણી કરી છે. દરમીયાન મારી અને બીજાઓની રજુઆતથી ના. વાઇસરોયે ટ્રાંસવાલના વરતન સામે સખ્ત વાંધો ઉઠાવ્યો છે એવા મને ભરોંસાદાર રથળેથી ખબર મળ્યા છે. તેમના મંડળે પણ એજ લાગણી ભરેલો ભાગ લીધેલો જતવામાં આવે છે. મહેરબાની કરી મને ત્યાંની હકીકતથી વાકેફ કરતા રહેશો, અને ખાતરી રાખશો કે મારી બધી શક્તિ તમારી સેવામાં રોકાશે.

હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ

એકસ્ટરીમીસ્ટો બીજી કોંગ્રેસ ભરશે

ટ્રાંસવાલનો હીંદી સવાલ

[તાર સમાચાર]

રૂટરનો કલકત્તાનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે બંગાળાના લેફ્ટેનંટ ગવરનર સર લીયો ફ્રેઝરની જીંદગી લેવાના નવા કાવત્રા ના સંબંધમાં બહુ બંગાળીઓને પકડવા માં આવ્યા છે. હાલમાં લુંટ ને, ખેરજીલમ ના કેસો બહુ વધી પડયા છે. કેટલાક ખોટી દાઢીઓ અને ચહેરા ઉપર રંગ લગાડી લુંટફાટ કરવા નીકળી પડયા છે. આ અંગ્રેજ વિરૂદ્ધની દીલચાલનો એક ભાગ છે.

રાજદ્રોહી લખાણ માટે 'યુગાંતર' બાપુ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું, તે ફરીથી નીકળવા લાગ્યું છે. તે ફ્રેંચની હદ ચંદ્ર નગર ખાતે નીકળે છે. તે મોરા લોકોને મારી નાખવાની આગ્રહ પુરવક ભલામણ કરે છે.

'રેંડોલી ગેઝ' નો ખબરપત્રી લંડનથી લખે છે કે હીંદુસ્તાનમાં મામલો બહુ ગંભીર થઇ ગયો છે એ હવે ગહીના અમલદાર વરગ તરફથી સ્પષ્ટ રીતે કબુલ કરવામાં આવ્યું છે. અહીંની ઇડિઆ ઓફીસ ઘણી ચીંતાની લાગણીથી જોઇ રહેલ છે.

બંગાળા અને ખાસ કરીને કલકત્તા, અસંતોષનું મધ્યસ્થાન છે અને ખાસ્તી રાખવામાં આવે છે કે કાયદાની સામે થવાના કાવતરાની હીલચાલના મુળ ધારવા કરતાં ઘણા ઉંડા ગએલાં છે.

થોડા સમય થયાં પોલીસ ઘણીજ ભારી કાર્યથી તપાસ ચલાવી રહી છે તેથી કેટલીક અસત્યની શોધ કરવાને કૃતેદ્દમંદ નીવડી છે. એક સહેરની પુરી તપાસ કરતા માલુમ પડયું છે કે મહોમેડન દુકાનોમાં બહુકો, રીવોલ્વરો અને દારૂગોળા નો મોટો જથ્થો સંતાડી રાખવામાં આવ્યો હતો.

ફ્રેંચની હદના મુલક ચંદ્રનગરને રસ્તે આ સઘળું કલકત્તે ચુપકીદીથી લાવવા માં આવ્યું હોય એવું માનવામાં આવે છે. આ હથીયાર સિવાય મુસલમાન કવાર ટરમાંથી જડયા છે તેથી ઘણી ચીંતા પેદા છે. કારણ કે હીંદુ સિવાય બીજા કોઇ એકસ્ટરીમ પક્ષમાં ભાગ લેતું નથી એવી આજસુધીની માન્યતા હતી.

તોફાન અટકાવવા માટેના ખાસ અગમ ચેતી ઉપાયો કલકત્તામાં લેવામાં આવે છે અને બંગાળામાં અંગ્રેજ લશ્કર બહુ વધારવામાં આવશે એવું ધારવામાં આવે છે. ઘણા ખરા ગોરા વતનીઓ હવે હથીયાર લઇ બહાર નીકળે છે અને ટેટ લોક તેમના કુટુંબોને તે કે શિયાળાની સુંદર રૂતુ હવે શરૂ થાય છે, છતાં, વિલાયત મોકલી આપે છે.

વાઇસરોય, લેફ્ટેનન્ટ ગવરનર અને મુખ્ય અમલદારોના મકાનો ઉપર રક્ષકો રાખવામાં આવે છે.

કલકત્તાથી રૂટરનો ખબરપત્રી તાર મારફત જણાવે છે કે ક્રીસ્ટમસને ટાંકણે મદ્રાસ ખાતે જે કોંગ્રેસ ભરવાનું નક્કી થયું છે તેની સાથે એકસ્ટ્રીમીસ્ટોએ એક બીજી કોંગ્રેસ નાગપોર ખાતે મેલાવવાનો ઠરાવ કરેલ છે. દેશમાં હાલ જે અશાંતી અને ઉશ્કેરણી ચાલી રહયાં છે તેના સમયમાં કોંગ્રેસની માલીકી નીચે હીંદી સુધારકોમાં બહુજ મતભેદ જાહેર પડયો છે. જેમણે ગયા વરસની સુરત ખાતેની કોંગ્રેસનું કામ ચાલવા દીધું નહોતું તેઓ મદ્રાસનો મેળાવડો બંધારણના નિયમ મુજબ છે એમ માન્ય રાખવાની ના પાડે છે. ગયા વરસની સુરત ખાતેની કોંગ્રેસ પડી ભાંગી તે વખતે મોડરેટ પક્ષના મેમ્બરો, જેઓની સંખ્યા મોટી હતી, તેમણે એક જુદી બેઠક કરી કોંગ્રેસના ધારા ધારણને એક કનવેનશનની નીમણુંક કરી હતી. તે મુજબ કનવેનશન અલ્હાબાદ ખાતે મળ્યું હતું અને જે ધારણો ઘડયા છે તે મુજબ મદ્રાસની કોંગ્રેસમાં કામ ચાલવાનું છે. આ મુજબ મદ્રાસની કોંગ્રેસનું કામ હાલ મોડરેટ પક્ષને હાથે ચાલશે. તેઓને હીંદના દાદા દાદાભાઇ નવરોજીનો ટેકો છે. અને તેઓ હીંદુસ્તાનમાં અંગ્રેજ રાજ્યના સતરૂપ રાજ્યદરોહ અને મારફાડની લડત ચલાવી રહયા છે તેમનાથી અલગ પડવા ઇરાદો રાખે છે. તેઓનું મુખ્ય અને પહેલું કામ હીંદુસ્તાન માટે સ્વરાજ્યની જરૂર છે અને તેને માટે તે લાયક છે તે જાહેર કરવાનું છે.

તે સિવાય બીજા સવાલો ચરચાશે અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓ ઉપરની હાડ મારી વીષે પુરતી ચરચા કરવામાં આવશે. દક્ષિણ આફ્રિકાના ૧૦ પ્રતિનીધીઓ જે સુરતખાતેની કોંગ્રેસ વખતે હાજર થયા હતા, પરંતુ ઝગડાને લઇ તેઓ કાંઇ જાહેર કરી શકયા નહતા. આને માટે આ વરસે ખાસ વધારે ધ્યાન આપવાનો પ્રબન્ધ કરવામાં આવશે.

ટ્રાંસવાલ અને નાતાલના એશીઆટીક કાયદાઓ વિરૂદ્ધ લાગણી દરસાવવાની

મોટીગેા હીંદુસ્થાનના જુદા જુદા ભાગેામાં મળી છે, અને સંસ્થાનીક રૂર ફારની વરતણુંકને સખતમાં સખત શબ્દેા માં વખેાડી કાઢવાનું કામ કેાંગ્રેસ માથે લેશે એ ચેાકસ છે.

ઇદુર તારથી જણાવે છે કે હીંદુસ્થાન માં ચાલતી અશાંતીને દાબી દેવા માટે આલુ કાયદામાં ફેરફાર કરી ગુનેહગારને સજા કરવાને માજીસ્ટરેટને વધુ સતા આપવા માટે કલકત્તામાં લેજીસલેટીવ કાઉ નસીલ મળવાની છે. બગાળાના લેફટેનંટ ગવરનર સહેજમાં બચી જવા પછી એક બગાળી ડીટેકટીવને મારી નાખવામાં આવ્યેા છે. ગેાંસાઇનું ખુન કરનારને ફાંસી દીધા પછી તેની દફનક્રીયામાં એક હજાર વિદ્યાર્થીએા હાજર થયા હતા. અને પેાતાનેા શેાક દેખાડવા માટે ગામ માં ઉઘાડે પગે ફરતા હતા. ગેાંસાઇના મરી જવાથી પુરાવાની ગેરહાજરીને લીધે માણેકટેાલા બેાંબ ફેકટરી કેસ ઢીલેા થઇ પડયેા. અને મહારાજા નજરેાણ તથા બીજાઓના કેસમાં સરકારને ખબર પુરી પાડનારે કેારટમાં સેાગંદ ઉપર કહ્યું કે મેં જે ખબર આપેલા તે પેાલીસના જુલમને લીધે બનેલું તેથી તે બધા બેાટા છે. આથી તે કેસ પણ ફાટી નાગ્યેા પડયેા. આ ઉપરાંત માજીસ્ટરેટ કેસ કમીટ કરે તે પહેલાં જમીન ઉપર છેાડવા બાબતની તકરાર વગેરેમાં બહુ વખત જતેા હેાવાથી તેમ થતું અટકાવવા ઉપલેા કાયદેા બાંધવાની લેારડ મીટેાની સરકારને સરકારી ધારાશાસ્ત્રીઓ તરફથી સલાહ મળી છે.

ફરનલ સીલીએ તા. ૭ ની પારલામેંટની બેઠકમાં જાહેર કરયું છે કે હીંદુસ્થાનમાં જે મુશ્કેલી ઉભી થાય તેા તેને પહેાંચી વળવાને લડાઇ બાતાની બેાટીસ નાતાલમાં સલકર રાખવાનેા વિચાર કરે છે.

બીના સંબધમાં "પેાલમેાલ ગેઝેટ" આપામાં એક જરકરી અનુકુળી જણાવે છે કે કરબનપાતે ૫૦૦૦ માણુસેાને તરત જ મુંબઇ પહેાંચી શકે એવી તયારી માં રાખવાની જરૂર છે. આ મુંબઇ તરતજ પહેાંચશે તેથી હીંદુસ્થાનમાં ધાકની મેાટી અસર થશે.

દક્ષિણ અફ્રીકાના મરતબ ખાતેથી આવતા વહાણેા મારફત લડાયક સામઓ [illegible] હીંદુસ્તાન રવાનગીથી આવત કરવામાં આવે છે.

જોહાન્સબરગની કેારટમાં ચાલેલા કેસેા

નાતાલના આસેવાનેા તેમજ બીજા જીલ્લામાંથી છુટેલના આજે કેસેા હેાવાથી એસેાસીએશનની એાફીસેથી સવળા કેારટમાં વખતસર હાજર થયા હતા. ગેારા અને એશીઆટીક પ્રેક્ષકેાથી કેારટ અને કેારટનું મેદાન ચીકાર ભરાઇ ગયા હતાં. રેવરંડ ડેાક, રેવરંડ હાવરડ, મી. કેલનબેક વીગેરે હાજર હતા. મેજીસ્ટરેટે આ કેસની પ્રેાસીજર નીચે મુજબ ધારી રાખી હતી જે તેણે પેાતાની બેહક બેસતી વખતે જાહેર કરી હતી. ૧૯૦૮ના ૩૫ નંબરના કાયદાની ૩૫ કલમ મુજબ અમલ કરવાનું જ રહે છે. સુપ્રી વરનન અથવા કેાઇ બીજા ગેારા પેાલીસ અમલ દાર એમ જાહેર કરશે કે તેણે પકડેલા એશીઆટીક પાસે રજીસ્ટરેશન સરટીફીકેટ માંગ્યું હતું અને તે બતાવી શકયેા નહતેા પછી હું તે એશીઆટીકને પુછીશ કે તેના પાસે કાયદેસર સરટીફીકેટ છે કે નહિ? તે જો બતાવી શકશે તેા હું તપાસીશ. અને જો તે નહી બતાવી શકે તેા હું પુછીશ કે રજીસ્ટર નહીં કઢાવવાનું તેની પાસે કેાઇ સબળ કારણ છે કે કેમ? અને તે સબળ કારણ બતાવશે તેા હું તેની ૮મી કલમ મુજબ તપાસ ચલાવીશ.અને તે કારણનહીં બતાવે અથવા બતાવેલ કારણ સંતેાષકારક નહીં હશે તેા હું તેને દંડવાર કરવાનેા હુકમ કાઢીશ. અને જો તેણે આપેલ કારણ સંતેાષકારક હશે તેા હું તેને સરટીફીકેટ ને માટે બારણ કરવાનેા હુકમ કરીશ આ અરજીઓ હું જ્યારે અને કેારટમાં અથવા ચેાકરમાં લઇ શકું છું.

મી. પેાલાક સાથે કેટલીક વાતચીત કર્યા બાદ મી. એસ. જે. રાંદેરીઆનેા કેસ પ્રથમ લેવાનું મુકરર થયું હતું અને તે ઉપરથી બીજા કેસના ચુકાદા લિયે આધાર રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું

પુરાવેા

બાદ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ વરનને જાહેર કરયું કે તહેામતદાર પાસે મેં સરટીફીકેટ માગ્યું હતું અને તે બતાવી શકેલ નથી. મી. પેાલાકના જવાબમાં સુ. વરનને જણાવ્યું કે મેં તહેામતદારને પેાલીસ કમીશનરની સુચનાથી પકડેલ છે. મી. ચમનીએ મને સુચના આપેલ નથી. હું ધારું છું કે મી. ચમની ૧૯૦૮ના ૩૬મા કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટરાર નીમાયા છે.

તહેામતદારે (મી. રાંદેરીઆએ) પેાતાના બચાવ માં ઉભા રહી [illegible] જવાબમાં જણાવ્યું કે મારી પાસે સરટીફીકેટ છે નહીં અને મને સરટીફીકેટની જરૂર નથી. મી. પેાલાકના જવાબમાં તેણે જણાવ્યું કે હું આગસ્ટની ૧૭ તારીખે પુરતા સાધનેા બતાવીને દાખલ થયેા છું.

ત્યારબાદ મી. પેાલાકે દલીલેા રજુ કરી કે ૧૯૦૮ના કાયદા મુજબ કેાઇ પણ રજીસ્ટરારની નીમણુંક થઇ નથી. મી. ચમની ૧૯૦૭ના કાયદા મુજબના રજીસ્ટરાર છે. ઇમીગ્રેશન કાયદા મુજબ સાધનેા પુરા પાડે તે કેાલેાનીમાં દાખલ થવાને હકદાર છે અને કેાઇ પણ કેારટ આ કેાલેાનીની બહાર કાઢી મુકવાની સતા ધરાવતી નથી. છેલ્લા મદા ઉપર કેટલીક ચરચા થયા પછી માજીસ્ટરેટે જણાવ્યું કે સુપ્રીમ કેારટે ઠરાવ્યું છે કે અનડીઝાયરે બલ સબ્જેકટને જે જગ્યાએથી આવ્યેા હેાય ને જગ્યાએ આ કેાલેાનીમાંથી પાછેા મેાકલી શકાય છે. બાદ આ કેસનેા ચુકાદેા રજીસ્ટરારની નીમણુંક કયાંના મુદા ઉપર વિચાર કરવા ખાતર કાલ ઉપર મુલતવી રખાયેા છે.

ખુલ્લા મેદાનમાં મીટીંગ

કેસ બ્બસાસ થયા પછી એસેાસીએશન ની એાફીસના પાછળના ભાગમાં ખુલ્લા મેદાનમાં મીટીંગ ભરાઇ હતી જે વખતે પ્રમુખ મી. કાછલીઆ, મી. દાઉદ મહમદ તથા મી. પેાલાકે હાલના મામલા ઉપર લાંબાણથી ભાષણેા આપ્યાં હતા.

છેલ્લા ખબરેા

[ઇ. એા. માટે ખાસ તાર]

જોહાન્સબરગ શુકરવાર.

ગઇ કાલે 'બી' કેારટમાં મી પેાલાકે નોંધ લેવરાવી છે કે મી. રાંદેરીઆના કેસમાં લેવાયેલ પ્રેાસીજર બાંધા જરેલ છે. મી. રાંદેરીઆ પાસે પીસ પ્રીઝરવેશન કાયદા મુજબની પરમીટ છે એવું પણ જાહેર કરયું હતું. માજીસ્ટરેટે ચુકાદે આપ્યેા કે આગળના કાયદાએા મુજબ મી. ચમની રજીસ્ટરાર તરીકે કામ કરી શકે છે. ૧૯૦૮ના કાયદા મુજબ ફરીથી નીમણુંક કરવાની જરૂર નથી. મી રાંદેરીઆ પાસે કાયદેસર રજીસ્ટર નથી. તે માટે ૧૯૦૮ના ૩૬મા કાયદા મુજબ તેને કેાલેાની બહાર મુકી આવવાનેા હુકમ કરે'છું.

આ ચુકાદાની સામે મી. પેાલાકે તરતજ અપીલ નેાંધાવેલી છે.

મી. રાંદેરીઆના રપ પૈકીના જમીન ઠરાવવામાં આવ્યા છે.

જોહાન્સબરગના બીજા કેસેા સુપ્રીમ કેારટના ઠરાવ મળતાંસુધી મુલતવી રખાયે.

પ્રીટેારીયાના ૧૭ કેસેા ગઇ કાલે ચાલ્યા હતા. તેની ૧૮ તારીખની મુદત પડી છે. આ કેસેા તથા બેાક્સબરગ, જરમીસ્ટન, ક્રુગરસડેારપને ક્રીડીપુરટના કેસેા પણ મી. રાંદેરીઆની અપીલના ચુકાદા ઉપર મુલતવી રહ્યા છે.

સ્ટાંડરટનમાં ૪ હીંદીને કેાલેાની બહાર મુકવાનેા હુકમ થયેા છે અને બીજા હીંદીને આઠદીવસની અંદર રજીસ્ટરેશનની અરજી કરવાનેા હુકમ થયેા છે.

ઈંડિયન ઈમીગ્રેશન

મરપુકરીનો ટીકા

અમે અઠવાડીએ ઇંડિઅન ઇમીગ્રેશનની તપાસ માટે જે કમીશનની નીમણુંક કરવામાં આવી છે તે ઉપર ટીકા કરતાં 'મરકુરી' છાપું જણાવે છે કે ગીરમીટ બાબત કમીશનથી તપાસ કરવાનું જાહેર થયું છે. એશીઆટીકનો વેપાર બંધ કરવાના બીલ, પારલામેંટ જાણતી હતી કે તેથી નાતાલ વખત ગુમાવવાનો છે, છતાં પાસ કરીને વિલાયત , મોકલ્યાં. આવા કાયદા અન્યાયી અને આખા અંગ્રેજી રાજ્યમાં નવી અને સુધરેલી પ્રજાને નહીં છાજતી રીતીં દાખલ કરનારા હતા એટલું જ નહીં, પરંતુ વેપારીને લગતા બીલો નાપાસ થવાથી અને ગીરમીટના બીલને ખેંચી લેવાથી હીંદુસ્થાનથી મોટા ને આયાત કરવાની સ્થિતિમાં બેવડી મુશ્કેલી ઉભી થઇ. કેમકે નાતાલમાં જન્મેલી હીંદી પ્રજા જે પોતાને શહેનશાહ હતની રૈયત કહેવરાવે છે તેને વેપાર કરી પોતાની રોજી કમાઇ ખાવાના સાધરણ હક-જે હક દરેક સુધરેલી પ્રજા, પોતાના દેશમાં દાખલ કરનારા મોકને આપે છે—તે પણ આ કાયદાથી છીનવી લેવાય છે. પોતાના દેશમાં કોણ આવી શકે તે મુકરરૂ કરવું રાજ્યકર્તા પ્રજાના હાથમાં છે, પણ એક વખત જે લોકોને દાખલ થવા દીધા તેને પોતાની પ્રમાણીક રોટી કમાઇ ખાતા અટકાવી શકાતા નથી. આવા નિયમોની અગર ન્યાયની કે શહેનશાહત તરફની પોતાની ફરજ વિચાર્યા વગર નાતાલ પારલામેંટે વધુ મતે આવા કાયદા પાસ કર્યા. નાતાલ સરકારની પારલામેંટના જેવા કોઇપણ મુલકમાં આવા આપમતલબી અને દુઃખ દેતા અન્યાયી કાયદા મંજુર કરી સાંભળવામાં આવ્યા નથી. અને અમે એટલે સુધી પણ કહીએ છીએ કે, જે પ્રજા સ્વમાન સમજતી હોય અને સ્વતંત્રતા ચાહતી હોય તેના વીરૂદ્ધ આવી રાજનીતી ધારણ કરવાની કોઇપણ પ્રજાની હીંમત ચાલી શકે નહીં: પછી ભલે તેને સહાયજ જાહેર કરની હોય તો જુદી વાત છે. પરંતુ બધા જાણતા હતા કે વડી સરકાર કોલોની અને આ અન્યાયી પગલાંની વચ્ચે છે. આ કાયદાને મંજુરી નહીં મળે એવું અમે ખાત્રી પુરવક માનતા હતા: જો કે બીલોમાંનું એક બીલ જેને વડી સરકારની મંજુરી મળવા ની પુરી વધી હતી અને હીંદી સરકાર તથા વડી સરકાર જે બીલ નાપાસ થવા થી ખુશી થતા તે-ગીરમીટ બંધ કરવાનું બીલ-તો લટકાવી રાખ્યું.

સરકારે આ કમીશનમાં અમુક એક પંકતીના કમીશનરોને નથી નીમ્યા એ ઠીક કરયું છે. આ કમીશનમાં કોસ્ટ વિભાગના, વાવેતરના ઉદ્યોગ તરફના અને વેપારીઓના પ્રતિનીધીઓ છે. આ પ્રતિનીધીઓ કોલોનીના ઉંચામ જવાબદાર માણસો છે કે નહીં તે અમે ખાત્રી પુરવક નથી કહી શકતા. અમને એક દીલગીરી થાય છે કે કારખાનાવાળાઓ તરફથી આ કમીશનમાં કોઇ જોવામાં નથી આવતું. અને કારખાનાઓ ગીરમીટીઆ મજુરીયોજ ચલાવી રહ્યા છે. એમ જ્યારે જોવામાં આવે છે, ત્યારે તેમનો પ્રતિનીધી પણ કોઇ હોવો જોઇએ એ જરૂરનું છે. છતાં સંભવ એવો છે કે કમીશન સર્વાનુમતે જવલેજ પોતાનો રીપોર્ટ બહાર પાડશે. અમે તે જોયા. પણ, આ સવાલ હાલ આપમતલબ તથા ખોટા વહેમોથી જે અંધારામાં પડી રહ્યો છે તે કમીશનના રીપોરટથી બરાબર અજવાળામાં આવશે એમ અમે માનીએ છીએ, હાલ જે વિચારો છે તેમાંનો એક એ છે કે ગીરમીટવાળા મજુરો સિવાય કોલોનીનો ઉદ્યોગ ચાલી શકેજ નહીં. બીજો વિચાર એવો છે કે ગીરમીટ એકદમ બંધ કરવી જ જોઇએ. આ બંનેની વચલો વિચાર એ છે કે ભુતકાળમાં ગીરમીટની અમે તેટલી અગત્યતા જોઇ, પણ હવે તો સમય એવો આવ્યો છે કે જ્યારે ગીરમીટ રહેતે રહેતે બંધ કરી નાખવી જોઇએ. રહેતે રહેતે એટલા માટે કે આજ સુધીમાં તેમનાથી જે ઉદ્યોગ ઉભો થયો છે તે એકદમ પડી ભાંગે નહીં. આ દેશમાં વસ્તા હીંદી ઓનો પણ આવોજ વિચાર છે. આ વિચાર ધરાવનારાઓ જાણતા છે કે હાલ જે મજુરોની જરૂર છે તેટલા મજુરો અહીંની વસ્તીમાંથી, જો સારી વ્યવસ્થા અને વાજબી પગાર આપવામાં આવે તો મળી શકે તેમ છે. હવે કમીશન બેઠું છે એટલે બધું જાણવા રહેશે. દરમ્યાન હાલના કાયદાઓથી એશીઆટીક વસ્તી વધતી અટકાવેલી છે એમ જોવામાં આવે છે. આ વરસના સપ્ટેંબર માસ સુધીના ૯ માસમાં ૫,૪૮૬ એશીઆટીક નાતાલ માં આવ્યા અને ૫,૮૧૨ ગયા છે. ઉપર ની ૫,૪૮૬ આવકની સંખ્યા બતાવી છે તેમાં ગીરમીટમાં આવેલાની સંખ્યા પણ સામેલ છે.

સંસ્થાનોનું જોડાણ કરવાની વાત ચાલે છે તેનું ઉંચટ આવ્યાથી આ સવાલનું રૂપ બદલાય જવાનો સંભવ છે. પછી તો તે સવાલનું નીરાકરણ લાવવાનું સેંટ્રલ પારલામેંટના હાથમાં રહેશે. અને અમે કહી શકીએ છીએ કે તે પારલામેંટ એશીઆટીક મજુરોને ગીરમીટમાં આવતા બંધ કરવાનું કામ પહેલું હાથ ધરશે.

કમીશનને જે મુદ્દાઓ તપાસવાને આપેલા છે તેમાં વાંધાવાળા લગભગ સઘળા મુદ્દા આવી જાય છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે કમીશનના કમતી નોંધ, જેમ જેમ કામ ચાલતું જશે તેમ તેમ જાહેર પ્રજાની જાણમાં આવતી જશે. કેમકે તેથી લોકો જાણવાને આતુર છે તે જાણી શકશે. બહાર પડેલી વીગતને લગતા માહીતી પુરાવા આપી શકાય. એક બે કે વધારે વરસ બાદ મોટા કદનું કમીશન ના રીપોરટનું પુસ્તક વાંચવું તેને બદલે રોજ રોજની તાજી હકીકત ધ્યાનમાં લઇ શકાશે.

ગીરમીટયા હીંદીના કાન કાપનાર ગોરા શેઠે કરેલી અપીલ

અમારા વાંચનારાઓને યાદ હશે કે થોડા વખત ઉપર મી. જે. એચ. આર્મીટેજ નામના એક ગોરા શેઠે પોતાના ગીરમીટીઆ હીંદીના કાન કાપેલા હોવા થી માજીસ્ટ્રેટે તેનો પા. ૨૦ દંડ કર્યો હતો. આ સજા સામે તેણે સુપ્રીમ કોરટમાં અપીલ કરેલી. તેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે તે હીંદીએ પહેલાં એની ઓ ઉપર સખત હુમલો કરેલો હોવા થી તેમજ પાત્રો ઘાકડી સાથે તેને પોતાના બંગલા પાસે જોવાથી બચાવ ખાતર તેણે તેના કાન કાપી નાખવાની સજા કરી હતી. વળી હુમલા સુધીમાં તેને પા. ૧૨૬નો ખરચ થયો છે. તેમજ માજીસ્ટ્રેટને પોતાની વિરૂદ્ધ લાગણી પેશી થઇ હતી તેથી આ કેસની જજ અને જુરી પાસે ફરીથી તપાસ કરાવવાની દાદ માગી. ચીફ જસ્ટીસે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે તેના આ ગુન્હા માટે માજીસ્ટ્રેટ વધુ સજા કરી શકત, પણ તેની ઓ ઉપર આક્રમણ કરેલા હુમલાને ધ્યાનમાં લઇ તેને માત્ર પા. ૨૦ના દંડની અથવા ૧ માસની કેદની સજા કરી હતી. તેથી માજીસ્ટ્રેટ આરોપીના વિરૂદ્ધમાં રોષવાળા થયા હતા એ વાત માની કરતી નથી. આરોપીએ

હીંદોના કાન કાપી નાખ્યા એક પેટાના કરતાં તે વધારે નથી એવું કહ્યું હતું. કાયદો કોઇથી હાથમાં લઇ શકાય નહીં. જે તેણે હીંદીને મારી નાખ્યો હત તો તેની ઉપર ખુનનો આરોપ મુકી કામ ચલાવત. એટલા વાસ્તે મેજીસ્ટ્રેટે કરેલ સજા વ્યાજબી છે અને આ અપીલ કાઢી નાખવામાં આવે છે.

ટ્રાંસવાલના હીંદી મામલા ઉપર છાપામાં ટીકા

"ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડીયા"

ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ ઉપર ગુજરતા જુલમ વિષે લખતાં ઇંગ્લંડના છાપાઓ માં કેનેડામાં બનતા તેવાજ બનાવોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે. ત્યાં પણ હીંદીઓને દાખલ થતાં અટકાવવામાં આવે છે. આવી બાબતમાં કેનેડાની સર કારને વિષે કોઇ કંઇ ફરીયાદ ન કરે અને ટ્રાંસવાલ વિષે ઇંગ્લંડમાં ચરચા થાય છે. પણ ટ્રાંસવાલ અને કેનેડાના મામલા વચ્ચેનો ફેર ન સમજનારજ આવી ચર્ચા કરે છે. ત્યાં નવા માણસોને આવતાં અટકાવવાનો કાયદો થયો છે. ટ્રાંસવાલ માં પણ વરસથી વસીને હકદાર થએલા વતનીઓને હાંકી કાઢવાનો કાયદો થયો છે. સારી કેળવણી પામેલાને માટે ત્યાં વાંધો નથી. કેનેડાથી મી. મેકીન્ડર કરીને એક માણસ લખે છે કે " જેનામાં તે જનતનો અથવા ધરમનો વિદ્વાન પુરૂષ આવે તેની સામે દરકત કોઇની નથી. ભણેલા અને જોખમદાર માણસો જુદા રંગના કે મતના હોય છતાં તેમની સાથે ના વ્યવહારથી ફાયદેજ છે." ટ્રાંસવાલ ના અધિકારીઓ આ વાત સમજતા હોય એના પુરાવા છે? શું તેઓ સમજે છે કે હકદાર હીંદીઓ હાલ ટ્રાંસવાલમાં છે તેઓને જે તેમનીજ જનતના કેળવણી પામેલા પુરૂષોનો સંસર્ગ થાય તો આખરે રાજ્યને તેઓ વધુ નુકશાન કારક થાય?

વળી કેનેડાની સરકારે આ બાબતનો ફેસલો આણવા મી. મેકેન્ઝી કીંગને વડી સરકાર સાથે મસલત કરવા ખાસ ઇંગ્લાંડ મોકલ્યો. તેણે પોતાની સરકારને કરેલા રીપોરટમાં તે લખે છે કે રંગભેદનો આ સવાલ તે ખાસ કેનેડાનો નથી પણ આખી શહેનશાહતનો છે. જ્યારે કેનેડાને વડી સરકારે આવું ખપું માન આપ્યું છે ત્યારે શહેનશાહતમાં રહેવાના હકનું ભાન કેનેડીઅન સરકાર કદી ભુલશે નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓના સવાલ બાબત નીકળેલી દોઢ પણ ઝુલુકમાં આવો રાજનતિનો વિચાર જોવામાં આવ્યો નથી. આ ઉપરથી જણાય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાંના રાજદ્વારી પુરૂષો રાજનિતીમાં બહુજ પછાત છે અથવા બહુજ સ્વાર્થી રાજનીતિનો અમલ કરે છે.

થોડાઘણા પેસ કેળવાએલા હીંદીઓને ટ્રાંસવાલમાં આવવાનો હક આપવાથી ત્યાંની સરકાર એમ માને કે એતો બોદા એશીઆટીક ટોળાનો પ્રવેશ નથાય. તો તેવી તકરાર એ ત્યાંના રાજદ્વારી પુરૂષો રાજ ચલાવવામાં પોતાને હાથે પોતાની કમ અાવડત દેખાડે છે.

ઇપીરીઅલ કનવેનશન બોલાવી આ બાબતનો નીકાલ આણવા ઘેરો પ્રયત્ન ઇંગ્લંડમાં કરવામાં આવે છે. તેમાં એ રહસ્ય છે કે દક્ષિણ આફ્રીકાના હીંદી ઓની આકૃતો દુર કરવામાં ત્યાંના ગોરા ઓની સાંસારીક તેમજ આર્થીક સ્થીતિનુ પુરેપૂરૂં રક્ષણ થાય. લોરડ એમ્પથીલ અને તેના સાથીઓ હીંદીઓ માટે જે પોકાર ઉઠાવે છે તે તમામ વરગના હીંદીશ હીંદીઓને વગર અટકાયતે ટ્રાંસ વાલમાં દાખલ કરવા માટે નહીં, પણ જેમનો હક ત્યાં દાખલ થઇ રહેવાનો છે તેમના હક સાચવવાને માટે તેમ કરે છે. મી. ગાંધી અને તેના સાથીઓ પણ એમજ કહે છે. કોઇ કોલોની પોતાના દેશમાં યુરોપીઅન રીતીનો પ્રચાર કરે, છતાં ત્યાં રહેવાનો જે એશીઆટીકોનો હક છે તેનું રક્ષણ પણ કરી શકે છે. પણ જ્યારે કોઇ એક કોલોની નવા આવનારને માટેજ નહીં પણ જેઓ ખરે ખરા હકદાર છે તેમને પણ કાઢી મુકવા નો પ્રયત્ન કરે ત્યારે પરિસ્થિતિ હક જોખમ માં છે એમ સમજવું. આવી રાજનીતિ સખત ઠપકાપાત્ર છે.

"ટ્રાંસવાલ લીડર"

'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડિઆ' ના ઉપલા લખાણ ઉપર મુખ્ય આર્ટીકલમાં નીચે પ્રમાણે ટીકા કરે છે:

'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડિયા' કહે છે કે કેનેડા માં હીંદી મજુરને દાખલ થવા સામે અટકાયત મુકવામાં આવી છે. પણ ભણેલા માને માટે કંઇ દરકત નથી. થોડાક ભણેલા એશીયાટીકોને દાખલ કરવા એ અમારે માટે ડહાપણ ભરેલું છે કે નહીં એમ આપણી સરકાર કેનેડાની સરકારને પુછાવશે કે નહીં તે અમ જાણતા નથી. પણ કેનેડાનો પ્રાઇમમીનીસ્ટર વીલફરીડ લોરીઅરનો મત આ મુકેલી બારેલા સવાલમાં લેવામાં આવે તો બહુજ ઉપ યોગી થઇ પડે એમ અમને લાગે છે.

આપણી સરકારે વડી સરકાર સાથે મસલત કરવા કોઇ પ્રતિનીધી મોકલ્યો નહીં અથવા ઇપીરીઅલ કોંફરન્સ પાસે આ આખો એશીઆટીક સવાલ મુકયો નહીં. તે વિષેની 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડિયા'ની ટીકાનું વાજબીપણું અમારા ધ્યાનમાં ઉતરતું નથી. લોકોને જે કે કશી ખબર નથી છતાં આપણી સરકારે આવો વિચાર કર્યો પણ હોય, પણ હીંદુસ્થાનથી કે ઇંગ્લંડથી કોઇ જણાવશે કે આવું બારીક કામ કરવા માટે દુથીઆર અને અનુભવી માણસ આપણી સરકારની નોકરીમાં છે? દાખલા તરીકે જે મહત્વ એશીઆટીક ખાતાના મુખી તરીકે કામ કરે છે તેને હીંદુસ્તાનના રાજદ્વારી કામનો કંઇ પણ અનુભવ નથી, પણ એક ચાહના બગીચાના મજુરોના ઓવરસીઅર નું કામ તેણે કર્યું છે. ટ્રાંસવાલના રાજદ્વારી પુરૂષો ઉપરની 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇંડીયા' નીટીકા સાથે અમે પુરેપૂરા મળતા થતાં નથી. આ દાખલામાં ટ્રાંસવાલના રાજદ્વારી પુરૂષો તે સરકાર સમજવા છે. આપણી સરકાર જાણી જોઇને શહેનશાહી કુટુંબનો અનાદર કરે છે એ વાત અમે માની શકતા નથી. ગોરાઓથી બીજી વરણના લોકો તરફ આખી પ્રજાનું જે વલણ છે તેનુંજ આ પરિણામ છે. પણ નેશનલ કનવેનશનની સુચનાઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો તેમજ વડી સરકાર કબુલ કરશે ત્યારે ધીમેધીમે આ વલણમાં ફેરફાર થશ જશે. સરકારનો ઓઠલીનોજ આમાં દોષ છે એમ નથી.

બે નવા વિચારો ઉપજે છે. એમા રાનીવારે 'સ્ટાર' શંકા કરી છે કે કદી પારણામેંટ છ કેળવાએલા હીંદીઓ માટે નો કાયદો મંજુર કરે તો તેનો અમલ કેમ કરવો? આ સવાલનો જવાબ એશિ યાટીક આગેવાનોએ આપવાનો છે. અહીં ની ઇંડીઅનએસોસીએશનતથાહીંદીસરકાર સાથે મળીને આ બાબતનો ફડચો આણી શકાય છે અને વડી સરકાર પોતાથી બનતી બધી મદદ કરશે એમાં શંકા નથી. અમને ખબર મળ્યા છે કે જાપાન અને કેનેડા વચ્ચે પણ આ પ્રકારનીજ સમજુતી થએલી છે.

"સાંજવર્તમાન"

તા. ૨૯ ઓકટોબરના અંકમાં એક લાંબા લખાણ દરમીયાન લખે છે કે,

નાતાલના વેપારના આંકડા તપાસી જોતાં જણાય છે કે નાતાલ ખાતે હીંદુસ્તાનથી દર વરસે રૂા. ૫૪ લાખનો માલ નીકાશ થાય છે, ત્યારે હીંદુસ્તાન ખાતે નાતાલથી માત્ર રૂા. ૭૫ હજારનો માલ આયાત થાય છે. હવે જો ટ્રાંસવાલના વેપારને બોયકોટ કરવામાં આવે તો મોટું નુકસાન હીંદુસ્તાનને જાય. તેનો અરધો કરોડનો વેપાર પડી ભાંગે. ત્યારે હવે કરવું શું? જો કે મામલો છેક નીરાશીજનક છે. તોપણ અમે મારીએ છીએ કે ખ્રીસ્તિ પ્રજાના મન ઉપર અસર કરવા માટે હજી આપણી લડત ચાલુ રાખવાની ઘણી જરૂર છે. તે લડતની અસર બરોબર ઇંગ્લંડની પ્રજાના મન ઉપર થાય એટલા માટે શેફીલ્ડ શહેર મોટી જાહેર સભાઓ ભરવી જોઇએ અને આપણા વેપારને નુકસાન થાય તે છતાં પણ ટ્રાંસવાલના વેપારને બોયકોટ કરવાના ઠરાવો અને તે ઠરાવને અમલમાં મુકવાની પ્રતિજ્ઞા લેવડાવવી જોઇએ. વળી ટ્રાંસવાલમાં વસતા પોતાના ભાઇઓ ઉપર જે આફત આવી છે તે માટે શોક બતાવવા એક દિવસ મોટી હડતાળ પાડવી જોઇએ. હીંદી નેશનલ કોંગ્રેસે આ સવાલને પહેલી પંકતીની અગત્ય આપી તેના સંબંધમાં નામદાર શહેનશાહની સરકાર ઉપર એક મજબુત અરજ મોકલી આપી અને એક ડેપ્યુટેશન હીંદુસ્તાનથી ખાસ ઇંગ્લંડ મોકલવું જોઇએ. જે અરજ નામદાર શહેનશાહની સરકાર ઉપર મોકલી આપવામાં આવે તે ઉપર લાખો હીંદીવાસીઓની સહીઓ લેવી અને તેવીજ અરજ આમની સભાના સભાસદો ઉપર મોકલી આપવી.

ડરબનથી મી.એમ. એચ. રાંદેરી લખે છે કે તા. ૪ને વાર જુમાને રોજ પાયન હાઉસવાળા મી. સઇયદઅલીન હા. મહમદ ના નીકાહ ડરબનવાળા મી. મહમદ કાસમ વાડાની ફોઇકરી સાથે જુમાની નીમાજ બાદ મુકરતી મસ્જીદમાં બપોરના ૧॥ વાગતે જનાબ મોલવી કુતેહમહમદ સાહેબે પઢાવ્યા હતા. લોકો મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા. નીકાહ બાદ પરબુનાર તરફથી ડરબનની સુરતી મસ્જીદ, કોફેરના મદરેસાએ અંજુમન બસ્લામ અને કોફેરની આસરામ સોસાયટી વાળી મસ્જીદને દરેકને બબે પૌંડ બક્ષીસ ઠરવામાં આવ્યા હતા.

મી. હુરોન મોંયસનો કાગળ

લંડન તા. ૬૨ નવેંબર

ગયા શનીવારે મારા વહાલા બાવાજીનો જેલમાં ગયા પછી પહેલો કાગળ મને મળેલ. તે કાગળ-તે પાળું-કાગળ જોઇ મારૂં દીલ બહુ ખુશી થએલ. વળી તે ઉપર મારા વહાલા બાવાજીનો જેલનો મારકો જોઇને તો વળી વધારે ખુશાલી થએલ તેમજ તે કાગળ જોઇ રડવું પણ આવેલ. તે મારા વહાલા બાવાજીને જેલ મળવાથી નહીં પણ તે આજે આપણી હાલત ઉપર, આપણા ઉપર પડતા જુલમ તરફ જોઇ આંખોમાં આંસું ભરાઇ આવેલ. તે મારા વહાલા બાવાજી તો કાગળ ફ્રેમમાં જડાવી રાખેલ છે. તે તરફ જોઇ હું તે પાક મોહુદના હુજુર શુકરીયાના અદા કરૂં છું કે "એ મારા પાક પૃથ્વીના પેદા કરનાર, તારી સત્તા હું કબુ જબાનથી કરૂં કે તેં મારા વહાલા બાવાજીનો એટલો મોટો નસીબ કરયો કે આજે તેઓ પોતાના મુલ્કપણામાં પણ પોતાની વહાલી માતુશ્રીના હાલાને ખાતર જેલ બોગવી રહેલ છે. એ પાક ખુદા, તું તેઓની મહેનતનો બદલો આપજે તેઓને હીંમત આપજે. અને એ મુનાફેકના બક્ષનાર, તુંજ તેઓનો નીગેહ બાન છે. હું આમજ દુવા માગું છું. કોઇ પણ મને પુછે છે કે એ ફ્રેમમાં શું છે? હું તેઓને જવાબ આપું છું કે "એ અમેજીઝ જુલમી રાજના શહેરી હોવાનું ઇનામ છે." ખરેખર એજ ઇનામ છે. હું મારા હીંદીઓ જેલમાં બેધડક જાવછે તે જોઇ બહુજ ખુશી થાઉં છું. હું ઉમેદ રાખું છું કે, મારા વહાલા હીંદી ઓ હીંમતમાંજ રહશે. હું એમજ તે પાક કરતારે પાસે માગું છું કે એ મારા પેદા કરનાર, તું મારા વહાલા હીંદીઓને હીંમત આપજે. દરે આ દુનીયામાં જુદાઇ અને દગાબાજીની દુવા માગી રહેલ છે. તેમાંથી દરેક હીંદી પોતાનો બચાવ કરે એમ દરેકની ફરજ છે. જેઓ માસુમ છે અને જેઓ રાજમાં વગર અવાજના છે, તેઓ ઉપર તો આજે એ દુવાએ બહુજ જોર કરયું છે. હવે એ બધાને વધોટી નાખવાનો આપણો વખત આવ્યો છે. હવે આખી દુનીયા માં જે બોકેરાના હોય જુલમી રાજોએ દબાવી નાખેલ તેજ દબાએલ માણસો હવે પોકાર કરી રહેલ છે. અરે એવરતો પણ હવે હકો માટે લડે છે. જ્યા આટલું બધું થાય છે ત્યારે મારા હીંદીઓ શું કામ પાછા પડશે?

ટ્રેલાગોઆ બે ઇંડિયન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી લખે છે કે:— લાઇબ્રેરીની ઓકટોબર માસમાં સિલક પા. ૨–૧૨–૧૦ હતી. બાદ નવેંબર માસના લવાજમના પા.૨–૧૬–૦ તથા પુસ્તક ગુમ થયા બદલ તેની બોદી કિંમત શી. ૧/૬ મી. તબસ્સમ કાસમ પાસેથી આવ્યા તે મળી કુલ પા.૪–૧૩–૭ થયા. તેમાંથી મકાનના ભાડાના તથા લાઇબ્રેરીયનના પગાર, પોસ્ટ, તથા પરચુરણ ખરચના મળી કુલ પા. ૨–૦–૬ બાદ જતાં બાકી સીલીક પા. ૨–૧૩–૧ તા. ૩૦–૧૧–૦૮ સુધી છે. ચાલુ માસ માં કુલ ૨૦૫ મેંબરોએ મુલાકાત લીધી હતી ત્યારે ૧૫ પુસ્તકો મેંબરોના નામ ઉપર આપવામાં આવ્યાં હતાં. આગળ કરતાં મુલાકાત લેનારાઓની કમ સંખ્યા હોવાનું કારણ લાઇબ્રેરીનું મકાન ફેરવવા નું હતું. તેની અગવડતાને લીધે ત્રણ દિવસ સુધી કામ બંધ પડયું હતું. હવે થી મેંબરોને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે કુટે લોરેન્જરામાં લાઇબ્રેરી રાખવામાં આવી છે. તો ત્યાં પધારી વાંચવાનો લાભ લેશે.

સાંભળવા પ્રમાણે લાઇબ્રેરીની પ્રી મેન્બરોને ભારે પડતી હોવી જોઇએ. તો લાઇબ્રેરીને પુરતા મેંબરો મળશે કે સવા જમમાં ફેરફાર કરવામાં આવશે માટે ઉત્સુક ઉમેદવારોએ ચાલુ માસમાંજ પોતા ના નામ દાખલ કરાવવા ભુલવું નહીં. કેટલાએક બે બરો પુસ્તક લઇ ગયા બાદ તદન બેપરવાઇથી વરતે છે ને પુસ્તકો અકવાડીઆમાં પાછા વળતાં નથી. તો તેઓને વીનંતી કરવામાં આવે છે કે તેમ બને તેમ જલદી મેંબરોએ ધ્યાનમાં રાખવું જોઇએ કે બે પુસ્તકો સારી હાલતમાં પાછાં વળત કરવામાં આવતા હોય તો આગળ જતાં લાઇબ્રેરીને ખરચા માં ઉતરવું નહીં પડે. દરેક મેંબર સારી હાલતમાં પુસ્તક એક વીકમાંજ વળત કરતા જશે તો બીજાઓ પણ વખતસર લાભ લેવા પ્રમે.

તા. ૨૧–૧૧–૦૮ ના રોજ ડરબનથી ઉપાડેલી રટીમર અમદુંભી સલીલસલામત તા. ૨૯–૧૧–૦૮ના મુંબઇ પુગી ગઇ છે.

ચરચા પત્ર

—:o:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો વાંચ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી ખાતરી સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મોકલેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં છાપવા કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો મળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદ્દાસર રાખવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

આઉટ મોરલેંડ—નામ વિનાના કાગળો અમે છાપી શકતા નથી.

મી. એ. ઇબ્રાહીમ—નાતાલથી કેટલાક હીંદી બ્રિટીશ ગીઆના ગયેલ છે. અમે આ છાપાના કોલમોમાં જણાવ્યું છે તેથી વીશેષ ત્યાંની હકીકત નથી જાણતા. તે હકીકત તા. ૩૦ માર્ચ ૧૯૦૭ના અંકમાં છે. બીજીની હકીકત તા. ૨ મે ૧૯૦૮ના અંકમાં છે.

મી. વાસુદેવના કાગળના જવાબ

બે. ઇ. ઓ. ના અધીપતી જોગ

મી. વાસુદેવના કાગળ ઉપર આપે રીવ્યુ ન કરવાનું પસંદ કરી આપનું મોટું મન દેખાડ્યું છે એમણે કરીથી પાછી પાનીનું લખાણ વાંચવાથી એમને કરોધ ઉપજ્યો છે અને તેથી જે મનમાં આવે તે લખી નાખ્યું છે એમાં નવાઇ નથી. તેઓ માને છે કે આપે એમના વિશે લખાણ કરી એમને પ્રખ્યાત થવાનો તક આપ્યો છે. છતાં, વળી એમ પણ જણાવે છે કે આપે અસલ લખેલું બે અડકતરૂં વેર લેવાનો પ્રયત્ન હતો. મી. વાસુદેવની સાથે "ઓપિનિઅન"ના અધિપતિને શું વેર હશે એ સમજી શકાય એવું નથી. ટરાંસવાલમાં જવાનો હક ધરાવનાર દરેક હીંદીએ આ લડતમાં ભાગ લઇ હીંદી કોમને મદદ કરવી એવી તેની ફરજ છે એમ "ઓપિનિઅન" માને છે અને આ ફરજમાં જેઓ પછાત પડે તેઓને મોળા અથવા 'પાછી પાની' કરનારા માને છે. એ મતને અનુસરીને લખતાં 'ઓપિનિઅન' વિરૂદ્ધ ટીકાથી ડરે તો તેના સત્યાગ્રહમાં એટલી ખામી ગણાય. આ લડત કંઇ 'ઓપિનિઅન'ની નથી. હીંદી કોમની છે. જે કોમ કોમની સેવા કરવા પોતાના સ્વારથનો ભોગ આપે —પોતાની જનતીની શોભા વધારવામાં પોતાનું બલિદાન આપે—સમજીને રાજી ખુશીથી જનતનું હિત કરવા હોમાય એવા માણસને બહાદુર ન કહેવાય તો તેને બીજી શું ઉપમા? મી. વાસુદેવ. આપે તે જાણવા જેવું છે. હું માનું છું કે બધાથી આવું બની શકતું નથી. અને મી. વાસુદેવથી પણ ન બની શકતું હોય તો તેમાં તેમને શરમાવાનું નથી. પોતાની અશક્તિ કબુલ કરવામાં હીણપત નથી પણ તેને ઢાંકવામાં છે એમ મારો નમ્ર મત છે.

લી. સેવક, પુરૂષોત્તમ દેસાઇ

તા. ૯-૧૨-૦૮

બે. ઇ. ઓ. ના અધિપતી જોગ.

તા. ૫ ડીસેમ્બરના ઇ. ઓ. પાને ૮૨૪માં "પાછી પાની વિષે જવાબ" આપનારનો આરટીકલ વાંચી કું બહેજ વિસ્મિત થઉં છું. કારણકે "ચડ્યા બેઠા શુલીપર રામજી તેરા ભલા કરેગા" એવી એવી કેટલીક મારમીક બાબતો કું કે ધંગરેજી જ્ઞાન વાળા અને નાની બુદ્ધી વાળા બી હોવી જોઇએ. લખનાર બુલી જાય છે કે આ કામ કયાં ઇ. ઓ. ના અધીપતીનું કે મેનેજરનું કે કોઇ બીજાનું છે. એ તો સઘળી કોમનું છે. શું આજ સુધી ટરાંસવાલમાં હજારેક જેટલા માણસો જેલમાં ગયા તે કોઇના હુકમથી કે શરમથી? નહી, નહી, પોત પોતાની કોમના ભલા માટે ફરજ અદા કરતા.તો આ એકલાજ મી. વાસુદેવ આવું ખુશ ખરેલું મારમીક લખાણ લખી જે ઇ. ઓ.ને ચિરપાવ બંધાવ્યો છે. તે ઓપીનીઅનને નથી મળ્યો પરંતુ પોતાનેજ મળ્યો કહેવાય. એવું ઓપિનિઅનના નીચેના કેરેક્ટર નમ્રતાભર્યા શેરાથીજ સ્પષ્ટ માલુમ પડે છે.

લી. મનજી નથુભાઇ પેલાણી

પ્રિટોરીયા તા. ૮ ડીસેંબર

છેવટ સુધી લડો

બે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

આફ્રિકા, ઇન્ડીઆ, અને ઇંગ્લાંડના અહરથોના એકમતી પ્રોટેસ્ટ ટરાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર જે દુઃખ અને જુલમ પડે છે તે સામે થતા છતાં, ટરાંસવાલની અભિમાની સરકાર તમારો મારી મોડું લાલ રાખી પોતાની જે હદના દેખાડે છે અને નિરદોષ હીંદીઓને રંજાડે છે તે તરફ દરેક હીંદી આશ્ચર્યથી જુએ છે. આ તો ચોખ્ખીજ બીના છે કે જેલમાં ભલે ગમે તેટલું દુઃખ હોય પરંતુ હીંદી કોમ પોતાની ઇજ્જતને વળગીજ રહેશે. બહેલાની બાબતમાં સરકાર જે જુદી તાણ તાણે છે તે અંગ્રેજના ઇન્સાફને શરમાવનારૂં છે. અંગ્રેજ સરકારે અંગ્રેજી બંધારણ સવેપરી તરીકે લેખી છે. તે બાબા બહેલા કોઇ પણ માણસ ઇમીગ્રેશન કાયદા પ્રમાણે ટરાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે છે ત્યારે સરકાર ફકત હીંદીઓનેજ અટકાવવા માગે છે એ ઉપરથી ચોકસ અનુમાન એટલું જ થાય છે કે હાલ રાજ્ય ચલાવતી ઉચ્ચ સરકાર નામદાર અંગ્રેજ સરકારની સર્વો પરી અંગ્રેજી બાપાને માન આપવા માગતી નથી. દરેક હીંદીની ચોકસ ફરજ તો એ છે કે બહેલાઓને જ્યાંસુધી સરકાર આપણી માંગ મુજબ ન આવવા દે ત્યાં સુધી તન મન અને ધનથી લડવું. અને જો એવી રીતે લડવામાં આવશે તો આપણી ચોકસ જીતજ છે. સરકાર જો સલાહ કરી આ વરસમાં છ બહેલા હીંદીને આવવા દીધા હોત તો આ તકરાર ઉદ્‌ભવા પામતજ નહીં, પરંતુ સરકારની જુદી આડાઇથી ટરાંસવાલની બહારના લગભગ ૪૦ બહેલા હીંદીઓ ટરાંસવાલમાં દાખલ થઇ ચુકયા છે જેમને સરકારે પકડીને બુધવાર સુધી કેસ મુલતવી રાખી જોડી ગુકયા છે. બધું કરીને એ લોકોને હદ પાર કરવામાં આવશે. તેમ કરીને સરકાર પાછી પોતાની હાંસી અને બેવકુફાઇ દુનિયામાં કરાવશે. હીંદી કોમને ટરાંસવાલમાં બહેલાઓ વગર ચાલી શકે એમ અનુમાનથી જણાતું નથી. મી. ગાંધી કને ટરાંસવાલ ન હોત તો ૧૯૦૭ના નંબર બીના એશીઆટીક કાયદામાં હીંદીઓને શું શું નુકશાન થનાર હતા તે કોઇ જાણતા નહીં અને રાંક હીંદી કોમ કયાર ની કાયદાને વશ થઇ રેજીસ્ટ્રેશનમાં રહેવા લાચક થઇ ચુકી હોત. પરંતુ એક બહેલા હીંદીના સમજાવવાથી હીંદી કોમે આ મહાન લડત ઉઠાવી અભિમાની સરકારને

સત્યાગ્રહથી હીંદી કોમે હરાવી ચુકી છે અને હરાવશેજ. અત્રેના છાપાઓમાં લંડનનો આજે એક તાર છપાયો છે. તેમાં છે કે હાઉસ ઓફ કોમન્સ જો લાઇસેન્સના બીલને મંજુરી આપશે. તો ડોકટર ગીલ્બર્ટ પોતે સત્યાગ્રહી થઇ જ્યાંસુધી તે બીલ નામંજુર ન થાય ત્યાં સુધી કોઇપણ જાતનો કર ભરશે નહીં. એ ઉપરથી સત્યાગ્રહની મહાન લડતનું તત્વ શું છે એ ચોકકસ સમજી શકાય છે. ટુંકમાં એટલુંજ કહીશ કે જો હીંદીને પોતાની આબરૂની દરકાર હશે તથા જો હીંદીની નસોમાં હીંદનું ખુશતની લોહી વહેતું હશે તેતો છેવટ સુધી સરકાર પાસે થી પોતાની માંગ કબુલ કરવા વાસ્તે લડશે. અને તેમ કરી દુનિયાના ઇતિહાસ માં પોતાનું નામ અમર કરીને મરશે.

જોહાન્સબરગ, તા. ૩–૧૨–૦૮.

લી. એમ. એ. માયેત.

"ટ્રાંસવાલને લગતાં કાવ્ય"

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ જોગ.

આપના છાપામાં બે ભાઇઓ તરફથી જે કવિતાઓ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી, ને વાંચી હું ખુશી થયો છું. આ ભાઇ ઓની વિદ્વતા માટે હું તેમને મારા અંતઃકરણપુરવક મુબારકબાદી આપું છું. આવી ભાઇઓ જ્યારે હીંદુસ્તાનમાં ઘેર ઘેર થશે, ત્યારેજ હીંદનો ઉદય નજીક આવ્યો એમ કહેવાશે. ખરેખર એ ભાઇઓને જેટલો ધન્યવાદ ઘટે છે, તેનાથી કંઇપણ તેમના માનવંત ધણીઓ ઓછા ધન્યવાદને પાત્ર નથી. કારણ કે એ તેમના પ્રયાસથીજ તેમજ સ્ત્રી સ્વતંત્રતાની ઉપાસનાને લીધે તેઓ આટલી બધી વિદ્વતાને પામી શકી હશે. હું આશા રાખું છું કે બને ભાઇ ઓ પોતાનાં કાવ્ય રસનો સ્વાદ વખતો વખત વાંચક વરગને ચખાડતી રહેશે. વળી સદરહુ ભાઇઓએ મજકુર કવિતા પ્રસિદ્ધ કરવામાં પોતાની જાતનેજ ગુમાન આપ્યું છે. એટલુંજ નહિ પણ તેમના ભાગ્યશાળી ધણીઓને આવી સાક્ષર પતિ ઓ હોવાને બદલ યત્નાનું એક મજબુત કારણ આપ્યું છે. અન્ય ભાઇઓને ભાઇ ઓ આવા દાખલાનું અનુકરણ ન કરશે, તો તેઓનાં કમનશીબ સમજવાં. જો કે એ ભાઇઓને પોતાનાં નામ જાહેરમાં મુકવાને મરતાંવેક ન લાગ્યું હોય, છતાં પણ જો એ નામો બહાર પડે તો તેમાં કંઇ હરકત જોતો નથી. એટલે હવે પછી પણ તેઓ બહાર પાડશે તો આટલી ઉપકાર વૃત્તિમાં વધારો થયેલ સમજીશ. મજકુર કવિતામાં અસલ ઘટના જેવું નથી, તથાપિ કેટલાંક નામોમાં ફેરફાર સાથે બુકિત કરવામાં સ્ત્રી ચતુરાઇનું દર્શન કરાવ્યું છે.

જોહાન્સબરગ, તા. ૨ ડીસેમ્બર ૧૯૦૮.

લી. મોરારજી ડાહ્યાભાઇ દેસાઇ,

[નામ બહાર પાડવા ભાઇઓ ખુશી નથી એટલે દીલગીર છીએ અ. ઇ. ઓ.]

ઇંડિયન પબ્લીક લાઇબ્રેરી.

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ સાહેબ,

આ લાયબરેરી જ્યારથી ખુલી ત્યાર થી તેના સંબંધમાં મારો જાતિ અનુભવ છે. મને શોખ છે અને તેથી હું મારી યથાશકિત મદદ પણ કરી ચુકયો છું. આટલું છતાં જ્યારે તેની આ સ્થિતિ જોઉં છું ત્યારે મને ઘણીજ દિલગીરી થાય છે ને ધારું છું કે દરેક હીંદીને તેટલી દીલગીરી થતી હોવી જોઇએ. લાય બરેરી જ્યારે સારી સ્થિતિમાં ચાલતી હતી ત્યારે કેટલાક ગ્રહસ્થોએ તેના હિતને ખાતર વચ્ચે પડી તેને પબ્લીકને હાથ સોંપાવી, ને બોરડ નીમાવી, પણ આજે જોઉં છું કે તે હીતને ખાતર નહોતું પણ બીજું કારણ હોવું જોઇએ. બીજા કારણ માં અદેખાઇ કે વિદ્વત્સંતોષીપણું પણ કહી શકું છું. કારણ કે જો હીતજ હતું તો આજે તે ગ્રહસ્થો કયાં છે? શું તે વખતે તેની ફરજ હતી અને અત્યારે નથી? મારી તો સલાહ છે કે હજુ પણ તે ગ્રહસ્થોએ તયાર થઇ લાયબરેરી શરૂ કરવી જોઇએ. ને પોતાથી બનતો પ્રયત્ન તે પાછી ખોલવા શરૂ કરવો. જે બોરડ નીમાએલ છે તેમાં સારા આબરૂ દાર ગ્રહસ્થો છે તે ગ્રહસ્થોને પણ લાજમ છે અને ફરજ છે કે તેઓએ આ બાબત તુરત ધ્યાનમાં લઇને તે ઉપરનો કરજો કે જેને માટે કેસ થયો છે તેનો નિકાલ કરી લાયબરેરી પાછી શરૂ કરવી, આ બાબત લંબાવું નહિ કરતાં ટુંકામાં ઇસારો કરું છું કે લાયબરેરી બંધ થશે અને તેની ઇસકામત સેલ થશે તો ભવિષ્યમાં નુકશાન થશે તે તો એકજ બાજુ, પણ હીંદી હિતેચ્છુઓને ખમુંજ સોસવું પડશે. લાયબરેરી ઉપર જુજ રકમના દેણા માટે ટાંચ આવે ને માલ સેલ થાય. એ દુઃ ખત ભવિષ્યમાં કોઇ રાજદ્વારી બાબતમાં યાદી અપાય તે નુકશાની થવા સંભવ છે.

ડરબન, તા. ૨–૧૨–૦૮

લી. લાયબરેરી હિતેચ્છુ.

પરચુરણ ચરચા

ડરબનથી "દીવાંસરી" લખે છે કે મોરીસ અને ત્યાંના વેપારીઓને ઘણી મુદત થયાં વખાણવામાં આવે છે. પણ હાલ તે સામે વાંચનારાઓની જાણ માટે નીચેની હકીકત રજુ કરું છું. નાતાલના શીડીઓ પકડાયા અને જેલ જવાનો તાર અહીંથી કરેલો જે ત્યાં મળતાંની સાથે અમારા કદરદાન શેઠ મી. અહમદ ગુલામ મહમદ આજમે પોતાની લાગણી જાહેર કરી અને આનગી મીટીંગ બોલાવી. આ મીટીંગમાં આવેલ કેટલાક સાહેબોએ જણાવ્યું કે નાતાલવાળા નાલાયક છે. શું કરવા સરકારની સામે થાય છે. કેમ કાયદો કબુલ નથી કરતા? આ સમાચાર જાણી મને ઘણીજ દીલગીરી થાય છે. અને ખરા લાયક નાલાયક કોણ તે જણાઇ આવે છે. નાતાલવાળાઓને આજે આખા જગતમાં શાબાશી મળે છે અને તેમને બહાદુર અને મરદ મણે છે. અમે તમા રી પાસેથી કાંઇ વસ્તુ નહીં માગતા હતા. ફકત બીજે ઠેકાણેથી પ્રોટેસ્ટના તાર જેમ પોલાયત ગયા તેમ તમે તરફથી જતે તો તમારી લાયકી જણાત. તમારી કમાણી, વેપાર અને જીવનદશાને શોભા આપત. તમારે પરાધ કોમ પાસેથી શીખવું ઘટે છે. તમારા માજી ગવરનર સર ચારલ્સ બુસ આજે અમારા હીંદીઓના વખાણ કરે છે. અને અમારા તરફથી ઇગ્લાંડમાં માનભર લડત ચલાવી રહયા છે. અમારા હીંદીઓના વખાણ આખું ઇગ્લાંડ કરી રહ્યું છે. સર ચારલ્સ બ્રુસ જેવા પરાધ કોમના નામાંકીત નરે તો પોતાના ખરચે આપણા ઉપર પડતા જુલમોની ચોપડી સુદ્ધાં છપાવીને બીજા માહીતગારોને મા હીતગાર કરી અમને દાદ અપાવવાની મહેનત લીધી છે. શાબાશ છે તેવા કદર કરવાવાળાઓને.

બોકસબરગથી એક લખનાર જણાવે છે કે અહીં ગોવીંદ માધવ ગોરજીના રહીશ વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે ૯ દિવસની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા છે. તેની ઉમર ૨૫ વરસની છે. આવી

નાની ઉમરે દેશાભિમાની લાગણી માટે દુઃખ મી. ગોવીંદને મુબારકબાદી આપું છું. અને કેટલાક ભાઇ આ લાઇસેન્સ અથવા લાઇસેન્સની નકલ બતાવી વેપાર કરે છે એ ઘણી દીલગીરીની વાત છે. અને કેટલાક ભાઇઓ આબરૂને ચેતાવ્યા વગર પોલીસ પાસે પકડાવે છે માટે ત્રેના સહુ ભાઇ ઓને ચેતીને ચાલવાની હું વીનંતિ કરું છું.

——

બેનોનીથી મી. ઇસ્માઇલ નાના માએત લખે છે કે તા. ૩ની સાંજે શેઠ દાઉદ મહમદ વીગેરે તથા મી. અહમદ કાળલીઆ આવ્યા હતા. તેમના માનમાં ઘણુ ખેડા ગાડી જેટલી અહીંથી માણસો તેમને એકપાન લેવાને ગયા હતા. તે સાહેબો આવ્યા કે મીટીંગ બોલાવી હતી. તેમાં બાકીના ભાઇઓએ પરમીટ તથા લાઇસેન્સ આપી દીધાં હતાં અને હકત બરાબર સમજાવવાનો જુરસો બતાવ્યો હતો. અને એસોસીએશન માટે ફંડ કરવું હતું જેમાં એકપાન તથા બેનોનીવાળા ભાઇઓએ પૌ. ૪૧ નું ઉધરાણું કરી આપ્યું હતું. તે સાહેબો જે કોમને માટે સંકટ ઉઠાવે છે તેમને માટે તેમનો પુરા દીલથી અમો બેનોનીવાળા ઉપકાર માનીએ છીએ.

——

વાશનબરગ (ટ્રેન્સવાલની) થી મી. હસન શરીફ લખે છે કે ટ્રાંસવાલમાં કેટલાક ભાઇઓએ રજીસ્ટર લઇ લીધાં છે એ ઘણી અસેડાસની વાત છે. આપણા આગેવાનો જે કામ કરી રહ્યા છે તેમાં સહુએ મદદ આપવી ઘટે છે.

——

મી. સાલેજી ઇસ્માઇલ લહેર લખે છે કે જોહાન્સબરગમાં અગીયારવાળા ૧૬ માં મી. આકુજી સાલેજી તથા મી. યુસુપ ઇસ્માઇલ કોલાભાઇ જે મારા પીતરાઇ ભાઇ થાય છે તેમને જેલ જવા માટે હું મુબારકબાદી આપું છું.

——

વેરૂલમથી એક "ખબરપત્રી" જણાવે છે કે અહીંના મસ્જીદની સ્થિતિ સુધારવા ની જરૂર છે. મસ્જીદના પ્રખાદતખાનામાં વરસાદથી ઘણું પાણી ભરાઇ જાય છે. મસ્જીદના ઘરોની કાંઇ ઉપજ હાલ મળતી નથી. તે ભાડે આપાય તો રાખનાર તૈયાર છે. મસ્જીદની મીલકમાં ઘટ છે તેને માટે અગર વેપારીઓ દાણીના દીઠ એક પેની કાઢે તો મસ્જીદના દફતમાં ઘણો ફાયદો થાય. આ સઘળું જમાતના આગેવાનોએ ધ્યાનમાં લઇ સુધારો કરવાનું છે.

——

'ક્રોનીકલ' લખે છે કે મદ્રેસાએ ઇસ્લામીઆના સ્થાપના કરનારા ટ્રસ્ટી સાહેબોએ ટ્રાંસવાલ જઇ સારી નાનીસરખી રકમ મદ્રેસાના ફંડમાં ઉધરાવી લાવ્યા છે અને એ મદ્રેસા હાલ રાંદેરમાં ચાલુ થઇ છે અને ત્યાં ૫૦ થી ૬૦ બાળકો ભણવાનો લાભ લીએ છે. આ ઉધરાણું કરવામાટે તેઓ નાતાલમાં પણ નીકળવાના હતા, પણ આજે બે ત્રણ માસ થયા, મગર હજુ ઉધરાણું કરવા નીકળ્યા નથી. હવે વધુ સુસ્તી નહીં કરતાં અલ્લાના કામ ઉપર કમર બાંધી જલદી કામ શરૂ કરવું જોઇએ.

——

પ્રીટોરીઆથી 'પ્રીટોરીઆવાસી હાલાહ' લખે છે કે, ઇ. ઓ. ના અંક ૪૮ (તા ૨૮ નવેંબર) માં 'હાલાહવાસી' જે જોડીઆ મદ્રેસાના પૈસા મેરીત્સબરગ પડ્યા છે તે જોડીએ મોકલી આપવા આગેવાનોને અલામણ કરે છે. તેને હું મળતો છું. હાલાહવાસીને હું જણાવું કરું છું કે તે પૈસા ત્રણ ટ્રસ્ટીઓને હસ્તક છે તેમાં બે ટ્રસ્ટી નો મત એવા છે કે તે પૈસા જોડીએ મોકલી આપવા જોઇએ. અને ત્રીજા ટ્રસ્ટીનો વિચાર અત્રે જમીન લેવાનો છે અને તેની ઉપજ થાય તે જોડીએ મોકલવી. અગર જમીન લેવા જતાં પૈસાની રકમ નાની છે તેમ કરજ કરી જમીન લેવાથી મદ્રેસાની ઉપજ થતી નથી. અને તે પૈસા જોડીએ ત્રીજા ટ્રસ્ટી મોકલવા દેતા નથી, તે ટ્રસ્ટી છે' તો બેંકમાં થી લઇ આપવામાં સહી કરતા નથી. તેજ વાંકથી બેંક તે પૈસાનો લાભ લેવા છે. ત્રીજા ટ્રસ્ટીને ખુદા તોફીક આપે ને તે બે ટ્રસ્ટીના મતને મળીને તે પૈસા તાકીદે મોકલી આપે

——

પીટરસબરગથી મી. એમ. એમ. ખંડેરીઆ લખે છે કે સુપ્રીમ કોરટના ચુકાદા પછી દરેક હિંદી જોઇ શકયો છે કે સરકારે અન્યાયી પગલાથી કેટલા બહાદુર હિંદીને છોડી દેવા પડ્યા હતા. તેની સાથે દેશભક્ત ગાંધી અમર મી. ઇમામ અબદુલ કાદરને પણ છોડવા જોઇતા હતા. પરંતુ તેમ નથી કરવું તે બતાવી આપે છે કે તે આગેવાનને જેલમાં સખ્ત મજુરી કરાવી શરમે કરાવવા ઇચ્છતા હશે. તેમાં ખરેખર મોટી ભુલ છે. આથી સરકારને સંતોષ નહીં થયો એટલે દેશ ભકત ગાંધીના પુત્ર મી. હરિલાલ જેઓ હજી ઉગતી વયના જુવાન છે. તેને ફરી ડીપોરટ કરી વોક્સરસ્ટની જેલમાં તેમના પીતાશ્રીની સાથે પુરેલ છે. દેશની ખાતર પીતાપુત્ર બોક્સરસ્ટની જેલમાં જે સજા ભોગવે છે તે બતાવી આપે છે કે આગેવાન કેમ જે વડી સરકાર તથા હીંદી સરકાર આંખે પાટી બાંધી થાય તે જોયા કરે છે. વીગેરે.

——

કરોંગાથી મી. ઇબ્રાહીમ મહમદ નીકાત લખે છે કે મી. દાઉદ મહમદ વીગેરે છુટી પાછા લડતમાં જોડાઇ ગયા એ જોઇ હું ઘણોજ ખુશી થયો છું. આપણે સહુએ તેવું થવાની જરૂર છે કેમ જે વડી સરકાર તથા હીંદી સરકાર આંખે પાટી બાંધી થાય તે જોયા કરે છે. વીગેરે.

——

ડેલાગોઆબે ૫ ઉધરાણાના લીસ્ટમાં મી. ફરામજી પેસ્તનજીએ ૧૦/- ભરેલ તેનું નામ જાહેર નથી પડ્યું તે તરફ ડેલાગોઆબેના એક મદદર્થે અમારું ધ્યાન ખેચ્યું છે.

SUIT No. 609 of 1907.

In the High Court of Judicature at Fort William in Bengal,
Ordinary Original Civil Jurisdiction.

CASSIM AHMED MOLLAH

VS.

DAWOOD MAHOMED OLLAH

Residing at No. 7 Kaffir Street, Stand No. 197, at Vrededorp, Johannesburg in his Majesty's Colony of Transvaal in South Africa, Merchant.

To

The Defendant DAWOOD MAHOMED OLLAH.

Whereas Cassim Ahmed Mullah residing at No. 135 Lower Chitpore Road, Calcutta, and Isaup Ahmed Mullah Residing at Cuttac Orissa in Bengal, merchants, have instituted a Suit in this Court against you for a declaration that the partnership existing between you and the plaintiffs in the business of A. D. Ollah & Co., is dissolved, for an account of the dealings and transactions of the said partnership carried on between the plaintiffs and you, for an order that you do pay to the plaintiffs what may be found due on the taking of the said account and for the costs of the suit you are hereby required to cause an appearance to be entered for you in the office of the Registrar to this Court within 45 days from the date of this publication of the substance of the summons to appear and answer in this suit inclusive of the day of publication and are father required by the Court to file your written statement within 70 days from such publication inclusive of the date of publication, and you are summoned to appear befor this Court at or before the expiration of 8 calendar months from this notification, that is to say at the hour of 11 o'clock in the fore-noon of the day immediately following the expiration of such last mentioned time in person or by an advocate of the Court duly instructed to answer the above-named plaintiffs, and as the last mentioned day fixed for your appearance before the Court is appointed for the final disposal of the suit, you must be prepared to produce all your witnesses on that day and you will bring with you or send by your agent any document on which you intend to rely in support of your defence and you are hereby required to take notice that in default of your appearance before the Court on the last mentioned day the suit will be heard and determined in your absence.

Dated the 3rd day of September, 1908.

(Sd.) J. H. HECHLI,
Master.

High Court,
O.O.C. Ju.

કલકત્તાની ન્યાયાધીકારી હાઇકોરટ મધે

ઓરડીનરી ઓરીજીનલ
સીવીલ જુરીસ્ડીકશન,

કાસીમ અહમદ મુલ્લા ... વાદી.

દાઉદ મહમદ ઓલાહ, ૭ કાફર સ્ટ્રીટ, સ્ટેન્ડ નં. ૧૯૭
વ્રીડીડોરપ, જોહાન્સબરગ, ટરાંસવાલ. } પ્રતિવાદી.

પ્રતિવાદી દાઉદ મહમદ ઓલાહને માલમ થાય જે કાસમ અહમદ મુલ્લા મુકામ ૧૩૫, લોઅર ચીતપુર રોડ, કલકત્તા, અને ઇસપ અહમદ મુલ્લા મુ. કટક ઓરીસાના વેપારીઓએ આ કોરટમાં તમારી સામે ફરિયાદ નોંધાવી છે કે એ. ડી. ઓલાહની કું. ના નામથી તમો અને વાદીઓ ભાગમાં વેપાર કરતા હતા તે કું. ના ભાગ છુટા કરતી વખતે નીકળતા હિસાબની રકમ અને આ કેસનો ખરચ તમારે ભરી દેવો. એટલા માટે આ સમન્સ પ્રસિદ્ધ થયાથી ૪૫ દિવસની અંદર તમારે કોરટના રજીસ્ટરર પાસે જવાબ દેવા રહાજર થવું. અને વળી આ છપાવ્યાની તારીખથી ૭૦ દિવસની અંદર તમારે લખીત પુરાવો રજુ કરવો, અને આ નોટીસનામાથી ત્રણ મહિના પુરા થાય તેને બીજે દિવસે બપોરના ૧૧ વાગે તમારે જાતે અથવા તમારા વકીલ મારફતે મજકુર વાદીઓની ફરિયાદને જવાબ દેવા હાજર થવું, અને તેજ દિવસે તમારા પુરાવાના ટેકામાં સાક્ષીઓ રજુ કરવા અથવા જે કંઈ દસ્તાવેજ આ કેસમાં તમને ઉપયોગી જણાય તેપણ તમારે જાતે અથવા તમારા એજંટ મારફતે તેજ દિવસે રજુ કરવા. અને ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે મજકુર દિવસે તમે કોરટમાં હાજર થઇ શકશો નહિ તો કેસ તમારી ગેર હાજરીમાં ચાલશે અને તેનો ચુકાદો તે મુજબ આપશે.

તા. ૩ જી સપ્ટેંબર સને ૧૯૦૮.

(સહી). જે. એચ. હેચલી.

હાઇ કોરટ
ઓ. ઓ. સી.
જુરીસ્ડીકશન.

માસ્તર.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
erchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bass,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Handeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
189 Bree Street (corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Popoomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 398.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajot Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Narjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Cameroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Cameroodeen,
113 Grey Street.
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 635,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
100 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Beresa Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Beresa Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

બરટીસ અખીરઅલીના સભાષણો તરજુમો

કીંમત 3 પેની. પોસ્ટેજ ૧॥ પેની.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG
Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 7 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexandra St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rognath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J E. Tavaria,
224 Market Street.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
63 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).
A. E. Bhanda,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 0.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 178.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.
Mehta & Khanderia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box123
Moosa Hassap.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parahotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 68

Ayob Bajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Manabas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Namoo
Box 353.
Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 5 1,

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 02,

ROBERTSON.

K. M. Namoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STONDERT

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rano od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosuub Tayob & Co.
Market Street.
Joosuub Hassim & Co.,
P.O: Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Established 1885. Head Office: 11 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents,—

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 82. Tel. Add.: "FORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

બોક્સ ૮૮. ૧૩૫ વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન

Telephone864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

66 Market St., East's Building, JOHANNESBURG

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવશે

Suits Made to Order, Moderate Charges.

Old Suits Well Repaired.

ચાવલ.

(આડગાસ્કર)

બાવ હર ૧૬૫ રતલના બસ્તાએ પી. ૧૮/ /-
પારદી જેમ મોટી તેમ ભાવ સસ્તા
નમુદ અવશ્ય મહીતા વેપારીઓને ઉધાર. બીજે ઠેકાણેથી ખરીદયા પહેલાં અમારો સામ્પલ અને ભાવ તપાસજો.

ઠકોરજીભાઇ શીપર્સ એન્ડ કું. લીમીટેડ.
પી. ઓ. બોકસ ૭૬૬, ડરબન.

A. A. RAHEMAN.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,
Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN.
GENERAL MERCHANT.
Natal Leaf Tobacco a Specialty.
113 GREY STREET, (Camroodeen's Buildings)
Tel. Add.: "AJMERE." Durban

M. A. Karodia & Co.,
GENERAL MERCHANTS
Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.
41 Market Street
JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,
Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,
General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
માલમ, સુપર અને મસાલાની મોટા જથ્થાબંધ સપ્લાય આપવામાં આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

ઈ. ઈ. ઝવેરાઈ
૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઇ સેટલમેન્ટ.
બોકસ ૨૨૮૮ જોહાન્સબર્ગ
ઝવેરાત ઉઘરાવનાર અને હોલસેલ મરચન્ટ.
ઈન્ડિયન તથા ઈંગ્લીશ મોસરી હંમેશ બજારભાવ કરતાં પણ ઓછી મળશે.

B. K. PATEL,
Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET.
P.O. Box 5250,
JOHANNESBURG.
ભગવાન ઠાનજી પટેલ.
ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોકસ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલ મગનલાલ.
Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,
3 Market St. (West), Box 6023, JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,
TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

નાગરદાસ હરી સોની
દરેક જાતના સોના ચાંદીના સરસ દાગીના બનાવનાર.
ઓફીસ નં. ૨૪૪–૨૪૫ એસોસીએશન ચેમ્બર્સ,
વર્કશોપ: ફુલ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,
TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashionable Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,
TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
36 MARKET STREET,
Branch: 197 Market Street. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,
MERCHANTS & IMPORTERS
Market St., and at Spelonken,
Tel. add. "KHANDERIA." Box 160
PIETERSBURG.

RATANJI RUGNATH,
TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
27 Market Street,
JOHANNESBURG

HORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, Lourenco Marques

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c. &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Forbesdor"
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉંચો માલ.
સન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બેસ્ટ બ્રાન્ડના કેમ વગેરે બધાની વખારૂ હંમેશ રાખવામાં આવશે.
સન ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઇ.
સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની.
કે. છગન,
૧૬૦ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,
GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 12,
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Yrujdas & Lalchand,
GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and Retail.
P.O. Box 92, Lourenco Marques

A. M BHYAT,
Wholesale & Retail Merchants,
Market Street, Box 48,
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 64
Nigel, Box 43
Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,
Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.
Between Bloff and Von Brandis Streets.
6 doors from Stores Bros.,
P.O. Box 1103. Tel. Add: "MAHARAJ"
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,
General Merchant and Produce Agent.
Branch: INHAMBANE.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY,

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઘરાક રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ બનાવેટ બ્રાન્ડ. "Bee" બ્રાન્ડના માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
687 SMITH STREET,
P.O. BOX 383

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET
P.O. BOX 12

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હવેથી કંપની ઉપરના દેશોને માટે હિંદુસ્થાન, જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશીઆ અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ધોરણે દર સ્પેશ્યલ રીતે આપવામાં આવે છે.

હવેથી કંપની તાર અમના દલાલથી દુનિયાના કોઈપણ ભાગપર પૈસા મોકલી શકે છે.

હવેથી કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે આ રજીસ્ટર નામને માટે કાંઇપણ ખર્ચા લેવામાં નથી આવતા. હવેની ખાસ ઉપયોગ છે તે ઘરેઘરે રીતે સંપુરણ છે. આવી રીતે તાર રજીસ્ટર કરાવી મોકલનાર તાર લેના તથા બીજાઓથી ઘણા સસ્તે દરે કામ કરીને આપે છે.

નવી રૂટર મોકલ્યા આવેલા તાર હવેની કંપની તેના અસલ કરી લેનાર પહોંચે કરી જ કરે છે,

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો

મેનેજર,
રૂટરની ખોજરી,
રેયટર બીલ્ડીંગ્સ,
૫૨, કીંગ વીલીઅમ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

હવેની બીલ્ડીંગ,
સેંટ જ્યોરજીસ સ્ટ્રીટ,
કેપટાઉન.

અથવા હવેની એજન્સી,
બી કોરનર હાઉસ,
કર્મીકલ સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1.6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

ઉપેનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના બાજોના દસ ટુકડાથી કોઇપણ તંબાકુવેપારી એક પાકીટ મફત ખરીદી શકાય છે. ૧૦૦ ટુકડાથી રૂ. ૧.૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Addr.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and Ar

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432 Corner Kafir & 11th Streets,

KRUGERSDORP, JOHANNESBURG

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ક્રીશ્ચિયન સોસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન તથા મંગાવી સસ્તે દરમે વેચવામાં આવે છે. ખાસ થી પેરસંદરનું નવા ઢબના—સરસ ચારસ—મોખું ગંધીઆણું—જથા બંધ. અજમાએશ કરી જુઓ.

STAND 512, 12th Street, KRUGERSDORP

P.O. Box 6031. JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY."

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, December 19th, 1908. No. 51.

Tel: Add: "Surrojee." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ લાલ લસ્બા પાનરાનો વેપારતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્નુક મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી કીફાયત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

વધી જતની પેરાપુરસ તથા ફ્રુટનો કમીશન વર્ક જોહાનેસબરગની બજારમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પહેલા વરતમ કુબાવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—Beckett's Building, Market Square
Box 2588, Tel. Address : TOMASELLI, Johannesburg

દરેક ખેડાણ વખત માટે.

ખેડો લાંબા નાણાં ખેડનારને આજકાલ સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

ગમે પ્રકારે ખેડું હોય પણ એકીસ ખેડ ફોર્સરો છે.

રપીનીંગ, વીવીંગ અને બીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીખવવા આજકાલ સુધી નહીં મળેલી ગોઠવણ

ધી આફ્રીકા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ

શેરભંડોળ રૂા. ૩૦૦૦૦૦—બંધારણની વિગત સહિત.

બીલનું બાંધકામ ચાલુ છે, મશીનરી આપવા માટે છે. શેરો દરેક ૩૦૦૦ દરેક રૂ. ૧૦૦નો ભરવામાં આવ્યો છે. તેનો બાકી નીચે લખ્યા પ્રમાણે ભરવો. રૂા. ૨૦ અરજી સાથે, રૂા. ૨૫ એલોટ મેન્ટ વખતે અને બાકીના ૬ મહીના ૨૫-૨૫ ટકે ત્યારે આપવા પડશે.

વધુ વિગતો અને અરજીના ફોર્મો નીચે સહી કરનારાઓ પાસેથી મળી શકશે.

આફ્રીકા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કું.—કોમરેડસ્પોર્ટ, ટ્રેન્સવાલ એન્ડ ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ—લીમીટેડ.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants.

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3604, Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

கு. சு. கமரு,
இந்திய பலசரக்கு வியாபாரி
56 வால்மர் ரோட், தபால் நெ. 353
மாவோலுட் வியாபார ஏஜெண்ட்
குறிப்பு: வொலர் ஹேர் ஸ்டோர்ஸ்
தந்தி விலாசம்: "மியா"
போஸ்ட் ஸ்டேஷனரி.

Tel. Address "MIA." P.O. Box 390

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

આપણે ત્યાં કાપડ અને મેમરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg
BRANCH—
Boschhoek, Dis. Rustenburg

Tel. Add.: POHOOMULL P.O. Box 170

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Longmarket & Parliament Sts.
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Curios, Oriental Jewellery, Muliere Silk Lace Articles, &c. Established 1901. Head Office: Bombay.

P.O. BOX 441. Tel. Address "ABOOBAKER"

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

ટેલી ૪૩૪ **434, West Street, DURBAN.** વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy Goods,	Bootees,
Combinations	Frocks,	Hats,
Chemises,		Wool Shawls.

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER. Also at the Head Offices for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 63 Field Street, DURBAN.	Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN	Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રજુ કરેલી અમારા આંદોલીયાના હિસાબે વેચી નાખવાની છે.
જેથી ઇનારને બહુ મોહલત આપે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
ઘેર બેઠાં તાલું ખુશાબોકાર ની અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "FORBANDAR."

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 76

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyspoort, Steenboklontein, Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન એજન્ટ ઇમ્પોર્ટર.

દરેક જાતના માલની ખરીદ વેચાણ કરવામાં આવે છે.

માર્કેટ સ્કીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે)

બોકસ ૫૩૨૦, જોહાનીસબરગ.

J. M. H. GOOL.

129 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Grocers, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jabbey & Seedjee Bros., Durban.

જમાલ ઘેલાભાઇ ગુલ.

જનરલ મરચન્ટ.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noortegh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંબુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને ટક્કર મારે તેવા મજબુત અને તરેહવાર ચીતરેલા રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંબુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ એક વખત અમારા માલની ખરાઇ કરવા ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

સ્ટીમર અમલાઝી ટન ૪૫૦૦ તા. ૩૦ ડીસેંબર.

એ આઠવાડીઆમાં મુંબઇ પહોંચે તેવી

આ કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુંબઇ જાય છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં દરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ ■ તેમજ ખલાસી ઉદીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઇક મુદતથી આપણા દેશી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે દરે મુદાનો મુદ્દો છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં દુઃખનો ફડકે પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ સારૂં જાય છે. માટે આ દુઃ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સકની જણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને ખબર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવલ્લે સીધે ફોર્ટનો હંકે મદ્રાસ ચોર કલકત્તા નીચે બારક્ક જાતી હૈ.

સ્ટીમર અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ તા. ૩૦ ડીસેંબર

நேட்டால் டைரக்ட் லைன்.

கப். கப். "அம்லாசி" 2,200 டன் டிசம்பர் 30உ
பொம்பாய் பந்தரான் ஸ்காட்லாந்த கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

ஜி. பஸராஹிம் ஹஜாயஜனி & கு'
113, 115, 117 கோர்ஸ்ஹில் ரோட் டர்பன்,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કિંગ્સન્સ કીંગ એન્ડ સન્સ.
વરટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

અમારી ખાસ વખાણાએલી

ટોપીઓ.

અમારા માનવંતા દેશીભાઇઓને ખબર આપવામાં આવે છે જે તમામ જાતની તરહની, હેરીઅન, મદ્રાસ્ત બેંગલોર અથવા નવાબ, ઓરટરખાન અથવા પરસી અન, સાઇકલ અને મજબુતવાળી સાઇકલ ટોપીઓનો મંબરદર જથ્થો આવી પહોંચ્યે છે. હમણાની તુરતી ટોપીઓનો શેઇપ તથા બનાવટ વખાણવા જેવા છે. જથ્થાબંધ ખરીદનારને ડીસકાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

કોટુંબત ભાત.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

શેખ પીરભાઇ બટલર,
૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street,
DURBAN.

'Indian Opinion' Diary

Notice to Subscribers

We have decided to again publish our Diary and present a free copy to every subscriber whose subscription is paid up to December, 1908.

New subscribers remitting their subscription for the coming year will also receive a copy of the Diary gratis. To new subscribers the price of the Diary is 1/- and 1d postage.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
ઇ. ઓ. ડાયરી ૧૯૦૬	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલામદ (ઇનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સ્વદેશ	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ.	૦-૦-૧
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rámáyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઇપણ કોલેટીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુસ્તફા કામેલ પાશાનું ભાષણ વિગેરે ચોપડીઓ ફોનીક્સમાં ઇ. એમ. ગાંધી-ની ઓફીસમાં અને જોહાનેસબરમાં મેસર્સ. પેનુમલ ચમરના સ્ટોરમાંથી મળશે.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Herbert, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Salooojee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindjee & Co.,
Farmers and Merchants.

D. A. Barenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Avan H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger Street,
Ebrahim Nobodien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. H. Goot,
120 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Main St, &
13A Corner Church and Bloem Sts.
O. P. Locheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Bros,
189 Bree Street corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

Ponnoothil Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 346.
Hormajgy Idolgy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Namjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camboodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 115 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camboodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jalbhoy & Sorabjee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Mercant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 164 Grey Street

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Barjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

બત્રીસ અમીરચટણીના લખ્યાકુતો તરજુમો
કિંમત 3 પેની. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Behat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE.

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
DayaramBhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2037. Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street, Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Maharaj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and Von Brandis Streets,
Box 4100.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
26 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratandi Makan,
Tailors and Outfitters,
65Market St., Keet's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 86.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Brania,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Devenish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 142.
Mehta & Khandekia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box128
Moosa Hassan.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Abo,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nanabhai Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571.

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Namoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPRINGKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STNDER

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer.

TONGAAT

M. E. Vawda,
Merchant & Farmer,
Box 72, Frosterley Estate

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Runo od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmth.

VOLKSRUST

G.R. Mooln,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

Established 1885. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Teneriffe Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN
HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 83. Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નંબર ૮૮, ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન.

Telephone864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

15 Market St., Keil's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબ સુટ બનાવીઆપવામાં આવેછે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 19TH, 1908 No. 51

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 636.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 19TH, 1908.

War Against Colour.

IN another column, we reproduce the very entertaining report of a meeting of the Rand School Board, held on the 11th inst. The members of the Board were engaged in discussing the problem of determining when a child seeking admission to any school under the Board's jurisdiction should be considered a coloured child. The discussion arose from a question put to the Board by the principal of the Booysens School. His question was 'should all children whose parents are not prepared to state that there is absolutely no trace of colour be barred.' The members present were not able to come to any decision as to whether this very important question was to be left to the discretion of the principal or whether the Board had to consider every case. But for the fear of a libel action on the part of the parents of a child which might be a little dark but whose parents were still both Europeans, the public would have known nothing of this scandal. The principal, if he decided against any such child, would certainly lay himself open to an action for damages. He would naturally, therefore, give the benefit of the doubt to the child. This the Rand School Board would not tolerate. They have therefore adjourned further discussion. In a place where such cruel restraint is placed upon coloured people, life for them must be intolerable.

Another report we publish in this issue refers to the attempt of the Johannesburg Town Council to establish a coloured people's township near Newclare, a suburb of Johannesburg, situate about 7 miles from the Market Square. There is already a resident coloured population in that suburb. The very thought, however, of establishing a township for coloured people in that suburb raised the ire of Europeans living in that neighbourhood, and a meeting was held, Dr. Krause presiding, to protest against the Town Council's proposal.

What are the coloured people to do under such circumstances? British Indians have shown the way. If they cannot live with any degree of comfort, personal freedom, and self-respect within the limits of a municipality that is considered to be the most progressive in South Africa and the most cosmopolitan, they have only three courses left open to them:—to leave the municipal area, to rise in rebellion against the cruel treatment, or by refusing the questionable benefit of a somewhat peaceful life to suffer the consequences of breaking the laws specially framed against them. The first alternative must be out of the question for those who have to earn their daily bread and those who have permanent residence within the municipal area. The second alternative has hitherto been tried with more or less success by all people suffering from hardships at the hands of their rulers. The third alternative is now being tried by the Indian community in the Transvaal. There can be no doubt that the method adopted by the latter is far superior to rebellion and physical violence, and it has the supreme merit, in the event of failure, of being injurious only to those who adopt it.

The Johannesburg Chamber of Commerce.

THE JOHANNESBURG CHAMBER OF COMMERCE has forwarded to the Bombay and the Madras Chambers of Commerce a reply to the latter's representations on the Indian Struggle in the Transvaal. The letter is a vast improvement on the rabid and ignorant speeches that were made at the recently-held meeting of the Chamber on the Asiatic question. It is evident that the Chamber on second thoughts has realised the importance of the letters received from the Indian Chambers and has, therefore, thought it wise to send them a detailed reply. If, however, the reply given by the Chambers is moderate, it is none the less misleading. We will for the present deal only with the most dangerous mis-statement contained in the document. The Chamber states that "there is a firmly-rooted conviction that these [Asiatics] must be registered in an effective manner and also that the interests of the Transvaal demand protection against further unrestricted immigration." The Chamber, however, omits to state that the Asiatics have never refused to register and that fully one half of them have registered voluntarily and effectively, and that they do not ask for further unrestricted immigration. It is omissions of such facts which makes the Chamber's reply a dangerous document. But we have no doubt, that the Indian Chambers will not be taken in by the plausible statements of the Johannesburg Chamber.

The Unmixable.

WE DRAW ATTENTION TO MR. RITCH'S scathing rebuke, expressed in another column, to Colonel Seely, who, at the New Reform Club dinner, gave utterance to the pessimistic opinion that "it was hopeless to expect the people of the temperate zone to mix with the people of the tropical zone . . . . . General Botha was right in his policy as to Asiatic immigration, because the Asiatics would not mix." We have somewhat narrowly examined the latest blue-book on Asiatic affairs in the Transvaal. We have observed closely the inspired replies given in the House of Commons by Colonel Seely to questions put to him by members of the House who are interesting themselves in the troubles of the Transvaal Indians. Occasionally, too, we are given post-prandial flashes of wisdom from the mouth of the Under-Secretary of State. And we can only come to the conclusion that not content with lawlessly flinging innocent men into gaol, not content with persecuting a whole people who resent the public breach of faith of one of his principal ministers, General Botha's Government are deliberately carrying on a campaign of calumny and misrepresentation, and that, either directly, or through the good offices of the Agent-General, they are, dishonourably enough, poisoning the ear of Imperial Ministers who have no opportunity of obtaining unbiassed information; for, unhappily, the High Commissioner and Governor of the Transvaal, has made it impossible for himself, in this matter, to be other than the mouthpiece of his ministers. The day is long gone by since Lord Selborne regarded the Boer war as a holy thing, because it revenged the wrongs of those wards of the Empire, the Transvaal Indians, who were lamenting their fate under President Kruger's rule. The fact of the matter is, there is nothing very savoury in politics, and nothing at all of conviction. When political leaders find grievances a useful weapon against the enemy, they offer a selfish protection to those who are labouring under them. When those grievances have served their purpose, the sufferers are callously flung aside like a sucked orange, and

then it becomes necessary to vilify and slander them, on the principle that it is obligatory to crush out of existence those whom one has wronged. Much can be forgiven the present Government who, alas, know not what they do. But it is difficult, indeed, to absolve Lord Selborne and the Progressives (not to mention Mr. Wybergh), who, in the old days, pretended to so great an anxiety for the fulfilment of Imperial pledges, and who to-day talk piously of a Closer Union founded upon racial injustice and the calm ignoring of the very elements of national righteousness. No wonder "the Asiatics would not mix"! When they do, it may be taken for granted that they have doffed their mantle of virtue, and become, for the once,—politicians!

Treatment of Prisoners

In the Transvaal Gaols

We have received the following correspondence for publication :—

1st December, 1908.

The Governor, Johannesburg Gaol,
Johannesburg.

Sir,—Mr. E. M. Aswat is a member of the Committee of the British Indian Association. He is a well-known merchant of Vereeniging. In order, however, to serve his countrymen, he carried on the business of a pedlar in Johannesburg, and was arrested and sent to gaol for one week. On the morning of Monday the 23rd ultimo, between six and seven o'clock, he informs me, a native warder ordered him to remove the night-soil buckets from the cell, which, for religious reasons, he refused to do. The native warder asked him for his ticket, which he gave the warder, who then brought a European warder. The latter ordered Mr. Aswat to remove the buckets, and when he refused again, the warder caught hold of him, pushed him towards the buckets, caught him by the back of the neck, and thrust his head down, apparently with the intention of thrusting it into the bucket. Mr. Aswat tried to save himself by leaning his hands upon the edge of the bucket, and, as he did so, the bucket fell down. Immediately afterwards, the Warder pushed Mr. Aswat towards the other bucket, with the same result. Mr. Aswat states that he was then thrown to the ground by the warder. He got up, and was thrown down again, and, whilst on the ground, the warder kicked him twice. Mr. Aswat then got up and, with the intention of cleaning his hands and face, went to the water-tap. There, however, there was a number of prisoners, and Mr. Aswat awaited his turn and took off his jacket. The same European warder then came up and abused him, and struck him with his hand. Mr. Aswat said nothing at all, but washed his hands and face, and then stood in a line with the others. It was then time for breakfast. Mr. Aswat was so upset that he was unable to eat anything that morning, but was taken out to work without food. About one and a half hours afterwards, his ticket was returned to him by the warder, who asked him if he was going to me to complain about him. Mr. Aswat replied in the affirmative. Mr. Aswat, together with others, was discharged early the following morning.

He complains to me that, when they arrived at the gaol after sentence, they were ordered to remove all their clothing, and were obliged to stand naked for at least half an hour, from the time when the Doctor entered the compound until he had examined all the cells and the prisoners and left the compound again. On the day on which they were discharged, last, Tuesday, they were kept standing in a naked condition for more than one and a half hours, during which time their finger impressions were taken, and then their own clothing was returned to them.

I have the honour to request that you will make immediate inquiry into these shocking allegations. If Mr. Aswat, in refusing to remove the buckets, had been guilty of a breach of prison discipline, it was the warder's duty to report this to you, and Mr. Aswat could have been dealt with in a suitable manner. But, if what Mr. Aswat alleges is correct—he assures me that he has a number of reputable witnesses to prove it—it seems to me that a very difficult position has been created. With special reference to the allegation of keeping the prisoners naked for a long period, I have the honour to remind you that such a thing is repugnant in the highest degree, not only to the ordinary rules of decency, but to the religious habits of at least the Mahommedan section of the community. On this subject, however, my Association is writing to the Attorney-General, assuming that the Gaol Regulations contemplate this treatment.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,

H. S. L. POLAK.

Asst. Hon. Secretary,
British Indian Association.

24th November, 1908.

The Governor, Johannesburg Gaol
Johannesburg.

Sir,—Mr. N. S. Pillay has just been released from the Johannesburg Gaol, and has made the following complaints to me. I pass them on to you for the honour of your immediate investigation.

He tells me that there was terrible overcrowding at the Gaol last week. In one cell, which has two doors, on each of which is marked 50, there were on Wednesday and on Friday 115 men, on Thursday, 100, on Saturday, 113, and, on Sunday, 115, and that in another cell, which is marked 25, there were 40 prisoners placed. The result was enormous inconvenience at night, entailing lack of rest.

Yesterday morning, one of the warders kicked a prisoner named Dorasamy twice for, apparently, no reason, whilst the prisoner was taking his breakfast. On Sunday morning, the Deputy Governor came with the Warder who ranks after the Chief Warder. The latter asked if any "coolie" who could read and write would come forward and read a certain letter. Mr. Pillay attempted to complain to the Deputy Governor of the insulting term used by this Warder, but was advised by another Warder to await the arrival of yourself that afternoon. You, however, did not appear, and, consequently, Mr. Pillay was unable to make his complaint, as he was discharged yesterday morning. So soon as the Deputy Governor went away on Sunday, the Head Warder, who was present, ordered all the prisoners to sit down, which they did quietly. The Native Warder No. 269, however, abused them in disgusting terms, in Zulu. Mr. Pillay took his number. The Native Warder, however, took the card out of Mr. Pillay's pocket, and gave it to the Warder in charge. Mr. Pillay then went and complained to the Warder, who, however, advised him to complain to you, but, as you did not appear, he was unable to do so. Mr. Pillay also complains that the Native Warder at the gate very frequently assaults prisoners, and abuses them. Mr. Pillay makes the further complaint that he was kept, with others, in the reception room for over an hour, in a naked condition, and this in spite of the fact that he complained of the cold to one of the officers. The length of time may, of course, be exaggerated, but Mr. Pillay is positive about the fact itself. This was just prior to his discharge.

I know how difficult it is for you to verify many of the statements that have been made, but some of the allegations are so serious that I am sure you will do whatever is possible to find out what has really happened.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,

H. S. L. POLAK.

Asst. Hon. Secretary,
British Indian Association.

Office of the Director of Prisons,
Pretoria, 11th December, 1908.

1335/08/626.

Sir,—With reference to your letter of the 24th ultimo addressed to the Governor of the Johannesburg Gaol on the subject of certain complaints made by Mr. Pillay regarding the treatment of Indians detained in that institution, I beg to state that the subject matter of the complaints has been investigated, and I would make the following remarks :—

(1) It is true that on the dates in question there was overcrowding in the Indian cells, owing to the larger number of Indian prisoners. This was necessary as it was not deemed correct to mix Indians with Native prisoners. The overcrowding was not, however, to an extent which might be regarded as a menace to health.

(2) Complaint that prisoner Dorasamy was kicked twice for no reason. I can find no trace of any such assault. The prisoner was given an opportunity before his discharge of making any complaints he wished to make to the Chief Warder or to the Governor.

(3) Use of the word "Coolie" on parade by the Head Warder. No offence was intended by the use of this word.

(4) Alleged use of disgusting language by Native Warder No. 269. This Native Warder denies using disgusting language to any prisoner. I may state that this Warder is a most mild and well-behaved officer.

(5) The same remarks apply to the officer on gate duty.

(6) Mr. Pillay's complaint that he was kept, with others, naked in the reception room for over an hour. This is grossly exaggerated as they were only kept naked in the reception room long enough for the medical officer to inspect them. Under the Gaol Regulations every prisoner has to be thoroughly medically examined prior to his discharge.

I would again suggest that if Indian prisoners have legitimate grievances they should be made to responsible officers during the period of their detention, and every facility will be given them to bring forward any grievances they have. It is an easy matter to write a letter of complaint after discharge, but one of somewhat more difficulty for the Department to test the truth of the statements when the complainants are not available.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. HANRETTE,
Director of Prisons.

H. S. L. POLAK, Esq.,
Assistant Honorary Secretary,
British Indian Association,
Johannesburg.

Office of the Director of Prisons,
Pretoria, 11th December, 1908.
1353/08 623.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 1st instant addressed to the Governor of the Johannesburg Gaol on the subject of complaints by Mr. E. M. Aswat as to his treatment in the Johannesburg Gaol.

The allegations have been enquired into.

It is a rule that the occupants of a cell remove in the morning the buckets which have been placed in their cell for their convenience at night. In this instance, on the morning of the 23rd ultimo the Section Head Warder unlocked No. 1 cell No. 3 Section B., in which Mr. Aswat and other Indians were confined, and the usual order was given to remove the pails. They refused, and were again ordered to carry out the usual domestic office. They went towards the pails but made no effort to remove them but rushed towards the door of the cell, which was open. They were ordered back, and, owing to a certain amount of jostling occurring, prisoner Aswat was knocked down, in course of which he upset one of the sanitary pails. It will therefore be seen that the incident was due to the refusal of the prisoners to obey a lawful order. The accusation that there was any violence or assault is denied; if there had been, the prisoners had ample opportunity of making complaint to the Governor before their discharge.

With regard to the medical inspection complaint. This takes place the morning after reception in the section. With a large number of receptions it is not possible to permit each man to undress separately for medical examination. It is only necessary for the upper part of the body to be exposed at once, the trousers can be let down as the medical officer passes.

It is, further, not correct to say that before discharge prisoners are kept standing, in a naked condition, for one and a half hours. The discharges are not brought to the reception room until 7 a.m., and usually by 7-30 they have been examined, changed and paraded outside.

In addition to seeing every man before discharge in the morning either the Deputy Governor or the Governor sees every man daily, and there are many opportunities for complaints to be made during the period of a prisoner's detention.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
A. HANRETTE,
Director of Prisons.

H. S. L. POLAK, Esq.,
Assistant Honorary Secretary,
British Indian Association,
Johannesburg.

INDIA AND SOUTH AFRICA. Writing in the *Financial Review of Reviews*, Sir M. M. Bhownaggree says: Within the last few years there has been ever present to their (the Indians) minds, viewed with increasing bitterness every day, the dismal illustration of the Imperial Government allowing a distant band of colonists, until recently the enemies of the British, to heap upon their Indian fellow-subjects of the Crown endless obloquy, humiliation, and even suffering, chiefly on the ground of trade jealousy. This alone is sufficient to shake the confidence of all India in the impartiality or power of their Government to treat them fairly when any other community in the realm chooses to pit itself against them and their just rights and natural interests.

Why the Natal Leaders Interfere

In the Transvaal Struggle

The following letters appear in the Transvaal and Natal papers:—

The undersigned were amongst those British Indians who were arrested last Wednesday and remanded until to-day, to show cause why they were not in possession of a certificate of registration under the new Act. The second and third undersigned paid a flying visit to Natal on Wednesday evening and returned to the Transvaal by the mail arriving at Volksrust at 10 a.m. on Monday. They were asked to give their thumb prints by the police, who stated they were acting on instructions from Pretoria, but refused, and were taken off the train, although their identity was well-known to every official at Volksrust, where they recently spent ten weeks in gaol with hard labour for, as it would appear no fault whatever.

They produced their warnings to appear in Johannesburg before the Magistrate to-day, but all to no avail. They were asked to go to the Charge Office. Although telegraphic instructions were asked for from the Pretoria authorities before noon, no reply whatever was received that day, and they were accordingly detained over night, having to miss two trains. At 8.45 yesterday morning, they were informed that their release had at length been ordered. They merely mention this incident in order to indicate something of the cast-iron rigidity with which the law is administered, apparently without any regard for the ordinary canons of common sense.

We have frequently been asked by European friends and acquaintances why we, Natal Indians, have thrust ourselves into this struggle. The answer is easy. We are all pre-war residents of the Transvaal, and the first undersigned was a resident twenty years ago and from then onwards: and all are eligible for registration under the new Act. When we entered the Transvaal, we were returning to our old home. We came, not to defy the law, but to assert and resume our rights. We were unlawfully sentenced, and our deportation was even ordered—but apparently the Government (ten weeks too late) realised that they had made a mistake, and it is because we believe that they have committed even graver errors that, we are persisting in a course of action of which our consciences approve.

We are, etc.,
DAWAD MAHOMED,
(President, Natal Indian Congress).
PARSEE RUSTOMJEE,
(Vice-President, Natal Indian Congress).
M. C. ANGLIA,
(Joint Hon. Secretary, Natal Indian Congress).

Letters to "The Times"

On the Transvaal Question

On the 6th November Sir J. West Ridgeway addressed the following letter to *The Times* :—

I have no desire again to intervene in the interesting but somewhat personal encounter which is taking place in your columns between Lord Ampthill and your Johannesburg Correspondent, but there are one or two points of public interest in Lord Ampthill's letter of to-day on which I should like to comment.

Your Correspondent telegraphed on September 10 that the Transvaal Government "had conceded practically all the points asked for with regard to Asiatics legally settled here." Lord Ampthill persists that this is a misstatement. But is it not a fact that the Asiatic Amendment Bill was referred to a Select Committee, who examined all the Indian leaders, including Mr. Gandhi; that these leaders presented nine claims; that eight of these claims were conceded and embodied in the Bill; and that only the ninth, a demand for free immigration on the same terms as white men—which in my previous letters I have described, perhaps too sweepingly, as "unrestricted immigration"—was rejected? Lord Ampthill states that the Indians are now willing to submit to further restrictions on Asiatic immigration, and we have been elsewhere told that they would be content if immigration were limited to six educated Indians yearly, such as doctors, lawyers, and priests. On whose authority is this statement made? Certainly not on the authority of Mr. Lajpat Rai, who very recently claimed in your columns the right of free immigration. Who is authorized to negotiate this compromise on behalf of the Transvaal Indians? Mr. Gandhi? But is Mr. Gandhi entitled to represent his fellow-countrymen in this matter? Is it certain that a settlement proposed by him will command their loyal assent? Mr. Gandhi, when in prison, negotiated the compromise which has now broken down. He was much denounced by his fellow-countrymen for his moderation, and he seized the earliest opportunity of withdrawing from the unpopular position which he had taken up. I fear that there is little chance of the Indian community being satisfied with the very limited immigration now proposed, but, if they and their friends will accept it as a final settlement, let us hope that the Transvaal Government may see their way to making the concession, reluctant though they must naturally be to yield to men who are openly defying and violating the law.

Lord Ampthill considers your Correspondent, and by implication all those who agree with him, unsympathetic to warn the Transvaal Indians against the folly of kicking against the pricks—to open their eyes to the hopelessness of their claim that the Supreme Government should force the Transvaal Government to allow further Asiatic immigration into the Transvaal? Is it ungenerous to dissuade and discourage them from defying and violating the law, with the inevitable penalty in the shape of imprisonment and expulsion, in the vain hope that they will thus force the hands of the Transvaal Government by enlisting the sympathy of the British public? If so, I, for one, must be content to be considered unsympathetic and ungenerous by Lord Ampthill. May I suggest to Lord Ampthill that a more useful and, particularly in his case, a more appropriate vent for his kindly feelings might be found in urging the Transvaal Government, by friendly persuasion and constitutional methods, to remove such civic disabilities as are imposed upon British Indians resident in the Transvaal, and to relieve these people from certain irksome restrictions prescribed by municipal regulations? In this good work he would have the hearty co-operation of many who, like myself, strongly dissent from the policy of which he is an advocate, and who emphatically disapprove the lawless methods by which it is being pursued.

Mr. J. D. Rees, writing on the 9th November, said :—

Lord Ampthill has been carrying on a spirited correspondence in your columns regarding British Indians in the Transvaal, and, as an ex-Governor of Madras and sometime officiating Viceroy of India, he must be somewhat astonished to find himself associated with those arch-Imperialists, Mr. Byles, M.P., Sir Henry Cotton, M.P., and Dr. Rutherford, M.P., in his present enterprise.

I sympathize with the Indians in the Transvaal as deeply as any one, and frequently urged their case upon the notice of the Government before the Transvaal became a self-governing colony, one of the duties of which, however, is, I believe, to govern itself. Nor is it other than hypocrisy for us to denounce the Transvaal for taking, in the face of effective competition by Orientals, precisely the same action which our Government would be forced to take in the like circumstances in Britain."

My object in writing, however, is to point out that the right of all British subjects to equal treatment under all British Governments, or under all Governments directly or indirectly controlled by the central British Government, is not conceded by native Indian Governments. Europeans are excluded from Kashmir, Sikkim, and Nepal, and have been subject to this disability long before the Transvaal difficulty arose. Nor have Europeans ever raised any objection to this course. In other States in India, such as Travancore for instance, Europeans can only settle by express and individual permission, in each case obtained from the Government.

No Oriental administration that was strong enough to keep out Europeans would ever admit them, and the present moment, when a section of the English educated class in Bengal, which claims to be representative, is clamouring for the expulsion of the English and organizing the assassination of their Governors, seems a most inopportune occasion for the assertion of this novel theory.

Lord Ampthill replied to the above on the 15th November :—

I am very reluctant to trespass any further on your indulgence, but I fear that I may appear discourteous to Sir J. West Ridgeway and Mr. J. D. Rees if I do not make some reply to their letters which you published on the 12th inst.

If you will once more be so good as to accord me a place in your columns I will restrict my remarks as much as possible. To Sir J. West Ridgeway, whose conciliatory manner towards myself I gladly acknowledge, I have this to say :—It is true that certain claims made by the Indian community have been conceded (and, it might be added, gratefully acknowledged), but they were incidental claims, of which the concession does not touch the great principle at issue.

Like your Johannesburg Correspondent, Sir West Ridgeway has omitted to mention the all-important fact that the Registration Act has not been repealed. There would have been no "compromise" in February if the Indians had not believed that that Act would be repealed, and there would have been none of the subsequent and present trouble if it had been repealed. It matters nothing whether or not there was any promise of repeal. Everybody must have known and understood that the only conceivable ground on which the Indians could have voluntarily registered themselves again was an understanding that the instrument of compulsion, which from a deep sense of indignity they had successfully resisted, would be removed.

I cannot regard Sir West Ridgeway's description of the relations between Mr. Gandhi and the Indian community and of the action of the former as at all correct. Most gladly, however, would I welcome his co-operation in the other matters to which he refers; but the repeal of the Registration Act, which is obviously no longer required for its professed purpose, and which is the cause of all the trouble, is the only means of making more generous treatment of the Indians possible.

To Mr. Rees I would say this :—His reference to the exclusion of Europeans from certain Native States in India would be very appropriate in a discussion of the general question of Indian immigration to the Colonies, such a discussion as would take place

if the Government were to summon for the purpose that Imperial Conference which you, Sir, yourself have so strongly advocated, and which is so urgently needed. It would facilitate the enunciation of general principles, which have only to be deduced from existing facts, and which, once explained and agreed upon by such high authority, would soon fair to all citizens of the Empire.

But the reference is not appropriate to the present controversy, which relates not to abstract principles, but to the neglect of undertakings and the violation of pledges made on behalf of the nation. The persistent misunderstanding on this point would be amazing if it were not a common device of those who dare not look facts in the face to take cover behind theory.

Lala Lajpat Rai writes as follows :—

The two letters that appeared in your issue of November 11 on the subject of "British Indians in the Transvaal" have quite amazed me. I hope that in fairness to me and the cause of "British Indians in the Transvaal" you will allow me a corner of your paper to make the following observations :—In the first letter Sir West Ridgeway ascribes a statement to me which I do not remember to have ever made. He refers to your columns in support of his assertion. May I request him to be a little more explicit and point out the date and the page of your paper wherein that statement, which he puts in my mouth, was published. As for my authority to negotiate on behalf of the British Indians in the Transvaal, I never claimed any, nor did I ever attempt to speak in their name. For expressing my sympathy with them in their present troubles and for giving expression to the sense of indignation that prevails in India on the treatment being accorded to British Indians in the Transvaal, I presume I required no authority from the latter, certainly no more than Sir West Ridgeway and Mr. Rees possess from the South African whites to speak for, and in, their name.

The second letter proceeds from Mr. Rees—that never-failing authority on Indian matters. Mr. Rees is a past master in the art of twisting facts to suit his purpose, but in this instance his facts are not facts at all. He says :—

"My object in writing, however, is to point out that the right of all British subjects to equal treatment under all British Governments directly or indirectly controlled by the Central British Government is not conceded by native Indian Governments. Europeans are excluded from Kashmir, Sikkim, and Nepal, and have been subject to this disability long before the Transvaal difficulty arose."

That the above statement is exceedingly vague and misleading will appear from the following observations :—

(1) The Native Indian Government of Nepal is not under the direct or the indirect control of the Central British Government. It is an independent State on terms of "peace and friendship" with the British Government. It has always been called an ally of the British Government and is as good a Sovereign Power as Japan or Kabul. The treaty of 1816 between the East India Company and the Rajah of Nepal provided that "accredited Ministers from each shall reside at the Court of the other." The treaty has been renewed and confirmed from time to time with the addition of fresh engagements on both sides, one of which was that the Rajah engaged not to take or retain in his service any British subject nor the subject of any European or American State without the consent of the British Government." This engagement was inserted in almost all treaties made by the British Government with the Native Indian Governments, for the purposes of the former and not in the interests of the latter.

(2) As to Sikkim, a perusal of the last treaty made by the British Government with the Rajah will show that Mr. Rees is not right in saying that Europeans are excluded therefrom. Condition VIII. of this treaty runs as follows :—

> The Government of Sikkim, from this day, abolishes *all restrictions on travellers* and monopolies in trade between the British territories and Sikkim. There shall henceforth be a free reciprocal intercourse and full liberty of commerce between the subjects of both countries; it shall be lawful for British subjects to go into any part of Sikkim for the purposes of travel or trade and *the subjects of all countries shall be permitted to reside in and pass through Sikkim and to expose their goods for sale at any place and in any manner that may best suit their purpose without any interference whatever* except as is hereinafter provided.

The exceptions relate to the jurisdiction of Courts over British subjects in civil cases, and that of the British Resident in criminal, and to the levying of a duty of Customs not exceeding 5 per cent. on the value of goods. The italics are mine.

The British Indians wish they could have the same rights in the Transvaal which the subjects of all countries by this treaty enjoy in Sikkim.

(3) As to Kashmir, too, it is entirely contrary to facts to say that they are excluded from that State. Originally Kashmir was a semi-independent State, which the British Government had transferred and made over, for ever, as independent possession to Maharajah Gulab Singh, &c., for a cash payment of Rs. 75,00,000. The exclusion of British subjects and Europeans from the service of the State was, as in the case of other native Indian Governments, imposed by the East India Company. The Maharajah, in return, placed a limit to the number of European visitors that could in one season travel in his territories, as he was responsible for their safety and had to maintain a special department to dispense hospitality and otherwise look after their comforts when travelling in his dominions. This was not, however, a part of the treaty. Now as a matter of every-day practice, no such restriction exists. European travellers go about the country freely; they have their business places and offices, their clubs, their missions, their hotels, their playgrounds, and so on. The subjects and the servants of the State tremble before their very shadows. Their wish is law. Some of the highest offices in the State are held by Europeans. A Resident has been imposed upon the State, for which there was no justification in the original treaty of transfer. If this is exclusion, the British Indians will be simply pleased to be treated alike in the Transvaal.

Johannesburg Chamber of Commerce

Reply to Indian Chambers

The Johannesburg Chamber of Commerce has addressed a letter to the Chambers of Commerce of Bombay and Madras, reviewing the Asiatic question.

The Johannesburg Chamber committee believes that the general feeling of the Transvaal is that the reasons given for the passive resistance movement are utterly inadequate, and that resistance to the law is really actuated by the desire to prevent effective registration and control of Asiatics in the Transvaal. further, that such passive resistance could not be allowed in a country such as South Africa, where there are millions of natives, who might at any moment imitate the example of the Indians, thus undermining law and order throughout South Africa. The letter further states that the Asiatics must be registered in an effective manner, and that the interests of the Transvaal demand protection against further unrestricted immigration.

The committee of the Johannesburg Chamber of Commerce conclude their letter by remarking that Asiatics could expect no modification whatever in the conditions laid down for them until they first became amenable to the Transvaal regulations, and have rendered themselves law-abiding citizens in the country of their adoption.

The full text of the letter, being very lengthily, is unavoidably held over till next week.

Proposed Coloured Township

At New Clare, Johannesburg

A public meeting of ratepayers of Newlands and the adjoining townships was held in Newlands on Wednesday to discuss the proposal of the Municipal Council to make a coloured township or location at Newclare. About 200 were present. Councillor Dr. Krause was in the chair, and Messrs. W. Ochse, S. A. Smit and C. A. Lane attended. A letter was read from the Hon. J. de Villiers, M.L.A., regretting inability to be present. A letter from the acting manager of the Langlaagte Exploration and Building Co., Ltd., was read, to the effect that they had written the Town Council protesting against the proposal. Mr. Ochse stated that he was opposed to the making of a coloured township at Newclare. If his constituents instructed him to oppose the scheme, he would do so to his utmost. Owing to communications received from the Attorney-General, the Council had postponed further action, and the question would probably not come up again for discussion for two months. Mr. Smit addressed the meeting to the same effect as the previous speaker. Mr. Lane touched on the aspect, morally, of having a coloured township in their midst. Familiarity would result in equality and intermarriage. He quoted the enormous cost to the ratepayers of expropriating the location at Vrededorp, and the erection of one at Klipspruit. The latter was away from the white population, entirely distinct, and a place where the white was not allowed to trade. That was what was required. Mr. Tiddy spoke on the moral degradation the white population would suffer, and the financial loss that would result to owners of property for some distance around, if a coloured township were made in a district so largely populated. He informed the meeting that the Consolidated Gold Fields had written to the Town Clerk protesting against the making of a coloured township, and had threatened that if it was proceeded with they would apply to the High Court for an interdict. Nine or ten other gentlemen spoke, protesting against the proposed action. The following resolutions were passed unanimously:—Moved by Mr. Hilderbrand, and seconded by Mr. Brown: "That this meeting express their regret at the inability of the Minister of Mines to be present, and earnestly ask him to visit his constituency before the next session of Parliament, and trust that he will support the inhabitants of Newlands, Sophiatown, Martindale, and adjoining townships in their endeavours to prevent the establishment of another coloured townships in their midst—namely, at Newclare." Moved by Mr. Atkinson, and seconded by Mr. Tiddy: "That this meeting of residents and ratepayers of Newlands and adjoining townships protest strongly against the proposed establishment by the Council of a coloured township at Newclare, and directs that this resolution be sent to the Town Clerk, the Minister of Mines, and the Municipal Councillors of Ward IX." The wording of a petition to the Colonial Secretary was read and agreed upon. A vote of thanks was accorded the secretary and chairman of the association, and a vote of thanks by acclamation was accorded Dr. Krause and the other Councillors for their presence and promised support.—*Rand Daily Mail.*

The Colour Bar

In the Rand Schools.

A meeting of the Rand School Board was held in the Education Offices Boardroom on the 11th instant. Mr. H. J. Hofmeyr presided, and the other members present, were Messrs. J. W. Quinn, M.L.A. C. A. Lane, J. J. Ware, F. W. Beyers, M.L.A., Manfred Nathan, and Dr. Ann Cleaver.

An important and prolonged discussion arose over the question of the exclusion of coloured children from schools. The General Purposes Committee reported in regard to the Booysens School as follows: Inspector reported presence of children of coloured appearance. Principal's report and query: "Are all children whose parents are not prepared to state that there is absolutely no trace of colour to be barred?" In regard to the method of coming to a decision as to what children are coloured, and not admissible to a school for white children, it is recommended that principals should be asked to use their own discretion paying attention to the children's parentage and appearance, and the general circumstances of the case.

Mr. Ware thought it unfair to place the onus on the principals. He knew of two cases in a certain school where the children were distinctly coloured, and when the principal mentioned the fact he was threatened with a libel action. In one school a Roumanian, who was darker than an Assyrian—who would be excluded—was in attendance.

Mr. Quinn failed to see the necessity for a clear-cut line, and thought the matter should be left to the discretion of the principal.

BOARD'S RESPONSIBILITY.

Mr. Beyers thought the responsibility should lie with the School Committee, and, where such did not exist, with the School Board.

The Chairman objected to anything in the nature of red tape. It should be done as quietly as possible.

Mr. Nathan pointed out that no laws laid down specifically who was a coloured person. The Supreme Court had decided that appearance was the only test, and on the question of colour the principal was the person in the best position to decide.

Mr. Quinn thought that as the matter had not become serious they should "let sleeping dogs lie." It was impossible for anyone but the principal to deal with the subject.

Mr. Ware: You are altering your principle.

Mr. Quinn: I think I am sticking closer to principles than you, Mr. Ware.

Mr. Beyers moved: "That in every case where a child seeks admission to a school, or is already attending school, and it is doubtful whether such child is coloured or not, the principal should report such matter to the Board, and such child should be permitted to continue attending school until the Board shall decide." He said it would be advisable to give principals a hint that when such a doubt arose the child should not be questioned.

Mr. Quinn said it would lead to this position, that the child would be received into a school, kept there possibly a few days, and then, if the members of the Board came to the conclusion that it was coloured, the child must be turned out.

The Chairman pointed out that the effect of the motion was to bring every case before the Board.

Mr. Beyers agreed; that was the spirit and policy of the Act.

The Chairman was decidedly of opinion that it was a very wrong course to take. He did not wish to set his opinion against the Board, but he thought they were storing up for themselves a harvest of trouble.

Mr. Nathan enquired what the position of a child would be who had been six months in school before a question arose as to his colour.

The Chairman said that if there was a definite objection from a parent the Board would not shirk its duty, but when they set themselves up as a board of enquiry in each individual case, it was utterly wrong that no responsibility should rest on the principal.

Mr. Beyers thought the argument boiled down to this, that Section 29 of the Act became a dead letter, that they would have the gradual merging between coloured and white, and they were going to overcome the difficulty by placing their hands before their eyes. It was to avoid harshness and hardship that he had suggested that the principal should admit the child as a matter of course: but he was prepared to alter that to read, "that the principal should refuse admission until the Board has decided."

The Chairman said that if the principal used his discretion and reported to them, the matter was not finished. The Board was always a court of appeal. To his mind the recommendation was right. The Board did not do away with its ultimate authority.

PRINCIPAL'S IPSE DIXIT.

Mr. Beyers, with all deference to the chairman, thought the recommendation radically wrong. It seemed to rest the whole decision on the *ipse dixit* of the principal. He did not want any action of the principal to be other than provisional and subject to the Board.

The Chairman suggested adding to the recommendation the words "report in each case to the Board."

Mr. Quinn thought the only course was for the principal at once to use his discretion, and inform the parent that if he wished to appeal to the Board he could do so.

Mr. Lane mentioned the case of a parent having withdrawn his child from school, as there was a coloured child in attendance. It turned out that the child was white, but the mother was coloured.

Mr. Nathan thought such a case would be got over by the words "percentage and general circumstances."

Mr. Beyers thought the danger of publicity was greater in a formal appeal to the Board.

Mr. Nathan said it need not be public.

The Chairman emphasised that what they desired to get at was to carry out the provision that no coloured children should be admitted. All one wanted was the best means of carrying that out. Were they strengthening or weakening the principal's hands by the motion?

Mr. Lane thought that in a doubtful case the principal would like the authority of the Board behind him.

Mr. Beyers said that as the recommendation stood now the principal might find according to the best of his ability, and the thing might never come before the Board. If he for a moment thought that in doubtful cases the Board was likely to refuse admission, he would leave the matter with the principal, but his own impression was that where there was a reasonable doubt it would be decided in favour of the child. The chairman, in his argument, was begging the question. The question was, first, with whom did the decision rest; and the law was clear—the decision and onus lay on the Board. Otherwise they would be placing principals of schools in a very invidious position.

The Chairman admitted that the question was a thorny one, and required much consideration.

Mr. Lane asked whether they could not obtain a record of the experience of principals.

After further argument, it was decided to leave the matter over until the next meeting of the Board.—*Transvaal Leader.*

Answers to Correspondents

K. D. NAIDOO.—It would be better for you to send a copy of your petition for publication.

Notes on the Transvaal Struggle

THE TEST CASE AND AFTER. As was expected, Mr. Jordan declined to accept the responsibility of underlining another Government blunder, preferring to place the onus on the Supreme Court, and ordered Mr. Randeria's removal from the Colony. Mr. Polak immediately gave notice of appeal, and, in view of this, Mr. Jordan adopted the very sensible procedure of adjourning the hearing of all the other cases *sine die*. Except at Standerton, the Magistrates at all the other towns, where Indians were awaiting trial, followed the Johannesburg example. And now everything awaits the decision of the Supreme Court. Formal grounds of appeal were lodged on Tuesday last.

THE KING-EMPEROR. His Majesty, the King-Emperor, being above politics, does not disregard the good-wishes of political scapegraces. The following message has been received by the British Indian Association from the Private Secretary to H. E. the Governor of the Transvaal: I am directed by His Excellency the Deputy Governor to inform you that His Majesty the King has commanded him to convey his thanks to the British Indian Association for their congratulations on the occasion of His Majesty's Birthday.

WHAT WE ARE COMING TO. Last week, Mahomed Baba was ordered to be deported from the Transvaal at Volksrust. He was put over the border by Sergeant McDougall, who instructed a native member of the Natal Police to arrest him. The native constable failed to do so, and Mahomed Baba immediately recrossed the Border-Spruit, but Sgt. McDougall declined to arrest him. The Sergeant, however, saw the Natal Native constables' duty quite clearly, and pushed Mahomed Baba back into Natal where the native constable arrested him and conveyed him to Charlestown. Mahomed Baba has since been sentenced in Natal, to three months, imprisonment without hard labour, pending deportation as a prohibited immigrant. I understand that application is being made in the Transvaal Supreme Court for the issue of a writ of *habeas corpus* against Sgt. McDougall. He looks like getting into hot water.

RESTRICTED CASES. It will be remembered that Messrs. Sulaiman Amod, Ebrahim Moosa Amja, and Abdool Hamid Amir were recently sentenced to have their goods distrained upon to pay their fines imposed for trading without a licence. News comes that Mr. Sulaiman Amod, who was fined £5, has had costs piled up to £11. 13s. 6d., Mr. Ebrahim Moosa Amja, who was also fined £5, had his cart and horses sold, and lost £7. 1s. But Mr. Abdool Hamid Amir has suffered worst of all. He was fined one shilling, his bill of costs has totalled £37. 12s. 1d. understand that an action for damages against the Messenger is contemplated.

WITHOUT LICENCES. On Tuesday, in "A" Court, Johannesburg, Messrs. Arlon Hoosen, Mahomed Suleman Mia and Maleck Dadi appeared before Mr. Van den Berg on a charge of trading without licences. Mr. Thompson prosecuted, and Mr. Polak defended the accused, who pleaded guilty.

The Magistrate said he would impose the maximum penalty, which was five times the amount of the licence fee. Each of the accused would have to pay a fine £25, or go to prison for one month with hard labour. The accused elected to go to gaol.

Unlawful Imprisonment

The Assistant Hon. Secretary of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 1st instant, to the Secretary of the Law Department, Pretoria:—

Sir,—Mr. Mirza Amir Beg was sentenced, on the 13th October, for contravening Section 9 of Act 36 of 1908. As it now appears, from the report of the quashing of Mr. Dawad Khan's conviction on review by the Supreme Court, the conviction was unlawful. However, he was sentenced to pay a fine of £10 or go to gaol with hard labour for three weeks. He preferred to go to gaol. His sentence expired on the 10th ultimo, and it was so marked on his ticket. When, however, on that day, he asked to be released from Christiana Gaol, where he was incarcerated, the gaoler refused to liberate him, and I am informed that Mr. Mirza Amir Beg was then assaulted for insisting. In point of fact, he was not released until the 24th ultimo, exactly a fortnight after the due date of his discharge.

I have the honour to request that you will be good enough to make immediate inquiry into this matter, as it appears that Mr. Mirza Amir Beg has a distinct grievance against the Gaol Authorities, and that he has, apart altogether from his original sentence, been unlawfully detained in gaol for a fortnight. I hold his discharge certificate, which I shall be glad to forward you if necessary.

INDIANS IN CANADA. London, December 16. In connection with the proposal to send Indian immigrants from British Columbia to Honduras, the Governor of the latter territory, at present at Vancouver, declines to recommend the deportation on the ground that none of the Indians are to-night at Vancouver.—Reuter.

Opinion in India

A Rangoon Meeting

The *Statesman's* Correspondent at Rangoon reported on the 9th October:—

A large public meeting of all classes of citizens of Rangoon, Mr. N. N. Burjorjee, Barrister, presiding, was held at the hall of the Madrasa Mahomedia this afternoon to protest against the present treatment to which Indians and Chinese are being subjected in the Transvaal, and to request the Imperial Government to take energetic action in the matter of protecting British Indian subjects of His Majesty the King Emperor, and to express sympathy with Indians in the Colonies.

The following message was sent to the King-Emperor:—"Citizens, Rangoon, emphatically protest against most unjust and cruel treatment to which British Indian subjects of His Majesty the King-Emperor are being subjected in Transvaal in flagrant violation of solemn pledges and in total disregard of rights of equal treatment as citizens of the British Empire. We earnestly request His Majesty's Imperial Government to adopt active and energetic measures to terminate the humiliating spectacle, which is producing most pernicious effects and respectfully appeal to His Majesty the King-Emperor to extend his protection to his loyal Indian subjects in this most vital matter of their status in a British colony."

The *Bengalee*, writing on the 31st October, says:—

It ought not to be difficult for Englishmen—however unimaginative they may be as a race—to realise the sense of indignation which the telegram sent by our Johannesburg correspondent regarding the treatment by the Transvaal Government of Mr. Gandhi must naturally evoke in this country. If Mr. Gandhi had been an Englishman and the Transvaal an independent country, such treatment as our correspondent refers to, and for such an offence, would have made the entire English-speaking race mad with rage. It would most certainly have been a signal for military preparations, if not war. The English press would for weeks have devoted itself to the congenial task of rousing the national indignation and forcing the hands of the Government. India has to put up with these things in silence. Her feeling is too deep for tears. A man, who would have been an honour to any country or community, finds himself thus outraged in a foreign land. Really, Englishmen must be even more unimaginative than they care to admit, if they find it difficult to imagine our feeling in the matter. That they do find it difficult is clear. While Mr. Gandhi was being thus shamelessly treated by the officers of a Government which can no longer be regarded as civilised, Mr. Seeley was expressing the hope in the House of Commons that Lord Crew's communications to the Transvaal would secure concessions to Indian professional men. As if it was merely a matter of concessions—of material advantages and disadvantages! When will Englishmen realise that there are occasions in the life of a community when the question of advantages and disadvantages is indignantly laid aside and when a predominating sentiment usurps the place of reason itself, not to speak of such a thing as paltry material interests. While a man like Mr. Gandhi—the undisputed leader of his community in the Transvaal—is being prosecuted and persecuted, one must be something worse than a simpleton to expect that any concessions, made to professional men or others, would conciliate the community. It is as if the Government of India expected its policy of conciliation to be successful while repression was in full swing! And what is the offence for which Mr. Gandhi is thus treated? He has only passively resisted a measure which is as absurd as it is unjust, and has stood upon his rights—his rights not merely as a human being but as a citizen of the Empire. Things are in a very bad way in this country we know, but even here such barbarities as those of the Transvaal are almost unthinkable.

The Governor of Bombay

We understand (says the *Tribune*, Lahore) that Mr. Harchandrai Vishindas, B.A., LL.B., President of the Transvaal Protest Meeting recently held at Karachi under the auspices of the Sind Hindu Sabha, has received the following letter from the Private Secretary to His Excellency the Governor of Bombay:—

Government House,
Kirkee,
6th October, 1908.

Sir,—I am desired to acknowledge the receipt of your telegram dated 3rd instant, and to say that His Excellency the Governor of Bombay, deeply regrets to learn that the Indians in the Transvaal are still suffering hardships.

He sympathises with them and your feelings and is sure that their grievances are receiving the most attentive consideration from His Majesty's Government.

His official position does not permit His Excellency to take any steps in regard to matters which rest entirely between the Imperial Government and the Government of the Colony.

The reply is couched in sympathetic language and seems to show that Sir George Clarke is feeling the disability of his position in not being able to raise his voice, as Lord Ampthill, free from the trammels of office, is so manfully and courageously doing.

The *Times of India*, writing on the Transvaal difficulty on the 9th inst., says:—

We have the assurance that the Home Government and the Government of India are considering this question, but we do not think that assurance is enough. A Government exists to look after those whom it controls; no assurance that it is considering their interests should be necessary. We look to the Government to secure just treatment for educated Indians in every colony; we do not suggest that unrestricted immigration should be sanctioned, but only press for an immediate settlement of a situation which has become intolerable.

"The Muslim Herald"

The terrible sufferings of our countrymen in some of the British Colonies are truly heart-rending (says the *Muslim Herald*). In some of those places they are treated like abominable beasts and in others like savages. In the case of our countrymen, the Colonial officials do not care to bestow any consideration of decency and fair play and in this they are enabled to do simply because we have not even in our own country the right or power to compel others to return to us the treatment we accord to them. The fact that all the troubles we experience come from members of the Empire to which we have the *good fortune* to belong makes the situation still more intolerable. The recent development of the situation in the African Colonies is no doubt alarming. Prominent Indians have been sent to jail, including the President of the Islamic Association there. A most unjust and cruel law is being forged to effect the most atrocious indignities. The probability is that the Indian settlers will have to leave the Colonies gradually. This is being done under the very nose of a Secretary of State, who is said to be a very just and honest British statesman! We decline to believe that the Imperial Government is in sympathy with India but is impotent to exert its influence to secure for us all those rights and privileges that those very colonists enjoy in India. If the moral and military power of England is really so hopelessly defunct, honesty and justice demand that she should unhesitatingly give to the Indian Legislature an absolutely free hand to retaliate with all its resources and bring the offending Colonies to their senses.

INDIAN MISSIONS. We have received from the Rev. Arthur French a report of a meeting of clergy and others connected with the St. Aidan's Mission, Wesleyan Church Mission, and South Africa General Mission. The meeting was held to discuss various questions arising out of the inter-relation of the various Indian Missions in the Colony. Resolutions were adopted in regard to Church discipline and it was decided to hold a united conference quarterly.

Why Asiatics do not Mix

Colonel Seely on Liberal Policy

The Political Committee of the New Reform Club, London, on the 17th ulto., entertained Colonel Seely, Under Secretary for the Colonies, ■ dinner. Lord Weardale who presided said that he hoped that the Imperial Government would take steps ■ secure a strong hand over the control of the native races.

Colonel Seely said they sometimes wondered how far the policy of Asiatic exclusion could be carried without breaking up the British Empire, which was an engine for good. The other night he made a proposal to stimulate thought—namely, that in the British Empire immigration ought ■ be in zones. It was hopeless to expect the people of the temperate zone to mix with the people of the tropical zone. Indian immigration into a large white community undoubtedly lowered the status of the Indians, and also tended to lower the status of the white people there. There was the trade union point of view, that people who lived on rice must lower the wages of white people, and that engendered hostility in the latter which must have a lowering effect upon themselves. General Botha was right in his policy as to Asiatic immigration, because the Asiatics would not mix, and until they could meet the whites as friends and brothers they had better live in countries apart. They all believed that those Indians who were in the Transvaal must be fairly and honourably treated, but there was nothing in the attitude of the Transvaal Government to cause uneasiness. Asiatic immigration had been caused, both in Canada and Natal, by people who had offered special inducements, without which the Asiatics would not have left their native shores, and therefore the difficulties were largely artificial. If they abandoned the idea that they were going to exploit tropical labour, while denying the men the rights of citizenship, the British Empire would be on a more stable basis than would otherwise be the case. The only justification of the existence of the British Empire was, not the profit to the inhabitants of this country but the happiness and well-being of the aboriginal inhabitants of the countries we governed. The Government would stand by the resolution of the House of Commons that in any settlement of the South African question the rights of the natives should not be forgotten, but they thought that Cape Colony had a most enlightened policy in regard to the natives, and was not going to abandon it even for the greater dream of South African unity.

On the 19th ulto. Mr. L. W. Rich addressed the following letter to the *Manchester Guardian* :—

At the New Reform Club Dinner, Colonel Seely is reported in your yesterday's issue to have made at least two statements at variance with the actual facts :—

> "General Botha was right in his policy as to Asiatic immigration because the Asiatics would not mix."

The policy of General Botha's Government in this connection may be summed up as reduction of the Indians—he calls them coolies—already domiciled within the Colony to the negative status of Kaffirs by depriving them of every civic right and their isolation and ultimate eradication; in witness whereof it need only be observed that British Indians are denied the franchise; may not own fixed property, save ■ Asiatic locations; are liable to segregation in such locations; may not travel in the same public vehicles as whites; must send their children to Kaffir schools or to none at all; and must, *vide* the Registration Law, carry on their persons tickets-of-leave containing their pedigree and identification particulars.

Because the Indians have refused to accept the crowning indignity of the Registration Law, hundreds of them are to-day suffering imprisonment with hard labour. It ■ not easy ■ reconcile such treatment of civilised British subjects with Colonel Seely's cheerful approval of General Botha's policy, nor yet for that matter, with Colonel Seely's own contention that "those Indians who were in the Transvaal must be fairly and honourably treated."

Moreover, is it not unfair to say of the Asiatics that "they would not mix" when the opportunities afforded them are as negative in character as those above described?

Colonel Seely may yet require to correct himself in respect of his statement that, "There is nothing in the attitude of the Transvaal Government ■ cause uneasiness." Public opinion here hardly warrants such optimism: feeling in India certainly does not. Must it always be too late ere we learn?

To the *Newcastle Chronicle* Mr. Rich addressed the following :—

I observe in your issue of the 18th inst., a report of Colonel Seely's speech at the New Reform Club dinner on the previous evening. Will you allow me to make a few comments upon one or two of Colonel Seely's statements?

Said the Rt. Honourable gentleman, "General Botha was right in the principle of Asiatic exclusion, not because the Asiatic was in any way worse or lower than the white, but because they would not mix and could not be got to mix one with the other."

If by exclusion is here meant the prevention of an unrestricted Asiatic influx into South Africa, nobody—not even the Indians of the Colony—desires it. *Qua* the Transvaal, all that is asked is that the door shall be kept ajar sufficiently ■ enable a few highly-educated men to re-place the inevitable wastage among the community already lawfully resident there. Seeing that the Indian population totals less than five per cent. that of Europeans, it is difficult to see how this can be regarded as a danger to white predominance.

But what I regard as most misleading are the words "would not mix and could not be got to mix," for they suggest that efforts have been made to this end by the white communities without success. You will doubtless be interested in the following catalogue of inducements to mix :—

In the Transvaal, British Indians are still deprived of the franchise; may not own fixed property save in Asiatic locations; are liable to segregation in such locations; may not travel in the same public vehicles as whites; may not send their children to the same schools as whites; must carry on their persons and produce on demand by constables, tickets-of-leave containing their pedigree and identification particulars. Such are a few of the encouragements in the Transvaal.

In Natal they have been deprived of the political franchise; are threatened with deprivation of the municipal franchise; are being gradually despoiled of their businesses under the infamous Dealers' Licences Act and two further measures at present before the Imperial Government for sanction; suffer similar indignity in the matter of travelling to their Transvaal brethren; and generally, are the Ishmaels of the sub-continent.

In Rhodesia their treatment is very similar.

In the Orange River Colony they are absolutely excluded save ■ menials.

In the Cape Colony, where their privileges are least curtailed, they exercise civic rights with dignity and intelligence.

How untrue it is that they "cannot be got to mix" is proved by the number of young men, in some cases children or grandchildren of indentured coolies, who, to the great credit of their forebears, have been educated on European lines, have passed into the ranks of the liberal professions and are now, in spite of the above disabilities and local prejudice, practising either medicine or at the Bar in South Africa. At the present moment I have two wards, Natal-born sons of Indian parents who are Bar Students of Lincoln's Inn. Like so many others it would, save in the matter of complexion, be difficult to distinguish them from young gentlemen of European birth.

The truth is not that the Asiatics in South Africa "will not mix" but that he and his descendants are, in a spirit of colour prejudice and selfishness, being systematically denied the chance.

DURBAN INDIAN CARRIERS. On Saturday, the 19th instant, "The Durban Indian Carriers Association" was formed, with Mr. Kalla as President and Mr. P. K. Modaliyar Secretary and Treasurer.

Voluntary Limitation

A Genuine Offer

The Rev. Joseph J. Doke writes to the *Star* as under :—

First of all you misrepresent the policy advocated by the Asiatics; then you characterise it as "dishonest," and, finally, you ask whether I think this dishonest policy is one which ought to be adopted by the Transvaal Government."

I decline to accept your statement as an outline of the Asiatic policy. Mr. Polak simply drew your attention to facts which go to prove that an Act of Parliament is one thing and the method of administering it another; and his suggestion is that on the method of administering the Immigrants' Restriction Act by mutual consent there may be a solution of the difficulty. I think he is right.

The policy advocated by the Asiatic leaders is briefly this: They say that the Immigrants' Restriction Act does not prescribe the exact form which the educational test shall take, and leaving all others out of the question they offer to consent that in its administration the Colonial Secretary shall discriminate and impose as severe an educational test as he thinks right on the six Asiatics who may apply for admission. Where is the dishonesty of this policy?

As a plain man, it appears to me that if a mutual understanding is reached between the Government and the Asiatics, in which the Asiatic pledge themselves to give no countenance to the admission of more than six of their educated men in any one year, and to acquiesce in the administration to them of whatever educational test the Colonial Secretary may enforce, there can be no charge of dishonesty against it. But I protest against your fresh attempt to discredit these men.

You say "this serves effectively to dispose of the 'six highly educated Asiatics per annum' fiction." That is a shameful misleading sentence! It is not a "fiction"!

The offer from the Asiatics to limit voluntarily the number of applicants whom they will countenance to six in any one year is a genuine offer, and such an undertaking will be observed as loyally as all their undertakings have been observed. There will be no effort to introduce more than six. It is not a fiction!

You, sir, appear to have missed altogether the meaning of this long resistance. After all these months you have not grasped the elementary principle which began it, a principle from which the Asiatics have never moved. Let me reiterate it. They refused to submit to the Asiatic Law Amendment Act because it was legislation against them as a race, as though they were criminals, the outward and visible sign being those digit impressions which laid hold of the popular imagination. It was, however, the principle, or, as Mr. Gandhi again and again termed it, "the spirit of the law" against which they fought. And wherever that appears to-day you will find them solidly against it.

Now, if this idea of limiting their applicants to six were embodied in an Act of Parliament it would be a legislative measure against them as a race, such as the old Act embodied. But if they offer voluntarily to limit their number, giving every honourable assurance that they will not ask for more than six, there will be no stigma attaching to them as a nation, and the difficulty will be settled. In the early part of the year they were willing to give in a voluntary way every satisfaction to the Government even as far as digit impressions are concerned. They were willing to give nothing under compulsion. Because it would mean acquiescence in race legislation of a most invidious kind. Now, sir, will you generously withdraw that insulting phrase which you have used—"a fiction"? Nothing will be lost by recognising the good faith of these long-suffering men.

A Reply to the "Times of India"

On the 2nd instant the *Natal Daily Mail* commented thus :—

One of the difficulties of the Asiatic problem in the Transvaal is the fact that the two sides view the question from such totally different standpoints. Anglo-India cannot understand the Colonial case; the Colonies cannot arrive at the mental attitude of Anglo-India. This fact is driven home by the arguments used in a recent article in the *Times of India*, quoted by our morning contemporary, in which the dispute in the Transvaal is considered from an Imperial standpoint and the Colonial Government emphatically condemned. Further, it is said that the situation here "indicates the prevalence of a low standard of political thought amongst the politicians of South Africa—the particular standard which is consistent rather with a narrow materialistic view of politics than with anything approaching a high ideal." The *Times of India* is not, as our contemporary rightly surmises, "connected with the Hindoo community." It is undoubtedly an influential organ, holding in Western India the place held on the Bengal side by the *Englishman*, and almost rivalling the *Pioneer* as the most authoritative journal in India. Still the *Times of India* has for years—save for one brief period which terminated with the resignation of the editor—leaned strongly towards the native side, and not many weeks ago joined with the native members of the Bombay Legislative Council against the official majority. Its views on the Asiatic question in the colonies are, therefore, naturally more pronounced than those of the *Pioneer*. It is just as well to explain this, lest it should be thought that all the Anglo-Indian journals condemn the Transvaal as strongly as the Bombay paper. The known sympathies of the *Times of India*, too, hardly make it an impartial observer of the Imperial race problem concerned in the Asiatic difficulty in the Colonies. It is evidently much better acquainted with the Indian side of the controversy than with the Colonial. Not only does it fail to understand the spirit in which the white population of the Transvaal approach this question, but it clearly does not realise the danger of the passive resistance movement. We have no hesitation in saying that if the Indians in India started a passive resistance campaign with the object of forcing concessions from the Government, no paper would condemn it more severely than the *Times of India*. If the native population in India adopted passive resistance as unanimously as the Indians in the Transvaal, the British Empire in India would disappear in a single night. Meredith Townsend used to say that if every native of India refused to do anything for an Englishman, the Indian Empire would collapse without a blow being struck.

The failure of the Anglo-Indian papers to understand the Colonial attitude on the Asiatic question is shown by the levelling of the charge that a low standard of political thought prevails in this country, and that a narrow materialistic view of politics is held here rather than "anything approaching a high ideal." If this were really the case every employer of labour, every manufacturer, and every farmer would be found demanding the open door for Indian immigrants at once. From a "narrow materialistic" point of view nothing would suit them better. It is just because there is a high ideal in the Transvaal—the ideal of a white nation—that the people are so determined in their opposition. The statesmen of South Africa who hold this ideal re-echo, with the substitution of the word Indians for the word Chinese, the eloquent words of Harry Parkes: "It is because I believe the Chinese to be a powerful race, capable of taking a great hold upon the country, and because I wish to preserve the type of my own nation in these fair countries, that I am, and always have been, opposed to the influx of Chinese." We believe that the statesmen of South Africa do realise the Imperial aspect of the problem, and sincerely regret if any action taken in this country makes more difficult the work of the British in India. But the first duty of a South African statesman is to attempt to do the best for the future of his own country. "It is a matter of distress to me, of sorrow to me," said Lord Ripon two or three years ago, "that in any respect the splendid theory of absolute equality between all British

subjects should in practice have to be departed from." But this theory cannot be enforced at the expense of the Colonies. Once adopt it and it is highly probable that Australia and South Africa would in a few centuries be inhabited chiefly by Asiatics. Lord Selborne—and we do not think the *Times of India* would accuse the High Commissioner of having a "low standard of political thought"—sees that local conditions and local opinion cannot be excluded. "It is," he said "to the interests not only of South Africa, not only of the British Empire as a whole, it is to the interests of India as one of the most important parts of the Empire that this subject should be dealt with, not by force or on theory but with the recognition of the facts, and carrying public opinion in the Transvaal behind it, because after all, true as it is that the British Indian has a right as a British subject, it is also equally true that the Transvaaler has a right as a British subject, and any consideration of this question that only took in the British Indian point of view would be of no avail if the greatest weight were not also given to the opinion of the British in whose own country the particular controversy has arisen." We do not think Mr. Patrick Duncan and Mr. W. L. Hichens are capable of ignoring altogether the duties of a colony towards the Empire, and yet it was in their official day that the Asiatic Law Amendment Ordinance was first passed. When the *Times of India* reviews the Asiatic question from an Imperial standpoint it is still unconsciously regarding it from only "the British Indian point of view."

Moreover we cannot see that the best interests of the Empire are served by backing up a campaign of organised resistance to the law. The burden of Empire is not lightened by one section of the Empire fomenting law-breaking in another section. Anglo-India would not thank the democracy of the colonies if it began to advance the theory that the people of India should elect their own rulers, or commenced an agitation in favour of the Indian Civil Service examinations being held in India and not in England. If the Empire is to be ruled on theory there are plenty of grievances in India which might be taken up by theorists in other parts of the Empire—much to the embarrassment of the Government of India. The race problem is an Imperial problem of immense difficulty. But it can never be solved by over-ruling the principle of self-government in the colonies. And from an Imperial standpoint we believe that the building up of strong white nations in Australia and South Africa is more important than the securing of an equality which, though it sounds admirable in theory, would effectually ruin half of that British Empire which it is the aim of Colonial statesmen to develop—even though their standard of political thought is "low."

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
16th November.

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

SIR CHARLES SCHWANN asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention has been drawn to the drastic reduction of the educational facilities hitherto afforded Indian children born in Natal; whether it was a fact that the new regulations would have the effect of summarily dismissing pupils over the age of fourteen who had been attending the higher-grade Indian schools.

COLONEL SEELY replied. The Secretary of State has no information as to the regulations mentioned by my Honourable Friend, but enquiry is being made as to them and as to any reduction of educational facilities afforded to Indians, born in Natal. The amount provided for Indian education on the estimates for this year is approximately the same as in previous years.

Correspondence

A Word of Exhortation

The Editor INDIAN OPINION.

In connection with the Passive Resistance movement, it is necessary that we go straight forward, not caring for the shallow words of promise. We should march on without halting until we reach our destination of absolute liberty. It is well-known that "Effort is the proof of Progress" and there is no other way to acquire the end. Struggle is the sign of life. I hope and believe that the British Indians in South Africa will discharge their duty, a duty for national honour, and work for the cause of humanity. "Life without honour and liberty is not worth living." At this juncture action is essential, that is, the more they go to gaol the better, as this is the only remedy applicable. The brave Indians are in protestation against injustice and foul play, and are looking earnestly for sympathy from the civilised and liberty-loving nations. O! lovers of liberty and justice, a sacred call has come for you to aid your struggling brethren. Let us exhibit our persistency of purpose. If we are true to our conscience and are convinced of our just and lawful cause, never let us be humiliated and submit to offensive laws. Finally, a day will come when the persecutor will have to face Judgment, a judgment which has no appeal. Let us become more heroic and follow the footsteps of our brethren already in gaol. Let us not slacken our efforts when we find that wise people do not commend us. Do not fall back from it; God will help us.

AJOU A. MIRZA.

Corner Park Parade, Park Road,
Bordeburg, Johannesburg,
2nd November, 1908.

What the British Press Say

The *Empire* of October 5th writes as follows on the Indian question in the Transvaal:—

That the Indians will win in the long-run in the Transvaal there cannot be the smallest possible doubt. If ever there was a case of "dogged does it" it is theirs. They have chosen the best possible means of bringing the Transvaal Government to its senses. They have opposed the cold but inflexible firmness of the Oriental to the blustering ill-treatment of the Dutch Colonial. And the inevitable result will be that the Colonials will be shamed into giving in. Passive resistance is the most uncanny and irresistible of all oppositions. The Indians will win on their merits, and will not be beholden in the slightest degree to the Imperial connection. "*Civis Britannicus Sum*" has proved a broken reed in their case. . . . . It is a most humiliating situation for the Imperial Government and it could so easily have been avoided. It is true that the Imperial Government can't dictate to a self-governing Colony, but it could have brought certain inducements to bear upon it. It could have said to the Transvaal Government, for example, "We have every respect for your claim to exclude undesirables and would not dream of forcing British Indian citizens upon you against your will; but will you kindly pay up with interest the loan you got from Mr. Chamberlain six years ago? That would be inconvenient would it? We are sorry, but of course as a self-governing Colony you must keep your engagements." A gentle hint like that would have worked wonders, without infringing the Colony's privileges at all. And then the Indians would have felt some gratitude towards the Imperial connection instead of feeling, as they are bound to feel, that they have been left to fight one of the hardest battles in history, entirely by themselves.

The *Daily News* of the 17th Oct. remarked:—

Like the treatment of the native Kaffirs, these laws in the Transvaal were put forward by the mine-owners of Johannesburg as one of the pious excuses to induce our country to declare war on the Boer Republics. The result has been that the position of the Indians, many of whom served our armies in the war, is very much more humiliating now than ever before.

As Mr. Smuts, Colonial Secretary, has announced, they are going to close the door, and we cannot doubt that the other States will follow suit, especially if the unification now being discussed is carried out. We recognise the difficulty of the situation. It is a difficulty which is also becoming acute in British Columbia, as may be seen even from to-day's telegrams. If self-governing Colonies refuse to admit

"Asiatics," it is hard for the Mother Country to apply pressure. But in South Africa the question is becoming a point of Imperial danger. Not only is the position of the Indians already established in the country a cause of dangerous disaffection, but their demands for redress re-act with redoubled force throughout the whole of our Indian Empire. Except, perhaps, the Partition itself, there is no grievance that arouses wider indignation. What was the good of Lord Curzon's lectures telling the Indian peoples to widen their horizons, to think imperially, and regard themselves as fellow-subjects with himself of a vast and united Empire when his fellow-subjects are kicked out by other fellow-subjects just across the sea? The right of "British subject" either means something or nothing. If it means nothing we can leave off thinking Imperially. But if it is to mean something the least it ought to mean is the right of entry into any part of the British Empire. If this doctrine is at present too advanced for the Imperialists of South Africa let them make restriction on immigration by tests of education, property, or capacity for work. Let them establish a minimum wage, below which Indians may not try to undersell their produce or their labour. But to pass permanent and dogmatic laws excluding a singularly peaceful, intelligent, and civilized people of our Empire from the whole of their large and sparsely inhabited country, where such garden and shop labour as Indians best perform is specially required is an action which the centre of the Empire cannot view with approval or allow to pass unchallenged.

Indentured Indians

Importations to be Reduced

The Durban correspondent of the *Natal Witness* writes:—

The Indian Immigration Trust Board's periodical allotments of indentured Indians is about to be made, and for this purpose the necessary applications from employers closed on Saturday. It is not yet possible to render a complete return as to the number of Indians who will be required, many of the application forms being as yet incomplete, but through the courtesy of Mr. Walter Stead, acting secretary to the Board, I am able to make a provisional statement.

Up to the present applications have been received and registered from 69 employers of Indian labour in Natal. These have intimated that for the period from 1st January, 1909, to 31st December, 1910, they will require an allotment of 3,627 indentured Indian men. That means that with the allowance of 40 per cent. of women insisted upon by the Indian and Natal authorities, provision will have to be made for 5,077 men, women, and children. The 69 requisitions already registered include those of two coal-mining companies for 250 Indians each, one coal-mining company for 325 Indians, and several sugar estates. The largest number of Indians wanted for any one sugar estate is, up to the present, 250.

When the whole of the application for allotment have been received it is not expected that the total number of Indians required will exceed the unsupplied balances of the last allotment, made in 1905. These unsupplied balances amount to 6,618 of the Indians allotted in 1905, and their existence may be explained by the fact that 6,618 were simply not required.

A special note may be made of the fact that of the 69 requisitions now in the hands of the Indian Immigration Trust Board the majority are re-applications in respect of Indians asked for at last allotment. Most of the sugar estates for instance, are practically re-applying for the balance of the last allotment. Many employers of labour, during the period since last allotment, have not found it necessary to make full calls on the department, which in turn has been able to meet all requirements without importing to the full extent of the last indent. All unsupplied balances are, of course, now cancelled in the ordinary way, and a fresh apportionment is being made. The explanation for this slackness of demand for new importations from India is the important circumstance that in Natal large numbers of Indians are re-entering indentured service in order to re-acquire their right to a free passage back to India. The effect of this extensive re-indenturing has been that employers have been able to do without the services of first year coolies in as great numbers as formerly. Hence it is that many employers who are applying for allotments of new importations may not want them at all, or at all events the whole of them, but have merely lodged their applications to safeguard their interests in the way of a regular and continuous supply of labour.

It is interesting to learn that the department is still encouraging the re-indenturing of Indians in Natal. It has increased the price per head for Indians introduced from India by £1, the fee now being £5 10s. per head. On the other hand, the cost of re-indenturing Indians already in the Colony has been reduced to £3 10s. per head as a first cost, which figure falls by £1 per year until it gets down to £1 10s. The result of this policy has been that no Indians have been introduced at all into Natal from India since last May, while the number of Indians re-indenturing now reaches the phenomenal figure of 300 men per month, which is about equal to the number who were being introduced before from India per month. It is also gratifying to know that Indians have recently been leaving the Colony at the rate of an average of 300 per month.

Latest Telegrams from the Transvaal

[SPECIAL TELEGRAMS]

Johannesburg, Friday.

Yesterday at Johannesburg four hawkers were imprisoned for being unlicensed, also three at Boksburg. Mr Fakir Daya was arrested yesterday at Boksburg for being unregistered, also another Indian at Krugersdorp. To-day at Johannesburg fourteen unlicensed hawkers were imprisoned. One man at Volksrust was arrested for being unregistered.

Johannesburg Leaders Arrested

At Johannesburg this morning it was suspected that several Indians, chiefly Konkanis, intended to apply for registration. Accordingly, the Registration Office at Von Brandis Square was picketed. Four pickets, including Mr. Thambi Naidoo, were afterwards arrested for being unregistered under the new Act in order to remove the pickets; but they were immediately replaced by four others who were also arrested. A large number of other pickets replaced them. Sixteen of these were arrested, including Mr. A. M. Cachalia, (Chairman of the British Indian Association), Mr. Amod Mousaji and several other prominent members of the community—24 altogether. All were released and warned to appear before the Magistrate this afternoon.

MR. CHURCHILL AND EAST AFRICA. The *Rand Daily Mail* correspondent in London cabled on 2nd inst. that Mr. Winston Churchill's book on British East Africa, which colony he visited some months ago, has appeared. In the course of his remarks Mr. Churchill denounces the squeezing of British Indians out of the Colony by the whites, and advocates making the native work.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

War Against Colour 625
The Johannesburg Chamber of Commerce 625
The Unmixable 625

OTHER ARTICLES:—

Treatment of Prisoners 626
Why the Natal Leaders Interfere ... 627
Letters to "The Times" 628
Johannesburg Chamber of Commerce 629
Proposed Coloured Township ... 630
The Colour Bar 630
Answers to Correspondents 631
Notes on the Transvaal Struggle ... 631
Unlawful Imprisonment 631
Opinion in India 632
Why Asiatic do not Mix 633
Voluntary Limitation 634
A Reply to the "Times of India" ... 634
Imperial Parliament 635
What the British Press Say 635
Indentured Indians 636
Latest Telegrams from the Transvaal 636

CORRESPONDENCE:—
A Word of Exhortation 636

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૯મી ડીસેંબર ૧૯૦૮. અંક ૫૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ગુજરાતી–તા૦ ૧૯મી ડીસેંબરથી, તા૦ ૨૫ ડીસેંબર સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૮.

હીંદુ–માગશર વદ ૧૧થી પોષ શુદ ૨ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન–તા૦ ૨૪મી જીલહાદથી ૩૦ મી જીલહાદ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સૂર્યોદય કલાક	સૂર્યાસ્ત કલાક	ચંદ્રોદય કલાક	ચંદ્રાસ્ત કલાક	સૂર્યોદય કલાક. મી.	સૂર્યાસ્ત કલાક. મી.
શની.	૧૬	૧૧	૨૪	૮	૪ ૫૩	૬ ૫૨
રવી..	૨૦	૧૨	૨૫	૯	૪ ૫૪	૬ ૫૩
સોમ.	૨૧	૧૩	૨૬	૧૦	૪ ૫૪	૬ ૫૩
મોમ	૨૨	૧૪	૨૭	૧૧	૪ ૫૫	૬ ૫૪
બુધ..	૨૩	૩૦	૨૮	૧૨	૪ ૫૫	૬ ૫૪
ગુરૂ .	૨૪	૧	૨૯	૧૩	૪ ૫૬	૬ ૫૫
શુક્ર .	૨૫	૨	૩૦	૧૪	૪ ૫૬	૬ ૫૫

અનુક્રમણિકા.

કેવી જંગી લડત ! ૮૩૬
ગેહાબાબતનું ખબરપત્ર ૮૪૦
ઉલ્લેખ ખબર ૮૪૬
બ્રહ્મ દેશ ૮૪૭
નાદારી કેરહની નોટીસો વગેરે ... ૮૪૮
કરનલ સીલીનું બાષણ... ... ... ૮૪૯
સ્વામીજીનું બાષણ ... ... ,,
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા બહુવા
ક્રાયક બનેલા ૮૫૦
રટરના તાર સમાચાર ૮૫૧
હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ ... ... ,,
હીંદવાની બાપને રાષ્ટ્રગામણ ૮૫૨
ચરમા પત્ર ... ... ,,
દુકાનો બંધ કરવા વિષે... ... ... ૮૫૩
પરચુરણ ચરચા ... ... ,,
પરચુરણ ખબરપત્રો ... ... ,,
વાતુ વરતમાન ... ... ,,
કરબત ખબરપત્ર ૮૫૪
નવા વરસની બેઠ ... ... ,,
બિ. ઈ. એ. ફંડ... ... ... ,,

૧૯૦૯-ની ડાયરી

૧૨૦ પાનાની બીજા ડાયરી કોરાજ વખતમાં બહાર પાડશે. કીંમત ૧/- પોસ્ટેજ જુદું પૈની.

ઇંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૯મી ડીસેંબર ૧૯૦૮.

કેવી જંગી લડત !

ટ્રાંસવાલમાં ચાલતી લડત કેવી જંગી છે તે દિવસે દિવસે વધારે જાહેર પડતું જાય છે. કાયદો રદ થાય એ પણ છેજ. આ બાબતથી અજાણ્યા છે તેમાંએ શક નથી. છતાં વખત જતો જાય છે તેમ લડતનું ખરું રૂપ જોઇ શકવાનો લાભ મળે છે. અમે અગાઉ જણાવી ગયા છીએ કે ટ્રાંસવાલના હીંદી માત્ર ટ્રાંસવાલની સરકાર સામે લડે છે એમ નથી, તેઓ વડી સરકારની સામે પણ લડે છે. વળી અમે કહી ગયા છીએ કે ટ્રાંસવાલના હીંદી માત્ર પોતાને સારૂ લડે છે એમ નથી પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીને સારૂ, તથા વિશેષ બધાં જહાર વસતા હીંદીને સારૂ ને એ વિચારતાં આખા હીંદુસ્થાનને સારૂ. આ વિચારને ટેકો વિલાયતથી હમણાંજ આવી પહોંચ્યો છે. કરનલ સીલીએ બાષણ કરેલું તેનો સાર તથા મી. રીચનો જવાબ અમે બીજે ઠેકાણે આપીએ છીએ. તે બાષણ માં જે કરનલ સીલી બોલ્યા છે તે વિચારવા જેવા શબ્દો છે. તે કહે છે કે હીંદીએ જે ભારી કુરબાનો આપી છે તે દેશમાં વસવા જવું ન જોઇએ. કાળા ગોરા સાથે ભળી શકે તેવા નથી, તેઓના મેળાપથી બનેને જોરલાબ છે, હીંદી બાત બાકી છે ને તેના બાબે ગોરા નબી શકે એમ નથી. આ બાકીનો વડી સરકાર ના વિચાર જતાવે છે. તેનો અરથ એજ થયો કે હીંદીને તે એવા હલકા ગણે છે કે તેઓ માત્ર ગોરાની ગુલામ ગીરીનું કામ કરવાને લાયક ગણાય. કરનલ સીલી એજ બાષણમાં કહે છે કે જે હાલ ટ્રાંસવાલમાં ને બીજી કોલોની માં હીંદી વસે છે તેને તો માનપુર્વક રહેવા દેવા જોઇએ. તેજ વાકય બોલતાં કહે છે કે જનરલ બોથા જે કરે છે તે બરોબર છે, એટલે કરનલ સીલીના, આપણને માન પુર્વક રાખવાના વિચાર તે માત્ર ઠોળ છે. કરનલ સીલીના બાષણનો એવો અર્થ પણ થયો કે જ્યાં ગોરાઓ ઘર કરી રહ્યા છે તે મુલકમાં વસતા હીંદીનો પગ ધીમે ધીમે જહાર કાઢવો. એટલે ટ્રાંસવાલના હીંદીને આખા હીંદના હીંદીનો બોજો ઉચકવાનો છે. તે ઉચકાવો સહેલું છે ને ટ્રાંસવાલના હીંદી ક્રુગરકોલેજ એમ હવે પછી બતાવશું; કરનલ સીલીના વિચારો એ બ્રીટીશ રાજનીતિ બહલાઇ એમ બતાવનારૂં છે, એ વિચારો બ્રીટીશ રાજ્ય નીતિને ડાઘ લગાડનારાં છે અને જો તે વિચારો બહુ ફેલાય અને તે પ્રમાણે વરતન કરાય તો બ્રીટીશ રાજ્યની પડતીનાં તે ચિન્હ છે. એટલે હીંદી જે દરજ્જો બ્રીટી રહ્યા છે તેમાં બ્રીટીશ રાજ્યનું બહું પણ સમાઇ જાય છે. જેઓ બ્રીટીશ રાજ્યનો નાશ ઇચ્છતા હોય તેઓ ઇચ્છતા હોય તેઓજ કરનલ સીલીના વિચારને ટેકો આપશે. તેવા બધા કોલોની છે. એટલે બ્રીટીશ રાજ્યના તેઓ દુશ્મન છે. હીંદી લડનારા તે આ વિચારની સામે ઝુઝે છે ને ઝુઝતો તેથી તેઓ બ્રીટીશ રાજ્યના મિત્ર ગણી શકાય.

આમ વિચારતાં આપણા વાંચનાર સહેજે સમજી શકે કે ટ્રાંસવાલની લડત તે એ બદામની પરમીટોને સારૂ નથી, બીજા જેટલા હીંદી આવી શકે તેને સારૂ નથી પણ એતો રાષ્ટ્ર જંગ છે. લડત બાદશાહી છે. હીંદીએ બળીયા સામે બાથ ભીડી છે. તોપણ અમે કહી ગયા છીએ કે આપણે જીતી ગયા છીએ છીએ. કોઇએ એમ નહીં વિચારવું કે આ વાત તો મકોડા ગોળનું માટલું ઢુંચકે એવી થઇ. એમ કહેનાર આપણા મહત્વ-સત્વનું-પ્રબળ સમજી શકતા નથી. જે કામ કરોડોથી નથી થઇ શકતાં તે મુઠીભર માણસો કરી રહે છે એવા દાખલા દુનેયાં નજરે જોઇએ છીએ; તેવુંજ ટ્રાંસવાલના હીંદીને છે. ત્યાં હીંદી ગોરા છે તેથીજ લડત બરોબર લડી શકે તેમ છે. બધા હીંદીને સમજ પાડવી, તેમને સત્યાગ્રહની ખુબી એસમજાવી, તેમાં રાખેલ અવગણવા જે સહું કરતાં વખત જાય, પણ ઉંડા

આબ્રુસોમાં સત્યનું બીજ રોપાય ને તે ફાલે તો પછી ને ઝાડની ડાખળીઓ બીજે વાવીને તેમાંથી અગણીત ઝાડ પેદા કરી શકાય છે. રાઇના કુંગર કુલને નહીં એમ ન જાણવું. તે પણ ઉપાય, યથાજ કરે છે. એજ બ્રહ્મકના આશિર્વાદની ખુબી છે. રજકણોજ બનેલો કુંગર છે. કેમ બન્યો તે વિચારતાં આપણે ચેતા થઇ જઇએ. પણ બનેલો આપણે જોઇ શકીએ છીએ. જેમ ચોડા દીવસથી આ કામ પાર થાય એવું અમે માનીએ છીએ તેમ તે સહેલું છે એમ પણ કહી શકાય. સહેલું છે એમ કહેવાનું કારણ હવે વિચારી લઇએ. સત્યાગ્રહની લડાઇ જેમ ચલાવી શકાય છે તેમ જોઇએ છીએ કે ગરીબથીજ તે બહુ શકામ તેવી છે. પૈસાદારને પૈસાનો મોહને ઉંચકતાં તે થાકી જાય છે એટલે તેનાથી સત્યનો મોરચો ઉપાડાતો નથી. ત્યારે ટ્રાંસવાલ ના દીવસે ગરીબાઇ ધારણ કરવાની રહી. એ તો કેમ બને એમ વિચારીએ તો હારી બેઠા. એમાં શું છે? પૈસો આજે છે, કાલે નથી. તે તો કોઇ ચોરી પણ જાય, એટલે આપણેજ તેને જતો કરશું ને તેને બદલે સત્યની તલવાર હાથમાં લેશું. આમ વિચાર કરવાની શક્તિ અને તે પ્રમાણે ચાલવાની શક્તિ આવે એટલે માગ્યું મલે તેમ છે. અમે વખતો કહી ગયા છીએ કે લડાઇ બજરોજ કેમ નહીં ચલે? કોમમાં એકંદરે સંપ જોવામાં આવે છે. સેંકડો દીદી જેલમાં બીજાઓને પવિત્ર થઇ આવ્યાછે. જેલની બહાર જોઇ છે, તે પાછા લડવાનો સંભવ નથી. અને ટ્રાંસવાલના ઘણા દીદી તે ગરીબજ છે એટલે તેઓને પાછા દઢવા પણું રહેતુંજ નથી. બાકી દીદીની પાસે અમે કરનલ સીલીનું ભાષણ રજુ કરી તેમની પાસેથી માગીએ છીએ કે આ જંગી લડતનો જરા તમે મરતાં લગી પણ ન જવા દેવને ને તમારું નામ—દીદીનું નામ—આખી દુનિયામાં અમર કરાવજો.

ઇમીગ્રેશન ઓફીસનો જુલમ

આજનું બાકું બાપતીવેળા 'એક મુસલમાન મુસલમાન' ના ડરબનથી ઉપરના પીયનો એક લાંબો કાગળ મળ્યો છે. તે લખે છે કે ઇમીગ્રેશન ઓફીસમાં દીંદુસ્તાન જતાં આવતાં દીંદીભાઇઓને બહુ અગવડ વેઠવી પડે છે. પૈસાનો મોટો ખરચ થાય છે. ઓફી ડેવીટ ચોરા વકીલોનીજ કબુલ રાખે છે. આ ઉપરાંત સ્ટીમર આવે છે ત્યારે બંદર ઉપર પણ ઘણીજ હલાકી ભોગવવી પડે છે. આ કાગળની પુરી વિગત અમે આવતે અઠવાડીએજ નાખી શકીએ એમ છીએ. હમણાં આને આ વિષેની જે બાબ ફરીયાદ હોય તેની અમારા વાચનાર પાસે માગણી કરીએછીએ: અને આ હકીકત ઉપર કોંગ્રેસના આધકારી ઓનું ખાસ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

રવીવાર.

શ્રી. ગાંધીને ઉત્સાહ ભર્યો આવકાર

આજ સવારના ૬ વાગ્યાથી બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનની ઓફીસ દીંદીઓથી ભરાવા લાગી હતી. દરેક આવનારા ગાંધી બાઇ છુટયા? ગાંધીભાઇ રવાના થયા? એવા સવાલો ઇતેજારીથી પુછવા કરતા હતા. દસ વાગ્યા, સાડા દસ થયા તોપણ ટેલીફોનનો સંદેશો શ્રી. કાછી તરફથી વોક્સરસ્ટથી આવવાની ઉમેદ હતી તે આવ્યો નહીં યુરોપીઅનો તરફથી પણ ટેલીફોનો અને પુછપરછ યથાજ કરતી હતી. અગીઆર બજે ટેલીફોનની ઘંટડી વાગી. સહુએ જાણ્યું કે વોક્સરસ્ટનો આવકાર દાયક સંદેશો હશે. પણ તે સંદેશો રસ્તનબરગમાં જે દીંદીનો રૂા. ૧/- દંડ થયેલ તેનો પા. ૬૭-૧૪-૦ નો માલ હરાજ થયો. પા. ૫ જેનો દંડ થયેલ તેનો પા. ૧૪ ઉપર અને બીજાનો તેટલોજ દંડ માટે પા. ૬ ઉપરનો માલ હરાજ થવાના ખબરનો હતો. આ સંદેશો મળ્યો તે દરમ્યાન તાર વોક્સરસ્ટથી મળ્યો. શ્રી. ગાંધી મેલમાં રવાના થયા છે. આ ખબર સાંભળી લોકોનો હર્ષ માયો નહીં. મેસરસ દાઉદશેઠ, રૂસ્તમજીશેઠ, કાછલીઆ, તમદો અસવાત વગેરે સાહેબો જરમીસ્ટન શ્રી. ગાંધીને ભેટવા ઉપડી ગયા. સાંજના પાંચ વાગેથી પારક સ્ટેશન માં માણસો ભરાવા લાગ્યા. ૭ વાગ્યા સુધીમાં તો બધી બાજુના પ્લેટ ફોરમ દીંદીઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયા. સ્ટેશન ની બહાર અને રસ્તાઓ ઉપર આવવાની પણ જગ્યા નહોતી. ત્રણ હજાર ઉપર માણસો જમા થયા હતા. દરેક કોમના અગ્રેસરો, ઉપરાંત મેસરસ ડોક, કેલનબેક, વીટલબેંક વગેરે કેટલાક યુરોપીઅન મહ સ્થો અને મીસીસ શ્રીલીપ, મીસ શ્રીલીપ, મીસીસ પોલાક, મીસ ડોક, મીસ સ્લેશીન, મીસીસ કામા, મીસીસ ગુલામજાઇ વગેરે ઘણી બાનુઓ શ્રી. ગાંધીને લેવા સ્ટેશન ઉપર હાજર હતી. ટ્રેન બરાબર સાંજ ના ૬-૬ મીનીટે પ્લેટ ફોરમ ઉપર આવી પહોંચતાં હુરેના પોકારેથી આખું સ્ટેશન ગાજી રહ્યું હતું. જેવી ટ્રેન પ્લેટ ફોરમ ઉપર ઉભી રહી અને શ્રી. ગાંધી કમામાં થી નીચે ઉતરતા હતા તેવાજ તેમને અધર ઉંચકી લીધા અને શ્રી. રોબર્ટ વગેરેએ બાંધ ઉપર બેસાડી લોકોને તેમ ના દરશન થાય તેવી રીતે બને બાજુના પ્લેટ ફોરમ ઉપર ફેરવી હુરે અને વંદેમા તરમના પોકારો વચ્ચે સીડી ઉપર થઇ સ્ટેશન ઓળંગી સ્ટેશન બહાર લઇ ગયા. જેવા સ્ટેશન બહાર પહોંચ્યા કે કાન ફોડી નાખે તેવા હુરેના પોકારો વચ્ચે શ્રી. ગાંધી ને અધર ઉપાડી ચાલતા થયા. તામીલ ભાઇઓનો વિચાર શ્રી. ગાંધીને ગાડીમાં બેસાડી ઘોડા જોડી નાખી ગાડીને હમી દીયા મરજીદ સુધી ખેંચી જવાનો હતો, પણ શ્રી. ગાંધી તેમ કરવા ન આપે એટલા માટે શ્રી. ગાંધીને અધર ઉંચકી જવાનું વધારે પસંદ કરયું. આખે રસ્તે હુરે, વંદેમાતરમ્, અલાહો અકબર અને ગાંધી મહારાજકી જય એવા પોકારોથી જોહા ન્સબરગના શરીઆમ રસ્તા ગજવતા ચાલતા હતા. પોસ્ટ ઓફીસથી પારક સ્ટેશન સુધી માણસોની હારને હાર લાગી રહી હતી. લોકોના ચહેરા ઉપર ઓરજ રંગ છવાઇ રહ્યો હતો. જ્યાંથી સરઘસ પસાર થતું, સાં રસ્તાઓ બંધ થઇ ગયા હતા. મોટર, ટ્રામ ગાડીઓ, સાઇકલ વગેરે સરઘસ પસાર થતાંસુધી બંધ રહેતું. સરઘસ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, માર્કેટ સ્ટ્રીટ ચાઇનીઝ કલજ પાસેથી પસાર થઇ હમીદીઆ મરજીદમાં આવી પહોંચ્યું. મરજીદ પાસે આવી પહોંચતાં જરા દુર થી શ્રી. ગાંધીના અભિપ્રાયથી નીચે ઉતરવા દીધા અને પગે ચાલતા કમ્પાઉન્ડ માં પહોંચ્યા. કમ્પાઉન્ડ આખું માણસોથી ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું.

શ્રી. કાછલીઆ બોલ્યા કે, ભાઇઓ, આજ નો તમારો ઉત્સાહ જોઇ મને બહુ સંતોષ થયો છે. આપણા આગેવાનને જે માન થી આજે તમે વધાવી લીધા છે તે તમા રી લાયકાત સમજું છું. આવુંજ જોર રાખો તો આઠ દીવસમાં તમારા બંધન તુટી જાય એમાં જરાએ શક નથી. આવતી કાલે બપોર વાગે મીટીંગમાં સહુ આવજો ત્યારે વધુ બોલીશ, આજે વખત બહુ થોડો છે. એટલે શ્રી. ગાંધી બોલશે.

શ્રી. ગાંધીનું ભાષણ

શ્રી. ગાંધીએ ભાષણ શરૂ કરતાં જણા વ્યું કે, ચેરમેન, નાતાલના ડેલીગેટો, તામીલ ભાઇઓ તથા બીજા ભાઇઓ, વીગેરે. હું તમને બે મહીના અને દસ દીવસ પછી આજે મળું છું. હું જેલમાં નહોતો પણ બહારજ હતો એમ સમજુ છું. અને આજે જેલમાં આવ્યો હોઉં એમ માનું છું. જેલમાંના માણસ કરતાં બહા રવાળાઓ ઉપર વધારે ફરજ બજાવવાની

રહેલી છે. જ્યાંસુધી બહારવાળા વધારે તરદી નહીં ઉપાડે ત્યાંસુધી બેડીઓ તુટવા ની નથી. વોક્સરસ્ટના સ્ટેશન માસ્તરે મને જેલમાંથી છુટવામાટે મુબારકબાદી આપી ત્યારે તેને પણ મેં જણાવ્યું કે હું આજેજ જેલમાં પડયો છું. જેલ કરતાં બહુ સખત કામ હવે મારે માથે કરવાનું રહ્યું.

જે દેશમાં અન્યાય અને જુલમ બોઅો ઉપર ગુજરે છે અને તેઓના ખના હક સચવાતા નથી, તે બોઅોએ જેલમાંજ રહેવું તે તેઓની ખરી ફરજ છે. અને જ્યાંસુધી અમનરૂપી બેડી ન તુટે ત્યાં સુધી જેલમાંજ રહી દીવસો કાઢવા તે સાચા અને ખુદા ઉપર ભરોસો રાખનાર નો ખરો ધરમ સમજું છું.

આજે સ્ટેશન ઉપર જે દેખાવ દીઠો તેને માટે બે શબ્દ કહેવા માગું છું. મેં હીંદીની ચાકરી કરી તે કોમને પસંદ પડી. મેં એક દિવસ પથ્થર ફોડયા અને જેલમાં રહ્યો, અને મેં જે કાંઇ કરવું તે ઉપર પસંદગી બતાવો છો તેથી આટલા બધાં જમા થયા છો. જ્યાં ખુદા છે ત્યાં સત્ય છે અને સત્ય છે ત્યાં ખુદા. હું ખુદાથી ડરીનેજ ચાલનાર છું. સત્યજ ચાહું છું એટલે ખુદા મારી પાસે છે. સત્યને રસ્તે ચાલવું કોમને પણ પસંદ ન હોય પણ ખુદાને પસંદ હોય, એટલે કોમ સામે થાય તે.પણ ખુદ ને જે મંજુર છે તે કરીશ. આજનો જુસ્સો ઠીક હતો. તે બતાવે છે કે સત્યાગ્રહની લડત લીધી છે તેમાં સહુ તમે તેમજ જે નથી આવી શકયા તે સામેલ છે. હું તો સ્ટાંડરટન, હેડલબરગ વગેરે ઠેકાણે કહેતો આવ્યો છું કે સુપ્રીમ કોરટમાં હારીએ કે જીતીએ તે ઉપર આપણી લડતનો મદાર નથી. આપણે તો સત્યની ખાતર બધ્ધાં છોકરાં માલ મીલકત જતાં કરવાં પડે તો જતાં કરવાં અને ગમે તેવી તકલીફ આવી પડે તે ભોગવવી અને સત્યનો અવાજ ખુદાના દરબારમાં પહોંચાડવો અને તે અવાજના પડઘા જનરલ સ્મટસના કાનમાં પડશે ત્યારે તેના દીલમાં ખુદા વસશે ને કહેશે કે આ લોકો હકદાર છે, હક મેળવવા દુઃખ ઉપાડે છે અને હરે તો બહુ થયું ત્યારે મારવું મળશે. તમારા હકો વહી સરકાર નહીં આપે, સા. આ. વિ. ઇ. કમીટી નહીં આપે, પણ ખુદા પાસેજ અને તેને બરાબર વચ્ચે રાખી સત્યતાથી લડશો તો ચોક્કસ કહું છું બધા દીવસમાં તમારાં બંધન તુટશે, પણ હું તો કહું કે ચોવીસ કલાક બંધન તુટતા નહીં લાગે. ખુદા બધી જગાએ છે, બધું જુએ છે અને સાંભળે છે. હું તો કહું છું કે તે ખુદા તેઓના દીલમાં આવશે અટલે ધ્રુજારો થશે. જેટલી તકલીફ ઉઠાવશે જોઇએ તેટલી નથી ઉઠાવતા. ઉઠાવશું કે તુરત જ બેડી તુટશે. આવતી કાલે વધારે બોલીશ એટલે આજે વધારે નથી બોલતો. સહુ ભાઇઓ આજે એળા થયા છે। તે માટે હું આભાર માનું છું. અને માગું છું. કે મારા શબ્દો કોતરી રાખી ખુદા પાસે માગજો કે જેવું મારા દીલમાં છે તેવું સહુના દીલમાં લાવે.

ત્યારબાદ મી. ગાંધી અંગ્રેજીમાં બોલ્યા હતા. મી. ગોડફ્રે પણ અંગ્રેજીમાં બહુજ તીખાં અને હૃદય ભેદક શબ્દો બોલ્યા હતા. અને બાદ સાડાસાતે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

જરમીસ્ટન

મી. ગાંધી આવવાના ખબર સાંભળી તરત જરમીસ્ટન, બોકસબરગ, એનોની, તથા સ્પ્રીંગ વીગેરે જગ્યાના સંખ્યા બંધ હીંદીઓ મેલ પસાર થવાને સમયે મી. ગાંધીને આવકાર આપવા સ્ટેશન ઉપર જમા થયા હતા. ટ્રેન સ્ટેશન ઉપર આવતાં મી. ગાંધી ગાડીમાંથી નીચે ઉતર્યા અને બધાને બધા આનંદથી મળ્યા. સ ખ્યાબંધ ઉત્સાહી ભાઇઓ પુલના બજરા વીગેરે લાવેલ હતા જે તેમણે મી. ગાંધી ને સહર્ષ અરપણ કર્યા હતા. ત્યાંથી પાછા ડબામાં બેસતી વખતે બાબાવાળા બોએ મી. ગાંધીની મુલાકાત લઇ પુછયું કે જેલમાં તેની સાથે ખરાબ વરતણુક બતાવવામાં આવી હતી તેમાં કેટલી સત્યતા છે. મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો કે મેં આ ફરીયાદો વિષે સાંભળ્યું છે પણ તે વીષે મારે જે ઠેકાણે હકીકત કહેવાની છે તે પાછળથી કહીશ. જેલમાં દરેક મીનીટ મેં આનંદથી માણી છે. ટ્રેન ઉપડવાની તયારી વખતે સ્ટેશન ખુશાલી ના પોકારોથી ગાજી રહ્યું હતું. આ વખતે જે થોડી સેંકડો મળી તેટલી દરમ્યાન મી. ગાંધીએ બાબાવાળાઓના બીજા સવા લના જવાબમાં જણાવ્યું કે જેલમાં મારા પોતા તરફ સરસ વરતણુક બતાવવામાં આવી હતી. જેલના ધારાઓ સામે મારી ફરીયાદ છે. અમલદારોને તો ધારા મુજબ ચાલવાની ફરજ હતી.

બીજા સ્ટેશનો ઉપર માન

સ્ટાંડરટન તથા હેડલબરગના સ્ટેશનો ઉપર પણ મી. ગાંધીને આવકાર આપવા સખ્યાબંધ માણસો આવેલાં હતાં.

બોકસબરગ

ત્રણ ફેરીવાળાને વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવા માટે ૭ દિવસની સખ્ત મજુ રીની જેલ અથવા ૧૦/- દંડની સજા થયેલ છે. સહુ જેલમાં ગયા છે.

વોક્સરસ્ટ

શ્રી મદનજીભાબાપાસેરજીસ્ટરનહીંહોવાથી હકદાર કરી ગોરસરકારના પોલીસ સત્તા વાળાને ટ્રાંસવાલની સરહદમાંજ ટ્રાંસવા લની પેલીસે સોંપી દીધા છે. આ હકદારનો અન્યાય ઠર્યો છે. એસોસીએશન સરકાર ના આ પગલાં સામે આગળ વધનાર છે. એક તામીલને અંગુઠો નહીં આપવા માટે સ્ટેશન ઉપરથી પોલીસે પકડેલ છે.

જોહાન્સબરગમાં વધુ પકડા પકડી

આજે દશ માણસોને વગર લાયસેન્સથી ફેરી કરવામાટે સાત દિવસની સખ્ત મજુરી સાથે જેલ અથવા પા. ૧ ના દંડ ની સજા થઇ છે. બધા જેલમાં ગયાછે.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમરસને કાગળ

આ ચેમ્બર તરફથી હાલની ચેમ્બર ઓફ કોમરસ ઉપર જે કાગળ લખવામાં આવ્યો હતો તેના સંબંધમાં બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. કાજીઆએ મદ્રાસ ચેમ્બરના સેક્રેટરીને હાલની સઘળી હકીકત લખી જણાવી છે. તે સાથે 'ટ્રાંસવાલ લીડર' 'ઇંડિઅન ઓપિ નીઅન' ની કાપલીઓ તથા મી. રીચે 'લંડન ટાઇમ્સ' માં લખેલ કાગળની નકલો બીડેલ છે. મી. કાજીઆ જણા વે છે કે સત્યાગ્રહની લડતમાં ૬૯૦૦ ઉપર હીંદી જેલ ભોગવી આવેલ છે આ ઉપરથી બોઅ જાગણી કેવી છે તેનો સહજ ખ્યાલ આવી શકશે. અને આ બધી સ્થિતિ જોતાં મારી એસોસીએશન તમારા મંડળને અરજ કરે છે કે આ અગત્યના સવાલ વીષે હીંદી સરકાર તથા વડી સર કાર પાસે જરૂરી રજુઆત કરશો.

નાતાલના આગેવાનોનો કાગળ

મેસરસ પારસી રૂસ્તમજી અને એમ. સી. આંગ્લીઆને નાતાલથી આવતાં વોક સરસ્ટમાં અંગુઠા માટે ત્યાંની પોલીસે પ્રીટોરીઆથી ખબર આવતાં સુધી રોકી રાખ્યા હતા, તે તથા તેઓ ચાલુ લડતમાં શામાટે ભાગ લીએ છે તે સંબંધમાં મેસરસ દાઉદ મહમદ અને ઉપર જણાવ્યા તે બને ગૃહસ્થોની સહીથી નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલ ના બધામાં કાગળો લખવામાં આવ્યા છે. આ કાગળમાં સહી કરનારા જણાવે છે કે અમે ટ્રાંસવાલનાં લડત પહેલાંના જૂના રહીશ છીએ અને નવા કાયદા મુજબ ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાને હકદાર છીએ,

અમે જ્યારે અમારા જુના ઘરમાં દાખલ થવાને જઇએ છીએ ત્યારે કાયદાનું અપમાન કરવાના ઇરાદાથી નહીં, પરંતુ અમારા જુના હક સાબીત કરવાના ઇરાદાથી. અમને ગેરકાયદેસર સજા કરવામાં આવી હતી, અને દેશપારનો હુકમ કરવામાં પણ આવ્યો હતો. આ અન્યાય સુપ્રીમ કોરટના મુકાદમાથી જાહેરાતમાં આવ્યો હતો, પરંતુ અમારે તો ૧૯ અઠવાડીઆ જેટલી જેલ ભોગવવી પડી હતી. સરકારે આવી અને આથી પણ વધારે ગંભીર ભુલો કરી છે. અને તેનેજ માટે અમે અંતઃકરણથી જે ખરો રસ્તો માન્યો છે તે બતાવી પકડી રાખેલ છે.

જેલમાં જાલીમ જુલમ

વારીનીખનના જાણીતા મોટા વેપારી મી. અસવાત જે ચાલુ સજતમાં થોડા દિવસ ઉપર ૭ દિવસની જેલમાં ગયા હતા, તેમના ઉપર અહીંની જેલમાં જે વીતક ગુજરેલ તે સાંભળનારને ત્રાસ પમાડે તેવો છે. મી. અસવાતને ગયા તા. ૨૩ મીએ જેલના કાફર પોલીસે જાજરૂની બકેટ ઉપાડવાનું કહ્યું. તેણે દીની અડચણોને લઇ ઉપાડવાની ના પાડી. એટલે તે એક ગોરા પોલીસને બોલાવી લાવ્યો. તેણે મી. અસવાતને બકેટ ઉપાડવાનું કહ્યું. તેને પણ મી. અસવાતે તેજ કારણસર બકેટ ઉપાડવાની ના પાડી. એટલે પોલીસે તેને જરદનેથી પકડી બકેટમાં મોહું નાખવાના ઇરાદાથી તેને ધક્કા માર્યા. મી. અસવાતે બચવાને માટે બકેટની કોર પકડી પણ પોલીસના ધક્કાથી બકેટ નીચે પડી. અને ત્યાર પછી તરતજ પોલીસે મી. અસવતને બીજી બકેટ તરફ ધકેલ્યા. અને ત્યાં પણ તેજ બન્યું. પછી તેમને જમીન ઉપર પાડી દીધા અને ઉભા થયા પછી ફરીને જમીન ઉપર પાડી દીધા. જમીન ઉપર હતા ત્યારે તેને બે લાત મારી. મી. અસ્વત પછી હાથ મોહું ધોવાના ઇરાદાથી પાણીના નળ ઉપર ગયા. ત્યાં ઘણા કેદીઓ હતા એટલે તેનો વારો આવતાં સુધી તેને ઉભું રહેવું પડ્યું. તે જગ્યાએ તેજ ગોરો વોરડર આવ્યો તેણે તેને અપશબ્દો કહ્યા તથા હાથવતી માર માર્યો. બાદ મી. અસવત હાથ મોહું ધોઇ બીજાની સાથે કારમાં ઉભા રહ્યા. તે વખતે બાવાનો (બ્રેકફાસ્ટ) વખત થયો હતો. મી. અસવતને આ બનાવથી આરબું બહું લાગી આવ્યું હતું કે તે બીલકુલ ખાઇ શકયા નહીં. અને તેને ગ્રમ ઉપર નહ જવામાં આવ્યા. આ જુલમની ફરીયાદનો કાગળ કોલોગી સને જેલ ખાતાના વડાને લખી મોકલ્યો છે. આ કાગળમાં મી. અસવતને જેલમાં દાખલ થતી વખતે અને છોડતી વખતે શરીરની તપાસમાટે લાંબા વખત સુધી નગ્ન રાખવામાં આવેલ તે બીના તથા બકેટ ઉપાડવા બાબત જે બનાવ બન્યો તે માટેના પણ આણદાર શાહી ઓ છે એમ જણાવવામાં આવેલ છે.

જેલની બીજી ફરીયાદ

જેલના જુલમની બીજી ફરીયાદનો કાગળ એસે.સીએશને મી. એન. એસ. પોલે તરફથી લખેલ છે. મી. પોલેએ જાહેર કરેલું છે કે ગયા અઠવાડીઆમાં જેલમાં બધીજ સાંકડ હતી. દરવાજા ઉપર ૫૦ ની સંખ્યા લખી હતી તેને બદલે તે સેલમાં બે દીવસ ૧૧૫. એક દીવસ ૧૦૦, એક દીવસ ૧૨૩ અને ફરીને એક દીવસ ૬૬૫ કેદીઓ હતા. જે સેલમાં ૨૫ની સગવડ હતી, ત્યાં ૪૦ કેદીઓને રાખેલા હતા. આવી ભીડને લીધે કેદીઓને રાતે પુરો આરામ મળી શકયો ન હતો. કુંડું છુટ્યો તેને આગલે દીવસે એક વોરડરે ડોરાસ.ીને વીના કારણ બે લાત મારી હતી. રવીવારે એક વોરડરે આવી પુછ્યું, કોઇ "કુલી" આ કાગળ વાંચી શકે તેમ છે? આ બાબતની તમને (જેલના વડાને) કુંકરી યાદ કરવાનો હતો, પરંતુ તેરોજતમેઆવ્યા નહીં હતા. મી. પોલેએ ૨૬ નંબરના પોલીસની તથા ગેટ ઉપરના નેટીવ પેટ્રોની ગેરવરતણુંક અને છુટતાં પહેલાં લાંબા વખત સુધી નગ્ન રાખવા બાબતની પણ ફરીયાદ જણાવેલ છે.

જેલના વડાનો જવાબ

ઉપરના બંને કાગળોનો જવાબ તા. ૧૧ ડીસેંબરના રોજ જેલના વડા તરફથી મળ્યો છે. મી. પોલેની ફરીયાદના જવાબમાં લખે છે કે, બીજી કેદીઓ વધી જવાથી અને તેમને કાફરો સાથે રાખવા ના કરતાં તેમના લોકોની સાથે સંકડાસમાં પણ રાખવા જાહેર છે એમ ધારી તેઓતો થોડી જગ્યામાં રાખેલ હતા. છતાં તે સંકડાશ તંદુરસ્તીને હાની કરતા નહીં હતી. ડોરા સાહેબે બે વખત વીના કારણ કોઇએ લાત મારી હોય એ વાત મળી શકતી નથી. કોઇ ફરીયાદ કરવાની હોયતોતે જેલીનેછોડતીવખતેપુછવામાં આવે છે. 'કુલી' શબ્દ અપમાન કરવાના ઇરાદાથી વાપરવામાં આવ્યો ન હતો. કાફર વોરડરે અશલ શબ્દ વાપર્યા તે વાત ખોટી છે એમ તે જાહેર કરે છે. આ અને દરબાર ઉપરના પોલીસોએ હુમલો પોતાની નોકરી તત્રપણે બજાવેલી છે. છુટતાં પહેલાં ડાકટરી તપાસ માટે શરીર ઉઘાડા રાખવાની જરૂર છે. ડાકટર ૭ વાગે તપાસવા આવે છે અને બધાને તપાસી લીધે ત્યાંસુધીજ તેમને ઉભા રાખવામાં આવે છે. જેલના ધારા મુજબ દરેક કેદીને છુટતી વખતે તપાસવો એ જરૂરનું છે. જેલનો વડો લખે છે કે દીંદી કેદીને જો કાંઇ ફરીયાદ હોય તો તેણે જેલમાં થોડ્ય અમલદારને ફરીયાદ કરવી કે જેથી તેનો ઘટતો બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે. છુટયા પછી કાગળ લખી નાખવો એ સહેલી વાત છે પણ પાછળથી તેમાં ખરૂ શું છે તે શોધવું બહુ મુસ્કેલ છે.

મી. અસવાતને જવાબ

આ ફરીયાદના જવાબમાં જેલનો વડો લખી જણાવે છે કે મેં તપાસ કરી છે. કોટડીમાં રાખવામાં આવતી બકેટ દરેક સવારે તેમાં રહેનારે ઉઠાવવી એ નીયમ છે. ૨૩ તારીખે મી. અસવત અને બીજા કેદીવાળી કોટડી ઉઘડી નીયમ મુજબ બકેટ ઉઠાવવાનું કહેવામાં આવ્યું તેઓ બકેટ તરફ ગયા પણ ઉઠાવી નહીં. પણ દરવાજા બહાર ચાલ્યા. તેમને પાછા વાળવાને હુકમ કરવામાં આવ્યો. ત્યાં થોડી ધુમાધુમ થવાથી કેદી અસ્વત પડી ગયા અને બકેટ ઢોળાઇ ગઇ. આ ઉપર થી જોઇ શકાશે કે કાયદેસર હુકમનો અનાદર કરવાથી આ બનાવ બનવા પામ્યો. તેના ઉપર જોર જુલમ કે હુમલો કરવામાં આવ્યો નથી. જો તેમ થયું હોય તો છુટતાં પહેલાં ગવરનરને ફરીયાદ કરવાની તેમને પુરતી તક મળેલી હતી. ડાકટરી તપાસના કાબ ધમાં જ્યારે બહુ કેદીઓ દાખલ થાય છે ત્યારે દરેકને તપાસ વખતેજ કપડા ઉતારવાનું કહેવાનું નથી બની શકતું. તેઓને શરીરનો ઉપરનો ભાગજ બધાની વચ્ચે ઉઘાડો રાખી ઉભા રહેવાનું કહેવામાં આવે છે. અને જ્યારે ડાકટર તેની પાસે આવે છે ત્યારેજ નીચે નો ભાગ એકદમ ખુલ્લો કરવાની જરૂરછે. તેટલા માટે છુટતા પહેલાં કેદીઓને ઢોર કલાક સુધી નગ્ન રાખવામાં આવે છે તે વાત ખરી નથી. છુટનાર શખ્સને ૧૭ વાગે તપાસના કોટડીમાં લાવવામાં આવે છે અને સાધારણ રીતે સાડા સાતે તપાસ પુરી થાય છે

રવીવાર.

મી. ગાંધી તથા ઇમામ સાહેબના માનમાં મીટીંગ

આજરોજ હમીદીઆ મસ્જીદના ખુલા મેદાનમાં આજરે બપોર પછી મહમદન્સ કોમ

ઓ જમા થયા હતા. કામ શરૂ કરતાં પ્રમુખ શ્રી. કાળલીખ્યા બોલ્યા કે ખુદા શિવાય બીજાની તારીફ કરી શકતા નથી, પણ જેઓ આપણે માટે બહુજ દુઃખ વેઠે છે તેને ભુલવા ન જોઇએ. તેમનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો થોડો છે. શ્રી. ગાંધી અને ઇમામ સાહેબ આપણે માટે વોક્સરસ્ટમાં પથર ફોડતા તે પથરની કાંકરીઓ પથરની નહીં પણ હીરાની હમ જાણે. તમે એક દીલથી રહી તેમને પગલે ચાલશો તો સુખી થશો. અને ખુદા ના ફરમાન મુજબ ચાલો છો એમ માનીશ. મને એમ કહેવામાં આવે છે કે કોમમાં ચડો છે. એમ પણ સાંભળું છું કે કેટ લાક કોમના વેરી પ્લેટફોરમ ઉપર આવી મોટાં મોટાં ભાષણો કરે છે અને પાછળ થી કોર્ટોને બાનગી ઓફીસો મારફત રજી સ્ટરની દુપ્લીકેટો કઢાવી આપે છે અને રજીસ્ટર માટે અરજીઓ પણ કરાવે છે. પબ્લીસને ખાતર આવી રીતે કોમને દગો કરે છે તેવાને મારે આજજ સાથે કહેવું જોઇએ કે પોતાના ભાઇઓનું બોદી નહીં પીતાં ખુદાની ખાતર કોમની બરદાન કાપતા અટકશે. શ્રી. ગાંધીને જરમીસ્ટનના લોકો તેમને ગાડીમાં બેસાડી ગાડી પોતે ખેંચી જવા તયાર હતા. ગઇ કાલે તમે શ્રી. ગાંધીને સ્ટેશને અધર ઉપાડી અહીં સુધી લાવ્યા અને તમારી ભક્તિ બતાવી. તે ખરી ભક્તિ હોય તો હું કહી ગયો તેવાં કામો કરતાં અટકજો. ઘણાક માણસો વેગારી લાઇસેન્સ શામાટે બતાવે એમ પણ વાતો કરે છે. ટામીલ કોમ અને ખરા સત્યાગ્રહીઓ છેવટસુધી લડશે. ભણવાનું છે તે નહીં મળે તોપણ તમારી જીતજ છે એ ચોકસ માનજો. લડાઇનું છેવટ સત્યાઇ ઉપરજ છે, એજ ખુદાઇ મદદ છે. ખાલી બોલનારા કામ નહીં કર તાં જેઓ કામ કરી રહ્યા છે તેની અદે ખાઇ કરે છે તે શરમાવનારું છે. આવા ઓનાં નામ મારી પાસે આવ્યાં છે, પણ આ વખતે તેવાં નામો આપી તેમનાં દીલ દુઃખાવવા નથી માગતો દરેક ધરમમાં કહ્યું છે કે બેમાબાજ થશો નહિ. લોકો ને અવળે રસ્તે દોરવશો નહિ. પોતાના ધરમ પ્રમાણે નહિ ચાલનારાઓને છેવટે જવાબ દેવો પડશે. ટામીલ કોમ કેવું સરસ કામ કરી રહી છે તેનાં વખાણનો મારી પાસે એક પણ શબ્દ નથી ત્યાં સુધી તે કોમ મજબુત છે ત્યાં સુધી ફતેહ તમારી છે. શ્રી. ગાંધી કોમના આગે વાન છે, અને બધું કરનારા છે એમ માનતા હો તો તેમને પગલે ચાલજો. હું ઉમેદ રાખું છું કે શ્રી. ગાંધી તમને ટામ બતાવશે ને કહેશે.

શ્રી. ગાંધીનો જવાબ

શ્રી. ગાંધી બોલ્યા કે કાલ મેં કહ્યું હતું કે જીત મળી છે. આપણા લોકોની તકલીફથી જીત મળી છે, જે કોમના પંદરસો માણસો જેલમાં જઇ આવ્યા છે તે જીત મળવા બરાબર છે. સાત હજારમાં પંદરસો માણસો જેલમાં જઇ આવ્યા તે જીતજ છે એમ હું માનું છું. સરકાર પાસેથી માગણી પ્રમાણે નથી મળ્યું તે દુન્યવી રીત પ્રમાણે જીત નથી મળી એમ કહેવાય. ચેરમેન કહી ગયા કે હું કોમનો લીડર હોઇ કહું તેમ કરવું. પણ તે બરાબર નથી. મને મુકો તે તમારી આગળ રજુ કરું, સાંભળું તે રજુ કરું, અને આપ કહો તેમ મારે કરવું એ મારી ફરજ સમજું છું. મારા કહેવા પ્રમાણે કરવું કે ન કરવું તે તમારી મુનસફી ઉપર છે. આપણે હજી દરેક બાબતમાં દીલા છીએ એટલે નીયમીત નથી. નીયમસર થયું ત્યારે દરેક કામ ઝપાટાબંધ કરી શકશું. હું બે ચીજ રજુ કરું છું. એક તો પહેલી લડાઇ શરૂ કરી તે રામસુંદરથી શરૂ કરી, બીજી લડાઇ સોરાબજીથી શરૂ કરી. શ્રી. સોરા બજીને મેં લખ્યું તેમ બીજાઓને પણ લખ્યું હતું. પહેલો કામણ સોરાબજીનો આવ્યો. રામસુંદર જેટલી અને સોરાબજીની પીછાન નહોતી, અને વહેમ હતો કે આખર સુધી કેમ કરશે. હું તો બોલે તે માનનારો છું. સોરાબજીએ શું કરવું તે કોમે જોયું. મારી સાથે જોહનસરસ્ટની જેલમાં ૭૫ જેલીઓ હતા. તેમાં હું જોઇ શક્યો કે સોરાબજી બધા કરતાં નરમ સ્વભાવના શાંત અને મજબુત છે. કોઇ ગમે તેમ તેમને કહેતું કે બોલતું તેની દરકાર નહીં કરતાં સહન કરતા. તેની સાથે રહી તેમની કીંમત હું ઘણી સારી કરી ચુકયો છું.

બીજું ઇમામ સાહેબ તથા બુસા ઇસા હજી અને બે મદરાસી જેમને ૭ દીવસનો જેલ મળી. તેમાં શ્રી. ઇમામ સાહેબ સાથે ખુબ રહ્યો છું. હું શોચ કરતો કે તબીઅત અને બદનને લીધે બરદાસ કેમ થઇ શકશે. પણ મેં જોયું કે તક બીજ આવે કે કામ આવે તે તે ઉઠાવતા. દુનીઆના પ્રસીદ્ધ સોસાયટીના તેમજ કોમના નશીબ બુલંદ છે કે નેતા હ. ઇ. સો. ના ચેરમેન છે. જ્યારે એક વખત જેલરે હુકમ આપ્યો કે ઘાસ કાપવું છે તો ચાલો. કોઇ ઉઠે નહિ. શ્રી. ઇમામ સાહેબને લાગ્યું કે આપણી ફરજ છે. પોતે ઉઠયા, ત્યારે બીજા બોલવા લાગ્યા કે ઇમામ છે તેને ન લઇ જઇએ. તે વખતે બીજા ચરમાઇ ગયા. આપણી લડત હંમેશા ચલાવું પણ આપણી આવી આદતો છે. બીજા છુટયા ત્યારે અમે થોડા રહ્યા. બુસા ઇસાજીએ રસોઇ કરવાનું માથે લીધું ઇમામ સાહેબે સાથે જરા કબુકમુ અને રાતના ત્રણ વાગે ઉઠી પકાવવા જતા. આવા દીદાઓ કોમમાં છે તો જીત મળી ગઇ એમ માનું છું. જેલમાં જનારાઓને મારી ખાસ ભલામણ છે કે જેલના કાયદા કાનુનો પ્રમાણેજ ચાલવું. ખુદા ફરમીઆન રાખી દરેક કામ કરશો તો બેડી તુટતાં વાર નહિ લાગે. બોટી પરમીટવાળા માટે આપણે બીલકુલ લડતા જ નથી. આગલી લડત બખાસ થઇ છે. હવે તો કરોડો દીદી હીંદુસ્તાનમાં વસે છે તેનું નાક રાખવાનીજ આ લડત છે. ઇમ્પીરીઅલ ગવરમેંટ તો સા. આ. માંથી દીદીઓને હાંકી કાઢવાનું કરે છે. જ્યાં હવા પાણી સારાં ન હોય ત્યાં આપણે રહેવું એમ કહેછે છે, એટલે સરકારને આપણી મરદાનગી બતાવવાની બાસ અગત્ય જોઉં છું. આપણે અત્યારે જુદા માણસો માટે નથી લડવાનું; પણ જોયેલા જે સાચો ઇલમ શીખવે તેવા જોયેલા આવે તો માનથી રહી શકાએ છીએ. અને જ્યાંસુધી એટલુંજ નહિ જાણીએ, ત્યાંસુધી ફતેહ નથી. જોવું છું કે કેટ લાક નામના ભુખ્યા છે. તે શા માટે દીલ માં હોય? જે દેશ સેવા કરવા ઇચ્છે છે, ખુદા ઉપર ભરોસો રાખે છે તેને નામ આવ્યું તોએ શું અને ન આવે તોએ શું? ખરા સત્યાગ્રહીને તેની દરકાર હોતી નથી. કામજ તે તો કર્યા કરે છે. નાતા લના સાહેબોએ અને જગધબું છેવટ આવ તાં સુધી રહેવાનું વચન આપ્યું છે અને તેજ વચન આજે ત્રણે આગેવાન સાહેબો પાસે પાછું માગું છું. તે સાહેબોએ બહુ જબરૂ ઉપરણ કરવું. અને સહુ ભાઇઓ એ તેમનું બહુ માન રાખ્યું તે જોઇ મને સંતોષ થયો છે. ગઇ માસ મીટીંગમાં ચાર ઠરાવ પાસ થયા તેમાં બીજો ઠરાવ શ્રી. કામાએ સહુને સમજાવ્યો હતો. અને આજે ફરી સમજાવું છું. "કે ખુદા દરમીઆન રાખી સરકાર ઇનસાફ ન આપે ત્યાંસુધી લડવું." કસમ સમજીને લીધા છે તે બરાબર કોમ તો સહુ હાથ ઉંચા કરો. (સહુએ હાથ ઉંચા કર્યા.) આ મરજીવંતું પવિત્ર મેદાન છે. ત્યાં ખુદા દર

મીઆન દાદ ઉંચા કર્યા છે તે ધ્યાનમાં રાખજો. રૂસ્તમજી શેઠે ધરમનું પુસ્તક જેલમાં વાંચવા મોકલેલ. તેમાં લખ્યું છે કે તેઠ કામ કરનારા ખુદાના પ્યારા છે. ખુદના કસમ લઈ એકરાર કરે છે તે બરાબર સમજીને કરેલ હશે તો શામાટે તમે ડરતો નહીં ? દરેક ધરમનાં પુસ્તકો માં છે કે 'જે મારી સાથે છે તેને માફું આપું છું.' સરકાર દોલત અને શરીર લઈ જશે પણ રૂહ-આત્મા નહીં લઈ જાય. મેં જે કહ્યું છે તે બરાબર સમજી ને કરશો તો બે ચીજ માગી છે તે તો શું પણ જે કાંઈ બન્દશો તો મળશે. આ લડતનો પડઘો હીંદુસ્તાનમાં તેમજ આખી દુનીઆમાં પડી ચુકયો છે. તેને વધારજો.

વધુ ભાષણો

મી. ઉમરજી સાલે "સતીઆ રત ન છોડીએ" તે કવીતા બોલતા ઉઠયા, અને સત્યના પાળનાર મી. ગાંધીને હમીદીઆ એસલામીક સોસાયટી તરફથી ફુલનો હાર તેમના ગળામાં પહેરાવ્યો અને ફુલનો તોરો આપ્યો.

મી. ગાંધીએ જવાબમાં ફરીને કહ્યું કે આ હાર હીરાના સમજું છું. માનથી નહીં પણ ફીકથી પહેરાવ્યો એમ સમજું છું. અને એમજ સમજીને અહેસાન માનું છું. દાઉદ શેઠનો નાનો બાળક નિસાસત થી લખે છે કે શામાટે સંપ નથી ? હમીદીઆ એસલામીક સોસાયટી મુસલમાનોની છે. તેણે હાર પહેરાવ્યો તે માન સમજું છું. હીંદુ મુસલમાન બે આંખો સલામત રહેશે તો સુખી રહેશો. બંને તેર હજાર હીંદી ખુદાને સાથે રાખી લડતા હશો અને બંને કામ સાથીને રહેશો તો હીંદુસ્તાન ઉપર પણ કાબુ રાખી શકશો. અહીનો ઘડઘડો પડેશે અને બધું એક થઈ જશે.

મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર બોલ્યા કે તમને આપેલ વચનમાંનું હું કાંઇ નથી કરી શકયો. જે કાંઇ ખુદાવીંદે કરીમની મહેરબાનીથી કરી શકયો હતો તે મારી ફરજ સમજીને કરયું હશે. મી. ગાંધી બોલ્યા તેને હું બીલકુલ લાયક નથી. સાત દિવસ મી. ગાંધી તો કોમની ખિજમતમાં રહેતા અને રહે છે. તેમજ મારા જેવા પણ જેઓ જેલમાં ગયા તેની જ ખુબી છે. મારી કોમ હાર કતની વાતો કરે છે, તો તેમને મારે કહેવું જોઇએ કે જેઓ હક ઉપર છે તેની કત છે. અમારી કોમ હક ઉપર છે અને તેની કતજ છે. સચાઇ ઉપર કાયમ રહેશો તો દુન્યવી રીતે હારશો તોપણ કતજ છો. ખરી ઇજ્જત અને ખરા માનને લાયક તો નાતાલના સાહેબોજ છે, જેઓ પોતાનું બધું છોડીને આવ્યા છે.

મી. ઉમરજી સાલેએ હમીદીઆ ૪ સો. તરફથી ઇમામ સાહેબને ફુલનો હાર પહેરાવ્યો અને તોરો આપ્યો. અને બોલ્યા કે ઇમામ સાહેબના જેલ જવાથી મુસલ માન કોમને મગરૂર થવાનું છે.

ઇબ્રાહીમ મુસા મનસુર બોલ્યા કે આર બરટનની જેલમાં હું હતો, ફરી જેલ જવા તયાર છું. વીગેરે.

મી. દાઉદ શેઠ બોલ્યા કે મને બે ફુલ તો હાર કાયદો તુટે ત્યારેજ બહારઆપશે. આજે તમે કસમ ખાધા કે આખર સુધી લડવા તયાર છો અને કસમ પ્રમાણેજ ચાલશો તો આ ફુલનોહાર બહાર આપશે નહીંતર કાંટારૂપ સમજજો. ગાંધી સાહેબ તથા ઇમામ સાહેબ તમારી કોમના બેર ખ્વાહ જેલ જાય છે અને પથ્થર ફોડે છે તથા ત્રાસ કાપે છે તે તમારે માટે. હું મારા આગેવાનના કસમ લીધેલા છે તેનાજ ઉપર ચોકસ છું. હીંદી કરશે તો જાનમાલ થી હાજર રહેશે અને લડશે. ખુદા ઉપર ભરોસો રાખશો તો તેજ તમને આપશે. 'હીમતે મરદા તો મદદે ખુદા' એ વાત ખુબ યાદ રાખજો. સરકાર જુઠું બોલતી રહી કે મી. ગાંધી સાથે કોઇ નથી, પણ પ્રજા કાલના તમાસા ઉપરથી સરકારે જોયું હશે. તેને ખબર પડી કે મજબુત અમારી સાથે છે. તાબેલ ભાઇઓને આફરીન છે.

ત્યાર બાદ મી. એમ. પટારી નાદરૂ તાબેલમાં બોલ્યા હતા. મી. ગોડફ્રે અંગ્રેજીમાં બહુજ સરસ અને અસરકારક બોલ્યા હતા. મેસરસ ફીટલબેક તથા સ્થાનીય અંગ્રેજીમાં બોલ્યા હતા.

મી. આંગલીઆ બોલ્યા કે હું ખુદાના હુકમથી છેવટ સુધી તમારી સાથેજ રહીશ. કસમ લેવાની જરૂર નથી જોતો પણ મારા બોલ બસ છે. આ પ્લેટફોરમ ઉપર આગેવાનો આવી ગયા, અને આવી જાય છે. પણ લડાઇનો ખરો આધાર તમારા ઉપર છે. લડાઇ કોમ ઉપર આધાર રાખે છે. આજ સુધીની લડાઇ તો ખેલ જેવી હતી. હવેતો ખરી કસોટીનો વખત આવ્યો છે. ઇતિહાસ લખનારા રેન્ક અને ફાઇલનાં નામ હાર માટે લખશે. આગે વાનનાં નામ નહિ આપે. લડાઇ કેટલી ચાલશે તે તો મી. ગાંધી કહી ગયા છે. તેમ થશે. કીલમ શું છે તે બહેલાઓ જો દુનીઆના દેશ બકતોની તવારીખ વાંચે તો જાણશે કે પોતાના સત્યાગ્રહ માટે ઝઘડતા જાણી નાંખ્યા તોપણ દરકાર નથી કરી. એવાઓના દાખલા લઇ ખરા સત્યા ગ્રહી બનજો અને દુનિયા તમારી તારીફ કરી રહી છે તેનેજ તમારે માટે બીજું બોલવાનો વખત ન આપતા.

મેસરસ દયાળ લાલા, ચેટીઆર, (તામીલ એનીસીટ સોસાયટીના ચેરમેન) તામીલ માં બોલ્યા હતા, અને ત્યાર પછી સોરા બજી, દજુરાસીંગ, મુલાજભાઇ કીકાભાઇ દેસાઇ વિગેરે બોલ્યા હતા.

સોમવાર.

તામીલ કોમ તરફનાં માન પાન

તામીલ કોમ તરફથી આજે ટી પાર્ટીના આમંત્રણની ચીઠીઓ બહાર પડી હતી. મેસરસ ગાંધી, ઇમામ અ. કા. બાવાઝીર અને નાતાલના આગેવાનોના માનમાં સાંજ ના ૭ વાગે હાજર થવા આશરે પોણોસો ગૃહસ્થોને આમંત્રણ કરમાં હતાં. યુરોપી અન ગૃહસ્થોમાં મેસરસ ડોક કીલીપ્સ, કેલનબેક, કીટલબેક, આટબેક, મેકેન ઢાયર, પોલાક, બાસ રહેશીન વિગેરેને પણ આમંત્રણો કરયાં હતાં. મી. કીલીપ્સ સીક હોવાથી હાજર થઇ શકયા નહોતા.

સાંજના ચાર વાગે ૧૭૫ મારોટ સ્ટ્રીટ માં પ.૭૦ના યારડમાં તંબુ હબો કરી ધજા પતાકાથી મંડપ શણગારેલ હતો. ત્યાં મીટીંગનું કામ શરૂ કરવું હતું. એકલા તામીલોનીજ મીટીંગ હતી. મેસરસ ગાંધી, દાઉદ મહમદ, રૂસ્તમજી શેઠ, કીલત, પોલાક વીગેરે હાજર હતા. મીટીંગ ૭ વાગ્યાસુધી ચાલી હતી.

રીસેપ્શનનો હોલ ઝાડપાન તથા ફુલ થી બહુ સરસ રીતે શણગારેલ હતો. હોલની અંદરનો ભાગ પણ ફુલ અને લીલોતરીથી શણગારેલ હતો. હીંદના સત યુગના રાજા રાણાઓનાં ચીત્રો હોલમાં ટાંગ્યાં હતાં. બરાબર સવા છવાગે નાસ્તાનું કામ શરૂ થયું હતું. મીઠાઇઓ દરેક જાત ના મેવા ગરમા ગરમ ભજીઆં, મસાલા વાળું દુધ, કોફ કરીક વગેરે બહુજ મોટા જથ્થામાં પીરસવામાં આવ્યાં હતાં. જોહા નસબરગના હીંદીઓમાં બહુજ સરસ ટી પાર્ટી અપાઇ હોય તો આજે તામીલ કેમેજ આપી છે એમ કહ્યા વગર ચાલે તેમ નથી. આ બધાનો નાયક ચાલુ લડતનો ચળકતો હીરો થંબી નાયડુ છે. આ ટી પાર્ટીને બાલનું રૂપ આપ્યા વગર ચાલે તેમ નથી, બાલું બલાસ થયા પછી ભાષણો થયાં હતાં.

ભાષણો

ઇમામ સાહેબ તાબીઓના ગગડાટ વચ્ચે ઉભા થયા. પોતાને માન આપવા

માટે આભાર માનતાં જણાવ્યું કે તામીલ કોમનેજ ચાલુ લડત નભાવી રાખવાનું માન ઘટે છે. અને જે ગોરા સાહેબો મદદે ચડયા છે, તેજ ખરા માનને લાયક છે. તામીલ ભાઇઓને પગલે હવે બીજાને ચાલવાનું રહ્યું. જાન માલથી તો તેજ કોમ કામ કરી રહી છે અને તે જગ જાહેર થઇ ગયું છે. વિગેરે.

રસ્તમજી શેઠ બોલ્યા કે આજે હું બહાદુર તામીલ કોમ જે અવરણનીય કામ કરી રહી ■ તેની જાહેરત લેવા માટે મગ રૂર છું. મી. ગાંધીના જેલ જવા બાદ તામીલ કોમે બજાવ્યું છે તેવું એક કોમે બજાવ્યું હોય તેમ નથી ધારતો. તામીલ કોમને પગલે ચાલશું, તોજ આજની હાવત સ્વીકારી બજાવ્યો ગણાશે.

મી. હાઉદશેઠ લાવણીઓ બહુજ સરસ રીતે ચાલુ લડત વિષેની બોલ્યા હતા. એક લાવણીમાં મી. નાઇડુને અંધારામાં બતી અને ચળકતા હીરાની ઉપમા આપી હતી. અને પોતાને પહેરાવેલ ફુલના હાર માટે બોલ્યા કે જનરલ રમટસનો કાયદો તુટે તોજ તે હારનો બદલો આવે વિગેરે.

મી. આંગલીઆ બોલ્યા કે મી. ગાંધી ના વચન પ્રમાણે ચાલનાર તામીલ કોમ વરતશે તેવી બીજી વરતી શકે તેમ નથી જોતો. બીજી કોમે તો તામીલ કોમને પગલે ચાલવાનું રહ્યું. ખરો મામલો તો હવેજ આવવાનો છે. અને જો મી. યંબી નાઇડુ અને તામીલ કોમનો પગલે ચાલશું તો લડત આપણી તરફેણમાં છે એમાં જરાએ શક નથી. ઇગ્લાંડ લાંબો વખત અન્યાય ચાલુ રહેવા દેશે તો સાઉથ આફ્રિકાના કોલોની અને હીંદુસ્થાન બેમાં થી એક ઇગ્લાંડે તજવાં પડશે. મી. ડોક જેવા મહાન પુરૂષો આપણા ઉપર અન્યાય થતો જોઇ આપણું પડખે ઉભા છે તે ભુલવું ન ઘટકો. મી. પોલાક જેવા રખેવાળ આપણને મળેલ છે. આપણે તેવા માણસો મળેલ હોવાથી મગરૂર થવું ઘટે છે. વિગેરે.

મી. ગોડફ્રેએ કહ્યું કે મી. યંબી નાઇડુના અવરણનીય કામોનાં વખાણ મારી આગળ બોલનારા બહુજ સરસ રીતે બોલી ગયા છે, એટલે મારે કાંઇ બોલવા નું નથી રહેતું. હું તેમને મળતો આવું છું. જ્યારે પ્રજાને ચઢવાનો વખત આવ્યો છે ત્યારે હીંદનો સીતારો ઝળકતો છે કે દરેક જગાએ ચળવળાટ લાગી રહેયો છે. મી. ગાંધી જેલની સાથે હું કેટલાંક વરસ રહ્યો હું, તેમણે મને અને કોમને બહુ સાચવ્યું છે, હું આ સ્થીતિ એ આવ્યો તે બધો મી. ગાંધીનોજ પ્રતાપ છે. મારે તમને એકજ બોલ કહેવાનો છે તે એજ કે તમારા દેશના ભવીષ્યની ખાતર, તમારી માતૃભૂમીના માનની ખાતર, તમારા જાન માલનો બોમ આપવો પડે તોપણ પછાત પડશો નહિ.

ત્યારબાદ મેસરસ પોલાક, રેવરંડ ડોક, કેલેનબેક, બ્રીટલબેક, આઇઝાક, કાછલીઆ, કલીન, સોરાબજી, મોલવી અહમદ મુખતીઆર સાહેબ, ઉમરજી સાલે, હાજી હબીબ, કામા, નાયડુ વગેરે સમય ને અનુસરતું બોલ્યા હતા.

અતિ આગ્રહ થવાથી તાલીઓના ગડગડાટ અને હુરરે, વંદેમાતરમના પોકારો વચ્ચે મી. ગાંધી બોલવા ઉભા. તામીલ કોમે જે સરસ કામ કરયું છે તેને આ હાર શોભે છે. એટલે મને પહેરાવેલો હાર તમારા ચેરમેનને પહેરાવું છું. વધારે મારે કાંઇ બોલવાનું રહેતું નથી. તામીલ કોમે બહુ સરસ કરયું છે એમ તમને લાગતું હોય તો તમારે તેના જેવું કરી બતાવવું અને પાછા પડશો તો તમારે માટે જે કાંઇ બોલાય તે થોડું

અમણવાર

વેપારીઓ જેલમાં

આજે ત્રણ વેપારીઓ મેસરસ આદમ હુસેન, મહમદ સુલેમાનભીંઆ, (મી. દસપ ભીંઆ માજી ચેરમેનના ભત્રીજા) અને મલેકઝાદીને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પા. ૨૫ દંડ અથવા એક મહિના ની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે. ત્રણે સાહેબો જેલ ગયા છે.

ત્રણ ફેરીવાળા મુસે દસપ સમની, મુસે અમરસ, તથા જી. સામીને વગર લાઇસેન્સ થી ફેરી કરવા માટે પા. ૧ દંડ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઇ છે. સહુ જેલમાં ગયા છે.

નાતાલના સાહેબો

મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, આંગલીઆ, હાજી હબીબ, કાછલી આ. નગદી વિગેરે પ્રીટોરીઆ, વોરમબાથ, નેલીસ્ટરૂમ, પીટરસેબરગ સ્પેશલટ્રન વિગેરે જગાએ ઉતરવા માટે આજે સાતની ગાડીમાં નીકળી જશે. પહેલાં પીટરસ બરગ જશે, અને પછાતાં બધી જગાએ થતા આવશે.

વેપારસટોરપ

મી. યુસુફ રહમને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે દસ દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ મળી છે તથા બે ફેરીવાળાઓને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે સાત દિવસની સખત મજુરી સાથની જેલ મળી છે, બધા જેલમાં ગયા છે.

બેનોની તથા બોકસબરગ

અહીં રેજીસ્ટ્રેશન કાયદાને આધારે પકડાએલા તેમનાં નામો નીચે મુજબ છે.

મેસરસ અબદુલ ગફુર, મહમદ ખપરા, દીમ, બાબા બકસર, મહમદ ઇબુસ, પ્રેમા ગાંડા, રામા મકન, બચ, ડાહ્યા ખુશાલ, ગોપન માયજી, છીબા ગોવન, દસન, રામજી કાનજી, હરી રામજી, દેવાઇ, વીગેરે છે. નામ મળ્યાં તેટલાં બહાર પાડયાં મોકલ્યાં છે. બે જણાને લાઇસેન્સ વગર ફેરી ફરવા માટે ૨૦/-દંડ અથવા બણ દીવસની જેલની સજા થઇ છે. સહુ જેલમાં ગયા છે.

પોટર્સબરગ

મેસરસ હાજી હાસા અને ચાર્લી નામના બે માણસોને રજીસ્ટ્રેશનના કાયદાને આધારે પકડેલ તેના કેસો બેહાન્સબરગના કેસો ની અપીલનો ચુકાદો આવ્યા સુધી મુલતવી રહ્યા છે. ચાર્લી ૨૬ વરસનો ત્યાંનો રહીશ છે ગરીબ માણસ છે અને ગારડનનું કામ કરે છે.

પોકસરસ્ટ

મી. મહમદ બાબાને આરબસ ટાઉનની પોલીસે પકડેલ તેજ દીવસ તેનો કેસ ચલાવી એક મહીનાની જેલની સજા કરી તેની સામે અપીલ નોંધાવી છે. મી. બાબા બેલ ઉપર છુટી તરતજ ટરાંસ વાલમાં દાખલ થવા ત્યાં તેમને પકડયા છે. કેસ હરી ચાલશે.

ગુમવાર.

કાલા લોકોએ કયાં જવું ?

કાલા લોકોના જુરા હાલ છે. તેઓને રહેવાનું પુરૂં ઠેકાણું અહીં નથી. કસીપ રપરટમાં કોઇ જતા નથી. તેથી મ્યુનીસી પાલીટી ન્યુકલેરમાં કાલા લોકોની ટાઉન શીપ કરવા માગે છે. પણ જેવો આ વિચાર જાહેર પડયો કે તે લતાના ગોરા ઓ ઉથલી પડયા. ડાકટર કરાઉઝેના પ્રમુખપણા નીચે મીટીંગ ભરાઇ હતી. તેમાં ઘણા ગોરા હાજર હતા, અને એવો ઠરાવ કરયો કે ન્યુકલેરમાં બીલકુલ કાલા લોકોને ટાઉનશીપ આપવા દેવા નહીં. મને માલ્તી છે કે આ ઠરાવને લીધે ન્યુકલેરમાં કાલા લોકોને વસવા જેવી સગવડ થાય તેમ લાગતું નથી. આવી સ્થિતિમાં આપણે શું કરવું એ વિચારવા જેવું છે. મહાજન લેવાશન લાંબી મુદત ચાલે એવો સજાવ નથી.

તેથી હીંદીઓ પુર આવ્યા પહેલાં પાળ બાંધવાની જરૂર છે. જો સાહસ હોય તો આમાં પણ સત્યાગ્રહના ઘોરણ મુજબ કામ થઈ શકે તેમ છે. કોઇ પણ જગ્યાએ રહેતાં હીંદીને કાયદાથી બંધી નથી. માત્ર ગોરાઓ બોયકોટ કરે તેવીજ જગ્યાએ આપણાથી ન રહેવાય. જોહાન્સબર્ગની આસપાસ ઘણી એવી જમીન પડી છે કે જેમાં હીંદી વસી શકે છે. એવી જમીન આપણે ભાડે લઇ શકીએ છીએ, આમાં પ્રપંચો પેદા કરવા જેવું પણ બની શકે. કોઇએક હીંદી અથવા વધારે હીંદીઓ મોટા જમીનના કટકાનું લીઝ લઇ તેના ભાગ પાડી તેમાં પરચુરણ માણસોને વસાવી શકે છે. પણ આવું કામ કરવામાં જે હીંદી પંચસા કમાવા માગતા હોય, તેના મનમાં પરોપકારની પણ લાગણી હોવી જોઇએ. એવી લાગણીવાળો હીંદી આવી જમીનને બહુ સરસ બનાવી શકે છે. ગીચોગીચ રહેવાનું તથા બીજી બદકીને અટકાવી શકે છે. જેમ ગોરાઓ જ્યાં વસે છે ત્યાં પોતાની મેળે સુંદર બગીચા જેવું કરી રાખે છે, તેમજ આપણે કરી બતાવવા જેવું છે. આ બધું ધીમેધીમે આપણે કરી બતાવતાં નહીં શીખીએ તો છેવટે ટ્રાંસવાલમાંથી તો શું પણ આખા દક્ષીણ આફ્રીકામાંથી આપણો છાસ્ત્રી છુટવું પડશે અથવા તદ્દન ગુલામીની સ્થિતિમાં રહેવું પડશે.

હુચરના લાયક ચરચા

જોહાન્સબર્ગના બોયસન નામના હતા માં ગોરાઓની એક નિશાળ છે તેમાં એક છોકરાને દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તેનો રંગ કેવો ગણવો કે જેથી તેને દાખલ કરી શકતો નહોતો. પણ તેના માબાપ વખતે નુકસાનીનો દાવો કરે તે ઉપરથી તે છોકરાને કાયદો ગણી કાઢી મુકવાની જવાબદારી પોતાને માથે લીધી નહીં અને સ્કુલ બોરડને તે બાબત પુછ્યું. સ્કુલ બોરડે તેમાંથી મોટી ચરચા કરી તે હજી ઉંધાડા ઉપર આવી શકી નથી. આ ચરચા વખતે જેમ બાળકો વાદવિવાદ કરે તેમ જોહાન્સબર્ગના જે મોટા પંડયાઓ કહેવાય છે તે તકરાર કરવા મંડી રહ્યા. અમુક છોકરાને કાળો કહેવો કે ધોળો તેનો હરાવ કોણ આપે એ વિચાર કરવા પછી મીટીંગ મુલતવી રાખી છે. આમ જ્યાં ગોરાપાડા બાહોમાંહે વદયા કરે છે ત્યાં કાળા ઝાડનો ખો થતો જોવામાં આવે છે. કાળી ચામડીવાળા માણસોની સ્થિતિ કહેવડી કરી નાખવી એ ગોરાઓએ પોતાનો સાધારણ ધર્મ કરી મુકયો છે.

મી. ઇબ્રાહીમ કાજી

મી. ઇબ્રાહીમ કાજી પારસીકોપવાળાએ બહુજ સરસ કરયું એમ કહ્યા વગર ચાલે તેમ નથી. પહેલાં વગર લાયસેન્સથી વેપાર કરવા માટે તેમને ૧૪ દીવસની જેલની સજા થએલ ત્યારે બાદ પા. ૧૦ બીજી વખત ૧૦ થયો અને તેમની ગેરહાજરીમાં તેના ભોકરાએ ખરચા સામે જરી દીધો. અને ત્રીજી વખત જ્યારે તેમને સમન્સ મળ્યો ત્યારે તેમની સ્થીતી માલ હરાજ થવા દેવાતી નહીં હોવાથી મી. આઇઝેકના તાબતુ લાયસેન્સ લીધું અને કેસ ચાલતાં વ્યારે માલ હરાજ કરી દંડ વસુલ કરવા જેવું જણાયું નહીં ત્યારે ૭ વીકની જેલની સજા કરી. તેવાજ જેલમાં ગયા. હાલ વોકસરસ્ટની જેલમાં સખત મજુરી કરે છે.

પરચુરણ ખબરો

રહાંકરટનથી જે બાર જણાને દેહપાર કરવાનો હુકમ થએલ તેમને પરગ દીવસ દેહપાર કર્યા અને તુરતજ તેઓ પાછા દાખલ થયા. વોકસરસ્ટમાં તેઓ પકડાયા છે. તેઓનો કેસ મી. હરીલાલ ગાંધીના જોવોજ છે

વોકસરસ્ટમાં મકન ઉકા નામના માણસ ને લાયસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે પા. ૨ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરી સામે જેલની સજા થઇ છે. શ્રી મકન જેલ ગયા છે.

મી. અહમદ આબાના કેસની મુદત તા. ૨૨મીની પડી છે.

રાંડ ડેલીમેલના પ્રીટોરીઆના ખબર પત્રમાં છે કે કેટલાક હીંદીઓ જેને રજીસ્ટર નથી મળ્યાં તેને માજીસ્ટરેટ પાસે ઉભા કરેલ અને કેસ મુલતવી રહેલ છે. તેમાંના કેટલાક હીંદીઓ જેઓએ રજીસ્ટર માટે અરજી નથી કરી તેવા પોતાને મારની ધારતીથી અરજી નથી કરી શકયા અને હવે અરજી કરવા તથા પોતાના હકો સાબીત કરવા તયાર થયા છે.

શહેનશાહના જન્મદીવસે મુબારકબાદી તો જે સંદેશો મોકલ્યો હતો તેનો જવાબ એસોસીએશનના સેક્રેટરીને મળેલો છે. તેમાં શહેનશાહે શ્રી ઇ. એસોસીએશનનો આભાર માન્યો છે.

મી. હરીલાલ ગાંધી વોકસરસ્ટ અને ક્રારલ્સટાઉન વચ્ચે ત્રીસ હેરા ખાતા હતા તેને બદલે હાલતો વોકસરસ્ટની કોર્ટ જેલમાં હવા ખાય છે. અપીલનો મુકામ મળતાં સુધી તેમનો કેસ હાલ મુલતવી રહેલ જણાય છે.

મી. રાદેરીઆના કેસની કીમત તારથી અમે અહવાડીએ હું આપી ગયો હું. પ્રીટોરીઆમાં પણ કેટલાક કેસ આવ્યા હતા તે અને બીજા બધા કેસો મી. રાંદેરીઆના કેસની અપીલના મુકામ ઉપર મુલતવી રહયા છે. અપીલના રીત સર મુદા ગઇ કાલે નોંધાવવામાં આવ્યા છે.

જોહાન્સબરગ ચેંબર ઓફ કોમરસ તરફથી મદાસની ચેંબર ઓફ કોમરસને ટ્રાંસવાલના હીંદી સવાલનો વીગતવાર કાગળ લખવામાં આવ્યો છે. [આ કાગળ અમને છાપતી વેળા મળ્યો છે. તે આવતે અઠવાડીએ આખો છાપશું' અ. ઇ. ઓ.]

છેલ્લા ખબરો

[પ્ર. ઓ. માટે ખાસ તાર]

જોહાન્સબરગ શુક્રવાર.

ગઇ કાલે અહીં ૪ ફેરીવાળાને તથા બોકસબરગમાં ત્રણને વગર લાયસેન્સથી વેપાર કરવા માટે કેદ કરવામાં આવ્યા છે. બોકસબરગમાં મી. કબીર ડાકાને અને કુમરજાડોરપમાં એક બીજા હીંદીને વગર રજીસ્ટર માટે પકડવામાં આવ્યા છે આજે અહીં લાયસેન્સ વગરના ૧૪ ફેરી વાળાને કેદ કરવામાં આવ્યા છે. અને વોકસરસ્ટમાં એક માણસને રજીસ્ટર નહીં હોવા માટે પકડવામાં આવેલ છે.

આજ સવારે અહીં કેટલાક હીંદીઓ, ખાસ કરીને દાઉજી, કાયદા મુજબ રજીસ્ટર કઢાવવાનો ઇરાદો રાખેછે એવા ખબર જાણવાથી વેાન બે ડીસ રકવેસ્ટે રજીસ્ટરે ચાન ઓફીસ ઉપર પીકેટો ઉભી કરી હતી. પીકેટોને દુર કરવા માટે સરકારે ચારે પીકેટો ને નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટર વીનાના હોવાને બહાને પકડયા છે. આ ચારમાં મી. ગાંધી નાયડુ સામેલ છે. પરંતુ તેની જગ્યાએ તરતજ બીજા ચાર પીકેટો હાજર થઇ ગયા હતા. સરકારે તેમને પણ પકડયા. એટલે બીજા સભ્યોમાંથ પીકેટો નીકળી પડયા. તેમાંથી ૧૬ને સરકારે પકડયા છે. આ ૧૬માં શ્રી. ઇ. ઓ. ના પ્રમુખ મી. જે.એમ. કાજીલીઆ, મી આમદ મુહામ્મદ અને કોમના બીજા કેટલાક આગેવાનો સામેલ છે. કુલ ૨૪ પકડાયા છે. બધાને છોડીને બપોરના માજીસ્ટ્રેટ પાસે હાજર જવાનો હુકમ થએલ છે.

બ્રહ્મ દેશ

ત્યાં વસતા હીંદીઓની સ્થિતિ

[લખનાર–મી. વી. મદનજીત]

આ જાપાના પ્રથમના માસીક મી. વી. મદનજીત જેમણે હાલ રંગુનખાતે 'યુનાઇટેડ બરમા' નામનું છાપું કાઢેલું છે. તેમણે લખેલી બ્રહ્મદેશની નીચેની હકીકત 'મુંબઇસમાચાર' છાપામાં બહાર પડી છે:

ગુજરાતી લોકો સાધારણ રીતે હીંદુસ્થાનમાં વેપાર રોજગારમાં આગળ પડતા છે. મારવાડીઓ હમેશ વ્યાજ ખાઇ સંતોષ માને છે. બંગાળા, મદ્રાસી અને બીજા કેટલાક પ્રાંતીક લોકો સરકારી નોકરીપર નજર રાખી રહે છે. ઉતર હીંદુસ્થાનના તેમજ પંજાબી અને બીજી કેટલીક કોમ, લશ્કરી, પોલીસ, દરવાણી કે એવી બીજી ઘણે દરજ્જે નાના પ્રકાર વાળી નોકરી કરી પોતાની આજીવીકા ચાવી લે છે, ત્યારે જ્યારે તેવો ગુજરાતી હશે તે પણ પરદેશ જઇ પોતાની આજીવીકા માટે કોઇપણ જાતના વેપાર ઉપર નજર કરે છે. કદાચ વગર પૈસાવાળો હશે, તો તે બીજા પૈસાવાળા મદદગારની મદદ માગે છે. થોડો ઘણો માલ ફેરી કરી, જે થોડો ઘણો વટાવ રહે તેના ઉપર ગુજરો કરે છે, અથવાતો એક નાનકડી સરખી દુકાનડી લઇ બેસી જાય છે. છેવટે કંઇ નહીં મળે તો વેપારી લોકોની નોકરી કરી ત્યારે કંઇક પણ પાસે મુડી થાય કે વેપાર કરવા જેજર થાય છે. બ્રહ્મદેશમાં હીંદુસ્થાનની સઘળી કોમો છે. ૧૮૫૨ માં જ્યારે રંગુન અંગ્રેજ સરકારના હસ્તકમાં આવ્યું, ત્યારના કેટલાક રહેવાસીઓ હજી હયાત છે. પહેલાં આ પ્રાંત કાળા પાણીનું સ્થાન હતું: તે વખતે હીંદુસ્થાનથી કાળા પાણીએ કાઢેલા માણસો આ દેશમાં આવેલા તેમાંના કેટલાક મનુષ્યો હજી જીવે છે, અને ઘણાંના બાળ બચ્ચાંઓ હજી પોતે હીંદુસ્થાનના છે એવો હક ધરાવે છે; જોકે તેઓએ હીંદુસ્થાન જોએલું પણ નથી. તેમાંના કેટલાક સારી સ્થિતીમાં છે. ગુજરાત તરફના ચાર પાંચ માણસો તેવા રીતે આવેલા છે, તેમાં એક ભાટીયા કોમના માણસ હતા, તેની બરમા ઓરત થી થયેલા દીકરા મોલમીનમાં સારી સ્થિતિમાં છે, અને પોતે ભાટીયા છે એવું અભીમાન ધરાવે છે. રંગુનથી પાંચ છ માઇલ દુર એક પારસીનું કુટુંબના બાવા જી દેશનીકાલ થઇ રંગુનમાં આવેલા છે. તે વૃદ્ધ ગૃહસ્થ હજી હયાત છે અને તેનાં બાળબચ્ચાં હાલ નઠારી સ્થિતિમાં નથી.

ગુજરાત તરફથી પોતાની મેળે આ તરફ આવેલા લોકોમાં સુરત પાસે આવેલા રાંદેરના સહાસીક મુસલમાનો પહેલાજ હતા. તેઓ હાલ ઘણી સારી અને પૈસા વાળી કોમ થઇ પરેલી છે. દેશની ગરીબાઇથી કંટાળી આ દેશ તરફ વહાણના ખલાસી તરીકે આવેલા ગરીબ લોકો આજે કરોડાધીપતી બની બેઠા છે. લક્ષ્મી ની સાથે અકલ અને મીજાજમાં પણ ખરા ખાનદાન થઇ પડેલા છે. મોટા મોટા વેપાર ખોલી અને અનેક તરેહથી અનુભવ કરી પોતે મોટી મોટી મીલ્કત જમા વેલી છે; અને આજે સુરતી લોકો રંગુનની ૭૫ ટકા મીલકતની માલેકી ધરાવે છે, એવી સાધારણ રીતે માન્યતા છે. તેઓના હાથમાં બન્દરો છે. એવું કહે વાય છે કે, સુરતી બડા બન્દરની કંપની આખા હીંદુસ્થાનના દેશીઓના હસ્તકમાં કોઇપણ કંપનીના કરતાં ઘણી માલબર પદસાવાળી અને કુતેદમંદ કંપની છે એ કંપનીના સઘળા ભાગીદારો રાંદેર અને આસપાસના મુસલમાન ગૃહસ્થો છે, અને તેઓજ સુધણા રીતે તેનો વહીવટ ચલાવે છે. સુરતી બન્દરના હાલ સાધારણ રીતે દશ કરોડ રૂપીયાની ઘરકામત અનુમાનછે, અને તેટલી રકમ મળતાં પણ કંપની પોતાની મીલ્કત વેચવા રાજી નથી. હાલ તેમના ડીરેકટરોમાં મી. અબ્દુલ રહીમ મી. ઇસપ દુપલી વીગેરે ઘણો લાગવગ ધરાવે છે, અને સરકારમાં તેમનું વજન છે. એ લોકો પાસે એક કરોડ અને પાંત્રીસ લાખ રૂપીઆ તેના વકરનાજ છે. તેમાંથી રંગુન અને દેશમાં કેટલીક રકુલો, મરજીદો અને બીજાં ધરમાદાના કામોનો નીભાવ થાય છે, તે કામના સદ્ધર્યા વૃદ્ધ અને ધનાદય ગૃહસ્થ બમાહીમ અલીમુલા એક ગરીબ માણસ તરીકે અહીં આવેલા. પરંતુ આજે રંગુનમાં તેની મીલ્કત કમતીમાં કમતી દોઢ કરોડ રૂપીઆની કહે વાય છે. તે ઉપરાંત સુરતી લોકોના પહેલવહેલાના મુખ્ય મોલમીનમાં તેમજ માંડલે વીગેરેમાં તેઓ સારી મીલ્કતના ધણી છે. એક વખત થીબો રાજાના વખતમાં મી. મુલ્લા દરમાહલ નામના એક ગૃહસ્થ રાજદ્વારી બાબતમાં ભાગ લેતા હતા. આ સુરતીઓમાંના કેટલાક લોકોએ અહીંની બરમી ઓરત સાથ નીકા કરેલા છે. તેમની ઓલાદ પણ આજે સારા વગવાળા મુસલમાનો છે. અને સઘળા સુરતીઓ તરીકે ઓળખાય છે. એમાંથી એક ગૃહસ્થ બારીસ્ટર પણ થયેલા છે, અને બીજા એક ગૃહસ્થ તેવા અભ્યાસ માટે વીલાયતમાં પ્રવાસ કરી રહ્યા છે. સાધારણ રીતે એ કોમ રેળવણીમાં હજી પછાત અને અજ્ઞાન હોઇને જે કોમમાં જેટલો ભાગ લઇ શકે તેટલો લેવામાં જરા ઉણે છે. તોપણ સાધારણ રીતે સુરતીઓ ઘણા વગવાળા, પક્ષસાદાર અને માતબર ગણાય છે, અને વખત જતાં ઘણું સારૂ કામ કરી શકશે એવી આશા છે.

સુરતી મુસલમાનો પછી અહીં આશરે બેહજાર પારસી લોકોનું એક નાનું સંસ્થાન પણ ઘણી સારી સ્થિતિમાં છે. કેટલાક પારસીઓ બરમી લોકોની ગોલા ઇના છે, પરંતુ તેમનાં બચ્ચાંઓ પારસી તરીકે રહે છે અને પારસીનો ધરમ પળે છે. તેઓમાંના કેટલાક ડાકટર, બારીસ્ટર, વકીલ, દુભાશીઆ અને સર કારી નોકરી કરે છે, ત્યારે ઘણા લોકો ખાનગી નોકરી અને રોજગાર કરી રહે છે. પારસી લોકોની એક અગીઆરી પણ અહીં છે. કેટલાક પારસીઓ અહીં સરકારી ઓદ્દા ઉપર પણ છે. બ્રહ્મદેશ ના પોસ્ટ માસ્તર મી. લાલકાકા આજ વરસમાં રજા લઇ ગયા છે. કરનલ ફ્રેંચ મેન અહીં ઇન્સપેકટર જનરલ ઓફ પ્રીજન નો મોટા ઓધ્હો ધરાવે છે, અને બીજા કેટલાક લોકો પોતાની ગતી અને બુદ્ધિ અનુસાર સારી સ્થિતિ ભોગવે છે, તોપણ તેઓમાં એક નબળાઇ છે. તેઓ જાહેર સવાલોમાં આગેવાની લેતાં ડરે છે. તેઓમાંના કેટલાક ઘણી વખતે દેશકાર્યમાં પ્રમુખની મદદ જોકતી હશે તો આપશે. પરંતુ પોતાનું નામ આપવા નારાજ રહે છે પારસીઓ પક્ષસા અને બુદ્ધિના પ્રમાણમાં દેશકાર્યમાં આગે વાની લે તો આશા છે કે આ દેશને ઘણો લાભ કરી શકે. તેમજ આપણા દેશીઓ માટે બીજા ઘણા ધંધાના દરવાજા ખુલ્લા થઇ શકે, ઉપર જણાવેલા મી. લાલકાકા તથા કરનલ ફ્રેંચમેન જેમ મોટા ઓધ્હા ધરાવે છે તેમ મી. નરીમાન નામના એક પારસી અહીંની ચીફ કોરટના ગુજરાતી ઇન્ટરપ્રીટર પાલી વીગેરે ભાષાના એક અચ્છા વીદ્વાન છે. મી. કાવસજી, મી. બરજોરજી વગેરે ઘણા મોટા બારીસ્ટરો છે અને તેઓ આજે રંગુનની કોરટમાં ઘણો સારો ધંધો ચલાવે છે. એક ચા વલના દલાલ મી. ડી. આર. રાઠલાદ

કેટલીક હીલચાલોમાં પોતાના વખતનો સારો ભોગ આપે છે, તેમના નામની નોંધ લેવા લાયક છે.

મુંબઇ ઈલાકાના અત્રેના હીંદુઓમાંથી કેટલાક ઘણા માતબર વેપારીઓ છે. તે ઓની અસલ પેઢીઓ મુંબઇમાં છે. તેઓમાંના ઘણાખરા ગુજરાતી, કચ્છી વાણીયાઓ છે, એકાદ ખોજા પણ છે, તેમજ કેટલાક દલાલનો ધંધો કરે છે. આ વેપારીઓમાંના કેટલાક લાખો રૂપી આની મોટપથી કામ કરે છે, અને ઘણો વેપાર ચોખા અને અનાજનો કરે છે. ચોખાના વેપારીઓમાં મેસરસ અમરચંદ માધવજીની પેઢી અગ્રણી ગણાય છે અને તે પેઢીના મેનેજર મી. જીવણદાસ ઘણા મોટા દીલવાળા, ઉદાર. દેશલકત અને પોતાના કામમાં ઘણી બાહેંશીવાળા એક ખાનદાન વણીક ગ્રહસ્થ છે. બીજી પેઢી વાળા પણ ઘણા ઉદાર છે અને દર મહીને હજારો રૂપીઆ ધરમાદા માટે કાઢે છે. રંગુનમાં કેટલાક દેશદાઝ દિલ થઇ છે તે પણ તેઓની મદદ વીના થઇ શકત કે નહીં એ કહી શકાય નહીં. જ્યારે જ્યારે દેશ કાર્ય આવી ઉભું રહે છે ત્યારે ત્યારે 'ચાલો ચાવલવાળા પાસે' પહેલો એ વીચાર આવે છે. અને ત્યાં જવા કે પત્રવાનો જોડો પુરો પડે છે. તેઓમાંના ઘણા માણસો અંગ્રેજી સ્કુલમાં ગયેલા નથી. અને ગ્રેજ્યુએટ કે અંડરગ્રેડ્યુએટ તેમાં એકે પણ નથી. પરંતુ વ્યવહારકુશળ પુરા હોઇને તેઓ સઘળા એક કુટુંબ તરીકે રહે છે, અને કોરટ અને વકીલનો અંદર અંદરને માટે કદી પણ ખરચ રાખતા નથી. જ્યારે જ્યારે તકરાર પડે ત્યારે ત્યારે બેચાર વેપારીઓ વચમાં પડી નીવેડો કરી નાખે છે, અને તેવા ઠરાવને બધે પક્ષ માન્ય કરે છે. હાલ તેઓએ એક "બરમા રાઇસ મરચંટ એસોસીએશન" સ્થાપેલું છે. તે એસોસીએશનનો હેતુ ચાવલના વેપારીઓના કેટલાક હક અંગ્રેજ મીલરો મારી ખાય છે, તેની સામે એક સંપ કરી હકત ચલાવવાનો છે. તે મંડળે મેસરસ કટીલ ખચરસ નામની માતબર અને તકબર પેઢીની સામે મુખ ઉઠાવી છે. એવું લાગે છે, કે એ મંડળ સારી રીતે ટકી રહેશે, અને ચાવલના વેપારમાં ચાલતા કેટલાક ગોટાળામાં સુધારો થશે. આ એસોસીએશનની સ્થાપનાથીજ અંગ્રેજ મીલરો ચોંકયા છે, અને રાઇસ મીલરો કરીને, બની રહે તેની તજવીજ કરી સારા ચોખા પીસી દેવા હોંશેહોંશે બરાવવા લાગી ગયા છે; જોકે આ મંડળની સ્થાપના આજે બેએક રોજ પહેલાંજ તેઓ આપબુદીથી દરકાર કરતા નહોતા.

જો ચોખાનો વેપાર આ કચ્છી વાણી વાઓ હાથમાં રાખી બેઠા છે, તો ગુજરાતી અને મારવાડી ઝવેરીઓએ હીરા, માણેક અને મોતી વીગેરે ઝવેરના સપળા વેપારનો જાણે ઇજારો લીધો હોય તેમ રંગુનમાં એક આડસર તરીકે થઇ પડેલા છે. આ ઝવેરીઓ ઘણા નથી, પરંતુ તેઓ પોતાના મોટા અને કીમતી વેપારથી, પોતાની આબરૂથી અને વગથી, તેમજ બીજા સારા સારા ખવાસોથી એક અગત્ય ની કોમ થઇ પડેલી છે કોઇપણ જાતનાં સારાં સારાં હીરા, માણેક કે મોતી વીગેરે જોઇતાં હોય, તો ગોરા કાળા ગમે તે માણસોએ મોગલ ઓટના આ ઝવેરીનો આશરો જરૂર લેવો જોઇએ. આ દેશમાં બે ત્રણ પઇસાવાળા અંગ્રેજ ઝવેરીઓ છે, પરંતુ તેઓ ઝવેર પરિક્ષામાં આ મુખ્ય ના ઝવેરીઓ આગળ ઝાંખા પડી જાય છે. સીંધી તથા ગુજરાતી મારવાડી મળી ઝવેરીઓની પંદરથી વધારે દુકાન નહીં હોય, પરંતુ તેઓની આપબુ, તેઓ નો સ્ટોક અને વ્યવહાર આગળ ઘણા વેપારીઓ ઝાંખવાણા પડી જાય છે. સીંધી ઓમાં મી. ગુલામલ પરશુરામ, અને ગુજ રાતીઓમાં મી. મનસુખલાલ સુરજમલ અને મેસરસ મગનલાલ પ્રાણજીવનદાસની કુંપનીની પેઢીઓ કીમતી પથરાનો સ્થાનીક તેમજ મુખ્યત્વે, પારીસ અને બીજે રહેતા સાથે મોટો વેપાર ચલાવે છે. મેસરસ મનસુખલાલ સુરજમલની પેઢી ઘણી પુરાણી છે, અને તેઓના મેનેજર મી. મનસુખ લાલ દરેક રીતે ઘણા લાયક ગ્રહસ્થ છે. તેઓ પાંજરાપોળના મંત્રી છે. દેશ કાર્ય તેમજ એવાં બીજા સારા કામમાં તેઓ સારો ભાગ લે છે, કેટલીક વખતે ધરના પઇસા ખરચી કાજતુ કામ પાર ઉતારે છે.

ચોખાવાળાની પેઢીઓ આશરે વરસો થી શરૂ થઇ છે. ત્યારે ઝવેરીઓની પેઢી તેમજ બીજા કેટલાક સુરતના ખત્રી હીંદુ ઓનાં સુરતી રેશમની એને નાણાવટીની પેઢીઓ આશરે ૪૦ વરસ ઉપર પહેલ વહેલાં શરૂ થયેલા અને રહતે રહતે આજે સારી સખ્યાની હસ્તી ધરાવે છે.

ચોખાના ઘણાખરા વેપારી તેમજ ઝવે રીઓ જાયન ધરમના છે, અને તેઓનું એક મંદીર પણ અહીં છે. તેમજ ગુજ રાતી છોકરાઓને ભણાવવાને એક સ્કુલ પણ ચલાવે છે. જો કે તે સ્કુલ સારા પાયાપર છે કે નહીં તે કહી શકાય નહીં. આ સ્કુલની એક કમીટી છે તેમાં રા. રા. મોજીલાલ પુરૂષોતમ નાના વીરાવગનરા નાગર બ્રાહ્મણ અમણી ભાગ લે છે. રા. રા. મોજીલાલ એક ગરીબ કારકુન તરીકે કામ કરવા રંગુનમાં આવેલા. પરંતુ પોતા ની બાહોશીથી અને વેપારી આલમે નેધર લેનડસ બેંકના બ્રાન્ચની સારી જગ્યા ભોગવે છે, અને પોતાની સ્થિતિના પ્રમા ણમાં પોતાની પાસે પાંચ પઇસા તેઓએ જમા કરેલા છે.

અધુરૂં

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(અખબારે ગેઝેટમાંથી)

ધીંટરટનના વેપારી મોટાભા ઇબ્રાહીમ જે હાલ ગ્રેટાઉનના વેપારી હાજી યુસુફ સાથે ઇબ્રાહીમ અને હાજી યુસુફના નામથી વેપાર કરે છે તેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૨ જાનેવારીના રોજ નાતાલની સુપ્રીમ કોરટ ને કરવામાં આવશે.

મારિત્સબરગના વેપારી એમ. એલ. ઓસમાનની નાદાર મીલકતના છેવટના વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના મારત રની કોરટમાં રાખવામાં આવ્યા છે, જાં આગળ તે તા. ૨૩ ડીસેંબર સુધી તપાસ માટે પડી રહેશે. અને ત્યારબાદ તે કાયમ રાખવાની અરજી કરવામાં આવશે.

ડરબન ૧૬૨ ગ્રેગ્રીટના વેપારી ઇ. એમ. અદાતની નાદાર મીલકતના સંબંધ માં લેણદારોની ખાસ મીટીંગ ડરબન માજી સ્ટેટની કોરટમાં તા. ૨૨ ડીસેંબર મંગળવાર ના રોજ મળશે.

ગ્રેટાઉનના ફેરીવાળા હુસેન ઇસાકની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં મી. એચ. એલ. કરોક (ન નેશનલ બેંક બીલ્ડીંગ, ડરબન) ટ્રસ્ટી નીમાયા છે. તેના લેણ દારોની બીજી મીટીંગ ગ્રેટાઉન માજીસ્ટ્રેટ સનમુખ તા. ૨૨ ડીસેંબર, તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૫ જાનેવારી ૧૯૦૯ના રોજ મળશે.

પીટરમારિત્સબરગના વપારી મુસા ઓસ માનની કુ. ની નાદાર મીલકતના સંબંધ માં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના મારતરની પાસે રાખવામાં આવ્યા છે. અને તેની નકલ ડરબનના રેસીડેંટ માજી સ્ટેટની કોરટમાં રાખવામાં આવી છે. જ્યાં તા. ૨૯ ડીસેંબર સુધી તપાસી શકાશે અને ત્યારબાદ તે કાયમ કરવામાં આવશે.

કરનલ સીલીનું ભાષણ

તેણે બતાવેલી ઉદાર રાજનીતી

ગયા મહીનાની ૬૭ તારીખે લંડનની ન્યુરીફોરમ ક્લબની પોલીટીકલ કમીટીએ કરનલ સીલીને ખાણાની મીજબાની આપી હતી તે વખતે તેણે નેટીવ જાતો ઉપર મજબુત જાપતો રાખવાના વડી સરકાર પગલાં ભરશે એવી આશા બતાવી હતી.

કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે "સફેનચા હાથને તોડવા વખત એશીઆટીકને પ્રેમે નીમાંથી બહાર રાખવાની રાજનીતિ કેવા પોરથુ ઉપર રાખવાનું બની શકે તે વિચા રવાજેવું છે. અગાઉ હું થોડાવિચાર જણાવી ગયો છું. કેટલીએકોને ગરમ પ્રદેશમાં વસા વવા જોઇએ. ઠંડા પ્રદેશના લોકો ગરમ પ્રદેશના લોકો સાથે ભળવાની આશા રાખવી એ ફોકટ છે. બધુ ગોરા વરસા હોય ત્યાં હીંદીઓના જવાથી તેમનો દરજ્જો ઘટયો છે. અને તે સાથે જ્યાં તે લોકો જાય ત્યાની ગેરી પ્રજાનો દરજ્જો પણ ઘટે છે. તે લોકો જાત ખાઇને રહે છે એટલે તેઓ ગોરાના કરતાં ઓછા દરમાયો લઇ શકે. અને આથી તે બને વચ્ચે વેરભાવ પેદા થયો છે. એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન બાબત જનરલ બોથાએ જે કરયું છે તે બરાબર છે. કારણ કે એશીઆટીકો ભળતા નથી. અને જ્યાં સુધી તેઓ ગોરાની સાથે મિત્ર અને ભાઇઓની માફક ભળી શકતા નથી, ત્યાં સુધી બહેતર છે કે તેઓએ જુદા દેશમાં વસવું. ટરાંસવાલમાં વસતા હીંદીઓ તરફ વાજબી અને માન ભરેલી વરતણુંક બતાવવી એમ આપણે બધા ઇચ્છીએ છીએ, પરંતુ જે ગડબડ ઉભી થઇ છે તેમાં ટરાંસવાલ સરકારનો વાંક નથી. કેનેડા તેમજ નાતાલમાં લોકો એ પોતાના લાભને સારૂ હીંદીઓને આવવા દીધા છે. તેઓના બોલાવ્યા વિના હીંદી પોતાનો દેશ છોડત નહીં એટલા માટે હાલ જે મુશ્કેલી ઉભી થઇ છે તે આપણે હાથે કરીને કરેલી છે. તેઓ ગરમ પ્રદેશના મજુરોનો લાભ લેવાની વાત છોડી દીએ, તો આ ગ્રેટ રાજનો પાયો વધારે મજબુત રહે. બ્રીટીશ રાજની હયાતી આ દેશની પ્રજાના લાભને માટે નથી, પણ આપણે જે દેશ ઉપર રાજ્ય ચલાવીએ છીએ તેઓના મૂળવતનીઓના સુખ અને લાભને માટે છે. દક્ષિણ આફ્રીકાના નેટીવોના હાથ પુરૂં મજબુત કરવામાં આવશે એવા હાઉસ ઓફ કોમન્સના ઠરાવને સરકાર વળગી રહેશે. કેપકોલોનીએ નેટીવોના તરફ ઘણી સારી રાજનીતી ધારણ કરેલી છે અને દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત્ર બનાવતી વખતે પણ તેજ રાજનીતીનું પાલન કરવામાં આવશે.

મી. રીચનો જવાબ

આ ભાષણના જવાબમાં મી. રીચ 'માંચેસ્ટર ગારડીઅન' અખબારમાં લખે છે કે કરનલ સીલીએ પોતાના ભાષણમાં જન રલ બોથાની રાજનીતીને મંજુર રાખી છે, તે રાજનીતી એવી છે કે તેથી હીંદીઓ ના શહેરી તરીકેના હક છીનવી લઇ તેમને કાફરાની પાયરી ઉપર મુકી દેવા. આ તીઓના દાખલા ઉપરથી જણી શકાશે. બ્રીટીશ હીંદીઓ ફ્રેંચાઇઝના હક ધરાવી શકતા નથી; તેઓ જમીનના માલેક થઇ શકતા નથી; માત્ર લોકેસનમાં જમીન મળી શકે છે; સરકાર તેમને લોકેસનમાં રહેવાની ફરજ પાડી શકે છે; ટરામમાં બેસી શકતા નથી; ટ્રેનમાં પણ અગવડે ધીજ મુસાફરી કરી શકે છે; તેઓના છોકરાને કાફરનીજ નીશાળે મોકલી શકે, નહીંતો નહીંજ; અને રજીસ્ટરેશન કાયદા ની રૂએ કોલોનીમાં વસવાની રજા ચોડી, (ઢોરમાં જેમ મીંઆણા તથા ચોર વીગેરે ને રાખવી પડે છે તેમ) રાખવી પડે છે, અને માગે ત્યારે બતાવવી પડે છે. આ રજીસ્ટ્રેશન કાયદો નાકબુલ રાખવા માટે આજે સેંકડો હીંદીઓ ટરાંસવાલમાં સખત મજુરીની જેલ ભોગવી રહ્યા છે. આવી સ્થિતિમાં જનરલ બોથાની રાજનીતીને કબુલ રાખી કરનલ સીલી ભાષણ કરે કે "જે હીંદીઓ ટરાંસવાલમાં હતા તેમના તરફ વાજબી અને માન ભરેલી વરતણુંક રાખવામાં આવશે." એ પરસ્પર વિરોધી છે. વળી તેઓને બળવાની કાંઇપણ સમ વડ કરી આપવાને બદલે દરેક જગાએથી દુર રાખવામાં આવે છે તેવી સ્થિતિમાં 'તેઓ બળતા નથી' એમ કહેવું શું ગેર વાજબી નથી?

આ ભાષણના સંબંધમાં એક બીજો કાગળ મી. રીચે ઉપરની મતલબનો 'સાઉકેસલ ક્રોનીકલ' અખબારમાં લખેલો છે. આ કાગળમાં ટરાંસવાલ ઉપરાંત નાતાલ, કેપ, ઓરેંજરીવર તથા રોડેસીઆમાં હીંદીઓ ઉપર પડતી હાડમારીની પણ વિગત આપી છે.

જનમાષ્ટમી રજાઓતહીંદ વિજાયતથી હીંદુસ્થાન ઉપડી ચુકયા છે.

સ્વામીજીનું ભાષણ

ગયા બુધવારની સાંજે સ્વામી શ્રી શંકરાનંદે "ધર્મ" એ વિષય ઉપરનું આગળ આખ્યાન કર્યું હતું. છેલ્લા ભાષણમાં મનુષ્યની પહેલી અવસ્થા બ્રહ્મચર્યાશ્રમ કેવીરીતે પુરથુ થાય તે વિષે બોલવામાં આવ્યું હતું. આજનો વિષય ગૃહસ્થાશ્રમનો હતો. સ્વામીજી બોલ્યા કે:-

જેમ એક શબ્દ ફીલ્મ બરાબર શીખી રહે છે ત્યારે ફોજમાં તેની ભરતી થાય છે, તેમ પહેલો આશ્રમ પુરો થયે મનુષ્ય ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરે છે. મનુભગવાન કહે છે કે એક આશ્રમથી બીજા આશ્રમમાં પ્રવેશ કરવો, અને આશ્રમ રહીત રહેવું જ નહીં. આપણે હાલ ધર્મ બાંટ બધ થયા છીએ તેથી આપણીપર કોઇ પ્રકારનો અંકુશ નથી. મુસલમાને બાબતોમાં જે કોઇ રોજ ન રાખે અથવા નીમાજ ન પડે તેને તેના ભાઇઓ ધિક્કારે છે. અમારામાં તેમ નથી. પ્રાચીનમાં જે આશ્રમ વિનાનો રહે તેની સાથે કોઇ વ્યવહાર ન રાખતા. અને એવો નીયમ હતો કે જ્ઞ ધર્મ રહીત હોય તેને વિદ્યા કોઇ ન બણાવવું. તેની સાથે વિવાહ સંબંધ તજ દેતા. કુટુંબમાં બધો વ્યવહાર બધ થતો. આથી તે માણસને ડીગ્રેટ કરવામાં આવે છે તેથી પણ આકરી સજા થતી. એટલે દરેકને અમુક આશ્રમમાં રહેવું જ પડતું.

બ્રહ્મચર્યાશ્રમ માટે મનુ મહારાજ કહે છે કે ૧૬, ૧૮ અને તેપણ ન બને તો ૨૪ વરસ સુધી દરેક મનુષ્યે ત્રૈવેદવતીક આચાર્યના ઘરમાં રહી સંસ્કાર પામી તેમની અનુમતીથી વિવાહ કરવો. કન્યા સવર્ણી અને સુલક્ષણી હોવી જોઇએ. હાલમાં આપણામાં આ બાબતે લક્ષ બહુ બગાડે થયો છે. બ્રાહ્મણ પોતાના તથા ક્ષત્રી વરણમાં વરી શકે છે. તેમજ ક્ષત્રી પોતામાં તથા વૈશ્યમાં એવી રીતે વરી શકે છે. પણ વૈશ્ય ક્ષત્રી વરણમાં અથવા ક્ષત્રી બ્રાહ્મણ માં ન વરી શકે. કેમકે તેમ બનવાથી પરીણામ બુરૂ આવે. કાબેલા તરીકે બને કોઇ ઉચ્ચવર્ણી બી શુદ્ર સાથે લગ્ન કરે તો તેનો ઉદ્ય વિષય વાસનાનો હોવો જોઇએ. આવા લગ્નનાં સંતાનો પણ વિષયી અને પતીત જેવા થાય છે. તેમજ ક્ષત્રીય વયસ્ક કન્યા સાથે વિવાહ કરે તો વયસ્ક કન્યાના મનપર પતી પ્રત્યે દાસ ત્વની ભાવણા રહે છે, તેથી તેના બાળની પ્રેમ નથી અને બહુધણી તો બની પણ

આત્મ અભિમાનવાળા નહીં બને. એટલે સારાંશ કે જાતીય લક્ષ્ય શ્રેષ્ટ છે. સજ્જતીય માબાપના ફરજનને આપપણાનું જ્ઞાન. સ્વભાવીક રીતે આવે છે. હીંદુ કોમ શરૂઆતમાં સરવથી સજ્જતીય વંશની હોવાનું અભિમાન ધરાવી શકે છે. સજ્જતીય નરનારીના પરીપકવ વીર્યથી જે પ્રજા ઉત્પન થાય તે દીવ્ય હોય છે. હવે ઓલાદ શું કરવા પેદા કરવી તે કહું છું. લોકોની ખીદમત કરવા પોતાની અવેજીમાં કોઇને મુકી જવાની ફરજ છે. ગૃહસ્થાર્થ ઉપનીષદમાં પિતા પુત્રને બોધ આપે છે તે વિષે લખે છેઃ "હે પુત્ર, તું ૧૦૦ વરસનો થઇ મેં જે ધર્મનો, જાતીનો અથવા વિદ્યાનો ઉદ્ધાર કરવા જે કાર્ય આરંભેલ છે તેને પુરણ કર." પુ: નામના નરક થી તારે તે પુત્ર કહેવાય. બંગાળામાં બધા હીંદુ જ્યારે ખ્રીસ્તી થતા જતા હતા, ત્યારે એક દેશ દાઝકે તેમને બોધ આપેલો કે બાપઓ, જો દેશમાં પોતાના પોત્રીઓના ઉદ્ધાર માટે એક પુત્રે ગંગા નદી વાળી હતી તે દેશની પ્રજા જો ખ્રીસ્તી થઇ જશે, તો તેઓના પોત્રીનું રક્ષણ કોણ પુરું કરશે? એક ઇંગરેજ કવી કહે છે કે પોતાના બાપદાદાના નામને માટે મરવું તેના કરતાં પવિત્ર મોત બીજું કયું છે? હવે ગૃહસ્થની ફરજ વિષે કહું છું:

પહેલી ફરજ તે બ્રહ્મયજ્ઞ છે. એટલે કે દરેક ગૃહસ્થે વેદનો પાઠ પ્રથમ કરવો ઘટે છે. આજકાલની પ્રજા પોતાના દુનીયાદારી ગ્રંથ જે માત્ર બે ત્રણ પાકીટનો પગાર આપનારા હોય છે તેને ત્રણ ત્રણ સલામ કરે છે પણ પોતાના વેદા કરનારને પ્રાતઃ કાળમાં જે હાથ જોડતાં આળસ કરે છે.

બીજી ફરજ દેવયજ્ઞ છે, એટલે વરસ્યુ, અગ્નિ, પ્રકાશ વિગેરે ભૌતિક પદારથની તુપ્તી કરવા અરથે યજ્ઞ કરવો તે. સૂર્ય દેવતા કે વાયુ દેવતા કે જે વડે વનસ્પતિ તથા મનુષ્ય જીવન ધારી રહયા છે તે તત્વોનો જે આપણે સદુપયોગ કરીએ છીએ તેનો બદલો વાળવા અગ્નિ હોમ કરવો ઘટે છે. આપણે સ્વચ્છ હવા શરીરમાં લક્ષ મણીન હવા બહાર કાઢીએ છીએ. આ બધી અસ્વચ્છતા અગ્નિ હોત્રથી દુર થાય છે. આજે સેનીટરી ઇન્સપેકટર કોઇનો દંડ કરે તો ઘરમાં મચ્છર વિગેરે આવશે. પણ હમેશ અગ્નિ હોત્રનો જે પ્રકારનો સીવાજ છે તે કરવો કોઇને નહીં સુઝે. દુનીઆનો કોઇ સાયન્ટીસ્ટ બનથી હવા કેટલી શુદ્ધ આપણે તે સમજી શકયો નથી.

ત્રીજી ફરજ પીત્રીયજ્ઞ છે એટલે કે બુઝરગોની સેવા કરવી. મરેલા માટે શ્રાદ્ધ કરનારી પ્રજા આજે જીવતાં માબાપને માળો આપે છે તેના જેવી અધોગતિ કઇ? જે જન માબાપના ઉપકારની અવગણના કરી તેને તીરસ્કારે છે તે પશુ કરતાં પણ અધમ છે.

ચોથી ફરજ અતિથીયજ્ઞની છે. મહેમાનની સેવા કરવી તે. કોઇ અતિથી આંગણે આવ્યો હોય તેને આસન આપવું, ભોજન આપવું, મીઠી વાણીથી બોલાવવો એ ગૃહસ્થની ફરજ છે. કોઇ સારા માણસને ત્યાં આટલાની ખામી નહીં હોય. જે ઘરથી અતિથી ભુખ્યો જાય છે તેની બધી સમૃધ્ધી તેની પાછળ ચાલી જાય છે. અતિથીને જમાડીને તેની પ્રસાદીથીજ પ્રસન્ન રહેનારી પ્રજા આજે કેવી અધોગતિને પામી છે તે જોતાં બહુ દુઃખ ઉપજે છે.

પાંચમી ફરજ વીષયજ્ઞ છે. લુલા લંગડા વિગેરે અપંગ, પછી તે ગમે તે જાતના હોય, તેની સેવા કરવી તે ગૃહસ્થની ફરજ છે. રાજા દીલીપે સીંહને ગાયનો વધ કરતાં તત્પર જોયો ત્યારે તે પોતે સીંહના મુખમાં આગળ તેનો ભક્ષ થઇ ગાયનું રક્ષણ કરવું. એક રૂપીએ એક પક્ષી પાળતા બાજને પકડેલો જોઇ પોતાની જંઘામાંથી માંસ કાપી તે બાજને નાંખ્યું અને પક્ષી ને બચાવ્યું. આવા પુરૂષોની પ્રજા આજે અપંગની સેવાથી વિમુખ થઇ બેઠા છે.

છઠી ફરજ તે ભુતયજ્ઞ એટલે પ્રાણી માત્રની રક્ષા કરવી તે. આ ફરજની ખામી ને લઇ દેશમાંથી આજે ગાયો ઘટી ગઇ છે. ગાય, વાન, અશ્વ વિગેરે પ્રાણીઓ નું પુરાતન કાળમાં જતન થતું તેથી તે વખતે પ્રજા સુખી હતી. આજે મોટા ગૌરક્ષક ફંડો ખોલવામાં આવ્યા છે તેમાં માત્ર નામનાને ખાતર મોટી મોટી રકમો ભરનારા ગાયને બદલે ઘોડા વિગેરે પ્રાણી ઓનું પાલન કરે છે. દરેક ગૃહસ્થના ઘરમાં ગાય અવશ્ય હોવી જોઇએ.

કુંકામાં ઉપલા ૬ ધરમોપર જે મનુષ્ય આરૂઢ નથી તે બ્રહ્મચર્ય નથી. જો બ્રહ્મચર્યાશ્રમ નહીં સુધરે તો કોઇ આશ્રમ સારો નહીં થઇ શકે. બ્રહ્મચર્ય સન્યાસીને પાળશે, પાળોને પાળશે, એટલે બધા આશ્રમો તે આશ્રમનો આશ્રય રાખે છે. જનક, યાજ્ઞવલ્ક બ્રહ્મચર્ય હતા છતાં મહા જ્ઞાની હતા. આશ્રમમાં બ્રહ્મચર્યાશ્રમ શુદ્ધ હોય તોજ પ્રજા ઉદ્ધારને પામે. બ્રહ્મચર્યા શ્રમનું પાલન કરવા વિદ્યાની મોટી આવશ્યકતા છે. વિદ્યા પ્રાપ્ત થયેજ મનુષ્ય બધા આશ્રમો પાળી શકશે.

અન્ન વિગેરે વસ્તુનું દાન આજે દીધું અને કાલે નષ્ટ થાય છે. પણ વિદ્યાનું દાન નષ્ટ થતુંજ નથી. તે સરવથી ઉત્તમ છે. માટે પાઠશાળા બનાવો વાંચન શાળા બનાવો, કે જે સ્થલેથી માણસો વિદ્યા પ્રાપ્ત કરે.

કહેતાં દિલગીરી થાય છે કે અહીંની એકની એક લાયબ્રેરી પડી ભાંગી છે. અને મારે પક્ષપાત વિના કહેવું જોઇએ કે તેનું સત્યાનાશ વાળવામાં હીંદુ હતા. જો તમે કોમોની ઓલાદ હો તો તમારા બાપદાદાઓથી પચ્ચીસ ગાંઠી પ્રાયશ્ચિત કરો અને લાયબ્રેરી પાછી શરૂ કરો. જો તમે ઇંગ્રેજોની કારમાં રહેવા માંગતા હોતો તેઓના સરખા બનો. વિજેરે બહુ તીખા શબ્દોમાં શ્રોતાઓને સંબોધી બધાને વિદાય થતાં પહેલાં યથાશક્તિ ફાળમાં પૈસા ભરવા સ્વામીજીએ સોગન આપ્યા જે બાદ લગભગ દરેક ગૃહસ્થે યથાશક્તી ભરાવ્યું હતું. તેજ સ્થળે રોકડ ફાળો આશરે પા. ૧૦) થયો હતો. તે ઉપરાંત પાંચેક પાઉંડની રકમો નોંધાવાઇ હતી. ત્યાર પછી સભા વિસરજન થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલની લડતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

ક્રાંસી ખાતે સીંધ સભાના આશ્રય હેઠળ તા. ૨૭ અકટોબરે મી. દરચંદ રાય વીશનદાસના પ્રમુખપણા નીચે એક સભા મળી હતી, જે વખતે ટ્રાંસવાલની સરકારે કોમ કોમ વચ્ચે દુશ્મનાવટની લાંગણી વધતી જાય તેવી અખત્યાર કરેલી વલણ રાહેનશાહતને મોટું નુકશાન કારક છે એમ જણાવી તે વિષે ઉપાયો લેવા સરકારને અરજ કરનારો તથા ટ્રાંસવાલના ગોરાઓ તથા તેમના માલ ને બોયકોટ કરવા હીંદી સરકારને અરજ કરવાના ઠરાવો થયા હતા.

* * *

ભારત કીરટીકટ એસોસીએશન તરફ થી ટ્રાંસવાલમાં વસતા હીંદીવાનો ઉપર ની હાડમારી સામે ઘંધિ ઉદાવવા ત્યાંના રહીશોની તા. ૪ અકટોબરની સાંજે ડા. સોરાબજી કરામજી કાપડીઆના પ્રમુખ પણા હેઠળ એક જાહેર સભા મળી હતી. મી. અટોલદાસ હરગોવનદાસે ટ્રાંસવાલ સરકારે લીધેલાં પગલાં તથા અંગ્રેજ સત્તાવાળાઓએ કરેલા અન્યાયને વખોડી કાઢનારો ઠરાવ રજુ કરેલો હતો. આ ઠરાવને મી. ઠાકોરલાલ વજીલે ટેકો આપ્યા

પછી તે સરવાનુમતે પાસ થયો હતો. અને એ ઠરાવ ના૦ ગવરનર, વાઇસરોય તથા હીંદી પ્રધાનને મોકલવાનો બીજો એક વધુ ઠરાવ થયો હતો.

* * *

મુંબઇનું 'આરમ પ્રકાશ' ટરાંસવાલની સ્થિતિથી હીંદી પ્રજાને વાકેફ કરનારા એક લાંબા આરટીકલ દરમીયાન લખે છે કે, વળી લે૦ મીંટોએ પણ ઇગ્લંડ ની સરકારને સ્પષ્ટ જણાવી દેવું જોઇએ કે જો વડી સરકાર તરીકે તે વચ્ચે પડીને જે દેશનો હું વાઇસરોય છું તેની રઇયતની વિરૂદ્ધના અન્યાયી કાયદા જો તે રદ નહીં કરે, તો મારૂં વાઇસરોય રહેવું માત્ર મફત પેન્શન આપા જેવા બેર હું ગણું છું અને તેથી કાંઇ નહીં તો સ્વમાન ખાતર પણ મારે રાજીનામું આપીને ઇગ્લંડ ચાલ્યા આવવું પડશે. હીંદીઓ અશાંત અને અસંતુષ્ટ થયા છે એવી ફરીયાદ અમલદારો કરે છે. પણ જો લે૦ મીંટોજ ઉપર સૂચવેલું એકજ પગલું ભરે, તો અમારી ખાત્રી છે કે સરકાર ઉપરની કાંઇ નહીં તો અરધી અપ્રીતિ તો રાજીનામાની ધમકીની ખબર પડતાં વાર ઉતરી જાય! બંગાળના વિભાગ કાઢી નાંખવામાં આવે તો બાકીની પણ નાશ પામે!

* * *

'હીંદી પંચ' જણાવે છે કે, દક્ષીણ આફ્રીકામાં હીંદીઓ ઉપર જે જુલમ જબ્બરી ગુજારવામાં આવે છે તે સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને મુંબઇના ગ્રહેરીઓની એક જાહેર સભા બોલાવવા માટે શેરીફ ઉપર ઘણીક વજ વાળી સહીઓનું એક રેકવીઝીશન મોકલવામાં આવ્યું છે.

* * *

'રીવ્યુ ઓફ રીવ્યુઝ' માસીકના અધિપતિએ લાલા લજપતરાયની મુલાકાત લઇ તમે હીંદુસ્થાનના વાઇસરોય હો તો ત્યાં શું ધોરણ ઉપર રાજ્ય ચલાવો એમ સવાલો પુછ્યા હતા. આ સવાલ જવાબ ના નોંધ તે માસીકના નવેંબર અંકમાં 'હું હીંદનો વાઇસરોય હત તો' એવા મથાળા નીચે બહાર પડી છે. આ 'ઇંટરવ્યુ' દર મીઆન લાલાજીએ જણાવ્યું કે સ્થરાન્ય બોઅરતા કોલોનીઓ ગ્રહેનશાહ ની હીંદી પ્રજાના મનુષ્ય તરીકેના સાધા રણ હક પણ બંધ કરી આજકાલ ગ્રહે નશાહતને તોડવાના જે પગલાં લઇ રહયા છે તે અત્યંત દહેશત ભરેલું છે. નાતાલ લગભગ ૧ હીંદીઓથી જ આબાદ થયું છે. ટરાંસવાલમાં હીંદી ઓ ઉત્તમ મદદ આપી રહયા છે. છતાં ગ્રહેનશાહના રાજ્યમાં મુસાફરી કરવાના તથા વસવાના હકને દાબી દેવામાં આવે છે. ગ્રહેનશાહતને માટે આ સઉથી ગંભીર માં ગંભીર સ્થિતિ પેદા કરનારી વાત છે.

અધિપતિ: તે તમે કેવી રીતે દુર કરો?

લાલાજી: એ મુશ્કેલ સવાલ છે. પણ એટલું તો હું કહી શકું છું કે જો હીંદી ઓને પગથી ઉપર ચાલવા અથવા છુટ થી વેપાર કરવા કે ઓરેંજીઆ અને કેનેડામાં વસવાના હક આપવામાં આવે નહીં તો કેનેડીઅન ઓસ્ટ્રેલીઅન અને સાઉથ આફ્રીકન હીંદુસ્તાનના કારોબાર માં દાખલ થવાની ઉમેદવારી કરવાની પરવાનગી મુદ્દાં આપું નહીં. અને તેમને હીંદુસ્તાનમાં વસવા કે વેપાર કરવાના હક પણ બંધ કરું. જેવાની સાથે તેવા થવું એમ હું માનું છું. અમને તેઓ જે હક આપે તેને અમે તેટલા હક આપશું. પરંતુ અમને કોલોનીમાંથી બાતલ રાખે અને તેઓ હીંદમાં આવી મજેનો શીકાર ખેલી જાય એ તો રાક્ષસી છે તેઓ કેટલીક વખત તો હીંદના કારોબારી ખાતામાં સહુથી મોટામાં મોટા હરજ્જા ની પગથી ભોગવે છે.

રૂટરના તાર સમાચાર

વાનકુંવર (બ્રીટીશ કોલંબીઆ)નો એક તાર ખબર આપે છે કે કેનેડા અને જાપાન વચ્ચે જે સલાહ થઇ હતી તે રદ કરી એશિયાટીકોને કેનેડામાંથી બહાર રાખવાનો ત્યાંની એક માસ મીટીંગે ઠરાવ બહાર પાડયો છે.

પહેલી ટરકીશ પારલામેંટ તા. ૧૭મી એ કોન્સ્ટાંટીનોપલ ખાતે મળી છે. મી. એરકવીથ, મી. બાલફર અને હાઉસ ઓફ કોમન્સના બીજા ૪૫૦ મેંબરોએ આ મેળાવડા ઉપર મુબારકબાદીના તાર મોકલ્યા હતા.

બ્રીટીશ કોલંબીઆથી બ્રીટીશ હાંડરાસ માં મોકલવાના હીંદીઓને હાંડરાસમાં નહીં મોકલવાની ત્યાંના ગવરનરે કોલંબીઆની સરકારને બલભધ્ધ કરી છે. અને તેના કારણમાં જણાવ્યું છે કે આ હીંદીમાંના કોઇ પણ ગરીબી સ્થિતિના છે એમ ગણી શકાય નહીં.

સા. આ. એ. પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે તુરકસ્તાનના સુલતાન યોગ્ય વખત માં લંડન, પારીસ અને બરલીનની મુસા ફરીએ નીકળશે.

હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ

[તાર સમાચાર]

લંડન, શુક્રવાર.

રૂટર જણાવે છે કે આજરોજ કલકત્તા ખાતે વાઇસરોયની કાઉનસીલમાં ખુની ધુમકેા કરનારાને દાબી દેવા માટે માજી સ્ટેટને વધુ સતા આપનારો કાયદો પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કાયદામાં કાઉ નસીલના હીંદી મેંબરોએ પણ સંમતી આપી હતી.

આજની ઇડિઅન કાઉનસીલની બેઠક માં મોરલ મીંટોએ જાહેર કરયું હતું કે આ ખુની અને બહુ ફેલાએલા કાવતરા નો હેતુ અમલદારોના ખુન અને હીંદમાં થી અંગ્રેજી રાજને હાંકી કાઢવાનો છે એમ બળવાખોર તરફથી કબુલ રાખવા માં આવ્યું છે. હું અપીલ કરું છું કે દરેક પ્રજા અને જાતિએ સાથે જોડાઇ આ કાવતરાંનો અંત આણવો ઘટે છે.

લંડન, શનિવાર.

બળવાખોરોને દાબી દેવા માટે માજી સ્ટેટને વધુ સતા આપનારા કાયદાથી હીંદુ સ્તાનમાં રહેતા ગોરા ખુશી થયા છે. પરંતુ ઇગ્લાંડમાં એકસ્ટરીમ રેડીકલ પક્ષ - ના મેંબરોએ તે પગલાંને સખત રીતે વખોડી કાઢયું છે.

એક બંગાળી અઠવાડીક છાપા 'સાંજ બાતી' ના અધિપતિને પકડવામાં આવેલ છે. બંગાળાની કાઉન્સીલના હીંદી મેંબરે તેને જમીન ઉપર ઘોડવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પરંતુ તેની અરજી કબુલ રાખવામાં આવી નહિ. તહોમતદાર એક આગેવાન નેશને લીરટ પક્ષનો છે.

પુરવ બંગાળમાં નેશનેલીરટ પક્ષનો એક આગેવાન, કુમારદત્તને બારીસાલમાં પકડવામાં આવેલ છે અને ત્યાંથી સ્ટીમ લોંચમાં બેસાડી કોઇ અજ્ઞાત જગ્યાએ લઇ જવામાં આવેલ છે. આ બનાવથી કલકત્તામાં ઘણીજ ઉશ્કેરણી ફેલાએલી છે.

'મરકયુરી'નો ખાસ ખબરપત્રી જણાવે છે કે નવા પ્રસાર કરેલા ધારાની રૂએ કેટલીક એસોસીએશન જે બળવાખોરીમાં ખાસ ભાગ લીએ છે તેમની હીંદી સર કાર તરતજ તપાસ લેવાનું શરૂ કરશે. આ નવા કાયદામાં ગુન્હાઓ શોધી કાઢવા સંબંધી કલમ નહીં હોવાથી ગોરા નીરાશ થયા છે.

'લીડર'નો ખાસ ખબરપત્રી જણાવે છે કે સરકારે પારલામેંટમાં યોગ્ય રોજ ઉપર હીંદુસ્થાનને લગતા જે સુધારા કરવાનું

જાહેર કરવું હતું તે લોર્ડ મોરલીની બીમારીને લીધે હાલ મુલતવી રહેલ છે.

લંડન, સોમવાર.

નાગપોર ખાતે મગનારી એકટરીમીસ્ટ પક્ષ તરફની નેશનલ કોંગ્રેસની બેઠક બંધ રાખવામાં આવી છે.

પકડાએલાની તપાસ કરતાં એક મોટાં કાવતરાની ખબરો હાથ લાગી છે.

આ કાવતરાની બધી ગોઠવણ બહુ ખરસ રીતે કરવામાં આવી હોય તેવું જણાય છે તેમાં નાણા તથા હથિયારો હથી બાર મેળાં કરવાનાં જુદાં જુદાં ખાતાંઓ છે. નાણા સંબંધી ગોઠવણ કરનારા ખાતામાં જરૂર જણાએ ઘુંટપાટથી નાણા મેળાં કરવાનો પણ મનસુબો રાખેલો હતો. અને બીજું ખાતું લશ્કરી હથીઆર એકઠા કરવાનું તથા બોંબ બનાવવું કામ કરે છે.

લંડન, મંગળવાર.

બીજા સાત શ્રીમંત નેશનેલીસ્ટને કલ કતા ખાતે પકડવામાં આવ્યા છે. તેઓને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે.

'લીડર'નો ખબરપત્રી નેશનેલીસ્ટ આગેવાનો પકડાયા છે તેમાં બારીસાલના તાજવગરના રાજા મણાતા એક લક્ષાધી પતી બાલુ મલેક દત્ત પણ સામેલ છે.

હીંદના મામલાથી ઇડીઆ ઓફીસ ગંભીર વિચારમાં પડી ગઇ છે.

સા. આ. એ. પ્રેસ એજંસી જણાવે છે કે હીંદમાં નવા કાયદાની રૂએ જે પકડાપકડી તથા દેશપારની સજા ચાલી રહી છે તે વિષે હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં વડા પ્રધાન મી. એસ્કવીથને આજે (ભંગ ળવારે) ઢગલાબંધ સવાલો પુંછવામાં આવ્યા છે. તેનો જવાબમાં તેણે સત્વરી હકીકત ટુંક મુદતમાં જાહેર કરવાનું વચન આપ્યું છે.

રાજપ્રકરણની ચાલુ હીલચાલ સંબંધી આપણા પુરવ બંગાળમાં સંખ્યાબંધ શાખા ઓ બંગાળા આસપાસની પુરવે હોવાના ખબરો મળ્યા છે.

લંડન, ગુરવાર.

હાઉસ ઓફ લોરડસની બેઠકમાં લોરડ મોરલીએ હીંદના મામલા વિષે એક કલાક સુધી ભાષણ આપ્યું. તેણે હીંદના મોડરેટ પક્ષને ખાસ અપીલ કરી જણાવ્યું કે પોતે બળવાથી નથી ડરતા પણ હાલના ખુનખાર મામલાથી ઘણી ભયંકર અસર થશે એમ જાહેર કરે છે. વાઇસરોયે લીધેલાં પગલાં બરોબર છે. લોર્ડ મોરલી એ સુધારા કરવાની એક મોટી યોજના ઘડી છે. આ યોજના મુજબ છલાકાની કાઉનસીલમાં ચુંટાએલા તથા નીમણુક કરવામાં આવેલા મેમ્બરોને, તથા વાઇસ રોયની પ્રલાકાની કારોબારી કાંઉસીલમાં પણ એક હીંદી મેમ્બર દાખલ કરવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

દીકરાની બાપને હીંમત

મી. હુસેનમીંયાએ મી. દાઉદ મહમદને કાગળ લખ્યો છે તેમાંથી નીચે પ્રમાણે ઉતારો અમે લઇએ છીએ:—

આપના જેલ જવાના સમાચાર મેં વધાવી લીધિલ અને તેને માટે ખુશાલી બતાવવા મેં શેઠ અબદુલ કાદર, દાદા શેઠ, વીગેરે સાહેબો ઉપર કાગળ લખેલ. હું એમ ધારતો હતો કે થોડા દિવસમાં સમાધાની થઇ જશે. પણ બધું મારા દીલમાં રહી ગયું, અને એ જુલમગાર અંગ્રેજોએ ઉપરથી મારો વીચાર ઉઠી ગયો. આપના જેલ ગયા પછી બે વખતે ડેપ્યુટેશન (જેમાં મોટા મોટા ઉમરાવો હતા.) લોર્ડ કરઝનને મળવા ગએલ. અને વખતે લોર્ડ કરઝને અંગ્રેજી પોલીસી વાપરી હતી. એટલે મીઠા શબ્દો વાપર્યા હતા. પણ તેમાંનું કાંઇજ નથી થયું. કરનલ સીલીએ આજે બે વીક ઉપર કહ્યું હતું કે જે હીંદીઓ કોલોની માં એક વખતે દાખલ થયા તો તેઓના હકો આપણા જોઇએ અને તેઓની સાથે ન્યાયથી વરતવું જોઇએ. અને આજે તેજ જુઠા સાહેબ કહે છે કે, નહીં, જનરલ બોથાની પોલીસી ખરી છે. હીંદીઓને કાઢવાજ જોઇએ. એ મારા વહાલા ભાવાજી, હવે હું એ અંગ્રેજોને જુઠા સીવાય બીજું શું કહું ! પાર્લામેંટ માં આવું જુઠું બોલી મેંબરોને ભમાવે છે. જે રાજમાં આવું અંધેર ચાલે તે રાજની પડતી દશાની આ નીશાનીઓ છે. જે રાજમાં દગો, અન્યાય, અને જુલમનો ઉપયોગ થાય છે તે રાજના દીવસ ગણવા નો વખત આવ્યો એ ઇતીહાસ આપણ ને બતાવે છે. ઇગ્રેજો આપણી બેમુલ કુજત ઉપર હાથ નાખવા માંગે છે. પણ મારા વહાલા હીંદીઓ એમ નહીં બવાદે એમ મારા દીલમાં કોતરાએલ છે. મહાન ખુદા તે જાલીમોને નાબુદ કરનાર કહે છે કે

"અબ જાલીમ આપ સબ મુજપાસ ફરીયાદ,
અગર તુમપર કરે કોઇ જુલમ બે દાદ;
કરું મજલુમકા મેં દસ્ત ગીરી,
કરું મેં જાલીમોકા ખારોબરબાદ."

અત્યારે આપણો આવો મોટો દસ્ત ગીરી કરનારો હોય તો પછી શું કામ પાછળ હટવું ? નહીં, મને ઉમેદ છે કે મારા હીંદીઓ તે મહાન ધણી ઉપર ભરોસો રાખી છેવટ સુધી લડશે. મને એમ લાગે છે કે વખતે આપને ફરી પાછું જેલ જવું પડશે. હું તો દુવા માગું છું. કે એટલા વખતમાં સુલેહ થઇ જશે. છતાં જો જેલ જવાનું થાય તો તે પાક ખુદા ઉપર ભરોસો રાખી જેલ મહેલમાં ખુશીથી જજો. તે સમાચાર પણ હું વધાવી લઇશ. છેવટ સુધી લડજો. તેમજ દરેક મારા વહાલા હીંદીઓ તયાર હશે એમ હું માનું છું. તે વહાલી માતૃ ભુમીનો સીતારો આપ વહાલાઓની જીતથી બુલંદ થશે. ફરી પાછું લખું છું કે છેવટ સુધી લડજો અને એ દગલબાજ અંગ્રેજોને બતાવી આપજો કે એ લોક આપણને ગુલામ બનાવવા માગે છે તે એ લોકોના મગજમાંથી કાઢી નાખે.

ચરખા પત્ર

:o:

અમારા અરજદારોને નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે હમેશાં અહાર પાડવા સારૂં નહિ, પણ અમારી અનુને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રહ કરેલાં અરજદારો અથવા રાજદ્વારી અમના લખનારાઓને પત્રો પોસ્ટથી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને ટાઇપર કરવું.—અધિપતિ.

અરજદારીઓને જવાબ

મી. હાફેજ હુસેન મહમદ બદાત—તમે જે છાપામાં સવાલ પુછેલો છે તેની મારફત જવાબ માગવો ઘટે છે.

મેસરસ રામજી કુંવરજી અબરસ—તમારી ફરિયાદ તે છાપાવાળા પોતાને કરો.

દુકાનો બંધ કરવા વિષે

ટે. ધ. એો. ના અધિપતિ જોગ,

નવા વરસમાં ૧લી અને ૨જી તારીખે દુકાન બંધ રાખવી કે કેમ આજ દિવસ ! કેટલાક ભાઇઓ ૧લી અને ૨જી બે દિવસ દુકાનબંધ રાખવા કહે છે અને કેટલાક એકજ દિવસ કહે છે માટે ખરૂં શું છે તે આપના પેપર મારફત જણાવી આભારી કરશો.

ચાર્લ્સટાઉન, તા. ૯-૧૨-૦૮.

લી. અહમદ ઇસાક.

[બાબદો એમ છે કે એક દિવસ દુકાન બંધ કરવી પણ ઝાઝા લોકો બે દિવસ દુકાન બંધ કરે છે તેને લઇને કેટલાક હીંદી વેપારી પણ બે દિવસ દુકાન બંધ રાખે છે. અ. ધ. એો.]

પરચુરણ ચરચા

કેપટાઉનથી મી. વલી મહમદ લખે છે કે હું ટરાંસવાલના બહાદુર ભાઇઓને જેલ જવા માટે મુબારકબી આપું છું અને હવે કેલીની ઘડી સાચવવા વિનંતિ કરું છું. કેલો સમય કયારે હોય છે તે જે સાચવે છે તેની મુરાદ હાંસિલ જરૂરથી પાર પાડે છે.

ટોંગાટથી એક લખનાર જણાવે છે કે જેવી રીતે ડરબનમાં આપણું હીંદી વેપારી મંડળ રચવામાં આવેલું છે તેવી રીતે અહીંઆ પણ એક કમીટી થવી જોઇએ. કમીટી થએથી આપણને બહુ ફાયદો થશે. અને ભવિષ્યમાં આપણને બહુ લાભ થશે તો અમારા ટોંગાટના માનવંતા ઇડિયન મરચંટો ધ્યાનમાં લઇ એ કામ જલદીથી હાથમાં લેશે એવી ઉમેદ છે.

એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે જોહાન્સ બરગના કેટલ મરચંટોએ સી. એસ. એ. આર. ની ગુડસ ઓફીસમાં એક જગ્યાએ "કુલી" એ શબ્દલખાણી ટીકેટ લાંબો વખત સુધી ચોડવામાં આવી હતી તેને માટે જોહાન્સબરગ "વ્હાઇટ ટ્રેડર્સ મેનેજર" ઉપર કુલી શબ્દ નાબુત કરી અને તેને બદલે ઇડિયન અગર ઓરિયાટીકસ શબ્દ ઓળખાણને માટે રાખવા તા. ૬ ડીસેમ્બર એક અરજ કરી હતી. પરિણામ એ આવ્યું કે 'કુલી' શબ્દ કાઢી નાંખ્યો 'ઇડીઅન્સ'ની ટીકીટ ચોટાડી છે. આજ કાલ ઇડિયનો સરકારની ભુલો સામે ટકર લેવા મંડી પડયા છે. અને તેમાં ફતેહ પણ પામે છે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

[આ કોલમમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબરપત્રો દાખલ કરીએછીએ. ખબરેા સાફ અક્ષરે અને જેમ બને તેમ ટૂંકામાં મુદ્દાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ધ. એો.]

રૂસ્તનબરગ, તા. ૬ ડીસેંબર.

ઇડિઅન યુનાઇટેડ એસેંબલીની મીટીંગ ઠરાવ મુજબ આજરોજ મળી હતી. પ્રમુખ સ્થાને મી. હાજી સુલેમાન હાજા હીમ બીરાજ્યા હતા. સેક્રેટરી મી. ભખારી આએ ગઇ મીટીંગનો રીપોરટ વાંચી સંભળાવ્યો. પ્રમુખે ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે આપણા ભાઇઓનો જે દંડ થયો છે તેનો માલ તા. ૧૨ મીએ હરાજ થશે તે વખતે આપણે જાતે રહી માલ ખરીદી લેવો કે જેથી આપણા ભાઇઓ વધુ દુઃખ સાનીમાં નહીં ઉતરે. તા. ૯ મીએ આપણી હમીદીયા સેાસાયટીના પ્રમુખ તથા તા. ૧૨ મીએ આપણી હેડ ઓફીસના માનવંતા સેક્રેટરી મી. ગાંધી છુટશે તેમને મુબારક બાદીનો તાર કરવા. બાદ એકસંપ થવા ઉપર વિવેચન કરવું હતું. સેક્રેટરી મી. ભખારીઆએ મારફીક શી હજુ કેટલીક જગ્યાએથી આવી નથી તેમને જલદી આપી દેવા ભલામણ કરી તથા માનવંતા પ્રમુખ મી. હાજી સુલેમાન ભાયાતે જિ. ઇ. એસોસીએશન ફંડમાં પૌંડ ૨૫ની રકમ આપી તેવી રીતે ઉપરાણામાં સહુ ભાઇઓને ઉત્સાહ ભર્યો ભાગ લેવાની વિનંતી કરી. બાદ ટરેઝરર મી. ઝેાટુ ભાઇએ હીંદુસ્થાનથી લડતને બળતી મદદ વિષે વીવેચન કરવું અને ઇ. ઓપિનીઅન માંથી એક હીંદુ બેન તરફનું લખાયેલ કવીત વાંચી સંભળાવ્યું, જે ઉપર સભા ની બરોબર નજર દોરાઇ હતી. અને એકમત રહેવા ભલામણ કરી હતી. બાદ મી. ઇસ્માઇલ જુમા, મી. સુલેમાન નુર મહમદે આભારો આપ્યા હતા. મેસરસ સુલેમાન નવલખી તથા એ. એચ. જુલ બુલીઆએ ડીસેંબર સુધીની ફી ભરી હતી. બાદ પાણી લઇ આવતી મીટીંગ બકરી ઇદને મુબારક દીને મળવાનો ઠરાવ કરી સભા વીસરજન થઇ હતી. અને સાર બાદ પ્રેમુખે ના૦ સુલતાનની બક્ષી દુવા ચાલી હતી.

ચાલુ વરતમાન

'મરકયુરી'નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ક્રીસ્તિ માસના તહેવારો આવવાથી કનવે નશનની બેઠક ગુરવારે જનેવરીની તા. ૧૧ સુધી મુલતવી રહી છે. કેલેાનીમેાની પારલામેંટ માર્ચ મહિના સુધી મુલતવી રહેવાનો સંભવ છે.

તા. ૨૫ ડીસેંબર, ગુરવાર જાહેર તહેવાર હોવાથી તે દિવસે સઘળી દુકાનો બંધ રહેશે. નાતાલના દુકાન બંધ કરવાના કાયદા મુજબ તા. ૨૨ ડીસેંબર મંગળવારથી ૩૧ ડીસેંબર સુધીના દિવસોમાં દુકાનો આખો દિવસ ખુલી રહેશે. તા. ૨૬નો દિવસ બોકસીંગડે કહેવાય છે. આ દિવસ ફેર, ઓરેંજરીવર, રોડેશીઆ તથા ટરાંસવાલમાં જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવામાં આવે છે.

'મરકયુરી' ટાઉન કાઉન્સીલ તરફથી જણાવે છે કે આજે (શનીવારે) રીટેલ દુકાનો રાતના ૧૦ વાગ્યા સુધી ખુલી રાખી શકાશે.

સ્ટીમર અમચોબોસી તા. ૧૬ ડીસેંબર મુંબઇ પહોંચી ગઇ છે.

સ્વામીશ્રી શંકરાનંદ આજરોજ સ્ટેંગર જીપડી જશે ત્યાં આવતી કાલે, રવીવારે, બજ રીથી થવાની છે. ત્યાં આશરે બેએક દિવસ રોકાઇ વળતી વખતે ટોંગાટ ઉતરવાનું સંભળાયું છે અને ત્યાંથી આવતે શનિવારે વેડલમ આવશે, તે બંને જગ્યા એ વહ વીધી થવાની છે. તથા સ્વામીજી ધરમને લગતો બોધ આપશે.

'કોલોનીઅલ બોરન મહારાજ'ની સભા થી એક ખબરપત્રી 'એડવરટાઇઝર' છાપા માં લખે છે કે આપા નાતાલના હીંદીઓ માં એવી વાત ચાલી રહી છે કે ટોંગાટ માં શેરડીના કારખાનાની એક કોટડીમાં એક હીંદી બોરતે થોડા વખત ઉપર એક બાળકને જન્મ આપ્યો છે. આ બાળક તરતજ માણસના આકારનો થઇ ગયો અને તેણે જાહેર કરયું કે હું હીંદીઓના દુઃખ દુર કરવાને આવેલો છું. 'એડવરટાઇઝર' છાપું જણાવે છે કે આ ખબરની અમે નોંધજ નહીં લેત, પરંતુ ખબરપત્રી જણાવે છે કે આ વિચીત્ર છોકરો ગ્રેટકેટર તથા ગવરનરની મુલાકાત લેવાની પણ ગોઠવણ કરી છે. અમે (એડવરટાઇઝરના

અધિપતીઓ) પ્રોટેક્ટરની મુલાકાત લીધી હતી. પણ તે આ વિષે કાંઇ પણ જાણતા નથી એવું જણાવે છે. પરંતુ આ સમાચારથી આશ્ચર્ય પામી તપાસ કરવાને ટોંગાટ એક માણસ તેણે મોકલેલ છે.

વોક્સરસ્ટથી એક લખનાર જણાવે છે કે ગયા અંકમાં ૮૨૯ પાનાના બીજા કોલમ ની પાંચમી લીટીમાં 'ભીખાની' જગ્યાએ 'તીખા' (આમદ ગુલામ તીખા) વાંચશો.

ડરબન

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

ઇન્ડીઅન પબ્લીક લાઇબ્રેરી.

ગુરુવારની રાત્રે સ્વામીજીના જાપાનુને અને લાઇબ્રેરીના ફંડમાં જે રકમ એકઠી થઇ છે તેમાં બહારથી ઉમેરો થાય તો લાઇબ્રેરી પાછી જીવતી થાય એટલું જ નહીં પણ ઘણા સારા પાયા પર તેને લાવી શકાય. આગળની અગવડતાનો અનુભવ મળવાથી હવે તેને બરોબર હાથ ધરવામાં આવશે તો આવું પબ્લીક ઇન્સ્ટી ટ્યુશન કોમની આબરૂમાં ઉમેરો કરશે તેમાં શક નથી. પોતાની સ્કુલ બનાવવા તું મહાન કામ હીંદીઓની નજર આગળ હોવું જોઇએ. અને તેવું એક કામ ઉપાડવા પહેલાં તે કોમને પોતાની કસોટી કરી ખાતરી કરવાની છે કે તે તેવું કામ પાર ઉતારવા શક્તિ ધરે છે કે નહીં. આવી કસોટીમાંથી પાર ઉતરવા હીંદીઓના હાથમાં લાઇબ્રેરીનું કામ આવ્યું છે. એટલે પોતાની શક્તિનું માપ કરવાનો હીંદીઓને અવસર મળ્યો છે.

ઇંડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ

ઇંડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમરસ જે હાલમાં ડરબનમાં સ્થપાએલ છે તેના આજેવાન મેમ્બરો વધારવાને તથા તેના ધારા બરાબર અમલમાં આવે છે કે નહીં તે જોવા બેઠો કામ કરી રહ્યા છે. આમ બંધારણથી મહેનત થતી રહેશે તો તેનાં મીઠાં ફળ હીંદીઓ થોડા દીવસમાં ચાખશે એમાં કાંઇ નવાઇ નથી.

કોરપોરેશનની સખ્તાઇ

ડરબન કોરપોરેશનમાંથી જુના હીંદી કામદારોને કમતી કરી તેની જગ્યાઓ ગોરાઓ વડે પુરવામાં આવે છે. તે એટલે સુધી કે ડરબન કોરપોરેશન સ્ટોનયાર્ડમાં પથરા ભાંગવામાં પણ હીંદી ઓની જગ્યાએ ગોરાઓ જોવામાં આવે છે. હાલમાં ડરબનના જાણીતા સુચીત મહારાજ જેઓ કેટલાએક વરસો થયાં કોરપોરેશન સ્ટોરમાં કામ કરતા હતા તેમને પણ રજા આપવામાં આવી છે. સુચીત મહારાજ બે ત્રણ રોજમાં હીંદુસ્થાન ઉપડી જવા ધારણા રાખે છે.

નવા વર્ષનો ભેટ

અમારી નવા વરસની ડાયરી તયાર થયા આવી છે. પાકા પુઠાની ૨૨૦ પાનાની સુંદર ડાયરી ભેટ આપવાની છે. જેમણે ડીસેંબર ૧૯૦૮ સુધી લવાજમ ભરેલું છે અથવા હવે પછી જેઓ ૧૨ મહિનાનું લવાજમ આંગપર ભરી નવા ગ્રાહક થશે તેમનેજ આ ભેટ મળશે. તેથી લવાજમ મોકલવું એમાં ગ્રાહકોને લાભ છે.

નાતાલમાં નવા વરસથી લવાજમ એક વરસનું શી. ૧૫/- છે. બીજે કોઇપણ ઠેકાણે શી. ૧૭/- છે.

સ્ટીમરના ખબરો

સ્ટીમર વીરટોરીયા મારફત સીલોન અને હીંદુસ્થાનની ટપાલ આજરોજ ૯-૩૦ ગીનીટે બંધ થશે.

સ્ટીમર અમલાજી મારફત કલકત્તાની અને સ્ટીમર અમરીગા મારફત મુંબઇની ટપાલ તા. ૩૦ ડીસેમ્બરના અરસામાં બંધ થશે.

શ્રી. ઇ. એ. ફંડ

—:o:—

ત્રાંસવાલ શ્રી. ઇ. એસોસીએશનને મદદ કરવા ન્યાસાલેંડમાં ભરાએલા પૈસા ની ટીપ.

	પા.	શી.	પે.
મી. વી. એન. રેલે,	૨	૦	૦
,, ર	૧	૧	૦
,, સી. એન. વાદી વાળા	૧	૧	૦
,, એ. જે. ટરનર	૧	૦	૦
ડા. એ. એન. જોશી	૧	૦	૦
ડા. પી. ડી. જલા	૧	૦	૦
મી. હાજી તુરમહમદ હાસમ	૨	૦	૦
,, મહમદ હાજી કાસમની કુ.	૧	૦	૦
,, હાજી આન મહમદ મુસાક	૧	૦	૦
,, કેલાશમ	૧	૦	૦
,, સાલેહ મહમદ આદમ	૦	૧૦	૦
,, અબદુલ કરીમ આદમ	૦	૧૦	૦
,, મવલા મક્ષ	૦	૧૦	૦
,, જલાલુદીન	૦	૧૦	૦
,, અબાસ મુસુફ	૦	૧૦	૦
,, અલી મહમદ હાજી ઓસમાન	૦	૧૦	૦
,, સીકંદરખાન	૧	૦	૦
,, જે. એલેક્સ	૦	૧૦	૬
,, કરમંદ અલીશાહ	૦	૧૦	૦
,, સી. સીમસર્ટસ	૦	૧૦	૦
,, વલી મહમદ જુસફ	૦	૧૦	૦
,, આદમ જમાલ	૧	૦	૦
,, ઇદીઆસ હુસફ	૦	૧૦	૦
,, આરબી તારમહમદ	૦	૧૨	૬
,, ઇબ્રાહીમ અબદુલ કરીમ	૦	૧૨	૬
,, અહમદ હાસમ	૦	૧૦	૦
,, વલી મહમદ ઇસ્માઇલ	૦	૫	૦
,, ઓસમાન ખમીસા (રોડેસીયા-ફેારટ જેમીસન વાળા)	૦	૧૦	૦
મી. વલી મહમદ ઇસ્માઇલ	૦	૫	૦
,, જી. દેસાઇ	૦	૫	૦
,, કરીમ રહેમતલા	૦	૫	૦
,, મુસા અબદુલ સતીક	૦	૫	૦
,, મુસા સુલેમાન	૦	૫	૩
,, તઇબ્બ ગુરાક	૦	૫	૦
,, અમીરહબાખાન	૦	૫	૦
,, નીરથરામ	૦	૫	૦
,, એ. જે. ડીકોસ્ટા	૦	૫	૦
,, એ. એફ. ડાવસ	૦	૫	૦
,, બાપાલાલ	૦	૨૫	૦
,, પીરા દાતા	૦	૫	૦
,, હુસેન હાસમ	૦	૨	૬
,, તુરમહમદ તારમહમદ	૦	૨	૬
,, દાઉદ ઉમર	૦	૧	૩
,, અહમદ હુસફ	૦	૧	૩
,, બનારામ	૦	૨	૦
,, નારાયનદાસ	૦	૨	૦
,, પંડીતરામ	૦	૨	૦
,, હયાતખાન	૦	૫	૦
પાઉન્ડ.	૨૪	૬૬	૩
,, ડી.આર. પળસુલે	૧	૧	૦
,, અબદુલકાદર	૦	૫	૦
કુલ—	૨૬	૨	૩
પોસ્ટ ઓફીસનો ખરચો બીજો	૦	૬	૬
કુલ.	૨૫	૧૫	૬

કેપટાઉનમાંથી ઇંડિઅન ઓપિનિઅનની છુટક નકલ (કીંમત ૪ પેની) તાંના અમારા એજંટ મેસરસ પુદુમજી ખપર્શે (કિનર ન્યુઝ એજંટ અને પાર્લામેંટ ઓફીસ) ને ત્યાંથી દર જાવાડીએ મળશે.

ચાવલ.

(ભાડાગાડકર)

આપ કરે ૧૬૫ રતલના બરતામે પી. ૧૮/–થી૨૦/– ખરીદી કેમ મોટી તેમ ભાવ સસ્તા

નાના અથવા અહિંતા વેપારીઓને ઉધાર. બીજે ઠેકાણેથી ખરીદયા પહેલાં અમારો સાગ્રહ અને ભાવ તપાસજો.

COLONIAL SHIPPING Co. LIMITED

P.O. BOX 761 DURBAN.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

EBRAHIM CAMROODEEN,

GENERAL MERCHANT.

Natal Leaf Tobacco a Speciality.

118 CRAY STREET, (Camroodeen's Buildings)

Tel. Add:- "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS

Dealers in all kinds of Indian Groceries & Soft Goods. Box 3598.

61 Market Street

JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce Dealer and Commission Agent

Box 1353

49 President St., Johannesburg.

THE IMPERIAL CIGAR Manufactoring & Trading Co.,

Large stocks of the best brands of Cigars and Cheroots always on hand.

Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"

Star Buildings Umgeni Road,

DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Wholesale & Retail.

માલ, બુટ અને મજાણ ગોદા બનાવી સપ્લાય આપે છે.

Head Office: Box 5, WARMBATHS, and at NYLSTROOM.

ઈ. ઈ. ઝવેરબાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાય લોકેશન.

ગોલ્ડ રશ્ટ ગોહાન્સબર્ગ.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.

28, PRESIDENT STREET,

P.O. Box 5250,

JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજંટ.

૨૮ પ્રેસીડન્સ સ્ટ્રીટ.

પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦

જોહાન્સબર્ગ.

મેાપારામ વાન,

Mattress Maker, Wholesale Importer, Dealer in Bedsteads, Coir Tickings, Mattress Cases, Feather Pillows,

3 Market St. (West), Box 6028, JOHANNESBURG

BOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

23 & 25 Market St., JOHANNESBURG

નાગરદાસ હરી સેાની

દરેક ૨૬મના સેાના ચાંદીના ચશ્મા દાગીના બનાવનાર.

ઓ. વા. ૨૪૪–૨૪૫ એડિંગટોન બ્લાક,

ટ્રાન્સવાલ: બુઅર સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.

Suits Made to Order. Moderate Prices Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

RATANJI RUGNATH,

TAILOR and OUTFITTER.

ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

87 MARKET STREET,

JOHANNESBURG

HORMAJGY IDOLGY,

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

. . BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SNAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 88. Tel. Address: "Forbrander"

Telephone 864.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.

કાળ સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બિડ વગ બનીઆ કેમ વગેરે બનવી દમાઉ ચીજો બનાવી મળશે.

સન બ્રાન્ડ ટોબેકો વર્કસ.

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી ભીડાઈ.

સારી અને સસ્તી, ગેરન્ટી ૧૦ વર્ષ.

કે. છગન,

૧૬૦ એ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ismail Amod Kajee,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11,

KRUGERSDORP.

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

Yrajdas & Lalchand,

GENERAL MERCHANTS

Importers & Commission Agents,

Wholesale and Retail

P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant,

Market Street, Box 35,

HEIDELBERG.

Branches:— Pietersburg, Box 24.

Nigel, Box 43

Tel. Address: "BHYAT"

V. G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer,

Corner of PRESIDENT and VON BRANDIS STREETS.

Between Eloff and Von Brandis Streets. 3 doors from Store Bros.,

P.O. Box 4109. Tel. Add: "MAHARAJ"

JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

વરાઇ રાજી થાય એ દુકાનની સરસમાં સરસ જાહેર ખબર. "Bee" મારકા વાળો માલ સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
1007 SMITH STREET,
P.O. BOX 393

Telegrams: "BEETLE."

JOHANNESBURG.
159 MARKET STREET.
P.O. BOX 12

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS,

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 856

રૂટરના તારના કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ આદેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરની કંપની દરેકપણ દેશોને માટે હિંદુસ્થાન, બ્રહ્મદેશ, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલેશિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિકમીત પ્રકારને દર ઘણોજ ઓછા રીતે આપવામાં આવે છે.

રૂટરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી દુનિયાના કોઈપણ ગામપર પૈસા મોકલી શકે છે.

રૂટરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને માટે કોઇપણ પાસના લેનારમાં નથી આવતા. રૂટરની આસ કોઇ ખુબ છે તે કોઇ રીતે સપુરણ છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી કોઇ ગામોમાં તાર લેના તથા મોકલવાની પણ સરલે કરે કામ ઉકેલી શકાય છે.

વળી દૂર કોઇમા આવેલા તાર રૂટરની કંપની લેના અરજ કરી લેનાર પાસેને કહી પણ કરે છે.

વધુ વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

ફિનેન્સર,
રૂટરની એજન્સી,
રેયટર બીલ્ડીંગ્સ,
૧૨, કીંગ્સ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

રૂટરની એજન્સી,
રેયટર બીલ્ડીંગ્સ,
જોહાનીસબર્ગ.

બધા રૂટરની એજન્સી,
પી ટેલર હાઉસ,
કમીસનર સ્ટ્રીટ,
જોહાનીસબર્ગ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTES

THE BEST 3d PACKET

IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes entitle you to a free packet of these Cigarettes from your Tobacconist—100 of same to 1/6 cash or 10 free packets. By this you share our profits.

૩પૈનીવાળું આવું સરસ પાકીટ બીજું કોઇ નથી

આ પાકીટના ઉપરના ભાગોના દશ કટકાથી ગ્રાહકપણ ઉઠાવેથી એક પાકીટ મફત બદીશ સકાય છે. ૧૦૦ કટકાથી શી. ૧/૬ નગદ અથવા ૧૦ પાકીટ મફત. અમારી આ રીતથી તમે અમારા નફામાં ભાગીદાર થાઓ છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN.

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 452. Corner Kaffir & 15th Streets,

VREDEDORP, JOHANNESBURG

Box 4452 Tel. Add.: "FAIZONAR."

Head Office: Vanrhyn Chambers, Durban.

M. P. FANCY.

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ઇન્ડિયન મીસરી જથાબંધ હિંદુસ્તાન કરી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેંચવામાં આવે છે. આસ કી ચોરબંદરનું તથા બધાજી સરસ ચાવલ—ચોખું ગંધીબાજું—બધા દેશ. અજમાવેથ કરી જુઓ

STAND 512, 17th Street, VREDEDORP

Box 6031, JOHANNESBURG.

Telegrams: "FANCY."

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Natal.

INDIAN OPINION

PUBLISHED WEEKLY — INDIAN OCEAN — AFRICA — INDIA

Vol. 6. Phœnix, Natal, Saturday, December 26th, 1908. No 52

Tele Add:- "BOMFOMJEE." **JALBHOY & SORABJEE Bros.** Telephone No., 933.

110 Field Street, DURBAN.

HAVE ALWAYS IN STOCK

Rice, Dholl, Ghee Oils, Tamarind, Fish, Cocoanuts, Flour, Cape Snoek-Fish, Various kinds of Spices, Natal Garlic, Old Newspapers, Harmoniums, Phonographs and Records etc. etc.

તમાકુ વ્હાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવાનો છે.

કેપટાઉનની સ્ટુક મચ્છીના સોલ એજંટ. સહુથી ફાયદાપત દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

ખરી બજારી પ્રેકટીસ તથા ઇજ્જત કમીશન વગર કોઇનેજ્ઞાનની ખાતરીમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પ્રથમ દારૂ ચુકવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. C— WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—Beckett's Building, Market Square

Box 2588, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

ઘરના ઉપયોગ વાસ્તે.

ઘરેણાં લઇ જનારને આજદાન સુધી નહિ મળેલી ઉત્તમ તક.

વધુ પડતી નેવું ટકાના આકાર તોડી દેવામાં આવે છે.

ક્લીનીંગ, વીવીંગ અને મીલને લગતું બીજું તમામ કામકાજ શીઘ્રતથા આજદીન સુધી તદ્દન યથેચ્છ ગ્રાહકપણ

ધી સાઉથ આફ્રીકન કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લીમીટેડ

ચોપણ કું. ૩૦૦૦૦૦—વધારવાની સત્તા સહિત.

મોકલવું બીનજરૂરી થશે તો, મશીનરી આવ્યા બાદી છે. રોજે ૧૦ કલાક કરેક ૧. ૧૯૦૦નો કામકાજ આપ્યો છે. તેનો નકશો નીચે મુજબ પ્રમાણે કરવો. ૧. ૧૦ અરજ સાથે, ૧. ૧૫ બોર્ડ ફેર થયે અને બાકીના રૂપીયા ડીલીવરીના વખતે એટલે આપવાં પડશે.

વધુ વિગત માટે કાર્યકારક ગૃહો નીચે લખી ઠેકાણેથી મળી શકશે.

ઓફીસના કાર્યકારકની કું.— સોલીસીટર્સ, ટ્રાન્સવાલ એન્ડ ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ—બ્રાન્ચ.

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1801
JOHANNESBURG.

આર. આર. નાઈકુ

જનરલ ડીલર અને ઇન્ડિઅન મોસરીઅન્સ

ડાયરેક્ટ ઇમ્પોરટર, કેરસરસ્ટ્રીટ અને કમીશન એજંટ.

૬૪ બોક્સમર રોડ.

સ્ટોર: લોવર પીયર સ્ટ્રીટ. ટેલિફોન. ૩૪૬.

તાર: "Melon". ડર્બન.

Tel Address: "M.I.A." P.O. Box 2317

A. M. SULEMAN MIA & CO.,

WHOLESALE AND RETAIL

Merchants and
Direct Importers.

એ. એમ. સુલેમાન મીઆં.

અમારે ત્યાં કાપડ અને ગ્રોસરી કિફાયત ભાવે મળી શકશે.

Corner Park Road and Park Lane,
Fordsburg, Johannesburg

BRANCH—
Cosmhook, Dis, Rustenburg

Tel Add.: POHOOMULL, P.O. Box 180

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.

CAPE TOWN

Direct Importers of Fancy Goods, Silks, Satins, Velvets, Ribbons, Millinery, Underclothing, Blouses, Skirts, Corsets, Gloves, Hosiery, Laces, Embroideries, Handkerchiefs, Umbrellas, Sunshades, Fancy Feathers, Flowers, Boots & Shoes, Trimmings, Buttons, Braids, Cottons, Wools, Fancy Baskets, Toys, Dolls, Perfumery, Soaps, Combs, Brushes, Mirrors, Jewellery, Silver Goods, Clocks, Watches, Electro-Plate, Cutlery, Leather Goods, Travelling Bags, Portmanteaux, Trunks, Hats, Caps, Ready-made Clothing, Boots & Shoes, Hardware, Crockery, Glassware, Enamelled Ware, Tinware, Oilmen's Stores, Provisions, Tobacco, Cigars, Cigarettes, Wines, Spirits, Beers, Mineral Waters, Cordials, Etc. Etc.

Established 1891.

P.O. BOX 441. ઇ૦ અબુબકર આમદ એન્ડ બ્રધર, Tel. Address "ABOOBAKER"

તરેહવાર રેશમના વેપારી—ડરબન, (નાતાલ).

E. ABOOBAKER AMOD & BROTHER,

434, West Street, DURBAN. વેસ્ટ સ્ટ્રીટ

Direct Importers of Fancy Goods. Best Silks.

Ladies' Clothing,	Skirts,	Bibs,
Blouses,	Underskirts,	Bonnets,
Night-gowns,	Children's Fancy	Bootees,
Combinations	Goods,	Hats,
Chemises,	Frocks,	Wool Shawls,

Handkerchiefs, Collars, Scarves, Lace, Insertion, Ribbon and Silks Goods in all colours.

BEST SILVER JEWELLERY PRICES MODERATE.

Come and see for yourself.

Attention, Neatness and Cheapness, Guaranteed.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the Head Offices for S.A.:— And, at:—

Reuter's Agency, Davis Buildings, 58 Field Street, DURBAN.

Reuter's Building, St. George's Street, CAPETOWN

Reuter's Agency, The Corner House, Commissioner St., JOHANNESBURG.

આ જગ્યા

ભાડે આપવાની છે.

EAST INDIAN TRADING Coy.,

General Merchants and Direct Importers of all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં રેશમની રમુકડીઓમાંથી અમારા ઓરડીઓના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જોવા કેનારને બહુ ફીકાયત આવે એવી. માલ બહુ સારો છે.

પોર્ટ બંદરનું તાલું ખુશબોદાર છે અમારે ત્યાંનો બનશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864. Telegraphic Address: "PORBANDAR."

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 38.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 Zeerust Box 77 } NATAL; TRANSVAAL;

Lindleyspoort Steenbokfontein Rietfontein } Dis. RUSTENBURG.

શ્રી. કેવલરામ

વેપારી અને કમીશન ઈમ્પોરટર.

હાલ રેશમ અને બીજાં તમામ જાતનાં કપડાં.

બારેટ સ્ટ્રીટ, (કાર્લટન હોટેલની સામે,)

નોમરસ ૫૩૨૦, જોહાનિસબર્ગ.

J. M. H. GOOL.

120 CASTLE STREET, CAPETOWN.

Wholesale Groceries, of all descriptions from India and England,

Also Exporter of Cape Smoke.

NATAL DEPOT:

Messrs. Jalbhoy & Sorabjee Bros. Durban.

જમાદાર મહમદ ગુલ.

જનરલ મરચંટ.

૧૨૬ કેસલ સ્ટ્રીટ.

ADAM H. G. MAHOMED,

Estate Owner

HOUSES TO LET

Noorbagh Kloof Street,

Telegrams: Adamgool CAPETOWN

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવંતા ગ્રાહકોના આગ્રહથી અમોએ હાલમાં અમારા ચંદુ બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક કારીગરોથી કામ લઇ અંગ્રેજી માલને હરાવે તેવા મજબુત અને તરેહવાર સોનેરી રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંદુ વિગેરે ટીનનું કામ સસ્તામાં સસ્તા ભાવે કરી આપીએ છીએ એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધા મુંબઇ

સ્ટીમર અમર્સીંગા ટન ૪૫૦૦ તા. ૩૦ ડીસેંબર.

બે અઠવાડીયામાં મુબઇ પહોંચે તેવી

આ કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુંબઇ જાય છે.

એ કંપનીની આગબોટમાં ફરેક વરગના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના કાળજીવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝાવું પડશે નહી એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આજે કંપની મુદતથી આપણા દીલી ભાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામો વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો મહેર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી માં દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગબોટ દર મહીને મુંબઇ જાય છે. માટે આ લાંબી મુદતની મુસાફરીનો ખરેખર લાભ નહીં ચુકતાં દેશ જનારાઓએ તયાર થઇ રહેવું.

સહરહુ આગબોટ મુંબઇ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સગવી જાણ માટે અતરે છાપામાં નંખાવશું તેથી સહુ સાહેબો ને ખબર ખરચે આગબોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

Regular sailings from Durban to Bombay and Calcutta. Cheap rates to Bombay.

સ્ટીમર અમલાઝી ટન ૨૨૦૦ તા. ૩૦ ડીસેંબર

ઉપ્પર્ટાકલં ஸ்டீமர்கட் கம்பனி.

ஸ்டீ. ஸ்டீ. "அம்பராலி" 2,200 டன் டிசம்பர்மீ 30உ

கொளம்பு மற்றும் பம்பாயை சென்றடையும் செல்லுகின்றது

જી. મહમદહુસેન મહમદઝકરીયા કું°

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડરબન,
Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કીંગ એન્ડ સન્સ.
૧૨૮ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King &Sons,
West Street, Durban.

અમારી આસ વખાણાએલી

ટોપીઓ.

હમારા માનવંતા હીંદીભાઇઓને ખબર આપવામાં આવે છે જે તમામ જાતની તરકી, કુંજેરીઅન, મહારાજા બેઅલોર અથવા નવાબ, ઓરટરાખાન અથવા પરસી અન, સાઇકલ અને પુમતાવાળી સાઇકલ ટોપીઓનો મંજવર જથ્થો આવી પહોંચ્યે છે. હમણાની તુરકી ટોપીઓનો શેઇ તથા બનાવટ વખાણવા જોગ છે. જથ્થાબંધ ખરીદનારને ડીસકાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

કીફાયત ભાવ.

બહાર ગામના ઓરડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો:

શેઠ પીરભાઈ બ્યુટર,
૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
ડરબન.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street,
DURBAN.

'Indian Opinion' Diary

Notice to Subscribers

We have decided to again publish our Diary and present a free copy to every subscriber whose subscription is paid up to December, 1908.

New subscribers remitting their subscription for the coming year will also receive a copy of the Diary gratis. To new subscribers the price of the Diary is 1/- and. rd postage.

ઇંટરનેશનલ પ્રીંટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાબ્ય.	૦-૧-૦
ધ ઓ. ડાયરી ૧૯૦૮	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સત્યાગ્રહ (ઇનડીપી નિબંધ)	૦-૦-૩
સવેદિય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું ભાષણ.	૦-૦-૧
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૦-૧-૦
ટ્રાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	0	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Rāmāyana ...	0	6
A Book—and its Misnomer ...	0	6

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૨ જુદું. કોઇપણ કોમોનીના સ્ટંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

Sutton Flack.
& Co.,

ESTBLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 829

ગામમાં ખરીદીઓ દીઓ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, હાડકાં અથવા બીજા બધા નાં ચામડાં, વેટલની છાલ વગેરે ખરીદવા માટે અમોએ ઓફીસ ખોલી છે.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
[illegible] Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloogee,
Box 42.

BELLAIR

Rambhai Govindgee & Co.,
Farmers and Merchants.
D. A. Bassnia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganal Bhawanidas Ghoswala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Noordien,
24 Frere Street, (Woodstock).
J. M. E. Goot,
120 Castle Street.
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Broe St. 17 Lion St. &
13A Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Lucheram,
134 Plein Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Mancherjee,
Box 1036, 13 Wight Street.
Mohideen Bros,
189 Bree Street corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town
Poroomull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

LOURENCO MAQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 340.
Hormajoy Idoloy,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
Vrajdas & Lalchand
Box 92.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. Aboobaker Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. Camroodeen & Co.,
Box 126, Grey Street.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
Dawad Mahomed & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyab & Co.,
113 Field Street.
Ebrahim Camroodeen,
113 Grey Street.
E. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Durban
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Musjid).
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
Imperial Cigar Manufacturing Co.,
171 Umgeni Road.
Jaldhoy & Sonajee Bros.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. Mayet,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghraji,
Box 754, Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. Miankhan & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kunji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavee & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. Suleman Bros.,
109 Queen Street.
Sun Brand Tobacco Works,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

સુધારાના ભવાડા.

બરદીસ અબીરઅલીના લખાણનો તરજુમો

કીંમત 3 પેની. પોસ્ટેજ ૦॥ પેની.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagri,
Shoemaker. Haria treet
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commission Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 100.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market st., Box 270.
E. F. Dadabhoy,
22nd St. Malay Location, Box 2788.
Tel. 1315
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2037. Corner Alexandra St.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5939.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
V. G. Mathuraj,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussan & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Rahiman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
Ratanji Rugnath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
Sookar Laxmidas,
Tailor and Outfitter,
[redacted] & 25 Market Street
A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. &Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaria,
224 Market Street,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Bardey.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ratanji Makan,
Tailors and Outfitters.
65Market St., Keet's Buildings
A. E. Omotahal,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 81.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
Ismail Amod Kajee,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(Transvaal).

A. E. Bhayat,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. Seedat,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Joubert and Devonish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 170.
Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 141.
Mehta & Khandhedia Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 126
Moosa Hassan.
M. E. Nanalbhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parabotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Manjee Nathoobhai,
Box 110, Boom Street,
Indian Location.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

Nagjibhai Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPELONKEN
(Transvaal)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STNDER

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Bunoo od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Dovjee,
Goldsmth.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vasimali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joosub Tayob & Co.
Market Street.

Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Offices: Warmbaths,
and at Nylstroom

TRY

"Indian Opinion" Office,

— FOR RUBBER STAMPS —

in different languages.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Main Rhodes Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

Established 1887. Head Office: 12 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles suitable for Presents.

Maltese Laces, Tenerife Drawn Thread Work, Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood, Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory Mowbray, Claremont, Wynberg, Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 38. Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1890.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંટ ને કમીશન એજંટ.

નેટાલ ૮૮. ૧૩૮ ક્વીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St., Keet's Building, KRUGERSDORP

ઓરડરમુજબના સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે

Suits Made to Order. Moderate Prices.

Old Suits Well Repaired.

Indian Opinion

VOL. VI. PHŒNIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 26TH, 1908 No. 52

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—*The full list of Contents will be found on page* 648.

CORRESPONDENCE.—*Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed—The Editor, "Indian Opinion," Phœnix, Natal.*

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 26TH, 1908.

The Year's Work.

THE year that is now closing has been full of tribulation for British Indians throughout South Africa. They have suffered as, perhaps, few communities in civilised lands are called upon to suffer. The only thing that they have apparently been spared has been actual physical violence on the part of their oppressors, and even this has occurred in individual instances. But, on the other hand, there have been not a few gleams of sunshine through the rifts in the clouds. There have been many occasions for rejoicing and many a valued opportunity for taking stock of the communal position.

The year commenced, as it promises to end, with the sounds of warfare. Early in January, the principal Transvaal leaders were arrested and many of them were imprisoned. Nearly two hundred Indians and several Chinese were in gaol at the end of the month when, owing to the concurrence of various circumstances and influences, a compromise was arrived at with the Government, whereby voluntary registration was accepted by General Smuts, who, in return, promised to repeal the Asiatic Act if registration were satisfactorily completed. The commencement of registration was marred by the unfortunate assault upon Mr. Gandhi as he was proceeding to the registration office. Voluntary registration continued until the middle of May, whereafter suspicions were aroused that the Government did not intend to fulfil their part of the compromise. What followed is too recent to need detailed recapitulation—the Pretoria interviews, the revised instructions to Immigration officers, the Appeal application, the re-commencement of passive resistance, the burning of registration certificates, the watching of the Natal border, the Sorabji incident, the arrival, arrest, and imprisonment of the Natal leaders, the Pretoria Conference and the subsequent Johannesburg meeting with the Government, breach of faith in the matter of Mr. Sorabji's deportation, the break-up of negotiations, the passing of the Validation Act, the hawkers sent to gaol by hundreds, the arrest and imprisonment of Mr. Gandhi, Imam Abdul Cadir Bawazeer and the leaders, the Barberton arrests, imprisonments, deportations, re-entries, re-arrests and re-imprisonments the Mass Meetings, the Supreme Court Appeal, and the recent happenings—it is all too tragic for words. False imprisonment, wrongful arrest, unlawful deportations, fearful gaol hardships due to stupid regulations, heartless lack of discrimination on the part of the Government—it is all very dark and dreary to look back upon.

But certain details stand out brightly amidst the general gloom. There is the striking enthusiasm of a growing band of European sympathisers, who have now formed a strong and influential Committee. The names of Hosken, Cartwright, Doke, Phillips, Pollock, Howard, Dallow, and many others will be names to conjure with wherever Indians retain any sense of the fitness of things. Another item on the credit side is the magnificent self-sacrifice of the community as a whole, and of the Natal leaders especially. There is, again, the fact that at last the Colony is beginning to realise something of the true inwardness of passive resistance, and to appreciate the principles for which Indians have all along been striving. Then, again, Indians are admitted, by Lord Selborne, General Smuts, and Mr. Chamney, to have honourably fulfilled their promise to register voluntarily. There is the growing sense of self-respect and self-dependence on the part of the community. There is the splendid advocacy of the London Committee, in season and out of season, headed by Lord Ampthill, Sir Mancherji Bhownaggree, Sir Charles Bruce, and Mr. Ritch. There is the knowledge that the Imperial Government, that false friend, has now come out as an open antagonist to the just claims of the Transvaal Indians, an advantage whose magnitude it is difficult to gauge. There is the knowledge that the Transvaal Government has played into the hands of the passive resisters by almost inconceivable maladministration and an almost brutal disregard for humanity of treatment. So much, then, for the Transvaal.

Southern Rhodesia has, so far, not had the infliction of an Asiatic Ordinance, though an attempt has been made to induce the Imperial authorities to give their assent to such a re-actionary measure.

Very little has happened at the Cape, where the community seems to be unorganised and apparently unhappy in its condition of apathy. A Commission of Inquiry into the Licensing and Immigration question was appointed, but the local community failed to realise its obligations and responsibilities.

In Natal, the Government has outdone all previous efforts. It has wasted public time and money in passing stupid and detestable anti-Asiatic licensing measures which, by a lucky chance, have been disallowed by the Imperial Government. The Unoccupied Land Tax Act, directed largely against Indian ownership and occupation of land, has however, received the Royal assent. There has been the incident of Natal acting as the Transvaal's policeman and the rebuff at the hands of the Supreme Court. There has been the recent attack upon Indian higher education. The one important gain is the inquiry into the position of the indentured Indian immigrants and the whole problem of this class of immigration into the Colony.

The past year, then, has had its sorrows not unmixed with happy moments. The community, generally speaking, has found itself. It has realised something of its inmost being. It has learnt what it is striving for, and has set up a lofty ideal.

The Utmost for the Highest

"Life is a mission; duty, therefore, its first law. In the comprehension of that mission and full fulfilment of that duty lie our means of progress. . . . Each of us is bound to purify his own soul as a temple; to free it from egotism; to set before himself, with a religious sense of the importance of the study, the problem of his own life; to watch out what is the most striking, the most urgent need of the men by whom he is surrounded; then to interrogate his own faculties and capacity, and resolutely and unceasingly apply them to the satisfaction of that need. . . . . Young brothers, when once you have conceived and determined your mission within your soul, let naught arrest your steps. *Fulfil* it with all your strength; *fulfil* it whether blessed by love or visited by hate.

You are cowards, unfaithful to your own future, if, in spite of sorrows and delusions, you do not pursue it to the end."

THUS wrote Joseph Mazzini, in 1848, not as a preacher merely, but as a man of action who was undergoing the severest trials of his life, and had already tested in his own life the truth of what he wrote. We place these thoughts

before our young Indians, who are taking an active part in the struggle that is going on in the Transvaal. Its national, its imperial, importance is daily becoming more and more evident. The difficulty of the task, too, is daily forcing itself upon Indians. They are to hope for and expect nothing from the Imperial Government; nothing, indeed, from the local Government. Both will do what is required of them *when we have done what is required of us.* Hence the hope lies in ourselves. The struggle is for a sacred principle. And for it, in spite of all difficulties, we must be prepared to die if need be. We have chosen our remedy. It is that of fighting Evil by opposing to it Good; to avoid communal suffering involved in the deprivation present and prospective of our manhood by voluntary personal suffering. Such suffering is a process of purification. It involves a continual rejection of the grosser elements and a cultivation of the finer in us. Thus viewed, prolongation of the struggle need not dismay us, we may, even welcome it. If we do not succumb to its pressure we shall rise out of it all the stronger and fresher. Victory, then, consists, not in obtaining what we want, but in having suffered for the attainment of our object. The fulfilment will not be victory; it will be merely an indication that we have fought to the end; in other words, that we have proved ourselves to be *men*, not cowards. Thus, our mission then is not so much the gaining of what we are justly entitled to, but to do our duty by fighting for it.

For those who recognise this simple truth, there is no such thing as defeat. Every man has it in his power to suffer to the uttermost. And this is the meaning of passive resistance. It never fails. We may fail because we may be found wanting and may not rise superior to our selfishness. We hope, therefore, that young Indians who are engaged in the Transvaal struggle will cherish the inspiring words of Mazzini, and fulfil the mission undertaken by them "whether blessed by love or visited by bitter and "in spite of sorrows and delusions."

Something of a Misapprehension.

IN A NOT UNSYMPATHETIC LEADING article, which we publish elsewhere in this issue, the *Natal Witness* dealt, on the 14th instant, with the passive resistance struggle in the Transvaal. It is pleasing indeed, to find that passive resistance itself is not challenged; and that credit is given to the passive resisters for a *bona fide* agitation. There appear, however, to be one or two misapprehensions on the part of our contemporary, with which we should like to deal briefly. The first is that there seems to be an impression that what the Transvaal Indians are asking for is the open door. This, of course, is as far as possible from the truth. The Transvaal Indians have all along agreed that future immigration should be most rigidly restricted by their white fellow-colonists. All that they are asking for is that the door should be kept open for an infinitesimal number of highly-cultured Indians to minister to their higher needs. It is possible that these highly-cultured men will not come, but the principle that is being striven for is that there should be no race test, and even though only one man came in ten years, he should come in as a matter of right and not as an act of grace. This also removes the second cause of misunderstanding, that of trade competition. The cultured men who would thus enter would certainly not be trade competitors with Europeans. They would, in every case, be professional men or university graduates, who would derive their livelihood from services performed to their own community. No sane man can possibly deny the right of any community to promote its highest welfare through the energies of the most cultured members of its race, and we are quite sure that, on reconsideration, our contemporary will agree that there are not many points of difference between it and ourselves.

Pickets Arrested

Leaders Before the Court

Upon several Indians, it is said, proceeding to the registration office on Von Brandis Square yesterday morning (the 18th inst.) in order to comply with Act 36 of 1908, the office was immediately picketed by "passive" resisters, says the *Transvaal Leader*. The police were sent for, and soon after their arrival they arrested four members of the picket, amongst whom was C. K. T. Naidoo. The places of the four men were taken by four others, who, in turn, were arrested. A crowd of Indians collected; further arrests were made, and eventually about 27 Indians were charged with having refused to produce registration certificates and to give signatures and impressions of thumbs and fingers.

Later in the day the arrested Indians were removed for trial to Government Square. The news of their detention had got abroad, and when Mr. Gandhi arrived to conduct the defence he was escorted by about 200 compatriots.

The first quartette charged consisted of C. K. T., L. R and L. D. Naidoo and A. V. Chetty. Pleas of "Not guilty" were entered.

Mr. Samuels, who prosecuted for the Crown, said that the charge was on the lines of that in the Randeria case. The circumstances were the same, and the question was whether the Crown should proceed pending the result of Randeria's appeal.

Mr. Jordan: Why have they been arrested?

Mr. Samuels: They have been arrested upon instructions received and, it is alleged, they have been acting as pickets and causing trouble amongst Asiatics who are desirous of complying with the law. I make this statement, *ex-parte*, and possibly it is not correct.

Mr. Jordan said that such conduct, if report were true, was most serious. The statement seemed "to lend the colour of truth to statements upon oath made before me by Indians to the effect that they are frightened to register because of these pickets. Many of the men who have been charged before me have told me that they have been terrorised, and now I begin to believe their stories."

Mr. Gandhi: If these men in the dock have been terrorising Indians anxious to comply with the law, surely there is some section amongst the Statutes for the contravention of which they can be charged. But why charge them under this section 9 of Act 36 of 1908? The watching will go on so long as the struggle continues. If these men have been terrorising others, then they should be punished, but my learned friend, Mr. Samuels, says he hardly credits the story.

Mr. Jordan: Men upon oath have told me that they have been terrorised by compatriots.

Mr. Gandhi: Some people will say anything.

Mr. Jordan: And I'm afraid it will continue so long as your friends are permitted to do what you glibly term "watching." (Laughter.)

Mr. Gandhi: Anyway, these four men can't be charged under this section, because there is no Registrar of Asiatics according to law.

Mr. Jordan: Oh! Then what's the use of your picketing if Indians cannot get registered?

Mr. Gandhi: We only want to let those who forget their manhood know that there is such a thing as ostracism.

Mr. Jordan: I don't think it is ostracism. I think it is a wholesome fear of incurring grievous bodily harm.

Mr. Gandhi: Then 500 would not have registered and been living upon the best of terms with the rest of the community and be supplying part of the sinews of war to-day.

Mr. Jordan: All right; the accused are remanded *sine die*.

Mr. Gandhi: If there is any terrorism brought into play, if it is brought to the notice of the officers of the Association, they will do all they can to help the Government.

The other Indians under arrest were similarly remanded.

INDIAN MAIL for Bombay per S.S. *Reichstag*, until 2-30 p.m., Tuesday, the 29th inst.

Johannesburg Chamber of Commerce

Reply to Indian Chambers

The following has been addressed by the Secretary of the Johannesburg Chamber of Commerce to the Chambers of Commerce of Bombay and Madras:—

Asiatic Registration

Dear Sir,—I am directed by the Executive Committee of this Chamber to thank you for the courteous terms of the enquiry which you have addressed to my Chamber as to the present difficulties relating to the Asiatic residents in the Transvaal.

At the outset I am to point out that the immediate questions in dispute must be considered with due regard to the whole history of the immigration of Asiatics into the Transvaal, and of the results to the people of this Colony.

As you are no doubt aware, during the time of the late South African Republic, the British in the Transvaal, supported by the Imperial Government, objected to Indians being entirely excluded, and at that time a large number were allowed to settle here. The laws then in force applied only to those within the Transvaal, and imposed no restrictions on their immigration.

After the conclusion of hostilities a Peace Preservation Ordinance was promulgated, under which (with certain exceptions) no person, European or Asiatic, could enter the Transvaal without a permit; and the granting or withholding of such permits was reserved for the discretion of the Governor, under whom was the Chief Secretary for Permits.

Applications for permits were received in great numbers from Asiatics desirous of entering the new Colony, and as a result of the influx every trading district of the Colony was invaded by them, although there was already an adequate supply of stores; and it was evident that if no check was applied serious losses would be sustained by those who had previously established businesses here, and that the development of the Transvaal as a suitable colony for the establishment of a successful community according to European conditions was gravely endangered. Representations to this effect were addressed from all parts to Lord Milner, and also to Mr. Chamberlain, when he visited South Africa in 1902, and the Government found it necessary to adopt a definite line of policy in regard to Asiatic immigration. The decision then arrived at by the High Commissioner was that such immigration must be restricted to those Asiatics who had acquired domicile in the Transvaal before the outbreak of war. It may here be at once stated that this decision embraces the general feeling and desire of Europeans in the Transvaal, and that all subsequent legislative and administrative action has been actuated by that principle, whatever modifications may have been introduced and whatever defects may have crept in.

In endeavouring to deal with the position by the administration of the Peace Preservation Ordinance, however, many difficulties were experienced. The registers kept under Law 3 of 1885 were nearly all lost during the war, and the other documents available afforded no proof of identity—in fact, these were also freely sold or passed from one to another. Out of 12,543 registrations of Indians, Chinamen, etc., effected between May, 1903 (when registration commenced), and December, 1906, only 4,144, or 33 per cent., were in respect of applicants producing documents accepted as valid. But meanwhile the influx of Asiatics with or without permits was continuing, and the absolute necessity of providing effective means of registration was more and more strongly impressed upon the Government and people of the Transvaal.

The Crown Colony Government and Legislative Council repeatedly sought for the necessary power to legislate, but the Colonial Office considered that such power should only be given to an elected Parliament.

So urgent was this matter deemed, however, that immediately on the assembly of the present Parliament, in 1907, the Asiatic Law Amendment Act and the Immigrants Restriction Act were introduced and passed. It was with regard to this legislation that the agitation on the part of the Asiatic community reached such an acute stage.

The legislation was resented by the Asiatics, who combined (under what is known as the passive resistance movement) in refusing to register thereunder. In order to vindicate the law some of the leaders of this movement were prosecuted and imprisoned, but during their detention in January last they made an offer to the Government to register if they might do so voluntarily, if the penalties under the Act requiring such registration were not enforced against them, and if finger-prints were dispensed with in the case of educated or well-known Indians.

In an endeavour to bring about an amicable settlement of the difficulty the Government accepted this offer, and promised to seek Parliamentary ratification of such registration. The general feeling here then was that the whole difficulty was satisfactorily settled.

In August last Parliament passed the Asiatic Registration Amendment Bill to validate the voluntary registrations, and this was sanctioned by the Imperial Government on 9th September. The passing of the amending legislation was, however, followed by the present unfortunate agitation.

Mr. Gandhi and his compatriots apparently base their continued opposition on what they contend to be a breach of faith on the part of the Government; firstly, in not repealing the Act of 1907; in not making specific provision for further immigration in respect of educated Indians (professional men, etc.).

In regard to the first of these points, if you will refer to the Blue-books (extracts from which have appeared in the press) you will see that the correspondence between the Transvaal Government and the leaders of the agitation in January last does not commit the Government to the repeal of the Act of 1907. As to the second point, General Smuts, the Colonial Secretary, has stated publicly:—

"The Government have repeatedly declared that they are prepared to consider applications for permits under the present law from professional Indians. No such applications have, however, been made recently. If made, they will be considered favourably and granted in proper cases."

My committee believes that it is echoing the general feeling of the people of the Transvaal when it contends that the reasons given for the passive resistance movement are utterly inadequate, and that the resistance to the law is really actuated by a desire to prevent the effective registration and control of the Asiatics within the Transvaal.

It is much regretted that some recent prosecutions have been instituted by officers of the Government without due regard to the correct legal interpretation of the several provisions, and that convictions obtained in the Magistrates' courts have in several cases been annulled by the Supreme Court. Whilst, however, the persons convicted were declared on technical grounds to be innocent of the particular charges contained in the indictment, they would be the last to deny that they have deliberately combined to defy the law which requires their registration.

The question next arises, whether the passive resistance movement which they have instituted and maintained entitles them to immunity from the consequences of concerted opposition to the law of the land. In this connection you will see that in the House of Lords on October 12 Lord Crewe, replying to a question asked concerning Mr. Gandhi's imprisonment, said that the Imperial Government "assumed that he had been taking part in the passive resistance campaign, and that he had paid the penalty, which no doubt he intended to pay."

My committee does not wish here to discuss whether or not the principle of "passive resistance" is justifiable under any circumstances, but it is felt by the public of the Transvaal that it cannot be allowed in a country such as this, in which there are millions of natives, a large proportion of whom have made very little progress towards civilisation, as understood by Europeans, and who might at any time be induced a wave of fanaticism to imitate the

example of the Indians, and thus undermine law and order throughout South Africa.

Your letter under reply was read to a general meeting of members of the Chamber, which was specially called to consider the whole question, at which meeting the following resolution was adopted with but one dissentient, viz :—

"That this Chamber respectfully trusts that the Government will not be swayed by the great pressure which is being brought to bear upon it by the Indian community and their supporters in England and elsewhere, but that the Asiatic Law Amendment Act of 1907 and the Asiatic Registration Amendment Act of 1908 will be strictly enforced."

Similar resolutions have been adopted by Chambers of Commerce and Municipalities in all parts of the Transvaal.

My committee desires me to assure you that this Chamber fully appreciates the very reasonable attitude which your Chamber assumes in regard to this matter. It is greatly to be regretted that exaggerated accounts of recent occurrences should evidently have reached you, and naturally these would cause a feeling of indignation at what appeared to be wrongful treatment of Indians, most of whom were British subjects. In this letter an endeavour has been made to explain the leading facts, and also the policy which public opinion in the Transvaal has urged, and which the Government is endeavouring to carry out.

There is no desire whatever to expel any Asiatics who have received permission to enter the country, but there is a firmly-rooted conviction that these must be registered in an effective manner, and also that the interests of the Transvaal demand protection against further unrestricted immigration.

My Chamber regrets that the way does not appear open for it to intervene usefully in the present controversy, as suggested and particularly so seeing that the Asiatics here have set themselves in opposition to the clearly-expressed determination of the people of the Transvaal, in a manner that is subversive of all good government.

My committee is forced to the conclusion that the Asiatics can expect no modifications whatever in the conditions laid down for them until they have first become amenable to the Transvaal Government, and have rendered themselves law-abiding citizens in the country of their adoption.

TRANSVAAL PRISONS. Reuter's Pretoria correspondent states that Mr. Hanrette, the Director of Prisons, is being retired at the end of the month on a pension. This is due to a resolve of the authorities to adopt the Cape system of administration, which is without an administrative head of the prisons, the administration being managed by the Law Department direct.

Indignation in India

On the Transvaal Question

The Bengalee of the 24th October, writes :—

In spite of the disturbance which followed the conviction of Mr. Tilak, Bombay still maintains its reputation as one of the least excitable parts of the country. Yet it is from Bombay that the following telegram has been despatched to the Secretary of State :

> "People of all classes here are intensely exasperated by fresh news of cruel treatment to which Indians of position and respectability are subjected by Transvaal authorities. Feeling has grown so intense that all possible desperate measures of boycott are being urged. I feel it my duty to place before your Lordship that unmerited humiliation by state of things is intolerable, particularly at present time. My Association implores British Government to lose no time in taking measures for protecting our fellow-countrymen of South Africa. We avoid mass meetings to give expression to these feelings because it is felt that they might embarrass Indian Government; otherwise whole country will be filled with bitter cries from every town and place."

We are bound to say that in this telegram, addressed by Sir Pherozeshaw Mehta on behalf of the Bombay Presidency Association, matters are not in the least exaggerated. There is hardly any question, except such domestic questions as the Partition of Bengal, which has within recent years excited greater interest or evoked greater or more wide-spread indignation throughout the country than this question of the treatment of our countrymen in the Transvaal. Indeed, this question has already worked miracles. It has converted men who would, under different circumstances, have been strongly opposed to the very mention of boycott, to warm and enthusiastic champions of that movement and has united all parties and all sections of the community. The fact is significant, but by no means surprising. With the growth of national sentiment, our people are bound to develop greater self-respect, and it is part of that self-respect to be keenly sensitive of the rights of our fellow-countrymen abroad and the treatment that is accorded to them in foreign countries. Bombay has done what the rest of the country, Bengal in particular, would have done long ago, had not its hands been too full with internal questions and, may we not add, internal troubles. The sense of indignation to which Bombay gives such emphatic expression is felt by every individual in the country. What is more, it is shared by the bulk of the Anglo-Indian community. Is it too much to hope that the Imperial Government will yet realise the necessity of either compelling the Transvaal to treat Indians on a footing of equality with its white subjects or placing India in a position where she can effectively retaliate against the unjust and humiliating treatment of her children by the Transvaal and other Colonies? These are the only alternatives left to the Imperial Government between which there is no *via media*. If it will not accept either alternative, we fear the course suggested by Lala Lajpat Rai and others would be found to be the one course left.

Calcutta Aroused.

Calcutta, November, 23.

A public meeting was held this afternoon at the Town Hall to protest against the treatment of Indians in South Africa. The meeting was representative, Mahomedans preponderating. Khan Bahadur Abdul Zubbar, C.I.E., presided.

The following resolutions were carried: That this meeting of the inhabitants of Calcutta strongly condemns the conduct of the Transvaal Government in not having yet repealed the obnoxious Asiatic Law Amendment Act of 1907 which, in its spirit, brands the Indian community as undesirables, inferiors and criminals, and in attempting to prevent future immigration of Indians in that colony, and expresses its indignation at the severe sentences passed on highly-respectable people of this country; and this meeting further condemns similar legislation and treatment of Indians in other British Colonies.

That this meeting express its deep sympathy with the Indians in South Africa in their undeserved sufferings and fully appreciates the great self-sacrifice and heroic courage that they have displayed and hopes that they will come out triumphant in the present struggle by virtue of the justice and righteousness of their cause.

That this meeting strongly condemns the policy of the Transvaal Government in making invidious distinctions between Mussulman and Christian subjects of his Imperial Majesty, the Sultan of Turkey, thereby causing wanton insult to the feelings of the followers of Islam.—*Indian Patriot.*

A STRANGE CREED. Mr. T. P. G. Boshoff, of Standerton district, says he objects to missionaries assisting in churches of white people. He proceeds :—"It can be easily understood that a missionary, when preaching the Word of God has to be friendly and make himself agreeable to the creatures among whom he works. Now, when later on one of these creatures sees or hears that some person who instructs them does the same also among the white people, it speaks for itself that without any hesitation he considers himself the equal of those whites who are being administered to by their own pastor. . . . If the Church wishes to become the means for paving the way for equality of whites and barbarians, then that same church will find a dangerous rock in the Mission Society, on which the ship of our national feeling must be shattered, and that we cannot allow."—*Volksstem.*

"The Witness" on Passive Resistance

On the 14th instant the *Natal Witness* printed the following leading article :—

It does not perhaps become Englishmen to condemn too strongly the method of agitation known as "passive resistance." Indeed, we may go further and say that even active resistance is a form of protest consecrated by tradition. It is no part of an Englishman's creed that the mere passing of a law invests that law with inimitable sanctity. Our history teems with examples of resistance to tyranny, even when that tyranny has been legalised by all the formalities known to law and precedent. As for "passive resistance" we have only to cite the recent instance of the Education Act to show that men of the highest standing and character have lent their sanction to it. But to justify it there must be very strong arguments : above all, the argument of conscience. And it is even conceivable that conscience may be opposed to conscience in such a manner as to create an insoluble dilemma. It is not for us to make the application in connection with the Asiatic agitation in the Transvaal. We are not prepared to admit that all who are concerned in that agitation are actuated by purely conscientious motives ; neither are we prepared to deny that conscientious motives have actuated many of the leaders and followers. But the issue is so vital to the welfare of this country, that, in our view, even if we were to concede that the agitation could be fully justified from the Indian point of view, it would still be necessary to rigidly maintain the policy of exclusion upon which the Transvaal has embarked. It is a singular instance of the irony of events that, whereas ten years ago one of the principal points of dispute between the Imperial Government and the Transvaal was the position of the Asiatics, to-day the Imperial Government is practically supporting the Government in putting into operation the identical principles which at that time led to so much friction. And it is also a singular instance of the vicissitudes of party Government that the same party which now has to countenance these principles, is the party which poses as the historic champion of the subject races. How the Liberals reconcile their avowed penchant for the Indians in India, with their tacit support of the treatment of Indians in the Transvaal is, however, for themselves to justify. What we have to consider is the situation as it affects this country, and from that point of view we must unhesitatingly approve of the decision of the Transvaal to restrict to the narrowest limits the presence of Asiatics in the Colony.

We cannot judge of the crisis as if it were an entirely new thing. If it were, there might be good grounds to condemn the exclusion policy as harsh and unnecessary. But it is the misfortune of our own Colony to supply the "awful example" of laxity in the matter of Asiatic restriction. The Transvaal has only to point to Natal to justify itself. The unrestricted immigration of Asiatics into this Colony has had a deplorable effect upon the development of trade and industry. It has practically eliminated the country trader, a class which, in other Colonies, is not only of importance in itself, but plays a notable part in upholding white supremacy. That result alone would supply ample justification for a policy of exclusion. But that is not all. The Asiatic trader has encroached to such an extent on the trade of the towns as to render special and drastic legislation necessary to save the urban merchant from the same fate as the rural trader. It helps nothing to say that it is the result of trade competition. Such an argument loses sight of the chief factor, viz., the standard of living. We are not now urging against the business methods of the Asiatic trader. No doubt, in many cases, his business aptitude entitles him to whatever success he has achieved. Nor can we condemn him for conforming to the standard of life in which he was bred and nurtured. But what we have to take into account is that that standard is not our standard ; that is, according to our ideals and traditions, a lower standard, and that it would be absolutely fatal to it. Yet it is the undeniable truth that that is the very factor which enables the Asiatic to compete with the European, and very often to crush him in trade rivalry. It is because the Asiatic can live on so little that he has been able to undersell the country trader in Natal and drive him from the Colony : and the process is just the same where he is allowed unchecked facilities in the towns. It need not be imputed to the Asiatic as a crime ; but it would be a crime if we stupidly allowed him to gain such power as to monopolise the commerce of the country. Europeans cannot bring themselves to the Asiatic standard of living ; they would rather give up the contest and disappear. And if we foolishly, and out of misplaced sentiment, allow the Asiatic the facilities for which he is striving, we shall see the process repeated on a much larger scale.

We respect those in the Transvaal and elsewhere, who conscientiously champion the cause of the Asiatic, in the belief that they are receiving less than justice. But do they fully consider what would be the result of laxity? Have they fully realised that the issue is one of self-preservation—the first law of nature? There is no law in nature or morality which requires us to jeopard the future of our land and our children in order to gratify the desires of an alien race to obtain a footing in this country. We in Natal have made that mistake, and we are now paying the penalty. The Transvaal, less involved than we are, is striving to remedy the evil before it has grown too strong for it, and in that endeavour it has our deepest sympathy. The only State which showed true wisdom was the Orange Free State, which absolutely prohibited the entry of Asiatics except under certain regulations which safeguarded it from all danger, and the O.R.C. is to-day the only port of South Africa free from the Asiatic menace. It is somewhat singular that, while the Transvaal Government is the object of the most virulent criticism, both from the Asiatics and their partisans, we hear nothing said against the O.R.C. Even in India it seems that a policy of absolute and entire exclusion is accepted without comment, whereas attempts to prevent the increase of an already existing Asiatic population, are condemned with the utmost violence of language. Would that all South Africa had been inspired by the same foresight as the old Raadsleden of the Orange Free State! This country would then have been spared not the least troublesome of its racial problems.

A Reasonable View.

Of a Difficult Question.

The *Times of Natal*, in the course of a leading article, recently remarked :—

As far as we can make out the real point of difference between the Transvaal Government and the leaders of the Indians is with regard to the admission of educated Indians not possessed of domiciliary rights in the Transvaal. In a statement made in the House of Lords Earl Crewe is reported to have said that it was altogether impossible to induce the Transvaal Government to admit all Indians who are able to pass an education test : but he expressed himself in favour of a sufficient number of Indians belonging to the professional class being admitted, in order to supply the deficiency by wastage. We were not aware that Mr. Gandhi had demanded that all Indians, capable of passing a high education test, should be allowed entrance to the Transvaal, but surely a compromise could be arranged on similar lines to the Canadian settlement of the Asiatic immigration trouble, under which a strictly limited number of Asiatics of education and position are allowed to enter the Dominion every year. The present situation in the Transvaal is deplorable, and greatly increases the difficulties with which the Indian Government have to contend. It may be nothing to the Transvaal Ministers that their action is giving serious offence to the peoples of India, but they should have some regard for the Imperial Government, to which they owe their present position and power.

What the British Press Say

The Evening Standard & St. James's Gazette, of the 20th October writes :—

We hold no brief for the Asiatics in their struggle with the Transvaal Government. That struggle is mainly waged over a question of names. On the broad lines of the scheme regulating the admission of Indians to the Transvaal they and the Government are agreed. They are agreed that future immigration of new men shall be stopped; the Indians would like to see a few lawyers, priests and doctors admitted, and the Transvaal is opposed to such a course, but that is a small matter. They are also agreed that old residents shall be allowed to continue as residents. . . . . We appeal therefore to the Transvaal, to Mr. Smuts, to find some little by-path, to adopt some slightly different system which, without giving away anything vital, may alleviate this irritating sore. It has been done once and might easily be done again.

India of the 23rd October says :—

Matters in the Transvaal have been steadily getting from bad to worse; but it is to be hoped that the climax to the disgraceful treatment of British Indian subjects has been reached. Indian public opinion is in a peculiarly inflammable condition just now; and if the Boer Government has any conception of its Imperial responsibilities, it will be well advised to cry a halt in its irritating and indefensible policy. What do they suppose the "whispering galleries of the East" are saying of the latest object-lesson they have afforded in the spectacle of Mr. Gandhi dressed as a convict and doing scavengers' work under the supervision of a Kaffir convict guard in the streets of Volksrust? The tide has been long in rising; but it has become abundantly clear that a deep and dangerous feeling has been aroused in India. Mr. Ameer Ali did not exaggerate in the smallest degree when he emphasised this aspect of the situation at the House of Commons on Monday last. Sir Pherozeshah Mehta's telegram to Lord Ampthill affords ample corroborative evidence of that, to say nothing of the Jam of Nawanagar's pointed allusions at Cambridge a night or two ago. No less significant was the gathering at Caxton Hall exactly a week to-day, when Sir Mancherjee Bhownaggree and Lala Lajpat Rai met upon a common platform with Mr. Khaparde and Mr. Bipin Chandra Pal to testify to the solidarity of the indignation and resentment that is felt.

What is "the centre of the Empire" to do? The Imperial Government has deliberately created the major portion of the present difficulty by its policy of drift and *laisser-faire*. The trouble might largely have been avoided if Lord Elgin had acted with promptitude at the outset, and had made use of the reservation in the constitution of all legislation relating to Natives and Asiatics. But Sir Richard Solomon, the present Agent General, was right when he told the electors of the South Central Ward of Pretoria on January 21, 1907, that this reservation was "merely a matter of form." One obnoxious and offensive Act after another has been sanctioned; and Lord Crewe now finds himself burdened with a load of vicious precedents. No one denies that the weakness of Lord Elgin has rendered the position of his late colleague both delicate and difficult. It is odd indeed that a Liberal Government should need urging when "it is a matter of active intervention on behalf of those who voiceless, cannot speak for themselves, voteless, cannot act for themselves, and whose only weapon is that of passive resistance and undeserved and humiliating imprisonmentand degradation." Mr. J. B. Polak puts the position most forcibly in these words to the Press. The statement made by Lord Crewe in Parliament on Wednesday shows that he has taken the wisest, because the most resolute, course in regard to Natal. But the case of the Transvaal is no less urgent in its demand for prompt and immediate action. The Cabinet cannot consent to remain exposed to such reproaches as the Indian community naturally levels at them when the Transvaal authorities wantonly add insult to injury. And if they do, they will find that time and tide wait for no man, whether in nature or in human affairs.

The *Saturday Review* of October 24th says :—

No doubt Lord Crewe finds questions such as Lord Ampthill addressed to him on Wednesday concerning the Indians in the Transvaal and Natal highly inconvenient. The war gave a unique opportunity to settle the case of British Indians in South Africa, but a Radical Government of course missed it. Lord Ampthill says quite truly that the continued failure to solve this problem has become a serious danger to the Empire. The Colonial Secretary resented the suggestion that General Botha and his colleagues appear to aim at the extermination of the Indian community resident in the Colony. That may be a blunt way of expressing it, but the occasion is not one for mincing words. Lord Ampthill at least speaks with personal knowledge of the feelings of the Indian peoples, and has a livelier sense of the harm which the misuse of their powers by the Transvaal authorities are working. If Natal is an offender too, the Imperial Government cannot be surprised. They can hardly ask Natal to abstain from doing what she conceives to be in her own interests whilst the Transvaal is allowed a free hand.

The *Yorkshire Daily Post* of the 27th October comments :—

Lord Crewe has consented to receive a deputation of the friends of the Indians in the Transvaal at an early date. The arrangements are in the hands of Lord Ampthill who is the most active promoter in this urgent case for Imperial intervention, and the deputation promises to be highly influential. It will be the purpose of the deputation, I gather, to press for such a conference of representatives of the Transvaal, Natal, the Colonial Office, and the Indians as has already been suggested in South Africa. It is thought that if a conference on such lines could be held in London, it would discover a way out of the deplorable mess and muddle in the Transvaal, while Natal could be shown that the Colonial Office would but express the sense of common justice characteristic of the English race if it were to refuse the Royal assent, as Lord Crewe has threatened to do, to measuresfor the wholesale deportation of the Indians who have helped to develop the Colony and have legitimate vested interests in its future. But Lord Ampthill and his friends will insist upon provisional release of the Indians from the prisons of the Transvaal pending the issue of the proposed conference. These prisoners are all known to the Transvaal authorities as lawfully domiciled citizens. They are registered in every sense except that they have destroyed their certificates of registration, or refused to take them out in order to make a case for the redress of their grievances. Much evidence is to hand here to-day showing that the Transvaal Government are tolerating extremely harsh measures on the part of their officers in carrying out the law of registration which the Indians oppose.

The *Yorkshire Daily Observer* of Nov. 23rd comments editorially

As the outcome of a meeting held at the House last week Lord Ampthill, with half a dozen Peers at his back and a number of commoners, waited upon Lord Crewe and Lord Morley at the Colonial Office to-day to submit to them the case of the British Indians in the Transvaal. The proceedings were private, but they left the members of the deputation little disposed to reticence. With Lord Crewe's statement they were apparently fairly satisfied, the Colonial Secretary intimating that he should be prepared to bargain with the Transvaal Government for the rescinding of the obnoxious ordinance in return for the acquiescence of the British Indians in legislation to restrict immigration. In as much as the British Indians in the Transvaal have already professed their willingness to consent to a restriction of the kind, the suggested compromise offers a possible way out of the difficulty. Lord Morley, however, appears to have associated the protest of the British Indians in the Transvaal with the unrest and agitation at present manifest in India, and he entered up-

on some defence of the right of exclusion from self-governing colonies under a federal scheme of Empire. The attitude taken up by him was somewhat resented by members of the deputation, who asked whether under the federal scheme a self-governing India would be permitted to exclude whites. It is hoped, however, that effect will be given to Lord Crewe's suggestion as an easement of the present troubles.

We take the following from *John Bull* of November 7th :—

In March, 1897, five British Indians were refused admission to the Transvaal at Komatiepoort, and Lord Rosmead at once made representations, which resulted in their being permitted to proceed to Johannesburg within 24 hours. The refusal of the Republican authorities to allow British Indian subjects to enter the Transvaal was in direct contravention of the Conventions of 1880 and 1884, and the Imperial Government was not only justified in protesting against the violation of those Conventions, but was bound to do so if it had any regard for the Imperial honour. From early days the Transvaal Government sought in one way and another to exclude British Indians, or to impose upon them exceptional obligations, action that was always followed by the protests of the Imperial Government, and was ultimately one of the causes which led to the war of 1899. Time and again British Ministers appealed to British sentiment to support them in upholding the rights of British coloured subjects in the Transvaal, and not the least of the justifications of those same Ministers for the war that followed was the plea that British subjects must be protected. After the war in which the Boers were reduced to impotence, and at a cost to this country of 250 millions sterling, and some 20,000 lives, Great Britain became the absolute master of the Transvaal, and it was taken for granted that whatever terms might be offered to the enemy, henceforth all British subjects would be free of the country. And so far as words go, so far as clauses and conventions can make them free, so far as despatches written in the best official style can bring about, that freedom exists. But it is in name only. When war broke out the Indians showed their gratitude for what had been done for them. There were offers of Indian regiments to help the Imperial Forces. Their offers were accepted. We are reminded of them by a letter in the *Johannesburg Star*. The writer says:—

> I happened to be through the Natal campaign, and I cannot help thinking that my countrymen have forgotten what these Indians did. I saw Indians in charge of the mule water train hard at it on the inside of Spion Kop, bringing water to the fighting line. Regulars and Irregulars. They were exposed to a galling fire, as was the fate of other unlucky mortals who were not plucky enough to do the work the Bearer Corps did in several serious [illegible] bringing the wounded to a place where they could be attended to. I saw this man, Gandhi, sitting by the roadside one morning after a strenuous night's work with the little band of Indians he led. The Indians suffered great privations for our sakes, and for the credit of the brotherhood which the Empire gives. A brave man—Buller—testified to their noble endurance. To-day the Indians in the Transvaal, who are a thousand less than they were four years ago according to the census, ask to have a law enacted providing that a maximum of six of their educated countrymen shall be allowed to enter the country within a twelvemonth. They want doctors of their own kind. They want barristers who will understand their interests. Such professional men cannot enter into competition with the Europeans, as their practice would be restricted to Indians. Is it not possible for a compromise to be arranged allowing the Indians the right to import a certain number of professional men right away, and empowering the Colonial Secretary to deal with such applications in future?

Whilst fully realizing the legitimate objections of South African whites to the unrestricted immigration of coloured men, we should have thought that the equitable suggestion of the correspondent we have quoted was feasible and most desirable. What has the Imperial Government done in the matter? Mr. Ritch, the indefatigable Secretary of the South African Committee, gives us the answer :—

> In reply [he writes] to repeated representations to His Majesty's Government on the score of these examples of brutality and attempts to coerce the Indians by physical ill-treatment to comply with the provision of the objectionable Registration Law, the Government suavely expresses their confidence that it is not the desire of the Transvaal Government to administer the law with any harshness.

As a comment upon their assurances, we give below a telegram dated Johannesburg, October 26 :—

> Since last Monday over 70 Indians imprisoned. Wife Transvaal resident refused permission to land Durban from Natal because husband declined to apply for registration under new Law. She expected childbirth soon, shock induced still-born birth. Gandhi yesterday transferred to Johannesburg Gaol in convict garb, marched thru publicly in broad daylight from station to gaol.

What may be the intention of the Transvaal Government we do not know. What is their action is shown by their acts, and they are indicated in the facts given above. It is a sorry business. We hear much about the magnificence of this Empire of ours, but for our part we would sooner have a smaller one if within the bounds of that smaller territory *Civis Romanus Sum* carried the meaning that Englishmen of an older generation attached to it.

RESTRICTING EDUCATION. The following Regulation (published in the Natal Government *Gazette*), has been made by His Honour the Deputy Governor-in-Council :—From and after the First of February, 1909, no pupil under the age of five or over the age of fourteen years shall be permitted to attend any Government School for Indians.

Meeting of Transvaal Europeans

Mr. Gandhi makes a Statement

The Situation in India

A meeting, which was called by invitation, was held in the Masonic Hall, Jeppe-street, Johannesburg, on the 18th inst., to hear Mr. Gandhi make a statement as to the present position of the Asiatic question. Invitations were issued to representative bodies, such as the Town Council, Chambers of Trade and Commerce, clergymen and ministers of the various Churches, and to others who are known to be personally interested in the question. There was a good response to the invitation, and about 100 persons were present at the meeting. Mr. Wm. Hosken, M.L.A., was in the chair.

Mr. Gandhi made a full statement of his view of the case, and, at the invitation of the chairman, questions were asked, and a number of points such as the withdrawal of Law No. 2 of 1907, and the reason why the Indian community ask for six educated Indians to be given personal right of entry and residence yearly, were discussed and elucidated. Mr. Gandhi was given a very good hearing, and was thanked for the statement he made.

In response to a request from several of those present, it was arranged to hold a public meeting at an early date so that the Indian question may be generally discussed and debated.

At the close of the proceedings the following resolution was passed without dissent :—

"That this meeting of Europeans, called to hear Mr. Gandhi's address on the Indian question in the Transvaal, welcomes the programme of Indian political reform proposed by the Imperial Government, and expresses its horror and detestation of the crimes of violence against British officials and civilians reported from India. That the chairman be requested to communicate this resolution to the High Commissioner and the public press."

The *Transvaal Leader* made the following comment :—

In another column we publish a summary of proceedings at a private meeting held in connection with the Asiatic question on Friday evening. It is all to the good that so many citizens attended to show their interest in one of the most difficult Colonial and Imperial questions. We note two points with especial pleasure. It has been decided to hold a further meeting, a public one, at which full discussion will be allowed, in which discussion it is to be hoped both sides will state their case frankly. And the meeting passed a resolution both with the political reforms in India and expressing its "horror and detestation

of the crimes committed there of late. We are informed that not only did Mr. Gandhi and those of his friends who were present vote for this, but that the Indian leader indicated his desire that such a resolution should be proposed.

Rev. John Howard and Asiatics.

The Sentinel (Fordsburg, Johannesburg) of the 28th ultimo, contains a letter from the pen of the Rev. John Howard in reply to letters by Messrs. Zeffertt and J. Lane, and "Onlooker." Referring to Mr. Lane's letter, the rev. gentleman writes :—

The first part of his letter is written on the assumption that there has been an overwhelming invasion of Asiatics since the war. Here, however, are two simple facts which knock the bottom out of this assumption. Before the war there were admittedly about 15,000 Asiatics in this country, now there are not 10,000. What has become of the overwhelming illicit immigration?"

Mr. Lane insists on the need for "finger-prints," apparently in ignorance of the fact that the whole Asiatic community have given them. In order that there may be no doubt about the matter, I quote Mr. Smuts' own words, spoken in the House of Assembly on August 21st of this year. He said :

"Hon. members will recollect it was the impression that it was regulations framed under the Act of last year which were the principal stone of stumbling, that the Asiatics refused to comply with these regulations, and that was the principal cause of the Passive Resistance movement. You will also know that under the arrangement made last January with the Asiatic leaders it was arranged that a dispensation should be given to those Asiatics who refused, for religious reasons or otherwise, to give their finger-prints. The result is interesting, as showing that there has been no substantial objection to the giving of finger-prints. In the case of the last number of applications, 7,010 gave finger-prints; 1,960 gave two thumbs, which was considered equivalent and sufficient for the purpose of registration. Only 70 declined to give finger-prints, and in these cases the signature or other means of identification was resorted to. Hon. members will accordingly see that the impression which existed at one time—that the principal difficulty centered around these regulations in connection with the finger-prints was not correct. The principal objection was to the law itself.'

They certainly had strong objections to giving finger-prints, but, in response to the strenuous appeals of men like Mr. Gandhi, they pocketed their objections, and voluntarily gave them, on the distinct understanding that having done so the Act would be withdrawn. If the Government had been true to this compromise, as the Indians were, nothing further would have been heard of the matter, and the whole of this miserable bungle would have been avoided.

Mr. Lane goes on to say he has been informed by several Indians that they do not want any more highly educated Indians to come in. But we do not want to know what "several" of them say. What is the expressed desire of the vast mass, as revealed in their great meetings, or more significantly still, in their united readiness to go to gaol? Nay, what is Mr. Lane's own desire? If Indians *are* to remain by his side in the country, does he wish them to sink down into unnameable squalor and ignorance and vice? Does he wish them to be forbidden those agencies by which alone they can be prevented from becoming a menace to himself, his family, and the State? I know there is but one answer to these questions, and I appeal to Mr. Lane with much confidence, and to Mr. Zeffertt and "Onlooker" without much confidence, to assist in obtaining that fair and honourable compromise which these people have expressed their readiness to accept.

I cannot close this letter without thanking even Mr. Zeffertt for establishing one point I made in my last. In urging that six men be allowed to come for professional work, I called attention to the fact that Mr. Zeffertt's own spiritual leaders were imported from other countries. He retorts by saying that the same is true of us. Precisely. The Dutch have fetched professional men from Holland, the English from England, and the Jews from everywhere. The only people, apparently, who are not to be allowed to have teachers of their own race are those who, according to your correspondents, need them most.

But I have faith, sir, in British justice, and once my countrymen understand the righteousness and moderation of the Indian demand, they will meet it in that spirit of fair-play they have shown so often in the past.

Let your readers remember the two points considered vital by the Indians—

1. The repeal of an Act Mr. Smuts says he has no intention of enforcing; and

2. The admission, by administrative order, of six highly-educated Indians in any one year.

NEGRO GIRL WINS A PRIZE. At a Convention of the National Educational Association, held in Cleveland, O., recently there was an international spelling championship contest in the Hippodrome. The Cleveland team has often won the city championship, easily defeating teams of Pittsburg, New Orleans and Erie, Pa. Out of the five hundred words submitted, Cleveland pupils missed only forty. The feature of the contest was the winning of the medal by a little negro girl, Marie Bolden, the 14 year-old daughter of a Cleveland mail-carrier. The girl had not missed a single word. President Haserot called the child to the front of the stage, and amid the cheers of the audience, gave her the gold medal, signifying that she is the champion speller of the negro race in the United States.—*Canadian Herald.*

The Asiatic Problem In Natal

The *Times of Natal* recently contained the following in the course of a leading article :—

To the Asiatic problem in Natal there appears to be no immediate solution. In the interests of employers of labour Parliament will not agree to any proposal to stop the immigration of indentured Indians, although it is willing enough to impose disabilities upon free Indians resident in the colony. It has been announced that the Asiatic Licensing Bills will probably be disallowed. Apparently Parliament did not realise that in the event of those Bills becoming law the first step of the Indian Government would have been to stop all further recruiting of Indians for Natal. The stoppage of the immigration of indentured Indians would thus have been brought about indirectly. However, even if further immigration of indentured labour were stopped to-morrow the problem would not be solved. We have now a large Natal-born Indian population, which is increasing every year, and in the course of a comparatively short time will greatly outnumber the whites. These people or their parents have been allowed to settle here, because their introduction in the first instance was a convenience to colonists. They cannot now be turned out, or prevented from earning their living by any legitimate means, merely because their permanent presence is objected to, or their industrial and commercial competition become an inconvenience to the European community. Owing to the Asiatics, Natal has the cheapest and most plentiful labour of any colony in South Africa; but these things have their disadvantages and Natal can't have it both ways. It can't have abundance of cheap Asiatic labour, and at the same time secure the Europeans from the competition of free Indians settled in the Colony. If repatriation had been permitted the present embarassing situation would never have arisen; but Natalians embarked upon their Asiatic importation policy with their eyes open, and it is rather late in the day to cry out because of easily foreseen consequences. If Colonel Seely can throw daylight on the Natal Asiatic problem we shall be glad to benefit by his powers of vision.

HUNGRY. Two Indians were charged with theft at the City Police Court, before Mr. Hime. As a third party had not been arrested the prosecutor (Sergt. Blundell) asked for a remand. One man asked that his case be tried then. This was refused. He then very feelingly informed the Magistrate that he had been at the Court since 10 o'clock the day previous, and had not had anything to eat since then. His Worship: They will give you something to eat at the gaol if you are hungry.—*Times of Natal.*

Notes on the Transvaal Struggle

A WHITE MAN'S VIEW. "A White Man" writes to the Johannesburg *Star*: "Since the expiration of the last date allowed for registration, it is generally understood that the Government are going to do 'something.' Would it not be feasible to make those persons who aid and abet the wilful breaking of the law by dealing with unregistered Asiatics equally punished by fine or imprisonment with the actual culprits? Run in a few white people as contributory violators of the law, and the result would be a total absence of dealing with unlicensed coolies. No trade—no coolie: Only, give the white people a week's notification of the risk they will be running. Then white people, good hardworking Colonists, will stand a chance of making a living." Pleasant fellow, isn't he?

THE TEST CASE. The test case is, after all, to come on before the New Year. This, in many respects, is an advantage, as we shall know how we start the year 1909. Advocates Carl Jeppe and A. D. Home have been briefed. The grounds for appeal are as follows:—

1. Section 7 of Act 36 of 1908 could not be enforced until a Registrar of Asiatics as defined thereunder had been duly appointed;

2. The order of removal contemplated by the said Section 7 of Act 36 of 1908 is *ultra vires* in that it operates beyond the border of the Colony.

3. The decision is against the weight of evidence and law.

Parenthetically, it may be added that Mr. Mahomed Baba has also given notice of appeal against the decision of the Volksrust Magistrate in ordering his deportation under the same section. Mr. Mahomed Baba has been released from the clutches of the Natal authorities by lodging notice of appeal against the judgment of deportation against him there.

MORE ARRESTS AND IMPRISONMENTS. At Ventersdorp, last week, Mr. Moosa Raja was sentenced to ten days' imprisonment with hard labour for trading without a licence. Two hawkers were also sentenced to seven days each for the same offence. At Pretoria, two men were arrested under the New Act, and were remanded *sine die*. At Johannesburg, four hawkers were sent to gaol on Monday for one month for hawking without licences. Evidently the order has gone forth to make the sentences more severe.

BOARD JUSTICE. Messrs. Mahomed Ebrahim Kauki, Amod Saheb, and Candasamy were, on Tuesday last, found guilty by Mr. D. J. Schuroman of assaulting two Konkanis in Market Street. Mr. Mahomed Ebrahim Kauki was sentenced to three months' imprisonment with hard labour, and the other to two months each. The feeling in the community is that the three men were quite innocent, and an appeal has been noted, the accused being released on bail of £50 each.

MR. GANDHI'S ARRIVAL. On Saturday week, Mr. Gandhi arrived at Park Station from Volksrust. He had been released that morning from Volksrust Gaol, and was met at Standerton, Heidelberg and Germiston by very many of the local Indians. At Germiston, quite 300 Indians gathered. Mr. Gandhi was accompanied from there by the Chairman of the British Indian Association and the Natal leaders. Mr. and Mrs. Polak, Miss Schlesin, and Mr. Issac joined the train at Jeppe. The train was met at Park Station by a huge crowd of several hundred enthusiastic Indians. As he jumped from the train, Mr. Gandhi was garlanded amidst terrific cheers. Rev. Mr. Doke, Mrs. Phillips and Miss Agnes Phillips, Mr. Kallenbach and Mr. Gordan were also at the Station. Mr. Gandhi was hoisted upon the shoulders of enthusiasts who made the tour of the station and the whole crowd left by way of the centre bridge and Rissik Street to the Fordsburg Mosque, Mr. Gandhi being carried shoulder-high the whole distance. Whilst enthusiastic to a degree, the crowd was most orderly, and by the time the people arrived at the Mosque there must have been at least 1,500 people present. Mr. Gandhi addressed the audience briefly. The proceedings throughout were enthusiastic, speeches being delivered right up to half-past six.

THE TAMIL COMMUNITY. The Tamil community, who have throughout the struggle been in the front rank, were specially addressed by Mr. Gandhi at their meeting-place in Market Street, on the Monday at 4 o'clock. A dinner was afterwards given by the Tamil Benefit Society, presided over by Mr. V. A. Chettiar in honour of Mr. Gandhi, Imam Abdul Cadir Bawazeer, the Chairman of the Hamidia Islamic Society, and the Natal leaders, all of whom were present together with the most prominent members of the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society. Other guests were Miss Schlesin, Rev. J. J. Doke, and Messrs. H. Kallenbach, G. Issac, H. S. L. Polak, A. Brittlebank and Leung Quinn (Chairman Transvaal Chinese Reform Union). A number of speeches were afterwards made laudatory of the Tamil community and especially of the work done by Mr. Thambi Naidoo.

Quick-Witted Asiatics.

Bishop Warns Missionaries of the Future.

"British people are very dull of intellect, compared with some of the races of the Far East," Bishop Molony, of Mid-China, declared in the course of a farewell sermon preached to missionaries in St. Bride's Church, Fleet Street, London, says the *Daily Mail*.

"I have only lately gone to China after spending fourteen years in India," the bishop afterwards said in an interview, "and my remarks were more particularly in reference to Bengalis and other highly-intellectual Hindus.

"There is no doubt that both the Indians and Chinamen were intellectual people before we were, and accustomed to abstruse and philosophical reasonings. Furthermore, I should say there is no question but that they are capable of closer reasoning than the average Briton.

"Our pre-eminent position is not, in my opinion, due to our intellectual capacity so much as to the position of our islands, the natural wealth of our country, and the fact that we have, for centuries, been a free people.

"If China were emancipated from its bad government and its demoralising habits—especially that of opium-smoking—it would certainly become one of the great world-Powers. It behoves missionaries, therefore, who go abroad to be prepared to appreciate those characteristics of other nations in which they excel us."

"I certainly do not think the Chinese are inferior to the British in point of view of intellect," said Bishop Cassels, who has been out in China more than twenty years.

"While having, perhaps, little genius for invention, they have boundless capacity for adaptation and imitation, for industry and endurance. Their powers of repeating from memory are extraordinary, and their remembrance of dates and places is unrivalled.

"As diplomatists they are never beaten. As farmers they produce the most marvellous results with the most meagre appliances. In commerce they rule the markets of Singapore and Hong-kong, and easily hold their own against Western competitors.

"Now, certain ideas have taken hold of the Chinese, and they are being swayed by a common sentiment. This mighty land, leaving its ancient bed of sleep, has risen up and taken such a leap into the vortex of reform as may well disturb the equilibrium of the world, and, in a metaphorical sense, shake the globe to its base.

"In my own diocese, and in the Far West, I had, of course, felt the shock and watched the change, but the immensity of the reform was impressed upon me in a new way when recently visiting Pekin, and more especially Tientsin.

"I wandered quite amazed among the schools, colleges, and lecture-rooms, recently erected. I was shown over institutions—medical, nursing, and industrial—which seemed to have sprung from the ground at the wave of a magician's wand. Over the way, too, were mints, arsenals, and factories, all in full working order, and the streets of the new-made city were macadamised, electric-lighted, and policed in a way never before seen in China."

Death of Sir V. Bhashyam Aiyengar

Appreciation by the Madras Government

On the 25th ulto.-Sir V. Bhashyam, Kt., C.I.E., passed away at Madras.

The following is an order of the Madras Government dated 24th ulto., issued in the Public Department :—

His Excellency the Governor-in Council has received with very deep regret the intelligence of the death of Sir Vembakam Bhashyam Aiyengar, Kt., C.I.E., and desires to record his appreciation of his high character as well as of the public services rendered by the deceased in the course of a long, strenuous and distinguished career.

He served almost continuously as a member of the Provincial Legislative Council since his first nomination to it in the year 1888, and in that capacity he was ever ready to place his great abilities as a jurist and his intimate acquaintance with the practical working of the laws at the service of the Council.

So pre-eminent a position had he attained in his profession that he was appointed to officiate as Advocate-General in the Presidency, being the first Indian to occupy that great place: the duties of which he performed with fidelity and indefatigable industry. In 1901 he was elevated to the Bench as a Judge of the High Court of Judicature, an office which he discharged with conspicuous ability and with great satisfaction to the public.

His public services and his high personal character have been recognised by the Government on many occasions. His loss will be greatly felt both by the Government and the people. The memory of his honourable life will long survive him to furnish an inspiring example to his countrymen.

A copy of these proceedings will be communicated to Lady Bhashyam Aiyengar with an expression of the sympathy of His Excellency the Governor-in-Council with her and her family at their bereavement.

The Asiatic Act and Its Cost

The Rev. Joseph J. Doke writes to the Johannesburg press under date the 30th November, as follows :—

There is one feature of the passive resistance movement which has not yet received much public notice. That is its cost to the country. People look on and smile when hawkers are convicted or Indian residents are deported. But they do not seem to realise that all this persistent administration of laws—of which the Chief Justice said; "Nobody could be positive as to what meaning the Legislature intended" them to bear—is a heavy burden on the country. If this were realised I think there would be a serious effort made to effect a settlement.

Some correspondent in Pretoria told us the other day that wholesale deportation will be the next move. He said that over 1,500 are ripe for deportation. Of course, this can be carried out. Anything can be carried out, legal or illegal, under the present Administration. These 1,500 may be arrested, tried, sentenced, and taken to the border. I suppose, since the railway belongs to the Government, the cost to the country of this first move will not be great. But in a few hours they will be back again, because they have no other home than the Transvaal. Of course, they will be re-arrested, re-tried, and then imprisoned. The cost of imprisonment at 2s. per man per day (the usual cost is, I believe 2s. 6d., but they are not dealing sumptuously with the Indians) would reach £150. If it is a three months' sentence those 1,500 will cost the country £13,500! You may put what they earn at hard labour against the cost of law proceedings and official expenses. Perhaps there will be another visit to the border; at least, that sort of thing has been already done. Last month 75 Asiatics were taken out of prison at Barberton and sent down for a trip to Komatiepoort, brought back by the next train at no end of expense, and lodged in gaol. It was a pleasant change, no doubt, but wholly unnecessary, and very absurd!

But, Sir, you have to deal, not with 1,500, but with 6,000 or 7,000. How are you going to do it? The cost is prohibitive! Of course, if the law were just it would be worth while enforcing it at a much greater cost; but it is not just, and it settles nothing. General Smuts saw another difficulty, and frankly stated it in Richmond Hall in February last. "The policy of imprisonment," he said, "was very good as a threat, but every sensible man knew it was a policy which could not be carried out in this country. The duties any Government to pay [illegible] was not pleasant enough, and it was a physical impossibility. It was also a moral impossibility, because he thought it would injure the reputation and prestige of the white people of the Transvaal."

Then there is, to my mind, a still more serious reason for alarm. Recently, I am told, the overcrowding at the Fort was shocking! Without any blame attaching to the officials there, these wretched laws, which the Chambers of Commerce are so anxious to retain, have sent so many Indians to gaol, that according to statements which we have no reason to doubt a cell marked for 50 and 100, 115, and 123 crowded into it on different nights! The men themselves told me that it was difficult for them to lie down. Complaints to this effect were made to the prison authorities a week ago; to-day, I am informed they are "beginning investigations." We shall await the result with interest.

But this week, under the rigorous administration of Mr. Chamney, supported by our Chamber of Commerce and Municipal Council, there should be a very large accession to our gaols. And then? Well, Sir, I leave it to you and to your readers to dream over that state of affairs! If plague or malignant fevers do not break out through fare and overcrowding, Johannesburg may be very thankful.

These are not merely alarmist views: they point to the need of an immediate settlement.

Will you not help us to urge an immediate settlement? Will you not help us to urge an immediate conference between General Smuts and the Asiatic leaders, in the hope of settlement. And it must come.

COLOURED PASSENGERS ON THE C.S.A.R. "Pro Bono Publico," writing to the *Transvaal Leader* on the 5th December says: I draw the attention of the Railway officials to the poor accommodation for coloured passengers in the C.S.A.R. trains. There is but one compartment "reserved" for coloured passengers. Often it is overcrowded, and although other compartments are empty coloured people are not allowed to occupy them. Some trains have no reserved compartments, in which case the coloured second-class passengers are compelled to go in with the whites. Such was the case on Wednesday in the 1.54 train from Krugersdorp. A white man, drunk, insulted the coloured passenger and offered to kick him out of the white man's carriage. This passenger never spoke. He was provoked from Krugersdorp to Witpoortje. He is in the Government service, and has a second-class monthly ticket. For the good of all coloured people I pray that a "reserve" compartment is kept on all trains for the slenderest reason. We are all strangers of the Colony, and under the circumstances our lives must be safeguarded.

Danger of a Boycott

Mr. Robert Sutherland writes to *The Star* as follows under date the 6th November:—

The Star, which sympathised with and voiced the grievances of the British Indians during the *régime* of the late Republic is now their most hostile critic in the daily Press, and the staunch supporter of the present Government in enforcing laws which enhance instead of lessen their old grievances. Although this seems inconsistent, my object in addressing you is not for the purpose of showing this, but to point out that the policy which you at present support is likely to lead to serious loss to a section of the people of this country and Natal in a way which the people of the Transvaal do not at present foresee.

Those of your readers who are Anglo-Indian or who have kept in touch with Indian affairs must have noticed that there has been no question in India for a long time which has roused and united the different sections as has the treatment of the Indians in this country. There have been meetings of protest held all over the country from Kurachi to Rangoon, and these meetings have been led and supported by men of the first rank, who are esteemed by the people and are in the confidence of the Government. At these meetings, in addition to the usual resolutions of sympathy, the question has been usually discussed as to what would be the best means of bringing practical aid to the Indians in the Transvaal, and there have been generally two proposals made. The first is to introduce legislation differentiating against South African colonists which would humiliate them, such as the laws of this country do to British Indians. India is now within sight of a measure of self government, which would enable this to be done. The second proposal which was approved of was to start an industrial boycott against South Africa, and this is the point which I wish to make and the danger to which I have referred.

The sale of South African coal has been strenuously pushed in the Indian markets during the last year or so, and the shipments have been going up by leaps and bounds, and promise, if things go on uninterruptedly, to reach important dimensions. English coal, which competes with it is handicapped by canal dues of ten francs a ton, and this is where South Africa has the pull and promises to acquire even a stronger position in the Indian markets. Is it wise on the part of this country to jeopardise this promising business for all that the British Indian is now asking? If the [illegible] struggle [illegible] a budging from this strong [illegible] which [illegible] pay [illegible] value in India among the classes and colours as to the shameful treatment which is meted out to their kinsmen in this country—it is safe to predict very soon we shall learn some morning that South African coal is being shunned and treated in India as if it had been sprinkled and mixed with cholera and plague virus, and South African steamers as if they were floating coffins. This boycott would have started ere this only that some of the more moderate and influential leaders counselled delay and not to be over hasty, to see if wiser counsels did not prevail here, and the people of this country did not re-consider and concede the moderate demands of the British Indians. Some two years ago, in a complaint against Japan, India adopted a boycott, such as is now proposed against South Africa, when Japan was brought to her knees in a week, and this can be done with South Africa. It has been argued that as the buying power is in favour of South Africa, India could not carry on a successful boycott against her, which is nonsense, for South Africa buys from India things which she cannot do without and cannot get elsewhere, whereas India has English, Japanese, and Australian coal to fall back on, and she is in an independent position.

Asiatics in Canada

Success of the Japanese Agreement

The *Standard's* Ottawa correspondent, cabling on the 25th ulto. says:—

The immigration of Japanese into Canada for the first seven months of the present fiscal year—April to October inclusive—amounted in all to 434 persons, 285 being men, 123 women, and 26 children. For the corresponding period of last year Japanese immigrants into the Dominion totalled 6,648.

This great decrease shows the effectiveness of the arrangement concluded by Mr. Rodolphe Lemieux with the Japanese Government to restrict immigration. No more Japanese or Hindoos will be admitted into the Dominion this year.

The total immigration into Canada from all countries during the months from April to October amounted to 109,573 persons, a decrease of 102,449, or 48 per cent., as compared with the same period of last year. The Immigrants from the United States for the seven months numbered 50,238, an increase of 783.

If the Hindoos in British Columbia, misled by agitators anxious to foment trouble for the Imperial and Canadian Governments, and backed by the seditious Hindoo organisations in Chicago and Seattle, continue their present attitude of opposition to the project of migration to British Honduras many may be deported to India by the Immigration Department as being undesirable citizens and dependants on public charity.

Treating Indians as "Niggers"

In Canada and South Africa

The Sikh immigrants to British Columbia have just held a meeting at Victoria, says *The Globe* of the 24th ulto., to protest against the treatment meted out to them by the Canadians, and it is impossible not to sympathise with much of what they say. The Canadian does not want the British Indian in his country; and that is reasonable enough, partly on the grounds of racial purity and partly on those of the competition of cheaper Oriental labour, while the Canadians rightly enough, do not intend to lower the wages market. But it may be doubted whether in any case Canada offers a good place for the settlement of any number of British Indians, and the difficulty has to this extent been exaggerated. But there is also room for grave complaints as to the social treatment of the Indian. So far from treating him as a subject of the same Empire, the Canadian is often ignorant enough to treat the Sikh or the Hindoo as a "nigger." There is the same unhappy tendency in South Africa; and both together re-act on the situation in India in a manner that is singularly serious. It should be perfectly easy to treat the Indian immigrant as a reasonable being, and to come to arrangements with him, without informing him by harsh treatment that he is a member of an inferior race. The Canadian is putting a pretty hard strain on Imperialism when he begins to treat the Indian as a man utterly beneath himself, while he still asks that the Indian civil service should be open to himself and his sons, and that Indian trade should be free to Canadians.

Swami Shankeranand at Stanger

Until recently Durban has been the only place at which the Swamiji has been expounding ancient Vedic lore, but the learned Sanyasi is now on a lecturing tour along the North-Coast line.

Last Saturday evening saw him at Stanger where he was met on the station by a huge concourse of Indians, gathered from far and near to do honour to their spiritual guide. All adjourned to the premises of Mr. G. C. Patel.

On Sunday the holy priest performed *Yagna*. A big crowd listened with intense attention to the Swamiji's lecture, which followed this ceremony. For the benefit of the English people present, he also kindly gave an English version of his Hindi discourse, which [illegible] considered it worthwhile [illegible] hearers to live pure and righteous lives, as laid down by the Vedas.

What the "Man in the Street" Says

Mr. W. M. Vogl writes to the *Star* of the 25th ulto. as follows :—

Surely, reading the resolutions passed by the various commercial bodies, and Town Councils, also largely composed of commercial men, must force once more vividly upon the minds of all thinking people the fact that the whole of this agitation against Asiatics is purely an economic agitation, or, to speak plainer, an agitation engineered entirely by the famous "Where do I come in?" spirit on the part of their competitors, at the expense of our good name for justice and fair play. If there exist any doubts as to the accuracy of this assumption, read the wording of these resolutions, and you will see that the Asiatics' crime is "that they trade," not that they are uncivilised: in fact, if we are to tolerate their presence amongst us at all, says the spirit of these resolutions, we prefer them in an uneducated rather that an educated state. If we trace something of the origin of this queer business—it certainly is queer amongst a civilised people in the 20th century—we find that it started amongst the meanest of our trading community, who really feel this competition as they do the competition of one another, but that it made little headway amongst our level-headed and just men till the doctrine of colour prejudice—a doctrine as much in accord with higher morality as race prejudice is—was openly preached by men from another Colony, and under its preachment their real desires were hidden; then it made headway, and to-day we find that, like the snowball, it has been rolled up and up, apparently taking with it the whole of the white population. I say apparently, because, while it is claimed by the leading spirits of this movement, "that the whole of the white population supports the Government's attitude," even when it goes to the length of persecuting or prosecuting men whom its chief mouthpiece has publicly stated are conscientious objectors, what do we in reality find? Do we find the public active or indifferent to this movement? I submit that everything goes to prove that our disinterested white community is quite indifferent, when not in actual sympathy with the passive resisters, and although at times many could be induced to mouth the supposed popular theory, yet generally the same people, if questioned seriously, admit that they do not understand the subject, but generally finish up by stating, "They suppose that if all the Asiatics, etc., could be put out of the country, there would be more scope for those of us who remained." I have over and over again put this subject fully before persons, even some who have voted for resolutions like those passed yesterday, and have invariably found them willing to concede as a just right all that the Asiatics now ask for. I am convinced that there is a great need for putting in some effectual way the whole of the case for the Asiatics plainly before the public, put it over and over again till all understand every phase of it. It is a grave question, and much depends on its just settlement in the cause of justice and the progress of our people. It is a serious thing to hear on all hands, "I have never studied the question, and can't give an opinion," and to find when an opinion is expressed that a little study of the subject would alter it.

I submit to all lovers of justice, and especially those who have given the whole subject careful study that it is their duty to leave no stone unturned to lift the veil from the minds of our people, so that they shall no longer in ignorance and indifference allow this persecution and injustice to ride rampant throughout our Colony, which bids fair to be chronicled in history as the dark page of the Transvaal, and to rival, when written twenty years hence, the hideous history we now read of South America preceding the emancipation of slaves.

This is not a question of fighting the Asiatic cause, but of fighting the cause of justice against noise, self-interest, and ignorance. This Colony has passed the pioneer stage; pioneer doctrines must be left behind now. The conscience of the country only needs to be stimulated by a fearless leader and knowledge to sweep away such injustices as these.

"What We are Drifting to"

In an article under the above heading, the *Transvaler* says:—In course of time the native will play a very important part, if not indeed the principal part in our industrial system. He will as a result of our liberality in educating him at little or no cost to himself be able to earn a decent income, save money and invest it in the industrial undertakings of the country—in farming, factories, etc. Nothing can prevent him from doing that. We, in fact, foresee the native raised to a position that will ensure for him the respect of all whites and make him the equal of most. And as the native population will continue to outnumber the white, a time must come when the white will be beaten at the polls, and the native will make the laws for black and white. This is beyond any doubt the tendency of our present policy and the direction in which any general South African policy is fairly sure to lead. We cannot prevent it. It is inevitable. We may dismiss the subject from our minds as being a thing for the dim and distant future. But our children's children will have to face the trouble. We may retard the process that is evolving a civilised native population, claiming and exercising the rights of civilised citizenship, but only for a time. And then the colour question will become less important than it is now. The barrier of colour that separates a cultured white from an untutored savage or an uncultured coloured person, will not be as strong as at present, and white and black will intermarry. At first the laws of the white man will severely punish intercourse. But so many half-coloured children will continually be born that a mixed race will arise that will destroy the barrier between the black and white. Such is the state of things South Africa is drifting to. And we are bringing it about ourselves as if we are paid to do it!

Latest Telegrams from the Transvaal

Pretoria, Thursday.

The Randeria appeal was dismissed by the Supreme Court to-day. The Court held that the Magistrate's procedure is administrative and not criminal and no appeal lay.

The Court considered that no offence had been committed under Section 7, and there was no conviction. The question was raised as to the meaning attaching to the last clause of the Section.

The Indian leaders are now awaiting Governments' action.

DURBAN FRUITERERS' ASSOCIATION. A general meeting of the Association will be held on Sunday at 10 a.m., in Mr. Ismail Timol's Hall, Margesha Buildings. The annual Report will be presented and the election of officers take place.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:— Page

The Year's Work 637
The Utmost for the Highest ... 637
Something of a Misapprehension ... 638

OTHER ARTICLES:—

Pickets Arrested 638
Johannesburg Chamber of Commerce 639
Indignation in India 640
"The Witness" on Passive Resistance 641
A Reasonable View 641
What the British Press Say 642
Meeting of Transvaal Europeans ... 643
Rev. John Howard and Asiatics ... 644
The Asiatic Problem in Natal ... 644
Notes on the Transvaal Struggle ... 645
Quick-Witted Asiatics 645
Death of Sir V. Bhashyam Ayyengar 646
The Asiatic Act and its Critics ... 646
Danger of a Boycott 647
Asiatics in Canada 647
Treating Indians as "Niggers" ... 647
Sword Swallowing as a Stinger ... 647
What the "Man in the Street" Says 647
"What We are Drifting to" ... 648
Latest Telegrams from the Transvaal 648

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬. ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૬મી ડીસેંબર ૧૯૦૮. અંક ૫૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી–તા૦ ૨૬મી ડીસેંબરથી, તા૦ ૧ જાન્યુઆરી સુધી, ૪૦ સ૦ ૧૯૦૯.

હીંદુ–પોષ શુદ ૬ થી પોષ શુદ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન–તા૦ ૧લી જીલ્હેજથી ૭ મી જીલ્હાદ સુધી,૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	સુર્ય ઉદય થાય.	સુર્ય અસ્ત થાય.	ચંદ્ર ઉદય થાય.	ચંદ્ર અસ્ત થાય.	પ્રહરની રોજ.	સુર્યોદય ક.	મી.	સુર્ય અસ્ત. ક.	મી.
શની.	૨૬	૩	૨૪	૧૫	૪	૫૭	૬	૫૬	
રવી..	૨૭	૪	૨૫	૧૬	૪	૫૮	૬	૫૬	
સોમ.	૨૮	૫	૨૬	૧૭	૪	૫૮	૬	૫૬	
મંગ.	૨૯	૭	૨૭	૧૮	૫	૦	૬	૫૭	
બુધ.	૩૦	૮	૨૮	૧૯	૫	૧	૬	૫૭	
ગુરૂ.	૩૧	૯	૨૯	૨૦	૫	૧	૬	૫૭	
શુક્ર.	૧	૧૦	૩૦	૨૧	૫	૨	૬	૫૮	

અનુક્રમણિકા.

સરવૈયું ૮૫૫

ન્હાનાભાઇનાં ખબરપત્ર ૮૫૬

પસ્તુરજી ખબરપત્રો ૮૫૭

રવામીજીની રોજનીશમાંથી પસંદગીનું ... ૮૫૯

હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ ... ... ,,

મુંબઈ તથા મદરાસની ચેંબર ઓફ કોમરસને કાગળ ૮૬૦

ઈમીગ્રેશન ઓરીસનો હુકમ ૮૬૧

ખાણોમાં કામ કરતા હીંદીઓ ... ૮૬૨

છેલ્લા ખબર ... ... ,,

હીંદુસ્તાનના ખબરો ૮૬૩

નાદારી કોરટની નોટીસો વગેરે ... ૮૬૪

નીશાળીઆઓને નોટીસ... ... ... ,,

ફ્રેશ ફ્રેશ ૮૬૫

ચરચા પત્ર ૮૬૬

પરદેશમાં રહેતા હીંદીની ફરજ ... ,,

હૈદ્રાબાદ સંકટ નીવારણ ફંડ... ... ૮૬૭

પરચુરણ ચરચા ... ... ,,

દુરના તાર સમાચાર ૮૬૮

રોકડ ખલરસાવ ... ... ,,

આ વખતે ગુરૂવારે છાપું બહેપ્ર હોવા થી કેટલાંક ખબરો અમે આ અંકમાં દાખલ કરી શકયા નથી.

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૬મી ડીસેંબર ૧૯૦૮.

સરવૈયું

છએલ્લેનું વર્ષ હવે પુરૂં થવા આવ્યું છે. આપણે એવી સ્થિતિમાં છીએ કે આપણે પોતાનું વરસ છએજી વરસના જેટલું કિમતી ગણતા નથી. આપણું હિસાબોનો આધાર છએજી અથવા તો યુરોપીઅન વર્ષ ઉપર રહે છે. આ બાબત ખેદ કરવા જેવું છે એવો આભાસ અમે આપવા નથી માગતા. પણ અત્યારે તો એ આપણી અવગતદશા બતાવનારી વાત છે. એજ વાત કે આપણે ખરી રિતે આઝાદી સ્વતંત્રતા–મોકળતા હોઇએતો કંઇ તાજુબી જેવી ગણાય નહીં. દુનિયાના બધા ભાગોની સાથે આપણે સારી રિતે રહેવાને માગીયે તેથી અને અરસપરસની સમવડને સારૂ યુરોપીઅન વર્ષનો ઉપયોગ કરીયે તો કંઇ ખોટું ગણાય નહીં. પણ આ બધું તો અલગ છે. આ લખાણનો હેતુ વર્ષનું સરવૈયું જોવાનો છે.

નાતાલની સ્થિતિ જોતા જોતાં અમે જોઇયે છીયે કે નાતાલની સરકારે ઘણા કાયદા આપણી સામે પસાર કરવા ધાર્યું પણ વડી સરકારે તે મંજુર નથી કર્યા. ગીરમીટીયાઓને હવે વધારે બોલાવવા કે નહીં તેનુ કમીશન નિમાયું છે. તેમાંથી પરિણામ કુંધક પણ ઠીક આવવાનો સંભવ છે. પણ બીજો નામંજુર થયા છે તેમાંથી કંઇ ખાસ સંતોષ માનવાનું કારણ નથી. અંદરની સ્થિતિ જોતાં કોંગ્રેસે કામ ઠીક કર્યું છે. પણ કોંગ્રેસમાં નાણા ભીડ ચાલ્યા કરે છે તે કારભારીઓ નેવિચારવાનું છે. લોકોમાં જોઇએ તેટલો ઉત્સાહ નથી. વેપાર પડી ભાગ્યો છે. જમીનોના કામ પડવાથી ઘણા હીંદી મરીબ થઇ ગયા છે. નોકરોને પણ ઘણી ભોગવવી પડે છે. હીંદીઓમાં ખુન વધી પડયાં છે. પોલીસ કંઇ કરી શકતી નથી અને હીંદી પોતાનો બચાવ કરવાની તાકાદ બીલકુલ જણાતા નથી. આ દાખલો બતાવે છે કે હીંદી કોમ આઝાદ નથી–આઝાદ થવાને લાયક પણ નથી. કેમકે બીજાની ઉપર પોતાના શરીરના અને માલના રક્ષણનો આધાર રાખે છે. અંતર કેળવણીની ખામી છે. એક તરફથી સરકાર કેળવણીનાં સાધન બેચી લેવ છે. બ્રાયર એક રકમની કહેતી દયા છે. બીજી તરફથી આપણે પોતે કેળવણી લેવાનું કંઇ કરતા નથી. લાઇબ્રેરી જેવી વસ્તુને પણ જવા દઇએ છીએ. આમાં સંતોષનું એજ બનેલ એ છીએ કે કેટલાક જુવાનીયાને તેમના માબાપોએ વિલાયત ભણવા મોકલ્યા છે. તેમાં માબાપોએ તો ફરજ બજાવી છે પણ તેમાંથી ઘડો કેટલો કરશે કે બાજર તે તો કોઇથી કહી શકાતું નથી. હાલ તો ચાક ઉપર પેન્સો છે.

કેપમાં બધુ ઠંડુ જોવામાં આવે છે, ત્યાં જે તક હીંદીને છે તે ગુમાવી દેવામાં આવે છે. બે સામસામી મંડળીઓ છે. તે લડયા કરે છે. તેમાંથી ત્રીજો પક્ષ–અંને ના ગુણ–લાભ લઇ જવાનો સંભવ છે. ત્યાંના વેપારનો કાયદો તેમજ ઇમીગ્રેશન કાયદો બહુ હરકત કરતા છે. ત્યાં પણ અંતરની સ્થિતિ દયામણી છે.

ટ્રાંસવાલ ઉપર ટરાંસવાલના જેવા કાયદાનું સંકટ હતું. તે દુર તો નથી થયું પણ તેમાં વડી સરકારની સંમતી મળે એવો થોડો સંભવ છે.

ઓરેંજરિવર કોલોનીમાં હીંદી છેજ નહીં એમ ગણાય. તેની સ્થિતિમાં ફેરફાર થયો નથી. કયારે થશે તે હીંદીના હાથમાંછે.

ટ્રાંસવાલમાં બધાની બાજી રહેવા જણાય છે. નાતાલ તથા કેપેસીયાના કાયદા અટકયા તેનું મુખ્ય કારણ ટરાંસ વાલની લડત માની શકાય. તે લડતે હવે એવું રૂપ પકડયું છે કે આખી દુનિયામાં લડત પંકાઇ રહી છે. હીંદી કોમની આબરૂ ઘણીજ વધી છે. હીંદુસ્તાનમાં સામો ગામ ટરાંસવાલ બાબત મીટીંગો થયા કરે છે. વિલાયતમાં અર્ધા ડઝન

રહી છે. બાર મહિનની અંદર લગભગ બે હજાર હીંદી કેદીઓ થઈ ચુકયા છે. લોકો સંકટ સહન કરવામાં બહાદુરી બતાવી રહ્યા છે. અને ચોમેરથી તેઓની લડત ઉપર શાબાસીના પોકાર પડયા કરે છે. લોકોને નવું દળિયાર મળ્યું છે. તેઓમાં નવું બળ આવ્યું છે. તે દૃષ્ટિબિંદુએ તે બળની ખુબી હજુ આપણે પુરી જોઈ શકયા નથી. જનરલ સ્મટસે દસ દીધેા પણ હીંદી સત્યાગ્રહી હોવાથી તે દસેા પણ લાભ કરતા થઈ પડયેા છે. એવી સત્યની ખૂબી છે. તેની સેવામાં અસત્ય ટકે છે. કેમકે અસત્ય તેની સામે ટકી શકતું નથી. વળી લડત જેમ લંબાતી જાય છે તેમ લોકો વધારે તેજી થતા જાય છે. બીજી લડતોને પરિણામે લોકો હમેશાં નબળા થાય છે. આનું કારણ પણ એજ કે સત્યનું સેવન કરવામાં નબળાઇ તો હોવજ કેમ? જેમ તે વધારે સેવાય તેમ બળ વધે.

બ્રિટિશ પત્ર

જોહાન્સ્બર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

શાહેનશાહના પરોણા

ગયે વીકમાં ચરર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા સારૂ તા. ૧૮મીના રોજ સાત દિવસની જેલમાં ગયા તેના નામેા નીચે મુજબ છેઃ મેસરસ અહમદ સાહેબ મસમાઅલ બગસ, હીરા હકીર, મુસા આકુજી, નાગર મેારાર, પેમા લાલા, ઉકા મુલજી, વલી મહમદ, નારણ કલાણ, મહમદ કાસમ, પરશેાતમ દયાળ, કદા સામી, ગેાસાંઇ ઔધવ, ને પેમા જેરામ. આટલા સાહેબેાએ મહારાજા એડવરડની પરોણાગત કરીકારી ત્યારે મહમદ બગસ બેસના પકાસા જતા કરી કેારટમાં હાજર થયા નહીં. તા. ૧૪મીના રોજ મુસા મસમાઅલ નામના માણસે પા. ૧ દંડ ભરી દીધેા અને જેલ જવાનું પસંદ ન કરયું.

ગોરાઓની મીટીંગ

શુક્રવારે મેસેાનીક હોલમાં ગાગેવાલ ગોરાઓની મીટીંગ મેસરસ કેલનબેક, કેપીક પેાલાક તથા બેલાકીએ ભા. [illegible] બોલતા પ્રમુખપણા નીચે બોલાવી હતી. લેજીસલેટીવ કાઉનસીલના કેટલાક મેંબરેા અને પ્રસીદ્ધ ગોરાઓ પણ હતા. મી. ગાંધી પોતેા હલાક ચાલુ લડત વિષે બેલ્યા અને ત્યારબાદ મી હેાસ્કીને મી. ગાંધીને સવાલેા પુછવા માટે પરવા નગી આપી. મીટીંગનું કામ બરાબર આઠ વાગે શરૂ થયું હતું. સવાલજવાબ પોણા અગીઆર વાગ્યા સુધી ચાલ્યા. બધાને મી ગાંધીના જવાબથી બહુ સંતેાષ થયેા અને જેઓ આપણી લડત બરેાબર નહેાતા સમજ્યા તેઓને આજ મીટીંગથી પુરી સમજણ પડવાથી ખુશાલી થઇ. એક વગવાળા ગેારાએ તેા મી. ગાંધીને પબ્લીક મીટીંગમાં બેાલવા અને આ પ્રમાણે ખુલાસા કરવા સુચના કરી. મી. ગાંધીએ તેમ કરવાની પોતાની ખુશી બતાવી છે. પબ્લીક મીટીંગ નાતાલના તહેવાર બાદ મળશે. ત્યારબાદ મજકુર ગોરાઓની મીટીંગે લેાડર બેારલીના સુધારા માટે ખુશાલી જાહેર કરનારેા અને બેાઅર ફ્રેંચમાન તરફ તીરસ્કાર દેખાડનારેા ઠરાવ પાસ કરી મીટીંગનું કામ અગીઆર વાગે બરાસ થયું હતું.

વાન બ્રાંડીસ સકવેરમાં

વાન બ્રાંડીસ સકવેરમાં આજે રેજીસ્ટરેશન ઓફીસ ખુલી હતી. ચીફ પીકેટ મી. ચંપી નાઇડુ અને બીજા પીકેટેા સવારથી પોતાનું કામ સરસ રીતે બજાવી રહ્યા હતા. ઘણા માણસેા રજીસ્ટર થવાની વકી હતી. સવારના મી. નાઇડુએ એક માણસને રજીસ્ટર ઓફીસમાંથી રજીસ્ટર થતાં બચાવ્યેા હતેા. કેટલાકે પોતાના શેઠેાની સાથે બંધ ગાડીમાં આવતા તેા કેટલાકે વળી વકીલેા સાથે આવતા. મી. નાઇડુ તથા બીજા ચારને ત્યાંથી અસેડવાના હેતુથી સુપરીટેંડેંટ વરનનની સુચનાથી એક સાદા કપડાવાળા પોલીસે રજીસ્ટર સરટીફીકેટ માગ્યા જે રજુ નહીં કરી શકવાથી પકડી લઇ ગયેા. મી. કાચલી આને બીજા પડી કે કેટલાક સુરતીઓ રજીસ્ટર થવા જાય છે અને મી. નાઇડુ પકડાયા કે તુરતજ મી. આમદ મુસાજી અને બીજાઓની સાથે વાન બ્રાંડીસ સકવેર તરફ કુચ કરી ગયા અને જબરદસ્ત માણસેાએ ઓફીસને ઘેરી લીધી. વરનન સાહેબે જ્યારે જોયું કે એરમેન પોતે બોલા કરવા આવ્યા છે ત્યારે તેમને બસેડવાને પણ ઉપર પ્રમાણિક પગલાં લીધાં. મી. કાચલીના અને તેના આશાકીનો થઇ ગયા તેમની જગ્યા એકદેાએ ભરી દીધી કે પોતે પણ પકડાયા. આ બધા સાંભળી મી. ગાંધી અને મી. પોલાક સકવેરમાં પહેાંચી ગયા. અને જોયું કે પુષ્કળ માણસેા ચોકી કરતા હતા એટલે પાછા આવ્યા. તેમાં મી. કાચલીઆ વીગેરે સહુને અઢી વાજે કેારટમાં હાજર થવાની ચેતવણી આપી છોડી મુકયા.

કોરટમાં કેસ

અઢી વાગે કેારટનું કામકાજ હીંદીઓથી ચીકાર ભરાઇ ગયું હતું. મી. ચંપી નાઇડુ અને તેમની સાથે પકડાએલા ચાર જણાને પાંજરામાં પ્રથમ બેાલાવ્યા. મી. ગાંધી અને મી. પોલાક તેમના તરફથી કેારટમાં હાજર હતા. સુપ્રીમ કેારટના મી. રાંદેરીઆના કેસનેા ચુકાદેા થતાં સુધી આ કેસ પણ મુલતવી રાખવાની માગણી કરતાં મી. જોરડને આ કેસેા પણ બધા મુલતવી રાખ્યા. કેસ વખતે મી. જોરડને દીકા કરી કે તેની પોતાની પાસે એશીડે વીટેા આવી છે કે પીકેટેા તે લોકોપર જુલમ કરે છે તેથી રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસમાં જઇ શકતા નથી એ વાત તે પોતે સાચી માને છે અને આ લોકો જેઓ પકડાયા છે તે લોકો ઉપર જુલમ કરતા હોવા જોઇએ. મી. ગાંધીએ જવાબમાં કહ્યું કે તેમ હોય તેા કાયદેા ખુલ્લેા છે. આ કામકાજ સર તેમને તેના તહેામત માટે પકડી શકાયજ નહીં. પીકેટોનું કામ તેા લોકોને સમજાવવાનું છે. અને કોઇએ તેની ઉપરી રેવીડ કરી હોય . તે પોતાના સ્વારથને લઇને કરી હશે તેા તે બરાબર હોય એમ માની શકવાનું કારણ નથી.

બધાને છોડી મુકવા અને કેારટ હુકમ કરે ત્યારે હાજર થવા સુચના આપી. બધા કેારટની બહાર આવતાં હરખથી વધાવી લીધા.

પકડાએલાનાં નામેા નીચે મુજબ છેઃ મેસરસ કાચલીઆ, ચંપી નાઇડુ, આમદ મુસાજી, મેમી, મુસા મસપ આયન, સી. કે. ટી. નાઇડુ, એન. એસ. મુડલે, આર. નરસુમુલુ નાઇડુ, એ. એ. મુડલે, એસ. આર. નાઇડુ, એસ. ડી. નાઇડુ, ટી. સી. મુડલે, એન. એચ. પીલે, વી. દોરાસામી મુડલે, એ. એમ. એડરસ. એસ. ડી. અનેસ્ટ, આર. ટી. પડીઆચી, સ્વામિ હોવન મુડલે, વી એમ. પડીઆચી, એ. વી એ ો, આર. આર. નાઇડુ, મકન વાલા, જના રામા, હરમાયલ મહમદ જાનેક, ગુલામ મ. નાગાણા, જયરામ હાજી અને અહમદ મહમદ મોલાસ.

નાતાલના પીકેટો

મેસરસ મેઢ, સોદા, જોશી, રવીકૃષ્ણ, મીરઝાં, સોરાબજી તથા સાપુરજી નાતાલ ના સાહેબોએ પીકેટીંગ પણું સરસ કરેલું હતું. મી. મેઢ તો બરજીસ સાહેબનીજ ચોકી કર્યા કરતા અને દરેક કામ ઘણીજ ચોકસાઇથી કરતા હતા, તે ઉપર મી. બર જીસ જે. પી સરેહનથી પ્રીટોરીઆ ગયા ત્યાંસુધી કામ બજાવ્યું હતું. શુક્રવારે ૧૭ માણસોએ રજીસ્ટર માટે અરજી કરવાનું જણાવું છે. તેમાં કુકણી, સુરતી અને બે કલકતીઆ હોવાનું જણાયું છે.

શનિવારના કેસો

આજે મેસરસ સામી, નાયક, વી. મુડ લીઆર, ગોસાંઇ ઓધવ, પેમા જેરામ તથા વલી આમદજીને વગર લાઇસેન્સથી રી કરવા માટે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાંના સામી નાયક ગોસાંઇ ઓધવ તથા મોડલીઆરને દરેકને બે પોંડ દંડ અથવા બદલ દીવસની સખત મજુરી સાયની જેલની સજા થઇ હતી. તથા પેમા જેરામને પા. ૨ દંડ અથવા સાત દીવસની સખત મજુરી સાથ જેલની સજા થતાં બધા જેલ ગયા છે. ગોસાંઇ ઓધવ ત્રીજી વખત જેલમાં ગયા છે. મી. વલી આમદજી જેલ જવા બહુ રાજી હતા. અને પોતે ગુન્હેગાર હોવાનું જાહેર કરવું છતાં તેમને માજીસ્ટ્રેટે નીરદોષ ઠરાવી છોડી મુકયા. કેમકે તેમના ઉપર લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવાનું તહોમત રાખવું જોઇએ તેને બદલે લાઇસેન્સ રજુ નહીં કરવાનું તહોમત રાખેલ તે બરાબર નહીં હોવાથી છોડી મુકયા. જ્યારે મી. ઇસા નાથા જેલ જતો કરી કોરટમાં હાજર થયા નહીં.

કરમર્સંડારપ

મી. ઇબ્રાહીમ મુસા ડાંગાને રજીસ્ટર નહીં હોવા માટે પકડેલ તેનો તથા બીજા સાત માણસોના કેસ અપીલનો ચુકાદો થતાં સુધી મુલતવી રહ્યા છે. તેજ મુજબ બોકસબરગ, પ્રીટોરીઆ, જરમીનસ્ટન વીગેરે જગ્યાના કેસો અપીલનો ચુકાદો થતાં સુધી મુલતવી રહ્યા છે દરેક જગા એ તેજ પ્રમાણે કેસો મુલતવી રાખવા મી. પોલાકે હાજરો સબ્યા છે.

પીટર્સબરગ

હમણાંજ ખબર મળ્યા છે કે નાતાલ આમેવાનોએ ત્યાં પા. ૧૦૬-૧૮-૦ નું ઉઘરાણું કરેલું છે. અને લાંથી નીચી ૬૬૬ થયા ત્યાં પા. ૨૭૫ને જાહેર થયા છે. લાંથી મોહનલાલ મી. પાટીલના આમદથી રોકાઇ આજે પ્રીટોરીઆ આવી ગયા છે. મી. ખડેરીઆ લખે છે કે પીટરસબરગમાં બીજા પા. ૨૫થી૩૦ સુધી મળવાની વકી છે.

કલ્યાણજી કાલીદાસ નામના માણસને રજીસ્ટર નહીં હોવા માટે પકડેલ તેનો સુપ્રીમકોરટમાં કેસ ચાલતાં ડીપોરટનો હુકમ માજીસ્ટ્રેટે કરેલ છે.

રોડેશીયાથી ઉઘરાણું

ઇવેન્ડાથી પા. ૧૦૬ પ્રી. ઇ. એ. ના ઉઘરાણામાં મળ્યાં છે. [આ ઉઘરાણાની નામવાર ટીપ અમને મળી છે. તે આવતા અંકમાં છાપશું. અ. ઇ. ઓ.]

નાના બાળકો જેલમાં

આજે સોમવારે મેસરસ આમદ ઇસાક, રણછોડ હીરા, કાના, અને બાળા મુલામ વગર લાઇસે-સથી ફેરી કરતાં પકડાયા હતા તેમને દરેકને પા. ૨૬ દંડ અથવા એક મહીનાની સખત મજુરી સાથની જેલની સજા થઇ છે બધા જેલ ગયા છે. રણછોડ હીરા તથા કાના બદુજ બાળક વયના બાર અને તેર વરસના છોકરાઓ છે.

અપીલની મુદત

આવતે ગુરૂવારે મી. રાંદેરીયાની અપીલ સાંભળવાનો દીવસ મુકરર થયો છે. એડવોકેટ જોપીના હાથમાં કેસ છે.

ઓડલબરગ

એક સતર વરસનો છોકરો જે ત્રણ વરસ પહેલાં ટરાંસવાલમાં તેના ભાઇ સાથે આવેલ અને વોલંટરી રજીસ્ટ્રેશનની અરજી બધા સાથે કરેલ પણ હજી સુધી રજી સ્ટર મળેલ નહીં હોવાથી તેને નવા કાયદાની રૂએ પકડેલ છે. તેનો કેસ તા. ૨૮મી ઉપર મુલતવી રહ્યો છે.

મંગળદાસ.

નાતાલના શેઠીઆ

મી. દાઉદ શેઠ આજે અહીં પ્રીટોરી આથી આવી પહોંચ્યા છે. રૂસ્તમજી શેઠ, તથા આંગલીઆ શેઠ વોરમબાથ મી. નસદી ને ત્યાં રોકાયા છે તેઓ આવતી કાલે સવારમાં આવી પહોંચવાની વકી છે.

વોકસરસ્ટ

મી. મીઆ આમદ હાવજીએ વોલંટરી રજીસ્ટર લીધું છે જે પોતે બાળી નાખેલ તેમને રજીસ્ટર વીના ટરાંસવાલમાં હોવા માટે પકડેલ છે તેનો કેસ અપીલનો ચુકાદો થતાં સુધી મુલતવી રહ્યો છે.

હસન ભાઇને રજીસ્ટર માટે ગયા ગુરૂવાર પકડેલ તેમે પા. ૫ ના કેસ ઉપર [illegible] તા. ૨૪મીના ગુરૂવારે. કીશોરભાઇ કાલીદાસ માંડી તથા પોપટી ઇવણ નરોતમ તા. ૬ ના રોજ રૂસ્તમજી શેઠની સાથે આવેલા તે વોકસરસ્ટમાં પકડાયા છે. તેમનો કેસ તા. ૮ના રોજ ચાલી તેઓને ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા હતા. પણ તેઓ તરતજ કરીને દાખલ થયા. અને ૬ઠી તારીખે તેમના કેસની ૧૫ તારીખની મુદત પડી. અને પાળ્યાથી તા. ૨૨ ના રોજની મુદત પડી હતી. તેમને તથા બીજા ચારને જામીન ઉપર છુટા કર્યા છે. તેઓ સ્ટાંડરટન આવવા નીકળ્યા છે.

પ્રીટોરીઆ

બે માણસોને રજીસ્ટર નહીં હોવા માટે મેજર ડીકસન આગળ ખડા કરવામાં આવ્યા હતા તેઓ રજીસ્ટર થવા ખુશી નથી એમ જણાવ્યું હતું. તેઓના કેસ અપીલનો ચુકાદો થતાં સુધી મુલતવી રાખ્યા છે.

કોંકણી

આજરોજ મેસરસ મહમદ ઇબરાહીમ કુંકે, આમદ સાહેબ અને કંદા સામીને મારકેટ ચોકમાં બે કાંકણી ઉપર હલ્લો કરવાના વાંક માટે સજા કરવામાં આવી છે. મી. કુંકેને ત્રણ માસની સખત મજુ રીની તથા બીજા બેને દરેકને બે માસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે. આ ત્રણે નીરદોષ હોવાથી માજીસ્ટ્રેટના ઠરાવ સામે અપીલ નોંધવામાં આવી છે. દરેકને હાલ ૫૦ પોંડના જામીન ઉપર છુટા કર્યા છે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

[આ કોલમમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબરપત્રો દાખલ કરીએછીએ. ખબરો સાફ અક્ષરે અને જેમ બને તેમ ટુંકા માં મુદાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ઇ. ઓ.]

લેડીસ્મીથ. તા. ૨૨ ડીસેમ્બર

તા ૧૯ ડીસેમ્બર શનીવારની રાતે ૮વાગે લેડીસ્મીથ ઇસલામીઆ સોસાયટી ની જનરલ મીટીંગ મી. અહમદ મુલાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, પ્રથ મ મીટીંગનો રીપોરટ સંભળાવ્યા બાદ સોસાયટી તેજ સાલ્યારેરીનો ચીલ્લો આજ સેકરેટરી મી. અહમદ ઇબ્રાહીમભાઇના હસ્તક હતો તે બાદ મહેતા મીસરેહદી અને દરેકસર મી. મહમદ મોબાતે બાંધી

સંભળાવ્યો હતો. આ હીસાબમાં બક્ષીસ ના પા. ૬૭–૧૦–૦, સભાસદોના લવા જમના પા. ૩૪–૫–૦ તથા સોસાયટીના ફમના ફીરાણાના ૨–૭–૬ મળી પા ૫૪–૨–૬ જમે પાસે હતા. તેમાંથી લાઇબ્રેરી તથા ધરતુ ૧૨ માસનું ફીરાવું, બાપના લવાજમ, ઇલેકટ્રીક લાઇટ, પુસ્તકો માટે કબાટ, મકાનની મરામત સ્ટેશનરી વીગેરે વીગેરે ખરચના પા. ૩૪–૬–૩ જતાં બાકી સીલીક પા. ૧૯–૧૧–૩ (તેમાં ૨–૯–૧૦ માજી સેક્રેટરી તથા ૧૭–૬–૫ ટ્રેઝરર પાસે) ની બતાવવામાં આવી હતી. બાદ પ્રમુખે આ હીસાબની વધુ વીગત જોનારને સોસા યટીના ચોપડામાંથી જોવાનું જણાવ્યું હતું. તેમાં દરેક બાબત વીગતથી જણા વેલ છે.

બાદ પ્રમુખે જુમાને દહાડે નમાજ વખત કેટલાક લોકો દુકાનમાં ચુપકીથી વેચે છે તેને માટે દીલગીરી બતાવી હતી કેટલાક લોકોના નામ મને મળ્યા છે મગર હું અતરે જણાવતો નથી આપણે જુમાને દિવસે ફકત એક કલાક દુકાનો બધ કરવી તેમાં ચોરીના સાટાં કરવા એ અફસોસની વાત છે બાદ બીજા કેટલાક સાહેબોએ તે વિષે વીવેચન કરી રાતે હવા વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ઉલાગોઆબ્બે, તા. ૨૧ ડીસેંબર

મરમી એકદમ સખ્ત પડે છે. વરસાદ ની અતિશય તાણ છે. જંગલમાં એટલો દુકાળ છે કે સાંબળવા પ્રમાણે કાફરો પોતાના બળકને ભુખ્યાં નહિ જોઇ શકે વાથી બેકલાં મુકી દઇ ચાલતાં થાય છે. સરકાર તરફથી કાંઇપણ રીલીફ વરક બોલવામાં આવે એમ લાગતું નથી. તોપ ના અવાજ કરી વરસાદ લાવવાની માગણી કોઇએ કરેલી પરંતુ તેના તરફ સત્તાવાળા ઓનું ધ્યાન ખેંચાયું નથી.

અત્રે આવેલી રીમર પ્રેસીડેન્ટમાં એક લાખા રોસા નામનો ગૃહસ્થ પોતાનો પાસ બોટો હોવાથી ચુપી રીતે કાંઠે ઉતરી આવેલ અને ત્યાંથી નાસીને મોટેલ ગએલ પરંતુ ગામના તેના દુસ્મનોએ તપાસ કરી ને વાતની પોલીસને ખબર કરી અને તેને પકડવામાં આવેલ. તેને પાછો દોડ રતાન રવાના કરી દેવામાં આવેલ છે. તેના સાથે નાસનાર બીજા શખ્સો હતા જે પકડાએલ નથી. આવા માણસો હીંદી નું માન હલકું પાડનારા છે. સત્તા ધિકારીઓના વિચાર આવા કામોથી બદ લાઈ ગયા છે. તેઓ વધારે સખત પગલાં લે છે. અને જેથી હીંદીઓને અતિશય ખમવું પડશે.

અહીની એસોસીએશન લાંબા વખત થયાં સુધ મહેલી ને તે પાછી બેઠી કરવા શ્રી. હલીમભા.ઇ અને બીજા શેઠીઆઓ તરફથી પ્રયત્ન થયો હતો. શ્રી. હલીમ ભાઇને ત્યાં તા. ૨૦ ના રોજ સવારે મીટીંગ થઇ હતી અને વિવેચન કરી ઉઠી ગયા હતા. શેહેરના તમામ આગેવાનો આવેલા હતા. શ્રી. હલીમભાઇની તકલીફ માટે તેમનો ઉપકાર માનવો ઘટે છે. બપોરે પાછા ભેગા થયા હતા, અને ગરમા ગરમ તકરાર ચાલી હતી. તેમાં કુતીઆઓ વાળા કાયદા ઘડીને લાવેલા હતા. જે કાયદા માન્ય રાખવા, તથા આગળ એસોસીએશનના પૈસા મેસરસ પરસોતમ અમરચંદને ત્યાં રહેતા હતા તે નહીં રાખી બેંકમાં રાખવા તથા સાત આઠ જણાઓની એક કમીટી નીમવી અને તે સારા જણાની સહીથી ચેક દ્વારે તોજ તાણાં મળે વિગેરે વિગેરે કેટલીક તકરાર ચાલી. તેમાં એક એવી દરખાસ્ત હતી કે દરેક ઈડિઅને માથાદીઠ ૬ પેની દરમાસે ફંડમાં આપવી. પરંતુ કમીટી નીમવામાં મત ભેદ પડયો અને કલાકપણ તીરસુમપર આવ્યા વગર કાંઇપણ કાર્ય કર્યા વગર ઉઠી ગયા હતા.

સરકારી ગેઝેટમાં બહાર પડયા વગર કેટલાક કાયદાનો અમલ કરવામાં આવે છે. અને તેથી નોકરના પાસ પણ ખોટા થાય છે. કે જેની અંદર ફોટોગ્રાફ હોતા નથી. આથી શેઠીઆઓને નોકરની તાણ પડવાની દહેશત આવવાથી એક અરજી ઘડી મવરનર પાસે મોકલ હતા, પરંતુ કાંઇ સંતોષકારક જવાબ મળ્યો નથી.

અહીં એક સાપીની જરા તાણ છે. તેથી શરૂ કરેલું કાંઇપણ કાર્ય પુરું થયું હજી સુધી તો સાંભળ્યું નથી. શરૂ થાય તોપણ સુભાગ્ય સમજવાં. લાયબ્રેરી પણ માંડમાંડ ચાલે છે.

રાજા મનવેલે રીજનરેટરસની ટોળીના વડા સાથે મુલાકાત કરેલ છે અને રાત્ય બંધારણમાં કેટલાક સુધારા કરવાની આશા રાખી રહ્યા છે.

પીટરમુબર્ગ તા. ૨૩ ડીસેંબર

નાતાલના બહાદુર શેઠીઆઓ શ્રી. હાજી હબીબ તથા શ્રી. કાચલીઆ તા. ૨૧મીની સવારે એસોસીએશનના હક રાણા માટે અત્રે આવી પહોંચ્યા હતા. સ્ટેશને માન આપવાને સંખ્યાબંધ માણસો હાજર હતા. ટ્રેન આવ તાં મીજબાનોને હરખ ભરેલો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. સ્ટેશનેથી સરઘ મી. ખાન મહમદ તબેલાને ત્યાં ગયા હતા. બપોરના મહેમાનોને માન આપવા મરજીદમાં ખાસ મીટીંગ મળી હતી. મી. હાજી હબીબને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ પ્રમુખે ડરબનના શેઠીઆઓની બહાદુરીના વખાણ કરી તેઓ અત્રે કાળો કરવા આવેલા તેની વીગત અસરકારક શબ્દોમાં કહી જણાવી ત્યારબાદ બીજા મહેરબાનોએ ભાષણો કરમાં હતા. મી. હાસમ મહમદ કાળાએ પહેલ કરી જણાવ્યું કે આ લડતમાં જેટલું અપાય તેટલું ઓછું છે. પોતે પાંચ ગીની આપવા જાહેર કરયું. તત્પશ્ચાદ અહીંની કમીટીના પ્રમુખ મી. અબળ હાજી મહમદે પા. ૬૦ નોંધાવી કાળે ખુલ્લો કરયો. બીજે તબાં ત્રીજે દિવસે શેઠીઆઓએ ગામમાં ફરી પા. ૧૯૬ ને ૧૮ શી. ઉઘરાવ્યાં. તેઓએ વરસાદ મા પણ ફરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. મી. હાજી હબીબે બહુ ભારી મહેનત લીધી હતી. શેઠીઆઓને મેસરસ ખાન મહમદ તબેલા, ખંડેરીઆ, હાજી હાસમ હાજી મોતી, ભાયાત, હાસમ કાળા, અબજ અહમદ, જે. સી. એસ. વલી, તથા અબદુલ તબેલ અલી તરફથી જુદેજુદે વખતે મીજબાની આપવામાં આવી હતી. બાદ ગઇ કાલ રાત્રે નીલી સટરમ ઉપડી ગયા. બહારના ગામડામાંથી હજુ પા. ૨૫ને આશરે મળવા વકી છે. અહીં થએલ ફાળાની રકમ જોઇ દરેક હીંદી વિચાર કરશે કે પીટરસબરગ જરા પાછું હતું તે બદલામાં કેવી હોંશ રાખે છે ને વખત આવે પૈસાની કેવી સારી મદદ આપે છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

રીમર અમલાઝી મારફત કલકતાની તથા રીમર અમસ્ટીંગા મારફત મુંબઇની ટપાલ તા. ૩૦ ડીસેંબરના અરસામાં બંધ થશે.

રીમર રીવ્હામ મારફત મુંબાસાની ટપાલ ૨૯ ડીસેંબર મંગળવારના ૨.૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

સ્વામીજીની સ્ટેંગરમાં ધર્મચર્ચા

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ડરબન સુધી સ્વામીજી પોતાની મીઠી વાણીનો પ્રસાદ ઘણુંખરું ડરબનના જીજ્ઞાસુ ઓનેજ વાટતા કરતા હતા. તે પ્રસાદનો લહાવો લેવાને સ્ટેંગરના હીંદીઓની વીનંતીને માન આપીને ગયા શનીવારે સાંજના તેઓશ્રી સ્ટેંગર પધાર્યા હતા. સ્ટેંગર સ્ટેશન ઉપર બધી વરણના હીંદી ઓનું મોટું ટોળું તેમને આવકાર દેવાને હાજર હતું. ડરબન અને ટોંગાટથી પણ ઘણાક મહારથી સ્વામીજી-ની સાથે આવ્યા હતા. વર્દેમાતરમના જયઘોષથી આખી મંડળી મી. જી. સી. પટેલને ત્યાં ગયું. ત્યાં આજુબાજુના પુષ્કળ હીંદીઓ સ્વામીશ્રીના દરશનાર્થે અને તેમની અમૃત વાણી સાંભળવામાટે આવ્યા હતા. મેળાવડો લગભગ રાત્રિના અગીઆર વાગ્યા સુધી ચાલ્યા રહ્યો હતો. રવિવારે સવારથી દૂર દૂરથી માણસો આવવા માંડ્યા હતા અને એક વાગે જ્યારે હવન શરૂ થયો ત્યારે તે વિશાળ જગ્યા માણસોથી ભરાઇ ગઇ હતી. મકાનના છાપરા ઉપર, સીડી ઉપર અને રસ્તા ઉપર માણસોની હદ આવી નહોતી. આથી પુર્ણાહુતી થયા પછી ખુલ્લી જગ્યામાં વ્યાખ્યાન દેવામાં આવ્યું હતું. હીંદીઓની આવડી મોટી હદ ઉપરાંત કેટલાક અંગ્રેજ અને પુરુષો પણ હાજર હતા. વ્યાખ્યાન પહેલા હીંદીમાં અને પછી અંગ્રેજીમાં થયું હતું. ૐકારથી પ્રારંભ કરતાં સ્વામીજી બોલ્યા કે માણસ માત્રની પ્રકૃતિ સુખ ને સારૂ છે. સહુ કોઇ તેને પ્રાપ્ત કરવા શક્તિમાન થતા નથી. કારણ કે તેઓ બહાર સુખ મેળવવા પ્રયત્ન કરે છે. પણ બહારનું સુખ અનિત્ય છે એટલે તે કાયમ રહેતું નથી. શ્રી વેદભગવાન આજ્ઞા એવી છે કે ચિરકાળનું સુખ આત્મજ્ઞાનથી મળી શકે. આત્મા સર્વવ્યાપી, અનંત, અજન્મા અને અવિનાશી છે તેનું જ્ઞાન એજ માણસને મોક્ષ આપનારૂં છે. આખી સૃષ્ટિમાં સહુથી પુરાણો ધરમ તે વેદ ધરમ છે; પુરાણું પુસ્તક તે શ્રીવેદ છે અને તેની અંદર લખેલું જ્ઞાન તે સત્ય છે. એવા વેદ ધરમ સંબંધે કેટલાક સ્વાર્થી અને અજ્ઞાન માણસોએ ખોટી ખોટી વાતો ઉભેલાવી અનેક આર્યને અવળે માર્ગે ચઢાવી દીધા છે તેથી સર્વ આરયની ફરજ છે કે આરય ધરમનું સંપુરણ જ્ઞાન સરવ વરણને. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અને શૂદ્ર સરવને આપી સ્વધરમ પાળતા કરવા પ્રયત્ન કરવો. આરય ધરમ અનેક ઇશ્વરને માનતો નથી. સૂર્ય ચંદ્ર વાયુ દરદાદી દેવોની ઉપાસના કરવાનું રહસ્ય ન સમજનાર માણસો દેવ એટલે ઇશ્વર એવો અરથ કરે છે. દેવ એટલે જેમાં દીવ્ય ગુણ રહ્યા છે તે. સુર્ય ચંદ્રાદિમાં રહેલ દીવ્ય ગુણને લીધે તે સરષ્ટિને અતિ ઉપકારી છે. તેના વિના આ સરષ્ટિની હસ્તી પણ સંભવિત નથી. એવા એ દેવોની ઉપાસના કરવી એટલે એમનું જ્ઞાન મેળવવું અને એઓ જે ઉપકાર કરે છે તેનો પુરેપુરો લાભ લેવો—એમની શક્તિને પુરેપુરો ઉપયોગમાં લેવી એ એમની ઉપાસના કરવાનો અરથ છે. યજ્ઞ-હવન એ વાયુ અને જળની શુદ્ધિને અરથે આવશ્યક છે. ને યજ્ઞ વારંવાર કરવામાં આવે તો હવા શુદ્ધ થવાને લીધે રોગ થાય નહીં તેમજ વરસાદ પણ રીત સર આવ્યા કરે. અને તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારો આ બાબતનો અભ્યાસ કરી ઠેકઠેકાણે યજ્ઞ કરવાનો વિધિ દાખલ કરે તે દુનિયા ઉપર મોટો ઉપકાર થાય. અમારા પુરવજોએ અગ્નિના ગુણોનો અભ્યાસ કરી તેની ઉપાસના કરવાનો નિયમ ચાલુ કર્યો છે. બીજા દેવોનું પણ આજ પ્રમાણે છે. મુર્તીપુજા બાબત પણ એવીજ અણસમજ છે. કોઇપણ હીંદુ મુર્તીને ઇશ્વર કહેતો નથી, પણ ઇશ્વરનું ધ્યાન ધરવાને મુર્તી એ માત્ર સાધનરૂપ છે. ઇશ્વર નિરાકાર, નિરવયવ, સરવ વ્યાપક છે. તેનું જ્ઞાન એજ માણસને ખરું સુખ આપનાર છે અને બીજાં સાધનો કદી તૃપ્તિ આપી શકતાં નથી. તાળીઓના અવાજ વચ્ચે આ વ્યાખ્યાન બંધ થયા પછી યુરોપીઅનો ને અંગ્રેજમાં અસરકારક રીતે આર્ય ધરમની મહત્તા અને ઉત્તમતા સમજાવી હતી. તેમના મન ઉપર પણ સારી છાપ પડેલી જણાતી હતી. ત્યારબાદ ઘેર પધાર્યા હતા ત્યારે કેટલાક આસામીઓએ સંકલ્પો કીધી હતી તેનું સમાપ્તન કીધું હતું. ત્યાંથી રાત્રે ન્યુકેસ્ટરલેંડના ફરમર બાબુ ભોલારસીંહને ત્યાં પધાર્યા હતા. ત્યાંથી ઠરસની વીગેરે સ્થળોએ ફરી શુક્રવારે ટોંગાટમાં હવન તથા વ્યાખ્યાન કરશે. ત્યાંથી શનીવારે વેરૂલમ અને સોમવારે પ્રીટોરિયા થઇ ડરબન પાછા પધારશે.

હીંદુસ્થાનમાં અશાંતિ

[તાર સમાચાર]

લંડન, શુક્રવાર.

રૂટર જણાવે છે કે ગઇ રાત્રે હાઉસ ઓફ લોરડ્સની બેઠકમાં લો૦ મોરલી પછી મારકવીસ ઓફ લેન્સડાઉને ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે હીંદમાં રાજ્યદ્રોહને બેસાડવા ને હાલમાં લેવાયેલાં પગલાં સબબ જણાય નહીં. અને લો૦ મોરલીએ જાહેર કરેલ સુધારા ઉપર ટીકા કરતાં જણાવ્યું કે હાલના મુકરેલીના મામલાને હીંમતથી પહોંચી વળવાને સરકારે લીધેલાં પગલાંને હું ટેકો તથા ઉતેજન આપું છું.

લીબરલ પક્ષના છાપાઓ ખાસ બતાવે છે કે આ સુધારા દાખલ કરવામાં સરકાર ને સત્તાનો પુરો અમલ કરનારા અમલદારોની સામે રહીને ક્રામ લેવું પડેલ છે.

મરકયુરીનો ખાસ ખબરપત્રી જણાવે છે કે, વાઇસરોયની મરોબાર હાઉસીલ અને બ્રહ્માકાની ધારા સભામાં હીંદી મેંબરો ને દાખલ કરવાની લો૦ મોરલીની દરખાસ્તથી મહારાજ્ઞીની સલામતી માટે લંડન માં મોટી ધારતી પેઠી છે.

'ટાઇમ્સ' હીંદી પ્રજાની વફાદારી ઉપર વિશ્વાસ રાખવા તરફ સંકેત બતાવે છે.

'ડીઇલી' નો ખાસ ખબરપત્રી જણાવે છે કે લો૦ મોરલીએ ગઇ કાલે જે ભાષણ આપ્યું હતું તેમાં બળવાખોરોને ઉતેજન ન મળે અને સાવધાનતાથી રાજ્યમાં સુધારા દાખલ કરી શકાય એવી મતલબ હતી. ભાષણમાં તેણે જણાવ્યું કે હાલ નો ચાલુ મામલો એકસ્ટ્રીમીસ્ટ પક્ષની હીલચાલને લઇ ઉભો થયો છે. તેઓની સંખ્યા જોકે ઘણીજ થોડી છે, છતાં તેઓ અરણ્યિા યત્નને ક્રામ કરે છે. સાધારણ રીતે પ્રજા તેમના કાર્યને સખ્ત રીતે વખોડી કાઢે છે.

હું બળવાથી બીતો નથી અને ચાલુ મામલાને લીધે માર્લેસ્ટોનને ખાસ સત્તા આપનારો જે કાયદો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે તેને સાધારણ રીતે જે ટેકો મળ્યો છે તે ખુશી થવા જેવું જણાય છું.

લોરડ મોરલીના ભાષણ ઉપર છાપાઓ માં પુષ્કળ ટીકા બહાર પડી છે અને સાધારણ મત તેના પક્ષમાં છે.

રાજદ્વારી ગુન્હેગારોને સત્વર શીક્ષા કરવાના ધોરણને લો૦ મોરલી તરફથી જે ટેકો મળ્યો છે તેથી હીંદમાં વસતા અંગ્રેજો ખુશી થયા છે.

લંડન, શનિવાર.

રૂટર જણાવે છે કે હીંદના દેશી છાપાઓ એ લો૦ મોર્લીએ જાહેર કરેલ સુધારા આવકાર દાયક નહિ હોવાનું જણાવે છે.

ગઇ કાલે કાઉન્સીલમાં બોલતાં લો૦ મીંટોએ જણાવ્યું કે આ સુધારાને ફતેહમંદ રીતે પાર ઉતારવામાં અને ચાલુ એરેન્જમેન્ટને એસાદી દેવામાં હીંદી આગેવાનોની મદદની જરૂર છે.

લંડન, સોમવાર.

રૂટર જણાવે છે કે સોમવારે બપોરે વડી પારલામેંટની ચાલુ બેઠક બંધ કરતી વખતે ના૦ સહેનશાહે જણાવ્યું કે અંગ્રેજ રાજ્યની સાને કાવતરાંખોરોના કામથી હીંદમાં જે અશાંતી ફેલાઇ ■ તેથી હું ઘણીજ દીલગીરી જાહેર કરું છું. અને હું અંતઃકરણપુરવક આશા રાખું છું કે હાલમાં નવો કાયદો પાસ કરવામાં આવ્યો છે તેથી એક બીજા વચ્ચે વિશ્વાસ અને સારી લાગણીનો ફેલાવો થશે.

'સ્ટાર'નો ખાસ ખબરપત્રી જણાવે છે કે રાજદ્રોહી હીલચાલમાં ભાગ લેનારા હીંદી આગેવાનોને નવા સમરી જુરીસ્ડીક્શનના કાયદાનીરૂએ દેશપાર કરવાનું ચાલુ છે.

નેશનેલીસ્ટ પક્ષના કેટલાક આગેવાનો એ તેમના અનુયાયીને લો૦ મોરલીએ દાખલ કરેલ સુધારા કબુલ રાખવા અપીલ કરી છે.

હીંદુસ્થાનનો મામલો સાધારણરીતે સુધરતો જતો માનવામાં આવે છે.

લંડન, મંગળવાર

રૂટર જણાવે છે કે એક હીંદુની જગ્યા ભરવા ઓરત કાવતરાં માટે આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો છે. તે પારીસમાં રહી હીંદુસ્તાનમાં બળવો જગાડવા માટે બોંબ બનાવવાને ઉતેજન આપે છે.

ગઇ રાતે સુદેપૂર (?) જતી ટ્રેન ઉપર બે બોંબ ફેંકવામાં આવ્યા હતા. આ ટ્રેનમાં મી. હુમ, પ્રીન્સીપાલ પ્રોસીક્યુટર મુસા કરી કરતા હતા. આ કાવતરાખોરનો પતો નથી. આ નવી રેલવે લાઇન ઉપર આ સાતમી વખત બોંબ ફેંકાયો છે.

રૂ૦ 'ડેલી મેલ' ના એક તારમાં સાઉથ આફ્રીકા પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે નામદાર સુલતાનના ગાદી વારસનું તેના ■હેલમાં ખુન કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો.

મુંબઇ તથા મદ્રાસની ચેંબર ઓફ કોમરસને કાગળ

મુંબઇ અને મદ્રાસની ચેંબર ઓફ કોમરસને નીચેનો કાગળ જોહાન્સબરગ ચેંબર ઓફ કોમરસ તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે:

વહાલા સાહેબ,—ટ્રાંસવાલમાં વસતા એશીઆટીક વતનીઓના સબંધમાં હાલમાં ઉભી થએલી મુસ્કેલી બાબત તમારી ચેંબરે તપાસ કરવા જે વીતેલી કાગળ લખ્યો છે તે બદલ મારી ચેંબર આભાર માને છે.

શરૂઆતમાંજ મારે કહી દેવું જોઇએ કે એશિયાટીક્સ સાથેના આ વાંધાનો ફડચો તેમનાં ટ્રાંસવાલ સાથેના સંબંધ ના આખા ઇતિહાસથી અને આ કોલોનીના ગોરા રહીશોને મળેલા અનુભવથીજ સાફી શકાય.

તમે જાણો છો કે ડચના રાજ્યમાં અહીંના ગોરાઓ તેમજ વડી સરકાર એશિયાટીક્સની વિરૂદ્ધ કાયદા થતાં અટકા વવાનો પ્રયત્ન કરતા અને ઘણાં એશિયા ટીક્સ અહીં વસી ગયા હતા તે વખતે તેમને આવતા અટકાવવાનો કોઇ કાયદો નહોતો.

લડાઇ થઇ રહ્યા પછી પીસ પ્રીઝર વેશન ઓરડીનન્સ પસાર કરવામાં આવ્યો જેથી કરીને એશિયાટીક કે યુરોપિઅન કોઇ પણ પરમીટ વિના દાખલ થઇ શકે નહીં. પરમીટ આપવી કે ન આપવી એ ગવરનરના તાબાની વાત હતી. પરમીટ બાતાના સેક્રેટરી ગવરનરના તાબા નીચે હતો. નવા કે.લોનીમાં દાખલ થવાને એશિ યાટીક્સે સંખ્યાબંધ પરમીટ માટે અરજી ઓ કરવા માંડવાથી ટ્રાંસવાલ તેમનાથી ભરાઇ ગયું અને દુકાનો બહુ વધી પડી. આથી એવું જણાયું કે જે એશિયાટીક્સ ને દાખલ થતા અટકાવવામાં નહીં આવે તો યુરોપીઅન રીતભાત પ્રમાણેની સુધરે લી પ્રજા માટે ટ્રાંસવાલ લાયક રહેશે નહીં. લો૦ મીલનર અને મી. ચેંબ્બર લેનને અરજીઓ કરવામાં આવી અને સરકારને જણાવ્યું કે કોઇ પણ રીતે રીતસર પરમીટો દેવી. તે વખતના હાઇ કમીશનરને એમ લાગ્યું કે જેઓ લડાઇ પહેલાં ટ્રાંસવાલમાં હતા તેમનેજ માત્ર પરમીટો દેવી. અહીં કહી દેવું જોઇએ કે સરકારનો આ ઠરાવ તે ટ્રાંસવાલના તમામ ગોરાને પસંદ પડતો છે અને ત્યાર પછી જે જે કાયદાઓ અને ફેરફારો થયા છે તે બધા ઉપરના ઘોરણને અનુસરીનેજ થયા છે. આમ કરવામાં [illegible] અપૂર્ણતા રહી ગઇ હોય તે તેમ [illegible] સંભવિત છે.

પીસ પ્રીઝરવેશન ઓરડીનન્સ પ્રમા અમલ થવામાં બહુ અડચણ આવવા માંડી. લડાઇ પહેલાંના રજીસ્ટરો ઘણાં ખરાં બધાં નાશ પામ્યાં હતાં અને જે થોડા ઘણા ફરતાવેલને રહ્યા હતા તે અપુર્ણ હતા. તે ઉપરાંત બીજાને ચેંજવામાં પણ આવતા હતા. ૧૯૦૩ના મે માસથી ૧૯૦૬ના ડીસે બર સુધી ૧૨૫૪૩ રજીસ્ટરે કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. તેમાંથી ૪૧૪૬ એટલે લગભગ ત્રીજે હીસ્સે ખરાં રજી સ્ટરો બતાવી શકવા હતા. પણ પરમીટ વિનાના પણ ઘણા એશીયાટીક્સ કોલોનીમાં ઘુસવા પામતા હતા તેથી ટ્રાંસવાલ ના ગોરા લોકો તેમજ સરકારને બંનેને ખાત્રી થઇ કે રજીસ્ટર કરવા માટે કંઇ વધુ સખત પગલાંની જરૂર છે. જ્યાં સુધી આ કોલોનીને સ્વરાજ્યનો હક મળે ત્યાં સુધી આ બાબતનો ખા અમલમાં આણવાની સત્તા વડી સરકા આપેલી નહીં. પણ આ બાબત એટલી જરૂરી હતી કે પારલામેંટ મળી કે તુરતજ એશિયાટીક કાયદો તેમજ ઇમીગ્રેશન કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યાં. આ કાયદાની સામે એશીયાટીક્સે આવી સખત હડત લીધી. તેમણે સત્યાગ્રહની હડત લઇ તે કાયદા પ્રમાણે ફરજીઆત રજીસ્ટર થવાની ના પાડી. કેટલાક આગેવાનો જેલમાં ગયા. ત્યાંથી તેમણે મરજીઆત રજીસ્ટર લેવાની અરજી કરી જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કાયદા પ્રમાણેની સજાનો અમલ તેમને સામે થાય નહીં; કેળવાએલા અને જાણીતા આસામી પાસેથી આંગળા નીશાની લેવી નહીં.

સરકાર આ મુશ્કેલીનો અંત આ આતુર હોવાથી તેણે તેમની માગ કબુલ રાખી અને પારલામેંટમાં નવા પ્રકારનું રજીસ્ટ્રેશન કાયમ કરાવવાનું વચન આપ્યું. સહુ કોઇ એમ માનતા હતા કે આ વધીઘટી પતી ગયો.

આગસ્ટમાસમાં નવો કાયદો પાસ થયો જેને વડી સરકારે મંજુર કીધો પણ આ નવા કાયદાને અંતે આ કમ નશીબ સ્થીતિ શરૂ થઇ.

"૧૯૦૭નો જુનો કાયદો (ખુની કાયદો) રદ નથી થયો; જાણેલા હીંદી ઓને દાખલ કરવાનો ખુલાસો નથી; આ બે બાબતમાં સરકારે વચનનો ભંગ

રાખે છે એવી દલીલ આણી મી. ગાંધી અને તેના સાથીઓએ લડત શરૂ કરી છે.

બ્રહ્મબુકમાં આ બાબતનો પત્ર વ્યવહાર વાંચવાથી ખાત્રી થશે કે કાયદો રદ કરવા નું વચન સરકારે આપ્યાનું જણાતું નથી. બીજા મુદ્દા બાબતમાં મી. સ્મટસે વાર વાર જાહેર કર્યું છે કે કેળવાયલા દાખલ ઓ હયાત કાયદા મુજબ દાખલ થવાની અરજી કરશે તો તે ઉપર પુરતું ધ્યાન દેવામાં આવશે. પણ હજી કોઇએ અરજી કરી નથી. જો કોઇએ અરજી કરી હત તો તેની ઉપર વિચાર કરી પોંચતા હત ત્યાં તે આપવામાં આવત.

બાકીના ઉપરથી ઝરી કમીટી તેમજ ટ્રાંસવાલના બધા ગોરાઓ માને છે કે દાખલ ઓએ રજીસ્ટર કાયદાથી તેમની ઉપર જે કાબુ આવી જાય છે તેમાંથી બચી જવાને માટેજ આ લડત ચાલુ કરી છે. આટલું દીલગીરી ભરેલું છે કે સરકારી અમલદારોએ કાયદાની કેટલીક કલમોનો બરોબર અરથ સમજ્યા વિના કેટલાક કેસો કીધા હતા, જેથી મામલેટે કોર્ટોની સજા સુપ્રીમ કોરટમાં રદ થઇ હતી. કાય દાની બારિકીને લીધે જો કે આ દાખલ ઓને અમુક ગુન્હામાંથી મુકત કરવામાં આવ્યા હતા તોપણ રજીસ્ટ્રેશન કાયદામાંથી બચી જવા માટેજ તેમણે સંપ કીધો છે તે વાતનો તેઓ પોતે પણ ઇનકાર કરશે નહીં.

દેશના કાયદા સામે સત્યાગ્રહની લડત ચાલુ રાખવાથી તેની સજામાંથી તેમને મુકત કરી શકાય કે નહીં એ વીચારીએ. હાઉસ ઓફ લોરડઝમાં ૨૧મી ઓકટોબરે લોરડ કરયુએ પુછેલા સવાલનો જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે, મી. ગાંધી સત્યા ગ્રહની લડતમાં ભાગ લે છે એમ વડી સરકાર માને છે તેથી એને જે સજા થવી જોઇએ તે થઇ છે. લોરડ કરયુના આ જવાબ ઉપરથી એમને થતી સજાના વ્યાજબીપણા માટે શંકાનું કારણ નથી. સત્યાગ્રહની લડત કોઇ કેટલાકે વાજબી કહે વાય કે નહીં એ તકરારમાં ઉતરવા વગર આટલું તો મારી કમીટી માને છે કે આ કોલોની કે જ્યાં અરધ જંગલી માણસો વસે છે ત્યાં આવી લડત કોઇપણ કારણે લેવી વાજબી નથી. કારણ કે આ ઝનુની માણસો કોઇ વખતે દાખલાનું અનુકરણ કરે તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદા અને શાંતિનો અંત આવી જાય.

આપનો કાગળ ચેમ્બરની જનરલ કમીટી સમક્ષ રજુ કરાયા પછી નીચે મુજબ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

"આ ચેંબર આશા રાખે છે અહીંની હીંદી કોમ અને તેને ટેકો દેનારા સરકાર ઉપર જે દબાણ કરે છે તેથી નહીં દબાતાં ૧૯૦૭નો એશિયાટીક કાયદો તેમજ ૧૯૦૮ નો નવો કાયદો સખ્તાઇથી અમલમાં આણશે." આ ઠરાવની સામે એકજ વિરુદ્ધ મત હતો. આચોજ ઠરાવ બીજી ચેમ્બરે એ તેમજ ન્યુસીસીપાલ ચોરોએ પાસ કીધો છે.

તમારી ચેંબરે જે વાજબી ધિરજ અખતીઆર કીધું છે તે માટે મારી કમીટી આભાર માને છે. આપને એક તરફી સદ્ગત ભરેલા ખબરોને આધારે જ આપને હીંદીઓ માટે લાગણી થઇ આવેલી જણાય છે. આ કાગળમાં ખરી બીના જણાવવાનો પ્રયત્ન છે. કોઇપણ હકદાર એશિયાટીકને કાઢી મુકવાની સરકારે ઇચ્છા નથી. છતાં અમારો મજબુત અભિપ્રાય છે કે દરેક એશિયાટીક અસર કારક રીતે રજીસ્ટર થવો જોઇએ, અને ટ્રાંસવાલના ગોરાના લાભને ખાતર બધા એશિયાટીકને માટે ખુલ્લા બારણા રાખી શકાય નહિ.

એશિયાટીકોએ કાયદા સામે લડત ચાલુ કીધી છે તેથી તેમજ ટ્રાંસવાલના બધા ગોરાઓના ચોખા આગ્રહની સામે થવાની તેમનીહદને લીધે મારી ચેંબર વચ્ચે પડી શકતી નથી તેથી દિલગીર છે.

જ્યાંસુધી એશિયાટીકો કાયદાને અનુસ રીને વરતે નહીં અને પોતાના આ કરી લીધેલા દેશમાં શાંતિથી રહેવાનું પસંદ કરે નહીં ત્યાંસુધી તેમને માટે કાયદામાં કંઇપણ ફેરફાર થાય એવી એશિયાટીકોએ આશા રાખવી નહિ.

ઇમીગ્રેશન ઓફીસનો જુલમ

બંદર ઉપર તકલીફ

ડરબનથી એક 'યુવાનમુસલમાન' અમને નીચે મુજબ લખી જણાવે છે: ડરબનની ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન ઓફીસ ગરીબ હીંદીના ઉપર જુલમ ગુજારતા જરા પણ અચકાતી નથી. તે અત્રેની હીંદી કોમ જાણતાં છતાં તેના સામે એક શબ્દ પણ બોલી શકતી નથી. છેલ્લાં એક વરસ થયા દિનપર દિન નવા નવા જુલમ વધ તાજ જાય છે. મીનસીપાલ હેરી સ્મીથ હીંદી પ્રત્યે દીલસોજ હોવાનો ડોળ ધાલી બેઠા છે. તે પોતાના ડીપાર્ટમેન્ટમાં પુરા લાભ સત્તા ચાલી રહી છે તે મુજબ મોટે ભાગે કરે છે. તે ઉપરથી એમજ જણાય છે કે કોલોનીના અમલદારો ના હાથમાં તે પુતળાની જેમ નાચ્યા કરે છે, અથવા આપખુદ જુલમી સત્તા પસંદ કરનારા છે. ઉઘાડે છોગે સદરહુ ઓફીસ કેર વરતાયી રહી છે. અફસોસ છે કે આવા અંધેરની સામે આપણે કંઇ નથી કરી શકતા, મુંગે મોઢે જુલમ સહન કરી રીબાયા કરીએ છીએ.

સદરહુ ઓફીસમાં લગભગ વરસ થયા એરીડેવીટમાં બેઉ હાથના અંગુઠાની છાપ લીએ છે. શરૂમાં આ સામે થયા થોડા અક્ષરોએ અવાજ ઉઠાવેલ પણ આજેના નોએ દરકાર ન કરી જેથી પરીણામ એ આવ્યું કે હવે દરેક પાસેથી ફરજ પાડી અંગુઠા લીએ છે. સ્ત્રીઓને માટે શીલીંગ ૫/ નું સર્ટીફીકેટ મળતું તે પણ બંધ કરી તેને બદલે ડોમીસાઇલ સર્ટીફીકેટ લેવા ફરજ પાડી છે. ને ડોમીસાઇલની ફી પાઉન્ડ ૧ છે. આનું નામ હીંદી ઓ પાસેથી લેવો કે શું?

એન્યુકેશનલ સર્ટીફીકેટ થી. ૫/– થી આપતા તે બંધ કરી ડોમીસાઇલ આપે છે, ને તેની ફી પૌંડ એક છે.

સદરહુ ઓફીસને અરજી–એફીડેવીટ વીગેરે કરવું તે વકીલ મારફતેજ કરવું જોઇએ. આવો મી. સ્મીથે સખ્ત હુકમ કાઢેલ છે. જેથી હીંદી એજંટોને બદલે ગોરા વકીલને કમાવવાનો રસ્તો થયો. વકીલતો અરજીની ખાસી બે ગીની લીએ છે. પછી તમારૂં કામ થાય યા નહીં તેની તેને દરકાર કેવી? ગરીબ હીંદી એજંટો ધક્કા ખાતા ને કામ થયે થી. ૧૦ લેતા. હમણાંજ કેસ્ટરમાં એક માણસની સ્ત્રી તથા છોકરો આવેલ તેણે હીંદી એજંટ પાસે એફીડેવીટ કરાવી પણ તે ઇમીગ્રેશન ઓફીસે કબુલ ન રાખી ને કહ્યું કે વકીલ પાસે કરાવી લાવો. બિચારા હીંદી એજંટે બહુજ પુછવાં પુછવાં સામે આજીજી કરી પણ કંઇ વળ્યું નહીં. આખરે તે બિચારા હીંદીને વકીલ પાસે જવું પડ્યું ને ગીની ચારની બાદ કેડી.

ઉતારૂ પાસેથી અગાઉના જુના પાસ અમલદાર આગબોટપર લઇ લીએ છે ને નવા ઓફીસમાંથી લઇ જવા જણાવ્યું કરે છે. આતો સારૂં છે, પણ નવા બહ લીમાં આપતી વખતે પોલટેક્ષનો પાઉન્ડ ૧ ૧૨શીલાત જોરથી કહાવે છે. પાસા ન હોય તો ગમે તેમ કરે ત્યાંસુધી પાસ નથી આપતા. પછી તે માણસ નાતાલમાં ગમે ત્યાં રહેતો હોય. વધારે તો તાજુબી જેવું છે કે કીમબરલમાં આવેલને પણ તે

સાહેબો વેરો ભરવો પડે છે. આનું નામ ઘેર જે દિવસે લુંટ નહીં તો બીજું શું ? ઇસ્ટીમર કેઅરમાં એક હંડીનો વેપારી આવેલ તેણે હંડી જપ્ત ભરવા આજીજી કરી પણ મી. ડીકે ચોખી ના પાડી કે ત્યાંસુધી તમોને પાસ નહીં મળે. તેમજ દેશ જતી વખત પાસ કલાયતી વેળા પણ પોલટેક્ષની રીસીટ બતાવીજ પડે છે. જો કોઇ ભુલથી નહીં લાવ્યો હોય તો પાસ આપવા સાફ ના પાડે છે. આથી વાંચનારને ચેતાવું છું કે પોલટેક્ષની રીસીટ વિના જશો તો નહીં મળે —આમ પોલટેક્ષ જોવા તેને હક નહીં છતાં સામુ નજર બોલાય !

સદરહુ ઓફીસમાં નીચે, ઉપર, બહાર હીંદી, ગુજરાતી ને ઉરદુમાં નોટીસો ચોટેલ છે કે, અહીં કોઇએ બેસવું નહીં ઉભું રહેવું નહીં; દિવાલને અડકવું નહીં. ત્યાં કોઇ હીંદી જાય તેને તુરત છુટકો તો થતોજ નથી તેમજ બેસવા માટે ઉપર કુકત એકજ નનો બાંક છે. તે ઉપર ભાગ્યેજ ચાર માણસો બેસી શકે. ત્યારે વધારે હોય તો શું કરવું ? બહાર રોડના ઉપર ઉભું રહેવું ? કે ઉપરની નોટીસ નો અનાદર કરવો ? ઉપર મુજબ તકલીફ વેઠવી પડે છે, છતાં વળી નવું ધતીંગ ઉભું કરવું છે. સ્ટીમર કેઅર આવી કે ઓફીસર જઇને બધા ઉતારૂ ને તેમનો સામાન કોલસા ભરવાના મજવામાં ભરી હલકે ઉપર લઇ ગયો, જે હલકમાં ટ્રાંસવાલના ઉતારૂને રાખ્યા હતા. કેટલી છોકરાંને હલકે ઉપર સીડી મારફતે ચડાવવા ઉતારવા ને સામાન સંભાળતો વીગેરેથી લોકને દુઃખ વેઠવું પડે છે તે નજરે જોવા થી કંપારી છુટે છે; તેમાં હલકા પગાર ના અમલદારોના રોફને અપમાની શબ્દો સહન કરવા. ઉતરતી વખતે મજવામાં બેસી સ્ત્રી છોકરાંઓને કીનારે આવતા ઘણુંજ શરમ ભરેલું છે. આ બાબત મી. ડીકને પુછતાં જણાવ્યું કે અમારી ઓફીસનો હુકમ નથી પણ આસ્ટ્રેલીયાના ઓના કહેવાથી હલકે ઉપર લઇ જવાં પડ્યાં. આમાં આસ્ટ્રેલીયાવાળાઓએ કહ્યું હોય તેમ નથી જણાતું. બાકી રહેલાં ને હલકે ઉપર એક દિવસ આવાનું પણ આપવા રજા નથી મળતી. બીજે દિવસે અમુક વખત ઠરાવેલ તેથી જરા મોડું થાય તો માણસો ભુખ્યા રહે. આવા અંધેર સામે અહીંના હીંદી આગેવાનોએ નાસીપે પત્રકો ભરવા જરૂર જોઉં છું. કે જેથી કરિબ લોકની તકલીફ દુર થાય.

એક બીજા લખનાર મી. 'મુનશી' લખે છે કે નાતાલમાં જરમન લાઇનની આગબોટ ઉતારને લઇને આવે છે તેમને આગબોટમાંથી સીધા લાઇટરમાં ઉતારે છે તે વખતની તકલીફ એવી છે કે ખરા જીગરના આદમીથી જોઇ નહીં શકાય. બેર, મરદ માટે તો કંઇ નહીં, પણ આપણા લોકોના બાળ બચ્ચાં જે કોઇ દહાડો આવે ઠેકાણે ચડેલાં કે ઉતરેલાં નહીં તેને કેવું ભારી પડતું હશે તે તેમનું દીલ જાણતું હશે. આ બાબત ચંપતા ઉપાય કોંગ્રેસ લેશે એમ હું આશા રાખું છું. આવી તકલીફ કોઇ જગ્યાપર જોવા માં આવતી નથી. સદરહુ બાબતમાં કોંગ્રેસના અમલદારોએ જરમન લાઇનના એજંટથી એવો બંદોબસ્ત કરવો પડે છે કે જ્યારે સપ્રમા ઉતારૂ ખલાસ થઇ જાય અને, ગ્રેવીમીટેડ પ્રમીગ્રંટ રહી જાય ત્યારેજ તેને તે પોતાના અમલદારને સ્વાધીન કરી આપવા. આ તકલીફનો બંદોબસ્ત નહીં થશે તો ચઢ ઉતરમાં કોઇ દહાડો કોઇની જાનને પણ નુકશાન થશે.

[આજનેકાગળીતરફકોંગ્રેસનાઅમલદારો નું અમેધ્યાન ખેંચીએછીએ. અ ઇ. ઓ.]

બાણેામાં કામ કરતા હીંદીઓ

લેડીસ્મીથથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે, જ્યારથી ચાવલપર તેજી થઇ છે ત્યારથી આગબોટવાળાઓ તેમજ ગા અને શેરડી ના વાવેતર કરનારાઓ બહુજ વિચારે પડેલા દીસે છે. સદુથી હલકામાં હલકા ચાવલ પણ એ લોકોને મોંઘા પડે છે. ગરીબોને કરગ જેવા ચાવલ ખવરાવવા ને તેઓ જરાપણ અચકાતા નથી એ હું આગળના કાગળમાં જણાવી ચુકયો છું. તે બાદ પ્રોટેક્ટર સાહેબે ફતે તપાસ કરી હતી તેમાં કાંઇક સુધારો થયેલો જણાયો એ કે હજી કાંઇ ઘણા સારા ચાવલ એ બીચારાને મળતા નથી. બેર પણ હાલતો મારા સમજવામાં આવ્યું છે કે દરેક એસ્ટેટવાળા માડાગાસકરથી ચાવલ લાવનાર છે, હેતુ સસ્તા પડે એટલો. ડાકટરે પણ તેની પક્ષમાં અભીપ્રાય આપ્યો,

વાહ વાહ! વાત તો ઘણીજ સારી. શું એસ્ટેટવાળાઓના લાભને ખાતર એ મરી બોને હલકીમાં નાખશે ? જેટલા હીંડિયા ના ચાવલ એ લોકોને માફક આવે છે તેટલા માડાગાસકરી ચાવલ કદી માફક આવશે નહીં, તનદુરસ્તીમાં બગાડો થશે, એટલું જ નહિ પણ બીચારા મરીબોના જાનો જોખમમાં આવી પડશે. ત્યારે હું હીંડિયા જોવા ગયો હતો ત્યારે માડાગાસકરના જે બંદર મંજુંગા, નોસીબેની મુલાકાત લેવાનો અવકાશ મેવાને મળ્યો હતો. તે વખતે ત્યાંની દરેક હીલચાલોની બારીક તપાસ મેં કાબી હતી. ચાવલને માટે ત્યાંના હીંદી ઘણીજ કર્યાદ કરતા હતા. તેઓ કહેતા કે હરેંચ સરકાર હીંદુસ્તાનના ચાવલ ઉપર મોટી જકાત નાંખી અત્રેના ચાવલ આવાની અમોને ફરજ પાડે છે જેથી અમે મરી ચાલ્યા જીએ. અમે એવી મોટી જકાત છતાં અમે મોટે ભાગે દરે તો હીંડિયાથી ચાવલ આયાત કરીએ છીએ. ત્યાંના ચાવલ તે મુલકના નેટીવ લોકોજ ખાય છે. હવે જ્યારે એ ચાવલ આ બીચારા વાવા વગરના ગરીબોને ખવડાવશે ત્યારે તે લોકોની ફરીયાદ કોણ સાંભળશે ? શું ઇસ્ટેટવાળાઓને મોટી બોટ નડે છે ? દરવરસ તે લોકો બહોળા સારો નફો કરે છે. સરકાર તે લોકોને મદદ કરે છે ત્યારે આ બિચારા ગરીબો ઉપરજ શું કરવા આફતો લાવે છે ?

એક બીજી બાબત ઉપર પણ મારૂ ધ્યાન જાય છે તે એ કે હીંડિયા જ્યારે માણસો પુરાં પાડે છે, અને નાતાલને લાભ કરે છે ત્યારે નાતાલ પારકા દેશ સાથે વેપાર કરીને બેવફા થવા માગે છે. આ સવાલ ઘણો મોટો અને વિચારવા જોગ છે.

છેલ્લા અખરો

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ તાર]

જોહાન્સબરગ ગુરૂવાર.

સુપ્રીમ કોરટમાં મી. રાંદેરીઆની અપીલ આજે કાઢી નાખવામાં આવી છે. કોરટે જાહેર કરયું છે કે માજીસ્ટ્રેટને તહેનાત દાર ઉપર કામદાનો અમલ કરવાનોજ હતો એટલે અપીલ ચાલી શકે નહીં.

ડરબન વિક્ટોરીઆ સ્ટ્રીટના થીએટર માં બી સ્ટાર ડ્રેમાટીક કંપની બકરી ઇદને દિવસે નવો બેલ બાદશાહે ખુદાદોસ્ત નામે અંજનમે સખાવત ભજવી બતાવશે. પ્રસિદ્ધ કરતાઃ મહેતાબ, મેનેજર કી. પી. રાવત.

ડરબન ક્રીશ્ચન ફ્રરટરર એસોસીએશન ની બીજી રવીવારે સવારે ૧૦ વાગે મુરગેસા મીલ્ડીંગમાં ૬૨મા૫૬ ટીબોલના હોલમાં મળશે જે વખતે વરસના હિસાબ ની પીત જાહેર કરવામાં આવશે તથા નવા કારરવાઇયોની ચુંટણી કરવામાં આવશે.

હીંદુસ્તાનના અખબારો

(હીંદી છાપા ઉપરથી)

જામનગરની પ્રજાને સ્થાનીક સ્વરાજ્ય નો હક આપવાની જામસાહેબે મોહરબંધ કરી છે અને તે સંબંધી એક જાહેર નામુ બહાર પાડી મ્યુનીસીપાલીટીમાં રાજ્ય તરફના કેટલા ડાયરેક્ટરો તથા પ્રજા તરફના કેટલા ડાયરેક્ટરો નીમવા અને તેમને કેટલી સત્તા આપવી તથા તેમના તાબામાં કયા કયા ખાતાઓ સોંપવા તે જણાવ્યું છે.

રાજકોટના ઠાકોર સાહેબ વિલાયતથી પાછા ફર્યા છે. ત્યાં હાલ એક સ્વદેશી મેંક સ્થાપવામાં આવી છે.

ગોંડળના ઠાકોર સાહેબ સર ભગવતસીંહ જીની ૪૪મા વરસગાંઠની ખુશાલીમાં તા. ૨૫ અકટોબરે દરબાર ભરવામાં આવી હતી. નજરાણું થયા પછી રાજ્યાસન ઉપર આવ્યાને ૨૫ વરસ થયાં તે માટે ઠાકોર સાહેબે બે રાજ્ય, ગોંડળ, ઉપલેટા, જામવાડા અને સરસપ ખાતે લેવાતી ૧૫ ટકાની કસ્ટમ્સ ડયુટી માફ કરી છે જેથી ઠાકોર સાહેબે વાર્ષીક રૂા. ૫૦૦૦૦ જેટલી રકમની ઉદાર બક્ષીસ કરી છે. એ ઉપરાંત સારી નોકરી માટે કેટલાક અમલદારોના પગારોમાં વધારો આપવાનું જાહેર કરવું હતું.

મોરબી રાજ્યના અમલદારોને વફાદારી ભરી નોકરી બજાવ્યા પછી પેનશન આપવાનું જાહેર થયું છે. કોઇ અમલદાર પેનશન લીધા પહેલાં મરણ પામે તો તેની વિધવાને પણ પેનશન આપવાનું ઠરયું છે. મોરબીના દિવાન રા. બા. કૃષ્ણજી ધરમશી એ રાજીનામું આપ્યું છે.

હીંદી સેનાપતી લો૦ કીચનર નવેંબરની ૨૧ તારીખે સ્ટીમર રસ્તે વેરાવળ ખાતે ઉતર્યા હતા. ત્યાંથી પ્રભાસ પાટણના ખંડીએર જોઇ જુનાગઢ ગયા હતા, ત્યાં તેમને સારો આવકાર મળ્યો હતો. જુનાગઢમાં રાજ્યના અમલી હથીયાર તપાસ્યા હતા. ગીરનારના પગીહાસીક સ્થળો તપાસ્યા હતા. ત્યાંથી ખાસ ટ્રેન મારફત જામનગર ગયા હતા. સાંબાસ દરબાર ભરી મહારાજા તરફથી લોર્ડ કીચનરને સારું માન આપવામાં આવ્યું હતું. તા. ૨૬ બીજે દીવસ સવારે રવાના થયા હતા.

પોરબંદરના રાણાસાહેબની તબીયત બગડી જતી હોવાથી હજુર કોર્ટની અપીલો સાંભળવાને મી. ગુલાબરાય વજેશંકર જોષીને નીમવામાં આવ્યા છે.

ભાવનગરખાતે મુંબઇવાળા મી. એફ. સી. કરતમજી અને બીજાઓ તરફથી રૂા. ૧૦,૦૦૦૦ની થાપણથી એક મીલ ઉભી કરવાનું ઠરયું છે, અને મહારાજા સાહેબે કેટલીક છુટ આપવા કબુલ્યું છે. એ સિવાય બીજી મીલો કાઢવા માટે પણ હીલચાલ થાય છે.

નડીયાદમાં કપડવંજના કેટલાક વોરા મહાશયો એક મીલ કાઢવા વિચાર રાખે છે. ૫ મી જાન્યુઆરીએ જુદી જુદી ભરાનાર પ્રદરશન જોવા માટે ખેડા અને અમદાવાદ જીલ્લાના કરેક ગામમાંથી બળે બેતુ તે સરકારનાખરચે મોકલવાનું ઠરયું છે. તેમને ખાનાની તથા રહેવાની સોકવણ સરકાર તરફથી થશે. પ્રદરશનમાં આવેલી વસ્તુઓ માટે સારાં ઇનામો આપવાનુ ઠરયું છે. અદીના વતની અને વડોદરા ના નાયબ સુબા મી. ભોળાભાઇ ભાજરભાઇ તથા તેમના પિતાશ્રીની યાદગીરી માટે રૂા. ૧૦,૦૦૦ને ખરચે સ્ટેશન નજીક એક ધરમશાળા બંધાવવામાં આવી છે જે મોટા મેળાવડા કરવા ખુલ્લી મુકાઇ છે.

વડોદરા રાજ્યના અમલદારોમાં મોટો ફેરફાર થવાની વકી છે. કહેવાય છે કે દીવાન સાહેબ ખા. બા. કેરશાસપજી રજા ઉપર જઇ રીટાયર થશે અને મી. રમેશ ચંદ્ર દત્ત દીવાન નીમાશે. પંજાબના સુબીઆના ડેપ્યુટી કમીશનર સનંદી નોકરીવાળા મી. કેકચંદ દીવાન રૂા. ૨૫૦૦ના પગારે નીમાયા છે, તેઓ સેટલમેંટ કમી શનરનો ઓપ્પો બલાવશે અને હાલ તેઓ રા. બા. ગુણાકરરાવ નીંબાળકરની સાથે રહી માહીતી મેળવશે, અને તે પછી રા. બા. નીંબાળકર બાનમી કારભારી થશે. સેક્રેટેરીયટની રચના મી. દત્તની સલાહથી કરવામાં આવશે. વળી સનંદી અમલદાર મી. પી. જે. મીઠ પણ આ રાજ્યમાં નીમાવાની ઇચ્છા રાખે છે. રા. બા. વાસુદેવ સમરથ પણ સરસુબાની જગાએથી નાયબ દીવાન કે એવાજ બીજા ઓહા ઉપર નીમાનાર કહેવાય છે. નવા રાજીવાળીવન મી. ધીરજલાલ કાલભાભાઇ તે આ રાજ્યના અનુભવી અને જુના અમી કારી કે. ના. કાલભાભાઇ હરજીવનદાસ ના પુત્ર અને આખી મહારાજાની મુલાકાત લીધી હતી. મી. ધીરજલાલને અત્રેના મીત્રમંડળ તરફથી માન આપવાનો મેળા વડો થયો હતો તથા ડા. બાલાભાઇએ ટીપાર્ટી આપી હતી. મી. ધીરજલાલ ની બદલીખાતે નીમાયું કે થવાનું સાંભળાય છે. મી. મણીલાલ બાલાભાઇને વેપારી કામકાજ માટે રાજ્ય તરફથી અમેરીકા મોકલવાનું ઠરયું છે. મહારાજાએ સંયુકત પ્રાંતોની મુલાકાત વખતે દહેરાદુનની પાઠ શાળાની મુલાકાત લઇ તેના ફંડમાં રૂા. ૧૦૦૦ની રકમ આપી હતી. પ્રવાસેથી તેઓશ્રી રવીવારે (તા. ૧૫ નવેંબરે) અત્રે પધાર્યા છે અને તા. ૨૫ બીએ ચાંદોદ, કબોઇ, સીનોર, સંખેડા વીગેરે જગ્યાએ ફરવા નીકળનાર છે.

અમદાવાદખાતે મુંબઇના ફેલોશીપ જર્નલ અગ્રેસર શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઇ. ઇ. તા. ૧૬ બીએ ૭૫ વરસની વયે સ્વરગવાસી થયા છે. તેમના માન માં અમદાવાદ શહેરમાં બીજે દિવસે રજા તાળ પડી હતી. મરહુમ જર્નલ કોમના અગ્રેસર મનાતા હતા. પાટણખાતે પ્રોવીન્સી જર્નલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ હતા. મુંબઇ તથા સોલાપુરખાતે દીલગીરી બતાવવા જાહેર મીટીંગ થઇ હતી.

ગુજરાત પાટીદારોની એક પ્રાંતિક કમી ટીએ કોમમાં સુધારા વધારા કરવા નીમાઇ છે. તેના સેક્રેટરી મી. ગોવિંદભાઇ હાથી ભાઇ નીમાયા છે.

તા. ગાયકવાડ સરકાર તરફથી ભાદરણ થઇ ધરમજ સુધી રેલ્વે કરવાનું નકી થવાથી બોરસદના રહીશોએ બોરસદ થઇ રેલ્વે લઇ જવા અરજી કરી છે.

મુંબઇના જાણીતા કપોળ સર કરસી સનદાસ નરોતમદાસ નાઇટ તા. ૧૬ નવેંબરે મુંબઇખાતે ૫૮ વરસની વયે સ્વરગ વાસી થયા છે. મરહુમે જુદા જુદા જાહેર કામોમાં મારી રકમો આપી હતી. મુંબઇ યુનીવરસીટીને સ્કોલરશીપ સ્થાપવા એક સારી રકમ આપી હતી. સુરત તથા ધરમાપોરખાતે લાગેવી આગમાં ઘરબાર વીનાના નીરાધારને મદદમાં તથા નાટક ખાને સેનેટોરીયમ બાંધવા વીગેરેના કામો માં તેમણે તેમના ભાઇ સાથે મળી રૂા. એક લાખની સખાવત કરી છે. આ સાથે તેમના પિતા તથા કાકાએ કરેલી સખાવતો ઉમેરીએ તો કુલ રૂા. દશ લાખની થાય છે. તે પહેલેથી જામનગર દીવાનપતી હતા. તેમના જમાનામાં કેટલીક

મીસ્રો તથા ગ્રીસીસ બંધ રહી હતી અને મુંબઇની મ્યુનીસીપાલીટીએ દીવાબીરી નો ઠરાવ પસાર કર્યો હતો. મરહુમે વસીયત નામામાં પોતાની પાછળ સખાવતોમાં સારી રકમ ખરચવાનું જણાવ્યું છે.

ઓલ ઇંડિઆ મહોમેડન કોળવણી કોન્ફરન્સ તા. ૨૬–૨૭–૨૮ ડીસેંબરના રોજ અમૃતસરખાતે મળશે. અને મુસ્લીમ લીગ ના મેળાવડા તા. ૨૯ અને તા. ૩૦ મીએ થશે. શીખ મહોમેડન કોન્ફરન્સ તા. ૩૧ ડીસેંબરે લખનઉખાતે મળશે. અમૃતસરખાતે ભરાનારી બેઠકમાં પ્રમુખ તરીકે બાંકીપુરવાળા મી. સયયદ અલી ઇમામને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

હૈદ્રાબાદખાતેના જળ પ્રલયમાં બધાં મળીને ૫૨ સત્તા, ૨૪૦૦૦ ઘર, રૂા. દોઢ કરોડની સ્થાવર મીલકત અને ૩૦૦૦ જનોની નુકશાની થઇ છે. એવું સત્તા વાર જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

અલીગઢની એંગલો ઓરીયેનટલ કોલેજના એક ટ્રસ્ટી અને બેરા રાજ્યના એક આગલા દીવાન ખા. બા. સરદાર મહમદ ખાન સી. એસ. આઇ. કે જેઓએ થોડા વખત ઉપર પોતાની વંશપરંપરાની મીલકત કોલેજના નામ ઉપર કેરવી આપી છે તેઓએ હાલમાં એ કોલેજમાં આવતા વીદ્યાર્થીઓને રહેવા માટે મકાનો બાંધવા ના કામમાં રૂા. ૪૦,૦૦૦ની રકમ બક્ષીસ આપી છે.

મદ્રાસખાતે કોલેરાનો રોગ ફાટી નીકળ્યો છે. મદ્રાસખાતે કોંગ્રેસની બેઠક માટે તા. ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ મીના દિવસો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.

કોંગ્રેસના એડરેટપક્ષના આગેવાનોની તા. ૧૫ નવેંબરે કલકત્તાખાતે ઇંડિઅન એસોસીએશન હોલમાં એક કોન્ફરન્સ મળી હતી. જે વખતે મદ્રાસખાતે ભરાનારી કોંગ્રેસ માં બંગાળીઓએ કેવો ભાગ લેવો તેની ચરચા થઇ હતી. બાબુ સુરેંદ્રનાથ બેનરજીએ જણાવ્યું કે બંગાળીઓ એક મતે માને છે કે હાલના મામલામાં કોંગ્રેસથી અલગ રહેવામાં કહાપણ નથી. તેથી તેની સાથે એવી શરતે જોડાવું કે કનવેનશને કોંગ્રેસની જે ફીડ મુકરર કરી છે તે ઉપર સહી કરવી. કોંગ્રેસના નીયમ તથા બંધા રણનો આ વરસમાટે સ્વીકાર કરવો. પોરબંદરની જાહોલી મેળવવા માટે બંધા રણ અને નિયમ કોંગ્રેસમાં રજુ કરવા અને કલકત્તા કોંગ્રેસે બોયકોટ, સ્વદેશી સ્વરાજ્ય અને પ્રજાકીય કેળવણીને લગતા પસાર કરેલા ચાર ઠરાવો ખરડામાં દાખલ કરવા. મદ્રાસની રીસીપ્શન કમીટીને તેમ કરવાનું જણાવ્યું હતું. પણ તે બાબત કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી (મેસરસ વાચ્છા તથા હજી બાકી બરે) ઉપર મોકલી હતી, જેઓ તેમ કરવાનું માથે લેવા તયાર નથી. કોન્ફરન્સમાં હાજર થયેલામાં મોટો મત બેદ જણાતો હતો પણ બંધારણની જાહોલી માટે કોંગ્રેસમાં હાજર થવું જોઇએ અને કલકત્તા કોંગ્રેસના ચાર ઠરાવો સબજેકટ કમીટીમાં રજુ થવા જોઇએ એ બાબતમાં સઘળા એક મત હતા. છેવટ એવું ઠરેલું હતું કે બંગાળીઓએ કોંગ્રેસમાં જોડાવું, કાઉનો વત્તર સરતે સ્વીકાર કરવો અને નીયમો બાબતો મેળવવા માટે પુરો પ્રયાસ કરવો. ૧. કોંગ્રેસનું બંધારણ અને નીયમો જાહોલી માટે રજુ કરવા. ૨. ઉપરના ૪ ઠરાવો કોંગ્રેસમાં રજુ કરવા. ૩. અને તેમાં ફતેહ મેળવવા માટે બંગાળીઓએ કોંગ્રેસમાં મોટી સંખ્યામાં હાજર થવું.

ના. વાછરામ જનેવારી મ.સમાં કલકતાખાતે સઘળા વરગના બંગાળીઓની સભા બોલાવશે અને તે હાલના અશાંત મામલા સંબંધી હોય એમ માનવામાં આવે છે.

"ઇંડિઆ" પત્રના આધપતિ મી. બોની વાસ બેનરજીને રીતુરી ક્ષમણ કરવાના આરોપ માટે મદ્રાસની હાઇકોરટે ૫ વરસના જન્મ દેશનીકાલની સજા કરી છે. અને તેની ઉપરના રીતુરી ક્ષમાયાચના કરવા માટેના બીજા ૬ આરોપો પાછા ખેંચી લેવામાં આવ્યા છે.

બંગાળામાં તાજ તરફના સાક્ષી ગોંસાઇનું ખુન કરનાર કનાઇલાલાસ દત્તના સાથી સત્યેંદ્રનાથ બોઝને તા. ૨૧ નવેંબરના રોજ અલીપોરની જેલમાં ફાંસી દઇને મારી નાખવામાં આવ્યો હતો. તેની લાસને તેના ખુશીઓને સ્વાધીન નહીં કરતાં જેલના વાડામાંજ અગ્નીદાહ કરવા માં આવી હતી જે વખતે તેના ૬ સગા ઓને જેલમાં દાખલ કર્યા હતા અને તેઓએ અગ્નીસંસ્કાર કર્યો હતો.

વાછરામની ધાગ સભાના બંધારાના એક સભાસદ તરીકે મુંબઇવાળા મી. માણેકજી બહેરામજી દાદાભાઇ બારીસ્ટર ની નેમણુક કરવામાં આવી છે.

સત્યેંદ્રનાથ બોઝને ફાંસી દેતી વખતે જાહેર મેળાવડાઓને અટકાવવાને સરકારે સઘળો પ્રયત્ન કર્યો હતો છતાં સંખ્યા બંધ વિદ્યાર્થીઓ કલકત્તાના ઉત્તર વિભાગ માં મળ્યા હતા અને એક નવું સ્વદેશીવત ગીત ગાતા સરઘસના આકારમાં નીકળ્યા હતા. હજારો ફાંસીના માચડા બનાવ્યા હતા અને બાનગી ઘરોમાં અને નીશાળો આગેરે રહેવાના મકાનમાં સત્યેંદ્રનાથના પુતળાં બનાવી બાનગી રીતે હીંદુ ધરમ ક્રીયા મુજબ બાળવામાં આવ્યા હતાં. અને લોકોએ તે દિવસે અપવાસ કર્યા હતા.

સર જોંડબ્લ્યુ કેરેઝરના ઉપર બુની હુમલો કરનાર બનેતીંદ્રનાથરાય ચોધરી પોતાનો ગુન્હો કબુલ કરવાનો ઇરાદો રાખે છે એવા સમાચાર મળ્યા છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવરમેંટ ગેઝેટમાંથી)

ડરબન રોડના વેપારી મહમદ ઇસ્માઇલ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૨ જાન્યુઆરી ૧૯૦૯ના રોજ સુપ્રીમ કોરટના માજીસ્ટ્રેટ સન્મુખ રજુ કરશે.

ડર્બનના વેપારી કાસમજી અને કાસમ ની નાદાર મીલકતના પહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની ઓફીસમાં કાયલ કરવામાં આવ્યા છે અને તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં રાખ વામાં આવી છે. ત્યાં આગળ તે તા. ૧૨ જાન્યુઆરી સુધી પડી રહેશે અને ત્યાર બાદ હાજર રાખવામાં આવશે.

મારિત્સબરગના વેપારી આર. હસન મહમદના લેણદારોની ખાસ મીટીંગ સુપ્રીમ કોરટના માસ્તરની કોરટમાં તા. ૫ જાન્યુ આરીના રોજ મળશે.

નીશાળીઆઓને નોટીસ

ગયા મંગળવારે પ્રગટ થએલા નાતાલ ના સરકારી ગેઝેટમાં નીચેની નોટીસ બહાર પડી છે:—

૧૯૦૯ના ફેબ્રવારીની પહેલાં તારીખ થી પાંચ વરસની અંદર અથવા ૧૪ વરસની ઉપરના કોઇ પણ વિદ્યાર્થીને દીવીઓ માટેની કોઇ પણ સરકારી નીશાળમાં હાજર રહેવા દેવામાં આવશે નહીં.

પ્રવાસ દેશ

ત્યાં વસતા હીંદીઓની સ્થિતિ

[લખનાર—મી. વી. મદનજીત]

[ગયા અંકથી ચાલુ]

ઉપર જણાવેલા ચેટ્ટીઆરા અને બીજા હીરના વેપારીઓ તેમજ બીજા કેટલાક લોકોની મદદથી તેમણે "ઇન્ડિઆ અને બરમા સ્ટોરસ લીમાટેડ" નામથી એક સ્વદેશી દુકાન કાઢેલી છે અને તે દુકાન તેમની દેખરેખ નીચે આજ સારો વેપાર કરે છે તેને માટે મી. મોહમ્મદઆલીને ધન્યવાદ ઘટે છે.

આ લેખ લખનાર ગુજરાતી નાગર બ્રાહ્મણ છે; અને મદ્રાસી, બંગાળી, બરમીસ, ચીના વીગેરે કોમની મદદથી "યુનાઇટેડ બરમા" નામનું પત્ર આજે બે વરસ થયાં કાઢેલું છે. આ દેશના સઘળા લોકોમાં દેશદાઝ ઉભી કરી, મહમદેશવટીઓ તેમજ હીંદવાસીઓ વચ્ચે એક સંપ થાય, બને કોમ દરદમેરા આનંદમાં રહી પોતાના દેશનો ઉદ્ધાર કરવા ઉભા થાય, અને અંગ્રેજી બાદશાહી નીચે આપણને બ્રિટીશ સંસ્થાનો જેવું સ્વરાજ્ય સંપાદન થાય, તેવા પુરૂષારથ કરવા હાલ એવા હેતુથી "યુનાઇટેડ બરમા" પત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. આ "યુનાઇટેડ બરમા" એ આ દેશના સુતેલા લોકોને કેટલેક દરજ્જે જાગ્રત કરેલા છે અને સેંકડો વરસથી સુતેલા બરમા લોકો આંખ ચોળી ઉભા થવા લાગ્યા છે.

ગુજરાતી બીજી કોમ ઘણી છે, પરંતુ પારીઆવાડના મેમણોનો મોટો જથ્થો અહીં છે, અને તેમાંના ઘણા બાહોશ અને અબરદાર વેપારી છે. કેટલાક લોકોએ પોતાની બાહોશીથી ઘણી સારી સ્થિતિ સંપાદન કરેલી છે. મેમણો દરેક જાતના વેપારમાં ગુંથાયેલા છે, પરંતુ ચાવલ થેલી અને કપડાના વેપારમાં તેમનો લગ ભગ મોટો ભાગ મચી નમેલ છે, અને તેઓએ જાતમહેનત અને અકલ દુથી બારીથી સારી સારી પેઢીઓ જમાવેલી છે. જેમ ઝવેરનો વેપાર ઝવેરી વાણીયાઓના હાથમાં છે, અને લોઢાનો વેપાર વરીયાવના સુરતી લોકોના કબજામાં છે, તેવીજ રીતે થોડાક અપવાદ સાથે કેટલીક જાતના કપડાંનો વેપાર મેમણ લોકોએ પોતાનો કરી લીધો છે, અને તેઓ તે વેપાર સારી રીતે ચલાવે છે; અને જો એટલીસવાળા લોકો તેમને ખાઇ જતા ન હતે તો તેઓની આજે જેવી સારી સ્થિતી છે તેથી પણ ઘણી સારી સ્થિતિ થઇ જતે. મેમણોમાં પણ ઘણા માતબર લોકો છે, અને દાઉદ કુટલાં અને અનસ અને એ. એસ. જમાલ ઝવેરની બે પેઢીઓ ઘણી પૈસાવાળી ગણાય છે. પહેલા બન્ને ચાવલની એજન્સી અને રૂ વીગેરેનો વેપાર કરે છે, ત્યારે જમાલ ઝવેરી એક લક્ષાધીપતી અને એકદમ મોટા પાયા ઉપર પોતાનો વેપાર આદરેલો છે. એ. એસ. જમાલ ઝવેરી શેઠીઆઓનો કેટલોક ઇતીહાસ જાણવાજેવો અને અભ્યાસ કરવા જોગ છે. તેમના મેને જર મી. અબદુલ કરીમ એક ઘણાજ બુદ્ધિશાળી નર છે, અને તેમની અકલ્પ્યા અને અકળ દુરંદેશીથી તેઓ પોતાના કોમને હાલની ભાઠોજાલાલી સ્થિતિપર લઇ આવી શક્યા છે. આશરે ૫૦ વરસ ઉપર એક સાધારણ સ્થિતિમાં તેમના દાદા અત્રે આવ્યા હતા અને કેટલોક વેપાર કરી પોતાનો વ્યવહાર ચલાવતા હતા. મી. અબદુલ કરીમે અહીંની અંગ્રેજી સ્કુલમાં બે ત્રણ વરસ અભ્યાસ કરેલો, પરંતુ મુસલમાન કોમના અંગ્રેજી અભ્યાસ તરફના અણગમાને લીધે તેમજ બીજા કારણને લીધે અંગ્રેજી અભ્યાસ છોડી પોતે વેપારમાં પડયા. પોતાની મુંજસ પ્રમાણે તેઓ ઠીક ઠીક કમાતા હતા; પરંતુ તે દરમ્યાનમાં, રંગીલ ઝવેરી નામના અંગ્રેજી વેપારીના હાથ નીચે ચાલતો એક રૂનો પ્રેસ, તે ગોરા વેપારી ચલાવી શકતા નહોતા તે જમાલ ઝવેરીના હાથમાં આવ્યા પછી તેઓના વેપારે જુદીજ વલણ પકડી. અને તેમનો વેપાર જામતે જામતો વધી પડયો છે. તેઓ રૂનો વેપાર સારો કરે છે; ચોખાની મીલો પોતાની કરી બેઠેલા છે; મોટર જેલનાં અને સાબુ નાં કારખાનાં તેમજ નાનાં મોટાં અનેક કામો ખોલેલાં છે; લોઢાની ટંકશાળમાં પણ ઠીક માણસોનો નીભાવ થાય છે. હાલ રંગનજીલ્લા નામના ઝાણીતા કેરોસીન ના કુવાના માલેક થઇ પડયા છે, અને બરમા પેટ્રોલીઅમ કંપનીના નામથી એક કરોડ અને વીસ લાખ રૂપીઆની થાપણથી કેરોસીનનાં કારખાનાં ઉઘાડેલાં છે. જેમ. મી. અબદુલ કરીમ જમાલ વેપારમાં એક અલઉપ્રીક બુધ્ધિ ધરાવે છે. તેમ તેઓ ઉદાર, ધારમીક અને દેશદઝ વાળા છે. આપણા દેશનો ઉદ્ધાર વેપાર રોજગાર અને ઉદ્યમમાંજ સમાયેલો છે અને તે બાબે તોજ આપણા દેશનુ દારીદ્રય દુર થાય. તેમજ દર સંકલપના હોવાથી, તેમજ લક્ષ્મી હોય તો ગરીબ માણસોને મદદ કરી શકાય અને કેળવણી આપી શકાય તેવા વિચાર ધરાવતા હોવા થી તેઓ પૈસા કમાવા અને સારાં કામોમાં ખરચવા મંડી પડેલા છે. પોતા ની જુદી જુદી મીલોમાં સાબુનાં, મીણ તેલનાં અને લેદાં વગેરેનાં બીગ બીગ કારખાનાં ઉપરાંત, તેમની સ્ટીમર અને હાલ નીકળતાં કેરોસીન તેલના કારખાનાં નાનાં મોટાં સઘળાં મળી ૮૦૦૦ માણસો તેમના આશ્રય નીચે રોજી રળે છે. મી. અબદુલ કરીમ જમાલ કેળવણીના રતંભ છે, અને દર મહીને હીંદુસ્થાનના બીજા ભાગમાં તેમજ બરમામાં મળી રૂપીઆ બે હજાર પોતાના મુસલમાનભાઇ કે પછી પત્તર કોમના ગરીબ વરસને કેળવણી આપવામાં ખરચાદા કરે છે. એવું કહેવાય છે કે, કેળવણી માટે ગમે તે કોઇ વીદ્યાર્થી, પછી તે મુસલમાન હોય કે હીંદુ હોય, ગમે તે કોમનો હોય, અને તેમને અરજ કરે છે તો વીચાર કરી યોગ્યતા પ્રમાણે દરેક અરજદાર વીદ્યાર્થીને તેઓ કંઇજન આપે છે. મી. અબદુલ કરીમ જમાલના કેળવણી પ્રત્યેના આવા ઉત્સાહને લીધે રંગુનના લફટેનંટ ગવરનરે તેમની કદર બુજી તેમને એડયુકેશનલ સીનડીકેટના એક મેંબર કરેલા છે, અને મુસલમાન કોમમાંથી આવી રીતે મેંબર થવાનું માન તેઓને પહેલું જ મળેલું છે. તેઓની એક ઉમેદ રંગુનમાં મુસલમાનો માટે એક સારા પાયા ઉપર મોટી સ્કુલ કઢવાની છે, અને તેવી સ્કુલ કાઢવા માટે તેઓ દોઢેક લાખથી વધારે રૂપીઆ કાઢવા આશા રાખે છે. કોઇપણ સારા કામમાં પછી તે કોમીક, ધારમીક કે દેશહીતનું હોય, કે પછી ગમે તેવું હોય, તો મી. અબદુલ કરીમ જમાલ તરફથી મોટી રકમ વગર કહે મળે છે. બ્રહ્મદેશના રંગુનના હીંદ વાસીઓમાં જમાલ શેઠ એક હીરા છે અને ઇશ્વર તેમના ઉંચ આશયમાં તેમને હરહમેશ કૃતેહ આપો એવી સરવે કોમ તેમને આશીશ આપે છે.

આ બ્રહ્મદેશમાં સહુ મળી આશરે ૩૦૦૦૦ ગુજરાતીઓ હશે, તેમાં આશરે ૬૦૦૦ ગુજરાતી હીંદુ લોકો ત્રિવીધ સઘળા ગુજરાતી મુસલમાનો છે, અને તેઓમાંનો ઘણો ભાગ સુરત પાસે આવેલાં અંગ્રેજી અને ગાયકવાડી ગામોના રહીશ છે. મેમણો ઘણાખરા જામનગર, હેતપોર

વીગેરે કાઠીયાવાડનાં બીજાં સ્થળોથી આવેલા છે. તેમજ ઇતર જગ્યાના પણ કેટલાક મુસલમાનો છે. હીંદુઓ લગભગ બધાખરા કચ્છી અને કાઠીયાવાડી વાણીઆ બ્રાહ્મણો છે. જોકે સુરત તરફના અના વણા બ્રાહ્મણો અહીં થોડા નથી. પાટણ, પાલણપુર વીગેરે કેટલાક જીલ્લાના ગુજરાતીઓ અહીં વસે છે. આફ્રિકા એક સારો મુલક છે, અને નવા દોકાને વેપાર રોજગાર ગારમાં સારો નફો આપે છે. આ દેશ એક સંસ્થાન નહીં થાય તો હીંદુસ્થાનના લોકોને તેમાં બસુસન કરીને ગુજરાતી લોકોને વેપાર ખેડવાનું સારું સ્થળ છે. મને ભય રહે છે કે, આ દેશના સ્વાર્થી ગોરાઓ આ મુલકને હીંદુસ્થાનથી જુદો કરી તેનું જુદું સંસ્થાન બનાવવા કોશીશ કરે છે. તેમાં જો તેઓ કોશીશમાં નીવડ્યા તો અમારા હીંદવાસીઓ હાલના ઇતર સંસ્થાનો ની માફક હેરાન થઇ જશે. હું આપના પત્રદ્વારા સરવે દેશભકત હીંદવાસીઓને તેમાં બસુસ કરી આ દેશમાં રહેનારાઓને, ખાસ પ્રાર્થના કરું છું કે, પોતે દેશભકત હો કે સ્વાર્થ પરાયણ હો, ગમે તે તેમના વીચાર હોય તોપણ આ માથાપર લટકતી આફતને આધી કરવા પોતાથી બની શકે તેટલો આગ્રહ રાખવાની ફરજ સમજી પોતાનાં આચરણો કરશે એવી આશા છે.—મુખ્ય સમાચાર.

ચરચા પત્ર

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીયમો યાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત ધ્યાન બાપવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર મોટા સાફીથી લખવા.

૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે હમેશાં જવાબ પાઠવા સારૂં નહિ, પણ અમારી બાજુને સારૂં.

૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મજકુર લખાણો તેજ અઠવાડીયામાં દાખલ કરી શકાશે.

૫. રદ કરેલાં ચરચાપત્રો બાબતી રાખવા બાબતે લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ટુંકું અને મુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. હોરમસજી રતનજી—'મુંબઇ સમાચાર' તા. ૨૧ ઓકટોબર ૧૯૦૮ના અંકમાં 'બ્રહ્મદેશ'નું લખાણ છે.

પરદેશમાં રહેતા હીંદીની ફરજ

મે. ધ. ઓ. ના અધીપતિ જોગ.

પરરાજ્યમાં વસતી રૈયતની ઘણી ફરજો છે તે માંહેની થોડીએક કહીશ અને તે મારા ઉલાગોગ્યાગેના હીંદીભાઇઓને અસર કરશે તો હું મને કૃતાર્થ માનીશ.

પોતાના અંદર અંદરના કુસંપને છોડી દઇ એક સંપ થવાથી, તમે અંદર અંદર ના પ્રેમમાં વૃદ્ધિ કરશો, એક હીંદી કોમ બનશો. અને પરરાજ્યના દિલમાં તમારા માટે માનની લાગણી પેદા કરી શકશો. ઇન્ટરનેશનલ કાયદાઓને અનુસરીને વાજબી હક માગવાનું બની શકશે. પરરાજ્ય માં આથી વધારે શું કરી શકાય. એસોસીએશન એક એવી સંસ્થા કહી કે તેના થી દરેક કર્મ થઇ શકતું. પરંતુ તેને ચલાવી રાખવાની પણ પુરતી ખંત નહિ, પુરતી હોંસ નહિ–દરકાર નહિ. તો પછી તેનાં ફળ ચાખવાં પડેજ. આપણી એક સંપીથી તેમના ઉપર એક એવા બાપ પડે છે કે તેઓ આપણું માન રાખતાં શીખે છે. આપણા બ્યાજબી હકો મેળવવાને સીધો રસ્તો થાય છે. આપણી ફાટ ફુટથી આપણું માન ઘટી રાજ્ય આપણા ઉપર મરજીમાં આવે તે જુલમ ગુજારવા ને હીંમત કરે છે. આપણા ઉપર દબાણ ચલાવે છે. આપણા તરફ હલકી વરતણુંક ચલાવે છે. ખરાબ કાયદા બાંધવાને હીંમત કરે છે. અને આપણને ઉતારી પાડે તેવા સ્થિતિમાં મુકે છે. હીંદીઓનું માન તેમનો મરતબો બનાવી રાખવાને કોલોનીના કોઇ હીંદીભાઇએ પ્રયત્ન કરવો હોય તો તે મી. ગાંધીજી છે.

પોતાના હક માટે–પોતાની કોમ માટે પોતાના માન માટે પોતે એક સંપ થવું જોઇએ–એક મત થવું જોઇએ. અને તેવા પરિણામે એક સંસ્થા બાંધવી જોઇએ.

એસોસીએશન સુધ્ધ ગમ તેટલા ઉપરથી જ અનુમાન કરવાનું છે કે તેઓને કેટલી દરકાર છે, એવી સંસ્થા પાછી શરૂ કરવી જોઇએ. પરંતુ તેમાં હીંમતવાળાં માણસો, પુરતા પૈસા, મજબુત એક સંપી, દૃઢ સંકલ્પ અને સ્વમાન બનાવવાની એક નિમિતતા, વિગેરે સાધનો પુરતાં જોઇએ છીએ. હજી કેટલાક માણસો એવા છે કે જે એસોસીએશનને પાછો પુર જોસમાં આવેલ જોવાને ખરા દિલથી ઇચ્છતા છે. આ સંસ્થાને ચલાવવાને એક કાંઇ ઉભું કરવું જોઇએ. અને તેમાં દરેક હીંદી દીઠ દરમાસે અમુક રકમ ઉઘરાવવી જોઇએ. આજપાસનાં ગામમાં વિગેરે તમામ ઠેકાણે તેના પ્રતિનીધી નીમવા અને દરમાસે હીંદી ની ઠરાવેલ રકમ તે પ્રતિનીધી ઉલાગોગ્યા ગેની મુખ્ય શાખાએ મોકલી આપે. અમુક રકમથી તો ઓછું ચાલવાજ નહિ તેને, એક ધારો કરવો જોઇએ. મને ઉમેદ છે કે તેથી એક મોટું કાંઇ બેસી જશે. કોમ ના કામ માટે શહેરમાં વસતા કેટલાક ગરબાગાંઠયા માણસો સિવાય કોઇ ના નહિ પાડે તેને માટે ખાત્રી કરું છું.

આપણામાં જો સંપ હોય તો બ્રીટીશ કોંસલપર પણ આપણું કાંઇક દબાણ કરી શકીએ, પરંતુ કુવામાં ન હોય તો હવાડા માં કયાંથી આવે? અહીંઆં એટલા હીંદીઓ છે કે બાર પાંચ સંસ્થાઓ ખુશી થી ચાલી શકે એવા વેપારી મંડળ, ડીબે ટીંગ સોસાયટી વિગેરે અને હોંસી, ઉમંગી, ખંતીલા, દૃઢ મનવાળા, એકસંપ કરી, આ બાબત ઉપર પુરો ખ્યાલ કરશે.

માણસો તો છે પરંતુ મન કમાં નહિતર તેવી સંસ્થાઓના કાર્યકર્તા આંધી બાંધવા બેસું તો પાર ન આવે, સહન કરવાની પડી ગએલી ટેવથી હાડમારી વધતી જાય છે, માયું ઉચું કરીને હવે જોવું જોઇએ. મુરબ્બા બાબા ગએલ એસોસીએ શનને પાછી સજીવન કરવી જોઇએ. ઇડિયાનું માન ન બાળવે તે દેશદરોહી કહેવાય. અને આંહી તેના અપવાદ બહુ થોડા જ હશે. કલરડ રેસનો બ્યાલ આંહી પણ પેસેલ છે અને આપણી વિરૂદ્ધ રાજ્ય તી જે લાગણી છે તે દુર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઇએ અને તેમ કરવામાં આપણે કેટલાક ભોગ આપવાની પણ પુરતી જરૂર છે. તેમાં સદુથી ઉત્તમ તો સંપની જરૂર છે.

અહીંના લોકોની કેવી લાગણી છે તેનો બ્યાલ બારથી પુરતો નહિ આપી શકાય. પોરટુગાલ બ્રીટીશ સબજેકટના એક ગોરાને ગાળ દેશે તો બેચાર જમાદાર બાઇ બેસશે બારે ઇડિઅનને કહેશે તો ઉલટાનો ઇડિઅન તરફથી એવો જવાબ મળશે કે ઘણો ઉપકાર થયો. સ્ટીમર ઉપર ગાળો ખાવી અને મકા બાવા. સારજંટ હાસેલા મુરી ઢાંઢી મુકે અને મોટા મોટા શેઠીઆઓ પણ માનભંગ થઇ બેસી રહે. અહાહા ખરેખર કેવી લાગણી ના મનુષ્યો છે તેની કાંઇ બબર નથી પડતી. અહીંનોજ એક ઇડિઅન કહેતો હતો કે 'ઇડિયામાંથી કચરો બધો કાઢીને આંહી ભર્યો છે.' એક નાનકડી સરખી લાઇબરેરી છે તેનીપણ કોઇને દરકાર નથી. એક હીંદુ અને પારસી બીજા હીંદુ ઓને બાળવાનું સ્મશાન છે છતાં કહાણી

પરંતુ કોઇ સામું ન જુએ! અરે કેવું અન! ઇંડિઅન માટે ઇંડિઅનનેજ લાગણી ન હોય તો એકપરદેશીને તો કયાંથીજ હોય! ધરમાદાનાં ધરો વેસ્યાઓને તેમનાં નીચ કરમ કરવા માટે આપજો. પોલાક જેવા માણસ આવે ત્યારે મીટીંગમાં આવવાની હા પાડી પછી ન આવવું અને બીચારા પોલાકને શરમાઇને પાછું જતું રહેવું પડે. કહો, કેટલું સરમાવનારૂં? હમણાંજ કાયદા એવા સખત છે કે જેની વાત નહીં.

આપણે બ્રિટીશ રૅયત છીએ અને બ્રિટીશ રૅયત તરીકેના દરેક હક આપણે આપણા કૉંસ્યલની મારફતજ માગવાના છે. અધુરામાં પુરો કલરડ રેસનો ખ્યાલ દાખલ થયો છે તે એવો છે કે દરેક હીંદી ને પુરી હાડમારી ખમવી પડે છે. એક બાજુ બ્રિટીશ રૅયત અને કાળો બ્રિટીશ પ્રજા વચ્ચે કેટલો તફાવત છે તે દર રોજ બારી પેઠે જણે છે. પોતા ચઢાવવા આવ્યા નીરમુળા છે. દરેક સાનુકુળ થાય અને પોતાનું માન જાળવવાનો ચાલ આવે. બ્રિટીશ રૅયત તરીકેના માગવાની મરજી થાય. નહીં તો દરેક હીંદીની દયા હવે ફરીજ સમજવી."

લી. એક બ્રીટીશ સબજેક્ટ.

ઉલાગોઆબે, તા. ૧૭ ડીસેંબર

હૅદ્રાબાદ સંકટ નીવારણ ફંડ

મે. ક. ગો. ના અધીપતી જોગ

આપણે હીંદુસ્થાનથી મદદની આજણી કરી ઘણીજ અધીરાઇથી તેની આશા રાખી રાહ જોઇએ છીએ. પરંતુ હીંદુસ્થાન તરફની આપણી ફરજ અદા કરવામાં આપણે કેટલા પછાત છીએ તેનો એક દાખલો આપવાની રજા લઇશ.

થોડા દીવસની વાતપર નીઝામ હૅદ્રાબાદ કે જે એક પહેલી પંકતીનું મુસલમાની દેશી રાજ્ય છે તે ઉપર જે આસમાની આફત ઉતરી હતી તેથી હજારો કીંમતી જનોની ખુવારી અને લાખો રૂપીઆની નુકશાની સાથે લાખો માણસો બરબાદ બનીને થઇ ગયા હતા. આ વધતી આફતમાં ફસેલા-નીરાધાર-માટે મુસ્લીમોના દરેક ભાગમાં ફંડ ઉભા કરવામાં આવ્યા છે. આમ કરવું એ મનુષ્ય માત્રની ફરજ છે. પણ મારે દીલગીરી સાથે લખવું પડે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા તો હીંદી મંડળીઓએ જેવી કોઇ હીલચાલ લઇ કરેલી જોવામાં આવતી નથી. એ ઘણીજ કમનશીબી અને શરમની વાત છે. તેથી હું દરેક હીંદીને ખાસ કરી મુસલમાન ભાઇઓને આજીજી સાથે ભલામણ કરવાની રજા લઉં છું કે જનતી ઉતાવળે એ પરમાર્થી સવાલ ઉપરથી લઇ પોતાથી બની શકતી મદદ કરી અને બીજાને ભલામણ કરી એક સારૂં ફંડ ઉભું કરવાની કોશીશ કરે. એવાજ કામોથી-ઇનસાન-ઇનસાન ગણવાને લાયક બને છે. ઉમેદ છે કે દરેક પોતાની ફરજ બજાવશે. કહ્યું છે કે,

ઔર

દીલસી નહી ચે રહેમકા જરમે અસર નહી;
જરકા ખુદાકા ખોફ નહીં ચે અસર નહીં.

લી. મજબુમ.

તા. ક. તમો એ ફંડ ખોલવાની કબુલાત આપો તો એમાં પા. ૧-૧-૦ મોકલવા હું કબુલ થાઉંછું.

[આ ફંડ માટે અમને જે પથસા મળશે તે અમે ખુશીથી સ્વીકારશું અને તે રકમ હૅદ્રાબાદ મોકલી આપશું. આ હોનારત થયાને લાંબો વખત વીતી ગયો છે એટલે પથસા ભરનારાઓ જલદીથી મોકલી આપશે એવી ઉમેદ રાખીએ છીએ. ઓ. ઇ.]

ધરચુરણ ચરચા

જોહાન્સબરગથી રામજી હાસજી ખુથાડ વાળા જણાવે છે કે ગયા અકમાં પાનીયા ભાઇ હરીલાલ અને ખુલાભાઇ લખમીદાસ જણાવી ગયા કે અમો ગેરી કાયદાને શરણે થયા નથી અને થશું પણ નહીં. વારતે અમારા આગેવાનો મકનભાઇ વાલજીભાઇ, નાનાભાઇ વલભરામ, ભનીયાભાઇ છીગ લાભાઇ, ખુતીયા ભગત, એ અમારી સાથે આવશે તો અમો જેલમાં જવાને તયાર છીએ. અમારા આગેવાનો એ ઘણી સારી પહેલ કરી છે માટે આપણે પોતે જેલ જઇ આપણી ફરજ કરી બતાવવી.

જોહાન્સબરગથી મી. કાસમ મુસા બારજર મટવાડ લખે છે કે ટ્રાંસવાલની લડતમાં મી. ગાંધી, ઇમામ સાહેબ, નાતાલના શેઠીઆ, અમારી જનવાળા મી. ઇબ્રાહીમ હુસેન અને બીજાઓ જે જેલમાં ગયા છે તેમને હું મુબારકી આપું છું. તેમને પગલે ચાલવા હું મારી પોતાની ફરજ સમજી ચાલવાને તયાર છું. એ ખુદાપાક, અમારા ભાઇઓને હીંમત આપજે અને તેમને જીત આપજે. વીગેરે.

જોહાન્સબરગથી ઇ.ઉદ ખરમાઇલ વેડછેવાળા હમામ લખે છે કે અત્રેના એક બારજર ઢાવડા આકુબએ તા. ૨૮-૧૧-૦૮ના. છાપામાં લખેલું કે પોતે બે વખત પોતાની દુકાન બંધ કરી જેલમાં જઇ આવ્યો. પરંતુ એવા નામનો કોઇ પણ બારજર અહીં છે નહીં અને જેલમાં પણ ગયો નથી. તેના સરનામાની કોઇને ખબર નથી. તેનું કોકાણું આ પત્રદ્વારા જાહેર કરવું જોઇએ કારણ કે જો સાહેબ બે વખત જેલ જઇને આવ્યા તો અમારે અમારી હમામની કોમ મળી માનપત્ર આપવું છે.

જોહાન્સબરગથી મી. દીઆળ બચી લખે છે કે પાંચાભાઇ હરીલાલ તથા બીજા લખમીદાસ વીગેરે જેલ જવાને ખુશી બતાવે છે તેમની સાથે જેલ જવાને હું તયાર છું. મારી પાસે રજીસ્ટર છે છતાં તે બતાવીશ નહીં. આપણા મતીઆ ભાઇઓ એક સંપથી રહીએ છીએ. હીંમત રાખી જેલમાં જશું તો આપણું પાણી માલુમ પડશે અને આપણી જીત થશે.

કેરોલીનાથી મી. એસ. આઇ. ચાંપલ ધરાવાળા લખે છે કે આ ચાલુ લડતમાં અમારા ચીખલી તાલુકાના ભાઇઓ તન મન અને ધનથી ભાગ લેવા લાગ્યા છે. કેટલાક તો જેલ ગયા છે અને કેટલાક જવા છે. ઉધરાણામાં પણ તેઓ સારી મદદ કરે છે, હકીકતમાં અત્યાર સુધી પાછળ પડેલા હતા, પરંતુ હાલતો છાતી ઠોકીને આગળ પડયા છે. અને તે ચાલુ રાખશે એમ સરવે સાહેબોને મારી વીનંતી છે.

જોહાન્સબરગ, મેસરસ મકન પરાગ માછી, રેવજી રતનજી કોલા, જોવન છીબા માછી લખે છે કે તા. ૧૨ના ઇ. ઓ. માં જે ગેરી કાયદો તોડવાને સારૂ જેલ જવા હમારી કોળી જ્ઞાતીમાંથી પાંચ ભાઇઓએ નામ આપ્યાં તેની સાથે હમો પણ જેલ જવા તયારછીએ. એ પાંચ નામોના એક જણ પાસે ઉધરાણાના પા. ૫૮-૧૨-૬ છે તે એ બિ. ઇ. ઓ. માં આપી દેવા જોઇએ. અને છાપાદ્વારા બહાર પણ પાડવું જોઇએ.

જોહીન્સબીયથી મી. ખરમામદ આદમ જોગીઆત લખે છે, ઓરેડ સામના કબર રતાનની જગ્યા ખુલી છે તેમાં ઠોર બહાર

કબરોને બાગી નાંખે છે અને કબર ઉપર નાપાકી પડે છે માટે અગ્નિના બીરાદરો ઉઘરાણું કરી કબરસ્તાનનો જંદોબસ્ત કરશે એમ આશા રાખું છું.

મેફેકીંગથી એક લખનાર જણાવે છે કે આ તરફ કોઇ ફેરીવાળો એવો છે કે પ્રથમ સહેરમાં સારો લેવદેવનો સંબંધ રાખી વેપાર શરૂ કરે અને જ્યારે જરાપર વિશ્વાસ બેસે તે વખતે મોટી રકમનો માલ ખરીદી લોકોને ઠગી દઇ ચાલતો થઇ જાય અને પછી બીજા ગામ સાથે કામ પાડે. ત્યાંપણ તેવુંજ કરી ત્રીજી જગાએ જાય. આવા લોકોથી વેપારી તેમજ બીજા આસામીઓએ સાવચેત રહેવાનું છે.

દંડીના ફેરીવાળા મી. હારા ખમીસા લખે છે કે હું તા. ૧૨ સનીવારે બપોરે ન્યુકેસલ ડીસ્ટ્રીકટમાં ઉઘરાણીએ જતો હતો ત્યારે મારા ઉપર વિજળીની ઝપટ વાગી. હું થોડા વખતસુધી બેહુશ રહ્યો, હાથપગ થરથરવા લાગ્યા, અને જાણે અંધારી રાત હોય એમ દેખાવા લાગ્યું. અને મારા પર કોઇએ લાકડીનો ઘા કરયો હોય એમ જણાયું. શુદ્ધીમાં આવતાં મારાથી ૧૦ થી ૧૨ હાથને સુમારે એક ખાડો જોવામાં આવ્યો જ્યાંથી ધુમાડાના ગોટા નીકળતા હતા. આ મુલક માં રવિવારે માણસ બહાર નીકળતા નથી. મારા ઉપર ખુદાએ મેર કરી. નહી તો મારા મડદાને કુતરા ફાડયા ખાત જાત અને કાંઇ પતો લાગત નહીં. તેથી વર લાદમાં કરવું અને એકલું જવું ઠીક નથી એમ હું મારા ફેરીવાળા ભાઇઓને જણાવું કરું છું.

ન્યુકેસલથી 'મદરેસાના બેરખાં' લખે છે કે સુંદર મદરેસાએ ઇસ્લામીયાની હકીકત વારંવાર વાંચવામાં આવે છે એ ખુશીની વાત છે. પણ તે ચલવા બીજા સહેરવાસીઓ તરફથી થાય છે. તેના સ્થાપકો કે ટ્રસ્ટીઓ તરફથી કાંઇ જોવામાં આવતું નથી. તેમણે ડરબન ને ટ્રાંસવાલથી શું ઉઘરાવ્યું તે તથા કોઇ રકમનો રીપોરટ જાહેરમાં આવેલ નથી; તો ટ્રસ્ટીઓ તરફથી રીપોરટ જાહેર પાડવામાં આવશે તો બીજાઓ ફંડમાં પૈસા ભરવા ખુશી બતાવશે.

જોહાનેસબરગથી 'સ્વજાતીબંધુ' લખે છે કે અત્રે રહેતી વસ્તીની કોમ તરફથી બોઅર ડીપ્યુટી ઉપર બી. ઇ. એસોશીએશનને માટે ઉઘરાણું કરવાને એક મીટીંગ મળી હતી. ઉઘરાણું બરાબર થયા બાદ બીજી મીટીંગ પદ્ધતીની બાબત વ્યવસ્થા કરવા બોલાવવામાં આવી હતી. તેમાં પા. પ શ્રીયુત તીલકના કુટુંબ ઉપર બોકલી બારીના એસોસીએશનને આપવા નો ઠરાવ થયો હતો. હાલ તપાસ કરતાં પકકે પાયે મને બબર મળ્યા છે કે હજુ સુધી શ્રીયુત તીલકના કુટુંબ ઉપર આ પદ્ધસા મોકલાયા નથી. તો શું તે શરમ જેવું નથી? આખી કોમે ભેળા મળી જે ઠરાવ પાસ કરયો અને તેની વ્યવસ્થા કરવાનું અમુક માણસને સોંપેલ. તે મુજબ શા માટે વ્યવસ્થા કરવામાં નથી આવી તેનો ખુલાસો આ છાપા મારફત તે અમુક માણસ કરશે એવી હું આશા રાખું છું.

રૂટરના તાર સમાચાર

કોન્સ્ટાંટીનોપલનો એક તાર જણાવે છે કે ના. સુલતાને પારલામેન્ટના બાંધણ વખતે આશા બતાવી કે બાલકન મુશ્કેલીનો સુલેહ ભરયો અંત જલદીથી આવી જશે. ના. સુલતાને દરીયાઇ તથા ખુશકી લશ્કર ને મજબુતી આપવાનું જાહેર જાહેર કરયું હતું. તેમણે પારલામેન્ટ અને તેના મેંબરો ની આબાદી ચાહી હતી. લોકોએ ઘણીજ ખુશાથી બતાવી હતી. ના. સુલતાનને હુનીઆની સઘળી પારલામેન્ટ તરફથી મુબારકબાદીના સંદેશા મળ્યા હતા.

જાણીતા અંગ્રેજ મુલાકાત લેનારા અને પરદેશી બાબતોના ટરકીશ પારલામેંટની એક વખતે હાજર રહેવા ની મનાઇ કરવામાં આવી છે.

મીસીસ તથા મીસ પાનકરટ જેમને હાઉસ ઓફ કોમન્સ ઉપર ધસારો કરવાને લોકોને ઉસ્કેરણી કરવાના સંબંધમાં જેલ મળી હતી તેઓ બે મહીને જેલમાંથી છુટયા છે. વોટને માટે લડત લેતી બાઇઓએ તેમને અસાધારણ માન આપી વધાવી લીધા છે. મોટાં સરઘસ કાઢવામાં આવેલાં હતાં જે કલાકો સુધી વેસ્ટ એંડના જાહેર રસતા ઉપર વાવટા અને ગાડીઓ લઇ બેંડ સાથે સુર ચડાવનારાં ગીતો ગાતાં ફરતાં હતાં. આ સુરઘસમાં સંખ્યાબંધ બાઇઓએ વોટનો લડત સુચવનારો બાંસ ડરેસ પહેરયો હતો.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
ચાવલ માંઝ રંગસ્તાની	૨૫ ૦ થી	૨૫ ૬
બીજડીના ,,	૨૯ ૬ ,,	૩૦ ૬
એચ. એચ. ડી. આર.	૨૨ ૦ ,,	૨૨ ૬
એચ. ડી. આર. ,,	૨૦ ૦ ,,	૨૦ ૬
ચીની સકકર ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દુંડાના ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦ ,,	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૬ ,,	૨૪ ૦
મસુરની ,,	૨૪ ૦ ,,	૨૪ ૬
મગની ,,	૨૯ ૦ ,,	૨૯ ૬
અડદની ,,	૨૯ ૦ ,,	૩૧ ૦
અણા મુંબઇના ,,	૨૨ ૦ ,,	૨૩ ૦
,, દાળ ,,	૨૮ ૦ ,,	૨૯ ૦
વટાણા ,,	૧૦ ૦ ,,	૧૦ ૬
નકાષ ,,	૧૬ ૦ ,,	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦ ,,	૧૭ ૦
કડવુ તેલ ૧ ગેલન	૩ ૩ ,,	૩ ૬
એરંડીનું ,,	૨ ૬ ,,	૨ ૮
બીનું ,,	૩ ૬ ,,	૩ ૯
નાળીએરનું ,,	૩ ૬ ,,	૩ ૮
આંબા સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ,,	૧૭ ૬
પીળી ,,	૧૪ ૬ ,,	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬ ,,	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૩ ,,	૧૧ ૬
અડાસી સોપારી ૧ રતલ	૭આ	૦ ૬
મરચાં	૦ ૪ ,,	૦ ૫
બી પેટી ૪ ટીનના પૈ	૭ ૧૦ ૦ ,,	૭ ૧૫ ૦
પોરબંદર ,,	૮ ૫ ૦ ,,	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન ઓરોહેડ		
,, વાઇટ રોસ	૮ ૨ ,,	૮ ૫
,, ,, ગાલન	૧૧ ૬ ,,	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૦ ૦ ,,	૧૧ ૦
કલી	૬ ૬ ,,	૭ ૦
ડાયમંડ સેપ	૧૩ ૦ ,,	૧૩ ૬
સાબુ સીક્ક રટોન	૧૧ ૦ ,,	૧૧ ૬
સાબુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ,,	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ ,,	૧ ૯
આચીસ ગાલન	૨ ૧૧ ,,	૩ ૦
સોપારી સેવરણની	૦ ૧૦ ,,	૧ ૦
નીકલ પોકેટ સીગારેટ	૧૬ ૬ ,,	૧૭ ૦
દુધ નેસલનું	૨૦ ૩ ,,	૨૧ ૧
નીમક (લીવરપુલ)		
ભરતા એકની	૪ ૬ ,,	૪ ૭

જાહેર ખબર.

સ્વસ્થાન પોરબંદરની મુનસફ કોર્ટ.

દિવાની રેગ્યુલર કેસ નંબર ૯૩ સને ૧૯૦૭-૦૮

પટેલ વીઠલ હંસરાજ રહેવાસી કડોદરા. વાદી.

વિરૂદ્ધ

પરજીયા સોની આણંદ મસરી રહેવાશી વડવાળા, હાલ કરબન. પ્રતિવાદી.

દાવો રૂ. ૩૧૯–૧૨–૯

પ્રતિવાદી સોની આણંદ મસરી રહેવાસી વડવાળા હાલ કરબનનાને આ જાહેર ખબરથી ખબર આપવામાં આવે છે કે આ કામના વાદીએ તમારા ઉપર દાવો આંણેલ છે તે કામમાં તમારા ઉપર બે ત્રણ વખત સમન કઢાવ્યા, તે સમન બજવા દેવાના હેતુથી તમો નાસતા ફરો છો ને સમન બજવા દેતા નથી જેથી આ કામની છેવટ મુકરર તા. ૨૪ જાનેવારી ૧૯૦૯ના રોજ કોરટના ટાઇમ ૧૧ વાગે હાજર થવુ હાજર નહીં થશો તો કાયદેસર હુકમ કરવામાં આવશે.

આજ તા. ૧૮ માહે નવેંબર સને ૧૯૦૮ ના રોજ મેં મારી સહી તથા કોરટ નો સીક્કો કરી આપ્યું.

સ્વસ્થાન પોરબંદર મુનસફ કોરટ.

વો. ગોકલદાસ.
આ. મુનસફ.
સ્વ. પોરબંદર.

"રાજસ્થાન"

દર શનિવારે ૨૦ પૃષ્ટના કદમાં અમદાવાદમાં અહાર પડે છે. તેમાં ના લેખો સ્વતંત્ર કલમથી લખાય છે, કાઠિયાવાડ, ગુજરાતના તાજા ખબરો અપાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદવાસીઓના હકની લડત તેમાં મજબુત રીતે ચલાવવામાં આવે છે. ચાલુ વરસમાં ગ્રાહક થનારને એક ઐતિહાસીક નવલકથા નામે **કાશ્મીર અને કેસરી** (૨૫૦ પૃષ્ઠ) ભેટ આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ (આફ્રિકાના ગ્રાહકોને માટે) માત્ર રૂપી. ૪. ૫. ૩ છે. વળી તેમાં એક ચાલુ નવલકથા આપવામાં આવે છે. નમુનો મફત. લવાજમ અગાઉથી લેવાનો રિવાજ છે.

મેનેજર—રાજસ્થાન, અમદાવાદ (ઇંડિયા).

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION

To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix

Post Free, 7d.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાભાઇ નવરોજજી.
ઓ. જસ્ટીસ બદરૂદીન તયબજી.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઉડપન સ્ટ્રેયર બેરર કોર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદીન કુજંદાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એમ. એ. અલી.
મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ.
પ્રીટોરીઆ માસ મીટીંગ.
કરબનના આગેવાનો વિગેરે.
મી. આદમજી મીંઆખાન.
મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી.
મી. ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાજીર.

કીમત: દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઇંડિયનોપીનીયન પ્રીંટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

જાહેર ખબર

એક સત્યવીર કથા તથા મુરતજ ઝમેલ પાસાનું બાવણ વિગેરે ચોપડીએ જોહાનેસ્બરગમાં મી. એમ. કે ગાંધીની ઓફીસમાં અને ફેમડાઉનમાં મેસરસ કુમલ બધરમલ સ્ટોરમાંથી મળશે.

Gandhi Heritage Portal

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, **Volunteer Ammunition Boots,**
Police Ammunition Boots, **Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases; school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Gandhi Heritage Porta

પાવલ.

(ખાડાખાડર)

૧૯૧૫ રતલના ખરતાએ પી. ૧૮/–થી૨૦/–
ખરીદી જેમ પોતી તેમ ભાવ મળના
ન અથવા બાકીના વેપારીઓને ઉધાર. બીજે
થી ખરીદયા પહેલાં અમારો સાન્પલ અને
ભાવપત્રો.

COLONIAL SHIPPING Co. LIMITED
BOX 761 DURBAN.

A. A. RAHEMAN.

ERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
nd 641, 21st Street, VREDEDORP,
ox 3040, JOHANNESBURG.

BRAHIM CAMROODEEN.

GENERAL MERCHANT.
kal Leaf Tobacco a Speciality.
GRAY STREET, (Camroodeen's Buildings.)
Add.: "AJMERE." Durban.

M. A. Karodia & Co.,

GENERAL MERCHANTS
ers in all kinds Box 3598.
Indian Groceries & Soft Goods.
Market Street
JOHANNESBURG.

A. A. PILLAY,

Wholesale Fruit & Produce
ler and Commission Agent
Box 1353
49 President St., Johannesburg.

HE IMPERIAL CIGAR

nufacturing & Trading Co.,
rge stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
hone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Cigar Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

M. E NAGDEE & Co.,

al Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.
Office: Box WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

ઈ. ઈ. દાદાભાઈ

૨૨ મી ઓટ, મલાય સેટલમેન્ટ.
ઓફસ ૨૩૮૮ જોહાન્સબર્ગ.

B. K. PATEL,

Fruit Merchant & Commission Agent.
28, PRESIDENT STREET,
P.O. Box 5250.
JOHANNESBURG.

ભવાન કાનજી પટેલ.

ફ્રૂટ મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૨૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ.
પી. ઓ. બોક્સ, ૫૨૫૦
જોહાન્સબર્ગ.

ગોપાલજી મગન.

Mattress Maker, Wholesale Importer,
Dealer in Bedsteads, Coir Tickings,
Mattress Cases, Feather Pillows.
3 Market St. (West), Box 6028. JOHANNESBURG

SOOKAR LAXMIDAS,

TAILOR & OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
& 35 Market St., JOHANNESBU

નાગરદાસ હરી સોની

કરેક ૨૪મના સોના ચાંદીના સરસ
દાગીના બનાવનાર.
ઓફ ન. ૨૪૪–૨૪૫. ચેરિયાડીક બ્લાક,
જોહાનીસ્બર્ગ. P.O. Box 280 Pretoria

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવેછે.
Suits Made to Order. Moderate Prices
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be sent and
supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
36 MARKET STREET,
BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS
Market St., and at Spelonken,
Tel. add. "KHANDERIA." Box 160
PIETERSBURG.

RATANJI RUGHNATH,

TAILOR and OUTFITTER.
ઓરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
27 MARKET STREET,
JOHANNESBURG

HORMAJCY IDOLCY,

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 392, LOURENCO MARQUES.

SUN BRAND TOBACCO WORKS 164 Grey Street Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS
BOER TOBACCO
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "
Telephone 864.

સસ્તો અને ઉમદા માલ.

ગન સીગારેટ, સુમાત્રા ચીરૂટ બેસ્ટ
ગીના કેક વગેરે બધાની તમારૂ ઓર્ડર
મારી મળશે.
ગન બ્રેન્ડ ટોબેકો વર્કસ.
૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મીઠાઈ.

સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા ઘીની
કે, બનાવી,
૧૬૦ ગ્રે સ્ટ્રીટ ડરબન.

Ismail Amod Kafee,

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box
KRUGERSDORP.

GOOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

Vrajdas & Lalchand,

GENERAL MERCHANTS
Importers & Commission Agents,
Wholesale and
P.O. Box 92. Lourenco Marques

A. M BHYAT,

Wholesale & Retail Merchants
Market Street, Box
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box
Nigel, Box 43
Tel. Address: "

V. G. MAHARAJ,

Indian Silk Merchant and Direct Importer.
Corner of PRESIDENT and
VON BRANDIS STREETS.
Between Eloff and Von Brandis Streets.
3 doors from Store Bros.
P.O. Box 4109. Tel. Add: "
JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE.

Gandhi Heritage Portal

BEATLEY & COMPANY.

REGISTERED

"BEE" BRAND.

TRADE MARK.

ઉપરોક્ત રાષ્ટ્ર બીજ એ દુકાનની સરસેમાં સરસ ઓદર બળર. "Bee" મારકા ... ગ્રાહકોને સંતોષ આપવા માટેજ બનાવવામાં આવે છે.

DURBAN:
[illegible] SMITH STREET,
P.S. BOX 393 Telegrams: "BEETLE." P.O. BOX 12

JOHANNESBURG.
156 MARKET STREET.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT.

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

G. H. MIANKHAN & Co.,

General Merchants & Direct Importers,

Oldest Established Native Goods Merchants.

NATIVE CURIOS MANUFACTURED ON THE PREMISES.

ALSO ESTATE OWNERS.

HOUSES. OFFICES SHOPS &C. TO LET.

APPLY—

124 & 126 FIELD STREET.

P.O. Box 97. Tel Address: "MIANKHAN," Durban Telephone No. 855

રૂટરના તારની કંપની, લીમીટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

[illegible] કંપની રાષ્ટ્રપક્ષ વેપારીને માટે હિંદુસ્થાન, બ્રાઝીલ, યુરોપ, મોરેશિયસ તથા ... તાર મોકલી શકે છે. નિયમીત ગ્રાહકોને દર સહેલા કીંમતે ... આપવામાં આવે છે.

[illegible] કંપની વધે અમારા ટપાલથી દુનિયાના કોઈપણ ... પર પૈસા મોકલી શકે છે.

[illegible] કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બન્નેના સરનામા ઇંગ્લંડ કરે છે. આ ... માટે કાયમનું પરવાનો લેવાનો નથી આવતો. [illegible] માટે ૧૨ મુ. છે તે ... કીંમતે છે. આવી રીતે નામ ઇંગ્લંડ કરાવી ૧૨ મહીનામાં તાર લેવા તથા ... પણ કરવે ૬૨ નામ ઉઠેલી શકાય છે.

... ૨૬૨ પોતાના આવેલા તાર રૂટરની કંપની તેના અમલ ... લેનાર બન્નેને ... છે.

... વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

... રૂટરની એજન્સી, ... એજન્સ બીલ્ડીંગ્સ, ... રોડ, ડરબન.

... રૂટરની એજન્સી, ... ઓફીસ, ... સ્ટ્રીટ.

... રૂટરની એજન્સી, ... ઓફીસર સ્ટ્રીટ, ... રોડ, ... બિલ્ડીંગ્સ.

SMOKE

"OUR BOBS"

CIGARETTE

THE BEST 3d PACKE

IN THE MARKET.

10 of the faces of these boxes enti... you to a free packet of these Cigarett... from your Tobacconist— 100 of sam... to 1/6 cash or 10 free packets. By t... you share our profits.

ઉપયોગીવાળું આવું સસ્તુ પાકીટ બીજે ક્યાંય નથી

આ પાકીટના ઉપરના આંકોના દરા ... ઉપરાંત ડેકાલ્ટેરી એક પાકીટ મફત ... સ્વરૂપ છે. ૧૦૦ સ્ટર્લીંગ દરી. ૧/૬ નવાઇ આપ ... પાકીટ મફત. અમારી આ ... અમારા નફામાં ભાગીદાર થાવો છો.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS

339 Pine Street. DURBA...

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and ...

A. Mahomed Hussan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 62. Corner Kaffir & 14th Street,

VREDEDORP, JOHANNESBURG.

Box 632. Tel. Add.: "FAJALNAT"

Head Office: Vadsar Chara, India.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETA...

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ ને રીટેલ મરચંટ.

ખરિદ્દમન મોકલી જણાવેલ ... ની મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં ... ૨. ખાસ કી પોરબંદરનું તથા ... -મરસ ચાવલ-ચોખું ... ૧૪. અજમાવેશ કરી જુઓ ...

STAND 512, 17th Street, VREDE...

Box 6035, JOHANNES...

Telegrams: "FANCY."

Gandhi Heritage Portal

Printed and Published by M. K. GANDHI, International Printing Press, Phoenix, Na...